IULIANA POPOVICI DUMITRU LUPULEASA
LĂCRĂMIOARA OCHIUZ

Dicţionar farmaceutic

Ediţia a III-a

PO[illegible]OM

© 2014 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4, P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, et. 1, sc. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

POPOVICI, IULIANA

Dicţionar farmaceutic / Iuliana Popovici, Dumitru Lupuleasa, Lăcrămioara Ochiuz; pref. de Valeriu Rusu. - ed. a 3-a. - Iaşi: Polirom, 2014
Bibliogr.

ISBN print: 978-973-46-4383-7
ISBN ePub: 978-973-46-3208-4
ISBN PDF: 978-973-46-3209-1

I. Lupuleasa, Dumitru
II. Ochiuz, Lăcrămioara
III. Rusu, Valeriu (pref.)

81'374.2:615=135.1

Printed in ROMANIA

IULIANA POPOVICI DUMITRU LUPULEASA
LĂCRĂMIOARA OCHIUZ

Dicţionar farmaceutic

Ediţia a III-a

Prefaţă de Prof. Univ. Dr. Medic Valeriu Rusu,
membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale din România

MOTTO:

„Mi-am imaginat întotdeauna paradisul sub forma unei biblioteci."

Jorge Luis BORGES

Prof. Univ. Dr. Farm. Iuliana POPOVICI (ACHIMESCU) s-a născut la Stignița, județul Mehedinți, la 19 iulie 1944. A absolvit cursurile Facultății de Farmacie din Iași în 1967, cadru didactic la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa", Iași, 1969-2009, profesor consultant din 2009 și în prezent, farmacist primar, din 1976, și doctor în științe farmaceutice al Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila", București, din 1978.

A efectuat trei specializări cu bursă în domeniul tehnologiei farmaceutice la Caen, Franța (1991), Paris, Franța (1992) și Modena, Italia (1993), un schimb de experiență la West Palm Beach Atlantic University Florida, SUA (2005), și a fost *visiting professor* la Université Atlantique de Nantes, Franța (2008).

Este autor al lucrărilor: *Forme farmaceutice sterile și extractive*, Editura UMF Iași (1993); *Dicționar farmaceutic*, Editura Didactică și Pedagogică, București (ed. I, 1997, ed. a II-a, 1998); *Tehnologie farmaceutică*, Editura Polirom, Iași, Colecția Bios (vol. 1, ed. I, 1997, ed. a II-a, 2001, ed. a III-a, 2011; vol. 2, 2008; vol. 3, 2009); *Paste de dinți și periajul dentar*, Editura Timpul, Iași (2002); *Terminologie medicală și farmaceutică*, Editura Polirom, Iași, Colecția Bios (ed. I, 2007, ed. a II-a, 2011); contribuții la *Monografiile din Farmacopeea Română*, Editura Medicală, București (ed. a X-a, 1993), și la suplimentul din 2006; coautor a trei ediții în patru volume: *Lucrări practice de Tehnologie Farmaceutică*, Editura UMF Iași (1970, 1980, 1996 și 1998).

A publicat peste 250 de lucrări științifice în reviste de specialitate, unele prezentate la congrese naționale și internaționale.

Este autor a 22 de brevete de invenție din domeniul formelor farmaceutice și a două brevete aplicate: ERITROACNOL, unguent fabricat la S.C. MEBRA, Brașov, din 1985 și în prezent; BISCUIȚI ALCALINI, produs aflat în producție între anii 1978 și 1988 la S.C. PANGRAN, Iași.

Membru al Societății de Medici și Naturaliști Iași (din 1976), al Societății de Științe Farmaceutice din România (din 1992), al Colegiului Farmaciștilor din România (din 1994), al Societății Române de Istoria Farmaciei (din 1998), al Controlled Release Society (2005), al Sociedad d'Amicis de la Historia de la Ciencia Farmaceutica Catalana Barcelona (din 1993) și al Association de Pharmacie Galénique Industrielle (APGI) (1992).

Membru în Consiliul Științific al Agenției Naționale a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale (ANMDM) (2005-2009), expert științific în CNCSIS (2004-2009), membru în Consiliul Științific Specializat al Facultății de Farmacie, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu", Chișinău, Republica Moldova (1998-2009), referent oficial în comisiile de prezentare a tezelor de doctorat (din 1998), profesor conducător de doctorat (din 2005), președinte al filialei Iași a Societății de Științe Farmaceutice (SSFR, 2007-2010), membru în Consiliul de conducere al SSFR (din 2007), membru în comitetul științific al revistei *Farmacia* (din 2007), membru în consiliul științific al *Revistei Farmaceutice a Moldovei*, Chișinău, Republica Moldova (2008-2010), membru al consiliului editorial al revistei *Practica farmaceutică* (din 2008), membru în *Enciclopedia Personalităților din România: Who's Who in Romania* (2002) și *Who's Who Medical in Romania*, Pegasus Press (2006), *Dicționarul Personalităților din România, Bibliografii contemporane*, ONG Eco-Europa, Romanian Biographic Institute (2014).

Prof. Univ. Dr. Farm. Dumitru LUPULEASA s-a născut la 22 septembrie 1953 la Borca, județul Neamț. A absolvit cursurile Facultății de Farmacie din București în 1979. A fost farmacist stagiar în anii 1979-1982 la Institutul pentru Controlul de Stat al Medicamentului și Cercetări Farmaceutice „Petre Ionescu-Stoian". Este cadru didactic la Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila", București, din 1982, farmacist primar, doctor în științe farmaceutice al Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila", București, din 1994, și Doctor „Honoris Causa" al Universității „Ovidius", Constanța.

A efectuat trei specializări cu bursă în domeniul tehnologiei farmaceutice la Montpellier (1990), Los Angeles (1991) și Paris (1992).

Are 16 cărți publicate la edituri românești. Este prim autor al lucrărilor: *Prepararea medicamentelor: dispersii moleculare*, Editura Universității, Oradea (2003); *Îndreptar practic pentru prepararea medicamentelor*, Editura Medicală Universitară, Craiova (vol. 1, 2003; vol. 2, 2004; vol. 3, 2005); *Prepararea medicamentelor: dispersii solide*, Editura Universității, Oradea (2005); *Îndreptar practic pentru prepararea medicamentelor*, Editura Medicală Universitară, Craiova (vol. 2, 2004); *Prepararea medicamentelor: soluții sterile*, Editura Universității, Oradea (2005). Este coautor al lucrărilor: *Tehnologie farmaceutică*, litografia Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila", București (1995); *Dicționar farmaceutic*, Editura Didactică și Pedagogică, București (ed. I, 1997, ed. a II-a, 1998); *Teste de tehnică farmaceutică pentru examene și concursuri*, Editura Didactică și Pedagogică, București (1997); *Tehnologie farmaceutică*, Editura Polirom, Iași, Colecția Bios (vol. 1, ed. I, 1997, ed. a II-a, 2001, ed. a III-a, 2011; vol. 2, 2008; vol. 3, 2009); *Dermo-cosmetologie*, Editura Polirom, Iași, Colecția Bios (1998); *Biotehnologii utilizate în prepararea medicamentelor*, Editura Medicală, București (vol. 1, 2001; vol. 2, 2008); *Teste pentru rezidențiat*, Editura Medicală, București (ed. I, 2000, ed. a II-a, 2003, ed. a III-a, 2004); contribuții la monografiile din *Farmacopeea Română*, Editura Medicală București (ed. a X-a, 1998) și la suplimentele din 2004 și 2006; *Procese tehnologice de obținere a unor substanțe farmaceutice*, Editura Universitară „Carol Davila", București (2006); *Terminologie medicală și farmaceutică*, Editura Polirom, Iași, Colecția Bios (ed. I, 2007, ed. a II-a, 2011); *Bipolar disorder – a portrait of a complex mood disorder*, Edited by Jarret Barnhill, InTech, 2012.

Este autor a șapte brevete de invenție din domeniul formelor farmaceutice. A publicat peste 200 de lucrări științifice în revistele de specialitate, unele prezentate la congrese naționale și internaționale.

Membru în consiliul de conducere al publicațiilor *Farmacia*, *Gazeta farmaciștilor* (1994-1997) și *Lumea farmaceutică* și redactor-șef al revistelor *Practica farmaceutică* (2008) și *Farmacist.ro*.

Este membru titular al Academiei de Științe Medicale din România, președinte al Colegiului Farmaciștilor din România (din 1994), vicepreședinte al Societății de Științe Farmaceutice (din 1998), vicepreședinte al Consiliului Științific al Agenției Naționale a Medicamentului (ANM) (1997-2001), membru în Consiliul Științific al Agenției Naționale a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale (ANMDM) (din 1994), decan al Facultății de Farmacie (1996-2004; 2008-prezent), prodecan al Facultății de Farmacie, București (2005-2008), membru în Senatul UMF „Carol Davila" București și în Biroul Senat, membru în *The International Business Who's Who*, membru în *Who's Who Verlag für Personenenzyklopädien AG*, Elveția, și membru în *Enciclopedia Personalităților din România* (ed. a II-a, 2007), Colecția Hübners, *Who's Who Medical in Romania*, *Dicționarul Personalităților din România, Bibliografii contemporane*, *Romanian Who's Who*, ONG Eco-Europa, Romanian Biographic Institute, 2014.

Expert al Ministerului Sănătății și Familiei pentru distribuția medicamentelor, președinte al Consiliului de Industrie și Farmacie Clinică, vicepreședinte al Comisiei Medicamentului (1996-1998), expert extern al Agenției Naționale a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale, consultant al guvernului României pentru „Programul Național de Medicină" (2000-2010), coordonator al programului pentru recunoașterea diplomelor de licență în farmacie (2007-2010), expert ONU pentru programul PNUD, pentru narcotice, vicepreședinte ales la a 40-a conferință asupra narcoticelor, Viena (1997), și expert tehnico-științific în programul de cercetare RELANSIN al Agenției Manageriale pentru Cercetare Științifică, Inovare și Transfer Tehnologic IPB (1998-2001), coordonator al unor programe de educație farmaceutică continuă organizate de S.C. Puls Media Network SRL.

Conf. Univ. Dr. Farm. Lăcrămioara OCHIUZ (HORTOLOMEI) s-a născut pe data de 24 iunie 1974 în localitatea Huși, județul Vaslui; a absolvit Facultatea de Farmacie din Iași, promoția 1998; este cadru didactic al Universității de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa" din Iași, Facultatea de Farmacie, începând cu anul 2004, farmacist specialist (2005), farmacist primar (2010), doctor în științe farmaceutice din 2010, master în dermofarmacie la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi" din Iași, 2012.

Din anul 2000 este licențiată a statului Israel, specialitatea Farmacie Generală.

A efectuat o serie de specializări în domeniul tehnologiei farmaceutice la Valencia, Spania (2007), și Ljubljana, Slovenia (2011).

Este autor și coautor al unor capitole publicate în *Tehnologie Farmaceutică*, vol. 1, Editura Polirom, Iași, Colecția „Bios", ed. a III-a (2011); *Tehnologie Farmaceutică*, vol. 2, Editura Polirom, Iași, Colecția „Bios", ed. I (2008); *Tehnologie Farmaceutică*, vol. 3, Editura Polirom, Iași, Colecția „Bios", ed. I (2009); *Terminologie medicală și farmaceutică*, ed. I (2007) și ed. a II-a (2011).

A publicat o serie de lucrări științifice în domeniul farmaceutic, având numeroase participări la manifestări științifice naționale și internaționale.

Este membru al Societății de Medici și Naturaliști Iași (2004), al Societății de Istorie a Farmaciei (2005), al Sociedad d'Amicis de la Historia de la Ciencia Farmaceutica Catalana, Barcelona (2005), al Societății de Științe Farmaceutice din România (2007) și al Controlled Release Society, SUA (2007), membru în Consiliul editorial al revistei *Practica farmaceutică* (din 2009).

Dicţionarul Farmaceutic cuprinde:

Noţiuni esenţiale de: analiza medicamentului, analiză matematică, anatomie, biochimie, biofarmacie, bioinformatică, biologie, biotehnologie farmaceutică, chimie analitică, chimie anorganică, chimie farmaceutică, chimie fizică, chimie organică, cosmetologie, dermofarmacie, ergonomie, farmacie clinică, farmacie socială şi comunicare cu pacientul, farmacocinetică, farmacodinamie, farmacogenomică, farmacognozie, farmacologie, fizică, fiziologie, fiziopatologie, genetică, homeopatie, igiena mediului şi a alimentului, imunofarmacologie, imunologie, informatică, inframicrobiologie, legislaţie şi deontologie farmaceutică, marketing şi management farmaceutic, matematică, medicină, microbiologie, organizare profesională, parazitologie, patologie, practică farmaceutică, propedeutică farmaceutică, psihologie, spectroscopie, statistică matematică, stomatologie, tehnologie farmaceutică, terapeutică, toxicologie, virusologie.

Lista autorilor

Iuliana POPOVICI – Prof. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa", str. Universităţii nr. 16, 700115, Iaşi.

Dumitru LUPULEASA – Prof. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică şi Propedeutică farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila", str. T. Vuia nr. 6, Sector 2, 020956, Bucureşti.

Lăcrămioara OCHIUZ – Conf. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Terminologie medicală şi farmaceutică, Dermofarmacie şi Cosmetologie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa", str. Universităţii nr. 16, 700115, Iaşi.

Cu contribuţia:

Luminiţa Agoroaei – Conf. Univ. Dr. Farm., Toxicologie şi Produse tehnico-medicale, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Simona Alexandrina Ardelean – Şef lucr. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Universitatea „Vasile Goldiş" Arad.

Mihaela Baican (Pascu) – Prof. Univ. Dr. Fiz., Fizică farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Elena Emanuela Braha – Şef lucr. Dr. Medic, Genetică, Facultatea de Medicină, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Steriana Lucia Braha – Conf. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Elena Butnaru – Prof. Univ. Dr. Farm., Toxicologie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Corina Ciupilan – Asist. Univ. Dr. Medic, Anatomie şi Fiziologie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Adriana Ciurba – Conf. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie Târgu-Mureş.

Ileana Cornelia Cojocaru – Prof. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Propedeutică farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Lavinia Mirela Crăciun (Redeş) – Asist. Univ. Dr. Farm., Chimie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „V. Babeş" Timişoara.

Magdalena Cuciureanu – Şef lucr. Dr. Medic, Farmacologie şi Toxicologie, Facultatea de Stomatologie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Rodica Cuciureanu – Prof. Univ. Dr. Farm., Chimia alimentului şi a medicamentului, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Eugen Mihai Diug – Prof. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemiţanu" Chişinău, Republica Moldova.

Octavian Diug – Cercetător ştiinţific, Dr. Farm., Facultatea de Farmacie, Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemiţanu" Chişinău, Republica Moldova.

Olivia Simona Dorneanu – Conf. Univ. Dr. Medic, Microbiologie, Facultatea de Medicină, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Vasile Dorneanu – Prof. Univ. Dr. Chimist, Chimie analitică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Mircea Hârjău – Conf. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" Bucureşti.

Victoria Hârjău – Prof. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică şi Dermofarmacie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" Bucureşti.

Anişoara Hriscu – Prof. Univ. Dr. Farm., Farmacologie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Bianca Laura Ivănescu – Şef lucr. Dr. Farm., Biologie vegetală şi animală (I), Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Doina Lazăr – Conf. Univ. Dr. Farm., Analiza medicamentului, Legislaţie şi deontologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Mihai Ioan Lazăr – Prof. Univ. Dr. Farm., Analiza medicamentului, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Cătălina Nicoleta Matei – Medic primar, Medicină de familie, Răducăneni, judeţul Iaşi.

Ioana Elena Matei – Conf. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Rodica Mihăilescu – Farmacist, Bucureşti.

Niculina Mitrea – Prof. Univ. Dr. Farm., Biochimie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" Bucureşti.

Emanuela Antoneta Popa – Dr. Pharm., Rite Aid Pharmacy Corporation, Detroit, Michigan State, USA.

Lenuţa Profire – Prof. Univ. Dr. Farm., Chimie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Maria Rogoşcă – Conf. Univ. Dr. Farm., Farmacie clinică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie Târgu-Mureş.

Ruxandra Mihaela Rogoşcă – Dr. Medic, Regulatory and Medical Affairs Manager, Reckitt Benckiser, România.

Aura Rusu – Şef lucr. Dr. Farm., Chimie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie Târgu-Mureş.

Vladimir Safta – Prof. Univ. Dr. Farm., Organizare farmaceutică, Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemiţanu" Chişinău, Republica Moldova.

Dinu Mihail Scutariu – Prof. Univ. Dr. Medic., Anatomie şi Fiziologie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Monica Mihaela Scutariu – Şef lucr. Dr. Medic, Diagnostic oro-dentar şi Gerontostomatalogie, Facultatea de Medicină Dentară, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Andreea Stănescu – Şef lucr. Dr. Farm., Tehnologie Farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" Bucureşti.

Gabriel Şaramet – Conf. Univ. Dr. Farm., Tehnologie farmaceutică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Carol Davila" Bucureşti.

Adrian Şpac – Şef lucr. Dr. Chim., Chimie fizică şi coloidală, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Alina Ştefanache – Şef lucr. Dr. Farm., Chimie anorganică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Cristina Gabriela Tuchiluş – Conf. Univ. Dr. Medic, Microbiologie, Virusologie şi Parazitologie, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Maria Vasilescu – Conf. Univ. Dr. Farm., Chimie fizică şi coloidală, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Alexandru Vasincu – Asist. Univ. Dr. Farm., Farmacodinamie, Farmacie clinică, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Mariana Voitcu – Conf. Univ. Dr. Farm., Management şi Marketing farmaceutic, Facultatea de Farmacie, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" Iaşi.

Cuprins

Prefaţă la ediţiile I şi a II-a 15
Prefaţă la ediţia a III-a 16
Introducere la ediţiile I şi a II-a 17
Introducere la ediţia a III-a 18

I. EVOLUŢIA TERMINOLOGIEI MEDICALE ŞI FARMACEUTICE 21

II. ABREVIERI, ACRONIME ŞI SIMBOLURI 29
- 1. Abrevieri, acronime şi simboluri în limba română utilizate în farmacie 31
- 2. Abrevieri, acronime şi simboluri în limbi străine utilizate în farmacie 36
- 3. Abrevieri latine folosite în prescrierea medicamentelor 48
- 4. Abrevieri întâlnite în scrierea unor diagnostice 51
- 5. Abrevieri pentru principalele căi de administrare a medicamentelor 56
- 6. Simboluri ale claselor de medicamente (SUA) 57
- 7. Abrevieri ale microorganismelor 58
- 8. Abrevieri pentru principalele reviste farmaceutice cu circulaţie internaţională 59

III. GHID ETIMOLOGIC 61
- Elemente de compunere a termenilor medicali şi farmaceutici 62

IV. INDEX DE TERMENI 91

V. INDEX DE PATRONIME – PERSONALITĂŢI ALE ŞTIINŢELOR MEDICALE ŞI FARMACEUTICE 775

VI. ANEXE 795
- Anexa 1. Alfabetul grec 797
- Anexa 2. Cifre romane 798
- A. UNITĂŢI DE MĂSURĂ 798
- Anexa 3. Sistemul Internaţional de Unităţi (SI) – unităţi fundamentale 798
- Anexa 4. Unităţi SI derivate – exprimate în funcţie de unităţile fundamentale 799
- Anexa 5. Unităţi SI derivate – cu denumiri speciale admise pentru protecţia sănătăţii umane 799
- Anexa 6. Unităţi SI derivate – cu denumiri speciale 800
- Anexa 7. Unităţi SI suplimentare 800
- Anexa 8. Exemple de unităţi SI derivate – exprimate cu ajutorul unităţilor suplimentare 801
- Anexa 9. Exemple de unităţi SI derivate – exprimate folosind denumiri speciale 801
- Anexa 10. Definiţii ale unităţilor SI 802
- Anexa 11. Unităţi care nu fac parte din Sistemul Internaţional 804
- Anexa 12. Alte unităţi larg răspândite, dar în general nerecomandate 805
- Anexa 13. Unităţi de măsură pentru masă şi volum utilizate în ţările anglo-saxone şi SUA 806
- Anexa 14. Dimensiuni, echivalenţe şi conversiuni (SI, sau metric şi imperial) 806
- Anexa 15. Perimetre, suprafeţe şi volume 807
- Anexa 16. Multiplii şi submultiplii din sistemul metric 808
- Anexa 17. Corespondenţa temperaturii °C → °F 808
- Anexa 18. Constante termice ale unor substanţe anorganice şi organice 809
- Anexa 19. Maxime ale presiunii atmosferice şi ale densităţii aerului 809
- B. ELEMENTE CHIMICE 810
- Anexa 20. Tabelul periodic al elementelor 810
- Anexa 21. Masele atomice relative ale elementelor (după I.U.P.A.C. – 1985) 811

C. PARAMETRI BIOLOGICI, NOMOGRAME, GRUPE DE VÂRSTĂ ... 813
Anexa 22. Constante biologice ... 813
Anexa 23. Corespondenţa între SI şi unităţi vechi privind principalii constituenţi din sânge ... 818
Anexa 24. Debitul urinar al principalilor parametri biologici la adult/24 de ore ... 818
Anexa 25. Nomograma ariei suprafeţei corporale la sugari ... 820
Anexa 26. Nomograma ariei suprafeţei corporale la adulţi şi copii ... 821
Anexa 27. Grupe de vârstă ... 822
D. FORME FARMACEUTICE, CĂI DE ADMINISTRARE ŞI AMBALAJE ... 822
Anexa 28. Forme farmaceutice ... 822
Anexa 29. Căi de administrare ... 831
Anexa 30. Ambalaje primare, sisteme de închidere şi dispozitive de administrare ... 833
E. MEDICAMENTE ... 835
Anexa 31. Topul celor 200 de medicamente prescrise cu denumirea comercială ... 835
Anexa 32. Topul celor 200 de medicamente prescrise cu denumirea lor generică ... 837
Anexa 33. Principalele produse OTC ... 839
Anexa 34. Principalele antibiotice, în ordinea descoperirii lor ... 840
Anexa 35. Specii probiotice uzuale frecvent utilizate ... 841
Anexa 36. Sistemul de clasificare biofarmaceutică a s.m. (SCB) şi corelaţiile *in vitro*/*in vivo* scontate, pentru eliberarea imediată a produselor bazate pe clasa biofarmaceutică ... 841
Anexa 37. Substanţe active cu doze uzuale relativ scăzute ... 842
Anexa 38. Indicii terapeutici pentru unele substanţe medicamentoase ... 842
Anexa 39. Concentraţiile nivelului sangvin terapeutic şi toxic al unor substanţe active ... 843
Anexa 40. Exemple de substanţe active care se leagă de proteinele plasmatice ... 843
Anexa 41. Substanţe medicamentoase utilizate în forme farmaceutice administrate şi absorbite pe cale bucală ... 844
Anexa 42. Substanţe medicamentoase utilizate în forme farmaceutice administrate şi absorbite pe cale sublinguală ... 844
Anexa 43. Substanţe medicamentoase utilizate în forme farmaceutice administrate şi absorbite pe cale nazală ... 845
Anexa 44. Exemple de mecanisme de transport al unor substanţe active prin epiteliul absorbtiv gastrointestinal ... 846
Anexa 45. Valori ale perioadei de eliminare a unor substanţe medicamentoase ... 846
Anexa 46. Influenţa alimentelor asupra biodisponibilităţii unor medicamente ... 847
Anexa 47. Substanţe medicamentoase cu metaboliţi activi (I) şi substanţe biotransformate (II) ... 847
Anexa 48. Medicamente care nu trebuie divizate, sfărâmate sau mestecate ... 848
Anexa 49. Produse care nu conţin zahăr ... 852
Anexa 50. Produse care nu conţin alcool ... 856
Anexa 51. Prevenirea bolilor şi îmbunătăţirea sănătăţii oamenilor ... 859
Anexa 52. Medicamente care impun modificarea stilului de viaţă ... 861
Anexa 53. Medicamente care se administrează *pe stomacul gol* (cu 1 h înainte sau cu 2 h după masă, cu un pahar plin cu lichid, uzual, cu apă) ... 861
Anexa 54. Medicamente care se administrează *înainte de masă* (cu 15-30 de minute înainte) ... 863
Anexa 55. Medicamente care se administrează de preferat pe stomacul gol ... 864
Anexa 56. Medicamente care se administrează în timpul mesei sau după masă ... 864
Anexa 57. Influenţa sucului de grepfrut asupra medicamentelor administrate ... 868
Anexa 58. Medicamente care interacţionează cu alcoolul ... 871
Anexa 59. Medicamente care nu se administrează cu antiacide. Medicamente legate puternic de proteine ... 872
Anexa 60. Medicamente utilizate în sarcină (nume generic) ... 873
Anexa 61. Medicamentele contraindicate sau utilizate cu precauţie în timpul alimentării la sân a nou-născutului ... 881
Anexa 62. Medicamente excretate în laptele matern ... 881
Anexa 63. Substanţe limitate/interzise la sportivi ... 883
Anexa 64. Medicamente folosite pentru urgenţe medicale ... 884
Anexa 65. Medicamente şi clase de medicamente care se evită sau se utilizează cu precauţie extremă la pacienţii vârstnici ... 884
Anexa 66. Evitarea interacţiunilor medicament-boală sau monitorizarea cu precauţii extreme la pacienţii vârstnici ... 885
Anexa 67. Interacţiuni medicament-tutun ... 885
Anexa 68. Fumatul şi riscurile pentru sănătatea umană ... 886
Anexa 69. Medicamente asociate cu cefalee/migrene ... 886
Anexa 70. Medicamente asociate cu insomnia şi depresia ... 887
Anexa 71. Factori de risc şi medicamente care pot predispune la boli asociate cu creşterea temperaturii ... 887
Anexa 72. Medicamente asociate cu febră ... 888
Anexa 73. Medicamente asociate cu rinitele alergice ... 888
Anexa 74. Medicamente asociate cu ototoxicitatea ... 889
Anexa 75. Medicamente care cauzează vertij ... 889
Anexa 76. Medicamente care pot cauza greaţă şi vomă ... 890
Anexa 77. Medicamente asociate cu diareea ... 890
Anexa 78. Medicamente asociate cu constipaţia ... 891
Anexa 79. Cauze şi alimente care produc diareea călătorilor ... 892
Anexa 80. Medicamente care induc hiperglicemie ... 892

Anexa 81. Medicamente asociate cu durerea abdominală ... 893
Anexa 82. Terapie farmacologică neindicată în colicile copiilor ... 893
Anexa 83. Simptome de deshidratare la adulţi şi copii şi de hiponatriemie şi hipokaliemie ... 893
Anexa 84. Afectarea medicaţiei la pacienţii cu stomie ... 894
Anexa 85. Medicamente care produc fotosensibilitate ... 895
Anexa 86. Medicamente care pot cauza reacţii fototoxice ... 895
Anexa 87. Medicamente asociate cu osteoporoza ... 896
Anexa 88. Medicamente asociate cu disfuncţia erectilă (DE) ... 897
Anexa 89. Medicamente asociate cu căderea părului şi factori care contribuie la uscarea pielii ... 897
Anexa 90. Substanţe care produc dermatite de contact ... 898
Anexa 91. Medicamente care produc erupţii eczematoase ... 899
Anexa 92. Medicamente care pot produce acnee sau erupţii pe piele ... 899
Anexa 93. Medicamente care agravează seboreea şi psoriazisul ... 900
Anexa 94. Medicamente care afectează sensibilitatea organismului ... 900
Anexa 95. Medicaţia asociată cu creşterea în greutate ... 901
Anexa 96. Produse fără prescripţie pentru scăderea în greutate ... 902
Anexa 97. Medicamente OTC considerate compatibile cu alăptarea la sân ... 903
Anexa 98. Medicamente care cauzează gură uscată la mai mult de 10% dintre pacienţi ... 903
Anexa 99. Factori care exacerbează sindromul bolii de reflux gastroesofagian ... 904
Anexa 100. Medicamente care pot exacerba simptomele de hiperplazie benignă a prostatei ... 904
Anexa 101. Medicamente asociate cu incontinenţa urinară ... 905
Anexa 102. Unele medicamente şi antidoturile lor ... 905
Anexa 103. Unii nutrienţi asociaţi cu terapia medicamentoasă ... 906
Anexa 104. Medicamente care interacţionează cu lentilele de contact ... 907
Anexa 105. Modul şi timpul de administrare a STT-urilor ... 907
Anexa 106. Substanţe auxiliare ce pot determina reacţii adverse ... 908
Anexa 107. Virusuri şi agenţi antivirali care îi inhibă ... 908
Anexa 108. Căile de administrare a vaccinurilor ... 909
Anexa 109. Calendarul de vaccinare (2012-2013) ... 910
Anexa 110. Simptome şi unele efecte adverse cauzate de medicamente ... 911
Anexa 111. Interacţiuni între medicamente ... 913
F. ALIMENTAŢIE, DIETĂ ... 918
Anexa 112. Alimente cu proprietăţi medicinale ... 918
Anexa 113. Compuşi chimici din alimente cu proprietăţi medicinale ... 919
Anexa 114. Recomandări de consum pentru macronutrienţi ... 919
Anexa 115. Vitamine necesare organismului uman ... 920
Anexa 116. Elemente majore şi oligoelemente necesare organismului uman ... 922
Anexa 117. Recomandări de consum zilnic de vitamine şi minerale la copii şi adulţi ... 924
Anexa 118. Conţinutul în cafeină al unor alimente ... 924
Anexa 119. Necesarul energetic pentru adulţi ... 925
Anexa 120. Suplimente nutritive în alimentaţie ... 925
Anexa 121. Suplimentare terapeutică în principalele boli ... 926
Anexa 122. Nutrienţi-cheie din *Ghidul alimentaţiei* pentru o alimentaţie sănătoasă (fiecare grupă este esenţială pentru că aduce setul propriu de nutrienţi) ... 927
Anexa 123. Recomandări pentru terapia cu calciu din alimente ... 927
Anexa 124. Alimente care conţin potasiu ... 928
Anexa 125. Piramida alimentaţiei sănătoase (I) ... 929
Anexa 126. Piramida alimentaţiei sănătoase (II) ... 930
Anexa 127. Piramida alimentaţiei mediteraneene (2008) ... 931
Anexa 128. Aditivi alimentari utilizaţi ca edulcoranţi artificiali ... 933
Anexa 129. Alimente care conţin fibre ... 933
Anexa 130. Alimente care conţin tiramină (amine biogene) ... 934
Anexa 131. Indici ai masei corporale (IMC) ... 935
Anexa 132. Semne de atenţie pentru anorexie şi bulimie ... 935
Anexa 133. Diete hipocalorice ... 935
Anexa 134. Lista alfabetică a aditivilor alimentari admişi în UE (2013) ... 936
Bibliografie ... 941

Prefaţă la ediţiile I şi a II-a

Nimic nu este mai plăcut decât să prezinţi munca valoroasă a colegilor tineri, în special atunci când elanul tinereţii se împleteşte armonios cu rigoarea specialistului obişnuit cu precizia balanţei.

Astăzi, mai mult decât oricând, se creează noi noţiuni în domeniul tuturor ştiinţelor, inclusiv în cel al farmaciei, acest „templu al tuturor disperaţilor”, cum o numea marele Pablo Neruda.

Astfel au apărut o multitudine de termeni din vocabularul designerilor şi realizatorilor de medicamente, creând o „explozie internaţională” ce impune existenţa unui farmacist bine informat.

Numai cunoaşterea corectă a sensului şi conotaţiilor exacte ale noilor termeni împiedică utilizarea nepotrivită a unui cuvânt în lumea medicamentului, unde o eroare de interpretare poate transforma „remediul în otravă”.

Dicţionarul farmaceutic se adresează în primul rând studenţilor Facultăţilor de Farmacie şi Medicină, farmaciştilor, medicilor, inginerilor şi altor practicieni ai ştiinţelor despre sănătate, precum şi marelui public interesat de acest domeniu, contribuind la însuşirea unui vocabular specific şi modern pentru domeniul medical şi farmaceutic.

Acest prim dicţionar de farmacie din ţară îmbină armonios utilul cu frumosul. Utilul – fiindcă oferă ceea ce este actual în domeniu, ajutând „statim” pe cei care au nevoie urgentă de precizarea unui termen. Frumosul – fiindcă îngemănează meritoriu cuvintele din limbile de circulaţie internaţională, neologismele, impunându-le pe „piaţa limbii”, prin explicarea lor cu vocabulele româneşti uzuale.

Îmi este de asemenea plăcut şi moral obligatoriu să reamintesc că tot aici, în Iaşi, prin anul 1923, profesorul N. Deleanu şi colaboratorul său, dr. L. Coniver, ajuns ulterior profesor la Paris, au realizat primul *Codex medico-farmaceutic*, la care au antrenat nume cu amplă rezonanţă în medicina şi farmacia românească: I.C. Parhon, I. Enescu ş.a.

Pe acest făgaş, dar pe alte criterii şi la nivelul ştiinţei de azi, autorii prezentului *Dicţionar farmaceutic* continuă munca înaintaşilor, omagiindu-i peste vremi, iar lor ridicându-şi un monument peren în cultura farmaceutică românească.

Marţian Cotrău,
Profesor Doctor Docent,
Membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale din România
Membru Corespondent al Academiei Naţionale de Farmacie din Paris
Doctor Honoris Causa al Universităţii de Stat de Medicină
şi Farmacie din Chişinău, Republica Moldova

Prefață la ediția a III-a

Progresele rapide și semnificative ale științelor medicale și farmaceutice din ultimele decenii au creat o „explozie informațională" prin apariția de termeni noi, care au impus publicarea celei de a III-a ediții a *Dicționarului farmaceutic*.

Și în contextul actual al cooperării internaționale, prin schimbul informațional, și al modificării continue a termenilor, însușirea acestora este absolut necesară exercitării profesiei de medic și farmacist, care necesită cunoașterea de reguli precise și un vocabular specific, științific și modern. De asemenea, raporturile curente ale farmaciștilor cu medicii impun utilizarea unui limbaj comun.

Vocabularul medical și farmaceutic este cel mai vast dintre toate vocabularele profesionale și s-a estimat că, în perioada universitară, un student trebuie să rețină denumirile și semnificațiile unui număr de termeni echivalent cu cel necesar pentru învățarea a șase limbi străine.

Față de edițiile anterioare, colectivul de autori a fost extins la 45 de cadre didactice de la facultățile de farmacie din țară: București, Iași, Târgu-Mureș, Timișoara, Oradea și Chișinău (Republica Moldova).

Ediția a III-a a *Dicționarului farmaceutic*, material de informare științifică medico-farmaceutică, restructurat și actualizat, reprezintă un eveniment editorial de excepție, care denotă vaste și solide cunoștințe de specialitate, capacitate de cuprindere și sistematizare ale colectivului de autori. El grupează un număr mare de termeni din diferite științe de specialitate, absolut necesari formării unui vocabular științific pentru domeniul medicamentului, care cunoaște cea mai amplă evoluție din istoria sa.

Așa cum afirmă autorii, *Dicționarul farmaceutic* se adresează în primul rând studenților facultăților de farmacie și medicină, farmaciștilor, medicilor, rezidenților, masteranzilor, doctoranzilor, cercetătorilor și altor specialiști ai științelor privind sănătatea, dar și marelui public.

În concepția actuală, *Dicționarul farmaceutic* este rodul unor intense și îndelungate eforturi de informare și de documentare ale autorilor din diferite specialități medicale și farmaceutice, în vederea selectării judicioase și a definirii corecte a termenilor clasici sau a celor moderni.

Autorii și-au propus să modernizeze materialul oferit profesioniștilor științelor farmaceutice prin restructurarea *Dicționarului farmaceutic* atât cantitativ, cât și calitativ. Cantitativ, deoarece este mai bogat ca precedentele ediții, cuprinzând mai mulți termeni de specialitate. Calitativ, ca efect al tehnicii lexicografice mai riguroase, explicate prin definițiile științifice exprimate ale termenilor.

Dicționarul farmaceutic este structurat în opt părți: Introducere; Evoluția terminologiei medicale și farmaceutice; Abrevieri; Sinonime și simboluri; Ghid etimologic; Index de termeni; Index de patronime; Anexe (în număr de 134) și Bibliografie.

Partea cea mai amplă a *Dicționarului farmaceutic* este reprezentată de *Indexul de termeni*, ce definește peste 18.000 de cuvinte cu denumirea și în limba engleză, precum și de 134 de Anexe, care au fost sistematizate în opt grupe, sub formă de tabele, cu date exacte și sugestive, oferind informații necesare pregătirii și exercitării profesiei de farmacist.

În ansamblul său, *Dicționarul farmaceutic*, ediția a III-a, asemeni *Dicționarului Medical*, ca instrument actualizat de informare științifică, excelează atât ca formă de prezentare, cât și prin conținutul vast al informațiilor oferite.

Marea diversitate a termenilor din domenii științifice variate a fost tratată cu mult discernământ, ceea ce reprezintă dovada unui înalt profesionalism, a unei experiențe bogate în domeniul medicamentului și a unei capacități mari de cuprindere, selectare și spirit critic de care au dat dovadă autorii *Dicționarului farmaceutic*.

Comparativ cu edițiile anterioare, ediția a III-a a *Dicționarului farmaceutic* se remarcă printr-o nouă structură, prin conținutul științific și modern, aria largă de abordare a noțiunilor, talentul didactic de prezentare și sistematizare a materialului informativ vast, calități care sunt generate atât de experiența acumulată în decursul anilor la catedra universitară a autorilor, cât și de pasiunea și respectul lor pentru profesia de farmacist.

Am convingerea că ediția a III-a a *Dicționarului farmaceutic* va fi primită cu interes deosebit de lumea farmaceutică și medicală din țara noastră, datorită valorii, actualității și utilității sale.

Prof. Univ. Dr. Medic Valeriu Rusu,
Membru titular al Academiei de Științe Medicale din România
Iași, 20 iulie 2013

Introducere la edițiile I și a II-a

Oportunitatea unui *Dicționar farmaceutic* este justificată prin faptul că se adresează în primul rând studenților Facultăților de Farmacie și Medicină, farmaciștilor, medicilor și altor practicieni ai științelor privind sănătatea. El constituie un îndreptar care contribuie la formarea unui vocabular particular, specific și modern, destinat acestui vast domeniu al medicamentului.

Farmacistul, specialist în domeniul medicamentului, participă astăzi în echipe complexe la producția industrială, în toate etapele de realizare, începând cu crearea de substanțe medicamentoase, preformulare, formulare, studiu toxicologic, farmacologic și clinic, până la eliberarea din farmacie, dar și la urmărirea efectului terapeutic. Din aceste considerente, farmacistul trebuie să poată comunica bine cu medicul, chimistul, biologul și inginerul, în toate problemele privind medicamentul.

Tocmai acesta este rolul primului *Dicționar farmaceutic*. El oferă, în primul rând farmacistului, un număr de definiții redactate într-un limbaj modern, simplu, dar științific, pentru disciplinele utile în cunoașterea medicamentului, având la bază o bibliografie actuală asupra ultimelor noutăți terapeutice.

Suntem convinși că aceste informații vor fi utile și cadrelor nefarmaceutice și sperăm că va fi un instrument necesar, ce se va afla și pe birourile cercetătorilor, care, fără a fi „de profesie", sunt legați de literatura biomedicală.

Colectivele de cadre didactice de la facultățile de farmacie din Iași, București, Târgu-Mureș și Chișinău au dorit să compună o lucrare accesibilă, aptă să răspundă la întrebările pe care și le pun în mod curent un student sau un tânăr farmacist, dar și pentru a completa noțiunile unui farmacist cu experiență.

Se adaugă astfel o lucrare de specialitate compartimentului dicționarelor medico-farmaceutice apărute până în prezent în țara noastră: dicționarul medical, dicționarul de chimie, dicționarul de biologie, dicționarul de botanică etc.

Sperăm că lectorul va găsi explicațiile dorite în cursul utilizării acestui dicționar, pentru un termen sau pentru o expresie al căror sens îi este necunoscut sau nesigur; astfel își va putea clarifica:

- definiția multiplelor și sofisticatelor forme farmaceutice noi, care au făcut explozie în terapeutică;
- definiția noilor termeni bio-medicali;
- semnificația diferitelor operații farmaceutice moderne;
- utilizarea aparatelor moderne din industria de medicamente și din laboratoare etc.

Dicționarul farmaceutic va fi util formării și informării continue a farmacistului, pe cele patru profiluri de specializare: Farmacie generală, Farmacie industrială, Laborator (Biochimie, Chimie sanitară, Controlul medicamentului și Toxicologie) și Farmacie clinică.

Un capitol aparte este consacrat indexului de patronime, incluzând o serie de personalități de seamă ale științelor farmaceutice. În continuare, se află anexa cu abrevierile latine folosite pentru prescrierea medicamentelor.

Lucrarea este prezentată în ordinea alfabetică a termenilor esențiali și adesea însoțită de etimologia cuvântului, pentru a completa explicația termenului și a ajuta astfel la înțelegerea sa exactă.

De asemenea, sunt incluși unii termeni moderni, din alte limbi, asimilați ca atare, în forma originală sau cu transcrierea lor în limba română.

Sinonimele și abrevierile frecvent întâlnite în textele străine au fost bogat redate, pentru a facilita consultarea literaturii de specialitate din limbile de circulație internațională.

În lucrare sunt inserate aproximativ 7.000 de cuvinte și 250 de personalități marcante din domeniul științelor medico-farmaceutice, oferind astfel elemente pentru o imagine de ansamblu asupra evoluției farmaciei.

Acest prim *Dicționar farmaceutic* nu are pretenția de a fi complet, nici pe aceea de a fi definitiv, din cauza evoluției accelerate a descoperirilor științifice. Progresele spectaculoase din fizico-chimie și biologie, la nivel celular și molecular, au permis imaginarea de noi forme disperse și vectori de înaltă specialitate, care au lărgit domeniul cercetării medicamentului și au creat posibilități noi de diversificare a tratamentului.

De aceea, la ora actuală, cercetarea științifică face apel la un complex de discipline, deosebit de vaste, plecând de la Fizica moleculară la Farmacologie, de la Biochimie la Toxicologie celulară, trecând prin Chimia farmaceutică, Chimia analitică și Farmacocinetică. În acest context, farmacistul, având o formare științifică de bază pluridisciplinară, trebuie să își perfecționeze continuu cunoștințele acumulate în cursul studiilor universitare pentru a aborda în mod competent diferite aspecte ale cercetării moderne din domeniul medicamentului.

Datorită marii dificultăți de elaborare a unui dicționar farmaceutic, în încheiere, colectivul de autori va fi recunoscător pentru orice sugestie sau observație în scopul îmbunătățirii următoarelor ediții.

Autorii
16 iunie 1994

Introducere la ediția a III-a

Deşi au trecut peste 15 ani de la apariția primei ediții a *Dicționarului farmaceutic*, problemele prezentate în introducerea la această carte au rămas de actualitate. Explozia de termeni medicali şi farmaceutici din această perioadă a determinat apariția celei de-a III-a ediții.

Dicționarul farmaceutic se adresează în primul rând studenților facultăților de farmacie şi medicină, farmaciştilor, medicilor, masteranzilor, rezidenților, doctoranzilor, universitarilor, specialiştilor din industria farmaceutică şi cosmetică, cercetătorilor din domeniul medicamentului şi altor practicieni ai ştiințelor privind sănătatea.

El constituie un ghid important care contribuie la formarea unui vocabular specific, ştiințific şi modern pentru un student, un tânăr farmacist, precum şi la completarea noțiunilor unui farmacist cu experiență.

Acest vocabular este absolut necesar deoarece farmacistul, specialist în domeniul medicamentului, participă astăzi în echipe complexe la fabricarea industrială a medicamentelor, în toate etapele de realizare, începând cu crearea de substanțe medicamentoase, preformulare, formulare, studiu analitic, toxicologic, farmacologic şi clinic, până la eliberarea din farmacie, dar şi la urmărirea efectului terapeutic. Din aceste considerente, farmacistul trebuie să poată comunica bine cu medicul, chimistul, biologul şi inginerul, în toate problemele privind medicamentul.

Vocabularele medical şi farmaceutic sunt cele mai vaste dintre toate vocabularele profesionale şi s-a estimat că în perioada universitară un student trebuie să rețină denumirile şi semnificațiile unui număr de termeni echivalent cu cel necesar pentru învățarea a şase limbi străine.

Câmpul lexical din domeniul farmaceutic este mare, dar nu se compară cu acela din diferite domenii ale medicinei, care cuprinde peste 20.000 de termeni, la care se adaugă neîncetat neologismele şi abundența de sinonime.

Dificultatea redactării unei noi ediții a *Dicționarului farmaceutic* se datorează schimbărilor rapide şi continue care apar în managementul şi practica ştiințelor despre sănătate, ceea ce necesită o cunoaştere aprofundată şi permanentă a noilor termeni care „ne invadează” activitatea de zi cu zi.

Ca şi în alte domenii, terminologia medicală şi farmaceutică românească se află în strânsă relație cu terminologia franceză şi anglo-americană, mai ales.

Aceasta se justifică prin faptul că terminologia medicală şi farmaceutică românească de bază s-a constituit în secolul al XIX-lea, în cea mai mare măsură din terminologia franceză. Dar, după cel de-al Doilea Război Mondial, limba franceză este înlocuită de limba engleză în mai toate domeniile de activitate. De aceea, în această a III-a ediție a *Dicționarului farmaceutic*, fiecare termen este transcris şi în limba engleză, eventual cu sinonime. Transcrierea în limba engleză este în prezent absolut necesară, dacă nu chiar obligatorie, datorită „invaziei” acesteia în toate domeniile, inclusiv în medicină şi farmacie.

Mondializarea limbii engleze se datorează, după cum au afirmat şi alți autori, forței cercetării ştiințifice, amplorii fondurilor destinate cercetării şi capacității editoriale americane mari.

De asemenea, congresele internaționale de medicină şi farmacie impun utilizarea limbii engleze, iar cele mai multe reviste de specialitate şi cărți sunt redactate în limba engleză.

Edițiile I şi a II-a ale *Dicționarului farmaceutic* s-au bucurat de o bună primire din partea profesioniştilor, dovadă epuizarea lor în scurt timp.

Ele au răspuns unei necesități care astăzi nu numai că se menține, dar devine mai imperioasă decât atunci când au apărut edițiile anterioare.

Lumea medicamentului se află într-o permanentă evoluție şi progresează continuu, ceea ce a condus la antrenarea unui colectiv de cadre didactice de la facultățile de farmacie din Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Târgu-Mureş, Arad şi Chişinău mai mare decât cel inițial, pentru reeditarea *Dicționarului farmaceutic*.

Ne-am propus să modernizăm materialul oferit profesioniştilor prin actualizarea şi restructurarea *Dicționarului farmaceutic* atât cantitativ, cât şi calitativ. Cantitativ, deoarece este mai bogat ca precedentele ediții în terminologia ştiințifică, medicală şi farmaceutică. Calitativ, ca efect al tehnicii lexicografice mai riguroase, explicată prin definițiile exprimate ale termenilor.

În *Dicționarul farmaceutic* sunt inserate peste 18.000 de cuvinte, cartea fiind structurată în opt părți: introducere; evoluția terminologiei medicale şi farmaceutice; abrevieri, sinonime şi simboluri; ghid etimologic; index de termeni; index de patronime; anexe (în număr de 134) şi bibliografie.

În capitolul I este prezentată succint evoluția terminologiei medicale şi farmaceutice, cu exemplificări privind originea termenilor.

Sinonimele, abrevierile şi simbolurile frecvent întâlnite în textele străine au fost bogat redate în capitolul II, pentru a facilita consultarea literaturii de specialitate din limbile de circulație internațională.

În ghidul etimologic sunt incluse principalele elemente de formare a termenilor compuşi: rădăcina, prefixul şi sufixul, utilizate pentru formarea de cuvinte.

Dicționarul cuprinde atât termenii farmaceutici şi medicali de bază, cât şi o serie de termeni moderni din alte limbi, asimilați ca atare, în forma originală sau prin transcrierea lor în limba română.

Termenii sunt prezentați în ordine alfabetică, însoțiți de traducerea în limba engleză și frecvent de etimologia cuvântului, pentru a completa explicația și a facilita înțelegerea exactă a acestora.

De asemenea, am introdus termenii accesibili de informatică medicală și farmaceutică, deosebit de utili în condițiile cercetării științifice actuale.

Indexul de patronime cuprinde peste 390 de personalități marcante din domeniul științelor medico-farmaceutice, oferind astfel elemente pentru o imagine de ansamblu asupra evoluției farmaciei.

Am considerat utilă introducerea unui număr mare de anexe (134) care au fost sistematizate în 8 grupe, astfel: alfabetul grec; cifre romane; unități de măsură; elemente chimice; parametri biologici, nomograme, grupe de vârstă; forme farmaceutice, căi de administrare, ambalaje; medicamente și interacțiuni; alimentație, dietă.

În aceste anexe, prezentate sub formă de tabele, cu date exacte și sugestive, sunt oferite o serie de informații absolut necesare pregătirii farmacistului pentru exercitarea profesiei sale.

Așa cum am precizat și în edițiile anterioare, *Dicționarul farmaceutic* nu are pretenția de a fi complet, nici pe aceea de a fi definitiv, din cauza evoluției accelerate a descoperirilor științifice din acest domeniu vast al medicamentului.

Iar farmacistul, pentru a aborda cu competență diferitele aspecte în desfășurarea activității sale, precum și în etapele cercetării științifice moderne, trebuie să își perfecționeze și să își completeze cunoștințele acumulate în cursul universitar și să își însușească termenii nou-apăruți.

Sperăm că edițiile succesive vor conferi garanția perenității *Dicționarului farmaceutic* și impunerea lui în lumea farmaceutică din țara noastră, prin perfecționarea acestuia și armonizarea cu evoluția terminologiei medico-farmaceutice internaționale, pentru a forma o tradiție, la fel ca în cazul *Dicționarului medical* și al altor dicționare.

Și în contextul actual al cooperării internaționale prin schimbul informațional și al modificării continue a termenilor medico-farmaceutici, cunoașterea acestora va fi absolut necesară acelora care își doresc o carieră de succes în domeniul vast și complex al medicamentului.

Distinsul Academician Prof. Dr. Valeriu Rusu s-a stins din viață la 1 mai 2014. La ora apariției acestui *Dicționar farmaceutic*, cu a cărui prefață ne-a onorat, îi aducem și pe această cale un pios omagiu.

Pentru noi, colaboratorii domniei sale, și pentru generațiile de medici pe care i-a format, academicianul și profesorul Valeriu Rusu va rămâne autorul *Dicționarului medical* din România, o personalitate multilaterală, un valoros om de știință și cultură, cu vaste cunoștințe biologice și medicale, un exemplu de muncă, creativitate, cinste, bunătate și dăruire de sine.

Autorii
20 mai 2014

I. EVOLUŢIA TERMINOLOGIEI MEDICALE ŞI FARMACEUTICE

Istoria terminologiei medicale şi farmaceutice se împleteşte cu evoluţia medicamentului.

Se consideră că boala este anterioară omului, medicina de asemenea şi, prin urmare, şi farmacia, deoarece animalele au fost primele care au utilizat anumite plante atunci când sufereau.

Medicamentul însă a apărut odată cu omul, care utiliza diferite forme farmaceutice, din materiile naturale – minerale, vegetale, animale – din mediul înconjurător, pentru tratarea şi îngrijirea bolnavilor.

Această practică este cunoscută din cele mai vechi timpuri.

Nu ne sunt cunoscute referiri terminologice la remediile utilizate de omul primitiv, în Preistorie.

Odată cu apariţia primelor civilizaţii, oamenii au început să comunice între ei şi, chiar dacă milenii la rând descoperirile au circulat cu greutate, de la ei au rămas „obiecte de cult medicale", *ce reprezintă primele informaţii scrise*, cu „caracter ştiinţific", referiri la produsele vegetale, animale sau minerale utilizate în terapeutică.

Această profesiune empirică medicală şi farmaceutică era exercitată de o singură persoană. La începuturile sale, omenirea nu a făcut diferenţieri, în sensul unei specializări anume, între persoana capabilă să recunoască şi să prepare un remediu şi persoana autorizată a-l prescrie întâi şi a-l aplica bolnavului, pentru vindecarea acestuia.

Nu ştim care medicină este cea mai veche: cea egipteană, cea chineză sau cea mesopotamiană.

Aşa se explică de ce găsim elemente de civilizaţie chineză în India sau Mesopotamia şi, la diverse intervale de timp, în Egipt, apoi la greci, la romani sau la arabi, istoricilor fiindu-le greu, chiar imposibil, să traseze linii precise între aceste civilizaţii, deşi unele au apărut la distanţă de secole faţă de altele.

Între sfârşitul mileniului al IV-lea şi mileniul al II-lea î.Hr., aceste popoare aveau un fond farmacologic de mult consacrat şi folosit.

În textele egiptene, persoana medicului apare consemnată sub numele de sacerdot-medic, medic şi scrib-medic, ca unic reprezentant al „ştiinţelor medicale". Cunoştinţele şi scrisul îşi aveau divinitatea în persoana lui Thot, zeu al medicinei şi patronul medicilor, onorat cu epitetul *ph-ar-maki*, care înseamnă „cel care conferă siguranţă", considerat a fi la originea cuvântului grec *pharmakon*. Rădăcina „farmaco-" stă la baza multor termeni medicali şi farmaceutici utilizaţi frecvent şi în prezent.

Cel mai vechi text medical şi farmaceutic datează de aproape 5.000 de ani, fiind descoperit în Orientul Mijlociu, la Nippur, în Babilon (Mesopotamia antică), şi a fost scris la sfârşitul mileniului al III-lea î.Hr., pe tăbliţe de lut, cu scriere cuneiformă. Acesta cuprindea cele mai importante leacuri cunoscute, de origine minerală, vegetală, animală, dar nu sunt menţionate bolile pentru care se utilizau.

În China, în cursul mileniului I î.Hr., apar şi lucrări propriu-zise de medicină şi farmacie; mai cunoscută este lucrarea numită *Pen-Tsao*, în care sunt prezentate date elementare ale actului farmaceutic: alegerea şi recoltarea plantelor medicinale, utilizarea lor, forme farmaceutice diverse şi informaţii privind acupunctura, ignipunctura, anestezia generală, variolizarea.

Între anii 1000 î.Hr. şi 900 d.Hr. medicina şi farmacia sunt dominate de personalitatea unor medici greci, şi apoi romani, astfel că o mare parte a termenilor au origine greacă şi latină.

La *vechii greci*, medicina era divinizată; Apollo, zeul soarelui şi al medicinei, şi fiul lui, Asclepios, erau veneraţi în temple. Asclepios devine zeul medicinei şi vindecătorul suprem, el fiind reprezentat în gravuri rezemat într-un baston pe care se încolăceşte şarpele, simbol al legăturii cu pământul, acest izvor de leacuri. În alte gravuri era însoţit de fiica sa Hygeia, care ţinea în mână o cupă din care bea şarpele (această reprezentare a devenit simbolul farmaciei), sau de Panaceea, zeiţa care vindecă toate bolile.

Treptat, medicina se laicizează şi, în secolul lui Pericle (secolul al V-lea î.Hr.), filozofi ca Platon, Socrate şi Aristotel discutau despre arta medicală în pieţele publice (gr. *agora*), care a dat atât termenul medical „agorafobie", teamă morbidă de spaţiile goale, largi, cu tendinţa de a le evita, cât şi alte rădăcini ca -ager, -egor, -egur: categorie, panagiric, alegorie etc.

Medicii laici sunt grupaţi în „şcoli medicale", fiind numiţi *asclepiazi*, în cinstea lui Asclepios, patronul medicinei.

Terapeutica Greciei antice este dominată de personalitatea lui Hipocrate, considerat „părintele medicinei".

S-a născut în insula Cos (450-377 î.Hr.) şi prin şcoala sa inaugurează era raţionalismului, cu obsedantul ei „de ce se întâmplă" fără de care nu există progres.

Operele lui Hipocrate şi ale elevilor săi au fost adunate în secolul al III-lea î.Hr., în perioada înfloririi medicinei din timpul lui Alexandru cel Mare, într-o colecţie numită *Corpus hippocraticum*, care cuprindea aproape 300 de medicamente.

Lui Hipocrate îi datorăm formarea primei terminologii medicale coerente, organizată într-un sistem autentic, desprinderea medicinei de magie şi vrăjitorie şi transformarea ei într-o ramură a filozofiei şi ştiinţei. El a preluat tot ce era semnificativ din arta medicală şi magie de la greci, egipteni, arabi, sumerieni şi evrei, elaborând termenii fundamentali pentru medicină, care au persistat peste veacuri.

În concepţia hipocratică, acelaşi medicament putea avea efecte deosebite şi se folosea după două principii – cel al contrariilor, faţă de simptomele bolii (*contraria contrariis curantur*), sau cel cu efecte asemănătoare bolii (*similia similibus curantur*), principii care stau şi astăzi la baza terapiei medicamentoase – alopatia şi homeopatia.

Un aspect deosebit de important îl reprezintă preocupările etice şi deontologice exprimate în „Jurământul lui Hipocrate", din care se constată că cele două discipline, medicina şi farmacia, erau practicate de aceeaşi persoană.

Şcoala ştiinţifică şi practica medicală, deci şi cea farmaceutică, aparţineau medicilor farmacişti numiţi *iatros* („medic"); ele se desfăşurau în locuinţa acestora, numită *iatreion* („oficina medicală"), iar stocul de medicamente era păstrat într-un spaţiu special, numit *apothiki* (gr. *apothiki*, „cămară, depozit").

Rădăcina *iatro-* a supravieţuit peste veacuri; ea stă la baza formării unor termeni medicali şi farmaceutici utilizaţi şi în prezent: pediatru (medic), pediatrie, cosmiatrie, iatrochimie, iatrofizică, iatrogen.

Grecescul *apothiki* este la originea termenului latin *apoticaricus*, ajuns astăzi: *Apotheke* (germ. „farmacie") şi *apoticairie* (fr. veche „farmacie"), respectiv *Apotheker* (germ. „farmacist") sau *apothicaire* (fr. veche „farmacist"); *apteka* (rusă „farmacie"), *aptekar* (rusă „farmacist") şi *patikus* şi *patika* (magh.).

Alături de medicii propriu-zişi, care-şi preparau singuri remediile, au existat şi vindecători care practicau vindecarea empiric, fără practică medicală: vindecători, herborişti, numiţi *rhizotomos* (gr. *rhiza*, „rădăcină" + *tomao*, „a tăia"), care se ocupau cu prepararea şi vânzarea remediilor, medici profani numiţi *pharmakopolis* (gr. *pharmakon*, „remediu, medicament" + *poleo*, „a vinde").

În greaca veche era folosit cuvântul *pharmakon* care deriva din gr. *phero*, „a purta", ce a dat substantivele *pharma* şi *pharmacon*. Iniţial a însemnat „ceea ce poartă pământul", ca apoi să aibă sensul de „remediu", „medicament", fiind preluat în limba latină sub forma *pharmacum*, care a ajuns până la noi; el stă la baza multor termeni, *farmaco-* fiind rădăcina pentru termenii medicali şi farmaceutici de astăzi cu referire la medicament: farmacografie, farmacologie, farmacodinamie, farmacie, farmacopee etc.

Tot de la vechii greci a rămas termenul *mithridatism*, obişnuinţă la otrăvuri; el provine de la Mithridate al VI-lea Eupator, regele Pontului (132-63 î.Hr.), care, pentru a se feri de otrăvire, ingera zilnic doze din ce în ce mai mari de otrăvuri.

Din limba greacă provin mulţi termeni şi rădăcini, mai ales în domeniul anatomiei, ca de exemplu:

- *bronhie*, de la *bronkhos*, „bronhie";
- *cit-*, *cito-*, de la *kytos*, „obiect cavitar, corp";
- *diafragm*, de la *diaphragma, -atos*, „barieră", din *dia*, „prin" + *phragma, -atos*, „închidere";
- *encefal*, de la *enkephalon*, „creier";
- *falange*, de la *phalanx, -agos*, „formaţiune de luptă";
- *pneumo-*, de la *pneuma, -atos*, „aer, respiraţie", dar şi „spirit";
- *pilor*, de la *pyloros*, „portar", din *pyle*, „poartă" + *auros*, „paznic";
- *torace*, de la *thorax*, „platoşa luptătorilor greci".

De asemenea, unele forme farmaceutice au denumiri din limba greacă:

- *boluri*, de la *bolos*, „bulgăre";
- *clismă*, de la neogr. *klysma*, „clismă", din *kluzein*, „a spăla";
- *colir*, de la *collorion*, „pastă turtită", *colir*, din *kolla*, „clei";
- *cosmetice*, de la *kosmetikos*, „referitor la podoabe", din *kosmos*, „ordine, ornament";
- *emplastre*, de la *emplastron*, „unsoare, tencuială", din *emplattein*, „a fasona, a aplica pe";
- *gargarisme*, de la *gargarisein*, „a clăti gura";
- *paste*, de la neogr. *pasta*.

La fel de vechi este şi termenul *atom*, de la gr. *atomos*, „indivizibil", din *a*, „privativ" + *tomos*, „tăiat", de la *temnein*, „a tăia".

După moartea lui Alexandru cel Mare, în 323 î.Hr., centrul ştiinţelor se va deplasa din Grecia la Alexandria şi apoi la Roma. Romanii s-au inspirat din medicina vechilor popoare şi mai ales de la greci, de la care au împrumutat mulţi termeni, deoarece ei se aflau abia la începuturile dezvoltării ştiinţelor, dar şi pentru că limba greacă este mai adaptată decât limba latină pentru crearea de termeni noi.

Cel mai mare medic-farmacist al Antichităţii a fost Claudius Galenus (130-210 d.Hr.), născut la Pergam, lângă Smirna, în Asia Mică (Turcia de astăzi); el vine la Roma ca medic al lui Marcus Aurelius şi al lui Septimius Severus.

Galenus a dezvoltat mult arta de a vindeca, punând bazele studiului preparării medicamentelor. A compus mai mult de 500 de lucrări de medicină; dintre acestea, 14 cărţi de *Ars magna* au devenit un îndrumar preţios sute de ani mai târziu pentru prepararea medicamentelor. Chiar şi în 1550, operele sale complete încă apăreau în Veneţia.

El rămâne un precursor al medicinei experimentale moderne, dar este socotit şi „părinte al farmaciei", iar ca omagiu „ştiinţa care transformă drogurile în medicamente" s-a numit *Farmacie galenică*, denumire care s-a păstrat până în zilele noastre în ţările francofone.

Adepţii medicaţiei cu remedii şi formule medicamentoase de origine vegetală, cunoscute în cea mai mare parte din Antichitate, au fost numiţi *galenişti*, iar medicamentele lor se numeau *galenica*, noţiuni care azi se menţin pentru toate medicamentele, indiferent de origine.

În secolele XVI-XVII, apar medicamentele *spargirice*, *chimice*, prima denumire, dar care nu se mai foloseşte, fiind dată de Paracelsus.

Iniţial, romanii au latinizat unii termeni de origine greacă prin schimbarea terminaţiei greceşti în terminaţii latine, ca în cuvintele: *craniom* → *cranium*, *theke* → *theca*, *bronkhos* → *bronchus* sau *aden*, care devine *glans*.

Din limba latină clasică provin mulţi termeni medicali, mai ales în anatomie, ca de exemplu:

- *areolă*, de la *areola*, „curte mică", atât pentru spaţiu mic în ţesut sau în zona inelară, în jurul unei leziuni inflamate, cât şi în areola mamară;
- *vestibul*, de la *vestibulum*, „spaţiul închis de intrare de la stradă în casă": vestibul bucal, nazal (nări), al duodenului, laringelui;
- *atrium*, de la *atrium*, încăpere în care se făcea focul, în mijlocul camerei, la romani; avea pereţii negri; de la *ater*, „negru";
- *auricul*, de la *auriculla*, „urechiuşă";
- *celulă*, de la *cellula*, „cămăruţă", din *cella*, „cămară";
- *duct*, de la *ductus, ductuli*, „canal, canale";
- *fosă*, de la *fauces*, „locuri de trecere";
- *fontanele*, de la *fontanella*, „fântână mică", de la *fontana*, „fântână";
- *glandă*, de la *glans*;
- *pilor*, de la *pylorus*, „portarul casei", zona stomacului care controlează intrarea în intestin;

- *sept*, de la *septum*, „perete despărţitor al camerelor";
- *suc*, de la *succus*, *-i* „suc, sevă";
- *spirt*, de la *spiritus*, „aer, respiraţie", dar şi „suflet";
- *pensulă*, de la *penicillum*, „pensulă", de unde numele mucegaiului *Penicillium notatum* din care se obţine penicilina;
- *trabecul*, de la *trabeculum*, „bârnă mică", semnifică o serie de filamente fine anastomozate.

Multe forme farmaceutice şi alţi termeni folosiţi şi astăzi au denumiri din limba latină:

- *capsulă*, de la *capsula*, „cutie mică", din *capsa*, „cutie";
- *colir*, de la *collirium*, „colir";
- *comprimat*, de la *comprimere*, „a presa";
- *decoct*, de la *decoctum*, *i*, „fiertură";
- *granulă*, de la *granum*, *granulum*, „grăunte";
- *emulsie*, de la *emulgeo*, *emulgere*, „a se face ca laptele";
- *pilulă*, de la *parva pilla*, „minge mică";
- *pulbere*, de la *pulvis*, *-eris*, „praf, pulbere";
- *sucuri*, de la *succus*, *-i*, „suc";
- *supozitor*, de la *suppositorius*, „aşezat dedesubt", din *supponere*, „a plasa dedesubt";
- *suspensie*, de la *suspensio*, *-onis*, „ridicare, suspensie";
- *unguent*, de la *unguentum*, *-i*, „unsoare, unguent, esenţă, parfum";
- *tablete*, de la *tabula*, „tablă, planşă, tabletă", care sugerează forma preparatului;
- *pulverizare*, de la *pulvero*, *-are*, „a acoperi cu praf";
- *site*, *ciururi*, de la *cibra*, „ciur";
- *supernatant*, de la *super*, „deasupra" + *nato*, *-are*, „a înota".

După căderea Imperiului Roman, tradiţiile medicale au fost conservate în mănăstiri, unde monahii copiau reţete vechi (secolele XII-XVI). Limba latină clasică va fi conservată în operele nemuritoare ale scriitorilor romani. În acest timp, se formează diferitele limbi de origine romană, iar limba latină clasică rămâne să fie utilizată în majoritatea teritoriilor europene, în şcoală, în administraţie şi de către cler. Limba latină rămâne şi limba medicilor şi farmaciştilor, ceea ce făcea posibilă comunicarea între diferitele şcoli medicale şi studiul în diverse ţări.

În Europa începe o etapă din istoria omenirii numită Evul Mediu, care durează până în secolele XII-XIII, cu perioade de stagnări, dar şi cu progrese lente, aflată sub puterea Bisericii şi a Inchiziţiei.

Din Evul Mediu şi până în secolul al XVI-lea, toate descoperirile au la bază observarea şi experimentarea, fără de care nu se poate concepe progresul, dar terminologia medicală şi farmaceutică este dominată de scrierile lui Galenus.

O contribuţie însemnată la dezvoltarea ştiinţelor medicale şi farmaceutice au avut-o limba arabă şi alchimiştii. Deşi limitat, în medicina modernă au supravieţuit puţine cuvinte care denumesc substanţe chimice: *zahăr* (*sugar*), *sirop* (*siraph*), *alcool* (*al koh'l* = subtil, pătrunzător), *alcali* (bază, alcalin din *al quali*), *elixir* (*al iksir* = piatră filozofală), *nafta* (*naphta* = bitum) sau unele sinonime ca *natrium* pentru sodiu, de la *natri*, *kalium* pentru potasiu, de la *qaliy*, cât şi simbolurile chimice ale celor două elemente.

În această perioadă, cel mai cunoscut medic şi farmacist a fost Avicenna (Abu Ali Ibn Sina, Ibn Avicenna, 980-1037), care a asimilat în opera sa tot ce era mai important în medicina antică greacă, latină, bizantină şi arabă. Tot arabii inventează aparatul de distilat şi distilarea, antrenarea cu vapori (apele aromatice, parfumurile), izolează alcoolul etilic, aldehidele, o serie de alcaloizi, descoperă zahărul din trestia de zahăr, sublimarea.

Originea termenului *chimie* este din *alchimie*. Denumirea arabă a pietrei filozofale era *al kimiya*, care a dat termenii *alcheimia* şi *alchimie*. Termenul arab *kimiya* ar proveni de la *koma*, „a ţine secret", sau din cuvântul grecesc *chymeia*, „amestec, magie neagră", denumire în relaţie cu practici secrete, magice. Cuvântul provine de la vechii egipteni, *chemi*, „ţara neagră", denumire dată de egipteni patriei lor.

De la arabi au rămas puţini termeni medicali:

- *nucha*, care înseamnă „ceafă";
- denumirea venelor *bazilică*, de la cuvântul arab *basilik*, „interior, intern", şi *cefalică*, de la arabul *alkifal*, „exterior, extern";
- *mater* (duramater şi piamater), cu sensul de membrană (mamă) protectoare a creierului.

Tot arabii, în timpul domniei lui Al-Mansur, au înfiinţat prima farmacie publică în anul 754, la Bagdad, cu specialişti în prepararea medicamentelor. În ţările Europei, farmaciile publice erau inexistente. Chiar dacă de la această dată farmacia începe să se contureze ca o specialitate aparte, aveau să mai treacă multe secole până când medicina şi farmacia se vor separa total.

Prin expansiunile lor în Europa, arabii aduc cu ei alchimia şi magia, alături de numeroase medicamente, şi înfiinţează primele farmacii.

Contactul dintre medicina arabă şi cea europeană a avut urmări importante pentru dezvoltarea medicinei şi farmaciei occidentale.

Sub influenţa lor, şi în Europa se produce diferenţierea medicinei de farmacie şi constituirea lor în profesiuni separate, bine definite. Astfel că, în secolele XII-XIII, şi în Europa medicina devine distinctă de farmacie.

În Europa, se deschide prima farmacie în Neapole, în 1140; apoi la Paris, în 1180, la Praga, în 1278, la Basel, în 1250, la Köln, în 1248, şi la Trogir (Croaţia), în 1271.

Odată cu apariţia primelor farmacii, în partea sudică a Franţei, profesiunea de medic se separă de cea de farmacist printr-o lege decretată în oraşul Arles.

Actul juridic ce pune bazele legale ale farmaciei în Europa Occidentală este dat de regele Frederic al II-lea în 1240. De acum încolo, în istorica luptă a omului pentru păstrarea sănătăţii şi vindecarea bolnavilor, farmacistul se găseşte alături de medic.

Separarea celor două profesiuni a impus măsuri juridice şi deontologice şi apariţia de legislaţii specifice activităţii farmaceutice privind:

- înfiinţarea farmaciilor;
- relaţiile dintre medici şi farmacişti;
- reglementarea modului de funcţionare a farmaciilor;
- prepararea, controlul medicamentelor şi al materiilor prime;
- modul de eliberare a medicamentelor;
- preţul medicamentelor.

Datorită atât influenţei limbii arabe, cât şi dezvoltării cunoştinţelor farmaceutice, apar primii farmacişti laici, numiţi *apothicarius*, *speciatorius* sau *confectionarius*; alături de ei, mai găsim vânzători de mirodenii şi medicamente: *pebrarii*, vânzătorii de piper, *aromatarii*, vânzătorii de substanţe aromatice.

În Italia, din rândul comercianţilor de mirodenii se diferenţiază categoria de *spezieri de medesine*, a farmaciştilor propriu-zişi.

Începând cu perioada Renaşterii, secolul al XIV-lea, are loc o elaborare a vocabularelor de specialitate, inclusiv de medicină şi farmacie, reînnoirea relaţiilor cu medicina greacă, sunt reeditate operele lui Hipocrate însoţite de comentarii ample. Elenizarea limbii medicale în timpul Renaşterii a fost un mare progres, deoarece a conferit ştiinţelor medicale un ansamblu de rădăcini, sufixe, prefixe, tipuri de derivare şi compunere precise şi cu utilizare internaţională.

În secolul al XIV-lea, apar termeni medicali noi: *anatomie* (de la *tome*, „secţiune", şi *ana*, „în mai multe bucăţi"), *apoplectic* (de la *apoplektos*, „paralizat", din *apo*-, „în afară" + gr. *plege*, „lovitură"), *astmatic* (de la *asma*, „gâfâială"), *cataplasmă* (de la *plasma*, „obiect modelat", şi *kata*, „de sus jos"), *cefalic* (de la *kephale*, „cap"), *cinocefal* („cu cap de câine", de la *kyon*, *kynos*, „câine"), *cauter* (de la *kauterion*, „fier roşu"), *climat* (de la *klima*, *-atos*, „înclinare, aplecare"), *diabetic* (de la *diabetes*, „boală în care apa traversează corpul", din *diabenai*, „a traversa"), *hipocondru* (de la *kondros*, cu sensul de „grăunte" şi „cartilagiu" + *hypo*, „dedesubt"), *flegmon* (de la gr. *phlegma*, derivat din *pheregein*, „a incendia, a da foc", cu sensul de abces fierbinte), *flegma* (din lat. *phlegma*, „cu sânge rece", ce a dat cuvântul *flegmatic*).

În domeniul farmaciei, o personalitate marcantă a Renaşterii a fost Paracelsus (Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim, 1493-1541), care a pus bazele extracţiei vegetale, elaborând procedeele de preparare a tincturilor şi a metaloterapiei; a introdus pentru prima dată ideea de *principiu activ*, discutând despre necesitatea cercetării *chintesenţei din plante*.

În secolul al XV-lea, creşterea populaţiei oraşelor, frecvenţa epidemiilor, cererea mare de medicamente, înfiinţarea farmaciilor publice, necesitatea introducerii unor norme unitare în prepararea, distribuirea, controlul şi eliberarea medicamentelor au determinat apariţia primelor coduri oficiale, care au fost denumite farmacopei (de la gr. *pharmakon*, „remediu, medicament", şi *poein*, „a face").

Prima farmacopee din lume, realizată de farmacistul Jacques Sylvius, este considerată lucrarea *Thesaurus Aromatariorum*, apărută la Milano, în 1512.

Începând cu secolul al XVI-lea, descoperirile în domeniul ştiinţelor naturii, medicinei şi farmaciei au luat o mare amploare şi se succed rapid.

În domeniul medicinei, termenii nou-formaţi derivă direct din limba greacă, la care se adaugă prefixe pentru a le da înţelesul adecvat:

- *apatic*, de la prefixul *a*, „privativ" + *pathetikhos*, „pasionat";
- *apofiză*, de la *apophysis*, din *physis*, „creştere, natură" + *apo*-, „pornind de la"; în mod asemănător s-au format şi termenii „diafiză", „epifiză" şi „simfiză";
- *igienă*, de la *hygiainein*, „a fi în bună sănătate";
- *simptom*, de la *piptein*, „a veni" + sufixul *syn*, „împreună", care a dat *symptoma*.

Alţi termeni s-au păstrat în forma originală, ca:

- *sfincter*, de la *sfincter*, „cel care închide, strânge".

O serie de termeni sunt formaţi cu ajutorul sufixelor:

- *artrită*, de la *arthron*, „articulaţie" + *-ită*, cu sensul de boală;

sau din prefix – rădăcină şi sufix:

- *pericardită*, de la *peri*-, „în jurul", *kardia*, „inimă" + *-ită*.

Unele cuvinte, ca *logos*, au fost frecvent utilizate pentru realizarea de termeni noi.

Şi în domeniul farmaciei, denumirea substanţelor nou-descoperite se formează din termeni greceşti sau latini:

- *glicerina*, descoperită de Karl Wilhelm Schele, de la *glykeros*, „îndulcit", din *glykys*, „dulce" + *-ină*;
- *glucoza*, descoperită în 1658 în Germania de către farmacistul şi chimistul J.R. Glauber, de la gr. *glykys*, „dulce" + *-oză*, sufix ce indică un glucid.

Între 1742 şi 1786, K.W. Schele descoperă multe substanţe şi elemente ca:

- *fosforul* şi *acidul fosforic*, de la gr. *phos*, *photos*, „lumină" + gr. *pherein*, „a purta", element răspândit numai sub formă de combinaţii;
- *clorul*, de la gr. *khloros*, „verde, gaz galben-verzui";
- *arsenicul*, pentru arseniu, de la gr. *arsenikon*, din *arsen*, „puternic, bărbătesc", denumit astfel datorită proprietăţilor sale (efect eritropoietic, dar şi otravă);
- *oxigenul*, de la gr. *oxys*, „acid" + *gennan*, „a produce", unul dintre cele mai abundente elemente din natură;
- *hidrogenul*, de la gr. *hydor*, *hydatos*, „apă" + *gennan*, „a produce", primul element din tabelul periodic, descoperit de M. Cavendish în 1776;
- *acidul citric*, de la lat. *citrus*, „lămâi";
- *acidul tartric*, de la gr. *tartaron*, „depozit negru lăsat de vin în vase";
- *acidul lactic*, de la lat. *lac*, *lactis*, „lapte".

J.B. van Helmont expune experiența privind prepararea și acțiunea medicamentelor în lucrarea, apărută în 1648, *Pharmacopolium Ac Dispersatorium Modernum* (*Farmacia și prepararea modernă a medicamentelor*).

Anul 1691 este important pentru apariția primei ediții a *Farmacopeei Universale* a lui Nicolas Lemery, farmacist și chimist francez, iar în 1698 apare *Dictionnaire Universelle des Drogues Simples.*

În secolul al XVII-lea, se editează mai multe farmacopei:

- *Pharmacopoeia Augustana* – 1613, la Viena;
- *Codex Medicamentarius sive Pharmacopoeia Parisiensis* – 1638;
- *Dispensatorium Boruso-Brandenburgicum*, în 1698, la Berlin.

De acum încolo, descoperirile se succedă rapid. Se descoperă iodul, bromul, magneziul, termeni cu originile:

- *iodul*, de la gr. *ioeides*, „violet";
- *bromul*, de la gr. *bromos*, „miros fetid";
- *magneziul*, din lat. medievală *magnesia*, de la lat. gr. *magnes*, piatră magnetică adusă din regiunea Magnezia, din Asia Mică, metal foarte răspândit în natură.

Sunt preparate în stare pură, principii active de origine vegetală, principalii alcaloizi:

- *morfina* (de la gr. *Morpheos*, zeul somnului la greci + *-ină*) – denumire dată acțiunii soporifice (lat. *sopor*, „somn adânc" + *facere*, „a face") a acesteia, izolată de F.W. Serturner în 1806, din opiu;
- *stricnina* (de la gr. *strykhnos*, „umbra nopții" + *-ină*) – alcaloid izolat de P.J. Pelletier și J.B. Caventou în 1818;
- *emetina* (de la lat. *emeticus*, gr. *emetikos*, „care produce vărsături", din gr. *emein*, „a vomita" + *-ină*) – alcaloid extras din *Uragoga ipecacuanha*, izolat în 1807;
- *chinina* (de la *kinakina*, din limba indigenilor din Peru, *quechua*, prin intermediul variantei spaniole: *quinaqiuna*) – alcaloid extras din scoarța arborelui *Cinchona succirubra* și alte specii în 1818;
- *cafeina, cofeina* (fr. *cafeine*, din ital. *caffè*, de la *qahwa*, pronunțat în turcă *kahvé*) – alcaloidul principal din cafea (*Coffea arabica*) și ceai (*Thea sinensis*), izolat de F.I. Runge în 1820;
- *codeina* (de la gr. *kodeina*, „capsula de mac" + *-ină*) – alcaloid din opiu, izolat de P.J. Robiquet în 1832;
- *papaverina* (de la lat. *papaver*, *-eris*, mac + *-ină*) – alcaloid izolat din opiu de G.F. Merck în 1848;
- *cocaina* (de la cuvântul spaniol *coca*, din La Plata) – alcaloid extras din planta *Erythroxylon coca*, de A. Nieman în 1868;
- *digitalina* (lat. *digitus*, „deget", datorită formei florilor în „deget de mănușă") – extras din *Digitalis lanata*, în 1868, de F. Nativelle;
- *nicotina*, alcaloid extras din planta *Nicotiana tabacum* (tutun); denumirea provine de la numele lui Jean Nicot de Villemain (1530-1600), ambasador al Franței la Lisabona, care a trimis tutunul Caterinei de Medici în 1560 (regina Franței) + *-ină*. Tutunul, numit în spaniolă *tabaco*, din limba indigenilor din Tahiti: *tzibatl*, tub folosit pentru inhalarea fumului de tutun, țigară.

Termenul *alcaloid* provine din ar. *al-qaliy* sau *al kali*, „potasă" + gr. *eidos* = „formă".

Începând cu secolul al XVII-lea, în Europa se impune terminologia franceză, datorită dezvoltării impetuoase a tuturor științelor, inclusiv a medicinei, Parisul fiind centrul medical și al civilizației. Sunt editate în limba franceză multe dicționare și tratate, cele mai multe medicale, iar limba franceză era utilizată atât în vorbire, cât și în școala și practica medicală.

În această perioadă se impun descoperirile medicului francez Louis Pasteur (1822-1895), care pune bazele bacteriologiei și enzimologiei, iar medicul francez Claude Bernard elaborează teoria și practica medicinei experimentale, punând bazele fiziologiei moderne. În domeniul chimiei, J. Berzelius introduce în 1830 termeni noi ca:

- *monomer*, de la gr. *monos*, „singur" + *meros*, „parte";
- *polimer*, de la gr. *polly*, „mulți" + *meros*, „parte";
- *oligomer*, de la gr. *oligos*, „rar" + *meros*, „parte".

Francezul Real dezvoltă extracția, iar în 1833, frații Bollay, tot francezi, propun percolarea (lat. *per*, „prin" + lat. *colo*, *-are*, „a curge") la rece, pe principiul deplasării solventului de extracție (alcool); în 1866, Squibb propune percolarea fracționată.

W. Ostwald introduce în 1913 termenii:

- *sistem dispers*, de la gr. *systema*, *-atos*, „ansamblu", din gr. *syn*, „împreună" + *istemai*, „a așeza" + lat. *despersio*, *-onis*, „împrăștiere", din *dispergo*, *-are*, „a răspândi, a împrăștia";
- *grad de dispersie*, de la lat. *gradus*, „pas, treaptă", de la *gradi*, „a păși, a merge" + *dispersie*;
- *mediu de dispersie*, de la lat. *medius*, „situat la mijloc" + *dispersie*.

În țara noastră, după cum atestă documentele, ca de altfel în întreaga Europă, existau două posibilități de îngrijire a sănătății: una cultă, asigurată de medicii curților domnești, și una empirică, la care apela populația.

În cursul Evului Mediu, între provinciile țării noastre au existat strânse legături în domeniul medicinei și farmaciei. Nu au rămas date scrise de dinainte de secolul al XIII-lea, dar au existat preocupări medicale și farmaceutice – culegătorii și vânzătorii populari de *leacuri* vegetale empirice, la care recurgea populația.

De asemenea, medicina călugărească, practicată în mănăstiri, care aveau *bolnițe* (sl. *boli*, „boală") destinate clerului bolnav, se baza tot pe materia medicală populară.

Secole de-a rândul, poporul a fost nevoit să recurgă la vindecătorii proprii, empirici, din sate și târguri, care erau în același timp și culegători de plante medicinale: *doftoroaie*, *descântătoare*, *moașele* empirice.

Prima farmacie publică s-a înființat la Sibiu în secolul al XIV-lea și existența ei o atestă un document din 1494. În secolul al XVI-lea, farmacopeea lui Valerius Cordus din Austria, numită *Dispensatorium Pharmacopolarum*, era oficială și în Transilvania.

În documentele vechi din Transilvania, farmacistul este înscris cu denumirea latinească de *apothicarius*, iar medicamentele sunt indicate prin termeni în limba italiană, *medicamentum*, sau germană, *arztnei*.

În provinciile române, în secolul al XVII-lea se utilizau pentru farmacist termenii de *spiciar* (1651), consemnat în timpul domniei lui Matei Basarab, sau *spicear*, în vremea lui Constantin Brâncoveanu.

Prin intermediul unor termeni neogreceşti, de la cuvântul italian *speziale*, respectiv *spezieria*, derivă vechile cuvinte româneşti: *spiţer* (farmacist) şi *spiţerie* (farmacie).

În *Cartea românească de învăţătură* (1646) şi în *Îndreptarea legii* (1652), pentru medicament se utiliza termenul *vracevanie* (sl. *vrace*, „medic").

În lucrările lui Dimitrie Cantemir apare numele de *doftoroaie*, uzual în secolele XVIII-XIX, ajuns până astăzi ca *doctorie*; concomitent se folosea şi termenul *leac*.

La Bucureşti, prima farmacie publică a fost înfiinţată în 1740 de farmacistul sas J. Traugott-Seuler, iar în Moldova, în 1757, la Iaşi, pe lângă spitalul „Sf. Spiridon".

În secolul al XIX-lea, fiecare oraş mai mare avea o farmacie, iar pe lângă acestea existau şi aşa-numitele *dughene* în care se vindeau plante medicinale, *drogherii*, cu vopsele şi medicamente (de unde şi cuvântul *drog*).

Dohtorii se vindeau şi în băcănii, unde se mai vindeau chiar şi substanţe toxice, care au produs multe accidente. Termenii *farmacie* şi *farmacist*, sub influenţa franceză, apar pentru prima dată menţionaţi în Ţările Române în 1819, în *Orânduiala pentru farmacişti* în 20 de articole, îndrumar dat sub domnitorul Alexandru Şuţu, în Muntenia.

La numai câţiva ani de la Unirea Principatelor (1859) în Moldova şi Ţara Românească în statul unitar România, s-a editat prima farmacopee naţională, *Farmacopeea Română*, în 1862, sub redacţia lui C.C. Hepites, farmacist din Brăila.

Supremaţia limbii franceze în domeniul medicinei şi farmaciei durează aproape 300 de ani, până după cel de-al Doilea Război Mondial, când, brusc, locul ei este luat de limba engleză, iar în prezent de engleza americană.

Mondializarea limbii engleze se datorează forţei cercetării ştiinţifice, amplorii fondurilor destinate cercetării, capacităţilor editoriale americane mari şi puternice, care au consacrat-o şi în domeniul medicinei şi farmaciei.

II. ABREVIERI, ACRONIME ŞI SIMBOLURI

În această parte este redat un număr mare de abrevieri ale unor termeni sau grupări de cuvinte (acronime) din limba română, din limba latină sau din limbile de circulaţie internaţională.

Folosirea tot mai extinsă a abrevierilor se datorează facilităţii lor de utilizare prin prescurtarea unor cuvinte lungi sau greu de pronunţat.

Conceptul de abreviere poate fi redat prin următoarele observaţii:

1. **termenul de abreviere** – are o accepţie largă; se mai pot folosi şi alţi termeni sinonimi cu acesta, ca în medicină: *siglarea*, *acronimia*, *elipsa lexicală*, *afereza* şi *apocapa*, *trunchierea* şi *fragmentarea*;
2. **sigle** – în dicţionare sunt definite ca semne abreviative sau ca litere iniţiale utilizate ca semne abreviative. De exemplu, pentru *Organizaţia Mondială a Sănătăţii* sigla este OMS; pentru *Farmacopeea Română* sigla este FR; pentru compania chimică *Badische Anilin – und Soda Fabrik* sigla este BASF etc.;
3. **acronime** – sunt mult utilizate în terminologia medicală şi farmaceutică şi sunt definite ca: „o siglă care poate fi pronunţată ca un cuvânt obişnuit", de exemplu: ELISA, din engl. *Enzyme Linked Immunosorbent Assay*, LASER, din engl. *Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*, HPLC, din engl. *High Performance Liquid Chromatography* etc.;
4. unele abrevieri sau sigle devin bază de derivare pentru termeni comuni – de exemplu, ORL conduce la orelist;
5. **simbolurile** sunt semne abreviate alese convenţional; se utilizează frecvent în chimie, fizică şi matematică: simbolurile elementelor chimice, unităţi de măsură, aminoacizi etc.;
6. **elipsa lexicală** – nu se recomandă în limbajul ştiinţific, deoarece creează confuzii. De exemplu, *temperatură* în loc de temperatură ridicată sau stare febrilă, febră, *tensiune* în loc de hipertensiune arterială, sau *ser* în loc de ser sangvin sau ser fiziologic pentru soluţia de clorură de sodiu izotonică;
7. **trunchierea şi fragmentarea** se întâlnesc în limbajul popular şi nu prezintă interes în terminologia farmaceutică sau medicală.

În continuare sunt prezentate următoarele:

- abrevieri, acronime şi simboluri, în limba română, în limba latină şi în limbile de circulaţie internaţională;
- abrevieri întâlnite în scrierea unor diagnostice;
- abrevieri pentru principalele căi de administrare a medicamentelor;
- simboluri ale claselor de medicamente în SUA;
- abrevieri ale microorganismelor;
- abrevieri pentru principalele reviste farmaceutice cu circulaţie internaţională.

1. Abrevieri, acronime şi simboluri în limba română utilizate în farmacie

abr. = abreviat
a c = acţiune terapeutică
adj = adjectiv
a m =ante meridianum
anti H_1, H_2 = antihistaminic
ar. = arabă
atm. = atmosferă
A = absorbanţă, alcani, hidrocarburi parafinice
A_r = masă atomică relativă
A^{1}% 1cm = absorbanţă specifică
ABO = sistem descris de Landsteiner pentru clasificarea grupelor sangvine
Ad. = administrare
ADA = adenozindeaminază
ADIM = Asociaţia Distribuitorilor şi Importatorilor de Medicamente
ADN = acid dezoxiribonucleic
ADP = acid adenozin difosforic
AFI = autorizaţie de fabricaţie şi import
AIEA = Asociaţia Internaţională pentru Energie Atomică
AINS = Antiinflamator nesteroidian
AIS = Antiinflamator steroidian
AMP_c = adenozin 3’-5’-ciclic monofosfat
ANCS = Autoritatea Naţională pentru Cercetare Ştiinţifică
ANDG = acid nordihidroguaiaretic
ANMDM = Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale
ANR = Aport Nutriţional Recomandat
ANSVSA = Autoritatea Naţională Sanitar-Veterinară şi pentru Siguranţa Alimentelor
AP = acid fosfatidic
APMR = Asociaţia Producătorilor de Medicamente din România
APP = Autorizaţie de punere pe piaţă
APV = alcool polivinilic
AR = Alertă rapidă
ARACIS = Agenţia Română de Asigurare a Calităţii în Învăţământul Superior
ARM = Acord de recunoaştere mutuală
ARN = acid ribonucleic
ARN_m = acid ribonucleic mesager
ARN_r = acid ribonucleic ribozomal
ARN_s = acid ribonucleic solubil
ARN_t = acid ribonucleic de transfer
ARPIM = Asociaţia Română a Producătorilor Internaţionali de Medicamente
ASB = Albumină serică de bovine
ASC = arie de sub curbă
$ASC_{0\to t}$ = aria de sub curba concentraţiei plasmatice (timp din momentul administrării la momentul t, unde t este ultimul punct în timp la care s-a determinat concentraţia sangvină)
$ASC_{0\to\infty}$ = aria totală de sub curba datelor experimentale = $AUC_{0}\to t + \frac{Ct}{\beta}$ – unde Ct este ultima concentraţie determinată,
iar β este constanta vitezei de eliminare în proporţie terminală, calculată printr-o metodă adecvată (trebuie stabilit şi t ½ terminal);
ASLO = antistreptolizina O
ASU = Albumină serică umană
ATC = Anatomic, Terapeutic, Chimic
ATD = analiză termică diferenţială
ATP = acid adenozintrifosforic
bar = bar (unitate de măsură pentru presiune)
buc. = bucată
BCG = Bacilul Calmette-Guérin
BHA = butilhidroxianisol
BHT = butilhidroxitoluen
BPAC = Bune practici agricole şi de colectare
BPC = Bună practică clinică
BPDP = Biroul primire documente probe
BPF = Bună practică farmaceutică, Bună practică de fabricaţie (ghid)
BPL = Bună practică de laborator (ghid)
BPLA = Bună practică de laborator analitic (ghid)
BPOC = boala pulmonară obstructivă cronică
BPPF = Bună practică de producţie farmaceutică
BPSC = Bună practică de studiu clinic (ghid)
BSP = brom sulfonftaleină
C_{max} = concentraţia maximă de substanţă medicamentoasă în plasmă
cal = calorie
cca = circa
cm = centimetru
CGS = cromatografie gaz solid, centimetru, gaz, secundă
Ci = Curie
CAM = concentraţie aditivă maximă
CAPP = Comisia de autorizare de punere pe piaţă
CCCDI = Colegiul Consultativ pentru Cercetare – Dezvoltare şi Inovare
CE = Consiliul Europei
CEFTA = Convenţia Economică a Farmaciştilor din Ţările din Centrul şi Estul Europei
CEMU = Consiliul de Etică şi Management Universitar
CFC = clorofluorocarburi, clorofluoralcani
CFR = Colegiul Farmaciştilor din România
CH = colesterol
CI = contraindicaţii şi precauţii
CIA = Conferinţa Internaţională pentru Armonizare
CIF = Convenţia pentru Inspecţia Farmaceutică

CIOSM = Comitetul Internațional al Organizațiilor pentru Științe Medicale
CIVD = coagulare intravasculară diseminată
CL = cardiolipidă
CM = Comisia Medicamentului
CMC = concentrație micelară critică
CMC sodică = carboximetilceluloză sodică
CMI = concentrație minimă inhibitoare
CMUH = Comitetul pentru Medicamente de Uz Uman
CMV = Comitetul pentru Medicamente Veterinare
CNAS = Consiliul Național al Asigurărilor de Sănătate
CNATDCU = Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare
CNBU = Consiliul Național al Bibliotecilor Universitare
CNCS = Consiliul Național al Cercetării Științifice
CNCSIS = Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior
CNECSDTI = Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării
CNFIS = Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior
CNFV = Centrul Național de Farmacovigilență
CNSPIS = Consiliul Național de Statistică și Prognoză a Învățământului Superior
COISM = Consiliul pentru Organizațiile Internaționale de Științe Medicale
CP = cal putere
CSD = Comitetul Științific Director
CSDCE = Comitetul Științific Director al Comisiei Europene
CSS = cromatografie în strat subțire
CUP = concentrat unitar de plachete
d = diametru, dimensiunea particulei
d, ρ = densitate
d_{20}^{20} = densitate relativă
dal = decalitru
dim. = diminutiv
D = grad de dispersie
Da = Dalton
D_A = diametru aerodinamic
D_g = diametru geometric mediu
DACP = diacetilfosfat
DAPP = Deținătorul Autorizației de Punere pe Piață
DC = denumire chimică
DCI = Denumirea Comună Internațională
DCIE = Document al Companiei cu informații esențiale
DCIS = Document al Companiei cu informații privind siguranța
DCMPPF = Departamentul de control materii prime și produse finite
DEA = Departamentul evaluare autorizare
DECM = Directoratul European pentru Calitatea Medicamentelor
DECPB = Departamentul evaluare și control produse biologice
DEHF = dietilhexilftalat
DEN = Data Europeană de naștere (a unui medicament autorizat)
DFO = desferioxamină
DET = distrofie endemică tireopată
DHFR = dihidroftalat reductază
DIF = Departamentul de Inspecție Farmaceutică
DIN = Data Internațională de Naștere (a unui medicament autorizat)
DL = doză letală
DL_{50} = doză letală 50%
DLM = doză letală minimă
DLVO = Derjaguin, Landau, Verwey, Overbeek
DMA = dimetilacetamidă
DME = dimetiloxid
DMF = dimetilformamidă
DMM = doză minimă mortală
DMP = dimercaptopropanol
DMSO = dimetilsulfoxid
DMT = doză minimă tolerată
DNEA = Data de naștere europeană armonizată a unui medicament
DOCA = dezoxicorticosterol acetat
DOPA = dihidroxifenilalanină
DPPA = acid dipalmitoilfosfatidic
DPPC = dipalmitilfosfatidilcolină
DPPE = dipalmitilfosfatidiletanol
DPPG = dipalmitilfosfatidilglicerol
DPPI = dipalmitilfosfatidilinozitol
DPPS = dipalmitilfosfatidilserină
DSSA = Dosarul standard al substanței active
DTC = Documentul Tehnic Comun
DTD = Dispozitiv transdermic
DTPA = acid etilendiaminopentaacetic
echiv. = echivalent
egipt.= egiptean
engl. = engleză
etc. = etcetera
ex. = exemplu
E = emulgator, extincție, $E_{număr}$
EA/MMA/TAMC = poli (etilacrilic) / metilmetacrilat / trimetil – aminoetilmetacrilat
EA/RA = Evenimente adverse / Reacții adverse
EC = etilceluloză
ED_{50} = doză eficace pentru 50% dintre subiecți
EDTA = acid etilendiaminotetraacetic
EEG = electroencefalogramă
EG = etilenglicol
EKG = electrocardiogramă
EMG = electromiogramă
Eq = echivalent chimic
ESB = Encefalopatie spongiformă bovină
ESF = Encefalopatie spongiformă felină
EST = Encefalopatie spongiformă transmisibilă
f. = feminin
fig. = figură
fiz. = fizică
fr. = franceză
F = forță, freoni, raport de sedimentare
Farm., F. = farmacist
FAC = Fabricare asistată de calculator (în loc de AO = fabricare asistată de ordinator)
FASFR = Federația Asociațiilor Studenților Farmaciști din România
FDE = fosfodiesterază
FE = Farmacopeea Europeană
FF = Farmacopeea Franceză
FIE = Fișă de întreținere a echipamentelor
FIT = Fișă de instruire tehnică
FOPS = fără organisme patogene specifice
FPS = Factor de protecție solară
FR = Farmacopeea Română
FSF = fenolsulfonftaleină
g = gram, accelerație gravitațională
garnit. = garnitură
germ. = germană
gr. = greacă
GABA = gama aminobutiric acid
Gcal = gigacalorie
GCPRMDMUU = Grupul de coordonare a procedurilor de recunoaștere mutuală și descentralizată pentru medicamente de uz uman
GI = gastrointestinal (tract)
GSS = Encefalopatie spongiformă de tipul sindromului Gerstmann – Sträussler – Scheinker

h = oră
ha = hectar (10.000 m^2)
hl = hectolitru
H = hidrofil
H_U = volum final
HAD = hormonal antidiuretic, vasopresină
Hb = hemoglobină
HCA = hidrocloroalcani
HCl = acid clorhidric
HCS = Hotărâri ale Consiliului Ştiinţific
HEC = hidroxietilceluloză
HFA = hidrofluoroalcani
HFC = hidrocarburi fluorurate, hidrofluorocarburi
HLB = balanţă hidrofil – lipofilă
HMPC = hidroxipropilmetilceluloză
HPC = hidroxipropilceluloză
H / L = hidrofil / lipofil
H / L / H = hidrofil / lipofil / hidrofil
ia = intraarterial, intraarticular
ic = intracardiac
id = intradermic
inj = injectabil
im = intramuscular
imp = impropriu
ip = intraperitoneal
ir = intrarahidian, indice de refracţie
iv = intravenos
ICCF = Institutul de Cercetări Chimico-Farmaceutice
ICSMCF = Institutul pentru Controlul de Stat al Medicamentului şi Cercetări Farmaceutice (vechea denumire a ANMDM)
IFF = insomnie fatală familială
Ig = imunoglobulină
IM = indice de amestecare
Ind. = indicaţii
INF = Interferon. Clasă de glicoproteine cu acţiune antivirală, imunomodulatoare
INU = Informare non-urgentă
IOSUD = Instituţie Organizatoare de Studii Universitare de Doctorat
IR, ir = infraroşu
ISL = instrucţiuni specifice de lucru
ital. = italiană
ITOS = insert terapeutic oftalmic solubil
Kcal = kilocalorie
kg = kilogram
km = kilometru
km^2 = kilometru pătrat
kO = kilooctet
kVA = kilovoltamper
kW = kilowatt
kWh = kilowatt-oră
l, L = litru
lat. = latină
lat. şt. = latina ştiinţifică
lb. = limbă
L = lipofil
LCR, l.c.r. = lichid cefalorahidian
L / H = lipofil / hidrofil
L / H / L = lipofil / hidrofil / lipofil
LOCM = Laboratoarele Oficiale de Control al Medicamentelor
LOCMRE = Laboratoarele Oficiale de Control al Medicamentelor din Reţeaua Europeană
LPC = lizofosfatidilcolină
m = metru, masculin
m^2 = metru pătrat
m^3 = metru cub
m / m = masă / masă
m / v = masă / volum
magh. = maghiară
mbar = milibar
mCi = miliCurie
mcmol = micromol
mEq = miliechivalent
mg = miligram
micr. = microscop
microgr. = microgram
mii = mii
mil. = milion
mild. = miliard
min. = minut
ml, mL = mililitru
mm = milimetru
mmHg = milimetri coloană de mercur
mmol = milimol
mol = moleculă
m.Osm. = miliosmol
m.Pa · s = miliPascali · secundă
M = molaritate
MAA = acid metacrilic
MC = metilceluloză
MCJ = Encefalopatie spongiformă de tipul maladiei Creutzfeldt – Jakob
MECTS = Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului
MGF = Mandatul grupului de lucru pentru Farmacovigilenţă
MIC = Medicamente de uz uman pentru investigaţie clinică
MLB = membrane lipidice bistratificate
Mr = masă moleculară relativă
MS = Ministerul Sănătăţii
MSF = Ministerul Sănătăţii şi Familiei
MSP = Ministerul Sănătăţii Publice
MSRE = Modulatori selectivi ai receptorilor pentru estrogen
MVA = megavoltamper
n = grad de polimerizare, neutru
n_{20}^{20} = indice de refracţie
ndep. = nume depus
ng = nanogram (10^{-9} g)
nm. = nanometru
N = normal, normalitate
NA = Nomina Anatomica
NACPE = N – acetilfosfatidil – etanolamină
NEDC = nutriţie enterală cu debit constant
N – HPMAA = poli-(N-2-hidroxipropilmetacrilamid)
NII = Nume Internaţional Înregistrat (sau Denumirea Comună Generică)
$NIPPA_m$ = N-izopropilacrilamidă
NMP = 1-metil-2-pirolidină
NOS = nitric oxid sintetază
obs. = observaţii
oland. = olandeză
osm. = osmol
Obst. = Obstetrică
OCDE = Organizaţia de Cooperare şi Dezvoltare Economică (1960)
OH = radical hidroxil
OICS = Organizaţia Internaţională de Control al Stupefiantelor
OIE = Organizaţia Internaţională a Epizootiilor
OMSP = Ordinul Ministrului Sănătăţii Publice
ONU = Organizaţia Naţiunilor Unite
ORL = Otorinolaringologie
OSIM = Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci
OTA = Ocratoxină A
p = parte în greutate, prezentare
pa. = pentru analiză
pb = perechi de baze

ped. = pediatrie
per. = pereche
pf = punct de fierbere
pH = logaritmul zecimal cu semn schimbat al activităţii ionilor de hidrogen (măsurarea acidităţii şi alcalinităţii)
pl. = plural
p m = post meridianum
pmol = picomol
po = per os
p / o = post operator
pol. = polonă
p p = postprandial
ppb = părţi per billion
ppi = pentru preparate injectabile
ppm = părţi per milion
pt. = punct de topire
P = presiune
Pa = Pascal
PAA = poliacrilamidă
PABA = acid paraaminobenzoic
PAH = acid paraaminohipuric
PBR = preparate biologice de referinţă
PC = fosfatidilcolină (lecitină)
PDMS = poli (dimetilsiloxan)
PE = fosfatidiletanolamină (cefalină)
PEG = polietilenglicol
PEO, POE = poli (etilenoxid)
PFV = Plan de farmacovigilenţă
PG = fosfatidilglicerol, prostaglandine
Ph. Eur. = Farmacopeea Europeană
PI = fosfatidilinozitol
PIP = Plan de investigaţie pediatrică
PLGA = poli (lactic-CO-glicolic acid)
PM = post mortem
PMAA = polimetacrilat, polimetilacrilamidă
PMR = Plan de management al riscului
PMR – E = Plan european de management al riscului
PNIPAA_m = poli-N-izopropilacrilamidă
PNNS = Programul Naţional de Nutriţie şi Sănătate
PPO = polipropilenoxid
P – RF = Prescripţie medicală care se reţine în farmacie (nu se reînnoieşte)
P – RF/R = Prescripţie medicală restrictivă
PRMR = Plan de reducere la minimum a riscului
Pr P = proteină piron
Pr P^sc = izomorfa anormală a proteinei piron, agent infecţios răspunzător de transmiterea EST
PS = fosfatidilserină
P S = Prescripţie medicală specială (stupefiante şi psihotrope)
PSO = proceduri specifice de operare
PTM = Probleme de terapie medicamentoasă
PVC = poli (vinilclorură)
PVP = povidonă, polividonă, polivinilpirolidonă
P – 6L = Prescripţie medicală care nu se reţine în farmacie, valabilă 6 luni (se poate reînnoi)
Q = grad de umflare, unghi de contact
r = Röntgen
R, RPM = rotaţie pe minut
R = reactiv, prescripţie medicală restrictivă (spitale, dispensare medicale)
RA = reacţii adverse
RAA = reumatism articular acut
RAGNS = Reacţii Adverse Grave Neaşteptate Suspectate
RCP = Rezumatul caracteristicilor produsului
RIN = Raport Internaţional Normalizat
RMN = rezonanţă magnetică nucleară
RMO = Referinţe Medicale opozabile
RMR = Reducerea la minim a riscului
RMUR = Registrul matricol unic al universităţilor din România
ROF = Regulament de organizare şi informare (ANMDM)
RPA = Rezonanţă paramagnetică nucleară
RRSBW = Rosin, Rammler, sperling, Bennet, Weibull
RPAS = Raport periodic actualizat referitor la siguranţă
RPASM = Rapoarte periodice actualizate privind siguranţa medicamentelor
RPE = Rezonanţă paramagnetică electronică
RRSBW = Rosin, Rammler, Sperling, Bennet, Weibull
RSEC = Rapoarte standard de evaluare a calităţii
RV = substanţă etalon (volumetrie)
s = secundă
s.a. = substanţă activă
s. aux. = substanţă auxiliară
s.c. = subcutanat
s.f. = substantiv feminin
simb. = simbol
sin. = sinonim
sl. = slavă
s.m. = substantiv masculin, substanţă medicamentoasă
s.n. = subetalon naţional
sol. = soluţie
s.r. = substanţă de referinţă
stom. = stomatologie
S = Numai pentru utilizare în spital, suprafaţă de separaţie
SA = stearilamină
SCB = Sistem de Clasificare Biofarmaceutică
SCIF = Schema de Cooperare a Inspecţiei Farmaceutice
SCR = substanţe chimice de referinţă
SECT = Studii Europene de Credit Transferabil
SEE = Spaţiul Economic European
SI = Sistem Internaţional
SIDA = Sindromul imunodeficienţei dobândite (achiziţionate)
SM = sfingomielină
SMR = Sistemul de management al riscului, Stat membru de referinţă
SNC = sistem nervos central
SOD = superoxid dismutază
SOMH = Sistem oxidazic microzomal hepatic
STAS = Standard de Stat
STD = Sistem transdermic
STL = Substanţe toxice de luptă
STT = Sistem terapeutic transdermic
ş.a. = şi altele
t = timp, tonă
tab = tabletă
tdw = tonă deadweight
t ½ = timp de înjumătăţire
T_max = timpul apariţiei concentraţiei maxime a substanţei medicamentoase în plasmă
TBC = tuberculoză
TGI = tractul gastrointestinal
TIF = temperatura de inversare a fazelor
TRM = timp de rezistenţă mediu
TSCG = Temperatura scăzută de colapsare a gelului
Tx = tromboxan
ucr. = ucrainiană
ung. = unguent
u.s. = ultrasunete
U = unitate
U_R = umiditate relativă
UE = Uniunea Europeană
UFC = Unitate formatoare de colonii

UFP = Unitate formatoare de pustule, Unitate formatoare de plaje sau placă
UI = Unităţi Internaţionale
U.M. = unitate de măsură
UEFISCDI = Unitatea Executivă pentru Finanţarea Învăţământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării şi Inovării
UISAT = Uniunea Internaţională pentru Ştiinţa Alimentului şi Tehnologie
UP^{Hb} = unitate proteolitică hemoglobină
U.Ph. Eur. = unităţi ale Farmacopeei Europene
UV, uv = ultraviolet
v. = vezi
var. = varietate
vb. = verb
vol., v. = volum
v / v = volum / volum
V = volum
V_0 = volum iniţial
V_A = energia de atracţie
VCL = oligo – N – vinilcaprolactamă
Vd = volum de distribuţie
V_R = energia de respingere
V_T = energia de interacţie totală
W = lucru mecanic, watt
°C = grad Celsius
°F = grad Fahrenheit
$[\alpha]^{20}\Delta$ = putere rotatorie specifică
β = grad de floculare
γ = tensiune superficială
λ = lungimea de undă
η = viscozitate
μg = microgram (10^{-6}g)
μL, μl = microlitru
μ_r = masă moleculară relativă
μm = micrometru
μmol = micromol
μCi = microCurie
θ = unghi de contact
τ = forţă de forfecare
φ_g = deviaţia geometrică standard
ω = viteză unghiulară
17-OH = 17-hidroxicorticosteroizi
% = procent
' = minut
" = secundă

2. Abrevieri, acronime şi simboluri în limbi străine utilizate în farmacie

AACP = American Association of College of Pharmacy
AAD = American Academy of Dermatology
AAHP = American Association of Homeopathic Pharmacist
AAMI = Association for the Advancement of Medical Instrumentation
AAPCD = The American Academy of Pediatrics Committee on Drug
AAPS = American Association of Pharmaceutical Scientists
AATB = American Association for Tissue Bank
ABAT = American Board of Applied Toxicology
ABPI = Association of the British Pharmaceutical Industry
ACE = Angiotensin Converting Enzyme
ACS = American Chemical Society
ACTH = Adrenocorticotrophic Hormone; corticotropin
ADA = American Dental Association
ADH = Antidiuretic Hormone (Vasopressin)
ADME = Absorption, Distribution, Metabolization, Excretion
ADR = Adverse Drug Reactions
ADS = Attention Deficit Syndrome, Antibody Deficiency Syndrome
AENFP = Association des Enseignants de Nutrition en Faculté du Pharmacie
AFNOR = L'Association Français pour Normalisation du Médicament
AFSSA = Agence Française de Sécurité Sanitaire des Aliments
AFSSAPS = Agence Française de Sécurité Sanitaire des Aliments des Produits de Santé
AFSSE = Agence Française de Sécurité Sanitaire Environnementale
AHA = Alpha Hydroxy Acid
AHF = Antihemophilic Factor
AI = Artificial Intelligence
AICS = Australian Inventory of Chemical Substances
AIDS = Acquired Immunodeficiency Syndrome
AIT = Application Induced Transformation
AJR = Apports Journaliers Recommandés
am = ante meridian
AMC= Authorization Marketing Committee
AMD = age related macular degeneration
AMM = L'Autorisation de Mise sur le Marché
amt. = amount
ANC = Apports Nutritionnels Conseillés, Acid Neutralization Capacity
ANDA = Abbreviated New Drug Application
ANN = Artificial Neural Network
ANOVA = Analysis of Variance
ANSI = American National Standard Institute
AOAC = Association of Analytical Chemists
AP-1 = Activator Protein-1, pro-inflammatory, transcription factor
APA = American Pharmaceutical Association
APC = Antigen Presenting Cells
APF = Australian Pharmaceutical Formulary
APGI = Association de Pharmacie Galénique Industrielle
APHA = American Public Health Association
APhA = American Pharmacist Association
API = Active Pharmaceutical Ingredient, Aproximal Plaque Index
APPM = Academy of Pharmacy Practice and Management
AR = Adverse Reaction
ARC = AIDS Related Complex
ARI = Acute Respiration Illnesses
ARIA = Allergic Rhinitis and Its Impact on Asthma
AS = Active Substance
ASA = Acetylsalicylic Acid
ASHP = American Society of Health System Pharmacists
ASP = Academy of Students of Pharmacy
ASTM = American Society for Testing Materials
ATC = Anatomical Therapeutic Chemical Classification
ATCC = American Type Culture Collection
ATP = Adenosine Triphosphate (Adenosine Tri-Phosphate)
ATPase = Adenosine Triphosphatase
ATR = Attenuated Total Reflection
ATSDR = Agency of Toxic Substance and Disease Registry
ATT = Anti-Tuberculosis Treatment, Application Induced Transformation
AUC = Area Under the Curve
AUC $_{0-\infty}$= Area under the plasma drug concentration time curve from time zero extrapolated to infinity
AUC $_{0}$ = Area under the drug plasma concentration time curve
AUC $_{0-t}$ = Area under the plasma drug concentration time curve from time zero to the time of last collection
AZT = Aschheim-Zondek Test, zidovudine
B = biological, blood, bilateral
BA = Bioavailability
BAC = Blood Alcohol Concentration
BAL = British Anti-Lewisite
BASF = Badische Anilin und Soda Fabrik
BB = Blue Box
BBB = Blood-Brain Barrier
BBI = Blue Box Information
BCG = Bacillus Calmette-Guérin
BCS = Biopharmaceutical Classification System
BDCS = Biopharmaceutical Drug Classification System
BDDS = Bioadhesive Drug Delivery System
BE = Bioequivalence
BET = Bacterial Endotoxin Test
BFC = Bulk Pharmaceutical Chemical
BFI = Brittle Fracture Index, Hiestand Index
bFGF = basic Fibroblast Growth Factor
BHA = Beta Hydroxy Acid; Butyl Hydroxy Anisole
BI = Bond Index
BLA = Biologic License Application; part of FDA-required biologics marketing applications
BM = Bowel Movement

BMAS = Biomucoadhesive systems
BMJ = British Medical Journal
bn = billion
BODI = Bioadhesive Ocular Delivery Insert
BP = British Pharmacopoeia, Bachelor of Pharmacy
BPC = British Pharmaceutical Codex (UK)
BPF = Bonnes Pratiques de Fabrication et de Production Pharmaceutiques
BS = Bachelor of Sciences, Biomedical Sciences, Brain Size
BSA = Bovine Serum Albumin, Body Surface Area
BSC = Biological Safety Cabinet
BSE = Bovine Spongiform Encephalopathy
BSS = Balanced Salt Solution, Basic Safety Standards, basic surgical skills, buffered saline solution
BTC = Blood Transfer Center
BTC medicines = Behind the counter (În SUA, medicamente care sunt eliberate de farmacist fără ajutorul unei prescripţii de la doctor.) Sin OTC
BWFI = Bacteriostatic Water for Injection
CA = Chemical Abstract
CAA = Clean Air Act
CAC = Codex Alimentarius Commission
CAD = Coronary Artery Disease, Carbohydrate Addicts Diet
CADD = Computer Assisted Drug Design, Center for Advanced Drug Development
CADREAC = Collaboration Agreement between Drug Regulatory Authorities in European Union Associated Countries
CAERS = Center for Adverse Events Reporting System (a post-marketing adverse event monitoring system maintained by the FDA, USA)
CAM = Complementary Alternative Medicine, concentration d'activitè maximale
cAMP = cyclic Adenosine Monophosphate, cyclic Adenosine 3',5'- Monophosphate
Cap. Caps = capsule
CAPA = Corrective/Preventive Action
CAS = Chemical Abstract Services Registry Numbers
CBA = Cost Benefit Analysis
CBER = Center of Biological Evaluation and Research
CBP = Clinical Pharmacology and Biopharmaceutics
cc = cubic centimeter
CCB = Calcium Chanel Blockers
CCFA = Codex Committee on Food Additives
CCFAC = Codex Committee on Food Additives and Contaminants
CCS = Container Closure System
CCSPHDB = Container Closure Systems for Packaging Human Drugs and Biologics
CCTFA = Canadian Cosmetics, Toiletries and Fragrance Association
CD = Compact Disk, Circular Dichroism, Candidate Drug, Cardiovascular Disease, Child Development
Cd = Concentration of drug in the donor chamber
CDA = Clinical Data Architecture
CDAAP = Committee of Drugs of the American Academy of Pediatrics
CDER = Center for Drug Evaluation and Research (United States Food and Drug Administration)
CD-ROM = Compact Disk Read-Only Memory
CD – TP = Compact Disk – Target Profile
CE = Capillary Electrophoresis, Clinical Excellence
CEA = Cost Effectiveness Analysis
CEE = La Communauté Economique Européenne
CEEC = Central and Extern European Countries
CEC = Capillary Electro-Chromatography, Cation Exchange Capacity
CEDO = Cooperation and Economical Development Organization (1960)
CEN/CENELEC = European Standards / Electronic Standards Committee
CEP = Counter-Electrophoresis
CEPA= Canadian Environmental Protection Act
CERCLA = Comprehensive Environmental Responsibility Compensation and Liability Act
CFC = chlorofluorocarbon
Cf PIE = Center for Professional Innovation & Education
CFR = Code of Federal Regulations (USA)
CFSAN = Center for Food Safety and Applied Nutrition (FDA, USA)
CFU = Colony Forming Unit
CGD = Chronic Granulomatous Disease
CGMP = Current Good Manufacturing Practices
CHF = Congestive Heart Failure
CHMC = Committee for Human Medicinal Convention
CHMP = Committee for Human Medicinal Product
cGMP = cyclic Guanosine-3'-5'-Monophosphate, current Food Manufacturing Practice
CI = Confidence Interval, Chemical Ionization, Carr Index, Cardiac Insufficiency
CIBA = Geselschaft für Chemische Industrie in Basel (1884)
CIMS = Chemical Ionization Mass Spectrometry
CIOMS = Council for International Organizations of Medical Sciences
CIP = clean-in-place, Collection de Bacterias de l'Institut Pasteur, France
CIR = Cosmetic Ingredient Review
CK = Creatine Kinase
CLA = Conjugated Linoleic Acids
CLAN = Comité de Liaison Alimentation et Nutrition
CLSM = Confocal Laser Scanning Microscopy
CM = Compendial Methods (Those described in the current edition of the USP and NF)
Cmax = maximum drug plasma concentration
CMC = Critical Micelle Concentration, Comprehensive Medical Chemistry, Chemical Manufacturing Controls
CMCD = Chemistry Manufacturing and Controls Documentation
CMDh = Coordination Group for Mutual Recognition and Decentralized Procedure – Human
CME = cystoid macular edema, Consumer Medical Education
CMI = Cell Mediated Immunity, Consumer Medicine Information
CML = Chronic Myeloid Leukemia
CMS = Concerned Member States
CMV = CytoMegaloVirus
CN = Crigler-Najjar syndrome
CNERNA – CNRS = Centre National de Coordination des Études et Recherches sur la Nutrition et l'Alimentation – Centre National de Recherche Scientifique
CNS = Central Nervous System
CO = Carbon Monoxide, Cardiac Output
CODAS = Chronotherapeutic Oral Drug Absorption System
CODES = Colon-specific Drug Delivery System
CODESTM® = Pressure Controlled Colon Delivery Capsules
COHgB = Carboxyhemoglobin
COLIPA = European Cosmetic Toiletry and Perfumery Association (Bruxelles, Belgium), abr. din lb. franceză: Comité de Liaison des Associations Européennes de l'Industrie de la Parfumerie, des Produits Cosmetiques et de Toilette
comp. = compound, compounded
COMP = Committee for Orphan Medicinal Products
COP = clean-out-of-place
COSY = Correlation Spectroscopy
COTS = commercial of the shelf solution
COX = cyclooxygenase
Cp = chest pain, potential capability

CP = Carbopol
CPB = Clinical Pharmacology and Biopharmaceutics
CPC = Centrifugal Partition Chromatography
CPD = Citrate-Phosphate Dextrose
CPDMR = Centralized Procedure and the Decentralized on Mutual Recognition
CPDs = Cyclobutane Pyrimidine dimers
CPG = Compliance Policy Guide
Cpk = performance index
Cpl = upper capability index
CPMP = Committee for Proprietary Medicinal Products
CPOE = Computerized Physician Order Entry, Computerized Prescriber Order Entry
CPPDE = Calcium Pyrophosphate Deposition Disease
CPR = Cardiopulmonary Resuscitation
CPS = Compendium of Pharmaceutical Specialists
CPSC = Consumer Product Safety Commission
Cpu = lower capability index
CQA = Critical Quality Attributes
CR = Controlled Release, Clinical Records, Calorie Restricted, Computerized Radiography
CRDDS = Controlled Release Drug Delivery Systems
CRDF = Controlled-Release Dosage Form
CRDS = Controlled-Release Delivery Systems
CREST = Calcinosis Raynaud's Esophagus Sclerodactyly and Telangiectasia, Carotid Revascularization Endarterectomy Stenting Trial
CRF = Chronic Renal Failure
CR – GRDF = Controlled-Release Gastroretentive Dosage Forms
CRH = Critical Relative Humidity, Corticotropin Releasing Hormone, colorectal metastases
CRIOD = Controlled-Release Intraoral Delivery Device
CRPV = Centres Régionaux de Pharmacovigilance
CRSS = Controlled-Release Suspension System
CRT = Controlled-Release Tablet, Cathode Ray Tube, Cardiac Resynchronization Therapy, Corneal Refractive Therapy
Cryo-TEM = Cryo-transmission Electron Microscopy
CSA = Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act of 1970, Controlled Substances Act
CSD = Cambridge Structural Database
CSF = Cerebrospinal Fluid, Colony Stimulating Factor
CSFA = Codex general Standard for Food Additives
CSHPF = Conseil Supérieur d'Hygiène Publique de France
CSP = Chiral Stationary Phase, Compounding Sterile Preparation, Code de la Santé Publique
CT = Compressed Tablet, Computerized Tomography, Conventional Therapy, Cerebral Thrombosis, Cervical-Thoracic, Conventional Tablet
CTD = Common Technical Document
CTFA = Cosmetic Toiletry and Fragrance Association (USA)
CTMS = Clinical Trial Management System
CTPA = Cosmetic, Toiletry and Perfumery Association (UK)
CTS = Compressed Tablet for Solution
CV = Coefficient of Variation, cardiovascular
CVA = Cerebro-Vascular Accident
CVD = Cardiovascular Disease, Cerebro-Vascular Disease, chronic valvular disease, collagen vascular disease, cispaltin-vinblastine-dacarbazine
CVID = Common Variable Immunodeficiency
CVMP = Committee for Veterinary Medicinal Products
CW = Cell Wall, Chemical Weapons, Chest Wall, continous wave
CWC = Chemical Weapons Convention
D = diffusion coefficient, drug, degree
d = specification range
D5W = dextrose 5% in water
D&C = Drug and Cosmetic
DAB = Deutsche Arzneibuch
DAM = Digital Asset Management
DAT = Drug Addiction Treatment
DATA = Drug Addiction Treatment Act
DAEA = diethylaminoethyl
dal. = decalitre
DAV = Dentine Abrasion Value
DAW = dispense as written
D_C= bottom plate diameter at commercial scale
DC, dc, disc. = discontinue
DCIS = Ductal Carcinoma in Situ
DCMT = Disintegration Controlled Matrix Tablet
DDI = Drug Delivery Index
DDMAC = FDA'S Drug Marketing Advertising and Communications
DDPC = Dodecanoyl Phosphatidyl Choline
DDS = Drug Delivery System
DEA = Drug Enforcement Administration, Drug Enforcement Agency
DEC = Drug Evaluation and Clasiffication, Desquamated Epithelial Cell, Döppler Echocardiography
DEET = Diethyltoluamide
DF = Degree of Freedom, Dorsiflexion
DFC = dilute formocresol
DGAVP = Desglycinamide-Arginine-Vasopressin (a decapeptide)
D – HPLC = Displacement High Pressure Liquid Chromatography
DI = Diabetes Insipidus
DIC = Disseminated Intravascular Coagulation
dil = dilute
DIN = Drug Identification Number
disp. = dispense
div. = divide, to be divided
dl, dL = deciliter
DLS = Dynamic Light Scattering
DLVO = Derjaguin – Landau – Verwey – Overbeek (theory)
DME = la dose minime érythémateux
DMF = Drug Master File, Dimethylformamide
DMFT = Decayed Missing Field T
DMSO = Dimethyl Sulfoxide
DNA = Deoxyribonucleic Acid
DNase = Deoxyribonuclease
2D-NMR = Two Dimensional Nuclear Magnetic Resonance
DOE = Design of Experiments
D_P = bottom plate diameter at pilot scale, diffusion coefficient in the intercellular space
DPhM = Direction de la Pharmacie et du Médicament
DPI = Dry Powder Inhaler
DPPC = Dipalmitoyl Phosphatidylcholine
DRDF = Delayed-Release Dosage Form
DRP = Drug-Related Problem
DRV = Daily Reference Value
DS = Degree of Substitution
DSC = Differential Scanning Calorimetry
DSHEA = Dietary Supplement Health and Education Act (1994 USA)
DSP = Digital Signal Processing
D_T = diffusion coefficient in the lipophilic phase
DTA = Differential Thermal Analysis
DTAP = Diphtheria and Tetanus toxoids and acellular pertussis
DTC = direct to consumer
DTH = Delayed Type Hypersensitivity
DTP = Diphtheria, Tetanus and Pertussis, Drug Therapy Problems
DVD = Digital Video Disk
DW = Distilled Water

DXA = Dual Energy X-ray Absorptiometry
D – 5W = Dextrose 5% in Water
EAACI = European Academy of Allergology and Clinical Immunology
EAD = Evaluation Authorization Department
EAHP = European Association of Hospital Pharmacists
EAP = European Approval Procedures
EBA = Expended-bed absorption
EBM = evidence-based medicine
EBP = Enhancer Binding Protein
EBV = Epstein-Barr virus
EC = enteric coated, effective concentration, European Commission, European Council
ECD = Electron Capture Detector, European Commission Directive
ECDGI = European Commission Directorate-General for Industry
ECEC = European Continuing Education College
ECF = Extracellular Fluid
ECF-A = Eosinophil Chemotactic Factor of Anaphylaxis
ECG = electrocardiogram
EC-PPC = European Committee on Pharmaceuticals and Pharmaceutical Care
ECR = Enterprise Content Management
ECRHS = European Respiratory Community Health Survey
ECSSC = European Commission Scientific Steering Committee
ECT = Enteric-Coated Tablet, Enteric-Coated System
eCTD = electronic Common Technical Document
ECTS = European Credit Transfer Study
ECVAM = European Center for the Validation of Alternative Method
ED$_{50}$ = 50% effective dose
EDA = Electron Donor-Acceptor
EDC = Electronic Data Capture
EDMS = Electronic Document Management
EDQM = European Directorate for the Quality of Medicines
EDTA = Ethylene Diamine Tetraacetic Acid
EDXRA = Energy Dispersive X-ray Analysis
EEC = European Economic Community (new EU)
EER = European Council Regulation
EEG = Electroencephalogram
EFA = European Federation of Allergy and Airways Diseases Patients Association
EFEMA = European Food Emulsifier Manufacture's Association
EFIC = European Federation of IASP chapters
EFPIA = European Federation of Pharmaceutical Industries Associations
EFPIMA = European Federation of Pharmaceutical Industries Manufactures Association
EFPMA = European Federation of Pharmaceutical Manufactures Association
EFSA = European Food Safety Authority
EFTA = European Family Therapy Association
EHGA = European Herb Growers Association (Europam)
EHR = Electronic Health Record
EI = Electronimpact
EIA = Enzyme Immunoassay
EINECS = European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances
EKG = Electrocardiogram
ELA = Establishment License Application, part of FDA-required biologics marketing applications
ELINCS = European List of Notified New Chemical Substances
ELISA = Enzyme-linked Immunosorbent Assay
Elix. = elixir
ELS = Evaporative Light Scattering
EM = Electron Microscope, Extraintestinal Manifestation (experimental model, emergency medicine), electromagnetic
EMA = electron probe microanalysis
EMCDDA = European Monitoring Center for Drugs and Drug Addictions (24/2009)
EMEA = European Agency for the Evaluation of Medicinal Product (înlocuit cu European Medicines Agency, pentru care s-a păstrat acelaşi acronim)
EMIT = Enzyme Mediated Immunologic Technique
EMPs = Evaluation of Medicinal Products
EMS = error mean square
ENCS = Existing & New Chemical Substances Inventory Canadian Environmental Protection Set
ENo = EU numbers for Approved Food Additives
EN-OMCLHC = European Network of Official Medicines Control Laboratories & Health Care
EnSoTrol = Enhancement Solubility Tablet Care
EOF = electro-osmotic flow
EOP = Elementary Osmotic Pump
EP = European Pharmacopeia, enteric protection
EPA = European Pharmaceutical Association, Environmental Protection Agency (USA)
EPB = Enhancer Binding Protein
EPR = Electron Paramagnetic Resonance, Enhanced Permeability and Retention
EPSA = European Pharmaceutical Students Association
EPS = extrapyramidal symptom, Extracellular Polymeric Substances
EPT = enzyme pro-drug therapy
EPPV = Early Post-Marketing Phase Vigilance
EQ, Equiv., Eq = equivalent, equation
EQAR = European Quality Assurance Register
ER = Enteric Release
ERDF = Extended-Release Dosage Form
ERK = Extracellular Signal-Regulated Kinase, Extracellular Regulated Kinase
ERK 1 = Extracellular Signal-Regulated Kinase with skin inflammation
ERM = electrochemical relaxation measurements
EROPAM = European Herb Growers Association
ES = Expert System
ESAM = extraction par solvant assistée par micro-ondes
ESCA = Electron Spectroscopy Chemical Analysis (X-ray Photoelectron Spectroscopy)
ESCP = European Society of Clinical Pharmacy
ESI = electrospray ionization
E-sign = Electronic Signatures in Global and National Commerce Act
ESPS = Expert System for Formulation Support
ESF = European Science Foundation (2003)
ESR = Electron Spin Resonance, Erythrocyte Sedimentation Rate
ETDAS = Electro Transport Drug Administration System
ETOMEP = European Technical Office for Medicinal Products
ETP tablet = Enteric-coated Timed-release Press Coated Tablet
ETS = Environmental Tabaco Smoke
Eu = Eudragit
EU = endotoxin unit, European Union
EudraNet = European Union Drug Regulatory Authorities Network
EUFEPS = European Federation for Pharmaceutical Scientists
EUROSKIN = The European Society of Skin Cancer Prevention
EurPh = European Pharmacopoeia
EVA = Ethylene Vinyl Acetate
Ext.D&C = External Drug and Cosmetic
FAARD = Fast Acting Antirheumatic Drugs
FAO = Food and Agriculture Organization
FAP = Food Additive Petition

FBI = Federal Bureau of Investigation
FBS = Fasting Blood Sugar
FCC = Food Chemical Codex
FCT = Food and Chemical Toxicology; Film-Coated Tablet
FD = Fluorescein Isothiocyanate Labeled Dextrans
F-D = force displacement
FDA = Food and Drug Administration (USA)
FD&C = Food, Drug and Cosmetic
FD&C Act = Federal Food Drug & Cosmetic Act (USA)
FDCA = Food Drug Cosmetic Act
FDDF = Fast-Dissolving Dosage Form
FDDS = Floating Drug Delivery Systems
FDS = Floating Delivery System
FEPCA = Federal Environmental Pesticide Control Act
FF = Pharmacopée Française
FFA = Free Fatty Acid
FFDC = Federal Food Drug and Cosmetic (USA)
FFDCA = Federal Food Drug and Cosmetic Act
FFT = Fast Fourier transformation
FHS = Food Hypersensitivity
FHSA = Federal Hazardous Substances Act
FID = Flame Ionization Detector
FIP = Fédération International de Pharmacie
FIR = Far InfraRed, Far Infrared
fl. fld. = fluid
FLIM = Fluorescence Lifetime Imagining
fl. oz = fluid ounce
FODA = fiber-optic Döppler anemometer
FOI = Freedom of Information
FPD = Flame Photometric Detector
FPIA = fluorescence polarization immunoassay
FPLA = Fair Packaging & Labeling Act
FPS = Facteur de Protection Solaire
FPV = French press vesicles
FRAP = Ferric Reducing Ability of Plasma
FRV = Forced Respiratory Volume, in one second
FT = Fourier Transformation
FTC = Federal Trade Commission
FTC Act = Federal Trade Commission Act
FTIH = first time in human
FT-IR = Fourier Transform Infrared Spectrometry
FT-IR PAS = Fourier Transform Infrared Photoacoustic Spectroscopy
FTMS = Fourier Transform Mass Spectrometry
FTNMR = Fourier Transform Nuclear Magnetic Resonance
FTP = File Transfer Protocol
FVC = Force Vital Capacity
g. Gm = gram
G6P = Glucose 6 Phosphate Dehydrogenase
GABA = Gamma Amino Butyric Acid
GAG = Glycosaminoglycanes
gal = Gallon
GAMP = Good Automated Manufacturing Practices
GAP = Good Aseptic Practices
GAVI = Global Alliance for Vaccines and Immunizations
GBDDS = Gastrointestinal Bioadhesive Drug Delivery System
GC = Gas Chromatography
GC/MS, GC-MS = Gas Chromatography/ Mass Spectroscopy
G cal = gigacalorie
G-cell = gastrin-producing cells
GCP = Good Clinical Practices; Good Compounding Practices
G-CSF (citokine) = G-colony stimulating factor
GDC = Glycodeoxycholate, Glutamate Decarboxylase, Genetic Disease Control
GERD = Gastrointestinal Reflux Disease
GET = Gastric Emptying Time
GH = Growth Hormone
GHRH = Growth Hormone Releasing Hormon
GI = gastrointestinal
GIT = Gastrointestinal Tract
GITS = Gastrointestinal Therapeutic System
GLC = Gas Liquid Chromatography
GLP = Good Laboratory Practices
GLUT = Glucose Transporter
GMMSE = Glyceryl Monostearate Self -Emulsifying
GMO = Glycerol Monooleate
GMP = Good Manufacturing Practices
GPC = Gel Permeation Chromatography, Giant Papillary Conjunctivitis
GPCR = guanine nucleotide-coupled receptor
GPP = Good Pharmaceutical Practices
gr = grain
GRAS = Generally Recognized as Safe
GRDDS = Gastroretentive Drug Delivery Systems
GRDF = Gastroretentive Dosage Form
GRDS = Gastroretentive Delivery System
GRT = Gastric Residence Time, Gastric Retention
GSC = Gas-Solid Chromatography
GSFA = Codex of General Standard for Food Additives
GSL medicines = General Sale List (În Anglia, medicamente a căror eliberare nu este restricționată și poate avea loc, de exemplu, în supermarket.)
GUV = Giant Unilamellar Vesicles
GYN = gynecology
H = hypodermic
h, hr = hour
HA = hemagglutination
HAA = hepatitis-associated antigen
HAART = Highly Active Antiretroviral Therapy
HACCP = Hazard Analysis Critical Control Point
HAS = Human Serum Albumin
HBDDS = Hydrodynamically Balanced Drug Delivery System
HBIG = Hepatitis B Immune Globulin
HBP = high blood pressure
HbS = Hemoglobin S
HBS = Hydrodynamically Balanced System
HBV = Hepatitis B Virus
HC = hydrocarbon
HC = Hydrocortisone
HCC = Hepatocellular Carcinoma
HCCCP = Health Care Compliance Certification Program
HCFC = hydrochlorofluorocarbons
HCP = Home Care Pharmaceutical
HCT = Hematocrit, Hematopoietic Cell Transportation
HCV = Hepatitis C Virus
HDGRS = Height Density Gastroretentive Systems
HDL = Height Density Lipoprotein
HDPE = Height Density Polyethylene
HEPA = Height Efficiency Particulate Air (filter)
Hep B = Hepatitis B
HFA = hydrofluoroalkane
HFC = hydrofluorocarbons
HGH = Human Growth Hormone
HI = Haussner Index, Hiestand Index
Hib = *Haemophilus influenzae* type B
HIC = Hydrophobic Interaction Chromatography
HIMA = Health Industry Manufactures Association
HIV = Human Immunodeficiency Virus
hl, hL = hectolitru
HL 7 = Health Level Seven
HLA = Human Leukocyte Antigen
HLB = Hydrophilic-Lipophilic Balance

HLH = Human Luteinizing Hormone
HMPWG = Homeopathic Medicinal Products Working Group
HP = Horsepower
h_p= length of the paracellular route
HPCD = Hydroxypropyl Cyclodextrin
HPH = High Pressure Homogenization
HPLC = High Performance Liquid Chromatography
HPLC/MS = High Performance Liquid Chromatography/Mass Spectrometry
HPRS = Homeopathic Pharmacopeia
HPV = Human Papillomavirus
HPV = High Production Volume
γ-rays = gamma rays
HRT = Hormone Replacement Therapy
HSV = Herpes Simplex Virus
HT = Hypodermic Tablet
h_T = length of the transcellular route
HTA = hypertension artérielle
Ht H = High to-hit
Ht L = Hit to lead
HTML = Hyper Text Markup Language
HTS = high-throughput screening
HTTP = Hyper Text Transfer Protocol
HVAC = Heating Ventilating and Air Conditioning
HVACS = Heating Ventilation and Air Conditioning System
I = electric current
ia, IA = intraarterial
IAB = Internet Architecture Board
IARC = International Agency for Research on Cancer
IASP = International Association for the Study of Pain
IBD = Inflammatory Bowel Diseases
IBW = ideal body weight
ic = intracardiac
IC = Ion Chromatography
ICCA = International Council of Chemical Associations
ICD = International Classification of Diseases, Intrauterine Contraceptive Device
ICH = International Committee of Harmonization of Technical Requirements for Registration of Pharmaceutical for Human Use, International Conference of Harmonization
ICMAD = Independent Cosmetic Manufacturers and Distributors
ICNIRP = International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection
ICR = Ion Cyclotron Resonance
ICSH = Interstitial Cell-Stimulating Hormone
ICSR = Individual Case Safety Reports
ID, id = intradermic
IDDM = Insulin Dependent Diabetes Mellitus
IDN = International Drug Name
IEC = International Electrotechnical Commission, Ion Exchange Chromatography
IEF = isoelectric focusing
IFN = Interferon
IFPMA = International Federation of Pharmaceutical Manufactures Association
IFRA = International Fragrance Research Association
IFSCC = International Federation of Societies of Cosmetics Chemists
Ig = Immunoglobulin
IHGFC = International Human Genome Sequencing Consortium
ILO = International Labour Organization
ILPS = International Lecithin and Phospholipid Society
IM, im = intramuscular
IMI = International Mycological Institute, UK
IN, in = intranasal
INC = International Nomenclature Committee (CTFA)
INCI = International Nomenclature of Cosmetic Ingredients
IND = Investigational New Drug Application
INDAS = Insoluble Drug Absorption System
INEPT = Intensive Nucleus Enhancement by Polarization Transfer
inf = infusion
inh = inhalation
INIRC = International of Non-Ionizing Radiation Committee
inj = injection
INN = International Nonproprietary Names (Generika) of Pharmaceutical Substances
INR = International Nominating Report
INRS = Institut National de Recherche et de Sécurité
INS = International Numbering System
IOD = intraoral drug
IODD = Intraoral Drug Delivery
IODF = Intraoral Dosage Form
IODS = Intraoral Delivery System
IOL = intraocular lens
IOP = intraocular pressure
IP = Internet Protocol, Immune Protection Factor
ip = intraperitoneal
IPA = International Pharmaceutical Abstract, International Psychogeriatric Association
IPCS = Intrauterine Progesterone Contraceptive System
IPD = Immediate Pigment Darkening
IPEC = International Pharmaceutical Excipients Council
IPN = Interpenetrating Networks
IPSF = International Pharmaceutical Students Federation
IQ = Installation qualification
IR = Immediate-Release, Infrared
IRDF = Immediate-Release Dosage Form
IRPA = International Radiation Protecting Association (1922)
IRS = Immediate-Release Spray
IS = Information Science
IS5MN = Isosorbide 5-mononitrate
ISBN = International Standard Book Number
ISDN = Isosorbide dinitrate
ISE = Ion Selective Electrode
ISF = interstitial fluid
ISI = Institute of Science Index
ISIS 3082 = 20 mer with a sequence of 5' TGC ATC CCC CAG GCC ACC AT-3'
ISO = International Standardization Organization
ISPE = International Society for Pharmaceutical Engineering
ISS = Ion Scattering Spectroscopy
ISSN = International Standard Serial Number
IST = International Society of Toxicology
IT = Internet Trade
ITMS = Instrumented Tableting Machines
IUD = Intrauterine Device
IUFoST = International Union of Food Science and Technology
IUPAC = International Union of Pure and Applied Chemistry
IUPAP = International Union of Pure and Applied Physics
IV, iv = intravenous
IV/IVC = *in vitro / in vivo* correlation
IVD = *in vitro* diagnostic
IVF = intravascular fluid
IVIV = *in vitro – in vivo*
IVP = intravenous push
IVPB = intravenous piggyback
JCIA = Japan Cosmetic Industry Association (JCCS)
JCIC = Japanese Cosmetic Ingredients Codex
JCLS = The Comprehensive Licensing Standards of Cosmetics by Category

JECFA = Joint Expert Committee on Food Additives
JICS = Joint Interpreting and Conference Service
Jp = steady-state flux
JP = Japanese Pharmacopoeia
JSCI = Japanese Standards of Cosmetic Ingredients
JSQI = Japanese Standards of Quasi-Drug Ingredients
J_T = transcellular pathway and the steady-state flux
K = potassium, terminal elimination constant, Non-centering correction factor
Kcal = kilocalorie
KDa = KiloDaltons
kGy = kiloGray
KO = kilooctet
Kp = partition coefficient between the lipophilic phase and the aqueous hydrophilic donor phase
KS = ketosteroid, Kaposi's sarcoma
Kw = kilowatt
KWA = kilowatt ampere
Kwh = kilowatt hour
L, l = liter
LADMER = Libération Absorption Distribution Métabolism Elimination Résponse
LAF = laminar airflow
LAFDs = laminar airflow devices
LAFW = laminar air flow workbench
LAL = Limulus Amoebocyte Lysate
LAMMA = Laser Microprobe Mass Analyzer
LASER = Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation
LAV = Lymphadenopathy Associated Virus
lb = pound
LC = Liquid Chromatography
LC/MS/MS = Liquid Chromatography/Mass Spectroscopy/ Mass Spectroscopy
LC-FTIR = Liquid Chromatography-Fourier Transform Infrared
LCLN = Liaison Committee Labeling Nomenclature (COLIPA)
LC-MS = Liquid Chromatography Transform Mass Spectrometry
LCST = Lower Critical Solution Temperature
LD_{50}= lethal dose resulting in 50 percent mortality
LDP = Low Density Lipoprotein
LDPE = Low Density Polyethylene
LDSA = Laser Diffraction Size Analysis
LF = limes flocculants; laminar flow
LFCBs = flow clean benches
LG = lead generation
LGCT = Lower Gel Collapse Temperature
LH = Luteinizing Hormone
LHFDs = laminar airflow devices
LHRH = Luteinizing Hormone Releasing Hormone
LIMS = Laboratory Information Management System
LLDPE = Linear Low Density Polyethylene
LLE = Liquid-Liquid Extraction
LLOQ = lower limit of quantification
LMDS = Liquid Metered Dose Spray
LO = lead optimization, lozenge
LOD = loss on drying
L-OROS = Liquid Oral Osmotic System
LPC = Lysophosphatidylcholine
LPL = Lipoprotein Lipase Gene
LPS = Lipopolysaccharides
LSD = Lysergic Acid Diethylamide
LSL = lower specification limit
LSRO = Life Sciences Research Office
LT = Leukotriene
LTH = Luteotropin
LUV = Large Unilamellar Vesicles
LVI = large volume injection
LVP = large volume parenteral
M = mix
M^2, m^2 = square meter
MA = Marketing Authorization, Medical Affairs
Mab = Monoclonal Antibody
MAF = Macrophage Activating Factor
MAH = Marketing Authorization Holder
MALDI = Matrix-Assisted Laser Desorption Ionization
MALVAC = Malaria Vaccine Advisory Committee
MAO = Monoamine Oxydase
MAOI = Monoamine Oxydase Inhibitor
MASER = Microwave Amplification by Stimulated Emission of Radiation
MAT = mean absorption time
MBC = minimum bactericidal concentration
MBPD = Mucoadhesive Bioerodible Pre-formed Disk
MCC = microcrystalline cellulose, minimum candidicial concentration
mcg, mcg., µg = microgram
µ = micro
µl, µL = microliter
MCGs = membrane-coating granules
MCP = metacarpophalangeal
MCT = multi-compressed tablet
MDD = Microsealed Drug Delivery
MDIs = Metered Dose Inhalers
MDR = multidrug resistance
MDT = Mouth Dissolving Tablet
MEC = minimum effective concentration, matrice extracellulaire
MECC = Micellar Electrokinetic Capillary Chromatography
MED = Minimal Erythemal Dose
MEMS = Medication Event Monitoring System
mEq = miliequivalent
MFMER = MAYO Foundation for Medical Education and Research (1998)
mg., mg = milligram
MHRA = Medicine Healthcare Product Regulatory Agency, London (UK)
MIA = metabolite bacterial inhibition assay
MIC = minimum inhibitory concentration
mill. = million
ml., mL = milliliter
MLIM = Modified Liberation Model
MLV = Multilamellar Vesicle
MODAS = Multi-Directional Oral Absorption System
MOSTS = Mucosal Oral Therapeutic System
MPM = Multiphoton Microscopy
MR = Modified Release
MRA = Mutual Recognition Agreement
MRDF = Modified-Release Dosage Form
MRFG = Mutual Recognition Facilitation Group
MRI = Magnetic Resonance Imaging
MRLs = maximum residual limits
mRNA = messenger RNA
MRS = Magnetic Resonance Spectroscopy
MS = Mass Spectroscopy, Mass Spectrometry
MS/MS = Mass Spectroscopy/Mass Spectrometry
MSDS = Material Safety Data Sheet
MSS = Market Surveillance Studies
MTC = minimum toxic concentration
MTD = maximal tolerated dose
MTM = Medication Therapy Management
MTX = Methotrexate
MU = measurement unit
MUV = Medium-sized Unilamellar Vesicles

MVV = Multivesicular Vesicles
Mw = molecular weight
MWA = megawatt amper
MWQ = minimum weighable quantity
Na = natrium, sodium
N&V = nausea and vomiting
n-3 PUFA = omega-3-polyunsaturated fatty acids
NACDAP = National Advisory Council for Drug Abuse Prevention
Na CG = Sodium Glycocholate
NADAP = National Association of Drug Abuse Problems
NADPH = nicotinamide-adenine-dinucleotide-phosphate
NATO = North Atlantic Treaty Organisation
NCA = National Competent Authority
NCCAM = National Center for Complementary and Alternative Medicine
NCE = New Chemical Entity
NCF-A = Neutrophil Chemotactic Factor of Anaphylaxis
NCI = negative-ion chemical ionization
NCIMB = National Collection of Industrial and Marine Bacteria (UK)
NCP = Network of Communications Professionals
NCPA = National Community Pharmacist Association
NCPF = National Collection of Pathogenic Fungi (UK)
NCPIE = National Council on Patient Information and Education
NCTC = National Collection of Type Cultures (UK)
NCYC = National Collection of Yeast Cultures (UK)
ND = non-dissolving
NDA = New Drug Applications (USA)
NDC = National Drug Candidate, National Drug Code (USA)
NED = nutrition entérale à domicile
NF = National Formulary (USA)
NICHD = National Institute of Child and Human Development (USA)
NIDA = National Institute of Drug Abuse
NIDDM = non-insulin-dependent diabetes mellitus
NIOSH = National Institute for Occupation Safety and Health (USA)
NIR = near infrared region
NIRS = Near Infrared Spectroscopy
NIST = National Institute for Standards and Technology (USA)
NKC = natural killer cell
NME = new molecular entity
NMF = Natural Moisturizing Factor
NMP = N-Methylpyrolidone
NMR = Nuclear Magnetic Resonance
NO., no. = number, Nitric Oxide, Nitrogen Dioxide
NOAEL = No Observed Adverse Effect Level
NOC = Notice of Commencement
noct. = night, in the night
NODS = Now Ophthalmic Drug Delivery System
NOE = nuclear Overhauser effect
NOEL = No Observed Effect Level
non rep. = do not repeat
NONS = Notification of New Substances
NPH = neutral protamine Hagerdon
NPO = nothing by mouth
NPY = Neuropeptide Y
NRGF = Name Review Group (denumire nouă pentru TRANHG = Tradename Review Ad Hoc Group)
NRPB = National Radiological Protection Board (UK)
NRT = Nicotine-Replacement Therapy
NS, N/S = normal saline
½ NS = half strength normal saline
NSAID = Non-Steroidal Anti-Inflammatory Drug
NSV = nanometer-sized vesicles (polymerosomes), Non-ionic Surfactant Vesicles
NtA = Notice to Applicants
NTG = Nitroglycerin
NTP = National Toxicology Program
NTS = Nicotine Transdermal System
O = pint
OAM = Office of Alternative Medicine
OB = obstetrics
OCABR = Official Control Authority Bach Release
OCAS = Oral-Controlled Absorption System
OCDDS = Osmotic Controlled Drug Delivery System
OCDE = Organisation de Coopération et de Développement Économiques
OCP = Oral Contraceptive Pill
ODTs = Orally Disintegrating Tablets
OECD = Organisation for Economic Cooperation and Development
OEL = Occupational Exposure Level, Observed Effect Level
OFDTs = Oral Fast-Dissolving Tablets
OGD = Office of Generic Drugs
OIE = Organisation Internationale des Epizooties
OINDPs = Orally Inhaled and Nasal Drug Products
OLD = Obstructive Lung Diseases
OLipHEX = Osmotic Lipid Hydrogel Complex
OLV = Oligolamellar Vesicle
OMCL = Official Medicines Control Laboratories
OMDD = Oral Mucosal Drug Delivery
OMS = L'Organisation Mondiale de la Santé
om = every morning
on = every night
OND = Office of New Drugs
OPV = oral polio vaccine
OQ = operational qualification
ORAC = Oxygen Radical Absorbance Capacity
ORD = optical rotatory dispersion
ORDS – CT = Osmotic-Controlled Drug Delivery System – Colonic Target
OROS = Oral-Release Osmotic System, Oral Osmotic System
OROS – CT = Osmotic-Release Oral System – Colonic Target
OSAT = Oral-Sustained Action Technology
OSDRCTs = One Step Dry Coated Tablets
OSHA = Occupational Safety and Health Agency (USA), Occupational Safety and Health Administration
OT = Oral Transmucosal
OTC = Over-the-Counter Human Use, Ornithine Transcarbamylase
OTC medicine = Over-the-Counter medicine (UK, USA)
OTD = Oral Transmucosal Drug
OTT = Oral Transmucosal Tablet
O/W = oil-in-water
oz = ounce
P = permeability ($cm \cdot s^{-1}$)
PA = pharmacological activity, pharmacological alternatives
PAA = Poly Acrylic Acid
PADE = potential adverse drug effect
PAF = Platelet Activating Factor
PAGE = Polyacrylamide Gel Electrophoresis
PAH/PAHA = paraaminohipuric acid
PakSolv® = Specially Designed Package and Processing System
PALC = Pre-accession Linguistic Checks
PAT = Process Analytical Technology
PATH = Program for Appropriate Technology in Health
Pb = Phenobarbital
PBI = protein-bound iodine
PBOM = packaging bill of materials
PBP = penicillin-binding protein

PC = personal computer, percutaneous
PCA = Personal Cell Analysis
PCDC = Pressure-Controlled Colon Delivery
PCF = Pharmaceutical Compliance Forum
PCNE = Pharmaceutical Care Network Europe Association
PCP = phencyclidine
PCR = polymerase chain reaction
pcs. = pieces
PCT = Potent Cooperation Treaty
PCV = pneumococcal conjugate vaccine
PD = Doctor of Pharmacy
PDA = Phase Döppler Analysis
PDCo = Pediatric Committee
PDDS = Pulsatile Drug Delivery System
PDF = Parkinson's Disease Foundation, peritoneal dialysis fluid, peritoneal dialysate fluid
PDG = Pharmacopeal Discussion Group (USA)
PDGF = Platelet-Derived Growth Factor
PDR = Physician Desk Reference
PE = pharmaceutical equivalents
PEG = Polyethylene Glycol, Percutaneous Endoscopic Gastrostomy
PEMS = Productions Environmental Monitoring System
PEPI = postmenopausal estrogen/progestin interventions
PEPT = plasma membrane peptide transporter
per = by or through
PERF = Pan-European Regulatory Forum
PET = Positron Electron Tomography, Positron Emission Test
PFA = protection factor A (UVA radiation)
PFR = peak flow rate
PGDB = Prevention Guidelines Database
PGE = prostaglandin E
PGEU = Pharmaceutical Group of European Union
Ph = Pharmacopoeia
Pharm. = pharmacist
Ph ARMA = Pharmaceutical Research and Manufactures Association
PhD = Doctor of Pharmacy
Ph.F = Pharmacopée Française
Ph.I = Pharmacopée Internationale
PHEMA = Poly Hydroxyetyl Methacrylic Acid
PhRMA = Pharmaceutical Research and Manufactures of America
PHS Act = Public Health Service Act
Ph VWP = Pharmacovigilence Working Party
pi = pro injectione
PIB = Polyisobutylene
PIC = Pharmaceutical Inspection Convention
PIC/S = Pharmaceutical Inspection Cooperation Scheme
PICS = Pharmaceutical Information Control System
PID = photo-ionization detector, pelvic inflammatory disease
PIHCA = Poly-iso-hexylcyanoacrylate
PIF = Product Information File
PIM = Product Information Management
PIP = Pediatric Investigation Plan
PIT = Phase Inversion Temperature
PK = pharmacokinetics
PKC = protein kinase C
PKU = phenylketonuria
PL = phospholipid
PLM = Polarized Light Microscopy
PLS = Partial Least Squares
P medicines = pharmacy only (În Anglia, medicamente a căror eliberare trebuie să fie supervizată de un farmacist, într-o farmacie înregistrată.)
PM = Particulate matter
PMA = Pharmaceutical Manufactures Association, Poly-methacrylic Acid
pMDIs = Pressurized Metered Dose Inhalers
PMMA = Polymethylmethacrylate (Methacrylic Acid)
PMN = Pre-manufacturing notification (USA), polymorphonuclear leukocyte
PMS = Post-Marketing Surveillance (USA)
PN = parenteral nutrition
PND = paroxysmal nocturnal dyspnea
PNNS = Programme National de Nutrition et de Santé en France
PNP = p-nitrophenol
PNS = Peripheral Nervous System
POM medicines = prescription only medicines/medications (UK, USA)
PORD = Process-oriented R&D
POST = Polymer Science and Technology
PP = protein precipitation
PPA = phenylpropanolamine
PPAC = pharmacy practice activity classification
PPARs = Peroxisome Proliferator-Activated Receptors
PPC = postapproval packaging changes
PPD = purified protein derivative, Persistent Pigment Darkening
PPE = Personal Protection Equipment
PPI = Proton Pump Inhibitor, Patient Package Insert
PPP Act = Poison Prevention Packaging Act
Ppt = precipitated
PQ = Performance Qualification
PQD = Product Quality and Design
PRDF = Prolonged-Release Dosage Form, Pulsatile-Release Dosage Form
PRM = Problemas Relacionados con Medicamentos
prn itching = as need for itching
prn pain = as need for pain
prn tuss = as need for cough
PSA = Pressure Sensitive Adhesive
psia = pounds per square inch absolute
psig = pounds per square inch gauge
PSP = Phenol-Sulfon-Phtalein
PSURs = Periodic Safety Updated Reports
PT = prothrombin time
pt. = point
PTEE = Poly-Tetrafluoro-Ethylene
PTH = Parathyroid Hormone
PT/INR = prothrombin time/international normalized ratio
PTS = Proficiency Testing Scheme
PVA = Polyvinyl Alcohol
PVC = Polyvinyl-Chloride
PVP = Polyvinyl-Pyrrolidone, Povidone, Polyvidone
Q = Coulomb
QA = Quality Assurance
QALY = Quality Adjusted Life-Years
QC = Quality Control
QCPC = Quality Control of Packaging Components
QD = Quick-Dissolving, Quick Dispersing Oral Drug Delivery System
QDCT = Quick-Dissolve Chewable Tablets
QDF = Quick-Dissolving Film
QDOD = Quick-Dissolving Oral Dosage Forms
QDT = Quick-Dissolving Tablet
QDW = Quick-Dissolving Wafer
QOC = Quality of Conformance
QOD = Quality of Design, Quick-Dissolving Intraoral Dosage Form
QRM = Quality Risk Management
QSARs = Quantitative Structure-Activity Relationships
QSPRs = Quantitative Structure-Permeability Relationships

QTPP = Quality Target Product Profile
R = registered
r = Röntgen
RA = Risk Assessment
rad = Radiation Absorbed Dose
RADAR = Radio Detector and Ranging
RADS = Reservoir Aerosol-Type Delivery System
RAIDM = Romanian Association of International Drug Manufactures
RBC = red blood cell
RCE = relative colonic tissue exposure to the drug
RCRA = Resource Conservation and Recovery Act
RCS = relative amount of drug in blood
RCT = root canal treatment, randomized controlled trial
R&D = Research and Development
RDA = Radio Dentine Abrasion, recommended dietary allowances
RDD = Rapidly Disintegrating/Dissolving Dosage Form
RDDC = Remote Drug Delivery Capsule
rDNA = recombinant DNA
RDT = Rapidly Disintegrating Tablet
REA = Radio Enamel Abrasion
REACH = Registration Evaluation and Authorization of Chemicals
Rec.INN = Recommended International Nonproprietary Name
REM = Rapid Eyes Movement
rem = Röntgen Equivalent Man
rep = Röntgen Equivalent Physical
RES = Reticuloendothelial System
REV = Reverse Phase Evaporation Vesicles
RFB = rotary fluidized bed
RFLP = Restriction Fragment Length Polymorphism
RH = relative humidity
Rh = rhesus blood factor/group
RhGM = recombinant granulocyte macrophage
RI = refractive index
RIA = Radioimmunoassay
RIFM = Research Institute for Fragrance Materials
RL, R/L = Ringer's lactate
RLD = Reference Listed Drug
RM = rapid melt
RMS = Reference Member States
RMT = Rapid-Melt Tablet
RNA = Ribonucleic Acid
RNase = Ribonuclease
RO = reverse osmosis
RODP = Reception Office Documents Proofs
Rp = recipe (prescripţie)
r PA = recombinant plasminogen activator
RPC = Reverse-Phase Chromatography
RPH = retinal pigmented epithelium
RPS = Remington's Pharmaceutical Science
RR = Relative Risk
RRSBW = Rosin, Rammler, Sperling, Bennet, Weibull (theory)
RSD = relative standard deviation
RSE = Reference Standard Endotoxin
RSM = Response Surface Methodology
RSV = Respiratory Syncytial Virus
RUTS = Ruminal Therapeutic System
RV = residual volume
Rx = prescription
s = sample standard deviation
SAA&NZ = Australian/ NZ Standard
SAD = Seasonal Affective Disorder
SADR = suspected adverse reaction
SAR = Structure-Activity-Relationship
SARS = sever acute respiratory syndrome
SBI = sulcus bleeding index
SC, sc = subcutaneous
SCC = Scientific Committee on Cosmetology, Society of Cosmetic Chemists
SCCNFP = Scientific Committee of Cosmetic Products and Non-Foods Products Intented for Consumers
SCCNFP / SCCP = Scientific Committee of Cosmetic Products and Non-Foods Products Intented for Consumers/Scientific Committee of Consumer Products
SCCP = Scientific Committee of Consumer Products
SCED = Standing Committee of European Doctors
SCID = severe combined immunodeficiency
SCN = suprachiasmatic nucleus
SCOT = Single Composition Osmotic Tablet
SCT = Sugar-Coated Tablet
SD = Standard Deviation, Slow Dissolving, specially denatured
SD-SPH = Slow-Disintegrating – Superporous Hydrogel
SDS = Special Delivery System, Safety Data Sheet
SDS PAGE = Sodium Dodecylsulfate Polyacrylamide Gel Electrophoresis
SDST = Slow-Dissolving Sublingual Tablet
SE = self emulsifying
SEC = Size-Exclusion Chromatography, soft elastic capsule
SEDOS = Supersaturated Self-Emulsifying Drug Delivery System
SEGSRC = Soft Elastic Gelatin-Sustained Release Capsule
SEM = Scanning Electron Microscopy
SEP = Student Exchange Program
SERM = Selective Estrogen Receptor Modulators
SFC = Supercritical Fluid Chromatography
SGC = Solid Gas Chromatography
SGF = Simulated Gastric Fluid
SI = International System of Units, Strain Index, Hiestand Index
SIDA = Syndrome d'Immunodéficience Acquise
SIMS = Secondary Ion Mass Spectrophotometry
SMBV = supramolecular biovector
SME = submicron emulsion
SML = Small Multilamellar Liposomes
SNPF = Syndicat National de Pédiatres Français
SNTP = Simple Network Time Protocol
SNUR = Significant New Use Rule
SOAP = Subjective Information, Objective Information, Assessment and Plan
SOB = shortness of breath
SODAS = Solid Oral Drug Absorption System
SODI = Soluble Ophthalmic Drug Insert
SOPs = Standard Operating Procedures
SP = suitable petition
SPC = Summary of Product Characteristics, Statistical Process Capability, Statistical Process Control
SPE = solid phase extraction
SPF = Sun Protection Factor
SPH = Super Porous Hydrogel, Super Disintegrant Hydrogel
SPL = Structured Product Labeling
SPLV = Stable Plurilamellar Vesicles
SPP = Scaling and Root Planning
SR = Slow Release, Sustained Release
SRAT = Slow Release Artificial Tears
SRDF = Sustained-Release Dosage Form
SSC = Scientific Steering Committee
SSI = Statens Serum Institut (Danmark)
SSLC = Semisolid System of Liquid Crystals
ST = Système transdermique, Sublingual Tablet
STD = Sexually Transmitted Disease

STDC = Site-specific Targeted Delivery in the Colon
STDHF = Sodium Taurodihydrofusidate
STH = Somatotropic Hormone
STP = standard temperature and pressure
STT = Système Thérapeutique Transdermique
subc, subq, sc = subcutaneously
sup., supp. = suppository
SUPAC = Scale-up and Post Approval Changes
SUPAC – IR = Immediate-Release Solid Oral Dosage Forms, Scale-up and Post-Approval Changes: Chemistry Manufacturing and Controls
SUPAC – SS = Semisolids Formulation Drug Release, Scale-up and Post-Approval Changes for Semisolids
susp. = suspension
SUV = Small Unilamellar Vesicles
SVI = Small-Volume Injection
SVP = Small-Volume Parenteral
SWI = Sterile Water for Injection
syr = syrup
$T_{1/2}$ = plasma half life or drug elimination half life
T_3 = Triiodothyronine
T_4 = thyroxine
tab. = tablet
TAMM = Transfer de l'Autorisation de Mise sur le Marché
TB = tuberculosis
TBC = Tubercle bacillus (b. Koch)
TBG = Thyroxine-Binding Globuline
TBPA = Thyroxine-Binding Prealbumine
tbsp = tablespoonful (15 mL)
TC = Total Cholesterol
TCGF = T-cell Growth Factor
TCP = Transmission Control Protocol
TCR = T-cell receptor
TCRS = Time-Controlled Release System
TD = toxicodynamic, tetanus and diphtheria
TDD = Transdermal Drug Delivery
TDDS = Transdermal Drug Delivery System
TDS = Targeted Delivery System, Transdermal Delivery System
tdw = tone deadweight
TEA = Time and Extent Application (USA)
TEAC = Trolox Equivalent Antioxidant Capacity
TER = Transcutaneous Electrical Resistance
TEER = Transepitelial Electrical Resistance
TEWL = Transepidermal Water Loss
TFF system = tangial flow filtration system
Tg = Glass Transition Temperature
TG = Triglyceride
TGA = Thermogravimetric Analysis, Therapeutic Good Administration
TGF = Transforming Growth Factor
TGFA = Triglyceride Fatty Acids
THADE = Towards Healthy Air in Dwellings in Europe
thou = thousands
TIF = Temperature of Inversion Phases
TIV = trivalent inactivated influenza vaccine
TK = toxicokinetics
TLC = Thin-Layer Chromatography, therapeutic life-style change
TM = Trade Mark
TMA = Thermochemical Analysis
TMAX = Time to reach maximum plasma concentration
TMD = Transmucosal Drug Delivery
TMDS = Transmucosal Delivery System
TMF = Tentative Final Monograph (USA)
TMFs = terminal filtrations modules
TMP-SMZ = Trimethoprim-Sulfamethoxazole
TMS = Training Management System Regulatory
TNA = total nutrient admixture
TNF = Tumor Necrosis Factor
TOC = Total Organic Carbon Analysis
TOHP = Trials of Hypertension Prevention
TONE = Trial of Non-Pharmacologic Interventions in the Elderly
tPA = tissue plasminogen activator
TPC = Total Pharmacy Care
TPN = Total Parenteral Nutrition
TPQ = Total Product Quality
TQC = Total Quality Control
TRDF = Target-Release Dosage Form
TRH = Thyrotropin-Releasing Hormone (L-pyroglutamyl – L – histidyl – L – proline) (a tripeptide)
tr, tinct = tincture
TRIC = Trachoma virus inclusion conjunctivitis
TS = test solution
TSCA = Toxic Substances Control Act, Chemical Substances Inventory
TSD = Transdermal Soft Disk
TSH = Thyroid-Stimulating Hormone
tsp = teaspoonful (5 mL)
TT = Tablet Triturates
TTC = Threshold of Toxicological Concern
TTP = Thrombotic Thrombocytopenic Purpura
TTS = Transdermal Therapeutic System
U, u = unit
UCST = Upper Critical Solution Temperature
UHT = Ultra High Temperature
UL = tolerable upper intake level
ULPA = Ultra Low Particulate Air (filter)
ULV = Unilamellar Vesicles, Ultralow-Volume
ung = ointment
UNESCO = United Nations for Education, Science and Culture Organization
UNFFAAD = United Nations Funds for the Fight against Abuse of Drugs
UNO = United Nation Organisation
URI = upper respiratory infection
US = United States
USAN = United States Adopted Names, United States Approved Names (Pharmaceuticals)
USL = upper specification limit
USP = United States Pharmacopoeia
USP DI = USP Drug Information
US/FDA = Food and Drug Administration (USA)
USP/NF = Unites States Pharmacopoeia/National Formulary
UV = ultraviolet
UVA = ultraviolet A
UVB = ultraviolet B
UVC = ultraviolet C
UVR = ultraviolet radiation
V = volume, volt
VAS = visual analogue scale, median pain scale
VDRL = Venereal Disease Research Laboratory
VEGF = Vascular Endothelial Growth Factor
VET = Vesicles by Extrusion Method
VICH = Veterinary International Conference on Harmonization
VITS = Veterinary Implantable Therapeutic System
VLDL = Very Low-Density Lipoprotein
VMMD = Vacuum Microwave Hydrodistillation
VMRFG = Veterinary Mutual Recognition Facilitation Group
VOCs = Volatile Organic Compounds
VPS = verbal pain scale
VTE = venous thromboembolism
V/V = percent volume in volume

W = watt, weight
wa = while awake
WAS = Wiskott-Aldrich syndrome
WAVE = Women's Angiographic Vitamin and Estrogen
WBC = white blood cell
WDS = Web Delivery System
WFI = water for injection
WHO = World Health Organization
WIC = special supplemental Program for Women, Infants and Children
wk = week
WWW = World Wide Web = Web
W/O = water in oil
WOWTAB = Without Water Tablet
wt = weight
W/V = percent weight in volume
W/W = percent weight in weight
x = times for (i.e. for 2 days)
X: = sample mean
X rays = Roentgen rays
XRD = X-ray diffraction
XRPD = X-ray powder diffraction
XTC = Ecstasy
y = year(s)
yo = year(s) old
Z = atomic number
ZOE = zinc oxide-eugenol paste
ZSR = zeta sedimentation ratio

° = degree
°C = degree Celsius
°F = degree Fahrenheit
% = percentage
" = second
' = minute

3. Abrevieri latine folosite în prescrierea medicamentelor

Abreviere	Termen latin	Limba română	Limba engleză
a.	ante	înainte de	before
aa.	ana partes	din fiecare, părţi egale	of each
ac.	ante cibum	înainte de masă	before a meal
ad.	ad	până la	to, up to
ad lib.	ad libitum	după plac	as desired
AD/AR	auris dextra	în urechea dreaptă	in (to) right ear
aeq.	aequalus	egal	equal
a.m.	ante meridianum	dimineaţa, până la amiază	before noon, morning
amp.	ampoulae	fiolă	ampoule
alt.	alternus	alternativ	alternate
ante.	ante	înainte	before
applic.	applicandus	să se aplice	to be applied
b.d.	bis die	de două ori pe zi	twice daily
calid.	calidus	cald	warm
cib.	cibus	mâncare	food
co.	compositus	compus	compound
conc.	concentratus	concentrat	concentrated
dest.	destillatus	distilat	distilled
dil.	dilutus	diluat	diluted
dup.	duplex	dublu	double
fort.	fortis	puternic	strong
int.	inter	între	between
m.	mane	dimineaţa	in the morning
m.d.u.	more dicto utendus	să se utilizeze direct	to use directly
mitt.	mitte	trimite	send
n. et m.	nocte et maneque	noaptea şi dimineaţa	night and morning
n.m.	nocte et mane	noaptea şi dimineaţa	night and morning
n.p.	nomen proprium	nume propriu	the proper name
aq.	aqua	apă	water
aq.dest.	aqua destillata	apă distilată	distilled water
AS/AL	auris sinistra (aurislaeva)	în urechea stângă	in (to) left ear
AU	auris unitas	în ambele urechi	both ears
b.	bis	de două ori	twice
b.i.d.	bis in die	de două ori pe zi	twice daily
c.	cum	cu	with
ca	circa	circa, aproximativ, în jur de	about, approximately
cap./caps.	capsula	capsulă	capsule
c.c.	cum cibum	cu hrană	with meals or food
cg, cgta	centigramma	centigram	centigram
comp.	compositus	compus, combinaţie	compound
d.	dies	zi	day
d.d.aeq.	divide in dosis aequales	împarte în doze egale	divide into equal doses
da, det., dent.	da, detur, dentur	dă, să se dea	give
deglut.	degluttiatur	să fie înghiţit	swallow, let it be swallowed
Div. in d.	divide in dosis	împarte în doze	divide into doses
Div. in par. aeq.	divide in partes aequales	împarte în părţi egale	divide into equal pieces
dos.	doses	doză	dose
D.s.	dentur signatur	dă şi semnează	let it be signed

D.t.d.	detur tales dosis	dă astfel de doze	give of such a dose
el./elix.	elixir	elixir	elixir
emp	1. ex modo praescripto 2. emplastrum	1. în modul prescris 2. plasture, emplastru	1. in the manner prescribed 2. plaster
et	et	şi	and
ex aq.	ex aqua	cu apă	with water
ext.	extractum	extract	extract
f./ft.	fac, fiat, fiant	să se facă, să fie făcut	make, let be made
gtt.	gutta, -ae	picătură	drop
h.	hora	oră	hour
h.d.	hora decubitus	ora de culcare	at bedtime (at hour of sleep)
h.s./hor. som.	hora somni	ora de culcare	at bedtime (at hour of sleep)
i.c./int.cib.	inter cibos	între mese	between meals (between food)
in d.	in dies	zilnic	daily
in aq.	in aqua	în apă, cu apă	in water
liq.	liquidum, liquor	lichid, soluţie	liquid, solution
lot.	lotio	loţiune	lotion
M.	misce	amestecă	mix
m.dict., m.d.	more dicto	precum este indicat	as directed
M.f.mist.	Misce fiat mistura	amestecă să fie poţiune, mixtură	mix and make a mixture
M.f.cap.	Misce fiat capsulae	amestecă să fie capsule	mix and make a capsule
M.f.ung.	Misce fiat unguentum	amestecă să fie unguent	mix and make an ointment
mist.	mixtura, mistura	mixtură, poţiune, amestec	mixture
no.	numerus	număr	number
n., noc., noct.	noctis, nocte	noaptea	night, at night
N.P.O.	non per os	nu pe gură	nothing by mouth
N.R./non rep.	non repetatur	a nu repeta	do not repeat
o.d.	dies, omni die	zilnic	daily, every day
o.alt.hor.	omnibus alternis horis	totdeauna alternativ	every other hour
o.n.	omni nocte	în fiecare noapte	every night
o.m.	omni manae	în fiecare dimineaţă	every morning
O.S.	oculus sinister	în ochiul stâng	in (to) the left eye
O.U.	oculi unitas	în ambii ochi	in (to) both eye
O./L.	oralum liquidum	lichid pentru administrare pe cale orală	oral liquid
p.	post	după	after
p.c.	post cibum	după mâncare	after meals (food)
per	per	cu sau prin	by or through
p.m.	post meridianum	după amiază sau seara	afternoon or evening
p.o. / per os	per os	pe gură (pe cale orală)	orally (by mouth)
part. dolent.	parti dolenti	pe partea dureroasă	to the painful part
part. affect.	parti affectae applicandus	pe partea afectată	to the affected part
p.a.	parti affectae	partea afectată	to the affected part
p.aeq.	partes aequales	în părţi egale	equal parts
p.p.	post prandial	după masă	after meals
pp.	partes	părţi	parts
p.r.n.	pro re nata	la nevoie	as needed (as need or as required)
q.	quisque, quoque	fiecare	every
q.a.d.	quaque alternis die	în fiecare următoare zi/a doua zi	every other day
q.a.m.	quaque ante meridianum	în fiecare dimineaţă	every morning
q.d.	quaque die	în fiecare zi, zilnic	every day
q.d.s.	quarter die sumendus	de patru ori pe zi	to be taken four times daily
q.h.,qq.h.	quaque hora	la fiecare oră	each hour, every hour
q.H.M.	quaque hora somni	în fiecare seară la culcare	every evening at bedtime
q.i.d., q.d.	quater in die, quarter in die quaque	de patru ori pe zi	four times daily
q. 2 h	quaque 2 hora	o dată la 2 ore	every two hours
q. 3 h	quaque 3 hora	o dată la 3 ore	every three hours
q. 4 h, q. qq. h., q.q.h	quaque 4 hora, quarta quaque hora	o dată la 4 ore	every four hours
q. 6 h	quaque 6 hora	o dată la 6 ore	every six hours
q. 8 h	quaque 8 hora	o dată la 8 ore	every eight hours
q. 12 h	quaque 12 hora	o dată la 12 ore	every twelve hours
q.l.	quantum libet	după dorinţă, nelimitat	as much as you like
q.m.	quaque mane	în fiecare dimineaţă	every morning

q.n.	quaque nocte	în fiecare seară	every night
q.n.s.	quantum non sufficiat	cantitate insuficientă	quantity not sufficient
q.o.d.	quaque die	peste o zi, o dată la două zile	every other day
q.p.m.	quaque post meridium	în fiecare seară	every evening
q.q.	quaque	zilnic	every
q.q.h.	quaque quarta hora	la fiecare patru ore	every four hours
q.s.	quantum satis/quantum sufficiat	cât este necesar, cantitate suficientă	a sufficient quantity
q.s.ad.	quantum satis addatur	adaugă o cantitate suficientă	a sufficient quantity to make
q.v.	quam volueris	după dorinţă, nelimitat	as much as you wish
R.	rectum	rect	rect
Rp. (Rx.)	recipe	reţetă va rog să luaţi	prescription take
s.	sine	fără	without
s.a.	secundum artem	corespunzător profesiei, după arta profesiei	according to art
sec.art.	secundum artem	în scop farmaceutic	with pharmaceutical skill
sig.	signatura signa	semnătură indică, marchează	signature label, let it be inscribed
sol.	solutio	soluţie	solution
sol.aq.	solutio aquosa	soluţie	aqueous solution
s.o.s.	si opus sit	cât este necesar	if there is need, if necessary
ss	semis	jumătate	one half
stat.	statim	imediat	at once, immediately
supp.	suppositorium	supozitor	suppository
syr.	syrupus	sirop	syrup
tab.	tabella	tabletă, comprimat	tablet
tal.	tales	asemenea	such
tal.dos.	tales doses	asemenea doze	such doses
t.i.d.	tria in die, ter in die	de trei ori pe zi	three times in a day
tr.	tinctura, -ae	tinctură	tincture
trit.	tritura	triturare	triturate
tuss.	tussis	tuse	cough
u.d./ ut.dict.	ut dictum	precum este indicat	as directed
ung.	unguentum	unguent	ointment
V.	vagina	vaginal	vaginal
vitr.	vitrum, -i	sticlă	glass
vitrell.	vitrella	capsulă de sticlă	glass capsule (crushable)
sum.	sumendus	să fie luat	to be taken
t.	ter	de trei ori	thrice
t.d.d.	ter de die	de trei ori pe zi	three times daily
t.d.s.	ter die sumendus	a se lua de 3 ori pe zi	to be taken three times daily
tuss.urg.	tussi urgente	în caz de tuse	when the cough troubles
u.a.	ut antea	ca înainte	as before
utend.	utendus	să fie utilizat	to be use
Aurist.	Auristillae	picături pentru ureche	ear drops
Cataplasm.	Cataplasma	cataplasmă	poultice
Collun.	Collunarium	spălătură nazală	nose wash
Collut.	Collutorium	spălătură bucală	mouth wash
Collyr.	Collyrium	colir	eye lotion
Crem.	Cremor	cremă	cream
Ht.	Haustus	sorbitură, înghiţitură	draught
Narist.	Naristillae	picături pentru nas	nose drops
Neb.	Nebula	spray, soluţie	spray, solution
Oculent.	Oculentum	unguent oftalmic	eye ointment
Past.	Pasta	pastă	paste
Pig.	Pigmentum	pigment, colorant	paint
Pulv.	Pulvis	pulbere	powder
Pulv.consp.	Pulvis conspersus	pulbere presărată	dusting powder
Troch.	Trochiscus	pastilă	lozenge
Vap.	Vapor	inhalaţie	inhalation

4. Abrevieri întâlnite în scrierea unor diagnostice

Abreviere	Semnificaţie	
	Limba română	Limba engleză
AAA	anevrism aortic abdominal	abdominal aortic aneurysm
ABE	endocardită bacteriană acută	acute bacterial endocarditis
AF	1. fibrilaţie atrială 2. tahiaritmie atrială	1. atrial fibrillation 2. atrial flutter
AI	insuficienţă aortică	aortic insufficiency
AIDS	sindrom de imunodeficienţă dobândită	acquired immunodeficiency syndrome
ALD	adrenoleucodistrofie	adrenoleukodystrophy
ALL	leucemie limfoblastă acută	acute lymphoblastic leukemia
AMI	infarct miocardic acut	acute myocardial infarction
ANLL	leucemie nonlimfocitară acută	acute nonlymphocytic leukemia
AOM	otită acută a urechii medii	acute otitis media
AP	1. angină pectorală 2. tensiune arterială	1. angina pectoris 2. arterial pressure
ARD	afecţiune respiratorie acută	acute respiratory disease
ARF	insuficienţă renală acută	acute renal failure
AS (SAo) AS	1. stenoză aortică 2. arterioscleroză	1. aortic stenosis 2. arteriosclerosis
As.M.	astigmatism miopic	myopic astigmatism
ASCVD	ateroscleroză a vaselor coronariene ale inimii, aterocoronaroscleroză	atherosclerotic coronary vessel disease
ASHD	cardiopatie aterosclerotică	atherosclerotic heart disease
Ast.	astigmatism	astigmatism
ASVD	angiopatie aterosclerotică	atherosclerotic heart disease
at fib	fibrilaţie atrială	atrial fibrillation
ATN	necroză tubulară acută	acute tubular necrosis
AVSS	afebril, cu semne vitale stabile	afebrile, vital signs stable
B-I	operaţie Billroth I, gastroduodenostomie	Billroth I operation
B-II	operaţie Billroth II, gastrojejunostomie, gastroenterostomie	Billroth II operation
b.p. (B.P.)	presiune sangvină, tensiune arterială	blood pressure
Bls	glicemie	blood sugar
BM	1. peristaltism intestinal 2. măduvă osoasă	1. bowel movement 2. bone marrow
BPD	displazie bronhopulmonară	bronchopulmonary dysplasia
BPH	hipertrofie benignă de prostată, adenom benign de prostată	benign prostatic hypertrophy
Bpm	bătăi pe minut	beats per minute
BPs	presiune sistolică	systolic blood presure
BR	repaus la pat	bed rest
BTB	hemoragie masivă	breakthrough bleeding
Bx (bx)	biopsie	biopsy
Ca (CA)	1. cancer 2. carcinom	1. cancer 2. carcinoma
CBS	sindrom psihoorganic	chronic brain syndrome
CEP	porfirie eritropoietică congenitală	congenital erythropoietic porphyria
CF	1. insuficienţă cardiacă 2. fibroză chistică de pancreas	1. cardiac failure 2. cystic fibrosis

CGL	leucemie granulocitară cronică	chronic granulocytic leukemia
CHD	malformaţie cardiacă congenitală	congenital heart disease
CIS	carcinom in situ, carcinom intraepitelial preinvaziv	carcinoma in situ
CLL	limfoleucoză cronică, leucemie limfoidă cronică	chronic lymphocytic leukemia
CML	mieloleucoză cronică, leucemie mieloidă cronică	chronic myelogenous leukemia
CMV	citomegalovirus	cytomegalovirus
COCM	cardiomiopatie congenstivă	congestive cardiomyopathy
COPD	boală pulmonară obstructivă cronică	chronic obstructive pulmonary disease
CRD	afecţiune respiratorie cronică	chronic respiratory disease
CRF	insuficienţă renală cronică	chronic renal failure
CSM	meningită cerebrospinală	cerebrospinal meningitis
CVA	accident vascular cerebral	cerebrovascular accident
CVD	boală cardiovasculară	cardiovascular disease
DAH	cord iritabil, pseudoangină pectorală	disordered action of the heart
DBP	tensiune arterială diastolică	diastolic blood presure
DCMP	cardiomiopatie dilatativă	dilated cardiomyopathy
DDx (ddx)	diagnostic diferenţiat	differential diagnosis
DGI	infecţie gonococică diseminată	disseminated gonococcal infection
DI	diabet insipid	diabetes insipidus
DIC	coagulare intravasculară diseminată, sindrom trombohemoragic generalizat	disseminated intravascular coagulation
DJD	afecţiune articulară degenerativă, osteoartroză	degenerative joint disease
DLE	lupus eritematos medicamentos	drug related lupus erythematosus
DM	diabet zaharat	diabete mellitus
DOE	dispnee la efort fizic	dyspnea on exertion
DTs	delir alcoolic, *delirium tremens*	delirium tremens
DU	ulcer duodenal	duodenal ulcer
DUB	hemoragie uterină disfuncţională	disfunctional uterine bleeding
DVP	tromboza venelor profunde	deep vein thrombosis
Dx (dx)	diagnostic, diagnoză	diagnosis
EKC	cheratoconjunctivită adenovirală, cheratoconjunctivită epidemică	epidemic keratoconjunctivitis
EMC	encefalomiocardită	encephalomyocarditis
EPS	simptome extrapiramidale	extrapyramidal symptoms
EUA	examinare sub anestezie	examination under anesthesia
FH	anamneză familială, anamneză ereditară	family history
FUO	febră de origine necunoscută	fever of undetermined origin
Fx	1. fractură 2. funcţie	1. fracture 2. function
GB	vezică biliară	gallbladder
GC	1. gonococ 2. gonoree	1. gonococcus 2. gonorrhea
GERD	reflux gastroesofagian	gastroesophageal reflux disease
GI	1. gastrointestinal 2. gastroenterologie	1. gastrointestinal 2. gastroenterology
GN	glomerulonefrită	glomerulonephritis
GT	tub gastrostomic	gastrostomy tube
GU	urogenital, genitourinar	genitourinary
GYN (Gyn, gyn)	ginecologie	gynecology
HA (H/A)	cefalee	headache
HAV	virusul hepatitei A	hepatitis A virus
HB	hepatită B, hepatită serică (pareterală serică)	hepatitis B
HBP	tensiune arterială înaltă	high blood pressure
HBV	virusul hepatitei B	hepatitis B virus
HCV	virusul hepatitei C	hepatitis C virus
HD	boala Hodgkin, limfogranulomatoză	Hodgkin's disease
HDN	eritroblastoză fetală, eritroblastoză (boala hemolitică) a nou-născuţilor	hemolytic disease of the newborns
HDV	1. virusul hepatitei D 2. delta-virus uman	1. hepatitis D virus 2. human delta virus
HH	hernie hiatală, hernie diafragmatică prin hiatul esofagian	hiatus hernia
HIV	virusul imunodeficienţei umane	human immunodeficiency virus

Hm	hipermetropie manifestă	manifest hyperopia
HMD	pneumonie asfixică, sindrom de membrane hialinice	hyaline membrane disease
HOCM	cardiomiopatie hipertrofică obstructivă, stenoză subaortică hipertrofică idiopatică	hypertrophic obstructive cardiomyopathy
HPV	virusul papilomului infecţios, genul Papillomavirus	human papilloma virus
HR	frecvenţa cardiacă, ritmul contracţiilor cardiace	heart rate
HRS	sindrom hepatorenal	hepatorenal syndrome
HSM	1. hepatosplenomegalie 2. murmur holosistolic	1. hepatosplenomegaly 2. holosystolic murmur
HSV	virusul herpesului simplu	herpes simplex virus
Ht	hipermetropie totală	total hyperopia
HT	hipertensiune	hypertension
Hx (hx)	anamneză, foaie de observaţie clinică	history
Hypo	1. hipotensiune 2. hipodermic	1. hypotension 2. hypodermic
IAP	porfirie intermitentă acută	intermittent acute porphyria
I&O	absorbţie şi eliminare	intake and output
IBD	boala intestinului inflamat	inflammatory bowel disease
IBS	boala (sindromul) intestinului iritat	irritable bowel syndrome
ICP	presiune intracraniană	intracranial pressure
ICT	inflamaţie a ţesutului conjunctiv	inflammation of connective tissue
IDDM	diabet zaharat insulinodependent	insulin-dependent diabetes melitus
IGT	tulburări de toleranţă la glucoză	impaired glucose tolerance
IH	hepatită infecţioasă	infectious hepatitis
IMI	infarct miocardic inferior	inferior myocardial infarction
IRS	sindrom de insulinorezistenţă, sindromul X	insulin resistance syndrome
JRA	artrită reumatoidă juvenilă, boala Still, poliartrită cronică evolutivă infantilă	juvenile rheumatoid arthritis
KS	sarcomul (angiosarcomatoza) Kaposi	Kaposi's sarcoma
LAE	hipertrofie atrială stângă	left atrial enlargement
LBBB	bloc interventricular stâng	left bundle branch block
LE	lupus eritematos	lupus erythematosus
LGV	limfogranulom venerian (inghinal)	lymphogranuloma venereum
LOC	lipotimie, leşin, pierderea cunoştinţei	loss of consciousness
LVH	hipertrofie ventriculară stângă	left ventricular myocardial hypertrophy
Mets	metastaze	metastases
MG	miastenie gravă, boala Erb-Goldflam	myasthenia gravis
MI	1. infarct miocardic 2. insuficienţă mitrală	1. myocardial infarction 2. mitral insufficiency
ML	limfom malign	malignant lymphoma
MPGN	glomerulonefrită proliferativă membranoasă	membrane proliferative glomerulonephritis
MS	1. stenoză mitrală 2. scleroză diseminată, scleroză multiplă, scleroză în plăci	1. mitral stenosis 2. multiple sclerosis
MVES	extrasistole ventriculare multiple	multiple ventricular extrasystoles
MVP	prolaps mitral, prolaps al valvei mitrale	mitral valve prolapse
My	miopie	myopia
NCA	distonie neurocirculatorie	neurocirculatory asthenia
NDV	virusul bolii Newcastle, virusul pestei aviare asiatice	Newcastle disease virus
NGU	uretrită nongonococică	nongonococcal urethritis
NLA	neuroleptanalgezie	neuroleptanalgesia
NTMI	infarct miocardic nontransmural	nontransmural myocardial infarction
NUG	gingivită ulceronecrotică (ulceromembranoasă)	necrotizing ulcerative gingivitis
N&V	greaţă şi vomă	nausea and vomiting
OBS	sindrom psihic (mintal) organic	organic brain syndrome
OHSS	sindrom de hiperstimulare ovariană	ovarian hyperstimulation syndrome
OM	otită medie	otitis media
OMS	sindrom psihic (mintal) organic	organic mental syndrome
OWNT	în limite normale	otherwise within normal limits
PAC	extrasistolă atrială, contracţie atrială prematură	premature atrial contraction
PAT	tahicardie atrială paroxistică	paroxysmal atrial tachycardia

PBC	ciroză biliară primară	primary biliary cirrhosis
PCA	anafilaxie cutanată pasivă	passive cutaneous anaphylaxis
PCF	febră faringoconjunctivală, angină adenovirotică	pharingoconjunctival fever
PCO	ovare polichistice, sindromul Stein-Leventhal	polycystic ovaries
PCP	pneumonie pneumocistică	pneumocystis carinii pneumonia
Pcs	subconştient	preconscious
PCV	hematocrit	packed cell volume
PDx	diagnostic fizic, diagnostic cu ajutorul metodelor fizice de investigaţie	physical diagnosis
PE	1. examen fizic 2. embolism (embolie) pulmonar(ă) 3. exsudat pleural	1. physical exam 2. pulmonary embolism 3. pleural effusion
PGL	limfadenopatie generalizată persistentă	persistent generalized lymphadenopathy
PH	anamneză	past history
PHP	pseudohipoparatiroidism, pseudohipoparatiroidie, sindromul Albright	pseudohypoparatyroidism
PHT (HTP)	hipertensiune pulmonară	pulmonary hypertension
PI (IP)	insuficienţă pulmonară	pulmonary insufficiency
PID	inflamaţie a organelor pelviene	pelvic inflammatory disease
PMR	polimialgie reumatică	polymialgia rheumatica
PMS	sindrom premenstrual	premenstrual syndrome
PND	dispnee nocturnă paroxistică, sindrom de apnee nocturnă	paroxysmal nocturnal dyspnea
PNH	hemoglobinurie nocturnă paroxistică	paroxysmal nocturnal hemoglobinuria
POEMS	sindromul PEP (Poems, Crow-fukase)	Poems syndrome
PS	stenoză pulmonară	pulmonic stenosis
PSGN	glomerulonefrită poststreptococică	poststreptococcal glomerulonephrithis
PUD	ulcer gastric sau duodenal	peptic ulcer disease
PUO	febră de origine necunoscută	pyrexia of unknown origin
PUPPP	papile urticariene pruritice şi plăci de graviditate	pruritic urticarial papules and plaques of pregnancy
PVC	extrasistolă ventriculară, contracţie ventriculară prematură	premature ventricular contraction
PVD	afecţiune vasculară periferică	peripheral vascular disease
PWMI	infarct miocardic posterior	posterior wall myocardial infarction
RA	artrită reumatoidă	rheumatoid arthritis
RAV	virusul sarcomului Rous	Rous associated virus
RBBB	bloc de ramură dreaptă	right bundle branch block
RBC (rbc)	1. eritrocit 2. număr de eritrocite	1. red blood 2. red cell blood count
RF (FR)	febră reumatică	rheumatic fever
RHD	cardiopatie reumatică	rheumatic heart disease
RIND	tulburări neurologice ischemice reversibile	reversible ischemic neurologic deficit
RLF	sindrom Terry, fibroplazie retrolentală	retrolental fibroplasia
RPGN	glomerulonefrită subacută galopantă, malignă	rapidly progressive glomerulonephritis
RTA	acidoză tubulară renală	renal tubular acidosis
RVH	1. hipertrofie ventriculară dreaptă 2. hipertensiune renovasculară	1. right ventricular hypertrophy 2. renovascular hypertension
SAB	avort spontan	spontaneous abortion
SAH	hemoragie subarahnoidiană	subarachnoid hemorrhage
SBE	endocardită bacteriană subacută	subacute bacterial endocarditis
SBF	circulaţie sangvină sistemică	systemic blood flow
SBO	ileus (ocluzie) de intestin subţire	small bowel obstruction
SBP	1. presiune sistolică 2. peritonită bacteriană spontană	1. systolic blood pressure 2. spontaneous bacterial peritonitis
SDAT	demenţă senilă de tip Alzheimer	senile dementia of Alzheimer
SEMI	infarct miocardic subendocardic	subendocardial myocardial infarction
SH	hepatită serică	serum hepatitis
SIADH	sindrom de secreţie necorespunzătoare de hormon antidiuretic	syndrome of inappropriate secretion of ADH
SLE	lupus eritematos sistemic	systemic lupus erythematosus
SOB	dispnee	shortness of breath
Sp	stenoză pulmonară	pulmonary stenosis
SSCP	durere toracică retrosternală	substernal chest pain

sss	1. necroliză epidermică toxică, sindromul Lyell 2. sindrom de insuficienţă a nodului sinuzal, sindromul de bradicardie-tahicardie	1. scalded skin syndrome 2. sick sinus syndrome
STD	boală venerică	sexually transmitted disease
surg.	1. chirurgie 2. chirurgical	1. surgery 2. surgical
SVT	tahicardie supraventriculară	supraventricular tachycardia
Tab.	avort terapeutic	therapeutic abortion
TAD	dermatoză acantolitică tranzitorie, boala Grover	transient acantholytic dermatosis
T.b.	micobacteria tuberculozei, bacilul Koch	tubercle bacillus
TB (TBC)	tuberculoză	tuberculosis
TEN	necroliză epidermică toxică	toxic epidermal necrolysis
TGE	gastroenterită infecţioasă	transmissible gastroenteritis
Tia	tumoră laringiană cu afectarea comisurii anterioare	tumor of the larynx with involvement of the anterior comissure
TIA	tulburări ischemice tranzitorii ale circulaţiei cerebrale	transient ischemic attack
Tib	tumoră laringiană cu afectarea ambelor coarde vocale	tumor of the larynx with involvement of both vocal cords
Tis	tumoră *in situ*, tumoare preinvazivă	tumor in situ
TLE	epilepsie psihomotorie	temporal lobe epilepsy
Tn	tensiune intraoculară	intraocular tension
TR	insuficienţă tricuspidă	tricuspid regurgitation
TS	stenoză tricuspidă, stenoză a orificiului atrioventricular drept	tricuspid stenosis
TTP	purpură trombotică trombocitopenică, boala Moschcowitz	thrombotic thrombocytopenic purpura
UI	incontinenţă urinară	urinary incontinence
URI	infecţie la nivelul căilor respiratorii superioare	upper respiratory tract infection
UTI	infecţie a tractului urinar	urinary tract infection
V.D. (VD)	boală venerică	venereal disease
VF	fibrilaţie ventriculară	ventricular fibrillation
VPB	extrasistolă ventriculară, contracţie prematură a ventriculelor	ventricular premature beat
VPC	extrasistolă ventriculară, contracţie prematură a ventriculelor	ventricular premature contraction
VS	stomatită veziculară	vesicular stomatitis
Vs (VS)	semne vitale	vital signs
VSD (DSV)	defect septal interventricular	ventricular septal defect
VSS	semne vitale stabile	vital signs stable
VT	tahicardie ventriculară	ventricular tachycardia
VT/VF	tahicardie/fibrilaţie ventriculară	ventricular tachycardia/fibrillation
VZV	virusul varicela şi herpes zoster	varicella zoster virus
WBC	1. leucocit 2. formulă leucocitară	1. white blood cell 2. white blood cell count
WDLL	limfom limfocitar bine diferenţiat	well differentiated lymphocytic lymphoma
WNL	în limite normale	within normal limits
WPW	sindromul Wolff-Parkinson-White	Wolff-Parkinson-White syndrome
W/U	examen clinic al pacientului cu scopul de a pune un diagnostic	work-up
ZE, Z-E	sindromul Zollinger-Ellison	Zollinger-Ellison syndrome

5. Abrevieri pentru principalele căi de administrare a medicamentelor

Forma farmaceutică	Indicații		Abrevieri pentru calea de administrare	
	lb. română	lb.engleză	lb. română	lb. engleză
• Comprimate (tablete) • Capsule	– „per os" = pe cale orală, pe gură	by mouth	p.o.	p.o.
	– sub lingual (sub limbă)	under the tongue	s.l.	s.l.
	– oral, bucal, pe mucoasa bucală	in the cheek	–	–
• Forme fluide, solide sau semisolide	– „per os" = pe cale orală, pe gură	by mouth	p.o.	p.o.
	– topic, pe piele	topical, on the skin	–	–
	– inhalare prin gură sau nas (aerosoli)	inhaled trough mouth or nose	–	–
	– spray fin, nebulizații	spray or nebulisation	–	–
	sau ceață, adesea cu valvă dozatoare	metered dose inhalers	–	MDI$_s$
	sau inhalator cu pulbere uscată	dry powder inhalers	–	DPI$_s$
• Supozitoare	– vaginal	inserted in the vagina, per vagina	–	P.V.
	– rectal	inserted in the rectum, per rectum	–	P.R., R.
• Preparate parenterale 1. Injectabile	– injecție, intravenos	by injection in the vein / intravenously	i.v.	i.v.
	– injecție, intramuscular	by injection in the muscle	i.m.	i.m.
	– injecție, subcutanat, sub piele	by injection under the skin	s.c.	s.c.
	– injecție, intradermic	intradermally	i.d.	i.d.
	– injecție, intrarahidian	intrarahidian	i.r.	i.r.
	– injecție, intrarterial	by injection in the arthery	i.a.	i.a.
	– injecție, intracardiac	by injection in the heart	i.c.	i.c.
	– injecție, intraperitoneal	by injection in the peritoneum	i.p.	i.p.
	– injecție, intraocular	by injection in the eye	i.o.	i.e.
2. Perfuzabile	– perfuzare; injectare lentă și continuă a unui lichid în circulația sangvină, de obicei printr-o venă	infusion	perf. (i.v.)	inf. (i.v.)
3. Implanturi	– implantare	implantation	–	–
• Unguente (creme, paste)	– topic, local pe piele	topical, applied to the surface of the skin	–	–
• Sisteme presosensibile, sisteme terapeutice transdermice (STT, TTS)	– transdermic, absorbția s.m. prin pielea intactă	transdermal, absorption of the drug trough the unbroken skin	–	–
• Forme solide orale	„per os" = pe cale orală, pe gură	by mouth	p.o.	p.o.
	Tipul de eliberare a s.m.			
	– eliberare imediată	immediate release	–	IM
	– eliberare controlată	controlled release	–	CR
	– eliberare modificată	modified release	–	MR
	– eliberare prelungită, pulsatilă	prolonged release, pulsed release	–	PR
	– eliberare enterică, acoperire enterică	enteric release, enteric coated	–	ER, EC
	– eliberare extinsă	extended release	–	–
	– eliberare susținută, înceată	sustained release, slow release	–	SR

6. Simboluri ale claselor de medicamente (SUA)

Următoarele simboluri indică ce clase de substanţe ale produselor industriale sunt sub Actul de Control al Substanţelor din 1970 (SUA). Aceste simboluri se utilizează numai ca ghid.

C – I: Substanţe care au un potenţial mare pentru abuz şi nu sunt acceptate pentru uz medical în SUA: heroina, peiota, LSD, mescalina şi psilocibina.

C – II: Substanţe care au un potenţial mare de abuz, dar au fost acceptate curent în uzul medical. Se eliberează pe bază de reţetă prescrisă de medic. Prescripţiile verbale trebuie confirmate de medic în scris în decurs de 72 de ore şi se eliberează numai în cazuri de urgenţă. Nu se permite reînnoirea lor. De exemplu: morfina, barbiturice, amfetamina.

C – III: Substanţe care au un oarecare potenţial de abuz. Se pot elibera pe reţete scrise sau verbal. Se permit până la 5 reînnoiri în 6 luni.

C – IV: Substanţe care au un potenţial scăzut pentru abuz. Se pot prescrie pe reţete sau se eliberează la cerere. Se permit până la 5 reînnoiri în 6 luni.

C – V: Substanţe supuse regulamentelor statale şi locale. Potenţialul pentru abuz este mic. Poate fi necesară o prescripţie.

R$_x$: Substanţe care sunt disponibile numai pe bază de reţetă, dar nu sunt clasificate ca substanţe controlate.

7. Abrevieri ale microorganismelor

Abreviere	Denumire
Bacterii	
B.forsythus	*Bacteroides forsythus*
B.fragilis	*Bacteroides fragilis*
C.jejuni	*Campylobacter jejuni*
C.pneumoniae	*Chlamydia pneumoniae*
C.trachomatis	*Chlamydia trachomatis*
C.difficile	*Clostridium difficile*
C.diphteriae	*Corynebacterium diphteriae*
E.aerogenes	*Enterobacter aerogenes*
E.cloacae	*Enterobacter cloacae*
E.faecalis	*Enterococcus faecalis*
E.coli	*Escherichia coli*
F.necrophorum	*Fusobacterium necrophorum*
F.nucleatum	*Fusobacterium nucleatum*
G.vaginalis	*Gardnerella vaginalis*
H.influenzae	*Haemophilus influenzae*
H.pylori	*Helicobacter pylori*
K.pneumoniae	*Klebsiella pneumoniae*
L.acidophilus	*Lactobacillus acidophilus*
L.vaginalis	*Lactobacillus vaginalis*
L.pneumophila	*Legionella pneumophila*
L.monocytogenes	*Listeria monocytogenes*
M.furfur	*Malassezia furfur*
M.catarrhalis	*Moraxella catarrhalis*
M.lacunata	*Moraxella lacunata*
M.tuberculosis	*Mycobacterium tuberculosis*
M.pneumoniae	*Mycoplasma pneumoniae*
N.gonorrhoeae	*Neisseria gonorrhoeae*
N.gonorrhoeae subsp.	*Neisseria gonorrhoeae subspecii*
N.kochii	*Neisseria kochii*
N.meningitidis	*Neisseria meningitidis*
N.asteroides	*Nocardia asteroides*
P.acnes	*Propionibacterium acnes*
P.gingivalis	*Porphyromonas gingivalis*
P.intermedia	*Prevotella intermedia*
P.mirabilis	*Proteus mirabilis*
P.stuartii	*Providencia stuartii*
P.aeruginosa	*Pseudomonas aeruginosa*
S.typhi	*Salmonella typhi*
S.marcescens	*Serratia marcescens*
S.aureus	*Staphylococcus aureus*
S.epidermidis	*Staphylococcus epidermidis*
S.saprophyticus	*Staphylococcus saprophyticus*
S.pneumoniae	*Streptococcus pneumoniae*
S.mutans	*Streptococcus mutans*
S.pyogenes	*Streptococcus pyogenes*
S.viridans	*Streptococcus viridans*
U.urealyticum	*Ureaplasma urealyticum*
V.cholerae	*Vibrio cholerae*
Paraziţi în sânge	
P.falciparum	*Plasmodium falciparum*
P.malariae	*Plasmodium malariae*
P.ovale	*Plasmodium ovale*
P.vivax	*Plasmodium vivax*
Fungi	
C.albicans	*Candida albicans*
C.glabrata	*Candida glabrata*
C.neoformans	*Cryptococcus neoformans*
E.flocossum	*Epidermophyton flocossum*
T.mentagrophytes	*Trichophyton mentagrophytes*
T.rubrum	*Trichophyton rubrum*
Protozoare/Paraziţi	
C.cayetanesis	*Cyclospora cayetanesis*
C.parvum	*Cryptosporidium parvum*
E.histolyca	*Entamoeba histolyca*
E.vermicularis	*Enterobius vermicularis*
G.lamblia	*Giardia lamblia*
P.carinii	*Pneumocystis carinii*
S.stercoralis	*Strongyloides stercoralis*
T.gondii	*Toxoplasma gondii*
T.vaginalis	*Trichomonas vaginalis*
Virusuri	
CMV	*Cytomegalovirus*
HAV	*Hepatitis A virus*
HBV	*Hepatitis B virus*
HCV	*Hepatitis C virus*
HIV	*Human immunodeficiency virus*
HPV	*Human papillomavirus*
HSV	*Herpes simplex virus*
RSV	*Respiratory syncytial virus*
VZV	*Varicella zoster virus*

8. Abrevieri pentru principalele reviste farmaceutice cu circulaţie internaţională

1. Acta Pharmaceutica Polonica, abr. **Acta. Pharm. Pol**
2. Acta Pharmaceutica Suecica, abr. **Acta Pharm. Suec.**
3. Advances in Cromatography (New York), abr. **Adv. Chromatogr.**
4. American Journal of Ophthalmology (Chicago), abr. **Amer. J. Ophthalmol.**
5. American Journal of Dermatopathology (New York), abr. **Amer. J. Dermatopath.**
6. Americam Journal of Hospital Pharmacy, abr. **Am. J. Hosp. Pharm**
7. Analytical Biochemistry, abr. **Anal. Biochem.**
8. Analytical Letters of Clinical and Biochemical Analysis, abr. **Anal.Lett.**
9. Annales Pharmaceutiques Françaises (Paris), abr. **Ann. Pharm. Fr.**
10. Annals New York Academy Sciences, abr. **Ann. N.Y. Acad. Sci.**
11. Annals of Clinical Research, abr. **Ann. Clin. Res.**
12. Archives Internationales de Pharmacodynamie, abr. **Arch. Int. Pharmacodyn.**
13. Archives of Biochemistry and Biophysics, abr. **Arch. Biochem. Biopys.**
14. Archives of Dermatological Research (Berlin), abr. **Arch. Dermatol. Res.**
15. Archives of Environmental Contamination Toxicology (New York), abr. **Arch. Environ. Contam. Toxicol.**
16. Biochemische Zeitung, abr. **Biochem. Z.**
17. Bioinformatics
18. Biopolymers (New York)
19. Bolletino Chimico Farmaceutico (Italia), abr. **Boll. Chim. Farm.**
20. Canadian Journal of Pharmaceutical Scientists, abr. **Can. J. Pharm. Sci.**
21. Chemical Abstracts, abr. **C.A.**
22. Chemical Pharmaceutical Bulletin, abr. **Chem. Pharm. Bull.**
23. Chemical Review, abr. **Chem. Rev.**
24. Chemistry and Physics of Lipids (Amsterdam), abr. **Chem. Phys. Lipids.**
25. Clinical Pharmacokinetics, abr. **Clin. Pharmacokin.**
26. Clinical Pharmacology and Therapeutics (St. Louis), abr. **Clin. Pharmacol. Ther.**
27. Drug and Chemical Toxicology (New York), abr. **Drug Chem. Toxicol.**
28. Drug and Cosmetic Industry, abr. **Drug Cosmet. Ind.**
29. Drug Development and Industrial Pharmacy, abr. **Drug Dev. Ind. Pharm.**
30. European Journal of Drug Metabolism and Pharmacokinetics, abr. **Eur. J. Drug Metab. Pharmacokinet.**
31. European Journal of Pharmaceutical Sciences, abr. **Eur. J. Pharm. Sci.**
32. European Journal of Pharmaceutics and Biopharmaceutics (Stuttgart), abr. **Eur. J. Pharm. Biopharm.**
33. European Pharmaceutical Review, abr. **Eur. Pharm. Rev.**
34. Farmacia (Bucureşti)
35. Food and Cosmetics Toxicology (Oxford), abr. **Cosmet. Toxicol.**
36. Free Radical Research, abr. **Free Radical Res.**
37. Gyógyszerészet (Budapest)
38. International Journal of Enviromental Analytical Chemistry (Londra), abr. **Int. J. Environ. Anal. Chem.**
39. International Journal of Immunotherapy, abr. **Int. J. Immunother.**
40. International Journal of Pharmaceutics, abr. **Int. J. Pharm.**
41. Journal of American Chemical Society, abr. **J. Amer. Chem. Soc.**
42. Journal of American Pharmaceutical Association, abr. **J. Amer. Pharm. Ass.**
43. Journal of Biological Chemistry, abr. **J. Biol. Chem.**
44. Journal of Biotechnology, abr. **J. Biotechnol.**
45. Journal of Chromatographic Science, abr. **J. Chromat. Sci.**
46. Journal of Controlled Release, abr. **J. Control. Rel.**
47. Journal of Drug Delivery Science and Technology, abr. **J. Drug Deliv. Sci. Technol.** (Formely STP Pharma Sciences)
48. Journal of General Microbiology, abr. **J. Gen. Microbiol.**
49. Journal of Pharmaceutical Sciences (SUA), abr. **J. Pharma. Sci.**
50. Journal de Pharmacie et Chimie (Paris), abr. **J. Pharm. Chim.**

51. Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics, abr. **J. Pharmacol. Exp. Ther.**
52. Journal of Pharmacy and Pharmacology (Londra), abr. **J. Pharm. Pharmacol.**
53. Journal of Society of Cosmetical Chemistry, abr. **J. Soc. Cosmet. Chem.**
54. Journal Pharmacie de Belgique (Bruxelles), abr. **Pharm. Belg.**
55. Labo-Pharma Problèmes et Technologie (Paris), abr. **Labo-Pharma Prob. Tech.**
56. Manufacturing Chemistry Aerosol News, abr. **Mfg. Chem. Aerosol News**
57. Molecular Biology, Biochemistry and Biophysics (Berlin), abr. **Mol. Biol. Biochem. Biophys.**
58. Österrische Apothecker Zeitung, abr. **Osterr. Apoth. Ztg.**
59. Pharmaceutica Acta Helvetiae (Zürich), abr. **Pharm. Acta Helv.**
60. Pharmaceutical Research (SUA), abr. **Pharm. Res.**
61. Pharmaceutical Sciences Technology Today, abr. **P.S.T.T.**
62. Pharmaceutical Technology of Europe, abr. **Pharm. Technol. Eur.**
63. Pharmacien de France, abr. **Pharm. Fr.**
64. Pharmazeutische Industrie, abr. **Pharm. Ind.**
65. Pharmazeutische Weekblad, abr. **Pharm. Weekbl.**
66. Pharmazie (Berlin)
67. Planta Medica, abr. **Planta Med.**
68. Produits et Problèmes Pharmaceutiques, abr. **Prod. Probl. Pharm.**
69. Progress in Drug Research (Basel), abr. **Prog. Drug Res.**
70. Revista Farmaceutică a Moldovei (Chişinău)
71. Revista Medico-Chirurgicală a Societăţii de Medici Naturalişti (Iaşi), abr. **Rev. Med. Chir. Soc. Med. Nat. Iaşi**
72. Schweizerische Apotheker Zeitung, abr. **Schw. Apoth. Ztg.**
73. Timişoara Medical Journal, abr. **T.M.J.**
74. Toxicology and Applied Pharmacology, abr. **Toxicol. Appl. Pharmacol.**

III. GHID ETIMOLOGIC

Principalii termeni farmaceutici, ca şi cei medicali îşi au originile în limbile greacă şi latină. Aceşti termeni vechi se află la baza medicinei şi farmaciei moderne, deoarece, încă din Antichitate, ştiinţele s-au aflat sub influenţă greacă şi latină. Ele sunt la originea limbajului specific, ştiinţific universal, în lumea Vestului.

Mai târziu, în Evul Mediu, aceşti termeni de bază s-au aflat sub influenţa, deşi limitată, a limbii arabe. Alte limbi, ca franceza, germana şi slava veche, au influenţat, de asemenea, formarea termenilor medico-farmaceutici.

După cel de-al Doilea Război Mondial, foarte mulţi termeni medicali şi farmaceutici sunt derivaţi din limba engleză şi în prezent din engleza americană, limbi care s-au impus în toate domeniile de activitate.

Cei mai mulţi termeni medicali şi farmaceutici au trei componente de bază:

- rădăcina
- prefixul
- sufixul.

Fiecare termen este format prin combinarea cel puţin a *rădăcinii*, care are la bază subiectul despre care se vorbeşte, şi a *sufixului*, partea finală care modifică şi dă înţelesul iniţial al rădăcinii.

Prefixul este plasat la începutul termenului, numai când este necesar, pentru a se modifica rădăcina sau rădăcinile.

Regulile de bază şi modul de formare a termenilor medicali şi farmaceutici sunt prezentate pe larg în lucrarea *Terminologie medicală şi farmaceutică* (77).

În prezentul *Dicţionar farmaceutic*, pentru facilitarea consultării, principalele rădăcini, prefixe şi sufixe sunt redate alfabetic.

De asemenea, alături de componentul redat în limba română, este asociat şi componentul termenului în limba engleză.

În continuare sunt prezentate principalele componente ale termenilor farmaceutici şi medicali pe care trebuie să le cunoască un specialist în domeniul medicamentului.

Elemente de compunere a termenilor medicali şi farmaceutici

A

Rădăcină, prefix, sufix		Origine şi sens evocat	Exemple de termeni
Limba română	**Limba engleză**		
a-, an-	**a-, an-**	gr. *a, an* = lipsit de, fără	anorexie, anemie, avitaminoză
ab-, abs-	**ab-, abs-**	lat. *ab, abs* = de la, îndepărtat de	absorbţie, abstinenţă
abce-	**abce-**	lat. *abcessus, -us* = abces, puroi, din *ab* = de la + *cedo, -ere* = a trece, a merge	abces
abdomin-	**abdomen-**	lat. *abdomen, -inis* = abdomen, din lat. *abdere* = a ascunde şi *omen, -inis* = prevestire	abdominal, abdominoscopie
aber-	**aber-**	lat. *aberro, -are* = a se abate, din *ab* = îndepărtat şi *erro, -arre* = a devia	aberant, aberaţie, aberometru
absorb-	**absorp-**	lat. *absorbeo, -ere* = a absorbi, din *ab* = de la şi *sorbeo, -ere* = a bea	absorbant, absorbţie
-ac, ac-	**-ac**	gr. *akos* = remediu	acuminat, panaceu
acant-	**acanth-**	gr. *akantha* = spin	acantoză, acantocit
acari-, acaro-	**acari-, acaro-**	gr. *akari* = insectă	acarian, acarofobie
acet-	**acet-**	lat. *acetum, -i* = oţet	acetat, acetonă
acetil-	**acetyl-**	radical organic monovalent, CH_3-COO^- (*acet- + -il*)	acetilare, acetilcoenzima A
aceton-	**keton-**	lat. *acetum, -i* = oţet + *-onă*	cetonă, acetonemie
acid-, acido-	**acid-, acido-**	lat. *acidus, -a, -um* = acru	acid, aciditate, acidulare
acin-	**acin-**	lat. *acinus, -i* = boabă (de strugure)	acin, aciniform
acne-	**acne-**	gr. *akne* = vârf, excrescenţă	acnee, acneiform
acomod-	**acommod-**	lat. *acommodo, -are* = a se adapta	acomodare
acril-	**acryl-**	radical organic monovalent (lat. *acer, -a, -um* = acru + gr. *hyle* = materie)	acrilat, acrilamidă

acro-, -acrie	**acro-, -acria**	gr. *akron* = vârf, extremitate	acrodinie, acrofoză
actin-, actino-	**actin-, actino-**	lat. *aktis, -inos* = rază de lumină	actină, actinic, actinomicoză
activ-	**activ-**	lat. *activus, -a, -um* = care acţionează, de la *ago, -ere* = a acţiona	activator, activitate
acu-	**acu-**	1. gr. *akouein* = a auzi 2. lat. *acus, -i* = ac	1. acufenă 2. acupunctură
acumin-	**acumin-**	lat. *acuminatus, -a, -um* = ascuţit, din *acumen, -inis* = vârf	acuminat
acut-, acuti-	**acut-, acuti-**	lat. *acutus, -a, -um* = ascuţit	acutizare, acut
acuzie-	**acusis-**	gr. *akousis* = auz, din *akouein* = a auzi	anacuzie, hipoacuzie
acva-, acvi-, acvo-	**aqua-, aqui-, aquo-**	lat. *aqua, -ae* = apă	acvofobie, acvifer
ad-	**ad-**	lat. *ad* = aproape, spre, lângă	adsorbţie, adsorbant
aden-, adeno-	**aden-, adeno-**	gr. *aden, adenos* = glandă, ganglion limfatic	adenită, adenom, adenovirus
adero-	**adhaero-**	lat. *adhaereo, -erre* = a fi ataşat de	aderent
adezi-, adezio-	**adhesi-, adhesion-**	lat. *adhaesio, -ere* = alipire, din *adhaero, -ere* = a fi lipit de ceva, a lega	adeziune, adeziv, adezivitate
adip-, adipo-	**adip-, adipo-**	lat. *adeps, -dipis* = grăsime	adipocit
adjuv-	**adjuv-**	lat. *adjuvans*, de la *adjuvo, -are* = a ajuta	adjuvant
adren-, adreno-	**adren-, adreno-**	lat. *ad* = aproape + *ren, -is* = rinichi	adrenalină, adrenergic
aer-, aero-	**aer-, aero-**	gr. *aer, -os* = aer, lat. *aer, -is* = aer	aerob, aeromicrofloră, aerosil, aerosol
afect-, afecto-	**afect-, afecto-**	lat. *affectus, -i* = afecţiune, boală	afecţiune, afectiv
aft-, afto-	**apht-, aphtho-**	lat. *apthae, -arum* = afte	aftă, aftoză
agent-	**agent-**	lat. *agens, -ntis* = activ, viu, de la *ago, -ere* = a acţiona	agent
aglomer-, aglomero-	**agglomer-, agglomero-**	lat. *agglomero, -are* = a îngrămădi, a înghesui	aglomerare, aglomerate
aglutin-, aglutino-	**agglutin-, agglutino-**	lat. *agglutino, -are* = a lipi, a uni	aglutinare, aglutinogen
-agog	**-agog**	gr. *agogos* = care conduce spre eliminare	colagog, galactagog
agon-	**agon-**	gr. *agon* = luptă, *agonistes* = luptător	agonist, antagonist
agora-	**agora-**	gr. *agora* = piaţă publică	agorafobie
-agră	**-agra**	gr. *agra* = atac, apucare	pelagră, podagră
agreg-, agrego-	**aggreg-, aggrego-**	lat. *aggrego, -are* = a grămădi, a uni cu	agregare, agregate
1. al- **2. -al**	**1. al-** **2. -al**	1. lat. *ala, -ae* = aripă 2. care aparţine la	1. alar 2. intestinal, oficinal, magistral, industrial
al-, alo-	**all-, allo-**	gr. *allos* = altul	alergie, alopatie, alotropie
alant-, alanto-	**allant-, allanto-**	gr. *allas, -ntos* = cârnat	alantoidă, alantoină
alb-, albumino-, albumen-	**alb-, albumino-, albumen-**	1. lat. *albus, -a, -um* = alb 2. lat. *albumen, -inis* = albuş de ou	1. *Candida albicans*, albinism 2. albumină
alcal-, alcalino-	**alkal-, alkalino-**	ar. *alqali* = potasă	alcalin, alcaloid, alcalimetrie
alchil-	**alkyl-**	radical pentru o hidrocarbură care a pierdut un atom de H	alchilant
alcool-, alcoolo-	**alcohol-, alcoholo-**	ar. *al cohol* sau *al koh'l* = subtil, pătrunzător	alcool, alcoolate, alcoolism
alel-	**allel-**	gr. *allelon* = de la unul la altul	alele, alelopatie
alexi-	**alexi-**	gr. *alexein* = a proteja	alexine
-algie, algo-, -algezie, algezio-	**-algia, algo-, -algesia, algesio-**	gr. *algos* = durere, gr. *algesis* = simţul durerii	cefalgie, nevralgie analgezie
alif-	**aliph-**	gr. *aleiphar, -atos* = ulei, grăsime	alifatic, alifie
alil-	**allyl-**	radical monovalent, derivat din propilenă $(CH_2=CH-CH_2-)$	clorură de alil
alopec-	**alopec-**	gr. *alopex* = vulpe	alopecie
alveol-, alveolo-	**alveol-, alveolo-**	lat. *alveolus, -i* = cavitate mică, din *alveus, -i* = cavitate	alveolă, alveolită, alveoconuri
amb-, ambi-, ambo-	**amb-, ambi-, ambo-**	lat. *ambo* = amândoi	ambidextru, ambient, ambivalenţă
ambul-, -ambul	**ambul-, -ambul**	lat. *ambulo, -are* = a merge	ambulator, somnambul

ametro-	**ametro-**	gr. *ametros* = fără măsură, disproporţionat, din *a* = fără + *metron* = măsură	ametropic
amfi-, amfo-	**amphi-, ampho-**	gr. *amphi, ampho* = ambii	amfipatic, amfoter, amfifil
amib-, amibo-amoeb-	**amib-, amibo-, amoeb-**	gr. *amoibe* = alternanţă, schimbare	amibicid, amiboid
amido-	**amido-**	prefix care indică în compuşii chimici prezenţa grupei amidice	amidaze, amidotrizoat
amigdal-	**amygdal-**	gr. *amydale* = migdală	amigdale, amigdalectomie
amil-, amilo-	**amyl-, amylo-**	gr. *amylon*, lat. *amylum, -i* = amidon, făină	amilazurie, amiloid, amilaze, amilopectină
amin-, amino-	**ammin-, ammino-**	gr. *ammoniakon* = sare de amoniu	amină, aminoacid
amnio-	**amnio-**	gr. *amnion* = membrana fătului	amniotic (lichid)
ampul-	**ampul-**	lat. *ampulla, -ae* = flaconaş	ampulă (fiolă)
an-	**an-**	gr. *an* = lipsit de, fără	anaciditate, anacuzie
-an	**-ist**	indică o profesie	clinician, fizician, cosmetician
ana-	**ana-**	gr. *ana* = din nou, în sus, în jurul	anafază, anafilaxie, anatoxină, analeptic
anabol-	**anabol-**	gr. *anabole* = acţiunea de a urca, *anaballein* = a construi, din *ana* = în sus + *ballein* = a arunca	anabolism, anabolizant
anchil-, anchilo-	**ankyl-, ankylo-**	gr. *ankylos* = încovoiat, curbat	anchilostomiază, anchiloză
andr-, -andrie, andro-	**andr-, -andria, andro-**	gr. *aner, andros* = bărbat	androgen, android, andropauză, androstan, androsteron
anev-, anevrismo-	**anev-, anevrismo-**	gr. *anevrysma* = lărgire, dilataţie, gr. *aneurein* = a dilata	anevrism, anevrismectomie
anex-, anexo-	**adnex-, adnexo-**	gr. *adnexus, -us,* lat. *annexus, -us* = legătură	anexe, anexită
ang-	**ang-**	lat. *angina, -ae, angor, -oris* = sufocare	angină, angor
angei-, angeio-; angi-, angio-	**angei-, angeio-, angi-, angio-**	gr. *angeion* = vas	angioblast, angiocolită
anhidr-, anhidro-	**anhydr-, anhydro-**	gr. *an* = fără + *hydor, -atos* = apă	anhidremie, anhidru
anizo-	**aniso-**	gr. *an* = fără + *isos* = egal	anizocorie
anom-	**anom-**	gr. *anomos*, lat. *anomolus, -a, -um* = neregulat	anomalie
ant-, anti-	**ant-, anti-**	gr. *anti* = contra, care se opune	antipruriginos, anticanceros, anticorp
ante-, antero-	**ante-, antero-**	lat. *ante* = înainte	antebraţ, antecedente
antr-, antrac-	**anthr-, anthraco-**	gr. *anthrax, -akos* = cărbune	antracoid, antrax
antr-, antri-, antro-	**antr-, antri-, antro-**	gr. *antron*, lat. *antrum, -i* = peşteră	antropiloric
antropo-, -antropic	**anthropo-, -anthropia**	gr. *anthropos* = om	antropofil, antropologic
anul-, anulo-	**annul-, annulo-**	lat. *annulus, -us* = inel	anular, anuloplastie
apendic-, apendico-	**appendic-, appendico-**	lat. *appendix, -icis* = adaos	apendice, apendicită
apex-, apexo-	**apex-, apexo-**	lat. *apex, -icis* = vârf	apex, apexogramă
api-, apio-	**api-, apio-**	lat. *apis, -is* = albină	apiterapie, apicultură
apo-	**apo-**	gr. *apo* = fără, în afară, din	apoenzimă, apomorfină, apoplexie
-apsă	**-apsa**	gr. *hapsis* = unire, fuziune	sinapsă
-ar	**-ary**	aparţine la	ocular, pulmonar
arahno-	**arachno-**	gr. *arakhne* = păianjen	arachnoide
arbor-	**arbor-**	lat. *arbor, -is* = arbore	arbore, arborescent
-are	**-ation**	1. indică o reacţie 2. indică o operaţie	1. aminare, carboxilare, nitrare 2. dizolvare, filtrare
argent-	**argent-**	lat. *argentum, -i* = argint	argentafin, argentometrie
argir-	**argyr-**	lat. *argentum, -i*, gr. *argyros* = argint	argirism
aril-	**aryl-**	prefix ce desemnează un radical aromatic	arilamină
aritm-	**arithm-**	gr. *arithmos* = număr	aritmetic, aritmie
aroma-	**aroma-**	gr. *aroma, -atos* = aromă	aromaterapie, aromă, aromatizare
arter-, arterio-	**arter-, arterio-**	lat. *arteria, -ae* = arteră; gr. *aer, -os* = aer + *terein* = a conţine	arteră, arterioscleroză, arterită

articul-, articulo-	**articul-, articulo-**	lat. *articulatio, -onis* = încheietură	articulaţie, articulită
artr-, artro-	**arthr-, arthro-**	gr. *arthron* = articulaţie	artrodinie, artropatie, artrită, artroză
asc-, asco-	**ask-, asko-**	gr. *askos* = burduf, sac	ascită, ascomicete
ascari-	**ascari-**	gr. *askarizein* = a sări, a ţopăi	ascarid, ascaridioză
asten-, -astenie	**asthen-, -asthenia**	gr. *asthenos* = fără putere	miastenie, astenie
aster-, astro-	**aster-, astro-**	gr. *aster, -eros* sau *-asteron* = stea	asteroid
atel-, atelo-	**atel-, atelo-**	gr. *ateles* = incomplet	atelă, atelectazie
ater-, atero-	**ather-, athero-**	gr. *athere* = terci	aterom, ateroscleroză
-atie	**-aty**	proces (patologic)	cardiopatie, miopatie
atmo-	**atmo-**	gr. *atmos* = vapor, abur	atmosferă
atrofo-	**atropho-**	gr. *a* = fără + *trophe* = hrană	atrofodermatoză
atrop-	**atrop-**	*Atropos*-, una dintre cele 3 Parce, zeiţe ale destinului; lat. *atropa, -ae* = beladonă	atropină
audi-, audio-	**audi-, audio-**	lat. *audio, -ire* = a auzi	auditiv, audiometrie
aur-, auri-, auro-	**aur-, auri-, auro-**	1. lat. *aurum, -i* = aur; 2. lat. *aureus, -a, -um* = de aur	1. aurometru, aură, 2. aureomicină, auroterapie
auri-, auricul-	**auri-, auricul-**	lat. *auricula, -ae* = urechiuşă, diminutiv de la *auris, -is* = ureche	auricular
aut-, auto-	**aut-, auto-**	gr. *auto* = sine însuşi	autism, autoabsorbţie, autoanticorpi, autooxidare
automat-	**automat-**	gr. *automatos* = spontan	automatizare, automatism
auxano-, auxi-, auxo-	**auxano-, auxi-, auxo-**	gr. *auxe* = creştere; gr. *auxein* = a creşte	auxină, auxocrom
1. axi- **2. axo-**	**1. axi-** **2. axo-**	1. gr. *axia* = valoare, evaluare 2. gr. *axon*, lat. *axis, -is* = ax	1. axial, axiologie, cronaxie 2. axon
axil-	**axil-**	lat. *axilla, -ae* = axilă, subsoară	axilar, axilă
-ază	**-ase, -asis**	1. terminaţia enzimelor 2. definire diagnostic	1. hidrolază, zimază 2. midriază, helmintiază
azigo-	**azygo-**	gr. *a* = fără + *zygon* = jug	azigos (vene)
1. azo- **2. azoto-**	**1. azo-** **2. nitro-**	1. gr. *a* = privativ + *zoe* = viaţă 2. azot, nitrogen	1. azospermie 2. azotemie, azotat, azoturie
azuro-	**azuro-**	fr. veche *azur* = albastru	azurant optic

B

Rădăcină, prefix, sufix		Origine şi sens evocat	Exemple de termeni
Limba română	**Limba engleză**		
bacil-	**bacil-**	lat. *bacillum, -i* = bastonaş	baciliform, bacilicid
bacteri-, bacterio-	**bacteri-, bacterio-**	gr. *bakterion* = bacterie, bastonaş	bacterie, bactericid, bacteriotoxină
balneo-	**balneo-**	lat. *balneum, -ii* = baie	balneologie, balneoterapie
bar, -barism, baro-	**bar-, -barism, baro-**	gr. *baros* = greutate	barometru, hiperbarism, baroreceptor
bari-	**bari-**	gr. *barys* = greu	bariu, barioni
batm-, batmo-	**bathm-, bathmo-**	gr. *bathmos* = prag	batmoreceptor, batmotrop
bazi-, -bazie, bazo-	**basi-, -basia, baso-**	gr., lat. *basis, -is* = bază	bazocelular, abazie
bi-, bin-	**bi-, bin-**	1. lat. *bis* = de două ori 2. lat. *bini* = câte doi	1. bicarbonat, bioxid, bipolar 2. binar
biblio-	**biblio-**	gr. *biblion* = carte	bibliografie, bibliografic
-bie, bio-, -bio, -bioză	**-bia, bio-, -bio, -biosis**	gr. *bios* = viaţă	aerobie, biodisponibil, biotehnologie, antibiotic, aerobioză, biochimie
bili-	**bili-**	lat. *bilis, -is* = bilă	bilirubină, bilă
bi-, bis-	**bi, bis-**	lat. *bis* = de două ori	bianual, bisexuat
blast-, -blasto, -blastom	**blast-, -blasto, -blastoma**	gr. *blastos* = germene	eritroblast, limfoblastom
blefar-, -blefarie, blefaro-	**blephar-, -blepharia, blepharo-**	gr. *blepharon* = pleoapă	blefarită, ablefarie
bleno-	**blenno-**	gr. *blennos* = mucus	blenoragie
botri-, botrio-	**bothri-, bothrio-**	1. gr. *bothrion* = gropiţă 2. gr. *botrys* = ciorchine	1. botriocefal 2. botrioid
botul-	**butul-**	lat. *botulus, -i* = caltaboş	botulism
bradi-	**bradi-**	gr. *bradys* = încet	bradicardie, bradikinezie

brahi-	**brachy-**	gr. *brakys* = scurt	brahicefalie
brahi-, brahio-, -brahie	**brachi-, brachio-, -brachia**	gr. *brakhion, -onos,* lat. *brachium, -ii* = braţ	brahial, brahialgie, abrahie
brom-, bromo-	**brom-, bromo-**	gr. *bromos* = miros fetid	brom, bromism
bromato-	**bromato-**	gr. *broma, -atos* = aliment	bromatologie
bronho-, bronş-	**bronch-, broncho-**	gr. *bronkhos,* lat. *bronchia, -ae* = bronhie	bronhie, bronhospasm, bronşită
buc-, buco-	**buc-, bucco-**	lat. *bucca, -ae* = gură	bucal, bucofaringian
butir-, butiro-	**butyr-, butyro-**	lat. *butyrum, -i,* gr. *butyron* = unt	butiric, butir

C

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
cal-, calo-	**cal-, calo-**	gr. *kallos* = frumuseţe	calificare, calitate
calc-, calci-, calcio-	**calc-, calci-, calcio-**	gr. *calx, calcis* = var, calciu	calcar, calcitonină, calciu
calcul-, calculo-	**calcul-, calculo-**	lat. *calculus, -i* = pietricică	calcul, calculoză
calico-	**calico-**	1. gr. *kalyx, -ykos,* lat. *calyx, -ycis* = cupă 2. *khalix, -ikos* = var	1. calice, calicul 2. calicoză
calor-, calori-	**calor-, calori-**	lat. *calor, -oris* = căldură	calorie, calorimetrie
camer-	**camer-**	ital. *camera* = cameră	cameră, cameralar
canab-	**cannab-**	gr. *kannabis,* lat. *cannabis, -is* = cânepă	canabis, canabinoide
cancer-, cancero-	**carcino-**	lat. *cancer, -cri* = rac, crab, cancer	cancer, cancerigen
cant-, canti-	**quant-, quanti-**	lat. *quantus, -a, -um* = cât de mare	cantitate, cantitativ
capilar-, capilaro-	**capillar-, capillaro-**	lat. *capillaris, -is* = capilar lat. *capillus, -us* = fir de păr	capilar, capilaritate
capsul-, capsulo-	**capsul-, capsulo-**	lat *capsula, -ae* = cutie mică, diminutiv de la *capsa, -ae* = cutie	capsulă, încapsulare
carbo-, carbon-	**carbo-, carbon-**	lat. *carbo, -onis* = cărbune	carbonat, carbonizare
carboxi-, carboxil-	**carboxy-, carboxyl-**	grupare chimică specifică pentru acizi organici (-COOH)	carboxilare, carboximetilceluloză sodică
carcin-, carcino-	**carcin-, carcino-**	gr. *karkinos* = rac, cancer	carcinom, carcinogen
cardi-, cardio-, -card	**cardi-, cardio-, -card**	gr. *kardia* = 1. inimă, 2. sfincter, cardia	1. cardiologie, miocard 2. cardia
cario-	**kario-**	gr. *karyon* = sâmbure, nucleu	carie, cariogen, cariotip
cata-	**cata-**	gr. *kata* = în jos (degradare)	catabolism, catafilaxie
caten-	**caten-**	lat. *catena, -ae* = lanţ	catenă, bicatenar
caust-	**caust-**	gr. *kausticos,* lat. *causticus, -a, -um* = care arde, de la gr. *kainein* = a arde	caustic
caze-, cazei-, cazeo-	**case-, casei-, caseo-**	lat. *caseus, -i* = brânză	cazeos, cazeină
cec-, ceco-	**caec-, caeco-**	lat. *caecus, -i* = orb	cecal, cecitate
cefal-, -cefal, cefalo-	**cephal-, -cephal, cephalo-**	gr. *kephale* = cap	cefalee, hidrocefal
-cel	**-cel**	gr. *kele* = hernie, tumoră	colpocel, varicocel
celul-	**cellul-**	lat. *cellula, -ae* = cămăruţă, din *cella, -ae* = cămară	celulă, celulită, celuloză
cement-, cemento-	**cemento-, cemento-**	lat. *caementum, -i* = piatră brută de construcţie	cement
centi-	**centi-**	lat. *centum, -i* = o sută	centigram, centimetru
centr-, centri-, centro-	**centr-, centri-, centro-**	lat. *centrum, -i* = centru; gr. *kentron* = punct ascuţit	central, centrifugă, centru
cer-	**cer-**	lat. *cera, -ae* = ceară	cerumen, ceride, ceruri
cerebel-	**cerebel-**	lat. *cerebellum, -i* = creierul mic	cerebel, cerebelos
cerebr-, cerebro-	**cerebr-, cerebro-**	lat. *cerebrum, -i* = creier	cerebral, cerebrozide
cervic-, cervico-	**cervic-, cervico-**	lat. *cervix, -icis* = gât	cervical, cervicită
cesto-	**cesto-**	gr. *kestos* = centură brodată	*Cestodae*

cetil-	**cetyl-**	indică o grupare ceto- (=C=O)	cetilpiridiniu bromură
ceto-	**ceto-**	lat. *acetum* = oţet	cetogen, cetonă, cetonurie
cheil-, cheilo-	**cheil-, cheilo-**	gr. *kheilos* = buză	cheilită
cheir, cheiro-, chir-	**cheir, cheiro-, chir-**	gr. *kheir, -iros* = mână	chirurgie, cheiromegalie
chelo-	**chelo-**	gr. *khele* = cleştele racului, cicatrice	chelatant, cheloid
chem-, chemo-, chimio-	**chem-, chemo-, chimio-**	gr. *khemeia* = alchimie, chimie	chemoreceptor, chimic, chimioterapie
-chetă	**-cheta**	gr. *kaite* = fir de păr	spirochetă
chil-, chilo-	**chyl-, chylo-**	gr. *khylos* = suc	chilomicron, achilie
chim-, chimo-	**chim-, chimo-**	gr. *khymos* = suc	parenchim, chimotripsină
chist-	**kyst-**	gr. *kystis* = vezică	chist, chistectomie
cian-	**cyan-**	gr. *kyan* = cian; germ. *cyan, zyen* = cian, grupare cian (–C≡N)	cianhidrină, cianidol, cianură
ciano-	**cyano-**	gr. *kyanos* = albastru	cianogen, cianoză
cibern-	**cybern-**	gr. *kybernetike* = arta de a guverna	cibernetică
cicl-, ciclo-	**cycl-, cyclo-**	gr. *kyklos* = cerc	ciclotron, cicloserină, ciclic
-cid	**-cid**	lat. *caedo, -ere* = a amorî	bactericid, fungicid, spermicid
cifo-	**cypho-**	gr. *kyphosis* = cocoaşă	cifoscolioză, cifoză
cili-, cilio-	**cilli-, cillio-**	lat. *cillum, -i* = geană, cil	cili, ciliar
cine-, cinema-	**cine-, cinema-**	gr. *kynein* = a mişca	cineangeografie, cinematică
cinet-, cineto-	**kinet-, kineto-**	gr. *kinetos* = mobil, gr. *kinein* = a mişca	cinetică, farmacocinetică
-cipient	**-cipient**	lat. *recipio, -ere* = a primi	recipient, incipient
cir-, ciro-	**cirrho-**	gr. *kirrhos* = galben-roşcat	cirogen, ciroză
circum-	**circum-**	lat. *circum* = în jurul	circumferinţă, circumvoluţiune
cis-	**cis-**	lat. *cis* = de aceeaşi parte	configuraţie moleculară „cis”
cist-, cisti-, cisto-	**cyst-, cysti-, cysto-**	gr. *kystis* = sac, vezică	cistită, cistoscopie
cit-, -cit, cito-	**cyt-, -cyt, cyto-**	gr. *kytos* = celulă	citoplasmă, citostatic, citocrom
citr-	**citr-**	gr. *kitron*, lat. *citrus, -i* = lămâie	citrat, citrice, citroflavonoide
claustr-	**claustr-**	lat. *claustrum, -i* = închizătură, barieră	claustrofobie
-clav, clavi-	**-clav, clavi-**	lat. *clavis, -is* = cheie; lat. *clavicula, -ae* = cheiţă	autoclav, claviculă, claviform
clepto-	**clepto-**	gr. *kleptes* = hoţ	cleptofobie, cleptomanie
climat-, climato-	**climat-, climato-**	gr. *klima, -atos*, lat. *clima, -atis* = înclinaţia soarelui, climat, latitudine	climatologie, climatizare
clin-, clino-	**clin-, clino-**	gr. *klino* = pat	clinică, clinostatism, clinoterapie
-cliză	**-klysis**	gr. *klysis* = spălătură	clismă
clon-	**clon-**	1. gr. *klon* = mlădiţă, lăstar 2. gr. *klonos* = tumult, dezordine	1. clonă, clonare 2. clonic, clonus
clor-, cloro-	**chlor-, chloro-**	gr. *khloros* = verde, clor	clor, clorofilă, cloroform, cloramfenicol, cloramină
co-, com-, con-	**co-, com-, con-**	lat. *cum* = cu	coacervare, coagulare, coenzimă, cofactor
-coc, coco-	**-coc, coco-**	gr. *kokkos* = boabă, bob	pneumococ, stafilococ, coci, cocarboxilază, cocobacili
code-	**code-**	gr. *kodeia* = capsulă de mac	codeină
cohl-	**cohl-**	gr. *kokhlias*, lat. *cochlea, -ae* = cochilie de melc	cohlear, cohlee
col-	**coll-**	1. lat. *collum, -i* = gât 2. gr. *kolla* = clei	1. col uterin 2. colir, coloid, colagen
col-, colo-	**col-, colo-**	gr. *kolon* = intestin gros	colică, colită, colonie, colopatie
col-, cole-, coli-, colo-, -colie	**chol-, chole-, -choli-, cholo-, -cholia**	gr. *khole* = bilă	colagog, colecist, colecistită, colecistokinină
coledoc-, coledoco-	**choledoc-, choledoco-**	gr. *kholedokhos* = care primeşte bilă, din *khole* = bilă + *dokhos* = recipient	coledoc, coledoctomie, coledocoliză
color-	**color-**	lat. *color, -oris* = culoare	colorant, fotocolorimetrie
colpo-	**colpo-**	gr. *kolpos* = adâncitură	colpită, colposcopie
condr-, condro-	**chondr-, chondro-**	gr. *khondros* = cartilaj	condral, condrocit
condri-, condrio-	**chondri-, chondrio-**	gr. *khondrion* = grăunte, granulă	mitocondrie, condrosarcom
conidio-, conio-, -conioză	**conidio-, conio-, -coniosis**	gr. *konis* = praf, din *konidion* = a prăfui	conidiospori, coniometrie

conjunctiv-, conjunctivo-	**conjunctiv-, conjunctivo-**	lat. *conjunctivus, -a, -um* = care leagă, de la *conjugo, -ere* = a uni	conjunctivă, conjunctivită
contra-, contro-	**contra-, contro-**	lat. *contra* = împotrivă, contra	contracepţie, contraindicaţie, contraceptiv
copro-	**copro-**	gr. *kopros* = excrement	coprocultură, coprostază, coprofilie
corio-	**chorio-**	gr. *khorion* = membrana fătului	corion, corioretinită
coroid-, coroido-	**choroid-, choroido-**	gr. *khorioeides* = în formă de membrane	coroidă, coroidită
coron-	**coron-**	lat. *corona, -ae* = coroană	coronar, coronarită
corp-, corpor-	**corp-, corpor-**	lat. *corpus, -oris* = corp	corp, corpuscul, corporal
cortic-, cortico-	**cortic-, cortico-**	lat. *cortex, -icis* = scoarţă, regiunea periferică a unui organ	cortical, corticosteroid, cortex
coryn-	**coryn-**	gr. *koryne* = măciucă	*Corynebacterium*
cosm-, cosmo-	**cosm-, cosmo-**	gr. *kosmos* = ordine, univers	macrocosmos, cosmidă
cosmet-	**cosmet-**	gr. *kosmeticos* = referitor la podoabe	cosmetic, cosmetologie
cost-, costo-	**cost-, costo-**	lat. *costa, -ae* = coastă	intercostal, coaste
cox-, coxa-, coxo-	**cox-, coxa-, coxo-**	lat. *coxa, -ae* = şold	coxalgie, coxartroză
crani-, cranio-	**crani-, cranio-**	lat. *cranium, -ii* = craniu	craniu, craniectomie
creat-, creato-	**creat-, creato-**	gr. *kreos, -atos* = carne	creatină, pancreas
cri-, crio-	**cry-, cryo-**	gr. *kryos* = frig	criodesicare, crioproteină, crioterapie
-crin, -crinie	**-crin, -crinia**	gr. *krinein* = a separa de (cu sensul de a secreta)	endocrine, exocrine
cript-, cripto-	**crypt-, crypto-**	gr. *kryptos* = ascuns	ergocriptină, criptogenetic, criptorhidie
cristal-, cristalo-	**crystal-, crystallo-**	gr. *krystallos*, lat. *crystallus, -i* = gheaţă, cristal	cristalin, cristalizare, cristalografie, cristaloid
criso-, crizo-	**chryso-**	gr. *krysos* = aur	crizoterapie, crizodermă
-croia, -croism	**-chroia, -chroism**	gr. *khros* = tentă, culoare	alocroism, dicroism
-crom, croma-, cromato-, -cromie, cromo-	**chrom-, chroma-, chromato-,-chromia, chromo-**	gr. *khroma, -atos* = culoare	acromie, batocrom, cromatografie, cromofor, cromozom
cron-, crono-	**chron-, chrono-**	gr. *khronos* = timp	cronestezie, cronoergie, cronofarmacologie
cupr-, cupro-	**cupr-, cupro-**	lat. *cuprum, -i* = aramă, cupru	cuproproteină, cuproterapie
cut-, cuti-	**cut-, cuti-**	lat. *cutis, -is* = piele	cutanat, cuticulă, cutireacţie
cuadri-, cvadri-, cvadru-	**quadri-, quadru-**	lat. *quadrus* = pătrat	cvadriceps, cvadriplegie

D

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
-dactil, -dactilie, dactilo-	**-dactyl, -dactylia, dactylo-**	gr. *daktylos* = deget	dactiloscopie
de-, des-, dez-	**de-, des-, dez-**	lat. *de, dis* = separat de	decalcifiere, deshidratare, dezinfecţie
deci-	**deci-**	lat. *decima, -ae* = a zecea parte	decilitru, decimetru
dehid-, dehidro-	**dehyd-, dehydro-**	lat. ştiin. *dehydrogenatum* = dehidrogenat (lat. *de* = separat de + gr. *hydror, -atos* = apă + gr. *gennan* = a produce)	aldehidă, dehidrogenare, dehidrogenaze
demi-	**demi-**	lat. *dimidus, -a, -um* = pe jumătate	demetilare, demiviaţă
demo-, -demie	**demo-, -demia**	gr. *demos* = popor	demografie, endemie, epidemie, pandemie
dendr-, dendro-	**dendr-, dendro-**	gr. *dendron* = arbore	dendrimeri, dendrite, dendron
dens-, densito-	**dens-, densito-**	1. lat. *densus, -a, -um* = compact, 2. lat. *densitas, -atis* = densitate	densimetru, densitate
dent-, dento-	**dent-, dento-**	lat. *dens, -ntis* = dinte	dentifrice, dentiţie, dentină
deonto-	**deonto-**	gr. *deon, -ontos* = obligaţie	deontologie
derm-, -derm, dermat-, dermato-, -dermie, dermo-	**derm-, -derm, dermat-, dermato-, -dermia, dermo-**	gr. *derma, -atos* = piele	derm, dermatologie, dermatomicoză, dermită, epiderm, hipoderm

desm-, desmo-	**desm-, desmo-**	gr. *desmos* = lanţ, bandă, ligament	desmozomi
deuter-	**deuter-**	gr. *deuteros* = al doilea	deuterium
dextr-, dextro-	**dextr-, dextro-**	lat. *dexter, -a, -um* = la dreapta	dextran, dextrină, dextroză
dez-	**dys-**	1. gr. *dys* = greu, dificil 2. lat. *dis* = separat de	dezagregant, dezinfectant, dezmembrat
-deză	**-desis**	gr. *desis* = legare, din *diapedare* = a ieşi pe alături	diapedeză
di-	**di-**	gr. *dis* = de două ori, doi	dioxid, dizaharid
dia-	**dia-**	gr. *dia* = prin	diafază, dializă
diafor-	**diaphor-**	gr. *diaphorein* = a duce prin, a secreta (*dia* = prin + *pherein* = a purta)	diaforeză, diaforoscop
diafragm-, diafragmat-	**diaphragm-, diaphragmat-**	gr. *diaphragma, -atos* = barieră, diafragmă (*dia* = prin + *phragma, -atos* = închidere)	diafragmă
diazoniu	**diazoniu**	grupare diazoniu: $-N\equiv N]^{+}Cl^{-}$	clorură de benzendiazoniu, diazoderivaţi
-didin	**-didyn**	gr. *didymos* = geamăn, testicul	epididim
difter-	**diphter-**	gr. *diphtera* = membrană	difterie
digit-, digito-	**digit-, digito-**	lat. *digitus, -us* = deget	digital, digitală, digitalină
dilat-	**dilat-**	lat. *dilato, -are* = a lărgi	dilatator, dilatare
dinam-, -dinamie	**dynam-, -dynamia**	gr. *dynamis* = forţă, acţiune	dinamizare, dinamometru, farmacodinamie
-dinie	**-dynia**	gr. *adyne* = durere	mastodinie
dipl-, diplo-	**dipl-, diplo-**	gr. *diploos* = dublu	diplococ, diploid, diplopie
dipso-, -dipsie	**dipso-, -dipsia**	gr. *dipsa* = sete	dipsomanie, polidispie
dis-	**dis-**	1. lat. *dis* = separat de 2. gr. *dys* = greu, dificil	1. dislocare, disociaţie 2. disfagie, dispnee
disc-, disco-	**disc-, disco-**	gr. *diskos*, lat. *discus, -us* = disc	discopatie, discografie, disproteinemie
-doc	**-doc**	gr. *dokhos* = recipient, din *dekhestai* = a primi	coledoc
dors-, dorso-	**dors-, dorso-**	lat. *dorsum, -i* = spate	dorsal, dorsalgie
doz-, dozi-	**dos-, dosi-**	gr. *dosis* = acţiunea de a da	doză, dozare, dozimetru
-drom, -dromic, dromo-	**-drom, -dromic, dromo-**	gr. *dromos* = drum	sindrom, dromomanie, dromotrop
duct-	**duct-**	lat. *ductus, -i* = canal	duct, ductil
duoden-, duodeno-	**duoden-, duodeno-**	lat. *duodeni* = în număr de 12, duoden; abr. de la *duodeni digitorum* = de douăsprezece degete	duoden, duodenoscopie, duodenostomie, gastroduodenal
duplic-	**duplic-**	lat. *duplico, -are* = a dubla	duplicare, duplicitate
dur-	**dur-**	lat. *durus, -a, -um* = dur	dur, duritate, induraţie

E

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
1. e- **2. -e**	**1. e-** **2. -a**	1. *e, ex* = fără 2. terminaţie pentru substantive	1. ecorticat 2. adiţie, terapie
ec-	**ec-**	gr. *ek* = în afară	ecrin
echi-	**equi-**	lat. *aequus, -a, -um* = egal	echimolar, echivalent
echin-	**equino-**	lat. *equinus, -a, -um* = de cal	echinaceae, echin
echino-	**echino-**	gr. *ekhinos*, lat. *echinus, i* = arici	echinococ
eco-	**eco-, echo-**	1. gr. *oikos* = casă 2. gr. *ekho* = ecou	ecologie, ecosistem, ecotoxicitate, ecocardiografie, ecografie
-ectazie	**-ectasia**	gr. *ektasis* = dilataţie	bronşiectazie
ect-, ecto-	**ect-, ecto-**	gr. *ektos* = în afară	ectoderm, ectoparazit, ectimă
-ectomie	**-ectomia**	gr. *ektome* = a exciza	colectomie, nefrectomie
ed-	**ed-**	gr. *oidema, -atos* = umflătură, din *oidem* = a creşte în volum	edem, edematos
-edru	**-edru**	gr. *hedra* = bază, faţă	octaedru, poliedru
eid-	**eid-**	gr. *eidos* = formă	alcaloid, sferoid, steroid

elai-, eleio-, eleo-	**elai-, eleio-, eleo-**	gr. *elaion* = ulei de măsline	elaioplaste, elaiozom
elast-, elasto-	**elast-, elasto-**	gr. *elastos* = docil, maleabil	elastină, elastază, elastomer
electr-, electro-	**electr-, electro-**	gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare	electricitate, electroliză, electrod
elipso-, elipto-	**ellipso-, ellipto-**	gr. *elleipsis* = omisiune, prin extensie *ellipse kyklos* = elipsă	elipsoid, eliptic
embol-	**embol-**	gr. *embole* = acţiunea de a arunca în, din *en* = în + *ballein* = a arunca	embolizare, tromboembolie
embri-, embrio-	**embry-, embryo-**	gr. *embryon* = embrion	embriologie, embrion
emen-, emeno-	**emmen-, emmeno-**	gr. *emmenos* = menstruaţie	emenagog, emenologie
emet-, -emeză	**emet-, -emesis**	gr. *emetikos* = care produce vărsături	emetic, hematemeză
emetro-	**emmetro-**	gr. *emmetros* = bine măsurat, din *en* = în + *metron* = măsură	emetrop, emetropie
-emie	**-emia**	gr. *haima, -atos* = sânge	anemie, glicemie, leucemie, proteinemie
en-, în-	**en-**	gr. *en*, lat. *in* = în	encefal, încapsulat
enantio-	**enantio-**	gr. *enantios* = opus, contrar	enantiomer, enantiotrop
encefal-, encefalo-	**encephal-, encephalo-**	gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în + *kephale* = cap	encefal, encefalogramă, encefalopatie
-enchin	**-enchyn**	gr. *enkhyma, -atos* = infuzie, din *enkhein* = a vărsa	mezenchim, parenchim
end-, endo-	**end-, endo-**	gr. *endon* = înăuntru	endogen, endorfine
endotelio-	**endothelio-**	gr. *endon* = înăuntru + *thele* = ridicătură, mamelon	endotelită, endoteliu
energ-	**energ-**	gr. *energeia* = forţă de acţiune	energie, energogen
enter-, entero-, -enter	**enter-, entero-, -enter**	gr. *enteron* = intestin	enterită, enterocolită, gastroenterologie, mezenter
entomo-	**entomo-**	gr. *entomon* = insectă	entomofilie, entomologie
eozin-, eozino-	**eosin-, eosino-**	gr. *eos* = auroră	eozină, eozinofil
epi-	**epi-**	gr. *epi* = pe	epiderm, epimer, epinefrină, epizootie
epiteliu-	**epithelio-**	gr. *epi* = pe + *thele* = ridicătură, mamelon	epiteliu
epifiz-, epifizo-	**epiphys-, epiphysis-**	gr. *epiphysis* = excrescenţă, din *epi* = pe + *physis* = creştere	epifiză, epifizioliză
erb-, erbi-	**herb-, herbi-**	lat. *herba, -ae* = iarbă	erbacee, erbicid
ered-, eredo-	**hered-, heredo-**	lat. *hereditas, -atis* = moştenire	ereditar, eredopatie
-ereză	**-eresis**	gr. *hairesis* = luare, *airein* = a lua	exereză, plasmafereză
erg-, -ergie, ergo-, ergono-	**erg-, -ergia, ergo-, ergono-**	gr. *ergon* = lucru, din *ergein* = a lucra	ergonomie, alergie, sinergie
eritr-, eritro-	**erythr-, erythro-**	gr. *erythros* = roşu	eritrocit, eritromicină, eritrodermie
-escent	**-escence**	lat. *-escens* = sufix pentru formarea de adjective ce caracterizează un lucru după aspectul său	delicvescent, efluorescent, fosforescent, opalescent
-escibil	**-escible**	lat. *-ibilis* = sufix care caracterizează un lucru după evoluţia sa	fermentescibil, irascibil, miscibil, putrescibil
eso-, esofag-	**eso-, esophago-**	gr. *oisophagos* = esofag, din *oisein* = a căra + *phagema* = mâncare	esofag, esofagită, esofagoplastie
-estezie, estezio-	**-esthesia, esthesio-**	gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate	anestezie, esteziometru, parestezie
estr-	**oestr-**	lat. *oestrus, -i*, gr. *oistros* = dorinţă, perioadă de rut şi ovulaţie	estral (oestral), estrogen, estronă
eter-, etero-	**ether-, ethero-**	gr. *aither*, lat. *aether* = aer curat	eter, eteromanie
etil-	**ethyl-**	lat. *aether, -is*, gr. *aither* = aer curat, boltă cerească, din gr. *aithein* = a arde	etilare, etilceluloză
etimo-	**etymo-**	gr. *etymos* = adevărat	etimologie
etio-	**etio-**	gr. *aitia* = cauză	etiologie, etiopatologie
etn-, etno-	**ethn-, ethno-**	gr. *ethnos* = popor, naţiune	etnie, etnologie
eu-	**eu-**	gr. *eu* = bun	eucariot, eutrofie
-ev	**-ev**	lat. *aevum, -i* = durată, vârstă, epocă	longevitate
ex-, exo-, extra-	**ex-, exo-, extra-**	gr. *exo*, lat. *extra* = în afară	exogen, exosmoză, extractiv, extincţie
extero-	**extero-**	lat. *exterus* = din afară	exteroceptiv, exteroreceptor
-eză	**-esis**	gr. *phoresis*, din *pherein* = a purta	diaforeză, electroforeză

F

Rădăcină, prefix, sufix		Origine şi sens evocat	Exemple de termeni
Limba română	Limba engleză		
faci-	**faci-**	lat. *facies, -ei* = faţă	facial
facient-, -fact, facţie-, -fect	**facient-, -fact, -faction, -fect**	lat. *factum, -i* = faptă, din *faceo, -ere* = a face	artefact, efect, refractiv
-fag, -fagie, -fago, fago-	**-phag, -phagia, -phago, phago-**	gr. *phagein* = a mânca	disfagie, fagocit, fagocitoză, macrofag
fal-, falie-, falo-	**phal-, phalia-, phalio-**	gr. *phallus* = penis	faloidian, falus
falci-	**falci-**	lat. *falx, -cis* = seceră	falciform
fan-, faner-, fanero-, -faneroză	**phan-, phaner-, phanero-, -phanerosis**	gr. *phanein* = a apărea; gr. *phaneros* = vizibil	fanere, fanerogame, fantasmă
faring-, faringo-	**pharyng-, pharyngo-**	gr. *pharynx, -agos* = faringe	faringită, faringostomie
farmac-, farmaco-	**pharmac-, pharmaco-**	gr. *pharmakon* = remediu, medicament	farmacie, farmacologie farmacopee
fasci-, fascicul-, fasciculo-, fascio-	**fasci-, fascicul-, fasciculo-, fascio-**	lat. *fascia, -ae* = bandă; lat. *fasciculus, -i* = mănunchi	fascită, fascicular
-fazie	**-phasia**	gr. *phasis* = vorbire	afazie, disfazie
febri-	**febri-**	lat. *febris, -is* = febră, friguri	febril, febrifug
fecal-	**fecal-**	lat. *faex, -cis* = reziduuri	fecale, fecalom
fecund-	**fecund-**	lat. *fecundo, -are* = a face să rodească	fecund, fecundare
feno-, -fenă	**pheno-, -phena**	gr. *phainein* = a apărea	fenotip, acufenă
-fer, -ferent, -fereză	**-pher, -pherent, -pheresis**	gr. *pherein* = a purta; lat. *ferro, -ere* = a duce	aerifer, mamifer, plasmafereză, somnifer
feri-, fero-	**ferri-, ferro-**	lat. *ferrum, -i* = fier	feritină, feripriv
fibr-, fibro-	**fibr-, fibro-**	lat. *fibra, -ae* = fibră	fibrinogen, fibrină
fibril-, fibrilo-	**fibril-, fibrillo-**	lat. *fibrilla, -ae* = fibră mică	fibrilar, fibrilaţie
fico-	**phyco-**	gr. *phykos* = algă	ficocianină, ficologie
-fid	**-fid**	lat. *fidus, -a, -um* = tăiat	bifid, fidat
fil-	**fil-**	lat. *filum, -i* = fir	filiform
-fil, fil-, -filie	**-phil, phil-, -philia**	gr. *phylos* = prieten, din *philein* = a iubi	acidofil, lipofil, hidrofil, liofil
fil-, filo-	**phill-, phillo-**	gr. *phyllon* = frunză	erbofilă, filofag
fil-, filo-	**phyl-, phylo-**	gr. *phylon* = trib, specie	filogeneză
filtr-	**filtr-**	lat. *filtrum, -i* = filtru	filtrabil, filtrare
fimbr-	**fimbr-**	lat. *fimbria, -ae* = franjure	fimbrii
fistul-, fistulo-	**fistul-, fistulo-**	lat. *fistula, -ae* = tub, ţeavă	fistulă, fistulotomie
fit-, -fit, fito-, -fiţie	**phyt-, -phyt, phyto-, phytia**	gr. *phyton* = plantă	fitosterol, fitoterapie, saprofit, tricofiţie
fizic-, fizico-, fizio-	**physic-, physico-, physio-**	gr. *physikos*, lat. *physicus, -a, -um* = natural; gr. *physis* = natură	fizic, fizico-chimic; fiziologie, fizioterapie
flagel-, flagelo-	**flagel-, flagello-**	lat. *flagellum, -i* = bici	flagelare, flagelospor
flatu-	**flatu-**	lat. *flatus, -us* = vânt, răsuflare	flatulenţă, flatus
flav-, -flav	**flav-, -flav**	lat. *flavus, -i* = galben	flavonoid, riboflavină, flavone
fleb-, flebo-	**phleb-, phlebo-**	gr. *phleb, -os* = venă	flebită, fleboscleroză
flect-, flex-	**flect-, flex-**	lat. *flexus, -a, -um* = îndoit, din *flecto, -ere* = a îndoi	flexie, reflex
flocul-	**floccul-**	lat. *flocculus, -i* = smoc	floculare
fluid-	**fluid-**	lat. *fluidus, -a, -um* = care curge, din *fluo, -ere* = a curge	fluid, fluidificare
fluor-	**fluor-**	lat. *fluor, -oris* = curgere	fluorescent, fluorură
-fob, -fobie	**-phob, -phobia**	gr. *phobos* = frică	hidrofobie, lipofobie, liofob
foc-	**-foc**	lat. *focus, -us* = vatră, focar	focal, focalizare, focusat
folicul-	**follicul-**	lat. *folliculus, -i* = săculeţ, din *follis, -i* = burduf	folicular, foliculită
fon-, -fonie, fono-	**phon-, -phonia, phono-**	gr. *phone* = voce	disfonie, fonaţie
-for, -foreză	**-phor, -phoresis**	gr. *phoros* = care poartă, din *pherein* = a purta	electroforeză, ionofor
-form	**-form**	lat. *forma, -ae* = formă	cuneiform, filiform, saciform
form-, formic-	**form-, formic-**	lat. *formica, -ae* = furnică	formaldehidă, formic

fos-, foto-	**phos-, photo-**	gr. *phos, photos* = lumină, fosfor	fosfolipid, fosforescent, fotofobie
fract-	**fract-**	lat. *fractus, -a, -um* = frânt, rupt	fractură, refractometru
fragm-	**phragm-**	gr. *phragma, -atos* = închidere	diafragmă, fragmentare
front-, fronto-	**front-, fronto-**	lat. *frons, -ontis* = frunte	frontal, frontoparietal
fructo-	**fructo-**	lat. *fructus, -i* = fruct	fructoză, fructificare
ftiz-, ftizio-	**phthis-, phthisio-**	gr. *phthisis* = distrugere	ftizic, ftiziologie
fug-, -fug	**fug-, -fug**	lat. *fugo, -are* = a ajunge	centrifug, febrifug, fugaceu
funct-, -funct	**funct-, -funct**	lat. *functio, -onis* = îndeplinire	disfuncţie, funcţionare
fund-	**fund-**	lat. *fundus, -us* = fund	fund de ochi, fund de sac conjunctival
fung-, fungic-	**fung-, fungic-**	lat. *fungus, -i* = ciupercă	antifungic, fungicide
fus-, fuso-, fuzi-	**fus-, fuso-, fusi-**	lat. *fusus, -us* = fus	fusiform, fuziune

G

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
galact-, galacto-	**galact-, galacto-**	gr. *gala, -aktos* = lapte	galactagog, galactoree
gam-, -gam, -gamie, gamo-	**gam-, -gam, -gamia, gamo-**	gr. *gamos* = căsătorie	criptograme, gamet, gamofobie monogamie,
gama-, gamma-	**gama-, gamma-**	gr. *gamma* = a treia literă a alfabetului grec	gamaglobuline, gamaterapie
gamet-, gameto-	**gamet-, gameto-**	gr. *gametes* = soţ	gametogeneză
gangli-, ganglio-	**gangli-, ganglio-**	gr. *ganglion* = tumefacţie mică, ganglion	ganglioplegie, gangliozidă
gastr-, gastro-, -gastru	**gastr-, gastro-, -gastru**	gr. *gaster, -os* = stomac	epigastru, gastric, gastro-duodenal
gel-, gelato-	**gel-, gelato-**	lat. *gelu, -i* = îngheţ, *gelatus, -a, -um* = îngheţat	gelatină, gelificare, geloză
gen-, -gen, -genic, -genie, geno-	**gen-, -gen, -genic, -genia, geno-**	gr. *gennan* = a produce; gr. *genos* = neam, urmaş	androgen, angiogenic, gen, genă, genetică, genom, iatrogen, patogenie
genea-	**genea-**	lat. *genealogia, -ae* = genealogie	genealogie
-geneză, -genezie	**-genesis, -genesia**	gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce	embriogeneză, termogeneză
genit-	**genit-**	lat. *genitus, -a, -um* = născut, din *gigno, -ere* = a naşte	genital, uro-genital
geno-	**geno-**	gr. *genys* = obraz	genoplastie
geo-	**geo-**	gr. *ge* = pământ	geofagie, geologie
ger-, gero-, geronto-	**ger-, gero-, geronto-**	gr. *geron, -ontos* = bătrân	geriatrie, gerontologie
germi-	**germi-**	lat. *germen, -inis* = germen	germicid, germinare
gest-, -gestă	**gest-, -gesta**	lat. *gesto, -are* = a purta o sarcină	gestaţie, primigestă, progesteron
giga-, giganto-	**giga-, giganto-**	gr. *gigas, -antos* = foarte mare	gigacalorie, gigantism
gin-, gineco-, gino-	**gyn-, gyneco-, gyno-**	gr. *gyne, gynaikos* = femeie	androgin, ginecologie, vagin
gingiv-, gingivo-	**gingiv-, gingivo-**	lat. *gingiva, -ae* = gingie	gingie, gingival, gingivită
-gir	**-gyr**	lat. *gyro, -are* = a întoarce	dextrogir, levogir
gland-	**gland-**	lat. *glans, -ndis* = ghindă	glandă, glandular
glauc-, glauco-	**glauc-, glauco-**	gr. *glaukos*, lat. *glaucus, -a, -um* = albăstrui, brumat	glauc, glaucoma
glic-, glico-	**glyc-, gylico-**	gr. *glykis* = dulce	glicemie, glicogen, glicoproteine, glicozid
glicer-, glicero-	**glycer-, glycero-**	lat. *glykeros* = îndulcit	glicerină, glicerogel
-glie, glio-	**-glia, glio-**	gr. *glia* = clei	glioblastom, nevroglie
globul-, globulo-	**globul-, globulo-**	lat. *globulus, -i* = globul, diminutiv de la *globus, -i* = glob	gamaglobulină, globular
glom-, glomerul-, glomerulo-	**glom-, glomerul-, glomerulo-**	lat. *glomerulus, -i* = ghem mic, din *glomus, -eris* = ghem	glomerul, glomerulită
glos-, gloso-	**glos-, glosso-**	gr. *glossa* = limbă	glosită, glosodinie
gluc-, gluco-	**glyc-, glyco-**	gr. *glykis* = dulce	glucid, gluconat, glucoză
glutin-	**glutin-**	lat. *gluten, -inis* = clei	aglutinare, glutinogen
gnat-, gnato-	**gnath-, gnatho-**	gr. *gnathos* = maxilar	gnatologie, stomatognat

-gnozie, -gnomonic, -gnostic	**-gnosia, -gnomonic, -gnostic**	gr. *gnosis* = cunoaştere; *gnomonikos* = care induce o judecată, *gnonai* = a cunoaşte; *gnostikos* = care cunoaşte	agnozie, diagnostic, farmacognozie, patognomonic
gon-	**gon-**	gr. *gonys, gonatos* = genunchi	gonartroză, gonologie
gon-, -gonie, gono-	**gon-, -gonia, gono-**	gr. *gone, gonos* = urmaş	gonadă, gonoc, gonoree, spermatogonie
gonio-, -gon	**gonio-, -gon**	gr. *gonia* = unghi	goniograf, hexagon
grad-	**grad-**	lat. *gradus, -us* = pas, treaptă	grad, gradat, degradare
graf-, -graf, -grafie, -grafo	**graph-, -graph, -graphia, grapho-**	gr. *graphein* = a scrie	ecograf, grafologie, radiografie
-gram, -grama	**-gram, -gramma**	gr. *gramma* = înscriere, desen	diagramă, histogramă, reogramă
granul-, granulo-	**granul-, granulo-**	lat. *granulum, -i* = granulă, din *granum, -i* = grăunte	granulă, granulopenie
gravi-	**gravi-**	lat. *gravis, -is* = greu	gravidă, gravimetrie, gravitaţie
gust-, gusto-	**gust-, gusto-**	lat. *gustus, -us* = gust	gust, gustative
gutur-, guturo-	**gutur-, guturo-**	lat. *gutur, -uris* = gât	guturai, gutural

H

Rădăcină, prefix, sufix		Origine şi sens evocat	Exemple de termeni
Limba română	Limba engleză		
hal-, halo-	**hal-, halo-**	1. lat. *halo, -are* = a răspândi un miros 2. gr. *hals, -os* = sare	1. halenă, halitoză, 2. halofil, halogem
haplo-	**haplo-**	gr. *haplos* = singur, simplu	haploid, haplotip
hapt-, hapto-	**hapt-, hapto-**	gr. *haptein* = a prinde	haptenă, haptofor
hect-, hecto-	**hect-, hecto-**	gr. *hekaton* = o sută	hectar, hectolitru
helc-, helco-	**helc-, helco-**	gr. *helkos* = ulcer, rasă	helcoid, helcoză
helic-, helico-	**helic-, helico-**	gr. *helix, -ikos*, lat. *helix, -icis* = spirală	helicoidal, helicopod
helio-	**helio-**	gr. *helios* = soare	helioterapie, heliotropism
helmint-	**helmint-**	gr. *helmins, -nthos* = vierme	antihelmintic, helmintioză
hem-, hemat-, hemato-, hemo-	**hem-, hemat-, hemato-, hemo-**	gr. *haima, -atos* = sânge	hem, hematologie, hemoragie
hemer-	**hemer-**	gr. *hemera* = zi	hemeralopie
hemi-, emi-	**hemi-, emi-**	gr. *hemi* = pe jumătate	hemipareză, hemiplegie
hepar-, hepat-, hepato-	**hepar-, hepat-, hepato-**	gr. *hepar, -atos* = ficat	heparină, hepatită, hepatoprotector
hepatic-, hepatico-	**hepatic-, hepatico-**	gr. *hepatikos* = care ţine de ficat	hepatic (canal)
hept-, hepta-	**hept-, hepta-**	gr. *hepta* = şapte	heptagon, heptoză
hernio-	**hernio-**	lat. *hernia, -ae* = vătămare, surpare, hernie	hernie de disc
herpet-	**herpet-**	gr. *herpes, -etos* = pecingine, ulcer malign	herpes, herpetiform
hetero-	**hetero-**	gr. *heteros* = diferit, altul	heterocromie, heterolog
hex-, hexa-	**hex-, hexa-**	gr. *hex, hexi* = şase	hexagon, hexamer, hexoză
hi-, hio-	**hy-, hyo-**	gr. *hypsilon* = a 21-a literă din alfabetul grec	hioftalmie, hioid
hial-, hialino-, hialo-	**hyal-, hialyno-, hyalo-**	gr. *hyalos* = sticlă, sticlos	hialină, hialoid
hibern-, hiberno-	**hibern-, hiberno-**	lat. *hibernno, -are* = a ierna, a hiberna	hibernare, hibernoterapie
hibrid-	**hybrid-**	lat. *hybrida, -ae* = metis, din gr. *hybris* = viol	hibrid, hibridare
hidat-, hidato-	**hydat-, hydato-**	gr. *hydatis, -ados* = pungă cu apă lângă ficat	hidatic, hidatidă
hidr-, hidro-	**hydr-, hydro-**	gr. *hydor, -atos* = apă	anhidru, hidrat, hidrogen
hidrargir-, hidrargiro-	**hydrargyr-, hydrargyro-**	gr. *hydrargyros* = mercur	hidrargirie, hidrargirism
hidroxil-	**hydroxyl-**	radical chimic monovalent (-OH)	hidroxil, hidroxilare, hidroxialcool, hidroxisteroid,
higr-, higro-	**hygr-, hygro-**	gr. *hygros* = umed	higroscopie, higrometru
hiper-	**hyper-**	gr. *hyper* = peste, în exces	hipercolesterolemie, hipertonie
hipn-, hipno-	**hypn-, hypno-**	gr. *hypnos* = somn	hipnotic, hipnoză

hipo-	**hypo-**	gr. *hypo* = mai puţin	hipoderm, hipotonie, hipocaloric
hirsut-	**hirsut-**	lat. *hirsutus, -a, -um* = păros	hirsutism
hirud-, hirudin-	**hirud-, hirudin-**	lat. *hirudo, -inis* = lipitoare	hirudină, hirudizare
hist-, histio-, histo-	**hist-, histio-, histo-**	gr. *histos, histion* = ţesătură	histamină, histiocitar, histologie
hister-, histero-	**hyster-, hystero-**	gr. *hystera* = uter	histerectomie
hol-, holo-	**hol-, holo-**	gr. *holos* = întreg	holograf, holoproteină, holozide
homeo-, homo-	**homeo-, homo-**	gr. *homoios* = asemănător	homeopatie, homeostazie
hormon-, hormono-	**hormon-, hormono-**	gr. *hormaein* = a îndemna, a excita	hormon, hormonoterapie

I

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
-ial	**-ial**	sufix = aparţinând la	bronhial, catamenial, facial
-iasis	**-iasis**	gr. *iasis* = sufix care defineşte o stare patologică	pitiriazis, psoriasis
iatro-, -iatric, -iatrie	**iatro-, -iatric, -iatria**	gr. *iatros* = medic, *iatreia* = vindecare	iatrochimie, iatrogen, pediatric, pediatrie
-ic	**-ic**	1. sufix al adjectivelor 2. indică forma cristalelor	1. gastric, spastic, trombotic 2. cubic, rombic, sferic
icter-	**icter-**	gr. *ikteros* = gălbenare	icter, icterigen
-id, -idă	**-id, -ide**	gr. *eidos* = formă	alcaloid, sifilidă, steroid
-idio	**-idio**	gr. *idios* = propriu	idiogramă, idiotip
-ie	**-ia**	gr. *ia* = sufix pentru definirea unor boli	alopecie, difterie, pneumonie
ierb-	**herb-**	lat. *herba, -ae* = iarbă	ierbar, ierbos
igni-	**igni-**	lat. *ignis, -i* = foc	ignipunctură
ihti-	**ichthy-**	gr. *ikhthys, -os* = peşte	ihtiol, ihtioză
-il	**-il**	lat. *-ilis* = sufix de formare pentru adjective	acidofil, ductil, steril
ile-, ileo-	**ile-, ileo-**	lat. *ileum, -i* = ileon	ileită, ileostomie
ili-, ilio-	**ili-, ilio-**	lat. *ilia, ilium* = şold	iliac, ileon
imped-	**imped-**	lat. *impedio, -ire* = a împiedica	impedanţă, impediment
imun-, imuni-, imuno-	**immun-, immuni-, immuno-**	lat. *immunus, -a, -um* = scutit, apărat	imun, imunitate, imunologie
in-	**in-**	lat. *in* = 1. în; 2. lipsit de	1. inoculare, instilare 2. inactivare
ină-	**ine-**	1. indică o substanţă medicamentoasă derivată din amoniac 2. substanţă medicamentoasă cu azot în moleculă	1. amină, aminoacid hidroxid de amoniu 2. cafeină, penicilină
infant-	**infant-**	lat. *infans, -ntis* = copil	infantil
infect-, infecto-	**infect-, infecto-**	lat. *infectus, -a, -um* = otrăvit, stricat, infectat, din *inficio, -ere* = a strica, a otrăvi	infectat, infecţios
infra-	**infra-**	lat. *infra* = sub	infraroşu, infrastructură
inghin-	**inguin-**	lat. *inguer, -inis* = regiune inghinală	inghicrural, inghinal
ino-	**ino-**	gr. *inos* = fibră (muşchi, nerv, tendon)	inotrop, inozină
insect-, insecti-	**insect-, insecti-**	lat. *insecta, -orum* = insectă	insecticid
insul-	**insul-**	lat. *insula, -ae* = insulă	insulină, insulinoterapie
inter-	**inter-**	lat. *inter* = între	interfază, interferon
intero-	**intero-**	lat. *interior* = care este înăuntru	interoceptor
intra-, intro-	**intra-, intro-**	lat. *intro* = înăuntru	intraarticular, intravenos, introspecţie
invazi-	**invasi-**	lat. *invasio, -onis* = atac, de la *invado, -ere* = a se năpusti, a se repezi la	invazie, invazine
iod-, iodo-	**iod-, iodo-**	gr. *ioeides* = violet	iod, iodură, iodometrie
ion-, iono-	**ion-, iono-**	gr. *ion* = migrator, din *ienai* = a merge	anion, cation, ionogramă
irid-, irido-	**irid-, irido-**	gr. *iris, -idos* = curcubeu, iris	iridociclină, iridotomie
-ism	**-ism**	sufix care desemnează o intoxicare	alcoolism, saturnism
-ist	**-ist**	sufix care indică profesia	analist, biochimist, farmacist
-it	**-it**	sufix care indică un produs	analit, metabolit

-ită, -itis	**-ita, -itis**	gr. *itis* = inflamaţie	keratită, otită, rinită
-iu, -ium	**-ium**	structură sau ţesut	atriu, carium, endoteliu, epiteliu
izo-	**iso-**	gr. *isos* = egal	izomer, izotonie, izoterm

J

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
-ject	**-ject**	lat. *jactio, -onis* = aruncare	injectabil, injecţie
jejun-, jejuno-	**jejun-, jejuno-**	lat. *jejunum intestinum* = jejun	jejun, jejunectomie
jug-, jugul-	**jug-, jugul-**	lat. *jugum, -i* = jug	jugal, jugular
junct-, -junct, jonct-	**junct-, -junct, jonct-**	lat. *junctus, -a, -um* = legat	conjunctivă, joncţiune
juxta-	**juxta-**	lat. *juxta* = lângă	juxtaarticular

K

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
kali-, kalio-	**kali-, kalio-**	ar. *kali* = potasă	kaliemie, kaliurie
kario-	**karyo-**	ar. *karyon* = nucleu	v. cario
kata-	**kata-**	gr. *kata* = în jos	katal
kelo-	**kelo-**	1. gr. *kele* = hernie, tumoră 2. gr. *khele* = cleşte, cicatrice	1. kelotomie 2. keloid
kerat-, kerato-	**kerat-, kerato-**	gr. *keras, -atos* = corn	keratină, keratită
kilo-	**kilo-**	gr. *khilioi* = o mie	kilocalorie, kilogram
kimo-	**kymo-**	gr. *kyma, -atos* = val, undă	kimograf, kimografie
kin-, kineto-, -kineză, -kinezie, kino-	**kin-, kineto-, -kinesa, -kinesia, kino-**	gr. *kinesis* = mişcare, din *kinein* = a mişca, gr. *kinetos* = mobil	cariokineză, diskinezie, kinetoterapie
koilo-	**koillo-**	gr. *koillos* = scobitură, depresiune	koilonichie

L

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
labi-, labio-	**labi-, labio-**	lat. *labium, -ii* = buză	labial, labiodentar
lacrim-, lacrimo-	**lacrim-, lacrimo-**	lat. *lacrima, -ae* = lacrimă	lacrimal, lacrimogen
lact-, lacto-	**lact-, lacto-**	lat. *lac, lactis* = lapte	lactovegetarian, lactoză
-lalie, lalo-	**-lalia, lalo-**	gr. *lalia* = vorbire	alalie, lalopatie
lamin-, lamino-	**lamin-, lamino-**	lat. *lamina, -ae* = lamă, foaie	laminar, laminat
lan-	**lan-**	lat. *lana, -ae* = lână	lanolină, lanosteroli
lant-	**lanth-**	gr. *lanthanein* = a fi ascuns	lantan, lantanide
laparo-	**laparo-**	gr. *lapara* = flanc, abdomen	laparoscopie, laparotomie
-laps, laps-	**-laps, laps-**	lat. *lapsus, -us* = alunecare, cădere	colaps, lapsus, prolaps
laring-, laringo-	**laryng-, laryngo-**	gr. *larynx, -ingos* = laringe	laringe, laringită, laringoscopie
larvi-	**larvi-**	lat. *larva, -ae* = mască, arătare	larvar
lat-	**lat-**	lat. *latens, -ntis* = ascuns, din *lato, -ere* = a fi ascuns	latent, latenţă
later-, latero-	**later-, latero-**	lat. *latus, -eris* = latură	colateral, lateral
lax-	**lax-**	lat. *laxus, -a, -um* = larg	laxativ, laxaţie
lecit-	**lecith-**	gr. *lekithos* = gălbenuş	lecitină
leio-	**leio-**	gr. *leios* = neted	leiomioblasom, leiomiom
lenti-, lenticul-	**lenti-, lenticul-**	lat. *lenticula, -ae*, diminutiv de la *lens, -ntis* = linte, lentilă	lenticular, lentilă
lepr-, lepro-	**lepr-, lepro-**	gr. *lepra* = lepră	lepră, lepros

-lepsie, -leptic	**-lepsia, -leptic**	gr. *lepsis* = fixare, *leptikos* = care se fixează pe	epilepsie, neuroleptic
lepto-	**lepto-**	gr. *leptos* = subţire, fir	leptospiroză
let-	**let-**	lat. *letum, -i* = moarte	letal, letalitate
leuc-, leuco-	**leuc-, leuco-**	gr. *leukos* = alb	leucemie, leucocit, leucopenie
levo-	**levo-**	lat. *laevus, -i* = stâng	levogir, levuloză
-lexie	**-lexia**	gr. *lexis* = cuvânt	alexie, dislexie
lig-	**lig-**	lat. *ligamentum, -i* = legătură	ligand, ligază
lign-, ligno-	**lign-, ligno-**	lat. *lignum, -i* = lemn	lignani, lignină
limb-	**limb-**	lat. *limbus, -us* = tiv	limb, limbic
limf-, limfo-	**lymph-, lympho-**	lat. *lympha, -ae* = apă limpede	limfă, limfocit
limin-	**limin-**	lat. *limen, -inis* = prag, limită	liminar, supraliminar
limni-, limno-	**limni-, limno-**	gr. *limne, -os* = iaz	limnimetric, limnologie
limo-	**limo-**	gr. *limos* = foame	limoterapie
lingu-	**lingu-**	lat. *lingua, -ae* = limbă	lingual, lingulă
lio-	**lyo-**	gr. *lyein* = a distruge, a dizolva	liofil, liofilizare, liofob
lip-, lipo-	**lip-, lipo-**	gr. *lipos* = grăsime	lipide, lipofil, lipofob
lit-, lito-, -lit	**lith-, litho-, -lith**	gr. *lithos* = piatră	caprolit, litiază
liv-	**liv-**	lat. *lividus, -a, -um* = vineţiu	livid
-litic, liz-, -liză, lizo-	**-lytic, lys-, -lysis, lyso-**	gr. *lysis* = distrugere, *lytikos* = care distruge	lizozom, spasmolitic, termolitic, termoliză,
lob-, lobo-	**lob-, lobo-**	gr. *lobos* = lob	lobar, lobi, lobotomie
lobul-	**lobul-**	lat. *lobules, -i* = lobul	lobular, lobulat
loc-	**loc-**	lat. *locus, -i* = loc	locomotor, locomoţie
-locular	**-locular**	lat. *loculus, -i* = loc mic	bilocular, unilocular
-log, logo-, -logie	**-log, logo-, -logia**	gr. *logos* = cuvânt, ştiinţă	farmacologie, heterolog, logoree, stomatolog
lomb-, lombo-	**lomb-, lombo-**	lat. *lombus, -us* = şale	lombalgie, lombar
luci-	**luci-**	lat. *lux, -icis* = lumină	luciferină, lucită
lum-, lumen-, lumin-	**lum-, lumen-, lumin-**	lat. *lumen, -inis* = lumină	lumen, luminanţă
lumb-	**lumb-**	lat. *lumbus, -us* = şale	lumbago, lumbar
lute-	**lute-**	lat. *luteus, -a, -um* = galben	luteină, luteocrom

M

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
macero-	**macero-**	lat. *macero, -are* = a muia în apă, a scoate ce e mai bun	macerare, macerat, maceraţie
macro-	**macro-**	gr. *makros* = mare	macromolecule, macroscopie
magistr-	**magistr-**	lat. *magistralis, -e* = de maestru	magistral, magistru
mal-	**mal-**	lat. *malus, -a, -um* = rău	malabsorbţie, malarie
mala-	**mala-**	lat. *mala, -ae* = maxilar superior	malar
malac-, -malacie, malaco-	**malac-, -malacia, malaco-**	gr. *malakos* = moale, *malakia* = înmuiere	malacologie, malaxie, osteomalacie
malt-	**malt-**	germ. *melz* = malţ	maltază, maltoză
mam-, mamo-	**mamm-, mammo-**	gr. *mamme*, lat. *mamma, -ae* = sânul mamei	mamar, mamografie
mamil-, mamilo-	**mamill-, mamillo-**	lat. *mamilla, -ae* = mamelă	mamilar, mamiloplastie
-man, -manie	**-man, -mania**	gr. *mania* = nebunie	megaloman, toxicomanie
man-	**man-**	lat. *manus, -us* = mână	manual
mano-	**mano-**	gr. *manos* = puţin dens	manometru
marmor-	**marmor-**	lat. *marmor, -oris* = marmură	marmorat
masculi-, masculin-	**masculi-, masculin-**	lat. *masculinus, -a, -um* = bărbătesc, din *masculus, -a, -um* = bărbat	masculin
mast-, masto-, -mastie	**mast-, masto-, -mastia**	gr. *mastos* = sân, mamelă	ginecomastie, mastodinie
matern-	**matern-**	lat. *maternus, -a, -um* = matern	maternitate, matern

matur-, -matur	**matur-, -matur**	lat. *maturus, -a, -um* = copil matur	maturare, prematur
maxil-, maxilo-	**maxil-, maxillo-**	lat. *maxilla, -ae* = maxilar	maxilar, maxilofacial
mecani-, mecano-	**mechani-, mechano-**	gr. *mekhane* = maşină; lat. *mecanicus, -a, -um* = mecanic	mecanism, mecanizare
mecon-	**mecon-**	gr. *mekonion*, lat. *meconium, -ii* = suc de mac (denumire pentru fecalele nou-născutului)	meconism, meconiu
medi-, medio-	**medi-, media-**	lat. *medius, -a, -um* = mijlociu	median, mediu
medic-, medico-	**medic-, medico-**	lat. *medicus, -a, -um* = medical	medical, medicament
medul-, medulo-	**medul-, medullo-**	lat. *medulla, -ae* = măduvă	medular, medulosuprarenală
mega-, -megalie, megalo-	**mega-, -megalia, megalo-**	gr. *megas, -alos* = mare	hepatomegalie, megacalorie, megalomanie
meio-, mio-	**meio-, mio-**	gr. *meiosis* = micşorare	meioză, miotic
melan-, melano-, melen-	**melan-, melano- melen-**	gr. *melas, -enos* = negru; gr. *melaina* = neagră	melanină, melenă
meli-	**meli-**	gr. *meli, melitos*, lat. *mellis, -is* = miere	melitină, meliturie
-melie, melo-	**-melia, melo-**	gr. *melos* = extremitate	macromelie
melo-	**melo-**	gr. *melos* = cântec	meloman, meloterapie
memor-	**memor-**	lat. *memor, -oris* = care îşi aminteşte, *memoria, -ae* = memorie	memorie, memorizare
men-, meno-	**men-, meno-**	gr. *men, menos* = lună	amenoree, menarhă, mensual
mening-, meningo-	**mening-, meningo-**	gr. *meninx, -ingos* = meninge, membrană foarte fină	meninge, meningită, meningococ
menisc-, menisco-	**menisc-, menisco-**	gr. *meniskos* = menisc, semilună	menisc
menstru-	**menstru-**	lat. *menstrua, -orum* = menstruaţie	menstre, menstruaţie
ment-	**ment-**	gr. *mens, -ntis* = minte; lat. *mentum, -i* = bărbie, menton	dement, mental, menton, mentonier
mer-, -mer, mero-	**mer-, -mer, mero-**	gr. *meros* = 1. parte 2. coapsă	1. izomer, polimer 2. meralgie
meso-, mez-, mezo-	**meso-, mes-**	gr. *mesos* = la mijloc	mezoderm, mezomer
met-, meta-	**met-, meta-**	gr. *meta* = 1. indică o transformare 2. după sau o poziţie	1. metabolism, metafază 2. acid metafosforic, meta-hidroxifenol
meteor-	**meteor-**	gr. *meteoros* = ridicat în aer	meteriosm, meteorotropism
metil-	**methyl-**	gr. *methy* = băutură fermentată + *hyle* = materie; radical organic ($-CH_3$)	metilare, metilceluloză, metiloranj
metr-, metro-	**metr-, metro-**	gr. *metra* = uter	metrită, metroree
-metru, -metrie, -metric	**-meter, -metria, -metric**	gr. *metron* = măsură	centrimetru, dismetric, termometrie
mi-, mio-, miozo-	**my-, myo-, myoso-**	gr. *mys, myos* = muşchi	mialgie, miastenie, miozită
mic-, mico-, micet-, miceto-	**myc-, myco-, mycet-, myceto-**	gr. *mykes, -etos* = ciupercă	micetom, micoză, streptomicină
micro-	**micro-**	gr. *mikros* = mic	micron, microscop
miel-, mielo-	**myel-, myelo-**	gr. *myelos* = măduvă	mielită, polimielită
mili-	**milli-**	lat. *mille* = o milă	miliechivalent, milimol
-mimetic, -mimie	**-mimetic, -mimia**	gr. *mimetikos* = care imită	patomimie, simpatomimetic
mini-	**mini-**	lat. *minimus, -a, -um* = cel mai mic, superlativul de la *parvus, -a, -um* = mic	minicomprimate, miniemulsii
miring-, miringo-	**myring-, myringo-**	lat. *myringa, -ae* = membrană	miringită, miringoplastie
-mis, -mitent	**-miss, -mittent**	lat. *missus, -us* = trimitere, de la *mitto, -ere* = a trimite	intermitent, intromisiune
mito-	**mito-, mytho-**	1. gr. *mitos* = aţă, fir 2. gr. *mythos* = legendă	1. mitoză 2. mitomanie
mix-	**myx-**	gr. *myxa* = mucus	mixedem
mix-, -mixie, mixo-	**mix-, -mixia, mixo-**	gr. *mixis*, lat. *mixtus, -a, -um* = amestec	amfimixie, mixer, mixoscopie
mnem-, mnemo-, -mnezie	**mnem-, mnemo-, -mnesia**	gr. *mneme* = memorie, din *mnasthai* = a-şi aminti	amnezie, anamneză, mnemonică

mobil-	**mobil-**	lat. *mobilitas, -atis* = mobilitate, de la *mobilis, -e* = mișcător, mobil, și *moveo, -ere* = a se mișca	mobil, mobilitate, mobilizare
mol-	**mol-**	1. lat. *moles, -is* = masă 2. lat. *mollis, -e* = moale	1. molar, molecular 2. emolient
monil-	**monil-**	lat. *monile, -is* = colier	moniliform
mono-	**mono-**	gr. *monos* = singur	monocit, monomer
morb-	**morb-**	lat. *morbus, -i* = boală	morbid, morbiditate
morfi-	**morphi-**	gr. *Morpheos* = zeul somnului	morfină, morfinoman
-morf, morf-, morfe-, morfo-, -morfoză	**-morph, morph-, morphe-, morpho-, -morphosis**	gr. *morphe* = formă	amorf, metamorfoză, morfologie
-motor	**-motor**	lat. *motor, -oris* = cel care pune în mișcare, din *moveo, -ere* = a mișca	psihomotor, vasomotor
muc-, muco-	**muc-, muco-**	lat. *mucus, -i* = mucus	mucoadeziv, mucoasă, mucopolizaharid
multi-	**multi-**	lat. *multus, -a, -um* = mult	multicelular, multipară
mur-	**mur-**	lat. *mus, muris* = șoarece	murin
muscul-, musculo-	**muscul-, musculo-**	lat. *musculus, -i* = mușchi	muscular, musculotrop
muta-	**muta-**	lat. *muto, -are* = a schimba	mutagen, mutant, mutație
muzico-	**music-**	gr. *mousike*, lat. *musica, -ae* = muzică	muzicomanie, muzicoterapie

N

Rădăcină, prefix, sufix		Origine și sens evocat	Exemple de termeni
Limba română	**Limba engleză**		
nano-	**nano-**	gr. *nanos* = 1. pitic 2. unitate = 10^{-9} din unitatea de bază	1. nanism 2. nanogram, nanoparticule
narco-	**narco-**	gr. *narke* = amorțeală	narcomanie, narcotic
natr-, natri-	**natr-, natri-**	ar. *natroun*, gr. *natron* = carbonat de sodium	natriemie, natriu
natur-	**natur-**	lat. *natura, -ae* = natură	natural, naturist
nau-	**nau-**	gr. *naus* = navă, vapor	naupatie, nautic
naz-, nazo-	**nas-, naso-**	lat. *nasus, -us* = nas	nazal, nazofaringian
necro-	**necro-**	gr. *nekros* = mort	necrobioză, necropsie
nefel-, nefelo-	**nephel-, nephelo-**	gr. *nephele* = nor	nefelometrie
nefr-, nefro-	**nephr-, nephro-**	gr. *nephros* = rinichi	glomerulonefrită, nefron
negat-	**negat-**	lat. *negativus, -a, -um* = negativ	negativism, negatoscop
nemat-, nemato-, -nemă	**nemat-, nemato-, -nema**	gr. *nema, -atos* = fir	nematod, treponemă
neo-	**neo-**	gr. *neos* = nou	neonatologie, neoplasm
nerv-, neur-, neuro-, nevr-, nevro-	**nerv-, neur-, neuro-, nevr-, nevro-**	lat. *nervus, -i* = nerv	nervos, nervozitate, neural, neurologie, neuromatoză, nevralgie
neutro-	**neutro-**	lat. *neutro* = în nicio parte	neutrofil, neutron
nev-	**nev-**	lat. *naevus, -i* = neg	nev, nevocelular
nict-, nicto-	**nyct-, nycto-**	gr. *nyx, nyktos* = noapte	nictemeral, nictofobie
nigr-	**nigr-**	lat. *niger, -a, -um* = negru	nigrită, nigroză rectală
nimf-, nimfo-	**nimph-, nimpho-**	gr. *nimphe* = acoperită cu văl	nimfă, nimfomanie
nistagm-	**nystagm-**	gr. *nystagmos* = clătinare	nistagmus
nitr-, nitro-	**nitr-, nitro-**	gr. *nitron* = nitrat, azot	nitrați, nitroglicerină, nitrogen
noce-, noci-	**noce-, noci-**	lat. *nocivus, -a, -um* = nociv	nociceptiv, nociv
noct-	**noct-**	lat. *nox, noctis* = noapte	noctambul, nocturn
nod-	**nod-**	lat. *nodus, -i* = nod	nodul, nodular
-nom, -nomie, nomo-	**-nom, -nomia, -nomo**	gr. *nomos* = obicei cu forță de lege	autonom, fizionomie, nomogramă, taxonomie
non-	**non-**	engl. *non* = nu, negație	non-farmacologic, non-invaziv, non-self
noo-	**noo-**	gr. *noos, nous* = inteligență	nooleptic, nootrop
nor-	**nor-**	abr. germ. Nitrogen Ohne Radikal (atom de azot fără radical)	noradrenalină, noradrenergic, norefedrină
norm-, normo-	**norm-, normo-**	lat. *norma, -ae* = normă, lege	normotip, normotrop

noso-, nozo-, -noză	**noso-, -nosis**	gr. *noso* = boală; lat. *nosocomium, -ii* = spital	nosocomial, nosologie, zoonoză
not-, noto-	**not-, noto-**	gr. *noton* = spate	notalgie, notocard
nucle-, nucleo-	**nucle-, nucleo-**	gr. *nucleus, -i* = nucleu	acid nucleic, nucleol, nucleoză
nul-	**nul-**	lat. *nullus, -a, -um* = nul	nul, nulipară
numul-	**nummul-**	lat. *nummulus, -i* = sumă mică	numular
nutra-, nutri-	**nutra-, nutri-**	lat. *nutrio, -ire* = a hrăni	nutraceutic, nutriment, nutriţie

O

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
ob-	**ob-**	lat. *ob* = invers, contra	obcordat, obimbricat
occipit-, occipito-	**occipit-, occipito-**	lat. *occiput, -itis* = ceafă	occipital, occipitoparietal
ocitoc-	**oxytoc-**	gr. *oxytokion* = metodă de a accelera naşterea, din *okys* = repede + *tokos* = naştere	ocitocic, ocitocină
ocro-	**ochro-**	gr. *okhros* = galben pal	ocrodermic, ocronoză
oct-, octo-, -octo-	**oct-, octo-, -octo-**	gr. *okto*, lat. *octo* = opt	octan, octet
ocul-, oculo-	**ocul-, oculo-**	lat. *oculus, -i* = ochi	ocular, oculomotor
-od, od-, hod-	**-od, od-, hod-**	gr. *hodos* = cale, drum	anod, electrod, hodofobie
odin-, -odinie	**-odyn, -odynia**	gr. *odyne* = durere	odinofagie, vaginodinie
odont-, odonto-, -odonţie	**odont-, odonto-, -odontia**	gr. *odous, odontos* = dinte	odontalgie, pedodonţie, periodont
odor-, odoro-	**odor-, odoro-**	lat. *odor, odoris* = miros	odorat, odorant
oeno-	**oeno-**	gr. *oinos* = vin	oenologie, oenomanie
oestr-	**oestr-**	v. **estr-**	oestru
oftalmo-, -oftalmie	**ophthalmo-, -ophthalmia**	gr. *ophthalmos* = ochi	oftalmologie, xeroftalmie
-oid	**-oid**	gr. *eidos* = formă	metaloid, tiroidă, alcaloid
-ol	**-ol**	lat. *oleo, -ere* = a răspândi miros	acroleină, olfacţie
-ole, -oleo-	**-ole, -oleo-**	lat. *oleum, -i* = ulei	oleom, oleotorax
-olă	**-ola**	sufix pentru diminutive	alveolă, vacuolă
olfact-, -olfact	**olfact-, -olfact**	lat. *olfactus, -us* = miros	olfactiv, olfacţie
olig-, oligo-	**olig-, oligo-**	gr. *oligos* = puţin	oligoelemente, oligurie
-om	**-oma**	gr. *-oma* = sufix pentru tumoră	carcinom, fibrom, sarcom
-omatoză	**-omatosis**	gr. *oma* + *ose* = sufixe pentru boală cu tumori multiple	fibromatoză, sarcomatoză
omni-	**omni-**	lat. *omnis* = în totalitate	omniprezent
onc-, onco-	**onc-, onco-**	gr. *onkos* = 1. masă, tumoră 2. curbură	1. oncogen, oncologie 2. oncocerc, oncocercoză
onic-, onico-	**onyc-, onicho-**	gr. *onyx, onykos* = unghie	onicomicoză
-ont, onto-	**-ont, onto-**	gr. *ontos* = fiinţă	ontogenie, schizont
oo-	**oo-**	gr. *oon* = ou	oocit
oofor-, ooforo-	**oophor-, oophoro-**	gr. *oophoros* = ovar	ooforită, ooforografie
-op, -opie	**-op, -opia**	gr. *op, opos* = vedere, văz	miop, presbiopie
opaci-	**opaci-**	lat. *opacus, -a, -um* = umbrit	opacifiere, opacitate
opal-	**opal-**	lat. *opalus, -us* = opal (piatră)	opalescenţă, opalin
oper-	**oper-**	lat. *opero, -ari* = a lucra	operaţie, postoperator
opi-, opio-	**opi-, opio-**	gr. *opion*, lat *opium, -ii* = suc de mac, opiu	opiaceu, opioid, opiomanie
opo-	**opo-**	gr. *opos* = suc	opoterapie
ops-, -opsie	**ops-, -opsia**	gr. *opsis* = vedere, aspect	biopsie, necropsie
opson-	**opson-**	gr. *opson* = condiment	opsonine, opsonizare
optic-, optico-	**optic-, optico-**	gr. *optikos* = care se referă la văz	optică, optician, opticomalacie
opto-	**opto-**	gr. *optos* = vizibil	optometru
or-, oro-	**or-, oro-**	lat. *os, oris* = 1. gură 2. munte	1. oral, orofaringe 2. orofil, orogeneză
orbi-	**orbi-**	lat. *orbis, -is* = cerc, rotund	orbicular, orbital
orbit-, orbito-	**orbit-, orbito-**	lat. *orbita, -ae* = orbită	orbitar, orbită

orexi-, -orexie	**orexi-, -orexia**	gr. *orexis* = apetit	anorexie, orexigen
organ-, organi-, organo-	**organ-, organi-, organo-**	gr. *organon*, lat. *organum, -i* = maşină, instrument, organ	organigramă, organism, organotrop
orhi-, -orhidie, orhido-	**orchi-, -orchidia, orchido-**	gr. *orkhis, -idos* = testicul	criptorhidie, orhialgie, orhită
ornito-	**ornitho-**	gr. *ornis, ornithos* = pasăre	ornitologie, ornitoză
oro-, oroso-	**oro-, oroso-**	gr. *oros* = partea seroasă a sângelui	orodiagnostic, orosomucoid
orto-	**orto-**	gr. *orhos* = drept, corect	ortodonţie, ortoped
os-	**os-**	gr. *os, oris* = gură	*per os*, oral, oromucozal
os-, osi-	**os-, osi-**	lat. *os, osis* = os	oseină, osificare
oscil-	**oscil-**	lat. *oscillatio, -onis* = balansoar	oscilaţie, oscilometru
-osis, -ozis	**-osis, -ozis**	gr. *-osis* = indică o stare de boală	pirozis
osmo-	**osmo-**	gr. *osmos* = impuls	miliosmol, osmoză
-osmie, -osmo	**-osmia, -osmo**	gr. *osme* = miros	anosmie, hiperosmie
oste-, osteo-, -ost, -ostoză	**oste-, osteo-, -ost, -ostosis**	gr. *osteon* = os	exostoză, osteofit, osteoporoză, periost
osti-	**osti-**	lat. *ostium, -ii* = uşă	ostial, ostium
ot-, otico-, oto-	**ot-, otico-, oto-**	gr. *otikos* = referitor la ureche	otalgie, oticodinie, otită, otologie
ov-, ovo-	**ov-, ovo-**	lat. *ovum, -i* = ou	ovalbumină, ovocit, ovule,
ovari-, ovario-	**ovari-, ovario-**	lat. *ovarium, -ii* = ovar	ovarită, ovariotomie
ox-, oxi-, -oxie, oxo-	**ox-, oxi-, -oxia, oxo-**	gr. *oxys* = 1. acru, oxigen 2. ascuţit 3. rapid	1. bioxid, oxigenoterapie, peroxid 2. oxicefalie 3. oxilalie, oxitocic
oxal-	**oxal-**	gr. *oxalis, -e* = măcriş	oxalat, oxalemic
oz-	**oz-**	gr. *ozein* = a exala miros neplăcut	ozenă, ozon
-oză	**-ose**	1. indică un glucid 2. boală neinflamatoare	1. hexoză, pentoză, zaharoză, 2. acidoză, alcaloză, nevroză

P

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
pag-, pago-	**pag-, pago-**	gr. *pagos* = gheaţă	pagofagie
pahi-	**pachy-**	gr. *pachys* = gros	pahiblefaroză
palat-	**palat-**	lat. *palatum, -i* = cerul gurii	palat, palatoplastie
paleo-	**paleo-**	gr. *paleios* = bătrân, vechi	paleocortex
palm-, palmo-	**palm-, palmo-**	lat. *palma, -ae* = palmier, palmă	palmar, palmospasm
palp-	**palp-**	lat. *palpo, -are* = a palpa	palpabil, palpare
palpebr-	**palpebr-**	lat. *palpebra, -ae* = pleoapă	palpebral
pan-	**pan-**	gr. *pan* = tot	pancreas, pandemie
papaver-	**papaver-**	lat. *papaver, -eris* = mac	papaverină
papil-	**papil-**	lat. *papilla, -ae* = mamelon, băşicuţă	papilar, papilomatoză
par-, para-	**par-, para-**	gr. *para* = 1. lângă, dincolo de 2. poziţie în chimie	1. paralizie, parenteral 2. para-hidroxifenol
-pară, -paritate	**-par, -paritatis**	lat. *pario, -ere* = a naşte	primipară, sciziparitate
-pareză	**-paresis**	gr. *paresis* = slăbire	hemipareză, pareză
pariet-	**pariet-**	lat. *paries, -etis* = perete	parietal
part-	**part-**	lat. *partus, -us* = naştere	parturientă
parten-, parteno-	**parthen-, partheno-**	lat. *parthenos* = fecioară, virgină	partenocarpie, partenofobie
-partit	**-partit**	lat. *partitus, -a, -um* = împărţit	bipartit, partiţie
parvi-	**parvi-**	lat. *parvus, -a, -um* = mic, redus	*Parvovirus*
patel-, patelo-	**patel-, patello-**	lat. *patella, -ae* = rotulă	patelă, patelită
pato-, -pat, -patie	**patho-, -path, -pathia**	gr. *pathos* = 1. boală 2. afecţiune, sentimente	1. nefropatie, patologie, psihopat 2. simpatomimetic
-pauză	**-pausis**	gr. *pausis*, lat. *pausa, -ae* = oprire	menopauză
pect-, pecto-	**pect-, pecto-**	gr. *pektos* = compact	pectină, pectografie
pector-	**pector-**	lat. *pectus, -oris* = piept	pectoral

ped-, pedi-, -pedie, pedio-, pedo-	**ped-, pedi-, -pedia, pedio-, pedo-**	1. gr. *pais, paidos* = copil 2. gr. *paideia* = educarea copiilor 3. gr. *pedon* = sol 4. gr. *pes, pedis* = picior	1, 2. pediatrie, pediatru 3. pedologie 4. biped, pedicul, peduncul, ortopedie
-pedeză	**-pedesis**	gr. *pedesis* = săritură	diapedeză
pedicul-, pediculo-	**pedicul-, pediculo-**	lat. *pediculus, -i* = piciorуş, diminutiv de la *pes, pedis* = picior	pediculat, pediculoză
pedunc-, pedunculo-	**pedunc-, pedunculo-**	lat. *pedunculus, -i* = piciorуş	peduncul, pedunculat
-pee	**-poeia**	gr. *poein* = a face	farmacopee
pel-	**pel-**	gr. *pella*, lat. *pellis, -is* = piele	pelagră, peliculă
pelag-	**pelag-**	gr. *pelagos* = fluxul mării	pelagic, pelagism (rău de mare)
pelo-	**pelo-**	gr. *pelos* = noroi	peloid, peloterapie
pelvi-, pelvio-	**pelvi-, pelvio-**	lat. *pelvis, -is* = bazin	pelvin, pelvis
pemfi-	**pemphi-**	gr. *pemphix, -igos* = băşicuţă	pemfigoid
pend-, -pens	**pend-, -pens**	lat. *pensus, -a, -um* = atârnat, din *pendo, -ere* = a atârna	pendular, suspensie
penetro-	**penetro-**	lat. *penetro, -are* = a introduce, a face să pătrundă	penetrometrie, penetrometru
penicil-	**penicil-**	lat. *penicillum, -i* = pensulă	penicilază, penicilină
-penie	**-penia**	gr. *penia* = sărăcie	leucopenie, trombopenie
pent-, penta-	**pent-, penta-**	gr. *pente*, lat. *pentas, -adis* = cinci	pentagon, pentoză
peps-, pept-, -pepsie	**peps-, pept-, -pepsia**	gr. *pepsis* = digestie, *peptos* = digerat, *peptein* = a găti	dispepsie, pepsină, peptic, peptonă
per-	**per-**	lat. *per* = prin	percutan, perfuzie, *per os*
peri-	**peri-**	gr. *peri* = în jurul	pericard, peritoneu
permeo-	**permeo-**	lat. *permeo, -are* = a pătrunde prin	permeabilitate, permutaţie
1. -pex, **2. -pexie**	**1. -pex** **2. -pexia**	gr. *pexis* = fixare	gastropexie, nefropexie, reopexie
picn-, picno-, pico-	**pycn-, pycno-, pyco-**	1. gr. *pyknos* = gras 2. gr. *pykos* = unitate de măsură egală cu 10^{-12} unităţi de bază	1. picnoză 2. picnometru, picomol, picogram
picr-, picro-	**picr-, picro-**	gr. *pikros* = amar	acid picric, picramină
piel-, pielo-	**pyel-, pyelo-**	gr. *pyelos* = bazin	pielită, pielonefrită
piez-, piezo-	**piez-, piezo-**	gr. *piezein* = a presa	piezoelectric
pigment-, pigmento-	**pigment-, pigmento-**	lat. *pigmentum, -i* = vopsea	pigment, pigmentaţie
pil-	**pil-**	lat. *pilus, -i* = păr	pilos, pilozitate
pile-	**pyle-**	gr. *pyle* = poartă, intrare	pileflebită
pilor-, piloro-	**pylor-, pyloro-**	gr. *pylorus, -i* = portar	pilor, pilorospasm
pio-, -piem	**pyo-, -pyem**	gr. *pyon* = puroi	empiem, piococ, piogen
-piret-, -pirex-	**-pyret-, -pyrex-**	gr. *pyretos* = febră	antipiretic, pirexie
piri-	**piri-**	lat. *pirum, -i* = pară	piriform
piro-	**pyro-**	gr. *pyr, pyros* = foc	pirogen
pitir-	**pityr-**	gr. *pityron* = tărâţe	pitiriazis
pituit-	**pituit-**	lat. *pituita, -ae* = secreţie cu mucozităţi	pituitar
placent-	**placent-**	lat. *placenta, -ae* = plăcintă	placentă
plasm-, plasmă-, plasmo-	**plasm-, -plasma, plasmo-**	gr. *plasma* = obiect modelat (termen creat de medicul german Schultz în 1836)	citoplasmă, *Plasmodium*, toxoplasmă
plast-, -plastie	**plast-, -plastia**	gr. *plastos* = modelat, din *plassein* = a modela	duroplaste, plastic, plasticitate, pseudoplastic
plati-	**platy-**	gr. *platys* = turtit	plathelminţi
-plazie	**-plasia**	gr. *plasis* = modelare	aplazie, neoplazie
-plegie, -plegic	**-plegia, -plegic**	gr. *plege* = lovitură	ganglioplegie, hemiplegie
pleio-, -pleioză	**pleio-, -pleiosis**	gr. *pleion* = mai numeros	pleiocromie
pleo-	**pleo-**	gr. *pleon* = în exces	pleomorfism
pletismo-	**plethismo-**	gr. *plethismos* = creştere	pletismometru
pleur-, pleuro-	**pleur-, pleuro-**	lat. *pleura, -ae* = latură, pleură	pleural, pleurezie
-ploid, -ploidie	**-ploid, -ploidia**	gr. *ploos* = îndoire, pliere + *eidos* = formă	diploid, haploid, tetraploid

pluri-	**pluri-**	lat. *plus, pluri* = mai mulți	pluricelular
-pnee	**-pnea**	gr. *pnoia* = respirație, din *pnein* = a respira	apnee, dispnee, ortopnee
pneum-, pneumat-, pneumato-	**pneum-, pneumat-, pneumato-**	gr. *pneuma, -atos* = respirație, aer	pneumatologie, pneumoencefalografie
pneumo-, pneumon-	**pneumo-, pneumon-**	gr. *pneumon, -onos* = plămân	pneumococ, pneumogastric
pod-, -pod, -podie, podo-	**pod-, -pod, -podia, podo-**	gr. *pous, podos* = picior	plastipodie, podagră, podologie, pseudopode
-poietic, -poieză	**-poietic, -poiesis**	gr. *poietikos* = care formează, din *poiein* = a forma	eritropoieză, hematopoietic
polar-, polaro-	**polar-, polaro-**	1. gr. *polein* = a învârti 2. lat. *polus, -i* = pol	1. polarimetru 2. polar, polarizare
poli-	**poli-, poly-**	1. gr. *polis* = oraș 2. gr. *polys* = mulți	1. policlinică 2. polimer, polinuclear
-por, por-, poro-	**-por, por-, poro-**	1. lat. *porus, -i* = por, din gr. *poros* = conduct 2. gr. *poros* = piatră poroasă	1. electroporație 2. osteoporoză, poros
porfir-, porfiro-	**porphyr-, porphyro-**	gr. *porphyra* = purpură	porfirie, porfirină, porfirinurie
poso-	**poso-**	gr. *poson* = cât mai mult, ce conține	posologie
post-, postero-	**post-, postero-**	1. lat. *post* = după 2. lat. *posterior* = la urmă	1. postnatal, post-partum 2. posttraumatic
pot-, poto-	**pot-, poto-**	gr. *potos* = băutură	potabil, poțiune
potento-	**potento-**	lat. mediev. *potentialis, -e* = potențial, din *potens, -ntis* = forță, putere	potență, potențial
pragmat-, pragmato-	**pragmat-, pragmato-**	gr. *pragma, -atos* = fapt	pragmatamnezie
-praxie, -praxis	**-praxia, -praxis**	gr. *praxis* = practică, acțiune	apraxie, praxis
pre-	**pre-**	lat. *prae* = înainte	preanestezie, premedicație, precursor
preparo-	**preparo-**	lat. *preparo, -are* = a pregăti, *preparatio, -onis* = preparat	preparare, preparat
pres-	**pres-**	lat. *pressus, -a, -um* = apăsat, din *presso, -are* = a presa	presiune, presoreceptor
prezbi-	**presby-**	gr. *presbys* = bătrân	prezbiacuzie, prezbiopie
primi-, primo-	**primi-, primo-**	lat. *primus, -a, -um* = primul	primipară, primoinfecție
priv-	**priv-**	lat. *privus, -a, -um* = lipsit de	feripriv, insulinopriv
pro-	**pro-**	lat. *pro* = înainte, în față	profilaxie, promotor
proct-, procto-	**proct-, procto-**	gr. *proktos* = anus	proctită, proctoree
proli-	**proli-**	lat. *proles, -is* = urmași	proliferare, prolific
proprio-	**proprio-**	lat. *proprius, -a, -um* = care ne aparține	proprietate, proprioceptiv
prot-, proto-	**prot-, proto-**	gr. *protos* = primul	protoplasmă, proteină
pruri-	**pruri-**	lat. *prurio, -ire* = a avea mâncărimi	prurigo, prurit, pruriginos
pseudo-	**pseudo-**	gr. *pseudes* = fals	*Pseudomonas*, pseudopode, pseudovirus
psih-, psiho-	**psych-, psycho-**	gr. *psyche* = suflare	psihiatrie, psihoză
psor-	**psor-**	gr. *psoros* = rugos	psoralene, psoriazis
ptial-	**ptyal-**	gr. *ptyalon* = salivă	ptialină
-ptizie	**-ptysis**	gr. *ptysis* = a scuipa	hemoptizie
ptoma-	**ptoma-**	gr. *ptoma, -atos* = cadavru	ptomaine
-ptoză	**-ptosis**	gr. *ptosis* = cădere	gastroptoză, nefroptoză
pub-	**pub-**	lat. *pubes, -is* = păr, os pubis	pubertate, pubescent
puer-	**puer-**	lat. *puer, -is* = copil	puericultură
pulic-	**pulic-**	lat. *pulex, -icis* = purice	*Pulicidae*
pulm-	**pulm-**	lat. *pulmo, -onis* = plămân	pulmon, pulmonar
pulp-, pulpo-	**pulp-, pulpo-**	lat. *pulpa, -ae* = carne	pulpă, pulpită
puls-	**puls-**	lat. *pulsus, -us* = izbire, lovire	pulsație, pulsometru
pulsie-	**pulsis-**	lat. *pulso, -onis* = împingere, respingere, din *pello, -ere* = a împinge	repulsie, retropulsie
pult-	**pult-**	lat. *puls, -tis* = terci	pultaceu
pulver-, pulveriz-	**pulver-, pulveriz-**	lat. *pulvero, -are* = a prăfui, *pulvis, -eris* = pulbere, praf	pulbere, pulverizare, pulverizator, pulverulent
punct-, puncti-	**punct-, puncti-**	lat. *punctum, -i* = punct, înțepătură	punctat, punctiform,
-punctură	**-punctura**	lat. *punctura, -ae* = înțepătură	acupunctură

pupilo-	**pupillo-**	lat. *pupilla, -ae* = pupilă	pupilă, pupilometrie
pur-	**pur-**	lat. *pus, puris* = puroi	purulent, supurație, puroi
purpur-	**purpur-**	lat. *purpura, -ae* = culoare purpurie	purpură
pustul-	**pustul-**	lat. *pustula, -ae* = bășicuță	pustulă, pustuliform
putr-	**putr-**	lat. *puter, putris* = putred	putrefacție, putresceină

R

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine și sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
rabdo-, rhabdo-	**rabdo-, rhabdo-**	gr. *rhabdos* = dungă, striu	rabdomioliză, rhabdovirus
racem-	**racem-**	lat. *racemus, -i* = strugure, bob	racemic
radi-, radio-	**radi-, radio-**	lat. *radius, -ii* = 1. rază 2. os radius	1. radiație, radioactiv 2. radius
radic-, radico-, radicul-, radiculo-	**radic-, radico-, radicul-, radiculo-**	lat. *radicula, ae* = rădăcină mică, diminutiv de la *radix, -is* = rădăcină	radical, radicular, radiculită, radiculopatie
-ragie	**-rhagya**	gr. *rhegnynai* = a țâșni	hemoragie, menoragie
rahi-, rahie-	**rhachi-, rhachia-**	gr. *rhakhis* = coloană vertebrală	proteinorahie, rahianestezie
re-	**re-**	lat. *re* = iarăși	recidivă, recuperare
rect-, recto-	**rect-, recto-**	lat. *rectum, -i* = rect	rectal, recto-anal
-ree	**-rrhea**	gr. *rhoia* = curgere	gonoree, otoree, rinoree
reflect-	**reflect-**	lat. *reflecto, -are* = a se răsfrânge, a se întoarce înapoi, din *retro* = înapoi și *flecto, -are* = a îndoi	reflectivitate
reflex-, reflexo-	**reflex-, reflexo-**	lat. *reflexio, -onis* = răsfrângere, întoarcere înapoi, din *retro* = înapoi și *reflecto, -are* = a îndoi	reflex, reflexiv, reflexoterapie, reflexie
refract-, refracto-	**refract-, refracto-**	lat. *refractus, -a, -um* = răsfrânt, din *refringo, -ere* = a răsfrânge	refractometrie, refractometru, refracție
refrig-, refrigo-	**refrig-, refrigo-**	lat. *refrigero, -ere* = a răcori, a răci	refrigerare, refrigerent
refring-, refringo-	**refring-, refringo-**	lat. *refringens, -ntis* = răsfrângere, din *refringo, -ere* = a răsfrânge	refringență
ren-	**ren-**	lat. *ren, renis* = rinichi	renal, renină
reo-	**rheo-**	gr. *rheos* = curent, din *rhein* = a curge	reobază, reogramă, reologie
reti-, reticul-, reticulo-	**reti-, reticul-, reticulo-**	lat. *reticulum, -i* = rețea mică, din *rete, -is* = rețea	reticulat, reticulocit
retro-	**retro-**	lat. *retro* = înapoi	retractil, retracție
reumat-	**rheumat-**	gr. *rheumatismos*, lat. *rheumatismus, -i* = curgerea secrețiilor, din *rhein* = a curge	reumatism, reumatoid, reumatologie
ribo-	**ribo-**	germ. *Ribonsäure* = acid ribonic, alterare de la arabinoză	*Ribovirus*, ribozimă, riboză
-rin, -rinian, rino-	**-rhin, -rhinian, rhino-**	gr. *rhis, rhinos* = nas	erine, rinită, rinoconuri, rinofaringită, rinoragie
ritm-, -ritmie, ritmo-	**rhythm-, -rhythmia, rhythmo-**	gr. *rhytmos*, lat. *rhythmus, -i* = ritm	aritmie, ritmic, ritmoterapie
riz-, rizo-	**rhiz-, rhizo-**	gr. *rhiza* = rădăcina	rizoliză, rizom
rodo-	**rhodo-**	gr. *rhodon* = trandafir, culoare roz	rodopsină
rota-	**rota-**	lat. *rota, -ae* = roată	rotar, rotativ, *Rotavirus*
roza-, roze-	**rosa-, rose-**	lat. *rosa, -ae* = trandafir	acnee rozacee, rozanilină
rub-	**rub-**	lat. *ruber, -a, -um* = roșu	rubefacție, rubeolă

S

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine și sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
sac-	**sacc-**	gr. *sakkos*, lat. *saccus, -i* = sac	saciform, saculă

sacr-, sacro-	**sacr-, sacro-**	lat. *sacrum, -i* = loc sfânt, os sacru	sacral, sacrolombar
sal-	**sal-**	lat. *sal, -is* = sare	salidiuretic, salin, salinitate, salpetru
salic-	**salic-**	lat. *salix, -icis* = salcie	acid acetilsalicilic, salicilat
sang-	**sang-**	lat. *sanguis, -inis* = sânge	sangvin, sangvinolent, sânge
sanit-	**sanit-**	lat. *sanitas, -atis* = sănătate, de la *sanus, -a, -um* = sănătos, voinic	sanitar, sanitizare
sapon-	**sapon-**	lat. *sapo, -onis* = săpun	saponificare, saponine
sapr-, sapro-	**sapr-, sapro-**	gr. *sapros* = putred	saprofit, saprogen
sarco-	**sarco-**	gr. *sarx, sarkos* = carne	sarcom, sarcomatoză
saturn-	**saturn-**	lat. *saturnus* = planeta Saturn	saturnism (plumbism)
scapul-, scapulo-	**scapul-, scapula-**	lat. *scapulae, -orum* = umeri, spate	scapulohumeral
scato-	**scato-**	gr. *skor, skatos* = materii fecale	scatofagie, scatom
schisto-	**schisto-**	gr. *skhistos* = fisură	*Schistosoma*, schistosomiază
-schizie, -schizis, schizo-	**-schizia, -schizis, schizo-**	gr. *skhisis* = despicătură	onicoschizie, schizocit, schizofrenie, schizoid
scinti-, scintilo-	**scinti-, scintillo-**	lat. *scintilla, -ae* = scânteie	scintigrafie, scintilaţie
sciz-	**scis-**	lat. *scissus, -a, -um* = despicat	scindare, sciziune
scler-, sclero-, -scleroză	**scler-, sclero-, -sclerosis**	gr. *sklerosis* = întărire	ateroscleroză, sclerodermie, scleroză
scolio-	**scolio-**	gr. *skolios* = strâmb	scolioză
-scop, -scopie, -scopo	**-scop, -scopia, -scope**	gr. *skopos* = observator, din *skopia* = examinare, *skopein* = a vedea	bronhoscopie, endoscop, radioscopie
scoto-	**scoto-**	gr. *skotos* = întuneric	scotom, scotometrie
scuam-	**squamo-**	lat. *squama, -ae* = solz	descuamare, scuamos
seb-, sebo-	**seb-, sebo-**	lat. *sebum, -i* = grăsime	sebacee, seboree
secret-, secreto-	**secret-, secreto-**	lat. *secretus, -a, -um* = separat	secretagog, secretor
sect-	**sect-**	lat. *sectus, -a, -um* = tăiat	sector, secţiune
sediment-	**sediment-**	lat. *sedimentum, -i* = depunere	sediment, sedimentare
segment-	**segment-**	lat. *segmentum, -i* = bucată, parte tăiată, din *seco, -are* = a tăia	segment, segmentare
select-	**select-**	lat. *selectus, -a, -um* = select, ales, de la *seligero, -ere* = a alege	selectivitate, selecţie
semeio-, semie-, semio-	**semeio-, semia-, semio-**	gr. *semeion* = marcă distinctivă, din *sema, -atos* = semn	semeiologie, semeiotic
semi-	**semi-**	lat. *semi* = pe jumătate	semicoloizi, semiconductori
semin-	**semin-**	lat. *semn, -inis* şi *seminium, -ii* = sămânţă	seminal, seminifer
senesc-	**senesc-**	lat. *senesco, -ere* = a îmbătrâni	senescenţă
senil-	**senil-**	lat. *senilis, -e* şi *senex, senis* = bătrân	senil, senilitate
sensibil-	**sensibil-**	lat. *sensibilitas, -atis* = sensibilitate	sensibil, sensibilitate
senzori-	**sensori-**	lat. *sensorium, -ii* = organ de simţ, din *sentio, -ire* = a simţi	senzorial, senzomotor
sept-, septo-	**sept-, septo-**	lat. *septum, -i* = perete, sept	sept, septal, septotomic
septic-, -septic, -sepsie	**septic-, -septic, -sepsis**	gr. *septikos*, lat. *septicus, -a, -um* = care face să putrezească	antiseptic, asepsie, aseptic, septic, septicemie
ser-, sero-	**ser-, sero-**	lat. *serum, -i* = ser	serodiagnostic, serotonină
sescvi-	**sequi-**	lat. *sesqui* = cu o jumătate mai mult, din *ses, semis* = jumătate şi *que* = şi	sescviterpene
sex-, sext-	**sex-, sext-**	lat. *sex* = şase, *sextans, -ntis* = a şasea parte	sexagenar, sextant
sexo-, sexu-	**sex-, sexo-**	lat. *sexus, -i* = sex	asexuat, sexologie, sexuat
sfer-, -sferă, sfero-	**spher-, -sphera-, sphero-**	gr. *sphaira*, lat. *sphaera, -ae* = sferă	atmosferă, sferic, sferocit
sfincter-	**sphincter-**	gr. *sphincter, -os* = care strânge tare	sfincter, sfincterospasm
sfing-, sfingo-	**sphing-, sphingo-**	gr. *sphingein* = a strânge	sfingolipide, sfingomieline
sial-, sialo-	**sial-, sialo-**	gr. *sialon* = salivă	sialagog, sialoree
sider-, sidero-	**sider-, sidero-**	gr. *sideros* = fier	siderofilină, sideroză
sigmoid-, sigmoido-	**sigmoid-, sigmoido-**	gr. *sigmoeides* = colon sigmoid (litera *sigma* + *eidos* = formă)	sigmoid, sigmoidoscopie
silic-, silico-	**silic-, silico-**	lat. *silex, -icis* = piatră tare, granit, siliciu	silicagel, siliconă, siliciu, silicoză
sim-, sin-	**sym-, syn-**	gr. *syn* = împreună	simbioză, simfiză, simpatic, simptom, sinapsă

simbol-, -simbolie, simbolo-	**symbol-, -symbolia, symbolo-**	gr. *symbolon* = semn de recunoaştere, din *symballein* = a interpreta	simbol, simbolizare
simpat-, simpatic-, simpatico-, simpato-	**sympath-, sympathic-, sympathico-, sympatho-**	gr. *sympathein* = a fi alături de cineva, din *syn* = împreună + *pathos* = afecţiune, sentiment	simpatic, simpatolitic, simpatomimetic, simpatoplegic
sincro-, sincron-	**synchro-, synchron-**	gr. *synkhronos*, lat. *synchronus, -i* = simultan	sincron, sincronizare, sincrotron
sinov-, sinovio-	**synov-, synovio-**	lat. *synovia, -ae* = asemeni cu albuşul de ou	sinovial, sinovioblast, sinovită
sinu-, sinus-	**sinu-, sinus-**	lat. *sinus, -i* = cotitură	sinusal, sinuzită
siring-, siringo-	**syring-, syringo-**	gr. *syrinx, ingos* = tub	siringă (seringă)
sist-, sisto-	**syst-, systo-**	gr. *systole* = contracţie	sistolă, telesistolic
sistem-	**system-**	gr. *systema, -atos* = sistem, ansamblu	sistem, sistematizare
sitio-, sito-, -zit	**sitio-, sito-, -sit**	gr. *sition, sitos* = aliment, hrană	parazit, sitologie
soci-, socio-	**soci-, socio-**	lat. *socialis, -e* = sociabil, din *socius, -a, -um* = asociat	sociabil, sociatrie, sociologie
sol-	**sol-**	lat. *solum, -i* = sol, pământ	sol, solenoid
solid-	**solid-**	lat. *solidus, -a, -um* = masiv	solid, solidificare
solut-, solv-	**solut-, solv-**	lat. *solutus, -a, -um* = desfăcut din *solvo, -ere* = a desface	soluţie, solvatare, solvent, solvoliză
-som, soma-, somat-, somato-, -somie, -zom	**-som, -soma, somia-, somat-, somato-, -zom**	gr. *soma, somatos* = corp	cromozom, monosomie, ribozom, soma, somatic, trisomie
somn-, somno-	**somn-, somno-**	lat. *somnus, -i* = somn	polisomnograf, somnifer
son-, sonio-, sono-	**son-, sonio-, sono-**	lat. *sonus, -i* = sunet	sonic, sonograf
sopor-	**sopor-**	gr. *sopor, -oris* = somn profund	soporific
spasm-, -spasm, spasmo-	**spasm-, -spasm, spasmo-**	gr. *spasmos*, lat. *spasmus, -i* = spasm	bronhospasm, spasmodic, spasmolitic
special-	**special-**	lat. *specialis, -e* = particular	specialist, specializare
spectr-, spectro-	**spectr-, spectro-**	lat. *spectrum, -i* = apariţie	spectral, spectroscopie
sperm-, spermat-, spermato-, spermi-, -spermie, spermo-	**sperm-, spermat-, spermato-, spermi-, -spermia, spermo-**	gr. *sperma, -atos* = sămânţă	azoospermie, spermă, spermicid, spermogeneză, spermogramă, spermatozoid
-spers-	**-spers-**	lat. *spersus, -a, -um* = răspândit	dispers, dispersare, monodispers
spin-	**spin-**	lat. *spina, -ae* = 1. ţep, 2. şira spinării	1. spinocelular 2. spinal
spir-, spiro-	**spir-, spiro-**	1. lat. *spiro, -are* = a respira 2. gr. *speira* = spirală	1. spirometrie 2. spirochetă
splanhn-, splanhno-	**splanchn-, splanchno-**	gr. *splankhnon* = viscer	splanhnic, splanhnoscopie
splen-, spleno-	**splen-, spleno-**	gr. *splen, -os* = splină	splenic, splenită
spondilo-	**spondylo-**	gr. *spondylos*, lat. *spondylus, -i* = vertebră	spondilalgie, spondiloză
spongi-, spongio-	**spongi-, spongio-**	gr. *spongion*, lat. *spongia, -ae* = burete	spongiform, spongios, spongoid
spor-, spori-, sporo-	**spor-, spori-, sporo-**	gr. *spora* = sămânţă, din *sperein* = a însămânţa	spor, sporicid, sporomicoză
spum-	**spum-**	lat. *spuma, -ae* = spumă	spumogen
stabili-	**stabili-**	lat. *stabilis, -e* = solid, imobil	metastabil, stabilitate
stafil-, stafilo-	**staphyl-, staphylo-**	gr. *staphyle* = strugure 1. luetă 2. microbi	1. stafilectomie 2. stafilococ
-stat, stat-, stato-	**-stat, stat-, stato-**	gr. *statos* = stabil, nemişcat	neostat, statestezie
static-, -static, -statism, -stază, -stazie	**static-, -static, -statism, -stasis, -stasia**	gr. *statis* = oprire, din *statikos* = care opreşte	astazie, bacteriostatic, citostatic, extasy, hemostază, ortostatism, stază
stear-, steato-	**stear-, steato-**	gr. *stear, -atos* = grăsime	stearină, steatoree
sten-, -stenie	**sthen-, -sthenia**	gr. *sthenos* = forţă, putere	astenie, neurastenie
steno-, -stenoză	**steno-, -stenosis**	gr. *stenos* = strâmt, îngust	stenotorax, stenoză
sterco-	**sterco-**	lat. stercor, *-oris* = excrement	stercobilină, stercobilinogen
stereo-, -sterol	**stereo-, -sterol**	gr. *stereos* = solid, în relief	colesterol, stereotaxie
sterili-	**sterili-**	lat. *sterilis, -e* = sterp, steril	sterilitate, sterilizare
stern-, sterno-	**stern-, sterno-**	gr. *sternon* = piept, stern	stern(os), sternoclavicular
steto-	**sthetho-**	gr. *sthethos* = piept	stetoscop
stigmat-	**stigmat-**	gr. *stigma, -atos* = marcă, semn	stigmat, stigmatizat
stimul-	**stimul-**	lat. *stimulo, -are* = a îmboldi	stimulare, stimulator

stoechio-	**stoichio-**	gr. *stoikheion* = element, principiu	stoechiometric
-stolă	**-stole**	gr. *stellein* = a echipa, cu sens de dilataţie	diastolă, sistolă
stom-, stoma-, stomat-, stomato-, -stomie	**stom-, stoma-, stomat-, stomato-, -stomia**	gr. *stoma, -atos* = gură	gastrostomie, stomată, stomatită, stomatologie
strab-	**strab-**	gr. *strabismos* = privire încrucişată, din *strabos* = om care se uită cruciş	strabic, strabism
strang-	**strang-**	lat. *strangulatio, -onis* = strangulare, din *stringo, -ere* = a strânge	strangulare
strat-, -strat, strati-	**strat-, -strat, strati-**	lat. *stratum, -i* = strat	multistratificat, stratificare
strepto-	**strepto-**	gr. *streptos* = răsucit	streptococ, streptomicină
stricn-	**strychn-**	gr. *Strychnos nux vomica*, plantă din Asia, India şi Australia, *strychnos* = umbra nopţii	stricnină
strict-, -stringent	**strict-, -stringent**	lat. *strictus, -a, -um* = strâns, din *stringo, -ere* = a strânge	astringent, strictură
strof-, -strofie	**stroph-, -strophia**	gr. *strophos* = bandă răsucită	angiostrofie, strofantină
sub-	**sub-**	lat. *sub* = sub	subcutanat, subliminal
sudor-	**sudor-**	lat. *sudor, -oris* = sudoare	sudorific, sudoripar
sulf-, sulfur-	**sulf-, sulfur-, sulph-, sulphur-**	lat. *sulfur, -uris* = sulf	sulfat, sulfamidă
super-, supra-	**super-, supra-**	lat. *super, supra* = deasupra, în exces	superscripţie, supraalimentaţie, suprainfecţie, suprarenal

T

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
tact-, tacto-	**tact-, tacto-**	lat. *tactus, -i* = atingere	tact, tactil, tactometru
tact-, -tactism, taxi-, -taxie, taxo-	**tact-, -tactism taxi-, -taxia, taxo-**	gr. *takticos* = ordonat, din *taxis* = ordonare şi *tattein* = a ordona	ataxie, chemotactism, fototaxie, tactic, taxon, taxonomie
tahi-	**tachy-**	gr. *takhys* = rapid	tahicardie, tahipnee
talam-	**thalam-**	gr. *thalamos*, lat. *thalamus, -i* = cameră interioară	hipotalamus, talamus
talas-, talaso-	**thalas-, thalasso-**	gr. *thalassa* = mare	talasemie, talasoterapie
-talpie	**-thalpia**	gr. *enthalpein* = a încălzi	entalpie
tanato-, -tanasie	**thanato-, -thanasia**	gr. *thanatos* = moarte	eutanasie, tanatologie
tars-, tarso-	**tars-, tarso-**	gr. *tarsos* = 1. tarsul piciorului 2. marginea pleoapei sau tarsul palpebral	1. metatars 2. tarsită
tauto-	**tauto-**	gr. *tauto* = acelaşi	tautomer
tec-	**teche-**	gr. *teke*, lat. *theca, -ae* = cutie, teacă	tecal, tecom
-tect, teg-	**-tect, teg-**	lat. *tectus, -a, -um* = acoperit, din *tego, -ere* = a acoperi	protector, tegument
tehn-, -tehnic, -tehnie, tehno-	**techn-, -technic, -technia, techno-**	gr. *tekhnikos*, lat. *technicus, -a, -um* = ingenios, din *tekhne* = artă manuală, meserie	farmacotehnic, tehnician, tehnologie, zootehnic
tel-, tele-, teleo-, telo-	**tel-, tele-, teleo, -telo-**	gr. *telos, -atos* = capăt, extremitate, gr. *tele* = departe	telecobaltoterapie, telepatie, telofază, teloreceptori
tel-, -telio, telo-	**thel-, -thelio, thelo-**	gr. *thele* = mamelon + *eidos* = formă	endoteliu, epitelioid, epiteliu
tempor-	**tempor-**	lat. *tempus, -oris* = 1. timp 2. tâmplă	1. temporal 2. temporomalar
ten-, -tenie	**t(a)en-, -t(a)enia**	gr. *tainia*, lat. *taenia, -ae* = panglică	teniază, tenicid, tenie
ten-, teno-, tendin-	**ten-, teno-, tendin-**	gr. *tendon, -ontos*, lat. *tendon, -inis* = tendon	tenalgie, tendinită, tenectomie, tenoplastie
tens-, tensio-	**tens-, tensio-**	lat. *tensus, -a, -um* = încordat, din *tendo, -ere* = a întinde, a încorda	tensid, tensioactiv, tensiometru, tensiune
teo-, -teism	**theo-, theism-**	gr. *theos* = zeu	monoteism, teobromină, teofilină, teofobie
ter-	**ter-**	lat. *tertius, -a, -um* = al treilea	ternar, terţiar

terapeut-, -terapie	**therapeut-, -therapia**	gr. *therapeutikos* = care vindecă, care îngrijeşte, *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji	chimioterapie, terapeut, terapie, balneoterapie
terat-, terato-	**terat-, terato-**	gr. *teras, -atos* = monstru	teratogen, teratologie
-term, -termie, termo-	**-therm,-thermia, thermo-**	gr. *thermos* = cald, *therme* = căldură	hipertermie, termal, termic, termometru
test-	**test-**	lat. *testis, -is* = testicul	testosteron
tetan-, tetano-	**tetan-, tetano-**	gr. *tetanos* = rigid, încordat	tetanie, tetanus
tetra-	**tetra-**	gr. *tetras* = patru	tetraploidie, tetravalent
-teză	**-thesis**	gr. *thesis* = punere, din *tithenai* = a plasa, a pune	ipoteză, proteză, sinteză
ti-, tio-	**thi-, thio-**	gr. *theion* = sulf	tiamină, tioglicozide
tif-	**typh-**	gr. *thyphos* = torpoare, stupoare, de la *thyphein* = a incendia, a afuma	tific, tifoidă, tifos
tigmo-, tixo-	**thigmo-, thixo-**	gr. *thigma, thixis* = acţiunea de a atinge sau *tichis* = agitare	tigmotropism, tixotropie
tim-, -timie, timo-	**thim-, (-)thimia, thymo-**	gr. *thymos* = spirit, minte, timus	timie, timoleptic, timus (glandă)
timpan-, timpano-	**tympan-, tympano-**	gr. *tympanon*, lat. *tympanum, -i* = tambur	timpan, timpanoplastie
tip-, -tip, -tipic, tipo-	**typ-, -typ, -typic, typo-**	gr. *typos*, lat. *typus, -i* = tip; gr. *tynikos* = tipic, simbolic	alotip, atipic, tipar, tipic
tireo-, tiro-, tiroid-	**thyreo-, thyro-thyroid--**	gr. *thyroeidos* = tiroidă, din *thyreos* = scut + *eidos* = formă	antitiroidian, tireotrop, tiroxină
tiro-	**tyro-**	gr. *tyros* = brânză	tirozină
toco-, -tocie	**toco-, -tocia**	gr. *toko*= naştere	tocolitic
-tom, -tomie, tomo-	**-tom, -tomia, tomo-**	gr. *tomos* = tăiat, secţionat, din *temnein* = a tăia	anatomie, atom, tomograf
ton-, -ton, -tonic, -tonie, tono-	**ton-, -ton, -tonic, -tonia, tono-**	gr. *tonos*, lat. *tonus, -i* = tensiune, tonus; gr. *tonikos* = întăritor	cardiotonic, hipertonie, psihotonic, tonicitate
tonsil-	**tonsil-**	lat. *tonsillae, -arum* = amigdale	tonsilectomie
top-, -topic, -topie, topo-	**top-, -topic, -topia, topo-**	gr. *topos* = loc, *topikos* = de loc	ectopic, topic, topografie
torac-, toraco-	**thorac-, thoraco-**	gr. *thorax, -akos*, lat. *thorax, -acis* = torace	toracalgie, torace, toracotomie
tors-	**tors-**	lat. *torsio, -onis* = suferinţă, din *torquo, -ere* = a răsuci	torsiune
tosil-	**tosyl-**	grupare paratoluensulfonil	tosiclorură
tox-, toxi-, toxico-, toxo-, -toxo	**tox-, toxi-, toxico-, toxo-, -toxo**	gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, din *toxon* = săgeată	genotoxon, toxic, toxicologie, toxicomanie, toxiinfecţie, toxoplasmoză
trabecul-, trabeculo-	**trabecul-, trabeculo-**	lat. *trabecula, -ae*, diminutiv de la *trabs, -is* = grindă, bârnă	trabecul, trabecular
tract-, tracto-	**tract-, tracto-**	lat. *tractus, -i* = cale, traseu	tract, tractotomie, tracţiune
trahe-, traheo-	**thrache-, thracheo-**	gr. *arteria trakheia* = arteră rugoasă, trahee	trahee, traheal, traheobronşic
trans-	**trans-**	lat. *trans* = peste	transaminaze, transpoziţie
trauma-, traumat-, traumato-	**trauma-, traumat-, traumato-**	gr. *trauma, -atos* = rană	traumatism, traumă, traumatologie
tremat-	**tremat-**	lat. *tremor, -oris* = tremurătură	*Trematodae*
trepo-	**trepo-**	gr. *trepein* = a întoarce	*Treponema*
tri-	**tri-**	gr. *tres*, lat. *tres, tria* = trei	tricrezol, trigliceride
trib-, tribo-	**trib-, tribo-**	gr. *tribein* = a freca	tribologie
tric-, trico-, trichi-, tricho-, -trihoză	**thrich-, thricho-, thrichi-, thrico-, -thrichosis**	gr. *thrix, trikhos* = păr	hipertrihoză, trichinoză, *Trichomonas*, tricofiţie, tricomicoză
tripl-, triplo-	**tripl-, triplo-**	gr. *triplos*, lat. *triplus, -a, -um* = triplu, de 3 ori	triplet, triploidie
-tripsie, -triţie	**-tripsia, -tripsis**	gr. *tripsis* = frecare, zdrobire; lat. *tero, terere* = a zdrobi, a fărâma	tripsină, tripsinogen
trof-, -trofie, -trofină, trofo-	**troph-, -trophia, -trophin, tropho-**	gr. *trophe* = hrană, nutriţie, din *trephein* = a hrăni	atrofie, corticotrofină, tirotrofină, trofic
tromb-, trombo-	**thromb-, thrombo-**	gr. *thrombos* = cheag	tromb, trombină, trombocit, trombolitic
trop-, -trop, -tropic, -tropie, -tropism	**trop-, -trop, -tropic, -tropia, -tropism**	gr. *trope* = întoarcere, răsucire, din *trepein* = a întoarce	alotropie, chimiotropism, corticotrop, fototropism, neurotrop
tub-, tubul-	**tub-, tubul-**	lat. *tubulus, -i* = tub mic, din *tubus, -i* = tub, ţeavă	tub, tubaj

tuber-, tubercul-	**tuber-, tubercul-**	1. lat. *tuber, -eris* = umflătură 2. lat. *tuberculum, -i* = excrescență mică	1. tuber 2. tuberculostatic
turbid-	**turbid-**	lat. *turbidus, -a, -um* = tulburat	turbiditate
turg-	**turg-**	lat. *turgor, -oris* = umflare	turgescență
tusi-, -tusi	**tusi-, -tusi**	lat. *tusis, -is* = tuse	antitusiv, tuse, tusigen

U

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine și sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
ubi-	**ubi-**	lat. *ubique* = peste tot	ubicuitar
-ul, -ulă	**-ul, -ula**	sufixe pentru diminutive	celulă, nodul, ovul, spatulă, veziculă
ul-, ulo-	**ul-, ulo-**	1. gr. *oulon* = gingie 2. gr. *oule* = cicatrice	1. ulatrofie 2. uleritem
ulcer-	**ulcer-**	lat. *ulcus, -eris* = rană, ulcer	ulcerație, ulcerogen
ultra-	**ultra-**	lat. *ultra* = dincolo de	ultrafiltrare, ultraviolet
ungv-	**ungu-**	lat. *unguis, -is* = unghie	ungveal
uni-	**uni-**	lat. *unus* = unul	unicelular, unicarpelar
ure-, ureo-, uro-, urează-, urie-, urin-	**ure-, ureo-, uro-, uresis-, uria-, urin-**	1. gr. *ouron* = urină, uree, din *ouresis* = a urina 2. gr. *oura* = coadă	1. diureză, hematurie, uremie, urinar, urogeneză, urobilină 2. uromel (monstru cu membrele inferioare fuzionate)
ureter-, uretero-	**ureter-, uretero-**	gr. *oureter* = ureter	ureterolit, ureterografie
uretr-, uretro-	**urethr-, urethro-**	gr. *ourethra*, lat. *urethra* = uretră	uretrită, uretrografie
-urgie	**-urgery**	gr. *ergon* = lucru, acțiune	chirurgie
uric-, urico-	**uric-, urico-**	gr. *ouron* = urină, cu sensul de acid uric	uricemie, uricolitic
urtic-	**urtic-**	lat. *urtica, -ae* = urzică	urticarie
uter-, utero-	**uter-, utero-**	lat. *uterus, -i* = uter	uter, uterin, uterografie
utricul-, utriculo-	**utricul-, utriculo-**	lat. *utriculus, -i* = pântece mic	utriculă, utriculosacular
uve-, uveo-, uvi-	**uve-, uveo-, uvi-**	lat. *uva, -ae* = strugure	uveită, uveoplastie, uviform
uvul-	**uvul-**	lat. *uvula, -ae* = luetă, din *uva, -ae* = strugure	uvulă, uvulită

V

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine și sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
vaccin-, vaccino-	**vaccin-, vaccino-**	lat. *vaccinus, -a, -um* = referitor la vacă	vaccin, vaccinare, vaccinoterapie
vacu-	**vacu-**	lat. *vacuus, -a, -um* = spațiu gol	vacuolă
vag-, vago-	**vag-, vago-**	lat. *vagus, -a, -um* = rătăcitor, imprecis, nerv vag	vagal, vagotonic, vagotrop
vagin-	**vagin-**	lat. *vagina, -ae* = teacă, vagin	vagin, vaginită
-valent	**-valent**	lat. *valens, -ntis* = tare, puternic	echivalent, monovalent
val-, valvul-, valvulo-	**val-, valvul-, valvulo-**	lat. *valvula, -ae* = păstaie	valvular, valvulită
vari-	**vari-**	1. lat. *varius, -a, -um* = pătat, variat 2. *varus, -i* = pustulă	1. varicelă 2. variolă
varic-, varico-	**varic-, varico-**	lat. *varix, -icis* = venă dilatată, varice	varice, varicos
vas-, vascul-, vaso-	**vas-, vascul-, vaso-**	lat. *vas, -is* = vas lat. *vasculum, -i* = vas mic	vas, vascularizație, vasodilatator, vasopresină
vect-, vecto-	**vect-, vecto-**	lat. *vector, -oris* = cel care transportă, vector, din *vecto, -are* = a căra	vector, vectorizare
veget-, vegetal-	**veget-, vegetal-**	lat. *vegeto, -are* = a înviora, *vegetus, -a, -um* = viguros	vegetal, vegetarian, vegetație
ven-, veno-	**ven-, veno-**	lat. *vena, -ae* = venă	venă, venos, venotonic

vener-	**vener-**	lat. *venerius* = referitor la *Venus*, zeiţa dragostei	veneric, venerologie
venin-	**venin-**	lat. *venenum, -i* = otravă	venin, veninos
ventri-, ventro-	**ventri-, ventro-**	lat. *venter, -is* = pântece, burtă, abdomen	ventral, ventrolateral
ventricul-, ventriculo-	**ventricul-, ventriculo-**	lat. *ventriculus, -i* = stomac, ventricul, din *venter, -ntris* = pântece	ventricular, ventriculotomie
verg-, -verg	**verg-, -verg**	lat. *vergo, -ere* = a înclina	convergenţă, divergenţă
vermi-	**vermi-**	lat. *vermis, -is* = vierme	vermicid, vermifug
-vers, -vert	**-vers, -vert**	lat. *versus, -a, -um* = întors	diverticul, retrovers
veruc-	**verruc-**	lat. *verruca, -ae* = neg	verucă, verucozitate
vesper-	**vesper-**	lat. *vesper, -eris* = seară	vesperal
vestibul-, vestibulo-	**vestibul-, vestibulo-**	lat. *vestibulum, -i* = intrare	vestibul, vestibular, vestibuloplastie
vezic-, vezico-	**vesic-, vesico-**	lat. *vesica, -ae* = vezică	vezical, vezicouretral
vezicul-, veziculo-	**vesicul-, vesiculo-**	lat. *vesicula, -ae* = umflătură mică	vezicular, veziculă
vibr-, vibrio-	**vibr-, vibrio-**	lat. *vibro, -are* = a scutura	vibrator, vibraţie, vibrion
vil-, vilo-	**vil-, villo-**	lat. *villosus, -a, -um* = păros	microvil, vilos
vir-, viro-	**vir-, viro-**	lat. *virus, -i* = venin, otravă	viral, viroză
viril-	**viril-**	lat. *virilis, -e* = bărbătesc, *virum, -i* = bărbat	viril, virilizare
viscer-, viscero-	**viscer-, viscero-**	lat. *viscera, -ae* = organe interne	visceral, viscere
visco-	**visco-**	lat. *viscosus, -a, -um* = lipicios, din *viscum, -i* = vâsc, clei de oase	viscozitate, viscoelastic
vit-	**vit-**	lat. *vita, -ae* = viaţă	vital, vitamine
vitel-	**vitell-**	lat. *vitellus, -i* = gălbenuş de ou	bivitelin, vitelin
vitr-, vitro-	**vitr-, vitro-**	lat. *vitrum, -i* = sticlă	vitrectomie, vitros
vivi-	**vivi-**	lat. *vivus, -a, -um* = viu	vivace, vivipar
-vor	**-vor**	lat. *voro, -are* = a devora	ierbivor, omnivor
vulv-, vulvo-	**vulv-, vulvo-**	lat. *vulva, -ae* = vulvă	vulvă, vulvovaginal

X

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
xant-, xanto-	**xanth-, xantho-**	gr. *xanthos* = galben	xantină, xantom
xeno-	**xeno-**	gr. *xenos* = străin	xenofob, xenogrefă
xero-	**xero-**	gr. *xeros* = uscat	xerodermă, xerogel
xifo-	**xifo-**	gr. *xiphos* = spadă	xifoid, xifoidită
xil-, xilo-	**xyl-, xylo-**	gr. *xylon* = lemn	xilen, xiloprotector

Z

Rădăcină, prefix, sufix		**Origine şi sens evocat**	**Exemple de termeni**
Limba română	**Limba engleză**		
zahar-, zaharo-	**sacchar-, saccharo-**	gr. *sakkharon*, lat. *saccharum, -i* = zahăr	zaharid, zaharimetru, zaharoză
ze-	**ze-**	lat. *zea, -ae* = specie de grâu	zeină
zigo-, zigot-	**zygo-, zygot-**	gr. *zygotos* = legat împreună	heterozigot, homozigot
-zim, zimo-	**-zym, zymo-**	gr. *zyme* = ferment	enzimă, enzimologie, zimază
-zo-	**-zo-**	gr. *zoe* = viaţă	azot
zon-	**zon-**	lat. *zona, -ae* = brâu, centură (boală cutanată cu aspect de brâu)	zona (zoster), zonulă
zoo-, -zoar, -zoid	**zoo-, -zoar, -zoid**	1. gr. *zoon* = animal 2. gr. *zoon* = animal + *eidos* = formă	1. protozoar, zoologie, zootoxine 1. spermatozoid,
zoster-	**zoster-**	gr. *zoster, -eros*, lat. *zoster, -eris* = centură	(herpes) zoster

IV. INDEX DE TERMENI

Dicţionarul farmaceutic grupează un număr mare de termeni medicali şi, mai ales, farmaceutici din diferite ştiinţe de specialitate, absolut necesari formării unui vocabular specific, ştiinţific şi modern pentru specialistul din domeniul medicamentului.

Ca şi în ediţiile anterioare, în această a treia ediţie termenii sunt prezentaţi în ordine alfabetică şi transcrişi cu caractere tipografice bold (aldine) în limba română şi prin caractere italice în limba engleză, însoţiţi de unul sau mai multe sinonime, transcrise tot în caractere italice.

Cei mai mulţi termeni înscrişi în lucrare conţin şi etimologia de bază, rădăcinile, prefixele şi sufixele fiind transcrise tot cu caractere italice, pentru a le scoate în evidenţă, a completa explicaţia şi a facilita înţelegerea exactă a acestora.

În cazul în care un termen are mai multe înţelesuri sau semnificaţii, în diferite domenii ştiinţifice, acestea au fost numerotate cu 1, 2, 3, 4 etc.

Pentru o consultare mai facilă a dicţionarului, iniţial se transcrie componentul de formare a termenilor medicali şi farmaceutici (rădăcina, prefixul sau sufixul, cu etimologia de bază) şi apoi sunt redaţi termenii care se formează cu acest element.

În unele definiţii sunt prezentate trimiteri la alţi termeni sinonimi, cu informaţii suplimentare, menţionate cu v. (v. = vezi).

Dicţionarul cuprinde atât termenii farmaceutici şi medicali de bază, cât şi o serie de termeni moderni din alte limbi de circulaţie internaţională, asimilaţi ca atare, în forma originală sau prin transcrierea acestora în limba română.

Sinonimele, abrevierile şi simbolurile frecvent întâlnite în textele străine au fost bogat redate, pentru a completa şi a facilita înţelegerea termenilor de specialitate.

De asemenea, am introdus termeni accesibili de informatică şi statistică medicală şi farmaceutică, deosebit de utili în condiţiile cercetării ştiinţifice actuale.

Indexul de termeni reprezintă partea cea mai extinsă a *Dicţionarului farmaceutic* şi cuprinde peste 18.000 de termeni de specialitate, medicali şi farmaceutici.

A

A / *A*. Abr. de la adenină (6-aminopurină).

Å / *Angstrom unit*. Unitatea Angstrom egală cu 10^{-4} microni utilizată în descrierea dimensiunilor atomilor. Este echivalentul a 10^{-1} nanometri sau 10^{-10} metri.

A-, An- / *A-, An-*. (gr. *a*, *an* = sens privativ, absenţă, lipsă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un sens privativ, lipsă, absenţă.

aa / *aa*. Prescurtare pentru lat. *ana partes* = în părţi egale din fiecare. Termen folosit în prescripţia medicală, cu înţelesul de „la fel din fiecare"; se notează în dreptul a două sau mai multe substanţe din inscripţie, scrise una sub alta şi indicate în aceeaşi cantitate, fiind urmate de cifrele care exprimă această cantitate.

AA / *AA*. Abr. pentru *acid arahidonic*.

Ab-, Abs- / *Ab-, Abs-*. (lat. *ab*, *abs* = de la, îndepărtat de) Prefixe care introduc în termeni sensul de separare, îndepărtare.

Abacterian / *Abacterial*. (*a-* + gr. *bakterion* = bastonaş) Lipsit de bacterii.

Abapical / *Abapical*. (*ab-* = de la, departe) Sin. *Subapical*, *Subterminal*. **1.** Prezent în regiunea terminală în imediata apropiere a vârfului. **2.** Primul mugure axial.

Abarticular / *Abarticular*. (*ab-* + lat. *articularis*, *-e* = articular) Care este situat în vecinătatea unei articulaţii, fără a avea o legătură structurală sau funcţională cu aceasta.

Abatere / *Aberration*. Procesul biologic caracteristic organismelor vegetale şi animale prin care organismul posesor al unor însuşiri specifice proprii evoluează diferit de tipul mijlociu al speciei sau al populaţiei căreia îi aparţine.

Abatere standard / *Standard deviation*. Sin. *Deviaţie standard* (v.).

Abaxial / *Abaxial*. (lat. *abaxialis*, *-is* = abaxial, opus axei) Faţa inferioară a unei frunze, opusă axei pe care se află inserată, de obicei de un verde mai deschis decât faţa superioară sau adaxială.

Abce- / *Abce-*. (lat. *abcessus*, *-us* = abces, puroi, din lat. *ab* = de la + lat. *caedo*, *-ere* = a trece, a merge) Prefix care introduce în termeni referirea la un proces inflamator, abces.

Abces / *Abcess*. (*abce-*) Proces patologic (una din formele inflamaţiei exudative purulente) manifestat prin formarea în focarul infecţiei a unei cavităţi ce conţine o colecţie purulentă. Acesta rezultă, în principal, din necroza unei zone tisulare, consecutiv unei inflamaţii, de obicei sub acţiunea unor agenţi antimicrobieni sau parazitari.

Abdomen / *Abdomen*. N.A. *abdomen*. (*abdomin-*) Partea posterioară a trunchiului de la animale. La artropode (insecte, păianjeni), abdomenul este adesea segmentat. La vertebrate, cavitatea inferioară a trunchiului, cuprinsă între diafragm şi strâmtoarea superioară a pelvisului, în care se află stomacul, intestinul, organele de excreţie şi de reproducere.

Abdomin- / *Abdomin-*. (lat. *abdomen*, *-is* = abdomen, de la *abdo*, *-ere* = a ascunde şi *omen*, *-inis* = prevestire) Element de compunere care introduce în termeni referirea la abdomen.

Abdominocenteză / *Abdominocentesis*. (*abdomin-* + gr. *kentesis* = înţepătură) Sin. *Paracenteză*, *Puncţie abdominală*. Puncţie abdominală efectuată de obicei în scopul evacuării unei colecţii lichide.

Abdominoscopie / *Abdominoscopy*. (*abdomin-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Examinarea cavităţii abdominale cu endoscopul. V. şi *Laparoscopie*.

Aber- / *Aber-*. (lat. *aberro*, *-are* = a se rătăci, a se abate, din *ab* = îndepărtat de + *erro*, *errare* = a devia) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o deviere, eroare.

Aberant / *Aberrant*. (*aber-*) Care se abate de la tipul normal, prin anomalii de structură sau conformaţie.

Aberaţie / *Aberration*. (*aber-*) Abatere de formă, structură şi funcţie de la tipul normal. Mai frecvent, termenul defineşte defectele imaginii date de un instrument optic sau ale unui sistem optic (ochiul).

Aberometru / *Aberometer*. (*aber-* + gr. *metron* = măsură) Instrument pentru măsurarea gradului aberaţiei optice.

Abietină / *Abietine*. Sin. *Coniferină*, *Laricină*. Glicozidă derivată de la acidul abietic, prezentă în oleorezinele de la conifere – pin (*Pinnus montana*).

Abiogen / *Abiogenetic*. (*a-* + gr. *bios* = viaţă + *genesis* = naştere, origine) Produs sau rezultat din substanţe minerale sau organice lipsite de viaţă.

Abiogeneză / *Abiogenesis*, *Autogenesis*, *Spontaneous generation*. (*a-* + gr. *bios* = viaţă + *genesis* = naştere) Concepţie conform căreia materia vie a rezultat din materia lipsită de viaţă, anorganică.

Abiotic / *Abiotic*. (*a-* + gr. *bios* = viaţă) **1.** Fără viaţă, care se opune vieţii. **2.** Tot ce aparţine atmosferei, litosferei şi hidrosferei. **3.** Componentele anorganice ale biosferei. **4.** Mediu fizic.

Abiotrofie / *Abiotrophy*. (*a-* + gr. *bios* = viaţă + *trophe* = a hrăni) Tulburare aparent nemetabolică a funcţionalităţii unui organ care, anterior, avea o structură şi o funcţionalitate normală (ex. tulburări degenerative adevărate ale creierului, ale inimii, ale nervilor, ale ochilor).

Abioză / *Abiosis*. (*a-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*) **1.** Stare lipsită de viaţă. **2.** Procedee de conservare a produselor alimentare de natură vegetală şi animală, bazate pe distrugerea totală a microorganismelor existente în produs, prin termo-, foto-, chimiosterilizare sau prin iradieri ionizante.

Ablactaţie / *Ablactation*. (lat. *ablactatio*, *-onis* = înţărcare, de la *ab-* = îndepărtat de + *lactatio*, *-onis* = alăptare, din *lac*, *lactis* = lapte) Încetarea secreţiei de lapte (a lactaţiei), mai rar, înţărcare.

Ablastină / *Ablastine*. Anticorp cu proprietatea de a opri înmulţirea microorganismelor prin blocarea diviziunii celulare.

Ablaţie / *Ablation*. (lat. *ablatio*, *-onis* = separare, îndepărtare, de la *auferro*, *-erre* = a îndepărta) Îndepărtarea chirurgicală din organism a unui organ sau a unei formaţiuni patologice.

Ablefarie / *Ablepharia*. (*a-* + gr. *blepharon* = pleoapă) Absenţa parţială sau totală a pleoapelor.

Ablutomanie / *Ablutomania*. (lat. *ablutio*, *-onis* = spălare, purificare, din *abluo*, *abluere* = a curăţa prin spălare, de la *ab* = îndepărtat de + *luo*, *-ere*, din *lavare* = a spăla) Manie ce constă în spălatul excesiv de frecvent.

ABO / *ABO*. Abr. utilizată în mod curent pentru grupe sangvine, introdusă de Landsteiner pentru clasificarea acestora. V. *Grup sangvin*.

Aborigen / *Native*. (*ab-* + lat. *origo*, *-inis* = origine) Flora şi fauna primitivă a unei regiuni.

Abortiv / *Abortive*, *Abortient*, *Abortifacient*. (lat. *abortivus*, *-a*, *-um*, de la *ab* = privativ + *orior*, *-iri* = a se naşte) Substanţă sau manevră care provoacă avortul.

Abraziune / *Abrasion*. (lat. *abrasio*, *-onis* = radere, de la *abradere* = a rade, din *ab* = privativ + *rado*, *radere* = a răzui) Acţiunea de netezire sau uzură prin frecare şi roadere.

Abraziv / *Abrasive*, *Abradant*. (lat. *abrasum*, de la *abradere* = a rade) **1.** Substanţă dură, de origine minerală, granulată folosită pentru curăţarea şi netezirea suprafeţelor netede. **2.** Agent de curăţare, substanţă auxiliară utilizată pentru fabricarea unor paste dentifrice, ex.: carbonat de calciu, fosfaţi de calciu, hidroxid de aluminiu, silice, silicaţi.

Abrină / *Abrine*. Toxalbumină din *Abrus precatorius* (lemn dulce indian), cu acţiune hemaglutinantă şi iritantă locală. Este utilizată pentru tratamentele conjunctivitei granuloase. Intoxicaţia cu abrină poartă denumirea de *abrism*.

Abscisă / *Abscise*. (*ab-* + lat. *scindo*, *-ere* = a tăia) Coordonată orizontală în sistemul bidimensional de coordonate carteziene rectangulare.

Absenţă / *Absence*. (lat. *absentia*, *-ae* = absenţă) Formă de manifestare clinică a crizei de „petit mal” epileptic, ce constă din suspendarea brutală, completă sau parţială, de foarte scurtă durată (2 până la 15 secunde), a funcţiilor psihice (a cunoştinţei), cu conservarea de obicei a funcţiei statice. Este urmată de amnezie lacunară.

Absintină / *Absinthin*. Substanţă specifică eliminată din frunzele de pelin (*Artemisia absinthium*), care este antrenată în sol odată cu apa de ploaie şi inhibă dezvoltarea unor plante. Această substanţă face parte din categoria substanţelor ectocrine, cu funcţie de reglare a relaţiilor dintre specii.

Absolut / *Absolute*. (lat. *absolute* = într-un mod desăvârşit) În matematică, termen folosit pentru caracterizarea valorii unui număr, valoare care nu depinde de condiţiile în care a fost măsurată sau de sistemul la care este raportată.

Absorb- / *Absorp-*. (lat. *absorbeo*, *-ere* = a absorbi, din *ab* = îndepărtat + *sorbeo*, *-ere* = a bea) Element de compunere care introduce în termeni referirea la reţinerea de apă, absorbţie.

Absorbant / *Absorbent*. (lat. *absorbtum*, participiul trecut al verbului *absorbere* = a absorbi, a înghiţi, de la *ab* = de la + *sorbere* = a suge, a bea) **1.** Care absoarbe particule, energie, lichide sau vapori. **2.** Substanţă care are această proprietate. În medicină: medicament care absoarbe gaze sau lichide. V. *Absorbţie*. **3.** Substanţă farmaceutică auxiliară utilizată pentru prepararea unei forme farmaceutice solide, care are rolul de a reduce gradul de umiditate, intervenind în procesul tehnologic de fabricare sau în timpul conservării, depozitării medicamentului.

Absorbanţă / *Absorbance*, *Extinction*, *Optical Density*. Abr. A. Sin. *Extincţie* (*E*), *Densitate optică* (*D*). Este definită ca $A = E = D = \log (I_0 / I)$, unde I_0 reprezintă intensitatea radiaţiei incidente, iar I reprezintă intensitatea radiaţiei emergente. Parametru ce caracterizează absorbţia luminii cu o lungime de undă dată de o substanţă, în soluţie. De obicei se exprimă prin logaritmul cu semn schimbat al *transmitanţei*. Absorbanţa specifică se determină pentru o soluţie cu concentraţia de 1%, într-o cuvă cu grosimea de 1 cm şi la o lungime de undă determinată.

Absorbtivitate molară / *Molar asorbtivity*. Sin. *Coeficient de extincţie molar* (ε). Constantă de proporţionalitate în legea Bouguer-Lambert-Beer: $A = \varepsilon l c$, unde A – absorbanţa, l – grosimea stratului absorbant, c – concentraţia molară a speciei absorbante.

Absorbţie / *Absorption*. (*absorb-*) **1.** Proces fizico-chimic de reţinere a unei substanţe în interiorul altei substanţe, care se poate desfăşura în medii variate. Ex.: absorbţia vaporilor de apă sau gazelor de către o substanţă. **2.** Procesul de încorporare a unor substanţe lichide sau gazoase în celule, ţesuturi şi organe. **3.** În botanică, procesul fiziologic care constă în pătrunderea apei şi a sărurilor minerale (seva brută) din sol în corpul plantei la nivelul zonei pilifere a rădăcinii. La animale, substanţele nutritive solubile sunt absorbite în sistemul circulator prin celulele mucoasei tubului digestiv. **4.** Funcţie celulară prin care sunt incluse apa, substanţele minerale şi organice (medicamente) sau gazele. **5.** În fiziologie: pătrunderea unor substanţe în interiorul organismului, în sânge sau în interiorul unor celule. A. se produce, în general, la nivelul mucoasei intestinale. **6.** Pătrunderea în organism a unor medicamente sau a unui toxic. **7.** Fenomenul prin care o parte din energia radiaţiilor electromagnetice sau corpusculare este disipată într-un mediu natural. A nu se confunda cu *adsorbţie*. **8.** Micşorare sau anulare a intensităţii unei radiaţii care cade pe un corp; fenomen optic caracteristic lentilelor ochelarilor de vedere de a reţine, filtra etc. razele de lumină care dăunează ochiului. **9.** Încrucişare repetată a unei rase perfecţionate cu una ameliorată, în scopul îmbunătăţirii radicale a acesteia.

Absorbţie biologic activă / *Active biologic absorption*. Absorbţie realizată prin procese enzimatice şi cu consum de energie celulară. Ex.: trecerea substanţei medicamentoase de la locul de administrare spre circulaţia sangvină (prin membrana celulară, în interiorul celulei). Absorbţia se produce în special la nivelul mucoasei intestinale.

Absorbţie cutanată / *Dermal absorption*. Pătrunderea în organism a diverselor substanţe aplicate pe piele prin procese de transport pasiv (difuziune, osmoză) sau activ.

Absorbţie de radiaţii / *Radiation absorptions*. Reţinerea unor radiaţii de către un corp chimic, care suferă unele transformări în structura sa, ca urmare a absorbţiei.

Absorbţie digestivă / *Digestive absorption*. Ansamblu de procese active sau pasive care fac posibilă trecerea produşilor de digestie prin pereţii tubului digestiv direct în sânge (sau în limfă).

Absorbţie gastrică / *Gastric absorption*. Trecerea prin epiteliul gastric, în mediul intern al organismului, a apei, a medicamentelor, a altor substanţe (unele toxice) în general. Este influenţată de coeficientul de disociere a medicamentului şi de gradul de liposolubilitate, absorbindu-se la acest nivel, ca de altfel în orice porţiune a tubului digestiv, substanţele organice, liposolubile, în forme nedisociate.

Absorbţie intestinală / *Intestinal absorption*. Pătrunderea în sânge şi limfă a produşilor rezultaţi din digestia alimentelor. Fenomen care reprezintă cea mai mare parte a procesului de absorbţie digestivă a apei, sărurilor minerale, vitaminelor, glucidelor, lipidelor, medicamentelor, deoarece mucoasa intestinului subţire este adaptată pentru absorbţie (suprafaţă mare, vase sangvine şi limfatice numeroase). Absorbţia are loc prin difuziune, filtrare, dar poate interveni pentru unele substanţe şi transportul activ.

Absorbţie parenterală / *Parenteral absorption*. Pătrunderea medicamentului în mediul intern al organismului pe cale injectabilă, numită şi *cale parenterală* (gr. *para* = alături, lângă + gr. *enteron* = intestin), deci trecerea în circulaţia sangvină a substanţelor introduse în organism pe alte căi decât cea digestivă (*subcutanat*, *intramuscular*, *intravenos*, *intraarterial* etc.). Se preferă când se urmăreşte apariţia rapidă a efectului terapeutic şi când administrarea orală nu este posibilă.

Absorbţie percutanată / *Percutaneous absorption*. Transferul progresiv al unei substanţe active, din mediul extern, de la locul de aplicare a unguentului, pe piele, până în sânge (prin membrana celulară, în interiorul celulei), apoi în spaţiile interstiţiale ale ţesuturilor.

Absorbţie profesională / *Professional absorption*. Pătrunderea în organism, pe cale respiratorie, cutanată sau digestivă, a unor substanţe nocive, din mediul profesional al individului.

Absorbţie respiratorie / *Respiratory absorption*. Sin. *Absorbţie pulmonară*. Pătrunderea prin epiteliul alveolar a substanţelor gazoase, volatile, dar şi a substanţelor dizolvate în apă şi administrate sub formă de aerosoli. Este utilizată pentru administrarea substanţelor narcotice cu acţiune generală, dar şi pentru medicamentele cu acţiune locală.

Absorbţie specifică / *Specific absorption*. Sin. *Coeficient de extincţie specific* $\left(A^{1\%}_{1cm,\lambda}\right)$. Constantă de proporţionalitate în legea Bouguer-Lambert-Beer: $A = A^{1\%}_{1cm,\lambda} lc$, unde A – absorbanţa, l – grosimea stratului absorbant, c – concentraţia procentuală a speciei absorbante.

Absorbţiometrie bifotonică / *Biphotonic absorptiometry*. Măsurarea cantităţii de minerale în oase (hidroxiapatită calcică) pe unitate de ţesut osos. Se realizează folosind un radionuclid ca sursă de iradiere, ce emite în două domenii energetice adecvate. Cel mai utilizat este ^{153}Gd (gadoliniu). Tehnica elimină necesitatea măsurării grosimii constante a ţesuturilor moi, ca în absorbţiometria monofotonică.

Absorbţiometrie cu radiaţii X / *Absorptiometry with X rays* (abr. engl. DEXA). Metodă pentru măsurarea densităţii osoase (osteodensitometrie) în care sunt utilizate două fascicule de raze X cu energie mică.

Absortivitate / *Absorptivity*, *Absorbance*. Sin. *Absorbanţă* (v.). Coeficient de extincţie moleculară.

Abstinenţă / *Abstinence*, *Temperance* (for alcohol), *Continence* (sexual). (lat. *abstinentia*, *-ae* = reţinere, abţinere, de la *abtineo*, *-ere* = a ţine departe, din *abs* = îndepărtat de + *teneo*, *-ere* = a ţine) Abstinenţa de la anumite acte fiziologice sau deprinderi; *abstinenţa alimentară* = abţinerea selectivă sau totală de la consumul alimentelor; *abstinenţa sexuală* = abţinere de la orice activitate sexuală.

Abstracte / *Abstracts*. Extracte uscate sub formă de pulbere, obţinute în condiţii de evaporare menajată a soluţiei extractive, în prezenţă de substanţe inerte, produsul final având o concentraţie de 1:2.

Abulie / *Abulia*. (*a-* + gr. *boule* = voinţă) Diminuarea iniţiativei sau a voinţei sau lipsa ei. Simptomul este caracteristic unor psihopatii şi intoxicaţiilor cu STL (substanţe toxice de luptă), incapacitante de tip psihotrop (harmina, harmalina etc.).

Abulomanie / *Abulomania*. (*a-* + gr. *boule* = voinţă + gr. *mania* = nebunie) Nehotărâre, slăbire a voinţei individului.

Abuz / *Abuse*, *Excess*. (lat. *abusus*, *-us* = abuz, folosire completă, în exces) Lipsă de măsură, tot ce depăşeşte limitele normale, exces.

Abuz al unui produs medicamentos pentru scopuri ilegale / *Abuse of a medicinal product for illegal purposes*. Utilizare abuzivă în scopuri ilegale cu conotaţie suplimentară de intenţie de deturnare a medicamentului pentru a produce un efect la o altă persoană. Aceasta include, printre altele: vânzarea către alte persoane de medicamente în scopuri recreative şi de utilizare a unui produs medicamentos.

Abuz de medicamente / *Drug abuse*. Consum exagerat, permanent sau intermitent, de medicamente. Utilizarea permanentă sau sporadică şi intenţionat excesivă a medicamentului, care este însoţită de efecte nocive manifestate la nivel fizic şi psihic. Acesta se materializează în diverse forme, cele mai frecvente şi mai periculoase în societatea modernă fiind: prescrierea de către medic şi/sau solicitarea de către pacient a medicamentelor nou-introduse în terapeutică, acestea devenind astfel medicamentele „la modă" pentru o perioadă de timp; automedicaţia cu produse OTC, fără consilierea de către medic sau farmacist. Abuzurile de medicamente antrenează *manifestarea procesului epidemiologic medicamentos*, atât în cazul medicamentelor nou-introduse în terapeutică (lipsite de datele complete oferite de studiile statistice populaţionale de farmacoeficienţă şi farmacoepidemiologie, efectuate post-marketing, în faza a IV-a de cercetare a medicamentului), cât şi în cazul medicamentelor OTC (posesoare de potenţial farmacotoxicologic, manifestat clinic în cazurile de abuz sau utilizare neştiinţifică).

Ac- / *Ac-*. (gr. *akos* = remediu) Element de compunere care introduce în termeni referirea la remediu, ex.: panaceu.

Ac / *Needle*, *Acus*. (lat. *acus*, *-us* = ac) Tijă de oţel, subţire, cu un vârf ascuţit, tăiat oblic, cu diferite mărimi şi forme, în funcţie de utilizare: în chirurgie, stomatologie, pentru puncţii sau pentru injecţii. În cazul unei injecţii, acul se adaptează la o seringă. Înainte de utilizare, seringa şi acele se sterilizează. Astăzi se folosesc seringi şi ace sterile de unică folosinţă.

Ac radioactiv / *Radioactive pin*. Sursă liniară de radiaţie gamma utilizată în curieterapie, constituită dintr-un tub metalic ce conţine pulbere radioactivă (^{226}Ra, ^{137}Cs) şi ai cărui pereţi reţin radiaţiile corpusculare (alfa, beta), sau dintr-un fir (ac) de radioizotop (^{192}Ir) care prezintă un înveliş de platină.

Acalazie / *Achalasia*. (*a-* + gr. *khalasis* = relaxare) Incapacitatea musculaturii netede a tubului digestiv, aflată în stare de spasm, de a se relaxa; termenul se foloseşte de obicei pentru cardia, ex.: acalazia cardiei desemnează un sindrom cardioesofagian caracterizat prin relaxarea incompletă a cardiei; acalazia uterului explică hidronefroza intermitentă.

Acant- / *Acanth-*. (gr. *akantha* = spin) Element de compunere care introduce în termeni referirea la spini.

Acant / *Acantha*. (*acant-*) Organ animal sau vegetal prevăzut cu spini.

Acantoză / *Acanthosis*. (*acant-* + *-oză*) Test de determinare a toleranţei fiziologice a preparatelor farmaceutice cu aplicare topică. Se bazează pe faptul că la anumite solicitări externe se produce o îngroşare a epiteliului pielii, prin înmulţirea stratului de celule spinoase (stratul akantos, stratul lui Malpighi). Fenomenul este observat în diverse afecţiuni cutanate de hiperplazie difuză a stratului spinos, tipică în veruci, psoriazis, papiloame, vegetaţii veneriene.

Acapnie / *Acapnia*. (*a-* + gr. *kapnos* = fum) Absenţa bioxidului de carbon din sânge. Termen utilizat greşit drept sinonim cu hipocapnie.

Acarbie / *Acarbia*. (*a-* + gr. *carbo*, *-onis* = cărbune) Fenomenul de scădere, sub normal, a concentraţiei sangvine a ionului carbonat, datorită unui proces de asfixie.

Acari-, Acaro- / *Acari-*, *Acaro-*. (gr. *akari* = insectă mică) Element de compunere care introduce în termeni referirea la arahnide.

Acarian / *Acarid*, *Acaridian*. (*acari-*) Nume dat unor paraziţi de mărime mică, ce aparţin ordinului *Acari*. Frecvent, desemnează parazitul râiei, *Sarcoptes scabiei* sau *Acarus scabiei*. *Thrombidium* şi căpuşele sunt acarieni.

Acaricid / *Acaricidal agent*. (*acari-* + lat. *caedo*, *caedere* = a ucide) Substanţă utilizată pentru combaterea acarienilor.

Acarieni / *Acari, Acarids*. (*acari-*) Grup de animale nevertebrate (artropode) ce formează un ordin al clasei *Arachnida*. Trăiesc pe sol, în apă, pe părţile aeriene ale plantelor sau pe corpul animalelor vii sau moarte.

Acariot / *Acaryote*. (*a-* + gr. *karyon* = nucleu, sâmbure) Sin. *Anucleate*. Celulă lipsită de nucleu; ex.: eritrocitul matur la mamifere.

Acarioză / *Acariosis*. (*acari-* + *oză*) Sin. *Scabie*, *Râie*. Boală dată de acarieni.

Acarp / *Acarpous*. (*a-* + gr. *karpos* = fruct) Plantă care nu formează fructe.

Acatalazie / *Acatalasia*. Sin. *Boala Takahara* (*a-* + gr. *katalyein* = a distruge, a dizolva + *-oză*). Boală de tip enzimopatie, caracterizată prin absenţa congenitală a unei enzime – catalaza, în hematiile pacienţilor, manifestată prin ulceraţii, uneori gangrenoase, ale gingiilor şi gurii. Din punctul de vedere al prezenţei catalazei, se cunosc oameni normali, hipocatalazici şi acatalazici. Apa oxigenată nu este descompusă şi nu dezvoltă efervescenţă în contact cu sângele oamenilor acatalazici. A. este însoţită de o anemie gravă.

Acatizie / *Acathisia*, *Akathisis*. (*a-* + gr. *kathisis* = acţiunea de a sta aşezat, a sta jos) **1.** Sindrom caracterizat prin incapacitatea de a rămâne în poziţia şezândă, agitaţie motorie, eventual somn neliniştit, ca efect secundar după medicaţia antipsihotică sau neuroleptică, îndeosebi în cazul fenotiazinelor. **2.** Tulburare care apare uneori în boala Parkinson, ce constă în imposibilitatea bolnavilor de a păstra mai mult timp aceeaşi poziţie. Este determinată de o hipertonie musculară, care le creează senzaţii de încordare musculară; ele pot fi atenuate prin deplasări scurte sau prin schimbarea poziţiei.

Accelerant / *Accelerant*. (lat. *accelero*, *-are* = a grăbi şi *celer*, *-eris* = rapid) Material utilizat pentru a creşte viteza de absorbţie a medicamentelor administrate topic. Substanţele cu acest rol se mai numesc şi promotori de absorbţie. Cel mai important este DMSO (dimetilsulfoxidul).

Accelerator / *Accelerator*. (lat. *accelero*, *-are* = a grăbi, de la *celer*, *-is* = rapid) Substanţă sau dispozitiv care accelerează producerea unui fenomen, a unei reacţii chimice.

Accelerator de particule (de electroni) / *Electron accelerator*. Sin. *Accelerator de electroni*. Instalaţie complexă de tip linear şi Van der Graff, care produce electroni, cu energie de 3-9 MeV (megaelectron volt). Particulele încărcate electric sunt accelerate sub acţiunea unor câmpuri electrice şi magnetice, până la energii cinetice mari, de ordinul MeV. Se utilizează în fizica nucleară şi în medicină: în tratamentul cancerului, pentru sterilizarea articolelor medicale şi a unor medicamente ca: vitamine, antibiotice, hormoni, în stare de pulbere.

Accelerator de priză / *Plug accelerator*. Termen utilizat în stomatologie pentru substanţele care grăbesc priza ghipsului, a cimenturilor dentare sau polimerizarea acrilaţilor.

Acceleraţie / *Acceleration*. (lat. *acceleratio*, *-onis* = accelerare) Creşterea vitezei unui punct material în mişcare, raportată la unitatea de timp. Este o mărime vectorială, definită ca derivata, într-un sistem de referinţă dat, a vitezei punctului mobil, în raport cu timpul: $a = \Delta v / \Delta t$; se exprimă în m/s^2.

Acceleraţie medie / *Mean acceleration*. Variaţia vitezei punctului mobil în unitatea de timp: $a_m = \Delta v / \Delta t$ şi se exprimă în m/s^2.

Accelerină / *Accelerin*. Sin. *Factorul VI de coagulare* (lat. *accelero*, *-are* = a grăbi, de la *celer*, *-eris* = rapid + *-ină*). Forma activă a factorului V, numit proaccelerină, cu rol accelerator în procesul de transformare a protrombinei în trombină şi formarea tromboplastinelor.

Acceptabil farmaceutic / *Pharmaceutically-acceptable*. Calitatea pe care o prezintă componentele prevăzute în compoziţia unor medicamente de a fi compatibile şi adecvate pentru administrare orală la om sau la animale.

Acceptarea riscului / *Risk acceptance*. Decizia de a accepta riscul (Ghidul ISO 73).

Acceptor / *Acceptor*. (lat. *acceptor*, *-is* = care primeşte, de la *accepto*, *-are* = a accepta, a primi, din *ad* = la + *capto*, *-are* = a atrage, a căuta să apuce) Substanţă care, în anumite reacţii chimice, primeşte radicali, electroni, grupări chimice active (amino, acil, acetil etc.) şi se poate combina cu acestea. Substanţa care cedează radicali, electroni sau grupări active se numeşte *donor* (donator, transportor sau transmiţător) şi cea care primeşte, *acceptor*.

Acces / *Attack*, *Crisis*. (lat. *accesus*, *-i* = acces, de la *accedo*, *-ere* = a se apropia, a veni către, din *ad* = la + *cedo*, *-ere* = a merge, a veni) Ansamblu de tulburări clinice care se instalează brusc, în stare de sănătate aparentă sau pe un fond patologic şi se repetă la intervale variate.

Acces convulsiv / *Convulsive acces*. Sin. *Criză convulsivă*. Complex simptomatic cu apariţie bruscă, reprezentat printr-o succesiune de contracţii tonice, clonice sau tonico-clonice, pe un teritoriu întins.

Acces epileptic / *Epileptical acces*. Sin. *Criză comiţială*, *Criză epileptică*. Complex simptomatic cu manifestare paroxistică de scurtă durată, reprezentat prin tulburări motorii, senzitive, senzoriale, vegetative sau psihice şi care exprimă suferinţa acută cerebrală.

Acces febril / *Fever acces*. Creştere bruscă a temperaturii corpului, urmată de o scădere, tot bruscă, cu apariţie sistematizată (la intervale egale) sau nesistematizată.

Accesorii / *Accessories*. (lat. medievală *accesorium*, de la *accedo*, *-ere* = a se apropia, a veni [către], din *ad* = la + *cedo*, *-ere* = a veni) **1.** În farmacie, articole de condiţionare, ansamble şi subansamble, unităţi de dozare (administrare) a medicamentului de către pacient, ex.: subcapace, capsule de aluminiu (pentru sigilat flacoane tip „antibiotic" şi de perfuzii, seringi, linguriţe, dozatoare etc. **2.** În medicină, structură care constituie un element secundar, auxiliar, incidentar, complementar, ex.: glande suprarenale accesorii, duct pancreatic accesoriu.

Accident / *Accident*. (lat. *accides*, *-ntis* = accident, de la *accido*, *-ere* = a se întâmpla) Situaţie neprevăzută, care aduce prejudicii stării de sănătate a unui individ.

Accident de muncă / *Professional accident*, *Occupational injury*, *Industrial injury*. Accident survenit din cauza sau în timpul lucrului, la un salariat, produs de un factor extern, care provoacă o vătămare fizică. Protecţia muncii are o legislaţie adecvată care stabileşte drepturile salariaţilor şi răspunderile responsabililor întreprinderilor.

Accident terapeutic / *Therapy accident*. Accident neprevăzut, întâmplător apărut în cursul unui tratament medicamentos sau chirurgical; poate duce la tulburări grave ale organismului sau la sfârşit letal.

Accident vascular cerebral / *Strocke*, *Brain attack*. Termen generic pentru tulburările clinice, secundare unei leziuni anatomice, ale unuia sau ale mai multor vase sangvine cerebrale. Reprezintă cele mai frecvente boli neurologice şi pot surveni în: ocluzia vaselor cerebrale (tromboză, embolie), ruptura unui vas cerebral, prin scăderea presiunii sangvine, vasoconstricţie, perturbarea permeabilităţii vasculare, creşterea viscozităţii sângelui.

Acefalie / *Acephalia*. (*a-* + *kephale* = cap) Monstruozitate caracterizată prin absenţa congenitală a capului.

Acelular / *Acellular*. Sin. *Anhist* (*a-* + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă, dim. de la *cella*, *-ae* = cămară). Care nu conţine celule.

Acenestezie / *Akenestesis*. (*a-* + gr. *koinos* = comun + *aisthesis* = senzaţie) Absenţa senzaţiei normale de existenţă a funcţiilor viscerale.

Acesulfam de potasiu / *Acesulfame K*. V. *E 950*.

Acet-, Acetat- / *Acet-*, *Acetate-*. (lat. *acetum*, *-i* = oţet) Rădăcină care introduce în termeni referirea la acid, oţet, sare a acidului acetic.

Acetaldehidă / *Acetaldehyde*. Sin. *Aldehidă acetică* (*acet-* + *aldehidă* = abr. de la alcool dehidrogenat). **1.** Compus chimic rezultat prin dehidrogenarea alcoolului etilic. **2.** Metabolit produs în ficat, după consumul unor cantităţi mari de alcool, care este oxidat de enzima alcool-dehidrogenază, în acetaldehidă, ce este mai departe oxidată în acid acetic.

Acetaminofen / *Acetaminophen*. Sin. *Paracetamol* (v.).

Acetat / *Acetate*. (*acetat-*) Termen generic pentru sărurile anorganice ale acidului acetic şi pentru esterii săi.

Acetat de calciu / *Calcium acetate*. V. *E 263*.

Acetat de cupru / *Cupfer acetate*. Cu $(CH_3COO)_2 \cdot n\ H_2O$. Gr. mol. = 199,68. Pulbere cristalină, de culoare verde-albăstruie, cu p.t. 115°C, la 240°C se descompune. Este folosit la prepararea vopselelor cu ulei şi ca fungicid, sub formă de soluţie.

Acetat de potasiu / *Kalium acetate*. V. *E 261 (i)*.

Acetat de sodiu / *Sodium acetate*. V. *E 262 (i)*.

Acetat de zinc / *Zinc acetate*. V. *E 650*.

Acetat izobutirat de zaharoză / *Sucrose acetate isobutyrate*. V. *E 444*.

Acetazolamidă / *Acetazolamide* (DCI). Sulfamidă diuretică, acţionează prin inhibarea anhidrazei carbonice (enzimă prezentă în toate ţesuturile, care atinge concentraţii mai mari în tubii renali, mucoasa gastrică, sistemul nervos, globii oculari). Enzima catalizează reacţia reversibilă dintre dioxidul de carbon şi apă. Este utilă ca diuretic în edeme, glaucom, în epilepsie ca adjuvant.

Acetil / *Acetyl*. (*acet-* + *-il*) Radical organic monovalent (CH_3COO^-) rezultat prin eliminarea unei grupări hidroxil din carboxilul acidului acetic. Participă intens la metabolismul acizilor organici, sub formă de acetil-coenzimă A.

Acetilare / *Acetylation*. (*acet-* + gr. *hyle* = materie) Procesul de fixare a unui radical acetil (CH_3COO^-) la nivelul unei molecule organice. Acetilarea produsă de acetil-coenzima A contribuie la neutralizarea unor toxice din organism.

Acetilcisteină / *Acetylcysteine* (DCI). Substanţă fluidizantă a secreţiilor bronşice, care se administrează pentru a facilita eliminarea acestora.

Acetilcoenzimă A / *Acetyl coenzyme A*. (*acet-* + gr. *hyle* = materie + lat. *cum* = cu + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment, drojdie) Forma activată a acidului acetic, prin combinarea acestuia cu coenzima A, termolabilă. Ea reprezintă punctul de plecare al mai multor căi metabolice, cele mai importante fiind: oxidarea în ciclul Krebs, biosinteza acizilor graşi, formarea acidului mevalonic, precursor al colesterolului, formarea corpilor cetonici.

Acetilcolină / *Acetylcholine*. (*acet-* + gr. *hyle* = materie + gr. *khole* = bilă + *-ină*) Neuromediator chimic în domeniul colinergic, ester al colinei. Biosinteza ei se produce în neuroni astfel: coenzima A leagă acetatul cu formarea de acetilcoenzimă A, care, sub influenţa colinacetiltransferazei, reacţionează cu colina şi formează acetilcolina. Biotransfomarea acetilcolinei se produce prin hidroliză, sub acţiunea colinesterazelor, cu formarea de colină şi acid acetic. În doze mici, acţionează pe receptorii muscarinici (M-colinoreactivi), provocând efecte *parasimpatomimetice*, iar în doze mari exercită efecte *nicotinice*, datorită activării receptorilor nicotinici (N-colinoreactivi)

Acetilcolinesteraze / *Acetylcholinesterases*. (*acet-* + gr. *hyle* = materie + gr. *khole* = bilă + *-ină* + germ. *Essigäther* = eter acetic, din lat. *aether* = aer curat + *-ază*) Enzime care hidrolizează acetilcolina eliberată în cursul transmiterii influxului nervos, prin sinapsele colinergice. Un alt tip de acetilcolinesterază nespecifică (numită pseudocolinesterază), prezentă în aproape toate ţesuturile vii, hidrolizează şi alţi esteri, în afara celor ai colinei. Aceste enzime pot fi inhibate reversibil sau greu reversibil de către diferite substanţe.

Acetoacetic / *Acetoacetic acid*. Sin. *Acid acetilacetic*.

Acetoftalat de celuloză / *Cellulose acetophtalate*. Ester al celulozei, care are unele funcţii alcoolice libere, iar altele legate la acidul acetic sau ftalic. Se utilizează pentru obţinerea de comprimate gastrorezistente şi enterosolubile.

Acetogliceride / *Acetic acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 472a*.

Acetonă / *Acetone* Sin. *Dimetilcetonă* (*acet-* + *-onă*). Are formula chimică C_3H_6O. Lichid incolor, volatil, inflamabil, cu miros de fructe, miscibil cu apa, eterul şi cloroformul. Este utilizat în industria chimico-farmaceutică şi ca reactiv. Este prezentă în halena şi în urina diabeticilor supuşi restricţiei de glucide, ca şi în inaniţie. În organism, provine din decarboxilarea acidului acetilacetic.

Acetonemie / *Acetonemia*. (*acet-* + *-onă* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa unei concentraţii mari de acetonă (corpi cetonici) în sânge, manifestată clinic prin starea de excitaţie anormală, urmată de depresie progresivă şi acidoză. În limbaj clinic curent, cetonemie, care însă se referă la ansamblul de corpi cetonici.

Acetonurie / *Acetonuria*. (*acet-* + *-onă* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa acetonei în urină, în limbaj clinic curent, cetonurie.

Achenă / *Achene*, *Akene*. (*a-* + gr. *khanein* = a se deschide) Fruct uscat, indehiscent, monosperm, rezultat dintr-un gineceu mono- sau policarpelar sincarp (ex.: la *Asteraceae*).

Achilie / *Achylia*. (*a-* + gr. *khylos* = suc) Diminuarea sau absenţa secreţiilor digestive sau a unora din componentele lor.

Achilie gastrică / *Gastric achylia*. Sin. *Anaclorhidrie*. Scăderea debitului secretor al sucului gastric sau absenţa acidului clorhidric şi diminuarea pepsinei, însoţite de atrofia mucoasei gastrice.

Achilie pancreatică / *Pancreatic achylia*. Insuficienţa secretorie a pancreasului.

Achinet / *Akinetic*. (*a-* + gr. *kinein* = a se mişca) Organ de înmulţire vegetativă întâlnit la unele alge, format dintr-o celulă cu membrană îngroşată, bogată în substanţe de rezervă.

Acicular / *Acicular*, *Needle-shaped*. Sin. *Aciculiform*, *Aciform*, *Aceros* (lat. *acicularis*, *aciculiformis* = acicular, în formă de ac). **1.** Prevăzut cu organe ascuţite ca nişte ace. **2.** Frunze specifice coniferelor.

Acid-, Acido- / *Acid-*, *Acido-*. (lat. *acidus*, *-a*, *-um* = acid, acru) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la acru, acid.

Acid / *Acid*. (*acid-*) **1.** Compus chimic care eliberează în soluţie apoasă ioni H^+. Ionii de H^+ se hidratează şi formează ionul hidroniu H_3O^+. **2.** Specie de ioni sau de molecule capabile să se lege fiecare de o pereche de electroni disponibili ai unui alt ion sau ai unei alte molecule. **3.** Acru, înţepător; substanţă cu gust acru în soluţie apoasă, care înroşeşte hârtia de turnesol, iar cu unele metale sau oxizi formează săruri. Substanţă ce conduce la creşterea concentraţiei în ioni de hidrogen, H^+, atunci când este adăugată în apă.

Acid acetic / *Acetic acid*. CH_3COOH. Lichid incolor, cu miros acru caracteristic, înţepător, produs în timpul fermentaţiei vinului, prezent în oţet. Se utilizează diluat (10%) sau concentrat (89,4%), fiind numit şi acid acetic fumans sau acid acetic glacial. Sărurile de sodiu sau potasiu se utilizează ca alcalinizanţi urinari sau sistemici. V. *E 260*.

Acid acetil-acetic / *Acetoacetic acid*. CH_3COCH_2COOH. Corp cetonic rezultat din descompunerea imperfectă a acizilor graşi şi a unor aminoacizi, ce apar în sânge şi în urină la subiecţii afectaţi de un diabet zaharat rău echilibrat. Creşterea sa în sânge poate antrena un accident (acidoză).

Acid acetilsalicilic / *Acetylsalicylic acid* (DCI). Sin. *Aspirină*. Esterul acetic al acidului salicilic, larg utilizat ca analgezic, antiinflamator, antipiretic şi antiagregant plachetar, ce acţionează ca inhibitor al sintezei de prostangladine (acţiunile depinzând de doză).

Acid adenilic / *Adenylic acid*. Sin. *Acid adenozinmonofosforic* (v.).

Acid adenozindifosforic / *Adenosine diphosphate*, *Adenosine diphosphoric acid*. Abr. ADP. Mononucleotid format din adenină, riboză şi două molecule de acid fosforic, deţine un rol activ în procesele energetice celulare, servind ca intermediar (acceptor de grupare fosfat) în mecanismele de transfosforilare, în care derivaţii mono- şi difosforic sunt transformaţi în derivaţi trifosforici macroergici, în prezenţa ATP şi a unei fosforilaze.

Acid adenozinmonofosforic / *Adenosine monophosphate*, *Adenosine monophosphoric acid*. Abr. AMP. Sin. *Acid adenilic*. Mononucleotid compus dintr-o moleculă de adenină, una de D-riboză şi o moleculă de acid fosforic. Intervine în formarea moleculelor de acid ribonucleic, a acidului adenozindifosforic (ADP) şi a acidului adenozintrifosforic (ATP).

Acid adenozintrifosforic / *Adenosine triphosphate*, *Adenosine triphosphoric acid*. Abr. ATP. Sin. *Adenozin trifosfat*. Nucleotid format din adenină, riboză şi trei molecule de acid fosforic. Este cel mai important derivat macroergic din organism, deţinând un rol principal în procesele energetice celulare şi constituind principalul donator de fosfat şi energie în procesele de fosforilare. Este utilizat pentru acţiune trofică miocardică, hepatică şi vasodilatatoare (mai ales coronariană).

Acid adipic / *Adipic acid*. V. *E 355*.

Acid alginic / *Alginic acid*. Bicopolimer liniar a doi acizi uronici: glucuronic şi manuronic, extras din algele marine brune *Fucus* (familia *Pheophyceae*), în care se găseşte sub formă de săruri mixte de calciu, magneziu, sodiu şi potasiu. Masa moleculară: 40.000-250.000. Este insolubil în apă. Sărurile sale solubile se utilizează ca substanţe auxiliare pentru: suspensii, emulsii, comprimate etc. V. *E 400*.

Acid aminoglutaric / *Aminoglutaric acid*. Sin. *Acid glutamic* (v.).

Acid aminosuccinic / *Aminosuccinic acid*. Sin. *Acid aspartic* (v.).

Acid antranilic / *Anthranylic acid*. Catabolit urinar provenit din oxidarea incompletă a triptofanului la om. V. *Acid mefenamic*.

Acid arahidonic / *Arachidonic acid*. Acid gras nesaturat cu 20 de atomi de carbon: acid Δ 5,8,11,14 eicosatetraenoic (gr. *eicosa* = 20), cu formula generală $C_{20}H_{32}O_2$. Este un acid gras nesaturat, cu patru grupe etilenice: $CH_3{-}(CH_2)_4{-}(CH{=}CH{-}CH_2)_4{-}(CH_2)_2{-}COOH$, prin hidrogenare trece în acid arahidonic: $CH_3{-}(CH_2)_{18}{-}COOH$, acid gras saturat, prezent în uleiul de arahide. Constituent special al fosfatidelor naturale, derivat din fosfolipidele membranelor celulare. Fosfatidele sunt agenţi cu activitate superficială şi au un rol important în permeabilitatea membranelor celulare. Este degradat de ciclooxigenază în prostangladine, prostaciclină şi tromboxan A_2, iar de lipooxigenază în leucotriene, fiind astfel precursor (prin activitatea fosfolipazei A_2) în biosinteza acestor substanţe biogene active, denumite eicosanoide. Medicamentele antiinflamatoare steroidiene (AIS) inhibă formarea de acid arahidonic şi implicit a tuturor derivaţilor săi, în timp ce antiinflamatoarele non-stereoidiene (AINS) şi aspirina ar bloca doar activitatea ciclooxigenazei, fără să afecteze producerea de leucotriene (v. *Inflamaţie*).

Acid ascorbic / *Ascorbic acid*. Denumirea chimică a vitaminei C. V. *E 300*.

Acid aspartic / *Aspartic acid*. Sin. *Acid aminosuccinic*. $COOH{-}CH(NH_2){-}CH_2{-}COOH$. Aminoacid neesenţial, component al proteinelor, care are un rol central în metabolismul altor aminoacizi şi în sinteza ureei.

Acid azotic / *Nitric acid*. Sin. *Acid nitric*. HNO_3. Lichid incolor, foarte puternic coroziv. Se utilizează în industrie (explozivi, coloranţi, medicamente şi ca reactiv).

Acid barbituric / *Barbituric acid*. $C_4H_4N_2O_3$. Se prepară din combinarea acidului malonic cu uree, iar derivaţii săi se numesc barbiturice, dintre care cel mai cunoscut este fenobarbitalul (acidul fenil-etilbarbituric) utilizat ca sedativ, hipnotic şi anticonvulsivant.

Acid benzoic / *Benzoic acid*. C_6H_5COOH. Pulbere cristalină, albă, insolubilă în apă. Se utilizează drept conservant alimentar sau în medicamente, intră în compoziţia unor unguente cosmetice, datorită acţiunii sale keratolitice. Zaharina este derivată din acidul benzoic. Din alimente se elimină ca acid hipuric. V. *E 210*.

Acid beta(β)-hidroxibutiric / *β-hydroxibutyric acid*. Produs de degradare incompletă a lipidelor, prezent în urina diabeticilor, când creşte conversia acizilor graşi în cetone. V. *Corpi cetonici*.

Acid biliar / *Biliary acid*. Este sintetizat în celulele poligonale ale ficatului şi acumulat ca săruri biliare în vezicula biliară. La om sunt patru acizi: colic, dezoxicolic, chenodezoxicolic şi litocolic. Are rol emulgator şi de promotor al absorbţiei.

Acid boric / *Boric acid*. H_3BO_3. Paiete, lamele albe lucioase, solubil în alcool, în apă 3%. Se utilizează ca antiseptic extern: tegumente şi mucoase. Este toxic, nu se administrează intern şi nici pe cale parenterală. V. *E 952*.

Acid carbolic / *Carbolic acid*. Sin. *Fenol*, (v.) *Acid fenic*.

Acid carbolic lichefiat / *Liquescent carbolic acid*. Sin. *Fenol lichefiat* (v.).

Acid carbonic / *Carbonic acid*. H_2CO_3. Acid organic slab care în soluţie apoasă se află în formă disociată, în cea mai mare parte, de CO_2. În sânge se află ca: ion bicarbonat (HCO_3^-) şi CO_2, dizolvat în raport de 20:1. Anhidraza carbonică are rolul de a cataliza conversia CO_2 în HCO_3^-.

Acid carminic / *Carmines*, *Carminic acid*, *Cochineal*. V. *E 120*.

Acid chenodezoxicolic / *Chenodezoxycholic acid*. Acid biliar primar, administrat *per os* pentru dizolvarea calculilor biliari de colesterol.

Acid ciclamic şi săruri / *Cyclamates*. V. *E 952*.

Acid citric / *Citric acid*. Acid organic tricarboxilic, sub formă de cristale transparente, cu gust acru, solubil în apă. În natură, se găseşte în cantitate mare în fructe, în special din familia *Citrus* (citrice). În organism, intervine în ciclul Krebs; este un chelator al calciului. Se utilizează ca săruri şi ca acid în diferite medicamente, dar şi pentru conservarea sângelui. V. *E 330*.

Acid clavulanic / *Clavulanic acid*. Compus natural obţinut prin biosinteză, inhibitor de beta-lactamază, produs de *Streptomyces clavuligerus*, descoperit de cercetătorii de la firma Beecham, în 1975. Substanţă cristalizată, instabilă în mediu acid. Potenţează acţiunea antibacteriană a unor antibiotice beta-lactamice, cu spectru larg. Acţionează ca un inhibitor „sinucigaş" al enzimelor, ce inactivează antibioticul beta-lactamic. Practic, acidul clavulanic se fixează ireversibil pe beta-lactamaze, formând un complex enzimo-inhibitor stabil şi inactiv. Acidul clavulanic se comportă ca un „partener de sacrificare", protejând antibioticul de asociere, de multe ori crescându-i activitatea. Are activitate antimicrobiană redusă, dar este un foarte bun inhibitor de beta-lactamaze, efect ce a lărgit spectrul unor peniciline şi cefalosporine cu care se asociază.

Acid clorhidric / *Hydrochloric acid.* HCl. Acid mineral, puternic, caustic, coroziv. **1.** În farmacie, se utilizează ca reactiv şi ca soluţie 10% (acid clorhidric diluat) în: aclorhidrie, hipoclorhidrie, favorizează absorbţia fierului, acidului ascorbic. **2.** În sucul gastric se găseşte liber, în concentraţie de 0,4% şi este secretat activ de către celulele oxintice (circa 1 miliard de celule) ale glandelor regiunii fundice şi ale corpului gastric. Mecanismul său de secreţie implică pompa de H^+ / K^+, care asigură transportul activ de H^+, anionul Cl^- provenind din disocierea clorurii de sodiu. **3.** În stomatologie, se utilizează în tehnica dentară la îndepărtarea masei de ambalat, pentru lucrările turnate, pentru dizolvarea cementului dentar şi ca oxidant. V. *E 507.*

Acid colic / *Cholic acid.* Acid biliar primar, derivat din colesterol.

Acid delta(δ)-aminolevulinic / *δ-aminolevulinic acid.* Abr. ALA. Acid rezultat din condensarea succinil-coenzimei A şi a glicinei, în etapa iniţială de sinteză a hemului, ce are loc în mitocondrii. Prin condensarea a două molecule de acid δ-aminolevulinic se formează porfobilinogenul. Dozarea acestui acid în urină este un test major pentru depistarea saturnismului, deoarece inhibiţia enzimatică determinată de plumb, în cursul sintezei hemului, provoacă acumularea sa şi creşterea eliminării sale prin urină.

Acid dezoxiribonucleic / *Dezoxyribonucleic acid.* Abr. ADN (v.) sau DNA (abr. engleză). Este suportul material al informaţiei genetice a organismelor vii. La eucariote, cea mai mare parte a ADN-ului este localizată în nucleul celulelor sub formă de filamente lungi care adoptă o structură particulară în momentul diviziunii celulare: cromozomi al căror număr este variabil, în funcţie de specie. ADN-ul este un polinucleotid, un acid nucleic alcătuit din polideoxiribonucleotide, în care gruparea 3'-hidroxi a unui deoxiribonucleotid este legată de gruparea 5'-hidroxi a deoxiribonucleotidului adiacent, printr-o legătură fosfat-diesterică. Are masa moleculară mare. ADN-ul conţine patru tipuri de deoxiribonucleotide derivate din bazele azotate: adenina, guanina, timina şi citozina. Partea glucidică este deoxiriboza. În secvenţa deoxiribonucleotidelor corespunzătoare este înscrisă informaţia genetică, pentru a specifica structura proteinelor din organism. Modelul tridimensional al moleculei de ADN, elaborat de Watson, Crick şi Wilkins, are următoarele caracteristici: două lanţuri polideoxiribonucleotidice se răsucesc elicoidal şi în acelaşi sens în jurul unui ax comun, formând un dublu helix cu orientare dreaptă.

Acid docosahexanoic / *Docosahexanoic acid.* Abr. ADH. (gr. *docosa* = 22 şi fr. *hexa*, gr. *exas* = 6) Este un acid gras Omega-3 cu 22 de atomi de carbon şi şase duble legături. Este un component al unui complex de acizi graşi nesaturaţi, obţinut din uleiul de peşte, denumit generic *Omega 3* (v.).

Acid eicosapentanoic / *Eicosapentanoic acid.* Abr. EPA. (gr. *eicosa* = 20 şi gr. *pente* = 5) Este un acid gras cu 20 de atomi de carbon şi 5 duble legături. Este un component al unui complex de acizi graşi nesaturaţi, obţinut din uleiul de peşte, denumit generic *Omega 3* (v.).

Acid epsilon(ε)-aminocaproic / *ε-aminocaproic acid* (DCI). Abr. EACA. Acid cu acţiune antifibrinolitică puternică, ce inhibă activatorii plasminogenului prezenţi în secreţiile orale şi stabilizează formarea cheagului în ţesuturi. Este folosit în asociere cu factorul VIII, în profilaxia hemoragiilor, în special la pacienţii hemofilici supuşi intervenţiilor chirurgicale stomatologice.

Acid eritorbic / *Erythorbic acid.* V. *E 315.*

Acid etacrinic / *Ethacrinic acid.* Derivat al acidului fenoxiacetic, cu acţiune diuretică foarte puternică şi de scurtă durată. Acţionează la nivelul porţiunii ascendente a ansei lui Henle, unde inhibă resorbţia sării, fără apă. Datorită acţiunii intense, riscul dezechilibrelor hidroelectrolitice este mare. Este considerat un diuretic de rezervă.

Acid etilendiamino-tetraacetic / *Ethylendiaminetetraacetic acid.* Abr. EDTA. Agent chelator al metalelor grele, în special calciu şi magneziu. Se utilizează ca săruri de sodiu sau calciu, pentru îndepărtarea din organism, prin chelare, a unor substanţe ca plumbul.

Acid fenic / *Phenic acid.* Sin. *Acid carbolic, Fenol* (v.).

Acid fenilacetic / *Phenylacetic acid.* Acid aromatic izolat din esenţele florale (petale de trandafir) şi utilizat pentru fabricarea parfumurilor. În organism este un catabolit anormal al fenilalaninei, format şi excretat în exces, în fenilcetonurie.

Acid fenilpiruvic / *Phenylpyruvic acid.* Metabolit al fenilalaninei, format şi excretat în exces în fenilcetonurie. Din cauza deficitului ereditar de fenilalaninhidroxilază, fenilalanina nu poate fi convertită în tirozină, fiind deturnată pe căi metabolice alternative, cu producere de acid fenilpiruvic, acid fenilacetic şi acid fenil-lactic.

Acid fitic / *Phytic acid.* Acid inozitolhexafosforic, care are proprietatea de a se combina cu sărurile de calciu din tubul digestiv, cărora le împiedică absorbţia. Se utilizează în litiaza calcică cu hipercalciurie.

Acid flufenamic / *Fluphenamic acid.* Derivat al acidului antranilic, cu acţiune antiinflamatoare marcată, folosit ca antireumatic.

Acid fluorhidric / *Hydrofluoric acid.* Acid mineral puternic, toxic, foarte coroziv, atacă majoritatea metalelor formând fluoruri, atacă siliciul şi sticla. Sărurile sale (fluorura de sodiu, monofluorfosfatul de sodiu) şi aminele fluorurate se utilizează în forme farmaceutice pentru prevenirea sau combaterea cariilor dentare: soluţii, ape de gură, paste de dinţi.

Acid folic / *Folic acid.* Sin. *Acid pteroilglutamic, Vitamina B_9, Vitamina M.* $C_{19}H_{19}N_7O_6$. Face parte din grupul vitaminelor B; vitamină hidrosolubilă, formată din pteridină, o moleculă de acid paraaminobenzoic (PABA) şi acid glutamic. Se află în plantele verzi, ficat şi drojdii, se prepară şi prin sinteză. Nu poate fi sintetizat de organismul animal, de aceea este un component indispensabil al dietei. Ia parte în procesele de sinteză şi maturare a eritrocitului. Este activ în anemia megaloblastică, anemia din cursul sarcinii, la copii hrăniţi artificial, în cursul tratamentului cu antifolice sau anticonvulsivante. Sub formă de acid tetrahidrofolic (FH_4), are funcţie enzimatică în activitatea transferazelor, care transferă grupuri cu atomi de carbon (metil-transferaze, formil-transferaze), acţionând uneori cuplat cu coenzimele cobalaminice. Participă la sinteza ADN, sub formă de N^5-N^{10}-metilentetrahidrofolat (N^5-N^{10}-metilen FH_4), prin metilarea deoxiuridil monofosfatului (d UMP), în deoxitimidilmonofosfat. Deficitul de vitamină B_{12} blochează acidul folic într-o formă inutilizabilă pentru sinteza ADN şi conduce la perturbarea diviziunii celulare. V. *Vitamina B_9* sau *B_e*.

Acid folinic / *Folinic acid, Leucovorin.* Sin. *Acid tetrahidrofolic.* Derivat al tetrahidrofolatului care ocoleşte blocajul metabolismului folaţilor produs de inhibitorii dehidrofolat-reductazei; furnizează o formă de folat ce intră direct în ciclul metabolic al radicalilor monocarbonici. Este un antagonist biochimic al medicamentelor antifolice.

Acid fosfatidic / *Phosphatidic acid.* Compus derivat din glicerol în care cele două funcţii de alcool sunt esterificate cu acizi graşi, iar a treia funcţie, de o moleculă de acid fosforic. Face parte din compoziţia fosfolipidelor care formează bistratul lipidic al membranelor celulare: fosfatidilcolina, fosfatidiletanolamina, fosfatidilnozitol, fosfatidilserina.

Acid fosforic / *Phosphoric acid.* H_3PO_4. **1.** Acid mineral care în farmacie se utilizează ca reactiv şi sub formă de săruri, în diferite forme farmaceutice. **2.** Intră în compoziţia substanţelor organice diverse şi intervine în reacţiile enzimatice. Se utilizează ca acidifiant urinar, acidulant alimentar şi în stomatologie. V. *E 338.*

Acid fumaric / *Fumaric acid.* V. *E 297.*

Acid fusidic / *Fusidic acid.* Sin. *Ramicin.* Antibiotic izolat din culturi de *Fusidium coccineum*, de W.O. Godtfredsen, în 1962. Are structură steroidică. Cristale albe, p.t. 192-193°C, insolubil în apă, se foloseşte ca sare de sodiu. Are acţiune asupra germenilor Gram(+), microbacteriilor şi protozoarelor. Se indică în tratamentul infecţiilor severe cu stafilococi şi germeni anaerobi.

Acid gama(γ)-aminobutiric / *Gamma-aminobutyric acid.* Abr. GABA. Aminoacid derivat de la acidul glutamic. Funcţionează ca mediator chimic în sinapsele din SNC, mediind influenţele inhibitorii ale neuronilor de asociere din creier. Acţionează două subtipuri de receptori GABA-ergici, A şi B, care formează un complex cu canalul membranar pentru Cl^-, ce se deschide permiţând influxul ionilor şi hiperpolarizarea. Benzodiazepinele facilitează acţionarea receptorilor A de către GABA.

Acid glioxilic / *Glyoxylic acid.* Acid rezultat ca intermediar în conversia acidului glicolic în glicină. Reprezintă şi precursorul primar al acidului oxalic la om, excretat în urină, în hiperoxalurie.

Acid gluconic / *Gluconic acid.* V. *E 574.*

Acid glutamic / *Glutamic acid.* Sin. *Acid aminoglutaric.* Acid monoamino-dicarboxilic: $COOH–(CH_2)_2–CH(NH_2)–COOH$. Are simbolul GLU sau E. Aminoacid neesenţial, sintetizat în organism, component al proteinelor tisulare şi plasmatice, al glutationului şi al vitaminelor din grupul acidului folic. Precursor al acidului gama-aminobutiric (GABA) şi are rol de neurotransmiţător excitator în toate regiunile SNC. Glutamatul de sodiu se utilizează ca medicament în encefalopatii (pentru ameliorarea capacităţii intelectuale) şi în epilepsie. V. *E 620.*

Acid gras / *Fatty acid.* Acid gras solubil, aflat natural în epiderm şi în produsele cosmetice. Acesta include acizii: oleic, stearic, palmitic şi linoleic. V. *Acizi graşi.*

Acid guanidinosuccinic / *Guanidinosuccinic acid.* Produs final al metabolizării proteinelor şi aminoacizilor.

Acid guanilic / *Guanylic acid.* V. *E 626.*

Acid hialuronic / *Hyaluronic acid.* Este un compus glicozaminoglican neramificat şi nesulfatat, acid mucopolizaridic, format din repetarea unităţilor de dizaharide ale acidului D-glucuronic şi a N-acetilglucozaminei legate α-(1→4) şi, respectiv, β-(1→3). Se produce industrial prin fermentaţie cu streptococi. Are un rol important în multe mecanisme biologice; el este prezent şi în ţesuturile conjunctive umane. Intră în complexul de proteoglucani care formează matricea extracelulară, cu rol de agent protector. În organism se află în: lichidul sinovial, umoarea apoasă şi umoarea sticloasă. Are rol în a regulariza nivelul de hidratare a pielii. În formulările cosmetice formează un strat umectant, non-ocluziv de umiditate pe piele. Se utilizează ca material viscoelastic în chirurgia oculară şi ca vehicul în eliberarea oculară a pilocarpinei.

Acid hipuric / *Hippuric acid.* $C_6H_5CO–NH–CH_2–COOH$. Produs de detoxifiere a acidului benzoic, rezultat prin conjugarea acestuia cu glicina. Se află în unele alimente vegetale; este eliminat prin urină.

Acid homogentizic / *Homogentizic acid.* Sin. *Alcaptonă* (v.).

Acid homovanilic / *Homovanillic acid.* Abr. HVA. Catabolit al dopaminei, cu eliminare urinară crescută la pacienţii cu feocromocitom sau alte tumori secretante de catecolamine.

Acid inozinic / *Inosinic acid.* V. *E 630.*

Acid izoascorbic / *Erythorbic acid.* V. *E 315.*

Acid lactic / *Lactic acid.* **1.** Produs cu formula generală $C_3H_6O_3$, Mr = 90,08 şi formula structurală: $CH_3–CH(OH)–COOH$; acid 2-hidroxi-propionic. A fost descoperit de Scheele în 1780, în laptele acru. Lichid de consistenţă siropoasă, incolor sau slab gălbui, miros slab caracteristic şi gust acru, higroscopic, d = 1,206-1,216. Se solidifică, prin răcire, în cristale, cu p.t. 18°C; miscibil cu apa, etanolul şi eterul etilic. Sub acţiunea razelor UV, acidul lactic se descompune în dioxid de carbon şi alcool, cu urme de monoxid de carbon şi acetaldehidă. De aceea se păstrează în flacoane de capacitate mică, ferit de lumină, la „Separanda". La temperaturi de peste 160°C, se volatilizează şi se descompune. Produsul nu trebuie să degaje miros de acid butiric, dacă este încălzit uşor. Se poate obţine prin fermentaţia lactică a sucurilor bogate în glucoză sau zahăr invertit sub influenţa microorganismelor: bacilul lactic (existent în brânza fermentată, *Streptococcus lactis communis* şi lactobacilii *bulgaricus* şi *casei.* Fiind un α-hidroxiacid, în timpul păstrării au loc esterificarea între două molecule de acid lactic, cu formarea de acid lactil-lactic: acid 2-(2-hidroxipropioniloxi)-propionic, cu formula $C_6H_{10}O_5$, în proporţie de cel mult 30%. Sărurile acidului lactic sunt produse cristalizate, solubile în apă. Se utilizează ca antiseptic, acidifiant, cheratolitic, în concentraţii de peste 20%. Acidul lactic întârzie putrefacţia, fiind indicat în diaree sub formă de limonadă, în doze de 5 g / zi. Ca soluţie 1-2% se poate folosi în spălături vaginale, gargară (în asociere cu alte substanţe), în angina streptococică. **2.** În organism se formează în muşchi, în timpul respiraţiei celulare anaerobe, după exerciţii fizice intense. Se produce şi în cazul în care glucoza nu poate fi transformată în acid piruvic, în procesul de glicoliză. Contribuie la oboseala musculară. Unele bacterii transformă lactoza în acid lactic (fermentaţie lactică), iar laptele îmbogăţit cu acid lactic ajută la prevenirea dezvoltării bacteriilor generatoare de putrefacţie în intestinul gros.

Acid lauric / *Lauric acid.* Acid dodecilic normal: $C_{21}H_{24}O_2$, cu Mr = 200 şi formula structurală: $CH_3–(CH_2)_{10}–COOH$. Corp solid, insolubil în apă, solubil în solvenţi organici, p.t. 43,6°C. Se găseşte în uleiul de dafin (*Laurus nobilis*), alături de acidul stearic; este componentul principal (45-48%) din uleiul nucii de cocos, alături de acidul miristic ($C_{14}H_{28}O_2$, 16-20%); se află şi în untul de cacao şi uleiul de *Croton tiglium.* Uleiul de palmier constituie o materie primă pentru industria săpunurilor şi a altor emulgatori care au în compoziţie acidul lauric. Derivaţii obţinuţi din acidul lauric se utilizează ca emulgatori şi umectanţi: laurilsulfatul de sodiu (Duponal C, emulgator L/H, cu HLB = 40, utilizat în şampoane, paste de dinţi), laurilsulfatul de trietanolamină, tween 20, tween 21, Brij 30 şi 35, laurilsarcozinatul de sodiu, monolauratul de PEG.

Acid Lewis / *Lewis acid.* Acid ce poate forma o legătură chimică prin punerea în comun a unei perechi de electroni donată de o altă specie.

Acid linoleic / *Linoleic acid.* Sin. *Acid linolic.* Acid gras polinesaturat esenţial conţinut în uleiul de peşte şi uleiuri vegetale. Acid 9,12-octadienoic, $C_{18}H_{32}O_2$, cu formula: $CH_3–(CH_2)_4–CH=CH–CH_2–CH=CH–(CH_2)_7–COOH$. Din cauza celor două legături duble, poate exista în forma a patru izomeri geometrici. Acidul linolic existent în trigliceride este izomerul cis-cis, cu p.t. (–5)-(–6)°C; este unul dintre constituenţii trigliceridelor din plantele oleaginoase; în uleiul de măsline se află în proporţie mică. În uleiurile de *Malvaceae* şi *Bombacaceae* se află în proporţie de 50%, alături de acidul palmitic (20-50%). Uleiurile de *Rosaceae*, *Compositae*, *Labiate*, *Linaceae* (in), graminee şi alte familii conţin 10-15% acid palmitic, 30-60% acid oleic şi 30-60% acid linolic. Uleiul de floarea-soarelui (*Helianthus annus*) conţine cca 55-65% acid linolic, 33-36% acid oleic şi 5-10% acizi palmitic şi stearic. Grăsimile animalelor terestre conţin acid oleic într-o proporţie foarte mică. Acidul linolic are rol important în echilibrul materiilor grase dintr-un regim alimentar; atât acidul linolic, cât şi esterul său, linoleatul de etil, sunt utilizaţi în tratamentul eczemei atribuite carenţei de lipide. Linoleatul de trietanolamină este folosit în gelurile de duş, spumantele de baie, emulsii şi creme care se aplică după baie. Este precursor al acidului arahidonic.

Acid linolenic / *Linolenic acid.* Acidul 9,12,15-octadeca-trienoic, cu formula: $C_{18}H_{30}O_2$, Mr = 282. Formula structurală: $CH_3–(CH_2–CH=CH)_3–(CH_2)_7–COOH$. Este un izomer al acizilor eleostearici şi se află într-o proporţie crescută în uleiul de in (*Linum usitatissimum*) sub forma izomerului cis-cis-cis. Este cunoscut ca vitamina F (prima oară în SUA). A fost izolat din uleiul de in prin hidroliză, la temperatură joasă, în solvenţi organici, p.t. 11°C; se oxidează uşor şi se polimerizează uşor; în uleiul de in se află în proporţie de 45-50%, alături de acidul linolic, 22-30%, acid oleic 15-25% şi acid palmitic 6-10%. Se utilizează ca agent sicativ pentru fabricarea de lacuri şi vopsele şi în industria farmaceutică pentru prepararea de emulsii topice (linimentul de calciu), în preparate pentru tratamentul ihtiozei, arsuri solare, degerături.

Acid malic / *Malic acid.* V. *E 296.*

Acid mefenamic / *Mefenamic acid.* Derivat al acidului antranilic, cu proprietăţi analgezice şi antiinflamatoare. Se utilizează în artrita reumatoidă şi dismenoree. Intoxicaţia cu acest acid poate cauza colaps cardiovascular, stop cardiac, comă sau depresie respiratorie.

Acid metatartric / *Metatartaric acid.* V. *E 353.*

Acid miristic / *Miristic acid.* Sin. *Acid tetradecanoic.* Acid gras, saturat, cu catenă normală; are formula: $C_{14}H_{28}O_2$ şi Mr = 228; formula structurală: $CH_3–(CH_2)_{12}–COOH$. Se află în natură în trigliceridele vegetale, dar ca acid gras secundar (sub 10%). În seminţele unor specii de palmieri, trigliceridele conţin 45-48% acid lauric şi 16-20% acid miristic, de aceea grăsimile acestea sunt o materie primă mult folosită în industria de produse cosmetice (săpunuri, diferiţi emulgatori). Acidul miristic este un produs solid, cu p.t. = 54,4°C şi se utilizează ca lubrifiant pentru comprimate şi la obţinerea de derivaţi cu rol de solvent, emulgator, solubilizant.

Acid nicotinic / *Nicotinic acid.* $C_6H_5NO_2$. Acid cu proprietăţi vitaminice, prezent în celulele vii (ficat, lapte, drojdie, porumb). Este utilizat ca nicotinamidă (*vitamina PP*) drept vasodilatator şi pentru tratamentul pelagrei.

Acid nucleic / *Nucleic acid.* V. şi acizi nucleici: ADN, ARN.

Acid oleic / *Oleic acid.* Acid organic cu formula generală: $C_{18}H_{34}O_2$ şi Mr = 282,452, p.t. = 13-16°C. Are formula structurală: $CH_3–(CH_2)_7–CH=CH–(CH_2)_7–COOH$. Este un acid gras nesaturat, cu 18 atomi de carbon şi o legătură dublă, etilenică; izomerul trans-acid oleic este lichid, iar forma cis-acid elaidic este solidă (se obţine din acid oleic, sub acţiunea vaporilor nitroşi). Cel mai răspândit şi mai abundent acid gras din natură, intră în compoziţia grăsimilor animale şi vegetale (esteri ai glicerinei cu acizii graşi). Lichid uleios, galben-deschis, cu gust şi miros caracteristic, dulceag. Sub acţiunea aerului şi a luminii, a urmelor de apă, se oxidează în compuşi de culoare galben-brună (peroxizi). La temperaturi sub 10°C trece într-o masă solidă, albicioasă, care se topeşte la 14°C. Acidul oleic este solubil în alcool, are densitatea 0,89 şi i.a. = 186-195. În amestec cu etanolaminele sau cu morfolina, formează un agent emulgator bun, utilizat în emulsiile de tipul L / H.

Acid organic / *Organic acid.* Denumire generică pentru acizii carboxilici: mono-, di- şi tricarboxilici alifatici şi aromatici, cu formula generală: R–COOH.

Acid orotic / *Orotic acid.* Intermediar al sintezei pirimidinelor. Eliminarea sa în urină creşte în aciduria orotică, boală ereditară autozomal recesivă, caracterizată prin anemie megaloblastică rezistentă la vitamina B_{12}, legată de un deficit enzimatic al metabolismului acidului orotic.

Acid ortofosforic / *Phosphoric acid.* V. *E 338.*

Acid oxalacetic / *Oxaloacetic acid.* Acid organic cetodicarboxilic, constituent al ciclului lui Krebs, sintetizat din aspartat şi piruvat, care se conjugă cu coenzima A pentru a forma citrat. Constituie o legătură între metabolismul proteinelor şi glucidelor, deoarece poate fi convertit în acid aspartic şi este intermediar în calea gluconeogenetică.

Acid oxalic / *Oxalic acid.* Sin. *Acid etandioic.* Acid organic dicarboxilic, cu formula: $C_2H_2O_4$, Mr = 126,068 şi cu formula structurală: $HOOC–COOH \cdot 2H_2O$; a fost descoperit de Scheele în 1776; pulbere cristalină albă (prisme monoclinice), fără miros, gust acid; nu este eflorescentă, se volatilizează prin încălzire, iar în atmosferă uscată, la peste 20°C, pierde apa de cristalizare. Este solubil 1:9 părţi apă la 15°C, solubil 1:25 părţi alcool, puţin solubil în eter; se topeşte la 101°C, apoi se deshidratează şi trece în acid anhidru, care se topeşte la 189°C. Acidul oxalic anhidru, la temperatura de 150°C, sublimează fără descompunere. Acidul oxalic este foarte răspândit în regnul vegetal, în special în plantele din fam. *Polygonaceae* (*Rumex oxalis*), sub formă de săruri de sodiu, potasiu (oxalatul acid de potasiu se numeşte sare de măcriş). Se găseşte în proporţie foarte mică în sânge şi urină (12-43 m/L, urină). Sub formă de oxalat de calciu cristalizat este decelat ca produs de excreţie în sedimentele urinare. Industrial, se poate obţine din celuloză (deşeuri de lemn) şi prin fermentarea sucurilor bogate în zaharuri (glucoză, zaharoză), de către *Saccharomyces Hansenii* sau a acidului glucuronic, de către *Aspergillus niger*. Compus toxic pentru organism deoarece scoate calciul, sub formă de oxalat de calciu, care se depune prin formare de calculi urinari. Se formează în organism în cursul degradării acidului ascorbic şi glicocolului. Este caustic şi iritant, produce convulsii şi deces (la doze de câteva grame, la om); ca antidot se folosesc sărurile de calciu, mai ales clorura.

Acid palmitic / *Palmitic acid.* Acid organic, gras, saturat cu formula generală $C_{16}H_{32}O_2$, acid hexadecilenic: $CH_3–(CH_2)_{14}–COOH$. Masă albă sau alb-gălbuie, onctuoasă, cu p.t. 62°C, Mr = 256,4. Se obţine, alături de acidul stearic, prin saponificarea grăsimilor animale, în principal a grăsimii de porc. După acidulare rezultă un amestec galben de acizi graşi, care se solidifică parţial. Separarea de acidul oleic lichid are loc prin răcire bruscă. Acizii graşi se pot separa şi prin distilare sub presiune redusă. În stare pură, acidul palmitic se poate obţine prin sinteză din acidul oleic, în topitură alcalină, când are loc deplasarea dublei legături, concomitent cu ruperea moleculei (decondensare aldolică, urmată de oxidare – F. Varrentrapp, 1840). Alături de acidul palmitic se formează şi acidul acetic. Acidul palmitic şi acidul stearic se utilizează pentru fabricarea granulelor şi comprimatelor ca excipient antifricţional – îmbunătăţesc curgerea materialului solid din pâlnia maşinii de comprimat şi sunt un bun lubrifiant (evită aderarea comprimatelor de matriţă şi poansoane). În tehnologia farmaceutică, se utilizează şi compuşi ca: palmitatul de izopropil, palmitatul de ascorbil, monopalmitatul de sorbitan (span 40), monopalmitatul de polioxietilen-20-sorbitan (tween 40).

Acid paraaminobenzoic / *Paraaminobenzoic acid.* Sin. *Biotină, Vitamina* B_8. Abr. PABA. Are formula: $NH_2C_6H_4COOH$. V. şi *Vitamina* B_8.

Acid paraaminohipuric / *Paraaminohippuric acid.* Abr. PAH. Acid organic utilizat pentru explorarea funcţională a excreţiei tubulare renale.

Acid paraaminosalicilic / *Paraaminosalicylic acid.* Abr. PAS, cu formula: $C_7H_7NO_3$. Se utilizează ca agent tuberculostatic minor, în asociere cu streptomicina şi izoniazida (HIN, abr. de la hidrazida acidului izoniconitic).

Acid picric / *Picric acid.* Acid organic, cristale galbene, insolubil în apă; sărurile sale se numesc picraţi; este foarte toxic. S-a utilizat în trecut ca antiseptic în dermatoze veziculare. Se utilizează ca reactiv în chimia analitică şi în anatomia patologică, drept fixator al ţesuturilor.

Acid piruvic / *Pyruvic acid*. Acid organic monocarboxilic, cu formula: $CH_3–CO–COOH$. Are rol important în ciclul Krebs. Reprezintă un produs intermediar în metabolismul glucidelor, grăsimilor şi aminoacizilor. Cantitatea de acid piruvic din sânge şi ţesuturi creşte în deficitul de tiramină, care are rol esenţial în oxidarea sa.

Acid poli (lactic-co-glicolic) / *Poly (lactic-co-glicolic) acid*. Abr. APLG.

Acid poliprotic / *Polyprotic acid*. Component care cedează mai mult de un proton.

Acid propionic / *Propionic acid*. V. *E 280*.

Acid pseudomonic / *Pseudomonic acid*. Sin. *Mupirocină*. Antibiotic produs de *Pseudomonas fluorescens*. Acţionează prin inhibarea izoleucin-ARNt sintetazei, blocând competitiv situsul de legare a izoleucinei bacteriene. Este selectiv pentru bacterii.

Acid retinoic / *Retinoic acid*. Produs de oxidare ireversibilă a retinolului (vitamina A), cu acţiune keratolitică, utilizat în tratamentul topic al acneei vulgare şi în unele forme de cancer la sân. Are rol important în procesele de creştere.

Acid ribonucleic / *Ribonucleic acid*. Vezi ARN.

Acid ricinoleic / *Ricinoleic acid*. Este un hidroxiacid gras nesaturat, acid 12-hidroxioleic, cu formula structurală $C_{18}H_{34}O_3$, are Mr = 298 şi formula structurală: $CH_3–(CH_2)_5–CH–OH–CH_2–CH=CH–(CH_2)_7–COOH$. Se găseşte în proporţie de 88% în uleiul de ricin şi este folosit la sinteza altor compuşi. Prin distilarea sub presiune scăzută a uleiului de ricin are loc descompunerea termică a acidului ricinoleic cu formare de heptanal (oenantol) şi a acidului undecilenic (acid cu acţiune sporicidă). Prin tratarea uleiului de ricin cu hidroxid de sodiu se formează ricinoleatul de sodiu, care, prin descompunere termică, formează 2-octanol şi acid sebacic (sare de sodiu): $COOH–(CH_2)_8–COONa$. Esterii acidului sebacic se utilizează ca plastifianţi în industria maselor plastice.

Acid salicilic / *Salicylic acid*. Acid orto-hidroxibenzoic $C_7H_6O_3$, extras iniţial din scoarţa de salcie albă (*Salix alba*) şi din frunzele de *Pyrola minor*, obţinut astăzi prin sinteză din fenol. Se utilizează pentru prepararea aspirinei, a salicilaţilor şi a numeroşi coloranţi. Are acţiune antiseptică locală, bacteriostatică, antifungică şi keratolitică.

Acid sialic / *Sialic acid*. Derivat N-acetilat al acidului neuraminic. Este un component principal al funcţiei glucidice a glicoproteinelor de la nivelul membranei celulare (în structura capsulei bacteriene); previne acumularea la suprafaţa bacteriilor a fracţiunii C 3b a complementului, în cantitate suficientă pentru a iniţia uciderea microorganismelor.

Acid slab / *Weak acid*. Substanţă acidă cu o valoare mică a constantei de disociere (disociază în proporţie redusă).

Acid sorbic / *Sorbic acid*. Acid nesaturat, hexa-2,4-dienoic, cu formula brută $C_6H_8O_2$ şi Mr = 112. Are formula structurală: $CH_3–CH=CH–CH=CH–COOH$. A fost identificat în fructele scoruşului de munte (*Sorbus aucuparia*). Se poate obţine prin condensarea aldehidei crotonice ($CH_3–CH=CH–CHO$) cu acidul malonic ($CH_2(COOH)_2$). Pulbere cristalină albă, cu miros slab acru, p.t. = 134,5°C, solubil în 600 p. apă, 12 p. alcool, 7 p. etanol absolut, 16 p. cloroform, 20 p. eter, 300 p. glicerol, 12 p. izopropanol, 8 p. metanol, 16 p. propilenglicol. Este fungistatic în concentraţiile 0,05-0,20%, utilizat la mucilagii, emulsii, siropuri. Acţiunea sa este mult redusă la pH peste 6 şi este inactivat de agenţi emulgatori neionogeni (este inclus în micele); are activitate optimă la pH = 4,5. V. *E 200*.

Acid stearic / *Stearic acid, Stearine*. Sin. *Stearină*. (v.) Acid gras saturat cu formula: $C_{17}H_{35}COOH$, izolat din grăsimea de oaie; intră în compoziţia grăsimilor animale şi vegetale. Se utilizează ca bază pentru unguente, creme, supozitoare cu glicerină, emulsii cosmetice etc. V. *Stearină* şi *E 570*.

Acid succinic / *Succinic acid*. V. *E 363*.

Acid sulfuric / *Sulfuric acid*. Acid mineral, puternic, lichid viscos, foarte coroziv, iritant, fumans în stare concentrată; are formula: H_2SO_4. Se utilizează ca reactiv şi în industrie. V. *E 513*.

Acid tartric / *Tartaric acid*. V. *E 334*.

Acid tetrahidrofolic / *Folinic acid*. Sin. *Leucovorin, Acid folinic*.

Acid triprotic / *Triprotic acid*. Acid care conţine în moleculă trei atomi de hidrogen ionizabili. Ionizarea lor are loc în trei faze.

Acid undecilenic / *Undecylenic acid*. Acid monosaturat cu formula generală $C_{11}H_2O_2$ şi formula structurală: $CH=CH–(CH_2)_8–COOH$ şi Mr. = 184,27. Masă alb-gălbuie, cu p.t. 24,5°C şi p.f. 165°C, insolubilă în apă. Se obţine ca produs de descompunere a acidului ricinoleic, alături de aldehida heptilică (ocnantol, atunci când se distilează uleiul de ricin, sub presiune redusă). Acidul undecilenic şi sărurile sale, îndeosebi sarea de zinc, se folosesc în preparate dermatologice pentru acţiunea antifungică (distruge şi sporii), sub formă de pudre, unguente, şampoane etc.

Acid uric / *Uric acid*. Produs rezultat din catabolismul bazelor purinice (constituenţi ai acizilor nucleici), care se elimină prin urină. Se poate depune în rinichi şi produce calculi, sau în articulaţii şi să provoace crizele de gută.

Acidemie / *Acid(a)emia*. (*acid-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei ionilor de hidrogen în sânge, evidenţiată prin scăderea valorii pH-ului sangvin sub 7,35.

Acidifiant / *Acidificant, Acidifier*. (*acid-* + lat. *fio, -ere* = a face) **1.** Medicament care produce acidifierea urinei. Se utilizează pentru dizolvarea calculilor renali. Ex.: clorura de amoniu. **2.** Substanţă care măreşte aciditatea unui produs alimentar, conferindu-i un gust acru.

Acidifiere / *Acidification*. (*acid-* + lat. *fio, -ere* = a face) **1.** Adăugarea de acid într-o soluţie. **2.** Procesul de conversie a unei substanţe într-un acid. **3.** Ansamblul proceselor de la nivel renal care conduc la formarea de urină acidă.

Acidimetrie / *Acidimetry*. (*acid-* + gr. *metron* = măsură) Capitol al analizei chimice volumetrice care utilizează metodele de determinare a concentraţiei unui acid, folosind pentru titrare soluţii de baze, cu titru cunoscut.

Aciditate / *Acidity*. (*acid-*) **1.** Calitatea de a fi acid, datorită ionilor de hidrogen şi exprimată printr-un pH sub valoarea 7. **2.** Cantitatea totală de acid dintr-o soluţie. **3.** În ape naturale, cantitatea de acid carbonic şi alţi acizi dizolvaţi care reacţionează cu o bază tare până când valoarea pH-ului ajunge la 8,3. Se exprimă în mmol de ioni de hidroxil necesari pentru a aduce pH-ul unui volum de 1 litru soluţie la 8,3.

Aciditate gastrică / *Gastric acidity*. Aciditatea sucului gastric determinată de secreţia de acid clorhidric, care există liber sau combinat cu pepsină, acid lactic, cloruri etc., ce are valoarea de pH 0,9-1, cu variaţii mari între 0,1 şi 2,5. Acidul clorhidric participă la digestia clorhidropeptică a albuminelor până la stadiul de albumoze şi peptone.

Acidocetoză / *Acidoketosis, Ketoacidosis*. (*acid-* + lat. *acetum, -i* = oţet + *-oză*) Tip de acidoză metabolică observată uneori în diabet, în vărsăturile acetonemice sau secundar unor tulburări digestive sau hepatice, în postul prelungit etc. Acesta determină acumularea în organism a corpilor cetonici, rezultaţi din metabolizarea excesivă a lipidelor, care completează energetic perturbarea metabolismului glucidic. Are 3 faze: a. uşoară, a. de alarmă şi a. gravă.

Acidofil / *Acidophilic, Oxyphyl.* (*acid-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi, a plăcea) **1.** Proprietate a unui compus tisular sau celular de a avea afinitate selectivă pentru coloranţi acizi ca eozina. De ex. citoplasma este acidofilă. **2.** Specie de plantă acvatică sau terestră care se dezvoltă de preferinţă în medii acide (ex. plante de turbărie – muşchiul *Sphagnum*, roua-cerului, bumbăcăriţa).

Acidofită / *Acidophyte.* (*acido-* + gr. *phyton* = plantă) Plantă adaptată la mediul acid al solului (ex. ţăpoşica, afinul, păiuşul, mesteacănul pitic).

Acidogeneză / *Acid formation.* (*acid-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Formare de acid.

Acidoliză / *Acidolysis.* (*acid-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Reacţie de interesterificare, prin care radicalul acil al gliceridelor este înlocuit cu radicalul acil al altui acid carboxilic. Reacţia stă la baza obţinerii gliceridelor necesare fabricării margarinei.

Acidorezistenţă / *Acid fast.* (*acid-* + lat. *resistentia, -ae* = împotrivire, de la *resisto, -ere* = a rezista, a se împotrivi şi *sisto, -ere* = a se opri) Proprietate a unor substanţe de a rezista la acţiunea unui acid.

Acidotrofă / *Acidotrophic.* (*acido-* + gr. *trophein* = a mânca) Animale care consumă hrană cu caracter acid (ex. musculiţa de oţet *Drosophila melanogaster*).

Acidoză / *Acidosis.* (*acid-* + *-oză*) Stare metabolică patologică, cu perturbarea echilibrului acido-bazic în organism, cu predominanţa componentei acide în sânge, datorită fie scăderii bazelor, fie acumulării de metaboliţi acizi. Când pH-ul scade sub valoarea minimă fiziologică de 7,35, este o acidoză decompensată.

Acidurie / *Aciduria.* (*acid-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea în exces a unui acid prin urină.

Acilceramidă / *Acylceramide.* Ceramidă din structura stratului cornos al pielii care conţine rar linoleat. Are rol în organizarea lipidelor în spaţiile intercelulare ale stratului cornos şi pentru acţiunea funcţiei de barieră a pielii.

Acilglucozilceramidă / *Acylglucosylceramide.* Linoleat rar conţinut de glicosfingolipidele de la baza straturilor necornoase ale epiteliului keratinizat al pielii. Acesta este implicat în formarea granulelor lamelare şi este precursor al acilceramidei.

Acin- / *Acin-.* (lat. *acinus, -i* = boabă de strugure) Element de compunere care introduce în termeni referirea la forma unei boabe de strugure.

Acin / *Acinus, Acini.* N.A. *acinus.* (*acin-*) Unitate secretorie glandulară sub formă de fund de sac, care se deschide într-un canal secretor, de ex. glanda sebacee.

Acin pulmonar / *Lung acinus.* Unitatea anatomică şi fiziologică a segmentului pulmonar. Acinii au forma unei piramide triunghiulare, orientată cu vârful spre hilul pulmonar şi cu baza spre suprafaţa plămânului. Acinul porneşte de la o bronhiolă terminală şi are un volum de 150 mm^2. Un lobul are 30-50 acini. În plămâni, se admite că există 25.000-65.000 acini. Un acin începe cu o dilataţie de la care pornesc 3-5 canale, numite canale alveolare.

Acinetobacter / *Acinetobacter.* (gr. *akinetos* = imobil, de la *a* = privativ + *kein* = a mişca + *bakteria* = baston) Gen de diplococi saprofiţi, gram-negativi, ubicuitari în apă şi sol, din familia *Neisseriaceae.* Au virulenţă mică, dar prevalenţă crescută la nivelul pielii indivizilor sănătoşi. Au tendinţa de invazie în torentul sangvin la persoane cu catetere i.v., plăgi chirurgicale, arsuri şi pot produce meningite grave, abcese cerebrale, septicemii şi pleurezii.

Acinos / *Acinous.* (*acin-*) Format din acini; care are formă de acini.

Acizi graşi / *Fatty acids.* Acizi organici, carboxilici, cu formula generală: R–COOH, alifatici sau aromatici, insolubili în apă. Se găsesc larg răspândiţi în natură şi în regnul vegetal şi animal, în stare liberă şi în combinaţii ca: lipide, ceruri, esteri etc. Sunt substanţe solide, semisolide sau lichide, cu reactivitate chimică redusă. **1.** În farmacie, se utilizează unii ca emulgatori, iar alţii ca baze de unguente sau cu alte roluri de substanţe auxiliare, pentru prepararea de diferite forme farmaceutice. **2.** În organism, participă la esterificarea colesterolului, la formarea trigliceridelor circulante şi din depozitele de ţesut adipos sau pot circula legaţi de albumine. Au formula generală: $CH_3–(CH_2)_n–COOH$, cu n (par) cuprins între 4 şi 30. Se pot clasifica în: acizi saturaţi: acizii lauric (n+12), palmitic (n+16), stearic (n+18) şi nesaturaţi: linoleic, linolenic, oleic (n+18) şi arahidonic (n+20). V. *E 570.*

Acizi graşi esenţiali / *Essential fatty acids.* Denumire pentru acizii graşi care nu sunt sintetizaţi în organism: acizii linoleic, linolenic şi arahidonic. Absenţa lor din organism produce o scădere a ritmului de creştere, chiar dacă vitaminele A şi D sunt prezente. Deficienţa se corectează prin aportul acestor acizi.

Acizi graşi omega-3 polinesaturaţi / *Omega-3 polyunsaturated fatty acids* (abr. *n-3 PUFA*). V. şi *Omega-3.*

Acizi lichenici / *Lichenic acids.* Produşi naturali caracterizaţi prin prezenţa în moleculă a două nuclee benzenice, unite între ele fie printr-o legătură C–C, la care se adaugă o punte de eter, când se formează un dibenzofuran, fie prin legături tip depsidă sau depsidonă. Au acţiune antimicrobiană, antifungică sau antivirală.

Acizi nucleici / *Nucleic acids.* Macromolecule din nucleul celular, care poartă informaţia ereditară (substratul informaţiei genetice). Acizii nucleici sunt formaţi prin asocierea unui mare număr de nucleotide (pentoze, acid fosforic şi baze purinice şi pirimidinice). Cei mai importanţi sunt: ADN (cu structură dublu-elicoidală, „elicea vieţii"), situat în nucleu, şi ARN (mai divers ca masă moleculară, dar cu o structură spaţială mai simplă), situat în citoplasmă.

Acizi teicoici / *Teichoic acids.* Substanţe care se află în peretele celular al bacteriilor gram-pozitive; sunt polimeri de ribitol sau glicerol-legaţi prin grupări fosfat.

Aclacinomicina A / *Aclacinomycin A.* Sin. *Aclacin, Aclarubicin.* Aclacinomicinele sunt un grup de 20 compuşi izolaţi din diverse tulpini de *Streptomyces galilaeus.* Aclacinomicinele notate cu A şi B au fost izolate de H. Umezawa, în Japonia, în 1975. Agliconul, numit aklavinonă, este legat glicozidic de 3 glucide succesive: rodozamină, deoxifucoză şi cineruloză A, formând o triglicozidă. Pulbere microcristalină galbenă, p.t. 151-153°C; soluţiile apoase alcalinizate au culoare roşie-purpurie intensă, iar cele acidulate sunt galbene. Are acelaşi mecanism de acţiune ca antraciclinele. Se utilizează în leucemii acute, limfoame non-Hodgkin.

Aclamideu / *Achlamydeous.* Sin. *Apoclamideu.* (*a-* + gr. *chlamys* = înveliş) Flori lipsite de înveliş floral (ex. salcia, frasinul).

Aclimatizare / *Acclimatisation.* (*ad-* + gr. *klima* = climă) Totalitatea modificărilor adaptative care apar în condiţii experimentale, când se modifică un factor al mediului înconjurător. Adaptare a organismului la un nou climat (ex. la frig) sau la mediu (ex. la altitudine).

Aclorhidrie / *Achlorhydria.* Sin. *Anaclorhidrie.* (lat. *a* = privativ + gr. *chloros* = verde, clor + gr. *hydor, -atos* = apă) Absenţa acidului clorhidric din secreţie gastrică, întâlnită în cursul unor gastrite cronice, anemia pernicioasă, cancere gastrice.

Acne- / *Acne-.* (gr. *akne* = vârf, excrescenţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vârf, excrescenţă.

Acnee / *Acne.* (*acne-*) Leziune inflamatorie foliculară de origine seboreică, având diverse etiologii: endocrină, medicamentoasă, profesională. Este caracterizată prin prezenţa comedoanelor, a pustulelor, superficiale sau profunde, sau a abceselor.

Acolie / *Acholia*. (gr. *a* = privativ + gr. *khole* = bilă) Absenţa secreţiei biliare.

Acolurie / *Acholuria*. (gr. *a* = privativ + *khole* = bilă + gr. *ouron* = urină) Absenţa pigmenţilor biliari din urină, în unele forme de icter.

Acomod- / *Accommod-*. (lat. *accomodatio*, *-onis* = adaptare, din *accomodo*, *-are* = a se adapta) Element de compunere care introduce în termeni referirea la adaptare, acomodare, potrivire.

Acomodare / *Accommodation*. (*acomod-*) Acţiunea de a suferi unele modificări în procesul adaptării la noi condiţii fiziologice şi de mediu (ex. acomodarea ochiului pentru percepţia la întuneric, semiobscuritate, la diferite distanţe etc.).

Acondrogeneză / *Achondrogenesis*. (gr. *a* = privativ + *khondros* = cartilaj + *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Varietate externă de osteocondrodisplazie, care se caracterizează prin absenţa formării ţesutului cartilaginos.

Acondroplazie / *Achondroplasia*. Sin. *Boala Kaufmann*, *Boala Parrat*, *Condrodistrofie fetală* (gr. *a* = pirativ + *khondros* = cartilaj + *plasis* = modelare, de la *plasein* = a modela). Formă gravă de condrodistrofie a sugarului, care se manifestă prin nanism, însoţit de diverse anomalii (macrocefalie, cifoză, membre scurte şi groase).

Aconitină / *Aconitin*. Alcaloid foarte toxic extras din bulbii de aconit, omag (*Aconitum napellus*), utilizat pentru tratamentul nevralgiilor faciale.

Acoperire / *Coating*. Proces complex de învelire a particulelor solide (granule, pelete, comprimate etc.) cu diferite substanţe auxiliare, în scop farmaceutic (evitarea alterării substanţei active, protecţie contra sucului gastric), în scop comercial, estetic (produse cu aspect exterior plăcut) sau mai modern, în scopul obţinerii de sisteme terapeutice cu *cedare controlată* şi la un *anumit loc în organism*.

Acoperire enterică / *Enteric coating*. Sin. *Acoperire gastrorezistentă* sau *enterosolubilă*. Strat de substanţe auxiliare aplicat pe un produs solid (granule, pelete, comprimate), pentru a realiza dezagregarea în intestin. Cel mai utilizat este acetoftalatul de celuloză (AFC).

Acord de recunoaştere mutuală (ARM) / *Mutual Recognition Agreement* (*MRA*). „Aranjamentele adecvate” între Comunitatea Europeană (CE) şi ţara exportatoare menţionată în art. 760 alin. (2) din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, Titlul XVII – Medicamentul.

Acordul de colaborare al autorităţilor competente în domeniul medicamentului din ţările asociate la Uniunea Europeană / *Collaboration Agreement between Drug Regulatory Authorities in European Union Associated* (*CADREAC*). Pentru medicamentele autorizate prin procedură naţională, RCP (Rezumatul Caracteristicilor Produsului) relevant este cel aprobat de autoritatea competentă a ţării în care RA (Reacţia Adversă) este raportată. Pentru produsele autorizate prin procedura simplificată CADREAC pentru produsele autorizate în Uniunea Europeană prin procedură centralizată, RCP relevant este cel autorizat de CE (Comunitatea Europeană).

Acorie / *Acorea*. (gr. *a* = privativ + *kore* = pupilă) Absenţă congenitală a pupilei.

Acreditare / *Accreditation*. (lat. *accredo*, *-ere* = a da credinţă) Procedură prin care autoritatea naţională de evaluare şi autorizare (Ministerul Sănătăţii, Direcţia Farmaceutică) recunoaşte, în mod oficial, că o unitate farmaceutică, împreună cu personalul acesteia, este competentă să execute activităţile specifice profilului ei, în conformitate cu actele normative din domeniul farmaceutic.

Acrescent / *Accrescent*. (lat. *accrescens*, *-ntis* = acrescent, a creşte) Plantă care continuă să crească în lungime după înflorire sau polenizare (ex.: caliciul la *Physalis alkekengi*, stilul la *Clematis vitalba*).

Acridologie / *Acridology*. Domeniul entomologiei, care studiază lăcustele (ordinul *Orthoptera*), mai ales speciile migratoare ce cauzează distrugerea periodică a culturilor agricole.

Acril- / *Acryl-*. (lat. *acer*, *-a*, *-um* = acru + gr. *hyle* = materie) Radical organic monovalent.

Acrilamidă / *Acrylamide*. (*acril-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Ammon, în Libia + *-idă*) Amida acidului acrilic care prin reticulare formează un gel; se utilizează pentru obţinerea polimerilor de tip acrilat.

Acrilat / *Acrylate*. (*acril-*) Sare sau ester al acidului acrilic, utilizate pentru obţinerea de rezine acrilice; se folosesc ca materii prime pentru lentile de contact sau materiale dentare (proteze).

Acro-, Acrie- / *Acro-*, *Acria-*. (gr. *akron* = vârf, extremitate) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vârf, extremitate.

Acrocianoză / *Acrocynosis*. (*acro-* + gr. *kyanos* = albastru + *-oză*) Sin. *Boala Croq-Cassier*. Cianoză rece, persistentă a extremităţilor, datorită unei dereglări neurovegetative, cu creşterea tonusului arteriolar şi dilatarea secundară a vaselor şi venulelor.

Acrodermatită / *Acrodermatitis*. (*acro-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Leziune cutanată a extremităţilor, în cazul unei boli sau sindrom.

Acrodinie / *Acrodynia*. (*acro-* + gr. *adyne* = durere) Durere la nivelul unei extremităţi.

Acroeritroză / *Acroerythrosis*. (*acro-* + gr. *erythros* = roşu + *-oză*) Coloraţie roşie a extremităţilor, consecutivă vasodilataţiei.

Acroestezie / *Acro(a)esthesia*. (*acro-* + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) **1.** Creşterea sensibilităţii la nivelul extremităţilor membrelor. **2.** Durere la nivelul extremităţilor.

Acrofază / *Acrophasis*. (*acro-* + gr. *phasis* = aparenţă, răsăritul unei stele, de la *phainein* = a apărea) Momentul efectului maxim din perioada unui nictemer.

Acrofite / *Acrophyte*. (*acro-* + gr. *phyton* = plantă) Plante care trăiesc la altitudini mari (ex. plantele alpine şi subalpine).

Acrofobie / *Acrophobia*. (*acro-* + gr. *phobos* = frică) Fobie, frică de locuri situate la înălţime.

Acrokeratoză / *Acrokeratosis*. (*acro-* + gr. *keras*, *-atos* = corn + *-oză*) Prezenţa de leziuni verucoase şi cornoase pe partea dorsală a mâinilor şi a picioarelor.

Acromastită / *Acromastitis*. (*acro-* + gr. *mastos* = sân, mamelă + *-ită*) Inflamaţia mamelonului.

Acromat / *Achromate*. (gr. *a* = privativ + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) **1.** Ochi afectat de acromatopsie. **2.** Subiect care nu distinge culorile.

Acromatic / *Achromatic*. (*a-* + gr. *khroma*, *khromatos* = culoare) **1.** Lipsit de culoare. **2.** Care nu se colorează cu un anumit reactiv.

Acromatopsie / *Acromatopsia*. (*acro-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + gr. *opsis* = vedere) Incapacitate totală de a distinge culorile.

Acromegalie / *Acromegally*. (*acro-* + gr. *megas*, *megalos* = mare) Hipertrofia extremităţilor, endocrină sau metabolică şi hipertensiunea arterială datorită secreţiei de hormon somatotrop. Se poate ajunge la gigantism.

Acromie cutanată / *Achromia*, *Albinism*. (gr. *a* = privativ + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + lat. *cutis* = piele) Sin. *Albinism*. Piele albă, fără pigment.

Acrospor / *Acrospore*. (*acro-* + gr. *sporos* = sămânţă) Spor format la extremitatea sporangioforilor sau conidioforilor.

Act farmaceutic / *Pharmaceutical act*. Toate operaţiile care contribuie la prepararea, fabricarea, condiţionarea, controlul, depozitarea şi eliberarea medicamentului către bolnav. El trebuie să fie plasat sub responsabilitatea unui farmacist.

ACTH / *ACTH*. (abr. de la engl. *Adreno-Cortico-Tropic-Hormone*, Hormonul adrenocorticotrop) Hormon secretat de glanda hipofiză şi care provoacă eliberarea de hormoni din glanda cortico-suprarenală. Vezi *Adrenocorticofină*.

Actin-, Actino- / *Actin-*, *Actino-*. (gr. *aktis*, *aktinos* = rază, radiaţie) Elemente de compunere care introduc în termeni semnificaţia de rază, lumină.

Actină / *Actin*. (*actin-*) Proteină care formează filamentele subţiri ale muşchiului; un important component al citoscheletului din multe celule eucariote: monomerică sau globulară şi polimerică sau fibrilară. Prin combinare cu miozina, formează actomiozina, cu rol contractil al fibrei musculare.

Actinic / *Actinic*. (*actino-*) Care se referă la radiaţiile spectrului electromagnetic, ce pot induce un efect chimic sau biologic (radiaţii violete şi ultraviolete).

Actinită / *Actinocutitis*, *Actinodermatitis*. (*actino-* + *-ită*) Inflamaţie cutanată datorată unei expuneri excesive la radiaţiile solare sau X.

Actinobiologie / *Actinobiology*. (*actin-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care cercetează acţiunea şi efectele radiaţiilor asupra organismelor.

Actinodermatoză / *Photodermitis*. Sin. *Fotodermatoză*, *Lucită* (*actino-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-oză*). Termen generic pentru toate erupţiile cutanate provocate de radiaţiile solare. Afecţiune care apare sub acţiunea radiaţiilor UV la nivelul pielii, care se îngroaşă şi se ridează (ex.: keratoză).

Actinologie / *Actinology*. (*actino-* + gr. *logos* = ştiinţă). **1.** Studiul energiei radiante. **2.** Studiul efectelor chimice şi biologice produse de radiaţiile luminoase, ultraviolete şi infraroşii.

Actinomicete / *Actinomycetales*. Sin. *Actinobacterii* (*actino-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă). Microorganisme care aparţin clasei *Actinomycetes*. Grup de microorganisme din cadrul filumului *Bacteriophyta*, care cuprinde bacterii gram pozitive în formă de bastonaşe sau de filamente, ce trăiesc în colonii de forme stelate.

Actinomicine / *Actinomycins*. Clasă de antibiotice anticanceroase, cu formele A, B, C, izolate în 1940 de S.A. Waksmann şi H.B. Woodruff din culturi de *Streptomyces antibioticus* (actinomicina D); dar activitatea a fost descrisă în 1958. Actinomicinele s-au izolat şi din alte specii de *Streptomyces* şi *Micromonospora*. Toate actinomicinele sunt cromopeptide formate dintr-un aglicon heterociclic cromofor, numit actinocină, care se leagă, prin cele două grupări carboxilice proprii, de 2 lactone polipeptidice. Mecanismul de acţiune antimicrobiană constă în blocarea sintezei de ADN, ARN şi a proteinelor, prin intercalare în structura ADN-ului între bazele azotate pereche guanină-citozină; inhibă topoizomeraza II, enzimă ce intervine în replicarea şi transcripţia ADN-ului, astfel blochează sinteza acizilor nucleici ADN şi ARN. Este utilizată în tratamentul limfogranulomatozei, cu tot efectul toxic.

Actinomicoză / *Actinomycosis*. Sin. *Boala Rivalta* (*actino-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-oză*). Infecţie cronică produsă de *Actinomyces*, cu leziuni indurante, purulente. Se cunosc trei forme: cervico-facială, pulmonară şi abdominală.

Actinomorf / *Actinomorphic*, *Actinomorphous*. (*actino-* + gr. *morphe* = formă) Organ vegetal (floare, tulpină etc.) prin care se pot duce mai multe planuri de simetrie rezultând tot atâtea părţi aproximativ egale (ex. floarea de la *Malva*).

Actinomyces / *Actinomyces*. Gen de bacterii filamentoase ramificate, anaerobe, din clasa *Actinomycetes* şi familia *Actinomycetaceae*; cuprind două specii: *A. bovis*, agent al actinomicozei bovine, şi *A. israeli*, saprofit al cavităţilor naturale, care, la om, poate provoca actinomicoza.

Actinomycetes / *Actinomycetes*. (*actino-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă) Bacterii mari sau bacterii ramificate care fac trecerea spre clasele ciupercilor; filamentul lor seamănă cu un miceliu. Cuprinde familiile: *Mycobacteriaceae* (v. *Mycobacterium*), *Actinomycetaceae* (v. *Actinomyces*) şi *Streptomycetaceae* (v. *Streptomyces*).

Actinoterapie / *Actinotherapy*. (*actino-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Metode terapeutice care utilizează radiaţiile (UV, IR şi luminoase).

Activ- / *Activ-*. (lat. *activus*, *-a*, *-um* = care acţionează, de la *ago*, *-ere* = a acţiona) Element de compunere care introduce în termeni referirea la activ, activitate.

Activ / *Active*. (*activ-*) **1.** Eficient, cu acţiune, referitor la o substanţă medicamentoasă sau la un medicament. **2.** Stare a unor substanţe care reacţionează puternic. **3.** În cosmetologie, termen utilizat pentru a desemna produsul care este suportul activităţii unui preparat cosmetic. Acest termen nou a fost introdus pentru a face o diferenţiere faţă de principiul activ al unui medicament care acţionează contra unei boli. Activul acţionează pentru a corecta o evoluţie fiziologică (de ex. o îmbătrânire).

Activare / *Activation*. (*activ-*) **1.** Fenomen de intensificare a unei acţiuni. **2.** Trecerea unei substanţe într-o formă mai reactivă. Pentru a reacţiona, molecula unei substanţe trebuie să capete un plus de energie (energie de activare), ex.: expunerea clorului molecular la radiaţii luminoase: moleculele sunt activate prin absorbţia energiei.

Activare a complementului / *Complement activation*. Activarea sistemului complement apare prin cascada biochimică, de-a lungul căii clasice, alternative sau mediate de lectină; aceasta conduce la creşterea activităţii unor elemente variate ale sistemului imun, ca opsonizarea şi fagocitoza. Proces prin care proteinele solubile ale complementului, prezente în sânge, devin funcţionale. Aceasta poate fi declanşată pe cale clasică sau pe cale alternativă.

Activator / *Activator*. Agent care activează un sistem de reacţie.

Activator enzimatic / *Enzyme activator*. Sin. *Factor enzimatic*. Factor care iniţiază şi intensifică acţiunea catalitică a unei enzime.

Activitate / *Activity*. (lat. *activitas*, de la *activus* = care acţionează + *agere* = a acţiona) **1.** Proprietatea de a fi activ. **2.** Manifestare a unei forţe sau energii. **3.** Valoare ce înlocuieşte concentraţia în expresia echilibrului termodinamic. Activitatea unei specii X este dată de relaţia: $a_X = [X]\cdot\gamma_X$, unde γ_X reprezintă coeficientul de activitate, iar [X] reprezintă concentraţia speciei X.

Activitate alergenă totală / *Total allergen activity*. Capacitatea de legare a anticorpilor IgE specifici de la subiecţi alergici, măsurată printr-un test competitiv al legării IgE.

Activitate biologică / *Biological activity*. Abilitatea specifică sau capacitatea unui produs pentru a realiza un efect biologic definit. Potenţa reprezintă măsura cantitativă a activităţii biologice (ICH Q 6 B).

Activitate de micşorare a riscurilor / *Risk minimisation activity*, *Risk minimisation measure*. Sin. *Măsură de micşorare a riscurilor*. Intervenţie destinată asigurării sănătăţii publice sau pentru a reduce probabilitatea de apariţie a unei reacţii adverse asociate cu expunerea la un medicament, sau pentru a reduce severitatea acesteia. Aceste activităţi pot consta în acţiuni de rutină pentru micşorarea riscurilor (de exemplu, informaţii despre produs) sau activităţi suplimentare de reducere la minimum a riscului (ex.: comunicări către profesioniştii din sănătate sau către pacient/materiale educaţionale).

Activitate oligodinamică / *Olygodynamical activity*. Activitatea utilizată în procedeul de sterilizare cu ajutorul unor cantităţi infime de metal (cupru, zinc, aur, nichel, dar în special argint), de ordinul gamma, foarte fin dispersate în apă. Într-o anumită zonă, în jurul lor au o acţiune bactericidă. Se utilizează pentru sterilizarea apei distilate.

Activitate optică / *Optical activity*. Proprietatea unei substanţe chimice de a roti planul de polarizare a luminii. Fenomenul se datorează asimetriei cristaline şi asimetriei moleculare a substanţei.

Activitate radioactivă / *Radioactivity*. Mărimea principală a unei surse radioactive (A), care se defineşte ca numărul dezintegrărilor ce au loc în sursa radioactivă, în unitatea de timp (secundă). Se exprimă în unitatea Curie (Ci), care este egală cu $3{,}7 \cdot 10^{10}$ dezintegrări / secundă.

Activitate suplimentară de reducere la minimum a riscului / *Supplementary Activity for Decrease to Minim of Risk*. Activitate de reducere la minimum a riscului, utilizată pentru a reduce probabilitatea de apariţie a unei reacţii adverse sau a severităţii acesteia şi care nu este o activitate de rutină – de exemplu, materialul educaţional suplimentar sau utilizarea unora dintre activităţile de reducere la minimum a riscului menţionat în tabele.

Activitatea de asistenţă farmaceutică / *Pharmaceutical care*. În înţelesul modern, aceasta cuprinde serviciul de eliberare a medicamentelor prescrise pe reţetă, însoţit de informarea şi consilierea pacientului referitor la aspectele prezentate.

Activităţi de rutină pentru reducerea la minimum a riscului / *Routine Activities for Decrease to Minim of Risk*. Atenţionările şi informaţiile conţinute în rezumatul caracteristicilor produsului (abr. RCP) şi prospect şi urmărirea cu atenţie a etichetării şi a ambalării, care au ca scop reducerea probabilităţii de apariţie a unei reacţii adverse sau a severităţii acesteia.

Actomiozină / *Actomyosin*. (*acti-* + gr. *mys*, *myos* = muşchi + *-ină*) Proteină complexă formată din miozină şi actină, cu rol esenţial în fenomenul de contracţie a fibrei musculare. Întrepătrunderea filamentelor de actină cu cele de miozină, sub influenţa energiei rezultate din degradarea adenozintrifosfatului, duce la apariţia contracţiei musculare.

Actuator / *Actuator*. V. *Buton de apăsare*.

Acţiune / *Action*. (lat. *actio*, *-onis* = acţiune, de la *ago*, *-ere* = a acţiona) **1.** Desfăşurarea unei activităţi. **2.** Exercitarea unei influenţe asupra unui fenomen, a unei structuri sau funcţii, prin intermediul unor forţe fizice sau chimice sau al unor molecule cu proprietăţi specifice.

Acţiune bactericidă / *Bactericidal action*. Sin. *Bactericid*. Acţiunea de a omorî bacteriile, exercitată de unele antibiotice, dezinfectante.

Acţiune bacteriostatică / *Bacteriostatic action*. Sin. *Bacteriostatic*. Proprietate a unor substanţe medicamentoase de a opri înmulţirea bacteriilor.

Acţiune de substituţie / *Substitutive action*. Proprietate a unor medicamente de a înlocui o serie de factori fiziologici ce lipsesc din organism (hormoni, vitamine etc.).

Acţiune dinamică specifică a alimentelor / *Specific dynamic action of food*. Proprietatea alimentelor ingerate de a produce căldură, crescând metabolismul bazal. Acesta este mai crescut cu cât în alimentaţie predomină proteinele.

Acţiune directă / *Direct action*, *Straight action*. Rezultatul fixării substanţelor medicamentoase pe un receptor.

Acţiune etiotropă / *Ethiotropic action*. Acţiune rezultată în cazul în care medicamentele influenţează cauza unei boli (antibiotice, antimicotice, antihelmintice).

Acţiune farmacodinamică / *Pharmacodynamic action*. Acţiune exercitată de un medicament asupra structurilor vii, la nivelul organismului întreg, al diferitelor organe, al celulelor, al moleculelor. Are la bază un fenomen fiziologic, biochimic, chimic sau fizic, rezultat al contactului dintre medicament şi organism. Acţiunea farmacodinamică constă în ultimă instanţă în modificarea în sens pozitiv (stimulator) sau negativ (inhibitor) a unor funcţii fiziologice, sisteme enzimatice şi/sau în diminuarea sau înlăturarea unor tulburări ale acestor funcţii. Medicamentele nu creează funcţii noi în organism, ci numai accelerează sau diminuează procesele şi fenomenele de reglare fiziologice.

Acţiune farmacodinamică electivă sau specifică / *Specific pharmacodynamic action*. Acţiune care se exercită asupra unui număr mare de structuri sau asupra întregului organism, interesând componentele materiei vii larg răspândite.

Acţiune generală / *General action*. Sin. *Acţiune sistemică*. Acţiune care se manifestă după absorbţie pe una din căile de administrare cunoscute, fiind consecinţa afinităţii elective a medicamentului asupra unor organe sau ţesuturi, la nivelul cărora sunt transportate de sânge.

Acţiune indirectă / *Indirect action*. Acţiune ce apare ca urmare a modificărilor produse de medicament(e) în eliberarea, transportul sau biotransformarea unor substanţe endogene.

Acţiune locală / *Local action*. Sin. *Acţiune topică*. Acţiune care se manifestă la locul unde se aplică medicamentul, fără a intra în circulaţia sangvină. Ex.: asupra tegumentelor, mucoasei tubului digestiv, aparatului respirator, mucoaselor (oculară, auriculară, rinofaringiană, buco-laringo-faringiană, rectală, vaginală).

Acţiune mutagenă / *Mutagene action*. Schimbare produsă de o substanţă asupra unui material genetic, unui individ sau asupra celulelor, având ca efect obţinerea unor succesori diferiţi, de formă permanentă şi ereditară, faţă de predecesorii lor. Studiul acţiunii mutagene este obligatoriu pentru toate substanţele medicamentoase noi.

Acţiune oligodinamică / *Oligodynamic action*. V. *Activitate oligodinamică*.

Acţiune patogenică / *Pathogenical action*. Acţiune în care medicamentul(ele) modifică mecanismele fiziopatologice ce determină acţiunea bolii.

Acţiune principală / *Principal action*. Acţiune cu o intensitate deosebită, urmărită şi utilizată de medic în terapeutică.

Acţiune secundară / *Secondary action*. Acţiune de intensitate slabă care poate fi utilă terapeutic uneori, dar de cele mai multe ori este nedorită, supărătoare.

Acţiune simptomatică / *Symptomatical action*. Acţiune prin care se diminuează sau se înlătură simptomele bolii (antitusive, analgezice, antipiretice, antipruriginoase).

Acţiune terapeutică / *Therapeutical action*. V. *Efect terapeutic*.

Acţiune teratogenă / *Theratogen action*. Acţiunea unui medicament sau alt agent de a provoca malformaţii. V. *Teratogen*.

Acţiune termogenă / *Thermogenic action*. Acţiunea unei substanţe chimice sau a unui aliment de a creşte temperatura corpului.

Acu- / *Acu-*. (1. gr. *akouein* = a auzi; 2. lat. *acus*, *-us* = ac) Element de compunere care introduce în termeni atât semnificaţia de a auzi, cât şi cea pentru forma de ac, ascuţit.

Acufenă / *Tinnitus*. Sin. *Zgomot auricular* (*acu-* + gr. *phainein* = a părea). Senzaţie auditivă care nu se datorează unei excitaţii sonore exterioare a urechii, de diferite cauze: cerumen, traumatisme ale urechii medii, boli ale urechii interne, medicamente ca aspirină, chinină, cloramfenicol, anormalităţi ale nervului auditiv şi ale conexiunii sale cu creierul. Se manifestă sub formă de zgomote sau vâjâituri auriculare. În general, însoţesc tulburările funcţiei acustice sau vestibulare ale urechii.

Acuitate / *Acuity*, *Sensitivity*. (lat. *acutus*, *-i* = ascuţit, din *ocuo*, *-ere* = a ascuţi) Capacitate a organelor de simţ de a percepe excitaţii oricât de slabe şi de a diferenţia excitaţii foarte asemănătoare între ele; ascuţime, agerime; cu acuitate = cu necesitate, în mod imperios. Ex. a. auditivă, vizuală, tactilă.

Acuitate vizuală / *Visual sensitivity*. Capacitatea ochiului de a distinge separat două obiecte alăturate ori aflate la distanţă sau în penumbră, semiobscuritate. A.v. depinde de claritatea focalizării retiniene, integritatea căilor nervoase şi interpretarea cerebrală a stimulului.

Acumetric / *Acoumetry*. (*acu-* + gr. *metron* = măsură) Denumire pentru metodele şi tehnicile de examinare a funcţiei auditive.

Acumin- / *Acumin-*. (lat. *acuminatus*, *-a*, *-um* = ascuţit, din *acumen*, *-inis* = vârf) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vârf.

Acuminat / *Acuminate*. (*acumin-*) Organ vegetal care se termină într-un vârf prelung, îngust (ex. frunzele de la *Fagopirum esculentum*).

Acupresiune / *Acupressure*. Aplicarea presiunii degetelor asupra diferitelor părţi ale corpului pentru a trata simptome specifice sau tulburări.

Acupunctură / *Acupuncture* (*acu-* + lat. *punctura*, *-ae* = înţepătură, de la *pungo*, *-ere*, *-gi*, *-ctum* = a împunge, a înţepa) Termen creat de călugării iezuiţi reveniţi din China la sfârşitul secolului al XVII-lea. Este o metodă terapeutică şi de diagnostic studiată şi practicată în China de mii de ani, care se bazează pe stimularea cu ace fine din oţel sau metale preţioase a anumitor puncte ale suprafeţei cutanate, inserate în diferite locuri (cca. 2.000) în corp, pentru a restaura energia sau pentru determinarea unor reflexe cutaneo-viscerale, care induc modificări neurovegetative la occidentali. Fiecare localizare de-a lungul meridianului este asociată cu organe specifice şi fiecare punct al acupuncturii este considerat a avea un efect terapeutic particular.

Acurateţe / *Accuracy*. Sin. *Exactitate* (ital. *accuratezza* = acurateţe, din lat. *accuretus*, *-a*, *-um* = îngrijit, exact). Acurateţea metodei analitice descrie apropierea de media rezultatelor-test obţinute de metodă, faţă de valoarea reală (concentraţia) analitului. Acurateţea trebuie măsurată folosind un minimum de 5 (cinci) determinări pe concentraţie. Se recomandă un minimum de 3 (trei) concentraţii în domeniul de concentraţie aşteptat. Valoarea medie a acurateţei trebuie să fie în intervalul ± 15% faţă de valoarea reală, exceptând valoarea de limită de cuantificare (LLOQ), unde poate să meargă până la 20%. Deviaţia mediei valorilor-test faţă de valoarea reală serveşte ca măsură a acurateţei.

Acustică / *Acoustics*. (gr. *akoustos* = auz, de la *akouein* = a auzi) **1.** Care se raportează la sunete. Ex.: unde acustice. **2.** Ramură a fizicii care studiază producerea şi propagarea sunetelor. **3.** Care se referă la sunete. **4.** Ceea ce priveşte funcţia auditivă. Ex. câmp a., nerv a.

Acut-, Acuti- / *Acut-*, *Acuti-*. (lat. *acutus*, *-a*, *-um* = ascuţit) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ascuţit, vârf.

Acut / *Acute*. (*acut-*). **1.** Termen care se referă, în medicină, la evoluţia rapidă şi scurtă a unei afecţiuni; termen antagonist: *cronic*. **2.** Durere vie, intensă, în comparaţie cu una surdă, estompată. **3.** Organ vegetal cu vârful scurt şi ascuţit apropiat de 45°, având marginile drepte sau uşor convexe (vârful frunzelor de *Salix sp.*).

Acutumanţă / *Acquired tolerance*. (fr. *accoutumance* = obişnuinţă, din lat. *consuetudo*, *-dinis* = obicei) Termen neutilizat. Sin. *Toleranţă*.

-acuzie / *-acusis*. (gr. *akousis* = acţiunea de a auzi, din *akouein* = a auzi) Sufix care introduce în termeni referirea la auz.

Acva-, Acvi-, Acvo- / *Aqua-*, *Aqui-*, *Aquo-*. (lat. *aqua*, *-ae* = apă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la apă.

Acvadont / *Acquadont*. (*acva-* + gr. *dens*, *-tis* = dinte) Material sub formă de pulbere utilizat în stomatologie pentru obturaţia provizorie; în amestec cu apa formează o pastă care se întăreşte rapid, la adăpost de salivă.

Acvaporine / *Aquaporins*. (*acva-* + gr. *poros* = por, conduct, pasaj + *-ină*) Grup de proteine omologate ale membranei celulare, alcătuite din şase domenii transmembranare, care constituie canale (formează pori în celulele membranelor biologice) pentru transportul pasiv al apei şi uneori al unor molecule organice mici, ca ureea.

Acvateric / *Aquatheric*. Nume de fabricare pentru un înveliş enteric hidrofil.

Acvatic / *Aquatic*. (lat. *aquaticus*, *aquatilis* = acvatic) Organisme vegetale şi animale care trăiesc în apă şi prezintă unele adaptări morfostructurale caracteristice.

Acvifer / *Water-storage parenchyma*. (lat. *aquifer* = acvifer) Ţesuturi sau organe vegetative care conţin sau înmagazinează apă (ex. la speciile *Sedum*, *Salicornia*, *Aloe*).

Ad- / *Ad-*. (lat. *ad* = aproape, spre, lângă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aproape, spre, la.

Ad libitum / *As desired*, *Ad libitum*. (lat. = după plac) Abr. *ad lib.* Termen folosit în prescripţiile medicale sau în articolele ştiinţifice, indicând folosirea după plac, la discreţie, a unor excipienţi, pentru prepararea unei forme farmaceutice.

Ad pond. om. / *Up to integral weight*. Abr. pentru expresia latină *ad pondus omnium* = la greutate integrală.

Adactilie / *Adactylia*, *Adactyly*, *Adactylism*. (gr. *a* = privativ + gr. *daktylos* = deget) Absenţa congenitală a degetelor.

Adaptare / *Adaptation*. (lat. *adapto*, *-are* = a potrivi) **1.** Totalitatea modificărilor morfofuncţionale adecvate ale materiei vii, determinate de condiţii noi de mediu. **2.** Proprietatea receptorilor de a răspunde din ce în ce mai slab la stimuli repetaţi, de intensitate constantă.

Adaptare la temperatura mediului / *Adaptability to environmental temperature*. Organismul are nevoie de energie pentru a se adapta la modificările temperaturii din mediul ambiental, cu ajutorul mecanismelor de termoreglare. În cazul omului modern, aceste cheltuieli energetice sunt minime, deoarece ne desfăşurăm majoritatea activităţilor în spaţii închise, cu o temperatură de confort, ceea ce nu supune organismul la procese intense de menţinere a temperaturii.

Adaptogen / *Adaptogen*, *Adaptogenic substance*. Sin. *Substanţă adaptogenă* (lat. *adapto*, *-are* = a potrivi + gr. *gennan* = a produce, a face) Substanţe naturale care produc un răspuns nespecific în organism, ce ajută corpul să se adapteze la stres, normalizează fiziologia organismului uman, măreşte rezistenţa corpului la factorii de agresiune fizici, biologici, emoţionali şi de mediu, şi asigură un răspuns defensiv la stresul cronic sau acut.

Adaxial / *Adaxial*. (lat. *adaxialis* = adaxial, orientat spre axă) Faţa superioară a unei frunze orientată spre axa pe care se află inserată; de obicei de un verde mai închis decât faţa inferioară sau abaxială.

Aden-, Adeno- / *Aden-*, *Adeno-*. (gr. *aden*, *adenos* = glandă, sens ambiguu, ganglion limfatic sau ţesut glandular) Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la glande.

Adenilat ciclază / *Adenylate cyclase*. Enzimă intracelulară asociată biomembranei care modulează producerea AMP ciclic (mesagerul secund).

Adenină / *Adenine*. Bază purinică (6-aminopurină) din structura a diverşi nucleotizi ADN şi ARN, dar şi din alte molecule cu importanţă fiziologică ale unor diverşi nucleotizi vitali pentru organismul animal (AMP, ADP, ATP, acid adenilic, coenzimele I şi II).

Adenoid / *Adenoid.* (*aden-* + gr. *eidos* = formă) Termen care se referă la un țesut asemănător celui glandular, are o structură glandulară normală, sau celui ganglionar limfatic, ex. vegetații adenoide.

Adenoidită / *Adenoiditis.* (*adeno-* + gr. *eidos* = formă + *-ită*) Afecțiune a copilăriei (excepțional, și la adulți) produsă de o infecție microbiană sau virală, care se grefează pe amigdala faringiană hipertrofiată.

Adenom / *Adenoma.* (*adeno-* + *-oma*) Tumoră benignă dezvoltată la nivelul unei glande (ex. a. hipofizar, bronșic, malign, sebaceu, vilos).

Adenopatie / *Adenopathy.* (*adeno-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generică pentru orice afecțiune a ganglionilor limfatici, caracterizată prin creșterea în volum a acestora.

Adenozină / *Adenosine.* Nucleozid format din adenină și o pentoză, D-riboza. Combinațiile sale cu acidul fosforic au un mare rol (v. *AMP*, *AMP ciclic*, *ADP*, *ATP*).

Adenozinofosfați / *Adenozinephosphates.* Săruri ale acizilor adenozinofosforici. Nucleotide formate din adenină, pentoză și acid fosforic.

Aderență / *Adherence.* (*adero-*) **1.** Fenomenul în care o fază aderă la o altă fază, prin intermediul unei suprafețe de contact. **2.** Alipire a unor suprafețe fiziologic separate una de alta; pot fi congenitale sau cicatriciale.

Aderență la calitate / *Quality adherence.* Realizarea sarcinilor și a responsabilităților, în conformitate cu cerințele de calitate. V. și *Cerințe de calitate.*

Aderență la tratament / *Adherence to treatment.* (lat. *adhero, -erere* = a fi atașat) Aderența la tratament a pacientului reprezintă modul de utilizare al unui medicament de către pacient, cu respectarea prescripției și a sfaturilor medicale. Actul de a fi de acord cu o cerere, solicitare, asentimentul de a urma cursul unui tratament medical prescris. Se mai utilizează și termenul de *cooperare* sau cel de *complianță.*

Adero- / *Adhero-.* (lat. *adhaereo, -erere* = a fi atașat; de la *ad* = spre + *haereo, -erere* = a fi prins) Element de compunere care introduce în termeni referirea la atașare, aderență.

Adezi-, Adezio- / *Adhesi-, Adhesio-.* (lat. *adhaesio, -onis* = alipire, din *adhaero, adhaerere* = a fi lipit de ceva, a se uni, a se lega, a fi atașat, de la *ad* = spre + *haerere* = a fi prins) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la unire, adeziune, alipire.

Adezine / *Adhesins.* (*adezi-* + *-ină*) Molecule implicate în adeziunea celulară, dar și cu utilizare restrânsă în microbiologie, cu referire la componentele suprafeței bacteriilor (adeziunea bacteriilor de celule).

Adeziune / *Adhesion.* (*adezio-*) Starea fizică în care două faze condensate sunt alipite prin forțe interfaciale și se află menținute în contact strâns, pentru o perioadă prelungită de timp. Privită la nivel molecular, adeziunea este definită ca o stare fizică în care se formează o interfață între două corpuri, astfel încât forțele moleculare de pe interfață rezistă separării. Fenomen produs între două suprafețe diferite care se alipesc prin forțe de atracție interfaciale. În cazul contractului unui corp solid cu un lichid, dacă forța de adeziune este mai mare decât cea de coeziune, lichidul udă solidul. Când forțele de atracție dintre moleculele lichidului sunt mai mari decât forțele de atracție dintre moleculele lichidului și solid, lichidul aflat în contact cu solidul are *menisc convex*, el nu udă solidul, iar picătura aflată pe suprafața solidului va rămâne sferică. Într-un tub capilar, lichidul va coborî. Când forțele de atracție dintre moleculele lichidului sunt mai mici decât forțele de atracție dintre moleculele lichidului și solid, lichidul aflat în contact cu solidul are *menisc concav*, el udă solidul, iar picătura aflată pe suprafața solidului se va turti. Într-un tub capilar, lichidul va urca. Dacă una sau ambele faze sunt de natură biologică, starea fizică se numește *bioadeziune* (v.).

Adeziune de tip I / *Type I adhesion.* Adeziunea între două materiale biologice; ex.: a. de *Escherichia coli* pe epiteliu; a. bacteriilor pe dinți (placa bacteriană); a. plachetelor sangvine între ele sau de pereții interiori ai vaselor de sânge, ca fază premergătoare trombozei.

Adeziune de tip II / *Type II adhesion.* Adeziunea dezvoltată între un material biologic și un suport natural sau artificial, inert; ex.: a. algelor, bacteriilor sau mușchilor de stânci sau de scândura bărcilor; a. bacteriilor pe mediul de cultură; biofilme produse de aderarea și dezvoltarea de microorganisme pe aparate de metal, tancuri etc.; formarea de țesuturi moi pe organe artificiale sau pe implanturi (ex.: supape, valve cardiace, articulația șoldului etc.).

Adeziune de tip III / *Type III adhesion.* Adeziunea dezvoltată între un substrat artificial și un substrat biologic; ex. a. de ciment pe suprafața dinților; a. de diferite formulări cosmetice pe piele; a. de diferite forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide pe piele și pe mucoase (forme farmaceutice bioadezive).

Adeziune instantanee / *Probe tack.* Capacitatea unui material de a forma rapid o legătură adezivă, de forță măsurabilă când sistemul adeziv este plasat în contact cu un substrat.

Adeziune plachetară / *Platelet adhesion.* Sin. *Adezivitate plachetară.* Proprietate a plachetelor sangvine de a adera *in vitro* la o suprafață de sticlă sau *in vivo* la fibrele de colagen. Aceasta intervine în hemostaza fiziologică.

Adeziv / *Adhesive matter.* (*adezio-*) Material capabil să realizeze și să mențină legătura între diverse suprafețe și să reziste separării. V. și *Aglutinant.*

Adezivitate / *Adhesiveness.* (*adezio-*) Forța de atracție pe unitatea de suprafață de contact a două corpuri, între care se manifestă fenomenul de adeziune.

Adezivitate plachetară / *Platelet adhesion.* Sin. *Adeziune plachetară* (v.).

ADH / *ADH.* **1.** Abr. engl. *Antidiuretic hormon* (hormonul antidiuretic). Sin. *Vasopresină.* Substanță secretată în mod fiziologic în glanda retrohipofiză, în funcție de osmolaritatea lichidelor biologice; ingestia apei produce hipoosmolaritate, care este urmată de scăderea secreției de ADH. **2.** Abr. de la acid docosahexanoic (v.).

Adiabatic / *Adiabatic.* (*a-* + gr. *dia* = prin + gr. *bainein* = a merge) Caracter al unui proces care se petrece fără absorbție sau pierdere de căldură.

Adict-, Adicto- / *Addict-, Addicto-.* (lat. *addico, -ere* = a fi favorabil, a aproba și *addicte* = în mod servil, ca un rob) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dependență.

Adictogen / *Addictogen.* (*adicto-* + gr. *gennan* = a produce) Produs care, consumat, produce adicție, dependență.

Adicție / *Addiction.* (engl. *addiction* = patimă, viciu, adicție) Starea de dependență în care se găsește toxicomanul față de drogul pe care îl consumă.

Adinamie / *Adynamia.* (*a-* + gr. *dynamis* = forță) Diminuare generalizată a activității motorii spontane, datorită unei senzații de slăbiciune musculară marcată, stare specifică unor boli (ex.: febra tifoidă) sau în febre puternice.

Adip-, Adipo- / *Adip-, Adipo-.* (lat. *adips, adipis* = grăsime) Elemente de compunere folosite ca rădăcină, ce introduc în termenii compuși referirea la grăsime.

Adipat de diamidonacetilat / *Acetylated distarch adipate.* V. *E 1422.*

Adipat de potasiu / *Potasium adipate.* V. *E 357.*

Adipat de sodiu / *Sodium adipate*. V. *E 356*.

Adipiodon / *Adipiodonum* (DCI). Sin. *Pobilan*, *Biligrafin*, *Endocistobil*. Sare metilglucaminică a acidului adipinaminotriiodbenzoic, administrată intravenos pentru explorarea radiologică a căilor biliare intra- şi extrahepatice (colecistografie, colangiografie).

Adipocit / *Adipocyte*. (*adipo-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă animală specializată pentru stocarea grăsimilor (mai ales a triacilglicerolilor în ţesutul adipos).

Adipocite / *Adipocytes*. (*adipo-* + gr. *kytos* = celulă) Celule de ţesut gras care conţin un procent înalt de lipide. Ele pot fi baza ţesutului cutanat, ţesutului abdominal specific şi de sub piele.

Adipsie / *Adipsia*. (*a-* + gr. *dipsa* = sete) Lipsa senzaţiei de sete, care, la unii indivizi, poate dura zile sau chiar săptămâni.

Aditiv / *Additive*. (lat. *additum*, participiul trecut de la *addo*, *-didi*, *-ditum*, *-dere* = a adăuga, a pune lângă) **1.** Substanţă farmaceutică auxiliară folosită în cantităţi mici pentru prepararea unui medicament (formă farmaceutică), în scopul facilitării procesului tehnologic, asigurării stabilităţii fizice, chimice, biologice şi microbiologice, cât şi al înlesnirii administrării. Principalii aditivi sunt: antioxidanţii, solubilizanţii, stabilizanţii, conservanţii, aromatizanţii, coloranţii, corectorii de gust, pigmenţii, porogenii, plastifianţii, lubrifianţii etc. **2.** Diluant care se adaugă la o pulbere sterilă pentru a reconstitui o soluţie injectabilă.

Aditiv alimentar / *Food additive*. Sin. *Adjuvant alimentar* (lat. *additum*, participiul trecut de la *addo*, *-didi*, *-ditum*, *-dere* = a adăuga, a pune lângă + lat. *alimentarius* = alimentar, de la *alimentum*, *-i* = hrană). Substanţă chimică adăugată în mod voit într-un produs alimentar, în scopul prelungirii duratei de păstrare, îmbunătăţirii aspectului, gustului, mirosului sau calităţilor tehnologice ale acestuia. Poate avea sau nu valoare nutritivă, iar prin adăugarea lui intenţionată la produsele alimentare, în scopuri tehnologice, în decursul procesului de fabricaţie, prelucrare, preparare, tratament şi ambalare, devine component al acestor produse alimentare. Utilizarea aditivilor, în special a conservanţilor şi a coloranţilor, este reglată de legi (în Europa de UE) care stabilesc cantităţile necesare şi procentele maxime ce pot fi utilizate (admise). Fiecare aditiv alimentar are un număr precedat de E (E number UE – Regulamentul CE 1333 / 2008 privind aditivii alimentari).

Aditiv de filtrare / *Filtration additive*. Tip special de mijloc de filtrare care utilizează diferite substanţe ca: diatomee, celuloză, azbest, cărbune, pentru a preveni colmatarea (astuparea) porilor filtrului.

Aditivitate / *Additive effect*. (lat. *additio*, *-onis* = adunare) Fenomen prin care expresia unui caracter este determinată de însumarea efectelor parţiale ale alelelor de la mai multe perechi de gene.

Adjuv- / *Adjuv-*. (lat. *adjuvans* = care ajută, participiul prezent al verbului *adjuvo*, *-are* = a ajuta) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ajutor, ajutător.

Adjuvant / *Adjuvant*. (*adjuv-*) **1.** Substanţă farmaceutică auxiliară adăugată în formula unui medicament în scopul de a-i asigura unele calităţi (ex.: ajută substanţa activă să se absoarbă mai uşor sau facilitează acţiunea sa la locul de aplicare etc.). Spre deosebire de excipient, adjuvantul nu constituie masa principală a unui medicament. Cvasisinonim cu *aditiv*. V. şi *Excipient*. **2.** Referitor la un tratament de asociere, care are rolul de a completa un tratament specific, de obicei prin efecte paliative. **3.** Agent chimic adăugat la un vaccin pentru a creşte răspunsul imun la antigenul vaccinului.

Adjuvanţi de proces / *Processing adjunct* (*auxiliary*). Materiale, excluzând solvenţii, folosite ca adjuvanţi în fabricaţia unui produs intermediar sau a unui IFA (ingredient farmaceutic activ), care nu participă ele însele într-o reacţie chimică sau biologică (ex.: filtru suplimentar, cărbune activat etc.).

ADME / *ADME*. Abr. pentru modelul cu etapele cuprinse între administrarea unui medicament şi obţinerea efectului terapeutic, din lb. engleză: *Absorption – Distribution – Metabolization – Excretion*; în lb. franceză se utilizează abr. LADMER (v.).

Administrare / *Administration*. Sin. *Întrebuinţare*, *Utilizare* (lat. *administro*, *-are* = a conduce, a dirija, a da o mână de ajutor). **1.** Acţiunea de administrare, de servire, de luare. **2.** Introducerea în organism a unui medicament, pe una din cele patru căi: orală, parenterală, piele şi mucoase, în scop terapeutic sau de diagnostic. V. *Medicaţie*, *Posologie* şi *Mod de întrebuinţare*.

ADN / *DNA*. Abr. de la Acid dezoxiribonucleic (engl. *Deoxyribonucleic acid*). Macropolimer de „deoxiribonucleotide” ce deţine, exprimă şi transmite informaţia genetică necesară structurii şi funcţiei normale a organismelor vii.

ADN genomic / *Genomic DNA*. ADN existent în genomul unei celule.

ADN hibrid / *Hybrid DNA*. Numit şi ADN himeră, este o moleculă de ADN recombinant compus din două catene de ADN de origine diferită.

ADN recombinant / *Recombinant DNA*. Se referă la combinaţiile noi de ADN obţinute între anumite secvenţe de ADN uman (sau de la alte organisme) şi molecule de ADN bacterian (sau de la alte specii), capabile să se replice indefinit (formând clone moleculare) sau să exprime, într-o celulă-gazdă, informaţia genetică pe care o conţin.

ADNc / *Complementary DNA*. Abr. de la Acid dezoxiribonucleic complementar. Moleculă de ADN lipsită de introni, sintetizată cu ajutorul unei enzime (transcriptaza inversă) pe baza unei matriţe de ARNm, folosită pentru determinarea secvenţei de aminoacizi dintr-o proteină sau pentru fabricarea unei proteine (după o clonare prealabilă).

Adnotatio, Adscriptio / *Addnotation*. (lat. *ad* = la + *notatio*, *-onis* = însemnare, lat. *ad scribo* = a înscrie, *ascribo* = a adăuga scriind, a scrie pe o listă) Ultima parte a reţetei este completată de farmacist şi cuprinde: data, ştampila farmaciei, numărul de înregistrare a reţetei, preţul, cât şi o serie de modificări impuse de tehnologia de preparare (corectarea dozelor depăşite, denumirea excipienţilor, cantităţile calculate, adjuvanţi adăugaţi în plus – stabilizanţi, conservanţi, emulgatori, agenţi antimicrobieni etc.).

Adodonţie / *Adodontia*. (gr. *an* = privativ + gr. *odous*, *odontos* = dinte, lat. *dens*, *-tis* = dinte + *-ie*) Lipsa totală sau parţială a dinţilor temporari şi a dinţilor permanenţi, asociată uneori cu displazia ectodermică ereditară, manifestată prin hipotricoză şi hipohidroză.

Adolescenţă / *Adolescence*, *Puberty*. (lat. *adolesco*, *-ere* = a creşte în vârstă, a se dezvolta) Perioadă a vieţii situată între copilărie, pe care o continuă, şi vârsta adultă; începe la vârsta de 11-12 ani şi se încheie la 18-20 ani. Etapa este marcată de transformări corporale şi psihologice. Apariţia şi durata variază în funcţie de sex, mediu socioeconomic, rasă şi condiţii geografice. Unii specialişti consideră că a. se încheie la 25 de ani.

ADP / *DPA*. Abr. pentru acidul adenozindifosforic. (engl. *adenosindiphosphoric acid*).

ADR. Abreviere de la *Adverse Drug Reactions*. Sin. *Efecte adverse secundare*. Acestea pot fi de două tipuri: *tipul A* – reacţii cunoscute şi predictabile care se pot identifica înainte de marketingul produsului; ele se referă la acţiunea farmacologică locală a substanţei active, dar pot fi date de interacţiile *substanţă activă – substanţă activă*, *substanţă activă – aliment* sau concomitent cu boala. Ex. hipoglicemia dată de *sulfaniluree* (oral), tahicardia, dată de albuterol, iar diareea, de un antibiotic; *tipul B* – reacţiile sunt necunoscute, nu pot fi prevăzute, nu sunt legate de doză şi nici de acţiunea farmacologică a medicamentului. În cele mai multe cazuri, mecanismul este necunoscut şi ADR pot avea o mortalitate înaltă. Aceste reacţii afectează predominant: ficatul, pielea şi sistemul hematopoietic; ele induc reacţii de hipersensibilitate ca: *anafilaxia* la peniciline, *ideosincrazie*, *hipertermie*, *pseudoalergie* şi *hipotensiune* (la vancomicină). Tipul B de ADR poate fi influenţat genetic şi de factorii de mediu şi nu este descoperit decât după comercializarea produsului.

Adren-, Adreno- / *Adren-*, *Adreno-*. (lat. *ad* = aproape de + *ren*, *-is* = rinichi) Rădăcină care introduce în termenii compuşi referirea la glandele suprarenale.

Adrenalină / *Adrenaline*. Sin. *Epinephrinum* (DCI) (*adren-* + *-ină*). Hormon neurotransmiţător (catecolamină) secretat de glandele medulosuprarenale, îndeosebi de celulele nervoase, şi secundar prin stimularea neuronilor denumiţi *adrenergici*, din sistemul nervos simpatic (transmite influxul nervos simpatic). Determină efecte asemănătoare stimulării simpaticului (stimularea inimii, vasoconstricţiei, bronhodilataţiei) şi efecte metabolice (hiperglicemie, creşterea metabolismului bazal). Indicată în şocul anafilactic, pentru reanimare cardiacă la electrocutaţi, înecaţi, în criza de astm bronşic, ca vasoconstrictor local în asociere cu anestezice locale, pentru a prelungi acţiunea, provoacă creşterea presiunii arteriale. Este un hormon de stres cu rol în sindromul general de adaptare.

Adrenergic / *Adrenergic*. Sin. *Simpatomimetic* (*adren-* + gr. *ergein* = a lucra). **1.** Care are acţiune similară sau sinergică adrenalinei. Substanţă care reproduce efectele stimulării fibrelor nervoase simpatice, acţionând la nivelul sinapselor neuroefectoare simpatice. **2.** Cu referire la eliberarea de adrenalină sau care acţionează prin intermediul adrenalinei.

Adrenocortical / *Adrenocortical*. (*adreno-* + *cortex*, *-icis* = scoarţă + *-al*) Care se referă la corticosuprarenală.

Adrenocorticosteroizi / *Adrenocorticosteroids*. (*adreno-* + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă + gr. *stereos* = solid, în relief + gr. *eidos* = formă) Sin. *Adrenocorticoizi*, *Corticoizi*, *Corticosteroizi* (v.).

Adrenocorticotrofină / *Adrenocorticotropin*, *Adrenocorticotrophic hormone*, abr. ACTH. Sin. *Corticotrofină*, *Corticotropină*, *Corticostimulină*, *Hormon adrenocorticotrop* (*ACTH*) (*adreno-* + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă + gr. *trophe* = hrană, nutriţie + *-ină*). Hormon secretat de lobul anterior al hipofizei, care controlează activitatea secretorie a glandelor corticosuprarenale (determină eliberarea de hormoni glucocorticoizi) Corticotrofina este secretată intermitent şi cu variaţii ritmice circadiene, dar şi în relaţie cu stresul; este un polipeptid, cu masa moleculară de 4.500 Da, formată din 39 de aminoacizi, dintre care aminoacizii 25-39 prezintă variabilitate, în funcţie de specie. Controlul secreţiei de c. este realizat printr-un neurohormon hipotalamic, corticoliberina, şi printr-un mecanism de feedback cu ansă lungă, declanşat de variaţiile concentraţiilor plasmatice ale glucocorticoizilor liberi.

Adrenokinetic / *Adrenokinetic*. (*adreno-* + gr. *kynesis* = mişcare, de la *kinein* = a mişca) Cu acţiune stimulatoare asupra structurilor adrenergice.

Adrenolitic / *Adrenolytic*, *Adrenergic blocking agent*. Sin. *Simpatolitic* (*adreno-* + gr. *lysis* = dizolvare). Substanţă care împiedică efectele activităţii sinapselor simpatice din muşchii netezi, miocard şi glandele exocrine, prin blocarea receptorilor adrenergici. Diminuează sau înlătură efectele stimulării nervilor adrenergici şi unele acţiuni ale simpatomimeticelor.

Adrenomimetic / *Adrenomimetic*, *Sympathomimetic*. Sin. *Simpaticomimetic*, *Simpatomimetic* (*adreno-* + gr. *mimetikos* = care imită, de la *mimeisthai* = a imita). Substanţă care are efecte similare celor obţinute prin stimularea sistemului nervos simpatic (deci substanţă care are acţiuni similare cu acelea ale adrenalinei şi noradrenalinei). Acţionează la nivelul sinapselor neuroefectoare simpatice fie direct, activând receptorii adrenergici, fie indirect, influenţând metabolismul mediatorilor chimici.

Adrenopriv / *Adrenoprival*. (lat. *ad* = aproape de, lângă + lat. *ren*, *-is* = rinichi + lat. *privus* = lipsit de, de la *privo*, *-ere* = a lipsi pe cineva, de ceva) Care este legat de o insuficienţă suprarenală.

Adrenostazin / *Adrenoxyl*. Sin. *Carbazochromum* (DCI). Produs de oxidare a adrenalinei. Acţionează ca hemostatic prin scăderea permeabilităţii şi creşterea rezistenţei capilare. Nu are efect în sângerări ale vaselor sangvine mari.

Adresine / *Adressins*. Receptori ai endoteliului vascular care conferă specificitate tisulară diferitelor căi de migrare ale leucocitelor.

Adscriptio / *Adscription*. (lat. *adscribo*, *-ere* = a înscrie) Sin. *Adnotatio* (v.).

Adsorbant / *Adsorbent*. (*ad-* + lat. *sorbeo*, *-ere* = a sorbi, a aspira, a suge) Substanţă care, datorită suprafeţei mari, poate fixa cantităţi importante de gaze sau de lichide. În medicină, se folosesc ca adsorbante prin mecanism fizic (fiziosorbţie): cărbunele medicinal, bentonitele, sărurile de bismut, oxidul de magneziu etc.

Adsorbat / *Adsorbate*. (lat. *ad* = aproape de, lângă + *sorbere* = a suge, a bea) Substanţă care se adsoarbe, care suferă fenomenul de adsorbţie pe suprafaţa unui corp.

Adsorbţie / *Adsorption*. (lat. *ad* = spre + *sorbtio*, *-onis* = sorbire, *sorbere* = a aspira) **1.** Proces fizic de fixare, de regulă reversibilă, a unei substanţe (molecule, ioni, particule) la suprafaţa unui solid (adsorbant); poate fi de natură fizică (prin forţe Van der Waals) sau chimică (prin legături chimice). Prin acest proces se măreşte concentraţia adsorbantului la suprafaţa de separaţie a fazelor. Ex.: fixarea de substanţe gazoase sau lichide pe suprafaţa unui solid: cărbunele poros adsoarbe gaze în cantitate cu atât mai mare cu cât temperatura este mai joasă. Fenomenul de adsorbţie este utilizat în cromatografie, protecţia împotriva gazelor nocive, obţinerea unui vid crescut; în general este reversibil. Se admite cel mai adesea că se exercită forţe Van der Waals între moleculele corpului adsorbit şi ale celui solid, fenomen de fiziosorbţie (spre deosebire de cel prin legături chimice, numit chemosorbţie). **2.** Variaţia concentraţiei unui compus din stratul superficial al unei soluţii în raport cu concentraţia sa în straturile de profunzime.

Adsorbţie fizică de orientare / *Physical adsorption of orientation*. Proces de stabilizare a unei dispersii coloidale (sol hidrofob) cu ajutorul unui surfactant, care se adsoarbe la interfaţa particulă solidă / apă, datorită naturii sale amfifile.

Adsorbţie specifică / *Specific adsorption*. Proces prin care moleculele sunt adsorbite pe o suprafaţă prin forţe Van der Waals.

Aduct / *Adduct*. Produs format în reacţia dintre o bază Lewis şi un acid Lewis.

Aductor / *Adductor*. Care apropie un membru de corp sau două organe unul de altul. Ex.: muşchi aductor.

Aer-, Aero- / *Aer-*, *Aero-*. (gr. *aer*, *-os* şi lat. *aer*, *-is* = aer sau orice gaz) Prefix care introduce în termeni referirea la aer, gaze.

Aer / *Air*. (*aer-*) Amestecul de gaze care constituie atmosfera din jurul Pământului.

Aer condiţionat / *Air conditioning*. Aer care are constante unele caracteristici: temperatură, nivel de umiditate, mărime a particulelor şi eventual lipsa de germeni microbieni.

Aer confinat / *Air confined*. Sin. *Aer viciat*. Atmosferă din încăperi închise unde sunt reunite multe persoane, timp îndelungat.

Aer teluric / *Telluric air*. Aerul din sol care participă la aerisirea rocilor solului. Are un conţinut mai redus în oxigen şi mai crescut în CO_2 faţă de aerul atmosferic.

Aerenchim / *Aerenchyma*. (*aer-* + gr. *enchyma* = efuzie, răspândire) Ţesut parenchimatic prevăzut cu spaţii mari intercelulare, pline cu aer, prezent îndeosebi la plantele acvatice submarine sau natante (ex.: *Nymphea*, *Nuphar*).

Aerob / *Aerobe*. (*aer-* + gr. *bios* = viaţă) **1.** Organism care poate trăi numai în prezenţa oxigenului molecular (atmosferic); a. *facultativ / facultative* – organism anaerob care poate trăi o anumită perioadă şi în prezenţa oxigenului atmosferic; b. *obligator/obligate* – organism care nu poate trăi în absenţa oxigenului atmosferic. **2.** Despre un fenomen, proces sau microorganism care nu se dezvoltă decât în prezenţa aerului, folosind oxigenul ca acceptor terminal de electroni în respiraţie. Termen contrar: *anaerob*.

Aerobiologie / *Aerobiology*. (*aer-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biologiei care cercetează organismele aerobe.

Aerobiont / *Aerobiont*. (*aer* – + gr. *bios* = viaţă) Organismele care trăiesc în golurile pline cu aer din sol (ex.: viermi, insecte inferioare).

Aerobioză / *Aerobiosis*. **1.** Modul de viaţă sau existenţă al organismelor aerobionte. **2.** Modul de viaţă al unor organisme care consumă oxigenul molecular liber din aer sau dizolvat în apă.

Aerofagie / *Aerophagia* (*aero-* + gr. *phagein* = a mânca) Deglutiţia de obicei inconştientă (involuntară) a unei cantităţi excesive de aer, cu distensie abdominală consecutivă. A. este însoţită uneori de anxietate şi poate avea o semnificaţie patologică.

Aerometru / *Airometer*. (lat. *aer*, *-is* = suflare, vânt, aer + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru determinarea densităţii lichidelor şi care se bazează pe principiul lui Arhimede.

Aeromicrofloră / *Aeromicroflora*. (*aero* + gr. *mikro* = mic + lat. *flos*, *-is* = floare) Termen utilizat pentru a desemna microflora din aer, ce cuprinde virusurile, bacteriile, levurile.

Aeromonas / *Aeromonas*. (*aero-* + gr. *monas* = unitate) Gen bacterian de bacili Gram-negativi mobili, cu flagel polar. *A. hydrophyla* şi *A. sobria* sunt patogene la om, agenţi în unele gastroenterite şi suprainfecţii.

Aeropatie / *Aeropathia*. (*aero-* + gr. *pathos* = boală) Stare patologică provocată de modificări atmosferice, în special variaţii ale presiunii.

Aerosil / *Aerosil*. Sin. *Dioxid de siliciu*, *Cab-o-sil*. Hidrocoloid sub formă de particule amorfe, foarte fine, cu diametrul 3-40 µm, foarte uşor (40 g ocupă 1 litru), fără miros, cu gust acrişor. Se îmbibă cu apă şi formează agregate – o reţea tridimensională gelică. Se utilizează în tehnologia farmaceutică drept substanţă auxiliară pentru prepararea de suspensii, unguente, comprimate. V. *E 551*.

Aerosol / *Aerosol*. (gr. *aer*, *-os*, lat. *aer*, *-is* = aer şi lat. *solum*, *-i* = sol, pământ) **1.** Formă farmaceutică, un sistem fizic eterogen, bifazic sau trifazic – o dispersie coloidală de lichid sau solid într-o fază gazoasă (L_1/G_2 sau S_1/G_2), format dintr-o: *fază dispersată*, faza internă, *un lichid* care va fi eliberat sub formă de picături fine cu diametrul cuprins între 0,05 şi 5 µm sau *un solid* (pulbere coloidală), ce are particulele de dimensiuni între 5 µm şi 1.000 µm; şi *faza dispersantă*, faza externă, mediul de dispersie gazos, de obicei aer, vapori de apă, gaze comprimate sau gaze lichefiate. **2.** Preparate de inhalat (Inhalanda) / *Preparations for inhalation* – preparate lichide sau solide, destinate administrării sub formă de vapori sau aerosoli la nivelul plămânilor, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic. Pot conţine una sau mai multe substanţe active, dizolvate sau dispersate într-un solvent adecvat. Se administrează cu: nebulizator, inhalator presurizat cu valvă dozatoare sau inhalator cu pulbere uscată. Preparatele lichide de inhalat pot fi: a. preparate destinate a fi transformate în vapori; b. preparate lichide dispersate cu nebulizatoare; c. preparate lichide condiţionate în inhalatoare presurizate, cu valvă dozatoare. Pulberile de inhalat se administrează cu inhalatoare pentru pulberi uscate. **3.** Dispozitiv care permite generarea aerosolilor dintr-un container, cu ajutorul unor dispozitive speciale: pulverizator-spray sau recipiente speciale presurizate cu valvă dozatoare (engl. *Metered Dose Inhalers*, abr. MDIs) sau inhalatoare cu pulbere uscată (engl. *Dry Powder Inhalers*, abr. DPIs).

Aerosoli bifazici / *Biphasic aerosols*. Produse presurizate formate dintr-o fază lichidă şi una gazoasă; se utilizează ca propulsor de gaze comprimate sau lichefiate, care sunt miscibile cu produsul medicamentos. Faza lichidă este formată din soluţia medicamentoasă şi gazul lichefiat, iar faza gazoasă este reprezentată de gazul propulsor destins.

Aerosoli trifazici / *Triphasic aerosols*. Produse presurizate, în care faza lichidă este reprezentată de produsul medicamentos (soluţie, emulsie, suspensie); a doua fază este propulsorul gazos lichefiat, nemiscibil cu prima fază; a treia fază este gazul propulsor destins.

Aerosoloterapie / *Aerosol therapy*. (*aero-* + lat. *solum*, *-i* = pământ şi *solus*, *-a*, *-um* = singur, izolat + gr. *therapia* = tratament) **1.** Procedeu terapeutic în care se utilizează aerosoli sintetici de substanţe active, ca agenţi mucolitici şi corticosteroizii pentru tratamentul unor afecţiuni pulmonare (astm, bronşite, emfizem). **2.** Inhalarea de aerosoli naturali: aerosoli marini, aerosoli de pădure.

Aerotită medie / *Aerotitis media*. Sin. *Aeropatie*. (lat. *aer*, *-is*, gr. *aer*, *-os* = aer + gr. *oto*, de la *ous*, *otos* = ureche + *-ită*). Inflamaţie a urechii medii datorată schimbărilor presiunii atmosferice; apare adesea după călătoriile cu avionul.

Aerotonometru. (lat. *aer*, *-eris*, gr. *aer*, *-os* = aer + gr. *tonos* = tensiune + *metron* = măsură) Aparat destinat măsurării presiunii gazelor din sânge sau din alte lichide biologice.

Afagie / *Aphagia*. (*a-* + gr. *phagein* = a mânca) Refuzul sau diminuarea abilităţii de a înghiţi.

Afakie / *Aphakia*. (*a-* + gr. *phakos* = lentilă, linte) Lipsa cristalinului; aceasta poate fi post-operatorie (operaţie pentru cataractă), posttraumatică sau congenitală. Lipsa cristalinului, deci a principalului factor al acomodării, duce la pierderea acesteia şi secundar la hipermetropie. Se corectează prin implant.

Afazie / *Aphasia*. (*a-* + gr. *phasis* = cuvânt, vorbire) Iniţial, Trousseau, în 1864, defineşte termenul drept imposibilitate de a traduce gândirea prin cuvinte, cu toată existenţa integrităţii aparatului fonator (laringe, corzi vocale). Ulterior a desemnat ansamblul tulburărilor capacităţii de comunicare prin intermediul vorbirii, scrisului sau semnelor, ca urmare a afectării unor funcţii ale creierului. În general, reprezintă pierderea memoriei, semnelor şi mijloacelor prin care omul schimbă (transmite sau primeşte) idei cu semenii săi. Se disting a. senzorială şi a. motorie. A. este completă când sunt afectate atât aria senzitivă, cât şi cea motorie ale creierului.

Afebril / *Afebrile*, *apyretic*. Sin. *Apiretic*. (*a-* + lat. *febris*, *is* = febră) Organism care are temperatura corpului în limitele normale (în jur de 37°C).

Afect-, Afecto- / *Affect-*, *Affecto-*. (lat. *affectus*, *-us* = stare de spirit, afecţiune, boală, de la *afficio*, *-ere* = a afecta, a slăbi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o stare, dispoziţie rea, de boală.

Afect / *Affect*. (*afect-*) Emoţie intensă, cu evoluţie impetuoasă şi scurtă.

Afectivitate / *Affective faculty*. (*afect-*) **1.** Comportare emotivă, senzitivitate. **2.** Ansamblul stărilor afective: emoţii, sentimente şi pasiuni ale unei persoane.

Afecţiune / *Affection*. (lat. *affectio*, *-onis* = starea, felul de a fi, dispoziţie (sufletească) bună, iubire, de la *afficio*, *-ficere* = a face ceva cuiva, a-l face să simtă ceva) **1.** Simpatie, prietenie, dragoste faţă de cineva. **2.** În medicină, termen general care desemnează toate modificările stării de sănătate, fără a ţine seama de importanţa lor, de cauze, nici de istoric. Semnificaţia largă acoperă conceptele de anomalie, leziune, boală, sindrom, disfuncţie.

Aferent / *Afferent*. (lat. *affero*, *affere* = a duce către, a aduce, din *ad* = spre + *fero*, *ferre* = a purta, a aduce) Termen care indică direcţia, de la periferie spre un centru sau către un anumit organ căruia îi este destinat. Antagonist: *eferent*.

Afibrinogenemie / *Afibrinogen(a)emia*. (*a-* + lat. *fibra*, *-ae* = fibră + *-ină* + gr. *gennan* = a produce + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Deficienţa sau absenţa fibrinogenului în sânge.

Afibrinogenemie congenitală / *Congenital afibrinogen(a)emia*. A. este transmisă probabil printr-o genă autozomală recesivă; se caracterizează printr-o incoagulabilitate completă a sângelui.

Afinaj / *Affinage*. Sin. *Curăţare*, *Rafinare*, *Afinare*. Operaţie destinată obţinerii unui amestec de consistenţa cea mai fină posibil atât la scară macroscopică, cât şi microscopică.

Afinitate / *Affinity*. (lat. *affinitas*, *-atis* = alianţă, înrudire) **1.** Forţă care uneşte atomii şi moleculele pentru a forma compuşi. **2.** Tendinţa substanţelor de a reacţiona unele cu altele. **3.** Tropism electiv al unui medicament pentru un sistem, un ţesut sau un organ. **4.** Proprietatea unui receptor de a lega specific un anumit ligand; scade cu creşterea concentraţiei acestuia şi variază în funcţie de prezenţa unor factori fiziologici şi patologici. **5.** Forţă de legătură între antigen şi anticorp sau între o enzimă şi substratul său. Poate fi măsurată prin constanta de afinitate. **6.** Afinitatea unui medicament este capacitatea sa de a se lega de o ţintă biologică (receptor, enzimă, sistem transportor etc.).

Aflatoxină / *Aflatoxin*. (Termen compus din *Aspergillus flavus toxin*; *afla* de la *Aspergillus flavus* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată + *-ină*) Micotoxină produsă de anumite suşe ale ciupercilor din genul *Aspergillus flavus* şi *A. parasiticus*, care se dezvoltă pe arahide sau cereale mucegăite şi contaminează uleiul extras din acestea. Cea mai toxică este aflatoxina B, care provoacă experimental cancer hepatic şi necroză periportală. Se combină cu ADN-ul, împiedicând replicarea şi transcrierea.

AFNOR / *AFNOR*. Abr. pentru *L'Association Française pour la Normalisation du Médicament* = Asociaţia Franceză pentru Normalizarea Medicamentului. Asociaţie Franceză care emite ansamblul de norme, standarde privind formele farmaceutice fabricate în Franţa.

Afonie / *Aphonia*. (*a-* + gr. *phone* = voce) Pierderea vocii completă sau parţială.

Afotic / *Aphotic*. (*a-* + gr. *phos*, *photos* = lumină) **1.** Lipsit de lumină. **2.** Stratul acvatic marin care începe de la 300-400 m şi se continuă până la cele mai mari adâncimi, unde domneşte întunericul absolut. Din cauza lipsei luminii, în regiunea afotică plantele fotosintetizante nu se pot dezvolta. Supravieţuiesc aici numai organismele heterotrofe.

Afrodiziac / *Aphrodisiac*. (gr. *aphrodisiakos*, de la Afrodita, zeiţa dragostei la vechii greci) Substanţă care excită simţul genezic (creşte dorinţa sexuală).

Afrodizie / *Aphrodisia*. Exagerare morbidă a dorinţelor sexuale.

Aft-, Afto- / *Aphth-*, *Aphtho-*. (lat. *aphthae*, *-arum* = afte, de la gr. *aphtai* = ulcer mic şi gr. *aphthein* sau *haptein* = a arde) Element de compunere care introduce în termeni referirea la afte.

Aftă / *Aphtha*. (*aft-*) Ulceraţie superficială a mucoasei bucale, cu marginile tăiate drept, cu contur regulat, suprafaţă acoperită de un depozit alb sau galben, înconjurată deseori de un halou inflamatoriu roşu-viu, foarte dureroasă. Localizare mai rară pe mucoasa genitală. Rezultă după spargerea unor vezicule pline cu un lichid seros, izolate sau grupate.

Aftoză / *Aphtosis*. (*afto-* + *-oză*) Boală caracterizată prin prezenţa de afte la nivelul mucoaselor bucale şi genitale, cu evoluţie în pusee recidivante.

Afumare / *Smoke dried*. Procedeu de conservare a unor alimente: carne, peşte, ce constă din expunerea acestora, timp de câteva zile, la acţiunea fumului, la rece (25-30°C) sau la cald (70-100°C) Acţiunea conservantă rezultă atât din deshidratare, cât şi din efectul unor produşi conţinuţi în fum: crezoli, fenoli, formaldehidă, acetonă, acid formic etc.

Agalactie / *Agalactia*. (*a-* + gr. *gala*, *-aktos* = lapte) Absenţa secreţiei lactice după naştere.

Agamaglobulinemie / *Agammaglobulin(a)emia*. (*a-* + γ = gamma, a treia literă a alfabetului grecesc + lat. *globulus*, dim. de la *globus* = glob + *-ină*) Absenţa gamaglobulinelor din sânge; termenul desemnează un grup de boli determinate de afectarea imunităţii umorale, al cărei suport sunt anumite gamaglobuline, numite imunoglobuline. V. şi *Imunitate*, *Alimfocitoză*, *Disglobulinemie*.

Agamet / *Agamete*. (*a-* + gr. *gametes* = soţ) Celulă germinativă specializată care poate genera un nou individ fără fecundaţie prealabilă. Poate fi format prin meioză, dând naştere unui organism haploid (ex.: fungi – *Basidiomyceta*), sau prin mitoză, dând naştere unui organism identic genetic cu forma iniţială.

Agar-agar / *Gelose*. Sin. *Geloză* (mal. *agar* = algă marină). Produs de origine vegetală din clasa poliuronidelor, obţinut prin gelificarea şi uscarea decoctului preparat din diferite specii de alge roşii din mările şi oceanele Extremului Orient (Japonia, India, China, Ceylon) şi aparţinând genurilor: *Gelidum* din familia *Florideae*, *Gracilaria*, *Eucheuma*, *Petrocladia*. Este format din două fracţiuni: agaroză 70% şi agaropectină 30%, apă 20%, celuloză 3,5%, substanţe minerale 4% şi proteine 1-2%. *Agaroza* este un polimer liniar format alternativ din β-D-galactoză şi 3,6-anhidro-α-L-galactoză, legate α-1,3 şi respectiv β-1,7. *Agaropectina* este un polimer cu structură complexă, în moleculele căruia intră unităţi de β-D-galactoză, legate între ele β-1,3; oxidrilul din poziţia 6 fiind esterificat cu acid sulfuric, în parte legat ciclocetalic de acidul glucuronic sau succinic. Geloza este un polielectrolit anionic. Se prezintă sub formă de pulbere sau fâşii transparente, incolore, inodore, insolubile în apă rece, solubile în apă fierbinte. Este folosit ca materie de bază la mediile de cultură pentru microorganisme. Se utilizează în industria farmaceutică drept substanţă auxiliară (prepararea de suspensii), în stomatologie, ca material hidrocoloid reversibil de amprente şi pentru duplicate, în alimentaţie sau ca laxativ moderat. V. *E 406*.

Agastrie / *Agastria*. (*a-* + gr. *gaster*, *gastros* = stomac) Absenţa congenitală sau după extirpare chirurgicală a stomacului.

Agenitalism / *Agenitalism*. (*a-* + lat. *genitalia* = organe genitale, din lat. *gigno*, *-ere* = a naşte, a produce) Stare a unui individ privat de secreţia internă a glandelor sexuale. V. şi *Eunuchism*.

Agent- / *Agent-*. (lat. *agens*, *-ntis* = activ, viu, de la *ago*, *-ere* = a acţiona, a pune în mişcare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un factor cu o anumită acţiune.

Agent / *Agent*. (*agent-*) Factor, forţă sau substanţă capabilă să producă o schimbare nefavorabilă sau favorabilă organismului. Agentul poate fi fiziologic sau nociv, de natură mecanică, fizică, chimică sau biologică. Termenul desemnează, cel mai frecvent, un microb sau un parazit şi, în acest caz, poate fi transmis de un vector. Ex.: *Plasmodium vivax* este agentul paludismului.

Agent activ de suprafaţă / *Surfactant*. Sin. *Agent tensioactiv*, *Tensioactiv*, *Tensid*, *Surfactant* (contracţie, în engl. de la *surface* = suprafaţă + *active agent* = agent activ). Substanţă naturală, de semisinteză sau sinteză, cu structură particulară, formată din două părţi (bipolară), cu afinitate opusă: o parte hidrofilă, lipofobă sau polară şi o parte este hidrofobă sau lipofilă, apolară. Datorită acestei structuri, moleculele sunt amfifile. Comitetul Internaţional al Derivaţilor Tensioactivi (CID, 1972) a definit un agent de suprafaţă ca fiind: „Un compus chimic care, dizolvat sau dispersat într-un lichid, este adsorbit preferenţial la interfaţă şi care determină un ansamblu de proprietăţi fizico-chimice sau chimice de interes farmaceutic". Surfactanţii sunt substanţe auxiliare care determină o activitate pronunţată la suprafaţa limită, de separaţie, dintre două faze, prezentând o adsorbţie pozitivă, capabile să ude suprafaţa, extinzând considerabil suprafaţa lichidă, elastică. Scad tensiunea superficială la suprafaţa de separaţie aer-lichid sau lichid-lichid (G_1/L_2; L_1/L_2), de aceea se mai numesc *substanţe superficial active*, *tenside capilare* sau *capilar active*. Se utilizează ca: agenţi solubilizanţi, emulgatori, agenţi de suspensie, spumanţi, promotori de absorbţie etc. Se clasifică în surfactanţi: amfoteri, anionici, cationici şi neionici.

Agent activ de suprafaţă amfoter sau amfolit / *Amphiphillic surfactif.* Sin. *Tensioactiv amfiionic.* Substanţă auxiliară cu două sau mai multe grupe funcţionale acide sau bazice, care pot, în funcţie de condiţiile de mediu, să se ionizeze în soluţie apoasă, conferind compusului caracterul de surfactant anionic sau cationic. Ex.: N-alchil-betaine, C-alchil-betaine, sulfobetaine.

Agent activ de suprafaţă anionic / *Anionic surfactif.* Sin. *Tensioactiv anionic.* Substanţă auxiliară, tensioactivă, care prezintă una sau mai multe grupări funcţionale ionizate în soluţie apoasă, pentru a furniza ioni încărcaţi cu sarcini electrice negative şi responsabili de activitatea de suprafaţă. Ex.: săpunurile alcaline, alchilsulfaţii de sodiu, alchilsulfonaţii de sodiu, alchil-arilsulfonaţii de sodiu.

Agent activ de suprafaţă cationic / *Cationic surfactif.* Sin. *Tensioactiv cationic.* Substanţă auxiliară, tensioactivă, care prezintă una sau mai multe grupări funcţionale ionizate în soluţie apoasă, pentru a furniza ioni încărcaţi cu sarcini electrice pozitive şi responsabile de activitatea de suprafaţă. Ex.: sărurile de amoniu cuaternare, sărurile de N-alchilpiridiniu, cuaternare.

Agent activ de suprafaţă neionic / *Nonionic surfactif.* Sin. *Tensioactiv neionogen.* Substanţă farmaceutică auxiliară, tensioactivă, care nu formează ioni în soluţie. Solubilitatea tensidului în apă este dată de prezenţa în molecula sa a unor grupări funcţionale cu o mare afinitate pentru apă (*grupări hidrofile*). Un tensid neionogen este format, în principal, dintr-o catenă de hidrocarbură saturată sau uşor nesaturată, pe care sunt fixate numeroase grupări polare (hidrofile) Ex. alchil polioxietilenglicolii, esteri ai glicerinei sau ai altor polioli.

Agent ajutător / *Adjuvant.* V. *Adjuvant.*

Agent antiaglomerant / *Anticaking agent.* Substanţă care reduce tendinţa de aglomerare a particulelor unui produs, de obicei sub formă de pulbere sau granule.

Agent antifricţional / *Antifrictional agent.* (gr. *anti* = contra + lat. *frictio*, *-onis* = frecare) În această categorie, intră 3 clase de substanţe auxiliare: lubrifianţi (*lubrificants*), antiaderenţi (*antiadherents*) şi glisanţi (*glisants*) utilizaţi pentru fabricarea comprimatelor, cu proprietăţi care se suprapun. Se mai numesc „activatori de curgere" şi „agenţi de alunecare". Au mai multe funcţii: reduc frecarea între particule şi între părţile laterale ale comprimatului şi matriţă (lubrifianţi); previn aderenţa, lipirea materialului supus comprimării de suprafaţa matriţelor şi poansoanelor (antiaderenţi); favorizează evacuarea comprimatului din matriţă (glisanţi); facilitează curgerea granulatului în matriţă (glisanţi).

Agent antimicrobian / *Preservative agent.* V. *Conservant.*

Agent antineoplazic alchilant / *Alkylating antineoplastic agent.* Medicament antineoplazic care atacă celulele maligne prin reacţia covalentă cu AND-ul lor (ex.: clorambucil).

Agent antiplachetar / *Antiplatelet agent.* (*anti-* + fr. *plaquette*, din oland. *plaken* = a cârpi, a petici) Medicament care inhibă agregarea plachetelor sangvine, utilizat pentru a preveni atacul de inimă; ex.: aspirina.

Agent antispumant / *Antifoam agent.* Substanţă farmaceutică auxiliară, utilizată pentru distrugerea spumei în preparatele farmaceutice. Sunt de două tipuri: *Distrugători ai spumelor*, ca eterul şi n-octanolul. Aceştia sunt surfactanţi foarte activi şi acţionează prin slăbirea tensiunii superficiale în regiunile subţiri şi mici ale filmului lichid. Regiunile mici sunt trase rapid de regiunile înconjurătoare cu tensiuni mai încete, pelicula cu arie mică este subţiată şi îşi pierde rezistenţa la rupere. *Inhibitori ai spumelor*, ca: poliamidele şi siliconele. Aceste substanţe sunt adsorbite preferenţial la interfaţa aer/apă, comparativ cu agenţii spumanţi, dar ei nu au capacitatea de a forma o spumă stabilă. Prezintă o tensiune superficială redusă în stare pură şi sunt eficace datorită adsorbţiei rapide la suprafaţa lichid/gaz (aer). **1.** În biotehnologie, substanţă chimică adăugată la un mediu de fermentaţie pentru a distruge spuma (bulele de aer), cauzată de amestecare, agitare sau pulverizare (stropire) **2.** În domeniul alimentar, substanţă care reduce tendinţa de formare a spumei.

Agent bacteriostatic / *Bacteriostatic agent.* Agent chimic care previne multiplicarea microbilor, dar nu-i omoară. Poate fi utilizat în timpul procesării, în materiile prime sau în produsele finale, în special în formele farmaceutice cu doze multiple.

Agent biologic / *Biological agent.* Microorganisme, inclusiv cele obţinute prin inginerie genetică, culturi de celule şi endoparaziţi, patogene sau nepatogene.

Agent conservant / *Preservative agent.* V. *Conservant.*

Agent contra răului de mişcare / *Anti-motion Sickness Agent.* Medicament care suprimă răul de mişcare: greaţă, vomă şi vertije (ex.: dimenhidrinat, scopolamină).

Agent de afânare / *Raising agent.* Substanţă sau asociere de substanţe care, după încorporare într-un produs, dau naştere unei reacţii chimice în urma căreia sunt eliberate gaze care măresc volumul.

Agent de aglomerare / *Caking agent.* Substanţă care permite formarea de conglomerate de particule solide / agregate ca granule sau comprimate din diferite pulberi.

Agent de chelatare / *Chelating agent.* Sin. *Chelant*, *Chelator*, *Agent sechestrant.* (gr. *khele* = cleştele racului, gheară) Compuşi organici care formează cu metalele complecşi cu structură ciclică stabilă numiţi *chelaţi*. Se utilizează ca agenţi terapeutici pentru mobilizarea şi eliminarea metalelor toxice sau radioactive depuse în organism, ca urmare a unei intoxicaţii sangvine sau ca rezultat al unei perturbaţii metabolice. Chelaţii rezultaţi sunt, în general, netoxici şi uşor eliminabili. V. *Chelatanţi.*

Agent de complexare / *Chelating agent.* Sin. *Agent chelator.* Substanţă farmaceutică auxiliară care formează un compus complex, un ion complex sau un agregat molecular cu un metal sau ion metalic. Ex. EDTA-disodic.

Agent de curăţare / *Cleaning agent.* V. *Abraziv.*

Agent de depigmentare / *Depigmenting agent.* Medicament care inhibă producţia de melanină în piele, utilizat pentru a induce o depigmentare generală, în unele condiţii cu pete de piele depigmentată, ca vitiligo (ex.: hidrochinonă).

Agent de dispersare / *Dispersed agent.* Substanţe farmaceutice auxiliare care au rolul de a favoriza dispersarea unei baze solide, lichide sau gazoase într-un mediu de dispersie lichid, semisolid sau solid, pentru a forma un sistem dispers. Se clasifică în trei grupe: 1. agenţi de umectare; 2. agenţi de dispersare adevăraţi, numiţi şi agenţi defloculanţi sau agenţi peptizanţi; şi 3. coloizi protectori.

Agent de fertilitate / *Fertility Agent*. Medicament care favorizează ovulaţia la femeile cu fertilitate scăzută sau spermatogeneza la bărbaţii cu fertilitate scăzută (ex.: Clamifen).

Agent de filmare / *Film coating agent*. V. *Agent formator de film*.

Agent de floculare / *Agent for flocculation*. Substanţe farmaceutice auxiliare care au rol de a reduce forţele de respingere electrostatice dintre particulele solide aflate în suspensie sau de a furniza o atracţie între molecule; ei au capacitatea de a lega particulele individuale împreună, în agregate laxe, numite flocoane.

Agent de glazurare / *Icing agent*, *Glazing agent*. Aditiv alimentar, substanţă care formează o peliculă decorativă sau protectoare la suprafaţa unei produs alimentar.

Agent de întărire / *Strengthening agent*. Aditiv alimentar, substanţă care permite menţinerea fermităţii ţesuturilor fructelor şi legumelor sau care, în contact cu un agent gelifiant, formează sau întăreşte un gel.

Agent de îngroşare / *Thickening agent*. Sin. *Viscozifiant*. Substanţă care măreşte viscozitatea şi volumul unui produs alimentar; în general, este o substanţă auxiliară care aduce un aport de masă, de cantitate, fără a aduce şi aportul energetic corespunzător.

Agent de mascare / *Masking agent*. Reactiv chimic care reacţionează selectiv cu unul sau mai multe componente dintr-o soluţie pentru a preveni interferenţa în analiza chimică.

Agent de ranforsare / *Filling agent*. Sin. *Agent de umplere*. Material susceptibil să amelioreze una sau mai multe proprietăţi ale unui polimer, ce serveşte ca matriţă.

Agent de sechestrare / *Chelating agent*. Sin. *Chelatant*, *Agent chelatant*. Substanţă care formează compuşi chimici cu ionii metalici.

Agent de solubilizare / *Solubilizer agent*. Substanţă farmaceutică auxiliară care are proprietatea de a mări solubilitatea unei substanţe medicamentoase greu solubile; este lipsită de toxicitate, fără acţiune farmacologică proprie şi, totodată, compatibilă cu medicamentul.

Agent de spumare / *Foaming agent*. Sin. *Spumogen*, *Spumifiant*, *Agent spumant*. Substanţă care permite formarea unei dispersii omogene a unei faze gazoase într-un produs alimentar lichid sau solid.

Agent de stabilizare / *Stabilization agent*, *Stabilizer agent*. Sin. *Stabilizant* (v.).

Agent de suspensie / *Suspending agent*. Substanţă farmaceutică auxiliară care are rolul de a asigura omogenitatea şi stabilitatea unui sistem dispers lichid (sau semisolid ori solid) prin mărirea viscozităţii fazei externe mai ales, prin neutralizarea sarcinilor electrice superficiale ale particulelor cu ajutorul electroliţilor, prin formarea unui strat de solvatare (hidratare) în jurul particulelor solide, determinând deplasarea planului de separare electrolitică spre faza suspendată sau flocularea cu polimeri hidrofili, care au rol protector, formând o barieră mecanică sau un înveliş în jurul particulelor solide, prin adsorbţie parţială pe suprafaţa acestora. Ex. electroliţi, surfactanţi, macromolecule hidrofile ca: guma arabică, tragacanta, derivaţi de celuloză, alginaţi, alcool polivinilic, carbopoli, bentonite, veegum, aerosil etc.

Agent de udare / *Wetting agent*. Sin. *Agent umectant* (v.). Agent activ de suprafaţă care scade tensiunea superficială a solventului şi permite umectarea unui solid.

Agent de vânzări / *Sales representative*. Persoană care acţionează în numele unei firme care desfăşoară una sau mai multe din următoarele activităţi: prospectare, comunicare, servire, culegere de informaţii, în cadrul pieţei farmaceutice.

Agent de volum (masă) / *Bulking agent*. Aditiv, substanţă auxiliară care creşte volumul unei soluţii sau al unui solid, semisolid.

Agent embolizant / *Embolization agent*. Agent ocluziv ce produce embolizarea (obstruarea) arterelor sau arteriolelor care irigă o tumoră. Pot fi agenţi naturali sau semisintetici: acidul epsilonaminocaproic, gelatina reticulată, celuloze oxidante, bureţi de alcool polivinilic compresibili sau forme farmaceutice moderne: microcapsule, microsfere de lipide şi polimeri sintetici.

Agent emulgator / *Emusifying agent*. Sin. *Agent de emulsionare*, *Emulgator* (v.).

Agent formator de film / *Film coating agent*. Sin. *Agent filmogen*, *Agent de acoperire*. Substanţă auxiliară utilizată pentru acoperirea comprimatelor, în vederea dirijării eliberării substanţei active. Acoperirea se poate realiza cu un strat de zahar (drajefiere) sau cu un film polimeric solubil sau insolubil în apă.

Agent haotropic / *Chaotropic agent*. Sin. *Reactiv haotropic*. Substanţă ce distruge structura tridimensională a macromoleculelor, cum ar fi proteine, ADN sau ARN, şi, totodată, le denaturează. Agenţii haotropici interferează cu stabilizarea interacţiunilor intramoleculare prin forţe necovalente cum ar fi legături de hidrogen, forţe Van der Waals şi efecte hidrofobe.

Agent hematinic / *Hematinic*. (*hemato-*) Medicament care favorizează formarea hemoglobinei prin administrare de fier (ex.: sulfat feros).

Agent hemoreologic / *H(a)emorheologic Agent*. (*hemo-* + gr. *rheos* = curent, de la *rhein* = a curge + gr. *logos* = ştiinţă) Medicament care favorizează proprietăţile de curgere ale sângelui prin reducerea viscozităţii sale (ex.: pentoxifilina).

Agent infectant / *Infective agent*. Sin. *Agent infecţios*. Microorganism pătruns în corpul uman sau animal. Termenul desemnează un microb sau un parazit care poate fi transmis de un vector. V. *Agent vector*.

Agent modificator al dizolvării, Agent pentru eliberare controlată / *Dissolution modifiers*, *Controlled-release agent*. Sin. *Agent pentru eliberare controlată*. Substanţe auxiliare utilizate pentru formularea şi fabricarea de comprimate cu eliberare modificată – prelungită şi controlată. Modifică dizolvarea substanţei active. Pot fi hidrofili, hidrofobi, dependenţi de alţi stimuli, surfactanţi.

Agent mutagen / *Mutagenic agent*. Agent fizic, chimic sau biologic care are proprietatea de a reacţiona cu materialul genetic sau să acţioneze asupra acestuia şi care poate induce o mutaţie.

Agent patogen / *Pathogenic factor*. Orice factor provocator de boală. Poate fi de natură fizică, chimică, biologică, psihogenă sau socială.

Agent psihoactiv / *Psychoactive agent*. Sin. *Psihotrop* (v.). Substanţă care influenţează activitatea funcţiilor şi comportamentului psihic (mental).

Agent redispersant / *Redispersed agent*. Sin. *Agent antigelifiant şi contra cimentării sedimentului*. Substanţă farmaceutică auxiliară care are capacitatea de a preveni creşterea viscozităţii şi gelificarea suspensiei, mai ales în cazul formulărilor antiacide. Ex.: fosfatul de potasiu, EDTA, acidul citric, citratul de sodiu, aerosilul.

Agent reducător / *Reducing agent*. Moleculă care donează un electron într-o reacţie de oxidoreducere, care este o schimbare chimică în care o specie este oxidată (pierde electroni) şi altă specie este redusă (câştigă electroni) Agenţii reducători ca metalele (sodiu, magneziu, aluminiu şi zinc) pot fi utilizaţi pentru protejarea substanţelor active.

Agent sechestrant / *Chelating agent*. V. *Chelatanţi*.

Agent tensioactiv / *Surfactif agent*. V. *Agent activ de suprafaţă*.

Agent terapeutic / *Therapeutical agent*. V. *Medicament*, *Remediu*.

Agent termic / *Thermic agent*. (*agent-* + gr. *thermos* = cald, de la *therme* = căldură) Sistem de încălzire care transmite căldura rezultată din arderea combustibilului.

Agent umectant / *Wetting agent*. Sin. *Agent de udare*, *Agent de umectare*. Sin. *Umectant*. **1.** Agent activ de suprafaţă care scade tensiunea superficială a solventului, permiţând umectarea unui solid. **2.** Substanţă auxiliară utilizată în formulările de comprimate care conţin substanţe active greu solubile, în scopul de a le mări viteza de dizolvare. Ex.: surfactanţi. **3.** În domeniul alimentar, aditiv care previne uscarea produselor alimentare, compensând efectul unei umidităţi atmosferice scăzute sau favorizează dizolvarea unei pulberi, granule sau comprimat într-un mediu apos.

Agent vector / *Vector agent*. (lat. *vector*, *-oris* = cel care transportă, de la *vecto*, *-are* = a căra, a transporta) **1.** Vector biologic. Agent purtător de germeni infecţioşi, capabili să transmită diferite boli. Ex.: *Plasmodium vivax* este agentul paludismului (malariei). **2.** În fizică, mărime caracterizată prin patru elemente: modul (sau mărime), direcţie, sens, punct de aplicaţie. Un vector este asociat unei mărimi fizice (ex.: forţă, viteză, acceleraţie). **3.** Vector medicamentos, sin. *carrier*, cărăuş, transportor medicamentos, utilizat în cazul medicamentelor de transport şi cedare la ţintă.

Agenţia Europeană a Medicamentului / *European Medicines Agency* (abr. EMEA). Organizaţie europeană înfiinţată în 1995, în baza Regulamentului 2309/93, cu sediul la Londra. EMEA, prin atribuţiile sale, se situează în centrul sistemului european de reglementare în domeniul medicamentelor de uz uman şi veterinar. Principala responsabilitate a EMEA este de a asigura protejarea şi promovarea sănătăţii populaţiei, precum şi a animalelor, prin evaluarea şi supervizarea medicamentelor de uz uman şi veterinar. Activităţile principale profesionale desfăşurate de EMEA: evaluează la cel mai înalt nivel de competenţă ştiinţifică documentaţia de autorizare prin procedura centralizată, care se finalizează prin emiterea unei decizii a Comisiei Europene, în vederea punerii pe piaţă a unor medicamente sigure, eficace şi de calitate; supraveghează permanent medicamentele după intrarea lor pe piaţa farmaceutică; stimulează dezvoltarea medicamentelor inovative şi cercetarea în domeniul farmaceutic, prin consiliere ştiinţifică şi asistenţă acordată companiilor farmaceutice; elaborează şi publică ghiduri europene privind cerinţele în testarea siguranţei, eficacităţii şi calităţii medicamentelor.

Agenţia Naţională a Medicamentului / *National Medicine Agency*. Autoritatea competentă din România în domeniul medicamentelor de uz uman; abr. ANM, devenită ANMDM. Organizaţie naţională înfiinţată la 1 ianuarie 1999 prin Ordonanţa Guvernului nr. 128/1998, cu rol de reglementare în domeniul medicamentelor de uz uman şi veterinar din România, cu sediul în Bucureşti, aflată în subordinea Ministerului Sănătăţii, prin organizarea şi transformarea ICSMCF. Nucleul care a evoluat în timp pentru a deveni în final instituţia modernă, comparabilă şi compatibilă cu instituţiile omologate din statele membre ale UE care este Agenţia Naţională a Medicamentului (ANM) a luat fiinţă în anul 1929 şi a fost denumit Institutul Farmaceutic. Prin Legea Sanitară din 1930, instituţiei nou-create i se atribuie numele de Institutul Chimico-Farmaceutic, ce aparţine de Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirii Sociale. Până în 1944, institutului i-au revenit sarcini cu caracter administrativ şi organizatoric legate de funcţionarea sectorului farmaceutic: evidenţa timbrului de control sanitar aplicat pe specialităţile conţinând stupefiante, distribuirea insulinei, verificarea gestiunii farmaciilor de spital. Data oficială de înfiinţare a autorităţii de reglementare în domeniul medicamentului din România, denumită la acea dată Institutul pentru Controlul Medicamentului şi Cercetării Farmaceutice, este 6 aprilie 1956. La 30 septembrie 1960, prin ordin al ministrului Sănătăţii, se adoptă titulatura de „Institutul pentru Controlul de Stat al Medicamentului şi Cercetării Farmaceutice” (ICSMCF). Prin acelaşi ordin, institutului i se atribuie sarcinile Comitetului Farmacopeei, ale Comisiei Medicamentului şi se instituie Consiliul Ştiinţific. Iniţial, Comisia medicamentului aviza medicamentele noi, din ţară şi din import; din 1978, noile medicamente erau înregistrate de Ministerul Sănătăţii pe baza Comisiei Medicamentului. Din anul 1973, institutului i s-a atribuit şi rolul de coordonator al nou-înfiinţatei reţele naţionale de farmacovigilenţă; ICSMCF a fost desemnat centru colaborator al OMS în domeniul supravegherii reacţiilor adverse la medicamente. În 1993 este finalizată elaborarea celei de-a X-a ediţii a *Farmacopeei Române*, care a actualizat cerinţele naţionale în raport cu standardele internaţionale şi s-a evidenţiat prin uniformizarea terminologiei de specialitate. Din 1996, România, reprezentată de ICSMCF / ANM, a devenit observator la Comisia Farmacopeei Europene, iar din septembrie 2003, membru cu drepturi depline în urma aderării la Convenţia privind elaborarea Farmacopeei Europene, fiind reprezentată de ANM. Principalele activităţi profesionale desfăşurate de ANM sunt: activitatea de autorizare de punere pe piaţă şi activităţile conexe (aprobarea variaţiilor, aprobarea studiilor clinice, aprobarea materialelor publicitare pentru produse OTC, farmacovigilenţă, informaţii privind medicamentele); activitatea de control a calităţii medicamentului; activitatea de inspecţie farmaceutică; activitatea de reglementare; activitatea referitoare la farmacopee; activitatea de management al calităţii. Din 2010, devine ANMDM (v.).

Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (abr. ANMDM) / *National Medicine and Medical Devices Agency*. Autoritatea competentă din România în domeniul medicamentelor de uz uman, cu sediul în Bucureşti, noua denumire pentru ANM. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului României nr. 72/30 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 452/2 iulie 2010, reglementează organizarea şi funcţionarea ANMDM.

Ageuzie / *Ageusia*, *Ageustia* (gr. *a* = privativ + gr. *geusis* = gust). Pierderea totală sau parţială (hipoageuzie) a simţului gustului sau absenţa senzaţiilor gustative elementare: sărat, dulce, amar şi acid.

Agitare / *Stirring*. (lat. *agito*, *-are* = a mişca din loc cu putere, a goni, a tulbura, a agita) Operaţie fizică de amestecare între fluide şi solide, în scopul omogenizării sistemului dispers: dizolvare, accelerarea reacţiilor chimice, omogenizarea amestecurilor, cristalizare, emulsionare etc.

Agitator / *Agitator*. Sin. *Malaxor*. Aparat utilizat în laborator şi în industria farmaceutică pentru obţinerea amestecurilor de lichide, de pulberi (amestecătoare – malaxoare) sau pentru dizolvarea mai rapidă a substanţelor solide într-un lichid. A. sunt de diferite tipuri: cu elice, cu paletă, turbină, electromagnetice etc., fabricate din materiale variate.

Agitaţie / *Agitation*, *excitement*. (lat. *agitatio*, *-onis* = agitaţie, de la *agito*, *-are* = a mişca din loc şi *ago*, *agere* = a acţiona, a pune în mişcare) Tulburare de comportament caracterizată prin excitaţie psihomotorie, cu exagerarea mişcărilor, gesturilor şi mimicii. Poate fi *spontană*, în relaţie cu exaltarea afectivă şi excitaţia mentală, *reacţională*, provocată de stimulări din mediul ambiant, poate fi *dezordonată*, lipsită de intenţie sau scop, sau *agresivă*.

Aglicon / *Aglycone*. Sin. *Genină*. (*a-* + gr. *glykis* = dulce) Parte a unui heterozid, compus rezultat după hidroliza unui glucozid şi separarea componentei glucidice (care este responsabilă de acţiunea farmacologică a heterozidului).

Aglobulie / *Aglobulia*. (*a-* + dim. *globulus*, din lat. *globus*, *-us* = glob) Reducere mare a numărului de globule roşii din sânge.

Aglomer-, Aglomero- / *Agglomer-*, *Agglomero-* (lat. *agglomero*, *-are* = a îngrămădi, a înghesui). Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fenomenul de adunare împreună, prin forțe fizice slabe.

Aglomerare / *Agglomeration*. (*aglomer-*) Stare în care particulele primare ale unui sistem dispers se adună împreună prin forțe de coeziune fizice slabe ca: forțe Van der Waals sau frecare, acestea sunt mai ușor de rupt prin metode fizice.

Aglomerate / *Agglomerates*. (*aglomer-*) Conglomerate (ansamblu de particule primare adunate împreună) și/sau agregate care pot fi disociate prin dispersare. Coeziunea din interiorul aglomeratului este de ordin fizic (mecanic), ca forțe electromagnetice slabe, forțe Van der Waals sau frecare; ea este relativ ușor de rupt, prin metode fizice.

Aglutin-, Aglutino- / *Agglutin-*, *Agglutino-*. (lat. *agglutino*, *-are* = a lipi, a uni) Rădăcină care introduce în termeni referirea la lipire, unire, adunare în grămezi.

Aglutinant / *Binder*. Sin. *Liant*, *Adeziv*, *Agent de legare*, *Agent de granulare* (*aglutin-*). Substanță farmaceutică auxiliară cu rol de a asigura coeziunea particulelor solide în vederea realizării unui amestec omogen, pentru realizarea de diferite forme farmaceutice: supozitoare, pilule, granule, pelete sau comprimate (în cazul în care acestea nu pot fi unite doar sub acțiunea presiunii aplicate la comprimare, se aplică granularea umedă). Asigură ca după operația de compresie tableta să rămână intactă; de asemenea, lianții conferă calități de curgere bune formulărilor de granule, cu mărimea și rezistența mecanică dorită.

Aglutinare / *Agglutination* (*agglutin-*). Asociere strânsă (aglomerare prin alipire) de antigene insolubile (bacterii, virusuri, eritrocite), sub influența anticorpilor corespunzători. Reacția de aglutinare permite, de ex.: determinarea substanțelor pirogene (test LAL).

Aglutinină / *Aglutinin*. Sin. *Anticorp aglutinant*. Anticorp (bivalent) capabil să se lege la antigenii de suprafață ai celulelor, provocând aglutinarea acestora. Cele mai cunoscute sunt: bacterioaglutininele și hemoaglutininele.

Aglutinogen / *Agglutinogen*. (*aglutino-* + gr. *gennan* = a produce) Antigen corpuscular prezent la nivelul unei suprafețe celulare, capabil să inducă formarea de anticorpi specifici (aglutinine), în urma pătrunderii în organism, și să producă fenomenul de aglutinare, la un contact ulterior cu aceștia. Ex.: pe suprafața hematiilor se află hemoaglutinogeni.

Agnozie / *Agnosia* (gr. *a* = privativ + gr. *gnosis* = cunoaștere, de la *gnonai* = a cunoaște). Pierderea capacității de recunoaștere și de expresie mentală a stimulilor senzoriali.

-agog / *-agog*. (gr. *agogos* = care conduce spre eliminare) Sufix care introduce în termeni semnificația de secreție, eliminare; ex.: *Emenagog* (v.).

-agogie / *-agogia*. (gr. *agoge* = conduită, direcție) Sufix care introduce în termeni referirea la conduită. Ex.: pedagogie, demagogie.

Agon- / *Agon-*. (gr. *agon* = luptă și *agonistes* = luptător) Element care introduce în termeni referirea la o acțiune.

Agonie / *Agony*. (*agon-*) **1.** Durere severă sau suferință extremă. **2.** Termen vechi care desemna ultima fază de tranziție dintre viață și moarte, caracterizată prin stingerea treptată a funcțiilor vitale și pierderea progresivă a conștienței.

Agonist / *Agonist* (*agon-*) Substanță care prezintă afinitate, fixându-se pe anumite structuri receptoare, dar are și activitate intrinsecă, putând să declanșeze o secvență de procese fizico-chimice și biochimice cu repercusiuni funcționale. Medicamentele care se fixează pe receptori și îi activează, producând efecte specifice, sunt de tip *agonist*. Cele care se fixează de receptori, dar nu îi activează sunt de tip *antagonist*. Activitatea unui agonist este definită prin constanta sa de afinitate pentru un receptor și prin activitatea intrinsecă. Ex.: morfina este un opioid receptor agonist. Ligandul natural al unui receptor sau substanța exogenă pot declanșa atât reacția primară, cât și cea secundară de răspuns celular (v. și *Agonist potasic*, *Agoniști dopaminergici*, *Antagonist*, *Ligand*, *Receptor*).

Agonist adrenergic / *Adrenoreceptor agonist*. Substanță endogenă care stimulează receptorii alfa și beta ai noradrenalinei.

Agonist al receptorului dopaminei / *Dopamine Receptor Agonist*. Medicament care activează receptorii dopaminei, ex.: care inhibă secreția de prolactină a glandei pituitare anterioare (bromocriptina).

Agonist alfa receptor / *Alpha receptor agonist*. Medicament care activează receptorii alfa ai sistemului nervos simpatic, ex.: pentru a induce vasoconstricția (norepinefrina).

Agonist beta-receptor / *Beta-receptor agonist*. Medicament care activează receptorii beta ai sistemului nervos simpatic și de exemplu induc bronhodilatații, ex.: izoproterenolul.

Agonist dopaminergic / *Dopaminergic agonist*. Substanță endogenă sau exogenă care stimulează receptorii presinaptici sau postsinaptici ai dopaminei. Se disting: a.d. cu efect central, care pătrund în creier: apomorfina, bromocriptina, și a.d. cu efect periferic, dominant la nivelul rinichilor, vaselor și tubului digestiv: ex.: dopamina, dopexamina.

Agonist potasic / *Potassium channel opener*. Substanță capabilă să deschidă canalele de potasiu, dependente de ATP-ul intracelular. Rezultă o diminuare a influxului de ioni de calciu în celulele musculare netede vasculare și cardiace, fenomen util în tratamentul ischemiei miocardice.

Agorafobie / *Agoraphobia*. (gr. *agora* = piață + gr. *phobos* = frică) Teamă morbidă de spațiile largi, goale, cu tendința evitării lor. Se asociază frecvent cu atacul de panică.

Agranulocit / *Agranulocyte*. (*a-* + lat. *granulum*, dim. de la *granum*, *-i* = grăunte + gr. *kytos* = celulă) Leucocit lipsit de granulații.

Agranulocite / *Agranulocytes*. (*a-* + lat. *granulum*, *-i* = grăunte + gr. *kytos* = celulă) Globule albe (leucocite) cu citoplasmă agranulară și nucleu mare, sferic; ex. limfocitele și monocitele. Ele sunt produse fie în sistemul limfatic, fie în măduva osoasă și constituie 30% dintre leucocite.

Agranulocitoză / *Agranulocytosis*. (*a-* + lat. *granulum*, dim. de la *granum*, *-i* = grăunte + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Maladie caracterizată prin diminuarea numărului (sau dispariția) unor globule albe (granulocite) din sânge (sub 300 granulocite / mm^3), leziuni ale mucoaselor gastrointestinale și ale tegumentelor. A. expune la un risc infecțios grav și, dacă se manifestă izolată, este determinată de un mecanism imunologic; mai poate apărea prin carența vitaminică (B_4) sau prin acțiune toxică.

Agreg-, Agrego- / *Aggreg-*, *Aggrego-*. (lat. *aggrego*, *-are* = a îngrămădi, a uni cu, a strânge la un loc) Element de compunere care introduce în termeni referirea la îngrămădire, adunare la un loc.

Agregare / *Aggregation*, *Sludge*. (*agrego-*) **1.** Termen general care desemnează antrenarea particulelor în interiorul unor grupări. **2.** Aglomerarea, adunarea unor elemente într-un spațiu restrâns. **3.** Stare în care picăturile dispersate dintr-o emulsie sau altă stare dispersă se asociază împreună, dar nu se contopesc. Ea precedă *coalescența*, care nu urmează întotdeauna după agregare.

Agregare plachetară / *Sludge*, *sludging of red cells*. Fenomenul de grupare a plachetelor sangvine, consecutiv, căruia acestea se unesc unele cu altele, în vase, fiind legate de filamentele de actină, miozină și fibrină. Este provocată de diverse cauze și creşte coagularea sangvină. Reprezintă ultima etapă a hemostazei primare (fază plachetară a hemostazei) şi este iniţial reversibilă, devenind rapid ireversibilă. Este facilitată de ADP, catecolamine, factorul plachetar IV, tromboxan şi de prezenţa calciului. A.p. poate, de asemenea, antrena debutul şi formarea unei plăci de aterom. V. şi *Trombus alb*.

Agregate / *Aggregates*. (*agrego-*) Ansamblu (grupuri, grămezi) de particule secundare lipite direct, mărginite prin suprafeţe libere, formate când pulberile sunt încălzite, comprimate sau prin uscare dintr-o suspensie. Agregate de particule fine se formează în sisteme apoase: flocoane sau „clusteri" (ciorchini) şi pot avea densităţi mult mai mici decât materialul solid, datorită porozităţii lor chiar când conţin compuşi metalici. Coeziunea agregatului este de ordin fizico-chimic, prin legături puternice ca: legături chimice, cimentare sau sinterizare.

Agregate cu reţea deschisă / *Open aggregation network*. Sin. *Flocoane*. Se obţin prin fenomenul fizic de unire a particulelor solide ale unui sistem dispers în unităţi mari numite *agregate* şi apoi în *flocoane*, care sunt unităţi superordonate, în formă de *clusteri* (ciorchini) sau de lanţuri, cu structuri reticulate, de dimensiuni mari.

Agregate cu reţea închisă / *Closed aggregation network*. Sin. *Coagulate*. Se obţin în sistemele disperse defloculate, stabilizate prin diferite procedee; în timp are loc o agregare caracterizată printr-o împachetare strânsă, produsă de filmul (stratul) superficial de legătură existent la suprafaţa particulelor solide: surfactanţi, gaze, lichide nemiscibile şi în cazul suspensiilor neapoase, urme de apă. După sedimentarea individuală, particulele solide în agregate închise tind să formeze un singur agregat mare, care este dificil de redispersat şi uneori chiar imposibil, care în timp se cimentează.

Agregate minerale / *Mineral aggregates*. Sin. *Asociaţii de cristale*. Masă granulară concrescută sau asociaţie de minerale în cadrul căreia se află cel puţin un cristal. Agregatele minerale pot fi monominerale (ex. calcarul format numai din cristale de calcit) sau poliminerale. Se diferenţiază prin structura şi caracterele morfologice ale componentelor, distingându-se astfel asociaţii de cristale sub formă de: *druze*, *concreţiuni*, *dendrite*, *eflorescenţe*, *ooide* etc.

Agresiune / *Stress*. V. *Stres*.

Agresivitate / *Agressivity*. (lat. *aggresus*, *-us*, de la lat. *aggredo*, *-ere* = a merge spre, a ataca, din lat. *ad* = la, spre + *gradior*, *gradi*, *gressum sum* = a merge, a păşi) Tendinţă la atac, comportamente şi cuvinte ostile faţă de orice persoană sau obiect care reprezintă un obstacol în obţinerea unei satisfacţii imediate. Poate fi *manifestă* (ameninţări, insulte, distrugerea unor obiecte), *ascunsă* (exprimată prin privire, mimică, aluzii), dirijată contra altei persoane (*heteroagresivitate*) sau chiar a propriei persoane (*autoagresivitate*: automutilare, acte suicidare).

Agresologie / *Agressology*. (lat. *aggresus*, *-us* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a fiziopatologiei care studiază mecanismele agresiunilor patogene şi reacţiile organismului. Fondator: H. Laborit. V. şi *Stres*.

AHA / *AHA*. Abr. pentru engl. *alpha hydroxy acids* = alfa hidroxiacizi care se află adesea în fructe, lapte acru, zahăr şi în alte produse procesate prin biofermentaţie, care, după aplicare pe piele, au acţiunea de a dizolva lipidele din celulele pielii din stratul cornos. Suprafaţa celulelor capătă un aspect tânăr, proaspăt.

AIDS. Abr. pentru engl. *Acquired Immune Deficiency Syndrome* = Sindromul Imunodeficienţei Achiziţionate. V. *SIDA*.

AIEA / *IAAE*. Abr. pentru Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică (engl. *International Agency for Atomic Energy*).

AINS / *NSAID*. Abr. pentru Antiinflamator nesteroidian. NSAID, abr. pentru engl. *Non-Steroidal Antiinflamatory Drug*. Medicament care se opune, scade inflamaţia. Corticosteroizii sunt antiinflamatoare steroidiene, iar medicamentele cu alte structuri sunt antiinflamatoare nesteroidiene.

AIV / *AIV*. *Alcohol injection vesicles*. Lipozomi obţinuţi prin injecţie de alcool.

Ajutător al digestiei / *Digestive aid*. Medicament care favorizează digestia, uzual prin suplimentarea unei enzime gastrointestinale (pancreatina).

Akinezie / *Akinesia*. (*a-* + gr. *kinesis* = mişcare, de la *kinein* = a mişca) Tulburare caracterizată prin imposibilitatea de a executa mişcări, în lipsa unei paralizii; semn întâlnit în sindroamele extrapiramidale, de tip paleostriat, datorat exagerării tonusului muscular.

Al-, -al / *Al-*, *-al*. (1. lat. *ala*, *-ae* = aripă; 2. *-al* = care aparţine la) Element de compunere care introduce în termeni referirea la: **1.** aripă. **2.** apartenenţa la.

Al-, Alo- / *All-*, *Allo-*. (gr. *allos* = altul, diferit ca natură) Prefixe utilizate uneori fără prea multă rigoare; indică o natură diferită, altul.

Ala / *Ala*. (*al-*) Petalele laterale, în formă de aripi, ale florii de mazăre şi ale altor *Fabaceae*.

Alalie / *Alalia*. (*a-* + gr. *lalia* = vorbire, din *lalein* = a vorbi) Incapacitate de a vorbi, din cauza unui defect sau a unei paralizii a organelor vocale.

Alambic / *Water distilled device*. Aparat de distilare inventat de arabi, de formă cilindrică, construit din cupru cositorit; încălzirea avea loc cu foc, azi se utilizează surse: gaze sau electricitate. Este format dintr-un recipient în care lichidul este adus la fierbere, un refrigerent şi un vas colector. V. *Distilare*.

Alanină / *Alanine*. Simbol Ala- sau A. Acid 2-amino-propionic, cu trei atomi de carbon care intră în structura proteinelor şi glucoformator. Aminoacid neesenţial. Este format prin transaminarea dintre piruvat şi glutamat.

Alant-, Alanto- / *Alant-*, *Alanto-*. (gr. *allas*, *-antos* = cârnat) Rădăcină care introduce în termeni referirea la alantoină.

Alantoină / *Allantoin*. **1.** Substanţă (2,5-dioxi-4-imidazolidinil-uree sau 5-ureido-hidantoină) rezultată prin acţiunea uricazei asupra acidului uric. Deoarece uricaza nu există la om, reacţia sa este utilizată pentru dozarea specifică a acidului uric sangvin şi urinar. **2.** Substanţă obţinută prin sinteză, greu solubilă în apă (0,5%), mai solubilă la cald (3,6% la 37°C), dar urmată de hidroliza în acid alantoic care se scindează în două molecule de uree şi acid glioxilic. În soluţie apoasă are reacţie neutră; soluţia apoasă saturată (0,6%) are pH = 6. Se utilizează în dermatologie, în tratamentul rănilor greu vindecabile, arsuri, ulceraţii, fisuri etc., ca: soluţii, loţiuni, emulsii, unguente şi pudre.

Alaun amoniacal / *Aluminium ammonium sulphate*. V. *E 523*.

Alaun de potasiu / *Aluminium potassium sulphate*. V. *E 522*.

Alaun de sodiu / *Aluminium sodium sulphate*. V. *E 521*.

Alauni / *Aluminium salts*. Denumire generală a sulfaţilor dubli ai unui metal trivalent (aluminiu) şi al unuia monovalent. Formula generală este: $Me^{1}Me^{3}(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$.

Alăptare / *Lactation*. (lat. *allacto*, *-are* = a alăpta) Alimentaţia lactată a unui sugar (fie cu lapte uman, fie cu lapte de origine animală), naturală (mai ales lapte de vacă) sau artificială (cu lapte preparat industrial).

Alb- / *Alb-*. (lat. *albus*, *-a*, *-um* = alb) Termen care se referă la alb.

Alb-, Albumino- / *Alb-*, *Albumino-*. (lat. *albumen*, *-inis* = albuş de ou; *albus*, *-us* = alb + *-ină*) Elemente de compunere care introduc în termeni semnificaţia de alb, sau referire la albumine.

Albastru / *Blue*. Una din culorile principale ale spectrului vizibil.

Albastru briliant / *Brilliant Blue FCF*. V. *E. 133*.

Albastru de metilen / *Methylene blue*. Sin. *Methylenum coeruleum*, *Methylthionini hydrochloridum* (DCI). Colorant fenotiazinic cu putere mare de colorare, utilizat în bacteriologie drept colorant şi în terapeutică drept antiseptic intern şi extern.

Albastru patent / *Patent Blue*. V. *E 131*.

Albinism / *Albinism*. (*alb-* + *-ism*). Denumire generică a unui grup de boli determinate de alterări metabolice ereditare ale producţiei de melanină (anomalie congenitală – enzimopatie), datorate absenţei enzimei tirozin-hidroxilază (tirozinază). Se caracterizează prin absenţa coloraţiei pielii – pete depigmentate –, părului şi ochilor.

Albinos / *Albino*. Individ afectat de albinism.

Albugo / *Albugo*. (lat. *albugo*, *-inis* = albeaţă) **1.** Tulburare trofică a unghiilor, pe care se formează pete mici albe, transversale, uneori striate. **2.** Petele albe de la nivelul corneei date de acumularea de granulaţii grăsoase, în grosimea acesteia.

Albulinemie / *Albulin(a)emia*. (*albumin-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa şi concentraţia serumalbuminei în plasma sangvină. Are un rol esenţial în menţinerea presiunii oncotice şi în transportul către sânge a numeroase substanţe: acizi graşi liberi, bilirubină, medicamente etc.

Albumen / *Albumen*, *Endosperm*. Sin. *Endosperm*. (*albumen-*) Component al seminţelor la angiosperme, format dintr-un parenchim în care sunt depozitate substanţe nutritive utilizate de embrion după germinarea seminţei.

Albumină serică de bovine / *Bovine serum albumine*, abr. BSA (v.).

Albumine / *Albumins*. (*albumin-*) Holoproteide larg răspândite în natură, cu masa moleculară relativ mică, solubile în apă (spre deosebire de globuline), în soluţiile diluate ale electroliţilor (acizi, baze, săruri). Prin hidroliză acidă sau enzimatică se descompun în aminoacizi şi amoniac. Prin încălzire la 70-90°C, sub acţiunea soluţiilor concentrate de electroliţi, coagulează şi îşi pierd proprietăţile generale. Au caracter slab acid datorită faptului că ele conţin aminoacizi dicarboxilici. Au valoare alimentară mare, deoarece includ aminoacizi esenţiali. Se află în albuşul de ou (ovalbumină), lapte (lactalbumină), serul sangvin, muşchi, ca şi în unele vegetale. Albuminele din ser au rolul de a menţine presiunea oncotică a sângelui. Frecvent investigate pentru utilizări medicale, pentru prepararea de microsfere (v.).

Albuminemie / *Albuminemia*. (*albumino-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa şi concentraţia serumalbuminei în plasma sangvină. Ea joacă un rol important în menţinerea presiunii oncotice şi în transportul în sânge a numeroase substanţe: acizi graşi liberi, bilirubină, medicamente.

Albuminurie / *Albuminuria*. (*albumin-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa anormală de proteine (albumină) în urină.

Alburn / *Alburnum*, *Sapwood*. (lat. *alburnum*, *-i* = alburn, lemn alb, lemn moale) Lemn secundar extern într-o tulpină lemnoasă, de culoare albă sau gălbuie, care mai conţine încă celule vii şi care se observă numai în secţiune transversală (ex.: la *Robinia pseudacacia*, *Fagus sylvatica*, *Picea abies*). După un anumit timp, alburnul se transformă în duramen.

Alcal-, Alcalino- / *Alkal-*, *Alkali-*. (arab *al-kali*, *al qualiy* = sodă, potasă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la alcalinitate (bazicitate).

Alcalemie / *Alkal(a)emia*. (arab *al-kali* sau *al-qualiy* = potasă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Stare caracterizată prin scăderea concentraţiei ionilor de hidrogen din sânge, deci creşterea pH-ului.

Alcali / *Alkali*. Sin. *Hidroxizii metalelor alcaline*. (*alcali-*) Substanţe bazice care au reacţie alcalină şi proprietăţi specifice, produc îndeosebi saponificarea grăsimilor (prepararea săpunurilor). Pot provoca iritaţii (arsuri chimice) ale tegumentelor.

Alcalifil / *Alkaliphile*. V. *Bazofil*

Alcalimetrie / *Alkalimetria*. Capitol al analizei chimice volumetrice care cuprinde metode utilizate pentru determinarea bazelor folosind pentru titrare soluţii de acizi cu titru cunoscut.

Alcalin / *Alkaline*. **1.** Care are tendinţa de a accepta protoni. **2.** Compus cu reacţie alcalină (bazică), cu pH-ul peste 7.

Alcalinitate / *Alcalinity*. **1.** Însuşirea unei substanţe de a fi alcalină; concentraţia în ioni de hidroxil a unei substanţe. Cantitatea de bază prezentă într-o soluţie, care se exprimă prin concentraţia totală a bazei (normalitate, molaritate, molalitate), prin concentraţia ionilor de HO^-, respectiv p HO^- sau prin cantitatea de bază titrabilă cu un acid, până la neutralizare (totală sau potenţială). **2.** În ape naturale, cantitatea de bază (de regulă ioni de bicarbonat, carbonat sau hidroxil) care reacţionează cu un acid tare până ce pH-ul soluţiei atinge valoarea de 4,5. Se exprimă în mmoli de ioni de hidrogen necesari pentru a aduce pH-ul unui volum de 1 litru soluţie la 4,5.

Alcalinitatea apei / *Water alkalinity*. Proprietate determinată de prezenţa în apă a bicarbonaţilor, carbonaţilor şi hidroxizilor, mai rar a boraţilor, silicaţilor, fosfaţilor şi hidrosulfurilor alcaline. Poate fi permanentă sau totală.

Alcalinitatea permanentă a apei / *Permanent water alkalinity*. Alcalinitatea apei titrată cu HCl în prezenţa fenolftaleinei.

Alcalinitatea totală a apei / *Whole water alkalinity*. Alcalinitatea apei titrată cu HCl în prezenţa indicatorului metiloranj.

Alcalinizant / *Alkalizer*. (ar. *al-kali* sau *al-qaliy* = potasă, hidroxid de potasiu) Medicament care produce alcalinizarea urinei, în general pentru a favoriza dizolvarea unor calculi renali (din acid uric sau cistină). Ex.: citraţi, piperazină.

Alcalinizare / *Alkalization*, *Alkalinization*. Proces de producere a unui mediu alcalin.

Alcalinoterapie / *Alkalitherapy*. (*alcali-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Utilizare terapeutică a sărurilor alcaline, în special a bicarbonatului de sodiu.

Alcaloid / *Alkaloid*. (*alcali-* + gr. *eidos* = formă) Denumire dată de Meisner în 1918, datorită caracterului bazic (alcalic). Nu sunt denumiţi după structura lor moleculară, ci după numele plantei din care au fost izolaţi, activitatea fiziologică, unele proprietăţi sau numele unor oameni de ştiinţă. Substanţă organică, azotată, heterociclică, de origine vegetală sau de sinteză, ce conţine azot, alături de C şi H sau de C, H, O, S. Are proprietăţi bazice şi formează săruri cu acizii. Alcaloizii bază sunt puţin solubili în apă, foarte solubili în alcool şi dau coloraţii specifice cu unii reactivi. Au acţiune farmacologică puternică (se păstrează la „Separanda" sau „Venena"), uneori la doze foarte mici. Se utilizează frecvent în terapeutică drept analgezice sau anestezice. Eliberarea din farmacie şi administrarea lor sunt strict reglementate. Ex.: morfina, codeina, cocaina, cafeina, stricnina, nicotina, papaverina, atropina, chinina etc. Unii alcaloizi sunt otrăvitori (ex.: stricnina şi coniina), iar colchicina inhibă diviziunea celulară.

Alcaloză / *Alkalosis*. (*alcali-* + *-oză*) Perturbarea echilibrului acido-bazic din organism, cu predominanţa componentei alcaline, caracterizată prin creşterea rezervei alcaline a sângelui (creşterea pH-ului peste 7,4) sau a altor umori din organism. Stare patologică ce rezultă prin acumularea plasmatică de substanţe cu caracter bazic sau prin pierderea de acizi.

Alcaptonă / *Alkaptone*. Sin. *Acid homogentizinic*. (*alcal-* + gr. *kaptein* = a suge cu lăcomie) Produs de degradare incompletă a aminoacizilor aromatici fenilalanină şi tirozină.

Alcaptonurie / *Alkaptonuria*. (*alcali-* + gr. *kaptein* = a suge cu lăcomie + gr. *ouron* = urină) **1.** Prezenţa în urină a alcaptonei, catabolit al tirozinei. **2.** Boală ereditară determinată de un deficit enzimatic în alcapton-oxidază hepatică şi renală, care determină acumularea alcaptonei în sânge şi eliminarea ei urinară; se manifestă prin colorarea urinei în brun şi dureri articulare variabile, ocronoză (colorarea în brun a cartilajelor, ţesutului conjunctiv şi uneori a pielii).

Alchil / *Alkyl.* Radical monovalent al unei hidrocarburi, obţinut prin pierderea unui atom de hidrogen, prescurtat R.

Alchilant / *Alkylant.* **1.** Agent, compus chimic care are una sau mai multe grupări alchil, ce au proprietatea de a reacţiona cu anumite grupări proteice, înlocuind un atom de hidrogen cu gruparea alchil. **2.** Medicamente cu această proprietate; unele sunt folosite în chimioterapie, ca antimitotice (ex.: ciclofosfamida), blocând diviziunea celulară.

Alchilare / *Alkylation.* Introducerea prin substituţie sau adiţie a unui grup alchil în interiorul unui compus organic. Agenţii de alchilare sunt diferite substanţe care conţin un radical alchil şi care înlocuiesc un atom de hidrogen al unui compus organic.

Alchimie / *Alchemia.* (articolul arab *al* + ar. *kimiya* = ştiinţa din ţara neagră, ce provine din ar. *kama* = a ţine secret sau din gr. *chymeia* = amestec, magie neagră) Ansamblu de cunoştinţe preştiinţifice care au luat naştere în Egipt, răspândite în lumea bizantină şi europeană în Evul Mediu. Scopurile sale erau de a găsi piatra filozofală, ce ar fi permis transmuterea metalelor comune (mercur, plumb) în aur, descoperirea elixirului vieţii şi remediilor tuturor bolilor. Metodele alchimiei au deschis calea chimiei.

Alcool-, Alcoolo- / *Alcohol-, Alcoholo-.* (ar. *al-cohol* sau *al koh'l* = subtil, pătrunzător) Rădăcini care introduc în termeni referirea la alcool.

Alcool / *Alcohol.* (*alcool-*) Denumire generală pentru clasa de compuşi organici hidroxilaţi, gruparea hidroxil neionizabilă fiind legată de o hidrocarbură aciclică sau ciclică. În farmacie, termenul de *alcool* se foloseşte pentru alcoolul etilic (etanol). Se disting: *alcooli primari*: $R–CH_2–OH$, *secundari*: $R–CH–OH–R_1$ şi *terţiari*: $RR_1–COHR_2$.

Alcool benzilic / *Benzyl alcohol.* Sin. *Fenilmetanol.* Alcool aromatic cu formula $C_6H_5–CH_2–OH$; produs lichid, mai greu ca apa, volatil, cu miros specific aromat, miscibil cu apa şi uleiurile vegetale. Se obţine prin hidroliza clorurii de benzil în mediu bazic. În general, este utilizat ca solvent pentru lacuri, la fabricarea unor esenţe de fructe şi în parfumerie. Ca solvent, măreşte coeficientul de solubilitate a substanţelor şi asigură o bună stabilitate a soluţiilor. Se utilizează mai ales ca solvent cu triplu rol: dizolvant, conservant şi anestezic de suprafaţă (în soluţii uleioase, ex.: soluţia injectabilă de progesteron). V. *E 1519.*

Alcool etilic / *Ethyl alcohol.* Sin. *Etanol.* Alcool alifatic primar, monohidroxilic saturat, aciclic, cu formula $C_2H_5–OH$. Este produsul de distilare a lichidelor zaharate fermentate. Este un produs lichid, cu miros plăcut de fructe, volatil; densitatea d = 0,798, p.f. 78,3 °C, inflamabil, cu miros şi gust specific arzător, puternic polar, miscibil cu apa în orice proporţii, cu acetonă, glicerol, cloroform, eter, propilenglicol şi polietilenglicoli lichizi. Se utilizează ca solvent individual sau asociat cu alţi solvenţi, pentru prepararea unei game variate de forme farmaceutice, datorită marii capacităţi de dizolvare. În plus are proprietăţi antiseptice şi dezinfectante, în preparatele farmaceutice are şi rol conservant, dar este o substanţă auxiliară cu acţiune farmacologică: în doze mici este excitant al SNC, în doze mai mari este deprimant al SNC şi hipnotic. Produce intoxicaţii acute sau cronice numite alcoolism prin ingerare voluntară de băuturi alcoolice. Alcoolul „pur" conţine nu mai puţin de 94,9% alcool etilic. Soluţia de alcool 70% se foloseşte ca antiseptic sau conservant. Alcoolul este considerat un drog. Alcoolul etilic absolut conţine 99,5% volum etanol. A. *denaturat* sau *medicinal* conţine substanţe care-l fac dezagreabil pentru consum.

Alcool lauric / *Lauryc alcohole.* Produs obţinut din reducerea acidului lauric; formează eteri polioxietilenici, utilizaţi ca tensioactivi neionici; Brij 30, Brij 35.

Alcool metilic / *Methanol.* Sin. *metanol*, *spirt de lemn*, în denumirea veche. Alcool alifatic cu formula CH_3OH; se obţine prin distilarea lemnului sau prin sinteză. Lichid clar, uşor colorat, inflamabil, foarte toxic, produce orbire, moarte; se oxidează parţial în metanal (aldehidă formică). Nu se utilizează ca solvent pentru formule farmaceutice, datorită toxicităţii (doza letală pentru om = 50-75 g). Se utilizează ca reactiv şi dizolvant general în alte domenii.

Alcool miristic / *Miristic alcohol.* Sin. *Lanette k.* Produs inert, bine tolerat pe piele şi nu este toxic. Cu emulgatorii, formează ceruri emulgatoare, care conferă stabilitate mare emulsiilor şi cremelor, o consistenţă scăzută şi o mărire a penetraţiei prin piele; este folosit la prepararea de ovule şi supozitoare.

Alcool polivinilic / *Poly(vinyl) alcohol.* Polimer sintetic, termoplastic înalt, cu grad de polimerizare n = 3.000-100.000, în diferite sorturi. Polimerii inferiori sunt solubili în apă la cald şi formează o soluţie coloidală cu pH = 6-6,5 sau neutru, cu slabe proprietăţi tensioactive. Utilizarea principală este aceea de vehicul pentru picături oftalmice, cu efect prelungit, biofilme, geluri, inserte oftalmice. V. *E 1203.*

Alcoolate / *Alcoholate.* Preparate extractive alcoolice obţinute din produse vegetale (proaspete sau uscate) ce conţin uleiuri volatile, prin macerare sau distilare cu alcool de 60%. Lichide incolore, cu miros aromat, care se tulbură după adăugarea de apă. Au fost înlocuite prin soluţii de uleiuri volatile în alcool de 90%. Se utilizează pentru prepararea unor forme farmaceutice de uz intern sau extern.

Alcoolaturi / *Alcoholatures.* Soluţii extractive alcoolice lichide, asemănătoare cu tincturile, obţinute din plante proaspete. Dacă se prepară din plante suculente, acestea se presează în prealabil, iar sucul obţinut se adaugă extractului alcoolic. Au o utilizare limitată astăzi.

Alcoolemie / *Alcohol(a)emia.* (*alcool-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa şi concentraţia alcoolului etilic în sânge. Determinarea sa are importanţă medico-legală. Toleranţa individuală este extrem de variabilă: între 1 şi 2,5 g‰ produce euforie şi excitaţie; de la 2,5 g‰ se instalează o stare de narcoză, iar către 4-5 g‰ apare coma. Responsabilitatea penală (accident, delict) la noi în ţară este angajată de la 1 g‰.

Alcooli de lână / *Lanolin alcohols.* Sin. *Alcooli de lanolină.* Amestec format din colesterol 22-35%, colestanol 2,5-5,1%, angosterol 5,3%, lanosterol 21,3-26,6% şi alcooli superiori optic inactivi 29,9-50,7%, obţinut prin hidroliza lanolinei cu alcali şi separarea fracţiunii care conţine alcooli. Se utilizează ca bază de unguent, emulgator H/L; p.t. 54-58°C.

Alcoolicii Anonimi / *Alcoholics Anonymous.* Organizaţie de ajutor care lucrează local, cu pacienţii dependenţi de alcool, cu suport naţional şi internaţional. Membrii trebuie să-şi expună problemele legate de băutură, să discute aceasta deschis şi regulat în grup. De asemenea, trebuie să aibă un suport suficient din partea familiei.

Alcoolism / *Alcoholism.* (*alcool-* + *-ism*) Intoxicaţie acută sau cronică datorată ingerării de băuturi alcoolice, care depăşeşte consumul alimentar obişnuit. Termenul *oenolism* semnifică ingerarea de vin în exces.

Alcoolism acut / *Acute alcoholism.* Sin. *Ebrietate.* Intoxicaţie acută cu etanol, datorată ingestiei unei cantităţi mari de lichide ce conţin alcool (vin, rachiu, coniac, whisky, vodcă etc.). După o fază iniţială de euforie şi agitaţie psihomotorie, urmează o fază de tulburări psihosenzoriale, motorii şi de coordonare, cu alterarea facultăţilor intelectuale. Când alcoolemia depăşeşte 2,5-3 g‰, se poate instala starea de comă, cu anestezie profundă, abolirea reflexelor, hipotermie şi chiar moarte.

Alcoolism cronic / *Chronic alcoholism*. Sin. *Etilism*. Intoxicaţie cronică cu alcool, datorată absorbţiei zilnice, repetate de băuturi alcoolice, chiar în doze care nu determină starea de beţie. Duce la decăderea fizică, morală şi intelectuală sau chiar la psihoze alcoolice (delirium tremens, demenţă alcoolică), scăderea memoriei, tulburări nervoase (polinevrite, tremor), leziuni organice (gastrită, ciroză), halucinoză alcoolică. Tratamentul este aplicat în mod obişnuit în spitalul psihiatric în care alcoolicul este privat de alcool şi consiliat să înţeleagă consecinţele alcoolismului cronic. Medicamente ca disulfiram (Antabuz) se administrează în timpul tratamentului; el produce vomă, dacă pacientul bea alcool.

Alcoolizare / *Alcoolisation*. Procedeu terapeutic efectuat prin infiltraţii de alcool (diluat sau 45, 60, 90%) la nivelul trunchiurilor nervoase vectoare ale durerii, în scop antalgic.

Alcoolmetru / *Alcoholmeter*. Sin. *Densimetru*. (*alcool-* + gr. *metron* = măsură) Instrument pentru determinarea concentraţiei (gradelor) în alcool a unui produs lichid, bazat pe principiul măsurării densităţii specifice.

Alcoolodependenţă / *Alcoholomania*. (*alcool-* + lat. *dependere* = a sta atârnat, de la *de* = separat de + *pendeo*, *-ere* = a atârna, a fi în suspensie) Farmacodependenţă de alcool caracterizată prin incapacitatea diminuării consumului, apariţia unei toleranţe, ca şi prin starea de *delirium tremens*, în caz de sevraj brutal al toxicului.

Alcoologie / *Alcohology*. (*alcool-* + gr. *logos* = ştiinţă) Studiul alcoolului etilic şi al efectelor sale asupra organismului.

Alcoolomanie / *Alcoholomania*. Sin. *Metomanie*. (*alcool-* + gr. *mania* = nebunie) **1.** Sin. *Alcooldependenţă*. **2.** Primul stadiu al alcoolismului cronic (perioada de latenţă a intoxicaţiei cu alcool) consecutiv ingestiei repetate de alcool, care creează în organism nevoia unui aport repetat de toxic.

Alcooltest / *Alcoholtest*. Sin. *Etilotest*. (*alcool-* + engl. *test* = probă, examen, din fr. veche *testum* = capac de lut ars) Instrument modern pentru evaluarea rapidă a conţinutului de alcool din aerul expirat al unui individ în stare de ebrietate.

Aldehidă / *Aldehyde*. (abr. de la *alcoholum dehydrogenatum*) Compus organic carbonilat (ce conţine gruparea –CHO), obţinut prin oxidarea unui alcool, cu formula R–CHO.

Aldosteron / *Aldosterone*. Hormon mineralocorticoid secretat de zona glomerulară a glandei corticosuprarenale. Reglează în organism concentraţiile apei şi electroliţilor (reţine sodiul şi apa şi elimină potasiul în exces, prin urină).

Aldoză / *Aldose*. Glucid simplu în care gruparea aldehidică (gruparea carbonilică –H–C=O) se află la unul din capetele lanţului de atomi de carbon.

Aldrină / *Aldrine*. Insecticid din grupa hidrocarburilor clorurate, cu toxicitate relativ redusă, având acţiune asupra SNC.

Alegere a furnizorilor / *Provider choice*. Etapă a procesului de cumpărare în care agentul de achiziţii al firmei analizează ofertele şi alege unul sau mai mulţi furnizori.

Alel- / *Allel-*. (gr. *allelon* = de la unul la altul) Prefix care indică o schimbare, un transfer.

Alelă / *Allele*. (*alel-*) Forme alternative pe care o genă sau o secvenţă de ADN necodant le poate avea în populaţie. Ele ocupă acelaşi locus pe un anumit cromozom, pot diferi prin secvenţa nucleotidică şi determină acelaşi caracter. Un individ are două alele, una provenită de la tată şi cealaltă de la mamă.

Alelă dominantă / *Dominant allele*. Notată cu majusculă. Este gena ce se exprimă fenotipic atât în stare homozigotă, cât şi în stare heterozigotă.

Alelă morbidă / *Morbid allele*. Alelă care provoacă o boală genetică gravă.

Alelă nulă / *Null allele*. Alelă a cărei secvenţă nucleotidică conduce la absenţa unei proteine funcţionale. Acest tip de alele sunt recesive.

Alelă recesivă / *Recessive allele*. Notată cu literă mică. Este gena care se exprimă fenotipic numai în stare homozigotă.

Alele codominante / *Codominant allele*. Alele care, prezente la un heterozigot, se exprimă ambele fenotipic. În general, produc un fenotip intermediar între cei doi homozigoţi.

Alelopatie / *Alelopathy*. (*alel-* + gr. *pathos* = boală) Interacţiuni biochimice între plante. E.L. Rice (1974) defineşte alelopatia ca: „Efectul dăunător exercitat de o plantă asupra altei plante, prin producerea unor compuşi chimici care sunt eliberaţi şi difuzaţi în mediul înconjurător". A. este o ramură a biochimiei ecologice care se ocupă de interacţiile plantelor (inferioare şi superioare), prin mijloace chimice. Compuşii alelopatici se găsesc în corpul plantelor sub o formă inactivă şi servesc ca substanţe de apărare contra dăunătorilor. Efectele alelopatice se petrec de obicei între specii diferite. Dacă aceste efecte se petrec între indivizii aceleiaşi specii, efectul se numeşte *autotoxicitate*.

Alelotropie / *Alelotropy*. (*alel-* + gr. *trope* = întoarcere) Trecerea spontană din una într-alta a formelor tautomere ale unei substanţe.

Alergen / *Allergen*. (*alo-* + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra) **1.** Orice substanţă capabilă să provoace o reacţie alergică. Sunt substanţe străine organismului (medicamente, alimente, polen, praf, acarieni, venin de insecte etc.), de obicei de natură proteică şi care, după pătrunderea în organism, dau naştere la anticorpi, împreună cu care generează reacţia alergică (alergii, alergoze). Alergenele sunt un set de antigene, stimulatoare ale sintezei de IgE. Natura lor chimică este foarte eterogenă. Un studiu recent relevă că organismul uman vine în contact cu circa 14.000 de substanţe chimice: unele sunt substanţe alimentare, altele sunt ingerate odată cu alimentele, fiind adăugate în procesul industrial al prelucrării. O categorie largă o formează substanţele poluante. Din punct de vedere chimic, alergenele sunt glicoproteine şi polizaharide de origine vegetală sau animală sau molecule mici, cu rol de haptene. Pot fi *alergene complete* (de obicei substanţele de natură proteică) şi *incomplete* sau *haptene*, cu diferite structuri chimice, dar cu grupări determinate, care conferă specificitate prin configuraţia lor spaţială şi care devin antigene prin cuplarea cu proteinele organismului, provocând reacţiile alergice. **2.** Proteine purificate din alimente, bacterii sau polen, utilizate în testele de explorare a sensibilităţii organismului la diferite substanţe. **3.** Molecule capabile să determine un răspuns IgE şi/sau o reacţie alergică de tipul I.

Alergeni conjugaţi / *Conjugated allergens*. Alergeni cuplaţi covalent la alte molecule pentru modularea proprietăţilor imunologice ale acestora.

Alergeni majori / minori / *Major / Minor allergens*. Alergeni la care cel puţin 50% (alergeni majori) sau mai puţin de 50% (alergeni minori) din pacienţii testaţi prezintă anticorpi imunoglobulină E (IgE) specifici fiecărui alergen.

Alergeni recombinanţi / *Recombinant allergens*. Proteine obţinute prin tehnologia ADN-ului recombinant. Secvenţa de codificare poate reprezenta secvenţa completă a alergenilor individuali sau numai unele părţi ale acesteia. Alergenii recombinanţi pot avea activitate alergenă comparabilă cu alergenii naturali, dar preparatele pot avea şi ele capacitate mică de legare IgE, din cauza selectării unor variante hipoalergene naturale sau induse prin modificări ale secvenţei sau modificări fizico-chimice.

Alergeni relevanţi / *Relevant allergens*. Alergeni care provoacă un efect clinic relevant într-o proporţie semnificativă din pacienţii alergici.

Alergic / *Allergic*. Care este în relaţie cu alergia. Ex.: boală alergică – boală provocată prin sensibilizarea organismului la o substanţă străină. Din bolile alergice fac parte: astmul, urticaria, eczema, unele gastrite, colite, migrene etc.

Alergie / *Allergy*. Sin *Hipersensibilitate* (*alo-* + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra). Orice modificare din organism provocată de o substanţă care se comportă ca un antigen, cât şi „răspunsul modificat" al organismului, la al doilea contact cu acelaşi antigen, subiectul devenind mai sensibil, în cazul anafilaxiei, ori reacţionează într-un mod atenuat, în caz de imunitate. A. se mai poate defini ca o stare a organismului care are o reactivitate crescută, pe baza unui mecanism imunologic (include şi imunitatea sau rezistenţa dobândită), la întâlnirea unor substanţe din mediul înconjurător, alimente, medicamente (alergenice) etc., la care cea mai mare parte a indivizilor nu sunt sensibili. În prezent, termenul este utilizat în sens mai restrictiv, pentru a desemna o reacţie de hipersensibilitate. Termenul de *alergie* a fost introdus de von Pirquet (1906) şi semnifică o reacţie imunitară care se exprimă cu energie diferită de cea normală, după expunerea secundară la un antigen. Stările de hipersensibilitate sunt consecinţa unui răspuns de intensitate prea mare sau a unui răspuns imun neadecvat, care stă la originea leziunilor tisulare. Ambele denumiri se referă la o reactivitate imunitară de intensitate anormal crescută, faţă de un antigen. Noţiunea include toate manifestările care decurg din reactivitatea imunitară, cu o altă energie decât cea fiziologică: reacţiile hiperergice, hipoergice şi anergice. Boală care reprezintă o consecinţă a reacţiilor de hipersensibilitate de tip I, răspunsuri de intensitate mare ale sistemului imunitar, declanşate de interacţiunea dintre alergeni şi anticorpi imunoglobulină E (IgE) specifici, ceea ce determină eliberarea de mediatori inflamatori, printre care histamina, citochinele şi mediatorii lipidici. Alergiile se numără printre bolile cele mai prevalente din lume.

Alergie cutanată / *Dermic allergy*. Dermatită de contact alergică (abr. DCA), reacţie imunologică care se manifestă mai târziu, după mai multe ore, în general 24-48 ore de la aplicarea substanţei sau produsului.

Alergie fungică / *Fungal allergy*. Sindrom determinat cel mai frecvent de sporii de mucegai. În general, vectorul acestei alergii este aerul ambiant, dar fungii şi micotoxinele care îl însoţesc pot fi la originea acestui tip de patologii: rinite, conjunctivite, vomismente etc.

Alergie medicamentoasă / *Drug allergy*. (*alo-* + gr. *ergon* = lucru; lat. *medicamentum*, *-i* = medicament) Reacţie alergică apărută după sensibilizarea la unele medicamente, în urma uneia sau mai multor administrări, care se manifestă prin: erupţie de tip urticarie, edeme, perturbaţii sangvine, astm, febră; ele pot antrena tulburări cardiovasculare grave, susceptibile de a provoca moartea. Aceste reacţii pot să se producă cu o singură substanţă, totdeauna aceeaşi, sau cu un grup chimic prezentând o structură comună (ex.: anestezicele locale).

Alergodermie / *Toxidermy*. Sin. *Toxicodermie* (*alo-* + gr. *ergon* = lucru, acţiune + *derma*, *-atis* = piele). Manifestare cutanată polimorfă, cu tendinţă de diseminare, de origine digestivă (alimentară) sau medicamentoasă, consecinţă a fenomenelor de sensibilizare a organismului faţă de anumiţi alergeni.

Alergoizi / *Allergoids*. Alergeni modificaţi chimic pentru reducerea reactivităţii IgE.

Alergologie / *Allergology*. (gr. *allos* = altul + *ergon* = lucru, acţiune + *logos* = ştiinţă) Ramură medicală consacrată studiului manifestărilor clinice şi modificărilor imunobiochimice ale maladiilor alergice (hipersensibilitate).

Alertă rapidă / *Rapidly alert*. Notificare urgentă de la o autoritate competentă către alte autorităţi cu privire la retragerea unei serii din ţara care a emis alerta rapidă; procedura de emitere a alertelor rapide este definită de Hotărârea Consiliului Ştiinţific al ANM nr. 8/09.03.2007 referitoare la aprobarea procedurii privind gestionarea alertelor rapide şi a retragerilor provenite din neconformităţi de calitate.

Aleucie / *Aleukia* Sin. *Aleucocitoză*. (*a-* +gr. *leukos* = alb) Scădere excesivă a elementelor albe ale sângelui.

Aleucie toxică alimentară / *Food toxicoaleukia*. Îmbolnăvire produsă de cereale contaminate cu ciuperci din genul *Fusarium* (*F. roseum* şi *F. sporotricbides*). Boala acută este caracterizată prin gastroenterită şi tulburări neurologice, care cedează în câteva zile, după întreruperea tratamentului. Boala subacută se caracterizează prin: anemie, leucopenie şi angină necrotică.

Aleuronă / *Aleurone*. (gr. *aleuron* = făină) Granule de substanţe proteice prezente în celulele unor plante şi care servesc ca substanţe de rezervă.

Alexi- / *Alexi-*. (gr. *alexein* = a proteja, a evita, a apăra) Element de compunere care introduce în termeni referirea la protecţie, apărare.

Alexină / *Alexin*. (*alexi-*) Sin. Istoric pentru *Complement* (v.).

Alfa$_1$-antitripsină / *Alpha$_1$-antitrypsin*. (α + gr. *anti* = contra + gr. *tripsis* = frecare, sfărâmare + *-ină*) Glicoproteină cu masă moleculară mică, sintetizată în ficat şi prezentă în serul sangvin; determină puterea inhibitoare a serului faţă de numeroase enzime şi mai ales asupra tripsinei. Concentraţia scade în boli pulmonare cronice, hepatite neonatale, ciroze la copii şi creşte în cursul sindroamelor inflamatorii.

Alfa-adrenergic / *Alpha-adrenergic*. Sin. *Alfastimulant* (α = prima literă al alfabetului grecesc + lat. *ad* = lângă + lat. *ren*, *-is* = rinichi + gr. *ergein* = a lucra). Substanţă care excită receptorii alfa-adrenergici, cu acţiune similară sau sinergică cu a adrenalinei şi noradrenalinei, cu efecte motorii: vasodilataţie, contracţie a uterului etc.

α-adrenergic. Var. pentru *Alfa-adrenergic*.

Alfablocant / *Alpha-adrenergic blocking agent*. (α + fr. *bloquant*, din oland. *bloc* = trunchi de copac tăiat) Agent simpatolitic, inhibitor specific al receptorilor alfa-adrenergici prezenţi îndeosebi în muşchii netezi vasculari. Stimularea receptorilor provoacă constricţie, iar inhibiţia vasodilataţie. Alfablocantele sunt deci vasodilatatoare (ex.: fentolamina).

Alfacaroten / *Carotens*. V. *E 160 a*.

Alfachimotripsină / *Alphachynotrypsin*. (α + gr. *kymos* = suc + gr. *tripsis* = frecare, sfărâmare + *-ină*) Enzimă rezultată din clivajele succesive ale chimotripsinogenului sub acţiunea tripsinei. A. cu Mr = 25 kDa conţine trei lanţuri polipeptidice (A, B, C) legate prin punţi disulfurice (A-B şi B-C). Enzima catalizează legăturile polipeptidice şi ester. Se administrează *per os*, local sau i.m. ca antiinflamator, pentru resorbţia hematoamelor şi edemelor, pentru ameliorarea circulaţiei locale sangvine sau limfatice.

α-chimotripsină / *α-chymotrypsin*. Var. pentru *Alfachimotripsină*.

Alfa-fetoproteină (AFP) / *Alfa-phetoproteine*. Glicoproteină serică sintetizată în cursul vieţii embrionare / fetale de către ficat şi, în mai mică măsură, de către tractul digestiv. În serul adulţilor, concentraţia normală este extrem de scăzută, ea fiind detectată ca marker al unui proces canceros (carcinom hepatocelular, tumori ale celulelor germinative) sau, în cursul sarcinii, ca marker al patologiei fetale.

Alfaglobuline / *Alphaglobulins*. (α + lat. *globulus*, *-i*, din *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Globuline plasmatice cu mare mobilitate electroforetică; concentraţia lor creşte în unele afecţiuni inflamatorii şi neoplazii.

Alfa-helix / *Alpha-helix*. (α + engl. *helix* = spirală) Conformaţie elicoidală a lanţului polipeptidic, în mod obişnuit spre dreapta, cu legături de hidrogen intracatenare; este una din cele mai comune structuri secundare ale proteinelor.

Alfahidroxiacizi / *Alfa-hydroxiacids*. Abr. AHA. Familie de acizi din fructe, lapte acru, zahăr și alte produse procesate prin biofermentație (ex. acid glicolic, extras din trestia-de-zahăr, acidul malic din mere, acidul tartric din struguri, acidul citric, acidul lactic, acidul piruvic, din papaia). Sunt utilizați în procedurile de peeling sau sunt componente ale unor produse cosmetice. Utilizarea lor în creme sau emulsii îmbunătățește aspectul pielii.

α-Manozidază / *α-Mannosidase*. (*manoză-* + *-ază*) Enzimă din grupul hidrolazelor, care catalizează hidroliza reziduurilor de manoză din oligozaharide N-legate de glicoproteine.

Alfamimetic / *Alphamimetic*. Care imită acțiunea receptorilor adrenergici și, prin extensie, care stimulează această acțiune.

α-mimetic / *α-mimetic*. Var. pentru *Alfamimetic*.

Alfastimulant / *Alpha-adrenergic stimulating agent*. Sin. *Alfa-adrenergic* (v.) (*α* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula, a îmboldi, de la *stimulus*, *-i* = băț ascuțit cu care se îmboldesc vitele).

Alfa-tocoferol / *Alpha-tocopherol*. V. *Vitamina E* și *E 307*.

Algă marină Euchema prelucrată / *Processed Euchema seaweed*. V. *E 407 a*.

Alge / *Algae*. (lat. *alga*, *-ae* = buruiană de mare) Grup de organisme simple, neînrudite între ele care conțin clorofilă (deci pot realiza fotosinteza), trăiesc în mediul acvatic sau în locuri umede din mediul terestru. Pot fi unicelulare sau pluricelulare (filamentoase, lamelare sau în formă de panglică). Inițial, au fost considerate plante, dar în prezent sunt grupate în filumuri diferite în domeniul *Eukarya*, în funcție de compoziția pereților celulari, de natura substanțelor nutritive de rezervă și de pigmenții specifici (ficocianină, ficoeritrină, fucoxantină) prezenți alături de clorofilă. Principalele grupe de alge sunt verzi (*Chlorophyta*), roșii (*Rhodophyta*), brune (*Phaeophyta*), diatomeele (*Bacillariophyta*). Organismele denumite alge albastre-verzi (*Cyanophyta*, *Cyanobacteria*) sunt încadrate alături de bacterii în domeniul *Bacteria*.

Algezie / *Algesia*. (gr. *algesis* = simțul durerii) **1.** Sin. *Algie*. **2.** Sensibilitate dureroasă. **3.** Uneori utilizat ca sin. cu *Hiperestezie*.

Algeziologie / *Algesiology*. (*algezio-* + gr. *logos* = știință) Ramură medicală care studiază mecanismele durerii și mijloacele de prevenire și combatere (tratament) ale acesteia.

Algic / *Algetic*. (*algo-*) Care se află în relație cu durerea.

-algie, Algo-, -algezie, Algezio- / *-algia, Algo-, -algesia, Algesio-*. (gr. *algos* = durere și gr. *algesis* = simțul durerii) Elemente de compunere care introduc în termeni ideea unei dureri fără leziune evidentă; ex.: artralgie, nevralgie.

Algie / *Algia*. (*algo-*) Durere la nivelul unui organ sau al unei regiuni care nu corespunde unei leziuni anatomice evidente; ex.: a. isterică, a. hipocondriacă.

Alginat de amoniu / *Ammonium alginate*. V. *E 403*.

Alginat de calciu / *Calcium alginate*. Sarea de calciu a acidului alginic, bicopolimer liniar a doi acizi uronici (glucuronic și manuronic), extras din algele marine brune *Fucus* (familia *Pheophyceae*), cu grad de polimerizare între 100 și 1.000, cu trei grade de viscozitate (foarte slabă, slabă și medie), insolubil în apă. Se utilizează ca gel cicatrizant al rănilor și ca substanță farmaceutică auxiliară. V. *E 404*.

Alginat de potasiu / *Potassium alginate*. V. *E 402*.

Alginat de propilenglicol / *Propane-1,2-diol-alginate*. V. *E 405*.

Alginat de sodiu / *Natrium alginate*. Produs macromolecular, de semisinteză, obținut din acidul alginic, extras din algele marine brune, din diferite genuri: *Laminaria flexicaulis*, *Fucus serratus*, *Ascophylum nodosus*, *Macrocystis*. Acidul alginic a fost descoperit de chimistul englez Stanford, în 1813, dar abia în 1955 Fischer și Dorfel au stabilit structura acestuia. Poliuronida acid alginic este un bicopolimer liniar a doi acizi uronici: manuronic și guluronic, care sunt esterificați cu săruri mixte de calciu, magneziu, sodiu și potasiu. Mai conține laminarină (manitoglucan), tot macromoleculă cu rol de rezervă, fucoidină (homopolimer liniar format din L-fucoză); cu rol de schelet ca celuloza din plantele superioare și schimbători de ioni, pigmenți, săruri minerale. Masa moleculară a acidului alginic este cuprinsă între 40.000 și 250.000. Este insolubil în apă. Se folosește în tehnologia farmaceutică sub formă de alginat de sodiu, iar ca alte săruri, de potasiu, magneziu, calciu, amoniu, dietilaminoetanol și de propilenglicol. Alginatul de calciu este insolubil în apă, dar se umflă; se utilizează ca cicatrizant. Alginatul de sodiu se utilizează ca: gelifiant, filmogen, agent de viscozitate, emulgator, bază de geluri. Sarea de sodiu a acidului alginic este solubilă în apă, cu formarea unei soluții coloidale; se comportă ca un polielectrolit anionic, cu reacție aproape neutră în soluție apoasă, stabil la un pH cuprins între 4 și 10. Are o bună acțiune antiacidă; se utilizează ca substanță farmaceutică auxiliară (agent de suspensie, liant pentru comprimate). V. *E 401*.

Alginați / *Alginates*. Denumire dată sărurilor și esterilor unui polizaharid, care este acidul alginic. Alginații hidrosolubili sunt utilizați ca viscozifianți, emulgatori și baze pentru prepararea de geluri hidrofile.

Algină / *Algin*. (lat. *alga*, *-al* = buruiană de mare) Polizaharid complex prezent în pereții celulari ai algelor brune (*Phaeophyta*). Algina absoarbe intens apa, formând un gel viscos. Pentru utilizarea în industrie este extrasă din diferite specii de *Laminaria* sau *Macrocystis pyrifera* și prelucrată sub formă de alginați, folosiți în special ca agenți stabilizatori și texturali în industria alimentară.

Algogen / *Algogenic*. (*algo-* + gr. *gennan* = a produce) Care provoacă durere, generează durere.

Algol / *Algol*. Abr. de la engl. *Algorithmic-oriented language*. Limbaj de programare informatică adaptat la calculul numeric, independent de un text concret.

Algoritm / *Algorithm*. (de la numele matematicianului arab *al Charezmi* sau *al Karismi*, sec. IX) Ansamblu de reguli bine precizate, care permite rezolvarea unei probleme prin intermediul unei succesiuni finite de operații (pași, etape – eventual elementare). Termenul din matematică și informatică s-a extins și în domeniul medical, sub forma unei scheme de diagnostic în etape.

Algoritm clinic / *Clinic algorithm*. O descriere explicită a pașilor care trebuie urmați pentru îngrijirea medicală specifică unui pacient.

Algospasm / *Algospasm*. (*algo-* + gr. *spasmos* = contraindicație, de la gr. *spasm* = a trage) Spasm muscular însoțit de o durere sau crampă.

Aliaceu / *Aliaceous*. Miros produs de unele substanțe, asemănător cu acela al usturoiului (*Allium sativum*).

Aliaj / *Alloy*. (fr. *alliage*, din lat. *alligo*, *-are* = a lega, a închide) Amestec macroscopic omogen rezultat prin topirea împreună a două sau mai multe metale, a unor metale cu metaloizi sau prin difuzarea unuia în masa celorlalte, cu scopul de a obține materiale cu calități superioare celor deținute de fiecare element în stare pură. Se utilizează în stomatologie. Categorie aparte de soluții de solid în solid, în care solventul și solvitul sunt metale sau nemetale, care se găsesc la gradul de dispersie atomică. Se prepară din topitura componentelor respective. În stare topită, metalele au miscibilitate nelimitată (excepție fac perechile Al-Pb, Ag-Fe și Te-Pb). Prin răcire, topiturile formează 3 categorii de aliaje: aliaje de tip soluție solidă, aliaje de amestec și compuși intermetalici.

Aliaj de tip amestec / *Mixed alloy*. Aliaj format între metale înrudite chimic, solubile între ele în orice proporţie, în stare lichidă, dar complet insolubile în stare solidă. Acesta este un amestec mecanic al celor 2 metale, care, privite la microscop, apar sub formă de lamele sau straturi distincte.

Aliaj de tip combinaţie intermetalică / *Intermetallic alloy*. Aliaj cu caracter de combinaţie, format de metalele situate în grupe îndepărtate ale sistemului periodic. Astfel de aliaje se pot forma şi între metale şi unele nemetale ca: borurile, nitrurile şi carburile. Structura lor poate fi unică sau interstiţială.

Aliaj de tip soluţie solidă / *Solid dispersion alloy*. Sin. *Aliaj de substituţie*. Aliaj format între metale înrudite chimic, cu dimensiuni atomice apropiate, care fac parte din aceeaşi subgrupă a sistemului sau din subgrupe alăturate şi sunt izomorfe. În aceste condiţii, atomii unui metal se pot înlocui în reţea, în orice proporţii, cu atomii celuilalt, formând serii continue de soluţii solide.

Aliaj de tip soluţie solidă interstiţială / *Solid interstitial dispersion alloy*. Aliaj format între metale înrudite chimic, cu dimensiuni atomice diferite. La o diferenţă mai mare de 15% între razele atomice, solubilitatea devine limitată. În acest caz, metalul cu raza atomică mai mare formează reţeaua de bază, iar în interstiţii se distribuie metalul cu raza atomică mai mică.

Alicot / *Aliquot*. (engl. *aliquot* = porţiune) Parte care se cuprinde de un număr întreg de ori într-o cantitate dată.

Alien- / *Alien-*. (lat. *alieno*, *-are* = a înstrăina, a rătăci) Element care introduce în termeni referirea la boli mentale.

Alienare / *Alienation*. (*alieno-*). Desemnează toate tulburările psihice, mai ales bolile în care subiectul afectat este incompatibil să trăiască în societate, are tendinţă la izolare, la separare, la înstrăinare, în particular, în schizofrenie.

Alienare mentală / *Insanity*. Sin. *Mentis alienatia*. Totalitatea tulburărilor psihice, de ordin psihotic.

Alienie / *Alienia*. (*a-* + lat. *lien*, *-tis* = splină) Absenţa splinei.

Alif- / *Aliph-*. (gr. *aleiphar* = ulei, grăsime) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ulei, gras.

Alifatic / *Aliphatic*. (*alif-*) Compus organic saturat cu catenă deschisă, din seria hidrocarburilor parafinice şi a derivaţilor acestora.

Alil- / *Alyl-*. Radical monovalent derivat din propilenă: $CH_2 = CH - CH_2 - \ldots$

Aliment / *Aliment*, *Food*. (lat. *alimentum*, *-i* = aliment, hrană) Substanţe prelucrate sau neprelucrate destinate pentru nutriţia umană şi menite a satisface necesarul trofic şi energetic în vederea menţinerii funcţiilor vitale, asigurării creşterii şi dezvoltării organismului, păstrării aptitudinilor pentru activităţile fizice şi psihice. Consumul de alimente implică administrarea exclusiv orală. *Codex Alimentarius* defineşte a.: orice substanţă prelucrată, parţial prelucrată sau brută destinată alimentaţiei umane, incluzând băuturile, guma de mestecat şi toate substanţele folosite la fabricarea, prepararea şi tratarea alimentelor, excluzând substanţele utilizate numai sub formă de medicamente, cosmetice şi tutunul. Denumire generică dată substanţelor naturale sau prelucrate, folosite de organism în scop plastic, energetic şi funcţional.

Aliment funcţional / *Functional food*. Aliment care furnizează beneficii nutriţionale pe lângă nutriţia de bază; aliment sau băutură derivate din substanţe naturale şi consumate ca parte din alimentaţia obişnuită şi care, dacă sunt ingerate, au efecte fiziologice benefice. Este un aliment, nu un medicament, nu are efect terapeutic; rolul lor faţă de boală este, în majoritatea cazurilor, de a reduce riscurile şi de a le preveni. Alimentaţie optimală, cu beneficii reale pentru sănătate, se utilizează tot mai mult expresia „aliment pentru sănătate" (*aliment santé*, *healthy foods*).

Aliment fundamental / *Fundamental food*. Aliment care deţine ponderea cea mai mare în raţia alimentară zilnică.

Aliment protector / *Protective food*. Produs bogat în nutrimente esenţiale, compus special pentru asigurarea dezvoltării fizice şi protecţia sănătăţii; se utilizează în stări carenţiale, ca şi în regiunile lipsite de disponibilitate alimentară.

Aliment sănătos / *Healthy food*. Aliment produs fără utilizarea de fertilizanţi chimici, erbicide sau pesticide pulverizate şi depozitat fără aditivi chimici (conservanţi diluanţi, arome artificiale sau agenţi coloranţi). Mulţi numesc aceste alimente *naturale* sau *organice* (în SUA, Canada).

Alimentare / *Feeding*. **1.** A furniza regulat un lucru necesar. **2.** A umple.

Alimentaţie / *Alimentation*, *Eating*. Sin. *Hrană* (v.), *Nutriţie* (v). Introducerea în organism a substanţelor nutritive (hrănirea organismului). Procesul de încorporare a substanţelor care participă la procesele metabolice ale unui organism. Tipuri: artificială, mixtă, naturală, de protecţie, raţională (dietă, regim).

Alimentaţie artificială / *Artificial food*, *Artificial nutrition*. Sin. *Nutriţie artificială*. **1.** Alimentaţia sugarului cu lapte animal (de vacă) sau preparate instant industriale din lapte. **2.** Metodă de alimentare prin perfuzii i.v. sau prin clisme alimentare la pacienţii care nu se pot hrăni pe cale orală (vomismente, operaţii, inconştienţă etc.). V. şi *Clisme alimentare*, *Nutriţie parenterală totală*.

Alimentaţie de protecţie / *Protective food*. Alimentaţie acordată muncitorilor care lucrează în condiţii deosebite de efort sau mediu.

Alimentaţie echilibrată / *Well balanced food*. Sin. *Alimentaţie corectă*, *Alimentaţie fiziologică*. Aportul de principii nutritive care satisface în condiţii optime toate necesităţile cantitative şi calitative ale organismului, ţinând seama de particularităţile sale fiziologice şi de condiţiile de mediu.

Alimentaţie mixtă / *Mixed food*. Alimentaţia sugarului cu lapte de mamă, completată cu lapte de vacă sau preparate instant de lapte industrial, în primele 4-5 luni de viaţă.

Alimentaţie naturală / *Organic food*. **1.** Alimentaţia sugarului exclusiv cu lapte de mamă sau colectat de la altă femeie. **2.** Alimentaţia omului cu alimente naturale.

Alimentaţie raţională / *Diet*, *Regimen*. Sin. *Dietă*, *Regim*. Alimentaţie care asigură un aport adecvat energetic, plastic şi catalitic, în funcţie de modul de viaţă şi de condiţiile fiziologice ale organismului. V. şi *Dietă*, *Regim*.

Alimfocitoză / *Alymphocytosis* (gr. *a* = privativ + lat. *lympha*, *-ae* = apă limpede + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Carenţă imunitară congenitală care afectează liniile limfocitelor B şi T, însoţită de un deficit de „imunitate celulară şi umorală".

Allopurinol / *Allopurinol* (DCI). Compus de sinteză apropiat structural de xantină, cu rol antigutos. Împiedică formarea acidului uric prin inhibarea xantinoxidazei şi prin blocarea biosintezei *de novo* a purinelor (împiedică derularea normală a transformărilor hipoxantinei în xantină şi apoi în acid uric). Ca urmare, diminuează uricemia şi uricozuria în guta cronică, litiaza urică, hiperuricemiile din boli hematologice canceroase.

Alocromatic / *Alocromatic*. Sin. *Fără culoare*. (*alo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Termen care descrie o substanţă incoloră (un mineral) în stare pură, ce dobândeşte diverse culori atunci când conţine alte elemente.

Alogen / *Allogenic*, *Allogeneic*. (*alo-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Care se deosebeşte prin natură şi origine de locul unde se află. **2.** Care prezintă o constituţie genetică diferită faţă de specia din care face parte; mai corect pentru acesta este termenul *alogenic*.

Alogenic / *Allogenic*. Sin. parţial cu *Alogen* şi *Omogen*. (*alo-* + gr. *gennan* = a produce) Termen care se referă la tipuri diferite genetic ale aceleiaşi specii, ca antigenele grupului sangvin sau alotipurile de imunoglobuline.

Alogie / *Alogia* (*a-* +gr. *logia* = discurs, teorie) Sin. *Ideaţie afazică*. Afazia rezultată din absenţa ideilor.

Alogrefă / *Allotransplant*, *Allograft*. Sin. *Homogrefă*. (*alo-* + gr. *graphein* = a scrie) Grefă de ţesut între indivizi neidentici.

Alomerism / *Allomery*. (*alo-* + gr. *meros* = parte) Proprietatea unor substanţe cu compoziţii chimice diferite de a cristaliza în aceeaşi formă cristalină. V. *Izomorfism*.

Alomorfism / *Allomorphism*. (*alo-* + gr. *morphe* = formă) Proprietate a unor substanţe de a prezenta forme cristaline diferite, dar cu aceleaşi proprietăţi chimice. V. şi *Polimorfism*.

Alonjă / *Spacer*. Piesă mobilă sau demontabilă care serveşte la prelungirea unor dispozitive.

Alopatie / *Allopathy*. (*alo-* +gr. *pathos* = boală) Termen introdus de medicul german Christian Friedrich Samuel Hahnemann (1755-1893), pentru a desemna metodele medicinei clasice de terapeutică medicamentoasă, care are la baza principiului enunţat de Hipocrate (460-375 î.H.), părintele medicenii, profesor al şcolii din Cos – legea contrariilor: *Contraria contrariis curantur* („Ceea ce este contrar vindecă"). Conform acestei teorii, un medicament acţionează asupra bolii în mod antagonic, neutralizându-i efectele, ca antidot. Ex. durerea se tratează cu un analgezic, febra cu un antipiretic, diareea printr-un constipant etc. Alopatia reprezintă principala metodă ştiinţifică de tratament, care se bazează pe cunoaşterea proprietăţilor fizico-chimice şi farmacologice ale substanţelor, relaţia farmacologică doză-efect, experimentarea biologică şi observaţia clinică. Ea are ca scop combaterea cauzei modificărilor patologice şi simptomelor bolilor. În opoziţie cu alopatia este homeopatia.

Alopecie / *Alopecia*, *Baldness*, *Hair loss*. Sin. *Calviţie* (gr. *alopex* = vulpe – boală ce seamănă cu râia vulpilor în care acestora le cade tot părul). Termen generic folosit pentru căderea parţială sau totală a părului.

Alopecie generalizată / *Generalized alopecia*. Alopecie întinsă la întreaga piele a capului – chelie – sau chiar la toate părţile păroase ale organismului.

Alopecie localizată / *Localized alopecia*. Proces de cădere a părului în regiuni restrânse.

Alosterie / *Allosterism*. (gr. *allos* = altul + *stereos* = solid, în relief) **1.** Proprietate a unor anumite proteine de a-şi modifica forma (şi, implicit, activitatea) sub influenţa unor factori alosterici (molecule mici), care se fixează pe ele şi, în acest mod, le transmit semnale. O serie de enzime sunt activate sau inhibate prin a. Hemoglobina reprezintă modelul pe care Monod a demonstrat a. **2.** În chimie, proprietate a unor substanţe de a se prezenta în două sau mai multe forme, după aşezarea diferită în spaţiu a atomilor componenţi. **3.** Deformare a unei molecule de proteină prin modificarea sau suprimarea proprietăţilor sale enzimatice.

Alotip / *Allotype*. (*alo-* + gr. *typos* = tip, model, marcă) **1.** Exemplar cu sens opus holotipului. Determinarea sa este importantă deoarece există specii cu dimorfism sexual marcat care pot duce la încadrarea exemplarului mascul într-o specie şi a exemplarului femel în alta. **2.** Determinant antigenic controlat de o alelă situată într-un locus polimorfic. Este consecinţa unor simple substituţii de aminoacizi. **3.** Imunoglobulină ale cărei caractere specifice diferă la grupele de indivizi din aceeaşi specie. Se utilizează în antropologie şi genetica populaţiilor, deoarece are o distribuţie unică în grupurile etnice.

Alotrofic / *Allotroph*. Sin. *Heterotrof*, *Saprofitic*, *Saprozoic* (*alo-* + gr. *trophe* = hrană). Organismul care foloseşte substanţele organice sintetizate de alte organisme.

Alotropie / *Allotropy*. (*alo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Proprietatea unor elemente chimice (în principal, metaloide) de a prezenta mai multe stări, forme cu proprietăţi fizice şi, uneori, chimice diferite. Ex.: a. cristalină a carbonului, care se poate afla în stare de grafit sau de diamant.

Aloxan / *Alloxan*. Derivat al acidului uric utilizat în medicina experimentală pentru a produce diabetul aloxamic prin distrugerea selectivă a insulelor Langerhans din pancreas.

Aloxazină / *Alloxazyne*. Compus ciclic condensat al benzopteridinei, de la care derivă vitamina B_2 şi coenzimele flavoproteinelor.

Alterare / *Alteration*. (lat. *altero*, *-are* = a schimba, de la *alter*, *-a*, *-um* = altul, alta) **1.** Ansamblul transformărilor fizico-chimice, biochimice şi biofizice pe care le suferă o substanţă, un material sau un organism, sub acţiunea factorilor externi, nocivi din mediu (toxice, radiaţii etc.). **2.** Modificare a stării generale a organismului în caz de îmbolnăvire.

Alternanţă de generaţii / *Alternation of generations*. Succesiunea a două generaţii, una sexuată haploidă (gametofit), cu una asexuată diploidă (sporofit) în ciclul de viaţă al unei plante.

Alternare / *Alternative phase*. (lat. *alterno*, *-are* = a alterna) Acţiunea de a reveni succesiv şi rezultatul ei.

Alternative farmaceutice / *Alternative products*. Produse farmaceutice care conţin aceeaşi substanţă terapeutică, dar diferă în sarea sau esterul său, în forma farmaceutică sau în concentraţie.

Alucol / *Aluminium hydroxide colloidal*. Sin. *Hidroxid de aluminiu coloidal*. Absorbant al acidităţii gastrice în cazuri de hiperaciditate, în crize de ulcer stomacal (0,50-1 g), se administrează după fiecare masă.

Alumină / *Aluminium oxyde*. Sin. *Oxid de aluminiu*. Are formula chimică Al_2O_3.

Aluminiu / *Aluminium*. (lat. *alumen*, *-inis* = alaun) Elementul numărul 13, cu masa atomică 26,9815 şi simbolul Al. Se utilizează pentru ambalarea medicamentelor (cutii, tuburi, fâşii, folii – tehnica, blister). Dintre compuşii utilizaţi în medicină: *clorura* ($AlCl_3 \cdot 6H_2O$), ca astringent local, antiperspirant; *fosfatul* ($AlPO_4$), ca gel antiacid; fosfatul, sulfatul de calciu şi silicatul de sodiu, în amestec, în cimenturile dentare, *sulfatul* ($Al_2(SO_4)_3 \cdot 18\ H_2O$), ca astringent şi antiperspirant; *hidroxidul* ($Al(OH)_3$), ca gel antiacid. V. *E 173*.

Aluminoză / *Aluminosis*. (*aluminiu* + *-oză*) Inflamaţie cronică a plămânilor la lucrătorii din mediile de lucru cu aluminiu, prin pătrunderea particulelor cu aluminiu în plămâni.

Alura Red / *Allura Red*. V. *E 129*.

Alveo-, Alveol-, Alveolo- / *Alveo-*, *Alveol-*, *Alveolo-*. (lat. *alveolus*, *-i* = cavitate mică, dim. de la *alveus*, *-i* = cavitate) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o cavitate, o alveolă.

Alveoconuri / *Alveolus cones*. Sin. *Dentoconuri* (*alveol-* + lat. *conus*, *-i* = con). Conurile pentru introdus în alveolele dentare; sunt forme farmaceutice solide, sterile, utilizate în tratamentul alveolitelor postextracţionale. Ele sunt destinate a fi introduse în alveola dentară, după extracţia totală a dintelui. Au formă de prisme conice, cu diametrul bazei de 4/2 mm, înălţimea de 8 mm şi greutate între 0,04 şi 0,06 g. Conţin una sau mai multe substanţe active dispersate într-o bază lipofilă sau hodrosolubilă; se pot dizolva sau topi la locul de administrare, la temperatura corpului.

Alveolar / *Alveolar*. (lat. *alveolotus*, *-us* = uşor scobit, de la *alveolus*, *-i* = dim. de la *alveus*, *-us* = cavitate) Care se află în relaţie cu alveolele dentare sau pulmonare.

Alveolă / *Alveolus, Alveoli*, N.A. *alveolus, alveoli*. (*alveol-*) Termen care desemnează o cavitate mică, saciformă, care conţine aer sau, mai rar, desemnează o structură anatomică.

Alveolă dentară / *Dental alveolus*, N.A. *alveolus dentalis*. Cavităţi situate în apofizele alveolare ale maxilarelor, în care sunt inclavate rădăcinile dentare şi sunt susţinute de ligamentele periodontale.

Alveolă pulmonară / *Alveoli pulmonum*, N.A. *alveolis pulmonis*. Spaţiu aerian pulmonar, sacciform, situat distal faţă de canalele alveolare, la nivelul căruia are loc hematoza (schimbul de gaze).

Alveolită / *Alveolitis*. (*alveolo-* + *-ită*) **1.** Inflamaţie septică a alveolei dentare, complicaţie întâlnită după o extracţie dentară, provocată de infectarea şi necrozarea pereţilor osoşi alveolari şi caracterizată prin dureri violente (atroce) de tip nevralgic. **2.** Proces inflamator ce cuprinde alveolele pulmonare, caracterizat de prezenţa de exudat, de celule, fibrină sau leucocite alterate.

Alveolită postextracţională / *Dry soket*. Sin. *Osteită alveolară*, *Osteită postextracţională*, *Sindrom osteomielitic*, *Alveolalgie*, *Alveolitis sicca doloroso*. Condiţie dureroasă urmată de extracţia totală a dintelui, în care are loc o dezintegrare a cheagului sangvin alveolar normal, care nu umple adecvat alveola goală. Local, se constată dureri puternice şi iradiante 3-10 zile aproximativ, denudare parţială sau completă a pereţilor osoşi ai alveolei postextracţionale şi o inflamare gingivală, expunând osul la aer şi alimente.

Alveoliză / *Alveolysis*. Sin. *Pioree alveolară*, *Boala Bouchard-Bourdet* (*alveol-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge). Distrucţia prin procese infecţioase şi degenerative a alveolelor dentare.

Amalgam / *Almagam*. (gr. *malagma*, ar. *almulgam*, lat. alchimiştilor *amalgama* = masă moale, emolient) Aliaj format din mercur şi unul sau mai multe metale (argint, cupru), material moale, folosit pentru obturaţiile dentare. Este folosit şi în analize toxicologice, ca reducător.

Amanita / *Amanita*. (gr. *amanitai* = un gen de ciuperci) Gen de ciuperci toxice, cele mai otrăvitoare: *A. muscaria*, *A. phalloides*, *A. pantherina*, *A. verma* etc.

Amanita muscaria / *Amanita muscaria*. Sin. *Burete pestriţ*. Ciupercă otrăvitoare acţionând prin muscarină, alcaloid excitant al SN parasimpatic şi toxic neurocardiac. Semnele de intoxicaţie constau în: salivaţie, transpiraţie, greţuri, vărsături, diaree profuze, puls rar şi neregulat, dispnee, polipnee, uneori halucinaţii, de obicei există mioză, apar şi simptomele neuropsihice (delir, convulsii); moartea survine în primele 24 ore de la ingestie.

Amanita phalloides / *Amanita phalloides*. Ciupercă otrăvitoare ce conţine amanitotoxină, toxic distructiv. Simptomele de intoxicaţie apar după 6-15 ore de la ingestie şi constau în: dureri abdominale, vărsături, diaree, uneori anurie; după 1-2 zile se instalează astenie, cianoză şi icter, urmate de comă şi moarte după 3-8 zile de la ingerare.

Amanitină / *Amanitin*. Substanţă toxică extrasă din ciuperca *Amanita phalloides*; are o structură polipetidică şi acţiune fiziologică similară cu aceea a colinei.

Amarant / *Amarant*. Sin. *Roşu de naftilamină*, *Purpură*, *Roşu armenesc*. Pulbere brună-roşiatică, folosită drept colorant pentru alimente sau textile, pe care le colorează în roşu-albăstrui (în baie acidă). V. *E 123*.

Amaril / *Amaril*. (span. *amarillo* = galben) Care se referă la febra galbenă. Ex. tifos a., virus a.

Amauroză / *Amaurosis*. (gr. *amaurosis* = orbire, de la *amauros* = întunecat) Pierdere completă a vederii, în unele boli ale nervului optic, măduvei sau creierului, în absenţa unor alterări oculare aparente.

Amauroză toxică / *Toxic amaurosis*. Amauroză prin alterarea nervului optic, după ingerarea de produse toxice, ca alcoolul metilic, plumb, tutun, arsen, chinidină ş.a.

Ambalaj / *Pack*. (fr. *ambalage* = ambalaj) Totalitatea elementelor destinate să cuprindă şi să învelească unul sau mai multe produse farmaceutice, în vederea asigurării integrităţii acestora, să faciliteze manipularea, păstrarea şi administrarea (cel mai frecvent din carton). Trebuie să corespundă normelor de calitate prevăzute de normele în vigoare. Are două funcţii principale: una de *protecţie fizică*: conservare (fizico-chimică, microbiologică), mecanică (stocare şi transport) şi una de *reclamă*, necesară promovării medicamentului, care se referă la o prezentare atractivă, la identificarea şi facilitatea de utilizare.

Ambalaj primar / *Primary packing*. Recipient care vine în contact direct cu medicamentul sau cu medicamentul pentru investigaţie clinică; uneori are şi rol de administrare a formei farmaceutice.

Ambalaj secundar / *Secondary packing*. Ambalajul în care este introdus ambalajul primar.

Ambalare / *Packing*. (fr. *ambalage* = ambalare, împachetare) Operaţie fizică farmaceutică prin care se asigură protecţie produsului farmaceutic, din momentul fabricării şi până în momentul folosirii sale. Notă: umplerea sterilă nu trebuie privită în mod normal ca parte a ambalării, produsul vrac fiind umplut în recipiente primare, dar nu în ambalaj final.

Ambi-, Ambo- / *Ambi-, Ambo-*. (lat. *ambo*, *-ae* = amândoi, amândoi împreună) Elemente de compunere care introduc în termeni semnificaţia prezenţei a două entităţi.

Ambiant / *Surrounding*. Sin. *Ambianţă*, *Mediu înconjurător*. În imediata apropiere. Termen uzual care se referă mai des la temperatură şi la umiditate.

Ambisexualitate / *Ambisexuality*. (*ambi-* + lat. *sexualis*, *-is* = referitor la sex, de la *sexus*, *-us* = sex). Coexistenţa unor caractere sexuale primare sau secundare ale ambelor sexe, la acelaşi individ.

Ambivalenţă / *Ambivalence*. Sin. *Bivalenţă*. (*ambo-* + lat. *valentia*, *-ae* = forţă, putere, de la *valeo*, *-ere* = a avea putere, a valora) **1.** În chimie, sarcină electrică dublă a unui ion. **2.** În medicină, existenţa simultană (sau succesivă) a două atitudini contrarii faţă de acelaşi subiect sau obiect: bucurie / tristeţe; iubire / ură. Se observă în unele boli psihice, frecvent în schizofrenie.

Ambliopie / *Amblyopia*. (gr. *amblis* = tocit şters + gr. *opos* = văz, vedere) Scăderea acuităţii vizuale fără o cauză organică aparentă, uneori este afectată percepţia culorilor.

Ambou / *Ambou*. (fr. *ambou* = ambou). Piesă metalică de secţiune conică, ce permite adaptarea acului pentru injecţie la seringă sau la un tub al aparatului de perfuzie.

Ambră / *Ambre*. Sin. *Chihlimbar cenuşiu*. Produs patologic (calculi) format în organismul caşalotului *Physeter macrocephalus*. Forme neregulate cenuşii, puţin solubile în alcool, uşor solubile în grăsimi, uleiuri. Mirosul, iniţial neplăcut, devine aromat prin diluare. Întrebuinţat în parfumerie pentru miros şi ca fixator.

Ambul-, -ambul / *Ambul-, -ambul*. (lat. *ambulo*, *-are* = a merge, a se plimba) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mişcare.

Ambulanţă / *Ambulance*. (*ambul-*) Vehicul amenajat pentru acordarea asistenţei medicale de urgenţă şi destinat transportului pacienţilor la un spital.

Ambulator / *Ambulatory*. Sin. *Ambulatoriu*. (lat. *ambulator*, *-oris* = care se plimbă, de la *ambulo*, *-are* = a merge, a se plimba) **1.** Care nu este spitalizat; oferă pacientului posibilitatea să se deplaseze şi să-şi continue preocupările. **2.** Instituţie sanitară în care se acordă asistenţă medicală bolnavilor care nu au nevoie de internare în spital, ex.: punct sanitar, dispensar, policlinică.

Ameioză / *Ameiosis*. (*a-* + gr. *meio* = puţin + *osis* = condiţie) Înlocuirea meiozei printr-o diviziune care nu asigură reducerea numărului de cromozomi şi, implicit, nici formarea gameţilor haploizi.

Ameliorator de făină / *Flour improvement*. Aditiv alimentar, substanţă care, adăugată în făină sau aluat, îmbunătăţeşte calităţile de prelucrare ale acestora.

Amenoree / *Amenorrh(o)ea*. (*a-* + gr. *men, menos* = lună + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Dispariţia, absenţa menstrelor, de cauză fiziologică: sarcină, alăptare, vârstă înaintată sau patologică: boli infecţioase, intoxicaţii, carenţe alimentare, vitaminice, disfuncţii hormonale sau traumatisme psihice.

Ament / *Catkin, Ament*. (lat. *amentum, -i* = ament, mâţişor) Inflorescenţă racemoasă alcătuită din flori sesile, unisexuate, inserate pe o axă flexibilă la subsuorile bracteelor (ex.: la *Fagus* sp., *Salix* sp., *Juglans* sp.).

Amestec / *Mixture*. Produs format prin asocierea a două sau mai multe componente, substanţe. Combinaţie formată din una sau mai multe substanţe chimice, lichide, solide sau gazoase. În amestecurile propriu-zise, componentele, respectiv substanţele îşi păstrează individualitatea fizică şi chimică. Ele pot fi separate prin procedee fizice.

Amestec de esteri ai acidului acetic şi tartric cu mono- şi digliceride ale acizilor graşi / *Mixed acetic and tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 472 f*.

Amestec eutectic / *Eutectic mixture*. Amestec fizic binar, ternar, cuaternar etc. obţinut prin asocierea mecanică (triturare) a substanţelor solide în proporţii anumite; amestecul are punctul de topire mai scăzut decât al fiecărui component în parte. Când p.t. al amestecului este mai scăzut decât temperatura camerei, pulberea se umezeşte sau se lichefiază. În acest sistem, faza lichidă (soluţie sau soluţie solidă) se află în echilibru (la o anumită temperatură), cu aceleaşi componente în faza solidă, concentraţia componentelor fiind identică în cele două faze.

Amestecare / *Mixing*. Operaţie fizică de întrepătrundere a mai multor componente diferite, a particulelor substanţelor medicamentoase şi auxiliare între ele: lichid-lichid, lichid-solid, solid-solid. În domeniul farmaceutic, amestecarea componentelor se efectuează în scopul obţinerii unui produs omogen (lichid, semisolid, solid) cu aceeaşi compoziţie în toată masa sa.

Amestecare convectivă / *Convective mixing*. Proces de amestecare ce constă în transferul de grupuri relativ mari de particule dintr-o parte a patului de pulbere în alta, ce poate apărea când lamele mixerului sau paletele sale se mişcă prin amestec. Se produce un grad mare de amestecare foarte rapidă. Mişcarea nu apare în interiorul unui grup de particule, care se mişcă împreună ca o unitate, aşa încât pentru a obţine un amestec randomizat este necesar, în acest caz, un timp de amestecare foarte mare.

Amestecare negativă / *Negative mixing*. Se întâlneşte la sistemele disperse eterogene ca emulsii şi creme, suspensii. Orice sistem dispers bifazic, în care cele două faze diferă ca densitate, se separă continuu, după ce a încetat agitarea, de aceea pentru a menţine componentele dispersate este necesar un aport continuu de energie.

Amestecare neutră / *Neutral mixing*. Apare atunci când nici un component al sistemului dispers nu se separă fără ca să acţioneze un sistem de forţe. Sunt amestecuri statice în comportare, ex.: pulberile, unguentele, pastele. Componentele nu au tendinţa să se amestece spontan sau să se separe spontan, odată ce s-a utilizat o energie mecanică pentru a le amesteca. Acest tip de amestec se poate schimba în timpul procesării sale.

Amestecare pozitivă / *Positive mixing*. Sin. *Miscibilitate*. Operaţie fizică ce se aplică la toate sistemele fizice disperse care se amestecă spontan, complet şi ireversibil, prin difuziune, ce tinde spre un amestec perfect, care nu necesită consum de energie.

Amestecare prin difuzie / *Diffusive mixing*. Proces în care se produce un amestec randomizat, după o amestecare cu o viteză mică. Când patul de pulbere este forţat să se mişte sau să curgă, el „se dilată", de ex. volumul ocupat de pat creşte. Acest proces se produce când particulele devin împachetate mai puţin strâns şi creşte spaţiul de aer sau golul dintre ele. Astfel, particulele cad sub influenţa gravitaţiei, prin golul creat. Amestecul particulelor individuale se numeşte amestecare prin difuzie.

Amestecare prin forfecare / *Shear mixing*. Proces de amestecare ce apare când un strat de material se mişcă, curge unul peste altul. Se creează un plan de alunecare / forfecare care cauzează căderea patului de pulbere. Mai apare în amestecarea pulberilor în mixere cu forfecare înaltă, mixere care se rostogolesc, unde acţiunea de amestecare reduce gradienţi de viteză în interiorul patului de pulbere şi deci „forfecarea" unui strat de către celălalt.

Ametro- / *Ametro-*. (gr. *ametros* = disproporţionat, de la gr. *a* = privativ + *metron* = măsură) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o abatere.

Ametropie / *Ametropia*. (*ametro-* + gr. *ops, opos* = văz, vedere) Termen folosit pentru a grupa toate abaterile de la starea de *emetropie* a ochiului (ex.: astigmatism, hipermetropie, miopie).

Ameţeală / *Dizziness, Vertigo*. Sin. *Vertij* (v.). (probabil lat. *ammattire* de la *matus, -us* = beat)

Amfepramonă / *Amorex*. Sin. *Dietilpropionă, Anorex, Silutin*. Substanţă folosită ca anorexigen, cu efecte stimulante psihomotorii moderate şi efecte circulatorii simpatomimetice slabe. Scade apetitul prin acţiune asupra centrului hipotalamic al saţietăţii, unde provoacă stimulare dopaminergică asemănătoare amfetaminei.

Amfetamină / *Amphetamine*. Sin. *Benzedrin, Fenilizopropilamină* (*amfi* + lat. *aether*, gr. *aither* = aer curat, bolta cerească + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*). **1.** ± α-metilbenzenetamină (DCI) cu formula $C_9H_{13}N$. Amină de sinteză sub formă de lichid incolor, care are trei efecte principale: stimulantă psihomotorie intensă anorexigenă şi simpatomimetică (asupra SNC şi periferic). Reduce presiunea arterială sistolică şi diastolică, relaxează musculatura bronşică, contractă sfincterele şi vezica urinară. Abuzul cronic dezvoltă toleranţă şi dependenţă. *Intoxicaţia acută* provine prin supradozare terapeutică sau ingerare în scop de sinucidere şi se caracterizează prin: insomnie, hiperexcitabilitate, logoree, iritabilitate, tremor, uneori halucinaţii, midriază, aritmii, uscarea mucoasei bucofaringiene, greaţă, anorexie, diaree, dureri abdominale. Administrarea prelungită şi abuzivă produce *intoxicaţie cronică* şi dependenţă psihică, însoţită de: agitaţie psihomotorie, ideaţie, luciditate, anularea oboselii. Dacă se administrează continuu apar: delir, convulsii, inapetenţă, tendinţa de a comite acte antisociale.

Amfi-, Amfo- / *Amphe-, Ampho-*. (gr. *amphi, ampho* = ambii, de ambele părţi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ambele părţi, cu semnificaţia „împreună".

Amfifil / *Aphiphilic*. (*amfi-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Despre o moleculă care este deopotrivă *hidrofilă* şi *lipofilă*, care se autoasamblează, peste o concentraţie critică, în mediu apos.

Amfifilie / *Amphiphilic* (*amfo-* + gr. *philein* = a plăcea) Proprietatea unor substanţe de a prezenta simultan un caracter hidrofil şi unul lipofil (hidrofob). Ex.: unii acizi graşi.

Amfion / *Amphiionic*. (*amfi-* + gr. *ion* = migrator, călător, de la *ienai* = a merge) Ion care posedă atât sarcină electrică pozitivă, cât şi sarcină negativă. Ex.: aminoacizi disociaţi la punctul izoelectric.

Amfipatic / *Amphipatic* (*amfo-* + gr. *pathos* = afecţiune) Compus care are ambele domenii polar (pol hidrofil) şi nepolar (pol hidrofob, lipofil). Ex.: fosfolipidele, detergenţii.

Amfiprotic / *Amphiprotic*. Specie chimică ce poate primi sau ceda un proton, într-o reacţie.

Amfofil / *Amphophilic*. (*amfo-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi) **1.** Despre un component celular care prezintă afinitate egală pentru coloranţi acizi sau bazici. **2.** Despre o insectă care înţeapă neselectiv atât omul, cât şi animalele.

Amfolit / *Ampholyte*. Sin. *Amfoter*, *Substanţă amfoteră* (*amfo-* + gr. *lytos* = distrus, dizolvat, de la *lyein* = a dizolva). **1.** Compus chimic capabil să reacţioneze atât ca acid, cât şi ca bază, după reacţia mediului. Se poate disocia fie ca acid, eliberând ioni de H^+, fie ca bază, eliberând ioni de HO^-. Deoarece se opun variaţiei de pH, ele sunt denumite *substanţe-tampon*. Se pot clasifica în 2 grupe: amfoliţi care conţin în molecula lor 2 funcţii, una acidă şi una bazică, din care fac parte aminoacizii, şi amfoliţi ce conţin o singură funcţie, dar care poate ioniza în mod diferit, în funcţie de mediul acid sau bazic, ca hidroxizii unor metale: Zn, Al, Sn, Pb, Be, Cr. **2.** Amfoliţii-suport sunt utilizaţi în amestec pentru a obţine gradiente de pH izoelectric, în scopul de a separa unele molecule prin electrofocalizare.

Amfoter / *Amphoteric*. Sin. *Amfolit* (gr. *amphoteros* = care aparţine la doi, în două moduri). Substanţă care prezintă ambele proprietăţi: de acid şi de bază; moleculele amfoterice pot accepta sau dona protoni pentru a acţiona ca un acid sau ca o bază.

Amfotericina B / *Amphotericyn B*. Antibiotic antimicotic din clasa macrolidelor polienice, cu structură apropiată nistatinului. A fost izolat din culturi de *Streptomyces nodosus* în 1956, de către W. Gold şi col., din tulpina recoltată din regiunea Orinoco River Valley, Venezuela. Introdus în terapie în 1958, iar structura a fost elucidată în 1971. Are proprietăţi amfotere. Substanţă cristalizată sub formă de ace, intens colorate în galben, fotosensibilă, insolubilă în apă, solubilitatea sa creşte în prezenţa dezoxicolatului de sodiu. Are un spectru mult mai larg decât celelalte antibiotice polipeptidice: *Candida*, *Blastomyces*, *Hystoplasma*, *Arpergillus*, *Penicillium*, însă are reacţii adverse grave renale şi sangvine. Este un antibiotic de rezervă, cu indice terapeutic mic. Se administrează pe cale injectabilă: intraarticular, intrarahidian, dar de obicei perfuzabil: i.v. Se aplică şi local, pe piele şi mucoase, de unde nu se absoarbe. Se fabrică sub formă de pulbere liofilizată şi suspensie apoasă. Este prescris ca antimicotic cu spectru larg, administrat oral, topic, dar şi i.v. (în micoze profunde). Acţionează fungistatic sau ca fungicid în funcţie de agentul patogen şi de concentraţie. Are toxicitate mare.

Amfotrop / *Amphotrope*. (*amfo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Virus capabil să infecteze celulele din orice specie; sunt utilizaţi ca vectori de gene recombinante.

Amib-, Amibo-, Amoeb- / *Amib-*, *Amibo-*, *Amoeb-*. (gr. *amoibe* = alternanţă, schimbare, de la *amibein* = a alterna, a schimba) Rădăcină care introduce în termenii compuşi referirea la o amibă.

Amibă / *Amoeba*. (*amib-*) Microorganism microcelular, denumire a protozoarelor din clasa *Rizopoda*, caracterizate prin lipsa de membrane şi emiterea de pseudopode, cu ajutorul cărora se deplasează sau includ în masa protoplasmatică substanţe nutritive. Unele specii de a. pot fi patogene la om. Var. *Amoebă*.

Amibiază / *Am(o)ebiasis*. Sin. *Amoebiază*. (*amib-* + *-ază*) Boală parazitară cu evoluţie de obicei cronică, determinată de prezenţa amibei *Entameoba hystolytica* în organismul uman, localizată iniţial în intestin, de unde trece în diferite organe (în special în ficat), dând accese amibiene viscerale. Alte amibe patogene aparţin genurilor *Acanthamoeba Hartmanella* şi *Naegleria*. Este endemică în ţările calde, fiind contractată prin ingestia de chisturi de amibe. Se manifestă prin: dizenterie, colici, tenesme, scaune diareice mucopurulente şi sangvinolente, dar se poate localiza şi la nivel hepatic, pulmonar sau cutanat, dacă boala nu este tratată. Poate evolua cronic cu perioade de exacerbare. Meningoencefalita amibiană primitivă cauzată de *Naegleria fawleri* este foarte rară, cu punct de plecare a coloniilor de amibe de la nivelul foselor nazale.

Amibocid / *Am(o)ebocid*. (*amibo-* + gr. *caedo-*, *ere* = a omorî) Substanţă cu acţiune paraziticidă utilizată în tratamentul amibiazei. Ex.: clorhidratul de emetină, rezorcină, unele sulfamide şi antibiotice cu spectru larg, în special oxitetraciclina şi tetraciclina. Derivaţii arsenicali au fost scoşi din terapeutică.

Amibocit / *Amoebocyte*. Sin. *Celulă amiboidă* (*amibo* + gr. *kytos* = celulă). **1.** Termen vechi pentru leucocite. **2.** Celulă din hemolimfa circulantă a crabului marin, din Oceanul Atlantic, *Limulus polyphemus*, din care se obţine un lizat (*Limulus Amoebacyte Lysate*, abr. LAL), utilizat în testul de evidenţiere a pirogenelor din soluţiile perfuzabile. V. *Limulus Amoebocyte Lysate Test*. **3.** Celule vegetale sau animale cu caracterele amibelor.

Amid-, Amido- / *Amid-*, *Amido-*. (gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-idă*) Prefix care indică în compuşii chimici organici prezenţa grupei amidice.

Amidaze / *Amydaze*. (*amido* + *-ază*) Enzime din clasa hidrolazelor (nr. de cod EC: 3, subclasa EC: 3, 5,1), care acţionează asupra legăturilor C–N, altele decât cele peptidice; aşa sunt asparaginaza, glutaminaza, ureaza.

Amidă / *Amide*. Compus organic derivat din amoniac prin înlocuirea hidrogenului cu un rest de acid organic, cu formula $R{-}CO{-}NH_2$; se deosebesc amide primare, secundare şi terţiare, după numărul de atomi de hidrogen înlocuiţi.

Amidon / *Amylum*, *Starch*. Substanţă organică de rezervă intracelulară vegetală, formată în procesul de fotosinteză; macromoleculă ramificată, polizaharid natural, polimer al glucozei, cu formula $(C_6H_{10}O_5)_n$, obţinut ca granule din cariopsele plantelor: *Triticum aestivum*, *Gramineae* (*Amylum tritici*), *Zea mays* – *Greamineae* (*Amylum maydis*), *Orhiza Sativa-Gramineae* (*Amylum rhizi*) sau din tuberculii plantei: *Solanum tuberosum* – *Salonaceae* (*Amylum solani*). Amidonul este un polimer a doi glucani: **1.** *amiloza* în proporţie de 15-20%, în partea centrală a granulei de amidon, polimer al α-maltozei, legat 1-4, α-glicozidic, sub forma unei catene liniare, ca o spirală în spaţiu, un helix de dreapta, cu grad înalt de polimerizare: 1.500-4.000 unităţi de glucoză şi masa moleculară 10^4-10^5; solubilă în apă. **2.** *amilopectina*, în proporţie de 80-85% în straturile exterioare ale granulei, polimer tot de 1,4-α-glucopiranoză, dar legată în poziţiile 1,4 α-glicozidic şi 1,6 α-glicozidic; rezultă o macromoleculă ramificată la catena principală, cu masa moleculară 500.000-1.000.000. Alături de glucoză, conţine în cantităţi mici compuşi anorganici (P, Ca, K, Si etc.), acizi graşi, lipide etc. Amidonul se găseşte în cantitate mare în boabele de cereale: orez 75%, grâu 64%, porumb 60%, secară 56%, orz 54%, boabe de mazăre 40%, tuberculi de cartof 14-18%. Pulbere albă, formată din granule, cu diametrul 20-100 μm, insolubilă în apă rece şi etanol, prin încălzire în apă la 80-90°C formează o soluţie coloidală viscoasă, care, prin răcire, devine gel translucid. Digestia (hidroliza) este produsă de amilază şi formează *dextrine*, maltoză şi izomaltoză, iar ca produs final, α-D-glucopiranoza. Se identifică cu o soluţie de iod, cu care alfa-amilaza dă o coloraţie albastră, iar amilopectina o coloraţie roşie. Se utilizează ca substanţă farmaceutică auxiliară pentru prepararea formelor farmaceutice: bază de unguent hidrofil, excipient pentru formele solide, comprimate, granule, paste, vehicul pentru clisme, ca geluri sau ca pudre (în cosmetică).

Amidon acetilat / *Acetylated starch.* V. *E 1420.*

Amidon hidroxipropilic / *Hydroxy propyl starch.* V. *E 1440.*

Amidon oxidat / *Oxydised starch.* V. *E 1404.*

Amidon oxidat-acetilat / *Acetylated oxydised starch.* V. *E 1451.*

Amidonuri modificate / *Modified amylum, Modified starch.* Se obțin prin substituție la nivelul grupelor hidroxil, prin ruperea lanțului macromolecular și prin deschiderea unor cicluri. Principalele amidonuri modificate sunt: dextrinele, ciclodextrinele, amidonurile fluidificate, amidonurile pregelatinizate, amidonurile „parțial strălucitoare", amidonurile oxidate, amidonurile dialdehide, amidonurile esterificate și eterificate, amidonurile reticulate. Se utilizează ca agenți diluanți, aglutinanți, la prepararea formelor cu eliberare prelungită, în cosmetică și dermatologie.

Amidotrizoat / *Odiston.* Sin. *Urografin.* Substanță de contrast triiodată care se excretă renal, repede. Pentru urografii, clișeele se efectuează în 5-15 minute, după ingerare. Poate fi utilizat pentru pielografii, angiografii.

Amigdal- / *Amygdal-.* (gr. *amygdala* = migdală) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o formațiune în formă de migdală.

Amigdale / *Amygdala, Tonsils,* N.A. *tonsilla.* (*amygdal-*) **1.** Orice organ în formă de migdală. **2.** Ansamblu de formațiuni limfoide situate în perimetrul faringelui. Cele mai importante și mai voluminoase sunt: *amigdalele palatine*, situate de o parte și de alta a omușorului (denumit anatomic *uvulă* sau *luetă*). Aceste formațiuni contribuie la apărarea organismului față de microbi, formând globule albe, produc anticorpi și au rol de barieră la intrarea aerului către căile respiratorii superioare; *amigdalele faringiene* – țesut limfatic, în spatele faringelui, constituind vegetațiile adenoide, ocupă partea mediană a peretelui superior al rinofaringelui; *abdominală* – apendicele vermicular; nucleul amigdalian.

Amigdalectomie / *Amygdalectomy, Tonsillectomy.* (*amigdal-* + gr. *ektome* = excizie) Ablație totală a celor două amigdale palatine.

Amigdalită / *Tonsillitis, Amygdalitis.* (*amigdal-* + *ită*) Inflamația acută sau cronică a amigdalelor palatine.

Amikacină / *Amykacyne.* Antibiotic semisintetic din familia aminozidelor, grupa deoxistreptomicinei, apropiat de Dibekacină.

Amil-, Amilo- / *Amyl-, Amylo-.* (gr. *amylon*, lat. *amylum, -i* = amidon) Rădăcini care introduc în termeni referirea la amidon.

Amilaceu / *Amylaceous.* (*amilo-*) Despre o substanță care conține amidon.

Amilaze / *Amylases.* Sin. *Poliglicozidaze* (*amilo-* + *-ază*). Enzime din clasa hidrolazelor, subclasa glicozidaze, care catalizează scindarea hidrolitică a legăturilor glicozidice (α-1,4) din macromolecula amidonului. Ele pot fi: α-amilaze (endoamilaze), când scindează legăturile glicozidice din interiorul lanțului poliglucidic, cu formare de maltoză și dextrine; β-amilaze (exoamilaze), când scindează legăturile 1,6 din amilopectină producând deramificarea macromoleculei. Enzimele se găsesc în salivă, pancreas și de aici în sânge. Valori patologic crescute se întâlnesc în pancreatitele acute.

Amilazemie / *Amylas(a)emia, Serum amylase.* (*amilo-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Valoarea normală a amilazei din sânge este de 32-128 U. Wohlgemuth sau 80-180 U. Somoggy / 100 mL; crește mai ales în pancreatita și parotidita acută și în unele boli ale căilor biliare.

Amilazurie / *Amylasuria.* Sin. *Diastazurie* (*amilo-* + gr. *ouron* = urină). Prezența amilazei în urină. Valori normale 8-64 U. Walgemuth ‰.

Amilocaină / *Amylocaine.* Sin. *Procaină* (v.). *Novocaină.* Esterul acidului para-aminobenzoic cu dietilaminoetanolul. Anestezic local de infiltrație.

Amilogeneză / *Amylogenesis.* (*amilo-* + gr. *genesis* = naștere, din *gennan* = a produce) Proces de sinteză a amidonului.

Amilopectină / *Amylopectin.* (*amilo-* + gr. *pektos* = compact, format din particule unite puternic + *-ină*) Polizaharid ramificat conținut în învelișul granulei de amidon (80-90%), insolubil în apă. Macromolecula este formată din catene de 18-26 resturi de 1,4-D-glucopiranoză, unite prin legături 1,4-α-glicozidice și 1,6-α-glicozidice. Gradul de polimerizare este de 6.000-36.000 și Mr = 2.000-1.000.000 Da. Se utilizează ca excipient pentru comprimate. Denumire comercială: *Ramaline.*

Amiloplaste / *Amyloplast.* Sin. *Plastide amilifere* (*amilo-* +gr. *plastos* = formațiune). Plastide incolore (amiloplaste) în care se depozitează amidon. Se găsesc în țesuturile de depozitare a organelor de rezervă (rădăcini, tuberculi, endosperm).

Amiloză / *Amylose.* (*amilo-* + *-oză*) Polizaharid aflat în interiorul granulei de amidon; reprezintă partea solubilă în apă (10-20%). Macromolecula de amiloză are o structură lineară sau puțin ramificată, cu grad de polimerizare 600-1.200 și Mr = 50.000-600.000 Da. Este formată din resturi de D-glucopianoză unite prin legături 1,4-α-glicozidice. Se află răspândită printre ramificațiile de amilopectină. Se dizolvă ușor în apă rece.

Amilum / *Amylum, Starch.* (*amil-*). V. *Amidon.*

Amin-, Amino- / *Amin-, Amino-.* (gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia) Rădăcină care indică prezența într-un compus organic a grupei aminice ($-NH_2$) sau referirea la o bază azotată organică.

Amine / *Amines.* (*amin-* + *-ină*) Derivați organici ai amoniacului în care unul sau mai mulți atomi de hidrogen sunt înlocuiți prin radicali alchilici sau arilici, cu formula generală RNH_2, R_2NH sau R_3N. Foarte răspândite sub formă de aminoacizi, proteine și alcaloizi; rol important în sinteza organică.

Amine biogene / *Biogenic amines.* Sin. *Amine biologic active.* Amine care exercită funcții reglatorii: colină, acetilcolină, catecolamine, triptamină, serotonină, histamină etc. Substanțe naturale care se formează din aminoacizi ca urmare a unor reacții de decarboxilare ce au loc sub acțiunea unei decarboxilaze specifice dependente, piridoxal-fosfat. Ele pot fi proprii organismului sau pot fi aduse de alimente, medicamente, funcționând ca: *mediatori chimici tisulari*: serotonina, histamina, tiramina, triptamina; *mediatori chimici neuronali*: acetilcolina, dopamina; constituenți ai unor *lipide complexe*: colina; *constituenți ribozomali*: betaine, ca putresceina și cadaverina; precursori ai unor *enzime*. În plante, aminele sunt frecvent precursori ai unor *alcaloizi*. În terapeutică se utilizează ca substanțe active: adrenalina, noradrenalina, colina și histamina (folosită și în scop diagnostic), iar ca reactivi biologici în studiile farmacologice se utilizează serotonina și muscarina.

Amine de trezire / *Wakening amines.* Grupă de amine excitante ale SNC, obținute prin sinteză, având ca reprezentant principal amfetamina (benzedrin). Sunt folosite pentru tratamentul narcolepsiei. Au și efecte simpaticomimetice și anorexigene.

Aminoacid activat / *Actively aminoacids.* Compus rezultat prin esterificarea enzimatică dependentă de ATP între gruparea carboxilică a unui aminoacid și gruparea 3'-hidroxil a acidului ribonucleic de transport; procesul este necesar în biosinteza proteică.

Aminoaciddecarboxilaze / *Aminoaciddecarboxylases.* (*amino-* + lat. *acidus, -a, -um* = acru + lat. *de* = separat de + lat. *carbo, -onis* = cărbune + gr. *oxys* = acru, oxigen + *-ază*) Enzime din clasa liazelor (EC:4) care catalizează decarboxilarea aminoacizilor, cu formarea de amine biologic active. Au drept coenzimă piridoxalfosfatul. Enzimele din această categorie, secretate de bacterii, sunt utilizate în microbiologie, la dozarea unor aminoacizi (abr. aa).

Aminoacidemie / *Aminoacid(a)emia*. (*amino-* + *-ină* + lat. *acidus, -a, -um* = acru + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa aminoacizilor în sânge. Valorile normale sunt de 6,2 ± 1 la copii şi 5,8 ± 0,5 la adult, exprimate în miligrame N-aminic / 100 mL plasmă sangvină.

Aminoacidopatie / *Aminoacidopathy*. (*amino-* + *-ină* + lat. *acidus, -a, -um* = acru + gr. *pathos* = boală) Denumire generică a bolilor enzimatice caracterizate prin perturbări ale metabolismului aminoacizilor.

Aminoacidurie / *Aminoaciduria*. (*amino-* + *-ină* + lat. *acidus, -a, -um* = acru + gr. *ouron* = urină) Prezenţa unor aminoacizi (leucină, tirozină) în urină. Eliminarea renală a aminoacizilor este un proces normal fiziologic. Valoarea normală este de 300 până la 900 mg în urina de 24 ore. Concentraţia în urină depinde de concentraţia sangvină şi nu de regimul alimentar. Creşte în unele boli global sau electiv.

Aminoacil-tRNA-ligaze / *Aminoacil-tRNA-ligase*. Enzime din clasa ligazelor (EC:6), care catalizează activarea aminoacizilor liberi din citoplasmă, iar aceştia prin intermediul tRNA sunt transportaţi la nivelul ribozomilor, unde participă la biosinteza proteinelor, conform mesajului informaţional codificat în structura ADN şi transmis la ribozomi, prin structura mRNA.

Aminoacil-tRNA-sintetaze / *Aminoacil-tRNA-synthetase*. Enzime din clasa ligazelor, care catalizează activarea aminoacizilor necesari în biosinteza proteică.

Aminoacizi / *Aminoacids*. Sin. *Acizi aminaţi* (*amino-* + *-ină* + lat. *acidus, -a, -um* = acru). Substanţe organice, elemente de bază ale proteinelor, în a căror moleculă intră atât gruparea carboxil (–COOH), cât şi cea aminică (–NH_2). Pentru creşterea şi metabolismul uman sunt necesari 20-22 aminoacizi. Fiecare proteină are specific un cod triplet diferit format din nucleotide de ADN adiacent. Se clasifică în aminoacizi *esenţiali*, *semiesenţiali* şi *neesenţiali*. Au caracter amfoter, sunt solizi, cristalizaţi, solubili în apă (soluţiile au reacţie neutră). Au rol important în fiziologie, constituind ultima fază a degradării proteinelor.

Aminoacizi cetogeni / *Ketogenic aminoacids*. Aminoacizi care pot fi transformaţi pe cale biochimică în corpi cetonici (acid acetilacetic, acetonă, acid beta-hidroxibutiric). Ex. leucina, izoleucina, tirozina, fenilalanina. În diabet, corpii cetonici se formează şi din aminoacizi.

Aminoacizi esenţiali / *Essential aminoacids*. Aminoacizi sintetizaţi numai în plante, indispensabili în hrana omului şi în cea a animalelor, care nu-i pot sintetiza. Lipsa acestora din hrană provoacă tulburări metabolice similare bolilor carenţiale. Au un rol însemnat în creşterea şi dezvoltarea organismului animal. Principalii aminoacizi esenţiali sunt: valina, leucina, izoleucina, lizina, metionina, treonina, fenilalanina, triptofanul, histidina.

Aminoacizi neesenţiali / *Non-essential aminoacids*. Aminoacizi care pot fi sintetizaţi de organismul animal. Ex.: alanina, serina, acizii aspartic şi glutamic, prolina, hidroxiprolina.

Aminoacizi semiesenţiali / *Semi-essential aminoacids*. Aminoacizi în prezenţa cărora se reduce necesarul organismului în aminoacizi esenţiali: arginina, tirozina, cistina etc. Denumirea de acid *aminic semiesenţial* a fost dată de H.N. Mitchell.

Aminobenzen / *Aminobenzene*. (*amino-* + *-ină* + lat. botanică *benzoe* = benzoe) V. *Anilină*.

Aminofenazonă / 1. *Methamizolum* (DCI), 2. *Aminophenazonum*. Sin. *Metamizol Piramidon*, *Amidopirin*. Derivat de pirazol, utilizat ca analgezic-antipiretic. Utilizarea sa în terapeutică este controversată din cauza riscului unor reacţii adverse ca: agranulocitoză, reacţii alergice încrucişate pentru toţi compuşii din grupa pirazolidinelor. Are potenţial cancerigen, deoarece poate forma nitrozamină (produs cu acţiune cancerigenă).

Aminofilină / *Aminophilin*. Sin. *Eufilină*, *Miofilin*, *Teofilienetilendiamină*. Bronhodilatator în astmul bronşic, stimulează centrul respirator bulbar, relaxează muşchii netezi vasculari, este coronarodilatator.

Aminopeptidază / *Aminopeptidase*. (*amino-* + *-ină* + gr. *peptos* = digerat, copt, de la *pepsein* = a găti, a digera + *-ază*) Enzimă intestinală care catabolizează scindarea legăturilor peptidice. Sunt exopeptidaze, care eliberează progresiv aminoacizii pornind de la aminoacidul N-terminal al lanţului polipeptidic.

Aminoplaste / *Aminoplastic*. (*amino-* + *-ină* + engl. *plastic* = mase plastice, de la gr. *plastos* = modelat, din *plassein* = a forma, a modela) Polimeri (mase plastice) obţinuţi prin policondensarea aldehidelor şi aminelor. Se utilizează ca materiale pentru ambalarea medicamentelor (primară şi secundară). Cele mai importante sunt rezinele de uree-formol şi melamină-formol.

6-Aminopurină / *6-Aminopurine*. V. *Adenină*.

Aminotransferaze / *Aminotranspherase*. (*amino-* + *-ină* + lat. *transfero, -ferre* = a duce dintr-o parte în alta, din *trans* = peste, dincolo + *fero, ferre* = a duce + *-ază*) Enzime din clasa transferazelor, care catalizează transferul grupării amino- (–NH_2) de la un alfa-aminoacid la un alfa-cetoacid. Se mai numesc transaminaze.

Amioplazie congenitală / *Amyoplasia congenita*. (*a-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a forma, a modela + lat. *congenitus, -a, -um* = născut odată cu, de la *cum* = cu, *genitus, -a, -um* = născut şi *gigno, -ere* = a naşte) Boală familială ereditară transmisă după modul dominant; se manifestă de la naştere şi se caracterizează prin atrofie musculară generalizată fără contractură (absenţa congenitală a dezvoltării ţesutului muscular).

Amiostazie / *Amyostasia*. (*a-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *statis* = reţinere) Denumire generică dată tremurului muscular (din ataxia locomotorie).

Amiostenie / *Amyostenia*. (*a-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *sthenos* = forţă, putere) Scăderea forţei musculare. Uneori sinonim pentru miastenie.

Amiotaxie / *Amyotaxia*. Sin *Ataxie* (v.). (*a-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *taxis* = ordonare, aranjare, de la *tattein* = a ordona, a aranja)

Amiotonie / *Amyotonia*. Sin. *Miotonie*. (*a-* + gr. *myos, myos* = muşchi + gr. *tonos* = tensiune) Deficienţa sau absenţa tonusului muscular.

Amiotrofie / *Amyotrophy*. Sin. *Atrofie musculară*, *Miotrofie* (*a-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *trophe* = hrană, nutriţie). Scădere marcată de volum a unui muşchi striat, prin diminuarea calitativă şi cantitativă a fibrelor sale (atrofie musculară evolutivă).

Amitoză / *Amitosis*. Sin. *Holoschizis*, *Diviziune directă*, *Diviziune amitotică* (*a-* + gr. *mitos* = aţă, fir, filament + *-oză*). Diviziune directă a celulelor ce constă dintr-o simplă scindare a nucleului şi a citoplasmei, fără a fi precedată de transformări nucleare ca în cariokineză (fără condensarea cromozomilor şi fără formarea fusului de diviziune). Adesea diviziunea nucleului este precedată de o diviziune similară a nucleolului. Poate avea loc fie prin strangulare (vertebrate inferioare), fie prin clivare: la om, la nivelul ficatului, rinichiului, ţesutului nodal, ganglionilor vegetativi şi structurilor superficiale ale epidermului. Este un mod de diviziune tipic pentru organismele unicelulare şi o modalitate de înlocuire rapidă a celulelor din anumite ţesuturi (ex.: ficat, epiteliu uterin, cartilagii).

Amnezie / *Amnesia*. (gr. *amnesia* = uitare, de la *a* = privativ + gr. *mneme* = memorie şi gr. *mnasthai* = a-şi aminti) Pierderea parţială sau totală a memoriei manifestată prin incapacitatea (totală sau parţială) de a reţine date deja memorizate. V. şi *Memorie*.

Amnio- / *Amnio-*. (gr. *amnion* = membrană a fătului) Element care introduce în termeni referirea la membrana fetală.

Amnios / *Amnion*. Sin. *Sac amniotic* (*amnio-*). Membrană limitantă a oului fecundat, pe fața internă a placentei și a cordonului ombilical.

Amniotic / *Amniotic*. (*amnio-*) Care aparține sau se referă la amnios.

Amobarbital / *Amobarbitalum* (DCI). Sin. *Amytal*, *Bartmyl*. Derivat barbituric cu acțiune sedativă și hipnotică de durată medie (5-7 ore). Slab anticonvulsivant și antispastic.

Amoebă / *Amoebă*. Var. pentru *Amibă*.

Amoebiază / *Amoebiasis*. V. *Amibiază*.

Amok / *Amok*. (malaeziană *amok* = atac furios) Termen care desemnează o criză de dezechilibrare psihică cu tendință la crimă sau suicid, apărută în cadrul unei depresii. V. *Raptus*.

Amoniac / *Ammonia*. (gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia) Compus al azotului cu hidrogenul, formula NH_3, gaz incolor, la presiunea atmosferică, miros iritant, înțepător, foarte solubil în apă, toxic pentru organismele vii. Se utilizează în industria chimică. În organisme se află în cantități foarte mici, provenit din degradarea unor aminoacizi, dar este transformat în uree la nivelul ficatului.

Amoniemie / *Ammoni(a)emia*. (*amoniac* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentrația plasmatică de amoniac liber, toxic; nivelul sangvin crește în coma hepatică și în comele produse prin deficit enzimatic al ciclului urogenazei.

Amoniogeneză / *Ammoniogenesis*. (*amoniac* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Prima parte a ciclului amoniacului în organism prin formarea lui la nivelul tuturor țesuturilor, care este convertit în produși aminogeni.

Amorf / *Amorphous*. (*a-* + gr. *morphe* = formă) Care nu are formă sau o structură bine definită, necristalin. Stare a unor corpuri care prezintă rezistență mecanică asemănătoare cu cea a solidelor, dar unele dintre ele se disting de solidele cristaline. Sunt corpuri amorfe minerale (ex. sticla) sau organice (plexiglasul). Aceste corpuri sunt în general transparente, izotrope, nu au punct de fuziune cert. Încălzite, ele se înmoaie și devin treptat lichide. Starea amorfă este o *stare metastabilă*, forma cristalină fiind *starea stabilă*.

Amorsă / *Primer*. Sin. *Primer*. Oligonucleotid de sinteză care reproduce o secvență de 15-25 de nucleotide situate la capătul 3' al catenei de ADN. Amorsa declanșează sinteza de ADN după matrița fragmentului de ADN inițial, în prezența ADN-polimerazei.

Amortizor / *Damper*. Dispozitiv care diminuează un șoc sau o presiune.

AMP / *AMP*. Abr. engl. *Adenosine monophosphate*. Adenozin-5'-monofosfat. Nucleotid din familia purinelor constituit din adenină, riboză și un grup fosfat. Abr. utilizată curent pentru Acidul adenozin monofosforic.

AMP ciclic / *Cyclic AMP*. Abr. utilizată pentru a desemna adenozin-3',5'-monofosfatul ciclic, nucleotid sintetizat din ATP, ca răspuns la o stimulare hormonală a receptorilor suprafeței celulare, sub acțiunea enzimei adenilatciclază. Acționează ca mesager secund, activând proteinkinaza A, în transmiterea informației în interiorul celulei. Este inactivat prin hidrolizare în AMP, de către o fosfodiesterază.

Amper / *Ampere*. Simbol A (André Marie Ampère, fizician francez, profesor la Paris, 1775-1836). Unitate fundamentală din SI de măsură a intensității curentului electric. Un amper este curentul care produce o forță de $2 \cdot 10^{-7}$ N/m atunci când străbate în vid un spațiu de 1 m între doi conductori infinit de lungi cu secțiune neglijabilă (un curent de un amper transportă un Coulomb pe secundă).

Ampermetru / *Ampermeter*. (*amper* + gr. *metron* = măsură) Aparat de măsurare a intensității curentului electric dintr-un circuit.

Amperometrie / *Amperometry*. Tehnică de măsură a curentului electric în scop analitic.

Amperostat / *Amperostat*. (*amper* + gr. *statos* = stabil, nemișcat). Generator de curent constant, a cărui valoare poate fi selecționată și care rămâne independent de variațiile posibile ale tensiunii celulei de titrare coulombmetrică.

Ampicilină / *Ampicillin*. α-aminobenzpenicilină obținută prin semisinteză. Antibiotic cu spectru larg, eficace față de bacteriile gram-pozitive și gram-negative. Rezistentă la sucul gastric acid, degradată de penicilinază, fiind activă pe cale orală în infecțiile aparatului respirator, digestiv, biliar, urinar (cu germeni sensibili). Are caracter amfoter. Se prezintă sub formă anhidră sau ca trihidrat.

Amplexicaul / *Amplexicaul*. (lat. *amplexus*, *-us* = care îmbrățișează + *caulis*, *-is* = tulpină) Frunză a cărei bază înconjoară tulpina (ex. la *Poaceae*).

Amplicon / *Amplicon*. Secvență genomică amplificată.

Amplificare biologică / *Biologic amplification*. Concentrare a substanțelor fitofarmaceutice determinată de trecerea de la o verigă a lanțului trofic la alta.

Amplificare genică / *Gene amplification*. **1.** Producerea *in vivo* de copii suplimentare ale unei secvențe de ADN. **2.** Tehnică pentru identificarea bacteriilor din culturi sau din biopsii celulare, prin amplificarea cantității de ADN de origine bacteriană cu ajutorul unei ADN-polimeraze.

Amplificator / *Amplifier* (electronics), *Enhancer* (genetics). (lat. *amplificator* = care mărește, de la *amplifico*, *-are* = a mări, din *amplus*, *-a*, *-um* = mare și *fio*, *-ere* = a face) **1.** Sistem tehnic ce folosește o sursă separată de energie pentru mărirea intensității unui efect. **2.** În genetică, secvență de ADN capabilă să stimuleze transcripția unei gene. V. și PCR.

Amplificator de luminanță / *Luminance amplifier*. Aparat care transformă o imagine optică într-o imagine electronică. Este utilizat în radioscopie în scopul creșterii luminozității și preciziei unei imagini obținute direct pe un ecran fluorescent. O astfel de imagine este obținută cu ajutorul unui fascicul de radiații X de intensitate mică, iradierea pacientului fiind mult redusă.

Amplitudine / *Amplitude*. (lat. *amplitudo*, *-inis* = lărgime, mărime, de la *amplus*, *-a*, *-um* = mare) **1.** Valoarea absolută, maximă a elongației unei mărimi oscilatorii. **2.** Magnitudinea potențialului de acțiune. **3.** Parametrul unui fenomen care se desfășoară între anumite limite. **4.** În statistica matematică, măsură elementară a dispersiei. Rezultatul diferenței dintre valoarea cea mai mică a datelor unei selecții.

Amplitudinea ritmului biologic / *Biological rhythm amplitude*. Măsura magnitudinii variabilității predictabile în timp dată de specificitatea la ritmul biologic.

Amprentare genetică / *Molecular imprinting*. Fenomenul de amprentare genetică se caracterizează prin marcarea specifică a unei alele în cursul spermatogenezei sau ovogenezei. Astfel, din cele două alele ale unei gene rămâne activă doar una (cea de origine maternă sau paternă). Astfel, amprentarea paternă și cea maternă semnifică faptul că alela moștenită de la tată și de la mamă nu se exprimă la urmași.

Amprentă / *Impression*. (fr. *empreinte*, din lat. *imprimo*, *-ere* = a apăsa pe) **1.** Depresiune imprimată pe suprafața unui organ de către o structură anatomică. **2.** Urme lăsate pe un obiect, de degete (a. digitale), palme sau plante, care sunt caracteristice fiecărui individ. A. digitale sunt înregistrate în criminalistică, în scop de identificare. **3.** În stomatologie, copie negativă, fidelă a dinților și țesuturilor bucale obținută prin mulaj cu un material plastic. Umplută cu ipsos, permite o reproducere fidelă, denumită model, a danturii și țesuturilor vecine, folosită pentru realizarea protezelor dentare.

Amprentă genomică / *Genomic impression*. Modificarea epigenică efectuată asupra genomului în cursul gametogenezei.

Ampul- / *Ampul-*. (lat. *ampula, -ae* = flaconaş, vas mic pentru ulei sau parfum) Rădăcină care introduce în termeni referirea la un vas mic, la o fiolă.

Ampulă / *Ampulla*. (*ampul-*) **1.** Sin. fiolă-recipient pentru soluţii injectabile, din sticlă. **2.** Porţiune tubulară dilatată a unor formaţiuni anatomice, ex.: a. rectală, a. tubulară, la extremitatea trompei uterine.

Amputaţie / *Amputation*. (lat *amputatio, -onis* = tăiere) În chirurgie, operaţie prin care se separă de organism un membru, un segment de membru şi, prin extensie, orice structură anatomică, cu un instrument chirurgical (bisturiu).

An- / *An-*. (gr. *an* = lipsit de, fără) Element de compunere care introduce în termeni o lipsă, o privare.

-an / *-ist*. Element de compunere care indică în termeni referirea la o profesie, ex.: fizician, cosmetician etc.

Ana- / *Ana-*. (gr. *ana* = din nou, în jurul, contrariul lui, iarăşi, în sus, revenire) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o revenire, repetare, un sens contrar, din nou etc.

Ana / *Of each*. (lat *ana* = din fiecare, părţi egale) Abr. aa (v.).

ANA / *ANA*. Abr. de la Agenţia Naţională Antidrog.

Anabioză / *Anabiosis, Anabios*. (gr. *anabiosis* = revenire, de la *ana-* + gr. *bios* = viaţă) Capacitatea unui organism de a-şi relua funcţiile vitale după o stare apropiată de moarte (ex.: microbii liofilizaţi), datorită reducerii la minimum a funcţiilor sale, cauzată de acţiunea inhibitorie a unor factori externi.

Anabol- / *Anabol-*. (gr. *anabole* = acţiunea de a urca, de a construi, din *anaballein* = a construi, a arunca în sus, de la *ana* = în sus + *ballein* = a lansa) Rădăcină care introduce în termeni referirea la o creştere, o urcare.

Anabolism / *Anabolism*. (*anabol-*). Ansamblul proceselor care conduc la biosinteza biomoleculelor, substanţe cu moleculă mare, cu specificitate mare şi nivel înalt de organizare. Procesele de biosinteză au loc pe seama unor compuşi simpli, cu moleculă mică, proveniţi ca atare din mediul înconjurător sau din procese catabolice (de degradare). Procesele anabolice decurg cu o scădere a entropiei sistemului, fiind deci antientropice energenice; energia provine în general din legăturile macroergice ale ATP. A. regrupează toate procesele de sinteză şi consum de energie. Termen antagonist: *catabolism*.

Anabolizant / *Anabolising*. **1.** Substanţă care favorizează transformarea materiilor nutritive în ţesuturile vii, care stimulează îndeosebi metabolismul proteic, facilitând procesele metabolice de refacere. **2.** Se indică în terapeutică o serie de compuşi steroidici, înrudiţi cu testosteronul, în stări cu bilanţ azotat negativ, afecţiuni cronice consumptive, convalescenţe, hepatice cronice, arsuri ce au rolul de a favoriza producţia de proteine. Anabolizantele sunt interzise la sportivii de performanţă (ex.: metandrostenolon).

Anaciditate / *Achlorhydria*. Sin. *Aclorhidrie*, *Anaclorhidrie* (v.). (*an-* + lat. *aciditas, -atis* = aciditate)

Anaclorhidrie / *Achlorhydria*. Sin. *Aclorhidrie*, *Anaciditate*. (*ana-* + gr. *khloros* = verde + gr. *hydor, hydatos* = apă, hidrogen) Absenţa completă a acidului clorhidric din sucul gastric.

Anacuzie / *Anacusis*. Sin. *Cofoză*. (*an-* + gr. *akousis* = auz, de la *akouein* = a auzi)

Anaerob / *Anaerobe*. (*ana-* + gr. *aer* = aer + gr. *bios* = viaţă) Organismele care pot trăi în lipsa oxigenului liber: a. *facultativ / facultative* – care poate trăi o perioadă oarecare în lipsa oxigenului liber; b. *obligator / obligate* – care trăieşte permanent în medii lipsite de oxigen liber. Unele organisme anaerobe sunt omorâte prin expunere scurtă la oxigen.

Anaerob facultativ / *Optional anaerobic*. Microorganism care preferă oxigenul ambiant, dar este capabil să trăiască şi să se multiplice în absenţa sa.

Anaerob strict / *Strictly anaerobic*. Microorganism care poate trăi şi se multiplică numai în absenţa oxigenului (germeni anaerobi propriu-zişi).

Anaerobioză / *Anaerobiosis*. (*ana-* + gr. *aer* = aer + *bios* = viaţă) Condiţiile de mediu în care lipseşte oxigenul liber.

Anafază / *Anaphase*. (*ana-* + gr. *phasis* = fază, apariţie) Etapă a diviziunii celulare somatice (mitoza) în care au loc clivarea longitudinală a centromerului, separarea celor două cromatide şi migrarea simultană şi cu aceeaşi viteză spre polii fusului de diviziune.

Anafilatoxină / *Anaphylatoxin*. (*ana-* + gr. *phylaxis* = protecţie, de la *phylattein* = a apăra + gr. *toxikan* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată + *-ină*) Substanţă produsă în ser după activarea complementului (fracţiile C_3 şi C_5) de complexele imune sau de unele substanţe coloidale: dextran, levuri, endotoxine ale bacteriilor gram- negative, venin de cobră. Există două a.: C_3a şi C_5a. A. eliberează histamina prin degranularea mastocitelor şi bazofilelor. Creşte astfel permeabilitatea vasculară şi contractă fibrele musculare netede; injectată i.v., provoacă şoc anafilatoxinic, comparabil cu şocul anafilactic. Serul conţine o alfa-globulină capabilă să inactiveze cele două a.

Anafilaxie / *Anaphylaxis*. (*ana-* + gr. *phylaxis* = protecţie, de la *phylattein* = a apăra) Hipersensibilitate specifică provocată de injectarea prealabilă a unui antigen (injecţia „preparantă”) şi care apare după injectarea aceluiaşi antigel (injecţie „declanşantă”). Se manifestă sub forma cea mai gravă şi cea mai acută prin şoc anafilactic. Este o formă de hipersensibilitate de tip imediat, mediată de IgE, care la al doilea contact cu antigenul provoacă degranularea bazofilelor, cu eliberare de substanţe vasoactive, mediatori chimici ai anafilaxiei: histamina, serotonina. Poate fi determinată la animal prin injectare de ser de la alt animal sensibilizat (a. pasivă), care se pune în evidenţă printr-o reacţie cutanată în proba Prausnitz-Küstner.

Anaforeză / *Anaforesis*. (*ana-* + gr. *phoresis* = transportare, de la *pherein* = a purta, a transporta) Fenomen electrocinetic care constă în deplasarea spre anod a particulelor coloidale încărcate negativ aflate în suspensie sub acţiunea unui câmp electric.

Anafrodiziac / *Anaphrodisiac*. (*an-* + gr. *aphrodisiakos*, de la zeiţa Aphrodita = zeiţa dragostei) Substanţă care diminuează sau aboleşte excitaţia sexuală.

Anageneză / *Anagenesis*. (*ana-* + gr. *genesis* = naştere) **1.** Procesul de regenerare a ţesuturilor. **2.** Evoluţie progresivă a unei specii în timp ce ea devine o nouă specie. **3.** Ipoteză conform căreia evoluţia a avut un caracter progresiv.

Analeptic / *Analeptic*. (gr. *analeptikos* = care restaurează) **1.** Substanţă care stimulează, tonifică şi revitalizează. **2.** Agent stimulator al SNC capabil să restabilească funcţiile unor agenţi deprimanţi, mai ales cardiovasculari şi respiratori. Acţionează predominant asupra centrilor bulbari (în ordine descrescătoare, pe centrul respirator, vasomotor, vagal). Efectele sunt cu atât mai evidente, cu cât tonusul este mai diminuat. Principalele grupe de a. sunt : *stimulentele psihomotorii*: cofeina, amfetamina; *analeptice bulbare*: Bemegrid, Pimeclon, Nicetamid; *stimulentele reflectivităţii medulare*: stricnina.

Analgezic / *Analgesic*. Sin. *Analgetic*, *Antalgic*. (*ana-* + gr. *algos* = durere sau *algesis* = simţul durerii). Substanţă capabilă să suprime sau să diminueze durerea prin acţiune centrală, prin modificarea pragului senzaţiilor dureroase sau prin creşterea toleranţei la durere, fără abolirea conştiinţei.

Analgezic-antipiretic / *Antipyretic-analgesic*. (*analgezic* + *anti-* + gr. *pyros* = foc sau gr. *pyretos* = febră, de la *pyressein* = a avea febră) Substanţe care sumează proprietăţile analgezice, antipiretice (asupra febrei) şi antiinflamatoare. Acţionează prin inhibarea ciclooxigenazei, cu micşorarea consecutivă a formării de prostaglandine şi alţi compuşi de acest tip, care intervin în generarea durerii şi inflamaţiei.

Analgezic-narcotic / *Narcotic-analgesic*. Sin. *Analgezic opiaceu*, *Analgezic rapid* (*analgezic* + gr. *narkotikos* = care amorţeşte, care toropeşte). A. puternic din grupa opiului, morfinei, de semisinteză sau sinteză ce acţionează asupra SNC, favorizând procesele care controlează inhibitor durerea. Analgezia se datorează acţionării ca agonişti asupra unor receptori opioizi specifici, pe care în mod fiziologic se fixează o serie de peptide opioide endogene de felul enkefalinelor, endorfinelor, dinorfinelor, peptide ce asigură un mecanism fiziologic de protecţie faţă de durere. Calmează anxietatea, produc sedare, euforie, ceea ce face ca să se dezvolte dependenţa, cu consecinţe grave.

Analgezie / *Analgesia*. Sin. *Analgie* (*ana-* + gr. *algos* = durere sau gr. *algesis* = simţul durerii). Stare caracterizată prin scăderea marcată sau dispariţia sensibilităţii dureroase; poate fi localizată sau generalizată şi poate surveni în cursul unei boli sau poate fi secundară acţiunii unor medicamente ori intoxicaţii.

Analit / *Analyte*. (engl. *analyte* = *analizat*.) Substanţă supusă analizei.

Analiza concurenţei / *Competition analysis*. Procesul de identificare a principalilor concurenţi ai unei organizaţii, de determinare a obiectivelor, strategiilor, atuurilor, slăbiciunilor şi reacţiilor acestora şi de alegere a acelor concurenţi care urmează să fie atacaţi sau ale căror atacuri trebuie evitate.

Analiza costului bolii / *Cost of illness analysis*. Determinarea impactului economic al bolii ori al stării de sănătate; analiza include şi valoarea tratamentului şi nu se referă la beneficii şi rezultate.

Analiza deciziei / *Decision analysis*. Abordare a luării deciziei în situaţii de incertitudine care implică modelarea secvenţelor sau a căilor pe care le pot urma diverse strategii, pentru a o identifica pe cea care este optimă (de exemplu, diagnosticul şi tratamentul într-o problemă clinică particulară). Se bazează pe estimări (disponibile din literatură sau ale experţilor) ale probabilităţilor că anumite evenimente şi rezultate vor apărea şi pe valorile rezultatelor care se obţin prin aplicarea fiecărei strategii. Un arbore decizional este o reprezentare grafică a drumurilor / căilor clinice alternative.

Analiza portofoliului / *Portfolio analysis*. Instrument utilizat de conducerea unei firme pentru identificarea şi evaluarea diferitelor activităţi ale acesteia.

Analiza punctului de control critic şi analiza hazardului / *Hazard analysis and critical control point analysis*, abr. HACCP (v.).

Analiza riscului / *Risk analysis*. Metodă de evaluare şi caracterizare a parametrilor critici în funcţionarea unui echipament sau proces de fabricaţie. Aprecierea riscului asociat cu pericolele identificate (ICH Q 9).

Analiza utilizării / *Utilization review*. Metodă organizată ce urmăreşte evaluarea serviciilor medicale, necesitatea lor şi utilizarea cea mai eficientă, internările şi durata de spitalizare.

Analiză / *Analysis*. (*ana-* + gr. *lysis* = distrugere) **1.** Adaptarea sau crearea unor posibile alternative pentru a ajunge la rezultatul dorit, accentuând forţele pozitive sau de acţiune şi micşorându-le pe cele de rezistenţă, alegând astfel alternativele cele mai viabile. **2.** Metodă de studiu şi cercetare a activităţii, a costurilor, a cheltuielilor, per total sau raportat la un anumit produs sau o anume activitate. Termen opus: *Sinteză*.

Analiză a dispersiei / *Dispersal analysis*. (*analiză* + lat. *dispersio*, *-onis* = distrugere, *dispersus*, *-a*, *-um* = trimis în toate părţile, dispersat) Metodă de analiză statistică a efectului unor factori asupra dispersiei datelor obţinute experimental.

Analiză ASOA / *SWOT analysis*. Prelucrarea rezultatelor reviziei interne şi externe, prin care se scot în evidenţă cele mai importante avantaje şi slăbiciuni ale organizaţiei, precum şi principalele ocazii favorabile şi ameninţări din mediu la adresa acesteia.

Analiză bacteriologică / *Bacterial analysis*. Sin. *Analiză microbiologică*. (*analiză* + gr. *bakterion*, de la *bakteria* = baston + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge + gr. *logos* = ştiinţă) Metodă (examen) de laborator care are ca scop izolarea şi identificarea bacteriilor.

Analiză biochimică / *Biochemical analysis*. (*analiză* + gr. *bios* = viaţă + gr. *khemeia* = alchimie) Metodă (examen) de laborator care are ca scop determinarea sau separarea substanţelor componente şi a concentraţiilor lor din organism (*produs biologic*); numite constante biologice, ele sunt pentru stabilirea unui diagnostic.

Analiză cantitativă / *Quantitative analysis*. Analiză pe baza determinărilor cantitative, exprimate prin volum, număr, durată, grad, suprafaţă etc., care vizează cuantificarea fenomenelor biologice, demografice, epidemiologice şi economico-sociale.

Analiză chimică / *Chemical analysis*. (*analiză* + gr. *khemeia* = alchimie) Ansamblu de procedee de identificare şi determinare a compoziţiei chimice a unei substanţe, cu ajutorul unor reacţii chimice specifice sau al unor proprietăţi fizico-chimice specifice. Poate fi *calitativă* – de identificare a elementelor componente ale unei substanţe sau amestec; şi *cantitativă* – de stabilire a componentelor şi proporţiilor lor.

Analiză coprologică / *Coprologic analysis*. (gr. *kopros* = excrement + gr. *logos* = ştiinţă) Examen de laborator pentru decelarea în fecale a unor substanţe, produse toxice, paraziţi (ex. coproparazitologic) etc.

Analiză cost-beneficiu / *Cost-benefit analysis*. Metodă de evaluare a serviciilor de sănătate care compară intervenţiile din domeniile diferite ale serviciilor medicale din punctul de vedere al costurilor şi al rezultatelor obţinute.

Analiză cost-eficacitate / *Cost-effectiveness analysis*. Metodă de evaluare a serviciilor de sănătate care raportează costurile serviciilor la eficacitatea acestora. La baza metodei stă presupunerea că resursele financiare disponibile a fi cheltuite în sistemul sanitar sunt constrânse din punctul de vedere al societăţii, al pacientului sau medicului. Prin urmare, analiza are intenţia de a clarifica deciziile cu privire la investiţiile în sistemul de sănătate din cadrul unui buget de sănătate limitat.

Analiză cost-utilitate / *Cost-utility analysis*. Tehnică de evaluare a serviciilor de sănătate care constă în măsurarea rezultatelor serviciilor medicale ca utilitate, exprimându-le în ani de viaţă câştigaţi şi ponderându-i pe aceştia cu un indicator ce reprezintă valorizarea subiectivă a respectivilor ani la nivel social. Măsura folosită se numeste QALI (Quality Adjusted Life-Years).

Analiză cu injecţie în curent / *Flow Injection Analysis*, abr. FIA. Tehnică de analiză în care proba este injectată într-un debit de fluid în care se pot injecta şi alţi reactivi.

Analiză cu raze X, cu energie dispersată / *Röentgen analysis, with scattering energy*. Tehnică prin care se măsoară direct energia razelor (Röentgen) incidente şi prezintă datele ca un spectru de intensitate faţă de energie. Se utilizează pentru identificarea de particule.

Analiză de carbon organic total / *Total organic carbon analysis*, abr. *TOC analysis*. Metodă analitică în care carbonul organic este oxidat la CO_2. Cantitatea de CO_2 produsă este direct proporţională cu cantitatea de carbon prezent. Măsurarea de CO_2 care a rezultat indică prezenţa de molecule organice. Industria biofarmaceutică utilizează analiza TOC pentru a controla apa pură şi a evalua şi valida procedurile de curăţare.

Analiză de combustie / *Combustion analysis*. Tehnică prin care o probă este încălzită în atmosferă de oxigen pentru a-l oxida la dioxid de carbon şi apă, produşi ce sunt colectaţi şi cântăriţi sau determinaţi prin cromatografie de gaze. Prin modificarea tehnicii se permite determinarea simultană a azotului, sulfului şi halogenilor (analiza elementală a compuşilor organici).

Analiză de mecanică dinamică / *Dynamic Mechanical Analysis*, abr. DMA. Tehnică analitică pentru determinarea modulului elastic al unei probe.

Analiză economică / Evaluare economică / *Economic analysis*. **1.** Analiză comparativă de costuri şi consecinţe. **2.** Metode cantitative folosite la compararea strategiilor alternative în legătură cu folosirea resurselor şi rezultatelor scontate.

Analiză elementală calitativă / *Qualitative elemental analysis*. Identificarea elementelor care intră în alcătuirea substanţei organice prin conversia probelor la temperaturi înalte în molecule gazoase (N_2, CO_2, H_2O, SO_2) şi identificarea elementelor componente prin reacţii specifice.

Analiză elementală cantitativă / *Quantitative elemental analysis*. Metodă prin care se determină proporţia elementelor ce intră în compoziţia substanţei analizate.

Analiză factorială / *Factorial analysis*. (lat. *factor*, *-is* = autor, creator, cel care face, de la *facio*, *-ere* = a face + *-ial*) Procedeu al statisticii matematice ce permite identificarea factorilor care stau la baza unor corelaţii.

Analiză Fourier / *Fourier analysis*. Proces de descompunere a unei funcţii în serii infinite de termeni sinus şi cosinus. Deoarece fiecare termen reprezintă o anumită funcţie sau o lungime de undă, analiza Fourier descompune o funcţie în componente de frecvenţă sau de lungime de undă.

Analiză grafică / *Graphical analysis*. (*analiză* + gr. *graphein* = a scrie) Analiza unui fenomen pe baza reprezentării grafice a datelor.

Analiză prin activare / *Activation analysis*. Metodă de analiză elementală bazată pe măsurarea activităţilor unor radioizotopi produşi în probă prin intermediul unor reacţii nucleare ce au loc la iradierea cu neutroni, particule încărcate sau fotoni.

Analiză prin activare cu neutroni / *Neutron activation analysis*. Utilizarea neutronilor pentru analiza prin activare este mult mai avantajoasă decât cu particule încărcate, deoarece neutronii, neavând sarcină electrică, pot pătrunde în orice nucleu, indiferent de masa lui, fiindcă ei nu trebuie să învingă bariera de potenţial a nucleelor. Astfel se furnizează informaţii calitative şi cantitative în ceea ce priveşte compoziţia probei.

Analiză serologică / *Serology analysis*. (*analiză* + lat. *serum*, *-i* = zer + gr. *logos* = ştiinţă) Analiza serului sangvin, care are ca scop identificarea anticorpilor specifici din acesta.

Analiză spectroscopică / *Spectroscopic analysis*. (*analiză* + lat. *spectrum*, *-i* = apariţie, arătare + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Metodă de studiu a substanţelor organice prin analiza spectrelor de emisie şi de absorbţie.

Analiză statistică / *Statistics analysis*. (germ. *statistik*, termen creat în sec. XVIII, din lat. *collegium statisticum*, de la *status*, *-us* = stare, condiţie) Ansamblu de procedee matematice pentru validarea şi interpretarea datelor experimentale. Comportă trei tipuri de operaţii: a) caracterizarea şi sumarizarea (reducerea) unui şir de date; b) obţinerea probelor pentru interferenţă şi c) interferenţa de la selecţie la colectivitatea generală.

Analiză ştiinţifică a prescripţiei medicale / *Scientific analysis of medical prescription*. Etapă de bază în activitatea de asistenţă farmaceutică, înainte de eliberarea medicamentelor pacientului, ce are ca scop final avizul farmaceutic şi consilierea pacientului: ştiinţifică, adecvată, raţională şi sigură.

Analiză termogravimetrică / *Thermo gravimetric analysis*, abr. TGA. Procedeu analitic în care schimbarea în greutate a probei este condusă prin încălzire într-un mediu controlat. Se utilizează pentru a determina atât temperatura de degradare, cât şi conţinutul în apă al unei substanţe.

Analiză TOC / *TOC analysis*. Abr. pentru engl. *Analiză de carbon organic total* (v.).

Analiză toxicologică / *Toxicological analysis*. (*analiză* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată + gr. *logos* = ştiinţă) Determinarea calitativă şi/sau cantitativă a unui toxic (gazos, mineral, organic) din diferite medii: apă, aer, sol, alimente, băuturi, material biologic.

Analiză trofică / *Food analysis*. (*analiză* + gr. *trophe* = hrană, aliment) Anchetă analitică în scopul stabilirii interacţiunilor alimentare într-o comunitate biologică.

Analizor / *Analyzer*. (*analiză*) **1.** Aparat prevăzut cu un sistem de recepţionare şi analiză a unor informaţii. **2.** Ansamblu funcţional alcătuit dintr-un receptor senzitiv sau senzorial periferic şi din centrul cortical care intervine în recepţia senzorială. Ex.: a. vizual, auditiv, cutanat.

Analog / *Analog*. Sin. *Asemănător* (gr. *analogos* = la fel, de la *ana* = din nou, iarăşi + gr. *logos* = ştiinţă, raport).

Analog metabolic / *Methabolic analogus*. (*analog* + gr. *metabollein* = a se schimba) V. *Antimetabolit*.

Analogie / *Analogy*. Sin. *Legea analogiei*, *Legea similitudinii*. Fundament experimental al homeopatiei: medicamentele sunt capabile să vindece boli analoage celor pe care ele însele au aptitudinea de a le produce.

Anamneză / *Anamnesis*. (gr. *anamnesis* = reamintire, de la *ana* = din nou, iarăşi + *mneme* = memorie şi *mnasthai* = a-şi aminti) Totalitatea informaţiilor pe care medicul le obţine de la bolnav şi alte persoane din anturajul său privind antecedentele, istoricul şi detaliile de evoluţie a unei boli în vederea stabilirii diagnosticului.

Anasarcă / *Anasarca*. (gr. *ana* = în jurul + gr. *sarkos* = carne) Edem generalizat al ţesutului celular subcutanat, cu acumulare de lichid în cavităţile seroase ale organismului.

Anastomozat / *Anastomosed*. (gr. *anastomosis* = a se îmbuca, joncţiune) Nervaţiune anastomozată sau reticulată rezultată din reunirea celor mai fine nervuri într-o reţea.

Anastomoză / *Anastomosis*. (gr. *anastomosis* = deschidere, de la gr. *ana* = cu + gr. *stoma*, *-atos* = gură) Comunicare naturală, patologică sau artificială (chirurgicală) a două conducte: vase de sânge, segmente ale tubului digestiv, căi biliare şi urinare sau a unor nervi. În funcţie de localizare şi de efectele în plan funcţional, se disting numeroase tipuri: a. antiperistaltică, a. izoperistaltică, a. laterolaterală, a. terminoterminală.

Anatomie / *Anatomy*. (gr. *ana* = în jurul + gr. *tome* = tăiere, de la *temnein* = a tăia) Ştiinţa structurii organismelor vii şi relaţiile dintre părţile lor. Termenul *morfologie* este utilizat, în acelaşi timp, ca sinonim cu *anatomie*, dar uzual se referă la *anatomia comparată*: studiul şi compararea structurilor diferitelor forme de specii. V. şi *Citologie*, *Histologie* şi *Fiziologie*.

Anatoxine bacteriene / *Bacterial anatoxines*. Sin. *Toxoide* (gr. *ana* = fără + *toxikon* = otravă + *-ină*). Sunt preparate din toxine prin reducerea toxicităţii lor la un nivel nedecelabil sau prin neutralizarea completă a acestei toxicităţi utilizând metode fizice sau chimice, dar care păstrează în acelaşi timp proprietăţile imunogene adecvate. Toxinele sunt obţinute din tulpini de microorganisme selecţionate. Metoda de preparare este aleasă astfel încât toxina să se transforme în mod ireversibil în *anatoxină*. Anatoxinele pot fi lichide sau liofilizate, purificate şi adsorbite. Anatoxinele adsorbite sunt suspensii de particule albe sau gri, dispersate în lichide incolore sau galben pal şi pot forma un depozit pe fundul recipientului. Folosite pentru vaccinarea antitoxică specifică, ele determină producerea în organism de anticorpi specifici (*antitoxine*). Permite imunizarea activă a organismului contra acţiunii toxinei respective. Ex.: ATPA (anatoxină tetanică purificată şi adsorbită), în profilaxia tetanosului.

Anavenin / *Anavenin*. (gr. *ana* = contra + lat. *venenum*, *-i* = otravă, venin, doctorie) Produs obţinut prin detoxifierea veninului cu ajutorul formolului.

Anchil-, Anchilo- / *Ankyl-*, *Ankylo-*. (gr. *ankylos* = încovoiat, curbat) Element de compunere folosit ca rădăcină cu sensul de curbat, încovoiat.

Anchilostomiază / *Ankylostomiasis*, *Hookwarm disease*. Sin. *Boala Griesinger* (*anchilo-* + gr. *stoma*, *-atos* = gură + *-ază*) Boală provocată de *Anchylostoma*, un nematod mic, ce se fixează în număr mare pe mucoasa intestinală, unde provoacă microhemoragii repetate, accentuate, prin substanţele hemolizante secretate, şi anemie. Parazitul pătrunde prin gură sau prin piele, unde formează papulopustule. Boala este frecventă în regiunile calde şi în zonele miniere.

Anchiloză / *Ankylosis*. (*anchilo-* + *-oză*) Diminuare importantă (a. parţială) sau suprimare totală (a. totală) a mişcărilor unei articulaţii care, în mod normal, este mobilă. Se poate produce după o afecţiune articulară, traumatism sau poate fi provocată chirurgical.

Ancorare / *Anchorage*. (lat. *ancora*, din gr. *ankyra* = ancoră) Realizarea unui sistem de legătură labil între proteza dentară şi dinţii pe care se sprijină. Asigură stabilitatea protezei, dar şi posibilitatea îndepărtării ei temporare din cavitatea bucală.

Ancylostoma / *Ancylostoma*. (*anchilo-* + gr. *stoma*, *-atos* = gură) Gen de viermi intestinali din familia *Ancylostomidae*, clasa *Nematoda*. Specii: *A. americanum* sau *Necator americanus*, *A. brasiliense*, *A. caninum*, *A. duodenale* (principalul agent patogen al anchilostomiazei la om.

Andr-, -andrie, Andro- / *Andr-*, *-andria*, *Andro-*. (gr. *aner*, *andros* = bărbat) Rădăcină care introduce în termenii compuşi referirea la bărbat, la sexul masculin.

Androceu / *Androecium*. (*andro-* + gr. *oikos* = casă) Totalitatea staminelor dintr-o floare, care reprezintă organul reproducător masculin al plantelor.

Androgen / *Androgen*. (*andro-* + gr. *gennan* = a produce) Despre o substanţă, de regulă endogenă, care promovează masculinizarea. Sunt incluse substanţele hormonale naturale (testosteron şi androsteron) şi de sinteză, cu proprietăţi virilizante şi anabolizante; ele sunt produse de testicule şi în măsură mică de ovare şi glandele cardiosuprarenale; stimulează dezvoltarea şi funcţiile glandelor genitale masculine. Se elimină în urină, mai ales ca 17-cetosteroizi.

Androgenic / *Androgenic*. Care se referă la hormonii sexuali masculini.

Androgin / *Androgynous*, *Androgyne*. Sin. *Androginoid*, *Hermafrodit* (*andro-* + gr. *gyne*, *gynaikos* = femeie). Pseudohermafroditism parţial la bărbat.

Androginoid / *Androgyne*. Sin. *Androgin* (v.). (*andro-* + gr. *gyne*, *gynaikos* = femeie + gr. *eidos* = formă).

Android / *Android*. (*andro-* + gr. *eidos* = formă) Care prezintă caracteristici masculine.

Andrologie / *Andrology*. (*andro-* + gr. *logos* = ştiinţă) Studiul anatomiei, fiziologiei şi patologiei aparatului genital masculin şi al influenţelor acestora asupra organismului întreg.

Andromimetic / *Andromimetic*. (*andro-* + gr. *mimetikos* = care imită) Produs cu acţiune analoagă hormonului masculin.

Andropauză / *Male climacteric*. Sin. *Climacteriu masculin* (*andro-* + gr. *pausis*, lat. *pauso*, *-ae* = încetare, oprire). Perioadă de involuţie a funcţiei testiculare, însoţită de tulburări neurovegetative şi de modificări ale tonusului psihic. Este o diminuare a capacităţii genitale a bărbatului datorită vârstei. Termen de origine franceză, creat prin analogie cu menopauza (la femei), dar care nu are aceeaşi acoperire fiziologică şi fiziopatologică.

Androspor / *Androspore*. (*andro-* + gr. *sporos* = sământă) **1.** Spor masculin. **2.** Grăuncior de polen.

Androstan / *Androstan*. Nucleu de ciclopentanperhidrofenantren substituit cu 19 atomi de carbon $C_{19}H_{32}$. Este nucleul de bază pentru mulţi hormoni steroizi (ex.: testosteron).

Androsteron / *Androsterone*. (*andro-* + gr. *stereos* = solid în relief) Hormon steroid androgen 17-corticosteroid, cu formula $C_{19}H_{30}O_2$.

Anelaj /*Annealing*. Hibridarea unei nucleotide sintetice cu un acid nucleic monocatenar. Prin acest mod se reprezintă o secvenţă nucleotidică specifică.

Anemie / *An(a)emia*. (gr. *an* = privativ + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Stare patologică corespunzătoare diminuării numărului de globule roşii şi a cantităţii totale de hemoglobină (pigment transportor al oxigenului în sânge), sub 13 g / 100 mL la bărbat şi sub 11 g / 100 mL la femeie.

Anemie feriprivă / *Iron-deficiency an(a)aemia*. Sin. *Anemie sideropenică*. Boală care se caracterizează printr-un număr normal de eritrocite, dar care conţin o cantitate insuficientă de hemoglobină, din cauza aportului deficitar de fier. Hematiile pot fi pale (hipocromie) şi cu forma modificată (poikilocitoză). Cea mai răspândită boală cronică din lume.

Anemie hemolitică / *Hemolytic an(a)emia*. Boală determinată de distrugerea globulelor roşii anormal de fragile (hemoliză corpusculară) sau din cauza unui factor de agresiune apărut în plasma bolnavului (hemoliză extracorpusculară).

Anemie hipocromă / *Hypocronic an(a)emia*. Maladie caracterizată prin scăderea concentraţiei corpusculare medii de hemoglobină, manifestată şi prin colorarea slabă a hematiilor pe frotiul preparat prin tehnica May-Grünwald-Giensa.

Anemie normocromă / *Normochromic an(a)emia*. Maladie în care globulele roşii conţin o cantitate normală de hemoglobină.

Anemie nutriţională / *Nutritional an(a)emia*. Sin. *Anemie carenţială*. Anemie determinată de absenţa unor substanţe necesare hematopoiezei ca urmare a trei grupe de cauze: a. absenţa substanţelor din alimentaţie (deficit în aport de fier, proteine sau vitamine; b. absorbţia lor deficitară (steatoree, gastrectomie); c. deturnarea utilizării lor normale (boli hepatice şi endocrine, sarcină, unele parazitoze – botriocefaloza).

Anemie pernicioasă / *Pernicious an(a)emia*. Termen abandonat. Sin. *Boala Biermer* (v.).

Anemofile / *Anemophylous*. (gr. *anemos* = vânt + *philein* = a iubi) Sin. *Anemogame*. Plante la care polenizarea se realizează cu ajutorul vântului (ex.: *Cyperaceae*, *Poaceae*, *Populus* sp., *Quercus* sp.).

Anemofobie / *Anemophobia*. (gr. *anemos* = vânt + gr. *phobos* = frică) Fobie, frică faţă de curenţii de aer.

Anemometru / *Anemometer*. (gr. *anemos* = vânt + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru măsurarea vitezei curenţilor de aer.

Anemonină / *Anemonine*. Fitoncid identificat în *Anemona pulsatila* şi în diferite specii de *Ranunculus*. Acţionează asupra mucegaiurilor, drojdiilor, bacteriilor gram-pozitive şi gram-negative.

Anergie / *Anergia*. (gr. *an* = privativ + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra) Stare a unui organism care a pierdut capacitatea de a reacţiona specific la un alergen sau antigen, la care a fost sensibilizat anterior. Apare în boli infecţioase: gripă, rujeolă, tuse convulsivă, tuberculoză. Ex.: a. tuberculinică, în care reacţiile cutanate ale tuberculinei devin negative.

Anergizant / *Anergic*. Care provoacă anergie.

Aneritropsie / *Anerythropsia*. (gr. *an* = privativ + gr. *erythos* = roşu + gr. *opsis* = vedere) Absenţa percepţiei culorii roşii. Daltonism pentru culoarea roşie, varietate pentru dicromatism.

Anestezic / *An(a)esthetics*. (gr. *an* = privativ + gr *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Substanţă prin care se obţine pierderea temporară a sensibilităţii, locală sau generală.

Anestezic topic / *Topical anesthetic*. Anestezic local care este eficient după aplicare pe o membrană mucoasă (ex.: tetracaina).

Anestezice generale / *General an(a)esthetics*. Sin. *Narcotic*. Grup de medicamente capabile să producă somnul şi să suprime senzaţiile dureroase, reflexele, cu relaxarea musculaturii striate. Se disting a.g. volatile sau gazoase, administrate prin inhalaţie (eter, protoxid de azot) şi non-volatile.

Anestezice locale / *Local an(a)esthetics*. Substanţe capabile să suspende temporar şi reversibil sensibilitatea într-o zonă a organismului, prin acţiune locală asupra terminaţiilor şi fibrelor nervoase senzitive (blochează reversibil conducerea influxului nervos). Ex.: procaina.

Anestezie / *An(a)esthesia*. **1.** Stare caracterizată prin pierderea sensibilităţii. **2.** Metodă terapeutică prin care se obţine pierderea temporală a sensibilităţii pe baza unor reacţii complet reversibile, cu ajutorul unor substanţe chimice sau aplicării unor agenţi fizici.

Anestezie de contact / *Surface an(a)esthesia*. Sin. *Anestezie de suprafaţă*. Anestezie a mucoaselor, obţinută prin instilarea sau badijonarea cu anumite substanţe anestezice în soluţie, ex. cocaină, xilină etc.

Anestezie generală / *General an(a)esthesia*. Sin. *Narcoză*. Anestezie centrală caracterizată prin deprimarea generală a funcţiilor SNC, manifestată pentru dozele terapeutice de anestezice, prin somn; suprimarea senzaţiilor dureroase şi a reflexelor, relaxarea musculaturii striate, cu păstrarea funcţiilor vitale.

Anestezie intrarectală / *Intrarectaly an(a)esthesia*. Anestezie generală obţinută prin introducerea substanţei anestezice în rect, sub forma unei microclisme.

Anestezie locală / *Local an(a)esthesia*. Anestezie obţinută prin administrarea substanţei anestezice (i.m.) în regiunea şi în jurul regiunii dureroase sau care urmează a fi supusă intervenţiei chirurgicale.

Anestezie loco-regională / *Loco-regional an(a)esthesia*. Metodă prin care se obţine anestezia unei regiuni a corpului prin injectarea soluţiei anestezice în contact cu nervul principal al regiunii respective, cât mai aproape de originea acestuia.

Anestezie peridurală / *Epidural block*. Metodă de anestezie locoregională care constă în injectarea unui anestezic local în spaţiul peridural.

Anestezie prin infiltraţie / *Infiltration an(a)esthesia*. Anestezie locală în care anestezicul solubil introdus difuzează prin osmoză în jurul zonei injectate.

Anestezie rahidiană / *Rhachidial an(a)esthesia*. Sin. *Anestezie subarahnoidiană, Rahianestezie*. Metodă de a. folosită mai ales în chirurgia abdomenului şi a membrelor inferioare, în care analgezia se obţine prin introducerea soluţiei anestezicului în spaţiul subarahnoidian, cu blocarea rădăcinilor nervoase, la emergenţa lor din măduvă.

Anesteziologie / *An(a)esthesiology*. (gr. *an* = privativ + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază metodele de anestezie şi de susţinere a funcţiilor vitale ale organismului în perioada perioperatorie.

Anetodermie / *Anetodermia*. Sin. *Dermatită atrofică musculoasă* (gr. *anetos* = ofilit, slăbit + gr. *derma*, *-atos* = piele). Termen care desemnează atrofiile musculoase idiopatice ale pielii.

Anetodermie striată / *Striped anetodermia*. Sin. *Vergeturi* (v.).

Anetol / *Anetol*. Sin. *Para-propenilanisol*. Eter metilic din seria aromatică (4- metoxipropilenbenzen). Se extrage din uleiul volatil de fenicul (*Pheniculum vulgare*). Se utilizează ca agent aromatizant în băuturile anisate.

Anetopatie / *Anetopathia*. (*an-* + gr. *ethos* = caracter + gr. *pathos* = boală) Termen utilizat pentru desemnarea psihopatiilor caracterizate prin defecte morale.

Aneuploid / *Aneuploidy*. (*an-* + gr. *euploos* = favorabil + gr. *eidos* = formă) Celulă cu număr de cromozomi diferit (număr anormal de cromozomi), în plus (ex.: trisomie) sau în minus (ex. monosomie) faţă de un multiplu al numărului haploid normal, pentru specia căreia îi aparţine celula. Aneuploidia poate fi generală, pentru toate celulele care alcătuiesc un organism pluricelular, sau poate fi doar pentru unele grupuri celulare.

Aneurină / *Aneurin*. Sin. *Vitamina* B_1 (v.).

Anev-, Anevrism- / *Anev-, Anevrismo-*. (gr. *aneurysma* = lărgire, dilataţie, de la *aneurynein* = a dilata) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o dilatare.

Anevrism / *Aneurysm*. (*anevrism-*) Formaţiune vasculară, cu aspect tumoral, localizată pe traiectul unei artere, care apare prin dilatarea pereţilor arteriali şi comunică cu lumenul acestora. A. include sânge şi, ca urmare a stazei acestuia, cheaguri sangvine organizate sau nu. Apare ca urmare a slăbirii peretelui vasului sangvin datorită unor leziuni organice, malformaţii sau traumatisme, infecţii (lues) sau aterosclerozei.

Anex-, Anexo- / *Adnex-, Adnexo-*. (lat. *annexus* sau *adnexus* = legătură, de la *annecto*, *-ere* sau *adnecto*, *-ere* = a lega, a uni) Element de compunere care introduce în termeni referirea la legătură, unire, anexare.

Anexe / *Adnexa*. (*anex-*). Ţesuturi, formaţiuni sau organe a căror acţiune se însumează cu aceea a altor organe, în cadrul unei formaţiuni comune (ex.: părul şi unghiile sunt anexele pielii, ovarele şi trompele sunt anexele uterului).

Anexită / *Adnexitis*. Sin. *Salpingoovarită* (*anex-* + *-ită*). Inflamaţie acută sau cronică a trompei uterine şi a ovarului.

Ang- / *Ang-*. (lat *angina*, *-ae*, sau *angor*, *-oris* = sufocare, de la *ango*, *-angere* = a strânge, a sufoca) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sufocare.

Angajare / *Engagement*. Încadrare în condiţii determinate.

Angei-, Angeio-, Angi-, Angio- / *Angei-, Angeio-, Angi-, Angio-*. (gr. *angion* = vas) Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la vasele de sânge.

Angeită / *Angeitis*. Sin. *Vasculită, Vascularită* (*angei-* + *-ită*). Termen generic pentru toate inflamaţiile vasculare (ale pereţilor vaselor sangvine).

Angiectazie / *Angiectasis* (*angi-* +gr. *ektasis* = dilatare) Denumire generică prin care se desemnează toate dilataţiile vaselor sangvine sau limfatice.

Angină / *Angina*, *Quinsy*, *Sore throat*. (*ang-*) **1.** Inflamaţie acută a istmului gâtului şi a faringelui, inclusiv a amigdalelor palatine, provocată de agenţi infecţioşi variaţi: virusuri, bacterii, ciuperci, spirochete. Cuprinde numeroase variaţii, în funcţie de localizare şi de natura infecţiei. Ex.: a. tonsilară, faringiană, difterică etc. **2.** Sindrom dureros determinat de ischemia anumitor viscere (angor). În prezent, singura afecţiune neinflamatorie pentru care se utilizează este angina pectorală.

Angină pectorală / *Angina pectoris*. Sindrom caracterizat prin crize de dureri constrictive la nivelul regiunii precordiale, acompaniate de angoasă şi, uneori, de senzaţie de moarte iminentă. Durerile au patru caracteristici cardinale: a. *sediu*: retrosternal, cu iradiere în membrul superior stâng, gât, mandibulă, interscapular; b. *circumstanţe*: efort, emoţie, frig, după prânzuri; c. *durată scurtă*: minute; d. răspuns rapid 1-3 minute la nitroglicerină. Cauza este aproape întotdeauna ateroscleroza arterelor coronare.

Angioblast / *Angioblast*. (*angio-* + gr. *blastos* = germene) **1.** Celulă vasoformatoare. **2.** Celulă mezenchimală primitivă, din care se diferenţiază vasele şi celulele sangvine şi ale embrionului.

Angioblastom / *Angioblastoma*. Sin. *Hemangioblastom* (*angio-* + gr. *blastos* = germene + *-oma*). Tumoră malignă vasculară întâlnită în SNC şi constituită din celule asemănătoare cu celulele vasoformatoare embrionare (angioblaste).

Angiocolecistită / *Angiocholecystitis*. (*angio-* + gr. *khole* = bilă + gr. *kystis* = sac, vezică + *-ită*) Afecţiune caracterizată printr-un proces inflamator ce cuprinde vezica biliară şi căile biliare intra- şi extrahepatice.

Angiocolită / *Cholangitis*. (*angio-* + gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*) Inflamaţia canalelor biliare intra- sau extrahepatice, din cauza unei obstrucţii, cel mai frecvent asociată cu colecistita litiazică sau de la o maladie infecţioasă.

Angiografie / *Angiography*. (*angio-* + gr. *graphein* = a scrie) Explorare radiologică (radiografie) a vaselor sangvine, după o injecţie cu un produs radiologic (de contrast radiologic, opac la razele X).

Angiologie / *Angiology*. (*angio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază vasele de sânge şi afecţiunile acestora.

Angiom / *Angioma*. (*angio-* + *-oma*) Tumoră vasculară circumscrisă congenitală sau dobândită, cu originea în capilarele sangvine (hemangiom) sau limfatice (limfangiom), dezvoltată din celulele endoteliale (angioendoteliom) sau din pericite (angiopericitom). Poate avea diferite localizări.

Angiopatie / *Angiopathy*. (*angio-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru afecţiunile vaselor sangvine.

Angioplastie / *Angioplasty*. (*angi-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Procedeu chirurgical de refacere a continuităţii sau de remodelare a unui vas: sutură, dilatare, dezobstrucţie.

Angiosarcom / *Angiosarcoma*. (*angio-* + gr. *sarx*, *sarcos* = carne + *-oma*) Tumoră malignă formată de obicei prin proliferarea celulară derivată din elementele conjunctive ale vaselor sangvine.

Angiotensină / *Angiotensin*, *Angiotonin*, *Hypertensin*. Sin. *Hipertensină*, *Angiotonină*. Termen rezultat din două sinonime: angiotonina şi hipertensina (*angio-* + lat. *tensus*, *-a*, *-um* = întins, de la *tendo*, *-ere* = a întinde, a încorda + *-ină*). Decapeptid provenit din acţiunea enzimatică (proteolitică) a unei proteaze – renina (eliberată de celulele granulare cuprinse în aparatul juxtaglomerular) – asupra angiotensinogenului (un tetradecapeptid alfa 2-globulinic), ca substrat. Angiotensina I rezultată reprezintă substratul unei alte enzime specifice, numită enzimă de conversie (peptidilpeptidaza), sub influenţa căreia se transformă în angiotensina II, cu rol vasoconstrictor, intervenind în menţinerea tonusului vascular, mărind presiunea arterială. Angiotensina intervine fiziologic în reglarea circulaţiei renale, iar patologic în generarea hipertensiunii arteriale de origine renală. Se foloseşte ca substanţă antihipotensivă în tratamentul colapsului, şocului prin tulburări vasomotorii.

Angiotensinogen / *Angiotensinogen*. (*angio-* + lat. *tensus*, *-a*, *-um* = întins, de la *tendo*, *-ere* = a întinde, a încorda + gr. *gennan* = a produce) Alfa 2-globulina de origine hepatică, element precursor al angiotensinei.

Angoasă / *Anguish* (fr. *angoisse* = strâmt, din lat. *angustia* = loc strâmt, îngust) Senzaţie de constricţie în regiunea epigastrică, cu jenă respiratorie cardiacă. Această reacţie, considerată de origine neurovegetativă, însoţeşte formele severe de anxietate.

Angor / *Angor*. (*ang-*) V. *Angină*.

Angström. Unitate de lungime, în SI, pentru lungimea de undă a razelor X; 1Å = 10^{-10} m.

Angulat / *Angular*, *Angulate*. (lat. *angulatus* = muchiat, unghiular) Organ vegetal (tulpină, peţiol) muchiat (ex. peţiolul de la *Humulus lupulus*, de la *Sambucus nigra*).

Anhidr-, Anhidro- / *Ahydr-*, *Anhydro-*. (gr. *an* = fără + gr. *hydor*, *-atos* = apă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la absenţa apei.

Anhidrază carbonică / *Carbonic anhydrase*. Sin. *Carboanhidrază*. Enzima care scindează reversibil acidul carbonic în CO_2 şi apă. Are M_r de circa 30 kDa şi rol esenţial în menţinerea echilibrului acido-bazic. Este prezentă în cantitate mare în eritrocite, unde contribuie la procesele de transport şi transfer ale CO_2. În anemiile hemolitice, ca o consecinţă a hemolizei se acumulează în plasma sangvină şi trece în urină.

Anhidraze / *Anhydrases*. (*an-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă + *-ază*) Enzime din clasa liaze C:4, subclasa liaze Carbon-Oxigen EC:4:2, care catalizează reversibil scoaterea apei dintr-un compus organic sau mineral.

Anhidremie / *Anhidremia*. (*anhidro-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Pierdere excesivă a lichidului extracelular care produce hemoconcentrare, hipovolemie şi, în ultima fază, fenomene de anoxie, de stază.

Anhidridă / *Anhydride*. Derivat funcţional al acizilor carboxilici, obţinut prin eliminarea de apă între două grupări carboxil.

Anhidridă carbonică / *Carbonic anhydride*. Bioxid de carbon (v.).

Anhidrotic / *Anhidrotic*. (*an-* + gr. *hydros* = transpiraţie) Substanţă, medicament care diminuează secreţia sudorală.

Anhidroză / *Anhidrosis*. (*an-* + gr. *hidrosis* = transpiraţie + *-oză*) Oprirea completă sau absenţa secreţiei sudorale, de origine anatomică (congenitală sau dobândită) ori funcţională, în diferite boli.

Anhidru / *Anhydrous*. Adjectiv ce descrie o substanţă din care a fost îndepărtată toată apa. Lipsit de apă.

Anilină / *Aniline*. Sin. *Aminobenzen*, *Fenilamină* (germ. *anilin*, de la *anil* = indigo, în arabă *an'nil*). Produs aromatic, toxic, lichid uleios, incolor, utilizat pentru fabricarea de coloranţi în industria textilă, cerneluri şi vopsele, medicamente etc.

Anilism / *Anilism*. Intoxicaţie cronică cu anilină, poate fi profesională sau accidentală, acută sau cronică. Se manifestă prin *fenomene generale* şi *nervoase*: cefalee, ameţeli, astenie, depresie, insomnie, cianoză; *fenomene hematologice*: anemie, hematii cu corpi Heinz; *tulburări digestive*: sete, sialoree, greaţă, dureri epigastrice sau iritaţie cronică a mucoaselor.

Animal / *Animal*. (lat. *animal* = fiinţă vie, animal, de la *anima* = suflet, răsuflare) Organism viu, făptură, fiinţă înzestrată cu facultatea de a simţi, a se mişca şi necesită pentru existenţă oxigen şi hrană organică (plante, animale). În medicină se utilizează pentru modele experimentale.

Animale de laborator / *Laboratory animals*. Animale sălbatice sau domestice care se utilizează în experimentările biologice: iepure (*Oryctolagus cunicullus*, cu rasele *Chinchilla*, *Champagne*, *Flandra*); cobaiul (*Calvia porcellus*); şoarecele alb (*Mus musculus*, varietatea *albinus*); şobolanul alb (*Ratus norvegicus*, varietatea *albinus*).

Anion / *Anion*. (gr. *ana* = în sus + gr. *ion* = migrator, călător, de la *ienai* = a merge) Ion încărcat cu sarcină electrică negativă (având mai mulţi electroni decât protoni), care, în timpul electrolizei, se deplasează spre anod. Se formează prin disocierea unei molecule de electrolit.

Anionic / *Anionic*. V. *Agent activ de suprafaţă anionic*.

Anioniţi / *Anionits*. Ioni cu caractere bazice care schimbă anionii proprii cu cei din soluţia de contact. Ex.: Amberlit IRA-400, IRA-410, IR-45; De Acidite FF, E, G; Dowex 1, 2 şi 3.

Anizeiconie / *Aniseikonia*. (*anizo-* + gr. *eikon*, *-onos* = imagine) Inegalitate a imaginilor percepute de fiecare din cei doi ochi. Termen antagonist: *izeiconie*.

Anizergie / *Anizergia*. (gr. *an* = privativ + gr. *isos* = egal + gr. *ergon* = forţă, acţiune) Stare caracterizată prin existenţa unor gradiente de presiune, tensiune etc.

Anizo- / *Aniso-*. (gr. *anisos* = inegal, din gr. *an* = lipsit de + gr. *isos* = egal) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o inegalitate, diferenţă.

Anizocitoză / *Anisocytosis*. (*anizo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Inegalitate dimensionată a globulelor roşii (normocitoză, microcitoză, macrocitoză).

Anizocorie / *Anisocoria*. (*anizo-* + gr. *kore* = pupilă) Inegalitate pupilară. Termen antagonist: *izocorie*.

Anizocromie / *Anisochromia*. (*anizo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Inegalitate a coloraţiei globulelor roşii.

Anizodimensional / *Anisometry*. V. *Anizometrie*

Anizodonţie / *Anisodontia*. (*anizo-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte, lat. *dens*, *-tis* = dinte + *-ie*) Dezvoltare inegală şi nesimetrică a dinţilor analogi.

Anizofilie / *Anisophylly*. (gr. *anisos* = inegal + *phyllon* = frunză) Plante care prezintă frunze de forme, dimensiuni şi dispoziţie diferite pe aceeaşi ramură şi la acelaşi nivel (ex.: *Atropa belladona*, *Hedera helix*).

Anizometrie / *Anisometry*. Sin. *Anizodimensional* (*an-* + gr. *metron* = măsură). Formă a particulelor care nu are în toate direcţiile aceeaşi întindere; acest tip de particule au forme de prisme, ace şi foiţe.

Anizometropie / *Anisometropia*. (*anizo-* + gr. *metron* = măsură + gr. *ops*, *opos* = văz, vedere) Ametropie asimetrică: viciu de refracţie cu formă şi grad diferit la cei doi ochi.

Anizotrop / *Non-isotropic*. (*an-* + gr. *isos* = egal + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Corp ce prezintă proprietatea de anizotropie.

Anizotropie / *Anisotropy*. (*an-* + gr. *isos* = egal + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Calitate a unor corpuri cu structură internă ordonată de a prezenta o variaţie a proprietăţilor fizice în funcţie de direcţie. A. poate fi observată şi în cazul unor structuri biologice cu un grad de ordonare moleculară. Ex.: toate monocristalele, cu excepţia celor din sistemul cubic sunt anizotrope, indicele lor de refracţie variind după direcţia de propagare a luminii prin cristal.

Anizotropie optică / *Optical anisotropy*. (*an-* + gr. *isos* = egal + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Calitate a unui mediu transparent de a transmite lumina în mod diferit, în funcţie de direcţia de propagare a acesteia. Fasciculul incident pe un astfel de mediu este, în general, descompus în două fascicule: unul care se propagă în conformitate cu legile opticii geometrice (fascicul ordinar) şi unul care nu respectă aceste legi (fascicul extraordinar). Acest fenomen se mai numeşte şi birefringenţă.

ANM / *NMA*. Abrevierea de la Agenţia Naţională a Medicamentului. Termen nou ANMDM (v.).

ANMDM / *NMDMA*. Abr. pentru Agenţia Naţională a Medicamentului şi Dispozitivelor Medicale (v.).

Annato / *Annato, Bixin, Norbixin*. Sin. *Bixină, Norbixină*. V. *E 160 b*.

Anod / *Anode*. (gr. *ana* = în sus + gr. *hodos* = cale, drum) Electrod pozitiv, valent pozitiv al unei surse electrice, spre care se dirijează ionii încărcaţi negativ, în cursul electrolizei. Curentul electric, în electroliză, merge de la anod la catod.

Anodonţie / *Anodontia*. (*an-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Lipsa completă a dinţilor temporari şi a dinţilor permanenţi, asociată uneori cu displazia ectodermică ereditară.

Anofel / *Anopheles*. (gr. *anopheles* = vătămător) Gen de insecte (ţânţari). Diptere, nematocere din subfamilia *Anofeline* (*Anophelinae*). Include un număr mare de specii de ţânţari (circa 350). Femelele hematofage sunt vectoare, prin înţepături, ale unor agenţi infecţioşi: arbovirusuri, *Wucheria bancrofti*, diferite tipuri de *Plasmodium* (*falciparum*, *vivax*, *malariae* şi *ovale*).

Anofelicid / *Anophelicide*. (*anofel-* + lat. *caedo*, *-ere* = a ucide) Substanţă cu acţiune insecticidă asupra anofelilor.

Anofelifug / *Anophelifuge*. (*anofel-* + lat. *fugo*, *-are* = a fugi) Substanţă cu acţiunea de a îndepărta anofelii (ex. Bioallethrin cu stearat de butil).

Anoftalmie / *Anophtalmos*. (gr. *an* = fără + gr. *ophtalmos* = ochi) Absenţa congenitală a ambilor ochi, spre deosebire de monoftalmie – absenţa congenitală a unui ochi.

Anoia / *Anoia*. (gr. *anoia* = lipsă de raţiune). Demenţă. Termenul se utilizează şi ca sufix (ex.: paranoia).

Anom- / *Anom-*. (gr. *anomos*, lat. *anomalus*, *-i* = neregulat) Element care introduce în termeni referirea la o anomalie.

Anomalie / *Anomaly*, *Anormality*. (gr. lat. *anomalia*, *-ae* = neregularitate, din gr. *anomos*, lat. *anomalus*, *-i* = neregulat, de la gr. *an* = fără + gr. *nomos* = obicei care are forţă de lege) **1.** Abatere de la normă, deviere de la regula obişnuită. **2.** Modificare patologică, congenitală sau dobândită pentru forma sau structura unei formaţiuni anatomice şi, prin extensie, a poziţiei acesteia; cele mai ieşite din comun sunt numite şi monstruozităţi.

Anomalie cromozomială / *Chromosome anomaly* sau *chromosome aberration*. (gr. *anomos* = neregulat + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + gr. *soma*, *-atos* = corp) Modificare cromozomială cantitativă (a numărului) sau calitativă (structurală), congenitală sau dobândită.

Anomeri / *Anomeris*. (*anomo-* + gr. *meros* = parte) Doi stereoizomeri ai unui glucid, care diferă între ei prin configuraţia atomului de carbon al grupării carbonilice.

Anomerie / *Anomeria*. Proces de mutarotaţie şi izomerie $\alpha \leftrightarrows \beta$ pe care îl prezintă monozaharidele la nivelul formelor izomere α şi β, proces care constă în labilitatea acestor forme.

Anopie / *Anopia*. (gr. *an* = privativ + gr. *ops*, *opos* = vedere, văz) **1.** Absenţa vederii. **2.** Absenţa sau starea rudimentară a ochilor – malformaţie. **3.** Uneori sinonim cu hipermetropie.

Anorexic / *Anorexic*. (*an-* + gr. *orexis* = apetit) **1.** Medicament care suprimă apetitul, în mod frecvent prin moft, supărare crescută. **2.** Pacient cu apetit scăzut.

Anorexie / *Anorexia*. (gr. *an* = privativ + gr. *orexis* = apetit) Diminuare marcată sau pierderea apetitului.

Anorexie mentală / *Hysteric apepsia*, *Anorexia nervosa*. Diminuare sau abolire a alimentației prin refuzul sau pierderea apetitului, observată la bolnavii cu tulburări psihopatice, în isterie sau în legătură cu un conflict familial. Apare mai ales la tinerele între 15 și 20 de ani, determinând amenoree și scăderea în greutate până la cașexie.

Anorexie nervoasă / *Anorexia nervosa*. Tulburare fiziologică comună adolescentelor, care se înfometează sau utilizează alte metode ca inducerea de vomă sau laxative, pentru a pierde din greutate.

Anorexigen / *Anorexiant*. (gr. *an* = privativ + gr. *orexis* = apetit + gr. *gennan* = a produce) Substanțe care scad apetitul și permit pierderea în greutate, acționând asupra centrului sațietății din hipotalamus; senzația de sațietate se produce mai repede, reducându-se aportul alimentar. Majoritatea substanțelor anorexigene sunt înrudite cu amfetamina, cu aceleași contraindicații și interacțiuni ca aceasta.

Anorganic / *Inorganic*. Sin. *Mineral* (gr. *an* = privativ + lat. *organicus*, *-i*, gr. *organikos* = referitor la un instrument, de la lat. *organum*, *-i*, gr. *organon* = instrument, mașină). Element chimic sau compus chimic inclus într-o moleculă care nu conține carbon.

Anorhidie / *Anorchia*. (gr. *an* = privativ + *arkhis*, *-idos* = testicul) Absența congenitală a ambelor testicule la un subiect cu cariotip xy.

Anormal / *Abnormal*, *Abnormous*. (lat. *ab* = îndepărtat de + gr. *norma* = regulă) **1.** Care se abate de la normal; este contrar structurii, poziției, funcției sau comportamentului normal. **2.** Individ cu infirmități fizice sau psihice.

Anosmie / *Anosmia*. (gr. *an* = privativ + gr. *osme* = miros) Absența totală sau parțială a simțului mirosului (odoratului), care poate fi *periferică* (produsă prin degenerarea elementelor senzoriale de la nivelul zonei olfactive) sau *centrală* (prin leziuni la nivelul scoarței cerebrale, formă însoțită și de alte manifestări neurologice).

Anovulator / *Anovulator*. (gr. *an* = fără + lat. șt. *ovulum*, *-i* = ou mic, dim. de la *ovum*, *-i* = ou) Medicament care împiedică eliberarea ovulului și deci acționează ca un contraceptiv.

Anovulație / *Anovulation*. Absența ovulației.

Anoxemie / *Anoxemia*. (gr. *an* = fără + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Termen utilizat pentru a desemna scăderea, sub limitele normale, a concentrației sangvine a oxigenului.

Anoxie / *Anoxia*. Sin. *Hipoxie* (gr. *an* = fără + gr. *oxys* = oxigen). Termen utilizat pentru reducerea nivelului oxigenului sub limitele normale în țesuturi, medii de cultură sau aer.

Ansamicine / *Ansamycins*. Grup de antibiotice extrase din specii de *Streptomyces* și care au o parte a structurii chimice asemănătoare cu mânerul unui coș. Ex.: rifampicina.

Ansă / *Loop*. N.A. *ansa*. (lat. *ansa*, *-ae* = toartă, buclă, inel). **1.** Structură anatomică în formă de buclă sau inel. **2.** În microbiologie, instrument utilizat pentru însămânțarea cu bacterii a mediilor de cultură.

Ant-, Anti- / *Ant-*, *Anti-*. (gr. *anti* = contra, împotrivă, care se opune la) Element de compunere care introduce în termeni referirea la opus, contrar.

Antacid / *Antacid*. V. *Antiacid*.

Antagonism / *Antagonism*. (gr. *antagonisma* = poziție, de la *anti* = contra + *agonizomai* = a lupta, *agon* = luptă) **1.** Funcție opusă altei funcții din organism. **2.** Concurență între caracterele dominante și cele recesive: a. *interspecific* (interpopulațional) / *interspecific* – reprezintă o formă de excludere reciprocă dintre organisme ce aparțin unor specii (populații) diferite (ex.: antagonismul dintre graminee și plantele lemnoase care, în climatul temperat, se exclud din biotop; b. *intraspecific* (intrapopulațional) / *intraspecific* – relație de tip pozitiv sau negativ care se manifestă între organisme aparținând aceleiași specii (populații); el se manifestă în diferite forme, de la simpla concurență (pentru hrană, teritoriu, partener) până la canibalism; reprezintă un mijloc frecvent și complex de reglare a densității populațiilor, de utilizare a resurselor de hrană din biotop.

Antagonism competitiv / *Competitive antagonism*. Diminuarea sau anularea efectelor unei substanțe (medicament) de către o altă substanță, prin acțiune competitivă, pentru aceiași receptori, activați de prima și inactivați de a doua. Legarea se produce conform legii maselor, deci se va exprima efectul substanței cu concentrație moleculară mai mare. Se mai numesc blocante, deoarece împiedică accesul agoniștilor la receptori.

Antagonism medicamentos / *Medicinal antagonism*. Acțiune a două medicamente administrate împreună (asociate) ce poate avea ca rezultat diminuarea, anularea sau inversarea efectelor lor. Se obține printr-un mecanism chimic de neutralizare, mecanism biochimic, antagonism competitiv sau necompetitiv.

Antagonism microbian / *Microbial antagonism*. Relațiile în care o specie microbiană exercită o acțiune defavorabilă asupra uneia sau mai multor specii microbiene, cu care este asociată. Termenul se poate referi și la asocierea unei clase de substanțe medicamentoase, când efectul asocierii este semnificativ inferior față de al celui mai eficient antibiotic, chimioterapic, din asociație.

Antagonism necompetitiv / *Non-competitive antagonism*. Sin. *Antagonism non-competitiv*. Reacție prin care se împiedică unele etape care precedă formarea complexului agonist-receptor.

Antagonist / *Antagonist*. (gr. *antagonistes* = adversar) **1.** Compus capabil de a se lega de un receptor specific fără a declanșa un efect biologic. Ocuparea receptorului de către antagonist împiedică un agonist de a-și exercita efectul. **2.** Medicament care inhibă efectul unui agonist în așa fel încât efectul biologic combinat al celor două substanțe devine mai mic decât suma efectelor lor individuale. Antagoniștii competitivi își exercită efectul legându-se la aceiași receptori la care se leagă agonistul, în timp ce antagoniștii necompetitivi nu se leagă de același situs receptor cu agonistul. Activitatea unui antagonist este definită prin constanta afinității sale pentru receptor. Ex.: Naloxonul este un opioid receptor antagonist, propranololul este un beta-adrenergic receptor antagonist.

Antagonist al metalelor grele / *Heavy Metals Antagonist*. Medicament utilizat ca antidot în otrăviri cu metale grele ca arsen și mercur (ex.: Dimercaprol).

Antagonist alfa-receptor / *Alpha receptor antagonist*. Medicament care reacționează asimptomatic cu receptorii alfa ai sistemului nervos simpatic și previne activarea lor endogenă. Ex.: induce vasodilatația (ex.: fentolamina).

Antagonist anticoagulant / *Anticoagulant Antagonist*. Medicament care se opune unei supradozări de medicamente anticoagulante.

Antagonist beta-receptor / *Beta-receptor antagonist*. Medicament care reacționează asimptomatic cu receptorii beta ai sistemului nervos simpatic și previne activarea lor endogenă. Ex.: se opune stimulării simpatice a inimii. Ex.: propranololul.

Antagoniști de calciu / *Calcium antagonists*. Sin. *Blocante de canale calcice* (v.).

Antalgic / *Antalgic*. (gr. *anti* = contra + gr. *algos* = durere) Medicament care calmează durerea. V. *Analgezic*.

Ante-, Antero- / *Ante-*, *Antero-*. (lat. *ante* = înainte, care precedă în timp, în față) Element de compunere care introduce în termeni noțiunea de precedent.

Antebraț / *Forearm*. N.A. *antebrachium*. (*ante-* + lat. *brachium*, gr. *brakhion*, *-anos* = braț) Segment al membrului superior cuprins între cot și pumn.

Antecedente / *History*. (lat. *antecedens*, *-ntis* = antecedent, de la *antecedere* = a preceda, din *ante* = înainte + *cedo*, *-ere* = a merge) Termen folosit în medicină pentru toate faptele sau evenimentele anterioare stării prezente a bolnavului şi a căror cercetare poate ajuta la stabilirea diagnosticului şi a prognosticului (antecedente personale, familiale sau ereditare şi eredocolaterale).

Antemortem / *Before death*. (lat. *ante* = înainte + lat. *mort*, *-is* = moarte) Locuţiune latină cu semnificaţia: înainte de moarte.

Antenatal / *Antenatal*. (*ante-* + *natalis*, *-a*, *-um* = de naştere, de la *natus*, *-a*, *-um* = născut) Care precedă naşterea.

Antepartum / *Before birth*. (lat. *ante* = înainte + lat. *partus*, *-us* = naştere) Locuţiune latină cu semnificaţia: înainte de naştere (de travaliu).

Antepoziţie / *Anteposition*. (*ante-* + lat. *positio*, *-onis* = punere, de la *pono*, *-ere* = a pune) Deplasare globală a unui organ, anterior.

Anteră / *Anther*. (gr. *antheros* = înflorit) Partea fertilă a staminei situată la extremitatea superioară a filamentului. Este alcătuită din două perechi de saci polinici; o pereche de saci alcătuieşte o lojă. Cele două loji ale anterei sunt separate printr-un ţesut steril numit conectiv.

Anteridie / *Antheridium*. (gr. *antheros* = înflorit) Gametangele masculin în care se formează anterozoizii, caracteristic briofitelor şi pteridofitelor.

Anterior / *Anterior*. (lat. *anterior* = mai înainte, comparativul de la *ante* = înainte) Termen, în anatomie, care precizează poziţia unei formaţiuni situate înaintea planului frontal. Sin. parţial cu *Ventral*. Termen antagonist: *posterior*.

Anterozoid / *Antherozoid*. (gr. *anthos* = floare + *zoon* = animal + *eidos* = formă) Gametul masculin mobil prezent la unele alge, briofite, pteridofite.

Antet / *Heading*. (fr. *en* = în + *tête* = cap) **1.** Sin. cu *În faţă*. **2.** Partea iniţială a unei reţete, ce are tipărite următoarele date: localitatea, unitatea sanitară emitentă, tipul reţetei (gratuită sau nu, compensată şi procentul de compensare), informaţii cunoscute sub denumirea latină de *superscriptio* (v.).

Anteză / *Anthesis*. (gr. *anthesis* = înflorire) Perioada de înflorire în care mugurii florali se deschid pentru a asigura polenizarea.

Anti H_2 / *Anti H_2*. Medicament care se opune acţiunii histaminei asupra receptorilor H_2 (care dirijează secreţia de suc gastric). Substanţele anti H_2 sunt utilizate în tratamentul ulcerului gastroduodenal.

Antiacid / *Antacid*. Sin. *Antacid* (*anti-* + lat. *acidus*, *-us* = acru). Medicament care acţionează local, în cavitatea gastrică, prin mecanism chimic (reacţie de dublu schimb) sau fizic (de absorbţie). Antiacidele se împart în trei grupe: a) *alcalinizante* (bicarbonatul de sodiu, fosfatul disodic, citratul de sodiu), solubile în apă şi acid clorhidric; administrate în exces, pot modifica rezerva alcalină; b) *neutralizante* (carbonatul de calciu, oxidul, peroxidul şi carbonatul de magneziu, hidroxidul şi fosfatul de aluminiu), insolubile în apă, solubile în acid clorhidric; nu modifică rezerva alcalină; c) *adsorbante* (silicaţi, săruri de bismut, bentonite, cărbune), insolubile în apă şi acid clorhidric. Se administrează asocieri din aceste substanţe în gastrite hiperacide, ulcer gastric şi duodenal.

Antiacneic / *Antiacne agent*. (*anti-* + gr. *akne* = vârf) Medicament care combate leziunile provocate de acneea vulgară (ex.: tretinoin).

Antiaderent / *Antiadherent*, *Antiadhesive*. Sin. *Antiadeziv*, *Antifricţional*, *Antiaderent* (*anti* + lat. *adhaereo*, *-aerere* = a ţine de ceva, a fi lipit de ceva, a se uni, a se lega). **1.** Substanţă care împiedică lipirea a două corpuri. **2.** Pentru filme: substanţă introdusă în strat subţire sau aplicat pe suprafaţa lor, cu rolul de a împiedica lipirea accidentală între ele în timpul transportului, stocării sau utilizării lor. **3.** Substanţă auxiliară cu rol de excipient lubrifiant şi de alunecare, ce diminuează adeziunea pulberii sau a amestecului de comprimat, granulelor de poansoane şi matriţă. Ex.: talc, amidon, stearat de magneziu, aerosil.

Antiadrenergic / *Antiadrenergic*. Sin. *Adrenolitic*, *Simpaticolitic* (*anti-* + lat. *ad* = aproape, de lângă + lat. *ren*, *-is* = rinichi + gr. *ergein* = a lucra). Substanţă care blochează structurile adrenergice şi împiedică efectele mediatorilor chimici simpatici. Ex.: fentolamina, propranololul.

Antiaglomerant / *Antiagglomerant*. (*anti-* +lat. *agglomero*, *-are* = a aglomera, a uni) Substanţă auxiliară utilizată pentru a creşte fluiditatea (curgerea) unei pulberi şi a împiedica formarea de aglomerate.

Antiaglutinină / *Antiagglutinin*. (*anti-* + lat. *agglutino*, *-are* = a lipi, a uni + *-ină*) Anticorp specific care previne acţiunea aglutininei.

Antiagregant / *Antiagreggate*, *Antisludge*. (*anti-* + lat. *agreggo*, *-are* = a strânge la un loc, a îngrămădi) **1.** Substanţă auxiliară care se opune formării de agregate. **2.** Substanţă care se opune agregării globulelor roşii sau trombocitelor în vasele sangvine, numită antiagregant plachetar.

Antialergic / *Antialergic*. (*anti-* + gr. *allos* = altul + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra) Medicament care previne sau suprimă o reacţie alergică; se opune manifestărilor generale cutanate, pulmonare sau sangvine determinate de alergie.

Antiamibic / *Antiamebic*. Medicament care omoară sau inhibă protozoarele parazite ca *Entamoeba hystolitica*, agentul cauzal al amibiazei (ex.: metronidazolul este un antiamibic intestinal, iar clorochinul, extraintestinal).

Antianafilactic / *Antianaphylaxis*. (*anti-* + gr. *ana* = contra + gr. *phylaxis* = protecţie, de la *phylattein* = a apăra) Substanţă care protejează contra unei stări de hipersensibilitate specifică (v.).

Antianafilaxie / *Antianaphylaxix*. (*anti-* + gr. *ana* = contra + *phylaxis* =protecţie, de la *phylattein* = a apăra) Condiţie imunologică a cărei prezenţă împiedică apariţia unei stări anafilactice.

Antiandrogen / *Antiandrogen*. (*anti-* + gr. *aner*, *andros* = bărbat + gr. *gennan* = a produce) Medicament care inhibă răspunsul la hormonii androgeni.

Antianemic / *Antianemic*. (*anti-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Substanţă care combate starea de anemie.

Antianginal / *Antianginal*. Sin. *Antianginos* (*anti-* + *angina* = sufocare, de la lat. *ango*, *-ere* = a strânge, a sufoca sau gr. *ankein* = a sugruma + *-al*).. Vasodilatator coronarian utilizat pentru prevenirea sau tratarea atacurilor de *angor pectoris* (ex.: nitroglicerina).

Antianginos / *Antianginal*. (*anti-* + lat. *angina*, *-ae* = sufocare, de la *ango*, *-ere* = a strânge, a sufoca sau gr. *ankein* = a sugruma) **1.** Care se opune anginei pectorale. **2.** Medicament pentru tratamentul insuficienţei coronariene.

Anti-anticorp / *Antiantibody*. (*anti-* + *anti-* + lat. *corpus*, *-oris* = corp) Anticorp capabil să interacţioneze cu proteinele plasmatice şi deci cu anticorpii. Sunt substanţe formate în organism după injectarea de anticorpi şi care neutralizează acţiunea acestora.

Antiaritmic / *Antiarrhytmic*, *Cardiac depressant*. (*anti-* + *a-* + lat. *rhytmus*, *-i* = mişcare, ritm) Medicamente cu acţiune împotriva tulburărilor de ritm cardiac sau cu rol de a-l restabili, dacă acesta a fost perturbat. Se cunosc patru grupe: a) stabilizante sau anestezice ale membranei, cu efect asupra potenţialului de acţiune sau asupra perioadei refractare efective; b) cele mai multe beta-blocante adrenergice; c) medicamente care scad fluxul celular al potasiului; d) inhibitori de calciu. V. *Canal de calciu*, *de potasiu*, *de sodiu*. V. şi *Antifibrilant*.

Antiartritic / *Antiarthritic*. (*anti-* + gr. *arthros* = articulaţie) Medicament care reduce inflamaţiile articulaţiilor din artrite (ex.: prednisolon, un glucocorticoid, indometacin, un AINS).

Antiastmatic / *Antiasthmatic*. (*anti-* + gr. *asthma* = gâfâială) Medicament sau mijloace terapeutice eficace împotriva astmului.

Antiaterogen / *Antiatherogenic*. (*anti-* + gr. *anthere* = terci, fiertură, din *ana-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care combate procesele de ateroscleroză prin diminuarea hipercolesterolemiei, dar şi prin corectarea unor tulburări ale metabolismului lipidic.

Antibacterian / *Antimicrobial, Antibacterial*. Sin. *Antimicrobian* (*anti-* + gr. *bakterion* = bastonaş, din *bakteria* = baston). Agent sau substanţă care distruge (bactericid) sau inhibă dezvoltarea microorganismelor şi sporilor (bacteriostatic). Acest termen general include antisepticele, dezinfectantele, medicamentele antimicrobiene (antibioticele), antimalaricele, amibicidele, antifungicele, antiprotozoarele şi antiviralele. Ex.: penicilina, antibacterian sistemic, nitrofurantoin, a. urinar, bacitracina, a. topic.

Antibiogramă / *Antibiogram*. (*anti-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *gramma* = înscriere) Procedeu de determinare *in vitro* a acţiunii unei serii de antibiotice asupra unei surse bacteriene, în scopul determinării sensibilităţii acesteia la substanţele testate. În scop terapeutic se alege antibioticul care inhibă cel mai intens dezvoltarea unui anumit microorganism, confirmat ca fiind agentul patogen al unei boli. Se efectuează pe medii de cultură şi se măsoară c.m.i. În prezent se utilizează sisteme automatizate de efectuare a antibiogramelor.

Antibioterapie / *Antibiotics therapy*. (*anti-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Termen generic pentru tratamentele cu antibiotice.

Antibiotic / *Antibiotic*. (*anti-* + gr. *bios* = viaţă) Substanţă produsă de microorganisme (biosinteză) sau prin sinteză chimică, capabilă de a inhiba multiplicarea unor microorganisme (bacteriostatice) sau să le distrugă (bactericide). Există şi antibiotice cu proprietăţi antimicotice sau citostatice. În funcţie de formula chimică, mecanismul de acţiune şi efectele clinice, sunt grupate în familii: betalactamice, aminoglicozide, tetracicline, macrolide, polipeptide, rifampicine, glicopeptide, nitroimidazoli, derivaţi de oxichinoleină, antituberculoase, antifungice, antimitotice, antibiomimetice. Antibioticele acţionează prin inhibarea sintezei peretelui bacterian, prin alterarea permeabilităţii membranei şi a substanţelor proteice. La aspecte negative, se pot menţiona: efectele toxice, sensibilizări, mascarea unei infecţii grave (fără vindecarea ei), selectarea de tulpini rezistente, amplificarea fondului plasmidic de rezistenţă.

Antibiotice antimicotice / *Antimycotic antibiotics*. Chimioterapice antifungice, cele mai utilizate sunt de semisinteză din clasele: *macrolide polienice*: nistatina, natamicina şi amfotericina B; *antibiotice spiranice*: griseofulvina şi *antibiotice lipopeptidice*: candinele.

Antibiotice polipeptidice / *Polipeptide antibiotics*. Familie de antibiotice produsă de bacterii din genul *Bacillus*. Acţionează prin distrugerea membranei bacteriene. Sunt eficiente mai ales împotriva germenilor gram-negativi. Fac parte: bacitracina, gramicidina şi polimixinele.

Antibioză / *Antibiosis*. Sin. *Antagonism microbian* (*anti-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*). **1.** Antagonism din lumea vie = relaţii antagonice dintre două microorganisme diferite, în natură. **2.** Proprietate a unor substanţe provenite din anumite specii de microorganisme de a inhiba sau chiar distruge alte microorganisme, fie secretând substanţe antibiotice, fie determinând modificări în compoziţia chimică a mediului, care devine astfel impropriu celeilalte specii. Ex.: antibioticele. Termen antagonist: *Simbioză* (v.).

Antiblastic / *Antiblastic*. Sin. *Antineoplastic*, *Anticanceros* (*anti-* + gr. *blastos* = germen). Substanţă care are capacitatea de a opri dezvoltarea tumorilor.

Anticalcic / *Anticalcium*. (*anti-* + *calcium* = calciu) Medicament care împiedică penetraţia calciului în celulele inimii sau muşchilor netezi ai pereţilor musculari. Acţionează inhibând activitatea „canalelor lente" de calciu. Se utilizează în stare de angor, spasm arterial sau hipertensiune.

Anticanceros / *Antineoplastic*. Sin. *Carcinostatic*, *Carcinolitic* (*anti-* + lat. *cancer*, *-cri* = rac, crab). Medicament sau alt mijloc terapeutic cu rol de a opri evoluţia unui cancer. V. *Antimitotic*.

Anticarcinogen / *Anticarcinogenic*. (*anti-* + lat. *cancer*, *cri* = crab, rac + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care neutralizează efectul unui agent carcinogen.

Anticetogen / *Antiketogenic*. (*anti-* + lat. *acetum*, *-i* = oţet + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care combate acidoza provocată de corpii cetonici.

Anticipaţie / *Anticipation*. (lat. *ante* = înainte + *capeo*, *-ere* = a lua) Se referă la creşterea severităţii manifestărilor clinice ale bolii, la vârste din ce în ce mai tinere, în generaţii succesive.

Anticlinal / *Anticlinal*. (*anti-* + gr. *klinein* = a se încovoia) **1.** Aşezat oblic sau perpendicular pe suprafaţa organului. **2.** Plan de diviziune celulară dispus perpendicular pe axa centrală.

Anticoagulant / *Anticoagulant*. (*anti-* + lat. *coagulo*, *-are* = a coagula, a închega) **1.** Substanţe naturale (endogene) care circulă în sânge şi împiedică coagularea sângelui. **2.** Medicament care împiedică procesul coagulării. V. *Antivitamine K*, *Heparină*.

Anticoagulante orale / *Oral anticoagulants*. Sin. *Antivitamine K*. Grup de anticoagulante ale vitaminei K, acţionează prin inhibarea unei gama-carboxilaze microzomale hepatice.

Anticodon / *Anticodon*. Triplet de oligonucleotide de ARNt care permite legarea de codonul corespunzător de pe o moleculă de ARNm. Această secvenţă este codonul specific pentru un aminoacid particular. Anticodonul, în biosinteza proteinelor serveşte la „recunoaşterea" codonului specific de către complexul aminoacil ARNt.

Anticolesterol agent / *Anticholesterol Agent*. Sin. *Anticolesterolemiant* (*anti-* + gr. *khole* = bilă + gr. *stereos* = solid, în relief + *-ol*). Medicament care scade nivelul colesterolului din plasmă.

Anticolesterolemiant. V. *Anticolesterol agent*.

Anticolinergic / *Anticholinergic*. Sin. *Colinolitic*, *Antiacetilcolinic*, *Parasimpatolitic*. (*anti-* + gr. *khole* = bilă + *-ină* + gr. *ergein* = a lucra) Denumire generică dată oricărui factor care se opune acetilcolinei. Sunt incluse substanţele parasimpaticolitice care blochează efectele muscarinice ale acetilcolinei de la nivelul sinapselor neuroefectoare parasimpatice, cât şi substanţele ganglioplegice şi curarizante, care împiedică efectele nicotinice ale acetilcolinei, de la nivelul ganglionilor vegetativi şi placa neuromusculară. Efecte anticolinergice periferice sau centrale pot avea şi medicamentele neuroleptice şi antiparkinsoniene care ar bloca mediaţia colinergică centrală. Ex.: atropina.

Anticolinesterazic / *Anticholin(a)esterase*. (*anti-* + gr. *khole* = bilă + *-ină* + germ. *Essigaether* = eter acetic, din lat. *aether*, gr. *aither* = aer curat, bolta cerească + *-ază*) Substanţe care formează cu colinesteraza un complex (uşor sau greu disociabil), având drept consecinţă acţiuni parasimpatomimetice indirecte. Neostigmina, fiziostigmina, piridostigmina, edrofoniul sunt inhibitori reversibili, iar o serie de compuşi organofosforici, ca fluostigmina, parationul, sunt inhibitori ireversibili, de unde se explică toxicitatea lor ridicată, fiind utilizaţi ca insecticide, substanţe toxice de luptă. Anticolinesterazicele reversibile se utilizează terapeutic în *miastenia gravis*, atonii intestinale şi vezicale, constipaţie atonă, în intoxicaţiile cu substanţe curarizante antidepolarizante şi în glaucom.

Anticomplementar / *Anticomplementary*. Substanţă sau procedeu care inhibă acţiunea complementului.

Anticoncepţional / *Contraceptive, Anti-conceptive*. Sin. *Contraceptiv* (*anti-* + lat. *conceptio*, *-onis* = concepţie). Mijloc sau produs care provoacă infecunditate pe timpul aplicării tratamentului. Contraceptivele pe cale orală sunt în cea mai mare parte medicamentele estroprogestative (asociere de estrogeni şi progestative), care acţionează prin inhibarea ovulaţiei (a secreţiei hipofizare de gonadotrofine) sau prin modificarea endometrului. Majoritatea anticoncepţionalelor orale sunt compuşi steroidici de sinteză. Se utilizează mult şi mijloace contraceptive mecanice şi chimice cu aplicare externă.

Anticonvulsivant / *Antiepileptic Drug*. (*anti-* + lat. *convulsus*, *-us* = zdruncinat, de la *convello*, *-ere* = a zdruncina) Substanţă care diminuează sau suprimă intensitatea convulsiilor produse experimental pe animale de laborator, iar la om se administrează profilactic şi influenţează convulsiile de natură centrală din diferite stări patologice (epilepsie, tumori intracraniene) (ex. diazepamul depresiv anticonvulsivant al SNC).

Anticoroziv / *Anticorrosive*. Substanţă care inhibă coroziunea.

Anticorp / *Antibody*. (*anti-* + lat. *corpus*, *-oris* = corp) Substanţă specifică de natură proteică (imunoglobulină din clasele IgG, IgM, IgA, IgD sau IgE), prezentă în mod natural sau produsă în organism sub acţiunea unui antigen şi care posedă proprietatea de a reacţiona specific *in vivo* sau *in vitro* cu antigenul corespunzător.

Anticorp monovalent / *Monovalent antibody*. Anticorp care posedă un singur situs de combinare, fiind incapabil să precipite antigenul, dar capabil să blocheze imunoprecipitarea cu anticorpi bivalenţi. Aceşti anticorpi nu apar în mod natural în organism, fiind sintetizaţi în laborator. Un astfel de anticorp ar fi fragmentul Fab.

Anticorp termolabil / *Thermolabile antibody*. Anticorp care, încălzit la 56°C, îşi pierde capacitatea de a reacţiona cu antigenul.

Anticorpi monoclonali / *Monoclonal antibodies – mAbs*. (*anti-* + lat. *corpus*, *-oris* = corp + gr. *monos* = singur + *klon* = lăstar, mlădiţă) Anticorpi produşi de o singură clonă a limfocitelor B, anticorpi monospecifici, recunoscând un singur situs antigenic şi o singură proteină asociată acestuia. Aceste produse sunt necesare inhibării reactivităţii alo- şi autoimune în terapia antitumorală, antivirală şi antiplachetară. De exemplu, Muromonab folosit în rejetul de grefă renală, Transtuzumab, Infiximab şi Rituximab, folosite în artrita reumatoidă, boala Crohn, cancerul de sân metastazat etc.

Anticorpi policlonali / *Polyclonal antibodies*. Anticorpi produşi de mai multe clone de limfocite B, anticorpi dirijaţi contra aceluiaşi antigen (de ex. serurile).

Anticorpi recombinanţi de tip himeră / *Chimeric antibodies*. (gr. *khimera* = monstru mitologic) Sunt anticorpi parţial umanizaţi constituiţi dintr-o parte umană şi una provenind de la şoarece. Sunt folosiţi în depistarea markerilor de suprafaţă celulară la om (inclusiv a antigenelor celulelor tumorale).

Anticorpi total „umanizaţi" / *Humanized antibodies*. Sunt anticorpi obţinuţi prin transfer de YAC (*Yeast Artificial Chromosomes*), care conţin segmente ale lanţurilor „H" şi „L" de Ig în celule embrionare stem de şoarece (*şoarece transgenic*); locii pentru imunoglobuline umane suferă un program normal de rearanjare şi hipermutaţie pentru a genera anticorpi de tip uman.

Anticriptogamic / *Anticryptogamic*. (*anti-* + gr. *kryptos* = ascuns + gr. *gamete* = soţie, *gametes* = soţ) V. *Fungicid*.

Antidecapant / *Antidecapping*. (*anti-* + lat. *de*, *dis* = separat de + lat. *capio*, *-ere* = a lua, a apuca) **1.** Substanţă utilizată pentru delimitarea întinderii locului de lipire dintre două piese metalice (grafit, cărbune, carbonat de calciu etc.). **2.** În stomatologie se întrebuinţează în operaţiile de unire a diferitelor piese metalice care compun o proteză dentară.

Antidepresiv / *Antidepressant, Antidepressive*. Sin. *Timoanaleptic* (*anti-* + lat. *depressus*, *-a*, *-um* = adâncit, de la *deprimo*, *-ere* = a afunda, a lăsa în jos). Substanţă activă în stări de depresie manifestate prin melancolie, tristeţe, scăderea puterii de concentrare şi a memoriei, idei obsesive de suicid, uneori anxietate, iritabilitate. Din punct de vedere terapeutic se disting două grupe de antidepresive: 1. *timoleptice*, cu efect de reducere a dispoziţiei (stării timice); 2. *timeretice*, cu efect energizant, dezinhibitor. Antidepresivele moleculare triciclice sau de primă generaţie au o acţiune puternică, dar cu efecte secundare, date de activitatea lor anticolinergică şi de orientarea lor cardiacă. Antidepresivele de a doua generaţie nu prezintă aceste inconveniente.

Antidezagregant / *Antidisintegrant*. (*anti-* + lat. *de*, *dis* = separat de + lat. *aggrego*, *-are* = a strânge la un loc, a îngrămădi) Substanţă farmaceutică auxiliară utilizată singură sau în amestec cu alte substanţe, cu rolul de a prelungi desfacerea (dezagregarea) unei forme farmaceutice solide, la care se urmăreşte o dezagregare lentă sau o dizolvare treptată. Termen contrar: *dezagregant*.

Antidiabetic / *Antidiabetic*. (*anti-* + gr. *diabetes* = care trece, de la *diabainein* = a trece prin, din *dia* = prin + *bainein* = a trece; aluzie la urina care se elimină în cantitate mare) Medicamente care înlocuiesc insulina sau stimulează secreţia de insulină, utilizate în tratamentul diabetului zaharat. În tratamentul diabetului se folosesc substanţe naturale ca insulina sau sintetice (derivaţi ai sulfanilureei sau biguanidinelor). Antidiabeticele de sinteză se pot administra pe care orală, pentru acţiunea lor hipoglicemiantă, şi se mai numesc antidiabetice orale.

Antidiabetogen / *Antidiabetogenic*. (*anti-* + gr. *diabetes* = care trece, de la *diabainein* = a trece prin, din *dia* = prin + *bainein* = a trece – aluzie la urina care se elimină în cantitate mare + gr. *gennan* = a produce) Care se opune apariţiei diabetului.

Antidiareic / *Antidiarrheal* (*anti-* + gr. *diarrhoia* = curgere prin toate părţile) Medicament care inhibă peristaltismul intestinal, utilizat în tratamentul diareii; scade frecvenţa şi intensitatea colicilor intestinale, reduce numărul scaunelor, normalizând tranzitul intestinal rapid, împiedicând, în consecinţă, diareea.

Antidisuric / *Antidysureic*. (*anti-* + gr. *dys* = dificil + acid uric) Mijloc terapeutic cu acţiune de prevenire sau de amendare a disuriei.

Antidiuretic / *Antidiuretic*. (*anti-* + gr. *diouretikos* = care favorizează urinarea, de la *diourein* = a urina) Substanţă care diminuează sau inhibă secreţia urinară. Principalele substanţe cu acţiune antidiuretică sunt: vasopresina, aldosteronul şi dezoxicorticosteronul. Vasopresina se utilizează în tratamentul diabetului insipid sau pentru a testa puterea de concentraţie a rinichiului.

Antidot / *Antidote*. (*anti-* + gr. *dotos* = dat sau lat. *antidotum* = antidot) Substanţă care împiedică efectele toxice sau neutralizează un toxic, în organism, printr-un mecanism fizic, chimic, biologic sau farmacologic. Poate acţiona oprind absorbţia toxicului (de ex. cărbune medicinal, substanţe mucilaginoase), prin combinaţie chimică cu toxicul pe care îl inactivează (ex.: tanin, substanţe chelatoare) sau printr-o acţiune contrară aceleia a toxicului (ex.: atropina în intoxicaţiile cu substanţe parasimpatomimetice).

Antidot homeopat / *Homeopathic antidote*. Sin. *Homeodot*. Medicament homeopatic destinat să atenueze reacţia excesivă prin administrarea unui alt (prim) medicament. Pentru a evita confuzia cu accepţiunea dopatică a termenului, Granier a propus înlocuirea prin cuvântul *homeodot*.

Antidot universal / *General (universal) antidote*. Antidot constituit din oxid de magneziu, tanin şi cărbune activ, cu acţiune neutralizantă, precipitantă şi adsorbantă.

Antidotul anticolinesterazei / *Anticholinesterase, antidote*. Medicament care reactivează enzima colinesterază după inactivarea ei de otrăvuri ca organofosfaţi (ex.: pralidoxima).

Antidromic / *Antidromic*. (gr. *antidromein* = a merge în direcţie opusă, de la *anti-* = contra + *dromos* = drum, cursă) Care se propagă în sens opus faţă de calea obişnuită.

Antieczematic / *Antieczematic*. (*anti-* + gr. *ekzema* = erupţie cutanată, din *ek* = în afară + gr. *zeinen* = a fierbe) Medicament topic care se utilizează în tratamentul leziunilor exudative cronice ale pielii.

Antiemetic / *Antiemetic*. Sin. *Antivomitiv* (*anti-* + gr. *emetikos*, lat. *emeticus, -a, -um* = înclinat spre vomă). Medicament cu acţiune la nivel central sau periferic, capabil să prevină sau să combată greţurile şi vărsăturile.

Antienzimă / *Antienzyme*. Sin. *Antiferment*. (*anti-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment, drojdie) Inhibitor enzimatic cu acţiune de neutralizare specifică. Ex. antienzimele pancreatice sunt folosite în tratamentul pancreatitelor acute, prin administrare i.v., au acţiune puternică, dar de scurtă durată.

Antiepileptic / *Antiepileptic drug*. Sin. *Anticonvulsivant* (*anti-* + gr. *epilepsia* = acces) (v.). Medicament care previne crizele de epilepsie, administrat profilactic (ex.: etosuximida).

Antiestrogen / *Antiestrogen*. (*anti-* + gr. *oistros* = impuls, dorinţă + gr. *gennan* = a produce) **1.** Care se opune acţiunii estrogenilor. **2.** Denumire generică pentru un grup de medicamente care inhibă acţiunea hormonilor estrogeni. Cel mai important este tamoxifenul, antagonist al acţiunii estrogenilor la nivelul receptorilor tisulari. Este utilizat în tratamentul cancerelor de sân dependente de estrogeni. Unii antiestrogeni sunt folosiţi pentru inducerea stimulării ovulaţiei, în caz de infertilitate, deoarece stimulează producţia de gonadotrofine.

Antifag / *Antiphage*. Sin. *Bacteriofag* (*anti-* + gr. *phagein* = a mânca). Component specific al unei bacterii, cu rolul de a distruge bacteriofagii.

Antifibrilant / *Antifibrilation*. (*anti-* + lat. *fibrilla, -ae* = fibrilă, din *fibra, -ae* = fibră) Medicament care împiedică producerea aritmiilor heterotrope (opreşte şi previne fibrilaţia cardiacă).

Antifibrinolitic / *Antifibrinolytic*. (*anti-* + lat. *fibra, -ae* = fibră + *-ină*; gr. *lyticos* = care distruge, de la gr. *lyein* = a distruge) Medicament care împiedică sau diminuează distrucţia (liza) patologică a fibrei sangvine. Sunt o clasă particulară de anticoagulante.

Antifilarian / *Antifilarial*. Medicament care omoară sau inhibă viermii patogeni din superfamilia *Filaroidea*, care seamănă cu un fir.

Antiflatulent / *Antiflatulent*. (*anti-* + lat. *flatus* = vânt, suflare) Medicament care reduce gazele intestinale, ex. simeticona.

Antiflogistic / *Antiphlogistic*. (*anti-* + gr. *phlogistos* = inflamabil, de la *phlox, phlogos* = flacără sau *phlagein* = a arde) Termen vechi, înlocuit cu *Antiinflamator* (v.).

Antifolic / *Folic acid antagonist*. Medicament antitumoral din clasa antimetaboliţilor, cu structură apropiată de aceea a acidului folic, acţionează prin inhibarea competitivă a sintezei acizilor nucleici, ca urmare a blocării dihidrofolat-reductazei, şi deci oprirea multiplicării celulelor tumorale. Pot fi utilizate ca antimitotice, antipaludice sau ca antibacteriene în asocieri cu unele sulfamide. Ex.: metotrexatul este utilizat ca medicament anticanceros şi antileucemic.

Antifungic / *Antifungal*. Sin. *Antimicotic, Fungicid* (*anti-* + lat. *fungus, -us* = ciupercă + lat. *caedo, -ere* = a ucide) (v.). Substanţă care omoară sau inhibă fungii patogeni, ex.: grizeofulvina.

Antigen / *Antigen*. (*anti-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă sau celulă străină organismului, care, la pătrunderea în corpul vertebratelor, induce producerea de anticorpi specifici sau de limfocite (imunocite) şi care interacţionează specific cu produşii răspunsului imun (molecule sau celule). Inducţia răspunsului imun se numeşte imunogenitate, iar reacţia specifică antigen-anticorp se numeşte antigenitate. Din punct de vedere structural, pot fi glico-, lipo- sau muco-proteine, proteine simple, complexe, proteinopolizaharidice, rareori poliholozide macromoleculare, lipide şi metaboliţi bacterieni – toxine: exo- şi endotoxine.

Antigeni de histocompatibilitate / *Major histocompatibility complex* (*MHC*). Se definesc ca molecule ale suprafeţei celulare şi care, datorită diferenţelor biochimice individuale sunt recunoscute de sistemul imunitar al unui organism cu un alotip diferit (cu o altă combinaţie de gene alele la situsul codificator). Diversitatea biochimică la nivel individual a acestor molecule stă la baza unicităţii biochimice a fiecărui individ uman şi este determinată de o diversitate genetică corespunzătoare. Deoarece se comportă ca antigene majore în organismul receptor de grefă, antigenele MHC se numesc şi antigene de transplantare.

Antigeni alogenici / *Allogenic antigens*. Antigeni care se găsesc la membri diferiţi genetic, ai aceleiaşi specii. Ex.: un transplant renal de la mamă la fiică se numeşte alogrefă sau homogrefă, deoarece conţine aceiaşi antigeni.

Antigeni autologi / *Autologous antigens*. Antigeni diferiţi ai aceluiaşi individ. Ex.: o grefă cutanată prelevată dintr-un loc şi depusă în alt loc al corpului individului; nu va fi rejectată deoarece nu este străină şi conţine antigeni autologi.

Antigenitate / *Anti-genicity*. (*anti-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Proprietatea unei substanţe de a induce formarea de anticorpi în organism şi de a reacţiona specific cu aceştia. **2.** Uneori, această proprietate este definită drept calitatea antigenului de a schimba comportamentul imunologic al organismului în care a fost introdus, prin crearea unei stări de toleranţă imunologică, şi în acest caz nu se generează anticorpi.

Antigerminativ / *Antigermination*. (*anti-* + lat. *germino, -are* = a încolţi, a da muguri) Substanţe care împiedică germinarea plantelor. Se folosesc pentru conservarea alimentelor. În ţara noastră este admisă numai folosirea esterului metilic al acidului alfa-naftilacetic, pentru a împiedica încolţirea cartofilor.

Antiglaucomatos / *Antiglaucoma agent, Miotic drug*. Sin. *Miotic* (*anti-* + gr. *glaukos* = opacitate a cristalinului, din gr. *glaukos*, lat. *gloucus* = albastru-verzui). Medicament care scade presiunea lichidului intraocular, utilizat pentru tratamentul glaucomului (ex.: metazolamida reduce formarea fluidului, iar izofluorofosfatul promovează drenajul fluidului lacrimal).

Antigonadotrofic / *Antigonadotropin*. (*anti-* + gr. *gone, -os* = urmaş, sământă genitală + gr. *trophe* = hrană, nutriţie + *-ic*) Care inhibă secreţia de hormon gonadotrop hipofizar sau care îi neutralizează efectul.

Antigutos / *Antigout drug*. (*anti-* + lat. *guta, -ae* = picătură, lacrimă, sin. cu lat. *humor* = umoare) Medicamente utilizate în tratamentul gutei. Se clasifică în trei grupe: a) inhibitoare ale sintezei de acid uric (ex.: allopurinol, acid orotic); b) care cresc excreţia de acid uric (substanţe uricozurice); c) antiinflamatoare utile şi în tratamentul crizei acute de gută (colchicină, fenilbutazonă şi glucocorticoizi).

Antihelmintic / *Anthelmintic*. Sin. *Vermifug* (*anti-* + gr. *helmins, -inthos* = vierme). Medicament care produce distrugerea şi/sau eliminarea viermilor paraziţi din intestin (ex.: Tiabendazol).

Antihemofilic / *Antihemophilic agent*. (*anti-* + gr. *haima, -atos* = sânge + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a iubi) Medicament care înlocuieşte factorul de coagulare a sângelui, absent în boala ereditară de hemofilie, numit şi factor antihemofilic.

Antihemolizină / *Antihemolysin.* (*anti-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *lysis* = distrucţie, de la *lyzein* = a distruge + *-ină*) Substanţă care neutralizează acţiunea unei hemolizine.

Antihemoragic / *Antihaemorrhagic, Anti-bleeding.* (*anti-* + lat. *haemorrhagia*, gr. *haimorrhagia*, de la *haima*, *-atos* = sânge + *rhegnynai* = a ţâşni, a izbucni) Substanţă care are proprietatea de a preveni sau a opri o hemoragie. V. şi *Coagulant.*

Antiherpetic / *Antiherpes agent.* (*anti-* + lat. *herpes*, *-etis*, gr. *herpes*, *-etos* = pecingine, ulcer malign, de la gr. *herpein* = a se târî) Medicament care inhibă replicarea virusului *Herpex simplex* utilizat pentru a trata herpesul, cu sediul în general în jurul gurii şi nasului, uneori la nivel genital.

Antihiperlipidemic / *Antihyperlipidemic.* (*anti-* + gr. *hyper* = mai mult + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Medicament care scade nivelul de colesterol şi lipide din plasmă.

Antihipertensiv / *Antihypertensive.* (*anti-* + gr. *hyper* = mai mult + lat. *tensus*, *-a*, *-um* = întins, încordat, de la *tendo*, *-ere* = a întinde, a încorda) Medicament capabil să normalizeze tensiunea arterială excesivă, fără a scădea tensiunea normală.

Antihipocalcemic / *Antihypocalcemic.* (*anti-* + gr. *hypo* = mai puţin + lat. *calix*, *calcis* = var + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Medicament care creşte nivelul calciului în sânge, utilizat în tratamentul hipocalcemiei (injecţie cu paratiroidă).

Antihipoglicemic / *Antihypoglycemic.* (*anti-* + gr. *hypo* = mai puţin + gr. *glykos* = dulce + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Medicament care creşte nivelul de glucoză în sânge, utilizat în tratamentul hipoglicemiei (ex.: glucagon).

Antihistaminic / *Antihistaminic.* (*anti-* + gr. *histos* = ţesut + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu; găsită în apropierea templului lui Jupiter, numit *Ammon*, în Libia, + *-ină*) Substanţă, medicament cu proprietatea de a neutraliza sau de a antagoniza competitiv histamina. Blochează receptorii histaminergici H_1 şi H_2, datorită asemănării structurale cu histamina, împiedicând fixarea acesteia pe receptori. Vezi Anti-H_1 şi anti H_2.

Antihormon / *Antihormone.* (*anti-* + gr. *hormon* = excitat, de la *hormaein* = a îndemna, a excita) Substanţă sau medicament care se opune efectelor unui hormon şi acţionează asupra organismului, ţesuturilor sau celulelor-ţintă (structurilor sensibile la hormonul respectiv).

Antiinfecţioase / *Antiinfective drugs.* (gr. *anti* = contra + fr. *infections*, de la lat. *infectus*, *-a*, *-um* = stricat, otrăvit) Medicamente cu acţiune antimicrobiană, antifungică sau antivirală. În această grupă sunt cuprinse: antisepticele, antibioticele sau chimioterapicele antivirale şi antifungice.

Antiinfecţios topic / *Antiinfective, topical.* Medicament care distruge sau inhibă microorganismele patogene şi este destinat să sterilizeze pielea şi rănile (ex. soluţia de iod – povidonă).

Antiinflamator / *Anti-inflammatory.* (*anti-* + lat. *inflammo*, *-are* = a da foc) **1.** Agent, substanţă, medicament care se opune inflamaţiei. **2.** Care combate inflamaţia. Corticosteroizii sunt antiinflamatoare steroidiene (abr. AIS), iar medicamentele cu alte structuri se numesc antiinflamatoare nesteroidiene (abr. AINS).

Antileishmanial / *Antileishmanial.* Medicament care distruge sau inhibă protozoarul patogen din genul *Leishmania.*

Antileprotic / *Antileprotic.* Medicament care distruge sau inhibă *Mycobacterium leprae*, agentul cauzal al leprei (ex.: dapsona).

Antiluetic / *Antysyphilitic.* Sin. *Antisifilitic* (*anti-* + lat. *lues*, *luis* = boală molipsitoare, flagel). Medicamente care distrug spirocheta *Treponema palidum*, ce produce boala contagioasă şi inoculabilă numită sifilis sau lues.

Antimalaric / *Antimalarial* (*anti-* + ital. *mala aria* = aer rău) Sin. *Antipaludic.* Medicament care distruge sau inhibă protozoarele din genul *Plasmodium* (*Plasmodium malariae*), agentul cauzal al malariei sau paludismului (ex.: clorochinul).

Antimaniacal / *Antimaniac.* (*anti-* + gr. *mania* = nebunie, furie) Medicament care suprimă faza de excitaţie (mania) a unei boli de psihoză acută (caracterizată prin accese de agitaţie psihomotorie), ex.: carbonatul de litiu.

Antimetabolit / *Antimetabolite.* Sin. *Analog metabolic* (*anti-* + gr. *metaballein* = a schimba). Substanţă care, datorită analogiei structurale cu anumiţi metaboliţi importanţi, poate fi inclusă în lanţul reacţiilor biochimice corespunzătoare, inhibându-le sau formând compuşi biologic ineficienţi. Ex.: sulfamidele, analogi structurali ai acidului folic, inhibă creşterea microorganismelor; alţii se utilizează ca antitumorali, ex.: fluorouracil, metotrexat şi mercaptopurine, metaboliţi care previn creşterea celulelor, interferând cu reacţiile enzimatice esenţiale pentru sinteza de acid nucleic. Efectele secundare ale antimetaboliţilor pot fi severe, incluzând tulburări ale globulelor roşii sangvine şi tulburări digestive. V. *Chemoterapie* şi *Medicamente citotoxice.*

Antimicotic / *Antimycotic.* Sin. *Antifungic* (*anti-* + gr. *mykos*, *myketos* = ciupercă). Substanţă, medicament care distruge ciupercile microscopice sau inhibă creşterea lor.

Antimicrobian / *Antimicrobial.* Sin. *Antibacterian* (*anti-* + gr. *mikros* = mic + gr. *bios* = viaţă) (v.).

Antimigrenos / *Antimigraine agent.* (*anti-* + fr. veche *migraigne*, din gr. *hemisus* = jumătate + gr. *kranion* = craniu) Medicament care reduce incidenţa sau severitatea cefaleelor (dureri de cap) vasculare ale migrenei.

Antimineralizante / *Anti-mineralizers.* Substanţe din produse de origine vegetală care au proprietatea de a se combina cu cationii metalici di- şi trivalenţi (calciu, fier, magneziu, cupru, zinc, plumb) formând compuşi insolubili, neabsorbabili de către organismul uman. Prin consumul acestor alimente se poate ajunge la carenţe nutriţionale determinate de utilizarea digestivă redusă a principiilor nutritive ingerate. Astfel sunt: acidul fitic din cereale, acidul oxalic din spanac, lobodă, cacao şi unele ciuperci.

Antimitotic / *Antimitotic.* Sin. *Anticanceros*, *Antineoplazic* (*anti-* + gr. *mitos* = filament). **1.** Agent care blochează mitoza. **2.** Medicament care împiedică diviziunea celulară şi creşterea; ex.: doxorubicina, procarbazina. Medicamentele utilizate pentru tratamentul cancerului sunt în principal antimitotice. Agenţii antimitotici au fost împărţiţi în trei grupe: *mitoclasici* / *mitoclassic* – care dezorganizează fusul celular (ex.: colchicina); *mitodepresivi* / *mitodepressing* – care inhibă intrarea nucleilor în profază (e. antipirina, izoniazida); *radiomimetici* / *radiomimetic* – care depolimerizează ADN-ul sau blochează sinteza lui (ex.: iperita, trietilenmelamina). V. *Antimetabolit*, *Medicament citotoxic.*

Antimoniu / *Antimony.* Sin. *Stibiu* (lat. *antimonium*, din gr. *aithmid* şi gr. *stimmi* = oxid de antimoniu, folosit pentru vopsirea sprâncenelor) Elementul cu simbolul Sb (stibiu) formează numeroase combinaţii otrăvitoare sau de interes medical.

Antimuscarinic / *Antimuscarinic.* (*anti-* + lat. *muscarius* = referitor la muşte, de la *musca*, *-ae* = muscă + *-ină*; muscarina este un alcaloid toxic din ciuperca *Amanita muscaria*) Medicament anticolinergic care inhibă simptomele mediate de receptorii acetilcolinei din organele viscerale (receptori muscarinici), ex. atropina.

Antimutagen / *Antimutagen.* (*anti-* + lat. *muto*, *-are* = a mişca din loc, a muta + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care fie reduce producţia spontană de mutaţii (ex. adenozina, guanozina şi inozina), fie previne sau inversează acţiunea unui mutagen.

Antineoplazic / *Antineoplastic.* Sin. *Antimitotic*, *Anticanceros* (*anti-* + gr. *neos* = nou + gr. *plasis* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) (v.). Medicament care atacă celulele maligne (neoplazice) din corp.

Antineuretic / *Antineuretic, antibed-wetting*. (*anti-* + *enurezis*, de la gr. *enourein* = a goli vezica de urină, din *en* = în + gr. *ouresis* = urinare şi *ourein* = a urina) Medicament utilizat în tratamentul enurezisului (emisie involuntară de urină la copiii cu vârsta peste 3 ani, în general în timpul somnului) – ex.: imipramina.

Antinicotinic / *Antinicotinic*. (*anti-* + *nicotină*, alcaloid de la numele lui Jean Nicot de Villemain 1530-1600, care a trimis tutun din America reginei Caterina de Medici a Franţei, în 1560, + *-ină*) Agent chimic cu acţiune de blocare a efectelor nicotinice (ganglionare) ale substanţelor colinergice. Antagonist faţă de acidul nicotinic.

Antioxidant / *Antioxidant*. (*anti-* + gr. *oxys* = acru, oxigen) **1.** Inhibitor al proceselor oxidative. **2.** Substanţă farmaceutică auxiliară utilizată în produsele farmaceutice pentru a proteja (întârzia) degradarea unei substanţe active, cauzată de oxidarea acesteia. Antioxidanţii se împart în trei grupe: agenţi reducători (uşor oxidabili), captatori de radicali (antioxigen) şi sinergici (v.). **3.** O serie de astfel de substanţe sunt utilizate pentru conservarea alimentelor şi pentru a împiedica deteriorarea cauciucului, a maselor plastice. Acţiunea unora dintre ele se bazează pe îndepărtarea radicalilor liberi de oxigen. Printre substanţele antioxidante naturale care au această capacitate se numără vitamina E şi betacarotenul; acestea protejează celulele de acţiunea nocivă a substanţelor străine, cum ar fi toxinele şi poluanţii. **4.** În domeniul alimentar, substanţă auxiliară care prelungeşte perioada de păstrare a alimentelor prin protejare împotriva oxidării, a degradărilor provocate de contactul cu oxigenul atmosferic, ex.: autooxidarea (râncezirea) grăsimilor, schimbarea culorii fructelor şi legumelor prelucrate.

Antioxidanţi captatori de radical / *Antioxigen agents*. Substanţe cu grupări fenolice, frânate steric, în molecula lor, care transportă uşor radicalii de hidrogen la produsele intermediare, cu caracter de radicali (radicali liberi de oxigen), rezultaţi din oxidarea compuşilor organici, ceea ce conduce la formarea unor radicali mai stabili şi, prin aceasta, întrerupe reacţia oxidativă a catenei. Ex.: tocoferolii (vitamina E), acidul nordihidroguajaretic (NDGA), butilhidroxianisolul (BHA), butilhidroxitoluenul (BHT), esterii acidului galic (progaline).

Antioxidanţi cu acţiune sinergică / *Synergic action antioxidants*. Substanţe fără acţiune oxidantă proprie, dar care potenţează şi prelungesc acţiunea unui antioxidant, fie prin regenerarea moleculei acestuia, fie prin complexarea urmelor de metale grele (în acest caz, se numesc agenţi chelatanţi), prin descompunerea peroxizilor, ca faze intermediare ale oxidării sau prin ajustarea unei valori de pH, care frânează oxidarea. Ex.: acizii ascorbic, citric, tartric, maleic, adipic cu acţiune sinergică faţă de antioxidanţii de tip fenolic.

Antioxidanţi cu potenţial redox uşor scăzut / *Low redox potential antioxidants*. Substanţe uşor oxidabile utilizate în sistemele apoase. Au potenţial redox scăzut, reacţionează mai uşor şi mai repede cu oxigenul decât substanţa care urmează a fi protejată (mecanism competitiv). Simultan, agentul oxidant acţionează ca donor de protoni şi, astfel, ca stabilizant. Ex.: acidul ascorbic, sulfiţi, bisulfiţi, sulful, tioureea, cisteina, metionina, romgalita.

Antipaludic / *Antipaludian*. Sin. *Antimalaric* (*anti-* + lat. *palus, -udis* = mlaştină). Medicament utilizat în profilaxia sau în tratamentul curativ al paludismului. Se divid în două grupe: schizonticide şi gametocide. Unele antipaludice exercită şi un efect antiinflamator, cu acţiune lentă, fiind utilizate în tratamentul unor boli reumatismale.

Antiparazitar / *Antiparasitic*. Sin. *Paraziticid* (*anti-* + lat. *parasitus, -a, -um*, gr. *parasitos* = musafir nechemat la masă, din gr. *para* = lângă + gr. *sitos* = mâncare). Medicament care distruge artropode parazite, helminţi, protozoare (ex.: lindan pentru scabie, tiabendazol pentru viermi intestinali, metronidazol pentru dizenteria amibiană).

Antiparkinsonian / *Antiparkinsonian*. Sin. *Antidyskinetic* (*anti-* + James Apotheker Parkinson (1755-1824), medic englez). Medicament utilizat în tratamentul maladiei Parkinson, care diminuează rigiditatea şi tremurăturile caracteristice acesteia. Ex.: medicamentele anticolinergice (simpatomimetice) şi substituenţi de dopamină (L-dopa, asociată cu un inhibitor al dopa-decarboxilazei, amantadina şi bromocriptina).

Antiperistaltic / *Antiperistaltic*. (*anti-* + gr. *peristaltikos* = care are proprietatea de a se contracta, de la *peristellein* = a comprima, din *peri* = în jurul + *stalsis* = comprimare, contracţie) Medicament care inhibă motilitatea intestinală; medicament antidiareic.

Antiperistaltism / *Antiperistalsis*. (*anti-* + gr. *peristaltikos* = care are proprietatea de a se contracta, de la *peristellein* = a comprima, din *peri* = în jurul + *stalsis* = contracţie, comprimare + *-ism*) Inversarea sensului de producere a peristaltismului, contracţiile producându-se spre tractul digestiv superior. Antiperistaltismul duodenal este însoţit de vomă, dar, la nivelul colonului ascendent, este un fenomen normal.

Antiperspirant / *Antiperspirant*. (*anti-* + lat. *per* = prin + *spiro, -are* = a sufla) Preparat cosmetic ce diminuează eliminarea excesivă de transpiraţie (perspiraţie sensibilă).

Antipiretic / *Antipyretic*. Sin. *Febrifug, Antitermic* (*anti-* + gr. *pyretikos* = febril, de la *pyressein* = a avea febră). **1.** Care previne sau combate febra. **2.** Medicament capabil să scadă, la valorile normale, temperatura crescută din cadrul sindromului febril, acţionând predominant prin mecanism central.

Antipirimidinic / *Pyrimidine antagonist*. Agent chimic antineoplazic din grupul antimetaboliţilor, ce acţionează prin împiedicarea formării de baze pirimidinice, care intră în structura acizilor nucleici. Ex. fluorouracil.

Antiplachetar / *Antiplatelet*. (*anti-* + fr. *plaquette*, din oland. *plaken* = a cârpi, a petici) **1.** Substanţă sau factor care se opune acţiunii plachetelor sangvine. **2.** Medicament cu această proprietate, ex.: aspirină, dipiridamol, ticlopidină. V. şi *Antiagregant plachetar, Receptor plachetar*.

Antiplasmină / *Antiplasmin*. Sin. *Antifibrinolizină* (*anti-* + gr. *plasma* = obiect modelat + *-ină*). Enzimă sangvină care, în cursul coagulării normale, se opune disoluţiei cheagului. Fibrina se poate opune acestei acţiuni.

Antipode / *Antipodals*. (*anti-* + gr. *pous, podos* = picior) Cele trei celule situate la polul şalazal, care formează aparatul antipodial al sacului embrionar la angiosperme.

Antiprotează / *Antiprotease*. (*anti-* + gr. *protos* = primul + *-ază*) Peptid sau proteină care blochează reacţia de hidroliză a legăturilor peptidice, catalizată de protează. Antiproteazele dirijate împotriva virusului HIV sunt utilizate ca medicament. Ex: indinavir, ritonavir.

Antiprotozoar / *Antiprotozoal*. Medicament care distruge sau inhibă protozoarele patogene.

Antiprotrombină / *Antiprothrombin*. (*anti-* + gr. lat. *pro* = înainte + gr. *thrombos* = cheag + *-ină*) Anticoagulant care întârzie sau inhibă conversia protrombinei în trombină. Antitromboplastina naturală acţionează indirect ca antiprotrombină. Substanţele sintetice din grupa dicumarinei au acţiune directă.

Antipruriginos / *Antipruritic*. (*anti-* + lat. *prurigo, -inis* = mâncărime) Substanţă care înlătură senzaţia de mâncărime şi scărpinatul, evitând astfel producerea de zgârieturi şi suprainfectarea.

Antipsihotic / *Antipsychotic, Neuroleptic*. Sin. *Neuroleptic* (v.). (*anti-* + gr. *psykhe* = suflet) Medicament utilizat contra manifestărilor tulburărilor mentale (psihoze), în special schizofrenia.

Antipsoriatic / *Antipsoriasis, Antipsoriatic* (*anti-* + gr. *psoriasis* = mâncărime, erupţie datorată râiei, de la gr. *psora* = râie). Substanţă care este susceptibilă de a modifica favorabil leziunile eritematoase şi pruritul, ce caracterizează dermatoza frecventă, de cauză necunoscută, cu evoluţie cronică şi recidivantă, numită psoriazis.

Antipsoric / *Antipsoriatic*. (*anti-* + *psoră* = nume generic din homeopatie) Medicament susceptibil de a modifica favorabil „terenul psoric" (homeopatie). V. *Psora*.

Antipurinic / *Purine antagonist* (*anti-* + purină) Agent chimic antineoplazic din grupul antimetaboliţilor care acţionează prin inhibarea sintezei bazelor purinice. Antipurina de bază este mercaptopurina, utilizată şi ca imunodepresor.

Antirabic / *Antirabic*. (*anti-* + lat. *rabies* = turbare, furie) Substanţă care tratează rabia (turbarea), ex.: vaccin antirabic.

Antirahitic / *Antirachitic*, *Antirickets*. (*anti-* + gr. *rhakhitis* = inflamaţie a coloanei vertebrale, de la *rhakis* = coloană vertebrală) Medicament cu activitate ca a vitaminei D utilizat în deficitul de vitamina D şi rahitism (ex.: colecalciferolul).

Antiretroviral / *Antiretroviral*. (*anti-* + lat. *retro* = înapoi + *virus*, *-i* = venin, otravă + *-al*) **1.** Care se opune retrovirusurilor. **2.** Substanţă prescrisă în infecţia cu HIV; substanţe inhibitoare ale transcriptazei inverse sau antiproteazei.

Antireumatic / *Antirheumatic agent*, *Antirheumatism*. (*anti-* + lat. *rheumatismus*, *-i*, gr. *rheumatismos* = curgerea secreţiilor, de la *rheuma*, *-atos* = curgere, curent şi *rhein* = a curge) Medicament antiinflamator utilizat în tratamentul artritelor şi bolilor reumatoide (ex. indometacinul), care alină semnele şi simptomele, durerea şi tumefacţia la nivelul aparatului locomotor. Aceste medicamente mai sunt cunoscute ca modificatoare ale bolii reumatice / *Disease-modifying antirheumatic drugs*, abr. DMARD.

Antirickettsial / *Antirickettsial*. Medicament care omoară sau inhibă microorganisme patologice din genul *Rickettsia* (ex.: cloramfenicol).

Antiscabios / *Antiscabious*. Sin. *Scabicid*, *Acaricid* (*anti-* + lat. *scabious*, *-a*, *-um* = aspru, râios, de la *scabies*, *-ei* = asprime, râie, mâncărime). Medicament utilizat în tratamentul scabiei (râiei), produsă de acarianul *Sarcoptes scabiei*.

Antischistosomial / *Antischistosomal*. Medicament care distruge sau inhibă microorganisme patologice din genul *Schistosoma*.

Antiscorbutic / *Antiscorbutic*. (*anti-* + lat. medievală *scorbutus*, din suedeză, *skyrbjugr*, de la *skyyr* = lapte prins + *bjugr* = edem – datorită edemelor care apăreau la marinarii ce consumau cantităţi mari de lapte prins, prin intermediul cuvântului olandez *scheurbuik*) Medicament cu activitate de vitamina C, utilizat în tratamentul deficienţei vitaminei C, numită scorbut (ex.: acidul ascorbic).

Antiseboreic / *Antiseborrheic*. (*anti-* + lat. *sebum* = seu + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Medicament care este folosit în controlul dermatitei seboreice (mătreaţa).

Antisecretor / *Antisecretory drug*. (*anti-* + lat. *secretio*, *-onis* = separare, desfacere în părţi sau *secretus*, *-a*, *-um* = ascuns) Medicament care reduce viteza de secreţie a unui fluid din corp, uzual reduce secreţia acidă din stomac. Sunt incluse substanţele anticolinergice (parasimpatolitice), antagonişti H_2 (antihistamina) şi inhibitori ai pompei de protoni.

Antisepsie / *Antisepsis*. (*anti-* + gr. *sepsis* = infecţie, putrefacţie) Ansamblu de metode fizice sau chimice (substanţe antiseptice) prin care se urmăreşte distrugerea germenilor patogeni: microbieni, virali, fungici), care infectează organismele vii sau obiectele. Este o operaţie cu rezultat momentan, o metodă curativă. V. şi *Asepsie*, *Sterilizare*.

Antiseptic / *Antiseptic*. (*anti-* + gr. *septikos* = putrezit, infectat) **1.** Substanţă chimică utilizată în anumite concentraţii pentru a realiza antisepsia, cu acţiune bacteriostatică sau bactericidă. Se aplică pe ţesuturile vii: tegumente şi mucoase ale organismului. **2.** Termenul se aplică şi pentru unele medicamente administrate pe cale orală, care sunt destinate tratării unor infecţii digestive sau urinare. **3.** Substanţe adăugate în alimente şi medicamente pentru a realiza o decontaminare, fără a determina o sterilizare perfectă; acţionează doar asupra formelor vegetative ale bacteriilor, nu şi asupra sporilor.

Antiseptizare / *Antiseptization*. Metodă de distrugere (omorâre) a microbilor aflaţi în formă vegetativă în învelişurile organismului sau în plăgi. Se realizează cu substanţe antiseptice, care, în doze active, sunt netoxice pentru om.

Antiser / *Antiserum*. Sin. *Imunoser*, *Imunizant* (*anti-* + lat. *serum* = zer). Ser sangvin de origine animală sau umană care conţine anticorpi specifici unui antigen determinat, obţinut prin inocularea acestui antigen. Poate fi utilizat pentru imunizare pasivă (adică prin introducerea de anticorpi deja produşi, într-un alt organism, pentru apărarea împotriva unei boli cu risc imediat). Se mai numeşte şi *ser imunizant*. Poate fi utilizat şi în laborator pentru identificarea sau dozarea unui antigen necunoscut (ex.: radioimunizare).

Antisialagog / *Antisialagogue*. Sin. *Antisialic* (*anti-* + gr. *sialon* = salivă + gr. *agogos* = care conduce spre eliminare). Care opreşte sau micşorează secreţia salivară.

Antisicotic / *Antisicotic*. (*anti-* + termenul homeopat *sicoză*, din gr. *sykon* = smochină + *-oză*) Medicament homeopat susceptibil de a modifica favorabil „terenul sicotic". V. *Sicoză*.

Antisocial / *Antisocial*. (*anti-* + lat. *socius*, *-ia*, *-ium* = comun, asociat, aliat + *-al*) Termen care descrie o boală de personalitate, caracterizată prin răceală faţă de alţii, iresponsabilitate, violenţă, dispreţ faţă de regulile societăţii şi incapacitate de a menţine relaţii durabile cu alte persoane.

Antispasmodic / *Antispasmadic*. Sin. *Spasmolitic* (v.). *Antispastic* (*anti-* + lat. *spasticus*, *-a*, *-um*; gr. *spastikos* = care strânge înăuntru, din gr. *span* = a trage).

Antispastic / *Spasmolytic*. Sin. *Spasmolitic*, *Antispasmodic* (*anti-* + gr. *spastikos*, lat. *spasticum* = care trage înăuntru, de la gr. *span* = a trage sau gr. *spasmos* = spasm). Medicament sau factor fizic care diminuează sau previne spasmul (contractarea muşchilor netezi), produs de cauze diferite, reducând la normal tonusul sau producând relaxarea acestor muşchi. Termenul *antispastic* sugerează o acţiune preventivă, iar spasmolitic, una curativă. Corespunzător celor două mecanisme implicate în contractura muşchilor netezi, există două grupe de substanţe antispastice: neurotrope şi musculotrope.

Antispastic musculotrop / *Musculotropic antispastic*. Sin. *Miotrop* (*anti-* + gr. *spasmos* = spasm + lat. *musuculus*, *-i* = muşchi + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce). Medicament care acţionează direct asupra miofibrilelor. Papaverina este alcaloidul tip cu acţiune musculotropă.

Antispastic neurotrop / *Neurotropic antispastic*. (*anti-* + gr. *spasmos* = spasm + gr. *neuron* = nerv + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Substanţă, medicament anticolinergic care acţionează prin blocarea receptorilor muscarinici din sinapsele neuroefectoare parasimpatice. Atropina este un alcaloid cu acţiune antispastică neurotropică tipică.

Antispumant / *Antifoaming*. (*anti-* + lat. *spuma*, *-ae* = spumă, din *spumo*, *-are* = a face spumă) Substanţă farmaceutică auxiliară sau amestec de substanţe utilizate pentru prepararea unor forme farmaceutice lichide (siropuri, emulsii, suspensii etc.), cu rolul de a îndepărta sau de a distruge spuma. Ex.: alcoolii izoamilic, octilic şi dodecilic, silicona (simeticona).

Antistatic / *Antistatic*. (*anti-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţă farmaceutică auxiliară care împiedică sau limitează apariţia electricităţii statice la suprafaţa unui corp. Se utilizează la fabricarea comprimatelor, în scopul de a înlătura sau micşora efectul sarcinilor electrostatice la suprafaţa unui amestec de pulberi.

Antistreptolizină O / *Antistreptolysin O*. (*anti-* + gr. *streptos* = răsucit + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge + *-ină*; litera O provine din engl. *oxygen-labile*) Anticorp elaborat de organism în evoluţia infecţiilor cu streptococi (A, C şi G), care conţin antigenul corespondent – streptolizina. Abr. ASLO şi test ASLO. (Nivelul normal este sub 200 unităţi/mL ser).

Antisudorific / *Anti-sudorific*, *Antiperspirant*. Sin. *Antidiaforetic* (*anti-* + lat. *sudor*, *-is* = sudoare, transpiraţie). Substanţă sau produs folosit contra transpiraţiei, opreşte sau micşorează sudoraţia.

Antitermic / *Antifebrile*, *Antithermal*. Sin. *Antipiretic*, *Antifebril* (*anti-* + gr. *thermos* = cald, de la *therme* = căldură) (v.).

Antitireotrop / *Antithireotropic*. (*anti-* + gr. *thyreos* = scut, tiroidă + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Factor care împiedică acţiunea hormonului tireotrop sau secretarea acestui hormon.

Antitiroidian / *Antithyroid agent*. Sin *Tireotoxic* (*anti-* + gr. *thyreos* = scut, pavăză + gr. *eidos* = formă). **1.** Factor care inhibă funcţia sau proliferarea ţesutului tiroidian. **2.** Care se opune acţiunii hormonilor tiroidieni. **3.** Substanţă care împiedică formarea hormonilor tiroidieni. Antitiroidienele naturale se găsesc în unele legume şi sunt factori guşogeni (ex.: tiocianaţii), iar cele sintetice, derivaţi de tiouracil, de imidazol, se utilizează în tratamentul hipertiroidiilor.

Antitixotropie / *Antithixotropics*. (*anti-* + gr. *thix*, *-is* = acţiunea de a atinge uşor + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Fenomen opus tixotropiei, care corespunde unei modificări dependente de timp, la o solicitare redusă de forfecare şi care decurge dintr-o comportare dilatantă la curgere şi prin reopexie (v.). Ex.: esterii acidului polimetacrilic au o bună capacitate de suspendare (suspensii de uz topic).

Antitoxic / *Antitoxic*. (*anti-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la gr. *toxon* = săgeată) Care acţionează contra unei toxine, ex. ser antitoxic.

Antitoxină / *Antitoxin*. Sin. *Anticorp antitoxic* (*anti-* + gr. *toxikon* = toxină). Anticorp a cărui producere este indusă de prezenţa unei toxine bacteriene în organism.

Antitrihomonazic / *Anti-Trychomonas* (*anti-* t lat. *Trichomonas vaginalis*, din clasa protozoarelor care parazitează căile genito-urinare şi produce vaginite şi uretrite. La femei se manifestă prin scurgere vaginală abundentă, spumoasă, de culoare alb-verzuie, cu senzaţie de arsură şi prurit). Se utilizează medicamente ce distrug protozoarele.

Antitripsină / *Antitrypsin*. Substanţă formată în ficat şi inhibantă a diverselor proteaze ca tripsina şi elastaza.

Antitrombină / *Antithrombin*. (*anti-* + *thrombos* = cheag + *-ină*) Substanţă care inhibă sau neutralizează acţiunea trombinei, astfel încât sângele nu se mai poate coagula.

Antitromboplastină / *Antithromboplastine*. (*anti-* + gr. *thrombos* = cheag + gr. *plastos* = modelat, din *plassein* = a modela + *-ină*) Inhibitor natural al coagulării sangvine (tisulară sau plasmatică, cea de-a doua este considerată de unii autori drept cauza defectului de coagulare în hemofilie).

Antitrombotic / *Antithrombotic*. (*anti-* + gr. *thrombos* = cheag) **1.** Care se opune procesului de tromboză. **2.** Medicament cu această acţiune; se cunosc şi anticoagulantele orale, a. indirecte (heparina) şi directe (hirudina), ca şi medicamentele antiplachetare.

Antituberculos / *Antituberculotic*. (*anti-* + lat. *tuberculum*, *-i* = umflătură mică) **1.** Care se opune dezvoltării tuberculozei, ex.: vaccin BCG (Bacil Calmette-Guérin). **2.** Medicament care acţionează împotriva bacilului Koch. Principalele medicamente sunt: izoniazida, rifampicina, etambutolul, pirazinamida, etionamida şi streptomicina.

Antitusiv / *Antitussive*. (*anti-* + lat. *tussis*, *-is* = tuse) Medicament care suprimă tusea, posibil prin reducerea activităţii centrului nervos al tusei din creier şi depresant al respiraţiei, ex.: dextrometorfan. Unele medicamente analgezice au acţiune antitusivă: codeina, diacetilmorfina (heroina), dionina şi metadona.

Anti-UV / *Anti UV*. Substanţă în general organică, susceptibilă în doze mici de a absorbi o parte din razele spectrului ultraviolet, utilizând energia sa şi permiţând astfel protecţia produsului faţă de lumină.

Antiulceros / *Antiulcerative*. (*anti-* + lat. *ulcus*, *-eris* = rană) **1.** Care se opune ulcerului (în general cu referire la ulcerul gastroduodenal). **2.** Medicament cu această proprietate: antihistaminicele H_2 şi inhibitorii pompei gastrice de protoni (omeprazol) sunt cele mai moderne.

Antivenerian / *Antivenereal*. (*anti-* + lat. *venerius*, *-a*, *-um*, de la *Venus*, *-eris* = zeiţa dragostei) Medicament utilizat în tratamentul maladiilor venerice (transmise prin contact sexual).

Antivenin / *Antivenin*, *Antivenom*. (*anti-* + lat. *venenum*, *-i* = otravă) Ser care conţine anticorpi specifici, induşi prin pătrunderea în organism a veninului sau a anaveninului (conţine antitoxine specifice), capabil să neutralizeze acţiunea toxică a primului şi să reacţioneze specific cu ambele substanţe (îndeosebi de la şerpi veninoşi, vipere sau insecte). El provine, de obicei, de la cai, hiperimunizaţi împotriva veninului.

Antiveninos / *Antivenomous*. Care se opune acţiunii veninului.

Antiviral / *Antiviral drug*. (*anti-* + lat. *virus*, *-i* = otravă, infecţie) Substanţă, de obicei, de origine naturală, semisintetică sau sintetică, cu efecte nocive faţă de virusuri; ex.: aciclovir, amantadină, azitotimidină, interferon, dideoxicitidină, ganciclovir, vidarabină, foscarnet ş.a.

Antivitamină K / *Oral anticoagulants*. Sin *Anticoagulante orale* (*anti-* + lat. *vita*, *-ae* = viaţă + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, în Libia + *-ină*; K. din germ. *koagulation* = coagulare). Medicament care se opune acţiunii vitaminei K, întârziind coagularea sângelui; în prezenţa acesteia, ficatul nu sintetizează protrombina. Se utilizează pentru a preveni emboliile, ex.: după intervenţie chirurgicală sau infarct al miocardului.

Antivitamine / *Antivitamins*. (*anti-* + lat. *vita*, *-ae* = viaţă + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Substanţe care, în anumite condiţii, pot diminua sau suprima activitatea unei vitamine, acţionând prin competiţie. Pot fi de două tipuri: 1. analogi structurali, compuşi asemănători structural cu vitaminele, dar fără a avea acţiunea lor biologică; 2. heterologi structurali, substanţe care nu au nici o asemănare structurală cu vitaminele, dar le pot inactiva. Ex.: antivitaminele K sunt anticoagulante orale care inhibă o gama-carboxilază microzomală hepatică determinând sinteza de factori II, VII, IX, X ai coagulării incapabilă să fixeze calciul. Substanţe care pot bloca unele vitamine sau pot antagoniza acţiunea acestora; ingerate odată cu alimentele în care sunt prezente, antivitaminele pot provoca avitaminoze. Cele mai cunoscute sunt: lipooxidazele, citralul, dicumarolul, tiaminaza, ascorbic-oxidaza, antagonişti ai vitaminei C, avidina, linatina, compuşi antivitamina E etc.

Antivomitiv / *Antiemetic*, *Anticonseant*. Sin. *Antiemetic* (*anti-* + lat. *vomito*, *-are* = a vărsa, a vomita). Medicamente care împiedică voma, acţionând fie la nivelul formaţiunilor centrale, care comandă acest act, fie la nivelul mucoasei gastrice iritate, din grupele antihistaminicelor şi anticolinergicelor; sunt eficiente şi în alte tulburări, ca răul de mişcare (transport) şi vertij, ex.: scopolamina.

Antixenic / *Antixenic*. (*anti-* + gr. *xenos* = străin) Care se opune substanţelor străine organismului.

Antociani / *Anthocyans*. (gr. *anthos* = floare + *kyanos* = albastru-închis) Pigmenţi de natură glicozidică ce dau culoarea roşie-albastră a florilor, fructelor, frunzelor şi tegumentelor seminţelor, caracterizaţi ca derivaţi de benzopiriliu, ca urmare a formării cationului de piroxoniu (ex.: cianidina, delfinidina, pelargonidina). Aceştia îşi modifică culoarea în funcţie de pH-ul sucului vacuolar (roşu în mediu acid şi albastru în mediu bazic). V. *E 163*.

Antodiu / *Anthodium*. Sin. *Calatidiu*. (gr. *anthos* = floare + *eidos* = formă, asemănător) Inflorescenţă racemoasă de forma unui disc, rezultată dintr-o grupare de flori sau inflorescenţe sesile înghesuite (ex.: la *Asteraceae*).

Antofite / *Antophytes*. Sin. *Fanerogame* (gr. *anthos* = floare + *phyton* = plantă). Totalitatea plantelor cu flori (ex.: *Gymnospermatophyta*, *Angiospermatophyta*).

Antr-, Antro-, / *Antr-*, *Antro-*. (gr. *antron*, lat. *antrum*, *-i* = cavitate, peşteră, antru mastoidian, gastric). Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o cavitate.

Antrac-, Antri- / *Anthrac-*, *Anthri-*. (gr. *anthrax*, *-akos* = cărbune) Element ce introduce în termeni referirea la carbon.

Antracen / *Anthracene*. (gr. *anthrax*, *-akos* = cărbune) Hidrocarbură policiclică, $C_{13}H_{10}$, extrasă din gudronul de huilă.

Antrachinonă / *Anthrachinone*. Compus din gudronul de huilă, derivat din antracen, folosit pentru prepararea de coloranţi.

Antracicline / *Antracyclyns*. Grup de antibiotice anticanceroase, fiind cele mai importante şi studiate substanţe antitumorale naturale. Prima aprobată clinic a fost doxorubicina, care a intrat pe piaţă în SUA, în 1974. Antraciclinele naturale au fost izolate din specii de *Streptomyces* şi *Actinomandura*. Iniţial, au fost izolate, în 1950, de H. Brockmann şi K. Bauer, din tulpini de *Streptomyces purpurascens* (microorganism teluric, din solurile de lângă Göttingen), iar în 1958, cercetătorii de la Pharmacia Upjohn au izolat din mostra de pământ din regiunea Puglia, Italia, microorganismul *Streptomyces peucetius*. Concomitent, Dubost şi cei de la Rhône-Poulenc au obţinut daunorubicina din tulpini de *Streptomyces coeruleorubidus*, din probe de pământ din Franţa. Cele mai importante sunt: daunorubicina, nogalamicina, doxorubicina, aclacinomicina A, carmiomicina şi baumicinele A, B, C. Toate sunt glicozide ale antraciclinonei (aglicon), ce conţine cromoforul antrachinonă, cu o catenă laterală hidrocarbonată în poziţia C9, ca tetraciclinele.

Antracoid / *Anthracoid*. (*antrac-* + gr. *eidos* = formă) **1.** Care are culoarea cărbunelui, ex.: tumoră antracoidă. **2.** Care se aseamănă cu antraxul, ex.: furuncul antracoid.

Antracosilicoză / *Anthrasilicosis*. (*antrac-* + lat. *silex*, *-icis* = piatră tare, granit + *-oză*) Pneumoconioză profesională provocată de inhalarea pulberilor mixte, ce conţin cărbune şi dioxid de carbon, care se infiltrează în plămâni şi determină apariţia de leziuni fibronodulare.

Antracoză / *Anthracosis*. (*antrac-* + *-oză*) Pneumoconioză provocată de inhalarea prelungită a prafului de cărbune, care determină leziuni fibropigmentare difuze, pulmonare şi gangliolimfatice, rareori splenice.

Antraderivaţi / *Antraderivatives*. Sin. *Derivaţi de antracen*. Glicozidele derivaţilor fenolici ai antracenului; prezintă importanţă terapeutică numai derivaţii hidroxilaţi în poziţiile 1,8 ale antrachinonei şi derivaţii hidroxilaţi ai produşilor de reducere.

Antramicine / *Anthramycins*. Antibiotice anticanceroase ce cuprind în particular: adriamicina şi doxorubicina, derivaţi ai antrachinonei.

Antrax / *Anthrax*, *Charbon*. Zooantroponoză transmisă la om prin consumul de alimente (lapte, carne) contaminate cu *Bacillus anthracis*. Bacilii străbat mucoasa orală, ajung în ganglionii cervicali sau submaxilari, unde se multiplică şi produc toxine. Manifestări clinice: febră, dureri abdominale, diaree sangvinolentă, stare toxică, aspect de abdomen acut, cu evoluţie ce poate fi dramatică.

Antrenament / *Training*. (gr. *entreinement*, din lat. *traheo*, *-ere* = a trage cu forţa, a târî) **1.** Proces de întărire a organismului şi ameliorare a capacităţii de muncă, consecutiv modificărilor funcţionale şi structurale care au loc în corp sub influenţa exerciţiului şi a efortului crescut progresiv. **2.** Exerciţiu sistematic în vederea dezvoltării fizice sau a realizării unei performanţe sportive. **3.** Adoptare prin repetare şi practică, în vederea atingerii unui scop anumit: antrenament articular, autogen, mecanic, muscular, sportiv.

Antrenament autogen / *Autogenous training*. Metoda psihoterapeutică recomandată în diferite forme de nevroză; constă în exerciţii de autosugestie în stare de relaxare psihomotorie. Se utilizează frecvent expresia *training autogen*.

Antrenare cu vapori / *Steam vaporization*. (fr. *entrain* = mişcare vie; de la *entrainer* = a trage, a târî + lat. *vapor*, *-oris* = abur). Metodă de separare a unui component volatil (dintr-un amestec, produs vegetal), la o temperatură mai joasă decât temperatura sa normală de fierbere, prin reducerea presiunii parţiale de vapori cu ajutorul vaporilor de apă. Se aplică pentru principiile active care pot suferi degradări prin distilare la temperatura normală de fierbere.

Antrenor / *Trainer*. (fr. *entrain* = mişcare vie) În radiofarmacie, izotop stabil al unui element radioactiv, adăugat unui produs radiofarmaceutic (formula sa chimică fiind aceeaşi cu a izotopului activ). Rolul său este de diluant, care facilitează administrarea produsului.

Antropo-, -antropic / *Anthropo-*, *-anthropia*. (gr. *anthropos* = om) Rădăcină care introduce în termenii compuşi referirea la om.

Antropofilie / *Anthropophilia*. (*antropo-* + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a iubi) Tendinţa anumitor insecte de a înţepa omul.

Antropogeneză / *Anthropogenesis*. (*antropo-* + gr. *gennan* = a produce) Procesul apariţiei şi dezvoltării omului. Factorul principal a fost dezvoltarea creierului, iar mersul biped a contribuit la atenuarea caracterelor animalice.

Antropogenic / *Anthropogenic*. (*antropo-* + gr. *genesis* = naştere) Generat de om.

Antropogenie / *Anthropogeny*. (*antropo-* + gr. *genesis* = naştere) Ştiinţă care studiază originea şi evoluţia hominidelor.

Antropologie / *Antropology*. (*antropo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază originea, evoluţia şi variabilitatea biologică a omului, în relaţie cu mediul înconjurător şi social-cultural.

Antropometrie / *Anthropometry*. (*antropo-* + gr. *metron* = măsură) Ansamblu de tehnici utilizate pentru măsurarea diferitelor componente ale corpului uman.

Antropomorfism / *Anthropomorphism*. (*antropo-* + gr. *morphe* = formă + *-ism*) Concepţie care atribuie unor fiinţe, lucruri sau procese, forme şi însuşiri omeneşti. Reversul este zoomorfismul.

Antru / *Antrum*. (*antr-*) Cavitate naturală, osoasă sau viscerală (ex.: antrul mastoidian, antrul piloric sau pilor).

Anual / *Annual*. (lat. *annualis*, *-e*; *annuus*, *-a*, *-um* = anual) Plante care germinează, fructifică şi mor în decursul unui an.

Anucleat / *Enucleate*. (*a-* + lat. *nucleus*, *-i* = nucleu, sâmbure) Celule lipsite de nucleu.

Anul-, Anulo- / *Anul-, Anulo-*. (lat. *anulus*, *-i* = inel) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o formă inelară, circulară.

Anuloplastie / *Anuloplasty*. (*anul-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Corectarea chirurgicală a unui orificiu anular anormal.

Anurie / *Anuria*. (*an-* + gr. *ouron* = urină) Stare gravă de cauze variate, cu oprirea excreției de urină (între 0 și 100 mL / 24 ore).

Anus / *Anus*. (lat. *anus*, *-i* = anus, șezut) Orificiul distal sau terminal al tubului digestiv, care se deschide în mod normal în regiunea posterioară a perineului.

Anus artificial / *Artificial anus*. Orificiu anormal, la nivelul intestinului, format chirurgical și deschis în peretele abdominal, în situația în care lumenul intestinului gros nu permite pasajul materiilor fecale (neoplasm).

Anus contra naturii / *Preternatural anus*. Deschiderea intestinului în peretele abdominal, cu sediu variabil (proces patologic, accidental, posttraumatic sau chirurgical – în acest caz este anus artificial).

Anxietate / *Anxiety*. (lat. *anxietas*, *-atis* = neliniște, de la *anxius*, *-a*, *-um* = neliniștit, chinuit) Sentiment de pericol iminent și nedeterminat, însoțit de o stare de rău și agitație, uneori cu reacții caracteristice angoasei.

Anxiogen / *Anxiogenic*. (lat. *anxius*, *-a*, *-um* = neliniștit, chinuit + gr. *gennan* = a produce) Substanță care provoacă anxietate sau angoasă (stări de neliniște, de frică).

Anxiolitic / *Anxiolytic*. Sin. *Tranchilizant* (lat. *anxius*, *-a*, *-um* = neliniștit + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge). Medicament capabil să diminueze starea anormală de anxietate, neliniște psihomotorie, teamă fără obiect, motiv. Ex.: meprobamat, fenotiazine, benzodiazepine.

Aortă / *Aorta*. (gr. *aorte*, de la *aeirein* = a ridica în aer și *aer*, *-os* = aer) Arteră principală ce pleacă din ventriculul stâng, printr-o parte dilatată, numită bulb aortic, și prezintă trei porțiuni: aorta ascendentă, cârja aortică și aorta descendentă (toracoabdominală).

AP-1 / *AP-1*. Abr. pentru engl. *Activator protein-1*, factor de transcripție proinflamator.

Aparat / *Apparatus, Device*. (lat. *apparatus*, *-us* = instrument, mașină, unelte) **1.** Sistem de piese servind la o operație bine determinată (tehnică sau științifică), precum și la dirijarea energiei și transformarea ei din statică în diferite forme. **2.** Utilaj static fără organe principale în mișcare (ex.: etuvă, distilator etc.). **3.** Formațiune anatomică având mai multe organe care îndeplinesc o funcție anumită sau un mecanism (ex.: aparatul locomotor, aparatul digestiv). **4.** Denumire generică pentru un ansamblu de piese care susțin, mențin sau înlocuiesc o parte din corp (ex.: aparat ortopedic).

Aparat Erweka / *Erweka apparatus*. Tipuri de dispozitive speciale pentru fabricarea și controlul fizic al formelor farmaceutice: supozitoare, unguente, granule, comprimate.

Aparat Golgi / *Golgi apparatus*. (Camillo Golgi, 1843-1926, histolog italian, profesor la Pavia; premiul Nobel pentru fiziologie / medicină în 1906) **1.** Sistem de membrane citoplasmatice prezente în mod constant în celulele nucleate, format din vezicule și sacule. Participă la sinteza poliozidelor și concentrează substanțele elaborate de reticulul endoplasmatic, transformându-le în produse de secreție (enzime și hormoni) și intervine în formarea peretelui celular. La acest nivel, glucidele și lipidele sunt legate de proteine. **2.** Totalitatea dictiozomilor dintr-o celulă.

Aparat Hennig / *Hennig apparatus*. Sin. *Rect artificial*. Dispozitiv utilizat pentru determinarea *in vitro* a condițiilor de dezagregare a supozitoarelor.

Aparat Ionex / *Ionex apparatus*. Instalație pentru purificarea apei, după principiul coloanei unice cu ioniți amestecați (cationiți și anioniți); regenerarea lui se efectuează după principiul coloanei duble cu schimbător de anion și cation.

Aparat mitotic / *Mitotic apparatus, Spindle apparatus*. Complex de structuri (asterii și fusul nuclear) care asigură migrarea cromozomilor și a cromatidelor spre cei doi poli ai celulei în cursul diviziunii celulare.

Aparat Soxhlet / *Soxhlet apparatus*. Aparat care permite extracția în curent continuu a unei substanțe sau a unui amestec de principii active dintr-un produs vegetal. Solventul de extracție este distilat continuu și readus automat în circuit. Extracția are un randament maxim.

Aparat Symax / *Symax apparatus*. Aparat, cu instalație electrică, pentru prepararea apei distilate, fabricat dintr-o varietate de sticlă specială, termorezistentă.

Aparat Syntrax / *Syntrax apparatus*. Aparat de extracție a principiilor active dintr-un produs vegetal, prin infuzare, prevăzut cu placă poroasă și filtru pentru separarea soluției extractive.

Apatie / *Apathy*. (gr. *apatheia*, de la *a* = fără + *pathos* = afecțiune) Diminuarea sau absența interesului față de propria persoană sau față de cei din jur; absența dorințelor și reacțiilor la stimuli psihici, inerție psihică – tulburare emoțional-volitivă; poate fi constituțională sau dobândită (ex.: hipertiroidie, hipertensiune intracraniană, demență).

Apatită / *Apatite*. (gr. *apatao* = eu înșel) Fosfat de calciu, cu formula generală $Ca_5(PO_4)_3X$, unde X poate fi simultan – clorul, fluorul și radicalul hidroxil (HO), de aici etimologia termenului. Când unul din acestea este majoritar, rezultă clorapatita, fluorapatita și hidroxiapatita.

Apă / *Water*. (lat. *aqua*, *-ae* = apă) Lichid incolor, transparent, inodor, insipid, corp compus, cu molecula formată din doi atomi de hidrogen și un atom de oxigen, cu formula H_2O; fierbe la 100°C, la presiune normală. Principalul constituent al materiei vii, reprezintă între 45% și 99% din greutatea organismelor vii. Organismul uman adult conține cca 75% apă. Este mediul în care se desfășoară schimburile metabolice vitale.

Apă bidistilată / *Bidistilled water*. Se obține prin redistilarea apei în prezență de permanganat de potasiu (în mediu alcalin de hidroxid de sodiu sau de potasiu) sau în prezență de bicromat de potasiu (în mediu de acid sulfuric, substanțe oxidante). În aceste condiții, substanțele organice care s-ar afla în apa distilată sunt oxidate și transformate în compuși stabili, neantrenabili prin distilare. Rezultă o apă lipsită de conținutul în săruri și microorganisme al apei potabile. Operația de redistilare se efectuează, în circuit închis, în recipiente de sticlă rezistentă, tip Jena sau Pyrex.

Apă boricată / *Boric acide solution*. V. *Soluție de acid boric*.

Apă caldă / *Warm water*. Apă distilată la temperatura de 46°-60°C.

Apă camforată / *Camphor solution*. V. *Soluție apoasă de camfor*.

Apă cloroformată / *Chloroform solution*. V. *Soluție de cloroform*.

Apă de calciu / *Calcium hydroxide solution*. Sin. *Apă de var*. V. *Soluție de hidroxid de calciu*.

Apă de clor / *Chlorine water*. Soluție saturată de clor în apă, de culoare gălbuie, ce conține cantități de acid clorhidric liber.

Apă de colonie / *Colonia water*. Soluție hidroalcoolică de compuși aromatici – parfumuri, stabilizate cu substanțe care au rol de fixator. Denumirea provine de la localitatea Cologne (Franța). Produs cosmetic utilizat extern, pentru mirosul plăcut.

Apă de constituție / *Constitution water*. Apă care face parte integrantă din molecula unui compus.

Apă de cristalizare / *Crystallisation water*. Apă în combinaţie chimică cu unele substanţe, aflată sub formă de cristale.

Apă de fenicul / *Fennel water*. Apă aromatică de fenicul (anason mare, chimen-dulce, *Foeniculum vulgare*). Se utilizează ca vehicul aromatizant, carminativ, mai ales în medicina pediatrică.

Apă de flori de portocal / *Orange water*. Sin. *Aqua Aurantii flos, Aqua Naphae*. Se prepară prin distilarea sau prin dizolvarea uleiului volatil în soluţie conservantă şi se întrebuinţează ca vehicul aromatizant, în special în poţiunile pediatrice.

Apă de imbibiţie / *Imbibition water*. Sin. *Apă de îmbibare, Apă de saturare*. Apă legată intim la micelele substanţelor organice (cărora le creşte volumul) şi care este dificil de extras.

Apă de inserţie / *Insertion water*. Sin. *Apă de intercalare, Apă de introducere*. Apă fixată în interiorul unor cristale şi care formează solvaţi (hidraţi) de ioni.

Apă de înaltă puritate / *Water of high purity*. (lat. *Aqua valde purificata*) Apa de înaltă puritate se obţine prin procedee adecvate din apa destinată consumului uman (care corespunde reglementărilor stabilite de autoritatea competentă) ca osmoza inversă cu dublu pasaj, combinată cu alte tehnici adecvate, precum ultrafiltrarea şi deionizarea. Este destinată preparării medicamentelor pentru care este necesară o apă de calitate biologică crescută, cu excepţia cazurilor unde este prevăzută „apa pentru preparate injectabile". În timpul producerii şi conservării, trebuie luate măsuri adecvate pentru a garanta că numărul total de microorganisme aerobe viabile este urmărit şi controlat corespunzător. Pragurile de alarmă şi de intervenţie sunt stabilite astfel încât să se detecteze toate evoluţiile nedorite. În condiţii normale, este considerat ca prag de intervenţie adecvat un număr total de microorganisme aerobe viabile de la 10 microorganisme pe 100 mL, determinat prin filtrare, prin membrană, utilizând ca mediu geloza S şi cel puţin 200 mL apă de înaltă puritate, incubată la 30-35°C timp de 5 zile. Se determină: carbonul organic total (max. 0,5 mg/L), conductibilitatea, nitraţii (max. 0,2 ppm), aluminiul (max. 10 ppb), metalele grele (max. 0,1 ppm), endotoxinele bacteriene (mai puţin de 0,25 UI/mL).

Apă de Javel / *Bitter almond water*. Sin. *Apă de migdale amare*. V. *Sol. de benzaldehidcianhidrină*.

Apă de melisă / *Melissa water*. Sin. *Apă de citronelă, Aqua melissae*. Apă aromatică de ulei volatil de melisă (roiniţă), cunoscută şi ca *Aqua Citronellae*. Se utilizează ca vehicul aromatizant.

Apă de mentă / *Peppermint water*. Sin. *Aqua Menthae* (*Mentha piperita*). Apă aromatică de ulei volatil de mentă. Se utilizează ca vehicul aromatizant, are şi o acţiune antispasmodică, uşor antiseptică, producând o uşoară anestezie a mucoasei stomacale. Intră în compoziţia unor produse folosite în enterite sau în compoziţia apelor de gură, gargarisme.

Apă de plumb / *Leed water*. V. *Sol. de acetat bazic de plumb*.

Apă de scorţişoară / *Cinnamom water*. Sin. *Aqua Cinnamomi*. Apă aromatică din ulei volatil obţinut din scoarţa arborelui *Cinnamomum Ceylanicum*. Se utilizează ca vehicul aromatizant, corector de gust şi de miros.

Apă de tei / *Lime (-tree) water*. Sin. *Aqua Tiliae*. Se prepară numai prin antrenare cu vapori de apă a florilor de tei (*Tilia platiphilos, T. tomentosa, T. cordata*) umectate cu amestec hidroalcoolic. Se utilizează ca vehicul aromatizant, uşor emolient şi diaforetic.

Apă de trandafir / *Rose water*. Sin. *Aqua Rosae*. Se poate prepara prin distilarea cu vapori de apă a petalelor florilor de trandafir sau prin dizolvarea uleiului volatil de trandafir în soluţie conservantă. Se utilizează ca aromatizant în poţiuni odorante, în creme de tip emulsie şi diferite produse cosmetice.

Apă de var / *Lime (chalk) water*. Sin. *Aqua calcis*. Soluţie de hidroxid de calciu, preparată din var nestins (CaO) şi apă – se utilizează ca antiacid, antidiareic şi extern ca emolient, cicatrizant, în arsuri solare.

Apă demineralizată / *Demineralized water*. Apă lipsită de conţinutul în săruri al apei potabile, obţinută prin purificare cu schimbători de ioni sau în celule electroosmotice. Poate fi folosită pentru spălarea recipientelor sau pentru prepararea unor soluţii de uz extern.

Apă distilată / *Distilled water*. Sin. *Aqua destillata*, abr. *aq. dest*. Se obţine prin distilarea apei potabile. Se colectează poţiunea care corespunde normelor în vigoare (FR).

Apă dulce / *Sweet water*. Apă naturală cu o concentraţie redusă în săruri şi îndeplineşte condiţiile pentru a fi captată şi utilizată pentru consumul uman. Cantitatea totală de săruri nu depăşeşte 1 g / L. În această apă se încadrează: apa de precipitaţii, apa râurilor, a fluviilor şi a unor lacuri naturale.

Apă dură / *Hard water*. Apă naturală ce conţine o cantitate mare de săruri de calciu şi magneziu, care se pot depune; duritatea apei se măsoară prin hidrotimetrie.

Apă fenicată. *Phenol water*. Sin. *Apă fenolată*. V. *Sol. de fenol*.

Apă fierbinte / *Hot water*. Apă distilată la temperatura de 60-80°C.

Apă gazoasă / *Gaseous water*. Apă naturală care conţine în soluţie dioxid de carbon. Sifon: băutură obţinută prin saturarea sub presiune a apei potabile cu CO_2 lichefiat.

Apă grea / *Heavy water*. Apă cu formula chimică D_2O, în care deuteriul înlocuieşte hidrogenul simplu; are efecte de blocare a unor procese fiziologice şi metabolice.

Apă hipertermală / *Hyperthermal water*. Apă minerală a cărei temperatură este mai mare de 50°C.

Apă legată / *Bound water*. **1.** Partea din umiditatea prezentă în solidul umed, adsorbită pe suprafaţa solidului sau în interiorul său, astfel că nu-şi poate exercita toată presiunea de vapori; o astfel de „umiditate" legată este mult mai dificil de eliminat decât apa liberă, nelegată. Apa adsorbită este ataşată la suprafaţa solidului ca molecule de apă individuale, care pot forma mono- sau bistraturi pe suprafaţa solidului; ea există ca lichid, dar este închisă în capilarele din interiorul solidului, datorită tensiunii superficiale. **2.** Fracţiune a apei conţinută în organism, care este asociată cu diverse molecule sau substanţe hidrosolubile.

Apă liberă / *Unbound water*. **1.** Apă care impregnează un material solid; este constituită din: o parte din apa de adsorbţie şi apa reţinută osmotic, cât şi o parte din apa de constituţie (de cristalizare), în cazul substanţelor eflorescente. Poate fi eliminată rapid prin evaporare. **2.** Fracţiune a apei conţinută în organism, care nu este legată cu diverse molecule sau substanţe hidrosolubile. Circuitul său în organism depinde de hormonul antidiuretic şi rinichi.

Apă oxigenată / *Hydrogen peroxide water*. Sin. *Soluţie de peroxid de hidrogen diluată* (conţine 3% H_2O_2), faţă de soluţia concentrată de peroxid de hidrogen, numită şi perhidrol, care conţine 30% H_2O_2. Apa oxigenată se utilizează ca antiseptic oxidant al plăgilor deschise, dezodorizant bactericid, dizolvă cheagurile. La aplicarea soluţiei pe răni deschise, spumifică puternic, deoarece este descompusă de o enzimă din sânge, catalaza, în apă şi oxigen atomic, puternic oxidant şi bactericid; se utilizează şi la dezlipirea pansamentelor, datorită proprietăţilor de liză a cheagurilor de sânge.

Apă pentru preparate injectabile / *Water for injection*. (lat. *Aqua ad iniectibilia*) Abr. *Apă ppi*. Este apa utilizată pentru prepararea medicamentelor cu administrare parenterală, care utilizează apa ca solvent (apă vrac pentru preparate injectabile), şi la dizolvarea sau diluarea substanţelor sau preparatelor pentru administrare parenterală (apă sterilizată pentru preparate injectabile).

Apă potabilă / *Drink water*. Sin. *Apă comună*, *Aqua communis*, abr. *aq. com.* Apă pentru consumul obişnuit şi nesusceptibilă de a altera sănătatea. Ea trebuie să aibă o compoziţie în săruri minerale, puritate bacteriologică, fixate prin dispoziţii reglementare.

Apă purificată / *Purified water*. (lat. *Aqua purificata*) Este apa utilizată pentru prepararea medicamentelor, altele decât cele care trebuie să fie sterile şi lipsite de pirogene, cu excepţia cazurilor justificate şi autorizate. Apă limpede incoloră, inodoră, obţinută din apă potabilă, prin diferite metode: distilare (continuă, discontinuă, simplă sau repetată), la presiune atmosferică sau sub presiuni diferite, distilare prin termocompresiune, electroosmoză, permutaţie simplă sau bipermutaţie cu schimbători de ioni (separaţi sau în amestec).

Apă purificată condiţionată în recipiente / *Purified water stocked in containers*. Este apa purificată vrac, divizată în recipiente şi conservată în condiţii care să asigure calitatea microbiologică prevăzută. Apa lipsită de orice aditiv. Lichid limpede şi incolor. Se determină: aciditatea – alcalinitatea, substanţele oxidabile, clorurile, sulfaţii, amoniul, calciul şi magneziul, reziduul la evaporare şi contaminarea microbiană. Pe etichetă se menţionează, în cazurile adecvate, dacă apa purificată vrac este corespunzătoare preparării soluţiilor pentru dializă.

Apă purificată vrac / *Bulk purified water*. Este apa preparată prin distilare, prin schimb ionic, prin osmoză inversă sau prin alte procedee adecvate, pornind de la apa destinată consumului uman, care trebuie să corespundă prevederilor stabilite de autorităţile competente. În timpul producerii şi conservării, trebuie luate măsuri adecvate pentru a garanta că numărul total de microorganisme aerobe viabile este urmărit şi controlat corespunzător. Pragurile de alarmă şi de intervenţie sunt stabilite astfel încât să detecteze toate evoluţiile nedorite. În condiţii normale este considerat ca prag de intervenţie adecvat un număr total de microorganisme aerobe viabile de 100 microorganisme pe milimetru. Se determină: conductivitatea, nitraţii, aluminiul, metalele grele şi endotoxinele bacteriene.

Apă regală / *Royal water*. Sin. *Aqua regia*. Amestec de acid clorhidric şi acid azotic, concentrat, în raport de 3:1. Are proprietatea de a ataca şi metalele nobile: aurul şi platina.

Apă sărată / *Saline water*. Apa în care concentraţia sărurilor este mai mare de 24 g / L.

Apă Seidlitz / *Seidlitz water*. Soluţie cu acţiune purgativă care conţine 30 g sulfat de magneziu, 4 g bicarbonat de sodiu şi 4 g acid tartric.

Apă sterilizată pentru preparate injectabile / *Sterilized water for injections*. Este apa vrac pentru preparate injectabile, divizată în recipiente adecvate, închise şi sterilizate apoi la cald, în condiţii care să asigure calitatea corespunzătoare a apei la determinarea endotoxinelor bacteriene. Apa sterilizată pentru preparate injectabile trebuie să fie lipsită de orice aditiv. Lichid limpede şi incolor. Se determină: aciditatea-alcalinitatea, conductibilitatea, substanţele oxidabile, clorurile, nitraţii, sulfaţii, aluminiul, amoniul, calciul şi magneziul, metalele grele, reziduul la evaporare, contaminarea cu particule invizibile, sterilitatea şi endotoxinele bacteriene.

Apă vrac pentru preparate injectabile / *Bulk water for injections*. Se obţine prin distilare, utilizând apa destinată consumului uman sau apa purificată. Distilarea se efectuează într-un aparat ale cărui suprafeţe, care vin în contact cu apa, sunt constituite din sticlă neutră, cuarţ sau un metal adecvat. În timpul producerii şi conservării sunt luate măsuri adecvate pentru a garanta că numărul total de microorganisme aerobe viabile este urmărit şi controlat corespunzător. Pragurile de alarmă şi de intervenţie sunt stabilite în vederea detectării evoluţiilor nedorite. În condiţii normale, este considerat ca prag de intervenţie adecvat un număr total de microorganisme aerobe viabile de 10 microorganisme la 100 mL, determinat ca şi pentru „Apa de înaltă puritate". Lichid limpede şi incolor, cu pH = 5-7. Se controlează la fel cu „Apa de înaltă puritate".

APC / *APC*. Abr. pentru engl. *Antigen presenting cell* = celule care au antigen.

Ape alcaline / *Alkaline waters*. Sunt apele care conţin cel puţin 1 g de săruri la litru, în care predomină bicarbonatul de sodiu şi, mai rar, de potasiu. De regulă, sunt ape mixte, conţinând clorură de sodiu, CO_2, sulfaţi, H_2S, săruri alcalino-teroase sau de fier. Când predomină ionii de Ca^{2+} şi Mg^{2+} faţă de ionii de Na^+, apele sunt numite alcaline-calcice, magneziene.

Ape alcalino-teroase / *Alkaline waters*. Apele alcalino-teroase şi teroase sunt ape constant carbogazoase, clorurate, calcice, magneziene care conţin cel puţin 1 g/L din aceste săruri. Sunt indicate mai ales în cura internă, în afecţiunile tubului digestiv, în afecţiunile cronice ale căilor urinare, în tulburări ale metabolismului calciului etc. Sunt considerate ca foarte bune ape de masă.

Ape aromatice / *Aromatic waters*. Sin. *Soluţii apoase de uleiuri volatile*, *Aqua aromaticae*. Soluţii apoase de uleiuri volatile destinate a fi utilizate ca atare sau ca vehicul la prepararea unor medicamente de uz intern, mai rar extern. Nu mai sunt oficializate de farmacopei.

Ape carbogazoase / *Carbogaseous waters*. Ape minerale care conţin o cantitate mai mare de CO_2 dizolvat. Sunt apele care conţin cel puţin 1 g CO_2 / litru. Originea dioxidului de carbon este vulcanică şi aparţine magmelor vulcanice pe cale de răcire şi consolidare. Gazul, migrând prin straturile sedimentare, saturează apele subterane şi acestea apar la suprafaţă ca ape carbogazoase.

Ape de adâncime / *Depth waters*. Sin. *Ape interstratale*. Ape situate sub primul strat impermeabil de sol (pânze de ape interstratale), cel inferior permiţând acumularea apei, iar cel superior asigurând protecţia sa.

Ape de gură / *Mouthwashes*. Forme farmaceutice lichide ca soluţii apoase destinate aplicării pe mucoasa bucală, în general după diluare cu apă. Nu trebuie să fie înghiţite. Se pot prepara, de asemenea, din pulberi sau din comprimate, care trebuie dizolvate în apă, înaintea întrebuinţării. Soluţii apoase sau hidroalcoolice utilizate pentru curăţarea cavităţii bucale, au şi efect deodorant, răcoritor, antiseptic, dar de scurtă durată. Soluţiile au un pH uşor alcalin: 7-9,5. Industria de medicamente şi cosmetice fabrică soluţii concentrate care se diluează *ex tempore*, la administrare.

Ape de suprafaţă / *Surface waters*. Ape care curg sau stagnează la suprafaţa solului. Ape de râu, fluviu, lacuri naturale sau artificiale. Provin din precipitaţii atmosferice, topirea zăpezilor şi din izvoare.

Ape dentifrice / *Dentifrice waters*. Soluţii alcoolice foarte diluate, cu uleiuri volatile, având rol antiseptic bucal uşor şi unul excelent răcoritor; cele care conţin fluor se utilizează pentru prevenirea cariei dentare.

Ape freatice / *Phreatic waters*. Ape situate în primul strat acvifer, având nivelul hidrostatic liber.

Ape meteorice / *Meteoric waters*. Apa care provine din precipitaţiile atmosferice (ape de ploaie şi cele rezultate din topirea zăpezilor). Aceste ape sunt pure în momentul formării, dar se impurifică prin străbaterea atmosferei. În momentul căderii sub formă de ploaie sunt antrenate din atmosferă diverse particule (pulberi, germeni microbieni) şi sunt dizolvate unele gaze (amoniac, hidrogen sulfurat, oxizi de sulf şi oxizi de azot etc.).

Ape minerale / *Mineral waters*. Ape naturale, saline, cu compoziţie complexă şi proprietăţi terapeutice importante ce conţin în soluţie una sau mai multe săruri minerale, dintre care principalele corespund anionilor: CO_3^{2-}, SO_4^{2-}, PO_4^{3-} şi cationilor: Na^+, K^+, Li^+, Mg^{2+}, Ca^{2+}, Fe^{2+}. Alături de elementele chimice dominante (macroelemente), ele conţin şi o multitudine de alte elemente în cantităţi infime (microelemente), nu mai puţin active din punct de vedere biologic. Sunt utilizate în tratamente balneare sau în scopuri industriale. Pot fi clasificate în mai multe categorii, în funcţie de concentraţie şi de temperatură: *hipotonice*: au o mineralizare mai mică de 9.5 g/L; *izotonice*: au o mineralizare de 9,5 g/L; *hipertonice*: mineralizare mai mare de 9,5 g/L; *hipotermale*: au temperatura mai mică de 20°C; *mezotermale*: au temperatura cuprinsă între 20 şi 35°C; *termale*: au temperatura cuprinsă între 35 şi 45°C; *hipertermale*: au temperatura peste 45°C. În funcţie de compoziţia lor, sunt utilizate ca ape potabile (băuturi de masă) sau în scop terapeutic (ca ape medicinale sau pentru băi reci sau calde). Unele sunt radioactive.

Ape oligometalice / *Mineral waters*. Sin. *Ape oligominerale*, *Ape acratice*. Sunt apele care conţin mai puţin de 1 g substanţe minerale la litru. Când temperatura la izvor este sub 20°C, ele sunt numite *ape acratopege*, iar când este mai mare, *ape acratoterme*.

Ape reziduale / *Residual waters*. Reziduuri lichide provenite din colectivităţi sau din activităţi industriale şi care vehiculează diverşi poluanţi organici sau anorganici, solubili sau insolubili.

Ape reziduale comune / *Common residual waters*. Sin. *Ape menajere*. Ape uzate, provenite din apele utilizate în scop menajer şi în instalaţiile tehnico-sanitare.

Ape sărate / *Salt waters*. Sin. *Ape clorosodice*. Aceste ape conţin cel puţin 1 g/L NaCl. Aceste ape se întâlnesc rareori în stare pură, adesea fiind ape mixte, carbogazoase, alcaline, teroase, feruginoase etc. Indicaţiile apelor sărate sunt multiple: când au un conţinut mineral de până la 15 g/L, se folosesc în cura internă, iar cele mai concentrate în cura externă, sub formă de băi, inhalaţii, pulverizaţii şi irigaţii.

Ape subterane / *Underground waters*. Ape care ocupă zona saturată a solului şi umplu galeriile şi fisurile rocilor ce formează scoarţa pământului. Pot fi de origine exogenă, dacă se acumulează în urma infiltrării apei lacurilor şi râurilor şi prin condensarea vaporilor de apă din aerul teluric sau prin condensarea vaporilor de apă care se degajează din magmele aflate în profunzimea solului. Pot fi clasificate în ape freatice şi ape de adâncime.

Ape termale / *Thermal waters*. Ape minerale a căror temperatură este de 35-50°C.

Ape uzate / *Residual waters*. V. *Ape reziduale*.

Apeduct / *Aqueduct*. N.A. *aqueductus*. (lat. *aqua*, *-ae* = apă + lat. *ductus*, *-us* = ducere, de la *ducto*, *-are* = a conduce, a duce) În anatomie, nume dat canalelor fine existente într-un os.

Apendic-, Apendico- / *Append-*, *Appendo-*. (lat. *appendix*, *-icis* = adaos, supliment) Sensul anatomic datează din sec. XVI; se referă la o prelungire.

Apendice / *Appendage*. (*apendic-*) Termen anatomic general care desemnează o parte accesorie, suplimentară sau dependentă, ataşată unei structuri anatomice (ex.: apendice vermicular).

Apendicectomie / *Appendicectomy*, *Appendectomy*. (*apendico-* + gr. *ektome* = tăiere, excizie) Ablaţie chirurgicală a apendicelui vermicular, a cărui inflamaţie determină apendicita.

Apendicită / *Appendicitis*. (*apendic-* + *-ită)* Inflamaţie acută sau cronică a apendicelui vermicular.

Apepsie / *Apepsy*. (*a-* + gr. *pepsein* = a digera) Tulburare care constă în diminuarea sau încetarea proceselor de digestie.

Apepsinie / *Apepsinia*. (*a-* + gr. *pepsein* = a digera + *-ină*) Absenţa pepsinei din sucul gastric.

Apetale / *Apetalae*. Sin. *Apopetal*. (*a-* + gr. *petalon* = petală) **1.** Flori lipsite de petale. **2.** Grup de plante dintre angiosperme ale căror flori nu au petale sau sunt reduse (ex.: *Monochlamydeae*).

Apetenţă / *Craving*. Dorinţa intensă de a retrăi efectele drogului.

Apetit / *Appetite*. (lat. *appetitus*, *-us* = poftă, dorinţă, patimă) Termen care se referă la alimentaţie şi semnifică o dorinţă de a mânca selectiv anumite alimente, spre deosebire de foame, care este un caracter imperios.

Apex-, Apexo- / *Apex-*, *Apexo-*. (lat. *apex*, *-icis* = vârf, culme) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vârf, culme.

Apex / *Apex*. (*apex-*). **1.** Extremitatea unui organ vegetal sau animal: a. *foliar* / *leaf apex* – vârful frunzei care poate fi: acuminat, acut, obtuz, rotund, truncat, emarginat, obcordat, mucronat, spinos, ciriform; b. *radical* / *root apex* – vârful vegetativ meristematic al rădăcinii; c. *tulpinal* / *stem apex* – conul vegetativ tulpinal sau rameal, unde se diferenţiază zona de creştere în lungime a tulpinii, ramurilor. **2.** N.A. *apex*. Punctul culminant, extremitate sau vârful unei formaţiuni anatomice. **3.** În stomatologie, vârful rădăcinii unui dinte.

API / *API*. Abr. pentru *Active Pharmaceutical Ingredient*. Sin. *Drug substance*, *Bulk Pharmaceutical Chemical* (BPC). Sin. *Substanţă activă*, *Substanţă medicamentoasă*, *Principiu activ*. Materii prime farmaceutice dotate cu acţiune farmacologică utilizate pentru prepararea medicamentelor.

Apical / *Apical*. (lat. *apicalis*, *-e* = apical, terminal) Situat în vârful organului (ex. celulă apicală, creştere apicală, inflorescenţă apicală).

Api-, Apio- / *Api-*, *Apio-*. (lat. *apis*, *-is* = albină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la albină.

Apicultură / *Apiculture*. (*api-* + lat. *cultura*, *-ae* = lucrare, muncă) Creşterea albinelor pentru miere şi alte produse melifere.

Apiofobie / *Apiophobia*. (*api-* + gr. *phobos* = frică) Teamă, frică de înţepăturile albinelor.

Apiol / *Apiol*. Component al uleiului volatil extras din pătrunjel, cu efect emenagog şi abortiv; poate provoca gangrene, polinevrite, paralizii de tip Gingers; după ingestie apar vărsături, diaree şi retenţie azotată. Se utilizează ca aromatizant în industria alimentară.

Apiretic / *Apyretic*. Sin. *Afebril*. (*a-* + gr. *pyretikos* = febril, de la *pyressein* = a produce febră) Despre un proces patologic fără febră (afebril).

Apiretogen / *Apyrogenic*. (*a-* + gr. *pyretos* = febră + gr. *gennan* = a produce) Care nu provoacă febră. Frecvent se utilizează termenul *apirogen* (*a-* + gr. *pyros* = foc), cu acelaşi înţeles, dar incorect.

Apiterapie / *Apitherapy*. Sin. *Melisoterapie* (*api-* + gr. *therapeia* = tratament). Terapie cu preparate pe baza produselor elaborate de albine.

Aplastic / *Aplastic*. (*a-* + gr. *plassein* = a forma) Lipsit de structură.

Aplazie / *Aplasia*. (*a-* + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a forma, a modela) Absenţa congenitală, dezvoltarea defectuoasă a unei părţi a organismului sau absenţa unui organ sau ţesut.

Aplicabilitate / *Aplicability*. Sin. *Validitate externă*, *Generalizabilitate*, *Relevanţă*, *Transferabilitate*. Gradul în care rezultatele unei observaţii sau ale unui studiu sunt valabile în alte condiţii şi la alţi pacienţi decât strict cele în care au fost efectuate.

Pentru acest lucru trebuie ca populaţia pe care se efectuează observaţia sau experimentul să fie reprezentativă pentru populaţia la care aceste rezultate se generalizează, adică eşantionarea să fie corectă.

Aplicarea licenţei pentru produse biologice / *Biologics License Application*, abr. BLA (v.).

Aplicarea medicamentului nou / *New Drug Application*, abr. *NDA*. Procedură desemnată de a introduce reglementările din DESI (*Drug Efficacy Study Implementation*, v.).

Apnee / *Apne(o)ea*. (*a-* + gr. *pnoia* = respiraţie, de la *pnein* = a respira) Oprirea mai mult sau mai puţin îndelungată a respiraţiei.

Apo- / *Apo-*. (gr. *apo* = în afară, la exterior) Element care introduce în termeni referirea la separat de, detaşat de, din, exterior.

Apocarp / *Apocarpous*. (*apo-* + gr. *karpos* = fruct) **1.** Gineceu format din carpele libere, neconcrescute. **2.** Fructe care provin din ginecee apocarpe polimere până la monomere; din fiecare carpelă liberă rezultă un fructuleţ (ex.: la *Ranunculus*, *Fragaria*).

Apocrin / *Apocrine*. (*apo-* + gr. *krinein* = a separa de) Mod de secreţie sudorală produsă de glandele sudoripare apocrine, situate în regiunile: axilară, pubo-anală, mameloane şi scalp; se deschid la suprafaţa pielii, alături de canalul foliculului pilosebaceu. Are pH neutru şi este de origine citoplasmatică.

Apodie / *Apodia*. (*a-* + gr. *pous*, *podus* = picior) Absenţa congenitală a picioarelor.

Apoenzimă / *Apoenzyme*. (*apo-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment) Componenta proteică a enzimelor, cu structură binară, prezentând proprietăţile generale ale proteinelor. Apoenzima îndeplineşte rolul de suport proteic pentru partea coenzimatică a enzimei şi imprimă specificitate de substrat al enzimei.

Apoferitină / *Apoferitin*. (*apo-* + lat. *ferrum*, *-i* = fier + *-ină*) Proteină de la nivelul mucoasei intestinale. Ea captează fierul din alimente digerate (ionizat şi transformat în formă feroasă, în stomac) şi asigură transportul lui prin mucoasa intestinală, ca feritină.

Apofiză / *Apophysis*, *Processus*. (*apo-* + gr. *physis* = creştere) **1.** Proeminenţă osoasă, fără centru, independent de osificare. **2.** Parte terminală a solzului seminal de la conurile mature. **3.** Partea bazală, mai subţiată a urnei de la briofite.

Apolipoproteine / *Apolipoproteins*. (*apo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *protos* = primul + *-ină*) Proteine cu funcţii de sinteză, de secreţie sau de catabolism al lipoproteinelor (A şi B).

Apomorfină / *Apomorphine*. (*apo-* + gr. *Morphe* = zeul somnului la greci + *-ină*) Dihidromorfină utilizată efectiv ca emetic cu acţiune centrală puternică şi toxicitate ridicată; în doze mici este expectorant.

Aponevroză / *Aponeurosis*. N.A. *aponeurosis*. (*apo-* + gr. *neuron* = nerv) Structură anatomică formată din fibre conjunctive încrucişate, formând o membrană albă, rezistentă. Există aponevroze de înveliş (fascii), limitante ale muşchilor sau ale altor regiuni, şi aponevroze de inserţie, analoage tendoanelor aplatizate.

Apoplectic / *Apooplectic*. (gr. *apoplektikos* = stupefiat) Care se află în relaţie, este dispus la apoplexie sau este provocat de aceasta.

Apoplexie / *Apoplexy*. (gr. *apoplexia* = lovitură) Suspendarea bruscă, mai mult sau mai puţin completă, a funcţiilor unui organ, sub influenţa unui factor cu acţiune violentă, pierderea bruscă a cunoştinţei, urmată de paralizie, cu menţinerea respiraţiei şi circulaţiei. Proces cauzat de o hemoragie cerebrală, mai rar de o embolie sau de o tromboză a unei artere cerebrale.

Apoplexie uteroplacentară / *Abruptio placentae*. Desprinderea prematură a unei placente situate normal la o gravidă, în ultimele luni de sarcină sau în timpul travaliului.

Apoproteină / *Apoprotein*. (*apo-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Fracţiune proteică a lipoproteinelor, formată îndeosebi în ficat. Se disting opt tipuri: A (I, II), B, C (I, II, III), D şi E.

Apoptoză / *Apoptosis*. (gr. *apoptein* = a arunca în afară, *apoptosis* = căderea frunzelor la sosirea toamnei, cuvânt utilizat de Homer în *Iliada*) Moarte celulară izolată şi programată, care încheie ciclul celular normal al unei celule şi creează condiţiile fiziologice pentru înlocuirea sa. Apoptoza asigură limitarea dimensiunilor diferitelor structuri din organism la necesităţile fiziologice, prin reînnoirea celulară pe care o produc. Este un proces de pierdere deliberată a vieţii celulelor la organismele multicelulare. Proces normal, spre deosebire de necroză, care este o moarte celulară patologică.

Apoteciu / *Apothecium*. (*apo-* + gr. *theke* = cutie) Corp sporifer de forma unei cupe sau disc pe care se află stratul fertil (filamente ascogene, asce cu hife sterile) la unele ciuperci (*Dyscomycetales*) şi la unii licheni (*Discolicheni*).

Apoziţie / *Apposition*. (*ad-* + lat. *pono*, *-ere* = a aşeza) Creştere în grosime a peretelui celular prin depunerea succesivă de straturi noi.

Apraxie / *Apraxia*. (*a-* + gr. *praxis* = acţiune, practică, de la *prattein* = a acţiona) Tulburare dobândită a executării mişcărilor voluntare, fără a exista fenomene paretice, ataxice, fără leziuni cerebrale, striate sau cerebeloase.

Aprehensiune / *Aprehension*. (lat. *apprehendo*, *-ere* = a prinde, a lua) Stare asemănătoare anxietăţii, dar de mai mică intensitate.

Aptamer / *Aptamer*. Molecule de ARN monocatenar sau de ADN dublu catenar formate din acizi nucleici cu lungime scurtă care formează structuri tridimensionale şi care se pot lega la ţinte endogene specifice pentru a produce acţiunea lor biologică.

Aptialie / *Asidia*. Sin. *Asialie* (*a-* + gr. *ptyalizein* = a scuipa). Lipsa secreţiei salivare.

APUD / *APUD*. Abr. din engl. *Amine Precursor Uptake and Decarboxylation*: captarea şi decarboxilarea precursorilor aminici.

Arachnidă / *Arachnida*. (*arahno-*) Artropode (*Arthropode*) terestre al căror cap este format din două părţi, una anterioară, cefalotorace (cu aparatul bucal şi patru perechi de labe) şi alta posterioară, abdomenul. Clasa A. are numeroase ordine, din care fac parte: păianjenii, scorpionii şi acarienii, nocivi prin toxinele din venin sau vectori de agenţi patogeni.

Arahnidism / *Arachnidism*. Boală provocată de muşcătura păianjenilor; poate fi a. cutanat şi a. nervos.

Arahno- / *Arachno-*. (gr. *arakhne* = păianjen) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o asemănare cu o pânză de păianjen.

Arahnoidă / *Arachnoid*. (*arahno-* + gr. *eidos* = formă) Membrană fină, conjunctivă, componentă a leptomeningelui aflată între *dura mater* şi *pia mater*, separate prin spaţiul subarahnoidian, ocupat de lichidul cefalorahidian.

Arbor- / *Arbor-*. (lat. *arbor*, *-is* = arbore) Element de compunere care introduce în termeni referirea la copac, aspect ramificat.

Arbore genealogic / *Genealogical tree*. (*arbor* + gr. *genealogia*, de la gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie + *logos* = ştiinţă) Reprezentarea convenţională a legăturilor de rudenie între diferiţi membri ai unei familii: bărbaţii prin pătrate, femeile prin cerculeţe, barele orizontale care leagă un subiect masculin de unul feminin reprezintă un mariaj; căsătoria consangvină este redată prin două bare orizontale; descendenţii sunt redaţi prin ramificaţii între barele orizontale. Generaţiile sunt indicate cu cifre romane, iar numărul unui subiect într-o generaţie, cu cifre arabe. Subiecţii afectaţi de o boală genetică au un semn în simbolul lor.

Arborescent / *Branched*. (*arbor-*) Structură asemănătoare cu un arbore.

Arboviroză / *Arbovirosis*. (*arbo* = abr. din engl. *arthropod-borne* = transportat de artropode + lat. *virus*, *-i* = otravă, infecţie + *-oză*) Denumire generică dată bolilor determinate de grupul de virusuri *Arbovirus*.

Arbovirus / *Arbovirus*. Termen generic pentru virusuri transmise prin înţepăturile de insecte artropode hematofage (ţânţari, căpuşe, ploşniţe), în organismul cărora virusurile se multiplică.

Arbust / *Shrub*, *Bush*. (lat. *arbustum*, *-i* = tufă, arbust) Plantă lemnoasă scundă, ramificată de la bază în aşa fel încât nu se poate deosebi un trunchi unitar (ex.: alunul, cornul).

ARC / *ARC*. Abr. de la engl. *AIDS Related Complex*. Termen destinat manifestărilor patologice de pre-SIDA.

Arcadă / *Arch*. (lat. *arcus* = arc, boltă) Structură anatomică sub formă arcuită, ex.: a. osoasă.

Arcuat / *Arcuate*, *Arched*. (lat. *arcuatus*, *-a*, *-um* = arcuit) Organ vegetal curbat (ex.: nervurile frunzelor de *Cornus mas*, *Convallaria majalis*, *Plantago media*).

Areal / *Habitat*. (lat. *area*, *-ea* = arie) Suprafaţă de teren pe care supravieţuiesc indivizii unui taxon biologic sau biocenologic.

Arene / *Arenes*. Hidrocarburi polinucleare superioare formate din patru sau mai multe nuclee benzenice condensate liniar, angular sau peri, când există atomi de carbon comuni la trei nuclee; unele prezintă acţiune cancerigenă (benzpirenul).

Areolă / *Areola*. N.A. *Areola*. (lat. *areola*, *-ae* = arie mică, dim. din *area*, *-ae* = arie) **1.** Zonă eritematoasă care înconjoară un punct inflamat. **2.** A. mamară, zonă care înconjoară mamelonul (N.A. *areola mammae*). **3.** Suprafaţă mică, o adâncitură, o gropiţă situată pe un organ vegetal sau animal.

Areometru / *Airmeter*. (lat. *aer*, *-is* = suflare, vânt, aer + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru determinarea densităţii lichidelor, care se bazează pe principiul lui Arhimede.

Argent-, Argir- / *Argent-*, *Argyr-*. (lat. *argentum*, *-i*; gr. *argyros* = argint) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la argint.

Argentafin / *Argyrophilic*. Sin. *Argirofil* (v.). (*argent-* + gr. *philein* = a plăcea). Termen mai puţin utilizat.

Argentometrie / *Argentometria*. Metodă de analiză volumetrică bazată pe formarea de compuşi insolubili sub acţiunea unei soluţii titrate de nitrat (azotat) de argint. Este metoda clasică de dozare a clorurilor.

Argint / *Silver*. (*argent-*) Elementul chimic nr. 47, simbol Ag, M_r = 107,87, greutatea specifică 10,5. Metal alb, maleabil, care se oxidează uşor şi se înnegreşte. Sărurile sale au acţiune bactericidă, caustică şi astringentă. V. *E 174*.

Argirism / *Argyrism*, *Silver poisoning*. (*argir-* + *-ism*) Intoxicaţie terapeutică sau profesională dată de argint şi de sărurile sale.

Argirofil / *Argyrophilic*, *Argentafin*. (*argir-* + gr. *philein* = a plăcea, a iubi) Cu afinitate pentru sărurile de argint.

Argon / *Argon*. Elementul chimic cu nr. 18, simbol Ar, şi M_r = 39,948, gaz natural, inert din punct de vedere chimic şi fiziologic. Se utilizează în industria farmaceutică drept gaz care înlocuieşte aerul, la înfiolarea medicamentelor sensibile la oxidare şi ca gaz propulsor pentru spray-uri şi aerosoli. În industria alimentară, este utilizat pentru ambalarea în atmosferă controlată a alimentelor (înlocuieşte aerul). V. *E 938*.

Arhebioză / *Archebiosis*. (gr. *arche* = străvechi + *bios* = viaţă) Originea vieţii pe pământ.

Arhegon / *Archegonium*. (gr. *arche* = străvechi + *gonos* = urmaş) Organul reproducător feminin, pluricelular, cu aspectul unei butelii, caracteristic briofitelor şi pteridofitelor.

Arhespor / *Archespore*. (gr. *arche* = primitiv + *sporos* = sămânţă) **1.** Ţesut sporogen prezent în sporangii tineri, format din celule diploide, care, în urma diviziunii reducţionale, generează sporii haploizi (ex.: din capsula briofitelor şi sporangele pteridofitelor). **2.** Celule-mamă ale sacului embrionar de la plantele superioare.

Arhitecturi supramoleculare / *Supermolecular architectures*. Sisteme moleculare autoorganizate în comparaţie cu homopolimerii şi/sau copolimerii; produşi reprezentativi sunt: rotaxanii, polirotaxanii, catenanii, polimerii stea. Sunt ansambluri supramoleculare de molecule ciclice şi liniare.

Aria de sub curba concentraţiilor plasmatice / *Area under the plasa drug concentrations' time curve* (abr. AUC). În mod obişnuit, se foloseşte *Aria de sub curbă*, abr. *ASC*, sin. *Suprafaţa de sub curbă*. Suprafaţa delimitată de axele de coordonate şi curba concentraţiei medicamentului în funcţie de timp. Poate fi limitată la un timp determinat sau poate fi extrapolată până la timpul infinit. Aria de sub curba concentraţiilor plasmatice, notată ASC, este un parametru care reflectă mărimea absorbţiei din doza administrată. AUC este proporţională cu cantitatea de medicament care atinge ţinta după administrarea pe cale orală, de aceea este un parametru esenţial pentru determinarea biodisponibilităţii. Se măsoară în mg / L·h sau µg / mL·h sau ng / mL·h.

Aria de sub curba datelor experimentale / *Area under the plasma concentrations time curve form time zero concentration* (notată ASC o → t sau ASD) Se calculează pe baza datelor experimentale.

Aria de sub curbă / *Area under curve*. V. *Aria de sub curba concentraţiilor plasmatice*. Abr. ASC.

Aria extrapolată / *Extrapolated area*, *Area under the plasma drug concentrations time curve from time t extrapolated to infinity* (notată $ASC_t \rightarrow \infty$) Este aria de la timpul ultimei prelevări extrapolată la infinit.

Aria totală de sub curba datelor experimentale / *Total area under the plasma drug concentrations time curve from time zero extrapolated to infinity*. (notată cu $ASC_0 \rightarrow \infty$ sau ASC totală) Este aria de la momentul administrării substanţei extrapolată până la infinit.

Arie / *Area*. (lat. *area*, *-ae* = suprafaţă, arie) Regiune delimitată a unei suprafeţe.

Arie curată / *Clean area*. Arie definită de standarde de curăţenie pentru particule şi microorganisme (ex.: clasa 100, clasa 10.000 sau clasa 100.000).

Arii critice / *Critical areas*. Arii destinate menţinerii sterilităţii materialelor sterile. Produsele sterilizate, recipientele, dopurile şi echipamentele trebuie să fie expuse în ariile critice.

Aril / *Aryl*. Termen care desemnează un radical aromatic.

Aril / *Aril*, *Arillus*. (lat. *arillus*, *-a*, *-um* = aril) Ţesut cărnos generat de peretele bazal al ovulului care înveleşte parţial sămânţa unor plante (ex.: la tisă – *Taxus baccata*).

Arilhidrazine / *Arylhydrazines*. Compuşi de substituţie ai hidrazinei, cu radicali aril. După numărul şi poziţia radicalilor, se disting: monoarilhidrazine, diarilhidrazine simetrice, diarilhidrazine nesimetrice, tetraarilhidrazine.

Arilod / *Arilode*. (lat. *arillus*, *-a*, *-um* = aril + eidos = formă) Anexă cărnoasă de culoare roşie dezvoltată excesiv în jurul micropilului seminţei (ex. la *Evonymus europaeus*).

Aripat / *Winged*. (lat. *alatus*, *-a*, *-um* = aripat) Organ vegetal prevăzut cu muchii aripate, foliacee (ex. peţiol aripat la portocal – *Citrus aurantium*, tulpină aripată la *Genista sagitalis*).

Aristat / *Awned*. (lat. *arista*, *-ae* = aristă) Organ vegetal prevăzut cu aristă (palee, glume, frunze).

Aristă / *Awn*. (lat. *arista, -ae* = aristă) Prelungire sau ramificație filiformă, rigidă și ascuțită prezentă în vârful glumelor și paleelor de la *Poaceae* (*Gramineae*).

Aritm- / *Arithm-*. (gr. *arithmos* = număr) Element de compunere care introduce în termeni referirea la număr.

Aritmie / *Arrhythmia*. (*a-* + lat. *rhythmus, -i*, gr. *rhithmos* = ritm) Anomalie (iregularitate sau dispariție) a unui ritm. Termen utilizat pentru tulburările ritmului cardiac normal, care pot rezulta prin tulburarea formării stimulului de tip normotrop sau batmotrop, prin tulburarea conducerii stimulului sau prin mecanisme mixte.

ARN / *RNA*. Abr. de la *Acid ribonucleic* (engl. *Ribonucleic acid*). Acidul nucleic alcătuit dintr-o singură catenă polinucleotidică, prezent în toate celulele vii. Este format prin reunirea mai multor ribonucleotide, acidul fosforic având rol de legătură ester între funcțiile alcool 3 și 5 ale ribonucleotidelor succesive. În comparație cu structura primară a ADN-ului, dezoxiriboza este înlocuită cu riboză, iar timina cu uracil; aflat, în special, în nucleol și ribozomi. ARN-mesager (ARNm) transferă informația genetică din nucleu la ribozomii din citoplasmă, acționând ca model pentru sinteza polipeptidelor; ARN de transfer (ARNt) transportă aminoacizii activați în pozițiile corespunzătoare din ARNm; ARN ribozomal (ARNr) intră în componența ribozomilor.

ARN antisens / *Antisense RNA*. Moleculă de ARN complementară altei porțiuni de ARN de care se va lega inhibându-i funcția.

ARN de transfer (ARNt) / *Transfer RNA* (*tRNA*). Sin. *ARNs*. ARN constituit din molecule mici ce adoptă o configurație în „treflă". ARNt joacă un rol important în translație deoarece posedă două situsuri funcționale: unul care permite atașarea specifică la ARN-ul mesager la nivelul codonului ce corespunde unui aminoacid și al doilea care fixează specific acest aminoacid din citoplasmă.

ARN interferent (ARNi) / *RNA interference*. Fragment scurt de ARN capabil să blocheze specific expresia unei gene („interferează" cu procesul normal de sinteză a unei proteine) prin legarea specifică de ARNm. Se pare că apără organismul de ARN-ul viral.

ARN mesager / *Messenger RNA* (*mRNA*). ARN-ul mesager este produsul de transcripție al genelor structurale. La nivelul ribozomilor, servește ca matriță pentru sinteza unui polipeptid specific (translație).

ARN recombinant / *Recombinant RNA*. Moleculă de ARN compusă din fragmente de origine distinctă, reunite *in vitro* printr-o ARN ligază.

ARN ribozomal / *Ribosomal RNA* (*rRNA*). ARN ce participă la formarea ribozomilor, organite implicate în decodificarea informației genetice a ARN mesager.

ARN solubil / *Soluble RNA* (*sRNA*). Sin. *ARNt* (v.).

ARNm / *RNAm*. Abr. pentru *Acid ribonucleic mesager* (engl. *Messenger ribonucleic acid*). Transferă informația genetică de la nucleu la ribozomii din citoplasmă, acționând ca model pentru sinteza polipeptidelor.

ARNr / *rRNA*. Abr. pentru *Acid ribonucleic ribozomal* (engl. *Ribosomal ribonucleic acid*). Intră în compoziția ribozomilor.

ARNs / *sRNA*. Abr. pentru *Acid ribonucleic solubil* (engl. *Soluble ribonucleic acid*). Acid ribonucleic aflat în concentrații mici în citoplasmă. Printre ARNs a fost identificat ARNt.

ARNt / *tRNA*. Abr. pentru *Acid ribonucleic de transfer* (engl. *Transfer ribonucleic acid*). Face parte din ARNs și are rolul de a transporta aminoacizii activați în pozițiile corespunzătoare din ARNm și de a atașa corect aminoacidul la lanțul de proteină; este sintetizat în ribozom. V. *Translație*.

Aroma- / *Aroma-*. (gr. *aroma, -atos*, lat. *aroma, -atis* = aromă, plantă aromatică) Rădăcină care introduce în termenii compuși referirea la aromă sau o plantă aromatică.

Aromaterapie / *Aromatherapy*. Sin. *Aromoterapie*. (*aroma-* + *gr. therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Metodă terapeutică în care se utilizează uleiurile volatile extrase din plante medicinale, care acționează asupra organismului fie prin masaj (cu efect asupra tensiunii musculare), fie, în general, cu efect tonic sau sedativ, de diminuare a tensiunii psihice (prin inhalare din atmosferă sau volatilizare din baie de apă).

Aromatizant / *Flavouring agent, Flavour agent, Flavour-modifiers agent*. (*aroma-*) Substanță auxiliară naturală sau de sinteză adăugată într-un medicament sau aliment, cu rol corectiv olfactiv (maschează mirosul neplăcut), agreabil, ceea ce permite o mai bună acceptare a acestuia de către pacient.

Aromatizant alimentar / *Food flavouring, Food fragrant agent*. Substanță auxiliară (aditiv) sau preparat adăugat într-un produs alimentar sau unei băuturi pentru a conferi o nouă aromă, pentru a o modifica pe cea existentă sau pentru a obține o aromă asemănătoare celei naturale (ex. vanilină, aldehidă benzoică, nitrobenzen). De obicei, acesta este asociat cu componente gustative sau chiar vizuale (coloranți).

Aromă / *Aroma, Flavour, Fragrance*. Sin. *Parfum, Mireasmă* (termen vechi) (*aroma-*). **1.** Substanță care, adăugată unui produs medicinal, cosmetic sau alimentar, îi conferă un miros (și gust) plăcut. **2.** Complex de senzații prin care se determină prezența și identitatea alimentelor (vegetale, animale) și a băuturilor. Puține arome sunt determinate de un singur compus, cum este cazul la mere (2-metilbutiratul de etil), pere (2-trans-etil,4-cis-decadienoat), piersici (undecalactonă), ciuperci (lentionină), lămâie (citral), vanilie (vanilina), usturoi (alicina). Majoritatea aromelor sunt formate dintr-un amestec de compuși chimici. Aroma bananelor este formată din esteri alifatici, fenol și eugenol. Aroma caiselor este formată din 10 monoterpene. Căpșunele conțin peste 100 compuși volatili. Cafeaua conține aproximativ 700 compuși chimici.

Arsenal terapeutic / *Therapeutic arsenal*. (ital. *arsenale*, cuvânt de origine arabă = arsenal, centru de construcții și de întreținere a navelor de război + gr. *therapeuein* = a trata, a vindeca) Ansamblu de mijloace de care se dispune pentru tratarea bolilor.

Arsenic / *Arsenic*. Sin. *Șoricioaică, Anhidrida arsenioasă*. Are formula As_2O_3, otravă foarte toxică pentru om.

Arsură / *Burn*. (lat. *ardeo, -ere* = a arde, a suferi) Leziune cutanată sau mucoasă provocată de agenți externi fizici (căldură, frig, radiații solare, electricitate, raze X) sau chimici (substanțe caustice) care produc coagularea proteinelor și punerea în libertate a proteazelor cu acțiune litică asupra hematiilor. Leziunile sunt de patru tipuri: gradul I (superficială, cu eritem și tumefacție, dureroase); gradul II (intermediare, complicate cu flictene, cu lichid transparent sau opalin); gradul al III-lea (profunde, cu necroză și escare ale dermului și părților subiacente) și gradul al IV-lea – carbonizarea unei regiuni din organism.

Artefact / *Artifact, Artefact*. (lat. *ars, -atis* = meserie + lat. *factum, -i* = faptă, lucrare, din *facio, -ere* = a face) Produs sau fenomen artificial involuntar apărut în cursul unor explorări, investigații; ex. modificările citomorfologice sau tinctoriale în diferite celule, produse artificial prin manoperele de preparare a frotiurilor, secțiunilor. Acestea pot determina rezultate și interpretări false, în cazul unui examen de laborator sau al unor experimente.

Arter-, Arterio- / *Arter-, Arterio-*. (lat., gr. *arteria* = arteră, din gr. *aer, -os* = aer + gr. *terein* = a conține; fiind goale la cadavre, grecii antici credeau că arterele conțin aer). Prefix care introduce în termeni referirea la artere.

Arteră / *Artery. N.A. arteria*. (*arter-*) Vas care conduce sângele oxigenat, propulsat de ventriculele inimii către diferite organe din corp. Prin ramificație progresivă și anastomoze, arterele formează sistemul arterial. O arteră are trei straturi concentrice: tunica internă (sau intimă), tunica mijlocie (sau medie) şi tunica externă (adventicea).

Arteriolă / *Arteriole*. N.A. *arteriola*. (lat. *arteriola*, *-ae* = arteră mică) Ramură fină, terminală a unei artere, care leagă arterele de capilarele sangvine.

Arteriopatie / *Arteriophaty*. (*arterio-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru bolile arterelor. Poate fi generalizată sau segmentară.

Arterioscleroză / *Arteriosclerosis*. (*arterio-* + gr. *sklerosis* = întărire, induraţie, de la gr. *skleros* = dur, tare) Termen pentru a desemna procesul de îngroşare şi pierdere a elasticităţii pereţilor arteriali, datorat unei fibrozări şi calcificări (interesează arteriolele şi arterele mici).

Arterită / *Arteritis*. (*arterio-* + *-ită*) Boală inflamatorie a peretelui arterial, însoţită uneori de tromboză, alteori de dilataţie, mai rar de ruptură.

Articol de condiţionare / *Packaging raw*. Sin. *Ambalaj*. Element destinat a conţine un produs, a-i asigura o protecţie fizică şi a purta informaţiile necesare utilizării acestuia. Asigură păstrarea, depozitarea, stabilitatea, identificarea şi buna utilizare a medicamentului. Articolele de condiţionare pot fi: primare şi secundare (ambalaje, din carton), după cum vin sau nu în contact direct cu medicamentul.

Articul-, Articulo- / *Articul-*, *Articulo-*. (lat. *articulatio*, *-onis* = încheietură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o legătură între oase, ca şi elementele de origine greacă *artr-*, *artro-* (v.).

Articulat / *Articulated*, *Jointed*. (*articul-*) **1.** Organism sau organ vegetal format din segmente (articole) de dimensiuni şi forme variabile puse cap la cap. **2.** Tulpină formată din noduri distanţate şi internoduri lungi evidente. **3.** Picioarele artropodelor.

Articulaţie / *Joint*. N.A. *junctura ossium*. (*articulo-*) Ansamblul elementelor prin care două oase vecine, în scheletul osos, se leagă între ele.

Artr-, Artro- / *Arthr-*, *Arthro-*. (gr. *arthron* = articulaţie, încheietură) Prefixe care introduc în termenii compuşi referirea la articulaţii.

Artralgie / *Arthralgia*. Sin. *Artrodinie* (*artr-* + gr. *algos* = durere). Durere articulară, de obicei izolată.

Artrită / *Arthritis*. (*artr-* + *-ită*) Proces inflamator acut, subacut sau cronic al elementelor componente ale unei articulaţii, cu etiologie variată: reumatism, traumatism, diferite infecţii.

Artrocenteză / *Arthrocentesis*. (*artro-* + gr. *kentesis* = înţepătură) Puncţia unei articulaţii.

Artrodinie / *Arthrodynia*. Sin. *Artralgie* (v.). (*artro-* + gr. *odyne* = durere).

Artrografie / *Arthrography*. (*artro-* + gr. *graphein* = a scrie) Explorarea radiologică a cavităţii articulare după injectarea unui produs radioopac solubil, a aerului sau a ambelor (contrast dublu).

Artropatie / *Arthropathy*. (*artro-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generală atribuită oricărei afecţiuni articulare.

Artroplastie / *Arthroplasty*. (*artro-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Refacerea prin operaţie a unei articulaţii alterate şi anchilozate, pentru a reda o mobilitate satisfăcătoare.

Artroscopie / *Arthroscopy*. (*artro-* + gr. *skopia* = examinare, din *skopein* = a vedea, a examina) Metodă ultramodernă de explorare vizuală a cavităţii articulare cu artroscopul din fibre de sticlă, sub anestezie generală, după umplerea acesteia cu ser fiziologic.

Artroză / *Osteoarthritis*, *Hypertrophic arthritis*, *Degenerative joint disease*. (*artro-* + *-oză*) Artropatie cronică, caracterizată anatomopatologic prin distrucţie iniţială şi primitivă a cartilajelor articulare, osteofitoză marginală şi osteoscleroză subcondrală.

Asanare / *Sanitation*. (lat. *ad* = către, aproape, lângă + *sano*, *-are* = a face sănătos) Eliminarea factorilor nocivi din mediul înconjurător, a unui factor de infecţie, în scopul realizării unor condiţii bune de viaţă şi muncă (ex.: apele stagnante – bălţi, lacuri – dintr-o regiune sau apele rezultate din inundaţii).

ASC / *AUC*. V. *Aria de sub curbă*.

Ascari- / *Ascari-*. (gr. *askarizein* = a sări, a ţopăi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la viermi din grupul *Ascaris*.

Ascarid / *Ascarid*. (*ascari-*) Vierme care aparţine genului *Ascaris*. V. *Ascaris lumbricoides*.

Ascaridioză / *Ascaridiosis*. Sin. *Ascaridiază*. (*ascari-* + *-oză*) Boală parazitară, mai frecventă la copii, cauzată de infestarea cu ascarizi, care are loc de obicei prin ingerarea ouălor parazitului de pe fructele sau zarzavaturile nespălate. Ca tulburări: vomismente, diaree şi dureri abdominale. Larvele vor migra din intestin, pe cale venoasă, spre plămâni, trahee, unde sunt înghiţite şi revin în intestinul subţire. În faza migratorie, produc euzinofile şi anticorpi decelabili prin serodiagnostic.

Ascaris / *Ascaris*. Gen de viermi din ordinul *Nematodae* din care face parte şi specia *Ascaris lumbricoides*. Se dezvoltă în intestinele vertebratelor (viermi paraziţi).

Ascaris lumbricoides / *Ascaris lumbricoides*. Specie din genul *Ascaris*, parazit în intestinul uman, îndeosebi în jejun; are o culoare roz-roşiatică, o lungime de 15-25 cm şi provoacă ascaridioză.

Ască / *Ascus*. (*asc-*) Sporangele ciupercilor *Ascomycetae* în care se diferenţiază ascosporii generaţi de hifele ascogene.

Ascită / *Ascites*. (*asco-* + *-ită*) Acumulare de lichid în cavitatea peritoneală.

Asco- / *Asco-*. (gr. *askos* = burduf, umflat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o formaţiune umflată.

Ascocarp / *Ascocarp*. Sin. *Ascofruct* (*asco-* + gr. *karpos* = fruct). Corp de fructificaţie rezultat din împletirea hifelor în care se formează ascele cu ascosporii de la *Ascomycetae*.

Ascomicete / *Ascomyketes*. (*asco-* + gr. *mykos*, *-etes* = ciupercă) Clasă de ciuperci care se înmulţesc mai ales prin ascospori (organe de fructificare sexuale).

Ascorbat de calciu / *Calcium ascorbate*. V. *E 302*.

Ascorbat de sodiu / *Sodium ascorbate*. V. *E 301*.

Ascospor / *Ascospore*. (*asco-* + gr. *sporos* = sământă) Spor caracteristic *Ascomycetelor*.

Ascultare / *Listening*. (lat. *ascultare* = ascultare) **1.** Componentă a procesului de comunicare. A percepe încordându-şi auzul. **2.** În medicină, a examina ascultând cu urechea sau cu stetoscopul în vederea stabilirii diagnosticului anumitor organe interne, în special inima şi plămânii; a asculta. **3.** A lua în consideraţie (sfaturi, rugăminţi, dorinţe etc.). **4.** A se supune din proprie iniţiativă; a se conforma.

Ascultare activă / *Active listening*. Ascultare atentă a comunicatorului, care presupune o comportare caldă, atitudine deschisă, sinceritate, interes şi capacitatea de a te pune în situaţia interlocutorului.

Ascultare empatică / *Empathic listening*. Presupune apropierea cu sinceritate de interlocutor cu înţelegerea nu numai a mesajului acestuia, dar şi a sentimentelor sale şi acceptarea acestora.

Ascultare pasivă / *Passive listening*. Ascultarea care lasă în seama celuilalt găsirea ideilor. Tăcerea poate duce la „emiterea de presupuneri" şi „acceptarea tacită" a unor situaţii sau stări de fapt care favorizează în mod constructiv evoluţiile ulterioare şi modificările ce se pot ivi. Ascultarea „în tăcere” este susţinută de contactul vizual, gestică (a da aprobator din cap, scuturări sau clătinări din cap, schimbări bruşte de poziţie), mimică, exprimări de genul: „Aha”, „Oh?”, „Hm”, „Da?” etc.

Asepsie / *Asepsis*. (*a-* + gr. *sepsis* = infecţie, putrefacţie) Condiţia sau starea care exclude prezenţa microorganismelor. Se realizează printr-o serie de metode fizice şi chimice care evită contaminarea, aportul exogen de microorganisme, virusuri sau fungi într-un organism viu, mediu inert (material sau mediu de cultură, medicament), mediu extern (încăperi, săli de operaţie). Asepsia este o metodă profilactică, spre deosebire de antisepsie, care este o metodă curativă.

Aseptic / *Aseptic*. **1.** Lipsit de microorganisme (care produc boli): medicament, tehnică de lucru, compartiment de preparare a medicamentelor etc. **2.** Stare de control atinsă prin utilizarea unei zone de lucru aseptic şi activităţi îndeplinite în modul în care se exclude contaminarea microbiană a produselor sterile.

Asexuat / *Asexual*. (*a-* + lat. *sexus* = sex) **1.** Fără organe sexuale. **2.** Tip de înmulţire pe baza unor germeni asexuaţi (ex.: sporii).

Asfixie / *Asphyxia*. (gr. *asphyxia* = oprire a pulsului, din *a* = privativ + gr. *sphyzein* = a pulsa) **1.** Iniţial, termenul a avut semnificaţie de moarte prin încetarea bătăilor inimii. **2.** Stare caracterizată prin dificultatea sau oprirea completă a respiraţiei, datorită unor cauze mecanice: înec, strangulare, stenoză laringiană, compresiune toracică, paralizie a muşchilor respiratori, care duc la lipsa oxigenului în ţesuturi şi apoi la moarte. În sens mai larg, se înţelege orice stare în care organismul suferă hematoza.

Asialie / *Asialia*. Sin. *Aptialie*, *Acrinie salivară*. (*a-* + gr. *sialon* = salivă) Absenţa sau diminuarea accentuată a secreţiei salivare, întâlnită în intoxicaţii (cu atropină, opiu), în diferite afecţiuni ale glandelor salivare, infecţii generale grave.

Asigurare pentru accidente de muncă şi boli profesionale / *Insurance for work accident and professional disease*. Reprezintă o asigurare de persoane, face parte din sistemul de asigurări sociale, este garantată de stat şi cuprinde raporturi specifice prin care se asigură protecţia socială a salariaţilor împotriva diminuării sau pierderii capacităţii de muncă şi decesului acestora ca urmare a accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale. Asigurarea pentru accidente de muncă şi boli profesionale garantează un ansamblu de servicii şi prestaţii în beneficiul persoanelor asigurate, în vederea: promovării sănătăţii şi a securităţii în muncă şi prevenirii accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale; diminuării şi compensării consecinţelor accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale.

Asigurarea calităţii (abr. AC) / *Quality assurance* (abr. QA) **1.** Sisteme de calitate şi procese utilizate pentru controlul fiecărei trepte de fabricaţie farmaceutică care asigură că produsul îndeplineşte toate specificaţiile şi atributele de calitate, conform documentelor BPF (GMP). **2.** Unitate de lucru care este pusă la dispoziţia substanţei medicamentoase şi a produsului medicamentos (eliberare sau respingere) pentru uzul uman şi care dovedeşte şi susţine calitatea sistemelor cu documente de control, acţiuni preventive şi corective, audit, supraveghere.

Asigurarea şi controlul calităţii / *Quality control and assurance*. Monitorizarea şi evaluarea modului în care structurile şi procesele au fost stabilite şi a eficienţei desfăşurării acestor procese. Acest lucru se aplică în scopul îndeplinirii cerinţelor de calitate. V. şi *Cerinţe de calitate*.

Asimetrie / *Asymetry*. (*a-* + gr. *symetria* = simetrie) **1.** Absenţa totală a simetriei (inegalitate). **2.** Modificarea dispunerii atomilor sau grupelor de atomi într-o moleculă a unei substanţe chimice. **3.** În organism, modificarea caracterelor unui organ, în raport cu organul simetric.

Asimilaţie / *Assimilation*. (lat. *assimilatio, -onis* = a asimila) Totalitatea proceselor metabolice de absorbţie şi transformare a substanţelor rezultate din digestie. Se caracterizează prin procese de sinteză pe cale enzimatică. Termenul este general sau aplicat la un sector din organism (ex.: a. digestivă, a. celulară). Termen antagonist: *Dezasimilaţie*, v. şi *Anabolism*.

Asimptomatic / *Asymptomatic*. (*a-* + gr. *symtoma, -atos* = ceea ce survine împreună, din *syn* = împreună + *peptein* = a veni) Fără simptome clinice; care nu determină simptome.

Asimptotă / *Asymtote*. Dreapta de care se apropie o curbă, dar pe care nu o atinge niciodată la distanţă finită; cele mai cunoscute curbe care au asimptotă sunt cele care reprezintă funcţiile exponenţiale, logaritmice şi hiperbolice.

Asinergie / *Asynergy*. Sin. *Dissinergie* (*a-* + *syn* = împreună + gr. *ergein* = a lucra, a acţiona). **1.** Despre două substanţe care nu au aceeaşi acţiune. **2.** Tulburare reprezentată prin perturbarea facultăţii asocierii mişcărilor elementare în acte complexe din cauza dereglării succesiunii contracţiilor musculare, care participă la un gest esenţial, ex.: în sindromul cerebelos. Termen antagonist: *Sinergie*.

Asistenţă / *Asistance, Attendance*. (lat. *assisto, -are* = a sta lângă, a ajuta) Sprijin, ajutor.

Asistenţă farmaceutică / *Pharmaceutical care*. (lat. lit. *assistens, -ntis* = persoană care a asistat) Prevederea responsabilă de asigurarea terapiei medicamentoase în scopul atingerii rezultatelor care îmbunătăţesc calitatea vieţii pacientului. Concept care stabileşte rolul farmacistului în domeniul ocrotirii sănătăţii, prevenirii şi tratamentului bolilor. Asistenţa farmaceutică constă în responsabilitatea pregătirii terapiei medicamentoase, cu scopul de a obţine rezultatele care să conducă la îmbunătăţirea calităţii vieţii pacienţilor. Este recunoscută internaţional ca fiind practica în care farmacistul îşi asumă responsabilitatea pentru nevoile pacientului referitoare la medicament şi se consideră răspunzător pentru satisfacerea acestor nevoi. Asistenţa farmaceutică presupune asistarea pacientului, dezvoltarea planului de asistenţă şi evaluarea rezultatului. Este o filozofie a practicii farmaceutice în care pacientul este primul beneficiar al acţiunilor farmacistului. Asistenţa farmaceutică concentrează atitudini, comportamente, angajamente, temeri, etici, funcţii, cunoştinţe, responsabilităţi şi abilităţi ale farmacistului în furnizarea terapiei medicamentoase pentru atingerea rezultatelor terapeutice favorabile stării de sănătate şi calităţii vieţii pacientului. Farmacistul trebuie să fie pregătit pentru a prepara, elibera medicamente şi a oferi pacientului informaţii despre medicamente.

Asistenţă medicală / *Medical assistance*. Totalitatea măsurilor profilactice şi curative, inclusiv examinările de laborator, explorările funcţionale şi radiologice efectuate de personalul medico-sanitar.

Asistenţă socială / *Social assistance*. Totalitatea măsurilor care urmăresc depistarea, analizarea şi rezolvarea problemelor de patologie socială, cu scopul de a ajuta familiile sau indivizii dependenţi să se redreseze şi să se susţină singuri.

Asistolie / *Asystolia*. (*a-* + gr. *systole* = contracţie) Absenţa sistolei cardiace.

ASLO / *ASLO*. Abr. utilizată pentru antistreptolizina O (v.).

Asociaţia Internaţională a Inspecţiei Muncii (abr. AIIM) / *International Association of Labour Inspection* (abr. IALI). Înfiinţată în anul 1972, are ca scop principal acordarea de suport profesional organismelor naţionale de inspecţie a muncii (adresă web: http://www.iali-aiit.org). Printre obiectivele principale ale asociaţiei se numără promovarea profesionalismului membrilor săi cu privire la toate aspectele legate de inspecţia muncii, furnizarea de oportunităţi pentru schimb de experienţă în ceea ce priveşte activitatea de inspecţie şi implementarea legislaţiei în domeniul muncii în general, diseminarea de informaţii prin intermediul congreselor şi conferinţelor organizate, cu scopul de a creşte impactul şi eficacitatea inspecţiei muncii. Asociaţia are sediul la Geneva şi numără în prezent peste 90 de membri, Inspecţia Muncii din România fiind afiliată acesteia din anul 1999 (Legea nr. 161/1999).

Asociaţia Internaţională pentru Sănătate Profesională (abr. **AISP**) / *International Association of Occupational Health* (abr. IAOH). Asociaţie ştiinţifică internaţională înfiinţată cu scopul de a contribui la progresul cercetării ştiinţifice fundamentale şi aplicative în domeniul igienei şi medicinei muncii; organizează congrese internaţionale, întruniri pe probleme specifice, înfiinţează comitete ştiinţifice cu subiecte specializate etc.; dispune de o comisie permanentă de lucru şi colaborează cu asociaţii naţionale şi internaţionale care au obiective similare (Organizaţia Internaţională a Muncii, Organizaţia Mondială a Sănătăţii ş.a.).

Asociaţie / *Association*. (lat. *associatio*, *-onis* = asociere, de la *associo*, *-ere* = a asocia, din *ad* = la, spre + *socius*, *-ii* = asociat) Relaţie perfectată în timp şi în spaţiu între fenomene şi obiecte.

Asociaţie medicamentoasă / *Drug association*. Administrare simultană a mai multor medicamente care se potenţează reciproc, în vederea creşterii eficacităţii terapeutice, evitării unor efecte nedorite şi diminuării toxicităţii.

Asociaţie microbiană / *Microbial association*. Asociaţie de mai mulţi germeni microbieni, cu efecte fie pozitive (ca în vaccinuri), fie patologice.

Asociere / *Association* (lat. *a* = cu, spre, la + *socio*, *-are* = a uni, a face comun) Acţiunea de grupare a două substanţe cu scopul intensificării activităţii efectului urmărit.

Asparaginază / *Asparaginase*. Enzimă care inhibă creşterea unor tumori şi este utilizată aproape exclusiv în tratamentul leucemiei limfoblastice acute. Poate cauza reacţii alergice şi anafilaxie.

Aspartam / *Aspartame*. V. *E 951*.

Aspergillus / *Aspergillus*. Gen de ciuperci din clasa *Ascomycetes*, ce au mai multe specii, unele patogene, care cauzează infecţii ale sistemului respirator la om. Specia *A. fumigatus* produce aspergiloză. *Aspergillus niger* se află în aer, în mod obişnuit, şi poate deveni patogen.

Aspergiloză / *Aspergillosis*. (lat. *aspergo*, *-ere* = a răspândi, a împrăştia + *-oză*) Condiţie cauzată de fungi din genul *Aspergillus*, uzual *A. fumigatus*. Apare la pacienţii cu tulburări pulmonare preexistente şi sunt de trei categorii: forme alergice, care afectează pacienţii cu astm; forme colonizante, care conduc la aspergiloame frecvent fără cavităţi preexistente în plămân; a treia formă, în care fungul se împrăştie în tot plămânul şi poate disemina în ureche, plămâni, sinusuri nazale şi în tot corpul, rarisim, dar cu repercursiuni fatale. Este asociată la pacienţi cu deficienţa imunităţii. Se tratează cu : prednison, nistatină sau amfotericină B.

Aspirator / *Aspirator*, *Exhauster*. (lat. *ad* = lângă, către + *spiro*, *-are* = a răsufla, a inspira) Aparat folosit pentru aspirarea diferitelor substanţe. Se foloseşte pentru a recolta din aer probe de substanţe nocive (fum, praf, gaze) pentru a antrena şi elimina substanţele nocive dintr-un compartiment sau dispozitiv destinat extragerii lichidelor din formaţiuni cavitare sau tubulare.

Aspiraţie / *Aspiration*. Procedeu de recoltare a produşilor de impurificare din aer (pulberi, gaze, aerosoli, microorganisme), ce cuprind un dispozitiv de aspirare a aerului (hidraulic, mecanic, electric), unul de măsurare a volumului de aer aspirat şi altul de reţinere a produsului căutat.

Aspirină / *Aspirin*. (*a* = abr. de la acetil + *spir*, abr. de la germ. *Spirsäure* = acid salicilic) Denumirea comercială a acidului acetilsalicilic (DCI), primul medicament fabricat industrial sub formă de comprimate de firma germană Bayer, în 1899. Produs cu utilizare largă ca antiinflamator, analgezic, antipiretic, antiagregant plachetar şi antitrombotic. V. *Acid acetilsalicilic*.

Asplenie / *Asplenia*. (*a-* + gr. *splen*, *-enos* = splină) Absenţa splinei.

Astaxantină / *Astaxanthine*. Pigment carotinoidic care determină culoarea roşiatică. Este o cetohidroxicarotenoidă larg răspândită în natură. În cantitate mare se află în crustacee, păstravi, în petale de *Adonis aestivalus*, *Euglena helio rubescens*, *Harmatococcus pluvialis* etc. Prezintă un maximum de absorbţie la 468 nm, în eter de petrol. Este un foarte bun colorant natural pentru produse alimentare (unt, brânzeturi), produse farmaceutice şi cosmetice.

Asten-, -astenie / *Asthen-*, *-asthenia*. (gr. *asthenos* = fără putere, *astheneia* = slăbiciune, din *a* = fără + *sthenos* = forţă, putere). Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la slăbirea, diminuarea unor capacităţi, a unor funcţii ale unui organ sau sistem.

Astenic / *Asthenic*. Denumirea tulburării de personalitate caracterizată prin energie scăzută, susceptibilitate la stres emoţional şi fizic şi a diminuării capacităţii pentru bucurie, satisfacţie.

Astenie / *Asthenia*. (*asten-*) Diminuarea generală a energiei şi performanţelor organismului, fără relaţie cauză-efect cu un efort.

Aster-, Astro- / *Aster-*, *Astro-*. (gr. *aster*, *-eras* sau *astron* = stea) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o structură cu formă stelată, ramificată.

Astereognozie / *Astereognosis*. Sin. *Agnozie tactilă*, *Stereoagnozie*. (*a-* + gr. *stereos* = solid + *gnosis* = cunoaştere, pricepere, de la *gnonai* = a cunoaşte) Agnozie manifestată prin lipsa perceperii obiectelor prin pipăit, palpare.

Asterism / *Asterism*. Sin. *Efect de stea*. Efect vizual în formă de stea prezent la unele pietre preţioase, când sunt privite într-o anumită lumină.

Astigmatism / *Astigmatism*. (*a-* + gr. *stigma*, *-atos* = punct + *-ism*) **1.** În medicină, ametropie consecutivă unui defect de curbură a corneei sau a cristalinului pe diferite meridiane. Ca urmare, lumina nu mai este focalizată într-un punct la nivelul retinei, iar imaginile sunt percepute deformat, distorsionat de către ochi. **2.** În fizică, aberaţie geometrică datorită căreia imaginii unui punct din spaţiul obiect nu îi corespunde tot un punct în spaţiul imagine, ci doar mici segmente de dreaptă. Acest tip de aberaţie apare mai ales la sisteme optice puternic diafragmate, fiind produsă de fascicule înguste, înclinate faţă de axa optică.

Astm / *Asthma*. (gr. *asthma* = gâfâială) Condiţie caracterizată de îngustarea întinsă a căilor aeriene bronşice care conduce la o nevoie intensă de aer, iar evacuarea acestuia din plămâni se realizează dificil. Aceasta conduce la tuse, şuierături şi dificultate de respiraţie. Astmul bronşic mai poate fi precipitat prin expunerea la unul sau mai mulţi stimuli ca: alergeni, medicamente ca aspirina şi alte AINS (antiinflamatoare nesteroidiene) şi beta-blocante. Primul atac poate apărea la orice vârstă. Tratamentul uzual constă în bronhodilatatoare (ca aerosoli); corticosteroizii sunt utilizaţi pentru a controla atacurile severe, care pot fi foarte serioase şi prelungite. Evitarea alergenilor cunoscuţi şi desensibilizarea la ei poate ajuta la reducerea frecvenţei atacurilor.

Astringent / *Astringent*. (lat. *astringens*, *-ntis*, de la *ad* = către + *stringo*, *-ere* = a strânge, a lega) Medicament cu acţiune locală, care produce retractarea ţesuturilor prin precipitarea sau coagularea reversibilă a proteinelor de suprafaţă. Ex.: acidul tanic, nitratul de argint. Se utilizează pentru a opri hemoragiile mici, externe. Termenul este folosit şi pentru a caracteriza gustul acestor substanţe.

Astrocit / *Astrocyt*. (*astro-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă a macrogliei caracterizată prin prelungiri protoplasmatice sau fibroase de formă stelată; se disting a. protoplasmatice şi fibrilare. Au rol în organizarea structurală a barierei hematoencefalice şi în controlul ionic al neuronilor.

Astrocitom / *Astrocytoma*. (*astro-* + gr. *kytos* = celulă + *omă*) Tumoră primară a SNC, care se dezvoltă din astrocite.

Atac / *Attack*, *Strocke*, *Crisis*. Sin. *Criză* (ital. *attaco*, *-are* = a începe). **1.** Ocurenţa bruscă, violentă ca manifestare, a unei acţiuni acute sau a unui episod acut dintr-o boală cronică. **2.** În limbaj clinic, apoplexie.

Atapulgită / *Attapulgite*. Macromoleculă anorganică, hidrofilă, asemănătoare cu bentonita şi hectorita, dar care prezintă o capacitate de îngroşare şi suspendare mult mai mică decât acestea.

Ataractic / *Attaractic*. Sin. *Tranchilizant*, *Anxiolitic* (gr. *ataraxia* = impasibilitate, din *a* = fără + gr. *taraxis* = tulburare, nelinişte). Substanţă deprimantă a SNC.

Ataraxie / *Ataraxia*. **1.** Detaşare emoţională, indiferenţă. **2.** Stare de calm mental obţinută prin suspendarea judecăţii privitoare la problemele controversate.

Atavism / *Atavism*. Sin. *Ereditate ancestrală sau de revenire*, *Reversie* (lat. *atavus*, *-i* = strămoş + *-ism*). Termen pentru a desemna unele caractere ereditare defavorabile rămase latente timp de una sau mai multe generaţii intermediare. Caracterele atavice sunt condiţionate de mutaţii recesive sau de gene complementare.

Ataxie / *Ataxia*. Sin. *Amiotaxie* (*a-* + gr. *taxis* = ordonare, aranjare, de la *tattein* = a ordona, a aranja). Tulburare motorie nonparalitică. Ea se caracterizează printr-o coordonare dificilă, incorectă sau imposibilă a mişcărilor, care sunt dezordonate. Există trei tipuri care se manifestă în: ortostatism (a. statică), în mers (a. locomotorie), în timpul efectuării unei mişcări (a. cinematică).

Atel-, Atelo- / *Atel-*, *Atelo-*. (gr. *ateles* = incomplet) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un dispozitiv de imobilizare.

Atelă / *Splint*. (lat. *hastella* = băţ mic) Dispozitiv de formă cilindrică sau lamă subţire, imobilă, din lemn, metal, plastomer, ghips etc. utilizat pentru imobilizarea de urgenţă sau definitivă a fracturilor sau luxaţiilor.

Atelectazie / *Atelectasis*. (*atel-* + gr. *aktasis* = dilataţie) Turtirea alveolelor pulmonare, în lipsa aerului pulmonar, din cauza stenozei şi obstrucţiei bronşice.

Atenţie selectivă / *Selective attention*. Tendinţa oamenilor de a selecta majoritatea informaţiilor la care sunt expuşi, exploatată de cei care lucrează în promovarea şi publicitatea produselor din cadrul pieţei concurenţiale.

Atenuare / *Attenuation*. (lat. *attenuatio*, *-onis* = atenuare, de la *attenuo*, *-are* = a slăbi, a reduce) **1.** A reduce, a scădea, a modera. **2.** Operaţie prin care se diluează o substanţă în homeopatie. **3.** În fizică, diminuare a intensităţii unui fascicul de radiaţii luminoase, ionizante, X, unde sonore etc. la traversarea unui anumit material. A. depinde de natura şi grosimea stratului de substanţă străbătut.

Atenuat / *Attenuate*. (lat. *attenuatus*, *-a*, *-um* = atenuat) Îngustat spre bază sau spre vârf (ex.: frunză îngustată spre vârf).

Ater-, Atero- / *Ather-*, *Athero-*. (gr. *athere* = terci, fiertură, tumoră din materie grasă) Elemente de compunere care indică într-un termen referirea la depozite grăsoase.

Aterogen / *Atherogenic*. (*atero-* + *-oma* + gr. *gennan* = a produce) Termen generic pentru factorii implicaţi în procesul de aterogeneză, ca fumatul, dislipidemia.

Aterogeneză / *Atherogenesis*. (*atero-* + *-oma* + gr. *genesis* = producere, din. gr. *gennan* = a produce) Procesul de formare a plăcilor de aterom.

Aterom / *Atherom*. (*ater-* + *-oma*) Leziune histologică formată dintr-un depozit lipidic extracelular, sub formă de placă gălbuie, rezultat prin depunerea de lipoizi şi cristale de colesterol în intima arterelor, urmată de alterări distrofice şi infiltrat inflamator. Se poate fibroza, formând un fibroaterom, se poate calcifia sau, uneori, ulcera. Ateromul limitează circulaţia sângelui şi predispune la tromboză. Principalele cauze de formare a ateromului sunt: o dietă bogată în grăsimi animale, zahăr rafinat, fumarea de ţigări, obezitate şi inactivitate. Tratamentul este prevenţia, dar unele simptome pot fi ameliorate cu medicamente, ex.: angina cu nitroglicerină sau, în caz de obstrucţie arterială, prin bypass chirurgical.

Ateromatoză / *Atheromasia*. (*ater-* + *-oma* + *-oză*) Leziune caracterizată prin prezenţa în număr crescut a plăcilor de aterom în pereţii arterelor mari şi mijlocii sau chiar subendocardiac; se constituie şi se accentuează odată cu înaintarea în vârstă.

Ateroscleroză / *Atherosclerosis*. (*atero-* + gr. *sklerosis* = indurare, întărire, de la *skleros* = tare, dur) Proces patologic complex, cu etiologie incomplet cunoscută. Constă în formarea plăcilor de aterom, ca rezultat al depunerii de lipide (colesterol) în intima arterelor mari şi mijlocii, urmată de îngustarea vaselor sangvine şi sclerozarea lor, ceea ce poate duce la ulceraţii şi tromboze, cu obstrucţia vaselor, sau la rupturi vasculare (hemoragii). Se formează şi se accentuează odată cu înaintarea în vârstă.

Atimie / *Athymia*. (*a-* + gr. *thymos* = 1. minte, spirit sau 2. principiu vital, timus) **1.** Scăderea tonusului afectiv, manifestată prin stare de indiferenţă, de inactivitate totală. **2.** Absenţa glandei timus se manifestă prin deficit metabolic, imunitar şi perturbări ale hematopoiezei.

Atipic / *Athypical*. (*a-* + gr. *thypikos* = tipic, simbolic, de la gr. *typos* = tip, model) Însuşirea de a fi deosebit de tipul obişnuit.

Atitudine / *Attitude*. Sin. *Postură* (ital. *attitudine*, din lat. *aptitudo*, *-inis* = aptitudine). **1.** Mod de a fi sau de a se comporta al unei persoane. **2.** Poziţie a corpului. **3.** Totalitatea aprecierilor, sentimentelor şi tendinţelor constant favorabile sau nefavorabile ale unei persoane faţă de un produs, serviciu.

Atmo- / *Atmo-*. (gr. *atmos* = vapori, aburi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la abori, vapori.

Atmosferă / *Atmosphere, the Earth's*. (*atmo-* + lat. *sphera*, *-ae*, gr. *sphaira* = sferă) **1.** Înveliş gazos al scoarţei terestre. Învelişul suprafeţei pământului, un amestec de gaze şi vapori de apă, cu o înălţime de aproximativ 50.000 km. Prezintă trei zone: *troposfera*, extinsă până la cca. 10 km de scoarţa terestră, *stratosfera* şi *ionosfera*. Întreaga atmosferă cântăreşte $5 \cdot 10^{15}$ tone. Învelişul de gaze din jurul pământului care exercită presiune la suprafaţa sa, sub influenţa gravitaţiei; include în volum: 78% azot, 21% oxigen, mici cantităţi de hidrogen, dioxid de carbon, gaze nobile, vapori de apă, poluanţi şi praf. **2.** Atmosfera fizică sau normală reprezintă o unitate de măsură tolerată pentru presiune, egală numeric cu forţa exercitată pe cm^2 de o coloană de mercur, înaltă de 766 mm, la 0°C. Unitatea de presiune în SI este pascalul (Pa), $1 \text{ atm} = 10^5 \text{ Pa}$.

Atmosferă de marketing / *Marketing atmosphere*. Mediul special creat în vederea generării sau a consolidării preferinţelor cumpărătorilor pentru consumul unui anumit produs.

Atom / *Atom*. (gr. *atomos* = indivizibil + *tomos* = tăiat, secţionat, de la *temnein* = a tăia) Cea mai mică particulă a unui element chimic, care păstrează toate caracteristicile elementului respectiv. A. are o structură complexă, fiind alcătuit din nucleu (care conţine neutroni şi protoni), în care sunt concentrate sarcina pozitivă şi aproape întreaga masă a a., şi un număr de electroni (egal cu numărul de protoni din nucleu) care descriu o mişcare circulară în jurul nucleului. În ansamblu, a. este neutru din punct de vedere electric. A. poate exista fie liber, fie în combinaţii cu alţi a. (identici sau diferiţi), caz în care se formează molecule. Dimensiunile a. sunt de ordinul a 10^{-10} m, nucleul având dimensiuni de ordinul a 10^{-14}-10^{-15} m.

Atom de carbon cuaternar / *Quaternary carbon*. Atom de carbon care se leagă chimic de alţi patru atomi de carbon.

Atom de carbon primar / *Primary carbon*. Atom de carbon care se leagă chimic de un alt atom de carbon.

Atom de carbon secundar / *Secondary carbon*. Atom de carbon care se leagă chimic de alţi doi atomi de carbon.

Atom de carbon terţiar / *Tertiary carbon*. Atom de carbon care se leagă chimic de alţi trei atomi de carbon.

Atom-gram / *Atom-gram*. Masa atomică a unui element chimic, exprimată în grame. Ex.: un atom-gram de oxigen = 16 g, un atom-gram de carbon = 12 g.

Atomizare / *Atomization*. Sin. *Nebulizare*. Denumire improprie, care defineşte transformarea unor lichide în particule foarte fine sau în vapori.

Atomizor / *Atomizer*. Sin. *Nebulizator*, *Pulverizator* (gr. *atomos* = indivizibil + *tomos* = tăiat, secţionat, de la *temnein* = a tăia). Dispozitiv care dispersează un lichid sau o suspensie în particule fine, permiţând administrarea unor medicamente sub formă de aerosoli.

Atonie / *Atony*. (*a-* + gr. *tonos* = tensiune) Diminuare a tonicităţii normale a unui organ contractil, ex.: atonie uterină.

Atonie musculară / *Muscular atony*. Diminuarea sau pierderea tonusului muscular.

Atopic / *Atopical*. (gr. *atopos* = în afara locului normal de la *a* = fără + *topos* = loc) Stare de hipersensibilitate sau de alergie, cu predispoziţie ereditară (de exemplu în dermatită atopică).

Atopie / *Atopy*. (gr. *atopos* = în afara locului normal, de la *a* = privativ + *topos* = loc) Formă de alergie, stare de hipersensibilitate de tip precoce; apare la indivizi cu o predispoziţie înnăscută şi indusă de anumite substanţe, de obicei de natură proteică (ex.: febra fânului, astm alergic sau eczemă atopică), ca răspuns la alergeni. Individul cu aceste predispoziţii şi condiţii provocate de contactul cu alergenii este descris ca atopic.

ATP / *Adenosine triphosphate*. Abr. pentru *Acid adenozintrifosforic*.

Atrepsie / *Athrepsia*. (*a-* + gr. *threpsis* = nutriţie) Stare de denutriţie gravă a sugarului, caracterizată printr-o slăbire extremă, adesea ireversibilă.

Atribut / *Attribute*. În statistica matematică, caracteristică de ordin calitativ a unităţilor unei selecţii.

Atribut critic de calitate / *Quality critical atribute*. Caracteristică a calităţii care trebuie controlată între limite definite pentru a asigura calitatea şi performanţa unui produs acceptabil.

Atriţie / *Attrition*. (lat. *attritio*, *-onis* = frecare, de la *attero*, *-erere* = a freca, a zdrobi) Leziune a unui ţesut sau organ produsă prin frecare sau zdrobire.

Atriu / *Atrium*. N.A. *atrium*. (lat. *atrium*, *-ii* = antecameră, de la *ater*, *-tra*, *-trum* = negru, deoarece în această cameră se făcea focul la romani, iar pereţii se înnegreau) În anatomie, termen care desemnează o cameră sau o cavitate care asigură comunicarea cu o altă structură, ex.: a. cardiac, a. pulmonar. Cameră a inimii care primeşte sânge de la vene şi îl împinge prin contracţii musculare puternice în ventricul. Peştii prezintă un singur atriu; toate celelalte vertebrate au câte două.

Atrocitoză / *Athrocytosis*. Absorbţia prin membrana celulară a unei substanţe coloidale, urmată de concentrarea şi flocularea ei în citoplasmă şi de apariţia de formaţiuni granuloase, intracitoplasmatice (capacitatea unor celule de a fagocita substanţe străine şi de a le stoca).

Atrof-, Atrofo- / *Atroph-*, *Atropho-*. (*a-* + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) Element de compunere care indică în termenul compus referirea la o modificare în sens negativ, o degenerescenţă.

Atrofie / *Atrophy*. (*atrof-*) Diminuare de volum a unei mase celulare, a unui ţesut sau a unui organ din cauza unui deficit nutriţional sau de activitate funcţională, a unor tulburări metabolice locale sau generale. Atrofia poate apărea în cadrul unor procese de involuţie fiziologică (de ex. în îmbătrânire sau în cadrul unor procese patologice). Ex.: atrofia cutanată – termen generic pentru ansamblul afecţiunilor degenerative secundare, idiopatice sau congenitale şi care se manifestă printr-o subţiere a pielii, diminuarea elasticităţii şi consistenţei acesteia (idiopatic: gr. *idios* = propriu + *pathos* = boală).

Atrofodermatoză / *Atrophodermatosis*. (*atrofo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-oză*) V. *Atrofodermie*.

Atrofodermie / *Atrophodermia*. Sin. *Atrofodermită*, *Atrofodermatoză* (*atrofo-* + gr. *derma*, *-atos* = *piele* + *-ie*). Denumire generică pentru afecţiuni cutanate, în care simptomul principal este un proces de atrofie.

Atrofodermită / *Atrophodermitis*. (*atrofo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) V. *Atrofodermie*.

Atrop- / *Atrop-*. (lat. *atropa* = beladonă, din gr. *Atropos* = neînduplecata, una din cele trei Parce, zeiţe care stabileau destinul oamenilor în mitologia greacă: Clotho, Lachesis şi Atropos) Element de compunere care introduce în termeni referirea la atropină.

Atropină / *Atropine*. (*atrop-* + *-ină*) Alcaloid izolat din frunzele şi rădăcinile plantelor *Atropa belladonnae* (mătrăgună), *Datura stramonium* (ciumăfaie) şi alte *Solanaceae*. Atropina este un racemic format dintr-un amestec în părţi egale de l- şi d-hiosciamină. Anticolinergic, parasimpatolitic, se fixează pe receptorii M-colinoreactivi (muscarinici) din sinapsele neuroefectoare parasimpatolitice, împiedicând formarea complexului acetilcolină-receptor. Astfel împiedică apariţia efectelor parasimpatomimetice ale acetilcolinei endo- sau exogene şi ale celorlalte substanţe cu acţiune parasimpatomimetică. Relaxează musculatura netedă a tracturilor gastrointestinal, biliar, genitourinar, diminuează secreţia glandelor exocrine (gastrică, salivară), creşte tonusul simpatic al miocardului, are acţiune antiparkinsoniană, antivomitivă, provoacă midriază şi cicloplegie cu creşterea tensiunii intraoculare. În doze mari, este excitant al SNC. Substanţă toxică, se păstrează în dulapul „Venena" şi este supusă legii toxicelor. Acţiune principală: antispastic şi spasmolitic neurotrop. Se foloseşte în medicină pentru tratarea colicilor, reducerea secreţiilor glandelor exocrine şi pentru dilatarea pupilei.

Atropism / *Atropism*. (*atrop-* + *-ism*) Intoxicaţie cu atropină sau cu planta *A. belladonnae*.

Audi-, Audio- / *Audi-*, *Audio-*. (lat. *audio*, *-ire* = a auzi, a asculta) Elemente care introduc în termeni referirea la auz sau sunet.

Audibilitate / *Audibility*. (lat. *audibilis* = care poate fi auzit, de la *audio*, *-ire* = a auzi) Intensitate fiziologică a unui sunet: limitele între care începe să fie perceput un sunet şi provoacă o senzaţie dureroasă. Pentru ca un sunet să dea naştere unei senzaţii sonore, este necesar ca intensitatea acestuia să depăşească o valoare minimă, care reprezintă pragul de audibilitate. Dacă intensitatea sonoră depăşeşte o anumită valoare maximă, unda sonoră creează o senzaţie de durere; această intensitate poartă denumirea de pragul senzaţiei de durere. Valorile acestor două praguri depind de frecvenţa sunetului şi se modifică odată cu vârsta. Pentru ca un sunet să fie perceput în mod convenabil, trebuie să aibă o frecvenţă şi o intensitate cuprinse între cele două praguri; porţiunea astfel delimitată se numeşte domeniu de audibilitate.

Audimutitate / *Audimutitas*, *Congenital*, *Word deafness*. (*audi-* + lat. *mutus*, *-i* = mut) Tulburare gravă a învăţării limbajului oral la copil, independentă de existenţa surdităţii, a unei psihoze sau a debilităţii mentale. Se asociază cu afazia congenitală.

Audiogramă / *Audiogram*. (*audio-* + gr. *gramma* = înscriere) Reprezentarea grafică a rezultatelor audiometriei. A. reprezintă curba obţinută prin reunirea pe un grafic a punctelor ce marchează diferite praguri de audibilitate.

Audiometrie / *Audiometry*. (*audio-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de măsurare a acuităţii auditive. Se utilizează audiometrul şi se obţine audiograma.

Audiometru / *Audio-meter*. (*audio-* + gr. *metron* = măsură) Aparat care generează sunete pure de intensitate variabilă, ce permite explorarea şi măsurarea audiţiei şi a audibilităţii.

Audit / *Audit*. Proces sistematic, disciplinat, independent şi documentat pentru obţinerea dovezilor de audit şi evaluarea în mod obiectiv a măsurii în care criteriile de audit sunt îndeplinite.

Audiţie / *Audition, Hearing*. (lat. *auditio*, *-onis* = auzire, ascultare, de la *audio*, *-ire* = a auzi) Identificarea sunetelor prin simţul auditiv. Acţiunea de a auzi (audiţie pasivă) şi a asculta (audiţie activă).

Aur-, Auri-, Auro- / *Aur-*, *Auri-*, *Auro-*. (lat. *aurum*, *-i* = aur şi lat. *aureus*, *-a*, *-um* = de aur) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aur.

Aur / *Gold*. (*aur-*) Elementul chimic cu numărul atomic 79, simbol Au. Metal galben, preţios, dens, cu conductibilitate termică şi electrică mare. În formă foarte fină, coloidală, are proprietăţi antiseptice şi antiinfecţioase. Se utilizează în tratamentul reumatismului sub formă de săruri. Aurul radioactiv a fost utilizat în scop diagnostic şi în terapia unor tumori maligne. Se foloseşte în stomatologie, în aliajele dentare, ca biomaterial, cât şi în industria alimentară. V. *E 175*.

Auranofin / *Auranofin*. Preparat oral cu aur folosit în tratamentul artritei reumatoide (Ridaura). Efecte adverse: greaţă, dureri abdominale.

Aură / *Aura*. (lat. *aura*, *-ae* = răsuflare) Simptome specifice (tulburări senzoriale, psihice sau motorii), trecătoare, care precedă adesea imediat criza unei boli (ex.: epilepsie, astm bronşic).

Aureomicină / *Chlortetracycline*. Sin. *Clortetraciclină* (v.).

Auri-, Auricul- / *Auri-*, *Auricul-*. (lat. *auris*, *-is* = ureche şi dim. *auricula*, *-ae* = urechiuşă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ureche.

Auricul / *Auricle*. Mic săculeţ în peretele fiecărui atriu al inimii; termen utilizat incorect, ca sinonim pentru *atriu*.

Auricular / *Auricularia*. (*auricul-*) Termen care se referă la ureche sau la auriculul inimii.

Auriculat / *Auriculate*. (*auricul-*) Prevăzut cu auriculă sau cu urechiuşe.

Auriculă / *Auricle*. (*auricul-*) Apendice în formă de urechiuşe (ex. baza limbului de la *Secale cereale*, *Hordeum vulgare*).

Auroterapie / *Aurotherapy*. (*aur-* + gr. *therapeia* = tratament) Terapia cu săruri de aur.

Aut-, Auto- / *Aut-*, *Auto-*. (gr. *autos* = propriu, sine însuşi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sine însuşi.

Autacoizi / *Autacoids*. (*auto-* + gr. *akos* = remediu, factor activ) Substanţe biologice active fabricate de organismul însuşi, cu structuri chimice diferite care se găsesc, în mod normal, în organism ca atare (liberi) sau sub formă inactivă (legată) sau ca precursori. Intervin în diferite procese fiziologice sau fiziopatologice ca: autoreglarea excitabilităţii şi activităţii motorii sau secretorii locale normale şi patologice, alergii, inflamaţii etc. Cuprind substanţe cu structură aminică, peptidică şi lipidică: histamina, serotonina, gastrina, sistemul renină-angiotensină, polipeptide-kinine, angiotensina; ecosanoide ca: prostaglandine, prostacicline, tromboxani, leucotriene.

Autism / *Autism*. (*auto-* + *-ism*) Pierderea contactului cu lumea exterioară, printr-o repliere în sine însuşi. Bolnavul este rupt de realitate, cu o predominanţă a vieţii interioare. Este o manifestare tipică a schizofreniei.

Autism infantil / *Infantile autism*. Sin. *Sindromul Kanner* (*auto-* + *-ism* + lat. *infantilis*, de la *infantis* = copil). Tulburare pediatrică rară şi severă în copilărie, care începe înainte de 2 ani şi jumătate. Este marcată de dificultăţi severe de comunicare şi de formare a relaţiilor cu alte persoane, în dezvoltarea limbajului. Nou-născutul este indiferent la prezenţa mamei, iar copilul mic este izolat, fără a căuta un contact. Poate evolua către arieraţie mentală sau schizofrenie.

Autist / *Autistic*. Subiect care suferă de autism.

Autoabsorbţie / *Autoabsorption*. (*auto-* + lat. *absorbo*, *-ere* = a absorbi) Reţinerea sau fixarea unei părţi dintr-un sistem în mediul lichid sau solid al acestui sistem, prin mijloace proprii (fără intervenţie din afară).

Autoaglutinare / *Autoagglutination*. Sin. *Autohemaglutinare* (*auto-* + lat. *agglutinare* = a lipi, a uni). Aglutinarea hematiilor de propriul ser, fenomen care poate da naştere la erori în determinarea grupelor sangvine. Aceasta se datorează prezenţei în ser a unei aglutinine şi a unui antigen corespondent, la nivelul suprafeţei eritrocitare. Joacă un rol important în anemiile hemolitice.

Autoaglutinină / *Autoagglutinin*. (*auto-* + lat. *agglutinare* = a lipi, a uni + *-ină*) Anticorp circulant din serul care aglutinează celulele proprii ale individului (globulele roşii, leucocite, trombocite).

Autoanafilaxie / *Autoanaphylaxis*. Reacţie de tip anafilactic care apare uneori la injectarea în organism a sângelui propriu.

Autoanticorp / *Autoantibody*. (*auto-* + gr. *anti* = contra + lat. *corpus*, *-oris* = corp) Anticorpi faţă de substanţele sau celulele proprii ale organismului, care apar în anumite boli şi care pot fi obţinuţi experimental prin tehnici speciale de imunizare.

Autoantigen / *Autoantigen*. (*auto-* + gr. *anti* = contra + gr. *gennan* = a produce) Substanţă din organism care se comportă ca antigen eterogen, determinând producerea de autoanticorpi în organismul din care face parte; aceasta este o consecinţă a dereglării sistemului imunitar (în stările infecţioase).

Autocataliză / *Autocatalysis*. (*auto-* + gr. *katalysis* = disoluţie, de la *kataleyn* = a distruge, a dizolva) Reacţie catalitică a cărei viteză este accelerată de unele produse rezultate din reacţia respectivă. Fenomen fizico-chimic în care una din substanţele ce intră în reacţie sau unul din produşii de reacţie pot exercita o acţiune catalitică asupra procesului chimic.

Autocitoliză / *Autocytolisis*. V. *Autoliză*.

Autoclav / *Autoclave*. (*auto-* + lat. *clavis*, *-is* = cheie, care se închide singur) Aparat utilizat pentru sterilizarea cu vapori de apă, sub presiune, la temperatura de 121°C, 15 minute, a medicamentelor injectabile termostabile, a unor obiecte materiale şi a instrumentelor medicale.

Autoclavare / *Sterilization by steam under pressure*. Metodă de sterilizare fizică, termică, efectuată în autoclav, aparat cu vapori sub presiune, la 121°C, timp de 15-30 minute. Se utilizează pentru sterilizarea soluţiilor injectabile apoase, condiţionate în fiole sau flacoane sau a unor materiale ca: dopuri de cauciuc, filtre de materiale poroase, materiale plastice termorezistente, vată, tifon. Acţiunea sterilizantă a acestui procedeu este asigurată de trei factori: forţa de penetraţie a umidităţii şi temperaturii, ca urmare a presiunii, la care sunt supuşi vaporii de apă.

Autocrin / *Autocryny.* (*auto-* + gr. *krinein* = a separa de) Acţiunea unui hormon asupra celui care l-a sintetizat şi excretat.

Autoepurarea apei / *Water autopurification.* Sin. *Autopurificare* (*auto-* + fr. *épurer* = a curăţa, din lat. *purgo, -are* = a curăţa şi *purus, -a, -um* = pur). Proces de purificare naturală a apelor prin oxidare biochimică aerobă.

Autofagie / *Autophagia, Autophagy.* (*auto-* + gr. *phagein* = a mânca) **1.** Fenomen fiziologic care constă în consumarea propriilor ţesuturi ale unui subiect supus inaniţiei. **2.** Fenomen morbid întâlnit în boli mentale, prin care un individ îşi mănâncă propriile ţesuturi. **3.** Digestie a organelor sau a unor părţi din organele proprii incluse în lizozomi în timpul starvaţiei.

Autofobie / *Autophobie.* (*auto-* + gr. *phobos* = frică) Teama patologică de a rămâne singur.

Autogamie / *Autogamy.* (*auto-* + gr. *gamos* = căsătorie) **1.** Autopolenizarea, polenizare cu polenul aceleiaşi flori (ex.: are loc la florile hermafrodite homogame: grâu, orz, ovăz, bumbac, roşii). **2.** Proces sexual particular întâlnit la unele specii de protozoare şi diatomee.

Autohton / *Native.* (gr. *autochion* = care aparţine locului) Specie sau populaţie care a evoluat în regiunile în care s-a format.

Autoic / *Autoicous.* (*auto-* + gr. *oikos* = casă) **1.** Parazit care îşi parcurge întregul ciclu vital pe aceeaşi plantă-gazdă. **2.** Cu fructificaţii mascule şi femele pe aceeaşi plantă (în special, briofitele).

Autoimun / *Autoimmun.* (*auto-* + lat. *immunis, -a, -um* = scutit, apărat, de la *in* = lipsit de + *munus, -eris* = obligaţie) Care este dirijat împotriva ţesuturilor propriului organism; ex.: boală autoimună, autoimunitate.

Autoimunitate / *Autoimmunity.* (*auto-* + lat. *immunitas, -atis* = scutit de) Stare în care sunt puşi în evidenţă anticorpi (autoanticorpi) ce reacţionează cu antigeni din organismul respectiv, ca şi cum aceştia ar fi străini (autoantigeni). Răspuns imun faţă de antigenii proprii. Poate fi condiţionată de o mutaţie somatică, ce induce formarea unui antigen structural anormal, acesta reacţionând cu anticorpii proprii preexistenţi, sau de un antigen similar cu unul propriu, care induce formarea unui anticorp capabil să reacţioneze cu ambii antigeni.

Autoimunizare / *Autoimmunization.* Elaborarea de anticorpi (autoanticorpi) faţă de substanţele proprii organismului, care reacţionează cu antigenii din organism ca şi cum ar fi străini (autoantigeni). Este dată de o eroare de apărare imunitară, care atacă structurile organismului ca şi cum ar fi străine. Numeroase boli sunt considerate azi boli autoimune ca: diabetul, *miastenia gravis*, lupusul eritematos, leucopeniile imunologice.

Autointoxicaţie / *Autointoxication.* (*auto-* + lat. *in* = în + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Intoxicaţie prin produşi de metabolism ai propriului organism, fie normali, dar formaţi în cantităţi exagerate sau eliminaţi în proporţie insuficientă (uremie, amoniemie), fie anormali, toxici, rezultaţi din metabolisme viciate.

Autolizat / *Autolysate.* (*auto-* + gr. *lysis* = distrugere, dizolvare, de la *lyein* = a distruge) Produs rezultat în urma autolizei; ex. a. de drojdie, folosit la prepararea unor medii de cultură.

Autoliză / *Autolysis.* Sin. *Autocitoliză, Autopepsie* (*auto-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge). **1.** Proces spontan de degradare enzimatică a unei celule, ţesut sau organism. Enzimele sunt de origine endogenă (proprii), îndeosebi lizozomală. **2.** Distrugerea celulelor de către serul sangvin propriu. **3.** Sin. *Sinucidere.*

Autolog / *Autologous.* (*auto-* + gr. *logos* = raport, relaţie) Despre celule, ţesuturi, ser sangvin care aparţin aceluiaşi subiect. Termen format incorect, după modelul cuvântului *analog*.

Automat- / *Automat-.* (gr. *automatos* = spontan) Rădăcină care introduce în termeni referirea la efectuarea unor operaţii de procesare, fără intervenţia omului.

Automat / *Automatic.* (*automat-*) Care se execută spontan, fără participarea raţiunii.

Automatism / *Automatism.* (gr. *automatismos* = autoacţionare sau *automatos* = spontan) Producerea unor mişcări sau acte, involuntar, fără reacţie conştientă, spontan, care survine în cursul unor stări patologice.

Automatizare / *Automation.* (*automat-*) Echiparea instalaţiilor de fabricare industriale cu automate pentru efectuarea operaţiilor de procesare, fără intervenţia de dirijare a omului. Poate fi parţială sau completă, complexă.

Automedicaţie / *Self-treatment.* (*auto-* + lat. *medicatio, -onis* = medicaţie) Tratament medicamentos iniţiat de pacient, fără recomandarea medicului.

Automedicaţie responsabilă / *Responsible automedication.* Utilizarea raţională a medicamentelor destinate, etichetate şi autorizate pentru autotratament şi denumite medicamente OTC. Definiţia a fost dată de J. Reinstein în 1996.

Autonomie / *Autonomy.* (*auto-* + gr. *nomos* = obicei cu forţă de lege) Independenţă funcţională. Independenţă faţă de controlul voluntar, ex.: sistem nervos autonom, abr. SNA.

Autoorganizare / *Self-assembly.* Agregarea fizică a unei singure molecule în structuri mari care se referă în acelaşi timp la structuri supramoleculare.

Autooxidare / *Autooxydation.* (*auto-* + gr. *oxys* = acru, oxigen) Oxidare lentă, numai cu oxigen din aer, la temperatura ordinară. Substanţa fixează oxigenul şi formează un peroxid instabil, care se descompune oxidând o altă moleculă din substanţă.

Autooxidarea grăsimilor / *Fat autooxydation.* Sin. *Râncezire.* Oxidare lentă a grăsimilor nesaturate cu oxigenul din aer (la legătura dublă), când se formează peroxizi decelabili. Fenomenul este autocatalitic (analiza cinetică); prezintă perioadă de inducţie; este întârziat de inhibitori şi accelerat de catalizatori.

Autopepsie / *Autopepsia.* (*auto-* + gr. *peptein* = a digera) V. *Autoliză.*

Autopolenizare / *Self-pollination.* (*auto-* + gr. *poleen* = făină de floare) Transportul polenului de pe staminele unei flori pe stigmatul aceleiaşi flori.

Autopropulsat / *Self-propelling.* (*auto-* + engl. *propelling* = propulsat) Preparat, cel mai des sub formă lichidă, transformat în aerosol sub acţiunea presiunii unui gaz propulsor.

Autopsie / *Autopsy, Autopsia.* (gr. *autos* = sine însuşi + gr. *opsis* = vedere, aspect) Examen macroscopic al unui cadravru şi disecţia organelor interne în scopul aflării cauzelor morţii.

Autopurificarea apei / *Water autopurification.* (*auto-* + lat. *purificatio, -onis* = curăţare + lat. *aqua, -ae* = apă) V. *Autoepurarea apei.*

Autoreglare / *Self-regulation.* Sin. *Reglare automată* (*auto-* + lat. *regula, -ae* = linie, riglă, *regularis, -e* = drept). Caracteristica unor sisteme de comandă prin care se menţine relaţia dintre mărimea de intrare şi cea de ieşire, oricare ar fi perturbaţiile care intervin. Sistemele biologice sunt sisteme cu autoreglare.

Autorizaţie de fabricaţie/import / *Manufacturing authorization/Import.* Document care certifică respectarea regulilor de bună practică de fabricaţie pentru fabricaţia/importul medicamentelor.

Autorizaţie de punere pe piaţa naţională pentru medicamente / *National medicine marketing authorization.* Autorizaţia de punere pe piaţă a unui medicament emisă de Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale.

Autorizaţie de punere pe piaţă / *Marketing Authorization.* Abr. APP. Document eliberat de autoritatea competentă în domeniul medicamentului în baza evaluării şi aprobării documentaţiei de autorizare depuse de solicitanţi la acea autoritate, document care permite circulaţia pe piaţa farmaceutică din ţara respectivă a unui medicament.

Autorizaţie de punere pe piaţă validă în România / *Valid Marketing Authorization in Romania*. Autorizaţie de punere pe piaţa naţională sau decizie a Comisiei Europene.

Autosalvare / *Ambulance*. Sin. *Autosanitară* (*auto-* + lat. *salveo*, *-ere* = a fi sănătos). Autovehicul amenajat şi dotat pentru acordarea asistenţei medicale de urgenţă la domiciliu sau la locul accidentului şi transportul bolnavilor la spital.

Autosom / *Autosom*. (*auto-* + gr. *soma* = corp) Cromozomii somatici (perechile de cromozomi 1-22). V. *Autozom*.

Autosterilizare / *Autosterilization*. (*auto-* + lat. *sterilis*, *-e* = sterp, care nu produce nimic) Operaţie, metodă, mijloc prin care microorganismele care au contaminat accidental un medicament sunt distruse din cauza condiţiilor nefavorabile dezvoltării microorganismelor sau a prezenţei unor substanţe cu acţiune antibacteriană.

Autosugestie / *Autosuggestion*. (*auto-* + lat. *suggestio*, *-onis* = părere, sugestie, de la *suggero*, *-ere* = a sugera) Sugestie apărută spontan la o persoană, în afara oricăror influenţe străine. Prin autosugestie sunt influenţate propria conştiinţă sau comportamentul. Se utilizează în tehnicile de relaxare (antrenament autogen), prin care pacienţii îşi pot controla anxietatea.

Autotoleranţă / *Self-tolerance*. (*auto-* + lat. *tolerantia*, *-ae* = suportare, îndurare, de la *tolero*, *-are* = a suporta) Absenţa normală a reacţiei imunologice a unui organism faţă de antigenii proprii. Dacă este perturbată, atunci organismul declanşează un răspuns imunitar contra unuia sau mai multor antigeni proprii, stare numită *autoimunizare*.

Autotoxicoză / *Autotoxicosis*. Sin. *Autointoxicaţie* (v.). *Autoxemie* (*auto-* + gr. *toxikon* = otravă).

Autotransfuzie / *Autotransfusion* (*auto-* + lat. *trans* = peste, dincolo- + lat. *fusio*, *-onis* = topire, împrăştiere, de la fundo, -ere = a vărsa). Transfuzia sângelui propriu, recoltat înainte de operaţie de la bolnav, în cursul unei intervenţii chirurgicale.

Autotransplant / *Autotransplant*. (*auto-* + lat. *trans* = peste, dincolo + *planta*, *-are* = a planta) Fragment de ţesut recoltat dintr-o regiune şi transplantat la distanţă, într-o altă regiune, la acelaşi individ, în vederea unei reconstituiri plastice.

Autotrof / *Autotroph*. Sin. *Autotrofic* (*auto-* + gr. *trophe* = hrană). Organisme care îşi sintetizează substanţele organice necesare prin procesul de fotosinteză şi chemosinteză (ex.: CO_2 şi amoniacul). Este cazul tuturor plantelor cu clorofilă şi al anumitor tipuri de bacterii.

Autovaccin / *Autovaccine*. (*auto-* + lat. *vaccinus*, *-i* = referitor la vacă, *vacca*, *-ae* = vacă) Vaccin antimicrobian preparat din bacteria patogenă izolată de la un bolnav şi utilizat la acelaşi bolnav, în special în infecţii cronice, trenante, recidivante, pentru care organismul realizează o imunitate slabă (ex.: infecţii stafilococice).

Autoxemie / *Auto-tox(a)emia*. Sin. *Autointoxicaţie* (v.). *Autotoxicoză*. (*auto-* + gr. *toxikon* = otravă)

Autozom / *Autosome*. (*auto-* + gr. *soma*, *-atos* = corp, corpuscul) Sin. *Eucromozom*. Cromozom obişnuit (somatic), cu excepţia cromozomilor sexuali. Organismul uman posedă 44 de autozomi şi 2 cromozomi sexuali. În celulele somatice, autozomii există sub formă de perechi de cromozomi omologi, unul de origine maternă şi celălalt de origine paternă.

Auxano-, Auxi-, Auxo- / *Auxano-*, *Auxi-*, *Auxo-*. (gr. *auxe* = creştere, din *auxein* = a creşte, a se dezvolta) Prefixe care introduc în termenii compuşi noţiunea de creştere, stimulare.

Auxiliar tehnologic / *Technological auxiliary agent*. Orice substanţă care nu este consumată ca ingredient alimentar ca atare, ci este utilizată în procesele de transformare a materiilor prime pentru produsele alimentare, pentru a răspunde unor cerinţe tehnologice, şi care poate fi prezentă ca atare sau prin derivaţii săi în produsul finit, dar care nu prezintă riscuri sanitare şi nu are efecte tehnologice asupra produsului finit.

Auxine / *Auxins*, *Phytohormones*. Sin. *Fitohormoni*. (*auxi-* + *-ină*) Substanţe de tip hormonal din plante, care stimulează creşterea celulelor vegetale, întâlnite şi în urina umană. Se deosebesc două forme: a şi b. Auxina a fost izolată pentru prima dată de F.W. Went (1928) şi elucidată din punct de vedere chimic de F. Kogl (1934) care stabileşte a fi acidul beta-indolil acetic, ce se acumulează în endosperm, coleoptil, ovare şi grăuncioarele de polen.

Auxocrom / *Auxochrome*. (*auxo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) **1.** Grupă de atomi a căror prezenţă, în molecula unei substanţe cromogene organice, face să se intensifice culoarea acesteia, spectrul de absorbţie al substanţei fiind deplasat către lungimi de undă mai mari. Principalele grupe auxocrome sunt : $-OH$, $-NH_2$, $-NR$, unde R este un radical alchilic sau arilic. **2.** Hormon vegetal care are rolul de a stimula sinteza pigmenţilor.

Auxoterapie / *Auxotherapy*, *Replacement therapy*. (*auxo-* + gr. *therapeia* = tratament) Terapie de substituţie.

Auxotrof / *Auxotroph*. (*auxo-* + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) Organism (bacterii, alge, ciuperci) ce trebuie să-şi asigure din mediul exterior factorii de creştere, care nu sunt necesari tipului sălbatic (ex.: o vitamină ca sursă a unei coenzime). Este cazul a numeroşi mutanţi ai unor bacterii sau ciuperci microscopice care au pierdut capacitatea sintezei unei enzime funcţionale şi cresc numai într-un mediu suplimentat cu factorii de creştere specifici.

Auz / *Hearing*, *Audition*. (*audio-*) Simţul cu ajutorul căruia sunt percepute sunetele.

Avantaj concurenţial (competitiv) / *Competitive advantage*. Avantaj obţinut în faţa concurenţilor prin lansarea pe piaţă a unei oferte de valoare superioară, respectiv prin practicarea unor preţuri mai mici sau prin oferirea mai multor avantaje, care să justifice preţurile mai mari.

Avantaj diferenţial / *Differential advantage*. Atu de ordin intern sau extern pe care organizaţia (firma, farmacia) îl are faţă de concurenţii săi.

Avascular / *Avascular*. (*a-* + lat. *vasculum*, *-i* = vas mic, din *vasis*, *-is* = vas) Care este lipsit de vascularizaţie sangvină.

Avicel / *Avicel*. Denumire comercială pentru celuloza microcristalină; pulbere albă, fără gust şi miros, insolubilă în apă, formând dispersii, fiziologic inactivă. Substanţă auxiliară utilizată ca agent aglutinant (liant) sau ca diluant, pentru comprimare directă.

Avidină / *Avidin*. Proteină din albuşul de ou, care se leagă specific şi cu mare afinitate de biotină. Se utilizează în biochimie şi histochimie, în sistemele de sonde reci, neradioactive.

Avirulent / *Avirulent*. (*a-* + lat. *virulens*, *-ntis* = otrăvitor) Lipsit de virulenţă.

Avitaminoză / *Avitaminosis*. (*a-* + lat. *vita*, *-ae* = viaţă + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină* + *-oză*) Afecţiune sau ansamblu de tulburări care survin în cazul când organismul este lipsit de una sau mai multe vitamine. Este determinată de o carenţă alimentară sau de deficienţe de absorbţie digestivă sau de utilizare. Ex.: avitaminoza B_1 sau boala beri-beri, avitaminoza C sau scorbut, avitaminoza D → rahitism, avitaminoza PP → pelagră.

Avort / *Miscarriage* (spontan), *Abortion* (provocat). (lat. *abortio*, *-onis* = avort, de la *abortiro*, *-ire* = a avorta, din *ab* = îndepărtat de + *ortus*, *-us* = naştere). Expulzie spontană sau provocată a embrionului sau a fetusului, anterior limitei minime de viabilitate. Clasic, această limită este stabilită la 180 zile, dar în prezent există posibilitatea de a menţine în viaţă şi un fetus cu o vârstă gestaţională mai mică; criteriul ponderal (de 500 g) nu este nici el absolut.

Avort diferenţial / *Differential abortion.* Avort, în caz de sarcină gemelară, spontan sau provocat, al unui fetus malformat, celălalt făt continuând să se dezvolte.

Avort provocat / *Abortion. Avort terapeutic* (recomandat de medic, când sarcina generează riscuri majore pentru gravidă) sau *avort voluntar* (întreruperea voluntară a sarcinii), în funcţie de reglementările legale specifice fiecărei ţări.

Avort repetitiv / *Repetitive abortion.* Avort spontan care se repetă la sarcini succesive, la aproximativ aceeaşi vârstă a sarcinii.

Avort spontan / *Miscarriage.* Produs consecutiv unor cauze materne (malformaţii ale aparatului genital, decompensare cardiacă, insuficienţă renală, boli infecţioase, dezechilibre hormonale, izoimunizare Rh, traumatisme) sau unor cauze fetale (malformaţii majore, alterări cromozomiale, boli genetice).

Ax / *Axis.* (*axi-*) Piesă cilindrică din oţel centrală a unui dispozitiv electromecanic, care susţine componentele cu mişcare de rotaţie.

Axă optică / *Optical axle.* A.o. a unei lentile reprezintă dreapta care trece prin centrele de curbură a ambelor dioptrii ce delimitează lentila. Orice dreaptă ce trece prin centrul optic al lentilei, exceptând a.o. principală, se numeşte a.o.-secundară. În cazul unui instrument optic, a.o. a elementelor componente trebuie să coincidă cu a. geometrică a instrumentului; un astfel de ansamblu de elemente optice se numeşte sistem optic centrat.

Axenic / *Axenic.* (*a-* + gr. *xenos* = străin) Termen care se referă la sisteme sau preparate ce conţin numai o clasă de organisme vii (ex.: un animal de laborator care nu conţine germeni saprofiţi sau paraziţi).

Axeroftol / *Axerophtol.* Sin. *Vitamina A* (v.). *Retinol.* (*a-* + gr. *xerox* = uscat + gr. *ophthalmos* = ochi + *-ol*)

Axi-, Axo- / *Axi-, Axo-.* (1. gr. *axon*, lat. *axis*, *-is* = ax; 2. gr. *axia* = valoare, evaluare) Element de compunere care se referă la ax, axă sau o valoare.

Axil- / *Axill-.* (lat. *axilla*, *-ae* = axilă, subsuoară, subraţ) Element de compunere care introduce în termeni referirea la axilă.

Axilar / *Axillary.* (*axil-*) **1.** Termen care se referă la axilă. **2.** Situat (dispus) sau rezultat în axilă (ex. flori dispuse la subsuoara frunzelor obişnuite).

Axilă / *Axilla, Armpit.* (*axil-*) **1.** Unghiul superior (care priveşte spre axa principală) format de o axă secundară (ramură, frunză) cu axa principală (tulpina). **2.** Regiune situată între partea superioară şi internă a braţului şi partea laterală a toracelui; piloasă la adult.

Axon / *Axon.* (*axi-*) Prelungire citoplasmatică unică a corpului neuronal, parte esenţială a fibrei nervoase; poate emite ramificaţii. Permite transmiterea centrifugă a influxului nervos, prin intermediul sinapsei (axodendritică sau axosomatică), cu alt neuron sau cu o celulă efectoare (sinapsă efectoare).

Axungie / *Pig fat.* Sin. *Untură de porc.* Bază de unguent grasă, naturală, tip lipogel, un amestec de diferite trigliceride-esteri ai acizilor palmitic, stearic şi oleic; componentele solide au aspect ceros, care, în mare parte, se află în stare cristalină. Aceste componente cristalizate conferă întregului produs o formă de reţea tridimensională fină, în capilarele căreia se află trigliceride lichide; p.t. 38-41°C; emulsionează 7,1% apă. Prezintă un proces rapid de autooxidare (râncezire). A fost înlocuită de alţi excipienţi moderni, mai stabili.

Azaserină / *Azaserine* (DCI). Antibiotic antineoplazic extras din culturile de *Streptomyces fragilis*, din grupul antimetaboliţilor antagonişti ai glutaminei.

Azatioprină / *Azathiopirine* (DCI). Antipurinic derivat din mercaptopurină utilizat *per os* în tratamentul unor leucemii acute şi ca imunodepresor în transplanturile de organe.

-ază / *-ase.* **1.** Sufix folosit în biochimie pentru formarea denumirii enzimelor. **2.** Sufix care conferă termenilor medicali semnificaţia de stare, situaţie, condiţie (ex. stază).

Azbest / *Asbest.* (gr. *asbestos* = care nu poate fi stins, răcit) Silicat de magneziu natural. Mineral fibros din grupul amfibolilor (azbest de hornblendă, tremolit etc.) sau din grupul serpentinului (azbest de serpentin crisotil). Are formula brută: $Mg_6(OH)_6[Si_4O_{11}]\cdot H_2O$, de culoare verde-gălbuie, cu reflexe aurii, uneori alb, cenuşiu, mai rar brun, luciu mătăsos, sticlos; este necombustibil, rău conducător de căldură şi electricitate. Sub formă de fibre se utilizează pentru filtrele industriale (filtre reactivi). S-a folosit şi pentru filtrarea soluţiilor injectabile, dar s-a renunţat, deoarece eventualele particule cedate în soluţie sunt incriminate de acţiunea cancerigenă. Se mai utilizează ca material izolant antitermic (site de azbest şi la unele aparate).

Azbestoză / *Asbestosis.* (*azbest* + *-oză*) Afecţiune pulmonară (pneumoconioză) provocată de inhalarea îndelungată a particulelor de azbest (mai mari de 20µ), cu tendinţe la complicaţie de cancer pulmonar şi mezoteliom pleural.

Azelastină / *Azelastine.* Medicament antihistaminic administrat ca spray nazal, cu doze pentru tratamentul astmului şi al febrei de fân. Efecte secundare posibile: iritaţie nazală şi perturbarea senzaţiei de gust. Nume comercial: *Astelin.*

Azeotrop (amestec) / *Azeothropic (mixture).* Amestec de substanţe lichide miscibile care distilează la o temperatură constantă, ca un corp pur; el nu poate fi separat prin distilare fracţionată, deoarece punctul de fierbere este inferior aceluia al constituenţilor. Ex.: etanolul 95,6% şi apă 4,4%.

Azigo- / *Azygo-.* (*a* = privativ + gr. *zygon* = jug, pereche) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vene.

Azigos (vene) / *Azygous (veines).* N.A. *vena azygos.* Fiecare dintre cele trei vene impare care leagă, de-a lungul coloanei vertebrale toracice, venele cave: superioară şi inferioară.

Azil / *Asylum.* (lat. *asylum*, *-i* = loc de scăpare, din gr. *asylon* = loc inviolabil, de la *a* = privativ + *sylan-* = a jefui). Instituţie de asistenţă socială şi medicală pentru persoanele în vârstă, infirmi, copii orfani.

Azitromicină / *Azithromycin.* Antibiotic utilizat în tratamentul infecţiilor respiratorii, de piele, ţesuturilor moi şi altor infecţii, în special acelea cauzate de *Chlamydia trachomatis.* Efecte secundare: reacţii alergice, greaţă şi vomă. Nume comercial: *Zithromax.*

Azlocilin / *Azlocillin.* Antibiotic tip penicilină utilizat în special în tratamentul infecţiilor cauzate de *Pseudomonas aeruginosa.* Se administrează ca perfuzii i.v. Efecte secundare: reacţii alergice, greaţă şi vomă. Nume comercial: *Azlin.*

Azoospermie / *Azoospermia.* (gr. *a* = privativ + gr. *zoon* = animal + gr. *sperma*, *-atos* = sământă) Absenţa totală a spermatozoizilor din spermă.

Azo-, Azoto- / *Azo-, Azoto-.* (gr. *a* = fără + gr. *zoe* = viaţă) Prefixe care indică un compus cu azot.

Azorubină / *Azorubine, Carmoisine.* Sin. *Carmoizină, E 122.*

Azot / *Nitrogen.* Sin. *Nitrogen* (gr. *a* = priv. + *zoe* = viaţă) Elementul chimic cu nr. atomic 7. Este componentul principal al aerului (78%), în stare gazoasă, ca molecule diatomice: N_2. Intră în compoziţie materii vii: enzime, proteine, acizi nucleici, aminoacizi şi alcaloizi. Este moderator al oxigenului în respiraţie. În industria farmaceutică este preferat pentru inerţia sa chimică şi fiziologică, este neinflamabil, fără gust şi fără miros. Se utilizează pentru înfiolarea medicamentelor sensibile la oxidare (se elimină aerul din fiole şi se înlocuieşte cu azot sau argon) şi ca gaz propulsor pentru aerosoli şi spray-uri rinofaringiene, orofaringolaringiene, vaginale, oftalmice, dermice. În industria alimentară, este utilizat pentru ambalarea în atmosferă controlată (înlocuieşte aerul) a alimentelor. Azotul lichid are temperatura de –194,5°C şi este utilizat pentru conservarea celulelor, ţesuturilor sau organelor. V. *E 941*.

Azot rezidual / *Residual nitrogen*. Diferenţa dintre concentraţia plasmatică de azot total nonproteic şi concentraţia de azot ureic. În mod normal, această diferenţă este de 50% din azotul total nonproteic.

Azot total nonproteic / *Non-protein nitrogen*. Azotul din plasma sangvină, fără cel care intră în compoziţia proteinelor.

Azotadină / *Azotadine*. Medicament antihistaminic utilizat pentru tratamentul febrei de fân, urticarie, prurit şi înţepături. Posibile efecte secundare ca: cefalee, greaţă, somnolenţă şi scăderea apetitului. Nume comercial: *Optimine*.

Azotat / *Nitrate*. Sin. *Nitrat* (sare a acidului azotic).

Azotemie / *Natriemia* (*azot(a)emia*). (*azo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentraţia sangvină de azot neproteic: azotul ureic, azotul din aminoacizi, baze purinice, acid uric, creatină, creatinină, amoniac etc. Creşte în afecţiunile renale, tulburări de metabolism, hemoragii, şocuri traumatice sau chirurgicale, în febră, diaree sau obstrucţii intestinale.

Azotioprin / *Azothioprine*. Medicament imunodepresiv utilizat, în principal, pentru a da ajutor la supravieţuirea unui ţesut sau organ transplantat. De asemenea, se utilizează în tratamentul acut sau cronic al leucemiei şi al bolilor inflamatorii intestinale (ex.: colita ulcerativă). Poate produce deteriorarea măduvei, ducând la boli sangvine; mai poate provoca degradarea muşchilor şi erupţii pe piele. Nume comercial: *Imuran*.

Azotreonam / *Azotreonam*. Antibiotic din clasa monobactamelor obţinut prin sinteză totală de cercetătorii de la firma Squibb, administrat prin injecţii, utilizat în tratamentul infecţiilor pulmonare, oaselor, pielii şi ţesuturilor moi cauzate de germeni gram negativi. Stabil faţă de toată gama de beta-lactamaze. Se indică în tratamentul infecţiilor pulmonare la copiii cu fibroză cistică. Efecte adverse: erupţii ale pielii, diaree, vomă. Nume comercial: *Azactam*.

Azoturie / *Natriuria* (*azoturia*). (*azoto-* + gr. *ouron* = urină) Eliminare de azot prin urină ca uree şi uraţi. Valori normale: 0,13-0,45 g/kg corp / 24 ore.

Azulene / *Azulens*. (span. *azul* = albastru) Compuşi terpenici ciclici cu formula generală $C_{10}H_8$ prezenţi în unele uleiuri volatile (ex.: din muşeţel, *Matricaria chamomilla* şi coada-şoricelului, *Alchillea millefolium*). Sunt hidrocarburi nesaturate, biciclice, care conţin în moleculă un pentaciclu condensat cu un heptaciclu, având un sistem polienic conjugat; component de bază al sescviterpenelor azulenice. Au coloraţie albastră, cu fluorescenţă exaltată de razele UV, cu caracter bazic. Se utilizează în dermatologie, cosmetică, cicatrizant contra arsurilor solare.

Azur-, Azuro- / *Blue*. (fr. veche *azur*, ital. *azzuro* = albastru) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la albastru.

Azur II / *Sky blue*. Sin. *Azur II „Giemsa" sau Albastru azur II*. Amestec în părţi egale de albastru de metilen şi albastru de metilen sulfoclorurat. Se prezintă ca o pulbere de culoare verde-închis, solubilă în apă; puţin solubilă în cloroform şi în alcool, insolubilă în eter. Întrebuinţat în bacteriologie.

Azurant optic / *Optical azurent*. (*azur-* + gr. *optikos* = referitor la vedere, din gr. *optesthai* = a vedea) Adjuvant, în general organic, în doze mici, susceptibil de a compensa, prin aportul unei coloraţii (ex.: albăstruie), aspectul gălbui al unor polimeri, după transformarea sau sterilizarea prin radiaţii ionizante.

Azurofil / *Azurophil(e)*. (fr. veche *azur* = albăstrui + gr. *philos* = prieten, din *philein* = a plăcea, a iubi) Care se colorează electiv cu eozinat de azur (coloraţie Giemsa, utilizată în hematologie).

B

Bacă / *Bacca, Berry.* (lat. *bacca, -ae* = boabă, bacă) Fruct cu pericarpul cărnos, de obicei indehiscent, provenit dintr-un gineceu sincarp, mono- sau multiovular (ex.: boaba de strugure, agrişele, pătlăgeaua roşie).

Bachelită / *Bachelite.* Plastomer termorezistent obţinut prin condensarea fenolului cu aldehida formică, în prezenţa catalizatorilor. V. *Răşini fenolice.*

Bacil- / *Bacil-.* (lat. *bacillum, -i* = bastonaş) Rădăcină care introduce în termenii compuşi referirea la microorganisme în formă de bastonaşe (bacili).

Bacil / *Bacillus.* (*bacil-*) Bacterie în formă de bastonaş.

Bacil Döderlein / *Döderlein`s bacillus.* (Döderlein Albert, 1860-1941, ginecolog german, profesor la Groningen, Tübbingen şi München) Bacil gram pozitiv prezent în secreţia vaginală normală.

Bacil Koch / *Koch`s bacillus.* (Robert Koch, 1843-1910, biolog şi igienist german, Berlin. Premiul Nobel pentru medicină / fiziologie în 1905) Sin. *Mycobacterium tuberculosis.*

Bacil piocianic / *Pyocyanic bacillus.* Sin. *Pseudomonas aeruginosa.*

Bacil tuberculos / *Tubercle bacillus.* Sin. *Mycobacterium tuberculosis* (*M. bovis, M. avium*).

Bacilemie / *Bacill(a)emia.* (*bacil-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa de bacili în sânge (în special a *b. Koch*).

Bacilicid / *Bacillicide.* (*bacil-* + lat. *caedo, -ere* = a omorî) Agent cu acţiune distructivă asupra bacteriilor.

Bacillus anthracis / *Bacillus anthracis.* Specie de bacili mari, genul *Bacillus*, familia *Bacillaceae*, gram-pozitivi, imobili, încapsulaţi, dispuşi în lanţuri, cu virulenţă mare conferită de un complex de proteine denumit „toxina antraxului", ca şi de un polipeptid capsular antifagocitar ce are resturi de acid D-glutamic. Agent etiologic al antraxului, infecţie acută la ierbivore şi transmisă la om prin spori (de la contactul cu animalele, consum de produse infectate), înţepături de insecte, inhalare sau ingestie.

Bacillus pumilus / *Bacillus pumilus.* Bacterie ai cărei spori sunt utilizaţi ca microorganism indicator (bioindicator) pentru a demonstra eficacitatea procesului de sterilizare cu aer cald sau prin iradiere cu raze gamma.

Bacillus stearothermophilus / *Bacillus stearothermophilus.* Bacterie ai cărei spori sunt utilizaţi ca bioindicatori pentru a demonstra eficacitatea sterilizării prin vapori sub presiune (autoclavare).

Bacillus subtilis / *Bacillus subtilis.* Bacterie gram-pozitivă aerobă, cu formă sferică, formează endospori, comună în murdărie, corpuri cu apă, canale şi în asociere cu unele plante verzi. Este a doua specie mult utilizată în fermentaţia recombinată, ca şi în alte tipuri de biotehnologii. Ea este în general nepatogenă pentru om. Sporii acestei bacterii sunt utilizaţi şi drept organism bioindicator pentru a desemna eficacitatea sterilizării prin oxid de etilen. Bacteria este utilizată adesea pentru clonare (înmulţire) în prezenţă de *Escherichia coli.*

Bacillus tetani / *Bacillus tetani.* Sin. *Clostridium tetani.* Denumire veche.

Bacilul Calmette-Guérin / *Calmette-Guérin Bacillus.* Abr. *BCG.* Specie de bacil tuberculos care îşi păstrează activitatea antigenică; de aceea, este utilizat pentru prepararea vaccinului contra acestei boli.

Bacilurie / *Bacilluria.* (*bacil-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa de bacili în urină, ca rezultat al infecţiei rinichiului sau vezicii urinare. V. *Cistită.*

Bacitracină / *Bacytracyn.* Antibiotic polipeptidic produs de tulpini de *Bacillus subtilis* şi *Bacillus licheniformis* izolate din plaga piciorului unei fetiţe – Tracy (de aici şi numele de bacitracină), de către B.A. Johnson, în 1945. Bacitracina este un amestec de 10 compuşi: A, A_1, B, C, D, E, F_1, F_2, F_3, G. Produsul comercial are, în cea mai mare parte, bacitracină A, şi în cantităţi mai mici: B, D, E, F, F_2, F_3. Pulbere alb-cenuşie, higroscopică, fără miros, cu gust foarte amar; solubilă în apă; se degradează rapid în soluţii apoase, stabilitate la $pH = 4\text{-}5$. Este bactericid, activ pe germeni Gram(+), Gram(–), spirochete. Nu se absoarbe după administrarea orală; se utilizează în tratamentul infecţiilor intestinale amibice sau local (pudre, unguente).

Bacteri-, Bacterio- / *Bacteri-, Bacterio-.* (gr. *bakterion* = bastonaş, bacterie; dim. de la *bakteria* = baston) Rădăcini care introduce în termeni referirea la bacterie.

Bactericid / *Bactericide, Bactericidal.* (*bacterio-* + lat. *caedo, -ere* = a omorî). Substanţă sau agent fizic cu acţiune distructivă asupra bacteriilor patogene şi nepatogene. Nu distruge sporii şi microorganismele nebacteriene (alge, fungi, virusuri). Unii agenţi chimici pot fi bactericizi în anumite doze şi bacteriostatici în doze mici. Agenţii fizici pot fi: căldura uscată şi umedă, radiaţiile UV, X, ionizante şi ultrasunetele; agenţi chimici: substanţe gazoase (oxid de etilen, formol, acidul peracetic), antiseptice din diferite clase (fenol, alcool, tensioactivi, derivaţi mercuriali etc.), cu acţiune oligodinamică (argintul). Ex.: antisepticele, dezinfectantele şi unele antibiotice.

Bacterie / *Bacterium.* (*bacterio-*) Termen generic pentru microorganisme cu organizare primitivă, de tip procariot, incluse în regnul *Procaryotae*, unicelulare. Sunt formate din citoplasmă (conţine nucleoplasmă, ribozomi, incluzii), membrană citoplasmatică, perete bacterian, eventual glicocalix, flageli, fimbrii, pili sexuali, endospori. Au diferite forme: coci, bacili, spirili, spirochete, cu dimensiuni de 1-2 microni lungime şi 0,5-0,8 microni grosime. Sunt cele mai răspândite, fiind ubicuitare în apă, aer, sol; sunt şi bacterii parazite care trăiesc în interiorul altor organisme vii. Pot fi unicelulare sau coloniale, cu forme morfologice diferite, aerobe sau anaerobe, patogene sau nepatogene, autotrofe sau heterotrofe, criofile, mezofile şi termofile. Unele bacterii sunt utilizate pentru fabricarea de produse alimentare, macerarea fibrelor vegetale şi în biosinteza de substanţe ca: alcool, aminoacizi, vitamine şi antibiotice (biotehnologie şi inginerie genetică).

Bacteriemie / *Bacteri(a)emia.* (*bacil-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezența de scurtă durată a unor bacterii în sânge, nesuccedată de fenomene de localizare secundară.

Bacterii mezofile / *Mesophilic bacteria.* Sin. *Mezofile.* Bacterii care cresc bine la temperaturi cuprinse între 25 și 40°C, dar care nu pot crește la temperaturi de peste 45°C sau mai mici de 5°C.

Bacterii psicrofile / *Psychrophilic bacteria.* Sin. *Psicrofile.* Bacterii care cresc bine la temperaturi cuprinse între 15 și 20°C; pot crește la temperaturi ce variază între 0 și 5°C, dar nu pot crește la temperaturi ce depășesc 30°C.

Bacterii termofile / *Thermophilic bacteria.* Sin. *Termofile.* Bacterii care cresc bine la 55°C, unele pot crește și la 80°C sau mai sus, dar puține cresc mai jos de 25°C.

Bacteriocine / *Bacteriocyns.* Proteine antimicrobiene cu specificitate de acțiune înaltă, produse de anumite tulpini bacteriene. Activitatea lor este limitată la unele tulpini ale aceleiași specii, ceea ce le exclude din categoria antibioticelor clasice. Denumirea veche a bacteriocinelor este aceea de „colicine", atribuită unor substanțe cu proprietăți antibiotice produse de o tulpină virulentă de *Escherichia coli*, care au efect letal asupra celulelor producătoare; fenomen descoperit de A. Gratia în 1925. Denumirile diferitelor bacteriocine provin de la numele genului sau speciei bacteriene producătoare, la care se adaugă sufixul *-cină*: ex.: *lactocine* (produse de *Lactobacillus*), *vibrocine* (produse de *Vibrio*), *pesticine* (produse de *Yersinia pestis*), *megacine* (produse de *Bacillus megatherium*), *subtilicine* (produse de *Bacillus subtilis*).

Bacteriocinogeneză / *Bacteriocinogenesis.* Fenomenul de sinteză a bacteriocinelor din tulpini de bacteriocinogene, codificată de elemente genetice extracromozomiale, denumite plasmide „col".

Bacteriofag / *Bacteriophage, Phage.* (*bacterio-* + gr. *phagein* = a mânca) Virus care infectează bacteriile (virus capabil de a se replica într-o celulă bacteriană). Fiecare bacteriofag este specific pentru un anumit tip de bacterie. În funcție de comportamentul lor intracelular, bacteriofagii sunt împărțiți în virulenți și temperați.

Bacteriolitic / *Bacteriolytic.* (*bacterio-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Care este capabil să provoace liza sau distrucția bacteriană, ex.: substanțele antibacteriene și antibiotice, anticorpi, bacteriofagi.

Bacterioliză / *Bacteriolysis.* (*bacterio-* + gr. *lysis* = a distruge, din gr. *lyein* = a distruge) Proces de distrugere, dezintegrare a bacteriei în urma acțiunii unor factori variați: spontană, provocată de anticorpi specifici (bacteriolizine), bacteriofagi.

Bacteriolizină / *Bacteriolysin.* (*bacterio-* + gr. *lysis* = a distruge, din gr. *lyein* = a distruge + *-ină*) Anticorp sau altă substanță capabilă să lizeze bacteriile.

Bacteriologie / *Bacteriology.* (*bacterio-* + gr. *logos* = știință) Știință, ramură a microbiologiei care se ocupă cu studiul complex morfo-anatomic, taxonomic, ecologic și biologic al diferitelor specii de bacterii.

Bacteriopauză / *Bacteriostatis.* Sin. *Bacteriostază* (v.). (*bacterio-* + lat. *pausa, -ae*, gr. *pausis* = încetare, oprire) (v.).

Bacterioscopie / *Bacterioscopy.* (*bacterio-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Examenul unui preparat microscopic, în vederea depistării prezenței bacteriilor.

Bacteriostatic / *Bacteriostatic.* Sin. *Antibacterian.* (*bacterio-* + gr. *statikos* = care oprește, de la gr. *istanai* = a plasa, a face să țină) Agent fizic sau chimic care oprește creșterea și multiplicarea bacteriilor, fără a le distruge. După încetarea acțiunii agentului, bacteriile continuă să se dezvolte. Capacitatea bacteriostatică a unui antibiotic se definește prin CMI – concentrația minimă inhibitorie, a creșterii unui anumit tip bacterian (ex.: unele antibiotice).

Bacteriostază / *Bacteriostasis.* Sin. *Bacteriopauză* (*bacterio-* + gr. *stasis* = oprire, de la *istanai* = a plasa, a face să țină). Încetinirea sau oprirea temporară a multiplicărilor microbiene, bacteriile trecând printr-o fază de viață latentă, în care procesele metabolice au o intensitate mult mai redusă, modificare determinată de factorii fizici sau chimici (medicamente), cu acțiune moderată asupra bacteriilor. Proces care se declanșează mai des după contactul cu anumite antibiotice.

Bacteriotoxicitate / *Bacteriotoxicity.* (*bacterio-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeților, din *toxon* = săgeată) Toxicitate pentru bacterii.

Bacteriotoxină / *Bacteriotoxin.* (*bacterio-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeților, din *toxon* = săgeată) Toxină de origine bacteriană.

Bacteriotrop / *Bacteriotropic.* (*bacterio-* + gr. *trope* = introducere, sin. *trepein* = a întoarce) Despre substanțe chimice care se fixează selectiv pe bacterii.

Bacteriurie / *Bacteriuria.* (*bacterio-* + gr. *ouron* = urină) Prezența bacteriilor în urină, care, în mod normal, este sterilă. Poate apărea în infecții renale și în infecții ale vezicii urinare (peste 10^5 germeni / mL urină este o valoare semnificativă).

Bacteroid / *Bacteroid.* (*bacterio-* + gr. *eidos* = formă) **1.** Celulă microbiană asemănătoare cu o bacterie. **2.** Bacterie modificată structural.

Badijonaj / *Painting.* (fr. *badigeonnage* = spoit, zugrăvit) Procedeu profilactic, terapeutic sau anestezic de aplicare prin pensulare a suprafeței cutaneomucoase a unei soluții, suspensii, cu acțiune antiseptică, astringentă, antiinflamatoare.

Baghetă / *Stick.* (fr. *baguette* = baghetă, bețișor) Nume dat unor piese cilindrice, subțiri, cu dimensiuni variate; cele din sticlă sunt utilizate frecvent în laborator.

Baghetă de sticlă / *Glass stick, Glass rod.* (fr. *baguette* = bețișor, baghetă) Ustensilă de laborator, de formă cilindrică, din sticlă, mai rotunjită la un capăt, utilizată pentru agitarea lichidelor; pentru protecția vasului; unele baghete au un manșon de cauciuc.

Baie / *Bath, Balneum.* (lat. *balneum, -i* = baie) **1.** Procedură efectuată în scop igienic sau terapeutic ce constă din acțiunea nemijlocită asupra organismului a unor produse lichide, solide (nisip), gazoase sau radiații. **2.** Recipient din metal, sticlă, în care se introduce un lichid: apă, ulei, săruri topite sau un solid (nisip) etc. Servește în laborator, pentru încălzirea la diferite temperaturi, în unele operații fizico-chimice sau tehnice.

Baie de apă / *Water bath.* Sin. *Bain-Marie.* Aparat de încălzire, de laborator, în care substanța este plasată în apă fierbinte, fără a avea contact direct cu sursa de caldură. Termenul provine de la numele unei alchimiste Marie la Juive. Prin baie de apă, fără indicarea temperaturii, se înțelege o baie cu apă fierbinte; ea poate fi înlocuită cu o baie de vapori de apă, la temperatura de aproximativ 100°C, dar nu mai mult de 100°C sau de temperatura prevăzută.

Baie de ulei / *Oil bath.* Baie în care apa este înlocuită cu uleiul mineral. Ea permite obținerea unor temperaturi mai înalte decât în cazul apei.

Bain-Marie / *Bain-Marie.* V. *Baie de apă.*

Balanită / *Balanitis.* (gr. *balanos* = ghindă, gland + *-ită*) Inflamația mucoasei glandului de la nivelul penisului, din următoarele cauze: igienă precară, fimoză, boli venerice, diabet etc.

Balanță / *Balance.* (lat. *bilanx*, de la *bis* = de două ori + *lanx, lancis* = taler) **1.** Dispozitiv utilizat pentru cântărire. B. analitică are o precizie cuprinsă între 0,0001-0,1 mg. B. microchimică are o sensibilitate de ordinul a 0,001 mg, iar cea semimicrochimică de ~0,01 mg. **2.** Termen care denotă o stare de echilibru.

Balanţă de masă / *Mass balance*. În chimie, factor ce arată că suma molilor oricărui element, aflat în orice formă finită în cadrul unei soluţii, trebuie să fie egală cu molii din acel element eliberaţi de acea soluţie.

Balanţă de sarcină / *Charge balance*. Stare în care suma tuturor sarcinilor pozitive dintr-o soluţie este egală în mărime cu suma tuturor sarcinilor negative din acea soluţie.

Balanţă electronică / *Electronic balance*. Balanţă ce utilizează un servomotor pentru a echilibra încărcătura de pe platan. Masa încărcăturii este proporţională cu valoarea curentului necesar pentru echilibrare.

Balanţă hidrofil-lipofilă / *Hydrophilic-Lipophilic Balance*, abr. *HLB*. Valoare numerică pentru caracterizarea unei substanţe emulgatoare, reprezentată prin raportul dintre grupa hidrofilă şi grupa lipofilă. Valorile HLB ale principalelor substanţe sunt cuprinse între 1 şi 40 şi au fost stabilite de W.C. Griffin: între 1 şi 10 indică lipofilie, iar peste 10 hidrofilie; la valoarea 10, hidrofilia este egală cu lipofilia. Valoarea HLB reflectă o serie de caractere ca: solubilitatea în apă sau ulei, constanta dielectrică şi tensiunea superficială.

Baleiaj / *Scanning*. Acţiunea de a deplasa (uni- sau bidirecţional) un sistem destinat explorării unei suprafeţe, linie cu linie sau punct cu punct. Ex.: microscop electronic cu baleiaj, b. electronic din tubul catodic etc.

Balistometru / *Ballistometer*. Instrument care foloseşte tehnica de *rebound* a pielii pentru studiul proprietăţilor viscoelastice intrinsece ale unui material.

Balneo- / *Balneo-*. (lat. *balneum*, *-i* = baie, baie publică) Element ce introduce în termeni referirea la baie.

Balneologie / *Balneology*. (*balneo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază caracteristicile şi utilizările terapeutice ale apelor minerale şi ale nămolurilor.

Balneoterapie / *Bath therapy*, *Hydrotherapy*, *Balneotherapy*, *Water treatment* Sin. *Terapie balneară*, *Hidroterapie*. (*balneo-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratament utilizat pentru alinarea durerii (de spate, artrite, răni etc.) cu ajutorul vaporilor de apă.

Balon / *Ballon*. (fr. *ballon*, din ital. *pallone*, în dialect *ballone* = minge mare) În chimie, vas de sticlă, de cuarţ sau de plastomer, alcătuit dintr-o parte sferică şi una tubulară, folosit pentru încălzirea de lichide şi pentru producerea de reacţii chimice.

Balon cotat / *Graduated balloon*, *Quotation (share) balloon*. Sin. *Balon gradat*, *Balon jojat* (engl. *balloon* = balon + fr. *coté* = cotat, parte, latură). Vas fabricat din sticlă; are gât lung, îngust, pe care este trasat un semn ce marchează capacitatea exactă a balonului, la o temperatură dată (de obicei 20°C); este prevăzut cu dop rodat şi are diferite capacităţi, între 10 şi 2.000 mL; această capacitate este înscrisă şi pe peretele exterior al vasului; volumul de lichid se măsoară exact.

Balon Mariotte / *Mariotte's bottle*. Rezervor ce menţine o presiune hidrostatică constantă în cromatografia de lichide.

Balonare / *Balloning*. (fr. *ballonnement*, din ital. *pallone*, în dialect *ballone* = minge mare) Senzaţie dezagreabilă de umplere la nivelul stomacului sau abdomenului asociată uneori cu meteorism, din cauza acumulării de gaze în stomac, intestin sau în spaţiul peritoneal. V. şi *Meteorism*.

Balsam / *Balsam*. (lat. *balsamum*, *-i* = balsam) Substanţă de origine vegetală, rezinoasă, formată din esteri ai acizilor aromatici cu alcooli rezinici (rezinoli sau rezinotanoli). Se obţine prin incizii în scoarţa unui arbore sau arbust. Astăzi au utilizări limitate.

Balsam de Canada / *Canadian balsam*. Sin. *Terebentină de Canada*. Balsam extras din conifere *Abies balsamea*, familia *Pinaceae*.

Balsam de copaiva / *Copaiva balsam*. Balsam extras din specii sud-americane de *Copaifera*, familia *Leguminosae*.

Balsam de gurjun / *Wood oil*. Sin. *Ulei de lemn*. Balsam extras din diferite specii de *Dipterocarpus*.

Balsam de Perú / *Peruvian balsam*. Balsam extras prin incizie din arborele *Myroxylon peruiferum*, familia *Leguminosae*, utilizat ca antiseptic de uz extern (unguente).

Balsam de Tolu / *Tolu balsam*. Balsam extras prin incizie din arborele *Myroxylon toluiferum*, familia *Leguminosae*, utilizat ca antiseptic intern şi fluidifiant al secreţiilor respiratorii (ca sirop).

Bancă / *Bank*. (ital. *banca* = bancă) **1.** În medicină, laborator în care se păstrează în condiţii adecvate ţesuturi sau organe în vederea transplantării = bancă de organe, ex. bancă de ochi etc. **2.** În genetică, colecţie de clonuri celulare (bacterii, levuri); fiecare celulă conţine un exemplar de AND recombinant. V. şi *Bibliotecă de gene*. **3.** În informatică, bancă de date, colecţie de informaţii dintr-un domeniu definit.

Bancă de celule de lucru / *Work cells bank*. Suspensie omogenă sau un liofilizat de material celular derivat dintr-o bancă de celule sămânţă (celule-„mamă"), repartizate în cantităţi egale în recipiente individuale pentru conservare (ex.: în azot lichid) şi destinate pregătirii producţiei de culturi de celule. De obicei, banca de celule „de lucru" se păstrează la temperatura de –70°C sau mai scăzută. Prepararea se poate realiza pe loturi sau în cultură în flux continuu şi poate fi întreruptă în condiţii bine determinate.

Bancă de celule-„mamă" / *„Mother" cells bank*. O cultură de celule (caracterizată complet) divizată în flacoane în cursul unei singure operaţii, procesate împreună astfel încât să se asigure omogenitatea şi păstrate în condiţii care să garanteze stabilitatea. De obicei, o bancă de celule-„mamă" se păstrează la temperatura de –70°C sau mai scăzută.

Bancă de celule sămânţă / *Germ cell bank*. Suspensie omogenă sau un liofilizat de celule primare, repartizate în recipiente individuale pentru conservare. Trebuie să fie demonstrată viabilitatea şi productivitatea celulelor şi condiţiile de conservare alese şi capacitatea lor de a iniţia un proces de producţie corespunzător. Multiplicarea băncii de celule sămânţă poate fi realizată cu ajutorul unui sistem tip lot de sămânţă, utilizând o bancă de celule de lucru.

Bancă de gene / *Gene bank*. V. *Bibliotecă de gene*.

Bandaj / *Bandage*. (fr. *bandage*, din limba francilor stabiliţi în Galia, *binda*, germ. *binden*, engl. *to bind* = a lega) Piesă de material în formă de tampon sau bandă care se aplică pe rană sau se utilizează în scopul menţinerii unui pansament, realizării unei compresii, imobilizării unei fracturi sau luxaţii, menţinerii unui mediu steril sau pentru cicatrizarea unei plăgi.

Bandaj pentru sportivi / *Sportsman bandage*. (fr. *bandage*, din limba francilor stabiliţi în Galia *binda*, germ. *Binden*, engl. *to bind* = a lega) Bandă de tifon sau alt material textil, utilizată de sportivi, care se menţine strâns, ferm pe locul aplicat, pe porţiuni ale organismului care sunt supuse la mişcări intense.

Bandă / *Band*. **1.** Grup de frecvenţe alăturate sau apropiate, de obicei în spectrul electromagnetic. **2.** Zonă din spectrul de emisie sau de absorbţie.

Bandă de absorbţie / *Absorption band*. Lungimea de undă a radiaţiei electromagnetice absorbită de o moleculă sau atom.

Bandă de conducţie / *Conduction band*. Nivele energetice conţinând electroni de conducţie într-un semiconductor.

Bandă de valenţă / *Valence band*. Nivel energetic conţinând electroni de valenţă într-un semiconductor. Electronii de pe aceste nivele energetice sunt localizaţi în legăturile chimice.

Bandă oftalmică / *Ophthalmic Stir*. Container steril unidoză sau bandă de hârtie impregnată ce conţin medicamentul care se va aplica în ochi (ex.: benzi cu fluoresceină pentru depistarea leziunilor oculare).

Bar-, Bari-, Barism, Baro- / *Bar-*, *Bari-*, *Barism*, *Baro-*. (gr. *baros* = greutate; *barys* = greu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la greutate, presiune sau la elementul bariu.

Bar / *Bar*. (*bar-*) Unitate de măsură a presiunii. 1 bar = 10^5 N/m^2.

Barbital / *Barbital*. Cel mai vechi barbituric cu acţiune lentă, dar de lungă durată şi care potenţează acţiunea analgezicelor, administrat *per os*.

Barbiturice / *Barbiturates*. (substanţe sintetizate din acidul malonic, extras din planta denumită în italiană *barbabietola* = sfeclă şi din uree) Termen generic pentru medicamentele hipnotice, derivate din acidul barbituric (sau maloniluree), numite şi ureide ciclice. În această clasă intră compuşi care, în funcţie de doză, pot avea acţiune sedativă, hipnotică sau anestezică generală. Ex.: fenobarbitalul (luminal, gardenal), amobarbitalul, ciclobarbitalul (barbituric hipnotic), hexabarbitalul, tiopentalul (barbiturice narcotice). Unii produşi au şi efect anticonvulsivant, antiepileptic. În funcţie de durata lor de acţiune, se clasifică în trei grupe: cu acţiune scurtă, medie şi lungă. Deoarece pot produce toleranţă şi dependenţă fizică şi psihologică, au efecte secundare grave.

Barbiturism / *Barbiturism*. (*barbituric* + *-ism*) Intoxicaţie cu medicamente din grupa barbituricelor (fenobarbital). Semnele intoxicaţiei includ: confuzie, somnolenţă, estomparea limbajului, căscături, pierderea memoriei, pierderea echilibrului şi reducerea reflexelor musculare. Retragerea medicamentului trebuie să fie înceată, 1-3 săptămâni, pentru a evita simptomele de sevraj, de tremur şi convulsii, care pot fi fatale.

Barbotor / *Agitator with gas*. Recipient care conţine o fază lichidă şi care asigură contactul dintre aceasta şi o fază gazoasă, contact realizat prin trecerea forţată a fazei gazoase (dispersată în bule mici), sub forma unui curent ascensional prin masa lichidului.

Barem / *Standard*. (fr. *barèm*, după numele matematicianului francez *Barrême*, sec. XVII) Valori calculate cu limite pentru diferiţi parametri, elemente sau variabile, prevăzute în tabele.

Barestezie / *Bar(a)esthesia*. (*bar-* + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Sensibilitate profundă la variaţii de greutate şi de presiune.

Barieră / *Barrier*. Sin. *Obstacol*, *Piedică* (*bari-*). **1.** Material care prezintă două caracteristici principale: o slabă permeabilitate la gaze (în special pentru oxigen şi dioxid de carbon) şi o slabă permeabilitate pentru vaporii de apă. **2.** Utilizare de raze sau materiale retardante între medicament şi mediul de eluţie, pentru formulările cu eliberare controlată. **3.** Mijloc fizic ce realizează o zonă de preparare aseptică, cu protecţie parţială separată de zona înconjurătoare.

Barieră hematoencefalică / *Blood-brain barrier*. (fr. *barrière*, din galeză *barro* = extremitate, vârf + gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în + *kephale* = cap) **1.** Celule ale stratului specializat de la interfaţă între sistemul de circulaţie a sângelui şi interstiţiul creierului; această barieră controlează strâns pasajul substanţelor în interiorul creierului. **2.** Barieră ce protejează creierul de infecţii şi de vătămări care pot fi cauzate de substanţe chimice străine; liniile celulare endoteliale ale capilarelor sunt strâns împachetate împreună. Nimic nu trece prin această barieră, decât apa şi nutrienţii care sunt transportaţi activ prin mecanismele celulare. **3.** Procese morfofuncţionale care reglează selectiv schimburile dintre sânge şi lichidele extracelulare din creier sau lichidul cefalorahidian, împiedicând trecerea unor substanţe din circulaţia sangvină în structurile nervoase centrale. Este uşor permeabilă pentru substanţe liposolubile şi slab ionizate.

Barieră placentară / *Placental barrier*. (*barieră* + lat. *placenta* = plăcintă) Membrana placentară, structură ce stă la baza proceselor de trecere a substanţelor de la organismul matern la cel fetal şi invers. Este o barieră semipermeabilă alcătuită din ţesutul fetal, care separă circulaţia embriofetală de cea maternă. Fenomenul are importanţă îndeosebi pentru substanţele care pot influenţa dezvoltarea morfologică a fătului.

Barioni / *Barions*. Particule grele ce cuprind nucleonii şi hiperonii.

Barită / *Barite*. Sulfat de bariu natural, cu formula $BaSO_4$. Substanţă insolubilă în apă, rezistentă la acţiuni chimice, poate constitui agentul etiologic al baritozei. Este radioopacă, se utilizează ca substanţă de contrast pentru explorări radiologice ale tractusului digestiv.

Baritoză / *Baritotis*. (*bari-* + *-oză*) Pneumoconioză minerală determinată de inhalarea particulelor de bariu.

Bariu / *Barium*. (denumire propusă de Davy în 1808, de la gr. *barys* = greu, din cauza densităţii mari a compuşilor săi) Elementul nr. 56, cu Mr = 137,34 şi densitate 3,75 g/cm^3 aparţine metalelor alcalino-teroase. Sulfatul de bariu, pulbere albă, insolubilă în apă, este o substanţă radioopacă şi este folosit în radiologie ca mediu de contrast radioopac în explorarea tubului digestiv.

Barometru / *Barometer*. Sin. *Baroceptor*, *Presoreceptor* (*baro-* + lat. *recipio*, *-ere* = a primi + gr. *metron* = măsură). Organ sau zonă sensibilă la variaţiile de presiune, care conţin un tip de receptor senzorial pentru care stimulul este reprezentat de o variaţie a presiunii.

Baroreceptor / *Baroreceptor*. Sin. *Baroreceptor*, *Presoreceptor* (*baro-* + lat. *recipio*, *-ere* = a primi). Organ sau zonă sensibile la variaţiile de presiune.

Baroterapie / *Pressure-therapy*. (*baro-* + gr. *therapeia* = tratament) Tratament mecanic al unor tulburări circulatorii ale membrelor prin compresiuni ritmice intermitente.

Bartolinită / *Bartholinitis*. (asemuire dată de anatomistul din Copenhaga, Gaspar Bartholin Jr., 1655-1738, infecţiei şi inflamaţiei vulvo-vaginale Bartholin).

BASF / *BASF*. Abr. pentru germ. *Badische Anilin und Soda Fabrik*.

Batm-, Batmo- / *Bathm-*, *Bathmo-*. (gr. *bathmos* = prag) Element de compunere a termenilor medicali şi farmaceutici cu referire la prag.

Batmotrop / *Bathmotropic*. (*batmo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trapein* = a întoarce) Termen utilizat în fiziologie, ce desemnează excitabilitatea fibrei musculare cardiace. Ex.: acţiunea b. a nervilor extrinseci ai inimii, ca şi a unor agenţi chimici (adrenalina, acetilcolina etc.).

Bazal / *Basal*. (*bazo-* + *-al*) **1.** Care constituie baza unui organ sau a unei structuri celulare. **2.** Care se află situat simetric la bază.

Bază / *Base*. (*bazo-*) **1.** Compus chimic care pune în libertate în soluţii apoase ioni de HO^- sau o substanţă care în prezenţa apei formează compuşi ce pun în libertate HO^-. **2.** Compus chimic care în soluţie fixează un proton. **3.** Specie de ioni sau molecule care pot pune în comun cu alt ion sau cu o altă moleculă o pereche de electroni neparticipanţi. **4.** Prin reacţia unei baze cu un acid rezultă sare şi apă. Se cunosc baze minerale şi organice; bazele se caracterizează printr-un pH mai mare de 7. Bazele care se dizolvă în apă cu producerea de ioni hidroxil poartă denumirea de alcali. **5.** Un *carrier* terapeutic format dintr-unul sau din mai mulţi excipienţi pentru o substanţă activă în preparate semisolide sau solide (ex.: bază de unguent, bază de supozitoare etc.).

Bază azotată / *Nucleotide bases*. Componentă a structurii nucleotidelor din ADN; sunt purinice (adenine, guanine) şi pirimidinice (citozina, timina). În ARN, timina este înlocuită cu uracil.

Bază de absorbţie / *Absorption base*. Numărul de grame de lichid de bază necesar pentru a produce o suspensie la amestecarea cu un gram de solid.

Bază de date / *Database*. Înmagazinare de date (frecvent în formă computerizată) care ajută la efectuarea de observaţii şi obţinerea de informaţii (ex.: despre un grup de pacienţi – bărbaţi adulţi care trăiesc în localitatea „X", sau o boală – ex.: hipertensiunea, sau o intervenţie – ex.: terapia medicamentoasă antihipertensivă) sau alte evenimente şi caracteristici. În funcţie de criteriile de includere în baza de date, observaţiile pot avea şi un grup de control. Deşi acestea pot fi utile, pot să apară o mulţime de factori de confuzie (ex.: absenţa randomizării şi posibilitatea de înregistrare a erorilor de selecţie în procesul prin care pacienţii sau evenimentele sunt înregistrate). Ca urmare, folosirea bazelor de date reprezintă o metodă slabă pentru stabilirea relaţiilor de cauzalitate între o intervenţie şi rezultatul acesteia.

Bază de date ale îmbătrânirii FG-NET / *FG-NET Aging Database*. Informaţii (bază de date) cu imagini faciale ale unui număr de subiecţi la diferite vârste. Este utilizată pentru investigarea efectelor îmbătrânirii asupra aspectului facial. Informaţii pe: http: / / fgnet.rsunit.com.

Bază de date bibliografică / *Bibliographic database*. Sursă de referinţe din literatura de specialitate (articole din reviste, rapoarte); referinţele bibliografice conţin autorul, titlul, sursa de informare, rezumatul (sau lucrarea în întregime).

Bază de date cu informaţii de siguranţă a companiei / *Company care safety information* (abr. *CCSI*). Toate informaţiile de siguranţă relevante conţinute în baza de date esenţiale a companiei, pregătite de către titularul autorizaţiei de punere pe piaţă şi pe care deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă le impune pentru a fi incluse în toate ţările în care compania comercializează produsul medicamentos, cu excepţia cazului în care autoritatea locală de reglementare cere, în mod expres, o modificare. Aceste informaţii de referinţă, listate şi nelistate, sunt determinate în scopul raportării periodice pentru produsele comercializate, dar nu includ şi reacţiile aşteptate şi neaşteptate care reprezintă obiectul raportărilor de urgenţă. V. şi *Baza de date esenţiale pentru companie*.

Bază de date de marketing / *Marketing database*. Ansamblu structurat de date referitoare la clienţii efectivi sau potenţiali, care poate fi utilizat pentru identificarea acestora, pentru vânzarea produselor şi serviciilor, precum şi pentru menţinera unor relaţii preferenţiale cu clienţii.

Bază de date esenţiale pentru companie / *Company care data sheet* (abr. *CCDS*). Document elaborat de către deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă pentru produsele medicamentoase şi care conţine date suplimentare în afară de informaţiile de siguranţă, indicaţii, dozare, farmacologie şi alte informaţii privind produsul. V. şi *Baza de date cu informaţii de siguranţă a companiei*.

Bază de radiaţii tumorală / *Tumoral radiation dose*. Cantitatea totală de energie absorbită de o tumoră iradiată. Se calculează doza absorbită de masa tumorală (în grame), după estimarea volumului geometric al tumorii.

Bază de unguent / *Ointment base*. Excipient sau amestec de excipienţi (lichizi, semisolizi sau solizi, cu puncte de topire diferite), de consistenţă semisolidă, cu structură gelică şi proprietăţi bioadezive.

Bază Lewis / *Lewis base*. Substanţă ce poate forma o legătură chimică prin punerea în comun a unei perechi proprii de electroni cu electroni ai altei specii.

Bază poliprotică / *Polyprotic base*. Component care acceptă mai mult de un proton.

Bază slabă / *Weak base*. Substanţă cu caracter alcalin, cu o valoare mică a constantei de disociere (grad de disociere redus).

Baze de absorbţie anhidre / *Anhydrous absorption bases*. Se obţin din bazele de unguent lipofile, în care se asociază componente amfifile: unul sau mai mulţi emulgatori (surfactanţi) şi, în funcţie de tipul de surfactant şi valoarea HLB a acestora, pot absorbi o cantitate mai mică sau mai mare de apă. Se divid în două grupe: baze de absorbţie tip H/L şi baze de absorbţie tip L/H (numite şi baze emulgatoare).

Baze de absorbţie tip H/L / *H/L absorption bases*. Baze de unguent obţinute prin amestecarea alcoolilor graşi superiori, care au capacitate mică de legare a apei cu hidrocarburi parafinice. Conţin un emulgator de tip H/L: esteri de sorbitan, monogliceride, alcooli graşi superiori etc., ex.: lanolina, eucerina (vaselină + 5% colesterol). Sunt suficiente concentraţii mici de 5-10%, pentru a obţine o reţea coerentă de cristalizate ale alcoolului gras. Cantitatea de apă absorbită de baza de unguent depinde de natura excipientului component. Apa absorbită conduce la baze de unguent – emulsii de tipul H/L, numite şi *creme hidrofobe* sau *creme lipofile*.

Baze de absorbţie tip L/H / *L/H absorption bases*, *Water removable bases*. Sin. *Baze emulgatoare*. Conţin un emulgator de tipul L/H şi eventual un co-emulgator; apa absorbită conduce la formarea de baze de unguent – emulsii de tip L/H, numite şi *creme hidrofile* sau *lavabile*. Emulgatorii sunt surfactanţi cu HLB mare. În aceste baze, surfactanţii vor fi incluşi în straturile cristaline sau lichidocristaline, de tip lamelar ale bazei de unguent. Ex.: *unguentul hidrofil*, ce conţine: vaselină, parafină lichidă şi ceară emulgatoare (cetilstearilsulfat de sodiu şi alcool cetilstearilic); *unguent cetomacrogol*: cetomacrogol 1000 (eter al PEG-ului cu alcoolul cetilstearilic + alcool cetilstearilic).

Baze de unguent anhidre / *Anhydrous bases*. Sunt baze de unguent care nu conţin apă şi nu sunt constituite obligatoriu dintr-o fază unică. În funcţie de afinitatea faţă de apă se clasifică în trei grupe: *baze hidrofobe*, *baze de absorbţie* şi *baze hidrosolubile*.

Baze de unguent ca sisteme emulsionate / *Emulsifying ointment bases*. Sin. *Baze de unguent-emulsii*. Baze de unguent formate din cel puţin două faze: o fază lipofilă (L) şi o fază hidrofilă (H), stabilizate cu ajutorul emulgatorilor; au consistenţă semisolidă. Dacă procentul de apă trece de 10%, se numesc şi *creme*. Se divid în trei grupe: sisteme de tipul L/H, H/L şi mixte (*creme amfifile*). Cele 3 tipuri de sisteme emulsionate pot fi obţinute cu acelaşi sistem de tensioactivi, variind proporţia de excipient hidrofob.

Baze de unguent ca sisteme emulsionate de tipul H/L / *H/L type emulsifying ointment bases*. Sunt baze de unguent care corespund la bazele de absorbţie hidratate, numite şi baze de unguent-emulsii de tipul H/L; dacă procentul de apă emulsionat este mic, se numesc *creme hidrofobe*. Se obţin prin adăugarea de apă în bazele anhidre de absorbţie clasice. Unele baze de unguent permit o emulsionare a unei cantităţi mici de apă, altele sunt saturate. Ex.: lanolina hidratată, unguentul cetilic hidratat, *cold cream*.

Baze de unguent ca sisteme emulsionate de tipul L/H / *L/H type emulsifying ointment bases*. Sunt baze de unguent-emulsii de tipul L/H, numite şi *creme hidrofile* sau *creme lavabile*. Aceste baze de unguent conţin un cuplu de emulgatori, format dintr-un agent hidrofil în proporţie mare şi un agent lipofil cu rol de co-emulgator. Uneori, acest cuplu de emulgatori este numit *ceară emulgatoare*.

Baze de unguent ca sisteme emulsionate mixte / *Mixed emulsifying ointment bases*. Sin. *Creme amfifile*. Bazele de unguent conţin proporţii aproape echivalente din faza apoasă şi uleioasă, precum şi un procent mare de emulgator. Cremele au afinitate şi pentru apă şi pentru ulei, şi pot fi diluate cu ambele faze. Ele permit dispersarea unei cantităţi mari de substanţă activă.

Baze de unguent ca sisteme gelificate / *Gelifying ointment bases*. Se obţin din lichide care pot fi gelificate cu diferite macromolecule. Sunt baze de unguent ca geluri transparente ori mai mult sau mai puţin opace şi se divid în două grupe: a. geluri de tensioactivi şi b. geluri de substanţe macromoleculare în mediu apos, solvenţi organici hidromiscibili anhidri sau parafină lichidă.

Baze de unguent emulgatoare / *Emulsifying ointment bases*. V. *Baze de absorbţie tip L/H.*

Baze de unguent-emulsii, creme / *Emulsion ointment basis*, *Creams*. Bazele de unguent emulsionate se obţin din bazele de absorbţie de tip H/L sau din bazele emulgatoare de tip L/H; dacă proporţia fazei hidrofile (apa) este de peste 10%, aceste baze de unguent se numesc şi creme. Cremele sunt produse semisolide, cu aspect tipic, numite şi „creme albe", ceea ce le deosebeşte de unguentele simple, care sunt translucide. Ca şi emulsiile, o bază de unguent-emulsie este formată din două faze şi trei componente: faza lipofilă, faza hidrofilă şi emulgatorul, dizolvat într-una din faze. Se deosebesc 2 tipuri de baze de unguent-emulsii: baze de tip H/L, care formează creme grase, şi baze de tip L/H, care formează creme lavabile.

Baze de unguent hidrofobe / *Hydrophobic bases*, *Lipophilic ointment bases*. Sin. *Baze grase*, *anhidre* sau *Baze lipofile*, *Lipogeluri*. Sunt baze de unguent care nu absorb apa. Ex.: *hidrocarburi*: vaselina, parafina şi parafina lichidă; *baze de silicone*: polialchilsiloxani; *lipogeluri*: grăsimi sau uleiuri vegetale gelificate, naturale sau semisintetice; ceruri. V. *Lipogeluri*.

Baze de unguent hidrosolubile / *Water soluble bases*, *Hydrosoluble ointment bases*. Sunt baze de unguent anhidre, miscibile cu apa; ex.: unguentul de macrogoli (PEG-uri), glicerogelul de amidon. Geluri neapoase de macromolecule hidrofile, gelificate în etanol, glicerol sau propilenglicol. Mai sunt numite şi *Organogeluri*. V. *Hidrogeluri*.

Baze de unguent mixte / *Mixed ointment basis*. Acestea sunt sisteme disperse în care molecule de lipide sau hidrocarburi vor fi incluse direct în faza de gel hidrofil.

Baze pirimidinice / *Pyrimidine bases*. Grup de substanţe azotate care intră în compoziţia nucleotidelor şi a acizilor nucleici, iar biosinteza lor se efectuează prin intermediul acidului orotic. Principalele b.p. sunt: citozina, timina (prezentă în ADN) şi uracilul (prezent în ARN).

Baze purinice / *Purine bases*. **1.** Sin. *Baze xantinice*. Familie de alcaloizi derivaţi din purină: cafeina, teobromina, teofilina. Compusul ultim al catabolismului purinelor la om este acidul uric. **2.** Grup de substanţe azotate care intră în compoziţia nucleotidelor şi a acizilor nucleici.

Baze xantinice / *Xanthine bases*. Baze purinice, derivate din xantină: cafeină, teofilină, teobromină.

Bazi-, Bazie-, Bazo- / *Basi-*, *Basia-*, *Baso-*. (gr. lat. *basis* = bază) Elemente de compunere care introduc în termeni noţiunea de bază.

Bazicitate / *Alkalinity*, *Basicity*. Sin. *Alcalinitate* (*bazi-*). **1.** Concentraţia în ioni de HO^- ai unei soluţii. **2.** Numărul de ioni de hidrogen (H^+) din molecula unui acid care pot fi înlocuiţi cu ioni metalici. **3.** Pentru baze de tip Brönsted, tendinţa unui compus de a acţiona ca un acceptor de protoni. Bazicitatea unei specii chimice se exprimă ca aciditatea acidului conjugat.

Bazidie / *Basidium*. (*bazi-*) Celulă specială, diploidă, a hifelor dicariotice, unde are loc procesul de cariogamie şi diviziune meiotică (reducţională), rezultând sporangele caracteristic *Basidiomicetelor*, în care se formează bazidiosporii, care sunt suspendaţi la exterior pe nişte prelungiri numite sterigme.

Bazidiocarp / *Basidiocarp*. Sin. *Bazidiofruct*. (*bazi-* + gr. *karpos* = fruct) Corpul de fructificaţie care produce bazidii, prezent la *Basidiomicete*.

Bazidiospor / *Basidiospore*. (*bazi-* + gr. *sporos* = sământă) Spor haploid format la exteriorul bazidiei, caracteristic *Basidiomicetelor*.

Bazifix / *Basifixed*. (lat. *basifixus*, *-us* = bazifix) Antere oscilante prinse de filament numai într-un singur punct, la baza acestora (ex.: la *Tulipa* sp.).

Bazofil / *Basophil*. Sin. *Alcalifil*. (*bazo-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi) **1.** Despre un comportament celular sau tisular cu o afinitate particulară pentru coloranţi bazici, ca de ex.: hematoxilina. **2.** Leucocit sangvin a cărui citoplasmă conţine granulaţii bazofile. **3.** Organisme care trăiesc în medii cu pH-ul mai mare de 7,2 (mediu alcalin).

Bazofilie / *Basophilia*. Sin. *Granulocitoză bazofilă*. **1.** Proprietatea unei structuri celulare sau tisulare (granulaţii intracitoplasmatice, celulă, ţesut) de a avea afinitate selectivă pentru coloranţii bazici (ex.: hematoxilina). **2.** Creşterea peste normal a numărului leucocitelor bazofile din sângele circulant, termen folosit impropriu.

Băi medicamentoase / *Medicinal bath*. Soluţii apoase foarte diluate, destinate a fi utilizate în scop igienic sau terapeutic, încălzite la temperatura corpului. Ex.: băi auriculare, vaginale, rectale, dermice. În funcţie de natura substanţei medicamentoase, băile pot avea acţiune calmantă, antipruriginoasă, decongestivă, antieczematoasă, antiparazitară sau de macerare, curăţare, înmuiere.

Băi oculare / *Ophthalmic baths*. Sin. *Loţiuni oculare*, *Ape pentru ochi*. Soluţii apoase sterile, izotonice şi izohidrice din grupa preparatelor oftalmice, care conţin concentraţii reduse de substanţe medicamentoase, folosite pentru spălarea globului ocular şi a conjunctivei. Au efect calmant, decongestionant, astringent. V. *Medicamente oftalmice*.

BCG / *BCG*. Abr. pentru *Bacilul Calmette-Guérin*.

Beam splitter / *Beam splitter*. Divizor de fascicule care împarte radiaţiile emise de sursa de radiaţii infraroşii în două fascicule identice.

Bec / *Gas burner*, *Beck*. (engl. *beck* = bec) Arzător special de laborator pentru combustia gazelor, care permite reglarea aerului şi a gazului, arderea având loc cu flacără luminoasă sau neluminoasă (după necesitate); ex.: becuri Bunsen, Teclu, Mecker.

Beclometazonă / *Beclomethasone*. Corticosteroid care reduce inflamaţia şi se administrează pe cale orală sau nazală cu un spray sau inhalator nazal, în tratamentul astmului, bronşitei sau febrei de fân. Efecte secundare: răguşeală, uscăciunea gurii şi iritaţii nazale.

Becquerel / *Becquerel*. Abr. *Bq*. (Becquerel Antoine Henri, 1852-1908, fizician francez, a obţinut premiul Nobel pentru fizică în 1903) Unitate de măsură a radioactivităţii care înlocuieşte în SI vechea unitate, Curie (C_i), 1 Bq reprezintă o dezintegrare pe secundă a unui izotop radioactiv. $1\ Bq = 2{,}703 \cdot 10^{11} C_i$.

Behic / *Antitussive*, *Anticough*. Sin. *Antitusiv*. Termen arhaic pentru medicament activ contra tusei.

Bel / *Bel*. (Graham Bell, 1847-1922, inginer american, inventatorul telefonului). Abr. b. Unitate de măsură pentru senzaţia sonoră, definită ca logaritm în baza zece a raportului dintre puterea măsurată şi o putere de referinţă. Rezultatul măsurătorilor este exprimat, de obicei, în decibeli (dB), deoarece urechea umană este capabilă să discrimineze diferenţe de ordinul unei zecimi de b.

Bemegrid / *Bemegride*. Sin. *Ahypnon*. Analeptic respirator indicat în intoxicaţiile cu barbiturice şi în anesteziologie pentru trezire din somnul provocat de barbiturice.

Bence-Jones (proteine) / *Bence-Jones proteins*. Sin. *Albuminele Bence-Jones*, *Albumoze Bence-Jones*. Proteine care se regăsesc în urina bolnavilor cu mielom (în particular, în maladia lui Kalher). Sunt dimeri de imunoglobuline cu lanţ scurt.

Benchmarking / *Benchmarking* (engl. *benchmarking* = cotă de nivel). Procesul continuu de evaluare a produselor, serviciilor şi a practicilor vizavi de competitori sau de acele companii cu renume de „lider" în domeniu.

Benign / *Benign.* (lat. *benignus, -a, -um* = bun, binevoitor, blând) Lipsit de gravitate. Adjectiv care desemnează mai ales tumorile necanceroase. Termen opus: *Malign.*

Benignitate / *Benignity.* (lat. *benignitas, -atis* = bunăvoinţă) **1.** Caracteristică a unei boli care se vindecă fără vreo dificultate deosebită. **2.** Ansamblu de criterii anatomo-patologice care definesc tumorile necanceroase.

Bentonită / *Bentonite.* Macromolecule anorganice formate din 75% roci argiloase de tipul montmorilonitului, un silicat de aluminiu hidratat, ce conţine şi oxizi de fier, oxizi alcalini şi alcalinoteroşi (Na, K, Ca, Mg) legaţi între ei prin punţi de oxizi sau cationi prin care fixează apa şi se umflă, restul fiind nisip şi feldspat, cu formula: $[Si_7AlO_{20}(OH)_4Al_4]Na$ sau $(Al_2O_3 \cdot 3MgO) \cdot 4SiO_2 \cdot nH_2O$. Descoperită iniţial în SUA şi Canada şi numită *Taylorite*, iar după descoperirea sa şi în Wyoming, în formaţiunile din cretacicul superior în Fort Benton, i s-a schimbat numele în bentonită. Denumirea de argile din clasa montmorilonitelor provine de la zăcămintele din Franţa, zona Mont Morillon. La noi în ţară se prelucrează la Satu-Mare. În practică se utilizează sortul de bentonită sodică, cel calcic nu este hidrofil. Bentonita este o structură lamelară, stratificată, silicatul de aluminiu fiind cristalizat în straturi, cu lamele individuale. Fiecare strat conţine straturi „sandwich" de oxid de aluminiu hidratat, printre două straturi de silicaţi. Particulele coloidale sunt încărcate negativ. Pulberi amorfe, cenuşii, insolubile în apă, hidrofile, dar absorb 10-12 p. de apă, cu creşterea volumului de 8-12 ori, iar a masei de 5-8 ori, pH = 8-9; pentru o dispersare uniformă se utilizează glicerol ca agent umectant; în concentraţii de 6-15%, formează geluri tixotrope, iar în concentraţii mici, dispersii insolubile. Se utilizează ca bază de unguent, agent de suspensie şi emulsie, pansament antiacid (gastrointestinal) şi în industria alimentară. V. *E 558.*

Benzen / *Benzene.* (lat. botanică *benzoe*) Hidrocarbură aromatică (ciclică), cu formula C_6H_6, utilizată ca solvent industrial şi în sinteza unor medicamente şi coloranţi. Este un lichid volatil, incolor, cu miros specific, foarte toxic şi poate determina anemie, leucopenie, trombopenie şi tulburări gastrointestinale (greaţă, vomă).

Benzenism / *Benzolism.* Sin. *Benzolism* (lat. botanică *benzoe* + *-ism*). Intoxicaţie cronică cu benzen, caracterizată în special prin tulburări hematologice provocate de acţiunea sa mielotoxică.

Benzidină / *Benzidine.* Compus aromatic (diamino-4,4-difenil), solid, de culoare albă, foarte puţin solubil în apă, toxic şi cancerigen. Se utilizează pentru evidenţierea urmelor de sânge uman în materiile fecale sau a unor pete suspecte sangvine, în medicina legală.

Benzină / *Gasoline.* Produs petrolier sau sintetic format în general din hidrocarburi parafinice, naftenice, aromatice, olefinice, cu temperaturi de fierbere de la circa 35°C la maximum 200°C. Se utilizează pentru degresarea unor materii prime vegetale, folosite pentru prepararea de soluţii extractive şi produse opoterapice, cât şi în extracţia uleiului de floarea-soarelui din seminţe decorticate. Produce intoxicaţie (benzenism).

Benzoat / *Benzoate.* Sare a acidului benzoic, utilizată în diferite produse de uz intern, ca antiseptic şi fluidificator al secreţiilor bronşice.

Benzoat de calciu / *Calcium benzoate.* V. *E 213.*

Benzoat de potasiu / *Potassium benzoate.* V. *E 212.*

Benzoat de sodiu / *Sodium benzoate.* V. *E 211.*

Benzocaină / *Benzocaine.* Sin. *Anestezină.* Ester al acidului p-aminobenzoic cu etanol: p-aminobenzoat de etil. Anestezic local utilizat în unguente, supozitoare, aerosoli, pentru a alina durerea în bolile de piele şi ale mucoaselor; se poate utiliza şi pe mucoasa bucală ca lozengi pentru tratarea aftelor bucale, pe limbă şi pentru ulcere gastrice.

Benzodiazepine / *Benzodiazepines.* Clasă de medicamente caracterizată printr-un heterociclu heptagonal, cu doi atomi de azot, alipit de un ciclu benzenic (de unde şi denumirea sa). Se utilizează în diferite stări pentru activitatea sa anxiolitică, hipnotică, miorelaxantă, antiepileptică. Acţionează stimulând procesul de formare a acidului gama-aminobutiric (GABA). Efecte secundare: pot perturba funcţiile cognitive şi vigilenţa, atenţia şi memoria, produc somnolenţă, sunt însoţite de acte automate şi inconştiente, cu eventuale consecinţe medico-legale (accidente). Se utilizează limitat, 2-4 săptămâni. La etilici atenuează simptomele de sevraj şi de intoxicaţie acută.

Benzolism / *Benzolism.* Sin. *Benzenism* (v.), termen modern.

Bergamottae oleum / *Bergamottae oil.* Ulei volatil (eteric) obţinut din fructele plantei *Citrus bergamia Riss* şi *Citrus aurantium.* Aromatizant ce conţine compuşi terpenoidici.

Beri-beri / *Beriberi.* Sin. *Boala beri-beri.* Cuvânt din limba singaleză (Sri-Lanka), însemnând slăbiciune; repetarea cuvântului semnifică o accentuare a sensului = slăbiciune extremă, avitaminoză B_1 (tiamină). Constă mai ales în tulburări profunde la nivelul SNC şi SNP, ca: tulburări senzoriale, parestezii, tulburări degenerative. Apare mai ales la populaţii care se hrănesc exclusiv cu orez decorticat.

Bestialitate / *Bestiality.* (lat. *bestialis, -bilis* = sălbatic, bestial, din *bestia, -ae* = vită, fiară, animal în general) Act violent practicat de om sau act sexual practicat de un bărbat sau femeie cu un animal. V. şi *Zoofilie.*

Beta-adrenergic / *Beta-adrenergic.* Sin. *Betastimulant.* (*beta-* + lat. *ad* = aproape de, lângă + lat. *ren, renis* = rinichi + gr. *ergein* = a lucra) Substanţă cu acţiune de stimulare a receptorilor β-adrenergici, asemănătoare cu cele ale receptorului muscarinic şi rodopsinei. Cu excepţia stimulării nete a miocardului, sunt substanţe inhibitoare, produc vasodilataţie periferică, relaxare uterină şi diminuare a tonusului muşchilor traheo-bronşici. Var. *β-adrenergic.*

β-adrenergic. Var. pentru *Beta-adrenergic.*

Beta-apo-8'-carotenal / *Beta-apo-8'-carotenal* (C 30). V. *E 160 e.*

Betablocante / *Beta-blockers.* Sin. *Beta-adrenolitice, Simpatolitice* (*beta-* + fr. *bloquant*, din oland. *bloc* = trunchi de copac tăiat). Substanţe care blochează receptorii beta-adrenergici, împiedicând fixarea adrenalinei, eliminând efectele acesteia (cel mai cunoscut betablocant este propranololul, se mai foloseşte sotalolul, timololul).

Beta-caroten / *Carotens.* V. *E 160 a.*

Betaciclodextrină / *Beta-cyclodextrin.* V. *E 459.*

Beta-conformaţie / *Beta-conformation.* Tip de structură secundară a lanţului polipeptidic, numită şi structură „în foaie plisată". În acest caz, punţile de hidrogen sunt intercatenare, lanţurile polipeptidice plasându-se în straturi.

Betaglucan / *Beta-glucan.* Ingredient activ din ovăz (*Avena*), ovăz oriental (*Avena orientalis*). Este cunoscut faptul că promovează vindecarea, stimulează sinteza de colagen, favorizează turnoverul celular şi protejează şi umezeşte pielea.

Beta-hidroxi acizi / *Beta hydroxy acids.* Grup de acizi organici din florile plantelor şi ierburi. Cel mai comun este acidul salicilic, care are rolul de a dizolva celulele moarte şi de a le elimina de la suprafaţa pielii.

Betaină / *Betaine*. (lat. *beta* = sfeclă + *-ină*) Produşii de permetilare a funcţiei aminice a unui aminoacid, cu formarea unei funcţii de amoniu cuaternar (N^{4+}), ex.: carnitină şi colină; sunt donori de grupări metil pentru sinteza metioninei. V. *E 162*.

Betalactam / *Betalactame*. Compus ciclic format prin eliminarea unei molecule de apă între o funcţie acid şi o funcţie amină, fixate pe doi atomi de carbon adiacenţi. Acest ciclu stă la baza a numeroase antibiotice, numite betalactamice. Prin deschiderea ciclului betalactamic, în special sub acţiunea betalactamazelor, enzime secretate de microorganisme, se pierde activitatea antimicrobiană.

Betalactamază / *Betalactamase*. Enzimă care inactivează penicilinele şi cefalosporinele (β-lactamine) prin hidroliza nucleului betalactamic, cu formare de compuşi inactivi, dar alergizanţi. Este sintetizată de numeroase bacterii gram-negative (*Enterobacteriaceae*) şi gram-pozitive (*Staphylococcus*), care devin astfel rezistente la antibioticele respective.

Betalactamine / *Betalactam antibiotics*. Grup de antibiotice a căror formulă chimică conţine un ciclu betalactamic; sunt două mari familii: penicilinele şi cefalosporinele.

Betamimetic / *Betamimetic*. (*beta*- a doua literă a alfabetului grec + gr. *mimetikos* = care imită, din *mimeisthai* = a imita) Substanţă care imită sau care stimulează acţiunea receptorilor beta-adrenergici.

β-mimetic / *β-mimetic*. Var. pentru *Betamimetic*.

β-naftol / *β-Naphthole*. Substanţă cristalină utilizată ca antiseptic, antiparazitar, sub formă de unguente 5-10%, în pitiriazis versicolor, acnee, alopecie, psoriazis, cât şi antipruriginos.

Beta-oxidare / *Beta-oxydation*. Degradare oxidativă a acizilor graşi până la molecule de acetil-CoA. Procesul are loc prin oxidări succesive la atomul de carbon din poziţia „beta”.

Betastimulant / *Betastimulant*. (*beta*- + lat. *stimulo*, *-are* = a îmboldi, a stimula, de la *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Substanţă care activează receptorii β-adrenergici. Izoprenalina şi dopamina exercită o acţiune β-selectivă. Adrenalina stimulează atât receptorii α-, cât şi receptorii β-.

Betaterapie / *Betatherapy*. *Beta-ray therapy*. (*β* – a doua literă a alfabetului grec + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Radioterapie în care se utilizează radiaţiile beta emise de izotopii radioactivi.

Betatron / *Betatron*. (*β* – a doua literă a alfabetului grec + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Accelerator de electroni sub acţiunea unei forţe electromagnetice de inducţie. Fasciculului de electroni acceleraţi poate fi utilizat direct în terapie sau după impactul cu o ţintă metalică. În acest caz, se produc radiaţii X, a căror putere de pătrundere depinde de energia electronilor şi de caracteristicile ţintei.

Betel / *Betel*. Preparat aromat din planta *Piper betle* (*Piper mestisticum*), betel, denumit de către indigenii din sudul Asiei, cu efecte sialagoge (date de arecolină) şi euforizante. În compoziţie intră şi nuca de arec (sămânţa palmierului *Areca catechu*), puternic astringentă. Mestecatul betelului, practicat de popoarele din Indochina şi India, după o legendă de patru milenii, constituie un remediu popular care foloseşte ingrediente ce au rolul unei paste de dinţi: frunză de betel, coajă de arec şi carbonat de calciu, obţinut din carbonatarea varului stins. Rolul periei de dinţi îl deţine pericarpul fibros al nucii de arec.

Beţie / *Drunkeness*, *Ebriety*. Sin. *Ebrietate* (lat. *bibitus*, de la *bibeo*, *-ere* = a bea). Complex de tulburări psihice şi nervoase apărute în timpul unei intoxicaţii acute cu alcool, stupefiante, narcotice etc.

BHA / *BHA*. Abr. pentru engl. *Beta hydroxy acids* = beta-hidroxi acizi. Grup de acizi care se află în plante cu flori şi ierburi. Cel mai comun este acidul salicilic, care dizolvă celulele moarte ale pielii netezind suprafaţa ei.

Bi-, **Bin-** / *Bi-*, *Bin-*. (lat. *bis* = de două ori sau lat. *bini* = câte doi) Prefixe care introduc în termenii compuşi referirea la dublu. (ca şi *di-*).

Bianual / *Biannual*. (fr. *biannuel* = bianual) Plante care îşi desfăşoară întregul ciclu vital de două ori pe an.

Biberon / *Feeding-bottle*, *Feeding-cup*. (lat. *bibeo*, *-ere* = a bea) Recipient (gradat) prevăzut cu o tetină, utilizat pentru alimentaţia sugarului (lapte, ceai, sucuri).

Biblio- / *Biblio-*. (gr. *biblio(n)* = carte) Rădăcină care introduce în termeni referirea la carte.

Bibliotecă de gene / *Gene library*, *Gene bank*. (lat. *bibliotheca*, din gr. *bibliotheke* = locul unde se ţin cărţile, de la *biblion* = carte + *theke* = cutie, teacă; gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie, sau *gennam* = a produce) Colecţie de fragmente de restricţie inserate în vectorii de clonare (plasmide, bacteriofagi, cosmide), al căror ADN a fost secţionat de o aceeaşi enzimă de restricţie pentru a face posibilă recombinarea. Vectorii sunt introduşi în mediul unei culturi bacteriene, iar bacteriile transfectate se multiplică formând colonii. Totalitatea coloniilor – respectiv a fragmentelor de restricţie clonate – formează o aşa-numită bancă. În funcţie de colecţia de fragmente de restricţie pe care o conţin, acestea sunt b. ADNc (care cuprind numai secvenţe nucleotidice ale genelor active transcripţional) şi b. genetice. Pe scurt: colecţii de clone de ADN recombinant provenite din toate secvenţele de ADN ale unui organism.

Bicarbonat / *Bicarbonate*. (*bi-* + lat. *carbo*, *-onis* = carbon) **1.** Sare a acidului carbonic, cu acţiune antiacidă. **2.** Anionul hidrogenocarbonat (HCO_3^-) şi carbonat (CO_3^{2-}) formează sistemul-tampon al sângelui.

Bicarbonat de amoniu / *Ammonii dicarbonate*. V. *E 503 (ii)*.

Bicarbonat de dimetil / *Dimethyl dicarbonate*. V. *E 242*.

Bicarbonat de magneziu / *Magnesium dicarbonate*. V. *E 504 (ii)*.

Bicarbonat de potasiu / *Potassium dicarbonate*. V. *E 501 (ii)*.

Bicarbonat de sodiu / *Sodium dicarbonate*. V. *E 500 (ii)*.

Bicaţenar / *Bicatenary*. (*bi-* + lat. *catenarius*, *-a*, *-um* = legat în lanţ, de la *catena*, *-ae* = lanţ) Despre o moleculă formată din două lanţuri polimerice legate între ele.

Bicelular. (*bi-* + lat. *cellula*, *-ae* = cameră mică) Organism format din două celule.

Bicolateral. (lat. *bicollateralis*, *-is* = bicolateral) Dispus pe ambele laturi (ex.: floem dispus pe ambele laturi, de o parte şi de alta a xilemului la *Cucurbita pepo*): a. *deschis* / *open* – la care între fasciculul liberian extern şi cel lemnos se interpune un strat de celule cambiene care generează un ţesut lemnos şi liberian secundar. b. *închis* / *closed* – unde lipseşte stratul de celule cambiene.

Biconcav / *Biconcave*. (*bi-* + lat. *con* = cu lat. *cavea*, *-ae* = deschidere, scobitură) Cu suprafaţa scobită pe ambele părţi. Ex.: lentile b. sunt utilizate pentru a corecta miopia. Termen opus: *Biconvex*.

Biconvex / *Biconvex*. (*bi-* + lat. *cum* = cu + lat. *convexus*, *-a*, *-um* = rotunjit, umflat) Cu suprafaţă curbată în afară, de fiecare parte; ex.: lentile b. sunt utilizate pentru a corecta hipermetropia. Termen opus: *Biconcav*.

Bicopolimer / *Bicopolimer*. (*bi-* + lat. *con* = cu + gr. *polys* = mulţi + gr. *meros* = parte) Polimer complex format din doi polimeri diferiţi; ex.: poliuroniada acid alginic este un bicopolimer a doi acizi uronici (poliglucid): acidul manuronic şi acidul guluronic, esterificat cu săruri mixte de calciu, magneziu, sodiu şi potasiu.

Bicuspid / *Bicuspid*. Sin. *Bicuspidat* (*bi-* + lat. *cuspis*, *-idis* = vârf, armă ascuţită). **1.** Care prezintă două creste proeminente, ascuţite. **2.** Despre dinţii premolari.

Bidentat / *Bidentate ligand*. Compus cu doi heteroatomi liganzi.

-bie, Bio-, -bio, -bioză / *-bia, Bio-, -bio, -biosis*. (gr. *bios* = viaţă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la viu, viaţă, viabil.

Bienal. (lat. *biennis* = bianual, din *bi-* + lat. *annus, -i* = an, timp) Plantă cu o perioadă de vegetaţie de doi ani, care germinează primăvara şi fructifică în anul următor (ex.: *Digitalis purpurea*).

Bifacial *Bifacial*. Sin. *Dorsiventral, Heterofacial* (*bi-* + lat. *facies, -ei* = faţă). **1.** Care prezintă două feţe. **2.** Frunză cu două feţe opuse, deosebite din punct de vedere morfologic şi anatomic.

Bifid / *Bifid*. Sin. *Bifurcat*. (lat. *bifidus, -a, -um* = despicat în două, de la *bis* = de două ori + lat. *findo, -ere* = a despica) Ramificat sau divizat pe linia mediană în două părţi mai mult sau mai puţin egale (ex.: stigmat cu doi lobi la *Arnica montana*).

Bifocal / *Bifocal*. (*bi-* + lat. *foculus, -i* = vatră) În fizică, care are două focare; ex.: lentilă bifocală.

Bifosfonat / *Biphosphonate*. Sin. *Difosfonat*. (*bi-* + gr. *phos, photos* = lumină + gr. *phoros* = care poartă, de la *pherein* = a purta, a transporta) Grup de medicamente care inhibă resorbţia osului, prin blocarea acţiunii osteoclastelor. Bifosfonaţii includ etidronatul şi pamidronatul, care sunt utilizaţi pentru tratarea variatelor tulburări de metabolism, cuprinzând boala Paget şi alendronatul (Fosamax) care se foloseşte cu succes în tratamentul osteoporozei, prin prevenirea pierderii osoase şi creşterii densităţii osului.

Bifurcaţie / *Bifurcation*. (lat. *bifurcus, -a, -um* = cu două vârfuri, cu doi dinţi) Punct la care apare divizarea în două braţe, ramuri, ex.: nervurile la plante sau în anatomie vasele de sânge, traheea.

Biguanidină / *Biguanide*. Antidiabetic de sinteză care, administrat *per os*, potenţează acţiunea insulinei fără a creşte secreţia acesteia şi, implicit, fără să expună la riscul de hipoglicemie; uneori, poate determina acidoză lactică.

Bilabiat. (*bi-* + lat. *labium, -ii* = buză) **1.** Organism care prezintă două labii sau buze. **2.** Plante ale căror sepale sau petale sunt unite în partea inferioară, iar în partea superioară sunt desfăcute, având aspectul unei guri deschise.

Bilanţ / *Balance*. (ital. *bilancio* = bilanţ) **1.** În biologie şi medicină, analiza cantitativă a diferitelor elemente (minerale, glucide, lipide, proteine, lichide etc.) primite şi cedate de organism, în cadrul unui proces fiziologic. **2.** În contabilitate, starea care reflectă situaţia financiară a unei societăţi (farmacie) la un moment dat.

Bili- / *Bili-*. (lat. *bilis, -is* = fiere, bilă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la bilă.

Bilă / *Bille, gall*. (*bil-*) Lichid viscos şi filant, alcalin, amar, de culoare galben-aurie şi brun-verzuie, secretat continuu de celulele hepatice, colectat în vezicula biliară şi deversat în duoden, prin canalul coledoc, numai în timpul digestiei. Este compus din: apă, săruri biliare (glicocolat şi taurocolat de sodiu), colesterol, lecitină, pigmenţi biliari (biliverdină şi bilirubină), grăsimi, mucus. Are un pH bazic şi alcalinizează lichidul gastric acid ajuns în duoden, creând condiţii acţiunii enzimelor pancreatice. Prin sărurile biliare are rol în emulsionarea şi digestia grăsimilor, cărora le facilitează absorbţia. Întârzie procesele de putrefacţie, este indispensabilă pentru absorbţia colesterolului şi a vitaminelor liposolubile A, D, E, K. I se atribuie şi o acţiune antiseptică şi bacteriostatică asupra florei microbiene intestinale şi o acţiune activatoare a motilităţii intestinale.

Bile / *Beads*. V. *Pelete*.

Bilharză / *Bilharzia*. Sin. *Schistosoma* (v.). (Theodor Maximilian Bilharz, 1825-1862, medic german). Var. pentru *Bilharzioză* (v.), *Schistosomiază* (v.).

Bilharzioză / *Bilharziasis, Bilharziosis*. Sin. *Schistosomiază* (v.).

Biliar / *Biliary*. (*bil-*) Care este în relaţie cu bila.

Bilicianină / *Bilicyanin*. Sin. *Colecianină*. Pigment biliar albastru derivat prin oxidarea biliverdinei.

Biliflavină / *Biliflavin*. Pigment biliar galben derivat din biliverdină.

Bilifulvină / *Bilifulvin*. Formă impură a bilirubinei de culoare galben-brună; constituent al bilei de bovine.

Bilifuscină / *Bilifuscin*. Pigment biliar brun-închis derivat din hidratarea bilirubinei; prezent în bilă şi în calculii biliari.

Biliprazină / *Biliprazin*. Pigment verzui extras din calculii biliari.

Bilipurpurină / *Bilipurpurine*. Formă de bilicianină obţinută prin oxidarea bilirubinei cu acid azotic.

Bilirubină / *Bilirubin*. (*bili-* + lat. *ruber, rubra, rubrum* = roşu + *-ină*) Pigment roşu, prezent în bilă ca sare de sodiu, în calculii biliari ca sare de calciu, în sângele circulant legat de o proteină. Produs de catabolism al hemoglobinei, care presupune deschiderea ciclului tetrapirolic, eliberarea globinei şi a fierului, unele procese de reducere; are deci o structură de tetrapirol liniar. Acest proces are loc în timpul distrugerii fiziologice şi patologice a hematiilor de către sistemul reticuloendotelial. Creşte în cursul unor afecţiuni hepatice şi sangvine, ducând la apariţia icterului.

Bilirubină conjugată / *Conjugate bilirubin*. Sin. *Bilirubină directă*. B. esterificată cu acid glucuronic este diglucuronatul de bilirubină, care se formează în ficat. Se numeşte b. „directă", deoarece dă reacţia cu acidul sulfanilic diazotat.

Bilirubină liberă / *Freely bilirubin*. Sin. *Bilirubină indirectă*. B. care se formează îndeosebi în celulele reticulului endotelial şi este eliberată în sânge pentru a fi transportată la ficat, este b. neesterificată şi poate fi sau nu fixată pe albumina serică. Solubilitatea sa este suficientă pentru a-i permite să circule prin intermediul sângelui, dar nu şi pentru a-i permite eliminarea pe cale renală. B. „indirectă" dă reacţia cu acidul sulfanilic azotat, dar mai lent, după scindarea prealabilă a complexului format cu albumina.

Bilirubinemie / *Bilirubin(a)emia*. (*bili-* + lat. *ruber, -a, -um* = roşu + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa bilirubinei în sânge. Nivelul fiziologic nu depăşeşte 0,6 mg%; în exces, se întâlneşte în bolile hepatobiliare.

Bilirubinurie / *Bilirubinuria*. (*bili-* + lat. *ruber, -a, -um* = roşu + *-ină* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa patologică a bilirubinei în urină, ca urmare a creşterii sale în sânge (hepatite, ictere prin obstrucţie).

Biliverdină / *Biliverdin*. (*bili-* + lat. *viridis, -e* = verde + *-ină*) Pigment biliar verde produs de catabolismul hemoglobinei din hematii în etapa în care verdoglobina pierde globina şi fierul, având deci structură de tetrapirol liniar. Prin reducere, biliverdina trece în bilirubină, în procesul normal de catabolism (oxidare). Patologic, apare în ser, urină şi în conţinutul intestinal (ciroză hepatică, icter obstructiv).

Bilobat / *Bilobate*. (lat. *bilobatus, -i* = bilobat) Organ format din doi lobi (ex.: frunza de la *Ginkgo biloba* sau stigmatul de la *Arnica montana*).

Bilocular / *Biloculary*. (*bil-* + lat. *loculus, -i* = loc mic, cutie) Termen folosit în anatomie pentru formaţiunile care au două compartimente sau camere.

Biloliză / *Bilolysis*. (*bil-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Liză (dizolvare) bacteriană dată de pneumococi în prezenţa bilei sau a sărurilor biliare care acţionează ca inductori ai procesului de autoliză. Este un test de diferenţiere a pneumococilor de streptococii *viridans*.

Binar / *Binary*. (lat. *binarius, -a, -um* = dublu) Sistem, substanţă formată din două elemente.

Binding protein / *Binding protein*. Termen utilizat pentru a desemna o *proteină de legare*.

Binocular / *Binocular*. (lat. *bini* = câte doi, pereche + lat. *ocularius*, *-a*, *-um* = de ochi, referitor la ochi, din *oculus*, *-i* = ochi) **1.** Relativ la ambii ochi. **2.** Care este prevăzut cu două oculare, ex.: lentile-microscop.

Binom / *Binom*. (*bi-* + lat. *binominis*, *-e* = cu doi termeni) Expresie algebrică alcătuită din doi termeni.

Binominal. Sin. *Nomenclatură binară*. (*bi-* + lat. *nomen*, *-inis* = nume) Nomenclatură taxonomică propusă de C. Linné pentru plante şi animale care este formată din două denumiri: prima defineşte genul, iar cea de a doua, specia.

Binucleate / *Binucleate*. Sin *Dicariote*. (*bi-* + lat. *nucleus*, *-ei* = nucleu) Celule care prezintă două nuclee.

Bioactivitate / *Bioactivity*. (*bio-* + lat. *activitas*, *-atis* = activitate) Substanţă care are capacitatea de a acţiona corect, după ce a fost eliberată într-un loc activ al corpului (*in vivo*).

Bioadeziune / *Bioadhesion*. (*bio-* + *adezio-*) Nume generic pentru tipurile de fenomene adezive, în care cel puţin una din fazele componente este de natură biologică (molecule, celule, ţesuturi) şi este numită *substrat biologic*, iar cealaltă fază este numită *adeziv* sau, mai modern, *bioadeziv* (în general, forma farmaceutică). Bioadeziunea mai poate fi definită modern ca adeziunea unui polimer natural sau sintetic de un ţesut biologic (strat mucos sau strat de celule epiteliale), în prezenţă de apă, pentru o perioadă prelungită de timp, prin forţe interfaciale. Termen introdus în 1980. Se cunosc trei tipuri de bioadeziune: *Tipul I – adeziunea între două materiale biologice* (ex.: adeziunea de *Escherichia coli* pe epiteliu; adeziunea bacteriilor pe dinţi – placa bacteriană; adeziunea plachetelor sangvine între ele sau de pereţii vaselor de sânge, ca fază premergătoare a trombozelor); *Tipul II – adeziunea între un material biologic şi un suport natural sau artificial inert* (ex.: adeziunea bacteriilor, algelor, muşchilor de stânci sau de scândurile bărcilor; adeziunea bacteriilor pe mediul de cultură, formarea de biofilm cu microorganisme pe aparate de metal, formarea de ţesuturi noi pe organe artificiale sau pe implanturi – supape, valve cardiace, articulaţia şoldului etc.); *Tipul III – adeziunea între un substrat artificial şi un substrat biologic* (ex.: adeziunea de ciment pe suprafaţa dinţilor, adeziunea formulărilor cosmetice de piele, adeziunea formelor lichide, semisolide sau solide pe piele şi mucoase – forme bioadezive).

Bioadeziv / *Bioadhesive*. (*bio-* + lat. *adhaereo*, *-erere* = a fi lipit de ceva, a se lega, din *ad* = la, către + *haereo*, *-erere* = a fi lipit, a se ţine) Substanţă care este capabilă să interacţioneze cu materiale biologice şi să fie reţinută pe acestea sau să le unească pe o perioadă lungă de timp. Bioadeziunea se poate produce prin diferite mecanisme: prin interacţiune electrostatică şi dipolară, prin legături de hidrogen sau prin absorbţia şi interpenetraţia macromoleculelor.

Bioanalitic / *Bioanalytical*. Metode analitice care aparţin biotehnologiei (substanţe ca: proteine, peptide şi alte biomolecule) şi sunt foarte specifice.

Bioanaliza peptidelor / *Peptide bioanalysis*. Utilizarea tehnicilor analitice pentru măsurarea cantitativă a substanţelor peptidice şi a metaboliţilor lor din sistemele biologice. În trecut, erau efectuate folosind studiile de legare cu ligandul, ca studiile radioimune şi ELISA, LC / MS / MS, iar mai nou se aplică nivelurile de acurateţe înaltă. O metodă înalt sensibilă este asocierea cromatografiei de înaltă performanţă, spectrometria de masă şi prepararea probelor.

Bioblast / *Bioblast*. (*bio-* + gr. *blastos* = germene) **1.** Termen vechi pentru mitocondrie, considerată de Altmann drept unitate vitală a celulelor. **2.** Termen vechi pentru celulele capabile să trăiască independent.

Biocalorimetrie / *Biocalorimetry*. (*bio-* + lat. *calor*, *-oris* = căldură + gr. *metron* = măsură) Calorimetrie utilizată pentru măsurarea cantităţii de căldură produsă de o fiinţă vie.

Biocaptor / *Biosensor*. Sin. *Biosenzor* (*bio-* + lat. *capto*, *-are* = a prinde) (v.).

Biocatalizator / *Biocatalyst*. (*bio-* + gr. *katalyein* = a dizolva, a distruge, din gr. *kata* = în jos + *lysis* = desfacere) Catalizator al proceselor biologice. Substanţe organice, sintetizate de organismele vegetale sau animale, secretate în organism sau prelucrate prin hrană. Acţionează ca efectori sau/şi modulatori ai metabolismului intermediar. Principalii b. sunt enzimele, hormonii şi vitaminele. Acestea sunt prezente în organism în cantităţi infime şi condiţionează sau doar înlesnesc desfăşurarea unor reacţii biochimice necesare creşterii, dezvoltării şi reproducerii.

Biocenoză / *Biocenose*. (*bio-* + gr. *koinosis* = asociere, reunire) Ansamblu de organisme vii ce populează şi transformă un biotip, ce are o componenţă determinată, autoreglabilă şi cu evoluţie în timp. Membrii unei biocenoze se află în interrelaţii strânse.

Biochimie / *Biochemistry*. Sin. *Chimie biologică*. (*bio-* + gr. *khemeia* = chimie, alchimie, transformare) Ştiinţă care studiază transformările chimice ale biomoleculelor (componente ale materiei vii) care au loc în cursul desfăşurării proceselor vitale ale celulelor şi organismelor vii (în condiţii normale şi patologice).

Biocibernetică / *Biocybernetics*. (*bio-* + gr. *kybernetike* = cârmaci, arta de a guverna) Ramură a ciberneticii care studiază principiile şi mecanismele concrete ale proceselor de comandă, conservare, prelucrare şi transmitere de informaţie în sistemele biologice. Tinde să stabilească legile autoreglării, stabilizării, automenţinerii şi autorestabilirii „automate" a sistemului dat. Cea mai reprezentativă este neurocibernetica.

Biociclu / *Biocycle*. Sin. *Ciclu de viaţă*. (*bio-* + gr. *kyklos* = ciclu) **1.** Ciclu de viaţă sau evolutiv al unui organism care porneşte de la un tip de celule germinative şi ajunge la formarea aceluiaşi tip de celule. **2.** Transformările ciclice din natură, care implică totalitatea organismelor vii (ex.: ciclul carbonului, azotului etc.). **3.** Subdiviziunea mare a biosferei, cuprinzând biocenozele din principalele medii de viaţă: uscat, ape dulci, ape sărate.

Biocid / *Biocide*. (*bio-* + lat. *caedo*, *-ere* = a lovi tare, a omorî) Agent fizic sau chimic care distruge toate organismele vii şi sporii acestora. Cum sporii sunt cele mai rezistente forme de viaţă, biocidul poate fi considerat un agent sterilizant, în deplinul înţeles al cuvântului (ex.: pesticidele).

Biocitină / *Biocitin*. Produs de hidroliză al biotin-enzimelor (epsilon-N-biotil-L-lizina).

Bioclimatologie / *Bioclimatology*. (*bio-* + gr. *klima*, *-atos* = climat + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază acţiunea mediului fizic înconjurător asupra organismelor animale şi vegetale.

Biocoloid / *Biocoloid*. (*bio-* + gr. *kolla* = clei + gr. *eidos* = formă) Substanţă coloidală prezentă în celulele sau ţesuturile organismelor. Agregate complexe de natură proteică ribonucleică, proteolipidică, proteoglucidică etc.

Biocompatibil / *Biocompatible*. (*bio-* + lat. *compati* = a suferi împreună cu, din lat. *cum* = cu + *patior*, *pati* = a suferi) Despre un material organic sau anorganic care, introdus în organism, nu determină efecte nocive (toxice sau de altă natură) locale sau generale.

Biocompatibilitate / *Biocompatibility*. (*bio-* + lat. *compati* = a suferi împreună cu, din lat. *cum* = cu + *patior*, *pati* = a suferi) Proprietatea unui material de origine organică sau anorganică de a fi biocompatibil (de a fi bine tolerate sau de a nu fi toxice pentru sistemul biologic).

Biodegradabil / *Biodegradable*. (fr. *biodegradable*, din gr. *bios* = viaţă + lat. *degradare* = a degrada, a descompune) Proprietatea unei substanţe de a se descompune în mediul înconjurător (sol, organism viu) sub influenţa microorganismelor, ajutate sau nu de cauze fizice (căldură, lumină) sau factori interni (mediul gastro-intestinal, enzime).

Biodegradare / *Biodegradation*. Sin. *Biodeteriorare*. Procesul de descompunere a unor elemente, substanţe sau corpuri organice din natură sub acţiunea organismelor vii (bacterii, ciuperci).

Biodisponibilitate / *Bioavailability*. Sin. *Disponibilitate biologică, Disponibilitate fiziologică, Disponibilitate in vivo*. (*bio-* + lat. *dispono, -ere* = a pune, a aşeza, a distribui) Parametru caracteristic al unei forme farmaceutice care se referă la substanţa activă pe care o conţine, definit astfel: *cantitatea relativă de substanţă medicamentoasă* administrată sub o formă farmaceutică, ce ajunge în circulaţia sangvină pentru a atinge organul-ţintă, şi *viteza* cu care se produce această absorbţie, deci porţiunea din doza administrată, regăsită în sânge. Astfel, biodisponibilitatea unei substanţe este caracterizată prin două variabile: cantitate şi viteză. Acest parametru a fost creat pentru a defini transformarea substanţelor în organism şi a permite compararea a două sau mai multe forme farmaceutice ale unei substanţe administrate sau nu pe aceeaşi cale şi care conţine sau nu aceeaşi doză. B. poate fi evaluată pe plan ştiinţific în trei tipuri: absolută, relativă şi relativă optimală.

Biodisponibilitate absolută / *Absolute bioavailability, Absolute absorption efficiency*. Sin. *Biodisponibilitate sistemică*, numită şi *randament absolut al absorbţiei*. Evaluarea fracţiunii de substanţă absorbită după administrarea pe o cale extravasculară, în raport cu calea intravenoasă (i.v.), luată ca referinţă, unde substanţa este depusă (deci considerată total absorbită). În acest caz, se compară aria de sub curba concentraţiei plasmatice în funcţie de timp, notată ASC (*aria de sub curbă*, engl. *area under curve*, abr. AUC), după administrarea aceleiaşi doze de substanţă pe o anumită cale (per os, abr. p.o., per cutan), cu cea obţinută pe cale intravenoasă. Biodisponibilitatea absolută (%) $= \frac{ASC_{p.o.}}{ASC_{i.v.}} \cdot 100$.

Biodisponibilitate relativă / *Relative bioavailability*. Este cantitatea de substanţă medicamentoasă care, după administrarea unei forme farmaceutice, ajunge în compartimentul sangvin, în care se poate efectua comparaţia cu o altă formă farmaceutică, ce are cea mai bună biodisponibilitate, administrată pe aceeaşi cale. Propusă întâi pentru a determina cantitatea relativă de substanţă absorbită pe o cale oarecare, în comparaţie cu alta, este din ce în ce mai utilizată pentru a compara între ele performanţele unor forme farmaceutice identice sau diferite, administrate fie pe aceeaşi cale, fie diferit. Ea permite aprecierea bioechivalenţei a două forme farmaceutice asemănătoare (ex.: două tipuri de comprimate ale aceleiaşi substanţe) sau nu (forma de comprimate cu cea de supozitoare), prin egalitatea biodisponibilităţii lor. Se compară ASC a unei forme farmaceutice testate (ASCt) faţă de ASC a unui produs standard (ASCs) şi se exprimă procentual, după formula: Biodisponibilitatea relativă (%) $= \frac{ASC_t}{ASC_s} \cdot 100$.

Biodisponibilitate relativă optimală / *Optimal relative bioavailability*. Parametru farmacocinetic studiat în formularea formelor farmaceutice; este definit prin compararea performanţelor unui medicament formulat cu o formă de referinţă care, teoretic, va fi mai bună pe planul biodisponibilităţii, dar care va trebui determinată pentru fiecare formă. Pentru calea orală, se estimează că forma de soluţie are cea mai mare biodisponibilitate, dar numeroase exemple arată că uneori trebuie utilizată o suspensie sau o emulsie. Pentru alte căi de administrare, cum ar fi calea rectală, forma farmaceutică de referinţă va putea fi o soluţie (microclismă).

Biodistribuitor / *Bioartificial distributor*. (*bio-* + lat. *distribuo, -uere* = a împărţi, a repartiza) Sistem biologic implantat în organism, capabil să elibereze o substanţă, al cărei deficit afectează o funcţie importantă. Cantitatea de substanţă şi viteza de eliberare sunt reglate prin înseşi efectele moleculei respective în organism.

Biodoză / *Biodose*. (*bio-* + lat. *dosis, -is* = porţie, doză, gr. *dosis* = acţiunea de a da) Cantitatea de raze UV, apreciată în minute de iradiere, necesară pentru a produce un eritem minim, care să dispară după 24 ore.

Bioechivalenţă / *Bioequivalence*. Sin. *Echivalenţă biologică*. (*bio-* + lat. *aequus, -a, -um* = egal + lat. *valeo, -ere* = a avea valoare) Termen relativ care compară efectul terapeutic sau ansamblul de condiţii de calitate ale unui medicament cu aceiaşi parametri ai altui medicament. Este definit de valoarea egală biofarmaceutică a două medicamente ce conţin aceeaşi substanţă medicamentoasă, în acelaşi dozaj, în aceeaşi formă de prezentare sau în forme farmaceutice diferite, dar administrate pe aceeaşi cale, de a asigura conţinuturi plasmatice egale şi de a evolua identic în timp. Bioechivalenţa corespunde unor medicamente echivalente chimic sau farmaceutic, care prezintă criterii de biodisponibilitate identice (cantitate şi viteză) la acelaşi individ, în aceleaşi condiţii experimentale, în doză unică sau în doze repetate.

Bioelectricitate / *Bioelectricity*. (*bio-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Ansamblu de fenomene electrice (diferenţe de potenţial, depolarizări şi repolarizări, curenţi ionici) care însoţesc fenomenele fiziologice.

Bioelement / *Bioelement*. Sin. *Element biogen*. (*bio-* + lat. *elementum, -i* = element) Element chimic care intră în compoziţia chimică a organismelor vii. Oxigenul şi hidrogenul formează peste 10% din masa materiei vii. Se cunosc până în prezent circa 20 de bioelemente care, după procentul lor existent în materia vie, se împart în *macroelemente* (numite şi bioelemente plastice) peste 90%: O, H, C, N, S, Na, K, P, Ca, Mg, Fe, Cl, Al, Zn, Si şi *microelemente* (oligoelemente): I, Cu, Mn, Au, Ag, B, W. Conţinutul în bioelemente ce nu fac parte din moleculele de proteine, glucide sau lipide variază considerabil cu specia.

Bioenergetică / *Bioenergetics*. (*bio-* + gr. *energein* = a fi în activitate) Capitol al biofizicii care studiază dinamica proceselor energetice din materia vie, absorbţia, stabilizarea, transferul sau utilizarea energiei la nivelul structurilor celulare sau moleculare. Substanţele biochimice cu rol energetic (dintre care ATP constituie compusul universal selectat de natură pentru a îndeplini funcţia centrală în producerea, stocarea şi utilizarea energiei în celulă) reprezintă puntea de legătură între energia furnizată organismului de mediul ambiant şi utilizarea acestei energii de către organism. Dintre compuşii *macroergici* fac parte mononucleotidele, di- şi trifosforilate (ADP, ATP, UDP, UTP, GDP, GTP, CDP, CTP, TDP, TTP), acidul pirofosforic, acidul fosfoenolpiruvic, acidul 1,3-difosfogliceric, acetil CoA şi creatinfosfatul.

Bioenergie / *Bioenergy*. (*bio-* + gr. *energeia* = acţiune, putere) Energia consumată sau eliberată de organismele vii în procesele biologice de respiraţie, glicoliză, fotosinteză, fosforilare etc.

Bioetică / *Bioethics*. (*bio-* + lat. *ethica, -ae* = morală, din gr. *ethike*, de la *ethos* = moravuri) Ştiinţă cu metodologie interdisciplinară, care se ocupă cu studiul şi examenul sistemic al comportamentului uman în domeniul ştiinţelor vieţii şi ale sănătăţii, analizat în lumina valorilor şi principiilor morale.

Biofarmacie / *Biopharmacy*. (*bio-* + gr. *pharmakon* = remediu) Ramură a ştiinţelor farmaceutice care urmăreşte optimizarea efectului terapeutic al substanţelor medicamentoase prin formularea unor medicamente cu biodisponibilitate corespunzătoare şi administrarea lor raţională, în funcţie de proprietăţile farmacocinetice ale substanţelor medicamentoase şi de caracteristicile individuale ale organismului. Biofarmacia studiază şi sistematizează relaţiile existente între natura şi intensitatea efectelor biologice şi factori ca starea fizică şi condiţiile fizico-chimice realizate la locul absorbţiei, ca şi compoziţia excipienţilor şi procesul de fabricare a formei farmaceutice optime.

Biofil /*Biophil*. (*bio-* + gr. *philein* = a iubi) Element chimic din biosferă care se concentrează în corpul organismelor vii (ex.: C, O, N, Ca, P, S, unii poluanţi etc.).

Biofilm microbian / *Microbial biofilm*. Strat mucos subţire de bacterii care aderă la părţile metalice, plastice, elastice, de suprafeţele aparatelor scufundate în containere de fermentaţie, de dizolvare etc. Comunitate de bacterii aderente la suprafaţa şi în interiorul unui strat mucos. Acesta este un ansamblu de substanţe polimerice exocelulare (poliozide, glicoproteine) numite şi EPS – prescurtare de la engl. *extracellular polymeric substances* – care poate reprezenta 50-90% din masa biofilmului. Microorganismele nu sunt repartizate uniform în biofilm, care este mai degrabă un ansamblu de microcolonii între care se află zone lacunare. Atât populaţia unui biofilm, cât şi cantitatea de EPS pe care le conţine necesită timp pentru stabilizare. Dar bacteriile care se află în interiorul biofilmului au o situaţie privilegiată în faţa agresiunilor ca dezinfecţia, uscarea etc. şi sunt atenuate de prezenţa stratului de mucus. Bacteriile incluse în biofilm sunt mai rezistente la acţiunea dezinfectantelor decât bacteriile în suspensie (datorită rolului protector al materiei polimerice). Acesta nu este contaminat ca placa dentară.

Biofilme adezive / *Adhesive biofilms*. Sin. *Piele artificială*, *Filme bioadezive nemedicamentoase*, *Pelicule*, *Preparate peliculogene*, *Folii de polimeri*. (*bio-* + engl. *film* = strat subţire, peliculă + lat. *adhaesio*, *-onis* = adeziune) Sunt preparate solide transparente sau opace, constituite din polimeri sintetici, destinate să protejeze sau să izoleze pielea, formând o bandă mecanică artificială, numită şi piele artificială, nebiologică. Denumirea veche de pelicule provine de la diminutivul lat. *pellicula*, din *pellis*, *-is* = piele.

Biofilme adezive *in situ* / *In situ bioadhesive films*. Sunt soluţii „pansamentoase" adezive pe bază de metacrilaţi, condiţionate în recipiente presurizate, destinate pulverizării pe piele (plagă, arsură sau sutură), care, după evaporare, generează un film solid protector, local.

Biofilme adezive medicamentoase / *Medicinal bioadhesive films*. Sin. *Pelicule medicamentoase*, *Filme medicamentoase*. Forme farmaceutice lichide sau solide, transparente sau opace, obţinute din substanţe macromoleculare hidrofile, în care sunt dispersate diferite substanţe medicamentoase, destinate administrării pe piele sau mucoase. Produsele care se aplică pe plăgi deschise sau arsuri trebuie să fie sterile. Prima peliculă utilizată, în 1952, în tratamentul arsurilor a fost cea de fibrină.

Biofiltru / *Biofilter*. Sin. *Filtru biologic*. (*bio-* + fr. *filtre*, din lat. medievală *filtrum*, *-i*, cu origine din lb. francilor stabiliţi în Galia, *filtir* = fetru, pâslă) Filtru utilizat pentru epurarea apei de substanţe organice şi microorganisme de impurificare, bazat pe mecanisme biologice.

Biofizică / *Biophysics*. (*bio-* + lat. *physica*, *-ae*, gr. *physike*, *physikos* = natural, de la *physis* = natură) Ştiinţă de frontieră, ramură a biologiei care studiază fenomenele biologice utilizând principiile, conceptele, metodele şi tehnicile fizicii. Conţine mai multe domenii, îndeosebi b. moleculară şi b. celulară. B. medicală cuprinde domeniile biofizicii în relaţie cu cercetarea fundamentală biomedicală şi cu aplicaţiile în medicină.

Bioflavonoid / *Bioflavonoid* (*bio-* + lat. *flavus*, *-a*, *-um* = galben + gr. *eidos* = formă) Flavonoid care prezintă activitate biologică la mamifere (vasculară, cardioprotectoare, venotonă, hipotensivă, cât şi alte acţiuni).

Biofori / *Biophores*. (*bio-* + gr. *pherein* = a purta) Determinanţi genetici elementari, constituiţi din molecule chimice, prezenţi în cromozomi.

Biogene / *Biogens*. (*bio-* + gr. *gennan* = a produce) Produse de descompunere a substanţelor organice provenite din activitatea vitală a organismelor după moartea lor; sunt vehiculate de apele de precipitaţii (nitriţi, nitraţi, fosfaţi, săruri de amoniu).

Biogenerator / *Biogenerator*. Sistem închis, cum ar fi un fermentator, în care se introduc agenţi biologici împreună cu alte materiale pentru a permite multiplicarea sau producerea de alte substanţe, prin reacţie cu alte materiale. Biogeneratoarele au, în general, sisteme de reglare, control, conectare, adăugare şi îndepărtare de materiale.

Biogeneric / *Biogeneric*. Produs biofarmaceutic care este fabricat cu licenţă de diferite firme, comparativ cu produsul original, care are licenţă pentru molecula activă. Biogenericul este utilizat pentru aceleaşi indicaţii şi poate fi produs printr-un proces similar sau unul diferit, dar rezultă un produs comparabil cu originalul.

Biogeneză / *Biogenesis*. (*bio-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Teorie care arată că viaţa ia naştere din viaţă şi care este opusă abiogenezei. **2.** Sinteza unui compus chimic de către un organism viu. **3.** Crearea unui organism viu. **4.** Suma ontogeniei şi filogeniei.

Biogenie / *Biogeny*. (*bio-* + gr. *genesis* = naştere, origine) Ştiinţă care studiază dezvoltarea ontogenetică şi evoluţia filogenetică a organismelor animale şi vegetale.

Bioinformatică / *Bioinformatics*. Utilizarea computerelor în ştiinţele vieţii: încărcarea şi analiza datelor de bază electronice ale secvenţelor de proteine, genomilor şi *computer modeling* al biomoleculelor şi sistemelor biologice.

Bioinformaţie / *Bioinformation*. (*bio-* + lat. *informatio*, *-onis* = reprezentare, schiţă, informaţie, de la *informo*, *-are* = a reprezenta) Informaţie din sistemele biologice cu rol în reglare, comunicaţie, reflectare, conservare şi transmitere în spaţiu şi timp. Suportul material al acesteia este reprezentat de: acizii nucleici, hormoni, neuroni etc.

Bioinginerie / *Bioengineering*. Sin. *Inginerie biologică*. (*bio-* + engl. *engineering* = inginerie, din lat. *ingenium*, *-ii* = talent, inteligenţă) **1.** Utilizarea de ţesuturi, organe şi părţi artificiale pentru a înlocui acele părţi ale corpului care au fost pierdute sau lezate şi pe cele nefuncţionale (ex.: membre, valve). **2.** Aplicarea unor cunoştinţe din domeniul ingineriei în medicină şi zoologie. Are diferite direcţii: proiectarea şi perfecţionarea aparaturii biomedicale, dezvoltarea de biomateriale, conceperea unor tipuri variate de proteze, bioingineria moleculară.

Bioinvaziune / *Bioinvasion*. (*bio-* + lat. *invasio*, *-onis* = atac, de la *invado*, *-are* = a se repezi la) Fenomen de formare a liganzilor prin procesul de endocitoză în citoplasma celulei. În acest caz, purtătorii de substanţe active sunt denumiţi purtători bioinvazivi (purtători bioadezivi) sau *invazine*, iar celulele receptoare sunt numite *integrine*. V. *Invazine* şi *Integrine*.

Bioîncărcătură / *Biocharge*. (*bio-* + lat. *in* = în, pe + lat. *carco*, *-ere* = a fi liber de ceva, a fi lipsit) Număr de organisme vii (microîncărcătură) pe unitatea de masă dintr-o probă de medicament ce trebuie sterilizat. Numărul, tipul şi rezistenţa la căldură a bioîncărcăturii trebuie cunoscute pentru a determina nivelul care asigură sterilizarea.

Biolog / *Biologist*. (*bio-* + *logos* = ştiinţă) **1.** Specialist al ştiinţei despre viaţă. **2.** Specialist în analize biologice medicale.

Biologie / *Biology*. (*bio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază legile generale ale apariţiei, dezvoltării şi transformării organismelor vii, precum şi relaţiile care se stabilesc între organisme şi mediu.

Biologie celulară / *Cell biology*. (*bio-* + gr. *logos* = ştiinţă + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă, dim. de la *cella*, *-ae* = cămară) Ştiinţă întemeiată de George Emil Palade (1912-2008), biochimist american de origine română (Iaşi), premiul Nobel pentru medicină (1974) care a studiat structurile funcţionale şi fenomenele generale ce au loc la nivelul celulei. Domeniu în care sunt integrate datele de biologie moleculară, biochimie, genetică, în relaţie cu celula; constituie baza dezvoltării cunoaşterii patologiei celulare.

Biologie moleculară / *Molecular biology*. (*bio-* + gr. *logos* = ştiinţă + lat. *molecula*, *-ae*, dim. de la lat. *moles*, *-is* = grămadă, masă, sarcină) Domeniu interdisciplinar şi supradisciplinar („regină a ştiinţelor") care studiază structura şi funcţia moleculelor caracteristice structurilor vii, în special proteinele şi acizii nucleici. V. şi *Genetică moleculară*.

Bioluminescenţă / *Bioluminescence*. (*bio-* + lat. *lumen*, *-inis* = lumină) Producerea de lumină de către unele organisme vii. B. rezultă în urma unei reacţii de oxidoreducere care implică un substrat (luciferina) şi o enzimă (luciferaza), în prezenţa oxigenului, la unele plante sau animale.

Biomacromolecule / *Biomacromolecules*. (*bio-* + gr. *makros* = mare + lat. *molecculla*, *-ae* = dim. de la lat. *moles*, *-is* = grămadă, masă, sarcină) Molecule complexe cu masa moleculară relativă mare (10^4-10^9), a căror structură este constituită prin asamblarea unui număr foarte mare de unităţi moleculare simple: proteine, enzime, acizi nucleici, poliglucide, complexe lipidice.

Biomasă / *Biomass*. (*bio-* + lat. *massa*, *-ae* = masă) **1.** Cantitatea de microorganisme conţinute într-un mediu lichid. **2.** Totalitatea organismelor care trăiesc într-un biosistem, unitate (zonă). **3.** Greutatea totală sau masa membrilor unei comunităţi biologice raportată la o suprafaţă determinată (ex.: m^2, ha, km^2). Ea se poate exprima în g, kg, t de substanţă uscată la 70°C sau de substanţă vie.

Biomatematică / *Biomathematics*. (*bio-* + gr. *mathematikos* = riguros, exact, matematic) Matematică aplicată la biologie, în special în expunerea şi analiza matematică a fenomenelor biologice.

Biomaterial / *Biomaterial*. (*bio-* + lat. *materia* sau *materies* = materie, material) Orice substanţă (aliaje metalice, polimeri, ceramică, derivaţi de carbon etc.) utilizată pentru realizarea de proteze sau de organe artificiale, implantabile sau nu. B. trebuie să fie biocompatibile şi să prezinte proprietăţi adecvate utilizării.

Biomecanică / *Biomechanics*. (*bio-* + lat. *mechanicus*, din gr. *mekhanikos*, *mekhanike*, de la *mekhane* = maşină) Domeniu al biofizicii în care se studiază biosistemele (în special cele care execută mişcări coordonate) cu ajutorul unor principii şi legi ale mecanicii. În medicină, aplicaţiile b. prezintă interes îndeosebi în cazul aparatului locomotor. Ştiinţă care apelează la mecanică, matematică, ştiinţe biologice şi medicale, biofizică, biocibernetică.

Biomedicină / *Biomedicine*. Domeniu interdisciplinar care uneşte biofizica, biochimia, biologia moleculară, biologia celulară, cibernetica etc.; din această confluenţă rezultă progresele fundamentale ale medicinei contemporane.

Biometabolism / *Biometabolism*. Procese fizice şi chimice care apar în interiorul unei celule sau al unui organism, ex.: conversia de nutrienţi în energie.

Biometeorologie / *Biometeorology*. (*bio-* + gr. *meteoros* = prezent în aer + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază influenţa factorilor climatici asupra animalelor şi plantelor.

Biometrie / *Biometrics*. (*bio-* + gr. *metron* = măsură) Ramură a biologiei în care se utilizează metodele statistice, calculul probabilităţilor şi principiile analizei matematice pentru studiul fiinţelor vii. Se poate aplica la diferite niveluri de organizare a materiei vii: b. nucleului, b. celulelor, b. ţesuturilor, b. organelor şi cea a părţilor corpului.

Biomicroscopie / *Biomicroscopy*. (*bio-* + gr. *mikros* = mic + *skopein* = a examina) Analiza sau studiul microscopic al ţesuturilor vegetale şi animale cu ajutorul microscopului.

Biomoleculă / *Biomolecule*. (*bio-* + lat. *molecula*, *-ae*, dim. de la *moles*, *-is* = masă informă) Orice moleculă care este implicată în întreţinerea sau în procesele metabolice ale organismelor vii. Biomoleculele includ hidrocarburi, lipide, proteine, acizi nucleici şi molecule de apă.

Bionică / *Bionics*. (*biologie* + *electronică*, din gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Domeniu interdisciplinar, cu caracter aplicativ, care are ca scop modelarea unor structuri şi/sau funcţii ale unor biosisteme animale pentru crearea unor dispozitive utile în ştiinţă şi tehnică; ex.: copierea unor organe senzoriale în robotică.

Biopoieză / *Biopoiesis*. Sin. *Abiogeneză* (v.). (*bio-* + gr. *poiesis* = producţie) Dezvoltarea materiei vii pornind de la molecule organice complexe nevii, dar capabile de autoreplicare. Se presupune că prin acest proces a apărut viaţa pe Pământ.

Biopolimeri / *Biopolymers*. (*bio-* + gr. *polys* = mulţi + gr. *meros* = parte) Polimeri formaţi în organismele vii, ex. polipeptide (formate din monomeri – aminoacizi), chitozani, gelatine, proteine, acizi nucleici, polizaharide etc.

Biopotenţial / *Biopotential*. (*bio-* + lat. *potentialis*, *-is*, de la *potens*, *-tis* = puternic şi *posse* = a putea) Potenţial electric care apare în structurile vii datorită proceselor de bioelectrogeneză.

Bioprecursor / *Bioprecursor*, *Prodrug*. Sin. *Precursor medicamentos*, *Prodrug*. (*bio-* + lat. *praecursor*, *-oris* = cel care deschide drumul, de la *praecurso*, *-ere* = a alerga înainte) Substanţă care devine activă farmacologic numai după biotransformare (degradare enzimatică a eterilor, esterilor substanţei, inactivi *in vitro*, sub acţiunea enzimelor).

Bioproces / *Bioprocess*. (*bio-* + lat. *processus*, *-us* = înaintare, succes, progres) Proces tehnologic de utilizare a microorganismelor sau a derivaţilor macromoleculari biologici în reacţiile de transport enzimatice pentru fabricarea de produse farmaceutice.

Bioproteză / *Bioprosthesis*. (*bio-* + gr. *prosthesis* = adăugare, de la *pro* = înainte + *thesis* = punere şi *tithenai* = a plasa, a pune, confundat cu *prothesis* = propoziţie) Tip de proteză valvulară destinată înlocuirii valvulelor aortice sau atrioventriculare, alcătuită din valvule aortice de porc sau din pericard bovin, tratate chimic pentru a le asigura supleţea, rezistenţa şi pentru suprimarea caracteristicilor antigenice. B. este fixată pe un inel metalic, acoperit cu material plastic.

Biopsie / *Biopsy*. (*bio-* + gr. *opsis* = vedere, aspect) Prelevarea *in vivo* a unui fragment normal sau patologic de ţesut, organ, tumoră, în scopul efectuării unui examen histologic (anatomopatologic), histochimic (biochimic), imunologic (evidenţa unor antigeni), genetic sau microbiologic.

Biopterină / *Biopterin*. Compus din clasa pterinelor. Tetrahidrobiopterina (BH_4) este co-factor al enzimelor fenilalanin-hidroxilazei, tirozin-hidroxilazei şi triptofan-hidroxilazei.

Bioreactor / *Bioreactor*. (*bio-* + lat. *re* = contra, din nou + *acta*, *-orum* = fapte, acte) Container, tanc din industria de medicamente în care au loc transformări biologice. Se mai numeşte reactor sau fermentator.

Bioreactor continuu / *Continuous tank*. Reactor care lucrează în regim staţionar, fiind alimentat continuu, iar evacuarea biomasei este continuă. Sunt indicate pentru prelucrarea unor cantităţi mari de mediu şi atunci când viteza de reacţie este foarte mare. Sunt mai puţin utilizate la nivel industrial.

Bioreactor discontinuu / *Discontinuous tank*. Sin. *Reactor static*. Reactor în care procesul tehnologic are loc în şarje, în regim nestaţionar: mediul de cultură este introdus la începutul procesului, iar lichidul de biosinteză cu produsul util este evacuat la sfârşit; sunt folosite în laborator, pentru cercetări experimentale, sau industrial, când viteza de transformare este lentă.

Bioreactor semicontinuu / *Semicontinuous tank*. Reactor folosit în procesele eterogene, care prezintă un bun control al vitezei de reacţie; una din componentele mediului se adaugă continuu, fără a elimina produşii de reacţie (se aplică atunci când nutrienţii au proprietăţi inhibitoare); mai multe componente ale mediului se adaugă continuu, fără a elimina produşii de biosinteză (se aplică dacă sunt necesare suprafeţe mari de transfer termic).

Bioreologie / *Bioreology*. (*bio-* + gr. *rheos* = curent, de la *rhein* = a curge + gr. *logos* = ştiinţă) Studiul fluxului fluidelor biologice (ex.: sângele, mucusul, lichidul lacrimal).

Bioresorbabil / *Bioresorbable*. (*bio-* + fr. *résorbable*, din lat. *resorbeo, ere* = a înghiţi, a sorbi din nou) Termen care se referă la produsele metabolizate de către organismul viu; ex.: firele de catgut utilizate în chirurgie, diferiţi polimeri din care se obţin implanturi şi inserte.

Biorevitalizare / *Biorevitalization*. Cea mai eficientă metodă medicală de luptă împotriva îmbătrânirii feţei, gâtului, decolteului, abdomenului, coapselor sau mâinilor. Se realizează cu acid hialuronic sau complex de aminoacizi cu acid hialuronic, introducerea intradermică a acestor substanţe realizându-se în scopul refacerii balanţei hidrice a pielii. Este de asemenea o terapie eficientă împotriva celulitei.

Bioritm / *Biorhythm* Sin. *Ritm biologic*. (gr. *bios* = viaţă + lat. *rhythmus*, gr. *rhythmos* = ritm + gr. *logos* = ştiinţă) Studiul ştiinţific al bioritmurilor. Desfăşurarea periodică, în timp a proceselor şi fenomenelor biologice, ca o proprietate fundamentală a materiei vii. Ritmul biologic are un spectru larg: **1.** R.b. *scurt*, cu perioada (τ) > 0,5 h, cuprins între: 0,1 s < τ < 1 s, de ex. oscilaţiile cu frecvenţă înaltă ale impulsurilor electrice din sistemul nervos central sau autonom şi secreţiile pulsatile cu frecvenţă înaltă ale sistemului neuroendocrin; **2.** R.b. cu perioadă *intermediară*: 0,5 h < τ < 6 zile, care include categoriile: a. *ultraradian* (< 20 h); b. *circadian* (20 h < τ < 28 h); c. *infraradian* (28 h < τ < 6 zile); **3.** R.b. *lung*, cu oscilaţii de o săptămână, o lună şi un an: a. *circaseptan* ($\tau \sim 7$ zile); b. *circamensual* ($\tau \sim 30$ zile); c *circanual* ($\tau \sim 1$ an). Printre cele mai cunoscute exemple se numără ritmurile anuale şi circadiene, care se întâlnesc la animale şi plante. Tulburările bioritmului pot contribui la modificarea susceptibilităţii maxime faţă de un medicament, de unde rezultă importanţa momentului administrării unor medicamente, ţinând seama de aceste aspecte cronofarmacologice.

Bioritmicitate / *Biorhytmic*. (*bio-* + lat. *rhythmus, -us*, gr. *rhythmos* = ritm) Desfăşurare a proceselor metabolice din lumea vie, conforme unei anumite cronologii.

Bioritmologie / *Biorhythmology*. (*bio-* + gr. *rhythmos* = măsură + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura fiziologiei care studiază cauzele şi modul de desfăşurare a bioritmurilor.

Biosenzor / *Biosensor*. Sin. *Biocaptor*. (*bio-* + lat. *sensus, -us* = organ de simţ, de la *sentio, -ire* = a simţi) Sistem de detecţie şi măsurare alcătuit dintr-o structură vie (bioreceptor) şi o componentă electronică (transductor). Ca bioreceptor pot fi folosite: enzime, organite celulare, celule întregi, antibiotice etc., care sunt imobilizate pe un suport. B. permit o analiză rapidă, cu sensibilitate şi specificitate acceptabile pentru numeroase molecule biologic active, de aceea sunt tot mai des utilizaţi în diagnostic. Între agentul imobilizat (ex.: enzimă) şi molecula de dozat (ex.: glucoza), se produce o reacţie în urma căreia rezultă un produs care poate fi transformat în semnal electronic de către transductor. Unii b. pot fi ataşaţi organismului, permiţând urmărirea continuă a concentraţiei unor molecule în sânge, ex.: a glucozei.

Biosferă / *Biosphere*. (*bio-* + lat. *sphera, -ae*; gr. *sphaira* = sferă) Ansamblul zonelor Pământului la nivelul cărora este prezentă viaţa animală sau/şi vegetală. Se compune din partea inferioară a atmosferei, a oceanelor, partea superficială (hidrosfera) şi un strat al scoarţei terestre (litosfera), cu grosimea de cel puţin 2 km (la această adâncime pot trăi unele bacterii). Este mediul capabil să adăpostească viaţa şi reprezintă un ecosistem supus unor modificări naturale constante care se produc în perioade de timp foarte îndelungate.

Biosimilar / *Biosimilar*. Produs biofarmaceutic care este obţinut cu diferite linii celulare sau cu banca de celule master; acestea îndeplinesc criteriile de compatibilitate în activitatea clinică. Un biosimilar poate diferi în profilul puritate/impuritate, iar potenţa sa poate diferi pe o cale definită.

Biosinteza aminoacizilor / *Aminoacid biosynthesis*. Sin. *Anabolismul aminoacizilor*. Proces de formare a aminoacizilor în regnul vegetal şi animal din substanţe ternare (C, H, O) şi azot.

Biosinteză / *Biosynthesis*. (*bio-* + gr. *synthesis* = acţiunea de a pune laolaltă, compunere, din *syn* = împreună, *thesis* = punere şi *tithenai* = a plasa, a pune) Proces biochimic prin care se sintetizează, la nivelul celulelor vii, diferite substanţe organice (aminoacizi, nucleotide), sub acţiunea catalitică a enzimelor şi cu aport de energie, rezultată din reacţiile metabolice (catabolism) Bioingineria încearcă utilizarea modalităţilor biosintezei în sintezele organice.

Biosistem / *Biosystem*. Sin. *Sistem biologic*. (*bio-* + gr. *systema, -atos* = ansamblu, de la *syn* = împreună + *istemai* = a aşeza) Comunitate şi interdependenţă care se stabileşte între doi indivizi sau două populaţii aparţinând unor specii diferite ce interacţionează.

Biosistematică / *Biosystematics*. Sin. *Biotaxonomie*. (*bio-* + gr. *systema* = aranjare, clasificare) Ramura sistematicii sau taxonomiei care studiază clasificarea naturală a grupelor de plante şi animale şi evoluţia acestora.

Biosmoză / *Biosmosis*. (*bio-* + *osmos* = impuls, împingere + *-oză*) Fenomen de osmoză care se produce la nivelul membranelor biologice semipermeabile.

Biostatic / *Biostatical*. (*bio-* + gr. *statikos* = care opreşte) Termen similar cu bacteriostatic, dar care are înţelesul mai larg: previne sau împiedică creşterea tuturor organismelor vii.

Biostatistică / *Biostatistics*. Sin. *Statistică vitală*. (*bio-* + germ. *statistik*, termen creat în sec. XVIII, din lat. *collegium statisticum*, de la lat. *status* = stare) Ramură a biologiei care se ocupă cu studiul statistic al fenomenelor biologice şi demografice legate de grupările de indivizi care trăiesc în anumite condiţii de mediu.

Biostimulator / *Biostimulant*. Sin. *Stimulator biogen*. (*bio-* + lat. *stimulo, -are* = a îmboldi, a stimula, de la *stimulus, -i* = băţ ascuţit cu care se îndeamnă vitele) **1.** Substanţă capabilă să stimuleze vitalitatea sau viaţa unui organism şi să-i mărească rezistenţa la acţiunea unor factori nocivi. **2.** Substanţe naturale sau de sinteză administrate animalelor în scopul creşterii producţiei de carne, lapte, ouă sau îmbunătăţirii calităţii cărnii.

Biostimuline / *Biostimulins*. Substanţe produse de ţesuturile grefate, care au proprietatea de a stimula procesele de regenerare şi reparare tisulară.

Biostructură / *Biostructure*. (*bio-* + gr. *structura* = organizare) Termen introdus în biologie de E. Macovschi, care a elaborat o nouă concepţie despre alcătuirea materiei vii, cunoscută sub denumirea de „concepţie biostructurală" (1969). Conform acestei concepţii, alcătuirea celulelor vii se deosebeşte fundamental de cea a celulelor moarte. Protoplasma celulelor vii conţine o structură cu totul specială aferentă organismelor vii, numită „biostructură". În momentul morţii, ea se destramă, eliberând componentele din care este alcătuită. Biostructura este principalul factor coordonator al biochimismului celular; ea nu există în celulele moarte şi, de aceea, celulele devin necoordonate.

Biostudiu / *Biostudy*. (*bio-* + lat. *studium*, *-ii* = zel, grijă, stăruință, știință) Nume dat uneori studiilor pe om sau animale efectuate la sfârșitul cercetărilor biologice sau medicale (frecvent, se utilizează termenul *in vivo*).

Biotaxie / *Biotaxis*. Sin. *Taxonomie* (v.). (*bio-* + gr. *taxis* = ordonare, aranjare, de la *tattein* = a ordona, a aranja)

Biotehnologie / *Biotechnology*. (*bio-* + gr. *tekhne* = artă manuală, meserie + gr. *logos* = știință) Denumire generică pentru toate tehnologiile în care se utilizează diferite sisteme biologice, organisme întregi, celule izolate (eucariote sau procariote) sau componentele moleculare ale acestora și care vizează obținerea de medicamente cu molecule complexe, dificil sau imposibil de preparat prin sinteză chimică, clasică. Biotehnologiile conțin operații diverse ca fermentațiile (cunoscute de mult timp) sau manipulări genetice. Domeniu complex de preocupări științifice având drept scop producerea de tehnici și metodologii de cercetare științifică fundamentală și aplicativă, pe baza înțelegerii proceselor biologice la toate nivelurile de organizare a biosferei. Una dintre cele mai importante preocupări ale biotehnologiei este problematica legată de protecția mediului, amenajarea teritoriului și a habitatului organismelor. Biotehnologia are numeroase alte preocupări de ordin practic, ca: tehnica fermentațiilor industriale, optimizarea alimentației, ingineria genetică, optimizarea activității spitalelor ș.a.

Biotehnologii de generația I (primare) / *1st generation biotechnologies*. Acestea utilizează tehnici de extracție, separare și purificare a unor metaboliți de origine vegetală sau animală, de ex. extracția clasică a insulinei din pancreasul de porc sau bou; a vinblastinei și vincristinei din *Vinca rosea*; a chininei din scoarța arborelui de *Cinchona succirubra*.

Biotehnologii de generația a II-a (convenționale, clasice, tradiționale) / *2nd generation biotechnologies*. Acestea utilizează culturi din diverse specii de microorganisme, în scopul producerii unor metaboliți (produse de fermentație). Ele s-au dezvoltat după obținerea industrială a penicilinei G, în 1941, și reprezintă industria de fermentație. De exemplu, obținerea de: antibiotice, vitamine, acizi organici, hormoni, aminoacizi.

Biotehnologii de generația a III-a / *3rd generation biotechnologies*. Tehnologii neconvenționale, moderne. Acestea utilizează tehnici de inginerie genetică pentru obținerea unor principii active de tipul: hormoni (insulină, hormonul uman de creștere), imunomodulatori, factori sangvini, vaccinuri, enzime. Au început să se dezvolte după 1972, când au apărut tehnicile de inginerie genetică, și reprezintă „industria biologică".

Bioterapic / *Biotherapic*. (*bio-* + gr. *therapeia* = tratament) Medicament a cărui sușă a fost prelevată de la mai mulți bolnavi atinși de aceeași afecțiune. Prin extensie, sunt denumite astfel medicamentele izopatice, preparate din sușe polivalente de cultură microbiană.

Bioterapie / *Biotherapy*. (*bio-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Metodă de terapie neconvențională prin care se susține utilizarea exclusivă a substanțelor biologice (plante medicinale, produse apicole, fermenți lactici, levuri) și a unor produse organice (suc gastric, bilă), extracte tisulare, vaccinuri, imunoseruri etc.

Biotest / *Biotest*, *Bioassay*. (*bio-* + engl. *test* = examen, probă, din fr. veche *test* = vas de pământ utilizat de alchimiști, de la *testu* = capac de lut ars) Test care utilizează ca reactiv un sistem viu. Inocularea unei substanțe infecțioase la un animal, pentru a vedea dacă aceasta dezvoltă aceeași boală la un animal de control; alte metode analitice utilizează celule vii, țesuturi sau organisme ca subiecți-test. Constă în determinarea cantitativă a unor substanțe bioactive direct în organismul viu (vitaminele și hormonii); se exprimă în unități biologice, denumite după specia utilizată (unitate – șoarece, șobolan, iepure etc.).

Biotic / *Biotic*. (*bio-*) Factor care aparține vieții sau materiei vii.

Biotică / *Biotics*. (gr. *biotikos* = care aparține vieții) Știința care se ocupă cu studiul diferitelor aspecte calitative ale organismelor.

Biotină / *Biotin*. Sin. *Vitamina* B_8 (v.).

Biotip / *Biotype*. (*bio-* + gr. *typos* = tip, model, marcă) **1.** Grup de indivizi identici genetic. **2.** Grup de indivizi care au același genotip. **3.** Tip constituțional. **4.** Grup de germeni cu proprietăți chimice asemănătoare, în cadrul unei specii. **5.** Cea mai mică unitate taxonomică.

Biotipare / *Biotyping*. Studii (epidemiologice) ale caracteristicilor biochimice variabile ale unei sușe bacteriene, comparativ cu ale speciei din care face parte.

Biotipologie / *Biotypology*. (*bio-* + gr. *typos* = tip, model, marcă + gr. *logos* = știință) Știință care studiază relațiile posibile între structura corpului și comportamentul psihologic. Sunt descrise trei tipuri morfologice principale: endomorf, ectomorf și mezoform, la care corespund trăsături psihologice fundamentale denumite: viscerotonie, cerebrotonie și somatotonie. Majoritatea oamenilor au caracteristici compuse, nu se găsesc tipuri pure.

Biotop / *Biotope*. (*bio-* + gr. *topos* = loc) Locul ocupat de biocenoză, cuprinzând mediul abiotic (solul, apa, aerul, factorii climatici etc.) și toate elementele necesare apariției și dezvoltării organismelor.

Biotransformare / *Biotransformation*. Sin. *Metabolizare*. (*bio-* + gr. *transformatio*, *-onis* = transformare, de la *trans* = peste + lat. *formo*, *-are* = a da formă) Proces de modificare a structurii chimice a unor substanțe exogene (medicamente) sau endogene de către sistemele enzimatice ale organismului. Rezultă metaboliți, care pot fi mai activi, mai puțin activi, inactivi sau toxici față de substanța inițială.

Biotransformare presistemică / *Presystemic biotransformation*. Modificare suferită de o substanță medicamentoasă în lumenul intestinal, în pereții membranei gastrointestinale sau în ficat, înainte de a ajunge în circulația generală (sistemică), cunoscută și sub numele de *hepatic first pass effect* = efectul primului pasaj hepatic.

Biotropism / *Biotropic*. (*bio-* + gr. *tropos* = întoarcere) **1.** Proprietate esențială a ultravirusurilor care nu se pot dezvolta decât pe seama unor celule vii. **2.** Exaltarea virulenței, prin agenți fizici, chimici sau bacterieni, a unor microorganisme care parazitează organismul și devin patogene. **3.** Afinitate deosebită pentru materia vie a unor elemente, compuși, organisme.

Biowaiver / *Biowaiver* (*bio-* + engl. *waiver* = renunțare, a lăsa la o parte, amânare) Concept ce prevede receptarea evaluării și substituirea prin teste similare procedurilor de analiză curente. Aceasta presupune o cunoaștere în profunzime a fenomenelor ce precedă sau care influențează în mod direct absorbția prin barierele biologice, în special cea intestinală. SCB (V. *Sistemul de Clasificare Biofarmaceutică*) este un instrument de reglementare bazat pe analiza atentă a riscurilor de non-echivalență terapeutică pornind de la evaluarea detaliată a parametrilor calitativi.

Bioxid / *Bioxide*. Sin. *Dioxid* (lat. *bis* = de două ori + gr. *oxys* = acru, oxigen). Termen mai nou, orice oxid care conține doi atomi de oxigen în moleculă.

Bioxid de carbon / *Carbon dioxide*. Sin. *Dioxid de carbon*, *Anhidridă carbonică*. Gaz incolor, inodor, solubil în apă. În stare solidă, se utilizează pentru conservarea și transportul alimentelor (zăpadă carbonică). Are un rol important în fiziologia respiratorie și sangvină (menținerea echilibrului acido-bazic). Se utilizează în industria aerosolilor, ca CO_2 lichefiat sub presiune, cu rol propulsor; intră în compoziţia amestecului Cryoxide (10% oxid de etilen + 90% CO_2), utilizat pentru sterilizarea prin gaze.

Bioxid de titan / *Titanium dioxide*. V. *E 171*.

Biozom / *Biosome*. (*bio-* + gr. *soma* = corp) Orice structură celulară (cromozomii din nucleu sau plastidele din citoplasmă) care se poate autoreplica.

Bi-, Bis- / *Bi-*, *Bis-* (lat. *bis* = de două ori) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dualitate, de două ori.

Bipermutare / *Demineralization*. V. *Demineralizare*.

Bipolar / *Bipolar*. Sin. *Dipolar*. (*bi-* + lat. *polus*, *-i* = pol) Care are doi poli. Termen folosit pentru structuri vizibile numai la cele două extremităţi.

Birefringenţă / *Double refringency*. Sin. *Refracţie dublă*. (*bi-* + lat. *refringens*, *-ntis*, de la *refringo*, *-ere* = a răsfrânge) Fenomen optic prin care o radiaţie de lumină ce cade pe un mediu anizotrop din punct de vedere optic se dedublează prin refracţie în două fascicule, unul ordinar şi altul extraordinar; cele două raze se propagă cu viteze perpendiculare. Fasciculul extraordinar este alcătuit din lumina polarizată, ale cărei oscilaţii se propagă într-un singur plan.

Bis / *Bis*. (*bi-*) De două ori.

Bis in die / *Twice daily*. (lat. = *de două ori pe zi*), abr. *b.i.d.* Termen folosit în prescripţiile medicale şi care indică obligativitatea administrării medicamentului în două doze pe zi.

Bis in noctus / *Twice nightly*. (lat. = *de două ori pe noapte*), abr. *b.i.n.* Termen folosit în prescripţiile medicale şi care indică obligativitatea administrării medicamentului în două doze pe noapte.

Bisexualitate / *Bisexuality*. (*bi-* + lat. *sexualis*, *-a*, *-um* = referitor la sex, de la *sexus*, *-us* = sex) **1.** Stare a unui organism care prezintă caracteristicile celor două sexe (bisexuat); v. *Hermafrodit*. **2.** Întreţinerea de relaţii sexuale cu indivizi de ambele sexe.

Bisexuat / *Bisexual*. Sin. *Hermafrodit*. (*bi-* + lat. *sexus*, *-us* = sex) Cu cele două sexe în aceeaşi floare (cu androceu şi gineceu în aceeaşi floare).

Bisinoză / *Byssinosis*. (gr. *byssos* = bumbac + *-oză*) Boală pulmonară profesională cronică a aparatului respirator, de natură alergică, cauzată de inhalarea pulberilor de bumbac în cursul prelucrării industriale a acestuia.

Bistrat fosfolipidic / *Phospholipid bilayer*. Sin. *Strat fosfolipidic dublu*. (*bi-* + lat. *stratum*, *-i* = aşternut, de la *sterno*, *-ere* = a aşterne; gr. *phos*, *photos* = lumină + gr. *lipos* = grăsime) Organizare lamelară a fosfolipidelor (de tip cristal lichid), care se plasează (datorită caracterului amfipatic) cu capetele hidrofobe ale lanţurilor acizilor graşi către interiorul bistratului, iar cu capetele hidrofile spre exteriorul acestuia. Aceasta reprezintă structura de bază (matricea) membranelor celulare, în care sunt inserate proteinele integrale, cu funcţii de transport (canale ionice, proteine transportoare de difuzie facilitată, pompe ionice) sau de transmitere a informaţiei la nivel celular (receptori de membrană). V. şi *Membrană celulară*, *Mozaic fluid*.

Bisturiu / *Bistoury*, *Surgery knife*. (fr. *bistouri*, din lat. *bastoria* = băţ) Instrument chirurgical destinat practicării inciziilor, de forma unui cuţit, de dimensiuni mici, cu lama fixă, mobilă sau repliabilă în mâner.

Bitum / *Bitumen*. (lat. *bitumen*, *-inis* = smoală) Sin. *Şisturi bituminoase*. Substanţe provenite din descompunerea materiilor organice sau a carburilor metalice şi constituite, cel mai adesea, din carburi de hidrogen amestecate în proporţii variabile cu produşi azotaţi diverşi. Se obţin şi prin oxidarea la cald a reziduurilor de petrol. Conţin uleiuri, răşini, acizi alifatici, asfaltene, carbene, carboide. Se utilizează pentru prepararea ihtiolului.

Bituminoză / *Bitumenosis*. Pneumoconioză provocată de praful de bitumen.

Biuret / *Alofanamide*. Sin. *Alofanamidă*. Derivat al ureei, de culoare roşie-violetă; se formează prin descompunerea proteinelor în soluţie alcalină şi în prezenţa sulfatului de cupru.

Biuretă / *Biuret*. Instrument folosit în analiza cantitativă pentru măsurarea exactă a volumului de soluţie sau de gaz. Tub cilindric, de sticlă, gradat în milimetri şi subdiviziuni, cu o capacitate de 25-50 mL. Microbiuretele au capacitatea de 1-10 mL. Prezintă un robinet de sticlă sau tub de cauciuc cu clemă.

Bivalent / *Bivalent*. (*bi-* + lat. *valens*, *-ntis* = tare, viguros, de la *valeo*, *-ere* = a valora) **1.** Care are valenţa doi; care se poate combina cu doi atomi de hidrogen. **2.** Structură formată din doi cromozomi omologi împerecheaţi care conţin patru cromatide, dar numai doi centrozomi.

Bixină / *Bixine*, *Annato*, *Norbixin*. Sin. *Annato*, *Norbixină*. V. *E 160 b*.

Bizou / *Oblique peak*. (fr. *biseau* = margine tăiată oblic, din lat. *bis* = de două ori) Vârf al unui ac de injecţie sau de puncţie, care este secţionat oblic.

BLA / *BLA*. Abr. pentru engl. *Biologics License Application* = Aplicarea licenţei pentru produse biologice. Aplicarea cerinţelor pentru comercializarea unui produs biologic în SUA. Cele mai multe medicamente derivate din biotehnologie sunt aprobate cu precădere de BLA, nu de NDA (engl. *New Drug Application*), însă unele produse biologice cum ar fi insulina recombinată sau hormonul de creştere umană, considerate ca fiind simple în structură, au fost aprobate de NDA.

Blanc / *Blank*. Soluţie într-un solvent în care se execută analiza, care conţine toţi reactivii utilizaţi pentru determinarea unui analit şi în aceleaşi cantităţi (volume) ca şi proba de analizat, dar nu conţine analit; se mai utilizează şi termenul de *martor*.

-blast, Blasto-, Blastom- / *-blast*, *Blasto-*, *Blastom-*. (gr. *blastos* = mugure, germene) Rădăcină şi sufix care desemnează un stadiu în dezvoltarea celulei, o celulă nediferenţiată, o celulă embrion sau o celulă care formează ceva.

Blastocel / *Blastoc(o)ele*. (*blasto-* + gr. *koilos* = cavitate) Cavitatea de segmentaţie a blastulei.

Blastocist / *Blastocyst*. (*blasto-* + gr. *kystis* = sac, vezică) Etapă din dezvoltarea embrionară a mamiferelor, care corespunde cu sfârşitul segmentării oului.

Blastogeneză / *Blastogenesis*. (*blasto-* + gr. *genesis* = producere, de la gr. *gennan* = a produce) **1.** Primele stadii de dezvoltare a embrionului, care dau naştere blastocitului. **2.** Reproducerea prin înmugurire.

Blastom / *Blastoma*. (*blasto-* + *-omă*) Neoplasm embrionar.

Blastomicoză / *Blastomycosis*. Sin. *Paracoccidioidoză*. (*blasto-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-oză*) Termen generic pentru micozele determinate de ciuperci din genul *blastomyces*, de origine tropicală.

Blastomyces / *Blastomyces*. (*blasto-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă) Gen de fungi microscopici din clasa *Adelomycetes*.

Blastulă / *Blastula*. (*blasto-* + *-ulă*) Stadiu de dezvoltare embrionară care se situează între morulă şi gastrulă.

Blază de distilare / *Distillatory*, *Distillation still*. Sin. *Distilator*. Instalaţie industrială din oţel inoxidabil, pentru hidrodistilare, numită şi antrenare cu vapori de apă, utilizată pentru obţinerea uleiurilor volatile. Aparatul de hidrodistilare este format din trei părţi principale: distilator (blaza de distilare), condensator şi vas colector (vas florentin).

Blefar-, -blefarie, Blefaro- / *Blephar-*, *blepharia-*, *Blepharo-*. (gr. *blepharon* = pleoapă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la pleoape.

Blefarită / *Blepharitis*. (*blefaro-* + *-ită*) Inflamaţie acută sau cronică a marginii libere a pleoapelor; poate avea raportare la piele, foliculii piloşi ai genelor sau glandelor sudoripare.

Blefaroconjunctivită / *Blepharo-conjunctivitis*. (*blefaro-* + lat. *conjunctivus*, *-a*, *-um* = care leagă, care uneşte, de la *conjugo*, *-ere* = a uni, a lega împreuna, din lat. *cum* = cu + *iungo*, *-ere* = a înjuga + *-ită*) Inflamaţia concomitentă a pleoapelor şi a conjunctivei.

Blefarospasm / *Blepharospasm*. (*blefaro-* + gr. *spasmos* = contracţie) Contracţie musculară anormală, cu caracter tonic sau clonic, involuntară, de durată foarte variabilă, a muşchiului orbicular al pleoapelor.

Bleno- / *Bleno-*. (gr. *blennos* = mucus) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mucus, scurgere.

Blenoragie / *Gonococcal urethritis*, *Gonorrh(o)ea*. Sin. *Gonoree*. (*bleno-* + gr. *rhoia* = curgere) Maladie infecţioasă a căilor genitale, transmisibilă sexual, provocată de gonococ (*Neisseria gonorrheae*).

Bleomicine / *Bleomycins*. Antibiotice anticanceroase şi antifungice descoperite de M. Umezawa şi obţinute în 1965, în Japonia, prin fermentaţia microorganismului *Streptomyces verticillus*. Structural sunt 2 grupuri: grupa A: 7 componente A_1-A_7 şi grupa B: 6 componente B_1-B_6. În produsul comercial intră bleomicinele A_2 şi B_2. Substanţă solidă albă sau slab gălbuie, cristalizată, higroscopică, uşor solubilă în apă, etanol. Are acţiune antitumorală prin intercalarea în structura ADN-ului, cu scindarea acestuia. Se indică în tratamentul cancerelor ovariene şi testiculare, în asociere cu alte neoplazice.

Blindaj / *Shielding*. (fr. *blindage*, din germ. *blenden* = a orbi) Dispozitiv de protecţie (alcătuit din materiale care absorb radiaţiile) destinat să reducă doza emisă de un generator de radiaţii X sau de o sursă radioactivă până la doza admisă.

Blister / *Blister*. (engl. *blister* = băşicuţă, bulă) Folie termoformată care prezintă godeuri (alveole, orificii), unde se plasează comprimatele sau capsulele, şi închise cu o altă folie, prin termosudare. Se fabrică din aluminiu, staniol, hârtie, plastomeri complecşi.

Blistering / *Blistering*. (engl. *blistering* = formare de goluri, gonflare) Defect de acoperire a comprimatelor, cauzat de o evaporare rapidă a solventului de pe sâmbure (nucleu).

Bloc / *Block*. (fr. *bloc*, din oland. *bloc* = trunchi de copac tăiat) Obstrucţia sau întreruperea circulaţiei într-un vas de sânge.

Bloc steril / *Sterile block*. Sin. *Zonă sterilă*, *Sală sterilă*. (engl. *block* = bloc, compartiment + lat. *sterillis*, *-e* = sterp, lipsit de) Compartiment din spaţiul de producţie destinat fabricării formelor farmaceutice sterile, în care conţinutul în germeni microbieni este nul sau infim. Operatorii care lucrează în această incintă trebuie să respecte precauţii foarte severe (asepsie riguroasă) V. *Aer condiţionat* şi *Flux laminar*.

Blocante ale canalelor de calciu / *Calcium channel blocker*. Sin. *Antagonişti de calciu*, *Inhibitori de calciu*. Medicamente antianginoase care acţionează prin blocarea influxului de calciu în celulele musculare netede sau striate, în cursul depolarizării, diminuând astfel amplitudinea contracţiei acestora. Efectele se exercită asupra miocardului, vaselor sangvine periferice şi arterelor coronare; ca urmare, provoacă scăderea presiunii arteriale, tahicardie reflexă, creşterea debitului cardiac şi coronarian, cu creşterea concentraţiei în oxigen şi ameliorarea performanţelor miocardice.

Blocarea dopului / *Cap locking*. Fenomen de cristalizare a zaharozei în jurul striurilor dintre dopul şi gâtul flacoanelor, prin evaporarea apei. Pentru a evita cimentarea zaharozei, în suspensii se va asocia glicerol, care, pe lângă rolul edulcorant, reduce şi fenomenul de înţepenire a dopului.

Blotting / *Blotting* (engl. *blot* = pată; *blotting paper* = sugativă) Termen englez preluat ca atare, care desemnează transferul de macromolecule (acizi nucleici sau proteine) dintr-un gel pe o membrană, unde se fixează. V. *Western blot*, *Northern blot* şi *Southern blot*.

Boala lanţurilor grele / *Heavy chains disease*. Hiperimunoglobulinemie cu caracter neoplazic, în care proteinele sunt alcătuite doar din componenta H (fragmente ale lanţurilor IgG).

Boală / *Disease*, *Illness*, *Disorder*, *Sickness*, *Malady*, *Condition*, *Complaint*, *Ailment*. Sin. *Maladie*, *Afecţiune*, *Stare patologică*. (sl. *bolĭ* = boală, durere) **1.** Stare în care este perturbată funcţionarea normală a unei părţi a organismului (celule, ţesuturi sau organe), datorită unor modificări ale mediului intern sau acţiunii unor agenţi patogeni din mediul extern. **2.** Orice afectare a stării de sănătate, tradusă de obicei subiectiv prin senzaţii anormale dezagreabile, dureroase sau neliniştitoare. **3.** Un ansamblu de fenomene anormale care diferă de la norma caracteristică a speciei şi situează organismele afectate într-o situaţie biologică nefastă. **4.** În medicina ştiinţifică, un ansamblu de fenomene anormale fizice sau psihice provocate la un subiect de către una sau mai multe cauze endogene sau exogene, care pot fi însoţite de transformări denumite *modificări patologice*: funcţionale, biochimice sau morfologice. Tipuri: a. *autoimună* / *autoimmune* – tulburare determinată de acţiunea anticorpilor împotriva componentelor proprii ale organismului (ex. scleroza în plăci, anemia pernicioasă, atrofia glandelor suprarenale); b. *cromozomială* / *chromosomal* – tulburare condiţionată de o anomalie cromozomială numerică sau structurală, dezechilibrată (sindromul Turner, sindromul Klinefelter, sindromul XYY, trizomii: 13,18,21); c. *endemică* / *endemic* – boală sau sursă de contaminare parazitară prezentă permanent într-un anumit teritoriu (ex. malaria este endemică în unele zone din Africa); d. *ereditară* / *hereditary* – tulburare condiţionată de o mutaţie genică, de mai multe gene cu acţiune aditivă (ereditate poligenică) sau, mai rar, de o anomalie cromozomială; e. *genetică* / *genetic* – orice tulburare condiţionată de o perturbare a informaţiei genetice, indiferent de nivelul la care are loc (cromozomial sau genic), dacă s-a transmis de-a lungul unui număr oarecare de generaţii sau dacă este rezultatul unei noi mutaţii; f. *moleculară* / *molecular* – boală condiţionată de o anomalie moleculară proteică, consecinţă a unei mutaţii genice. În acest grup intră deficienţele enzimatice şi anomaliile structurale şi, implicit, funcţionale ale proteinelor neenzimatice.

Boală Biermer (Anton Biermer, medic german, profesor de medicină internă la Berna, apoi la Zürich, 1827-1892). Maladie caracterizată prin absenţa de factor intrinsec gastric, care antrenează malabsorbţia vitaminei B_{12}. Determină anemie macrocitară.

Boală de colagen / *Colagenosis*. Sin. *Colagenoză*. Grup de afecţiuni caracterizate prin fenomenul de degenerescenţă fibroidă a colagenului. Cuprinde: lupusul eritematos diseminat, dermatomiozite, sclerodermia difuză progresivă, periarterita nodoasă etc.

Boală de iradiere / *Irradiation disease*. Afecţiune care apare după expunerea organismului (mai ales a părţii superioare a abdomenului) la acţiunea radiaţiilor ionizante. Se manifestă prin: anorexie, greaţă, vărsături, diaree, datorate unor leziuni ale epiteliului tubului digestiv şi ale celulelor hepatice.

Boală endemică / *Endemic disease*. Prezenţa constantă a unei boli sau a unui agent infecţios în interiorul unei arii geografice date sau al unei subpopulaţii; de asemenea, se poate referi la prevalenţa obişnuită a unei boli date într-o astfel de zonă sau de grup populaţional.

Boală infecţioasă / *Infectious disease*. Boală datorată unui agent infecţios specific sau produşilor săi toxici, care apare prin transmiterea acestora direct de la o persoană infectată, animal sau rezervor al unei gazde posibile, fie indirect prin intermediul gazdei-animal sau mediului înconjurător.

Boală monogenetică / *Monogenetic disease*. Boală cauzată de lipsa (absenţa) unei singure gene pentru a produce cantitatea de tip corectă a unei proteine funcţionale; o astfel de boală este tipic ereditară în natură.

Boală monogenică / *Monogenic disease*. Boală produsă prin mutaţii care afectează o singură pereche de gene alele, corespunzătoare unui singur locus genetic.

Boală multigenetică / *Multigenetic disease*. Boală cauzată de lipsa unei reţele complexe de gene multiple; cancerul este un exemplu de boală multigenetică achiziţionată (dobândită).

Boală profesională / *Professional disease*. Afecţiuni produse ca urmare a exercitării unei meserii sau profesiuni, cauzate de factori nocivi, fizici, chimici sau biologici, caracteristici locului de muncă, precum şi de suprasolicitarea diferitelor organe şi sisteme ale organismului uman în procesul de muncă.

Bol alimentar / *Alimentary bolus*. (gr. *bolos* = bulgăre + lat. *alimetarius*, *-a*, *-um* = alimentar, de hrană, de la *alimentum*, *-i* = hrană, întreţinere) Masă de alimente, masticată şi impregnată cu salivă, prezentă în orofaringe sau în esofag, în urma fazei bucale a deglutiţiei.

Boli orfane / *Orphan diseases*. Boli care nu beneficiază de un tratament etiologic; până în prezent sunt cunoscute peste 5.000 de boli orfane; identificarea remediului pentru o boală orfană poate constitui un avantaj, care să scurteze durata autorizării medicamentului.

Bolnav / *Patient*. (sl. veche *bolĭ* = durere) Sin. *Pacient* (v.).

Bolnavi cu „riscuri" / *Patients with risks*. Sunt consideraţi bolnavii particular fragili, din considerente fiziopatologice, cei la care posologia standard nu este corespunzătoare, datorită unor particularităţi farmacocinetice, determinate genetic sau dobândite. Aceşti bolnavi fac parte din următoarele categorii: prematuri, nou-născuţi, sugari, vârstnici, gravide; cei cu insuficienţă renală şi hepatică; bolnavi cu enzimopatii sau boli ale receptorilor (genetice sau autoimune); imunosupresivi. La aceşti bolnavi cu risc nu există posologie standard, deoarece modificările farmacocinetice sunt foarte variabile şi adesea imprevizibile. Supravegherea terapeutică a bolnavilor cu riscuri reclamă monitorizarea unor parametri evaluaţi cantitativ: clinici, biochimici sau farmacocinetici. Monitorizarea trebuie să fie riguroasă şi fundamentată pe criteriul farmacocinetic, prin dozarea concentraţiilor medicamentului în plasmă sau alt lichid biologic (salivă, LCR).

Bolometru / *Bolometer*. **1.** Detector termic pentru domeniul infraroşu care poate furniza un semnal electric pe seama variaţiei temperaturii unui element rezistiv. **2.** Instrument foarte sensibil pentru măsurarea intensităţii radiaţiilor electromagnetice, în special a celor din domeniul infraroşu. Este un instrument utilizat pentru determinarea intensităţii radiaţiei termice prin măsurarea încălzirii unui element sensibil supus radiaţiei.

Boltă craniană / *Skullcap*. N.A. *calvaria*. Sin. *Calotă craniană*. (sârbo-croată *bolta*, magh. *bolt* = boltă + gr. *kranion*, lat. *cranium* = craniu). Partea superioară şi rotunjită a craniului.

Boltă palatină / *Palatum durum*. N.A. *palatum oseum*. (*boltă* + lat. *palatum*, *-i* = cerul-gurii, boltă) Denumirea anatomică a peretelui superior al cavităţii bucale, format prin reunirea apofizelor palatine ale maxilarelor superioare, anterior, şi lamelor orizontale ale oaselor palatine, posterior.

Boluri / *Bouls*. (gr. *bolos* = bulgăre) Pilule cu greutate până la 5 g pentru uz uman şi până la 50 g pentru uz veterinar. Se prepară la fel ca pilulele, dar li se dă o consistenţă mai moale, pentru a fi uşor înghiţite.

Bolus alba / *Caoline*. Sin. *Caolin* (v.).

Bombare / *Swelling*. (fr. *bomber* = a (se) bomba, a se umfla) Fenomen produs datorită reacţiei unor componente din pasta de dinţi asupra tubului de aluminiu; ele se manifestă printr-o umflare a tubului.

Bombă / *Bomb*. (fr. *bombe* = bombă) Dispozitiv folosit în medicină ca recipient pentru gaze (oxigen, heliu etc.) sau substanţe radioactive (cobalt).

Bombă calorimetrică / *Calorimetric bomb*. Vas închis ermetic folosit la determinări ce au loc la temperaturi şi presiuni înalte.

Bonificaţie / *Discount*. (lat. *bonum*, *-i* = bun + *fio*, *-ere* = a face) Sumă de bani plătită detailiştilor de către producători, în schimbul comercializării produselor acestora.

Bonificaţie promoţională / *Promoted discount*. Sumă de bani sau reducere de preţ acordată distribuitorilor autorizaţi pentru participarea lor la programele de publicitate şi susţinere a vânzărilor.

Borani / *Borans*. Hidruri de bor (combinaţii ale borului cu hidrogenul) Cei mai simpli sunt: B_2H_6; B_4H_{10} etc. Sunt neurotoxici, cel mai toxic fiind pentaboranul C_5H_{11}. Diboranul este şi iritant pulmonar. Pot provoca şi efecte hepatonefrotoxice, în special boranii superiori.

Borax / *Natrium tetraborate*. Sin. *Tetraborat de sodiu*. V. *E 285*.

Borcan (de sticlă, de tip farmaceutic) / *Jar* (*glass*, *of pharmaceutical type*) Recipient de sticlă incoloră/brună, de formă cilindrică, cu deschidere largă şi închis cu dop cu margine mată, ce permite suprapunerea dopului, tot din sticlă, sau închiderea prin înfiletare. Se utilizează pentru păstrarea substanţelor (solide şi moi) la receptură sau în depozitul farmaciei. Pe eticheta borcanului se înscrie tara fără dop (greutatea recipientului gol).

Bordetella / *Bordetella*. (Jules Jean Baptiste Vincent Bordet, 1870-1961, bacteriolog şi serolog belgian, laureat al premiului Nobel pentru medicină şi fiziologie, în 1919) Gen bacterian format din cocobacili gram-negativi, aerobi, agenţi patogeni cu tropism respirator, incluzând trei specii: *B. pertussis* (agentul etiologic al tusei convulsive), *B. parapertussis* şi *B. branchiseptica*. Au formă de bacili încapsulaţi, imobili, în lanţuri scurte.

Borism / *Borism*. (ar. *bawraq* = el însuşi, din persana *bourak* + *-ism*) Intoxicaţie cronică cu bor sau derivaţii acestuia (acid boric, perborat, borax etc.) Poate fi de natură terapeutică (acid boric folosit ca antiseptic local) sau profesională (boranii utilizaţi drept carburanţi în metalurgie, industria chimică, industria cauciucului). Se caracterizează prin tulburări digestive şi cutanate moderate, prezenţa unui lizereu gingival, vertij, albuminurie. Poate apărea accidental, după consumul de alimente în care s-a adăugat fraudulos acid boric, pentru conservare.

Borrelia / *Borrelia*. (Amédée Borrel, 1867-1936, bacteriolog francez, Strasbourg, Paris) Gen bacterian din familia *Spirochetaceae*, anaerob şi patogen, agent al boreliozelor.

Botanică / *Botany*. (gr. *botane* = iarbă, păşune) Ramură a biologiei care studiază, din punct de vedere morfoanatomic, fiziologic, ecologic, taxonomic, biogeografic, ontogenetic şi filogenetic, plantele actuale şi fosilele.

Botanică farmaceutică / *Pharmaceutical botanics*. Sin. *Biologie vegetală*. (fr. *botanique* = botanic, botanică) Disciplină biologică, are ca obiectiv studiul plantelor medicinale din toate punctele de vedere, începând cu diferite forme de organizare a materiilor vegetale până la cele mai evoluate forme. Cuprinde un complex de discipline: citologie, histologie, taxonomie (sistematică), fiziologie.

Botox® / *Botox®*. Produs cosmetic, proteină purificată produsă de bacteria *Clostridium botulinum*, care reduce contracţiile muşchilor ce cauzează acele linii creţe între sprâncene, care se formează în timp.

Botox-toxină botulinică / *Botox-botulinum toxin*. Neurotoxină proteică produsă de bacteria *Clostridium botulinum*, una dintre cele m-ai toxice substanţe naturale din lume. Deşi este foarte toxică, se utilizează în doze minuscule pentru tratamentul durerilor din spasme musculare şi în tratamentul cosmetic pentru a reduce mişcarea muşchilor şi a îmbunătăţi expresia facială.

Botri-, Botrio- / *Bothri-*, *Bothrio-*. (gr. *bothrion* = gropiţă, cavitate mică) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un aspect de cavitate, adâncitură.

Botriocefal / *Bothriocephalus*. (*botri-* + gr. *kephale* = cap) Specie de tenie ordinul *Cestodae*, de 2-8 metri, parazit intestinal în stare adultă la om, infestare prin ingestie de peşte şi crustacee (care au larve).

Botul- / *Botul-*. (lat. *botulus*, *-i* = caltaboş) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o intoxicaţie cu toxina bacilului botulinic.

Botulism / *Botulism*, *Allantiasis*. (*botul-* + *-ism*) Intoxicaţie de origine alimentară foarte gravă, uneori mortală, provocată de o neurotoxină (exotoxină) de natură proteică, sintetizată de *Clostridium botulinim*, bacil strict anaerob. Se cunosc 7 tipuri de bacil botulinic; îmbolnăvirile la om sunt date de tipurile A şi B şi, mult mai rar, de tipul E (prezent mai ales în conservele de peşte). Tipul B reprezintă un bacil botulinic foarte răspândit în sol, legume, fructe şi în intestinul animalelor. Se caracterizează prin paralizii în sfera nervilor cranieni, diplopie, disfagie sau disartrie. Toxiinfecţia debutează, după o perioadă de incubaţie ce poate dura între 4 ore şi 8 zile, cu: dureri abdominale, constipaţie, meteorism, diaree (rar), fenomene neurologice (cefalee, ameţeli, strabism, diplopie, midriază, pierderea reflexului de acomodare). Paraliziile sunt progresive. Evoluţia bolii poate fi dramatică. Ca mecanism de acţiune, toxina botulinică interferează cu eliberarea de acetilcolină la nivelul terminaţiilor nervoase. Moartea se produce prin paralizia flască a muşchilor respiratori sau stop cardiac; febra lipseşte. Boala apare la om după consumul de alimente conservate, în special fructe şi legume, cu pH alcalin, contaminate cu toxină.

Boxă sterilă / *Sterile box*. (engl. *box* = cutie + lat. *sterillis*, *-e* = sterp, lipsit de) Incintă, compartiment din spaţiile de fabricaţie destinate formelor farmaceutice sterile, cu asepsie cât mai riguros posibilă, de diferite dimensiuni: de forma unor vitrine sau numai în jurul unei maşini.

BPC / *GCP*. Abr. pentru *Bună practică clinică* (v.).

BPF / *GMP* Abr. pentru fr. *Bună practică de fabricaţie* (v.).

BPL / *GLP*. Abr. pentru *Bună practică de laborator* (v.).

Bractee / *Bract*. (lat. *bractea*, *-ae* = bractee) Frunză modificată (hipsofilă) la subsuoara căreia se dezvoltă o floare, o inflorescenţă sau un mugure rameal, şi se găseşte situată pe partea anterioară a planului median al florii (ex. elementele involucrului, involucelului, gluma, spata).

Bracteolă / *Bracteole*. (lat. *bracteola*, *-ae* = bractee mică) **1.** Bractee mică situată la baza pedicelelor florilor, între bractee şi floare. **2.** Lodiculele de la baza staminelor (ex.: la *Poaceae*). **3.** Involucelul de la baza umbelulelor.

Bradi- / *Bradi-*. (gr. *bradys* = încet) Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de rar, încet.

Bradicardie / *Bradycardia*. (*bradi-* + gr. *kardia* = inimă) Stare patologică sau fiziologic adaptativă care constă în scăderea frecvenţei cardiace sub normal (60 contracţii pe minut); poate fi totală, sinusală, nodală sau secundară unei tulburări de conducere (bloc atrioventricular).

Bradiestezie / *Bradi(a)esthesia*. (*bradi-* + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Tulburare care constă din perceperea lentă a senzaţiilor exteroceptive.

Bradifemie / *Bradiphemia*. Sin. *Bradilalie* (v.) (*bradi-* + gr. *pheme* = vorbire).

Bradikinezie / *Bradykinesis*. (*bradi-* + gr. *kinesis* = mişcare, de la *kinein* = a mişca) **1.** Sindrom care apare în unele sindroame extrapiramidale postencefalice (boala Parkinson); constă în încetinirea mişcărilor automate sau voluntare, în absenţa tulburărilor vigilenţei. **2.** Mişcare involuntară, repetată, regulată şi lentă, prin afectarea muşchilor membrelor, care antrenează o deplasare ritmică a acestora.

Bradikinină / *Bradykinin*. (*bradi-* + gr. *kinein* = încet + *-ină*) Polipeptid cu rol de hormon local, alcătuit din nouă aminoacizi (nanopeptid), din plasma sangvină, format dintr-un precursor, bradikininogen (o α-globulină plasmatică), sub influenţa kalicreinei (protează tisulară) Este un vasodilatator puternic şi hipotensiv, permeabilizează capilarele din edemul inflamator, are rol în contracţia musculară; de asemenea, reprezintă un mediator al inflamaţiei, contractă musculatura bronşică, stimulează terminaţiile senzitive, cu consecinţe algice.

Bradilalie / *Slow speech*. *Bradilelia*. Sin. *Bradifemie*. (*bradi-* + gr. *lalia* = vorbire) Tulburare de limbaj constând în încetinirea ritmului articulării cuvintelor.

Bradipepsie / *Bradipepsia*. (*bradi-* + gr. *pepsein* = a găti, a digera) Diminuare a ritmului de efectuare a proceselor digestive fie prin insuficienţa secreţiilor, fie prin tulburarea motilităţii tubului digestiv.

Bradipnee / *Bradypn(o)ea*. (*bradi-* + gr. *pnoia* = respiraţie, de la *pnein* = a respira) Rărirea anormală a mişcărilor respiratorii; rezultă prin prelungirea expiraţiei, ca în astm.

Bradipsihie / *Bradipshychie*, *Bradiphrenia*. Sin. *Viscozitate mentală sau psihică* (*bradi-* + gr. *psyke* = suflet) Ritm lent de desfăşurare a proceselor psihice. Încetinirea ritmului funcţiilor psihice; inerţie mentală.

Brahi- / *Brachy-*. (gr. *brakhys* = scurt) Prefix care introduce în termenii compuşi semnificaţia de scurt, îngust, ex. brahicefalie, brahidactilie, brahiblast.

Brahi-, Brahio-, -brahie / *Brachi-*, *Brachio-*, *-brachia*. (lat. *brachium*, *-ii* = braţ, gr. *brakhion*, *brakhionos* = braţ) Prefixe care introduc în termenii compuşi semnificaţia de braţ.

Brahial / *Brachial*. (*brahi-*) Termen care se referă la braţ, care aparţine braţului.

Brahialgie / *Brachialgia*. (*brahi-* + gr. *algos* = durere) Durere localizată la un membru superior sau la ambele.

Brahiblast / *Brachyblast*. (*brahi-* + gr. *blastos* = lăstar) Sin. *Microblast*, *Ramură scurtă*. Ramuri cu internodiile foarte scurte din cauza creşterii anormale, foarte reduse, care nu se mai ramifică şi care au o viaţă foarte scurtă (ex. la pomii fructiferi, conifere).

Brahidactilie / *Brachydactyly*. (*brahi-* + gr. *daktylos* = deget) Dimensiune anormal de mică a lungimii unuia sau mai multor degete, datorită unei malformaţii congenitale sau a opririi creşterii oaselor.

Braţ / *Arm*. N.A. *brachium*. (*brahi-*) Segment anatomic al membrului superior, între umăr şi cot.

Brevet / *Patent*. (fr. *brevet* = brevet, patentă, diplomă, dovadă) Document care atestă o invenţie, o creaţie ştiinţifică sau tehnică; este o noutate şi progres tehnic, soluţie tehnică, cu aplicabilitate individuală. Titlu eliberat sub forma unui document, de către o autoritate de stat (Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci, abr. OSIM), inventatorului unui produs sau procedeu de fabricare, care-i conferă dreptul exclusiv de a exploata invenţia sa, într-un timp definit (15-20 ani), asigurându-i-se protecţia.

Briantină / *Glossy*. (fr. *brillanter* = a lustrui, a face să strălucească) Preparat cosmetic lichid, solid sau sub formă de gel, folosit pentru gresarea părului uscat, casant, pentru a-l face lucios, moale, uşor de pieptănat.

Brichetare / *Slugging*, *Bricking*. Sin. *Granulare uscată*, *Precomprimare*, *Comprimare dublă*. (fr. *briquettation* = brichetare) Metodă de granulare pe cale uscată preferabilă pentru materialele termolabile sau sensibile la umiditate, care se efectuează prin amestecarea substanţei active cu un excipient diluant şi o parte din excipientul lubrifiant şi apoi prin presare, cu formarea unui compact dens. Brichetele sunt mărunţite prin frecare sau sfărâmare până la dimensiunea de granule, se adaugă restul de lubrifiant şi se supune la a doua comprimare.

Brichete / *Slug*, *Brick*. (fr. *briquette* = brichetă) Comprimate mari, până la 25 mm, obţinute prin procedeul de comprimare, care se mărunţesc în granule, ce sunt supuse la o a doua comprimare, pentru a forma comprimatul propriu-zis.

Bridă / *Flange*. (germ. *bridel* = hăţ) Formaţiune fibroasă retractilă care antrenează retracţia unei cicatrice cutanate, cu caracter cheloid.

Brij 35 / *Bryj 35*. Sort de excipient sintetic, solid, hidrodispersabil (autoemulsionabil) pentru supozitoare, constituit din eterii laurici ai polietilenglicolului (PEG-ului). Are culoare albă, cu aspect ceros, solubil în apă, alcool, insolubil în ulei de arahide şi parafină lichidă, cu p.t. 35-36°C.

Briliant / *Brilliant*. Sin. *Strălucitor*. Formă în care o piatră preţioasă, în special un diamant, poate fi tăiată şi şlefuită în dublă piramidă, cu numeroase faţete, pentru a produce cele mai bune efecte de reflectare a luminii (pentru accentuarea reflexului luminii). Briliantele moderne au 58 de faţete, care asigură o strălucire maximă. Forma briliantelor este bipiramidală (două piramide cu bazele suprapuse).

Brilliant Black PN / *Brilliant Black PN*. V. *E 151*.

Brilliant Blue FCF / *Brilliant Blue FCF*. V. *E 133*.

Brom-, **Bromo-** / *Brom-*, *Bromo-*. (gr. *bromos* = miros fetid) Rădăcini care introduc în termeni referirea la brom şi compuşii acestuia.

Brom / *Bromine*. (gr. *bromos* = miros fetid) Elementul nr. 35, simbol Br, cu masa atomică 79,909, halogen, metaloid, lichid roşu-brun, toxic, cu miros pătrunzător neplăcut. În natură se află ca bromuri, constituent normal al organismului: este de zece ori mai concentrat în ţesuturile animale decât în cele vegetale. Solubil în apă. Răspândit în natură sub formă de bromuri şi compuşi organici. Se utilizează în industria farmaceutică, chimică şi în fotografie.

Bromato- / *Bromato-*. (gr. *broma*, *-atos* = fel de mâncare). Element de compunere care introduce în termeni referirea la aliment.

Bromatologie / *Bromatology*. (*bromato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă a analizei fizico-chimice a alimentelor.

Bromatometrie / *Bromatometria*. (*bromato-* + gr. *metron* = măsură) Capitol al analizei chimice volumetrice care cuprinde metodele utilizate pentru determinarea cantitativă a substanţelor chimice, folosind pentru titrare soluţii de bromat alcalin, cu titru cunoscut.

Bromhidroză / *Bromhidrosis*. Sin. *Osmhidroză*. (*brom-* + gr. *hydrosis* = umezeală) Transpiraţie cu miros neplăcut, care apare ca urmare a descompunerii amoniacale a secreţiei sudorale de către *Bacterium factidium*, care se dezvoltă în mediul alcalin. Condiţie care se referă la o transpiraţie cu miros puternic, dezagreabil, mai ales în regiunile axilare şi palmo-plantare. Se datorează ingerării unor alimente (usturoi, ceapă) sau acţiunii bacteriilor asupra substanţelor grase din transpiraţia apocrină (ex.: sub axile) sau asupra celulelor pielii, macerate în zone constante de umezeală (între degetele picioarelor) la indivizii cu hiperhidroză. Factori care dispun la b.: hiperhidroza, obezitatea, intertrigo, igiena corporală redusă.

Bromidroză / *Bromidrosis*. Var. pentru *Bromhidroză*.

Bromism / *Brominism*. (*brom-* + *-ism*) Intoxicaţie cronică prin expunere profesională la vaporii de brom. Boala se manifestă prin leziuni cutanate, conjunctivite, gingivite, stomatite, coloraţia galbenă a fanerelor.

Bromocriptină / *Bromocriptin* (DCI). Substanţă organică, alcaloid extras din cornul-secarei (*Secale cornutum*), ciupercă parazită pe secară (*Secale cereale*), cu efecte asemănătoare dopaminei. Este utilizată în tratamentul prolactinomului (adenom hipofizar secretant de prolactină), pentru blocarea lactaţiei, prin inhibarea secreţiei de prolactină şi în tratamentul bolii Parkinson.

Bromsulfonftaleină / *Bromsulphthalein*. Sin. *Bromsulftaleină*, abr. BSP sau BSF. Colorant folosit ca soluţie injectabilă apoasă 5%, care se administrează i.v., se elimină în bilă şi permite, prin măsurarea vitezei cu care dispare din sânge, explorarea funcţiei excretorii a ficatului. Normal, nivelul de reţinere în sânge este sub 5%, după 45 minute de la injectare, o retenţie crescută indicând o insuficienţă hepatică.

Bromură / *Bromide*. Sin. *Sare a acidului bromhidric*. Unii compuşi sunt utilizaţi ca sedativi (tuse, insomnie, nervozitate etc.).

Bronhie / *Bronchus*, *Bronchi*, N.A. *bronchus*, *bronchi*. (lat. medievală *bronchia*, din gr. *bronkhos*, pl. *bronkhia* = bronhie) Conduct ce continuă traheea şi prin care aerul ajunge în alveolele pulmonare. Traheea se divide în 2 bronhii – extrapulmonară dreaptă şi stângă care se subîmpart în fiecare plămân în bronhii lobare, apoi în ramificaţii din ce în ce mai mici, înainte de a se termina în bronhiole sau bronşiole. Aceste ramificaţii multiple formează arborele bronşic.

Bronhiolă / *Bronchiole*, N.A. *bronchioli*. Subdiviziune a unei bronhii, lipsită de cartilaj, de glande producătoare de mucus şi de cili; are diametrul foarte mic, 1 mm sau mai puţin.

Bronhoconstrictiv. Var. pentru *Bronhoconstrictor* (v.).

Bronhoconstrictor / *Bronchoconstrictor*. (*bronho-* + lat. *constrictus*, *-a*, *-um*, de la *constringo*, *-ere* = a strânge) Substanţă care produce contracţia bronhiilor (micşorarea lumenului, calibrului acestora), ex.: histamina. Var. *Bronhoconstrictiv*.

Bronhoconstricţie / *Bronchoconstriction*. Reducerea lumenului (calibrului) bronhiilor şi bronhiolelor, ce poate provoca tulburări de ventilaţie pulmonară.

Bronhodilatator / *Bronchodilatator*. (*bronho-* + lat. *dilato*, *-are* = a lărgi, a întinde, a mări) Substanţă care dilată bronhiile (măreşte lumenul), cel mai adesea prin acţiunea simpato-(beta)-mimetică. Utilizarea substanţelor cu această acţiune este importantă mai ales în criza de astm; ex. adrenalina.

Bronhodilataţie / *Bronchodilatation*. (*bronho-* + lat. *dilatatio*, *-onis* = lărgire, extindere, de la *dilato*, *-are* = a mări, a lărgi) Scăderea tonusului musculaturii bronşice, cu creşterea consecutivă a lumenului bronşiilor. Se poate realiza: a) cu substanţe ce stimulează receptorii beta 2-adrenergici; b) prin blocarea bronhoconstricţiei vagale; c) cu medicamente bronhodilatatoare; d) cu ajutorul unui bronhoscop.

Bronhopatie / *Bronchopathy*. (*bronho-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru ansamblul afecţiunilor arborelui bronşic.

Bronhopneumonie / *Bronchopneumonia*. (*bronho-* + gr. *pneumonia*, de la *pneumon*, *-onos* = plămân) Sindrom inflamator bronhoalveolar, cu focare multiple, primitiv sau secundar altor boli infecţioase.

Bronhoscop / *Bronchoscope*. (*bronho-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Endoscop rigid, convenţional utilizat pentru efectuarea bronhoscopiei, pentru introducerea lui, sub anestezic, pe cale bucală sau prin traheotomie, până la nivelul bronhiilor afectate.

Bronhoscopie / *Bronchoscopy*. (*bronho-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Examenul cavităţii bronşice cu bronhoscopul.

Bronhospasm / *Bronchospasm*. (*bronho-* + gr. *spasmos* = contracţie) Contracţie spastică a bronhiilor provocată de procese infecţioase sau modificări ale tonusului vegetativ.

Bronş-, Bronho- / *Bronch-*, *Broncho-*. (lat. medievală *bronchia* = bronhie, din gr. *bronkhos*, pl. *bronkhia* = gât, trahee, bronhie) Rădăcini care introduc în termeni referirea la bronhie, arborele bronhic (bronşic).

Bronşită / *Bronchitis*. (*bronho-* + *-ită*) Termen generic pentru orice inflamaţie a mucoasei bronşice, de cauze diferite: bacteriană, virală sau alergică; poate fi acută sau cronică.

Bronşită acută / *Acute bronchitis*. Inflamaţie bronşică: congestie şi edem al corionului, cu diapedeză leucocitară, traduse prin hipersecreţie de mucus, care determină o tuse productivă.

Bronşită cronică / *Chronic bronchitis*. Inflamaţie cronică nespecifică a peretelui bronşic, cu alterarea structurilor mucosecretante, manifestată clinic prin tuse cu expectoraţie, cu evoluţie cronică, de minimum trei luni pe an, timp de minimum doi ani consecutiv.

Brucella / *Brucella*. (Sir David Bruce, 1855-1931, medic englez, care a descoperit în 1896 microorganismul *Brucella melitensis*) Gen de cocobacili gram-negativi, încapsulaţi, imobili, din familia *Brucellaceae*. Se transmite la om prin contactul cu un animal infectat sau cu ingerarea de produse animale, putând provoca bruceloza.

Bruceloză / *Brucellosis*. Zoonoză abortivă produsă de bacterii din genul *Brucella*, transmisă prin intermediul alimentelor de origine animală, contaminate (produse lactate).

Brucină / *Brucine*. Sin. *Dimetoxistricnină*. Alcaloid extras din seminţele plantei *Strychnos nux vomica*, cu acţiune asemănătoare stricninei, dar de zece ori mai slabă. Reactiv analitic pentru nitraţi.

Brun FK / *Brown FK*. V. *E 154*.

Brun HT / *Brown HT*. V. *E 155*.

BSA / *BSA*. Abr. pentru engl. ***Bovine Serum Albumin*** = albumină serică de bovine. Proteină derivată din serul de bovine şi utilizată comun ca aditiv pentru creşterea culturii de celule animale.

BSE / *BSE*. Abr. pentru engl. ***Bovine Spongiform Encephalopathy*** = encefalopatia spongiformă bovină. TSE (abr. pentru ***Transmissible Spongiform Encephalopathies***) a bovinelor capabilă să treacă barierele specifice şi să producă boala la feline (FSE = ***Feline Spongiform Encephalopathies***) – pisici şi nurci în crescătorii (TME = ***Transmissible Mink Encephalopathies***) şi VCJD (***Variant Creutzfeld-Jakob Disease***) la oameni.

BTC / *BTC*. Abr. de la engl. *Behind the counter* (engl. *behind the counter* = în urmă, după cele socotite). Denumire pentru categoria de medicamente OTC (abr. de la *Over the counter*) care se eliberează din farmacie fără prescripţie medicală, numai de către farmacist sau asistent de farmacie, dar în cantitate limitată, deoarece conţin substanţe active (ex.: antigripale cu pseudoefedrină), care pot cauza reacţii adverse însemnate sau interacţiuni între substanţe, ce nu pot fi semnalate şi nici explicate direct prin eticheta produsului. Publicul nu are acces direct la aceste medicamente.

Buc-, Buco- / *Buc-*, *Bucco-*. (lat. *bucca*, *-ae* = gură) Element de compunere care introduce în termeni referirea la gură.

Bucal / *Bucal*. (*buc-* + *-al*) Care aparţine de gură. Medicament administrat pe cale bucală.

Buclă / *Loop*. (fr. *boucle*, din lat. *buccula*, dim. de la *bucca*, *-ae* = obraz) V. *Ansă*.

Buclă de histereză / *Hysteresis loop*. În reologie, suprafaţă variabilă între cele două curbe de curgere, ascendentă şi descendentă (care nu se suprapun), rezultată din scăderea progresivă a forţei de forfecare până la zero, care indică astfel că structura sistemului dispers nu se reface imediat, după anularea acesteia.

Bufotenină / *Buphothenin*. Sin. *Hidroxi-dimetiltriptamină*. Derivat indolic prezent în pielea şi veninul unor batracieni, are efecte centrale vasoconstrictoare şi halucinante.

Buget de marketing / *Marketing budget*. Secţiune a planului de marketing în care sunt prezentate valorile, costurile şi profiturile planificate.

Bujiuri / *Sticks*. Sin. *Supozitoare uretrale*, *Bacilli*, *Bacilli medicati*, *Candelette uretralis*, *Styli caustici*. (fr. *bougie* = lumânare, de la denumirea locului de unde venea ceara = Bougie) Preparate farmaceutice solide, obţinute din una sau mai multe substanţe medicamentoase dispersate într-un excipient şi destinate administrării pe cale uretrală. Au formă de cilindri ascuţiţi la un capăt, cu o lungime de 5-10 cm, diametrul de 2-7 mm, masa între 0,30 şi 4 g, consistenţă rigidă sau flexibilă. Astăzi nu se mai utilizează în afecţiunile uretrale, datorită dezavantajelor. V. şi *Creioane*.

Bulă / *Blister*. Sin. *Flictenă*. (lat. *bulla*, *-ae* = vezică, bulă) Leziune elementară primitivă, dermatologică, superficială (subcornos), mijlocie (strat malpighian) sau profundă (derm), ce constă într-o colecţie de serozitate, circumscrisă, tulbure sau sangvinolentă.

Bulb / *Bulb*. (lat. *bulbus*, *-i* = bulb) Tulpină subterană, metamorfozată, de forma unui disc care diferenţiază în partea inferioară rădăcinile firoase, iar în partea superioară mugurele terminal înconjurat de frunze groase, cărnoase, bogate în substanţe de rezervă.

Bulbotuber / *Corm*, *Bulbo-tuber*. (lat. *bulbus*, *-i* = ceapă, bulb + *tuber*, *-is* = umflătură, tubercul) Tuberculul învelit cu câteva frunze (tunici), de obicei uscate. Tulpinile florifere subterane se dezvoltă din mugurii terminali (ex.: la *Crocus* sp., *Gladiolus* sp.) sau axilari (*Colchicum* sp.)

Bulete / *Blister*. (fr. *bulette* = băşicuţă, din lat. *bulla*, *-ae* = vezică, bulă) Fragmente de vată rulate în formă de mici sfere, folosite în pansamentele dentare.

Buletin de analiză / *Analysis bulletin*, *Certificate of analysis*. Sin. *Certificat de analiză* (v.). Document în care sunt înscrise rezultatele unei analize fizico-chimice sau medicale.

Bulimie / *Bulimia*, *Morbid hungar*, *Cynorexia*. (gr. *bous* = bou + gr. *limos* = foame) Sin. *Hiperfagie*, *Hiperorexie*, *Polifagie*. Tulburare de comportament alimentar a unei persoane (sex feminin), caracterizată prin senzaţia de foame exagerată patologică, persistând uneori chiar şi după ingestia masivă, impulsivă, incoercibilă a unor calităţi exagerate de alimente hipercalorice, în stări de nevroză sau psihoză. Stare însoţită de un sentiment de culpabilitate, urmată de provocarea de vomă şi de eliminarea alimentelor.

Bulion de cultură / *Broth*, *Meat Infusion*. Sin. *Mediu de cultură*. (fr. *bouillon* = bulion, din lat. *bullio*, *-ire* = a face bule, a clocoti + lat. *cultura*, *-ae* = cultură, lucrare, îngrijire) Produs lichid, folosit pentru cultivarea şi dezvoltarea microorganismelor. Este un amestec de extract de carne, peptonă şi sare, în apă, sterilizat prin autoclavare şi cu un pH, în general, de 7,4-7,6.

Bună Practică Clinică (abr. BPC) / *Good Clinical Practice* (abr. GCP). Ghid de reguli în acord cu 21 CFR, Partea 56, 312 şi 314, reguli care guvernează acţiunile şi mediul înconjurător al lucrătorilor din laboratoarele de testare a substanţelor şi a dispozitivelor medicale pe oameni în viaţă.

Bună Practică de Fabricaţie (abr. BPF) / *Good Manufacturing Practice* (abr. GMP). Reguli oficiale privind organizarea raţională a operaţiilor de fabricaţie a medicamentelor în industria farmaceutică. Aceste reguli trebuie să fie adaptate de fabricant pentru fiecare produs şi permit garantarea calităţii farmaceutice.

Bună Practică de Farmacovigilenţă pentru Uniunea Europeană / *Good Pharmacovigilence Practice for the European Union*. Set de linii directoare pentru desfăşurarea activităţii de Farmacovigilenţă în UE, întocmit pe baza articolului 108 a din Directiva 2001/83/CE şi amendamentele ulterioare, elaborate de către Agenția Europeană a Medicamentului (EMEA, European Medicine Agency), în cooperare cu autoritățile competente de reglementare din statele membre și părțile interesate, precum și aplicarea de către Deținătorii Autorizațiilor de Punere pe Piață (DAPP) în UE, Agenția Europeană a Medicamentului (EMEA) și autoritățile competente de reglementare din statele membre.

Bună Practică de Laborator (abr. BPL) / *Good Laboratory Practice* (abr. GLP). În acord cu 21 CFR, Partea 58, a FDA, reguli care asigură calitatea studiilor de laborator nonclinice, relative la siguranță. Toate activitățile sunt înregistrate, personalul folosește numai procedurile stabilite, înregistrările și probele sunt menținute.

Bună Practică Farmaceutică (abr. BPF) / *Good Pharmaceutical Practice* (abr. GPP). Reguli oficiale privind organizarea, personalul și activitatea din farmacia comunitară, de spital și policlinică; prepararea și eliberarea medicamentelor în farmacie.

Burete de fibrină / *Fibrine sponge*. (fr. *bourrette* = burete, de la *bourrer* = a umple cu păr, a se îndopa + *fibrină*) Fibrină solidificată sub formă de mici bureți, folosită pentru hemostaza de contact.

Burete medicamentos / *Medicated sponge*. Burete impregnat cu una sau mai multe substanțe active. Sunt acceptate diferite căi de administrare.

Bureți bioadezivi medicamentoși / *Medicinal bioadhesive sponges*. Forme farmaceutice solide, cu structură spongioasă (poroasă) destinate administrării externe, pe pielea lezată sau pe mucoase, în principal pentru acțiunea locală, hemostatică, iar mai nou și pentru eliberarea controlată a substanțelor medicamentoase. Termenul de *spongios* provine din engl. *sponge* = burete.

Bureți intravaginali / *Intravaginal sponges*. Preparate solide fabricate sub formă de bureți poroși din poliuretan, pentru o eliberare sistemică sau locală (contracepție). Se introduc în vagin un timp predeterminat. Au formă de cilindri și sunt impregnați cu soluția substanței active.

Burse / *Scrotum*. N.A. *scrotum*. (gr. *byrsa*, lat. *bursa*, *-ae* = pungă, sac de piele) Termen anatomic folosit pentru a defini ansamblul învelișurilor testiculare; au formă de sac alungit.

Bursite / *Bursitis*. (*bursa* + *-ită*) Inflamație a unei burse.

Busulfan / *Busulphane*. Chimioterapic derivat al acidului metansulfonic, cu acțiune citotoxică, anticanceroasă, antileucemică, folosit în leucemia cronică granulocitară.

Butan / *Butane*. Hidrocarbură aciclică saturată obținută din petrol, gaz natural, incolor, inflamabil și exploziv, în amestec cu aerul, $M_r = 58,12$, p.f. = –0,5°C, densitatea lichidului la 20°C este 0,57, insolubil în apă, stabil în atmosferă 9 zile. Se utilizează în industria farmaceutică pentru fabricația aerosolilor trifazici (deoarece butanul este insolubil în apă), cu rol de gaz propulsor, ca înlocuitor al hidrocarburilor cloro-fluorurate (freoni). În industria alimentară, este cunoscut ca E 943 a, utilizat tot ca gaz propulsor pentru spray-uri bazate pe ulei vegetal sau tip emulsie L/H, pentru uns tigăile și spray-uri cu produse alimentare (frișcă). V. *E 943 a*.

Butaș / *Cutting*, *Slip*. (fr. *bouture* = butaș) Fragment de organ vegetativ (frunză, tulpină, rădăcină) care, pus în condiții optime, generează indivizi identici cu cei din care au fost prelevați (ex.: butașul de frunză la *Begonia* sp., *Ficus* sp., butașul de ramuri la *Vitis vinifera*, *Morus nigra*, *Salix* sp.).

Butelie / *Bottle*. Recipient rezistent la presiune, transportabil, cu o capacitate pentru apă care nu depășește 150 litri. Atunci când se folosește cuvântul butelie, acesta poate include un grup de butelii, atunci când este cazul.

Butilcauciuc / *Buthyl-rubber*. Cauciuc sintetic obținut prin copolimerizarea izobutilenei cu o cantitate mică (2-10%) de izopren sau butadienă, în soluție, la –50°C până la –100°C, în prezență de $AlCl_3$. Se utilizează ca material pentru fabricarea de tuburi, benzi transportoare, material medico-chirurgical.

Butilhidroxianisol / *Butylated hydroxyanisole*. Abr. BHA. V. *E 320*.

Butilhidroxitoluen / *Butylated hydroxytoluene*. Abr. BHT. V. *E 321*.

Butilscopolamină / *Buthylscopolamine*. Sin. *Buscopan*, *Scobutil*. Parasimpatolitic de sinteză, alcaloid cu acțiune antispastică asupra musculaturii netede (digestive și urinare, în special) Scade volumul și aciditatea sucului gastric, secreția salivară și pancreatică.

Butir-, **Butiro-** / *Butyr-*, *Butyro-*. (lat. *butyrum*, *-i*, gr. *butyron* = unt) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la unt, grăsime.

Buton / *Button*. (fr. *bouton*, din fr. veche *boton* = mugur, boboc, bumb) Termen folosit în dermatologie pentru leziuni cu sediu folicular și perifolicular.

Buton de apăsare / *Actuator*. Sin. *Cap de apăsare*, *Cap de evaporare* (*de vaporizare*), *Activator*, *Actuator* (engl. = piesă de punere în acțiune). Piesă componentă a unei valve, fabricată din plastomer, poate fi colorată diferit, de forme, construcție și dimensiuni variate, în funcție de cantitatea de produs pe care o va aerosoliza și de calea de administrare. Permite închiderea și deschiderea valvei, pentru expulzarea produsului presurizat în container, în forma dorită. Actuatorul se atașează la suportul valvei, numit și jiclor.

Butyrum cacao / *Cacao oil*. (*butir-*) Sin. *Unt de cacao*, *Ulei de cacao* (v.).

Buză / *Lip*. N.A. *labium*. (albaneză *buze* = buze) Fiecare dintre cele două repliuri musculo-membranoase mobile, unul superior și altul inferior, care circumscriu orificiul bucal și sunt unite lateral prin comisurile labiale.

Bypass / *By-pass*. (engl. *by* = lângă + *pass* = trecere) **1.** Tub de calibru diferit, din plastomer (teflon, dacron), folosit pentru înlocuirea unor segmente arteriale după arteriectomie sau pentru scurtcircuitarea unui segment arterial obliterant. **2.** „Prin ocolire", termen folosit pentru reacții imune, care se produc indirect (prin antrenarea altor căi reacționale).

C

C. V. *Citozină.*

Cacao / *Cocoa.* Produs cu miros şi gust aromat, caracteristice, obţinut din seminţele uscate şi fermentate, apoi prăjite ale arborelui de cacao (*Theobroma cacao*, familia *Sterculiaceae*), care creşte în regiunile tropicale. Conţine: 5% apă, 14% substanţe azotate, 50% materii grase, 9% amidon, 4% celuloză, 3,5% substanţe minerale, 0,4% cafeină, 1% teobromină. Din coaja seminţelor, se obţine pulberea de cacao, produs solid, brun-cafeniu, şi din miez, untul de cacao (*Cacao oleum*, *Butyrum Cacao*), acestea fiind utilizate ca substanţe auxiliare în industria farmaceutică şi în cea alimentară.

Cadaverină / *Cadaverin.* Sin. *1,5-diaminopentan*, *pentametilendiamină.* Amină biologică rezultată prin decarboxilarea lizinei. Face parte din clasa ptomainelor.

Cadavru / *Corpse*, *Dead body.* (lat. *cadaver*, *-eris* = cadavru) Corpul unui om sau animal mort.

Caderine / *Cadherins.* (*calcium*, din lat. *calx*, *calcis* = var + *adhaero*, *-erere* = a fi ataşat + *-ină*) Familie de proteine de adeziune celulă-celulă, Ca^{2+}-dependente, cu rol important în diferenţierea şi structura ţesuturilor.

Cadmiu / *Cadmium.* (gr. *kadmeia* = mineral extras din apropiere de Theba, de cetatea Kadmos, lat. *cadmia* = cadmiu) Elementul cu numărul de ordine 48, simbol Cd, nu se găseşte în natură în stare pură, ci ca săruri, care sunt toxice. Se utilizează în aliaje şi ca protector al unor metale.

Caduc / *Deciduous*, *Falling*, *Caducous.* (lat. *caedo*, *-ere* = a cădea) Organ vegetal sau reproducător care se detaşează devreme, înainte de închiderea perioadei de vegetaţie (ex.: caliciul la *Papaver* sp., *Chelidonium majus*, stipelele la *Tilia* sp., *Malus* sp.).

CAERS / *CAERS.* Abr. pentru engl. *Adverse Event Reporting System* (Sistem de raportare a efectelor adverse, abr. SREA) Reacţie adversă post-marketing monitorizată de FDA.

Cafea / *Coffee.* Pulbere obţinută din seminţele arborelui *Coffea arabica*, familia *Rubiaceae*, originar din Africa. O pondere mare în cultură o ocupă şi specia *Coffea robusta.* Marile regiuni de cultură ale cafelei sunt America Centrală şi de Sud, Africa de Est, Arabia, Indonezia şi insulele din Oceanul Pacific. În aceste zone există peste 40 de ţări exportatoare, care produc peste 100 de tipuri de cafea. Conţine compuşi hidrosolubili ca: polimeri fenolici 8%, polizaharide 6%, acizi clorogenici 4%, minerale 3%, mai ales calciu, fier, fosfor, sodiu şi potasiu, magneziu, apă 2%, cafeină 1-2% în *Coffea arabica* şi 2-3% în *Coffea robusta*, acizi organici 0,5%, glucide 0,3%, lipide 0,2%, substanţe aromate 0,1%, vitamine din complexul B, îndeosebi niacina. Alături de cafeină, seminţele de cafea mai conţin, în cantităţi mici, şi alte baze purinice ca teobromină, teofilină, xantină, hipoxantină, adenină şi guanină. Boabele de cafea se prăjesc la temperatura de ~ 200°C, până la culoarea brună. În timpul torefierii, se formează substanţele care conferă cafelei aroma specifică. Seminţele de cafea au proprietăţi stimulente, excitante, tonic cardiace, diuretice, datorită cafeinei. Facilitează munca intelectuală, înlătură somnolenţa, stimulează activitatea musculară, diminuează oboseala, creşte forţa de contracţie a inimii, dilată arterele coronare, măreşte intensitatea pulsului şi activează secreţia gastrică. Cafeina stimulează serotonina, de aceea este numită şi *hormonul fericirii.* Abuzul de cafea conduce la dependenţă şi o lentă intoxicaţie cronică; aceasta se manifestă prin insomnie, hiperexcitabilitate, tahicardie, tulburări respiratorii, tremurul mâinilor, simptome care dispar odată cu întreruperea utilizării cafelei.

Cafeină / *Caffeine.* Sin. *Cofeină.* (fr. *caféine*, din ital. *caffe*, de la arab *qahwa*, pronunţat în turcă *kahvé*) Numită şi bază purinică: 1,3,7-trimetilxantina, este alcaloidul principal din cafea şi ceai (*Thea sinensis*), nucile de cola (*Cola nitida*, *C. acuminata*, *C. vera*). Prezintă acţiune excitantă asupra SNC, îndepărtează senzaţia de oboseală, creşte capacitatea de efort intelectual şi fizic. Stimulează contracţia inimii cu un consum mărit de oxigen de către miocard; produce vasoconstricţie cerebrală. Stimulează secreţia gastrică, are efect diuretic slab, datorită creşterii circulaţiei renale. Acţionează prin inhibarea fosfodiesterazei, producând o creştere a cantităţii de AMP, din celule, eliberează ionii de calciu din citoplasma reticulului endoplasmatic, ceea ce explică favorizarea contracţiei muşchilor striaţi.

Cafeinism / *Caffeinism.* (*cafeină* + *-ism*) Intoxicaţie datorită abuzului de cafea, ce conţine cafeină, alcaloidul principal din aceasta. Poate fi *acută* (manifestată prin tulburări de ritm cardiac, greaţă, ameţeli, vărsături, tremur al muşchilor, colaps) sau *cronică* (manifestată prin agitaţie, ameţeli, tremurături, delir, aritmie cardiacă). Întreruperea bruscă a consumului exagerat de cafea la toxicomani (cafeinomani) produce sindromul de sevraj: cefalee, tulburări psihice şi somatice variate ca transpiraţii, tremor, vomismente, somnolenţă. Revenirea la normal are loc în câteva zile sau săptămâni.

Cafeism / *Caffeism.* Sin. *Cafeinism.*

Cafeol / *Caffeol.* Sin. *Cafeonă.* Complex aromatic uleios format prin prăjirea boabelor de cafea, răspunzător de gustul plăcut al cafelei.

Caking / *Caking.* (engl. *caking* = *aglutinare*) Fenomen de contopire a particulelor solide ale unui sistem dispers solid / lichid, S_1 / L_2 (suspensie), după sedimentarea acestora, când sistemul trece într-o condiţie termodinamică mai stabilă, formaţiunea de sediment fiind neredispersabilă, cimentată.

Cal / *Cal.* Abr. pentru *Calorie.*

Calandraj / *Film forming.* (fr. *calandrage* = calandrare) Transformarea unui material termoplastic în filme şi folii rigide sau suple, cu ajutorul unei maşini cu mai mulţi cilindri (calandru).

Calatidiu / *Head*, *Calathid.* (lat. *kalathos* = coşuleţ) Inflorescenţă racemoasă care se deosebeşte de capitul numai prin forma sa turtită (cu aspect de disc) şi prin aceea că este însoţit întotdeauna de un involucru (ex.: inflorescenţa de la *Asteraceae* – *Helianthus annuus*, *Taraxacum officinale*).

Calc-, Calci-, Calcio- / *Calc-*, *Calci-*, *Calcio-*. (lat. *calx*, *calcis* = var, calciu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la calciu.

Calcar / *Calcar*. (lat. *calcarius*, *-a*, *-um* = de var, de la *calx*, *calcis* = var) **1.** Rocă formată din carbonat de calciu. **2.** Care conține var sau o sare de calciu (carbonat de calciu).

Calcemie / *Calc(a)emia*. (*calc-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentrația calciului sangvin. Valoare normală: 9-11 mg% (4,5-5 mEq / Litru, din care 57 mg calciu ionizat, 38 mg legat de proteine plasmatice si 5 mg calciu combinat cu acid citric. Forma ionică (aprox. 50%) este fiziologic activă, implicată în menținerea echilibrului fosfocalcic, coagulare, scăderea permeabilității și excitabilității neuromusculare.

Calcicoză / *Calcicosis*. Pneumoconioză provocată de inhalarea prafului de calciu.

Calciferol / *Calcipherole*. Sin. *Vitamina* D_2 (v.) (*calci-* + lat. *ferro*, *-erere* = a duce + *-ol*).

Calcificare / *Calcification*. (*calci-* + lat. *ficare*, derivat de la *facere* = a face) **1.** Proces fiziologic care se produce în timpul osificării. **2.** Proces patologic de depunere a sărurilor insolubile de calciu în țesuturi sau organe, care nu le conțin în mod normal.

Calcinare / *Calcination*, *Ignition*. **1.** Operație de încălzire cu eliminarea apei, la temperaturi foarte ridicate (400-700°C) a unei substanțe organice sau a unui material biologic, în vederea descompunerii sau distrugerii acestora, transformându-se în substanțe anorganice (minerale). **2.** Încălzirea unor precipitate gravimetrice la temperaturi înalte pentru a le transforma într-un compus cunoscut, cu o compoziție constantă, ce poate fi cântărit.

Calcipriv / *Calcipriv*. (*calci-* + lat. *privus*, *-a*, *-um* = lipsit, separat, despărțit) Lipsit de sau cu o concentrație de calciu redusă, sub valoarea normală.

Calciterapie / *Calcium therapy*. (*calci-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea sărurilor de calciu în terapie.

Calcitonină / *Calcitonin*. (*calci-* + gr. *tonos* = tensiune + *-ină*) Hormon produs de celulele C adiacente celulelor foliculare ale tiroidei. Este un polipeptid cu 32 resturi de aminoacid și masa de 4.500 Da. Hormon hipocalcemiant, cu efecte opuse parathormonului secretat de glandele paratiroide. Inhibă osteoliza și eliberarea de calciu din oase. Totodată concentrația crescută de calcitonină stimulează secreția de parathormon, ambii fiind antagoniști în metabolismul fosfaților. C. reprezintă un marker al cancerului medular al tiroidei.

Calciu / *Calcium*. (*calci-*) Elementul nr. 20, cu masa atomică 40,08 și simbol Ca; metal alb-argintiu, foarte răspândit în scoarța terestră (3,64%), fiind al cincilea element în ordinea abundenței; intră în compoziția a circa 400 de compuși minerali. În organism este reglator important al majorității funcțiilor biologice: permeabilitatea membranei plasmatice, excitabilitatea celulară, formă celulară, motilitate, deformabilitate și fragilitate celulară, contracție musculară, adeziune celulară, aglutinare și dezagregare; participă la procesul de coagulare a sângelui; este component major al osului și al dentinei. Compușii minerali și organici sunt mult utilizați în terapie.

Calciurie / *Calciuria*. (*calci-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea urinară a calciului, care la adultul normal este de 100-300 mg / 24 ore (2,5-7,5 mmol / 24 ore).

Calcul-, Calculo- / *Calcul-*, *Calculo-*. (lat. *calculus*, *-i* = pietricică) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la piatră.

Calcul / *Calculus*. (*calcul-*) **1.** Ansamblu de operații matematice efectuate pentru aflarea unei valori (mărimi). **2.** În medicină, depozit solid, concrețiune formată în orice parte a organismului (mai frecvent în organele cavitare și canale), rezultată prin depunerea de săruri minerale sau substanțe organice pe un nucleu de substanță organică.

Calcul diferential / *Differential calculus*. Determinarea vitezei de schimb a unei variabile.

Calcul integral / *Integral calculus*. Constă în integrarea unei ecuații diferențiale. Este operația inversă diferențierii. Astfel, plecându-se de la o ecuație conținând o derivată, se obține, prin integrare, integrala.

Calculoză / *Calculosis*. Sin. *Litiază* (v.) (*calcul-* + *-oză*).

Cald / *Hot*. (lat. *caldus*, *-a*, *-um* sau *calidus* = cald, fierbinte) Temperatură ridicată, înaltă.

Cale / *Route*, *Way*. Sin. *Drum*. (lat. *callis*, *-is* = cale) Direcție luată de o mișcare.

Cale de administrare / *Administration route* (*way*). **1.** În medicină, termen utilizat pentru a denumi unele structuri anatomice, de obicei tubulare, prin care circulă un fluid organic, ex. căi biliare, căi respiratorii. **2.** Locul de pătrundere a unui medicament în organism, în scopul de a trata un organ sau de a repara o funcție alterată. Administrarea se poate efectua *local* (direct la locul de acțiune) sau *în circulația generală* (sistemic) Principalele căi de administrare sunt: calea orală, căile parenterale, căile transmucozale și calea cutanată (dermică). V. Anexa 29.

Cale de administrare cutanată / *Cutaneous and transdermal use*. Sin. *Cale dermică*. (lat. *cutis*, *-is* = piele, gr. *derma*, *-atos* = piele) Cale de uz extern, medicamentul este aplicat pe piele și/sau pe unghii sau păr și poate pătrunde la diferite niveluri; permite obținerea unui efect topic, local, dar și general (sistemic). Medicamentul poate avea o acțiune de suprafață, de profunzime, logo-regională sau generală (sistemică).

Cale de administrare mucozală (transmucozală) / *Transmucosal use*. Cale de uz extern, medicamentul este aplicat pe mucoasele corpului: auriculară, buco-faringiană, nazală, oftalmică, pulmonară, rectală, vaginală și uretrală, pentru o acțiune locală și/sau generală. **1.** *Cale de administrare auriculară* (*otică*) / *Auricular use*, *Ear use*. (lat. *auriculum*, *-i* = urechiușă, gr. *othos* = ureche) Cale de uz extern, medicamentul este aplicat în ureche (conductul auditiv extern), în vederea unei acțiuni locale. **2.** *Căile mucoaselor buco-laringo-faringiene* / *Oromucosal use*. Aceste căi cuprind: a. *calea bucală*, *bucofaringiană* sau *oromucozală* / *oromucosal use* (lat. *bucca*, *-ae* = gură, lat. *os*, *oris* = gură + lat. *mucus*, *-i* = mucus) – medicamentul se administrează la nivelul cavității orale, în vederea unei acțiuni locale; b. *calea gingivală* / *gingival use* (lat. *gingiva*, *-ae* = gingie) – aplicarea medicamentului pe suprafața gingiei, pentru un efect local; c. *calea oro-dentară* / *oro-dentare use* (lat. *os*, *oris* = gură + lat. *dens*, *-ntis* = dinte); medicamentul se administrează pe suprafața gingiilor, pentru obținerea unui efect local; d. *calea sublinguală* / *sublingual use* (lat. *sub* = sub + *lingua*, *-ae* = limbă) – medicamentul se aplică sub limbă, în scopul absorbției sale în circulația generală, pentru obținerea unui efect sistemic (ex.: nitroglicerina). **3.** *Cale de administrare nazală* sau *rino-faringiană* / *Nasal use* (lat. *nasus*, *-us*; gr. *rhinos* = nas). Medicamentul se aplică în sfera nazală, pentru acțiune locală, dar are și acțiune generală (insulină, vaccinuri, hormonul antidiuretic). **4.** *Calea oftalmică*, *oculară* / *Ophtalmic use*, *Ocular use* (gr. *ophtalmos*, lat. *oculus*, *-i* = ochi) – administrarea medicamentului în ochi, în sacul conjunctival, pentru o acțiune locală și/sau generală. **5.** *Cale de administrare pulmonară* / *Pulmonary use* (lat. *pulmo*, *-onis* = plămân) – medicamentul este introdus pe cale nazală sau orală (gură), prin inhalare directă sau prin intermediul unui dispozitiv special, care generează aerosoli, spray-uri, pulverizații, care ajung în tractul pulmonar în scopul obținerii unui efect local sau sistemic. **6.** *Cale de administrare rectală* / *Rectal use* (lat. medicală *rectum*, de la *rectus*, *-a*, *-um* = rectiliniu, drept) – medicamentul este introdus în rect (ampula rectală) cu scopul obținerii unei acțiuni locale sau sistemice. **7.** *Cale de administrare vaginală* / *Vaginal use* (lat. *vagina*, *-ae* = teacă) – medicamentul este introdus în vagin şi, în general, se urmăreşte o acţiune locală. **8.** *Cale de administrare uretrală* / *Urethral use* (gr. *aurethra*, lat. *urethra*, *-ae* = uretră) – medicamentul se introduce în uretră; această cale se utilizează azi numai pentru diagnostic.

Cale de administrare orală / *Oral use*. Sin. *Cale de administrare gastrointestinală, digestivă, enterală*, abr. *p.o.* (lat. *os*, *oris* = gură, abr. p.o. de la lat. *per os* = pe gură, termen incorect *per oral*) Administrarea unui medicament prin înghiţire, prin gură, care serveşte pentru tranzitul acestuia spre părţile interne ale tractului gastrointestinal, ce permite absorbţia substanţei medicamentoase de-a lungul circuitului urmat de alimente: cavitate orală, esofag, stomac şi intestin subţire, iar prin absorbţia în sânge este vehiculată în tot organismul, realizând o acţiune generală. Este o cale de uz intern. Sunt şi medicamente care se administrează pe cale orală pentru o acţiune locală, la diferite segmente ale tractului GI: medicamente absorbante, neutralizante şi protectoare ale mucoasei gastrice, antiseptice intestinale, laxative etc.

Cale de administrare parenterală / *Parenterale use*. Sin. *Cale de administrare injectabilă perfuzabilă sau implantabilă*. (gr. *para* = în afară + gr. *enteron* = intestin + *-al*) Medicamentul se administrează prin *injectare* (administrare transcutanată, prin efracţie prin piele, în urma penetrării acesteia cu un instrument specific, seringă cu ac) sau prin *perfuzare* (cu un perfuzor, aparat de perfuzie) ori prin *implantare* (act chirurgical). Se obţine o acţiune generală. Principalele căi parenterale sunt: **1.** *Calea intramusculară* / *Intramuscular use* (lat. *intra* = înăuntru + lat. *musculus*, *-i* = muşchi) – injectarea unui medicament în ţesutul muscular. **2.** *Căile intravasculare* / *Intravascular use* (lat. *intra* = înăuntru + lat. *vasculum*, *-i* = vas mic, dim. de la *vasis*, *-is* = vas) – medicamentul se injectează într-un vas sangvin; sunt 2 căi intravasculare: a. *calea intravenoasă* / *intravenous use* (abr. i.v., lat. *intra* = înăuntru + lat. *vena*, *ae* = venă) – medicamentul este injectat direct în venă; b. *calea intraarterială* / *intraarterial use* (lat. *intra* = înăuntru + lat. *arteria*, *-ae* = arteră, din gr. *aer*, *-os* = aer + gr. *terein* = a conţine + *-al*) – administrarea unui medicament prin injectare în arteră. **3.** *Căile subcutanate* / *Subcutaneous use* (lat. *sub* = sub + lat. *cutis*, *-is* = piele), abr. *s.c.*, sunt 2 căi: a. *cale intradermică* / *intradermal use*, abr. *i.d.* (lat. *intra* = înăuntru + gr. *derma*, *-atos* = piele) – administrarea medicamentului prin injectare sub suprafaţa pielii (în derm); b. *cale subcutanată* / *subcutaneous use*, abr. *s.c.* (lat. *sub* = sub + lat. *cutis*, *-is* = piele), sin. *cale hipodermică* – administrarea medicamentului sub piele, în ţesutul conjunctiv.

Cale dentară / *Dental use*. Administrarea unui medicament pe şi în interiorul dinţilor *sau pe şi în jurul nervilor dentari* (intra- şi peridentar).

Cale gastrică / *Gastric use*. Administrarea unui medicament în stomac, utilizând un dispozitiv adecvat.

Cale gastroenterală / *Gastroenteral use*. Administrarea unui medicament în tractul gastro-enteral, utilizând un dispozitiv adecvat. Se utilizează numai atunci când termenii pentru calea de administrare „gastrică" sau „intestinală" nu pot fi aplicaţi.

Cale intestinală / *Intestinal use*. Administrarea unui medicament în intestin cu ajutorul unui dispozitiv adecvat. Este exclusă calea gastroenterală.

Cale intraosoasă / *Intraosseous use*. Administrarea unui medicament în măduva osoasă. Este exclusă calea intrasternală.

Calgon / *Calgon*. Sin. *Dedurizant*. Hexametafosfat de sodiu în asociere cu bicarbonat de sodiu şi carbonat de sodiu, folosit în amestecurile detergente, cu acţiune dedurizantă a apei şi reglator de pH.

Calibraj / *Calibrating*. Operaţie fizică de separare a elementelor solide în funcţie de diametrul particulelor pe care le compun.

Calibrare / *Calibration*. **1.** Set de operaţii care stabileşte, în condiţii specifice, relaţia dintre valorile indicate de către un instrument, aparat, dispozitiv sau sistem de măsură sau valorile reprezentate printr-o măsură materială şi valorile corespunzătoare cunoscute ale unui standard de referinţă. **2.** Demonstrarea că un anumit aparat, dispozitiv, instrument produce rezultatele în limitele specificate, prin comparaţie cu cele produse de o referinţă sau un standard, într-un domeniu corespunzător de măsurători.

Caliciu / *Calyx*. (*calico-*) Ciclul extern al periantului alcătuit din totalitatea sepalelor, care într-o formulă florală se notează cu K.

Calico- / *Calico-*. (1. gr. *kalyx*, *-ykos*, lat. *calyx*, *-icis* = cupă; 2. gr. *khalix*, *-ikos* = var) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cupă, var.

Calicul / *Epicalyx*, *Outer calyx*. (*calico-*) Caliciu suplimentar (exterior) rezultat din concreşterea la bază a stipelelor (*Fragaria vesca*) sau a hipsofilelor de la baza sepalelor (ex.: *Malva* sp.).

Calificare / *Qualification*. (lat. *qualis*, *-e* = ce fel?, cum? + lat. *fio*, *-ere*, *-ci*, *-um* = a face) **1.** Procedură care constă în a verifica dacă tot ansamblul sau subansamblul component al unui echipament industrial sau al unei instalaţii răspunde individual sau global la specificările fixate în „caietul de sarcini" (de funcţionare), deci dacă acestea funcţionează corect pentru efectuarea unei operaţii date. **2.** Termen utilizat în timpul procesului sau al dezvoltării analitice pentru a descrie experimentele care sunt date înainte de validarea studiului sau a procesului, care defineşte parametrii critici şi designul spaţiului. **3.** Instrumentele analitice sunt calificate pentru a asigura capacitatea de utilizare adecvată. Acest termen este folosit rareori interschimbabil cu *Validare* (v.).

Calificare la instalare / *Installation qualification*, abr. IQ. Activităţi documentate necesare pentru a instala un echipament în locul destinat utilizării. Se aplică pentru instrumente noi şi pentru cele vechi, dar care nu au fost calificate în prealabil. Verificare a unui echipament, sisteme auxiliare sau subsisteme, din punctul de vedere al instalării în concordanţă cu specificaţiile. Conţine o listă cu toate cerinţele de bună practică ce sunt aplicabile la instalare. Aceste cerinţe trebuie satisfăcute înainte să se termine calificarea la instalare şi să înceapă calificarea operaţională.

Calificare operaţională / *Operational Qualification*, abr. OQ. Verificare documentată privind toate aspectele facilităţilor, utilităţilor şi echipamentelor de producţie ce pot afecta calitatea produsului şi care trebuie să poată funcţiona la parametrii prevăzuţi.

Calificarea instalaţiilor / *Installation Qualification*. Verificarea documentată privind toate aspectele de facilităţi, utilităţi sau echipamente de producţie care pot afecta calitatea producţiei şi care trebuie să fie conforme cu specificaţiile aprobate şi, totodată, să fie instalate corect.

Calificarea performanţei / *Performance Qualification*, abr. *PQ*. Activitate efectuată după executarea calificării de instalare şi a celei operaţionale cu scopul de a verifica dacă sunt realizate performanţele specificate, cerinţele Bunei Practici de Fabricaţie (BPF) / Bunei Practici de Laborator (BPL), regulile de protecţie a muncii. Obiectivele testelor, criteriile de acceptanţă şi metodologia de lucru trebuie să fie specificate şi aprobate în prealabil.

Calificarea procesului / *Process qualification*. Metodologie de lucru prin care se fabrică trei loturi dintr-un produs plecând de la materii prime şi trecând prin toate stadiile procesului de producţie, inclusiv sanitizarea instalaţiilor între loturi. Prin evaluarea celor trei loturi fabricate se demonstrează dacă sistemul poate fi considerat ca fiind sub control. Testele utilizate la calificarea procesului de producţie sunt efectuate pe loturi fabricate cu acelaşi tip de echipamente, metode şi proceduri care sunt utilizate şi pentru producţia de rutină.

Calificarea proiectării / *Designing qualification*. Verificarea, pe bază de documente, care atestă că proiectul propus pentru facilităţi, sisteme şi echipamente este corespunzător scopului.

Caliptră / *Root cap, Calyptra.* (gr. *kalyptra* = capac) **1.** Formaţiune asemănătoare unei scufii, alcătuită dintr-un ţesut specializat, permanent reînnoit odată cu adâncirea rădăcinii în sol, care îndeplineşte rolul de protecţie a vârfului rădăcinii la majoritatea plantelor superioare. **2.** Partea superioară a arhegonului, ruptă de sporogon în timpul dezvoltării sale, care are forma unui coif, prezentă pe capsulele tinere de la briofite.

Caliptrogen / *Calyptrogen.* (gr. *kalyptra* = capac, învelitoare + *gennan* = a genera) Foiţă histogenă, formată dintr-un singur strat de celule meristematice, situată la exteriorul vârfului vegetativ al rădăcinii care generează şi regenerează caliptra.

Calitate / *Quality.* (lat. *qualitas, -atis* = calitate, fel de a fi, natură, formă) Ansamblul de caracteristici privind materiile prime şi materialele de condiţionare, până la produsul medicamentos finit, dat de suma factorilor care contribuie la inocuitatea, eficacitatea şi stabilitatea unui medicament. Puritatea absolută este foarte dificil de obţinut. Se consideră că un produs medicamentos are *calitate farmaceutică* dacă el nu conţine nici o impuritate susceptibilă să diminueze sau să modifice activitatea medicamentului sau să-i crească toxicitatea. V. şi *Puritate*.

Calitatea sistemului de farmacovigilenţă / *Quality of a pharmacovigilance system.* V. *Sistemul de farmacovigilenţă.*

Calitatea vieţii / *Quality of life* (QofL). În medicină, bunăstarea fizică, psihică şi socială, precum şi capacitatea pacienţilor de a-şi îndeplini sarcinile obişnuite, în existenţa lor cotidiană.

Calitatea vieţii asociată cu sănătatea / *Health related quality of life.* Aspecte ale calităţii vieţii legate / asociate cu sănătatea sau cu îngrijirea sănătăţii. Exemplele includ: supravieţuirea, capacitatea de a desfăşura activităţi / sarcini fizice considerate normale, cum ar fi: mersul pe jos, conducerea unei maşini, desfăşurarea unei activităţi productive, capacitatea de autoîngrijire şi de îngrijire a altora, absenţa depresiei, absenţa durerii, capacitatea de a vedea, auzi, vorbi şi de a gândi normal.

Calitatea vieţii cu ani de viaţă ajustaţi / *Quality Adjusted Life Year* (QALY's). Calitatea vieţii se calculează multiplicând numărul de ani de viaţă adăugaţi ca urmare a unei intervenţii cu valoare standard ce reflectă calitatea vieţii perioadei câştigate.

Calixarene / *Calixarens* (lat. *calx, calcis* = var + *-arenă*). Clasă de molecule-gazdă ale unor substanţe macrociclice organice formate prin orto-condensarea fenolilor parasubstituiţi cu formaldehidă, în general în prezenţa de baze anorganice, deşi mult mai rar se utilizează cataliză acidă, pentru ciclizare. Nomenclatura simplificată a calixarenelor utilizează [n] pentru a denumi numărul de unităţi fenolice în macromoleculă astfel: calix [4] arenul conţine 4 unităţi. Natura şi poziţia substituenţilor inelului aromatic sunt date de numerotarea secvenţială şi termenul apropiat pentru funcţia plasată înainte de termenul calix [n] arenă. Substituţia hidroxil urmează numerotarea secvenţială cu numele substituentului general plasat după calix [n] arena. Primul care a propus numele trivial de calixarene pentru aceste molecule cu analogie structurală cu forma vaselor antice greceşti în formă de cupă (*Greek Calix crater vases*) a fost C.D. Gutsche, de la Royal Society of Chemistry, Cambridge, în 1998.

Calmant / *Calmative.* (fr. *calmant*, din ital. *calma*, de la gr. *kama*, arşiţă şi, prin extensie, calmul mării) Medicament, procedeu terapeutic care atenuează durerea sau care acţionează ca sedativ (v. şi s.).

Calmodulină / *Calmodulin.* [de la: *cal*(*cium*) + *modul*(*ate*) + *-in*] Proteină alcătuită din 148 de resturi de aminoacizi, care are rol de receptor pentru ionii de calciu în celulele vegetale şi animale, intervenind în numeroase procese reglate prin intermediul acestora. Ea mediază reacţiile catalizate de numeroase enzime, printre care adenilat ciclaza, fosforilat kinaza şi ciclic nucleotid fosfodiesteraza. În timpul contracţiei muşchilor netezi, ea leagă ionii de calciu, activând enzima numită kinaza lanţului uşor al miozinei.

Calomel / *Calomel.* Protoclorură de mercur (Hg_2Cl_2).

Calor-, Calori- / *Calor-, Calori-.* (lat. *calor, -is* = căldură) Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la căldură.

Caloradianţă / *Calorific radiation.* (*calor-* + lat. *radius, -ii* = rază) Denumire generică pentru toate radiaţiile calorice solare, corpurile încălzite, filamente incandescente.

Caloricitate / *Caloricity.* Sin. *Putere calorică.* Însuşirea organismelor vii de a genera şi de a păstra căldură prin fenomene de termogeneză şi termoreglare.

Calorie / *Calory, Calorie.* (*calor-*) Unitate de măsură a căldurii. Se defineşte ca fiind cantitatea de căldură necesară creşterii temperaturii a 1 g de apă distilată de la 14,5°C la 15,5 °C, la presiunea atmosferică normală.

Calorigen / *Calorigenic.* (*calor-* + gr. *gennan* = a produce) Care produce energie calorică.

Calorimetrie / *Calorimetry.* (*calor-* + gr. *metron* = măsură) Ansamblu de tehnici de măsurare a schimbului de căldură dintre un corp şi mediul ambiant în care acesta se află. Se disting: 1. *c. directă*, în care se măsoară cantitatea de căldură produsă într-un spaţiu închis, şi 2. *c. indirectă*, în care se măsoară consumul de oxigen, degajarea de azot sau de dioxid de carbon.

Calorimetrie de explorare (cercetare) diferenţială / *Differential scanning calorimetry*, abr. DSC. Metodă analitică ce măsoară independent viteza şi fluxul de căldură ale unei probe comparativ cu un standard de referinţă la aceeaşi temperatură. Datele sunt obţinute prin monitorizarea diferitelor fluxuri de căldură în funcţie de temperatură. DSC poate măsura capacităţile de căldură, tranziţiile de fază, deshidratarea şi căldura de reacţie. Se utilizează pentru determinarea temperaturii de tranziţie termică şi dacă acel proces este endotermic (necesită căldură) sau exotermic (eliberează căldură).

Calorimetru / *Calorimeter.* (*calor-* + gr. *metron* = măsură) Aparat utilizat pentru măsurarea schimburilor de căldură, în cursul reacţiilor fizice sau chimice.

Calotă craniană / *Skullcap.* NA. *Calvaria.* Sin. *Boltă craniană.* (fr. *calotte*, din lat. *callum, -ii* = piele bătucită + gr. *kranian*, lat. *cranium, -ii* = craniu). Partea superioară şi rotunjită a craniului.

Calozitate / *Callosity, Callus.* Sin. *Calus.* (lat. *callum, -i* = bătătorire; lat. *callosus, -a, -um* = îngroşat) Ridicătură epidermică, dură şi îngroşată, care apare în dreptul unei proeminenţe osoase, cum ar fi arcul metatarsian, călcâi, genunchi şi suprafaţa de sub degetul mare, ca urmare a unei greutăţi corporale mari, a unor dereglări hormonale sau a unor munci susţinute (zugravi, tâmplari, croitori etc.), rezultată prin hiperkeratoza realizată de presiuni repetate sau frecare.

Calus / *Callus.* Sin. *Calozitate.* Neoformaţie de ţesuturi care apare pe locul unei soluţii de continuitate a osului, produsă fie accidental (fractură), fie în scop terapeutic sau experimental (ex.: în osteotomii).

Calviţie / *Baldness.* Sin. *Alopecie.* (lat. *calvus, -a, -um* = chel; lat. *calvities* = chelie) Rărirea şi apoi dispariţia definitivă şi completă a perilor din pielea capului, prin degenerescenţa progresivă a bulbilor piloşi, consecutivă obliterării parţiale a arteriolelor respective. Calviţia este frecvent asociată cu seboreea şi afectează îndeosebi bărbaţii.

Cambiu / *Vascular cambium.* (lat. *cambium, -ii* = schimbare) Ţesut meristematic secundar care apare în cilindrul central al rădăcinilor şi tulpinilor cu creştere în grosime şi care generează ţesutul lemnos secundar spre interior şi ţesutul liberian secundar spre exterior, de unde şi denumirea sa, de zonă generatoare libero-lemnoasă.

Camer- / *Camer-*. (lat. *camera, -ae* = cameră) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cameră, compartiment.

Cameră / *Chamber, Room, Camera.* (*camer-*). Spaţiu sau compartiment, de obicei deschis, care comunică cu alt spaţiu.

Cameră curată / *Clean room* (*camer-* +, + lat. *curator, -oris* = îngrijitor.) Cameră destinată, menţinută şi controlată pentru a preveni contaminarea microbiană a produselor farmaceutice. O astfel de cameră trebuie să asigure o clasificare de curăţenie adecvată. Camerele curate sunt clasificate în funcţie de numărul de particule pe volum de aer, pentru a fi la standardele impuse. Contaminanţii suprafeţelor şi personalul care intră şi lucrează în aceste camere sunt de asemenea controlaţi.

Cameră de proces aseptic / *Aseptic processing room.* Compartiment în care sunt efectuate una sau mai multe activităţi sau procese aseptice.

Cameră de receptură / *Room for prescription preparation.* Compartiment dintr-o farmacie de circuit deschis (publică), destinat preparării medicamentelor magistrale, pe bază de reţetă.

Cameră pulpară / *Pulp chamber.* Sin. *Canal pulpar.* Partea cea mai internă a dintelui care conţine celulele nervoase şi vasele de sânge.

Camere izolate / *Isolation chambers.* Compartimente de laborator destinate să protejeze lucrătorii de substanţele chimice periculoase, organisme sau substanţele cu care lucrează (sau se revarsă); include: staţii de lucru acoperite, izolatoare şi camere curate.

Camfor / *Camphor.* (lat. medievală *camphora*, din ar. *kafar* = camfor) Terpenă ciclică, obţinută prin distilarea lemnului şi scoarţei arborelui *Cinnamomum camphora*, cu miros aromatizant, penetrant; se prepară şi sintetic. Utilizat ca revulsiv şi stimulent local (ca spirt camforat, unguent).

Campanulat / *Campanulate, Bell-shaped.* (lat. *campanula, -ae* = clopoţel) Caliciu (gamosepal) sau corolă (gamopetală) în formă de clopoţel (ex.: *Campanula* sp.).

Campylobacter / *Campylobacter*. (gr. *kampylos* = încovoiat + gr. *bakterion*, dim. de la *bakteria* = baston). Gen de bacili mobili gramnegativi, curbaţi sau spiralaţi. Speciile patogene pentru om sunt: *C. jejuni*, *C. coli* şi *C. fetus*, care produc infecţii patogene grupate sub numele de campilobacterioză (v.).

Campylobacter pylori / *Campylobacter pylori.* Sin. *Helicobacter pylori* (v.).

Campylobacterioză / *Campylobacteriosis.* Îmbolnăvire de origine alimentară produsă de bacili enteropatogeni din genul *Campylobacter*, frecvent *Campylobacter pylori* (Sin. *Helicobacter pylori*), familia *Vibrionaceae*, care habitează intestinul unor animale domestice şi sălbatice, prin consum de alimente contaminate: lapte, apă, băuturi. Se manifestă prin febră intensă, diaree sangvinolentă cu mucozităţi, perioadă de incubaţie de 2-6 zile, iar remisiunea se instalează după câteva zile.

Canab- / *Canab-*. (gr. *kannabis*, lat. *cannabis, -is* = cânepă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cânepă.

Canabinoide / *Canabionoides* (*canab-* + gr. *eidos* = formă). Derivaţi benzopiranici cu caracter fenolic, având 21 atomi de carbon în moleculă, fiind caracteristici cânepei.

Canabism / *Cannabism, hashishism* (*canab-* + *-ism*). Intoxicaţie acută sau cronică prin cânepă indiană sau mexicană (*Cannabis sativa*), numită haşiş sau marijuana.

Canal / *Duct, Channel, Canal.* N.A. *ductus, canalis.* Sin. *Duct, Conduct* (lat. *canalis, -is* = şanţ, jgheab, lat. *canna, -ae* = ţeavă). **1.** Orice spaţiu de curgere sau de pasaj. **2.** Structură tubulară prin care trec materiile organice (alimente, sânge), aer, structuri anatomice (vase de sânge, nervi) sau secreţii ale unei glande exocrine.

Canal alimentar / *Alimentary canal, Digestive tub, Gastrointestinal tract*, abr. GIT. Sin. *Tub digestiv, Tract digestiv, Tract alimentar, Tract gastrointestinal*, abr. TGI. Pasaj lung prin care alimentele trec pentru a fi digerate şi absorbite. El se întinde de la gură până la anus, şi fiecare regiune este specializată pe o anumită etapă de procesare a hranei, de la mărunţire mecanică în gură la digestia chimică şi absorbţia componentelor necesare organismului în stomac şi în intestinul subţire şi în final la formarea de fecale şi absorbţia apei în colon şi rect. Cuprinde: gura, faringele, esofagul, stomacul, duodenul, intestinul subţire (jejun-ileon), colonul, rectul şi canalul anal. O serie de glande sunt considerate anexe ale t.d.: glandele salivare, ficatul şi pancreasul.

Canal alveolar / *Alveolar duct.* N.A. *ductus alveolare.* Conduct cu suprafaţa neregulată, cu care se continuă bronhiolele terminale şi asigură comunicarea acestora cu alveolele pulmonare.

Canal de calciu / *Calcium channel.* Canal care controlează cea mai mare parte din fluxurile transmembranare de calciu, cu implicaţii în declanşarea şi modularea activităţilor celulare.

Canal de comunicare nepersonală / *Nonpersonal communication channel.* Mijloace de comunicaţie care transmit mesajele fără a apela la contactul personal sau la retroacţiune; în această categorie intră mijloacele de comunicare în masă, elementele de atmosferă şi evenimentele speciale.

Canal de comunicare orală / *Communication channel.* Canal de comunicare personală cu privire la un anumit produs, stabilit între cumpărătorii vizaţi, pe de o parte, şi vecinii, prietenii, membrii familiei şi colegii de muncă ai acestora, pe de altă parte.

Canal de comunicare personală / *Personal communication channel.* Canale prin intermediul cărora două sau mai multe persoane comunică direct între ele. Aici se includ discuţiile purtate faţă în faţă, mesajele transmise de o persoană unui anumit public, discuţiile la telefon, mesajele transmise prin corespondenţă.

Canal de distribuţie / *Distribution channel.* Grup de organizaţii independente implicate în procesul punerii unui produs sau serviciu la dispoziţia unui consumator individual ori a unui utilizator industrial.

Canal de distribuţie convenţional / *Conventionally distribution channel.* Canal format din unul sau mai mulţi producători, angrosişti şi detailişti dependenţi, care caută să-şi mărească profiturile proprii, fără să ţină seama de profitul sistemului în ansamblu.

Canal de marketing direct / *Direct marketing channel.* Canal de distribuţie direct, fără verigi intermediare.

Canale de marketing hibride / *Combined marketing channels.* Sistem de distribuţie prin canale multiple, cu ajutorul căruia o singură firmă deserveşte unul sau mai multe segmente de piaţă. Pentru ca produsele firmei să ajungă la clienţi, se utilizează o varietate de metode de distribuţie directă şi indirectă.

Canal de potasiu / *Potassium channel.* Canal ionic care permite ieşirea potasiului din celulă.

Canal de sodiu / *Sodium channel.* Canal ionic voltaj-dependent, care permite difuziunea simplă a sodiului în celulă şi, ca urmare, depolarizarea membranei celulare declanşează potenţialul de acţiune.

Canal ionic / *Ion channel.* Complex proteic transmembranar care formează în stratul fosfolipidic dublu o cale hidrofilă omogenă prin care ionii anorganici specifici traversează membrana hidrofilă, prin difuziune pasivă, datorită gradientului electrochimic.

Canal pulpar / *Pulp canal.* Sin. *Cameră pulpară* (v.).

Canal radicular / *Root canal*. N.A. *canalis radicis dentis*. Canal care traversează rădăcina dintelui de la apex până la camera pulpară şi care conţine pulpa radiculară (pachetul vasculonervos al dintelui).

Cancer-, Cancero- / *Cancer-*, *Cancero-*. (lat. *cancer*, *cancri* = rac, crab, cancer) Rădăcini care introduc în termeni referirea la o tumoră malignă (cancer).

Cancer / *Cancer*. (*cancer-*) Termen general pentru variate tipuri de tumori maligne, caracterizate printr-o proliferare anarhică, invazie locală cu distrugerea ţesuturilor normale şi răspândirea la distanţă, prin metastazări multiple, producând o boală progresivă, iar în final moartea.

Cancerigen / *Cancerigenic*. Sin. *Cancerogen* (*cancer-* + gr. *gennan* = a produce). Care este capabil să producă degenerarea malignă a ţesuturilor vii şi poate provoca o tumoră malignă.

Cancerizare / *Cancerization*. Transformarea malignă a unei leziuni benigne.

Cancerogen / *Cancerogenic*. Sin. *Cancerigen* (v.).

Candelă / *Candle*. Sin. *Lumânare* (internaţională), *Watt*. (lat. *candela*, *-ae* = lumânare de seu, de ceară, de smoală) **1.** Obiect de iluminat. **2.** Unitate de măsură din SI, pentru intensitatea luminoasă: intensitatea luminoasă, într-o direcţie dată, a unei surse care emite o radiaţie monocromatică cu frecvenţa de 540 × 10^{12} Hz şi a cărei intensitate energetică, în această direcţie, este de 1/683 dintr-un watt pe steradian; sau 1/60 din intensitatea de 1 cm^2 a unui radiator perfect, la temperatura de congelare a platinei.

Candida / *Candida*, *Monillia*. (lat. *candida*, *-ae* = îmbrăcăminte albă) Gen de ciuperci microscopice, foarte răspândite în natură. Cele mai multe sunt saprofite ale pielii şi mucoaselor; unele specii sunt patogene pentru om, ex.: *Candida albicans*.

Candida albicans / *Candida albicans*. Ciupercă microscopică, parazită la om, din genul *Candida*, agentul patogen al candidozelor.

Candidină / *Candidin*. (lat. *candida*, *-ae* = îmbrăcăminte albă + *-ină*) Extract antigenic purificat din *Candida albicans* utilizat pentru efectuarea unor teste în alergologie.

Candidoză / *Candidosis*. Sin. *Candidomicoză*, *Monilioză*. (lat. *candida*, *-ae* = îmbrăcăminte albă + *-oză*) Infecţie micotică dermică (piele şi unghii), mucoasă, viscerală sau generalizată (organe interne: plămâni, aparat digestiv), produsă de specii de ciuperci parazite, levuliforme, din genul *Candida* (*C. Albicans*, *C. brumpti*). Se tratează cu antifungice (antimicotice).

Canin / *Canin tooth*. (lat. *caninus*, *-a*, *-um* = de câine, de la *canis*, *-is* = câine) Fiecare din cei patru dinţi, dispuşi simetric, câte doi, pe fiecare maxilar, lateral, faţă de incisivii secundari.

Caniţie / *Canities*, *Greying of the hair*. (lat. *canities*, *-ei* = încărunţirea părului, de la *canus*, *-a*, *-um* = alb-argintiu) Decolorare, albire dobândită a părului, ce apare în mod fiziologic la bătrâni sau patologic, prematur, în diverse circumstanţe (emoţii puternice, peladă, distiroidii etc.).

Cannabis / *Cannabis*, *noids*. (lat. *cannabis*, gr. *kannabis* = cânepă) Pulbere obţinută din flori, frunze şi tije uscate de cânepă indiană (*Cannabis indica*, *C. sativa*), plantă din familia *Cannabinaceae*. Din răşini, frunze şi flori se obţin diferite preparate toxice halucinogene: haşiş, marijuana, chang. Toxicomanii le utilizează fie în ţigări, fie mestecate sau introduse în băuturi, produse de patiserie ori alte alimente.

Cant-, Canti- / *Quant-*, *Quanti-*. (lat. *quantus*, *-a*, *-um* = cât de mare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cantitate.

Cantaridină / *Cantharidin*. (lat. *cantharis*, *-idis* = cantaridă, din gr. *kantharis* = gândac) Principiu activ extras din corpul uscat al insectelor coleoptere *Lytta vesicatoria*. Este folosit pentru uz extern ca rubefiant şi vezicant. Pentru uz intern (administrat empiric ca afrodiziac sau ca medicaţie antiblenoragică) este toxic şi produce cantaridism.

Cantaridism / *Cantharidism*. (lat. *cantharis*, *-idis* = cantaridă, din gr. *kantharis* = gândac, insectă + -ism) Intoxicaţie acută cu cantaridină, manifestată prin fenomene de iritaţie a mucoaselor, în cazul aplicării externe, administrată pe cale orală, produce vărsături, colici abdominale, diaree şi leziuni grave de glomerulonefrită acută.

Cantaxantină / *Cantaxhantin*. V. *E 161 g*.

Cantitate / *Quantity*. (*canti-*) Proporţie, parte, număr, mărime sau cotă dintr-o materie.

Canulă / *Cannula*. (lat. *cannula*, *-ae*, dim. de la *canna*, *-ae* = trestie, fluier) Instrument tubular, de calibre diferite, folosit pentru introducerea sau extragerea din organism a aerului sau a lichidelor.

Caolin / *Kaolin*. Sin. *Bolus alba*, *Silicat de aluminiu hidratat*. (chineză *kao-ling* = colină, de la locul de unde se extrăgea caolinul) Produs mineral, natural, rezultat din dezagregarea feldspaţilor, prin acţiunea apei şi a CO_2. Pulbere albă, foarte fină, insolubilă în apă, cu proprietăţi antiacide, adsorbante şi de protecţie a mucoaselor gastrică şi intestinală. Se utilizează în ulcer gastroduodenal, enterocolite cronice, disbacterii intestinale, cât şi în industria alimentară. V. *E 559*.

Caolinoză / *Kaolinosis*. Silicoză benignă determinată de inhalarea prafului de argilă (silicat de aluminiu). Prezintă manifestări clinice reduse, leziuni fibroase difuze şi nodulare la vârful plămânilor.

Cap / *Head*. (lat. *caput*, *-itis* = cap) **1.** Extremitatea liberă a unui instrument, dispozitiv. **2.** Extremitatea superioară a corpului uman, legată de torace prin gât. Conţine creierul, principalele organe de simţ şi partea superioară a căilor respiratorii şi digestive. Este divizat în două părţi: craniu şi faţă.

Capacitate / *Capacity*. (lat. *capacitas*, *-atis* = putere de cuprindere, de la *capax*, *-acis* = care poate conţine şi *capeo*, *-ere* = a ţine, a conţine) **1.** În sens general, termenul defineşte aptitudinea unui individ de a efectua o anumită activitate. **2.** În fizică, c. unui vas reprezintă volumul interior al acestuia.

Capacitate calorică / *Caloric capacity*. Proprietatea unui corp, a unui sistem fizic de a acumula o cantitate de materie sau energie. Raportul dintre cantitatea de căldură schimbată de un corp cu mediul înconjurător şi variaţia temperaturii corpului respectiv.

Capacitate de absorbţie / *Absorption capacity*. Proprietatea unei materii de a reţine substanţele lichide sau gazoase. Cantitatea maximă în grame de substanţă (aer, apă) care poate fi absorbită de unitatea de volum a unui corp.

Capacitate de adsorbţie / *Adsorption capacity*. Cantitatea maximă, în grame de substanţă (aer, apă), adsorbită de 1 g sau de 1 cm^3 adsorbant; depinde de natura adsorbantului, de concentraţia sau presiunea parţială, de temperatură.

Capacitate de alunecare şi lubrifiere / *Slide and lubrication capacity*. Parametru care caracterizează sistemele disperse viscoase şi este dată de raportul dintre fazele hidrofilă şi hidrofobă, cantitatea de agent stabilizant, gradul de viscozitate a fazei externe şi de natura substanţelor auxiliare asociate.

Capacitate de dezagregare / *Disintegrant capacity*. Dizolvarea completă a unei forme farmaceutice solide (comprimate, capsule, granulate etc.) sau cedarea componentelor insolubile, sub formă de particule foarte fine, într-un lichid de testare apos, la o anumită temperatură şi într-un interval de timp limitat.

Capacitate de etalare / *Displaying capacity*. Factor care influenţează viteza şi intensitatea acţiunii supozitoarelor, caracterizat de mărimea suprafeţei rectale acoperite cu preparat fluidificat prin topire la temperatura rectală sau prin dizolvarea supozitorului în mucusul rectal. Se poate determina şi pentru unguente.

Capacitate de extrudere / *Extrusion capacity*. Proprietatea de expunere, de expulzare a unui produs viscos din recipientul de condiţionare (tuburi), sub acţiunea unei forţe mecanice.

Capacitate de polisaj / *Polishing capacity*. Proprietate a unei paste dentifrice de a netezi suprafaţa unui dinte deteriorat, prin radere.

Capacitate electrică / *Electrical capacity*. **1.** C.e. a unui conductor: raportul constant dintre sarcina şi potenţialul unui conductor aflat în echilibru electrostatic. **2.** C.e. a unui condensator: raportul dintre sarcina electrică şi diferenţa de potenţial dintre armături.

Capacitate-tampon / *Tampon capacity*. Raportul dintre cantitatea de acid sau de bază (în echivalenţi gram la litru) adăugată în soluţia-tampon şi variaţia pH-ului produsă de această cantitate. Exprimă puterea de rezistenţă a unei soluţii-tampon faţă de variaţia pH-ului.

Capilar-, Capilaro- / *Capillar-, Capillaro-*. (lat. *capillaris, -is* = capilar, de la *capillus, -us* = fir de păr) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea de subţire, cu diametru mic.

Capilar / *Capillary* (*capilar-*) **1.** Care se referă la capilaritate. **2.** Care se raportează la păr. **3.** Vas sangvin de calibru mic, numit şi capilar sangvin.

Capilar limfatic / *Lymph capillary*. Capilare cu structură asemănătoare c. sangvine, dar cu calibru mai mare, alcătuite din celule endoteliale legate între ele prin joncţiuni deschise şi cu membrana bazală discontinuă. Ele asigură o funcţie de drenaj în mediul extern şi sunt absente în sistemul nervos central, în măduva osoasă, în urechea internă şi în tunicile globului ocular.

Capilar sangvin / *Capillary vessel*. Denumire generică pentru fiecare dintre vasele foarte fine (5-15 µm) care leagă ultimele ramificaţii arteriolare cu primele ramificaţii venoase. Ele sunt anastomozate într-o reţea foarte bogată, la nivelul căreia se produc schimburi respiratorii şi nutritive între sângele circulant şi ţesuturi.

Capilaritate / *Capillarity, Capillary attraction*. (*capilar-*) Ansamblul fenomenelor fizice care se produc datorită tensiunii superficiale la introducerea într-un lichid a unui tub cu diametrul mic sau a unor pereţi plani relativ apropiaţi. Pentru ca fenomenele de capilaritate să se producă, este necesar ca diametrul tubului sau distanţa dintre pereţii plani să fie compatibilă cu raza de curbură a meniscului. Dacă lichidul udă pereţii capilarului, el se ridică deasupra nivelului existent în afara tubului, iar dacă el nu udă pereţii, coboară faţă de acest nivel. Conform legii lui Jurin-Borelli, înălţimea la care se ridică un lichid într-un capilar este invers proporţională cu diametrul acestuia. Fenomenele de capilaritate se întâlnesc frecvent în lumea animală şi vegetală, având o deosebită importanţă în procesele vitale.

Capitat / *Capitate*. (lat. *capitatus, -i* = având un cap mare) Organ vegetal a cărui parte terminală este globuloasă sau măciucată (ex.: peri capitaţi la *Pelargonium zonale*, stigmat capitat la *Primula officinalis*).

Capitul / *Flower head, Capitulum*. (lat. *capitulum, -i* = cap mic) Inflorescenţă racemoasă caracteristică *Asteraceelor*, de formă globoidă sau uşor dilatată, alcătuită din numeroase flori sesile sau scurt pedicelate, dispuse pe o axă principală comună, globuloasă sau uşor dilatată, plină sau goală (ex.: la muşeţel – *Matricaria chamomilla, M. inodora*). a. *compus* / *compound* – alcătuit din mai multe capitule individuale (ex.: floarea-de-colţ – *Leontopodium alpinum*).

Caplete / *Caplets* (contracţia capsulă + tabletă). Comprimate de formă specială, alungite (cu formă de glonţ), cu mărimea mai mare decât a comprimatelor clasice, destinate administrării pe cale vaginală, în special, dar şi pe cale orală, în medicaţia geriatrică; se înghit mai uşor cu un pahar cu apă, în poziţia ortostatică, pentru a evita aderarea de mucoasa gastrică (ex.: Tylenol cu acetaminofen).

Capreomicină / *Capreomycin*. Antibiotic polipeptidic obţinut prin fermentaţia microorganismului *Streptomyces capreolus*, în 1960, de către E.B. Herr şi introdus în SUA ca antituberculos, în 1971. Structural, este un amestec de 4 compuşi: capreomicina I A 25%, capreomicina I B 67%, capreomicina II A 3% şi capreomicina II B 6%, sub formă de sulfat, foarte uşor solubilă în apă. Capreomicina este o pulbere albă, insolubilă în apă şi solvenţi organici, stabilă în soluţii puternic acide sau alcaline. Se utilizează ca antituberculos de rezervă, pentru a înlocui streptomicina la pacienţii sensibili sau în infecţiile cu tulpini ale b. Koch rezistente la streptomicină. Se administrează i.m. sau i.v. Ca şi alte antibiotice, dă rezistenţă. Antibioticul este slab absorbabil din tractul gastrointestinal şi de aceea se va administra ca injecţii i.m. Cel mai serios efect secundar este vătămarea urechii şi rinichilor.

Capsantină / *Capsanthine*. Sin. *Capsorubină*. Pigment carotenoidic, monocetonic, de culoare roşiatică, caracteristic ardeilor roşii. Sub aspect structural, apare caracteristică prezenţa unui pentaciclu în moleculă. Se găseşte în capsulele roşii de ardei (*Capsicum annuum*), în polen de *Lilium tigrinum*, flori de *Tocoma radicans*, polen de castan sălbatic (*Aesculus hippocastanum, A. rubicunda*) şi în fructe de *Asparagus officinale*. Prezintă maxime de absorbţie caracteristice la 505, 475, 450 nm, în eter de petrol. Are o mare putere de colorare, fiind utilizat drept colorant în industria alimentară (unt, brânzeturi, paste făinoase), în cosmetică sau în industria farmaceutică. Nu are activitate provitaminică. V. *E 160 c*.

Capsidă / *Capsid*. (gr. *kapsa*, lat. *capsa, -ae* = cutie) Ansamblu structural alcătuit din proteine (capsomere), care izolează şi protejează acidul nucleic al unui virus. Capsida este responsabilă de antigenitatea virusului. Este alcătuită dintr-un singur tip de proteine sau din câteva proteine diferite, asociate la virusurile mari cu molecule de lipide şi glucide.

Capsomer / *Capsomere*. (gr. *kapsa*, lat. *capsa, -ae* = cutie + gr. *meros* = parte) Subunitate proteică care formează capsida; numărul şi configuraţia capsomerelor reprezintă elemente utilizate în clasificarea virusurilor. Proteine de structură asamblate în grupe de 5-6, codificate de genomul viral. Sunt în număr variabil, dispuse în jurul moleculei de acid nucleic viral, geometric, elicoidal sau poliedric.

Capsorubină / *Capsorubine*. Pigment carotenoidic, dihidroxi-dicetonic, de culoare roşie-violetă, caracteristic ardeilor roşii. Se găseşte în cantitate mai mare în capsulele roşii de ardei copt (*Capsicum annuum*), în coaja fructelor de *Encephalartos villosus*, în polenul de crin (*Lilium willmottiae*). Prezintă maxime de absorbţie caracteristice la 510, 479 (455) nm, în eter de petrol. Este utilizat ca pigment în industria alimentară (unt, brânzeturi, paste făinoase), industria farmaceutică şi cosmetică. Nu are activitate provitaminică. V. *E 160 c*.

Capsul-, Capsulo- / *Capsul-, Capsulo-*. (lat. *capsula, -ae* = cutie mică, dim. de la *capsa, -ae* = cutie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la capsule.

Capsulă / *Capsule*. (*capsul-*) **1.** Înveliş, în general amorf, cu compoziţie chimică variată (polizaharide, polipeptide) şi lipsit de membrană limitantă la exterior, care poate încorpora unele bacterii. **2.** Recipient de porţelan sau metal (emailat, platină), de formă emisferică, ce suportă încălzire la temperaturi ridicate. Capsulele din metal emailat se mai numesc patene sau patentule.

3. Fruct uscat dehiscent provenit dintr-un gineceu mono- sau multicarpelar sincarp, care la maturitate se deschide prin mai multe valve, prin pori sau printr-un căpăcel. 4. Formă farmaceutică solidă. V. *Capsule*.

Capsulă de sertizare / *Sealing capsule*. Sin. *Rondelă de înşurubare, de sigilare*. Prima piesă a unei valve a unui aerosol, care se montează pe recipient, ea fixează valva etanş la gura containerului; este fabricată din metal, oţel inoxidabil.

Capsulă suprarenală / *Suprarenal capsule*. V. *Glande suprarenale*.

Capsule / *Capsules*. (*capsul-*) Preparate farmaceutice solide, formate dintr-un înveliş tare sau moale, de formă şi capacitate variabile, conţinând, în general, o doză de substanţă activă. Sunt destinate administrării interne (F.R. X Supl. 2004, 4th Eur. Ph.). Unele capsule sunt destinate a fi introduse pe cale vaginală sau rectală, ca supozitoarele, altele conţin o doză unitară de unguent oftalmic. Aceste tipuri de capsule necesită condiţii speciale de formulare, preparare şi prezentare. În funcţie de compoziţia, forma şi sistemul de închidere, pot fi capsule: amilacee, gelatinoase sau din hârtie.

Capsule amilacee / *Cachets*, *Wafers*, *Capsules*. Sin. *Caşete*, *Hostia*, *Buline* (termenul *caşet* provine de la fr. *cacher* = a presa). Sunt preparate solide constituite dintr-un înveliş tare, ce conţin o singură doză a uneia sau a mai multor substanţe active. Învelişul caşetei este realizat de obicei din făină de orez şi format din două secţiuni cilindrice prefabricate de formă plată, obţinute, în general, din amidon nedospit. Înainte de administrare, caşetele se înmoaie în apă, pentru câteva secunde, se pun pe limbă, apoi se înghit cu apă (FR X Supl. 2004). Caşetele au diametrele diferite ca mărime, pentru a permite închiderea prin suprapunere (îmbinare) şi apăsare. Se utilizează numai pentru condiţionarea pulberilor, în doze unitare, pentru uz intern; maschează gustul sau mirosul neplăcut al substanţelor. Ele oferă avantajul unei administrări uşoare: prin umectare cu apă, se înmoaie rapid şi se digeră sub acţiunea mecanică a bolului alimentar şi a fermenţilor gastrici amilolitici, eliberând substanţa inclusă în ele. Pot fi colorate, iar uneori pe suprafaţa lor se imprimă numele şi doza de medicament. Au dezavantajul că sunt permeabile la aer şi la vaporii de apă.

Capsule Coni-Snap / *Coni-Snap Capsules*. Fabricate în 1979, diferă de capsula Snap-Fit prin modificarea marginilor capsulei, care sunt îndoite spre interior, în scopul de a evita ruperea, zgârierea sau crăparea învelişului, în cazul în care aceste margini vin în contact una cu alta, la închidere (cu maşinile automate). Au sisteme de închidere dublu *snap ring*, ce oferă atât avantajul unei fixări înainte de umplere, cât şi o închidere de mare precizie a capsulei umplute.

Capsule Coni-Snap-Supro / *Coni-Snap-Supro Capsules*. Sunt fabricate în 1983. Partea de sus a capsulei se întinde foarte mult peste partea de jos, astfel încât numai partea rotundă din aceasta este vizibilă. Deschiderea unei astfel de capsule este dificilă, întrucât partea de jos are o suprafaţă mai mică şi, implicit, mai greu de desprins de cealaltă.

Capsule cu eliberare modificată / *Modified-release capsules*. Capsule tari sau moi în care conţinutul sau învelişul sau chiar ambele conţin excipienţi speciali sau sunt preparate prin procedee speciale destinate să modifice profilul, locul sau timpul de eliberare a substanţei sau a substanţelor active. Capsulele cu eliberare modificată includ capsulele cu eliberare prelungită şi capsulele cu eliberare susţinută.

Capsule DB / *DB caps*. Capsule destinate cercetărilor clinice şi experienţelor „dublu orb", acceptate în 5 culori opace, cu diametrul mai mare (plate).

Capsule de hârtie / *Paper capsules*. Învelişuri pentru condiţionarea primară a pulberilor, confecţionate din hârtie simplă sau pergaminată şi de formă dreptunghiulară. Sunt numerotate după cantitatea de pulberi pe care o pot condiţiona, în mărimi standard de la 0,1 g la 10 g.

Capsule gastrorezistente / *Gastro-resistant capsules*. Capsule cu eliberare susţinută, rezistente la sucul gastric şi care eliberează substanţa sau substanţele active în lichidul intestinal. Acestea pot fi capsule condiţionate cu granule sau particule acoperite cu înveliş gastrorezistent sau, în unele cazuri, capsule tari sau moi cu înveliş gastrorezistent (capsule enterice).

Capsule gastrosolubile / *Gastrosoluble capsules*. Capsule dure, operculate, care prezintă cedarea substanţei active în sucul gastric, în stomac.

Capsule gelatinoase operculate / *Hard capsules*. Sin. *Capsule dure*, *Gelule*, *Capsule gelatinoase cu capac*. (lat. *capsula* = cutie mică + *gelo*, *-are* = a îngheţa + *operculum*, *-i* = capac) Capsule cu înveliş tare, gelotub, sunt preparate farmaceutice solide, formate dintr-un înveliş tare, constituit din două părţi cilindrice prefabricate, deschise la o extremitate şi având celălalt capăt rotunjit şi închis. Substanţa(ele) activă(e), în general sub formă solidă (pulbere sau granule, pelete), se introduc în una din cele două părţi, care se va îmbina, la rândul ei, cu cealaltă. Sunt destinate administrării interne (FR X supl. 2004, 4th Eur. Ph.).

Capsule lichide / *Licaps*. Capsule din gelatină special destinate pentru umplere cu materiale lichide şi semisolide. Sunt utile pentru substanţele active greu solubile şi neapoase; au permeabilitate redusă pentru oxigen şi prezintă caracteristici pentru o eliberare susţinută. Pot fi umplute şi cu substanţe topite la temperaturi de până la 70°C.

Capsule moi / *Soft capsules*. Sin. *Capsule elastice*, *Capsule flexibile*, *Perle* (au forma sferică şi o consistenţă rigidă, mai dură), *Liqui-geluri*, *Geluri moi* (*soft gelatin capsules*, abr. *softgels*). Sunt preparate farmaceutice solide, cu un înveliş mai gros decât capsulele tari. Învelişul capsulelor moi este continuu, iar ele au forme şi capacităţi variate. Au formă: sferică, ovală sau alungită şi pot avea pe suprafaţa lor o linie de sudură. În principal, capsulele moi sunt destinate administrării orale, dar se pot folosi şi pe alte căi (rectală, vaginală sau oftalmologică). Se clasifică în: *capsuline*: capsule moi cu un conţinut de 0,20-0,25 g până la 0,50 g; *perle*: capsule moi cu greutate analoagă sau inferioară capsulinelor, sferice şi mai tari; *globule*: capsule moi, mari şi elastice, care conţin cantităţi superioare de 1 g şi, în interior, în general, conţin un lichid uleios; *capsule gelatinoase moi*, propriu-zise, care conţin substanţe de 0,5 g până la 1 g, de formă ovală.

Capsule moi rectale / *Rectal soft capsules*. Sunt preparate solide, unidoză, asemănătoare capsulelor cu înveliş moale, definite în monografia *Capsulae*, putând fi acoperite cu învelişuri lubrifiante. Au formă alungită, sunt netede şi cu aspect exterior uniform (FR X, supl. 2004).

Capsule pentru vegetarieni / *Vcaps*. Capsule fabricate din HPMC (hidroxipropilmetilceluloză) destinate pacienţilor vegetarieni şi certificate de asociaţia Kosher. Sunt transparente şi lipsite de conservanţi.

Capsule Press-Fit® / *Press-Fit® gelcaps*. Sunt constituite dintr-un nucleu (caplet) acoperit cu gelatină, de asemenea, sunt foarte lucioase. Se obţin prin comprimarea la rece, în maşini speciale de umplere şi acoperire. Acest tip de capsule combină cele mai bune calităţi ale capsulei de gelatină cu densitatea unei tablete, conferind criterii de performanţă. Au o mare diversitate de culori.

Capsule Snap-Fit / *Snap-Fit Capsules*. Fabricate în 1968, prezintă o bandă circulară invaginată în partea superioară a corpului, în partea de sus a corpului capsulei, diametral opusă, în aşa fel încât este posibil ca cele două jumătăţi ale capsulei să facă joncţiunea prin lipirea pereţilor celor două învelişuri.

Capsule tip PC / *PC capsules*. Capsule minuscule destinate pentru administrare orală la animale de laborator (rozătoare), în cercetările preclinice. Pot fi folosite pentru cercetări farmacocinetice şi farmacodinamice, nu conţin substanţe auxiliare.

Capsule tip „Pulvule" / *Pulvules*. Capsule dure, de formă cilindrică, cu un design caracteristic; corpul este ascuţit la bază, pentru a-i da o formă asemănătoare unui glonţ.

Capsule vaginale / *Vaginal capsules*. Sin. *Pesarii cu înveliş*. Preparate solide unidoză, asemănătoare capsulelor cu înveliş moale, de care diferă numai prin formă şi dimensiuni; au forme diferite, de obicei ovoide, netede, cu aspect exterior uniform. Se umectează în apă înainte de administrare.

Capsule Vcaps / *Vcaps capsules*. V. *Capsule pentru vegetarieni*.

Captator de radical liber / *Free radical scavenger*. Antioxidant care lucrează în sensul interceptării radicalilor instabili chimic.

Captor / *Capacitive transducer*. (lat. *captare* = a prinde) Dispozitiv ce permite detectarea unei informaţii (cel mai adesea corespunzând unei mărimi fizice sau biologice), pe care o traduce într-un semnal electric ale cărui variaţii reflectă variaţiile mărimii studiate. C. este primul component al unui lanţ de măsurare care cuprinde, conectat la c., un sistem de transmisie, un sistem de înregistrare şi, în funcţie de complexitatea informaţiilor, un sistem de prelucrare a acestora.

Captor piezoelectric / *Piezoelectric capacitive transducer*. Dispozitiv destinat conversiei variaţiilor de presiune în diferenţe de potenţial electric. V. *Piezoelectricitate*.

Caracter / *Character*, *Temper*. (lat. *character*, din gr. *kharakter* = semn imprimat, de la *kharattein* = a grava) **1.** Semn grafic convenţional; calitate, trăsătură distinctivă. **2.** Parte din logaritm ce se află în stânga punctului zecimal. **3.** Proprietăţile fizico-chimice ale unei substanţe. **4.** În medicină, orice proprietate morfologică, fiziologică sau psihologică a unui organism prin care se pot stabili similitudini sau diferenţe între indivizi, rase, specii.

Caracter depistabil / *Detectable character*. Capacitatea de a descoperi sau determina existenţa, prezenţa sau realitatea unui pericol.

Caracter dominant / *Dominant trait*. Caracter ce se manifestă fenotipic atât la homozigoţi, cât şi la heterozigoţi.

Caracter ereditar / *Hereditary character*. (gr. *kharakter* = gravură + lat. *retro* = înapoi + lat. *cedo*, *-ere* = a merge, a da) Caracter fenotipic în determinismul căruia factorii ereditari (ADN-ul nuclear şi cel mitocondrial) joacă un rol major.

Caracter monogenic / *Monogenic trait*, *Monogenic character*. Caracter pur ereditar, determinat de o pereche de gene alele, având o transmitere ereditară conform legilor lui Mendel.

Caracter recesiv / *Recessive trait*. Caracter ce se manifestă fenotipic numai la homozigoţi pentru o anumită alelă.

Caracterizare / *Characterization*. Descifrarea precisă şi descrierea proprietăţilor unei entităţi: proprietăţi fizice şi chimice în cazul unei entităţi moleculare; proprietăţi genetice şi stabilitatea în cazul unei linii celulare.

Caragenan / *Carrageenan*. V. *Carrageenan*.

Caramel amoniacal / *Ammonia caramel*. Sin. *Caramel*. V. *E 150 c*.

Caramel cu sulfit amoniacal / *Ammonia disulphite caramel*. V. *E 150 d*.

Caramel cu sulfit de sodiu / *Sodium disulphite caramel*. V. *E 150 b*.

Caramel simplu / *Caustic sulphite caramel*. V. *E 150 a*.

Caramelizare / *Caramelize*. (fr. *caramel* = zahăr ars) Proces de descompunere a zaharurilor prin încălzire, rezultând produse de culoare brun-roşiatică, necristalizabile, unele în stare coloidală, cu greutate moleculară mare, numite caramel. Se utilizează la colorarea unor produse alimentare.

Carantină / *Quarantine*. (fr. *quarantaine* = perioadă de 40 zile) **1.** Procedeu de izolare a unei persoane ce a contractat o boală transmisibilă, pe o perioadă de timp egală cu durata maximă a incubaţiei, începând de la data ultimului contact infectant. (Termenul s-a aplicat perioadei de izolare de 40 de zile, impusă altădată vapoarelor care soseau în port, în Franţa.) **2.** Perioadă de stocare a unor materii prime, materiale şi a medicamentelor industriale finite în depozitul întreprinderii, în vederea controlului de calitate. V. şi *Interdicţie*.

Carat / *Carat*. Sin. *Indice de măsură*. **1.** Unitate de măsură a proporţiei de aur în aliaje, egală cu a 24-a parte din masa totală a aliajului. **2.** Unitate de greutate pentru pietrele preţioase, egală cu 0,2053 g. Când se referă la aur, caratul este prescurtat K.

Carbacol / *Carbacholine*. Sin. *Carbacolină*, *Carbamilcolină*, *Vasoperif*. Substanţă cu proprietăţi parasimpatomimetice prin acţiunea muscarinică directă pe receptori şi indirectă prin inhibarea colinesterazei. Efectele colinergice predomină asupra tubului digestiv, vezicii urinare şi a ochiului, stimulează puternic secreţia gastrică. Indicat în retenţia urinară şi atonia intestinală.

Carbamaţi / *Carbamate*. Săruri sau esteri ai acidului carbamic sau ai acidului carbamic N-substituit.

Carbamazepină / *Charbamazepine*. Sin. *Tegretol*, *Finlepsin*. Derivat N-carbamil al iminostilbenului, apropiat structural de imipramină. Are proprietăţi anticonvulsivante, indicat în crizele majore şi în epilepsia psihomotorie, este eficace deseori în nevralgia de trigemen şi glosofaringian, dureri tabetice.

Carbamidă / *Ureea*. Sin. *Uree*, *Carbonildiamidă*. V. *E 972 b*.

Carbo-, Carbon- / *Carbo-*, *Carbon-*. (lat. *carbo*, *-onis* = cărbune) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la carbon şi compuşii săi.

Carbo medicinalis. V. *Cărbune activat*.

Carbocation / *Carbocation*. Atom de carbon încărcat pozitiv.

Carbodiamidă / *Ureea*. Sin. *Uree*. V. *E 972 b*.

Carbogen / *Carbogen*. (de la *dioxid de carbon* + *oxigen*, din lat. *carbo*, *-onis* = cărbune + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *gennan* = a produce) Amestec de oxigen şi bioxid de carbon în proporţie de 95 / 5, utilizat în respiraţia asistată ca stimulent al centrilor respiratori bulbari.

Carbohidraţi / *Carbohydrates*. Sin. *Glucide*, *Zaharuri*, *Hidraţi de carbon*, *Hidrocarbonaţi*. (*carbo-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă) Clasă de compuşi organici polihidroxi-monocarbonilici şi derivaţi ai acestora. Corespund structurii $C_n(H_2O)_n$, de unde denumirea mai veche şi improprie de hidraţi de carbon. După comportarea la hidroliză, glucidele sunt *oze* şi *ozide* (v.). Ozele sau monozaharidele sunt nehidrolizabile, având o singură unitate polihidroxicarbonilică (ex. glucoză, fructoză, galactoză, riboză etc.). Ozidele, după numărul de unităţi monozaharidice care rezultă prin hidroliza lor, pot fi *oligozide* şi *poliozide*. Poliozidele sau polizaharidele mai cunoscute sunt: amidonul, celuloza, glicogenul, formate dintr-un număr foarte mare de unităţi monozaharidice. În sânge se găsesc şi monozaharide simple, dar şi *glicolipide* şi *glicoproteine*.

Carbohidrază / *Carbohydrase*. (*carbo-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă + *-ază*) Termen general pentru enzimele catalizatoare a hidrolizei zaharurilor. Se deosebesc: hexozidaze (hidrolizează hexozele: glucoză, galactoză); pentozidaze (hidrolizează pentozele: ramnoză, arabinoză), poliaze (pentru polizaharide) etc.

Carbon / *Carbon*. (*carbo-*) Element chimic (C) cu numărul atomic 6, greutate atomică 12,01115, cu 2 izotopi stabili ^{12}C (98,89%) şi ^{13}C (1,11%). Este constituentul principal al materiei vii. În natură, reprezintă 0,8% din scoarţa terestră şi se află în stare elementară (cărbune, grafit, diamant) şi în stare combinată (hidrocarburi şi carbonaţi).

Carbon anorganic / *Innorganic carbon*. Cantitatea de carbonat sau bicarbonat dizolvată în probe ce provin din ape naturale sau industriale.

Carbon organic total / *Total Organic Carbon*, abr. *TOC*. În ape naturale sau ape industriale, cantitatea de CO_2 produsă prin acidularea probei şi purjarea acesteia pentru îndepărtarea carbonaţilor şi bicarbonaţilor este urmată de oxidarea completă cu oxigen la 900°C în prezenţa catalizatorilor.

Carbonado / *Carbonado*. Varietate de diamant, de culoare neagră, folosită ca abraziv.

Carbonat acid de calciu / *Calcium dicarbonas*, *Calcium hydrogencarbonas*. V. *E 170 (ii)*.

Carbonat acid de sodiu / *Sodium hydrogencarbonas*. Sin. *Bicarbonat de sodiu*. V. *E 500 (ii)*.

Carbonat de amoniu / *Ammonium carbonas*. V. *E 503*.

Carbonat de calciu / *Calcium carbonas*. V. *E 170 (i)*.

Carbonat de magneziu / *Magnesium carbonas*. V. *E 504 (i)*.

Carbonat de potasiu / *Potassium carbonas*. V. *E 501*.

Carbonat de sodiu / *Sodium carbonas*. V. *E 500*.

Carbonatare / *Carbonation*. Reacţie de transformare a unei substanţe cu bioxidul de carbon, cu modificarea proprietăţilor fizice, chimice şi farmacologice.

Carbonaţi / *Carbonates*. (*carbo-*) Săruri ale acidului carbonic, cu formula generală Me_2CO_3, în care Me este un ion monovalent. *Carbonat neutru* = sare a acidului carbonic în care doi atomi de hidrogen au fost înlocuiţi cu atomi de metale. *Carbonat acid* = sare a acidului carbonic în care un singur atom de hidrogen a fost înlocuit cu un atom de metal; (impr.) bicarbonat. *Carbonat de calciu* = sarea de calciu a acidului carbonic, răspândită în natură sub formă de calcar (piatră de var), cretă, marmură sau calcit; întrebuinţat ca piatră de construcţie, la obţinerea cimentului, a varului sau a sticlei. *Carbonat de sodiu* (sodă) = sarea de sodiu a acidului carbonic, produs de bază al industriei chimice, folosit în industria sticlei, a săpunului, a uleiurilor vegetale, a petrolului, metalurgică, farmaceutică, în gospodărie etc.; *Carbonat acid de sodiu* (bicarbonat de sodiu) = sarea de sodiu a acidului carbonic, folosită ca alcalinizant al secreţiei gastrice în acidoze şi sub formă de loţiuni detergente în infecţii, arsuri etc.; *Carbonat de potasiu* (potasă) = sarea de potasiu a acidului carbonic, sare de cenuşă, sare de leşie.

Carbonic / *Carbonic*. Sin. *Constituţie*, *Biotip*. Subiect de morfologie brevilină, în particular sensibil la acţiunea patogenică a carbonaţilor de calciu, magneziu, potasiu, sodiu, amoniu etc. Termen utilizat în homeopatie.

Carbonifer / *Carboniferous*. Perioadă a erei paleozoice care a început acum circa 345 milioane de ani, urmând după perioada Devoniană, şi a durat până acum 280 milioane de ani, când a început Permianul.

Carbonitrogen. Sin. *Constituţie*, *Temperament*, *Stare biochimică*. Stare corespunzătoare unei insuficienţe a oxidărilor şi unei retenţii azotate (ex.: Lycopodium). Terment utilizat în homeopatie.

Carbonizare / *Charring*. **1.** Operaţie de descompunere termică a unei substanţe organice, produs biologic, în absenţa aerului. Ex.: descompunerea termică a lemnului pentru a obţine mangal. **2.** În analiza gravimetrică, precipitatul împreună cu hârtia de filtru sunt mai întâi uscate. Apoi, hârtia de filtru este carbonizată la o temperatură intermediară pentru a distruge hârtia fără ca aceasta să ardă la flacără. În final, precipitatul este carbonizat mai departe la o temperatură înaltă pentru a-l converti la forma analitică.

Carbonizare umedă / *Wet ashing*. Distrugerea unei substanţe organice cu un reactiv lichid (cum ar fi o soluţie de $HClO_4$ la fierbere) înainte de analiza componentelor anorganice.

Carbopeneme / *Carbopenemes*. Antibiotice naturale şi sintetice care au la bază acidul 2-carboxicarbopenemic. Prima carbopenemă sintetizată a fost tienamicina. Azi se cunosc: tienamicina, epitienamicina A (acizii olivanici), epitienamicina F (acizi olivanici) şi carpetimicina. Deoarece se produc în cantităţi mici şi se izolează dificil, nu sunt încă utilizate terapeutic. Prima carbopenemă introdusă în terapie in 1981 a fost imipenemul (Primaxim, Tienam), care este N-formidoil-tienamicina); se utilizează doar în infecţii severe cu germeni rezistenţi; este foarte stabilă chimic.

Carbopoli / *Carbomers*. Polimeri sintetici anionici de carboxivinil, cu greutate moleculară foarte mare. Se utilizează tipurile: 934, 940, 941, 960, 961. Pulberi foarte uşoare, albe, parţial solubile în apă, solubile în soluţii de hidroxizi alcalini şi amine. În concentraţii de 0,5-2%, formează hidrogeluri. Se utilizează ca substanţe auxiliare: agenţi de viscozitate, baze de unguent (hidrogeluri).

Carborund / *Carborundum*. Sin. *carbură de siliciu*. Substanţă preparată industrial din amestec de cocs şi nisip silicios de Fontainbleau pur. Cristal cu unghiuri foarte ascuţite, cu duritate mare (9,5), utilizat ca abraziv: tăierea fiolelor de sticlă sau pentru şlefuirea dinţilor, în stomatologie.

Carbowaxuri. V. *Macrogoli*, *Polietilenglicoli*, *E 1521*.

Carboxihemoglobină / *Carboxyh (a)emoglobin*. (*carbo-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *haima*, *-atos* = sânge + lat. *globulus*, *-i*, dim. de la *globus*, *us* = glob + *-ină*) (abr. *HbCO*). Compus ireversibil care rezultă din combinarea monoxidului de carbon cu hemoglobină, astfel încât aceasta devine inutilizabilă pentru transportul de oxigen. Ţesuturile sunt astfel private de oxigen şi se instalează hipoxia, putându-se ajunge la anoxie asfixică.

Carboxi-, **Carboxil-** / *Carboxy-*, *Carboxyl-*. (*carbo-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *hyle* = materie) Grupare chimică ce este caracteristică pentru acizii organici (–COOH).

Carboxilare / *Carboxylation*. Proces chimic de introducere a grupării carboxil. În biochimie, procesul are loc fie prin fixare de CO_2 şi H_2O, fie prin transfer de grupări carboxilice.

Carboxilază / *Carboxylase*. Sin. *Decarboxilază*. (*carboxil-* + *-ază*) Enzimă (ligază) care catalizează procesul de eliberare a bioxidului de carbon din gruparea carboxilică a unui acid organic, biotina fiind coenzima obişnuită.

Carboximetilceluloză sodică / *Carboxymethylcellulose natrium*. Macromoleculă filiformă, sarea sodică a policarboximetileterului celulozei, cu un conţinut de 7-8,5% sodiu. Dependent de gradul de polimerizare, cuprins între 100 şi 2.000 şi masa moleculară 21.000-500.000, se cunosc trei sorturi: **1.** cu viscozitate scăzută: 25-50 mPa·s; **2.** cu viscozitate medie: 400-600 mPa·s; **3.** cu viscozitate înaltă: 3.600 mPa·s. Este solubilă în apă, la rece şi la cald, cu formarea de dispersii coloidale viscoase; se comportă ca un polielectrolit anionic. Se utilizează ca substanţă auxiliară în cele mai multe forme farmaceutice lichide, semisolide şi solide şi în industria alimentară. V. *E 466*.

Carboximetilceluloză sodică reticulată / *Cross-linked sodium carboxymethylcellulose*. V. *E 468*.

Carboximetilceluloză hidroxilată enzimatic / *Enzymatically hydrolised carboxymethylcellulose*. V. *E 469*

Carbuncul / *Carbuncle*. (lat. *carbunculus, -i*, dim. de la *carbo, -onis* = cărbune). Infecție localizată a pielii și a țesutului subcutanat, produsă frecvent de *Staphylococcus aureus*, care se prezintă sub formă de unul sau mai multe furuncule.

Carcin-, Carcino- / *Carcin-, Carcino-*. (gr. *karkinos* = rac, cancer) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cancer.

Carcinogen / *Carcinogene*. (*carcino-* + gr. *gennan* = a produce) V. *Cancerigen*.

Carcinogen uman puternic suspectat / *Suspected intense human carcinogen*. Substanță pentru care nu au putut fi stabilite dovezile epidemiologice de carcinogeneză, dar pentru care există informații genotoxice pozitive și dovezi evidente de carcinogeneză la rozătoare.

Carcinogene genotoxice / *Genetoxic carcinogens*. Carcinogene care provoacă cancer prin afectarea genelor sau cromozomilor.

Carcinogeneză / *Carcinogenesis*. (*carcino-* + gr. *genesis* = naștere) Apariția și dezvoltarea de tumori maligne. Este un proces în etape, care implică participarea structurilor genetice. Carcinogeneza se desfășoară în două etape: de inițiere și de dezvoltare. În prima fază, sub acțiunea inițiatorilor – radiații ionizante sau substanțe chimice – apar modificări ireversibile genetice sau epigenetice.

Carcinom / *Carcinoma*. Sin. *Epiteliom*. (*carcino-* + *-oma*) Cancer, tumoră malignă a țesutului epitelial. Se recomandă termenul de *carcinom*, care este folosit în nomenclatura internațională a tumorilor.

Carcinom al celulei bazale / *Basal cell carcinoma*. Cea mai comună formă de cancer al pielii, o tumoră care crește încet, începând cu linia celulelor bazale spre straturile adânci ale epidermei pielii.

Carcinosarcom / *Carcinsarcoma*. (*carcino-* + gr. *sarx, sarkos* = carne + *-oma*) Proces neoplazic caracterizat prin proliferări concomitente de tip carcinomatos și sarcomatos, datorat unor stimuli cancerigeni sau unei influențe inductoare reciproce, între parenchim și stromă (conține elemente epiteliale și mezenchimatoase).

Cardenolid / *Cardenolide*. Heterozid cu activitate tonică pentru miocard. Ex.: produșii din plante ca *Digitalis species*.

Cardi-, Cardio-, -card / *Cardi-, Cardio-, -card*. (gr. *kardia* = inimă) Elemente de compunere care introduc în termenii compuși referirea la inimă sau la joncțiunea stomacului cu esofagul.

Cardia / *Cardia*. N.A. *ostium cardiacum*. (*cardi-*) Orificiul inferior al esofagului, prin care se comunică cu stomacul. Are un sfincter care permite trecerea alimentelor doar dinspre esofag spre stomac. Denumirea provine de la poziția sa, fiind situat în proximitatea cordului.

Cardialgie / *Cardialgia*. (*cardi-* + gr. *algos* = durere) Senzație neplăcută de arsură și durere în epigastru.

Cardiografie / *Cardiography*. (*cardio-* + gr. *graphein* = a scrie) Înregistrarea grafică a aspectelor fizice sau funcționale ale inimii: electrocardiografie (EKG), kinetocardiografie (KKG), fonocardiografie (PKG), vibrocardiografie.

Cardiogramă / *Cardiogram*. (*cardio-* + gr. *gramma* = înscriere) Traseu obținut prin înregistrarea grafică a bătăilor inimii cu ajutorul cardiografului.

Cardiolipină / *Cardiolipin*. (*cardio-* + gr. *lipos* = grăsime + *-ină*) Moleculă rezultată din esterificarea glicogenului cu două molecule de acid fosfatidic. Au proprietăți de haptene; cele extrase din inima de bou sunt utilizate în serodiagnosticul sifilisului. (V. *Reacția Bordet-Wasserman*.)

Cardiologie / *Cardiology*. (*cardio-* + gr. *logos* = știință) Ramură a medicinei care studiază fiziologia și patologia aparatului cardiovascular.

Cardiopatie ischemică / *Isch(a)emic heart disease*. Denumire generică pentru boala degenerativă a miocardului produsă din cauza unui dezechilibru între aportul sangvin coronarian și necesitățile sale de O_2. Dezechilibrul este declanșat de reducerea debitului coronarian consecutiv leziunilor aterosclerotice ale coronarelor.

Cardiotonice / *Cardiotonics*. Sin. *Tonicardiace* (*cardio-* + gr. *tonos* = tensiune). **1.** Care crește tonicitatea mușchiului cardiac. **2.** Medicamente cu această proprietate. Preparate de natură vegetală, cu structură glicozidică, obținute din: *Digitalis purpurea, D. Lanata, Strophantus Kombe, S. Hispidus, S. Gratus, Scilla maritima, Convalaria majalis, Heleborus niger* etc. Acționează asupra miocardului contractil (fibra adultă), stimulându-l. Cu efecte inotrop, batmotrop și tonotrop pozitive, iar funcțiile miocardului specific (fibra embrionară) sunt inhibate, având efect cronotrop și dromotrop negative. Diferitele substanțe cardiotonice au efecte asemănătoare calitativ asupra funcțiilor menționate, dar se deosebesc cantitativ. Cardiotonicele măresc concentrația ionilor de calciu în celulele miocardului, favorizând contracția fibrei miocardice. Procesul de pompare a sodiului din celulele miocardice în afară este deprimat. Acumularea ionilor de sodiu intracelular determină stimularea schimbului între sodiul intracelular și calciul extracelular.

Cardiotoxic / *Cardiotoxic*. (*cardio-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeților, de la *toxon* = săgeată) Substanță care exercită o acțiune nocivă asupra inimii, mușchiului cardiac sau a sistemului cardionector.

Cardiovascular / *Cardiovascular*. (*cardio-* + lat. *vasculum, -i* = vas mic, dim. de la *vas, vasis* = vas) Termen referitor la inimă și vasele sangvine sau la circulație.

Cardită / *Carditis*. (*cardio-* + *-ită*) Inflamație care interesează parțial sau total cele trei straturi ale inimii (endocard, miocard și pericard).

Carenă / *Keel, Carina*. Sin. *Luntriță, Carină*. (lat. *carina, -ae* = carenă) Creastă sau muchie longitudinală sau transversală pe un organ (ex.: locul de alipire a celor două petale anterioare (inferioare) care formează luntrița de la *Fabaceae*).

Carență / *Deficiency*. (lat. *carentia, -ae* = lipsă, din *careo, -ere* = a fi lipsit de, a nu avea) Insuficiența sau absența din organismul vegetal sau animal a unor vitamine sau oligoelemente.

Carie / *Caries*. (lat. *caries, -ei* = putrezire, carie a lemnului) **1.** Termen care desemnează în medicină o carie dentară. **2.** Dezagregarea moleculară sau necroza osului care devine moale, decolorat și poros (ex. în TBC).

Carie dentară / *Dental caries*. (lat. *caries, -ei* = putrezire) Alterare patologică a dinților. Maladie de etiologie complexă și extrem de răspândită, fiind un proces distructiv cronic, care evoluează fără fenomene inflamatorii tipice, producând necroza țesuturilor dentare dure și în cele din urmă infecția pulpei și a parodonțiului apical. Procesul cariogen are trei etape: colonizarea bacteriană a suprafeței dentinei, favorizată de polizaharide (formarea plăcii bacteriene); formarea de acizi organici (acid lactic, în principal) de către bacterii care acționează asupra hidraților de carbon fermentescibili; atacul structurilor cristaline subiacente de către acizii formați, dizolvarea lentă a emailului dentar, care conduce la formarea unei cavități. Dacă nu este tratată, ea se extinde de la nivelul dentinei până la pulpa dentară. Formarea cariei se explică prin teoriile: acidogenă, proteolitică și proteoliză-chelare, în care intervin bacteriile (placa bacteriană).

Cario- / *Caryo-*. (gr. *karyon* = sâmbure, nucleu) Rădăcina care introduce în termenii compuși referirea la nucleul unei celule.

Cariochineză / *Karyokinesis*. Sin. *Mitoză, Diviziune indirectă, Cariokineză* (*cario-* + gr. *kinesis* = mișcare) Tip evoluat de diviziune celulară în timpul căreia apare în nucleu filamentul cromatic din care se diferenţiază cromozomii, transformări care se observă în cursul mitozei.

Carioclazie / *Kario-klastie*. (*cario-* + gr. *klesis* = ruptură, fractură) Fragmentarea, ruperea nucleului celular.

Cariogamie / *Karyogamy*. (*cario-* + gr. *gamos* = unire, căsătorie) **1.** Procesul de fuzionare a doi nuclei gametici, în etapa finală a fecundaţiei. **2.** Mod de reproducere întâlnit la unele organisme inferioare, caracterizat prin unirea a două celule şi schimbul de seminuclei.

Cariogeneză / *Karyogenesis*. (*cario-* + gr. *genesis* = naştere) **1.** Proces de diferenţiere a nucleului celular. **2.** Proces de formare a unei carii dentare.

Cariokineză / *Karyokinesis*. (*cario-* + gr. *kinesis* = mişcare) V. *Mitoză* şi *Cariochineză*.

Cariolimfă / *Karyolymph*. Sin. *Nucleoplasmă* (v.). (*cario-* + lat. *lympha, -ae* = apă limpede).

Carion / *Karyon*. Sin. *Nucleu celular* (v.) (*cario-*)

Cariopsă / *Caryopsis*. (*cario-* + gr. *opsis* = aspect, formă) Fruct uscat indehiscent monosperm, unilocular, provenit dintr-un gineceu bicarpelar sau pseudomonomer, cu pericarpul concrescut cu sămânţa, caracteristic *Poaceelor*. a. *golaşă* / *naked* – ex.: la *Triticum* sp., *Zea mays*. b. *îmbrăcată* / *dressed* – adică aderentă cu paleile – ex.: la *Avena* sp., *Hordeum* sp.

Cariotip / *Karyotype*. (*cario-* + gr. *typos* = model) **1.** Totalitatea cromozomilor unui individ sau grup de indivizi (populaţie sau specie). **2.** Dispunerea sistematizată a cromozomilor unei singure celule, pe baza lungimii, poziţiei centromerului sau altor criterii morfologice (constricţii secundare, sateliţi, benzi) precis codificate prin standarde internaţionale.

Cariozom / *Cariosome*. (*cario-* + gr. *soma* = corpuscul) Nucleol cromatinian sau nucleol fals; termenul îl diferenţiază de adevăratul nucleol sau plasmozom.

Carmin / *Carmine*. (lat. medievală *carminium*, din ar. *quirmiz* sau *kermes* = coşenilă + lat. *minium* = miniu, roşu de plumb) Lac alumino-calcic, de origine animală, obţinut din *Cochenilla* (Coccinella), sau vegetală, din planta *Opuntia coccus cacti*, materie roşie, colorantă. Produsul uscat este foarte higroscopic, solubil în apă, acetonă, utilizat în produsele cosmetice. V. *E 120*.

Carmin-alizarină / *Carmine-alizarine*. Colorant histologic roşu extras din rădăcina plantei *Rubia tinctorum* (roibă).

Carminativ / *Carminative*. Medicament care previne sau favorizează eliminarea gazelor intestinale, calmând durerile abdominale (ex.: anasonul, menta).

Carmin-indigo / *Carmine-indigo*. Colorant histologic roşu obţinut prin sulfurarea indigoului. Nu rezistă la lumină.

Carminomicină / *Carminomycin*. Face parte din clasa de antibiotice numite antracicline. Este analogul 4-hidroxi al daunorubicinei, izolate din specii de *Actinomandura carminata*, în 1974, fiind comercializat în Europa de Est şi Rusia.

Carmoizină / *Azorubine*. V. *E 122*.

Carnitină / *Carnitine*. Derivat trimetilat al acidului β-hidroxi-γ-aminobutiric, care intervine în metabolismul acizilor graşi. Deficitul de carnitină (transmis ereditar autozomal recesiv) antrenează o supraîncărcare lipidică a diverselor ţesuturi.

Caroten / *Carotene*, *Carotine*. Sin. *Provitamina A*. (lat. *carota, -ae*, din gr. *karoton* = morcov) Pigment galben prezent în diferite ţesuturi vegetale. Hidrocarbură terpenică nesaturată, constituent al diverşilor pigmenţi vegetali şi transformată în organism în vitamina A, prin oxidare (la nivelul intestinului subţire şi al ficatului, sub acţiunea carotenazei). Se utilizează ca antioxidant şi colorant în industria alimentară (unt, brânzeturi), farmaceutică şi cosmetică. V. *E 160 a*.

Carotenază / *Carotenase*. (lat. *carota, -ae*, din gr. *karoton* = morcov + *ază*) Enzimă din clasa hidrolazelor care catalizează scindarea hidrolitică a carotenoidelor (ex. reacţia de transformare a carotenului în vitamina A). Este folosită şi la albirea făinurilor.

Carotenoide / *Carotenoids*. Sin. *Carotenoizi* (*caroten-* + gr. *eidos* = formă). Hidrocarburi cu $C_{40}H_{56}$ şi compuşi cu oxigen, de culoare galben-portocalie până la roşu, care se află în regnul vegetal şi animal. Denumire dată cromolipidelor (pigmenţi fotosintetici liposolubili), de culoare galbenă, cu structură polienică şi număr mare de legături duble conjugate (unităţi izoprenice). Exemple de α- şi β-carotină sunt provitaminele A, β-carotina şi xantofila, coloranţi alimentari, crocetina, bixina sunt coloranţi textili. Prin hidrogenare, culoarea dispare. Prezenţi sub formă de cristale în citoplasma celulelor vegetale, cu rol în fotosinteză, respiraţie, reproducere şi sinteza unor vitamine, contribuind împreună cu antocianii la colorarea plantelor. Organismul animal nu sintetizează carotenoidele, ci le preia din produsele vegetale.

Carpelă / *Carpel*. (gr. *karpos* = fruct, carpelă) Element fertil de natură foliară care intră în componenţa gineceului. Pe partea internă a carpelei se formează unul sau mai multe ovule. O singură carpelă este similară cu un gineceu monocarpelar, fiind alcătuită din ovar, stil şi stigmat.

Carrageen / *Carrageen*. Coloid marin, de origine vegetală din clasa poliuronidelor; el este reprezentat de talul a trei alge roşii: *Chondrus crispus*, *Gigartina mamilosa* şi *Eucheuma spp.*, recoltat, spălat, uscat şi decolorat la soare, fiind un amestec de trei tipuri numite *carrageenani*: κ (kappa), i (iota) şi λ (lambda), mai conţine β–caroten, vitaminele B, C şi D şi o serie de aminoacizi: alanină, cisteină, arginină, ornitină şi colesterol (sterol ciclic). În scop farmaceutic, astăzi se utilizează numai aceşti trei carrageenani singuri sau în amestec, ei fiind izolaţi din alge, unde se găsesc sub forma unui film, în spaţiile libere dintre celule.

Carrageenan / *Carrageenan*. Sin. *Caragenan*. Polizaharid cu masa moleculară mare, obţinut prin repetarea galactozei şi a unităţilor de 3,6-anhidrogalactoză (3,6-AG), ambele sulfatate sau nu. Aceste unităţi se leagă alternativ prin legături α 1 → 3 şi β 1 → 4 glicozidice. Diferenţele principale care influenţează proprietăţile celor trei carrageenani κ, i şi λ sunt numărul şi poziţia grupelor ester-sulfat din unităţile de galactoză care se repetă. Nivelurile mai mari de estersulfat scad temperatura de solubilitate în apă a carrageenanilor şi produc geluri cu rezistenţă mecanică scăzută sau contribuie la inhibarea gelificării (λ-carrageenanul). Se utilizează ca: mucilag, ca pansament gastric, hipocolesterolemiant, emulgator, agent de îngroşare, agent de suspensie sau ca geluri termoreversibile. V. *E 407*.

Carrier / *Carrier*. (engl. *carrier* = cărăuş, transportor) Termen anglo-saxon utilizat pentru transportor medicamentos. V. *Vector medicamentos*.

Cartelă / *Card*. (fr. *carte* = carte de joc) Ustensilă din material plastic (film) de formă dreptunghiulară, cu capetele uşor rotunjite; se utilizează în laboratorul farmaciei pentru divizarea pulberilor în doze unitare, pentru numărarea şi prelevarea comprimatelor sau pentru amestecarea pulberilor compuse, a unguentelor.

Cartilaj / *Cartilage*. (lat. *cartilaginosus, -a, -um* = cartilaginos) Tip de ţesut conjunctiv, elastic şi rezistent, din care este alcătuit scheletul definitiv al peştilor cartilaginoşi (de exemplu, cel al rechinului). La celelalte vertebrate, doar scheletul embrionului este alcătuit din ţesut cartilaginos, la adult, acesta este înlocuit, în cea mai mare parte, cu ţesut osos. Este alcătuit din substanţă fundamentală în cavităţile căreia se află celulele cartilaginoase numite condrocite, din fibre de colagen şi din elastină. Principalul constituent al substanţei fundamentale este condroitin sulfatul – secretat de celulele cartilaginoase tinere (condroblaste).

Cartografiere / *Mapping*. (gr. *karta* = foaie de scris + gr. *graphein* = a scrie) Localizarea genelor pe cromozomi şi precizarea poziţiei lor în molecula de ADN.

Caruncul / *Caruncle*. Sin. *Elaiozom*. (lat. *caruncula*, *-ae* = bucăţică de carne) Proeminenţă cărnoasă pe tegumentul seminal, de origine integumentală, care apare în regiunea micropilară, de obicei colorată, bogată în substanţe de rezervă (ex.: la seminţele de *Ricinus communis*, *Chelidonium majus*).

Cascadă / *Cascade*. (ital. *cascata* = cascadă, de la *casco*, *-are* = a cădea) Denumire generală pentru seriile de reacţii biochimice caracteristice unui anumit proces metabolic. Termenul se utilizează în special pentru seriile de reacţii enzimatice în care în fiecare etapă este activată o enzimă, aceasta, la rândul ei, activând enzima următoare din lanţul metabolic.

Caseină / *Casein*. (lat. *casseum*, *-ei* = caş, brânză) Proteină din lapte. Se precipită din lapte în condiţii acide sau prin acţiunea reninei; este principala proteină din brânză; se utilizează ca proteină suplimentară în tratamentul malnutriţiei.

Casoletă / *Box*. (fr. *cassolette*, din pop. provensal *casoleta* = recipient mic, rezistent la foc) Cutie metalică de dimensiuni şi forme diferite, în care se introduc diferite materiale medico-chirurgicale în scopul sterilizării la autoclav. Pe capac sau pe pereţii laterali sunt orificii, care permit pătrunderea vaporilor. După sterilizare, se acoperă cu o bandă metalică, mobilă.

Caspaze / *Caspases*. Grup de proteaze care mediază apoptoza.

Caşete / *Cachets*, *Wafers*. Sin. *Wafer*, *Capsule*. (fr. *cacher* = a presa) V. *Capsule amilacee*.

Caşexie / *Cachexia*, *Cachexy*. Sin. *Atrofie generală progresivă*. (lat. *cachexia*, *-ae*, gr. *kakhexia* = constituţie proastă, de la *kakos* = rău + *hexis* = stare) Slăbire patologică cu scăderea activităţii sistemelor morfofuncţionale, adinamie, hipotensiune, atrofie musculară (în cancer, tuberculoză, subalimentaţie etc.).

CAT / *CAT*. Abr. pentru *Colinacetiltransferază*. Enzimă catalizatoare a formării de acetilcolină, prin acetilarea colinei cu ajutorul acetilcoenzimei A.

Cata- / *Cata-*. (gr. *kata* = în jos, împotriva) Prefix care introduce în termeni semnificaţia de mişcare în jos, descompunere.

Catabioză / *Catabiosis*. (*cata-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*) Degenerare celulară produsă prin maturare şi îmbătrânire.

Catabolism / *Catabolism*. Sin. *Dezasimilaţie*. (*cata-* + gr. *ballein* = a lansa + *-ism*) Fază a metabolismului intermediar din celula vie privind totalitatea proceselor de degradare a biomoleculelor. Procesele au loc cu eliberare de energie, respectiv cu creşterea entropiei sistemului. Procesele catabolice sunt frecvent reacţii de oxidoreducere, fiind, în ansamblu, exergonice, iar energia eliberată este conservată, de cele mai multe ori, sub forma legăturilor fosfat macroergice. Degradarea constituenţilor organici fundamentali ai celulei vii (glucidele, lipidele, proteinele) trece prin mai multe stadii. *În primul stadiu*, moleculele mari ale acestor compuşi sunt degradate cu eliberarea unităţilor lor structurale fundamentale (monozaharide pentru glucide; glicerină, acizi graşi etc. pentru lipide; 20-22 aminoacizi pentru proteine) *În al doilea stadiu*, produşii rezultaţi din primul stadiu sunt transformaţi pe căi specifice într-un număr mic de molecule simple, printre care predomină moleculele de acetat activat (acetil-coenzima A) *În al treilea stadiu şi al patrulea stadiu*, moleculele de acetil-coenzimă A sunt transformate prin ciclul Krebs (ciclul citratului), cuplat cu lanţul respirator, în dioxid de carbon şi apă. Ultimele etape sunt comune tuturor biomoleculelor constituente ale materiei vii.

Catabolismul glucidelor / *Carbohydrate catabolism*. Proces de degradare a glucidelor în celula vie. Este puternic exergonic şi reprezintă o sursă principală şi nemijlocită de energie şi compuşi intermediari biologic activi pentru organismul viu. Catabolismul poate pleca atât de la monozaharide, cât şi de la oligo- şi polizaharide. Degradarea glucozei poate avea loc prin mai multe mecanisme: degradare anaerobă (glicoliză), degradare aerobă, degradare pe calea pentozofosfatului, pe calea acizilor uronici. Degradarea aerobă a glucozei cuprinde ciclul Krebs, cuplat cu lanţul respirator, când degradarea este totală, până la CO_2 şi H_2O.

Catabolismul lipidelor / *Lipids catabolism*. Totalitatea proceselor biochimice de degradare a lipidelor în celula vie vegetală şi animală. Prima transformare are loc sub acţiunea lipazelor intracelulare care hidrolizează lipidele în componentele constitutive: glicerol, aminoalcooli, alţi alcooli, acizi graşi. În continuare, diferiţii alcooli şi acizi graşi au căi specifice de degradare. Degradarea completă a lipidelor presupune parcurgerea ciclului Krebs, cuplat cu lanţul respirator, când se formează CO_2 şi apă. Catabolismul lipidic este un proces puternic exergonic, de aceea lipidele sunt considerate rezerve concentrate de energie. Prin degradarea completă a unui gram de lipide se eliberează 8,5-9,5 Kcal.

Catabolismul proteinelor / *Proteins catabolism*. Degradarea proteinelor din celula vie. În prima etapă, sub acţiunea enzimelor proteolitice (catepsine), proteinele sunt hidrolizate în polipeptide, oligopeptide, aminoacizi. În celule, aminoacizii constituie un „fond metabolic", de unde sunt dirijaţi spre degradarea sau biosinteza proteinelor proprii organismului, în funcţie de necesităţi. Aminoacizii se pot degrada în continuare prin procese de dezaminare, decarboxilare, în compuşi ternari, amoniac, CO_2. Amoniacul este apoi eliminat fie ca atare, fie sub forma unor compuşi (uree, acid uric, creatină etc.).

Catabolit / *Catabolite*. Produs de degradare metabolică provenit din transformarea unui precursor.

Catafilaxie / *Cataphylaxis*. (*cata-* + gr. *phylaxis* = apărare) **1.** Mobilizarea leucocitelor şi anticorpilor la locul unei infecţii. **2.** Alterarea mecanismului natural de apărare a organismului faţă de infecţii.

Catafilă / *Cataphyll*. (*cata-* + gr. *phyllon* = frunză) Frunze incomplet dezvoltate sau rudimentare, de obicei de culoare brună şi lipsite de peţiol, care se prezintă sub diferite forme: teci, scuame, tunici, solzi mugurali.

Cataforeză / *Cataphoresis*. (*cata-* + gr. *phoresis* = deplasare) **1.** Fenomen electrocinetic care constă în deplasarea spre catod a particulelor coloidale încărcate pozitiv, sub acţiunea unui câmp electric. **2.** Introducerea în organism a unor substanţe medicamentoase prin ionizări cu curent continuu.

Catageneză / *Catagenesis*. (*cata-* + gr. *genesis* = producere) Involuţia unui organ sau a unei funcţii.

Catalază / *Catalase*. Enzimă din clasa oxidoreductazelor, care catalizează reacţia de descompunere a peroxidului de hidrogen, cu degajare de oxigen. Reacţia catalizată de catalază are o considerabilă importanţă biologică, deoarece previne acumularea de peroxid de hidrogen, toxic pentru celula vie; ea se formează în unele reacţii metabolice: în biosinteza hormonilor tiroidieni, în activitatea flavin-enzimei, în urma reacţiilor cosmice.

Catalepsie / *Catalepsy*. (*cata-* + gr. *lepsis* = fixare) Stare în care bonavul păstrează indefinit poziţia în care se află sau orice poziţie i se impune, prin pierderea momentană a contracţiei voluntare. Se observă în afecţiuni ale SNC ca reacţie adversă după medicamentele neuroleptice.

Catalizator / *Catalyser*. Substanţe care, în cantităţi infime, măresc viteza unei reacţii chimice. Nu influenţează concentraţia substanţelor la starea de echilibru chimic, iar la sfârşitul reacţiei, ele se găsesc, calitativ şi cantitativ, neschimbate. Acţiunea lor se manifestă prin micşorarea energiei de activare a reacţiei. Enzimele sunt catalizatori biologici.

Catalizatori biochimici / *Biochemical catalysers*. Catalizatori care se formează în organismele vii şi sunt specifici fiecărei reacţii, la anumite temperaturi şi concentraţii. În această categorie, se includ vitaminele, hormonii şi enzimele, substanţe macromoleculare sintetizate de celula vie. Ele facilitează reacţiile acido-bazice, redox, de hidroliză, hidratare.

Catalizatori chimici / *Chemical catalysers*. Sunt substanţe variate şi acţionează atât în cataliză omogenă, cât şi în cataliză eterogenă. Clasificare: a. *catalizatori acizi*, ce acţionează prin cationul H_3O^+, care cedează un proton substanţei ce urmează să sufere acţiunea catalitică (substratul), iar după reacţie, cationul se regenerează. Aceşti agenţi intervin în reacţiile de hidroliză, esterificare, eterificare, oxidare etc. b. *catalizatori bazici*, ce acţionează prin ionul HO^- care se consumă iniţial şi se regenerează la sfârşitul procesului. Ionii HO^- pot cataliza reacţile de saponificare, reducere etc. c. *sărurile* de mangan, ceriu, wolfram, molibden catalizează reacţiile de oxidare. d. *metale* din grupa VIII-b (Ni, Pt, Pd), buni catalizatori în reacţiile de hidrogenare. e. *oxizi anhidri*, de aluminiu, thoriu, zirconiu, titan, vanadiu, wolfram etc., catalizează reacţiile de deshidratare, esterificare şi dehidrogenare.

Catalizatori fizici / *Physical catalysers*. Agenţi care acţionează prin suprafaţa lor (cărbune animal, cărbune de lemn); se află în stare fin divizată.

Cataliză / *Catalysis*. (gr. *katalysis* = disoluţie) Fenomen fizico-chimic prin care se modifică viteza de desfăşurare a unei reacţii chimice, în prezenţa unui catalizator.

Cataliză eterogenă / *Heterogenous catalysis*. Sistemul chimic în care reactanţii şi catalizatorul se află în stări de agregare diferite (sistemul este format din cel puţin 2 faze). În acest caz, se desfăşoară la suprafaţa catalizatorului, care, de regulă, este solid, iar reactanţii sunt gazoşi sau lichizi.

Cataliză omogenă / *Homogenous catalysis*. Sistemul chimic în care reactanţii şi catalizatorul se află în aceeaşi fază (gazoasă sau lichidă).

Catamenial / *Catamenial*. (gr. *katamenia* = menstruaţie, din gr. *kata* = referitor la + gr. *menos* = lună) Care se referă la menstruaţie. Ex.: herpes catamenial (care apare în timpul sau imediat înaintea menstrelor).

Cataplasme / *Poultices, Cataplasm*. Sin. *Prişniţe*. (gr. *kataplasma* = aplicaţie) Preparate topice, cu consistenţă de pastă moale; se compun dintr-o bază hidrofilă, capabilă să reţină căldura, în care sunt dispersate substanţe active, solide sau lichide. Pot fi pulberi, făinuri cu substanţe mucilaginoase sau amilacee, destinate a fi aplicate, în scop terapeutic, revulsiv, pe diverse regiuni ale corpului. Sunt plasate, în general, în straturi groase, pe un suport-pansament corespunzător, încălzite înaintea aplicării pe piele. Se pot aplica şi cataplasme uscate cu sare, tărâţe, nisip încălzit.

Cataplexie / *Cataplexy*. (*cata-* + gr. *plexis* = lovitură) Pierdere bruscă şi de durată scurtă a tonusului muscular, cu imposibilitatea menţinerii posturii, fără pierderea cunoştinţei, apărând în urma unor emoţii.

Catar / *Catarrh*. Sin. *Inflamaţie catarală*. (lat. *catarrhus*, *-i* = guturai; din gr. *kata* = în jos + *rhein* = a curge) Inflamaţie acută sau cronică a mucoasei unui organ, adesea însoţită de secreţie abundentă de mucus.

Cataractă / *Cataract*. (gr. *katarrhegnynai* = a dărâma sau *katarraktes* = cascadă) Afecţiune oculară caracterizată prin opacifierea cristalinului sau a capsulei sale.

Catarctic / *Cathartic*. Sin. *Purgativ*. (gr. *katharsis* = curăţenie) Denumire folosită mai ales în literatura medicală engleză pentru substanţele care stimulează motilitatea intestinală şi provoacă purgaţie. Sunt clasificate după intensitatea de acţiune în: laxative, purgative şi drastice.

Catarometru / *Katharometer*. Detector utilizat în cromatografia de gaz-lichid (GLC) care se bazează pe diferenţa de conductibilitate termică a analiţilor.

Catatonie / *Catatonia*. (*cata-* + gr. *tonos* = tensiune) Sindrom psihiatric grav în care se asociază negativism psihomotor (rupere de mediul exterior, refuzul de a rosti sau chiar refuzul hranei), pierderea iniţiativei, opoziţie la orice solicitare sau pasivitate, cu rezistenţă musculară plastică (catalepsie) şi tulburări neurovegetative. Se consideră o manifestare tipică de schizofrenie.

Catecolamine / *Catecholamines*. (*catechol* = de la *Acacia catehu*, arbore exotic + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Derivaţi aromatici ce au în comun gruparea catecol – $C_6H_4\,(OH)_2$. Nume de ansamblu al unor substanţe cu acţiune simpaticomimetică de tipul adrenalinei, noradrenalinei, dopaminei. Biosinteza lor are loc în terminaţiile nervoase simpatice. Biotransformarea lor se realizează sub influenţa: monoaminooxidazei (MAO) care acţionează în interiorul neuronilor; catecolortometiltransferazei (COMT) care acţionează extraneuronal; sintetazelor. Îndeplinesc în organism rolul de efectori simpatici.

Categorie / *Category*. În statistica matematică, grup omogen al unei colectivităţi.

Categorie de public / *Public category*. Orice grupare care manifestă un interes efectiv sau potenţial, ori influenţează capacitatea unei organizaţii de a-şi atinge obiectivele.

Categorii de medicamente eliberate / *Medicine category for sale*. În unele ţări, legislaţia prevede 4 categorii de medicamente pentru eliberare către pacienţi: 1. o categorie de medicamente care se eliberează din farmacie numai pe bază de prescripţie medicală şi trei categorii de OTC-uri (v.), care se eliberează fără prescripţie medicală, dar în condiţii diferite, astfel: 2. medicamente care se eliberează din farmacie, fără prescripţie medicală, numai de către farmacist sau asistentul de farmacie, dar în cantitate limitată, deoarece conţin substanţe active care pot cauza reacţii adverse însemnate, iar publicul nu are acces direct la ele; acestea se numesc medicamente BTC (v.), abr. de la *Behind the counter*; 3. medicamente eliberate fără prescripţie medicală, într-o zonă de autoselecţie a farmaciei, dar sub supervizarea directă a unui farmacist şi 4. medicamente eliberate fără prescripţie medicală, la care nu se aplică restricţii pentru vânzare, ele putând fi cumpărate de la orice magazin, fără supervizare profesională; acestea sunt denumite OTC-uri, abr. de la *Over the counter*.

Catehine / *Catechines*. Clasă de derivaţi chimici naturali, derivaţi ai benzopiranului, proveniţi din reducerea flavonelor.

Catehintaninuri / *Catehines-tanates*. Substanţe macromoleculare care se formează prin condensarea mai multor molecule de catehină sau a unor compuşi derivaţi. Cele cu grad mare de condensare se numesc flobafene şi sunt greu solubile în apă. Se utilizează în preparatele antitoxice hepatice, care stimulează refacerea celulelor hepatice, şi în preparate antidiareice.

Caten- / *Caten-*. (lat. *catena*, *-ae* = lanţ) Element de compunere care introduce în termeni referirea la şir, lanţ.

Catenă / *Catena*. (*caten-*) Termen care desemnează un lanţ de mai mulţi atomi egali. Dispoziţia catenară este foarte uzuală în cazul compuşilor organici ai carbonului. După modul de amplasare, se deosebesc: catene liniare, ramificate sau ciclice.

Catepsine / *Cathepsins*. Enzime celulare care catalizează degradarea proteinelor.

Cateter / *Catheter*. (gr. *katheter*, de la *kathienai* = a plonja) Tub fin şi suplu din polietilenă, teflon cu diametrul de 0,3-1 mm, adaptat la calibrul şi la curbura vaselor sangvine de explorat, utilizat pentru golirea de conţinut a organelor cavitare sau a cavităţilor organismului.

Cateterism / *Catheterization.* Introducerea unei sonde (catetere) în anumite organe cavitare sau canaliculare, cu scop fie explorator, fie terapeutic (chimioembolizare).

Catgut / *Catgut.* (engl. *cat* = pisică + *gut* = intestin) Material chirurgical, fir de ligatură obţinut prin prelucrarea subseroasei intestinului subţire de oaie, utilizat în chirurgie, pentru sutură; firul este bioresorbabil în ţesuturi după cicatrizare, în mod spontan.

Catharsis / *Catharsis.* (gr. *katharsis* = purificare) Termen folosit în filozofia greacă, desemnând „purificarea psihicului" de emoţiile negative şi preluat de Freud pentru a denumi una din metodele psihoanalitice.

Cation / *Cation, Basic ion.* Sin. *Ion pozitiv.* (gr. *kation* = a coborî, de la *kata* = în jos + *ion* = migrator, călător + *ienai* = a merge) Ion format plecând de la un atom sau grup de atomi prin pierderea unuia sau mai multor electroni şi deci purtător de una sau mai multe sarcini pozitive. În câmp electric, cationii se deplasează spre catod, electrod încărcat negativ.

Cationic / *Cationic.* V. *Agent activ de suprafaţă cationic*, *Tensid cationactiv.*

Cationiţi / *Cationites.* Schimbători de ioni cu caractere acide, care schimbă cationii proprii, inclusiv ionul de hidrogen H^+, cu unii cationi din soluţia cu care vin în contact. Ex. Wofatit P, KS, S; Amberlit IR-120, RRC-50; Dowex 50; Zeo-Karb 215, 225, 226.

Catiopexie / *Catiopexis.* Reţinerea (epurarea) ionilor pozitivi dintr-o soluţie (sistem).

Catod / *Catod.* (gr. *kathodos* = drum în jos, de la *kata* = în jos + *hodos* = cale, drum) Electrod negativ spre care se dirijează ionii încărcaţi pozitiv, în cursul electrolizei. Curentul electric, în electroliză, merge de la anod la catod.

Cauciuc / *Rubber.* (lb. indienilor incaşi din America de Sud: *kaa-o-ciu* = lacrimile arborelui) Descoperit de Cristofor Columb în Mexic, în 1525, sub forma unor mingi cu care se jucau băştinaşii din America Centrală. Compus macromolecular natural al izoprenului, rezultat din inciziile efectuate în scoarţa arborelui de cauciuc (*Hevea Brasiliensis*), sub formă de latex, care se întăreşte la aer şi este mai mult plastic decât elastic. Sorturile cele mai valoroase sunt: cauciucul stabilizat prin afumare (sortul *smoked sheets*) şi cauciucul din Indiile Orientale (engl. *First latex crepe*). Datorită legăturilor duble, suferă fenomenul de îmbătrânire: se transformă într-o masă sfărâmicioasă, fără elasticitate, chiar solubilă. Cauciucul natural este tratat cu sulf, la cald, operaţie numită vulcanizare (Vulcan, zeul focului la vechii romani; denumirea are un caracter simbolic, şi nu tehnic), şi prin prelucrare cu diferite substanţe auxiliare (plastifianţi, antioxidanţi, coloranţi, pigmenţi ş.a.) îşi micşorează plasticitatea şi-şi creşte elasticitatea. Se utilizează pentru fabricarea accesoriilor de condiţionare şi obiecte diverse: dopuri pentru flacoane, legături de închidere, subcapace, tuburi şi racorduri pentru aparatura de transfuzie, perfuzie, sonde etc.

Caudal / *Caudal.* (lat. *cauda, -ae* = coadă) **1.** Referitor la coadă sau la o formaţie anatomică în formă de coadă. **2.** Poziţie spre capătul terminal al axei lungi a corpului. În anatomia umană, este sinonim cu inferior.

Cauliflorie / *Cauliflory.* (lat. *caulis, -is* = trunchi + *flos, -oris* = floare) Fenomen frecvent la speciile de arbori tropicali la care florile sunt prinse direct pe tulpină sau pe ramurile lor principale (ex. *Theobroma cacao, Arctocarpus* sp.).

Cauliform / *Cauliform.* (lat. *caulis, -is* = trunchi + *forma, -ae* = formă) Asemănător unei tulpini.

Cauloid / *Cauloid.* (lat. *caulis, -is* = trunchi + gr. *eidos* = asemănător) **1.** De forma unei tulpini. **2.** Parte a talului de la algele brune (*Laminaria* sp., *Macrocystis* sp., *Cystoseira barbata*), precum şi de la unele briofite cormoide (*Polytrichum* sp., *Sphagnum* sp.).

Caust- / *Caust-.* (gr. *kaustikos*, lat. *causticus, -a, -um* = care arde, de la gr. *kainein* = a arde) Element de compunere care introduce în termeni referirea la arsură, coroziune.

Caustic / *Caustic.* (*caust-*) **1.** Proprietate a unei substanţe de a fi corozivă, de a distruge ţesuturile prin contact, provocând necroza acestora. **2.** Termen folosit pentru compuşii chimici care au această proprietate de a produce leziuni la contactul cu diferite ţesuturi, prin arsură sau coroziune chimică. Compuşii caustici acţionează prin grupa HO^- asupra proteinelor tisulare, pe care le degradează în molecule mai mici, cu formarea de albuminaţi solubili. Totodată, saponifică lipidele din membrana celulară, cu formarea de săpunuri, care prin hidroliză formează alcali, care îşi continuă acţiunea caustică asupra ţesuturilor mai profunde, dând aşa-numita „necroză de lichefiere". Substanţele caustice se pot utiliza pentru a elimina leziunile pielii, ex. azotatul de argint sau soda caustică = hidroxid de sodiu cristalizat, cu multe întrebuinţări în industrie.

Cauter / *Cautery.* (lat. *cauterium*, gr. *kauterion* = fier înroşit, de la *kainein* = a arde) Instrument cu vârf metalic (galvanic sau electric) adus la incandescenţă sau o substanţă chimică (azotat de argint, acid tricloracetic) care prin arderea unui ţesut provoacă formarea unei escare sau asigură hemostaza. În prezent, se utilizează şi dispozitive de tip laser sau crioterapia.

Cauterizare / *Cauterize.* (lat. *cauterium*, gr. *kauterion* = fier înroşit, de la gr. *kainein* = a arde) Metodă chirurgicală de distrugere a ţesuturilor normale sau patologice sau de obţinere a hemostazei cu ajutorul unor agenţi fizici sau chimici.

Cauterizaţii / *Cauterizations.* Soluţii medicamentoase utilizate în scopul distrugerii unor formaţiuni patologice de pe mucoase sau de pe piele.

Cavernă / *Cavern.* (lat. *caverna, -ae* = cavitate) Termen generic pentru desemnarea unei cavităţi formate din spaţii lacunare ce comunică între ele.

Cavitate / *Cavity.* N.A. *cavum.* (lat. *cavus, -us* = gaură) **1.** Termen care desemnează un spaţiu închis complet sau incomplet în interiorul unei structuri anatomice, între mai multe formaţii anatomice. **2.** În fizică – apariţia de goluri în interiorul corpurilor lichide sau gazoase, în care presiunea locală devine anormal de scăzută. Acest fenomen se produce într-un fluid agitat puternic, în unele turbine hidraulice cu viteză mare şi uneori este însoţit de degradarea materialelor.

Cavitate abdominală / *Abdominal cavity.* N.A. *cavitas abdominalis.* Regiune inferioară a trunchiului, cavitate splanhnică, ce conţine majoritatea viscerelor componente ale aparatului digestiv şi aparatului urinar.

Cavitate alveolară / *Alveolar cavity.* Spaţiu cavitar natural în osul maxilarelor, în care este suspendat dintele prin ligamentul alveolo-dentar. Nu este dimensionată uniform, ci în raport cu forma, funcţia şi mişcarea dintelui.

Cavitate bucală / *Oral cavity.* N.A. *cavitas oris.* Sin. *Gură.* Cavitatea care primeşte alimentele pentru digestie.

Cavitate cotiloidă / *Acetabulum.* Sin *Cotil.* N.A. *acetabulum.* Cavitate în formă de cupă pe suprafaţa laterală a osului coxal, în care se articulează capul femurului.

Cavitate uterină / *Cavity of uterus.* N.A. *cavitas uteri.* Cavitate virtuală aplatizată, aflată în interiorul uterului.

Cavitaţie / *Cavitation.* Procedeu de omogenizare a emulsiilor şi a unguentelor care urmăreşte reducerea la minimum a mărimii particulelor solide dispersate. Constă în aspirarea unguentului sau emulsiei şi dispersarea, sub presiune, printr-o deschidere foarte strâmtă. În funcţie de tensiunea de vapori are loc o vaporizare limitată a preparatului, urmată de condensare, ceea ce conduce la apariţia unei vibraţii apropiată de cea ultrasonică, care produce o forţă de forfecare puternică.

Caz individual / *Individual case*. Informaţie furnizată pentru a descrie reacţiile suspectate în legătură cu administrarea unuia sau mai multor medicamente la un pacient.

Caz individual de raport de siguranţă / *Individual case safety report* (abr. *ICSR*), *Adverse* (*drug*) *reaction report*. Sin. *Raportul de reacţie adversă* (*la medicament*), abr. *CIRS*. Forma şi conţinutul de raportare a uneia sau mai multor reacţii adverse suspectate la un medicament care apar la un singur pacient la un anumit moment. În contextul unui studiu clinic, un caz particular sunt informaţiile furnizate de o sursă primară pentru a descrie reacţiile adverse grave neaşteptate suspectate legat de administrarea unuia sau mai multor produse medicamentoase investigaţionale individual pentru un pacient la un anumit moment. V. şi *Criteriile minime de raportare*.

Caz individual de raport de siguranţă validat / *Valid individual case safety report*. V. *Caz individual de raport de siguranţă*.

Caze-, Cazei-, Cazeo- / *Case-*, *Casei-*, *Caseo-*. (lat. *caseus*, *-i* = brânză) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aspectul alb-brânzos.

Cazeină / *Casein* (*cazei-* + *-ină*) Amestec de fosfoproteine care se află în lapte, fasole, nuci, este foarte puţin solubil în apă, dar solubil în soluţii alcaline, utilizat pentru prepararea de microsfere şi ca proteină dietetică.

Cazeos / *Caseous*. (*cazeo-*) În chimie, aspect al unei substanţe asemănător cu brânza, rezultat în urma unei reacţii de precipitare.

Cazul cel mai rău / *The worst*. Condiţie sau set de condiţii care includ limitele superioare şi inferioare şi circumstanţele procesării, prevăzute în procedurile standard de operare, care asigură cea mai mare şansă de eşec a procesului sau a produsului, în comparaţie cu condiţiile ideale. Astfel de condiţii nu induc neapărat un eşec de proces sau produs.

Căi aeriene superioare / *Superior air ways*. Conductele prin care aerul atmosferic este introdus în plămâni şi prin care este apoi eliminat: nas, faringe, laringe.

Căi biliare / *Gall ducts*. Sistem tubular prin care se elimină bila din ficat în duoden.

Căi respiratorii inferioare / *Inferior respiratory ways*. Conducte ce continuă căile aeriene superioare: trahee, bronhii şi plămânii cu diferite nivele: bronhiole şi alveole pulmonare.

Călcâi / *Heel*. N.A. *calx*. (lat. *calcaneum*, *-i* = călcâi) Parte posterioară a piciorului, al cărei schelet este format din calcaneu.

Căldură / *Heat*. (lat. *calor*, *-is* = căldură) **1.** Starea sau gradul de încălzire a unui corp. **2.** Senzaţia de creştere a temperaturii; energia care produce această senzaţie. **3.** Variaţia energiei interne a unui sistem, determinată numai de variaţia parametrilor interni ai acestuia. Este o formă de energie asociată cu eliminarea dezordonată / haotică de molecule / ioni. Energia poate trece de la un sistem fizic la altul, între ele existând o diferenţă de temperatură. O substanţă este lipsită de energie calorică numai dacă se află la zero absolut (0° Kelvin). Existenţa energiei calorice a sistemului fizic este indicată de temperatură, care se produce în funcţie de mişcarea moleculelor (acelui sistem fizic). Se exprimă în Jouli (J) sau în N·m sau în kg·m^2/s^2. Unităţi tolerate: caloria şi kilocaloria.

Căldură latentă / *Latent heat*. Căldură dezvoltată la trecerea unui sistem dintr-o fază în alta, în condiţii de temperatură şi presiune constante. În funcţie de transformarea de fază, c.l. poate fi: de condensare, de solidificare, de sublimare, de topire sau de vaporizare.

Căldură latentă de transformare polimorfă / *Polymorphic transformation latent heat*. Cantitatea de căldură schimbată în transformările polimorfe.

Căldură latentă specifică / *Specific latent heat*. Căldura latentă raportată la unitatea de masă a sistemului ce trece dintr-o fază în alta.

Căldură molară / *Molar heat*. Mărime definită în raport cu transformarea pe care o suferă sistemul considerat, numeric egală cu cantitatea de căldură necesară unui mol dintr-o substanţă pentru a-şi ridica temperatura cu un grad. Unitatea de măsură în SI este J/kmol·K (Joule/kilomol·kelvin).

Căldură specifică / *Specific heat*. Cantitatea de căldură necesară unităţii de masă dintr-un corp pentru a-şi ridica temperatura cu un grad. Unitatea de măsură în SI este J/kg·K (Joule/kilogram·Kelvin).

Cămin / *Home*, *hostel*. (sl. *kamina* = cămin) Denumire dată unor instituţii cu caracter social-cultural.

Cărbune / *Coal*, *Charcoal*. (*carbo-*) Rocă sedimentară din epocile geologice, produs de culoare brun-neagră, cu proprietăţi combustibile, formată prin îmbogăţirea în carbon, prin piroliza lentă a materiilor de origine vegetală şi animală, în absenţa oxigenului. Se prezintă în diferite varietăţi, cu un conţinut variabil în carbon: cel mai nou este turba: 52-60% C, lignitul cu 60-78% C şi huila: 75-92% C.

Cărbune activat / *Activate charcoal*, *Activate carbon*. Sin. *Cărbune medicinal*. Cărbune vegetal sau animal supus unui tratament particular, care-i creşte porozitatea şi îi permite să fixeze diferite substanţe gazoase, lichide sau dizolvate, prin fenomenul fizic de adsorbţie. Este obţinut prin încălzire la temperatură înaltă, fie direct, fie după impregnare cu o substanţă minerală. Are proprietăţi adsorbante marcante. Adsoarbe din intestin produse organice toxice, toxine microbiene, alcaloizi, fiind indicat pentru tratamentul oral al intoxicaţiilor medicamentoase. Se recomandă pentru combaterea flatulenţei, distensiei abdominale ş.a. Se utilizează şi în industria alimentară. V. *E 153*.

Cărbune amorf / *Amorphous carbon*. Sin. *Cărbune vegetal şi animal*. Se formează din resturile de plante şi animale supuse căldurii şi presiunii din interiorul pământului. Se găseşte sub formă de zăcăminte de cărbuni fosili: antracit, huilă, lignit şi turbă. V. şi *E 153*.

Cărbune mineral / *Mineral coal*. Termen folosit pentru produsele rezultate în urma acumulării şi carbonificării substanţelor vegetale. Printr-un proces de îngropare lentă şi compactizare, sub un strat mai gros de sedimente, substanţele vegetale (lignina, celuloza) se conservă şi trec succesiv în diferite tipuri de cărbune. Cărbunii formaţi din spori, alge şi ciuperci se numesc sapropelici (*cannel coal*, *boghead*). Cărbunii minerali fac parte din rocile caustobiolite. Calitatea unui cărbune mineral depinde de conţinutul său în carbon, în elemente volatile, de cenuşă sau de cantitatea de sulf şi de umiditate.

Căutare a furnizorilor / *Supplier searching*. Etapă a procesului de cumpărare în care agentul de achiziţii al firmei încearcă să-i găsească pe cei mai buni ofertanţi.

Căutare a informaţiilor / *Information searching*. Etapă a procesului decizional de cumpărare în care consumatorul este determinat să caute informaţii suplimentare; el poate fie să devină pur şi simplu mai atent, fie să treacă efectiv la căutarea mai multor informaţii.

Câmp / *Field*. (lat. *campus*, *-us* = câmp). **1.** Porţiune limitată dintr-un spaţiu. **2.** Formă de existenţă a materiei caracterizată – în fiecare punct – de o mărime scalară (câmp scalar) sau de una vectorială (câmp vectorial). **3.** Formă de existenţă a materiei care leagă particulele în sisteme şi prin intermediul căreia are loc interacţiunea dintre particule, transmiterea acţiunilor având loc cu viteze finite.

Câmp auditiv / *Aural field, Auricular field.* Ansamblul sunetelor cu frecvenţa cuprinsă între 32 şi 16.000 Hz şi care sunt, în mod normal, percepute de către om.

Câmp electric / *Electric field.* Forţă determinată de prezenţa corpurilor încărcate cu sarcini electrice, exprimate în volţi pe metru; este un câmp vectorial.

Câmp magnetic / *Magnetic field.* Câmp de forţe creat în jurul unui magnet sau în jurul unui conductor parcurs de un curent electric. Se exprimă în amperi pe metru (SI) sau oersted (CGS).

Câmp operator / *Operative field.* **1.** Parte a corpului expusă la exterior, care va fi supusă unei intervenţii chirurgicale. **2.** Material textil, steril care delimitează, izolează şi protejează zona de corp care va fi supusă unei intervenţii chirurgicale.

Câmp vizual / *Visual field.* Porţiunea dintr-un obiect care poate fi observată cu ajutorul unui instrument optic. Este caracterizat prin: 1. adâncimea c.v. şi 2. diametrul c.v.

Cântărire / *Weighting.* Operaţie fizică ce constă în determinarea masei unei substanţe, care se bazează pe o unitate de măsură adaptată ca etalon (gramul) şi utilizând ca instrument balanţa.

Cârcel / *Tendril, Cramp.* (lat. *cirrus, -i* = cârcel) **1.** Ramuri, frunze sau peţioluri transformate în organe cu ajutorul cărora plantele se agaţă de diferite suporturi (ex.: de origine caulinară la *Vitis* sp., de origine foliară la *Pisum sativum*). **2.** Crampă musculară.

CAM / CCM (Minimal candidial concentration). Abr. pentru Concentraţie antifungică minimă (v.).

CBER / *CBER.* Abr. pentru engl. *Center for Biologics Evaluation and Research at the FDA.* CBER emite reguli pentru fabricarea şi evaluarea: vaccinurilor, terapiei genice, antitoxinelor, antiveninurilor, otrăvurilor, sângelui şi produselor de sânge (factori de coagulare şi produse derivate din plasmă).

CDER / *CDER.* Abr. pentru engl. *Center for Drug Evaluation and Research* = Centrul pentru Cercetarea şi Evaluarea Medicamentelor. CDER reglează prescrierea medicamentelor şi a produselor OTC (*Over the Counter*).

CE / *EC.* Abr. pentru *Comunitatea Europeană* (engl. *European Community*) Organizaţie regională care emite prevederi legislative obligatorii pentru ţările membre; a elaborat mai multe programe de acţiune în vederea reducerii poluării şi noxelor, protecţiei şi gestionării raţionale a spaţiului, a mediului şi a resurselor naturale, ocrotirii faunei, florei şi a apelor.

Ceai / *Tea.* (chinez. *chahua* = băutură de frunze sau *tsa, tsai* = ceai) **1.** Produs obţinut din frunzele uscate, fermentate sau nefermentate ale arborelui de ceai, numit *Thea sinensis* sau *Camellia sinensis*, familia *Theaceae*. Arborele de ceai a fost semnalat pentru prima oară în sec. IV în China, a trecut în Japonia în sec. IX, iar în Europa după 1517, graţie portughezilor, în Rusia în sec. XVII importat din Mongolia, în insulele britanice în 1664, în Gruzia sec. XVIII, în insulele Java şi Ceylon în sec. XIX. Planta creşte şi pe versanţii masivului Himalaya, până aproape de 2.000 m. Astăzi este cultivat în China, Japonia, Indonezia, Brazilia, Argentina, Sri Lanka, Rusia, Gruzia şi în unele ţări africane. Se utilizează două sorturi principale: *ceaiul negru*, denumit şi ceai roşu (Hungcha) de către chinezi, este sortul chinezesc de fermentare naturală a frunzelor, uscate şi prelucrate, când taninurile catehice sunt oxidate complet la flobafene, care dau produsului o culoare închisă, nu are vitamina C; *ceaiul verde*, stabilizat prin încălzire pe plăci metalice, pentru a distruge enzimele, cu menţinerea culorii verzi, are o mare cantitate de vitamina C şi taninuri netransformate. Frunzele conţin: *cafeină* (teină) 2-4,5% în ceaiul verde, *taninuri* mai ales *catehice*: 12-15% şi până la 25% în ceaiul negru, cu acţiune astringentă; *polifenoli*, cu acţiune antioxidantă, anticancerigenă (de piele) şi anti-UV; *teaflavine* (vitamina B_2) ce dau culoare şi aromă; *vitamine*: C, F, P, K şi substanţe minerale, dintre care potasiul şi fluorul. Datorită cafeinei, ceaiul are efecte psihoenergizante mai puţin brutale ca acelea ale cafelei şi mai puţin durabile; este excitant al SNC şi în special al centrilor respiratori şi vasomotori; va produce o respiraţie mai rapidă şi mai profundă, cu o mai bună irigare a inimii, encefalului şi a rinichilor. **2.** Orice infuzie sau decocţie de plante, utilizate ca băutură.

Ceaiuri medicinale / *Medicinal tea.* V. *Specii.*

Cer- / *Cer-.* (gr. *keros, -atos*, lat. *cera, -ae* = ceară) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ceară, la aspectul ceros.

Ceară / *Wax.* (*cer-*) Produs plastic natural, animal sau vegetal, ori sintetic, un amestec de esteri ai acizilor graşi cu alcoolii monohidroxilici superiori, acizi, alcooli şi hidrocarburi. Se utilizează ca excipient pentru unguente, măreşte capacitatea de emulsionare a apei, în asociere cu vaselina. Deoarece are un indice de aciditate semnificativ, prin neutralizarea cerii de albine cu substanţe alcaline (borax) formează săpunuri alcaline, care emulsionează apa (cerate). Ca excipienţi pentru unguente se utilizează: ceara de albine, cetaceul şi spermanţetul sintetic.

Ceară de albine / *Bee wax.* Produs natural solid, obţinut din faguri, în care albinele (*Apis melifera*) depun mierea. Conţine esteri: miricină, palmitat de miricil, acizi cerotic şi melisic, care-i imprimă caracterul lipofil; d = 0,941-0,976, p.t. = 62-66°C, indice de aciditate: 16-24, indice de saponificare: 88-106, indice de iod: 6-17, indice de acetil: 15. Se utilizează ca excipient pentru unguente, emulsii, ca substanţă auxiliară pentru hidrofobizarea unor forme solide etc. (*Cera flava* – F.R.) Prin purificarea şi înălbirea cerii galbene se obţine ceara albă (*Cera albae*). Se utilizează şi în industria alimentară. V. *E 901.*

Ceară de balenă / *Whall wax.* V. *Cetaceum.*

Ceară de Candelilla / *Candelilla wax.* Ceară vegetală care conţine acizi graşi saturaţi şi alcooli superiori, d = 0,950-0,996, p.t. 67-92°C, indice de aciditate: 10-12, indice de saponificare: 47-65, indice de iod: 12-26, indice de acetil: 9-21. Se utilizează pentru prepararea cerurilor contra bătăturilor sau a unor răni şi în industria alimentară. V. *E 902.*

Ceară de Carnauba / *Carnauba wax.* Ceară obţinută din planta *Capernicia cerifera*, familia *Palmae*; conţine, în principal, cerotat de miricil şi acid cerotic, acid carnaubic, alcool cerilic, dioli, parafine şi răşini; d = 0,990-0,999, p.t. 89-91°C, indice de aciditate = 4-10, indice de saponificare 78-95, indice de iod = 7–13, indice de acetil = 51-60. Pulbere de culoare brun-deschis sau galben pal, cu miros caracteristic, p.t. 84°C, insolubilă în apă, insolubilă în solvenţi organici la rece, mai solubilă la cald. Se utilizează pentru a conferi consistenţă şi capacitate de întindere în formele semisolide şi solide: paste, emulsii, industria cauciucului, cu rol plastifiant, pentru lustruirea drajeurilor şi ca gelifiant pentru uleiuri. V. *E 903.*

Ceară de Japonia / *Japan wax.* Ceară vegetală obţinută din fructele arborelui *Rhus succedanea*, constituită din gliceridele acidului palmitic mai ales; d = 0,97-1,00, p.t. = 45-53°C, indice de saponificare: 217-237, indice de iod: 5-8,5. Se utilizează ca înlocuitoare a cerii de albine, în unguente şi săpunuri.

Ceară de pământ / *Ozocerite, Ozokerite.* V. *Ozocherită.*

Ceară de polioxietilenă oxidată / *Oxidised polyethylene wax.* V. *E 914.*

Ceară dentară / *Tooth wax.* Amestecuri în diferite proporţii de ceruri cu substanţe colorante, odorante etc., folosite în protetică dentară pentru amprente, corectări de proteze, machete şi ca materiale ajutătoare în lucrările de confecţionare a protezelor şi aparatelor ortodontice. După destinaţie, se numesc: ceară de amprente, ceară de cofraj, ceară de detectat, ceară de lipit, ceară de planare, ceară albastră de *inlay* (încrustaţii), ceară de placă de bază, ceară ecuatorială, ceară moale pentru închideri marginale, ceară albă sau ivorie (pentru machetele de lucrări acrilice), ceară albastră sau verde (pentru machetele de schelete), ceară de modelat (de vară şi de iarnă).

Ceară microcristalină / *Microcrystalline wax*. V. *E 905*.

Ceaţă / *Mist, fog*. (lat. *caecia*, *-ae*, de la *caecus*, *-a*, *-um* = orb) Sistem de dispersie (aerosol) în care faza dispersată în aer este reprezentată de particule foarte fine de lichid de dimensiuni sub 0,1 µm. Se utilizează şi termenul *smog*, care rezultă din combinaţia cuvintelor engleze *smoke* = fum şi *fog* = ceaţă.

Cecitate / *Blindness*. (lat. *caecitas*, *-atis* = orbire) Starea unei persoane lipsite de vedere.

Cedare / *Releasing*. V. *Eliberare*.

Cedare de ordinul I a substanţei medicamentoase / *First order drug release*. Eliberarea substanţei active care este proporţională cu cantitatea din această substanţă aflată în interiorul matriţei.

Cedare de ordinul zero a substanţei medicamentoase / *Zero order drug release*. Eliberarea substanţei active care nu este în funcţie de nivelul substanţei din interiorul matriţei de cedare.

CEE / *ECE*. Abr. pentru *Comisia Economică a ONU pentru Europa*, 1947 (engl. *Economical Comission for Europe*). Organizaţie regională care se ocupă de problemele ce afectează mediul, în special poluarea apelor interioare.

Cefal-, -cefal, Cefalo- / *Cephal-*, *-cephal*, *Cephalo-* (gr. *kephale* = cap). Prefixe care introduc în termenii compuşi referirea la cap.

Cefalee / *Cephalgia*, *Headache*. Sin. *Cefalgie* (*cefalo-*) Durere de cap difuză sau localizată. Se poate acccentua sub acţiunea luminii, zgomotului, efortului intelectual sau emoţiilor.

Cefaline / *Cephalins*. Sin. *Fosfatidil etanolamină*. (*cefalo-* + *-ină*) Lipide complexe care conţin glicerolul esterificat cu acizi graşi (la C_α cu acid gras saturat, la C_β cu acid gras nesaturat) şi cu acid fosforic. Acidul fosforic este esterificat cu etanolamină (colamină). Se cunosc două forme izomere α şi β, în natură predomină forma L a izomerului alfa. Larg răspândite în creier, inimă, ficat şi în plante, în special în seminţe oleaginoase (soia, rapiţă, floarea-soarelui) şi în germenii de grâu. Sunt substanţe ceroase, alb-gălbui, higroscopice, formând soluţii coloidale în apă. Prin hidroliză totală, sub acţiunea fosfolipazelor A, B, C şi D, eliberează glicerol, acizi graşi, acid fosforic şi colamină. Prin hidroliză parţială, fosfolipaza B le transformă în lizocefaline. Sunt agenţi tensioactivi, cu rol în reglarea permeabilităţii membranelor celulare şi în transportul substanţelor liposolubile.

Cefalorahidian / *Cephalorachidian*. (*cefalo-* + gr. *rhakhis* = coloană vertebrală) Termen care denotă o relaţie cu capul şi coloana vertebrală.

Cefaloridină / *Cephaloridin*. Cefalosporină de semisinteză cu spectru larg de activitate asupra germenilor Gram pozitivi şi Gram negativi, active faţă de stafilococii producători de penicilinază.

Cefalosporine / *Cephalosporins*. (*cefalo-* + gr. *spora* = sămânţă, de la *speirein* = a însămânţa + *-ină*) Clasă de antibiotice peptidice cu structură β-lactamică cu nucleul de bază reprezentat de acidul 7-aminocefalosporanic. Cefalosporina C a fost izolată în 1950, prin biosinteză, din specii de *Cephalosporium acremonium*, la Universitatea din Oxford. Prezintă un spectru antimicrobian mai larg decât al penicilinelor. Au acţiune bactericidă prin blocarea sintezei peptidoglicanului din peretele microbian. Spectrul antimicrobian s-a lărgit la cefalosporinele din generaţia a treia şi a patra, a căror rezistenţă la beta-lactamazele bacteriene este mai mare. Ex.: Cefoxitina, Ceftazidina.

Cefamicine / *Cephamycines*. Clasă de antibiotice care are la bază 7-α-metoxicefalosporine; au fost izolate din mediul de cultură al unor specii de *Streptomyces*, în 1971, de către cercetătorii de la firmele Lily si Merck. Sunt rezistente la inactivarea enzimatică şi au o activitate antibacteriană deosebit de bună şi toxicitate scăzută.

Celobioză / *Cellobiose*. (*cel*(*uloză*) + *bi-* + *-oză*) Dizaharid format din două molecule de β-glucoză, unite prin legături 1,4. Este unitatea structurală a celulozei, produs din hidroliza parţială a celulozei.

Celofan / *Cellophane*. (Denumire propusă de Braunberger, în 1911, de la *celuloză*, din lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă şi *diafan*, din gr. *phainein* = a apărea) Produs fabricat din viscoză (sarea sodică a xantogenatului de celuloză). Se prezintă ca folii subţiri, transparente, impermeabile, insolubile în apă şi în alcool. Se utilizează ca ambalaj farmaceutic, pentru bandaje şi comprese, sau ca membrană de dializă.

Celosolv / *Cellosolv*. Termen generic pentru o serie de eteri ai etilenglicolului. Inhalarea vaporilor poate provoca intoxicaţii acute (cu iritaţie conjunctivală şi fenomen de narcoză) sau cronice.

Celul- / *Cellul-*. (lat. *cellula* = cămăruţă, dim. de la *cella*, *-ae* = cămară) Rădăcină care se referă la unitatea de bază a vieţii. Se utilizează şi ca sufixe.

Celulază / *Cellulase*. (*celul-* + *-ază* = enzimă) Enzimă elaborată de unele bacterii şi ciuperci care hidrolizează celuloza în mono- sau dizaharide asimilabile.

Celulă / *Cell*. (*celul-*) **1.** Unitate fundamentală, structurală şi funcţională a organismelor vii, a unui ţesut, alcătuită dintr-o masă de protoplasmă în care se găseşte, de cele mai multe ori, un nucleu. **2.** Termen desemnând un compartiment mic, închis parţial sau total. **3.** În statistica matematică, spaţiul în care se plasează o valoare într-un tabel de contingenţă sau de clasificare după două criterii.

Celulă blastică / *Blast cell*. Element imatur al unei serii celulare. Celulă mare, având un diametru de aproximativ 20-25 µm, citoplasmă puţină, săracă în organite, dar bogată în ARNm, blastul este pregătit să intre în diviziune (mitoză) pentru a forma celule mature, specializate.

Celulă de concentrare / *Concentration cell*. Celulă galvanică în care ambele semireacţii sunt aceleaşi, dar concentraţia în fiecare celulă este diferită. Reacţia din celulă va conduce la creşterea concentraţiei speciei chimice într-o celulă şi la scăderea acesteia în cealaltă.

Celulă de forfecare / *Shear cell*. Aparat care măsoară forţa de forfecare la diferite valori ale unui stres normal δ.

Celulă galvanică / *Galvanic cell*. Instrument ce produce electricitate prin intermediul unei reacţii chimice spontane.

Celulă-gazdă / *Host cell*. Celulă care asigură găzduirea unui virus, unui plasmid, ADN recombinat *in vitro* sau a unei celule întregi.

Celulă-germen / *Germ cell*. „Celulele-sex" de la plantele şi animalele superioare care transportă numai o jumătate din materialul genetic al organismului şi se pot combina pentru dezvoltarea de urmaşi.

Celulă imunocompetentă / *Immunocyte*. Sin. *Imunocit*, *Limfocit* (v.).

Celulă imunoefectoare / *Immunocyte*. Sin. *Imunocit*, *Limfocit* (v.).

Celulă K / *K cell*. (engl. *k* = *killer* = ucigaş) Sin. *Limfocit* (v.).

Celulă NK / *NK cell*. Sin. *Limfocit NK*. (engl. *NK* = *natural killer* = ucigaş natural) Celulă granuloasă mare, de origine medulară, reprezentând 5-15% din totalul limfocitelor, aflate în sângele circulant. La om are caractere antigenice negative, deosebindu-se astfel de limfocitele B şi T. Nu are competenţă imunitară, produce un răspuns imunitar nespecific. Are capacitatea de a produce fără activare prealabilă liza celulelor precursoare normale ale liniilor hematopoietice, a celulelor infectate de virusuri sau a celulelor tumorale. Durata de viață este de la câteva zile la câteva luni.

Celulă stem / *Stem cell*. Sin. *Celulă sușă*, *Celulă precursoare*. Este o celulă nespecializată, nediferențiată, din care se vor diferenția noi tipuri de celule specializate. Celulele sușă sunt prezente la embrion, dar și la organismul adult. La adult, celulele stem sunt responsabile de regenerarea țesuturilor. Datorită descoperirii metodelor de izolare și cultivare a acestor celule, astăzi se poate vorbi de terapie celulară. De exemplu, bolile în care se încearcă terapia cu celule stem: afecțiuni hematologice (leucemii), deficite imune (deficit sever imun combinat), cardiovasculare (ischemie miocardică), metabolice (diabet) neurologice (boala Parkinson) etc.

Celulă stem pluripotentă / *Pluripotent stem cell*. Celule descendente ale celulelor totipotente. Se pot diferenția în toate tipurile celulare care vor forma țesuturile embrionare.

Celulă stem totipotentă / *Totipotent stem cell*. Sunt celulele apărute imediat după fecundare (zigotul) și după primele diviziuni ale zigotului. Acestea se pot diferenția în orice tip de celulă, fiind capabile să formeze atât placenta, cât și embrionul.

Celulă stromală / *Stromal cell*. Sin. *Celulă dendritică* (v.).

Celulă sușă / *Stem cell*. Sin. *Celulă stem* (v.).

Celulă T / *T Cell*. Sin. *Limfocit T*. Sunt un tip de leucocite (celule albe din sânge și din sistemul limfatic) care, împreună cu limfocitele B din torentul sangvin, sunt necesare pentru a conferi imunitate celulară independent de anticorpi. Numite și *celule citotoxice* sau *celule T killer*, pot omorî celulele purtătoare de anticorpi, iar *celulele T supresoare* suprimă activitatea altor celule implicate în răspunsurile imune.

Celule artificiale polimerice / *Polymeric artificial cell*. Sunt nanocapsule cu un înveliș polimeric subțire (0,02 μm), cu diametrul de cca 20 μm, dar pot fi și cu diametre nanometrice Ele prezintă un potențial ridicat de încorporare a unei mari varietăți de substanțe medicamentoase, biomolecule, celule (celule beta-pancreatice), substanțe adsorbante etc.

Celule CHO / *CHO Cells, Chinese hamster ovary cells*. În cultura celulară, celulele de la organele reproductive ale femelei de hamster, care, istoric, s-au dovedit a fi baza pentru un sistem de expresie bun în studiile analitice și pentru producerea proteinelor farmaceutice.

Celule citotoxice T / *Cytotoxic (CD 8+) Cell T*. Grup de limfocite capabile să inducă moartea celulelor care sunt infectate viral sau canceroase.

Celule de cancer cervical umane / *Human cervical cancer cells*, abr. *HeLa* (v.).

Celule dendritice / *Dendritic cells*. Celule reticulare cu prelungiri digitiforme.

Celule fierbinți / *Hot (ardent) cells*. Puncte de lucru protejate pentru fabricația și manipularea materialelor radioactive. Celulele fierbinți nu sunt în mod necesar proiectate ca un izolator.

Celule HeLa / *HeLa cells*. V. *Celule de cancer cervical umane*.

Celule Kupffer / *Kupffer cells*. Celule specializate ale ficatului cu activitate fagocitară, care frecvent iau și filtrează concentrații însemnate din fluxul sangvin; sunt parte a sistemului fagocitar mononuclear (abr. MPS, engl. *Mononuclear phagocyte system*).

Celule Merkel / *Merkel cells*. Celule mari, ovale, care se află în piele, cu rol în sensibilitate și care sunt responsabile de tumorile maligne ale pielii, numite și carcinomul celulelor Merkel.

Celule T citotoxice (CD 8+) / *Cytotoxic (CD 8+) T Cell*. Subgrup de limfocite capabile să inducă moartea celulelor care sunt infectate viral sau canceros.

Celule T Helper (CDH +) / *Helper (CDH +) T Cells*. Subgrup de limfocite T care activează sistemul imun și elimină eficient patogenii, dar sunt incapabile de activitate citotoxică.

Celule T killer / *T Killer Gell*. Sin. *Celulă T* (v.).

Celulită / *Cellulitis*. (*celul-* + *-ită*) Termen impropriu pentru procese inflamatorii ale țesutului adipos subcutanat sau subperitoneal.

Celuloză / *Cellulose*. (*celul-* + *-oză*) Poliglucidă omogenă macromoleculară formată din mai multe resturi de β-glucopiranoză, unite prin legături 1,4-β-glicozidice, cu formula moleculară $(C_6H_{10}O_5)_n$. Este cea mai răspândită substanță organică în organismele vegetale, este specifică plantelor, contribuie la formarea membranelor celulare și a țesuturilor de susținere. Substanță solidă, albă, microcristalină, insolubilă în apă și solvenți organici, puțin higroscopică, fibrele se îngroașă prin hidratare. Unitatea structurală a celulozei este celobioza. Macromoleculele de celuloză sunt filiforme, cu structură liniară, prezintă elasticitate, rezistență mecanică. Prin tratarea celulozei cu soluție concentrată de NaOH, se obține celuloză sodată, din care se prepară mătasea artificială. Hidrolizează sub acțiunea celobiazei, cu formare de celobioză, ca produs intermediar, și β-glucopiranoză, ca produs final. Celuloza se utilizează la obținerea hârtiei, mătasei artificiale, lacurilor. Se asociază cu plastomeri, pentru ambalarea medicamentelor. V. *E 460*.

Celuloză microbiană / *Microbial cellulose*. Celuloză cu o comportare similară bumbacului obținută cu ajutorul unor bacterii din substraturi vegetale. Se poate utiliza sub formă de țesut tip piele artificială pentru implanturi medicale.

Celuloză microcristalină / *Microcrystallin cellulose*. V. *Avicel* și *E 905*.

Celuloză modificată, HPC / *Hydroxypropylcellulose*. V. *E 463*.

Celuloză pulbere / *Cellulose, powder*. V. *E 460 (ii)*.

Cement-, Cemento- / *Cement-*, *Cemento-*. (lat. *cementum*, *-i* = piatră brută de construcție) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ciment.

Cement / *Cement*. N.A. *cementum*. (*cement-*) **1.** Țesut mezodermic, de tip osos, care face parte din parodonțiu, situat de-a lungul rădăcinilor dentare. **2.** Material ce realizează o adeziune puternică între două suprafețe ale unor componente ale organismului uman. **3.** În stomatologie, țesut dur, format din substanță intercelulară calcificată, care acoperă rădăcinile dinților și osul alveolar.

Cement dentar / *Dentary cement*. Material folosit pentru obturația provizorie a cavităților de carie dentară și pentru fixarea unor proteze. Constă într-o pulbere pe bază de oxid de zinc și alți oxizi metalici și un lichid, pe bază de acid fosforic, care se adaugă extemporaneu, formând o pastă care se întărește rapid.

Cement dentar special / *Special dentary cement*. Material care conține silicofosfați cu procent mare de silicați, fibre de sticlă de 0,01 mm, ce dau o rezistență mărită.

Cement radicular / *Radicular cement*. Țesut care are ca rol fixarea dintelui în alveolă; face parte din parodonțiu, situat de-a lungul rădăcinii dentare, în jurul dentinei. Conține 45-50% substanțe organice, 50-55% substanțe minerale și apă.

Cementare / *Cementation*. (*cement-*) Operație de fixare cu cement a protezelor conjuncte de dinții-stâlpi.

Cementită / *Cementitis*. (*cement-* + *-ită*) Inflamație cronică a cementului dentar, de tip resorbtiv (rarefiant) sau hipertrofic, în cadrul parodontopatiei apicale cronice. Reprezintă o complicație a gangrenei pulpare.

Cementoliză / *Cementolysis*. (*cement-* + gr. *lysis* = distrucţie) Resorbţia cementului dentar radicular, de cauză infecţioasă sau mecanică.

Cenapse / *Cenapse*. Complexe de molecule proteice cu molecule lipidice (cenapse proteolipidice) sau polizaharidice (cenapse proteoglucidice), în care legăturile sunt chimice sau simple atracţii (solvatare, forţe Van der Waals) Ele permit transportul pe cale sangvină a unor substanţe insolubile, ca lipidele, şi anumitor medicamente.

Cenestezie / *Cen(a)esthesia*. Sin. *Somatognozie*. (gr. *koinos* = comun + *aisthesis* = percepere, senzaţie) Senzaţie generală de bine sau de disconfort, comună, pe care o avem despre existenţa organelor noastre corporale, care, în stare normală, nu intră în sfera atenţiei sau preocupării psihice.

Cenestopatie / *Cen(a)esthopathy*. (*cenestezie* + gr. *pathos* = boală) Senzaţie de disconfort, nelinişte, anxietate, cu localizare difuză în diferite regiuni ale corpului sau organelor interne, nefiind însoţită de semne somatice obiective, care ar putea explica apariţia ei.

Cenobiu / *Coenobium*. (gr. *koinobion* = viaţă în comun) Colonie de organisme unicelulare înglobate într-o masă mucilaginoasă comună (ex.: alga verde *Volvox* sp.).

Cenocite / *Caenocyte* (gr. *koinos* = comun + gr. *kytos* = celulă) Celulă, mase plastice sau organisme sifonale, care prezintă numeroşi nuclei.

Cenocitice / *Coenocytic*. (gr. *koinos* = comun + *kytos* = celulă) Plante cu corpul format dintr-o celulă gigantică pluricelulară (ex. alga verde *Vaucheria sessilis*).

Centi- / *Centi-*. (lat. *centum*, *-i* = o sută) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o sutime.

Centigram / *Centigramme*. (*centi-* + gr. *gramma* = literă, caracter, lat. *gramma* = greutate mică) Unitate de măsură a masei în CGS, submultiplu al unităţii fundamentale din SI (gramul): 1 cg = 10^{-2} g.

Centimetru / *Centimetru*. (*centi-* + gr. *metron* = măsură) Unitate de măsură a lungimii în CGS, submultiplu al unităţii fundamentale din SI: 1 cm = 10^{-2} m.

Centr-, Centri-, Centro- / *Centr-*, *Centri-*, *Centro-*. (lat. *centrum*, *-i* = centru, din gr. *kentron* = vârf ascuţit) Prefix care introduce în termeni relaţia cu un centru sau referirea la o localizare centrală.

Centrifug / *Centrifugal*. Sin. *Eferent*. (*centri-* + lat. *fugo*, *-are* = a îndepărta) Care tinde să se depărteze de centru.

Centrifugare / *Centrifugal action, Centrifuging*. (*centri-* + lat. *fugo*, *-ere* = a alerga, a fugi) Metodă de separare, cu ajutorul unei forţe centrifuge, a componentelor dintr-un amestec, pe baza densităţii şi a maselor lor diferite. Ex.: separarea din sânge a plasmei şi a elementelor figurate.

Centrifugare în gradient de densitate / *Density gradient centrifugation*. Metodă de separare a particulelor care este bazată pe diferenţe ale densităţii sau ale dimensiunii particulelor. Densitatea mediului de separare creşte pe măsură ce distanţa de la axul de rotaţie este mai mare. Creşterea poate fi continuă sau în trepte (gradient discontinuu). Mediile cel mai des folosite sunt clorura de cesiu, zaharoza (pentru separarea moleculelor) sau albumina serică (pentru separarea celulelor).

Centrifugă / *Centrifuge*. (*centri-* + lat. *fugo*, *-ere* = a alerga, a fugi) Aparat utilizat pentru separarea particulelor solide aflate în suspensie într-un lichid. C. este alcătuită din motor, ax şi rotor (care include suportul pentru eprubete sau alte recipiente în care sunt conţinute probele) şi, în funcţie de frecvenţa maximă de rotaţie, un sistem de răcire. Acceleraţiile obţinute cu ajutorul c. sunt exprimate în multipli ai acceleraţiei gravitaţionale. Utilizarea c. este limitată la separarea celulelor şi a unor organite celulare. Pentru separarea macromoleculelor proteice, se utilizează ultracentrifuga.

Centripet / *Centripetal*. Sin. *Aferent*. (*centri-* + lat. *petere* = a se îndrepta spre) Îndreptat de la periferie spre centru.

Centromer / *Centromere*. (*centro-* + gr. *meros* = parte) Porţiune a cromozomului care, în momentul diviziunii celulare (mitoză sau meioză), constituie locul de inserţie a celor două cromatide, elemente rezultate din diviziunea longitudinală a cromozomilor. Pot fi diferiţi ca număr şi poziţie. Punctul de unire a cromatidelor. La microscopul electronic, se observă că centromerul este regiunea la nivelul căreia par să se încrucişeze fibrele celor două cromatide, dar nu se ştie dacă există sau nu o legătură continuă între o cromatidă şi alta; de asemenea, se remarcă prezenţa unui corpuscul dens în fiecare cromatidă (există astfel 4 corpusculi în cromozomii metacentrici şi 2 în cromozomii telocentrici). Centromerul este format probabil din repetiţia de mii de ori a unei secvenţe de ADN special. În funcţie de poziţia lui, cromozomii se împart în metacentrici, submetacentrici, acrocentrici şi telocentrici.

Centrozom / *Centrosome*. (*centro-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Formaţiune corpusculară intracitoplasmatică situată în apropierea nucleului; este înconjurat de o masă de protoplasmă, de unde pornesc filamente dispuse în formă de raze; are un rol important în diviziunea celulară.

Centru / *Center*. Punctul mijlociu al unei suprafeţe sau al unui organ.

Centru catalitic / *Catalytic center*. Centru activ al unei enzime, regiune bine determinată de pe suprafaţa acesteia, în care se fixează substratul enzimei, formându-se un complex activat enzimă-substrat. Pentru enzimele cu structură unitară, centrul activ este constituit dintr-un număr redus de aminoacizi. Pentru enzimele cu structură binară, există frecvent doi centri activi, unul situat în fragmentul proteic, iar celălalt în fragmentul coenzimatic. Pentru enzimele alosterice, se admite că fixarea substratului pe enzimă se realizează prin intermediul a trei centri activi.

Centru chiral (stereogen) / *Chiral center*. Un atom de carbon tetraedric legat de patru grupe diferite.

Centru de distribuţie / *Distribution center*. Depozit mare, automatizat, conceput pentru recepţionarea mărfurilor provenite de la diferite fabrici şi unităţi furnizoare, pentru preluarea comenzilor, prelucrarea lor eficientă şi livrarea mărfurilor către clienţi în cel mai scurt timp posibil.

Centru nervos / *Nerve center*, *Nervous center*. Grup de celule nervoase care dirijează anumite funcţii ale organismului prin mecanismul trimiterii şi primirii de stimuli.

Centrul pentru cercetarea şi evaluarea produselor biologice la FDA / *Center for Biologics Evaluation and Research at FDA*, abr. CBER (v.).

Centrul pentru cercetarea şi evaluarea substanţelor / *Center for Drug Evaluation and Research*, abr. CDER (v.).

Cenuşă / *Ash*. Reziduu obţinut prin arderea unui produs de origine animală sau vegetală.

Ceramidă / *Ceramide*. Sfingolipidă simplă formată dintr-un acid gras cu lanţ lung legat cu o legătură amidică. Se află în concentraţie peste 50% în stratul cornos de lipide intercelulare şi contribuie la proprietăţile de barieră ale pielii. În piele are rolul de a reduce pierderea de apă prin formarea unei bariere protectoare. Pot fi produse şi sintetic şi adăugate în produsele de îngrijire a pielii. Produse de hidroliză a sfingolipidelor (cerebrale) şi sfingofosfolipidelor (sfingomieline). Diacilglicerolul stimulează hidroliza sfingomielinei, care conduce la ceramidă, precursor al bazelor sfingoide, ca sfingozina. Ceramida a fost atestată recent ca mesager secund, cu rol în transmiterea semnalului, în cazul citokinei, denumită factor de necroză tumorală alfa (TNF α). V. şi *Sfingolipide*.

Cerat / *Waxy*. (lat. *ceratus, -a, -um* = cerat) Organ vegetal acoperit cu un strat de ceară (ex.: fructele de la porumbar – *Prunus spinosa* – şi frunzele de la varză – *Brassica oleracea* var. *capitata*).

Cerate / *Waxes*. (lat. *cera, -ae* = ceară, răşină) Preparate semisolide obţinute din excipienţi graşi, care conţin un procent mare de ceară de albine sau parafină, în amestec cu uleiuri vegetale. Au o consistenţă tare şi un punct de topire ridicat; astăzi se utilizează foarte rar, ex. ceratul Cao Sao Vang pentru migrene, iar unguentul cu gălbenele ca cicatrizant.

Cerate labiale / *Lips waxes, Lips sticks*. Sin. *Creioane pentru buze*. Forme farmaceutice solide cu acţiune emolientă şi protectoare a buzelor. Au formă cilindrico-conică, cu lungimea de 30-40 mm, diametrul de 8 mm, de culoare albă sau roz. În prezent, pot conţine şi substanţe active, fiind folosite şi în tratamentul local al afecţiunii buzelor ca: herpes, cancer etc.

Cerc / *Circle*. (lat. *circulus, -i* = cerc) Suprafaţă limitată de o circumferinţă; linie curbă închisă care mărgineşte o astfel de suprafaţă; circumferinţă.

Cercetare (studiu) de piaţă / *Marketing research*. Culegerea şi analizarea informaţiilor respective; studiile de piaţă trebuie să fie nesubiective şi nepromoţionale. Utilizarea datelor statistice sau a informaţiei poate fi promoţională. Cele două faze trebuie să fie distincte.

Cercetare biofarmaceutică / *Biopharmaceutical research*. Studiul influenţei biodisponibilităţii medicamentelor la om şi la animale şi utilizarea acestor informaţii pentru optimizarea activităţii terapeutice a acestora.

Cercetare biomedicală / *Biomedical research*. Studii experimentale organizate şi practicate asupra fiinţelor vii pentru dezvoltarea cunoştinţelor biologice sau medicale. Ele sunt autorizate sub unele condiţii legale.

Cercetare calitativă / *Qualitative research*. Cercetare exploratorie care are ca scop dezvăluirea motivaţiilor, atitudinilor şi comportamentului consumatorilor. Discuţiile de grup, anchetele şi tehnicile de scalare constituie metodele obişnuite utilizate într-un asemenea tip de cercetare.

Cercetare cantitativă / *Quantitative research*. Cercetare care implică culegerea datelor, prin intermediul poştei sau al interviurilor personale, de la un număr suficient de mare de cumpărători, în vederea analizării lor prin metode statistice.

Cercetare cauzală / *Causal research*. Testare a ipotezelor de lucru pe baza relaţiei cauză-efect.

Cercetare de marketing / *Marketing research*. Funcţie care leagă consumatorul, clientul şi publicul larg de operatorul de marketing, cu ajutorul informaţiei. Aceasta este utilizată la identificarea şi definirea ocaziilor favorabile şi a problemelor de marketing, la declanşarea, ajustarea şi evaluarea activităţilor de marketing, la urmărirea performanţelor de marketing şi la buna cunoaştere a procesului de marketing.

Cercetare pe bază de observare / *Observation based research*. Culegere a informaţiilor primare prin observarea celor mai relevante persoane, acţiuni, situaţii.

Cercetare prin sondaj (anchetă) / *Inquire*. Culegere de informaţii primare, realizată prin chestionarea mai multor persoane în legătură cu atitudinea, cunoştinţele, preferinţele şi comportamentul lor de cumpărare.

Cercetare ştiinţifică / *Scientifical research*. Studiu experimental organizat pentru dezvoltarea cunoştintelor dintr-un domeniu dat.

Cercetător / *Research worker*. Persoană care participă creator la o activitate de cercetare ştiinţifică.

Cerebel- / *Cerebel-*. (*lat. cerebellum, -i = creier mic*) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cerebel.

Cerebel / *Cerebellum*. (*cerebel-*) Parte a encefalului vertebratelor implicată în coordonarea şi reglarea activităţii musculare, în păstrarea tonusului muscular şi în menţinerea echilibrului corpului.

Cerebr-, Cerebro- / *Cerebr-, Cerebro-*. (lat. *cerebrum, -i* = creier) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la creier.

Cerebrozide / *Cerebrosides*. (*cerebr-* + *-ozid*, ce indică un glucid) Sfingolipide (lipide complexe) fără fosfor, care conţin sfingozină (un aminoalcool), ce se leagă amidic la carbonul din poziţia 2 la un acid gras, iar la hidroxilul de la carbonul din poziţia 1 se leagă glicozidic o oză (β-galactoză sau β-glucoză). După natura acidului gras, se împart în: *cerazine* (care conţin acid lignoceric), *cerebrone* (conţin acid cerebronic), *nevrone* (conţin acid nevronic) şi *oxinevrone* (conţin acid hidroxinevronic). Sunt substanţe moi, de consistenţa cerurilor, optic active, neutre, polare şi cu caracter lipofil mai pronunţat decât fosfolipidele. Participă la structura membranei celulare şi a ţesutului nervos, mai ales în creier.

Cerebrum / *Cerebrum*. (*cerebr-*) Sin. *Creierul mare*. Porţiunea cea mai dezvoltată a encefalului la vertebrate. Este alcătuit din două emisfere cerebrale care provin din prozencefalul embrionului.

Cerere / *Demand*. Dorinţă umană pentru produse şi servicii, dublată de puterea de cumpărare.

Cerere derivată / *Derivative demand*. Cerere pentru bunuri de producţie, care derivă din cererea primară, de exemplu cererea de utilaje pentru prepararea unguentelor antireumatice.

Cerere primară / *Prime demand*. Nivelul cererii totale pentru o anumită categorie de produse sau servicii, de exemplu cererea totală pentru unguente antireumatice.

Cerere selectivă / *Selective demand*. Cerere orientată pentru o anumită marcă de produs sau serviciu.

Cerezină / *Cerezite*. Sin. *Cereziță*. Substanţă ceroasă extrasă din ozocherită; un amestec de ozocherită şi parafină solidă, cu p.t. variate, dependent de conţinutul în parafină solidă; conţine o mare cantitate de hidrocarburi parafinice cu masă moleculară mare. Se prezintă ca o masă albă, inodoră sau galbenă până la brun-neagră, insolubilă în apă, solubilă în solvenţi lipofili şi grăsimi, la cald, cu p.t. 50-80°C; plastică la temperatura obişnuită. Se utilizează ca agent de mărire a consistenţei unguentelor şi în stomatologie, pentru prepararea cerurilor dentare.

Ceride / *Cerides, Waxes*. Sin. *Ceară vegetală*. (*cer-*) Esterii unor acizi graşi (acidul cerotic, lignocertic, melisic) cu un monoalcool saturat, produşi în interiorul celulelor la plante şi eliminaţi la exterior, învelind şi acoperind anumite organe, ca: frunze, tulpini, fructe.

Cerinţe / *Demands, Requirements*. Necesităţile implicite sau explicite sau aşteptările pacienţilor sau ale reprezentanţilor acestora (ex.: profesionişti din domeniul sănătăţii, autorităţi de reglementare şi legiuitori). Termenul *cerinţă* se referă nu numai la cele statutare, legislative sau de reglementare, ci şi la nevoi, aşteptări sau disconfort.

Cerinţe de calitate / *Quality requirements*. Caracteristicile unui sistem care sunt susceptibile de a produce rezultatul dorit sau de a îndeplini obiectivele de calitate. V. şi *Sistemul de farmacovigilenţă, Sistemul de calitate al unui sistem de farmacovigilenţă*.

Cernere / *Sifting* (lat. *cerno, -ere* = a cerne, a deosebi). Operaţie fizică de separare a particulelor solide, de diferite mărimi, rezultate în urma pulverizării, cu ajutorul sitelor farmaceutice. Se separă particulele sub valoarea dimensiunilor ochiurilor sitei (*cernut*) de cele cu dimensiunea mai mare, care rămân pe suprafaţa sitei (*refuz*).

Cernut / *Sieved*. Produs mărunţit sau pulverizat, care trece printr-o sită de anumite dimensiuni.

Certificarea unei serii de produs finit / *Finite series product certification*. Certificarea într-un registru sau un document echivalent de către persoana calificată (definită în art. 760 din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, Titlul XVII – Medicamentul), înainte ca o serie să fie eliberată pentru distribuţie sau vânzare.

Certificat de analiză / *Certificate of analysis*, abr. COA. Sin. *Buletin de analiză.* Document specific al seriei de produs farmaceutic, care este utilizat pentru listarea metodelor-test şi a rezultatelor, incluzând specificaţiile finale ale acesteia.

Cerumen / *Cerumen.* (lat. *cera*, *-ae* = ceară) Secreţia glandelor ceruminoase ale conductului auditiv extern, de natură grasă, gălbuie, viscoasă, care poate obstrua parţial sau total lumenul acestuia, determinând o hipoacuzie de transmisie şi acufene.

Cervic-, Cervico- / *Cervic-, Cervico-.* (lat. *cervix*, *-icis* = gât) Elemente de compunere pentru termenii care se referă la gât şi la colul uterin.

Cervical / *Cervical.* (*cervico-* + *-al*) Care se referă la gât (ex.: ganglionic), la colul unui organ, ex. la colul uterin sau la coletul unui dinte.

Cervicalgie / *Cervicalgia.* (*cervico-* + gr. *algos* = durere). Durere localizată la nivelul rahisului central.

Cervicită / *Cervicitis, Trachelitis.* Sin. *Metrită cervicală.* (*cervico-* + *-ită*) Inflamaţia acută, subacută sau cronică a colului uterin.

Cervix / *Cervix.* Parte a unui organ care are o îngustare asemenea unui gât; ex.: col uterin, col vezical (al vezicii urinare).

Cestode / *Cestoda.* (gr. *kestos* = centură brodată) Ordin de viermi plaţi, din clasa *Plathelmintes*, în formă de panglică, segmentaţi în stadiul adult, prevăzuţi cu organe de fixare (ventuze) la nivelul extremităţii cefalice (scolex). În stare adultă, ei sunt paraziţi ai tubului digestiv; în stare de larvă, se fixează în viscere. Fiecare segment sau inel este hermafrodit, conţinând organele genitale ale celor două sexe. Inelele sunt eliminate prin materiile fecale. Ex.: *Taenia solium*, *T. Saginata*, *botrio-cefalul.*

Cetaceu / *Cetaceous wax*, *Spermaceti.* Sin. *Ceară de balenă*, *Spermacet*, *Spermanţet.* Produs solid, alb, sidefos, obţinut din substanţele grase conţinute în cavităţile pericraniene ale balenei (*Physeter macrocephalus*). Conţine palmitat de cetil şi miristat de cetil 70-90%, esteri ai unor acizi graşi superiori nesaturaţi 2-5%; p.t. = 45-54°C. Se utilizează, în dermatologie, ca excipient lipofil pentru emulsii şi unguente, iar în cosmetică, ca emolient.

Cetil-, Ceto- / *Cethyl-, Ketyl-, Keto-.* (lat. *acetum*, *-i* = oţet) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o grupare carbonil (= C = O).

Cetilpiridiniu, bromură / *Cethylpyridinium bromide.* Detergent cationic, antiseptic, sare de amoniu cuaternar.

Cetogen / *Ketogenic.* (*ceto-* + gr. *gennan* = a produce) Care se referă la procesul de formare a corpilor cetonici. Ex.: funcţia c. a ficatului, substanţe c., ca unii aminoacizi – leucină, fenilalanină, tirozină, unii acizi graşi.

Cetogeneză / *Ketogenesis.* (*ceto-* + gr. *gennan* = a produce) Producere de corpi cetonici de tipul acidului acetilsalicilic, acetonei şi acidului β-oxibutiric, din degradarea acizilor graşi. Corpii cetonici rezultaţi sunt oxidaţi în ciclul Krebs, livrând aproximativ 75% din energia provenită din degradarea lipidelor. Produşii de metabolism intermediar şi grupul acizilor glutamic şi aspartic măresc utilizarea corpilor cetonici, iar tulburările metabolismului glucidic, deteminate de hipoinsulinism, intensifică sinteza lor, predispunând la cetonurie şi acidoză.

Cetomacrogoli / *Ketomacrogola.* Denumire comercială pentru eterii polietilenglicolului cu alcool cetilic. Se utilizează ca emulgatori pentru unguente, emulsii.

Cetonă / *Ketone.* (*ceto-*) Clasă de combinaţii organice carbonilice, cu gruparea = C = O legată de doi radicali organici.

Cetonemie / *Keton(a)emia.* (*ceto-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa corpilor cetonici în sânge. C. normală este de 15-20 mg / L; creşte în diabet.

Cetonurie / *Ketonuria.* (*ceto-* + gr. *ouron* = urină) Excreţia corpilor cetonici în urină.

17-cetosteroizi / *17-ketosteroids.* (*ceto-* + gr. *stereos* = solid + gr. *eidos* = formă) Hormoni steroizi urinari caracterizaţi prin reacţia Zimmermann cu metadinitrobenzen (nefenolici) Sunt separaţi de estrogeni (fenolici) prin spălare cu o soluţie alcalină. Sunt de origine suprarenală, mai ales. În total se elimină zilnic 12-16 mg la bărbaţi şi 7-12 mg la femeie.

Cetoze / *Ketosis.* (*ceto-* + *-oză*) Monoglucide care conţin în moleculă, alături de grupări hidroxilice, şi o grupare cetonică. Au o largă răspândire în regnul vegetal. După numărul atomilor de carbon, se clasifică în ceto-trioze, ceto-tetroze, ceto-pentoze etc. Ex.: dihidroxiacetonă, eritruloză, ribuloză, fructoză. Sunt substanţe solide, incolore, cristalizate, solubile în apă, cu gust dulce. Au rol important în diferite procese metabolice (fotosinteză, glicoliză, ciclul pentozfosfaţilor etc.).

CFR / *CFR.* Abr. de la *Code of Federal Regulation.* Colecţie de regulamente emisă de Agenţia Guvernamentală a SUA. Ex.: Actul Federal privind Alimentele, Medicamentele şi Cosmeticele are titlul 21 din cod (21 CFR).

CFSAN / *CFSAN.* Abr. pentru engl. *Center for Food Safety & Applied Nutrition, FDA.* (Centrul pentru Siguranţa alimentelor şi Nutriţie Aplicată, abr. CSANA).

cfu / *cfu.* Abr. pentru engl. *Colony forming units* = unităţi formatoare de colonii (v.).

cGMP / *cGMP.* Abr. pentru engl. *Current Good Manufacturing Practice.* V. *GMP.*

Chaperonine / *Chaperonins*, *Molecular chaperons.* Subgrupă a proteinelor chaperone care sunt prezente la procariote şi la nivelul mitocondriilor. V. şi *Proteine chaperone.*

Chaulmoogra / *Chaulmoogra oil.* Ulei vegetal folosit în tratamentul leprei, artritelor şi al unor forme cronice de dermatoze. Conţine acid chaulmoogric ca principiu activ.

Cheag / *Clat.* Sin. *Coagul.* (lat. *clagum*, *coagulum* = cheag) Masă de diverse forme şi de consistenţă gelatinoasă, produsă prin coagularea plasmei şi a diferitelor elemente figurate. Este format din fibrină, în reţeaua căreia sunt prinse trombocitele şi eritrocitele, care-i dau culoarea roşu-închis.

Cheil-, Cheilo-, Chelo- / *Cheil-, Cheilo-, Chelo-.* (gr. *kheilos* = buză) Element de compunere care introduce în termeni referirea la buză.

Cheilite / *Cheilitis.* (*cheilo-* + *-ită*) Afecţiuni inflamatoare şi degenerative (distrofice) ale buzelor cu cauze şi mecanisme patogene diferite: microbiană (streptococică), agenţi chimici (paste de dinţi, farduri, tutun), agenţi fizici (lumină, soare), agenţi toxici alimentari. Se caracterizează prin roşeaţă, edem, fisuri, descuamări, cruste, durere.

Cheir-, Cheiro- / *Cheir-, Cheiro-.* (gr. *kheir*, *-iros* = mână) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mână.

Cheiromegalie / *Chiromegaly.* (*cheiro-* + gr. *megas*, *megalos* = mare) Hipertrofie a degetelor mâinii, observată îndeosebi în acromegalie. Var. *Chiromegalie.*

Chelanţi / *Chelating agents.* Sin. *Agenţi de chelatare* (v.).

Chelare / *Chelation.* Sin. *Chelatare.* Mecanism de captare a ionilor (metalelor în special), prin fixarea lor într-o moleculă complexă, sub formă neionizată. Se utilizează pentru a elimina din organism metalele toxice ca plumbul sau unele urme de metale grele dintr-un solvent.

Chelat / *Chelate, chelate compound.* Compus care conţine un ciclu chelatic. Compuşi în care un ligand multidentat este legat de un centru receptor (atom central al complexului de coordinare).

Chelie / *Baldness.* (turcă *kel* = chel) V. *Alopecie* şi *Calviţie.*

Cheloid / *Cheloid, keloid.* (gr. *kelis* = pată, defect sau *kele* = cleştele racului + gr. *eidos* = formă) Excrescenţă dură a pielii, uneori ramificată, formată la nivelul unei cicatrice după un tratament uşor, la unii indivizi cu predispoziţie.

Chem-, Chemo-, Chimio- / *Chem-, Chemo-, Chimio-.* (gr. *khemeia* = alchimie, chimie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la chimie sau la o substanţă chimică.

Chemioluminiscenţă / *Chemioluminiscence.* Sin. *Fosforescenţă* (v.). Var. *Chemoluminiscenţă.*

Chemogeluri / *Chemogels.* (*chemo-* + lat. *gelum, -i* = gel) Geluri formate prin reacţii chimice sau schimb ionic.

Chemoluminiscenţă / *Chemoluminiscence.* (*chemo-* + lat. *lumen, -inis* = lumină, din *luminisco, -ere* = a lumina) Luminiscenţă prin recţii chimice sau biochimice în cursul cărora nu are loc creşterea temperaturii. Transformarea energiei produsă în timpul unor reacţii chimice în cuante de lumină.

Chemoprevenţie / *Chemoprevention.* Utilizarea de substanţe chimice specifice, în mare parte naturale, aflate în alimente, cu potenţial de a preveni iniţierea cancerului şi a încetini progresia leziunilor precanceroase la cancer invaziv.

Chemoreceptor / *Chemoreceptor.* (*chemo-* + lat. *recipio, -ere* = a primi, a recâştiga) Terminaţii nervoase sensibile la modificările chimice ale mediului intern sau receptor care detectează prezenţa anumitor substanţe şi transmite informaţia respectivă nervilor senzitivi (ex. mugurii gustativi şi receptorii din corpusculii carotidieni).

Chemorezistenţă / *Chemoresistance.* (*chemo-* + fr. *resistance* = rezistenţă) Rezistenţa germenilor microbieni la antibiotice.

Chemosinteză / *Chemosynthesis.* (*chemo-* + gr. *synthesis* = compoziţie) Procesul fiziologic prin care unele organisme (bacterii) sintetizează substanţe organice complexe, pornind de la substanţe anorganice, cu ajutorul energiei chimice rezultate din descompunerea unor substanţe simple.

Chemosorbţie / *Chemosorption.* (*chemo-* + lat. *sorbeo, -ere* = a sorbi, a adsorbi) Fixarea unei substanţe în stare gazoasă sau dizolvată la suprafaţa unui solid, ca urmare a formării unei legături chimice.

Chemotactism / *Chemotactism.* (*chemo-* + gr. *taktos* = a aranja) Deplasarea organismelor vegetale sau animale sau curbarea organelor plantelor sub influenţa unui agent chimic. a. *negativ / negative* – deplasarea contra stimulului chimic. b. *pozitiv / positive* – deplasarea către un stimul chimic.

Chemotaxie / *Chemotaxis.* Sin. *Chimiotaxie* (v.). (*chemo-* + gr. *taxis* = mişcare, orientare) Mişcarea unui organism către sau contra influenţei unui stimul chimic.

Chemotaxonomie / *Chemotaxonomy.* (*chemo-* + gr. *taxis* = aranjare + gr. *nomos* = lege) **1.** Ramură a biologiei care studiază relaţiile dintre organisme pe baza elementelor chimice, stabilind clasificarea lor în sistem. **2.** Taxonomie bazată pe similitudinile biochimice; secvenţa aminoacizilor proteinelor homoloage (enzime, hormoni, hemoglobine, histone, imunoglobuline etc.). Proteinele homoloage sunt condiţionate de gene homoloage. Numărul de substituţii în lanţul polipeptidic final şi, implicit, de baze ADN este direct proporţional cu distanţa filogenetică dintre speciile cercetate. Studiul comparativ al proteinelor permite, de asemenea, determinarea vechimii speciilor cercetate.

Chemoterapie / *Chemotherapy.* (*chemo-* + gr. *therapeia* = tratament) V. *Chimioterapie.*

Chemotrof / *Chemotrophyc.* (*chemo-* + gr. *trophe* = hrană) Organism care îşi ia energia prin metabolizarea compuşilor organici obţinuţi de la alte organisme.

Chemotropism / *Chemotropism.* (*chemo-* + gr. *trope* = întoarcere, curbare) Creşterea sau curbarea într-o anumită direcţie a unei plante sau a unei părţi a plantei, ca răspuns la acţiunea unui stimul chimic. Ex.: creşterea tubului polinic în interiorul stilului în timpul fecundaţiei, ca reacţie la prezenţa glucidelor în stil.

Chenar albastru / *Blue box.* Informaţiile specifice statelor membre ale UE trebuie să fie incluse pe eticheta medicamentului într-o casetă denumită „Chenarul albastru", care trebuie să apară pe o singură faţă a ambalajului secundar şi să fie prezentate în limba oficială a statului membru respectiv, al cărui nume trebuie specificat. Locul de pe ambalajul secundar, unde se plasează „Chenarul albastru", trebuie să fie practic acelaşi pentru toate statele membre ale UE.

Cheratină / *Keratin.* V. *Keratină.*

Cheratolitic / *Keratolytic.* V. *Keratolitic.*

Chestionar / *Questionnaire.* (fr. *questionner* = chestionar) Metodă care constă în administrarea unei serii de întrebări care se succedă conform logicii interne a cercetării unor indivizi, având drept scop dezvăluirea unor opinii, preferinţe etc.

Chiasmă / *Chiasma.* (gr. *chiasma* = încrucişare) Expresie citologică a *crossing-over*-ului care constă în suprapunerea cromatidelor nesurori (ale cromozomilor homologi) în cursul meiozei (în zigoten-pachiten), urmată de ruperea celor două cromatide şi, consecutiv, de reunirea capetelor rupte, în aşa fel încât cromatidele care rezultă au altă structură genetică (are loc fenomenul de *crossing-over* şi recombinare). Numărul chiasmelor este direct proporţional cu lungimea cromozomului.

Chihlimbar / *Amber.* Sin. *Ambră* (v.).

Chil-, Chilo- / *Chyl-, Chylo-.* (gr. *khylos* = suc, umoare) Prefixe care introduc în termeni referirea la un lichid biologic.

Chil / *Chile.* (*chil-*) Produs de digestie al alimentelor care trec în sânge la nivelul intestinului, datorită vaselor chilifere care îl transportă spre ţesuturi. Acest lichid opalescent conţine *chilomicroni*, care sunt metabolizaţi, în principal, în ficat.

Chilomicroni / *Chylomicrons.* (*chilo-* + gr. *mikron* = mic) Particule sferice de lipoproteine, care asigură transportul plasmatic al grăsimilor (trigliceridelor) din intestin până la ţesuturi. Conţin triglceroli stabilizaţi de un înveliş proteic şi fosfolipidic.

-chim, Chimo- / *-chim, Chimo-.* (gr. *khymos* = suc) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un produs al digestiei.

Chim / *Chyme.* (*chim-*) Lichid semifluid mai mult sau mai puţin omogen, rezultat din digestia gastrică.

Chimeră / *Chimera.* Celulă sau organism format dintr-un amestec de celule diferite genetic. Un anticorp chimer este format prin recombinarea genetică a unei regiuni variabile de şoarece (de ex.) şi o regiune constantă umană. O moleculă chimeră este obţinută prin combinarea ADN-ului de la două specii diferite.

Chimia mediului şi a alimentului / *Environmental and Food Chemistry.* Ramură a ştiinţelor farmaceutice care se ocupă cu analiza (determinarea componentelor fizice şi chimice) a elementelor mediului înconjurător: aer, apă, sol, dar şi a produselor alimentare, privind atât compoziţia normală, cât şi situaţii de falsificare şi de poluare. În laboratoarele de chimie sanitară, farmacistul cu acest profil poate contribui la protecţia consumatorului şi la ocrotirea sănătăţii populaţiei. Denumirea veche: *Chimie sanitară.*

Chimie / *Chemistry*. (*chimio-*) Ştiinţă a naturii care se ocupă cu studiul structurii şi proprietăţilor materiei şi al transformărilor interne, la nivel atomic, ale materiei. În acest cadru, se studiază substanţele cunoscute, se sintetizează substanţe noi şi se investighează interacţiunea dintre diversele substanţe sub influenţa unor factori variaţi.

Chimie alimentară / *Food Chemistry*. Ramură a chimiei care se ocupă cu studiul alimentelor, privind atât compoziţia şi analiza lor, cât şi valoarea lor alimentară (energetică şi nutritivă).

Chimie analitică / *Analytical Chemistry*. Ramură a ştiinţelor chimice, ştiinţa metodelor de analiză chimică, având ca obiect general şi metode de determinare a componentelor compuşilor. Se împarte în chimie analitică calitativă şi cantitativă.

Chimie anorganică / *Inorganic Chemistry*. Sin. *Chimie minerală*. Ramură a ştiinţelor chimice care se ocupă cu studiul elementelor cunoscute în prezent, al combinaţiilor acestora şi cunoaşterea proprietăţilor, a structurii şi a transformării lor.

Chimie biologică / *Biochemistry*. V. *Biochimie*.

Chimie coloidală / *Colloidal Chemistry*. Ramură a chimiei care se ocupă cu studiul şi proprietăţile sistemelor coloidale.

Chimie computaţională / *Computational chemistry*. Disciplină ce utilizează metode matematice pentru calcularea proprietăţilor moleculare sau pentru simularea comportamentului molecular.

Chimie farmaceutică / *Pharmaceutical chemistry*. Ramură a ştiinţelor farmaceutice care se ocupă cu studiul şi modul de obţinere a substanţelor de interes farmaceutic.

Chimie fizică / *Physical Chemistry*. Ramură a ştiinţelor chimice care studiază cauzele fenomenelor chimice şi legile care le coordonează, folosind în acest scop metodologia fizicii.

Chimie industrială / *Industrial Chemistry*. Ramură a chimiei care se ocupă cu aplicarea datelor şi legilor chimiei şi fizico-chimiei la procesele industriale de obţinere a produselor chimice.

Chimie organică / *Organic Chemistry*. Ştiinţă care cercetează procesele de sinteză şi descompunere ale combinaţiilor carbonului (hidrocarburi şi derivaţii lor), contradicţiile şi legăturile care stau la baza proceselor de infinită dezvoltare, adică de creştere a complexităţii moleculelor de hidrocarburi şi derivaţilor lor, până la izvorul vieţii, albuminele inclusiv. Chimia organică este ramura de trecere de la forma chimică de mişcare la forma superioară a mişcării materiei – viaţa.

Chimio- / *Chimio-*. (gr. *khemeia* = alchimie, chimie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la chimie, ca şi *chem-*, *chemo-*.

Chimioembolizare / *Chemoembolization*. Procedeu utilizat numai într-un singur câmp de aplicare, cel al tumorilor, realizat prin combinarea a două tehnici terapeutice: chimioterapia intraarterială şi embolizarea, în scopul obţinerii unei obliterări a arterelor sau a arteriolelor irigante ale unei tumori. Se utilizează particule în suspensie într-o soluţie a unui agent tumoral (microcapsule) sau cu particule vehiculate de agentul tumoral însuşi. Astfel, la efectul mecanic de obliterare (obstrucţie) este asociat un efect chimioterapic localizat, în funcţie de prezenţa agentului antitumoral. Se efectuează sub anestezie generală cu intubaţie.

Chimioprevenţie / *Chemoprophylaxis*. Sin. *Profilaxie* (*chimio-* + lat. *praeventus, -a, -um* = prevenit, de la *prae* = înainte + *venio, -ire* = a veni). Administrarea unor substanţe chimice pentru a împiedica apariţia unei boli (*c. etiologică*) sau doar a manifestărilor sale clinice (*c. clinică sau medicamentoasă*).

Chimioprofilaxie / *Chemoprophylaxia*. (*chimio-* + gr. *prophylassein* = a garanta, de la *pro* = înainte + gr. *phylaxis* = protecţie) Profilaxia bolilor infecţioase cu ajutorul substanţelor chimioterapice antimicrobiene. Se utilizează mai ales pentru germeni care nu dezvoltă rezistenţă la substanţele chimioterapeutice. V. *Profilaxie*.

Chimioreceptor / *Chemoreceptor*. V. *Chemoreceptor*.

Chimiorezistenţă / *Chemoresistance, Drug-resistance*. (*chimio-* + lat. *resistentia, -ae* = împotrivire, de la *resisto, -ere* = a rezista + *sisto, -ere* = a se opri) Termen care se referă la rezistenţa germenilor microbieni sau a altor organisme parazitare, la chimioterapice, antibiotice. Termenul este folosit şi pentru a desemna rezistenţa la chimioterapice a celulelor canceroase sau leucemice. Poate fi înnăscută sau dobândită.

Chimiosensibilitate / *Chemosensitivity*. (*chimio-* + lat. *sensibilitas, -atis* = sensibilitate, de la *sentio, -ire* = a simţi) Proprietatea de a răspunde la acţiunea unei substanţe medicamentoase.

Chimiosinteză / *Chemosynthesis*. Proces de formare a substanţelor organice din substanţe anorganice, cu ajutorul energiei chimice obţinute din oxidarea substanţelor minerale de către bacterii.

Chimiotactism / *Chemotaxis*. Sin. *Chimiotaxie*. (*chemo-* + gr. *taktikos* = orânduit, ordonat, de la *tattein* = a ordona, a aranja + *-ism*) Var. *Chemotactism*.

Chimiotaxie / *Chemotaxis*. Sin. *Chemotaxie, Chimiotaxism*. (*chimio-* + gr. *taxis* = aranjare, ordonare, de la *tattein* = a ordona, a aranja) Mişcarea organismelor ca răspuns la prezenţa unei substanţe chimice. Fenomen de atragere (c. pozitivă) sau de respingere (c. negativă) a unei structuri vii sub acţiunea unui agent chimic. Termenul se referă frecvent la comportarea leucocitelor polinucleare în prezenţa unor subtanţe de natură toxică, inflamatorie (ex.: polizaharidele tisulare, rezinele schimbătoare de ioni).

Chimioterapic / *Chemotherapeutic*. (*chimio-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Substanţă chimică de sinteză cu acţiune toxică selectivă asupra microorganismelor şi netoxică pentru organismele animale şi vegetale.

Chimioterapie / *Chemotherapy*. (*chimio-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Terapie care utilizează substanţe medicamentoase (chimioterapice) citotoxice pentru a ţinti celulele tumorale şi prin blocarea unor etape critice în diviziunea celulară, ce favorizează apoptoza. Se utilizează câteva grupe importante de agenţi chimioterapici: alcaloizi, antimetaboliţi, antibiotice antitumorale, agenţi alchilanţi ş.a. Terapia convenţională prezintă o serie de neajunsuri ca toxicitatea medicamentului faţă de celulele normale, solubilitatea apoasă insuficientă, lipsa selectivităţii etc. Tratamentul la ţintă se efectuează cu nanoparticule cu substanţă medicamentoasă, prin câteva procedee: evitarea sistemului reticuloendotelial spre a oferi posibilitatea atingerii ţintei; ţintire prin efectul de permeabilitate crescută şi retenţie în ţesutul tumoral; ţintire specifică a tumorii folosind anticorpi monoclonali; ţintire prin angiogeneză; ţintirea vascularizaţiei tumorale etc. Acest termen este astăzi din ce în ce mai mult rezervat tratamentului cancerului şi al unor boli infecţioase; *c. adjuvantă* – medicamentele se administrează după tratamentul chirurgical al cancerului sau radioterapie; *c. neadjuvantă* – medicamentele se administrează anterior acestora.

Chimotripsină / *Chymotrypsin*. (*chimo-* + gr. *tripsis* = frecare + *-ină*) Enzimă proteolitică din sucul pancreatic, care participă alături de tripsină la degradarea proteinelor, până la stadiul de peptide.

Chimotripsinogen / *Chymotrypsinogen*. (*chimo-* + gr. *tripsis* = frecare, sfărâmare + *-ină* + gr. *gennan* = a produce) Precursor al chimotripsinei, în care se transformă prin pierderea unor dipeptide (tirozină – treonină şi treonină – asparagină) sub acţiunea catalitică a tripsinei.

Chinidină / *Quinidine*. (de la cuvântul *kinakina* din limba indigenilor din Perú (*quechua*), prin varianta spaniolă *quinaquina*) Alcaloid izolat din scoarţa arborilor *Cinchona officinalis*, *C. succirubra*, *C. calisaya*, *C. ledgeriana* (familia *Rubiaceae*), unde se găseşte alături de alcaloidul chinină, al cărui dextroizomer este. Are efect antiaritmic, prin stabilizarea membranei celulare, datorată blocării canalelor de sodiu. Este eficace în aritmiile atriale şi ventriculare.

Chinină / *Quinine*. Alcaloid chinolinic izolat din scoarţa unor specii de *Cinchona* (familia *Rubiaceae*) cu acţiune specific antimalarică schizontocidă mai ales faţă de *Plasmodium vivax*. Are o oarecare acţiune ocitocică, deprimă musculatura striată, este antifibrilant, slab analgezic şi antipiretic, accelerează contracţiile uterului. Administrat intravenos produce iritaţie locală urmată de sclerozarea venelor; este folosită ca sclerozant în tratamentul varicelor. Se administrează în doze preventive sau curative în combaterea malariei (paludismului).

Chininism / *Quininism*. (*chinină* + *-ism*) Ansamblul fenomenelor de intoxicaţie produse de sărurile de chinină.

Chinolone / *Quinolones*. Chinolonele cuprind o serie de agenţi antibacterieni sintetici după modelul acidului nalidixic. Până în prezent, utilizările clinice ale chinolonelor au fost limitate pentru tratamentul infecţiilor tractului urinar. Ca rezultat al cercetărilor extinse structură-activitate s-a ajuns la compuşi cu potenţă ridicată, spectru de activitate extins, proprietăţi de absorbţie şi distribuţie îmbunătăţite.

Chinonă / *Quinone*. (fr. *quinone* = *chinonă*) Sin. *Paradifenol dehidrogenat*. **1.** Substanţă organică cu molecula formată din şase atomi de carbon şi doi atomi de oxigen (dicetonă), care constituie substanţa de bază în sinteza unor materii colorante. **2.** Substanţă organică solidă folosită în industria coloranţilor şi cea farmaceutică.

Chir- / *Chir-*. (gr. *keir*, *-iros* = mână) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mână.

Chiral / *Chiral*. Etalare a activităţii optice. Un aminoacid şi un zahar, constituenţi ai glicoproteinelor, reprezintă un chiral.

Chiralgie / *Chiralgia*. (*chir-* + gr. *algos* = durere) Durere a mâinii.

Chiralitate / *Chirality*. (*chir-*) Proprietate a unor molecule care nu au un centru sau un plan de simetrie şi pot exista în două configuraţii diferite, nesuperpozabile, simetrice una faţă de alta, în raport de un plan, ca obiectul faţă de imaginea sa în oglindă, ca mâna dreaptă faţă de cea stângă. Moleculele superpozabile se numesc *achirale*. Cauza chiralităţii constă în existenţa într-o moleculă a unui *atom de carbon asimetric* (un atom de carbon cu patru substituenţi diferiţi). Molecula care conţine astfel de atomi nu posedă nici un centru şi nici un plan de asimetrie, ex.: moleculele de acid lactic. Chiralitatea moleculară poate fi: centrală, axială şi planară, în funcţie de natura elementelor geometrice (de chiralitate), la care se repartizează neidentitatea: punct, axă şi plan. Capacitatea unei molecule de a exista ca izomer dextro- sau levogir.

Chiralitate axială / *Axial chirality*. Aranjare în spaţiul chiral al liganzilor faţă de o axă imaginară a moleculei, numită *axă de chiralitate*; ea presupune mai puţine diferenţe între liganzi decât chiralitatea centrală. Dacă la unul dintre cele două capete, doi substituenţi sunt identici, molecula posedă un plan de simetrie şi nu este chirală. Acest tip de chiralitate se întâlneşte la spirani şi la derivaţii alenici.

Chiralitate centrală / *Central chirality*. Proprietate care apare la moleculele cu atomi de carbon, sulf sau azot, ce au substituenţi diferiţi, ex.: molecula de acid lactic. Prezenţa unui centru stereogen este marcată cu un asterisc.

Chiralitate elicoidală / *Ellicoidal chirality*. Aranjare care se întâlneşte la molecule care nu au nici unul din cele trei elemente de chiralitate, cum sunt cele de la fenantren disubstituit în poziţiile 4 şi 5, la care substituenţii (interferând), ies din plan într-un sens sau altul, inelele benzenice rămânând coplanare. Elementele structurale diferă între ele ca sensul unui pas de şurub sau sensul unei elice.

Chiralitate planară / *Planar chirality*. Aranjare întâlnită la compuşii ale căror molecule prezintă diferenţieri într-o singură dimensiune faţă de un plan, cum este molecula de benzen trisubstituit, la care se închide un ciclu cu substituenţi din poziţia para.

Chiromegalie / *Chiromegaly*. V. *Cheiromegalie*.

Chiropraxie / *Chiropractics*. Sistem de terapie bazat pe teoria potrivit căreia boala este cauzată de o funcţie anormală a sistemului nervos. Funcţia normală este restaurată prin manipularea şi tratamentul structurilor corpului, în special acelea ale coloanei vertebrale. În unele ţări este recunoscută diploma de chiropractician.

Chirurgie / *Surgery*. (gr. *kheirourgia* = lucru efectuat manual, de la *keir*, *-iros* = mână + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra) Ramură a medicinei care se ocupă cu vindecarea bolilor printr-un act operator.

Chist- / *Kyst-*. (gr. *kystis* = sac, vezică) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vezică.

Chist / *Kyst*. (*chist-*) Formaţiune tumorală, de origini diferite, constituită dintr-un perete organizat şi un conţinut mai mult sau mai puţin fluid, care nu comunică cu exteriorul.

Chitină / *Chitin*. (gr. *kheiton* = tunică) Polizaharid azotat, aparţinând celulozei, homopolimer liniar al N-acetilglicozaminei. Reprezintă substanţa care formează scheletul insectelor şi al crustaceelor (artropode), întâlnită în unele microorganisme şi fungi, ca drojdia. Se utilizează ca substanţă auxiliară modernă la obţinerea de învelişuri gastrorezistente a formelor solide şi ca promotor de absorbţie.

Chitozan / *Chitosan*. Polizaharidă care conţine copolimeri ai glucozaminei şi N-acetilglucozaminei, ce derivă din chitina cochiliilor de crustacee prin dezacetilare parţială. Este prezentă în unele microorganisme şi fungi, ca drojdia. Termenul *chitozan* descrie o serie de polimeri cu greutate moleculară diferită (50 kDa → 2.000 kDa), viscozitate (1% chitozan în acid acetic 1% < 2.000 mPa·s) şi grad de dezacetilare (40-98%). Chitozanul este o pulbere granulară albă, este insolubil la valori de pH neutru şi alcalin, dar formează săruri cu acizii organici şi anorganici, ca acidul glutamic, clorhidric, lactic şi acetic. După dizolvare, grupele amino- ale polimerului sunt protonate şi rezultă o polizaharidă solubilă, cu sarcină electrică pozitivă (polimer cationic). Sărurile de chitozan sunt solubile în apă; solubilitatea depinde de gradul de dezacetilare şi de pH, de adăugarea sărurilor în soluţia sa. Viscozitatea soluţiilor de chitozan creşte cu concentraţia şi scade cu temperatura. Polimer biodegradabil, netoxic; toxicitatea orală este neglijabilă (DL_{50} este de 16 g/kg corp masă). Este aprobat ca aditiv alimentar în Japonia, Italia şi Finlanda. Cele mai utilizate săruri sunt glutamatul şi clorura de chitozan. Sărurile sunt solubile în apă; solubilitatea este dependentă (creşte) cu gradul de dezacetilare şi de pH. Ca excipient farmaceutic este utilizat în formulările de: comprimare directă a tabletelor, tablete matriceale cu eliberare controlată, granulare umedă, geluri, emulsii, filme, agent de umectare, agent de acoperire. În aplicaţii noi: bioadeziune, transportul transmucozal al substanţelor active, eliberare de vaccinuri, eliberare ADN, eliberare colonică (capsule), promotori de absorbţie, emulgatori, ca bază de geluri, filme.

Chiuretaj / *Curretage*. Sin. *Raclaj*. (fr. *curettage* = raclaj, chiuretaj, din lat. *cura*, *-are* = a avea grijă) **1.** Operaţie chirurgicală care constă în răzuirea cu chiureta a pereţilor din interiorul unei cavităţi, pentru a îndepărta unele formaţiuni, în scop diagnostic sau terapeutic. **2.** Detaşarea materialelor de pe pereţii recipientelor, cu ajutorul unor raclete, cu scopul de a omogeniza un amestec sau de a extrage un produs.

Chlamydia / *Chlamydia*. (lat. *chlamys*, *-idis* din gr. *khlamys* = hlamidă, mantie grecească fixată pe umărul drept cu o agrafă) Sin. *Miyagawanella*. Microorganism de formă sferică, Gram-negativ, considerat ca o rickettsie; are caracteristici de bacterie şi de virus. Patogen la diferite animale şi om (boli denumite: miyagawanelloze: ornitoză, psitacoză, limfogranulomul venerian).

Chlostridium tetani / *Chlostridium tetani*. V. *Bacillus tetani*.

Choleră / *Cholera*. (gr. *khole* = bilă) Denumire generică pentru unele stări caracterizate prin diaree şi vărsături.

Chronoterapeutică / *Chronotherapy*. Sin. *Chronoterapie*, *Cronoterapeutică* (v.), *Cronoterapie*. (*crono-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji)

Chronoterapie / *Chronotherapy*. Sin. *Chronoterapeutică*, *Cronoterapeutică* (v.), *Cronoterapie*. (*crono-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Terapie care se bazează pe administrarea unui tratament la orele la care acţiunea sa este cea mai eficientă, deci utilizarea conceptelor care se desprind din studiul cronofarmacologiei, pentru a optimiza un tratament medicamentos.

Cian-, Ciano- / *Cyan-*, *Cyano-*. (gr. *kyanos* = albastru) **1.** Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la culoarea albastră. **2.** Grupare cian (–C≡N).

Cian / *Cyan*. (*cian-*) Gaz incolor, foarte toxic, cu miros de migdale amare şi acţiune lacrimogenă, format din carbon şi azot; cianogen.

Ciancobalamină / *Cyanocobalamin*. (*ciano-* + germ. *kobalt*, var. de la *kobolt* = spiriduş al minelor, gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului Ammon din Libia + *-ină*) V. *vitamina* B_{12}.

Cianidină / *Cyanidine*. Sin. *Antociani*. V. *E 163 a*.

Cianoacrilat adeziv / *Cyanoacrylate glue*. Nume generic pentru substanţe ca etil-2-cianoacrilat sau n-butil-cianoacrilat, cunoscut ca *Superglue* şi *Krazy Glue*, şi 2-octilcianoacrilat, care este utilizat în medicină ca *Dermabond* şi *Traumaseal*. Adezivii pe bază de acrilat sunt cunoscuţi, în acelaşi timp, ca adezivi instant.

Cianogen / *Cyanogenic*. Sin. *Cian*, *Dician*. (*ciano-* + gr. *gennan* = a produce) Corp gazos foarte toxic, $(CN)_2$ cu miros de migdale amare, obţinut prin asocierea a două grupe, formate fiecare dintr-un atom de azot legat la un atom de carbon, prin legătură triplă.

Cianopsie / *Cyanopsia*. (*ciano-* + gr. *opsis* = vedere, aspect) Varietate de cromatopsie, în care obiectele sau suprafeţele albe sunt percepute fals, ca având culoare albastră.

Cianoză / *Cyanosis*. (*ciano-* + *-oză*) Coloraţie albăstruie a pielii şi a mucoaselor, datorită prezenţei în capilarele sangvine a unei cantităţi prea mari (> 5 g%) de hemoglobină redusă sau a unor hemoglobine anormale.

Cianură / *Cyanide*. Sin. *Otravă*. (fr. *cyanure* = *cianură*) Sare sau ester al acidului cianhidric; prusiat. Cianură de potasiu, KCN.

Ciaţiu / *Cyathium*. Sin. *Umbelă cinciniferă*. (gr. *kyathos* = cupă) Inflorescenţă complexă caracteristică *Euphorbiaceelor*, alcătuită dintr-o cupă rezultată din concreşterea a cinci bractei care alternează cu patru glande nectarifere semilunare. În cupă se află staminele şi gineceul, astfel încât, aparent, ciaţiul se aseamănă cu o floare hermafrodită. La subsuoara celor cinci bractei se dezvoltă cinci cime unipare scorpioide (monocazii), alcătuite fiecare din cinci stamine dispuse în cincin. Fiecare stamină este considerată o floare masculă deoarece pe filamentul staminal se află o gâtuitură circulară care indică locul de inserare a învelişului floral sau, uneori, chiar un înveliş floral mai mult sau mai puţin redus. În centrul cupei se află o floare femelă alcătuită dintr-un gineceu 3-carpelar fixat pe un pedicel (carpofor) care se ridică deasupra cupei.

Cibern- / *Cybern-*. (gr. *kybernetike* = arta de a guverna, de la *kybernan* = a guverna) Element de compunere care introduce în termeni referirea la comandă.

Cibernetică / *Cybernetics*. (*cibern-*) Ştiinţa comenzii, controlului şi comunicaţiei într-un sistem dinamic complex: maşini, organisme vii, societate. Termenul a fost utilizat prima oară de Ampère. Ca ştiinţă, momentul apariţiei este anul 1948, odată cu editarea cărţii *Cybernetics* a lui Norbert Wiener.

Cicatrice / *Scar*, *Cicatrix*. (lat. *cicatrix*, *-icis* = cicatrice) Proliferarea de ţesut conjunctiv, ca rezultat final al vindecării unei leziuni cutanate care a atins dermul sau al unor leziuni infiltrative sau traumatice, în alte ţesuturi sau organe.

Cicatrizant / *Cicatrization agent*. Medicament, produs farmaceutic ce ajută la închiderea rănilor prin formarea de ţesut conjunctiv care înlocuieşte ţesuturile distruse.

Cicatrizare / *Healing*, *Cicatrization*. (lat. *cicatrix*, *-icis* = cicatrice) Vindecare prin cicatrice. Cicatrizare *per primam intentionem*, care survine după o plagă operatorie sau accidentală, dacă buzele plăgii sunt în contact şi dacă nu s-a produs o infecţie cu germeni patogeni; cicatrizare *per secundam intentionem*, cicatrizare care survine după o pierdere mare de substanţă tisulară, ce împiedică apropierea buzelor plăgii sau după eşuarea unei cicatrizări *per primam*, din cauza unei infecţii cu germeni patogeni.

Cicl-, Ciclo- / *Cycl-*, *Cyclo-*. (gr. *kyklos* = cerc) Prefix care denotă: **1.** ciclic sau ciclu; **2.** corp ciliar; **3.** rotund.

Ciclamat / *Cyclamate*. Sare de sodiu sau de calciu a acidului ciclamic, utilizată de peste 30 de ani ca edulcorant în locul zahărului, în industria alimentară. Din 1969 este interzis în unele ţări, pentru că este suspect de a produce cancer. V. *E 952*.

Ciclandelat / *Cyclandelate*. Medicament vasodilatator utilizat pentru a îmbunătăţi circulaţia în bolile cerebro-vasculare şi alte condiţii în care fluxul sangvin este redus. Ca efecte secundare, poate cauza greaţă, tulburări digestive, roşeaţă.

Ciclic / *Cyclic*. (*ciclo-*) În mod repetat, aceeaşi succesiune de etape.

Ciclină / *Cyclin*. (*ciclo-* + *-ină*) Proteine care controlează direct ciclul celular – prin activarea protein-kinazelor CdK (*Cyclin – Dependent Kinase*) – al unei celule eucariote.

Ciclită / *Cyclitis*. (*ciclo-* + *-ită*) Inflamaţie seroasă, plastică sau supurativă a corpului ciliar. Se manifestă prin congestie în jurul corneei, depozite albuminoase sau pigmentare pe faţa ei posterioară şi mioză.

Ciclizare / *Cyclisation*. Sin. *Periodic*. Procedeu prin care are loc tranformarea unor compuşi aciclici în compuşi ciclici.

Ciclodextrine / *Cyclodextrin*. Oligozaharide ciclice nereducătoare, cristalizate, cunoscute şi sub numele de: cicloglucani, ciclomaltoligozide, dextrine Schardinger. Sunt obţinute prin degradarea enzimatică a amidonului, cu enzima ciclodextrin – glucoziltransferaza, este produsă de diferiţi bacili ca: *Bacillus macerans*, *Klebsiella pneumoniae*, *B. Stearothermophilus*, *B. Megaterium*. După condiţiile de reacţie, ciclodextrinele rezultate conţin 6, 7 sau 8 unităţi de glucoză (forma piranozică) unite prin legături α- (1,4) Se obţin: α-, β- şi ϒ-ciclodextrine. Structura are forma unui inel (cilindru gol) de mărime moleculară care prezintă o parte periferică, hidrofilă şi o cavitate centrală, hidrofobă. Pulberi albe, fine, foarte uşoare şi foarte solubile în apă, formând soluţii moleculare. În mediu lichid sau, eventual, solid, aceste molecule pot forma complecşi de incluziune cu numeroase molecule. În spaţiul inelar gol al acestor legături, care are un volum limitat (diametrul exterior al unui cilindru de ciclodextrină având valori de 1,4-1,7 nm), se pot include numai substanţele medicamentoase cu structuri corespunzătoare şi o mărime moleculară limitată, compatibilă cu spaţiul respectiv. Acest gen de complexare se mai numeşte şi *încapsulare moleculară*. Complecşii de incluziune sunt entităţi care cuprind două sau mai multe molecule, în care una din molecule, „gazda", include total sau parţial molecula „musafir", în general în proporţie stoechiometrică. Complecşii cu ciclodextrinele prezintă: o solubilitate mărită în apă; stabilitate mare la agenţi oxidanţi; o scădere a descompunerii, a polimerizării, a reacţiilor autocatalitice: hidroliză, fotosensibilitate, sensibilitate la sucul gastric reduse; acoperirea unor gusturi şi mirosuri neplăcute; scăderea capacităţii iritante a unor substanţe, reducerea volatilitaţii moleculelor; o creştere a biodisponibilităţii substanţelor greu solubile în apă, stabilizarea aromelor şi parfumurilor. V. *E 459*.

Ciclofilină / *Cyclophilin*. Proteină-enzimă de tip peptidil-prolil-cis-trans-izomerază, cu rol în apoptoză; se cuplează cu ciclosporina A, care o activează. Există mai multe ciclofiline.

Ciclon / *Cyclon*. Dispozitiv de reţinere a aerosuspensiilor eliminate în industrie, bazat pe principiul realizării unui curent turbionar, care proiectează elementele în suspensie pe pereţii dispozitivului, de unde cad şi sunt colectate. Se foloseşte o baterie (mai multe cicloane).

Ciclooxigenază / *Cyclooxygenase*. (*ciclo-* + gr. *oxys* = acru + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Abr. COX-2. Complex enzimatic prezent în toate ţesuturile care mediază inflamaţia prin producere de prostaglandine, pornind de la acidul arahidonic. Ea este inhibată de acidul arahidonic şi analogii acestuia prin acetilarea funcţiei aminice a aminoacidului terminal lizina; astfel se explică proprietatea antiinflamatoare a aspirinei. Ciclooxigenaza are 2 izoforme: COX-1 (acţiune homeostatică) şi COX-2 (enzimă ce apare în timpul inflamaţiei şi se pare că facilitează răspunsul inflamator).

Cicloplegic / *Cycloplegic drug*. (*ciclo-* + gr. *plege* = lovitură) Medicament anticolinergic utilizat local în ochi pentru a induce paralizia de acomodare (cicloplegia) şi dilatarea pupilei (ex. ciclopentolat).

Cicloplegie / *Cycloplegia*. (*ciclo-* + gr. *plege* = lovitură, din gr. *plassein* = a lovi) Oftalmoplegie totală cu afectarea musculaturii interne şi externe a ochiului; ochii sunt fixaţi în poziţie medie, cu pupilele fixe şi dilatate.

Cicloserină / *Cycloserin*. Antibiotic izolat în 1955 în mai multe laboratoare din SUA, din 3 specii de actinomicete: *Steptomyces garyphalus*, *Streptomyces orchidaceus* şi *Streptomyces lavendulus*. Forma D(+) este activă, este 4-amino-3-izoxazolidona. Pulbere cristalizată, albă sau gălbuie, uşor solubilă în apă, stabilă în soluţii neutre sau acide. Are spectru larg de acţiune, ce cuprinde germeni Gram(+/–), dar se foloseşte limitat datorită reacţiilor adverse şi potenţei relativ mici. Se foloseşte ca tuberculostatic de rezervă, când pacienţii nu răspund la alte medicamente, asupra unor tulpini de *Staphylococcus*, bacil difteric, *Mycobacterium tuberculosis*, var. *hominis*, rezistent la streptomicină şi izoniazidă.

Ciclosporină / *Cyclosporin*. Polipeptidă ciclică rezultat din metabolismul ciupercii microscopice *Trichoderma polysporum*; este un imunosupresor slab mielotoxic, dar nefrotoxic; împiedică răspunsul limfocitelor T la aloantigeni şi la unii mitogeni. Se utilizează în rejetul alogrefelor.

Ciclotron / *Cyclotron*. (*ciclo-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) În radiofarmacie, aparat ce permite accelerarea particulelor atomice grele prin imprimarea unei mişcări rapide de rotaţie. Se utilizează pentru dezagregarea şi transmutaţia atomului şi obţinerea de radioelemente cu timp de înjumătăţire foarte scurt, utilizate în medicina nucleară.

Ciclu / *Cycle* (*ciclo-*) Serie de fenomene al căror ansamblu constituie un anumit proces repetat la anumite intervale de timp: zi, lună, anotimp, an etc. Ex.: ciclu de viaţă, ciclu enterohepatic etc.

Ciclu celular / *Cell cycle*. Ansamblul modificărilor ce au loc în interiorul unei celule între perioada sa de formare ca unitate independentă şi propria sa diviziune, cuprinzând şi duplicaţia cromozomială.

Ciclu de sterilizare / *Sterilization cycle*. Sin. *Barem de sterilizare*. Curbă a evoluţiei temperaturii în interiorul recipientelor, în funcţie de timp, trasată pentru operaţia de sterilizare industrială, în scopul de a evita un tratament termic excesiv asupra medicamentelor. Într-un astfel de ciclu, se distinge o parte ascendentă, un platou corespunzând menţinerii la temperatura aleasă, apoi o parte descendentă corespunzătoare perioadei de răcire.

Ciclu energetic / *Energy cycle*. (*ciclo-* + gr. *energeia* = forţă în acţiune) Ansamblul fenomenelor de transformare a energiei chimice din alimente în căldură, dacă organismul se află în repaus sau în căldură şi lucru mecanic, când efectuează un efort muscular.

Ciclu enterohepatic / *Enterohepatic circulation*. (*ciclo-* + gr. *enteron* = intestin + gr. *hepar*, *-atos* = ficat) Proces prin care o serie de molecule endogene (ex.: pigmenţi biliari) sau exogene (unele medicamente) eliminate prin căile biliare pot fi reabsorbite din nou la nivelul duodenului şi revin în circulaţia generală.

Ciclul acidului citric / *Citric acid cycle*. V. *Ciclul Krebs*.

Ciclul Calvin / *Calvin cycle*. Calea ciclică folosită de plante pentru a fixa CO_2 şi a produce fosfaţi de trioze.

Ciclul de viaţă al familiei / *Family life cycle*. Fazele prin care trece o familie, pe parcursul existenţei sale, care sunt luate în considerare în studiile de piaţă pentru diferite produse.

Ciclul de viaţă al medicamentului / *Life cycle of medicament*. Toate fazele din viaţa unui medicament, de la dezvoltarea iniţială, trecând prin punerea pe piaţă şi până la încetarea fabricaţiei medicamentului.

Ciclul de viaţă al produsului / *Product life cycle*. Evoluţia vânzărilor şi a profiturilor aduse de un produs, pe parcursul existenţei sale. Acest ciclu este format din cinci etape: crearea produsului, introducerea pe piaţă, creşterea, maturitatea şi declinul.

Ciclul Krebs / *Krebs' cycle*. (*ciclo-* + Sir Hans Adolf Krebs, 1900-1981, biochimist englez de origine germană; premiul Nobel pentru fiziologie / medicină în 1953) Sin. *Ciclul acidului citric*, *Ciclul acizilor tricarboxilici*. Succesiune de reacţii enzimatice care au drept rezultat producerea de energie prin degradarea glucidelor la nivelul mitocondriilor, astfel: glucoza (fermentaţie anaerobă) – acid lactic – acid piruvic – acetilcoenzima A – citrat – reacţii de oxidare, cu regenerarea oxalacetatului consumat pentru producerea citratului. Se eliberează CO_2, H^+ şi ATP (principala sursă de energie a organismului).

CIEF / *IPEC*. Abr. de la *Consiliul Internaţional al Excipienţilor Farmaceutici* (*International Pharmaceutical Excipients Council*). Consiliu tripartit cu reprezentanţi din SUA, Europa şi Japonia, care se ocupă cu armonizarea cerinţelor pentru testele de puritate şi funcţionalitate ale excipienţilor.

Cifo- / *Kypho-*. (gr. *kyphos* = cocoşat) Prefix care introduce în termenii compuşi noţiunea de curbură.

Cifoscolioză / *Kyphoscoliosis*. (*cifo-* + gr. *skoliosis* = curbare, de la *skolios* = strâmb) Curbare anormală a coloanei vertebrale, cu convexitate posterior şi lateral. Se produce în unele osteocondroze.

Cifoză / *Kyphosis*. (*cifo-*) Deformare osoasă patologică a coloanei vertebrale, care constă în curbarea antero-posterioară a acesteia (cu convexitatea posterior).

Cifră / *Number*, *Figure*. (fr. *chiffre* = cifră, număr) Semn grafic simbolizând o valoare numerică sau alcătuind un element de bază în scrierea numerelor.

Cifră octanică / *Octane number*. Valoare numerică convenţională care indică gradul de detonaţie a unui carburant (benzina), pentru motoarele cu aprindere din exterior. Reprezintă procentul, în volume, de izooctan (2,2,4-trimetil-pentan) dintr-un amestec de izooctan şi heptan normal.

Cifră sanitară a solului / *Sol octane number*. Raportul dintre azotul albuminoid teluric (mg% sol uscat) şi azotul organic din sol (mg% sol uscat); serveşte la aprecierea stării sanitare a solului.

Cifră semnificativă / *Significant figure*. Numărul minim de cifre necesare pentru a exprima acea cantitate într-o notaţie ştiinţifică. În datele experimentale, prima cifră de incertitudine este ultima cifră semnificativă.

Ciguatera / *Ciguatera*. Amestec de patru toxine diferenţiate după masa moleculară şi proprietăţile chimice: 1. ciguatoxina, toxină liposolubilă; 2. ciguaterina, toxină hidrosolubilă; 3. maiotoxina, toxină cu M_r 300.000 şi 4. toxina insolubilă în apă, cu M_r de 1.500, care prin hidroliză formează glicerină şi un acid gras nehidroxilat cu DL_{50} de 10 ng / g la şoarece. Intoxicaţia la om se produce prin consumul de moluşte din zona Caraibelor, numite *Cigua*, şi de peşti tropicali şi subtropicali care acumulează toxinele din hrană (alge dinoflagelate).

Cil / *Cilium*. Sin. *Flagel*. (lat. *cilium*, *-i* = geană, cil) Formaţiuni la exteriorul unei celule de natură proteică, construite dintr-o substanţă numită flagelina (asemănătoare miozinei din structura muşchilor la om), cu proprietăţi contractile. Ei sunt formaţi din cel puţin două (de obicei 3-5) filamente răsucite elicoidal, formând un filament unic axial, înconjurat de o teacă. Cilii se inserează pe o granulaţie bazală situată în citoplasmă, după care traversează peretele celular. Sunt prezenţi la unele organisme inferioare, unicelulare şi coloniale, la gameţi şi zoospori care permit deplasarea acestora în mediul lichid.

Ciliat / *Ciliated*. (lat. *ciliatus*, *-a*, *-um* = ciliat, cilifer) **1.** Organisme inferioare care prezintă cili. **2.** Cu peri rari, de obicei dispuşi pe marginea unui organ (ex.: la frunzele de *Carex pilosa*).

Cilindru / *Cylinder*. Piesă de sticlă sau metal inoxidabil, de formă cilindrică, utilizată în aparatura de laborator sau industrie.

Cilindru gradat / *Graduated cylinder*. (lat. *cylindrus*, *-i* = cilindru + *gradatum* = pas cu pas, treptat şi *gradus*, *-us* = treptele unei scări) Vas fabricat din sticlă, de formă cilindrică, cu diametrul mai mic faţă de înălţimea lui. Volumul total este înscris în partea superioară, pe peretele exterior. Se utilizează pentru măsurarea exactă a unor volume de lichid. Există şi cilindri gradaţi cu dop rodat, care se folosesc pentru agitarea unor lichide.

Cimă / *Cyme*. (gr. *kyma* = undă) Sin. *Inflorescenţe definite*, *închise*, *centrifugale*, *monochaziale*. Tip de inflorescenţă simpodială la care axa principală, aparent comună sau unitară, este întotdeauna alcătuită dintr-o succesiune de axe de ordine şi vârste diferite. Toate axele au o creştere determinată sau definită întrucât se termină fiecare cu câte o floare; a. *bipară* / *dichasium* (sin. *Dichaziu*) – la care de sub floarea terminală pornesc din acelaşi loc două axe florale secundare, de aceeaşi lungime, care se termină cu o floare, dând aspectul unei false ramificaţii dihotomice; b. *multipară* / *pleiochasium* (sin. *Pleiochaziu*) – la care de sub floarea terminală pornesc mai multe axe secundare având aspectul unei umbrele; c. *scorpioidă* (sin. *Cincin*) – la care axele secundare se dezvoltă alternativ pe dreapta şi pe stânga, în acelaşi sens, în unghi de 90°; d. *unipară* / *monochasium* (sin. *Monochaziu*) – la care sub floarea terminală se dezvoltă o singură ramură floriferă laterală.

Ciment intercelular / *Intercellular cement*. Substanţa care leagă celulele epiteliale între ele.

Cimentarea suspensiilor / *Caking* or *Claying suspensions*. Fenomen întâlnit la suspensii, de formare în timp a unui sediment care nu se mai redispersează în vehicul. Cauza majoră a cimentării o constituie formarea de punţi între cristale şi de agregate închise. V. *Agregate cu reţea închisă*.

Cimetidină / *Cimetidine*. (DCI) Antagonist al receptorilor H_2 ai histaminei; are o acţiune puternică de reducere a secreţiei de suc gastric, cu diminuarea acidităţii acestuia.

Cimex / *Cimex*. (lat. *cimex*, *-icis* = ploşniţă) Gen de insecte din ordinul *Hemiptera*, hematofage (care se hrănesc cu sânge obţinut prin înţepare). Cea mai cunoscută este *Cimex lectularius*, ploşniţa.

Cincin / *Cincinnus*, *Scorpiod cyme*. Sin. *Cimă scorpioidă*. (lat. *cincinus*, *-i* = cincin, buclă) Inflorescenţă cimoasă, monochaziu ale cărui axe florifere secundare se succedă totdeauna alternativ, la dreapta şi la stânga, transversal faţă de medianele bracteilor axelor-mamă respective (ex.: la *Symphytum* sp., *Anchusa* sp.).

Cine-, Cinema- / *Cine-*, *Cinema-* (gr. *kinein* = a mişca) Elemente de compunere care introduc în termeni noţiunea de mişcare.

Cineangiografie / *Cineangiography*. (*cine-* + gr. *angeion* = vas + gr. *graphein* = a scrie) Studiu radiocinematografic al vaselor sangvine opacifiate cu mediu de contrast iodat hidrosolubil.

Cineangiografie radionuclidică / *Radionuclidic cineangiography*. Înregistrare cu radiocamera a radiaţiilor emise în zona toracică după injectare i.v. de serumalbumine radiomarcate cu techneţiu –99m.

Cinecardioangiografie / *Cinecardioangiography*. (*cine-* + gr. *kardia* = inimă + gr. *angeion* = vas + gr. *graphein* = a scrie) Studiu radiocinematografic al cavităţilor cardiace şi al vaselor mari de la baza inimii cu mediu de contrast iodat hidrosolubil.

Cinematică / *Cinematics*, *Kinematics*. (gr. *kinema*, *-atos* = mişcare, din gr. *kinein* = a mişca) Ramură a mecanicii care studiază mişcarea corpurilor materiale.

Cineol / *Eucalypti oil*. V. *Eucaliptol*.

Cinet-, Cineto- / *Kinet-*, *Kineto-*. (gr. *kinetos* = mobil, din *kinein* = a mişca) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mişcare, deplasare.

Cinetic / *Kinetic*. (gr. *kinetikos* = care se mişcă, din gr. *kinein* = a mişca) Termen în relaţie cu mişcarea.

Cinetică chimică / *Chemical kinetics*. Parte a chimiei care studiază viteza de reacţie între substanţe şi factorii care o influenţează.

Cioc de papagal / *Vertebral lipping*, *Beaked osteophyte*. (din albaneză, *cok* = cioc + neogr. *pappaghallos* = papagal) Osteofite vertebrate în formă de cioc, de croşet, formate în reumatismul cronic.

Ciocan / *Hammer*. (sl. *cekanu* = ciocan) Instrument de mărunţire a materiilor solide.

Ciocolate medicamentoase / *Medicated chocolate*. Preparate solide obţinute prin amestecarea substanţelor active în principal cu zahăr, cacao sau ciocolată; se obţin prin topire, pulverizare sau comprimare şi sunt destinate administrării interne. Ex.: Ascolecitin, Cavit.

Cioper / *Chopper*. Sin. *Dispersor* (engl. *chopper* = cioper, tăietor). Dispozitiv de agitare rapidă, cu cuţite.

Cip / *Chips*. (fr. *cippe* = cip, bucăţică, lat. *cippus*, *-i* = stâlp, engl. *chip* = cip) Sin. *Bucăţică*. *Sfărâmitură*. **1.** Bucată mică de material semiconductor pe care se formează simultan componentele unui circuit integrat. **2.** Mică stelă funerară sau votivă. **3.** Stâlp de piatră folosit în Antichitatea clasică, fie ca bornă de hotar, fie ca piatră de mormânt.

CIP / *CIP*. Abr. engl. *Clean-in-place* = curăţare pe loc. Cale de a curăţa recipientele mari (tancuri, ţevi şi echipamentele de producţie) fără a le mişca sau separa în părţi, utilizând curăţarea sub presiune înaltă, urmată în acelaşi timp de sterilizare cu vapori pe loc (SIM = *steam-in place*). Curăţarea chimică şi sterilizarea echipamentului de producţie sau sistemelor fără mişcarea lor de la locul lor de instalare.

Cipuri celulare / *Cellular chips*. Sunt biocipuri mai noi, unde celulele vii sunt imobilizate pe un şir. Interacţiunile proteinelor se pot studia fără denaturarea proteinei, cum se poate întâmpla în microşirurile de proteine (*protein-arrays*), fiind deci o alternativă a acestei metode. Se funcţionalizează pe spoturi discrete, oferind condiţii de dezvoltare celulară. Se poate efectua un screening de anticorpi, identificarea de ţinte, canale ionice în membrana celulară, semnale electrice în neuroni sau în celulele musculare sau cardiace. Celulele au un diametru de 10 micrometri şi nu se recomandă miniaturizarea suplimentară. Reacţiile au loc în domeniul nanometric. Exemple: *Cellomix Inc*., *Opus Xpress*, *Nan Ion Technologies GmbH*, *QPatch* etc.

Cir-, Ciro- / *Cirr-*, *Cirro-*. (gr. *kirrhos* = galben-roşcat) Element de compunere care indică în termeni referirea la culoarea galbenă.

Circadian / *Circadian*. (lat. *circa* = aproximativ + *dies*, *-ei* = *zi*). Ritm caracterizat printr-o alternanţă de circa 24 de ore. Termenul se referă la bioritmuri. V. *Cronologie*, *Bioritm*.

Circinat / *Circinate*. (lat. *circinalis*, *-e*, *circinatus*, *-a*, *-um* = răsucit, circinat) Organ vegetal răsucit în lungul axei sale aşa cum sunt frunzele ferigilor superioare şi ale unor gimnosperme inferioare.

Circuit / *Circuit*. (lat. *circuitus*, *-us* = drum împrejur, circulaţie) Sistem de conducte sau de medii, prin care pot circula particulele materiale.

Circuit biologic / *Biological circuit*. (lat. *circuitus*, *-us* = a merge în jurul + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă) Circuitul permanent care are loc în natură, de dioxid de carbon, oxigen, apă, azot, sulf şi alte elemente chimice, care se realizează între organisme şi mediul înconjurător.

Circular / *Circular*. (lat. *circularis*, *-is* = circular, din *circulus*, *-i* = cerc) Cu formă de cerc.

Circulator / *Circulatory*. (lat. *circulor*, *-ari* = a forma un cerc în jurul său, de la *circulus*, *-i* = cerc) Cu referire la circulaţie.

Circulaţie / *Circulation*. (lat. *circulatio*, *-onis* = circulaţie) **1.** Curgerea masivă a unui lichid (sânge, limfă, sevă brută, sevă elaborată) prin ţesuturile şi organele unui organism vegetal sau animal, prin care se realizează transporturile şi schimburile de substanţe (oxigen, nutrienţi, produşi de dezasimilaţie). **2.** Termen dat sistemelor circulatorii, ca unităţi morfofuncţionale (ex.: c. sângelui, c. limfatică, c. extracorporală).

Circulaţie pulmonară / *Pulmonary circulation*. Sin. *Mica circulaţie*. Transportul sângelui din ventriculul drept în atriul stâng.

Circulaţie sangvină / *Blood circulation*. Sin. *Marea circulaţie* sau *Circulaţia sistemică*. Transportul sângelui din ventriculul stâng în atriul drept.

Circulaţie sistemică / *Systemic circulation*. Sin. *Marea circulaţie*, *Circulaţie sangvină* (v.).

Circum- / *Circum-*. (lat. *circum* = in jurul) Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de „în jurul".

Circumcizie / *Circumcision*. Sin. *Peritomie*, *Postectomie*. (lat. *circumcisio*, *-onis* = circumcizie, de la *circumcidere* = a tăia împrejur, din *circum* = împrejur şi *caedo*, *-ere* = a tăia) Excizia parţială sau totală a prepuţului, practicată la israeliţi şi musulmani în scop terapeutic (fimoză).

Circumflex / *Circumflex*. (*circum-* + *flexus*, *-i* = îndoit, de la *flecto*, *-ere* = a îndoi) Care este curbat, îndoit, arcuit.

Circumscripţie / *District*. (lat. *circumscriptio*, *-onis* = întindere mărginită printr-o circumferinţă) Delimitare teritorială în domeniul medical.

Circumvoluţie / *Convolution*. N.A. *gyrus cerebri*. (*circum-* + lat. *volutus*, *-a*, *-um* = învârtit, de la *volvo*, *-ere* = a răsuci, a învârti) Porţiune din suprafaţa unei emisfere cerebrale delimitată prin şanţuri secundare.

Ciroză / *Cirrhosis*. (*ciro-*) **1.** Grup de afecţiuni cronice progresive ale ficatului, caracterizate clinic prin semne de insuficienţă hepatică, hipertensiune portală şi encefalopatie portală. **2.** Termen generic folosit pentru inflamaţiile cronice, interstiţiale ale unui organ. Termen creat în 1819 de către Laennec, care a remarcat culoarea roşcată a unui ficat atrofiat.

Cis / *Cis*. (lat. *cis* = de aceeaşi parte) Configuraţie moleculară şi izomerie.

Cis- şi trans-izomeri / *Geometric isomeres*. V. *Izomeri geometrici*.

Cist-, Cisti-, Cisto- / *Cyst-*, *Cysti-*, *Cysto-*. (gr. *kystis* = vezică, sac) Element de compunere pentru termenii referitori la formaţiuni anatomice în formă de vezică.

Cisteină / *Cysteine*. Aminoacid care conţine sulf, obţinut prin hidroliza enzimatică a proteinelor; se oxidează uşor în cistină; uneori este prezent în urină.

L-Cisteină / *L-Cisteină*. V. *E 920*.

Cisternal / Cisternal. (lat. *cisterna*, *-ae* = rezervor de apă, de la *cista*, *-ae* = cutie) Care se află în relaţie cu o cisternă din spaţiile subarahnoidiene.

Cisternă / *Cistern*. (lat. *cisterna*, *-ae* = rezervor de apă, de la *cista*, *-ae* = cutie) **1.** Spaţiu închis cu rol de rezervor pentru un fluid. **2.** În medicină, un spaţiu lărgit din organism, ce conţine limfă sau un alt lichid.

Cistic / *Cystic*. (*cisto-*) Care aparţine vezicii urinare.

Cisticerc / *Cysticercus*. (*cisto-* + gr. *kerkos* = coadă) Forma larvară a teniilor, ce are un singur cap de tenie (scolex), aflat într-o veziculă unică, plină cu lichid.

Cisticercoză / *Cysticercosis*. (gr. *kystis* = sac, vezică + gr. *kerkos* = coadă + *-oză*) Infecţie parazitară somatică produsă de forma larvară a parazitului *Taenia solium* sau *Taenia saginata* (rar). Chiştii numiţi *Cysticercus cellulosae* infestează diferite organe. Omul poate fi gazdă intermediară (numai pentru cisticerci) sau gazdă permanentă pentru tenie, devenind sursă de infestare şi autoinfestare. Perioada de incubaţie este de 8-12 zile pentru cisticerci şi de 45-60 de zile pentru parazitul adult. Simptomele sunt nespecifice: pierdere în greutate, greaţă, stare de slăbiciune însoţită de tulburări digestive ca dureri abdominale, flatulenţă sau diaree. Cisticercozele pot fi grave dacă afectează organele vitale; cantităţile mari de cisticerci prezente în organism provoacă atacuri de tip epileptiform, afectare oculară (irită, conjunctivită) şi musculară: fatigabilitate (oboseală), crampe, dureri. Profilaxia acestei parazitoze constă în respectarea normelor de igienă individuală şi alimentară. Carnea de porc se consumă după tratament termic corespunzător sau după păstrare la –15°C, minimum 15 zile.

Cistină / *Cystine*. (*cisto-* + *-ină*) Aminoacid format din unirea a două molecule de cisteină, printr-o punte disulfurică, sub efectul unei oxidări. Se află în componenţa a numeroase proteine: fibrină, insulină, serumalbumine, keratine. Are rol de agent de reticulare în structurile proteice.

Cistită / *Cystitis* (*cisto-* + *-ită*) Inflamaţie a vezicii urinare care se manifestă clinic prin poliurie, polakiurie, piurie şi dureri.

Cistocarp / *Cystocarp*. (*cisto-* + gr. *karpos* = fruct) Corp de fructificaţie al algelor roşii, rezultat din ramurile carpogoniale şi care conţine carposporii.

Cistopatie / *Cystopathy*. (*cisto-* + gr. *pathos* = boală) Faza evolutivă a unei cistite cronice sau a unei cistalgii cronice, cu modificări organice inflamatorii-infiltrative ale mucoasei.

Cistron / *Cystron*. Unitate de ADN şi ARN corespunzătoare unei gene.

Cit-, -cit, Cito- / *Cyt-*, *-cyt*, *Cyto-*. (gr. *kytos* = celulă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la celulă; în cazul folosirii ca sufix, tipul de celulă este precizat de rădăcina folosită.

Cito / *Cyto*. (lat. *cito* = repede) Termen folosit în prescripţiile medicale, indicând prepararea urgentă a medicamentului.

Citoadeziune / *Cytoadhesion*. Sin. *Bioadeziune pe celule* (*cit-* + gr. *adhaesio*, *-onis* = adeziune). Fenomen dezvoltat prin aplicarea de forme farmaceutice care conţin una sau mai multe substanţe active şi bioadezivi care au capacitatea de a se lega direct de suprafaţa celulei unui receptor specific, mediator al interacţiunilor. (Un exemplu natural de citoadeziune îl constituie colonizarea mucoasei tractului gastrointestinal cu microorganisme simbiotice sau patogene.) Se produce o interacţiune directă a bioadezivului cu suprafaţa celulei şi, de aceea, oferă noi perspective pentru eliberarea controlată a substanţelor medicamentoase moleculare, prin barierele de absorbţie epiteliale. Mecanismele prin care citoadeziunea poate favoriza înfrângerea barierelor epiteliale sunt: **1.** timp lung de fixare direct pe suprafaţa celulelor, independent de *turnover*-ul mucusului; **2.** inducerea şi participarea în procesele de transport vezicular specific: endo- şi transcitoză; **3.** modularea permeabilităţii epiteliale, cu deschiderea receptorilor mediatori ai joncţiunilor strânse. Bioadeziunea specifică implică o schimbare în utilizarea polimerilor farmaceutici inerţi şi cercetarea unor compuşi biologic activi ca adjuvanţi ai eliberării substanţelor medicamentoase.

Citobiologie / *Cytobiology*. (*cito-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care se ocupă cu studiul biologiei celulare.

Citochimie / *Cytochemistry*. (*cito-* + gr. *khemeia* = alchimie, chimie, transformare) Ştiinţa care se ocupă cu studiul compoziţiei chimice a celulelor şi a principalelor procese biochimice care se desfăşoară la nivel celular, prin metode chimice uzuale, radio- şi imunochimice, fracţionare celulară etc.

Citochineză / *Cytokinesis*. (*cito-* + gr. *kinesis* = mişcare) **1.** Totalitatea modificărilor pe care le suferă citoplasma în cursul diviziunii celulare. **2.** Diviziunea celulei-mamă în două celule-fiice prin diferenţierea fragmoplastului în zona ecuatorială a celulei. În general, este precedată de replicarea şi segregarea cromozomilor, dar poate avea loc şi independent de replicarea nucleară (de exemplu, la plasmodiile multinucleate sau la ouăle insectelor). Dacă citochineza nu are loc, rezultă celule multinucleate. Cea a celulei vegetale se deosebeşte de cea a celulei animale: la plante se sintetizează un nou perete celular transversal, în timp ce la animale apare un şanţ de diviziune.

Citocromi / *Cytochrome*. (*cito-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Grup de proteine (hemoproteine, cromoproteine) ce conţin în structura lor o grupare „hem", având rolul de transportori de electroni în mitocondrii şi cloroplaste, în procesele biologice de oxidoreducere. Transferul electronilor se datorează modificărilor reversibile pe care le suferă atomul de fier al grupării „hem", care trece din starea redusă Fe (II) în starea oxidată Fe (III). Se disting patru tipuri de citocromi: a, b, c şi d. *Citocromul c* / *Cytochrome c* – hemoproteină transportoare de electroni, prezentă în lanţul mitocondrial, constituită dintr-un lanţ polipeptidic de 104 aminoacizi (face excepţie drojdia de bere, la care citocromul c este format din 107 aminoacizi).

Citocromi P 450 / *Cytochromes P 450*. (P de la pigment 450, pentru că aceşti citocromi absorb radiaţiile ultraviolete cu lungimea de undă de 450 nm) Sistem de citocromi prezent în cele mai multe ţesuturi. Biochimic sunt cromoproteine din clasa citocromilor b, conţin o proteină specifică şi un nucleu de hem. Fac parte din monooxigenaze sau hidrolaze. Interacţionează cu o serie de medicamente.

Citocromoxidază / *Cytochrome oxydase*. (*cito-* + gr. *khroma* = culoare + gr. *oxys* = acid, pătrunzător) Complex enzimatic din care fac parte ultimii doi citocromi (citocromii a şi a_3) ai lanţului respirator mitocondrial. Realizează reducerea oxigenului, acceptând doi electroni de la citocromul c (aflat înaintea sa în lanţul respirator) şi combinându-i cu doi ioni de hidrogen şi un atom de oxigen pentru a forma apă.

Citogamie / *Cytogamy*. (*cito-* + gr. *gamos* = unire) Fuzionarea a două celule germinative (gameţi) diferite în procesul de fecundaţie.

Citogenetică / *Cytogenetics*. (*cito-* + gr. *genetikos* = propriu unei generaţii) Ramură a geneticii ce studiază procesele ereditare în corelaţie cu structurile celulare, în special cele legate de numărul, morfologia şi modificările cromozomilor.

Citogeneză / *Cytogenesis*. (*cito-* + gr. *genesis* = naştere, de la *gennan* = a produce) **1.** Geneza celulei. **2.** Dezvoltarea ontogenetică şi filogenetică a celulei.

Citogerontologie / *Cytogerontology*. (*cito-* + gr. *geron* = bătrân + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a gerontologiei care studiază îmbătrânirea la nivel celular, pornind de la premisa că aceasta este consecinţa erorilor genetice şi a incapacităţii organismului de a le repara.

Citogramă / *Cytogram*. (*cito-* + gr. *gramma* = înscriere) Numărarea celulelor în funcţie de tip, într-un lichid biologic sau pe un frotiu, în scopul stabilirii unui citodiagnostic sau al evaluării evoluţiei, prognosticului unei boli.

Citohormon / *Cytohormone*. (*cito-* + gr. *hormaein* = a excita) Hormon elaborat şi eliberat de celulele endocrine izolate, care nu alcătuiesc organe endocrine individualizate.

Citokeratine / *Cytokeratins*. (*cito-* + gr. *keras*, *-atos* = corn + *-ină*) Proteine ale filamentelor intermediare de la nivelul celulelor epiteliale; au fost evidenţiate 20 de c. acide sau bazice.

Citokine / *Cytokines*. (*cito-* + gr. *kinesis* = mişcare, din *kinein* = a mişca) Formaţiuni numite şi limfokine. Sunt substanţe modulatoare ale sistemului imun. Includ: interleukinele, leucocite de activare a interleukinelor, interferonii, factorul de stimulare a macrofagelor, factorul tumor-necrotic şi substanţe similare.

Citokineză / *Cytokinesis*. (*cito-* + gr. *kinesis* = mişcare) Ultima etapă a mitozei care constă din împărţirea citoplasmei fostei celule-mamă la cele două celule-fiice rezultate.

Citokinine / *Cytokinin*. Sin. *Citochinine* (*cito-* + gr. *kynein* = mişcare). Factori de creştere vegetali (fitohormoni) care stimulează diviziunea celulară. În plante se găsesc numai sub formă legată de pentoză, ca ribozide sau ribotide; sunt constituenţi ai ARN-t şi probabil au un rol important în controlul sintezei proteinelor.

Citolitic / *Cytolytic*. (*cito-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Care se referă sau determină distrugerea celulelor.

Citoliză / *Cytolysis*. (*cito-* + gr. *lysis* = dizolvare, de la *lyein* = a distruge) Stare caracterizată prin leziuni ale membranei celulare însoţită de ieşirea conţinutului celular în afara celulei, sub acţiunea unor agenţi chimici, fizici sau biologici. Pentru hematii se utilizează termenul de *hemoliză*, iar pentru bacterii, cel de *bacterioliză*.

Citolizină / *Cytolisin*. (*cito-* + gr. *lysis* = distrugere + *-ină*) Substanţă chimică prezentă în lichidele organice la unele mamifere (ex.: în veninul unor şerpi), care are proprietatea de a distruge celulele.

Citolizozomi / *Cytolysosomes*. Sin. *Vacuole autofagice*. (*cito-* + gr. *lysis* = dizolvare + gr. *soma* = corp) Vacuole citoplasmatice (lizozomi) prezente mai frecvent în celulele pe cale de degradare.

Citologie / *Cytology*. (*cito-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biologiei care se ocupă cu studiul complex al celulelor.

Citomegalovirus / *Cytomegalovirus*. (*cito-* + gr. *megas*, *megalos* = mare + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Virus din familia *Herpesviridae* care poate determina reacţii congenitale, infecţii neonatale; poate infecta omul, maimuţa, rozătoarele.

Citomorfoză / *Cytomorphosis*. (*cito-* + gr. *morphe* = formă) Schimbări suferite de o celulă în cursul ciclului ei de viaţă.

Citopatologie / *Cytopathology*. (*cito-* + gr. *patos* = boală + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura patologiei vegetale şi animale care se ocupă cu studiul modificărilor care au loc la nivel celular, datorită unui agent patogen.

Citopenie / *Cytopenia*. (*cito-* + gr. *penia* = sărăcie) Deficienţă a unuia sau mai multor tipuri de celule sangvine (enzimopenie, eritropenie, limfopenie, neutropenie, pancitopenie, trombocitopenie).

Citoplasmă / *Cytoplasm*. (*cito-* + gr. *plasma* = formaţiune) **1.** Component morfologic şi fiziologic esenţial al tuturor celulelor vii ce se prezintă sub forma unei substanţe fluide sau viscoase (care conţine apă, proteine, glucide, lipide şi substanţe minerale), transparentă sau refringentă, în care sunt înglobate toate incluziunile celulare. **2.** Substanţă fundamentală a protoplastului celular. Aici au loc cele mai importante procese metabolice care întreţin viaţa şi care asigură multiplicarea celulei.

Citopoieză / *Cytopoiesis*. (*cito-* + gr. *poiesis* = producere) Formarea şi dezvoltarea celulei.

Citoschelet / *Cytoskeleton*. (*cito-* + gr. *skeletos* = uscat, descarnat) Filament care provine din structura şi organizarea citoplasmei; include filamente de actină, microtubi şi filamente intermediare.

Citosol / *Cytosol*. (*cito-* + abr. *sol*., din lat. *solutio*, *-onis* = soluţie) Fază continuă apoasă a citoplasmei care conţine microfilamentele citoscheletului, cu substanţele dizolvate, neincluzând organitele subcelulare. Organitele celulare se află în suspensie în citosol.

Citostatic / *Cytostatic*. (*cito-* + gr. *statikos* = care opreşte) Substanţă care opreşte mitozele într-o anumită fază. Sunt utilizate în tratamentul cancerului producând o blocare a diviziunii (multiplicării) sau a creşterii celulare, antrenând moartea celulei.

Citotaxie / *Cytotaxia*. (*cito-* + gr. *taxis* = ordonare, aranjare, de la *tattein* = a ordona) Proprietate a unor celule (polinucleare) din organism de a fi atrase sau respinse de un agent chimic.

Citotaxigen / *Cytotaxigen*. Substanţă care induce formarea unei citotaxine şi care are un efect chemotactic indirect. Ca exemplu, particulele de zimosan pot activa complementul şi induce chemotaxia.

Citotaxină / *Cytotaxin*. (*cito-* + gr. *taxis* = ordonare + *-ină*) Substanţă numită şi mediator sau factor chemotactic, care apare în plasma sangvină sub influenţa bacteriilor, enzimelor, complexelor imune etc., capabilă să provoace chimiotactismul polinuclearelor neutrofile şi al macrofagelor (determinând migrarea lor unidirecţională).

Citotoxic / *Cytotoxic*. (*cito-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Care are efect toxic asupra unor celule. Termen folosit pentru substanţe chimice, agenţi fizici, pentru anticorpi sau germeni microbieni.

Citotoxicitate / *Cytotoxicity*. (*cito-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Capacitate distructivă asupra celulelor.

Citotrofie / *Citotrophy*. (*cito-* + gr. *trophe* = nutriţie) Dezvoltarea normală a celulei vii.

Citozină / *Cytosine*. Una din principalele baze pirimidinice din structura ADN-ului şi ARN-ului, alături de timină şi uracil.

Citr-, Citro- / *Citr-*, *Citro-*. (lat. *citrus*, *-a*, *-um* = galben, auriu) Prefix care introduce în termeni referirea la galben, auriu, citrice.

Citrat / *Citrate*. (*citro-*) Sare a acidului citric.

Citrat biacid de sodiu / *Sodium dicitrate*. V. *E 331 (i)*.

Citrat de calciu / *Calcium citrate*. V. *E 333*.

Citrat de potasiu / *Potassium citrate*. V. *E 332*.

Citrat de sodiu / *Sodium citrate*. V. *E 331*.

Citrat de trietil / *Triethyl citrate*. V. *E 1505*.

Citrat dicalcic / *Dicalcium citrate*. V. *E 333 (i)*.

Citrat monoacid de sodiu / *Monosodium citrate*. V. *E 331 (i)*.

Citrat monocalcic / *Monocalcium citrate*. V. *E 333 (i)*.

Citrat monopotasic / *Monopotassium citrate*. V. *E 332 (i)*.

Citrat triamoniacal / *Triammonium citrate*. V. *E 380*.

Citrat tricalcic / *Tricalcium citrate*. V. *E 333 (iii)*.

Citrat tripotasic / *Tripotassium citrate*. V. *E 332 (ii)*.

Citrat trisodic / *Trisodium citrate*. V. *E 331 (iii)*.

Citratemie / *Citrat(a)emia*. (*citro-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa citraţilor în sânge.

Citraxantină / *Citraxanthin*. V. *E 161 h*.

Citrem / *Tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 472 d*.

Citremie / *Citr(a)emia*. (*citro-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa acidului citric în sânge.

Citrină / *Citrin*. (lat. *citrus*, *-i* = lămâi + *-ină*) Sin. *Vitamina P* (v.).

Citroflavonoide / *Citroflavonoids*. (lat. *citrus*, *-i* = lămâi + lat. *flavus*, *-a*, *-um* = galben + gr. *eidos* = formă) Ansamblu de heterozide a căror genine aparţin clasei de flavone, prezente în particular în citrice şi având acţiune de vitamina P. Ex.: hesperidină.

Citrogliceride / *Citric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 472 c*.

Citrulină / *Citruline*. Aminoacid ($C_6H_{13}N_3O_3$) format din ornitină în ciclul de ureogeneză.

Ciumă / *Pest*, *Plague*, *Pestis*. Sin. *Pestă* (v.). (lat. *cyuma* = lăstar, umflătură).

Ciuperci / *Fungi*, *Mushrooms*. Sin. *Fungi*. (bg. *čepurka* = ciupercă, lat. *fungus*, *-i* = ciupercă) Grup de organisme considerate în trecut plante lipsite de clorofilă, care în prezent sunt încadrate într-un regn aparte. Unele sunt unicelulare, altele formează un tal pluricelular numit miceliu, alcătuit din filamente numite hife. Trăiesc în mediul acvatic şi terestru. Fiind lipsite de clorofilă, sunt fie saprofite, fie parazite. Principalul criteriu de clasificare îl constituie tipul de spori pe care îi produc şi absenţa sau prezenţa pereţilor transversali în hifele lor, care sunt alcătuiţi preponderent din chitină. Plante inferioare care trăiesc parazit sau saprofit. Unele ciuperci microscopice sunt patogene, produc micoze, iar cele macroscopice sunt comestibile sau toxice – otrăvitoare şi produc intoxicaţii (ex.: *Amanita muscaria*).

Ciur / *Sieve*. Sită farmaceutică care are diametrul ochiurilor reţelei mai mare de 1 mm, notată: I, II, III (FR).

Clarificare / *Elucidation*. (lat. *clarus*, *-a*, *-um* = clar + *fio*, *-ere* = a face) Etapă din prepararea unei soluţii, sirop etc., care constă în separarea impurităţilor.

Clasă / *Class*. (lat. *clasis*, *-is* = clasă) **1.** În biologie, unitate de clasificare. Unitate taxonomică inferioară filumului (încrengăturii) care înglobează mai multe ordine înrudite, cu terminaţia – *phyceae*. **2.** Unitate taxonomică a învelişului vegetal folosită de şcoala Zürich-Montpellier, cuprinzând unul sau mai multe ordine înrudite floristic, iar denumirea se formează cu sufixul *-etea*. **3.** Grupe de substanţe medicamentoase cu aceeaşi structură chimică sau farmacologică **4.** În statistica matematică, diviziune convenabilă a amplitudinii unei selecţii. Întreaga selecţie se împarte în intervale egale de valori (clase), care au o limită superioară, o limită inferioară şi un centru.

Clasă farmacologică / *Pharmacological class*. Grup de medicamente având aceeaşi acţiune asupra unei funcţii a organismului. Ex.: anticoagulante.

Clasă terapeutică / *Therapeutic class*. Grup de medicamente reunite în funcţie de ceea ce tratează: maladie (ex.: antipsoriazice), simptom (ex.: antalgice), tulburare biologică (ex. hipocolesterolemiante) etc.

Clasificare / *Classification*. Sin. *Clasare*, *Sortare*. (lat. *clasificatio*, *-onis* = clasificare, din lat. *clasis*, *-is* = colecţie + *fio*, *-ere* = a face) **1.** Încadrarea ierarhică a organismelor vegetale şi animale după gradul de organizare şi de rudenie dintre ele. Cu studiul teoretic al clasificării se ocupă *Taxonomia*, iar cu studierea diversităţii organismelor vegetale şi animale se ocupă *Sistematica*. a. *artificială* / *artificial* – când în clasificarea speciilor se utilizează un număr foarte redus de caractere. b. *corologică* / *chorologic* – clasificarea bazată pe arealele speciilor asociate (Meusel). c. *dinamic-genetică* / *dynamic-genetic* – clasificarea bazată pe dezvoltarea şi înrudirea unităţilor de vegetaţie (Clements). d. *ecologică* / *ecologic* – clasificarea bazată pe factori ecologici determinaţi direct sau prin plante indicatoare. e. *fizionomic-ecologică* / *physionomic-ecologic* – clasificare bazată pe specii dominante şi factori ecologici (Brokman). f. *topologică* / *topologic* – clasificare bazată pe condiţii fizico-geografice. g. *vegetaţiei* / *plant* – încadrarea unităţilor de vegetaţie de orice rang în unităţi superioare. **2.** Repartizare sistematică, potrivit unor criterii ale elementelor individuale sau ale categoriilor, într-o anumită ordine sau în diferite clase.

Clasificare ATC / *Anatomical Therapeutic Chemical Classification System*. Este cea mai uzuală clasificare a medicamentelor după criteriul anatomic, terapeutic şi chimic.

Clasificarea camerelor curate / *Clean room classification*. Se efectuează în funcţie de numărul de particule de aer. Federal Standard 209 (SUA) stabileşte 3 clase:

Clasa	Număr maxim de particule	
	0,5 microni	5 microni
100	100	0
10.000	10.000	65
100.000	100.000	700

Ghidul Comunităţii Economice Europene pentru GMP utilizează 4 grade: A, B, C şi D. Gradele A şi B corespund clasei 100, gradul C corespunde clasei 10.000 şi gradul D corespunde clasei 100.000.

Clatraţi / *Clathrates*. Compuşi de incluziune în care molecula oaspete se află într-o cavitate formată de molecula-gazdă.

Claudicaţie / *Claudication*. (lat. *claudicatio*, *-onis* = şchiopătare, din *claudus*, *-a*, *-um* = şchiop) Denumire dată unor tulburări cu caracter tranzitoriu care apar în cursul activităţii intense a unor organe şi care dispar, se atenuează mult, după un scurt răgaz.

Claudină / *Claudin*. Proteină membranară implicată în joncţiunile intercelulare, ce are 4 domenii transmembranare.

Claustr- / *Claustr-*. (lat. *claustrum*, *-i* = barieră, închizătură) Element de compunere care introduce în termeni referirea la spaţiu închis.

Claustrofilie / *Claustrophillia*. (*claustr-* + gr. *philein* = a iubi) Atracţie către încăperi închise. Termen antagonist: *Claustrofobie*.

Claustrofobie / *Claustrophobia*. Sin. *Filocleizie*. (*claustr-* + gr. *phobos* = frică) Frica de spaţiu închis. Termen antagonist: *Claustrofilie*.

-clav, Clavi- / *-clav*, *Clavi-*. (lat. *clavis*, *-i* = cheie, dim. lat. *clavicula*, *-ae* = cheiţă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aspect de cheie.

Clavus / *Callosity*, *Clavus*. Sin. *Bătătură*, *Durillon*. (lat. *clavus*, *-i* = bătătură) Hiperkeratoză circumscrisă de formă rotundă sau ovală, datorată acţiunii mecanice de frecare sau presare a pielii sau în urma unor traumatisme repetate, mai ales asupra degetelor de la picioare sau de la mâini.

Clearance / *Clearance*. Sin. *Coeficient de epurare*. (engl. *clearance* = epurare, purificare) Parametru farmacocinetic care arată viteza de epurare în funcţie de concentraţia medicamentului în lichidele biologice.

***Clearance* corporal** / *Corporal clearance*. Sin. *Clearance total* (v.).

***Clearance* extrarenal** / *Extrarenal clearance*. Diferenţa între *clearance*-ul total (Cl) şi *clearance*-ul renal (Cl_r).

***Clearance* final** / *Final clearance*. *Clearance*-ul volumului de distribuţie a unui medicament nemetabolizat, care este epurat într-un minut pe cale renală.

***Clearance* hepatic** / *Hepathic clearance*. Abr. Cl_h. Se calculează dacă medicamentul este eliminat total prin biotransformare, prin ficat. Este egal cu viteza de eliminare prin ficat divizată prin concentraţia plasmatică.

***Clearance* plasmatic** / *Plasma clearance*. Volumul de plasmă epurată de medicament în unitatea de timp: valorile se exprimă în mL/min, sau L/oră, raportat la greutatea corporală. Se notează prin relaţia: $Cl_p = D / ASC$, în care *clearance*-ul plasmatic este egal cu raportul între doza administrată (D) şi aria de sub curba concentraţiei plasmatice, în funcţie de timp.

***Clearance* total** / *Total clearance*. Abr. Cl. *Clearance*-ul reprezintă volumul de plasmă (în mL) epurat în unitatea de timp (într-un minut) *Clearance*-ul permite descrierea eliminării substanţei din întregul organism (*clearance* total) sau prin mecanisme particulare (*clearance* hepatic, renal etc.), care se sumează pentru a putea determina eliminarea totală a substanţei respective.

Cleistocarp / *Cleistocarp*. (gr. *kleistos* = închis + gr. *karpos* = fruct) Fruct sau organ de fructificaţie care nu se deschide la maturitate.

Cleistotecium / *Cleistothecium*. (gr. *kleistos* = închis + gr. *theke* = cutie) Tip de corp fructifer al ciupercilor superioare (*Ascomycetae*) de formă sferică, protejat de un înveliş tare, cărnos, care nu se deschide la maturitate.

Clepto- / *Klepto-*. (gr. *kleptos* = hoţ, de la *kleptein* = a fura) Element care introduce în termeni referirea la furt.

Cleptofobie / *Kleptophobia*. (*clepto-* + gr. *phobos* = frică) Teamă obsedantă şi morbidă de a comite un furt.

Cleptomanie / *Kleptomania*. (*clepto-* + gr. *mania* = nebunie) Impulsie patologică la furt.

Cleşte / *Pincers*. (sl. veche *klesta* = cleşte) Instrument pentru apucat, prins.

Cleşte de laborator / *Laboratory pincers*. Ustensilă din lemn utilizată pentru operaţia de încălzire a eprubetelor în foc.

Climacteriu / *Climacterium*. (gr. *klimakter* = treaptă de scară) Perioadă a vieţii în cursul căreia se produc în organism modificări hormonale, somatice şi psihice care marchează încetarea fiziologică a funcţiei genitale, intercalată între perioada de activitate sexuală şi faza de repaos sexual complet.

Climacteriu feminin / *Female climacterium*. Sin. *Menopauză*. Perioadă caracterizată prin oprirea, în primul rând, a fluxului menstrual. Apariţia menopauzei se situează între 45 şi 55 de ani.

Climat-, Climato- / *Climat-*, *Climato-*. (lat. *clima*, *-atis*, din gr. *klima*, *-atos* = înclinaţia soarelui, de unde termenul *latitudine*, climat) Elemente care introduc în termeni referirea la climă, latitudine.

Climat / *Climate*. (*climat-*) Ansamblul caracteristicilor fizico-chimice ale unei regiuni, zone, determinate de: poziţia geografică, altitudine, vegetaţie, temperatură, precipitaţii, vânturi, umiditate, radiaţii solare, electricitate atmosferică.

Climatic / *Climatic*. (*climat-*) **1.** Factor component al climei. **2.** Legat sau determinat de condiţiile climatice.

Climatip / *Climatype*. Sin. *Ecotip climatic*. (*climat-* + gr. *typos* = tipar) Biotip sau ecotip format în condiţiile climatice specifice habitatului său.

Climatizare / *Climatization*. (*climat-*) Condiţionarea temperaturii şi umidităţii unei încăperi în aşa fel încât ele să devină independente de starea mediului climatic local, extern (ex.: bloc steril).

Climatogramă / *Climatogram*. (*climato-* + lat. *gramma*, *-ae* = grafic, desen, înscriere) Reprezentare grafică a principalelor date meteorologice pentru un loc dat, păstrând un raport anumit între scara temperaturilor şi scara precipitaţiilor.

Climatologie / *Climatology*. (*climat-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază diferite tipuri de climate şi acţiunea acestora asupra organismului sănătos sau bolnav.

Climatop / *Climatop*. (*climat-* + gr. *topos* = loc) Ansamblu omogen de factori şi de condiţii ecologice, ce reprezintă climatul unei comunităţi de viaţă.

Climatoterapie / *Climatotherapy*. (*climato-* + *therapeia* = tratament) Utilizarea terapeutică a însuşirilor favorabile ale factorilor climatici.

Climax / *Climax*. (gr. *klimax* = scară) **1.** Ecosistem evoluat care are un înalt grad de stabilitate. **2.** Stadiul final al unei succesiuni vegetale în care comunitatea de plante ajunge în echilibru dinamic cu staţiunea.

Climă / *Climate*. Var. pentru *Climat* (v.).

Clin-, Clino- / *Clin-*, *Clino-*. (gr. *klinikos* = referitor la pat; lat. *clinicus*, *-us* = medic care vizitează bolnavii la pat; bolnav la pat; din gr. *kline* = pat sau gr. *klinein* = a îndoi, a înclina) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un bolnav la pat, spitalizat sau nu.

Clinic / *Clinical*, *Clinic*. (*clin-*) **1.** Care priveşte bolnavul la pat. **2.** Toate operaţiile medicale de diagnostic, de tratament sau cercetare realizate la patul bolnavului (studii clinice), fără a se recurge la examene complementare.

Clinică / *Clinic*. (*clin-*) **1.** Serviciu spitalicesc specializat, autorizat să desfăşoare activităţi de învăţământ universitar şi postuniversitar. **2.** În multe ţări, serviciu medical privat în care se acordă asistenţă medicală atât bolnavilor spitalizaţi, cât şi ambulator.

Clinostatism / *Clinostatism*. (*clino-* + gr. *statikos* = care stă în picioare, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină + *-ism*) Poziţia culcată a corpului uman.

Clinoterapie / *Clinotherapy*. (*clino* = înclinare + gr. *therapeia* = tratament) Metodă de tratament constând în menţinerea bolnavului în poziţie culcată, la pat.

Cliomedicină / *Clio-medicine*. (lat. *Clio* = muză a istoriei + *medicina*, *-ae* = medicină) Medicină în perspectivă istorică. Ştiinţă a istoriei şi practicii medicale, a bolilor şi a epidemiilor, a incidenţelor patologice în istoria socială, politică şi culturală.

Clipire / *Blinking*, *Winking*. (sl. *klepati* = a clipi) Închiderea bruscă a pleoapelor, involuntară sau voluntară, consecutivă contracţiei muşchiului orbicular al pleoapelor. Se produce la 5-20 secunde şi are rolul de a umecta uniform corneea cu lichid lacrimal.

Clismă / *Enteral irrigation*, *Enema*. Sin. *Spălătură rectală*, *Clistire*, *Enemate*, *Injecţii rectale*. (gr. *kluzein* = a spăla; neogr. *klysma* = clismă) Preparate farmaceutice lichide care conţin substanţe medicamentoase dizolvate, emulsionate sau suspendate într-un vehicul, destinate a fi aplicate intrarectal, cu ajutorul unui irigator cu canulă, pară de cauciuc, seringă, flacon plastomer flexibil cu dispozitiv special etc. Se utilizează în scop medicamentos (sedativ, antiinflamator, astringent), evacuator (purgativ), nutritiv sau în explorarea radiologică renală a părţii inferioare a intestinului.

Clisme alimentare / *Food enema*. Forme farmaceutice lichide sau semisolide (păstoase) care conţin substanţe nutritive; sunt destinate unei alimentaţii artificiale. Se recurge la acestea atunci când alimentaţia pe cale orală nu este posibilă (vomismente, operaţii, inconştienţă etc.). Se utilizează glucide, proteine, lipide si vitamine, sub formă de hidrolizate de proteine, aminoacizi, peptonă, glucoză, bulion de carne, emulsii de lipide, emulsii din gălbenuş de ou, lapte praf dizolvat în apă, diferite vitamine hidro- şi liposolubile.

Clisme cu efect mecanic / *Mechanical effect enema*. Sin. *Clisme cu efect evacuator*, *Clisme pentru spălături rectale*, *Clisme purgative*. Se utilizează în volume de 250-1.000 mL. Conţin: apă, soluţii de săpun 10%, sulfat de sodiu 2-5%, sulfat de magneziu 5%, clorură de sodiu 8%, amestec de glicerol 20% în apă, emulsie de ulei de ricin, mucilagiu de agar-agar, se pot asocia şi agenţi tensioactivi, care, prin rolul umectant şi iritant, accentuează peristaltismul intestinal, extrag apa din ţesuturile locale şi o aduc în ampula rectală, lichefiind şi evacuând materiile fecale.

Clisme medicamentoase / *Drug enema*. Forme farmaceutice lichide, cu volume de 100-150 mL, care conţin diferite substanţe medicamentoase, destinate unei acţiuni locale sau generale: antiseptice, antiinflamatoare, astringente, emoliente, sedative, anestezice, antihelmintice etc.

Clisme pentru radiodiagnostic / *Radiodiagnostical enema*. Clisme care conţin suspensii cu sulfat de bariu 40%, substanţă insolubilă în apă, cu excelente proprietăţi radioopace, destinate explorării rectului şi colonului, prin intermediul razelor X (Röentgen).

Clivaj / *Cleavage*. Sin. *Clivare*. (din fr. *clivage*, din oland. *lieve* = a despica, a crăpa) Proprietatea unor cristale de a se desface în foi subţiri, sub acţiunea unor forţe exterioare. Fenomenul este o consecinţă a structurii cristalului, suprafeţele de clivaj fiind, de obicei, plate. (ex.: grafitul, care cristalizează în sistem hexagonal).

-cliză / *-klysis*. (gr. *klysis* = spălătură) Sufix care introduce în termeni referirea la spălătură, baie.

Cloasmă / *Chloasma*. Sin. *Mască de graviditate*. (gr. *khloasein* = a fi verde, de la *chloros* = verde) V. şi *Melasmă*.

Clon-, Clono- / *Clon-*, *Clono-*. (gr. *klon* = mlădiţă, lăstar) Rădăcini care se referă la o populaţie de celule sau de organisme formată prin diviziune repetată (asexuată), pornind de la aceeaşi celulă sau, respectiv, de la acelaşi organism.

Clon / *Clon*. Sin. *Clonă*. Populaţie de celule sau de organisme formată prin diviziune repetată (asexuată), pornind de la aceeaşi celulă sau, respectiv, de la acelaşi organism. Populaţie genetic identică. Toate celulele sau organismele astfel formate sunt identice genetic.

Clonal / *Clonal*. Care se referă la clon.

Clonalitate / *Clonality*. (*clon-*) Sumă a pătratelor proporţiilor secvenţelor repetate de ADN, prezente în populaţiile contemporane, care rezultă din repetarea unor secvenţe iniţiale (Smith, 1974).

Clonare / *Cloning*. Sin. *Clonaj*. (*clono-* + *-are*; engl. *cloning* = înmulţire, reproducere) Producerea unui număr mare de molecule identice de ADN sau de celule, pornind de la o singură celulă ancestrală de ADN sau de la o moleculă.

Clonă / *Clone*. Var. pentru *Clon* (v.).

Clonă aberantă / *Aberrant clone*. Conform teoriei selecţiei clonale, clona aberantă apare prin selecţia unor clone imunologic competente reactive faţă de autoantigen. În cursul dezvoltării embrionare a sistemului imun, aceste clone nu ar funcţiona. Această stare de inactivitate poate dura toată viaţa şi reprezintă condiţia realizării exclusive a funcţiei de apărare a sistemului imun. În condiţii patologice, „reactivarea” acestor clone ar da naştere la boli autoimune.

Clonă celulară / *Cell clone*. (*clon-* + lat. *cellula, -ae* = cămăruţă) Grup de celule, toate derivate dintr-o singură celulă prin mitoze repetate şi având aceeaşi informaţie genetică.

Clonă mutantă / *Mutant clon*. Populaţie de indivizi provenită dintr-o singură celulă-mutant apărută într-o colonie de celule sălbatice.

Clonic / *Clonic*. (gr. *klonos* = tumult, dezordine) Termen utilizat în medicină (convulsii clonice), care desemnează un tip de convulsii caracterizate prin contracţii musculare rapide, de scurtă durată, sacadate, regulate sau neregulate, ale unui muşchi sau grup muscular.

Clonie / *Clonism, Chronic convulsion*. Sin. *Convulsie clonică*. (gr. *klonos* = tumult, dezordine). V. şi *Clonic, Convulsie*.

Clonorchiază / *Clonorchiasis*. Parazitoză provocată de viermi plaţi care se pot localiza în sângele, ficatul şi plămânii mamiferelor. *Clonorchis sinensis* este un reprezentant al clasei *Trematode*, responsabil de parazitoza numită *ciroza orientală*, care se transmite prin peşte incomplet tratat termic. Parazitul se poate dezvolta în canalele biliare, pe care le blochează astfel, instalându-se ciroza hepatică; boala poate evolua spre dezvoltarea de tumori hepatice.

Clonus / *Clonus*. (gr. *klonos* = tumult, dezordine) Succesiune de contracţii rapide, ritmice, declanşate de elongaţia bruscă, cu menţinerea în tensiune a unor muşchi; apare în stările de eliberare a funcţiilor segmentare reflexe medulare, sub controlul formaţiunilor nervoase superioare.

Clor-, Cloro- / *Chlor-, Chloro-*. (gr. *khloros* = clor, verde) Prefixe care introduc în termeni referirea la clor şi la compuşii acestuia.

Clor / *Chlorine*. Sin. *Clor gazos* (*clor*). Element chimic, simbol Cl, cu numărul atomic 17, greutatea atomică 35,45. Gaz de culoare galben-verzui, sufocant, mai greu ca aerul de 2,7 ori, solubil în apă şi foarte toxic. În natură nu se află liber, ci sub formă de săruri, numite cloruri, utilizate pentru diferitele lor proprietăţi, în terapeutică. Întrebuinţat la sterilizarea apei potabile, fiind un bactericid puternic, în industria coloranţilor, a preparatelor farmaceutice, a maselor plastice, dar şi în agricultură, ca insecticido-fungicide pe bază de clor (DDT, Gamexan). Bun decolorant pentru lână, bumbac şi celuloză.

Cloralhidrat / *Chloral hydrate*. Derivat clorurat al alcoolului etilic; acţionează ca inhibitor asupra SNC (sedativ şi hipnotic).

Clorambucil / *Chlorambucil*. Sin. *Leukeran*. Agent alchilant antimicotic, activ în tulburări maligne, în seria limfoidă. Se utilizează ca imunodepresiv în ciroză hepatică, poliartrită reumatoidă, scleroză în plăci.

Cloramfenicol / *Chloramphenicol*. Sin. *Clorocid, Cloromicetină*. Antibiotic descoperit în urma unor laborioase cercetări de către Burkholder în 1943, care a izolat şi cercetat peste 600 suşe de actinomicete, din care una singură s-a descoperit activă: *Streptomices venezuelae*. În 1947, a fost obţinut sub formă cristalizată şi după elucidarea structurii, în 1949, a fost obţinut prin sinteză, fiind primul antibiotic fabricat prin sinteză chimică, ceea ce i-a conferit posibilităţi nelimitate de fabricare şi economice: D(-)-treo-1-p-nitro-fenil-1, 2-diclor-acetamido-1,3-propandiol. Se prezintă în 4 forme izomere, două treo- şi două eritro-, dintre care numai izomerul d(-)-treo- este biologic activ. Are un spectru antibacterian larg (bacteriostatic); acţionează prin inhibarea sintezei proteinelor microbiene. Foarte activ faţă de bacilii Gram(–) şi Gram(+). Coci Gram(+) ca: enterococ, colibacil, bacil Friedlaender, streptococ, pneumococ, gonococ; leptospire; treponeme; ricketsii; chlamidii; micoplasme. Medicament de elecţie în febra tifoidă, meningita purulentă.

Cloramfenicol hemisuccinat / *Chloramphenicol hemisuccinate*. Compus solubil care se administrează în injecţii i.v.

Cloramfenicol palmitat / *Chloramphenicol palmitate*. Ester insolubil, lipsit de gustul amar al antibioticului; avantajos ca suspensie orală de uz pediatric.

Cloramine / *Chloramins*. Compuşi organici care, în soluţie apoasă, formează lent acid hipocloros, dezinfectant. Benzensulfoncloramida sodică eliberează 25% clor activ. Se utilizează în concentraţii de 0,5-4% ca dezinfectant şi de 0,1-0,4% ca antiseptic.

Clordiazepoxid / *Librium*. Sin. *Librium, Napoton*. Derivat de 1,4-benzodiazepină cu acţiune antianxioasă, tranchilizantă şi miorelaxantă. Reduce hiperexcitabilitatea psihică şi agresivitatea, care apar în nevroze.

Cloremie / *Chlor(a)emia*. (*clor-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa clorului în sânge.

Clorfenoxamină / *Chlorphenoxamine*. Substanţă cu acţiune anticolinergică centrală şi periferică, antihistaminică, antiparkinsoniană, miorelaxant central. Se foloseşte în diferite afecţiuni alergice, în parkinsonism.

Clorhidrie / *Chlorhydria*. (*clor-* + gr. *hydor, -atos* = apă) Suma acidului clorhidric liber şi a acidului legat de mucoproteine, din sucul gastric.

Clorinare / *Chlorination*. Sin. *Clorizare*. (*clor-*) Procedeu de dezinfecţie a apei cu clor sau substanţe clorigene (cloramine, hipocloriţi, clorură de var etc.).

Clorism / *Chlorisme*. Intoxicaţie cronică prin expunere profesională la clor şi substanţe generatoare de clor. Boala se manifestă prin leziuni cutanate („acneea clorică"), tulburări pulmonare, ulceraţia septului nazal, tulburări digestive (stomatită, gastralgii), tulburări oculare (conjunctivite) şi dentare.

Clorochin / *Chlorochine*. Derivat de 4-aminochinolină, antimalaric cu acţiune schizontocidă, eficace în tratamentul crizei de malarie şi pentru chimioprofilaxia individuală.

Clorocid / *Chlorocid*. V. *Cloramfenicol*.

Clorofile / *Chlorophyll*. (*cloro-* + gr. *phyllon* = frunză) Pigmenţi azotaţi porfirinici, conţinând patru nuclee pirolice şi un ion Mg^{2+}, ce imprimă celulelor şi ţesuturilor în care apar o culoare verde cu rol asimilator. Se găsesc în plante sub formă de complexe cromoproteice, numite cloroglobine, localizate în cloroplaste. Se cunosc clorofilele: a, b, c, d, e şi o bacterioclorofilă. Ele sunt „activate" de energia luminoasă, pe care o transformă în energie chimică, mecanică, calorică etc. sau se va înmagazina în substanţele care se sintetizează. Datorită clorofilei din frunze, acestea reprezintă laboratorul natural în care se sintetizează substanţe organice din substanţe anorganice, cu ajutorul energiei luminoase. Se utilizează ca pigmenţi naturali pentru colorarea unor produse alimentare, farmaceutice şi cosmetice (paste de dinţi). V. *E 140*.

Cloro-fluorocarbonaţi / *Chlorofluorocarbons*. Sin. *CFC*, nume comercial: *Freoni*. (*clor-* + gr. *fluor, -oris* = curgere, fluor, de la *fluo, -ere* = a curge + gr. *carbo, -onis* = cărbune, carbon) Serie de compuşi cloruraţi şi fluoruraţi ai metanului şi etanului, utilizaţi ca agenţi frigorifici sau propulsori pentru aerosoli farmaceutici.

Cloroform / *Chloroform*. (*cloro-* + lat. *forma, -ae* = formă) Triclormetan, cu formula $CHCl_3$, lichid incolor, volatil, cu miros specific, cu densitatea mai mare ca a apei. Se utilizează ca solvent şi ca soluţie 0,5%, de uz intern, cu rol antiemetic.

Cloroformism / *Chloroformism*. Intoxicaţie cu cloroform. Moartea în narcoza cu cloroform se poate produce prin fibrilaţie ventriculară sau prin asfixie.

Cloropicrină / *Chloropicrin*. Substanţă toxică ($Cl_3{-}C{-}NO_2$) folosită pentru deratizare. Lichid uleios, uşor volatil. Este toxică şi pentru om, de aceea se utilizează numai în spaţii închise.

Cloropiramină / *Chlorpiramine*. Sin. *Nilfan*. Antihistaminic din grupa etilendiaminelor cu efect sedativ slab. Diminuează performanţele psihomotorii.

Cloroplast / *Chloroplast*. (*cloro-* + gr. *plastos* = format) Organit citoplasmatic propriu celulelor vegetale, delimitat de o membrană dublă, care conţine clorofilă; în celulele plantelor sunt câteva sute, de formă ovoidă, inelată, spiralată, reticulată, ovală, lenticulară, lamelară şi de 2-10 µm lungime; au rol în fotosinteză. Poziţia lor în celulă: central-axială, parietală. Numărul lor de la 1-n. Sunt autonome genetic şi conţin ADN la nivelul stromei.

Clorpromazin / *Chlorpromazin*. Sin. *Clordelazin*, *Largactil*, *Plegomazin*. Neuroleptic fenotiazinic cu proprietăţi sedative marcate, antipsihotice, antiemetice. Se foloseşte în tratamentul schizofreniei, pentru pregătirea şi potenţarea anesteziei, dar şi în sughiţul rebel.

Clortalidonă / *Chlorthalidone*. Sin. *Hygroton*. Sulfonamidă heterociclică cu proprietăţi diuretice, cu durata relativ lungă de acţiune: 24 ore; avantajos mai ales ca antihipertensiv.

Clortetraciclină / *Chlortetracycline*. Sin *Aureomocină*. Antibiotic izolat din culturi de *Streptomyces aureofaciens*, de către B.B. Duggar, în 1948. A fost primul antibiotic al clasei. Substanţă cristalizată, galben-aurie, cu p.t. 168-169°C, greu solubilă în apă. Se utilizează clorhidratul, pulbere cristalină galben-deschis, fără miros, gust acrişor, fotosensibilă, uşor solubilă în apă. Are spectru antimicrobian ca şi tetraciclina şi aceeaşi activitate. Se indică mai ales pentru administrare pe piele şi oftalmic.

Clorură / *Chloride*. Săruri ale acidului clorhidric, rezultate din reacţia unui acid (acid clorhidric sau un acid organic clorurat) cu o bază.

Clorură de calciu / *Calcium chloride*. V. *E 509*.

Clorură de dansil / *Dansyl chloride*. Compus puternic fluorescent care poate reacţiona cu grupul terminal amino al unei proteine.

Clorură de magneziu / *Magnesium chloride*. V. *E 511*.

Clorură de polivinil / *Poly-(vynyl)-chloride*. Abr. PVC. Produs sintetic obţinut prin polimerizarea clorurii de vinil (cloretilenă). Masă termoplastică utilizată la fabricarea recipientelor de condiţionare: flacoane, pungi, folii subţiri şi transparente, pentru alimente şi medicamente.

Clorură de potasiu / *Potassium chloride*. V. *E 508*.

Clorură de sodiu / *Sodium chloride*. Sarea de sodiu a acidului clorhidric, constituent necesar al organismului. Soluţia sterilă şi de concentraţie 8,7 g/L este izotonică cu serul sangvin şi este numită impropriu ser fiziologic, care se administrează în perfuzii pentru echilibrarea hidroelectrolitică a organismului.

Clorură de var / *Calcium chloride*. Sin. *Pulbere pentru albit*. $CaOCl_2$. Gr. Mol. 126,99. Pulbere albă-cenuşie, cu miros de clor. La cald se descompune. Folosită ca dezinfectant, decolorant.

Clorură stanoasă / *Stannous chloride*. V. *E 512*.

Clorurie / *Chloruria*. (*clor-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea urinară a clorului (sub formă de cloruri), variind normal, la o dietă mixtă, între 4 şi 9 g% (100-250 mEq%), respectiv 12-14 g clorură de sodiu în 24 ore (337-395 mmol / zi).

Clostridium / *Clostridium*. (gr. *kloster* = fus) Gen bacterian care include germeni Gram-pozitivi, sporogeni, mobili, anaerobi. Ex. *C. botullinum* – agentul etiologic al botulismului; *C. perfringens* – agentul etiologic frecvent în gangrena gazoasă şi în unele toxiinfecţii alimentare; *C. septicum* – agentul etiologic al unui tip de gangrenă gazoasă; *C. tetani* – agentul etiologic specific al tetanosului.

Clostridium botullinum / *Clostridium botullinum*. Specie de bacili anaerobi din genul *Clostridium*, familia *Bacillaceae*; produce o exotoxină puternică, rezistentă la digestia proteolitică. Bacteria produce botulismul, o boală paralitică ce afectează nervii cranieni şi are progresie caudală, cuprinzând membrele.

Clostridium perfringens / *Clostridium perfringens*. Specie de bacili anaerobi din genul *Clostridium*, familia *Bacillaceae*, agentul etiologic al gangrenei gazoase.

Clostridium tetani / *Clostridium tetani*. Specie de bacili anaerobi din genul *Clostridium*, familia *Bacillaceae*, prezentă în sol, în intestinul uman şi la cal, agentul etiologic al tetanosului. Secretă o neurotoxină (tetanospasmină) şi o toxină hemolitică (tetanolizină) Sin. vechi *Bacillus tetani*.

Cloxacilină / *Cloxacillin*. Penicilină semisintetică rezistentă la penicilinază şi la acidul clorhidric din stomac. Este indicată în infecţii cu stafilococi penicilinorezistenţi, pneumonii, infecţii cu streptococ hemolitic.

CMI / *MIC* (*Minimal Inhibitory Concentration*). Abr. pentru *Concentraţia minimă inhibitorie*.

Co-, Com-, Con- / *Co-*, *Com-*, *Con-*. (lat. *cum* = cu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o asociere, unire.

Coacervare / *Coacervation*. (lat. *coacervo*, *-are* = a îngrămădi) **1.** Formă particulară a coagulării; procedeu de coagulare a unui sol liofil, care devine astfel separabil în două faze lichide, cu viscozităţi diferite. Are loc fie sub acţiunea unor săruri şi este însoţită ca şi salifierea, de separarea fazelor, fie sub acţiunea coloizilor încărcaţi cu sarcini electrice contrare. Este intermediară între faza de precipitare şi cea de solubilizare. Ex.: la amestecarea a doi coloizi cu sarcini electrice diferite (gumă arabică şi gelatină acidă), ei se descarcă de sarcinile electrice reciproc, iar când coloizii sunt hidrofobi, ei se precipită reciproc. **2.** Formarea de microcapsule în jurul unor coloizi sau picături în care coacervatul încapsulează picătura; coacervatul este o macromoleculă bogată în faza care a separat din faza săracă în macromolecule, prin desolvatarea soluţiei macromoleculare.

Coacervare separare de faze / *Coacervation – phase separation*. Procedeu de microîncapsulare, constând în trei etape, sub continuă agitare: formarea a trei faze chimice nemiscibile; depunerea stratului de acoperire; rigidizarea stratului de acoperire. Microcapsulele pot fi utilizate în diverse forme farmaceutice dozate.

Coacervat / *Coacervate*. (lat. *coacervatus*, *-a*, *-um* = îngrămădit) **1.** Coloid hidrofil care, în anumite condiţii, poate trece într-o stare în care faza lui dispersă se separă de mediul dispersant, astfel că particulele coloidale (dispersate anterior uniform în solvent) se aglomerează într-un singur loc. Fenomenul poate fi reversibil. **2.** Agregat de macromolecule de tipul proteinelor, lipidelor şi acizilor nucleici, care formează o unitate coloidală stabilă cu proprietăţi asemănătoare cu cele ale materiei vii. Multe coacervate sunt învelite într-o membrană lipidică şi conţin enzime care au capacitatea de a converti substanţe de tipul glucozei în molecule mai complexe, cum sunt cele de amidon. Coacervatele apar spontan, sub formă de picături mici, atunci când există condiţiile necesare; ar fi posibil ca ele să fi fost sistemele prebiologice care au stat la baza apariţiei organismelor vii.

Coadă / *Tail*. (lat. *coda*, *-ae* = coadă) Bandă de eluţie cromatografică asimetrică în partea finală a picului. Adesea, apare datorită adsorbţiei solutului în unele centre de adsorbţie active din faza staţionară.

Coadjuvant / *Coadjuvant*. Compus introdus într-o mică cantitate într-un produs, în cursul fabricării sale, şi care fie dispare practic prin transformare chimică în cursul acesteia, fie face parte din produsul final.

Coageluri / *Coagels*. Geluri obţinute prin coagularea ionilor liofili.

Coagul / *Coagul*. (lat. *coagulum*, *-i* = cheag) Cheag (v.).

Coagulant / *Coagulant*. Sin. *Hemostatic sistemic* (v.). (lat. *coagulo, -are* = a coagula). Substanţă care favorizează procesul de coagulare.

Coagulare / *Coagulation, Clotting*. Sin *Floculare*. (lat. *coagulatio, -onis* = coagulare, de la *coagulo, -are* = a închega, a îngroşa un lichid). Fenomen fizic complex de transformare, prin contopirea particulelor dispersate într-un lichid şi depunerea lor sub forma unui precipitat, dificil de redispersat, datorită pierderii învelişului de solvatare şi neutralizării sarcinilor electrice ale particulelor solide ale coloidului liofob (teoria DLVO), care are ca urmare „comprimarea stratului electric dublu". Proces care constă în aglomerarea ireversibilă a particulelor coloidale. Procesul poate fi provocat prin adăugare de ioni, care modifică concentraţia ionică a soluţiei, destabilizând astfel coloidul. Ionii cu încărcătură electrică mare au o acţiune foarte eficientă (de exemplu, alaunul, care conţine Al^{3+}, este utilizat ca hemostatic, producând coagularea sângelui. Sulfaţii de aluminiu şi de fier trivalent sunt utilizaţi în calitate de coagulanţi în scopul epurării apelor reziduale. Unii coloizi coagulează prin încălzire (de exemplu, prin fierberea ouălor se produce coagularea albuminelor); c. *sângelui* – procesul prin care la locul unei leziuni se formează o masă de material semisolid care închide rana, împiedicând pierderile ulterioare de sânge şi infecţiile bacteriene. Cheagul de sânge se formează prin acţiunea „factorilor de coagulare" şi a plachetelor sangvine. Ionii de calciu şi plachetele sangvine declanşează eliberarea unei lipoproteine (tromboplastină) din ţesuturile lezate. Aceasta converteşte protrombina din sânge în trombină, forma enzimatică activă. Trombina catalizează formarea unei proteine insolubile (fibrina) din fibrinogenul solubil; fibrina formează o reţea de fibre în ochiurile căreia se depun elementele figurate, alcătuind cheagul sangvin.

Coagulare intravasculară diseminată (abr. CIVD) / *Disseminated Intravascular Coagulation* (*DIC*). Sindrom observat în şocul traumatic, anafilactic, cardiogen, în tumori, în insuficienţa renală, septicemie, hemoliză şi în alte procese asociate de distrucţii vaste tisulare, cu eliberarea în sânge a unor cantităţi considerabile de tromboplastină, care ulterior activează factorul XII, provocând coagularea masivă a sângelui în vasele sangvine.

Coagulare intravenoasă / *Intravenous coagulation*. Coagularea sângelui în lumenul unei vene, determinată de modificări ale peretelui venos, ale compoziţiei sângelui sau ale curentului sangvin; se prezintă sub două forme: flebotromboză şi tromboflebită.

Coagularea laptelui / *Milk coagulation*. Transformarea cazeinei conţinute în lapte în paracazeină solubilă, care sub influenţa ionilor de calciu se transformă în paracazeinat de calciu insolubil.

Coagularea proteinelor / *Proteins coagulation*. Precipitarea ireversibilă a proteinelor, sub acţiunea căldurii, este maximă la pHi (izoelectric).

Coagularea sângelui / *Blood coagulation*. Transformarea fibrinogenului din sânge în fibrină, sub acţiunea trombinei, formată din protrombină, în prezenţa tromboplastinelor (tisulară şi plasmatică) şi a ionilor de calciu. La rândul ei, protrombina este activată de accelerină (factorul V), iar tromboplastinele, de convertină (factorul VII) şi factorii antihemofilici (VIII, IX, X). Reacţie de hemostază, cu trecerea sângelui din stare lichidă în stare coloidală, semilichidă.

Coagulate / *Coagulates*. (lat. *coagulo, -are* = a închega, a îngroşa un lichid) Agregate de particule strâns legate între ele şi dificil de redispersat.

Coagulază / *Coagulase*. (*coagulo, -are* = a închega + *-ază*) Enzimă secretată de unii microbi (stafilococi patogeni), care coagulează sângele (chiar cu oxalat) în prezenţa unui factor de activare din sângele uman şi unele specii animale. Provoacă tromboze în focarele de supuraţie.

Coagulopatie / *Coagulopathy*. (lat. *coagulus, -i* = coagul + gr. *pathos* = boală) Grup de sindroame hemoragice datorate tulburării coagulării sângelui, prin deficit de factori activatori sau exces de inhibitori. Prototipul acestui grup este hemofilia. Testele de coagulare permit diagnosticul exact al coagulopatiilor. Cele mai importante sunt: hemofilia (A şi B), deficienţa de PTA, hipoprotrombinemia, α-fibrinogenemia, hiperheparinemia, hipoproconvertinemia, deficienţa de vitamină K, insuficienţa hepatică, anticoagulanţi circulanţi etc.

Coalescenţă / *Coalescence*. (lat. *coalesco, -ere* = a se contopi) Fenomen de separare a fazelor unei emulsii în două straturi ale celor două lichide nemiscibile, care diferă prin concentraţie. Aparent, coalescenţa se aseamănă cu coagularea (vezi definiţia). Fenomenul apare ca urmare a neutralizării sarcinilor electrice atunci când se utilizează, în acelaşi timp, doi sau mai mulţi emulgatori, cu caractere diferite, antagoniste. Contopirea globulelor face ca numărul lor să scadă până ce se formează un strat lichid, iar starea de emulsie dispare, cu formarea a două faze separate. Fenomenul este *ireversibil*. Coalescenţa are loc mai ales în emulsiile concentrate.

Coamplificare / *Coamplification*. Creşterea producţiei de gene-marker şi de gene umane clonate prin co-transfecţie.

Coană / *Choana*. (gr. *khoane* = pâlnie) Orificiile posterioare ale foselor nazale, care se deschid în nasofaringe.

Coapsă / *Thigh*. (lat. *coxa* = şold, coapsă) Segment al membrului inferior cuprins între articulaţia coxofemurală şi genunchi.

Coaste / *Ribs*. (lat. *costa, -ae* = coastă) Reprezintă scheletul axial din sistemul osos; ele conturează o cavitate – cutia toracică, în care sunt adăpostite organele vitale ca inima şi plămânii. Sunt oase lungi, perechi, curbate, fără canal medular, care se articulează în partea posterioară cu coloana vertebrală, iar în partea anterioară cu sternul; sunt în număr de 24, câte 12 de fiecare parte.

Cobai / *Guinea pig*. (lat. *cobaya*, din limba tupiguarani, America de Sud, *sabuja* din lb. portugheză) Rozător *Cavia cobaya* din familia *Cavidae*, originar din Brazilia, larg utilizat în farmacologia experimentală.

Cobalamine / *Cobalamine*. (germ. *kobalt*, var. de la *kobolt* = spiriduş al minelor + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Termen generic pentru diferite varietăţi de vitamina B_{12}, conţin un nucleu tetrapirolic ce fixează un atom de cobalt. Ciancobalamina conţine o grupare –CN, iar hidroxicobalamina, o grupare –OH.

Cobalt / *Cobalt*. (germ. *kobalt*, var de la *kobolt* = spiriduş al minelor) Elementul cu nr. 27, cu simbolul Co, metal alb-argintiu, care se află în natură în minerale, asociat cu nichelul şi cuprul. Este un oligoelement cu rol fiziologic important, de component al vitaminei B_{12}.

Cobalt 60 / *Radiocobalt*. Radioelement cu timpul de înjumătăţire de 5,27 de ani, utilizat în terapia oncologică.

Cobaltoterapie / *Cobaltherapy*. (*cobalt* + gr. *therapeia* = tratament) Radioterapie oncologică în care se utilizează radiaţiile gamma emise de Cobalt 60.

Cobol / *Cobol*. Limbaj informatic adoptat la problemele de gestiune comercială. Siglă pentru: Common Business Oriented Language.

-coc, Coco- / *-coc, Coco-*. (gr. *kokkos* = boabă, bob) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la forma sferică.

Coc / *Coccus*. (*coc-*) Bacterie de formă sferică.

Cocaină / *Cocaine*. (de la cuvântul spaniol *coca*, împrumutat dintr-o limbă din La Plata) Alcaloid izolat din frunzele plantei sud-americane *Erytroxylon coca*, obţinut şi prin sinteză. Are acţiune anestezică locală de suprafaţă, folosit în aplicarea topică. Prin acţiune simpatomimetică produce vasoconstricţie, tahicardie cu hipertensiune arterială. Are efecte psihotrope, acţiune euforizantă, îndepărtează oboseala, senzaţia de foame, favorizează, la repetarea dozelor, instalarea cocainomaniei. Fiind un stupefiant, se supune reglementărilor legii toxicelor şi stupefiantelor; se păstrează la „Venena". Se utilizează ca anestezic şi analgezic în ORL, ca soluţie 4-10%, în oftalmologie, mica chirurgie, stomatologie (soluţia Bonain).

Cocainizare / *Cocainization*. Utilizare terapeutică, pentru anestezia locală, a unei soluţii de clorhidrat de cocaină.

Cocainomanie / *Cocainomania*. (*cocaină* + gr. *mania* = nebunie) Obişnuinţă morbidă de a consuma cocaină.

Cocarboxilază / *Cocarboxylase*. Denumirea veche a coenzimei tiaminpirofosfat (TPP) care se formează prin activarea tiaminei cu ATP. Există numeroase enzime care au drept coenzimă tiaminpirofosfatul (TPP)

Coccidioză / *Coccidiosis*. (de la genul *Coccidia*) Boală parazitară a păsărilor, mamiferelor şi omului, cauzată de parazitarea intracelulară a epiteliului intestinal de către un sporozoar unicelular din clasa *Coccidia*. Cele mai frecvente îmbolnăviri sunt date de speciile genului *Eimeria*.

Coci / *Cocci*. (*coc-*) Bacterii cu formă sferică sau ovalară, diametrele celulei, longitudinal şi transversal, fiind aproximativ egale.

Cocobacili / *Cocco-bacilli*. (*coco-* + lat. *bacillus* = bastonaş) Bacterii cu morfologie intermediară între coci şi bacili.

Co-cromatografie / *Co-chromatography*. Separare cromatografică simultană a unor compuşi cunoscuţi cu unii necunoscuţi. Dacă un compus cunoscut şi unul necunoscut au acelaşi timp de retenţie la analiza pe mai multe coloane cromatografice, atunci ei sunt probabil identici.

Cod / *Code*. (lat. *codex*, *-icis* = carte, registru, colecţie de legi, cod) **1.** În teoria informaţiei, modul de scriere, de transmitere sau de memorizare a unui mesaj. Mesajul este codificat pentru a fi transmis, manipulat sau utilizat şi apoi decodificat, pentru a fi folosit la locul de recepţie – operaţii de traducere şi transcriere. Uneori se foloseşte pentru mesaj cifrat, alteori numai pentru cifrul după care se efectuează traducerea şi transcrierea. **2.** Ansamblul de reguli, legi, prescripţii (ex.: *Farmacopeea Română*). **3.** Culegere de convenţii care stabilesc corespondenţe între limbajul natural şi un limbaj nenatural.

Cod de randomizare / *Randomly code*. O listă prin care este identificat tratamentul distribuit fiecărui subiect prin procesul de randomizare.

Cod genetic / *Genetic code*. (lat. *codex*, *-icis* = carte, gr. *genesis* = origine) Triplete de baze din ADN şi ARN care poartă informaţia genetică necesară sintezei proteinelor. Este un veritabil dicţionar care permite trecerea de la un grup de trei nucleotide (triplete sau codon) la un aminoacid specific.

Codeină / *Codeine*. Sin. *Metilmorfină*. (gr. *kodeia* = capsulă de mac + *-ină*) Alcaloid izolat din opiu, dar obţinut şi prin semisinteză, din grupa stupefiantelor. Se păstrează la „Venena". Are efect antitusiv marcat, slab analgezic şi deprimant respirator. Se utilizează şi ca săruri: fosfat şi clorhidrat, în poţiuni, comprimate, sirop etc.

Codeinomanie / *Codeinomania*. (*codeină* + gr. *mania* = nebunie) Utilizarea excesivă a codeinei care conduce la dependenţă.

Codetilină. V. *Dionină*.

Codex / *Code*. (lat. *codex*, *-icis* = carte, registru) V. *Farmacopee*.

Codificare / *Codification*. (*cod* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Asocierea unor succesiuni de semnale la un anumit sistem de semnale, care poartă o informaţie. Fiecare semnal purtător de informaţie se înlocuieşte cu un alt şir (de o anumită lungime) de semnale. Scopul codificării este micşorarea influenţei defavorabile a perturbaţiilor.

Codon / *Codon*. (lat. *codex*, *-is* = colecţie de legi, cod) Grupare de simboluri ale alfabetului genetic care, în mesajul genetic, se referă la unul din cele 20 de elemente (aminoacizi) ale secvenţelor proteinice. Triplete de nucleotide din codul genetic. Secvenţă de trei nucleotide adiacente din ADN sau ARNm care codifică un anumit aminoacid sau semnifică terminarea catenei (codon stop). Cele 4 baze azotate pot da $4^3 = 64$ de triplete, din care 61 corespund celor 20 de aminoacizi esenţiali şi 3 codonilor stop (semnale de oprire a sintezei).

Codon stop / *Stop codon*. Codon care semnalizează terminarea catenei polipeptidului.

Co-drog / *Co-drug*. Sin *Mutual pro-drug*. Asociere prin legătură chimică a două substanţe medicamentoase cu acţiune sinergică, concepută pentru îmbunătăţirea proprietăţilor terapeutice ale uneia sau ale ambelor substanţe.

Codul deontologic (al farmacistului) / *Pharmacist Code of Ethics*. Ansamblu de principii şi reguli ce reprezintă valorile fundamentale în baza cărora se exercită profesia de farmacist pe teritoriul României. Exprimă adeziunea farmaciştilor români la Carta Universală a Drepturilor Omului şi la Carta Farmaciei Europene. Codul deontologic al farmacistului are drept scop: ocrotirea drepturilor pacienţilor, respectarea obligaţiilor profesionale de către farmacişti, apărarea demnităţii şi a prestigiului profesiunii de farmacist.

Coeficient / *Coefficient*. (lat. *cum* = cu + *efficientis*, *-ntis* = care produce un efect, de la *efficio*, *-ere* = a realiza, a produce) **1.** Mărime ce exprimă raportul dintre doi indicatori. **2.** În matematică, factor constant al unui termen algebric. **3.** Mărime ce caracterizează o anumită proprietate a unui sistem fizic, biofizic sau fiziologic, în condiţii determinate. Ex.: a) c. de absorbţie: număr care exprimă gradul de intensitate a reţinerii unei radiaţii de către mediul pe care aceasta îl străbate. b) c. de elasticitate: caracterizează corpurile elastice şi este egal cu raportul dintre deformarea specifică (variaţia lungimii raportată la 1 cm liniar) şi efortul unitar normal F / S (forţa exercitată pe unitatea de suprafaţă). **4.** În medicină, se utilizează frecvent valoarea numerică a raportului dintre două date ce caracterizează o anumită proprietate.

Coeficient de absorbţie / *Absorption coefficient*. Radiaţia absorbită de o probă este atenuată cu un raport $I_0 / I = e^{-\alpha}$, unde I_0 reprezintă intensitatea radiaţiei incidente, I reprezintă intensitatea radiaţiei emergente, d reprezintă grosimea stratului absorbant şi α este denumit coeficient de absorbţie.

Coeficient de absorbţie farmacocinetică / *Pharmacokinetic absorption coefficient*. Procentul din doza de medicament care, administrată pe cale orală, este absorbită la nivelul mucoasei gastrice. De acest coeficient depinde biodisponibilitatea unei substanţe active din forma farmaceutică orală.

Coeficient de activitate – γ_x / *Activity coefficient*. Numărul care, înmulţit cu concentraţia, dă activitatea.

Coeficient de conductibilitate / *Conductivity coefficient*. Fracţiunea de ioni ce ia parte activă la transportul curentului electric în soluţia de concentraţie cunoscută.

Coeficient de corelaţie – r / *Correlation coefficient*. În teoria probabilităţilor şi în statistică, este o măsură a asocierii liniare dintre două variabile, a gradului în care reprezentarea bivariată sub forma unei diagrame de împrăştiere se apropie de o dreaptă.

Coeficient de difuzie / *Diffusion coefficient*. Factor care arată că fluxul de substanţă difuzată (ds) într-un timp dat (dt) printr-o suprafaţă este proporţional cu gradientul de concentraţie $\frac{dc}{dx}$ pe o direcţie perpendiculară pe aria considerată, conform ecuaţiei $\frac{ds}{dt} = D\frac{dc}{dx}$, unde D = cantitatea de substanţă difuzată prin unitatea de suprafaţă.

Coeficient de disociere / *Dissociation coefficient*. Coeficient cuprins între 0 şi 1, exprimând procentul de molecule disociate dintr-o soluţie.

Coeficient de distribuţie / *Distribution coefficient*. V. *Coeficient de partaj*.

Coeficient de extracţie – E / *Extraction coefficient*. Raportul dintre viteza de extracţie (diferenţa între viteza de intrare şi viteza de ieşire a substanţei active dintr-un organ, numită şi debit sangvin) şi viteza de intrare a unei substanţe active.

Coeficient de fricţiune / *Friction coefficient*. O moleculă ce migrează printr-o soluţie este reţinută de o forţă care este proporţională cu viteza moleculei. Constanta de proporţionalitate reprezintă coeficientul de fricţiune.

Coeficient de inteligenţă / *Intelligence quotient*. (abr. IQ) Indicator al nivelului mental al unei persoane sau al unui grup social; se determină cu ajutorul unor teste valabile pentru persoane care aparţin aceluiaşi grup social, care a furnizat eşantionul pentru etalonarea testelor. Un individ cu inteligenţă normală medie are IQ = 100, deficienţa este sub IQ = 70 şi inteligenţa superioară peste 130.

Coeficient de intoxicaţie oxicarbonică (Salthazard – Nicloux) / *Carbonoxyde intoxication coefficient*. Raportul dintre cantitatea de CO din sângele victimei şi cantitatea maximă de CO pe care acelaşi sânge este capabil să-l fixeze. Moartea prin intoxicaţie cu CO survine la valori ale coeficientului de 0,5-0,7.

Coeficient de lubrifiere / *Lubrification index*. Numit şi valoare R, reprezintă raportul dintre forţa aplicată de poansonul inferior (F_i) şi forţa aplicată de poansonul superior (F_s). Valoarea lui R = 8 pentru o lubrifiere optimă. $R = F_i / F_s = e \cdot (-KL) / D$.

Coeficient de partaj / *Partition coefficient*. Sin. *Coeficient de repartiţie*, *Coeficient de distribuţie*. Constanta de echilibru pentru reacţia în care solutul este partiţionat între două faze: solut (în faza 1) ⇔ solut (în faza 2). Raportul dintre concentraţiile unei substanţe dizolvate în doi solvenţi nemiscibili, care se află în contact. Substanţa se repartizează în cei doi solvenţi, în raport cu solubilitatea sa în fiecare din aceştia. Coeficientul de partaj se notează cu P. Se utilizează cel mai adesea logaritmul acestei valori (logP). Această proprietate se utilizează în cromatografie, mai ales.

Coeficient de permeabilitate / *Permeability coefficient*. Numărul de molecule ale unei substanţe care traversează o membrană semipermeabilă în unitatea de timp şi pe unitatea de suprafaţă, când diferenţa de concentraţie dintre cele două feţe ale membranei este egală cu unitatea.

Coeficient de regresie – r^2 / *Regression coefficient*. Sin. *Coeficient de determinare*. În teoria probabilităţilor şi statistică, furnizează o măsură a probabilităţii ca valorile calculate să fie prezise de un model.

Coeficient de rupere tixotropă / *Thixotropy breakage coefficient*. Parametru care defineşte starea fluidă sau rigidă a sistemelor tixotrope: pierderea de forţă / cm^2 la creşterea cu o unitate a gradientului de curgere (dv / dx) în momentul schimbării stării tixotropice.

Coeficient de securitate (siguranţă) absolută / *Absolute safety coefficient*. Raportul dintre doza toxică 1% şi doza terapeutică 99%.

Coeficient de sedimentare / *Sedimentation coefficient*. Sin. *Constantă de sedimentare*. Este expresia vitezei cu care sedimentează particulele coloidale sau macromoleculele ca urmare a centrifugării. Se notează cu *s* şi este definit de relaţia $s = \frac{dx}{dt} / \omega^2 x$, unde $\frac{dx}{dt}$ = viteza de sedimentare a particulelor în cm / sec la distanţa *x* de centrul rotorului centrifugii, viteza unghiulară a centrifugii fiind notată cu ω = radiani/secundă.

Coeficient de selectivitate / *Selectivity coefficient*. Pentru un electrod ion selectiv, măsura răspunsului electrodului pentru doi ioni diferiţi. În cromatografia cu schimb ionic, reprezintă constanta de echilibru pentru înlocuirea unui ion din răşină de către un altul.

Coeficient de solubilitate / *Solubilization coefficient*. Cantitatea cea mai mică de solvent care dizolvă o parte de substanţă medicamentoasă.

Coeficient de timp al ruperii tixotropice / *Time coefficient of thixotropic breakage*. Produsul dintre viteza de destructurare a unui sistem tixotrop şi timpul de agitare la un gradient de viteză constant.

Coeficient de turbiditate / *Turbidity coefficient*. Transmitanţa unei soluţii tulburi este dată de ecuaţia $P / P_0 = e^{-\tau d}$, unde P este puterea radiantă transmisă, P_0 este puterea radiantă incidentă, d este grosimea stratului absorbant, iar τ este coeficientul de turbiditate. Ca semnificaţie fizică, este similar coeficientului de absorbţie.

Coeficient de utilizare digestivă / *Digestive utilization coefficient*. Diferenţa dintre cantitatea de proteină ingerată şi cantitatea eliminată prin fecale.

Coeficient de variaţie / *Variation coefficient*. În teoria probabilităţilor şi statistică, reprezintă măsura normalizată a dispersiei unei distribuţii probabile. Este definită ca fiind raportul dintre deviaţia standard şi medie.

Coeficient terapeutic / *Therapeutic index*. Sin. *Indice terapeutic*. Iniţial, raportul dintre doza maximă tolerată şi doza maximă curativă. În prezent este raportul dintre doza letală medie (DL_{50}) şi doza efectivă medie (DE_{50}) Este utilizat pentru evaluarea siguranţei medicamentelor.

Coenzimă / *Coenzyme*. Sin. *Coferment*, *Cofactor* (lat. *cum* = cu + gr. *en* = în + *zyme* = ferment, aluat). Substanţă de natură neproteică ce se asociază cu o enzimă pentru a cataliza o reacţie biochimică. În general, coenzimele participă la interacţiunea enzimă – substrat, donând sau acceptând anumite grupări biochimice. Multe vitamine sunt precursori ai coenzimelor. a. *A* (*CoA*) – compus organic complex care activează enzimele ce catalizează diferite reacţii biochimice, oxidarea piruvatului din ciclul Krebs, oxidarea şi biosinteza acizilor graşi (acetil-coenzima A); în compoziţia sa intră o moleculă de acid pantotenic, una de adenină şi gruparea ribozo-fosfat. b. *Q* (*ubichinona*) – grup de derivaţi ai chinonei înrudiţi între ei, care îndeplinesc rolul de transportori de electroni în reacţiile lanţului respirator din celulă. Moleculele de coenzime Q prezintă lanţuri laterale de lungimi diferite la categorii diferite de organisme, însă modul lor de acţiune este acelaşi.

Coenzimă A / *Coenzyme A*. Coenzimă care are rolul de a transporta grupări acil în anumite reacţii enzimatice; are structură complexă, în care intră şi acidul pantotenic.

Coenzimă B_{12} / *Coenzyme B_{12}*. Coenzimă care derivă din cobalamină (vitamina B_{12}), metil-cobalamină şi deoxiadenozilcobalamină. Intervine în procese de transfer ale grupării metil şi în procese de izomerizare.

Coenzimă Q / *Q Coenzyme*. Sin. *Ubichinonă* (v.).

Coenzimă Q_{10} / *Q_{10} Coenzyme*. Ubichinonă de la mamifere numită şi ubichinona 50. Activator enzimatic şi antioxidant. Este componentul esenţial al energiei produse în celulele corpului. Concentraţii înalte de Co-Q10 se află în organele care necesită energie mare, ca inima. Are rol de transportor de electroni în lanţul respirator şi creşte sinteza de triiodtironină. Este larg utilizată în terapeutică drept antioxidant major, în: prevenirea şi tratarea unor afecţiuni cardiovasculare, hepatice, pancreatice, în diabet sau în boli degenerative ale SNC.

Coenzimă R / *Coenzyme R*. Sin. *Biotină*. Face parte din familia de vitamine B; are rol important în metabolismul energetic şi în producţia de enzime variate.

Coerență / *Coherent*. (lat. *cohaerentia*, *-ae* = unire, coerență) **1.** Legătură, unire strânsă între elementele unui corp. **2.** Proprietatea undelor de a avea aceeași lungime de undă și diferența de fază constantă. **3.** Proprietatea laserului în care toate undele sunt în fază unele cu celelalte.

Coextrudere / *Co-extrusion*. Sin. *Coextruzie*. Proces de obținere a unui ansamblu de mai multe sorturi din două sau mai multe materiale plastice, fluidificate la cald. Operația se utilizează pentru formarea de filme compuse sau folii.

Coeziune / *Cohesion*. (lat. *cohaesus*, *-a*, *-um* = lipit împreună, din *cohaereo*, *-ere* = a fi unit cu, a fi lipit de) **1.** Fenomen fizic produs de forțele de atracție dintre moleculele aceleiași faze disperse (aceleași suprafețe), ex.: între particulele componente ale unei mase de pulbere. Forțele de coeziune sunt forțele care unesc particulele. **2.** La plante, forță de atracție existentă între moleculele de același tip. Datorită forței de coeziune, coloana de apă din xilemul plantelor se menține fără să se rupă. Teoria tensiunii de coeziune explică ascensiunea continuă a apei prin xilem. Prin transpirație, apa se elimină în exterior, creându-se astfel o forță de tensiune care face ca apa să urce prin xilem sub forma unei coloane neîntrerupte menținută ca atare datorită forțelor de coeziune. **3.** Unirea unor structuri similare la plante, de exemplu, concreșterea petalelor la unele flori. V. și *Adeziune*.

Cofactor / *Cofactor*. (lat. *cum* = cu + *factor*, *-oris* = care face, de la *fio*, *-ere* = a face) Termen generic care desemnează partea neproteică a unei enzime, esențială pentru activitatea catalitică; poate fi coenzimă sau o grupare prostetică, în funcție de tăria legăturii care se realizează între partea proteică și cea neproteică în structura unei enzime. Cofactorii pot fi compuși organici (coenzime) sau ioni anorganici. Ei activează enzima prin modificarea formei acesteia sau participă la reacția chimică.

Cofeină / *Caffeine*. Var. pentru *Cafeină*.

Coferment / *Coenzyme*. V. *Coenzimă*.

Cofoză / *Cophosis*, *Deafness*. Sin. *Anacuzie*. (gr. *kophos* = surd + *-oză*) Termen care semnifică o surditate completă, adică o abolire a oricărei percepții senzoriale auditive.

Cognitiv / *Cognitive*. (lat. *cognitus*, *-a*, *-um* = cunoscut, de la *cognito*, *cognascere* = a cunoaște) Privitor la cunoaștere.

Cohobare / *Distilation*. Tehnică de obținere a uleiurilor volatile și a soluțiilor lor apoase (metoda Dayeux și Clarion) prin distilarea mai multor porțiuni de produs vegetal cu soluție rezultată dintr-o distilare anterioară. În locul produsului vegetal, se poate folosi chiar uleiul volatil, care este supus antrenării cu vapori de apă, împreună cu planta. Soluția de ulei volatil se agită la nevoie cu talc și se filtrează. Se obține o soluție lipsită de produșii de oxidare ai uleiului volatil; produșii rezinificați nu sunt antrenabili cu vaporii de apă, ci rămân în distilator.

Cohortă / *Cohort*. (lat. *cohors*, *-rtes* = ceată) Totalitatea persoanelor care, în decursul unui anumit interval de timp, au trăit unul și același eveniment (de exemplu, cohorta celor născuți în același interval de timp).

Coinfecție / *Coinfection*. (lat. *cum* = cu + *infectus*, *-a*, *-um* = stricat, otrăvit, de la *inficio*, *-ere* = a strica, a otrăvi) Infecție simultană cu agenți patogeni diferiți.

Co-ion / *Co-ion*. Ion cu aceeași sarcină ca și ionul de interes.

Col- / *Coll-*. (1. gr. *kolla* = clei; 2. lat. *collum*, *-i* = gât) Element de compunere care introduce în termeni referirea la clei (ex. colagen, colodiu, coloid) sau la gât.

Col / *Cervix*, *Neck*. N.A. *collum*, pl. *colla*. (lat. *collum*, *-i* = gât). **1.** Parte îngustă a unui organ străbătută sau nu, în funcție de tipul organului, de un canal evacuator. Ex.: col femural, col uterin. **2.** Sin. *Cervix*.

Col uterin / *Cervix uteri*, *Neck of uterus*. N.A. *cervix uteri*. Porțiunea inferioară, strâmtă a uterului, situată între istmul uterin și deschiderea uterului în vagin.

Col-, Cole-, Coli-, Colo-, -colie / *Chol-*, *Chole-*, *Choli-*, *Cholo-*, *-cholia*. (gr. *khole* = bilă) Rădăcini și sufix care introduc în termeni referirea la bilă.

Col-, Colo- / *Col-*, *Colo-*. (gr. *kolon* = intestinul gros) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la colon.

Colabare / *To collapse*. (lat. *colabor*, *-psus* = a se prăbuși) A provoca turtirea unui organ cavitar sau a unei cavități.

Colagen / *Collagen*. (gr. *kolla* = clei + *gennan* = a produce) Scleroproteină din fibrele țesutului conjunctiv, osos, mucilaginos și derm. „Plastic biologic", sintetizat în fibroblaste, la nivelul polisomilor reticulului endoplasmatic. Catena peptidică a colagenului conține în principal glicină, hidroxi-prolină, hidroxi-lizină, alanină, arginină și alți aminoacizi, secvența tipică fiind $(Gli\text{-}X\text{-}Y)_n$, prezentă în piele, oase, ligamente și cartilaje, reprezintă peste 30% din proteinele totale ale corpului. Colagenul din derm oferă pielii un aspect neted și fără riduri, care se formează când colagenul se diminuează cu vârsta. Colagenul se obține din piele sau tendoane, prin extracție în mediu acid sau prin dizolvarea sub acțiunea unor enzime proteolitice. După extracție este supus unor operații de purificare. Colagenul se utilizează ca agent hemostatic (inițiază agregarea plachetelor sangvine), material de sutură, material de acoperire în arsuri, membrană pentru hemodializă, material de protezare în chirurgia cardiovasculară, oftalmologie (lamele pe cornee). În pofida structurii sale proteice, colagenul prezintă antigenitate redusă.

Colagen 1 / *Collagen*. **1.** Principala proteină din țesutul conjunctiv al pielii.

Colagenază / *Collagenase*. (gr. *kolla* = clei + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă care degradează colagenul; ionul metalic al colagenazei (metaloproteină) este Ca^{2+}.

Colagenoză / *Collagenosis*, *Collagen disease*. (gr. *kolla-* = clei + gr. *gennan* = a produce + *-oză*) Termen propus de Klemperer, sub care sunt grupate boli aparent diferite: lupus eritematos acut diseminat, dermatomiozită, sclerodermie, periarterită nodoasă, dar și, după unii autori, reumatism articular acut, poliartrită reumatoidă, purpură trombocitopenică trombotică, nefroangioscleroză etc.

Colagog / *Cholagogue*. (*col-* + gr. *agogos* = care conduce spre eliminare) Produs care stimulează contracția veziculei biliare și eliminarea bilei veziculare în intestin.

Colamină / *Colamine*. Sin. *Etanolamină*. Aminoalcool care intră în constituția lipidelor complexe, a cefalinelor și a lizocefalinelor. În organism, se formează prin decarboxilarea serinei.

Colangiopatie / *Collangiopathy*. (*col-* + gr. *angeion* = vas + gr. *pathos* = boală) Orice afecțiune a căilor biliare.

Colangită / *Collangitis*. (*col-* + gr. *angeion* = vas + *-ită*) Inflamația căilor biliare.

Colaps / *Colaps*. (lat. *collapsus*, *-us* = prăbușire) **1.** Stare de prostrație extremă și depresie, asociată cu insuficiență circulatorie. **2.** Perturbări hemodinamice.

Colateral / *Colateral*. (lat. *colateralis*, *-e* = colateral, din lat. *cum* = cu + *lateralis*, *-is* = lateral, din *latus*, *-teris* = latură) Situat alături pe aceeași latură (ex.: mugurii suplimentari care se formează lângă cei axilari, fasciculele libero-lemnoase, alcătuite fie dintr-un cordon lemnos alăturat unuia liberian (fascicul colateral închis), fie din două cordoane dispuse alăturat de o parte și de alta a cambiului fascicular (fascicul colateral deschis).

Colchicină / *Colchicina*. Alcaloid izolat din semințele de *Colchicum autumnale* (brândușa de toamnă). Prezintă acțiune citotoxică prin oprirea mitozei în metafază, deoarece microtubulii sunt indispensabili mişcării cromozomiale prin formarea fusului de diviziune. Acţiunea colchicinei este reversibilă, iar mitoza indusă de ea se numeşte „mitoza C". Colchicina inhibă mişcarea multor altor particule celulare; este larg folosită în citogenetică pentru blocarea diviziunii celulare în mitoză şi pentru obţinerea de poliploizi. Colchicina e folosită curativ şi profilactic ca analgezic şi antiinflamator în gută şi pentru diagnosticarea acesteia, în poliartrita reumatoidă.

Cold cremă / *Cold-cream*. Sin. *Cerate apoase*, *Creme răcoritoare*. (engl. *cold* = rece + *cream* = cremă) Bază de unguent, emulsie tip H / L, cu ulei şi ceară albă; emulgatorul este ceara de esteri cetilici. Se utilizează ca emolient pentru piele sau ca excipient pentru unguente. Conţine şi o cantitate însemnată de apă; aceasta prin evaporare produce pe piele o senzaţie de răcoare. Se mai numesc şi cerate.

Colecalciferol / *Cholecalciferol*. Sin. *Vitamina* D_3. (v.). (*cole-* + lat. *calx*, *calcis* = var, calciu + *ferro*, *ferre* = a duce, a purta).

Colecist / *Cholecyst*, *Gallbladder*, *Vesica billiaris*. (*cole-* + gr. *kystis* = vezică, sac) Vezică biliară, veziculă biliară.

Colecistită / *Cholecystitis*. (*colecist* + *-ită*) Inflamaţie acută sau cronică a veziculei biliare, fie consecutivă acumulării de calcul biliari, fie de natură infecţioasă.

Colecistokinetic / *Cholecystokinetic*. (*cole-* + gr. *kystis* = sac + gr. *kinetikos* = care se mişcă, din *kinein* = a mişca) Substanţă care provoacă sau favorizează contracţia veziculei biliare şi evacuarea bilei. V. *Colagog*.

Colecistokinin Pancreozimină / *Cholecistokinin-Pancreozymin*. Abr. CCK-PZ. Hormon peptidic care acţionează ca hormon circulant şi ca mediator chimic; stimulează secreţia de enzime digestive; stimulează motilitatea gastrică şi intestinală; relaxează mucoasa esofagului inferior şi a sfincterului Oddi etc.

Colecistokinină / *Cholecystokinin*. Abr. CCK. Hormon colecistokinetic secretat de mucoasa duodenului. Provoacă contracţia şi golirea veziculei biliare.

Colecistotomie / *Cholecystotomy*. (*cole-* + gr. *kystis* = sac, vezică + gr. *tome* = tăiere, de la *temnein* = a tăia în secţiune) Incizie chirurgicală a veziculei biliare, efectuată în vederea explorării, drenajului sau a îndepărtării calculilor.

Colectare exhaustivă a datelor / *Exhaustive data collection*. Datele colectate cuprind toţi subiecţii populaţiei-ţintă (populaţie ale cărei caracteristici sunt luate în studiu). De cele mai multe ori, acest lucru este aproape imposibil de realizat deoarece în studiile clinice costurile ar fi foarte ridicate, iar durata studiului foarte mare; în studiile biologice ar duce la alterarea întregii populaţii statistice (de exemplu, testarea eficienţei unui vaccin sau a unui nou medicament).

Colectivitate / *Colectivity* (lat. *colectiv*, *-us*, *-a*, *-um* = colectiv) Grup de oameni.

Colectomie / *Colectomy*. (*colo-* + gr. *ektome* = tăiere, excizie) Procedeu chirurgical care constă în rezecţia totală sau parţială a colonului.

Colecţie / *Collection*. (lat. *collectio*, *-onis* = adunare, strângere, din *colligo*, *-ere* = a lega la un loc, din *cum* = cu şi *ligo*, *-are* = a lega) **1.** Proces de acumulare a unui produs. **2.** În medicină, proces fiziologic sau patologic de acumulare a unui produs (de secreţie sau rezultat al unei infecţii localizate) într-o regiune strict delimitată din organism (c. purulentă, seroasă, sangvinolentă).

Coledoc-, Coledoco- / *Choledoc-*, *Choledoco-*. (gr. *kholedokhos* = care primeşte bilă, de la *khole* = bilă şi *dokhos* = recipient şi *dekhesthai* = a primi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la canalul biliar.

Coledoc / *Common bile duct*. Sin. *Canal coledoc* (*coledoc-*) (v.).

Coledocită / *Choledochitis* (*coledoc-* + *-ită*) Inflamaţia canalului coledoc.

Coledocolitiază / *Choledochlithiasis*. (*coledoc-* + gr. *lithos* = piatră + *-ază*) Prezenţă de calculi în canalul coledoc.

Coleglobină / *Choleglobin*. Pigment verde care provine din degradarea hemoglobinei în cursul transformării în pigmenţi biliari; prin pierderea fierului, după oxidare formează verdoglobina.

Colelit / *Cholelith*. (*cole-* + gr. *lithos* = piatră). Calcul biliar.

Colelitolitic / *Cholelitholytic*. (*cole-* + gr. *lithos* = piatră + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Medicament care promovează dizolvarea calculilor biliari (ex.: acidul ursodoxicolic).

Colemplastre / *Patch*. Sin. *Emplastre cauciucate*, *Leucoplaste*, *Plasturi bioadezivi*, *Sparandrape adezive*. (gr. *kola* = clei + gr. *emplastron*, lat. *emplastrum*, *-i* = plasture sau fr. *collant* = lipicios, cleios) În limba franceză, se utilizează termenul *emplâtre* = plasture, iar în ţările anglo-saxone şi în SUA, este folosit frecvent termenul de *patch* = plasture, petic, cu acelaşi înţeles. Termenul de e. cauciucat se datorează faptului că iniţial masa de bază, aderentă, utilizată pentru aplicare pe suport textil, a fost cauciucul natural. Termenul mai vechi de sparadrap, cu acelaşi înţeles, provine din lat. *sparsus*, *-a*, *-um* = risipit + lat. *abrado*, *-ere* = a rade, a răzui, care indică modul de preparare. Colemplastrele pe bază de cauciuc au fost fabricate, în 1870, de Seabury şi Johnson, în New York şi au înlocuit rapid emplastrele plumbice, forme foarte vechi (din Antichitate). Deoarece primele emplastre cu cauciuc natural puteau produce fenomene de iritaţie locală, Baersdorf şi Unna, în 1901, au introdus în masa emplastrică adezivă rezine şi oxid de zinc şi în felul acesta a apărut *plasturele alb*, numit *leucoplast* (engl. *leukoplast*). Colemplastrele sunt articole parafarmaceutice, alcătuite dintr-un excipient adeziv (masă sau bază), etalat în strat subţire continuu sau discontinuu, pe un suport adecvat (textil) ce poate fi şi perforat. Ele sunt destinate să izoleze sau să protejeze pielea sănătoasă sau lezată, faţă de mediul extern. Se pot prezenta sub formă de *benzi adezive rulate*, cu dimensiuni diferite, din care se taie lungimea neesară pentru aplicare, sau *bucăţi*, *folii* de dimensiuni variabile, în care suprafaţa adezivă este acoperită cu un film protector, uşor detaşabil în momentul utilizării.

Colenchim / *Collenchyma*. (*col-* + gr. *enchyma* = infuzie) Ţesut mecanic al plantelor format din celule prozenchimatice cu membranele puternic îngroşate, celulozice. a. *angular* / *angular* – tip de colenchim ale cărui celule au membranele îngroşate numai la colţuri sub forma unor stâlpi de rezistenţă. b. *tabular* / *lamellar* – tip de colenchim format din celule cu membranele tangenţial îngroşate.

Colepatie / *Cholepathy*. (*cole-* + gr. *pathos* = boală) Afecţiune a căilor biliare.

Coleretic / *Choleretic*. (*cole-* + gr. *airein* = a lua sau gr. *rhegnynai* = a curge) Substanţă medicamentoasă care stimulează secreţia biliară de către celula hepatică. Poate fi de origine animală (săruri biliare), vegetală sau de sinteză (ex. acidul dehidrocolic).

Colereză / *Choleresis*. (*cole-* + gr. *hairesis* = scoatere, luare, de la *airein* = a lua) Fenomenul de secreţie a bilei de către ficat, cu participarea căilor biliare.

Colergang / *Colergang*. Sin. *Tăvălug*, *Moară cu pietre verticale*. Este un tip de concasor format din doi cilindri grei de 200-6.000 kg, din fier sau din piatră, care se rotesc într-o albie metalică, în care se introduce materialul de mărunţit. Sfărâmarea se realizează prin zdrobire între suprafeţele de măcinare ale pietrelor şi albie.

Colestatic / *Cholestatic*. (*cole-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţe care determină inhibarea parţială sau totală a secreţiei biliare.

Colestază / *Cholestasis*. (*cole-* + gr. *stasis* = oprire, de la *istanai* = a plasa) Ansamblul proceselor legate de diminuarea sau întreruperea excreţiei biliare şi a scurgerii bilei din căile biliare în intestin.

Colesteric / *Cholesteric*. Nume dat familiei de „cristale lichide", primul compus fiind colesterolul.

Colesterol / *Cholesterol*. (*cole-* + gr. *stereos* = dur, solid + *-ol*, ce indică un alcool) Este astfel denumit deoarece a fost descoperit prima oară în calculii biliari. Derivat sterolic monoalcoolic, ciclic. Sterol cu C_{27} care are o dublă legătură în ciclul B, în poziţia 5,6, şi în poziţia 17 o catenă hidrocarbonată saturată, cu opt atomi de carbon (formula $C_{27}H_{45}OH$). Este cel mai important zoosterol, se găseşte în toate ţesuturile organismului animal, mai ales în creier şi nervi, în glanda suprarenală, gălbenuşul de ou, atât liber, cât şi esterificat. Este solid, cristalizat, insolubil în apă, p.t. = 147-150°C. Poate fi absorbit în intestin sau sintetizat în ficat. Intră în alcătuirea lipoproteinelor din plasmă şi a complexelor lipoproteice din care sunt formate membranele celulare. Prezintă importanţă şi datorită faptului că este precursorul unor hormoni steroizi (sexuali, corticosuprarenali) şi al sărurilor biliare. Acţiunea fiziologică este antihemolitică şi antitoxică, intervine în reglarea permeabilităţii celulare, în procesele de imunizare şi în absorbţia acizilor graşi. Derivatul său, 7-dehidrocolesterolul, sub acţiunea radiaţiilor UV, se transformă în vitamina D_3. Se sintetizează în organism din acetilcoenzima A, prin reacţii de condensare cu unităţi izoprenice. Se află în grăsimi tisulare: 2,4‰, în muşchi 0,3-0,4‰, în ţesutul nervos 26-44‰, în gălbenuşul de ou 2,9%; printr-un proces de metabolizare, se transformă în săruri biliare. Este prezent şi în unele ţesuturi vegetale.

Colesterolemie / *Cholesterol(a)emia*. (*cole-* + gr. *stereos* = solid + *-ol* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentraţia colesterolului în sânge: valoare normală 1,5-2,8 g/L sau 4,6-7,2 mmol/L, cu variaţii fiziologice în funcţie de vârstă, obiceiuri alimentare.

Colesterolurie / *Cholesteroluria*. (*cole-* + gr. *stereos* = solid + *-ol* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa colesterolului în urină. În mod normal, se elimină 1,60 mg / zi.

Colesteroză / *Cholesterosis*. (*cole-* + gr. *stereos* = solid, în relief + *-oză*) Stare patologică exprimată prin existenţa de depozite de colesterol în ţesuturi.

Colestiramină / *Cholestyramine* (DCI). Răşină care, după administrarea orală, se cuplează în tubul digestiv cu sărurile biliare, cărora le împiedică reabsorbţia. Intervine în ciclul enterohepatic al colesterolului, având o acţiune hipocolesterolemiantă. Interferează cu absorbţia digestivă a unor medicamente şi a vitaminelor liposolubile.

Colet / *Collar*. (*col-*) Porţiunea dintre baza rădăcinii şi cea a tulpinii, de lungime diferită, unde are loc trecerea de la structura rădăcinii la cea a tulpinii.

Colet dentar / *Dental cervix*. Sin. *Cervix*. Locul de întâlnire între coroana şi rădăcina dintelui. Poate fi: anatomic, locul de întâlnire între smalţ şi cement; clinic, dat de inserţia mucoasei la nivelul dintelui.

Colibacil / *Colibacillus*. Sin. *Escherichia coli*. (gr. *kolon* = intestin gros + lat. *bacillus*, *-i* = bastonaş).

Colibacillus / *Colibacillus*. Sin. *Colibacil*, *Escherichia coli*.

Colibaciloză / *Colibacillosis*. (*colon-* + lat. *bacillus*, *-i* = bastonaş + *-oză*) Infecţie generalizată sau localizată (la căile urinare, biliare, genitale), cel mai adesea de origine intestinală, provocată de colibacil (*Escherichia coli*), manifestată prin fenomene generale toxice şi infecţioase şi asociată cu o simptomatologie variabilă în raport cu localizarea.

Colică / *Colic*. (gr. *kolikus*, lat. *colicus*, *-a*, *-um* = cel care suferă de colică, din gr. *kolon* = intestin gros) Durere abdominală violentă cu caracter spasmodic, având originea într-un organ abdominal: colică biliară, hepatică, nefrotică.

Colier / *Collar*. (fr. *collier* = colier, din lat. *collaris*, *-a*, *-um* = de gât, de la *collum*, *-i* = gât) Termen curent folosit în dermatologie pentru denumirea erupţiilor din jurul gâtului, ale căror eflorescenţe se dispun în şirag.

Coliform / *Coliform*. (gr. *kolon* = colon + lat. *bacillum*, *-i* = bastonaş + lat. *forma*, *-ae* = formă) Care are aspectul unui colibacil.

Colimare / *Collimation*. Acţiunea de a transforma un fascicol de raze convergent sau divergent în raze paralele. Procesul prin care se produce circulaţia paralelă a radiaţiilor unele faţă de altele.

Colimator / *Collimator*. (lat. astronomilor din sec.XVII, Kepler + *collimare*, din lat. *collineare* = a unge, de la *lino*, *-ere* = a unge) Dispozitiv pentru dirijarea şi limitarea unui fascicul de radiaţii (electromagnetice sau corpusculare).

Colimaţie / *Collimation*. (lat. *collineare* = a unge, din *com* = cu + *lino*, *-ere* = a unge) În microscopie, procesul prin care razele de lumină devin paralele. Procesul de aliniere a axei optice a sistemului optic în raport cu axele mecanice sau suprafeţele instrumentelor.

Colină / *Choline*, *Bilineurine*. (*coli-* + *-ină*) Amină ($C_5H_{15}O_2N$) prezentă în ţesuturile animale sub formă de esteri (lecitină, sfingomielină). Alcool aminat care intră în alcătuirea acetilcolinei, lecitinelor şi a unor vitamine B. Derivatul său acetilat, acetilcolina, este un mediator chimic al influxului nervos, un factor lipotrop necesar în utilizarea lipidelor de către ficat. Absenţa sa antrenează o supraîncărcare grasă a ficatului.

Colinergic / *Cholinergic*. Sin. *Parasimpatomimetic*. (*coli-* + *-ină* + gr. *ergein* = a lucra) **1.** Substanţă care produce efecte asemănătoare cu stimularea parasimpaticului, prin activarea sinapselor neuroefectoare parasimpatice, producând efecte muscarinice (cu acţiune similară cu cea a acetilcolinei). **2.** Care eliberează acetilcolină sau care acţionează prin intermediul acetilcolinei. **3.** Nervii care au ca mediator chimic acetilcolina sunt colinergici.

Colinesterază / *Cholinesterase*. (*cole-* + *-ină* + germ. *essigäther* = eter acetic, din lat. *aether*, *-is* = aer curat + *-ază*) Enzimă care activează hidroliza acetilcolinei în colină şi acid acetic, inhibând astfel acţiunea sa de neuromediator.

COLIPA / *COLIPA*. Adaptare pentru abr. engl. *European Cosmetic Toiletry and Perfumery Association*.

Colir / *Collyrium*, *Eye preparation*. (gr. *kollyrion* = pastă turtită, lat. *collyrium*, *-ii*, de la *kolla* = clei) Formă farmaceutică sterilă, de obicei lichidă, care se administrează în instilaţii, cu picătorul la nivelul conjunctivei. V. *Picături pentru ochi*.

Colită / *Colitis*. (gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*) Denumire generică pentru inflamaţia colonului.

Colmatare / *Colmatation*, *Silting*. (fr. *colmatage* = astupare, ital. *colmata* = umplut, plin) **1.** Proces de astupare a porilor unui filtru. **2.** Proces de depunere a materialului transportat de ape, având ca rezultat ridicarea treptată a nivelului terenului, a fundului unui bazin sau a unei porţiuni dintr-o albie.

Coloană / *Column*. Recipient cilindric, vertical utilizat în procesele de separare ca extracţie, distilare şi cromatografie.

Coloană cu pereţi acoperiţi / *Coated column*. Coloană cromatografică goală la care suprafaţa pereţilor interiori este acoperită cu faza staţionară.

Coloană cu strat poros / *Porous layer column*. Coloană utilizată în cromatografia de gaze ce conţine ca fază staţionară un adsorbant solid depus pe suprafaţa pereţilor interiori.

Coloană tubulară deschisă / *Open tubular column*. În cromatografie, coloană capilară ai cărei pereţi sunt acoperiţi cu faza staţionară.

Coloană umplută / *Column filled.* Coloană cromatografică umplută cu fază staționară sub formă de particule.

Coloană vertebrală / *Vertebral column, Spinal column, Back-bone.* Sin. *Rahis.* (lat. *columna, -ae* = coloană + lat. *vertebra, -ae* = vertebră, de la *verto, -ere* = a întoarce) Structură anatomică sub formă de tijă alungită, osoasă și cartilaginoasă, cu rol de susținere a organimului și de protecție a „măduvei spinării". Este mobilă, formată din 33-34 vertebre, situată pe linia mediană a corpului, în poziție dorsală față de tubul digestiv. Este divizată anatomic în 5 (cinci) regiuni: cervicală, dorsală, lombară, sacrată și coccigiană. Este traversată de canalul rahidian.

Colodiu / *Collodion, Collodium.* (gr. *kollodes* = cleios, de la *kolla* = clei) Soluție eteroalcoolică de nitroceluloză; lichid limpede sau ușor opalescent, la aer formează o peliculă fină, protectoare, transparentă și etanșă, prin evaporarea solventului. Se utilizează ca adeziv pentru fixarea bandajelor sau pentru a proteja răni mici, plăgi chirurgicale.

Colofoniu / *Colofonium.* Sin. *Sacâz.* Produs obținut prin prelucrarea reziduului de la distilarea terebentinei; intră în compoziția unor unguente și emplastre.

Cologaritm / *Cologarithm.* (fr. *cologarithme*) Logaritmul inversului unui număr.

Coloid / *Colloid.* Sin. *Coloid molecular, Soluție coloidală, Sistem dispers coloidal.* (gr. *kolla* = clei + *eidos* = formă) Sistem dispers ultramicroeterogen format din două faze: *faza dispersată*, constituită din particule submicronice ale căror dimensiuni sunt cuprinse între 1 și 100 mμ (milimicroni) și mediul de dispersie sau *faza dispersantă* (ex.: sângele).

Coloid de asociație / *Association colloid.* V. *Coloid micelar.*

Coloid hidrofil / *Hydrophilic colloid.* Substanță care se dispersează ușor în apă, formând dispersii coloidale numite soluri. Se clasifică în coloizi micelari sau de asociație și coloizi macromoleculari.

Coloid hidrofil macromolecular / *Macromolecular hydrophilic colloid.* Sin. *Polimer, Compus macromolecular.* Combinații anorganice sau organice, naturale, de semisinteză sau sinteză, formate din macromolecule sau macroioni, cu masă moleculară de ordinul a 10^3-10^6 și pot fi ionice, neionice sau amfotere. Unitatea structurală o constituie monomerul, cu masă moleculară mică. Înlănțuirea monomerilor se realizează prin polimerizare (n = gradul de polimerizare, care este o valoare medie pentru compusul macromolecular), ceea ce conferă acestor substanțe și denumirea de polimeri macromoleculari.

Coloid hidrofob / *Hydrophobic colloid.* Substanțe care au afinitate scăzută sau nulă față de mediul de dispersie (apa). Sunt de obicei particule de substanțe anorganice dispersate în apă: sulf, argint, aur, iodură de argint, săruri coloidale de argint etc.

Coloid ireversibil / *Irreversible colloid.* Sistem coloidal în care faza dispersată, trecută în stare de gel, nu mai poate reveni în stare de sol, după îndepărtarea agentului coagulant.

Coloid liniar / *Drawing colloid.* Substanțe coloidale macromoleculare de formă liniară alcătuite din macromolecule filiforme, unite prin legături intermoleculare, forțe Van der Waals, care determină proprietăți mecanice și tehnologice ca: dizolvare, îmbibare, liofilie (hidrofilie), stabilitate. Între aceste macromolecule, se orientează solventul (apa). Se comportă diferit la curgere, în soluții diluate și concentrate (curgere pseudoplastică, plastică sau tixotropă) Ex.: guma arabică, tragacanta, pectinele, alginații, derivații de celuloză.

Coloid liofil / *Lyophilic colloid.* Sistem coloidal în care faza dispersată (substanța coloidală) are afinitate pentru mediul de dispersie în care se dizolvă și în care nu există o separație netă între cele două faze: coloid hidrofil, când mediul de dispersie este apa, respectiv soluțiile lor se numesc *hidrosoluri*, sau în solvenți organici, *organosoluri.*

Coloid liofob / *Lyophobic colloid.* Sistem coloidal în care faza dispersată (substanța coloidală) nu are afinitate pentru mediul de dispersie, în care nu se dizolvă și nici nu rămâne dispersată, decât în anumite condiții: coloid hidrofob, când mediul de dispersie este apa. Ex.: sărurile coloidale de argint, pepsina, sulful, aurul coloidal etc.

Coloid micelar / *Amphiphile colloid, Micellar colloid.* Sin. *Coloid hidrofil de asociație, Coloid amfifil.* Sistem coloidal în care particulele fazei dispersate sunt formate din molecule mici (micromolecule) cu grad de polimerizare mai mic de 100 și cu o lungime a catenei principale din macromolecule de 50-250 Å. În soluție, în anumite condiții (peste concentrația micelară critică) se unesc în agregate numite *micele*, în care moleculele sunt unite prin valențe secundare. Sunt alcătuiți din molecule simple, polare, care au structură amfifilă, formată dintr-o componentă hidrofobă apolară (rest de hidrocarbură) și o alta hidrofilă, polară, deseori ionizată, care imprimă în soluție apoasă comportarea coloidală. Se clasifică în: tensioactivi, umectanți și coloranți.

Coloid molecular / *Molecular colloid.* Sin. *coloid hidrofil.* Sistem coloidal în care faza dispersată este alcătuită din macromolecule, a căror mărime corespunde dimensiunilor particulelor coloidale.

Coloid ozogen / *Ozzogenic colloid.* Clasă de polimeri macromoleculari naturali, cu număr mare de oze, având proprietăți coloidale.

Coloid protector / *Protective colloid.* Substanță coloidală care, adăugată în cantitate mică într-un sistem coloidal (coloid ireversibil), îi mărește stabilitatea.

Coloid reversibil / *Reversible colloid.* Sistem coloidal în care faza dispersată trecută în stare de gel, prin coagulare, poate trece din nou în stare de sol, după îndepărtarea agentului de coagulare.

Coloid sferic / *Spherical colloid.* Sin. *Sferocoloid.* Substanțe coloidale macromoleculare globulare care cuprind produși bioactivi ca: glicogenul, ovalbumina, hemoglobina, lactoglobulina sau din regnul vegetal. În procesele metabolice se pot transforma în coloizi liniari.

Coloidal / *Colloidal.* **1.** Termen pentru denumirea sistemelor disperse ultramicroeterogene. **2.** Care se comportă ca sistemele coloidale.

Coloizi de asociație liotropi / *Lyotropic association colloids.* Sunt asociații care se formează între molecule, în soluție (mediu de dispersie hidrofil sau lipofil), din substanțe amfifile, în amestecuri dependente de concentrația lor, numite *micele*. Micelele se formează prin apropierea moleculelor dizolvate una de alta, în interiorul soluției, cu organizarea lor în asociații, cele mai simple fiind micelele sferice. Natura dublă sau amfifilă a moleculei unui surfactant imprimă comportarea acestuia în soluție. Acești coloizi prezintă o importanță farmaceutică mare în domeniul sistemelor solubilizate, al emulsiilor și al altor forme farmaceutice emulsive (creme).

Coloizi de asociație termotropi / *Thermatropic association colloids.* (gr. *thermos* = cald + gr. *tropos* = întoarcere) Sin. *Cristale lichide termotrope.* Coloizi de asociație care formează sisteme lichido-cristaline ce reprezintă o materie la care starea de ordonare este o trecere termică între starea cristalină reală și starea topită. Se cunosc trei stări: *nematică, smectică* și *colesterică* (v. aceste definiții). Cristalele lichide termotrope se utilizează în tehnică pentru display-uri electronice.

Colon / *Colon.* (gr. *kolon* = intestin gros) Partea intestinului care începe la cecum și se termină la joncțiunea rectosigmoidiană. În diferitele părți ale traiectului său, este cunoscut sub numele de colon ascendent, transvers, descendent și sigmoid.

Colonie / *Colony*. (lat. *colonia*, *-ae* = colonie) **1.** Grupare permanentă sau temporară a indivizilor unei populaţii mobile sau sedentare. În unele cazuri, ca de exemplu la corali sau spongieri, indivizii sunt interconectaţi fizic şi funcţionează ca un singur organism. La alte specii, ca de exemplu la insectele care trăiesc în colonii, indivizii nu sunt legaţi fizic între ei, dar coloniile prezintă un nivel ridicat de organizare socială, membrii lor fiind specializaţi pentru îndeplinirea unor funcţii diferite. **2.** Ansamblu de microorganisme, de obicei bacterii sau drojdii, care se consideră că provin dintr-o singură celulă-mamă, vizibilă cu ochiul liber pe medii solide sau semisolide.

Colopatie / *Colopathy*, *Colonopathy*. Sin. *Colonopatie*. (*colon* + gr. *pathos* = boală) Termen utilizat pentru procesele patologice de la nivelul colonului.

Color- / *Color-*. (lat. *color*, *-oris* = culoare, din *coloro*, *-are* = a colora şi *coloratus*, *-a*, *-um* = colorat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la culoare.

Color Index / *Color Index*. Repertoar internaţional cu toţi coloranţii şi pigmenţii clasaţi după familiile chimice, cu referinţe comerciale.

Colorant / *Colo(u)ring agent*, *Stain*, *Dye*, *Pigment*. (lat. *coloro*, *-are* = a da o culoare, a vopsi) **1.** Produs care conferă culoare materialului în care este adăugat. Substanţă auxiliară utilizată cu următoarele scopuri: diferenţierea concentraţiilor variate ale unei substanţe active, pentru a evita eventualele accidente; pentru a atrage atenţia asupra toxicităţii şi a evita accidentele; considerente de ordin estetic, obţinerea unui produs elegant; considerente de ordin comercial; identificarea produselor în procesul de fabricare. Colorantul nu contribuie la activitatea terapeutică; nu măreşte stabilitatea sau biodisponibilitatea, din contră, creşte preţul de cost şi complică procesul de fabricare, poate crea probleme de stabilitate şi dozare. **2.** În medicină, se utilizează în tehnicile de coloraţie pentru impregnarea unei structuri organice vii sau fixate (ex. microbiologie, morfopatologie). **3.** În industria alimentară, substanţă auxiliară (E 100-E 180) care conferă culoare sau accentuează culoarea naturală a alimentelor. Coloranţii pot fi naturali sau sintetici. Faptul că un colorant sau orice altă substanţă sunt naturale, nu garantează lipsa lor de toxicitate. **4.** V. şi *Coloranţi medicinali*.

Colorant alimentar / *Food colorant*. Substanţe colorante utilizate în alimentaţie fără interes tehnologic sau nutriţional; singurul scop este de îmbunătăţire a prezentării produsului alimentar. Unii coloranţi de natură vitaminică (riboflavina, carotenii) pot participa la acoperirea nevoilor alimentare ale organismului.

Colorant azoic / *Azo-colouring agent*. Substanţă sintetică ce conţine gruparea „azo" cu potenţial toxic ridicat pentru organismul uman.

Coloranţi medicinali / *Medicated colouring agents*. Coloizi de asociaţie (coloizi micelari) din grupa coloranţilor sintetici, hidrosolubili, care se dizolvă coloidal şi formează micele, datorită structurilor amfifile. Se clasifică în două grupe: *coloranţi acizi*: fluoresceina sodică, indigocarminul, benzopurina-4-B, roşu de Congo, albastru Evans, iodftaleina solubilă, şi *coloranţi bazici*: metilrozalinina, albastru de metilen, clorhidratul de acriflavină, lactatul de acridină. Coloranţii au fost folosiţi, iar unii se folosesc şi astăzi ca: antiseptice, agenţi chimioterapici împotriva paraziţilor, ca substanţe cicatrizante şi în scop diagnostic pentru funcţia renală şi hepatică (roşu de fenol şi albastru de bromtimol) sau pentru determinarea irigaţiei sangvine şi a viabilităţii ţesuturilor (fluoresceină): a) *Coloranţii acridinici* se utilizează ca antiseptice cicatrizante (soluţie de rivanol 1‰ sau ca plasturi cu rivanol); b) *Coloranţii azoici* s-au folosit ca antiseptice şi ca agenţi cicatrizanţi în soluţii uleioase sau ca unguente, în concentraţii de 4-6%; c) *Coloranţii metiltioninici*: albastrul de metilen se utilizează ca antiseptic intern şi extern (pulberi, pilule, soluţie) şi ca soluţie injectabilă sau perfuzie cu glucoză pentru reconversia methemoglobinei în hemoglobină sau ca antidot în intoxicaţii cu cianuri.

Colorare / *Coloration*, *Dyeing*, *Staining*. (*color-*) Tehnică prin care celulele sau secţiunile subţiri din ţesuturi sau moleculele (ca ADN sau proteine), care, în mod normal, sunt transparente, sunt introduse într-unul sau mai mulţi coloranţi, pentru a permite vizualizarea cu microscopul sau prin tehnicile microscopice.

Coloraţie / *Stain*, *Coloration*. (*color-*) **1.** Stare a unui corp, a unei substanţe, a unei formaţiuni de a fi colorate. **2.** Acţiunea de a colora, procedeu utilizat pentru a distinge unele formaţiuni microscopice (microorganisme, celule, organite).

Coloraţie acridinică / *Acridine dyes*. Coloraţie cu componente heterociclice cum ar fi acridina şi derivaţii săi. Aceste molecule se intercalează în ADN-ul dublu catenar. Exemple de coloranţi: acridine orange, acriflavin, proflavin, quinacrina.

Coloraţie Gram / *Gram's stain*. (Hans C.J. Gram, 1853-1938, medic danez) Metodă de coloraţie a bacteriilor. Preparatul se expune în soluţie de violet de genţiană, apoi se tratează cu soluţie Lugol. Preparatul se spală cu alcool, când o serie de microbi se decolorează şi se colorează apoi cu o soluţie de fucsină. Aceşti microbi sunt denumiţi Gram-negativi (Gram–). Microbii care au rămas coloraţi cu soluţia de violet de genţiană sunt denumiţi gram-pozitivi (Gram+).

Colorimetrie / *Colorimetry*. (lat. *coloro*, *-are* = a colora + gr. *metron* = măsură) Metodă spectrofotometrică utilizată în analiza medicamentelor, bazată pe reacţia de obţinere a unui produs colorat, a cărui culoare este măsurată în spectrul vizibil. Metodă de analiză cantitativă a substanţelor colorate, în soluţie, este bazată pe legea Lambert-Beer.

Colorimetru / *Colorimeter*. Aparat din fizică ce permite compararea coloraţiei a două soluţii. Dacă o soluţie conţine o cantitate cunoscută de substanţă colorată, se poate deduce, prin compararea intensităţii, concentraţia altei soluţii, a aceleiaşi substanţe.

Colp-, Colpo- / *Colp-*, *Colpo-*. (gr. *kolpos* = adâncitură, conduct) Elemente de compunere pentru termeni care fac referirea la un conduct, adâncitură prin extensie la vagin.

Colpită / *Colpitis*, *vaginitis*. Sin. *Vaginită* (v.) (*colpo-* + *-ită*).

Colpoplastie / *Colpoplasty*. Sin. *Vaginoplastie* (*colpo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a modela, a forma + *-ie*). Intervenţie chirurgicală care constă în repararea sau formarea unui conduct vaginal (în cazul absenţei congenitale a acestuia).

Colutorii / *Collutorys*. Sin. *Badijonări*, *Pensulaţii*. (lat. *coluo*, *-ere* = a spăla, a clăti) Preparate lichide, destinate a fi aplicate pe mucoasele cavităţii bucale şi faringelui, în scopul de a exercita o acţiune locală. Se obţin prin dizolvarea sau dispersarea uneia sau mai multor substanţe într-un solvent (apă), la care se adaugă glicerină sau propilenglicol, pentru a realiza o consistenţă convenabilă la aplicare. Pot conţine şi substanţe auxiliare, ca: edulcoranţi, conservanţi, aromatizanţi etc. Colutoriile sunt condiţionate în recipiente care le permit administrarea în aplicaţii sau în pulverizaţii locale. Au acţiune anestezică, analgezică şi dezinfectantă. V. şi *Gargarisme*.

Comandă / *Command*, *Order*. O instrucţiune de a procesa, ambala şi/sau transporta un anumit număr de unităţi din medicamentul / medicamentele pentru investigaţie clinică.

Co-marketing / *Co-Marketing*. **1.** Operaţie comercială care constă în punerea pe piaţa de medicamente a aceleiaşi substanţe active de către două sau mai multe laboratoare, sub nume de mărci diferite. **2.** O colaborare de cercetare între două laboratoare producătoare de medicamente. **3.** Dezvoltare concentrată de produse farmaceutice, cu punerea în vânzare, simultan, a aceleiaşi substanţe active de către mai multe laboratoare.

Comă / *Coma.* (gr. *koma*, *-atos* = somn adânc) Stare patologică caracterizată prin pierderea completă sau parțială a cunoștinței, a motilității voluntare și prin absența reacției la stimuli externi (vizuali, auditivi, tactili etc.), cu păstrarea respirației și circulației, care pot fi reduse sau modificate.

Comă alcoolică / *Alcoholic coma.* Consecința unei intoxicații alcoolice severe, ce apare la alcoolemii variabile, în funcție de toleranța individuală, frecventă la 3-4 g alcool la litrul de sânge.

Comă diabetică / *Diabetic coma.* Comă care complică diabetul zaharat decompensat, cu acidoză, ale cărei semne clinice caracteristice sunt: respirație Kussmaul-Kien și miros acetonic al respirației.

Comă etilică / *Acute alcoholism.* Sin. *Comă alcoolică* (v.).

Comă hipoglicemică / *Hypoglyc(a)emic coma.* Comă determinată de o hipoglicemie severă.

Comă uremică / *Uremic coma.* Sin. *Comă azotemică.* Comă care constituie complicația majoră a insuficienței renale.

Combatere / *Control.* (lat. *commbato*, *-ere* = a se lupta cu) Totalitatea măsurilor ce se aplică pentru prevenirea sau distrugerea dăunătorilor și paraziților dintr-o cultură agricolă (ex.: combaterea organismelor fitopatogene – virusuri, bacterii, ciuperci), precum și a animalelor dăunătoare plantelor agricole – viermi, insecte, rozătoare.

Combinație / *Combination* (lat. *cum* = cum + *bini*, *-ae* = câte doi, amândoi) Substanță omogenă, compusă din două sau mai multe elemente diferite, prezente în proporții diferite.

Combinație chimică / *Chemical combination.* Sin. *Compus chimic sau combinație de ordin I.* Rezultă prin unirea a două elemente diferite, într-o singură moleculă, numită combinație binară (ex. CH_4, $CaCl_2$), ca urmare a satisfacerii reciproce a valențelor clasice.

Combinație complexă / *Complexion combination.* Sin. *Compus complex sau combinații de ordin superior* (*II, III,...*). Rezultă prin unirea compușilor de ordin I, în care afinitatea chimică nu a fost complet satisfăcută prin valențele obișnuite (valențele principale). Astfel apar valențe secundare, prin care moleculele simple se unesc și formează molecule complexe.

Comedon / *Black head, Comedo.* (lat. *comedo*, *-onis* = risipitor și lat. *comedo*, *-ere* = a mânca) Masă semisolidă constituită din sebum și deșeuri celulare, prezentând un vârf de culoare brună sau neagră, având volumul unui vârf de ac sau ceva mai mare, care obturează orificiul unei glande sebacee. Conduce la apariția de puncte negre. Se localizează, de preferință, la nivelul feței și apare în acnee.

Comensalism / *Commensalism.* Sin. *Comensualism*, *Metabioză.* (lat. *cum* = împreună + lat. *mensa*, *-ae* = masă) Interacțiune între două specii de animale sau vegetale care trăiesc în mod obișnuit împreună, fără să ajungă la raportul propriu-zis de parazitism. Una dintre specii (comensalul) beneficiază de pe urma acestei asocieri, în timp ce cealaltă specie nu este afectată în mod sensibil (ex.: ciocârlia, pițigoiul cu cap negru, potârnichea comună și potârnichea albă se hrănesc în cursul iernii în locurile de pășunare a copitatelor domestice și sălbatice, trăind împreună cu turmele lor).

Comerț / *Trade.* (lat. *commercium*, *-ii* = negoț) Schimb de produse prin cumpărarea și vânzarea lor; ramura economiei în cadrul căreia se desfășoară circulația mărfurilor.

Comerț intracomunitar / *Intra-Communitarian trade.* Operațiunile de introducere în România a medicamentelor provenind din statele membre ale Spațiului Economic European; în cazul acestor operațiuni se aplică dispozițiile de drept intern.

Cominutiv / *Comminuted.* (lat. *commino*, *-uere* = a sfărâma, a sparge, de la *cum* = cu + *minuo*, *-uere* = a sparge în bucăți) Care este redus în fragmente mai mici.

Comisie / *Commission.* (lat. *commissio*, *-onis* = comisie) Colectiv temporar sau permanent care funcționează pe lângă o instituție, o adunare etc. și care are sarcina de a face propuneri, de a lua hotărâri sau de a exercita mandate în cazuri speciale.

Comisie de etică implicată / *Implicated Ethic Commission.* Comisia care a emis opinia favorabilă pentru studiul clinic al unui medicament de uz uman aflat în investigație clinică (MIC) într-o țară implicată în conformitate cu art. 32 al Ordinului Ministrului Sănătății Publice nr. 904/2006.

Comisie pentru stupefiante / *Comission for Drug.* Organ sanitar internațional și social al ONU. În anul 1961, la New York s-a realizat Convenția unitară a stupefiantelor.

Comisură / *Commisure.* (lat. *commisura*, *-ae* = îmbinare, de la *commito*, *-ere* = a lega împreună, din *cum* = cu + *mito*, *-ere* = a trimite, a pune) Loc de unire a două părți ale unor formațiuni anatomice corespondente.

Comitet de observație instituțional / *Institutional review board*, abr. IRB. Comitet sau alt grup (compus din membri medicali, științifici sau neștiințifici) care este responsabil de protecția, drepturile, siguranța și starea de bine a subiecților umani care participă la trialurile clinice.

Comițial / *Epileptic.* (lat. *comitialis*, *-is* = referitor la comiții, deoarece dacă cineva avea un acces la epilepsie, semn rău prevestitor, alegerile din acea zi se amânau, de la *comitia*, *-ae* = comiții, adunări ale poporului pentru alegerea magistraților). Bolnav care suferă de epilepsie.

Comonomer / *Comonomer.* (lat. *cum* = cu + gr. *monos* = unul + *meros* = parte) Monomer adăugat la monomerul principal într-o reacție, conducând la obținerea unui copolimer.

Comorbiditate / *Comorbidity.* Prezența unei boli suplimentare care poate influența semnificativ atât capacitatea indivizilor afectați de a răspunde la agresiune, cât și starea de sănătate ulterioară a acestora.

Comoție / *Concussion, Commotio.* (lat. *commotio*, *-onis* = zguduire, din lat. *commoveo*, *-ere* = a pune în mișcare) Tulburarea unui organ – prin lovitură directă sau indirectă – care îi suspendă temporar sau definitiv funcția, în general fără ca acesta să prezinte o leziune anatomică evidentă.

Compactare / *Compactation.* Sin. *Compactaj.* (lat. *compactus*, *-a*, *-um* = unit strâns, compact) Operație fizică ce permite transformarea unei pulberi într-o placă dură, prin presarea ei între doi cilindri care se rotesc în sens invers. Această operație servește la fabricarea de comprimate.

Compactibilitate / *Compactibility.* (lat. *compactio*, *-onis* = lipire împreună; *compactus*, *-a*, *-um* = unit, compact) Capacitatea unui material solid (pulbere, granule, pelete) de a fi presat cu o forță de rezistență specifică într-un compact solid (comprimate, tablete) cu o rezistență mecanică bună. V. și *Comprimabilitate.*

Compartiment / *Compartment.* (it. *compartimento*, din lat. *compartini* = a împărți) **1.** Subzonă a unui spatiu. **2.** Spațiu de preparare, de producție a unui medicament. **3.** În farmacocinetică: ansamblul de țesuturi speciale (spațiu virtual) unde medicamentul intră, se distribuie omogen și este eliminat cu o viteză uniformă. Schimburile de medicamente cu alte compartimente se produc cu aceeași viteză.

Compartiment cu flux laminar / *Laminar flux compartment.* Încăpere cu înaltă eficiență pentru particulele de aer (*High efficience for particulate air*, abr. HEPA), care filtrează aerul în mișcare de flux de linii paralele, cu viteză uniformă și minimum de vârtejuri. V. HEPA.

Compartiment farmacocinetic / *Pharmacokinetic compartment.* Model după care organismul este reprezentat printr-unul sau mai multe compartimente. Aceste modele pot fi descrise de ecuaţii matematice.

Compatibil / *Compatible.* (lat. *compati* = a suferi împreună, de la *cum* = cu + *pati* = a suporta, a îndura) Calitate prezentată de componentele unei compoziţii farmaceutice, care sunt capabile să se amestece unele cu altele şi să nu interacţioneze între ele şi să nu reducă substanţial siguranţa şi eficacitatea produsului farmaceutic, fără efecte secundare.

Compatibilitate / *Compatibility.* **1.** Stare care urmează după amestecarea a două sau mai multe componente, în care nu apar rezultate nefavorabile privind stabilitatea sistemului. **2.** Rezultantă a interacţiunilor între materiale şi medicamente, permiţând industriei farmaceutice să selecteze recipientele de condiţionare şi ambalajele cele mai adecvate pentru un medicament. **3.** Termen din biotehnologie care se referă la abilitatea a două plasmide de a exista stabile în aceeaşi gazdă. Plasmidele sunt clasificate după compatibilitate sau incompatibilitate.

Competenţă / *Competence.* (lat. *competentia, -ae* = potrivire, de la *competo, -ere* = a se întâlni în acelaşi punct, a coincide, a se potrivi, din *cum* = cu + lat. *peto, -ere* = a se îndrepta spre) **1.** Calificare profesională a unei persoane într-un domeniu. **2.** Capacitatea unei persoane de a acţiona autonom şi eficient în exerciţiul profesional. **3.** Capacitatea sistemului imun de a răspunde la un antigen. **4.** Capacitatea celulelor de a reacţiona la semnale de dezvoltare. Este condiţionată de stadiul embrionar. Celulele din stadiul de gastrulă, transplantate dintr-o regiune definită a embrionului într-o altă regiune a acestuia, sunt competente – răspund stimulilor specifici ai regiunii în care au fost transplantaţi. Capacitatea celulelor bacteriene de a capta ADN-ul exogen şi de a-l integra în propriul lor genom, celula-gazdă devenind o celulă transformată.

Competitiv / *Competitive.* Termen ce desemnează un antagonism, în principiu reversibil, provocat de o substanţă care nu modifică natura sau funcţia unui receptor sau a unei enzime.

Competiţie / *Competition.* Sin. *Concurenţă.* (lat. *competitio, -onis* = competiţie, de la lat. *competo, -ere* = a concura, a se lua la întrecere) **1.** Denumire pentru cazul în care mai multe molecule ale unei substanţe au acelaşi situs de fixare la nivelul unui receptor sau anticorp; fixarea se produce conform legii acţiunii maselor. **2.** Interacţiune între două sau mai multe organisme, populaţii sau specii care folosesc aceeaşi resursă din mediu, disponibilă în cantităţi limitate. Competiţia este un factor important în evoluţia speciilor; de exemplu, plantele caută să se înalţe tot mai mult în competiţia lor pentru lumină, iar animalele îşi diversifică modul de alimentaţie în competiţia pentru hrană. Se poate manifesta prin confruntări directe între concurenţi, ca de exemplu în cazul crustaceelor din genul *Lepas* care luptă pentru locurile de pe stânci. Termenul de *competiţie* are în viziunea diferiţilor ecologi numeroase sensuri: după Odum (1959) – atunci când o specie afectează prin prezenţa sa existenţa altor specii, este vorba de o competiţie în „sens unic" pe care o numeşte comensalism; Labeyrie atribuie noţiunea de competiţie utilizării unei surse comune de energie; în funcţie de existenţa sau inexistenţa unor procese comportamentale în cadrul competiţiei, Elton şi Miller introduc noţiunile de competiţie activă şi pasivă. a. *interspecifică* / *interspecific* – interacţiunea dintre două specii pentru hrană, spaţiu sau alte condiţii de mediu (ex.: competiţia dintre *Tribolium confusum* şi *Tribolium castaneum*, insecte din ordinul *Coleoptera*, pentru făina de grâu, care serveşte drept hrană ambelor specii. Competiţia interspecifică favorizează speciile în lupta pentru existenţă. La plantele verzi există o competiţie interspecifică faţă de lumină a speciilor umbrofile: ex. carpenul (*Carpinus betulus*), fagul (*Fagus sylvatica*), cu cele iubitoare de lumină: mesteacănul (*Betula pendula*), plopul tremurător (*Populus tremula*). b. *intraspecifică* / *intraspecific* – interacţiunea legată de hrană, spaţiu etc. ce apare între indivizii aparţinând aceleiaşi populaţii (specii). Ex.: competiţia intraspecifică între indivizii lăcustei migratoare (*Locusta migratoria*).

Complecşi de cupru ai clorofilelor şi clorofilinelor / *Copper complexes of chlorophils and chlorophillins.* V. *E 141*.

Complecşi de incluziune cu ciclodextrinele / *Cyclodextrins inclusion complexes.* V. *Ciclodextrine*.

Complement / *Complement.* (lat. *complementum, -i* = întregire, completare, de la *compleo, -ere* = a umple, a completa) Ansamblu de circa 30 componente celulare sau plasmatice sintetizate în ficat, cu trei funcţii esenţiale: apărarea nespecifică împotriva infecţiei, eliminarea complexelor imune şi reglarea fiziologică a răspunsului imun. Sunt notate cu C astfel: C_{12}, C_{11}, C_{18}, C_2-C_9. La sinteza lor participă macrofagele (C_2-C_4), ficatul (C_3, C_6, C_9), splina (C_5, C_8) şi epiteliul intestinal (C_1) V. şi *Sistem complement*.

Complement alimentar / *Complementary food.* Produse alimentare al căror scop este de a completa un regim normal şi care constituie o sursă concentrată de substanţe cu efecte nutriţionale sau psihologice, o singură substanţă sau o asociere, comercializate în formele clasice: gelule, pastile, comprimate, fiole, caşete. Complementele alimentare pot conţine: **1.** Alimente clasice sau o parte din acestea (ex.: extractul de morcovi); **2.** Nutrienţi: vitamine şi minerale; **3.** Plante şi preparate din plante (nu şi acelea care se folosesc în scop medicinal); **4.** Orice produs consumat în scop nutriţional şi fiziologic: proteine, acizi graşi, aminoacizi, antioxidanţi (oligoelemente, seleniu).

Completarea liniei de produse / *Product line completion.* Extinderea liniei de produse existente prin adăugarea mai multor articole de acelaşi fel.

Complex / *Complex.* Sin. *Compus complex.* (lat. *complexus, -a, -um* = cuprindere, de la *complecto, -ere* = a prinde) Compus chimic rezultat în urma unirii a doi sau mai mulţi compuşi simpli sau ioni, care poate exista atât în soluţie, cât şi în stare cristalină. Într-un complex, atomul nu prezintă reacţiile chimice obişnuite şi pare disimulat. V. *Combinaţie complexă*.

Complex antigen-anticorp / *Antigen-antibody complex.* Sin. *Complex imun* (v.).

Complex chelat / *Internal complex.* Sin. *Complex intern.* (lat. *complexus, -a, -um* = cuprindere + gr. *kel* = cleşte) Compus în care ligandul bidentat realizează prin coordinare cu ionul central un heterociclu.

Complex imun / *Immune complex, Antigen-antibody complex.* Combinaţia între un antigen şi un anticorp specific, localizată sau circulantă, capabilă să fixeze complementul.

Complex polimer-substanţă medicamentoasă / *Polymer-drug conjugate.* Complex de substanţă macromoleculară realizat printr-o legătură covalentă între un polimer şi o substanţă medicamentoasă micro- sau macromoleculară. Cele mai multe sunt medicamente anticanceroase. Acest complex poate fi privit şi ca un precursor medicamentos macromolecular, care conţine un transportor macromolecular solubil, natural sau de sinteză (ex.: acid poliglutamic), cu masa moleculară între 10.000 şi 100.000, o legătură chimică între acest polimer biodegradabil şi substanţa medicamentoasă. Un astfel de complex poate forma în soluţie o structură nanometrică de 5-20 nm.

Complexare / *Complexation.* Reacţie chimică în urma căreia se formează combinaţii complexe. Ex.: procesul de formare a complecşilor chelatici, prin obţinerea de săruri metalice ale substanţelor organice.

Complexe peptido-nucleice / *Peptide nucleic acids.* Molecule artificiale obţinute prin ataşarea bazelor azotate la un suport peptidic / poliamidic construit prin înlocuirea scheletului ribo-fosfat cu N 2 aminoetil-glicină. Aceste complexe sunt relativ uşor de sintetizat, au o bună stabilitate chimică şi biologică, sunt neutre din punct de vedere electric, sunt foarte hidrofile şi au stabilitate metabolică bună. Sunt potenţiali agenţi terapeutici deoarece hibridizează uşor cu molecule-ţintă de ARNm sau ADN şi nu au neurotoxicitate.

Complexism / *Complexism*. Tehnică de aplicare a homeopatiei, bazată pe prescrierea unui amestec de mai multe medicamente. V. şi *Pluralism*, *Unicism*.

Complexo-formator / *Chelating agent*. V. *Agent de complexare*.

Complexometrie / *Complexometry*. (lat. *complexus*, *-a*, *-um* = complex + gr. *metron* = măsură) Metodă de dozare a unor elemente cu ajutorul agenţilor chelatici.

Complexoni / *Complexones*. Compuşi organici care au proprietatea de a forma, cu cationii metalici, combinaţii complexe, interne, stabile, ei având rolul de liganzi. Cei mai importanţi sunt: *complexon I* (acidul nitrilotriacetic), *complexon II* (acidul etildiaminotetraacetic), *complexon III* (sarea de sodiu a acidului etilendiaminotetraacetic), *complexon IV* (acidul 1,2-ciclohexandiaminotetraacetic). Se utilizează în analiza complexonometrică, fotografie, adaosuri în pulberi detergente.

Complianţă / *Compliance*. (engl. *compliance* = acord) **1.** Măsură a gradului în care pacienţii urmează un tratament sau regim, ex.: administrarea de medicamente, efectuarea unor proceduri medicale, chirurgicale, efectuarea unor exerciţii fizice, abandonarea fumatului. **2.** Atitudine a bolnavului de acceptare a tratamentului prescris de medic, dublată de voinţa de a respecta recomandările terapeutice. V. şi *Aderenţă*.

Complianţă viscoelastică / *Viscoelastic compliance*. V. *Funcţie de fluaj*.

Complicaţie / *Complication*. (lat. *complicatio*, *-onis* = complicaţie, de la *complico*, *-are* = a îndoi, din *cum* = cu + *plico*, *-are* = a plia, a îndoi, de la *plica* = cută, îndoitură) Proces morbid care survine în cursul evoluţiei unei boli şi care nu face parte din patogenia bolii respective. C. modifică simptomele şi alterează cursul bolii de bază.

Component / *Ingredient*. Sin. *Compozant*, *Ingredient*. **1.** Fiecare parte a unui amestec. **2.** Fiecare specie de atom sau moleculă care formează un compus chimic. **3.** Fiecare substanţă chimică simplă care intră în compoziţia unui compus finit (medicament, material plastic etc.).

Componente din sânge / *Blood constituents*. Componente ale sângelui utilizate în terapie (hematii, celule albe, plasmă, plachete) care pot fi obţinute prin centrifugare, filtrare şi congelare folosind metodologia convenţională a băncii de sânge.

Comportament / *Behaviour*. (lat. *comporto*, *-are* = a comporta, a implica, a cauza) **1.** Totalitatea răspunsurilor unui organism la stimul interni sau externi. **2.** Sistem de biocomunicaţie, redat prin coordonare de mişcări, inclusiv locomotorii, prin care un animal îndeplineşte un act cu semnificaţie biologică.

Comportament de cumpărare al consumatorului / *Consumer purchase behaviour*. Comportamentul de cumpărare al consumatorilor finali: persoane şi gospodării care achiziţionează bunuri şi servicii pentru consumul propriu.

Comportament de cumpărare orientat spre varietate / *Variety oriented purchase behaviour*. Comportamentul de cumpărare al consumatorului în situaţii caracterizate printr-o slabă implicare a acestuia în procesul de achiziţionare şi existenţa unor diferenţe semnificative între mărci.

Comportament post-cumpărare / *After-purchase behaviour*. Etapă a procesului decizional de cumpărare în care consumatorii întreprind anumite acţiuni, în funcţie de satisfacţia lor legată de consumul unui anumit produs.

Compozit / *Composite*. (lat. *compositus*, *-a*, *-um* = ordonat, potrivit, de la *compono*, *-ere* = a pune la un loc, din *cum* = cu + *pono*, *-ere* = a pune) Material alcătuit dintr-o componentă principală, denumită matriţă (engl. *matrix*, pl. *matrices*), la care se adaugă fibre sau agregate din alte materiale, ce asigură structurii rezultate o rezistenţă deosebită.

Compozite polimerice / *Polymeric composites*. Materiale superperformante, sisteme complexe, alcătuite din mai multe componente de natură diferită, cu proprietăţi deosebite, total diferite de ale componentelor individuale (ex.: betonul armat, ceramica, aliajele metalice etc.).

Compoziţie / *Composition*. **1.** Totalitatea elementelor care alcătuiesc o unitate. **2.** Fiecare specie de atom sau de moleculă, care formează un compus chimic. **3.** Formulă de medicament care cuprinde atât substanţele medicamentoase şi auxiliare ce intră în alcătuirea acestuia, cât şi cantitatea lor, în grame sau în alte unităţi de măsură.

Compoziţie calitativă / *Qualitative composition*. Toate componentele unui medicament, înţelegându-se prin aceasta denumirea sau descrierea substanţelor active, a excipienţilor şi a elementelor care compun forma farmaceutică, destinată a fi ingerată sau, în general, administrată de bolnav. Aceste indicaţii sunt completate prin informaţii utile asupra excipientului şi eventual asupra modului de închidere.

Compoziţie cantitativă / *Quantitative composition*. Pentru a reda „compoziţia cantitativă" a unui medicament, se va preciza pentru toate substanţele greutatea sau numărul de unităţi internaţionale, fie pe doza unitară, fie pe unitatea de masă sau volum.

Compresă / *Compress*. (lat. *compressus*, *-a*, *-um* = strâns, presat, din *comprimo*, *-ere* = a presa) Tampoane de tifon, sterile sau nesterile, imprimate sau nu cu o soluţie (de obicei antiseptică sau revulsivă), destinate aplicării pe o zonă delimitată, utilizate pentru curăţarea plăgilor sau ca pansament; se pot aplica reci sau calde. Termen arhaic: pentru compresă: Prişniţă.

Compresibilitate / *Compressibility*. (lat. *comprimo*, *-are* = a presa; *compressio*, *-onis* = a comprima) **1.** Reducerea volumului unui material sub acţiunea unei forţe externe. V. şi *Comprimare*. **2.** Capacitatea unei pulberi de a-şi micşora volumul sub acţiunea unei presiuni aplicate vertical, ca rezultat al deplasării fazei gazoase. Reprezintă o măsură indirectă care apreciază facilitatea unei pulberi de a forma comprimate.

Compresiune / *Compression*. (lat. *compressio*, *-onis* = apăsare, presiune, de la *comprimo*, *-ere* = a presa) Presiune exercitată asupra unei părţi din organism sau a unui organ.

Compresor / *Compressor*. (lat. *compressor*, *oris* = care strânge, de la *comprimo*, *-ere* = a presa) Dispozitiv pentru realizarea unei presiuni.

Comprimabilitate / *Compactibility*. Sin. *Compactibilitate*, *Compactare*, *Împachetare restrânsă*. (lat. *comprimo*, *-ere*, *-pressi*, *-pressum* = a strânge, a îngrămădi) Proprietate a unei pulberi care este coezivă şi compresibilă de a fi împachetată strâns (compactată, comprimată), adică va forma o tabletă (un comprimat), cu o tărie şi o rezistenţă mecanică anumită, în condiţiile în care pulberea prezintă o curgere bună, pentru a umple matriţa unei maşini de comprimat. Ca şi compresibilitatea, această proprietate este legată direct de performanţa tabletării (comprimării).

Comprimare / *Compression*. Sin. *Compactare*. Operaţie farmaceutică de bază pentru fabricarea de comprimate, care se realizează cu diverse tipuri de maşini (cu excentric sau rotative, funcţionând prin presarea unei pulberi, amestec de pulberi sau granulat, în interiorul unei matriţe şi între doi cilindri (poansoane), care acţionează ca două forţe opuse, orientate de la exterior către interior.

Amestecul solid îşi micşorează volumul, transformându-se într-un comprimat solid, rezistent, de forma şi mărimea matriţei.

Comprimat / *Compressed*. (lat. *compressus, -a, -um* = comprimat) **1.** Organ vegetal turtit lateral (ex. tulpina de la *Juncus compressus*, peţiolul de le *Populus tremula*). **2.** Presarea unui material solid. **3.** Formă farmaceutică solidă (V. *Comprimate*).

Comprimate / *Tablets*. (lat. *comprimo, -ere* = a presa; lat. *tabula, -ae* = tablă, planşă; engl. *tablet* = tabletă) Preparate farmaceutice solide care conţin doze unitare din una sau mai multe substanţe active. Se obţin în general prin comprimarea unui volum constant de particule. Comprimatele sunt destinate administrării orale. Anumite comprimate sunt înghiţite sau mestecate, unele dizolvate sau dispersate în apă înaintea administrării, iar altele sunt menţinute în cavitatea orală, pentru a elibera substanţa activă.

Comprimate acoperite / *Coated tablets*. Sunt comprimate acoperite cu unul sau mai multe straturi de amestecuri din substanţe auxiliare variate ca: rezine naturale sau sintetice, gume, gelatină, polioli, ceruri, materii colorante, substanţe aromatizante şi, uneori, substanţe active. Dacă învelişul este din zahăr, comprimatele acoperite se numesc *drajeuri* (*Sugar coated tablets*). Comprimatele acoperite, altele decât comprimatele filmate, trebuie să se dezagrege în 60 de minute. Dacă tabletele sunt acoperite cu un strat fin de lac transparent format din: ceruri, PEG-uri, lacuri, prin procedeul de topire, ele se numesc *comprimate peliculate*, fără nici o influenţă asupra timpului de dezagregare. În cazul în care învelişul este un film polimeric subţire, tabletele se numesc *comprimate filmate* (*Film coated tablets*). Comprimatele filmate trebuie să se dezagrege în 30 de minute. Dacă se doreşte, acest strat polimeric poate fi mai gros, deseori colorat şi poate creşte timpul de dezagregare, amânând sau prelungind eliberarea substanţei active. Astfel sunt comprimatele cu eliberare modificată: comprimate cu strat gastrorezistent, enterosolubil.

Comprimate bucale / *Oromucosal tablets*. Sin. *Comprimate pentru calea bucală sau calea oromucozală* sau *Comprimate bucofaringiene* (prin opoziţie cu comprimatele *per os*, care se înghit). Sunt forme farmaceutice solide, unidoză, destinate administrării în cavitatea bucală (vestibul bucal) sau între vestibulul bucal şi gingii, a căror acţiune principală este locală, lentă şi mai rar sistemică. Se obţin prin comprimarea amestecului de pulberi sau granulate, având o formă adecvată modului de utilizare prevăzut. Sunt de trei categorii: *comprimate sublinguale* (numite şi perlinguale, destinate a fi plasate sub limbă şi a căror acţiune sistemică este rapidă; *comprimate bucale* în sensul strict al termenului, destinate a fi plasate în vestibulul bucal sau între vestibulul bucal şi gingii, a căror acţiune sistemică este, în general, mai lentă, ele au, mai ales, acţiune locală; *comprimate de supt*, numite şi pastile sau tablete, cu acţiune numai locală.

Comprimate bucale mucoadezive / *Mucoadhesive buccal tablets*. Forme farmaceutice solide, tablete obţinute prin presarea comprimatelor monostrat sau multistrat. Conţin în general polimeri hidrofili, care prin umectare cu salivă produc un hidrogel flexibil, aderent de mucoasa bucală. Au, în general, acţiune locală prelungită, dar şi sistemică (conţin una sau mai multe substanţe active, destinate absorbţiei sistemice, prin intermediul mucoasei bucale, de-a lungul unei perioade de timp prelungite). Fac parte din grupa preparatelor bucofaringiene.

Comprimate bucofaringiene / *Oromucosal tablets*. Sin. *Comprimate bucale* (v.).

Comprimate cu acţiune repetată / *Repeat action tablets*. Sin. *Comprimate cu straturi multiple*. Forme farmaceutice dozate solide, cu acţiune prelungită, constituite din doze separate printr-un înveliş enteric. Fiecare strat conţine diferite ingrediente sau aceleaşi ingrediente, cu diferite caracteristici de eliberare a substanţei active. Sunt forme cu eliberare modificată (v.).

Comprimate cu eliberare modificată / *Modified-release tablets*. Sunt comprimate acoperite sau neacoperite, care conţin excipienţi specifici sau care sunt obţinute prin metode de fabricare adecvate sau ambele, cu scopul de a modifica viteza, locul sau timpul în care substanţa activă este eliberată. În această categorie sunt incluse: **1.** *Comprimate cu eliberare prelungită, cu eliberare susţinută sau cu eliberare extinsă*. Toate aceste forme au în comun eliberarea substanţei active în mod controlat, programat, şi se mai numesc forme cu eliberare controlată. Fiecare termen poate fi definit, dar sunt interschimbabili între ei. ▪ *Comprimate cu eliberare prelungită / Prolonged-release tablets*: forma farmaceutică eliberează substanţa activă pentru absorbţie peste o perioadă lungă de timp, faţă de o formă convenţională. ▪ *Comprimate cu eliberare susţinută / Sustained-release tablets*: forma farmaceutică eliberează iniţial o cantitate de substanţă activă suficientă pentru a asigura o doză rapidă după administrare şi apoi este eliberată gradual, pe o perioadă lungă de timp. ▪ *Comprimate cu eliberare extinsă / Extended-release tablets*: forma farmaceutică eliberează substanţa activă încet, în aşa fel încât concentraţia sa în plasmă se menţine la un nivel terapeutic, pe o perioadă lungă de timp (uzual între 8 şi 12 ore). ▪ *Comprimate cu eliberare controlată / Controlled-release tablets*: forma farmaceutică eliberează substanţa activă cu o viteză controlată şi asigură concentraţii plasmatice care rămân nemodificate în timp. **2.** *Comprimate cu eliberare întârziată / Delayed-release tablets*: aceste comprimate nu eliberează substanţa activă imediat după administrare, ci după un timp anumit; ele răspund la unele condiţii fiziologice, pentru a elibera substanţa activă, de ex. comprimatele acoperite enteric, gastrorezistente (enterosolubile). **3.** *Comprimate cu eliberare secvenţială, pulsatilă / Pulsatile-release tablets, Repeat-action tablets, Pulse-release tablets*. Acestea asociază mecanismele pentru eliberarea pulsată a substanţei active, ex. comprimatele cu acţiune repetată, capsulele cu eliberare pulsatilă. Comprimatele eliberează o doză individuală foarte rapid după administrare, iar a doua şi a treia doză sunt eliberate la intervale de timp intermitente. Ex.: comprimate cu straturi multiple. Forme farmaceutice cu acţiune prelungită constituite din doze separate printr-un înveliş enteric. Fiecare strat conţine ingrediente diferite sau aceleaşi ingrediente cu caracteristici variate de eliberare a substanţei active.

Comprimate cu straturi / *Layered tablets*. V. *Comprimate cu acţiune repetată*. (Comprimate cu eliberare modificată.)

Comprimate efervescente / *Effervescent tablets*. Forme farmaceutice cu eliberare modificată, şi anume cu eliberare accelerată; sunt comprimate neacoperite, ce conţin, în general, substanţe acide şi carbonaţi sau hidrogencarbonaţi, care reacţionează rapid în prezenţa apei şi eliberează dioxid de carbon. Acesta acţionează ca dezagregant şi produce efervescenţa. Comprimatele efervescente trebuie să se dizolve sau să se disperseze în apă, înainte de administrare, în mai puţin de 5 minute (în 1-2 minute formează o soluţie clară). Aceste comprimate sunt destinate căii orale, dar pot fi utilizate şi pentru alte căi: uz ginecologic, băi, gargară.

Comprimate flotante cu două straturi / *Bilayered gastroretentive tablets*. Comprimate intragastrice flotante cu două straturi: unul care permite eliberarea rapidă a substanţei şi altul cu eliberare prelungită, ce funcţionează după aceleaşi principii ca şi comprimatele flotante cu un singur strat. V. *Sisteme flotante orale*.

Comprimate flotante orale / *Gastroretentive tablets, Oral floating tablets*. Comprimate flotante cu densitate mică (sub 1), inferioară sucului gastric, situată între 1,004 şi 1,010. Sunt constituite dintr-un amestec omogen de una sau mai multe substanţe medicamentoase cu polimeri hidrofili. În contact cu sucul gastric, particulele de hidrocoloid din partea externă a comprimatului se hidratează și formează o barieră care mărește volumul acestuia, dar îi menține forma și evită dezagregarea sa. Astfel, acest strat hidratat extern se dizolvă lent, eliberând substanța. Viteza de eliberare poate fi ajustată cu substanțe care o cresc (lactoză, manitol) sau care o frânează (fosfat de calciu, silicați). Flotabilitatea și retenția gastrică a acestor comprimate rezultă, în realitate, din combinarea a două fenomene: creșterea volumului lor în contact cu mediul stomacal și a volumului poros, menținut în interior, nehidratat, depinzând parțial de forța de comprimare.

Comprimate gastrorezistente / *Gastro-resistant tablets*. Acestea sunt comprimate cu eliberare modificată, și anume cu eliberare întârziată, destinate să reziste acțiunii sucului gastric și să elibereze substanța activă în sucul intestinal. Ele de dezagregă în intestin: trebuie să reziste 2 ore în mediu lichid de acid clorhidric 0,1 M și trebuie să se dezagrege în 60 minute în mediu alcalin de soluție tampon fosfat cu pH = 6,8.

Comprimate multilamelare / *Multilamellar tablets*. Comprimate formate dintr-un strat de carboximetilceluloză sodică ce conține substanța activă, care la rândul ei este inclusă între două straturi ale aceluiași derivat celulozic, dar de această dată reticulat, deci insolubil. Ansamblul acesta de lamele, obținut prin comprimare, este în final acoperit cu un polimer solubil. În tractusul gastrointestinal, stratul celulozic reticulat se gonflează și formează o membrană coloidală gelificată, care controlează eliberarea substanței active.

Comprimate neacoperite / *Uncoated tablets*. În această grupă se includ comprimatele cu un singur strat, rezultate printr-o singură presare a particulelor solide, și comprimatele cu straturi multiple, care constau din straturi paralele sau concentrice, obținute prin presarea succesivă a particulelor unor compoziții diferite. Acest tip de comprimate se dezagregă fie în apă, fie sunt administrate direct; trebuie să se dezagrege repede, în timp de 15 minute. Substanța activă ajunge în tractul gastrointestinal, unde va fi absorbită, în vederea unei acțiuni generale (sistemice), respectiv exercită o acțiune locală (antiacide, antibiotice care nu sunt resorbabile). Comprimatele obținute prin presare succesivă, multiplă pot fi de 2 categorii: *comprimate stratificate / layered tablets*; *comprimate acoperite prin presare / press-coated tablets*.

Comprimate orodispersabile / *Orodispersible tablets*. Sunt comprimate neacoperite, destinate plasării în cavitatea orală, unde se disperseză rapid, înainte de a fi înghițite. Aceste comprimate se dezagregă în mai puțin de 3 min. Fac parte din grupa formelor farmaceutice cu eliberare accelerată, împreună cu comprimatele efervescente și comprimatele sublinguale. Se mai numesc: *Comprimate cu dezagregare rapidă / Rapidly disintegrating tablets*, abr. RTD; *Comprimate cu dizolvare, dezagregare rapidă / Rapidly dissolving, disintegrating tablets*, abr. RDDT; *Comprimate cu dizolvare rapidă / Fast dissolving tablets*, abr. FDT; *Comprimate cu topire rapidă / Fast melting tablets*, abr. FMT.

Comprimate pentru dispersii orale / *Dispersible tablet*. Comprimate neacoperite sau comprimate filmate, destinate a fi dispersate în apă, înaintea administrării, obținându-se o dispersie (suspensie) omogenă. Acest tip de comprimate trebuie să se dezagrege în mai puțin de 3 min.

Comprimate pentru implantare / *Implantation tablets*. V. *Implanturi*.

Comprimate pentru soluții sau suspensii vaginale / *Tablets for vaginal solutions or suspensions*. Sunt preparate solide unidoză, care trebuie dizolvate sau dispersate în apă în momentul administrării. Pot conține și substanțe auxiliare care să faciliteze dizolvarea sau dispersarea sau să împiedice aglomerarea particulelor. Cu excepția determinării dezagregării (trebuie să se dezagrege în mai puțin de 3 min), ele trebuie să corespundă definiției date la *Comprimate*. După dizolvare sau suspendare, preparatul trebuie să corespundă, după caz, prevederilor referitoare la soluțiile sau suspensiile vaginale.

Comprimate pentru soluțiile orale / *Soluble tablets*. Comprimate neacoperite sau acoperite, filmate. Sunt destinate a fi dizolvate în apă înainte de administrare. Soluția obținută poate fi ușor opalescentă, datorită excipienților adăugați pentru fabricarea comprimatelor. Acest tip de comprimat trebuie să se dezagrege în mai puțin de 3 min.

Comprimate rectale. Sin. *Comprimate vaginale*. Preparate farmaceutice de formă alungită, aplatizate, inegale la extremități, pentru a facilita aplicarea. Au dimensiuni de 1,5-2,5 cm lungime și 0,4-0,8 cm grosime. Se aplică endovaginal.

Comprimate solubile / *Soluble tablets*. Comprimate pentru soluții, neefervescente. Se utilizează pentru prepararea de soluții orale, injectabile sau topice.

Comprimate sublinguale / *Sublingual tablets*. Forme farmaceutice solide, unidoză, destinate administrării sub limbă, în vederea obținerii unui efect sistemic. Se obțin prin comprimarea amestecului de pulberi sau granulate, având o formă adecvată modului de utilizare prevăzut. Fac parte din grupa preparatelor bucofaringiene.

Comprimate Tiltab / *Tiltab tablets*. Comprimate de formă neregulată, fabricate pentru pacienții cu dexteritate manuală insuficientă, sunt mai ușor de manipulat, identificat și diferențiat de către pacienții în vârstă; forma lor le împiedică la o etalare plată (ex.: firma Smith-Kline α French Laboratories Ltd, UK).

Comprimate tixotrope cu două straturi / *Two layers thixotropic tablets*. Comprimate formate din două straturi, caracterizate prin viteze de eliberare diferite. Fiecare strat se prepară prin dizolvarea sau dispersarea substanței active într-un gel, în două concentrații diferite de thixicin (derivat de ulei de ricin: tri-hidroxi-12-stearat de gliceril), în soluția unui solvent organic (alcool). După evaporarea solventului, se obțin matrițe microparticulate, care conțin substanța activă. Granulatul calibrat, lubrifiat, este comprimat. În tractusul gastrointestinal, thixicinul absoarbe apa și formează o masă semirigidă, se comportă ca un sol hidrofil, în care agregatele filamentoase se intercalează și se dispersează în mediul lichid. Substanța activă se află prinsă în ochiurile rețelei de gel, care controlează eliberarea.

Comprimate vaginale / *Vaginal tablets*. Sin. *Comprimate ginecologice*. Forme farmaceutice alungite, aplatizate, cu dimensiuni de 1,5-2,5 cm lungime și 0,4-0,8 cm grosime. Preparate solide, unidoză. Acestea trebuie să corespundă definiției generale date comprimatelor neacoperite sau comprimatelor filmate din monografia *Comprimate*. Se umectează în apă înainte de administrare în vagin.

Compus anorganic / *Inorganic compound*. Sin. *Compus mineral*. Produs mineral format din elemente diferite, fără carbon, aflate în natură sau preparate prin sinteză. Mulți compuși anorganici se utilizează ca medicamente.

Compus chimic / *Chemical compound*, *Chemical entity*. Sin. *Combinație chimică*. (lat. *compono*, *-ere* = a pune laolaltă, din *cum* = cu + *pono*, *-ere* = a pune) Substanță pură, omogenă, formată din molecule identice, în care atomii constituenți provin din două sau mai multe elemente chimice aflate într-un raport definit.

Compus covalent / *Covalent compound*. Sin. *Compus nemetalic*. Compus chimic care se formează prin punerea în comun de electroni de către atomii care formează o moleculă.

Compus electrovalent / *Electrovalent compound*. Sin. *Compus ionic*. Compus chimic care se formează prin transfer de electroni între atomii din moleculă.

Compus macromolecular / *Macromolecular compound*. V. *Coloid hidrofil macromolecular*.

Compus molecular atactic / *Atactic molecular compound.* Compus macromolecular liniar cu structură stereoneregulată.

Compus molecular izotactic / *Isotactic molecular compound.* Compus macromolecular liniar cu structură stereoregulată, cu radicalul R, de ex. $-CH_3$, de aceeaşi parte a planului.

Compus molecular sindiotactic / *Syndiotactic molecular compound.* Compus macromolecular liniar cu structură stereoregulată, cu radicalul R situat alternativ de o parte şi de alta a planului.

Compus optic activ / *Active optical compound.* Compus chimic care roteşte planul de polarizare a luminii; este deci dotat cu activitate optică.

Compus organic / *Organic compound.* Produs care conţine atomi de carbon în moleculă, legaţi covalent în catene, alături de care există în principal atomi de K, N, O, S, Cl etc. Mulţi dintre compuşii organici se utilizează ca medicamente.

Compus polar / *Polar compound.* Compus chimic în care centrele de greutate ale sarcinilor pozitive şi negative din moleculă nu coincid, posedă deci un moment electric permanent. În general, sunt compuşi polari toţi electroliţii, cea mai mare parte dintre compuşii organici.

Compus racemic / *Racemic compound.* Produs rezultat prin amestecarea, în proporţii echimoleculare, a doi antipozi optici, devenind optic inactive, deoarece unul dintre antipozi roteşte planul de polarizare a luminii spre dreapta, iar celălalt, spre stânga, cu acelaşi unghi.

Compus saturat / *Saturate compound.* Sin. *Combinaţie saturată.* Compus în care valenţa tuturor atomilor din moleculă este complet satisfăcută. Atomii sunt legaţi între ei prin legături de valenţă simple.

Computer / *Computer.* (engl. *computer*, de la *to compute* = a calcula) **1.** Aparat electric destinat măsurării energiei conservate într-o instalaţie electrică. **2.** Computer de particule: cameră de ionizare, tub-computer Geiger Müller, pentru măsurarea dimensiunii particulelor.

Computer tomograf / *Computerized tomograph.* (engl. *computer*, de la *to compute* = a calcula + gr. *tome* = tăiere, secţiune, din *temnein* = a tăia + gr. *graphein* = a scrie) Denumire asimilată în limba română, în forma originală din limba engleză, pentru dispozitivul care efectuează computertomografia (sau tomografia computerizată).

Computer tomografie / *Computed tomography.* Sin. *Tomografie computerizată* (v.).

Comunicare / *Communication.* (lat. *communicatio, -onis* = comunicare, informare) **1.** Înştiinţare, informaţie, ştire, raport. **2.** Contact, relaţie, legătură. **3.** Prezentare într-un cerc restrâns de specialişti a unei contribuţii personale într-o problemă ştiinţifică; lucrare care face obiectul unei comunicări. **4.** Interacţiunea dintre două organisme în cadrul căreia este transmisă informaţia de la unul la celălalt. a. *interspecifică* / *interspecific* – comunicarea dintre indivizii diferitelor specii. b. *intraspecifică* / *intraspecific* – comunicarea între indivizii aceleiaşi specii. **5.** Proces intenţional prin care un emiţător (E) transmite informaţia receptorului (R) prin intermediul unui canal, cu scopul de a produce asupra acestuia un anumit efect. Poate fi *comunicare exteriorizată*, care cuprinde activităţile verbale şi nonverbale observate de către interlocutori, *metacomunicare* şi *intracomunicare*, care sunt componentele neobservate direct ale comunicării.

Comunicare exteriorizată / *Exteriorized communication.* Este componenta observabilă (CO) a procesului de comunicare care se poate manifesta în mediul de comunicare oral prin vorbire şi ascultare, iar în cel scris, prin scriere şi citire; procesele de *input de informaţie* sunt ascultarea şi citirea, iar cele de *output*, vorbirea şi scrierea.

Comunicare interumană / *Human communication.* Tip de comunicare ce se bazează pe un ansamblu de procese psihomotorii specific umane, limbajul, şi în care un rol important revine gândirii. Se pot utiliza şi mijloace nonverbale cu funcţie de semnalizare (atitudini posturale, mimică, gestică, sunete nonverbale etc.), care însoţesc şi completează comunicarea verbală.

Comunicare non-verbală / *Nonverbal communication.* (lat. *comunico, -are* = a împărtăşi + lat. *non* = nu + *verbum, -i* = vorbă) Include gesturi, mimică, posturi, atitudini, artefacte (totalitatea bunurilor materiale create de om). Este o completare, alteori o subliniere sau nuanţare importantă adusă în comunicare. Se comunică nonverbal chiar prin simpla prezenţă (a interlocutorului), prin lucrurile din jur sau cum sunt alese sau aranjate şi aceasta se întâmplă fără ca persoana să dorească sau să-şi dea seama. Există mai multe tipuri de comunicare non-verbală: *senzorială*, bazată pe ceea ce se recepţionează prin intermediul simţurilor; *estetică*, care are loc prin intermediul diferitelor forme de exprimare artistică, prin care se comunică emoţii artistice; *simbolică* / folosirea însemnelor legate în general de un anumit statut social, profesie, religie etc.

Comunicare orală / *Oral communication.* Limbajul articulat (vorbirea) constituie primul mijloc – din punctul de vedere al importanţei dobândite – pentru intercomunicarea umană; acesta reprezintă modalitatea de exprimare cea mai simplă, dar, în acelaşi timp, evoluată, adecvată redării nuanţelor afective, dar şi a gândirii abstracte etc. prin care s-a realizat dezvoltarea gândirii raţionale şi s-au atins culmile superioare ale cunoaşterii. Viaţa socială a dezvoltat un număr considerabil de forme de comunicare orală, legate de specificul mentalităţii fiecărei epoci, de practicile culturale şi de nevoile psihosociale.

Comunicare spaţială / *Space communication.* Sin. *Comunicare proxemică.* (lat. *comunico, -are* = a împărtăşi + lat. *spatium, -ii* = spaţiu) Se referă la nevoia de spaţiu a omului; există patru distanţe zonale: zona intimă, zona personală, zona socială, zona publică (după antropologul Edward T. Hall, *Proxemic Theory*, 1966).

Comunicarea riscului / *Risk communication.* Distribuirea informaţiilor despre risc şi managementul riscului între producător şi alţi factori decizionali (ICH Q 9).

Comunitate / *Community.* (lat. *communitas, -atis* = comunitate, frăţie) Sin. *Biocenoză.* **1.** Ansamblu de specii vegetale şi animale care ocupă spontan o anumită suprafaţă sau un biotop. Poartă numele speciei dominante sau al unui element definitoriu pentru caracteristicile mediului abiotic. **2.** Grupări de populaţii care interacţionează, între care nu există nici un schimb de gene, dar a căror demografie sau al căror rezervor genetic sunt afectate de interacţiune. C. *de apă dulce* – biocenoză caracteristică apelor curgătoare şi stătătoare din interiorul continentelor.

Comutare de clase / *Class commutation.* Trecere de la producerea unui anticorp la un altul care păstrează acelaşi receptor (paratop) al determinantului antigenic.

Con / *Cone.* (lat. *conus, -us* = con, din gr. *konos* = con) **1.** Formă geometrică. **2.** Formă farmaceutică solidă utilizată în tratamentul alveolitelor postextracţionale. V. *Alveoconuri.* **3.** Inflorescenţa feminină şi floarea masculină de la conifere. **4.** Vârful de creştere a rădăcinii şi a tulpinii. **5.** Inflorescenţa feminină de la arin. C. *de fertilizare* – formaţiune cu aspect conic ce apare pe suprafaţa anumitor ovule, în punctul de contact cu spermatozoidul fecundat.

Con alveolar / *Alveolus cone.* V. *Alveoconuri.*

Concanavalină A / *Concanavalin A.* Macromoleculă din grupul lectinelor, alcătuită din lanţuri polipeptidice, conţinând 238 de aminoacizi. Lanţurile sunt asociate în dimeri (la pH = 6) sau în trimeri (la pH = 7). Substanţa a fost extrasă dintr-o specie de fasole (*Canavalia ensiformis*), fiind un mitogen, care stimulează electiv limfocitele T.

Concasare / *Breakage*. Sin. *Sfărâmare*. Operaţie fizică prin care un material solid este redus, din fragmente mari, în fragmente mici, de la câţiva centimetri la 1 mm. Se aplică în general pentru substanţele minerale dure sau semidure.

Concasor / *Concasor*. Utilaj industrial de divizare a unei substanţe în particule cu dimensiuni cuprinse între 0,50 şi 1 mm, în funcţie de sfărâmare, în timpul trecerii printre doi cilindri care se rotesc în sens invers (concasorul cu cilindri), între două fălci (concasorul cu fălci) sau între două pietre, cuţite. Sfărâmarea poate fi efectuată şi prin şocul cu ciocane, bile sau curgere violentă de aer.

Concasor cu cilindri / *Concasor with cylinders*. Sin. *Concasor cu valţuri*. Aparat format din doi cilindri orizontali, paraleli, cu suprafaţa netedă sau striată, sau prevăzuţi cu dinţi, cuţite de sfărâmare. Cilindrii se rotesc în sens contrar şi zdrobesc materialul adus în spaţiul dintre ei printr-o pâlnie de alimentare.

Concasor cu fălci / *Concasor with pincers*. Aparat format din două piese masive, din oţel dur, canelate, care formează un V vertical; o piesă este fixă, una mobilă în jurul unui ax orizontal, printr-un excentric, care o apropie şi o îndepărtează de piesa fixă. Materialul este introdus între fălci pe la partea superioară şi este zdrobit treptat, prin mişcările fălcii mobile. Se utilizează pentru produsele foarte rezistente.

Concasor cu valţuri / *Concasor with cilinders*. V. *Concasor cu cilindri*.

Concasor rotativ / *Conical concasor*. Sin. *Concasor conic*. Aparat constituit dintr-un trunchi de con mobil care se roteşte excentric într-un con exterior gol şi fix. Ambele conuri au suprafaţa netedă sau striată. Materialul este mărunţit între suprafaţa interioară a conului exterior şi suprafaţa externă a conului interior rotativ. Randamentul este mare.

Concatemer / *Concatemer*. (lat. *concatenatio*, *-onis* = înlănţuire, de la *cum* = cu + *catena*, *-ae* = lanţ + gr. *meros* = parte) Serie de secvenţe identice de ADN unite cap la cap *in vitro*.

Concediu / *Holidays*, *Vacation*. (lat. *concedo*, *-ere* = a ieşi, a se retrage) Interval de timp în care un salariat este scutit de a presta o muncă.

Concentrare / *Concentration*. Mărirea procentului unui component într-o soluţie sau într-un amestec.

Concentrat / *Concentrate*. **1.** Formă farmaceutică cu o concentraţie superioară unei forme convenţionale, care se diluează înainte de utilizare. Ex.: siropuri, ape aromatice concentrate pentru infuzii şi decocturi, soluţii pentru dializă peritoneală, hemodializă, soluţii pentru gargară etc. **2.** Produs alimentar caracterizat prin volum mic, preparat pe bază de hidrolizate de proteină (vegetale sau animale).

Concentrat de tocoferol / *Tocopherol rich extract*. V. *E 306*.

Concentrate pentru infuzii şi decocturi / *Concentrates for tea*. Extracte fluide, moi sau solide, în concentraţie de 1:3 şi 1:5, obţinute prin macerarea, digestia sau percolarea de produse vegetale cu apă sau alcool diluat şi supuse unor operaţii de defecare pentru a le asigura solubilitatea în apă (ex.: china, ratania, alteea, primula, valeriana ş.a.). Prin diluare cu apă se obţin infuzii şi decocturi.

Concentrate pentru siropuri / *Concentrates for syrups*. Preparate extractive cu volum redus, obţinute prin diferite procedee de dizolvare, extracţie şi concentrare a unor produse vegetale. Aceste soluţii concentrate sunt diluate cu sirop şi alcool pentru a obţine o concentraţie alcoolică finală de 20%, care facilitează conservarea.

Concentrate pentru soluţii injectabile sau perfuzabile / *Concentrates for injections or infusions*. Forme farmaceutice ca soluţii sterile destinate injectării sau perfuzării după o prealabilă diluare. Ele se diluează cu un lichid adecvat, steril, înainte de administrare. După diluare, soluţiile trebuie să corespundă prevederilor pentru preparate injectabile sau perfuzabile.

Concentraţie / *Concentration*. (lat. *cum* = cu + *centrum*, *-i* = centru, din gr. *kentron* = vârf ascuţit) Cantitatea de substanţă dizolvată într-o unitate de solvent dintr-o soluţie. Parametru prin care se caracterizează masa (greutatea, cantitatea) unui amestec omogen într-unul din constituenţii săi. Este raportul între masa (m) a unui constituent şi volumul (V) al amestecului: C = m / V (evaluat cel mai adesea în grame la litru). Se preferă, în acelaşi timp, utilizarea ca unitate de masă pentru fiecare constituent al masei moleculare (M): m = n · M. Raportul C = n / V (evaluat cel mai adesea în moli / litru) este concentraţia molară (volumică) sau molalitatea constituentului studiat.

Concentraţie absolută / *Absolute concentration*. Cantitatea de substanţă dizolvată în unitatea de volum de soluţie.

Concentraţie aditivă maximă (abr. CAM) / *Maximal Additive Concentration* (abr. MAC). Este concentraţia maximă de substanţă activă care formează o soluţie clară, la o concentraţie dată de surfactant.

Concentraţie antifungică minimă (abr. CAM) / *Minimal candidial concentration* (abr. *MCC*). Cantitatea cea mai mică a unui antimicotic care inhibă dezvoltarea unei tulpini fungice.

Concentraţie critică / *Critical concentration*. Sin. *Compoziţie critică*. Compoziţia amestecului realizat la încălzirea a două lichide nemiscibile, când se produce o creştere a solubilităţii reciproce, atingându-se punctul critic de solubilitate şi cele două lichide devin solubile, formând o soluţie sau un amestec omogen.

Concentraţie formală / *Formal concentration*. Sin. *Concentraţie analitică*. Molaritatea unei soluţii dacă substanţa nu îşi schimbă forma chimică după dizolvare. Reprezintă numărul total de moli de substanţă dizolvată într-un litru de soluţie, având în vedere orice reacţie chimică ce poate avea loc atunci când solutul este dizolvat.

Concentraţie ionică / *Ionic concentration*. Numărul de ioni-gram dintr-un anumit ion conţinut în unitatea de volum de soluţie.

Concentraţie în alcool / *Alcoholic concentration*. Se notează T_c. Nu este o expresie oficială, dar ea poate fi folosită pentru a corela cantitatea de alcool absorbit la rezultatele de alcoolemie sau pentru a cunoaşte cantităţile de alcool absorbit pe zi, în funcţie de posologia unei prescripţii care conţine alcool. Se exprimă prin numărul de grame de etanol absorbit în 100 mL de soluţie alcoolică. Se notează prin g/100 mL (m / 100 V).

Concentraţie în greutate / *Percentage concentration*. V. *Concentraţie procentuală*.

Concentraţie la mie / *To thousand concentration*. Numărul de grame de substanţă dizolvate în 1.000 g soluţie (concentraţie la mie de masă) sau numărul de cm^3 substanţă dizolvaţi în 1.000 cm^3 soluţie (concentraţie la mie de volum).

Concentraţie maximă admisă / *Maximal admited concentration*. Abr. CMA. Limita superioară a concentraţiei unei substanţe toxice în aer, care nu provoacă nici o stare patologică organismului, indiferent de durata expunerii.

Concentraţie micelară critică / *Critical micellar concentration*. Abr. CMC. Concentraţie a unei substanţe tensioactive, la care moleculele acesteia se asociază, în soluţie apoasă, în agregate denumite „micele" şi la care apar proprietăţile solubilizante ale acestora în soluţie.

Concentraţie minimă inhibitoare / *Minimal inhibitory concentration*. Abr. CMI. Cantitatea cea mai mică a unui antibiotic care inhibă dezvoltarea unei tulpini microbiene testate.

Concentraţie molală / *Molal concentration*. Sin. *Molalitate*. Numărul de moli (molecule gram) dintr-o substanţă dizolvată în 1.000 g solvent.

Concentraţie molară / *Molar concentration*. Sin. *Molaritate*. Numărul de moli (molecule gram) dintr-o substanţă conţinută într-un litru de soluţie.

Concentrație normală / *Normal concentration*. Sin. *Normalitate*. Numărul de echivalenți gram dintr-o substanță conținută în 1.000 mL soluție.

Concentrație plasmatică maximă / *Maximal plasma drug concentration*. Abr. C_{max}. Concentrația plasmatică maximă, notată C_{max}, este valoarea maximă a concentrației sangvine obținute după administrarea unui medicament și se exprimă în microgr. / ml (μg / ml) sau în mg / l sau în ng / ml. C_{max} este o măsură a intensității efectului și a vitezei absorbției.

Concentrație procentuală / *Percentage concentration*. Numărul de grame de substanță dizolvată în 100 g soluție (concentrație procentuală de masă) sau numărul de cm^3 de substanță dizolvată în 100 cm^3 soluție (concentrație procentuală de volum).

Concentric / *Concentric*. (lat. *com* = împreună + *centrum*, *-i* = centru) **1.** Dispus în cercuri concentrice. **2.** Cu același centru.

Concept / *Concept*. (lat. *conceptus*, *-us* = idee, concepție, de la *concipio*, *-ere* = a concepe) Reprezentare mentală generală și abstractă a unui obiect sau a unui ansamblu de obiecte, idei, teorii.

Concept de produs / *Product concept*. Versiune dezvoltată a ideii de produs nou, prezentată într-o formă inteligibilă pentru cumpărători.

Conceptacul / *Conceptacle*. (lat. *concipio*, *-ere* = a strânge la un loc) Cavitate sferică prezentă în talul unor alge brune (ex.: *Fucus*), care comunică cu exteriorul printr-un por (ostiol) în care se formează organele sexuale (oogoanele cu oosferele și anteridiile cu anterozoizii).

Concepție / *Conception*. (lat. *conceptio*, *-onis* = creare, graviditate, concepție, de la *concipio*, *-ere* = a concepe) **1.** Ansamblu sau sistem de idei cu privire la problemele filozofice, tehnice, literare sau științifice. **2.** Declanșarea sarcinii marcată prin ovoimplantația blastocitului în endometru.

Concepție de produs / *Product conception*. Idee potrivit căreia consumatorii preferă produsele care înglobează cele mai multe caracteristici de calitate, performanță și noutate și, prin urmare, toate eforturile organizației ar trebui concentrate pe îmbunătățirea permanentă a produsului.

Concolor / *Concolor*. (lat. *concolor*, *-oris* = unicolor) **1.** Organ sau organism uniform colorat. **2.** Frunze care au aceeași culoare pe ambele fețe (ex.: la *Fagus sylvatica*).

Concrețiune / *Concretion*. (lat. *concretio*, *-onis* = creștere, de la *concresco*, *-ere* = a crește, din *cum* = cu + *cresco*, *-ere* = a crește) Formațiune solidă care se dezvoltă într-un organ sau țesut, în cursul unei boli.

Concurență / *Competition*. (lat. *concurro*, *-are* = a cutreiera, din lat. *cum* = cu + *curro*, *-ere* = a alerga) Natura raportului dintre întreprinderi care se adresează aceluiași cumpărător. Un exercițiu corect al concurenței este asigurat de reguli precise între libertate, pe de o parte, și moralitate, pe de altă parte. V. *Represiunea fraudelor*.

Condensare / *Condensation*. (lat. *condenso*, *-are* = a îngrămădi, de la *densus* = dens, compact) **1.** Proces în urma căruia un material devine mai dens și mai compact. **2.** Transformare de fază în urma căreia un corp trece din stare gazoasă în stare lichidă, prin coborârea temperaturii sau prin comprimare. Procesul are loc când tensiunea de vapori depășește tensiunea de saturație.

Condensat / *Condensed*. (lat. *condensus*, *-a*, *-um* = îndesat, compact, de la *condenso*, *-are* = a îngrămădi și *densus*, *-a*, *-um* = dens, compact) **1.** Rezultatul condensării, ca procedeu fizic. **2.** Diminuare de volum a unei substanțe.

Condensor / *Condenser*. Ansamblu de lentile convergente care face parte din sistemul de iluminare a obiectelor la microscop.

Condilom / *Condyloma*. (gr. *kondyloma*, *-atos* = tumoră tare) Formațiune tumorală de origine epidermică, localizată în regiunea anogenitală: *c. acuminat* gigantic (uretra, corpii cavernoși și prepuț); *c. plat* (o formă puțin proeminentă); *c. vegetarian* = vegetații veneriene (sesil sau pediculat – extensiv și contagios, de origine virală, localizat pe organele genitale și în jurul anusului).

Condiment / *Flavor*, *Spice*. Substanță (picantă) de origine minerală, vegetală, animală sau de sinteză care, adăugată unor produse alimentare, le conferă un gust sau o aromă specifică. Ex.: sare, piper, cuișoare, scorțișoară ș.a.

Condiție / *Condition*. (lat. *conditio*, *-onis* = stare, condiție) Tulburare genetică indiferent dacă este condiționată de o mutație genetică sau de o anomalie cromozomială.

Condiții de proces aseptic / *Aseptic processing facility*. Compartimente cu camere curate în care introducerea de aer, materiale și echipamente este reglată privind controlul microbian și contaminarea cu particule.

Condiționare / *Packing*, *Conditioning*. Sin. *Ambalare*. (lat. *conditio*, *-onis* = stare, condiție) Ansamblul de operații tehnice care pleacă de la un produs semifinit și articole de condiționare și conduce la un produs finit. Termen folosit pentru a defini modul de prezentare a unui medicament (magistral, oficinal sau industrial) comercializat. Este format dintr-un ansamblu de materiale care conțin un medicament, destinat a facilita manipularea și stocarea sa. Se distinge o condiționare primară (*ambalare primară*), reprezentată de recipientul care vine în contact direct cu medicamentul și o condiționare secundară (*ambalare secundară*) sau ambalare (cutia, de exemplu).

Condiționare primară / *Primary packing*. Sin. *Ambalare primară*. Operație complementară care urmează imediat după fabricarea unui medicament și constă în închiderea formei farmaceutice într-un înveliș de formă și material foarte variate. Condiționarea poate fi considerată deci ca o prelungire a punerii în forma farmaceutică, iar aceste două faze de preparare și condiționare sunt inseparabile. Are un *rol de protecție* a medicamentului contra șocurilor, manipulărilor la transport și depozitare (protecție fizică și mecanică); contra factorilor externi și interni (protecție chimică și microbiologică); *rol funcțional*: facilitează distribuirea medicamentului și utilizarea lui de către pacient; *rol de identificare și informare* (etichetă, pentru identificarea ușoară, facilitate la administrare: indicații de folosire, deschidere, fracționare doze, păstrare etc.); *rol de promovare a marketingului*: prezentare atractivă și care să inspire încredere pacientului.

Condiționare secundară / *Secondary packing*. Sin. *Ambalare secundară*, *Ambalare*. Operație care urmează după condiționarea primară și constă în protejarea recipientului cu forma farmaceutică printr-un înveliș extern (ambalaj), care este constituit în general din carton inscripționat.

Condiționat / *Conditioned*. (lat. *condicionalis*, *-is* = supus unor condiții, din *condo*, *-ere* = a zidi, a închide, a păstra) Stare în care se află un corp, obiect, medicament; ex.: aer condiționat, apă distilată vrac etc.

Condr-, Condri-, Condrio-, Condro- / *Chondr-*, *Chondri-*, *Chondrio-*, *Chondro-*. (1. gr. *khondros* = cartilaj; 2. gr. *khondrion* = grăunte, granulă) Elemente utilizate ca rădăcini, care introduc în termeni semnificația de: **1.** cartilaj; **2.** grăunte.

Condriozom / *Chondriosome*. Sin. *Mitocondrie*, *Condrioconte*. (*condri-*) Constituent celular alungit, de formă cilindrică sau filamentoasă.

Condrită / *Chondritis*. (*condro-* + *-ită*) Inflamația unui cartilaj, transmisă de obicei de la țesuturile vecine, în special de la os. Termen folosit pentru afecțiunile degenerative ale țesutului cartilaginos, inclusiv afecțiunile de creștere: epifizite, osteocondropatii. Unii autori preferă termenul *condroză*, deoarece nu este vorba de un proces inflamator.

Condroblast / *Chondroblast*. (*condro-* + gr. *blastos* = germene) Celulă cartilaginoasă tânără, de origine conjunctivă, precursor al condrocitului.

Condrocit / *Chondrocyte*. (*condro-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă cartilaginoasă ovoidă, ajunsă la maturitate. Derivă din condrocit.

Condrodisplazie / *Chondrodysplasia*. (*condro-* + gr. *dys* = greu, dificil + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a forma, a modela) Perturbare a formării sau a creşterii cartilajului, care afectează osificarea endocondrală şi scheletică, ce are ca rezultat formarea de anomalii de morfologie a oaselor.

Condrodistrofie / *Chondrodystrophia*. (*condro-* + gr. *dys* = greu, dificil + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) Orice afecţiune determinată de o perturbare în formarea şi creşterea oaselor pornind de la cartilaje.

Condrogeneză / *Chondrogenesis*. (*condro-* + gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce) Formarea cartilajului.

Condroitin sulfat / *Chondroitin sulfate*. Esterul sulfuric al condroitinei. Aceştia sunt constituenţii importanţi ai cartilajului osului, corneei, ţesutului conjunctiv.

Condroitină / *Chondroitin*. Mucopolizaharid al substanţei fundamentale, cu structură apropiată de aciul hialuronic, de care diferă prin natura hexozaminei (N-acetil-galactozamină).

Condromalcie / *Chondromalacia*. (*condro-* + gr. *malakia* = înmuiere, de la *malakus* = moale) Înmuierea localizată (ramolisment) a cartilajului articular; afectează îndeosebi articulaţia genunchiului (rotula, femurul).

Conduct / *Duct*. (lat. *conductus*, *-a*, *-um*, din *conduco*, *-ere* = a duce) **1.** În medicină, termen folosit pentru formaţiile anatomice tubulare, destinate curgerii fluidelor, denumite de obicei: canale, ex.: c. lacrimal, c. coledoc. **2.** În fizică, corp tubular.

Conductanţă / *Conductance*. (lat. *conductus*, *-a*, *-um*, de la *conduco*, *-ere* = a duce) Capacitatea unui corp de a conduce sau transmite curentul electric. În curent continuu, reprezintă inversul rezistenţei electrice. Unitatea de măsură în SI este Siemens (S).

Conductanţă electrolitică / *Conductivity*. Sin. *Conductivitate* (v.).

Conductibilitate / *Conductivity*. Sin. *Conducţie* (lat. *conductus*, *-a*, *-um*, din *conduco*, *-ere* = a duce). Proprietatea de transmitere a diferitelor forme de energie (electricitatea, excitaţia) de la un punct la altul, fără degradarea sau deplasarea părţilor componente ale corpului conductor respectiv.

Conductibilitate electrică / *Electric conductibility*. (lat. *conductus*, *-a*, *-um*, de la *conduco*, *-ere* = a duce) **1.** Proprietate a unor corpuri de a fi străbătute de curent electric, sub acţiunea unei tensiuni electrice continue, exterioare. **2.** Mărime fizică ce caracterizează comportarea electrică a unui conductor. Reprezintă inversul rezistivităţii şi are drept unitate de măsură în SI $\text{ohm}^{-1}\cdot\text{metru}^{-1}$ ($\Omega^{-1}\cdot\text{m}^{-1}$). În funcţie de modul în care are loc transportul electric, se clasifică în: conductori de ordinul I şi de ordinul II.

Conductimetrie / *Conductimetry*. (lat. *conductus*, *-us*, de la *conduco*, *-ere* = a duce + gr. *metron* = măsură) Metodă de măsurare a conductivităţii soluţiilor.

Conductivitate / *Conductivity*. **1.** Conductibilitate electrică specifică. **2.** Capacitatea unui metal de a conduce curentul electric. **3.** Capacitatea unui compus chimic de a conduce electricitatea datorită ionilor prezenţi sau formaţi; se mai numeşte *conductanţă electrolitică*. **4.** Constantă de proporţionalitate între densitatea de curent electric, J (A / m^2), şi câmpul electric, E (V / m): $J = \sigma E$ ($\Omega^{-1}\text{m}^{-1}$). Conductivitatea este inversul rezistivităţii.

Conductivitate termică / *Thermal conductivity*. Viteza cu care o substanţă poate transporta căldură (energie în unitatea de timp pe unitatea de suprafaţă) prin intermediul unui gradient de temperatură (grade pe unitatea de distanţă). Debitul energetic $[\text{J} / (\text{s}\cdot\text{m}^2)] = -k(dT/dx)$, unde k este conductivitatea termică [w / (m·K)], iar dT / dx reprezintă gradientul de temperatură [K/m].

Conductometrie / *Conductometry*. (lat. *conduco*, *-ere* = a conduce + gr. *metron* = măsură) Metodă de determinare a conductibilităţii electrice măsurată cu ajutorul conductometrului.

Conductor / *Conductor*. (lat. *conductor*, *-oris*, din *conduco*, *-ere* = a duce) **1.** Organismul când transmite vibraţiile. **2.** Electrozi şi fire în legătură cu o baterie.

Conductor electric / *Electrical conductor*. Corp caracterizat de o rezistenţă electrică mică, prin care poate trece un curent electric.

Conductori de ordinul I / *Order I conductor*. Sin. *Conductori electronici*. Conductori în care curentul electric constă într-un transport de electroni de la o extremitate la alta a acestora sub acţiunea unei diferenţe de potenţial. Aceşti conductori sunt substanţe care dispun de electroni liberi, neorientaţi şi nelocalizaţi în jurul unor atomi. Ex.: metalele, aliajele, grafitul etc. Trecerea curentului electric are loc fără transformări chimice.

Conductori de ordinul II / *Order II conductor*. Sin. *Conductori ionici*. Conductori în care curentul electric constă într-un transport de ioni ce are loc sub influenţa unui câmp electric. Aceşti conductori sunt substanţe ca: electroliţi (acizi, baze, săruri) aflaţi în soluţie sau topitură. În stare solidă, ionii neavând mobilitate, nu pot transporta curentul electric. În acest caz, conducerea curentului electric are loc prin transport de masă şi schimbarea proprietăţilor fizico-chimice ale ionilor participanţi.

Conducţie / *Conduction*. Sin. *Conducere*, *Conductivitate*, *Conductibilitate*. (lat. *conductio*, *-onis* = ducere, transmitere) Transmiterea undelor sonore, căldurii, electricităţii etc. printr-un mediu solid, lichid sau gazos.

Conduită (profesională) / *Professional conduct*. (fr. *conduite* = conducere, îndrumare, direcţie) Fel de a se purta, comportare; manieră. V. *Comportament*.

Conectiv / *Connective*. (lat. *conexivus*, *-a*, *-um* = legat, din *connecto*, *-ere* = a lega la un loc, a înlănţui) **1.** Care leagă cu reţeaua, cu referire la ţesutul conjunctiv. **2.** În botanică, ţesut care leagă între ele cele două loji ale unei antere. El poate fi puternic redus, ca la *Juglans* sp., sau care se continuă cu un apendice filiform, ca la *Paris quadrifolia*, sau se continuă cu un apendice nectarifer, ca la *Viola odorata*.

Conector / *Connector*. (lat. *connecto*, *-ere* = a lega la un loc, a înlănţui) Element de legătură între diferitele părţi componente ale unui aparat.

Conexiune / *Connexion*. (lat. *connexio*, *-onis* = conexiune) Legătura, relaţia sau asociaţia care se stabileşte între două sau mai multe organisme, organe sau fenomene.

Conexiune inversă / *Feed-back*. Sin. *Feedback*, *Retroacţiune*, *Retrorelaţie*, *Aferentaţie inversă*. (lat. *connexio*, *-onis* = conexiune, din *connecto*, *-ere* = a lega la un loc + lat. *inversus*, *-a*, *-um* = răsturnat, invers) **1.** Reprezintă principiul de bază al autoreglării, prin care circulaţia de informaţie de la organul de execuţie ajunge să influenţeze organul sau centrul de comandă. **2.** Caracter de bază al sistemelor cibernetice prin care efectul are repercusiuni asupra cauzelor printr-o retroacţiune (feedback). Centrul de comandă este, astfel, informat despre calitatea răspunsului (efectului) şi îl poate corecta fie amplificându-l (feedback pozitiv), fie micşorându-l (feedback negativ).

Conexiune minte-corp / *Mindbody connection*. Curent care se referă la psihoneuroimunologie (PNI), studiul legăturii între corp şi conexiunile căilor neuroimune şi endocrine.

Conexon / *Connexon*. (lat. *connexus*, *-a*, *-um* = unit, legat, din *connecto*, *-ere* = a lega împreună) Joncţiune comunicantă.

Conferinţa Internaţională pentru Armonizare (abr. **CIA**) / *International Conference for Harmonization* (abr. *ICH*). Organizaţie internaţională, iniţiativă comună a Uniunii Europene, SUA şi Japoniei, care se întruneşte de două ori pe an în scopul adoptării unor reglementări comune în ceea ce priveşte producţia şi distribuţia de medicamente. Membrilor fondatori, în număr de 6, li s-au adăugat 3, în calitate de observatori (OMS, Health Canada şi European Free Trade Association).

Confierea fructelor / *Candying fruits*. Metodă de conservare care constă în obţinerea de produse negelificate impregnate cu mari cantităţi de zahăr (78-80%) care le asigură stabilitate microbiologică.

Configuraţie / *Configuration*. (lat. *configuratio*, *-onis* = formaţie asemănătoare, de la *configuro*, *-are* = a da formă unui lucru) **1.** Forma generală a corpurilor, înfăţişare. **2.** Sistem. **3.** Aranjament spaţial al atomilor în moleculă, caracteristic unui stereoizomer dat.

Configuraţie heterotactică / *Heterotactic configuration*. Compus macromolecular în care coexistă în aceeaşi catenă cele două tipuri de secvenţe, *izotactică* (cu radicalul R de aceeaşi parte a planului) şi *sindiotactică* (cu radicalul R situat alternativ de o parte şi de alta a planului).

Configuraţie moleculară / *Molecular configuration*. În chimie, aranjament spaţial al unei molecule organice care este conferit de prezenţa fie (1) a dublei legături, care nu o lasă să se rotească, fie (2) a unui centru de asimetrie, în jurul căruia grupările substituente sunt aranjate în secvenţe specifice; izomerii nu pot fi rotiţi decât dacă se rup una sau mai multe legături covalente. În *c. cis*, două grupări chimice ale unui compus sunt legate la nivelul unor atomi de carbon diferiţi, de aceeaşi parte a moleculei. În *c. trans*, grupările chimice se dispun în direcţii diferite ale lanţului de atomi de carbon.

Configuraţie sterică / *Sterical configuration*. Aranjare spaţială relativă a atomilor unei molecule organice, care nu poate fi schimbată decât prin deschiderea unei legături şi formarea unei noi legături.

Confirmare / *Confirmation*. O declaraţie scrisă care atestă că un proces sau o testare au fost efectuate în acord cu BPF (Bună Practică de Fabricaţie) şi cu autorizaţia de punere pe piaţă relevantă, aşa cum se menţionează în acordul scris cu persoana calificată responsabilă cu certificarea seriei de produs finit înainte de eliberare.

Conflict / *Conflict*. (lat. *conflictus*, *-a*, *-um* = ciocnire, luptă, din *confligo*, *-ere* = a se confrunta, a se lupta, de la *cum* = cu + *fligo*, *-ere* = a lovi) Stare de impas psihic, consecinţă a interacţiunilor şi opoziţiilor între tendinţe instinctive contrarii, între acestea şi principiile morale, între două tendinţe contradictorii. Se caracterizează prin tensiune psihică, simptomatologie nevrotică sau de angoasă.

Conformaţia proteinei / *Protein conformation*. Formă tridimensională caracteristică a proteinei, care include structura secundară, terţiară şi cuaternară a lanţului peptidic.

Conformaţie / *Conformation*. **1.** Dispoziţie în spaţiu a unei molecule organice, ce poate fi modificată spontan printr-un simplu fenomen de rotaţie, fără deschiderea legăturii printre numeroasele poziţii posibile, dintre care unele sunt mai stabile decât altele. **2.** Formă tridimensională caracteristică (structură terţiară) a proteinei. Fibrele conţin lanţuri de polipeptide aranjate paralel. În enzime, hormoni, anticorpi şi hemoglobină, lanţurile de polipeptide sunt aranjate strâns pentru a forma un globul.

Conformaţie beta / *Beta-conformation*. V. *Beta-conformaţie*.

Conformitate / *Conformity*. Sin. *Identitate*. Atestare dată într-un număr de responsabilităţi (producţia de medicamente, materiale plastice pe bază de adjuvanţi, fabricaţie de materiale pentru ambalaj etc.) pentru a confirma respectarea reglementărilor în vigoare relative la materialele puse în contact.

Confuzie mentală / *Mental aberration*. (lat. *confusio*, *-onis* = amestec, învălmăşeală, de la *confundo*, *-ere* = a amesteca, din *cum* = cu + *fundo*, *-ere* = a vărsa; lat. *mens*, *-ntis* = minte, spirit) Sindrom psihic caracterizat prin alterarea stării de conştienţă, uneori cu stare de stupoare, ideaţie dificilă, obnubilare intelectuală, incoerenţă, dezorientare în timp şi spaţiu, tulburări ale percepţiei, memoriei, de regulă pasagere, care pot evolua la stadiul de amnezie lacunară.

Congelare / *Freezing*, *Congelation*. Sin. *Îngheţare*. (lat. *congelatio*, *-onis* = îngheţat, din *congelo*, *-are* = a îngheţa) **1.** Trecerea de la starea lichidă la starea solidă, sub acţiunea frigului. Este deci o schimbare a stării inverse fuziunii. Congelarea a reprezentat prima operaţie de liofilizare. **2.** Scăderea temperaturii locale sau generale la un nivel incompatibil cu integritatea ţesuturilor interesate sau cu viaţa în sine.

Congelarea alimentelor / *Food congelation*. Metodă de conservare a alimentelor la temperaturi scăzute, care reduc activitatea enzimatică şi microbiană (la –25°C) (decongelarea trebuie să fie lentă). Se recomandă ca durata de păstrare pentru carne să nu depăşească 6 luni, iar pentru legume şi fructe 8-10 luni.

Congener / *Congener*. (lat. *congener*, *-eris* = înrudit, de aceeaşi speţă, de la *cum* = cu şi *genitus*, *-a*, *-um* = înnăscut, din *genus*, *-eris* = neam, origine, specie) Organisme înrudite sau apropiate prin origine sau funcţie, care fac parte din acelaşi gen sau specie.

Congenital / *Congenital*. (lat. *congenitus*, *-a*, *-um* = născut odată cu, din *con* = cu + *genitus* = născut) **1.** Sin. *Înnăscut*, *Ereditar* (v.). Orice trăsătură prezentă la naştere, indiferent dacă este rezultatul unui factor genetic sau nu. **2.** Termen care se referă la o tulburare a nou-născutului ca urmare a unui proces patologic petrecut în timpul vieţii intrauterine.

Congestie / *Stroke*, *Congestion*. Sin. *Hiperemie* (lat. *congestio*, *-onis* = acumulare, îngrămădire, de la *congero*, *-erere* = a acumula, a aduna). Prezenţa unei cantităţi mai mari de sânge într-o anumită regiune a corpului, datorită fie afluxului crescut (congestie activă), fie obstruării căilor de întoarcere venoasă (congestie pasivă).

Conglomerate / *Conglomerates*. (lat. *conglomero*, *-are* = a îngrămădi, a strânge în formă de ghem). Ansamblu de particule secundare (grupuri, grămezi de particule) adunate împreună prin legături puternice, ca legături chimice, prin cimentare sau sinterizare.

Conglutinare / *Conglutination*. (lat. *conglutino*, *-are* = a lipi împeună) **1.** Agregare specifică a unor antigene corpusculare (Atg), în special a hematiilor, sub acţiunea asociată a anticorpilor specifici (Atc), complementului (C) şi conglutininei sau a imunoconglutininelor. **2.** Denumire dată agregării hematiilor sub acţiunea anticorpilor incompleţi (mai ales anti-Rh), în medii coloidale.

Congruenţă / *Congruence*. (lat. *congruentia*, *-ae* = potrivire, concordanţă, de la *congruo*, *-ere* = a se potrivi) **1.** În matematică, relaţie care asociază două numere întregi congruente (care au acelaşi rest într-o diviziune printr-un număr dat). **2.** În chirurgie, calitatea unei articulaţii ale cărei două părţi se adaptează perfect, sau în ortopedie, pentru a aprecia modul de adaptare a fragmentelor osoase în cazul unei fracturi sau a articulaţiei în luxaţie etc.

Conidie / *Conidium*. Sin. *Conidiospor*. (*conidio-*) Tip de spor obţinut prin strangularea sau segmentarea bazipetală a sterigmelor sau a hifelor miceliene. Spor care asigură reproducerea asexuată a ciupercilor.

Conidio-, Conio-, -conioză / *Conidio-*, *Conio-*, *-coniosis*. (gr. *konis* = praf) Element de compunere care introduce în termeni referirea la praf, particulă.

Conidiofor / *Conidiophore*. (*conidio-* + gr. *pherein* = a purta) Hifă miceliană care generează şi susţine conidiile.

Coniferină / *Conipherin*. Sin. *Abietină*, *Laricină*. Principala glucozidă (a alcoolului coniferilic) din conifere.

Coniină / *Conicine*. Sin. *Conicină*, *Cicutină*. Alcaloid piridinic extras din cucută (*Conium maculatum*), foarte toxic.

Conimetrie / *Coniometry*. Sin. *Coniometrie*. (*conio-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de determinare a mărimii particulelor unei pulberi, suspensii etc. prin examen microscopic. Permite determinarea cantitativă (numărul particulelor / unitatea de volum) şi calitativă, stabilirea dispersiei.

Conimetru / *Conimeter*. Sin. *Coniometru*. Aparat electric folosit pentru determinarea mărimii particulelor unui sistem dispers sau din aer.

Coniologie / *Coniology*. (*conio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază pulberile şi influenţa efectelor acestora asupra vieţii animalelor şi plantelor.

Conioză / *Coniosis*. (*conio-* + *-oză*) Proces provocat de pătrunderea în organism a pulberilor, cu fixarea lor reacţională în ţesuturi şi scleroză consecutivă. Orice boală provocată prin inhalare de pulberi. V. şi *Pneumoconioză*.

Conjugare / *Conjugation*. Sin. *Metabolizare*, *Biotransformare*. (lat. *conjugo*, *-are* = a lega, a uni) Proces metabolic de unire sau cuplare în organism a două substanţe, în vederea neutralizării efectului toxic al uneia din ele. Ex.: cuplarea cu acid glucuronic, glucoză, glicină, cisteină, ornitină, ionul sulfat, sulful din tiosulfat, cu gruparea metil, cu acidul acetic.

Conjugate substanţă activă-polimer şi conjugate macromoleculare / *Polymer, Drug conjugates and macromolecular conjugates*. Sunt produse prin legarea covalentă a polimerilor solubili în apă de moleculele de substanţă medicamentoasă sau de molecule de proteine. Ca polimeri solubili în apă se utilizează frecvent copolimeri ca: N-(2-hidroxipropil)-metacrilamidă (HPMA), ce conţine oligopeptide cu lanţuri modificate; poli (stiren-co-acid maleic) şi poli (etilen oxid-propilenoxid) Designul acestor conjugate impune luarea în considerare a numeroşi parametri ca: masa moleculară a polimerului, natura legăturii covalente între substanţa medicamentoasă şi copolimer, numărul de molecule de substanţă şi ţintirea fracţiunilor legate la fiecare moleculă de polimer şi plasarea bloc polimerului individual în interiorul conjugatului substanţă activă-polimer.

Conjunctiv-, Conjunctivo- / *Conjunctiv-*, *Conjunctivo-*. (lat. *conjuctivus*, *-a*, *-um* = care leagă, din lat. *conjugo*, *-ere* = a uni) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ţesutul conjunctiv.

Conjunctivă / *Conjuctiva*. (*conjunctiv-*) Ţesut care uneşte organele între ele. Ex.: membrana care căptuşeşte pleoapele şi acoperă globul ocular până la cornee.

Conjunctivită / *Conjuctivitis*, *Sticky eye*. (*conjunctiv-* + *-ită*) Inflamaţie a conjunctivei mai mult sau mai puţin dureroasă, care poate fi de origine bacteriană, virală sau alergică. Conjunctiva devine roşie, apar secreţii apoase, muco-purulente sau mucus.

Connate / *Connate*. (lat. *connatus*, *-a*, *-um* = a fi născut cu) Frunze opuse cu bazele concrescute.

Conotoxină / *Conotoxin*. Ligand ireversibil, specific pentru anumite tipuri de canale de calciu.

Consangvin / *Consangvineous*. (lat. *cum* = cu + *sanguis*, *-inis* = sânge) Care este înrudit din partea tatălui. Despre fraţi şi surori care au acelaşi tată. Prin extensie, căsătoria c. semnifică un mariaj între indivizi care sunt rude apropiate (din partea tatălui sau a mamei).

Conservant / *Preservative agent*. Sin. *Agent conservant*, *Conservant antimicrobian*. **1.** Substanţă auxiliară care are rolul de a asigura calitatea neschimbată a unui medicament, aliment. Aparţine unei liste de produse autorizate de Ministerul Sănătăţii. Natura şi cantitatea substanţei conservante se indică pe eticheta medicamentului sau alimentului. Se adaugă „în mod preventiv" pentru înlăturarea numărului redus de microorganisme care eventual s-ar găsi în acesta. Cei mai mulţi conservanţi au acţiune germicidă (bactericidă), bacteriostatică, antigerminativă. Se utilizează mai ales pentru medicamentele care nu suportă sterilizare finală, în scopul de a preveni sau opri dezvoltarea microorganismelor şi a prelungi durata de păstrare. **2.** În domeniul alimentar, substanţă auxiliară care prelungeşte durata de păstrare a alimentelor, protejându-le împotriva alterării produse de microorganisme, prin acţiune bactericidă sau bacteriostatică.

Conservant alimentar / *Food preservative*. Substanţe care nu sunt consumate în mod normal ca alimente, dar care sunt încorporate în alimente în scopul creşterii stabilităţii microbiologice şi a duratei de păstrare. Substanţele conservante nu trebuie să modifice calitatea alimentului, cu consecinţe asupra sănătăţii consumatorului.

Conservant antiseptic / *Antiseptic agent*. Sin. *Conservant antimicrobian*. Substanţă chimică care inhibă dezvoltarea microorganismelor prin acţiune bacteriostatică sau bactericidă. Face parte din substanţele auxiliare utilizate la prepararea medicamentelor. V. şi *Conservant*.

Conservare / *Preservation*, *Conservation*. Sin. *Păstrare*, *Depozitare*. (lat. *conservo*, *-are* = a păstra) **1.** Menţinerea calităţii unui medicament, conform specificaţiei fabricantului, până la sfârşitul perioadei de valabilitate, în condiţii „normale de stocare", prin aceasta înţelegându-se depozitarea în spaţii uscate, aerisite, evitându-se lumina intensă şi mirosurile particulare, la o temperatură de 15-25°C. **2.** Ansamblu de măsuri fizico-chimice prin care se evită degradarea de către microorganisme a medicamentelor (alimentelor). Aceste măsuri de protecţie urmăresc limitarea acţiunii microorganismelor în anumite condiţii: „la rece", la loc răcoros, ferit de lumină, la loc uscat.

Conservarea alimentelor / *Food preservation*. Ansamblu de procedee folosite pentru împiedicarea alterării alimentelor: utilizarea temperaturii scăzute (refrigerarea, congelarea), prelucrarea termică (pasteurizarea, opărirea sau blanşizarea, sterilizarea), reducerea cantităţii de apă (uscarea, deshidratarea), creşterea presiunii osmotice (sărarea, afumarea), acidifierea (marinarea, murarea), folosirea de conservanţi alimentari etc.

Conservă / *Canned food*, *Preserve*. Termen generic pentru produsele alimentare supuse la diferite procedee de eliminare a cauzelor de alterare şi apoi condiţionate (închise) ermetic într-un recipient steril.

Consiliere (a pacientului) / *Counselling*. (lat. *consilliarus*, *-ii* = a ţine sfat, consilier) **1.** Informarea pacienţilor privind utilizarea corectă şi raţională a medicamentelor şi a întreţinerii stării de sănătate. **2.** Metodă de abordare psihologică a dificultăţilor şi de a ajuta pacientul (clientul) să înţeleagă problemele. Consiliatorul trebuie să fie simpatic, să asculte cu atenţie pacientul, să-i clarifice neînţelegerile şi să-i acorde sfaturi.

Consiliul Europei / *Europe Council*. Asociaţia Statelor Europene pentru realizarea unor acţiuni comune, printre care şi problemele de sănătate. Consiliul Europei are sarcina de a redacta *Farmacopeea Europeană*; acesta stabileşte lista de substanţe supuse prescrierii în terapeutică.

Consistenţă / *Consistence*. (lat. *consisto*, *-ere* = a sta împreună) Gradul de fluiditate sau viscozitate a unui corp lichid sau gradul de tărie sau plasticitate a unui corp solid.

Consistometru / *Consistometer*, *Viscosimeter*. Viscozimetru pentru determinări reologice în domeniul de vîscozitate 10^4-10^{22} cP, deci pentru fluide extrem de viscoase. Ex. consistometrul Höppler.

Consolidare / *Consolidation*. (lat. *consolidatio*, *-onis* = întărire a dreptului de proprietate, de la *consolido*, *-are* = a consolida) Creşterea forţei mecanice a unui material ca rezultat al interacţiunii dintre particule.

Conspergare / *Coating*. (lat. *conspergo*, *-ere* = a stropi, a presăra) Acoperirea formelor farmaceutice solide cu substanţe auxiliare, sub formă de pulberi aderente, pentru a asigura protecţia contra agenţilor externi, în timpul conservării sau în procesul tehnologic, pentru a favoriza uscarea şi aderarea peliculelor succesive utilizate.

Constanta gazelor / *Gas constant.* Se notează cu R şi reprezintă raportul dintre produsul presiunii în condiţii normale (P_0 = 101.325 Pa) şi volum ($V_0 = 22{,}4 \cdot 10^{-3}$ m^3) şi temperatura absolută în condiţii normale (T_0 = 273,15 K): $R = \frac{P_0 \cdot V_0}{T_0} = 8{,}315\ J/mol{\cdot}K$

Constanta lui Faraday / *Faraday's constant.* Constantă ce are o valoare de $9{,}6485309 \cdot 10^4$ C/mol de sarcină.

Constantă / *Constant.* (lat. *constans, -ntis* = care se menţine, de la *consto, -are* = a se menţine neschimbat) Mărime a cărei valoare rămâne neschimbată (invariabilă sau privită ca fixă în cursul unei operaţii matematice). Există *constante absolute* şi parametri cărora li se pot atribui valori diferite, în împrejurări diferite.

Constantă a vitezei de absorbţie / *Absorption constant rate.* Abr. K_a. Constanta vitezei procesului total de transfer al medicamentului din exterior în interiorul organismului, prin orice membrană biologică. Administrarea extravasculară a medicamentelor implică un proces de absorbţie a substanţei medicamentoase de la locul administrării în circulaţia generală. Pentru ca substanţa medicamentoasă să realizeze concentraţii terapeutice, este de dorit ca valoarea constantei de viteză a absorbţiei să fie mai mare decât cea a eliminării.

Constantă a vitezei de distribuţie / *Distribution rate constant.* Constanta pasajului medicamentului din compartimentul central al organismului către alte compartimente.

Constantă a vitezei de eliminare / *Terminal elimination constant rate.* Abr. K_e. Constanta de viteză a procesului de eliminare a medicamentului din organism. Este o caracteristică proprie fiecărei substanţe active şi se obţine pe baza ultimelor puncte ale curbei concentraţie-timp. Valorile constantelor de viteză variază între 0,01 (foarte lentă, practic nulă) şi 3 (foarte rapidă, practic instantanee).

Constantă biologică / *Biological constant.* Valoarea concentraţiei unei substanţe din organism, care rămâne neschimbată (invariabilă) în cadrul anumitor limite. Menţinerea, echilibrul constantelor în organism asigură homeostazia (v.) acestuia.

Constantă condiţională de formare / *Conditional formation constant.* Sin. *Constantă de formare efectivă.* Constanta de echilibru pentru formarea unui complex într-un set particular de condiţii, cum ar fi pH, tăria ionică şi concentraţia unei specii de complexare auxiliară.

Constantă crioscopică / *Cryoscopic constant.* Scăderea moleculară a punctului de congelare a unui dizolvant (scăderea punctului de congelare a unei soluţii care conţine un mol de substanţă dizolvată la un litru de soluţie) Ex.: apă 1,86°C, benzen 4,90°C, acid acetic 3,90°C.

Constantă de aciditate (abr. K_a) / *Acidity constant.* Este o constantă care ne oferă informaţia în ce măsură o substanţă este într-o stare de echilibru reversibil cu schimb de protoni într-o soluţie apoasă. Constantă de echilibru pentru reacţia dintre un acid slab şi apă.

Constantă de activitate / *Activity constant.* Raportul dintre produsul activităţilor substanţelor rezultate în reacţie, de la stânga la dreapta, şi produsul activităţilor substanţelor rezultate în reacţie, de la dreapta la stânga, într-o reacţie reversibilă, la echilibru; sau constanta obţinută prin aplicarea legii maselor la o reacţie reversibilă, în care concentraţiile sunt înlocuite cu activităţile.

Constantă de afinitate / *Affinity constant.* Sin. *Constantă de formare.* **1.** Inversul constantei de disociere (v.). O valoare mare a constantei de afinitate indică o stabilitate mare a unei substanţe şi invers. **2.** Inversul concentraţiei unui agonist necesar pentru a ocupa jumătatea de receptori specifici disponibili (K_D); se utilizează cel mai adesea logaritmul acestei valori (pD_2). **3.** Inversul concentraţiei unui antagonist care obligă la dublarea concentraţiei unui agonist, pentru a obţine acelaşi efect. Se utilizează logaritmul acestei valori (pA_2).

Constantă de asociere / *Association constant.* Sin. *Constantă de legare, Constantă de echilibru.* Măsură a gradului de asociaţie reversibilă dintre două molecule aflate la echilibru. Constanta de asociere poate fi folosită la calcularea unor parametri termodinamici (energie liberă, entalpie, entropie) care indică natura legăturii dintre cei doi reactanţi.

Constantă de bazicitate (abr. K_b) / *Basicity constant.* Constantă de echilibru pentru reacţia de transfer de protoni dintre o bază slabă şi apă.

Constantă de cuplare (abr. j) / *Coupling constant.* Separarea în unităţi de frecvenţă (Hertz) a picurilor unui multiplet din spectrul RMN cauzată de cuplarea spin-spin dintre atomi.

Constantă de dezintegrare / *Disintegration constant, Radioactivity constant.* Sin. *constantă radioactivă.* Probabilitatea de dezintegrare a unui radionuclid (numărul de atomi, relativ, care se dezintegrează), raportată la unitatea de timp.

Constantă de disociere / *Dissociation constant.* Sin. *Constantă de ionizare.* **1.** Constanta de echilibru în cazul reacţiei de disociere a unui electrolit binar în ionii componenţi. **2.** Constantă de echilibru specifică, ce măsoară proprietatea unei substanţe complexe de a se separa (de a se disocia) reversibil în componente mai mici, ca de ex. un complex care se disociază în fragmentele componente sau o sare care se disociază în ionii componenţi. Constanta de disociere se notează cu Kd şi reprezintă inversul constantei de afinitate; este exprimată în unităţi de concentraţie (ex.: concentraţie molară, normală etc.). **3.** Raportul dintre produsul concentraţiilor ionilor formaţi de un electrolit prin ionizare şi concentraţia moleculelor neionizate (în cazul electroliţilor slabi) sau raportul dintre produsul activităţilor ionilor rezultaţi prin ionizarea unui electrolit şi activitatea moleculelor neionizate.

Constantă de echilibru / *Equilibrium constant.* Raportul dintre constantele de viteză ale celor două reacţii contrare, într-o reacţie reversibilă.

Constantă de formare / *Formation constant.* Sin. *Constantă de stabilitate.* Constantă de echilibru pentru reacţia dintre un metal şi liganzi pentru a forma o combinaţie complexă.

Constantă de hidroliză / *Hydrolisis constant.* Raportul dintre produsul concentraţiilor (activităţilor) substanţelor rezultate prin hidroliză şi concentraţia (cantitatea) substanţei care a suferit hidroliza.

Constantă de instabilitate / *Instability constant.* Constantă de disociere a unui ion complex, exprimată prin raportul dintre produsul concentraţiilor componenţilor ionului complex (ridicate la puterile respective) şi concentraţia ionului complex.

Constantă de ionizare / *Ionising constant.* V. *Constantă de disociere.*

Constantă de microechilibru / *Microequilibrium constant.* Constantă ce descrie reacţia unei părţi distincte a moleculei. De exemplu, o bază poate fi protonată în două locaţii diferite, fiecare având o constantă de echilibru diferită de a celeilalte.

Constantă de radioactivitate / *Radioactivity constant.* V. *Constantă de dezintegrare.*

Constantă de sedimentare / *Sedimentation constant.* Mărime obţinută la sedimentarea particulelor coloidale, sub acţiunea unei forţe (forţa centrifugă).

Constantă de viteză / *Rate constant.* Viteza reacţiei dintre 2 substanţe A şi B, când [A] şi [B] sunt egale cu unitatea (de ex. 1 mol).

Constantă dielectrică / *Dielectrical constant.* Mărime caracteristică pentru diferite medii, reprezentând proprietatea unui mediu de a modifica interacţiunea corpurilor încărcate electric, care se găsesc în el sau sunt separate de el. În general, solvenţii cu polaritate mare au constanta dielectrică mare, ex. apa = 80, cloroformul = 5.

Constantă universală / *Universal constant*. (lat. *constans*, *-ntis* = care se menţine, de la *constare* = a se menţine neschimbat + *stare* = a sta în picioare) Mărime fizică invariabilă având o valoare care depinde doar de sistemul de unităţi în care este exprimată. Ex.: constanta atracţiei universale, numărul lui Avogadro, constanta lui Boltzmann, viteza luminii în vid, constanta lui Planck, masa atomului de hidrogen, sarcina electrică elementară. C.u. au reprezentat baza elaborării Sistemului Internaţional de unităţi de măsură.

Constatare(ări) a(le) auditului / *Audit finding(s)*. Rezultatele evaluării probelor de audit colectate pe baza criteriilor de audit. Probele de audit sunt necesare pentru a susţine rezultatele, opinia şi raportul auditorului. Raportul are un caracter cumulativ şi este, în primul rând, obţinut prin procedurile de audit, pe parcursul auditului.

Constipaţie / *Constipation*. Sin. *Coprostază*. (lat. *constipatio*, *-onis* = adunare, concentrare, de la *constipo*, *-are* = a aduna, a strânge la un loc) Dificultatea evacuării materiilor fecale; scaunul survine la intervale de timp mai mari decât cele normale, datorită unui peristaltism intestinal încetinit sau unor leziuni organice.

Constituent / *Ingredient*. V. *Compozant*, *Component*, *Ingredient*.

Constituţie / *Constitution*, *Build*. (lat. *constitutio*, *-onis* = organizare, constituţie fizică, de la *constituo*, *-ere* = a aşeza într-o anumită formaţie) Ansamblul însuşirilor anatomice, fiziologice, biochimice şi psihologice ale unui individ, care au un grad important de stabilitate şi posedă o corelaţie puternică între ele. Ea este determinată de factori ereditari şi de factori de mediu. Constituţia reprezintă un complex de aptitudini, dar şi „terenul" pe care se dezvoltă bolile. Caracterizarea constituţiei se realizează pe baza tipologiei (tipuri constituţionale, fenotipuri) (v.).

Constricţie / *Constriction*. (lat. *constrictio*, *-onis* = strângere, de la lat. *constringo*, *-ere* = a strânge) Fenomenul de îngustare a unei formaţiuni anatomice canaliculare, provocat de factori nervoşi vegetativi sau umorali.

Consult medical / *Consultation*. Sin. *Consultaţie*. (lat. *consulto*, *-are* = a delibera, a cerceta + *medicus*, *-i* = doctor, medic) Discuţie între un bolnav şi un medic, în cadrul căreia medicul examinează bolnavul, stabileşte diagnosticul şi prescrie tratamentul pentru boală.

Consultant / *Consultant*. (lat. *consultor*, *-oris* = sfătuitor, de la *consulto*, *-are* = a delibera, a cerceta) Persoană specializată într-un domeniu, care este solicitată să-şi dea avizul la cererea altei persoane specializate.

Consultaţie / *Consultation*. Sin. *Consult medical* (lat. *consultatio*, *-onis* = consultare, dezbatere) (v.). **1.** Indicaţie dată în legătură cu anumite probleme de specialitate. **2.** Examinare a unui pacient de către medic în vederea stabilirii diagnosticului şi a indicării tratamentului. **3.** Formă de consolidare a cunoştinţelor elevilor, studenţilor etc., constând în dezbaterea unor probleme teoretice sau practice, împreună cu profesorul sau cu conducătorul ştiinţific.

Consultaţie minimală / *Minimal consultation*. Sarcina farmacistului de a efectua o consultaţie minimală în farmacia de comunitate, atunci când pacientul se prezintă cu acuze de boală şi solicită recomandarea unei medicaţii OTC, de mare responsabilitate pentru sănătatea pacientului. Sursele şi metodele de informare incomplete de care dispune, precum şi calificarea limitativă îi permit farmacistului să emită doar o ipoteză de diagnostic. Această ipoteză de diagnostic este absolut necesară pentru a putea avansa decizia iniţială (de trimitere direct la medic sau de recomandare a unei farmacoterapii de primă intenţie cu medicamente OTC, însoţită de sfatul prezentării la medic în cazul în care suferinţa continuă).

Consum / *Consumption*. **1.** Folosirea unor materii prime, energie şi materiale de condiţionare, ambalare, în procesul de fabricaţie a unui medicament. **2.** Vedere (cercetare) a societăţii care recunoaşte că acest consum de bunuri, servicii şi simboluri se află în centru. Aceasta este în contrast cu vechea vedere care consideră producţia în centru. Creşterea consumului este un element de identitate personală, în special în descrierea unui „lifestyle" distinctiv.

Consum biochimic de oxigen / *Biochemical oxygen consumption*. Abr. CBO_5. Cantitatea de oxigen consumată de germenii aerobi care asigură descompunerea biochimică a substanţelor organice prezente în apă, timp de 5 zile. Este un indice sanitar important şi se exprimă în mg O_2 / litrul de apă.

Consum energetic / *Energetic consumption*. Utilizare de energie necesară desfăşurării proceselor vitale şi activităţilor profesionale, rezultată din metabolizarea substanţelor organice nutritive. Se exprimă în calorii / kilogram / oră şi calorii / m^2 / oră.

Consumator / *Consumer*. (lat. *consumo*, *-sumere*, *-sumpsi*, *-sumptum* = a întrebuinţa, a consuma, a mânca) **1.** Persoană care nu face parte din personalul medical, precum pacient, prieten sau cunoştinţă, părinte, copii ai pacientului, avocat. **2.** Persoană care, în scopul raportării de reacţii adverse suspectate, nu este un profesionist din domeniul sanitar, cum ar fi un pacient, avocat, prieten sau aparţinător, o rudă / părinte / copil al unui pacient. **3.** Persoană particulară care cumpără bunuri şi servicii pentru consumul propriu.

Consumpţie / *Consumption*. (lat. *consumptio*, *-onis* = secătuire, sleire, de la *consumo*, *-ere* = a folosi, a cheltui) Slăbire accentuată cu pierderea forţei musculare şi topirea ţesuturilor, întâlnită în toate bolile grave şi prelungite (ex.: tuberculoză).

Conştient / *Conscious*. (lat. *consciens*, *-ntis* = a fi conştient, de la *conscio*, *-ere* = a avea cunoştinţă şi *sciro*, *scire* = a şti) Unul dintre cele 3 niveluri de funcţionare a aparatului psihic (conştient, preconştient, inconştient) Nivelul c. este cel care primeşte informaţii atât din interior, cât şi din exterior; el vizează ansamblul reprezentărilor (senzaţii, amintiri, idei etc.).

Conştienţă / *Awareness*. (lat. *conscientia*, *-ae* = cunoaştere) Termen care desemnează starea de veghe, sentimentul identităţii personale şi autosituarea imediată în spaţiu şi timp.

Conştiinţă / *Consciousness*. (lat. *conscientia*, *-ae* = cunoaştere) Cea mai înaltă formă de reflectare a realităţii obiective, produsul funcţiei materiei superior organizate, creierul uman, apărând ca rezultat al determinismului istorico-social, în procesului muncii. Pe plan fiziologic, conştiinţa reprezintă funcţia acelor regiuni corticale aflate în stare de funcţionalitate optimală, întreţinută de impulsurile dinamogene ale formaţiilor activatoare mezencefalodiencefalice. Pe plan psihologic, conştiinţa apare ca proces de reflectare a propriului eu (cunoştiinţa propriei persoane, a activităţii şi continuităţii ei) şi a lumii înconjurătoare (a locului, ambianţei şi a timpului).

Contact / *Contact*. (lat. *contactus*, *-a*, *-um* = atins, de la *contingo*, *-ere* = a atinge) **1.** Atingere. **2.** Orice organism care a avut posibilitatea de a se infecta, aflându-se în apropierea unei surse de infecţie. Poate fi direct sau indirect, prin produse biologice contaminate, obiecte, animale.

Contagios / *Contagious*. (lat. *contagiosus*, *-a*, *-um* = molipsitor, de la *cum* = cu şi *tango*, *-ere* = a atinge) Care se transmite de la o persoană la alta, de obicei de la un bolnav la un om sănătos, direct sau indirect (prin spută, secreţii, descuamaţii ale pielii, sânge supt de paraziţi, materii fecale, contact cu obiecte, animale bolnave).

Contagiozitate / *Contagiousness.* (lat. *contagio*, *-onis* = atingere, molipsire, de la *cum* = cu şi *tango*, *-are* = a molipsi, a atinge) Infecţii (boli) ce pot fi transmise de la un individ bolnav la altul receptiv.

Contagiune / *Contagion.* Modul prin care se realizează transmiterea unei boli infecţioase.

Contaminante / *Contaminantines.* Substanţe care ajung în produsele alimentare în mod voit sau accidental, direct sau indirect, fără importanţă nutriţională, unele fiind dăunătoare organismului.

Contaminare / *Contamination.* (lat. *contaminatio*, *-onis* = pângărire, de la *contamino*, *-are* = a murdări) **1.** Prezenţa microorganismelor saprofite sau patogene într-un mediu sau pe un suport oarecare: alimente, medicamente, obiecte, aer, apă, organism uman sau animal, tegumente, mucoase etc. (fără înmulţire şi pătrundere în organism, aşa cum se întâmplă în infecţie). **2.** Introducerea nedorită a impurităţilor de natură chimică, microbiologică sau a altor materiale străine, în sau dintr-o materie primă, produs intermediar sau IFA (ingredient farmaceutic activ) în timpul producţiei, prelevării, ambalării sau reambalării, depozitării sau transportului.

Contaminare încrucişată / *Crossing contamination.* Contaminarea unui material sau produs cu un alt material sau un alt produs.

Contenţie / *Reduction* (*of fracture*). (lat. *contentio*, *-onis* = încordare, de la *contendo*, *-ere* = a întinde cu putere, a încorda) Imobilizare forţată, obligatorie (fractură, organ herniat, pacient agitat), cu bandaje speciale, feşe, aparate speciale, cămăşi de forţă etc.

Contestaţie / *Appeal.* Sin. *Litigiu.* (lat. *contestatio*, *-onis* = mărturisire, dovadă, rugăminte) Litigiu care poate fi adus în faţa unui tribunal. Prin extensie, serviciu încărcat cu afaceri litigioase într-o întreprindere sau în administraţie.

Context / *Context.* Condiţiile şi circumstanţele ce sunt relevante pentru aplicarea unei intervenţii (ex. spital, acasă, în aer), timpul (zi lucrătoare, sărbătoare, în timpul nopţii), tipul practicii (îngrijire primară, secundară, terţiară; practică privată, binefacere, în cadrul asigurărilor de sănătate), dacă este de rutină sau urgenţă.

Continenţă / *Continence.* (lat. *continentia*, *-ae* = abţinere, continenţă, de la *contino*, *-ere* = a ţine laolaltă, a reţine) **1.** Ocluzia, închiderea perfectă a unui orificiu. **2.** Moderaţie, temperare a apetitului, îndeosebi a celui sexual.

Continuitate / *Continuity.* (lat. *continuo*, *-are* = a continua, a dura) Lipsa întreruperii în timp sau în spaţiu.

Contondent / *Contusive.* (lat. *contundo*, *-ere* = a zdrobi) Corp, obiect care, prin lovire, produce zdrobirea ţesuturilor şi determină contuzii, fără secţionarea lor şi fără sângerare evidentă.

Contor / *Counter.* (germ. *kontor* = contor, din lat. *computo*, *-are* = a calcula) Aparat de măsurat cantitatea consumată de apă, energie electrică, gaze, radiaţii etc.

Contort / *Contort.* (lat. *contortio*, *-onis* = răsucit) **1.** Îndoit sau răsucit. **2.** Tip de estivaţie în care frunzele se acoperă parţial una pe alta.

Contra-, Contro- / *Contra-*, *Contro-*. (lat. *contra* = împotriva) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un sens opus, contrar.

Contraceptiv / *Contraceptive*, *Anticonceptive.* Sin. *Anticoncepţional* (v.). (*contra-* + lat. *conceptus*, *-a*, *-um*, de la *concipio*, *-ere = a concepe*) Substanţă, produs, dispozitiv, utilizate pentru a preveni concepţia, ex.: fertilizarea ovulului. „Pilulele" (de fapt, comprimatele) de planificare familială conţin hormoni sexuali, care inhibă eliberarea oului din ovar şi astfel previn sarcina. Se clasifică în două grupe: c. orale şi c. locale. *C. orale* se administrează pe cale orală şi în cea mai mare parte sunt medicamente estro-progestative (asociere de hormoni şi progestative), care acţionează prin inhibarea ovulaţiei (a secreţiei hipofizare de gonadotrofine) sau prin modificarea endometrului. Majoritatea anticoncepţionalelor orale sunt compuşi steroidici de sinteză. *C. locale* sunt mijloace anticoncepţionale mecanice şi chimice cu aplicare intravaginală, cu acţiune spermicidă.

Contracepţie / *Contraception.* (lat. *contra* = împotrivă + *conceptio*, *-onis* = concepţie, graviditate, de la *concipio*, *-ere* = a concepe) Ansamblul metodelor utilizate pentru a împiedica concepţia, ex.: prin blocarea: ovulaţiei (cu contraceptive orale), a fecundaţiei sau a spermatogenezei (ex.: agent spermicid: Nonoxynol–9).

Contractile / *Contractile.* (lat. *contractilus*, *-a*, *-um* = care se scurtează) Organe sau organite celulare elastice care au capacitatea de a se contracta (ex. rădăcini contractile).

Contractilitate / *Contractility.* (lat. *contractus*, *-a*, *-um* = strâns, de la *contracto*, *-ere* = a strânge, din *cum* = cu, *traho*, *-ere* = a trage cu forţa) Însuşirea unor ţesuturi, în special cel muscular, de a răspunde la stimulări prin schimbare de formă, de obicei, scurtare. Ea poate fi rezultatul indirect (contractilitate neuromusculară) sau direct (ideomusculară) al stimulării.

Contracţie / *Contracture.* Sin. *Contractură.* (lat. *contractio*, *-onis* = contracţie) **1.** Fenomen rezultat din punerea în tensiune (contracţie izotermică) sau scurtarea (contracţie izometrică) a fibrelor musculare, striate sau netede. **2.** Diminuarea volumului unui material sub influenţa unor factori fizico-chimici sau tehnologici. Ex.: contracţia la solidificare a excipienţilor pentru supozitoare.

Contrafacere / *Imitation.* Sin. *Reproducere frauduloasă*, *Imitaţie* (lat. *contra* = în faţă, împotrivă + *faceo*, *-ere* = a face). Punerea pe piaţă a unui medicament sau utilizarea unui procedeu care face obiectul unui brevet de invenţie. Utilizarea unei mărci depuse sau a unei mărci apropiate. Acţiunea de depistare a contrafacerii este introdusă prin tribunal de către titularul de brevet sau de proprietarul mărcii.

Contraindicaţie / *Contraindication.* (lat. *contra* = împotrivă, *indicatio*, *-onis* = indicare, de la *indico*, *-are* = a arăta) Condiţii particulare, permanente sau temporare de origini variate, susceptibile de a face un medicament sau o asociere de medicamente, periculos în condiţii normale de utilizare.

Contrast / *Contrast.* (ital. *contrasto*, din *contra* = împotrivă + *sto*, *stare* = a sta în picioare) **1.** Opoziţie între două sau mai multe lucruri, stări, acţiuni. **2.** Substanţă de contrast.

Contrastant / *Contrastant.* Sin. *radioopac.* Produs opac la razele X, permiţând radiografia cavităţilor corpului sau a sistemului circulator. Ex.: sulfatul de bariu, derivaţii iodaţi.

Control / *Control.* (fr. *contrôle*, abr. de la *contre-rôle* = registru ţinut în 2 exemplare) **1.** Supravegherea, limitarea unor fenomene, acţiuni. **2.** Verificarea conformităţii datelor prestabilite pentru un medicament. **3.** Acţiuni sau programe care au ca scop prevenirea, depistarea, reducerea sau eliminarea unor boli (ex.: control medical). **4.** În studiile terapeutice în care se compară două sau mai multe intervenţii, un control (martor) este o persoană din grupul de referinţă care primeşte *placebo* (nimic), primeşte tratamentul obişnuit sau o altă formă de tratament. **5.** În studiile caz-martor, un control (martor) este o persoană din grupul de referinţă fără boala sau efectul de interes. **6.** În statistică, înseamnă ajustarea pentru / sau luarea în calcul a influenţelor sau observaţiilor din afară. **7.** Control poate însemna un program destinat reducerii sau eliminării unei boli infecţioase (contagioase).

Control de claritate / *Clarity control.* Inspecţia fiecărui produs parenteral lichid, prin observarea vizuală a particulelor străine.

Control în proces / *In process control.* Verificări efectuate în timpul fabricaţiei în vederea monitorizării şi, dacă este cazul, a ajusta procesul, şi / sau pentru a se asigura că produsul intermediar sau IFA (ingredientul farmaceutic activ) corespund specificațiilor. Controlul mediului sau echipamentului poate fi considerat, de asemenea, un element al controlului în proces.

Controlul bolii / managementul bolii / *Disease management*. Controlul îngrijirii pacientului cu o boală specifică sau cu o boală cronică, față de serviciile extraspitalicești, intraspitalicești și servicii auxiliare, cu scopul de a reduce episoadele acute de boală, spitalizările, de a îmbunătăți calitatea îngrijirilor și reducerea costurilor.

Controlul calității (unui medicament) / *Quality control*, *QC*, *Drug quality control*. **1.** Sistem de teste care confirmă și măsoară calitatea materiilor prime, proceselor intermediare, produselor finale și probelor de mediu înconjurător în timpul producției și validării. **2.** Unitate care lucrează după toate regulile specificate de GMP și evaluează rezultatele contra specificațiilor limitelor de acțiune și ținte și face recomandări tehnice de calitate pentru asigurarea calității (QA). Poate fi în același departament cu QA (în unele organizații). **3.** Termen definit de toate operațiile de verificare efectuate la nivelul de calitate a unui medicament: acceptarea sau refuzul materiilor prime, a produselor semifabricate sau finite, estimarea stabilității medicamentului în timp. **4.** Verificarea sau testarea îndeplinirii specificațiilor.

Controlul calității lotului eliberat / *Lot release testing*. Probe recoltate din fiecare lot de medicament sau serie, preparat pentru studii clinice și vânzare, care sunt testate pentru a demonstra că lotul corespunde specificațiilor de puritate și calitate, înainte de a fi eliberat pentru utilizare.

Controlul în timpul procesului de fabricație / *Time processing control*. Verificări efectuate în timpul producției în scopul de a ajusta procesul și a da asigurarea că medicamentul este conform cu specificările: controlul mediului înconjurător, al echipamentului trebuie, de asemenea, să fie considerate ca făcând parte din procesul de control efectuat în timpul fabricației. Toate aceste controale sunt specificate în ghidul *GMP* (*Good Manufacturing Practice for Medicinal Products*), pentru America, sau *Ghidul de Bună Practică de Fabricație*, la noi în țară.

Controlul medicamentului / *Drug control*. Disciplină farmaceutică care se ocupă cu controlul calitativ și cantitativ al medicamentului din punct de vedere fizico-chimic, microbiologic, farmacologic și toxicologic.

Controlul procesului / *Process control*. **1.** Mijloc prin care un proces este monitorizat și operat să desemneze menținerea parametrilor critici într-un domeniu de siguranță. **2.** Proces care urmează direcțiile statistice predictabile și este monitorizat cu cărți de control.

Controlul publicității / *Publicity control*. Publicitatea în favoarea medicamentelor sau a farmaciilor este supusă la un control: înainte de difuzare (a priori), pentru publicitatea care se adresează marelui public (viza publicitară); după difuzare (a posteriori), pentru acelea destinate profesiunilor medicale și paramedicale (sancțiuni în caz de nerespectare a regulilor).

Controlul riscului / *Risk control*. Acțiuni de implementare a deciziilor de management al riscului (Ghidul ISO 73).

Controlul schimbării / *Change control*. Sistem în care schimbarea de facilități, echipament de producție și procese este documentată și aprobată. Sistemul asigură că schimbările sunt evaluate și aprobate înainte de a fi implementate pentru menținerea facilităților, echipamentelor și proceselor de fabricație în stare validată.

Controlul statistic al procesului / *Statistical control process*. Controlul și monitorizarea unui proces utilizând analiza statistică în scopul de a manageria variabilitatea în etapele critice ale controlului procesului.

Contur / *Outline*. (fr. *contour* = contur) Linie sau suprafață care mărginește un obiect, medicament.

Contuzie / *Contusio*, *Bruise*. (lat. *contusio*, *-onis* = izbire, zdrobire, de la *contundo*, *-ere* = a zdrobi) Lezări ale țesuturilor sau organelor prin lovire, cu păstrarea integrității pielii, indiferent de leziunea țesuturilor profunde.

Conținutul apei de echilibru / *Content water balance*. Cantitatea de apă absorbită de către o mostră anhidră de masă fixă, în echilibru cu umiditatea din aer, la o temperatură dată.

Convalescență / *Convalescence*. (lat. *convalescencia*, *-ae*, din *convalesco*, *-ere* = a prinde puteri, a se însănătoși) Starea de refacere a organismului, cu revenirea tuturor funcțiilor la normal, care urmează dispariției semnelor de boală și vindecării clinice, în care timp, organismul trece în mod treptat la starea anterioară, de sănătate.

Convecție / *Convection*. (lat. *convectio*, *-onis* = transportare din *conveho*, *-ere* = a transporta laolaltă) **1.** Transfer de căldură sau curent electric în interiorul lichidelor sau gazelor, sau de la un corp solid la unul fluid (lichid sau gaz), prin intermediul deplasării dirijate a particulelor acestora. Ex.: uscătoare prin convecție. **2.** Pierdere de căldură corporală prin transfer către aerul înconjurător, când acesta este mai rece.

Convenția R,S / *R,S Convention*. Sistem formal de nomenclatură pentru atribuirea configurației absolute a atomilor chirali folosind regulile de prioritate ale lui Cahn, Ingold și Prelog.

Convergență / *Convergence*. (lat. *convergo*, *-ere* = a înclina împreună, de la *cum* = cu + *vergo*, *-ere* = a fi înclinat, a fi aplecat) **1.** Proprietate a unui fascicul, de unde sau de particule, de a trece printr-un singur punct din spațiu. Se realizează, de obicei, cu dioptrii, lentile sau alte sisteme convergente. **2.** Mărime fizică egală cu inversul distanței focale. Unitatea de măsură, în SI, este dioptria. O dioptrie = 1 m^{-1}. **3.** Orientarea internă a axelor vizuale în actul vederii de aproape. Termen antagonist: *Divergență*.

Conversie / *Conversion*. Sin. *Transmutație*. (lat. *conversio*, *-onis* = schimbare, transformare, de la *converto*, *-ere* = a întoarce, a schimba, de la *cum* = cu + *vertere* = a întoarce) **1.** Transformarea unei unități de măsură în altă unitate de măsură, prin intermediul unui factor de c. **2.** În medicină, corecția unei poziții defectuoase a fetusului în timpul travaliului.

Conversie internă / *Internal conversion*. Proces de modificare radioactivă prin care un nucleu excitat interacționează cu un nucleu în unul din orbitalii atomici interni conducând la emisia electronului din atom. Astfel, într-un proces de conversie internă, un electron de energie înaltă este emis de către atomul radioactiv, dar fără a avea loc modificări beta. Din acest motiv, electronii de înaltă viteză din conversia internă sunt prin definiție particule non-beta, atât timp cât acestea sunt definite prin modul lor de producere, nu prin compoziție. Atât timp cât nu au loc modificări beta în conversia internă, numărul atomic al elementului nu se schimbă și, astfel (ca și în cazul modificărilor gamma), nu se observă transmutații dintr-un element în altul.

Convertază / *Convertase*. (lat. *converto*, *-ere* = a întoarce, a schimba, de la *cum* = cu + *verto*, *-ere* = a întoarce + *-ază*) Protează a complementului care produce conversia unui component în altul, în cascada de evenimente moleculare ale activării complementului.

Convertină / *Convertin*. (lat. *converto*, *-ere* = a întoarce, a schimba, din *cum* = cu + *verto*, *-ere* = întoarcere + *-ină*) Forma activă a factorului VII al coagulării, notată VIIa.

Convulsie / *Convulsion*, *Seizure*. (lat. *convulsio*, *-onis* = contracție, spasm) Succesiune de contracții involuntare, puternice a unor grupe musculare (convulsii locale) sau ale întregii musculaturi (convulsii generalizate).

Convulsie cronică / *Chronic convulsion*. Sin. *Clonie* (v.).

Convulsii clonice / *Rhythmic convulsions, Clonic convulsions.* (lat. *convulsio*, *-onis* = contracţie + gr. *klonos* = tumult, dezordine) Convulsii scurte, ritmice, a unor grupe musculare sau a întregii musculaturi.

Convulsii tonico-clonice / *Tonoclonic convulsions.* (lat. *convulsio*, *-onis* = contracţie + gr. *tonikos* = întăritor + gr. *klonos* = tumult, dezordine) Convulsii scurte şi ritmice (clonii), asociate cu altele cu caracter persistent (tonice).

Convulsivant / *Convulsant.* (lat. *convulsus*, *-a*, *-um* = zdruncinat, de la *convello*, *-ere* = a zdruncina) Medicamente, substanţe sau proces patogen care provoacă convulsii. Termen antagonist: *Anticonvulsivant.*

Cooperarea pacientului / *Patient cooperation.* (lat. *coopero*, *-are* = a coopera) V. *Complianţă (a pacientului)*, *Aderenţă (la tratament)*.

Cooperativitate / *Cooperativity.* (lat. *coopero*, *-are* = a coopera) Proprietate a unui ligand privitoare la faptul că fixarea unei prime molecule pe un receptor facilitează (cooperativitate pozitivă) sau împiedică (cooperativitate negativă) fixarea unei a doua molecule.

Coordinaţie / *Coordination.* Legătură chimică formată prin punerea în comun a unui dublet electronic, furnizat de un atom donor unui atom acceptor. Ex.: legătură azot-oxigen.

Coordonare / *Coordination.* (lat. *cum* = cu + lat. *ordino*, *-are* = a pune în ordine, din *ordo*, *-onis* = şir, rând) Activitate de îndrumare a unor procese, reacţii, acţiuni.

Coordonate / *Coordinates.* Numere care, luate într-o anumită ordine, permit determinarea poziţiei unui punct pe o dreaptă, în plan sau în spaţiu, în raport cu un sistem dat de coordonate.

Copal / *Copal.* Răşină naturală, semifosilă, folosită la prepararea unor materiale dentare.

Copil / *Child.* (albaneză *kopil* = copil) Băiat sau fată în primii ani ai vieţii, până la adolescenţă (Anexa 27).

Copilărie / *Childhood.* Perioadă de viaţă de la naştere până la adolescenţă, etape stabilite arbitrar: 1. *nou-născut*: primele patru săptămâni de viaţă ale sugarului; a. nou-născut prematur: născut la mai puţin de 37 săptămâni de gestaţie; b. nou-născut la termen: născut la 37-42 de săptămâni de gestaţie; c. nou-născut post-matur: născut după 42 de săptămâni de gestaţie; 2. *sugar*: de la o lună până la 1 an de viaţă; 3. *copil*: de la 1 an până la vârsta pubertăţii (12 ani) (*adolescent*: de la pubertate până la 18 ani).

Copolimer / *Copolymer.* Sin. *Multipolimer.* (lat. *cum* = cu + gr. *polys* = mulţi + gr. *meros* = parte) Heteropolimer format prin asocierea a doi monomeri, diferiţi sau dintr-un monomer şi un comonomer.

Copolimer bazic sintetic de metacrilat / *Basic methacrylate copolymer.* V. *E 1205.*

Copolimeri bloc / *Block copolymers.* Polimeri care sunt organizaţi în blocuri (asocieri), astfel încât o serie de unităţi de monomer se repetă alternativ, urmate imediat de o serie secundară a altor unităţi de monomer care se repetă.

Copolividonă / *Copolyvidone.* Polimer obţinut prin polimerizarea a doi monomeri diferiţi: N-vinilpirolidona cu acetatul de vinil, în izopropanol; polimer liniar, cu structură în lanţ. Pulbere alb-gălbuie sau albă, cu particule fine, cu bune proprietăţi de curgere, solubilă în apă, alcool, propilenglicol, glicol, PEG 400. Stabilitate mare. Se utilizează ca: excipient pentru capsule, granule, comprimate, agent filmogen, în spray-uri, matriţă hidrofilă pentru formele cu eliberare rapidă şi eliberare controlată.

Coprecipitare / *Coprecipitation.* (lat. *cum* = cu + *praecipito*, *-are* = a arunca, a grăbi, a cădea) Metodă fizică de preparare a unei dispersii solide, numită şi coprecipitat, prin precipitarea laolaltă a unei substanţe greu solubile în apă cu o substanţă (cel mai frecvent, macromoleculară) solubilă, într-un solvent comun.

Coprecipitat / *Coprecipitate.* Sin. *Dispersie solidă.* Sistem de dispersie solid obţinut prin includerea unei substanţe greu solubile în apă într-o substanţă hidrofilă macromoleculară, cu formarea unui complex foarte uşor solubil în apă, în urma coprecipitării acestora (precipitării împreună) din două soluţii separate, preparate anterior, într-un solvent în care ambele sunt insolubile.

Copro- / *Copro-.* (gr. *kopros* = excrement) Element de compunere pentru termenii referitori la fecale.

Coprocesare / *Co-processing.* (lat. *co*, de la *con* = cu, cum + *processus*, *-a*, *-um* = a merge înainte) Procedeu de fabricare a unui excipient nou, bazat pe un concept în care doi sau mai mulţi excipienţi interacţionează la nivelul de subparticulă. Se prepară prin includerea unui excipient în interiorul altui excipient, urmat de operaţia de co-uscare. Conduc atât la îmbunătăţirea funcţionalităţii excipienţilor, cât şi la mascarea proprietăţilor nedorite ale unor excipienţi individuali. Metodă dezvoltată în 1980, prin introducerea produsului coprocesat de celuloză microcristalină şi carbonat de calciu, urmat de cellactoză în 1990 (Meggle Corporation, Wasserburg, Germania).

Coprocultură / *Plate culture of f(a)ecis.* (*copro-* + lat. *cultura*, *-ae* = cultivare) Cultivarea materiilor fecale pe medii de cultură adecvate. Se utilizează în diagnosticul unor infecţii intestinale: dizenterie, salmoneloză etc.

Coproporfirie ereditară / *Hereditary coproporphyria.* Boală ereditară ce apare datorită unui deficit de coproporfirinogen-oxidază. Acumularea de precursori conduce la fotosensibilitate crescută a pielii şi la tulburări neurologice.

Coproporfirină / *Coproporphyrin.* Pigment tetrapirolic produs prin oxidarea punţilor metilen din coproporfirinogen; sunt patru izomeri, excretaţi în urină şi fecale.

Coproporfirinogen / *Coproporphyrinogen.* Porfirinogen, în care fiecare inel pirolic are un lanţ lateral metilic şi un lanţ lateral propionic; se formează prin decarboxilarea oxidativă a uroporfirinogenului; sunt 4 izomeri; 1 şi 3 există în mod natural, iar 3 este intermediar în sinteza hemului.

Coproporfirinurie / *Coproporphyrinuria.* Prezenţa coproporfirinelor în urină; în mod normal, se elimină în cantitate foarte mică: 50-200 µg / zi; creşte în intoxicaţii, avitaminoze, hepatite şi ciroze, diferite porfirii şi coproporfirii.

Coprostază / *Coprostasis.* (*copro-* + gr. *stasis* = reţinere, oprire, de la *istanoi* = a plasa, a face să ţină) Constipaţie.

Cord / *Heart, Cor.* Sin. *Inimă* (lat. *cor*, *cordis* = inimă, gr. *kardia* = inimă) (v.).

Cordon / *Cord, Funis, Chorda.* (lat. *chorda*, *-ae*, gr. *khorde* = coardă, cordon) Termen generic pentru unele structuri anatomice cu forma de cordon, ex.: cordon ombilical.

Cordon sanitar / *Sanitary cordon.* Frontieră de supraveghere pentru a limita o regiune în carantină, ce poate fi traversat în anumite condiţii, stabilite de regulamentele sanitare.

Corectiv / *Corrective agent.* Sin. *Aditiv* (v.). (lat. medievală *correctivus*, *-a*, *-um* = îndreptat, din *corrigo*, *-ere* = a corecta, a îndrepta). Substanţă farmaceutică auxiliară care se adaugă într-un medicament în câteva procente, pentru a-i ameliora proprietăţile: gust, miros, culoare (edulcoranţi, coloranţi, aromatizanţi).

Corector (regulator) de aciditate / *Acidity corrector.* Substanţă auxiliară care modifică sau limitează aciditatea sau alcalinitatea unui produs alimentar.

Corelaţie / *Correlation.* (lat. *com* = cu + *relatio*, *-onis* = relaţie, în legătură cu) **1.** Măsurarea dependenţei dintre două variabile aleatorii cantitative. **2.** Raportul de legătură şi dependenţă reciprocă a caracterelor morfoanatomice şi funcţionale a două sau mai multe organisme; dintre organele care formează acelaşi organism, ţesuturile unui organ sau celulele unui ţesut.

Corepresor / *Corepressor*. (lat. *cum* = cu + *repressor*, *-oris* = a represa, din *reprimo*, *-ere* = a împinge înapoi, a reţine, de la *retro* = înapoi şi *primo*, *-ere* = a apăsa, a presa) Moleculă care declanşează represia transcripţiei genelor specifice prin fixare la receptor.

Cori / *Rubeola*. V. *Rujeolă* (v.).

Coriaceu / *Coriaceous*, *Leathery*. (lat. *corium*, *-ii* = piele) Organ vegetal rezistent şi elastic, de consistenţa pielii (ex. frunzele de la *Vaccinium vitis-idaea*, *Hedera helix*).

Coricid / *Choricide*. Medicament care, aplicat pe bătătura piciorului, împiedică dezvoltarea sa şi antrenează dispariţia acesteia, după câteva zile de tratament (prin exfolierea ţesutului mort).

Corimb / *Corymb*. (gr. *korymbos* = ciorchine) Inflorescenţă racemoasă plană sau convexă, alcătuită dintr-o axă principală cu creştere nedeterminată de pe care se dezvoltă altern, de la niveluri diferite, axe secundare florifere, ce ajung aproximativ la acelaşi nivel (ex.: la *Malus sylvestris*) a. *compus* / *compound* – alcătuit din mai multe corimbe simple (ex.: la *Sorbus aucuparia*).

Corin- / *Coryn-*. (gr. *koryne* = măciucă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la formă.

Corinebacterioză / *Infection with Corynebacterium*, *Corinebacteriosis*. (gr. *koryne* = măciucă + gr. *bakterion* = bastonaş, de la *bakteria* = baston + *-oză*) Boli determinate de *Corynebacterium* sp. (difterie, acnee, septicemii şi infecţii localizate).

Corio- / *Chorio-*. (gr. *khorion* = piele, înveliş, membrană a fătului) Element de compunere pentru termenii referitori la o membrană.

Corioid-, Coroido- / *Corioid-*, *Coroido-*. (gr. *khorioeides* = în formă de membrană, coroidă; *khorion* = membrană + *-eidos* = formă).

Corion / *Chorion*. (*corio-*) Sin. *Dermul reticular*. **1.** Membrană care înconjoară embrionul, sacul vitelin şi alantoida la reptile, păsări şi mamifere. La mamifere o porţiune a corionului devine partea embrionară (fetală) a placentei. **2.** Strat de ţesut conjunctiv subiacent unei mucoase. Porţiune profundă a dermului alcătuită din fascicule de fibre de colagen, de elastină şi de reticulină. **3.** Învelişul protector al oului la insecte, produs de către ovar.

Corioretinită / *Chorioretinitis*. (*corio-* + *retină* + *-ită*) Inflamaţia coroidei şi retinei.

Coriză / *Coryza*, *Common cold*. Sin. *Rinită*, *Guturai*. (gr. *koryza* = guturai) Inflamaţie acută a mucoasei nazale, favorizată de frig şi umezeală. Este produsă în special de rinovirusuri. Se manifestă prin rinoree, strănut, cefalee moderată, stare generală alterată, subfebrilă. V. *Rinită*.

Corm / *Cormus*. (gr. *kormos* = bucată de trunchi) Aparatul vegetativ caracteristic plantelor superioare (*Cormofitelor*), format din rădăcină, tulpină şi frunze.

Cormofite / *Cormophytes*. (gr. *kormos* = bucată de trunchi + gr. *phyton* = plantă) Grup de plante superioare la care aparatul vegetativ este un corm (ex.: Pteridofitele, Ginospermele şi Angiospermele).

Cornee / *Cornea*. (lat. medievală *tunica cornea*, din lat. *corneus*, *-i* = corn) Porţiune anterioară transparentă a globului ocular, ocupă 1 / 6 din circumferinţă; se continuă cu sclerotica şi este hrănită de vasele sangvine. Inflamaţiile corneei se numesc keratite.

Corneoblefarom / *Corneoblepharon*. (*cornea* + gr. *blepharon* = pleoapă) Cicatrice aderentă care uneşte corneea cu faţa internă a pleoapei.

Corneocite / *Corneocyte*. Celule plate, fără nucleu în citoplasmă, formate în stratul de deasupra al celulelor pielii. Aceste celule sunt moarte din punct de vedere biologic, dar totuşi rămân active: rezultă la finalul fazei de diferenţiere a keratinocitelor; ele sunt pline cu keratină şi alţi produşi ca lipide, acizi graşi şi ceramide.

Cornul-secarei / *Ergot*. (lat. *Secale cornutum*) Sin. *Ergot de secară*. Produs alcătuit din scleroţii ciupercii *Claviceps purpurea* (fam. *Hypocreaceae*), care reprezintă formele de rezistenţă ale ciupercii parazite pe spicele de secară. Produs utilizat în Antichitate de chinezi în cazuri de naşteri grele. În Evul Mediu, ajungând împreună cu cerealele în făină şi de aici în alimentaţie, a provocat intoxicaţii grave, în proporţie de masă. În Europa este utilizat pentru prima dată în terapeutică în 1582, de către Lonitzer, iar studii ştiinţifice apar în 1808, ale ginecologului american Starns şi abia în sec. al XIX-lea este înscris în unele farmacopei. În prezent, se infestează artificial lanurile de secară, bine izolate de restul culturilor, cu conidii de ciupercă, cultivate în medii nutritive adecvate. Scleroţii au forma unor corpi alungiţi, fuziformi, uşor recurbaţi, inflexibili, de culoare neagră-violacee, iar în interior este albă. Conţin alcaloizi 0,1-0,2 g% până la 1%. Alcaloizii se împart în 5 grupe: 1. *grupa ergometrinei* (ergometrina – ergometrinina, ergobazina, ergonovina); 2. *grupa ergotaminei* (ergotamina – ergotaminina, ergozina – ergozinina); 3. *grupa ergotoxinei* (ergocristina, ergocristinina, ergocriptina – ergocriptinina, ergocarnina – ergocarninina); 4. *grupa ergoxinei* (ergostina – ergostinina); 5. *grupa clavinei*, alcaloizi fără importanţă terapeutică. Acţiune principală: stimulare a contracţiilor fibrelor netede ale muşchiului uterin, acţiune ocitocică, în hemoragii post-partum, metro- şi menoragii, metrite etc.; acţiune centrală prin deprimarea reflexelor vasomotoare centrale, antimigrenos vasoconstrictor. Se utilizează sărurile alcaloizilor în diferite forme farmaceutice: soluţie, soluţie injectabilă, drajeuri etc.

Coroana micelei / *Micelle corona*. Secţia exterioară a micelei unui coloid de asociaţie care constă din părţi hidrofile ale micelei formate cu o substanţă amfifilă.

Coroană / *Corona*, *Crown*. (lat. *corona*, *-ae* = coroană) **1.** Termen anatomic pentru o formaţiune sau o structură asemănătoare unei coroane.

Coroană dentară / *Dental crown*. Partea dinţilor acoperită de smalţ vizibilă în afara alveolei. Termen care se atribuie şi unei piese metalice, metalo-ceramice sau din alt material care reproduce forma unui dinte.

Corodant / *Corrosive*. Substanţă, element care provoacă corodarea, deteriorarea unui corp (metalic mai ales).

Corodare / *Corroding*. Procedeu de obţinere dirijată a coroziunii unui metal, utilizat în stomatologie (prin electroliză), în vederea unei mai bune adaptări pe dinte.

Coroidă / *Choroidea*. (*corio* + gr. *eidos* = formă) Înveliş vascular, membrană vasculară şi pigmentară a ochiului, situată între sclerotică şi retină, care face parte din tractul uveal, împreună cu corpul ciliar şi irisul.

Coroidită / *Coroiditis*. (*coroidă* + *-ită*) Inflamaţia coroidei, frecvent asociată cu aceea a retinei.

Corolă / *Corolla*. (lat. *corolla*, *-ae* = coroană, corolă) Ciclu al periantului alcătuit din totalitatea petalelor, de obicei colorate altfel decât sepalele şi dispuse pe receptacul în alternanţă cu acestea. a. *actinomorfă* / *actinomorphic*, *regular* – corolă cu simetrie radiară. b. *dialipetală* / *apopetalous* – cu petale libere. c. *gamopetală* (*simpetală*) / *gamopetalous* – cu petale concrescute. d. *zigomorfă* / *zygomorphic*, *irregular* – corolă cu simetrie bilaterală.

Corologie / *Chorology*. (gr. *khoreos* = răspândit + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază distribuţia sau răspândirea organismelor în spaţiu şi stabilirea arealului lor.

Coronar / *Coronary* (lat. *coronarius*, *-a*, *-um* = de făcut coroane) Termen care se referă la dispunerea unor elemente anatomice în formă de coroană.

Coronarian / *Coronary*. Termen care se referă la circulaţia coronariană normală sau patologică (ex.: insuficienţă coronariană).

Coronarită / *Coronaritis*. (lat. *corona*, *-ae* = coroană + *-ită*) Inflamaţie reumatică, luetică etc. a arterelor coronare, producând stenoza lor şi declanşând crize de angină pectorală.

Coronulă / *Coronule*. (lat. *coronula*, *-ae* = coroană mică) **1.** Capetele libere ale celulelor care se răsucesc în jurul oogonului de la *Characeae*. **2.** Ansamblu de apendici aparţinând petalelor, formând o coroană mică.

Corosiv / *Corrosive* (lat. *corruo*, *-ere* = a se arunca asupra cuiva). Termen folosit pentru compuşii chimici care au proprietatea de a produce leziuni severe la contactul cu diferite ţesuturi. Aceste substanţe acţionează prin ionul H^+, producând coagularea, precipitarea şi, în unele cazuri, deshidratarea proteinelor, constituind „necroza de coagulare".

Coroziune / *Corrosion*. (lat. *corosio*, *-onis* = ruginire) Proces chimic sau electrochimic de degradare a suprafeţei unui metal, ca urmare a reacţiei lui spontane cu elemente sau compuşi chimici din mediu – oxigen, gaze, vapori de apă, soluţii –, însoţit de o descreştere a energiei electrice libere.

Corp-, Corpor- / *Corp-*, *Corpor-*. (lat. *corpus*, *-oris* = corp) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la corp.

Corp / *Body*. (*corp-*). **1.** Formă sub care se prezintă o cantitate limitată de materie. Corpurile sunt alcătuite din substanţe care pot fi pure şi impure. **2.** Termen anatomic folosit pentru desemnarea fie a organismului în totalitate, fie a părţii principale a unui organ.

Corp elastic ideal / *Ideally elastical body*. Corp care se deformează reversibil, revenind la forma şi volumul iniţial, după încetarea forţei care a produs deformarea.

Corp negru / *Black body*. Suprafaţă ideală ce absoarbe toţi fotonii ce cad pe aceasta.

Corp reodistructibil / *Rheodestructible body*. Sistem dispers la care fenomenul de refacere a structurii iniţiale nu este posibil, după încetarea acţiunii forţei de forfecare. Ex.: dispersia de aerosil; sub acţiunea unor forţe de forfecare mari se scindează la nivelul valenţelor secundare dintre grupările silanol şi grupările singulare monometrice care sunt solvatate.

Corp reopex / *Rheopex body*. (*reo-* + lat. *pexus*, *-a*, *-um* = lustruit, îngrijit) Corpuri tixotrope, care îşi micşorează viscozitatea prin forfecare; după 24 ore de repaus, viscozitatea revine la valori mărite, peste valorile iniţiale, ex. vaselina prezintă fenomenul de reopexie.

Corp străin / *Foreign body*. Orice corp introdus din exterior într-un ţesut sau într-o cavitate a organismului şi care nu poate fi uşor absorbit.

Corp Voigt / *Voigt body*. Material care prezintă o elasticitate întârziată, deci are nevoie de oarecare timp pentru a căpăta deformaţia şi care, după îndepărtarea sarcinii exterioare, nu-şi reia instantaneu forma iniţială. Se mai numeşte şi corp Voigt-Kelvin.

Corpi cetonici / *Ketone bodies*. Denumire pentru anumiţi metaboliţi (acetonă, acid acetic, acid betahidroxibutiric) ce provin din degradarea albuminelor şi grăsimilor. Ei sunt utilizaţi prin oxidare în ciclul Krebs, furnizând 75% din energia provenită din degradarea lipidelor. Concentraţia lor creşte, ca urmare a utilizării ineficiente a lipidelor, în diabet, eclampsie, reducerea totală a glucidelor alimentare, cât şi în afecţiuni hepatice, hipertiroidism.

Corpi de incluziune / *Inclusion bodies*. Structuri discrete (virioni, componente virale, material celular, proteine agregate) prezente fie normal, fie anormal în interiorul celulelor.

Corpuri tixotrope / *Thixotropic corps*. (gr. *tichis* = agitare + gr. *tropos* = întoarcere) Sunt fluide nenewtoniene, cu curgere dependentă de timp, la care viscozitatea poate varia cu viteza de forfecare, independentă de timp, cât şi faptul că la aceeaşi viteză de forfecare se produce aceeaşi viscozitate. După ce forţa a fost îndepărtată progresiv, chiar dacă structura a fost distrusă, este reversibilă; de cele mai multe ori corpul nu-şi revine imediat la structura şi viscozitatea iniţială, apărând uneori întârzieri mari ale refacerii structurii sistemului dispers (minute, zile, luni). Fenomen observat la suspensiile cu hidroxid feric şi definit astfel de Freundlich, în 1927.

Corpuscul / *Corpuscle*. (lat. *corpusculum*, *-i* = corp mic, de la *corpus*, *-oris* = corp) Corp mic, rotund, particulă.

Corpusculi Meissner / *Meissner corpuscles*. (Georg Meissner, 1829-1905, anatomist şi fiziolog german, profesor la Basel, apoi la Freiburg şi Göttingen) Tip de mecanoreceptori responsabili pentru sensibilitatea la lumină şi senzaţiile tactile, de formă ovoidală, care conţin terminaţii nervoase mielinice sau nemielinice, situaţi în papilele dermice, îndeosebi la nivelul pielii, lipsite de păr: suprafeţele palmo-plantare, buze, pleoape, vârful limbii, limbă, faţă şi pielea organelor genitale.

Cortex / *Cortex*. Sin. *Scoarţă*. (lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă) **1.** Zona anatomică a rădăcinii şi tulpinii cuprinsă între epidermă şi cilindrul central. **2.** În medicină, termen care defineşte stratul extern al unei formaţiuni anatomice. Ţesutul care formează stratul exterior al unor organe, ex.: glandele suprarenale (cortex suprarenal), rinichi (cortex renal), emisferele cerebrale (cortex cerebral), separat de substanţa din interior.

Cortex cerebral / *Cerebral cortex*. Sin. *Scoarţă cerebrală*. Strat de substanţă cenuşie aflat la suprafaţa emisferelor cerebrale, cu o citoarhitectonică specifică.

Cortic-, Cortico- / *Cortic-*, *Cortico-*. (lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă) Termen care se referă la regiunea periferică a unui organ.

Cortical / *Cortical*. (*cortico-*) Termen care face referire la cortexul unui organ.

Corticodependent / *Corticodependent*. (*cortico-* + lat. *dependo*, *-ere* = a sta atârnat, din *de* = separat de + *pendo*, *-ere* = a atârna) Despre un bolnav care, după un tratament îndelungat cu corticosteroizi, prezintă tulburări la întreruperea tratamentului cu aceste medicamente.

Corticoid / *Corticoid*. (*cortico-* + gr. *eidos* = formă) **1.** Sin. *Corticosteroid* (v.). **2.** Orice substanţă cu acţiune similară cu aceea a corticosteroizilor.

Corticol / *Corticolous*. Organismele vii care trăiesc ca epifite sau parazite pe scoarţa arborilor şi a arbuştilor.

Corticosteroizi / *Corticosteroids*. Sin. *Corticoizi*, *Adrenocorticoizi*, *Adrenocorticosteroizi*, *Steroizi* (*cortico-* + gr. *stereos* = solid + gr. *eidos* = formă). Nume generic, de ansamblu al hormonilor cu structură steroidică (cu 21 C) secretaţi de glanda corticosuprarenală şi al derivaţilor lor, obţinuţi prin sinteză. Din punct de vedere fiziologic şi farmacologic, se împart în două grupe: *mineralocorticoizi* (aldosteron, dezoxicorton, corticosteron), ce favorizează absorbţia renală a sodiului şi a apei, crescând excreţia potasiului; *glucocorticoizi* (cortizon, hidrocortizon, prednison), ce stimulează metabolismul glucidelor, lipidelor şi protidelor. Au acţiune antiinflamatorie, antialergică, de reţinere a sării şi apei, diminuează reacţiile imunitare. Se pot doza în sânge şi urină (sub forma metaboliţilor lor: 17-hidroxisteroizi şi 17-cetosteroizi), ceea ce permite evaluarea capacităţii funcţionale a corticosuprarenalei, care secretă în mod fiziologic, în 24 ore, circa 25 mg hidrocortizon, 5 mg corticosteron şi 0,25 mg aldosteron.

Corticosteron / *Corticosterone*. Unul dintre 11-oxicorticosteroizii secretaţi de glandele cortico-suprarenale.

Cortico-suprarenal / *Corticoadrenal*, *Adrenocortical*. (*cortico-* + lat. *supra* = deasupra + *ren*, *-is* = rinichi + *-al*) Care se referă la cortexul capsulelor suprarenale.

Corticosuprarenală / *Adrenal gland*, *Suprarenal body*. (*cortico-* + lat. *supra* = deasupra + lat. *ren*, *-is* = rinichi) Glandă endocrină pereche, care, împreună cu medulo-suprarenala, formează glandele suprarenale. Este formată din trei părţi, cu structură şi funcţii diferite: 1. *zona glomerulară*, la exterior, care sintetizează hormonii mineralocorticoizi; 2. *zona fasciculată*, care secretă hormonii glucocorticoizi şi 3. *zona reticulată*, unde se secretă hormoni sexosteroizi (în principal androgeni).

Corticoterapie / *Corticotherapy*. (*cortico-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a trata, a îngriji) Utilizarea hormonilor corticosteroizi naturali sau de sinteză în terapeutică.

Corticotrofină / *Corticotrophin*, *Adrenocorticotrop hormone*. Sin. *hormon adrenocorticotrop*, abr. ACTH. (*cortico-* + gr. *trophe* = hrană + *-ină*) Hormon hipofizar care controlează activitatea secretoare a glandelor suprarenale. V. *Adrenocorticotrofină*.

Corticotrop / *Corticotropic*. Care prezintă afinitate pentru corticosuprarenală.

Corticotropină / *Corticotropin*. Sin. *Corticotrofină* (v.).

Cortizol / *Cortisol*. Sin. *Hidrocortizon*. (*cortico-* + *-ol*) Glucocorticoid apropiat ca structură de cortizon, dar mai activ; este sintetizat din progesteron, în zona fasciculată. Este principalul glucocorticoid la om. Secreţia sa variază cu nictemerul (maximă, dimineaţa, minimă, seara) şi se află sub influenţa corticotrofinei hipofizare, ea fiind reglată la rândul ei de nivelul cortizolemiei, prin mecanism de feedback negativ. Hormon steroid produs de corticala suprarenală care este implicat în răspunsul la stres; el creşte presiunea sangvină, nivelul de zahăr din sânge, poate cauza infertilitate la femei şi suprimă sistemul imun.

Cortizon / *Cortisone*. Gluco-corticosteroid utilizat în deficitul acestui hormon, boala Addison; poate da efecte secundare: ulcer gastric, sângerare, tulburări nervoase şi hormonale, alterări musculare şi osoase, obezitate etc.

Corynebacterium / *Corynebacterium*. Gen de bacterii grampozitive, din familia *Actinomycetaceae*, care includ bacterii aerobe şi anaerobe; cea mai importantă este *C. diphteriae*, agentul difteriei.

Cosinus / *Cosinus*. Prescurtare de la sinus complementar. Cosinusul unui unghi (sau al unui arc) este proiectarea razei sale pe raza de bază. El este egal cu sinusul unghiului complementar.

Cosm-, Cosmo- / *Cosm-*, *Cosmo-*. (gr. *kosmos* = ordine, univers) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la ordine, univers.

Cosmeceutic / *Cosmeceutical*. Termen larg utilizat pentru industria cosmetică; se referă la produsele cosmetice care pot avea efecte ca medicamentele.

Cosmet-, Cosmeto- / *Cosmet-*, *Cosmeto-*. (gr. *kosmetikos* = referitor la podoabe) Element de compunere care introduce în termeni referirea la produse de înfrumuseţare (cosmetice).

Cosmetic / *Cosmetic*. (*cosmeto-*) Produse destinate îngrijirii frumuseţii şi igienei corpului, cât şi menţinerii sau „sporirii frumuseţii" acestuia. Se mai numesc produse pentru frumuseţe şi igienă corporală. Se utilizează masajul şi produse cosmetice ca: şampoane, săpunuri, deodorante, spray-uri, farduri, pudre, rujuri, depilatoare, creme, loţiuni, măşti etc.

Cosmetică / *Cosmetics*. Sin. *Cosmetologie*. Sector al igienei pielii, care are ca scop restrâns îngrijirea pielii şi tenului sănătos.

Cosmetologie / *Cosmetology*. (*cosmeto-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază atât produsele farmaceutice şi cosmetice specifice utilizate pentru menţinerea, întreţinerea, asigurarea frumuseţii şi igienei corpului uman, cât şi „sporirea" frumuseţii acestuia (probleme de bioestetică).

Cosmetovigilenţă / *Cosmetics monitoring*, *Monitoring for cosmetics safety*. Activitate organizată care are ca obiect supravegherea riscului de apariţie a efectelor nedorite rezultate din utilizarea produselor cosmetice, după punerea lor pe piaţă.

Cosmiatrie / *Cosmiatry*. (*cosmeto-* + gr. *iatreia* = tratament, terapie) Ştiinţa perfecţionării frumuseţii fizice a corpului omenesc, prin medicina estetică (dermatologia estetică, neuroendocrinologie, geriatria preventivă, chirurgia plastică) şi morfologia estetică (cultura fizică, endocrinologia plastică).

Cosmid / *Cosmid*. (pl. *Cosmide*) Plasmidă care conţine sitisul COS al bacteriofagului lambda, necesar formării capsidei. Vector de clonare. Cosmidele permit clonarea ADN într-un spectru de mărimi între 30-46 kb. În general, conţine segmente derivate din bacteriofagi şi diferite plasmide.

Cosmobiologie / *Cosmobiology*. (*cosmo-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază acţiunea factorilor cosmici asupra organismului viu.

Cosmopatologie / *Cosmopathology*. (*cosmo-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază acţiunea nocivă a factorilor cosmici asupra organismelor vii atât la distanţă, pe pământ, cât şi în eventualitatea zborului în spaţiul cosmic.

Cosolubilizare / *Cosolubilization*. (lat. *cum* = cu + engl. *solubilization* = dizolvare) Fenomen fizic de mărire a acţiunii solubilizante a tensidelor, prin adăugarea unor mici cantităţi de polioli (glicerină, glicoli), care diminuează unirea miceliilor şi le menţine în sistemul dispers.

Cosolvent / *Cosolvent*. (lat. *cum* = cu + *solvo*, *-ere* = a desface) Amestec de solvenţi capabili să dizolve substanţe care nu s-ar dizolva în solvenţii separaţi. Aceşti solvenţi au grupări hidrofile în molecula lor, care determină solubilizarea substanţelor hidrofobe.

Cosolvent ionic / *Ionic cosolvent*. Adăugarea unui electrolit la o soluţie moleculară organică în apă conduce la modificarea solubilităţii acesteia ca şi adăugarea unui solvent organic. Acest efect este numit *salting in* atunci când solubilitatea compusului organic creşte şi *salting out* dacă aceasta este diminuată la adăugarea unei sări.

Cost-, Costo- / *Cost-*, *Costo-*. (lat. *costa*, *-ae* = coastă) Rădăcină care introduce în termeni semnificaţia de coastă. Se poate folosi şi ca sufix.

Costalgie / *Costalgia*. **1.** Durere la nivelul coastelor. **2.** Durere la nivelul muşchilor costali, denumită şi pleurodinie.

Costat / *Costate*, *Ribbed*. (*cost-*) Prevăzut cu coaste longitudinale.

Costectomie / *Costectomy*. (*costo-* + gr. *ektome* = excizie) Rezecţie costală.

Costuri directe / *Direct costs*. Costurile fixe şi variabile ale tuturor resurselor (bunuri, servicii etc.) consumate în timpul furnizării unei intervenţii, ca şi orice consecinţă a intervenţiei, cum ar fi efectele adverse, bunurile sau serviciile induse de intervenţie. Include costurile medicale directe şi costurile nemedicale directe, cum ar fi transportul unui pacient ori îngrijirea copilului acestuia în timpul intervenţiei.

Costuri indirecte / *Indirect costs*. Costul datorat pierderii din timpul dedicat muncii şi scăderii productivităţii datorită bolii, incapacităţii sau morţii. În activitatea de contabilitate a costurilor, acest termen se referă la costurile generale sau fixe de producere a bunurilor sau serviciilor.

Cosurfactant / *Co-surfactant*. (lat. *cum* = cu + lat. *sur* = peste, deasupra + lat. *facies*, *-ei* = faţă) Compus polar slab sau nepolar, în general alcooli cu o lungime intermediară a catenei (C_5- C_{10}), insuficient de solubili în apă; ei pot fi tensioactivi şi formează dispersii spontane de tipul L / H sau invers, H / L, rezultând microemulsii.

Coş / *Pimple*. Por infectat şi inflamat, având forma unei mici ridicături, cu volumul unui vârf de ac sau al unui bob de mazăre.

Coşenilă / *Carmines, Carminic acid, Cochineal.* Sin. *Acid carminic, Carmin.* V. *E 120.*

Coşmar / *Nightmare.* (fr. *cauchemar* = coşmar) Vis cu conţinut terefiant, însoţit de anxietate şi senzaţie de sufocare.

Cot / *Elbow.* N.A. *regio cubit.* (lat. *cubitus, -us* = cot) Termen anatomic care desemnează regiunea corespunzătoare articulaţiei humerusului cu radiusul şi cubitusul, anterior având plica c., iar posterior regiunea olecraniană.

Cotangentă / *Cotangent.* Valoare trigonometrică corespunzătoare la tangenta unghiului complementar (sau la inversul tangentei).

Cotă / *Share, Quonotation.* Valoare numerică a coordonatelor unui punct în plan sau în spaţiu.

Cotă de vânzări / *Purchase share.* Norme fixate pentru agenţii comerciali, reprezentând volumul vânzărilor, pe care fiecare dintre ei trebuie să le respecte, pentru fiecare produs al firmei.

Cotil / *Acetabulum.* Sin. *Cavitate cotiloidă* (v.). (gr. *kotyle* = strachină)

Cotiledon / *Cotyledon.* (gr. *kotyledon* = cavitate, cupă) **1.** Frunza embrionului cu rol în înmagazinarea substanţelor de rezervă. **2.** Partea cea mai voluminoasă, de cele mai multe ori lobată, a embrionului unei plante, care îndeplineşte un rol placentar, asigurând nutriţia embrionului propriu-zis şi a plantului în primele faze ale existenţei sale (de la germinaţie până în momentul în care planta tânără îşi poate asigura nutriţia din propriile sinteze, deci până când devine autotrofă). Numărul cotiledoanelor (1 sau 2) este foarte important, fiind o însuşire filogenetică pe baza căreia se stabilesc principalii subtaxoni pentru încrengătura *Spermatophyta.*

Cotiloid / *Cotyloid.* (gr. *kotyle* = strachină + *eidos* = formă) În formă de cupă.

Cotransfecţie / *Cotransfection.* (lat. *cum* = cu + *trans* = peste, dincolo + *infectus, -am -um* = stricat, otrăvit, din *inficio, -ere* = a strica, a otrăvi) Transfecţia simultană a unei secvenţe ADN şi a unei gene marker, cel mai des selecţionate.

Cotransport / *Cotransport.* (lat. *cum* = cu + *transportatio, -onis* = deplasare, de la *transporto, -are* = a trece dincolo, din *trans* = peste, dincolo şi *porto, -are* = a purta, a duce) Proces de transport al unor ioni sau metaboliţi printr-o membrană biologică în acelaşi sens (simport) sau în sens invers (antiport) Ex.: pompa de sodiu este un c. de tip antiport, iar transportul activ secundar de glucoză-sodiu este un c. simport.

Coulomb / *Coulomb.* (Charles Augustin de Coulomb, fizician francez, Paris, 1736-1806) Unitate pentru cantitatea de electricitate în SI: este cantitatea de electricitate transportată pe secundă de un curent cu o intensitate de un amper.

Counterirritant / *Counterirritant.* Agent terapeutic ca salicilatul de metil, care produce iritaţie la aplicarea pe piele şi este utilizat în scopul de a ameliora durerea şi disconfortul (stări reumatismale).

Covalenţă / *Covalent bond.* Sin. *Legatură nemetalică.* Legătură chimică care se realizează între atomi de acelaşi fel sau cu electronegativităţi foarte apropiate, prin punere în comun de electroni. Este formată dintr-o pereche de electroni care gravitează în câmpul a două nuclee.

Cox-, Coxa-, Coxo- / *Cox-, Coxa-, Coxo-.* (lat. *coxa, -ae* = şold) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la articulaţia coxofemurală.

Cox-1 / *Cox-1.* Abr. pentru Ciclooxigenaza-1.

Cox-2 / *Cox-2.* Abr. pentru Ciclooxigenaza-2.

Coxal / *Hip bone.* (*cox-* + *-al*) termen care defineşte apartenenţa la articulaţia coxofemurală.

Coxalgie / *Coxalgia.* (*coxa-* + gr. *algos* = durere) Durere localizată la şold.

Coxartroză / *Cox-arthrosis.* (*coxo-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*) Boală degenerativă a articulaţiei coxofemurale, primitivă sau secundară unei malformaţii subluxante a coapsei sau a unei artrite, însoţită de durere la mers şi de deformări osoase.

Coxo-femural / *Coxo-femural.* (lat. *coxo* = şold + lat. *femur* = coapsă) Care aparţine zonei şoldului şi a coapsei.

Cp / *Cp.* Abr. pentru engl. *Process capability* = capabilitatea procesului. Măsurătoare statistică a relaţiei dintre variabilitatea observată a procesului şi specificaţiile sau cerinţele pentru lotul individual. Calcularea prin divizarea domeniilor de variabilitate a proceselor (sigma); un număr mai mare indică mai multe procese capabile.

Cracare / *Craking process.* (engl. *craking*, de la *to crack* = a se desface, a se sparge) Procedeu de fabricare a benzinelor din fracţiuni grele de ţiţei, prin piroliză sau catalitic. În instalaţiile de cracare se pot ivi cazuri de intoxicaţie prin hidrocarburi alifatice, dar mai ales aromatice, olefinice şi mercaptani.

Crampă / *Cramp.* (fr. *crampe*, din *kramp*, lb. francilor stabiliţi în Galia, germ. *krampf* = curbură) Contracţie involuntară, dureroasă şi tranzitorie a unui muşchi sau grup muscular. Orice durere spasmodică intestinală, stomacală.

Crani-, Cranio- / *Crani-, Cranio-.* (lat. medievală *cranium, -ii*, din gr. *kranion* = craniu) Element de compunere pentru termeni referitori la craniu.

Craniomalacie / *Craniomalacia, Craniotabes.* (*cranio-* + gr. *malakia* = înmuiere, de la *malakos* = moale) Consistenţă anormal de scăzută a unor zone din craniu, datorită unei reduceri a mineralizării, în rahitismul sugarului.

Craniometrie / *Craniometry.* (*cranio-* + gr. *metron* = măsură) Determinarea prin metode ştiinţifice a dimensiunilor oaselor craniene şi a diverselor părţi ale acestora – care constituie studiu de antropometrie.

Cranioplastie / *Cranioplasty.* (*cranio-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Refacerea unei breşe osoase de la nivelul craniului cu un grefon osos sau prin aplicarea unei proteze metalice sau acrilice.

Craniu / *Skull.* N.A. *cranium, crania.* (lat. medievală *cranium*, din gr. *kranion* = craniu) Sin. *Cutie craniană, Neurocraniu.* Ansamblul oaselor care formează scheletul capului.

Crateriform / *Crateriform, Saucer-shaped.* (lat. *crateriformis, -is* = în formă de crater) De forma unei cupe cu tubul scurt (ex.: discul stigmatifer de la *Nuphar luteum*, corola de la *Verbascum* sp.).

Craving / *Craving.* Sin. *Apetenţă* (v.).

Crăpătură / *Fissure.* (lat. *crepatura, -ae* = crăpătură) Fisură în epidermă şi o parte din derm, care are loc mai ales la nivelul mâinilor, buzelor şi mameloanelor.

Crearea produsului / *Product creation.* **1.** Strategie de dezvoltare a unei firme prin oferirea către segmentele de piaţă existente a unor produse noi sau modificate. **2.** Dezvoltarea conceptului de produs, într-un produs fizic, cu scopul de a se garanta că ideea de produs poate fi transformată într-un produs realizabil.

Crearea unui produs nou / *New product creation.* În marketing, înseamnă crearea unor produse originale, îmbunătăţirea produselor existente, modificarea acestora şi crearea unor noi mărci prin propriile eforturi de cercetare-dezvoltare a firmei.

Creat-, Creato- / *Creat-, Creato-.* (gr. *kreas, -atos* = carne) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la creatină-creatinină.

Creatin fosfokinază / *Creatine phosphokinase.* Sin. *Creatin kinază.* Abr. CPK. (*creat-* + *-ină* + gr. *phos, photos* = lumină, fosfor + gr. *kinein* = a mişca + *-ază*). Enzimă musculară care activează transformarea creatinei în creatin fosfat (rezervă energetică pentru muşchi). Concentraţia în sânge, la femei: 10-70 UI / L (0,17-1,17 µkat / L); la bărbaţi: 25-90 UI / L (0,42-1,50 µkat / L) nivelul sangvin creşte în infarctul de miocard şi unele miopatii.

Creatin kinază / *Creatine kinase*. Sin. *Creatin fosfokinază* (v.).

Creatină / *Creatine*. (*creat-* + *-ină*) Derivat solubil al guanidinei, care, sub formă fosforilată (fosfocreatină sau creatinfosfat), reprezintă o stocare importantă pentru fosfatul de energie înaltă, sursă de energie pentru contracţia musculară. Concentraţia normală în sânge: la femei: 6-10 mg / L (42-76 nmol / mL), la bărbaţi: 2-6 mg / L (15,2-45,6 nmol / L) produsul de deshidratare este creatinina.

Creatinină / *Creatinine*. (*creat-* + *-ină*) Produs de transformare a creatinei în cursul metabolismului; se repartizează în sânge (hematii şi plasmă). Concentraţia în sânge: 0,6-1,5 mg / dL (sau 55-133 µmol / L) se află şi în urină.

Creatininemie / *Creatinin(a)emia*. (*creatin-* + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa creatininei în sânge.

Creatininurie / *Creatininuria*. (*creatin-* + *-ină* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa fiziologică în urină a creatininei, care provine din creatina musculară (circa 2 g în 24 ore). Valori normale: 15-25 mg / kg / 24 ore sau 0.15-0.22 mmol / kg / 24 ore. *Clearance*-ul creatininei: 75-125 mL / min. Prezenţa creatinei în urină, foarte importantă la sugar şi copil, dispare la adult şi reapare la bătrân. Valoarea ei creşte în miopatii.

Creier / *Brain*, N.A. *cerebrum*. (lat. *cerebrum, -i* = creier) Encefalul în totalitatea sa şi în sens mai restrâns c. anterior.

Creioane / *Sticks* (*Styli*). Sin. *Bujiuri*, *Styli* (fr. *crayon* = creion, din gr. *kreio* = schiţă; fr. *bougie* = lumânare, engl. *stick* = băţ, sau lat. *stillus, -i* =condei cu vârf ascuţit). Sunt preparate solide destinate aplicării locale; au o formă conică sau cilindrică, constituite din una sau mai multe substanţe active, ca atare, dizolvate sau dispersate într-o bază adecvată care se poate dizolva sau topi la temperatura corpului. Creioanele uretrale (numite şi *bujiuri*) şi creioanele pentru implantare în răni sunt sterile. V. şi *Bujiuri*.

Creioane caustice / *Caustic stick*. Sin. *Creioane medicinale cauterizante*, *Styli caustici*, *Bacilli caustici*. Preparate farmaceutice solide, dure, de formă cilindrică, terminate cu un con sau o calotă ovoidală, conţinând substanţe caustice, cauterizante sau dezinfectante. Au o lungime de 4-8 cm, diametrul de 0,3-0,5 cm şi greutatea de 4-8 g. Se utilizează extern, pentru tratarea locală a pielii (plăgi) sau mucoaselor (auriculară, vaginală, uretrală).

Creion nazal / *Nasal stick*. Formă farmaceutică solidă, care trebuie să corespundă prevederilor din monografia *Creioane*.

Cremare / *Creaming*. (fr. *crème* = smântână, fr. *crèmage* = smântânire, engl. *creaming* = smântânire) Fenomen fizic care apare în emulsiile lichide şi se manifestă prin separarea în două emulsii, una fiind mai densă, mai concentrată în faza internă, numită şi cremă. Fenomenul se datorează diferenţelor de densitate: dacă faza internă are densitatea mai mică decât faza externă, continuă, viteza de sedimentare este negativă şi se produce o separare ascendentă, numită fenomen de cremare; picăturile fazei interne se acumulează la suprafaţă, ca în cazul emulsiilor de tipul L / H. Proces reversibil.

Creme / *Creams*. (fr. *crème* = smântână, cremă) Preparate semisolide, polifazice, destinate aplicării cutanate, sunt unguente-emulsii, constituite dintr-o fază lipofilă şi o fază hidrofilă, structurate sub formă de emulsie, de tipul L / H sau H / L; faza hidrofilă (apa) este în proporţie de peste 10%, până la 80-90%; au acţiune răcoritoare, emolientă, decongestivă. Utilizarea acestora permite obţinerea de formulări cu diferite grade de ocluzivitate (mai mult sau mai puţin lipofile sau hidrofile) şi, de asemenea, cu o consistenţă foarte diferită.

Creme cosmetice / *Cosmetic creams*. Unguente-creme tip H / L sau L / H (v.).

Creme evanescente / *Vanishing creams*. Sin. *Creme cu stearaţi*, *Creme de lapte*. (fr. *évanescent*, engl. *vanishing* = care dispare) Unguente-emulsii tip L / H, care conţin cantităţi mari de apă, pe bază de stearină (acid stearic). Se aplică uşor pe piele, repede şi nu lasă urme. După aplicare, apa se evaporă, şi pe piele rămâne un film fin, discontinuu, de acid stearic, iar pielea capătă un aspect mat, suplu şi moale. Sunt unguente hidrofile, aderente şi uşor lavabile cu apă, de aceea se numesc şi unguente *water loving* sau *water – washable*. Pot fi diluate cu apă sau soluţii apoase. Deoarece pelicula de unguent care se va depune pe piele este discontinuă, aceste unguente au o capacitate emolientă scăzută. Cremele de lapte sunt creme uscate, de zi.

Creme hidrofile / *Hydrophilic creams*. Sin. *Creme lavabile*, *Creme lipofobe*. Unguente-emulsii de tipul L / H; au ca fază externă, faza apoasă, în raport de 80-90%, şi faza lipofilă este peste 10%. Ele conţin emulgatori de tip ulei în apă, ca: săpunuri de sodiu sau de trietanolamină, alcooli graşi sulfataţi, polisorbaţi, acizi graşi polioxietilenaţi, esteri ai alcoolilor graşi, asociaţi, dacă este necesar, cu emulgatori de tip apă în ulei.

Creme lipofile / *Lipophilic creams*. Sin. *Creme grase*, *Creme hidrofobe*. Unguente-emulsii de tipul H / L; au ca fază externă, continuă, faza lipofilă. Aceste preparate conţin emulgatori de tip apă în ulei, ca: alcooli de lână, esteri ai sorbitanului şi monogliceride. Faza apoasă este puţin peste 10% emulsionată. Deoarece predomină faza lipofilă, care este faza externă, aceste unguente se numesc şi creme grase. Pe piele dau o senzaţie onctuoasă, formează un film gros şi strălucitor. Au acţiune lubrifiantă, emolientă şi protectoare, mai mare decât a cremelor de tip invers, L / H. Au şi caracter de curăţare a pielii şi o capacitate redusă de a fi îndepărtate prin spălare cu apă şi nu pot fi diluate cu apă, ci cu ulei; pot fi colorate cu coloranţi liposolubili. Pacienţii preferă unguentele-emulsii tip H / L în locul unui unguent gras, deoarece crema se poate aplica mai uşor, e mai puţin grasă şi apa care se evaporă înmoaie ţesutul inflamat.

Cremocarp / *Cremocarp*. (gr. *krematos* = suspendat + gr. *karpos* = fruct) Fruct uscat indehiscent, rezultat dintr-un gineceu bicarpelar inferior. La maturitate se desface în două achene monosperme (ex.: *Foeniculum vulgare*).

Crenat / *Crenate*. (lat. *crenatus, -a, -um* = crenat, dantelat) Marginea limbului unei frunze cu incizii mici, perpendiculare pe aceasta, rotunjite la vârf (ex.: frunzele de la *Pelargonium zonale*, *Glechoma hederacea*).

Crenelat / *Crenated*. (lat. imperială *crena, -ae* = crestătură) Cu marginile prevăzute cu creste.

Crenologie. (gr. *krene* = izvor + *logos* = ştiinţă) Studiul apelor minerale terapeutice.

Crenoterapie. (gr. *krene* = izvor + *therapeia* = tratament) Tratamentul cu ape minerale şi termominerale, la locul lor de emergenţă, de obţinere.

Creolină / *Creoline*. Amestec de crezilaţi şi crezilsulfonaţi de sodiu, care formează emulsii stabile. Se foloseşte ca dezinfectant, dezodorizant şi antiseptic.

Creozot / *Creosote*. Amestec de fenoli (guaiacol şi crezoli) obţinut din gudron de lemn sau de cărbune. Lichid uleios, caustic, cu miros caracteristic. Se utilizează pentru prepararea guaiacolului (expectorant) şi pentru conservarea cărnii.

Crep / *Crêpe*, *Rubber*. Cauciuc natural, brut, obţinut prin coagularea latexului cu acid formic sau acetic, în prezenţă de $NaHSO_3$.

Crepitant / *Crepitant*. (lat. *crepitans, -ntis* = pocnitor, zgomotos) Fruct care se deschide la maturitate şi pocneşte (ex.: *Ecbalium elaterium*, *Hura crepitans*).

Creşă / *Creche*, *Infant's nursery*. (fr. *crèche*, de la germ. *krippe* = iesle, troacă) Instituţie pentru îngrijirea copiilor de la vârsta de 45 zile până la 3 ani.

Creştere / *Growth.* (lat. *cresco, -ere* = a creşte) Sporire, mărire a numărului, volumului, intensităţii, duratei etc. a unui lucru sau a unui fapt.

Creşterea particulelor / *Particles growth.* Procesul prin care moleculele devin ataşate de un cristal pentru a forma un cristal de dimensiuni mai mari.

Creuzet. (fr. *créuset* = creuzet) Recipient de porţelan sau de metal (platină) utilizat pentru topirea unei substanţe la o temperatură ridicată.

Cri-, Crio- / *Cry-, Cryo-.* (gr. *krios* = frig) Element de compunere care introduce în termenii compuşi noţiunea de frig.

Crianestezie / *Cryoan(a)esthesia.* Sin. *Crioanestezie* (v.).

Criestezie / *Cry(a)esthesia.* Sin. *Crioestezie.* (*crio-* + gr. *aisthesis* = percepere) **1.** Stare de sensibilitate extremă la frig. **2.** Senzaţie de „deget mort", datorită unei ischemii de moment, întâlnită în spasmele vasculare din hipertensiunea arterială.

Criminologie / *Criminology* (lat. *crimen, -inis* = acuzare, crimă, delict + gr. *logos* = ştiinţă). Ştiinţa studiului fenomenului criminal, al crimelor şi al criminalilor.

Crioanestezie / *Cryoan(a)esthesia.* (*crio-* + gr. *an* = privativ + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Anestezia locală a pielii cu o substanţă refrigerentă. Var. *Crianestezie.*

Criobiologie / *Cryobiology.* (*crio-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biologiei şi medicinei, care studiază acţiunea biologică a frigului şi utilizarea acestuia în cercetarea organismelor vii. Temperaturile scăzute, cu efecte vasoconstrictoare şi de suprimare a excitabilităţii nervoase, sunt utilizate în chirurgie, ca anestezic local de scurtă durată. Capacitatea unor ţesuturi animale de a rămâne viabile şi în stare de îngheţ permite păstrarea lor prin congelare în scopul utilizării ulterioare pentru grefe.

Criocauter / *Cryocautery.* (*crio-* + lat. *cauterium, -ii,* gr. *kauterion* = fier înroşit, de la *kainein* = a arde) Instrument cu formă de cauter care utilizează frigul, în scop terapeutic, prin evaporarea CO_2 solid.

Criochirurgie / *Cryosurgery.* (*crio-* + gr. *kheirourgia* = lucru efectuat manual, de la *kheir, -iros* = mână + gr. *ergon* = lucru, acţiune şi *ergein* = a lucra) Intervenţie chirurgicală în care se utilizează frigul (mai ales în oftalmologie şi urologie).

Crioconcentrare / *Cryoconcentration.* Concentrarea unei soluţii prin îngheţarea apei în cristale de gheaţă pure, astfel că rămâne un lichid cu o concentraţie înaltă a solutului.

Crioconservare / *Cryopreservation.* Menţinerea de celule îngheţate, uzual în azot lichid.

Criodeshidratare / *Criodesiccation Freeze Drying.* Sin. *Criodesicare, Criosublimare, Liofilizare* (v.). (*crio-* + lat. *dis* = separat de + gr. *hydor, -atos* = apă).

Criodesicare / *Freeze Drying, Cryodesiccation.* (gr. *kryos* = frig + lat. *desiccare* = a usca, din lat. *de* = separat + *siccus* = sec) Sin. *Criosublimare, Criodeshidratare,* numită impropriu şi *Liofilizare,* datorită produsului rezultat: corp poros, friabil, cu caracter liofil, avid de apă (în particular, hidrofil), care permite o reconstituire integrală a formei lichide iniţiale. Metoda este o tehnologie de uscare la temperatură şi presiune scăzută (vid), prin sublimarea gheţii din produsul lichid. Operaţiunea are loc în două faze: întâi se produce congelarea la temperatură joasă (–20°/–40°C), sub presiune redusă (la 10^2 mm Hg); în a doua fază, concomitent cu congelarea se produce deshidratarea (uscarea). Operaţia permite păstrarea nemodificată a proprietăţilor fizico-chimice sau farmacologice ale produselor biologice (plasmă, ser, vaccinuri) sau antibiotice.

Criofil / *Cryophile* (*crio-* gr. *philein* = a iubi) Entitate biologică (microorganisme, plante, animale) ce trăieşte la temperaturi scăzute.

Criofite / *Cryophyte.* Sin. *Psihrofite.* (*crio-* + gr. *phyton* = plantă) **1.** Formă biologică ale cărei organe de înmulţire (bulbi, rizomi) iernează în pământ sau sub apă. **2.** Organisme stenoterme, de climat rece, care trăiesc în apele adânci ale pâraielor montane (ex.: păstrăvul, cât şi animalele acvatice ca: foca, morsa). **3.** Organisme care pot trăi în gheaţă sau zăpadă (alga verde *Chlamydomonas nivalis* şi unele diatomee).

Criogranulare / *Cryogranulation.* Utilizarea unui curent de azot lichid care creează rapid pelete discrete dintr-o soluţie sau o formulare a unui produs final sau a unui volum de produs.

Criopatie / *Cryopathy.* (*crio-* + gr. *pathos* = boală) Boală produsă de expunerea excesivă la frig: degerături etc.

Crioprecipitat / *Cryoprecipitate.* (*crio-* + lat. *praecipitatus, -i* = precipitat, de la *praecipito, -are* = a arunca în jos) **1.** Precipitat obţinut cu ajutorul frigului. **2.** Fracţiune a proteinelor plasmatice care rămâne insolubilă după decongelarea plasmei la 4°C (congelare la –30°C); conţine factorul VIII antihemolitic.

Crioproteină / *Cryoprotein.* (*crio-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Formă de gamaglobulină din plasma sangvină, din clasa IgG sau IgM, care se solidifică la rece şi revine la starea iniţială după reîncălzire. Constituie substratul molecular al crioglobulinemiei.

Crioscopie / *Cryoscopy.* (*crio-* + gr. *skopein* = a vedea, a examina) Studiul temperaturii de congelare a unei soluţii, permiţând, între altele, determinarea concentraţiei unei soluţii prin măsurarea punctului de congelare al acesteia şi a masei moleculare relative a soluţiei, după legea lui Raoult. Scăderea temperaturii de congelare este proporţională cu concentraţia corpului dizolvat şi permite dozarea sa. Punctul crioscopic este cu atât mai coborât, cu cât concentraţia soluţiei în particulele dizolvate este mai mare. C. este o metodă indirectă de determinare a presiunii osmotice.

Criosublimare. V. *Criodesicare.*

Crioterapie / *Cryotherapy.* Sin. *Frigoterapie.* (*crio-* + gr. *therapeia* = *tratament*) Metodă de tratament care foloseşte temperaturi foarte scăzute, sub 0°C, a diverselor leziuni musculare sau a durerilor dentare.

Cript-, Cripto- / *Crypt-, Crypto-.* (gr. *kryptos* = ascuns) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sensul ascuns, necunoscut, nedeterminat.

Criptococoză / *Cryptococcosis.* Sin. *Boala Buschke* (*cripto* + gr. *kokkos* = boabă + *-oză*). Boală parazitară determinată de o ciupercă levuliformă încapsulată, *Cryptococcus neoformans,* care pătrunde pe cale pulmonară sau digestivă.

Criptogame / *Cryptogams.* (*cripto-* + gr. *gamos* = căsătorie) **1.** Plante fără flori, avasculare, care se reproduc prin spori (asexuat) sau sexuat şi sunt lipsite de vase conducătoare (*Thallophyta*). **2.** Plante fără flori, vasculare, care formează spori în ciclul lor de viaţă şi posedă vase conducătoare în organele vegetative (*Pterydophyta*).

Criptogenetic / *Cryptogenetic, Cryptogenic.* (*cripto-* + gr. *genetikos* = propriu unei generaţii, de la *genos* = neam, urmaş, generaţie) Se referă la o cauză sau origine necunoscută, nedeterminată.

Criptorhidie / *Cryptorchidism.* Sin. *Ectopie testiculară* (*cripto-* + gr. *orchis, -idos* = testicul). Stare caracterizată prin lipsa coborârii testiculelor în scrot, datorită opririi lor în canalul inghinal, de unde pot coborî spontan sau în cavitatea abdominală.

Criptosporidioză / *Cryptosporidiosis.* (*cripto-* + gr. *spora* = sămânţă, de la *sperein* = a însămânţa + gr. *eidos* = formă + *-oză*) Boală provocată de paraziţii din genul *Cryptosporidium,* care conduce la atrofia şi fuziunea vilozităţilor intestinale, iar clinic prin diaree prelungită şi severă la persoanele imunodeficiente.

Criptoxantină / *Cryptoxanthine.* E 161 c. Nu este admisă de UE.

Crisiază / *Crysaderma.* Sin. *Crisodermă.*

Criso-, Crizo- / *Cryso-*, *Cryzo-*. (gr. *khrysos* = aur) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la culoarea galbenă, aurie, la aur.

Crisodermă / *Crysoderma*. Sin. *Crisiază*. (*cryso-* + gr. *derma-*, *-atos* = piele) Erupţie colorată la nivelul pielii descoperite, care apare la unii bolnavi supuşi crioterapiei, consecinţă a crisopexiei la nivelul ţesutului conjunctiv şi al pielii şi a creşterii producţiei de melanină, indusă de crisoterapie.

Crispat / *Crispate*. (lat. *crispatus*, *-a*, *-um* = încreţit) Organ vegetal încreţit sau ondulat (ex. frunzele încreţite de la *Rumex crispus*).

Cristal-, Cristalo- / *Crystal-*, *Crystallo-*. (gr. *krystallos*, lat. *crystallus*, *-i* = gheaţă, cristal) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cristal, gheaţă, stare cristalină.

Cristal / *Crystal*. Sin. *Corp cristalin*. Corp solid, omogen şi anizotrop, cu formă geometrică definită, de formă poliedrică regulată, mărginit de suprafeţe plane. Se formează prin trecerea unei substanţe din stare lichidă (dizolvată) sau gazoasă în stare solidă. Este constituit din particule situate în nodurile unei reţele tridimensionale. Proprietăţile c. se repetă periodic după cele trei direcţii din spaţiu.

Cristal de stâncă / *Rock crystal*. Sin. *Cristal de rocă*. Mineral incolor. Cea mai pură varietate de cuarţ. Folosit în optică.

Cristal lichid / *Liquid crystal*. Sin. *Structură fluido-cristalină*, *Stare mezomorfă*, *Mezofază*, numită şi *Stare lichidă cristalină*. Stare de ordonare a unor coloizi de asociaţie, intermediară între starea amorfă, complet neordonată, şi cea cristalină, cu un grad foarte mare de ordonare. Această stare se numeşte *mezofază*, în care numărul de molecule asociate este mai mare ca în cazul micelelor; se formează asociaţii cilindrice, de fază hexagonală, cubică sau structuri individuale de fază lamelară. Corpurile care prezintă o asemenea structură sunt *mezomorfe* şi au proprietăţi caracteristice solidelor şi lichidelor. Numele de cristal lichid a fost dat de Lehmann Reinitzer în 1889 unor substanţe organice lichide care au proprietăţile optice ale unui cristal, proprietăţi care dispar la o anumită temperatură. Ele se transformă subit la cald sau prin răcire: fază solidă → cristal lichid → fază lichidă izotropă. Ele sunt constituite din molecule organice foarte asimetrice, sub formă de bastonaşe sau discuri, care îşi schimbă culoarea la variaţii mici de temperatură. Au aplicaţii tehnice, dar prezintă un mare interes în medicină şi biologie, deoarece o serie de structuri din organism, cum sunt membranele celulare, prezintă proprietăţi comparative cu ale cristalelor lichide.

Cristale anizotrope / *Anisotropic crystals*. (gr. *ana* = fără + *isos* = acelaşi + *tropos* = întoarcere + *cristal*) Substanţe cristaline care prezintă proprietăţi fizice (optice, magnetice, electrice etc.) diferite, după diferitele direcţii ale cristalului.

Cristale covalente / *Covalent crystals*. Cristale la care, între particulele constituente, se formează covalenţe puternice, cu orientări bine determinate în spaţiul tridimensional, formând o reţea infinită. Aceste cristale sunt dure şi au temperaturi de topire foarte înalte, ex.: grafitul şi diamantul.

Cristale ionice / *Ionic crystals*. Cristale la care în nodurile reţelei cristaline se află ioni pozitivi şi negativi. Între ionii cu sarcină electrică de semn contrar se manifestă forţe de atracţie electrostatică, iar între ionii cu acelaşi fel de sarcini electrice se produc forţe de respingere.

Cristale izomorfe / *Isomorphous crystals*. Sin. *Cristale asemănătoare*. Cristale care aparţin unor substanţe chimice diferite, dar care au aceeaşi formă cristalină. Au aceeaşi compoziţie chimică, dar şi proprietăţi chimice asemănătoare.

Cristale izotrope / *Isotropic crystals*. (*cristal-* + gr. *isos* = acelaşi + *tropos* = întoarcere) Cristale care prezintă aceleaşi proprietăţi fizice: optice, electrice, magnetice, de ex. rezistenţă mecanică, indice de refracţie, conductibilitate electrică etc. în toate direcţiile cristalului; de ex. solidele cristalizate în sistemul cubic.

Cristale lichide termotrope / *Thermotropic liquid crystals*. V. *Coloizi de asociaţie termotropi*.

Cristale metalice / *Metallic crystals*. Cristale la care între agregatele de atomi mari există legături metalice; ele sunt datorate electronilor exteriori, de valenţă, care pot circula peste tot în volumul cristalului.

Cristale moleculare / *Molecular crystals*. Cristale ale căror reţele sunt formate din molecule individuale, între care pot fi două tipuri de legături (valenţe secundare): *cristale Van der Waals*, în care atracţiile dintre molecule sunt de tipul dipol-dipol, dipol-dipol indus, forţe Debye şi forţe de dispersie (London); *cristale realizate prin legături de hidrogen*. Aceste tipuri de cristale, formate prin forţe slabe, se topesc la temperaturi scăzute.

Cristalin / *Crystalline*, *Crystalline lens*. (*cristal-*) **1.** Sin. *Corp cristalin*, v. *Cristal*. **2.** Sin. *Lentilă*. Structură transparentă, deasupra pupilei ochiului, care concentrează şi focusează razele luminoase pe retină.

Cristalizare / *Crystallization*. (fr. *cristalliser* = a cristaliza, din *cristalo-*) Trecerea unei substanţe în stare cristalină, care poate avea loc a) din soluţii saturate, prin evaporare sau răcire, b) din stare gazoasă, prin răcire sau sublimare, c) din topitură, prin solidificare, d) din stare solidă, amorfă, în timp.

Cristalizate mixte / *Mixed crystallisates*. Cristale obţinute din două sau mai multe substanţe chimice, caracterizate prin faptul că în ele componentele participante creează o structură cristalografică internă, specială, care este comună.

Cristalizor / *Crystallizor*. Recipient din sticlă, de formă cilindrică, cu înălţime mică în raport cu diametrul. El permite o evaporare rapidă a unei soluţii şi deci cristalizarea substanţei dizolvate.

Cristalografie / *Crystallography*. (*cristalo-* + gr. *graphein* = a scrie) Domeniu ştiinţific care se ocupă cu forma, structura, creşterea şi dizolvarea cristalelor, precum şi cu proprietăţile lor fizice.

Cristalohidraţi / *Crystallhydrate*. Sin. *Hidraţi cristalini*. (gr. *krystallos* = gheaţă, cristal + gr. *hydor*, *-atos* = apă) Cristale care conţin molecule de apă în compoziţia lor. Sunt consideraţi compuşi chimici, deoarece au o compoziţie chimică diferită şi proprietăţi fizice diferite de cele ale apei, cât şi de cele ale substanţei anhidre. Unele substanţe cristalizează numai cu un anumit număr de molecule de apă, altele cu cantităţi variabile de apă de cristalizare în raporturi stoechiometrice sau un conţinut diferit. Ex.: $Na_2HPO_4 \cdot 12H_2O$, $CuSO_4 \cdot 5H_2O$, $CaCl_2 \cdot 6H_2O$.

Cristaloid / *Cristalloid*. (*cristalo-* + gr. *eidos* = formă) **1.** Asemănător cu un cristal. **2.** Substanţă care cristalizează şi care, în soluţii, difuzează şi dializează prin membrane biologice. **3.** Corpuscul proteic, cristalizat, din centrul granulului de aleuronă, asemănător unui cristal.

Criterii de acceptare / *Acceptance criteria*. Limite numerice, domenii sau alte măsuri adecvate pentru acceptarea rezultatelor procedurilor analitice, la care sunt supuse: substanţa medicamentoasă, produsul farmaceutic sau alte materiale în diferite etape ale fabricării lor.

Criterii minime pentru raportare / *Minimum criteria for reporting*. În scopul raportării cazurilor de reacţii adverse suspectate, elementele minime de date pentru raportarea unui caz sunt: un raportor identificabil, un pacient identificabil, o reacţie adversă şi un produs medicamentos suspect. V. şi *Caz individual de raport de siguranţă*.

Criteriu / *Criterion*. (gr. *kryterion* = ceea ce serveşte la judecare) **1.** Element orientativ al unui procedeu de determinare, de selecţie, de diagnostic, de examen etc. **2.** Indicator, normă, sistem de referinţă în raport cu care se efectuează o evaluare sau o comparare.

Criteriu de acceptabilitate / *Acceptability criterion*. Limite numerice, intervale sau orice alte măsuri corespunzătoare pentru acceptarea rezultatelor testului.

Critic / *Critical*. Termen care descrie o etapă din proces, o condiţie din proces, o cerinţă a unui test sau orice alt parametru sau articol relevant, care trebuie să fie controlate în cadrul unor criterii predeterminate, pentru a asigura că IFA (ingredientul farmaceutic activ) îşi îndeplineşte specificaţiile.

Criză / *Crisis*, *Attack*. (lat. *crisis*, *-is*, din gr *krisis* = schimbare decisivă, moment hotărâtor) **1.** Schimbare bruscă de stare a bolnavului, care indică vindecarea, manifestată prin fenomene specifice: scăderea bruscă a temperaturii, transpiraţii abundente, diureză sporită. **2.** Accident brusc survenit în stare de sănătate aparentă.

Criză epileptică / *Epileptic seizure*, *E. crisis*. Accident de origine cerebrală, din cauza unei descărcări emoţionale excesive.

Crizo- / *Chryso-*. (gr. *krysos* = aur) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aur.

Crizoterapeutic / *Chrysotherapeutic*. (*crizo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Medicament care conţine aur utilizat în tratamentul artritelor reumatoide, ex.: Auranofin.

Crizoterapie / *Chrysotherapy*. (*crizo-* + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea terapeutică a sărurilor de aur în diferite forme de poliartrită reumatoidă, tuberculoză, lupus eritematos.

-croia, -croism / *-chroia*, *-chroism*. (gr. *khros-* = tentă, culoare) Elemente de compunere, sufixe, care introduc în termeni referirea la culoare. V. *Alocroism*, *Dicroism*.

Crom-, -crom, Cromato-, -cromie, Cromo- / *Chrom-*, *-chrom*, *Chromato-*, *-chromia*, *Chromo-*. (gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Elemente de compunere care fac referire la culoare, la colorat.

Crom / *Chromium*. (*crom-*) Element cu numărul 24, simbol Cr şi masa atomică 52,01, situat în grupa VI B a sistemului periodic. Oligoelement esenţial pentru organism, fiind implicat în metabolismul glucozei. Se utilizează ca săruri în terapeutică.

Cromatic / *Chromatic*. (*crom-*) **1.** Colorat. **2.** Care se colorează cu anumiţi reactivi chimici. **3.** Care se raportează la cromatină.

Cromatidă / *Chromatid*. (*crom-*) Fiecare dintre cele două filamente, rezultate din duplicarea cromozomului, prin scindarea longitudinală a sa, în pregătirea mitozei sau meiozei, pentru a forma cromozomi. Reprezintă unitatea morfologică de *crossing-over* şi de segregare. Unite prin centromer, cromatidele surori se separă în anafază, prin clivaj longitudinal, fiecare fiind formată dintr-un singur helix de ADN; se replică în cursul perioadei de sinteză a ciclului celular.

Cromatină / *Chromatin*. Sin. *Mitoplasmă*. (*cromato-* + *-ină*) **1.** Nume colectiv dat cromozomilor din interfază. **2.** Nucleoproteină din interfaza nucleului care se adună în cromozomi, în timpul diviziunii celulare şi se găseşte şi în nucleul interfazic (nucleul între două diviziuni succesive). Este un complex alcătuit din ADN, histone, proteine nehistonice şi puţin ARN, care formează materialul genetic al cromozomilor interfazici, despiralizaţi. Are o structură fibrilară.

Cromatoelectroforeză. Tehnică în care se asociază electroforeza cu cromatografia pe gel, hârtie, strat subţire etc.

Cromatofor / *Chromatophore*. (*cromato-* + gr. *pherein* = a purta, a transporta) **1.** Sin. *Cromofor*. Grupare de atomi care, introdusă în structura unei combinaţii chimice organice, îi conferă acesteia proprietatea de a absorbi radiaţiile în domeniul UV-VIS, la lungimi de undă mai mari sau mai mici decât substanţa de bază. **2.** Sin. *Melanofag*. **3.** Plastidă codantă din plante. **4.** Structură înconjurată de membrană, prezentă în bacteriile fotosintetice; numărul lor variază de la o specie la alta. **5.** Particulă veziculară din citoplasma celulelor vegetale purtătoare de pigmenţi – cloroplaste. Sunt trei tipuri de cromatofori: *activi fotosintetici* / *photosynthetically active* – verzi (cloroplaste), brune (feoplaste), roşii (rodoplaste); *inactivi fotosintetici* / *photosynthetically inactive* – cromoplaste roşii şi galbene; *inactivi nefotosintetici* / *non-photosynthetic inactive* – incolori (leucoplaste). **6.** Celulă animală capabilă să sintetizeze pigmenţii, de exemplu, cameleonul îşi poate schimba rapid culoarea prin concentrarea sau dispersia pigmenţilor citoplasmatici.

Cromatografie / *Chromatography*. (*cromato-* + gr. *graphein* = a scrie) Micrometodă fizico-chimică care se bazează pe fenomene de adsorbţie, repartiţie, schimb de ioni, excluziune sferică, utilizată pentru separarea şi identificarea unor substanţe cu caracteristici foarte apropiate, din amestecuri organice sau anorganice, pentru decelarea şi determinarea eventualelor impurităţi şi a produşilor de degradare dintr-un medicament. Are ca principiu migrarea diferenţiată a acestor substanţe (faza mobilă) de-a lungul unui suport poros, solid aflat într-o coloană sau pe o placă (faza staţionară) parcurs de un solvent (faza mobilă). După terminarea procesului de migrare diferenţiată, componentele separate sunt fixate la locul de migrare şi apoi developate cu revelatori specifici. Identificarea spoturilor relevate se efectuează comparativ cu nivelul de migrare a unei substanţe cunoscute (etalon). Acest procedeu a fost iniţial utilizat pentru separarea substanţelor colorate (de unde şi denumirea sa), adsorbite specific pe un suport, format dintr-o pulbere minerală. Apoi s-au utilizat diferite suporturi şi solvenţi. În funcţie de principiul de separare, se disting: *cromatografie de schimb ionic* (permite fracţionarea proteinelor după sarcina electrică, cu ajutorul schimbătorilor de ioni cationici sau anionici), *cromatografie în strat subţire pe siliciu sau alumină* (CSS), *cromatografie pe hârtie*, *cromatografie gaz-lichid*, *cromatografie lichidă de înaltă performanţă* (HPLC-CLIP), *cromatografie de excludere*, *gel-filtrarea* (separă proteinele pe baza masei moleculare cu ajutorul gelurilor de dextran, agaroză, agaroză + poliacrilamidă), *cromatografie de afinitate* (reţine selectiv proteinele pe baza capacităţii lor diferite de a se lega specific de un suport insolubil). Tehnicile de cromatografie au aplicaţii în biochimie, chimie analitică şi chimie organică.

Cromatografie cu fază inversă / *Reverse phase chromatography*. Tehnică de separare cromatografică ce utilizează o fază staţionară nepolară şi o fază mobilă polară.

Cromatografie cu fază normală / *Normal phase chromatography*. Tehnică de separare cromatografică ce utilizează o fază staţionară polară şi o fază mobilă slab polară sau nepolară.

Cromatografie cu lichide supercritice / *Supercritical fluid chromatography*. Tehnică de separare în care faza mobilă este un fluid aflat la o valoare a temperaturii şi presiunii foarte puţin peste valorile critice ale acestora.

Cromatografie cu perechi de ioni / *Ion pairs chromatography*. Tehnică de separare cromatografică pe coloană cu fază inversă ce se efectuează prin adăugarea la faza mobilă a unui contraion ce face pereche cu ionul analitului şi este atras spre faza staţionară.

Cromatografie de adsorbţie / *Adsorption chromatography*, *Thin layer chromatography*, abr. TLC. Sin. *Cromatografie în strat subţire*, abr. CSS. (*cromato-* + gr. *graphein* = a scrie) Cromatografie în care separarea substanţelor se bazează pe gradul de adsorbţie diferit al acestora pe o fază staţionară solidă (alumină, celuloză, silicaţi de aluminiu etc.), în strat subţire, pe un suport plat şi rigid. Substanţele de analizat sunt conţinute într-o fază mobilă, lichidă (solvent), care migrează de-a lungul suprafeţei plăcii.

Cromatografie de afinitate / *Affinity chromatography*. Tehnică prin care un solut particular este reţinut pe coloană după o interacţiune specifică între acesta şi moleculele legate covalent pe faza staţionară.

de diagnostic, de examen etc. **2.** Indicator, normă, sistem de referinţă în raport cu care se efectuează o evaluare sau o comparare.

Criteriu de acceptabilitate / *Acceptability criterion.* Limite numerice, intervale sau orice alte măsuri corespunzătoare pentru acceptarea rezultatelor testului.

Critic / *Critical.* Termen care descrie o etapă din proces, o condiţie din proces, o cerinţă a unui test sau orice alt parametru sau articol relevant, care trebuie să fie controlate în cadrul unor criterii predeterminate, pentru a asigura că IFA (ingredientul farmaceutic activ) îşi îndeplineşte specificaţiile.

Criză / *Crisis*, *Attack*. (lat. *crisis*, *-is*, din gr *krisis* = schimbare decisivă, moment hotărâtor) **1.** Schimbare bruscă de stare a bolnavului, care indică vindecarea, manifestată prin fenomene specifice: scăderea bruscă a temperaturii, transpiraţii abundente, diureză sporită. **2.** Accident brusc survenit în stare de sănătate aparentă.

Criză epileptică / *Epileptic seizure*, *E. crisis*. Accident de origine cerebrală, din cauza unei descărcări emoţionale excesive.

Crizo- / *Chryso-*. (gr. *krysos* = aur) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aur.

Crizoterapeutic / *Chrysotherapeutic*. (*crizo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Medicament care conţine aur utilizat în tratamentul artritelor reumatoide, ex.: Auranofin.

Crizoterapie / *Chrysotherapy*. (*crizo-* + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea terapeutică a sărurilor de aur în diferite forme de poliartrită reumatoidă, tuberculoză, lupus eritematos.

-croia, -croism / *-chroia*, *-chroism*. (gr. *khros-* = tentă, culoare) Elemente de compunere, sufixe, care introduc în termeni referirea la culoare. V. *Alocroism*, *Dicroism*.

Crom-, -crom, Cromato-, -cromie, Cromo- / *Chrom-*, *-chrom*, *Chromato-*, *-chromia*, *Chromo-*. (gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Elemente de compunere care fac referire la culoare, la colorat.

Crom / *Chromium*. (*crom-*) Element cu numărul 24, simbol Cr şi masa atomică 52,01, situat în grupa VI B a sistemului periodic. Oligoelement esenţial pentru organism, fiind implicat în metabolismul glucozei. Se utilizează ca săruri în terapeutică.

Cromatic / *Chromatic*. (*crom-*) **1.** Colorat. **2.** Care se colorează cu anumiţi reactivi chimici. **3.** Care se raportează la cromatină.

Cromatidă / *Chromatid*. (*crom-*) Fiecare dintre cele două filamente, rezultate din duplicarea cromozomului, prin scindarea longitudinală a sa, în pregătirea mitozei sau meiozei, pentru a forma cromozomi. Reprezintă unitatea morfologică de *crossing-over* şi de segregare. Unite prin centromer, cromatidele surori se separă în anafază, prin clivaj longitudinal, fiecare fiind formată dintr-un singur helix de ADN; se replică în cursul perioadei de sinteză a ciclului celular.

Cromatină / *Chromatin*. Sin. *Mitoplasmă*. (*cromato-* + *-ină*) **1.** Nume colectiv dat cromozomilor din interfază. **2.** Nucleoproteină din interfaza nucleului care se adună în cromozomi, în timpul diviziunii celulare şi se găseşte şi în nucleul interfazic (nucleul între două diviziuni succesive). Este un complex alcătuit din ADN, histone, proteine nehistonice şi puţin ARN, care formează materialul genetic al cromozomilor interfazici, despiralizaţi. Are o structură fibrilară.

Cromatoelectroforeză. Tehnică în care se asociază electroforeza cu cromatografia pe gel, hârtie, strat subţire etc.

Cromatofor / *Chromatophore*. (*cromato-* + gr. *pherein* = a purta, a transporta) **1.** Sin. *Cromofor*. Grupare de atomi care, introdusă în structura unei combinaţii chimice organice, îi conferă acesteia proprietatea de a absorbi radiaţiile în domeniul UV-VIS, la lungimi de undă mai mari sau mai mici decât substanţa de bază. **2.** Sin. *Melanofag*. **3.** Plastidă codantă din plante. **4.** Structură înconjurată de membrană, prezentă în bacteriile fotosintetice; numărul lor variază de la o specie la alta. **5.** Particulă veziculară din citoplasma celulelor vegetale purtătoare de pigmenţi – cloroplaste. Sunt trei tipuri de cromatofori: *activi fotosintetici* / *photosynthetically active* – verzi (cloroplaste), brune (feoplaste), roşii (rodoplaste); *inactivi fotosintetici* / *photosynthetically inactive* – cromoplaste roşii şi galbene; *inactivi nefotosintetici* / *non-photosynthetic inactive* – incolori (leucoplaste). **6.** Celulă animală capabilă să sintetizeze pigmenţii, de exemplu, cameleonul îşi poate schimba rapid culoarea prin concentrarea sau dispersia pigmenţilor citoplasmatici.

Cromatografie / *Chromatography*. (*cromato-* + gr. *graphein* = a scrie) Micrometodă fizico-chimică care se bazează pe fenomene de adsorbţie, repartiţie, schimb de ioni, excluziune sferică, utilizată pentru separarea şi identificarea unor substanţe cu caracteristici foarte apropiate, din amestecuri organice sau anorganice, pentru decelarea şi determinarea eventualelor impurităţi şi a produşilor de degradare dintr-un medicament. Are ca principiu migrarea diferenţiată a acestor substanţe (faza mobilă) de-a lungul unui suport poros, solid aflat într-o coloană sau pe o placă (faza staţionară) parcurs de un solvent (faza mobilă). După terminarea procesului de migrare diferenţiată, componentele separate sunt fixate la locul de migrare şi apoi developate cu revelatori specifici. Identificarea spoturilor relevate se efectuează comparativ cu nivelul de migrare a unei substanţe cunoscute (etalon). Acest procedeu a fost iniţial utilizat pentru separarea substanţelor colorate (de unde şi denumirea sa), adsorbite specific pe un suport, format dintr-o pulbere minerală. Apoi s-au utilizat diferite suporturi şi solvenţi. În funcţie de principiul de separare, se disting: *cromatografie de schimb ionic* (permite fracţionarea proteinelor după sarcina electrică, cu ajutorul schimbătorilor de ioni cationici sau anionici), *cromatografie în strat subţire pe siliciu sau alumină* (CSS), *cromatografie pe hârtie*, *cromatografie gaz-lichid*, *cromatografie lichidă de înaltă performanţă* (HPLC-CLIP), *cromatografie de excludere*, *gel-filtrarea* (separă proteinele pe baza masei moleculare cu ajutorul gelurilor de dextran, agaroză, agaroză + poliacrilamidă), *cromatografie de afinitate* (reţine selectiv proteinele pe baza capacităţii lor diferite de a se lega specific de un suport insolubil). Tehnicile de cromatografie au aplicaţii în biochimie, chimie analitică şi chimie organică.

Cromatografie cu fază inversă / *Reverse phase chromatography*. Tehnică de separare cromatografică ce utilizează o fază staţionară nepolară şi o fază mobilă polară.

Cromatografie cu fază normală / *Normal phase chromatography*. Tehnică de separare cromatografică ce utilizează o fază staţionară polară şi o fază mobilă slab polară sau nepolară.

Cromatografie cu lichide supercritice / *Supercritical fluid chromatography*. Tehnică de separare în care faza mobilă este un fluid aflat la o valoare a temperaturii şi presiunii foarte puţin peste valorile critice ale acestora.

Cromatografie cu perechi de ioni / *Ion pairs chromatography*. Tehnică de separare cromatografică pe coloană cu fază inversă ce se efectuează prin adăugarea la faza mobilă a unui contraion ce face pereche cu ionul analitului şi este atras spre faza staţionară.

Cromatografie de adsorbţie / *Adsorption chromatography*, *Thin layer chromatography*, abr. TLC. Sin. *Cromatografie în strat subţire*, abr. CSS. (*cromato-* + gr. *graphein* = a scrie) Cromatografie în care separarea substanţelor se bazează pe gradul de adsorbţie diferit al acestora pe o fază staţionară solidă (alumină, celuloză, silicaţi de aluminiu etc.), în strat subţire, pe un suport plat şi rigid. Substanţele de analizat sunt conţinute într-o fază mobilă, lichidă (solvent), care migrează de-a lungul suprafeţei plăcii.

Cromatografie de afinitate / *Affinity chromatography*. Tehnică prin care un solut particular este reţinut pe coloană după o interacţiune specifică între acesta şi moleculele legate covalent pe faza staţionară.

Cromatografie de chelatare a metalului / *Metal chelate chromatography*. Legarea sau plasarea unui ion metalic (ca zinc, cupru, cadmiu, nichel sau cobalt) de o altă moleculă sau altă parte a aceleiaşi molecule, utilizată într-o formă de cromatografie de afinitate.

Cromatografie de excludere / *Size exclusion chromatography*. Metodă în care faza staţionară este o substanţă polimerică, conţinând numeroşi pori, de dimensiuni moleculare. Este cea mai adecvată metodă de separare a amestecurilor în care substanţele dizolvate variază în ceea ce priveşte mărimea moleculei.

Cromatografie de excludere ionică / *Ion exclusion chromatography*. Tehnică prin care electroliţii sunt separaţi de nonelectroliţi prin intermediul unei răşini schimbătoare de ioni.

Cromatografie de excluzie de mărime / *Size excluzion chromatography*, abr. SEC. Tehnică de separare cromatografică ce separă moleculele în funcţie de mărimea lor; vezi şi *Cromatografie de permeaţie în gel*, abr. GPC.

Cromatografie de fază reversă / *Reversed-phase chromatography*. Procedeu de eluţie utilizat în cromatografia lichidă în care faza mobilă este semnificativ mai mare polar ca faza staţionară.

Cromatografie de interacţie hidrofobă / *Hydrophobic interaction chromatography*. Abr. HIC (v.). Separare cromatografică bazată pe interacţiunea dintre un solut hidrofob şi o fază staţionară hidrofobă.

Cromatografie de partaj / *Partition chromatography*. Tip de cromatografie în care separarea substanţelor se bazează pe diferenţele de solubilitate ale acestora în două faze diferite (o fază lichidă staţionară şi o fază lichidă mobilă). Separarea este atinsă la echilibrul solutului între cele două faze.

Cromatografie de permeaţie prin gel / *Gel permeation chromatography*. Sin. *Cromatografie de filtrare prin gel*, *Cromatografie de excludere moleculară*. Abr. GPC. Tehnică de separare în care faza staţionară prezintă o structură poroasă în care pot intra doar molecule cu dimensiuni mici. Moleculele sunt astfel separate după mărime, moleculele cu dimensiuni mari deplasându-se mai repede decât cele cu dimensiuni mici.

Cromatografie de schimb ionic / *Ion-exchange chromatography*, abr. IEC (v.). V. *Cromatografie ionică*.

Cromatografie ionică / *Ionic chromatography*. Tehnică de separare cromatografică a unor ioni pe o coloană cu capacitate mică de schimb ionic sub acţiunea unui eluent ionic la care se poate adăuga o membrană sau o coloană, pentru a îndepărta eluentul ionic.

Cromatografie în fază gazoasă / *Gas chromatography*, abr. GS. Cel mai performant tip de cromatografie, din punctul de vedere al sensibilităţii, bazat pe adsorbţia substanţelor aduse în stare gazoasă de către solide sau lichide menţinute pe suporturi, faza mobilă fiind un gaz purtător. Amestecul de separat este introdus la capătul superior al unei coloane unde, dacă este în stare lichidă, va fi evaporat. Gazul purtător permite trecerea amestecului la nivelul unei coloane a cărei temperatură este menţinută riguros constantă. Separarea substanţelor se face în coloană, acestea ajungând, pe rând, la un detector care permite înregistrarea unor picuri caracteristice fiecărei substanţe. C. în f.g. poate fi cuplată cu spectrometrul de masă, în scopul identificării şi dozării unor cantităţi foarte mici de substanţă.

Cromatografie lichidă de înaltă performanţă (abr. CLIP) / *High performance liquid chromatography* (abr. HPLC). Metodă de c. foarte sensibilă, în care se utilizează coloane care conţin un suport cu granule foarte fine. Proba este trecută, sub presiune, prin coloana cromatografică.

Cromatografie pe coloană / *Column chromatography*. Metodă de separare în care diferitele componente ale unui amestec migrează printr-o coloană, cu viteze diferite, bazate pe afinitatea lor relativă pentru faza staţionară.

Cromatografie preparativă / *Preparative chromatography*. Metode cromatografice utilizate mai mult în fabricare decât în aplicaţii analitice, cu scopul de a purifica produsul, numite şi procese cromatografice la scară mare, în contrast cu cromatografia analitică la scară mică.

Cromatografie prin schimb ionic / *Chromatography by ionic change*. Tip de cromatografie în care separarea se realizează pe baza unor diferenţe de comportament acido-bazic ale substanţelor de analizat.

Cromatogramă / *Chromatogram* (*cromato-* + gr. *graphein* = a scrie) Reprezentare grafică a concentraţiei componentelor separate ce eluează din coloană, sau a unei mărimi proporţionale cu aceasta, în funcţie de timpul sau de volumul de eluţie.

Cromatopsie / *Chromatopsia*. (*cromato-* + gr. *ops*, *-opsis* = vedere, aspect) Alterare a vederii cromatice în care obiectele sunt percepute în alte culori decât cele reale sau obiectele incolore sunt văzute colorat. În funcţie de culoarea percepută, se cunosc: cianopsia – albastru, eritropsia – roşu, cloropsia – verde, xantopsia – galben. Poate fi provocată de medicamente, tulburări ale centrilor vizuali, lumină, operaţie de cataractă.

Cromhidroză / *Chromhidrosis*. (*cromo-* + gr. *hydrosis* = transpiraţie) Excreţie de sudoare colorată în roşu datorită fie unor tulburări metabolice, fie de exudaţia sângelui în glandele sudoripare. Acest fenomen poate apărea în regiunile pleoapelor, mamară, axilară şi genitocrurală, mai rar la membre. Alte culori posibile sunt: gri, albăstrui, violaceu şi brun.

Cromie / *Chromia*. Senzaţie de culoare.

Cromism / *Chromism*. (*cromo-* + *-ism*) Intoxicaţie cronică cu crom, manifestată prin leziuni cutaneomucoase (dermite, ulcere, perforaţie a septului nazal) şi ale aparatului respirator (rinită, bronşită, eventual cancer pulmonar)

Cromoblastomicoză / *Chromoblastomycosis*. Sin. *Boala Lane-Pedroso* (*cromo-* + gr. *blastos* = germen + *mykos*, *-etos* = ciupercă). Dermatită hiperkeratozică, indoloră şi cronică, ce apare în Australia, Madagascar şi America de Sud, cauzată de ciuperci din genul *Cladosporium* şi *Phialophora*, care se poate complica cu elefantiazis şi abcese cerebrale.

Cromofil / *Chromophilic*. (*cromo-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Celulă sau ţesut care fixează intens un colorant.

Cromofor / *Chromophore*. Sin. *Cromatofor* (v.). (*cromo-* + gr. *phoros* = purtător, din *pherein* = a purta) Grupă de atomi datorită căreia se produce absorbţia electronică, ca de ex.: C = O. Moleculă care absoarbe lumina vizibilă sau UV. Grupare chimică ce conferă culoare unui compus organic.

Cromogen / *Cromogenic*. (*cromo-* + gr. *gennan* = a produce) Producător de pigment, culoare. Substanţă care conţine în moleculă grupări cromofore.

Cromogranine / *Chromogranins*. (*cromo-* + lat. *granum*, *-i* = grăunte + *-ină*) Proteine acide izolate din granulaţiile cromafine ale medulosuprarenalei.

Cromolipoide / *Chromolipoids*. (*cromo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *eidos* = formă) Lipopigmenţi fără fier, rezultaţi din peroxidarea lipidelor: lipofucsinele şi ceroidele.

Cromonemă / *Chromonema*. (*cromo-* + gr. *nema* = filament) **1.** Filament cromozomial lung şi spiralizat observat în profaza mitotică şi meiotică; de-a lungul lui sunt dispuse cromomerele. **2.** Filament de ADN al bacteriilor şi virusurilor.

Cromopexie / *Chromopexis*. (*cromo-* + gr. *pexis* = fixare) Fixarea unui pigment sau a unei soluţii colorate de către un ţesut sau sistem.

Cromoplaste / *Chromoplasts*. (*cromo-* + gr. *plastos* = formaţiune) Plastide divers colorate (brun, portocaliu, roşu) în funcţie de pigmenţii pe care îi conţin (xanthofila, carotina, fucoxantina, ficoeritrina).

Cromoproteine / *Chromoproteins*. (*cromo-* + *protos* = primul + *-ină*) Heteroproteide constituite dintr-o componentă proteică şi o componentă prostetică colorată. În funcţie de natura chimică a componentei prostetice care conferă culoare întregii molecule, cromoproteidele se clasifică în porfirinice şi neporfirinice. Ex.: hemoglobina, hemocianina, cloroglobina, ficoeritrina, ficocianina, citocromii, catalaze, clorofila, ceruloplasmina etc.

Cromosom / *Chromosome*. (*chroma-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Var. *Cromozom* (v.).

Cromoterapie / *Chromotherapy*. (*cromo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Metodă modernă de tratament cu lumină concentrată, efectuată sub îndrumarea unui specialist. Culoarea *roşie* stimulează sistemul nervos, circulaţia sangvină şi inima, indicată pentru pacienţii cu anemii. *Albastrul* stimulează rinichii şi opreşte procesele inflamatorii sau hemoragiile, dă senzaţia de răcoare. Este indicat în infecţii ale gâtului, hipertiroidie, constipaţie şi spasme musculare. În plan psihic poate ajuta la rezolvarea problemelor de limbaj la copii sau poate diminua teama de a vorbi în public la adulţi. Albastrul-închis este indicat în caz de răceli, sinuzite, otite, stres, tensiune nervoasă, reumatism articular. *Galbenul* are efect detoxifiant şi readuce optimismul pierdut al depresivilor. Asigură buna funcţionare a stomacului, splinei, ficatului, intestinului şi a sistemului limfatic. De evitat de persoanele supraponderale, deoarece poate stimula depunerile de grăsime în organism. *Portocaliul* este energizant şi ajută la arderea grăsimilor. Stimulează activitatea organelor sexuale, a rinichilor şi plămânilor; aduce echilibru interior. Este indicat şi în caz de astm bronşic, bronşite şi alte afecţiuni pulmonare. *Verdele* este vasodilatator şi relaxant nervos. Ajută în curele de slăbire; controlează sistemul muscular. Verdele-închis are efect asupra regenerării ţesuturilor; stimulează efectul antiseptic al substanţelor. *Violetul* relaxează nervii şi activează sistemul limfatic şi ajută la vindecarea infecţiilor şi inflamaţiilor; este indicat în infecţii urinare şi nevroze. Culoarea *maro-deschis* este benefică afecţiunilor intestinului gros şi plămânilor. *Albul pur* este benefic în insuficienţele respiratorii. De evitat de astmatici pentru că favorizează constricţia căilor respiratorii, ceea ce poate provoca sau înrăutăţi crizele de sufocare. *Rozul* stimulează circulaţia şi eliminarea toxinelor din sânge. Rozul aprins întăreşte venele, vasele de sânge şi arterele.

Cromozom / *Chromosome*. (*crom-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Structură filamentoasă alcătuită din cromatină; apare în nucleu la începutul diviziunii prin condensarea, scurtarea fibrelor de cromatină. Corp filiform cu sediul în nucleul celular, constituit din ADN şi histone, ca substanţe specifice; duplex de ADN neramificat şi lung care conţine informaţia genetică (gene) a celulei. D.p.d.v genetic, cromozomul reprezintă un grup ligatural de gene. Cromozomii sunt vizibili clar, în fazele diviziunii celulare. Numărul cromozomilor constituie o *caracteristică de specie*. Procariotele conţin numai un singur cromozom, eucariotele, mai mulţi. Fiecare specie are un număr exact, specific. Omul prezintă în celulele somatice 46 cromozomi (*set diploid = 2n cromozomi*), iar în celulele sexuale 23 cromozomi (*set haploid = n cromozomi*). Cromozomii eucariotici sunt un complex de ADN, ARN şi proteine.

Cromozom artificial animal / *Mammalian artificial chromosome*. V. *MAC*.

Cron-, Crono- / *Chron-*, *Chrono-*. (gr. *chronos* = timp) Element de compunere care introduce în termenii compuşi noţiunea de timp.

Cronaxie / *Chronaxy*. (*crono-* + gr. *axios* = valoare, potrivire) Timpul minim necesar excitării unui ţesut nervos sau muscular cu un curent egal cu dublul reobazei. Termenul a fost introdus de L. Lapicque.

Cronestezie / *Chronoesthesia*. (*crono-* + gr. *aisthesis* = percepere) Corespunde la ritmurile circadiene de susceptibilitate a sistemelor-ţintă, la un agent chimic. Biosistemele-ţintă cuprind sistemele de organe, membrane şi receptori, ţesuturile şi celulele. Cronestezia poate fi pusă în evidenţă studiind reacţiile cutanate ale injecţiilor intradermice cu substanţe care acţionează la acest nivel.

Cronic / *Chronic*. (*crono-*) Proces patologic cu evoluţie lentă, de lungă durată. Evoluţia cronică a unei boli semnifică, în primul rând, un ritm lent al procesului patologic.

Cronicitate / *Chronicity*. (*crono-*) Caracteristică a unei boli de a dura în timp, de a deveni „cronică".

Cronobiologie / *Chronobiology*. (*crono-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază caracteristicile temporale ale fenomenelor biologice. Activitatea ritmică este una din proprietăţile fundamentale ale organismelor şi este condiţionată genetic – aşa cum sunt ritmurile biologice şi ale factorilor care le condiţionează. V. şi *Bioritm*.

Cronocinetică / *Chronokinetics*. V. *Cronofarmacocinetică*.

Cronodependent / *Chronodependent*. (*crono-* + lat. *dependo*, *-ere* = a atârna) Dependent de timp, de durata timpului.

Cronodietetică / *Chronodietetics*. (*crono-* + lat. *diaetetica*, din gr. *diaitetike* = dietetică, de la lat. *diaeta*, din gr. *diaita* = mod de viaţă) Adaptarea regimului alimentar şi a igienei la ritmurile biologice ale pacientului.

Cronodinamie / *Chronodynamics* (*crono-* + gr. *dynamis* = acţiune). Ramură a farmacologiei care studiază timpul de dozare, dependenţa de ritmul biologic şi diferenţele dintre efectele medicamentelor.

Cronoeficacitate / *Chronoefficacity*. V. *Cronoergie*.

Cronoergie / *Chronoergia*. (*crono-* + gr. *ergon* = lucru) Termen ce corespunde la schimbările circadiene ale efectelor unui medicament. Ea cuprinde efectele dorite: cronoeficacitatea şi cele nedorite: cronotoleranţa. Cronoergia unui medicament rezultă din cronestezia biosistemelor-ţintă şi din cronocinetica acestui medicament.

Cronofarmacocinetică / *Chronopharmacokinetics*. Sin. *Cronocinetică*. (*crono-* + gr. *pharmakon* = remediu + gr. *kinesis* = mişcare) Termen care desemnează variaţiile ritmice ale parametrilor care caracterizează biodisponibilitatea unui medicament, biotransformarea sau eliminarea sa.

Cronofarmacologie / *Chronopharmacology*. (*crono-* + gr. *pharmakon* = remediu + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a farmacologiei care studiază: variaţiile periodice şi previzibile în cinetica şi efectul medicamentelor, în funcţie de timpurile biologice şi administrarea lor; mecanismele fiziofarmacologice responsabile de variaţiile temporare observate în farmacocinetică şi farmacodinamie; efectele medicamentelor şi ritmurile lor biologice.

Cronogramă / *Chronogram*. Sin. *Historiogramă*. (*crono-* + gr. *gramma* = înscriere, notare) Grafic statistic care exprimă evoluţia în timp a unui fenomen. Pe axa ordonatelor se construieşte scara valorilor seriei dinamice, iar pe axa absciselor se înscrie timpul.

Cronologie / *Chronology*. (*crono-* + gr. *logos* = ştiinţă) **1.** Ştiinţă care are ca scop stabilirea de date şi fapte istorice. **2.** Succesiune în timp a evenimentelor.

Cronometru / *Chronometer*. (*crono-* + gr. *metron* = măsură) Instrument asemănător unui ceas, utilizat pentru măsurarea exactă a timpului.

Cronopatologie / *Chronopathology*. (*crono-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = știință) Studiul unor caracteristici ale bolilor, apariția și evoluția, în funcție de bioritmurile pacienților.

Cronoprevenție / *Chronoprevention*. Concept care se referă la timingul (v.) medicațiilor sau altor intervenții în acord cu criteriul de ritm biologic ca mijloc de a înlătura boala sau a trece în statusul de sănătate. Strategiile de cronoprevenție iau în considerare aceiași factori ca și cronoterapia (v.).

Cronotehnologie farmaceutică / *Pharmaceutical Chronotechnology*. Sin. *Cronogalenică*. Studiul importanței modelelor cronobiologice endo- și exogene la fabricația și utilizarea unor anume forme farmaceutice, precum și măsurile care trebuie luate, în cazul în care se ține seama de aceste aspecte, când se stabilește tehnologia de proiectare a unei forme farmaceutice. În cadrul acestor probleme complexe, timpul reprezintă unitatea de măsură de care se ține seama, deoarece viața este adaptată schimbării ritmice, dintre noapte și zi.

Cronoterapeutică / *Chronotherapy*. Sin *Chronoterapie*, *Chronoterapeutică*, *Cronoterapie*. (*crono-* + gr. *therapeutikos* = care vindecă, din gr. *therapeia* = tratament și *therapeuein* = a îngriji) Administrarea unui medicament, tratament, la orele când acțiunea sa este cea mai mare (eficientă). Utilizarea conceptelor cronofarmacologiei pentru a optimiza un tratament medicamentos.

Cronoterapie / *Chronotherapeutics*. Ramură a farmacologiei care studiază eliberarea de medicamente în cantități neegale în decursul timpului, de ex. în 24 ore. Are rol determinant în: **1.** patofiziologia bolilor (cronopatologie); **2.** cronofarmacologia (cronocinetică, cronodinamică, cronestezie și cronotoxicologie) a medicamentelor și **3.** atributele (perioadă, fază, amplitudine și nivel) ale structurilor de timp circadian la determinarea modului de eliberare a s.m., dozei și timpului de administrare pentru optimizarea dorită și / sau de a micșora efectele adverse.

Cronoterapie / *Chronotherapy*. Sin. *Chronoterapie*, *Chronoterapeutică*, *Cronoterapeutică* (v.).

Cronotoleranță / *Chronotolerance*. V. *Cronoergie*.

Cronotoxicologie / *Chronotoxicology*. (*crono-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeților, de la *toxon* = săgeată + gr. *logos* = știință) Ramură a toxicologiei care studiază toxicitatea unei molecule de substanță, în funcție de orele zilei. Toxicitatea unei substanțe variază, uneori considerabil, în funcție de ritmul nictemeral al funcțiilor fiziologice.

Cronotrop / *Chronotropic*. (*crono-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) În fiziologie, regularitatea și frecvența unui ritm: *c. pozitiv* este un factor ce accelerează ritmul, iar *c. negativ* diminuează ritmul. Funcția cronotropă reglează ritmul cardiac.

Cronule / *Chronule*. (fr. *chronule* = cronule) Formă farmaceutică solidă sub formă de capsule, cu acțiune prelungită, administrată pe cale orală.

Crospovidonă / *Crospolydone*, *Crospovidone*. Abr. PVPP. Sort insolubil de povidonă care se obține prin procesul de polimerizare pentru a produce reticularea; polimer cu catenă liniară, dar insolubil în apă. Se utilizează pentru prepararea formelor farmaceutice cu cedare controlată, excipient comprimat, superdezagregant, granule, pelete, matrițe hidrofobe.

Crossing-over / *Crossing-over*. (engl. *crossing-over* = încrucișare, schimb) Schimbul de material genetic între cromozomii homologi în timpul meiozei.

Cross-reactivitate / *Cross-reactivity*. Recunoașterea de către același anticorp a unor alergene sau epitopi comuni mai multor structuri antigenice. Această reacție de recunoaștere nespecifică este motivată de asemănarea de structură.

Crucea Roșie / *Red Cross*. Organizație obștească având ca scop antrenarea maselor largi de oameni la ocrotirea sănătății publice și acordarea de ajutor populației care a suferit de pe urma calamităților naturii și a operațiunilor militare (război). Ea sprijină acțiunile unităților sanitare în probleme de igienă, profilaxie, educație sanitară, prim-ajutor, recrutare de donatori de sânge, apărare sanitară în masă, asistență socială etc. (Geneva, 1863).

Crural / *crural* (lat. *crus*, *-ris* = coapsă) Referitor la coapsă.

Crustă / *Crust*. (lat. *crusta*, *-ae* = scoarță, coajă) Leziune dermatologică elementară, secundară, datorată uscării la suprafața pielii a secrețiilor fiziologice sau patologice (serozitate, puroi, sânge, sebum).

Cryptosporidium / *Cryptosporidium*. (*cripto-* + gr. *spora* = sământă, de la *sperein* = a însămânța + gr. *eidos* = formă) Gen de sporozoare care pot determina boli la animalele domestice, iar la om pot provoca infecții oportuniste, la cei cu imunitatea compromisă.

CT / *CT*. Abr. engl. *Computer tomograph* (v.).

CTFA / *CTFA*. Abr. pentru engl. *Cosmetic, Toiletry and Fragrance Association* (USA).

CTPA / *CTPA*. Abr. pentru engl. *Cosmetic, Toiletry and Perfumery Association* (UK).

Cuantificare / *Quantification*. (lat. *quantus*, *-a*, *-um* = cât (de mare), cât (de mult)) Stabilirea valorilor discrete (discontinue) pe care le poate lua o anumită mărime fizică.

Cuarț / *Quartz*. (germ. *quarz*) V. *Dioxid de siliciu*.

Cubital / *Cubital*. (lat. *cubitus*, *-us* = cot) Care se referă la cubitus (cot) sau la regiunea internă a antebrațului.

Culex / *Culex*. (lat. *culex*, *-icis* = țânțar) Gen de țânțari din familia *Culicidae*, subfamilia *Culicinae*, vectori de *Wuchereria bancrofti*, viroze și parazitoze.

Culicid / *Culicide*. Agent care distruge țânțarii.

Culicidae / *Culicidae*. Familie de insecte, cu 3 subfamilii: *Anofelinae*, *Culicinae* și *Aedinae*, ale căror femele hematofage sunt vectori de boli virale și parazitare.

Culm / *Culm*. (lat. *culmus* = pai) Tulpina articulată cu noduri și internoduri lungi, neramificată sau rar ramificată, de scurtă durată, caracteristică *Poaceelor*.

Culoare / *Colour*. (lat. *color*, *-oris* = culoare) **1.** Proprietate a energiei radiante de a permite ochiului să deosebească între ele două porțiuni învecinate, identice și egal iluminate, ale unei suprafețe omogene. Dacă cele două porțiuni nu apar distincte, ele au aceeași c. Din punctul de vedere al opticii ondulatorii, c. unui *corp opac* este dată de reflexia (sau dispersia) inegală a radiațiilor luminii vizibile cu diferite lungimi de undă, iar c. unui *corp transparent*, de absorbția lor diferențiată. **2.** Rezultatul unei senzații apărute în urma excitației nervului vizual, sub acțiunea radiațiilor luminoase, de diferite lungimi de undă. Nuanța culorii este dată de lungimea de undă a radiației monocromatice respective.

Culori minerale / *Mineral colours*. Sin. *Pigmenți minerali*. Substanțe minerale albe sau de diferite culori, care, amestecate cu apă sau ulei, pot fi folosite ca vopsele.

Cultivare / *Cultivation*. (lat. *cultivo*, *-are* = cultura pământului) Procesul de creștere a plantelor sub îngrijirea omului.

Cultivare în profunzime / *Batch culture*. Sin. *Culturi submerse*. Se realizează prin cultivarea microorganismelor în fermentatoare de oțel, de capacitate mare, unde mediul de cultură este supus unei aerații și agitări continue. Procedeul este avantajos pentru că asigură obținerea unui produs omogen, cu randament mare, are economie de spațiu. Se pretează pentru fermentațiile atât continue, cât și discontinue.

Cultivare în suprafață / *Surface culture*. Proces care constă în cultivarea microorganismelor la suprafața unui mediu nutritiv solid, semisolid sau lichid, cu grosimea de 1-2 cm. Procedeu utilizat inițial pentru obținerea la scară industrială a antibioticelor, dar, pentru că necesită un mare număr de aparate și spații închise, s-a renunțat treptat la acest proces fermentativ.

Cultură / *Culture*. (lat. *cultura, -ae* = cultură) **1.** Dezvoltare. **2.** Populație rezultată din multiplicarea unui număr inițial de indivizi (celule, bacterii, virusuri), într-un mediu de cultură, *in vitro*.

Cultură celulară / *Cell culture*. Sin. *Cultură de celule*. Celulele luate dintr-un organism viu și crescute *in vitro* în laborator (în „cultură"). Ele pot proveni fie de la organe umane sau animale sau de la celule tumorale, fie cloni celulari provenind din culturi primare. Mediul de cultură conține săruri minerale tamponate, aminoacizi, vitamine, glucoză, ser bovin, factori de creștere. Metodele utilizate pentru creșterea celulelor animale în laborator diferă de aceea a creșterii microorganismelor ca bacterii sau drojdii.

Cultură de țesut / *Tissue culture*. Țesuturi de plante sau animale care cresc în afara corpului, *in vitro*, într-un mediu nutrient de laborator, similar cu cultura de celule, dar celulele sunt menținute în structura lor.

Cultură de virusuri / *Virus culture*. Se efectuează pe celule vii; se utilizează trei tehnici: inocularea la un animal sensibil (cultură *in vivo*), inocularea pe embrionul de pui de găină (ovocultură) și inocularea pe culturi celulare. Se studiază virusurile și permit multiplicarea acestora.

Cultură în pat fluidizat / *Fluidized bed culture*. Metodă de cultură de celule animale, la scară mare, utilizând un bioreactor, în care matricea de microsfere de colagen poros încărcate cu celule este suspendată în flux de lichid, până la partea inferioară a reactorului.

Cultură microbiană / *Microbial culture*. Rezultatul depunerii microorganismelor pe suprafață sau al imersării în soluții care asigură nutrienții și condițiile fizico-chimice necesare creșterii și multiplicării (medii de cultură). Se dezvoltă în 4 faze: faza de log (latență), faza de creștere logaritmică (exponențială), faza staționară (de concentrație „M") și faza de declin.

Cumarină / *Coumarin*. Sin. *Benzo-α-pirone*. Substanțe derivate din croman, cu acțiune anticoagulantă, *in vivo*, prin interferarea cu sinteza hepatică a protrombinei, funcționând ca antivitamină K.

Cumpărător / *Buyer, Customer*. Persoană care realizează o achiziție.

Cumulare / *Cumulation*. (lat. *cumulo, -are* = a aduna, a îngrămădi) **1.** În farmacologie, fenomen care constă în intensificarea efectelor produse de un medicament sau toxic, ca urmare a acumulării de cantități mari de substanță activă în organism sau a cumulării efectelor în timp. **2.** În radiobiologie, proprietatea materiei vii de a înmagazina doze de radiații ionizante, administrate succesiv în timp. Efectul lor se sumează, deoarece refacerea țesutului nu este niciodată integrală.

Cuneat / *Cuneate, Wedge-shaped*. Sin. *Cuneiform*. (lat. *cuneatus, -i* = pană, ic) Organ vegetal în formă de ic sau pană, adică larg la gât și îngustat spre bază (ex.: petalele de la *Vinca herbacea* sau frunzele de la *Bellis perennis*).

Cuneiform / *Cuneiform, Cuneate*. (lat. *cuneus, -i* = pană de despicat lemne, cui + lat. *forma, -ae* = formă) În formă de cui.

Cuperoză / *Acne rosacea*. Sin. *Acnee rozacee*. (lat. medievală, *cupri rosa* = roșu ca arama) Afecțiune cutanată din categoria eritemelor, înglobând toate procesele de înroșire a feței, indiferent dacă sunt difuze sau localizate, temporare sau permanente, produsă de un acarian *Demodex folicularum*, care se caracterizează prin congestie cu dilatația vaselor capilare. Se poate însoți de seboree, papulo-pustule acneice etc.

Cuplare / *Coupline*. (fr. *couple* = cuplu, unire) Unire a două cicluri moleculare având în comun doi atomi, într-o formulă chimică.

Cuplu / *Couple*. Pereche.

Cuprofan / *Copprophane*. Derivat de celuloză care a fost supus unui tratament, într-o baie cuproamoniacală. Este utilizat ca material pentru realizarea de membrane de dializă.

Cupru / *Copper*. (lat. *cuprum, -i* = aramă roșie, de la numele insulei Cipru, bogată în zăcăminte de cupru) Elementul nr. 29, cu masa atomică 63,546, simbol Cu. Metal de culoare roșie, maleabil, bun conducător termic și electric; se află în stare nativă în natură și ca săruri, minereuri. Se utilizează în terapeutică; oligoelementul este indispensabil în sinteza hemului, dezvoltarea oaselor și țesutului nervos.

Cupru feofitină / *Copper pheophytin*. V. *E 141 (i)*.

Curara / *Curare*. (lb. indienilor sud-americani, *kurari* = extract de plante folosit la otrăvirea săgeților) Extract brut, uscat, din diferite specii vegetale: scoarța arborelui *Chondrodendron tomentosum*, specii de *Strychnos* și *Diffenbachia*, fructe de *Cocculus* și alte ingrediente, inerte, vegetale sau animale. Conține o serie de alcaloizi, printre care d-tubocurarina și toxiferinele, paralizează în mod caracteristic, progresiv musculatura striată. Acționează rapid și se elimină tot atât de repede. Preparatele din d-tubocurarină (alcaloid bisbenzilizochinoleinic) sunt utilizate în chirurgie pentru relaxarea musculară, ceea ce face posibilă reducerea dozelor de narcotice și anestezice. Curara sub forma preparatelor standardizate se utilizează în psihiatrie, în tratamentul prin electroșoc, pentru a evita contracțiile musculare puternice, care ar putea duce la luxații sau fracturi. Aceeași acțiune o are în tetanos și în diferite spasme musculare. În chirurgie, d-tubocurarina se administrează în doze de 10-20 mg. Pornind de la modelul d-tubocurarinei s-au introdus în terapeutică o serie de curarizante de sinteză.

Curarizant / *Curarising*. Medicament sintetic care prezintă aceeași acțiune paralizantă cu a curarei; posedă două funcții de amoniu cuaternar. Se utilizează pentru anestezie, pentru obținerea unei bune relaxări musculare, facilitând intervenția chirurgicală.

Curarizare / *Curarization*. Utilizarea terapeutică de medicamente cu acțiune farmacologică asemănătare cu a curarei, de relaxare a musculaturii striate, în timpul intervențiilor chirurgicale, urmată de paralizie musculară. Acțiunea curarizantă se explică prin interferarea cu funcția acetilcolinei de mediator sinaptic, la nivelul sinapsei neuromotorii, fie prin blocarea receptorilor colinergici specifici (antidepolarizante), fie prin depolarizarea prelungită a plăcii terminale (depolarizante sau antirepolarizante). Substanțele curarizante sunt: d-tubocurarina, alcaloid din curara și compuși de sinteză: galamina, pancuronium, suxametoniu.

Curativ / *Curative*. (lat. *curatus, -a, -um*, de la *curo, curare* = a se ocupa, a se îngriji) Proprietatea unui medicament sau a unui factor de mediu de a favoriza sau de a produce vindecarea unei boli.

Cură / *Cure*. (lat. *cura, -ae* = îngrijire) **1.** Tratament cu o durată oarecare.

Curățare / *Cleansing*. V. *Epurare*.

Curățarea probei / *Sample cleaning*. Sin. *Purificarea probei*. Îndepărtarea unei porțiuni din probă care nu conține analitul și poate interfera cu analiza.

Curățenie / *Clearance*. Eliminarea demonstrată a unei impurități sau a contaminantului potențial dintr-un nou produs.

Curbă / *Curve, Graph*. (lat. *curvus, -a, -um* = încovoiat, din lat. pop. *curbus*). **1.** Linie care descrie un arc de cerc. **2.** Figură alcătuită dintr-un șir continuu de puncte, care corespund unei anumite proprietăți geometrice (loc geometric). Este imaginea grafică a unei expresii (ecuații) analitice. În general, reprezintă legea de corespondență între două variabile. Ea poate fi înregistrarea grafică sau reprezentarea grafică a unui fenomen, proces etc.

Curbă a cererii / *Demand curve*. Grafic care arată cantitatea de produse care va fi absorbită pe piaţă, într-o anumită perioadă de timp, în condiţiile practicării unor preţuri diferite.

Curbă de calibrare / *Calibration curve*. Sin. *Curba standard / Concentraţie – Răspuns*. Curba de calibrare este relaţia dintre răspunsul instrumentului şi concentraţia analitului. Curba de calibrare trebuie generată pentru fiecare analit din probă. Toate determinările de stabilitate trebuie să folosească un set de probe preparate dintr-o soluţie stoc de analit proaspăt preparată din / cu matrice biologică fără analit şi liberă de interferenţe. Soluţiile stoc de analit trebuie preparate într-un solvent potrivit, la concentraţii cunoscute. Un număr suficient de standarde trebuie folosit pentru a defini adecvat relaţia dintre concentraţie şi răspuns. Curba de calibrare trebuie preparată din aceeaşi matrice biologică ca şi probele din studiul propus, prin diluţii de standard de concentraţii cunoscute în matricea biologică. Numărul de standarde folosit în construcţia curbei de calibrare va fi în funcţie de domeniul de valori analitice şi de natura de relaţie analit-răspuns. Concentraţiile standardelor folosite trebuie alese în funcţie de domeniul de concentraţii prevăzute în studiu. O curbă de calibrare constă în: probă blank (matrice biologică procesată fără standard intern); probă „zero" (matrice biologică procesată cu standard intern); 6 → 8 probe de concentraţii care să acopere domeniul prevăzut, incluzând şi valoarea-limită de cuantificare (engl. *Lower limit of quantification*, abr. LLOQ).

Curbă de curgere / *Flow curve*. Sin *Reogramă* (v.).

Curbă de fluaj / *Flowing curve*. Răspunsul de deformare, dependent de timp, în urma aplicării, asupra unui corp semisolid, a unei tensiuni bruşte, care apoi este menţinută constantă, uneori o perioadă de timp considerabilă, în scopul examinării viscoelasticităţii.

Curbă de integrare / *Integration curve*. O măsură a suprafeţei de sub fiecare pic dintr-un spectru sau cromatogramă.

Curbă de revenire / *Return curve*. Răspunsul la deformare, după îndepărtarea tensiunii aplicate asupra unui produs semisolid sau lichid viscos.

Curbă de viscozitate / *Viscousity curve*. Viscozitatea unui sistem dispers, reprezentată grafic, în funcţie de tensiunea de forfecare utilizată.

Curbă etalon / *Etalon curve*. Curbă obţinută prin măsurarea de produse cu concentraţie cunoscută. Utilizând aceeaşi metodă şi aceeaşi aparatură, se poate deduce, raportând pe curbă valorile găsite, concentraţia probelor de dozat.

Curbă standard / *Standard curve*. Sin. *Curbă etalon* (engl. *Etalon curve*), *Curbă de calibrare* (engl. *Calibration curve*), *Curbă de regresie* (engl. *Regression curve*). Grafic ce redă dependenţa răspunsului unei tehnici analitice de cantităţi cunoscute de analit.

Curbură / *Curvature*. (lat. *curvatura, -ae* = curbură, de *la curvus, -a, -um* = încovoiat) Deviaţie neangulară de la linia dreaptă.

Curcumină / *Curcumin*. V. *E 100*.

Curent / *Flow, Stream*. (lat. *curro, -ere* = a alerga, a curge) **1.** Fluid sau particule încărcate electric aflate în curgere, în mişcare. **2.** Care circulă, care curge într-un anumit sens. **3.** În mod obişnuit, viteza de curgere. Un curent scăzut înseamnă o curgere mică, obişnuit cauzată de viscozitate.

Curent cinetic / *Kinetic current*. Undă polarografică ce este afectată de viteza unei reacţii chimice care implică analitul şi unele specii din soluţie.

Curent de difuzie / *Diffusion current*. În polarografie, curent observat când viteza de reacţie este limitată de viteza de difuzie a analitului spre electrod.

Curent de fluid / *Fluid stream, Fluid flow*. (lat. *curro, -ere* = a alerga, a curge) Deplasarea unei mase de lichid sau solid sub acţiunea unei forţe externe.

Curent de încărcare *Loading current*. Sin. *Curent de condensare*. Curent electric ce provine din încărcarea sau descărcarea unui strat dublu electric la interfaţa electrod-soluţie.

Curent faradic / *Faradic current*. Componentă a curentului dintr-o celulă electrochimică în timpul unei reacţii de oxidare sau reducere.

Curent-limită / *Limit current*. În polarografie, curent ce este atins la platoul undei polarografice. V. *Curent de difuzie*.

Curent rezidual / *Residual current*. Cantitate mică de curent observată înaintea potenţialului de descompunere în electroliză.

Curgere / *Flow*. Deformare permanentă şi continuă a unui fluid (lichid) sub acţiunea unor forţe exterioare prin deplasarea straturilor.

Curgere dilatantă / *Dilatant flow*. Deformarea la curgere a unui sistem dispers, în care, odată cu creşterea tensiunii de forfecare aplicate, cvasiviscozitatea se măreşte. Acest fenomen se întâlneşte în suspensii concentrate şi paste. V. *Sistem dilatant*.

Curgere elastică / *Elastic flow*. Curgere de tip hookean. Deformaţie reversibilă de curgere a corpurilor, la tensiuni de forfecare relativ ridicate, care încetează odată cu suspendarea forţelor de forfecare. Corpul îşi recapătă forma şi dimensiunile iniţiale. Ex. gelurile de gelatină.

Curgere în masă / *Mass flow*. Tip de curgere a unei pulberi în straturi orizontale, care se mişcă în jos, ordonat. În general, cele mai multe pulberi se descarcă prin *mass flow* din pâlnii cu un unghi θ de cca 20° şi prin *funnel flow*, din cele cu aproximativ 50°.

Curgere în tunel / *Funnel flow*. Tip de curgere a pulberilor care nu se descarcă liber, datorită fenomenelor de adeziune/coeziune înalte sau din pâlnii cu unghiul puţin adânc. Curgerea este dezordonată, cu apariţia unor goluri de aer sau „tunele".

Curgere laminară / *Laminar flow*. Curgere de lichid sau solid, în care straturile de fluid se deplasează regulat şi paralel unele faţă de altele şi faţă de direcţia generală de curgere.

Curgere plastică / *Plastic flow*. Deformaţie ireversibilă de curgere a corpurilor, la tensiuni de forfecare relativ ridicate, când corpul nu-şi mai recapătă forma şi dimensiunile iniţiale. Viscozitatea se modifică şi ea, în funcţie de tensiunea de forfecare. Corpurile prezintă o viscozitate structurală şi limită sau prag de curgere (curgere pseudoplastică, plastică sau dilatantă). Ex.: corpuri de tip Bingham.

Curgere turbulentă / *Turbulence flow*. Curgere rapidă a unui fluid, când straturile se amestecă, formând turbioane (vârtejuri), dispuse dezordonat faţă de direcţia generală de curgere, şi liniile de curent sunt plasate neregulat unele faţă de altele (lichidele viscoase nu prezintă turbulenţă).

Curgere viscoasă / *Viscous flow*. Deformaţie ireversibilă a lichidelor normale, care nu este însoţită de deformaţie elastică; viscozitatea nu se schimbă în funcţie de tensiunea de forfecare aplicată.

Curgere viscoelastică / *Viscoelastic flow*. Sin. *Curgere elastoplastică*. Deformaţie de curgere în care se întâlnesc comportările comune, paralele, elastice, viscoase sau plastice. Se cunosc: *corpuri Kelvin*, care prezintă o curgere reologică elastică şi viscoasă, considerate corpuri solide; *corpuri Maxwell*, la care comportarea elastică şi viscoasă se succedă una după alta, fiind numite viscoelastice; *corpuri Bruger*, care prezintă un amestec din primele două modele; ele pot fi evidenţiate prin testări de fluaj sau retardare, sau prin teste de relaxare şi oscilatorii.

Curriculum vitae / *Curriculum vitae*, abr. CV. (lat. *curriculum, -i* = **1.** cursă, fugă; **2.** carieră, viaţă, cursul vieţii + *vita, -ae* = viaţă) Expresie latină care se traduce prin „istoricul vieţii". Are un format standard, care sintetizează informaţii cu privire la:

datele personale, postul vizat, experienţa profesională, educaţie şi formare profesională (începând cu ultima formă de învăţământ absolvită), informaţii ce ţin de aptitudini native sau dobândite (în afară de cele profesionale). Pentru o mai bună receptare a datelor de către angajator, în Europa s-a convenit o standardizare a formatului de CV (formatul Europass), pentru a avea acelaşi format (şi conţinut) indiferent de limba în care este scris.

Curie / *Curie*. (Marie Sklodowska Curie, 1867-1934, chimist şi fizician francez, născută în Polonia, premiul Nobel pentru fizică în 1903, împreună cu Pierre Curie şi Henri Bequerel pentru studii asupra radioactivităţii naturale; premiul Nobel pentru chimie în 1911 pentru descoperirea şi izolarea radiului. Împreună cu soţul ei, Pierre Curie (1859-1906), chimist şi fizician francez, au descoperit şi poloniul şi au realizat primele încercări de aplicare a radioactivităţii în domeniul medical). Simbol Ci. Valoare care corespunde nivelului de dezintegrare intervenit pe secundă, într-un gram de radiu 226 (unitate veche). Unitate de măsură a activităţii radioizotopice, ce reprezintă activitatea unei mase de radiu de 1g. 1 Ci = $3{,}7\cdot10^{10}$ dezintegrări pe secundă, în produsele alimentare: 0,1-5 mCi / kg. Principala sursă pentru om este aerul şi alimentaţia; absorbţia este de 1 pCi / zi. În SI, c. (simbol Ci) a fost înlocuit prin Becquerel (Bq). 1 Ci = $3{,}7\cdot10^{10}$ Bq.

Curieterapie / *Curietherapy*, *Brachytherapy*. (*Curie* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Radioterapie efectuată prin implantarea unor surse radioactive (sub forma unor ace sau granule) la nivelul unei tumori sau în imediata vecinătate a acestora. Iniţial, a fost utilizat radioizotopul ^{226}Ra (radiumterapie), înlocuit ulterior prin ^{192}Ir. C. Poate fi interstiţială, când sursa este introdusă direct în ţesutul tumoral (sân, limbă), sau intracavitară (uter).

Cursă / *Drive*, *Ride*. (fr. *course* = cursă) Mişcarea unei piese între două puncte fixe.

Cuspidat / *Cuspidate*. (lat. *cuspido*, *-are* = a ascuţi) Organ vegetal terminat într-un vârf rigid, fin şi lung, ascuţit.

Cuşcă toracică / *Thoracic cage*, *Cavity of thorax*. N.A. *thorax*. (ucrain. *kuçka* = cuşcă + lat. *thorax*, *-cis*, gr. *thorax*, *-akos* = torace) Ansamblul scheletului toracelui, format anterior din stern, posterior din vertebrele dorsale şi lateral din arcurile costale.

Cut-, Cuti-, Cutaneo- / *Cut-*, *Cuti-*, *Cutaneo-*. (lat. *cutis*, *-is* = piele) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la piele.

Cutanat / *Cutaneous*. (*cuti-*) Care se referă la piele.

Cuticulă / *Cuticle*, *Dermal sheath*. N.A. *cuticula*. (lat. *cuticula*, *-ae* = piele fină, delicată, dim. de la *cutis*, *-is* = piele) **1.** Formaţiune membranoasă, strat unic de celule epiteliale keratinizate, care acoperă o suprafaţă epitelială. **2.** Înveliş protector al epidermei alcătuit dintr-o substanţă de natură lipidică numită cutină. **3.** Strat de material cornos acelular care acoperă epiderma, fiind secretat de aceasta, prezent la anumite nevertebrate. De obicei, este alcătuit din proteine asemănătoare cu colagenul sau din chitină şi are rol de protecţie. La artropode este atât de dur, încât funcţionează ca un schelet, care reduce pierderile de apă.

Cutie Petri / *Petri dish or plate*. (turcă *kutu*, neogr. *kuti*, bulgaro-sârbo-croată *kutja* = cutie) Recipient transparent de sticlă sau plastomer, de formă rotundă, plată, cu diametrul de câţiva cm, cu capac, utilizată pentru dezvoltarea microorganismelor pe medii de cultură solide.

Cutină / *Cutin*. (*cuti-*) Substanţă organică de natură lipidică prezentă în membranele externe ale celulelor epidermice, conferind acestora o mai mare rezistenţă la acţiunea agenţilor fizici, chimici şi biologici.

Cutinizare / *Cutinization*. (*cuti-*) Modificare secundară a membranei celulare care constă în impregnarea membranei externe cu cutină.

Cutireacţie / *Cutireaction*. (lat. *cutis*, *-is* = piele + fr. *reaction*, din lat. *res*, *-ei* = lucru + *actio*, *-onis* = acţiune) Reacţie iritativă sau inflamatorie a pielii faţă de anumiţi factori infecţioşi sau alergici, aplicaţi percutanat sau intracutanat (intradermic). V. *Intradermoreacţie*.

Cutis / *Skin*. (lat. *cutis*, *-is* = piele) Învelişul membranos care se mulează pe întreaga suprafaţă a corpului continuându-se la orificiile naturale cu învelişul mucos al cavităţilor.

Cutis laxa / *Cutis laxa*, *Elastolysis*. Sin. *Elastoliză*. Grup rar de boli ale ţesutului conjunctiv în care pielea devine neelastică şi atârnă liber, în pliuri (cute).

Cutometru / *Cutometer*. Dispozitiv non-invanziv de măsurare a sucţiei elasticităţii pielii.

Cvadrante / *Quadrants*. În stomatologie, cele patru părţi ale gurii: c. superior stâng, superior drept, inferior stâng şi inferior drept.

Cvadri-, Cvadru- / *Qudri-*, *Qudru-*. (lat. *quadrus* = pătrat) Care se referă la cifra patru.

Cvadriplegie / *Quadriplegia*. Sin. *Tetraplegie* (v.) (*cvadri-* + gr. *plege* = lovitură).

Cvasiviscozitate / *Quasiviscosity*. Sin. *Macroviscozitate* (v.).

Cytomegalovirus. Var. *Citomegalovirus* (v.).

D

D (+) Prefix vechi utilizat în stereochimie pentru definirea derivaţilor seriei sterice, dextrogiri. Notaţia nouă este (+).

Da / *Da*. Abr. pentru Dalton, unitate de masă moleculară, foarte aproape de cea a atomului de hidrogen (egală cu 1 la scara de masă atomică), numită după Dalton John, care a dezvoltat teoria atomică a materiei.

Dacron / *Dacron*. Sin. *Terilen*. Denumire comercială engleză pentru fibra sintetică poliesterică, preparată din metil-tereftalat şi etilenglicol. Fibră rezistentă la lumină, căldură, şifonare şi rupere. Se utilizează pentru fabricarea de saşete (pliculeţe) şi material medico-chirurgical steril, cu utilizare unică.

Dactil-, **-dactilie**, **Dactilo-** / *Dactyl-*, *-dactylia*, *Dactylo-*. (gr. *daktylos* = deget) Rădăcină care introduce în termenii compuşi referirea la deget(e).

Dactilită / *Dactylitis*. (*dactilo-* + *-ită*) Inflamaţia unui deget.

Dactilofazie / *Dactylophasia*. Sin. *Dactilolalie*. (*dactilo-* + gr. *phasis* = vorbire) Procedeu utilizat de către surdomuţi pentru a comunica între ei prin efectuarea unor semne cu degetele şi a unor mişcări convenţionale, echivalente sunetelor limbii.

Dactilolalie / *Dactylolalia*. Sin. *Dactilofazie* (v.). (*dactilo-* + gr. *lalia* = vorbire, de la *lalein* = a vorbi).

Dactiloscopie / *Dactyloscopy*. (*dactilo-* + gr. *skopia* = examinare, de la gr. *skopein* = a vedea, a examina) Studiul amprentelor digitale pentru identificarea indivizilor. Se aplică în antropometria judiciară şi în genetică.

Dactinomicină / *Dactinomycin*. Sin. *Actinomicină D*, *Actinomicină C I*, *Actinomicină IV*, *Actinomicină A IV*, *Actinomicină I 1*, *Actinomicină X 1*. Denumirea veche a actinomicinei D. Este o izoactinomicină obţinută prin fermentaţia unor tulpini de *Streptomyces parvulus*. Pulbere roşie, care se descompune la 271°C, soluţiile sunt fotosensibile; este insolubilă în apă, dar solubilă în etanol şi propilenglicol, amestec de apă şi glicoli. Se utilizează ca antitumoral în asociere cu radioterapia şi ca imunosupresiv pentru prevenirea respingerii grefelor în transplanturile renale. Efectele secundare includ: greaţă, vomă, tulburări sangvine şi vătămarea măduvei osoase.

Dalac / *Anthrax*, *Charbon*. (turcă *dalak* = splină). Sin. *Antrax* (v.).

Dalton / *Dalton*. Unitate de măsură pentru greutatea moleculară. Este egală cu masa unui atom de hidrogen ($1{,}66 \cdot 10^{-24}$ g). Simbol Da.

Daltonism / *Daltonism*, *Achromatopsia* (John Dalton, 1766-1844, fizician englez, profesor la Manchester, a studiat şi defectul vederii + *ism*) Tulburare de vedere a culorilor, provocând de ex. confuzia între roşu şi verde. Maladie studiată în sec. al XIX-lea de către Dalton, pe el însuşi, care prezenta această tulburare.

Dantură / *Denture*. (fr. *denture*, din lat. *dens*, *-ntis* = dinte) Ansamblu al dinţilor naturali sau / şi artificiali. Se disting: dantura superioară şi dantura inferioară, după maxilarul respectiv. A nu se confunda cu dentiţie (v.)

Dapsonă / *Dapsone*. Sin. *Diaminodifenilsulfonă*. Medicament major utilizat în tratamentul leprei.

Darwinism / *Darwinism*. (Charles Robert Darwin, 1809-1882, naturalist englez + *-ism*) Concepţie evoluţionistă formulată de Charles Darwin, apărută pentru prima dată în cartea sa, *Originea speciilor* (1859), în care a postulat intervenţia selecţiei naturale în evoluţia speciilor pe pământ, influenţată de trei factori: variabilitate, ereditate şi selecţie, ultimul fiind cel mai important. Selecţia naturală acţionează în natură pe baza luptei pentru existenţă, care asigură supravieţuirea celui mai adaptat la condiţiile de existenţă.

Data de blocare a datelor / *Data lock point* abr. *DLP*. Data-limită desemnată pentru informaţiile care urmează să fie incluse într-un raport periodic actualizat de siguranţă (RPAS = *Periodic Safety Updated Report* – PSUR). Pentru un raport periodic de evaluare risc-beneficiu (*Periodic Benefit-Risk Evaluation Report* – PBRER), data-limită desemnată pentru informaţiile care urmează să fie incluse în raport, şi se bazează pe data de naştere internaţională a produsului medicamentos. Pentru un raport actualizat de dezvoltare a siguranţei (*Development Safety Updated Report* – DSUR), data-limită desemnată pentru datele care urmează să fie incluse în raport, şi se bazează pe data de naştere internaţională a produsului medicamentos. Data include ziua şi luna. V. şi *Raport periodic actualizat privind siguranţa* (*RPAS*) (*Periodic Safety Update Report – PSUR*), *Raportul actualizat de dezvoltare a siguranţei* (*DSUR*) (*Development Safety Update Report – DSVR*), *Data de naştere internaţională* (*International Birth Date – IBD*), *Data de naştere de dezvoltare internaţională* (*Development International Birth Date – DIBD*).

Data de referinţă în Uniunea Europeană / *EU reference date*, *Union reference date*. Sin. *Data de referinţă în Uniune*. Pentru produsele medicamentoase care conţin aceeaşi substanţă activă sau aceeaşi combinaţie de substanţe active, data de autorizare de punere pe piaţă în Uniunea Europeană a unui produs medicamentos care conţine substanţa activă sau combinaţia de substanţe active; sau în cazul în care această dată nu poate fi stabilită, mai devreme de datele cunoscute ale autorizaţiilor de punere pe piaţă pentru un medicament care conţine aceeaşi substanţă activă sau aceeaşi combinaţie de substanţe active.

Data Europeană de Naştere (DEN) / *European Birth Date* (*EBD*). Data primei autorizaţii de punere pe piaţă a unui medicament acordată în orice stat din Uniunea Europeană (UE) unui deţinător de punere pe piaţă (DAPP): pentru medicamentele autorizate prin procedură centralizată, DEN reprezintă data acordării autorizaţiei de punere pe piaţă de către Comisia Europeană (CE) (data Deciziei Comisiei); pentru medicamentele autorizate prin procedură de recunoaştere mutuală sau descentralizată, DEN reprezintă data acordării autorizaţiei de punere pe piaţă de către Statul Membru de Referinţă (SMR); pentru medicamentele autorizate prin procedură naţională, DAPP poate propune o DEN care poate fi folosită pentru raportarea cererilor în toate statele membre ale Uniunii Europene.

Data Internaţională de Naştere (DIN) / *International Birth Date* (*IBD*). Data primei autorizaţii de punere pe piaţă pentru un medicament, acordată deţinătorului de punere pe piaţă (DAPP) în orice ţară din lume. Pentru un produs a cărui dată internaţională de naştere nu se cunoaşte, DAPP poate desemna o DIN care să permită sincronizarea depunerii RPAS (Raportul periodic actualizat referitor la siguranţă).

Dată de expirare / *Expiration date*. **1.** Termen de valabilitate a unui medicament, menţionat pe ambalajul său: data până la care acesta poate fi utilizat de către pacient. **2.** Data inscripţionată pe recipientul/eticheta unui IFA (ingredientul farmaceutic activ), indicând timpul în care se anticipează că acesta rămâne în specificaţiile stabilite pe durata de valabilitate, dacă este păstrat în condiţii corespunzătoare şi după care nu mai trebuie folosit.

Dată de retestare / *Retestable datum*. Data la care un material trebuie reexaminat pentru a asigura că este încă adecvat pentru folosire.

Date confidenţiale / *Confidential data*. Păstrarea datelor şi informaţiilor este restricţionată indivizilor care au nevoie, motivaţie şi permisiune la accesul unor astfel de date şi informaţii.

Date de încheiere a primirii informaţiilor / *Closing data of informations*. Data desemnată ca dată de încheiere a primirii informaţiilor ce vor fi incluse în raportul periodic actualizat referitor la siguranţă (RPAS).

Date individuale ale pacienţilor / *Individual data of pacients*. Disponibilitatea datelor pentru fiecare pacient participant la fiecare studiu inclus în recenzii sistematice, spre deosebire de datele reunite (datele rezumate pentru fiecare grup de comparat dintr-un studiu); folosirea datelor individuale ale pacienţilor necesită colaborarea investigatorilor care au condus studiile originale şi care trebuie să furnizeze datele originale.

Date medicale / *Patient data*. Valorile individuale prezentate, măsurate sau observate.

Date subiective / *Subjective data*. Informaţia obţinută din opinii, judecată, percepţie, preferinţe sau valori. Exemplele reprezintă opinia experţilor sau opiniile generale.

Datem / *Mono- and diacetyl tartaric acid esters of mono- and diglyceride of fatty acids*. Sin. *Esteri mono- şi diacetiltartrici ai mono- şi digliceridelor acizilor graşi*. V. *E 472 e*.

Daună / *Harm*. Sin. *Rău*, *Pagubă*, *Prejudiciu*. Prejudiciu fizic sau pierdere a sănătăţii oamenilor sau alterarea proprietăţilor mediului înconjurător (ISO 1497, ICH Q 9).

Daunorubicină / *Daunorubycin*. Sin. *Daunomicină*, *Rubidomicină*, *Cerubidină*. Antibiotic anticancerigen din clasa antraciclinelor, izolat în 1963 simultan de cercetători din Franţa şi Italia din culturile de *Streptomyces peucetius*. Structura sa cuprinde un aglicon tetraciclic, numit daunomicinonă, legat glicozidic în poziţia 7 de o dezoxiaminoză, numită daunosamină. Se utilizează clorhidratul, cristale aciculare, fine, de culoare roşie, solubil în apă şi alcool; la pH acid, soluţia este roz, iar la pH alcalin este albastră. Mecanismul de acţiune este complex: se intercalează între bazele azotate şi împiedică sinteza de ADN, ARN şi a proteinelor, prin inhibarea topoizomerazei II. Se utilizează în tratamentul leucemiei acute limfoblastice la copii şi adulţi, în boala Hodgkin. Nu se absorbe oral; se administrează exclusiv i.v. Se utilizează: soluţii injectabile, pulbere liofilizată şi lipozomi. Antibioticul se utilizează în asociere cu alte medicamente, în tratamentul acut al leucemiei, prin injectare. Posibilele efecte secundare includ: căderea părului, vătămarea muşchilor inimii şi a măduvei osoase.

DAV / *DAV*. Abr. pentru engl. *Dentin Abrasion Value* (Valoare de abraziune dentară) Măsură a abraziunii dentinei în cursul curăţării dinţilor.

Dăunători / *Pests*. (lat. *damnum*, *-i* = nociv, periculos, vătămător) Totalitatea organismelor parazite: a. *animali* / *animal* – unele specii de animale care se hrănesc cu plante de interes economic (legume, cereale, pomi fructiferi, viţă-de-vie, arbori şi arbuşti forestieri, plante medicinale etc.), precum şi cu produse alimentare depozitate (fructe, seminţe, făină, biscuiţi, pâine etc.) cărora le produc deprecieri parţiale sau totale; b. *vegetali* / *plant* – specii de bacterii, ciuperci şi plante superioare care atacă plantele de cultură.

DC / *CN*. Abr. pentru *Denumirea chimică* (v.).

DCI / *DCI* (*International Common Denomination for Medicines*). Abr. pentru *Denumire Comună Internaţională* (fr. DCI = *Dénomination Commune Internationale*) (v.).

DCS / *ACD*. Abr. de la *Dermatită de contact alergică*. V. *Alergie cutanată*.

DDT / *DDT*. Abr. pentru *Diclor-difenil-tricloretan*. Insecticid organo-clorurat, utilizat ca pulbere, soluţie uleioasă sau spray. Are efecte cancerigene, fapt pentru care este interzis sau are o utilizare limitată în cele mai multe ţări.

De-, Des-, Dez- / *De-*, *Des-*, *Dez-*. (lat. *de*, *dis* = separat de şi gr. *dys* = greu, dificil) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la privare sau sensul de depărtare, inversare, separare.

DE$_{50}$ / *DE$_{50}$*. Doza statistic obţinută a unui vaccin, care se aşteaptă să inducă formarea de anticorpi specifici la 50% din animale, în condiţii determinate, pentru antigenele vaccinului relevant.

Deacetilare / *Deacetylation*. Sin. *Dezacetilare*. Îndepărtarea grupei acetil- dintr-o moleculă.

Debil / *Weak*. (lat. *debilis*, *-is* = slab, infirm) Persoană cu debilitate.

Debilitate / *Debility*. (lat. *debilitas*, *-atis* = infirmitate, slăbiciune, de la *debilis*, *-is* = infirm) Stare generală de slăbiciune, rezultată din scăderea tonusului general al ţesuturilor, în special al celui muscular.

Debit / *Flow*. Sin. *Flux de fluid*. (lat. *debitum*, *-i* = datorie, debit) Mărime fizică numeric egală cu cantitatea (masă sau volum) de fluid sau material care străbate o secţiune transversală în unitatea de timp. În cazul unui fluid, dacă viteza sa rămâne constantă în timp, curgerea este staţionară. D. se măsoară, în SI, în kilograme pe secundă (kg/s), respectiv metri cubi pe secundă (m^3/s).

Debit cardiac / *Cardiac output*. Cantitatea de sânge expulzată de fiecare ventricul într-un minut; valori medii: 5,5 şi 6,5 l.

Debit electroosmotic / *Electro-osmotic flow*. Debit uniform al unui fluid printr-un tub capilar sub influenţa curentului electric. Cu cât modificarea sarcinii pe pereţii tubului capilar este mai mare, cu atât creşte numărul de contraioni în stratul dublu electric şi cu atât mai mare este debitul electroosmotic.

Debit hidrodinamic / *Hydrodinamic flow*. Mişcare a unui fluid printr-un tub în urma unei diferenţe de presiune. Debitul hidrodinamic este de regulă laminar, în care există un profil parabolic al vectorului velocitate, cu o velocitate maximă la centrul curentului şi velocitate nulă la marginile acestuia.

Debit laminar / *Laminar flow*. Mişcare cu un profil parabolic al vitezei de curgere a unui fluid printr-un tub. Mişcarea este mai rapidă la centru şi mai lentă la suprafaţa de contact cu pereţii tubului.

Debitmetru / *Flow gauge*, *Flow meter*. (lat. *debitum*, *-i* = datorie, debit + gr. *metron* = măsură) Aparat utilizat pentru măsurarea debitelor de curgere a fluidelor, în industrie.

Debridare / *Debridement* (fr. *debridement*) (din lat. *de* = separat de + germ. *Bridel* = hăţ) **1.** Manevră chirurgicală prin care se lărgeşte o plagă accidentală sau prin care se excizează ţesuturile devitalizate (la o arsură, de ex.) **2.** Deschiderea largă a unei colecţii de puroi.

Debut (al bolii) / *Onset*. (fr. *début* = început, debut) Primele manifestări ale unei boli.

Debye / *Debye*. Unitate de măsură pentru momentul electric (dipolmoment).

Dec-, Deca- / *Dec-*, *Deca-* (gr. *deka* = zece) Element de compunere care introduce în termeni sensul: de zece ori.

Decalaj orar / *Jet lag*. Diferenţă de oră legală între două puncte ale globului terestru, printr-unul sau mai multe fusuri orare. Trecerea rapidă de la unul la altul din aceste două puncte antrenează unele tulburări fiziologice, în particular ale somnului.

Decalcarizare / *Permutation*. V. *Dedurizare*.

Decalcificare / *Decalcification* Sin. *Demineralizare osoasă*. (*de-* + lat. *calx*, *-cis* = var). Proces distrofic al ţesutului osos, în care, sub influenţe diverse (mecanice, chimice, nervoase), calciul din ţesutul respectiv se reduce treptat, până la dispariţie.

Decalcifiere / *Decalcification*. Var. nerecomandată pentru *Decalcificare* (v.)

Decalvant / *Decalvant*. (lat. *decalvo*, *-are* = a rade părul de pe cap) Care produce căderea părului.

Decantare / *Decantation* (*de-* + gr. *kanthos* = buza unui vas) Operaţie fizică de separare a lichidului unui sistem eterogen, după sedimentarea fazei disperse solide, sub influenţa gravitaţiei. Ea permite o primă purificare a unui amestec lichid-solid.

Decantatea apei / *Water decantation*. Proces de sedimentare a particulelor de suspensii fine, împreună cu flocoanele de hidroxid de aluminiu: aceasta are loc în bazine de sedimentare, numite decantoare.

Decapant / *Capping agent*. (lat. *de* = separat de + *capa*, *-acis* = care poate conţine) Sin. *Exfoliant* (lat. *exfolio*, *-are* = a desfrunzi). **1.** Preparat farmaceutic care, aplicat cutanat, exfoliază stratul cornos al pielii, care înseamnă distrugerea structurii hiperkeratinizate a epidermului, cu desprinderea acestora sub formă de lamele fine. **2.** Substanţă care dezoxidează metalele oxidate şi previne oxidarea; se utilizează în acest scop tetraboratul de sodiu, în laboratorul de tehnică dentară.

Decapare / *Capping*. (*de-* + engl. *capping* = decapare, decalotare). **1.** Operaţie de curăţare a suprafeţei obiectelor metalice (în general) de straturi fine de oxizi, de pelicule de grăsimi sau de vopsele vechi. Decaparea se poate efectua în mod *mecanic* (prin frecare etc.), în mod *chimic* (băi cu acizi, baze, cianuri), în mod *electrolitic* (obiectul de decapat constituind anodul). **2.** Decalotare, care constă în desprinderea unei porţiuni subţiri, egală cu diametrul comprimatului, de la partea sa superioară. Fenomenul este cunoscut şi prin expresia „capace sărite" şi este dat în principal de aerul închis în comprimat; datorită acţionării maşinii cu viteze mari, comprimatul este spart pe margini sau stratul de deasupra se ridică asemenea unui capac. Dacă nu apare decalotajul, comprimatul rămâne foarte fragil, are o rezistenţă mecanică slabă, care se poate traduce prin clivaj, adică o separare în straturi paralele sau prin sfărâmarea sa.

Decarboxilare / *Decarboxylation*. (*de-* + lat. *carbo*, *-onis* = cărbune + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *hyle* = materie) Reacţie de degradare a unei substanţe prin eliminarea uneia sau mai multor molecule de CO_2 dintr-un acid organic, din molecula sa, rezultând alţi compuşi.

Decarboxilază / *Decarboxylase*. (*de-* + *-carboxil* + *-ază*). Enzimă care catalizează reacţiile chimice în urma cărora radicalii carboxilici sunt desprinşi din cetoacizi şi aminoacizi.

Decarină / *Decarin*. Proteină bogată în leucină, substituită cu un lanţ de glicozaminoglican.

Decerificare / *Dewaxing*. Procedeu de eliminare a substanţelor solide şi a cerurilor prin filtrarea la temperatură joasă a unui ulei lichid. Aceste substanţe solide şi ceruri pot modifica aspectul uleiului şi pot provoca apariţia de depozite.

Deci- / *Deci-* (lat. *decima*, *-ae* = a zecea parte, din *decem* = zece) Element de compunere care introduce în termenii compuşi sensul de o zecime.

Decibel / *Decibel*. (*deci-*; Alexander Graham Bell, 1874-1922, inginer american, inventatorul telefonului) Unitate de măsură a senzaţiei sonore, utilizată în audiometrie, care corespunde unei zecimi de bel, reprezentând cea mai mică variaţie de intensitate sonoră perceptibilă de urechea umană. Simbol: dB.

Decident, Decidenţi / *Decider*, *Deciders*. Persoană/persoane care dispune/dispun de competenţă şi autoritate pentru luarea de decizii corecte şi la timp în domeniul managementului riscului.

Deciduu / *Deciduous*. (lat. *decido*, *-ere* = a cădea de sus, deciduu) Care se detaşează de pe un organ la încheierea perioadei de vegetaţie (arborii foioşi, *Larix decidua*).

Decizie / *Decision*. Sin. *Hotărâre*. Text legiferativ care se impune unui destinatar particular sau unei societăţi comerciale.

Decizie a Comisiei Europene / *European Committee Decision*. Documentul emis de Comisia Europeană pentru medicamentele autorizate prin procedura centralizată conform Regulamentului 2309/93 sau Regulamentul nr. 726/2004, care permite circulaţia medicamentului respectiv în toate statele membre ale Spaţiului Economic European.

Decizie de cumpărare / *Purchase decision*. Etapă a procesului de cumpărare, în care consumatorul achiziţionează efectiv produsul.

Declaraţia de la Helsinki / *Declaration of Helsinki*. Set de recomandări sau principii de bază care ghidează doctorii în cercetările biomedicale care implică subiecţi umani.

Declin / *Decline*. (lat. *declino*, *-are* = a se îndepărta) **1.** Stadiu din evoluţia unei boli acute, cu reducerea intensităţii simptomelor. **2.** Deteriorare gradată a facultăţilor fizice şi mentale.

Declinat / *Declinate*. (lat. *declino*, *-are* = a se îndepărta) Cu direcţie oblică şi apoi curbată în jos faţă de axă (ex. tulpina de la *Viola declinata* şi staminele de la *Aesculus hippocastanum*).

Declorizare / *Dechlorization*. Reducerea cantităţii de clor rămase după dezinfecţia apei (prin clor); se foloseşte filtrarea prin cărbune activat sau se neutralizează chimic cu tiosulfat de sodiu.

Decoct / *Decoction*, *Decoctum*, *Tea* (lat. *decoctum*, *-i* = fiertură) Soluţie extractivă apoasă obţinută prin decocţia produsului vegetal, cu ţesut lemnos: rădăcini, rizomi, scoarţe, fructe sau frunze coriace.

Decocţie / *Decoction*, *Plant extraction*. Sin. *Ceai*. (lat. *decoctio*, *-onis* = fierbere, de la *decoquo*, *-ere* = a reduce prin fierbere) Procedeu de extracţie selectivă care se realizează prin contactul produsului vegetal cu apă „la fierbere", în timp de 30 minute. Produsul vegetal mărunţit, umectat cu 3 p. de apă şi lăsat în repaos 5 minute, se tratează cu cantitatea de apă prescrisă, încălzită la fierbere, şi se menţine 30 de minute în baia de apă în fierbere. Soluţia fierbinte se filtrează prin vată şi se completează la greutatea prescrisă, prin spălarea cu apă sau stoarcerea reziduului. Se aplică la extracţia principiilor active din produsele vegetale cu ţesuturi lemnoase: rădăcini, rizomi, scoarţe, fructe sau frunze coriace. Soluţia extractivă obţinută se numeşte decoct.

Decolare / *Separation*, *Detachment* (lat. *decolo*, *-are* = a luneca) Manevră chirurgicală de separare a două planuri tisulare, folosind planul de clivaj dintre ele.

Decolorant / *Discolour agent*. Agent fizic sau chimic capabil să distrugă, să schimbe culoarea unui material. Sunt substanţe oxidante sau reducătoare.

Decolorare / *Discolouring* (lat. *decoloro*, *-are* = a pierde culoarea) Proces de schimbare a culorii unei soluţii, utilizând un mediu adsorbtiv. Se mai numeşte şi decolorizare.

Decompensare / *Decompensated.* (fr. *décompensation* = descompunere, din *de-* + lat. *compenso, -are* = a cumpăni, a compensa) Momentul unei boli în care mecanismul de reglare fiziologică devine incapabil să menţină echilibrul şi în care simptomele se agravează.

Decompresie / *Decompression.* (*de-* + lat. *compressio, -onis* = apăsare, comprimare; de la lat. *comprimo, -ere* = a comprima) **1.** Suprimarea presiunii exercitate asupra unui corp de către un gaz sau lichid. **2.** Diminuarea presiunii exercitate asupra organismului, după ce acesta a fost supus la o presiune mai mare decât presiunea atmosferică; se efectuează treptat (la scafandri în cabină şi la astronauţi).

Deconexiune / *Deconnection.* (*de-* + lat. *conexio, -onis* = legătură, de la *conecto, -ere* = a lega la un loc, din *cum* = cu + *necto, -ere* = a lega) Întreruperea, suprimarea temporară a reacţiilor neurovegetative cu diferite medicamente, în scopul de a facilita anestezia.

Decongelare cu microunde / *Micro-way decongelation.* Metodă modernă de dezgheţare a amestecurilor îngheţate de preparate, îndeosebi antibiotice, care sunt reconstituite folosind cuptoarele cu microunde.

Decongestante / *Decongestant.* (*de-* + *congestio, -onis* = acumulare, îngrămădire, de la *congerere* = a acumula, a aduna la un loc, din lat. *cum* = cu + *gero, -erere* = a purta) Clasă de medicamente care reduc congestia şi umflarea membranelor, ca acelea ale nasului şi trompei lui Eustachio (ureche), într-o infecţie.

Decongestionant nazal / *Decongestant nasal.* Medicament adrenergic utilizat oral sau local (topic) pentru a induce vasoconstricţia în pasajul nazal (ex. fenilefrina).

Decontaminare / *Decontamination.* (*de-* + lat. *contamino, -are* = a pune în contact, a murdări) **1.** Operaţie care permite eliminarea, inhibarea sau distrugerea microorganismelor de pe suprafeţe, obiecte, alimente, medicamente, apă, aer, sol, prin utilizare de agenţi chimici în acţiunea sporocidă. Nu este sinonim cu termenul de *dezinfecţie*. **2.** Proces de îndepărtare a materialelor radioactive şi a efectelor nocive ale radioactivităţii dintr-un ecosistem, în scopul protejării organismelor vii şi a diferiţilor factori abiotici.

Decontaminare radioactivă / *Radioactive decontamination.* Totalitatea măsurilor efectuate în scopul îndepărtării particulelor radioactive în caz de contaminare a solului, apei, alimentelor, medicamentelor, clădirilor etc. cu substanţe radioactive.

Decorină / *Decorin.* (lat. *decoro, -are* = a împodobi, de la *decus, -oris* = podoabă + *-ină*) Proteoglican mic, secretat de fibroblaste cu M_r de 40.000, alcătuit dintr-un singur lanţ GAG (glicozaminoglican), condroitin sau dermatan sulfat. Decorina este asociată cu fibrilele de colagen tip I şi cu TGF-β în toate ţesuturile conjunctive.

Decorticare / *Decortication.* (*de-* + lat. *cortex, -icis* = scoarţă, înveliş) Îndepărtarea părţii corticale a unui organ oarecare (animal sau vegetal).

Decorticat / *Decorticated.* (lat. *decorticatus, -a, -um* = decojit) Lipsit de coajă sau înveliş (ex. fără cortex, cariopsă fără palei şi glume).

Decrement / *Decrement.* (lat. *decrementum, -i* = descreştere) Diminuare, scurtare a valorii unei mărimi variabile.

Decremenţial / *Decremential.* (lat. *decrementum, -i* = descreştere) Descrescător.

Decret / *Reglementation.* V. *Reglementare.*

Decubit / *Decubitus.* (lat. *decubitus, -i* = culcat, din *decumbo, -ere* = a se culca) **1.** Poziţie a corpului spontană şi în repaos, pe plan orizontal. **2.** Escare cu mers rapid, în afecţiuni grave ale sistemului nervos, în special la hemiplegici. Poate fi dorsal (pe spate), lateral sau protetic (la proteza dentară).

Decumbent / *Decumbent.* (lat. *decumbens, -ntis* = culcat) **1.** Tulpină târâtoare, stoloniferă, care are un vârf ascendent. **2.** Faţa superioară a frunzişoarelor de la briofite (*Hepatice*) care acoperă în parte frunzuliţa imediat superioară a cărei margine este astfel ascunsă.

Decurarizare / *Decurarization.* Scoaterea unui bolnav de sub efectul substanţelor curarizante cu ajutorul unor medicamente colinergice sau spontan (prin eliminarea substanţei).

Decurent / *Decurrent.* (lat. *decurrens, -ntis* = care coboară, decurent) Cu baza prelungită, concrescută pe organul pe care este inserat (ex.: frunza la *Symphytum officinale*).

Decusat / *Decussate.* (lat. *decussatus, -a, -um* = în cruce, decusat) Dispus în cruce (ex.: frunzele opuse la care perechile succesive sunt dispuse în cruce – *Lamium album*).

Dedurizare / *Permutation.* Sin. *Permutaţie, Decalcarizare.* (*de-* + lat. *duro, -are* = a se întări) Metodă de reducere a durităţii apei brute, constând în îndepărtarea excesului de săruri de calciu şi magneziu (care formează duritatea apei), prin precipitare pe calce sodată sau pe schimbători de ioni permutaţi (silicoaluminaţi alcalini, hidrataţi sau răşini sintetice) Apa pierde sărurile de calciu şi se încarcă cu săruri de sodiu.

Defecaţie / *Defecation, Dejection.* Sin. *Defecare.* (lat. *defeco, -are* = a curăţa, a purifica) **1.** Eliminarea prin anus a materiilor fecale pe cale naturală, rectală, provocată de reflexul de defecaţie, prin contracţia muşchilor din pereţii rectului, în momentul când presiunea intrarectală a ajuns la valoarea de 40-50 mm Hg. **2.** Procedeu tehnic de îndepărtare (prin precipitare) a proteinelor dintr-un produs biologic. Agenţi defecanţi: acidul tricloracetic, alcoolul, acetona, hidratul de zinc, clorura mercurică, acidul fosfotungstic. În acest al doilea caz, procesul se mai numeşte şi deproteinizare, dezalbuminare. **3.** În chimie, procedeul este folosit la eliminarea impurităţilor unei soluţii.

Defect / *Defect.* (lat. *defectus, -i* = pierdere, de la *defico, -ere* = a lipsi) **1.** Lipsă, imperfecţiune. **2.** Orice neconformitate a unei unităţi de produs cu cerinţe specifice.

Defect de masă / *Mass abberation.* (lat. *defectus* = pierdere, de la *deficere* = a lipsi) Diferenţa dintre masa nucleului unui element (măsurată în unităţi atomice de masă) şi numărul său de masă. Apariţia sa este determinată de existenţa forţelor nucleare, care, în momentul formării nucleului, determină eliberarea unei energii egale cu energia de legătură a particulelor constituente.

Defectivă / *Defective.* (boală) Termen folosit în homeopatie şi atribuit unei boli care nu suscită bolnavului nici un semn cu adevărat caracteristic al reacţiei sale individuale; v. şi *Individualizare.*

Deferent / *Deferent.* (lat. *deferens, -ntis*, de la *deferro, -ere* = a duce în altă parte, din *de* = separat de + *ferro, -erere = a conduce*) Care conduce la exterior. Despre o structură canaliculară. Termen antagonist: *Aferent.*

Deferizarea apei / *Water iron loss.* Reducerea concentraţiei fierului din apă până la limita impusă de legislaţia sanitară. Se efectuează prin oxidarea fierului, cu apă oxigenată, în atmosferă de CO_2. Apele potabile se deferizează prin aerare (oxidare cu O_2 din aer).

Defibrilare / *Defibrillation.* (*de-* + lat. *fibrilla, -ae*, dim. de la *fibra, -ae* = fir, filament) Oprirea fibrilaţiei atriale sau ventriculare şi restabilirea ritmului cardiac normal.

Defibrinare / *Defibrination.* (*de-* + lat. *fibra, -ae* = fir, fibră + *-ină*) Eliminarea fibrinei din plasmă sau exudatele sangvine. Se poate efectua mecanic, prin agitarea masei sangvine cu perle de sticlă, imediat după prelevarea sângelui, în tot cursul perioadei de coagulare. Transformare în ser sangvin.

Deficienţa prolidazei / *Prolidase deficiency.* Tulburare regresivă autozomală care are ca rezultat caracteristici faciale distincte (ex. linia părului joasă, umflare frontală, ochi îndepărtaţi, ochi înguştaţi, ochi foarte mici, nas în formă de șa, buze subțiri și palat înalt arcuit), surditate, articulații hiperextensibile, abdomen proeminent, retardare mentală, statură mică și splenomegalie. Pacienții cu ulcerații la picioare și vârstnicii pot fi suspectați de deficiența prolidazei.

Deficiență / *Deficiency*. (lat. *deficientia*, *-ae* = slăbire, de la *defico*, *-ere* = a lipsi, a slăbi) Insuficiență organică sau mentală. v. și *Debilitate*.

Deficit de oxigen / *Oxygen deficit*. (lat. *defico*, *-ere* = a pierde) Diferența dintre procentele de oxigen din tabelul Winkler (concentrația maximă de oxigen% în funcție de temperatură) și valoarea oxigenului din proba analizată, exprimată tot în procente.

Deficit imunitar / *Immunodeficiency*. Sin. *Imunodeficiență* (v.).

Deflagrare / *Deflagration*. Sin. *Deflagrație*, *Deflagrare* (lat. *deflagro*, *-are* = a da foc, a incendia). Ardere explozivă, reacția de descompunere propagându-se cu viteză relativ mică, este inițiată de acțiunea unei flăcări sau a unei scântei, mai rar de un șoc mecanic.

Deflectare / *Extension*. (lat. *deflecto*, *-are* = a încovoia, a schimba în altă direcție) **1.** Deturnarea cursului obișnuit al unui eveniment sau fenomen. **2.** Reducerea unei flexiuni.

Deflecție / *Extension*. Var. pentru *Deflectare*.

Deflegmare / *Condensation*. Separarea, prin răcire, din vaporii care distilă, a unui condensat mai bogat în fracțiuni grele decât vaporii.

Deflegmator / *Condenser*. Aparat (condensator) care realizează separarea unor componente sau a unor fracțiuni lichide prin răcire. Se utilizează la prepararea apei distilate, pentru a nu se antrena și picături de apă, odată cu vaporii, sau în industria uleiurilor volatile.

Defloculare / *Deflocculation*. (*de-* + lat. *floccus*, *-i* = floc de lână, păr de stofă) V. *Peptizare*.

Defoliat / *Defoliate*. (lat. *defoliatus*, *-a*, *-um* = defoliat, desfrunzit) Plante la care frunzele au căzut sau au fost distruse de anumiți agenți fizici, poluanți sau biologici.

Deformare / *Deformation*. (*de-* + lat. *formo*, *-are* = a da formă) Operația prin care se obține o deformație.

Deformare elastică / *Elastic deformation*. Modificarea formei unui material solid, prin aplicarea unei presiuni; această deformare dispare după încetarea aplicării forței. Poate fi descrisă ca o densificare a particulelor, dată de mișcarea mică a moleculelor dezordonate sau a ionilor care formează particula.

Deformare plastică / *Plastic deformation*. Modificarea formei unui material solid, prin aplicarea unei presiuni; această deformare nu dispare după încetarea aplicării forței. Deformarea plastică apare prin glisarea moleculelor de-a lungul planurilor de alunecare, în interiorul particulelor.

Deformație / *Deformation*. (lat. *deformatio*, *-onis* = deformare, alterare, de la *deformo*, *-are* = a desfigura, a urâți, din *de* = separat de + *formo*, *-are* = a da o formă și *forma*, *-ae* = formă) Deplasare relativă a punctelor unui sistem, sub influența unei acțiuni mecanice. În general, reprezintă schimbarea în geometria unui corp solid, supus acțiunii unor forțe externe. Deformarea însoțită de creștere este numită și alungire sau întindere. Poate fi elastică, plastică, liniară sau staționară.

Deformație de torsiune / *Torsion deformation*. Fenomen determinat de tensiunea de forfecare aplicată unui sistem dispers.

Deformație elastică / *Elastic deformation*. V. *Deformare elastică*.

Deformație plastică / *Plastic deformation*. V. *Deformare plastică*.

Deformație remanentă / *Remanent deformation*, *Residual deformation*. Modificarea produsă în corpurile elastice, sub influența unor forțe externe, care se menține și după îndepărtarea acestor forțe.

Deformație spațială / *Spatial deformation*. Fenomen determinat de starea de tensiune hidrostatică; este o deformație de natură elastică.

Defosforilare / *Dephosphorilation*. (*de-* + gr. *phos*, *photos* = lumină, fosfor + gr. *hyle* = materie) **1.** Îndepărtarea unui grup fosfat la nivelul unei molecule. **2.** Proces biochimic de hidroliză a esterilor fosfat organici (acid adenilic, hexozo-fosfați, leucine), cu eliberare de fosfor anorganic.

Degajare / *Disengagement*. (fr. *dégager* = a degaja) Desprindere, eliminare (de gaze).

Degazare / *Degassing*. (fr. *dégazage* = a degaza) Eliminarea gazelor absorbite la suprafața unei pulberi sau a gazelor dizolvate într-un lichid.

Degazeificarea apei / *Water degassing*. Îndepărtarea din apă a gazelor: CO_2, H_2S, O_2.

Degenerare / *Degeneration*. Sin. *Degenerescență*. (lat. *degener*, *-eris* = inferior, decăzut) (lat. *degenero*, *-are* = a degenera, din *de* = separat de + lat. *genus*, *-eris* = neam, rasă) Pierderea parțială sau totală a însușirilor morfologice și fiziologice ale unui organism, ca urmare a acțiunii unor factori genetici (consangvinizare) sau factori nocivi (subnutriție, boli parazitare etc.). Rezultatul unui proces de degenerescență.

Degenerarea codului genetic / *Genetic code degeneration*. Termen care se referă la unii aminoacizi care au mai mult de un codon specific. Ex.: izoleucina are 3 codoni și alanina patru. Sunt 20 aminoacizi naturali necesari pentru creșterea umană sau metabolism, dar sunt 64 codoni posibili. Fiecare codon este un șir de trei nucleotide și sunt patru nucleotide disponibile pentru a completa fiecare codon.

Degenerescență / *Degeneration*. (lat. *de* = separat de + *genus*, *-eris* = neam, rasă, din *degenero*, *-are* = a degenera) **1.** Modificarea regresivă a țesuturilor și a funcțiilor, cu reducerea randamentului lor util. **2.** Termen care se referă în general la o modificare patologică a unei structuri normale. **3.** În prezent, termenul *degenerescență* definește modificările histopatologice la nivel celular. De ex. degenerescența balonizantă se referă la celulele epiteliale care cresc în dimensiune; au nuclee mari, deformate și citoplasma clară. Desmozomii sunt distruși, astfel încât se formează cavități cu aspect de bule. Acest tip de degenerescență caracterizează dermatozele veziculobuloase cauzate de viruși (herpes, zona zoster și varicelă).

Degerătură / *Frostbite*, *Deep frostbite*. (lat. *degero*, *-are* = a degera) Modificări locale ale țesuturilor, leziuni produse în urma expunerii prelungite la frig, mai ales a extremităților corpului: nas, urechi, degete, caracterizate prin hiperemie, durere și eritem (gradul I), tumefiere și flictene cu exudat sangvinolent (gradul II), necroze ale pielii și țesutului subcutanat (gradul III), necroză întinsă în profunzime, gangrenă umedă (gradul IV).

Deget / *Finger* (hand), *Toe* (foot). N.A. *digitus*. (lat. *digitus*, *-i* = deget de la mână sau picior) Prelungire mobilă, alcătuită din falange, cu care se termină mâna, respectiv laba piciorului.

Degețel lânos / *Digitalis lanata*. V. *Digitală*.

Degețel-roșu / *Digitalis purpurea*. V. *Digitală*.

Deglutiție / *Deglutition*, *Swallowing*. (lat. *deglutitio*, *-onis* = înghițire) Ansamblu de fenomene care definesc actul înghițirii alimentelor, medicamentelor, comportând trecerea lor din gură în esofag.

Degradare / *Degradation*. Sin. *Descompunere*. (lat. *degredior*, *-gredi* = a ieși din, a se scobori, din lat. *de* = separat de + *gradus*, *-us* = nivel, pas, grad, clasă) **1.** Modificarea particularităților unui obiect sau sistem în sensul scăderii calității lui. Fenomenul are loc atât în mediul abiotic, cât și în cel biotic. **2.** Transformarea moleculei unui compus organic sub acțiunea unor agenți biochimici, reactivi specifici, radiații, temperatură, lumină, oxigen din aer, apă etc., prin care rezultă compuşi cu o moleculă constituită dintr-un număr mai mic de atomi.

Degradare hidrolitică / *Hydrolytic degradation*. V. *Hidroliză*.

Degradare oxidativă / *Oxydative degradation*. Fenomen de reacţie a componentelor unui medicament cu oxigenul, când se obţin compuşi cu acţiune modificată sau inactivi terapeutic.

Degradarea produsului / *Product degradation*. Pierderea sau reducerea calităţii, integrităţii, eficacităţii sau caracterelor unui medicament, sub influenţa factorilor interni sau externi.

Degradare forţată / *Forced degradation*. Numită şi degradare accelerată, proces în care viteza de degradare naturală a produsului sau a materialului este crescută de aplicarea unui stres adiţional.

Degranulare / *Degranulation*. (*de-* + lat. *granulum*, *-i*, de la *granum* = grăunte) Dispariţia granulaţiilor citoplasmatice specifice unor celule, indicând pierderea funcţiei respective.

Degresare / *Degreasing*. Sin. *Delipidare*. Îndepărtarea cu ajutorul unui solvent organic (benzen, eter etc.) a urmelor de grăsimi de pe un material textil, material solid (sticlă, metal, lemn). Termenul este utilizat şi pentru îndepărtarea grăsimilor din alimente sau pentru eliminarea substanţelor grase din unele plante supuse dizolvării extractive.

Dehalogenază / *Dehalogenase*. (*de-* + gr. *hals*, *halos* = sare + *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă catalizatoare a substituţiei halogenilor (clor, iod, brom), fixaţi pe substrate, de regulă proteice.

DEHF / *DEHF*. Abr. pentru *Dietilhexilftalat*.

Dehid-, Dehidro- / *Dehyd-*, *Dehydro-*. (lat. ştiinţifică *dehydrogenatum*, *-i* = dehidrogenat, din lat. *de* = separat de + gr. *hydor*, *-atos* = apă + gr. *gennan* = a produce) Element de compunere care face referire la pierderea hidrogenului.

Dehidratare / *Dehydratation*. Var. pentru *Deshidratare* (v.).

Dehidrază / *Dehydrase*. Sin. *Dehidrogenază* (v.).

Dehidrogenare / *Dehydrogenation*. (*de-* + *-hidrogen*) Reacţie chimică de eliminare a hidrogenului dintr-o moleculă (radical) organică. Se obţine termic sau catalitic. În celula vie, aceste procese sunt catalizate de enzime specifice, numite dehidrogenaze (dehidraze), care au rol important în procesele de oxidoreducere.

Dehidrogenaze / *Dehydrogenases*. (*de-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzime catalizatoare a eliberării ionului de hidrogen (proton) dintr-un complex molecular (donor) la acceptor. Are rol important în procesele de oxidoreducere.

Dehiscent / *Dehiscent*. (lat. *dehisco*, *-ere* = a se deschide, a se împărţi) Fruct, sporange sau anteră care se deschide la maturitate (ex.: păstaia de la *Fabaceae*, silicula de la *Brassicaceae*).

Dehiscenţă / *Dehiscence*, *Splitting*. (lat. *dehisceo*, *-ere* = a se desface, a se crăpa) Deschiderea spontană a unui organ al unei plante sau al unei ciuperci, atunci când acestea conţin spori sau seminţe.

Deionizare / *Deionization*. V. *Demineralizare*.

Deionizare / *Dezionization*. (*de-* + gr. *ion* = migrator, călător, de la *ienai* = a merge) Proces fixico-chimic de eliminare a ionilor dintr-un lichid, soluţie, apă. Se utilizează răşini schimbătoare de ioni. V. şi *Demineralizare*.

Dejecţie / *Excretion*, *Def(a)ecation*. (lat. *dejectio*, *-onis* = evacuarea stomacului, de la *dejicio*, *-ere* = a arunca, a da jos) Evacuarea materiilor fecale, dejecţie.

Deleţie / *Deletion*. (lat. *deletis*, *-onis* = distrugere, de la *delero*, *-ere* = a distruge) Tip de mutaţie genetică; aceasta implică pierderea de ADN cromozomial, care determină o anomalie cromozomială de structură manifestată clinic printr-o asociere de anomalii congenitale.

Deleţie clonală / *Clonal deletion*. Distrugerea sau inactivarea celulelor imunitare.

Delfinidină / *Delphinidin*. V. *E 163 b*.

Deliberare / *Deliberation*. (fr. *délibération* = deliberare, dezbatere) Proces intelectual de examinare a unui fapt, cu relevarea argumentelor şi motivelor pro şi contra, în vederea adoptării unei decizii.

Delicvescenţă / *Deliquescence*. (lat. *deliqueo*, *-ere*, *-liqui*, *-lictum* + *deliquesco*, *-ere* = a se topi) Proprietate a unor substanţe (săruri anhidre sau cristalohidraţi inferiori) de a absorbi vaporii de apă din atmosferă peste limita lor de stabilitate şi de a se dizolva în apa pe care au absorbit-o. Ex.: $CaCl_2 \cdot 6\,H_2O$ absoarbe apa din atmosferă, formând o soluţie de clorură de calciu, întrucât tensiunea de vapori a soluţiei de clorură de calciu este mai mică decât tensiunea vaporilor din mediul înconjurător.

Delipidare. / *Degreasing*. V. *Degresare*.

Delir / *Delir*, *Defusion*. (lat. *deliro*, *-are* = a aiura) Sindrom de tulburare a proceselor mentale caracterizat prin dezorientare temporospaţială şi asupra situaţiei de obicei cu păstrarea conştiinţei, halucinaţii vizuale şi auditive, incoerenţa gândirii, agitaţie, anxietate sau euforie.

Delirium tremens / *Delirium tremens*. (lat. *delirium*, *-ii* = aiurare, de la *delirio*, *-are* = a aiura, a ieşi din linia dreaptă, din *de* = separat de + *lira*, *-ae* = brazdă + *tremo*, *-ere* = a tremura de frig) Delir cu agitaţie şi tulburări de confuzii mentale, halucinaţii, datorate unei encefalopatii provocate prin alcoolism (alcool în exces sau privare foarte brutală – sevraj), unei infecţii sau traumatism. Starea evoluează paroxistic, în câteva zile, cu febră, transpiraţie şi deshidratare.

Delta-tocoferol / *Delta-tocopheroll*. V. *E 309*.

Deltoid / *Deltoid* (lat. *deltoideus*, *-a*, *-um*, gr. *deltoid* = de forma literei greceşti delta) Organ vegetal de forma literei greceşti delta (ex. frunza la *Populus nigra* şi *Dianthus deltoides*).

Demachiant. / *Cleansing*. Produs lipofil sau emulsie de tip H / L cu acţiune de curăţare topică, la nivelul pielii feţei, pentru îndepărtarea fardurilor, utilizat în cosmetică.

Demanganizarea apei / *Water demanganization*. Reducerea concentraţiei manganului din apă până la limita impusă de legislaţia sanitară.

Demecolcină / *Demecolcine*. Alcaloid extras din brânduşa de toamnă (*Colchicum autumnale*), care blochează mitoza în metafază. Este folosită ca anticanceros în neoplasm, leucemii sau în cancer de piele.

Demenţă / *Dementia*. Sin. *Anoia*. (lat. *dementia*, *-ae* = demenţă, de la *de-* + lat. *mens*, *-ntis* = spirit, minte) Sindrom constând în scăderea sau dispariţia unui grup sau a majorităţii funcţiilor psihice, cu caracter evolutiv şi persistent, ducând treptat la pierderea capacităţii intelectuale a individului, a valorii sociale a personalităţii sale, inadaptare la mediu, cu scăderea marcată sau incapacitatea de a dobândi cunoştinţe noi şi de a folosi experienţa acumulată, la cerinţele prezente. Cea mai comună cauză este boala Alzheimer.

Demenţă medicamentoasă / *Drug dementia*. Sindrom produs de unii toxici: alcaloizi din ciuperci otrăvitoare.

Demetilare / *Demethylation*. (*de-* + gr. *methy* = băutură fermentată + gr. *hyle* = materie) Reacţie chimică prin care se pierde un radical metil (CH_3). În organism, reacţia este catalizată de enzime (demetilaze hepatice), cu modificarea structurii unor substanţe endogene sau exogene (medicamente).

Demetilază / *Demethylase*. (*de-* + gr. *methy* = băutură fermentată + gr. *hyle* = materie + *-ază*) Enzima ADN-metiltransferază.

Demetilclortetraciclină / *Declomycin*. Sin. *Demeclociclină*, *Declomicină*. Antibiotic izolat din tulpini mutante de *Streptomyces aureofaciens*, de către M.H. McCormick în 1957. Substanţă cristalizată cu 6 molecule de apă, p.t. 174-178°C, pulbere cristalină, aer, apă etc., prin care rezultă compuşi cu o moleculă constituită dintr-un număr mai mic de atomi.

Degradare hidrolitică / *Hydrolytic degradation.* V. *Hidroliză.*

Degradare oxidativă / *Oxydative degradation.* Fenomen de reacţie a componentelor unui medicament cu oxigenul, când se obţin compuşi cu acţiune modificată sau inactivi terapeutic.

Degradarea produsului / *Product degradation.* Pierderea sau reducerea calităţii, integrităţii, eficacităţii sau caracterelor unui medicament, sub influenţa factorilor interni sau externi.

Degradare forţată / *Forced degradation.* Numită şi degradare accelerată, proces în care viteza de degradare naturală a produsului sau a materialului este crescută de aplicarea unui stres adiţional.

Degranulare / *Degranulation.* (*de-* + lat. *granulum, -i,* de la *granum* = grăunte) Dispariţia granulaţiilor citoplasmatice specifice unor celule, indicând pierderea funcţiei respective.

Degresare / *Degreasing.* Sin. *Delipidare.* Îndepărtarea cu ajutorul unui solvent organic (benzen, eter etc.) a urmelor de grăsimi de pe un material textil, material solid (sticlă, metal, lemn). Termenul este utilizat şi pentru îndepărtarea grăsimilor din alimente sau pentru eliminarea substanţelor grase din unele plante supuse dizolvării extractive.

Dehalogenază / *Dehalogenase.* (*de-* + gr. *hals, halos* = sare + *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă catalizatoare a substituţiei halogenilor (clor, iod, brom), fixaţi pe substrate, de regulă proteice.

DEHF / *DEHF.* Abr. pentru *Dietilhexilftalat.*

Dehid-, Dehidro- / *Dehyd-, Dehydro-.* (lat. ştiinţifică *dehydrogenatum, -i* = dehidrogenat, din lat. *de* = separat de + gr. *hydor, -atos* = apă + gr. *gennan* = a produce) Element de compunere care face referire la pierderea hidrogenului.

Dehidratare / *Dehydratation.* Var. pentru *Deshidratare* (v.).

Dehidrază / *Dehydrase.* Sin. *Dehidrogenază* (v.).

Dehidrogenare / *Dehydrogenation.* (*de-* + *-hidrogen*) Reacţie chimică de eliminare a hidrogenului dintr-o moleculă (radical) organică. Se obţine termic sau catalitic. În celula vie, aceste procese sunt catalizate de enzime specifice, numite dehidrogenaze (dehidraze), care au rol important în procesele de oxidoreducere.

Dehidrogenaze / *Dehydrogenases.* (*de-* + gr. *hydor, -atos* = apă + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzime catalizatoare a eliberării ionului de hidrogen (proton) dintr-un complex molecular (donor) la acceptor. Are rol important în procesele de oxidoreducere.

Dehiscent / *Dehiscent.* (lat. *dehisco, -ere* = a se deschide, a se împărţi) Fruct, sporange sau anteră care se deschide la maturitate (ex.: păstaia de la *Fabaceae*, silicula de la *Brassicaceae*).

Dehiscenţă / *Dehiscence, Splitting.* (lat. *dehisceo, -ere* = a se desface, a se crăpa) Deschiderea spontană a unui organ al unei plante sau al unei ciuperci, atunci când acestea conţin spori sau seminţe.

Deionizare / *Deionization.* V. *Demineralizare.*

Deionizare / *Dezionization.* (*de-* + gr. *ion* = migrator, călător, de la *ienai* = a merge) Proces fixico-chimic de eliminare a ionilor dintr-un lichid, soluţie, apă. Se utilizează răşini schimbătoare de ioni. V. şi *Demineralizare.*

Dejecţie / *Excretion, Def(a)ecation.* (lat. *dejectio, -onis* = evacuarea stomacului, de la *dejicio, -ere* = a arunca, a da jos) Evacuarea materiilor fecale, dejecţie.

Deleţie / *Deletion.* (lat. *deletis, -onis* = distrugere, de la *delero, -ere* = a distruge) Tip de mutaţie genetică; aceasta implică pierderea de ADN cromozomial, care determină o anomalie cromozomială de structură manifestată clinic printr-o asociere de anomalii congenitale.

Deleţie clonală / *Clonal deletion.* Distrugerea sau inactivarea celulelor imunitare.

Delfinidină / *Delphinidin.* V. *E 163 b.*

Deliberare / *Deliberation.* (fr. *délibération* = deliberare, dezbatere) Proces intelectual de examinare a unui fapt, cu relevarea argumentelor şi motivelor pro şi contra, în vederea adoptării unei decizii.

Delicvescenţă / *Deliquescence.* (lat. *deliqueo, -ere, -liqui, -lictum* + *deliquesco, -ere* = a se topi) Proprietate a unor substanţe (săruri anhidre sau cristalohidraţi inferiori) de a absorbi vaporii de apă din atmosferă peste limita lor de stabilitate şi de a se dizolva în apa pe care au absorbit-o. Ex.: $CaCl_2 \cdot 6\,H_2O$ absoarbe apa din atmosferă, formând o soluţie de clorură de calciu, întrucât tensiunea de vapori a soluţiei de clorură de calciu este mai mică decât tensiunea vaporilor din mediul înconjurător.

Delipidare. / *Degreasing.* V. *Degresare.*

Delir / *Delir, Defusion.* (lat. *deliro, -are* = a aiura) Sindrom de tulburare a proceselor mentale caracterizat prin dezorientare temporospaţială şi asupra situaţiei de obicei cu păstrarea conştiinţei, halucinaţii vizuale şi auditive, incoerenţa gândirii, agitaţie, anxietate sau euforie.

Delirium tremens / *Delirium tremens.* (lat. *delirium, -ii* = aiurare, de la *delirio, -are* = a aiura, a ieşi din linia dreaptă, din *de* = separat de + *lira, -ae* = brazdă + *tremo, -ere* = a tremura de frig) Delir cu agitaţie şi tulburări de confuzii mentale, halucinaţii, datorate unei encefalopatii provocate prin alcoolism (alcool în exces sau privare foarte brutală – sevraj), unei infecţii sau traumatism. Starea evoluează paroxistic, în câteva zile, cu febră, transpiraţie şi deshidratare.

Delta-tocoferol / *Delta-tocopheroll.* V. *E 309.*

Deltoid / *Deltoid* (lat. *deltoideus, -a, -um,* gr. *deltoid* = de forma literei greceşti delta) Organ vegetal de forma literei greceşti delta (ex. frunza la *Populus nigra* şi *Dianthus deltoides*).

Demachiant. / *Cleansing.* Produs lipofil sau emulsie de tip H / L cu acţiune de curăţare topică, la nivelul pielii feţei, pentru îndepărtarea fardurilor, utilizat în cosmetică.

Demanganizarea apei / *Water demanganization.* Reducerea concentraţiei manganului din apă până la limita impusă de legislaţia sanitară.

Demecolcină / *Demecolcine.* Alcaloid extras din brânduşa de toamnă (*Colchicum autumnale*), care blochează mitoza în metafază. Este folosită ca anticanceros în neoplasm, leucemii sau în cancer de piele.

Demenţă / *Dementia.* Sin. *Anoia.* (lat. *dementia, -ae* = demenţă, de la *de-* + lat. *mens, -ntis* = spirit, minte) Sindrom constând în scăderea sau dispariţia unui grup sau a majorităţii funcţiilor psihice, cu caracter evolutiv şi persistent, ducând treptat la pierderea capacităţii intelectuale a individului, a valorii sociale a personalităţii sale, inadaptare la mediu, cu scăderea marcată sau incapacitatea de a dobândi cunoştinţe noi şi de a folosi experienţa acumulată, la cerinţele prezente. Cea mai comună cauză este boala Alzheimer.

Demenţă medicamentoasă / *Drug dementia.* Sindrom produs de unii toxici: alcaloizi din ciuperci otrăvitoare.

Demetilare / *Demethylation.* (*de-* + gr. *methy* = băutură fermentată + gr. *hyle* = materie) Reacţie chimică prin care se pierde un radical metil (CH_3). În organism, reacţia este catalizată de enzime (demetilaze hepatice), cu modificarea structurii unor substanţe endogene sau exogene (medicamente).

Demetilază / *Demethylase.* (*de-* + gr. *methy* = băutură fermentată + gr. *hyle* = materie + *-ază*) Enzima ADN-metiltransferază.

Demetilclortetraciclină / *Declomycin.* Sin. *Demeclociclină, Declomicină.* Antibiotic izolat din tulpini mutante de *Streptomyces aureofaciens*, de către M.H. McCormick în 1957. Substanţă cristalizată cu 6 molecule de apă, p.t. 174-178°C, pulbere cristalină, galbenă, fără miros, gust acrişor, greu solubilă în apă. Se utilizează clorhidratul, uşor solubil în apă. Are spectru de acţiune ca celelalte tetracicline, dar este ceva mai activă faţă de microorganismele sensibile la tetracicline.

Demi- / *Demi-*. (lat. *dimidus*, *-a*, *-um* = pe jumătate) Element de compunere care introduce în termeni referirea la jumătate, înjumătăţire.

Demi-viaţă / *Half-life*. Sin. *Timp de înjumătăţire* (v.). (*demi-* + lat. *vita*, *-ae* = viaţă).

Demie-, Demo- / *Demie-*, *Demo-*. (gr. *demos* = popor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la popor, populaţie.

Demineralizare / *Demineralization*. **1.** Sin. *Bipermutare*, *Deionizare*. Trecerea succesivă a apei brute printr-o coloană schimbătoare cationică şi, apoi, anionică. **2.** Pierderea sau scăderea constituenţilor minerali ai organismului; v. şi decalcifiere. În prezent, termenul este utilizat mai ales pentru desemnarea pierderilor de calciu şi fosfor de la nivelul scheletului osos.

Demografie / *Demography*. (*demo-* + gr. *graphein* = a scrie) ştiinţa care studiază populaţiile umane, privind dimensiunea, structura, evoluţia şi caracteristicile generale ale acestora, abordate din punct de vedere cantitativ. Indicii demografici urmăriţi sunt: indicii de inteligenţă, fertilitate, natalitate, mortalitate, pe baza cărora se efectuează predicţii.

Demulcent / *Demulcent*. Amestec lichid viscos, bazat pe apă, utilizat pentru a acoperi şi a calma pielea sau membranele mucoase distruse sau inflamate, ex.: metilceluloza.

DEN / *EBD*. Abr. pentru *Data Europeană de naştere* (a unui medicament), (v.), engl. *European Birthday Date*.

Denaturare / *Denaturation*. (fr. *dénaturation*, din lat. *de-* + *natura*, *-ae* = stare naturală, caracter) **1.** Procedeu de transformare a unor produse materiale improprii altor utilizări. De exemplu, adăugarea unei substanţe la alcoolul etilic, pentru a-l face toxic şi impropriu de consum (alcool denaturat) **2.** Degradarea parţială sau completă a conformaţiei lanţului polipeptidic iniţial din proteine sau acizi nucleici, prin producerea în molecula lor a unor modificări structurale, care duc la diminuarea sau pierderea proprietăţilor biologice ale moleculei respective (ex.: denaturarea termică a lanţurilor polipeptidice ale proteinelor, respectiv dublul helix al acizilor nucleici, provocată de căldură, pierzându-şi structura secundară şi terţiară).

Denaturarea proteinelor / *Protein denaturations*. Proces de transformare a configuraţiei normale (structuri spaţiale) a unui biopolimer (proteină, nucleotid), când are loc o depliere, o dezorganizare sub acţiunea unor agenţi fizici şi / sau chimici, însă fără ca structura primară şi deci masa moleculară să fie afectate. Denaturarea proteinelor este rezultatul desfacerii diferitelor legături ce menţin structura secundară şi terţiară, ceea ce determină deplierea completă a catenelor polipeptidice care devin astfel întinse şi lipsite de organizare spaţială specifică. Denaturarea implică deci trecerea de la o conformaţie sau o stare ordonată a moleculelor proteice native la o stare neordonată, însoţită de creşterea entropiei. Consecinţele denaturării proteinelor se manifestă prin: pierderea activităţii biologice, diminuarea solubilităţii, pierderea capacităţii de a se combina cu apa, creşterea numărului de grupări –SH provenite din desfacerea legăturilor -S-S-, intra- sau intercatenare, apariţia prin deblocare şi a altor grupări chimice funcţionale, modificarea viscozităţii şi a presiunii osmotice, mărirea activităţii optice, creşterea valorii pH, creşterea susceptibilităţii la hidroliza enzimatică, intensificarea reacţiilor de culoare etc. Agenţii care provoacă denaturarea pot fi de natură *fizică*: căldura, agitarea, raze X, raze UV, ultrasunete; *chimică*: acizi şi baze concentrate, săruri de metale grele, solvenţi organici, uree, detergenţi enzimatici, pH extrem, putere ionică, schimbarea constantei dielectrice. În funcţie de durata şi intensitatea acţiunii agentului, denaturarea este, în general, un proces ireversibil, fiind însoţit de modificări profunde ale structurii moleculelor de proteine.

Dendr-, Dendro- / *Dendr-*, *Dendro-*. (gr. *dendron* = arbore) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ramificaţie.

Dendrimeri / *Dendrimers*. Sin. *Dendroni*. (*dendro-* + gr. *meros* = parte). Au fost sintetizaţi în 1980 de D.A. Tomalia. Sisteme nanodisperse, formate dintr-o moleculă centrală (nucleu), de la care pornesc un număr mare de lanţuri ramificate, într-un mod ordonat, simetric, constituindu-se într-o structură macromoleculară tridimensională şi au tendinţa de a adopta o formă globulară, odată ce este atinsă o anumită dimensiune. Structura ierarhică se realizează de la nucleu, care are un număr definit (1-4) de puncte de legare covalentă de „rădăcină” dependent de valenţa lui, care va determina numărul de dendroni şi simetria moleculei. Simetria nucleului focal poate fi perfect încapsulată de ramificaţiile dendritice, care poate oferi o izolare locală a unui grup funcţional desemnat. De asemenea, existenţa cavităţilor interne ale dendrimerilor poate fi utilizată pentru designul sistemelor cu eliberare controlată. Un alt aspect îl constituie modificarea suprafeţei dendrimerilor care pot oferi interacţiuni multivalente cu moleculele de substrat la ţintă. Datorită trăsăturilor structurale unice, dendrimerii au multe avantaje pentru utilizarea lor în domeniile cu eliberare *in vivo*. Se obţin prin polimerizare controlată, iar sistemul dispers este aproape monodispers. Dendronii se sintetizează prin legarea covalentă a unităţilor ramificate. Nucleul sau dendrimerul obţinut după primul ciclu de reacţie poartă numele de generaţia zero. Legarea în continuare a unui nou ciclu de ramificaţie reprezintă generaţia întâi, apoi a doua etc. Numărul de puncte de ramificaţie, unghiul ramificaţiilor, lungimea unităţilor ramurilor determină în ce măsură fiecare generaţie creşte volumul molecular, comparativ cu mărimea suprafeţei. Se aplică în domenii diferite, ca: proteine artificiale, transportori pentru diferite substanţe medicamentoase, în imagistică, pentru modificarea solubilităţii sau pentru reducerea interacţiunii cu macromoleculele biologice ale sistemului fagocitar mononuclear, realizând aşa-numitele „construcţii invizibile”; ca transportori la ţintă ai unor citostatice, contra virusului *herpes simplex*, activi faţă de germeni gram + şi –; în administrarea de gene etc.

Dendrită / *Dendrite*, *Dendron*. Sin. *Dendron*, *Citodendrită*. (*dendro-*) Prelungire citoplasmatică celulipetă neuronală ramificată care conduce impulsul nervos în sens centripet către corpul celular. În neuronii unipolari şi bipolari, d. se aseamănă structural cu axonul, dar formează ramificaţii asemănătoare celor din neuronii multipolari. D. reprezintă cea mai mare parte a suprafeţei receptoare neuronale, care primeşte aferenţe de la axonii altor neuroni. Ansamblul de dendrite formează dendronul.

Dendron / *Dendron*. Ansamblu de dendrite.

Denitrificare / *Denitrification*. (*de-* + gr. *nitron* = azot) Procesul chimic de reducere a nitraţilor din sol la azot molecular, care se degajă în atmosferă. Procesul este efectuat de bacteriile denitrificatoare (ex.: *Pseudomonas denitrificans*), care utilizează nitraţii ca sursă de energie pentru alte reacţii chimice printr-un proces similar cu respiraţia de la alte organisme.

Denocivizarea apelor reziduale. / *Wasterwater detoxification*. Îndepărtarea substanţelor puternic toxice din apa reziduală, prin metode chimice specifice.

Dens-, Densito- / *Dens-*, *Densito-*. (lat. *densitas*, *-atis* = consistenţă, densitate, de la *densus*, *-a*, *-um* = compact, dens) Elemente de compunere care introduc în termeni noţiunea de dens, compact.

Densimetrie / *Densimetry*. (*dens-* + gr. *metron* = măsură) Ansamblul tehnicilor şi procedeelor ce permit determinarea densităţii corpurilor.

Densimetru / *Densimeter*. (*dens-* + gr. *metron* = măsură) Instrument utilizat pentru măsurarea densităţii fluidelor prin citirea directă a valorii. D. utilizat pentru măsurarea densităţii laptelui se numeşte lactodensimetru şi permite, de fapt, măsurarea concentraţiei în grăsimi (aceasta fiind direct proprorţională cu densitatea). În mod analog, alcoolmetrul este utilizat pentru determinarea concentraţiei în alcool a unui lichid rezultat din amestecul alcool-apă. În acest caz, densitatea lichidului variază invers proporţional cu concentraţia de alcool.

Densitate / *Density*. (*densito-*). **1.** Proprietatea unui corp de a fi dens; desime. **2.** Cantitatea de materie într-un anumit spaţiu; greutatea unui corp în comparaţie cu greutatea unui volum de apă. **3.** Masa unităţii de volum a unui corp; se exprimă în g/cm^3 sau g/l. D. depinde de natura corpurilor şi variază cu temperatura, iar în cazul gazelor, în mod sensibil şi cu presiunea acestora. **4.** Număr de obiecte sau fiinţe pe unitatea de suprafaţă.

Densitate aparentă / *Apparent density*. Se calculează prin raportul dintre masa (m) şi volumul aparent (V_a), care cuprinde şi porii şi spaţiile dintre particule, cu diametrul inferior la 15 µm. Se exprimă în g/l, g m^3, g/cm^3. Acest parametru variază în raport cu presiunea, temperatura, starea de agregare sau cu structura internă. $D_a = m/V_a$.

Densitate în vrac / *Bulk density*. Aceasta descrie densitatea unei grămezi de pulbere, incluzând toate spaţiile goale pe care le are. Ambele densităţi – la vărsare şi la tasare – sunt numite „densităţi în vrac”.

Densitate la tasare / *Tapped density*. Sin. *Densitate la scuturare sau lovire*. Masa în grame a unui volum de pulbere în cm^3 supus la trepidaţii mecanice exterioare prin loviri (scuturări) repetate. Prin tasare, pulberea „se îndeasă” şi centrul de greutate a pulberii are o poziţie mai joasă decât anterior.

Densitate la vărsare (cădere) / *Poured density*. Masa în grame a unui volum de pulbere în cm^3, deci g/cm^3.

Densitate optică / *Optical density*. V. *Absorbanţă*.

Densitate reală sau adevărată / *Real density*. Raportul dintre masa (m) şi volumul (V) al materialului solid, cu excluderea porilor prezenţi într-o particulă şi a spaţiilor dintre particule. Se exprimă în g·cm^{-3}. $d_r = m/V$ [g·cm^{-3}].

Densitate relativă / *Relative density*. d^{20}_{20} sau d^{20}_{4}, mărime fără unitate de exprimare, care reprezintă raportul dintre greutăţile unor volume egale ale substanţei de examinat şi ale apei distilate, cântărite la 20°C (sau 4°C pentru substanţele de referinţă şi 20°C pentru probe), în aceleaşi condiţii de temperatură şi presiune. Expresiile densitate relativă şi masă (greutate) specifică sunt echivalente, deoarece apa are densitatea 1 g/cm^3. Transformările utilizează formula: $d^{20}_{4} = 0{,}998230 \cdot d^{20}_{20}$.

Densitate reticulată / *Cross-linking density*. Densitatea unei legături covalente sau fizice între lanţurile polimerice care sunt legate fizic sau covalent.

Dent-, Dento- / *Dent-, Dento-*. (lat. *dens, -ntis* = dinte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dinte.

Dentalgie / *Dentalgia*. (*dento-* + gr. *algia* = durere) Durere de dinţi.

Dentar / *Dental, Dentary*. (*dent-*) Termen care se referă la un dinte sau la dinţi.

Dentat / *Dentate*. (lat. *dentatus, -a, -um* = dinţat) Organ vegetal prevăzut cu incizii mici, ascuţite ca dinţii unui joagăr.

Dentaţie / *Dentation*. (*dento-*) Totalitatea dinţilor prezenţi la un moment dat în cavitatea orală. La om se întâlnesc, în mod obişnuit, 3 dentaţii: temporară, mixtă şi permanentă.

Dentaţie permanentă / *Permanent dentation*. Este compusă din 32 de dinţi, cu formula I 2 / 2; C 1 / 1; P 2 / 2; M 3 / 3, respectiv pe o arcadă: 4 incisivi, 2 canini, 4 premolari şi 6 molari.

Dentaţie temporară / *Temporary dentation*. Cuprinde 20 dinţi (10 pe arcada superioară şi 10 pe arcada inferioară) cu formula dentară: I 2 / 2; C 1 / 1; M 2 / 2, respectiv: 4 incisivi, 2 canini şi 4 molari.

Denticulat / *Denticulate*. (lat. *denticulus, -i* = dinte mic) Organ vegetal prevăzut cu dinţi mici, triunghiulari.

Dentifrice / *Dentifrices*. (*dent-* + lat. *reficio, -ere* = a reface) Produse parafarmaceutice lichide, semisolide (paste) sau solide utilizate pentru curăţarea dinţilor, reducerea incidenţei de uzură, asigurarea sănătăţii gingiei şi înlăturarea mirosului neplăcut (rol deodorizant), prin periere sau fricţionarea gingiilor, dinţilor şi a cavităţii bucale.

Dentifrice terapeutice / *Therapeutic dentifrices*. Sin. *Dentifrice medicinale*. Produse farmaceutice lichide, solide sau semisolide cu substanţe bactericide, bacteriostatice, inhibitori enzimatici, neutralizante, care reduc incidenţa cariilor şi sunt un adjuvant în tratamentul parodontopatiilor.

Dentină / *Dentin, Dentine*. Sin. *Ivoriu*. (*dento-* + *-ină*) Ţesut dentar dur de culoare alb-gălbuie, care formează masa principală a dintelui, delimitând spre interior camera pulpară, la exterior fiind acoperit cu smalţ şi cu cement în porţiunea rădăcinii dintelui. Este alcătuită dintr-o matriţă organică pe care se depun săruri minerale (65-70%), care formează cristale de hidroxiapatită.

Dentist / *Dentist*. Practician specializat în tratamentul dinţilor, sinonim cu medic stomatolog.

Dentiţie / *Dentition*. (lat. *dentitio, -onis* = creşterea dinţilor, dentiţie, de la *dens, -ntis* = dinte) **1.** Ansamblul fenomenelor care guvernează diferenţierea, dezvoltarea şi dispariţia dinţilor, care se dezvoltă din aceeaşi lamă dentară şi aparţin aceleiaşi generaţii. **2.** Caracterul şi aranjarea dinţilor la un individ sau o specie.

Dentom / *Dentoma, Odontoma*. Sin. *Odontom, Paradentom*. (*dento-* + *-oma*) Tumoră benignă constituită din ţesuturi dentare dure adulte (dentină, cement, smalţ dentar), care rezultă dintr-o tulburare de dezvoltare a dentinei.

Dentonomie / *Dentonomy*. (*dento-* + gr. *nomos* = lege) Clasificarea dinţilor.

Denudare / *Denudation*. (lat. *denudo, -are* = a dezveli, de la *de* = separat de + *nudo, -are* = a dezgoli) Acţiune chirurgicală de descoperire a unui organ, în general, superficial.

Denumire chimică / *Chemical name*. Abr. DC, utilizată în nomenclatura chimică sistematică. Cuprinde structura chimică a substanţei medicamentoase, cu indicarea componentelor structurale şi poziţiilor lor relative. Se apelează la această denumire în formulările magistrale, oficinale şi industriale, numai în cazul substanţelor cu structură simplă, ex.: natrii chloridum, natrii benzoas. Pentru substanţele cu structură chimică complexă, se utilizează denumirea chimică înscrisă în farmacopee, astfel: *Propiphenazonum*, *Bromhexyni hydrochloridum*.

Denumire comercială sau **înregistrată** / *Trade name*, *Brand name*. Sin. *Numele unui medicament*. **1.** Este denumirea stabilită de firma producătoare. **2.** Se notează cu indicativul ®, de la engl. *Registered* = Înregistrat. **3.** Nume depus sau marcă comercială. **4.** Reprezintă una din caracteristicile sale distinctive, împreună cu anumite particularităţi ca: forma farmaceutică, concentraţia, numărul autorizaţiei de punere pe piaţă (APP). Combinaţia acestor caracteristici tipărite pe ambalaj conferă posibilitatea identificării unice a unui medicament. Numele medicamentului prevede: a) *denumirea comună ştiinţifică*, care reprezintă: denumirea chimică (DC) pentru substanţele simple; denumirea comună internaţională (DCI), recomandată de Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS); denumirea oficinală, înscrisă în farmacopee; numele standard comun, conform *Farmacopeei Europene*; • *sugerează efectul medicamentului*, ex.: Rinofug, Paduden; b) *un nume inventat*, o fantezie (nume imaginat de deţinătorul APP), de ex.: acidul acetilsalicilic, cu prima denumire comercială de Aspirine (1899): *a*, o prescurtare de la acid, în germ. *Säure* + lat. *spiritus* = spirit + *-ină*, care în prezent are peste 100 de denumiri, date de diferite firme. În propunerea unui *nume inventat* pentru un medicament, se va ţine seama că: numele inventat nu trebuie să inducă în eroare în ceea ce priveşte caracteristicile terapeutice sau farmaceutice ale medicamentului sau compoziţia sa; nu trebuie să provoace confuzii cu numele inventat al unui medicament deja existent pe piaţă, care conţine o altă substanţă activă; este recomandat de OMS ca să nu derive din DCI sau din rădăcina DCI, deoarece DCI-urile sunt în proprietate publică, pentru a nu conduce la confuzii între substanţele active şi produsele finite; este de preferat ca numele inventat să fie format dintr-un singur cuvânt. V. şi *Marcă comercială*.

Denumire comercială tip „umbrelă" / *„Umbrella" type brand name*. Este o denumire comercială unică pentru un grup de medicamente, care pot să se deosebească între ele în ceea ce priveşte substanţele lor active şi / sau indicaţiile lor terapeutice. Cazurile în care este posibilă propunerea denumirilor comerciale de tip „umbrelă" sunt: **1.** Produsul propus, în a cărui denumire se va folosi un segment de „umbrelă", conţine substanţe active adiţionale şi este destinat aceloraşi arii terapeutice ca şi produsul deja existent, care foloseşte acelaşi segment de „umbrelă" în nume. **2.** Produsul propus, în a cărui denumire se va folosi un segment de „umbrelă", conţine aceeaşi substanţă activă sau substanţe active adiţionale şi este destinat unei arii terapeutice diferenţiate faţă de produsul deja existent, care foloseşte acelaşi segment de „umbrelă" în nume. **3.** Produsul propus, în a cărui denumire se va folosi un segment de „umbrelă", conţine substanţe active diferite şi este destinat aceloraşi arii terapeutice sau unor arii terapeutice diferite faţă de produsul deja existent, care foloseşte acelaşi segment de „umbrelă" în nume.

Denumire comercială tip umbrelă: „Plus" / *„Plus" umbrella type brand name*. Va fi folosit numai când medicamentul conţine una sau mai multe substanţe active adiţionale, care conferă acţiuni terapeutice sinergice sau adiţionale şi pentru care solicitantul prezintă studii clinice privind superioritatea medicamentului faţă de cel cu formula standard.

Denumire comercială tip umbrelă: „Rapid" / *„Rapid" umbrella type brand name*. Termen care indică un început rapid al acţiunii, va fi folosit numai când această afirmaţie este susţinută de date din RCP (Rezumatul Caracteristicilor Produsului) şi este relevantă pentru indicaţia(ile) pentru care medicamentul este comercializat; ex.: acţiunea începe la mai puţin de 30 minute de la administrarea orală.

Denumire comercială tip umbrelă: „Triplă acţiune" / *„Triple action" umbrella type brand name*. Va fi folosit numai când medicamentul are, în mod evident, trei acţiuni terapeutice diferite. Poate fi vorba fie de un medicament cu o singură substanţă activă cu trei acţiuni diferite, fie de trei substanţe active cu trei moduri diferite de acţiune. Când afirmaţia reprezintă o acţiune terapeutică calificată, ex.: „calmarea durerii prin triplă acţiune", cele trei acţiuni diferite trebuie să fie relevante pentru calmarea durerii.

Denumire comună internaţională / (fr. *Denomination Commune Internationale*) *International Common Denomination for Medicines*. Abr. DCI. Nume simplificat acceptat de OMS pentru o substanţă medicamentoasă sau un medicament şi utilizat în toate ţările. Are drept scop: **1.** Stabilirea unei denumiri internaţionale pentru o substanţă cu structură chimică complexă. **2.** Exprimă parţial structura chimică sau clasa de medicamente din care face parte substanţa. **3.** Se exprimă în limba latină. **4.** Este utilizată în literatura ştiinţifică. Ex.: *Bromhexyni hydrochloridum* pentru: 2,3-dihidro-4-izopropil-1,5-dimetil-2 fenil-1H-pirazol-3onă.

Denumire generică / *Generic name*. Reprezintă denumirea oficială a numelui dat unui medicament fabricat, după un medicament original, fără a fi protejat de brevet. De ex. DCI-ului substanţei: 1-[3-(6,7,-dihidro-1-metil-7-oxo-3-propil-1,4-pirazolo-[4,3-dipirimidin-5-il)-4-etoxifenil]-sulfonil]-4-metilpiperazină îi corespunde denumirea generică de Sildenafil, în timp ce denumirea comercială (sau numele inventat de fabrică) este Viagra (Pfizer Pharmaceutical Company).

Denumire oficinală / *Officinal name*. Este denumirea în limba latină înscrisă în farmacopee pentru substanţe farmaceutice. Ex.: *Atropini sulfas*, *Tiliae flos*, *Belladonnae radix*, *Solutio calcii chloridi*, *Solutio iodi spirituosa*, *Tincturae Belladonnae*, *Comprimata*, *Unguenta* etc.

Denutriţie / *Denutrition*. (lat. *de* = separat de + lat. medievală *nutritio*, *-onis* = hrană, de la *nutrio*, *nutrire* = a hrăni) Perturbare a nutriţiei caracterizată prin predominarea fenomenelor de dezasimilaţie, în raport cu cele de asimilaţie. Dereglaj datorat unei boli; lipsei de hrană sau predominanţei proceselor de dezasimilaţie, care duc la scăderea considerabilă a greutăţii corporale. Este o formă de malnutriţie, dar cei 2 termeni nu sunt sinonimi. Atrepsia şi caşexia sunt forme extreme de denutriţie. Cealaltă componentă a malnutriţiei poate părea surprinzătoare şi se referă la excese.

Deodorant / *Deodorizer*. Sin. *Deodorizant*, *Dezodorizant*. (lat. *de* = separat de, fără + *odor*, *-oris* = miros) Preparat sau produs cosmetic utilizat pentru a îndepărta sau masca mirosul neplăcut. Efectul se datorează proprietăţilor antiseptice, adsorbante, astringente şi inhibitorii asupra secreţiei sudorifice.

Deonto- / *Deonto-*. (gr. *deon*, *-ontos* = obligaţie, datorie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la obligaţii.

Deontologie / *Deontology*, *Deontological ethics*. (*deonto-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază obligaţiile unei persoane (medic, farmacist) în exercitarea funcţiilor faţă de pacienţi, colegi, personal ajutător, colectivitate, ca şi ale drepturilor profesionale, morale şi materiale, stabilite prin legi scrise şi nescrise, tradiţie, norme de educaţie, conştiinţă. Ordinele naţionale supraveghează aplicarea regulilor deontologice, care sunt regrupate într-un cod.

Deontologie medicală / *Medical deontology*. (*deonto-* + *logos* = ştiinţă + lat. *medicus*, *-a*, *-um* = medical) Ansamblul îndatoririlor care îi revin medicului în cadrul exercitării profesiei, în raporturile cu bolnavii, cu ceilalţi medici cu care colaborează şi cu personalul medical auxiliar. Are la bază regulile (codurile deontologice) şi tradiţiile profesiei.

Deoxiribonucleotide / *Deoxyribonucleotides*. (lat. *dis* = separat de + gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *nucleus*, *-i* = sâmbure, nucleu) Nucleotide care conţin 2-deoxi-D-riboză drept componentă pentozică.

Deparazitare / *Disinfestation*. (*de-* + lat. *parasitas*, *-ter*, *-tri* = parazit) Acţiune de distrugere a paraziţilor plantelor, animalelor, omului, precum şi a vectorilor unor agenţi patogeni. Se realizează prin procedee fizice şi chimice.

Dependenţă / *Dependence*. Sin. *Farmacodependenţă*, *Toxicomanie*, *Adicţie*. (*de-* + lat. *pendo-*, *-ere* = a atârna) Stare de intoxicaţie cronică, caracterizată prin necesitatea constrângătoare de folosire a unor toxice sau medicamente, pentru a resimţi anumite efecte psihice şi pentru a evita suferinţele privaţiunii. Cuprinde: dependenţa fizică sau fizicodependenţa, dependenţa psihică sau psihodependenţa şi farmacodependenţa.

Dependenţă fizică / *Physical dependence*. Necesitatea de a continua folosirea toxicului sau medicamentului pentru a evita tulburările care apar la întreruperea administrării, constituind sindromul de abstinenţă.

Dependenţă psihică / *Psihical dependence*. Fenomen care constă în modificări de comportament cu necesitate psihică imperioasă de a folosi un anumit toxic sau medicament, procurat prin orice mijloace, pentru a realiza o senzaţie de bine, sau a înlătura disconfortul psihic. Este caracteristica principală întâlnită în toate cazurile de farmacodependenţă. V. şi *Obişnuinţă*.

Depersonalizare / *Depersonalization*. (*de-* + lat. *personalis*, *-is* = personal, din *persoana*, *-ae* = persoană) Impresia de a nu se mai recunoaşte pe sine însuşi, care vizează corpul, conştiinţa eului psihic (dezanimare).

Depigmentare / *Depigmentation*. (*de-* + lat. *pigmento*, *-are* = a colora) Procesul de decolorare a celulelor, ţesuturilor sau organelor datorită dispariţiei pigmenţilor sau inhibării sintezei acestora.

Depilare / *Depilation*. Sin. *Epilare*. (lat. *depilo*, *-are* = a depila din lat. *de* = privativ + lat. *pilus*, *-i* = păr) Distrugerea sau îndepărtarea părului.

Depilator / *Depilatory*. Sin. *Epilator*. Substanţă sau procedeu care distruge sau îndepărtează părul.

Depirogenare / *Depyrogenation*. (*de-* + gr. *pyr*, *-os* = foc + gr. *gennan* = a produce) Eliminarea pirogenelor din materiile prime, echipamentul de fabricare, containere şi recipientele utilizate pentru obţinerea de produse farmaceutice sterile. Se cunosc metode de depirogenare prin inactivarea endotoxinelor sau prin eliminarea pirogenelor ca: filtrarea, ultrafiltrarea, căldura uscată la 250°C timp de 30 minute, hidroliza adidă sau alcalină, adsorbţie pe cărbune activ etc.

Depistare / *Screening*, *Case finding*. (lat. *de* = începutul unei acţiuni + ital. *pista* = urmă, pistă, din lat. *pisto*, *-are* = a pisa) Studiul sistematic al unei dereglări, atunci când pacientul nu suferă de nici un simptom. El se adresează cel mai adesea persoanelor susceptibile de a prezenta o dereglare. v. *Profilaxie* şi *Diagnostic*, *Screening*.

Deplasare chimică / *Chemical shift*. Poziţia semnalelor RMN la care nucleele absorb faţă de cea a unui standard (TMS); se exprimă în părţi per milion (ppm).

Depletiţie / *Depletion* (lat. *depletitio*, *-onis* = pierdere) Eliminare excesivă a unor constituenţi esenţiali ai organismului: apă, electroliţi.

Depolarizant anodic / *Anodic depolarizer*. Moleculă ce poate fi uşor depolarizată pentru a preveni formarea unei sarcini pozitive prea mari pe anodul unei celule electrochimice.

Depolarizant catodic / *Cathodic depolarizer*. Moleculă ce se reduce uşor şi previne ca potenţialul catodului dintr-o celulă electrochimică să nu devină prea mic.

Depolarizare / *Depolarization*. (*de-* + lat. *polus*, *-i* = pol) Modificarea sub influenţa unui stimul, a repartiţiei ionilor, deci a sarcinilor electrice între două puncte ale unui ţesut viu sau între faţa internă şi externă a unei membrane celulare. Fenomenele de depolarizare-repolarizare intervin în propagarea influxului nervos şi în contracţia musculară. Depolarizarea unui nerv corespunde trecerii influxului nervos, constând în ieşirea ionilor de potasiu şi intrarea sodiului cu apariţia unei diferenţe de potenţial. Depolarizarea unei fibre musculare corespunde contracţiei sale.

Depolimerizare / *Depolymerization*. (*de-* + gr. *polys* = mulţi + gr. *meros* = parte) Proces de fragmentare în molecule mai mici a macropolimerilor, sub acţiunea căldurii, agenţilor oxidanţi, razelor UV, biocatalizei enzimatice (enzime hidrolitice).

Depoluare / *Depolluting*. (*de-* + lat. *poluo*, *-ere* = a murdări, a contamina) Acţiune întreprinsă în vederea reducerii gradului de poluare dintr-o zonă oarecare.

Depopulare / *Depopulation*. (*de-* + lat. *populus*, *-i* = popor, naţiune) Îndepărtarea sau distrugerea unei populaţii de plante, animale sau de oameni dintr-un teritoriu. Cauzele sunt: incendii, inundaţii, cutremure de pământ, erupţii vulcanice, uragane, epizootii, războaie etc.

Depozit / *Deposit*, *Accumulation of matter*. Sin. *Sediment*. (lat. *depositum*, *-i* = bun care se depune) **1.** Material, materie primă care se depune, se păstrează în loc sigur. **2.** Strat format prin sedimentarea substanţelor solide dizolvate sau aflate în suspensie într-un lichid; sediment. **3.** În medicină, material de origine normală sau patologică acumulat într-un ţesut, organ sau cavitate. **4.** În stomatologie, material de consistenţă dură (tartru) sau moale (placa bacteriană) care aderă la suprafaţa dentară.

Depozit angro / *Wholesale*. Firmă implicată, în principal, în activităţi de desfacere cu ridicata a mărfurilor.

Depozit de farmacie / *Pharmaceutical deposit*. Compartiment dintr-o farmacie destinat stocării medicamentelor industriale şi parafarmaceutice, în care acestea sunt depozitate în ordine alfabetică şi după termenul de valabilitate. Depozitul este compartimentat pentru medicamentele de uz intern, extern, inflamabile, material tehnico-medical etc., iar serurile, vaccinurile şi unele antibiotice, la frigider (+4° +8°C).

Depozit de medicamente / *Drug store*. Ansamblu de clădiri cu climatizare şi ventilaţie corespunzătoare, destinate pentru depozitarea medicamentelor, în vederea eliberării lor la farmacii.

Depozitar / *Depositor*. Farmacist sau societate farmaceutică care se ocupă, în contul fabricanţilor, cu stocarea şi distribuirea en gros de medicamente şi produse parafarmaceutice.

Depresie / *Depression*, *Nervous breakdown*. (lat. *depressio*, *-onis* = coborâre, din *deprimo*, *-are* = a lăsa în jos) **1.** Stare psihică caracterizată printr-o triadă simptomatică compusă din: dispoziţie tristă, încetinirea ritmului ideativ şi inhibiţia activităţii individului. **2.** Reducerea unei funcţii fiziologice cu ajutorul unui medicament.

Depresie post-partum / *Post partum depression*. Depresie ce survine la mamă şi nu dispare la câteva săptămâni de la naştere, caracterizată prin: descurajare, plâns nemotivat, disperare, oboseală, iritabilitate, insomnie, diminuarea intereselor normale, inabilitate în îngrijirea copilului.

Depresiv / *Depresant*, *Depressive agent*. (lat. *depressus*, *-a*, *-um* = adâncit, din *deprimo*, *-ere* = a lăsa în jos, a afunda) **1.** Subiect afectat de depresie. **2.** Medicament care provoacă depresia. **3.** Care se referă la depresie.

Depresor / *Depressor*, *Depressant*. (lat. *deprimo*, *-ere* = a face să coboare) Factor, medicament capabil să inhibe o anumită funcţie a unui organism sau a unui simptom. Ex.: codeina inhibă centrul nervos al tusei, este numită depresor al tusei.

Deprindere / *Habituation*. (lat. *deprehendo*, *-ere* = a deprinde) Crearea, prin exerciţiu şi antrenament, a unei uşurinţe în executarea unei acţiuni.

Depside / *Depsides*. Combinaţii de tip esteric, rezultate din două sau mai multe molecule de acizi fenolici, unite între ele prin legături esterice şi având proprietăţi mai mult sau mai puţin asemănătoare cu ale materiilor tanante naturale (care provin din acizi polihidroxibenzoici).

Depsidone / *Depsidones*. Depside în care nucleele fenolice sunt unite printr-o legătură eterică şi una esterică. Se obţin din două molecule de acizi fenolcarboxilici. Se găsesc în licheni.

Depunere / *Deposition*. (lat. *depono*, *-ere* = a depune) **1.** Proces fizico-chimic caracterizat prin precipitarea unor substanţe, datorită reacţiilor dintre componente, schimbării mediului de reacţie. **2.** Proces distrofic de precipitare a unor substanţe, până atunci solubile, la nivelul unor structuri morfofuncţionale, modificate patologic.

Depurativ / *Depurant*, *Depurative*, *Pellant*. (lat. *depuro*, *-are* = a curăţa) Medicament cu rolul de a elimina deşeurile şi toxinele din organism.

Depuraţie / *Depuration*. (*de-* + lat. *purus*, *-a*, *-um* = curat) Eliminarea din corpul plantelor şi animalelor a produşilor neutilizabili.

Deranjament / *Derangement*. (fr. *dérangement* = deranjare) Perturbare a unei funcţii din organism.

Deratizare / *Deratization, Ratproofing, Desinfestation*. Sin. *Combatere*. (*de-* + fr. *rat* = şobolan) Totalitatea măsurilor de luptă contra şoarecilor şi şobolanilor; măsuri preventive şi de combatere cu substanţe chimice şi biologice (duşmani naturali).

Derepresie / *Derepression*. (*de-* + lat. *repressio, -onis* = reţinut, din *reprimo, -ere* = a reţine, a împiedica) **1.** Fenomenul de suprimare a mecanismelor de inhibiţie care blochează activitatea de transcripţie a unei gene sau a unui lot de gene. Derepresia rezultă prin intervenţia unui inductor care, prin unirea cu represorul, îl detaşează de gena operator, permiţând astfel unei gene sau mai multor gene să se exprime. **2.** Creşterea nivelului unei enzime date, după îndepărtarea unui metabolit specific. În urma unor mutaţii în sistemul de represiune, are loc fie pierderea operatorului, fie o mutaţie în gena reglator, care produc un represor inactiv, operonul funcţionând permanent.

Deriphate / *Deriphate*. Denumire pentru produşi de cuplare între aminele acizilor graşi cu acrilatul de metil, cu formula: $R{-}NH{-}(CH_2)_2{-}COO{-}$ sau $R{-}N{-}[(CH_2)_2{-}COO{-}]_2$. Se cunosc: Deriphate 180 C (lauril derivatul). Deriphate 151 (cocos derivatul), Deriphate 160 C (lauril derivatul), Deriphate 154 (cocos derivatul). Sunt detergenţi amfoteri, compatibili cu agenţii cationici şi anionici, bine toleraţi de piele şi păr. Prezintă activitate antistatică, bacteriostatică (mai puternică decât a săpunurilor) şi parţial emulgatoare, fiind mult folosite în geluri pentru duş şi şampoane de păr. Sunt şi agenţi anticorozivi.

Derivată / *Derived function*. Limita raportului dintre creşterea unei funcţii şi creşterea variabilei independente, atunci când creşterea foarte mică a variabilei tinde către zero.

Derivatizare / *Derivatization*. Conversia chimică într-o formă derivată a unei substanţe pentru identificarea propusă.

Derm-, Dermo-, -derm, -dermie, Dermat-, Dermato- / *Derm-, -derm, -dermia, Dermo-, Dermat-, Dermato-*. (gr. *derma, -atos* = piele) Elemente de compunere, folosite ca prefix şi rădăcină, ce introduc în termenii compuşi referirea la piele.

Derm / *Derm*. N.A. *dermis*. Sin. *Dermă* (*derm-*). Strat cutanat de natură conjunctivă situat între epiderm şi hipoderm. Superficial se întrepătrunde cu epidermul, formând interdigitaţii, numite papile dermice. Conţine vase de sânge, vase limfatice, nervi, terminaţii nervoase, glande şi foliculi piloşi.

Dermacentor / *Dermacentor*. (*derm-* + gr. *kentein* = a înţepa) Gen de căpuşe care transmit unele boli. Specii: *D. albicictus, D. anderson, D. variabilis*.

Dermatita înotătorilor / *Swimmer's itch*. Afecţiune cutanată provocată prin penetrarea transcutanată a schistosomei.

Dermatită / *Dermatitis*. Sin. *Dermită*. (*dermato-* + *-ită* = inflamaţie) Termen incorect etimologic, care desemnează o inflamaţie a pielii, dar se poate referi şi la afecţiunile cutanate neinflamatorii.

Dermatită actinică / *Actinic dermatitis*. Sin. *Radiodermită*. Dermită produsă de razele X (raze Röentgen).

Dermatită alergică / *Allergic dermatitis*. Sin. *Dermatită de contact*. Dermită produsă de sensibilitatea deosebită a organismului faţă de o anumită substanţă, agent.

Dermatită atopică / *Atopic (eczematous) dermatitis*. Sin. *Eczemă atopică* (v.). Inflamaţie cronică sau recurentă a pielii, pentru care există o predispoziţie genetică sau o istorie familială la tulburări alergice. Apare după expunere la alimente şi alergeni inhalaţi.

Dermatită de contact / *Contact dermatitis*. Sin. *Dermatită alergică*. Inflamaţie a pielii care rezultă din contactul direct cu un agent exogen (alergen sau iritant) al suprafeţei pielii.

Dermatită de stază / *Stasis dermatitis*. Inflamaţia picioarelor datorită insuficienţei cronice a venelor, adesea însoţită de hipertensiune, înroşire şi transpiraţie.

Dermatită seboreică / *Seborrheic dermatitis*. Sin. *Eczemă seboreică*. Afecţiune frecvent întâlnită la adulţi, localizată electiv, dar nu obligatoriu pe regiunile seboreice, prezentând leziuni discrete, sub formă de plăci rotunde, ovalare, cu contur net sau confuz, de culoare roz-galben, acoperite cu scuame, cu aspect grăsos.

Dermatită solară / *Sun dermatitis*. Dermatită produsă de acţiunea prelungită a razelor solare.

Dermatoconioză / *Dermatoconiosis*. (*dermato-* + gr. *konis* = praf + *-oză*) Impregnare a pielii cu diferite pulberi de metale, roci, cărbune ş.a.

Dermatofarmacie / *Dermopharmacy*. Sin. *Dermofarmacie* (v.). (*dermato-* + gr. *pharmakon* = medicament)

Dermatofite / *Dermatophytes*. (*dermato-* + gr. *phyton* = plantă) Denumire generică pentru microorganisme ca bacterii şi ciuperci parazite care se dezvoltă exclusiv în stratul corneean al epidermei şi la nivelul fanerelor şi pielii capului omului şi animalelor sau pe suprafaţa corpului plantelor. Ex.: *Tricophyton*.

Dermatofitoză / *Dermatophytosis*. Sin. *Dermatomicoză* (v.). (*dermato-* + gr. *phyton* = plantă + *-oză*) Infecţie fungică a pielii cauzată de diferiţi fungi de tinea. Condiţie contagioasă cunoscută de asemenea sub numele de impetigo sau herpes.

Dermatoglife / *Dermatoglyphics*. (*dermato-* + gr. *glyphe* = gravură, sculptură) Desene formate pe feţele palmare ale mâinilor, pe plantele picioarelor şi pe pulpa degetelor, de pliuri cutanate şi de creste mici epidermice, la fel ca şi de depunerea acestora în linii, bucle şi vârtejuri. Ele constituie amprente palmare şi respectiv amprente digitale caracteristice fiecărei persoane.

Dermatol / *Bismuthi subgalas*. Sin. *Galat bazic de bismut*, pulbere galbenă, inodoră cu proprietăţi astringent – antidiareice, antiseptice, sicative.

Dermatologie / *Dermatology*. (*dermato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care se ocupă cu studierea, prevenirea şi tratarea bolilor de piele, boli cauzate de radiaţii calorice, ultraviolete sau luminoase, acţiunea unor paraziţi (bacterii, ciuperci, insecte etc.).

Dermatomicoză / *Dermatomycosis*. Sin. *Dermatofitoză, Micoză cutanată* (*dermato-* + gr. *mykes, myketos* = ciupercă + *-oză*) Termen generic pentru orice afecţiune cutanată şi a anexelor pielii, provocată de ciuperci parazite, numite dermatofiţi: tricofiţie, microsporie, favus, epidermofiţie interdigitală, pitiriazis versicolor etc.

Dermatoplast / *Dermatoplast*. (*dermato-* + gr. *plastos* = formaţiune) Celulă care prezintă un perete celular bine dezvoltat, care înconjoară protoplastul.

Dermatoză / *Dermatosis*. Sin. *Dermopatie*. (*dermato-* + *-oză*) Denumire generică pentru bolile de piele în care predomină mai ales leziunile degenerative. Ele sunt provocate de acţiunea unor factori mecanici, fizici, chimici, biotici, care ţin de exercitarea unor profesii şi, în special, de condiţiile în care se desfăşoară munca profesională (ex.: dermatoza profesională, parazitară, inflamatorie, precanceroasă etc.).

Dermatozoonoză / *Dermatozoonosis*. (*dermato-* + gr. *zoon* = animal + gr. *nosos* = boală) Denumire generală pentru bolile de piele provocate de paraziţi animali.

Dermă / *Derma*. Sin. *Derm* (v.) (*derm-*) Stratul mijlociu al tegumentului, constituit din ţesut conjunctiv.

Dermită / *Dermitis, Dermatitis*. (*dermo-* + *-ită*) V. *Dermatită*.

Dermoabraziune / *Dermal abrasion*. (*dermo-* + lat. *abrado, -ere* = a rade) Este o metodă chirurgicală sângerândă, de îndepărtare a straturilor superioare ale pielii prin abrazare (şlefuire) cu un aparat special, cu freze speciale. Aduce îmbunătăţiri în cazul cicatricelor, modificărilor pigmentare superficiale, îngroşărilor pielii (hiperkeratoză), tatuajelor superficiale şi fragmentelor mici (corpuri străine) impregnate în piele.

Dermoadeziune / *Dermoadhesion*. Sin. *Bioadeziune pe piele*. Fenomen dezvoltat prin aplicarea de forme farmaceutice lichide, semisolide și solide pe piele, explicat prin mecanisme de bioadeziune fizice (efecte energetice de suprafață, legături de hidrogen).

Dermocorticosteroizi / *Topical corticosteroids*. Sin. *Dermocorticoizi, Corticosteroizi topici*. (*dermo-* + lat. *cortex*, *-icis* = scoarță + gr. *stereos* = solid, în relief + gr. *eidos* = formă) Hormoni glucocorticoizi, secretați de glanda corticosuprarenală, care reprezintă cele mai puternice medicamente antiinflamatoare cunoscute, utilizate pe cale topică – piele și mucoase. Astăzi se prepară prin sinteză. După WHO (World Health Organization) sunt clasificate în funcție de potența acțiunii în patru grupe și șapte clase: potență foarte înaltă, înaltă, moderată și scăzută. Aceste grupe depind de formularea aleasă și concentrația de glucocorticosteroid utilizată, 0,05-1% în creme, unguente, loțiuni și soluții.

Dermocosmetice / *Dermocosmetics*. (*dermo-* + gr. *kosmeticos* = cosmetic) Preparate farmaceutice destinate îngrijirii și întreținerii pielii și corpului.

Dermoepidermită / *Dermoepidermitis*. Sin. *Dermită, Dermatită*. Denumire generică pentru bolile de piele, în care inflamația acută este simptomul principal (infecții microbiene, fungice) Termenul este mai corect din punct de vedere anatomic și îl înlocuiește pe cel de *dermită*.

Dermofarmacie / *Dermopharmacy*. Sin. *Dermatofarmacie*. Știința care studiază formularea rațională și modul de acțiune a medicamentelor utilizate în tratamentul dermatologic extern și în tratamentul profilactic al pielii și anexelor sale.

Dermolipectomie / *Dermolipectomy*. (*dermo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *ektome* = excizie) Procedeu de chirurgie plastică prin care se realizează rezecții delimitate ale țesutului adipos (bărbie dublă sau în ptoze ale peretelui abdominal).

Dermotropism / *Dermotropism*. (*dermo-* + gr. *trope* = întoarcere de la *trepein* = a întoarce + *-ism*) Proprietate de fixare efectivă pe piele sau mucoase a unor substanțe și microorganisme.

Derogare / *Derogation*. (lat. *derogo*, *-are* = a lua ceva, a desființa ceva printr-o lege) Excepție de la o lege sau un regulament. Ex.: creare de farmacie prin derogare: licență acordată fără a ține seama de populația deservită, dar în funcție de noile necesități de sănătate publică.

Desalinizare / *Desalt*. (*de-* + lat. *sal*, *salis* = sare) Îndepărtarea sărurilor dintr-o soluție sau preparat.

Desalinizarea apei / *Water desalt*. Reducerea concentrației clorurii de sodiu din apă și, în general, a tuturor sărurilor minerale aflate în exces în aceasta, în vederea obținerii unei ape potabile. Metode: termică, electrolitică sau cu rășini schimbătoare de ioni.

Descementare / *Decementation*. (*de-* + lat. *caementum*, *-i* = piatră de zidit, cement) În tehnica dentară, operație de îndepărtare a dinților artificiali cementați de pe lucrările protetice metalice, prin dizolvarea cementului cu solvenți (acid clorhidric, fosforic).

Descendent / *Descendent*. (lat. *descendens*, *-ntis* = descendent) **1.** Care coboară până la nivelul solului (ex.: transportul sevei elaborate; tulpini). **2.** Individ rezultat dintr-un cuplu dat, prin reproducere sexuată.

Descompunere / *Decomposition*. (*de-* + lat. *compono*, *-ere* = a alcătui, a aranja) Schimbare chimică în care un compus organic activ se transformă în compuși simpli, sub acțiunea luminii, căldurii, umidității, radiațiilor UV. Hidroliza, în prezența apei, este cea mai comună formă de descompunere, cu toate că ea are loc și în prezența luminii și a oxigenului. Termen opus: *Combinare*.

Descoperire de medicament / *Drug discovery*. Metode pentru identificarea de noi molecule terapeutice. Tehnicile cu eficacitate înaltă includ: chimia combinatorie, genomica și analiza proteomică, ca puncte de plecare. Metodele cu eficacitate mică includ cercetarea bolilor tradiționale.

Descrescent / *Decresent*. (lat. *descrescens*, *-ntis* = descrescent) Care se micșorează de la bază spre vârf (ex.: frunza compusă de la *Vicia cassubica*).

Descuamare / *Desquamation, Exfoliation*. (lat. *desquamo*, *-are* = a rade solzii) **1.** Proces fiziologic, normal, inaparent, constând în desprinderea celulelor cornoase cele mai superficiale (stratul disjunct) ale pielii, care sunt înlocuite de elemente noi, ca urmare a diviziunii continue a stratului bazal al epidermei. **2.** În mod patologic, prin procesele de hiper- sau parakeratoză, descuamarea devine vizibilă, sub formă de scuame.

Desensibilizant al dentinei / *Dentin desensitizer*. Medicament aplicat pe dinți pentru a reduce sensibilitatea dentinei subemailului.

Desensibilizare / *Desensibilization, Desensitization*. (*de-* + lat. *sensibilis*, *-is* = care se percepe cu simțurile, de la *sentio*, *-ire* = a simți) **1.** Pierderea sau scăderea sensibilității unui organism față de un agent cu ajutorul unor factori specifici. **2.** Tratament care suprimă reacțiile unor bolnavi la agenții care le provoacă o reacție alergică (astm, rinită, guturai de fân), prin utilizarea unor mici cantități de alergen, în doze crescătoare. **3.** Pierderea caracteristicilor de reglare specifice ale unei enzime, cu menținerea proprietăților catalitice.

Desferioxamină. / *Desferrioxamine, Deferroxamine*. Sin. *Desferal*. Acid polihidroxamic produs de *Streptomyces pilosus*, capabil să cheleze specific fierul, extrăgându-l din feritină, hemosiderină, dar nu din hemoglobină și din enzimele cu fier. Antidot specific în intoxicația acută cu săruri de fier și boli de stocare a fierului ca de exemplu hemocromatoza.

Deshidratare / *Dehydration*. (*de-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă) **1.** Eliminarea apei dintr-o substanță printr-un procedeu fizic (căldură, vid) sau chimic. La om, deshidratarea poate fi provocată prin vomismente, diaree, transpirație excesivă. Ea este, în particular, gravă la nou-născuți. **2.** Reducerea apei din țesuturile unui organism datorită proceselor de transpirație, dispepsiei, lipsei de precipitații atmosferice, capacității reduse de absorbție a apei etc. **3.** Etapă principală în obținerea preparatelor microscopice, care constă în eliminarea apei din țesuturi cu ajutorul alcoolului etilic în concentrații crescânde și succesive.

Deshidratare hipotonică / *Hypotonic dehydration*. Deshidratare a organismului în urma pierderii apei, cu reținerea sărurilor minerale.

DESI / *DESI*. Abr. de la engl. *Drug Efficacy Study Implementation*. V. *Studiu de implementare a eficacității medicamentului*.

Desicare / *Desiccation*. Sin. *Uscare*. (*de-* + lat. *sicco*, *-are* = a seca) Operație fizică de eliminare a apei dintr-o substanță, în vederea analizei, conservării sau prelucrării într-o formă farmaceutică. Agenții cei mai utilizați sunt căldura și vidul.

Desicativ / *Desiccant*. (*de-* + lat. *sicco*, *-are* = a seca, a usca) Substanță higroscopică ce are proprietatea de a absorbi apa. Se utilizează pentru uscarea, deshidratarea și absorbția secrețiilor și a puroiului dintr-o rană, exercitând și o acțiune astringentă asupra țesuturilor.

Design al unui medicament / *Product design*. (engl. *design* = desen, plan) Planul, proiectul de formulare și producere a unui medicament.

Designul calității / *Quality by Design*, abr. QbD. Termen care este definit de ghidul de calitate ICH (v.), înseamnă utilizarea științei, ingineriei și metodelor statistice ca adecvate pentru designul calității unui proces, produs sau dispozitiv și a evita erorile.

Desm-, Desmo- / *Desm-, Desmo-*. (gr. *desmos* = bandă, ligament) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la bandă, ligament.

Desmocalmină / *Desmocalmin*. Proteină din desmozomi cu rol în joncțiunile celulare, asociată cu caderinele și cateninele citoplasmatice.

Desmocite / *Desmocyte*. (*desmo-* + gr. *kytos* = celulă) Celule care intră în structura țesuturilor conectivale.

Desmocolină / *Desmocollin*. (*desmo-* + gr. *kolla* = clei + *-ină*) Glicoproteină transmembranară, componentă majoritară a desmozomilor. Aparține moleculelor de adeziune din familia caderinelor la Ca^{2+}-dependente.

Desmodont / *Periodontial ligament*. Sin. *Periodont* (v.). (*desmo-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte).

Desmodontită / *Desmodontitis*. (*desmo-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte + *-ită*) Inflamația ligamentului alveolodentar.

Desmoenzime / *Desmoenzymes*. (*desmo-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment) Enzime foarte active, strâns legate de unele suprafețe interne ale celulei. Pentru izolarea lor, trebuie distrusă celula.

Desmolază / *Desmolase*. Sin. *Redoxază*. (*desmo-* + *-ază*) Enzime care produc desmoliza. În cea mai mare parte, sunt enzime de oxidoreducere, care acționează în mediu aerob sau anaerob specific (fermenții, degradări oxidative): dehidraze, oxidaze, carboxilaze, aldolaza, catalaza, peroxidaze.

Desmoliză / *Desmolysis*. (*desmo-* + gr. *lysis* = liză, distrucție) În biochimie, ansamblul de procese de degradare avansată suferite de componentele alimentelor, cu degajare de energie și formare de H_2O și CO_2, la nivel celular. Fenomenul are loc, de obicei, cu intervenția O_2 (aer), dar poate avea loc și în absența lui.

Desmoplakină / *Desmoplakin*. Proteină membranară prezentă în plăcile celulelor endoteliale din întregul sistem vascular.

Desmopresină / *Desmopressin* (DCI). Analog sintetic al vasopresinei, utilizat în tratamentul diabetului insipid și pentru declanșarea hemostazei primare.

Desmotropie / *Desmotropy*. (*desmo-* + gr. *trope* = întoarcere, din *trepein* = a întoarce) Caz particular de tautomerie, în care cele două forme tautomere (izomerii desmotropi) au o existență reală. Ex: esterii β-cetonici și β-dicetonele pot apărea și în formă enolică, între care se stabilește un echilibru: izomerul cetonic ⇆ izomerul enolic.

Desmozină / *Desmosine*. Moleculă complexă izolată din elastina țesutului elastic, alcătuită într-o conformație, din patru molecule de lizină, prin acțiunea unei lizil oxidaze.

Desmozom / *Desmosome*. Sin. *Mocula adherens*. (*desmo-* + gr. *soma*, *-atos* = corp, corpuscul) Joncțiune celulară specializată, formată între două celule epiteliale, pentru asigurarea coeziunii intercelulare. **1.** Formațiuni proteice cu aspect de fibrile, care fac posibilă coeziunea celulelor epidermice; sunt alcătuite din „plăci" dense de proteine, de la care pornesc filamente intermediare ce se inserează în două celule vecine. D. este alcătuit din plăci dense de proteine, pe care se inserează filamente intermediare. **2.** Legătura formată între o celulă epitelială și membrana bazală subiacentă se numește hemidesmozom (gr. *hemi* = pe jumătate). Var. *Dezmozom*.

Desodat / *Sodium deprived*, *Sodium restricted*. (*de-* + engl. *soda*, din lat. medievală *soda* = sodă, de la arabul *suwwad* = plantă a cărei cenușă servea la prepararea sodei). Lipsit de sodiu. Cuvânt utilizat în expresia *regim desodat*, care înseamnă un regim sărac în sodiu și nu fără sodiu.

Desolvatare / *Desolvation*. (*de-* + lat. *solutus*, *-a*, *-um* = desfăcut, de la *solvo*, *-ere* = a desface) Operație inversă solvatării. Constă în eliminarea lichidului dintr-un coloid; dacă acel lichid este apa, procesul se numește deshidratare.

Desorbție / *Desorption*. (*de-* + lat. *sorbeo*, *-ere* = a adsorbi, a înghiți) Fenomen invers adsorbției. Trecerea în mediul înconjurător a unei substanțe adsorbite de către un adsorbant.

Destinatar / *Addressee*. Persoana căreia i se transmite un mesaj de siguranță.

Detartraj / *Scaling*. (*de-* + gr. *tartaron* = depozit negru lăsat de vin în vase) Acțiunea de îndepărtare a tartrului de pe dinți.

Detector / *Detector*. (lat. *detector*, *-oris* = revelator, cel care descoperă, de la *detego*, *-ere* = a descoperi) **1.** Corp sau substanță capabilă să semnalizeze sau să evidențieze prezența unor fenomene fizice sau a unor substanțe chimice. Ex.: detector de radiații. **2.** Aparat sau dispozitiv folosit pentru a detecta (gaze, unde radio etc.).

Detector al indicelui de refracție / *Refractive Index Detector*. Detector utilizat în cromatografia de lichide, măsoară modificările indicelui de refracție a unei soluții ce eluează din coloană.

Detector cu arii de diode / *Diode Array Detector*, abr. DAD. Detector spectrofotometric ce conține un șir de fotodiode utilizate pentru detectarea radiațiilor luminoase ce sunt dispersate sub formă de fascicule monocromatice, după ce pe fiecare fotodiodă cade o bandă îngustă de lungimi de undă.

Detector cu captură de electroni / *Electron Capture Detector*, abr. *ECD*. Detector utilizat în cromatografia de gaze în care analiții cu o mare afinitate pentru electroni capturează electroni (particule beta radioactive) emise de regulă de o folie de metal conținând radionuclidul ^{63}Ni. Electronii formați sunt atașați la anodul încărcat pozitiv, generând un curent constant. Proba este introdusă în detector de un curent de azot sau de un amestec de metan 5% și argon 95%, molecula analitului capteză electronii și scade curentul dintre anodul colector și catod. Concentrația analitului este proporțională cu gradul de captură a electronilor. Detectorul este sensibil la halogeni, compuși organometalici, nitrili sau la compuși ce conțin gruparea nitro.

Detector cu ionizare în flacără / *Flame Ionization Detector*, abr. *FID*. Detector utilizat în cromatografia de gaze în care analiții eluați din coloană sunt introduși într-o flacără de hidrogen-aer sau hidrogen-oxigen unde sunt ionizați la ioni de CHO^+. Aceștia sunt atrași de un electrod negativ și se măsoară curentul ionic, a cărui valoare corespunde concentrației de atomi de carbon reduși în flacără.

Detector cu ionizare în flacără alcalină / *Alkali Flame Ionization Detector*, abr. *AFID*. Detector cu ionizare în flacără modificat pentru a răspunde la azot și fosfor, ce produc ioni atunci când vin în contact, în flacără, cu o bilă de sticlă ce conține Rb_2SO_4.

Detector cu scintilație / *Scintillation detector*. (lat. *detector*, *-oris* = revelator, cel care descoperă, de la *detego*, *-ere* = a descoperi) Dispozitiv utilizat pentru detectarea și numărarea scintilațiilor care se produc consecutiv interacțiunii radiațiilor ionizante cu atomii anumitor materiale. Cel mai frecvent, un d. cu s. este alcătuit dintr-o sondă de scintilație și un numărător electronic de impulsuri.

Detector de conductivitate termică / *Thermal Conductivity Detector*, abr. *TCD*. Detector utilizat în cromatografia de gaze, care pune în evidență modificări ale conductivității termice a eluentului comparativ cu a unui gaz purtător de referință. Deoarece mulți compuși au o conductivitate termică mult mai mică decât a gazelor purtătoare obișnuite (heliu sau hidrogen), atunci când analitul eluează din coloană, conductivitatea termică a eluentului se reduce și produce un semnal detectabil.

Detector electrochimic / *Electrochemical Detector*, abr. *ED*. Sin. *Detector amperometric*. Detector utilizat în cromatografia de lichide ce măsoară curentul, atunci când un solut electroactiv (cu caracter redox) eluează din coloană și ajunge la electrodul de lucru menținut la un potențial fixat față de electrodul de referință.

Detector flam-fotometric / *Flame Photometric Detector*. Detector utilizat în cromatografia de gaze care măsoară emisia produsă de către sulf și fosfor într-o flacără de hidrogen-oxigen.

Detector fotoconductiv / *Photoconductive Detector*. Instrument ce îşi modifică conductivitatea atunci când absoarbe lumină.

Detector fotovoltaic / *Photovoltaic Detector*. Fotodetector care conţine o joncţiune ce îşi modifică voltajul atunci când este absorbită lumina.

Detector în ultraviolet / *Ultraviolet Detector*. Detector utilizat în cromatografia de lichide; măsoară absorbanţa în domeniul UV al soluţilor ce eluează din coloană.

Detergent / *Detergent*. (lat. *detergo, -ere* = a şterge, a curăţa) Agent activ de suprafaţă (surfactant, tensid, tensioactiv) folosit mai ales ca agent de spălare, curăţare şi dezinfectare. Permite debarasarea unui corp oarecare de particulele grase aderente, pe care apa pură nu le poate antrena. Molecula unui detergent (săpun sau produs sintetic) are forma alungită şi prezintă la o extremitate un grup de atomi, polarizaţi electric, care se fixează uşor pe molecula de apă (*grupe hidrofile*) şi la cealaltă extremitate o catenă de hidrocarbură, nepolarizată (*grupare hidrofobă, lipofilă*). Fixându-se uşor pe suprafaţa liberă a apei, prin grupele hidrofile, aceste molecule modifică structura suprafeţei şi, deci, în mod egal, tensiunea superficială. Unii au şi acţiune dezinfectantă sau prezintă proprietăţi ca: spumare, solubilizare, umectare, emulsionare etc. Se clasifică în: cationici, anionici, amfolitici şi neionogeni. Unii detergenţi se folosesc pentru curăţarea plăgilor şi favorizează cicatrizarea acestora.

Determinare / *Determination, Identification*. (lat. *determino, -are* = a determina, a hotărî) **1.** Recunoaşterea sau identificarea unui taxon pe baza caracterelor morfo-anatomice, ecologice şi serologice. **2.** Precizarea proprietăţilor unui corp.

Determinarea legăturii enzimă-imunosorbent / *Enzyme-linked Immunoabsorbent Assay*, abr. ELISA. Test care utilizează antiserul monoclonal atât pentru captură, cât şi ca reactiv de detecţie a enzimei-ţintă. Poate fi folosit pentru a monitoriza producerea anticorpilor monoclonali.

Detonaţie / *Detonation*. Ardere explozivă, rapidă, cu viteză mare de reacţie şi zgomot puternic.

Detoxificare / *Detoxi (fi)cation*. Sin. *detoxifiere* (*de-* + gr. *toxikon* – otravă + lat. *fio, -ere* = a face) Acţiune metabolică prin care se modifică proprietăţile biologice ale medicamentelor. Apar metaboliţi mai polari, mai puţin liposolubili, care ajung mai greu la locul de acţiune sau sunt modificate grupările chimice responsabile de activitate. Prin hidroxilare, glucuronoconjugare se obţine o scădere a toxicităţii produselor introduse în organism.

Detoxifiere / *Detoxi(fi)cation*. V. *Detoxificare*.

Detrusor / *Detrusor*. (lat. *detruo, detrudere* = a împinge cu putere în jos) Muşchi care contractându-se se îngustează şi goleşte o cavitate. Ex.: muşchiul detrusor al vezicii urinare.

Deuter- / *Deuter-*. (gr. *deuteros* = al doilea) Element de compunere care introduce în termeni referirea la al doilea.

Deuteriu / *Deuterium*. (*deuter-*) Izotop al hidrogenului care intră în structura apei grele. Este denumit şi hidrogen greu, cu simbol D sau ^{2}H. În natură se află 1 la 5.900 părţi de hidrogen. Se prepară prin electroliza apei grele sau prin distilarea hidrogenului lichid. Se utilizează în fizica nucleară şi ca trasor în studiul mecanismelor de reacţie.

Deuteron / *Deuteron*. Sin. *Deutron*. Nucleul deuteriului este format dintr-un proton şi un neutron şi poate fi folosit pentru bombardarea altor nuclee şi pentru obţinerea neutronilor rapizi în acceleratoarele de particule.

Developare / *Development*. Operaţie prin care imaginea latentă de pe plăcile, filmele sau hârtiile fotografice, impresionate de radiaţiile luminoase, devine vizibilă. Se obţine astfel, negativul sau pozitivul fotografic, care este apoi fixat. Developarea fizică sau chimică se execută cu ajutorul revelatorilor: pirogalol, hidrochinonă, p-fenilendiamină.

Deversare / *Discharge, Overflowing*. (fr. *deverser* = a deversa, din lat. *deverto(r), -ere* = a se depărta) Procesul de îndepărtare a apelor reziduale în bazine naturale de apă. Aceasta se efectuează în funcţie de capacitatea de autopurificare a bazinului receptor. Dacă apele sunt prea impurificate, se supun epurării.

Deviaţie / *Deviation*. (lat. *deviatio, -onis*, de la *devio, -are* = a se abate de la drumul cel bun) **1.** Abatere faţă de normal, anomalie. **2.** Dispersie între două sau mai multe date. **3.** Abaterea de la o instrucţiune aprobată sau de la un standard stabilit. **4.** Modificarea direcţiei sau poziţiei unei structuri anatomice (ex.: în cazul coloanei vertebrale: cifoză, scolioză) **5.** Transformarea unui organ care are o anumită structură şi îndeplineşte o anumită funcţie, într-o etapă a evoluţiei, în alt organ cu altă structură şi cu altă funcţie, în etapele ulterioare ale evoluţiei. **6.** Parametru statistic care măsoară diferenţa dintre o valoare individuală ce aparţine unui set de valori şi valoarea medie în acel set. **7.** O activitate neconformă cu procedura specifică, în timpul fabricării sau condiţionării unui produs farmaceutic; o depărtare, o abatere de la standardul stabilit.

Deviaţie standard / *Standard deviation*. Sin. *Abatere standard, Abatere pătratică medie*. În statistică, este o măsură simplă a variabilităţii sau dispersiei unei populaţii, un set de date sau o distribuţie probabilă. O valoare mică a deviaţiei standard indică faptul că valorile tind să fie apropiate de aceeaşi valoare (media lor), în timp ce o valoare mare a deviaţiei standard indică faptul că datele sunt împrăştiate pe un domeniu larg. Când observaţiile au o distribuţie normală (gaussiană), 95% din totalul valorilor observate se regăsesc în intervalul media ±2 deviaţii standard. V. şi *Anomalie*.

Deviaţie standard relativă / *Relative standard deviation*. În teoria probabilităţilor şi statistică, deviaţia standard relativă (RSD sau RSD%) este valoarea absolută a coeficientului de variaţie. Un termen similar este varianţa relativă ce reprezintă pătratul coeficientului de variaţie. Se utilizează în chimia analitică pentru a exprima precizia şi repetabilitatea unui studiu. Se calculează utilizând formula RSD = 100·Deviaţia standard / Medie.

Devitalizare / *Devitalization*. (*de-* + lat. *vita, -ae* = viaţă) Diminuarea sau suprimarea funcţiilor vitale într-un ţesut.

Devitalizare pulpară / *Pulp devitalization*. Necrozarea pulpei dentare în scop terapeutic, pentru a obţine insensibilizarea necesară amputării sau extirpării ei; se utilizează: arsenic, paraformaldehidă (necrozare chimică) sau curent de înaltă frecvenţă (necrozare fizică).

Devitrifiere. / *Devitrify*. (*de-* + lat. *vitreus, -a, -um* = de sticlă) Cristalizarea spontană a sticlei, care, aflându-se într-o stare instabilă, cu energie mare, tinde spre o stare stabilă. Sticla se devitrifică prin încălzire, mai mult timp, la temperatură înaltă.

Dexametazonă / *Dexamethasone*. Glucocorticoid de sinteză, 9-alfa-fluoro-16-alfa-metil prednisolon, cu potenţă antiinflamatorie mare. Nu provoacă retenţie hidrosalină. Se foloseşte topic, în oftalmologie şi dermatologie.

Dextr-, Dextro- / *Dextr-, Dextro-*. (lat. *dexter, -a, -um* = drept) Prefixe care introduc în termenii compuşi sensul în partea dreaptă, la dreapta.

Dextrani / *Dextrans*. Denumire generică pentru polizaharidele obţinute prin metode microbiologice, din culturi de *Leuconostoc mesenteroides, L. dextranicum, Streptobacterium dextranicum*. Conţine resturi de anhidro D-glucopiranoze, legate în special prin legături α-glicozidice, în poziţiile 1,6. Dextranul este un polizaharid ramificat datorită legăturilor α-glicozidice în poziţiile 1,2, 1,3 şi 1,4. Masa moleculară este de ordinul $1 \cdot 10^{7}$; este solubil în apă. Se fabrică în 2 sorturi: dextran 40 cu M_r între 15.000 şi 75.000 (Rheomacrodex) şi dextran 70 cu M_r între 25.000 şi 125.000 (Macrodex). Soluţii cu pH stabil între 3,5 şi 7. Se utilizează ca substituent de plasmă sangvină, polimer suport pentru grefarea unor medicamente, în tratamentul şocului şi al edemului necrotic, excipient pentru diferite forme farmaceutice (colire, comprimate etc.).

Dextrază / *Dextrase*. Termen industrial pentru desemnarea structurilor (microorganisme ca *Bacillus macerans*, sisteme fermentative), care au o activitate litică asupra dextrinei, eliberând D-glucoză.

Dextrină / *Dextrin*. Poliozide care apar în procesul de hidroliză enzimatică (α, β – amilaze) a amidonului, fracţiuni din molecula amidonului, fără masă moleculară constantă. Există mai multe tipuri de dextrine, după gradul de hidroliză: eritrodextrine, amilodextrine, acrodextrine etc. Se colorează diferit cu iodul. Se cunosc dextrine formate din 6-10 resturi de glucoză, cu structură ciclică. Se utilizează ca substanţe auxiliare în formele farmaceutice.

Dextrogir / *Dextrogyre*. (*dextro*- + lat. *gyro*, *-are* = a întoarce în cerc, de la gr. *gyros*, lat. *gyros*, *-i* = cerc) **1.** Care se referă la rotaţia spre dreapta. **2.** Proprietate a unei substanţe chimice de a roti planul luminii polarizate spre dreapta (în sensul acelor de ceas). Termen antagonist: *Levogir*.

Dextroză / *Dextrose*. Sin. *D-glucoză*, *Glucoză* (v.).

Dez- / *Diss-*. (lat. *dis* = separat de, gr. *dys* = greu, dificil) Element de compunere cu sens privativ, sinonim cu *des-*, utilizat înaintea vocalelor şi consoanelor sonore.

Dezaerare / *Deaeration*. Operaţie de evacuare a aerului introdus prin agitare, în cursul preparării unei forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide (soluţii, emulsii, suspensii, unguente, supozitoare, etc.). În scopul realizării unui produs de calitate şi a unei cât mai bune conservări, dezaerarea se efectuează, în general, cu ajutorul vidului.

Dezagregant / *Disintegrant*, *Delitant*. Sin. *Dezintegrant*. (lat. *des*, abr. de la *designatus* = desemnat + *aggrego*, *-are* = a strânge la un loc) Substanţă auxiliară sau amestec de substanţe auxiliare care se adaugă în comprimate pentru a facilita dezagregarea după administrarea lor. Produce desfacerea, ruperea comprimatului, atunci când este adus într-un mediu apos, într-un timp scurt, astfel încât aria suprafeţei fragmentelor sale să crească, ceea ce conduce la cedarea rapidă a substanţei active. Mecanismul prin care îşi manifestă acţiunea poate fi: **1.** favorizează forţele capilare de pătrundere a apei în comprimat; **2.** umflare în contact cu apa; **3.** acţiune efervescentă, cu eliminare de gaze; **4.** topire la temperatura corpului; **5.** acţiune enzimatică.

Dezagregare / *Disintegration*. Sin. *Dezintegrare*. (*dez*- + lat. *aggrego*, *-are* = a strânge la un loc) Fragmentarea, desfacerea unei forme farmaceutice solide în particulele componente, în timpul corespunzător, prevăzut în norma de calitate, atunci când este plasată în mediu apos sau în lichidele digestive, în scopul facilitării absorbţiei substanţei medicamentoase.

Dezagregator / *Dissintegrator*. Mori cu valţuri sau cu ciocane, construite pe principiul concasoarelor respective, prevăzute cu site, care nu permit materialului să fie evacuat decât după ce a ajuns la un grad de fineţe caracteristic pulberilor.

Dezalcoolizare / *Dealcoholization*. (*dez*- + gr. *alcohol* sau arab. *al'koh'l* = subtil, pătrunzător) Metodă de tratament utilizată în alcoolismul cronic, ce constă în crearea unui dezgust faţă de băuturile alcoolice, având la bază principiul reflexelor condiţionate.

Dezaminare / *Deamination*. (*dez*- + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, din Libia + *-ină*) Procesul de îndepărtare a grupării amino (NH_2) din structura chimică a unui aminoacid, cu ajutorul unor enzime numite dezaminaze, care catalizează reacţia de degradare prin diferite mecanisme. **1.** Aminoacizii suferă o dezaminare oxidativă, prin intervenţia aminoacid-oxidazelor, sau, mai rar, o dezaminare desaturată, prin eliminarea într-o primă etapă a doi atomi de hidrogen. **2.** Bazele purinice sunt degradate prin dezaminare hidrolitică. **3.** Aminele biogene (catecolamina, serotonina) sunt dezaminate de monoaminooxidoză.

Dezaminaze / *Desaminases*. Enzime catalizatoare a reacţiei de dezaminare a aminoacizilor sau a altor compuşi organici.

Dezasimilare / *Dissimilation*. (*dez*- + lat. *assimilatio*, *-onis* = asemănător, de la *assimilo*, *-are* = a face asemănător şi *similis*, *-is* = asemănător) Legătură a proceselor metabolice caracterizată prin predominanţa fenomenelor de degradare şi uzură. Varietate pentru dezasimilaţie. Termeni antagonişti: *Asimilaţie*, *Anabolism*. Vezi şi *Catabolism*.

Dezasimilaţie / *Dissimilation*. Varietate pentru dezasimilare. Fenomen prin care anumite molecule se separă din alcătuirea unor substanţe complexe şi se elimină din organism.

Dezechilibru / *Imbalance*. (*dez*- + lat. *aequilibrium*, *-ii* = echilibru, de la *aequus*, *-a*, *-um* = egal + *libra*, *-ae* = balanţă) Lipsă de echilibru.

Dezechilibru alimentar / *Food imbalance*. Mod de alimentaţie în care nutrimentele esenţiale nu sunt utilizate în cantităţile şi proporţiile necesare pentru menţinerea sănătăţii. Acestea conduc la subnutriţie, carenţe parţiale sau globale sau la supranutriţie şi boli în relaţie cu obezitatea sau pletora.

Dezemulsionare / *Cracking or Breaking of emulsion*. Sin. *Ruperea Desfacerea unei emulsii*. Fenomen fizico-chimic de separare completă a unei emulsii în fazele sale componente, numit şi rupere sau desfacerea emulsiei, care are loc în două etape: **1.** prima etapă începe cu fenomenul de *agregare*, numit şi *floculare*, când picăturile fazei interne îşi mai păstrează integritatea lor, *etapă reversibilă*; **2.** urmează faza de unire a picăturilor, fenomen numit de *coalescenţă*, prin micşorarea, iniţial, a numărului de picături mici, care devin picături mari, ca în final să se amestece total şi să se separe de cealaltă fază, fenomen *ireversibil*. Fenomenul are loc mecanic (prin agitare, centrifugare, filtrare) şi chimic, cu reactivi (electroliţi, acizi, baze). Electroliţii modifică proprietăţile protectoare ale emulgatorului, slăbesc rezistenţa filmului coloidal şi neutralizează sarcinile electrice. Acizii şi bazele provoacă *coagularea* sau *precipitarea* emulgatorului.

Dezinfectant / *Disinfectant*. (*dez*- + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = stricat, otrăvit, din *inficio*, *-ere* = a strica, a otrăvi; fr. *désinfectant* = dezinfectant) Agent antimicrobian care se aplică pe materiale inerte şi distruge formele vegetative ale microorganismelor, nu obligatoriu şi ale sporilor. Este de preferat ca dezinfectantul să acţioneze într-un timp relativ scurt, în general în 10 minute. Aplicarea dezinfectanţilor este limitată prin definiţie numai pentru obiectele lipsite de viaţă (obiecte, instrumentar medico-chirurgical, pansamente, mobilă, pereţi etc.). Se poate realiza cu substanţe chimice, numite dezinfectante: detergenţi, peroxizi, compuşi oxidanţi şi halogenaţi, alcooli, fenoli, coloranţi, compuşi de metale grele, sau prin mijloace fizice. Dezinfectantele sunt iritante şi toxice în concentraţiile lor active.

Dezinfecţia apei / *Water disinfection*. Distrugerea completă a germenilor patogeni din apă şi reducerea germenilor saprofiţi până la limitele admise de legislaţia sanitară.

Dezinfecţia apei cu clor / *Chlorine disinfection*. V. *Clorinare*.

Dezinfecţie / *Disinfection*. (*dez*- + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = stricat, otrăvit, din *inficio*, *-ere* = a strica, a otrăvi; fr. *désinfection* = dezinfecţie) Procedeu de sterilizare cu rezultat momentan care permite eliminarea sau distrugerea microorganismelor patogene (forme vegetative) şi/sau inactivarea virusurilor, ce pot provoca boli transmisibile, dintr-un mediu inert (materiale sau suprafeţe), pentru a le neutraliza ca vehicul al infecţiei. Se poate realiza prin mijloace fizice (mecanice, radiaţii, căldură) sau chimice (substanţe dezinfectante, bactericide). Dezinfecţia se referă la mediile inerte, spre deosebire de antisepsie, care se referă şi la mediile vii. Nu este sinonim cu *Decontaminare*.

Dezinfestare / *Disinfestation*. (*dez-* + lat. *infesto*, *-are* = a turba, a nelinişti, a ataca, de la *infestus*, *-a*, *-um* = atacat, neliniştit) Metodă de exterminare a unor specii animale indezirabile pentru om, din motive economice sau medicale. În cazul rozătoarelor, se utilizează termenul de *deratizare*, iar în cazul insectelor, artropode, de *dezinsecţie*.

Dezinsectizare / *Dezinsection*. (*dez-* + lat. *insectum*, *-i* = insectă) Acţiunea de distrugere a insectelor ectoparazite la om, a insectelor dăunătoare produselor alimentare depozitate, precum şi a celor care reprezintă vectori ai unei boli, prin mijloace fizice, chimice şi biologice.

Dezinsecţie / *Disinsectization*. (*dez-* + lat. *insectum*, *-i* = insectă) Procesul de distrugere a insectelor, a acarienilor paraziţi şi a ouălor sau larvelor acestora, cu rol în transmiterea bolilor infecţioase, fie ca sursă de infecţie, fie ca simpli vectori.

Dezintegrant / *Disintegrating agent*. V. *Dezagregant*.

Dezintegrare / *Disintegration*. (*dez-* + lat. *integro*, *-are* = a întregi) Termen care, în general, exprimă acţiunea de distrugere a unei forme farmaceutice. V. *Dezagregare*.

Dezintegrare radioactivă / *Radioactive disintegration*, *Radionuclid disintegration*. Sin. *Dezintegrarea unui radionuclid*, *Transmutaţie*, *Transformare radioactivă*. Transformarea spontană a nucleelor atomice ale unui element radioactiv în alt element, prin emisia din interiorul acestuia a particulelor alfa (d. alfa, α), a electronilor (d. beta minus, β^-) cu sarcină negativă, a pozitronilor (d. beta plus, β^+) cu sarcină pozitivă sau a fotonilor gamma (d. gamma, γ). Numărul de nuclee radioactive scade în timp, conform legii dezintegrării radioactive, căreia îi corespunde o exponenţială descrescătoare, şi conform constantei de dezintegrare. Dezintegrarea r. poate fi spontană sau artificială; nu este influenţată de factorii externi.

Dezintegrarea unui radionuclid / *Radionuclid disintegration*. V. *Radioactivitate*.

Dezintegrator / *Disintegrator*. Moară centrifugală cu discuri pentru pulverizarea solidelor, alcătuită din două discuri mobile, fixate pe câte un arbore de rotaţie diferit, având turaţii egale sau diferite şi rotindu-se în sens contrar. Cele două discuri sunt prevăzute cu bare dispuse concentric pe două sau trei coroane. Fiecare rând de bare se întrepătrunde cu barele celuilalt disc, cu un mic joc între ele. Materialul solid se introduce printr-o pâlnie de alimentare, în centrul camerei de măcinare, unde are loc sfărâmarea, prin lovire de bare. Gradul de mărunţire este reglat de o sită, care înconjoară camera de măcinare. Discurile se rotesc cu 1.200-1.300 ture / minut.

Dezintoxicare / *Detoxification*. (*dez-* + lat. *in* = în + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) **1.** Procedeu terapeutic ce urmăreşte favorizarea eliminării unui toxic pătruns în organism sau a-l face inofensiv. **2.** Tratament aplicat unui toxicoman sau unui alcoolic pentru a-l elibera de dependenţa faţă de drog, respectiv alcool, prin suprimarea bruscă sau progresivă a ingerării substanţei toxice, acţiune care, în general, necesită supraveghere medicală.

Dezlipire / *Detachment*. Sin. *Decolare*. (*dez-* + sl. veche *lepiti* = a lipi) Dezlipire de retină, de coroidă, placentă etc.

Dezodorizant / *Deodorizer*. Sin. *Deodorant* (*dez-* + lat. *odor*, *-oris* = miros) (v.). Preparat medicamentos sau cosmetic capabil să atenueze sau să îndepărteze mirosul neplăcut. Efectul se datorează proprietăţilor antiseptice, adsorbante, astringente şi inhibitorii asupra secreţiei sudorifice.

Dezomogenizare / *Dehomogenization*. (*dez-* + fr. *homogénisér* = a omogeniza) În tehnica dentară, fenomenul fizic în urma căruia, un aliaj lichid îşi pierde, prin solidificare, omogenitatea fizică, chimică şi structurală, datorită unui tratament termic inadecvat. Este una dintre cauzele de fracturare a protezelor dentare metalice.

Dezordine / *Disorder*. (*dez-* + lat. *ordo*, *-inis* = şir, ordine, succesiune) **1.** Perturbarea sau anormalitatea unei funcţii; stare morbidă fizică sau mentală. **2.** În fizică (termodinamică), pentru exprimarea d. unui sistem se apelează la noţiunea de entropie.

Dezorientare / *Disorientation*. (*dez-* + lat. *oriens*, *-entis* = răsăritul soarelui) Pierderea noţiunii de timp (d. temporală: oră, zi, trecut, prezent, viitor) şi de spaţiu (d. spaţială: loc, dreapta, stânga etc.) sau atât a noţiunii de timp, cât şi de spaţiu (d. temporospaţială).

Dezoxiribonuclează / *Deoxyribonuclease*. (*dez-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + engl. *ribbon* = bandă + lat. *nucleus* = sâmbure, nucleu + *-ază*) Abr. DNA-ază. Enzimă care clivează legăturile fosfodiester ale lanţurilor de acid dezoxiribonucleic, există în ţesuturile animale, microorganisme şi plante. V. *Nuclează*.

Dezoxiriboză / *Deoxyribose*. (*dez-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + engl. *ribbon* = bandă + *-ază*) Varietate deoxiriboză. V. *Riboză*.

Dezvoltare / *Development*. (lat. *develo*, *-are* = a descoperi, a da pe faţă) **1.** Proces complex de creştere şi maturare a organismelor. O importanţă deosebită în dezvoltare o au procesele de diviziune celulară şi diferenţiere. La vertebrate, procesul de dezvoltare prezintă trei stadii: *segmentarea* – în cursul căreia zigotul se divide, formând o masă de celule, numită blastulă; *gastrulaţia* – în care celulele se dispun pe trei straturi, numite foiţe embrionare sau germinative; *organogeneza* – în care au loc noi procese de diviziune celulară şi diferenţiere care duc la formarea organelor. **2.** Totalitatea schimbărilor progresive, direcţionate şi condiţionate genetic, care măresc complexitatea unui sistem biologic.

Dezvoltare clinică / *Clinical development*. Fazele de dezvoltare ale unui medicament, în timpul cărora acesta este testat pe subiecţi umani, numită şi trial clinic.

Dezvoltare farmaceutică / *Pharmaceutical development*. Sin. *Dezvoltarea unui medicament* (*produs farmaceutic*). Punerea în valoare a unei descoperiri. Dezvoltarea constă, plecând de la o substanţă medicamentoasă descoperită prin cercetare, în a pune la punct un medicament industrial care să poată fi fabricat (reprodus) pentru a fi comercializat. Pe baza studiilor asupra substanţei, se stabilesc dozajul formei farmaceutice, formularea, procesul de fabricaţie şi calitatea noului medicament. Procesul de dezvoltare poate identifica şi descrie atributele de calitate critice şi parametrii critici ai proceselor care influenţează calitatea şi performanţa produsului.

Dezvoltare fizică / *Physical development*. Creşterea organismului uman.

Dezvoltarea procesului / *Process development*. Etapă în ciclul de viaţă a unui produs farmaceutic care începe cu informaţii de la cercetare şi eliberare la procesul de scală la fabricaţie care poate fi validată, operând sub controlul cGMP, cu comercializare viabilă. În timpul dezvoltării procesului, se efectuează trialuri preclinice şi clinice ale produsului fabricat.

Dezvoltarea unui medicament / *Product development*. Sin. *Dezvoltare farmaceutică* (v.). Punerea în valoare a unei descoperiri. Dezvoltarea constă, plecând de la un principiu activ, descoperit prin cercetare, de a pune la punct un medicament industrial, care să poată fi fabricat (reprodus), pentru a fi comercializat.

Di- / *Di-*. (gr. *dis* = de două ori, doi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la doi.

DI_{50} / *DI_{50}*. Cantitatea de virus, stabilită statistic, care se aşteaptă să infecteze 50% din animalele inoculate.

Dia- / *Dia-*. (gr. *dia* = prin) Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de: prin, peste, între, separat.

Diabet / *Diabetes*. (gr. *diabetes* = care trece; de la gr. *diabainein* = a trece prin, din *dia* = prin + *bainein* = a trece; aluzie la urina care se elimină în cantitate mare) Boală metabolică, genetică sau dobândită, determinată de secreţia insuficientă de insulină (diabet zaharat = *diabetes mellitus*) sau de hormonul hipofizar antidiuretic ADN (diabet insipid = *diabetes insipidus*) Afecţiune caracterizată, în primul rând, prin poliurie, fie ca unic simptom (diabetul insipid), fie împreună cu glicozuria (diabetul zaharat).

Diabet insipid / *Diabetes insipidus*. Sindrom endocrin major, caracterizat prin poliurie, izostenurie şi polidipsie, fără eliminare de glucoză în urină; este datorat lipsei hormonului antidiuretic (vasopresină), prin leziuni hipotalamohipofizare, mai rar epuizării sistemului neurosecretor sau inhibiţiei sale.

Diabet insipid nefrogen / *Nephrogenous diabetes insipidus*. Nefropatie tubulară cu afectarea resorbţiei apei; poate fi ereditar (DINE) sau dobândit (DIND). Cel ereditar se caracterizează prin nereceptivitatea tubilor distali la acţiunea hormonului antidiuretic (ADH) endogen şi exogen, manifestată prin poliurie şi subizostenurie, polidipsie şi deshidratare hipertonă. DIND apare cu frecvenţă mai mare într-o varietate de condiţii clinice: tulburări electrolitice (hipokaliemie, hipercalciurie), indus medicamentos, amiloidoză, pielonefrite cronice, polichistoză renală, uropatii.

Diabet renal / *Renal diabetes*, *renal glycosuria*. Tubulopatie ereditară cu transmisie autosomal recesivă, caracterizată prin glicozurie constantă în absenţa hiperglicemiei, cetozei sau a altor meliturii.

Diabet zaharat / *Diabetes mellitus*. Tulburare a metabolismului glucidic, determinată fie de un deficit de insulină, fie de o insulino-rezistenţă, ceea ce conduce la o acumulare de glucoză în ţesuturi. Frecvent sunt asociate tulburări ale metabolismului protidic şi lipidic mai ales. Se disting: *diabet zaharat de tip I insulinopriv* sau *insulino-dependent* (abr. DID), numit şi *diabet juvenil*, şi *diabet zaharat de tip II noninsulinopriv* sau *noninsulino-dependent* (abr. DNID). În 1998, OMS şi Asociaţia Americană pentru Diabet au propus o nouă clasificare cu 4 subtipuri: *Tipul 1* include formele idiopatice şi cele mediate imun ale disfuncţiei celulelor β-pancreatice, care determină un deficit total de insulină; *Tipul 2* reprezintă diabetul adultului care poate fi determinat de rezistenţa la insulină, de deficitul relativ de insulină sau de un deficit în secreţia de insulină. *Tipul 3* cuprinde un mare număr de subtipuri specifice, inclusiv diferitele defecte genetice în acţiunea insulinei şi în afecţiunile pancreasului exocrin. *Tipul 4* este reprezentat de diabetul gestaţional (diabet zaharat cu primele manifestări clinice în perioada sarcinii, ca o consecinţă a modificărilor hormonale, care dispare, de obicei, după naştere).

Diabetic / *Diabetic*. **1.** Care se referă la diabet. **2.** Bolnav de diabet.

Diabetogen / *Diabetogenic*. (*diabet* + gr. *gennan* = a produce) Factor care poate determina apariţia unui diabet zaharat.

Diacetat de gliceril / *Glyceryl diacetate*. V. *E 1517*.

Diacetat de potasiu / *Potassium acetate*. V. *E 261 (ii)*.

Diacetat de sodiu / *Sodium acetate*. V. *E 262 (ii)*.

Diacetină / *Glyceryl diacetate*. V. *E 1517*.

Diacetilmorfină / *Diacetylmorphine*. Sin. *Heroină* (v.). (*di-* + lat. *acetum*, *-i* = oţet + gr. *hyle* = materie + *Morpheos* = zeul somnului la greci + *-ină*).

Diachenă / *Diachene*, *Cremocarp*. Sin. *Cremocarp*. (*di-* + gr. *a* = nu + *chaino* = a se deschide) Fruct uscat indehiscent alcătuit din două achene, provenit dintr-un gineceu bicarpelar inferior, caracteristic *Apiaceelor* (*Umbellifere*).

Diachineză / *Diakinesis*. (*di-* + gr. *kinesis* = mişcare) Ultimul stadiu al profazei I meiotice, caracterizată prin condensarea, spiralizarea şi dispersarea cromozomilor perechi în plasma nucleară.

Diacid / *Diacide*. Sin. *Biacid*. Caracter al unei substanţe de a conţine două grupări acide sau de a reacţiona cu două molecule de acid (ex.: hidratul de bariu este o bază diacidă).

Diacolare. / *Diacolation*. (*dia-* + lat. *colo*, *-are* = a curge în picături) Metodă de extracţie prin percolare, sub presiune. Produsul vegetal este introdus în percolatoare cilindrice, legate între ele, iar lichidul pătrunde prin produs, de jos în sus. Se realizează o epuizare completă a produsului vegetal.

Diadelf / *Diadelphous*. (*di-* + gr. *adelphos* = frate) Androceu alcătuit din stamine grupate în două mănunchiuri (ex.: la *Pisum sativum*, *Robinia pseudacacia*).

Diadot. / *Diadot*. Orice substanţă capabilă să diminueze, de o manieră pur mecanică, acţiunea unor medicamente homeopatice. Toate substanţele difuzibile, cu durată scurtă de acţiune, pot juca rolul unui diadot (ex.: camfor, mentol, oţet, eter, ape aromatice).

Diafazic / *Diaphasic*. (*di-* + gr. *phasis* = aparenţă, răsăritul unei stele, de la *phanein* = a apărea) Care este constituit din două faze diferite.

Diafiză / *Diaphisis*. (gr. *diaphesis* = punct de separare între tulpină şi ramură) **1.** Partea medie alungită a unui os lung, situată între două extremităţi sau epifize, de care este separată prin metafize. **2.** În botanică, punct de separare între tulpină şi ramură.

Diafor- / *Diaphor-*. (gr. *diapherein* = a duce prin, a secreta, din gr. *dia* = prin + gr. *pherein* = a purta, a transporta) Element de compunere care introduce în termeni referirea la secreţie.

Diaforază / *Diaphorase*. (*diafor-* + *-ază*) Enzimă ce catalizează reoxidarea NAD (nicotinomid adenin dinucleotidului) sau NADP (micotinamid adenin dinucleotid fosfatului) prin lanţul mitocondrial de transport de electroni.

Diaforetic / *Diaphoretic*. (*diafor-*) **1.** Medicament care creşte secreţia glandelor sudoripare, producând transpiraţie abundentă (creşterea transpiraţiei) **2.** Pacient cu transpiraţii profuze.

Diaforeză / *Diaphoresis*. (gr. *diaphoresis* = transpiraţie abundentă) Procesul de eliminare a secreţiei sudoripare prin piele; este fiziologică (în urma unui efort fizic sau în timpul somnului) şi patologică (în boli infecţioase). Perspiraţie, îndeosebi perspiraţie profuză.

Diafragm-, Diafragmato- / *Diaphragm-*, *Diaphragmato-*. (gr. *diaphragma*, *-atos* = barieră, diafragmă, din gr. *dia* = prin + gr. *phragma*, *-atos* = închidere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un perete despărţitor, diafragmă.

Diafragmă / *Diaphragm*, *Diaphragma*. (*diafragm-*) **1.** Muşchi la mamifere, care separă toracele de abdomen, având un rol important în respiraţie. **2.** Dispozitiv mecanic de contracepţie feminină. Plasat în colul uterin. **3.** Dispozitiv optic destinat eliminării radiaţiilor periferice. **4.** La plante, membrana semitransparentă din silicve şi silicule. **5.** Ţesutul din canalele aerifere ale unor plante acvatice.

Diaginic / *Diagynic*. (gr. *dia* = prin + gr. *gyne*, *gynaikos* = femeie) Proces de transmitere ereditară a unei boli sau a unei tare, numai prin intermediul mamei, care este sănătoasă (prin genele situate pe segmentul neomolog al cromozomului sexual X). Ex.: hemofilia.

Diagnostic / *Diagnosis*. Sin. *Diagnosis*. (gr. *dis* = prin + gr. *gnosis* = cunoaştere) Stabilirea precisă a bolii, pe baza simptomelor subiective şi a semnelor obiective pe care le prezintă bolnavul, a rezultatului examenelor de laborator şi a explorărilor funcţionale executate sau arta şi ştiinţa de a recunoaşte bolile pe baza datelor clinice şi a celor obţinute prin investigaţii paraclinice.

Diagnostic bacteriologic / *Bacteriological diagnosis*. Stabilirea agentului etiologic al unei boli infecţioase printr-un ansamblu de manevre executate de microbiolog în scopul izolării şi identificării microorganismului (examen microscopic, însămânţare pe medii adecvate de cultură, replicare pentru obţinerea de cultură pură, identificare biochimică, identificare antigenică).

Diagnostic clinic / *Clinical diagnosis*. Diagnostic stabilit pe baza datelor provenite din examinarea pacientului, fără rezultatele unor eventuale investigaţii de laborator.

Diagnostic genetic preimplantator / *Preimplantation genetic diagnosis* (*PGD*). Anumite mutaţii genetice provoacă boli genetice care pot fi transmise din generaţie în generaţie. În timpul fertilizării artificiale, embrionul poate fi testat înainte de a fi reimplantat, pentru a reimplanta numai embrioni ce nu suferă de anumite boli genetice. Acest proces este cunoscut sub numele de diagnostic genetic preimplantator al embrionului. În timpul fertilizării *in vitro*, ovulele sunt „recoltate" şi fertilizate cu spermă în afara organismului (fertilizare *in vitro*), apoi sunt lăsate să se dezvolte timp de trei zile, până când ajung în stadiul unui organism cu opt celule. În acest moment se efectuează o „biopsie": se îndepărtează una dintre celule, care este testată pentru boala genetică respectivă.

Diagnostic radiologic / *Roentgen diagnosis*. Diagnostic bazat pe rezultatele obţinute prin investigaţii radiologice, imagistice.

Diagnostic serologic / *Serum diagnosis*. Sin. *Serodiagnostic* (v.).

Diagnoză / *Diagnosis*. (*dia-* + gr. *gnosis* = cunoaştere) Descrierea concisă şi exactă a caracterelor specifice unui taxon. Diagnozele sunt folosite în cheile de determinare a taxonilor.

Diagramă / *Diagram*. (gr. *diagramma* = desen, diagramă) Reprezentare grafică în care indicatorii unei serii statice pot fi reprezentaţi în diferite modalităţi: prin benzi (dreptunghiuri orizontale a căror lungime este direct proporţională cu mărimea indicată); prin coloane, figuri geometrice de suprafaţă (cerc, pătrat).

Diahidroză / *Dyshidrosis*, *Pompholyx*. Sin. *Disidroză*. (*dis-* + gr. *hidros* = sudoare + *-oză*) Maladie a pielii palmo-plantare caracterizată prin apariţia unei erupţii vezicale.

Dialipetal / *Apopetalous*, *Polypetalous*. (gr. *dyalo* = a se separa + gr. *petalon* = petală) Corolă alcătuită din petale libere (ex. la *Ranunculaceae*, *Brassicaceae*, *Rosaceae* ş.a.).

Dialisepal / *Aposepalous*, *Polysepalous*. (gr. *dyalo* = a se separa + lat. *sepalum*, *-e* = sepală) Caliciu alcătuit din sepale libere (ex. la *Ranunculaceae*, *Rosaceae* ş.a.).

Dializat / *Dialysate*. Lichid obţinut prin dializă, lipsit de componente macromoleculare şi care conţine numai particule care au traversat membrana semipermeabilă.

Dializate şi izate / *Dialysates and Isates*. Forme farmaceutice extractive alcoolice obţinute din produse vegetale proaspete sau sucuri de plante, purificare prin dializă, evaporate prin nebulizare şi diluate cu pulberi inerte la concentraţia de 1:1. Izatele prezintă o conservare mai bună, o acţiune mai completă şi mai constantă, comparativ cu produsul vegetal.

Dializă / *Dialysis*. (gr. *dialysis* = separare, de la *dia* = prin + *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Procedeu de separare a componentelor unui sistem polidispers, bazat pe viteza diferită de difuziune a componentelor printr-o membrană semipermeabilă. Porii membranei dializante sunt suficient de mari pentru a permite trecerea cristaloizilor şi prea mici pentru a fi traversaţi de către coloizi. Talia moleculelor reţinute poate varia în funcţie de dimensiunea porilor membranei. Tehnica de d. se utilizează în biochimie (desalinizarea soluţiilor de proteine, studiul cineticii enzimatice) şi în terapeutică (hemodializă, dializă peritoneală, dializă intestinală). O *membrană semipermeabilă* este o membrană poroasă (celofan, pergament) ai cărei pori sunt foarte mici (cca 20 Å). Aceste membrane sunt traversate uşor de moleculele şi ionii de mărime mică. Sunt oprite macromoleculele şi aglomeratele de molecule mici (micele). Dializa este o operaţie de tipul aceleia care se produce în filtrul renal. Sângele abandonează unele substanţe în exces (săruri, uree, acid uric), dar nu şi alte substanţe cu masă moleculară mai mare (ex.: hemoglobina), care sunt antrenate din nou în fluxul sangvin. Dacă rinichiul nu mai poate îndeplini această funcţie, este necesară o dializă realizată în „rinichiul artificial".

Dializă intestinală / *Intestinal dialysis*. Metodă de epurare extrarenală, în care se foloseşte ca membrană de dializă peretele intestinal sau intestinul întreg. Metoda este puţin utilizată în prezent. Frecvent se utilizează hemodializa (v.) şi dializa peritoneală (v.).

Dializă peritoneală / *Peritoneal dialysis*. Metodă de epurare extrarenală care utilizează ca membrană semipermeabilă seroasa peritoneală. Se utilizează un cateter suplu, elastic, care se inserează chirurgical. Lichidul de dializă este perfuzat în peritoneu şi este evacuat prin gravitaţie. Se indică pentru persoanele în vârstă şi pentru cei care vor beneficia rapid de un transplant.

Dialog / *Dialogue*. (*di-* + gr. *logos* = cuvânt, vorbă) Formă fundamentală de realizare a comunicării interumane, în care două persoane sau mai multe fac schimb reciproc de mesaje, cu scopul obţinerii unui acord mental sau al cooperării în realizarea unei acţiuni.

Diamagnetic / *Diamagnetic*. Calificativ al unui element, al cărui moment magnetic este nul: nu există electron celibatar, toţi electronii sunt perechi. Termen contrar: *Paramagnetic*.

Diametru / *Diameter*. (gr. *diametros* = diametru) Linia dreaptă care uneşte punctele opuse ale unui corp sau ale unei formaţiuni, trecând prin centrul acestora.

Diametru aerodinamic / *Aerodinamic diameter*. Variabila care reprezintă diametrul unei sfere cu densitatea 1 ($1\ \mathrm{kg \cdot dm^{-3}}$), care are aceeaşi viteză terminală de depunere ca particula studiată; se notează cu D_A. Se poate determina prin măsurarea vitezei de cădere liberă în aer a particulei şi compararea valorii obţinute cu valoarea unei sfere, cu dimensiune şi densitate cunoscute. Se va calcula, în funcţie de diametrul D, măsurat microscopic, după relaţia: $D_A = \sqrt{\rho/\rho_0}$, în care: ρ = densitatea fazei disperse, ρ_0 = densitatea sferei = 1 ($1\ \mathrm{kg \cdot dm^{-3}}$).

Diametru circular echivalent / *Equivalent circular diameter*. Diametrul obţinut prin estimarea ariei proiectate a particulei şi compararea ei cu cercurile diametrelor cunoscute în grila microscopului.

Diametru echivalent al particulei / *Equivalent diameter of particle*. Diametrul unei sfere virtuale a cărei proprietate considerată corespunde la aceea a particulei măsurate.

Diametru hidrodinamic / *Hydrodynamic diameter*. Diametrul particulei hidratate, suspendate într-un lichid apos.

Diametru nedesfăşurat / *Unrolled diameter*. Este lungimea medie prin centrul aparent de gravitaţie al unei particule fibroase.

Diametru sferic echivalent / *Equivalent spherical diameter*. Este diametrul unei sfere cu acelaşi volum cu al particulei.

Diametrul lui Ferret / *Ferret's diameter*. Reprezintă intervalul dintre două tangente verticale trasate la proiecţia particulei; el este definit ca valoarea medie a distanţei, între perechile de tangente (verticale, paralele la perimetrul particulei); este o mărime liniară.

Diametrul lui Martin / *Martin's diameter*. Reprezintă lungimea unei orizontale care divide proiecţia particulei în două suprafeţe la fel de mari; este o mărime liniară.

Diametrul lui Stokes / *Stokes's diameter*. Acesta este diametrul unei sfere de aceeaşi densitate ρ_1, care, într-un mediu de dispersie cu densitatea ρ_2 şi viscozitatea η, are o viteză de cădere liberă v, asemănătoare particulei. Pentru determinare se utilizează frecvent metodele de sedimentare şi centrifugare.

Diametrul particulei proiectate / *Projected particle diameter*. Sin. *Diametrul suprafeţei proiectate*. Mărime ce se bazează pe un cerc cu aria echivalentă pe care se proiectează imaginea unei particule solide în repaos, pe o suprafaţă orizontală. Este deci diametrul unei sfere cu aceeaşi arie a suprafeţei ca a particulei.

Diametrul perimetrului / *Perimeter diameter*. Este diametrul unui cerc ce are acelaşi perimetru ca planul (conturul proiectat al particulei).

Diametrul sitei / *Sieve diameter*. Sin. *Diametrul de cernere*. Este diametrul unei sfere mari care poate trece aceeaşi deschidere a sitei, ca particulă; el este egal cu mărimea celei mai mici deschideri la pătrat pe care o poate trece particula şi este deci relatat la lăţimea particulelor, nu la lungimea lor.

Diametrul volum-suprafaţă al particulei / *Particle surface-volume diameter*. Acesta este diametrul unei sfere care are acelaşi raport al ariei dintre suprafaţă şi volumul particulei (ex.: aceeaşi suprafaţă specifică).

Diametrul volumului particulei / *Particle volume diameter*. Reprezintă diametrul unei sfere cu acelaşi volum ca al particulei care interesează.

Diamine / *Diamine*. Compuşi organici care conţin două grupări aminice.

Diapedeză / *Diapedesis*. (gr. *diapedare* = a ieşi pe alături) Trecerea celulelor sangvine, îndeosebi a leucocitelor (globulele albe), în ţesuturi, prin pereţii intacţi ai capilarelor sangvine.

Diapnee / *Diapnea*. (gr. *diapnon* = evaporare) Perspiraţie insensibilă.

Diaree / *Diarrh(o)e*. (gr. *diarrhoia* = curgere prin toate părţile, de la *dia* = prin + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Evacuare anormală frecventă şi rapidă de materii fecale semilichide sau lichide, cauzată în general de infecţii.

Diastază / *Diostase*. (gr. *diastasis* = separare) **1.** Termen vechi pentru noţiunea de enzimă. **2.** Termen indicând separarea simplă a unor părţi anatomice, normal unite sau articulate între ele. **3.** În industrie, denumire pentru amilaza din bobul de orz încolţit (malţ), care realizează hidroliza amidonului.

Diastereoizomeri / *Diastereomers. Diastereoisomers*. Sin. *Diastereomeri*. Stereoizomer (una, două sau mai multe molecule cu aceiaşi atomi în aceeaşi ordine, dar cu forme tridimensionale diferite) care are doi sau mai mulţi centri chirali, care nu sunt imaginea în oglindă a unui alt stereoizomer, aparţinând aceluiaşi compus. Glucoza, galactoza şi manoza sunt diastereoizomeri. Stereoizomeri care sunt imagini în oglindă unii faţă de alţii. Ei au aceeaşi configuraţie la cel puţin un centru asimetric, dar totodată au configuraţii diferite la cel puţin un centru asimetric. Nu pot fi transformaţi unul în celălalt prin operaţii de simetrie (nu sunt enantiomeri). Au proprietăţi fizice şi chimice diferite. Se pot separa prin cristalizare sau distilare fracţionată. Dacă cei doi izomeri se află în relaţie reciprocă cum este obiectul cu imaginea sa în oglindă (ex.: izomerii cis- şi trans- ai compuşilor ciclici), se numesc *Enantiomeri* (v.).

Diastereomeri / Diastereomer. Sin. Diastereoizomeri (v.).

Diastolă / *Diastole*. (gr. *diastole* = dilatare, de la *diastellein* = a lărgi) Perioadă a revoluţiei cardiace care urmează sistolei, în timpul căreia cavităţile inimii se umplu cu sânge (diastolă auriculară, diastolă ventriculară).

Diatermie / *Diathermy*. (*dia-* + gr. *therme* = căldură) Sin. termopenetraţie, transtermie. Metodă de termoterapie, procedeu fizioterapeutic de încălzire a ţesuturilor traversate de un curent alternativ de frecvenţă înaltă, care circulă cu o intensitate mare (un amper) între doi electrozi plasaţi pe piele.

Diatermocoagulare / *Diathermocoagulation*. (*diatermie* + lat. *coagulo, -are* = a închega) Coagulare tisulară realizată cu ajutorul diatermiei.

Diateză / *Diathesis*. (gr. *diathesis* = dispoziţie, situare, aşezare) Dispoziţie în general lentă, ereditară sau dobândită, care condiţionează modul reacţional al unui organism şi face ca acesta să contracteze un anumit număr de boli, din cauza unei reactivităţi particulare a ţesuturilor, organelor. Samuel Hahnemman distinge la originea bolilor cronice (în homeopatie) trei „miasme" contagioase: psora, sicoza, sifilis, alăturate de discipolii săi la trei diateze. A. Nebel a descris o a patra diateză, tuberculismul.

Diatomee / *Diatom*. (*dia-* + gr. *tome* = tăiere, secţiune, de la *temnein* = a tăia sau *diatemnein* = a tăia prin) Grup de alge monocelulare şi coloniale de culoare brună, al căror tal este protejat de două valve impregnate cu dioxid de siliciu. Ele trăiesc în apele mărilor, izvoare montane, mlaştini şi în sol.

Diazepam / *Diazepam* (DCI). Derivat de 1,4-benzodiazepină cu proprietăţi tranchilizante, atenuează stările de anxietate, favorizează instalarea somnului, relaxează musculatura striată în condiţii de tensiune psihică, prin acţiune centrală. Injectat intravenos este util în starea de rău epileptic. Potenţează efectul altor deprimante centrale.

Diazoreacţie / *Diazo reaction*. Sin. *Diazotare*, *Reacţie de diazotare* (*di-* +gr. *a* = privativ + gr. *zoe* = viaţă + fr. *réaction* = reacţie, din lat. *re* = înapoi, din nou + *actio*, *-onis* = procedură). **1.** Reacţie chimică prin care se obţin diazoderivaţi, săruri de diazoniu ($N\equiv N-{}^{+}$). Diazotarea constă în tratarea aminelor aromatice primare cu acid nitros (acid azotos), în prezenţa unui acid mineral puternic (HCl, H_2SO_4, HNO_3). Reacţia se efectuează între 0°C şi –5°C, când se obţine soluţia apoasă a sării de diazoniu. **2.** Reacţie prezentată de unele urine patologice, care se colorează în roşu la adiţia unor diazoreactivi.

Dibekacină / *Dibekacyne*. Antibiotic semisintetic din familia aminoacizilor, grupa dezoxistreptaminei, apropiat de amikacină.

Dicarbonat de dimetil / *Dimethyl dicarbonate*. Abr. DMC. V. *E 242*.

Dicariofază / *Dikaryophase*. (*di-* + gr. *karyon* = nucleu + gr. *phasis* = fază) Fază intermediară între cea haploidă şi diploidă a unor specii de ciuperci, consecutivă plasmogamiei. Celula conţine doi nuclei haploizi, care se divid simultan în timpul formării unei noi celule.

Dicariotică / *Dikaryotic*. (*di-* + gr. *karyon* = nucleu) **1.** Celulă cu doi nuclei. **2.** Miceliu secundar şi terţiar format din hife cu celule binucleate prezent la ciupercile superioare (*Ascomicete* şi *Basidiomicete*).

$DICC_{50}$ / *$DICC_{50}$*. Cantitatea de virus, stabilită statistic, care se aşteaptă să infecteze 50% din ouăle embrionare inoculate.

Dichasiu / *Dichasium*. Sin. *Cimă bipară*. (gr. *dichaein* = a se divide în două) Tip de inflorescenţă cimoasă la care axul principal se termină cu o floare, de sub care pornesc două ramuri opuse de la acelaşi nivel, cu aspectul unei ramificaţii dihotomice.

Diclonie / *Diclonism*. (*di-* + gr. *klonos* = tumult, dezordine) Mioclonie care se manifestă numai la cele două membre superioare sau inferioare.

Dicotiledonat / *Dicotyledonous*. (*di-* + gr. *kotyledon* = cotiledon) Embrion cu două cotiledoane, caracteristic clasei *Magnoliatae*.

Dicotomie / *Dichotomy*. (gr. *dikha* = în două + gr. *tome* = tăiere, secţiune, de la *temnein* = a tăia) **1.** Secţionare sau divizare în două părţi, în general, egale. **2.** Bifurcare a unui vas de sânge.

Dicroism / *Dichroism*. Sin. *Coloraţii diferite*. (*dis-* + gr. *khroa* = suprafaţă, culoare a pielii.) **1.** Proprietatea unor substanţe de a prezenta două culori: una când este privită în lumină transmisă, şi alta când este privită în lumină reflectată. **2.** Proprietate a unor cristale birefringente de a absorbi în totalitate una dintre cele două raze obţinute prin fenomenul de dublă refracţie. Ex. de cristale dicroice: turmalina şi herapatitul. **3.** Absorbţia luminii polarizate de un solid anizatrop, variabilă în funcţie de unghiul dintre planul de polarizare a luminii şi un ax al solidului. **4.** Spectrul de observaţie al unui solvent, care variază calitativ (diferenţa de culoare), în funcţie de concentraţia sa. La concentraţie crescută, solvitul formează dimeri sau polimeri cu un spectru de absorbţie diferit de cel al monomerilor.

Dicroism circular / *Circular dichroism*. Absorbţia luminii polarizate circular, care variază în funcţie de sensul de polarizare. Se observă la compuşii cu asimetrie moleculară care implică un cromofor. V. *Dispersie rotatorie*.

Dicromatism / *Dichromasy*. Sin. *Dicromatopsie*. (*dis-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + *-ism*) Defect al vederii cromatice cauzat de absenţa unuia din cei trei pigmenţi ai celulelor cu con.

Dicromatopsie / *Dichromatopsia*. V. *Dicromatism*.

Dicromat / *Dichromatic*. (*dis-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) **1.** Despre ochiul afectat de dicromatism (v).

Dictiozom / *Dictyosome*. (gr. *diktyon* = reţea + *soma* = corp) Unitate structurală a aparatului Golgi, de formă discoidală, lenticulară sau ovală.

Didinam / *Didynamous*. (*di-* + gr. *dynamis* = putere) Androceu alcătuit din stamine cu filamente inegale (ex.: la *Lamiaceae* – din cele patru stamine, două sunt mai lungi decât celelalte).

Dielectric / *Dielectric*. Sin. *Izolator*. Material cu conductibilitate electrică foarte redusă, care se poate polariza electric, temporar, în raport cu constanta sa dielectrică.

Dietă / *Diet*. (gr. *diaita* = regim, mod de viaţă) **1.** Regim alimentar conţinând anumite alimente sau băuturi, uşor digerabile. **2.** Abţinerea mai mult sau mai puţin completă de la alimente, efectuată în scop medical sau igienic.

Dietetică / *Dietary supplement*. Ştiinţa regimurilor alimentare. Ansamblu de reguli de igienă alimentară care asigură menţinerea celei mai bune stări de sănătate.

Dietetică terapeutică / *Therapeutic dietetic*. Sin. *Sitiologie*. Metodă terapeutică utilizată pentru determinarea alimentaţiei în diferite stări patologice, finalizată prin stabilirea unei diete adaptate fiecărui caz particular.

Dietetician / *Dietitian, Dietetician*. (lat. *diaetetica*, gr. *diaitetike* = dietetică, de la lat. *diaeta*, gr. *diaita* = mod de viaţă) Specialist în dietetică, utilizată în scop terapeutic sau ca metodă de protecţie a sănătăţii. Conform Oficiului Internaţional al Muncii, dieteticianul nu este medic, ci specialist în dietetică. Pentru medic se utilizează denumirea de nutriţionist.

Dietilhexilftalat / *Diethylhexylphtalate*. Compus chimic utilizat ca aditiv pentru fabricarea plastomerilor, abr. DEHF.

Dietilstilbestrol / *Diethylstilbestrol*. (DCI) Substanţă de sinteză cu proprietăţi estrogenice; poate fi administrat per os, i.m., i.v. sau local. Sub formă de fosfat este utilizat în tratamentul neoplasmului de prostată.

Difenil / *Diphenyl*. V. *E 230*.

Diferenţă de potenţial. / *Potential difference*. Diferenţa de potenţial electric între două puncte ale unui circuit, exprimată prin lucrul mecanic necesar pentru deplasarea unei cantităţi de electricitate între cele două puncte. Se exprimă în volţi.

Diferenţiere / *Differentiation*. (lat. *differo*, *-ere* = a se deosebi) Dobândirea unei funcţii sau caractere noi, în cursul evoluţiei.

Diferenţiere celulară / *Cell differentiation*. (lat. *differentia*, *-ae* = diferenţă, de la *differo*, *-erere* = a se deosebi + *cellula*, *-ae* = cămăruţă, din *cella*, *-ae* = cămară) Proces biologic complex care constă în specializarea unei celule nediferenţiate (care nu are funcţii specifice). Toate celulele unui organism derivă dintr-o unică celulă – suşă, zigotul şi au aceeaşi informaţie genetică.

Diformitate / *Deformity, Abnormality*. (lat. *deformitas*, *-atis* = urâţenie, diformitate, de la *deformo*, *-are* = a desfigura, a urâţi) Alterarea formei naturale, normale a unei părţi din organism sau a întregului corp, cu desfigurarea lui, poate fi congenitală sau dobândită (accidente, procese patologice).

Difosfat / *Diphosphate*. Sin. *Pirofosfat* (v.).

Difosfat biacid de calciu / *Calcium diphosphate*. V. *E 450 (vii)*.

Difosfat dicalcic / *Dicalcium diphosphate*. V. *E 450 (vi)*.

Difosfat dimagnezic / *Dimagnesium diphosphate*. V. *E 450 (viii)*.

Difosfat dipotasic / *Dipotassium diphosphate*. V. *E 450 (iv)*.

Difosfat tetrapotasic / *Tetrapotassium diphosphate*. V. *E 450 (v)*.

Difosfat tetrasodic / *Tetrasodium diphosphate*. V. *E 450 (iii)*.

Difosfat trisodic / *Trisodium diphosphate*. V. *E 450 (ii)*.

Difosfaţi / *Diphosphates*. V. *E 450*.

Difosfonat / *Diphosphonate*. Sin. *Bifosfonat*. (*dis-* + gr. *phos*, *photos* = lumină, fosfor) Denumire generică a unui grup de substanţe active (săruri sau esteri ai acidului fosforic) care inhibă creşterea şi disoluţia cristalelor osoase de hidroxiapatită şi activitatea osteoclastelor. Se utilizează în tratamentul osteoporozei.

Difracţie / *Diffraction*. (*dis-* + lat. *diffractio*, *-onis* = spargere, din *diffringo*, *-ere* = a frânge, a sparge) **1.** Devierea şi fragmentarea unei raze de lumină în momentul când ajunge la marginea unui corp opac, creând prin interferenţă, în spaţiul unde ar fi trebuit să se proiecteze unda, zone luminoase, alternând cu zone întunecate. **2.** Fenomen caracteristic undelor electromagnetice de a fi deviate atunci când trec tangent la limita unor corpuri.

Difter- / *Diphter-*. (gr. *diphtera* = membrană) Element de compunere care introduce în termeni referirea la difterie.

Difterie / *Diphtheria*. (*difter-*) Boală infecţioasă şi transmisibilă, endemoepidemică, determinată de bacilul difteric (*Corynebacterium diphteriae*).

Difuz / *Diffuse (inflammation), Diffused (light)*. Sin. *Răspândit*, *Împrăştiat*. (lat. *diffusus*, de la *diffundo*, *-ere* = a răspândi, a revărsa) Care nu prezintă o localizare sau o delimitare precisă.

Difuzia luminii / *Light scattering*. Difuzia unei raze incidente într-o probă de soluţie; se utilizează pentru analiza masei moleculare a unui polimer.

Difuzie / *Diffusion*. Sin. *Difuziune* (v.).

Difuzie de raze X cu unghi mic / *Small angle X-ray scattering*, abr. SAXS. Tehnică analitică utilizată pentru studiul structurii coloizilor şi care se bazează pe analiza difuziei cu raze X printr-o probă cu unghi de difuzie mic (1-10°); difuzia modelului obţinut se bazează pe eterogenitatea densităţii electronice în interiorul probei.

Difuzie longitudinală / *Longitudinal diffusion*. Difuzia moleculelor de solut pe o direcţie paralelă cu direcţia de deplasare prin coloana cromatografică.

Difuziune / *Diffusion*. Sin. *Difuzie*. (lat. *diffusio*, *-onis* = revărsare, de la *diffundo*, *-ere-* a răspândi, a revărsa) **1.** Mişcare fizică prin *convecţie liberă*, atunci când se produce deplasarea unor particule de substanţă medicamentoasă dintr-un fluid, de la o poziţie la alta, printre alte particule ale lichidului, ca urmare a diferenţei de greutate specifică. **2.** Mişcare fizică prin *convecţie forţată*, care se realizează prin agitare. **3.** Fenomen fizic prin care două sau mai multe specii de molecule, separate iniţial, se amestecă, datorită mişcării termice a moleculelor, viteza de amestecare fiind proporţională cu concentraţia substanţelor şi cu creşterea temperaturii. **4.** Variaţia spontană în timp a concentraţiei componenţilor unui sistem datorită mişcării relative a particulelor acestora, constând într-un transport de masă sau sarcină electrică. Viteza de amestecare este proporţională cu concentraţia substanţelor şi cu creşterea temperaturii. Pentru descrierea cantitativă a d. se utilizează legile lui Fick. **5.** Transfer de molecule sub influenţa agitaţiei lor, printr-o membrană poroasă (gaz) sau între două faze lichide, miscibile, separate de o membrană. **6.** Diseminare a unei substanţe în organism. **7.** Fenomen de pătrundere a medicamentelor din sânge în lichidul extravascular, străbătând pereţii capilarelor. Difuziunea medicamentelor prin peretele capilarelor este influenţată de numărul acestor vase, de diametrul lor, de gradul de oxigenare a ţesuturilor, de proprietăţile fizico-chimice ale substanţelor administrate. **8.** Modalitate de trecere a substanţelor la nivelul membranelor, pe baza gradienţilor de concentraţie de potenţial, fără consum de energie metabolică (legea lui Fick, v. şi *Transport pasiv*). **9.** Difuziune în geluri, cu particularităţile sale (se formează inelele Lisegang, caracter discontinuu), stă la baza metodelor de imunodifuzie şi imunoelectroforeză.

Difuziune activă / *Active diffusion*. Sin. *Transport activ*. În acest caz, legătura solut-transportor este similară cu aceea dintre o enzimă şi substratul ei. Această legătură este specifică substanţelor cu structuri chimice înrudite. Astfel, la nivel intestinal, aminoacizii şi acizii biliari sunt absorbiţi de transportori diferiţi, pentru că structurile lor diferă mult. Pentru o substanţă sau un grup de substanţe date, transportorii sunt situaţi în locuri precise. Transportul activ necesită consum de energie, pentru că el se efectuează contra unui gradient de concentraţie. De asemenea, două sau mai multe substanţe pot antrena o competiţie pentru a se lega de acelaşi transportor şi alteori poate exista posibilitatea de saturare a transportorului.

Difuziune facilitată / *Facilitated diffusion*. Sin. *Difuzie facilitată*. Difuziunea prin membrana celulară sau la nivelul altor biomembrane a unor molecule, prin intermediul unor transportori specifici, în general fără consum de energie metabolică. Moleculele frecvent transportate sunt nutrimente pentru celulă, ca glucoza şi aminoacizii.

Difuziune pasivă / *Passive diffusion*. Sin. *Difuziune simplă*. Mod de pasaj transmembranar în care moleculele de substanţă care traversează se dizolvă în membrană înainte de a se găsi de cealaltă parte a ei. Este un proces de ordinul I, în care viteza este proporţională cu concentraţia de substanţă. Uşurinţa cu care ele traversează membrana este explicată de prezenţa unor transportori, care se leagă la solut, la una din suprafeţele membranei, apoi o depune pe altă parte.

Difuziune prin filtrare / *Diffusion through the filter*. Pasaj transmembranar al unor molecule foarte mici, prin pori, de o parte şi de alta a membranei biologice. Această filtrare necesită o mişcare a apei, putând rezulta o diferenţă de presiune osmotică sau hidrostatică, de o parte şi de alta a membranei. Moleculele astfel filtrate trebuie să fie hidrosolubile.

Digestibilitate / *Digestibility*. (lat. *digestus*, *-a*, *-um* = digerat, descompus, de la *digero*, *-ere* = a descompune, a duce în părţi diferite, din lat. *dis* = separat de + lat. *gero*, *-ere* = a duce, a purta) Raportul între cantitatea de aliment care este asimilată şi cantitatea care a fost ingerată.

Digestie / *Digestion*. (lat. *digestio*, *-onis* = dizolvare, digestie) **1.** În biologie, proces de hidroliză enzimatică prin care principiile alimentare ingerate sunt transformate în produşi simpli asimilabili şi utilizaţi de către celulele organismului în scop plastic sau energetic. **2.** Metodă de extracţie prin care un produs de natură vegetală sau animală este menţinut în contact cu un lichid extractiv, încălzit sub temperatura de fierbere, un timp prelungit, de la o oră la câteva zile. În general, temperatura de extracţie este de 40-60°C, iar mai rar ajunge până la 96°C. Ca lichide extractive, se utilizează: apa, acizii organici diluaţi, alcoolul şi, în mod frecvent, uleiul de floarea-soarelui. Se aplică produselor vegetale friabile, frunze, flori, ierburi. Astăzi, această metodă de extracţie nu se mai utilizează.

Digestii / *Digestions*. V. *Soluţii extractive uleioase*.

Digit-, Digito- / *Digit-*, *Digito-*. (lat. *digitus*, *-i* = deget) Elemente care introduc în termeni referirea la forma de deget.

Digitală / *Digitalis*. Specii de plante din familia *Scrophulariaceae*: degeţel lânos (*Digitalis lanata*), degeţel-roşu (*Digitalis purpurea*) şi degetar (*Digitalis ambigua*. sin. *Digitalis grandiflora*), de la care se utilizează frunzele. Acestea conţin glicozide sterolice cardiotonice (cardenolide), saponozide sterolice, glicozide sterolice necardiotonice şi alte componente. Cardenolidele se utilizează în tratamentul insuficienţei cardiace, fiind cardiotonice vasculare, întăresc bătăile cordului, rărind şi regularizând ritmul bătăilor inimii, crescând amplitudinea acestora. Acţiunea secundară este diuretică (saponozide sterolice şi flavone). Efectul cardiotonic şi diuretic persistă timp de circa două săptămâni după administrarea preparatelor de digitală; ele nu trebuie administrate fără pauze, deoarece glicozidele active se fixează pe fibra miocardului, producând un fenomen cumulativ, ajungându-se la doze cardiotoxice.

Digitalină / *Digitalin*. Sin. *Digitoxozidă* (termen actual). Heterozid cardiotonic extras din digitală, din grupa cardenolidelor, descoperit de Nativel.

Digitalism / *Digitalism*. (*digito-* + *-ism*) Intoxicaţie cu digitală.

Digitalizare / *Digitalization*. Administrarea de preparate de digitală şi saturarea organismului, cu scopul de a menţine o concentraţie optimă la nivelul miocardului, păstrându-se un echilibru între eliminare şi dozele de întreţinere utilizate.

Digitat / *Digitate*. (lat. *digitatus*, *-a*, *-um* = digitat) Lobii limbului foliar dispuşi în formă de degete (ex.: la *Cannabis sativa*, *Helleborus purpurascens*).

Digitoxigenină / *Digitoxigenin*. Genină steroidică eliberată prin hidroliza digitoxozidei, în acelaşi timp cu trei molecule ale unei oze (digitoxoză). Se utilizează drept cardiotonic. (Termen vechi, *digitalină*.)

Digitoxină / *Digitoxin*. (*digito-* + gr. *toxikon* = otravă + *-ină*) Termen nou – *digitoxozidă*, termen vechi – *digitalină*. Heterozid cardiotonic $C_{41}H_{64}O_{13}$ extras din *Digitalis lanata* sau *Digitalis purpurea*, unde se află sub formă de ester acetic. Conţine glicozide cardiotonice exprimate în: 3 β, 14 β-dihidroxi-5 β-card-20 (22)-enolid-3-tridigitoxozid. Are acţiune foarte puternică şi eliminare lentă.

Digitoxozidă / *Digitoxin*. V. *Digitoxină* şi *Digitoxigenină*.

Digliceride / *Diglycerides*. Combinaţii ale glicerolului cu moleculele a doi acizi graşi.

Diglucide / *Disaccharides*. Sin. *Diholozide*. Substanţe formate din două molecule de monoglucide, unite prin legătură glicozidică. Sunt cele mai răspândite şi mai importante oligoglucide, care se găsesc atât în regnul vegetal (unde predomină), cât şi în cel animal. Au denumiri tehnice care se termină cu sufixul *-oză*. Nomenclatura raţională se formează din rădăcina monoglucidului la care reacţionează hidroxilul semiacetalic şi sufixul *-ozid*, după care urmează numele celuilalt monoglucid. Astfel, maltoza se numeşte glucozid-glucoză, iar lactoza, galactozid-glucoză. După caracterul chimic se clasifică în diglucide *reducătoare* (maltoza, celobioza, lactoza) şi *nereducătoare* (zaharoza, trehaloza). Prin hidroliză, se desfac în monoglucidele componente.

Diglutamat de calciu / *Calcium diglutamate*. V. *E 623*.

Diglutamat de magneziu / *Magnesium diglutamate*. V. *E 625*.

Digoxină / *Digoxin* (DCI). Heterozid cardiotonic $C_{41}H_{64}O_{14}$ extras din *Digitalis lanata*, unde se află sub formă de ester acetic; genina corespunzătoare este digoxigenina. Conţine glicozide cardiotonice exprimate în 3 β, 12 β, 14 β-trihidroxi-5 β-card-20 (22)-enolid-3-tridigitoxozid. Cardiotonic puternic, cu acţiune rapidă, care răreşte şi regularizează ritmul cardiac. Are acţiune şi eliminare mai rapide decât digitoxina, de aceea este mai adecvată tratamentului de urgenţă al insuficienţei cardiace.

Diguanid / *Biguanid*. Sin. *Biguanid*. Substanţă organică formată prin asocierea a două molecule de guanidină, cu eliminarea de amoniac. Unii derivaţi se utilizează în tratamentul diabetului.

Dihidrocalconă / *Neohesperidine*. Sin. *Neohesperidină*. V. *E 959*.

Dihidrofoliculină / *Dihydrofolliculin*. Sin. *Estradiol* (v.).

Dihidroftalat reductază / *Dihydrophtalat-reductase*. Abr. DHFR. Enzimă care reduce dihidroftalaţii la tetrahidroftalat, care este esenţial pentru sinteza de ADN şi reproducerea celulară. DHFR este inhibat competitiv de metotrexat. Celulele care produc cantităţi mari de DHFR sunt rezistente la metotrexat. Această trăsătură poate fi folosită pentru a selecta celulele care produc cantităţi mari de DHFR, folosind metotrexat, pentru a preveni reproducerea celulară pentru acele celule care nu produc cantităţi suficiente de DHFR. Liniile celulare ovariene ale hamsterilor chinezi rezistente la metotrexat sunt folosite pentru clonarea produselor genetice umane. Se mai numeşte acid dihidrofolic reductaza.

Dihidrosfingozină / *Dihydrosphingosine*. Lanţ lung comun care se află la baza ceramidelor şi a altor sfingolipide. Chimic, este un lanţ alifatic cu 18 carboni, cu grupe hidoxil la carbonii 1 şi 3 şi o grupă amino la carbonul 2.

Dihidroxiacetonă / *Dihydroxyacetone*. Substanţă activă utilizată în produsele topice autobronzante.

Diholozide / *Disaccharides*. Sin. *Diglucide* (v.).

Dihotomic / *Dichotomous*. (gr. *dicha*, *dicho* = în doi, cu doi + gr. *tome* = tăiere) Tip de ramificaţie a rădăcinii sau a tulpinii alcătuită dintr-o axă principală (picior) care se ramifică din vârf în două axe (ramuri) egale sau inegale de ordinul I. Acestea, la rândul lor, se ramifică din vârf în două axe (ramuri) egale sau inegale de ordinul II ş.a.m.d. a. *falsă* / *false* – sistem de ramificaţie bifurcată (ex. la *Cerastium*, *Stellaria*). b. *izotomă* / *equal* – ramurile rezultate din bifurcarea vârfului vegetativ sunt egale. c. *simpodială* (*anizotomă*) / *unequal* – când axele succesive de ordine şi vârste diferite sunt inegale (ex. la *Selaginella* sp.).

Diiodotironină / *Diidothyronine*. Compus iodat organic, $C_{15}H_{13}NO_4$, obţinut în etapele de realizare sintetică a tiroxinei.

Diiodotirozină / *Diiodotyrosine*. (*dis-* + gr. *ioeides* = violet, iod + gr. *tyros* = brânză + *-ină*) Abr. DIT. Compus iodat organic, precursor al tiroxinei, eliberat prin hidroliza tiroglobulinei; inhibă funcţia tiroidiană şi scade metabolismul bazal.

Dilat-, Dilato- / *Dilat-*, *Dilato-*. (*lat. dilato*, *-are* = *a mări*, *a lărgi*) Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la o mărire, dilatare a unui corp sau organ.

Dilatare / *Dilatation*. (*dilat-*) Proces de relaxare a pereţilor unui organ cavitar sau tubular şi de mărire a cavităţii sau lumenului acestora.

Dilatare termică / *Thermal extension*. Creştere a volumului unui corp sub acţiunea căldurii. D. poate fi: liniară, în suprafaţă şi în volum. D. este descrisă cu ajutorul unui coeficient de dilatare: liniară, în suprafaţă şi, respectiv, în volum.

Dilatometrie / *Dilatometry*. (*dilato-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de măsurare a coeficienţilor de dilataţie a corpurilor.

Dilatometru / *Dilatometer*. (*dilato-* + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru măsurarea coeficienţilor de dilataţie a corpurilor.

Diluant / *Filler*, *Diluent*, *Bulking agent*. Sin. *Agent de diluare*, *Agent de umplere*. (lat. *diluo*, *-ere* = a dizolva, a lua prin spălare). **1.** Substanţă auxiliară solidă care se adaugă în formele farmaceutice solide: pulberi, granule, comprimate, pelete, în scopul de a completa masa unităţii de dozare, la o anumită greutate, atunci când substanţa activă îşi manifestă acţiunea farmacologică în doze terapeutice foarte mici. **2.** Substanţă chimică adăugată la o soluţie pentru a creşte volumul şi a reduce concentraţia.

Diluare / *Dilution*. Sin. *Diluţie*. Operaţie fizică de reducere a concentraţiei unei soluţii prin mărirea cantităţii de dizovant; termenul se aplică şi pentru diluarea pulberilor cu un excipient inert.

Diluţie / *Dilution*. Sin. *Diluare*. **1.** Concentraţia unei substanţe dizolvate, raportată la unitatea de volum a diluantului. Ex.: 1 / 5.000 înseamnă că în 5.000 de volume de diluant se află un volum de substanţă dizolvată (solut). **2.** În homeopatie, reprezintă o serie de operaţii succesive, permiţând divizarea substanţei de bază, în mediu lichid, pentru prepararea de medicamente destinate uzului homeopatic. V. şi *Dinamizare*. **3.** Rezultatul acestor operaţii.

Dimensionare / *Sizing*. (lat. *dimensio -onis* = măsurătoare) Sortare pe dimensiuni. A stabili dimensiunile unui corp.

Dimensionarea pulberilor / *Powder sizing*. Totalitatea procedeelor folosite în analiza pulberilor, pentru a stabili gradul de dispersie.

Dimensiunea eşantionului / *Sample size*. Numărul de pacienţi studiaţi care include grupul de tratament şi grupul control. În general, un lot mare scade probabilitatea de apariţie a erorilor şi creşte puterea studiului. Totodată, loturile mari scad efectul variaţiilor întâmplătoare când se estimează efectul unui tratament.

Dimer / *Dimer*. (*di-* + gr. *meros* = parte) **1.** Divizat în două părţi (ex.: gineceu alcătuit din două carpele – *Solanaceae*, *Apiaceae* – sau flori alcătuite din două cicluri sau verticile – *Papaveraceae*). **2.** Polimer (oligomer) obţinut din două molecule identice. Când se leagă trei molecule, rezultă un trimer sau polimer. Polimerii mari sunt uzual numiţi cu plasarea unui număr înaintea sufixului „mer": 4-mer (tetramer), 5-mer (pentamer), 6-mer (hexamer) ş.a.m.d. V. *Oligomer*.

Dimercaprol / *Dimercaprol* (DCI). Sin. *Dimercaptopropanol*. Abr. DMP. Sin. *BAL* (engl. *British anti-levisite*). Agent chelant utilizat ca antidot, pe cale intramusculară, în intoxicaţiile cu arsen, aur şi mercur, cu formare de compuşi solubili, inofensivi şi uşor de eliminat prin rinichi. Antidot pentru substanţele cu acţiune tioloprivă.

Dimercaptopropanol / *Dimercaprol* (v.).

Dimerie / *Dimery*. (*dis-* + gr. *meros* = parte) **1.** Polimer alcătuit din două molecule de monomer. **2.** Sin. *Ereditate bifactorială*. Transmiterea unui caracter legat de acţiunea combinată a două gene diferite.

Dimetilsiloxan / *Dimethylsiloxane*. V. *E 900*.

Dimorfism / *Dimorphism*. Sin. *Forma dublă*. (*di-* + gr. *morphe* = formă + *-ism*) **1.** Proprietate a unor substanţe de a cristaliza în două sisteme de cristalizare diferite. Ex.: carbonul prezintă 2 tipuri de cristale: diamantul (sistem cubic) şi grafitul (sistem hexagonal). **2.** Stare a unui organism care se prezintă în două forme diferite, de ex. la ciupercile microscopice: micelii în cultură (viaţa saprofită) şi faza levuliformă *in vivo* (viaţa parazită). **3.** Însuşirea unor plante de a avea forme diferite de organe. a. *floral* / *floral* – florile marginale dintr-un capitul sunt mai mari decât cele din centrul capitulului (ex. la *Asteraceae*). b. *foliar* / *foliar* – frunzele de pe tulpinile tinere sunt ovale şi decusate, în timp ce pe ramurile bătrâne sunt în formă de seceră şi dispuse altern (ex.: la *Eucalyptus globulus*). c. *sexual* / *sexual* – deosebirea de formă, mărime, culoare, între sexele diferite ale aceleiaşi specii. d. *sezonier* / *seasonal* – existenţa a două aspecte distincte ale aceluiaşi caracter, în funcţie de sezon, regiune etc. (ex.: dimensiunea sau calitatea şi culoarea blănii sub care se prezintă un animal în diferite anotimpuri).

DIN / *DIN*. Abr. pentru engl. *Drug Identification Number* = *Număr de serie* (v.).

DIN / *IBD*. Abr. pentru *Data Internaţională de Naştere* (a unui medicament) (v.), engl. International Birthday Date.

Dinam-, -dinamie / *Dynam-*, *-dynamia*. (gr. *dynamis* = forţă, acţiune) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la forţă, acţiune.

Dinamizare / *Dynamization*. (*dinam-*) **1.** Termen în homeopatie care desemnează ansamblul de operaţii ce aduc medicamentul de la ponderabilitate la infinitezimal. Dinamizarea se efectuează în mediu lichid, prin diluţie, urmată de sucusiune (scuturare) şi prin triturare, pentru substanţele insolubile în apă şi în alcool. **2.** Rezultatul acestor operaţii.

Dinamometru / *Dynamometer*. Sin. *Ergometru*. (*dinam-* + gr. *metron* = măsură) Instrument folosit pentru măsurarea forţei.

Dină / *Dyne*. Abr. Dyn. Unitatea de forţă în sistemul CGS, forţa care imprimă unităţii de masă (1 g) acceleraţia de 1 cm/s.

Dinodă / *Dynode*. Electrod al unui fotomultiplicator, care permite multiplicarea, prin emisie de electroni secundari, a unui curent electric de intensitate mică.

Dinte / *Tooth*. (lat. *dens*, *-ntis* = dinte) Fiecare dintre organele dure formate din dentină, acoperite de smalţ, şi implantate în alveolele dentare de la nivelul crestelor alveolare ale maxilarelor. Există patru tipuri de dinţi; incisivii (4-4) care secţionează, caninii (2-2) care rup, premolarii (4-4) care strivesc, molarii (6-6) care mestecă. *Dinţii temporari* (sau de lapte), în număr de 20, apar între 6 şi 30 luni şi sunt înlocuiţi începând cu vârsta de 6-7 ani până la vârsta adultă, prin cei 32 de *dinţi definitivi* (sau permanenţi).

DIO$_{50}$ / *DIO$_{50}$*. Cantitatea de virus, stabilită statistic, care se aşteaptă să infecteze 50% din ouăle embrionare inoculate.

Diodă / *Diode*. (*dis-* + gr. *hodos* = cale, drum) Tub electronic format din doi electrozi sau dispozitiv alcătuit prin juxtapunerea a două elemente semiconductoare. Se utilizează pentru redresarea curentului alternativ sau pentru detectarea curenţilor cu frecvenţă înaltă.

Dioic / *Dioecious*. (*di-* + gr. *oikos* = casă) Plante cu flori unisexuate sau dicline; florile bărbăteşti şi cele femeieşti se află pe doi indivizi separaţi (ex.: *Urtica dioica*, *Hyppophae rhamnoides*, *Cannabis sativa*).

Dionină / *Ethylmorphine*. Sin. *Etilmorfină*, *Codetilină*. Compus semisintetic cu acţiune antitusivă.

Dioptrie / *Diopter*. (gr. *dioptron* = oglindă, de la *dia* = prin + *optos* = vizibil, de la *optesthai* = a vedea) Unitate de măsură a convergenţei. D. se defineşte ca fiind convergenţa unui sistem optic centrat cu distanţa focală de 1 metru.

Dioptru / *Dioptre*. (gr. *dioptron* = oglindă, de la *dia* = prin + *optos* = vizibil, de la *optesthai* = a vedea) Limita de separaţie dintre două medii optice transparente. Cel mai des întâlnit în practică este d. sferic. Elementele principale ale unui d.s. sunt: centrul d. (centrul suprafeţei sferice), axa optică principală (axa de simetrie a d.) şi vârful d. (punctul aflat la intersecţia axei optice principale cu suprafaţa d. Orice dreaptă care trece prin centrul d., în afara axei optice principale, se numeşte axă optică secundară. D. s. pot fi convergenţi şi divergenţi.

Dioxid / *Dioxyde*. Sin. *Bioxid*. (*dis-* + gr. *oxys* = acru, oxigen)

Dioxid de azot / *Nitrogen dioxide*. Sin. *Hipoazotidă*. NO$_2$ este un gaz de culoare brun-roşiatică cu miros specific. Este foarte toxic şi iritant, atacă căile respiratorii şi acţionând asupra muşchilor inimii, produce moartea. Colorează pielea în galben. Are un caracter oxidant.Toate experienţele cu NO$_2$ se efectuează în nişă.

Dioxid de carbon / *Carbon Dioxide*. CO$_2$. Este un gaz incolor, mai greu decât aerul, nu întreţine arderea. Deşi CO$_2$ nu întreţine arderea, substanţele cu afinitate mai mare pentru oxigen decât a carbonului pot arde în CO$_2$. Rezultă CO$_2$ şi în urma procesului de respiraţie a plantelor şi animalelor. V. *E 290*.

Dioxid de carbon supercritic / *Supercritical carbon dioxide*. Formă existentă peste temperatura critică (31,1°C) şi presiunea 72,9 atmosfere, cunoscută ca punct critic, care are proprietăţi de gaz şi de lichid. Este utilizat pentru dizolvarea materialelor în timpul procesării.

Dioxid de siliciu / *Silicium dioxide*. V. *E 551*.

Dioxid de sulf / *Sulphur dioxide*. V. *E 220*.

Dioxid de titan / *Titanum dioxide*. V. *E 171*.

Dioxifenilalanină / *Dioxyphenylalanine*. Substanţă formată în organism prin oxidarea unui aminoacid natural: fenilalanină. Precursor al catecolaminelor (v. acest termen), ea este utilizată în tratamentul maladiei Parkinson.

Dioxigenază / *Dioxygenase*. (*dis-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă care reduce oxigenul molecular, incluzând doi atomi într-un substrat.

Dioxină / *Dioxin*. Substanţă cu toxicitate mare, care conţine două cicluri benzen legate cu doi atomi de oxigen. Prototipul este TCDD (2, 3, 7, 8-tetracloro dibenzodioxina, un produs al erbicidului acid 2, 4, 5-triclor-fenoxi-acetic.

Dipeptidază / *Dipeptidase*. (*dis-* + gr. *peptos* = digerat, copt, de la *pepsein* = a găti, a digera + *-ază*) Enzimă intestinală care hidrolizează dipeptidele în aminoacizi.

Dipeptide / *Dipeptids*. (*dis-* + *peptos* = digerat, copt, de la *pepsein* = a găti, a digera) Compuşi cu caracter amidic, formaţi din două molecule de aminoacizi, prin eliminare de apă. Ex.: glicil-L-alanina, glicil-L-tirozina, L-alanil-glicina etc.

Diphyllobothrium latum / *Diphyllobothrium latum*. Sin. *Botriocefal* (v.). (*dis-* + gr. *phyllon* = frunză + gr. *bothrion* = gropiţă + lat. *latus*, *-a*, *-um* = lat, larg)

Dipiridamol / *Dipyridamole*. (DCI) Derivat pirimidino-pirimidinic cu acţiune antispastică de tip papaverinic în special pe vasele coronare. Eficacitatea sa ca antianginos este redusă, efectul scontat fiind în principal inhibarea agregării plachetare.

Dipl-, Diplo- / *Dipl-*, *Diplo-*. (gr. *diploos* = dublu) Termen care se referă la dublu sau de două ori.

Diplacuzie / *Diplacusis*. (*diplo-* + gr. *akousis* = auz, de la *akouein* = a auzi) Sin. *Paracuzie dublă*. Percepţia aceluiaşi sunet de către cele două urechi sau în aceeaşi ureche sub forma a două sunete de înălţimi diferite; în general este în relaţie cu o leziune cohleară.

Diplegie / *Diplegia*. (*dis-* + gr. *plege* = lovitură) Paralizie care afectează părţi similare bilateral; paralizia membrelor superioare sau inferioare (paraplegie), d. facială.

Diplobacil / *Diplobacillus*. (*diplo-* + lat. *bacillus*, *-i* = baştonaş) Bacterie în formă de bastonaş scurt, format din două elemente acolate.

Diplocefalie / *Diplocephaly*. (*diplo-* + gr. *kephale* = cap) Monstruozitate caracterizată prin existenţa a două capete implantate pe acelaşi corp.

Diplococus / *Diplococcus*. (*diplo-* + gr. *kokkos* = boabă) Bacterii rotunde, grupate câte două. Ex.: pneumococ, gonococ etc.

Diploid / *Diploid*. (*diplo-* + gr. *eidos* = formă) Care are un număr dublu de cromozomi haploizi sau gametici (2n). V. *Set diploid*.

Diploidie / *Diploidy*. (*diplo-* + gr. *eidos* = formă) Starea unei celule diploide (şi a organismului căreia aceasta îi aparţine), normală în cazul celulelor somatice ale speciilor sexuate. v. *Euploidie* şi *Poliploidie*.

Diplopie / *Diplopia*. (*diplo-* + gr. *ops*, *opos* = vedere, văz) Tulburare vizuală; perceperea vizuală a unui singur obiect sau forma unei imagini duble.

Diploscop / *Diploscope*. (*diplo-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Aparat utilizat în studiul tulburărilor vederii binoculare.

Diplozom / *Diplosome*. (*diplo-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Pereche de centrioli dispuşi perpendicular unul pe altul în centrozomul unei celule.

Dipol / *Dipole*. Sin. *Dublet*. (gr. *dis* = de două ori + lat. *polus* = pol) **1.** În electricitate, ansamblu de două sarcini electrice egale în modul şi de semne contrare, aflate la distanţă mică una faţă de alta. D. electric se caracterizează cu ajutorul momentului dipolar (*p*); *p*=*Q*·*l*, unde *Q* – sarcina electrică şi *l* – distanţa dintre cele două sarcini ale dipolului. **2.** Moleculă neutră asimetrică, în care centrul de greutate al sarcinilor pozitive nu coincide cu cel al sarcinilor negative. Unele molecule (ex.: molecula de apă) au o structură dipolară în absenţa oricărei forţe externe; este vorba despre un d. permanent. Moleculele cu strucură nesimetrică pot deveni d. în prezenţa unui câmp electric; se obţine, în acest caz, un d. indus. D. a cărui orientare se modifică în timp se numeşte d. instantaneu. **3.** D. electric al inimii se formează ca urmare a diferenţei de potenţial dintre baza şi vârful inimii.

Dipol moment / *Dipol moment*. Sin. *Momentul electric de dipol*. Produsul dintre mărimea uneia din sarcini (Q) şi distanţa dintre ele (I). (μ = Q·I).

-dipsie, Dipso- / *-dipsia*, *Dipso-*. (gr. *dipsa* = sete) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la starea de sete.

Dipsofobie / *Dipsophobia*. (*dipso-* + gr. *phobos* = frică) Refuzul ingestiei de lichide, poate fi de cauză organică (ex.: hiperhidratare celulară) sau psihică.

Dipsomanie / *Dipsomania*. (*dipso-* + gr. *mania* = nebunie) **1.** Formă clinică de alcoolism, nevoie irezistibilă de a absorbi băuturi alcoolice în cantităţi mari, survenind în accese periodice şi intermitente. Între accese bolnavul nu mai bea deloc şi are tendinţe evidente de culpabilitate. **2.** Simptom psihiatric constând în compulsiunea de a bea băuturi alcoolice.

Diptere / *Dipterous*. (gr. *dipteros* = cu două aripi, de la *dis* = de două ori + gr. *pteron* = aripă) Ordin de insecte care au o singură pereche de aripi funcţionale, aripile posterioare fiind atrofiate şi numite balansiere sau haltere. Unele sunt hematofage, având aparatul bucal adaptat pentru înţepat şi supt; pot duce o viaţă parazitară sau liberă. Se clasifică în 3 (trei) subordine. **1.** *Nematocerae* – din care fac parte culicidele (genul Culex – ţânţarii, inclusiv anofelul); **2.** *Brachycerae* din care: tăunul – *Tabanus bovinus* şi **3.** *Cyclorhaphae* – musca, strechea oilor – *Oestrus ovis*.

Directivă / *Direction*. Text general adaptat de Ministerul Sănătăţii care impune unităţilor în subordine măsuri de ordin legislativ sau reglementar.

Dis- / *Dis-*. (lat. *dis* = separat de, gr. *dys* = greu, dificil, indică o funcţionare anormală) Element de compunere care introduce în termenii compuşi referirea la dificultate, tulburare, este antagonist cu prefixul *eu-*.

Disamară / *Two-winged samara*. (lat. *disamara*, *-ae* = disamară) Fruct uscat indehiscent rezultat dintr-un gineceu bicarpelar, eusincarp, care la maturitate se transformă în două nucuşoare (nucule) aripate, uniseminale (achene) (ex.: fructul de la arţar).

Disartrie / *Dysarthria*. (*dis-* + gr. *arthroun* = a rosti distinct) Dificultate de vorbire dată de tulburările motorii ale organelor de fonaţie: limba, buzele, vălul palatului. Varietate: dizartrie.

Disartroză / *Dysarthrosis*. (*dis-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*) Diformitate congenitală sau dobândită a unei articulaţii.

Disbarism / *Dysbarism*. (*dis-* + gr. *baros* = greutate + *-ism*) Ansamblul tulburărilor determinate de o modificare a presiunii atmosferice sau barometrice (într-un compartiment închis ermetic), numit şi boală de cheson.

Disbazie / *Dysbasia*. (*dis-* + gr. *basis* = mers) Denumire pentru dificultăţi şi tulburări de mers, mai ales ale acelora determinate de leziuni nervoase.

Disbioză / *Dysbiosis*. (*dis-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*) Condiţie a organismului în care se produc dezechilibre ale florei intestinale. Disbioza poate fi dată de unele infecţii micotice, sindromul de intestin iritat şi artrita reumatoidă. O cauză comună a disbiozei este terapia cu antibiotice. Antibioticele administrate pe cale orală distrug atât flora patogenă, cât şi cea saprofită din tractusul digestiv.

Disc-, Disco- / *Disc-*, *Disco-*. (gr. *diskos*, lat. *discus*, *-i* = disc) Elemente care introduc în termeni referirea la o formă de disc.

Disc / *Disk*, *discus*. (*disc-*) **1.** Placă circulară plană sau convex-concavă, cu un orificiu central. Acoperit cu un abraziv, se utilizează pentru şlefuire (în operaţii dentare) **2.** Formaţiune circulară şi plată din organism.

Disciform / *Disciform*. (lat. *disciformis*, *-is* = în formă de disc) Organ în formă de disc (ex. corola la *Verbascum* sp.).

Discografie / *Discography*. (*disco-* + gr. *graphein* = a scrie) Radiografie a unui disc intervertebral la nivelul căruia s-a injectat o substanţă de constrast (iodat) şi oferă o imagine a nucleului pulpos.

Discomi / *Discomes*. Membrană bistratificată care se autoasamblează cu un nucleu apos, de mărime până la 100 μm, care apare la adăugarea unui surfactant solubil la veziculele unui surfactant non-ionic. V. *Niozomi*.

Discopatie / *Discopathy*. (*disco-* + gr. *pathos* = boală) Denumire pentru afecţiunile discurilor intervertrebrale indiferent de etiologie.

Discordanţă / *Discordance*. (lat. *discordo*, *-are* = a fi în dezacord) **1.** Caracter discordant, de incompatibilitate. **2.** În psihiatrie, disociere, contradicţie.

Discromatopsie / *Dyschromatopsia*. Sin. *Ambliocromazie*. (*dis-* + gr. *khroma* = culoare + gr. *ops*, *opis* = vedere) Imposibilitatea de a recunoaşte culorile.

Discromie / *Dyschromia*. (*dis-* + gr. *khroma* = culoare) Termen generic folosit pentru tulburările în care principalul sau singurul simptom este o deviere de la culoarea normală a ţesutului în cauză, cu oarecare caracter de durată (orice anomalie a pigmentaţiei pielii sau părului).

Disecţie / *Dissection*. (lat. *dissectio*, *-onis* = disecţie, de la *disseco*, *-are* = a tăia separând, din *dis* = separat de + *seco*, *-are* = a tăia) Secţionarea sau separarea sistematică a ţesuturilor animale sau vegetale, în vederea studierii acestora.

Diseminare / *Dissemination* (lat. *disseminatio*, *-onis* = diseminare, împrăştiere) Răspândirea naturală sau artificială a seminţelor.

Diseminare hematogenă / *H(a)ematogenous dissemination*. Răspândirea unei infecţii în organism, pe cale sangvină.

Diseminare microbiană / *Microbial dissemination*. Răspândirea germenilor patogeni într-un ţesut, organ sau în întregul organism-gazdă sau într-o colectivitate de locuitori.

Diseminarea / distribuirea / răspândirea informaţiei / *Information distribution*. Orice proces prin care se transmite informaţia (este pusă la dispoziţie, este făcută accesibilă) către o audienţă stabilită sau către grupuri-ţintă.

Disestezie / *Dys(a)esthesia*. (*dis-* + gr. *aisthesis* = percepere, senzaţie). Perturbarea percepţiei senzaţiilor.

Disfagie / *Dysphagia*. (*dis-* + gr. *phagein* = a mânca) Dificultatea de înghiţire a alimentelor. Cel mai frecvent este semnul unei stricturi esofagiene.

Disfazie / *Dysphasia*. Sin. *Afazie* (v.). (*dis-* + gr. *phasis* = vorbire) Tulburare de învăţare a limbajului caracterizată prin alterarea coordonării cuvintelor.

Disfonie / *Dysphonia*. (*dis-* + gr. *phone* = voce) Tulburare a fonaţiei din cauza afectării morfologice paralitice sau funcţionale a corzilor vocale.

Disforie / *Dysphoria*. (*dis-* + gr. *phorein* = a suporta) Tulburare a dispoziţiei cu tonalitate depresivă, stare de tristeţe şi anxietate, uneori cu o iritabilitate excesivă şi mai rar cu o creştere a agresivităţii.

Disfuncţie / *Dysfunction*. (*dis-* + lat. *functio*, *-onis* = activitate, funcţie) Procesul de tulburare a proceselor fiziologice care au loc într-un organ, aparat sau sistem.

Disgrafie / *Dysgraphia*. (*dis-* + gr. *graphein* = a scrie) Tulburare a scrisului datorită unor atingeri nervoase, uneori până la deformare sau scris ilizibil.

Disgravidie / *Dysgravidy*, *Pregnancy tox(a)emia*. (*dis-* + lat. *gravidus*, *-a*, *-um* = gravidă) Stare patologică determinată de sarcină, caracterizată prin vărsături în primele trei luni de sarcină şi edeme, albuminurie şi hipertensiune arterială în ultimele trei luni. Poate duce la eclampsie şi apoplexie utero-placentară.

Dishidroză / *Dyshydrosis*. (*dis-* + gr. *hydros* = sudoare + *-oză*) Maladie a pielii palmo-plantare caracterizată prin apariţia unei erupţii veziculare, pruriginoase, cu variaţie sezonieră. Poate avea o origine parazitară, medicamentoasă sau alergică.

Disipator / *Disipator*. Moară centrifugală, la care suprafeţele de măcinare sunt discuri conice şi prevăzute cu dinţi care se îmbină. Unul dintre discuri, de formă conică, se roteşte cu turaţie mare, în discul al doilea, fix, care-l înconjoară. Se utilizează pentru pulverizarea unor cantităţi mari de materiale solide, având un randament de 30 tone / oră.

Disjuncţie / *Disjunction*, *Dislocation*. (lat. *disjunctio*, *-onis* = separare, despărţire, de la *disiungo*, *-ere* = a despărţi, a separa, din *dis* = separat de + *iungo*, *-ere* = a uni, a lega împreună) Separarea a două părţi dintr-un organ sau a două organe acolate.

Diskalemie / *Dyskali(a)emia*. (*dis-* + gr. *kali* = potasă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Perturbarea potasiului sangvin.

Diskeratoză / *Dyskeratosis*. (*dis-* + gr. *keras*, *keratas* = corn + *-oză*) Keratinizare precoce a celulelor lui Malpighi, din straturile profunde ale epidermei, cu sau fără dispariţia nucleului, ce conduce la segregaţie celulară.

Diskinezie / *Dyskinesia*, *Dyscinesia*. (*dis-* + gr. *kinesis* = mişcare) Orice perturbare a activităţii motorii a organelor contractile, fie voluntare, fie involuntare, în special ale diferitelor segmente ale tubului digestiv. Ex.: diskinezie biliară.

Diskinezie biliară / *Biliary dyskinesia*. Alterare funcţională a mecanismului de eliberare a bilei, în absenţa litiazei sau a oricărei leziuni inflamatorii, degenerative sau neoplazice. Se manifestă prin dureri în hipocondrul drept, greţuri şi vărsături. Sunt afectate fie vezicula biliară şi sfincterul cistic, fie segmentul terminal – canalul coledoc şi sfincterul Oddi.

Dislalie / *Dyslalia*. (*dis-* + gr. *lalia* = vorbire, de la *lalein* = a vorbi) Tulburarea pronunţiei unui număr mic de foneme, cu păstrarea unităţii lexicale, vorbirea rămânând inteligentă.

Dislexie / *Dyslexia*. (*dis-* + *lexia* = cuvânt, dicţie) Dificultate pentru învăţarea limbajului scris de către copilul şcolar, cu capacitate intelectuală normală şi fără nici o tulburare a vederii, a auzului sau de comportament, apare mai frecvent la băieţi. Subiectul afectat recunoaşte literele, dar nu este capabil să pronunţe şi să scrie cuvintele. De asemenea, copilul nu are nici o dificultate în recunoaşterea obiectelor şi a figurilor.

Dislipemie / *Dyslip(a)emia*. Sin. *Dislipidemie* (v.). (*dis-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima*, *-atos* = sânge).

Dislipidemie / *Dyslipid(a)emia*. Sin. *Dislipemie* (*dis-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima*, *-atos* = sânge). Hiperlipemie care se asociază cu scăderea HDL sub 35 mg/dL. V. *Hiperlipemie* şi *Hipolipemie*.

Dislocare / *Dislocation*. (*dis-* + lat. *loco*, *-are* = a aşeza) Deplasarea între ele a părţilor care alcătuiesc o unitate.

Dislogie / *Dyslogia*. (*dis-* + gr. *logia* = discurs) Tulburare a ideaţiei, cu vorbire incorectă.

Dismatur / *Dysmature*. (*dis-* + lat. *maturus*, *-a*, *-um* = matur, copt) Sin. *Nou-născut hipotrofic*. Care nu a ajuns la stadiul de dezvoltare normală. Termen folosit pentru nou-născutul la termen, cu talie normală, dar cu greutate sub limita normală.

Dismenoree / *Dysmenorrh(o)ea*. (*dis-* + gr. *men*, *menos* = lună + *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Sindrom dureros care precedă sau însoţeşte menstruaţia, caracterizat prin dureri lomboabdominale şi tulburări neurovegetative (greţuri, vărsături, paloare, transpiraţie).

Dismnezie / *Dysmnesia*. (*dis-* + gr. *mneme* = memorie de la *mnasthai* = a-şi aminti) Tulburare de memorie.

Dismutaţie / *Dismutation*. Sin. *Dismutare*. (*dis-* + lat. *mutaţia*, *-onis* = schimb) Proces chimic, reacţie în care două molecule identice sunt transformate, una oxidându-se, în timp ce alta se reduce. Ex.: două molecule de metanol conduc la o moleculă de metanal şi una de acid metanoic (acid formic).

Disociaţie / *Dissociation*. Sin. *Despărţire* (lat. *dissociatio*, *-onis* = despărţire). **1.** Separare a unor părţi. **2.** Proces fizic sau chimic prin care molecula unei substanţe, sub influenţa anumitor acţiuni (termică, hidrolitică, electrolitică), se descompune în unităţi mai mici, independente, păstrându-se parţial posibilitatea refacerii substanţei originale în caz de recombinare.

Disoluţie / *Dissolution*. (lat. *dissolutus*, *-a*, *-um* = desfăcut, din *dissolvo*, *-ere* = a desface, a descompune) Operaţia prin care se realizează o soluţie dintr-un corp solubil şi un solvent. V. şi dizolvare.

Disosmie / *Disosmia*. (*dis-* + gr. *osme* = miros) Tulburări ale olfacţiei.

Dispensar / *Dispensary*. (fr. *dispensaire*, din lat. *dispenso*, *-are* = a distribui) Instituţie sanitară de proporţii reduse, prin care se acordă asistenţă medicală ambulatorie.

Dispepsie / *Dyspepsia*. (*dis-* + gr. *pepsis* = digestie, din *pepsein* = a găti, a digera) Termen generic pentru unele tulburări digestive cu caracter funcţional subiectiv: greaţă, arsuri, flatulenţă.

Dispersie / *Dispersion*. (lat. *dispersio*, *-onis* = împrăştiere) **1.** Sistem constituit din două sau mai multe faze, în care una (faza dispersată) este fin divizată în cealaltă (faza dispersantă). Se clasifică în două mari grupe: I. *Dispersii omogene* (soluţii) şi II. *Dispersii eterogene* cu 3 (trei) subgrupe: a. dispersii ultramicroeterogene sau coloidale: dispersii hidrofile, dispersii micelare; dispersii liofobe; b. dispersii microeterogene sau microscopice; c. dispersii macroeterogene sau macroscopice. **2.** În fizică, descompunerea luminii albe printr-o prismă sau reţea, în radiaţiile monocromatice componente. **3.** În matematică, termen statistic general ce caracterizează gradul de fluctuaţie în jurul mediei a unei populaţii de valori. V. *Deviaţie standard* şi *Variaţie*.

Dispersie coloidală / *Coloidal dispersion*. Sin. *Dispersie ultramicroeterogenă*. Sistem dispers în care particulele de substanţă dispersată au dimensiuni intre 1 nm-500nm. Se clasifică în: dispersii hidrofile, micelare şi liofobe.

Dispersie macroeterogenă / *Macroheterogeneous dispersion.* Sistem dispers în care dimensiunea particulelor fazei interne (faza dispersată) este cuprinsă între 100 µm-1mm.

Dispersie microeterogenă / *Microscopic dispersion.* Sistem dispers în care dimensiunea particulelor fazei dispersate este cuprinsă în intervalul: 10^{-3}-10^{-5} µm (500 nm-100µm).

Dispersie microparticulată / *Microparticulate disperssion.* Sistem dispers solid format din particule cu diametrul cuprins între 500 nm-100µm. Ex.: microsfere, microcapsule.

Dispersie moleculară / *Molecular dispersion.* Sistem fizic omogen în care cele două faze au aceeaşi stare de agregare, fiind formată din microunităţi, ioni sau molecule de substanţă. Au gradul de dispersie foarte mare: 1 Å-1µm.

Dispersie particulată / *Particulate dispersion.* Termen generic utilizat în contrast cu dispersarea moleculară a substanţei (dizolvare) şi este specific pentru particulele solide necompresibile: microparticule (microsfere, microcapsule), cu diametrul cuprins între 1 mm-50µm, şi nanoparticule (nanosfere) şi nanovezicule: lipozomi, niozomi, nanocapsule, cu diametrul sub 1 µm (30-300 µm), numite şi forme submicronice. Termenul de vezicular se referă la formele lichide submicronice (lipozomi, niozomi).

Dispersie rotatorie / *Rotatory dispersion.* Diferenţă de indice de refracţie (de viteză a luminii) a unei substanţe sau a unei soluţii în funcţie de sensul luminii polarizate circular. Ea rezultă din asimetria moleculară şi implică un cromofor. V. *Dicroism circular.*

Dispersie solidă / *Solid dispersion.* Dispersie moleculară sau particulată a uneia sau mai multor substanţe medicamentoase într-o substanţă auxiliară solidă, obţinută prin diverse metode: fuziune, coprecipitare ş.a.

Dispersie submicronică / *Submicronic dispersion.* V. *Dispersie particulată.*

Dispersie ultramicroeterogenă / *Ultramicroscopic dispersion.* Sistem dispers coloidal în care dimensiunea particulelor fazei dispersate este cuprinsă în intervalul 10^{-5}-10^{-7} µm. V. *Dispersie coloidală.*

Dispersii de coloizi solubili în apă / *Water soluble colloidal dispersions.* Sin. *Mucilagii.* Sisteme disperse obţinute din polimeri macromoleculari liniari sau ramificaţi care se dizolvă molecular în apă, formând soluţii reale sau adevărate, cu o singură fază, deci fără suprafeţe de separaţie. Sunt considerate dispersii coloidale deoarece moleculele individuale ale acestora au mărimi de ordin coloidal care depăşesc 50 sau 100 Å (5 sau 10 nm), formate din macromolecule sau macroioni care le conferă o mare stabilitate cinetică.

Dispersii de particule hidrofile / *Hydrophilic particle dispersions.* Sin. dispersii corpusculare. Sisteme disperse eterogene obţinute din substanţe solide (polimeri) care se umflă şi care sunt peptizate în apă, dar ale căror particule nu se dizolvă şi nu se divid în ioni sau molecule individuale. Polimerii respectivi au lanţuri reticulate, încrucişate (*cross-linked*).

Dispersii liofile / *Lyophile dispersions.* (lat. *dispersio, -onis* = împrăştiere, a răspândi + gr. *lyein* = a dizolva + *philein*= a plăcea, a iubi) Sisteme de dispersie eterogene obţinute din substanţe coloidale cu afinitate pentru moleculele mediului de dispersie. Dacă mediul de dispersie este apa, se numeşte *dispersie hidrofilă* (gr. *hydor, -atos* = apă + *philein* = a plăcea). Dacă mediul de dispersie este uleiul, se numesc *dispersii lipofile* sau *oleofile* (gr. *lipos* = grăsime + *philein* = a plăcea).

Dispersii liofobe / *Liophobic dispersions.* (lat. *dispersio, -onis* = a diviza, gr. *lyein* = a dizolva + gr. *phobos* = frică) Sisteme disperse eterogene obţinute din substanţe coloidale fără afinitate pentru moleculele mediului de dispersie; se mai numesc şi *dispersoizi* (termen vechi). Sunt sisteme disperse bifazice, sub formă de lichide tulburi, opalescente, incolore sau colorate, formate din două faze: *faza dispersată*: particule solide de substanţă activă coloidală, liofobă; *faza dispersantă*, mediul de dispersie hidrofil sau lipofil. Dacă mediul de dispersie este apa, se numesc *sisteme hidrofobe* (gr. *hydor* = apă + gr. *phobos* = frică), deoarece particulele de substanţă nu se hidratează. Dacă mediul de dispersie este uleiul, se numesc dispersii *lipofobe* sau oleofobe (gr. *lipos* = grăsime + gr. *phobos*= frică), deoarece substanţa nu are afinitate pentru uleiuri şi grăsimi. Termenii de *liofil*, respectiv *hidrofil* sau *lipofil*, şi *liofob*, respectiv *hidrofob* sau *lipofob*, au fost introduşi de Jean Perrin în anul 1905. Spre deosebire de dispersiile coloidale şi cele micelare, care sunt monofazice, dispersiile liofobe sunt bifazice şi au particulele cu mărimea intermediară între soluţiile reale şi dispersiile grosiere (suspensii).

Dispersii micelare / *Micelar dispersion.* Sin. *Soluţii micelare, Coloizi de asociaţie, Coloizi micelari.* (lat. *dispersio, -onis* = a diviza, lat. *micella* = parcelă, părticică sau *mica* = firmitură) Sistem dispers eterogen care face trecerea între cele două grupe de dispersii liofile şi liofobe. Ele se obţin prin dispersarea unei substanţe organice care conţine o grupare hidrofobă (lipofilă), împreună cu o grupare puternic hidrofilă (lipofobă), în aceeaşi moleculă ce conferă caracter amfifil (gr. *ampho* = ambii, împreună + gr. *philein* = a plăcea, a iubi), într-un mediu de dispersie hidrofil sau lipofil. Deşi molecula individuală a acestor substanţe este în general mică (micromoleculă), pentru a forma o dispersie în domeniul coloidal în anumite condiţii, în soluţie, moleculele ei tind să se asocieze în agregate de diferite forme, numite micele (5-30µm), prin forţe foarte slabe, Van der Waals. Ex.: coloranţii organici, săpunurile, tensioactivii. Organizarea micelelor individuale, în general mici (micromolecule), se realizează în anumite condiţii, peste o valoare de 0.05-0.1 n a concentraţiei substanţei amfifile, denumită concentraţie micelară critică (abr. c.m.c.).

Dispersii solubilizate / *Solubilizate dispersions.* Sin. *Sisteme solubilizate.* Sunt dispersii coloidale micelare, lichide, obţinute prin solubilizarea substanţelor medicamentoase greu solubile sau insolubile în micelele substanţelor tensioactive şi destinate administrării pe diferite căi.

Disperte / *Nebulisates.* Forme farmaceutice extractive, din grupa extractelor solide, obţinute în condiţii menajate, prin procedeul de nebulizare, care se mai numesc nebulizate.

Displazie / *Dysplazia.* (*dis-* + gr. *plastos* = format, formaţiune) Dezvoltare tisulară anormală şi rezultatul ei fiziologic. Poate să apară fie prenatal, fie postnatal; poate fi permanentă sau temporară.

Dispnee / *Dyspn(o)ea.* (*dis-* + gr. *pnoia* = respiraţie, de la *pnein* = a respira) Dificultate în respiraţie de origine pulmonară, cardiacă, anemică sau nervoasă, caracterizată subiectiv prin „sete de aer", iar obiectiv, prin tulburarea ritmului, amplitudinii sau a frecvenţei respiratorii. V. şi *Apnee.*

Disponibilitate farmaceutică / *Pharmaceutic availability, Drug release.* **1.** Cantitatea de substanţă medicamentoasă eliberată din forma farmaceutică la locul de acţiune. **2.** Orice proces care permite ca medicamentul administrat într-o formă farmaceutică să atingă locul de acţiune.

Disponibilitate fiziologică / *Bioavailability.* V. *Biodisponibilitate.*

Dispozitiv / *Device.* (lat. *dispono, -ere* = a rândui, a aranja) Ansamblu de piese dispuse într-un anumit mod, dar lipsite de mobilitate în timpul acţiunii (situaţie în care ele ar alcătui un mecanism) şi care îndeplinesc o funcţie dată.

Dispozitiv contraceptiv intracervical / *Intracervical contraceptive device.* Abr. DIC. Sistem terapeutic steril format din două elemente: un rezervor de hormoni şi un sistem de fixare. Rezervorul medicamentos este o matriţă de silastic, conţinând hormonii uniform dispersaţi în elastomer. El este fixat la dispozitiv printr-un tub de polipropilen terminat cu două segmente curbate.

Dispozitiv cu compartiment flotant / *Floating compartment device*. Formă farmaceutică cu aspectul unei „camere flotante", care conţine aer sau un gaz inert. În interiorul cavităţii, se află fie o substanţă cu densitate mică, lichid sau solid, fie aer sau alt gaz, separate între ele de membrane speciale. Orificiile care traversează învelişul dispozitivului asigură comunicarea între rezervorul cu substanţa medicamentoasă şi mediul extern, permiţând trecerea solventului şi apoi eliberarea substanţei. Acest tip de dispozitiv permite o eliberare prelungită a substanţei medicamentoase, menţinerea ei în stomac şi evitarea contactului direct între substanţa medicamentoasă nedizolvată, iritantă pentru mucoasa gastrică. Timpul de păstrare în stomac este prelungit prin crearea unei camere gonflabile *in situ*.

Dispozitiv cu dublă coliziune / *Twin Impinger*. Dispozitiv oficializat de B. Ph şi E. Ph pentru determinarea mărimii picăturilor pentru ceaţă şi aerosoli.

Dispozitiv cu flux de aer laminar curat / *Laminar flow clean air device*. Staţie de lucru curată, dispozitive care au un filtru şi motor pentru aprovizionarea cu aer curat într-o singură direcţie, într-un spaţiu de lucru controlat. Mai corect, termenul se referă la „flux unidirecţional", în care fluxul de aer este paralel, într-o singură direcţie şi cu viteză uniformă. Se utilizează pentru fabricarea produselor sterile.

Dispozitiv cu multiple coliziuni / *Multistage Liquid Impinger*. Dispozitiv pentru determinarea mărimii picăturilor aerosolilor care acţionează prin lovirea lichidului în mai multe etape.

Dispozitiv de administrare / *Administration device*. Dispozitiv utilizat pentru administrarea corectă a unui medicament; poate fi parte integrantă a recipientului de administrare sau a sistemului de închidere a recipientului.

Dispozitiv de presurizare / *Spraying device*. Sin. *Valvă*, *Ventil*, *Supapă*. Valva asigură închiderea etanşă a recipientului în perioada de repaus şi reglează eliberarea conţinutului în exterior, în timpul utilizării. Caracteristicile pulverizării depind de tipul dispozitivului de pulverizat utilizat, în special de dimensiunile, numărul şi amplasarea orificiilor de evacuare. Anumite valve asigură o diluare continuă; altele, numite „valve dozatoare", eliberează la apăsare o cantitate dozată de produs. Materialul din care sunt fabricate valvele, care vin în contact direct cu conţinutul recipientului, trebuie să fie compatibil cu acesta.

Dispozitiv de umplere simultană / *Simultaneously filling device*. Echipament sau aparat proiectat să permită golirea şi umplerea simultană a unuia sau mai multor recipiente pentru gaz.

Dispozitiv gastric gonflabil / *Gonflable gastric device*. Sistem terapeutic pentru administrare orală, realizat în prezenţa unui lichid care se transformă în gaz la temperatura corpului. Dimensiunile învelişului gelatinos permit administrarea pe cale orală, sub formă de capsulă. În mediul gastric, capsula se dezagregă rapid şi eliberează dispozitivul propriu-zis. Rezervorul poate fi o matriţă polimerică microporoasă care conţine substanţa medicamentoasă; el este fixat pe un suport deformabil, el însuşi fiind un polimer flexibil, putând facilita schimbarea formei şi a dimensiunii trecând din starea gonflată în starea colabată. Compartimentul gazos este închis de un filament bioerodabil, care creează, după distrugerea sa lentă, deschiderea acestuia, dând astfel posibilitatea sistemului să părăsească stomacul. Presiunea de vapori, de peste o atmosferă, gonflează şi deformează flotorul (dispozitivul).

Dispozitiv intragastric cu eliberare controlată prin osmoză / *Intragastric device with controlled release through osmosis*. Sistem terapeutic oral care utilizează presiunea osmotică pentru eliberarea unui flotor gonflabil, cu menţinerea dispozitivului în stomac, sub formă de capsulă. Învelişul de gelatină eliberează rapid dispozitivul compus din două elemente, un suport flotant, fixat la o unitate osmotică. Flotorul este format dintr-un înveliş, fix, care conţine un fluid ce trece în stare de gaz, la temperatura corpului. Eliberarea substanţei medicamentoase se efectuează sub presiunea apei atrase de membrana semipermeabilă, ce acoperă rezervorul de medicament, substanţa medicamentoasă ieşind printr-un orificiu, iniţial obturat printr-un dop, care se dizolvă rapid în mediul gastric.

Dispozitiv intra-uterin / *Intrauterine device*. Sin. *Sterilet*. Abr. DIU. Sistem terapeutic steril, format dintr-un material plastic, de diferite forme (prima generaţie), mai apoi în formă de T, care se inserează în uter, având acţiune contraceptivă. Această acţiune este dată de comportamentul de „corp străin" în cavitatea uterină, putându-se manifesta prin mai multe procese. Polietilena (plastomerul) modifică ţesuturile înconjurătoare, deci endometrul, antrenând reacţii inflamatorii, enzimatice sau hormonale. Ipoteza imunologică presupune că mucoasa uterină fabrică local, contra polimerului DIU, anticorpi toxici pentru ou. Acest fenomen împiedică nidarea oului fecundat. Steriletul are aspectul unei piese suple. Ex: Progestasert.

Dispozitiv scialitic / *Scialitic device*. Lampă care nu proiectează umbra, utilizată pentru masa de operaţie în blocul chirurgical.

Dispozitiv terapeutic / *Therapeutic device*. V. *Sistem terapeutic*.

Dispozitiv terapeutic transdermic / *Transdermic therapeutic device*, *Patch*. Sin. *Sistem terapeutic transdermic*, abr. STT. Formă farmaceutică cu aplicare cutanată a unui medicament destinat să ajungă în circulaţia generală, cu eliberare controlată. Sunt două posibilităţi de realizare a unui sistem transdermic: fie sub formă de matriţă, cu eliberare modificată, fie tip rezervor, ca eliberare controlată, printr-o membrană. Preparatul se fixează pe piele, eliberând substanţa medicamentoasă prin difuziune: efectul urmărit este o administrare lentă şi regulată a substanţei active. Actualmente, sunt comercializate o serie de produse: scopoderm TTS^{R} (Geigy), Nitroderm TTS^{R} (Ciba), Nitro-Dur^{R} (Key), Nitro Disc^{R} (Searle).

Dispozitive cu microşiruri / *Microarrays devices*. Sunt nanodispozitive utilizate pentru determinarea cantitativă a unor substanţe biologice din probe biologice: ADN, proteine, celule, anticorpi. Aceste sisteme includ biosenzori şi biodetectori pentru a determina cantitativ urme de substanţe biologice sau proteine patologice, care pot fi indicatori ai unei boli sau ai modificării unor procese metabolice în organism. În acest scop, se folosesc bioşiruri şi biosenzori pentru detectare pe diferite cipuri: nanotuburi, nanofire, nanoparticule, suprafeţe nanostructurate, pentru a determina ADN, proteine, glucide, respectiv celule.

Dispoziţie / *Disposition*. (lat. *dispositio*, *-onis* = dispunere, aranjament, de la *dispono*, *-ere* = a aranja, a dispune) **1.** Stare afectivă fundamentală care se află în relaţie cu constituţia organismului şi depinde de un mecanism controlat de diencefal. Uneori termenul este utilizat şi ca predispoziţie. **2.** În biofarmacie, termen general pentru procesul care începe în momentul în care medicamentul ajunge în circulaţia generală, până în momentul în care medicamentul sau metaboliţii săi părăsesc organismul. Cuprinde, după absorbţie, etapele de distribuţie, metabolism şi eliminare a unui medicament din organism.

Dispragie. / *Dispragia*. (*dis-* + gr. *pragos* = act) Manifestare dureroasă a unei funcţii.

Dispraxie / *Dyspraxia*. Sin. *Apraxie*. (*dis-* + gr. *praxis* = acţiune, practică de la *prattein* = a acţiona) Diminuarea parţială a abilităţii de a executa acţiuni coordonate prin mişcări voluntare, în absenţa unei pareze.

Disproteinemie / *Dysprotein(a)emia*. Sin. *Disglobulinemie*. (*dis-* + gr. *protos* = primul + *-ină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Modificare patologică, de ordin cantitativ şi calitativ, a proteinelor plasmatice. Poate fi însoţită de manifestări hemoragice.

Disritmie / *Dysrhythmia*. (*dis-* + gr. *rhytmos*, lat. *rhythmus*, *-i* = ritm) Tulburare de ritm.

Distal / *Distal*. (lat. *disto*, *-are* = a fi îndepărtat, de la *dis* = separat de + lat. *sto*, *stare* = a sta în picioare) **1.** Termen de referinţă în anatomie, care indică o poziţie extremă, periferică, în raport cu un punct central. **2.** La plante, punctul cel mai îndepărtat în raport cu partea principală (ex. vârful rădăcinii principale şi al radicelelor).

Distanţă / *Distance*. (lat. *distantia*, *-ae* = depărtare, de la *disto*, *-are* = a fi îndepărtat) Interval care desparte două puncte din spaţiu.

Distensie / *Distension*. (lat. *distensio*, *-onis* = alungire) Capacitatea pe care o au unele organe vegetale, animale sau structuri de a se alungi sub acţiunea unei forţe.

Distih / *Distichous*. (gr. *distichos* = biseriat) Dispus pe două rânduri sau şiruri longitudinale, adică opuse, câte două elemente faţă în faţă la fiecare nod (ex. ramuri opuse, frunze opuse).

Distilare / *Distillation*. (lat. *distillo*, *-are* = a picura) Operaţie de izolare şi purificare a unui lichid, constând în evaporarea lui la fierbere, apoi condensarea vaporilor prin răcire.

Distilare azeotropă / *Azeotropic distillation*. Separarea a două componente cu puncte de fierbere apropiate, prin adăugarea unui alt component, care formează un amestec azeotrop cu una din componentele iniţiale şi are punctul de fierbere diferit de al celuilalt component.

Distilare cu vapori de apă / *Distillation with steam water*. Sin. *Hidrodistilare*. V. *Antrenare cu vapori*.

Distilare fracţionată / *Fractional distillation*. Separarea a două sau mai multe lichide cu puncte de fierbere diferite, dar foarte apropiate, în funcţie de temperatura lor de fierbere, utilizând o coloană specială, ca aceea a lui Vigreux.

Distilare în vid / *Vacuum distillation*. Distilare la presiune redusă, folosită pentru a evita descompunerea substanţelor.

Distilococt. / *Distilococt*. Soluţie extractivă apoasă realizată prin metoda de distilococţie.

Distilococţie / *Distilocoction*. Metoda Kwasniewski de extracţie a produselor vegetale care conţin uleiuri volatile, prin tratare cu apă în exces, 15-20%, faţă de cantitatea utilizată şi supuse distilării. Se colectează 1/5 soluţie extractivă, iar restul vehiculului, din distilator, după răcire se filtrează şi se amestecă cu distilatul. Se realizează o extracţie totală a uleiurilor volatile.

Distomer / *Distomer*. Enantiomerul unui compus chiral, mai puţin activ pentru un anumit efect, fără a exclude prezenţa altor efecte, inclusiv a efectelor secundare.

Distonie / *Dystonia*. (*dis-* + gr. *tonos* = tensiune) Perturbare a tonusului musculaturii netede sau striate sau a echilibrului neurovegetativ cu predominanţa sistemului simpatic sau parasimpatic.

Distopie / *Dystopia*. (*dis-* + gr. *topos* = loc) Situare anormală a unui organ.

Distorsiune / *Distortion*. (lat. *distorsio*, *-onis* = răsucire, de la *distorquo*, *-ere* = a răsuci) **1.** Deformare a unei imagini din cauza aberaţiei unui sistem optic. **2.** Deformarea unui semnal sonor (de fază, de amplitudine, de frecvenţă).

Distribuitor / *Distribuitor*. Sin. *Aplicator*, *Duză*, *Orificiu de emisie*. Parte a valvei unui aerosol, fixată lateral pe valvă, fabricată din plastomer, de forme şi dimensiuni variate, ce permite o acţionare corectă a valvei, în direcţia dorită. Dimensiunile, forma şi caracteristicile canaliculelor sale interioare influenţează emisia produsului. Direcţia emisiei poate fi: directă, laterală sau inversă, iar natura emisiei: în jet continuu, în formă de pensulă, nor fin, turbionară sau focalizată (pe răni, dermatoze etc.).

Distribuţie / *Distribution*. (lat. *distributio*, *-onis* = împărţire) Sin. *Repartiţie*. **1.** Raportul dintre concentraţiile unei substanţe aflate în două faze ale unui sistem eterogen. **2.** Distribuţie a probabilităţilor. **3.** Ansamblul activităţilor prin care produsul sau serviciul este pus la dispoziţia consumatorilor avizaţi.

Distribuţie Boltzmann / *Boltzmann distribution*. Populaţie relativă a două stări la echilibru termic. Se mai referă la numărul de stări cu aceeaşi energie.

Distribuţie farmaceutică / *Pharmaceutical distribution*. **1.** În farmacocinetică, raportul între concentraţiile unui medicament în sânge şi în întregul ansamblu de ţesuturi şi organe. Volumul aparent al distribuţiei este un parametru reprezentat de raportul dintre cantitatea de medicament prezentă în organism şi concentraţia sangvină (sau plasmatică) măsurată în acelaşi timp. **2.** Sistem cu reglementare strictă, permiţând punerea la dispoziţia utilizatorului a unui medicament.

Distribuţie fizică (logistică de marketing) / *Logistic*. Operaţii de planificare, realizare şi control al fluxului fizic al materialelor şi al produselor finite, de la punctele de origine la punctele de utilizare, cu scopul satisfacerii nevoilor consumatorilor în condiţii de profitabilitate.

Distribuţie gaussiană / *Gaussian distribution*. Sin. *Distribuţie normală*. Funcţie matematică continuă ce aproximează distribuţia binomială a unor evenimente.

Distribuţie granulometrică / *Particle size distribution*. Distribuţia mărimii particulelor dintr-o populaţie de pulbere. Pentru exprimarea distribuţiei granulometrice, se utilizează: trasarea de histograme sau curbe de frecvenţă relative sau cumulate; calcularea de diferite diametre medii şi a dispersiei (tip scară): diametre aritmetice, geometrice.

Distrofie / *Dystrophy*. (*dis-* + gr. *trophe* = nutriţie, hrană) **1.** Deteriorare organică, tisulară sau glandulară, datorată unor dereglări metabolice generale. **2.** Boală cronică de nutriţie ce apare la sugari, cauzată de o hrănire carenţială, caracterizată prin alterarea stării generale de sănătate. Termenul poate avea şi un sens mai larg, încadrând şi leziunile degenerative cu cauze metabolice puţin elucidate.

Distrofină / *Dystrophin*. (*dis-* + gr. *trophe* = hrană + *-ină*) Proteină a citoscheletului formată din 3.685 aminoacizi cu Mr = 427 kDa, cu structură dimerică; stabilizează membrana celulară şi influenţează transportul de calciu.

Distroglicani / *Dystroglycans*. Glicoproteine transmembranare ale muşchilor striaţi.

Disurie / *Dysuria*. (*dis-* + gr. *ouron* = urină) Micţiune dificilă sau dureroasă în cazul unei afecţiuni a segmentului inferior al căilor urinare: cistită, uretrită, hipertrofie de prostată.

Diuretic / *Diuretic*. (gr. *diouretikos* = care favorizează urinarea, de la *diourein* = a urina, a trece în urină) Medicament care creşte eliminarea prin urină a ionilor principali din lichidul extracelular, antrenând secundar excreţia de apă, în cavităţi echivalente osmotic. Substanţele diuretice sunt folosite pentru tratarea diferitelor tipuri de edeme, pentru scăderea concentraţiei unor electroliţi sau pentru grăbirea eliminării unor toxice, în tratamentul hipertensiunii arteriale, al insuficienţei cardiace. Poate avea un mecanism de acţiune: o inhibare a resorbţiei tubulare a clorurii de sodiu şi sunt indicate ca medicamentele cele mai active: furosemidul, acidul etacrinic, hidroclorotiazida; sau pot acţiona ca antagonişti ai aldosteronului, ex. spironolactona, amiloridul, tiometerenul; ca inhibitoare ale carboanhidrazei (acetazolamida); diuretice osmotice (manitolul, ureea, glucoza), ce provoacă o diureză predominant apoasă.

Diureză / *Diuresis, Urine output.* (gr. *diouresis*, din *diourein* = a urina, a trece în urină) **1.** Denumire generică dată procesului de formare şi eliminare a urinei. Uneori semnifică volumul secreţiei urinare. Diureza normală este de 1.000-1.500 ml în 24 ore. **2.** Producerea unor cantităţi mari de urină diluată. Ea duce la creşterea presiunii osmotice a sângelui.

Diurn / *Diurnal.* (lat. *diurnus, -a, -um* = zi) **1.** Bioritm ce prezintă o perioadă de 1 zi. **2.** Floarea care se deschide numai la lumină.

Div. / *Div.* Abr. pentru lat. *divide* = divizează.

Div. în part. aeq. / *Divide in to equal pieces.* Abr. pentru lat. *Divide in partes aequales.* Divide în părţi egale.

Divergent / *Divergent.* (lat. *divergens, -ntis* = divergent) Două elemente desprinse dintr-un punct comun (ex.: cotiledoane, ramuri, nervuri, flori).

Divergenţă / *Divergence.* (*dis-* + lat. *vergo, -ere* = a tinde spre) Mişcare de abducţie simultană a ambilor ochi efectuată pentru trecerea de la vederea de aproape la vederea la distanţă. Termen antagonist: *Convergenţă.*

Diversificare / *Diversification.* (lat. *diverto, -ere* = a se despărţi) Strategie de dezvoltare a firmei constând în crearea sau achiziţionarea unor cantităţi care nu au legătură cu activitatea curentă a acesteia şi cu pieţele pe care operează ea.

Diverticul / *Diverticulum.* (lat. *diverticulum, -i* = răscruce) Neoformaţie anatomică, cavitate în formă de sac sau de buzunar, care se deschide într-un organ cavitar (intestin, arteră, vezică), constituită din mai multe straturi. După mecanismul de formare, se disting diverticuli de tracţiune şi de pulsiune.

Diverticulită / *Diverticulitis.* (lat. *diverticulum, -i* = răscruce + *-ită*) Inflamaţia unui diverticul (cu referire la cel intestinal); antrenează stagnarea materiilor fecale în sacul diverticular, cu distensie dureroasă; se poate complica cu perforaţie şi abcedare.

Divizare / *Division.* (lat. *divide* = împarte, de la *divisio, -onis* = împărţire, din *divido, -ere* = a împărţi) **1.** Împărţire, separare în două sau mai multe părţi. **2.** Operaţie farmaceutică de împărţire a unei pulberi simple sau compuse, sau a altei forme farmaceutice (pilule, supozitoare etc.), în doze unitare, necesare administrării pe cale internă sau externă.

Divizia de Stupefiante / *Drug Division.* Serviciu în cadrul Secretariatului ONU, care se ocupă cu controlul activităţilor privind abuzul de droguri, cu sediul la Viena (Austria).

Diviziune / *Division* (lat. *divido, -ere* = a împărţi, a divide) Reprezintă succesiunea de procese prin care materialul genetic dublat în interfază se distribuie total şi egal celulelor-„fiice", celule identice cu celula-mamă. Diviziunea începe cu împărţirea nucleului (*mitoza*) şi se termină cu împărţirea citoplasmei (*citokineza*).

Diviziune celulară / *Cell division.* (lat. *divido, -ere* = a împărţi, *cella, -ae* = cameră) Procesul de înmulţire a celulelor, întâlnit atât la organismele unicelulare, cât şi la cele pluricelulare. Separarea celulei în două celule-fiice. În celulele procariote se produce prin sciziparitate, iar la cele eucariote se produce diferit la gameţi (meioză) faţă de celulele somatice (mitoză).

Dizabilitate / *Disability.* (gr. *dys* = greu, dificil + lat. *habilitas, -atis* = aptitudine) Termen generic pentru afectări / deficienţe, limitări de activitate şi restricţii de participare.

Dizaharide / *Disaccharides.* Sin. *Diholozide* (v.). (*dis-* + lat. *saccharum, -i*, gr. *sakkharon* = zahăr) Compuşi organici care conţin două molecule de monozaharide şi rezultă prin eliminarea unei molecule de apă între cele două molecule.

Dizenterie / *Dysentery.* (gr. *dys* = greu, dificil + gr. *enteron* = intestin) Infecţie acută, cu tendinţă de cronicizare, localizată în intestinul gros, provocată de germeni din grupul bacililor dizenteriei (dizenteria bacilară) şi caracterizată prin scaune diareice frecvente, mucosangvinolente, crampe abdominale intense, sindrom febril. Este determinată de bacterii din genul *Shigella* (d. bacilară) sau de *Entamoeba dysenteriae*, specia *histolitica* (d. amibiană). În regiunile tropicale este caracteristică dizenteria amibiană.

Dizenterie amoebiană / *Amoebiosis dysentery.* Îmbolnăvire produsă de *Entamoeba histolytica*, protozoar anaerob, care poate fi prezent mai ales în alimentele deshidratate păstrate în condiţii necorespunzătoare. Simptome clinice: dureri abdominale, vomă, diaree severă, lumbago. Îmbolnăvirile pot avea caracter endemic. Profilaxia constă în respectarea condiţiilor de igienă pe tot parcursul circuitului alimentelor, de la producător la consumator. Prin păstrarea alimentelor la –18°C (congelator), chiştii infestanţi sunt distruşi.

Dizigoţi / *Dizygotic twins.* Sin. *Biovular, Bivitelin.* (*di-* + gr. *zygotos* = legat împreună, de la *zygor* = eu unesc) Gemenii care iau naştere din fecundarea independentă a două ovule de către doi spermatozoizi.

Dizmembrator / *Dismembrator.* Moară centrifugală care se deosebeşte de dezintegrator prin faptul că un disc este fix, iar cel mobil se roteşte cu o viteză dublă. În industrie se utilizează moara Perplex, care realizează o pulbere cu dimensiunea particulelor de 0,25 mm.

Dizolvant / *Dissolvent.* Sin. *Solvent.* (lat. *dissolvo, -ere* = a dizolva, a desface) Specie de molecule sau substanţă care se găseşte în exces mare într-o soluţie, faţă de cealaltă specie (sau celelalte specii de molecule), care constituie substanţa dizolvată (solut). V. şi *Solvent, Vehicul.*

Dizolvant amfiprotic / *Amphiprotic dissolvent.* Dizolvant care poate ceda sau primi protoni, ex.: apa.

Dizolvant aprotic / *Aprotic dissolvent.* Dizolvant care nu poate ceda şi nici nu poate primi protoni, ex.: benzenul.

Dizolvant protofilic / *Protophylic dissolvent.* Solvent care poate primi protoni.

Dizolvare / *Dissolution.* Sin. *Dizolvare simplă* sau *completă* (lat. *dissolvo, -ere* = a dizolva, a desface). Operaţie fizică de dispersare, până la dimensiuni moleculare, a uneia sau mai multor substanţe solubile solide, lichide sau gazoase (solut, dizolvat) într-un lichid solvent sau amestec de solvenţi, pentru un sistem omogen, numit soluţie. Acest proces are la bază ionizarea: dizolvarea prin disocierea în ioni a particulelor încărcate electric sau prin polaritate: afinitatea dintre componente, specifică substanţelor organice, care au grupări polare.

Dizolvare circulantă / *Circular dissolution.* V. *Dizolvare „per descensum".*

Dizolvare extractivă / *Extraction.* V. *Extracţie.*

Dizolvare parţială / *Partial dissolution.* V. *Extracţie.*

Dizolvare „per descensum" / *Circular dissolution.* Sin. *Dizolvare circulantă.* (lat. *dissolvo, -ere* = a dizolva, a desface; lat. *per* = prin + *descendo, -ere* = a merge în jos, a se da în jos, a se coborî) Metoda de dizolvare constă în dispersarea (împrăştierea) substanţei medicamentoase (pepsină, săruri de argint coloidal) pe suprafaţa solventului sau în glugă de pânză (iod, zahăr). Solventul poate fi apa sau alcoolul (pentru iod). Sub acţiunea dizolvantă a solventului în jurul particulelor de substanţă solidă, se formează un strat de soluţie cu densitate mare. Datorită densităţii crescute şi a forţei gravitaţionale, acest strat de soluţie se deplasează la partea inferioară a recipientului, creând un film laminar, care antrenează în sus stratul de solvent de la bază, mai puţin dens, ce va dizolva o nouă cantitate de substanţă. Se creează astfel curenţi de convecţie (de transport), care dizolvă treptat toată substanţa. Procesul de dizolvare şi difuziune se produce până la dizolvarea totală sau, uneori, până se ajunge la un echilibru de concentraţie; pentru ca procesul să continue, se intervine prin agitare, care are şi rolul de a omogeniza soluţia.

DL_{50} / *DL_{50}, Lethal mean dose*. Cantitatea de substanţă, statistic stabilită, care se aşteaptă să provoace moartea a 50% din animalele de experienţă, într-un timp dat, după administrarea pe calea indicată. V. *Doză medie letală*.

DLVO / *DLVO*. Abr. de la numele autorilor: Derjaguin, Landau, Wewey, Overbeek, care au dezvoltat o teorie cantitativă a interacţiunii particulelor, în dispersii coloidale liofobe.

DMF / *DMF*. Abr. pentru engl. *Drug master file* = Dosarul de fabricaţie a medicamentului. (v).

DMM / *LMD, Lethal minim dose*. Abr. pentru *Doză minimă mortală*.

DMP / *DMP, DiMercaprol* (DCI). Abr. pentru *Dimercaptopropanol*.

DMT / *TMD, Tolerate maxim dose*. Abr. pentru *Doză maximă tolerată*.

DNA / *DNA*. Abr. pentru engl. *Deoxyribonucleic acid*. (v. *ADN*).

DNA ligază / *DNA-ligase*. Enzimă care creează o legătură fosfodiester între capătul 3' al unui segment de DNA şi capătul 5' al altui DNA.

DNA polimerază / *DNA-polymerase*. Enzimă care catalizează sinteza de DNA nou de la deoxiribonucleozid -5'-trifosfaţi ca precursori şi un lanţ monocatenar de DNA drept matriţă.

DNA replicază / *DNA-replicase*. Complex de enzime şi proteine specializate, necesare în reacţia de replicare semiconservativă a DNA-ului biologic.

DN-ază / *DN-ase*. Abr. de la *Deoxiribonuclează*. Enzimă ce catalizează hidroliza ADN.

DNP / *DNP*. Abr. pentru *Dezoxiribonucleoproteine*, proteine asociate cu acidul dezoxiribonucleic.

DOCA / *DOCA*. Abr. pentru *Deoxicorticosteron acetat*.

Docking / *Docking*. (engl. *docking* = a cupla, a aduna) Studii de modelare moleculară în scopul identificării celei mai bune conformaţii pentru un ligand în vederea reacţionării cu un situs specific.

Document al companiei cu informaţii esenţiale (DCIE) / *Company Document with Esential Information* (*CDEI*). Un document întocmit de Deţinătorul unei Autorizaţii de Punere pe Piaţă (abr. DAPP), care, pe lângă informaţii privind siguranţa, conţine şi materiale referitoare la indicaţii, doze, farmacologie şi alte informaţii privind medicamentul.

Document al companiei cu informaţii privind siguranţa (DCIS) / *Company Document with Information concerning Safety* (*CDIS*). Toate informaţiile relevante referitoare la siguranţa medicamentului conţinute în Documentul Companiei cu Informaţii Esenţiale (DCIE), elaborat de către Deţinătorul Autorizaţiei de Punere pe Piaţă (DAPP) şi pe care DAPP le cere să fie listate în toate ţările în care compania comercializează medicamentul, cu excepţia cazului în care autoritatea competentă locală solicită o anumită modificare. Reprezintă informaţia de referinţă pentru stabilirea caracterului listat / nelistat în vederea raportării periodice pentru produsul comercializat, dar nu pentru stabilirea caracterului aşteptat / neaşteptat în vederea raportării în regim de urgenţă.

Docusat de sodiu / *Docusate sodium*. Agent de înmuiere, administrat oral sau ca supozitoare, adesea cu laxative, pentru a reduce sau a ameliora constipaţia. Este, de asemenea, utilizat ca soluţie pentru a înmuia ceara din ureche.

Dolor / *Dolor, Pain*. (lat. *dolor, -oris* = durere) Durere, unul din semnele cardinale ale inflamaţiei (rubor, tumor, calor, dolor). Senzaţie neplăcută, de intensitate variabilă, ca rezultat al excitării terminaţiilor senzitive de către substanţe algogene, ca: histamina, serotonina, polipeptidele.

Domenii de transducţie a proteinei / *Protein transduction domains*. Secvenţe de proteină sau peptidă care facilitează pasajul proteinei prin membrana celulară direct în citoplasmă.

Domeniu / *Domain, Range*. (lat. *dominium, -ii* = proprietate şi *dominius, -i* = stăpân) **1.** Parte a unei structuri care se distinge prin caracteristici structurale şi / sau funcţionale particulare. **2.** Diferenţa dintre valoarea maximă şi cea minimă a unui set de date.

Domeniu de fracţionare / *Fractionation range*. Domeniul de mărime a moleculelor care pot difuza în porii particulelor mediului în cromatografia de filtrare în gel.

Domeniu de lucru / *Work range*. Sin. *Intervalul de lucru*. Domeniul cuprins între concentraţia cea mai mică şi cea mai mare faţă de concentraţia de interes a analitului care se poate determina cu o precizie, acurateţe şi liniaritate acceptabile.

Domeniu liniar / *Linear range*. Domeniu de concentraţie în care mărimea măsurată prezintă o dependenţă liniară în funcţie de concentraţie.

Dominant / *Dominant*. (lat. *dominans*, -ntis = dominant, de la *domino, -ari* = a fi stăpân, a domina şi *dominus, -i* = stăpân) Caracter genetic care se manifestă fie pe ambii cromozomi ai perechii, fie pe un cromozom, adică atât în stare heterozigotă, cât şi în stare homozigotă.

Dominanţă / *Dominance*. Supremaţie, manifestare a unui factor în competiţie cu alţi factori antagonişti.

Dominanţă incompletă / *Incomplete dominance*. Sin. *Semidominanţă*. Se referă la heterozigoţii al căror fenotip este intermediar între cel al homozigotului dominant şi cel recesiv.

Donator de sânge / *Blood donor*. (lat. *donator, -oris* = cel care dăruieşte + lat. *sanguis, -inis* = sânge) Persoană sănătoasă care oferă o cantitate din sângele propriu, în vederea unei transfuzii.

Donator universal / *Universal donor*. (lat. *donator, -oris* = cel care dăruieşte, de la *dono, -are* = a dărui + lat. *universalis, -is* = universal, de la *universus, -us* = întreg, tot) Donator de sânge din grupa 0 (I) care în cadrul sistemului ABO poate oferi sângele său unei persoane din acelaşi sistem.

Donor / *Donor*. (lat. *dono, -are* = a dărui, de la *donum, -i* = dar) **1.** Substanţă care cedează o particulă altei substanţe (acceptor) **2.** Un organism ale cărui ţesuturi vii pot fi utilizate la un alt organism (prin transfuzie sangvină, transplant de organe).

Dop blocat / *Cap locking*. (engl. *cap locking* = dop înţepenit) Termen englez dat fenomenului de formare a unui strat solid, dur, prin cristalizarea zaharozei, conţinută de unele forme lichide (siropuri), la partea superioară a recipientului de condiţionare (gâtul sticlei) şi la interacţiunea cu dopul acesteia.

DOPA / *DOPA, Dioxyphenylalanine*. Abr. de la *Dioxifanilalanină*.

Dopa oxidază / *Dopa-oxydase*. Sin. *Dopază*. (*DOPA* + gr. *oxys* = acru, oxigen + *-ază*) Enzime care catalizează formarea melaninei din DOPA.

Dopadecarboxilază / *Dopa-decarboxylase*. Enzimă care catalizează decarboxilarea dioxifenilalaninei (DOPA), etapă importantă a metabolismului catecolaminelor.

Dopaj / *Doping*. (engl. *to dope* = a droga, a lua un excitant) Utilizarea de procedee sau de substanţe în scopul creşterii artificiale a capacităţilor psihomotorii, a randamentului şi al diminuării senzaţiilor dureroase şi a oboselii, în vederea sau cu ocazia unei competiţii sportive. Substanţele exercită o acţiune stimulantă sau de înlăturare temporară a stării de oboseală sau cresc randamentul general fizic sau intelectual al unui subiect. Comitetul Internaţional Olimpic a stabilit o listă cu substanţe dopante, interzise la sportivi, ca: amfetamina, morfina, procaina, efedrina, corticosteroizii, unele vitamine. Listele cu produse dopante sunt în continuă extensie. V. Anexa 63

Dopamină / *Dopamine*. (Abr. de la engl. *Dihidroxylhinyl Alanine* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Neuromediator format din DOPA (dihidroxifenilalanină). Deficitul său în unele părţi ale creierului provoacă maladia Parkinson.

Dopaminergic / *Dopaminergic*. (*dopamină* + gr. *ergein* = a lucra, a fi în activitate) Care eliberează dopamină sau care este sensibil la acţiunea dopaminei.

Dopaminergie / *Dopaminergia*. Eliberare de dopamină.

Döppler / *Döppler*. (Döppler Christian Johann,1803-1853, fizician şi matematician austriac) Doppler pulsat, efect Doppler-Fizeau, velocimetrie.

Dorinţă umană (în marketing) / *Human want (in marketing)*. Formă de manifestare a unei nevoi umane pe măsura modelării acesteia, în funcţie de cultura şi de personalitatea individului.

Dors-, Dorso- / *Dors-*, *Dorso-*. (lat. *dorsalis*, *-is* = de (pe spate), de la *dorsum*, *-i* = spate) Referire la spate, la posterior.

Dorsal / *Dorsal*, *Notal*. (*dorso-* + *-al*) Termen ce desemnează partea unei plante sau a unui animal situată cel mai departe de Pământ (în cazul plantei) sau de suportul pe care se află organul respectiv, deci partea superioară. La o frunză, partea dorsală este faţa inferioară sau abaxială opusă feţei ventrale. La vertebrate, suprafaţa dorsală este cea situată în lungul coloanei vertebrale. În cazul mamiferelor cu poziţie verticală (bipede), cum ar fi omul şi cangurul, aceasta este suprafaţa îndreptată către spate (posterioară).

Dorsalgie / *Dorsalgia*. (*dorso-* + gr. *algos* = durere) Durere musculară sau vertebrală.

Dorsifix / *Dorsifixed*. (lat. *dorsifixus*, *-ci* = dorsifix) Antere oscilante prinse de filament numai într-un singur punct, pe partea lor dorsală (ex. la *Lilium* sp., *Plantago* sp.).

Dorsiventral / *Dorsiventral*. (lat. *dorsiventralis*, *-i* = dorsiventral) Organism sau organ prin care se poate duce numai un singur plan de simetrie, care îl împarte în două părţi aparent simetrice, una dorsală şi alta ventrală (ex. la frunzele de fag, liliac).

Dosar de lot / *File batch*. V. *Dosarul lotului de fabricaţie*.

Dosarul de fabricaţie a medicamentului / *Drug master file*. Abr. DMF. Documentaţie confidenţială asupra materiilor prime şi a formelor farmaceutice în SUA. Cuprinde descrierea detaliată a unei materii prime sau a unui procedeu, înregistrat de o autoritate administrativă. Elementele sunt furnizate, cu titlu confidenţial, de fabricantul de materii prime sau al procedeului. Dosarul mai cuprinde condiţionarea, stocarea, controlul calităţii, stabilitatea etc. După înregistrare se obţine avizul de punere în vânzare. Această procedură permite protejarea secretelor de fabricaţie. Dosarul este supus unui birou FDA (*Food and Drug Administration*): Center of Drug and Biologics (abr. CDB), care garantează secretul informaţiilor. Dosarul DMF se întocmeşte înaintea debutului studiilor clinice cu o specialitate farmaceutică. Există cinci tipuri de dosare DMF: 1. tip I: materiale, construcţii, personal şi procedură generală; 2. tip II: principii active, produse intermediare; 3. tip III: materiale de condiţionare; 4. tip IV: substanţe auxiliare, coloranţi, uleiuri esenţiale şi alţi aditivi; 5. tip V: studii pe animale şi studii clinice. Această formă nu există în toate ţările. În Franţa se numeşte DCM (abr. de la *Confidentielle de Matières Premières et Formes Pharmaceutiques* – Documentaţia confidenţială a materiilor prime şi a formelor farmaceutice).

Dosarul lotului de fabricaţie / *Batch processing file*. Ansamblu de documente cuprinse în dosarul unui produs industrial, cu date referitoare la lotul fabricat, care permite reconstituirea istorică a preparării, condiţionării şi a controlului acestuia. El permite să se verifice dacă lotul este conform cu specificările prevăzute şi este consultat în caz de reclamaţii. Se păstrează un timp egal cu valabilitatea lotului fabricat.

Dosarul Standard al Sistemului de Farmacovigilenţă (abr. **DSSF**) / *Pharmacovigilance system master file* (abr. *PSMF*). Descriere detaliată a sistemului de farmacovigilenţă utilizat de Deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă în legătură cu unul sau cu mai multe medicamente autorizate. V. şi *Sistemul de farmacovigilenţă*.

Down regulation / *Down regulation*. (engl. *down* = în jos, care poate fi înlocuit cu gr. *hipo-* sau din lb. română cu *sub* + engl. *regulation* = reglare) Termen englez asimilat ca atare, cu două sensuri: **1.** Diminuarea afinităţii unui receptor ca urmare a creşterii concentraţiei sangvine a ligandului fiziologic. Ca sinonim în limba română se poate utiliza termenul de *reglare joasă*, *negativă* sau *hiporeglare*. Termen antagonist: *Hiperreglare*. **2.** Reducerea răspunsului unei celule la un anumit stimul, după prima expunere, ca urmare a reducerii numărului de receptori exprimaţi la nivelul suprafeţei celulare.

Doxorubicină / *Doxorubycin*. Sin. *Adriamicină* (după Marea Adriatică). Antibiotic anticanceros din clasa antraciclinelor, izolat, în 1969, de cercetători italieni, fam. Arcamone şi obţinut din tulpini de *Streptomyces peucetius*, *var. caesius*. Este format din agliconul adriamicinonă, legat glicozidic în poziţia 7 de glucida daunosamină. Pulbere cristalină, roşie-portocalie, cu p.t. 204-205°C, sub formă de clorhidrat este solubilă în apă şi alcool. La pH acid, soluţiile apoase sunt galben-portocalii; la pH alcalin, peste 9, sunt violet-albastre şi la pH neutru, roşii-portocalii. Prezintă cardiotoxicitate, de aceea se asociază cu un derivat de EDTA, numit dexrazoxan (Zinecard, Pharmacia Upjohn). La 6 ani de la descoperire, a fost aprobat în SUA pentru tratamentul leucemiilor acute, al limfoamelor maligne şi al unor tumori solide, ca pulbere liofilizată. În 1955, s-a preparat un produs lipozomal.

Doz-, Dozi- / *Doz-*, *Dozi-*. (gr. *dosi* = acţiunea de a da) Prefixe care introduc în termeni referirea la o cantitate anumită, la o porţie sau la o doză.

Dozaj / *Dosage*. (*doz-*) Cantitatea de medicament exprimată în greutate (masă) sau în unităţi de priză (doza pentru o dată prescrisă de medic unui bolnav, pentru un anumit timp).

Dozare biologică / *Biologic dosage*. (*doz-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă). Determinarea cantitativă a unor substanţe administrate ca medicamente, din medii biologice (sânge, urină etc.). V. *Biotest*.

Dozator personal (de medicamente) / *Medicine dispenser*. Aparat sau dispozitiv care dozează, distribuitor de medicamente săptămânal, de diverse forme şi mărimi; poate fi manual sau automat; poate dispune de şapte dozatoare zilnice, inscripţionate cu zilele săptămânii. Fiecare dozator cuprinde 4 compartimente închise individual. Conţine dozatoare zilnice separate. Ele se pot lua cu sine pretutindeni, în excursii sau în timpul absenţelor îndelungate de acasă, economisind spaţiul, căci nu este necesar ca pacientul să-şi ia întreaga cutie cu el. De asemenea, poate fi dotat cu un *timer* digital, alarmă sonoră, cu vibraţii, cu voce, şi/sau vizuală, multialarmă, pager, identificator de tablete, cu inscripţionare în sistemul Braille.

Doză / *Dose*. (lat. *dosis*, *-is* = doză, porţie) Cantitatea de medicament administrată unui bolnav o singură dată sau pe unitatea de timp, pentru a produce un efect farmocologic, terapeutic sau toxic. Doza terapeutică se stabileşte prin posologie.

Doză de atac / *Attack dose*, *Strake dose*. Doze iniţiale, mai mari, care conduc la concentraţii sangvine şi tisulare eficiente mai rapid (în câteva ore sau 1-2 zile).

Doză de eritem minimă / *Minimal erythema dose*, abr. *MED*. Cantitatea de energie necesară pentru a produce efectiv eritem, primul perceptibil, reacție de înroșire cu margini definite clar, care apare la 16-24 ore după expunere la UVA.

Doză de întreținere / *Maintenance dose*. Doze mai mici administrate, care mențin în continuare concentrații de medicament eficiente, egale cu cantitățile de medicament biotransformate și eliminate.

Doză de radiație / *Radiation dose*. (*doz-* + lat. *radius*, *-ii* = rază) Cantitatea de radiații, de o anumită intensitate, absorbită de un volum dat, în unitatea de timp. Mărimile dozimetrice definesc transferul de energie a radiațiilor la interacțiunea cu substanța și sunt utilizate în medicină în cazul: iradierii profesionale, terapeutice, diagnostice și accidentale.

Doză de radiații absorbită / *Absorbed dose*. Energia absorbită de unitatea de masă de substanță (vie sau nevie). Unitatea de măsură în SI pentru d.a. este Gray (Gy); 1 Gy = 1 J/kg.

Doză de radiații biologică / *Biological dose*. Mărime fizico-fiziologică care evaluează efectele biologice ale radiațiilor. D.b. este dată de relația: $D^* = \eta \cdot D$, unde D – doza de radiații și η – efectivitatea biologică (legată de faptul că radiații diferite, cu aceeași energie, produc efecte biologice diferite; astfel, pentru radiațiile γ și β: $\eta \sim 1$, în timp ce pentru radiațiile α și neutroni, η este de câteva sute de ori mai mare). Unitatea de măsură pentru d.b., în SI, este J/kg.

Doză de radiații integrală / *Integral radiation dose*. Cantitatea totală de energie absorbită în întreaga regiune iradiată. Se calculează produsul dintre doza absorbită și masa (în grame) a regiunii iradiate.

Doză de radiații maxim admisă / *Maximum permissible dose*. Abr. DMA. D. totală de radiații ionizante absorbite pe care o poate primi un individ în cursul vieții, fără riscul apariției unor efecte nocive. Se stabilește prin normative internaționale. Pentru o persoană expusă profesional la un debit constant de radiații, DMA = 1 mSv/săptămână, în timp ce pentru o persoană care nu lucrează în mediu radioactiv, DMA este de 10 ori mai mică. 1 mSv = 1 J/kg (Sv – Sievert).

Doză de radiații maximă / *Maximum dose*. Abr. DM. În radiologie, d. de radiații ionizante de la care pot apărea efecte nocive.

Doză fără efect observabil / *No-observed effect level* (abr. *NOEL*). Doza cea mai mare de substanță pentru care nu se constată creșteri semnificative, din punct de vedere biologic, ale frecvenței sau gravității oricăror efecte, prin expunerea umană sau animală.

Doză homeopată / *Homeophatic dose*. **1.** Cantitate de picături, de pulbere, de granule, de globule etc. administrată bolnavului la fiecare priză a unui medicament homeopat. **2.** Doza – globule – preparată de laboratoarele homeopatice și care se administrează într-o singură priză. **3.** Termenul de doze infinitezimale este echivoc. Este preferabil să se definească diluții sau dinamizări infinitezimale. Termenul *doză* implică, pentru Hahnemann, o noțiune cantitativă, cuprinzând substanța însăși, atunci când este vorba de doze obișnuite ponderale și excipienți (apă, alcool sau lactoză), dacă el se utilizează pentru diluții infinitezimale.

Doză lr/100 / *Dose lr/100*. Cea mai mică cantitate de toxine care, în condiții determinate, amestecată cu 0,01 UI de antitoxină, injectată pe cale intradermică, provoacă o reacție caracteristică în punctul de administrare într-un timp dat.

Doză L+ / *L+ dose*. Cea mai mică cantitate a unei toxine, care, în condiții determinate, amestecată cu 1 UI de antitoxină, administrată pe calea indicată, provoacă moartea animalului de experiență într-un timp dat.

Doză L+/10 / *L+/10 dose*. Cea mai mică cantitate a unei toxine, care, în condiții determinate, amestecată cu 0,1 UI de antitoxină, administrată pe calea indicată, provoacă moartea animalului de experiență într-un timp dat.

Doză letală / *Lethal dose*. Cantitatea de medicament care, administrată în organism, produce moartea individului, abr. DL.

Doză Lf / *Lf dose*. Cantitatea de toxină sau de anatoxină care, amestecată cu 1 UI de antitoxină, permite flocularea cea mai rapidă.

Doză Lo/10 / *Lo/10 dose*. Cea mai mică cantitate a unei toxine, care, în condiții determinate, amestecată cu 0,1 UI de antitoxină, administrată pe calea indicată, nu provoacă simptome de toxicitate animalului de experiență, într-un timp dat.

Doză Lp/10 / *Lp/10 dose*. Cea mai mică cantitate a unei toxine care, în condiții determinate, amestecată cu 0,1 UI de antitoxină administrată pe calea indicată, provoacă paralizia animalului de experiență într-un timp dat.

Doză maximă eficace / *Maximum effective dose*. Cea mai mare cantitate de medicament care produce efecte utile fără a avea efecte toxice.

Doză medie eficace / *Median effective dose*. Abr. DE_{50}. Cantitatea de medicament care are efectul terapeutic la 50% din subiecții cercetați.

Doză medie letală / *Median lethal dose*. Abr. DL_{50}. Cantitatea de medicament care, administrată în organism, provoacă moartea a 50% din animalele unui lot. Se determină experimental și apreciază gradul de toxicitate a unei substanțe.

Doză minimă efectivă / *Lowest-observed effect level* (abr. *LOEL*). Se referă la cea mai mică doză de substanță, în cadrul unui studiu sau al unui grup de studii, care produce creșteri semnificative din punct de vedere biologic ale frecvenței sau gravității oricăror efecte prin expunerea umană sau animală.

Doză minimă letală / *Minimum lethal dose*. Abr. DML. Cea mai mică cantitate a unei substanțe, care provoacă moartea unuia din animalele de experiență.

Doză terapeutică curativă (uzuală) / *Curative therapeutic dose*. Cantitatea de medicament cuprinsă între doza maximă și doza minimă, care dă răspunsurile cele mai favorabile în tratament.

Doză toxică / *Toxic dose*. Cantitatea de medicament care, administrată în organism, produce fenomene secundare, nedorite, toxice.

Doză toxică letală / *Lethal toxic dose*. Sin. *Doză letală*. Abr. DTL.

Doză unică / *One dose*, *Single dose*. (lat. *dosis plena* = toată doza odată) Mod de administrare a unui medicament, o singură dată, constituind o singură doză pentru obținerea efectului terapeutic.

Doză utilă / *Useful dose*. Cantitatea minimă de medicament administrată la care apare efectul terapeutic.

Doze multiple / *Multiple doses*. (lat. *dosis refracta* = doză multiplă) Mod de administrare a unui medicament, în mai multe doze, cu scopul de a obține un efect de durată, la o medicație, pe mai multe zile de tratament.

Doze terapeutice maxime / *Maximum therapeutic doses*. Doza maximă pentru o dată (lat. *dosis maxima simplex*) și doza maximă pentru 24 de ore (*dosis maxima pro die*). După FR „prin doze maxime pentru o dată sau pentru 24 ore se înțeleg cantitățile maxime de substanțe medicamentoase care pot fi prescrise de medic în scop terapeutic". Aceste doze maxime sunt indicate de FR atât la monografiile respective, cât și în tabele. Doza pentru o dată este numită și priză, reprezintă deci cantitatea de medicament care se administrează o singură dată. Doza pentru 24 de ore reprezintă suma dozelor parțiale administrate în 24 de ore.

Dozimetrie / *Dosimetry*. (*dozi-* + gr. *metron* = măsură) Ansamblul tehnicilor şi metodelor de măsurare a dozelor de radiaţii.

Dozimetru / *Dosimeter*. (*dozi-* + gr. *metron* = măsură) Aparat destinat măsurării dozelor de radiaţii eritematogene sau ionizante. Este alcătuit dintr-un traductor, care transformă energia radiaţiilor detectate în energie electrică, şi un aparat de măsurat, etalonat în unităţi de doză.

DP_{50} / *DP_{50}*. Doza statistic stabilită a unui vaccin, care se aşteaptă să protejeze, în condiţii determinate, 50% din animale, contra unei doze din proba de microorganisme sau toxine împotriva cărora vaccinul este activ.

Drajefiere / *Sugar coating*. Operaţie de acoperire a comprimatelor cu un strat de zahăr dur, deseori colorat, care conferă aspect superior, rezistenţă mecanică, fotoprotecţie.

Drajefierea alimentelor / *Sugar-coating food*. Metodă de protejare a alimentului, care constă în impregnarea acestuia cu sirop de zahăr, urmată de expunerea la curent de aer, care provoacă solidificarea zaharozei. Se obţine un produs cu suprafaţa netedă şi strălucitoare. Dacă în sirop se adaugă coloranţi, se obţin produse colorate.

Drajeuri / *Sugar coated tablet*. (fr. *dragée* = *drajeuri*). V. *Comprimate acoperite*.

Drastic / *Drastic*. (gr. *drastikos* = activ, de la *dran* = a acţiona) Purgativ cu acţiune puternică, ex.: frunzele de sena.

Dreaptă / *Straight line*. (lat. *directus -a, -um* = drept) Cea mai simplă curbă, linia care uneşte două puncte.

Dren / *Drain*. (fr. *drain* = dren) Tub sau lamă de cauciuc, plastomer, tifon, folosite pentru a favoriza scurgerea secreţiilor patologice dintr-o plagă traumatică sau operatorie.

Drenaj / *Drainage*. (fr. *drainage* = drenaj, engl. *to drain* = a usca) **1.** Procedeu terapeutic folosit de unii homeopaţi pentru a favoriza eliminarea toxinelor organice cu ajutorul medicamentelor cu acţiune localizată. **2.** Procedeu de evacuare continuă a secreţiilor dintr-o plagă, organ cavitar, cavitate naturală sau patologică, cu ajutorul unui dren, al unei meşe, al unei sonde, care împiedică temporar închiderea orificiului de ieşire.

Drenare / *Drainage*. Metodă chirurgicală prin care se înlesneşte scurgerea secreţiilor sau exudatelor dintr-o plagă operatorie sau accidentală.

Drenor / *Drainage agent*. Medicament cu acţiune electivă asupra unei regiuni anatomice, funcţii, ţesut sau un organ şi care este capabil de a exercita o acţiune de drenaj.

Drepaniu / *Drepanium*, *Sickle-shaped cyme*. (lat. *drepanium*, *-ii* = seceră mică) Inflorescenţă cimoasă ale cărei axe florale succesive (secundare) se dezvoltă în acelaşi plan (plan anterior) numai într-un singur sens (capătă formă de seceră) (ex.: la *Juncaceae*).

Drept farmaceutic / *Pharmaceutic law*. Disciplină specializată în materie de avizare pentru introducerea în vânzare de proceduri de înregistrare a medicamentelor şi de reglementări (legislaţie) farmaceutice.

Drog / *Drug*, *Medicine*, *Medication*, *Medicament*. (engl. *drug* = medicament, drog; după Littré, termenul engl. *dryge* sau oland. de *trook* = uscat; după Robert, oland. *droog* sau *droag* = lucru uscat sau a usca) **1.** Termen vechi care desemna un produs natural, de origine vegetală mai ales (plantă, organ de plantă etc.), utilizat pentru prepararea de medicamente, prin operaţii de mărunţire, extracţie cu solvenţi, comprimare etc. Astăzi se utilizează denumirea de *drog vegetal* sau mai mult de *produs vegetal*. **2.** În limbajul curent internaţional, cuvântul drog desemnează un *stupefiant* sau *narcotic*, o substanţă naturală, de semisinteză sau de sinteză, a cărei utilizare antrenează o intoxicaţie, numită *toxicomanie*, caracterizată de: nevoia (sau dorinţa) de a continua consumul acestui drog, pentru a obţine efecte secundare (*dependenţa fizică* şi/sau *psihică*); tendinţa de a creşte aceste doze, pentru a obţine aceleaşi efecte (*obişnuinţa*); efecte nocive pentru individ şi pentru societate (tendinţa de furt şi crimă). **3.** În limba engleză, termen actual sinonim cu *medicament*, pentru care se mai utilizează şi *drug product*. Formă dozată finită (comprimate, fiole, capsule etc.) care conţine una sau mai multe substanţe active, în asociere cu una sau mai multe substanţe auxiliare. Include, de asemenea, formele dozate finite utilizate ca placebo. În fr., *drogue* nu are sensul de medicament ca în lb. engleză; el are semnificaţia de produs vegetal, materie primă vegetală utilizată pentru prepararea de medicamente, utilizare care se va restrânge datorită conotaţiei negative a termenului. Pe de altă parte, în lb. engleză, termenul de *therapeutic drug* (medicament) permite distingerea de *addictive drug* (cu sensul de stupefiant, narcotic). În lb. engleză, se utilizează şi alţi termeni ca: *medicine*, *medication*, *medicament* (v. fiecare termen). *Medicine* (engl. = medicament). Un agent care, ca şi drogul, se utilizează pentru a trata o boală sau o rană. *Medication* (engl. = medicament). Un drog administrat pentru a vindeca şi a reduce orice simptom al unei boli sau al unei condiţii medicale, care este utilizat şi în medicina preventivă, care va aduce beneficii viitoare, dar care nu tratează orice boli existente, preexistente sau simptome. În lb. română, este o altă definiţie pentru medicaţie (v.). După Wikipedia: Orice substanţă chimică sau biologică, sintetică sau nonsintetică care, dacă este introdusă în corp, poate, în unele cazuri, să altereze funcţiile organismului. Drogurile sunt uzual deosebite de biochimicele endogene, primele fiind introduse din exterior în organism. De ex.: insulina este un hormon care este sintetizat în corp; este numit hormon, când acesta este sintetizat de pancreas în interiorul corpului, dar dacă el este introdus în interiorul corpului, este numit *drog* (tradus ca: medicament, substanţă care modifică funcţiile organismului).

Drog vegetal / *Herbal drog*. Sin. *Produs vegetal* (lat. *Plantae medicinalis*), *Substanţe de origine vegetală* (engl. *Herbal substance*, utilizat de legislaţia Comunităţii Europene pentru produsele medicinale din plante – engl. *Herbal medicinal product*). Plantă uscată sau părţi de plantă, alge, ciuperci, licheni, prezentate întregi, fragmentate sau tăiate, utilizate ca atare sau sub formă uscată. Unele exudate naturale, care nu au suferit prelucrări specifice, sunt de asemenea considerate produse vegetale. Produsele vegetale trebuie definite cu precizie prin denumirea ştiinţifică botanică, conform sistemului din 2 cuvinte, urmate de gen, specie, varietate, autor. V. şi *Produse vegetale*.

Drogherie / *Druggist's* (*shop*) **1.** Termen vechi pentru farmacie. V. *Farmacie*. **2.** Astăzi se defineşte ca unitate farmaceutică, condusă de un asistent de farmacie, în care se eliberează produse de igienă, cosmetice şi un număr redus de medicamente (eliberate fără reţetă), prezentă în mediul urban, dar mai frecvent în mediul rural, unde nu există farmacii.

Drojdii / *Yeasts*. Orice grup de fungi al căror corp (miceliu) constă în celule individuale, care pot apare singure, în grupuri de câte două, trei sau în lanţuri. Drojdiile se pot reproduce prin înmugurire sau sexual, prin spori perfecţi, sau asexuat (prin spori imperfecţi). Grupul include: drojdia de bere (*Saccharomyces*), care fermentează carbohidraţii şi produce alcool şi CO_2 şi este importantă pentru industria panificaţiei şi a berii. Unele drojdii sunt o sursă comercială de proteine şi vitamine din complexul B. Drojdii care cauzează boli sunt: *Candida*, *Cryptococcus* şi *Pityrosporum*).

-drom, -dromic, Dromo- / *-drom*, *-dromic*, *Dromo-*. (gr. *dromo-*, *dromos* = drum) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la drum.

Dromotrop / *Dromotropic*. (*dromo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Substanţă care conduce influxul nervos în interiorul inimii. O acțiune dromotropă negativă, precum cea a digitalicelor, scade conducerea și împiedică, de ex.: fibrilația cardiacă.

Drum clinic (cale clinică) / *Clinical pathway.* Set multidisciplinar de prescrieri zilnice și ținte / norme de rezultat folosite în îngrijirea unei categorii specifice de pacienți; ex.: din momentul preadmiterii în spital până după externare la pacienții care sunt spitalizați. Adesea, scopul elaborării acestor drumuri clinice este de a menține și de a îmbunătăți calitatea îngrijirilor de sănătate și de a scădea costurile cu îngrijirea.

Drupă / *Drupe.* (lat. *drupa, -ae* = drupă) Fruct cărnos, indehiscent, cu pericarpul parțial cărnos, derivat din gineceе monocarpelare și sincarpe, uniloculare și uniovulare (ex.: *Prunus* sp., *Amygdalus* sp., *Cerasus* sp., *Olea europaea*).

DRV / *DRV.* Abr. de la engl. *Dehydration-Rehidration Vesicles.* Lipozomi preparați prin deshidratare-rehidratare.

DSC / *DSC.* Abr. pentru engl. ***D**ifferential **S**canning **C**alorimetry* = Calorimetrie de explorare diferențială (v.).

Dublet / *Doublet.* (lat. *duplus, -i* = dublu) Ansamblul a două linii spectrale, cu lungime de undă foarte apropiată, observat la un spectrograf foarte dispersiv.

Dublet electronic / *Electronic doublet.* Doi electroni puși în comun prin formarea unei legături chimice.

Dublu helix / *Double helix.* (lat. *duplus, -a, -um* = de două ori, gr. *helix* = spirală) Structură alcătuită din două filamente (ADN), fiecare având o formă helicală, înfășurate unul în jurul celuilalt.

Dublu orb / *Double blind.* Sin. *Probă dublu orb, Test în orb.* V. și *Studii chimice controlate.* **1.** Experiment terapeutic clinic în cursul căruia atât medicul, cât și pacientul nu cunosc natura medicamentelor utilizate pentru evitarea fenomenelor de sugestie care pot influența aprecierea eficienței tratamentului efectuat. **2.** Metodă de testare comparativă a eficacității terapeutice, fie în cazul a două tratamente diferite pentru aceeași boală, fie în cazul unui medicament nou, care este comparat cu unul placebo. Sunt implicate două grupe de pacienți, care vor primi, fiecare, un tratament diferit sau unul din cele două produse (medicament sau placebo), fără să cunoască natura tratamentului sau a medicamentului. În final, se analizează rezultatele.

Duct- / *Duct-.* (lat. *ductus, -i* = canal) Element de compunere care introduce în termeni referirea la canal, fir.

Ductilitate / *Ductility.* Sin. *Ductibilitate.* (*duct-*) Proprietatea unui metal de a putea fi prelucrat în fire sau în foi foarte subțiri și a produselor viscoase de a se extinde sub formă de fir. Cele mai ductile minerale sunt metalele, în special aurul.

Dumping / *Dumping.* (engl. *dumping*, de la *to dump* = a descărca, a arunca în cantitate mare) Termen care desemnează o practică comercială constând în vânzarea unui produs sub cursul său normal sau chiar în pierdere, în scopul de a elimina concurența și de a asigura un monopol. Această practică este interzisă.

Duoden-, Duodeno- / *Duoden-, Duodeno-.* (lat. *duodeni* = în număr de 12; abr. de la *duodeni digitorum* = de 12 degete, lungimea acestui segment intestinal) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la duoden (segment intestinal).

Duoden / *Duodenum.* N.A. *duodenum.* (*duoden-*) Prima porțiune (fixă) a intestinului subțire, care începe la pilor, are o lungime de aproximativ 25-30 cm și este format din 3 porțiuni: superioară, descendentă și inferioară; în ea se deschid canalele pancreatice și canalul coledoc.

Duodenită / *Duodenitis.* (*duoden* + *-ită*) Inflamație a duodenului.

Duplex / *Duplex.* Sin. *Elice dublă.* (lat. *duplex, -icis* = dublu) **1.** Structură dublu-elicoidală, bicatenar spațială, tridimensională a ADN-ului, moleculă formată din două filamente de ADN sau dintr-un filament ADN și unul ARN. **2.** Autotetraploid care are două gene dominante și două gene recesive.

Duplic- / *Duplic-.* (lat. *duplicatio, -onis* = dublare de la *duplico, -are* = a dubla și *duplum, -i* = dublu) Element de compunere care introduce în termeni referirea la dublare.

Duplicare / *Duplication.* Var. pentru *Duplicație* (v.).

Duplicație / *Duplication.* (*duplic-*) **1.** Dublare sau clivare a unui organ în două părți egale (la plante și animale) **2.** Existența în genom a două copii ale aceluiași material genetic (cromozom sau fragment de cromozom, genă sau fragment genic). Duplicația este un mecanism de diversificare genomică prin care se presupune că au apărut și evoluat familiile de gene. Varietate: *Duplicare.*

Duplicație cromozomială / *Chromosomal duplication.* **1.** Dedublarea cromozomilor survenită în timpul interfazei. **2.** Aberație cromozomială care constă în prezența unui segment cromozomial supranumerar fixat pe un cromozom.

Dur- / *Dur-.* (lat. *durus, -a, -um* = dur, tare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la dur, tare.

Dura mater / *Dura mater.* N.A. *dura mater.* (*dur-* + lat. *mater, -tris* = mamă) Membrana meningeală externă, numită pahimeninge, datorită rezistenței crescute a structurii sale fibroase.

Duracryl / *Duracryl.* Material acrilic sintetic, dur, alb, roz, care se utilizează în stomatologia ortopedică; se polimerizează rapid la temperatura mediului sau a cavității orale și fără presiune. Servește pentru reparațiile rapide ale unor proteze dentare.

Dural / *Durale.* (*dur-*) Care se referă la dura mater.

Duramen / *Heartwood, Duramen.* (lat. *duramen, -is* = inima lemnului) Lemn secundar, intern, dintr-o tulpină lemnoasă, de culoare mai întunecată decât alburnul, neconducător, puternic mineralizat, care se observă bine numai în secțiune transversală (ex. la *Robinia pseudacacia, Fagus sylvatica*).

Durată / *Duration.* (lat. *duro, -ere* = a dura) Perioadă de timp.

Durere / *Pain.* (lat. *dolor, -oris* = durere) Semn al bolii, cel mai obișnuit simptom ce aduce pacientul în fața medicului. În patologia umană, peste 10.000 de boli sunt însoțite de durere. IASP (*International Association for the Study of Pain*) definește durerea ca: o experiență senzorială și emoțională dezagreabilă, dată de o leziune tisulară veritabilă ori potențială sau de o descriere cu termeni ce se referă la o asemenea leziune (dimensiune somatică). Durerea mai include încă 2 parametri variabili: dimensiunile vegetativă și psihică. În descrierea leziunii, se iau în considerare elementele: *calitatea* (senzația de constricție, greutate, sfredelire, zdrobire); *durata* (acută sau cronică, intermitentă, cu variații circadiene sau sezoniere); *localizarea* (precisă, vagă, circumscrisă sau generalizată) etc. Durerea apare ca rezultat al excitării terminațiilor senzitive de către substanțele alogene ca: histamină, serotonină, polipeptide. Se percepe ca o senzație neplăcută, de intensitate variabilă, la nivelul hipotalamusului într-o primă treaptă, iar la nivelul scoarței cerebrale are loc perceperea conștientă a durerii.

Duritate / *Hardness.* (*dur-*) **1.** Proprietate mecanico-structurală a unui material de a fi tare, care se referă la plasticitatea sa, se măsoară prin testul Brinell (numărul de duritate Brinell, abr. NDB), definită ca rezistența opusă de un material solid, la deformare, pătrundere și sfărâmare, mărunțire. Chimistul german Friedrich Mohr, în 1812, a întocmit o scară de la 1 la 10; ideea lui era ca fiecare material de pe scară să poată zgâria doar materialul aflat sub el. Astfel, materialele le clasifică în: 1) *materiale solide, dure* > 7; 2) *materiale solide, semidure* 3-7; 3) *materiale solide, moi* < 3. Cea mai mare duritate o are diamantul, de 10; corindomul = 9; topazul = 8; cuarțul = 7; ortoclazul (ortoza) = 6; apatitul = 5; fluorina = 4; calcitul = 3; gipsul = 2; și talcul = 1; ceara la 0° C = 0,2. **2.** Proprietate a formelor farmaceutice solide (comprimate, supozitoare) privitoare la coeziunea lor, fără a se sfărâma. **3.** Cantitate de săruri de calciu şi de magneziu conţinute în apă. Se exprimă în grade de duritate. 1 grad german = 10 mg CaO / litru. **4.** În cazul radiaţiilor, duritatea se referă la capacitatea acestora de a fi mai mult sau mai puţin penetrante.

Duritate permanentă / *Permanent hardness*. Totalitatea sărurilor de calciu şi magneziu din apă, prezente sub formă de cloruri, sulfaţi, azotaţi (D_p).

Duritate temporară / *Temporary hardness*. Totalitatea bicarbonaţilor de calciu şi magneziu din apă (D_t).

Duritatea apei / *Water hardness*. Totalitatea ionilor de calciu şi magneziu din apă; se exprimă în grade franceze (4 mg ioni de calciu sau 2,4 ioni de magneziu / L) sau în grade germane (1°G = 10 mg CaO / L; 1°F = 0,56°G, 1°G = 1,785°F).

Duroplaste / *Thermoresistant plastomer*. Materiale plastice sintetice termorezistente.

Duşuri buco-faringiene / *Oro-pharyngeal douches*. Soluţii apoase dirijate sub presiune în cavitatea bucală şi cu rol antiseptic sau de curăţare. Se aplică la indivizii care nu pot folosi gargarele, în general, pentru a pregăti interiorul gâtului în vederea unei intervenţii chirurgicale sau de a-l curăţa în caz de supuraţii. Se utilizează seringi speciale, cu pară de cauciuc sau irigatoare; soluţia trebuie să fie încălzită la temperatura corpului şi se introduce prin fosele nazale sau direct prin cavitatea bucală.

E

E- / *E-*. (lat. *e* = fără) Introduce în termeni referirea la o eliminare.

E / *E number*. Aditivi alimentari admişi de UE. Sunt notaţi cu litera E, însoţită de un indice numeric (număr convenţional, numai în Europa) de la 100 la 1.521 şi clasificaţi în 25 categorii: coloranţi, îndulcitori, antioxidanţi, conservanţi antimicrobieni, acidifianţi, alcalinizanţi, neutralizanţi, agenţi de gust (savoare), agenţi de afânare, viscozifianţi, chelatanţi, spumanţi, antispumanţi, umectanţi, agenţi antiaglomeranţi, gelifianţi, glazuranţi, agenţi de întărire, emulgatori, gaze de ambalare, gaze propulsoare, potenţiatori de aromă, stabilizatori, substanţe-suport, solvenţi purtători etc. V. şi *Aditiv alimentar*.

E 100 / *Curcumin*. Sin. *Curcumină*. Colorant galben, natural, obţinut din rizomul plantelor *Curcuma longa şi Curcuma domestica*, cât şi prin sinteză. Pulbere galben-oranj, p.t. 179-183°C, insolubilă în apă, solubilă în etanol. Se utilizează *E 100 (i) – curcumina* (extractul brut) şi *E 100 (ii) – turmeric* (extractul purificat) În funcţie de pH, culoarea obţinută variază de la galben la roşu. *Curcumina* scade activitatea microzomică, scade colesterolul seric, încetineşte metabolismul acidului arahidonic (ciclooxigenaze şi hipoxigenaze), inhibă producţia de citokine a monocitelor sangvine şi macrofagelor. În cantităţi mari, favorizează secreţia biliară, este hepatoprotector şi are efect benefic asupra glicemiei diabeticilor. Poate provoca alergii şi toxicitate celulară, prin stimularea formării radicalilor liberi. Se utilizează pentru colorarea alimentelor: margarină, gemuri, geluri, alimente hipocalorice, cârnaţi, pateuri, supe, fulgi de cartofi, băuturi alcoolice şi nealcoolice. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de 1 mg / kg corp *curcumină* şi 0,3 mg / kg corp *turmeric*. *Considerate inofensive*.

E 101 / *Vitamin B_2, Riboflavins*. Sin. *Riboflavină, Lactoflavină, Vitamina B_2* (v.). Colorant galben natural obţinut din: drojdii, germeni de grâu, ficat, ouă, lapte; şi prin sinteză. Pudră galben-oranj, solubilă în etanol, insolubilă în ulei. Necesarul zilnic de vitamina B_2 este 2-5 miligrame. La om, doza pentru consum zilnică admisă este de 0,5 mg / kg corp. Nu se cunosc efecte secundare. *Considerat inofensiv*. *E 101 (ii), Riboflavin-5' – Fosfat*, notat şi *E 106*. Colorant obţinut prin sinteză, sarea de sodiu este solubilă în apă. Se folosesc pentru colorarea alimentelor: băuturi alcoolice, nealcoolice, produse din carne, lapte, ouă, legume, fructe, cereale, dulciuri. *Considerate inofensive*.

E 102 / *Tartrazine, FD&C yellow No. 5*. Sin. *Tartrazină*. Colorant azoic galben – sarea de sodiu a acidului 5-hidroxi-1-(4-sulfanat ofenil)-4-(4-sulfanatofenil-azol)-4-pirazol-3 carboxilat. Pudră sau granule oranj-deschis, foarte solubilă în apă. Produce efecte secundare la persoanele care au intoleranţă la salicilaţi şi la astmatici. În asociere cu benzoaţi (E 210-E 215), induce sindromul de hiperactivitate (ADHD), produce eliberarea de histamină, are un efect cancerigen puternic la nivelul glandei tiroide, inhibă metabolismul zincului şi interferează cu enzimele digestive. Se utilizează în orice tip de alimente: băuturi alcoolice şi nealcoolice, fructe, legume, cereale, produse de patiserie, biscuiţi, prăjituri, napolitane, brânză topită, sosuri, condimente, muştar, crustacee, icre, peşte afumat, snack-uri etc. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 7,5 mg / kg corp. *Nu se va depăşi doza zilnică*.

E 104 / *Quinoline yellow, FD&C yellow No. 10*. Sin. *Galben de chinoleină*. Coloranţi sintetici, neazoici, derivaţi sulfanaţi ai acidului disulfonic, săruri de sodiu. Conferă culoarea verde-galben alimentelor. Poate produce: alergii, astm, dermatite, sindrom de hiperactivitate, deficienţă de concentrare (ADHD), interzis la persoane cu sensibilitate pentru aspirină. Se utilizează pentru a colora orice tip de aliment: băuturi alcoolice, nealcoolice, produse din carne, lapte, ouă, legume, fructe, cereale, dulciuri etc., excepţie făcând alimentele pentru sugari şi pentru copiii mici. Se admit doze de la 50 mg / kg corp la 500 mg / kg corp. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 10 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 110 / *Sunset yellow FCF, Orange yellows*. Sin. *Galben sunset, Galben portocaliu, Galben oranges*. Colorant azoic, sintetic, sarea disodică a acidului-2-hidroxi-1-(4-sulfonatofenilază) naftalin-6-sulfonat. La animale, s-a evidenţiat că opreşte creşterea şi apariţia de tumori renale, alergii la persoanele sensibile, astm, bronhoconstricţie, dureri gastrice, congestie nazală. În asociere cu benzoaţii, creşte hiperactivitatea la copii (sindromul ADHD). Conferă culoarea galbenă şi este admis în orice tip de aliment. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 2,5 mg / kg corp. Se poate asocia cu alţi coloranţi. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 120 / *Carmines, Carminic acid, Cochineal*. Sin. *Coşenilă, Acid carmic, carmin*. (ar. *quirmiz* sau *kermes* = coşenilă şi lat. *minium, -ii* = miniu, roşu de plumb) Colorant natural, roşu, obţinut din corpul insectei femele *Coccinella*, familia *Coccideae* (*Coşenilă*) sau din planta *Opuntia cocus cacti* din Mexic. Se utilizează soluţia hidroalcoolică. Acidul carmic, ca pulbere, conţine un chelat hidratat de aluminiu, cu cationi de amoniu, potasiu, sodiu, material proteic din corpul insectei, carminaţi liberi şi cationi de aluminiu nelegaţi. Solubil în apă şi în etanol. Conferă culoarea roşie şi este admis în orice tip de alimente, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Uneori poate produce alergii, rinite, astm, erupţii cutanate şi, rar, o creştere a hiperactivităţii. Se poate asocia cu alţi coloranţi. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. *Va fi evitat de copii hiperactivi, pacienţi cu Alzheimer şi Parkinson*.

E 122 / *Azorubine, Carmoisine*. Sin. *Azorubină, Carmoizină*. Colorant azoic, roşu, artificial, sarea disodică a acidului sulfo-4-naftilazo-1(2-naftol-1-sulfonic-4). Conferă culoarea roşie, este foarte solubil în apă şi este admis în orice tip de alimente, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Are potenţial toxic recunoscut, produce alergii la persoanele sensibile la salicilaţi, urticarie, edem, sindrom de hiperactivitate (ADHD); poate fi cancerigen. Se poate folosi în cantitate maximă de 50 mg / kg sau 50 mg / L. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 4 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 123 / *Amaranth, FD&C red No. 2*. Sin. *Amarant, Roşu de naftilamină, Purpură, Roşu armenesc*. Colorant azoic, artificial, sarea trisodică a acidului (sulfo-4-naftilazo-1-(-1-naftol-2-sulfonic-3,6); solubil în apă şi etanol. Conferă culoarea roşie şi se utilizează numai în băuturi spirtoase, vinuri aperitive, icre de peşte, în cantitate de 30 mg / kg sau litru. Efecte toxice: eliberează histamină, intensifică astmul, induce eczeme, hiperactivitate în asociere cu benzoaţii (E 210-E 215), intoleranţă la persoane sensibile la salicilaţi, produce tumori, cancere. Este permis în România din 2002. La om, doza zilnică admisă este de 0,5 mg / kg corp. *Nu este recomandat consumul.*

E 124 / *Ponceau 4 R, Cochineal Red A, FD&C red No. 4.* Sin. *Roşu Ponceau 4 R, Roşu Coşenilă A.* Colorant azoic, sintetic, sarea de sodiu a acidului sulfo (-4`-naftilazo-1-1-hidroxi-2-naftalen-disulfonic-6,8 ; solubil în apă, glicerină şi etanol. Conferă culoarea roşie în băuturi alcoolice de tip biter, în cantitate de 200-250 mg / kg, iar în unele mezeluri, gemuri, jeleuri, marmelade, 100 mg / kg, în restul alimentelor sunt permise maxim 50 mg / kg ; nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Se asociază cu alţi coloranţi. Are potenţial toxic cunoscut, mai puternic decât E 120 coşenilă, produce intoleranţă la persoanele sensibile la salicilaţi, eliberează histamină, intensifică astmul, în asociere cu benzoaţii (E 210-E 215) creşte hiperactivitatea la copii (ADHD), potenţial cancerigen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 4 mg / kg corp. *Nu este recomandat consumul.*

E 127 / *Erythrosine, FD&C red No. 3.* Sin. *Eritrozină.* Colorant artificial xantenic, roşu, sarea dipotasică sau disodică a 2, 4, 5, 7-tetraiodfluoresceinei, solubilă în apă şi etanol. Conferă culoarea roşie şi se indică în cantităţi de 150-200 mg / kg la cireşe confiate, în sirop sau în cireşe pentru cocktail. Nu este permisă în alimente pentru sugari şi copii mici. Este toxic, produce tumori şi tulburări neurofiziologice la animale, iodul putând tulbura fiziologia tiroidei, este alergenă, produce hiperactivitate, efecte mutagene, fotosensibilitate. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,1 mg / kg corp. *Nu este recomandat consumul.*

E 128 / *Red 2 G.* Sin. *Roşu 2 G.* Colorant azoic, artificial, roşu, toxic, cancerigen, interzis începând cu 2008, în Uniunea Europeană. (În România, a fost permis între anii 2002-2008.)

E 129 / *Allura Red AC.* Sin. *Roşu Allura AC.* Colorant azoic, artificial, roşu, sarea disodică a acidului 6-hidroxi-5-(-2 metoxi -5-metil-4-sulfofenil)-2-naftalin-sulfonic, solubil în apă şi glicerol, insolubil în etanol. Conferă culoarea roşie şi se admite în unele alimente, în cantităţi cuprinse între 50 şi 500 mg / kg sau mg / litru; nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Are potenţial toxic recunoscut, produce intoleranţă la pacienţii sensibili la salicilaţi, eliberează histamină, intensifică astmul; în asociere cu benzoaţii (E 210-E 215) creşte hiperactivitatea la copii, potenţial cancerigen (leucemie), alergii. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 7 mg / kg corp. Se poate asocia şi cu alţi coloranţi. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 131 / *Patent Blue V.* Sin. *Albastru Patent V.* Colorant sintetic, albastru, din grupa triarilmetanului, sarea calcică a acidului disulfonic al anhidridei m-hidroxi-tetraetildiaminotrifenilcarbinol, foarte solubilă în apă. Conferă culoarea albastră şi este admis în multe alimente, în cantităţi între 50 şi 500 mg / kg sau mg / litru, singur sau în asociere cu alţi coloranţi. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Are potenţial toxic, eliberează histamină, rar produce reacţii alergice, intensifică astmul, potenţial cancerigen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 15 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 132 / *Indigotine, Indigo carmine, FD&C blue No. 2.* Sin. *Indigotină, Indigo carmin.* Colorant sintetic, albastru, sarea disodică a sulfonatului de indigotină, solubil în apă şi etanol, fotosensibil şi sensibil la agenţi oxidanţi. Conferă culoarea albastră, se poate asocia şi cu alţi coloranţi. Este admis în multe alimente, în cantităţi cuprinse între 50 şi 500 mg / kg sau mg / litru; nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Poate provoca alergii, eliberează histamină, intensifică astmul, provoacă greaţă, vomă, hipertensiune, tumori cerebrale. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 133 / *Brilliant Blue FCF.* Sin. *Albastru briliant, FD& blue No. 1.* Colorant sintetic, albastru, obţinut din gudron de huilă: sarea sodică a α-[4-(N-etil-3-sulfonato-benzilamino)]-fenil şi α-(4-N-etil-3-sulfonatobenzolamino)-ciclohexan-2,5-dienildien toluen-2-sulfonat şi izomerii săi, solubili în apă. Conferă culoarea albastră şi este admis în cantităţi între 50 şi 500 mg / kg sau mg / litru, singur sau asociat cu alţi coloranţi; nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Poate induce alergie, hiperactivitate, bronhoconstricţie, erupţii (*rash*), distrucţii cromozomiale în asociere cu E 127 şi E 132. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 12,5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 140 / *Chlorophills and Chlorophillins.* Sin. *Clorofile E 140 (i), Verde natural C 13* şi *Clorofiline E 140 (ii), Verde natural C 15.* Coloranţi vegetali, naturali, extraşi din plante comestibile, mai conţin şi alţi pigmenţi, carotinoide, uleiuri, ceară. Coloranţii sunt formaţi din clorofila a, complex cu magneziu; clorofila a fără magneziu; clorofila b cu magneziu şi clorofila b fără magneziu, solubili în apă. Se obţine din urzici. Clorofilinele, coloranţi artificiali, săruri bazice ale clorofilinelor, se obţin prin saponificarea clorofilelor şi eliminarea grupelor metil şi ester fitol sau prin scindarea perţială a ciclului ciclopentenil. Grupările acide sunt neutralizate pentru a forma săruri de potasiu (clorofilina a) sau de sodiu (clorofilina b) Conferă culoarea verde şi se admit în orice tip de alimente, dar nu se permit în alimente pentru sugari şi copii mici. *Sunt considerate inofensive.*

E 141 / *Copper complexes of Chlorophills, Chlorophillins.* Sin. *Complecşi de cupru ai clorofilelor E 141 (i) şi clorofilinelor E 141 (ii)* Coloranţi sintetici, de culoare verde. Se utilizează E 141 (i) – cupru feofitină, solubil în apă, sau E 141 (ii) – săruri de sodiu sau de potasiu ale complecşilor clorofilină-cupru, solubile în ulei. Conferă culoarea verde şi se admit în orice tip de aliment, dar nu pentru sugari şi copii mici. Nu s-au semnalat efecte secundare, dar pot fi periculoase pentru persoanele cu retenţie de cupru sau asociate cu alimente şi apă, bogată în cupru (peste 0,5-1 mg / kg sau litru). La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 15 mg / kg corp. *Considerate inofensive.*

E 142 / *Green S, Green brilliant.* Sin. *Verde briliant, Verde S.* Colorant sintetic, verde, obţinut din gudron de huilă: sodiu N-{4-[(4-dimetilamino)-fenil-(2-hidroxi-3,6 de sulfo-1-naftalenil)-metilen]-2,5-ciclohexadien-1-iliden}-N-metil-metaniniu. Solubil în apă şi insolubil în soluţii acide sau alcaline. Conferă culoarea verde şi este admis în orice tip de alimente în cantităţi de la 50 la 500 mg / kg, cu excepţia acelora pentru sugari şi copii mici. Este considerat toxic, produce efecte secundare ca alergii, hiperactivitate la copii (sindrom ADHD), mutagen pe animale. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. Este interzis in SUA, Canada, Japonia şi Norvegia. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 150 / *Plain caramel.* Sin. *Caramel.* Se deosebesc 4 tipuri: E 150 a *Caramel simplu / Caustic sulphiticaramel*, colorant natural, de origine vegetală, de culoare maro, obţinut prin încălzirea controlată a glucidelor alimentare (glucoză, fructoză, zaharoză, amidon), în prezenţă de acizi, baze, săruri sau de glucide din porumb sau sfeclă modificate genetic. Următorii sunt coloranţi artificiali: E 150 b – *Caramel de sulfit* (de sodiu) (caustic), obţinut prin încălzirea controlată a glucidelor alimentare, cu sau fără acizi sau baze, în prezenţa compuşilor de sulfit (acid sulfuros, sulfiţi, bisulfiţi de sodiu sau potasiu) ; E 150 c – *Caramel amoniacal / Ammonia caramel*, la care arderea are loc în prezenţa compuşilor de amoniu (NH_3, carbonaţi de amoniu, fosfaţi de amoniu); E 150 d – *Caramel cu sulfit de amoniu*, la care arderea are loc în prezenţa compuşilor de sulfit şi amoniu (acid sulfuros, amoniac, carbonat de amoniu, sulfat de amoniu) Prezenţa amoniacului sau sulfiţilor accentuează culoarea. Sunt solubili în apă, au gust specific, uneori amar. Conferă culoarea de la brun la negru şi sunt admişi în orice tip de aliment, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Coloranţii obţinuţi din plante modificate genetic pot avea efecte secundare: hiperactivitate, încetinirea creşteri, distensii intestinale, hipertrofia rinichilor, distrug vitamina B, afectează cromozomii; mai sunt necesare studii toxicologice. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 160 mg / kg corp pentru E 150 b şi de 200 mg / kg corp pentru E 150 c şi E 150 d; pentru E 150 a nu s-a stabilit doza maximă. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 151 / *Brilliant Black BN, Black PN.* Sin. *Negru briliant, Negru PN.* Colorant azoic, sintetic, sarea tetrasodică a acidului [(sulfo-4-fenilazo-1)-4'-sulfo-7'-naftilazo-1'-]-hidroxi-1-acetil-β-naftalin-disulfonic-3,5. Pulbere sau granule, solubile în apă. Conferă culoare neagră şi este admis în orice tip de aliment, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Se utilizează în cantităţi de la 50 mg / kg la 500 mg / kg, singur sau în asociere cu alţi coloranţi. Poate produce alergii şi intoleranţă la pacienţii sensibili la salicilaţi, hiperactivitate la copii, eliberează histamină, intensifică astmul, în asociere cu benzoaţi (E 210-E 215); prin digestie se descompune în produşi toxici. La om, doza zilnică admisă este de până la 1 mg / kg corp. *Este interzis în SUA, Canada, Norvegia, Finlanda şi Japonia.*

E 153 / *Charcoal, Vegetable Carbon.* Sin. *Cărbune vegetal.* Colorant natural, vegetal, obţinut prin carbonizarea lemnului, reziduurilor de celuloză, turbă, învelişuri vegetale etc. şi la temperaturi înalte. Conferă culoare neagră şi se admite în orice aliment, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Este insolubil în apă, de aceea se utilizează limitat, mai ales în procesele tehnologice, ca agent de filtrare, cât şi în diferite forme farmaceutice, ca agent antidiareic, antitoxic sau detoxifiant. *Considerat inofensiv.*

E 154 / *Brown FK.* Sin. *Brun FK. Nu mai este aprobat de UE.*

E 155 / *Brown HT, Brown RS.* Sin. *Brun HT.* Colorant azoic, sintetic, sarea disodică 4,4'-(2,4-dihidroxi-5-hidroximetil-1,3-fenilendiazo)-naftalin-1-sulfonat. Conferă culoare maro şi se admite în diverse alimente în cantitate de 50 mg / kg sau litru, nu şi la sugari şi copii mici (are potenţial toxic). Poate produce alergii, intoleranţă la pacienţii sensibili la salicilaţi, eliberează histamină, intensifică astmul, în asociere cu benzoaţii (E 210-E 215) creşte hiperactivitatea la copii, induce sensibilitatea pielii, poate fi cancerigen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 1,5 mg / kg corp. *Consumul nu este recomandat.*

E 160 a / *Carotenes.* Sin. *Caroteni* (v.). Coloranţi naturali, amestec de alfa-, beta- şi gamma-caroten, prezent în legume şi fructe colorate galben-portocaliu (morcovi), insolubili în apă. Se pot obţine şi prin sinteză sau biosinteză din plante modificate genetic. Se admite utilizarea în toate tipurile de alimente, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Este o sursă de vitamina A, prin supradozare, pielea capătă aspect gălbui, se usucă buzele, mucoasa nazală, ochii şi declanşează hipervitaminoza A (afecţiuni ale pielii şi ficatului), căderea părului la copii, cefalee, afectarea oaselor, vomă, diplopie; la gravide pot da malformaţii ale fătului, afectarea SNC. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. *Se recomandă un consum moderat de beta-caroten natural.*

E 160 b / *Annatto, Bixin, Norbixin.* Sin. *Annatto, Bixină, Norbixină.* Coloranţi naturali, din clasa carotenoidelor, extraşi din pericarpul fructelor de annatto (*Bixa orellana L.*). Annatto este extractul brut, bixina este colorantul solubil în grăsimi, iar norbixina rezultă prin hidroliza alcalină a bixinei şi ca săruri de sodiu sau potasiu este solubil în apă (formele cis- sau trans-). Acestea se pot obţine şi din plante modificate genetic. Conferă culori de la roşu la brun. Se utilizează în cantităţi de la 10 la 50 mg / kg în brânzeturi, margarine, alte grăsimi emulsionate, cereale, produse de brutărie, cofetărie, unele lichioruri. Nu sunt permişi în alimentele pentru sugari şi copii mici. Annatto poate produce alergii şi eczeme, induce astm la pacienţii sensibili la salicilaţi (aspirină). La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 12 mg / kg corp pentru bixină şi 0,6 mg / kg corp pentru norbixină. *Se recomandă un consum moderat.*

E 160 c / *Capsanthin, Paprika extract, Capsorubin.* Sin. *Capsantină, Capsorubină, Extract de ardei roşu.* Coloranţi naturali, extraşi din ardeiul roşu *Capsicum annuum*. Conferă culoarea roşu-închis; sunt coloranţi şi aromatizanţi. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Nu are efecte secundare. *Consideraţi inofensivi.*

E 160 d / *Lycopene.* Sin. *Licopen, Rubixantină.* Colorant natural, vegetal din clasa carotenilor, obţinut atât din roşii (tomate), *Lycopersicum aesculentum L.*, cât şi prin sinteză, are p.t. 173-175°C, solubil în uleiuri şi grăsimi. Conferă culoarea roşu-închis, are rol de colorant şi de aromatizant. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Poate reduce riscul de apariţie a cancerului. Nu s-au raportat efecte secundare. *Considerat sigur.*

E 160 e / *Beta-apo-8'-carotenal (C 30).* Sin. *Beta-apo-8'-carotenal, C 30.* Colorant sintetic, portocaliu, solubil în ulei, p.t. 136-140°C. Conferă o culoare roşu-închis; este admis în toate alimentele, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Prin supradozare, colorează tegumentele în galben, produce uscarea buzelor, mucoasei nazale şi a ochilor, hipervitaminoză A. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 2,5 mg / kg corp. *Se recomadă consumul moderat.*

E 161 a / *Flavoxhantine.* Sin. *Flavoxantină.* Colorant natural vegetal, face parte din clasa xantofilelor, înrudite cu carotinoidele, fiind derivaţi de 3-hidroxi- şi 3,3-dihidroxi ai carotenilor α-, β- şi Υ-, şi a mono- şi diepoxizilor acestora. Principalele xantofile sunt: flavoxantina, luteina, criptoxantina, rubixantina, codoxantina, cantaxina, violoxantina. Obţinut din planta buton auriu (*Ranunculus sp.*), uşor solubil în apă, utilizat în produsele de cofetărie, nu este permis în alimentele sugarilor şi copiilor mici. La om, doza zilnică de consum este de până la 5 mg / kg corp. Nu s-au raportat efecte secundare. Nu face parte din lista aditivilor permişi în România. Sunt admişi: luteina şi cantaxantina (E 161 b şi E 161 g).

E 161 b / *Lutein.* Sin. *Luteină.* Colorant natural vegetal. *Luteina* este un alcool carotenoidic obţinut prin extracţie din fructe, legume, lucernă, urzică, crăiţe (*Tagetes erecta*), gălbenele (*Calendula officinalis*), este uşor solubil în apă. Conferă culoarea galben-portocalie. Se admite utilizarea în toate alimentele, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Nu s-au raportat efecte adverse şi nu s-a stabilit doza maximă zilnică.

E 161 g / *Cantaxhantin, Xanthophill.* Sin. *Cantaxantină.* Colorant natural, vegetal, cât şi sintetic. Se află în plante şi în penele unor păsări. Se obţine din ciuperci, genul *Catharelles* sau pene de flamingo şi sintetic din caroten. Este uşor solubil în apă, are culoarea oranj; se admite în cantităţi până la 15 mg / kg în cârnăciori, hrana somonului şi păstrăvului, găinilor. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,03 mg / kg corp; în doze mai mari poate produce probleme oculare. *Nu se recomandă frecvent.*

E 162 / *Beetroot Red, Betain.* Sin. *Betaină, Roşu de sfeclă* (lat. *beta, -ae* = sfeclă + *ină*) Colorant natural, vegetal, roşu, extras din sfecla roşie (*Beta vulgaris L. Var. Rubra*), prin presare sau extracţie apoasă la pH = 4,5; conţine betaine, de culoare roşie, şi betaxantine, de culoare galbenă. Stabil la pH = 3,5-7. Se utilizează larg, dar nu în alimentele pentru sugari şi copii mici; doza zilnică nu este limitată, nu sunt semnalate efecte adverse. *Este considerat sigur*.

E 163 / *Anthocyanins*. Sin. *Antociani*. Coloranţi naturali, vegetali, roz până la albastru-închis, sunt asocieri de antocianine şi antocianidine, care determină culoarea roşie, albastră sau violetă a florilor şi legumelor. În stare naturală se află ca derivaţi hidroxilaţi ai glicozidelor 2-fenil-benzopirenului. Se extrag în apă acidulată sau etanol. S-au izolat coloranţii: E 163 a – Cianidina (roşu), E 163 b – Delfinidina (albastru), E 163 c – Malvidina (violet), E 163 d – Pelargonidina (oranj), E 163 e – Peonidina (roşu-brun), E 163 f – Petunidina (roşu-închis), E 163 (i) – Extract din pieliţa strugurilor, E 163 (ii) – Mixtură antocian şi E 163 (iii) – Extract de coacăze. Se utilizează mult, dar coloranţii sunt instabili. Nu s-au semnalat efecte secundare. La om, doza zilnică admisă pentru consumul de E 163 (ii) este de până la 2,5 mg / kg corp. *Este considerat sigur*.

E 170 / *Calcium carbonate*. Sin. *Carbonat de calciu* (v.) Substanţă auxiliară de origine minerală (cretă, marmură), insolubilă în apă şi alcool, solubilă în acid diluat cu efervescenţă. Se cunosc: E 170 (i) – carbonat de calciu şi E 170 (ii) – carbonat acid de calciu. Au diferite roluri: neutralizant (al acidităţii gastrice), diluant, stabilizant, colorant de suprafaţă, sursă de calciu, în suplimentele alimentare. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Dozele mari pot da hipercalcemie (vomă, dureri abdominale, probleme renale – calculi, hemoroizi). *Considerat a fi sigur*.

E 171 / *Titanium dioxide*. Sin. *Dioxid de titan* (v.). Colorant natural, mineral, de culoare albă, colorant de suprafaţă. Se admite în unele alimente, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Ca agent de albire, intră în compoziţia unor paste de dinţi, ca agent ecran în preparate antisolare. Nu s-au raportat efecte adverse. *Se va evita consumul frecvent*.

E 172 / *Iron oxides and hydroxides*. Sin. *Oxizi şi hidroxizi de fier*. Aditivi alimentari coloranţi naturali, minerali: E 172 (i) – oxidul de fier negru ($FeO \cdot Fe_2O_3$), E 172 (ii) – oxidul de fier roşu (Fe_2O_3) şi E 172 (iii) – oxidul de fier galben FeO ($OH \cdot H_2O$); se obţin din pulbere de fier. Au rol de acoperitori de suprafaţă, nu se admit în alimentele pentru sugari şi copii mici. Nu s-au raportat efecte adverse. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 173 / *Aluminium*. Sin. *Aluminiu* (v.). Aditiv alimentar, mineral, artificial, colorant de suprafaţă, pentru unele produse de cofetărie şi patiserie. Este neurotoxic în doze mari şi poate produce osteoporoză.

E 174 / *Silver*. Sin. *Argint*. Colorant şi conservant natural, mineral, argintiu. Colorant de suprafaţă pentru produsele de cofetărie şi patiserie, la ornamente de ciocolată, unele lichioruri. Nu se cunosc efectele secundare, dar se poate acumula în organism în rinichi şi poate produce intoxicaţii (argirie). *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 175 / *Gold*. Sin. *Aur*. Colorant auriu, natural, mineral, colorant de suprafaţă pentru produse de cofetărie, patiserie şi unele lichioruri. Poate afecta compoziţia elementelor figurate ale sângelui. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 180 / *Litholrubine BK*, *Carmine 6B*. Sin. *Litolrubină BK*. Colorant azoic, sintetic: calciu-3-hidroxi-4-(4-metil-2- sulfonatofenilază)-2-naftalin carboxilat. Colorant roşu, pentru suprafaţă, al unor sorturi de brânză. Poate provoca alergii, astm, hiperactivitate (ADHD). În mod normal, nu este ingerat. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 1,5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 181 / *Tanins*. Sin. *Taninuri*. Coloranţi şi aromatizanţi naturali, vegetali, din ghinde, dar şi prin sinteză. Conferă culoare gălbuie şi aromă de unt şi de nuci. Nu se cunosc efecte secundare. *Nu este cuprins în lista aditivilor permişi în România, este admis în UE*.

E 200 / *Sorbic acid*. Sin. *Acid sorbic, acid 2,4 –hexadienoic*. Agent conservant sintetic, dar care se află în fructele arbustului *Sorbus aucuparia*. Se utilizează şi sărurile sale: *E 201* – Sorbatul de sodiu / *Natrium sorbate*, *E 202* – Sorbatul de potasiu / *Potassium sorbate* şi *E 203* – Sorbatul de calciu / *Calcium sorbate*. Au acţiune asupra mucegaiurilor şi drojdiilor, nu şi asupra bacteriilor, acţiunea este optimă la pH sub 6,5 (produse acide şi uşor acide). Se utilizează în toate tipurile de alimente în cantităţi cuprinse între 200 mg / kg şi 2.000 mg / kg, cu excepţia celor pentru sugari şi copii mici. Se poate asocia cu benzoaţii. Nu sunt toxici, dar pot provoca alergii, astm. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent*, mai ales la persoanele sensibile.

E 210 / *Benzoic acid*. Sin. *Acid benzoic*. Agent conservant, sintetic, obţinut din toluen; în natură, se află în fructele sub formă de boabe, ciuperci, scorţişoară, cuişoare ş.a. Are acţiune contra drojdiilor şi mucegaiurilor, în produsele acide şi ineficace la pH peste 5. Se utilizează şi sărurile sale ca: *E 211* – Benzoat de sodiu / *Sodium benzoate*, *E 212* – Benzoat de potasiu / *Potassium benzoate*, *E 213* – Benzoat de calciu / *Calcium benzoate*. Se admit în multe alimente în cantităţi de la 150 mg / kg sau 150 mg / litru, până la 2.000 mg / kg. Se pot asocia cu sorbaţii. La persoane sensibile, produc alergii, intensifică astmul; dozele mari pot produce iritaţie gastrică, anorexie, vomă, afecţiuni hepatice şi renale; în asociere cu coloranţi azoici, cresc hiperactivitatea (ADHD). Studii recente au raportat un posibil efect genotoxic şi potenţial cancerigen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent, interzis persoanelor sensibile*.

E 214 / *Ethyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *p-hidroxibenzoat de etil, Etilparaben, PHB – Ester, Nipagin A*. Conservant sintetic, obţinut din acid benzoic, greu solubil în apă, are acţiune contra mucegaiurilor şi drojdiilor, mai puţin eficace ca antimicrobian, activitate care nu este influenţată de pH. Este admis în diferite alimente, în cantitate de până la 300 mg / kg, şi se poate asocia cu sorbaţii şi benzoaţii. Este interzis în alimentele pentru sugari şi copii mici şi în suplimentele alimentare dietetice lichide. Benzoaţii pot produce reacţii alergice la unele persoane, de asemenea, şi parabenii (E 214, E 215, E 218, E 219) pot avea efect estrogenic şi mai nou potenţial cancerigen; în asociere cu unii coloranţi alimentari, azoici, cresc hiperactivitatea la copii. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 10 mg / kg corp pentru toţi parabenii. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 215 / *Sodium ethyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Sarea de sodiu a p-hidroxibenzoatului de etil, Etilparaben sare de sodiu, Nipagin A sodic*. Conservant antimicrobian alimentar, sintetic, derivat al acidului benzoic, E 210. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 214.

E 218 / *Methyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *p-hidroxibenzoat de metil, Metilparaben, Nipagin M*. Conservant antimicrobian alimentar, sintetic, derivat al acidului benzoic, E 210. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 214.

E 219 / *Sodium methyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Sare de sodiu a p-hidroxibenzoatului de metil, Metilparaben sare de sodiu, Nipagin M sodic*. Conservant antimicrobian alimentar, sintetic, derivat al acidului benzoic E 210. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 214. De asemenea, au fost utilizaţi şi *E 216 – p-hidroxibenzoate de propil* (*Propilparaben, Nipasol M*) şi *E 217 – sarea sa de sodiu, Nipasol M sodic*, dar în prezent nu mai sunt pe lista aditivilor alimentari admişi în România.

E 220 / *Sulfur dioxide*. Sin. *dioxid de sulf.* Aditiv alimentar natural, antioxidant, conservant şi agent de albire, solubil în apă şi activ la pH acid, sub 7. Previne degradările enzimatice şi bacteriene. Se utilizează în multe alimente, în cantităţi cuprinse între 10 şi 2.000 mg / kg sau mg / litru, cu excepţia cărnii, produselor de carne de pasăre şi mamifere şi a alimentelor pentru sugari şi copii mici. Toate produsele alimentare cu sulf au potenţial toxic: scade asimilarea vitaminei B_1, produce cefalee, vertije, afecţiuni intestinale de la 25 mg / litru de vin, produce „astmul de sulf" la persoane sensibile. Bolnavii cu bronşită, conjunctivită, emfizem, afecţiuni cardiovasculare, renale vor evita compuşii cu sulf; poate produce alergii. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,7 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 221 / *Sodium sulfite*. Sin. *Sulfit de sodiu, cu formula* Na_2SO_3, *anhidru sau cristalizat cu 7* H_2O, *sarea de sodiu a acidului sulfuros*. Antioxidant chimic, conservant şi agent de albire. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220 – dioxid de sulf. Prin oxidare trece în sulfat. Reduce cantitatea de vitamine din alimente.

E 222 / *Sodium hydrogen sulfite*. Sin. *sulfit acid de sodiu*, cu formula $NaHSO_3$. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220.

E 223 / *Sodium metabisulfite*, *Sodium pyrosulfite*. Sin. *Metabisulfit de sodiu*, cu formula $Na_2S_2O_5$, cu p.t. 150°C. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220.

E 224 / *Kalium metabisulfite*, *kalium pyrosulfite*. Sin. *Metabisulfit de potasiu*, cu formula $K_2S_2O_5$. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220.

E 226 / *Calcium sulfite*. Sin. *Sulfit de calciu*, cu formula $CaSO_3{\cdot}2H_2O$. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220.

E 227 / *Calcium hydrogen sulfite*. Sin. *Sulfit acid de calciu*, *Bisulfit de calciu*, cu formula $Ca\,(HSO_3)_2{\cdot}2H_2O$. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220.

E 228 / *Potasium hydrogen sulfite*. Sin. *Sulfit acid de potasiu*, *Bisulfit de potasiu*, cu formula: $KHSO_3$. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 220.

E 232 / *Sodium ortophenylphenol*. Sin. *Ortofenilfenol sodic*, $C_{12}H_{10}O$. Aditiv alimentar cu rol de conservant chimic, pentru tratamentul de suprafaţă al fructelor exotice (citrice), în cantitate limitată, de maximum 12 mg / kg. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,2 mg / kg corp. Nu este înscris pe lista aditivilor alimentari permişi în România şi UE.

E 233 / *Thiabendazole*. Sin. *Tiabendazol*. Aditiv alimentar cu rol de conservant chimic, pentru tratamentul de suprafaţă al fructelor, în cantitate de 6 mg / kg la citrice şi 3 mg / kg la banane. La om, doza zilnică pentru consum este de 0,1 mg / kg corp. Din anul 2008, a fost scos de pe lista aditivilor alimentari permişi în Uniunea Europeană, fiind considerat toxic. Nu este admis în România.

E 234 / *Nisin*. Sin. *Nizină*. Aditiv alimentar cu rol conservant, antibiotic obţinut prin fermentaţie de bacteria *Lactococcus lactis*, utilizată la fabricarea brânzeturilor şi budincilor. Are în structură 34 de aminoacizi printre care: beta-metildehidroalanina ($CH_3{-}CH = CHNH_2{-}COOH$), dehidroalanina ($CH_2 = CHNH_2{-}COOH$), lantionina şi beta-metilantionina. Nu este toxică şi nu are efecte adverse, dar poate selecta agenţi patogeni rezistenţi la antibiotice. Se indică în cantităţi de maximum 12,5 mg / kg la brânzeturi şi 3 mg / kg la budinci. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,3 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 235 / *Natamycin*. Sin. *Natamicină*, *Primaricină*. Aditiv alimentar, cu rol conservant fungicid, antibiotic obţinut prin fermentaţie de bacterii actinomicete: *Streptomyces naturalensis* şi bacterii lactice: *Streptococcus lactis*. Poate produce efecte secundare ca: greaţă, vomă, anorexie, diaree, iritaţia pielii. Se indică pentru tratamentul de suprafaţă al unor brânzeturi şi salamuri (să nu pătrundă mai mult de 5 mm). La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,3 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 239 / *Hexametylene tetramine*. Sin. *Metenamină*, *Hexametilentetramină* (v.), *Urotropină*, *Hexamină*. Aditiv alimentar cu rol de conservant, fungicid, obţinut prin sinteză din aldehidă formică şi amoniac, cu formula $(CH_2)_6N_4$. Se admite în unele brânzeturi într-o concentraţie de până la 25 mg / kg, are gust neplăcut, este alergenă şi poate avea efecte secundare, acţiune cancerigenă. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,15 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 242 / *Dimethyl dicarbonate*. Sin. *Dicarbonat de dimetil*, *Pirocarbonat de dimetil*, abr. DMC, cu formula $C_4H_6O_5$, cu rol conservant, folosit pentru sterilizarea chimică a băuturilor nealcoolice aromate. În cadrul procesului tehnologic, 96% din conservant se descompune în dioxid de carbon şi metanol, care se elimină. Se admite adaosul în cantitate de maximum 250 mg / litru, produsul fiind foarte toxic. *Se recomandă evitarea consumului.*

E 249 / *Potassium* (*Kalium*) *nitrite*. Sin. *Nitrit de potasiu* (*kaliu*). Aditiv alimentar sintetic, mineral, obţinut din zăcăminte naturale de nitrat de potasiu, pulbere albă, cu rol de a împiedica dezvoltarea bacteriilor patogene: *Clostridium botulinum*, *C. perfringens*, *C. sporogenes*, *Bacillus cereus*, *Helicobacter pylori*, *Listeria monocytogenes*. Interferează cu metabolismul acizilor graşi, toţi nitriţii şi nitraţii formează *nitrozamine*, substanţe cancerigene. Cu hemoglobina formează un compus stabil, methemoglobina, ceea ce reduce capacitatea hemoglobinei de a transporta oxigenul, şi poate da stări de hipoxie celulară, cefalee, cianoză. Aceşti conservanţi mai pot produce hipertensiune, alergii, afecţiuni ale glandei tiroide, perturbarea metabolismului iodului. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Se utilizează în cantităţi de maximum 150 mg / kg în produsele din carne; se pot folosi amestecuri de nitraţi şi nitriţi. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,06 mg / kg corp, 1,2 mg pentru o persoană de 20 kg (8 g preparat de carne). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 250 / *Sodium* (*Natrium*) *nitrite*. Sin. *Nitrit de sodiu* (*natriu*) Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 249. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Se indică în cantităţi între 100 mg / kg şi 180 mg / kg în produsele de carne conservate prin sterilizare, sărare, uscare sau afumare. Doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,06 mg / kg corp.

E 251 / *Sodium* (*Natrium*) *nitrate*. Sin. *Nitrat de sodiu* (*natriu*), *Salpetru de Chile*, cu formula $NaNO_3$. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 249. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Se indică maximum 150 mg / kg în produsele de carne, netratate termic. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 3,7 mg / kg corp.

E 252 / *Potassium* (*Kalium*) *nitrate*. Sin. *Nitrat de potasiu* (*kaliu*), *Salpetru*, cu formula KNO_3. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 251, nitratul de sodiu.

E 260 / *Acetic acid*. Sin. *Acid acetic* (v.), *Oţet*, cu formula CH_3COOH, obţinut prin fermentaţia zahărului, melasei, vinului, alcoolului, sau sintetic din aldehidă acetică. Aditiv alimentar natural, cu rol conservant şi aromatizant. În maioneză, inactivează bacteria *Salmonella*. În concentraţii mari produce leziuni ale ţesuturilor (albirea buzelor, hiperaciditate gastrică). Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. *Considerat sigur.*

E 261 / *Potassium* (*Kalium*) *acetate*. Sin. *Acetat de potasiu* (*kaliu*). Aditiv alimentar, natural, obţinut din acid acetic prin fermentaţie. Are rol acidifiant. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici, interzis pacienţilor cu afecţiuni renale, nu produce efecte secundare, rare cazuri de intoleranţă la oţet. *Considerat sigur.*

E 262 / *Sodium* (*Natrium*) *acetates*. Sin. *Acetat de sodiu* (*E 262* (*i*)) şi *diacetat de sodiu* (*E 262* (*ii*)) Aditivi alimentari cu rol acidifiant, obţinuţi din acid acetic prin fermentaţie. Nu sunt admişi în alimentele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 15 mg / kg corp. *Consideraţi inofensivi.*

E 263 / *Calcium acetate*. Sin. *Acetat de calciu*. Aditiv alimentar, natural, obţinut din acid acetic, prin fermentaţie. Are rol sporicid în produsele de panificaţie. *Considerat inofensiv.*

E 270 / *Lactic acid*. Sin. *Acid lactic*. Are formula CH_3–CHOH–COOH. Aditiv alimentar natural, obţinut prin fermentaţie bacteriană, din amidon şi melasă. Se află în toate organismele vii. Are rol conservant, distruge drojdiile şi fungii. Se mai foloseşte pentru prepararea laptelui acidifiat; inhibă dezvoltarea unor bacterii ca: *Escherichia coli*, *Salmonella*, *Campylobacter*, *Listeria*, pe produsele de carne se utilizează forma dextrogiră (+). Copiii mici nu îl metabolizează, poate da tulburări metabolice; nu produce efecte secundare, nu are doze limitate. *Considerat inofensiv.*

E 280 / *Propionic acid*. Sin. *Acid propionic*, cu formula CH_3–CH_2–COOH. Aditiv alimentar natural, obţinut prin fermentaţie bacteriană sau prin sinteză. Are acţiune conservantă, distruge drojdiile, fungii şi unele microorganisme. Se foloseşte limitat (are miros puternic), în unele produse ca pâinea feliată, unele brânzeturi, biscuiţi şi prăjituri, în cantităţi de până la 3.000 mg / kg. Nu produce efecte adverse, poate provoca migrene şi scade simţurile gustativ şi olfactiv. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 281 / *Sodium* (*Natrium*) *propionate*. Sin. *Propionat de sodiu*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 280.

E 282 / *Calcium propionate*. Sin. *Propionat de calciu*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 280.

E 283 / *Potassium* (*Kalium*) *propionate*. Sin. *Propionat de potasiu*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 280, dar se utilizează în cantităţi de până la 2.000 mg / kg.

E 284 / *Boric acid*. Sin. *Acid boric* (v.), cu formula H_3BO_3. Conservant sintetic, are şi rol de tampon. Prin consum îndelungat produce leziuni ale organelor interne, intoxicaţii şi este neurotoxic. Este permis pentru conservarea caviarului (icre negre de sturion), în cantitate de până la 4.000 mg / kg corp. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,1 mg / kg. *Nu se recomandă consumul.*

E 285 / *Sodium* (*Natrium*) *tetraborate*. Sin. *Tetraborat de sodiu* (v.), *Borax*. Are formula $Na_2B_4O_7$. Conservant sintetic, are rol şi de substanţă-tampon, în controlul acidităţii. Este toxic, ca şi acidul boric, E 284. Este permis numai pentru conservarea caviarului (icre negre de sturion), în cantitate de până la 4.000 mg / kg. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,1 mg / kg corp.

E 290 / *Carbon dioxide*. Sin. *Dioxid de carbon* (v.), *CO_2*. Gaz natural, obţinut prin fermentaţie naturală şi purificat utilizat în domeniul alimentar ca acidifiant în sucuri şi băuturi. Poate potenţa efectul alcoolului, este neurotoxic. *Este considerat inofensiv.*

E 296 / *Malic acid*. Sin. *Acid malic* (v.), aditiv alimentar natural, prezent în majoritatea fructelor, sau sintetic. Are rol conservant, stabilizant, aromatizant şi acidifiant. Se utilizează mai ales în sucuri, nectaruri, gemuri, jeleuri şi marmelade din fructe. Nu produce efecte secundare, dar nu este indicat în doze mari în produsele pentru copii mici, deoarece aceştia au o capacitate redusă de a metaboliza acidul malic. Poare produce tulburări de metabolism. *Este considerat inofensiv.*

E 297 / *Fumaric acid*. Sin. *Acid fumaric* (v.) Aditiv alimentar natural (se află în plante, *Fumaria officinalis*, şi în celulele vii); se obţine şi prin sinteză. Are rol acidifiant şi stabilizant, se utilizează în alimente, ca şi acidul tartric, E 334, substituent al acestuia. Se admite în cantităţi de la 1 g la 4 g / kg. Nu produce efecte secundare. *Este considerat inofensiv.*

E 300 / *Ascorbic acid*. Sin. *Acid ascorbic* (*L-*), *Vitamină C* (v.) Aditiv alimentar natural şi sintetic, cu rol antioxidant şi acidifiant. Vitamina C naturală de află în fructe şi legume proaspete şi are rol în desfăşurarea proceselor biochimice ale organismului. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Nu produce efecte secundare în dozele utilizate în alimente. În doze mari produce: eroziune dentară, vomă, diaree, iar peste 10 g ingerate pot provoca apariţia de calculi renali. *Este considerat inofensiv.*

E 301 / *Sodium* (*Natrium*) *ascorbate*. Sin. *Ascorbat de sodiu* (*natriu*). Sarea de sodiu a acidului ascorbic. Are rol antioxidant şi stabilizant al culorii. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 300. *Este considerat inofensiv.*

E 302 / *Calcium ascorbate*. Sin. *Ascorbat de calciu*. Are rol antioxidant în lapte, legume, fructe, produse de panificaţie, sucuri, bere. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 300. *Este considerat inofensiv.*

E 304 / *Fatty acid esthers of ascorbic acid*. Sin. *Esteri ai acidului ascorbic cu acizi graşi: Palmitat de ascorbil – E 304 (i) şi Stearat de ascorbil – E 304 (ii)*. Aditivi alimentari, cu rol antioxidant contra râncezirii, utilizaţi în produsele cu grăsimi, în cantitate de maximum 1.000 mg / kg, şi în produsele pentru sugari şi copii mici sănătoşi în cantitate de 10 mg / kg sau 10 mg / litru. Se mai utilizează pentru fabricarea coloranţilor E 160 şi E 161. Nu prezintă efecte adverse. E 304 (i) va fi evitat de persoanele vegetariene sau care cultivă diferite religii, deoarece acidul palmitic se obţine nu numai din grăsimi vegetale, ci şi animale. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 1,25 mg / kg corp. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 306 / *Tocopherol rich extract*. *Extract bogat în tocoferol, Vitamină E* (v.), liposolubilă. Aditiv alimentar natural sau de sinteză, cu rol antioxidant radicalic, numit şi „antioxigen", care previne oxidarea („râncezirea") acizilor graşi nesaturaţi şi a vitaminei A. În stare naturală se află în uleiul seminţelor plantelor oleaginoase, bogate în vitamina E. Prezintă o aromă intensă, ceea ce o limitează la utilizarea în cantitate de până la 10 mg / kg sau 10 mg / litru în alimentele pentru sugari şi copii mici, cât şi în alimentele cu uleiuri şi grăsimi destinate adulţilor. În doze mari pot avea reacţii adverse. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 2 mg / kg corp. *Este considerat inofensiv.*

E 307 / *Alpha-Tocopherol*. Sin. *α-Tocoferol*, *Vitamina E* (v.). Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 306. *Este considerat inofensiv.*

E 308 / *Gamma-Tocopherol*. Sin. *Υ-tocoferol*, *Vitamina E*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 306. *Este considerat inofensiv.*

E 309 / *Delta-Tocopherol*. Sin. *Delta-tocoferol*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 306. *Este considerat inofensiv.*

E 310 / *Propyl gallate*. Sin. *Galat de propil*. Antioxidant de sinteză, cu acelaşi mecanism ca E 306. În tubul digestiv se descompune în propanol şi acid galic alergen. Toţi derivaţii de galat sunt potenţial alergeni, pot produce iritaţii gastrice, cutanate, hiperactivitate. În alimente se admite în cantităţi între 100 şi 200 mg / kg, singur sau asociat cu alţi galaţi. (E 319-E 321 în alimente cu grăsimi şi uleiuri); în guma de mestecat se află 400 mg / kg, iar în uleiurile volatile se află în cantitatea de 1.000 mg / kg. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 1,4 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 311 / *Octyl gallate*. Sin. *Galat de octil*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 310. În tubul digestiv se descompune în octanol şi acid galic, alergen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 312 / *Dodecyl gallate*. Sin. *Galat de dodecil*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 310. În tubul digestiv se descompune în alcool lauric şi acid galic, care poate produce efecte secundare. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,05 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 315 / *Erythorbic acid.* Sin. *Acid eritorbic, Acid izoascorbic.* Antioxidant şi stabilizator de culoare, sintetic, este stereoizomerul acidului ascorbic (vitamina C). Nu are activitate vitaminică şi poate interfera cu vitamina C, căreia îi scade absorbţia. În cantitate de 500 mg / kg se foloseşte pentru produsele alimentare din carne sărate sau conservate şi în cantitate de 1.500 mg / kg pentru alimentele din peşte conservate, semiconservate, refrigerate sau congelate. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul.*

E 316 / *Sodium erythorbate.* Sin. *Eritorbat de sodiu, Izoascorbat de sodiu.* Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 315. *Nu se recomandă consumul.*

E 319 / *Tertiary-butyl hydrochinone*, abr. TBHQ. Sin. *Terţiar butil hidrochinonă*, abr. TBHQ. Antioxidant sintetic numit şi „antioxigen", produs lipofil, utilizat pentru prevenirea autooxidării („râncezirii") grăsimilor, singur sau asociat cu galaţi (E 310-E 312), în cantităţi de peste 100 şi 200 mg / kg în diferite produse; în guma de mestecat sunt permise 400 mg / kg, iar în uleiurile volatile 1.000 mg / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. TBHQ are efect cancerigen la animalele de laborator, iar la om produce efecte adverse ca: alergii, leziuni la nivel celular (inclusiv ADN), declanşează procese tumorale gastrice, ceea ce limitează utilizarea sa în UE. În România, a fost admis din 2007. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,2 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 320 / *Butylated hydroxyanisole*, abr. BHA. Sin. *Butilhidroxianisol*, abr. BHA. Antioxidant sintetic, numit şi „antioxigen", format din amestec de 2-terţ-butil-4-hidroxianisol şi 3-terţ-butil-4-hidroxianisol, produs lipofil; se foloseşte singur sau asociat cu galaţi şi BHT (butihidroxitoluen) (E 310-E 312). Este permis în alimente în cantitate de 100 şi 200 mg / kg în guma de mestecat în cantitate de până la 400 mg / kg, şi în uleiuri volatile în cantitate de până la 1.000 mg / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. BHA are efect cancerigen la animalele de laborator, iar la om produce reacţii adverse ca: alergii, leziuni la nivel celular (inclusiv ADN), declanşează procese tumorale gastrice, efecte estrogenice, hiperactivitate, somnolenţă, ceea ce limitează utilizarea sa în UE. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,2 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 321 / *Butylated hydroxytoluene*, abr. BHT. Sin. *Butilhidroxitoluen*, abr. BHT. Antioxidant sintetic lipofil. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 320 şi are aceleaşi efecte adverse, în plus: leziuni celulare hepatice, migrene, creşterea colesterolemiei, distruge vitamina K (responsabilă de coagularea sângelui), ceea ce limitează utilizarea sa în UE. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,125 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 322 / *Lecithins.* Sin. *Lecitine* (v.). Aditiv alimentar, farmaceutic şi cosmetic cu rol emulgator, anioxidant şi stabilizant, obţinut din surse vegetale, soia, floarea-soarelui, rapiţă sau surse animale (gălbenuş de ou). Lecitinele sunt amestecuri de fosfolipide ca: fosfatidilcolina, fosfatidil inozitol; intră în structura membranei celulare a organismelor vii. Se utilizează în toate tipurile de alimente, inclusiv pentru sugari şi copii mici, în cantitate de 1.000 mg / litru. În cantităţi mari, reduce apetitul, provoacă disfuncţii gastrice, transpiraţii abundente. *Este considerat inofensiv.*

E 325 / *Sodium lactate.* Sin. *Lactat de sodiu.* Sare a acidului lactic (E 270). Aditiv alimentar cu rol de corector de aciditate şi agent de întărire. Are aceleaşi proprietăţi ca E 270. Poate produce tulburări ale metabolismului nou-născuţilor. *Considerat inofensiv.*

E 326 / *Potassium lactate.* Sin. *Lactat de potasiu.* Aditiv alimentar cu rol de corector de aciditate şi agent de întărire. Are aceleaşi proprietăţi ca E 270 (acid lactic). *Este considerat inofensiv.*

E 327 / *Calcium lactate.* Sin. *Lactat de calciu.* Are rol de corector de aciditate. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 270 (acid lactic). Poate produce reacţii adverse la copii mici cu intoleranţă la lactoză. *Este considerat inofensiv.*

E 330 / *Citric acid.* Sin. *Acid citric* (v.), *Sare de lămâie.* Are rol de modificator de aciditate şi aromatizant; potenţează efectul antioxidanţilor şi gelifianţilor, stabilizant al emulsiilor. Se află în produse naturale, vegetale şi animale (în celula vie). Industrial se obţine prin fermentarea melasei (de la sfecla de zahăr) sau a zahărului cu mucegaiul *Aspergillus niger.* Nu prezintă toxicitate. Se admite în multe alimente, cât şi în acelea destinate sugarilor şi copiilor mici. *Este considerat inofensiv.*

E 331 / *Sodium citrates.* Sin. *Citraţi de sodiu, Săruri ale acidului citric.* Au rol antioxidant, modificator de aciditate, conservant, aromatizant şi sechestrant. Se utilizează: E 331 (i) – citrat biacid de sodiu, E 331 (ii) – citrat monoacid de sodiu şi E 331 (iii) – citrat trisodic. Nu produce efecte secundare. Se admite în diferite alimente, cât şi în acelea pentru sugari şi copii mici, în cantităţi de 2.000 mg / litru. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 332 / *Potassium citrates.* Sin. *Citraţi de potasiu.* Săruri ale acidului citric, cu acelaşi rol ca E 331. Se folosesc: E 332 (i) – citrat monopotasic şi E 332 (ii) – citrat tripotasic. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 333 / *Calcium citrates.* Sin. *Citraţi de calciu.* Săruri ale acidului citric: E 333 (i) – citrat monocalcic, E 333 (ii) – citrat dicalcic şi E 333 (iii) – citrat tricalcic, care au aceleaşi proprietăţi ca E 331, dar nu se admit în alimentele pentru sugari şi copii. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 334 / *Tartaric acid* (*L* (+)–). Sin. *Acid tartric.* Aditiv alimentar natural, vegetal cu rol de modificator de aciditate. Este admis în multe alimente, dar nu şi în acelea destinate sugarilor şi copiilor mici. În doze mari produce tulburări gastrointestinale, hiperaciditate, greaţă, vomă, afecţiuni bucale, renale, tulburări respiratorii, somnolenţă convulsii, dureri musculare. Este toxic al muşchilor, poate duce la paralizie. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 30 mg / kg corp. *Este considerat inofensiv.*

E 335 / *Sodium tartrates.* Sin. *Tartraţi de potasiu, Săruri ale acidului tartric.* E 335 (i) – tartrat monosodic şi E 335 (ii) – tartrat disodic. Au rol de emulgatori şi de agenţi de îngroşare (cristalele lor reţin apa). Se admit în diferite alimente, dar nu se permit în cele destinate sugarilor şi copiilor mici. Dozele mari au efect laxativ, produc tulburări gastrointestinale, greaţă, vomă, crampe, afecţiuni renale, dar sunt mai puţin toxici ca E 334 – acidul tartric. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 30 mg / kg corp. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 336 / *Potassium tartrates.* Sin. *Tartraţi de potasiu.* Sunt săruri ale acidului tartric: E 336 (i) – tartrat monopotasic şi E 336 (ii) – tartrat dipotasic. Au aceleaşi proprietăţi ca E 335.

E 337 / *Sodium potassium tartrate.* Sin. *Tartrat dublu de sodiu şi potasiu.* Are aceleaşi proprietăţi ca E 336. *Este considerat inofensiv.*

E 338 / *Phosphoric acid.* Sin. *Acid fosforic* (v.). Aditiv alimentar natural, cu rol acidifiant, potenţiator pentru anitoxidanţi, este agent sechestrant şi conferă o aromă specifică. În doze mari micşorează asimilarea calciului, mărind riscul de osteoporoză, a magneziului şi a fierului. Se admite în diferite alimente – sucuri şi nectaruri din fructe în cantitate de 700 mg / litru, în laptele sterilizat UHT (engl. *Ultra High Temperature*), în preparate din fructe în cantitate de 1.000 mg / kg, în alimentele pentru sugari şi copii mici în cantitate de 1.000 mg / kg. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 339 / *Sodium phosphates.* Sin. *Fosfaţi de sodiu.* Săruri de sodiu ale acidului fosforic: E 339 (i) – fosfat monosodic, E 339 (ii) – fosfat disodic şi E 339 (iii) – fosfat trisodic. Au rol de modificator al acidităţii, agent sechestrant, umectant, stabilizator şi de îngroşare (reţin apa). Este admis în cantitate de 1-1,5 g / kg în lapte, 2,5 g / kg în lapte praf şi smântână şi de 2 g / kg în frişcă; în alimentele pentru sugari şi copii mici este permis în cantitate de 1.000 g / litru. Cantităţile mai mari pot produce tulburări metabolice ca E 338. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 340 / *Potassium phosphates*. Sin. *Fosfaţi de potasiu*. Săruri de potasiu ale acidului fosforic: E 340 (i) – fosfat monopotasic. E 340 (ii) – fosfat dipotasic şi E 340 (iii) – fosfat tripotasic. Se utilizează în doze mai mari ca E 339: 20 g / kg în brânză topită, 5 g / kg în produse de carne, în băuturi energizante şi ape de masă: 500 mg / kg, în băuturi din proteine vegetale: 20 g / litru, în sare şi înlocuitori: 10 g / kg, se admite în produse pentru sugari şi copii, 1 g / litru. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 341 / *Calcium phosphates*. Sin. *Fosfaţi de calciu*. Săruri de calciu ale acidului fosforic: E 341 (i) – fosfat monocalcic, E 341 (ii) – fosfat dicalcic şi E 341 (iii) – fosfat tricalcic. Au rol de modificator de aciditate, sechestrant, umectant, emulgator şi stabilizator. Fosfatul dicalcic se utilizează (1 g / kg) în gheaţa alimentară, iar fosfatul tricalcic în unele alimente, în cantitate de 3 g / kg. Fosfaţii de calciu nu se admit în alimentele pentru sugari şi copii mici. În doze prea mari, pot produce tulburări metabolice. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg/ kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 343 / *Magnesium phosphates*. Sin. *Fosfaţi de magneziu*. Săruri de magneziu ale acidului fosforic: E 343 (i) – fosfat monomagnezic şi E 343 (ii) – fosfat dimagnezic. Se utilizează în cantitate de 2,5 g / kg ca înălbitor în făină, 20 g / kg în făina de panificaţie şi în unele sosuri şi emulsii. Nu se admit în alimentele pentru sugari şi copii mici. Dozele mari pot produce modificări metabolice. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 350 / *Sodium malates*. Sin. *Malaţi de sodiu*. Săruri sintetice de sodiu ale acidului malic: E 350 (i) – malat acid de sodiu şi E 350 (ii) – malat de sodiu. Are rol de acidifiant şi umectant. Nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu s-au semnalat efecte adverse la dozele folosite. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 351 / *Potassium malate*. Sin. *Malat de potasiu*. Are rol de acidifiant şi umectant. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Nu s-au semnalat efecte adverse. *Este considerat inofensiv.*

E 352 / *Calcium malates*. Sin. *Malaţi de calciu*. Săruri sintetice ale acidului malic: E 352 (i) – malat acid de calciu şi E 352 (ii) – malat de calciu. Are rol de acidifiant şi umectant. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Nu s-au semnalat efecte adverse. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 353 / *Metatartaric acid*. Sin. *Acid metatartric*. Aditiv alimentar sintetic, cu rol acidifiant, stabilizator, sechestrant (ioni metalici). În mod natural, se află în fructe, şi sintetic se obţine prin fermentarea glucozei. Are proprietăţi asemănătoare cu acidul tartric (E 334). Se foloseşte în vinuri, sucuri de fructe, maximum 100 mg / litru. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În doze mari poate produce tulburări gastrointestinale, hiperaciditate, greaţă, vomă, afecţiuni bucale, renale, tulburări respiratorii, somnolenţă, convulsii, dureri musculare. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 30 mg / kg corp. *Se indică un consum moderat.*

E 354 / *Calcium tartrate*. Sin. *Tartrat de calciu*. Aditiv alimentar, de sinteză, sarea de calciu a acidului tartric. Are rol de acidifiant şi stabilizant. Se indică în diferite alimente. Dozele mari produc iritaţie gastrică şi reduc asimilarea calciului. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 30 mg / kg corp. *Se indică un consum moderat.*

E 355 / *Adipic acid*. Sin. *Acid adipic*. Produs de sinteză, cu formula: $C_6H_{10}O_4$. Aditiv alimentar cu rol acidifiant, afânător, agent de întărire şi aromatizant, utilizat în cantitate de 2 g / kg. Nu este permis în alimetele pentru sugari şi copii mici. Este considerat că are potenţial cancerigen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. *Se indică un consum moderat.*

E 356 / *Sodium adipate*. Sin. *Adipat de sodiu*. Are aceleaşi proprietăţi cu E 355 (acidul adipic) Se admite utilizarea în cantitate de 6 g / kg; are aceeaşi doză zilnică admisă. *Se indică un consum moderat.*

E 357 / *Potassium adipate*. Sin. *Adipat de potasiu*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 356. *Se indică un consum moderat.*

E 363 / *Succinic acid*. Sin. *Acid succinic*. Produs natural din fructe, legume, vin sau de sinteză, obţinut din acid acetic. Aditiv alimentar cu rol acidifiant şi aromatizant. Se foloseşte în cantităţi de 6 g / kg. Nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu produce efecte adverse. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 380 / *Triamonium citrate*. Sin. *Citrat triamoniacal*. Sarea de amoniu a acidului citric. Are rol acidifiant, tampon şi emulgator. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. *Nu s-au semnalat efecte adverse.*

E 385 / *Calcium dissodium cthylene diamine tetra-acetate*, *Calcium dissodium EDTA*. Sin. *Etilen diaminotetracetat de calciu*, *EDTA calciu disodic*. Aditiv alimentar de sinteză, cu rol antioxidant, chelatant, conservant. Chelatează ionii metalici care catalizează procesele de oxidare (Cu, Fe, Zn, Ca, Mg, Mn, Pb, Hg). Este toxic la nivel celular şi anticoagulant, inhibitor al enzimelor, produce tulburări gastrointestinale, nefrotoxic. Nu este admis la copii sub 2 ani. Se utilizează în diferite alimente şi băuturi în cantităţi până la 800 mg / kg. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 2,5 mg / kg corp. Este admis ca aditiv alimentar în România din anul 2002. *Nu este recomandat consumul.*

E 392 / *Extractis of rosemary*. Sin. *Extract din somităţile florale de rozmarin* (*Rosmarinus officinalis*, familia *Labiatae*), plantă mediteraneană şi de cultură. Planta conţine 1-2% ulei volatil, format din diterpene fenolice: borneol, acetat şi valerianat de bornil, camfor, cineol, eucaliptol. Extractul se utilizează ca aditiv alimentar, cu rol aromatizant antioxidant, antiseptic în diferite produse alimentare, admis în concentraţii de 30-1.000 mg / kg. Dacă se asociază cu alţi antioxidanţi: galaţi, BHA, BHT, TBHQ, concentraţiile admise nu trebuie să depăşească 400 mg / kg produs alimentar. Nu se admite în produsele pentru sugari şi copii mici. Admis pe lista aditivilor alimentari în UE în 2010. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 400 / *Alginic acid*. Sin. *Acid alginic* (v.). Produs natural obţinut din alge brune: *Laminaria*, *Macrocystis*, *Ascophylum*, din familia *Pheophyceae*. Polimer macromolecular utilizat ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant, de aglomerare, stabilizator şi pseudoemulgator. Este admis în diferite alimente, iar în cele pentru sugari şi copii mici, în cantitate de maximum 500 mg / kg. Poate scădea asimilarea substanţelor minerale şi a altor nutrienţi în intestin. Nu s-au semnalat alte efecte secundare. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 401 / *Sodium alginate*. Sin. *Alginat de sodiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 400 – acidul alginic, în cantităţi prea mari poate cauza anemie, prin eliminarea fierului din organism. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 402 / *Potassium alginate*. Sin. *Alginat de potasiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 400 şi E 401.

E 403 / *Ammonium alginate*. Sin. *Alginat de amoniu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 400 şi E 401.

E 404 / *Calcium alginate*. Sin. *Alginat de calciu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 400 şi E 401.

E 405 / *Propane-1,2-diol alginate*. Sin. *Alginat de propilenglicol*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 400 şi E 401, dar nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici, deoarece conţine 36% propilenglicol, substanţă cu potenţial toxic şi alergen. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 406 / *Agar*. Sin. *Agar-agar* (v.), *Geloză*. Produs natural obţinut din alge roşii (*Gelidum amansii*, familia *Rodophyceae*, *Gelidiaceae*). Polimer macromolecular hidrofil, solubil în apă la cald, utilizat ca aditiv alimentar cu rol de agent viscozifiant, agent de umplere şi de aglomerare, stabilizant şi pseudoemulgator. Nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. Consumul în cantităţi mari produce balonare, flatulenţă, efect laxativ; nu este digerat în tractul digestiv, interferează cu asimilarea mineralelor, la care se reduce absorbţia. Nu s-au semnalat efecte adverse. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 407 / *Carrageenan*. Sin. *Caragenan* (v.). Produs natural extras din alge roşii: *Chondrus crispus*, *Gigartina stellata*, din Marea Nordului. Polimeri macromoleculari hidrofili, poligalactani liniari, sulfataţi: kapa-, iota- şi lambda-carrageenani. Se utilizează în diferite produse alimentare şi în alimente pentru copii mici, în cantitate de 300 mg / litru. Consumat în cantităţi mari produce balonare, flatulenţă, nu este digerat în tubul digestiv. La animale, produşii de degradare produc cancer de colon, este imunosupresor, împiedică asimilarea mineralelor şi a grăsimilor, are efect laxativ şi produce alergii, poate fi toxic, produce ulcer şi cancer. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 407 a / *Processed Euchema seaweed*. Sin. *Algă marină Euchema prelucrată*. Produs natural extras din alga *Euchema*, utilizat ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant, de umplere, de aglomerare, stabilizant şi pseudoemulgator. Se admite în diferite alimente, dar nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. Consumat în cantităţi mari produce balonare şi flatulenţă. Nu s-au semnalat efecte adverse. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 410 / *Locust bean gum*. Sin. *Gumă de seminţe de Carruba*, *Gumă din fructe de roşcove*. Produs natural obţinut din fructele de roşcov (*Ceratonia siliqua*, familia *Leguminosae*), poliozid galactomananic. Ca aditiv alimentar are rol de agent viscozifiant, de umplere şi de aglomerare, stabilizant şi pseudoemulgator. Se utilizează în diferite alimente, este permis şi în produsele pentru copii mici, în cantitate de 1 g / litru. Consumat în cantităţi mari, este laxativ şi alergic, poate induce scăderea colesterolului seric, produce balonare şi flatulenţă. *Se indică un consum moderat.*

E 412 / *Guar gum*. Sin. *Gumă Guar* (v.). Produs natural extras din seminţele arbustului de guar (*Cyamopsis tetragonolobus*, familia *Leguminosae*), polimer galactomananic, utilizat ca aditiv alimentar cu rol de agent viscozifiant, de umplere, de aglomerare, stabilizator şi pseudoemulgator. Se utilizează în diferite alimente, precum şi în cele pentru sugari şi copii mici, în cantitate de maximum 1 g / litru. Consumat în cantităţi mari poate provoca balonare, flatulenţă, crampe, astm, alergii, eczeme, interferează cu absorbţia grăsimilor, duce la scăderea colesterolului seric. *Se recomandă a se consuma moderat.*

E 413 / *Tragacanth*. Sin. *Tragacanta*, *Gumă tragacanta*. Produs vegetal, de exudaţie naturală, obţinut prin incizii în ramurile şi tulpinile unor specii de *Astragalus gummifer*, familia *Leguminosae*. Polizaharid galacturonic, utilizat ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant, de umplere şi de aglomerare, stabilizant şi pseudoemulgator. Se indică în diferite alimente, dar nu este permis în acelea pentru sugari şi copii mici. Consumată în cantităţi mari, produce balonare, flatuenţă, este laxativă, provoacă alergii, diaree, gaze, constipaţie. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 414 / *Gum arabic*, *Acacia gum*. Sin. *Gumă arabică* (v.), *Gumă de acacia*. Produs vegetal, extras din arborele *Acacia Senegal*, familia *Leguminosae*. Polizaharid glucuronic, utilizat ca agent viscozifiant, stabilizant, de încărcare şi pseudoemulgator. Se indică în diferite alimente, cât şi în acelea pentru sugari şi copii mici, în cantitate de 1-2 g / litru. Poate provoca alergii, rar, în cantităţi mari produce balonare şi flatulenţă. *Este considerată inofensivă.*

E 415 / *Xanthan gum*. Sin. *Gumă Xantan* (v.). Produs natural obţinut prin fermentarea zahărului sau melasei cu ciuperca *Xanthomonas campestris*. Poliozid format din glucoză, manoză şi acid glucuronic, folosit ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant, de umplere, de aglomerare, stabilizant şi pseudoemulgator. Se utilizează în diferite alimente, în cantitate de 1-2 g / kg, permis şi în alimentele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari poate produce balonare, flatulenţă, inteferează cu absorbţia lipidelor şi a sărurilor minerale. *Se indică un consum moderat.*

E 416 / *Karaya gum*. Sin. *Gumă de Karaya* (v.). Produs natural, exudat al arborelui *Sterculia urens*, familia *Leguminosae*. Polizaharid format din galactoză, ramnoză şi acid galacturonic, folosit ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant şi stabilizant. Se utilizează în alimente în cantitate de 5-10 g / kg; nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, produce balonare, flatulenţă, este laxativă, alergenică, poate declanşa crize de astm, urticarie, rinite, dermatite, poate împiedica asimilarea calciului. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 417 / *Tara gum*. Sin. *Gumă tara*. Produs natural, obţinut din seminţele arborelui *Caesalpinia spinosa*, familia *Leguminosae*. Polizaharid format din manoză şi galactoză, folosit ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant şi stabilizant. Se utilizează în diferite alimente, dar nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, produce balonare şi flatulenţă, rar alergii, interferează cu absorbţia lipidelor şi mineralelor. *Se indică un consum moderat.*

E 418 / *Gellan gum*. Sin. *Gumă Gellan*. Produs obţinut prin fermentarea amidonului cu bacteria *Pseudomonas elodea*. Polizaharid format din glucoză, acid glucuronic şi ramnoză, utilizat ca aditiv alimentar, cu rol de agent viscozifiant, stabilizant şi pseudoemulgator în diferite alimente, dar nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu se asimilează şi poate avea efect laxativ, produce balonare şi flatulenţă. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 420 / *Sorbitols*. Sin. *Sorbitoli* (v.), *Sorbită*. Polialcool prezent în fructe şi obţinut industrial prin hidrogenarea catalitică a glucozei sau sorbozei, utilizat ca aditiv alimentar, cu rol îndulcitor hipocaloric, înlocuitor al zahărului, umectant, stabilizant, sechestrant, agent de volum şi de îngroşare. Se cunosc: E 420 (i) – sorbitol; E 420 (ii) – sirop de sorbitol 70%. Are o valoare energetică de 2,4 kcal / g, fiind recomandat diabeticilor, deoarece se metabolizează independent de insulină. Nu este cancerigen. Se utilizează în diferite alimente, dar nu pentru îndulcirea lichidelor. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici, cărora le poate da tulburări gastrice, şi nici pentru cei cu intoleranţă la fructoză. Nu se recomandă un consum mai mare de 50 g pe zi. Consumul mare produce şi flatulenţă.

E 421 / *Mannitol*. Sin. *Manitol* (v.), *Manită*. Polialcool prezent în fructe, este exudat din mană şi obţinut industrial din hidrogenarea manozei (hexoză), utilizat ca aditiv alimentar, cu rol îndulcitor hipocaloric, umectant, stabilizant, sechestrant, agent de volum şi de îngroşare, în diferite alimente; are o valoare energetică de 2,4 kcal / g. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici, produce diaree severă şi disfuncţii renale. Nu este cariogen. Poate produce balonare şi flatulenţă. Nu se recomandă un consum zilnic mai mare de 50 g. *Considerat inofensiv.*

E 422 / *Glycerol*. Sin. *Glicerol* (v.), *Glicerină 1,2,3-propan triol.* Produs natural prezent în ţesuturile vii. Se obţine industrial prin hidroliza grăsimilor naturale. Se foloseşte ca aditiv alimentar, cu rol îndulcitor, stabilizant, umectant, agent de îngroşare şi de umplere, în diferite alimente. Are şi rol conservant. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Se admite în proporţie de 5%. În cantităţi mari, este laxativ, poate da cefalee, greaţă, sete, hiperglicemie. Nu este cariogen. *Este considerat inofensiv.*

E 425 / *Konjac*. Sin. *Konjac*, *Gumă Konjac*. Se cunosc: E 425 (i) – gumă de Konjac şi E 425 (ii) – glucomanan de Konjac. Are rol de agent viscozifiant, stabilizant şi emulgator. Se admite în diferite alimente, în cantitate până la 10 g / kg, dar nu este permis în acelea pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, produce balonare şi flatulenţă.

E 426 / *Soybean hemicellulose*. Sin. *Hemiceluloză din soia*. Se obţine din boabele de soia (*Soja hispida*), utilizat ca aditiv alimentar cu rol emulgator, stabilizant, agent de antiaglomerare şi viscozifiant. Se utilizează în diferite produse în cantităţi de până la 30 g / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Produce alergii persoanelor care nu tolerează soia.

E 427 / *Cassia gum*. Sin. *Gumă Cassia*. Produs natural, polizaharid obţinut din endospermul seminţelor plantei *Cassia obtusifolia*, *Cassia tara*, *Cassia occidentalis*, guma are cel puţin 75% polizaharide cu structură liniară, conţinând manoză şi galactoză în raport de 5:1. Aditiv alimentar cu rol de agent gelifiant.

E 431 / *Polyoxythylene (40) stearate*. Sin. *Stearat de polioxietilen (40)*. Produs de sinteză, ester al acidului stearic cu polietilenglicol 40 (PEG 40), aditiv alimentar cu rol de emulgator şi aromatizant, utilizat în cantitate de maximum 18 mg / litru. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Acidul stearic se poate obţine din grăsimi animale, de aceea E 431 nu se recomandă vegetarienilor. La om, doza zilnică admisă pentru consum cumulat de aditivi E 431-E 436 este de până la 25 mg / kg corp. Se vor evita de către persoanele care au intoleranţă la polietilenglicol (PEG). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 432 / *Polyoxyethylene sorbitan monolaurate*, *Polysorbate* (*v. Polisorbate*), *Tween 20*. Produs de sinteză obţinut din sorbitan esterificat cu un acid gras, când formează *span*, care cu „n" molecule de polioxietilenglicol formează *tween* (ester de sorbitan polioxietilenat). Aditiv alimentar cu rol de emulgator neionogen, cu HLB (Balanţă hidrofil-lipofilă) = 16,7. Se foloseşte în cantităţi între 1 g şi 10 g / kg în diferite produse. Nu se admite în produsele pentru sugari şi copii mici; nu se recomandă vegetarienilor. Are potenţial toxic, poate potenţa asimilarea substanţelor toxice liposolubile din tractul digestiv, are potenţial cancerigen. La om, doza zilnică admisă pentru consumul cumulat de aditivi E 431-E 436 este de până la 25 mg / kg corp. Se va evita consumul de către persoanele care au intoleranţă la polietilenglicol (PEG). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 433 / *Polyoxyethylene sorbitan monooleate*, *Polysorbate 80*. Sin. *Monooleat de polioxietilensorbitan*, *Polisorbat 80*, *Tween 80*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 432.

E 434 / *Polyoxyethylene sorbitan monopalmitate*, *Polysorbate 40*. Sin. *Monopalmitat de polioxietilensorbitan*, *Polisorbat 40*, *Tween 40*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 432.

E 435 / *Polyoxyethylene sorbitan monostearate*, *Polysorbate 60*. Sin. *Monostearat de polioxietilensorbitan*, *Polisorbat 60*, *Tween 60*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 432.

E 436 / *Polyoxyethylene sorbitan tristearate*, *Polysorbate 65*. Sin. *Tristearat de polioxietilensorbitan*, *Polisorbat 65*, *Tween 65*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 432.

E 440 / *Pectins*. Sin. *Pectine* (v.). Amestec de poliglucide naturale (pectoze, galactani, manani, arabani) esterificate cu acizi pectici (acizi uronici), ale căror grupe carboxil sunt parţial metoxilate sau neutralizate cu calciu, magneziu şi potasiu; polielectrolit anionic. Se foloseşte ca aditiv alimentar cu rol de agent viscozifiant, gelifiant, stabilizant şi pseudoemulgator. Principalele surse de pectine sunt: merele, portocalele şi sfecla de zahăr. Se folosesc: E 440 (i) – pectina, E 440 (ii) – pectat de sodiu, E 440 (iii) – pectat de potasiu, E 440 (iv) – pectat de amoniu, E 440 b – pectină amidată. Sunt admise în diferite produse alimentare, iar în alimentele pentru sugari şi copii mici sunt permise în cantitate de până la 5 g / litru. Favorizează digestia, dar pot interfera cu absorbţia lipidelor şi mineralelor; au proprietăţi sechestrante, cu rol de detoxifiere, eliminând unele metale toxice. În cantităţi mari nu au efecte adverse, dar produc balonare sau disconfort intestinal. *Sunt considerate inofensive.*

E 442 / *Ammonium phosphatides*. Sin. *Fosfatide de amoniu*. Produse de sinteză, aditivi alimentari, cu rol de emulgator şi stabilizant utilizate în cantităţi de 6 g la 10 g / kg. Nu se admit în alimentele pentru sugari şi copii mici. Nu au efecte adverse, dar în cantităţi mari pot produce tulburări gastrice şi intestinale, cresc aciditatea gastrică. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 444 / *Sucrose acetate isobutyrate*. Sin. *Acetat izobutirat de zaharoză (sucroză)*. Produs de sinteză, aditiv cu rol modificator de aciditate, stabilizant şi emulgator, utilizat în cantitate de până la 300 mg / litru. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În doze mari produce insomnie, hiperkinezie, tahicardie. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 20 mg / kg corp. Este admis ca aditiv alimentar în România din anul 2002. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 445 / *Glycerol esters of wood resins*. Sin. *Esteri ai glicerinei din răşini de lemn*. Amestec complex de esteri di- şi triglicerici ai acizilor rezinici din răşini de lemn (acid abietic), obţinut prin extracţie cu solvenţi din lemnul de pin (*Pinus silvestris*). Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol stabilizant, emulgator, agent viscozifiant, aromatizant, în cantităţi de până la 50 mg / kg pentru tratamentul suprafeţei fructelor şi legumelor proaspete şi de până la 100 mg / kg în diferite băuturi, gumă de mestecat. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În doze mari produce hiperkinezie, insomnie, tahicardie. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp. Este admis ca aditiv alimentar şi în România, din anul 2002. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 450 / *Diphosphates*. Sin. *Difosfaţi* (*Polifosfaţi*). Săruri de sodiu, potasiu, calciu sau magneziu ale acidului di-fosforic: E 450 (i) – difosfat disodic: $Na_2H_2P_2O_7$; E 450 (ii) – difosfat trisodic: $Na_3HP_2O_7 \cdot H_2O$; E 450 (iii) – difosfat tetrasodic sau pirofosfat de sodiu: $Na_4P_2O_7$; E 450 (iv) – difosfat dipotasic: $K_2H_2P_2O_7$; E 450 (v) – difosfat tetrapotasic: $K_4P_2O_7$; E 4520 (vi) – difosfat dicalcic sau pirofosfat de calciu: $Ca_2P_2O_7$; E 450 (vii) – difosfat biacid de calciu sau pirofosfat acid de calciu: $CaH_2P_2O_7$ şi E 450 (viii) – difosfat dimagnezic sau pirofosfat de magneziu: $Mg_2P_2O_7$. Se utilizează ca aditivi alimentari cu rol de stabilizanţi, corectori de aciditate, substanţe-tampon, în diferite alimente, în cantitate de până la 5-10 g / kg şi nu sunt admişi în produsele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, pot produce tulburări – micşorează asimilarea calciului, magneziului şi fierului, atrofierea oaselor (osteomalacie) şi depunerile de calciu. La om, doza zilnică admisă pentru consum cumulat de fosfaţi este de până la 70 mg / kg corp. Vezi şi E 338 şi E 339 – fosfaţi. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 451 / *Triphosphates*. Sin. *Trifosfaţi* (*Polifosfaţi*). Săruri ale acidului trifosforic (polifosforic): E 451 (i) – trifosfat pentasodic sau tripolifosfat de sodiu: $Na_5P_3O_{10}$ şi E 451 (ii) – trifosfat pentapotasic sau tripolifosfat de potasiu: $K_5P_3O_{10}$, cu rol de stabilizanţi şi modificatori de aciditate, agenţi de afânare, în diferite alimente în cantitate de până la 3-5 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, produce aceleaşi tulburări ca E 338, E 339 şi E 450. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 452 / *Polyphosphates*. Sin. *Polifosfaţi*. Săruri ale acidului polifosforic: E 452 (i) – polifosfat sodic, hexametafosfat de sodiu sau sarea Graham: $H_{(n+2)}PnO_{(3n+1)}$; E 452 (ii) – polifosfat potasic; E 452 (iii) – polifosfat de sodiu şi calciu; E 452 (iv) – polifosfat de calciu; E 452 (v) – polifosfat de amoniu. Aditivi alimentari cu rol stabilizant, modificator de aciditate, sechestranţi, substanţe-tampon. Se folosesc în diferite produse în cantitate de până la 5-10 g / kg. Nu se admit în alimentele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, produc aceleaşi tulburări ca E 338, E 339 şi E 450. La om, doza zilnică admisă pentru consum cumulat de fosfor este de până la 70 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 459 / *Beta-cyclodextrin*. Sin. *Betaciclodextrină*. Ciclodextrinele (v.) sunt oligozaharide ciclice, cristalizate, obţinute prin degradarea enzimatică a amidonului cu diferiţi bacili: *Bacillus macerans*, *Klebsiella pneumoniae*, *B. stearothermophilus*, *B. megaterium*. Se utilizează: α, β şi Υ-ciclodextrina. Se utilizează β-ciclodextrina ca aditiv alimentar cu rol de agent de încărcare, sechestrant pentru alţi aditivi, vitamine sau arome, în cantităţi între 500 mg şi 1 g / kg. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 5 mg / kg corp. *Este considerată inofensivă.*

E 460 / *Cellulose*. Sin. *Celuloză* (v.). Poliglucidă naturală, omogenă, răspândită în organismele vegetale, specifică plantelor, contribuie la formarea membranei celulare şi a ţesuturilor de susţinere. Se prezintă sub două forme: E 460 (i) – celuloza microcristalină (CMC) (v. Avicel) şi E 460 (ii) – celuloza pulbere, insolubile în apă, dar se îngroaşă prin hidratare. Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol de agent viscozifiant, agent de umplere antiaglomerant şi pseudoemulgator în diferite alimente. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Celuloza nu se digeră, stimulează peristaltismul intestinal, produce balonare, constipaţie sau diaree, probleme ale colonului. *Este considerată inofensivă.*

E 461 / *Methyl cellulose*. Sin. *Metilceluloză* (v.), abr. MC. Aditiv alimentar, de semisinteză, obţinut din celuloză, cu rol viscozifiant, stabilizant, agent de suspensie şi pseudoemulgator. Insolubil în apă, dar se umflă. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 460-celuloza.

E 462 / *Ethyl cellulose*. Sin. *Etilceluloză* (v.), abr. EC. Aditiv alimentar, de sinteză, obţinut din celuloză, cu rol viscozifiant, stabilizant, pseudoemulgator, diluant pentru coloranţi şi alţi aditivi, insolubil în apă, dar se umflă în ea. Are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 463 / *Hydroxypropyl cellulose*. Sin. *Hidroxipropilceluloză*, abr. HPC. Are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 464 / *Hydroxypropyl methyl cellulose*. Sin. *Hidroxipropilmetilceluloză* (v.), abr. HPMC. Are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 465 / *Ethyl methyl cellulose*. Sin. *Etilmetilceluloză*, abr. EMC. Are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 466 / *Carboxy methyl cellulose*, *Sodium carboxy methyl cellulose*, *Cellulose gum*. Sin. *Carboximetilceluloză sodică* (v.), abr. CMC-Na. Este solubilă în apă în care se umflă şi are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 468 / *Cross- linked sodium carboxy methyl cellulose*, *Cross-linked cellulose gum*. Sin. *Carboximetilceluloză sodică reticulată*. Solubilă în apă, în care se umflă. Are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 469 / *Enzymatically hydrolysed carboxy methyl cellulose*, *Enzymatically hydrolysed cellulose gum*. Sin. *Carboximetilceluloză hidrolizată enzimatic*. Solubilă în apă, are şi rol de glazurare, substient al grăsimilor, în rest are aceleaşi proprietăţi ca E 460 şi E 461.

E 470 a / *Sodium, potassim and calcium salts of fatty acids*. *Săruri de sodiu, potasiu şi calciu ale acizilor graşi*, numite şi *Săpunuri* (v.). Acizii graşi sunt amestecuri de acid stearic, oleic, palmitic şi miristic. Aditivi alimentari cu rol emulgator, spumant şi stabilizant. Sunt utilizate în diferite alimente, nu sunt admise în produsele pentru sugari şi copii mici. Pot provoca tulburări gastrice, iritaţie, au efect laxativ sau purgativ în doze mari. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 470 b / *Magnesium salts of fatty acids*. Sin. *Săruri de magneziu ale acizilor graşi*. Aditivi alimentari cu rol emulgator, spumant şi stabilizant. Sunt admişi în diferite alimente, dar nu sunt admişi în produsele pentru sugari şi copii mici. Pot avea aceleaşi efecte ca E 470 a. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 471 / *Mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Mono- şi digliceride ale acizilor graşi: gliceril monooleat, gliceril monopalmitat, gliceril monostearat* (*monooleina, monostearina, monopalmitina*). Se obţin din grăsimi animale sau vegetale. Se utilizează ca aditivi alimentari cu rol: emulgator, stabilizant, glazurant, agent de aglomerare, antispumant şi viscozifiant, în diferite alimente, cât şi în produsele pentru sugari şi copii mici, în cantitate de maxim 4 g / litru. *Sunt considerate inofensive.*

E 472 a / *Acetic acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Esteri ai acidului acetic cu mono- şi digliceridele acizilor graşi*, *Acetogliceride*. Se obţin din grăsimi animale sau vegetale. Aditivi alimetari cu rol de emulgatori, glazuranţi, stabilizanţi şi sechestranţi. Se folosesc în diferite alimente, dar nu sunt permişi în produsele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, pot produce diaree, ameţeală, sete, confuzii mentale. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 472 b / *Lactic acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Esteri lactici ai mono- şi digliceridelor acizilor graşi*, *Lactogliceride*. Se obţin din grăsimi animale sau vegetale. Aditivi alimentari cu rol de emulgatori, stabilizanţi, sechestranţi folosiţi în diferite alimente, dar nu sunt admişi în produsele pentru sugari şi copii mici. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 472 c / *Citric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Esteri ai acidului citric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi*, *Citrogliceride*. Se obţin din grăsimi animale sau vegetale. Aditivi alimentari cu rol de emulgatori, stabilizanţi, sechestranţi, antioxidanţi, agenţi de îngroşare (viscozifianţi). Se folosesc în diferite alimente, cât şi în produsele pentru sugari şi copii mici, în cantitate de până la 9 g / litru. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 472 d / *Tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Esteri ai acidului tartric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi*, *Citrem*. Se obţin din grăsimi animale sau vegetale; se folosesc ca aditivi alimentari cu rol de emulgatori, stabilizanţi şi sechestranţi în diferite alimente. Nu sunt admişi în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 30 mg / kg corp (tartraţii au potenţial toxic). *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 472 e / *Mono- and diacetyl tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Esterii mono- şi diacetiltartrici ai mono- şi digliceridelor acizilor graşi*, *Datem*. Se obţin sintetic, din grăsimi animale sau vegetale. Se utilizează ca aditivi alimentari cu rol de emulgatori, stabilizanţi şi sechestranţi şi sunt admişi în diferite alimente. Nu se admit în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 30 mg / kg corp (tartraţii au potenţial toxic). *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 472 f / *Mixed acetic and tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Amestec de esteri ai acidului acetic şi tartric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi*. Prezintă aceleaşi proprietăţi ca E 472 d şi E 472 c.

E 473 / *Sucrose esters of fatty acids*. Sin. *Esterii zaharozei (sucrozei) cu acizii graşi, Sucroesteri*. Se obţin sintetic din grăsimi animale sau vegetale şi zaharuri. Se folosesc drept aditivi alimentari în diferite alimente în cantitate de 1 g / litru, cât şi în produsele pentru sugari şi copii mici în cantitate de 120 mg / litru. La om, doza zilnică admisă pentru consum cumulat de sucroesteri şi sucrogliceride (E 474) este de până la 30 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 474 / *Sucroglycerides*. Sin. *Sucrogliceride*. Se obţin din grăsimi animale sau vegetale şi zaharuri. Se utilizează ca aditivi alimentari cu rol de emulgatori, stabilizanţi, viscozifianţi, în diferite alimente în cantitate de 2 g / kg până la 10 g / kg şi în băuturi 20 g / litru. Nu se admit în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum cumulat de sucroesteri şi sucrogliceride este de până la 30 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 475 / *Polyglycerol esters of fatty acids*. Sin. *Esteri de poliglicerol ai acizilor graşi, Poliglicerilesteri*. Se obţin din grăsimi animale sau vegetale şi zaharuri. Se utilizează ca aditivi alimentari cu rol de emulgatori, stabilizanţi, agenţi de îngroşare, inhibitori de cristalizare, în diferite alimente, în cantitate de la 500 mg / 1 kg la 10 g / kg. Nu se admit în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 476 / *Polyglycerol polyricinoleate*. Sin. *Poliricinoleat de poliglicerol*. Se obţine din poliglicerol şi ulei de ricin (seminţele decorticate ale plantei *Ricinus communis*, familia *Euphorbiaceae*). Este aditiv alimentar cu rol de emulgator şi stabilizant în alimente sărace în grăsimi, în cantitate de 4-5 g / kg, nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La animale s-au raportat efecte hepato- şi nefrotoxice. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 7,5 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 477 / *Propane-1,2-diol eters of fatty acids*. Sin. *Esterii propilenglicolului cu acizii graşi*. Produs de sinteză, din grăsimi vegetale sau animale, utilizat ca aditiv alimentar cu rol emulgator şi stabilizant, în diferite alimente, în cantităţi de 1-5 g / kg până la 30 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp.

E 479 b / *Thermally oxidised soya bean oil interacted with mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Ulei din seminţe de soia oxidat termic interacţionat cu mono- şi digliceridele acizilor graşi, Tosom*. Produse sintetice cu rol aditiv alimentar, utilizate ca emulgatori şi agenţi de separare în cantitate de maxim 5 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp. Este admis ca aditiv alimentar în România din anul 2002.

E 481 / *Sodium stearoyl-2-lactylate*. Sin. *Stearoil 2-lactilat de sodiu*. Produs sintetic obţinut din esterificarea acidului lactic polimerizat cu acidul stearic, utilizat ca aditiv alimentar, cu rol de emulgator şi stabilizant, în alimente, în cantităţi de 2-5 g / kg până la 8-10 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 20 mg / kg corp. *Este considerat inofensiv.*

E 482 / *Calcium stearoyl-2-lactylate*. Sin. *Stearoil 2-lactilat de calciu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 481. *Este considerat inofensiv.*

E 483 / *Stearyl tartrate*. Sin. *Tartrat de stearil*. Se obţine prin sinteză. Este utilizat ca aditiv alimentar cu rol emulgator, stabilizant şi ca agent de tratare a făinii, în cantitate de 5 g / kg; nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 20 mg / kg corp (acidul tartric are potenţial toxic).

E 491 / *Sorbitan monostearate*. Sin. *Monostearat de sorbitan, Spam 60*. Produs de sinteză (v. *Sorbitan*) din anhidrosorbitol şi acid stearic, utilizat ca aditiv alimentar cu rol emulgator, stabilizant şi spumant artificial; în cantitate de până la 5-10 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Are efecte adverse asupra sistemului de reproducere, leziuni renale, este toxic, iritaţie gastrică. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp (ca şi la polisorbaţi: E 432-E 436). Este admis ca aditiv alimentar în România din anul 2002. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 492 / *Sorbitan tristearate*. Sin. *Tristearat de sorbitan, Span 65*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 491.

E 493 / *Sorbitan monolaurate*. Sin. *Monolaurat de sorbitan, Span 20*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 491.

E 494 / *Sorbitan monooleate*. Sin. *Monooleat de sorbitan, Span 80*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 491.

E 495 / *Sorbitan monopalmitate*. Sin. *Monopalmitat de sorbitan, Span 40*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 491.

E 500 / *Sodium carbonates*. Sin. *Carbonaţi de sodiu*. Se prezintă ca: E 500 (i) – carbonat de sodiu Na_2CO_3; E 500 (ii) – carbonat acid de sodiu sau bicarbonat de sodiu ($NaHCO_3$) şi E 500 (iii) – sescvicarbonat de sodiu ($Na_3H\,(CO_3)_2 \cdot 2H_2O$). Aditivi alimentari cu rol stabilizant, modificator de aciditate, agent de afânare (creştere), antiaglomerant. Se utilizează în diferite alimente, cât şi în produsele pentru sugari şi copii mici. *Este considerat inofensiv.*

E 501 / *Potassium carbonates*. Sin. *Carbonaţi de potasiu*. Se prezintă ca: E 501 (i) – carbonat de potasiu şi E 501 (ii) – bicarbonat de potasiu. Are aceleaşi proprietăţi ca E 500.

E 503 / *Ammonium carbonates*. Sin. *Carbonaţi de amoniu*. Se prezintă ca: E 503 (i) – carbonat de amoniu şi E 503 (ii) – bicarbonat de amoniu. Are aceleaşi proprietăţi ca E 500.

E 504 / *Magnessium carbonates*. Sin. *Carbonaţi de magneziu*. Se prezintă ca: E 504 (i) – carbonat de magneziu şi E 504 (ii) – bicarbonat de magneziu. Aditivi alimentari cu rol de stabilizant, modificator de aciditate şi antiaglomerant, în diferite alimente. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În cantităţi mari, pot fi laxativi (E 504 ii). *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 507 / *Hydrochloric acid*. Sin. *Acid clorhidric* (v.). Aditiv alimentar artificial, cu rol acidifiant în diferite produse. Nu este admis în preparatele pentru sugari şi copii mici. În concentraţii mari produce iritaţii şi ulceraţii gastrice, este cariogen. *Este considerat inofensiv.*

E 508 / *Potassium chloride*. Sin. *Clorură de potasiu, KCl*. Aditiv alimentar cu rol stabilizant, potenţiator de arome, agent de întărire. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. În concentraţii mari, provoacă iritaţii şi ulceraţii gastrice. *Este considerat inofensiv.*

E 509 / *Calcium chloride*. Sin. *Clorură de calciu*, $CaCl_2 \cdot 6H_2O$. Aditiv alimentar cu rol stabilizant, agent de îngroşare şi de întărire, sechestrant pentru ionii metalici, potenţiator de arome, utilizat în diferite alimente. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În concentraţii mari, produce iritaţii şi ulceraţii gastrice. *Este considerat inofensiv.*

E 511 / *Magnessium chloride*. Sin. *Clorură de magneziu*, $MgCl_2$. Are aceleaşi proprietăţi ca E 509. *Este considerat inofensiv.*

E 512 / *Stannous chloride*. Sin. *Clorură stanosă*, $SnCl_2$. Se obţine din minereu de staniu şi acid clorhidric. Aditiv alimentar cu rol antioxidant, stabilizant de culoare, sechestrant şi conservant. Se admite în unele băuturi şi conserve de legume sau de fructe, în cantitate de 20-25 mg / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 2 mg / kg corp. Poate da gust metalic alimentelor şi poate provoca greaţă.

E 513 / *Sulphuric acid.* Sin. *Acid sulfuric.* Aditiv alimentar cu rol acidifiant, utilizat în bere şi unele brânzeturi. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Poate avea efecte teratogene. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 514 / *Sodium sulphates.* Sin. *Sulfaţi de sodiu.* Se prezintă ca: E 514 (i) – sulfat de sodiu şi E 514 (ii) – sulfat acid de sodiu sau bisulfat de sodiu. Aditivi alimentari cu rol de acidifianţi şi agenţi de întărire. Se admit în diferite alimente, dar nu şi în produsele pentru sugari şi copii mici. Pot deregla balanţa hidrică a organismului. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 515 / *Potassium sulphates.* Sin. *Sulfaţi de potasiu.* Se folosesc: E 515 (i) – sulfat de potasiu şi E 515 (ii) – sulfat acid de potasiu sau bisulfat de potasiu. Are aceleaşi proprietăţi ca E 514.

E 516 / *Calcium sulphate.* Sin. *Sulfat de calciu, Gips* (v.). Aditiv alimentar cu rol de modificator al acidităţii, stabilizant, agent de îngroşare, agent de aglomerare şi de întărire, sechestrant, utilizat în diferite alimente. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Poate provoca reacţii alergice. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 517 / *Ammonium sulphate.* Sin. *Sulfat de amoniu.* Aditiv alimentar cu rol de stabilizant, tampon şi agent de afânare. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici.

E 520 / *Aluminium sulphate.* Sin. *Sulfat de aluminiu.* Aditiv alimentar cu rol de stabilizant, agent de întărire şi de afânare, în cantitate de 200-300 mg / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,6 mg / kg corp. Are efecte adverse asupra SNC, este inhibitor al asimilării calciului, iodului, vitaminelor B. Nu se recomandă persoanelor cu afecţiuni renale. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 521 / *Aluminium sodium sulphate.* Sin. *Sulfat de aluminiu şi sodiu, Alaun de sodiu.* Are aceleaşi proprietăţi ca E 520.

E 522 / *Aluminium potassium sulphate.* Sin. *Sulfat de aluminiu şi potasiu, Alaun de potasiu.* Are aceleaşi proprietăţi ca E 520.

E 523 / *Aluminium ammonium sulphate.* Sin. *Sulfat de aluminiu şi amoniu, Alaun amoniacal* (v.). Are aceleaşi proprietăţi ca E 520.

E 524 / *Sodium hydroxide.* Sin. *Hidroxid de sodiu, Sodă caustică.* Aditiv alimentar cu rol de corector de aciditate. Este utilizat în diferite produse, cât şi în produse de cereale pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 525 / *Potassium hydroxide.* Sin. *Hidroxid de potasiu.* Are aceleaşi proprietăţi ca E 524.

E 526 / *Calcium hydroxide.* Sin. *Hidroxid de calciu, Apă de var, Var stins.* Corector de aciditate în diferite alimente; este admis şi în produsele pentru sugari şi copii mici. *Este considerat inofensiv.*

E 527 / *Ammonium hydroxide.* Sin. *Hidroxid de amoniu,* numit şi „amoniac". Are aceleaşi proprietăţi ca E 256. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 528 / *Magnesium hydroxide.* Sin. *Hidroxid de magneziu.* Aditiv alimentar cu rol de modificator al acidităţii, stabilizant şi conservant al culorii. Nu se admite în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 529 / *Calcium oxide.* Sin. *Oxid de calciu, Var.* Aditiv alimentar cu rol de corector al acidităţii. Nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Este considerat inofensiv.*

E 530 / *Magnesium oxide.* Sin. *Oxid de magneziu.* Aditiv alimentar cu rol de corector al acidităţii şi agent antiaglomerant. Se foloseşte în diferite produse, dar nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 535 / *Sodium ferrocyanide.* Sin. *Ferocianură de sodiu.* $Na_4[Fe(CN)_6]_3$, sare a acidului cianhidric, foarte toxic, dar în combinaţie cu fierul, acest efect este anulat. Aditiv alimentar cu rol de agent antiaglomerant, folosit în cantităţi de maxim 20 mg / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp. Utilizarea este limitată şi din cauza culorii galben intens a sării. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 536 / *Potassium ferrocyanide.* Sin. *Ferocianură de potasiu,* cu formula: $K_4[Fe(CN)_6]_3 \cdot H_2O$. Aditiv alimentar cu rol de agent de separare, stabilizant. Se foloseşte la vinuri şi sare pentru a-i creşte conţinutul de fier. Are aceleaşi proprietăţi ca E 535. La 100°C se descompune în cianură de potasiu, foarte toxică. Poate produce: cefalee, ameţeli, dificultăţi în respiraţie, reduce transportul de oxigen de către sânge. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 538 / *Calcium ferrocyanide.* Sin. *Ferocianură de calciu.* Are aceleaşi proprietăţi. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 541 / *Sodium aluminium phosphate acidic.* Sin. *Fosfat acid de sodiu şi aluminiu,* cu formula $NaAl(HPO_4)_2$. Aditiv alimentar cu rol de agent de afânare, utilizat numai în produse de patiserie, în cantitate de 1 g / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. Produce încărcarea cu aluminiu a organismului, are acţiune asupra SNC, inhibă asimilarea calciului, iodului, vitaminelor din grupa B. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,6 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 551 / *Silicon dioxide.* Sin. *Dioxid de siliciu, Silice, Aerosil* (v.). Aditiv alimentar cu rol gelifiant, pseudoemulgator şi antiaglomerant. Se admite în alimente în cantitate de 10 g / kg la 30 g / kg, iar la sugari şi copii mici în cereale deshidratate, în cantitate de 2 g / kg. Poate produce alergii, cu manifestare dermatologică, iar substanţa este o pulbere foarte fină şi uşoară care poate da intoxicaţii respiratorii (silicoză). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 552 / *Calcium silicate.* Sin. *Silicat de calciu.* Aditiv alimentar cu rol antiaglomerant şi agent de separare, utilizat în cantitate de 10 g / kg la 30 g / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. *Este considerat inofensiv.*

E 553 a / *Magnessium silicate.* Sin. *Silicat de magneziu.* Utilizat ca agent antiaglomerant, ca şi E 552. *Este considerat inofensiv.*

E 553 b / *Talc.* Sin. *Talc, Hidroxisilicat de aluminiu şi magneziu* (v.). Natural, cu rol antiaglomerant, 10 g/kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 554 / *Sodium aluminium silicate.* Sin. *Silicat de sodiu şi aluminiu.* Aditiv alimentar cu rol antiaglomerant, utilizat în cantităţi de 10 g la 30 g / kg, nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.* Acest aditiv a fost eliminat la 31 ianuarie 2014.

E 555 / *Potassium aluminium silicate.* Sin. *Silicat de potasiu şi aluminiu.* Are aceleaşi proprietăţi ca E 554. A fost eliminat la 31 ianuarie 2014.

E 556 / *Calcium aluminium silicate.* Sin. *Silicat de calciu şi aluminiu.* Are aceleaşi proprietăţi ca E 554. A fost eliminat la 31 ianuarie 2014.

E 558 / *Bentonite.* Sin. *Bentonită* (v.). Aditiv alimentar cu rol pseudoemulgator şi agent antiaglomerant, agent de clarificare pentru sucuri, suport pentru arome. Nu este permis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Este considerat inofensiv.* A fost eliminat la 31 mai 2013.

E 559 / *Aluminium silicate* (*Kaolin*) Sin. *Silicat de aluminiu, Caolin* (v.). Produs natural, cu formula: $Al_2O_3 \cdot 2SiO_2 \cdot H_2O$, aditiv alimentar cu rol antiaglomerant. Se foloseşte în cantitate de 10 g / kg la 30 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.* A fost eliminat la 31 ianuarie 2014.

E 570 / *Fatty acids*. Sin. *Acizi graşi*. Produşi naturali (în general acid stearic, componentă a oricărei grăsimi), obţinuţi din plante şi animale, aditivi alimentari cu rol: emulgator, glazurant, antiaglomerant, în diferite alimente. Nu sunt admişi în produsele pentru sugari şi copii mici. *Sunt consideraţi inofensivi.*

E 574 / *Gluconic acid*. Sin. *Acid gluconic*. Aditiv alimentar sintetic, cu rol stabilizant, corector de aciditate şi sechestrant (cu ionii metalici). Consumat în doze mai mari de 20 g este laxativ. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 50 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 575 / *Glucono-delta lactone*. Sin. *Lactona acidului gluconic*, *Glucono-delta-lactonă*, abr. GDL. Aditiv alimentar cu rol de reglator al acidităţii, stabilizant, sechestrant şi afânător (agent de creştere), în diferite alimente şi băuturi. Este admis şi în produsele de cereale pentru sugari şi copii mici. Nu se va depăşi doza de 20 g / zi (este laxativ). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 576 / *Sodium gluconate*. Sin. *Gluconat de sodiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 575. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 50 mg / kg corp. Este admis şi în alimentele pentru sugari şi copii mici (cereale). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 577 / *Potassium gluconate*. Sin. *Gluconat de potasiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 576.

E 578 / *Calcium gluconate*. Sin. *Gluconat de calciu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 576.

E 579 / *Ferrous gluconate*. Sin. *Gluconat feros*. Aditiv alimentar cu rol conservant, modificator al acidităţii, stabilizant de culoare. Se adaugă în diferite produse în cantitate de 150 mg / kg. În unele suplimente alimentare intră ca sursă de fier. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,8 mg / kg corp. Excesul de fier poate provoca tulburări gastrice. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 585 / *Ferrous lactate*. Sin. *Lactat feros*. Are formula $C_6H_{10}FeO_6 \cdot nH_2O$. Are aceleaşi proprietăţi ca E 579.

E 586 / *4-Hexylresorcinol*. Sin. *4-Hexilrezorcinol*. Aditiv alimentar cu rol conservant şi antioxidant utilizat în cantităţi de 2 mg / kg.

E 620 / *Glutamic acid*. Sin. *Acid glutamic*. Aminoacid obţinut prin sinteză sau natural, prezent în toate proteinele. Este aditiv alimentar cu rol de potenţiator de gust şi aromă. Se poate folosi în diferite alimente în proporţie de până la 1%. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. În general, nu are efecte adverse, dar s-au raportat: amorţeală, slăbiciune, tremurături, ameţeli, cefalee, palpitaţii, greaţă, hiperactivitate. Are potenţial neurotoxic. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 621 / *Monosodium glutamate*, abr. MSG. Sin. *Glutamat monosodic*. Sarea de sodiu a acidului glutamic, aditiv alimentar cu rol de potenţiator de gust şi aromă. Are aceleaşi proprietăţi ca acidul glutamic, E 620.

E 622 / *Monopotassium glutamate*. Sin. *Glutamat de potasiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 620.

E 623 / *Calcium diglutamate*. Sin. *Diglutamat de calciu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 620.

E 624 / *Monoammonium glutamate*. Sin. *Glutamat de amoniu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 620.

E 625 / *Magnesium diglutamate*. Sin. *Diglutamat de magneziu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 620.

E 626 / *Guanylic acid*. Sin. *Acid guanilic*. Aditiv alimentar cu rol de potenţiator de gust şi aromă, în diferite produse. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Se va evita de persoanele care au gută, reumatism, calculi renali sau biliari, deoarece acidul guanilic se descompune în purine, substanţe precursoare ale acidului uric.

E 627 / *Disodium guanylate*. Sin. *Guanilat disodic*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 626.

E 628 / *Dipotassium guanylate*. Sin. *Guanilat dipotasic*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 626.

E 629 / *Calcium guanylate*. Sin. *Guanilat de calciu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 626.

E 630 / *Inosinic acid*. Sin. *Acid inozinic*. Se obţine prin fermentaţia bacteriană a zaharurilor sau din sardine. Aditiv alimentar cu rol de potenţiator de gust şi aromă. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu se recomandă la persoanele cu astm, gută, reumatism, calculi renali şi biliari, deoarece acidul inozinic se descompune în purine, precursoare ale acidului uric.

E 631 / *Disodium inosinate*. Sin. *Inozinat de sodiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 630.

E 632 / *Dipotassium inosinate*. Sin. *Inozinat de potasiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 630.

E 633 / *Calcium inosinate*. Sin. *Inozinat de calciu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 630.

E 634 / *Calcium 5'-ribonucleotides*. Sin. *5'-ribonucleotide de calciu*. Amestec al sărurilor de calciu ale acidului guanilic şi acidului inozinic. Aditiv alimentar cu rol de potenţiator de gust şi arome. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu se recomandă la pacienţii cu astm, gută, reumatism, calculi renali sau biliari. Se descompune în purine, precursoare ale acidului uric.

E 635 / *Disodium 5'-ribonucleotides*. Sin. *5'-ribonucleotide disodice*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 634.

E 640 / *Glycine and its sodium salt*. Sin. *Glicină şi sarea sa de sodiu*. Aminoacid numit şi *glicocol* (v.) sau acid aminoacetic, component al proteinelor. Aditiv alimentar cu rol de modificator, potenţiator de gust şi aromă, intensifică gustul dulciurilor. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici.

E 650 / *Zinc acetate*. Sin. *Acetat de zinc*. Aditiv alimentar cu rol de modificator, potenţiator de gust şi aromă utilizat în cantitate de maxim 1 g / kg în guma de mestecat şi în unele suplimente alimentare.

E 900 / *Dimethyl polysiloxane*. Sin. *Dimetil polisiloxan*, *Silicon*. Aditiv alimentar cu rol de agent antispumant şi antiaglomerant, în diferite produse, în cantitate de 10 mg / kg până la 110 mg / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 0,8 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 901 / *Beeswax, white and yellow*. Sin. *Ceară de albine, albă şi galbenă* (v.). Produs natural obţinut din faguri de miere, compusă din: palmitat de miricil, acid cerotic, acid melisic, alcool cerilic, hidrocarburi alifatice, este nedigerabil; p.t. 60-66°C. Aditiv alimentar cu rol de agent de glazurare, emulgator, antiaglomerant, stabilizant, agent de îngroşare. Se foloseşte în cantităţi de 200-500 mg / kg în diferite produse, iar în cantitate de 1.200 mg / kg în guma de mestecat. Nu se digeră. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. *Este considerată inofensivă.*

E 902 / *Candelia wax*. Sin. *Ceară Candelia* (v.). Produs vegetal, aditiv alimentar cu rol de agent de glazurare, emulgator, antiaglomerant, stabilizant şi agent de îngroşare; se utilizează în cantităţi de 200 şi 500 mg / kg în diferite produse şi de 1.200 mg / kg în guma de mestecat. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. *Considerată inofensiv.*

E 903 / *Carnauba wax*. Sin. *Ceară de Carnauba* (v.). Ceară vegetală de pe frunzele de palmier, aditiv alimentar cu rol de emulgator, agent de glazurare, de îngroşare şi stabilizant. Nu se digeră. Se foloseşte în cantităţi de 200-500 mg / kg în diferite produse şi de 1.200 mg / kg în guma de mestecat. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. *Considerată inofensivă.*

E 904 / *Shellac*. Sin. *Shellac* (v.). Polimer natural, produs de excreţie al unor insecte (*Kerria lacca*, familia *Kerridae*), procesat prin extracţie cu alcool etilic. Aditiv alimentar cu rol de agent de glazurare, emulgator, antiaglomerant, agent de îngroşare, stabilizant şi de acoperire, în diferite alimente, în cantităţi între 200-500 mg / kg, în guma de mestecat, în cantitate de 1,2 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Uneori, poate provoca iritaţii ale pielii. *Este considerat inofensiv*.

E 905 / *Microcrystalline wax*. Sin. *Ceară microcristalină*, *Parafină* (v.), *Parafină solidă*. Amestec de hidrocarburi solide format din parafine normale, cu lanţ neramificat, cu structură cristalină, asemănătoare cu ceara, inert din punct de vedere chimic. Aditiv alimentar cu rol de agent de acoperire pentru protecţia fructelor exotice (citrice, ananas, pepeni), a gumei de mestecat şi a unor produse de cofetărie. În cantităţi mari, inhibă absorbţia grăsimilor, a vitaminelor liposolubile; prezintă potenţial promotor al tumorilor intestinale.

E 907 / *Hydrogenated poly-1-decene*. Sin. *Poli-1-decene hidrogenate*. Produs din asocierea de izoalcani superiori, preparat prin hidrogenarea unui amestec de tri-, tetra-, penta- şi hexa-1-decene. Aditiv alimentar cu rol de agent glazurant, utilizat în cantităţi de 2 g / kg în produse. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici.

E 912 / *Montan acid esters*. Sin. *Esteri ai acidului montanic*. Ceruri fomate prin fosilizarea cerurilor de plante. Se obţin prin extracţie din lignit şi cărbune brun. Ceara este un amestec format din esteri ai acizilor carboxilici saturaţi, cu 24-30 atomi de carbon, acizi liberi, alcooli superiori, cetone, hidrocarburi şi rezine. Aditiv alimentar, cu rol de agent de acoperire glazurant, pentru fructe şi legume exotice. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. S-au constatat efecte adverse pe animale. Nu se recomandă consumul cojilor fructelor şi legumelor tratate.

E 914 / *Oxidised polyethylene wax*. Sin. *Ceară de polietilenă oxidată*. Produs sintetic utilizat cu rol de agent de acoperire a fructelor şi legumelor exotice. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu se recomandă consumul cojilor fructelor şi legumelor tratate.

E 920 / *L-cysteine*. Sin. *L-cisteină*. Aminoacid natural (produs de organism) sau prin biosinteză. Aditiv alimentar cu rol de agent de tratare (ameliorator) a făinii şi de întărire a aromei. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Potenţial neurotoxic. *Considerat inofensiv*.

E 927 b / *Carbamide*. Sin. *Carbamidă*, *Uree*, *Carbodiamidă*. Aditiv alimentar permis în guma de mestecat, fără zahăr, în cantitate de 30 g / kg. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Potenţial alergen. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 938 / *Argon*. Sin. *Argon* (v.). Elementul chimic cu numărul de ordine 18 şi Mr = 39,94. Gaz natural, inert chimic şi fiziologic, utilizat la ambalarea în atmosferă controlată (înlocuieşte aerul) a alimentelor.

E 939 / *Helium*. Sin. *Heliu*. (v.). Se obţine prin distilarea fracţionată a gazelor naturale. Gaz natural, inert, cu număr de ordine 2 şi Mr = 4, inodor, insipid, netoxic chimic, utilizat pentru ambalarea în atmosferă controlată (înlocuieşte aerul) a alimentelor. *Este considerat inofensiv*.

E 941 / *Nitrogen*. Sin. *Azot* (v.). Elementul chimic cu numărul de ordine 7 şi Mr = 14. Gaz natural inert din punct de vedere chimic şi fiziologic, utilizat în industria alimentară pentru ambalarea în atmosferă controlată (înlocuieşte aerul) a alimentelor. *Este considerat inofensiv*.

E 942 / *Nitrous oxide*. Sin. *Protoxid de azot* (v.), *Gaz ilariant*, cu formula N_2O. Utilizat ca gaz de protecţie, natural, cu rol de gaz propulsor în spray-uri cu ulei pentru uns tigăile. *Este considerat inofensiv*.

E 943 a / *Butane*. Sin. *Butan* (v.). Hidrocarbură aciclică saturată, cu formula C_4H_8, gaz natural cu rol de propulsor în spray-uri cu ulei pentru uns tigăile. Nu are efecte asupra alimentelor.

E 943 b / *Isobutane*. Sin. *Izobutan*. Gaz cu rol de propulsor în spray-uri cu ulei pentru uns tigăile. Nu are efecte asupra alimentelor.

E 944 / *Propane*. Sin. *Propan*. Hidrocarbură saturată, cu formula C_3H_7, gaz cu rol de propulsor în spray-uri cu ulei pentru uns tigăile. Nu are efecte asupra alimentelor.

E 948 / *Oxygen*. Sin. *Oxigen* (v.). Elementul chimic cu numărul atomic 8. Se utilizează ca gaz propulsor, cât şi pentru ambalarea produselor vegetale în atmosferă controlată.

E 949 / *Hydrogen*. Sin. *Hidrogen* (v.). Aditiv alimentar cu rol de gaz propulsor, cât şi pentru ambalarea alimentelor în atmosferă controlată.

E 950 / *Acesulfame K*. Sin. *Acesulfam K*, *Acesulfam de potasiu*. Chimic este: 2,2-dioxid de 6-metil-1,2,3-oxatiazin-4)3H-ona, sare de potasiu; $C_4H_4NO_4SK$. Este de 200 ori mai dulce decât zahărul, descoperit în 1967 de Claus şi Jensen şi utilizat în Europa, în 1983, şi în SUA, în 1988. Are stabilitate bună la temperatură şi pH. Se dizolvă 270 g / litru de apă la 20°C. Nu este metabolizat în organism şi nu se acumulează. Nu conţine calorii. Se utilizează ca îndulcitor (edulcorant) şi potenţiator de aromă artificial, conferă imediat senzaţia de dulce, dar are un gust remanent neplăcut, de aceea se asociază cu alţi îndulcitori ca aspartamul, pentru a contracara această senzaţie. Poate fi utilizat de diabetici. Produce dezechilibru hormonal prin consumul de alimente, ceea ce conduce la obezitate, posibil carcinogen. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La adult, se utilizează în cantităţi de la 350 mg / kg la 2,5 g / kg în diferite alimente şi în guma de mestecat până la 5 g / kg. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 15 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 951 / *Aspartame*. Sin. *Aspartam*. Este esterul N-metilic de N-L-α-aspartil-L-fenilalanină dipeptidic. Se obţine prin sinteză din acid aspartic şi fenilalanină, doi aminoacizi. Este de 200 ori mai dulce ca zahărul, descoperit de un chimist american în 1965 şi aprobat pentru utilizare ca îndulcitor artificial din 1981-1982 atât în SUA, cât şi în Europa. Este instabil la temperaturi peste 30°C şi pH mai mare ca 4,5; nu se va utiliza în produse tratate termic, deoarece se descompune în acid aspartic, fenilalanină şi metanol (toxic). În exces, acidul aspartic este o excitotoxină, produce migrene, ameţeli, deteriorarea memoriei, dificultăţi de concentrare şi de menţinere a atenţiei, oboseală cronică, probleme oculare, scăderea activităţii senzoriale (miros, gust, pipăit, sensibilitate la durere), agravarea unor boli ca: scleroză multiplă, epilepsie, boala Alzheimer şi Parkinson, diabet, tulburări neuroendocrine. Metanolul este în proporţie de 10-11% în aspartam; la cald se descompune în acid formic şi formaldehidă, substanţe toxice, cu potenţial cancerigen, mutagen şi teratogen. Fenilalanina produce simptome grave la pacienţii cu fenilcetonurie. Pentru a conferi un gust dulce, asemănător zahărului, se va asocia cu alţi îndulcitori, ca acesulfam K şi zaharină. Se utilizează ca îndulcitor artificial, în diferite alimente în cantităţi de 350-600 mg / l până la 2 g / kg şi guma de mestecat până la 5,5 g / kg. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de 40 mg / kg corp. Este unul din cei mai contestaţi aditivi alimentari în exces; are diferite efecte adverse ca: ameţeli, oboseală, halucinaţii, iritabilitate, cefalee, palpitaţii, anxietate, dureri articulare, spasme musculare, pierderea memoriei, tumori cerebrale. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 952 / *Cyclamates*. Sin. *Ciclamaţi*, *Acid ciclamic şi sărurile de sodiu şi de calciu*. Acid ciclohexansulfonic sau acid ciclohexilaminosulfonic, $C_6H_{12}NNaO_3S$, sintetizat de chimistul american

Sveda în 1937 şi aprobat ca aditiv alimentar pentru consum cu rol edulcorant artificial în SUA, în 1958, dar în 1970 a fost interzis în SUA, datorită unor studii care indicau un potenţial cancerigen, dar în alte ţări încă este folosit. Solubili în apă 210 g / litru la 20°C, stabili la temperaturi înalte şi într-un domeniu larg de pH = 2-8. Nu conţin calorii şi nu sunt cariogeni. Au capacitate mai mică de îndulcire, de 30 ori mai mare ca zahărul, de aceea se asociază cu zaharina (cu capacitate de 550 ori mai mare ca zahărul), în proporţie de 10:1. S-au observat efecte adverse la animalele de laborator: tumori maligne, atrofii testiculare, au potenţial cancerigen. Se utilizează în cantitate de 250 mg / l la 500 mg / kg şi de până la 1,5 g / kg la 2,5 g / kg în diferite produse alimentare. Nu sunt admişi în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă este de numai 7 mg / kg corp (Comitetul Ştiinţific pentru Alimentaţie al Comisiei Europene, dar Comisia Codex Alimentarius este mai permisivă, prevede 11 mg / kg corp). *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 953 / *Isomalt*. Sin. *Izomalt*, *Izomaltitol*. Poliol, amestec echimolecular de: alfa-D-glucopiranozil-1,6-sorbitol şi alfa-D-glucopiranozil-1,6-manitol. Se obţine prin sinteză în două etape: prima, enzimatică, de rearanjare moleculară a zaharozei, cu formarea dizaharidului izomaltuloză. În etapa a doua, izomaltuloza este hidrogenată la izomalt, care are o valoare calorică mai mică decât a zahărului şi nu este fermentat de microflora bucală. Poliolii sau polialcoolii se obţin prin hidrogenarea zaharurilor naturale reducătoare, cărora li se transformă funcţia aldehidică în funcţie de alcool. Din această categorie mai fac parte: E 966 – lactitolul, E 965 – maltitolul, E 421 – manitolul, E 420 – sorbitolul, E 967 – xilitolul, utilizaţi ca edulcoranţi calorigeni (conferă 2,4 kcal / g faţă de zahăr, cu 4 kcal / g). Izomaltitolul are rol de edulcorant, umectant, agent de încărcare şi înlocuitor artificial al zahărului; este compus din 50% glucoză, 25% sorbitol şi 25% manitol. Capacitatea de îndulcire este de 45-65% din aceea a zahărului. Se asociază cu cantităţi mici din alţi edulcoranţi. Este stabil la temperatură ridicată. Fiind un poliol, are efect laxativ, de aceea, pe produsele care-l conţin, se va specifica obligatoriu „poate avea efect laxativ, poate produce balonări şi diaree”. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu este recomandat consumul frecvent.*

E 954 / *Saccharins*. Sin. *Zaharină* (v.) *şi sărurile de sodiu, potasiu şi calciu; 1,1-dioxid de 3-oxo-2,3-dihidrobenzo-izotiazol*; $C_7H_5NO_3S$. Se obţine prin sinteză de la toluen sau acid antranilic. Descoperită în 1879 de chimiştii americani Fahlberg şi Remsen din gudronul de huilă. Se utilizează mult ca edulcorant sintetic mai ales la diabetici, are o capacitate de îndulcire de 550 ori mai mare ca aceea a zaharozei; foarte solubilă în apă: 1000 g/L la 20°C şi are o bună stabilitate la căldură şi pH = 3,5-8. Deoarece are un gust metalic remanent, se asociază cu aspartamul sau ciclamaţii. Este un îndulcitor intens, fără calorii şi necariogen. Se utilizează în diferite alimente şi băuturi de la 80 mg / kg la 800 mg / kg. Din 1960, este considerată că are potenţial cancerigen la animalele de laborator, de aceea în unele ţări a fost interzisă utilizarea zaharinei. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de numai 5 mg / kg corp. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. Are şi alte efecte adverse: interferează cu procesul normal de coagulare a sângelui, glicemia şi funcţiile digestive, pe care le perturbă. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 955 / *Sucralose*. Sin. *Sucraloză*, *Sucra Plus*, *Splenda*, *TGS*, *Triclorgalactosucroză*. 1,6-dicloro-1,6-dideoxi-beta-D-fructofuranozil, 4-cloro-4-deoxi-α-D-galactopiranozid. A fost obţinută, în 1976, de chimiştii englezi: Leslie Hough şi Shashikant Phadnis, de la firma Tate&Lile, din zahăr şi introdusă, în 1991, în Canada. Se utilizează în întreaga lume, în Europa din anul 2004, cu rol de edulcorant, având o capacitate de îndulcire de 600 ori mai mare ca aceea a zahărului. Este solubilă în apă, stabilă la orice pH şi la temperaturi înalte şi în timp; nu are calorii şi nu este cariogenă. Se utilizează diluată cu dextrină şi maltodextrină (substanţe care aduc aport caloric mare). Se utilizează în diferite produse alimentare în cantităţi de la 10 mg / kg la 400 mg / kg şi în guma de mestecat în cantităţi de 1-3 g / kg. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu s-a semnalat nici un potenţial toxic, cancerigen, mutagen sau teratogen, dar potenţiale modificări la nivelul splinei, timusului şi limfocitelor. La om, doza maximă admisă pentru consum este de 15 mg / kg corp. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 957 / *Thaumatin*. Sin. *Taumatină*. Produs natural format din două proteine: taumatina I şi II, izolate din cojile seminţelor fructelor plantei *Katemfe*, *Taumatococcus daniellii*, din vestul Africii, de către Van der Wel şi Loewe, prin extracţie cu apă şi ultrafiltrare. Este o polipeptidă formată din 207 aminoacizi. Se extrage din 1970. Are rol de aditiv alimentar, edulcorant intens şi potenţiator de gust. Este foarte solubilă în apă: 600 g/L la 25°C, stabilă la 100°C, pH = 5,5 şi la temperatura ambiantă este stabilă la pH = 2-10. Dezvoltă gust dulce, dar nu imediat, însă foarte persistent. Are o capacitate foarte mare de îndulcire, de 2.000 ori mai mare ca aceea a zaharozei. Nu este descompusă, de aceea nu este cariogenă şi nu are calorii. Se asociază cu alţi edulcoranţi. Se utilizează în cantităţi de 50 mg / kg până la 400 mg / kg în diferite alimente. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. Poate produce alergii la unele persoane.

E 959 / *Neohesperidine DC*. Sin. *Neohesperidină*, *Dihidrocalconă DC*. Glicozid, derivat din familia flavonelor, descoperit de Horowitz şi Gentili, în anul 1960, produs natural prezent în portocalele amare de Sevilla, care după extracţie este supus la o hidrogenare catalitică. Glicozida hesperidina se obţine din naringină, tot un glicozid conţinut în partea numită albedo (albă) a cojilor de portocale amare (*Citrus aurantium varietes amara*, familia *Rutaceae*). Se utilizează din 1988, ca aditiv alimentar cu rol edulcorant şi potenţiator de aromă, nu este caloric şi nici cariogen. Are o capacitate de îndulcire de 400-1.800 ori mai mare decât aceea a zahărului. În scop alimentar, se folosesc preparate diluate cu o capacitate de îndulcire de 400-600 ori. Are şi proprietatea de a reduce gustul amar, de aceea se utilizează şi în medicamente. Este stabilă la temperaturi înalte şi la pH scăzut. În alimente diferite se foloseşte în cantitate de la 10 mg / kg până la 100 mg / kg, iar în guma de mestecat în cantitate de 400 mg / kg. Nu au fost semnalate efecte secundare. Nu este permisă în alimente pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de 5 mg / kg corp.

E 960 / *Steviol glycosides*. Sin. *Steviozide*. Amestec de glicozide ale steviolului: steviozida, rebaudiozida şi dulcozida, extrase din frunzele plantei *Stevia rebaudiana*, din America de Sud (Paraguay) şi Asia. Se utilizează ca aditiv alimentar, cu rol de îndulcitor natural; doza zilnică de consum admisă la om este de 4 mg / kg corp, exprimată în steviol. Admis în UE din anul 2012. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 961 / *Neotame*. Sin. *Neotam*. Derivat de aspartam: N-(N-(3,3-dimetilbutil)-N-alfa-aspartil-)-L-fenilalanină-1-metilester. Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol de îndulcitor (edulcorant) artificial; este mai dulce de 7.000-13.000 ori ca zahărul. Aprobat pentru utilizare în industria alimentară, în 2002, în Australia şi Noua Zeelandă şi introdus în UE în 2010. Este admis în alimente în cantitate de până la 185 mg / kg. Este în studiu privind doza zilnică de consum admisă la om. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 962 / *Salt of aspartame-acesulfame*. Sin. *Sare de aspartam-acesulfam*. Produs de sinteză, obţinut dintr-un amestec de aspartam şi acesulfam de potasiu, în proporţie de 2:1, compus stabil cu putere de îndulcire de 350 ori mai mare ca zahărul, introdus în consum în Europa din 2003 şi permis în România din 2005.

Are inconvenientele prezentate la E 950 şi E 951. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 37,5 mg / kg corp. Nu este admis în alimentele pentru sugari şi copii mici.

E 965 / *Maltitols*. Sin. *Maltitoli*. Se folosesc: E 965 (i) – maltitol şi E 965 (ii) – sirop de maltitol. Poliol obţinut prin hidrogenarea D-maltozei, rezultată prin hidroliza enzimatică a amidonului, dizaharid alcool cu formula $C_{12}H_{24}O_{11}$. Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol de edulcorant artificial, stabilizant, agent de aglomerare, agent de legare, reglator de umiditate. Are o capacitate de îndulcire de 90% din aceea a zahărului, dar numai jumătate din caloriile acestuia, este necariogen (nu este descompus de bacteriile din cavitatea bucală); este foarte solubil în apă: 150 g / 100 ml apă la 20°C, mare stabilitate termică şi chimică; nu reacţionează cu aminoacizii şi nu dă reacţie Maillard; nu poate fi caramelizat ca zahărul. *Siropul de maltiol* conţine: D-maltiol, D-sorbitol, oligo- şi polizaharide hidrogenate. Se obţine din hidrogenarea siropului de glucoză cu conţinut mare în maltoză. Nu s-au raportat efecte adverse, dar prin depăşirea dozei zilnice de 30 g pentru adulţi şi 20 g pentru copii poate provoca diaree şi balonare, de aceea pe produsele cu acest poliol se va menţiona pe etichetă: „Poate avea efect laxativ”. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 966 / *Lactitol*. Sin. *Lactitol*. Polialcool artificial, dizaharid hidrogenat, obţinut prin hidrogenarea catalitică (cu nichel Raney) a lactozei, care se extrage din zer. Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol edulcorant, stabilizant, agent de aglomerare, agent de încărcare, calorigen, reglator de umiditate. Are o capacitate de îndulcire de 30-40% din aceea a zaharozei şi înglobează 60% din potenţialul caloric al acesteia, dar este necariogen. Foarte solubil în apă, stabil termic şi chimic. Este utilizat în diferite produse alimentare. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Poate provoca balonări şi diaree în doze mai mari de 20 g / zi, de aceea, pe produsele cu acest poliol, se va menţiona pe etichetă: „Poate avea efect laxativ”. Persoanele cu intoleranţă la lactoză vor evita consumul produselor cu maltitol. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 967 / *Xylitol*. Sin. *Xilitol*. Polialcool artificial; se găseşte în natură în prune, fragi, conopidă, porumb, lemn de esenţă tare. S-a obţinut prima dată în Finlanda din lemn de mesteacăn şi introdus apoi în Europa. Industrial se prepară din xilanii conţinuţi de fibrele vegetale, care sunt hidrolizaţi la D-xiloză (pentoză), ce este hidrogenată în xilitol. Aditiv alimentar cu rol îndulcitor, agent de încărcare, calorigen, stabilizant, agent de legare, umectant, suport pentru alţi aditivi. Xilitolul are aceeaşi capacitate de îndulcire ca zahărul şi cuprinde numai 645 din caloriile sale, gustul este asemănător cu zahărul, în plus are o aromă mentolată, răcoritoare. Este foarte solubil în apă, stabil la temperaturi ridicate şi chimic; nu este cariogen şi nu produce creşterea glicemiei, fiind indicat pentru diabetici, este hipocaloric. În plus, prezintă proprietăţi antifungice, bactericide şi bacteriostatice la nivelul cavităţii bucale, faringelui, urechii medii, stimulează sistemul imunitar, fiind folosit şi în prevenirea şi tratarea osteoporozei, intervine în metabolismul calciului, în prevenirea cariei dentare. Se utilizează în diferite produse alimentare, dar nu în acelea care conţin drojdii (le distruge). Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu se vor consuma cantităţi mai mari de 50 g, deoarece poate provoca balonări şi diaree, de aceea, pe eticheta produselor care conţin xilitol, se va specifica: „Poate avea efect laxativ”. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 968 / *Erythritol*. Sin. *Eritritol, 2R, (3S)-butan-1,2,3,4-tetraol-tetrahidrat*. Polialcool obţinut din glucoză, prin fermentaţie cu drojdii (*Moniliella pollinis*), şi introdus în Europa în anul 2004, iar în România în 2005, ca aditiv alimentar cu rol edulcorant, nutritiv şi suport pentru alţi aditivi. Are gust asemănător cu zahărul, în plus, are o aromă mentolată, răcoritoare. Este mai puţin solubil în apă ca zahărul; deoarece are tendinţa de a recristaliza, se asociază cu diferite substanţe antiaglomerante, ca: glicerina, inulina sau izomaltul. Este stabil la temperaturi ridicate şi chimic, nu este cariogen (nu este metabolizat de bacteriile din cavitatea bucală). Are o capacitate de îndulcire de 70% din aceea a zahărului şi are 5% din caloriile acestuia, fiind indicat şi pentru diabetici. Se utilizează într-o gamă variată de produse alimentare. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu se va consuma în cantităţi mari, deoarece, fiind un polialcool, poate provoca balonări şi diaree, la fel ca şi ceilalţi polioli. De aceea, pe eticheta produselor care conţin eritritol se va specifica: „Poate avea efect laxativ”. Doze mari, de 50 g, produc greaţă, urticarie alergică rară.

E 999 / *Quillaja extract*. Sin. *Extract de Quillaja*. Extract natural din scoarţa arborelui *Quillaja Saponaria*, familia *Rosaceae*, originar din Perú şi Chile, impropriu denumit lemn de Panama. Conţine saponine triterapeutice, denumite generic cvilaiasaponină, dar sunt glicozide diferite ale acidului cvilaic. Utilizat ca spumant natural în cantitate de maxim 50 mg / litru în băuturi pe bază de apă, de tip „sport”, „energizant”. Este iritant şi toxic în doze mari. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 1 mg / kg corp. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. *Nu se recomandă consumul.*

E 1103 / *Invertase*. Sin. *Invertază*. Enzimă obţinută prin autoliza celulelor de drojdii (*Saccharomyces cerevisiae*). Enzima produce hidroliza zaharozei în glucoză (dextroză) şi fructoză (levuloză), ca sirop de zahăr invertit. Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol de stabilizant şi agent de gelificare în diferite produse alimentare ce conţin zahăr. Nu s-au semnalat efecte adverse. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici. Doza zilnică nu este limitată. *Este considerată inofensivă.*

E 1105 / *Lysozyme*. Sin. *Lizozim*. Enzimă muramidază, care se află, în mod natural, în sistemul imunitar uman în: salivă, lacrimi sau în albuşul de ou. Se utilizează ca aditiv alimentar, cu rol de conservant. Are capacitatea de a liza peretele celular al unor bacterii ca: *Salmonella, Escherichia coli, Pseudomonas aeruginosa*. Pentru uz alimentar se obţine din albuşul de ou. Se utilizează în vin şi în brânzeturi maturate sau pentru ambalarea în vid sau în atmosferă controlată, în cazul alimentelor. *Este considerată inofensivă.*

E 1200 / *Polydextrose*. Sin. *Polidextroză*. Polimer de sinteză obţinut prin polimerizarea termică a glucozei în prezenţa unui acid (acid citric) şi a unui polialcool (sorbitol) cu rol de plastifiant; rezultă şi 5-hidroxi-metilfurfurol (toxic). Aditiv alimentar, cu rol de stabilizant, agent de îngroşare, de aglomerare, umectant, ameliorator de textură, suport pentru alţi aditivi. Are o valoare calorică scăzută, de 1 kcal / g. Este utilizat în produsele hipocalorice şi diferite alimente. Nu se va depăşi doza unică de 50 g sau zilnică de 90 g, deoarece poate avea efect laxativ. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu are efecte secundare. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 1201 / *Polyvinylpyrrolidone*. Sin. *Polivinil-pirolidonă, Polividonă* (v.), *Povidonă*, abr. PVP. Polimer de sinteză, descoperit în 1939, cu structură asemănătoare proteinelor, poli (N-vinil-lactamă). Pulbere albă, solubilă în apă în orice proporţie. Se utilizează ca agent stabilizant, agent de îngroşare, agent de glazurare, în tratarea vinurilor, în alimente dietetice. Este carcinogenic. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 1202 / *Polyvinylpolypyrrolidone*. Sin. *Polivinilpolipirolidonă*, abr. PVPP. Macromoleculă de sinteză cu rol de stabilizant, agent de reţinere a culorii şi suport pentru alţi aditivi. Este agent de limpezire a unor băuturi, este insolubil în apă, captează taninul, pe care-l elimină. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu are efecte secundare. *Nu se recomandă consumul frecvent.*

E 1203 / *Polyvinyl alcohol* (*PVA*). Sin. *Alcool polivinilic* (v.), abr. APV. Polimer sintetic, prin polimerizarea acetatului de vinil, termoplastic, solubil în apă, la cald, în timp, formând o soluţie coloidală, cu pH = 6-6,5 sau neutru. Aditiv alimentar, aprobat în UE din anul 2012. Se utilizează ca agent de îngroşare, pseudoemulgator, în cantitate de 18 g / kg aliment.

E 1204 / *Pullulan*. Sin. *Pullulan* (v.). Polizaharidă obţinută din amidon prin fermentaţie, în prezenţa drojdiei *Aureobasidium pullulans*, familia *Ascomycete*, solubilă în apă, coloidală. Se foloseşte ca aditiv alimentar, cu rol de agent glazurant, formează un film protector, o peliculă. Nu este admisă în produsele pentru sugari şi copii mici.

E 1205 / *Basic methacrylate copolymer*. Sin. *Copolimer bazic sintetic de metacrilat*. Introdus în 2012. Agent de glazurare, viscozifiant, în suplimente alimentare solide.

E 1404 / *Oxidised starch*. Sin. *Amidon oxidat*, *Amidon modificat*. Produs din grupa amidonurilor modificate, se obţine prin tratarea amidonului nativ cu agenţi de oxidare ca: hipoclorit de sodiu, peroxid de hidrogen, periodat de sodiu. Aditiv alimentar cu rol de agent de aglomerare, de îngroşare, stabilizant, pseudoemulgator şi suport pentru alţi aditivi. Acest produs are o stabilitate mare la temperaturi foarte înalte sau foarte scăzute, în medii acide sau alcaline, lungirea sau scurtarea timpului de gelificare, capacitatea de a coagula la rece, modificarea texturii. Amidonurile modificate prezintă o capacitate mare de absorbţie a apei, de a substitui parţial grăsimile, de a forma emulsii, fiind utilizate în diferite produse în cantităţi de 50 g / litru. Sunt admise în produsele pentru sugari şi copii mici. Nu au efecte adverse, dar, în cantităţi prea mari, produc tulburări gastrointestinale. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 1410 / *Monostarch phosphate*. Sin. *Fosfat de monoamidon*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404, utilizat ca agent glazurant, de încărcare, de îngroşare.

E 1412 / *Distarch phosphate*. Sin. *Fosfat de diamidon*. Amidon modificat, reticulat, cu capacitate de umflare redusă la cald şi o viscozitate redusă, utilizat ca agent de îngroşare, glazurare, de încărcare. *Nu se recomandă consumul frecvent*.

E 1413 / *Phosphated distarch phosphate*. Sin. *Fosfat de diamidon fosfatat*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404 şi E 1412.

E 1414 / *Acetylated distarch phosphate*. Sin. *Fosfat de diamidon acetilat*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404 şi E 1412.

E 1420 / *Acetylated starch*. Sin. *Amidon acetilat*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 1410 şi E 1412.

E 1422 / *Acetylated distarch adipate*. Sin. *Adipat de diamidon acetilat*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 1404 şi E 1412.

E 1440 / *Hydroxy propyl starch*. Sin. *Amidon hidroxi propil*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404.

E 1442 / *Hydroxy propyl distarch phosphate*. Sin. *Fosfat de hidroxi propil diamidon*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404.

E 1450 / *Starch sodium octenyl succinate*. Sin. *Octenil-succinat de amidon sodic*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404.

E 1451 / *Acetylated oxidised starch*. Sin. *Amidon oxidat acetilat*. Amidon modificat cu aceleaşi proprietăţi ca E 1404.

E 1452 / *Starch aluminium octenyl succinate*. Sin. *Octenil-succinat de amidon aluminiu*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 1404. Se utilizează în cantitate de 35 g / kg numai în suplimente alimentare cu vitamine, în capsule. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici.

E 1505 / *Triethyl citrate*. Sin. *Citrat de trietil*. Produs obţinut din acid citric, folosit ca aditiv alimentar cu rol stabilizant, antispumant, sechestrant şi suport pentru arome. Este un lichid uleios, incolor, inodor, utilizat ca solvent pentru arome şi ca stabilizant al spumei de albuş de ou. Este admis în alimente în cantitate de până la 3 g / kg şi în băuturi până la 1 g / litru. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii mici. La om, doza zilnică admisă este de până la 10 mg / kg corp. Poate produce efecte adverse în doze mari: ameţeli, slăbiciune, pierderea echilibrului, afecţiuni hepatice.

E 1517 / *Glyceryl diacetate* (*diacetin*). Sin. *Diacetat de gliceril*, *Diacetină*. Produs obţinut din glicerină şi acid acetic, utilizat ca aditiv alimentar cu rol de solvent, în special al aromelor. Nu este toxic, nu produce efecte adverse. Nu este permis în alimentele pentru sugari şi copii mici.

E 1518 / *Glyceryl triacetate* (*triacetin*). Sin. *Triacetat de gliceril*, *Triacetină*. Are aceleaşi proprietăţi ca E 1517.

E 1519 / *Benzyl alcohol*. Sin. *Alcool benzilic* (v.), *Fenilmetanol*. Compus organic prezent în multe fructe şi ceaiuri, cât şi în flori: iasomie, ylang-ylang. Se utilizează ca aditiv alimentar cu rol de solvent pentru arome; are şi rol conservant şi anestezic local. Se admite în produse lichide în cantitate de 100 mg / l, cât şi în produse de cofetărie, în cantitate de 250 mg / kg. Nu este toxic şi nu produce efecte secundare. Nu este admis în produsele pentru sugari şi copii.

E 1520 / *Propane-1,2-diol* (*propylene glycol*) Sin. *1,2-propan-diol*, *Propilenglicol* (v.). Solvent organic, cel mai utilizat din grupa glicolilor, polar şi hidrofil. Lichid viscos, limpede, incolor, fără miros, gust dulceag-amărui, higroscopic, mai dens decât apa, miscibil cu: apă, alcool, acetonă şi cloroform, insolubil în uleiuri grase. Nu este toxic, se poate administra intern şi extern. Aditiv alimentar cu rol stabilizant, solvent pentru arome, umectant, agent antiaglomerant, antispumant, agent de îngroşare, edulcorant. Este admis în alimente în cantitate de până la 3 g / kg, în băuturi, de până la 1 g / litru. La om, doza zilnică admisă pentru consum este de până la 25 mg / kg corp. Nu este toxic. Nu se va înlocui cu etilenglicolul, produs toxic. Propilenglicolul se metabolizează, după administrare sistemică, în acid piruvic şi acid lactic, comparativ cu etilenglicolul care produce acid oxalic, toxic. Nu se admite în produsele pentru sugari şi copii mici. În doze mari, este laxativ şi purgativ, depresor al SNC, neurotoxic, cardiotoxic, produce dermatite. *Nu se recomandă consumul*.

E 1521 / *Polyethylene glycol*. Sin. *Polietilenglicol* (v.), abr. PEG, *Carbowax*, *Macrogoli*. Produse obţinute prin polimerizarea oxidului de etilen cu apa, cu formula generală $HO(-CH_2- CH_2-O-)_n-CH_2-CH_2OH$, cu Mr = 200-6.000. Polimerii cu Mr sub 600 sunt lichizi, incolori, viscoşi, cei cu Mr = 600-1.000 sunt semisolizi, au consistenţă moale şi cei cu Mr = 1.000-6.000 sunt solizi, de culoare albă, fără gust sau miros particular, solubili în apă, etanol, cloroform. Produşii cu Mr mică sunt higroscopici. Nu au efecte fiziologice şi toxice, sunt bine toleraţi de organism. Se utilizează ca aditivi alimentari cu rol stabilizant, solvenţi, îndulcitori de masă, agenţi de tratare a suprafeţei fructelor proaspete, aromatizanţi în băuturi răcoritoare, hidratanţi, emulgatori, gume de mestecat, agenţi de glazurare, în cantităţi de până la 1-20 g / kg; în guma de mestecat şi în zahărul de masă în cantităţi de până la 10 g / kg. Se vor evita fenomenele de intoleranţă la PEG-uri.

EBA / *EBA*. Abr. pentru engl. *Expanded-bed adsorption* = adsorbţie în pat expandat. Metodă cromatografică ce utilizează un flux de lichid orientat în sus într-o coloană, cu bile cromatrografice dense, suspendate, care permite pasajul de materie primă brută, neclarificată, fără intervenţia mediului cromatografic.

Ebonită / *Ebonite*. Produs de vulcanizare a cauciucului natural cu conţinut mare de sulf (25-50%), de culoare albă până la negru, cu duritatea 0,92-1,4, bun izolator electric şi material tehnico-medical, material de condiţionare, accesorii etc.

Ebracteat / *Ebracteate*. (lat. *ebracteatus, -a, -um* = ebracteat) Flori lipsite de bractei sau bracteole (ex. *Capsella* sp., *Thlaspi* sp.).

Ebrietate / *Ebriety, Drunkness*. (lat. *ebrietatas, -atis* = beţie) Alcoolism acut. Stare de beţie în urma consumului excesiv de băuturi alcoolice.

Ebuliometric / *Ebuliometry* (lat. *ebulio, -ire* = a fierbe + gr. *metron* = măsură) Măsurarea ridicării punctului de fierbere al unei soluţii faţă de cel al dizolvantului. Ridicarea punctului de fierbere al unei soluţii este proporţională cu concentraţia soluţiei (E = constanta ebulioscopică).

Ebulioscopie / *Ebulioscopy*. (lat. *ebulio, -ire* = a fierbe + gr. *skopos* = observare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Studiul temperaturii de fierbere a unei soluţii. Aceasta permite determinarea masei moleculare relative a unei soluţii sau concentraţia sa (ex. determinarea concentraţiei alcoolice a unei soluţii), datorită legii lui Raoult.

Ebuliţie / *Ebullition*. Sin. *Fierbere*. (lat. *ebullitio, -onis* = fierbere, de la *ebullio, -ire* = a fierbe)

Ec- / *Ec-*. (gr. *ek* = în afară) Element care introduce în termeni referirea la afară, exterior, exteriorizare.

Ecarinat / *Ecarinate*. (lat. *e, ex* = fără + *carina* = creastă) Organ al plantei care nu prezintă o creastă sau carină.

ECG / *ECG*. Abr. pentru *Electrocardiogramă*.

Echi- / *Equi-*. (lat. *aequus, -a, -um* = egal) Element de compunere care introduce în termeni referirea la egal, egalitate.

Echilibru / *Equilibrium, Balance*. (lat. *aequilibrium, -ii* = echilibru, de la *aequus, -a, -um* = egal + *libra, -ae* = balanţă) **1.** În mecanică, stare în care se află un corp când rezultanta forţelor care acţionează asupra lui este egală cu zero şi când momentul rezultant faţă de un punct arbitrar din spaţiu este nul. **2.** În termodinamică, stare a unui sistem termodinamic în care parametrii de stare nu variază în timp; în această stare sunt valabile principiile, legile şi formulele termodinamicii clasice. **3.** În chimie, termenul se aplică reacţiilor reversibile, în care caz, starea de echilibru se atinge când viteza cu care are loc reacţia directă este egalată de viteza reacţiei inverse. Stare de stabilitate în care nu se prevede nici o schimbare pe viitor, energia liberă a sistemului se găseşte la un minim.

Echilibru acido-bazic / *Acidbase balance*. Totalitatea mecanismelor fizico-chimice şi fiziologice care menţin pH-ul sângelui la valori cuprinse între 7,35 şi 7,45.

Echilibru de schimb ionic / *Ion exchange equilibrium*. Echilibru ce implică înlocuirea unui cation de un altul sau a unui anion de un altul. De regulă ionii implicaţi în aceste reacţii sunt legaţi prin forţe electrostatice.

Echilibru nutriţional / *Nutritive equilibrium*. Denumire pentru cazul în care aportul alimentar în calorii, nutrimente minerale, vitamine şi apă corespunde nevoilor organismului şi este adaptat condiţiilor la care acesta este supus.

Echimolaritate / *Equimolarity* (*echi-* + dim. de la *moles* = materie, masă) Stare a unor soluţii care conţin într-un volum dat un acelaşi număr de molecule.

Echimoză / *Ecchymosis* Sin. *Hematom*. (gr. *ekkhymosis*, de la *ek* = în afară + *kymos* = suc) Pată de culoare dată de o infiltraţie difuză de sânge în ţesutul celular subcutanat (în limbaj curent, vânătaie). Are drept cauză un traumatism, dar poate apărea şi spontan. În timp, culoarea se schimbă în mai multe nuanţe: violaceu, brun, verde-gălbui, dispărând complet în 12-15 zile.

Echin- / *Echin-*. (lat. *equinus, -i* = cal) Termen care introduce în termeni referirea la cal.

Echinat / *Echinate*. (*echino-*) Organ vegetal prevăzut cu ţepi, spini sau ghimpi (ex. păstaia de la *Glycyrrhiza echinata*).

Echino- / *Equino-*. (gr. *ekhinos*, lat. *echinus, -i* = arici) Prefix care face referire la arici, la aspect ţepos.

Echinococ / *Echinococcus*. (*echino-* + gr. *kokkos* = boabă) Forma larvară a teniei, ce aparţine genului *Echinococcus granulosus*.

Echinococcus / *Echinococcus*. Gen de parazit din familia *Tenidae*, clasa *Cestode*, specii patologice: **1.** *Echinococcus granulosus* (*Taenia echinococcus*), în forma adultă, se dezvoltă în intestin la câine, vulpe, şacal, pisică etc., iar sub formă de larvă (chist hidatic) la om, bovine, oaie etc. **2.** *E. alveolaris* (*E. multilocularis*) determină echinococoza alveolară (multiloculară).

Echinococoză / *Echinococcosis*. Sin. *Chist hidatic*, *Nidatidoză*. (*echino-* + gr. *kokkos* = boabă + *-oză*) Boală parazitară determinată de dezvoltarea în organismul omului a larvei de *Echinococcus granulosus*, luată de la câine, care este gazda formei adulte a parazitului.

Echipament de producţie / *Product equipment*. Sin. *Maşini*. Utilaj cu organe, principale, în mişcare (malaxor, granulator, moară coloidală, maşină de comprimat etc.).

Echipă / *Team*. (fr. *équipe* = echipă) Grup mic bine structurat funcţional, având obiective precise de îndeplinire a unei operaţii, coordonat de un conducător.

Echipotenţial / *Equipotential*. (*echi-* + lat. *potentia, -ae* = putere) **1.** Calitatea sau starea de a avea puteri egale sau similare. **2.** Capabil de a evolua în acelaşi fel şi în aceeaşi măsură. 3. Cu acelaşi potenţial (ex. suprafeţe e.).

Echivalent / *Equivalent*. (*echi-* + lat. *valens, -ntis* = tare, viguros, de la *valo, -ere* = a avea forţă, a fi tare) Care are aceeaşi valoare, acelaşi efect, aceeaşi semnificaţie sau acelaşi sens cu altceva.

Echivalent chimic / *Chemical equivalent*. Cantitatea dintr-un element, dintr-un radical sau dintr-un corp compus care se combină sau se substituie unui atom de hidrogen, în reacţia considerată. Pentru elemente, echivalentul chimic este dat de raportul dintre masa atomică respectivă şi valenţă. Pentru un corp compus, este dat de raportul dintre masa moleculară şi numărul de echivalenţi ai elementului sau ai radicalului care ia parte la reacţie.

Echivalent electrochimic / *Electrochemical equivalent*. Cantitatea de substanţă depusă (transformată) în procesul de electroliză, la trecerea prin soluţie a unui curent electric de 1 Coulomb (de unitatea de sarcină electrică). Se notează cu K.

Echivalent hidric / *Hydric equilibrium*. Stare a organismului în relaţie cu ingestia şi excreţia de apă şi eletroliţi.

Echivalent-gram / *Equivalent-gram*. Masa atomică a unui element, divizată cu valenţa acestuia şi exprimată în grame.

Echivalenţă / *Equivalence*. (lat. *aequus, -a, -um* = egal + lat. *valeo, -ere* = a avea valoare) **1.** Sisteme care prezintă o aceeaşi valoare. a. *biologică* / *biological* – despre organisme vegetale sau animale neînrudite filogenetic, care prezintă echivalenţă de poziţie, trăiesc în regiuni geografice diferite, dar în aceleaşi medii de viaţă (ex.: apă, aer) şi, ca urmare, prezintă caractere adaptative asemănătoare. b. *de poziţie* / *positional* – corespondenţa dintre două nişe situate în ecosisteme diferite, ocupate de specii deosebite, dar cu fizionomie ecologică similară. **2.** Substanţe sau medicamente cu proprietăţi analoage.

Echivalenţă biologică / *Bioequivalence, Biological equivalence*. Sin. *Bioechivalenţă* (v.). Ea corespunde unor medicamente echivalente chimic sau farmaceutic, care prezintă criterii de biodisponibilitate identice (viteză şi cantitate), la acelaşi individ, în aceleaşi condiţii experimentale, în doză unică sau în doze repetate.

Echivalenţă chimică / *Chemical equivalence*. Corespunde introducerii în două forme farmaceutice destinate unei căi de administrare comune (ex.: comprimate şi capsule), a unor doze identice ale aceleiaşi substanţe medicamentoase.

Echivalenţă clinică / *Clinical equivalence*, *Therapeutical equivalence*. Sin. *Echivalenţă terapeutică* (v.).

Echivalenţă cromatică / *Chromatic equivalence*. Termen care defineşte că două fascicule luminoase sunt numite „echivalente cromatic", dacă ele produc asupra ochiului unui observator aceeaşi senzaţie de luminozitate şi de culoare.

Echivalenţă farmaceutică / *Pharmaceutical equivalence*. Termen care defineşte că două produse farmaceutice sunt echivalente farmaceutic dacă ele conţin aceeaşi cantitate, din aceeaşi/aceleaşi substanţă(e) activă(e), în aceeaşi formă farmaceutică şi sunt administrate pe aceeaşi cale. Aceste forme farmaceutice trebuie să răspundă la toate exigenţele impuse de normele oficiale, chiar dacă substanţele auxiliare sunt diferite. Echivalenţa farmaceutică nu implică obligatoriu echivalenţa terapeutică deoarece diferenţele între excipienţi şi/sau în procesul de fabricaţie pot conduce la diferenţe în ceea ce priveşte performanţele produsului.

Echivalenţă farmacologică / *Pharmacological equivalence*. Termen care defineşte că două produse farmaceutice ce conţin substanţe chimice diferite pot fi echivalente farmacologic dacă ele conduc la aceeaşi activitate farmacologică, relevând prezenţa *in vitro* a aceluiaşi substrat molecular activ. Ex.: sărurile sau esterii. Astfel stearatul şi/sau estrolatul de eritromicină sunt echivalente farmacologic, deoarece *in vivo* generează aceeaşi substanţă activă.

Echivalenţă terapeutică / *Therapeutic equivalence*. Sin. *Echivalenţă clinică*. Două produse medicamentoase sunt echivalente terapeutic dacă, după administrarea în aceeaşi doză molară, efectele lor, determinate prin studii adecvate, sunt în mod esenţial aceleaşi, cu respectarea deopotrivă a eficacităţii şi a siguranţei. Echivalenţa terapeutică se poate demonstra prin studii de bioechivalenţă, farmacodinamice, clinice sau *in vitro*.

Echovirus / *Echovirus*. Sin. *Virus ECHO* (abr. de la engl. *Enteric Cytopathogenic Human Orphan* = (virus) enteric citopatogenic uman orfan + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă). Virus din genul *Enterovirus*, familia *Picomaviridae*, izolat din intestin, iniţial considerat nepatogen (de aici denumirea de orfan), responsabil de variate manifestări patologice ca: meningite acute limfocitare, encefalie, infecţii ale căilor respiratorii superioare, diarei sezoniere etc., varietate ECHO virus.

Eclampsie / *Eclampsia*. (gr. *eklampsis* = explozie, lumină strălucitoare, de la *eklampein* = a străluci cu putere, a exploda) **1.** Fenomene convulsive sau comă, în afara unei patologii cerebrale sau de altă natură, apărute pe fondul unor manifestări caracteristice preeclampsiei. Survine în ultimele luni de sarcină, în timpul travaliului sau în primele zile post-partum, în timpul unor sindroame vasculo-renale şi evoluează spontan prin crize repetate spre comă. **2.** Accident acut al toxemiei gravidice, care se produce în timpul ultimelor trei luni de sarcină. Constă în accese repetate de convulsii, faţă cianotică, oligurie şi uremie consecutivă. Este precedată de o serie de simptome ca: hipertensiune arterială, edeme, creşterea albuminuriei, cefalee, somnolenţă etc.

Eco- / *Echo-*. (1. gr. *oikos* = casă; 2. gr. *ekho* = ecou, sunet repetat) Element care introduce în termeni referirea la ecou, la sunete sau la casă.

Ecocardiografie / *Echocardiography*. (*eco-* + gr. *kardia* = inimă + gr. *graphein* = a scrie) Explorarea cordului cu ajutorul ultrasunetelor; permite studiul pereţilor ventriculari, al septului, valvulelor, cavităţilor, dimensiunilor şi mişcărilor acestora, al hemodinamicii cardiace.

Ecodiagnostic / *Echodiagnosis*. (*eco-* + gr. *dia* = prin + gr. *gnostikos* = care cunoaşte, de la *gnonai* = a cunoaşte) Utilizarea ecografiei ca o metodă de diagnostic imagistic în diverse domenii ale practicii medicale.

Ecoencefalografie / *Echoencephalography*. (*eco-* + gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în + *kephale* = cap + gr. *graphein* = a scrie) Metodă de investigare a integrităţii SNC, cu ajutorul ultrasunetelor, la aparatul ecoencefalograf, iar traseul înregistrat este o ecoencefalogramă.

Ecogen / *Echogenic*. (*eco-* + gr. *gennan* = a produce) Care produce ecou.

Ecogenetică / *Ecogenetics*. (*eco-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Ramură a geneticii care studiază mecanismele de adaptare a populaţiilor la mediu. **2.** Ramură a geneticii care studiază răspunsul individual, condiţionat genetic, la factori variaţi din mediul ambiant, îndeosebi la agenţi chimici.

Ecograf / *Echograph*. (*eco-* + gr. *graphein* = a scrie) Aparat de explorare a unui organ cu ajutorul ultrasunetelor.

Ecografie / *Echography*. (*eco-* + gr. *graphein* = a scrie) Metodă de apreciere a diferitelor grade de densităţi ale ţesuturilor, prin măsurarea variaţiilor în ecoul reflectat de vibraţiile ultrasonore.

Ecokinezie / *Echokinesis*. Sin. *Echopraxia* (v.). (*eco-* + gr. *kinesis* = mişcare, de la *kinein* = a mişca)

Ecolalie / *Echolalia*. (*eco-* + gr. *lalia* = vorbire, de la *lalein* = a vorbi) Manifestare a unor bolnavi psihic de a repeta ca un ecou cuvintele auzite.

Ecologie / *Ecology*. (*eco-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă biologică de sinteză ce studiază, prin excelenţă, conexiunile ce apar între organisme şi mediul lor de viaţă, alcătuit din ansamblul factorilor de mediu (biotici şi abiotici), precum şi structura, funcţia şi productivitatea sistemelor biologice supraindividuale (populaţii, biocenoze) şi a sistemelor mixte (ecosisteme).

Ecologie umană / *Human(o)echology*. Ştiinţa care studiază raporturile populaţie-producţie-poluare.

Economie / *Economics*, *Economy*. (fr. *économie* = economie, din gr. *oikonomia* = administrarea casei) **1.** Reprezintă studiul modului în care oamenii şi societatea aleg – cu sau fără utilizarea resurselor financiare – să folosească resursele productive limitate care pot fi alternative pentru producerea de mărfuri / articole diverse şi distribuirea acestora către consumatori, în prezent sau în viitor, pentru diverse persoane şi grupuri din societate. Economia analizează costurile şi beneficiile necesare pentru îmbunătăţirea criteriilor de alocare a resurselor. **2.** Economia reprezintă studiul utilizării resurselor limitate pentru satisfacerea nevoilor / cerinţelor umane nelimitate. **3.** Arta de a reduce cheltuielile din gestiune.

Ecopraxie / *Echopraxia*. Sin. *Ecokinezie*. (*eco-* + gr. *praxis* = acţiune, practică, de la *prattein* = a acţiona) Manifestare a unui bolnav de a imita gesturile, atitudinea şi mişcările persoanelor din jurul său.

Ecorină / *Aequorin*. Proteină extrasă din specii de meduze, care emite lumină (bioluminiscenţă) proporţional cu fixarea de ioni de Ca^{2+}. Injectată în celulele vii, se utilizează pentru măsurarea concentraţiei de Ca^{2+} intracelulare.

Ecorticat / *Decorticated*. (lat. *e*, *ex* = fără + *cortex* = scoarţă) **1.** Lipsit de cortex sau regiune corticală. **2.** Licheni la care nu se diferenţiază un cortex şi la care medula este în contact direct cu exteriorul.

Ecosferă / *Ecosphere*. (*eco-* + gr. *sphaira* = sferă) Termen generic care înglobează lumea vie şi toate sferele Pământului ce adăpostesc vieţuitoarele: atmosfera, hidrosfera, straturile superioare ale litosferei.

Ecosistem / *(O)ecosystem*. (*eco-* + gr. *systema*, *-atos* = ansamblu, de la *sym* = împreună + *istemai* = a aşeza) Unitate fundamentală a biosferei în ecologie, constituită din ansamblul format de *biotop* (mediul geografic în care trăieşte un grup de plante şi animale, în condiţii omogene) şi *biocenoză* (asocierea biologică de plante şi animale care sunt într-un echilibru dependent de mediu), între care se stabilesc relaţii strânse atât între organisme, cât şi între acestea şi elementele nevii dintr-o arie geografică definită.

Ecotoxicitate / *Echotoxicity*. (*eco-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, din gr. *toxon* = săgeată) Toxicitate pentru mediul înconjurător.

Ecotoxicologie / *Ecotoxicology*. (*eco-* + gr. *toxikon* = otravă + gr. *logos* = ştiinţă) Capitol al ecologiei, care studiază acţiunea elementelor şi a substanţelor toxice din mediul înconjurător asupra sistemelor biologice. Toate substanţele toxice din apă, aer, sol, alimente sau din medicamente au acţiune dăunătoare asupra organismelor, cauzând îmbolnăvirea sau chiar moartea lor.

Ecou / *Echo*. (*eco-*) Fenomen determinat de reflexia undelor sonore sau ultrasonore la nivelul unei suprafeţe. Undele reflectate sunt mai reduse ca intensitate şi perceptibile, fie auditiv (undele sonore), fie prin înregistrare (ultrasunetele).

Ecran / *Screen*. (fr. *écran*, din oland. *scherm* = paravan) **1.** Perete alcătuit dintr-un material adecvat, în scopul protejării împotriva unor factori fizici (radiaţii, zgomot, căldură). **2.** Suprafaţă plană, mată, albă sau argintie pe care se formează sau se proiectează imaginile unor corpuri.

Ecrin / *Eccrine*. (*ec-* + gr. *rhein* = a curge) Se referă la glande ale căror canale se deschid direct la suprafaţa pielii (de exemplu, glandele sudoripare ecrine).

Ecstasy / *Ecstasy*. (gr. *ekstasios* = acţiunea de a ieşi în afară de sine, engl. *ecstasy* = drog) 3,4-metilen-dioximetanfetamină, cu acţiune dezinhibitoare, utilizat ilegal ca euforizant, stimulant cerebral şi sexual.

Ect-, Ecto- / *Ect-*, *Ecto-*. (gr. *ektos* = în afară de) Prefixe care introduc în termenii compuşi sensul de extern, în afară.

Ectazie / *Ectasia*. (gr. *ektasias* = dilataţie) Dilataţie a unui vas, a unui conduct sau a unui organ cavitar.

Ectimă / *Echtyma*. Sin. *Impetigo ulceros*, *Streptodermie ulceroasă*. (gr. *ekthyma* = papulă, pustulă, din gr. *ek.* = în afară de + *thyein* = a rupe) Varietate de streptococie cutanată.

Ectoantigen / *Ectoantigen*. Sin. *Exoantigen*. Antigen situat la exteriorul bacteriei şi puţin aderent la aceasta.

Ectoblast / *Ectoblast*. Sin. *Ectoderm*. (*ecto-* + gr. *blastos* = germene) Foiţa superficială a embrionului tridermic al vertebratelor, ce cuprinde: neuroectoblastul (din care derivă sistemul nervos şi organele de simţ), epiblastul (formator al epidermului, glandelor anexe şi fanerelor) şi lofoblastul.

Ectoderm / *Ectoderm*. Sin. *Ectoblast*. (*ecto-* + gr. *derma* = piele) Cel mai extern dintre cele trei straturi terminale primare ale embrionului, din care derivă dermul, fanerele etc.

Ectoenzimă / *Ectoenzyme*. (*ecto-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment) Enzimă localizată la suprafaţa celulelor de mamifere; sunt proteaze sau nucleaze legate de membrane prin intermediul unor fosfolipide cuprinse în stratul lipidic extern al membranelor, fiind solubilizate în mediul extracelular.

Ectomie / *Ectomia*. (gr. *ektome* = ablaţie) Extirpare.

Ectoparazit / *Ectoparasite*. (*ecto-* + gr. *parasitos*, lat. *parasitus*, *-i* = musafir nechemat la masă, din gr. *para* = lângă + gr. *sitos* = mâncare) Parazit vegetal sau animal care trăieşte pe suprafaţa corpului-gazdă sau în cavităţile deschise. Ex.: purici, ploşniţe, agentul scabiei, diferite ciuperci.

Ectopic / *Ectopia*. (gr. *ektopos* = în afara locului normal, din *ektos* = în afară + gr. *topos* = loc) Termen care desemnează orice poziţie anormală a unei structuri anatomice, indiferent de etiologie.

Ectoplasmă / *Ectoplasm*. (*ecto-* + gr. *plasma* = formaţiune) Peliculă plasmatică externă, hialină, lipsită de incluziuni şi semipermeabilă, ce căptuşeşte membrana celulară.

Ectotrix / *Ectothrix*. (*ecto-* + gr. *trikhos* = păr) Ciupercă dermatofită ai cărei spori se localizează în teaca externă a firelor de păr.

Ectropodie / *Apodia*. (gr. *ektrosis* = avort + gr. *pous*, *podos* = picior) Absenţa congenitală a unuia sau a ambelor picioare.

Ecuaţie / *Equation*. (lat. *aequatio*, *-onis* = operaţie, potrivire) Egalitate stabilită între două cantităţi.

Ecuaţie Mark-Houwink / *Mark Houwink equation*. Ecuaţie care redă viscozitatea intrinsecă a unui polimer, în funcţie de masa molară relativă ($[\eta] = KM^{\alpha}$), unde $[\eta]$ = viscozitatea intrinsecă, M = viscozitatea masei moleculare medii, iar K şi α sunt constante pentru un sistem solvent-polimer.

Ecuaţie Stokes / *Stokes equation*. Exprimă valoarea coeficientului de frecare pentru o moleculă ce migrează printr-o soluţie. $F = 6\pi \cdot \eta \cdot v \cdot r$, unde η este viscozitatea dinamică, v este viscozitatea cinematică, iar r este raza hidrodinamică (echivalentă cu raza sferică) a moleculei.

Ecuaţie van Deemter / *Van Deemter equation*. Descrie dependenţa înălţimii unui platou cromatografic (H) de viteza debitului liniar al eluţiei.

Ecvifacial / *Equifacial*, *Isobilateral*. (lat. *aequifacialis*, *-e* = cu feţele egale) Frunză cu aceeaşi structură pe ambele feţe.

Eczema sugarului / *Suckling eczema*. Placarde eritematoveziculoase zemoide, pruriginoase, localizate pe faţă, obraji, frunte, încadrate în grupa eczemelor constituţionale de diateză familială, ereditare.

Eczematide / *Eczematid*. Sin. *Parakeratoze*. Leziuni erimatoscuamoase, circumscrise, pruriginoase sau nepruriginoase, apropiate chimic şi histologic de leziunea de eczemă, în stadiul ei descuamativ.

Eczematiform / *Eczematoid*. (gr. *ekzema* = erupţie cutanată + lat. *forma*, *-ae* = formă) Afecţiune cutanată cu aspect macroscopic asemănător unei eczeme.

Eczematizare / *Eczematization*. (*eczema* + gr. *zeiein* = a fierbe) Complicaţie frecventă a unei infecţii cutanate, care apare, mai ales, din cauza unui tratament local iritant, sub forma unor placarde veziculoeritematoase, care pot masca leziunea iniţială. Apare şi în evoluţia unor dermatoze ca: prurigo, ihtioză.

Eczemă / *Eczema*. (lat. de la gr. *ekzema* = erupţie cutanată, din *ek* = în afară + *zein* = a fierbe) Dermatoză eritematoveziculoasă pruriginoasă, recidivantă, datorită unui mare număr de factori interni şi externi, la persoane cu predispoziţie înnăscută sau dobândită. În forma obişnuită, trece prin următoarele faze: eritematoasă, veziculoasă, zemuindă, crustoasă, scuamoasă.

Eczemă seboreică / *Seborrh(o)eic eczema*. Sin. *Dermatită seboreică*, *Boala Unna*. Afecţiune cutanată asemănătoare e. tipice, de care se deosebeşte prin absenţa veziculelor. Se prezintă ca leziuni maculoeritematoase, bine circumscrise, localizate în zonele bogate în glande sebacee (pielea capului, faţă, trunchi şi membrele inferioare), uneori acoperite de scuame. Forme: e. foliculară, e. pitiriaziformă, e. psoriaziformă, e. steatoidă.

Eczemă varicoasă / *Varicose eczema*. Placard eritematos cu marginile fărâmiţate, ciuruite de puncte, prin care se scurge lichid seros, complică dermo-epidermitele şi capilarele din jurul ulcerelor varicoase de gambă.

Ed- / *Ed-*. (gr. *oidema, -atos* = edem, umflătură, de la *oidein* = a crește în volum) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o umflătură, edem.

ED 50 / *ED 50* Abr. de la *Effective dose 50*. Doză eficace pentru 50% din subiecți.

Edem / *Edema, (O)edema*. (*ed-*) Acumulare de lichid seros în țesuturile subcutanate și submucoase, ca urmare a unor tulburări de circulație sangvină sau limfatică, de natură inflamatorie sau mecanică, sau a modificărilor la nivelul substanței fundamentale (depolimerizarea mucopolizaharidelor, sub acțiunea hialuronidazei).

Edem cerebral / *Cerebral (o)edema*. Tumefierea prin imbibiție a substanței cerebrale, cu instalarea unui sindrom de hipertensiune intercraniană.

Edem de foame / *Nutritional (o)edema*. Sin. *Edem prin denutriție* (v.).

Edem malign / *Malignant anthrax (o)edema*. Complicație inițială, rară a antraxului; se localizează la nivelul pupilelor, uneori ale feței, pieptului sau brațelor.

Edem prin carență / *Nutritional (o)edema*. Sin. *Edem prin denutriție* (v.).

Edem prin denutriție / *Nutritional (o)edema*. Sin. *Edem prin carență, Edem de foame*. Edem generalizat observat la persoanele cu alimentație foarte săracă și dezechilibrată (reducerea cărnii și a grăsimilor) sau supuse la efort fizic intens, ori expuse timp îndelungat la frig. Este însoțit de poliurie, scădere în greutate, anemie, hidremie pronunțată, hipoproteinemie.

Edem pulmonar acut / *Acute pulmonary (o)edema*. Edem caracterizat prin umplerea alveolelor cu un transudat seros nazal, eliminat prin expectorație abundentă.

Edem pulmonar toxic / *Toxic pulmonary (o)edema*. Formă de edem pulmonar acut cu transudat interstițial și alveolar, datorită acțiunii unui agent toxic sau iritant, inhalat.

Edem Quincke / *Quincke's (o)edema*. (Heinrich Iremaeus Quincke, 1842-1922, medic german, profesor de medicină internă la Berna, apoi Kiel și Frankfurt pe Odra) Boală caracterizată prin apariția bruscă de infiltrate edematoase ferme, bine delimitate și proeminente, puriginoase, localizate la nivelul feței, mucoaselor și organelor genitale, considerată o formă de urticarie.

Edematos / *Oedematous*. (*ed-*) **1.** Care este afectat de edem; varietate: *Edemațiat*. **2.** Care este de aceeași natură cu edemul.

Edemațiat / *Oedematous*. (*ed-*) Var. pentru *Edematos*.

Edentat / *Edentate*. (lat. *edentulus, -i*, de la *e* = fără + *dens, -ntis* = dinte) **1.** Lipsit de dinți. **2.** Persoană care a pierdut dinții parțial sau total.

Edentație / *Edentia*. (lat. *edento-, -are* = a lăsa fără dinți pe cineva, de la *e* = fără + *dens, -ntis* = dinte) **1.** Stare a unei persoane edentate. **2.** Lipsa unuia sau a mai multor dinți, de pe arcadele dentare, prin extracție sau prin cădere spontană, din diverse cauze. Poate fi totală sau parțială.

Edetat disodic / *Disodium edetate*. Abr. EDTA-sodic. **1.** Substanță farmaceutică auxiliară folosită în medicamente pentru a chelata ionii de metale grele, catalizatori ai recțiilor de oxidare a substanțelor active. **2.** Agent chelator al calciului plasmatic, plumbului și zincului. **3.** Reactiv.

Edifas / *Edifas*. Sin. *Cellofas A*. Denumire comercială pentru etil-metil-celuloză. Are proprietăți asemănătoare cu cele ale metilcelulozei; dă soluții apoase opalescente. Se utilizează ca agent de îngroșare pentru suspensii. V. *E 465*.

EDTA / *EDTA*. Abr. de la acidul etilendiaminotetraacetic.

Educație sanitară / *Sanitary education*. Metodă prin care se caută a se influența populația în mod sistematic, conștient și științific, pentru ca aceasta să-și însușească anumite cunoștințe din domeniul medical, absolut necesare pentru întreținerea și consolidarea sănătății proprii și a persoanelor cu care conviețuiește.

Edulcorant / *Sweetener agent*, Sin. *Edulcorant, Îndulcitor* (v.). (lat. *edulcorare* = a îndulci, de la *dulcis* = dulce) Substanță farmaceutică auxiliară, cu capacitate de îndulcire mare, naturală, de semisinteză sau sinteză, adăugată într-un medicament sau aliment cu rol de a corecta gustul neplăcut al unor substanțe medicamentoase. Ex.: zahăr, zaharină, ciclamați etc.

EDXRA / *EDXRA*. Abr. de la engl. *Energy Dispersive X-ray Analysis*. V. *Analiză de raze X cu energie dispersantă*.

EEG / *EEG*. Abr. pentru *Electroencefalogramă*.

Eutectic / *Eutectic*. V. *Amestec eutectic*.

Efect / *Effect, Outcome*. (lat. *effectus, -i* = realizare, rezultat, de la *facio, -ere* = a face). **1.** Fenomen care rezultă dintr-o anumită cauză, ca o consecință a acesteia. **2.** Fenomen chimic produs în condiții specifice, căpătând astfel o importanță teoretică. **3.** Factor care intervine în procesele enzimatice, cu excepția enzimei și a substratului. **4.** Rezultatul stării clinice și/sau funcționale a pacienților după aplicarea unei intervenții.

Efect abraziv / *Abrasive effect*. Măsurarea capacității de a produce o abraziune (curățare) pe o suprafață. Este un parametru specific pentru pastele de dinți.

Efect aditiv / *Additive effect*. Efect combinat a doi sau mai mulți factori, în general egal cu suma efectelor parțiale.

Efect al ionului comun / *The common ion effect*. Apare atunci când o sare este dizolvată într-o soluție ce conține deja unul din ionii sării. Sarea este mai puțin solubilă decât atunci când se dizolvă într-o soluție ce nu conține acel ion.

Efect batocrom / *Batochrome effect*. Deplasarea maximului de absorbție spre lungimea de undă mai mare datorită unui substituent pe moleculă sau solventului.

Efect cumulat / *Cumulative effect*. Fenomen care se produce când două sau mai multe tratamente sunt aplicate succesiv aceluiași pacient și când urmările primului tratament îl influențează pe cel de al doilea, în sensul măririi acțiunii.

Efect de acoperire / *Coverage effect*. Cel mai tare acid care poate exista în soluție este forma protonată a solventului. Orice acid mai tare decât acesta va dona protoni solventului și va fi acoperit de tăria acidului, a solventului protonat. Similar, cea mai tare bază care poate exista într-o soluție este forma deprotonată a solventului.

Efect de chelare / *Chelating effect*. Reprezintă observația potrivit căreia un singur ligand polidentat formează complecși metalici (chelați) ce sunt mult mai stabili decât cei formați de mai mulți liganzi individuali ce conțin același atom ligand chelat. Un ligand ce se leagă de un ion metalic prin mai mult decât un atom.

Efect de exfoliere / *Stripping effect*. Sin. *Efect stripping*. Fenomenul de antrenare a celulelor primului strat cornos de deasupra pielii, după scoaterea unui STT (Sistem Terapeutic Transdermic) de pe piele; pe această cale se elimină cea mai mare parte a stratului cornos. De aceea reaplicarea în același loc a unui STT e rareori posibilă.

Efect de matrice / *Matrix effect*. Schimbare în semnalul analitic cauzat de orice componentă din probă, cu excepția analitului.

Efect de protecție / *Protection effect*. Acțiunea unei substanțe care stabilizează particulele unui sistem coloidal sau împiedică coagularea acestora de către electroliți sau alți agenți.

Efect de rezonanță / *Resonance effect*. Contribuția la proprietățile fizice prin delocalizarea electronilor de pe orbitalii π ai unei molecule.

Efect de sarcină / *Charge effect.* În conformitate cu tăria acizilor şi bazelor, repulsia dintre ionii de hidrogen şi o sarcină pozitivă din aceeaşi moleculă. Se mai referă la atracţia dintre ionii de hidrogen şi o sarcină negativă. O sarcină pozitivă într-o moleculă conduce la creşterea acidităţii, iar o sarcină negativă conduce la scăderea acidităţii.

Efect de seră / *Greenhouse effect.* Efect produs la nivelul atmosferei terestre, care antrenează creşterea temperaturii medii a pământului şi a atmosferei, denumită încălzire globală.

Efect Döppler-Fizeau / *Döppler-Fizeau effect.* (Christian Johann Döppler, 1803-1853, fizician şi matematician austriac; Armand Hippolyte Louis Fizeau, 1819-1896, fizician francez) Efect ce constă din aceea că frecvenţa undei înregistrate de un observator este diferită de frecvenţa undei emise de către sursă, atunci când sursa şi/sau observatorul se află în mişcare. Fenomenul poartă numele de efect Döppler, în cazul undelor acustice, şi efect Döppler-Fizeau, pentru cele luminoase. Dacă distanţa sursă-observator se măreşte, sunetul perceput de observator este mai grav, iar dacă distanţa sursă-observator se micşorează, sunetul perceput este mai ascuţit.

Efect electroviscos / *Electro-viscous effect.* **1.** Fenomen de creştere suplimentară a viscozităţii unui sistem dispers (coloidal) datorat stânjenirii mişcării libere a particulelor de către atmosfera ionică difuză din lichidul dispersant. **2.** Scăderea viscozităţii unei soluţii coloidale macromoleculare prin adăugarea de electroliţi.

Efect farmacodinamic / *Pharmacodynamic effect.* Sin. *Efect terapeutic.* Consecinţa interacţiunii dintre medicament şi materia vie, cu producerea unui stimul ce iniţiază un efect.

Efect fotoelectric extern / *External photoelectric effect.* Emisia de electroni din corpurile solide, sub influenţa luminii. A fost descoperit în 1888 de către H. Hertz.

Efect hipercrom / *Hyperchrome effect.* Creşterea intensităţii absorbţiei.

Efect hipocrom / *Hypochrome effect.* Scăderea intensităţii absorbţiei.

Efect hipsocrom / *Hypsochrome effect.* Deplasarea maximului de absorbţie spre lungimi de undă mai mici.

Efect inductiv / *Inductive effect.* Atracţia de electroni de către un element electronegativ de-a lungul unei legături simple de tip σ între doi atomi dintr-o moleculă.

Efect Joule / *Joule effect.* (James Prescott Joule, 1818-1889, fizician englez) Fenomenul de încălzire a conductorilor la trecerea unui curent electric.

Efect Mossbauer / *Mossbauer effect.* Emisie sau absorbţie rezonantă (fără recul) a radiaţiei gama de lărgime spectrală foarte îngustă, de către nucleele atomilor „legaţi" rigid într-o reţea cristalină.

Efect mutagen / *Mutagenic effect.* Consecinţele acţiunii unui agent mutagen, în ceea ce priveşte procesele de reproducere enzimatică şi expresia fenotipică a materialului genetic.

Efect nocebo / *Nocebo effect.* V. *Nocebo.*

Efect piezoelectric / *Piezoelectric effect.* Apariţia unei sarcini electrice pe suprafaţa unui cristal, atunci când acesta este supus unei presiuni. Invers, aplicarea unui câmp electric poate cauza deformarea cristalului.

Efect piroelectric / *Piroelectric effect.* Variaţia polarizării electrice a unui material feroelectric cu temperatura.

Efect placebo / *Placebo effect, Placebo response.* Este un ansamblu de modificări clinice şi psihofiziologice ce apar la o persoană sănătoasă, căreia i s-a administrat o substanţă placebo. În ultimii ani, substanţele placebo au ajuns să fie utilizate pentru controlul comparativ al eficacităţii produselor farmacologice. V. *Placebo.* Poate fi atribuit aşteptărilor unui efect, ex.: puterea sugestiei; efectele multor intervenţii pot fi atribuite unei combinaţii de efecte placebo şi „activ" (non-placebo).

Efect radiobiologic / *Radiobiological effect.* Consecinţa acţiunii radiaţiilor ionizante asupra organismului, direct sau indirect (prin acţiunea radicalilor liberi, rezultaţi din cauza radiolizei apei).

Efect radioprotector / *Radioprotection effect.* Proprietate a unor substanţe de a proteja un organism viu faţă de acţiunea nocivă a radiaţiilor ionizante.

Efect Raman / *Raman effect.* (Sir Chandrashekara Venkata Raman, 1888-1970, fizician indian) Împrăştierea caracterizată prin apariţia, în lumina difuzată, a unor radiaţii cu frecvenţe diferite de frecvenţa radiaţiei primare. Este pus în evidenţă atunci când lumina incidentă este monocromatică sau dintr-un număr de radiaţii monocromatice distincte.

Efect Rayleigh / *Rayleigh effect.* (John Wiliam Strutt Rayleigh, 1842-1919, fizician englez) Împrăştierea luminii (sau difuzia moleculară a luminii) cauzată de fluctuaţiile statistice ale densităţii unui mediu lichid, gazos sau solid omogen.

Efect rebound / *Rebound effect.* Agravare a simptomelor patologice la oprirea prizei unui medicament, care le ameliorează, atât timp cât el este administrat.

Efect Seebeck / *Seebeck effect.* (Thomas Seebeck, 1770-1831, fizician german) Apariţia unui curent electric în circuitul a doi conductori metalici de natură diferită, în cazul în care aceştia sunt menţinuţi la temperaturi diferite. Apariţia acestui efect se datorează faptului că cele două metale sunt caracterizate de lucruri de extracţie şi de concentraţii diferite de electroni liberi. E.S. este utilizat în unele tipuri de termometre electrice şi în dispozitivele automate de reglare termică. Asociat cu efectul Joule, este utilizat într-o serie de dispozitive moderne de conversie directă a energiei termice în energie electrică.

Efect-tampon / *Tampon effect.* Capacitatea unui sistem-tampon de a bloca modificările de concentraţie a ionilor de hidrogen, păstrând, astfel, constantă valoarea pH-ului.

Efect terapeutic / *Therapeutic effect.* V. *Efect farmacodinamic* şi *Eficacitate.*

Efect termic al alimentelor / *Thermal effect of food.* Acţiunea dinamică specifică a alimentelor sau termogeneza indusă de alimente. Se referă la cantitatea de energie consumată de organismul uman pentru digestia, absorbţia, metabolizarea şi depozitarea nutrienţilor din alimente (câte calorii consumă organismul uman pentru a procesa alimentele ingerate). Efectul termic al alimentelor însumează cam 10% din totalul cheltuielilor energetice ale organismului. Atinge valoarea maximă la aproximativ 2-3 ore după ingerarea alimentelor şi durează în total cam 10-12 ore.

Efect termoelectric / *Thermoelectric effect.* Apariţia unei forţe electromotoare în funcţie de diferenţa de temperatură de la nivelul unei joncţiuni între două metale diferite.

Efect termoelectronic / *Thermoelectronic effect.* Emisia de electroni de către un corp adus la incandescenţă; este utilizat în obţinerea fluxului de electroni pentru microscopul electronic.

Efect Toms / *Toms effect.* Fenomen de reducere a energiei sau a fricţiunii, datorat dezordinii structurale în soluţii de polimeri înalţi, care produce o creştere a viscozităţii aparente, odată cu creşterea vitezei de forfecare, în timp ce curgerea este sub valoarea critică a numărului lui Reynolds.

Efect Tyndall / *Tyndall effect.* Efect manifestat la traversarea unui mediu tulbure (gaz sau lichid, conţinând în suspensie particule solide foarte fine) de către un fascicul de lumină solară, care difuzează lateral faţă de lumina vizibilă, punând în evidenţă particulele solide, în mişcare.

Efect Zeeman / *Zeeman effect*. (Pieter Zeeman, 1865-1943, fizician olandez) Despicarea nivelelor energetice ale atomilor (deci a liniilor spectrale) ale unei substanțe când aceasta se află într-un câmp magnetic.

Efecte adverse / *Adverse effects*. Sin. *Reacții adverse*, *Reacții secundare*, *Efecte nedorite*. Acțiune ce caracterizează capacitatea unor substanțe active de a avea concomitent cu efectul terapeutic de bază efecte nedorite sau nocive.

Efecte adverse iatrogene / *Iatrogenic adverse effects*. Efecte nedorite care apar datorită prescrierii unui medicament, de către medic, în doze neadecvate.

Efecte-cascadă / *Cascade effects*. O serie de evenimente care rezultă dintr-o cauză inițială.

Efecte cuantale / *Quantic effects*. Efecte care se caracterizează prin prezență sau lipsă, corespund legii „totul sau nimic", ex.: convulsiile, moartea etc. Se exprimă cantitativ prin înregistrarea într-un sistem de coordonate sub forma unei curbe sigmoide, sau curba Trevan.

Efecte gradate / *Graduated effects*. Efecte care se caracterizează prin creștere, în funcție de creșterea dozei de medicament, după o lege de cele mai multe ori exponențială (ex.: efectul hipertensiv al adrenalinei); uneori relația dintre doză și efect are caracter de proporționalitate și corespunde unei funcții liniare (ex.: acțiunea substanțelor narcotice).

Efecte iatrogene / *Iatrogenic effects*. Efecte patologice sau negative produse asupra bolnavului prin aplicarea unor metode terapeutice sau numai prin comportamentul și raporturile dintre corpul medical și bolnav.

Efecte lipotropice / *Lipotropic effects*. Proces de mobilizare și transport în întregul organism al lipidelor ingerate, al celor acumulate în ficat etc. Procesul este realizat prin intermediul derivaților lecitinici (fosfoaminolipide), care au capacitatea de a vehicula și de a dispersa lipidele acumulate.

Efecte nedorite / *Adverse effects*. V. *Efecte adverse*.

Efecte secundare / *Side effects*. Efecte farmacologice neașteptate și periculoase ale medicamentelor care limitează doza de utilizare sau utilizarea medicală largă. Activitate a unui medicament în cadrul unui alt domeniu decât acela pentru care este administrat. Ele pot fi, de asemenea, prezente în același sens cu activitatea principală, unde corijează o tulburare anexă, în afecțiunea tratată. Efectele secundare sunt consecința directă sau indirectă a acțiunilor farmacodinamice. Uneori sunt nedorite, alteori urmărite în terapeutică, adesea inevitabile. V. și *Reacții secundare*.

Efecte teratogene / *Teratogenic effects*. Reacții adverse ce apar la femeia gravidă, ca urmare a administrării unor medicamente cu potențial teratogen (gr. *teras*, *-atos* = monstru + gr. *gennan* = a produce), reacționând selectiv asupra embrionului, mai puțin asupra fătului, modificându-i dezvoltarea și provocându-i malformații. Perioada cea mai critică o constituie primele trei luni de sarcină. V. și *Teratogen*.

Efecte toxice / *Toxic effects*. Tulburări funcționale sau morfologice, diferite de efectele farmacodinamice, întotdeauna nedorite, care apar la o parte din bolnavii tratați, în condiții similare de administrare. Se pot manifesta la nivelul oricărui țesut, aparat, sistem, sub diferite aspecte.

Efectivitate / *Effectiveness*. (lat. *effectivus*, *-a*, *-um* = activ, practic, de la *fio*, *-ere* = a face) Capacitatea de a produce un rezultat, un efect specific măsurabil.

Efector / *Effector*. (lat. *effector* = care face) **1.** Termen generic pentru toate substanțele care modifică activitatea unei enzime alosterice; activatorii direcți (coenzime) sau indirecți (de ex. ionul de Ca^{2+} în procesul de transformare a protrombinei în trombină). **2.** Țesut periferic care primește impulsuri nervoase și reacționează prin contracție, cum ar fi mușchii și glandele.

Efectul de mărire a permeabilității și a reținerii / *Enhanced permebility on retention effect*, abr. *EPR*. Tendința unei tumori de a acționa ca o sită care permite localizarea extravazării de macromolecule și particule în interiorul ei și de a le închide în interstițiu, proprietate exploatată pentru o țintire pasivă.

Efectul primului pasaj / *Hepatic first pass effect*. Sin. *Efectul primului pasaj hepatic*. Proces prin care medicamentul absorbit pe cale orală suferă o metabolizare (biotransformare), mai mult sau mai puțin importantă, la trecerea sa prin ficat, înainte de a ajunge în circulația generală.

Efedrină / *Ephedrine* (DCI). (gr. *ephedros* = a sta deasupra) Amină extrasă din diferite specii de *Ephedra distachya* L. (cârcel), astăzi obținută prin sinteză, utilizată ca simpatomimetic cu acțiune apropiată de cea a adrenalinei, dar cu efecte prelungite (acțiune vasoconstrictoare).

Efelide / *Ephelis*, *Freckles*, *Sun spots*, *Lentigenes*, *Senilelentigenes*. Sin. *Pistrui*, *Lentigene*. (lat. *ephelis*, *-idis*, gr. *ephelis*, *-idos* = pete de roșeață pe piele apărute de la soare, din gr. *helios* = soare) Macule (pete) pigmentare circulare sau cu forme și dimensiuni variabile, de culoare galben-brun-negru, distribuite simetric și preferențial pe față, antebrațe, brațe și umeri. Apar în copilărie la oamenii blonzi sau roșcați și au tendință de regresie cu vârsta; apar la bătrâni după expunere la radiațiile UV. Nu apar decât pe zonele fotoexpuse și devin mult mai evidente primăvara și vara. Au predispoziție genetică.

Efemer / *Ephemeral*. (gr. *ephemeros* = cu viață scurtă) **1.** Organisme cu viață foarte scurtă. **2.** Organe trecătoare.

Eferent / *Efferent*. (lat. *effero*, *-ere* = a duce în afară) Care conduce în afara unui organ, de la centru spre periferie, centrifug.

Efervescent / *Effervescent*. Formă farmaceutică ce conține ingrediente care eliberează rapid dioxid de carbon, atunci când este pusă în contact cu apa.

Efervescență / *Effervescence*. (lat. *effervesco*, *-ere* = a clocoti) Degajarea unui gaz dintr-un lichid în fierbere, fie sub acțiunea undelor sonore sau când acest gaz rezultă în urma reacției între 2 substanțe.

Eficacitate / *Efficiency*, *Efficacy*, *Effectiveness*. (lat. *efficacitas*, *-atis* = eficacitate) Caracteristica principală a unui medicament. Reprezintă proprietatea unei substanțe medicamentoase de a produce un anumit efect biologic, dependent de proporția de receptori ocupați de acest medicament. Conform FDA, prin procedura aprobată de NDA (v. aceste abrevieri), un medicament industrial trebuie să dovedească eficacitatea și inocuitatea, pentru a putea fi introdus în terapeutică.

Eficacitate biologică a unei radiații / *Ray biological efficiency*. Proprietatea unei radiații de a produce un efect radiobiologic. Este invers proporțională cu doza necesară pentru a-l produce.

Eficacitate practică / *Practical effectiveness*. Capacitatea de a determina efectul așteptat sau dorit în condiții normale și uzuale. Se referă la dovezi rezultate din studii clinice (*clinical trials*), desfășurate în condiții de rutină, sau provenite din mai multe centre de studiu.

Eficacitate teoretică / *Theoretical efficacy*. Capacitatea de a determina efectul așteptat sau dorit în condiții ideale (dovezi rezultate din studii desfășurate *in vitro* sau din studii randomizate desfășurate în centre de vârf, cum ar fi spitalele universitare de elită).

Eficiență / *Efficiency*. La nivelul sănătății publice, se înțelege prin acest termen noțiunea de cost.

Eficiență a eliberării / *Efficiency of delivery*. Eficacitatea relativă a unui sistem de eliberare a substanței.

Efilare / *Narrowing*. Sin. *Îngustare*. Micșorarea dimensiunii unui orificiu.

Efleuraj / *Effleurage, Stroking*. (fr. *effleurer* = a frunzări, din *la fleur* = floare) Procedură de masaj constând din apăsări şi mişcări uşoare care se efectuează la începutul şi terminarea fiecărui timp de masaj, pe regiunea de tratat. Poate fi superficială, acţionând în mod reflex, sau profundă, urmărind golirea venelor şi vaselor limfatice.

Eflorescenţă / *Efflorescence*. (fr. *efflorescence* = eflorescenţă de la lat. *effluo, -ere* = a se duce, a curge) Fenomen contrar higroscopiei. Proprietate pe care o au substanţele cristaline, cu apă de cristalizare în molecula lor, de a pierde, la temperatură obişnuită, o parte din apa de cristalizare. Ex.: sulfatul de sodiu cu 10 H_2O, sulfatul disodic cu 12 H_2O, sulfatul de zinc cu 7 H_2O. Datorită acestui fenomen fizic, substanţa cristalină se poate transforma într-o pulbere fină, modificându-şi concentraţia (fapt de care se va ţine seama la prepararea medicamentelor). Fenomenul are loc atunci când vaporii de apă din mediul înconjurător se găsesc la o presiune mai mică decât tensiunea de disociaţie a cristalohidratului.

Efluvium / *Effluvium*. (lat. *effluvium, -ii* = scurgere) Cădere excesivă a părului.

Eflux / *Efflux* (lat. *ex* = către exterior + lat. *fluxus, -i* = curent, curgere, de la *fluo, -ere* = a curge) Deplasarea unei mase de substanţă către exteriorul unei celule sau al unui organit celular.

Efort / *Effort, Strain*. (fr. *effort*, din lat. *fortis, -is* = puternic) **1.** Efort muscular, solicitare musculară intensă. **2.** Efort intelectual, solicitarea centrilor nervoşi superiori.

Efuziune / *Effusion*. (lat. *effusio, -onis* = revărsare, împrăştiere) **1.** Trecerea spontană a unui gaz printr-un perete poros. Fenomenul este numit uneori, impropriu, difuziune gazoasă. **2.** Revărsarea unui lichid biologic în ţesuturi sau într-o cavitate.

Egestă / *Egesta*. (lat. *egestio, -onis* = evacuare, din *egero, -ere* = a evacua) Materii eliminate prin egestie, provenite din deşeurile de metabolism sau de tranziţie prin tubul digestiv fără să fie absorbite. *Egesta* face parte din *excreta*. Termen în opoziţie cu *Ingestă*.

Egestie / *Egestion*. Eliminarea din organism, prin defecaţie, a resturilor alimentare rămase în intestin nedigerate şi deci neabsorbite (v. *Egestă*).

Ego / *Ego*. (lat. *ego* = eu) În psihanaliză, fracţiunea de personalitate care echilibrează forţele cărora le este supus individul (propriile impulsii, tendinţe abisale), morale şi realitatea exterioară.

Egocentrism / *Egocentrism*. (*ego* + lat. *centrum, -i* = centru, din gr. *kentron* = vârf acuţit + *-ism*) Dispoziţie mentală a unui subiect care tinde să îşi structureze concepţia despre lume în jurul propriei personalităţi. La adult, apare o exaltare vanitoasă (mitomanie, megalomanie), în stările de dependenţă nevrotică, în paranoia şi în debilitate mintală.

Eicosanoide / *Eicosanoids*. (gr. *eikosi* = douăzeci + gr. *eidos* = formă). Sin. *Eicosanoizi*. Derivaţi ai unor acizi graşi nesaturaţi, îndeosebi ai acidului arohidonic (care are 20 de atomi de carbon în lanţ), larg răspândiţi în ţesuturi, având funcţii multiple: prostaglandine, tromboxani, leucotriene, prostacicline, lipoxine, cu 20 de atomi de carbon în moleculă. Sinteza celulară de eicosanoide are loc în funcţie de nevoile organismului, acestea fiind factori de reglare şi modulare a unei multitudini de funcţii celulare: intervin în reglarea tonusului vascular, agregarea plachetelor sangvine, eliminarea urinară de sodiu şi în reacţiile inflamatorii şi probabil au un rol important în mişcările ionice de la nivelul biomembranelor. Punctul de plecare în sinteza e. îl constituie glicerofosfolipidele membranare din care, sub influenţa fosfolipazei A_2, se formează acidul arahidonic. De aici se desfăşoară două căi metabolice: sub influenţa ciclooxigenazei, enzimă membranară, se formează prostaglandine, prostacicline, tromboxani; sub influenţa 5-lipooxigenazei, enzimă din citosol, se formează leucotriene. Unele medicamente interferează cu metabolismul sau cu acţiunea diferitelor eicosanoide.

Eikinela / *Eikinela*. (După numele bacteriologului M. Eiken, descoperitorul genului de bacterii, în 1958) Gen de bacterii gram-negative facultativ anaerobe. Fac parte din flora normală a cavităţii orale şi a tractului respirator superior; pot da infecţii ale capului, gâtului, ca şi boli sistemice; singura specie este *E. carradeus*.

EINECS / *EINECS*. Abr. pentru engl. *European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances* = Inventarul european al substanţelor chimice existente comercializate.

EIV / *EIV*, abr. engl. *Ether injection vesicles*. Vezicule obţinute prin injecţie de eter.

Ejaculare / *Ejaculation*. (lat. *ejaculo, -are* = a zvârli, a proiecta). Act fiziologic reflex ce constă din emisia de spermă, prin uretră, în timpul orgasmului, prin contracţia veziculelor seminale. Este un reflex provocat prin stimularea ritmată a penisului în timpul unui raport sexual sau prin masturbaţie. În momentul ejaculării, sperma este evacuată în uretra prostatică şi apoi în exterior, datorită contracţiei muşchilor perineului.

EKG / *EKG*. Abr. pentru *Electrocardiogramă*.

Elai-, Elei-, Eleio-, Eleo- / *Elai-, Elei-, Eleio-, Eleo-* (gr. *elaion* = ulei). Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ulei.

Elaioplaste / *Elaioplast* (*elai-* + gr. *plastos* = formă) Formaţiuni celulare, bogate în lipide, depuse sub formă de picături.

Elaiozom / *Elaiosome* (*elai-* + gr. *soma* = corp) Formaţiune cărnoasă de pe seminţe, care conţine ulei, căutată şi consumată de furnici.

Elast-, Elasti-, Elasto-, / *Elast-, Elasti-, Elasto-*. (gr. *elastes* = care se întinde) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi noţiunea de elasticitate, maleabil, docil.

Elastază / *Elastaze*. (*elasto-* + *-ază*) Enzimă proteică ce hidrolizează elastina. De ex. elastina prezentă în plămâni distruge fibrele elastice. Activitatea sa este normal echilibrată de aceea a anti-tripsinei, care o hidrolizează. În cazul unui deficit de anti-tripsină, elastaza provoacă dispariţia fibrelor elastice din plămâni, ceea ce antrenează apariţia de emfizem. Ea intervine, de asemenea, în procesul de îmbătrânire a pielii.

Elasticitate / *Elasticity*. (*elast-*) Sin. *Deformare reversibilă*. Proprietatea unor substanţe solide de a reveni spontan la forma lor dimensională, iniţială, după ce acţiunea de deformare a forţelor exterioare a încetat (ex.: cauciucul) În vederea utilizării lor industriale şi pentru determinarea experimentală a caracteristicilor lor, în acest domeniu, materialele elastice (elastomeri) sunt supuse la variate deformări: flexiune, torsiune, tragere etc.

Elasticitate întârziată / *Delayed elasticity*. Deformare a unui sistem viscoelastic, care scade treptat, în timp, pe măsură ce scade viteza de deformare, după încetarea aplicării forţei de forfecare.

Elastină / *Elastin*. (*elasto-* + *-ină*) Scleroproteină care este un constituent amorf al fibrelor elastice, formată din 840 de aminoacizi, cu structură etirată, fibrilară. Este elaborată sub forma unui precursor în diferite celule în derm, vasele de sânge şi capilare, apoi ajunge în spaţiile extracelulare, unde se dispune în filamente, care sunt legate între ele prin reziduurile de lizină, datorită liziloxidazei, enzimă care conţine cupru. Gena care codifică precursorul elastinei se află pe cromozomul 7; alterarea genei 45 Kb s-a evidenţiat într-o serie de boli (elastorexie). Permite ca pielea să se întindă şi să-şi revină repede înapoi, calitate care se pierde progresiv odată cu îmbătrânirea.

Elastogeneză / *Elastogenesis*. (*elasto-* + gr. *gennan* = a produce) Formarea de fibre elastice.

Elastom / *Elastoma*. (*elasto-* + *-oma*) Tumoră cutanată rezultată prin acumulare de elastină.

Elastomer / *Elastomer*. (*elasto-* + gr. *meros* = parte) Sin. *Material plastic*. Polimer natural sau sintetic care prezintă proprietăţi plastic-elastice; ex.: cauciucul, butil-cauciucul, neoprenul, poliizoprenul.

Elastomeri de închidere / *Closure elastomers*. Componente ale condiţionării farmaceutice: dopuri, discuri, capace, subcapace, dispozitive de picurare etc., cât şi recipiente de depozitare, seringi ş.a.

Elastometrie / *Elastometry* (*elasto-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea elasticităţii celulelor, ţesuturilor şi a organelor vii.

Elastometru / *Elastometer*. (*elasto-* + gr. *metron* = măsură) Dispozitiv pentru măsurarea caracteristicilor elastoplastice ale corpurilor rigide (geluri, răşini), ex.: fotoelastometrul, sau ale pielii.

Elastopatie / *Elastopathy*. (*elasto-* + gr. *pathos* = boală) Defecte ale ţesutului elastic, independent de vârstă, congenitale sau dobândite.

Elastorexie / *Elastorhxis*. (gr. *elastos* = maleabil + *rhexis* = ruptură, scindare) Degenerescenţă a fibrelor elastice, cu ruperea lor, încărcare cu calciu şi creşterea numărului de fibre în dermul reticulat.

Elastoză / *Elastosis*. (*elast-* +*-oză*) **1.** Degenerescenţă a ţesutului elastic. **2.** Degenerescenţă a ţesutului conjunctiv din derm, cu aport de elastină (proteină a ţesutului elastic).

Elastoză dermică / *Dermal elastosis*. Sin. *Elastoză solară*. Micşorarea elasticităţii fibrelor pielii. Elastoza dermică sau solară reprezintă acumularea de cantităţi mari de material elastotic în piele, ca răspuns la iradierea cu UV. Compoziţia chimică exactă a materialului elastotic nu este cunoscută.

Elastoză solară / *Solar elastosis*. Pierdere a elasticităţii fibrelor după expunere la UV, cu încreţire şi pierderea funcţiei elastice, de întindere şi retracţie.

Elatere / *Elaters* (gr. *elater* = împrăştiere) Celule sterile de forma unor filamente spiralate, elastice, cu rol în diseminarea sporilor.

Electr-, Electro- / *Electr*, *Electro-*. (gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la electricitate, sarcini electrice.

Electricitate / *Electricity*. (fr. *électricité*, de la gr. *elektron* = chihlimbar) **1.** Formă fundamentală de energie, existând sub dublu aspect de sarcini negative (electroni) şi pozitive (protoni) **2.** Ramură a fizicii care se ocupă cu studiul fenomenelor în care intervin sarcini electrice.

Electroanalgezie / *Electroanalgesia*. (*electro-* + gr. *algos* = durere) Metodă de suprimare a durerii prin stimulare electrică transcutanată, utilizată în unele algii de natură neurologică.

Electroanestezie / *Electroanesthesia*. (*electro-* + gr. *an* = privativ + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Anestezie generală produsă de curenţii electrici de frecvenţă mare, ritmaţi şi polarizaţi.

Electrobiogeneză / *Electrobiogenesis*. (*electro-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *gennan* = a produce) Producerea, în cursul unui proces biologic, a unei tensiuni electrice locale (diferenţă de potenţial).

Electrocardiograf / *Electrocardiograph*. (*electro-* + gr. *kardia* = inimă + gr. *graphein* = a scrie) Aparat de înregistrare a electrocardiogramei.

Electrocardiografie / *Electrocardiography*. Procedeu de explorare în cardiologie, care constă în înregistrarea grafică la un cardiograf a diferenţelor de potenţial determinate de propagarea excitaţiei la nivel cadiac, sub formă de electrocardiogramă.

Electrocardiogramă / *Electrocardiogram*. Abr. EKG. (*electro-* + gr. *kardia* = inimă + *gramma* = înscriere) Traseul electrocardiografic, expresie a interacţiunii diferiţilor vectori, pe care se descriu unde (P, QRS, T şi U), segmente (PQ, ST) şi diferite intervale (segment + unda respectivă).

Electrocataliză / *Electrocatalysis*. (*electro-* + gr. *katalysis* = descompunere) Metodă de accelerare a unor procese reactive fizico-chimice, care utilizează pentru activare curentul electric.

Electrocauterizare / *Electrocautery*. (*electro-* + lat. *cauterium*, *-ii* = fier înroşit, de la gr. *kaiein* = a arde) Cauterizare cu ajutorul unui curent electric continuu sau alternativ.

Electrochimie / *Electrochemistry*. (*electro-* + gr. *khemeia* = alchimie) Parte a chimiei care studiază modificările chimice suferite de diferitele substanţe sub acţiunea fenomenelor electrice (curent, câmp electric).

Electrocoagulare / *Diathermy*. (*electro-* + lat *coagulatio*, *-onis* = coagulare, din *coagulo*, *-are* = a închega, a coagula) Distrugere localizată a unui ţesut prin coagulare, cu un electrod punctiform încălzit de un curent electric cu frecvenţă mare.

Electrocutare / *Electrocution*. (*electro-* + engl. *to execute* = a executa sau engl. *to cut* = a tăia, a arde, a întrerupe) Tulburare provocată de trecerea curentului electric prin corp, acţiune mortală la tensiuni de peste 350 V, iar o intensitate a curentului de peste 0,08-0,1 A periclitează viaţa.

Electrod / *Electrode*. (*electro*= + gr. *hodos* = drum, cale) **1.** Conductor electric prin care intră (anod) sau iese (catod) curentul electric dintr-un mediu conductor şi a cărui conductibilitate electrică, în general, este mai mare decât a mediului respectiv. Este folosit în băile de electroliză, în tuburile electronice de descărcare etc. **2.** În medicină, conductor electric de ordinul I (metal) sau ansamblu care include un conductor de ordinul II (electrolit), conectat la un circuit electric şi care se aplică pe o parte din organism, fie pentru a culege curenţi electrici produşi în organism, fie pentru un tratament electric. Electrodul de sticlă este utilizat pentru determinarea pH-ului. Se mai utilizează electrozi de zinc, cupru, platină, calomel, hidrogen etc.

Electrod Ag / AgCl / *Ag / AgCl electrode*. Electrod de referinţă ce conţine un fir de argint metalic acoperit cu AgCl imersat într-o soluţie saturată cu AgCl şi KCl.

Electrod Clark / *Clark electrode*. Electrod ce măsoară activitatea oxigenului dizolvat prin amperometrie.

Electrod combinat / *Combined electrode*. Electrod ce conţine un electrod de sticlă cu un electrod de referinţă concentric construit în acelaşi corp.

Electrod de referinţă / *Reference electrode*. Electrod ce îşi menţine constant potenţialul şi faţă de care se poate măsura potenţialul unei alte semicelule.

Electrod de sticlă / *Glass electrode*. Electrod ce prezintă o membrană subţire din sticlă în jurul căruia se dezvoltă un potenţial dependent de pH. Potenţialul şi, astfel, şi pH-ul sunt măsurate de o pereche de electrozi de referinţă aflaţi de fiecare parte a membranei de sticlă.

Electrod disc rotativ / *Rotating disk electrode*. Electrod cu o faţă plană netedă în contact cu soluţia. Curentul de convecţie creat de rotirea electrodului aduce analit proaspăt la suprafaţa electrodului.

Electrod indicator / *Indicating electrode*. Sin. *Electrod de lucru* (engl. *Work electrode*). Electrod la care apare o diferenţă de potenţial a cărei magnitudine depinde de activitatea uneia sau a mai multor specii ce se află în contact cu electrodul.

Electrod ion selectiv cu membrană lichidă / *Liquid membrane ion selective electrode*. Electrod ce are o membrană hidrofobă separată de electrodul intern de referinţă de către soluţia de referinţă. Membrana este saturată cu un schimbător de ioni dizolvat într-un solvent nepolar. Echilibrul de schimb ionic al analitului între schimbătorul de ioni şi soluţia apoasă creşte potenţialul de electrod.

Electrod ion selectiv în stare solidă / *Solid state ion selective electrode*. Tip de electrod ion selectiv ce are o membrană solidă formată dintr-un cristal al unei săruri anorganice. Pentru evaluarea potențialului de electrod se ține seama de echilibrul de schimb ionic între soluție și suprafața cristalului.

Electrod saturat de calomel / *Saturated calomel electrode*. Electrod de referință bazat pe semireacția redox Hg_2Cl_2 (s) + $2e^-$ $\Leftrightarrow$ 2Hg (l) + $2Cl^-$.

Electrod selectiv / *Selective electrode*. Un electrod convențional înconjurat de o membrană ce este permeabilă selectiv la analitul de interes. Alternativ, membrana poate să convertească analitul, în urma unei reacții chimice, într-o specie diferită pentru care este selectiv electrodul intern. Ex.: electrozii enzimatici.

Electrodecantare / *Electrodecantation*. (*electro-* + lat. *de* = separat de + gr. *kanthos*, lat. *canthus* = buza unui vas) Proces fizic de separare a lichidului unui sistem eterogen, după concentrarea la un loc și sedimentarea fazei disperse solide (particule coloidale încărcate electric) prin aplicarea unui potențial electric.

Electrodermită / *Electrodermitis*. (*electro-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Dermită produsă de curentul electric.

Electrodiagnostic / *Electrodiagnosis*. (*electro-* + gr. *dia* = prin + gr. *gnostikos* = care cunoaște, de la *gnonai* = a cunoaște) Stabilirea unui diagnostic cu ajutorul electricității – răspunsul muscular în cazul unei excitații electrice.

Electrodializă / *Electrodialysis* (*electro-* + gr. *dialyein* = a separa, a dizolva, din gr. *dia* = prin + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge; gr. *dialysis* = separare) Proces de separare a ionilor din soluții sub acțiunea unei diferențe de potențial electric, electrozii fiind amplasați de ambele părți ale unei membrane semipermeabile. Metoda se utilizează pentru separarea electroliților conținuți într-o soluție coloidală și în epurarea apelor impurificate.

Electroeluție / *Electroelution*. (*electro-* + lat. *elutio*, *-onis* = spălare, de la *eluo*, *-ere* = a apăla, a șterge) Metodă de extragere a unei substanțe dintr-un gel de electroforeză.

Electroencefalografie / *Electroencephalography*. (*electro-* + gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în și *kephale* = cap + gr. *graphein* = a scrie) Procedeu de înregistrare a activității electrice a creierului, prin aplicarea de electrozi pe scalp, conectați la un encefalograf, traseul obținut fiind o electroencefalogramă. Se obțin informații asupra localizării leziunilor cerebrale (traumatism, tumori), diagnosticului epilepsiei și fiziologiei normale și patologice a creierului.

Electroencefalogramă / *Electroencephalogram*. Abr. EEG. (*electro-* + gr. *enkephalos* = creier + *graphein* = a scrie) Înregistrare grafică a variațiilor de potențial bioelectric, determinate de activitatea normală sau patologică a encefalului.

Electroendosmoză / *Electroendosmose*. (*electro-* + gr. *endon* = înăuntru + gr. *osmos* = impuls + *-oză*) Fenomen de separare, sub influența unei diferențe de potențial a unui sistem coloidal sau a unui lichid, prin care particulele solide rămân staționare, iar faza lichidă (apa) se deplasează către electrozi.

Electrofil / *Electrophile*. (*electro-* + gr. *philein* = a plăcea) Grupare cu deficit de electroni, cu tendință puternică de a accepta electroni de la grupări bogate în electroni (grupări nucleofile).

Electrofiziologie / *Electrophysiology*. (*electro-* + gr. *physis* = natură + gr. *logos* = știință). Știința care se ocupă cu ansamblul metodelor de studiu fundamental și aplicativ al biocurenților produși în organism.

Electrofocalizare / *Isoelectric focusing*. (*electro-* + lat. *focus*, *-i* = cămin, utilizat cu sensul de focar, începând cu sec. XIX) Metodă de separare a proteinelor în funcție de pH-ul lor izoelectric, într-un gradient combinat de densitate și pH.

Electroforegramă / *Electrophoregram*, *Electrophoretogram*. (*electro-* + gr. *pherein* = a purta, a transporta + gr. *gramma* = înscriere) Reprezentare grafică a răspunsului unui detector în electroforeză. Diagramă electroforetică a conținutului proteic din plasma sângelui.

Electroforeză / *Electrophoresis*. (*electro-* + gr. *phoresis* = transportare, de la *pherein* = a purta, a transporta) Metodă analitică de separare, în câmp electric, a componentelor încărcate electric (particule, celule, molecule, ioni, proteine, biomolecule, acizi nucleici) dintr-un amestec, pe baza diferenței de mobilitate. Fenomen electrocinetic, care apare ca urmare a aplicării din exterior a unui câmp electric; asupra particulelor acționează două forțe de sens opus, forța electrică și forța de frecare. Ca urmare, are loc deplasarea (migrarea) particulelor încărcate electric, cu viteze ce diferă în funcție de masa, dimensiunile și sarcina electrică a acestora. Fenomenul se poate observa la microscop; el se supune mișcării browniene. În biologie, se utilizează pentru separarea diferitelor fracțiuni proteice din plasmă sau serul sangvin. În biotehnologie, se utilizează pentru separarea proteinelor care migrează printr-o matriță solidă ca: poliacrilamidă, agaroză, acetat de celuloză. Permite separarea substanțelor din amestecuri complexe pe baza diferențelor de mobilitate electroforetică (U), unde U = d / tE, d = distanța reală de migrare (în cm), t = durata analizei (sec.), E = câmpul electric (V/cm). Biomoleculele mai mari (și acelea care transportă grupuri chimice cu sarcini electrice) trec mai încet prin mediu decât moleculele mici (și acelea cu grupuri chimice încărcate cu multe sarcini electrice).

Electroforeză capilară / *Capillary electrophoresis*. Abr. EC. Este o nouă tehnică electroforetică, utilizată pentru separarea speciilor încărcate cu sarcini electrice, dar și pentru separarea speciilor neîncărcate când se introduc aditivi potriviți sau se utilizează numai deplasarea electroosmotică. EC, față de electroforeza convențională efectuată pe hârtie sau folii de gel, oferă avantajele folosirii unui echipament automatizat, ale unui timp de analiză scurt și ale posibilității determinării on-line. Utilizează o coloană (tub de sticlă de 20 la 100 µm diametru interior) și absorbția luminii sau detecția fluorescenței.

Electroforeză capilară micelară / *Micellare Electrokinetic Capillary Chromatography*. Abr. ECM sau MECC. Sin. *Electroforeză în soluție micelară*, *Cromatografie capilară electrocinetică*. Separările de acest tip se fac în prezența substanțelor micelare. La soluția de electroliți se adaugă tensioactivi în concentrație mai mare decât concentrația lor micelară critică, ceea ce duce la formarea de agregate sferice, micele (grupările hidrofobe sunt orientate în interior, iar grupările hidrofile sunt orientate în exterior). Formarea micelelor este un proces dinamic care poate îngloba analiți hidrofobi. Timpul de migrare a solutului depinde de fracțiunea de timp petrecută în micele.

Electroforeză capilară pe gel / *Gel Filled Capillary Electrophoresis*, *Gel capillary electrophoresis*. Abr. ECG sau GFCE. Constă în transpunerea electroforezei pe gel de poliacrilamidă sau agaroză. Capilarul este umplut cu un electrolit conținând un gel care produce efect de filtrare (reține moleculele mari și reduce fenomenul de convecție sau difuziune). Este utilizată la separarea polipeptidelor, oligonucleotidelor (ADN, ARN), mono- și polizaharidelor, separarea diastereoizomerilor.

Electroforeză capilară zonală / *Zonal capillary electrophoresis*. Abr. ECZ. Electroforeza capilară zonală se mai numește și *electroforeză în soluție liberă* și se realizează într-o capilară umplută cu o soluție de electroliți. Separarea se produce în funcție de mobilitatea electroforetică a analiților, la care se poate adăuga sau scădea fluxul electroosmotic.

Electrogalvanism / *Electrogalvanism*. (*electro-*; Luigi Galvani, 1737-1798, fizician și fiziolog italian) **1.** Curent electric produs direct prin mijloace chimice. **2.** Aplicarea curentului galvanic în terapeutică.

Electro-gastroenterografie / *Electrogastroenterography*. (*electro-* + gr. *gaster*, *gastros* = stomac + gr. *enteron* = intestin + gr. *graphein* = a scrie) Înregistrarea grafică a variaţiilor lente de potenţiale electrice, reflectând activitatea stomacului şi a intestinului. V. *Electrosplahnografie*.

Electrogravimetrie / *Electrogravimetry*. Tehnică de analiză utilizată pentru cuantificarea unui analit prin care se determină masa unui depozit obţinut electrolitic.

Electroimunodifuzie / *Rocket electrophoresis*. (*electro-* + lat. *immunis*, *-is* = scutit, apărat, de la *in* = lipsit de şi lat. *munus*, *-i* = obligaţie + lat. *diffusio*, *-onis* = revărsare, de la *diffundo*, *-ere* = a revărsa, a răspândi) Metodă de dozare a unei proteine prin precipitare de către anticorpii incluşi într-un gel. Difuziunea şi precipitarea sunt accelerate prin electroforeză.

Electrolit / *Electrolyte*. (gr. *electro-* + *lytos* = solubil, dizolvant, de la *lyein* = a distruge) **1.** Termen general pentru toate substanţele, gaz, lichid sau soluţie cu structură ionică, care, în soluţie apoasă sau în stare lichidă, disociază în ioni ce devin liberi şi se deplasează separat. Apa pură nu este un electrolit. O sare metalică în soluţie apoasă este electrolizabilă. Acizii, bazele şi sărurile sunt electroliţi comuni. **2.** Sare ionizată din sânge, ţesuturi, fluide şi celule, incluzând sărurile de sodiu, potasiu şi clor; soluţiile de electroliţi conţin atomi sau molecule cu sarcini electrice. **3.** În alt sens general, termenul este utilizat pentru o referire la soluţiile intravenoase care conţin electroliţi.

Electrolit amfoter / *Amphypathic electrolyte*. Electrolit care disociază în funcţie de mediul soluţiei, fie ca acid, fie ca bază, putând fi transportat la anod sau la catod, de curentul electric.

Electrolit slab / *Weak electrolyte*. Substanţă care disociază parţial în ionii componenţi, în urma dizolvării.

Electrolit-suport / *Support electrolyte*. În voltametrie, sare nereactivă adăugată în concentraţie mare în multe soluţii.

Electrolitemie / *Concentration of electrolytes in plasma*. (*electro-* + gr. *lytos* = dizolvat, distrus, din *lyein* = a dizolva + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentraţia plasmatică a electroliţilor. Se poate determina global prin măsurarea rezistenţei electrice a plasmei (prin conductimetrie) sau prin dozarea separată a concentraţiei fiecărui electrolit.

Electroliză / *Electrolysis*. (*electro-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Descompunerea (analiza) unor substanţe solide (*electroliţi*), dizolvate într-un lichid sau aflate în stare topită, cu ajutorul curentului electric (Faraday 1834) şi transportul componentelor către electrozi. Sunt electrolizabile numai substanţele cu structură ionică, în stare lichidă sau în soluţie, într-un lichid, adică ionii lor devin liberi şi se deplasează spontan, separat. Aceste substanţe se numesc *electroliţi*. Conform legilor lui Faraday, masa de substanţă M depusă pe un electrod este direct proporţională cu cantitatea de electricitate Q ce a trecut prin electrolitul respectiv: $M=K\cdot Q$, unde K se numeşte echivalent electrochimic. A doua lege a lui Faraday afirmă că echivalenţii electrochimici K ai elementelor sunt proporţionali cu echivalenţii chimici ai acestora, A/n (unde A este numărul de masă şi n – valenţa elementului): $K = A/F\cdot n$ (F – constantă fizică universală).

Electroliză la curent constant / *Electrolysis at constant current*. Electroliză în care între electrodul de lucru şi cel auxiliar este menţinut un curent constant. Deoarece este necesar un curent din ce în ce mai mare pentru a menţine curentul constant, aceasta este o formă de electroliză selectivă.

Electroliză la potenţial constant / *Electrolysis at constant potential*. Electroliză în care între electrodul de lucru şi cel auxiliar este menţinut un potenţial constant.

Electroliză la potenţial controlat / *Electrolysis at controlled potential*. Tehnică de analiză pentru reducerea sau oxidarea selectivă, în care potenţialul este menţinut constant între electrodul de lucru şi cel de referinţă.

Electromasaj / *Electromassage* (*electro-* + gr. *massein* = a frământa şi ar. *massa* = a atinge, a palpa) Tratament electric combinat cu un masaj.

Electromiografie / *Electromyography*. (*electro-* + gr. *mys*, *myos* = muşchi + gr. *graphein* = a scrie) Tehnică de investigare a muşchilor prin studiul şi culegerea biopotenţialelor de repaus şi de acţiune a unităţilor motorii.

Electromiogramă / *Electromyogram*. (*electro-* + gr. *mys*, *myos* = muşchi + gr. *gramma* = înscriere) Traseu grafic obţinut prin electromiografie.

Electron / *Electron*. Sin. *Negatron*. (*electro-*) Particulă elementară stabilă, cu sarcină electrică negativă ($e = -1{,}6\cdot 10^{-19}$C, cea mai mică sarcină liberă cunoscută). Masa de repaus a e. este egală cu $9{,}107\cdot 10^{-31}$ kg (e. este cea mai uşoară particulă încărcată, cu masa de 1.835 ori mai mică decât a protonului sau a nucleului atomului de hidrogen).

Electron de conducţie / *Conduction electron*. Electron relativ liber să se deplaseze într-un solid şi să transporte curent electric. Într-un semiconductor, energiile electronilor de conducţie sunt mai mici decât acelea ale electronilor de valenţă, ce sunt localizaţi în legăturile chimice. Energia care separă banda de valenţă de cea de conducţie se numeşte energie de decalaj.

Electroneutralitate / *Electroneutrality*. (*electro-* + lat. *neutralis*, *-a*, *-um* = neutru, de la *neuter*, *-a*, *-um* = nici unul, nici altul) Caracteristică a unui corp, a unei substanţe sau mediu în care sarcina negativă totală a anionilor este egală cu sarcina pozitivă totală a cationilor.

Electron-gram / *Electron-gram* (*electro-* + gr. *gramma* = greutate mică, caracter) Cantitatea de electroni corespunzătoare numărului lui Avogadro, înmulţită cu masa unui electron, adică: $6{,}023.\ 10^{23}\cdot 9,\ 107.\ 10^{-28} = 5,\ 49.\ 10^{-4}$ g.

Electronodens / *Electrondense*. (*electro-* + lat. *densus*, *-a*, *-um* = dens, compact) Proprietate a unei substanţe de a nu permite trecerea electronilor, utilizată la prepararea probelor de examinat cu microscopul electronic prin transmisie.

Electronoterapie / *Electronotherapy*. Sin. parţial cu *Betaterapie*. (*electro-* + gr. *therapia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji, a trata) Metodă de radioterapie care utilizează electroni cu energie de 4 şi 20 MeV produşi de betatron sau de acceleratorul liniar. Iradierea are o profunzime de câţiva centimetri şi se protejează ţesuturile de mai jos.

Electronvolt / *Electronvolt*. (*electro-*; Alessandro Volta, 1745-1827, conte, fizician italian) Unitate de energie tolerată, folosită în fizica atomică şi nucleară. Reprezintă energia câştigată de un electron care străbate o diferenţă de potenţial acceleratoare egală cu un volt. 1 eV = $1{,}60210\cdot 10^{-19}$ J.

Electroosmotic / *Electroosmotic*. Trecerea unui lichid printr-o membrană poroasă sub influenţa unui câmp electric.

Electroosmoză / *Electroosmosis*. (*electro-* + gr. *osmos* = impuls + *-oză*) Fenomen electrocinetic care constă în deplasarea (mişcarea) mediului de dispersie prin pereţii unei membrane semipermeabile sau prin capilare, sub acţiunea unui câmp electric, în care sarcinile electrice se deplasează în sens invers. Proces opus potenţialului de curgere. Apare ca un fenomen parazit în tehnica de electroforeză.

Electroporare / *Electroporatin* (*electro-* + gr. *poros*, lat. *porus*, *-i* = por, pasaj) Metodă de introducere a unui material străin (ADN, proteine) în celulele care provoacă fuziunea celulelor, utilizând pulsul electric pentru a sensibiliza membrana celulară.

Electroporaţie / *Electroporation*. (*electro-* + gr. *poros*, lat. *porus* = por, conduct, pasaj) Fenomenul de generare, prin şocuri electrice, de pori temporari, în membrana plasmatică. Acest procedeu utilizează pulsuri de voltaj crescut, cu durată scurtă. Este o metodă de penetrare transdermică, mai eficientă ca ionoforeza.

Electrosinereză / *Electrosyneresis*. Sin. *Contraimunoforeză*, *Imunoelectrodifuziune*. (*electro-* + gr. *syneresis* = apropiere, de la *syn* = împreună + *hairesis* = luare şi *airein* = a lua) Variantă a imunoelectroforezei pe placă de geloză. Metodă de diferenţiere a unui amestec de proteine cu rol de antigene atât cu ajutorul electroforezei, cât şi cu ajutorul specificităţii antigenice. Principiul constă în fracţionarea iniţială a amestecului de proteine prin electroforeză urmată de reacţia antigen-anticorp, efectuată cu ajutorul unui imunoser. Migrarea gamaglobulinelor are loc la catod, iar a antigenului la nod, astfel încât precipitatul se formează rapid dacă antigenul întâlneşte anticorpul corespondent.

Electrosplanhnografie / *Electrosplanhnography*. Înregistrarea grafică a variaţiilor lente ale potenţialelor electrice, care reflectă activitatea viscerelor digestive, cu un set de electrozi plasaţi pe abdomen.

Electrospray cu ionizare / *Electrospray ionization*. Tehnică pentru generarea de ioni încărcaţi cu sarcini pentru spectrometria de masă. Soluţia cu analitul este dispersată ca un aerosol fin, încărcat cu sarcini electrice, prin trecerea de lichid printr-un emiţător capilar încărcat cu sarcini electrice.

Electrostimulare / *Electrostimulation*. (*electro-* + lat. *stimulo, -are* = a stimula, de la *stimulus, -i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Utilizarea impulsurilor electrice pentru stimularea ţesuturilor vii.

Electroşoc / *Electroshock therapy*. (*electro-* + fr. *choc*, din olandeză *shokken* = a ciocni, a răni) Tratarea unor boli psihice cu ajutorul curentului electric; în prezent, se utilizează mai mult psihotropele.

Electroterapie / *Electrotherapy*. (*electro-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea în terapeutică a curenţilor electrici (galvanic, difazat, trifazat, unde scurte etc.). În cazul e. cerebrale, se utilizează curentul electric de intensitate mică în tratamentul insomniei, al anxietăţii, al unor depresii.

Electrotermie / *Electrothermy*. (*electro-* + gr. *thermos* = cald, de la *therme* = căldură) Producerea de căldură cu ajutorul electricităţii utilizată în terapie.

Electrovalenţă / *Electrovalence*, *Electrovalency*. Sin. *Legătură ionică*, *Legătură heteropolară*. (*electro-* + lat. *valentia, -ae* = forţă, putere) Legătura dintre doi atomi ai unei molecule disociabile, rezultată prin transfer de electroni de pe orbita externă a unui atom către celălalt.

Electrovalenţă maximă negativă / *Negative maxim electrovalence*. Reprezintă numărul de electroni pe care îi poate accepta un atom pentru a dobândi o structură de gaz rar care urmează imediat în sistem. Ea nu poate fi mai mare ca 4.

Electrovalenţă maximă pozitivă / *Positive maxim electrovalence*. Reprezintă numărul de electroni pe care îi poate pierde un atom pentru a dobândi o structură de gaz rar, cu 2 sau 8 electroni. Ea poate avea valori de la 1 la 8, corespunzător numărului grupei din care face parte elementul.

Electuare / *Eluations*. Preparate farmaceutice de consistenţa unor paste, moi, compuse din pulberi fin divizate, dispersate în sirop sau în melite pe bază de miere de albine. Nu se mai utilizează astăzi.

Elefantiazis / *Elephantiasis*. (gr. *elephans, -antos* = elefant) O formă de limfedem cronic, din cauza căruia membrele inferioare au aspectul piciorului de pachiderm; creşterea în volum e însoţită de modificări epidermice (hiperkeratoză şi verucozităţi). Pot fi afectate şi membrele superioare, organele genitale externe şi membrele superioare. Cauze: secundar unei boli congenitale – sindrom Klippel-Trenaunay (b. Milray); secundar unei b. dobândite prin blocaj limfatic de origine tumorală inflamatorie sau parazitară (frecvent, filarioză, mai rar oncocercoză).

Eleidom / *Oleoma*. Sin. *Oleom*. (*elei-* + *-oma*) Tumefacţie produsă de infecţii cu ulei vegetal sau parafină lichidă, caz în care se numeşte parafinom.

Element / *Element*. (lat. *elementum, -i* = element) Parte constitutivă a unui întreg, a unui ansamblu.

Element chimic / *Chemical element*. Substanţă simplă formată dintr-o singură specie de atomi care posedă un anumit număr atomic Z ce indică numărul de protoni din nucleu. Există 92 de elemente naturale, restul fiind artificiale.

Element nativ / *Native Element*. Sin. *Element pur*. Element care se găseşte în stare pură în natură, necombinat cu nici o altă substanţă. Ca minerale native se cunosc: aurul, argintul, platina, sulful etc.

Element natural radioactiv / *Natural radioactive element*. Element care se dezintegrează spontan cu emisie de particule (alfa, beta) şi radiaţii (gama), transformându-se în alt element.

Elemente ale comunicării / *Communication elements*. Comunicarea este un proces care dispune de patru elemente fundamentale: 1. *emiţătorul* (persoana care are de transmis un mesaj); 2. *mesajul* (ideea, informaţia sau imaginea pe care emiţătorul o transmite); 3. *canalul* (mijlocul prin care se transmite mesajul – sunet sau imagine); 4. *receptorul* (persoana care primeşte un mesaj).

Elemente izotope / *Isotopes elements*. Sin. *Izotopi*. Elemente care ocupă acelaşi loc în tabelul periodic al elementelor, au mase atomice diferite, dar acelaşi număr atomic şi, implicit, aceleaşi proprietăţi chimice.

Eliberare / *Releasing*. Sin. *Cedare*. (lat. *e* = din, de pe, de la + *libero, -are* = a pune în libertate) Termen utilizat pentru a desemna cedarea unei substanţe dintr-o formă farmaceutică şi punerea ei la dispoziţia organismului în vederea dizolvării şi absorbţiei, în scopul exercitării efectului terapeutic.

Eliberare bucală / *Buccal delivery*, *Oromucosal delivery*. Eliberarea transmucozală a substanţelor medicamentoase prin membranele mucozale bucale.

Eliberare controlată / *Controlled delivery*. Eliberare a substanţei medicamentoase în care *durata* (eliberare susţinută) şi/sau *locul* (eliberare la ţintă) de eliberare a substanţei medicamentoase, acţiunea şi biodisponibilitatea sunt controlate prin mijloace fizico-chimice variate, designate să ofere un profil farmaceutic bine definit.

Eliberare iontoforetică / *Iontophoretic delivery*. Introducerea de substanţe medicamentoase prin pielea intactă, folosind transferul de ioni, prin aplicarea directă a unui curent electric.

Eliberare la ţintă / *Targeted delivery*. Eliberare de substanţă medicamentoasă direcţionată specific la locul de acţiune al moleculei terapeutice printr-unul sau variate mijloace ca: anticorpi monoclonali ţintiţi (care se leagă specific de un gen particular de receptori) sau chirurgical (în care formularea de medicament este injectată în interiorul unei locaţii speciale, ca ficatul).

Eliberare modificată / *Modified Release* (MR). Mod de eliberare a substanţei active din forma farmaceutică dozată, care a fost modificată neintenţionat (deliberat), faţă de o formă convenţională. Include: eliberarea prelungită, întârziată, pulsatilă şi la ţintă.

Eliberare parametrică / *Parametrical release*. Eliberarea, punerea pe piaţă a unui produs a cărui calitate a făcut obiectul unui control permanent pe linia de fabricaţie, privind toţi parametrii. Toate valorile critice sub control, trebuie să rămână, obligatoriu, în domeniul de toleranţă stabilit şi validat. Eliberarea parametrică reprezintă deci trecerea de la controlul fabricaţiei la o fabricaţie controlată.

Eliberare parenterală / *Parenteral delivery*. Medicament eliberat prin injecţie, subcutanat (s.c. , intramuscular (i.m.) sau intravenos (i.v.), eliberarea cea mai comună. Forma farmaceutică trebuie să fie sterilă.

Eliberare prelungită / *Prolonged release*. Sin. *Produs retard* (pentru comprimate), *Depot* (pentru parenterale). Medicament astfel conceput încât substanţa medicamentoasă să fie eliberată lent din organism.

Eliberare pulsatilă / *Pulsatile Release*. Mod de eliberare a substanţei active dintr-o formă dozată, modificată pentru a elibera părţi din doza totală, la două sau la mai multe intervale de timp.

Eliberare susţinută / *Sustained delivery*. Eliberare a substanţei medicamentoase în care durata de cedare, acţiune şi biodisponibilitate este controlată şi reproductibilă; uzual, un depozit (rezervor) de medicament este creat în corp (la locul de injecţie, de exemplu), iar matriţa de eliberare cedează moleculele terapeutice peste o perioadă de timp. Polimerii biodegradabili sunt în studiu ca microsfere şi pentru alte metode de eliberare susţinută pentru biomolecule.

Eliberare transdermică / *Transdermal delivery*. Eliberare de substanţă medicamentoasă prin piele, fără a rupe pielea. Pentru moleculele mari ca proteinele şi peptidele, aceasta este posibilă numai prin iontoforeză.

Eliberare transmucozală / *Transmucosal delivery*. Eliberare de substanţă medicamentoasă prin membranele mucozale, ca mucoasa nazală, interiorul gurii sau pereţii rectului.

Eliminare / *Elimination*. (lat. *elimino, -are* = a da peste prag, a elimina) Excreţie a unui medicament şi a metaboliţilor săi din corp prin rinichi şi ficat, organe de eliminare pentru majoritatea medicamentelor.

ELISA / *ELISA*. Abr. de la engl. *Enzyme Linked Immunosorbent Assay*. Termen generic aplicat metodelor de studiu care determină concentraţia prin adsorbţia anticorpilor sau antigenelor pe un suport solid. Probele ce conţin o ţintă de interes sunt adăugate pe sondă şi ţinta de interes va fi legată de anticorp. Sonda este spălată şi anticorpul secund, care recunoaşte proteina de interes, este adăugat pe sondă. Acest anticorp secund este normal cuplat la sisteme de detecţie a enzimei de bază, care generează tipic un semnal colorimetric. Acest proces poate fi utilizat pentru a determina o proteină dată care este prezentă într-o probă de proteine şi care poate oferi o dată semicantitativă a cantităţii relative a proteinei prezente când se compară celule sau ţesuturi supuse la diferite tratamente. V. *Determinarea legăturii enzimă-imunosorbent*.

Elixir / *Elixir*. (ar. *aliksir* = esenţă cu proprietăţi magice) Soluţie de uz intern, aromatizată, edulcolorată, ce conţine apă, alcool şi glicerol. Concentraţia alcoolică variază între 15-50%.

Elongat / *Elongated* (lat. *elongatus, -a, -um* = alungit, elongat) Organe alungite astfel încât sunt de cel puţin 2,5 (3:1) ori mai lungi decât late (ex. frunzele de la *Galium elongatum*)

Elongaţie / *Elongation*. (lat. *elongatio, -onis* = îndepărtare, alungire, de la *elongo, -are* = a alungi) **1.** Valoare instantanee a unei mărimi periodice; ex.: deplasarea unui corp care efectuează o mişcare oscilatorie faţă de poziţia de echilibru. **2.** Întindere în scop terapeutic, efectuată prin tracţiune. **3.** Alungire traumatică a unui organ, a unei structuri (ex.: e. musculară). **4.** În biotehnologie, treaptă în procesul de translare a ARN mesager în proteină. Adiţia unui nou aminoacid duce la creşterea lanţului peptidic prin transfer de esteri aminoacil-ARN-t.

Eluat / *Eluate*. Sin. *Fracţiuni de eluţie, Efluent*. (lat. *eluo, -ere* = a spăla, a şterge) Componente separate ale unui amestec lichid, care spală o coloană cromatografică în timpul procesului.

Eluent / *Eluent*. (lat. *eluo, -uere* = a spăla, a şterge) Substanţă (solvent) utilizată pentru a acoperi probele dintr-o coloană cromatografică, în acelaşi timp cu un solvent de eluţie (de spălare). Când se utilizează un agent tampon, acesta este numit tampon de eluţie.

Eluţie / *Elution*. (lat. *eluo, -ere* = a spăla, a şterge, a purifica) Operaţia inversă adsorbţiei, prin care se eliberează o substanţă de pe absorbantul său, cu ajutorul unui solvent sau unui agent tampon. Termen utilizat, în special, în cromatografie.

Eluţie izocratică / *Isocratic elution*. Tehnică cromatografică în care se foloseşte, ca fază mobilă, un singur solvent sau un amestec de solvenţi care, în timpul eluţiei, nu îşi modifică compoziţia.

Eluţie în gradient / *Gradient elution*. Tehnică cromatografică în care compoziţia fazei mobile este modificată progresiv, de regulă pentru a modifica tăria ionică a solventului.

EM / *EM*. Abr. pentru engl. *Electron microscopy*. Microscop în care focusul de electroni înlocuieşte focusul de lumină de la microscopul optic. SEM (*Scanning electron microscopy* = microscopie electronică de examinare) şi TEM (*Transmission electron microscopy* = microscopie electronică de transmisie) sunt, de asemenea, utilizate în laboratoarele bioanalitice.

EMA / *EMA*. Abr. pentru engl. *European Medicines Agency*. Sin. *EMEA*. Agenţie, organizaţie care reglează produsele farmaceutice şi biofarmaceutice în Uniunea Europeană.

Emaciere / *Emaciation, Wasting*. (lat. *emacio, -are* = a epuiza) Slăbire patologică extremă a corpului.

Email / *Enamel*. Sin. *Smalţ*. **1.** Masă sticloasă obţinută prin topire sau prin sinterizare, constituită în special din siliciu şi din bariu, care se aplică pe suprafaţa unor obiecte metalice sau ceramice, pentru a le proteja împotriva coroziunii, a le îmbunătăţi rezistenţa mecanică, a realiza izolarea lor electrică, în scop decorativ etc.; smalţ, glazură. **2.** Peliculă obţinută pe bază de răşini care au în conţinutul lor pigmenţi.

Emarginat / *Emarginate, Notched* (lat. *emarginatus, -a, -um* = emarginat) Cu vârful sau marginea ştirbă (ex. vârful frunzei de la arin – *Alnus glutinosa*).

EMBASE / *EMBASE*. Abr. pentru engl. **Excerpta Medica Database**. Bază de date electronică europeană, farmacologică şi biomedicală, ce conţine informaţii despre 3.500 reviste din 110 ţări, începând din 1974.

Embol- / *Embol-*. (gr *embole* = acţiunea de a arunca în, din gr. *en* = în şi *ballein* = a arunca) Prefix care introduce în termeni referirea la o obstrucţie cu un embol (trombus, grăsime).

Embol (gr. *embolos*, lat. *embolus, -i* = dop) Material obstruant care produce embolia. Poate fi un trombus mobilizat, un fragment tisular, bule de aer, paraziţi, picături de grăsime, particule de substanţe, forme farmaceutice submicronice (ex.: microsfere) etc.

Embolie / *Emboly, Embole*. (*embol-*) Obstrucţie brutală a unui lumen vascular, printr-un material străin (embol), vehiculat de torentul circulator.

Embolie grăsoasă / *Fat embolism*. Embolie care apare după traumatisme cu fracturi multiple, cu deschideri ale vaselor sangvine şi distrugeri tisulare, cât şi intervenţii chirurgicale laborioase. Provoacă accidente grave.

Embolie pulmonară / *Pulmonary embolism*. Obliterarea bruscă, parţială sau totală a arterei pulmonare sau a uneia din ramurile sale de un embolus migrat local (un trombus, mai rar grăsime, ser sau lichid amniotic).

Embolizare / *Embolization, Chemoembolization*. (*embol-*) Procedeu de obturare bruscă a unui lumen vascular, realizat cu ajutorul unui cateter introdus în vasul de embolizat. Embolii sunt injectaţi manual, sub uşoară presiune şi în mici volume, sub control telescopic, prin injectarea unui produs de contrast. Este recomandat în trei tipuri de afecţiuni: hemoragii, malformaţii vasculare şi tumorale. Metodă terapeutică utilizată în tratamentul regiunilor hipervascularizate, mai ales tumori şi angioame, care regresează prin blocarea arterelor ce le alimentează. Se efectuează cu microsfere preparate din polimeri, biodegradabili sau nu, sau material lipidic.

Embou / *Embou*. Sin. *Racord*. (fr. *embout* = vârf de metal, cauciuc) Vârf de metal, cauciuc la diferite instrumente medico-chirurgicale.

Embri-, Embrio- / *Embry-*, *Embryo-*. (gr. *embrion* = embrion, din *en* = în + *bryein* = a creşte) Prefix care introduce noţiunea de embrion.

Embriogeneză / *Embryogenesis*. (*embrio-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Proces de transformare a oului fecundat până la stadiul de embrion.

Embriologie / *Embriology*. (*embrio-* + gr. *logos* =ştiinţă) Ramură a biologiei care studiază embrionul în toate etapele sale de dezvoltare, din momentul fecundării oului până la forma sa definitivă.

Embrion / *Embryo*. Sin. *Germen*. (*embrio-*) **1.** Embrionul la plante (*Plant embryo*) – sporofit pluricelular rezultat după fecundaţie din zigotul principal în urma a numeroase diviziuni mitotice ale acestuia. Este alcătuit din suspensor şi corpul embrionului. Acesta din urmă este constituit din celule iniţiale ale rădăcinii, tulpinii şi vârfului acestuia, precum şi al cotiledoanelor. În stadiul matur al seminţei, embrionul este alcătuit din radiculă, hipocotil (tulpiniţa) şi 1-n cotiledoane; între cotiledoane se află muguraşul (plumula sau gemula). **2.** Embrionul animal (*Animal embryo*) – reprezintă stadii timpurii ale dezvoltării – stadiul de embrion la mamifere începe odată cu clivarea oului (zigotului) şi se termină în momentul când are loc ecloziunea sau se termină în perioada de organogeneză; la om perioada embrionară se termină la începutul lunii a patra de viaţă intrauterină. După terminarea organogenezei, produsul de concepţie se numeşte făt. La speciile vivipare, embrionul se dezvoltă în corpul matern.

EMEA / *EMEA*. Sin. Abr. de la *European Medicines Agency*. Sin. Abr. *EMA* (v.). Agenţia Europeană a Medicamentului.

Emenagog / *Emmenagogue*. (gr. *emmena* = menstruaţie + *agogos* = care provoacă, care duce spre eliminare) Substanţă care favorizează sau provoacă fluxul menstrual.

Emergenţă / *Emergence* (lat. *emergentia*, *-ae* = emergenţă) Formaţiune celulară superficială şi proeminentă pe tulpini, ramuri, frunze etc., provenită din dermatogen şi periblem.

Emeri / *Emery*. Sin. *Şmirghel*. Mineral (Al_2O_3 şi Fe_3O_4) cu proprietăţi abrazive. Se găseşte în cantităţi mari în insula Naxos – capul Emery (Grecia).

Emet-, -emeză / *Emet-*, *-emesis*. (gr. *emetikos*, lat. *emeticus*, *-a*, *-um* = care produce vărsături, din gr. *emein* = a voma) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vomă.

Emetic / *Emetic*. Sin. *Emetizant*. (*emet-*) **1.** Care provoacă vomismente. **2.** Substanţă care provoacă efect vomitiv. V. *Vomitiv*.

Emetro- / *Emmetro-*. (gr. *emmetros* = bine măsurat, de la *en* = în + *metron* = măsură + *ops*, *opos* = văz, vedere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vederea normală.

Emetropie / *Emmetropia*. (*emetro-*) Denumire a vederii normale, adică a stării ochiului, în care razele de lumină percepute formează o imagine, exact la nivelul retinei. Stare contrară: *Ametropie*.

Emfizem / *Emphysema*. (gr. *emphysema*, *-atos* = umflătură, de la *en* = în + *physa* = răsuflare) Acumulare de aer (sau alt gaz) în ţesuturi: e. cutanat, e. pulmonar.

Emfizem pulmonar / *Pulmonary emphysema*. Dilatarea şi distrugerea spaţiilor aeriene alveolare pulmonare situate distal faţă de bronhiolele terminale şi prezenţa unui volum excesiv de aer în alveole.

-emie / *-emia*. (gr. *haima*, *-atos* = sânge) Sufix care introduce în termeni referirea la sânge; ex.: glicemie.

Emisie / *Emission*. (lat. *emissio*, *-onis* = trimitere afară, aruncare, de la *emittere* = a trimite afară) Eliberare de radiaţii (e. radioactivă) de către radioizotopi, electroni, ioni, corpuri incandescente (e. termoionică).

Emisie stimulată / *Stimulated emission*. Emisia unui foton indusă de trecerea unui alt foton cu aceeaşi lungime de undă.

Emiţător / *Emitter*. (lat. *emittere* = a trimite afară, de la *ex* = în afară + *mittere* = a trimite) **1.** Dispozitiv care emite radiaţii electromagnetice. **2.** Izotop radioactiv care emite, prin dezintegrare nucleară, radiaţii corpusculare (α, β) şi electromagnetice (γ).

Emiţător (al mesajului) / *Message sender*. (fr. *émetteur* = emiţător) Sursa, persoana care are ceva de spus şi care doreşte să comunice.

Emolient / *Emollient*, *Demulcent*. (lat. *emolliens*, *-tis* = înmuiat, de la *emollio*, *-ire* = a înmuia; fr. *émollient* = înmuiat). Substanţă sau preparat (amestec de substanţe) capabil să înmoaie pielea sau mucoasele, împiedicând acţiunea produşilor iritanţi asupra acestora. Se aplică extern sub formă de emulsii, creme, cataplasme; intern se utilizează ca ceaiuri, spălături. Se utilizează pentru a corecta uscăciunea şi exfolierea pielii; este componentul-cheie în formularea ceratelor labiale (sticuri şi rujuri de buze) şi a altor produse cosmetice.

Emotivitate / *Emotivity*. (lat. *emotus*, *-a*, *-um* = mişcat tare, zguduit, de la *emoveo*, *-ere* = a mişca din loc, a muta, a zgudui) Reacţii (psihice sau somatice) la evenimente prin emoţii, aspectul cel mai elementar al afectivităţii.

Emoţie / *Emotion*. (lat. *emotus*, *-a*, *-um* = mişcat tare, zguduit, din *emoveo*, *-ere* = a mişca din loc, a muta) Reacţie activă intensă, însoţită de manifestări neurovegetative, declanşată de o situaţie agreabilă sau dezagreabilă. Cele patru emoţii fundamentale sunt bucuria, tristeţea, furia şi frica.

Empatie / *Empathy* (gr. *en* = în + gr. *pathos* = sentiment, boală) Capacitatea de transpunere în situaţia altuia, de a trăi emoţiile acestuia pentru a-l putea înţelege şi ajuta. Formă de intuire a realităţii prin identificare afectivă. Tendinţă a receptorului de a trăi afectiv, prin transpunere simpatetică, viaţa eroilor din opere literare, filme etc., de cunoaştere a altuia, în special a eului social sau a ceva, apropiată de intuiţie; interpretare a eului altora după propriul eu. O persoană empatică va răspunde corect la durerea sufletească a celui de alături fără a fi afectată sau deranjată de aceasta. Emoţiile celeilalte persoane sunt simţite şi înţelese, dar nu se pierde abilitatea de a realiza distincţia între sentimentele proprii şi cele ale partenerului de conversaţie.

Empiem / *Empyema*. (gr. *empyema*, *-atos* = acumulare de puroi, de la *en* = în + *pyon* = puroi) **1.** Acumulare de puroi într-o cavitate naturală din organism. **2.** Pleurezie purulentă (piotorax).

Empireumatic / *Empirheumatic*. Miros dezagreabil (de fum) care apare în cursul distilării diferitelor substanţe organice.

Empiric / *Empirical*. Sin. *Tradiţional*. (gr. *empeirikos*, lat. *empiricus*, *-a*, *-um* = care se ghidează după experienţă) Rezultat al unei experienţe, în general fără bază ştiinţifică. Ex.: remediu, tratament empiric.

Empirism / *Empiricism*. (gr. *empeiria* = experienţă) Caracteristica medicinei bazată pe experienţa practică.

Emplastre medicamentoase / *Medicated plasters*. Sunt preparate farmaceutice presosensibile, flexibile, care conţin una sau mai multe substanţe active, destinate aplicării pe piele, în vederea menţinerii unui contact direct între aceasta şi substanţele active, pentru o absorbţie lentă sau pot acţiona ca agenţi protectori ori keratolitici. Emplastrele sunt constituite din baze adezive, care pot fi colorate şi conţin una sau mai multe substanţe active, dispersate uniform pe un suport corespunzător dintr-un material natural sau sintetic. Nu trebuie să fie responsabile de iritarea sau de sensibilizarea pielii. Straturile adezive sunt acoperite cu o bandă protectoare corespunzătoare, care este îndepărtată înaintea aplicării pe piele. Banda protectoare nu trebuie să antreneze din preparatul medicamentos atunci când este separată de stratul adeziv, înainte de administrare. Emplastrele medicamentoase se prezintă sub diferite dimensiuni, care permit utilizarea directă, sau sunt sub formă de bandă continuă, care poate fi tăiată înainte de utilizare în mărimea dorită. Aceste preparate aderă puternic pe piele printr-o simplă apăsare (forme presosensibile) şi pot fi uşor îndepărtate, fără a cauza leziuni ale pielii.

Emplastru / *Plaster*. Sin. *Plasture*. (gr. *emplastron*, lat. *emplastrum*, *-i* = unsoare, tencuială, din gr. *emplattein* = a fasona, a aplica pe) Formă farmaceutică solidă constituită dintr-o masă adezivă colorată sau nu, conţinând una sau mai multe substanţe medicamentoase, etalată în strat uniform pe un suport adecvat, destinată aplicării pe piele. Primele preparate adezive utilizate ca pansamente încă din Antichitate au fost emplastrele cu săpun de plumb, numite şi emplastre plumbice, şi apoi cele cu rezine. Astăzi ele nu se mai utilizează, fiind înlocuite cu emplastrele cauciucate numite şi *colemplastre* (v.). Se aplică pe piele pentru izolarea rănilor sau fixarea pansamentelor (leucoplast); la temperatura corpului se înmoaie uşor, devenind adeziv.

Emulgate / *Emulgates*. Sin. *Emulsii uscate*. Emulsii concentrate de uz intern, de tip L/H, care au ca emulgatori: lapte degresat pulverizat, albumine vegetale, zaharură de cazeină. Se obţin prin nebulizarea emulsiilor; prin amestecare cu apa, „ex. tempore", produc o emulsie lichidă.

Emulgator / *Emulgator*, *Emulsifying agent*. Sin. *Agent de emulsie*, *Stabilizator de emulsie*. (lat. *emulgo*, *-ere* = a mulge până la sleire, a slei) Substanţă auxiliară amfifilă cu rol în stabilizarea sistemului dispers format din două lichide nemiscibile prin absorbţia la interfaţă şi orientarea cu partea polară spre faza hidrofilă, cu realizarea unei bariere (film protector). În general, emulgatorul determină tipul de emulsie şi emulsionează faza lichidă în care nu este solubil – regula lui Bancroft.

Emulgatori primari / *Primary emulsifying agents*. Compuşi constituiţi din molecule polare, care pot forma singuri emulsii stabile, acţionând prin scăderea tensiunii superficiale, formarea unui film de absorbţie la suprafaţa particulelor fazei interne sau prin crearea de sarcini electrice.

Emulgatori secundari / *Secondary emulsifying agents*. Sin. *Pseudoemulgatori*, *Cvasiemulgatori*. Compuşi care nu pot forma singuri emulsii stabile şi se asociază cu emulgatori primari. Intervin, în principal, prin mărirea viscozităţii fazei externe.

Emulsie de apă-în ulei-în apă / *Water-in oil- in water emulsion*. Sin. *Emulsie multiplă*, abr. emulsie H/L/H. Dispersia picăturilor de apă în interiorul picăturilor de ulei, care sunt şi ele dispersate în apă.

Emulsie de ulei-în apă-în ulei / *Oil-in water-in oil emulsion*. Sin. *Emulsie multiplă*, abr. emulsie L/H/L. Dispersia picăturilor de ulei în interiorul picăturilor de apă, care sunt şi ele dispersate în ulei.

Emulsii / *Emulsions*. (lat. *emulsum*, *-i*, de la *emulgo*, *-ere* = a mulge până la ultima picătură, a seca) Sisteme disperse coloidale, formate din două lichide nemiscibile, în care unul este fin dispersat în celălalt, sub formă de picături mici, de ordinul a câţiva microni. Lichidul în care se produce dispersia se numeşte *fază dispersantă*, *fază continuă*, *externă*, numită şi *mediu de dispersie*, iar lichidul dispersat reprezintă *faza dispersată*, *fază internă sau discontinuă*; cele mai multe emulsii convenţionale au picăturile cu diametrul de 0,5-100 µm. Ca urmare a tensiunii superficiale crescute dintre cele două lichide, emulsiile sunt stabile, şi cele două faze se separă spontan. Obţinerea unei emulsii stabile se realizează prin adăugarea în sistemul dispers a unui al treilea component, numit *emulgator* sau agent de emulsionare. Emulsiile pot fi considerate sisteme disperse monoforme deoarece forma picăturilor dispersate este în general sferică, chiar dacă ordinul de mărime a picăturilor este diferit. IUPAC adoptă o definiţie modernă: o emulsie conţine picăturile lichide şi/sau cristalele lichide dispersate într-un lichid. În emulsii pot exista asociaţii complexe cu faze multiple, ca fazele lichido-cristaline şi structurile de gel, care conferă o stabilitate mare unei emulsii.

Emulsii absorbite uscate / *Dry absorbate emulsions*. Produs solid obţinut prin adsorbţia unei emulsii de bioxid de siliciu (silice), cu aspect pulverulent şi mărimea particulelor între 50-3.000 µm. Pulberea se comprimă sau se condiţionează în capsule operculate.

Emulsii de tip H/L / *Type H/L emulsions*. Sistem dispers bifazic în care faza internă este un lichid hidrofil, iar faza externă este un lichid lipofil.

Emulsii de tip L/H / *Type L/H emulsions*. Sistem dispers bifazic în care faza continuă (externă, dispersantă) este un lichid hidrofil (apa, soluţii apoase), iar faza discontinuă (internă, dispersată) este un lichid lipofil.

Emulsii demachiante / *Evanescent vanishing emulsions*. Sin. *Emulsii de curăţare*. Emulsii de tip L/H lavabile care se absorb rapid în piele.

Emulsii duble şi triple / *Double and triple emulsions* (lat. *duplus* = dublu, lat. *triplus*, *-a*, *-um* = triplu + emulsie) Sunt numite şi „emulsii de emulsii", în care picăturile dispersate sunt ele însăşi emulsionate, fiind de tipul H/L/H sau L/H/L (v.).

Emulsii injectabile / *Injectable emulsions*. Forme farmaceutice sterile, lichide, emulsii tip L/H, constituite dintr-un sistem dispers, format din două faze lichide, nemiscibile, realizate şi stabilizate cu ajutorul emulgatorilor, destinate administrării pe cale i.v.

Emulsii medicamentoase / *Medicinal emulsions*. Preparate farmaceutice constituite din două faze lichide nemiscibile, dispersate una în cealaltă cu ajutorul emulgatorilor, destinate administrării interne, externe, pe mucoase sau parenterale (emulsii injectabile, perfuzii). Se utilizează emulsii de apă în ulei (tip H/L) sau ulei în apă (tip L/H). Se clasifică în macroemulsii, microemulsii, miniemulsii, emulsii duble şi multiple. La aceste patru tipuri se pot adăuga şi lipozomii, vectori de a doua generaţie de transport la ţintă, care nu constituie emulsii, dar se apropie de emulsii prin structura lor triplă: apă / membrană fosfolipidică / apă.

Emulsii mixte sau multiple / *Mixed or multiple emulsions*. Sin. *Emulsii polifazice*. (lat. *mixtus*, *-a*, *-um* = amestecat, de la *misceo*, *-ere* = a amesteca şi lat. *multiplex*, *-plicis* = care are multe părţi + emulsie) Emulsii formate din patru sau cinci faze alternative şi suprapuse. Se întâlnesc în cazul emulsiilor viscoase (păstoase), numite şi creme (de fapt sunt unguente tip emulsie). La microscop se prezintă ca o reţea compusă, întreţesută, din benzi L/H şi H/L.

Emulsină / *Emulsin*. Sin. *Amigdalază*. Enzimă din clasa hidrolazelor, care scindează glicozidele din migdalele amare. Hidrolizează amigdalina în aldehidă benzoică, acid cianhidric şi D-glucoză.

Emulsionare / *Emulsification*. (lat. *emulsum*, *-i* = emulsie şi lat *emulgo*, *-ere* = a mulge pâna la ultima picătură, a seca) Operaţia de dispersare sub formă de emulsie a două lichide namiscibile. Dispersarea reprezintă în acest caz fărâmiţarea în mici picături a fazei disperse (interne), în faza dispersantă (externă), cu ajutorul unor dispozitive mecanice sau ultrasunete. Lichidele pure dau emulsii instabile, ceea ce impune adăugarea de emulgatori.

En- / *En-* (gr. *en* = în) Prefix care introduce în termeni sensul de înăuntru sau în.

Enantio- / *Enantio-*. (gr. *enantios* = opus, contrar, invers) Prefix care introduce în termeni sensul de opus, contrar.

Enantiomeri / *Enantiomers*. (*enantio-* + gr. *meros* = parte) Sin. *Enantiomorfi*, *Izomeri optici*, *Antipozi optici*. Specii moleculare stereoizomere, forme opuse. Calificativ atribuit la două forme cristaline ale unei substanțe care au aceleași proprietăți fizico-chimice, ambele optic active, nediferind decât prin sensul puterii rotatorii (acțiunea asupra luminii polarizate) dextrogir sau levogir, deci a căror imagine în oglindă nu este superpozabilă. Adeseori enantiomerii au acțiune farmacologică de intensitate diferită. Existența lor se datorește prezenței unui atom de carbon asimetric (sau chiral) în moleculă. Ex.: glucoza și fructoza sau cele două configurații ale acidului lactic

Enantiomorf / *Enantiomorph*. (*enantio-* + gr. *morphe* = formă) Despre fiecare din cele două forme optic active ale aceleiași molecule, care deviază diferit planul luminii polarizate. V. și *Izomeri optici*.

Enantiotropie / *Enantiotropia*. (gr. *enantios* = opus, invers + *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce + *-ie*) Proprietate a unei substanțe de a exista în două forme cristaline: una stabilă deasupra unei anumite temperaturi, cealaltă stabilă sub această temperatură, numită punct de tranziție. Trecerea în mod reversibil dintr-o formă în alta are loc pe cale termică; această transformare este o comportare reciprocă enantiotropă. Nu se schimbă starea de agregare, fiecare modificare având un interval propriu de stabilitate.

Encapsidare / *Encapsidation*. (*en-* + lat. *capsa*, *-ae* = cutie) Proces în timpul formării particulei de virus în care acidul nucleic este încorporat (încapsidat) în interiorul capsidei virale.

Encefal-, Encefalo- / *Encephal-*, *Encephalo-* (gr. *enkephalos* = creier) Prefixe care semnifică referirea la creierul mare.

Encefal / *Encephalon*. N.A. *encephalon*. (*encefal-*) Partea sistemului nervos central conținută în cutia craniană: emisferele cerebrale și diencefalul – creierul propriu-zis, cerebelul și trunchiul cerebral –, pedunculii cerebrali, protuberanța și bulbul rahidian. Utilizat ca sinonim pentru creier.

Encefaline / *Enkephalines*. V. *Enkefaline*.

Encefalită / *Encephalitis*. (*encefalo-* + *-ită*) Inflamația țesutului nervos cerebral având drept origine infecții virale, microbiene sau parazitare. Când procesul se întinde la tot nevraxul, este vorba de nevraxită sau encefalomielită.

Encefalomielită / *Encephalomielitis*. (*encefalo-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ită*) Afecțiune care atinge concomitent creierul și măduva spinării.

Encefalopatie / *Encephalopathy*. (*encefalo-* + gr. *pathos* = boală) Maladie a creierului care poate avea diferite origini, cel mai des de origine toxică, metabolică sau degenerativă.

Encefalopatie spongiformă transmisibilă (abr. **EST**) / *Transmissible spongiphorme encephalopathies* (abr. *TSE*). Maladii neurodegenerative cronice caracterizate prin acumularea unei izomorfe anormale a unei glicoproteine celulare cunoscute ca PrP (sau proteină piron). Izomorfa anormală a PrP (PrP^{Sc}) se deosebește de PrP normală prin rezistența crescută la tratamentele denaturate prin protează sau căldură. Forma anormală $PreP^{Sc}$ este considerată ca fiind agentul infecțios răspunzător de transmiterea EST. La animale, EST includ: 1. encefalopatie spongiformă bovină (ESB); 2. scrapie, la oi și capre; 3. boala cașectizantă cronică a cervideelor (cerbi și elani); 4. encefalopatie transmisibilă a nurcilor de crescătorie; 5. encefalopatia spongiformă felină (ESF) la pisicile domestice și la felinele mari ținute în captivitate; 6. encefalopatia spongiformă la ungulatele exotice în grădinile zoologice. La om, encefalopatiile spongiforme includ diferite forme ale maladiei Creutzfeldt-Jakob (MCJ), Kuru, sindromul Gerstmann-Sträussler-Scheinker (GSS) și Insomnia Fetală Familială (IFF).

ENCS / *ENCS*. Abr. pentru engl. *Existing & New Chemical Substance Inventory* = Indexul substanțelor chimice noi și existente.

End-, Endo- / *End-*, *Endo-*. (gr. *endon* = înăuntru) Element de compunere care introduce în termeni referirea la înăuntru, intern, interior.

Endarteră / *Endartery*. Sin. *Intima*. (*endon-* + gr. *arteria*, *-ae* = arteră) Tunica internă sau intima unei artere.

Endarterită / *Endarteritis*. (*endon-* + gr. *arteria*, *-ae* = arteră + *-ită*) Inflamație a intimei unei artere.

Endarterită obliterantă / *Endarteritis obliterans*. Inflamație a tunicii interne a unei artere, îndeosebi de la nivelul membrelor inferioare, cu îngroșarea sau obstrucția lumenului vaselor.

Endemic / *Endemic*. (gr. *endemos* = [boală] care rămâne în țara sa, de la *en* = în + gr. *demos* = popor) Boală care prezintă caracteristicile unei endemii.

Endemie / *Endemia*, *Endemic disease*. Sin. *Boală endemică*, *Boli constante*. Prezența continuă a unei boli într-o regiune geografică dată, cu manifestare fie constantă, fie în perioade determinate, însă fără legătură aparentă între ele.

Endemism / *Endemism* (gr. *endemos* = indigen) Fenomenul apartenenței unor taxoni la un teritoriu geografic determinat, relativ limitat, uneori la o arie extrem de redusă.

Endemoepidemic / *Endenoepidemic*. (gr. *endemos* = [boală] care rămâne în țara sa, de la *en* = în + gr. *demos* = popor + gr. *epidemos* = care circulă în toată țara, de la *epi* = pe + gr. *demos* = popor) Boli care au caractere de endemie și epidemie. Este cazul unor boli endemice care pot avea perioade cu caracter epidemic.

Endoamilază / *Endoamylase*. (*endo-* + lat. *amylum*, *-i*, gr. *amylon* = făină, amidon + *-ază*) Enzima amilază care catalizează clivajul legăturilor glucozidice $\alpha \rightarrow 1, 4$.

Endocard / *Endocardium*. N.A. *endocardium*. (*endo-* + gr. *kardia* = inimă) Stratul intern, endotelial care acoperă interiorul cavităților cardiace.

Endocardită / *Endocarditis*. (*endo-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Inflamația endocardului localizată la nivelul valvulelor (endocardită valvulară) sau extinsă la pereții cardiaci (endocardită parietală).

Endocarp / *Endocarp* (*endo-* + gr. *karpos* = fruct) Zona interioară a fructului care delimitează cavitatea în care se găsesc semințele.

Endocitoză / *Endocitosis*. (*endo-* + gr. *kytos* = celulă + *oză*) Mecanism celular de includere a unor particule din mediul extracelular în interiorul celulei. Captare de particule solide (*fagocitoză*) sau lichide (*pinocitoză*) într-o celulă, care sunt digerate de către enzime. Este un proces fiziologic de pătrundere sau captare în celulă a unor substanțe care nu pot ajunge intracelular direct prin difuziune (transport pasiv) sau prin transport activ din mediul ambiant. Aceasta are loc prin incluziune într-o veziculă numită *endozom*, formată prin invaginarea membranei plasmatice urmată de ruperea unei porțiuni din membrana externă și de formarea unei vezicule în care este inclus materialul (ex.: la bacterii). Veziculele fuzionează cu *lizozomii* și conținutul formațiunii este digerat. Endocitoza a fost observată la numeroase tipuri de celule (fibre musculare, neuroni, celule ale tubului renal, celulele hepatice). În funcție de natura compușilor pătrunși în celulă se disting: *fagocitoza*, *pinocitoza* și *endocitoza* mediată de receptori. Procesarea intracelulară a acestor vezicule depinde de natura lor, dar dacă materialul endocitozat poate părăsi endozomul, el poate fi degradat în *lipozomi*.

Endocitoză mediată de receptori / *Receptor mediated endocytosis*. Fenomen care se produce după fixarea unui ligand pe receptorul specific. După formarea complexului ligand-receptor, acesta intră în celulă, fără a fi însoțit de fluid celular. Ex.: transportul colesterolului sub formă de lipoproteine. V. *Receptori LDL*.

Endocrin / *Endocrine*. (*endo-* + gr. *krinen* = a secreta, a separa de) **1.** Termen care se referă la glandele cu secreție internă, deversată direct în sânge, sau la hormoni. **2.** Glandă a cărei secreție, denumită hormon, este eliminată direct în sânge (ex.: hipofiza, tiroida, epifiza, timusul, pratiroidele, pancreasul endocrin, glandele suprarenale).

Endocrinologie / *Endocrinilogy*. (*endo-* + gr. *krinein* = a secreta + gr. *logos* =ştiinţă) Ştiinţă care se ocupă cu studiul glandelor cu secreţie internă (glandele endocrine) şi al produşilor lor specifici, hormonii, din punct de vedere anatomic, fiziologic, fiziopatologic şi clinic. Se mai numeşte ştiinţa despre integrarea şi corelaţiile endocrine, ramură a biologiei, fundamentală pentru întreaga medicină.

Endocrinopatie / *Endocrinopathy*. (*endo-* + *krinein* = a separa de + gr. *pathos* = boală) Denumire pentru tulburările funcţiilor glandelor endocrine şi consecinţele acestora.

Endocurieterapie / *Endocurietherapy*. (Marie Sklodovska Curie, 1867-1934, chimist şi fizician francez, născută în Polonia; Pierre Curie, 1859-1906, chimist şi fizician francez) Implantare intertisulară a unor surse radioactive închise sau deschise (fire, ace, coloizi etc.) în scop terapeutic.

Endoderm / *Endoderm*. (*endo-* + gr. *derma* = piele) **1.** Ultimul strat al scoarţei, care formează un ţesut primar de apărare al cilindrului central, uneori cu rol de depozitare. **2.** Pătura germinativă internă a embrionului din care derivă epiteliul gastro-pulmonar cu excepţia gurii, a nasului şi anusului.

Endodermic / *Endodermal*. Sin. *Absorbţie cutanată*. (*endo-* + gr. *derma*, *-atis* = piele) Se referă la un preparat farmaceutic capabil să pătrundă în straturile profunde ale pielii.

Endodontist / *Endodontist*. Dentist specializat în canalele radiculare şi tratamentul bolilor sau nervilor dinţilor în SUA.

Endoenzime / *Endoenzymes*. (*endo-* + gr. *zyme* = ferment) Enzime intracelulare ce îşi exercită acţiunea în celulele în care s-au format. Ex.: *lioenzime*, legate mai slab în celulă, *desmoenzime*, legate mai puternic în celule.

Endo-exocrin / *Endo-exocrine*. Sin. *Exo-endocrin*. (*endo-* + gr. *exo* = în afară + gr. *krinein* = a separa de) Care are capacitate secretorie internă şi externă (ex.: pancreas, testicul, stomac, glande salivare).

Endofil / *Endophil*, *Endophyllous*. (*endo-* + 1. gr. *philein* = a plăcea; 2. gr. *phyllon* = frunză) **1.** Caracterul unui parazit care trăieşte în interiorul locuinţelor. **2.** Organism care trăieşte parazit în interiorul frunzelor.

Endoflebită / *Endophlebitis*. (*endo-* + gr. *phlebos* = venă + *-ită*) Inflamaţie acută sau cronică a intimei venelor, realizând frecvent tromboflebite. Apare ca o complicaţie după varice, sarcină, intervenţii chirurgicale, procese septice.

Endogen / *Endogenous*, *Endogenic*. (*endo-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Care este produs în interiorul organismului sau al uneia din părţile sale. Ex.: intoxicaţie. **2.** Care se produce, se dezvoltă în interiorul organismului. Ex.: antigen.

Endoluminal / *Intraluminal*. Sin. *Intraluminal*. (*endo-* + lat. *lumen*, *-inis* = lumină, claritate) **1.** Care se referă la interiorul unui vas sau al unui canal. **2.** Despre o structură, un material solid sau lichid care se află în interiorul unui vas sau al unui canal.

Endometrită / Endometritis. (*endo-* + gr. *metra* = uter + *-ită*) Inflamaţia mucoasei uterine.

Endometru / *Endometrium*. N.A. *endometrium*. (*endo-* + gr. *metra* = uter) Tunica mucoasă internă a uterului, cu structură ce variază în funcţie de impregnarea hormonală. Descompunerea superficială a acesteia, la sfârşitul fiecărui ciclu oestral, determină menstruaţia.

Endomicoză / *Endomycosis*. Sin. *Candidoză* (v.). (*endo-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-oză*).

Endomiocardită / *Endomyocarditis*. (*endo-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Inflamaţia simultană a endocardului şi a miocardului, frecvent de natură reumatismală.

Endomitoză / *Endomitosis*. (*endo-* + gr. *mitos* = aţă, fir + *-oză*) Diviziune celulară normală în care se produce o duplicaţie cromozomială fără anafază, ceea ce conduce la tetraploidie.

Endomorf / *Endomorph*. (*endo-* + gr. *morphe* = formă) Subiect cu structură originară din endoderm, la care predomină viscerele şi aparatul digestiv şi are un comportament caracterizat prin viscerotonie.

Endomorfină / *Endomorphine*. Sin. *Endorfină* (v.).

Endonucleaze / *Endonucleases*. (*endo-* + lat. *nucleus*, *-i*, = sâmbure, nucleu) Enzime care scindează şi degradează acizii nucleici ADN sau ARN, prin atacul legăturilor din interiorul moleculei, fie întâmplător, fie pe secvenţe specifice de bază. Ele eliberează, astfel, fragmente de mai multe nucleotide. V. şi *Enzime de restricţie*.

Endoparazit / *Endoparasite*. (*endo-* + gr. *parasitos*, lat *parasitus*, *-i* = musafir nechemat la masă, din gr. *para* = lângă + *sitos* = mâncare) Parazit vegetal sau animal care trăieşte în interiorul gazdei sale.

Endopeptidaze / *Endopeptidases*. Sin. *Endoproteinaze*. (*endo-* + gr. *peptos* = digerat, copt, de la *pepsein* = a digera, a găti + *-ază*) Enzime din clasa hidrolazelor, proteinaze care produc catalizarea hidrolizei legăturilor peptidice (EC: 3,4) în interiorul lanţului de acizi alfa-aminaţi. Ex. chimotripsina cu EC: 3,4,4,5 hidrolizează legăturile de lângă acizii aromatici (ca fenil-alanina), tripsina cu EC: 3,4,4,4 acţionează asupra peptidelor prin atacul legăturilor vecine aminoacizilor bazici (ca lizina şi arginina), iar pepsina cu EC: 3,4,4,1 în vecinătatea tirozinei şi fenil-alaninei. Ele eliberează mai mulţi aminoacizi.

Endoperoxid / *Endoperoxyde*. (*endo-* + lat *per* = prefix intensiv, utilizat în chimie pentru combinaţia în care un element are cea mai mare valenţă + gr. *oxys* = acru, oxigen) Substanţă ce derivă din acidul arahidonic, foarte instabilă, cu durată de semiviaţă sub 5 minute. Din endoperoxizi se formează toate prostaglandinele, prostaciclina şi tromboxanii.

Endoproteinază / *Endoproteinase*. Sin. *Endopeptidază* (v.). (*endo-* + gr. *protos* = primul + *-ină* + *-ază*)

Endoproteză / *Endoprostheis*. (*endo-* + gr. *prosthesis* = adăugare, de la *pro-* = înainte + *thesis* = punere, din *tithenai* = a plasa, a pune, confundat deseori cu *prothesis* = propoziţie) Proteză din biomaterial fixată în corp (destinată să înlocuiască permanent, de exemplu, un os, o articulaţie, o structură valvulară cardiacă etc.).

Endoreduplicaţie / *Endomitotic reduplication*. (*endo-* + lat. *re* = iară şi + lat. *duplicatio*, *-onis* = dublare, din *duplico*, *-are* = a dubla şi *duplum*, *-i* = dublu) Diviziune celulară anormală în care cromozomii au suferit două duplicaţii (sau mai multe), centromerii fiind separaţi, dar apropiaţi unul de altul. În acest caz nu se produce anafaza şi se formează diplocromozomi sau cvadruplocromozomi. Se observă rar în celulele normale, dar frecvent în cele tumorale. V. şi *Endomitoză*.

Endorfine / *Endorphine*. (*endo-* + abr. engl. *endogenous morphin*, din gr. *endon* = înăuntru + *Morpheos* = zeul somnului la greci) Substanţe polipeptidice (16-31 aminoacizi), endogene (α, β, γ endorfine), care provin în organism din precursori cu moleculă mai mare. Sunt cunoscute împreună cu enkafalinele şi dinorfinele sub denumirea generală de peptide opioide sau opioide endogene şi reprezintă un mecanism fiziologic de protecţie faţă de durere. Endorfinele, ca şi celelalte opioide endogene, se fixează pe receptori specifici: μ (miu), k (kapa), ς (sigma), δ (delta). Analgezia se produce prin acţionarea acestor receptori, având acţiune asemănătoare cu cea a morfinei.

Endoscop / *Endoscope*. (*endo-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Aparat care permite explorarea conductelor sau organelor cavitare situate în profunzime, prin iluminarea lor cu lumină introdusă în locul de examinat. Cel mai frecvent, un joc de oglinzi permite aducerea imaginii părţii observate până la ochiul observatorului.

Endoscopie / *Endoscopy*. Metodă de explorare a conductelor (ex. esofag) sau a cavităţilor (ex. vezica) cu ajutorul endoscopului.

Endosimbioză / *Endosymbiosis* (*endo-* + gr. *sym* = împreună + gr. *bios* = viaţă + *osis* = condiţie) Tip particular de relaţie între două organisme, unul unicelular (simbiont) şi unul eucariot unisau pluricelular. Simbiontul trăieşte în interiorul organismului-gazdă. Endosimbiontul a pătruns în organismul-gazdă printr-un proces infecţios şi poate fi dependent sau independent faţă de gazdă. Multe specii de eucariote adăpostesc în celulele lor virusuri sau bacterii.

Endosmoză / *Endosmosis* (*endo-* + gr. *osmos* = impuls + *-oză*) Dispersia substanţelor fluide prin membranele semipermeabile ale celulei, datorită forţei osmotice (proces de osmoză spre interiorul unei celule sau cavităţi).

Endosperm / *Endosperm* (*endo-* + gr. *sperma* = sământă) Ţesutul nutritiv folosit de embrion în primele sale stadii de dezvoltare. *a. primar* / *primary* – format înaintea fecundaţiei, rezultat din diviziunea repetată a macrosporului, care este haploid şi prezent în ovulul Gimnospermelor. *b. secundar* / *secondary* – prezent în sământa Angiospermelor, este triploid şi rezultă după fecundaţia zigotului accesoriu (nucleul central al sacului embrionar).

Endost / *Endosteum*. N.A. *endosteum*. (*endo-* + gr. *osteon* = os) Membrană conjunctivă fină care tapisează cavitatea medulară a oaselor lungi şi traveele ţesutului osos spongios.

Endostatină / *Endostatin*. Polipeptid evidenţiat în endoteliul vaselor de la nivelul tumorilor maligne, care determină regresul proliferării tumorale prin inhibarea dezvoltării vaselor sangvine.

Endoteline / *Endothelins*. (*endotelio-* + *-ină*) Peptide formate dintr-un lanţ de 21 de aminoacizi, cu trei punţi disulfurice, denumite ET-1, ET-2 (cu doi aminoacizi) şi ET-3 (cu şase aminoacizi diferiţi faţă de ET-1). Exercită o puternică acţiune vasoconstrictoare locală.

Endotelio- / *Endothelio-*. (gr. *endon* = înăuntru + gr. *thele* = ridicătură, mamelon) Termen creat prin analogie cu *epitelio-*. Se referă la endoteliu, strat de celule epiteliale care căptuşeşte cavităţile seroase, vasele de sânge şi vasele limfatice.

Endoteliom / *Endothelioma*. (*endo-* + gr. *thele* = ridicătură + *-oma*) Tumoră dezvoltată de celulele endoteliale, formată dintr-un sistem de cavităţi tubulare care comunică între ele şi conţin sânge.

Endotelită / *Endothelitis*. (*endotelio-* + *-ită*) Reacţie inflamatorie a unui endoteliu vascular.

Endoteliu / *Endothelium*. (gr. *endon* = înăuntru + *thele* = ridicătură, mamelon) Termen creat prin analogie cu cel de *epiteliu*. Ţesut, epiteliu pavimentos care formează învelişul intern al inimii şi vaselor. Secretă substanţe vasoactive: oxidul nitric (vasodilatator), endotelina (vasoconstrictor), probabil angiotensina II şi bradikinina. La nivelul e. sunt sintetizate o serie de eicosanoide.

Endoteliu vascular / *Vascular endothelium*. Prima şi cea mai importantă barieră pentru medicamentele administrate intravascular, împreună cu membrana bazală. Are o structură continuă, compactă, de celule aşezate în strat monomolecular, cu joncţiuni strânse între ele. Adeziunea celulelor este asigurată de prezenţa lamininei, a proteoglicanilor şi a fibronectinei. Membrana bazală acţionează ca un ultrafiltru şi se opune transportului pasiv al macromoleculelor sau al altor structuri asemănătoare. La nivelul creierului, celulele endoteliale constituie bariera hemato-encefalică (BHE), care restricţionează intrarea celor mai multe substanţe şi sisteme de transport. Endoteliul vascular nu este uniform peste tot la nivelul organismului. La glandele endocrine, pancreas, intestin şi rinichi este un endoteliu de tip fenestrat, conţine mici orificii de 50-60 nm, acoperite cu o diafragmă. Este posibil ca particulele de substanţă mici să poată intra prin aceste orificii, dar ele nu vor ajunge în afara zonei vasculare din cauza prezenţei membranei bazale intacte. Un alt tip de capilare este cel sinusoidal sau discontinuu, care se găseşte în ficat, splină, măduva osoasă; peretele endoteliului acestora are orificii definite de 100 nm, iar membrana bazală lipseşte sau are discontinuităţi, ceea ce permite trecerea unor particule mai mici decât diametrul orificiilor. În condiţii patologice (ţesuturi inflamate, tumori), endoteliul este alterat, ceea ce determină o modificare a permeabilităţii capilarelor; astfel se depăşeşte bariera endotelială de către macromoleculele şi sistemele de transport sub formă de particule, cu diametrul mai mic de 100 nm.

Endotermic / *Endothermic*. (*endo-* + gr. *therme* = căldură) Reacţie care se produce cu absorbţie de căldură din mediul înconjurător.

Endotermie / *Endothermy*. (*endo-* + gr. *thermos* = cald) Termen care se referă la o reacţie chimică însoţită de absorbţie de căldură din exterior. Ea conduce la sisteme considerate, în stare finală, mai bogate în energie.

Endothrix / *Endothrix*. (*endo-* + *thrix*, *trikhos* = păr) Ciupercă dermatofilă ai cărei spori şi filamente se află în interiorul tecilor firelor de păr.

Endotoxine / *Endotoxins*. (*endo-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată + *-ină*) Produse pirogene, substanţe proteice cu moleculă mare, termolabile, secretate în mediu de bacteriile gram-negative (clostridii, bacilul difteric). Sunt părţi din membrana celulară a celulei bacteriene, ex.: lipopolizaharide (abr. LPS), care induc un răspuns imun febril la organismele superioare. Pot conduce la reacţii de febră până la moartea pacienţilor după injectare. Se deosebesc de *Exotoxine* (v.).

Endotoxine pirogene / *Pyrogenic endotoxin*. Componente ale bacteriilor (ca lipopolizaharidele, abr. LPS), care induc un răspuns imun febril la organismele superioare.

Endotrofic / *Endotrophic* (*endo-* + gr. *trophe* = mâncare) Organism vegetal sau animal care trăieşte şi se nutreşte în interiorul altor organisme.

Endovirus / *Endovirus*. (*endo-* + lat *virus*, *-i* = venin, otravă) Retrovirus al cărui genom are o omologie foarte mare sau completă cu anumite porţiuni ale genomului celulei non-infectate, gazdă naturală a virusului.

Endozom / *Endosome*. (*endo-* + gr. *soma*, *-atos* = corp, corpuscul) Vacuolă de transport intracelular sau veziculă de transport intracelular formată în procesul de endocitoză mediată de receptori. Formează compartimentul endozomal, etalat de la membrana plasmatică până la regiunea perinucleară; are pH acid = 5-6; conţinutul endozomal este degradat prin acţiunea enzimelor hidrolitice din lizozomi.

Energ- / *Energ-*. (gr. *energeia* = forţă în acţiune, activitate) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o acţiune, un lucru mecanic, o energie.

Energia corpului / *Energetic body work*. Este reprezentată prin termeni ca biocâmpuri, energie subtilă şi sisteme energetice. Această terapie ajută la echilibrarea energiei în corp şi generează întărirea sănătăţii şi bunătatea organismului.

Energie / *Energy*. (*energ-*) **1.** Mărime fizică scalară ce caracterizează posibilitatea unui sistem de a efectua lucru mecanic. Se măsoară, ca şi lucrul mecanic şi căldura, în Joule (SI) şi în unităţile tolerate (kilowatt·oră, erg, kilogram·forţă·metru, electron·volt. Forme de e.: a) *E. atomică* (nucleară) – e. degajată într-o reacţie nucleară de fisiune sau de fuziune. b) *E. cinetică* – e. unui corp aflat în mişcare. c) *E. de excitare* – e. necesară pentru trecerea unui electron al unui atom (aflat în stare fundamentală sau excitată) într-o stare energetică superioară, excitată. d) *E. de ionizare* – e. necesară extrageri i dintr-un atom a unuia dintre electronii săi. e) *E. de legătură* a nucleului – e. necesară descompunerii unui nucleu în nucleonii componenţi. f) *E. luminoasă* – mărime egală cu produsul dintre fluxul luminos mediu primit de o suprafaţă şi intervalul de timp cât a durat iluminarea. g) *E. magnetică* – v. e. radiantă. h) *E. mecanică* – e. unui corp capabil să efectueze un lucru mecanic, datorită unor factori mecanici precum: viteză (e. cinetică), schimbare a poziţiei într-un câmp de forţe, deformări etc. (e. potenţială). i) *E. radiantă* – e. care se propagă în spaţiu sub formă de radiaţii. Poate fi de natură ondulatorie, corpusculară sau elastică. **2.** Rezultatul activităţii celulelor vii (metabolism energetic, modificări ale formei, mişcarea). **3.** Rezultatul unor procese biochimice utilizate în cursul vieţii celulelor vii în reproducere pentru sintezele constituenţilor proprii şi adaptării la mediu.

Energie de activare / *Activation energy*. **1.** Energia minimă necesară care scoate moleculele din inerţia lor şi determină o reacţie chimică. **2.** Conform teoriei complexului activat, dacă energia particulelor care se ciocnesc depăşeşte o anumită valoare Ea – denumită *energie de activare* –, reacţia se produce, iar particulele care satisfac această condiţie sunt activate. Prin ciocnirea dintre acestea se formează o asociaţie temporară bogată în energie, denumită *complex activat*. **3.** Excesul de energie necesar moleculelor dintr-un mol de substanţă, la o temperatură dată, pentru a atinge starea de activare într-o reacţie chimică.

Energie interfacială / *Interfacial energy*. Sin. *Tensiune interfacială*. Energie necesară pentru mărirea cu 1 cm^2 a interfeţei care separă două faze, în mod izoterm şi ireversibil.

Energie liberă / *Free energy*. (*energ-* + lat. *libero*, *-are* = a pune în libertate) Funcţie termodinamică prin care sunt reunite cele două principii ale termodinamicii. Se deduce din energia internă cu ajutorul ecuaţiei: $F = U - T \cdot S$ (unde *F* – energia liberă, *U* – energia internă, *T* – temperatura absolută, *S* – entropia).

Energie liberă superficială / *Free interfacial energy*. Lucru mecanic necesar pentru a mări izoterm şi reversibil suprafaţa unui lichid cu o unitate; se exprimă în J / m^2; pentru lichidele pure ea este identică cu tensiunea superficială (v.).

Energie nucleară / *Nuclear energy*. Sin. *Energie atomică*. Energia eliberată la fisiunea sau fuziunea nucleelor atomilor.

Energizant psihic / *Psyhical energizing*. Substanţă care provoacă stimularea psihomotorie şi efectele antidepresive, evidente la om după câteva zile sau săptămâni de tratament; se presupune că acţiunea ar fi datorată inhibării monoaminooxidazei în SNC, cu modificarea consecutivă a metabolismului catecolaminelor şi 5-hidroxitriptaminei; cele mai multe energizante psihice sunt derivaţi hidrazinici.

Energogen / *Energogen*. (*energ-* + gr. *gennan* = a produce) Care produce, care generează energie. Ex. molecula de ATP.

Enfleuraj / *Enfleurage*. (fr. *enfleurage* = extracţie din flori) Procedeu de extracţie a uleiurilor volatile din flori proaspete, prin absorbţia pe substanţe grase (uleiuri vegetale, untură de porc), urmată de extragerea din corpul gras (numit pomadă), prin extracţie cu alcool şi apoi distilare. Se deosebeşte un enfleuraj la cald cu uleiuri (lichide) de cel la rece cu grăsimi (solide).

Engramă / *Engram*. Sin. *Mnema*. (*en* = în + gr. *gramma* = înscriere) Urmă lăsată de activitatea unui excitant asupra sistemului nervos central.

Enkefaline / *Enkephalines*. (gr. *enkephalos* = creier, de la *en* = în + *kephale* = cap + *-ină*) Peptide care provin din endorfine, dotate cu proprietăţi analgezice. Au rol în deprimarea transmisiei informaţiei senzitive asociate durerii şi emoţiilor prin inhibarea eliberării şi împiedicarea acţiunii mediatorilor chimici implicaţi în transmiterea senzaţiei dureroase. Influenţează procesele psihoemoţionale ca anxietetea şi teama. V. *Endorfine*, varietate *Encefaline*.

Enoftalmie / *Enophthalmos*. (*en-* + gr. *ophthalmos* = ochi) Anomalie de poziţie, tranzitorie sau permanentă, a globului ocular, prin situarea sa în orbită mai profund decât normal.

Enol / *Enol*. Formă tautomeră a derivaţilor carbonilici (aldehide şi cetone) produsă prin migrarea unui atom de hidrogen (prototropie), care conduce la un derivat hidroxilat nesaturat, în general instabil.

Enolază / *Enolase*. (*enol-* + *-ază*) Enzimă din grupul enzimelor fermentaţiei alcoolice (Warburg 1941), catalizează transformarea acidului foso-2-gliceric în acid fosfopiruvic, ca derivat al formei enolice a acidului piruvic (care cuprinde o legătură fosfat macroergică). Reacţia este aparent o deshidratare, dar ea trebuie interpretată ca o oxidoreducere intramoleculară; este un proces în care are loc o redistribuire a energiilor intramoleculare.

Enologie / *O(e)nology*. V. *Oenologie*.

Entacină / *Entactin*. Proteină a membranei bazale cu Mr = 150kDa, care interacţionează cu lamina şi colagenul.

Entactogen / *Entactogenous*, *Entactogenic substance*. Substanţă care favorizează comunicarea, introspecţia, contactele sociale, empatia, senzaţia de putere şi exprimarea liberă.

Entalpie / *Enthalpy*. (gr. *entalpein* = a încălzi în interior, de la *en* = în + *thalpein* = a încălzi) **1.** Mărime termodinamică de stare (cu simbolul H), exprimată prin suma dintre energia internă a unei substanţe şi produsul dintre presiune şi volum ($H = U + p \cdot V$ – lucrul mecanic necesar ocupării de către sistem a propriului volum, la presiune constantă); în cazul reacţiilor chimice la presiune constantă, căldura este egală cu variaţia de entalpie a sistemului fizic. **2.** Cantitatea de căldură pe unitatea de masă de substanţă. **3.** Cantitatea de căldură necesară pentru a ridica temperatura unităţii de masă a unui lichid de la un nivel standard, de obicei punctul de îngheţ, la temperatura de vaporizare şi apoi pentru a o transforma în vapori, la presiune constantă.

Entamoeba / *Entamoeba*. (gr. *entos* = înăuntru + *amoibe* = alternanţă, schimbare, de la *amibein* = a schimba, a alterna) Gen de amibe parazite în tubul digestiv la numeroase vertebrate; au un nucleu cu cromatină periferică bine vizibilă; specia patologică este *E. histolytica*, agent al amibiazei.

Enter-, -enter, Entero- / *Enter-*, *-enter*, *Entero*. (gr. *enteron* = intestin) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la intestin.

Enteral / *Enteral* (*entero-* + *-al*) **1.** Înăuntrul intestinului. **2.** Pe cale intestinală.

Enteralgie / *Enteralgia*. (*entero-* + gr. *algos* = durere) Durere sau nevralgie intestinală.

Enterită / *Enteritis* (*entero-* + *-ită*) Inflamaţia mucoasei intestinului subţire, provocată de o boală generală sau de cauze locale.

Enterobacter / *Enterobacter*. (*entero-* + gr. *bakterion*, dim. de la *bakteria* = baston) Gen de bacili mobili şi flagelaţi din familia *Enterobacteriaceae*, larg răspândită în natură şi care colonizează tractul gastrointestinal uman. Speciile: *E. aerogenes*, *E. clocae*, *E. agglomerans* produc frecvente infecţii nosocomiale, provenind de la instrumentarul contaminat sau de la personalul medical purtător de germeni.

Enterobacteriaceae / *Enterobacteriaceae*. Familie de bacili gram negativi, anaerobi facultativ, foarte răspândiţi, se dezvoltă în comensualism sau sunt patogeni la om, animale şi plante, saprofiţi în sol şi apă. Grupuri importante: *Escherichia*, *Salmonella* şi *Shighella*.

Enterobius vermicularis / *Enterobius vermicularis*. (*entero-* + gr. *bios* = viaţă + lat. *vermicularis*, *-a*, *-um* = în formă de vierme, de la *vermiculus*, *-i* = viermişor). Sin. *Oxiur* (v.).

Enterocit / *Enterocyte*. (*entero-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă epitelială cilindrică a mucoasei intestinale.

Enterocliză / *Enteroclysis*. (*entero-* + gr. *klysis* = spălare, udare) **1.** Injectarea de nutrienţi sau de lichide medicamentoase direct în intestin. **2.** Introducerea sărurilor de bariu direct în intestinul subţire, printr-o presiune negativă, mai jos de joncţiunea duodeno-jejunală.

Enterococ / *Enterococcus*. V. *Enterococcus*.

Enterococcus / *Enterococcus*. Sin. *Enterococ*. Gen de coci gram pozitivi, facultativ anaerobi, din familia *Streptococcaceae*, fac parte din flora intestinală umană normală, iar iniţial au fost clasificaţi în genul *Streptococcus*. Cei mai importanţi sunt: *E. avium*, *E. faecalis* şi *E. faecis*.

Enterocolită / *Enterocolitis*. (*enteron* + gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*) Inflamaţia mucoasei intestinului subţire şi a colonului, caracterizată prin colici, diaree, scădere în greutate şi febră.

Enterogastronă / *Enterogastrone*. (*entero-* + gr. *gaster*, *gastros* = stomac + *-onă*) Hormon ipotetic care ar inhiba secreţia şi motricitatea gastrică.

Enteroglucagon / *Enteroglucagon*. (*entero-* + gr. *glykis* = dulce + gr. *gone*, *gonos* = urmaş, sământă genitală) Polipeptid plasmatic cu compoziţie şi acţiune asemănătoare glucagonului; glucoza declanşează secreţia la nivelul mucoasei intestinale.

Enterokinază / *Enterokinaze*. Sin. *Enteropeptidază*. (*entero-* + gr. *kinein* = a mişca)

Enterolit / *Enterolith*. (*entero-* + gr. *lythos* = piatră) Calcul intestinal, deseori ca nisip, format din fosfaţi amoniacomagnezieni.

Enteropeptidază / *Enteropeptidase*. (*entero-* + gr. *peptos* = digerat, copt, de la *pepsein* = a găti + *-ază*) Enzime ce catalizează conversia tripsinogenului în tripsină, prin eliberarea unei legături peptidice aflate la extremitatea N. terminală.

Enterospasm / *Enterospasm*. Contracţie spasmodică dureroasă, observată deseori în neuroastenie.

Enterotoxină / *Enterotoxin*. (*entero-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Toxină bacteriană cu acţiune la nivelul intestinului. Ex.: tipic – e. secretată de *Vibrio Cholerae*.

Enterovirus / *Enterovirus*. (*entero-* + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Virusuri ARN descoperite în tubul digestiv la om; fac parte din familia *Picomaviridae* şi cuprind virusurile: *Coxsackie*, *Poliovirus*, *Echovirus* şi *virusul hepatitei A*.

Entitate morbidă / *Morbid entity*. (lat. scolastică *entitas*, *-atis* din lat. *entis*, *-is* = tot ce există, fiinţă, lucru; lat. *morbidus*, *-a*, *-um* = bolnav, de *la morbus*, *-i* = boală) Manifestări patologice – boli sau sindroame.

Entomofile / *Entomophilous* (gr. *entomon* = insectă + *philein* = a iubi) Plante la care polenizarea se realizează cu ajutorul insectelor.

Entomologie / *Entomology* (*entomo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biologiei şi agronomiei care se ocupă cu studiul morfologic, anatomic, ecologic şi biologic al insectelor.

Entorsă / *Sprain*. (lat. *in* = în + *torsi* de la *torqueo*, *-ere* = a răsuci înăuntru) Afecţiune traumatică a unei articulaţii, datorită unei leziuni capsulo-ligamentoase.

Entropie / *Entropy*. (gr. *entrope* = acţiunea de a întoarce, de la *entrepein* = a întoarce spre interior, din *en* = în + *trepein* = a întoarce) **1.** Funcţie termodinamică dedusă din principiul al doilea. Prin entropie se evaluează indisponibilitatea energiei unui sistem fizic pentru a efectua un lucru mecanic, creşterea e. este însoţită de scăderea cantităţii de energie disponibilă. Reprezintă o măsură a gradului de dezordine internă a unui sistem fizic şi creşte în cursul proceselor ireversibile din natură. Organismele vii sunt sisteme anti-entropice, care se opun tendinţei nivelatoare a mediului fizic, exprimată prin creşterea entropiei. E. informaţională exprimă gradul de nedeterminare a unui sistem. Simbol S. Entropia se exprimă prin suma raporturilor dintre cantităţile de căldură primite sau cedate de un sistem în cursul unor transformări reversibile şi temperaturile absolute corespunzătoare. Este o mărime de stare ce indică gradul de ireversibilitate a proceselor reale, probabilitatea maximă spre care acestea decurg. Au loc spontan numai procesele în care entropia sistemului creşte pâna la valoarea maximă, determinată de condiţiile respective. **2.** Stare de echilibru energetic a unui sistem: a. *fizică* / *physical* – reprezintă gradul de dezorganizare al unui sistem pe plan energetic; b. *informaţională* / *informational* – se referă la nedeterminarea unui anumit tip de informaţii.

Enucleate / *Enuclate* Sin. *Anucleate*, *Procariote*. (*e-* + lat. *nucleus*, *-ei* = sâmbure) Celule lipsite de un nucleu bine diferenţiat din punct de vedere morfo-anatomic (ex. la bacterii şi alge albastre), el fiind reprezentat de o zonă centrală (granuloplasmă) formată din granule de cromatină.

Enurezis / *Enuresis*, *Bedwetting*. (*en-* + gr. *ouresis* = urinare) Pierdere involuntară a urinii, în timpul nopţii, produsă la o vârstă la care controlul sfincterelor ar trebui să funcţioneze normal.

Enziform / *Ensiform*. (lat. *ensis*, *-is* = sabie + *forma*, *-ae* = formă) Organ vegetal în formă de sabie (ex. frunzele la *Iris germanica*, *Typha* sp.).

Enzimă / *Enzyme*. Sin. *Ferment*. (*en-* + gr. *zyme* = ferment) Biocatalizator de natură proteică care condiţionează desfăşurarea, coordonarea şi reglarea reacţiilor de degradare şi sinteză care stau la baza proceselor metabolice. Majoritatea sunt constituite dintr-o componentă proteică numită *apoenzimă*, care le conferă specificitatea de substrat şi o parte neproteică, numită *coenzimă*, necesară pentru manifestarea activităţii enzimatice, conferind specificitate de acţiune. Caracteristici definitorii: acţionează în cantităţi extrem de mici, dar manifestă o activitate catalitică extrem de intensă, catalizează reacţii termodinamic posibile (însoţite de scăderea energiei libere); orientează şi măresc viteza reacţiilor biochimice; nu modifică starea finală de echilibru a reacţiilor, ci numai viteza cu care se realizează acest echilibru; nu se consumă şi nu se tranformă în reacţiile catalizate; prezintă specificitate de acţiune, de substrat, stereochimică. Transformarea unui substrat de reacţie într-un produs de reacţie este catalizată de un anumit tip de enzime. Activitatea unei enzime se exprimă în unităţi enzimatice: o unitate este cantitatea de enzimă care catalizează transformarea a 1 μmol de substrat / minut. 1U (1 μmol / min) = 1 / 60 μkat. Kat = katal = cantitatea de enzimă care catalizează transformarea a 1 μmol substrat / sec. Unitatea Internaţională de Biochimie, U.I.B.; Enzyme Comission, E.C., a adoptat un sistem de clasificare a enzimelor şi caracterizarea lor printr-un număr de cod (E.C.) care să exprime clar poziţia lor în sistemul de clasificare: prima cifră reprezintă clasa principală căreia îi aparţine enzima. Se clasifică în următoarele 6 clase, în funcţie de reacţia fundamentală catalizată de fiecare grup: 1. oxidoreductaze; 2. transferaze; 3. hidrolaze; 4. liaze; 5. izomeraze; 6. ligaze (sintetaze). Ele sunt produse numai de organismele vii şi îşi manifestă activitatea enzimatică atât în interiorul, cât şi în afara organismului.

Enzime amilolitice / *Amylolytic enzymes*. Grup de enzime implicat în degradarea amidonului de tipul amilazei salivare şi pancreatice.

Enzime de conversie / *Conversion enzymes*. Enzime care se găsesc în plămâni. Prin eliminarea a trei aminoacizi, eliberează angiotensina I inactivă, prin hidroliză, în angiotensina II activă asupra presiunii arteriale. Unele medicamente sunt antihipertensive prin inhibarea acestor enzime. Ex. captopril.

Enzime de restricţie / *Restriction enzymes, Restriction endonuclease.* Endonucleaze de restricţie de origine bacteriană folosite în tehnicile de inginerie genetică şi tehnica ADN-ului recombinant, enzime care scindează plasmida-vehicul în zone bine determinate ale lanţului polinucleotidic al acidului dezoxiribonucleic (ADN). Sunt numite „bisturie genetice". Ele secţionează ADN-ul la nivelul unor situsuri de recunoaştere specifice (situsuri de restricţie), întotdeauna aceleaşi pentru aceeaşi enzimă. Situsurile de restricţie conţin 4-8 nucleotide (cel mai frecvent 6).

Enzime proteolitice / *Proteases, Proteolytic enzymes.* Sin. *Proteaze.* Grupe de enzime care produc degradarea proteinelor, formate în principal din pepsină, tripsină şi chimotripsină.

Enzimologie / *Enzymology.* (*en-* + gr. *zyme* = ferment + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biochimiei care se ocupă cu studiul structurii şi a proprietăţilor enzimelor. Tehnicile permit dozarea enzimelor sau a substraturilor acestora.

Enzimopatie / *Enzymophaty.* (*enzimo-* + gr. *pathos* = boală) Boală produsă ca urmare a lipsei unor enzime din organism, de obicei prin perturbări ale mecanismelor genetice de producere a enzimei.

Enzimoterapie / *Enzyme therapy.* (*en-* + gr. *zyme* = ferment, drojdie + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea terapeutică a enzimelor proteolitice, fibrinolitice sau digestive, mai ales.

Eotaxină / *Eotaxin.* Citokină din familia chemokinelor β, cu 74 aminoacizi, produsă de celulele epiteliale şi endoteliale macrofage, eozinofile sau limfocite T activate. Sub acţiunea ei se produce migrarea şi activarea eozinofilelor şi, consecutiv, eliberarea unor proteine toxice.

Eozin-, Eozino- / *Eosin-, Eosino-.* (gr. *eos* = zori de zi, auroră, aluzie la culoarea rozie a cerului) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la celulele care au granulaţii colorabile în roşu, ca eozina.

Eozină / *Eosin.* (*eozino-* + *-ină*) Colorant roz din grupul ftaleinelor, utilizat în histologie şi hematologie drept colorant şi în dermatologie ca antiseptic. În stomatologie, sub formă de comprimate bucale sau soluţie se utilizează pentru evidenţierea plăcii dentare.

Eozinofil / *Eosinophil.* Sin. *Oxifil.* (gr. *heos* = devreme + *philein* = a iubi) Structuri histologice care au o mare afinitate faţă de eozină, colorându-se rapid în roşu.

Eozinofilie / *Eosinophilia.* Sin. *Granulocitoză eozinofilică.* (*eozino-* + gr. *philein* = a place, a iubi) **1.** Proprietate a unei celule sau a unui ţesut de a fixa coloranţi pe bază de eozină. **2.** Creşterea numărului de eozinofile din sângele circulant; apare în hipersensibilizare (alergie) şi în infecţiile parazitare.

Eozinopenie / *Eosinnopenia.* (*eozino-* + gr. *penia* = sărăcie) Scăderea polinuclearelor eozinofile sub 500 / mm^3 de sânge circulant.

Eozomi / *Eosomes* (*eu-* + gr. *soma* = corp) Particule formate din acizi ribonucleici care se sedimentează la 14 S şi care, prin asociere cu proteine, devin particule ribonucleice 30 S şi 43 S (neozomi), ce constituie o primă etapă în formarea ribozomilor.

EPA / *EPA.* Abr. pentru engl. *Environmental Protection Agency* = Agenţia de protecţie a mediului.

Ependim / *Ependyma.* N.A. *ependyma.* (gr. *ependyma, -atos* = îmbrăcăminte de deasupra, de la *epi* = pe + *endyma, -atos* = îmbrăcăminte) Membrană dintr-un epiteliu cilindric ce căptuşeşte ventriculele cerebrale şi canalul central al măduvei spinării. Celulele epiteliului ependimar fac parte din nevroglie.

Ephidroză / *Ephidrosis.* (*epi-* + gr. *hidros* = transpiraţie + *-oză*) Hipersecreţie sudorală cu localizare anormală, într-o zonă a corpului care conţine în mod normal puţine glande sudoripare.

Epi- / *Epi-.* (gr. *epi* = pe, deasupra) Prefix care introduce în termeni referirea la o poziţie de suprapunere.

Epiblefaron / *Epiblepharon.* (*epi-* + gr. *blepharon* = pleoapă) Malformaţie a pleoapei, ce constă dintr-un repliu transversal simplu, aflat de obicei în continuitate cu epicantusul.

Epicantus / *Epicanthus.* (*epi-* + lat. *canthus, -i*, gr. *kantos* = buza unui vas, unghiul ochiului) Repliu dermic semilunar, situat anterior în raport cu unghiul interior al ochiului, prezent în mod normal la rasa galbenă.

Epicard / *Epicardium.* N.A. *epicardium.* (*epi-* + gr. *kardia* = inimă) Foiţa viscerală a pericardului aflată în contact cu inima. (v. miocard, endocard, pericard).

Epicardia / *Epicardia.* (*epi-* + gr. *kardia* = inimă) Terminaţia inferioară a esofagului, situată între diafragm şi stomac.

Epicardită / *Pericarditis.* (*epi-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Inflamaţie a foiţei viscerale a pericardului.

Epicarp / *Epicarp.* Sin. *Exocarp.* (*epi-* + gr. *karpos* = fruct) Stratul extern al pericarpului.

Epicotil / *Epicotyl.* (*epi-* + gr. *kotyle* = vas, cotiledon) Partea tulpiniţei cuprinsă între cotiledoane şi primele frunze primare (protofile). Se formează din gemulă (muguraş) şi dă naştere împreună cu hipocotilul la tulpina principală.

Epicriză / *Epicrisis.* (*epi-* + lat. *krisis* = criză, concluzie) Ansamblu de fenomene survenite după o criză.

Epicutanat / *Epicutaneous.* (*epi-* + lat. *cutis, -is* = piele) Cu referire la piele.

Epidemic / *Epidemic.* (gr. *epidemos* = care circulă în toată ţara, din *epi-* = pe + gr. *demos* = popor) Care prezintă caracterele unei epidemii; ex.: febră.

Epidemie / *Epidemic.* Sin. *Boală endemică, Boală epidemică, Epidemiologie.* (*epi-* + gr. *demos* = popor, *epidemos* = care circulă în toată ţara) Apariţia şi propagarea rapidă a unei boli contagioase la un număr mare de persoane, pe un teritoriu mai mult sau mai puţin vast. Se poate dezvolta într-o regiune în care boala este endemică sau într-o colectivitate neafectată anterior. Dacă teritoriul este limitat, se numeşte focar epidemic.

Epidemiologie / *Epidemilogy.* (*epi-* + gr. *demos* = popor + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul epidemiilor, deci cu studiul bolilor cu răspândire în masa populaţiei. Studiul frecvenţei şi dinamicii stărilor de sănătate la nivelul populaţiilor umane (*e. descriptivă*) şi al relaţiilor cauzale în raport cu sănătatea umană (*e. cauzală*). O direcţie a e. este reprezentată de *e. clinică* şi medicina bazată pe dovezi (v. *Farmacoepidemiologie*). Cercetează şi identifică factorii de risc pentru boală prin studii caz-control, studiu de cohortă şi studiu terapeutic.

Epidemiologie clinică / *Clinical epidemiology.* Aplicarea metodelor epidemiologice în activitatea clinică: lectura critică a literaturii ştiinţifice, extragerea informaţiilor din consultaţiile efectuate, contribuţia directă la cunoaşterea ştiinţifică.

Epiderm / *Epidermis.* N.A. *epidermis.* (*epi-* + gr. *derma, -atos* = piele) **1.** Sin. *Epiteliu cutanat, Epiteliu tegumentar.* Stratul extern al pielii la vertebrate, derivat din ectoderm şi alcătuit dintr-un epiteliu malpighian stratificat, keratinizat, cu o grosime de 0,07-0,12 mm, cu excepţia palmelor şi a plantelor, care pot avea 0,8 mm şi, respectiv, 1,4 mm. Este format din 5 straturi: bazal, spinos (acantos), granulos, clar şi cornos. În epidermul subţire, care acoperă cea mai mare parte a corpului, stratul clar este absent. Var. *Epidermă.* **2.** În botanică: ţesut primar de apărare format dintr-un singur strat de celule strâns unite, cu membranele externe cutinizate, cerificate sau mineralizate, care acoperă organele aeriene ale plantelor superioare (tulpina, frunza, floarea, fructul).

Epidermă / *Epidermis.* Var. pentru *Epiderm.*

Epidermic / *Epidermal, Epidermic*. (*epi-* + gr. *derma, -atis* = piele) **1.** Preparat farmaceutic care prezintă o acţiune de suprafaţă, de protecţie sau pentru efect cosmetic. **2.** Care se referă la epiderm, care aparţine de epiderm.

Epidermizare / *Epidermization*. Proces de dezvoltare, la nivelul unei plăgi a epidermului, iniţial de culoare roz, iar apoi cu aspect normal.

Epidermofiţie / *Epidermophytosis*. (*epi-* + gr. *derma, -atos* = piele + gr. *phyton* = plantă) Dermatomicoză superficială. Infecţie a epidermului cornos, provocată de ciuperci parazite (din genul *Epidermophyton* şi *Trichophyton*); termen folosit de obicei pentru infecţia micotică palmară sau plantară, cu spaţiile interdigitale respective, ori a regiunii inghinale sau inghinocrurale.

Epidermoliză / *Epidermolysis*. (*epi-* + gr. *derma, -atos* = piele + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Dezlipirea patologică a epidermului de derm, ca urmare a dispariţiei filamentelor de unire dintre celulele stratului malpighian, ce are ca urmare formarea de bule, de unde denumirea de epidermoliză buloasă (ex.: boala Köbner sau b. Goldscheider – maladie congenitală care se manifestă prin apariţia de bule, ca urmare a clivajului epidermului la cele mai mici traumatisme).

Epidermoliză buloasă / *Epidermolysis bullosa*. Boală ereditară a pielii în care se produc vezicule mari prin iritaţii mecanice uşoare; există multe variante genetice, de la blânde la distrofice.

Epidermomicoză / *Epidermomycosis*. (*epiderm* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*) Dermatomicoză superficială, afectând stratul epidermic al pielii şi fanerele, provocată de ciuperci parazite din genul *Epidermophyton*. Evoluează asociată cu alte leziuni sau forme: *e. eczematoidă*, *e. parakeratozică*, *e. ptiriaziformă* sau *psoriaziformă* şi *e. scuamoasă*.

Epidermophyton / *Epidermophyton*. (*epiderma-* + gr. *phyton* = plantă) Gen de ciuperci imperfecte dermatofite care, prin specia *Epidermophyton floccosum*, determină căderea părului pe zone limitate ale pielii glabre.

Epidermoreacţie / *Epidermoreaction*. (*epiderma-* + fr. *réaction* = reacţie, din lat. *re* = din nou + *actio, -onis* = acţiune, de la *ago, -ere* = a acţiona) Procedeu de testare a intoleranţei epidermului pentru o substanţă; de obicei apare o reacţie eritematoveziculoasă, la 24 ore.

Epididim / *Epididymis*. N.A. *epididymis*. (*epi-* + gr. *didymos* = testicul, geamăn) Organ alungit situat în partea postero-superioară a testiculului şi alcătuit prin dispunerea în ghem a canalului epidimar, care face parte din căile spermatice.

Epididimită / *Epididymitis*. (*epi-* + gr. *didymos* = testicul, geamăn + *-ită*) Inflamaţie a epididimului. Se asociază frecvent cu orhita (v.).

Epidural / *Epidural*. (*epi-* + lat. *durus, -a, -um* = tare + *-al*) Care se referă la spaţiul epidural.

Epifite / *Epiphytes* (*epi-* + gr. *phyton* = plantă) Totatitatea organismelor vegetale şi animale care trăiesc pe suprafaţa plantelor.

Epifiză / *Epiphysis*. N.A. *epiphysis*. **1.** Corpus pineale. **2.** (gr. *epiphysis* = excrescenţă, din *epi* = pe + *physis* = creştere şi *phyein* = a creşte) Fiecare din cele două extremităţi proeminente ale unui os lung, care conţine suprafeţele articulate ale osului.

Epiforă / *Epiphora*. (gr. *epiphora* = izbucnire, explozie) Lăcrimare excesivă din cauza unei hipersecreţii sau a unei imposibilităţi de drenare prin canalul nazo-lacrimal.

Epigastralgie / *Epigastralgia*. (*epi-* + gr. *gaster* = stomac + gr. *algos* = durere) Durere localizată care se proiectează la nivelul epigastrului.

Epigastru / *Epigaster* (*epi-* + gr. *gaster, gastros* = stomac) Regiune abdominală, regiune epigastrică: 1. Hipocondrul drept. 2. Epigastru. 3. Hipocondrul stâng. 4. Zona lombară dreaptă. 5. Zona ombilicală. 6. Zona lombară stângă. 7. Zona iliacă dreaptă. 8. Hipogastru. 9. Zona iliacă stângă.

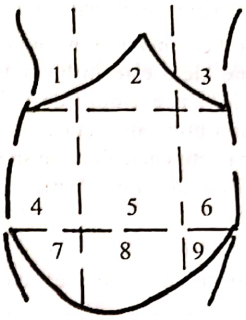

Abdomen

Epigin / *Epigynous*. (*epi-* + gr. *gyne* = femeie) Floarea alcătuită dintr-o axă florală în formă de butelie pe care periantul sau perigonul împreună cu staminele sunt inserate deasupra gineceului (ex.: la *Galanthus nivalis* şi la *Apiaceae* – plante cu gineceu inferior).

Epiglotă / *Epiglottis*. N.A. *epiglottis*. (*epi-* + gr. *glotta* sau *glottis* = limbă) Opercul cartilaginos care închide laringele în timpul deglutiţiei bolului alimentar. Când sistemul glotă-epiglotă este deficient, are loc un drum fals al alimentelor, spre plămâni.

Epilare / *Epilation*. Sin. *Depilare*. (*e-* + lat. *pillus, -i* = păr) Operaţie de îndepărtare a părului normal sau în exces din anumite regiuni ale corpului, din motive estetice, cu ajutorul unor instrumente ca pensa (epilare), cu un amestec de substanţe chimice ce retează sau smulg firele de păr (depilare), prin electrocoagulare sau prin electroliză (epilare electrică).

Epilator / *Epilatory*. Sin. *Depilator*. Substanţă sau procedeu care distruge sau îndepărtează părul.

Epilepsie / *Epilepsy*. Sin. *Mal comiţial*, *Grand mal*, *Petit mal*, *Morbus sacer*. (gr. *epilepsia* = acces) Boală neuropsihică cronică ce se caracterizează prin repetarea mai mult sau mai puţin frecventă a unor accese (crize) denumite epileptice de ordin motor (convulsii parţiale sau generalizate), senzitiv, senzorial, vegetativ sau psihic.

Epileptiform / *Epileptiform*. (gr. *epileptikos* = cu crize, lat. *forma, -ae* = formă) Care seamănă cu epilepsia sau manifestările sale.

Epimer / *Epimer* (*epi-* + gr. *meros* = parte) Compus chimic cu mai mulţi atomi de carbon chirali (asimetrici), care nu se diferenţiază decât prin configuraţia unui singur carbon.

Epimerie / *Epimeria*. Stereoizomerie prezentată de unele zaharuri şi acizi aldonici. Monozaharidele epimere se deosebesc între ele prin configuraţia atomilor C_2, ceilalţi atomi asimetrici din moleculă având configuraţie identică. Ex.: D-glucoza şi D-manoza. Procesul de epimerizare are loc la încălzire, în prezenţa unor baze organice, slabe (chinoleină, piridină) sau sub acţiunea unor enzime specifice (epimeraza). Oxidrilul şi hidrogenul legaţi la C_2 al moleculei suferă o rotaţie de 180°. Se formează mai mulţi izomeri.

Epimerizare / *Epimerization*. Interconversia configuraţiei unui atom de carbon asimetric dintr-un compus care conţine mai mulţi atomi de carbon asimetrici.

Epinefrină / *Epinephrine*. Sin. *Adrenalină* (v.). (*epi-* + gr. *nephrous* = rinichi + *-ină*)

Episclerită / *Episcleritis*. (*epi-* + gr. *skleros* = dur, tare + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului celular ce înconjoară sclerotica; este mai frecventă decât sclerita.

Episom / *Episome*. (*epi-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Var. *Epizom*. Moleculă circulară de ADN care se poate replica în mod autonom (forma liberă) sau integrată într-un cromozom circular (forma integrată). Episomii au fost identificaţi în numeroase bacterii unde favorizează conjugarea şi recombinarea naturală a bacteriilor.

Epistazie / *Epistasis*. Fenomenul prin care expresia fenotipică a unei perechi de gene alele este influenţată de acţiunea altei perechi de gene alele. Un exemplu de epistazie îl reprezintă statusul secretor definit prin capacitatea unor indivizi (denumiţi secretori) de a elimina antigenele de grup sangvin ABO în secreţiile apoase ale organismului (salivă, lacrimi, sudoare, suc gastric, lichid spermatic etc.).

Epistaxis / *Epistaxis*. Sin. *Rinoragie*. (*epi-* + gr. *staxis* = scurgere) Hemoragie nazală provenind din lezarea unui vas sangvin.

Epitelio- / *Epithelio-*. (*epi-* + gr. *thele* = ridicătură, mamelon) Termen folosit ca rădăcină, ce se referă la epiteliu.

Epiteliom / *Epithelioma, Carcinoma*. Sin. *Carcinom*. (*epitelio-* + *-oma*) Tumoră epitelială malignă; în nomenclatura internaţională este denumit carcinom epitelial. Se dezvoltă în epiteliul malpighian, glandular sau tranziţional.

Epiteliom bazocelular / *Basal cell carcinoma*. Sin. *Carcinom bazocelular*, *Bazaliom*. Tip de epiteliom localizat la nivel cutanat (excluzând mucoasele), îndeosebi în regiunea feţei, constituit din celule asemănătoare celor din stratul bazal al epidermului, dar lipsite de punţi de joncţiune. Are evoluţie lentă şi malignitate strict locală şi radiosensibilitate mare.

Epiteliu / *Epithelium*. (*epitelio-*) Termen creat de anatomistul Ruysch, pe la 1700, pentru a desemna pielea care acoperă mamelonul. Sensul s-a extins la toate membranele de înveliş. Termenii endoteliu şi mezoteliu au fost creaţi prin analogie. Ţesut de înveliş al suprafeţei şi al cavităţilor interne ale organismului; formează epidermul şi peretele intern al organelor cavitare şi al canalelor sistemului respirator, digestiv şi genitourinar. Ţesut compus din celule unite între ele cu o cavitate redusă de ciment intercelular. Poate fi simplu sau stratificat, pavimentos, cubic sau cilindric. Tipuri speciale: endoteliul, mezoteliul.

Epitelizant / *Cicatrizant*. (*epitelio-*) Medicament de uz extern care favorizează procesul de cicatrizare prin proliferarea ţesutului conjunctiv şi apoi a epidermului.

Epitop / *Epitope*. Sin. *Determinant antigenic*. (*epi-* + gr. *topos* = loc) Fragment al unei molecule de antigen care este recunoscut specific de către anticorpii pe care îi induce ca non-self. O moleculă de antigen poate avea mai mulţi determinanţi diferiţi unii de alţii, care diferă în imunogenitatea lor.

Epizom / *Episoma*. (*epi-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Material genetic din citoplasma bacteriană separat şi distinct de cromozomi. Var. *Episom*.

Epizootie / *Epizooty*. Sin. *Molimă*, *Boleaznă*, *Epidemie*. (gr. *epi* = pe, + gr. *zoon* = animal) Extinderea unei boli contagioase într-un timp scurt, prin contaminare, la un număr mare de animale dintr-o localitate, regiune etc. Poate produce epidemii.

Epoetină / *Epoetin alfa*. Eritropoetină umană (rHEPO) obţinută prin inginerie genetică, indicată în tratamentul anemiei din insuficienţă renală cronică sau la bolnavii de cancer supuşi la endotransfuzie. E. poate produce o reacţie pozitivă la controlul antidopaj. V. şi *Eritropoteină*.

Eponichium / *Eponychium*. N.A. *eponychium*. (*epi-* + gr. *onux* = unghie) Repliu cutanat care acoperă baza unghiei.

Eponim / *Eponym*. (gr. *eponymos* = care dă numele său, de la *epi-* = pe + *onyma* = nume) Termen care cuprinde un număr de persoane.

Eponimie / *Eponymia*. Numele proprii prin care sunt denumite boli, semne, sindroame, simptome, teste, probe.

Epornitie / *Epornitia*. (*epi-* + gr. *ornis* = pasăre) Îmbolnăviri cu caracter puternic extensiv ale păsărilor, în anumite perioade de timp.

Epoxid / *Epoxide*. Eteri ciclici interni, din structura unor compuşi cu sistem polienic conjugat (carotenoide, acizi nesaturaţi, terpene, uleiuri râncede). Au o reactivitate chimică mai mare ca eterii neciclici. Polimerii au în moleculă gruparea „epoxi”. Unii epoxizi sa utilizează la fabricarea de mase plastice.

Eprubetă / *Test tube*. (fr. *éprouvette* = eprubetă) Mic tub din sticlă incoloră (de obicei neutră) sau plastomer, cu pereţii subţiri şi rezistenţi, închis la un capăt, întrebuinţat în laborator în analiza chimică calitativă, pentru prelevarea de diverse probe (de sânge, sucuri gastrice etc.), la culturi (în microbiologie) etc.

Epuizare / *Exhaustion*. (fr. *epuiser* = a epuiza) Stadiul final al oboselii.

Epulis / *Epulis*. Sin. *Epulidă*. *Tumoră*. (gr. *epulis*, *-idos* = umplere a gingiei, de la *epi* = pe + *oulon* = gingie). Tumoră inflamatorie a mucoasei gingivale.

Epurare / *Purification, epuration*. Sin. *Curăţare*, *Epuraţie*, *Purificare*. (fr. *épurer* = a epura, a elimina) **1.** Termen utilizat pentru procesul de purificare a diferiţilor factori de mediu sau a unor lichide biologice. **2.** Posibilităţi de debarasare a organismului de medicamentele administrate prin biotransformare şi prin excreţie. **3.** Epurarea apei reziduale. Operaţie de îndepărtare din apele reziduale a substanţelor care le fac improprii anumitor utilizări.

Epurare extrarenală / *Extrarenal dialysis*. Totalitatea metodelor de tratament al anuriei, care are drept scop menţinerea unei concentraţii ionice normale în sânge şi lichidele extracelulare şi a unui pH normal, prin extragerea, eliminarea artificială a substanţelor toxice din sânge. Aceasta se efectuează în afara aparatului renal, când rinichiul nu mai este capabil să asigure epurarea. Metode utilizate: hemodializa (rinichiul artificial) şi dializa peritoneală.

Epurarea apei reziduale / *Residual water epuration*. Operaţie de îndepărtare, din apele reziduale, a substanţelor care le fac improprii anumitor utilizări.

Epuraţie / *Purification*. (fr. *épuration*) V. *Epurare*.

Eradicare / *Eradication*. (lat *eradico*, *-are* = a distruge, a nimici) **1.** În patologia generală, dispariţia unei boli de pe un teritoriu, prin influenţarea unuia sau mai multor factori etiologici determinanţi. **2.** În patologia infecţioasă, termenul se referă la dispariţia unei boli endemoepidemiologice, realizată prin întreruperea căilor de transmitere şi distrugerea sau anihilarea rezervorului natural al agentului patogen.

Eratic / *Erratic*. (lat. *erraticus*, *-a*, *-um* = rătăcitor, de la *erro*, *-are* = a rătăci) Fenomen, manifestare cu neregularitate în opoziţie, localizare sau în evoluţie.

Eratism / *Eratism* (lat. *erro*, *-are* = a rătăci) În parazitologie, trecerea unor paraziţi în alte organe decât acelea în care se localizează în mod obişnuit.

Erbaceu / *Herbaceous* (lat. *herbaceus*, *-a*, *-um* = erbaceu, ierbos) De consistenţa ierburilor.

Erbicid / *Herbicide*. Sin. *Substanţe fitofarmaceutice*. (lat. *haerba*, *-ae* = iarbă + lat. *caedo*, *-ere* = a tăia, a ucide) Substanţe chimice din grupa pesticidelor, întrebuinţate pentru combaterea plantelor dăunătoare (buruienilor), pe care trebuie să le distrugă fără a afecta plantele utile (ex. cloratul de sodiu, derivaţii acidului fenoxiacetic).

Erect / *Erect*. (lat. *erectus*, *-a*, *-um* = vertical, orientat în sus) Organ vegetal orientat vertical.

Erectil / *Erectile*. (lat. *erectus*, *-a*, *-um* = ridicat drept, vertical, de la *ergo*, *-ere* = a ridica drept) Organ sau ţesut care îşi poate modifica volumul, devenind dur, prin aflux de sânge în vasele sale.

Erecţie / *Erection*. (lat. *erectio*, *-onis* = ridicare) Act reflex ca răspuns vascular prin care se acumulează şi se reţine sângele în corpii erectili.

Ered-, Eredo- / *Hered-*, *Heredo-*. (lat. *heres*, *-edis* = moştenitor, din lat. *hereditas*, *-atis* = moştenire) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ceea ce se moşteneşte.

Ereditar / *Hereditary*. (*ered-*) Caracter care se moşteneşte sau care este moştenit de la unul sau de la ambii părinţi. V. şi *Congenital*.

Ereditate / *Heredity*. (lat. *hereditas*, *-atis* = moştenire, ereditate) Totalitatea funcţiilor organismelor vii de a acumula, conserva şi transmite la descendenţi caracterele particulare ale speciei; acest fapt asigură stabilitatea însuşirilor de specie, care se transmit din generaţie în generaţie. Informaţie genetică pe care o generaţie o transmite altei generaţii. Fiecare individ transmite descendenţilor săi o jumătate dintre cromozomi, implicit o jumătate dintre genele sale (un cromozom din fiecare pereche). Prin intermediul ADN-ului, transmite caracterele sale personale, precum şi cele ale speciei căreia îi aparţine. Împreună cu variabilitatea, este o funcţie esenţială pentru vieţuirea organismelor şi a speciilor, în condiţiile acţiunii factorilor de mediu. Este o moştenire de la părinţi.

Erepsină / *Erepsin* (lat. *eripo*, *-ere* = a înhăţa) Enzimă complexă din sucul intestinal care acţionează asupra peptonelor şi peptidelor, punând în libertate aminoacizii.

Ereutofobie / *Ereutophobia*. Sin. *Eritrofobie* (v.). (gr. *ereuthos* = roşeaţă + gr. *phobos* = frică)

-ereză / *-eresis*. (gr. *hairesis* = luare, de la *airein* = a lua) Sufix care indică o pierdere.

-erg, -ergie, Ergo-, Ergono- / *-erg*, *-ergia*, *Ergo-*, *Ergono-*. (gr. *ergon* = lucru, muncă) Elemente de compunere care introduc în termeni specificaţia de activitate, muncă.

Ergasiofobie / *Ergasiophobia* (gr. *ergasia* = muncă + gr. *phobos* = frică) Aversiune faţă de muncă şi faţă de asumarea oricărei responsabilităţi.

Ergasiomanie / *Ergasiomania*. (gr. *ergasia* = muncă + gr. *mania* = nebunie) Dorinţa anormală de a munci, de a fi ocupat prin muncă.

Ergastoplasmă / *Ergastoplasm*. (gr. *ergaster* = muncitor + gr. *plasma* = obiect modelat) Zone de citoplasmă puternic bazofile ale celulelor glandulare; corespunde unui reticul endoplasmatic foarte dezvoltat.

Ergocalciferol / *Calciferol*. Sin. *Vitamina* D_2. Steroid format prin iradierea ergosterolului cu raze UV şi care corespunde vitaminei D_2 (v.).

Ergon / *Ergon*. (gr. *ergazomai* = a lucra) Unitate de apreciere a stabilităţii timpului informaţional al unei gene. Este influenţat de redundanţa informaţiei genetice şi de capacitatea enzimelor de corecţie de a repara mutaţiile.

Ergonă / *Ergone*. (*ergo-*) Substanţă de natură biologică cu acţiune asemănătoare cu a hormonilor, vitaminelor şi enzimelor.

Ergonologie / *Ergonology*. (*ergo-* + gr. *logos* =ştiinţă) Ştiinţa despre ergone.

Ergonomie / *Ergonomics*. (*ergo-* + gr. *nomos* = obicei cu forţă de lege) Ştiinţă interdisciplinară care studiază relaţiile dintre om, maşină şi mediul de muncă, în perspectiva îmbunătăţirii metodelor, mijloacelor şi mediului de muncă, condiţionate de relaţiile socioeconomice ce caracterizează orânduirea respectivă.

Ergosterol / *Ergosterol*. (gr., fr. *ergot* = cornul secarei, pinten + gr. *stereos* = solid + *-ol*) Sterol descoperit în cornul secarei (*Secale cornutum*, format de ciuperca *Claviceps purpurea*) şi în levura de bere, care prin iradiere cu raze UV formează vitamina D_2.

Ergot / *Ergot*, *Sclerotium*. (gr. *ergot* = pinten) Sclerotul de la ciuperca parazită cornul secarei (*Claviceps purpurea*), care conţine numeroşi alcaloizi. V. *Sclerot*.

Ergotamină / *Ergotamine*. (gr. *ergot* = cornul secarei, pinten + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Ammon din Libia + *-ină*) Alcaloid din cornul secarei cu acţiune vasoconstrictoare. Sub formă de dihidroergotamină, se utilizează în tratamentul de fond al migrenelor.

Ergoterapie / *Ergotherapy*. (*ergo-* + gr. *therapeia* = tratament) Parte a terapeuticii care se ocupă cu vindecarea şi reeducarea bolnavilor şi deficienţilor fizici şi psihici prin muncă.

Ergotism / *Ergotism*. Sin. *Intoxicaţie cu cornul secarei*. (fr. *ergot* = cornul secarei + *-ism*) Micotoxicoză provocată de consumul de cereale, în special secară, contaminată cu ciuperca *Claviceps purpurea* (ciupercă ce infestează secara, *Secale cornutum*). Conţine alcaloizi toxici (ergotamină, ergotoxină, ergocriptină, ergocristină). Poate fi intoxicaţie acută sau cronică.

Ergotoxină / *Ergotoxine*. (gr. *ergot* = pinten + gr. *toxikon* = otravă) Complex din trei alcaloizi extraşi din cornul secarei (ergocristină, ergocriptină, ergocornină).

Ergozom / *Polysom*. V. *Poliribozom*.

Erine / *Nasal preparation*. (gr. *en* = în + gr. *rhinos* = nas) Picături pentru nas, forme farmaceutice nazale (v.).

Eritem / *Erithema*. (gr. *erithema* = roşeaţă) Manifestare cutanată însoţită de modificarea transparenţei epidermice şi de o creştere a circulaţiei sangvine, caracterizată prin înroşirea congestivă a pielii, circumscrisă sau difuză, dispărând la presiune.

Eritem solar / *Sun erythema*. Arsură superficială a pielii provocată de razele solare, care se manifestă prin prurit, eritem, uneori cu flictene şi apoi descuamare.

Eritematos / *Erythematous*. (gr. *erythema*, *-atos* = roşeaţă) Care prezintă caracteristicile unui eritem; ex. lupus e.

Eritorbat de sodiu / *Sodium erythorbate*. V. *E 316*.

Eritr-, Eritro- / *Erythr-*, *Erythro-*. (gr. *erythros* = roşu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la culoarea roşie.

Eritrasmă / *Erythrasma*. (gr. *erythrainen* = a se înroşi, de la *erythros* = roşu) Dermatoză determinată de *Corynebacterium minutissimum*, bacterie filamentoasă gram pozitivă, la nivelul axilelor şi al regiunii inghinale, sub forma unor plăci maronii bine delimitate, cu scuame fine, pruriginoase, fluorescente la raze UV.

Eritrină / *Erythrin*. (*eritr-*) Pigment roşu specific algelor roşii, prezent şi în talul unor licheni.

Eritritol / *Erythritol*. V. *E 968*.

Eritroblast / *Erythroblast*. (*eritro-* + gr. *blastos* = germene) Celulă nucleată a măduvei osoase care se transformă în eritrocit; reprezintă 20-25% din elementele nucleate ale măduvei osoase. E. nu trec în sângele circulant decât în unele stări patologice (anemii, leucemii).

Eritroblastemie / *Erythroblastemia*. (*eritro-* + gr. *blastos* = germene + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa anormală a eritrocitelor în sângele circulant.

Eritroblastom / *Erythroblastoma*. (*eritro-* + *-oma*) Mielom dezvoltat provenind de la celulele seriei eritrocitare.

Eritrocit / *Erythrocyte*. Sin. *Eritroplast*, *Normocit*, *Globul roşu*, *Hematie* (*eritro-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă anucleată, fără granulaţii din sânge, în formă de disc biconcav, care conţine hemoglobină cu rol esenţial în transportarea oxigenului necesar în tot organismul. Eritrocitul provine din linia sau din seria eritrocitară a măduvei hematogene, prin maturarea precursorului său direct – eritroblastul. Numărul eritrocitelor este de aproximativ 4,5-5,5 milioane / mm^3 = 14-16 g hemoglobină la 100 mL sânge = 40-50% hematocit, la bărbatul adult; la femeie 4,2-5 milioane eritrocite = 12-14 g hemoglobină% = 37-46% hematocit. Eritrocite cu granulaţii bazofile apar în număr mare în intoxicaţii profesionale (saturnism), boli neprofesionale (leucemii, anemii, cancer etc.).

Eritrocitemie / *Erythrocytemia*. (*eritrocit* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Poliglobulie, eritrocitoză.

Eritrocitoliză / *Erythrocytolysis*. (*eritrocit* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie) Hemoliză.

Eritrocitopenie / *Erythrocytopenia*. Sin. *Eritropenie*. (*eritro-* + gr. *kytos* = celulă + *penia* = sărăcie) Scăderea numărului de globule roşii.

Eritrocitopoieză / *Erythrocytopoesis*. (*eritrocit* + gr. *poiesis* = producere) V. *Eritropoieză*.

Eritrodermie / *Erythrodermia*. (*eritro-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Erupţie cutanată generalizată, eritematoasă, eritematoscuamoasă sau veziculoedematoasă.

Eritrofobie / *Erytrophobia*. Sin. *Ereutofobie* (*eritro-* + gr. *phobos* = frică) Teama obsedantă de a nu roşi în public. Mai frecventă la tinere, apare şi în nevrozele anxioase sau în psihastenie.

Eritrogramă / *Erythrogram*. (*eritro-* + gr. *gramma* = înscriere) Parte din tabloul hematologic care se ocupă de seria roşie: numărul de eritrocite, cantitatea de hemoglobină, valoarea globulară, reticulocite, modificările cantitative ale globulelor roşii. Împreună cu leucograma şi trombocitograma, formează hemograma.

Eritromicină / *Erythromicin*. (*eritro-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă) Antibiotic bacteriostatic, identificat de către Wacsman şi Henric din mostre de pământ din arhipelagul filipinez şi izolat de McGuire şi colaboratorii, la firma Eli Lilly în 1952, din culturile de *Streptomyces erythreus*, din clasa macrolidelor, activ în infecţii cu germeni grampozitivi, având activitate optimă la pH = 8-8,5. Acţionează prin inhibarea translocării ribozomului pe ARNm, având deci ca efect inhibarea sintezei proteice. Spectrul de acţiune include coci gram pozitivi şi gram negativi, spirochete, ricketsii şi *Mycoplasma pneumoniae* (antibiotic de elecţie).

Eritropenie / *Erythropenia*. Sin. *Eritrocitopenie*. (*eritro-* + gr. *penia* = sărăcie) Scăderea numărului de eritrocite din sângele circulant.

Eritropoietină / *Erythropoietin*. Sin. *ESF*, abr. pentru engl. *Erythropoiesis stimulating factor*. (*eritro-* + gr. *poietikos* = care face, care creează, de la *poiein* = a face + *-ină*) Face farte din grupul factorilor de creştere, cu acţiune de hormon tisular, local. Este glicoproteină cu rol în proliferarea şi diferenţierea celulelor primitive din măduva osoasă în proeritrocite şi a acestora în celule care sintetizează hemoglobina. Se formează dintr-o proteină plasmatică de origine hepatică sub acţiunea unui factor renal numit *eritrogenină* (cu acţiune proteazică). Sinteza de e. este modulată de gradul de oxigenare tisulară. Este produsă prin procedee biotehnologice şi utilizată la pacienţii ai căror rinichi nu produc suficientă e.

Eritropoieză / *Erythropoiesis*. Sin. *Eritrocitopoieză*. (*eritro-* + gr. *poiesis* = producere) Funcţia de producere a globulelor roşii. Formarea hematiilor este stimulată prin anemie şi prin hipoxie. Eritropoietina este hormonul care stimulează producerea hematiilor promovând diferenţierea unor tulpini celulare în proeritroblaşti.

Eritroză / *Erythrosis*. Sin. *Eritrită*, *Butantetrol*. (*eritro-* + *-oză*) **1.** Roşeaţă difuză. Congestia facială acută caracterizată prin roşeaţa difuză a feţei care se localizează în majoritatea cazurilor pe obraji, nas şi partea de jos a frunţii. **2.** Tetraoxid sintetizat. Nu a fost identificat în produsele naturale.

Eritrozină / *Erythrosin*. Colorant roşu din grupa ftaleinelor, care este autorizat de Ministerul Sănătăţii pentru a fi utilizat la prepararea medicamentelor. Are numărul de cod E 127.

Eritrurie / *Erythruris*. (*eritro-* + gr. *ouron* = urină) Coloraţie roşie a urinii din cauza hemoglobinei, provenite din hemoliză sau datorită prezenţei unui colorant sau a unui medicament.

Erizipel / *Erysipelas*. (*eritro-* + gr. *palla* = piele) Dermatită acută. Infecţie a pielii produsă de *Streptococcus pyogenes* caracterizată prin apariţia unei pete roşii, calde, sensibile, cu margini uşor ridicate. Reprezintă de obicei complicaţia unei răni tratate incorect.

Erlenmayer / *Erlenmayer*. (după numele chimistului german Emil Erlenmayer 1825-1909) Balon sau flacon de sticlă, conic, cu fundul plat şi larg, gâtul strâmt, utilizat curent în laborator.

Eroare / *Error*. (lat. *error*, *-oris* = rătăcirea drumului, nesiguranţă, îndoială, de la *errerro*, *-are* = a rătăci, a greşi) Greşeală, valoare falsă; opinie, concepţie greşită. Diferenţa între valoarea reală a mărimii de măsurat şi cea obţinută prin măsurare. Erorile ce pot afecta rezultatul unei măsurători se clasifică în trei categorii: *grosolane*, *sistematice* şi *aleatoare*. Valoarea numerică mult diferită de celelalte valori obţinute în cursul procesului de măsurare reprezintă o *e. grosolană*. *E. sistematice* afectează rezultatul măsurătorii într-un singur sens, valorile obţinute fiind fie mai mari, fie mai mici decât valoarea reală a mărimii de măsurat; aceste e. pot fi cauzate de diferiţi factori, precum: dereglări ale aparatelor de măsură, folosirea unor relaţii de calcul neadecvate, imprecizia de etalonare a aparatelor etc. Odată cunoscută cauza care le-a produs, e. sistematice pot fi, în general, eliminate. *E. aleatoare* au o distribuţie întâmplătoare, ele supunându-se unor legi statistice de ordonare, în cazul în care măsurătorile sunt efectuate cu acelaşi aparat de măsură şi condiţiile experimentale sunt menţinute constante în timpul procesului de măsurare. Cauzele ce determină apariţia e. aleatoare pot fi: obiective (fluctuaţii mici ale condiţiilor în care se desfăşoară măsurătorile) sau subiective (oboseala observatorului). E. aleatoare afectează rezultatul măsurătorii în ambele sensuri, valorile obţinute fiind şi mai mari şi mai mici decât valoarea reală a mărimii de măsurat, ele neputând fi eliminate, oricâte precauţii s-ar lua în timpul procesului de măsurare.

Eroare absolută / *Absolute error*. Valoarea absolută a diferenţei dintre valoarea reală şi cea determinată. Ex.: precizia unei cântăriri la balanţa analitică este de ± 0,0001 g.

Eroare acidă / *Acid error*. Apare în soluţii puternic acide, în care electrodul de sticlă tinde să indice o valoare de pH prea mare.

Eroare alcalină / *Alkaline error*. Apare atunci când un electrod de pH din sticlă este introdus într-o soluţie puternic alcalină conţinând foarte puţini ioni de hidrogen şi o mare concentraţie de ioni de sodiu. Electrodul răspunde la ionii de sodiu ca şi cum ar fi ioni de hidrogen, astfel încât va indica o valoare a pH-ului mai mică faţă de valoarea reală.

Eroare de prescripţie / *Prescription error*. Eşecul realizării unei acţiuni ce a fost planificată, precum şi utilizarea unui plan de acţiune greşit pentru atingerea unui obiectiv. Este o omisiune care are potenţiale consecinţe negative pentru pacient dacă această faptă este judecată astfel de specialişti experimentaţi, independent de consecinţele observate efectiv la pacient.

Eroare de selecţie / *Selection bias*. Introducerea unei erori datorită diferenţelor sistematice ale caracteristicilor celor selecţionaţi să participe într-un studiu sau a celor care primesc o intervenţie. Există două tipuri de erori de selecţie. Eroarea de eşantionare (*sampling bias*) rezultă din imposibilitatea de a asigura tuturor membrilor populaţiei de referinţă şansa cunoscută de a fi selecţionaţi în vederea includerii în eşantion. Eroarea de alocare (*allocation bias*) apare datorită diferenţelor în ce priveşte caracteristicile celor desemnaţi să facă parte din grupul test – de tratament, faţă de cei care se situează în grupul martor – de control. Lăsarea la latitudinea potenţialilor participanţi să se auto-selecţioneze în vederea participării la studiu sau pentru primirea intervenţiei determină erori de selecţie.

Eroare întâmplătoare / *Random error*. Sin. *Eroare nedeterminată*. Tip de eroare, pozitivă sau negativă, ce nu poate fi eliminată.

Eroare la titrare / *Titration error*. Diferenţa dintre punctul final observat şi cel real într-o titrare.

Eroare sistematică / *Systematic error*. Sin. *Eroare determinată*. Tip de eroare datorată unor factori procedurali sau instrumentali ce conduce la valori prea mari sau prea mici ale unei măsurători. În principiu, eroarea poate fi stabilită şi eliminată.

Eroice / *Active drugs*. Substanţe cu acţiune puternic activă şi cel mai adesea toxică, ex.: fenobarbital, papaverină, digitalină. Se păstrează la „Separanda".

Erotism / *Erotism*. (gr. *eros*, *-atos* = iubire + *-ism*) Comportament ideatic complex în jurul actului sexual, uneori consecinţa unui hipersexualism sau a unei hiperexcitaţii sexuale, dar şi în urma unor tulburări psihice.

Eructaţie / *Eructation, Belcing*. (lat. *eructatio*, *-onis* = revărsare, vomitare) Emisie zgomotoasă, pe gură, de gaze provenind din stomac.

Erupţie / *Eruption*. (lat. *eruptio*, *-onis* = răsărire, ieşire deodată, erupţie) **1.** Termen generic folosit în dermatologie şi patologia infecţioasă pentru a indica apariţia de leziuni diverse pe piele. **2.** În stomatologie, momentul când un dinte perforează gingia.

Erupţie dentară / *Tooth eruption*. Proces fiziologic în dezvoltarea dinţilor temporari şi permanenţi care constă din apariţia lor pe creasta alveolară, ducând la formarea arcadelor dentare. Se cunosc: erupţia dentară activă, pasivă, prematură, tardivă etc.

ES / *ES*. Abr. de la engl. *Expert System*. Program pe computer care cuprinde expertiza efectuată de specialişti cu experienţă în a defini bine un domeniu, o arie.

Escară / *Slough*. (gr. *eschara* = crustă) **1.** Necroză cutanată care se produce în punctele de presiune şi iritare a corpului, la bolnavii rămaşi în pat mult timp (escare de decubit). Crustă negricioasă care se formează în unele boli, în urma lezării unor ţesuturi superficiale ale organismului. **2.** Coajă neagră care se formează pe piele, de obicei din cauza unei arsuri.

Escherichia / *Escherichia*. Gen de bacterii (după numele medicului german Theodor Escherich, 1857-1911) din familia *Enterobacteriaceae*, gramnegative. Se găsesc în intestin, ca saprofiţi, putând deveni în anumite condiţii patogeni.

Escherichia coli / *Escherichia coli*. Sin. *Bacil coli*, *Colibacil*. Abr. *E. coli*. Este şi principalul microorganism colonizator al intestinului omului şi animalelor. Poate determina infecţii urinare, intestinale, peritonite, apendicite, septicemii. *E. coli* este o bacterie comună utilizată în tehnologia ADN recombinant, în studiile biochimice, genetice şi de inginerie genetică. *E. coli* este adesea utilizată ca vehicul pentru combinarea unui segment de ADN cu un segment fără legătură, creând un ADN continuu, care nu poate apărea natural (ADN recombinat).

Esculetol / *Aesculetol*. Dihidrocumarină extrasă din castane de India (*Aesculus hyppocastanum*), dotată cu intensă fluorescenţă albastră. Este utilizat ca tonifiant al venelor.

Esculozid / *Aesculoside*. Heterozid a cărui genină este cumarina. Extras din castane de India, el prezintă activitate vitaminică. Se utilizează ca tonifiant pentru pereţii vaselor sangvine.

Esenţă / *Essence*. Sin. *Ulei volatil*, *Ulei eteric*. (lat. *essentia*, *-ae* = esenţă, eter) Amestec cu compoziţie chimică complexă de substanţe aromatizante, volatile, plăcut mirositoare. Se obţine prin hidrodistilare sau enfleuraj din plante. Se utilizează pentru aromatizarea produselor farmaceutice şi a produselor alimentare, cât şi ca antiseptice. V. şi *Uleiuri volatile*. Se utilizează frecvent următoarele uleiuri volatile: *esenţa de ananas* (butirat de etil), *esenţa de iasomie* (acetat şi propionat de benzil), *esenţa de mere* (esterii acidului izovalerienic), *esenţa de migdale amare* (benzaldehidă), *esenţa de Mirban* (nitrobenzen), *esenţa de Niobe* (benzoat de etil), *esenţa de rom* (formiat de etil), *esenţa de wintergreen* (salicilat de metil), *esenţa de pere* (butirat de izoamil).

Esenţă sintetică / *Synthetic essence*. Amestec artificial de diferite substanţe chimice, plăcut mirositoare, prin care se urmăreşte fie reproducerea esenţelor naturale cu ajutorul produselor de sinteză, fie crearea de esenţe noi, cu mirosuri necunoscute în natură. Se utilizează în aceleaşi scopuri ca şi esenţele naturale, sunt mai ieftine, dar nu au aceeaşi funcţiune şi persistenţă a mirosului.

Esenţial similar / *Similar essential*. Specialitate farmaceutică, produs care în raport cu altul are aceeaşi compoziţie în substanţe active, aceeaşi formă farmaceutică şi o bioechivalenţă demonstrată prin studii de biodisponibilitate.

Esenţiale (substanţe) / *Essential (substances)*. Termen generic pentru substanţele indispensabile vieţii pe care organismul nu le poate sintetiza; ele trebuie să se găsească în alimentaţie. Această denumire este aplicată mai ales celor opt aminoacizi numiţi esenţiali: valina, leucina, izoleucina, lizina, treonina, metionina, fenilalanina şi triptofanul, necesari sintezei proteinelor. Ea priveşte, de asemenea, vitaminele şi oligo-elementele şi unii acizi nesaturaţi. Se mai numesc şi medicamente esenţiale.

Eso-, Esofago- / *Oeso-*, *Oesophago-*. (gr. *oisophagos* = gâtlej, de la gr. *oisen* = a căra + gr. *phagema* = mâncare) Elemente de compunere care introduc în termenii medicali referirea la esofag.

Esofag / *Oesophagus*. N.A. *oesophagus*. (*esofago-*) Parte a tractului digestiv, pasaj musculomembranos între faringe şi stomac; are 25 cm.

Esofagită / *Oesophagitis*. (*esofag-* + *-ită*). Inflamaţie a esofagului.

Esofagoplastie / *Oesophagoplastia*. (*esofag-* + gr. *plastos* = modelat, din *plassein* = a forma, a modela) Operaţie plastică efectuată pe esofag, în sensul redării calibrului normal.

Esofagoragie / *Oesophageal haemorrahe*. (*esofago-* + gr. *righnenai* = a curge) Hemoragie care se produce la nivelul mucoasei esofagiene.

Esofagoscopie / *Oesophagoscopy*. (*esofago-* + gr. *skopein* = a vedea, a examina, gr. *skopio* = examinare) Endoscopie a esofagului cu ajutorul unui tub semirigid sau cu un fibroscop cu viziune axială sau laterală.

Esofagotomie / *Oesophagotomy*. (*esofago-* + gr. *tome* = tăiere, secţiune, de la *temnein* = a tăia) Deschiderea chirurgicală a conductului esofagian.

Esorare / *Drying, Squeezing*. (fr. *essorer* = a pune la uscat, a usca, a stoarce). Proces de uscare a unui solid cu eliminarea lichidului prin filtrare sub vid.

Estarinum / *Estarinum*. Sin. *Novata IV* (Dynamit Nobel şi Henkel, Germania), *Grăsimi semisintetice*. Excipienţi semisintetici solizi pentru supozitoare, formaţi din amestecuri de gliceride ale acizilor graşi saturaţi de provenienţă vegetală, cu lanţ al atomilor de carbon de la C_{12} la C_{18} (ulei de cocos şi de palmier). Se cunosc tipurile: A, AB, B, BB, BC, BCF, BD, CD, E şi 299 (special).

Ester / *Ester*. (germ. *essigäther* = eter acetic, din lat. *aether*, *-is*, gr. *aither* = aer curat, bolta cerească, de la gr. *aithein* = a arde, termen creat de Gmelin la sfârşitul sec. XVIII) Compus rezultat prin reacţia de esterificare a unui alcool şi un acid organic sau anorganic oxigenat, prin eliminare de apă.

Esteraze / *Esterases*. (*ester* + *-ază*) Enzime care catalizează hidroliza esterilor carboxilici: ester + apă ↔ acid + alcool. Sunt răspândite în natură, în toate tipurile de celule (plante, animale, microorganisme). Dintre ele, lipazele au afinitate pentru hidroliza trigliceridelor.

Esteri ai acidului acetic cu mono- şi digliceridele acizilor graşi / *Acid acetic esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E. 472 a*.

Esteri ai acidului ascorbic cu acizi graşi / *Fatty acid esters of ascorbic acid*. V. *E. 304*.

Esteri ai acidului citric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi / *Citric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E. 472 c*.

Esteri ai acidului lactic cu mono- şi digliceridele acizilor graşi / *Lactic acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E. 472 b*.

Esteri ai acidului montanic / *Montan acid esters*. V. *E. 912*.

Esteri ai acidului tartric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi / *Tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E. 472 d*.

Esteri ai glicerinei cu răşini de lemn / *Glycerol esters of wood resins*. V. *E. 445*.

Esteri ai zaharozei cu acizi graşi / *Sucrose esters of fatty acids*. V. *E. 473*.

Esteri de propilenglicol cu acizi graşi / *Propane-1,2-diol esters of fatty acids*. V. *E. 477*.

Esteri de propilglicerol cu acizi graşi / *Polyglycerol esters of fatty acids*. V. *E. 475*.

Esteri mono- şi diacetiltartrici ai mono- şi digliceridelor acizilor graşi / *Mono- and diacetyl tartaric acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E. 472 c*.

Esterificare / *Esterification*. (*ester-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Reacţie chimică sau biochimică din care rezultă esteri, pornind de la un alcool şi un acid, cu eliminare de apă.

Estezie / *Aesthesia*. (gr. *aisthesis* = percepere) Sensibilitate, percepere.

Estimare a riscului / *Risk estimation*. Proces sistematic de organizare a informaţiei pentru a sprijini luarea deciziei de risc în cadrul procesului de management al riscului. Constă în identificarea pericolelor şi analiza şi evaluarea riscurilor asociate cu expunerea la aceste pericole.

Estimaţie / *Estimation*. (lat. *aestimatio*, *-onis* = evaluare, de la *aestimo*, *-are* = a evalua, a preţui) Aprecierea cantitativă şi aproximativă provizorie bazată pe calculul statistic sau de extrapolare.

Estr- / *Oestr-*. (gr. *oistros*, lat. *oestrus*, *-i* = dorinţă, impuls, perioadă de ovulaţie şi rut) Element de compunere care introduce în termeni referirea la hormoni estrogeni, rut, estru.

Estradiol / *(O)estradiol*. Sin. *Dihidroestronă*, *Dihidrofoliculină*. (*estr-* + gr. *dis* = de două ori + *-ol*) Principalul şi cel mai activ estrogen secretat de ovar. Este prezent în placentă, testicul, urină şi probabil în corticosuprarenală. Pregăteşte uterul pentru implantarea ovulului fecundat, promovează maturarea organelor reproductive accesorii şi menţinerea caracterelor sexuale secundare feminine. Sinteza sa se află sub controlul foliculostimulinei şi hormonului luteinizant secretat de glanda hipofiză. În terapeutică, se utilizează sub formă de: benzoat, undecilinat, enantat, dipropionat, valerat, cu efect prelungit.

Estriol / *(O)estriol*. (*estr-* + lat. *tres*, *tria*, gr. *treis* = trei + *-ol*) Produs de catabolism al hormonilor estrogeni. E. este glicurono-conjugat în ficat şi eliminat în urină. E. este produs şi în placentă. V. şi *Estrogeni*.

Estrogeni / *(O)estrogens*. (*estr-* + gr. *gennan* = a produce) Hormoni steroizi naturali sau sintetici cu 18 atomi de carbon; sunt singurii hormoni steroizi, în care ciclul A al nucleului estranic are caracter aromatic. Cei mai importanţi sunt: estrona (foliculina), estradiolul şi estriolul. Sunt secretaţi în principal de ovar, dar şi de testicul, de glandele suprarenale, precum şi de alte ţesuturi (ficat, piele), şi în cursul sarcinii de către placentă; placenta produce mai ales estriol. Controlează dezvoltarea aparatului reproducător feminin, apariţia şi menţinerea caracterelor sexuale secundare, regizează ciclul ovarian, fecundarea, gestaţia, naşterea şi lactaţia. Estrogenii şi progesteronul acţionează fie sinergic, fie antagonist. Estrogenii exercită acţiuni sistemice, precum creşterea şi maturarea oaselor lungi, şi efecte metabolice, printre care stimularea sintezei proteice, scăderea toleranţei la glucoză, creşterea HDL şi retenţia de sodiu şi apă. E. sintetici sunt utilizaţi drept contraceptive orale în menopauză, în cancerul avansat de prostată, în terapia tulburărilor asociate menopauzei, inhibiţia lactaţiei, tratamentul osteoporozei, iminenţa de avort şi în diverse tulburări funcţionale ovariene. Are drept precursor testosteronul, după schema: testosteron → estradiol → estronă → estriol.

Estronă / *Oestrone*. Sin. *Foliculină*. (*estr-* + *-onă*) Estrogen natural. Este forma de metabolizare şi eliminare a estrogenilor; are acţiune de 10 ori mai mică decât estradiolul. Se găseşte mai ales în urina femeilor gravide. În cursul sarcinii, placenta este sursa esenţială de estronă. V. *Estrogeni*.

Estro-progestativ / *Estro-progestative*. Asociaţie dintr-un estrogen şi un hormon progestativ utilizat drept contraceptiv.

Estru / *Oestrus*. (*estr-*) Ciclul estral, fază din ciclul sexual al femeii caracterizată printr-o receptivitate sexuală maximă, bine delimitată, corespunzătoare ovulaţiei, moment în care femeia poate fi fecundată; perioadă caracteristică mamiferelor femele. Sin. referitor la mamiferele femele: *Perioadă de rut*.

Eşantion / *Sample*. Sin. *Probă*, *Mostră*. (fr. *echantillon* = eşantion, probă, mostră, model) **1.** În statistică, lot reprezentativ dintr-o populaţie, obţinut prin randomizare, ales să reprezinte colectivitatea în ansamblu în cadrul unor cercetări de marketing. **2.** Cantitate mică dintr-un produs, medicament etc. utilizată pentru analiză sau testare.

Eşantion medical / *Medicine sample*. Medicament industrial, specialitate farmaceutică, exemplar dintr-un medicament fabricat, propus pentru marketingul medicamentului. În general, este gratuit şi pe flaconul produsului este specificată expresia: „Eşantion medical necomercializabil”. Este prescris de medic în scopul de a urmări valoarea terapeutică a unui nou medicament ce urmează a fi introdus pe piaţă.

Etacridină / *Acriflavin*. Sin. *Rivanol*, *Acriflavină*. Colorant acridinic, utilizat ca antiseptic extern în chirurgie, dermatologie, ginecologie. V. *Rivanol*.

Etalare / *Displaying*. Proprietatea unui lichid, semisolid sau solid de a se întinde pe suprafaţa altui lichid sau solid.

Etalon / *Standard*, *Calibrator*, *Reference*. (fr. *étalon* = etalon) Model fundamental de referinţă stabilit de o autoritate competentă, naţională sau internaţională. Unitate de măsură sau produs de referinţă.

Etalon biologic internaţional / *International biological standard*. Standard biologic internaţional de referinţă, utilizat pentru controlul biologic al medicamentelor, la care determinarea conţinutului în substanţă activă nu se poate efectua prin metode fizice sau fizico-chimice. În vederea exprimării unitare, pe plan mondial, a activităţii acestor preparate, problema standardelor este coordonată de comitetul de experţi pentru standardizarea biologică din cadrul OMS, cu sediul la Geneva. Două institute, *National Institute for Medical Research* (pentru antibiotice, hormoni şi enzime) şi *Statens Seruminstitut* (pentru antigene şi anticorpi), elaborează, păstrează şi distribuie standardele biologice internaţionale de referinţă. O cantitate determinată din aceste standarde este acceptată convenţional ca unitate de măsură şi este exprimată prin noţiunea de „unitate internaţională”.

Etalonare / *Standardization*. (fr. *étalonner* = a etalona, a măsura) Operaţie de verificare a stării unui aparat, instrument de măsură, metode de analiză, în funcţie de un etalon, prin determinarea experimentală a relaţiei dintre indicaţiile instrumentului de măsură (metodei de analiză) şi valorile mărimii de măsurat.

Etambutol / *Ethambutol.* Antibiotic major antituberculos activ în cazul bacililor uman şi bovin. Fenomenele de rezistenţă sunt rare şi toxicitatea sa oculară este limitată, la dozele uzuale.

Etanol / *Ethanol*, *Ethyl alcohol.* Sin. *Alcool etilic* (v.). (lat. *aether*, *-is*, gr. *aither* = aer curat, boltă cerească, din gr. *aithein* = a arde + *-ol*)

Etapă a maturităţii / *Maturity stage.* Fază a ciclului de viaţă a produsului, în care vânzările cresc tot mai puţin sau se stabilizează.

Eter-, Etero- / *Ether-*, *Ethero-*. (gr. *aither*, lat. *aether*, *-is* = aer curat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la eter.

Eteri / *Ethers.* (*eter-*) Derivaţi funcţionali ai compuşilor hidroxilici, rezultaţi din combinarea a două molecule de alcooli sau fenoli, cu eliminarea unei molecule de apă. În general, termenul de eter se referă la eterul etilic (dietil eterul), narcotic inhalator, cu toxicitate mică, dar iritant pentru căile respiratorii. Este utilizat şi ca solvent.

Eteri coroană / *Crown ethers.* Polimeri ciclici ai oxiranului descoperiți de Pedersen J. Charles (premiul Nobel pentru chimie în 1987) în anul 1962. Macrociclurile lor cuprind 4 sau mai multe legături eterice și 12 sau mai mulți atomi. Eterii coroană se obțin prin sinteza Williamson W.A.

Eterogenitate genetică / *Genetic heterogeneity.* Fenomen genetic caracterizat prin prezenţa unor fenotipuri identice / asemănătoare determinate de mutaţii diferite în aceeaşi genă.

Eteromanie / *Etheromania.* (*eter-* + gr. *mania* = nebunie) Toxicomanie constând din consumarea eterului sub diverse forme: băutură, injecţii sau inhalaţii. Dă o stare de beţie comparabilă cu cea a alcoolului, având o perioadă de excitaţie urmată de alta de supraexcitaţie, cu halucinaţii; apar mici tulburări digestive şi uneori uşoare tulburări psihice.

Ethocel / *Ethocel.* Denumirea comercială a etilcelulozei.

Etică / *Ethics.* (gr. *ethos* = datină, obicei, obişnuinţă) **1.** Disciplină filozofică care studiază morala socială şi individuală ca realitate socială. **2.** Un set de reguli universale, un mod de a gândi despre cum trebuie să acţioneze cineva. **3.** Consideraţii asupra modului în care cineva trebuie să acţioneze în lumea reală.

Etică medicală / *Clinical ethics.* Sin. *Etică clinică.* Este o disciplină practică care asigură o abordare structurată cu scopul de a ajuta medicii în identificarea, analizarea şi rezolvarea problemelor etice din medicina clinică. Se referă la comportamentul medicului în raport cu bolnavii, colegii de profesie şi cu societatea.

Etichetare / *Labeling.* (fr. *étiqueter* = a eticheta, a califica) Ansamblu de menţiuni şi semne sub formă de materiale scrise, imprimate sau grafice care figurează pe un ambalaj şi pe un recipient de condiţionare. În acest scop, pentru anumite produse, fabricantul trebuie să urmărească reguli foarte precise, fixate în texte legiferative, în particular, pentru medicamentele industriale (specialităţi), cosmetice, substanţe toxice şi stupefiante.

Etichetă / *Label.* (fr. *étiquette* = etichetă) Material scris, imprimat sau grafic, aplicat direct pe recipientul de condiţionare primară şi secundară (ambalaj).

Etil- / *Ethyl-*. (lat. *aether*, *-is*, gr. *aither* = aer curat, boltă cerească, din gr. *aithein* = a arde) Element de compunere care introduce în termeni referirea la gruparea etil.

Etilceluloză / *Ethycelullose.* Sin. *Ethocel*, *Ethylose*, *Celuloză AT.* Polimer, derivat al celulozei (polimetil eterul etilic al celulozei) Substanţă albă, cu structură granuloasă, insolubilă în apă, solubilă în etanol şi solvenţi organici. Este termoplastică, stabilă la acţiunea acizilor şi bazelor. Se utilizează ca substanţă auxiliară farmaceutică pentru fabricarea de forme lichide, semisolide sau solide, cu rol multiplu: viscozifiant, vehicul structurat, excipient, film de acoperire pentru forme solide. V. *E 462.*

Etilendiaminotetracetilat de calciu / *Calcium dissodium ethylenediamine tetra-acetate.* Sin. *EDTA.* V. *E 385.*

Etilenoxid / *Ethylenoxyd.* Substanţă lichidă cu t°f = 13,5°C, utilizată pentru sterilizarea materialelor. Este toxic, inflamabil, exploziv şi cu potenţial mutagen.

Etilmeticeluloză / *Ethylmethylcelullose.* V. *Edifas* şi *E 465.*

Etilparaben / *Ethyl-p-hydroxybenzoate.* V. *E 214.*

Etimologie / *Etymology.* (fr. *étimologie*, gr. lat. *etymologia*, *-ae* = origine, din gr. *etymos* = adevărat + gr. *logos* = ştiinţă, studiu) Sin. 1. *Origine.* 2. *Etimon.* **1.** Ramură a lingvisticii care studiază originea cuvintelor şi semantica. **2.** Etimon. *Etimologie multiplă* – provenienţă a unui cuvânt din două sau din mai multe surse diferite (din mai multe etimoane posibile); *etimologie populară* – modificarea formei unui cuvânt (recent intrat în limbă) sub influenţa unui cuvânt mai cunoscut, care prezintă asemănări de formă sau uneori de sens şi de la care s-ar putea crede că derivă. **3.** Stabilirea originii unui cuvânt şi evoluţia formei şi a sensului acestuia; explicaţia originii unui cuvânt.

Etinilestradiol / *Ethynyl(o)estradiol.* (*etil-* + gr. *aithein* = a arde + gr. *hyle* = materie + lat. *oestrus*, *-us*, gr. *oistros* = dorinţă + gr. *dis* = de două ori + *-ol*) Estrogen semisintetic, activ pe cale orală.

Etio- / *Etio-*. (gr. *oitia* = cauză) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cauză.

Etiolare / *Etiolation* (fr. *étioler* = a se îngălbeni) Fenomen fiziologic pe care îl suferă plantele verzi ţinute la întuneric şi care se manifestă fenologic prin: îngălbenirea organelor verzi deoarece nu mai are loc sinteza clorofilei; tulpina se alungeşte foarte mult şi este foarte subţire; frunzele rămân rudimentare, iar parenchimurile corticale se dezvoltă mai mult în detrimentul celor mecanice.

Etiologie / *Etiology.* (*etio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază cauzele şi factorii determinanţi ai bolilor.

Etiopatologic / *Etiopathology.* (*etio-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază cauzele apariţiei bolilor şi evoluţia acestora.

Etn-, Etno- / *Etn-*, *Etno-*. (gr. *ethnos* = popor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la popor, naţiune.

Etnobotanică / *Ethnobotany.* (*etno-* + lat. *botana*, *-ae* = plantă) **1.** Ramură a botanicii care se ocupă cu culegerea de denumiri populare din diferite ţinuturi, a plantelor ce cresc spontan, subspontan sau a celor cultivate. **2.** Nomenclatura populară botanică, studiu al denumirilor populare ale plantelor. **3.** Studiul utilizării plantelor şi produselor din plante de către diferite popoare. **4.** Ramură a etnobiologiei care studiază relaţiile reciproce dintre om şi mediul vegetal.

Etnomedicină / *Ethnomedicine.* Sin. *Medicină populară.* (*etno-* + lat. *medicina*, *-ae* = medicină) Totalitatea remediilor populare empirice utilizate în tratamentul bolilor. O serie de remedii au la bază observaţii care au valoare ştiinţifică.

Etrate / *Etrates.* Granule cu o concentraţie de 1:10, obţinute din soluţii extractive cu diferiţi solvenţi; soluţiile extractive sunt evaporate separat şi pulberile obţinute sunt amestecate cu pulberi inerte şi prelucrate sub formă de granule.

Etuvă / *Swetting room*, *Sterilizing room*, *Incubator.* Sin. *Incubator*, *Sterilizator cu aer cald.* (fr. *etuve*, din lat. pop. *extupa* = sală de baie, de la *extupo*, *-are* = a umple cu vapori calzi; gr. *typhos* = fum, vapor) **1.** Cutie paralelipipedică sau cameră închisă cu pereţi dubli, din oţel, inox. Termostatul şi rezistenţa electrică permit obţinerea şi menţinerea temperaturii de sterilizare. Un sistem de ventilaţie face să circule aerul cald în interiorul aparatului pentru uniformizarea temperaturii. Obiectele de sterilizare se plasează pe rafturile etuvei: obiecte de sticlă, porțelan, instrumentar chirurgical metalic, seringi Luer de sticlă, pulberi și substanțe grase. Sterilizarea se efectuează la 180°C timp de o oră (alte temperaturi de la 170-200°C, timp de 20 minute – 3 ore). Etuvele moderne se clasifică în două categorii: cu convecția (transportul) aerului prin gravitație și cu convecția forțată a aerului (cu ventilatoare); unele funcționează sub vid. **2.** Incubator – aparat destinat menținerii constante a temperaturii și a umidității necesare creșterii culturilor microbiene sau de celule.

Eu- / Eu-. (gr. *eu* = bun, adevărat) Prefix care introduce în termenii compuși sensurile conceptelor de bine, ușor, bun, adevărat sau perfect. Este opus ca sens prefixului *dis-*.

Eucapnie / *Eucapnia*. (*eu-* + gr. *kapnos* = fum, gaz, vapori) Prezență de CO_2 sangvin în cantități normale (0,04% în sângele arterial și 4,5-5% în sângele venos).

Eucariote / *Eukaryotes*. (*eu-* + gr. *karion* = nucleu) Organisme constituite, în general, din numeroase celule diferențiate, cu nucleu bine definit, ADN-ul organizat în cromozomi, pereții celulari cu structură complexă și variată (celuloză la plante, chitină la unele specii de insecte), mitocondrii și cloroplaste citoplasmatice. Celulele eucariote se divid prin mitoză și prin meioză, cu excepția unor specii inferioare care se reproduc sexuat. Toate eucariotele sunt aerobe, deoarece s-au format într-o perioadă în care atmosfera avea un conținut ridicat și stabil de oxigen. Ele au apărut din Procariote cu ceva mai puțin de 1.500 milioane de ani în urmă. Animalele și plantele sunt eucariote.

Eucerină / *Eucerinum*. Amestec de vaselină 95% și 5% steroli: oxicolesterol, izocolesterol și metacolesterol; emulsionează 100% apă. Se utilizează ca excipient pentru unguente și creme cosmetice.

Eucoloizi / *Eucoloids*. Coloizi macromoleculari cu grad de polimerizare mai mare de 1.000 și lungimea catenei peste un micrometru.

Eucromatină / *Euchromatin*. (*eu* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + *-ină*) Acea parte din cromatină care, în interfază, este extinsă și nespiralizată (dispersată); se deosebește astfel de heterocromatină. Se colorează mai palid decât heterocromatina și se replică mai repede decât ea. Este în marea majoritate constituită din gene structurale.

Eudiometru / *Eudiometer*. Aparat pentru analiza unui gaz. Este format dintr-un tub de sticlă gradat, însoțit de un fir de platină prin care trece curentul electric ce provoacă o reacție chimică.

EudraLex / *EudraLex*. Text legislativ în 10 volume care reglementează toate activitățile din domeniul farmaceutic în UE.

EudraVigilance / *EudraVigilance*. Bază de date de raportare și evaluare a reacțiilor adverse (RA) în timpul dezvoltării și de post-marketing al unui produs farmaceutic în spațiul economic din UE.

Eufomanie / *Euphomania*. Stare patologică care se dezvoltă în urma unei administrări repetate de substanțe stupefiante, caracterizată prin obișnuință, dependență psihică și fizică. Ex. de eufomanii sunt morfinomania, cocainomania cu repercusiuni grave pentru bolnav, ducând la decădere fizică și morală totală.

Euforie / *Euphoria*. (*eu* + gr. *pherein* = a purta) Senzația de bine, de încredere în sine, care corespunde fie unei ameliorări reale a sănătății, fie unei iluzii. Are drept cauze: medicamentele, alcoolul sau unele boli.

Euforizant / *Euphoriant*, *Euphoretic* (*eu-* + gr. *pherein* = a purta) Substanță care produce euforie.

Eugenie / *Eugenics*. (*eu-* + gr. *gennan* = a produce) Studiul condițiilor favorabile pentru ameliorarea patrimoniului genetic al grupurilor umane.

Eugenism / *Eugenism*. (*eu-* + gr. *gennan* = a produce) Teorie care susține îmbunătățirea informației genetice a unui individ prin diferite mijloace de intervenție, în scopul de a crea oameni mai sănătoși, mai inteligenți, de a economisi resursele societății și de a curma suferința umană. Metodele inițiale de atingere a acestor scopuri se bazau pe alimentație selectivă, ulterior adăugându-se cele moderne (controlul parental, analiza fetușilor, consilierea genetică, controlul sarcinilor, fertilizarea in vitro și ingineria genetică). Criticile aduse acestei teorii susțin că eugenetica este imorală și că este o pseudoștiință. Acest concept a fost deviat de nazism spre profilul „rasei" ariene.

Eugenol / *Eugenol*. Ulei volatil extras din planta *Eugenia cariofilata*, cu proprietăți analgezice și antiseptice. Se utilizează în stomatologie, în combinații cu zincul la prepararea pastelor de obturație provizorie (ca eugenat de zinc), în tratamentele canaliculare, pentru pastele protectoare, gingivectomii sau alte intervenții stomatologice.

Eugnație / *Eugnation*. (*eu-* + gr. *gnatos* = falcă) Ocluzie dentară normală.

Euhidrie / *Euhydric*. (*eu-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă) Valoare de pH la care stabilitatea fizico-chimică, microbiologică și biologică a unei substanțe medicamentoase este optimă.

Eunuc / *Eunuch*. (gr. *eunoukhos*, lat. *eunuchus*, *-i* = cel care păzește patul femeilor, de la gr. *eune* = culcuș + gr. *ekhein* = a păzi) Individ de sex masculin căruia i s-au îndepărtat testiculele sau organele genitale externe; subiect castrat înainte de pubertate, care prezintă un penis atrofiat, voce acută, o aparență feminină, fără caractere sexuale secundare.

Eunuchism / *Eunuchism*. (gr. *eunoukhismos*, lat. *eunuchismus*, *-i* = castrare, de la gr. *eune* = culcuș + gr. *ekhein* = a păzi + *-ism*) Stare a unui eunuc sau consecința nedezvoltării organelor genitale și a absenței hormonilor testiculari.

Eunucoidism / *Eunucoidism*. Sin. *Distrofie genitoorhitică*, *Hipoorhidrie puberală*. (gr. *eune* = culcuș + *echein* = a păzi + gr. *eidos* = formă) Sindrom de insuficiență testiculară.

Eupepsie / *Eupepsia*. (*eu-* + gr. *pepsis* = digestie) Digestie fiziologică normală.

Eupeptic / *Eupeptic*. (*eu-* + gr. *peptos* = digerat, copt, din *pepsein* = a găti, a digera) Medicament care facilitează digestia.

Euploid / *Euploid*. (*eu-* + gr. *ploos* = îndoire, pliere + gr. *eidos* = formă) Termen care desemnează un număr normal de cromozomi ai unei specii.

Euploidie / *Euplody*. (*eu-* + gr. *ploos* = îndoire, pliere + gr. *eidos* = formă) Stare a unei celule diploide sau a unui subiect euploid.

Eupnee / *Eupnoea*. (*eu-* + gr. *pnein* = a respira) Respirație facilă, normală.

Eupraxie / *Eupraxia*. (*eu-* + gr. *praxis* = acțiune) Capacitatea de a efectua mișcări care să corespundă scopului propus.

Euritmie / *Eurythmia*. (*eu-* + gr. *rhytmos*, lat. *rhythmus*, *-i* = ritm) Stare caracterizată de un ritm cardiac normal.

Eutanasie / *Euthanasia*. (*eu-* + gr. *thanatos* = moarte) Moarte ușoară, prin scurtarea suferințelor sau a agoniei la bolnavi socotiți incurabili: practică inadmisibilă din punctul de vedere al eticii, pedepsită de lege. Fracis Bacon, în 1600, a denumit eutanasia știință a „ușurării și înfrumusețării morții".

Eutectic / *Eutectic*. Amestec fizic binar, ternar, cuaternar etc., obținut prin asocierea mecanică (triturare) a substanțelor solide, în proporții anumite, care are punctul de topire mai scăzut decât al fiecărui component în parte. Când punctul de topire al amestecului fizic este mai scăzut decât temperatura camerei, pulberea se umezește sau se lichefiază. În acest sistem, faza lichidă (soluție sau soluție solidă) se află în echilibru, la o anumită temperatură, cu aceiași componenți, în faza solidă; concentrația componenților fiind identică în cele două faze. V. *Amestec eutectic*.

Eutimie / *Euthimia*. (*eu-* + gr. *thymos* = minte, spirit) Stare efectivă echilibrată în care nu domină nici veselia, nici tristețea.

Eutiroidie / *Euthyroidism*. (*eu-* + gr. *thyreos* = pavăză, scut + gr. *eidos* = formă) Funcționare normală a tiroidei, cu producerea de hormoni necesari fiziologic.

Eutomer / *Eutomer*. Enantiomerul unui compus chiral, mai activ pentru un anumit efect.

Eutrofie / *Eutrophia*. (*eu* + gr. *trophe* = hrană) Starea unui organism ale cărui funcții de nutriție și dezvoltare sunt normale.

Evacolare / *Evacolation*. Procedeu de extracție cu ajutorul vidului. Aparatul este format dintr-un tub în care se introduce produsul vegetal, apoi lichidul extractiv. Soluția extractivă este aspirată prin partea inferioară cu ajutorul vidului.

Evacuare / *Evacuation, Eviction*. (*e-* + lat. *vacuus*, *-us* = gol) **1.** Procedeu de îndepărtare a gazului rezidual dintr-un recipient prin vidare. **2.** Golirea unui viscer cavitar, ex.: a intestinului. **3.** Golirea unei cavități patologice, ex.: chist, abces.

Evaginație / *Evagination*. (lat. *evaginatio*, *-onis* = revărsare) Proeminența către exterior a peretelui unui segment de organ cavitar, la un nivel oarecare.

Evaluare / *Testing*. (*e-* + lat. *valeo*, *-ere* = a valora) Măsurarea unor valori numerice în vederea comparării lor.

Evaluarea alternativelor / *Alternatives evaluation*. Etapă a procesului decizional de cumpărare, în care consumatorul utilizează informațiile deținute pentru a evalua mărcile componente ale setului de selecție.

Evaluarea riscului / *Risk evaluation*. Compararea riscului estimat prin utilizarea unei scale calitative sau cantitative pentru a determina semnificația riscului și a obține criteriile de risc.

Evanescent / *Evanescent*. (lat. *evanesceo*, *-ere* = a pieri, a se evapora, a dispărea) Proprietatea de a se evapora, a dispărea repede, a penetra repede prin piele, atribuită unor produse dermatologice, cosmetice (creme în special).

Evaporare / *Evaporation*. Sin. *Vaporizare*. (lat. *evaporatio*, *-onis* = evaporare, de la *evaporare* = a evapora) Proces fizic de transformare de fază – trecerea unui solid sau lichid în stare de vapori, la o temperatură mai mare decât punctul de fierbere. Transformare de fază din lichid în vapori care se petrece la suprafața lichidului. Viteza de evaporare (masa de lichid evaporată în unitatea de timp) este dată de relația: $v = k\cdot\dfrac{S\cdot(p_m - p)}{H}$, unde: S – aria suprafeței lichidului, p – presiunea vaporilor lichidului, p_m – presiunea vaporilor saturanți, H – presiunea gazului de deasupra lichidului (de obicei, egală cu presiunea atmosferică). Este un mod de vaporizare. Evaporarea unui lichid se produce la toate temperaturile, prin trecerea în forma gazoasă a moleculelor de lichid care se află la nivelul suprafeței de separație a celor două faze.

Eveniment / *Event*. (lat. *eventum*, *-i* = reușită, întâmplare) Fapt, întâmplare ce se produce în anumite condiții de spațiu și de timp, evidențiindu-se prin noutate și prin neobișnuit.

Eveniment advers / *Adverse Event, Adverse experience*. Sin. *Experiență adversă*. Abr. EA (*AE*). Orice manifestare nocivă apărută la un pacient sau subiect al unui studiu clinic, căruia i s-a administrat un medicament și care nu are neapărat legătură cauzală cu acest tratament. Un EA poate fi deci orice semn nefavorabil și neintenționat (inclusiv un rezultat de laborator aflat în afara limitelor normale), simptom sau boală asociată temporar cu folosirea MIC (medicament de uz uman pentru investigație clinică), chiar dacă este sau nu este considerat a fi în legătură cu respectivul MIC.

Evicțiune / *Eviction*. (fr. *éviction* = evicțiune) Cvasisinonim cu carantină. Interdicție temporară de participare la activitățile comune (ex.: școala), pronunțată după întâlnirea cu persoane atinse de maladii contagioase sau a acelora care au intrat în contact cu ele. Termenul de interdicție este fixat conform fiecărei boli.

Evidență / *Evidence*. (lat. *evidentia*, *-ae* = evidență, lămurire) Rezultat exprimat grafic, tabelar, sinoptic al informațiilor referitoare la un sector de activitate.

Evidență economică farmaceutică / *Pharmaceutical economic evidence*. Ramură a activității economice care oglindește, urmărește și controlează procesul de producere a bunurilor materiale, repartiția, circulația și consumul acestora, deci și ale medicamentelor.

Evolutiv / *Evolutive*. (lat. *evolutio*, *-onis* = desfășurare) **1.** Populație care are tendința de a evolua. **2.** Orice factor care generează sau influențează fenomenele evolutive.

Evoluție / *Evolution*. (lat. *evolutio*, *-onis* = desfășurarea, derularea sulului unui volum, de la *evolvo*, *-ere* = a rula) **1.** Dezvoltare continuă și progresivă. Schimbare în diversitatea și adaptarea populațiilor de organisme. Este expresia directă a transformărilor succesive ale structurilor genetice ale populațiilor. **2.** Proces în care un organ sau organism devine din ce în ce mai complex, prin diferențierea progresivă a părților sale, potrivit anumitor legi și sub impulsul unor forțe interne.

Evoluționism/ *Evolutionism*. (lat. *evolvo*, *-ere* = a se desfășura) Reprezintă teoria darwinistă care consideră că în decursul perioadelor geologice, de la apariția vieții și până astăzi, speciile s-au modificat, au suferit o succesiune de transformări, derivând unele din altele și indirect dintr-un strămoș comun. Prin procesul evoluției se explică marea diversitate a lumii vii. Se consideră că evoluția organismelor este datorată unor mecanisme de factură materială cu o cauzalitate naturală, prin acțiunea factorilor de mediu sau a factorilor interni ai organismelor. Odată cu apariția și dezvoltarea geneticii, în secolul XX, are loc reformularea teoriei lui Ch. Darwin, aceasta căpătând numele de „Teoria sintetică a evoluției", fiind realizată prin contribuția mai multor autori.

Ex-, Exo- Extra- / *Ex-*, *Exo-*, *Extra-*. (gr. *exo*, lat. *extra* = în afară) Prefix care introduce în termeni referirea la exterior, în afară, peste și dincolo de.

Exacerbare / *Exacerbation*. (lat. *exacerbatio*, *-onis* = iritare, amărâre, de la *exacerbo*, *-are* = a irita, a îndurera, din *ex* = în afară + *acerbus*, *-i* = supărător, neplăcut) Agravare a unui simptom sau a unei boli.

Exactitate / *Exactity*. V. *Acuratețe*.

Examen / *Examen*. Sin. *Examinare*. (lat. *examen*, *-inis* = cântărire, cercetare) Investigație de obicei în scop diagnostic denumită după metoda folosită: clinic, radiologogic etc.

Exantem / *Exanthema*. (gr. *exanthema* = răspândire, înflorire, de la *exo* = în afară + *anthema* = înflorire) Eritem generalizat sau foarte important în unele boli contagioase (rujeola, tifos, scarlatină).

Excavație / *Excavation*. (lat. *excavatio*, *-onis* = scobitură) Termen generic pentru operațiile anatomice de forma unei scobituri sau a unei pungi.

Excedent / *Excess*. (lat. *excedo*, *-ere* = a depăși) Cantitate care depășește o valoare normală.

Excimer / *Excimer*. Contracție a sintagmei engleze „excited dimer", care semnifică amestecuri gazoase (XeCl, XeF) utilizate ca sursă în construcția laserelor pulsate emițând în ultraviolet.

Excipient / *Excipient*. (lat. *excipiens*, *-ntis*, de la *excipio*, *-ere* = a primi, cu sensul că primește substanța activă) Substanță auxiliară farmaceutică utilizată în proporţii mari la prepararea formelor farmaceutice, cu rol de a dilua substanţa activă, în scopul de a permite prelucrarea într-o formă farmaceutică, dozarea şi administrarea acesteia. Excipientul are rolul de a acţiona drept „carrier" (cărăuş) – vehicul, bază sau ca un component al „carrier-ului" substanţei active, cu rolul de a contribui la calităţile produsului ca: stabilitate, profil biofarmaceutic, acceptabilitatea pacientului şi uşurinţa fabricării. În mod obişnuit, se utilizează mai mulţi excipienţi pentru formularea unui produs medicinal. În general, excipientul se utilizează în proporţii mari pentru fabricarea unei forme farmaceutice, pentru a permite prelucrarea în forma farmaceutică, dozarea şi administrarea acesteia. Se clasifică în: solvenţi sau dizolvanţi, vehicule sau excipienţi propriu-zişi pentru formele semisolide şi solide.

Excipient coprocesat / *Co-processed excipient*. Sin. *Produs coprocesat*. Preamestecuri fizice de doi sau mai mulţi excipienţi fabricate prin procedee tehnologice speciale, destinat unei comprimări directe a unei substanţe active, prin amestecare cu acesta înainte de comprimare. Prezintă proprietatea de a fi compresaţi direct, având proprietăţi de liant şi o curgere liberă. Au fost dezvoltaţi iniţial pentru a îmbunătăţi proprietatea de curgere, compresibilitatea, potenţialul de dezagregare şi proprietatea de diluant – liant, ca apoi să fie destinaţi comprimării directe a substanţelor active. Ex.: Cellactoza, Microcelac-100, Ludipress, Cel-O-Cal, Pharmatose DCL 400, Avicel CE 15 etc.

Excipient multifuncţional sau „multiuz" / *Multiuse excipient*. Excipient cu mai multe funcţii care se utilizează pentru fabricarea comprimatelor.

Excipienţi autoemulsionabili / *Hydrodispersable excipients*. Sin. *Excipienţi hidrodispersabili*. Compuşi care au proprietatea de a realiza emulsii şi de a se dispersa în apă; prezintă un caracter hidrofil şi formează în general emulsii de tip L/H. Ex.: stearaţii de polietilenglicol (Myrj-uri), eterii laurici ai polietilenglicolului (Brij-uri).

Excitabilitate / *Excitability*, *Reactivity*. (lat. *excitabilis*, *-is* = înviorător, însufleţitor, de la *excito*, *-are* = a stârni, a provoca) Capacitatea unei structuri vii de a răspunde la stimuli, prin reacţii specifice.

Excitaţie / *Excitation*, *Stimulation*. (lat. *excitatio*, *-onis* = trezire, stimulare, de la *excito*, *-are* = a stârni, a provoca) **1.** Acţiunea de stimulare sau de răspuns la o stimulare. **2.** În fizică, saltul unui electron de pe o orbită corespunzătoare stării sale fundamentale pe o orbită corespunzătoare unei energii înalte.

Excizie / *Excision*. (lat. *excisio*, *-onis* = tăietură, de la *excido*, *-ere* = a tăia) Acţiune de tăiere, de extirpare a unui organ sau a unei părţi a acestuia cu un instrument.

Excoriaţie / *Excoriation*. (lat. *excorio*, *-iare* = a jupui de piele, de la *ex* = în afară + *corium*, *-ii* = piele) Leziune elementară cutanată constând dintr-o eroziune a straturilor superficiale ale pielii, interesând epidermul până la derm, cu denudarea corionului.

Excremente / *Excrements*. Sin. *Materii fecale* (v.). (lat. *excrementum*, *-i* = excrement)

Excrescent / *Excrescent* (lat. *excrescens*, *-ntis* = excrescent) Care depăşeşte prin creştere un organ învecinat sau organul comun de origine (ex. stipelele depăşesc dimensiunile frunzei din care se formează).

Excrescenţă / *Excrescence*. (lat. *excrescentia*, *-ae* = excrescenţă, de la *excresco*, *-ere* = a creşte, a se mări, din *ex* = în afară + *cresco*, *-ere* = a creşte) Formaţiune rezultată în urma unei proliferări tisulare în exces care proeminează pe o suprafaţă cutanată a corpului.

Excreţie / *Excretion*. (lat. *excretio*, *-onis* = excreţie; lat. *excretorius*, *-a*, *-um* = exterior) **1.** Eliminarea de către organism a produselor reziduale care rezultă din activitatea metabolică. Printre acestea se numără apa, dioxidul de carbon şi compuşii azotaţi. În cazuri rare, unele medicamente se acumulează ireversibil în ţesuturile corpului. **2.** Substanţe excretate şi eliminate din organismele vegetale sub formă de uleiuri eterice, mucilagii, răşini, nectar etc.

Execuţie financiară / *Financial execution*. Cuprinde toate activităţile de realizare şi încasare a veniturilor, precum şi de efectuare a cheltuielilor prevăzute de buget.

Exerciţiu / *Exercise*. (lat. *exercitium*, *-ii* = exerciţiu) Proces de perfecţionare a activităţii motorii, obţinut prin repetarea mişcărilor, cu o anumită intensitate şi ritm.

Exereză / *Exeresis*. Sin. *Ablaţie*. (gr. *exairesis* = ablaţie, de la *ex* = în afară + *hairesis* = luare şi *airein* = a lua) Eliminare chirurgicală a unui organ sau a unei părţi de organ.

Exert / *Exsert*. (lat. *exsero*, *-ere* = a scoate, a întinde în afară) Staminele unei flori care depăşesc nivelul corolei.

Exfoliat / *Exfoliated*. (lat. *exfoliatus*, *-a*, *-um* = exfoliat) Care se desprinde în lamele subţiri (ex.: ritidomul inelar, fibros; epiderma anterei la maturitatea ei).

Exfoliere / *Exfoliation*. (lat. *exfolio*, *-ere* = a rupe foile, din *ex* = în afară + *folium*, *-ii* = frunză, foaie) Degenerescenţă sau distrugere a structurilor superficiale cele mai keratinizate ale epidermei, care se desprind ca lamele fine.

Exicator / *Dryer*. (lat. *exico*, *-are* = a usca, a seca) Vas de sticlă special, de laborator, ermetic închis, care conţine în interior o substanţă avidă de apă (clorură de calciu anhidră, acid sulfuric concentrat), în care se păstrează substanţele sensibile la umiditate.

Exină / *Exine*. (lat. *exina*, *-ae* = exină) Învelişul extern al microsporilor sau granulelor de polen, neted sau ornamentat.

Exitus / *Exitus*. (lat. *exitus*, *-us* = ieşire, sfârşit, moarte) Termen utilizat în sensul de moarte, cel mai frecvent, deces.

Exo- / *Exo-*. (gr. *exo* = în afară) Prefix care introduce în termeni sensul de situat în afară.

Exocarp / *Exocarp*. Sin. *Epicarp*, *Ectocarp*. (*exo-* + gr. *karpos* = fruct) Strat extern protector al pericarpului.

Exocitoză / *Exocytosis*. (*exo-* + gr. *kytos* = celulă) Proces prin care se secretă cea mai mare parte din moleculele sintetizate într-o celulă eucariotă. Proces contrar: *Endocitoză*.

Exocrin / *Exocrine*. (*exo-* + gr. *krinein* = a secreta) **1.** Secreţia externă a unor glande secretorii (exocrine). **2.** Caracterul produşilor de secreţie externă ai unor glande; secreţii ce pot fi eliminate prin intermediul unuia sau mai multor canale excretorii, la suprafaţa pielii sau a unei mucoase.

Exoderm / *Exodermis*, *Hypodermis* Sin. *Cutis*. (*exo-* + gr. *derma* = piele) Ţesut primar de apărare specific rădăcinii, rezultat din suberificarea unuia sau mai multor straturi de celule externe ale scoarţei.

Exo-endocrin / *Exo-endocrin*. Sin. *Endo-exocrin*. (*exo-* + *endo-* + gr. *krinein* = a secreta)

Exoenzimă / *Exoenzyme*. (*exo-* + gr. *zyme* = ferment) **1.** Enzimă extracelulară. Enzime care după formarea lor sunt eliminate în lichidele din organism, unde îşi exercită activitatea catalitică. **2.** Enzimă secretată de o bacterie.

Exoforie / *Exophoria*. (*exo-* + gr. *pherein* = a purta, a duce) Tendinţă de deviaţie a ochiului în afară; strabism divergent latent.

Exoftalmie / *Exophtalmia*. Sin. *Oftalmoptozis*. (*exo-* + gr. *ophtalmos* = ochi) Propulsia în afară a globului ocular. Se întâlneşte în hipertiroidism, datorită excesului de hormon tireotrop.

Exogen / *Exogenous*. (*exo-* + gr. *gennan* = a produce) Dezvoltarea în afară, de origine externă. Factorii exogeni pot fi factori externi, ca alimentele şi lumina, care afectează un organism.

Exon / *Exon*. (*exo-*) Parte centrală a unei gene, segment de ADN care poartă informaţia genetică pentru sinteza lanţului de aminoacizi al unei proteine. La anumite specii (inclusiv la oameni), exonii unei gene sunt separaţi prin lungi regiuni de ADN (numite introni sau uneori junk ADN, noninformaţional) care, aparent, nu au vreo funcţie.

Exoneraţie (doze de) / *Exoneration*. (fr. *éxoneration* = cantitate, doză eliberată fără taxă) Cantitate de substanţe toxice sub care nu sunt limite în comerţ.

Exonucleaze / *Exonucleases*. (*exo-*, + lat. *nucleus*, *-i* = nucleu + *-ază*) Enzime care hidrolizează acizii nucleici (ADN şi ARN) prin atacarea unei legături terminale, eliberând asfel nucleotidele, una câte una, plecând de la o extremitate a unui acid nucleic.

Exopeptidaze / *Exopeptidases*. (*exo-* + gr. *peptos* = digerat, de la gr. *pepsein* = a găti, a digera + *-ază*) Enzime din clasa hidrolaze, subclasa hidrolaze care acţionează asupra legăturilor peptidice (EC:3,4). Scindează legăturile peptidice în care sunt angajaţi aminoacizii situaţi la extremităţile catenelor polipeptidice. Din această subclasă fac parte *aminopeptidazele* care scindează legătura polipeptidică a unui aminoacid terminal cu gruparea amino liberă, precum şi *carbopeptidazele*, care scindează legăturile peptidice în care sunt angajaţi aminoacizii cu gruparea carboxil liberă.

Exoritmuri / *Exorhythm*. (*exo-* + gr. *rhythmos*, lat. *rhythms*, *-i* = ritm) Influenţa alternativă dintre noapte şi zi şi periodicitatea climatică asupra desfăşurării proceselor metabolice în lumea vie.

Exosmoză / *Exosmosis*. (*exo-* + gr. *osmos* = impuls) Proces osmotic în care o substanţă difuzează din interiorul spaţiului separat de o membrană semipermeabilă către exterior.

Exotermie / *Exothermal*. (*exo-* + lat. *thermae*, *-arum* = izvoare calde) Termen care indică o reacţie cu degajare de căldură în mediul respectiv şi conduce la un compus final mai puţin bogat în energie internă, pentru moleculă. V. *Entropie*.

Exotoxine / *Exotoxins*. (*exo-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, din *toxon* = săgeată + *-ină*) Substanţe proteice, termolabile secretate în mediu de bacteriile gram-pozitive şi care sunt toxine proteice. Ele au o putere pirogenă de 100.000 de ori mai slabă decât a bacteriilor gram-negative, care sunt *endotoxine* (v.).

Expansiune clonală / *Clonal expansion*. Proliferare celulară derivată dintr-o singură celulă.

Expectorant / *Expectorant*. (lat. *ex* = din + *pectus*, *-oris* = piept) Medicament care fluidifică mucusul bronşic, măreşte secreţia glandelor bronşice, favorizând eliminarea sputei în afecţiunile pulmonare, cu secreţie bronşică viscoasă, aderentă.

Expectoraţie / *Expectoration, sputum*. (lat. *expectoro*, *-are* = a da afară din piept, din *ex* = în afară + *pectus*, *-oris* = piept) Expulsia prin gură, sub influenţa tusei, a materiilor care jenează aparatul respirator (sputa).

Expeditor / *Sender*. Persoana sau entitatea care elaborează mesajul pentru transmitere; deşi raportorul sau expeditorul pot fi aceeaşi persoană, nu trebuie confundată funcţia expeditorului cu aceea a raportorului.

Expediţie / *Expedition, Sending*. (lat. *expedio*, *-ire* = a face rânduială, a descurca) Sin. *Expediere*. Eliberarea medicamentelor industriale din fabrica (laboratorul) producătoare împreună cu documentele necesare.

Experiment / *Experiment*. (lat. *experimentum*, *-i* = încercare, experienţă, de la *experimento*, *-ere* = a încerca) Metodă de bază în cercetarea ştiinţifică; se efectuează prin reproducerea intenţionată, în condiţii determinate, a unui fenomen natural, în scopul cunoaşterii sale. Cercetătorul intervine activ şi modifică conştient unul sau mai mulţi factori, urmărind ulterior evoluţia fenomenului studiat.

Experimentator / *Experimenter*. (lat. *experimentum*, *-i* = încercare) Cercetător care studiază fenomenele biologice asupra altor organisme decât cele umane.

Expert / *Expert*. (lat. *expertus*, *-a*, *-um* = priceput, încurcat) Persoană cu experienţă şi competenţă recunoscută într-un domeniu şi care eliberează un aviz a cărui valoare este obiectivă. Pentru un medicament, avizul de punere în vânzare nu este acordat decât de către mai mulţi experţi, care examinează proprietăţile produsului.

Expertiză medicală / *Medical appraisal*. (lat. *expertio*, *-onis* = încercare, probă, de la *experio*, *-periri* = a pune la încercare + *medicus*, *-us* = doctor) **1.** Constatare, estimare efectuată de un medic expert (specialist autorizat sau desemnat, cu experienţă într-un anumit domeniu) **2.** Raport întocmit de un expert, după analiza, pe baza unor criterii, a unei anumite probleme sau situaţii.

Expertiză pentru autorizarea medicamentului / *Expertise for medicine authorization*. Proces complex de cercetare a produsului farmaceutic şi de întocmire a documentaţiei care îl caracterizează, efectuat de un grup de specialişti (farmacişti, farmacologi, chimişti, medici clinicieni), în urma căruia se stabileşte conformitatea (sau neconformitatea) produsului şi autenticitatea documentaţiei însoţitoare.

Expiraţie / *Exhalation, Expiration* (lat. *expiratio*, *-onis* = a se termina) Proces fiziologic prin care gazele sunt eliminate din plămâni. La mamifere, volumul cavităţii toracice se micşorează ca urmare a contracţiei muşchilor intercostali interni şi relaxării muşchilor diafragmei, în corelaţie cu presiunea exercitată de organele din abdomen. În consecinţă, presiunea din plămâni ajunge să fie mai mare decât presiunea atmosferică şi gazele sunt expulzate până la egalizarea presiunilor.

Explorare / *Exploration*. (lat. *exploro*, *-are* = examina) Cercetare amănunţită, clinică sau de laborator, în vederea stabilirii diagnosticului; intervenţia chirurgicală exploratorie.

Exploziv / *Explosive*. Substanţă sau amestec de substanţe care, în condiţii determinate (prin acţiunea căldurii, a unei ciocniri violente), are capacitatea de a produce o reacţie chimică rapidă şi violentă, în care se dezvoltă o mare cantitate de căldură, gaze, lumină, determinând o creştere foarte puternică a presiunii într-un spaţiu limitat.

Expresie / *Express, Expression, Expressivity*. Sin. *Exprimare, Stoarcere, Extragere*. (lat. *expressio*, *-onis* = expresie, exprimare, de la *exprimo*, *-ere* = a face să iasă prin apăsare, din *ex* = în afară + *premo*, *-ere* = a apăsa, a presa) **1.** Operaţie executată cu o presă asupra unui produs vegetal, în scopul extracţiei unor sucuri, uleiuri volatile, uleiuri fixe. **2.** Expresivitate. **3.** În genetică, translarea informaţiei genetice a celulei, depozitată în ADN-ul ei (genă), în interiorul unei proteine specifice.

Expresivitate / *Expressivity*. (lat. *expressus*, *-a*, *-um* = evident, clar, de la *exprimo*, *-ere* = a face să iasă prin apăsare, din *ex* = în afară + *premo*, *-ere* = a presa, a apăsa) **1.** Variabilitate a exprimării fenotipice a unei gene; gradul de realizare fenotipică a unei alele. **2.** Gradul de intensitate a manifestărilor morbide în raport cu o genă cu transmitere antozomal dominantă. **3.** Noţiune cantitativă care defineşte manifestarea clinică a unei boli genetice cu diferite grade de intensitate, în aceeaşi familie sau în familii diferite.

Expunere / *Expossure*. (lat. *expositio*, *-onis* = expunere, din *expono*, *-ere* = a expune) Mărime dozimetrică pentru măsurarea ionizării produse în aer de radiaţiile X. Expunerea pe unitatea de timp se numeşte *debit de expunere* şi se exprimă în röentgen / secundă.

Expunerea profesională la un produs medicamentos / *Occupational exposure to a medicinal product*. În scopul raportării cazurilor de reacţii adverse suspectate, o expunere la un produs medicamentos, ca urmare a ocupaţiei profesionale sau non-profesionale.

Expunere zilnică admisibilă (EZA) / *Permitted daily exposure* (*PDE*). Doza maximă zilnică de solvent rezidual admisă într-un produs de uz farmaceutic.

Exsangvinotransfuzie / *Exchange transfusion*. (lat. *ex* = în afară + *sanguis*, *-inis* = sânge + *trans* = peste + *fusio*, *-onis* = topire, împrăştiere) Metodă de transfuzie care permite înlocuirea aproape totală a sângelui circulant. Se utilizează în tratamentul eritroblastozei fetale, în unele intoxicaţii grave.

Exsicator / *Dryer*. Var. pentru *Exicator* (v.).

Exsudat / *Exudate*. (lat. *exsudatio*, *-onis* = asudare, de la *exsudo*, *-are* = a se evapora, a asuda) Lichid extravazat dintr-un focar inflamator sau cavitate, seros sau albuminos, bogat în substanţe proteice, care conţine adesea elemente celulare (hematii, leucocite, histocite etc.). E. provine din capilarele sangvine şi trece în spaţiile interstiţiale la nivelul ţesuturilor afectate de inflamaţie, ca urmare a creşterii presiunii sangvine în vasele capilare şi a leziunilor pereţilor acestora.

Exsudativ / *Exudation*. Caracteristică a procesului vasculo-sangvin (congestie, edem, diapedeză) din prima fază a inflamaţiei, predominant în inflamaţiile acute.

Extemporaneu / *Extratemporaneous*. (lat. *extemporaneus*, *-i* = improvizat, fără pregătire) **1.** Care produce, care are loc imediat. **2.** Medicament preparat în momentul administrării.

Extensometrie / *Extensometry*. (lat. *extensio*, *-onis* = întindere + gr. *metron* = masură) Determinarea capacităţii de întindere, de rezistenţă la întindere sau tensionabilitate pe piele, exprimată printr-o valoare numerică. Se utilizează extensometre.

Extensometru / *Extensometer*. Dispozitiv pentru determinarea capacităţii de întindere şi de rezistenţă la întindere (tensionabilitate) pe piele a diferitelor preparate. Se utilizează în special în industria produselor cosmetice. Ex.: extensometru Pozo Ojeda, Sune Arbussa.

Exteriorizare / *Exteriorisation*. Acţiunea de a exterioriza, de a exprima, de a manifesta sentimentele şi ideile proprii prin intermediul comportamentului.

Extern / *External*. (lat. *externus*, *-a*, *-una* = din afară, extern) Cale de administrare a unui medicament: pe piele şi mucoase.

Extero- / *Extero-*. (lat. *exter*, *-a*, *-um*; lat. *exterus*, *-a*, *-um* = din afară) Element de compunere care introduce în termeni referirea la exterior, extern.

Exteroceptor / *Exteroceptor*. (*extero-* + lat. *receptus*, din *recepio*, *-ere* = a primi) Segmentul periferic al analizorilor (vizual, auditiv, gustativ, tactil) reprezentat de receptori excitaţi de stimuli care provin din mediul extern.

Extincţie / *Absorbance*. V. *Absorbanţă*, *Densitate optică*.

Extindere a liniei de produse / *Product line extension*. Utilizare a unei mărci renumite în vederea introducerii pe piaţă, sub acelaşi nume, a altor articole suplimentare într-o anumită categorie de produse, cum ar fi articolele cu arome, forme, culori, ingrediente sau mărimi noi.

Extindere a mărcii / *Brand extension*. Utilizarea unei mărci de succes pentru lansarea unui articol nou sau modificat, dintr-o categorie nouă de produse.

Extinderea pieţei / *Market extension*. Strategie de dezvoltare a firmei, care constă în identificarea şi valorificarea unor segmente şi pieţe noi pentru produsele actuale ale acesteia.

Extirpare / *Extirpation*. (lat. *extirpo*, *-are* = a smulge din rădăcină) Acţiunea de a îndepărta în totalitate prin metode chirurgicale o formaţiune patologică sau un organ afectat.

Extracardiac / *Extracardiac* (*extra-* + gr. *kardia* = inimă) Proces sau fenomen a cărui origine nu se află la nivelul inimii.

Extracorporeal / *Extracorporeal*. (*extra-* + *corporeus*, *-ei* = al corpului, de la *corpus*, *-oris* = corp) Care are originea în afara corpului uman.

Extract bogat în tocoferol / *Tocopherol rich extract*. V. *E 306*.

Extract de ardei roşu / *Capsanthin*. V. *E 160 c*.

Extract de coacăze / *Anthocyanines*. V. *E 163 (iii)*.

Extract de Quillaja / *Quillaja extract*. V. *E 999*.

Extract din frunze de rozmarin / *Extract of rosemary*. V. *E 392*.

Extract din pieliţă de struguri / *Anthocyanins*. V. *E 163*.

Extracte / *Extracts*. (lat. *extractum*, de la *extraho*, *-ere*, *-xi*, *-ctum* = a scoate din, a extrage) Sunt preparate lichide (extracte fluide şi tincturi) de consistenţă semisolidă (extracte moi) sau solidă (extracte uscate), obţinute din produse vegetale sau materii animale, în general în stare uscată. Se disting mai multe tipuri de extracte. *Extractele titrate* (*standardizate*) sunt ajustate cu o toleranţă acceptabilă la un conţinut dozat în constituenţi cu activitate terapeutică cunoscută. Standardizarea extractului este realizată prin adăugarea unei substanţe inerte sau prin amestecarea mai multor loturi de extracte. *Extractele cuantificate* sunt ajustate la o gamă definită de constituenţi, prin amestecarea unor loturi de extracte. Celelalte tipuri de extracte sunt definite în principal prin procedeul de producţie (starea produsului vegetal sau a materiilor animale supuse extracţiei, solvent, condiţiile de extracţie etc.) şi prin specificaţiile lor.

Extracte alergene / *Allergene extracts*. Sin. *Produse alergene* (v.). Extracte din materiale sursă naturale, care conţin un amestec de molecule alergene şi nonalergene.

Extracte fluide / *Fluid extracts*. (lat. *Extracta fluida*) Sunt preparate lichide pentru care, în general, o parte masă sau volum corespunde la o parte masă de produs vegetal sau materie animală, în stare uscată. Aceste preparate sunt ajustate, dacă este necesar, astfel încât să corespundă prevederilor conţinutului în solvenţi şi, acolo unde este cazul, în constituenţi.

Extracte moi / *Soft extracts*. (lat. *Extracta spissa*) Sunt preparate semisolide obţinute prin evaporarea totală sau parţială a solventului utilizat pentru extracţie.

Extracte uscate / *Dry extracts*. (lat. *Extracta sicca*) Sunt preparate solide obţinute prin evaporarea solventului utilizat la prepararea lor. Extractele uscate au, în general, o pierdere prin uscare sau un conţinut în apă de cel mult 5% m/m.

Extractibile / *Extractibles*. **1.** Substanţe extrase prin procese fizice sau chimice (componentele active din plante sau ţesuturi animale). **2.** Materiale care sunt eliminate din containere sau articole de închidere ale unui produs farmaceutic.

Extractiv / *Extractive*. Sin. *Soluţie extractivă*. V. *Extracţie*.

Extractor / *Extractor*. (lat. *extraho*, *-ere* = a extrage) Aparat pentru extracţia produselor vegetale prin diferite metode.

Extracţie / *Extraction*. (lat. *extraho*, *-ere* = a extrage) Sin. *Dizolvare extractivă*, *Dizolvare parţială*. Ansamblu de operaţii fizico-chimice care privesc: **1.** Izolarea unor principii active, substanţa dintr-un produs vegetal (drog) sau produs biologic, folosind solubilitatea specială a acestora într-un anumit solvent (apă, alcool, eter etc.) sau a unui amestec de solvenţi. Solventul adăugat preia o parte din conţinutul supus extracţiei şi formează împreună *extractivul* (soluţia extractivă), iar partea de produs vegetal epuizat eliminată prin decantare şi filtrare se numeşte *rezidiu* (vegetal sau animal). **2.** Concentrarea activităţii unui produs natural (o plantă, părţi de plantă) sub formă de soluţii extractive sau extracte fluide, moi sau solide.

Extracţie cu ultrasunete / *Ultrasound extraction*. Metodă de extracţie care realizează o agitare foarte puternică a amestecului produs vegetal-solvent şi o accelerare a procesului de extracţie. Procedeul nu este folosit în practica curentă, deoarece este posibil ca ultrasunetele să activeze procesele de oxidare şi hidroliză.

Extracţie dentară / *Tooth extraction*. Scoaterea unui dinte din locul acestuia.

Extracţie în contra-curent / *Counter current extraction*. Metodă de extracţie utilizată industrial, cu randamente maxime. În acest procedeu are loc atât deplasarea solventului, cât şi a produsului vegetal, şi anume solventul parcurge un drum invers cu cel al produsului vegetal. Este o metodă de extracţie cu contact multiplu, deci poate fi considerată şi ca o variantă a percolării fracţionate. Se efectuează folosind utilaje cu sistem baterie sau spirală.

Extracţie în curent continuu / *Continuously current extraction*. Procedeu de extracţie pentru principii active termolabile, utilizând diferiţi solvenţi. Instalaţiile de extracţie industrială, funcţionează pe principiul aparatului Soxhlet, în sensul că ele efectuează distilarea, în continuu, a solventului care intră automat în circuit, având un randament maxim, folosind cantităţi mici de solvent.

Extracţie în fază solidă / *Solid phase extraction*. Procedeu de preconcentrare în care o soluţie este trecută printr-o scurtă coloană ce conţine o fază staţionară cromatografică. Urmele de solut adsorbit în coloană pot fi eluate cu un volum mic de solvent cu tărie ionică mare.

Extracţie lichid-lichid / *Liquid-liquid Extraction*. Proces fizic în care solutul este eliminat dintr-un lichid prin transferul lui în a doua fază lichidă. Cele două faze lichide trebuie să fie insolubile una cu alta. Separarea are la bază solubilităţile diferite ale solutului în cele două faze lichide. Extracţia este uşoară şi adecvată pentru moleculele instabile.

Extracţie-rezecţie dentară / *Tooth extraction*. Metodă prin care se realizează extracţia unei rădăcini dentare, împreună cu tablele osoase alveolare.

Extrapiramidal / *Extrapyramidal*. (*extra-* + gr. *pyramis*, *-idis* = piramidă) Termen folosit pentru sistemul de fibre descendente, deosebite de tracturile piramidale şi care servesc motricităţii involuntare şi tonusului muscular.

Extrapolare / *Extrapolation*. (fr. *extrapolation* = extrapolare) Calcularea cu aproximaţie a valorilor unei funcţii în afara limitelor seriei de valori date, efectiv înregistrate. Similar interpolării, problema se reduce la determinarea valorii lui y, pentru un x dat, în afara valorilor extreme. Pentru evitarea unor predicţii false asupra desfăşurării fenomenului este necesară cunoaşterea naturii funcţiei şi calcularea pe un interval scurt.

Extrasistolă / *Extrasystole*. (*extra-* + fr. *systole* = contracţie) Contracţia globală sau parţială a inimii, de obicei prematură, de origine ectopică, ce tulbură ritmul regulat, de bază (tulburare de ritm cardiac).

Extravazare / *Extravasation*. (*extra* + lat. *vas*, *-is* = vas) Fenomen de trecere a serului sau limfei din vasele sangvine şi limfatice în ţesuturile înconjurătoare. Capacitatea unor macromolecule şi nanomedicamente de a părăsi vasele sangvine; linia de vase sangvine (endoteliul) este organul care previne aceasta; în „scurgerea" tumorii, vasele sangvine tumorale facilitează extravazarea; aceasta formează baza pentru efectul de mărire a permeabilităţii şi reţinerii (MPR).

Extremă / *Extreme*. (lat. *extrema*, *-ae* = care este la capăt) Limită; extremele unei funcţii.

Extremitate / *Extremity*. (lat. *extremitas*, *-atis* = capăt, extremitate) Porţiune iniţială sau terminală a unei formaţiuni.

Extrinsec / *Extrinsic*. (lat. *extrinsecus*, *-i* = în afară) **1.** Situat în afara unui organ. **2.** Originar, în afara locului unde se găseşte sau acţionează.

Extrudere / *Extrusion*. Sin. *Extruzie*. (lat *extrudo*, *-ere* = a împinge afară; fr. *éxtruder* = a scoate forţat) Procesul de transformare a unei mase viscoase (plastice), conţinând particule solide aglomerate cu un fluid (sau a unei mase topite), într-un produs uniform ca masă şi densitate, forţând-o să treacă printr-un orificiu sau o matriţă, în condiţii controlate. Se obţin fragmente cilindrice, izodiametrice, cu o anumită lungime. Prin fragmentare şi sferonizare rezultă pelete de formă sferică, uniforme ca mărime.

Extrudere dentară / *Tooth extrusion*. Ieşirea din alveolă a dintelui. Se poate produce printr-o migraţie lentă, continuă, activă sau pasivă în cazurile de lipsă a antagoniştilor, prin parodontopatii marginale progresive, dintele extruzat depăşind plafonul normal de ocluzie, sau prin traumatisme.

Extruzie / *Extrusion*. V. *Extrudere*.

Exudaţie / *Exudation*. (fr. *exudat* = exudat, din lat. *exsudatio*, *-onis* = asudare) Lichid extravazat într-un focar inflamator sau cavitate, ca urmare a creşterii presiunii sangvine în vasele mici, capilare, ca şi a leziunilor pereţilor acestora. Procesul de exudaţie este un mecanism de apărare.

Ezerină / *Phusostigmin*. Sin. *Fizostigmină*. Principalul alcaloid din seminţele plantei *Physostigma venenosum* (*Leguminosae*), cu acţiune parasimpaticomimetică. Are acţiune antagonistă atropinei, măreşte secreţiile, activează peristaltismul intestinal, produce vasoconstricţia bronhiilor. Inhibă puternic colinesterazele, ceea ce explică toxicitatea sa. Are acţiune contrară rezerpinei. Se utilizează sub formă de salicilat de ezerină în oftalmologie, colir, soluţie 0,5%, ca miotic, şi în glaucom, datorită scăderii presiunii intraoculare şi în perforaţii de cornee. Intern se utilizează în constipaţii şi angoasă dispeptică. Este un antidot faţă de curara.

F

F_0 (valoare) / *F_0 (value)*. Termen utilizat în sterilizarea cu vapori sub presiune (autoclavare). Reprezintă timpul de sterilizare în minute şi la temperatura de 121°C, necesar pentru a distruge microorganismele dintr-un produs supus sterilizării.

F (ab)'2 / *F (ab)'2*. Fragment dimeric de antigen legat de o imunoglobulină. O IgF (ab)'2 este preparată prin digestia enzimatică a unei IgG intacte, cu eliminarea porţiunii Fc a moleculei. F (ab)'2 leagă două molecule de antigen per mol.

F6-F1 ATP-ază / *F6-F1 ATP-ase*. Particule submitocondriale reconstituite ce catalizează sinteza ATP pornind de la ADP.

FAb / *FAb*. Anticorpii sunt molecule în formă de Y. „Braţele" fiecărui Y sunt regiuni FAb (fragment cu locuri pentru legarea antigenului), care se leagă la antigeni; „trunchiul" lui Y este regiunea Fc, care atrage celulele care au absorbit microbi, pentru a distruge legăturile. Dacă partea activă a unui anticorp poate fi identificată, în acelaşi timp numai acea parte poate fi necesară moleculei terapeutice (facilitarea producţiei şi procesarea prin reducerea mărimii şi micşorarea şansei unui răspuns imun) la pacienţii care primesc substanţa. Fragmentul poate fi „conjugat" la alte molecule (ca PEG) pentru stabilitate sau alte raţiuni.

Fab / *Fab*. Fragment de antigen legat de o imunoglobulină. O IgFab este preparată prin clivaj enzimatic al unei Ig tetramer intact şi reducerea legăturilor disulfidice dintre lanţuri şi legarea unui mol de antigen per moleculă.

Fabricant / *Fabricant. Manufacturer*. Sin. *Producător*. (lat. *fabrico, -are* = a face, a lucra, a clădi) **1.** Persoană fizică sau juridică ce efectuează operaţii de producţie ori fabricaţie. **2.** Posesorul unei autorizaţii de fabricaţie aşa cum este descris în Art. 748 din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, Titlul XVII – Medicamentul. Persoană care efectuează operaţiile implicate în fabricaţia unui medicament: amestecare, pulverizare, liofilizare, granulare, comprimare, încapsulare, acoperire, sterilizare etc. **3.** Producător de medicamente şi produse parafarmaceutice, care trebuie să certifice că acestea au fost realizate cu materii prime ce corespund reglementărilor în vigoare.

Fabricant / Importator de medicamente pentru investigaţie clinică / *Fabricant, Manufacturer / Importer of clinical investigation medicines*. Orice deţinător al autorizaţiei de fabricaţie/import la care se face referire în art. 48 din Ordinul Ministrului Sănătăţii Publice nr. 904/2006.

Fabricant sub contract / *Fabricant, Manufacturing under contract*. Un fabricant care efectuează anumite etape ale fabricaţiei în numele fabricantului original.

Fabricaţie / *Fabrication, Production*. **1.** Reproducere exactă, în cantităţi mari, în industria farmaceutică a unui medicament (prototip), pe baza unui proces tehnologic, descris în fişa de fabricaţie. V. *Garanţie de conformitate*. **2.** Toate operaţiile privind achiziţionarea de materiale şi produse, recepţie, producţie, ambalare, reambalare, etichetare, reetichetare, controlul calităţii, eliberare, depozitare şi distribuţie a IFA (unui ingredient farmaceutic activ) şi controalele asociate.

Fabricaţie de radiofarmaceutice / *Radiopharmaceutics fabrication*. Producţia, controlul calităţii, eliberarea şi livrarea medicamentelor radiofarmaceutice plecând de la substanţa activă şi materiile prime.

Fabrică de medicamente / *Product fabric*. V. *Întreprindere farmaceutică*.

Faci- / *Faci-*. (lat. *facies, -ei* = faţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la faţă, aspectul feţei.

Facial / *Facial*. (*faci-* + *-al*) Care ţine, aparţine de faţă, situat în regiunea feţei.

Facies / *Facies complexion*. (*faci-*) Expresia sau aspectul feţei (aparenţa ei). În medicină se referă la aspectul caracteristic al feţei care se modifică mai mult sau mai puţin specific în unele boli.

Facilitare / *Facilitation*. (lat. *facilitas, -atis* = uşurinţă) Acţiunea unui factor ce favorizează apariţia unui fenomen.

Facilitare destinată / *Destined facility*. Cameră, proces sau uzină dotat(ă) cu echipament şi servicii utilizate numai pentru fabricarea unui produs sau a unui număr limitat de produse. Ex. facilităţile pentru fabricarea sau condiţionarea penicilinei sunt facilităţi destinate.

Facom / *Phakoma*. (gr. *phakos* = lentilă, linte + *-oma*) Tumoră benignă mică, lenticulară, localizată îndeosebi la globul ocular.

Factor / *Factor*. (lat. *factor, -oris* = autor, creator) **1.** Element cauzal care contribuie la realizarea unui efect. **2.** Nume de ansamblu al unor substanţe de natură diversă cu efecte fiziologice şi/sau biochimice bine definite. **3.** Număr care se înmulţeşte cu o anumită valoare pentru a determina conversia unei unităţi de măsură; coeficient. **4.** Agent, fenomen sau orice component din natură, de origine fizico-mecanică, chimică sau biologică, care acţionează direct sau indirect, pozitiv sau negativ, asupra unui individ, unei populaţii sau unei biocenoze.

Factor antihemofilic / *Antihaemophilic factor*. Sin. *Factorul VIII*, abr. FAH. (engl. AHF). Proteină labilă a sistemului de coagulare a sângelui, care ia parte la schimbarea factorului IX în factorul X. Marea majoritate a hemofilicilor au o deficienţă a AHF sau de factor IX.

Factor de activare a macrofagelor / *Macrophage activating factor*, abr. *MAF*. Limfokină asemănătoare factorului de inhibare a macrofagelor (MIF) şi interferonului, care determină apariţia unui efect citotoxic la macrofage.

Factor de calibrare / *Calibration factor*. Se notează cu F. Se determină pentru formele, tiparele de turnare şi reprezintă capacitatea reală, în grame, a formelor (tiparelor) umplute cu excipient(ţi). Masa medie în grame a unui supozitor, din orice tip de excipient (fără substanţe active), determinată experimental, prin fluidificarea şi turnarea excipientului în formele de supozitoare respective, detaşarea după solidificare şi cântărirea lor. Are valoarea cuprinsă între 1,90 şi 2,30 g (în funcţie de capacitatea formelor goale).

Factor de capacitate – k' / *Capacity factor*. Sin. *Factor de retenţie* (engl. *Retention factor*), *Raport de capacitate*, *Raport de* *partiţie*. **1.** În cromatografie, raportul dintre timpul de retenţie ajustat pentru un pic şi timpul necesar fazei mobile de a traversa coloana. **2.** Raportul dintre timpul petrecut de solut în faza staţionară şi cel petrecut în faza mobilă.

Factor de creştere epidermic (abr. FCE) / *Epidermal growth factor, abr. EGF*. Factor de creştere polipeptidic care stimulează creşterea celulelor epidermice şi epiteliale. Răspunsul celular este mediat prin receptori specifici membranari, care sunt modificaţi de modul de legare a FCE pe receptori.

Factor de dislocuire / *Dislocation factor*. Cantitatea de excipient de supozitor exprimată în grame, care este dislocuită de un gram de substanţă medicamentoasă. Se notează cu „f". Valoarea sa se calculează prin raportul dintre densitatea excipientului şi cea a substanţei medicamentoase.

Factor de îmbibare / *Imbuement factor*. Volumul total, în mL, pe care-l ocupă 1 g de produs vegetal, după îmbibare cu apă sau cu un alt solvent, la temperatura camerei.

Factor de modificare / *Modifiyng factor*. Factor determinat de toxicolog şi aplicat rezultatelor unei dozări biologice, în condiţii de securitate corespunzătoare, pentru a obţine corelarea cu informaţiile referitoare la om.

Factor de normalitate / *Normality factor*. Valoarea numerică indicând de câte ori soluţia este mai concentrată sau mai diluată decât soluţia de concentraţie teoretică sau la câţi mililitri de soluţie titrată cu normalitate (molaritate) exactă, corespunde volumul (în mililitri) din soluţia de normalitate (molaritate) aproximativă.

Factor de protecţie solară / *Sun Protection Factor* (*SPF*). Abr. FPS. Factorul de protecţie solară este un parametru care măsoară eficienţa cu care un produs cosmetic protejează împotriva radiaţiei ultraviolete de tip B (UVB). Cu cât FPS este mai mare, cu atât produsul respectiv oferă o protecţie mai bună faţă de UVB. FPS minim necesar în Uniunea Europeană pentru ca un preparat cosmetic să fie inclus în categoria produselor de fotoprotecţie este de 6. Dincolo de FPS de 50, protecţia oferită de produsul respectiv nu mai creşte semnificativ, astfel încât practic produsele cu SPF 50 oferă fotoprotecţia maximă posibilă în prezent.

Factor de răspuns / *Response factor*. Factor empiric ce măsoară răspunsul relativ al unui detector pentru un compus dat. Este utilizat în cromatografia de gaze pentru a determina cantitatea unui component necunoscut comparativ cu a unui standard intern. Pentru un amestec cunoscut de analit X şi standard S, factorul de răspuns, F, poate fi definit prin intermediul ecuaţiei: [X] / [S] = F (semnalul lui X) / (semnalul lui S).

Factor de risc / *Risk factor*. Factor care creşte predispoziţia pentru o anumită boală. Anumite caracteristici ale pacientului (vârstă, sex, ereditate etc.) sau ale mediului pot determina creşterea probabilităţii apariţiei unei afecţiuni.

Factor intrinsec / *Intrinsec factor*. V. *Vitamina* B_{12}.

Factor natural de hidratare a pielii / *Natural Moisture Factor*. Abr. FNH. Sunt reprezentaţi de uree, acid lactic, aminoacizi. FNH reprezintă 10% din greutatea totală a stratului cornos. Pielea stochează aproape 20% din fluidele corpului, apa fiind esenţială pentru menţinerea supleţei pielii.

Factor reumatoid / *Rheumatoide factor*. Imunoglobulină secretată de plasmocitele prezente în sinoviala articulară, cel mai frecvent de tip Ig M, mai rar Ig G sau Ig A şi eliberat atât în articulaţie, cât şi în sânge. Are proprietăţi de anticorp faţă de moleculele de Ig G care sunt fie anormale structural, fie sunt agregate, fie sunt cuplate cu un antigen. Este policlonal.

Factor sex-F / *Sex-F factor*. Sin. *Plasmida F*. Plasmidă a cărei prezenţă într-o bacterie conferă abilitatea de a se cupla şi de a transfera materialul genetic pentru altă bacterie. Bacteriile care conţin plasmidele F sunt desemnate cu termenul F', iar cele cărora le lipseşte plasmida, prin F. Factorul sex există atât ca o entitate extracromozomială, cât şi ca o parte integrantă a cromozomului bacterian. El promovează transferul de ADN din cromozomi în timpul cuplării, doar atunci când este o parte integrantă a cromozomului bacterian.

Factor VIII / *Antihaemophilic factor*. V. *Factor antihemofilic*.

Factori de coagulare / *Coagulation factors*. Proteine constituente ale sângelui, numerotate în ordinea descoperirii lor, care se pot separa prin procedeul de fracţionare tradiţional (fracţionare Cohn). Factori care intervin în procesul de coagulare sangvină şi care se găsesc în sânge sau în ţesuturi. Se cunosc 13 factori notaţi în cifre romane de la I la XIII, dar pot avea şi alte nume. De exemplu, factorul I este fibrinogenul, factorul II este cunoscut ca protrombină, factorul III este tromboplastina, factorul IV se identifică cu ionul de Ca^{2+}, factorul V este numit şi proaccelerină, factorul VI este accelerina, factorul VII este reprezentat de proconvertină, o proteină din serul sangvin implicat în formarea cheagului, care este de asemenea, denumit globulină antihemofilă, factorul VIII este factorul antihemofilic A sau tromboplastinogenul, factorul IX este factorul antihemofilic B, factorul X numit şi factor Stuart-Power este alfa 1-globulina plasmatică, factorul XI este factorul antihemofilic C, iar factorul XII este factorul Hageman, o beta-globulină, factorul XIII este numit şi factor stabilizator al fibrinei.

Factori de creştere / *Growth factors*. Denumire generală pentru polipeptide, substanţe endogene, care circulă în mediul extracelular şi au acţiunea principală în controlul diferenţierii şi dezvoltării celulare normale sau anormale. Sunt sintetizaţi de numeroase celule şi au acţiune endocrină, paracrină şi/sau autocrină.

Factori de creştere hematopoietici / *H(a)ematopoietic growth factors*. Grup de diverse polipeptide care acţionează la nivelul diferitelor linii celulare ale hematopoiezei.

Factori de iniţiere / *Initiation factors*. Factori cu rol catalitic care iniţiază unele procese moleculare.

Facultativ / *Facultative*. (lat. *facultas, -atis* = întâmplător) **1.** Specie, individ sau factor care apare numai accidental într-un ecosistem. **2.** Particularitate fiziologică şi bio-ecologică pe care o posedă unele organisme de a se hrăni şi în alt mod decât cel normal sau de a trăi şi în alte staţiuni cu un climat oarecum schimbat decât cel al biotopului tipic.

Facultativ aerob / *Facultative aerobic*. Microorganism care poate utiliza oxigenul ca acceptor final de electroni dacă este disponibil, dar poate trăi şi în absenţa oxigenului.

FAD / *FAD*. Abr. pentru *Flavin-adenin-dinucleotid*. Gruparea prostetică cu structură de dinucleotid derivat de la riboflavină; face parte din structura unor enzime din clasa oxidoreductazelor, funcţionând ca transportor de hidrogen.

Fag-, -fagie, Fago- / *Phag-, -phagia, Phago-*. (gr. *phagein* = a mânca) Elemente de compunere care introduc în termeni sensul de consum prin ingestie.

Fag / *Phage*. Sin. *Bacteriofag*. (*fag-*) Prescurtare de la bacteriofag.

Fag defectiv / *Defective phage*. Bacteriofag mutant care are nevoie, în vederea multiplicării, de existenţa unui fag ajutător.

Fag temperat / *Lysogenic phage*. Bacteriofag al cărui genom se poate integra în ADN-ul celulei gazdă, modificând proprietăţile acesteia (în acest caz este numit profag) Are capacitatea de a liza bacteriile pe care le infectează.

Fag transductor / *Transducing phage*. Bacteriofag capabil să transmită o parte din genomul unei celule gazdă, altei celule gazdă.

Fag virulent / *Virulent phage*. Bacteriofag care prin infecţia unei bacterii, produce liza acesteia. Când bacteria este lizată, sunt eliberate particulele virale nou sintetizate.

Fagedenism / *Phagendena,Phagedenism*. (lat. medievală *phagedaena* = ulcer, gr. *phagedaina* = foame devorantă, ulcer, de la *phagein* = a mânca) Ulceraţie cu tendinţă extensivă şi distructivă, rebelă, la nivelul membrelor inferioare şi adesea regresivă spontan, frecventă în ţările tropicale.

Fagocit / *Phagocyte*. (*fago-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă dotată cu proprietatea de a absorbi, îngloba, digera particule străine, resturi de celule şi microorganisme patogene. Fagocitele pot fi celule libere (granulocite polinucleare, monocite etc.) sau celule fixe (celulele sistemului reticulo-endotelial).

Fagocitar / *Phagocytic*. (*fago-* + gr. *kytos* = celulă + *-ar*). **1.** Înglobarea şi ingestia microorganismelor, resturilor celulare sau a particulelor străine în interiorul fagocitelor, din mediul pericelular. Reprezintă unul din mecanismele foarte eficiente ale imunităţii nespecifice şi constă în ingestia şi distrugerea agenţilor patogeni de către fagocite, fie la poarta de intrare a bacteriilor, fie după ce acestea au pătruns în sistemul circulator. **2.** Fenomen de invaginare a membranei biologice pentru a include o particulă solidă, care apoi să fie eliberată în interiorul celulei. Este considerat un mod de pasaj transmembranar foarte puţin utilizat de medicamente.

Fagocitoză / *Phagocytosis*. (*fag-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Proces prin care particulele străine pătrunse în corp sau particulele mici de hrană sunt înglobate şi descompuse de către unele celule animale numite fagocite. Membrana celulară a fagocitului se invaginează în jurul particulei şi apoi se închide formând o pungă sau vacuolă, care se uneşte cu un lizozom ce conţine enzime ce descompun particula. Implică ingestia şi distrugerea unor agenţi patogeni de către „fagocite”, care au loc la poarta de intrare a bacteriilor, fie după ce ele au pătruns în sistemul circulator. Astfel de particule pot fi: bacterii, alte celule singure ale organismului sau particule sintetice.

Fagofobie / *Phagophobia*. (*fago-* + gr. *phobos* = frică) Teama de a înghiţi sau de a se îneca cu alimente.

Fagomanie / *Phagomania*. (*fago-* + gr. *mania* = nebunie) Stare psihică în care este exagerat apetitul (hiperorexie), iar individul nu rezistă la dorinţa de a mânca. V. *Bulimie* şi *Polifagie*.

Fagoterapie / *Phagotherapy*. (*fago-* + gr. *therapeucin* = a îngriji, *therapeia* = tratament) Tratamentul unor boli microbiene cu ajutorul bacteriofagilor specifici.

Fagozom / *Phagosome*. (*fago-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Particulă intermediară de transport prin citoplasmă, veziculă formată din plasmalemă. Vacuolă intracitoplasmatică, provenită din endocitoză, ce conţine particule străine celulei (bacterie, virus, debriuri celulare). După endocitoza şi fuziunea cu un lizozom primar, fagozomul este hidrolizat şi digerat de celulă. În acest fel, proteinele sau alte macromolecule exogene sunt degradate şi apoi eliminate sau acumulate.

Faianţă / *Tile*. (fr. *faience* = faianţă) Produs ceramic poros, cu una sau ambele feţe smălţuite. Se utilizează pentru fabricarea pâlniilor, a veselei de laborator, a plăcilor pentru acoperirea pereţilor şi a filtrelor sterilizante.

Fal-, Falie-, Falo- / *Phal-*, *Phallia-*, *Phallo-*. (gr. *phallos* = penis) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la penis sau cu formă asemănătoare.

Falange (proximală, mijlocie, distală) / *Phalanges* (proximal, middle, distal). (lat. *phalanx*, *-angos* = înşiruire de soldaţi) Oasele carpiene.

Falcat / *Falcate*, *Falciform*. Sin. *Falciform*. (lat. *falcatus*, *-a*, *-um* = curbat, falcat, în formă de seceră) Curbat în formă de seceră (coastă) (ex.: frunze la *Bupleurum falcatum*, frunzele mature la *Eucalyptus globulus*).

Falci- / *Falci-*. (lat. *falx*, *falcis* = seceră) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspectul de seceră.

Falciform / *Falciform*. (*falci-* + *forma*, *-ae* = formă) În formă de seceră; termen care se referă la deformarea hematiilor din anemia feriprivă sau drepanocitoză.

Faloidian / *Phalloid*. (*falo-* + *eidos* = formă) Termen care se referă la intoxicaţia cu ciuperca *Amanita phalloides*.

Fals / *False*. (lat. *falsus*, *-us* = fals) **1.** Contrar adevărului. **2.** Defineşte o structură sau un proces aparent asemănătoare cu o altă structură sau proces din organism. Ex.: membrane false, orientare falsă, dureri false de naştere etc.

Falsificare / *Falsification*. (lat. *falsus*, *-us* = fals + *fio*, *-ere*, *feci*, *factum* = a face) Adaosul unei substanţe străine sau substituirea unui produs destinat consumului cu un alt produs, infracţiune prevăzută şi pedepsită de Codul Penal.

Falus / *Phallus*. (*falo-*) Penis, organ în sens anatomic.

Familial / *Familial*. (lat. *familiaris*, *-aris* = al casei, din *familia*, *-ae* = familie) Referitor la o boală care afectează mai mulţi membri ai aceleiaşi familii.

Familie / *Family*. (lat. *familia*, *-ae* = familie) **1.** Unitate de clasificare în biologie (taxon) situată între ordin şi gen. **2.** Categorie sistematică superioară genului cu desinenţă în -aceae (ex. *Ranunculaceae*, *Fabaceae*). **3.** Grup de indivizi care provin dintr-un strămoş comun.

Familie multigenică / *Multigenic family*, *Gene family*. Ansamblu de mai multe fragmente de ADN, alcătuit din gene şi pseudogene, ale căror secvenţe se aseamănă. Ele au derivat, în evoluţie, din duplicaţiile succesive ale unei gene ancestrale unice.

Familie radioactivă / *Radiactive family*. Ansamblu de elemente chimice radioactive alcătuit dintr-un element iniţial şi din alte elemente care se formează succesiv, în urma unor dezintegrări alfa sau beta, sfârşindu-se cu un element stabil. Se cunosc patru f.r. naturale: a uraniului ($^{238}_{90}U$), având ca element stabil final plumbul ($^{206}_{82}Pb$); a toriului ($^{232}_{90}Th$), cu element final plumbul ($^{208}_{82}Pb$); a actiniului ($^{235}_{89}Ac$), cu element final plumbul ($^{207}_{82}Pb$); a neptuniului ($^{237}_{93}Np$), care nu există în stare naturală din cauza perioadei de înjumătăţire foarte scurte, cu element final bismutul ($^{209}_{83}Bi$). O a cincea f.r., a americiului ($^{241}_{95}Am$), este artificială şi are ca element stabil final bismutul ($^{208}_{83}Bi$).

Familii de gene / *Genes family*. Sin. *Familie multigenică* (v.).

Fan-, Faner-, Fanero-, -faneroză / *Phan-*, *Phaner-*, *Phanero-*, *-phanerosis*. (gr. *phaneros* = vizibil, de la gr. *phainein* = a apărea) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la unghii, păr, dinţi, la ceva vizibil.

Faneră / *Exoskeleton*. (*fan-*) Formaţiune epidermică aparentă, vizibilă, care are o keratinizare intensă, de obicei normală: unghii, păr, dinţi, pene.

Fanerogame / *Phanerogams* Sin. *Anthophyta*, *Spermatophyta*. (*faner-* + gr. *gamos* = căsătorie) Denumirea plantelor cu flori (Gimnosperme şi Angiosperme).

Fangoterapie / *Fangotherapy*. (ital. *fango* = nămol + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea nămolului vulcanic pe suprafaţa pielii, în scop terapeutic.

Fantasmă / *Phantasm*. (gr. *phantasma* = apariţie, nălucă, de la *phainein* = a apărea) Vis în stare de veghe, produs al imaginaţiei.

Fantă / *Fissure*. (fr. *fente*, din lat. *finditus*, *-a*, *-um*, de la *findo*, *-ere* = a crăpa, a despica) **1.** sin. crăpătură, fisură, despicătură, parţială sau totală care se formează, de obicei, în perioadă de formare embrionară a diferitelor organe. **2.** Denumire generică pentru malformaţii ale feţei.

FAO / *FAO*. Abr. de la *Food Agricultural Organisation*. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură, cu sediul la Roma.

Farad / *Farad.* Abr. F. Unitate de măsură a capacităţii electrice. Un farad de capacitanţă va stoca un coulomb de sarcină pentru o diferenţă de potenţial de un volt.

Faradizare / *Faradism.* (Michael Faraday, 1791-1867, fizician englez) Aplicarea unui curent de inducţie experimental (excitare) sau terapeutic (pentru combaterea atrofiei musculare).

Fardelaj / *Packing.* Sin. *Împachetare*, *Balotare*. (fr. *farde* = balot, pachet) Procedeu care permite reunirea mai multor unităţi ale unui produs finit, fie prin benzi adezive, fie într-un film de plastic.

Faring-, Faringo- / *Pharing-*, *Pharingo-*. (gr. *pharynx*, *pharingos* = gât, faringe) Element de compunere care introduce în termeni referirea la gât, faringe.

Faringe / *Pharynx.* (*faringo-*) Conduct musculomembranos prin care cavitatea bucală comunică cu esofagul pe de o parte (pentru pasajul alimentelor), pe de altă parte cu fosele nazale (pentru aer). Are trei părţi: o parte superioară, în raport cu fosele nazale (rinofaringe), o parte medie, bucală (orofaringe) şi una inferioară (hipofaringe sau laringofaringe). Este locul de încrucişare a căilor respiratorii şi digestive.

Faringe bucal / *Oral pharynx.* Sin. *Orofaringe.*

Faringe nazal / *Nasal pharynx.* Sin. *Rinofaringe.*

Faringectomie / *Pharyngectomy.* (*faringo-* + gr. *ektome* = excizie) Ablaţia totală sau parţială a faringelui de obicei în chirurgia cancerului local.

Faringită / *Pharyngitis.* (*faringo-* + *-ită*) Inflamaţie a faringelui (a mucoasei faringiene).

Faringoscopie / *Pharyngoscopy.* (*faringo-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Examen vizual direct al faringelui, cu ajutorul faringoscopului (apăsător de limbă, prevăzut cu dispozitiv de iluminare).

Faringotomie / *Pharyngotomy.* (*faringo-* + gr. *tome* = tăiere, de la *temnein* = a tăia) Incizia unui perete al faringelui.

Farmac-, Farmaco- / *Pharmac-*, *Pharmaco-*. (1. gr. *pharmakon* = remediu, medicament, otravă; 2. egipt. *ph-ar-maki* = care conferă siguranţă; 3. gr. *phero* = a purta, ce a dat substantivele *pharma* şi *pharmakon*; iniţial a însemnat ceea ce poartă pământul, ca apoi să aibă sensul de medicament, fiind preluat în limba latină, sub formă de *pharmacum*, care a ajuns până la noi) Elemente de compunere – prefix şi rădăcină –, care introduc, în termenii compuşi de astăzi, referirea la medicament.

Farmacie / *Pharmacy.* Sin. *Pharmaceutics*, *Drugs Markt*, *Drug Mart.* (*farmaco-* + *-ie*) Acest cuvânt are astăzi mai multe înţelesuri: **1.** Arta de a prepara medicamente. **2.** A doua parte a medicinii, care se ocupă cu alegerea, asocierea, prepararea şi eliberarea medicamentelor. **3.** Ştiinţă multidisciplinară care studiază formularea, prepararea / fabricarea, controlul şi evaluarea terapeutică a medicamentelor ca forme farmaceutice (sisteme farmaceutice de transport şi cedare a substanţelor medicamentoase). **4.** Unitate sanitară unde se depozitează, se prepară şi se eliberează medicamente, ca forme farmaceutice, dispozitive, produse tehnico-medicale sanitare, dietetice, cosmetice etc., deci sediul contactelor cu pacientul.

Farmacie clinică / *Clinical pharmacy.* Ştiinţa şi specialitatea farmaceutică ce utilizează opţional cunoştinţele farmaceutice şi biomedicale, în scopul ameliorării eficacităţii, securităţii, preciziei şi economiei utilizării medicamentelor, de către pacienţi şi societate (definiţie dată de Academia Naţională de Farmacie din Franţa). Scopul acestui studiu constă în dezvoltarea şi asigurarea unei farmacoterapii ştiinţifice şi raţionale, la nivel de individ şi societate.

Farmacie galenică. V. *Tehnologie farmaceutică.*

Farmacist / *Pharmacist* Sin. *Pharmacist practitioner*, *Pharmaceutical scientist.* (*farmaco-* + *-ist*) Persoană titulară a unei diplome de farmacist, care-şi exercită profesia în oficina de farmacie, industria de medicamente, în laborator (farmacist-analist – cu specialitatea: biochimie, chimie sanitară, controlul medicamentelor, toxicologie), farmacist clinician, reprezentant pentru produse farmaceutice, cercetare etc. Termenul englez *chimist* nu mai este utilizat şi nici menţionat în dicţionarele noi, fiind înlocuit prin *pharmacist* şi în ţările cu limba engleză-americană.

Farmacist clinician / *Clinical pharmacist.* Farmacist orientat către pacient (*patient oriented*) şi care are rolul de consilier în domeniul farmacoterapiei, al medicului şi al pacientului, în farmacia de spital şi comunitate. Cuvântul clinic înseamnă pat în limba greacă (gr. *kline* = pat), deci etimologic, farmacia clinică este farmacia ce se desfăşoară la patul bolnavului. Începută în spital, la patul bolnavului, alături de medic, farmacia clinică a fost ulterior extinsă şi în farmacia comunitară, având ca obiectiv consilierea pacienţilor, iar apoi a fost propusă şi pentru asistenţa la domiciliu (*home care*). F.c. reprezintă o sursă de informaţie asupra oricăror probleme legate de medicament. Răspunde totodată de prepararea şi eliberarea prescripţiilor medicale; urmăreşte terapia medicamentoasă şi o corelează cu testele de laborator clinic, semnalează reacţiile adverse ale medicamentelor, participă la cercetarea clinică a medicamentelor noi.

Farmacist clinician consultant / *Consultant clinical pharmacist.* Farmacist, cu calitatea de lider de excelenţă în spital, în managementul medicamentului, precum şi în pregătirea practică a farmaciştilor.

Farmacist generalist clasic / *Classical generalistic pharmacist.* Farmacist orientat către medicament (*drug oriented*), cu responsabilităţi în domeniul preparării, controlului calităţii, aprovizionării şi depozitării, gestionării medicamentelor, în conformitate cu regulile de bună practică farmaceutică.

Farmacocinetică / *Pharmacokinetics.* (*farmaco-* + gr. *kinein* = a mişca) **1.** Circulaţia unor substanţe străine, în special medicamentoase, prin corpul unui animal. Studiază descriptiv şi cantitativ evoluţia medicamentului în organismul în care este administrat; cuprinde elaborarea de modele teoretice pentru interpretarea datelor experimentale. Studiul evoluţiei medicamentului este efectuat în funcţie de timp şi de doza administrată, în ceea ce priveşte absorbţia, transportul, distribuţia, biotransformarea şi eliminarea sa. Cunoaşterea profilului farmacocinetic, al parametrilor mişcării şi transformării medicamentelor în organism, permite stabilirea regimului optim de dozare, cu implicaţii practice directe. **2.** Ramură a farmacologiei care studiază fenomenele ce intervin în procesele de absorbţie, distribuţie, transformare şi eliminare a medicamentelor din organism.

Farmacodependenţă / *Drug dependence*, *Drug addiction.* Denumire pentru ansamblul fenomenelor fizice şi psihice care apar după o perioadă variabilă de utilizare a anumitor medicamente. Se caracterizează prin modificări de comportament şi alte reacţii care generează un impuls pentru a lua medicamentul continuu sau periodic, pentru a regăsi efectele psihice şi uneori indispoziţia la privare. Această stare poate fi însoţită sau nu de o toleranţă; un acelaşi individ poate fi dependent de mai multe medicamente. Din cauza farmacodependenţei, medicamentele respective devin indispensabile echilibrului fiziologic al pacientului.

Farmacodependenţă fizică / *Physical drug dependence.* Se manifestă clinic, prin *sindromul de sevraj* (*abstinenţă*) declanşat la întreruperea administrării sau la reducerea importantă a dozelor. F.f. reclamă necesitatea continuării administrării substanţei, pentru a evita simptomele neplăcute şi uneori grave ale sindromului de sevraj. Pentru a evita declanşarea acestuia, în sistarea farmacoterapiei se vor reduce dozele progresiv. Mecanismul declanşării sindromului de sevraj constă în instalarea unei reglări „up", într-o transmisie modulată de transmisia în care acţionează substanţa.

Farmacodependenţă psihică / *Psychic drug dependence*. Constă în necesitatea psihică imperioasă de administrare continuă sau periodică a unei substanţe euforizante, procurate prin orice mijloc, pentru a obţine o senzaţie de bine (euforie) sau pentru înlăturarea disconfortului psihic. Pentru evitarea f.p. în farmacoterapeutică: dozele iniţiale sunt doze minime eficace; ele sunt mărite strict în funcţie de necesitatea pacientului; tratamentul este de foarte scurtă durată; de preferat ca pacientul să nu cunoască tratamentul, excepţie tratamentul durerii canceroase, cu analgezice morfinomimetice.

Farmacodiagnostic / *Pharmacodiagnostic*. Diagnostic bazat pe administrarea de medicamente.

Farmacodinamie / *Pharmacodynamics*. (*farmaco* + gr. *dynamis* = forţă, acţiune) Ştiinţă care studiază acţiunea medicamentelor asupra organismului (sănătos sau bolnav), locul, mecanismul (modul) de acţiune, factorii care influenţează acţiunea medicamentelor (relaţia structură chimică – activitate biologică), interacţiunile medicamentoase (ca rezultat al asocierii medicamentelor), efectele medicamentelor asupra diferitelor modele experimentale şi patologice. Totodată, F. precizează şi fundamentează indicaţiile privind utilizarea lor în terapeutică.

Farmacodinamie clinică / *Clinical pharmacodynamics*. Sin. *Farmacodinamie umană*. Ştiinţa care cercetează acţiunea şi efectele medicamentelor la om.

Farmacodinamie experimentală / *Experimental pharmacodynamics*. Sin. *Farmacodinamie preclinică, comparată*. Ştiinţă care studiază acţiunea şi efectele medicamentelor asupra animalelor de laborator.

Farmacoeconomie / *Pharmacoeconomics*. (*farmaco-* + fr. *économie* = economie, din gr. *oikonomia* = administrarea casei) Aplicarea metodelor de evaluare economică a programelor de sănătate pentru intervenţii care includ produse farmaceutice.

Farmacoepidemiologie / *Pharmacoepidemiology*. (*farmaco-* + gr. *epidemos* = care circulă în toată ţara, de la *epi-* = pe + *demos* = popor + *logos* = ştiinţă) Studiul utilizării şi efectele medicamentelor în populaţia umană.

Farmacofag / *Pharmacophage*. (*farmaco-* + gr. *phagein* = a mânca) Persoană care are tendinţa de a consuma medicamente.

Farmacofilie / *Pharmacophilia*. Sin. *Farmacomanie, farmacofagie*. (*farmaco-* + gr. *philein* = a iubi) Tendinţa exagerată de a consuma medicamente, recurgându-se la ele, la cele mai neînsemnate suferinţe, absolutizându-se puterea lor nelimitată.

Farmacofobie / *Pharmacophobia*. (*farmaco-* + gr. *phobos* = frică, teamă) Fobia faţă de medicamente, teama exagerată de efectele nefavorabile ale medicamentelor, care poate merge până la refuzul acestora, chiar şi în situaţii în care administrarea lor ar fi utilă.

Farmacofor / *Pharmacophore*. (*farmaco-* + gr. *phoros* = care poartă, care duce, de la pherein = a purta) Grup funcţional organic al unui element cu activitate farmacologică, dintr-un medicament.

Farmacogenetică / *Pharmacogenetics*. (*farmaco-* + gr. *genetikos* = propriu unei generaţii) Ştiinţă ce studiază variaţiile individuale, determinate genetic, ale răspunsului organismului la medicamente.

Farmacogenomică / *Pharmacogenomics*. (*farmaco-* + gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie sau gr. *gennan* = a produce + gr. *soma*, *-atos* = corp) Ştiinţă, ramură a farmacologiei şi geneticii, care studiază elucidarea bazelor moştenite pentru diferenţele interindividuale ale răspunsului la substanţa medicamentoasă, prin utilizarea genomului, pentru a identifica polimorfismul genetic, care determină răspunsul individual la o medicaţie specifică. Studiul efectului genomului asupra răspunsului la medicamente pe principiul „medicamentul potrivit pacientului”. Când medicamentele au efect asupra psihicului, se utilizează termenul de psihogenomică. În anul 2001, succesul grupului internaţional de studiu *Human Genomic Sequencin Consortium* şi al firmei *Celera Genomics Corp.*, care se ocupă de decodarea genomului uman, a scos în evidenţă răspunsul individual la administrarea de medicamente, răspuns determinat de variaţiile genotipului.

Farmacognozie / *Pharmacognosy*. (*farmaco-* + gr. *gnosis* = cunoaştere) Ramură a ştiinţelor farmaceutice, cu caracter descriptiv, analitic şi preparativ, care studiază medicamentele de origine vegetală (plantele medicinale) şi animală, sub aspectul conţinutului lor în principii active şi referiri la posibilitatea de utilizare ca materie primă pentru obţinerea de forme farmaceutice sau pentru extracţia substanţelor active în stare pură.

Farmacografie / *Pharmacography* (*farmaco-* + gr. *graphein* = a scrie) Ramură a farmacologiei care stabileşte regulile şi modalităţile de prescriere corectă a medicamentelor, în diferite forme farmaceutice, adecvate scopului terapeutic urmărit, incompatibilităţile ce pot surveni prin asocieri medicamentoase.

Farmacologie / *Pharmacology*. (*farmaco-* + gr. *logos* = ştiinţă) Este ştiinţa care studiază medicamentele din perspectiva definirii acestora ca substanţe utilizate pentru profilaxia, tratamentul sau diagnosticarea unor boli. Datorită efectelor pozitive sau negative pe care le poate avea un medicament asupra sistemelor biologice, studiile pot fi efectuate sau nu direct asupra omului. Acest aspect împarte farmacologia în: farmacologie preclinică şi farmacologie clinică.

Farmacologie clinică / *Clinical pharmacology*. Sin. *Farmacologie umană*. Este o specialitate medicală care studiază acţiunea medicamentelor asupra omului prin efectuarea unor studii clinice. Acestea pot confirma sau infirma rezultatele obţinute în urma studiilor preclinice. Farmacologia clinică reprezintă ultima etapă care trebuie parcursă înainte de autorizarea unui produs nou pe piaţa farmaceutică. Fără aceste confirmări terapeutice, o anumită substanţă nu poate fi acceptată ca medicament de uz uman. Instituţia care are rolul de evaluare a documentaţiei chimico-farmaceutice, preclinice şi clinice, dar şi de autorizare a acestor produse noi în România este Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (ANMDM).

Farmacologie generală / *General pharmacology*. Studiază aspectele cele mai generale ale interacţiunii medicament-organism, urmărindu-se legile obiective, pe baza cărora se desfăşoară aceasta.

Farmacologie preclinică / *Preclinical pharmacology*. Sin. *Farmacologie experimentală, comparată, animală*. Este o specialitate a farmacologiei care studiază acţiunea medicamentelor asupra animalelor de laborator (şoareci, şobolani, iepuri etc.) sau asupra sistemelor biologice izolate (culturi de celule, organe etc.). Pe baza rezultatelor acestor cercetări experimentale, se vor elabora teorii preliminarii asupra posibilelor acţiuni pe care substanţele le au la nivelul organismului uman.

Farmacologie specială / *Special pharmacology*. Cuprinde studiul analitic al diferitelor grupe de medicamente, pe baza clasificării, după criterii farmacodinamice şi chimice. Dat fiind numărul foarte mare de medicamente, pentru a stăpâni „haosul” aparent din lumea medicamentului, este necesară cunoaşterea caracterelor generale ale fiecărei grupe de medicamente, aplicabile la toate substanţele care aparţin grupei respective.

Farmacomanie / *Pharmacomania*. Sin. *Farmacofilie*. (*farmaco-* + gr. *mania* = nebunie) Nevoia imperioasă de a consuma medicamente fără motive justificate sau recurgerea la medicamente în cele mai neînsemnate suferinţe, absolutizând puterea medicamentelor. Farmacomania conduce inevitabil la abuzul de medicamente. V. *Abuz de medicamente*.

Farmacopee / *Pharmacopoeia*. (gr. *pharmacopoiia* = obţinerea medicamentelor, din gr. *pharmakon* = remediu, medicament şi gr. *poein* = a face) Codul oficial al normativelor care asigură calitatea medicamentului, obligatoriu în toate ţările.

Farmacopeea Europeană / *European Pharmacopoeia* (*Eur. Ph.*). Editată sub auspiciile Consiliului Europei pentru a permite circulaţia liberă de medicamente în Comunitatea Europeană.

Farmacopeea Internaţională / *International Pharmacopoeia*. Standard de referinţă oficial pentru medicamente, care oferă recomandări pentru uz internaţional, publicat de Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS, WHO).

Farmacopeea Română / *Romanian Pharmacopoeia. Abr. FR.* Prima farmacopee a fost elaborată în Franţa, de către Jacques Silvius, în 1514. În ţara noastră, este legală Farmacopeea Română (abr. F.R.), prima ediţie a fost elaborată de farmacistul C.C. Hepites din Brăila, în 1862, în limbile latină şi română; în prezent, este în vigoare ed. a X-a, publicată în 1993, şi Suplimentele 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 şi 2006, care sunt armonizate cu Farmacopeea Europeana (Eur. Ph.), obligatorie în statele Uniunii Europene (E.U.). Toate prevederile cu caracter general ale F.R. sunt obligatorii pentru toate unităţile care produc, controlează, depozitează şi distribuie medicamente şi se aplică tuturor produselor realizate în ţară. F.R. este alcătuită din 4 părţi: I. Prevederi generale; II. Monografii; III. Metode generale de analiză şi IV. Tabele. F.R. cuprinde norme ce asigură: denumirea, descrierea, formula de constituţie, compoziţia analitică, prepararea, controlul, principalele constante fizice şi proprietăţi chimice, exemple de substanţe medicamentoase, auxiliare şi forme farmaceutice de uz curent, utilizate în terapeutică.

Farmacopeea Statelor Unite şi Formularul Naţional / *United Pharmacopoeia* (*USP*) *and National Formulary* (*NF*). Standard de referinţă oficial pentru medicamente în SUA. (v. *USP-NF*).

Farmacopsihiatrie / *Pharmacopsychiatry*. Parte a farmacologiei care se ocupă cu studiul substanţelor chimice care provoacă tulburări mentale. Efectele acestora reprezintă o problemă de psihiatrie experimentală.

Farmacopsihologie / *Psichopharmacology*. Sin. *Psihofarmacologie*. (*farmaco-* + gr. *psykhe* = spirit, suflet + *logos* = ştiinţă) Studiul acţiunii substanţelor medicamentoase asupra funcţiilor psihice.

Farmacopsihoză / *Pharmacopsychosis*. (*farmaco-* + gr. *psykhe* = spirit + *-oză*) Termen utilizat pentru desemnarea tulburărilor psihice provocate de abuzul de substanţe toxice.

Farmacoradiologie / *Pharmacoradiology*. Examen radiologic al unui singur organ, afectat după administrarea unei substanţe care poate modifica comportamentul funcţional al regiunii investigate (ex.: morfină, ganglioplagice). Imaginea obţinută se compară cu cea de la un examen radiologic, fără pregătire.

Farmacoreceptor / *Pharmacoreceptor*. (*farmaco-* + lat. *receptus* de la *recipio*, *-ere* = a primi) Reprezintă biomacromolecule preformate cu structură specifică, complementară chimic, electric sau spaţial cu micromolecula medicamentului sau a ligandului endogen. Majoritatea receptorilor sunt proteine sau acizi nucleici ce pot avea funcţii enzimatice sau intervin ca mecanisme transportoare, prin membrane cu rol important pentru biologia celulară. V. *Receptori şi medicamente*.

Farmacorezistenţă / *Drug resistance*. Rezistenţă a organismului la unul sau mai multe medicamente. Cea mai cunoscută şi importantă formă de farmacorezistenţă este rezistenţa la antibiotice.

Farmacotecă / *Drug library*. (*farmaco-* + gr. *theke* = cutie, teacă) Colecţie de flacoane corespunzând dinamizărilor succesive a diferitelor medicamente homeopatice.

Farmacoterapie / *Pharmacotherapy*. (*farmaco-* + gr. *therapeia* = tratament) Denumire generică privind indicaţiile şi utilizarea terapeutică a medicamentelor şi studiul acţiunii lor în diferite boli, astfel încât să se obţină rezultate cât mai bune, cu riscuri minime.

Farmacotoxicologie / *Pharmacotoxicology*. (*farmaco-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la gr. *toxon* = săgeată + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a toxicologiei care studiază efectele adverse medicamentoase, intoxicaţiile acute sau cronice provocate de medicamente, privind prevenirea şi tratamentul acestora.

Farmacovigilenţă / *Drug Monitoring*, *Drug Safety*, *Monitoring for Drug Safety*, *Pharmacovigilance*. (*farmaco-* + lat. *vigilentia*, *-ae* = vigilenţă, de la *vigillo*, *-are* = a veghea, a sta treaz noaptea) Ramură a farmacoepidemiologiei, definită ca activitatea, după aprobarea ştiinţifică a medicamentului, care se referă la detectarea, studiul, înţelegerea şi prevenirea efectelor adverse sau a altor probleme referitoare la produs, survenite în condiţii normale de utilizare în scop terapeutic, diagnostic sau profilactic. Este organizată în cadrul unor centre naţionale şi internaţionale, sub direcţia ANMDM şi OMS, Geneva (2002). Această activitate este efectuată voluntar, de către medici practicieni şi farmacişti clinicieni, în spitale sau în centre prealabil desemnate (*farmacovigilenţa spontană*) sau prin aplicarea de tehnici epidemiologice pentru culegerea sistematică de informaţii, de la surse precise: spitale, reprezentanţi ai corpului medico-farmaceutic (*farmacovigilenţa intensivă*). Pe baza acestei definiţii generale, obiectivele care stau la baza farmacovigilenţei, în conformitate cu legislaţia aplicabilă în UE sunt: **1.** prevenirea efectelor nocive ale reacţiilor adverse la om rezultate din utilizarea medicamentelor autorizate în cadrul sau în afara condiţiilor din autorizaţia de punere pe piaţă sau de la expunerea profesională, precum şi **2.** promovarea utilizării în condiţii de siguranţă şi eficienţă a medicamentelor, în special prin furnizarea de informaţii, în timp util, cu privire la siguranţa medicamentelor pentru pacienţi, cadrele medicale şi publicul larg. Farmacovigilenţa este o activitate care contribuie la protejarea pacienţilor şi a sănătăţii publice.

Farmacovigilenţă de rutină / *Routine Pharmacovigilance*. Activităţi de farmacovigilenţă care trebuie întreprinse pentru toate medicamentele, aşa cum se menţionează în Regulametul nr. 726/2004/CE şi Legea nr. 95/2006, Titlul XVII – Medicamentul.

Farmacozom / *Pharmacosome*. (*farmaco-* + gr. *soma* = corp, corpuscul) Pro-drug ineficace *in vivo*, care este hidrolizat în organism şi devine bioactiv.

Fasci-, Fascicul-, Fasciculo-, Fascio- / *Fasci-*, *Fascicul-*, *Fasciculo-*, *Fascio-*. (lat. *fascia*, *-ae* = fâşie, bandă; lat. *fasciculus*, *-i* = mănunchi) Rădăcină care conferă înţelesul de bandă, fâşie, mănunchi de fibre.

Fascicul / *Fascicle*, *Bundle*. (*fascicul-*) **1.** Grup format din mai multe elemente de acelaşi fel, aşezate în formă de mănunchi. **2.** Grup de fibre musculare sau nervoase dispuse în mănunchiuri. **3.** Grup de fibre lemnoase sau liberiene.

Fascicul vascular / *Vascular bundle*. Sin. *Fascicul conducător*. Cordon lung şi continuu de ţesut conducător (vascular), prezent la traheofite, care porneşte de la rădăcină, trece prin tulpină şi ajunge până la frunze. Este alcătuit din zilem şi floem, separate prin cambiu la plantele la care se înregistrează o creştere secundară în grosime.

Fasciculat / *Fascicled*. (*fascicul-*) Organe vegetale dispuse în mănunchiuri (ex.: rădăcinile gramineelor, frunzele coniferelor – *Larix* sp., *Pinus* sp.).

Fascie / *Fascia*. N.A. *fascia*. (*fasci-*) Învelişul aponevrotic al muşchiului sau al unei regiuni anatomice; membrană conjunctivă fibroasă.

Fasciită / *Fasciitis*. (*fascio-* + *-ită*) Inflamaţie a unei fascii.

Fasciolă / *Fasciola*. (lat. *fasciola*, dim. din *fascia*, *-ae* = bandă, fâşie) Gen de viermi paraziţi din familia *Fasciolidae*, clasa *Trematoda*. ex.: Fascia hepatică (*F. humana* sau *Distoma hepaticum*), întâlnită în căile biliare la om şi animale, care determină fascioloza sau distomatoza hepatică.

Fascioloză / *Fasciolosis*. (lat. *fasciola*, dim. de la *fascia*, *-ae* = bandă, fâşie + *-oză*) Boală determinată de paraziţi din genul *Fasciola* ex.: *Fasciola hepatica*, cu localizare în căile biliare şi hepatice.

Faşă / *Band*. (*fasci-*) Bandă din tifon sau alt material textil natural, din bumbac, rulată ca un sul, care se utilizează pentru fixarea pansamentelor sau pentru imobilizarea unor părţi ale corpului. Faşa gipsată este un tifon hidrofil presărat cu pulbere de gips pentru confecţionarea aparatelor gipsate.

Fatal / *Fatal*. Sin. *Letal* (v.). (lat. *fatalis*, *-a*, *-um* = al destinului, de la *fatum*, *-i* = destin)

FAT-MLV / *FAT-MLV*. Abr. de la engl. *Frozen and thawed multilamellar large vesicles*. Metodă de preparare a lipozomilor de tipul vezicule multilamelare mari prin îngheţare şi topire.

Faţă / *Face*. Sin. *Facies* (v.).

Faţetă / *Side*. (*faci-*) Suprafaţă mică, parte.

Faună / *Faună*. (lat. *Fauna*, soţia sau sora zeului Faunus, zeu al agricultorilor şi al păstorilor, identificat mai târziu cu zeul grec Pan) Totalitatea animalelor care convieţuiesc într-o anumită regiune, zonă geografică.

Favism / *Favism*. (lat. *faba*, *-ae* = bob + *-ism*) Afecţiune caracterizată prin anemie hemolitică, provocată de ingestia seminţelor crude de *Vicia faba*, care conţine 2 pirimidine: izouramil şi divicină. Boală semnalată în Grecia şi în ţările din bazinul mediteranean. Observată la indivizi ce prezintă un deficit enzimatic eritrocitar, ereditar; se caracterizează prin: icter hemolitic cu anemie şi hemoglobinurie, astenie, febră, tulburări digestive.

Favus / *Favus*. Sin. *Porrigo favosa*, *Tinea favosa*. (lat. *favus*, *-us* = fagure) Infecţie micotică determinată de ciuperca *Trichophyton schoenleini*, localizată cu predilecţie la pielea capului (dermatomicoză), caracterizată printr-un aspect deosebit al firului de păr şi însoţită uneori de apariţia unor elemente tipice – godeuri favice, depresiuni rotunjite, supurate, acoperite de cruste, de culoare galbenă ca sulful. Este foarte contagios şi provoacă alopecii cicatriceale definitive. Alte localizări: unghii şi foarte rar leziuni viscerale.

Faza ritmului biologic / *Biological rhythm phase*. Oscilaţia trăsăturilor specifice ca valori maxime (pic) şi valori de bază ale ritmului relativ corespunzător la scală.

Fază / *Phase*. (gr. *phasis*, *-is* = aparenţă, răsăritul unei stele, de la *phainein* = a apărea) Mărime ce caracterizează diferite aspecte ale unui sistem material sau diferite stadii ale evoluţiei sale. **1.** În fizică, constanta angulară a unei mişcări vibratorii. **2.** În chimie, partea omogenă a unui sistem, ansamblu, cu proprietăţi fizice şi chimice identice în toată masa ei şi separată de restul sistemului printr-o suprafaţă de separare, numită *interfaţă*. Un sistem poate fi alcătuit din una sau mai multe faze. Faza formată dintr-un component se numeşte *fază simplă* sau *pură*, iar cea care conţine mai multe componente se numeşte *fază mixtă* sau *compusă*. O fază poate fi lichidă, solidă sau gazoasă. Fazele unui amestec reprezintă fiecare parte omogenă a unui amestec eterogen. **3.** Denumirea stărilor succesive în evoluţia bolilor periodice îndeosebi în psihiatrie; ex. f. depresivă, f. de excitare etc. **4.** Etapă în evoluţia unui proces.

Fază biofarmaceutică / *Biopharmaceutic phase*. (gr. *phasis*, *-is* = aparenţă, gr. *bios* = viaţă + gr. *pharmakon* = medicament) Prima etapă străbătută în organism de o substanţă medicamentoasă, în cursul transformării sale, pentru a conduce la efectul terapeutic; ea constă în eliberarea substanţei şi dizolvarea ei şi constituie obiectul de studiu al disciplinei de Biofarmacie.

Fază de fabricaţie / *Processing phase*. V. *Operaţie farmaceutică*.

Fază dispersantă / *Disperse phase*. (gr. *phasis*, *-is* = aparenţă, lat. *dispergo*, *-ere* = a răspândi, a împrăştia) Faza externă, continuă, mediul de dispersie, vehicul sau excipient, component al unui sistem dispers eterogen, în care se dispersează faza internă, faza discontinuă, substanţa medicamentoasă. Poate fi gazoasă, lichidă sau solidă.

Fază dispersată / *Disperse phase*. (gr. *phasis*, *-is* = aparenţă + lat. *dispergo*, *-ere* = a împrăştia) Fază internă, discontinuă, substanţă medicamentoasă, component al unui sistem dispers eterogen, fin divizată în faza dispersantă. Dimensiunile fazei disperse sunt cuprinse între 1 şi 100 micrometri. Poate fi gazoasă, lichidă sau solidă.

Fază externă. / *External phase*. V. *Fază dispersantă*.

Fază farmacocinetică / *Pharmacokinetic phase*. A doua etapă străbătută de o substanţă medicamentoasă în organism; ea corespunde la transformare *in vivo*, după eliberarea şi dizolvarea sa în mediile organismului. Este definită astfel: „studiul, în funcţie de timp, al diferitelor aspecte (absorbţie, distribuţie şi eliminare) de transformare a unei substanţe medicamentoase în organism".

Fază farmacodinamică / *Pharmacodynamic phase*. A treia etapă străbătută de o substanţă medicamentoasă în organism; ea corespunde răspunsului farmacodinamic, rezultând din interacţiunea substanţei cu un receptor, o enzimă sau o oarecare structură celulară. Acest răspuns este o componentă a efectului terapeutic urmărit şi reprezintă obiectul farmacodinamiei.

Fază internă / *Internal phase*. V. *Fază dispersată*.

Fază inversă / *Reverse phase*. Fază staţionară cu polaritate mai mică decât a fazei mobile. Este utilizată în cromatografia de lichide de înaltă performanţă.

Fază legată / *Bonded phase*. Fază lichidă staţionară ataşată covalent pe un suport solid. Este utilizată în cromatografia de lichide de înaltă performanţă.

Fază mobilă / *Mobile phase*. În cromatografie, fluid ce se deplasează de-a lungul fazei staţionare, într-o direcţie definită. Poate fi un lichid (numit şi eluent, în cromatografia de lichide), un gaz (numit şi gaz purtător, în cromatografia de gaze) sau un lichid supercritic (cromatografia cu lichide supercritice).

Fază normală / *Normal phase*. Fază staţionară cu polaritate mai mare decât a fazei mobile. Este utilizată în cromatografia de lichide de înaltă performanţă.

Fază staţionară / *Stationary phase*. În cromatografie, mediu staţionar sau umplutura coloanei cromatografice.

Faze de dezvoltare clinică a unui medicament / *Clinical development phases of one drug*. Sin. *Dosar clinic*. Etapele de studiu al unui nou medicament, care alcătuiesc dosarul clinic, obligatoriu pentru obţinerea avizului de fabricaţie: *faza I de studiu*. Studiile efectelor medicamentului, pe voluntari sănătoşi, uzual 20-28 persoane (farmacocinetica); *faza II de studiu*. Studiile clinice ale efectelor medicamentului pe un număr relativ mic de pacienţi, implicând uzual nu mai mult de câteva sute de persoane. Are ca scop stabilirea eficacităţii medicamentului şi a posologiei; *faza III de studiu*. Studii clinice comparative ale efectelor medicamentului pe un număr mare de pacienţi (500-5.000 persoane); stabileşte deci eficacitatea şi acceptabilitatea medicamentului; *faza IV de studii*. Continuarea studiilor clinice comparative ale efectelor medicamentului, după ce acesta a fost aprobat pentru introducerea în terapeutică (a obţinut avizul de fabricaţie şi a fost introdus în circulaţie). Se referă la studiile de supraveghere post-marketing.

Făină / *Flour*. (lat. *farina*, *-ae* = făină) Pulbere obţinută prin măcinarea unor materiale (diverse seminţe, grăunte) de uz farmaceutic: in, muştar, sau alimentar: grâu, porumb, orez etc.

Făt / *F(o)etus*. Sin. *Fetus* (v.). (lat. *f (o)etus*, *-i* = făt)

Fc / *Fc*. Porţiune dintr-o moleculă de imunoglobulină care este *carrier* pentru diferite funcţii efectoare ca abilitatea de a se lega la complement. Important în activităţile imunologice şi separabil din porţiunea legată de antigen prin clivaj enzimatic sau chimic (v. *Fab*).

FD&C Act / *FD&C Act*. Abr. pentru engl. *Food, Drug and Cosmetic Act*, din 1938. Legislaţie majoră care reglează aceste produse în Statele Unite ale Americii. Aceasta impune companiilor să dovedească siguranţa produselor fabricate înainte de comercializarea acestora. FDA extinde supravegherea la cosmetice şi la dispozitivele terapeutice, explică inspecţia factorilor autorizaţi, impune standarde pentru alimente şi adaugă restricţii pentru a preveni pedepsele de confiscare pentru violarea legilor.

FDA / *FDA*. Abr. pentru engl. *United States Food and Drug Administration* = Administraţia Alimentelor şi Medicamentelor a SUA. Autoritatea guvernamentală de reglementare a alimentelor şi medicamentelor în SUA.

FDAMA / *FDAMA*. Abr. pentru engl. *FDA Modernization Act*, legiferată în 1997, care reformează FD&C Act în vederea îmbunătăţirii legislaţiei alimentelor, medicamentelor, dispozitivelor medicale şi produselor biologice.

FDE / *FDE*. Abr. pentru *Fosfodiesteraze*.

Febră / *Fever*. Sin. *Hipertermie*. (*febri-*) Creşterea temperaturii corpului peste 37°C. Pentru temperatura între 37-38°C se utilizează denumirea de stare subfebrilă. Temperatura normală a corpului omenesc, măsurată în axilă este de 36-37°C. În febră se tulbură echilibrul dinamic între producerea de căldură (creşterea metabolismului, activitate musculară – numită şi termoreglare chimică) şi pierderea de căldură (vasodilataţie, sudoraţie – numită şi termoreglare fizică). Febra poate fi provocată de infecţii, leziuni tisulare, tulburări imunologice, neoplasm etc.

Febră aftoasă / *Aphtous fever*, *Foot and mouth disease*. Boală eruptivă epidemică şi contagioasă, dată de un virus, în special la bovine, caracterizată de apariţia de afte pe mucoasa bucală, uger şi spaţiile interdigitale. Formele maligne sunt însoţite de localizări digestive, respiratorii şi nervoase. Boala se poate transmite la oaie, câine, porc şi, în mod excepţional, la om (când este benignă).

Febră dată de vaporii de polimeri / *Polymer fume fever*. Sindrom de alterare a stării generale şi uşor wheezing (engl. *to wheeze* = a respira greu, a respira astmatic), care apare la muncitorii expuşi la polimerii volatilizaţi (hidrocarboni).

Febră de fân / *Hay fever*. Coriză spastică sezonieră dată de o stare de sensibilizare alergică la polenul de graminee.

Febră de fum / *Metal fume fever*. Sin. *Febră dată de vaporii metalelor*, *Febra turnătorilor*. Simptomatologie specifică din intoxicaţia acută, care apare la persoanele din mediul industrial, ce inhalează aerosoli de oxid de zinc. Tabloul clinic este similar unui acces de malarie: cefalee, opresiune toracică, dispnee, dureri musculare şi febră de 39-40°C, timp de 6-12 ore, la sfârşitul zilei de lucru şi mai ales lunea.

Febră enterică / *Enteric fever*. Sin. *Febră tifoidă*.

Febră exantematică / *Exanthematous fever*. Boli cu caractere comune clinice (exantem şi tifos), date de agentul patogen *Rickettsia* sau *Coxiella*, transmise de un artropod hematofag, cu asemănare imunologică variabilă. Sunt incluse următoarele boli: tifosul exantematic, tifosul murin, febra pătată a Munţilor Stâncoşi, febra maculoasă braziliană, febra fluvială de Japonia, febra Q şi febra exantematică sud-africană.

Febră galbenă / *Yellow fever*. Sin. *Tifos amaril*. Maladie infecţioasă acută febrilă, strict localizată şi endemoepidemică, în unele regiuni tropicale din America Centrală şi de Sud şi Africa produsă de un arbovirus şi transmisă de ţânţar (*Aedes aegyptil*), care produce afectare hepato-renală, frisoane, cefalee, tulburări digestive, icter, sindrom hemoragic sever, vomă neagră (*vomito negro*). Boala poate conferi imunitate, dar cel mai frecvent este letală. Profilaxie cu vaccin antiamaril pentru o imunitate de 10 ani.

Febră paratifoidă / *Paratyphoid fever*. Boală febrilă dată de bacili paratifici (*Salmonella paratiphi A şi B*, cel mai frecvent), cu manifestări asemănătoare febrei tifoide. Se transmite prin alimente şi apa contaminate.

Febră tifoidă / *Typhoid fever*. Sin. *Febră enterică*. Toxiinfecţie generalizată dată de *Salmonella typhi*. Boala este transmisă direct de la bolnavi sau purtători de germeni, prin apă şi alimente contaminate. Este o boală umană, endoepidemică şi se caracterizează printr-o stare toxiinfecţioasă, febră, oboseală, tulburări digestive grave, ca meteorism abdominal, diaree sau anorexie totală. După boală, se obţine o imunitate durabilă, cât şi prin vaccinare.

Febri- / *Febri-*. (lat. *febris*, *-is* = febră, friguri, de la gr. *phebomai* = eu tremur) Element de compunere care introduce în termeni referirea la febră.

Febrifug / *Febrifuge*. (*febri-* + lat. *fugo*, *-are* = a fugări) V. *Antipiretic*.

Febril / *Febrile*. Care se raportează la febră.

Fecal- / *Fecal-*. (lat. *faex*, *-cis* = reziduuri, resturi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la resturi, fecale.

Fecale / *F(a)eces*. *Sin. Excremente*, *Materii fecale* (v.). (*fecal-*) Reziduu expulzat de intestin, prin calea ano-rectală.

Fecalom / *Fecaloma*. Sin. *Coprom*, *Scotom*, *Stercorom*. (fecal-). Masă dură de materii fecale acumulate în intestinul gros, cauzată de încetinirea tranzitului intestinal.

Feculă / *Fecule*. Amidon de cartofi.

Fecund- / *Fecund-*. (lat. *fecundo*, *-are* = a face să rodească, de la *fecundus*, *-a*, *-um* = roditor, fertil) Element de compunere care introduce în termeni referirea la reproducere.

Fecundabilitate / *Fecundability*. Probabilitatea de concepţie, în cursul unui ciclu menstrual.

Fecundare in vitro / *In vitro fertilization*. Metode utilizate în cazuri de sterilitate feminină şi masculină.

Fecundaţie / *Fertilization* (*fecund-*) **1.** În botanică, proces fiziologic complex prin care se realizează contopirea a două celule sau organe sexuale, amestecarea caracterelor paterne cu cele materne, refacerea garniturii cromozomiale diploide, formarea zigotului. *a. simplă* / *simple* – fecundarea oosferei de către nucleul spermatic la Gimnosperme. *b. dublă* / *double* – fecundarea simultană atât a oosferei, cât şi a nucleului central al sacului embrionar de către cei doi nuclei spermatici la Angiosperme. **2.** Fuzionarea unui gamet mascul (spermatozoid) cu un gamet femel (ovul), care formează oul (sau zigotul) ce va forma un nou individ.

Feedback / *Feedback*. Sin. *Retrocontrol*, *Conexiune inversă*. Abr. FB. (engl. *feed* = a se hrăni + *back* = înapoi) **1.** În farmacologie, mecanism fiziologic prin care activitatea unui sistem este influenţată chiar de produsul funcţionării sale. De exemplu, creşterea nivelului unui hormon frânează secretarea stimulinei corespunzătoare de către hipofiză; glanda endocrină restimulată reduce, la rândul său, producerea hormonului. Sistem de control al unei activităţi în care produsul final, ca efector de control, modifică activitatea respectivă în momentul în care aceasta a manifestat o deviaţie cantitativă. Dacă efectorul de control FB creşte deviaţia, atunci este FB pozitiv, iar dacă efectorul scade deviaţia, sistemul FB este negativ. În general, sistemul FB are structura unui circuit de control în care produsul final al unei căi (metabolice de reglaj, neurohormonal) îşi controlează ca efector FB-ul propriu. **2.** În marketing, reacţia de răspuns a primitorului care demonstrează că mesajul a fost primit şi înţeles. Feedback poate fi considerat şi limbajul corporal al interlocutorului, reacţiile faciale şi întrebările verbale pe care le pune. Informaţia provenită de la efector sau de la ieşirea sistemului, semnalizând eficienţa acţiunii, cu scopul autoreglării acesteia.

Fel tauri / *Ox gall*. Preparat de bilă de bou, cu acţiune coleretică; favorizează emulsionarea grăsimilor în intestin şi desorbţia vitaminelor liposolubile. Excitant al motilităţii intestinale.

Feloderm / *Phelloderm*. (gr. *phellos* = plută + *derma* = piele) Ţesut parenchimatic secundar generat de felogen, prezent în structura scoarţei la rădăcină şi tulpină.

Felogen / *Phellogen*, *Cork cambium*. Sin. *Zona generatoare subero-felodermică*. (gr. *phellos* = plută + *genesis* = naştere) Tip de ţesut meristematic care se întâlneşte în partea externă a tulpinii plantelor lemnoase, de obicei sub forma unui inel care înconjoară ţesuturile interne. Prin diviziunea celulelor felogenului se formează un ţesut suberos la exterior (felem, suber) şi un ţesut secundar parenchimatic în interior (feloderm). Felemul, felogenul şi felodermul alcătuiesc peridermul, un strat exterior impermeabil care protejează ţesuturile interne ale trunchiului, atunci când ţesuturile exterioare crapă (pe măsură ce diametrul trunchiului creşte odată cu înaintarea în vârstă a arborelui). În acest caz, peridermul preia funcţiile epidermei.

Femelă / *Female*. (lat. *femella*, *-ae* = femeie tânără) Organism care produce gameţi feminini.

Femur-, femuro- / *Femur-*, *femuro-*. (lat. *femur* = coapsă) Termen care face referire la osul femural. Se poate folosi şi ca sufix.

Femur / *Femur*, *Thigh bone*. Osul femur.

Femural / *Femural*. (*femuro-* + *-al*) Care aparţine de osul femur.

Fenacetină / *Phenacetin* (DCI). Derivat de anilină, cu acţiune analgezică şi antipiretică.

Fenilalanină / *Phenylalanine*. Aminoacid indispensabil din sânge, precursor al tirozinei. Necesar 30 mg / zi, dacă regimul conţine tirozină şi 1,10 g / zi, în absenţa acesteia. Concentraţia în sânge este de 8 mg / L.

Fenilalanin-hidroxilază / *Phenilalanine hydroxylase*. Enzimă care catalizează hidroxilarea fenilalaninei în tirozină.

Fenilbutazonă / *Phenylbutazone* (DCI). Derivat de fenilhidrazină, antiinflamator nesteroidian, uşor antipiretic; produce o retenţie hidrosodată şi cu grad de toxicitate asupra hematopoiezei şi a mucoasei gastrice.

Fenilcetonurie / *Phenylketonuria*. (gr. *phainein* = a străluci, a apărea + gr. *hyle* = materie; lat. *acetum*, *-i* = oţet + gr. *ouron* = urină) Boală ereditară, cu transmitere autozomal recesivă caracterizată prin deficit de fenilalanin-hidroxilază, enzimă care catalizează formarea tirozinei din fenilalanină. Este o boală gravă, ce se manifestă printr-o encefalopatie severă, cu arieraţie mentală (de unde şi denumirea de oligofrenie fenilpiruvică) şi tulburări neurologice variate.

Fenilmetanol / *Benzylalcohol*. V. *E 1519*.

Fenobarbital / *Phenobarbital* (DCI). Sin. *Acid fenilbarbituric*, *Luminal*, *Gardenal*, *Solfoton*. Derivat barbituric din clasa ureidelor cu lanţ închis (ciclic), utilizat ca medicament cu acţiune sedativă, hipnotică (în insomnii) şi anticonvulsivantă (în tratamentul epilepsiei). Se administrează pe cale orală (comprimate), injectabilă sau pe cale rectală. Ca efecte secundare: reacţii de sensibilizare a pielii, somnolenţă şi dependenţă, datorată uzului continuu.

Fenol / *Phenol*. Sin. *Acid fenic*, *Acid carbolic*. (gr. *phainein* = a apărea, a străluci + *-ol*) Derivat hidroxilic al nucleului aromatic, gruparea hidroxil fiind legată direct de nucleu. Se prezintă ca o substanţă cristalizată, albă, în timp devine roz-brun (fotosensibil), cu miros caracteristic, volatil, sublimează la temperatura camerei, coroziv şi toxic. Se utilizează pentru proprietăţile sale dezinfectante. V. *Soluţia de fenol*.

Fenol lichefiat / *Liquid phenol*. (lat. *Phenolum liquefiatum*) Soluţie concentrată de fenol 90%, obţinută prin încălzirea fenolului cristalizat, până la topire, în recipient închis, în baia de apă, după care se adaugă 10 g apă proaspăt fiartă şi răcită (pentru dezaerare). Se amestecă bine. Fenolul este solubil în apă 1:13. Se utilizează pentru prepararea apei fenolate.

Fenolftaleină / *Phenolphtalein*. (gr. *Phainein* = a apărea, a străluci + *-ol* + lat., gr. *naphta* = un tip de bitum + *-ină*) Substanţă solubilă în alcool şi în mediul alcalin intestinal, unde acţionează prin creşterea peristaltismului, ca laxativ, în doze mici şi purgativ, la doze mari. Soluţia alcoolică 1% este utilizată ca indicator de pH, în chimia analitică; este incoloră în mediul acid şi se colorează roşu-violet în mediul alcalin (pH 8,3-10).

Fenologie / *Phenology*. (fr. *phenologie* = fenologie) Studiul influenţei factorilor climatici asupra organismelor vii.

Fenolsulfonftalaină / *Phenolsulfonphthalein*. Sin. *Roşu de fenol*. (gr. *phainein* = a străluci, a apărea + *-ol* + lat. *sulfur*, *-is* = sulf, pucioasă + lat., gr. *naphta* = un tip de bitum + *-ină*) Colorant derivat din fenol şi anhidrida acidului orto-sulfobenzoic, folosit ca indicator, în chimia analitică (pH 6,9-8,4). Sarea sodică este utilizată sub formă de soluţie injectabilă pentru explorarea funcţională renală (în concentraţie de 0,6%).

Fenomen / *Phenomenon*. (gr. *phainomenon* = ceea ce apare, de la *phainein* = a apărea) **1.** Orice transformare care se petrece în natură, transformare care este însoţită de o variaţie de energie (variaţie în starea sau în mişcarea naturii). **2.** Simptom, manifestare în legătură cu o boală. **3.** Fapt neobişnuit care surprinde prin anumite caractere.

Fenomen Arthus / *Arthus reaction*. Sin. *Reacţie Arthus*. (Nicolas Maurice Arthus, 1862-1945, fiziolog francez, profesor – succesiv – la Freiburg, Marsilia şi Lausanne) Modificări inflamatorii (congestie, edem, peteşii, infiltrat celular) până la necroză, apărute după 1-2 ore la locul inoculării unui antigen proteic.

Fenomen nociv / *Noxious phenomenon*. Deteriorarea sănătăţii, inclusiv cea determinată de pierderea calităţii sau a disponibilităţii medicamentului.

Fenomen Tyndall / *Tyndall phenomenon*. (John Tyndall, 1820-1893, fizician irlandez) Difuziunea luminii la nivelul unor particule materiale aflate în suspensie în aer sau într-un lichid. Ex.: difuziunea luminii într-o soluţie coloidală.

Fenoplaste / *Phenoplastic*. Denumire generică pentru anumite materiale plastice termorezistente (duroplaste), obţinute prin policondensarea fenolilor şi aldehidelor. Ex.: bachelită, policondensat între fenol şi uree. Se utilizează pentru fabricarea recipientelor de condiţionare, instrumentar medico-chirurgical etc.

Feno-, -fenă / *Pheno-*, *-phena*. (gr. *phainein* = a apărea) Element de compunere care introduce în termeni referirea la caractere specifice.

Fenotip / *Phenotype* (*feno-* + gr. *typos* = model) **1.** Totalitatea caracterelor fizice, fiziologice, ecologice şi comportamentale ale unui organism, rezultat vizibil al interacţiunii ereditate-mediu. Ca atare, acelaşi genotip se va manifesta diferit, în condiţii deosebite de mediu, şi acelaşi fenotip poate fi condiţionat de genotipuri diverse, în condiţii de mediu similare. **2.** Caractere observabile care rezultă din acţiunea genelor unui organism. Fenotipul variază dependent de care alele ale fiecărei gene sunt prezente.

Feocromocitom / *Pheochromocytoma.* (gr. *phaios* = brun + gr. *khroma, -atos* = culoare + gr. *kytos* = celulă + *-oma*) Tumoră a medulosuprarenalei manifestată prin hipertensiune arterială paroxistică, din cauza adrenalinei secretată în exces în tumoră.

Feofitine / *Pheophytines.* Combinaţii heterociclice, aromatice, derivaţi ai clorofilei din care se obţin prin tratare cu acizi minerali (are loc înlocuirea magneziului din moleculă, prin hidrogen).

-fer, -ferent, -fereză / *-pher, -pherent, -pheresis.* (lat. *ferro, ferre* = a conduce; gr. *pherein* = a purta, a transporta) Sufixe care introduc în termeni referirea la o direcţie, la transport.

Fereastră / *Window.* (lat. *ferestra, -ae* = fereastră, deschizătură) Deschidere circumscrisă într-o suprafaţă.

Fereastră terapeutică / *Therapeutic window.* Sin. *Pauză terapeutică.* Întreruperea provizorie a unui tratament care nu dă rezultate, în scopurile: a. punerea în evidenţă a eventualelor semne ale bolii; b. discriminarea semnelor de intoleranţă la tratament; c. în vederea utilizării unei noutăţi terapeutice.

Feri-, Fero- / *Ferri-, Ferro-.* (lat. *ferrum, -i* = fier) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fier.

Feripriv / *Sideropenic.* (*feri-* + lat. *privo, -are* = a despărţi, a lipsi de) Care este provocat prin lipsa fierului. Ex.: Anemia ferripriva.

Ferit de lumină / *Safe from light.* Expresie pentru păstrarea medicamentelor şi a substanţelor farmaceutice. Se aplică şi pentru recipientele de sticlă, care prezintă culoarea brun-închis sau incolore, dar păstrate la întuneric, în dulapuri închise. Celelalte ambalaje farmaceutice trebuie să fie dintr-un material care să nu permită trecerea luminii sau să fie păstrate la întuneric, în dulapuri închise.

Feritină / *Ferritin.* Proteină cu masă moleculară mare, conţinând fier, constituind forma de rezervă a fierului în organism (în splină, ficat, măduva oaselor).

Ferment / *Ferment Sin.* Enzimă (v.). (lat. *fermentum, -i* = dospire, fermentare, de la *fermento, -are* = a face să fermenteze şi *fervere* = a fierbe).

Ferment galben Warburg / *Yellow enzime.* Enzimă rezultată din combinarea esterului fosforic al flavinei (vitamina B_2) cu o proteină. El are, ca transportor de hidrogen, un rol important în metabolismul celular al glucidelor.

Fermentator / *Fermenter.* Bioreactor mare utilizat pentru creşterea bacteriilor sau fungilor în cultură lichidă. Tanc, recipient din material inoxidabil, cu pereţi dubli prin care circulă apa (caldă sau rece), prevăzut cu palete, senzori şi intrări controlabile de materii prime şi materiale, utilizat în procesul de fabricaţie, pentru multiplicarea bacteriilor sau altor microorganisme, în scopul obţinerii de produşi naturali. Ex.: antibiotice, alcool etc.

Fermentaţie / *Fermentation.* (lat. *fermentatio, -onis* = dospire, fermentare, din *fermento, -are* = a face să fermenteze şi *fervo, -ere* = a fierbe) **1.** Proces biochimic de catabolism al glucidelor şi al derivaţilor acestora. **2.** Proces biochimic de degradare a anumitor materii organice în anaerobioză, sub influenţa enzimelor produse de microorganisme (bacterii, levuri): a) *alcoolică / alcoholic* – fermentaţie produsă de cele două tipuri de drojdii: drojdia de bere (*Saccharomyces cerevisiae*) şi drojdia de vin (*Saccharomyces ellipsoideus*), care acţionează asupra zaharurilor prin intermediul enzimei numită zimază, pe care le degradează până la alcool etilic; b) *butirică / butyric* – fermentaţie produsă de bacteriile butirice care acţionează asupra zaharurilor, pe care le degradează până la acid butiric; c) *lactică / lactic* – fermentaţie produsă de lactobacterii, bacili gram(+), nepatogeni (*Lactobascillus*), care acţionează asupra zaharurilor, pe care le degradează până la acid lactic. **3.** În biotehnologie, cultivarea microorganismelor la scară mare sau a vieţuitoarelor unicelulare pentru scopuri industriale, pentru a produce molecule terapeutice sau alimente şi băuturi speciale. Procesul de fermentare utilizează diferite sisteme biologice: organisme întregi, celule izolate sau componentele moleculare ale acestora. Ex.: fabricarea de antibiotice, vitamine, hormoni sau unele alimente (lactate, bere, vin). Clasificare: a. după microorganism: *aerobă* sau *anaerobă*; b. în funcţie de substrat: *fermentaţia zaharurilor, celulozei, proteică*; c. în funcţie de produşii principali: *f. alcoolică, acetică, lactică*; d. agentul de fermentaţie: *f. hidrolitică, oxidativă, acidă* etc.

Fermentaţie a alimentelor / *Food fermentation.* Proces biochimic, care are loc atunci când microorganismele prezente în aliment folosesc ca substrat metabolic componente organice ale alimentului. Principiile nutritive care sunt utilizate ca substrat metabolic de către microorganisme, în condiţii anaerobe, sunt zaharurile din alimente. Produşii de degradare ai glucidelor imprimă proprietăţi specifice alimentului, uneori în prezenţa unor concentraţii reduse de oxigen, aceşti produşi se pot oxida prin intervenţia altor microorganisme. Astfel, conversia lactozei în acid lactic de către *Streptococcus lactis* are loc în condiţii de anaerobioză şi este o fermentaţie. În industria alimentară, se aplică procesul de fermentaţie microbiană pentru obţinerea unor derivate de lapte, produse vegetale (murături) vin, bere, cidru, pâine, preparate din peşte etc.

Fermentaţie acidă a cărnii / *Meat acid fermentation.* Proces biochimic efectuat în carne, în urma căruia se eliberează hidrogen sulfurat şi unii acizi organici (formic, acetic, propionic, butiric, capronic, palmitic). Carnea nu este improprie pentru consum, dar este de calitate inferioară.

Fermentaţie aerobă / *Aerobic fermentation.* Procedeu de fermentaţie care se aplică pentru microorganismele care se dezvoltă în prezenţa aerului.

Fermentaţie anaerobă / *Anaerobic fermentation.* Proces de înmulţire a microorganismelor pentru producţia de diferiţi compuşi chimici, utilizat în industria de antibiotice (biotehnologie). Microbii sunt incubaţi în condiţii specifice, în prezenţă de nutrimente, în tancuri de fermentare mari.

Fermentaţie biochimică / *Biochemical fermentation.* (lat. *fermentatio, -onis* = dospire, fermentare, de la *fermentare* = a face să fermenteze + gr. *bios* = viaţă + *khemeya* = alchimie) Principalul proces dintr-o tehnologie de biosinteză. Reprezintă procesul de creştere a microorganismelor pe medii de cultură cu scopul de a biosintetiza metaboliţii ce sunt utili omului.

Fermentaţie continuă / *Continuous fermentation.* Procedeu care se realizează într-un fermentator sau o bacterie de fermentare, în funcţie de stadiul de dezvoltare a microorganismelor.

Fermentaţie discontinuă / *Batch discontinuous system.* Sin. *Sistem de cultivare „batch".* Procedeu care presupune parcurgerea tuturor etapelor de dezvoltare a microorganismelor într-un singur bioreactor. Acest tip de fermentaţie are consumuri mari de utilităţi, randamente de biosinteză scăzute, cost ridicat şi instalaţie complexă.

Fermentaţie microbiană / *Microbial fermentation.* Procese de fabricaţie care impun utilizarea de microorganisme ca de ex.: *Escherichia coli*, pentru a produce proteine sau alte substanţe.

Ferocianură de calciu / *Calcium ferrocyanide.* V. *E 538.*

Ferocianură de potasiu / *Potassium ferrocyanide.* V. *E 536.*

Ferocianură de sodiu / *Sodium ferrocyanide.* V. *E 535.*

Feromoni / *Pheromones.* (gr. *pherein* = a purta, a duce + *hormon* = excitat, de la *hormaein* = a îndemna, a excita) Substanţe secretate de animale, numite „sociohormoni" sau „ectohormoni" care influenţează comportamentul sau dezvoltarea altor indivizi din aceeaşi specie sau familie. Compuşi cu structură moleculară foarte diferită cu rol de mesaj între indivizii din acelaşi specie. Toate animalele folosesc feromoni, dar cel mai mare interes îl au cei secretaţi de insecte. Feromonii pot fi: *sechestranţi*, *de alarmă*, care au rol în reacţiile de agresivitate la insectele sociale; *de agregare*, care contribuie la asocierea insectelor sau la colonizarea masivă a unui biotop, sau de *marcare de pistă*, pentru găsirea hranei. Feromonii au un rol activ în comportament prin frânarea sau intensificarea unor procese fiziologice. Au fost decrişi, mai întâi, la insecte, ulterior fiind evidenţiaţi la peşti, batracieni, mamifere.

Fertilitate / *Fertility*. (lat. *fertilitas*, *-atis* = rodnicie, fertilitate, de la *fertilis*, *-is* = roditor) Fenomen demografic prin care se exprimă raportul dintre născuţii vii, faţă de numărul femeilor la vârsta de procreere, într-o populaţie dată.

Fertilizare / *Fertilization*. (lat. *fertilis*, *-e* = roditor, din *ferro*, *-ere* = a purta) Fuziunea celulelor cu germene matur (reproductiv) cu producerea unui zigot diploid. Actul prin care pot fi induse un proces de fecundaţie sau de inseminare.

Fesă / *Buttock*. Sin. *Regiune fesieră*, *Regiune gluteală*. (lat. *fissus*, *-a*, *-um* = despicat, de la *findo*, *-ere* = a despica) Regiunea posterioară a şoldului, în relief şi rotunjită, formată din muşchii fesieri.

Fesier / *Gluteal*. Sin. *Gluteal*. Care se referă la fese sau care aparţine muşchilor fesieri.

Fetid / *Fetid*. (lat. *foetidus*, *-us* = fetid, de la *foeto*, *-ere* = a avea miros urât) Cu miros greu, respingător, răspândit prin aerul expirat şi prin transpiraţie.

Fetus / *F(o)etus*. Sin. *Făt*, *Foetus*. (lat. *f(o)etus*, *-i* = făt) Termen introdus de Ambrozie Paré în 1560, ca *foetus*. Produsul de concepţie din a treia lună de viaţă intrauterină; înainte de această perioadă, se numeşte embrion.

Fezandarea cărnii / *Meat matured*. Proces care se aplică pentru carnea de vânat, cu ţesut muscular mai dens şi care reprezintă o maturaţie excesivă, la care participă şi microorganismele de putrefacţie.

Fiabilitate / *Fiability*. (fr. *fiabilite*, din lat. *fideo*, *-ere* = a se încrede, de la *fidus*, *-a*, *-um* = de încredere) Proprietatea unui material de a-şi menţine caracterele după solicitări de ordin fizic (mecanic) sau chimic sau menţinerea parametrilor unui aparat (dispozitiv) în condiţii de solicitare; caracteristică a unei metode care poate fi adaptată în diverse condiţii.

Fiabilitate de comprimare / *Compression fiability*. Proprietate a unui material solid definit prin doi termeni: compresibilitate şi compactibilitate (v.).

Fiat. (lat. *fiat* = să se facă, din *fio*, *-ere* = a face) Abr. f. Termen folosit în mod curent în prescripţiile medicale, indică obligativitatea unei anumite operaţii farmaceutice, la prepararea unui medicament magistral.

Fibr-, Fibro- / *Fibr-*, *Fibro-*. (lat. *fibra*, *-ae* = fir, fibră) Element de compunere, care introduce în termeni referirea la fibre, la aspectul alungit sau la ţesutul conjunctiv fibros.

Fibrate / *Fibrates*. Familie chimică de medicamente derivate din acidul fenoxiizobutiric, hipocolesterolemiante şi normolipemiante (active în special pe trigliceride), care acţionează prin activarea lipoprotein lipazei şi inhibarea hidroxi-3-metilglutaric coenzimei A reductazei. Ex.: benzofibrat, clofibrat, fenofibrat, gemfibrozil.

Fibră / *Fibre*, *Fiber*. (*fibr-*) **1.** Structuri filamentoase ale materiilor vegetale (fibre vegetale), formate din celule vegetale prozenchimatice fusiforme. a) *F. lemnoase* (*libriforme*) / *xylem fibers* – celule alungite, moarte, cu rol mecanic, prezente în lemnul tuturor speciilor de plante. b) *F. liberiene* / *phloem fibers* – elemente mecanice, de susţinere a ţesutului liberian formate din celule prozenchimatice lungi. *c. sclerenchimatice* / *sclerenchyma fibers* – celule foarte lungi, de regulă ascuţite la capete, cu rol mecanic. **2.** Structură filamentoasă sau fibroasă, caracteristică a unor organisme animale (fibre musculare).

Fibră argentafină / *Argentaffin fiber*. Sin. *Fibră reticulară* (v.).

Fibră de colagen / *Collagen fiber*. Fibră de ţesut conjunctiv, cu striaţii transversale sau o periodicitate de 64 nm, formate din colagen.

Fibră elastică / *Elastic fiber*. Fibră din substanţa intercelulară a ţesutului conjunctiv, cu coloraţie gălbuie şi consistenţă elastică.

Fibră musculară / *Muscle fiber*. Celulă a muşchiului scheletic, cardiac sau neted.

Fibră musculară striată / *Striated muscle fiber*. Sin. *Celulă musculară striată scheletică*.

Fibră nervoasă / *Nerve fiber*. Fibră formată din axon, înconjurat sau nu de o teacă de mielină sau teaca Schwann.

Fibră optică / *Optical fiber*. Fibră ce transportă radiaţia luminoasă prin reflexie internă totală, deoarece partea centrală transparentă a acesteia are un indice de refracţie mai mare decât al materialului din care este confecţionată partea exterioară a fibrei optice.

Fibră reticulară / *Reticular fiber*. Sin. *Fibră argentafină*. Fibră imatură a ţesutului conjunctiv, ce formează reţeaua de susţinere a ţesutului limfoid şi mieloid; se află şi în ţesutul interstiţial al organelor glandulare şi în stratul papilar al pielii. Se evidenţiază cu argint, în brun sau negru.

Fibre alimentare / *Dietary fibres*. (*fibr-* + lat. *alimentum*, *-i* = hrană) Principii nutritive cu rol minor, incluse din considerente de ordin fiziologic. Aparţin polizaharidelor nedigerabile. Reziduuri fibroase ale alimentelor de origine vegetală, care nu sunt hidrolizate de enzimele digestive umane, dar ai căror compuşi polizaharidici sunt parţiali digeraţi de flora bacteriană a colonului. Substanţe foarte numeroase şi eterogene structural. Din punct de vedere chimic, fibrele alimentare se clasifică în patru grupe: 1. compuşi polizaharidici ca celuloză, hemiceluloze şi pectine; 2. gume, mucilagii, polizaharide de depozit – polizaharide nefibrilare foarte ramificate, ce conţin acid glucuronic, galacturonic, arabinoză, xiloză, manoză; 3. lignină, care este un polimer al fenilpropanului, cu grad de polimerizare cuprins între 1.000 şi 4.500; 4. compuşi diverşi: acid fitic, steroli vegetali, saponine, taninuri etc. Pot fi fibre insolubile şi fibre solubile în apă.

Fibre insolubile / *Insoluble fibres*. Fibre alimentare care accelerează tranzitul conţinutului intestinal şi măresc volumul bolului fecal. Sunt indicate persoanelor care suferă de constipaţie sau de scaune neregulate. Sursele importante de fibre insolubile sunt făina integrală, tărâţa de grâu, nucile şi unele legume.

Fibre solubile / *Soluble fibres*. Fibre alimentare care se dizolvă în apă şi produc o masă gelatinoasă. Ele duc la scăderea nivelului de colesterol şi glucoză din sânge şi se găsesc cu precădere în: ovăz, mazăre, fasole, mere, citrice, morcovi, orez şi în seminţe de *Psillium*.

Fibremie / *Fibr(a)emia*, *Inos(a)emia*. (*fibr-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa sau formarea fibrinei în sânge, care poate determina tromboză sau embolie.

Fibril-, Fibrilo- / *Fibril-*, *Fibrilo-*. (lat. ştiinţifică *fibrilla* = fibră mică, fibrilă, dim. de la *fibra*, *-ae* = fibră) Element de compunere care introduce în termenii compuşi referirea la fibrile.

Fibrilar / *Fibrillar*. (*fibril-*) În formă de fibrile, care se referă la fibrile. Ex.: nevrom fibrilar, contracţie fibrilară.

Fibrilaţie / *Fibrilation*. (*fibril-*) Stare caracterizată prin contracţii fine şi rapide ale unui grup de fibre musculare.

Fibrilaţie auriculară / *Atriae fibrillation*. Tahiaritmie supraventriculară caracterizată prin depolarizare dezorganizată, anarhică şi parcelară (contracţii vermiculare cu frecvenţa de 400-600 / min.) a miocardului atrial şi pierderea eficienţei mecanice atriale, cu transmutare neregulată doar a unei părţi din excitaţiile atriale la ventriculi (frecvenţa ventriculară: 120-160 / min., datorită filtrului nodal).

Fibrilaţie musculară / *Muscular fibrillation*. V. *Fibrilaţie*.

Fibrilaţie ventriculară / *Ventricular fibrillation*. Depolarizarea ventriculară anarhică, în care coexistă arii aflate în diferite grade de depolarizare şi repolarizare, fără activitate mecanică; aceasta conduce la stop cardiac.

Fibrilă / *Fibril*. (*fibr-*) Fibră de dimensiuni reduse sau cu structură filiformă. Filamentul component al unei fibre (musculare, nervoase).

Fibrilină / *Fibrillin*. Pielea umană expusă cronic la soare arată o creştere a expresiei în elastină şi fibrilină, alte glicoproteine structurale. Mutaţiile în gena fibrilinei sunt responsabile de unele boli genetice.

Fibrilogeneză / *Fibrillogenesis*. Dezvoltarea de fibrile fine normal prezente în fibrele de colagen ale ţesutului conjunctiv.

Fibrină / *Fibrin*. (fr. *fibrine* din lat. *fibra*, *-ae* = fibră) Proteină insolubilă în plasmă, partea principală a cheagului sangvin, rezultată din acţiunea trombinei asupra fibrinogenului.

Fibrinogen / *Fibrinogen*. Sin. *Factorul I de coagulare*. (*fibr-* + *-ină* + gr. *gennan* = a produce) Proteină globulară, solubilă, din plasmă, sintetizată de ficat, care sub acţiunea trombinei se transformă în fibrină, participând la formarea cheagului sangvin.

Fibrinolitic / *Fibrinolytic*. (*fibro-* + *-ină* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Substanţă capabilă să producă liza cheagurilor sangvine, utilizată în acest scop, în trombozele arteriale sau venoase (ex.: streptokinaza, urokinaza).

Fibrinolitic proteolitic / *Fibrinolytic proteolytic*. Medicament cu enzimă utilizat topic pentru a hidroliza exudatele sau leziunile infectate şi inflamate (ex.: fibrinolizin şi dezoxiribonucleaza bovină).

Fibrinoliză / *Fibrinolysis*. (*fibr-* + *-ină* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie) Proces de degradare şi de dizolvare a fibrinei sub acţiunea unei enzime, fibrinolizina. Fibrinoliza fiziologică este un proces permanent; când este insuficientă, rezultă tromboza; când este exagerată, rezultă fenomene hemoragice.

Fibrinolizină / *Fibrinolysin*. Sin. *Plasmină*. (*fibr-* + *-ină* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge + *-ină*) **1.** Enzimă proteolitică ce catalizează liza coagulului sangvin, eliberând derivaţi de fibrină. Fibrinolizina are ca precursor o proteină plasmatică, plasminogenul (profibrinolizina), sintetizată în ficat. Sub acţiunea unor activatori, el trece în fibrinolizină (plasmină), care scindează fibrina în polipeptide solubile, dizolvând cheagurile recente, conform schemei:

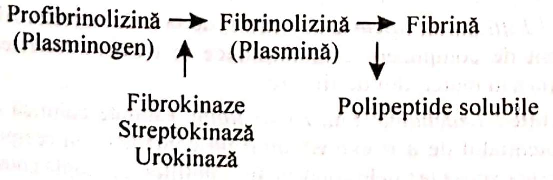

2. Enzimă bacteriană capabilă să lizeze fibrina.

Fibroblast / *Fibroblast*. (*fibro-* + gr. *blastos* = germene) Celulă fixă a ţesutului conjunctiv, a vertebratelor care se transformă în celulă fibroasă (fibrocit). Este fuziformă sau stelată, responsabilă de sinteza fibrelor conjunctive (colagenice, reticulinice sau elastice), a glicozaminoglicanilor, a acidului hialuronic, ca şi a altor componente ale substanţei fundamentale.

Fibrocit / *Fibrocyte*. (*fibro-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă fusiformă sau stelată, caracteristică ţesutului conjunctiv sau colagenic. Celulele tinere se numesc fibroblaste.

Fibroclast / *Fibroclast*. (*fibro-* + gr. *klastein* = a distruge, a fragmenta) Fibroblast activat, care are proprietatea de a fagocita fragmente ale fibrelor de colagen deja secretate; acestea ajung în interiorul vacuolelor lizozomice ale celulei. Apare şi în ţesutul de granulaţie, în momentul remodelării ţesutului cicatriceal.

Fibroglican / *Fibroglycan*. (*fibro-* + gr. *glykis* = dulce) Proteoglican prezent, în cantitate mare, la suprafaţa fibroblastelor pulmonare.

Fibrom / *Fibroma*. (*fibr-* + *-oma*) Tumoră benignă constituită printr-o proliferare a ţesutului fibros. Se poate dezvolta în locuri foarte diverse.

Fibromatoză / *Fibromatosis*. (*fibr-* + *-oma* + *-oză*) Dezvoltare exagerată de ţesut conjunctiv sărac în celule şi bogat în fibre colagene. Prezenţa de fibroame multiple realizează o îngroşare dură şi difuză a ţesutului sau a organismului în care se formează.

Fibronectină / *Fibronectin*. (*fibro-* + lat. *necto*, *-ere* = a uni + *-ină*) Glicoproteine cu masă moleculară mare (440-550 kDa), ubicuitare în organism, un tip fiind prezent în plasmă, iar altele la suprafaţa celulelor. Intervin în numeroase procese celulare normale şi patologice. Concentraţia serică: 300 µg / mL.

Fibroză / *Fibrosis*. (*fibro-* + *-oză*) Leziune nespecifică produsă prin hiperplazia ţesutului conjunctiv, datorită proliferării fibroblastelor sau fibrocitelor care sintetizează colagen.

Fibroză chistică / *Cystic fibrosis*. Sin. *Mucoviscidoză*. Fibroză chistică a pancreasului.

Fibroză pulmonară / *Pulmonary fibrosis*. Dezvoltarea de ţesut conjunctiv (fibroblaste şi colagen) în parenchimul pulmonar.

Fibulă / *Fibulă*. Sin. *Peroneu* (oase) (lat. *fibula*, *-ae* = agrafă).

Ficat / *Liver*. (lat. *ficatum*, *-i* = ficat) Glandă anexă a tubului digestiv, voluminoasă, de culoare brun-roşcat, cu greutate medie, 1.500 g, situată în loja subfrenică dreaptă; masă parenchimatoasă care are ca unitate lobul hepatic. Ficatul secretă bila şi asigură un număr mare de funcţii biochimice indispensabile vieţii. Este o glandă cu activitate dublă: *exocrină*, prin secreţia bilei, *endocrină* prin funcţiile sale în metabolismul glucidelor, lipidelor şi protidelor, la care se adăugă funcţiile de epurare şi antitoxice. Are un rol important în sinteza: fibrinogenului, protrombinei, heparinei şi este un loc de depozitare pentru vitaminele A, B, D şi K.

Ficocianine / *Phycocyanines*. (*fico-* + gr. *cyanos* = albastru) Cromoproteide profirinice fără rol respirator. Pigment dominant şi caracteristic, se găseşte alături de ficoeritrine în algele roşii şi albastre-verzui.

Ficoeritrine / *Phycoerithrynes*. (*fico-* + gr. *erythros* = roşu) Cromoproteide porfirinice fără rol respirator. Pigment roşu, dominant şi caracteristic, din algele roşii şi albastre-verzui.

Ficologie / *Phycology*. Sin. *Algologie*. (*fico-* + gr. *erythros* = roşu) Ramura botanicii sistematice, care se ocupă cu studiul morfo-anatomic, fiziologic, ecologic şi genetic al algelor.

Fid- / *Fid*. (lat. *fidus*, *-a*, *-um* = despicat, crăpat, de la *findo*, *-ere* = a despica, a crăpa) Element de compunere care introduce în termeni referirea la divizat, despicat.

Fidat / *Cleft*. (*fid-*) Organ al plantei divizat până la mijlocul acestuia (ex.: de la ¼ la ½ din limbul frunzei).

Fidaxomicină / *Fidaxomicyn*. Sin. *Dificlir* (DC). Nou antibiotic antidiareic şi antiflogistic intestinal, care aparţine grupei macrolidelor, acreditat, în anul 2011, de către Comisia Europeană, pentru tratarea infecţiilor cu *Clostridium difficile* (ICD), bacterii oportuniste, gram-pozitive, producătoare de spori deosebit de rezistenţi la condiţiile de mediu. În cazul unui dezechilibru, ca urmare a unui tratament cu antibiotic, cu înmulţirea necontrolată şi producerea de toxine se poate ajunge la îmbolnăviri intestinale, în special diaree, cu forme foarte grave, chiar letale; infecţiile sunt cunoscute sub denumirea de „colita asociată tratamentului cu antibiotice". Fidaxomicina are acţiune bactericidă, inhibă sinteza ARN prin blocarea ARN-polimerazei bacteriene, la alt situs decât rifamicina, fără a afecta flora comensală. Nu produce rezistenţă, are absorbţie foarte limitată, timp de înjumătăţire de 8-10 ore. Nu se recomandă administrarea concomitentă de inhibitori puternici ai P-Gp, precum: ciclosporină, ketoconazol, eritromicină, claritromicină, verapamil, dronedaronă sau amiodaronă. Are un risc redus de efecte secundare (vomă 1,2%, greaţă 2,7%). Se recomandă doza de 200 mg (1 comprimat) de 2 ori pe zi, la interval de 12 ore, timp de 10 zile, pe cale orală, independent de mese.

Fidelitate / *Fidelity*. (lat. *fidelitas*, *-atis* = credinţă, statornicie) Persistenţa atitudinilor faţă de sine, faţă de alţii, faţă de ideile şi convingerile adoptate (în cazul anchetelor).

Fier / *Iron*. (lat. *ferrum*, -i = fier) Elementul chimic nr. 26, cu simbolul Fe, masa atomică 55,487 şi densitatea 7,86 g/cm^3. Oligoelementul reprezintă 0,005% din masă corporală (4-5 grame de fier). Se află ca Fe^{2+} şi Fe^{3+}. Forma divalentă este constituentul esenţial al hemoglobinei, citocromului şi ai altor componenţi ai sistemului enzimatic respirator; transportă oxigenul la nivelul ţesuturilor (hemoglobină) şi are rol în mecanismele de oxidare celulară. Se utilizează în produse industriale care tratează anemia prin deficienţa de fier: se administrează oral, ca sulfat feros, şi în injecţii, ca dextran-fier (i.m., i.v.).

Fierbere / *Boiling*. Sin. *Ebuliţie*. (lat. *fervo*, *-ere* = a fierbe) Transformare de fază din lichid în vapori, care are loc în toată masa lichidului. Fenomen fizic care corespunde trecerii din stare lichidă în stare gazoasă, sub influenţa căldurii, şi este însoţită de agitare şi formare de bule, care se sparg la suprafaţa lichidului. Temperatura de fierbere este pentru fiecare corp, prin definiţie, o constantă, care nu depinde decât de presiune. Temperatura nu se schimbă deloc în tot timpul duratei fenomenului. Măsurarea sa este un test de puritate. V. *Evaporare*.

Fil- / *Fil-*. (lat. *filum*, *-i* = fir) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspectul alungit, filiform.

Fil-, -fil, -filie / *Phil-*, *-phil*, *-philia*. (gr. *philos* = prieten, *philia* = atracţie, *philein* = a iubi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o afinitate, atracţie.

Fil-, Filo- / *Phyl-*, *Phylo-*. (gr. *phylon* = trib, specie, frunză) Element de compunere care introduce în termeni referirea la origine (sau la frunză).

Filament / *Filament*. (*fil-*) **1.** Parte a staminei unei flori care poartă antera. **2.** Structură filiformă, lungă şi subţire, ca aceea a lanţurilor celulelor bacteriene.

Filarie / *Filaria*. (*fil-*) Denumire pentru parazitul matur al viermilor din superfamilia *Filarioidea*, care au formă de fir.

Filarioidea / *Filarioidea*. (*fil-* + gr. *eidos* = formă) Superfamilie din ordinul de viermi paraziţi *Nematodes*, care, în stare adultă, invadează ţesuturile şi cavităţile organismului, unde femela depune ouă embrionate (prelarve), denumite microfilarii. Acestea sunt ingerate de insectele hematofage, unde se dezvoltă în filarii, revenind la om prin înţepăturile insectelor. Filariile parazite la om fac parte din genurile *Wouchereria*, *Onchocerca*, *Loa*, *Dipetalonema*, *Mansonella*, *Dirofilaria* şi *Brugia*.

Filarioză / *Filariasis*. (*fil-* + *-oză*) Boală determinată de filaria *Wouchereria bancrofti*, cu manifestări variate: accese febrile, nevralgie, hematurie, chilurie, elefantiazis.

Filaxie / *Phylaxis*. (gr. *philaxis* = apărare) Denumire generică pentru fenomenele de apărare şi protecţie a organismelor vegetale, animale şi umane împotriva infecţiilor provocate de agenţi patogeni.

Filgastrimă / *Filgastrim*. Factor de creştere a liniei granulocitare, produs prin inginerie genetică. Administrat prin injecţii, reduce durata neutropeniilor iatrogene şi creşte numărul de neutrofile în neutropeniile congenitale.

Filiaţie / *Consangvinity in direct line*. (lat. *filiatio*, *-onis* = filiaţie, de la *filius*, *-ii* = fiu) **1.** În epidemiologie, succesiunea apariţiei îmbolnăvirilor printr-o boală contagioasă, pornind de la sursa de infecţie şi urmărind căile de transmitere ale acesteia. **2.** Descendenţă, legătură de cosangvinitate a copiilor cu părinţii.

Filiform / *Filiform*. (*fil-* + lat. *forma*, *-ae* = formă) În formă de fir.

Film / *Film*. (engl. *film* = peliculă) **1.** Strat subţire dintr-o substanţă, material. **2.** Material special tratat pentru utilizare în fotografie. **3.** În medicină, film sensibil la raze X.

Film lacrimal / *Tear film*. Sin. *Lichid lacrimal*, *Lacrimi*. Lichid biologic secretat de glandele lacrimale pe care pleoapele îl etalează continuu, împiedicând uscarea porţiunii globului ocular expuse la aer şi facilitează închiderea pleoapelor. Are următoarele roluri: 1. Asigură condiţii optime de viziune (rol optic) şi funcţionarea normală a ochiului. 2. Rol metabolic – nutriţia ţesutului corneean. 3. Barieră fiziologică şi curăţare mecanică a suprafeţei corneene prin eliminarea corpilor străini. 4. Apărare imunologică prin lizozim, o enzimă care asigură acţiunea antimicrobiană a lichidului lacrimal. V. *Lacrimi*.

Filmogen / *Filming agent*. Sin *Peliculagen*. Substanţă susceptibilă de a forma un film care permite acoperirea unor particule sau nuclee solide. Se aplică fie în dispersie apoasă, fie în solvent volatil. Cele mai utilizate substanţe sunt derivaţii de celuloză, derivaţii acrilici, metilacrilaţii sau derivaţii vinilici şi unii polietilenglicoli, cu masă moleculară mare.

Filocladiu / *Phylloclade*. (*filo-* + gr. *klados* = ramură) Ramuri scurte şi lăţite, asemănătoare frunzelor, cu rol în fotosinteză (ex. la *Ruscus aculeatus*).

Filodiu / *Phyllodium*. (*filo-* + gr. *eidos* = formă) Organe vegetale metamorfozate (peţioluri, rahisuri), lăţite, asimilatoare, cu aspect de frunză (ex. la *Acacia melanoxylon*).

Filogeneză / *Phylogeny*. (*filo-* + gr. *genesis* = naştere) **1.** Proces istoric de dezvoltare şi evoluţie a lumii vii de-a lungul erelor geologice. **2.** Stabilirea gradului de înrudire între grupuri de plante sau animale pe baza unor criterii şi caractere complexe, evidenţiate prin studii de taxonomie, anatomie, biochimie, genetică, paleontologie etc. V. şi *Ontogeneză*.

Filoid / *Phylloid*. (*filo-* + gr. *eidos* = formă) Partea lăţită a talului de la unele alge brune (*Macrocystis*, *Laminaria*, *Cystoseira*) şi briofite (*Mnium*, *Sphagnum*), analoagă frunzei cormofitelor.

Filotaxie / *Phyllotaxy*. (*filo-* + gr. *taxis* = aranjare) Modul de dispunere a frunzelor pe tulpină sau pe ramuri.

Filtr- / *Filtr-*. (lat. *filtrum*, *-i* = filtru, de la *filtir* = pâslă, filtru) Element de compunere care introduce în termeni referirea la operaţia sau materialul de filtrare.

Filtrabile / *Leachable*. Sin. *Extractibile*. Entitate chimică care are potenţialul de a fi extrasă dintr-un container sau recipient, când este expusă la unele condiţii ale soluţiilor. Exemple comune sunt: plasticizanţii, metalele, agenţi de accelerare, care pot fi extraşi şi pot fi evaluaţi prin teste standard.

Filtrare / *Filtration*. (fr. *filtrer* = a filtra, din fr. *filtration*, şi lat. medievală *filtrum*, cu origine din limba francilor stabiliţi în Galia, *filtir* = pâslă) **1.** Operaţia fizică ce constă în separare, cu ajutorul unei reţele poroase permeabile, a particulelor solide, în suspensie, dintr-un solvent. Este faza din procesul tehnologic de preparare a unei soluţii, care urmează după prepararea şi completarea la greutate. În funcţie de mărimea particulelor reţinute, filtrarea poate fi clarificantă sau sterilizantă. După filtrare, masa poroasă rămâne neschimbată. Operaţia de filtrare se poate efectua la presiune normală şi la temperatura camerei sau la diferite presiuni (vid) şi temperaturi. **2.** În microbiologie, procedeu care constă în trecerea suspensiilor cu germeni prin material poros cu pori foarte fini, care reţin bacteriile (filtrare sterilizantă). **3.** Proces de penetrare a medicamentelor hidrosolubile, la nivelul porilor sau al altor discontinuităţi ale membranei lipidice, datorită unui flux al apei, determinat de diferenţele de presiune hidrostatică sau osmotică de o parte şi de cealaltă a membranei biologice.

Filtrare inversă / *Reverse filter*. Procedeu de filtrare care se aplică în cazurile când substanţa solidă este în cantitate neglijabilă. Pâlnia de filtrare, la baza căreia este fixat materialul filtrant, poros, se introduce în lichidul de filtrat, cu gura în jos şi se pune în legătură printr-un tub de cauciuc, cu vasul colector, în care se produce vid. Aceste dispozitive de filtrare se numesc pipe filtrante.

Filtrarea particulelor / *Particle filtration*. Metodă de filtrare utilizată pentru eliminarea macroparticulelor, care sunt vizibile cu ochiul liber şi cu mărimea în domeniul de 50 µm la 1.000 µm. Astfel de particule sunt: nisipul, cărbunele activat granular, pulbere măcinată şi precipitatul format în timpul bioprocesării.

Filtrat / *Filtrate*. Lichid rezultat din filtrarea unei suspensii, soluţii care conţine particule vizibile, în general la separarea unei faze solide, dispersate într-un lichid. Gradul de separare a particulelor solide depinde de diametrul acestora şi de diametrul porilor filtrului utilizat, de metoda de filtrare.

Filtre ecran / *Sunblocker*, *Physical blockers*. Sunt numite şi pudre „pigmentare", substanţe anorganice care acţionează prin reflexia ansamblului de radiaţii solare (actinice). Aceste pudre minerale au o granulometrie între 200-400 µm. Cele mai utilizate substanţe sunt: oxidul de zinc şi oxidul de titan, oxizii de fier, mica, talcul, caolinul. Ele sunt considerate „ecrane totale".

Filtre sintetice / *Sunscreen, Synthetic filters*. Molecule de substanţe organice, care au unul sau mai multe cicluri aromatice, pe care sunt fixate grupe carbonil asociate la un substituent donor de electroni şi/sau lanţuri hidrocarbonate nesaturate, ansamblul constituind cromoforul, adică partea responsabilă de desorbţia de energie a radiaţiei cu anumite lungimi de undă. Energia absorbită face ca molecula să treacă din starea fundamentală în starea excitată. Poate urma fie o fotodegradare, fie o dezactivare, prin emisia de radiaţii cu energie foarte slabă, în IR, cu degajare de căldură sau, în domeniul vizibil, cu apariţia unei fluorescenţe sau încă în ultraviolet, prin fenomenul de izomerizare cis-trans. Molecula se regăseşte atunci în starea fundamentală. Sunt caracterizate prin: lungimea de undă, la maximum de absorbţie, şi prin coeficientul de absorbţie.

Filtre ultraviolete / *Ultraviolet filters*. Substanţe care sunt conţinute în produsele cosmetice de protecţie solară, destinate să filtreze specific unele radiaţii solare pentru a proteja pielea contra efectelor nocive ale acestor radiaţii. Aceste filtre pot fi adăugate în alte produse cosmetice în limitele şi condiţiile fixate de legislaţie (Reglementarea europeană a produselor cosmetice).

Filtru / *Filter*. (*filtr-*) **1.** Material poros sau material fin divizat, fibros etc., permeabil pentru lichide, dar care reţine particulele solide. **2.** Instalaţie de filtrare constituită din: materialul filtrant, suportul (pâlnia) şi dispozitivele anexe: sursă de presiune, agitare etc.

Filtru bacteriologic / *Bacterial filter*. Sin. *Filtru bacterian*. Dispozitiv de filtrare sterilizantă.

Filtru Berkefeld / *Berkefeld filter*. Sin. *Bujiu*, *Lumânare filtrantă*. (fr. *bougie* = lumânare) Filtru de formă cilindrică, din porţelan poros sau kiesselgur, calcinat, prevăzut cu garnitură metalică şi tub de evacuare, utilizat pentru sterilizarea prin filtrare, sub vid sau sub presiune a soluţiilor injectabile apoase sau a perfuziilor apoase. Filtrarea se poate efectua de la exterior către interior sau invers. Prezintă trei porozităţi, marcate astfel: cu pori de 5-7 µm (tip M), cu pori de 3-4 µm (tip W), cu pori de 8-12 µm (tip V).

Filtru centrifugal / *Centrifugal filter*. Aparat care efectuează o filtrare prin acţiunea suprapresiunii, ce acţionează asupra amestecului filtrant şi ia naştere prin forţa centrifugă. Lichidul străbate sacul filtrant (filtrul propriu-zis) şi este aruncat într-un spaţiu extern şi de aici se scurge printr-un robinet, într-un recipient colector. Se utilizează frecvent în industrie.

Filtru cu membrană / *Membrane filter*. V. *Filtru Millipore*.

Filtru Dalton / *Dalton filter*. Filtru de porţelan poros utilizat pentru sterilizarea prin filtrare sub vid sau sub presiune a soluţiilor injectabile şi perfuzabile.

Filtru de interferenţă / *Interference filter*. Filtru ce transmite o bandă particulară de lungimi de undă şi le reflectă pe celelalte.

Filtru din azbest / *Seitz filter*. V. *Filtru Seitz*.

Filtru din porţelan poros, ceramică / *Porous porcelane ceramics filter*. V. *Filtre Berkefeld, Mandler, Pasteur-Chamberland, Dalton*.

Filtru din sticlă sinterizată (fritată) / *Sinter glass filter*. V. *Filtru Schott-Jena*.

Filtru HEPA / *HEPA filter*. Abr. pentru engl. *High Efficiency Particulate Air*. Filtru cu eficienţă înaltă pentru particulele de aer, capabil să reţină 99,97% particule cu dimensiuni de 0,3 µm. Materialul de filtrare este constituit din filtre de sticlă fine, montate într-un schelet rigid.

Filtru Mandler / *Mandler filter*. Sin. *Bujiu*, *Lumânare filtrantă*. Prezintă aceleaşi caracteristici ca şi filtrul Berkefeld.

Filtru Millipore / *Millipore filter*. Filtru cu membrană, confecţionat din diferite tipuri de celuloză sau esteri ai celulozei. Pentru sterilizarea prin filtrare se utilizează 12 dimensiuni, de la 8 µm la 0,01 µm. Ele se aplică pe suporturi metalice rezistente, sticlă sinterizată sau materiale plastice.

Filtru Pasteur-Chamberland / *Pasteur-Chamberland filter*. Bujiu filtrant din porţelan poros, marcat cu iniţialele L1...L9, după gradul de porozitate. Tipul L5 este indicat pentru filtrarea soluţiilor injectabile apoase.

Filtru presă / *Press filter*. Aparat de filtrare industrială, folosit pentru separarea unui amestec eterogen solid-lichid, sub acţiunea presiunii. Este compus dintr-o serie de rame de lemn sau metal inoxidabil, prevăzute cu pânză filtrantă, prin care lichidul este forţat să treacă. Substanţa solidă se depozitează la suprafaţa plăcilor filtrante, de pe care se îndepărtează din când în când, lichidul scurgându-se printr-o serie de conducte. Pot fi şi filtre cu camere. Ele filtrează repede şi au debit mare, dar funcţionează discontinuu.

Filtru rotativ / *Rotational filter*. Filtru industrial cu funcţionare continuă, format dintr-un cadru cilindric care se roteşte în timpul prevăzut şi acoperit cu elemente filtrante. Interiorul filtrului este împărţit în celule legate, alternativ, de o pompă de vid şi de o conductă de presiune. În interiorul cilindrului se efectuează vid, din care se culege lichidul filtrat. Cilindrul este cufundat la partea inferioară în lichid; la partea superioară se realizează uscarea particulelor solide, care sunt eliminate în timpul unei rotaţii, după care cilindrul este cufundat din nou în lichid. Permite filtrarea unor volume mari de lichid, realizând totodată şi uscarea particulelor solide.

Filtru Schott-Jena / *Schott-Jena filter*. Sin. *Filtru din sticlă sinterizată (fritată)*. Filtru din sticlă specială, pulverizată şi apoi supusă la temperaturi înalte, când particulele se sudează între ele, rezultând sticla sinterizată. Filtrele sunt numerotate de la G$_0$ la G$_7$, M, F. Cele mai utilizate pentru filtrarea sterilizantă sunt de tipul G$_5$, cu pori sub 1,5 µm. Din cauza fragilităţii lor, aceste filtre se sudează pe un strat mai gros şi, implicit, mai rezistent, cu porozitatea 3 şi dimensiunea ochiurilor cuprinsă între 15 şi 40 µm, şi a căror notare este G5/3.

Filtru Seitz / *Seitz filter*. Filtru cu fibră de azbest şi celuloză sau plăci de sticlă poroasă, cu diametrul cuprins între 0,40 şi 0,90 µm, utilizat în trecut pentru sterilizare prin filtrare sub vid sau sub presiune a soluţiilor injectabile viscoase şi a perfuziilor. Cele mai cunoscute sunt categoriile EK şi EKS, care au formă de discuri ce se ataşează la pâlnii speciale, prevăzute cu garnituri pentru montarea acestora la recipiente. Ele au fost mult utilizate, dar prezintă inconvenientul că pot ceda fibre de azbest în soluţia filtrată. Datorită faptului că fibrele de azbest au acţiune cancerigenă, utilizarea lor în domeniul farmaceutic şi alimentar a fost interzisă. Au fost înlocuite de filtrele cu membrană. Pot fi utilizate pentru filtrarea cu reactivi.

Filtru Selas / *Selas filter*. Filtru de porţelan poros cu opt dimensiuni şi 7 porozităţi diferite, utilizate pentru sterilizarea prin filtrare sub vid sau sub presiune a soluţiilor injectabile apoase şi a perfuziilor. Pentru filtrarea bacteriană se indică gradul 0,15, cu raza porilor 1,40 µm; gradul 0,20, cu raza porilor 0,86 µm şi gradul 0,30, cu raza porilor sub 0,60 µm. Prezintă garnitură metalică detaşabilă.

Filtru ULPA / *ULPA filter*. Abr. pentru engl. *Ultra low penetration air*. Filtru cu penetraţie foarte scăzută pentru particulele de aer, capabil să reţină 99,99% din particulele cu dimensiuni de 0,12-0,3 µm.

Filum / *Phylum*. (*fil-*) Unitatea taxonomică supraspecifică cu terminaţia *-phyta* (ex. *Pinophyta*, *Magnoliophyta*), care cuprinde una sau mai multe clase asemănătoare sau strâns înrudite.

Fimbr-, Fimbri- / *Fimbr-*, *Fimbri-*. (lat. *fimbria*, *-ae* = franjure) Element de compunere care introduce în termeni referirea la forme de franjuri.

Fimbriat / *Fimbriate*. (*fimbr-*) Organ vegetal cu marginile fin despicate (divizate) în fâşii.

Fimbrii / *Fimbriae*. (*fimbri-*) Sin. *Pili*. Formaţiuni morfologice filamentoase ataşate de celula bacteriană; apendice foarte numeroase, de natură proteică, mai scurte şi mai drepte decât cilii. Au rol în adeziunea bacteriei pe suporturi solide (medii de cultură, hematii, sticlă) şi, după unii autori, au rol în hemaglutinare.

Fimoză / *Phimosis*. (gr. *phimosis* = îngustare, oprire) Strâmtorarea congenitală sau motorie a inelului prepuţial, împiedicând decalotarea glandului. Poate fi congenitală, accidentală, tumorală sau secundară unor boli cronice (diabet zaharat).

Fiolă / *Ampule*, *Rial*. Recipient de sticlă utilizat pentru condiţionarea primară a medicamentelor injectabile. Au pereţi foarte subţiri şi formă variabilă (cilindrică cu fundul plat, rotund sau cu două capilare), prevăzute cu prelungiri care sunt închise după umplere, prin fuziunea şi sudarea la flacără a sticlei. Într-o fiolă se introduce o singură doză de medicament. Conţinutul fiolei este prelevat cu o seringă, după ruperea capilarului.

FIP / *IPF*. (abr. engl. *International Pharmaceutical Federation*) Abr. pentru *Federation Internaţionale Pharmaceutique*, constituită, în 1912, la Haga. Organizaţie profesională care grupează farmaciştii din toate ţările şi din toate sectoarele de activitate ale acestora. Scopul principal este dezvoltarea relaţiilor internaţionale ale farmaciştilor, uniformizarea şi îndrumarea învăţământului farmaceutic. FIP organizează anual un congres şi editează revista *Pharmacie Internationale*. Activitatea FIP-ului se desfăşoară pe şase secţii: 1. Secţia ştiinţifică; 2. Secţia farmaciştilor din industria de medicamente; 3. Secţia farmaciştilor militari; 4. Secţia farmaciştilor din spitale; 5. Secţia de plante medicinale; 6. Secţia de documentare şi edituri de specialitate. Pe lângă acestea, mai funcţionează diferite comisii de specialitate, ca de exemplu Comisia preşedinţilor ANMDM (Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale) sau Comisia secretarilor comitetelor de farmacopee din diferite ţări.

Firmă orientată spre client / *Customer oriented firm*. Firmă ale cărei acţiuni se bazează, în principal, pe acţiunile şi reacţiile concurenţilor săi; aceasta alocă cea mai mare parte a timpului urmăririi mişcărilor şi evoluţiei cotei de piaţă a acestora, încercând să găsească strategii de contracarare a acţiunilor lor.

Firmă orientată spre piaţă / *Market oriented firm*. Firmă a cărei conducere acordă o atenţie la fel de mare clienţilor şi concurenţilor săi, atunci când elaborează strategiile de marketing.

FISH / *FISH*. Abr. pentru engl. *Fluorescence in situ hybridization* = Hibridizare cu fluorescenţă *in situ*. Metodă analitică în care secvenţe specifice de ADN sunt marcate cu molecule fluorescente (amplificate) şi acestea sunt detectate la microscop, prin fluorescenţă.

Fisiune / *Fission*. (lat. *fissus* = despicat, de la *findo*, *-ere* = a despica) **1.** Ruperea, desfacerea în două sau mai multe fragmente. **2.** În fizică, proces spontan sau provocat (de către neutroni, particule alfa, protoni, deuteroni, fotoni gama etc.), care constă din diviziunea nucleului atomic în două sau mai multe fragmente de mase comparabile.

Fisiune nucleară / *Nuclear fission*. Reacţie nucleară spontană sau provocată de acţiunea unor particule (neutroni lenţi sau rapizi) asupra unor nuclee, care se rup în două fragmente, aproape egale, cu masa atomică mai mică cu emisie de radiaţii gama şi neutroni. Numerele de masă sunt cuprinse între 76 şi 162. Masa totală a atomilor care au luat naştere este puţin mai mică decât masa nucleului din care provin.

Fistul-, Fistulo- / *Fistul-*, *Fistulo-*. (lat. *fistula*, *-ae* = tub, ţeavă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aspect tubulos, tub, canal.

Fistulă / *Fistula*. (*fistul-*) Canal fin prin care se produce legătura dintr-o cavitate sau colecţie de puroi spre exterior.

Fistulos / *Fistulose*. (*fistulo-*) Organ vegetal gol la interior (ex. tulpina goală de la *Poaceae* sau frunza de la *Allium cepa*).

Fisură / *Fissure*. (fr. *fissure* = crăpătură, fisură) Fantă, crăpătură foarte îngustă, de formă alungită.

Fişă / *Sheet*. (fr. *fiche* = *fişă*) Termen generic dat unor formulare de evidenţă primară statistică, care se pretează ulterior la o evidenţă operativă şi prelucrării datelor.

Fişă cu datele de siguranţă ale materialului / *Material safety data sheet*. Abr. *MSDS* (v.).

Fişă de control / *Quality control sheet*, *Quality data sheet*. Denumire generică a formularului care însoţeşte medicamentul industrial în ambalajul său şi cuprinde o serie de date necesare în vederea identificării lui: data fabricării, numărul şarjei, numărul verificatorului.

Fişă de fabricaţie / *Tehnological sheet manufacturer*. Sin. *Fişă tehnologică a producătorului*. Document de prezentare a unui medicament. Această fişă conţine: definirea produsului, forma farmaceutică, formula cantitativă şi calitativă a materiilor care intră într-un lot de fabricaţie, fazele procesului tehnologic, articolele de condiţionare primară, marcare, grupare, ambalare (condiţionare secundară), control, depozitare şi transport.

Fişier cu mesajul despre o problemă de siguranţă. Fişierul electronic transmis într-o tranzacţie între un expeditor şi un destinatar şi care conţine un mesaj referitor la siguranţă (a unui medicament).

Fit-, -fit, Fito-, -fiţie / *Phyt-*, *-phyt*, *Phyto-*, *-phytia*. (gr. *phyton* = plantă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la plante, se foloseşte şi cu sensul de excrescenţă.

Fitare / *Fitting*. (engl. *fitting* = ajustare, potrivire, de la *to fit* = a potrivi, a ajusta) Termen utilizat în analiza şi prelucrarea statistică a rezultatelor experimentale.

Fitat / *Phytate*. Sare sau ester al acidului fitic. Formarea de fitaţi în intestin poate împiedica absorbţia unor minerale, de exemplu a calciului.

Fitină / *Phytine*. Sin. *Inozitohexafosfat de calciu și magneziu, Fosfobion*. (*fito-* + *-ină*) Sare de calciu și magneziu a acidului fitinic (ester al mezoinozitolului) Constituie rezerva fosfoorganică a plantelor verzi. Are acțiune tonică. Se utilizează în tratamentul neurasteniei, al surmenajului, al anorexiei sau al anemiei.

Fitoalexine / *Phytoalexins*. (*fito-* + gr. *alexein* = a evita, a abate o lovitură + *-ină*) Compuși chimici sintetizați de plante în perioada de infecție și incubație, care anihilează acțiunea agenților patogeni și determină distrugerea acestora. Prima fitoalexină identificată a fost pisatina (din păstăile de mazăre), infestată cu *Monilia fructicola*, care produce boala putregaiul brun.

Fitobiologie / *Phytobiology*. (*fito-* + gr. *bios* = viață + gr. *logos* = știință) Ramură a biologiei care studiază dezvoltarea istorică a lumii vegetale.

Fitocenoză / *Phytocoenosis*. (*fito-* + gr. *koinos* = comunitate) **1.** Grupare de plante caracterizată printr-o anumită compoziție floristică și care populează un anumit biotop. **2.** Grupare de plante omogenă prin compoziție și structură, situată pe o suprafață determinată, ce se caracterizează prin omogenitatea raporturilor atât între plante, cât și între acestea și mediu.

Fitochimie / *Phytochemistry*. (*fito-* + gr. *chemeia* = chimie) Ramura biochimiei care se ocupă cu studiul specific al plantelor.

Fitocomplex / *Phytocomplex*. (*fito-* + lat. *complexus*, *-us* = îmbrățișare, strângere împreună, din *complector*, *-cti* = a cuprinde, a îmbrățișa) Grup de substanțe, principii active, cu acțiune terapeutică specifică, dintr-o plantă sau organ de plantă.

Fitoestrogeni / *Phytoestrogens*. (*fito-* + lat. *oestrus*, gr. *oistros* = dorință + gr. *gennan* = a produce) Compuși chimici din plante, cu efecte farmacodinamice complexe asupra animalelor care consumă plantele în care se găsesc, asemănătoare, iar în unele cazuri chiar identice, cu efectele pe care le produc hormonii endogeni ai animalelor respective. Se pot considera hormoni animali de proveniență vegetală, având activitate hormonală asupra animalelor.

Fitofage / *Phytofage*. (*fito-* + gr. *phagein* = a mânca) Totalitatea animalelor care se hrănesc cu produse de natură vegetală (frunze, ramuri, scoarță, rădăcini, fructe, semințe, nectar, polen) în funcție de care ele se subdivid în: ierbivore (cu organele vegetative ale plantelor), fragivore (cu fructe), granivore (cu semințe), nectarifere (cu nectarul și polenul).

Fitofagie / *Phytophagy*. (*fito-* + gr. *phagein* = a mânca) Hrănirea cu alimente sau substanțe de origine vegetală.

Fitofarmaceutice / *Phytopharmaceutics*. Substanțe, produse chimice de natură organică sau anorganică, naturale sau de sinteză, utilizate pentru combaterea dăunătorilor de origine animală și vegetală. În funcție de categoria biologică asupra căreia acționează pot fi: bactericide, fungicide, erbicide, insecticide, insectifuge, acaricide, nematocide, rodenticide, larvicide etc.

Fitofarmacie / *Phytopharmacy*. (*fito-* + gr. *pharmakeia*, de la *pharmakon* = remediu, medicament) Știința „medicamentelor" pentru plante: se ocupă cu protecția și tratamentul maladiilor plantelor. Ex.: fungicide.

Fitofotodermatită / *Phytofotodermatitis, Meadow grass dermatitis*. (*fito-* + gr. *phos*, *photos* = lumină + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Erupție provocată de asocierea patogenă a unei plante, soare și apă. Este determinată de acțiunea fotosensibilizantă a derivaților fotocumarinici ai plantei.

Fitogenetică / *Phytogenetics*. Sin. *Genetică vegetală*. (*fito-* + gr. *bios* = viață + gr. *logos* = știință) Ramura geneticii care se ocupă cu studiul genetic al plantelor.

Fitogeriatrice / *Phytogeratrics*. (*phyto-* + gr. *geron*, *-ontos* = bătrân) Subtanțe derivate din plante (ca *Gingko biloba*, plante din familia *Araliaceae*, ca *Panax ginseng și Eleutherococcus senticosus*), care acționează în sensul normalizării stării organismului în general, fiind utilizate în prevenirea și tratamentul îmbătrânirii.

Fitohemoglutinină / *Phytoh(a)emoglutinin*. (*fito-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + lat. *agglutino*, *-are* = a lipi, a uni + *-ină*) Lectină extrasă dintr-o specie de fasole (*Phaseolis vulgaris*), ce are proprietatea de a aglutina hematiile și leucocitele și induce transformarea limfoblastică a limfocitelor.

Fitohormoni / *Phytohormons*. Sin. *Hormoni vegetali, Auxine*. (*fito-* + gr. *hormaein* = a excita) Substanțe de origine vegetală, biologic active, cu rol în dirijarea, accelerarea sau inhibarea unor procese fiziologice. Compuși organici micromoleculari care determină creșterea plantelor, prin intensificarea diviziunii celulare sau prin alungirea celulelor existente. Au o largă răspândire în natură, fiind prezenți în plantele superioare și inferioare (alge, ciuperci, drojdii, microorganisme), atât în stare liberă, cât și asociați cu proteinele. Sub aspect structural, conțin în moleculă diferite inele ciclice (indolic, purinic, iononic etc.), legături eterice și diferite grupări funcționale. În concentrații mici de 10^5-10^6 mol/L stimulează creșterea, iar în concentrații mai mari se comportă ca ierbicide, inhibând creșterea și morfogeneza plantelor. Acțiunea fitohormonilor poate fi inhibată de unele substanțe numite antiauxine sau inhibitori de creștere cum sunt: acidul cinamic, acidul gamafenilbutiric, hidrazida maleică, cumarina, xantina, scopoletina etc. Cei mai importanți fitohormoni sunt heteroauxina, giberelinele, citokinetinele și acidul abscisic.

Fitol / *Phytol*. (*fito-* + *-ol*) Alcool cu un lanț de 20 de atomi de carbon, din clorofilă.

Fitoli / *Phytols*. (*fito-* + *-ol*) Extracte hidroglicolice, obținute printr-un procedeu original, permițând păstrarea integrității principiilor active. Aceste extracte conțin o fracțiune aromatică (uleiuri volatile și alte principii active) și o fracțiune hidrosolubilă (flavone, taninuri, aminoacizi, săruri minerale, oligoelemente), acestea sub formă de compoziție organică, asimilabilă.

Fitologie / *Phytology, Botany*. Sin. *Botanică*. (*fito-* + gr. *logos* = știință) Știință care studiază lumea plantelor și care cuprinde următoarele ramuri: anatomia și morfologia plantelor, sistematica, fiziologia vegetală, ecologia plantelor, geobotanica, fitopatologia, genetica vegetală.

Fitoncide / *Phytoncides*. (*fito-* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanțe volatile produse și eliminate de anumite plante superioare din genul *Allium* (ceapă, usturoi) cu acțiune puternic bacteriostatică și uneori bactericidă și sporicidă asupra microorganismelor patogene.

Fitoparaziți / *Phytoparasites*. (*fito-* + gr. *para* = alături + *sitos* = mâncare) Denumire dată paraziților de origine vegetală.

Fitopatologie / *Phytopathology*. (*fito-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = știință) Patologia plantelor. Ramură a biologiei care studiază bolile plantelor, agenții care le provoacă, prevenirea și combaterea lor.

Fitoplancton / *Phytoplankton*. (*fito-* + gr. *plankton* = hoinar) Componenta vegetală a planctonului, reprezentată de plante uni- și pluricelulare, producători primari ai mediului acvatic.

Fitosanitar / *Phytosanitary*. (*fito-* + lat. *sanitas*, *-atis* = sănătate) Produs utilizat pentru protecția și tratamentul vegetalelor.

Fitosteroli / *Phytosterols*. (*fito-* + gr. *stereos* = solid, în relief + *-ol*) Steroli de origine vegetală: sitosterol, steasterol, brassicasterol, stigmasterol, ergosterol.

Fitoterapie / *Phytotherapy*. (*fito-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Denumire generică pentru terapia prin plante medicinale, cu tradiție în istoria tuturor civilizațiilor. Și în prezent, o mare parte din medicamentele fabricate în industria farmaceutică modernă se bazează pe principiile active izolate din plante medicinale.

Fitotoxine / *Phytotoxines*. (*fito-* + gr. *toxikon* = otravă) Toxine conţinute în plante, de natură proteică cu însuşiri antigenice deoarece determină în organism formarea de anticorpi.

Fitozoli / *Phytozoles*. Formă farmaceutică extractivă, digestii uleioase din plante utilizate în prealabil, în ulei de floarea soarelui, obţinute după o lungă digestie, urmată de turboextracţie. Dozajul final: 1 g fitozol corespunde la 1 g plantă. Fitozolii pot fi emulsionabili, datorită prezenţei unor eventuali agenţi de emulsionare. Aceste noi forme farmaceutice de tip L/H permit o absorbţie selectivă a plantei la nivelul intestinului.

Fixare / *Fixation*. (lat. *fixus*, *-a*, *-um* = fix, de la *figo*, *-ere* = a fixa) **1.** Actul sau operaţia de imobilizare într-o anumită poziţie. **2.** Dizolvarea stratului sensibil, neimpresionat de lumină a unui material foto, cu ajutorul unor soluţii de fixatori, astfel că materialul developat devine insensibil la acţiunea în continuare a luminii.

Fixator / *Fixative*. **1.** Ansamblu de mijloace care permit menţinerea unei părţi a corpului în poziţia dorită. Ex. bandă, atelă, ghips. **2.** Soluţie utilizată pentru fixarea imaginii fotografice.

Fizic-, Fizico-, Fizio- / *Physic-*, *Physico-*, *Physio-*. (gr. *physikos*, lat. *physicus*, *-a*, *-um* = natural, din gr. *physis* = natură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la natură, natural.

Fizic / *Physical*. (*fizic-*) Termen care se referă la aspectul corpului uman şi la activitatea musculară.

Fizică / *Physics*. (*fizico-*) Ştiinţă experimentală care studiază şi descrie fenomenele naturale şi cercetează legile care le determină.

Fizicodependenţă / *Physical dependence*. (*fizico-* + lat. *dependo*, *-ere* = a sta atârnat) Stare de echilibru fizic la care ajunge un toxicoman prin utilizarea unui drog; prin întreruperea consumului (sevraj), individul face o criză de abstinenţă. Se asociază întotdeauna cu psihodependenţa (v.).

Fiziognomonie / *Physiognomy*. (gr. *physiognomonia* de la gr. *physis* = natural + gr. *gnomon* = care cunoaşte şi *gnonai* = a cunoaşte) Arta de a cunoaşte caracterul după aspectul fizic şi îndeosebi după fizionomie.

Fiziologic / *Physiologic*. (gr. *physiologikos*, de la gr. *physis* = natură + gr. *logos* = ştiinţă) **1.** Care se referă la fiziologie. **2.** Calitatea unei funcţii sau a unei stări organice de a fi normală.

Fiziologie / *Physiology*. (*fizio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază funcţiile şi constantele normale ale organismelor vii. Haller a denumit-o anatomie în mişcare, deoarece explică funcţiile diverselor organe şi sisteme.

Fizionomie / *Physiognomy*. (lat. *physiognomia*, alterare din gr. *physiognomonia*, de la *physis* = natură + *gnomon* = care cunoaşte şi *gnonai* = a cunoaşte) Ansamblu structural şi arhitectural al feţei, în care poziţia şi conformaţia cavităţii bucale, maxilarelor, dinţilor, buzelor etc. sunt elemente determinante. V. şi *Facies*.

Fiziopatologie / *Physiopathology*. (*fizio-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază funcţiile organismului în condiţii de boală şi mecanismul producerii lor.

Fiziosorbţie / *Physical sorption*. Fixarea unei substanţe în stare gazoasă sau dizolvată la suprafaţa unui solid, ca urmare a formării unor forţe fizice de legătură slabe, tip Van der Waals: legături dipol-dipol (forţe Keesom); legături dipol indus-dipol (forţe Debye); legături dipol indus – dipol indus (forţe London).

Fizioterapie / *Physiotherapy*. (*fizio-* + gr. *therapeia* = tratament) Procedeu terapeutic care foloseşte agenţi fizici naturali sau artificiali. Cuprinde hidroterapia, termoterapia, electroterapia, balneoterapia, climatoterapia, folosind apa, căldura, electricitatea, altitudinea, climatul, băile de mare etc.

Fizostigmină / *Physostigmine*. Sin. *Ezerină*. Alcaloid parasimpatomimetic, cu nucleu indolic, izolat din planta *Physostigma venenosum*.

Flacără / *Flame*. Rezultatul arderii unei mase gazoase. Se obţine de obicei prin arderea cu oxigen din aer, a unui gaz sau a unui amestec de gaze, majoritatea fiind combustibile. Temperatura flăcării variază după natura gazelor, construcţia lămpilor, a becurilor sau a suflătoarelor cu aer în care ard gazele. Astfel, temperatura maximă a flăcării obţinute în becul Bunsen este de aproximativ 155°C, în becul Teclu de 175°C, iar în suflătorul oxiacetilenic, de 270°C.

Flaciditate / *Flacidity*. (lat. *flaccidus*, *-a*, *-um* = flasc, moale) Moleşeală, slăbiciune, cauzată de scăderea sau lipsa totală a tonusului muscular.

Flacon (de tip farmaceutic) / *Bottle* (*of pharmaceutical type*). Sin. *Recipient* (v.). (fr. *flacon* = sticlă) Recipient de sticlă incoloră / brună sau din plastomer, cu deschidere îngustă, de formă cilindrică, cu capacitate diferită: 10, 20, 30, 50, 100, 200, 250, 500 şi 1.000 g, pentru păstrarea substanţelor sau pentru eliberarea medicamentelor lichide. Se pot închide cu dop rodat sau prin înşurubare cu subcapac şi capac (buşon), din metal sau plastomer.

Flagel-, Flagelo- / *Flagel-*, *Flagelo-*. (lat. *flagellum*, *-i* = bici) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la forma alungită (de bici) sau la acţiunea de a lovi, a biciui.

Flagel / *Flagellum*. (*flagel-*) **1.** Termen utilizat pentru a desemna gravitatea şi răspândirea unor boli, ex. cancerul, bolile cardiovasculare. **2.** Organit celular locomotor, prezent la unele plante şi animale unicelulare sau coloniale acvatice, mobile, filament (cil) protoplasmatic mobil cu care se deplasează microorganismele sau celulele (spermatozoizii).

Flagelare / *Flagellation*. (*flagel-*) Var. pentru *Flagelaţie*.

Flagelata / *Flagellata*. (*flagel-*) Clasă de protozoare care au ca organe de locomoţie unul sau mai mulţi flageli. Unele protozoare sunt parazite pentru om: *Trichomonas*, *Trypanosoma*, *Leishmania*.

Flagelaţie / *Flagellation*. (lat. *flagellatio*, *-onis*, din *flagello*, *-ere* = a bate cu biciul, de la *flagellum*, *-i* = bici) **1.** Procedură de masaj prin loviri scurte şi puternice cu palete sau nuiele. **2.** Perversiune sexuală, în care finalizarea actului este legată de o biciuire prealabilă.

Flambare / *Flaming*. (fr. *flamber* = a trece prin flacără, din lat. *flammo*, *-are* = a aprinde) Metodă de sterilizare care are ca principiu deshidratarea, urmată de carbonizarea microorganismelor. Se efectuează cu ajutorul becurilor de gaz şi a lămpilor cu alcool sau acetonă. Operaţia constă în trecerea, de mai multe ori, direct prin flacără a obiectului de sterilizat, de exemplu, în microbiologie, a anselor de platină sau sticlă, linguriţe, ace de seringă, spatule metalice, inoxidabile (încălzire la roşu), gura eprubetelor şi flacoanelor (obiecte cu volum mic, care nu se degradează, se răcesc repede şi se utilizează imediat). În farmacie, se sterilizează interiorul suprafeţelor obiectelor din porţelan sau metal: mojar, pistil, capsule de inox sau email, prin introducerea de alcool care se aprinde. În acest caz, este necesară o ardere a alcoolului timp de cel puţin 4 minute. Procedeul este puţin utilizat astăzi, deoarece se sterilizează numai suprafaţa care vine în contact cu flacăra, iar microorganismele carbonizate, rămase pe ustensile, pot impurifica preparatele cu substanţe pirogene. Este un mijloc de sterilizare rapidă, cu eficienţă redusă.

Flanc / *Flank*. (fr. *flanc*, din limba francilor stabiliţi în Galia, *hlanka* = şold, din germ. veche *flancha* = şold) V. *Abdomen*.

Flanşă / *Flange*. (fr. *flanche* = flanşă, bridă, creastă, ieşitură) Profunzimea concavităţii unui poanson (piesă a maşinii de comprimat; se notează cu „f").

Flasc / *Flaccid*. (fr. *flasque*, din lat. *flaccus*, *-a*, *-um* = moale) Stare de hipotonie musculară, ex.: paralizie.

Flatu- / *Flatu*. (lat. *flatus*, *-us* = vânt, răsuflare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la expulzarea de gaze din stomac, intestin.

Flatulenţă / *Flatulence*. Sin. *Meteorism*. (*flatu-*) Acumularea excesivă de aer în stomac şi intestine.

Flatus / *Flatus*. (*flatu-*) Gaze expulzate din stomac sau intestin.

Flav-, -flav / *Flav-, -flav*. (lat. *flavus, -a, -um* = galben-auriu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la culoarea galbenă.

Flavonoide / *Flavons*. Sin. *Flavone*. (*flav-* + gr. *eidos* = formă) Metaboliţi secundari ai plantelor, pigmenţi de culoare galbenă, cu proprietăţi antioxidante şi de influenţare a permeabilităţii capilarelor vasculare (de unde şi numele de vitamina P). Clasă de substanţe colorante cu structură glicozidică, heterociclică, derivaţi de fenil-croman, sintetizate de plante. O serie de derivaţi sunt incluşi în lanţul enzimatic al proceselor de oxido-reducere catabolică terminală. Unele flavone sunt active asupra pereţilor arteriali. Ex.: rutozidul. Subgrupul de flavonoide cu activitate biologică asupra mamiferelor este denumit bioflavonoide (v.).

Flavoxantină / *Flavoxanthine*. V. *E 161 a*.

Fleb-, Flebo- / *Phleb-, Phlebo-*. (gr. *phleps, phlebos* = venă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la venă.

Flebalgie / *Phlebalgia*. (*fleb-* + gr. *algos* = durere) Durere localizată pe traiectul venelor varicoase.

Flebectazie / *Phlebectasia*. (*fleb-* + gr. *ektasis* = dilataţie) Dilataţie difuză a venelor.

Flebectomie / *Phlebectomy*. (*fleb-* + gr. *ektome* = excizie) Rezecţia chirurgicală a unei vene (sau a unui segment).

Flebită / *Phlebitis*. (*fleb-* + *-ită*) Inflamaţie a peretelui venos cu predispoziţia de formare a unor cheaguri într-o venă (tromboflebită) Când se produce o coagulare intravenoasă, fără modificări parietale inflamatorii, cu simptomatologie puţin evidentă, dar cu pericol mare de embolii, poate fi vorba de o flebotromboză cheagul, fiind neaderent.

Flebodinie / *Venous pain*. Durere localizată la nivelul venelor.

Fleboedem / *Venous oedema*. Edem al venelor, din cauza unei slabe circulaţii venoase, în cazurile de varice şi flebite.

Flebologie / *Flebology*. (*fleb-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care are ca obiect studiul venelor şi al bolilor acestora.

Flebopatie / *Flebopathy*. (*flebo-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generică dată bolilor venelor.

Flebospasm / *Venous spasm*. Sin. *Venospasm*. (*flebo-* + gr. *spasmos* = spasm) Contracţie spasmodică a unei vene.

Flebotom / *Sand fly, Phlebotomous*. (*flebo-* + gr. *tomos* = tăiat, secţionat, de la *temnein* = a tăia) Gen de insecte hematofage din familia *Psychodides*, cu aspect de ţânţari mici, gălbui. Sunt vectori ai bartonelozei şi leishmaniozei.

Flebotomie / *Phlebotomy*. Incizia peretelui unei vene.

Flebotonic / *Phlebotonic*. (*flebo-* + gr. *tonos* = tensiune) Substanţă, medicament care creşte tonicitatea pereţilor venoşi.

Flect-, Flex- / *Flect-, Flex-*. (lat. *flexus, -a, -um* = îndoit, de la *flecto, -ere* = a îndoi) Prefixe care introduc în termeni referirea la acţiunea de îndoire.

Flegmon / *Phlegmon*. (gr. *phlegmone* = flegmon, de la *phlegma, -atos* = inflamaţie şi *phlegein* = a arde) Inflamaţie purulentă cu caracter difuz, interesând în special ţesutul celular subcutanat sau ţesutul conjunctiv lax, din jurul unor organe, care apar umflate, eliberând puroi la incizare.

Flexibilitate / *Flexibility*. (lat. *flexibilitas, -atis*, de la *flecto, ere* = a îndoi) **1.** Calitatea de a fi suplu, elastic. **2.** Proprietatea unui material de a putea fi îndoit fără să capete o deformaţie permanentă.

Flexie / *Flexion*. (*flex-*) **1.** Mişcare voluntară de îndoire a două segmente ale unui membru. **2.** Poziţia rezultată prin mişcare.

Flexiune / *Flexion*.Var. pentru *Flexie*.

Flictenă / *Phlyctena*. Sin. *Bulă*. (gr. *phlyktaina* = pustulă, de la *phlyzein* = a fierbe, a clocoti) Leziune elementară primitivă dermatologică, constând dintr-o colecţie de serozitate situată superficial (subcornos), mijlociu (în stratul Malpighian) sau profundă (dermo-epidermică).

Floare / *Flower*. (lat. *flos, -oris* = floare) Floarea este un microblast ale cărui frunze metamorfozate s-au adaptat la funcţia de reproducere, întâlnită la plantele fanerogame. Este alcătuită din peduncul, axa florală, periant/perigon, androceu şi gineceu.

Flobafene / *Phlobafens*. Taninuri catehice cu grad mare de condensare. Au o culoare brun-roşcată, sunt greu solubile în apă şi nehidrolizabile.

Flocoane / *Floccules*. (lat. *floccus, -i* = floc de lână, fulg de stofă) Denumire a particulelor vizibile, rezultate din separarea fazei disperse a unei suspensii coloidale, ca urmare a procesului de floculare. Agregate de particule cu dimensiuni mari, poroase, cu structură reticulată, care au inclus în ele un mediu de dispersie lichid şi ca atare ocupă un volum important.

Flocul- / *Flocul-*. (lat. *flocculo, -are* = a aduna, din *floccus, -i* = floc de lână, fulg de stofă, smoc, flocon) Element de compunere care introduce în termeni referirea la flocon.

Floculare / *Flocculation*. (*flocul-*) **1.** Fenomen fizico-chimic de agregare reversibilă a picăturilor fazei interne a unei emulsii în *clusteri* de formă tridimensională. Agregatele formate au o structură laxă, în care picăturile sau particulele rămân la distanţă mică unele de altele (conform teoriei DLVO), fenomen datorat numai forţelor de respingere electrice şi forţelor Van der Waals. În absenţa barierei mecanice protectoare, de ex., prezenţa unei cantităţi insuficiente de emulgator, picăturile de emulsie se agregă şi apoi se poate produce repede, *coalescenţa*. Fenomenul de floculare are loc în *emulsiile diluate*. Flocularea precede coalescenţa unei emulsii, totuşi coalescenţa nu este necesar să apară după agregare. **2.** Transformare pe care o suferă soluţiile coloidale, în cursul căreia micelele lor, în prealabil dispersate, se adună într-o masă compactă, Cea mai mare parte a soluţiilor coloidale cu particule în suspensie (micele) au sarcini electrice, consecinţă a ionizării moleculelor lor constitutive. Ele se resping deci suficient, pentru ca forţele atractive Van der Waals, forţe slabe, să nu poată interveni sensibil. Dar dacă încărcătura electrică a micelelor este neutralizată prin aport extern de ioni convenabili sau dacă se creşte agitaţia termică, crescând temperatura, aceste micele se pot întâlni şi se sudează în număr mare, formând aglomerate vizibile. Soluţia *floculează*. După circumstanţe, flocularea poate lua aspecte diferite. Sângele floculează sub acţiunea unor agenţi chimici şi formează un *cheag* care conţine globulele şi separă un lichid, serul sangvin. Curent se zice că sângele coagulează. Albuşul de ou (soluţie coloidală de albumină în apă) coagulează prin creşterea temperaturii. Moleculele de apă rămân incluse într-o masă electrică, moale, care se numeşte *gel*. Vezi şi *Coagulare*.

Floculare controlată / *Controlled flocculation*. Procedeu de preparare a suspensiilor, în care se realizează o floculare parţială, iar viscozitatea este controlată în aşa fel, încât viteza de sedimentare a particulelor să fie minimă. Scopul floculării controlate este ca, prin adăugarea unui agent floculant, să se menţină o mărime rezonabilă a flocoanelor, pentru a ameliora dispersarea şi să conducă la un volum de sedimentare maxim; în acest caz, redispersarea şi viteza de sedimentare sunt în echilibru. Concept introdus de B.A. Haines şi N. Martina în 1961.

Floculare ireversibilă / *Irreversible flocculation*. Fenomen care se produce când particulele în mişcare se apropie unele de altele şi au o forţă de atracţie suficientă pentru a învinge forţa de stabilizare exercitată de un emulgator. În acest caz posibilitatea de coalescenţă creşte.

Floem / *Phloem*. Sin. *Liberul plantelor*. (gr. *phloios* = scoarţă) Totalitatea vaselor liberiene, împreună cu celulele anexe, parenchimul liberian şi fibrele liberiene mecanice, care formează ţesutul liberian al plantelor.

Flogistic / *Phlogistic*. (gr. *phlogistos* = inflamabil, de la *phlox, phlogos* = flacără şi *phlegein* = a arde) **1.** Agent capabil să producă inflamaţie. Se foloseşte în farmacologia experimentală, pentru realizarea de modele de inflamaţie, în scopul studierii substanţelor antiinflamatorii. Unele preparate cu acţiune flogistică (făină de muştar) se utilizează terapeutic, în scop iritant, revulsiv. **2.** Nume dat de Stahl în anul 1700 unui „principiu combustibil" ipotetic, considerat drept component al tuturor substanţelor combustibile, cărora le conferea proprietatea de a arde şi având greutate negativă. Teoria flogisticului a fost înlăturată de Lavoisier, care a descoperit esenţa procesului de ardere.

Floră / *Flora*. (lat. *flora, -ae* = floră, de la *Flora*, zeiţa florilor şi a grădinilor, la romani) **1.** Totalitatea organismelor vegetale dintr-o anumită regiune, ţară, continent, dintr-un anumit mediu caracteristic (ex. biologic) sau perioadă geologică. **2.** Ansamblul bacteriilor ce populează o zonă localizată a organismului. V. *Floră microbiană* şi *Floră intestinală*.

Floră intestinală / *Intestinal flora*. Ansamblul bacteriilor saprofite care trăiesc în intestin.

Floră microbiană / *Bacterial flora, Microbial flora*. Ansamblul microorganismelor care trăiesc în interiorul organismului, a căror prezenţă este fie fiziologică, fie patologică.

Floră vaginală / *Vaginal flora*. Totalitatea germenilor microbieni existenţi la nivelul vaginului. La femeia sănătoasă se găsesc bacilii Döderlein, care produc citoliza celulelor epiteliale descuamate, punând în libertate acid lactic, din glicogenul celular şi asigură un pH acid = 2,4-4,6, fiziologic, pentru mediul vaginal. Este de dorit ca preparatele medicamentoase administrate local să modifice cât mai puţin acest pH, altfel pot interveni şi alţi germeni patogeni, care afectează integritatea mucoasei vaginale.

Flotaţie / *Floating*. Sin. *Flotare*. (fr. *floter* = a pluti) Fenomen fizic de separare a fazei interne, liofobe a unui sistem dispers, care are particulele solide, cu densitatea mai mică decât a fazei externe, continue (vehiculul), ceea ce conduce la ridicarea particulelor, plutirea lor şi formarea unui strat la suprafaţă.

Flotă / *Fleet*. Sin. *Masă de lichid dintr-un tanc de extracţie*. Termen generic utilizat în industrie, pentru o materie primă lichidă, care conţine diverse ingrediente, introdusă într-un recipient, tanc şi în care se realizează o operaţie de prelucrare. Ex. extracţia unui produs vegetal cu alcool.

Fluaj / *Fluffiness*. (fr. *flouage* = fluaj, din *flou* = uşor vaporos) Fenomen care se manifestă într-un material, printr-o creştere a deformaţiei, în funcţie de timp, atunci când a fost supus la o forţă constantă.

Fluctuaţie / *Fluctuation*. (lat. *fluctuatio, -onis* = agitaţie, instabilitate, de la *fluctus, -i* = agitaţie, tulburare) Abatere variabilă în timp a valorilor unui parametru x, care serveşte la caracterizarea unui sistem fizico-chimic în echilibru termodinamic, de la valoarea constantă pe care acest parametru ar trebui să o aibă, dacă echilibrul termodinamic ar fi un echilibru static.

Fluctuaţie genetică / *Random genetic drift*. Sin. *Derivă genică*. (lat. *fluctuatio, -onis* = agitaţie, instabilitate, de la *fluctus, -us* = agitaţie, tulburare + gr. *genetikos* = propriu unei generaţii, de la *genos* = urmaş, generaţie) Variaţie inconstantă, la întâmplare, a frecvenţei unei gene în generaţii succesivale populaţiei.

Fluid- / *Fluid-*. (lat. *fluidus, -a, -um* = care curge, de la *fluo, -ere* = a curge) Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la curgere, fluiditate.

Fluid / *Fluid*. (*fluid-*) **1.** Sistem aflat în stare gazoasă sau lichidă, caracterizat prin coeziune mică între molecule. Proprietatea fundamentală a f. este aceea de a nu avea formă proprie, acesta luând forma vasului în care se află. Proprietăţile comune ale fluidelor fac ca acestea să verifice, pentru unele fenomene, legi identice. Spre deosebire de gaze însă, lichidele sunt practic incompresibile; de aceea, lichidele au volum propriu, în timp ce gazele sunt expansibile. Mişcarea fluidelor se deosebeşte esenţial de cea a corpurilor rigide, prin faptul că diferitele straturi ale aceluiaşi f. se pot deplasa unele faţă de altele, între acestea apărând forţe de frecare. F. perfect este f. în care nu se exercită forţe de frecare; în cursul deplasării unui astfel de f., nu există pierderi de energie mecanică nici în interiorul f., nici pe suprafeţele prin care f. este în contact cu alte medii. Un f. real este viscos şi compresibil. Ex. de corpuri fluide: lichid, gaz, pulbere, granule. Fluidul este un sistem fizic care nu opune rezistenţă apreciabilă la modificarea, sub volum constant, a formei. În stare de echilibru, în masa unui fluid nu xistă tensiuni tangenţiale. **2.** Lichid sau gaz, orice lichid din organism. **3.** Compus alcătuit din molecule, particule care îşi schimbă poziţia relativă. În organism sunt tipuri: f. amniotic, f. cerebrospinal, f. extracelular etc.

Fluid gastrointestinal / *Gastrointestinal fluid*. Termenul se referă la: salivă, suc gastric, suc intestinal şi amestecul acestora.

Fluid ideal / *Ideal fluid*. Sistem care în stare de echilibru şi în mişcare nu prezintă tensiuni tangenţiale în masa sa.

Fluid nenewtonian / *Non-Newtonian fluid*. Sin. *Fluid structural viscos*. Sistem dispers, fluid, corp, cu o curgere care nu respectă legea lui Newton. Viscozitatea lui se modifică nu numai în funcţie de temperatură, ci şi în funcţie de tensiunea de forfecare aplicată. Corpurile pot fi: pseudoplastice (structural viscoase), plastice, dilatante, tixotrope şi reopexe.

Fluid newtonian / *Newtonian fluid*. Sin. *Fluid ideal viscos*. Fluid cu o curgere laminară, care se supune legii lui Newton şi care prezintă proporţionalitate între gradientul vitezei de curgere (D) şi forţa de forfecare (τ).

Fluid real / *Real fluid*. Sistem dispers în care apar forţe tangenţiale, ce se exercită între două straturi de fluid în mişcare relativă de alunecare, unul faţă de celălalt. Fluidele reale prezintă viscozitate.

Fluid supercritic / *Supercritic fluid*. Fluid aflat la o valoare mai mare a temperaturii decât temperatura critică.

Fluide cu curgere dilatantă / *Dilatant flow fluids*. Fluide nenewtoniene, cu comportare independentă de timp, fără prag de curgere, opusă curgerii pseudoplastice, la care viscozitatea creşte odată cu creşterea forţei de forfecare, ceea ce echivalează cu o scădere a capacităţii de curgere. În mod extrem, corpurile dilatante pot fi lichide, iar în cazul unei influenţe exercitate de forţe mari de forfecare, devin corpuri solide, foarte elastice. Corpuri dilatante sunt: suspensiile defloculate concentrate şi pastele, care conţin concentraţii mari ≈ 50% de mici particule solide, defloculate.

Fluide cu curgere plastică / *Plastic flow fluids*. Fluide nenewtoniene, cu comportare independentă de timp, cu prag de curgere. Se comportă ca solide elastice, suferă o deformare reversibilă. Un prim tip sunt numite corpuri Bingham sau semisolide, la forţe de forfecare mai mici decât punctul (sau limita de curgere), cunoscut şi ca prag de curgere (*yield value*). Aceste corpuri nu curg decât după ce a fost depăşit acest prag de curgere. La forţe de forfecare mai mari, curgerea devine liniară, constantă. Al doilea tip de fluide cu curgere plastică sunt corpurile plastice cu caracteristica Casson, la care viscozitatea scade cu creşterea forţei de forfecare. O curgere plastică prezintă: gelurile de macromolecule hidrofile solubile, suspensiile floculate, pastele, pastele de dinţi, cremele, ceratele şi cataplasmele.

Fluide cu curgere pseudoplastică / *Pseudoplastic flow fluids.* Fluide nenewtoniene cu comportare independentă de timp, fără prag de curgere, care prezintă o creştere a capacităţii de curgere, ce se produce în paralel cu creşterea solicitării la forfecare. Viscozitatea lor este cunoscută sub numele de macroviscozitate, cvasiviscozitate sau viscozitate aparentă. Este observată la soluţiile diluate de macromolecule cu catenă lungă: tragacanta, alginaţi, metilceluloză, polividonă şi unele suspensii cu particule anizometrice.

Fluide cu curgere reopexă / *Reopex flow fluids.* Fluide nenewtoniene cu comportare, la curgere, dependentă de timp, numită *reopexie* (gr. *rheos* = curgere + *pixi* = coagulare). Este proprietatea unor corpuri fluide de a trece rapid în geluri, când li se imprimă o mişcare uşoară, circulară, regulată. Astfel se comportă gelurile pe bază de polietilenglicoli (PEG-uri) după ce au fost omogenizate în moara cu valţuri. Cvasiviscozitatea lor creşte odată cu mărirea forţei de forfecare, şi în repaus scade. Vezi şi *Reopexie*. În cazul în care un corp plastic este fluidizat în mod ireversibil prin forfecare, procesul este numit *reodistrugere* (reodistrucţie) (v.).

Fluide cu curgere tixotropă / *Thixotropic flow fluids.* Fluide nenewtoniene cu comportare la curgere dependentă de timp, numită *tixotropie* (gr. *tichis* = agitare + *tropos* = întoarcere). Este proprietatea fizică a unor geluri de a trece în sol, sub acţiunea unor forţe de forfecare. În repaus are loc refacerea structurii de gel, dar şi a viscozităţii, însă cu întârziere mare (minute, zile, luni). Curbele de curgere: ascendentă şi descendentă nu se suprapun; între ele există o suprafaţă variabilă, dependentă de corpul studiat, numită buclă de histereză (engl. *hysteresis loop*) (din gr. *hysterein* = a întârzia). Aceasta indică faptul că structura sistemului dispers nu se reface imediat după anularea forţei de forfecare. Prezenţa buclei de histereză indică o distrugere a structurii, şi aria acesteia poate fi folosită ca indice al gradului de distrugere. V. şi *Tixotropie*.

Fluide supercritice / *Supercritical fluids.* Gaze, ca de ex.: dioxidul de carbon, care sub presiune se lichefiază. Acest lichid este utilizat într-o varietate de aplicaţii biotehnologice.

Fluidifiant / *Fluidify.* (*fluid-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) **1.** Substanţa care micşorează viscozitatea unui fluid viscos, cu care se amestecă (în general, este un lichid) **2.** Medicament care micşorează viscozitatea secreţiilor bronşice şi permite astfel expectorarea lor.

Fluiditate / *Fluidity.* (*fluid-*) Proprietatea unor sisteme disperse care, datorită mobilităţii accentuate a moleculelor din care sunt constituite, nu opun rezistenţă apreciabilă la modificarea formei, sub acţiunea diferitelor forţe exterioare (de forfecare), permiţând astfel restabilirea echilibrului. Corpurile care prezintă această proprietate se numesc fluide reale. Proprietatea de fluiditate reprezintă valoarea inversă a viscozităţii dinamice. În SI se măsoară în metru pătrat / Newton · secundă.

Fluidizare / *Fluidization.* (*fluid-*) Procedeu industrial utilizat în tehnologia de fabricaţie a formelor farmaceutice solide: granulate, comprimate, microsfere, microgranule etc. Constă în punerea în contact a solidului cu gaze sau lichide. Solidul, fin divizat, este adus într-o stare în care se comportă ca un fluid, prin suspendarea lui într-un curent de gaz sau lichid. Prin acest procedeu de fluidizare se obţine o amestecare intensă, datorată şi unor coeficienţi mari, de transfer termic.

Fluor- / *Fluor-.* (lat. *fluor*, *-oris* = curgere, de la *fluo*, *-ere* = a curge; denumirea de fluor este folosită din secolul XIX) Prefix care introduce în termeni referirea la fluor.

Fluor / *Fluorine.* (*fluor-*) Elementul nr. 9 în sistemul periodic al elementelor, anorganic, gaz galben, cu miros iritant, toxic, coroziv, răspândit în natură sub formă de săruri (fluoruri); este un oligoelement aflat în organism, în os, sub formă de săruri complexe, în smalţul dentar, unde realizează protecţia contra cariilor. Se utilizează în tratamentul osteoporozei, sub formă de săruri şi intră în compoziţia pastelor de dinţi.

Fluoresceină / *Fluorescein.* Colorant xantinic, de culoare galben-brună, pulbere higroscopică, greu solubil în apă (în mediu neutru sau alcalin); sarea de sodiu (uranina) este solubilă în apă, are culoare galben-roşiatică, cu fluorescenţă verde intensă, chiar în soluţii foarte diluate. Se utilizează pentru determinarea cursurilor de ape freatice, iar în scop medical sub formă de colir de fluoresceină sodică 1% pentru localizarea leziunilor oftalmice produse de corpi străini sau de lentile de contact şi ca soluţie injectabilă 1% pentru studiul vitezei de circulaţie a sângelui sau pentru determinarea „morţii aparente", pe baza fenomenului de fluorescenţă.

Fluorescent / *Fluorescent.* (*fluor-*) Care prezintă fluorescenţă; bazat pe fenomenul de fluorescenţă. Tub de iluminat fluorescent: producerea de lumină pe principiul descărcării electrice într-un amestec de gaze şi vapori de mercur, aflate într-un tub de sticlă.

Fluorescenţă / *Fluorescence.* (*fluor-*) Proprietatea unor substanţe de a emite lumină când sunt iradiate (îndeosebi cu ultraviolete), lungimea de undă a radiaţiei emise fiind superioară radiaţiei excitante. Emisia de lumină încetează odată cu oprirea iradierii. F. este independentă de condiţiile externe, mecanismul producerii sale aflându-se în interiorul moleculei. Prin aceasta, f. se deosebeşte de fosforescenţă şi luminiscenţă.

Fluoric / *Fluoric.* Sin. *Biotip*, *Constituţie*. Termen utilizat în homeopatie şi atribuit unui subiect de morfologie distrofică, sensibil, în special, la acţiunea fluorurii de calciu sau a acidului fluorhidric. V. şi *Fluorism*, *Carbonic*, *Fosforic*, *Sulfuric*.

Fluorimetrie / *Fluorimetry.* (*fluor-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de măsurare a concentraţiilor foarte mici de substanţe, pe baza fenomenului de fluorescenţă.

Fluorism / *Fluorism.* Termen utilizat în homeopatie. Stare constituţională distrofică definită prin dispoziţii psihice, glandulare şi osoase analoage celor provocate de către fluor şi sărurile sale, la doze toxice. Asimetria, stigmate dentare şi laxitatea ţesutului fibro-conjunctiv de susţinere cu tendinţa la ptoze viscerale sunt semnele cele mai importante ale acestei stări constituţionale de etiologie controversată, fiind invocate în sifilis ereditar, alcoolism.

Fluorizare / *Fluorization.* (*flour-*) Adăugare artificială de săruri de fluor, pentru profilaxia cariilor dentare în zonele carenţate de acest microelement. S-a preconizat fluorizarea apei, a sării (de bucătărie), a pastelor de dinţi sau a laptelui. Fluorizarea apei de băut se efectuează cu substanţe care conţin fluor, până la concentraţia recomandată de legislaţia sanitară (1:1.000.000).

Fluorizarea apei / *Water flouridation.* Apă potabilă în care se introduce fluor în concentraţie optimă de 0,8–1,2 mg/L, pentru prevenirea apariţiei cariilor; apa cu un conţinut de fluor sub 0,5 mg/L favorizează apariţia cariilor dentare.

Fluorochinolone / *Fluorochinolones.* Chinolone care au în comun un 6-fluoro substituent. V. *Chinolone*.

Fluoroză / *Fluorosis.* (*fluor* + *-oză*) Intoxicaţie cronică de origine alimentară sau prin expunere profesională la compuşi ai fluorului. Se caracterizează prin leziuni dentare şi osoase, tulburări respiratorii şi generale. Când este cauzată de consumul îndelungat de apă potabilă bogată în fluor (peste 1–2 mg F / litru apă), boala este cunoscută sub denumirea de fluoroză endemică hidrotelurică.

Flush / *Flush.* (engl. *flush* = a se înroşi, a i se urca sângele la cap) Termen care defineşte un aflux masiv de sânge, mai ales la nivelul feţei, cu înroşire locală, congestie observată în unele boli şi după ingestie de alcool sau după absorbţia unor medicamente.

Flutter (auricular) / *Flutter*. (engl. *flutter* = a face mişcări rapide de sus în jos sau dintr-o parte în alta) Tulburare a transmisiei auriculo-ventriculare care disociază un ritm foarte accelerat al auriculului de cel mai puţin perturbat, al ventriculului.

Flux / *Flow*. (lat. *fluxus*, *-us* = curent, flux, de la *fluo*, *-ere* = a curge) **1.** În fizică: curgere continuă, relativă, uniformă a unor materiale lichide, pulberi, granule, aer etc. **2.** În medicină: patologie – o scurgere normală, anormală sau de o abundenţă anormală a unui material organic fluid, de la nivelul unui organ sau al unei cavităţi: a) *flux bilos*, determinat de o hipersecreţie biliară; b) *flux hemoroidal*, scurgere sangvină de la nivelul hemoroizilor; c) *flux menstrual*, scurgere de sânge în perioada menstruaţiei; d) *flux salivar*, v. *Ptialism*.

Flux de aer / *Air flow*. (lat. *fluxus*, *-a*, *-um* = care curge, fluid + lat. *aer*, *-is* = aer, suflare) Direcţia fluxului de aer într-o încăpere controlată.

Flux de aer laminar / *Laminar air flow*. Mişcare a aerului în incinte închise (boxă, bloc steril) cu viteză uniformă, de-a lungul unui flux de linii paralele, fără turbulenţă.

Flux de fluid / *Fluid flow*. Sin. *Debit de fluid*. Cantitatea de fluid care străbate în unitatea de timp o anumită arie (se exprimă în volum sau în unităţi de masă).

Flux la echilibru / *Steady state*. Sin. *Repaus dinamic* (v.).

Flux luminos / *Light flow*. (lat. *fluxus* = curent, curgere, de la *fluere* = a curge) Mărime fotometrică care evaluează capacitatea ochiului de a percepe un f. energetic. Unitatea sa de măsură în SI este lumenul (lm).

Flux tehnologic / *Technological flow*. Reprezentare schematică a operaţiilor succesive, la care sunt supuse materiile prime, care intră într-o fază de fabricaţie sau într-un proces tehnologic, de fabricaţie a unui medicament.

Fluxmetru / *Flowmeter*. (lat. *fluxus* = curent, curgere, de la *fluere* = a curge + gr. *metron* = măsură) Aparat care permite evidenţierea curgerii unui lichid sau măsurarea vitezei de curgere a acestuia.

Foame / *Hunger*. (lat. *fames*, *-is* = foame) **1.** Senzaţia puternică a nevoii de a mânca, asociată cu contracţii ritmice ale stomacului gol. **2.** Stare a organismului lipsit total sau parţial de hrana necesară satisfacerii nevoilor sale.

Foame dureroasă / *Hunger pain*. Senzaţie de foame însoţită de o crampă epigastrică dureroasă ce apare când stomacul este gol; se calmează după ingestia de alimente; se observă în ulcerul duodenal.

Foarte greu solubil / *Very difficult soluble*. Expresie folosită pentru exprimarea solubilităţii: 1 parte substanţă se dizolvă în 1.000-10.000 părţi solvent.

Foarte uşor solubil / *High solubility*, *Very slowly soluble*. Parametru ce defineşte o substanţă activă care, în doza cea mai mare (la om), se dizolvă în 250mL (sau mai puţin) de apă, în condiţii fiziologice, în domeniul de pH = 1-8, la 37°C.

Fob-, Fobie- / *Phob-*, *Phobia-*. (gr. *phobos* = frică) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la frică.

Fobie / *Phobia*. (*fob-* + *-ie*) Frică iraţională (absurdă) faţă de unele obiecte, animale, situaţii sau medicamente (v. *Farmacofobie*). Aceasta poate conduce la o angoasă permanentă şi un comportament de evitare a cauzelor care provoacă fobia. Ex. claustrofobie = frica de spaţiu închis, farmacofobie etc.

Foc- / *Foc-*. (lat. *focus*, *-i* = vatră, cămin, focar) Element de compunere care introduce în termeni referirea la focar, centru.

Focal / *Focal*. (*foc-* + *-al*) Care se raportează la centrul unei lentile sau al unui sistem optic. ex. distanţa focală = distanţa între planul unei lentile şi centrul său.

Focalizare / *Focus*. (*foc-*) Concentrarea la nivelul central a unei radiaţii sau a unui flux de particule.

Focar / *Focus*. (*foc-* + *-ar*) **1.** În sens clinic, se referă la existenţa în organism a unui proces infecţios, mai mult sau mai puţin localizat, cu evoluţie variabilă. **2.** În sens epidemiologic, termenul se referă la locul unde se găseşte sursa de infecţie, precum şi teritoriul învecinat, în limitele căruia este posibilă infectarea altor persoane. **3.** În fizică, punct situat pe axa optică a unui sistem optic centrat, în care se întâlnesc razele ce au străbătut sistemul după o direcţie paralelă cu axa.

Focomelie / *Phocomelia*. (gr. *phoke* = pecete + gr. *melos* = extremitate) Anomalie congenitală constând din lipsa segmentelor intermediare şi ataşarea segmentului distal (mână sau picior), direct la centura scapulară sau pelvină.

Focusare izoelectrică / *Isoelectric focusing*. Tehnică de analiză în care proba ce conţine molecule poliprotice este supusă unui câmp electric puternic într-un mediu cu gradient de pH. Fiecare specie migrează până când ajunge într-o regiune corespunzătoare punctului său izoelectric. În această regiune, moleculele nu au sarcină electrică, se opresc din migrare şi rămân focusate într-o bandă îngustă.

Foetus / *F(o)etus*. Sin. *Făt*, *Foetus*. (lat. *foetus*, *-us* = făt) Denumire dată de Ambroise Paré, în 1560, cu ortografia „foetus" şi sensul actual. Produsul de concepţie al unui mamifer, între perioada de embrion şi momentul naşterii.

Folaţi / *Folates*. Săruri ale acidului folic.

Foliaceu / *Foliaceous*. (lat. *foliaceus*, *-a*, *-um* = foliaceu) Asemănător cu frunza.

Foliar / *Foliar* (lat. *foliaris*, *-is* = foliar) Care aparţine frunzei (lamină, peţiol, nervaţie, mugure).

Folicul- / *Follicul-*. (lat. *folliculus*, *-i* = săculeţ, din *follis*, *-is* = burduf, minge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la formaţiuni anatomice în formă de săculeţ.

Folicul / *Follicle*. N.A. *folliculus*. (*folicul-*) **1.** Formaţiune anatomică în formă de coş, mică, normală sau patologică. **2.** Formaţiunea histologică elementară formată dintr-o aglomerare de celule, dispuse radiar sau concentric.

Folicul pilos / *Hair follicle*. Ansamblul de învelişuri sau teci epiteliale care înconjoară rădăcina unui fir de păr, în grosimea pielii.

Folicul sebaceu / *Pilosebaceous follicle*. Unitate anatomică alcătuită din asocierea unui folicul pilos cu o glandă sebacee, al cărei canal excretor se deschide în canalul folicular.

Foliculă / *Follicle*. (*folicul-*) Fruct uscat indehiscent, unicarpelar, care se deschide pe linia de sutură a carpelei (ex. la *Helleborus* sp., *Nigella* sp.).

Foliculină / *Folliculin*. (*folicul* + *-ină*) Estrogen natural, secretat, împreună cu estradiolul, de celulele tecii interne a foliculilor ovarieni şi, în cantitate mică, de testicul. În cursul sarcinii, placenta este sursa principală de foliculină. V. *Estronă*.

Foliculită / *Folliculitis*. (*folicul-* + *-ită*) Inflamaţie purulentă a foliculului pilos, a rădăcinii părului, produsă de microbi piogeni (*Staphylococcus spp.*, *Streptococcus* sp.) sau ciuperci.

Foliculostimulină / *Folliculostimulin*. Sin. *Gonadotrofină*. (*folicul-* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula + *-ină*)

Folie / *Leaf*. (lat. *folium*, *-ii* = foaie, frunză) Produs subţire, în general plan, furnizat sub formă rulată, utilizat pentru condiţionarea secundară a medicamentelor (ambalare).

Folie de tip benzi / *Strips*. (engl. *strip* = bandă) Folii flexibile obţinute prin termosudare, din hârtie cerată, plastomeri, în care sunt ambalate individual comprimatele sau capsulele.

Foliolă / *Leaflet*, *Foliole* (lat. *foliolum*, *-i* = foliolă) Segment independent al unei frunze compuse (ex. la *Sambucus nigra*, *Aesculus hippocastanum*)

Fon-, **Fono-**, **-fonie** / *Phon*, *Phono-*, *-phonia*. (gr. *phone* = voce) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la un sunet, dar mai ales la voce.

Fonaţie / *Phonation*. (*fono-*) Ansamblul funcţiilor care produc emisia sunetelor şi vocea.

Fonemă / *Phoneme*. (gr. *phonema* = sunetul vocii) **1.** Element sonor al limbajului. **2.** Denumire propusă pentru desemnarea halucinaţiilor auditive verbale.

Fonetică / *Phonetics*. (gr. *fonetikos* = referitor la voce, de la *phone* = sunet) Ramură a lingvisticii care studiază producerea, transmiterea, audiţia şi evoluţia sunetelor limbajului articulat.

Foniatrie / *Phoniatrics*. (*fon-* + gr. *iatreia* = vindecare) Disciplină medicală care studiază fiziologia şi patologia fonaţiei; specialistul se numeşte foniatru.

Fonofobie / *Phonofobia*. (*fono-* + gr. *phobos* = frică) Teama de a vorbi cu voce tare.

Fonologie / *Phonologia*. Sin. *Foniatrie*. (*fono-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care se ocupă cu studiul fonaţiei corecte şi patologice.

Fontanelă / *Fontanelle*. (fr. veche *fontanelle*, dim. de la *fontaine* = fântână, din lat. *fontis*, *-is* = izvor) Spaţiu neosificat, membranos şi depresibil situat la locul de întâlnire ale unor suturi ale bolţii craniene la nou-născut; în acest loc pielea şi aponevroza epicraniană acoperă direct meningele.

Food and Drug Administration / *Food and Drug Administration* Abr. FDA. Instituţie (agenţie federală) din SUA care are rolul de a controla toate substanţele farmaceutice, alimentare sau altele, cu scopul de a asigura protecţia sănătăţii publice. Ea este divizată în birouri. Reglementarea farmaceutică este descrisă într-o lucrare de 10 volume, publicate anual de FDA sub numele de 21 C.F.R. (Code of Federal Regulation). Reglementările farmaceutice din ţara noastră, cât şi din alte ţări sunt fixate după FDA şi EMEA (European Medicines Agency).

Foram-, **Foramin-**/ *Foram-*, *Foramin-*. (lat. *foramin*, *-inis* = deschizătură, gaură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o deschidere.

Foramen / *Foramen*. (*foramin-*) Deschizătură de dimensiuni mici prezentă în organismul animal, în special în oase şi cartilaje (de exemplu, foramen magnum – orificiul de la baza cutiei craniene prin care trece măduva spinării.

Forfecare / *Scissoring*, *Shearing*. (lat. *forfex*, *-icis* = foarfece) Starea de solicitare în secţiune a unui corp, sub acţiunea unor forţe tangenţiale (forţe sau tensiuni de forfecare). Se exprimă în dyne/cm^2.

Form-, **-form** / *Form-*, *-form*. (lat *forma*, *-ae* = formă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la forma fizică, aspect, preparat farmaceutic.

Formare multimerică / *Multimer formation*. Asociere de molecule de peptide sau proteine pentru a forma dimeri (două molecule identice legate), trimeri (trei molecule identice legate) etc.

Formă / *Form*. (*form-*) **1.** Stare a organismului uman într-un moment dat. **2.** Aspect exterior. **3.** Aspectul sau înfăţişarea unui organ sau organism. **4.** Unitate sistematică intraspecifică, subordonată varietăţii (ex. *Brassica oleracea* var. *Capitata f. alba*).

Formă dozată / *Pharmaceutical dosage form*. Sin. *Formă farmaceutică* (v.), *Produs farmaceutic* (v.). **1.** Unitate conţinând doze ale unui medicament; ex.: capsule, comprimate, suspensii, aerosoli, supozitoare, injecţii etc. **2.** Combinaţie dintre forma în care un medicament este prezentat de fabricant (forma de prezentare) şi forma sub care se administrează, incluzând forma fizică (forma de administrare).

Formă farmaceutică / *Pharmaceutical dosage form*. Sin. *Preparat farmaceutic*, *Produs farmaceutic*, *Formă galenică*. Starea fizică (lichidă, solidă sau semisolidă), sub care una sau mai multe substanţe medicamentoase şi auxiliare, supuse unor operaţii farmaceutice, este transformată în medicament, la care se adaugă materialele de condiţionare (primară şi secundară), pentru a conferi medicamentului o prezentare adaptată unei boli, o bună toleranţă, stabilitate şi complianţă. Modul de prezentare a unui medicament la utilizator poate fi foarte variat: soluţii, fiole, comprimate, gelule, supozitoare etc. Forma farmaceutică facilitează administrarea şi poate determina activitatea unui medicament. Alegerea formei farmaceutice se efectuează după studii comparative. Ea trebuie să asigure, nu în ultimul rând, şi o bună conservare.

Formă galenică / *Pharmaceutical dosage form*. (fr. *forme galenique*, după numele lui Claudius Galenus, 129-201 î.C., părintele farmaciei) Termen utilizat în prezent numai în ţările francofone, pentru *Formă farmaceutică*.

Formă racemică / *Racemic mixture*. Amestec echimolecular de enantiomeri, optic inactiv.

Forme alotropice / *Alotropic forms*. (*form-* + gr. *allos* = altul + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Forme diferite ale unui acelaşi element, care prezintă deosebiri în proprietăţile lor fizice şi, uneori, chiar chimice; ex.: oxigenul şi ozonul.

Forme bioadezive de eliberare a medicamentelor / *Bioadhesive Drug Delivery Systems*. V. *Forme farmaceutice bioadezive*.

Forme bioadezive dermice / *Cutaneous bioadhesive dosage forms*. Sin. *Forme dermobioadezive*. Preparate farmaceutice lichide, semisolide sau solide, care conţin una sau mai multe substanţe active, dispersate în substanţe auxiliare cu proprietăţi bioadezive, destinate administrării pe piele, în vederea unei acţiuni locale sau sistemice. În funcţie de capacitatea de bioadeziune şi de modul de administrare pe piele se pot clasifica în 2 grupe: 1. *forme bioadezive clasice*, *tradiţionale*, care se aplică simplu prin: întindere, frecare uşoară, pensulaţii, pulverizare (spray), tamponare sau cu un aplicator: forme lichide, semisolide (unguente) şi solide; 2. *forme bioadezive sensibile la presiune*, numite şi forme presosensibile, care se aplică printr-o apăsare uşoară: colemplastre, plasturi, filme, bureţi, sisteme terapeutice transdermice (SST).

Forme bioadezive mucozale / *Mucobioadhesive dosage forms*. Sin. *Forme mucobioadezive*, *Forme mucoadezive*, *Forme bioadezive de mucoase*. Forme farmaceutice lichide, viscoase, semisolide sau solide, care conţin una sau mai multe substanţe active, destinate pentru o acţiune locală sau o absorbţie, prin mucoase, peste o perioadă prelungită de timp. Conţin în general polimeri hidrofili, care, prin umectare cu mucusul, produc un hidrogel flexibil, aderent de mucoasa respectivă. Mucoadeziunea se exercită la nivelul mucoaselor: bucală, gingivală, sublinguală, oftalmică, nazală, vaginală, rectală şi, mai nou, gastrointestinală.

Forme buco-faringiene / *Oromucosal forms*. Preparate farmaceutice pentru aplicare pe mucoasa bucofaringiană, sub formă lichidă ca: soluţii, emulsii, suspensii; solidă: pulberi, pastile, tablete, comprimate; şi semisolidă: paste dentifrice, sisteme buco-adezive. V. *Preparate bucofaringiene*.

Forme cu dezagregare orală / *Orally Disintegrating Forms*. Forme farmaceutice orale care se dezagregă rapid în gură pentru a facilita eliberarea substanţei active.

Forme cronative / *Chronatic forms*. (*form-* + gr. *khronos* = timp + lat. *nativus*, *-a*, *-um* = care se naşte, natural) V. *Forme retard*.

Forme depot / *Depot forms*. (*form-* + fr. *depôt* = depunere, depozit) Forme dozate parenterale, cu acţiune lentă, constantă şi eliberare susținută a unei substanțe într-o perioadă lungă de timp. Ex. Depo-estradiol cypionat.

Forme dozate cu eliberare convențională / *Conventional-release dosage forms.* Forme farmaceutice la care eliberarea substanței active nu a fost modificată deliberat printr-o formulare și/sau printr-o metodă de fabricare specială. În cazul formelor farmaceutice solide, profilul de dizolvare al substanței active depinde în primul rând de proprietățile sale intrinseci. Termen echivalent: *Formă farmaceutică cu eliberare imediată* (engl. *Immediate-Release Dosage Form*).

Forme enantiomorfe / *Enantiomorphic forms.* Sin. *Antipozi optici.* (*form-* + gr. *enantios* = opus, invers) Izomeri optici care se prezintă unul față de celălalt ca un obiect față de imaginea lui într-o oglindă plană.

Forme farmaceutice aerodisperse / *Aerodispersed pharmaceutical dosage forms.* Sin. *Inhalații, Aerosoli, Spray-uri.* Sunt forme farmaceutice dozate de substanțe active dispersate ca particule fine, lichide, lichido-cristaline, semisolide sau solide, în aer sau alt mediu de dispersie gazos, destinate afecțiunilor aparatului respirator, altor mucoase și pielii, în vederea unei acțiuni locale sau generale. Diametrul particulelor fazei dispersate este între 0,001-100 µm.

Forme farmaceutice bioadezive / *Bioadhesive Drug Delivery Systems,* abr. BDDS. Sin. *Sisteme de eliberare bioadezive a substanțelor medicamentoase.* Reprezintă o clasă de preparate lichide, semisolide sau solide, obținute prin dispersarea substanțelor medicamentoase în substanțe auxiliare, care aderă de un țesut biologic și sunt destinate a fi aplicate pe piele și mucoase, pentru o acțiune locală sau sistemică. În funcție de substratul biologic pe care se aplică forma bioadezivă, se pot distinge trei tipuri de fenomene: bioadeziunea pe piele (*dermoadeziunea*), bioadeziunea pe mucoase (*mucoadeziunea*) și bioadeziunea de celule (*citoadeziunea*).

Forme farmaceutice bioadezive presosensibile / *Pressure-sensitive Bioadhesive Pharmaceutical Forms.* (*Pelli adhaerentes res*) Preparate farmaceutice care aderă de piele și mucoase; pot conține sau nu substanțe medicamentoase. Ele sunt destinate a fi aplicate în principal pe piele, dar și pe mucoase sau unghii, ca pansament oclusiv sau prin presiune ușoară. Această formă se bazează pe utilizarea unui adeziv, care dezvoltă proprietățile aderente după ce se aplică o presiune ușoară pe suprafața sa; astăzi se fabrică numai industrial. FR X, supl. 2004, și Ph. Eur. 5th prevăd numai monografia de generalități: *Sisteme terapeutice transdermice.* F.f.b.p. se pot clasifica în 2 mari grupe: 1. *nemedicamentoase*, destinate a fixa materialul de pansament (ex.: emplastre cauciucate) ori pentru a izola sau proteja pielea (ex.: pansamente, filme, filme *in situ*, înlocuitori de piele, gelatine, sisteme bioadezive conductoare și diverse); 2. *medicamentoase*: cu acțiune locală (ex.: emplastre plumbice, pansamente, timbre, filme, bureți bioadezivi) și cu acțiune generală: sisteme terapeutice transdermice și sisteme terapeutice care penetrează prin unghii.

Forme farmaceutice cu eliberare modificată / *Modified-release dosage forms.* Forme farmaceutice în care viteza și/sau locul eliberării substanțelor active este diferită față de aceea a eliberării convenționale, administrate pe aceeași cale. Eliberarea modificată este rezultatul unei formulări și/sau a unei metode de producție speciale. În această categorie sunt incluse: formele cu eliberare prelungită, cu eliberare întârziată (gastrorezistente) și cu eliberare secvențială (v. comprimate cu eliberare modificată).

Forme farmaceutice sterile / *Sterile products.* Forme farmaceutice dozate de agenți terapeutici, lipsite de microorganisme viabile (sub formă vegetativă sau sporulată). În principal, acestea includ: *formele parenterale* (medicamente injectabile, medicamente perfuzabile, seruri și vaccinuri), *formele oftalmice* și *preparatele lichide pentru irigarea organelor, spălare sau aplicare în cavitățile corporale.*

Forme farmaceutice uretrale / *Preparation for urethral use.* Sunt forme lichide, semisolide sau solide destinate tratamentului afecțiunilor uretrale sau examenului de diagnostic. Se utilizează: forme lichide: soluții, irigații, spălături; forme semisolide: unguente: grase, creme, geluri sau paste; forme solide: bujiuri și creioane caustice.

Forme homeopate extractive / *Extractive homeopathic forms.* Sin. *Tincturi-mamă.* Preparate obținute prin macerarea cu alcool, de diferite concentrații a plantelor proaspete (cel mai frecvent), a plantelor stabilizate sau uscate. Pentru primele, termenul de alcoolaturi-mamă este de preferat. Se utilizează în diluții foarte mari pentru impregnarea granulelor, în homeopatie.

Forme homeopatice / *Homeopathic forms.* (gr. *homoios* = egal, asemănător + *pathos* = boală) Remedii terapeutice care se administrează, în general, sub formă de granule (de lactoză mai ales), impregnate cu soluția unei substanțe medicamentoase sau a unei tincturi homeopate, adusă în diluții foarte mari, la doze infinitezimale.

Forme otologice / *Ear dosage forms.* V. *Preparate auriculare.*

Forme polimorfe / *Polimorphic forms.* (*form-* + gr. *polys* = mulți + gr. *morphe* = formă) Forme cristaline diferite ale aceleiași substanțe chimice (element sau compus).

Forme retard / *Retard forms.* Sin. *Formă depot.* Formă cu eliberare prelungită. (*form-* + fr. *retard* = întârziere, din lat. *retardo, -are* = a întârzia) Preparate cronative. Preparate cu acțiune prestabilită. Medicamente cu eliberare modificată, la care viteza de eliberare a substanței medicamentoase este schimbată voit și este legată de formulare. Efectul terapeutic se produce într-o perioadă de timp mai lungă, prin eliberarea treptată a substanței, din preparat (continuu și constant). Denumirea de formă retard se referă mai ales la formele farmaceutice pentru administrare orală, iar cea de formă depot, (v.) la cele cu administrare parenterală.

Formic-, / *Formic-.* (lat. *formica, -ae* = furnică) Element de compunere care introduce în termenii compuși referirea la formol și derivați: acid formic, aldehida formică.

Formicație / *Formication.* Sin. *Furnicătură.* (*formic-*)

Formol / *Formol.* (*form-*) Soluție de aldehidă formică 40% în apă, cu acțiune antiseptică, bactericidă. Se utilizează pentru dezinfecția spitalelor, a blocului steril, cât și pentru conservarea pieselor anatomice.

Formulare / *Formulation.* (*form-*) Etapă în procesul de dezvoltare a unui medicament. Arta de selecționare calitativă și cantitativă a substanței medicamentoase și auxiliare (natura, starea fizică, caractere organoleptice și tehnologice etc.), în funcție de forma farmaceutică și de operațiile farmaceutice la care conduce. Formularea mai poate fi definită ca arta de a selecționa pentru o substanță dată (sau mai multe) o formă farmaceutică (sau mai multe forme), în funcție de calea de administrare. Elaborarea (stabilirea) formulei calitative și cantitative a unui medicament se efectuează pe cale experimentală sau, modern, pe calculator.

Formulă / *Formula.* (lat. *formula, -ae* = formulă, regulă) În matematică, expresie prin care se leagă între ele mai multe mărimi și care permite calcularea unei mărimi, pe baza altora, cunoscute.

Formulă chimică / *Chemical formula.* Expresie prin care se redă compoziția chimică calitativă și cantitativă a unei substanțe, folosind simbolurile chimice și numărul de atomi, din fiecare specie ce intră în alcătuirea moleculei respective.

Formulă de constituție / *Constitutive formula.* V. *Formulă structurală.*

Formulă dentară / *Dental formula.* Modalitate de înscriere grafică a dentiţiei; la copii se utilizează cifre romane.

Formulă farmaceutică / *Pharmaceutical formula.* Compoziţie calitativă şi cantitativă a unui medicament.

Formulă florală / *Floral formula.* (lat. *formula*, *-ae* = dim. formă + *flora*, *-ae* = floră) Reprezentare prin semne convenţionale, litere şi cifre a organizării florale.

Formulă leucocitară / *Leukocyte differential count.* Raportul procentual între diferitele categorii de leucocite ale sângelui, stabilit pe frotiul colorat de sânge periferic, numărându-se cel puţin 100 de elemente albe.

Formulă structurală / *Structural formula.* Sin. *Formulă de constituţie*, *Formulă de configuraţie.* Formulă chimică în care se exprimă modul de legătură a atomilor dintr-o moleculă, prin indicarea valenţelor ce leagă fiecare atom.

Formule de perspectivă Haworth / *Haworth view formulas.* Formule folosite pentru reprezentarea conformaţională a glucidelor, structuri chimice ciclice care definesc configuraţia fiecărui grup de substituent.

Fortifiant / *Fortifier.* Sin. *Reconstituant.* (lat. *fortis*, *-e* = puternic, tare, viguros + lat. *fio*, *-ere* = a face) Termen imprecis, utilizat curent pentru a desemna toate substanţele alimentare sau medicamentoase destinate a lupta contra slăbirii organismului, oboselii, atoniei.

Forţă / *Force.* (lat. *fortia*, *-ae* = fapte de curaj, de la *fortis*, *-is* = solid, rezistent, curajos) Mărime fizică vectorială ce reprezintă cauza care produce modificarea stării de mişcare a corpurilor sau deformarea lor. Poate avea diferite naturi: gravitaţională, electrică, magnetică sau nucleară. În SI, se măsoară în N şi în unităţile tolerate, kilograme-forţă. Forţa este egală cu variaţia dp a impulsului $p = m \cdot V$, al corpului asupra căruia se exercită, raportată la unitatea de timp: $F = d(m \cdot V)/dt$.

Forţă centrifugă / *Centrifugal force.* (lat. *fortis*, *-e* = puternic + lat. *centrum*, *-i* = centru + lat. *fugo*, *-are* = a fugări, a alunga) Forţă după care un corp se roteşte în jurul unui ax, tinzând să se alungească, proporţional cu pătratul vitezei de rotaţie.

Forţă de forfecare / *Shear strength, Scissoring strength.* Sin. *Tensiune tangenţială.* Este forţa exercitată asupra unităţii de suprafaţă şi se notează cu τ, necesară să foarfece un pat de pulbere sau un lichid, în condiţiile de încărcătură normală zero. Forţa de forfecare poate fi determinată din rezistenţa opusă curgerii, cauzată de coeziune sau fricţiune.

Forţă de rezistenţă la rupere / *Tensile strength.* Radială şi axială. V. *Rezistenţă la rupere*

Forţă de solvatare / *Solvatation force.* (lat. *solvo*, *-ere* = a desface) Forţă existentă în soluţie între moleculele solutului şi ale solventului, cu formarea unor asocieri prin forţe Van der Waals, legături de hidrogen, dipol-dipol sau ion-dipol. În cazul apei ca solvent, se numeşte forţă de hidratare.

Forţă electromotoare / *Electromotive force.* (lat. *fortis*, *-e* = puternic + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare + lat. *moto*, *-are* = a mişca tare şi des) Abr. F.e.m. Diferenţa de potenţial între două puncte ale unui circuit electric deschis.

Forţă Van der Waals / *Van der Waals force.* Forţe fizice de atracţie care acţionează între molecule cu învelişuri electronice stabile, fără să se pună în comun electroni sau să se transfere electroni între aceste particule. Aceste forţe au intensitate mică, dar au un rol important în lichide, solide, gaze reale, determinând atracţia şi coeziunea.

Forţe de adeziune / *Adhesion forces.* Forţe care se manifestă între molecule de natură diferită (aparţin la două faze diferite).

Forţe de coeziune / *Cohesion forces.* Forţe care se manifestă între molecule de acelaşi fel (aparţinând unei faze).

Fos-, Foto- / *Phos-, Photo-.* (gr. *phos*, *photos* = lumină, fosfor) Rădăcini care introduc în termenii medicali şi farmaceutici referirea la lumină sau fosfor.

Fosă / *Fossa.* N.A. *fossa.* (lat. *fossa*, *-ae* = şanţ, canal, groapă, de la *fodio*, *-ere*, *fodi*, *fossum* = a săpa) Depresiune sau cavitate mai mult sau mai puţin profundă, cel mai adesea osoasă, mai rar la nivelul altor structuri anatomice.

Fosă nazală / *Nasal fossa.* Nasul are două fose nazale, numite şi narine sau nări. Sunt cele două orificii nazale. V. şi *Nas.*

Fosfagen / *Phosphagen.* (*fos-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Formă de rezervă a fosfaţilor de energie înaltă. **2.** Cei mai comuni fosfaţi sunt fosfocreatina (fosfagenul vertebratelor, rar la nevertebrate) şi fosfoarginina.

Fosfat / *Phosphate.* (*fos-*) **1.** Sare a acidului fosforic. **2.** Ester al acidului fosforic sau al uneia din sărurile sale, fosfat organic. Se utilizează în fabricarea de medicamente. **3.** În organism are un rol important în procesele metabolice (ATP, ADP, fosfocreatină).

Fosfat acid de aluminiu şi sodiu / *Sodium aluminium phosphate acidic.* V. *E 541.*

Fosfat de diamidon / *Distarch phosphate.* V. *E 1412.*

Fosfat de diamidon acetilat / *Acetylated distarch phosphate.* V. *E 1414.*

Fosfat de diamidon fosfatat / *Phosphated distarch phosphate.* V. *E 1413.*

Fosfat de dihidroxipropilamidon / *Hydroxypropyl distarch phosphate.* V. *E 1442.*

Fosfat de monoamidon / *Monostarch phosphate.* V. *E 1410.*

Fosfatază / *Phosphatase.* (*fos-* + *-ază*) Enzimă din grupul hidrolazelor ce catalizează hidroliza esterilor acidului fosforic. Nivelul lor este crescut în sânge, în unele boli ca: icter, cancer de prostată, maladii osoase.

Fosfatemie / *Phosphat(a)emia.* (*fos-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentraţia fosforului anorganic din plasma sangvină: normal, fosfor 30-40 ml/L.

Fosfatide / *Phosphatides.* Sin. *Fosfolipide* (v.).

Fosfatidilcolină / *Phosphatidylcholine.* Sin. *Lecitină.* (*fos-* + gr. *hyle* = materie + gr. *khole* = bilă + *-ină*) Fosfolipid format dintr-o moleculă de acid fosfatidic în care una din funcţiile acide ale grupării fosfat este esterificată prin funcţia alcool a colinei. Se află în stratul extern al bistratului lipidic al membranelor. Este prezentă în toate ţesuturile vegetale şi animale; în cantitate mare se află în gălbenuşul de ou şi în ţesutul nervos; intră în constituţia lipoproteinelor circulante.

Fosfatidiletanolamină / *Phosphatidylethanolamine.* Sin. *Cefalină.* (*fos-* + gr. *hyle* = materie + lat. *aether*, *-is*, gr. *aither* = aer curat, bolta cerească, din gr. *aitein* = a arde + *-al* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, din Libia, + *-ină*). Fosfolipid format dintr-o moleculă de acid fosfatidic, în care una din funcţiile acide ale grupului fosfat a fost esterificată prin funcţia alcool a etanolului şi este localizată în stratul intern al bistratului fosfolipidic din membranele celulare ale animalelor.

Fosfatidilinozitol / *Phosphatidylinositol.* Fosfolipid format dintr-o moleculă de acid fosfatidic, în care una din funcţiile acide ale grupării fosfat este esterificată cu o funcţie alcool a inozitolului. La nivelul bistratului fosfolipidic al biomembranelor celulare, este molecula de bază a cascadei fosfoinozitidelor, cu rol major în transmiterea informaţiei hormonale.

Fosfatidilserină / *Phosphatidylserine.* Fosfolipid format dintr-o moleculă de acid fosfatidic, în care una din funcţiile acide ale grupării fosfat este esterificată prin funcţia alcool a serinei. Se află în majoritate în stratul intern al bistratului lipidic din biomembrana plasmatică a celulelor animale. Poate trece în stratul extern (fenomen „flip-flop"), unde are rol de receptor pentru un semnal de fagocitoză.

Fosfaturie / *Phosphaturia*. (*fos-* + fr. *ouron* = urină) Prezenţa fosfaţilor în urină.

Fosfaţi / *Phosphates*. Sin. *Sare de fosfor*. **1.** Nume generic dat sărurilor acidului fosforic rezultate prin reacţia acestuia cu o bază. *Fosfat de calciu* = sare de calciu a acidului fosforic, folosită ca îngrăşământ agricol. *Fosfat de sodiu* = sare de sodiu a acidului fosforic, întrebuinţată la dedurizarea apei şi în analize chimice. Fosfaţii alcalini sunt mult utilizaţi şi în industria farmaceutică. **2.** Îngrăşământ agricol compus din săruri de fosfor. „Precipitat" este un îngrăşământ care conţine $CaHPO_4$, şi se obţine ca produs secundar la fabricarea gelatinei şi a cleiului de oase.

Fosfaţi de amoniu / *Ammonium phosphates*. V. *E 442*.

Fosfaţi de calciu / *Calcium phosphates*. V. *E 341*.

Fosfaţi de magneziu / *Magnesium phosphates*. V. *E 343*.

Fosfaţi de potasiu / *Potassium phosphates*. V. *E 340*.

Fosfaţi de sodiu / *Sodium phosphates*. V. *E 339*.

Fosfene / *Phosphenes*. Sin. *Fotopsii*. (*fos-* + gr. *phainein* = a apărea) Halucinaţii vizuale elementare (lumină vagă, scântei, flăcări).

Fosfodiester / *Phosphodiester*. (*fos-* + gr. *dis* = de două ori + gr. *aither*, lat. *aether* = aer curat, boltă cerească) Compus în care doi atomi de oxigen şi o grupare fosfat formează legături covalente. Ex. adenozinmonofosfat ciclic (AMPc), guanozin monofosfat ciclic (GMPc) şi acizi nucleici.

Fosfodiesteraze / *Phosphodiesterases*. (*fos-* + gr. *dis* = de două ori + lat. *aether*, *-is* = aer curat, boltă cerească + *-aze*) Abr. FDE. Enzime citoplasmice care hidrolizează diesteri ai acidului forforic cu diferiţi alcooli. Sunt enzime din clasa hidrolaze (EC:3). O fosfodiesterază specifică este aceea care hidrolizează AMP ciclic în AMP şi acid fosforic şi astfel blochează funcţia de mesager secund al AMP ciclic. Există unele medicamente cum sunt cafeina, teofilina care inhibă activitatea acestor enzime.

Fosfoglicerid / *Phosphoglyceride*. Sin. *Fosfatid*. (*fos-* + gr. *glykeros* = îndulcit, de la *glykis* = dulce) Termen generic pentru o serie de componente majore ale membranei celulare, în care grupul fosfat al acidului fosfatidic este esterificat cu etanolamina, glicerol, inozitol, serină, colină, formând compusul fosfatidil corespunzător.

Fosfolipaza A2 / *Phospholipase A2*. Enzime de obicei membranare din clasa hidrolaze (EC:3), care au ca substrat fosfolipidele. Sunt enzime specifice pentru hidroliza legăturii esterice, realizate între gruparea OH secundară a glicerolului şi acizi graşi (în particular acidul arahidonic). Activitatea lor poate fi inhibată de o proteină care se formează sub influenţa corticosteroizilor antiinflamatori.

Fosfolipide / *Phospholipids*. (*fos-* + gr. *lipos* = grăsime) Lipide care conţin în structura lor acid fosforic. Se obţin din glicerol, a căror două funcţii alcool sunt esterificate prin acizi graşi, şi a treia funcţie, prin acid fosforic. Ansamblul corespunde la un acid fosfatidic. Se împart în glicerofosfolipide şi sfingofosfolipide, în funcţie de alcoolul care intră în compoziţia lor. Pot fi deci mono- şi diesteri ai glicerinei cu acizii graşi şi acidul fosforic, sau amide ale sfingozinei. În compoziţia lor intră baze azotate, de tipul colinei şi colaminei. Lectinele sunt cele mai cunoscute glicerofosfatide.

Fosfomicină / *Phosphomycin*. Sin. *Fosfonomicină*. Antibiotic produs de tulpini de *Streptomyces spp.* (*S. Wedmorensis*), izolat de D. Hendlin, în 1969, ulterior s-a izolat şi din *Pseudomonas syringae* de J. Shogi, în 1986, în Japonia. Se prezintă sub formă de cristale albe, solubile în apă, p.t. 94°C; se utilizează ca sare disodică în produse parenterale (i.v.), sare calcică monohidratată sau sare cu trometamolul în produse de uz oral. Are acţiune asupra cocilor şi bacililor Gram(+).

Fosfoproteină / *Phosphoprotein*. (*fos-* + gr. *protos* = primul + *ină*) Heteroproteină la care gruparea prostetică este constituită din acid fosforic., ex. cazeina din lapte, vitelina. Sunt proteine insolubile în apă, solubile în soluţii alcaline diluate.

Fosfor / *Phosphorus*. (*fos-* + gr. *pherein* = a purta) Elementul chimic cu numărul 15, masa atomică 30,794, foarte toxic, se află în natură numai sub formă de combinaţii: fosfaţi, fosfiţi. În organism, cea mai mare parte se află în schelet, ca fosfat de calciu şi magneziu (80%), în cantitate mai mică în ţesutul muscular şi în combinaţii cu proteine şi lipide (6%), restul în lichidele biologice. Se utilizează ca medicamente: fosfaţi şi bifosfonaţi.

Fosforamidită / *Phosphoramidite*. Sin. *Fosforamidită nucleozidică*. Bloc de construcţie individuală care este utilizat pentru sinteza lanţurilor scurte de acid nucleic cunoscute şi ca oligonucleotide.

Fosforescent / *Phosphorescent*. Sin. *Biofotogen*, *Bioluminescent*. (*fos-*) Organism vegetal sau animal capabil să emită lumină.

Fosforescenţă / *Glow*, *Phosphorescence*. Sin. *Chemioluminiscenţă*. (*fos-* + gr. *pherein* = a purta) **1.** Energia chimică, rezultată în urma reacţiei de oxidare lentă a fosforului, se transformă parţial şi direct în radiaţii luminoase vizibile, fără a trece mai întâi în energie termică, şi, indirect în energie luminoasă. Acest fenomen se mai numeşte şi chemioluminiscenţă. Luminiscenţa se produce prin dezexcitarea unui atom sau a unei molecule aduse în stare de excitare metastabilă printr-un aport de energie (optică, termică etc.). F. nu este însoţită de producere de căldură. Ea persistă un oarecare timp după încetarea cauzei care o produce şi depinde de condiţiile externe în care se găseşte molecula. În cazul fosforului, emisia de lumină este spontană, iar în ceea ce priveşte diamantul sau sulfurile alcaline emisia de lumină se produce după expunerea la radiaţiile luminoase, căldură sau la frecare. **2.** Proprietate a unor compuşi chimici de a emite lumină când absorb sau după ce au absorbit radiaţii luminoase ultraviolete sau corpusculare. **3.** Calitatea de a lumina în întuneric (care sclipeşte). **4.** Proprietate a unor organisme animale sau vegetale de a emite lumină în obscuritate.

Fosforic / *Phosphoric*.Termen utilizat în homeopatie pentru a defini constituţia, biotipul unui individ. Se atribuie unui subiect de morfologie longilină, sensibil, în special, la acţiunea patogenetică şi terapeutică a fosforului şi a sărurilor sale.

Fosforilare / *Phosphorylation*. (*fos-* + gr. *pherein* = a purta + gr. *hyle* = materie) Reacţia de fixare a unui radical fosforil ($H_2PO_3^-$) la un compus organic, uzual enzimatică, cu transferarea grupei fosfat din ATP (adenozintrifosfat), când rezultă o moleculă activată. Prin fosforilare se asigură reactivitatea enzimelor şi acumularea energiei chimice în legături hidrolizabile. Procesele de fosforilare reprezintă sistemul fundamental de transfer energetic în celule.

Fosforilază / *Phosphorylase*. (*fos-* + gr. *pherein* = a purta + gr. *hyle* = materie + *-ază*) Enzimă care catalizează combinarea unei molecule organice cu o grupare fosfat. V. *Fosforilare* şi *Fosforoliză*.

Fosforism / *Phosphorism*. (*fos-* + gr. *pherein* = a purta + *-ism*) Intoxicaţie cu fosfor, *acută* (prin ingestie de fosfor, cu tulburări digestive, insuficienţă hepatică) şi *cronică* (boală profesională).

Fosforoliză / *Phosphorolyse*. (*fos-* + gr. *pherein* = a purta + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Reacţia principală din catabolismul glicogenului. Procesul este catalizat de enzima alfa-glucan-fosforilaza, din subclasa glucozil-transferaze; prin acest proces are loc ruperea moleculei de glicogen în prezenţa ortofosfatului, când se formează esterul glucozo-1-fosfat.

Fosgen / *Phosgen*. (*fos-* + gr. *gennan* = a produce) Oxiclorură de carbon ($COCl_2$). Gaz incolor, cu miros sufocant, solubil în solvenţi organici. În contact cu apa, hidrolizează în acid clorhidric şi dioxid de carbon. A fost utilizat ca gaz de luptă sufocant. Fosgenul poate provoca intoxicaţii acute profesionale (la prepararea şi utilizarea lui), caracterizate prin afectarea căilor respiratorii (de la o uşoară iritaţie la edem pulmonar) şi prin insuficienţa circulatorie acută.

Fosilă / *Fossil*. (lat. *fossilis*, *-e* = scos din groapă) Resturi sau urme ale organismelor vegetale şi animale care au trăit în diferite ere geologice.

Fosmid / *Fosmids*. Formaţiuni similare cu cosmidele formate din plasmidul F bacterian. Utilizarea lor ca vector este limitată, gazda (de obicei *E. Coli*) putând conţine doar o moleculă de fosmid. Numărul mic de copii oferă în schimb o stabilitate mare comparativ cu utilizarea cosmidelor.

Fotalgie / *Photalgia*. (*foto-* + gr. *algos* = durere) Durere la nivelul ochilor provocată de lumină foarte puternică.

Fotoalergie / *Photoallergy*. (*foto-* + gr. *allos* = altul + gr. *ergon* = lucru) Sensibilitate alergică la lumină, reacţie cutanată anormală, cu caracter tranzitoriu, însoţită de urticarie. Unele medicamente produc f.

Fotobiologie / *Photobiology*. (*foto-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază interacţiunile radiaţiilor electromagnetice neionizante (lumină vizibilă, radiaţii infraroşii, microunde), efecte favorabile sau nocive, cu materia vie. V. şi *Radiobiologie*.

Fotocatod / *Photocathode*. (*foto-* + gr. *kathodos* = drum în jos, de la *kata* = în jos + *hodos* = cale, drum) Catod fotosensibil care emite electroni prin efect fotoelectric.

Fotochimie / *Photochemisty*. (*foto-* + gr. *khemeia* = chimie) Studiul reacţiilor chimice provocate de lumină.

Fotocolorimetrie / *Photocolorimetry*. (*foto-* + lat. *color*, *-oris* = culoare + gr. *metron* = măsură) Metodă de analiză cantitativă, indirectă şi relativă, a substanţelor colorate în soluţii, al cărei principiu fizic se bazează pe legea Lambert-Beer. Două fascicule luminoase, de intensitate egală, provenind de la o aceeaşi sursă de lumină, traversează cuve identice, una cu soluţia de cercetat şi alta cu soluţia etalon (solventul). Observatorul va vedea două plaje adiacente luminoase. Prin rotirea unui tambur cu scală gradată, se obţine egalitatea de iluminare a acestora şi se citeşte extincţia sau transmisia corespunzătoare concentraţiei soluţiei de cercetat.

Fotodermatoză / *Photodermatosis*. Sin. *Lucită*, *Actinodermatoză*, *Dermatită actinică*. (*foto-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-oză*) Afecţiune cutanată (dermatoză) datorată luminii solare, prin mecanism fototraumatic, fotodinamic sau fotoanafilactic.

Fotofobie / *Photofobia*. (*foto-* + gr. *phobos* = frică) Intoleranţă anormală la lumină, provocată de o boală oculară (conjunctivită, iridociclită) sau de o inflamaţie a meningelui.

Fotofor / *Photophore*. (*foto-* + gr. *pherein* = a purta) **1.** Lampă frontală utilizată în chirurgia oto-rino-laringologică. **2.** Organ care emite o lumină slabă, vizibilă, sub forma unor spoturi luminoase întâlnit la unele animale marine, inclusiv peşti şi cefalopode.

Fotoforeză / *Photoforesis*. (*foto-* + gr. *phoresis* = transportare) Metodă de tratament ce constă în trecerea sângelui într-un circuit extracorporal iradiat cu raze ultraviolete, după administrarea unei substanţe fotoactive.

Fotogen / *Photogen*. (*foto-* + gr. *gennan* = a produce) Care generează lumină.

Fotogeneză / *Photogenesis* (*foto-* + gr. *gennan* = a genera) Proprietatea unui organism de a produce lumină.

Fotoliză / *Photolysis* (*foto-* + gr. *lysis* = dizolvare) Reacţie chimică ce este catalizată de expunerea la lumină sau la radiaţii ultraviolete. Fotoliza apei, utilizând energia solară absorbită de clorofilă, produce oxigen gazos, electroni şi ioni de hidrogen; este o reacţie esenţială în fotosinteză.

Fotometrie / *Photometry*. (*foto-* + gr. *metron* = măsură) **1.** Capitol al fizicii care se ocupă cu studiul dependenţei dintre mărimile fizice caracteristice undei luminoase şi mărimile sau calităţile fiziologice caracteristice senzaţiei luminoase. **2.** În chimie, metodă optică de măsurare a concentraţiei unei substanţe dintr-o soluţie, prin determinarea comparativă a intensităţii luminii, după ce a trecut prin straturi egale din soluţia de cercetat şi din soluţii cu concentraţii cunoscute ale aceleiaşi substanţe (etalon).

Fotometru / *Photometer*. (*foto-* + gr. *metron* = măsură) Aparat utilizat pentru măsurători în fotometrie.

Fotometru cu flacără / *Flame photometer*. Instrument ce utilizează emisia atomică în flacără şi un filtru fotometric pentru a cuantifica atomi de Li, Na, K şi Ca în probe lichide. Este des utilizat în laboratoarele clinice.

Fotomultiplicator / *Photomultiplicator*. (*foto-* + lat. *multiplicator*, *-oris* = înmulţitor, de la *multiplicare* = a mări, a spori şi *multiplex*, *-icis* = cu multe cute, de la *multus* = mult + *plica* = cută, îndoitură) Dispozitiv utilizat pentru amplificarea curentului fotoelectric provenit de la fotocatod. Este confecţionat dintr-un tub din sticlă vidat, în interiorul căruia se află mai mulţi electrozi: anodul, fotocatodul şi un număr de electrozi suplimentari (dinode), alimentaţi la o sursă de tensiune, prin intermediul unui divizor de tensiune. Fotoelectronii, extraşi din suprafaţa fotocatodului de către fotonii incidenţi, sunt focalizaţi şi acceleraţi în câmpurile electrice dintre dinode, smulgând de la suprafaţa acestora electroni secundari; se produc, astfel, amplificări repetate ale fluxului de fotoelectroni, curentul fotoelectric putând creşte de 10^6 ori sau chiar mai mult faţă de curentul iniţial. Acest fapt permite utilizarea f. pentru înregistrarea fluxurilor de radiaţii de intensitate slabă.

Foton / *Photon*. (*foto-*) Particulă elementară a luminii şi a oricărei radiaţii electromagnetice, care are energie şi impuls. El reprezintă o unitate energetică sau cuantă de energie. Particulă asociată câmpului electromagnetic. La absorbţia unui f. de către un sistem (moleculă, atom, nucleu), energia, impulsul, momentul cinetic şi masa lui se transmit acestuia, sistemul respectiv trecând într-o stare excitată. Prin dezexcitarea sistemului de particule considerat, se emite un foton având aceleaşi caracteristici cu cel absorbit. Fotonii cuprinşi în domeniul vizibil, şi ultraviolet sunt denumiţi şi cuante de lumină, cei din domeniul radiaţiilor *X* – cuante *X*, iar cei din domeniul radiaţiilor gama – cuante γ.

Fotonastie / *Photonasty* (*foto-* + gr. *nastos* = presat) Răspunsul plantelor la variaţiile intensităţii luminii prin închiderea şi deschiderea florilor.

Fotoperiodism / *Photoperiodism*. (*foto-* + lat. *periodus*, *-us*, gr. *periodos* = circuit, din gr. *peri* = în jurul + *hodos* = cale, drum + *-ism*) Bioritm dependent de perioadele de iluminare sau de alternanţa zi-noapte.

Fotopic / *Photopic*. (*foto-* + gr. *ops*, *opos* = vedere) Fenomen de sensibilitate a retinei la o sursă de lumină intensă, cât şi în percepţia culorilor.

Fotoprotector / *Photoprotecting agent*. (*foto-* + lat. *protego*, *-ere* = a apăra) Preparat farmaceutic destinat aplicării cutanate pentru a proteja pielea de acţiunea nocivă a radiaţiilor solare, îndeosebi UV cu lungimea de undă 290-330 nm.

Fotoreceptor / *Photoreceptor*. (*foto-* + lat. *receptum*, *-i* = angajament, obligaţie, de la *recipio*, *-ere* = a primi) Terminaţie senzorială nervoasă sau celulă care sunt capabile să fie stimulate de lumină. La om, fotoreceptorii sunt conurile şi bastonaşele retiniene. La plante, celulă sau grup de celule sensibile la stimulii luminoşi (ex. stigma de la unele flagelate şi alge verzi unicelulare sau coloniale).

Fotoreîntinerire / *Photorejuvenation*. Metodă care utilizează lumina intensă pulsată pentru îmbunătăţirea aspectului pielii. Este o inovaţie a tehnologiei, care stabileşte noi standarde pentru tratamentul unor afecţiuni ale pielii asociate cu îmbătrânirea, un stil de viaţă necorespunzător, arsuri solare, vene faciale sau pete. Terapia prin lumină intensă pulsată este o tehnologie similară laserelor medicale. Spre deosebire de lasere, terapia prin lumină intens pulsată utilizează un spectru controlat al luminii pulsate pentru a ţinti melanina din leziunile pigmentare şi hemoglobina din leziunile vasculare ale tegumentelor. Pe baza consultului, medicul va stabili lungimea de undă optimă şi nivelul energiei necesare tipului de piele. Există trei tipuri de fotoreîntinerire: **1.** *f. termică*, metoda utilizează dispozitive cu radiofrecvenţă, care induc efectul termic în piele; **2.** *f. chimică* cu curăţare chimică; **3.** *f. mecanică* cu laser.

Fotosensibil / *Photosensitive*. (*foto-* + lat. *sensibilis*, *-e* = care poate percepe cu simţurile, de la *sentire* = a simţi) Care este sensibil la radiaţiile luminoase.

Fotosensibilitate / *Photosensitivity*. (*foto-* + lat. *sensibilitas* = sensibilitate) În chimie, proprietatea unei substanţe de a se transforma (de a se degrada), sub acţiunea luminii.

Fotosensibilizare / *Photosensitization*. (*foto-* + lat. *sensibilis*, *-e* = sensibil, care poate percepe cu simţurile, de la *sentio*, *-ire* = a simţi) **1.** Creşterea sensibilităţii organismului, în special a pielii, faţă de radiaţiile spectrului solar, ca o consecinţă a substanţelor fotosensibilizante (administrate ca medicamente). **2.** Fenomenul de sensibilizare faţă de lumina solară, prezentat de unele substanţe cu structură tetrapirolică (clorofila şi porfirinele).

Fotosinteză / *Photosynthesis*. (*foto-* + gr. *synthesis* = compunere, de la *syn* = împreună + *thesis* = punere şi *tithenai* = a plasa, a pune) Sinteza materiei organice din materii minerale (dioxid de carbon, apă, azotaţi) şi energie luminoasă la vegetalele cu clorofilă. Procesul de fotosinteză constă din două reacţii: conversia energiei luminoase în energie chimică (ATP şi transportori reduşi) şi reacţia în care dioxidul de carbon este fixat şi redus. Aceste reacţii conduc la formarea de glucide în cloroplaste, din dioxid de carbon şi apă, cu eliberare de oxigen. Procesele se produc în prezenţa luminii, a cărei energie este captată şi utilizată de clorofila din cloroplaste.

Fototactism / *Phototaxis*. (*foto-* + gr. *taxis* = ordine) Proprietatea pe care o au unele organisme vegetale mobile de a se apropia (fototactism pozitiv) sau de a se îndepărta de o sursă luminoasă (fototactism negativ).

Fototerapie / *Phototherapy*. (*foto-* + gr. *therapeia* = tratament) Metodă de tratament care utilizează acţiunea luminii albe sau a radiaţiilor luminoase monocromatice. Prin extensie, tratamentul se aplică şi la terapia cu radiaţii ultraviolete sau infraroşii şi actinoterapie.

Fototip cutanat / *Cutaneous phototype*. Sunt descrise şase fototipuri, I-VI (Fitzpatrick şi colab., 1988) care clasifică populaţia în funcţie de răspunsul individual la lumină. Ele se bazează pe reacţia persoanei după o primă expunere, de 30 de minute, la lumina soarelui, în mijlocul zilei. Rezultă şapte fototipuri cutanate clasificate în funcţie de răspunsul la ultraviolete, de tendinţa pielii de a se bronza sau, dimpotrivă, de a suferi arsuri solare. Fototipurile sunt: **0.** *albinos*, cu părul alb, individul nu se bronzează; **I.** *piele albă*, ochi albaştri, pistrui (celţi, irlandezi, nordici), cu păr blond sau roşcat, care nu se bronzează; **II.** *piele deschisă* la culoare, câţiva pistrui, păr blond sau şaten (europenii), se bronzează foarte puţin; **III.** *piele deschisă la culoare*, fără pete, cu păr castaniu la brunet (mediteranienii, spaniolii), se bronzează uşor, gradat; **IV.** *piele mată*, cu păr brun spre negru (spaniolii negri şi asiaticii), se bronzează uşor; **V.** *piele închisă la culoare*, păr negru (Orientul Mijlociu, asiaticii şi afro-americanii), se bronzează foarte puternic; **VI.** *piele neagră*, cu păr negru (afro-americanii), pigmentare adâncă (neagră).

Fototoxicitate / *Phototoxicity*. (*foto-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la toxon = săgeată) Tulburări ale pielii, ca răspuns de tip „normal", care se manifestă prin reacţii provocate de o iradiere excesivă la lumina solară cum ar fi pigmentarea şi eritemul solar, ce pot conduce la leziuni buloase, cu ulceraţie şi cicatrizare ulterioară prin hiperkeratoză. Este un fenomen prin care o substanţă dobândeşte, în câmp luminos, proprietatea de a reacţiona cu o serie de molecule (proteine, lipide, acizi nucleici). Ca urmare, pielea devine sensibilă la radiaţiile luminoase. Un număr relativ mare de medicamente sunt fototoxice: tetracicline, sulfamide, fenotiazine etc.

Fototrof / *Phototroph* (*foto-* + gr. *trophe* = nutriţie) Organism în cadrul căruia are loc procesul de fotosinteză.

Fototropism / *Phototropism*. (*foto-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) **1.** Modificarea culorii unei substanţe cristaline, sub acţiunea luminii. F. este un fenomen reversibil. **2.** Curbarea sau răsucirea organelor plantelor ca răspuns la acţiunea unilaterală a luminii.

Fototub / *Photo tube*. Un tub vidat ce conţine un catod fotoemisiv. Curentul electric dintre catod şi anod este proporţional cu intensitatea luminii ce loveşte catodul.

FPV / *FPV*. Abr. pentru *French press vesicle*. Liozomi preparaţi prin metoda extruderii sub presiune cu presa French.

FR / *R Ph*. Abr. pentru *Farmacopeea Română* (engl. *Romanian Pharmacopoeia*).

Fract- / *Fract-*. (lat. *fractura*, *-ae* = spargere, fractură, de la *frango*, *-ere* = a rupe) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ruperea oaselor.

Fractură / *Fracture*. (*fract-*) Întreruperea continuităţii unui os, leziune osoasă cu continuitate completă sau incompletă, cu sau fără deplasarea fragmentelor osoase.

Fracţie / *Fraction*. Număr reprezentând părţi dintr-un întreg; raport între expresii matematice.

Fracţie de asociaţie / *Fraction of association*. Pentru reacţia dintre o bază (B) şi apă, reprezintă fracţia din bază de forma BH^+.

Fracţie de disociaţie / *Fraction of dissociation*. Pentru reacţia de disociere a unui acid (HA), reprezintă fracţia din acid de forma A^-.

Fracţie molară / *Molar fraction*. Coeficient rezultat din raportul dintre numărul de moli conţinuţi în aceeaşi soluţie. V. *Titru*.

Fracţionare / *Fractionation*. (lat. *fractio*, *-onis* = frângere, rupere, de la *frangere* = a frânge, a rupe) **1.** În radiobiologie, divizarea dozei în porţii mai mici, administrate la diferite intervale de timp. **2.** Separarea componenţilor unui amestec: prin distilare fracţionată, cristalizare fracţionată, cromatografie.

Fracţiune / *Fraction*. (*fract-*) **1.** Parte dintr-un tot. **2.** Porţiune separată dintr-un amestec, utilizată adesea pentru a descrie partea care conţine o specie moleculară particulară.

Fragilitate / *Fragility*. (lat. *fragilitas*, *-atis* = fragilitate, din *fragilis*, *-is* = care se rupe uşor şi *frango*, *-ere* = a rupe) Însuşire a unui material sau a unei structuri de a se rupe, sub acţiunea diferitelor sarcini, forţe, fără a se deforma apreciabil. V. şi *Rezistenţă la şocuri*.

Fragm- / *Phragm-* (gr. *phragma*, *-atos* = închidere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un strat de separare.

Fragmente Fab / *Fab fragment*. Fragment de anticorp derivat dintr-un braţ al formei y de anticorp care defineşte specificitatea lui de legare.

Fragmoplast / *Phragmoplast*. (*fragm-* + gr. *plastos* = formaţiune) Membrană care apare la sfârşitul telofazei în regiunea centrală a fusului de diviziune, separând celula mamă în două celule fiice şi care, ulterior, devine lamela mijlocie.

Francisella tularensis / *Francisella tularensis*. (Edward Francis, bacteriolog şi igienist american, Washington, 1872-1957, şi Tulare, district din California, în care a fost descrisă boala prima dată) Specie de bacili (cocoizi) mici, imobili, prezenţi la animale şi patogeni pentru om, transmişi direct sau prin insecte, ce provoacă tularemia. Boala se caracterizează prin ulceraţie la locul inoculării, adenopatie regională, pneumonie sau febră, fără semne de localizare.

Franklin / *Franklin*. Abr. Fr. Unitate de măsură a sarcinii electrice, egală cu 0,333. 10^{-9} C.

Frecţie / *Friction*. (lat. *frictio*, *-onis* = frecare, de la *frico*, *-are* = a freca) Procedeu mecanic, hidroterapeutic exterior, prin care se acţionează asupra pielii unei regiuni date, pentru a activa circulaţia sangvină sau pentru a facilita introducerea în piele a unor medicamente. Pe lângă efectul mecanic, acţionează şi cel termic.

Frecţie medicinală / *Medicine friction*. Soluţie hidroalcoolică, aplicată topic, prin procedeul de fricţiune.

Frecvenţa luminii / *Light frequecy*. Numărul de lungimi de undă ce trec într-o secundă printr-un punct dat. Numărul de lungimi de undă (v) dintr-un centimetru, dat de formula: $\nu = G / \lambda \cdot s^{-1}$, se numeşte număr de undă.

Frecvenţă / *Frequency*. (lat. *frequentia* = număr mare, abundenţă, de la *frequens* = în număr mare, frecvent) **1.** Mărime ce caracterizează un fenomen periodic (mişcări oscilatorii, unde etc.). Frecvenţa este invers proporţională cu perioada T. Ea reprezintă numărul de cicluri (oscilaţii complete) produse în unitatea de timp. Unitatea sa de măsură în SI se numeşte Hertz (Hz) sau secundă la minus unu (s^{-1}). **2.** Măsura prezenţei unui caracter oarecare, normal sau patologic, într-o populaţie, dată de raportul dintre numărul purtătorilor caracterului şi totalitatea populaţiei. **3.** Numărul de ocazii în care un consumator vizat este expus la un mesaj publicitar pe parcursul unei perioade de timp delimitate; categorie statistică indicând repetarea unui fenomen la intervale regulate sau variabile de timp.

Frenologie / *Phrenology*. (gr. *phren*, *-os* = minte, spirit + gr. *logos* = ştiinţă) Teorie care consideră că inspecţia şi palparea craniului, urmată de delimitarea protuberanţelor permite cunoaşterea caracterelor psiho-fiziologice ale unei persoane.

Freoni / *Freons*. Nume generic pentru derivaţii clorofloruraţi ai metanului şi etanului. Sunt hidrocarburi alifatice halogenate, gaze uşoare, neinflamabile, cu punct de fierbere apropiat de temperatura normală, care se lichefiază la presiune uşoară. Se utilizează că agenţi de propulsare a aerosolilor şi ca agenţi de refrigerare. Cei mai importanţi freoni pentru fabricarea aerosolilor farmaceutici sunt: freon 11 (triclorfluormetanul, p.f. 23,7°C), freon 12 (diclordifluormetanul, cu p.f. 29,8°C), freon 114 (1,2-diclortetrafluoretanul, p.f. 3,6°C). Se utilizează din ce în ce mai puţin în industria farmaceutică deoarece sunt incriminaţi că distrug stratul de ozon al atmosferei terestre.

Freudism / *Freudism*. (Sigmund Freud, psihiatru austriac, n. în Germania, 1856-1939, fondatorul psihoanalizei + *-ism*) Concepţiile lui Freud. V. *Psihanaliză*.

Friabilator Roche / *Roche friabilator*. Dispozitiv pentru determinarea uzurii, la care o formă farmaceutică solidă (comprimate, granule etc.) este supusă la un efect de rostogolire, vibraţie etc.

Friabilitate / *Friability*. (lat. *friabilitas*, *-atis* = care se rupe) **1.** Proprietatea unui solid de a fi redus mai mult sau mai puţin uşor în pulbere. **2.** Rezistenţă la manipulare, frecare, rostogolire a unei forme farmaceutice solide supusă unor forţe externe. Se utilizează aparate numite friabilatoare. Acest parametru este calculat prin diferenţa de greutate a produsului înainte şi după testare, valoare care se exprimă în procente.

Frică / *Fear*. (gr. *phrike* = frică) Sin. *Teamă* (v.).

Fricţie / *Friction*. Var. pentru *Frecţie*, *Fricţiune*.

Fricţionare / *Friction*. Var. pentru *Frecţie* (v.).

Fricţiune medicinală / *Medicine friction*. V. *Frecţie medicinală*.

Frigiditate / *Frigidity*. (lat. *frigidus*, *-a*, *-um* = rece) Incapacitatea de a obţine orgasmul, în special la femei, foarte rar la bărbaţi.

Frigoterapie / *Frigotherapy*. (lat. *frigus*, *-oris* = frig + gr. *therapeia* = tratament) Tratamentul unor boli prin frig, care produce suprimarea sensibilităţii, anestezie locală, vasoconstricţie, efect antitermic, sedativ, tonic şi stimulent nervos.

Frison / *Shiver*. (lat. *frictus*, *-a*, *-um* = a simţi frigul, de la *frigo*, *-ere* = a frige, cu sensul figurat de „a tremura") Contracţia involuntară a musculaturii ducând la tremurături, senzaţie de frig. Apare în condiţii de frig, emoţii şi la începutul bolilor cu febră ridicată.

Frondă / *Frond*. (lat. *frons*, *-ntis* = ramură frunzoasă) **1.** Organ de forma unei frunze. **2.** Lob al talului foliaceu la unele alge şi licheni. **3.** Frunză de la ferigi şi palmieri.

Front-, Fronto- / *Front-*, *Fronto-*. (lat. *frons*, *frontis* = frunte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la frunte sau la faţa anterioară a unei regiuni.

Frontal / *Frontal*. (*front-* + *-al*) **1.** Care se referă la frunte sau la partea anterioară a unei regiuni. **2.** Os frontal – os impar şi median situat la partea anterioară a craniului, formează fruntea şi plafonul orbitelor.

Frotiu / *Smear*. (fr. *frottis*, din lat. *frico*, *-ere* = a freca) Preparat obţinut prin etalarea în strat subţire, pe o lamă de sticlă, a unui produs biologic, în vederea unui examen microscopic.

Frotiu vaginal / *Vaginal smear*. Frotiu efectuat pentru examenul celulelor exfoliate de la acest nivel (testul Papanicolau), utilizat pentru diagnosticarea afecţiunilor maligne şi premaligne la femeie ca şi în diagnosticul endocrin.

Fruct-, Fructo- / *Fruct-*, *Fructo-*. (lat. *fructus*, *-us* = fruct) Element de compunere care introduce în termeni referirea la glucide.

Fruct / *Fruit*. (*fruct-*) Complex de organe la angiosperme rezultat din gineceu, după fecundaţie, cu participarea mai mult sau mai puţin pronunţată şi a unor elemente florale.

Fructani / *Fructans*. (*fruct-*) Poliglucide nereducătoare, larg răspândite în natură, formate din molecule de fructofuranoză; se găsesc în: alge, plante superioare sau în mediile de cultură a unor bacterii. Fac parte: inulina, iristina, asparagosina, tricitina, levanii etc.

Fructifer / *Fructiferous*, *Fruiting*, *Fruit-bearing*. (*fructo-* + lat. *ferro*, *-ere* = a naşte, a purta) **1.** Plantă producătoare sau purtătoare de fructe sau organe de fructificaţie. **2.** Arbori cultivaţi cu fructe sau seminţe comestibile.

Fructoză / *Fructose*. Sin. *Fructofuranoză*, *Levuloză*. (*fruct-* + *-oză*) Monozaharid sintetizat în plante şi depus de regulă în fructe. Cetohexoză nehidrolizabilă existentă în vegetale. Împreună cu glucoza ia parte la formarea zaharozei (dizaharid). În ficat este descompusă sub acţiunea unor enzime, din care cea mai importantă este fructokinaza. În concentraţie de 5,4%, 10% şi 40% se utilizează ca soluţie perfuzabilă cu rol energetic, prin furnizarea a 216 cal / litru, 400 cal / litru şi 1.600 cal / litru. Se asociază cu glucoză, alcool şi electroliţi. Soluţiile concentrate se perfuzează lent, pentru a nu produce tromboflebită.

Fructozurie / *Fructosuria*. (*fructo-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea de fructoză în urină, întâlnită în formele severe de diabet (în asociere cu glicozuria), după ingerarea unor cantităţi excesive de fructe, în insuficienţa hepatică sau în caz de incapacitate metabolică congenitală de a utiliza fructoza (fructozurie esenţială).

Fructozurie esenţială / *Essential fructosuria.* (*fructo-* + gr. *ouron* = urină + lat. *essentialis, -is*, de la *essentia, -ae* = natura unui lucru) Enzimopatie dată de deficitul de fructokinază (enzima de metabolizare a fructozei) Fructoza apare în sânge şi în urină. Este o boală benignă.

Frunte / *Frons.* (*fronto-*) Partea superioară a feţei formată din osul frontal, cuprinsă între sprâncene, rădăcina nasului şi părul capului; este acoperită de o piele fină şi glabră, cu riduri transversale.

Frunţi (cap) de distilat / *Distillation head.* Primele fracţiuni obţinute la rectificarea alcoolului; conţin: aldehide, esteri şi alcool etilic. Tăria alcoolică este de 90-94^c (c = centigrade alcoolice, 90-94%). Se utilizează pentru obţinerea spirtului medicinal.

Frunză / *Leaf.* (lat. *folium, -ii* = frunză) Organul principal al plantelor cormofite care îndeplineşte funcţiile de fotosinteză, transpiraţie şi respiraţie.

Frustrare / *Frustration.* (lat. *frustratio, -onis* = eşec, dezamăgire, de la *frustro, -ari* = a înşela) Situaţia unui subiect care nu obţine satisfacţia dorită, din lipsa unui obiect real sau o imposibilitate iluzorie (subiectul îşi refuză o satisfacţie). Se poate exprima prin comportament agresiv sau poate fi refulată, ducând la tulburări psihice.

Frutescent / *Frutescent, Shrubby.* (lat. *frutescens, -ntis* = tufă, copăcel) **1.** Cu tulpină întărită datorită unei lignificări parţiale, căpătând consistenţa unei tufe lemnoase. **2.** Asemănător unui arbust.

Fruticulos / *Fruticulose.* (lat. *fruticulus, -i* = subarbust, tufă mică) Plantă scundă lemnoasă care se ramifică de la bază (ex. *Salix herbacea*).

Ftalilsulfatiazol / *Phtalylsulfathiazole.* Sulfamidă bacteriostatică, greu solubilă, puţin absorbabilă în intestin. Se administrează în infecţii intestinale, inclusiv în dizenterie bacilară, preventiv, pre- şi postoperator în cazul intervenţiilor chirurgicale pe tubul digestiv. Contraindicat în insuficienţe hepatice şi renale.

FT-IR / *FT-IR.* Abr. pentru engl. *Fourier Transform Infrared Spectroscopy* = spectroscopie IR cu transformată Fourier. Metodă analitică ce măsoară abilitatea unei probe de a absorbi diferite lungimi de undă de radiaţie IR. Cât de mult este absorbită la fiecare lungime de undă indică tipul de legături chimice prezente în molecula de probă. Transformaţia Fourier este o metodă matematică utilizată pentru a interpreta vibraţiile grupelor moleculare funcţionale şi mărimea legăturilor polare. FT-IR produce o „amprentă" ilustrată cu trăsături vibraţionale pentru toate componentele probei.

Ftiz-, Ftizio- / *Phtis-, Phtisio-.* (gr. *phtisis* = distrugere, de la *phtinein* = a se deteriora) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tuberculoză (ftizie).

Ftizie / *Phtysis.* (*ftiz-*) Nume vechi dat tuberculozei pulmonare.

Ftiziologie / *Phtysiology.* (*ftizio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care face parte din Medicina internă şi se ocupă cu studiul tuberculozei pulmonare.

Fucoză / *Fucose.* (lat. *fucus, -us*, gr. *phykos* = lichen din care se extrage o culoare roşie, care înlocuieşte purpura + *-oză*) Este constituentul esenţial al fracţiunii glucidice a glicoproteinelor, ca 1-6-dezoxi-galactoza. Se găseşte în pereţii bacterieni şi la suprafaţa eritrocitelor, unde intră în alcătuirea grupelor sangvine; este concentrată în laptele uman.

Fucsină / *Fuchsin.* Sin. *Rozanilină, Roşu de anilină.* Etimologie incertă: **1.** Fuchs L., botanist bavarez, sec. XVI, care a dat numele său unei plante cu flori roşii; **2.** germ. Fuchs = vulpe; deoarece chimistul Verguin, care a obţinut substanţa, lucra în serviciul industriaşului lyonez Renard (= vulpe, în fr.). Colorant roşu (fucsina acidă) folosit în bacteriologie şi histologie. Este un colorant trifenilmetanic derivat metilat al para-rozanilinei clorhidrat, cu trei grupe amino. Prin decarboxilare, cu dioxid de sulf, în soluţie, rezultă acidul fucsinsulfonic, numit şi *reactiv Schiff*, care este utilizat pentru identificarea aldehidelor, iar în dermatologie, pentru prepararea *soluţiei Castellani*. Prin alchilare la grupele amino, culoarea trece de la roşu la violet. Cei mai importanţi derivaţi N-alchilaţi ai para-rozanilinei sunt: violetul cristalizat (*cristal-violetul* sau hexametil-parafucsina) de culoare violet-albăstruie şi violetul-metil (metil-violetul sau pentametil-parafucsina, cunoscut ca *violet de genţiana*. Coloranţii trifenilmetanici sunt un grup de coloranţi bazici, cu acţiune germicidă asupra microbilor gram pozitivi (stafilococ, bacilul difteric şi b. piocianic); aceşti coloranţi sunt: fucsina, violetul de genţiana şi verdele malachit (verde strălucitor); violetul de genţiana este şi un antihelmintic eficace în tratamentul oxiurozei (folosit prima oară, în 1930, în SUA) şi al strongiloidozei. Se utilizează extern ca soluţie apoasă de violet de genţiana 1%, cu 10% alcool, iar soluţia Castellani (fucsină 0,5%, acid boric 1 g, rezorcinol 4 g, fenol lichefiat 2 g, alcool 10 g, acetonă 5 g, apă la 100 g) este folosită ca fungicid şi în dermatofiţii.

Fug-, -fug / *Fug-, -fug.* (lat. *fugo, -are* = a alunga) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o eliminare, pierdere.

Fugacitate / *Fugacity.* (*fug-*) Activitatea unui gaz. Coeficientul de activitate pentru un gaz se numeşte coeficient de fugacitate.

Fulerene / *Fulerenes.* Compuşi obţinuţi de Kroto, Curl şi Smalley (premiul Nobel în 1996) pentru molecula C_{60}, formată numai din carbon care rezultă prin vaporizarea grafitului, la amperaj mare, în atmosferă de heliu; molecula este sferică cu 20 inele de şase atomi, conjugate şi 12 inele de cinci atomi. A treia formă alotropică a carbonului, formată din şaizeci de atomi de carbon aranjaţi perfect simetric. Molecula C_{60} a luat numele cercetătorului R. Buckminster Fuller. Aceasta are o structură asemănătoare unei mingi de fotbal. Configuraţia are 32 faţete, 12 pentagonale şi 20 hexagonale, aranjate simetric, formând o minge cu diametrul de cca. 1 nm; lungimea variază de la câţiva nm la 1 μm. S-au sintetizat şi alte fulerene care au: C_{70}, C_{76}, C_{80} şi C_{84}. V şi *Nanotuburi de carbon.*

Fulmicoton / *Fulmicoton.* Nitroceluloză cu un conţinut mare de azot.

Fulvene / *Fulvenes.* Hidrocarburi de tipul inden şi fluoren, (sunt ciclopentadiene condensate cu unul sau două inele benzenice) care se formează cu aldehidele şi cetonele.

Fum / *Smoke.* (lat. *fumus, -i* = fum) Amestec de gaze, vapori şi suspensii eliminate în procesul de combustie (ardere).

Fumigaţii / *Fumigation, Air suspensions.* Sin. *Aerosuspensii.* (lat. *fumigatio, -onis* = fumigaţii, din *fumigo, -are* = a fumega) Forme farmaceutice, cunoscute din vechime, constituite din gaze sau vapori, obţinuţi prin combustia plantelor sau a unor substanţe şi răspândiţi în atmosferă sau dirijaţi spre o parte a corpului. Pot fi utilizate în mai multe scopuri: acţiune specifică asupra unui organ, saturarea atmosferei cu vapori, înlăturarea unui miros dezagreabil, dezinfecţia unui spaţiu sau distrugerea unor animale dăunătoare. Fumigaţiile destinate a fi inspirate se numesc inhalaţii. Se cunosc diferite prezentări: ţigarete medicinale (antiastmatice), pudre fumigatorii, pudre de prizat, batoane inhalatorii, gaze anestezice etc. Fumul obţinut în cursul arderii este constituit dintr-o dispersie foarte fină de particule solide sau lichide, în aer, numite aerosoli.

Fumul şi praful / *Smoke and dust.* Aerosoli artificiali, care se formează prin condensarea sau dispersarea particulelor solide în aer.

Funct-, -funct / *Funct-, -funct.* (lat. *functio, -onis* = îndeplinire, achitare) Elemente care introduc în termeni referirea la proprietăţile caracteristice ale unei substanţe sau structuri organice.

Funcţie / *Function.* (*funct-*) **1.** În matematică, ansamblul format din mulţimea valorilor unei variabile x, mulţimea valorilor unei variabile y şi regula f, care defineşte o corespondenţă de la x la y. **2.** În medicină, ansamblu de acţiuni îndeplinite de o structură organică definită (celulă, ţesut, organ sau sistem), în vederea unui rezultat determinat. **3.** În chimie, caracterizarea unui compus (substanţă) determinat de prezenţa unei grupări specifice funcţionale.

Funcţie chimică / *Chemical function.* Sin. *Grupare funcţională.* Atom sau grup de atomi care conferă proprietăţi chimice similare combinaţiilor ce le conţin, în condiţii asemănătoare.

Funcţie de fluaj / *Fluffiness function.* Raportul între deformaţie şi tensiunea aplicată asupra unui corp viscoelastic, cunoscut şi sub numele de complianţă.

Funcţional / *Funcţional.* (*funct-*) **1.** Termen care se referă la un fenomen produs fără alterarea structurilor care au determinat apariţia lui. **2.** Care îndeplineşte o anumită funcţie, acţiune sau se referă la acestea.

Funcţionalizarea nanoparticulelor / *Nanoparticle functionalization.* Ataşarea de molecule sau de grupări funcţionale necesare modificării farmacocineticii internalizării şi pătrunderii în ţintă; aceasta asigură controlul comportamentului *in vivo* al sistemului nanoparticulat, alături de proprietăţile datorate dimensiunii coloidale a acestuia; de ex. asocierea nanoparticulelor cu polietilenglicol (PEG), numită şi PEG-ilare, printr-o legătură covalentă cu polimerul formator al nanoparticulelor. Acesta conferă proprietăţi hidrofile, prin lanţurile sale, şi reduce fenomenul de opsonizare. Acoperirea cu proteine uşor de recunoscut de către macrofagele sistemului fagocitar mononuclear (SFM), prin scăderea activării complementului, determină creşterea timpului de înjumătăţire în sânge a nanoparticulelor, cu avantaje pentru interacţiunea sistemului nanoparticulat cu ţinta biologică dorită.

Fund- / *Fund-.* (lat. *fundus*, *-i* = fund, temelie) Element de compunere, care introduce în termeni referirea la bază, temelie sau fund.

Fund / *Fundus.* N.A. *fundus.* (*fund-*) Baza sau porţiunea mai lată a unui organ; ex. fundul stomacului, fundul uterin.

Fung-, Fungi- / *Fung-, Fungi-.* (lat. *fungus*, *-i* =ciupercă) Element de compunere, care introduce în termeni referirea generică la ciupercă, ca plantă sau ca boală.

Fungi / *Fungus.* Sin. *Fungus.* (*fungi-*) Clasă de ciuperci microscopice, organisme vegetale inferioare, formând micelii cu perete chitinos, lipsite de clorofilă, care cauzează afectarea funcţiilor fiziologice ale organismului. Sunt ciuperci parazite, generatoare de micoze. Mulţi fungi cresc bine peste domeniul de temperatură 15-25°C, deşi ei pot creşte la temperatura de refrigerare; fungii patogeni umani pot creşte bine la 37°C.

Fungic / *Fungal.* (*fungi-* + *-al*) Care se află în relaţie cu ciuperci microscopice.

Fungicid / *Fungicide.* Sin. *Antimicotic*, *Antifungic* (*fungi-* + lat. *caedo*, *-ere* = a ucide) Substanţă fitofarmaceutică; agent care distruge ciupercile inferioare. Unele fungicide fac parte din clasa *pesticidelor*, care combat ciupercile parazite ale plantelor utile. Ex. difenilul, compuşii organo-mercuriali, derivaţii ditiocarbonici. V. şi *Bactericid.*

Fungiform / *Fungiform.* (*fungi-* + lat. *forma*, *-ae* = formă) În formă de ciupercă.

Fungistatic / *Fungistatic.* Sin. *Micostatic*, *Antimicotic.* (*fungi-* + gr. *statikos* = oprit, de la *istanai* = a opri) Substanţă, agent fizic, chimic sau biologic, care împiedică creşterea şi multiplicarea ciupercilor microscopice patogene. După încetarea acţiunii, fungii şi micetele îşi continuă dezvoltarea.

Fungoid / *Fungosty.* (*fung-* + gr. *eidos* = formă) Denumire dată unor leziuni cu aspect asemănător micozei cutanate.

Fungozitate / *Fungosity.* (*fung-*) Denumire dată vegetaţiilor care pot apărea la suprafaţa unei plăgi, a unei mucoase sau a unei cavităţi naturale, cu aspect de ciupercă, masă moale, friabilă şi foarte vascularizată, cu origine inflamatorie sau tumorală.

Fungus / *Fungus.* (*fung-*) Clasă de organisme vegetale inferioare lipsite de clorofilă, din care fac parte paraziţii micotici.

Funicul / *Funicle*, *Seed-stalk.* (lat. *funiculus*, *-i* = fir subţire, funicul) Cordonul prin care ovulul se prinde de peretele ovarului, iar ulterior sămânţa de pericarp.

Funingine / *Fuliginous.* (lat. *fuligo*, *-inis* = funingine) Suspensii incomplet arse, de fum. Reprezintă un factor important de impurificare a aerului, care conţine adsorbite o serie de substanţe toxice şi care este capabil de a reduce mult din radiaţiile solare care ajung la sol. Fumul adsoarbe hidrocarburi cancerigene (mai ales 3,4-benzopiren), care se volatilizează în timpul arderii.

Furfuraceu / *Furfuraceous, Scurfy, Bran-like.* (lat. *furfuraceus*, *-a*, *-um* = furfuraceu) Organ vegetal acoperit cu un praf asemănător tărâţei (ex. frunza de la *Rhododendron ferrugineum*).

Furie / *Fury.* (lat. *furia*, *-ae* = furie) Stare de extremă iritare, în care se pierde stăpânirea de sine.

Furnicătură / *Formication.* (*formic-*) Senzaţie cutanată asemănătoare celei resimţite atunci când insecte mici (furnici) se plimbă pe piele. Paresteziile se caracterizează uneori prin senzaţie de furnicături.

Furnizor / *Provider.* (fr. *fournisseur* = furnizor) Întreprindere sau persoană particulară, care asigură resursele necesare firmei şi concurenţilor săi, în vederea producerii bunurilor şi serviciilor proprii.

Furosemid / *Furosemide* (DCI). Derivat sulfonamidic al acidului furfuril-antranilic cu acţiune diuretică intensă, acţionând prin diminuarea reabsorbţiei clorurii de sodiu, pe întreaga porţiune ascendentă a ansei Henle. Este indicat în toate tipurile de edeme: în insuficienţa cardiacă, la renali, cirotici, în intoxicaţiile acute cu medicamente, pentru a creşte eliminarea toxicului, în edemul cerebral sau în edemul pulmonar acut.

Furuncul / *Furuncle.* (lat. *furunculus*, *-i* = nodul din care iese un lăstar) Inflamaţia de la nivelul foliculului pilosebaceu dată de *Staphylococcus aureus.* Abcesul cutanat, cu vremea se tumefiază şi se întăreşte. Se formează mai ales pe gât şi pe fese, dar poate apărea în orice parte a corpului.

Furunculoză / *Furunculosis.* (lat. *furunculus*, *-i* = nodul din care iese un lăstar + *-oză*) Boală de piele ce se caracterizează prin inflamaţia acută a pielii şi a ţesutului subcutanat, provocată de stafilococ; începe printr-o foliculită şi formează un nodul de diferite mărimi care la început este tare şi nedureros, dar după câteva zile devine moale, datorită transformării purulente a conţinutului, apoi se sparge lăsând să se scurgă un puroi galben şi o masă de ţesut necrozat. Această stare se manifestă prin apariţia simultană sau succesivă a mai multor furunculi diseminaţi în diferite locuri, pe tegumente sau mucoase.

Fus-, Fuso-, Fuzi- / *Fus-, Fuso-, Fusi-.* (lat. *fusus*, *-i* = fus) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la un aspect fuziform.

Fus / *Spindle.* (*fus-*) Termen generic pentru unele formaţiuni anatomice alungite, fusiforme.

Fus acromatic / *Achromatic spindle.* (*fus-* + gr. *a* = fără + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Organizare celulară de microtubuli care permit deplasarea cromozomilor de la centru spre extremităţile celulei, în timpul diviziunii celulare.

Fus nuclear / *Nuclear spindle*, *Mitotic spindle.* Sin. *Fus cromatic.* (lat. *fusus*, *-us* = fus + lat. *nucleus*, *-ei* = nucleu) Formaţiune care apare în timpul diviziunii celulare, având aspectul unui fus, formată din mai multe filamente fibrilare proteice, contractile, pe care se inserează şi migrează cromozomii spre cei doi poli ai celulei.

Fusobacterium / *Fusobacterium*. (*fus-* + gr. *bakterion* = bastonaş, de la *bakteria* = baston) Gen de microorganisme din familia *Bacteroidaceae* cuprinzând bacili Gram-negativi anaerobi nesporulaţi, de obicei cu capetele ascuţite. Patogenitatea pentru om şi animale este limitată.

Fustigaţie / *Flogging*. (lat. *fustigatio*, *-onis* din *fustuarium*, *-ii* = bătaia cu ciomagul sau biciul) V. *Flagelaţie*.

FUV / *FUV*. Abr. pentru *Fusion unilamellar vesicles*. Lipozomi unilamelari preparaţi prin fuziune.

Fuziform / *Fusiform*, *Spindle-shaped*. (*fus-* + lat. *forma*, *-ae* = formă) Formaţiune cu aspect de fus. Organ vegetal alungit de forma unui fus (ex. rădăcina la *Daucus carota*).

Fuziune / *Fusion*. (lat. *fusio*, *-onis* = topire, împrăştiere, de la *fundo*, *-ere* = a vărsa) **1.** În sens general, reunirea, combinarea strânsă a două elemente, celule, corpuri etc. **2.** Trecerea de la starea solidă în starea lichidă prin topire, sub acţiunea căldurii. Temperatura de fuziune (de topire, abr. p.t.), constantă în toată durata fenomenului, este o proprietate caracteristică a corpului (substanţei) considerat şi un criteriu de puritate. **3.** Reacţie nucleară de sinteză a unui nucleu greu, mai stabil, din două nuclee uşoare, însoţită de eliberarea unei energii egale cu diferenţa dintre energia de legătură a nucleului rezultat şi cea a nucleelor uşoare. Dacă f. este în relaţie cu temperatura, se vorbeşte de f. termonucleară. **4.** Reuniune, asociere de mai multe societăţi ştiinţifice, comerciale, profesionale etc.

Fuzospiralar / *Fusospirochetal*. (*fus-* + lat. *spirillum*, *-i* = încolăcire, din gr. *speira* = spirală) Care se referă la bacilii fuziformi (*Fusobacterium*) şi spiralaţi (*Spirillum*, spirochetă).

G

G / *G*. Prescurtare de la guanină.

G&P / *G&P*. Termen care include GCP, GLP şi GMP (v.).

GABA / *GABA*. Abr. De la engl. *Gamma-amino-butyric acid* = acid gamaaminobutiric. Aminoacid cu funcţie de neuromediator chimic în multe sinapse din SNC. Mediază influenţele inhibitorii ale neuronilor de asociaţie din creier. Benzodiazepinele activează receptorii GABA-ergici, formându-se un complex cu canalul membranar pentru Cl^-, care se deschide şi permite influxul ionilor, cu hiperpolarizare.

Gadolinium / *Gadolinium*. (Gadolin, chimist finladez, sec. XIX, care a descoperit pământurile rare) Element chimic din clasa pământurilor rare, utilizat ca mediu de contrast paramagnetic în obţinerea imaginilor prin rezonanţă magnetică nucleară (RMN), datorită proprietăţilor sale paramagnetice. Din cauza toxicităţii sale, necesită chelatare, când se utilizează în corp.

Galact-, Galacto- / *Galact-*, *Galacto-*. (gr. *gala*, *-aktos* = lapte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la lapte.

Galactani / *Galactanes*. *Galactozani* (v.).

Galactochinetic / *Galactokinetic*. (*galact-* + gr. *kinein* = a mişca) Medicament utilizat pentru a iniţia lactaţia după naşterea copilului (ex.: spray nazal de oxytocin).

Galactofor / *Galactophor*. (*galacto-* + gr. *phoros* = care transportă, de la *pherein* = a duce, a transporta) Canal galactofor.

Galactogen / *Galactogenous*. (*galacto-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Care determină secreţia lactată, ex.: hormon g.

Galactogeneză / *Galactopoiesis*. Sin. *Galactopoieză*, *Lactogeneză*. (*galacto-* + gr. *genesis* = produce, de la *gennan* = a produce) Producerea secreţiei lactate, pregătită din timpul sarcinii, sub acţiunea trofică a hormonilor sexuali placentari şi declanşată după naştere prin secreţia de prolactină.

Galactogog / *Galactogogue*. (*galacto-* + gr. *agogos* = care conduce spre eliminare) Substanţă medicamentoasă sau alimentară care stimulează şi creşte secreţia lactată.

Galactokinază / *Galactokinase*. (*galacto-* + gr. *kinein* = a mişca + *-ază*) Catalizator al procesului de fosforilare a galactozei, pentru a fi utilizată în celula vie.

Galactolipide / *Galactolipids*. Sin. *Cerebrozide*. (*galacto-* + gr. *lipos* = grăsime) Lipide fără fosfor, formate dintr-o moleculă de sfingozină, o moleculă de acid gras (legată prin legătură amidică la gruparea NH_2 a sfingozinei) şi o moleculă de galactoză legată prin legătură glicozidică cu alcoolul primar al sfingozinei.

Galactopoieză / *Galactopoiesis*. Sin. *Galactogeneză*. (v.). (*galacto-* + gr. *poiesis* = creare, formare, de la *poiein* = a face)

Galactoree / *Galactorrh(o)ea*. (*galacto-* + gr. *rhoia* = curgere) **1.** Secreţie excesivă a glandei mamare, la femeile care alăptează. **2.** Scurgere spontană de lapte prin mameloane în afara perioadei de lactaţie.

Galactozamină / *Galactosamine*. V. *Hexozamină*.

Galactozani / *Galactosanes*. Sin. *Galactani*. Polizaharide având ca bază galactoza. Se găsesc în vegetale, alături de manane şi fructozane ca „polizaharid de însoţire" a celulozei din lemn, în materiile pectice, alături de pentozani, în gumele vegetale, în fosfatidele din creier.

Galactoză / *Galactose*. (*galacto-* + *-oză*) Monozaharid hexozic, izomer al glucozei, prezent în lapte sub formă de lactoză, ia parte la formarea cerebrozidelor, lipide complexe. În vegetale se află sub formă de galactani.

Galactozemie / *Galactosemia*. (*galacto-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) **1.** Maladie caracterizată prin prezenţa galactozei în sânge, stare care este anormală. Galactozemia congenitală a nou-născutului este o maladie ereditară rară, dată de absenţa unei enzime: galactoz-fosfat-uridil-transferaza, care permite utilizarea zahărului în organism. Acumularea galactozei antrenează diverse tulburări: ciroză, icter, denutriţie, hepatosplenomegalie, deficit psihomotor, oboseală sau cataractă. Maladia se tratează prin suprimarea laptelui din alimentaţie. **2.** Prezenţa galactozei în sânge.

Galactozid / *Galactoside*. (*galacto-* + *-ozid*) Glicozid care conţine galactoză. În cazul galactozidului, gruparea –OH sau –H de la carbonul 1 al galactozei este înlocuită cu un radical organic.

Galactozidază / *Galactosidase*. Sin. *Lactază*. (*galacto-* + *-ozid* + *-ază*) Denumire generică pentru enzimele (hidrolaze) care intervin în conversia galactozidelor în galactoză (EC: 3,2; glicozidaze).

Galactozurie / *Galactosurie*. (*galacto-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa de galactoză în urină.

Galat bazic de bismut / *Bismuth subgalas*. Sin. *Dermatol* (v.).

Galat de dodecil / *Dodecyl galate*. V. *E 312*.

Galat de octil / *Octyl galate*. V. *E 311*.

Galat de propil / *Propyl galate*. V. *E 310*.

Gală / *Gall*. (lat. *galla*, *-ae* = gală, gogoaşă) Excrescenţă tisulară ce apare pe organele vegetative sau reproducătoare, produsă de unele ciuperci, virusuri, insecte etc.

Galben de chinoleină / *Quinoline yellow*. V. *E 104*.

Galben sunset FCF / *Yellow sunset FCF*. V. *E 110*.

Galbulă / *Galbulus* (lat. *galbulus*, *-i* = galbulă) Sămânţă acoperită de un înveliş cărnos care imită un „fruct" cărnos la unele Gimnosperme (ex. la *Juniperus communis*, *Ginkgo biloba*).

Galectină-1 / *Galectin-1*. (*galactozid*, din *galacto-* + *-ozid* + lat. *necto*, *-ere* = a lega + *-ină*) Proteină sub formă de dimer aflată pe suprafeţele celulare; fixează p-galactozidele şi este implicată în apoptoza limfocitelor T.

Galenic / *Galenical*. (Claudius Galenus, medic greco-roman, părintele farmaciei, 129-201) Termen care se referă, în general, la preparatele farmaceutice.

Galenică / *Pharmaceutical Technology*. Sin. *Farmacie galenică*. Nume dat în ţările francofone disciplinei Tehnologie Farmaceutică, după numele Claudius Galenus, terapeut greco-roman care a trăit în sec. I d.H. (129-201).

Galotaninuri / *Galotanins*. Taninuri extrase din plante, care prin hidroliză cu acizi minerali sau prin tanază (enzimă produsă de mucegaiuri) dau zaharuri (D-glucoză) şi acid galic.

Galvanizare / *Galvanization* (Luigi Galvani, 1737-1798, fizician şi fiziolog italian) Utilizarea curentului continuu galvanic, în scop diagnostic sau tratament.

Galvanometru / *Galvanometer*. (Luigi Galvani, 1737-1798, fizician şi fiziolog italian; gr. *metron* = măsură) Aparat cu care se pune în evidenţă sau se măsoară curenţi continui de intensitate foarte mică.

Galvanopunctură / *Electrical point spur*. Sin. *Electropunctură*. (Luigi Galvani, 1737-1798, fizician şi fiziolog italian; lat. *punctura* = înţepătură, de la *pungere* = a înţepa). Tehnică de terapie cu ajutorul curentului galvanic, efectuată prin intermediul unor ace implantate în diverse ţesuturi, prin care trece un curent continuu de intensitate mică.

Galvanoterapie / *Galvanotherapy*. (Luigi Galvani, 1737-1798, fizician şi fiziolog italian; gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tehnică terapeutică care utilizează curenţi continui de tensiune mică (de ordinul a 50 V) în unele afecţiuni locomotorii, nervoase etc.

Gam-, -gam, -gamie, Gamo- / *Gam-, -gam, -gamia, Gamo-*. (gr. *gamos* = căsătorie) Elemente de compunere care introduc în termeni noţiunea de asociere, căsătorie.

Gama-, Gamma- / *Gama-, Gamma-*. (γ = a treia literă a alfabetului grec) Element de compunere care introduce în termeni referirea la litera γ sau simbolul γ (în fizică şi matematică), la procedeu sau la radiaţie.

Gama / *Gamma*. (*gama-*) **1.** A treia literă a alfabetului grec, folosită şi ca simbol în fizică şi matematică. **2.** Sin. *Foton*. Radiaţie electromagnetică, particulă emisă de izotopi radioactivi; însoţeşte de obicei emisia de radiaţii alfa şi beta. Radiaţie cu lungime de undă foarte scurtă, între 10^{-10} şi 10^{-14} m, foarte penetrantă, prin medii compacte de orice natură şi puternic bactericidă, dar cu capacitate de ionizare mică. Ca sursă de radiaţii gama se utilizează Cobaltul 60, obţinut prin iradierea neutronică a Co 59, în reactorul nuclear. El are o perioadă de înjumătăţire de 5,27 ani. Radiaţiile gama se utilizează pentru sterilizarea materialului medico-chirurgical nereutilizabil, termosensibil şi unele antibiotice, vitamine, hormoni, extracte vegetale, sub formă de pulberi. **3.** Unitatea de măsură a masei, egală cu o milionime de gram; este înlocuită în prezent cu microgramul (μg).

Gama-caroten / *Gamma caroten*. V. *E 160 a*.

Gamadiagnostic / *Gamadiagnostic*. (*gama-* + gr. *dia* = prin + *gnostikos* = care cunoaşte, de la *gnonai* = a cunoaşte) Denumire mai rar utilizată pentru desemnarea procedeelor de diagnostic cu ajutorul izotopilor activi emiţători de radiaţii gama.

Gamaglobulină / *Gamma globulin*. (*gama-* + gr. lat. *globulus*, *-i*, dim. de la *globus*, *-i* = glob, sferă + *-ină*) Proteine sangvine care formează grupul cel mai important de imunoglobuline. Sunt proteinele cele mai lente în cursul electroforezei. V. *Globuline* şi *Imunoglobuline* (anticorpi serici).

Gamagrafie / *Gammagraphy*. Sin. *Scintigrafie*. (*gama-* + gr. *graphein* = a scrie) Radiografie executată cu ajutorul radiaţiilor gama emise de un aparat generator sau de izotopi radioactivi introduşi în organism. În ultimul caz este vorba despre o autoradiografie.

Gama-tocoferol / *Gamma tocopherol*. V. *E 308*.

Gamet-, Gameto- / *Gamet-, Gameto-*. (gr. *gamete* = soţie, *gametes* = soţ) Rădăcini care introduc în termeni referirea la gamet, soţ.

Gamet / *Gamete*. (*gamet-*) Celulă germinală matură sexuală haploidă care, prin fecundarea alteia de sex opus, generează un zigot. În mod normal, gameţii au un număr haploid de cromozomi. La om au 23 de cromozomi şi sunt produsul meiozei. Există numeroase organisme (ex.: fungii) în care fuziunea este urmată de meioză. La aproape toate animalele gameţii sunt diferenţiaţi – unul este mai mare, ovulul (la femelă), şi este fertilizat de unul mai mic, spermatozoidul (la mascul), mobil, de obicei flagelat.

Gametocid / *Gametocide*. (*gameto-* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Medicament cu acţiune distructivă asupra gameţilor sau gametocitelor (ex.: medicamente antipaludice).

Gametogeneză / *Gametogenesis*. (*gameto-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Reducerea gameţilor, adică a celulelor sexuate masculine şi feminine.

Gamma / *Gamma*. (γ – a treia literă a alfabetului grec). Var. pentru *Gama*.

Gamma-cameră / *Gamma-camera*. (*gama-* + engl. *camera* = aparat de fotografiat, cameră de luat vederi) Dispozitiv de bază în scintigrafia clinică. G.-c. este alcătuită din cap de detecţie (colimator, cristal de scintilaţie, fotomultiplicatori) a fotonilor gama sau X şi sistem de achiziţie şi procesare a datelor, în vederea obţinerii imaginilor.

Gamofobie / *Gamophobia*. (gr. *gamos* = căsătorie + *phobos* = frică) Teama morbidă de căsătorie.

Gamopetal / *Gamopetalous, Sympetalous*. (*gamo-* + gr. *petalon* = petală) Floare ale cărei petale sunt concrescute (corolă gamopetală).

Gamosepal / *Gamosepalous, Synsepalous*. (*gamo-* + lat. *sepalum*, *-i* = sepală) Floare ale cărei sepale sunt concrescute (caliciu gamosepal).

Gangli-, Ganglio- / *Gangli-, Ganglio-*. (lat. *ganglion* = nod sau tumefacţie mică) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la ganglion.

Gangliolitic / *Gangliolytic*. (*ganglio-* + gr. *lysis* = distrucţie, dizolvare) V. *Ganglioplegic*.

Ganglion / *Ganglion*. (*ganglio-*) Masă de ţesut nervos, conţinând mai ales corpuri celulare şi sinapse, învelită de obicei într-o teacă de ţesut conjunctiv. a) *G. bazali* / *basal* – mase de substanţă cenuşie de dimensiuni mici, situate în creier. b) *G. limfatici* / *lymphatic* – mase de ţesut limfoid, care se întâlnesc în diferite puncte ale sistemului limfatic.

Ganglioplegic / *Ganglioplegic*. Sin. *Gangliolitic, Blocant ganglionar, Deconectant ganglionar*. (*ganglio-* + gr. *plege* = lovitură) Substanţe care acţionează prin blocarea temporară a transmiterii influxului nervos prin ganglionii vegetativi. Substanţe care acţionează competitiv cu acetilcolina la nivelul receptorilor nicotinici din ganglionii vegetativi simpatici şi parasimpatici, producând o întrerupere temporară a transmiterii influxului nervos, la nivelul ganglionilor vegetativi. Acţionează într-o singură fază, paralizantă asupra celulelor ganglionare şi astfel privează organele afectoare de controlul vegetativ. Sunt substanţe cu acţiune vasodilatatoare şi antihipertensivă (hexemetoniu, azametoniu) utilizate limitat, datorită efectelor adverse multiple.

Gangliozide / *Gangliosides*. Sfingolipide fără fosfor în moleculă, care conţin complexe oligozaharidice la alcoolul primar al sfingozinei şi acizi graşi prin legătură amidică, la gruparea NH_2 a sfingozinei. Sunt cele mai complexe sfingolipide, care rezultă din combinarea ceramidelor cu oligolipidele şi conţin în moleculă una sau mai multe molecule de acid N-acetil neuraminic (NANA). Se notează cu litera G, plus un indice M, D, T sau Q, care specifică numărul de molecule de NANA. Au fost identificate şi bolile gangliozidoze, în care gangliozidele se acumulează intracelular.

Gangliozidoză / *Gangliosidosis*. Boală enzimatică din grupul lipoidozelor; constă în supraîncărcarea organismului cu gangliozide; există diferite tipuri.

Gangrenă / *Gangrene*. (lat. *gangrena, -ae*, gr. *gangraina* = putrefacţie) Necroză a ţesuturilor, secundară unei întreruperi locale a circulaţiei sangvine, prin embolie sau ateroscleroză sau datorită unei troficităţi nervoase deficitare şi din cauza unor procese infecţioase (microbi anaerobi), în gangrena gazoasă.

Gardenal / *Phenobarbital*. Denumire comercială (Franţa) a luminatului (acidul 5,5-feniletilbarbituric sau fenobarbital).

Gargarisme / *Gargles*. Soluţii pentru gargarisme (v.).

Gastr-, Gastro-, -gastru / *Gastr-, Gastro-, -gaster*. (lat. *gaster, -i* şi gr. *gastros* = stomac) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la stomac.

Gastralgie / *Gastralgia*. Sin. *Gastrodinie*. (*gastro-* + gr. *algos* = durere) Durere determinată de modificări patologice ale stomacului.

Gastrectomie / *Gastrectomy*. Sin. *Rezecţie gastrică*. (*gastro-* + gr. *ektome* = excizie) Rezecţie parţială sau totală a stomacului.

Gastric / *Gastric*. (*gastr-*) Care face parte din sau care are legătură cu stomacul.

Gastricsină / *Gastricsin*. Enzimă proteolitică din sucul gastric, înrudită cu pepsina (dar cu Mr de circa 3 ori mai mică) şi care are un rol preponderent la sugar.

Gastrină / *Gastrin*. (*gastro-* + *-ină*) Hormon digestiv secretat de pereţii stomacului, care stimulează secreţia gastrică de acid clorhidric şi pepsină, în timp ce hrana este în stomac.

Gastrită / *Gastritis*. (*gastro-* + *-ită*) Afecţiune inflamatorie, toxică, alergică şi distrofică a stomacului (mucoasei gastrice), evoluând acut sau cronic.

Gastrixină / *Gastrixin*. Var. pentru Gastricsină (v.).

Gastrocolită / *Gastrocolitis*. (*gastro-* + gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*) Inflamaţie a stomacului şi a colonului.

Gastrodinie / *Gastrodynia*. Sin. *Gastralgie*. (v.) (*gastro-* + gr. *odyne* = durere)

Gastroduodenal / *Gastroduodenal*. (*gastro-* + lat. *duodeni* = în număr de 12, abr. de la *duodeni digitorum* = în număr de 12 degete, lungimea acestui segment intestinal + *-al*) Care se referă, aparţine sau afectează ambele organe.

Gastroduodenită / *Gastroduodenitis*. (*gastro-* + *duoden* + *-ită*) Afecţiune determinată de inflamaţia concomitentă a mucoasei gastrice şi duodenale; în afara formelor primitive se întâlneşte şi în unele ulcere complicate, în afecţiunile căilor biliare, în unele parazitoze duodenale.

Gastroenterocolită / *Gastroenterocolitis*. (*gastro-* + *enteron* = intestin + gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*) Proces inflamator cuprinzând mucoasa stomacului, intestinului subţire şi colonului.

Gastroenterologie / *Gastroenterology*. (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinii care se ocupă cu aspectele normale şi patologice ale tubului digestiv şi de anexele sale.

Gastroenterită / *Gastroenteritis*. (*gastro-* + gr. *enteron* = intestin+ *-ită*) Inflamaţia concomitentă a mucoasei gastrice şi intestinale, de origine virală sau bacteriană.

Gastropatie / *Gastropathy*. (*gastro-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru bolile de stomac.

Gastroprotector / *Gastroprotective*. (*gastro-* + lat. *protectio, -onis* = apărare) Substanţe cu rol de apărare împotriva acţiunii efectelor secundare, nocive ale altor substanţe asupra stomacului.

Gastroragie / *Gastrorrhagia*. (*gastro-* + gr. *rhegnynai* = a curge, a ţâşni) Hemoragie produsă prin sângerarea vaselor stomacului în cavitatea gastrică. Se traduce prin hematemeză şi melenă.

Gastroree / *Gastrorrh(o)ea*. (*gastro-* + gr. *rhoia* = curgere) Secreţie excesivă de suc gastric.

Gastrorezistent / *Gastroresistant*. Calitate a unui medicament (pilule, comprimate, granulate, capsule drajeuri etc.) acoperite cu un strat protector insolubil în sucul gastric, de a nu fi dezagregate de sucul gastric şi care eliberează substanţa activă în intestin.

Gastroscop / *Gastroscope*. (*gastro-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Instrument dotat cu o sursă luminoasă şi un sistem de prisme şi lentile pentru transmisia imaginii intragastrice, folosit pentru examinarea interiorului stomacului (numit şi endoscop).

Gastroscopie / *Gastroscopy*. (*gastro-* + gr. *skopein* = a vedea) Examinarea cavităţii stomacului cu ajutorul unui gastroscop, introdus prin esofag.

Gastrosolubil / *Gastrosoluble*. Proprietate a unui medicament de a se dezagrega în stomac, în sucul gastric, eliberând substanţa activă la nivelul stomacului.

Gastrospasm / *Gastrospasme*. (*gastro-* + gr. *spasmos* = spasm) Contracţie spasmolitică a pereţilor stomacului.

Gastroxie / *Gastroxia*. (*gastro-* + gr. *oxis* = acid) Aciditate excesivă a sucului gastric.

Gastrulă / *Gastrula*. (*gastr-*) Stadiu în dezvoltarea embrionară a animalelor, care urmează după blastulă în cazul embrionului uman, în a treia săptămână de dezvoltare. Începe odată cu formarea foiţelor germinative, embrionul transformându-se într-o structură în formă de sac, în interiorul căreia se află o cavitate (arhenteronul).

Gauss / *Gauss*. (Carl Friedrich Gauss, 1777-1855, matematician, fizician şi astronom german). Unitate de măsură a inducţiei electromagnetice în sistemul CGS. 1 Gauss = 10^{-4} Tesla.

Gavaj / *Gavage*. (fr. *gavage*, de origine normandă *gave*, galeză *gaba* = gâtlej) **1.** Metodă de administrare a unei diete hipercalorice în scop terapeutic sau experimental. **2.** Alimentare prin intermediul unui tub introdus în stomac.

Gaz / *Gas*. (lat. *chaos*, gr. *khaos* = substanţă subtilă) **1.** Termen general care desemnează starea de agregare a unui corp, în care moleculele acestuia tind să ocupe întreg volumul în care se află. Gazele nu au formă şi nici volum propriu. V. şi *Stare gazoasă*. **2.** O substanţă sau un amestec de substanţe complet gazoasă(e) la 1,013 bari (101,325 kPa) şi 15°C sau are o presiune de vapori care depăşeşte 3 bari (300 kPa) la +50°C (ISO 10286).

Gaz asfixiant / *Suffocating gas*. Gaz provenit din arderea incompletă a materiilor organice; conţine: 0,3-0,8% CO.

Gaz comprimat / *Compressed gas*. Gaz îmbuteliat sub presiune care este în totalitate în stare gazoasă la –50°C (ISO 10286): azotul, dioxidul de carbon, protoxidul de azot. Se utilizează ca agenţi propulsori pentru aerosoli.

Gaz criogenic / *Cryogenic gas*. Gaz care se lichefiază la 1,013 bari la temperaturi sub –150°C.

Gaz-cromatografie / *Gas chromatography*. V. *Cromatografie în fază gazoasă*.

Gaz de ambalare / *Packing gas*. În domeniul alimentar, gaze, altele decât aerul, care sunt introduse într-un recipient înainte, pe parcursul sau după umplere cu produs alimentar.

Gaz de luptă / *Fight gas*. Sin. *Substanţe toxice de luptă*, abr. STL. Substanţe toxice de sinteză, utilizate în război sau lagăre de concentrare, ex.: lacrimogene, asfixiante, cu rol de exterminare.

Gaz ideal / *Ideal gas*. Gaz ale cărui molecule pot fi asimilate cu nişte puncte materiale, aflate în mişcare dezordonată; volumul moleculelor constituie o fracţiune neglijabilă în raport cu volumul ocupat de gaz; asupra moleculelor nu acţionează forţe apreciabile decât în timpul ciocnirii; ciocnirile dintre moleculele de g.i. sunt elastice şi durează un timp neglijabil, în timpul acestor procese conservându-se impulsul şi energia cinetică. G.i. se mai numeşte şi gaz perfect.

Gaz ilariant / *Nitrous oxide*, *Hilaritying gas*. Sin. *Protoxid de azot* (v.). V. *E 942*.

Gaz inert / *Inert gas*. Sin. *Gaze nobile*. Gaze inerte din punct de vedere chimic, ex.: heliul, neonul, argonul, radonul şi azotul, utilizate la ambalarea medicamentelor sensibile la oxidare (înlocuiesc aerul).

Gaz lichefiat / *Liquefied gas*. Gaz îmbuteliat sub presiune, care devine parţial lichid (gaz deasupra unui lichid) la –50°C, utilizat ca propulsor (propelant) în aerosolii farmaceutici, ex.: hidrocarburi fluorurate şi hidrocarburi cu masa moleculară mică: propan, butan.

Gaz medicinal / *Medicinal gas*. Orice gaz sau amestec de gaze destinat administrării la pacienţi în scopuri terapeutice, de diagnostic sau profilactice, uzând de acţiunea sa farmacologică şi clasificat ca un medicament.

Gaz perfect / *Ideal gas*. V. *Gaz ideal*.

Gaz propulsor / *Propellant gas*. Sin. *Propulsor*, *Propelant*, *Gaz vector*, *Agent de propulsare*. Gaz lichefiat sub presiune, gaz comprimat sau lichid cu punct de fierbere scăzut. Se utilizează singur sau în amestec de mai multe gaze propulsoare pentru obţinerea unor condiţii optime de solubilitate şi a unor caracteristici adecvate de presiune, expulzare şi pulverizare. Ca gaze lichefiate se utilizează: hidrocarburile fluorurate şi hidrocarburile cu masa moleculară mică (butan, propan). Gazele comprimate pot fi: dioxidul de carbon, azotul şi protoxidul de azot.

Gaz purtător / *Carrier gas*. Fază mobilă în cromatografia de gaze.

Gaz real / *Real gas*. Gaz format din molecule între care se exercită forţe de interacţiune şi care au volum propriu. În cazul unei presiuni scăzute şi a unei temperaturi ridicate, comportarea unui g.r. se apropie de cea a unui gaz ideal.

Gaz vrac / *Bulk gas*. Orice gaz pentru uz medicinal, care a fost procesat complet, dar fără a fi îmbuteliat.

Gazdă / *Host*. (magh. *gazda* = gazdă) Om sau animal viu care menţine sau găzduieşte un parazit sau agent infecţios ca: bacterii, virusuri sau paraziţi. V. *Purtător*.

Gaze sangvine / *Sangvineous gas*. Gaze existente în sânge: oxigenul (O_2) şi bioxidul de carbon (CO_2).

Gazometrie. (lat. *chaos*, gr. *khaos* = substanţă subtilă + gr. *metron* = măsură) Determinarea cantitativă a gazelor (O_2, CO_2) din sânge.

Gândire / *Thinking* (ca proces), *Thought* (ca sistem). (magh. *gond* = gând) Cea mai importantă funcţie a creierului, în cadrul căruia sunt structurate noţiunile într-un ansamblu funcţional, logic ca o manifestare a raţiunii; reprezintă funcţia dinamică a inteligenţei.

Gât / *Neck*. N.A. *collum*. (slava veche *glutu* = înghiţitură) Segment al corpului care uneşte capul cu trunchiul. V. şi *Cervical*.

Gâtlej / *Throat*. N.A. *fauces*. (slava veche *glutu* = înghiţitură) Spaţiu anatomic înconjurat de palatul moale, arcurile palatine şi baza limbii; este orificiul de comunicare dintre cavitatea bucală şi faringe.

GCP / *GCP*. Abr. pentru engl. *Good Clinical Practices* = Bună Practică Clinică (v.).

Geamăn / *Twin*. (lat. *gemellus* sau *geminus* = geamăn) Făt dezvoltat în cavitatea uterină a mamei la un loc şi în acelaşi timp cu un alt făt.

Gel-, Geli-, Gelato- / *Gel-*, *Geli-*, *Gelato-*. (lat. *gelu*, *-us* = îngheţ şi *gelatus*, *-a*, *-um* = îngheţat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la semisolid, gel.

Gel intestinal / *Intestinal gel*. Gel adecvat pentru administrarea în intestin.

Gelatină / *Gelatin*. (*gelat-* + *-ină*) Compus macromolecular, proteic, polidispers, cu masa moleculară (7-9) · 10.000, obţinut prin hidroliza colagenului, proces în cursul căruia se rup o parte din legăturile peptidice. Gelatina se dizolvă în apă, la încălzire, formând soluţii viscoase. Prin răcire, acestea se transformă în geluri cu conţinut bogat în apă. Gelatina nu este precipitată de electroliţi. Se utilizează ca substanţă bioactivă, ca mediu de cultură şi ca substanţă auxiliară cu preponderenţă la fabricarea de ovule, supozitoare şi capsule. În terapeutică se administrează ca substituent de plasmă în şocul hipovolemic. De asemenea, se utilizează în unele alimente ca adjuvant.

Gelatine / *Gelatins*. (*gelat-*) Preparate farmaceutice semisolide, obţinute din gelatină şi glicerol; aplicate pe piele sau pe mucoase încălzite; după răcire se întăresc; pot fi utilizate ca pansamente compresive, peste bandajul fixator, au şi o acţiune de lubrifiere.

Gelée royale / *Royal jelly*. Substanţă care serveşte pentru hrana larvelor de albine; ea este distribuită de lucrătoare tinerelor larve, dar se află în cantităţi importante în celulele regale în care sunt crescute reginele. Este secretat de glandele nutritive cefalice (glande faringiene frontale) ale lucrătoarelor tinere după 6-11 zile de viaţă şi este elaborat din polen de compoziţie foarte apropiată. Compoziţie: 3% necunoscută încă, apă 57-70%, glucide totale 14,5%, protide 13%, lipide 4,5%, vitamine, derivaţi nedeterminaţi, cenuşă minerală 8,5% (care conţine: carbon 19,50%, azot 5,14%, calciu 1,38%, sulf 0,64%, fosfor 0,63%, magneziu 0,04%, zinc 0,0025% şi cupru 0,004%). Fracţiunea vitaminică: B_1, B_2, B_6, B_5, PP, vit. H (biotina), inozitol, acid folic şi vit. C.

Gelifiant / *Gelificant*. Substanţă care formează un gel stabil, plecându-se de la o compoziţie lichidă, ex.: gelatina, carbopol ş.a.

Gelificare / *Gelation*. (*geli-* + lat. *fio*, *-ere*, *feci*, *factum* = a face) **1.** Proces fizic de trecere din sol (soluţie coloidală) în stare de gel. **2.** În industria maselor plastice: a) pentru termoplastice, fenomen corespunzător cu trecerea progresivă, sub acţiunea unor forţe termomecanice, dintr-o fază eterogenă într-o fază omogenă; b) pentru termosolidificabile, fenomen corespunzător cu trecere progresivă, ireversibilă, sub acţiunea unei forţe termochimice, dintr-o fază lichidă, într-o fază de gel. **3.** Modificarea membranei celulare, care constă dintr-o hipersecreţie de substanţă pectică de către protoplaste care se depune în membrane; se umflă cu apă şi se transformă în mucilagii sau gume.

Gellucire / *Gellucire*. Gliceride poliglicolizate saturate, formate dintr-un amestec definit de mono-, di- şi triesteri ai glicerolului şi de mono- şi diesteri ai polietilenglicolului, cu eliberare imediată sau prelungită.

Geloză / *Gelose*. **1.** Sin. *Agar-agar* (v.). **2.** Gel obţinut prin dizolvarea în apă, la cald a agar-agarului; se utilizează pentru prepararea mediilor de cultură solide, în bacteriologie.

Geluri / *Gels*. (*gel-*) **1.** În general, stare a sistemelor coloidale care prezintă simultan proprietăţile lichidelor şi solidelor, păstrându-şi forma şi având în cele mai multe cazuri elasticitate la tracţiune şi la răsucire. Este un sistem dispers bicoerent, constituit din cel puţin două faze, o *fază solidă* şi una *lichidă*. Faza solidă formează o reţea (liniară, lamelară sau sferică) coerentă, tridimensională, denumită textură sau matriţă, în care se găseşte dispersată faza lichidă, coerentă, dar imobilă. La o solicitare relativ mică, gelurile suferă o deformare plastică; au punct de înmuiere relativ mic, ceea ce determină capacitatea de întindere la aplicarea pe piele. Sunt corpuri tixotrope, ce formează stări semisolide care prin agitare devin lichide (trec din gel în solid). Spre deosebire de gelurile anorganice, bifazice, gelurile obţinute din macromolecule organice prezintă o singură fază, în care particulele sunt distribuite uniform în lichid, în aşa fel încât să nu apară suprafeţe de separare. **2.** Preparate semisolide obţinute din lichide gelificate cu ajutorul unor agenţi de gelificare corespunzători. În funcţie de tipul de polimer, pot fi geluri hidrofile şi geluri lipofile.

Geluri de desoluţie / *Disolution gels*. Geluri obţinute prin scăderea sau prin adaosul de substanţe auxiliare şi prin modificarea temperaturii.

Geluri de substanţe macromoleculare / *Macromolecular gels*. Semisolide care pot fi formate dintr-o reţea de macromolecule organice interpenetrate de un lichid sau de suspensii de particule anorganice de dimensiuni mici.

Geluri de surfactanţi / *Surfactant gels*. Geluri constituite din amestecuri ternare: apă-ulei-surfactant sau cuaternare, în care intră şi un co-surfactant; în anumite concentraţii, formează sisteme disperse cu mai multe faze (două, trei sau polifazice). Dintre aceste faze, cristalele lichide, denumite mai corect stări lichido-cristaline sau mezomorfe, produse de surfactanţi sunt responsabile de stabilitatea sistemului dispers şi de consistenţa semisolidă. Gelurile care au mediul lipofil continuu sunt hidrofobe, iar acelea cu mediu apos continuu sunt hidrofile.

Geluri de umflare / *Swelling gels*. Geluri formate prin înglobarea de lichid în structura macromoleculelor.

Geluri hidrofile / *Hydrophilic gels*. Sin. *Hidrogeluri*. Sunt preparate solide, ale căror baze conţin, în general, apă, glicerol sau propilenglicol, gelificate cu ajutorul unor agenţi de gelificare corespunzători, ca: amidon, derivaţi celulozici, carbomeri sau silicaţi de magneziu şi aluminiu.

Geluri lipofile / *Lipophilic gels*. Sin. *Oleogeluri*. Sunt preparate semisolide ale căror baze conţin, în general, parafină lichidă cu polietilenă sau uleiuri grase, gelificate cu dioxid de siliciu coloidal sau cu săpunuri de aluminiu sau zinc.

Geluri permanente / *Permanent gels*. Sin. *Geluri „chimice"*. Geluri formate din reţele reticulate, covalente, obţinute prin copolimerizare, prin reticularea polimerilor solubili în apă sau prin conversia unor polimeri hidrofili în polimeri hidrofobi. Sunt geluri elastice, pot forma „macropori".

Geluri reversibile / *Reversible gels*. Sin. *Geluri „fizice"*. Geluri care au reţeaua formată prin încălcirea moleculelor şi/sau a forţelor secundare care includ: forţe ionice, legături de hidrogen sau forţe hidrofobe. Aceste geluri au atât „clusteri", domenii de asocieri hidrofobe sau ionice, cât şi lanţuri libere. Pot fi distruse prin schimbarea condiţiilor fizice ca: pH, tărie ionică, temperatură, grad de stres sau adaos de electroliţi. Ex. de geluri reversibile: amidon, tragacanta, pectine, derivaţi celulozici, alcool polivinilic, polividonă şi carbopoli.

Gemelar / *Gemellary*. (lat. *gemellus*, *-a*, *-um* = geamăn) Care se referă la gemeni.

Gemoterapie / *Gemmotherapy*. (lat. *gemma*, *-ae* = mugur, boboc de floare + gr. *therapeia* = tratament) Metodă terapeutică în care se utilizează forme farmaceutice extractive, macerate glicero-alcoolice din muguri de plante medicinale.

Gen-, Geno-, -gen, -genic, -genie / *Gen-*, *Geno-*, *-gen*, *-genic*, *-genia*. (gr. *gennan* = a produce şi gr. *genos*, lat. *genus*, *-eris* = neam, urmaş) Elemente care introduc în termeni referirea la formare, producere, neam, urmaşi.

Gen / *Genus*. (*gen-*) Unitate de clasificare în biologie, situată între familie şi specie.

Genalcaloizi. / *Genalcaloids*. Oxizi de alcaloizi preparaţi în scopul creşterii solubilităţii şi de a diminua toxicitatea produsului iniţial. Sunt substanţe naturale care precedă formarea alcaloizilor în plante.

Genă / *Gene*. (*gen-*) Informaţia nucleotidică ce asigură sinteza unei sevenţe de aminoacizi. Un segment de acid dezoxiribonucleic (ADN), care conţine codificată informaţia genetică pentru sinteza unui lanţ polipeptid specific. Gena ocupă un *locus* specific pe cromozomi. În concepţia clasică, gena reprezintă un segment de cromozom, precis delimitat, continuu (indivizibil), care determină un anumit caracter fenotipic. În concepţia actuală, gena este considerată un ansamblu liniar de secvenţe nucleotidice necesar pentru a produce un polipeptid sau o moleculă de acid riboxinucleic (ARN) funcţional. Gena este unitatea funcţională de bază a eredităţii din molecula de ADN, alcătuită din *codoni* cu o secvenţă particulară, care controlează (sau determină) sinteza unei proteine specifice. Delimitarea unei gene este dată de secvenţele codonilor, specifice pentru fiecare. Prin reproducerea enzimatică semiconservativă se formează, dintr-o genă, două copii identice, această proprietate stă la baza eredităţii, iar prin schimbări în secvenţa codonilor – mutaţii – se realizează schimbarea mesajului genetic.

Genă amorfă / *Amorph gene*. Genă care, aparent, nu are nici un efect fenotipic, deoarece proteina codificată şi sintetizată este afuncţională. O astfel de genă este gena 0 a sistemului de grup sangvin AB0, considerată recesivă în genetica clasică.

Genă dominantă / *Dominant gene*. V. *Alelă dominantă*.

Genă himeră / *Chimer gene*. Genă formată din diverse fragmente de ADN de diverse origini.

Genă hipomorfă / *Hypomorph gene*. Genă mutantă ce produce o proteină cu funcţie redusă, comparativ cu proteina codificată de gena normală. Genele hipomorfe sunt considerate recesive, în genetica clasică.

Genă izomorfă / *Isomorph gene*. Gena mutantă determină sinteza unei proteine cu funcţie normală, dar diferită de cea a proteinei codificate de o genă normală. Sunt considerate gene dominante sau codominante în genetica clasică.

Genă recesivă / *Recessive gene*. V. *Alelă recesivă*.

Gene CDC / *CDC genes*. Toate genele care intră în ciclul diviziunii celulare.

Gene „suicid" / *Suicide genes*. Gene toxice care sunt responsabile de o toxicitate condiţionată, produşii lor fiind enzime capabile de a transforma o moleculă non-toxică într-un toxic celular. Sunt folosite în terapia cancerului, în scopul distrugerii celulelor canceroase. De exemplu, timidinkinaza (TK) din virusul *herpes simplex* (HSV 1 TK) este netoxică pentru celulele eucariote; celulele tumorale vor fi injectate / infectate cu HSV şi pot fi distruse prin expunere la agenţi nucleazici de tip Gancyclovir sau Acyclovir, la care TK este sensibilă.

Gene orfane / *Orphan genes*. Aproximativ 40% din totalitatea genelor organismului uman au funcţie necunoscută, motiv pentru care au fost denumite gene orfane.

Gene tisulare / *Tisular genes*. Gene prezente în toate celulele organismului, dar active doar în anumite ţesuturi şi/sau în anumite perioade ale vieţii.

Gene ubicuitare / *Housekeeping genes*. Gene ce se exprimă în toate celulele organismului, au transcripţie continuă, permanentă, lentă şi codifică proteine implicate în desfăşurarea normală a proceselor celulare.

Genea- / *Genea-*. (lat. *genealogia*, *-ae* = genealogie sau gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la urmaşi, generaţie, origine.

Genealogie / *Genealogy*. (*genea-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază originea unui grup şi compoziţia unei familii, arborele genealogic; ea furnizează informaţii privind caracterele ereditare.

Generaţie / *Generation*. (lat. *generatio*, *-onis* = naştere, generaţie, din *genero*, *-are* = a da naştere) **1.** Partea din dezvoltarea ontogenetică a unui organism care începe cu un anumit tip de celule reproducătoare şi se termină cu formarea unui alt tip de celule reproducătoare (ex.: de la spor la zigot). **2.** Perioada de timp cuprinsă între naşterea unui individ şi momentul naşterii descendenţilor săi. **3.** Totalitatea indivizilor dintr-o populaţie cu o vârstă similară. **4.** Partea dintr-o populaţie de indivizi (organisme unicelulare, pluricelulare sau celule de macroorganisme) definită în succesiunea ereditară de o grupare (generaţie) parentală, de individualităţi şi eventual de o grupare (generaţie) progenă de individualităţi.

Generic / *Generic*. Medicament industrial, reprodus (copiat) după formula unui medicament original, brevetat, existent deja în comerţ; el revendică aceeaşi activitate, pentru aceleaşi indicaţii terapeutice. Este comercializat de altă firmă decât aceea producătoare a medicamentului original, sub un nume propriu, care îl protejează (engl. *trademark*) şi are un preţ de vânzare mai mic, deoarece nu a fost supus la toate testele toxicologice, clinice (ca medicamentul original).

Genetic / *Genetic*. (gr. *gennetikos*, *genesis* = naştere) **1.** Specie sau caracter aparţinând unui gen. **2.** Complexul de mecanisme care asigură manifestarea fenotipică a unei gene.

Genetică / *Genetics* (gr. *gennetikos*, *genesis* = naştere) Ştiinţa eredităţii. Ştiinţa care studiază structurile ereditare cromozomiale şi extracromozomiale, legile transmiterii caracterelor ereditare, consecinţele mutaţiilor şi care transformă unele specii vegetale sau animale fie prin încrucişări dirijate, fie prin modificarea directă a materialului genetic. *Genetica umană şi medicală* studiază genomul uman în condiţii normale şi patologice. *Genetica moleculară* studiază la nivel molecular mecanismele de bază ale expresiei materialului genetic. *Genetica metabolică* studiază sistemele enzimatice celulare normale şi anomaliile acestora. *Genetica biochimică* studiază fenomenele biochimice implicate în procesele de transmitere a informaţiei, al cărei suport sunt cromozomii. *Genetica comportamentului*: studiul importanţei relative a genotipului în influenţarea comportamentului comparativ cu importanţa factorilor de mediu etc.

-geneză, -genezie / *-genesis*, *-genesia*. (gr. *genesis* = producere, din gr. *gennan* = a produce) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la formare, producere, ex.: embriogeneză, termogeneză.

Geneză / *Genesis*. (*-geneză*) **1.** Proces de naştere şi de formare a unei fiinţe (ontogeneză); naştere, origine. **2.** Procesul de diferenţiere şi de dezvoltare a unei celule, de ţesut sau de organism. **3.** Mod de producere a bolilor, iar prin extensie, etiologie (termen referitor la o boală). V. *Biogeneză*, *Patogeneză*, *Patogenie*.

Genic / *Genic*. (*genic-*) Care se referă sau aparţine unei gene.

Geniculat / *Geniculate*, *Kneed*. (lat. *geniculatus*, *-a*, *-um* = cu noduri, geniculat) Organ vegetal brusc îndoit în formă de genunchi (ex.: la *Alopecurus geniculatus*).

Genină / *Genin*. Sin. *Aglicon*. Parte a unui heterozid (glicozid sterolic), care nu conţine un glucid (zahăr). În general este responsabil de activitatea farmacologică a heterozidului.

Genit- / *Genit-*. (lat. *genitalis*, *-e* = de naştere, producător) Element de compunere care introduce în termeni referirea la producere, naştere sau la aparat genital.

Genital / *Genital*. (*genit-* + *-al*) **1.** Termen care se referă la reproducerea sexuată. **2.** Care aparţine organelor de reproducere (organe genitale).

Geno- / *Geno-*. (gr. *genys* = obraz) Rădăcină care introduce în termeni referirea la obraz.

Genocid / *Genocide*. (*geno-* + lat. *caedo*, *-ere* = a ucide) Crimă împotriva umanităţii care constă în uciderea în masă a unor grupuri de populaţie.

Genodermatoză / *Genodermatosis*. (*geno-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-oză*). Boală ereditară cutanată, cauzată de mutaţii ale genelor, în care apar modificări cutanate.

Genofobie / *Genophobia*. (*geno-* + gr. *phobos* = frică) Fobie faţă de activitatea sexuală.

Genom / *Genome*. (*gen-*) **1.** Totalitatea genelor prezente într-un set haploid de cromozomi la eucariote. **2.** Totalitatea genelor prezente în cromozom (o grupă de *linkage*). Un organism diploid are două genomuri, unul matern şi unul patern. Organismele poliploide au *n* genoame. **3.** Totalitatea genelor unei celule sau ale unui individ. **4.** Totalitatea materialului genetic acumulat în genele unui set complementar de cromozomi. Informaţia genetică (genele) din cei 23 de cromozomi ai celulelor sexuale ale unui anumit individ, populaţie sau specie. Termenul de genom uman este folosit, în prezent, pentru a descrie totalitatea informaţiei genetice din celulele umane. Genomul uman este alcătuit din genomul nuclear şi din cel mitocondrial. În prezent, se apreciază că întregul genom uman conţine circa 25.000 de gene.

Genom uman / *Human genome*. Set complet de instrucţii genetice umane.

Genomic / *Genomic*. V. *Cromozomic*.

Genomică / *Genomics*. Ramură a biotehnologiei, din domeniul geneticii, care studiază structura şi funcţiile genomului prin secvenţarea, cartografierea şi analiza expresiei şi funcţiei genelor; rezultatele genomicii conduc la înţelegerea patologiei moleculare a bolilor. Proiectul genomului uman a fost un efort coordonat de mulţi cercetători genomici care au înscris secvenţele şi au cartografiat întregul genom uman.

Genomică clinică / *Clinical genomics*. Aplicare a genomicii în deciziile medicale, în diagnostic, tratament şi în stabilirea prognosticului.

Genomică funcţională / *Functional genomics*. Ramură a genomicii, care are drept scop stabilirea funcţiei genelor.

Genomică medicală / *Medical genomics*. Aplicarea rezultatelor genomicii în înţelegerea patologiei moleculare a bolilor umane, pe baza cunoaşterii funcţiei genelor şi anume identificarea unor proteine caracteristice unei anumite boli.

Genomică structurală / *Structural genomics*. Ramură a genomicii, care are drept scop alcătuirea hărţii genetice (fizice şi transcripţionale).

Genoneurodermatoză / *Geneurodermatosis*. (*geno-* + gr. *neuron* = nerv + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-oză*) Boală cutanată care asociază manifestări cutanate şi neurologice.

Genopatie / *Genopathy*, *Hereditary disease*. Sin. *Boală ereditară*. (*geno-* + gr. *pathos* = boală)

Genoterapie / *Genetherapy*. Sin. *Terapie genică*. (*geno-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji)

Genotip / *Genotype*. (*geno-* + gr. *typos* = tip, model) **1.** Constituţie genetică a unui individ. **2.** Uneori, alelele cu unul sau mai mulţi loci specifici. **3.** Tipurile de specii aparţinând unui anumit gen. **4.** Informaţia genetică (genele) din cei 46 de cromozomi ai celulelor somatice.

Genotoxicitate / *Genotoxicity*. Capacitatea substanţelor de a produce vătămări ale genomului.

Genotoxină / *Genotoxin*. Substanţă care cauzează vătămarea ADN-ului organismului.

Gentamicină / *Gentamycin*. Antibiotic aminoglicozidic izolat în 1958 şi caracterizat în 1963 de către Weinstein. Produsul farmaceutic conţine un amestec de gentamicină C_1, C_2, şi C_{1a}, sub formă de sulfat. Este un complex produs prin fermentaţia unuia din următoarele microorganisme: *Micromonospora purpurea*;

M. echinospora pallida; *M. echinospora feurgirea*; *M. carbonacea*; *M. halophytica*. Substanţă bazică, albă, amorfă, uşor solubilă în apă, DMFA, insolubilă în etanol şi în acetonă, foarte stabilă în soluţie apoasă cu pH 2,2-10 (se poate autoclava), stabilă şi la acţiunea enzimelor bacteriene. Are spectru larg, activ şi pe *Pseodomonas aeruginosa*, bacili Gram(–), Gram(+); nu are acţiune faţă de germeni anaerobi şi bacilul Koch. Nu se absoarbe digestiv; se administrează i.m. la intervale de 8 ore sau pe piele şi mucoase.

Genunchi / *Knee*. N.A *genu*. (lat. *geniculum*, *-i*, dim. de la *genuus*, *-us* = genunchi) Articulaţie.

Geo- / *Geo-*. (gr. *gi*, se citeşte ge = pământ şi Zeiţa Gea a pământului, la greci) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pământ, climat, condiţii de mediu.

Geobotanică / *Geobotany*. (*geo-* + gr. *botane* = iarbă) Ştiinţa care studiază răspândirea plantelor pe suprafaţa Pământului în corelaţie cu factorii ecologici.

Geofagie / *Geophagia*, *Dirt-eating*. (*geo-* + gr. *phagein* = a mânca) Ingerarea de pământ, practicată în unele zone din Asia şi America de Sud.

Geofită / *Geophyte*. (*geo-* + gr. *phyton* = plantă) **1.** Formă biologică în care sunt încadrate plantele cu rizomi, bulbi şi tuberculi care trec peste perioadele nefavorabile prin muguri subterani şi care nu apar la suprafaţă decât în momentul germinării. **2.** Plantele terestre.

Geologie / *Geology*. (*geo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care se ocupă cu geneza, evoluţia şi structura scoarţei Pământului.

Geomedicină / *Geomedicine*. (*geo-* + lat. *medicina*, *-ae* = medicină) Ramură a medicinei care studiază influenţa climatului şi a condiţiilor de mediu asupra sănătăţii.

Geosferă / *Geosphere*. (*geo-* + gr. *sphaira* = sferă) Partea minerală a Terrei, care este suport pentru fiinţele vii. Cuprinde: atmosfera, biosfera şi partea externă a litosferei.

Geotropism / *Geotropism* (*geo-* + gr. *tropos* = întoarcere, din gr. *trepein* = a întoarce) Orientarea creşterii organelor plantelor în raport cu direcţia forţei de gravitaţie a Pământului.

Ger-, **Geron-**, **Geronto-** / *Ger-*, *Geron-*, *Geronto-*. (gr. *geron*, *gerontos* = bătrân) Element de compunere care introduce în termeni referirea la bătrân, bătrâneţe, senil.

Geriatrie / *Geriatrics*. (*geron-* + gr. *iatreia* = vindecare) Ramură a gerontologiei care studiază modificările fiziopatologice ale vârstei înaintate.

Germen / *Germ*. (*germi-*) **1.** Sin. *Microorganism*. **2.** „Sământă" din care se naşte o viaţă nouă. **3.** Ansamblu de celule germinale separate precoce de restul embrionului, care constituie soma. **4.** Celulă cu potenţial de a se dezvolta în organul sexual sau celulă reproductivă (sământă, ou sau zigot, spori). V. *Gamet* şi *Zigot*.

Germen microbian / *Microbial germ*. Termen folosit generic pentru desemnarea microorganismelor.

Germi- / *Germi-*. (lat. *germen*, *-inis* = germen, sământă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la dezvoltare, reproducere, germinare.

Germicid / *Germicide*. (*germi-* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Agent fizic, chimic sau biologic capabil să omoare microorganismele patogene. Similar cu *Antiseptic*.

Germinal / *Germinal*. (*germi-* + *-al*) Care se referă la liniile celulare reproducătoare.

Germinaţie / *Germination*, *Sprouting*. (lat. *germinatio*, *-onis* = germinaţie) **1.** Procesul fiziologic de trecere a embrionului de la starea de viaţă latentă la faza de creştere şi dezvoltare. **2.** Diviziunea celulelor reproducătoare şi a organelor de rezistenţă a plantelor.

Gerodermie / *Geroderma*. (*gero-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Aspect senil (îmbătrânit) al pielii; uscat, ridat, pare prea larg pentru a acoperi unele părţi ale corpului.

Gerontism / *Gerontism*. Sin. *Senilism*. (v.) (*gero-* + *-ism*)

Gerontologie / *Gerontology*. (*geronto-* + gr. *logos* = ştiinţă) Studiul ştiinţific al stărilor normale şi patologice ale oamenilor vârstnici (de la 65 ani sau 70 ani), al proceselor de îmbătrânire, morfologice, fiziologice, psihologice, sociale şi medicale. La dezvoltarea gerontologiei au contribuit decisiv medici români, printre care Gh. Marinescu, C.I. Parhon sau Ana Aslan.

Gerontopsihiatrie / *Gerontopsychiatry*. (*gero-* + gr. *psykhe* = suflet + gr. *iatrea* = vindecare) Psihiatria bolilor mentale la bătrâni.

Gerontoxon / *Gerontoxon*. Sin. *Arc senil*. (*geron-* + gr. *toxon* = arc) Depozit gălbui de lipide, în formă de arc, care apare pe corneea subiecţilor cu hipercolesterolemie puternică.

Gest / *Gesture*. (lat. *gestus*, *-us* = ţinuta corpului, gesturi, mişcări) **1.** Mişcare a mâinii, a capului etc. care exprimă o idee, un sentiment, o intenţie, înlocuind uneori vorbele sau dând mai multă expresivitate vorbirii. **2.** Faptă sau purtare dictată de un anumit scop, de anumite interese, având o anumită semnificaţie etc.

Gest-, **-gestă** / *Gest-*, *-gesta*. (lat. *gesto*, *-are* = a purta o sarcină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sarcină (graviditate).

Gestagen / *Gestagenic*. (*gest-* + gr. *gennan* = a produce) Care favorizează evoluţia sarcinii.

Gestaţie / *Gestation*. Sin. *Graviditate*, *Sarcină* (la om). (*gest-*) Perioada de timp dintre momentul fecundaţiei şi naştere. Variază de la 13 zile la oposum, la 640 zile la elefant.

Gestoză / *Gestosis*. (*gest-* + *-oză*) Termen generic pentru bolile sau tulburările legate de sarcină; uneori este utilizat cu sensul de toxemie gravidică.

Ghid clinic / *Clinical guideline*. Schemă, program sau algoritm privind tratamentul corespunzător în condiţii clinice; se bazează pe părerea specialiştilor, dar şi a studiilor epidemiologice.

Ghiduri pentru industrie / *Guidance for Industry*. Regulamente şi documente oficiale care aparţin de *Code of Federal Regulations law*, în SUA.

GI / *GI*. Abr. de la engl. *Gastrointestinal*. V. *GIT*.

Giardia / *Giardia*. Sin. *Lamblia* (v.). (Alfred Giard, biolog francez 1846-1908, Paris)

Giardioză / *Giardiasis*. Sin. *Lambliază* (v.). (Alfred Giard, 1846-1908, biolog francez, Paris) Parazitoză provocată de *Giardia lamblia*, protozoar flagelat, care sub formă de chisturi poate fi prezent în alimente (verdeţuri, fructe spălate cu apă contaminată), manipulate fără păstrarea condiţiilor de igienă. Infestarea se poate produce şi prin intermediul persoanelor purtătoare, în condiţii de nerespectare a normelor de igienă. În stomac, chiştii sunt deschişi (sub acţiunea enzimelor digestive şi a acidităţii gastrice) şi eliberează celulele protozoarului, care traversează membrana intestinală şi pot invada canalele biliare, provocând afecţiuni biliare. Simptomele îmbolnăvirii: diaree, dureri abdominale, febră, vomă, scădere în greutate şi malabsorbţie intestinală, în special la copii.

Gibereline / *Gibberellins*. (lat. dim. fem. *gibba*, *-ae* = cocoaşă) Fitohormoni diterpenoidici, care derivă de la giban (hidrocarbură tetraciclică). Au fost descoperite în mucegaiul de *Gibberella fujikuroi*, de către japonezii T. Yabuta şi T. Hayashi (1937), s-au identificat apoi în boabele încolţite de fasole şi mazăre, inflorescenţa de varză etc. Pe nucleul tetraciclic al giberelinelor se găsesc grefate grupări etilenice, hidroxilice, carboxilice şi carbonilice. Au în general o acţiune sinergică cu auxinele şi determină biosinteza lor. Acţionează în special asupra sistemelor enzimatice, implicate în procesul de creştere şi mai puţin asupra membranelor celulare.

Stimulează creşterea lăstarilor, alungirea rădăcinii porumbului, reluarea creşterii anumitor variante pitice de porumb, favorizează, de asemenea, înflorirea anumitor plante; acţionează numai în prezenţa auxinelor. Anulează efectul unor inhibitori ai creşterii. Tratamentul cu gibereline poate determina întreruperea repaosului la muguri şi seminţe, substituirea acţiunii frigului şi a fotoperioadelor, formarea fructelor partenocarpice, formarea florilor mascule sau femele, stimularea creşterii gazonului primăvara, când temperatura este mai scăzută, ramificarea plantelor horticole. Se cunosc peste 50 de gibereline, notate cu A_1-A_{50}, dintre care acidul giberelinic este cel mai activ.

Giga-, Giganto- / *Giga-, Giganto.* (gr. *giga, gigantos* = foarte mare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ceva foarte mare, unitate de măsură = 10^9.

Giga / *Giga.* (*giga-*) Unitate de măsură egală cu 10^9 unităţi de bază.

Gigantism / *Gigantism.* (*giganto-* + *-istm*) Creşterea anormală a corpului, adesea datorită hiperactivităţii lobului anterior al glandei hipofize (tulburare de hipersecreţie a hormonului hipofizar somatotrop, STH, apărută din copilărie).

Gimnastică / *Gymnastics.* (gr. *gimnastikos*, lat. *gymnasticus, -a, -um* = arta de a face exerciţii fizice) Complex de exerciţii fizice libere sau cu aparate în scopul desăvârşirii fizice; gimnastică activă, gimnastică medicală executată de bolnav prin contracţie tonică, uneori izometrică a propriei musculaturi.

Gimnofobie / *Gymnophobia.* (gr. *gymnos* = gol, dezbrăcat + gr. *phobos* = frică) Aversiune patologică la vederea corpului uman dezbrăcat.

Gimnoplast / *Gymnoplast.* (gr. *gymnos* = deschis + *plastos* = formaţiune) Sin. *Gimnocit.* **1.** Celulă lipsită de membrană celulară. **2.** Plasmodiu.

Gimnospermatophyta / *Gymnospermatophyta.* Sin *Pynophyta.* (gr. *gymnos* = nud, deschis + *sperma* = sământă + *phyton* = plantă) Încrengătură dintre cormofite, care cuprinde plante lemnoase cu flori unisexuate organizate în conuri. Sământa este liberă, neînchisă în fruct.

Gin-, Gineco-, Gino- / *Gin-, Gineco-, Gino-.* Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la femeie sau la sexul feminin.

Ginandrie / *Gynandria* (*gin-* + gr. *aner, andros* = bărbat) Plante la care staminele sunt concrescute cu gineceul (ex.: la *Orchidaceae*, *Aristolochiaceae*).

Gineceu / *Gyneceum.* (*gin-*) Totalitatea carpelelor dintr-o floare formează gineceul – organ caracteristic Angiospermelor, în care se formează ovulele. El este alcătuit din una sau mai multe carpele libere sau concrescute.

Ginecofobie / *Gynophobia.* Sin. *Ginofobie.* (*gin-* + gr. *phobos* = frică) Teamă patologică de femei.

Ginecologie / *Gyn(a)ecology.* (*gineco-* + gr. *logos* =ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază organismul femeii şi aparatul genital al acesteia, din punct de vedere morfologic, fiziologic şi patologic.

Ginecomastie / *Gin(a)ecomastia.* (*gineco-* + gr. *mastos* = mamelă, sân) Dezvoltarea excesivă a glandelor mamare la bărbat, cu apariţia secreţiei lactate.

Gingie / *Gum.* N.A. *gingiva.* (*gingiv-*) Parte a mucoasei bucale, groasă, de culoare roz, bogat vascularizată şi inervată, care acoperă arcadele alveolare ale maxilarelor superior şi inferior, înconjurând la exterior coletele dinţilor.

Gingiv-, Gingivo- / *Gingiv-, Gingivo-.* (lat. *gingiva, -ae* = gingie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la gingie.

Gingival / *Gingival.* (*gingivo-* + *-al*) Referitor la gingie.

Gingivectomie / *Gingivectomy.* (*gingivo-* + gr. *ektome* = excizie) Rezecţie chirurgicală a gingiei inflamate peridentar.

Gingivită / *Gingivitis.* (*gingivo-* + *-ită*) Inflamaţia gingiei cauzată, în primul rând, de o spălare incorectă a dinţilor sau din cauze iritative toxice sau infecţioase; se manifestă prin congestie, secreţie, sângerare şi, uneori, la copii prin ulceraţii la nivelul coletului dinţilor şi al papilei interdentare.

Gingivoragie / *Gum bleeding.* (*gingivo-* + gr. *rhegnynai* = a curge) Sângerare gingivală. În procesele inflamatorii acute ale gingiei, gingivoragia constitue un simptom comun şi se manifestă, prin hemoragii la traumatismele masticatorii, la cea mai mică atingere în mod spontan. Ele sunt frecvente în bolile sistemului hematopoietic: leucoze, hemofilie, trombopenie sau avitaminoze (vitamina C) şi intoxicaţii endo- şi exogene.

Gingivostomatită / *Gingivostomatitis.* (*gingivo-* + gr. *stoma* = gură + *-ită*) Inflamaţia mucoasei gingivale şi a întregii mucoase bucale.

Ginkgo biloba / *Ginkgo biloba.* Arbore din era secundară, provenit din Extremul Orient (China). Frunzele sunt utilizate pentru ameliorarea circulaţiei periferice cerebrale. Are proprietăţi vasoprotectoare şi antiischemice.

Ginofobie / *Gyn(a)ephobia.* Sin. *Ginecofobie* (v.).

Ginofor / *Gynophore.* (*gino-* + gr. *pherein* = a purta) Internodul axei florale care separă în mod evident androceul de gineceu şi care poartă, de fapt, carpelele. După formarea fructului, ginoforul se transformă în carpofor (ex.: la *Boraginaceae*, *Citrus* sp.).

Ginseng / *Ginseng.* (chineză *jin-tsan* = viaţa omului; plantă-om) Plantă originară din Coreea, *Panax Ginseng*, familia *Araliaceae*, a cărei rădăcină este utilizată pentru proprietăţile sale stimulente, tonice şi afrodiziace.

Ginsenozide / *Ginsenosides.* Sin. *Panax saponine.* Amestec de glicozide saponinice care conţin ca agliconi protopanaxadiolul, protopanaxtriolul, acidul oleanolic etc. ce se găsesc în rădăcina de *Panax ginseng*, *P. repens*, *P. quinquefolium.* În farmacii se comercializează preparatul *Ginseng radix*, cu acţiune biostimulatoare şi afrodiziacă. Preparatele ginseng determină scăderea tensiunii arteriale, a colesterolemiei, stimulează biosinteza acizilor nucleici, a proteinelor, a hormonilor etc. Ele au asupra organismului uman efecte afrodiziace, reconfortante, geriatrice, stimulează activitatea SNC.

GIP / *GIP.* Abr. pentru engl. *Gastric Inhibitory Peptide* = peptid inhibitor gastric. Polipeptid compus din 42 de aminoacizi, elaborat sub forma unui precursor, format din 153 de aminoacizi. Este secretat de celulele K din intestinul subţire şi are rol de inhibiţie a secreţiilor acidă şi peptică, a insulinei şi glucagonului. GIP este crescută în: ulcerul duodenal, obezitate şi în diabetul juvenil cetonic.

Gips, Ghips / *Gypsum.* Sin. *Ipsos, Selenită.* (lat. *gypsum, -i*, gr. *gýpsos* = ghips, ipsos) Varietate de sulfat de calciu, mineral cu formula $CaSO_4 \cdot 2H_2O$; varietatea albă granulată numită alabastru; se cristalizează în sistem monoclinic; mineral etalon cu duritate (D) = 2, în scara lui Mohr. În România, se întâlneşte în depozite evaporitice, de diferite vârste (Eoc.-Mioc.), mai ales în Depresiunea Transilvaniei şi în regiunile subcarpatice; de asemenea, ca minereu de gangă, cu forme cristalografice în multe filoane metalifere legate de vulcanitele neogene. Un mineral sticlos incolor transparent foarte clivabil. E un sulfat natural hidratat, de calciu. Din gips redus în praf şi acomodat formelor se fac stucaturi, copii de statui ş.a. Alabastrul (calcinat, fin pulverizat), amestecat cu apă, formează o pastă, care se întăreşte rapid, proprietate folosită pentru prepararea feşelor gipsate şi a amprentelor stomatologice.

GIT, GI tract / *GIT.* Abr. de la engl. *Gastrointestinal tract.* Cuprinde: gura, faringele, esofagul, GI tract superior şi inferior, care include stomacul şi intestinul subţire şi gros.

Glabrescent / *Glabrescent, Glabrate* (lat. *glabrescens, -ntis* = glabrescent, cu peri foarte rari) Organe ale plantei nepăroase sau slab păroase (ex.: la *Thymus glabrescens*).

Glabru / *Glabrate, Glabrous, Hairless.* (lat. *glaber, -bra, -brum* = chel, pleşuv) Lipsit de păr (tegumente, piele) la om, animale sau plante (frunze, tulpini).

Gland- / *Gland-*. (lat. *glans, -ndis* = ghindă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la glande.

Gland / *Glans.* N.A. *glans penis, glans clitoridis.* (*gland-*) **1.** Extremitate liberă şi rotunjită ce constituie partea anterioară a penisului. **2.** Extremitate liberă şi rotunjită a clitorisului.

Glandă / *Gland.* N.A. *glandula.* (*gland-*) Organ constituit dintr-o grupare de celule epiteliale specializate, a căror proprietate este secreţia de molecule biologic active. Au structură şi funcţii diferenţiate. Se împart în: glande *exocrine* (cu secreţie externă, ex.: gl. lacrimală, gl. sudoripară), glande *endocrine* (cu secreţie internă, în cavitatea unui organ, ex.: în tubul digestiv) şi glande cu *secreţie mixtă*.

Glandă parotidă / *Parotid gland.* (*gland-* + gr. *para* = lângă, *ous, -otos* = ureche) Sin. *Parotidă.* Cea mai voluminoasă dintre glandele salivare, situată în partea superioară a gâtului, deasupra conductului auditiv extern şi anterior apofizei mastoide şi a osului temporal.

Glandă suprarenală / *Suprarenal body.* N.A. *glandula suprarenalis.* Sin. *Suprarenală* (v.).

Glande apocrine / *Apocrine glands.* Glande care, odată cu produşii săi de secreţie, expulzează şi anumite celule secretorii; ex.: gl. mamară şi gl. sudoripară.

Glande cu secreţie mixtă / *Mixed secretion glands.* O serie de glande: ficat, pancreas, glande sexuale cu funcţie dublă, exocrină şi endocrină.

Glande ecrine / *Ecrine glands.* Glande al căror canal excretor este în contact cu pielea, ex.: glande sudoripare.

Glande endocrine / *Endocrine glands.* Glande cu secreţie internă în sânge, ex.: ficat, pancreas, gl. sexuale şi gl. mixte, ex. pancreasul.

Glande exocrine / *Exocrine glands.* Glande care eliberează secreţia lor la exterior, ex.: glanda lacrimală, glandele sudoripare sau în cavitatea unui organ, ex.: la nivelul tubului digestiv.

Glande lacrimale / *Lacrimal glands.* N.A. *glandula lacrimalis.* Formaţiune glandulară anexă a ochiului; fiecare ochi are o glandă principală, orbitară şi una accesorie, palpebrală. Ele sunt situate în partea antero-superioară a orbitei, în loja lacrimală. Secreţia lacrimală ajunge la ochi prin numeroase canale excretoare şi se acumulează în sacul lacrimal, de unde trece în fosele nazale, prin căile lacrimale, în canalul nazo-lacrimal şi mai apoi în gură şi de aici în tubul digestiv.

Glande mamare / *Mammary glands.* Organe anexe ale aparatului genital feminin, situate în mamele (sâni), destinate secreţiei laptelui. Dezvoltarea lor constituie unul din caracterele sexuale secundare ale femeii. Sunt de tip tubuloacinos, alcătuite din lobi care se deschid prin canalele galactofore, la nivelul mameloanelor.

Glande sebacee / *Sebaceous gland.* N.A. *glandulae sebaceae.* Glande situate în derm, care se deschid cel mai des în foliculii piloşi, de aceea numărul lor este mai mare în zonele păroase. Ele secretă sebumul la nivelul pielii, asigură luciul şi flexibilitatea părului şi a pielii. Sunt prezente pe toată suprafaţa pielii, cu excepţia palmelor şi plantelor (tălpilor).

Glande sudoripare / *Sweat gland.* (*gland-* + lat. *sudor, -oris* = transpiraţie + *ferro, -erere* = a aduce, a purta) Glande responsabile cu secreţia sudoripară (transpiraţie).

Glande suprarenale / *Adrenal gland.* N.A. *glandulae suprarenalis.* Sin. *Capsule suprarenale.* Glande cu secreţie internă situate în imediata apropiere a rinichilor. Se compun din două ţesuturi (embriologic şi histologic), fiziologic distincte: a) *medulosuprarenal* sau medular, care secretă adrenalină, b) *corticosuprarenal* sau cortex, care secretă un complex hormonal. Cei mai importanţi hormoni sunt: corticosteronul, dezoxicorticosteronul, hidroxidezoxicorticosteronul, hidroxidehidrocorticosteronul, dehidrocorticosteronul şi hidroxicorticosteronul. Hormonii corticali sunt indispensabili vieţii; extirparea glandelor suprarenale duce la moartea animalelor.

Glandulos / *Glandulose.* (*gland-*) **1.** Organ acoperit cu peri glanduloşi. **2.** Peri care poartă în vârf una sau mai multe celule glandulare.

Glasare a alimentelor / *Food icing.* Metodă ce constă în acoperirea unui produs alimentar cu un strat subţire de zahăr cristalizat, ceea ce îi conferă un aspect strălucitor. Se aplică mai ales pentru conservarea fructelor. Se realizează în două etape: imersia produsului într-o soluţie saturată de zaharoză, urmată de aplicarea zahărului pudră sau cristalizat.

Glauc-, Glauco- / *Glauc-, Glauco-*. (gr. *glaukos*, lat. *glaucus, -a, -um* = albăstrui, brumat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aspect brumat sau la boala glaucom.

Glauc / *Glaucous.* (*glauc-*) Organ vegetal cu aspect brumat, albăstrui sau nuanţe de verde (ex.: la *Papaver somniferum*).

Glaucom / *Glaucoma.* (*glauco-*) Boală oculară caracterizată prin creşterea presiunii intraoculare, peste 16 mm Hg. Se produce o atrofie a nervului optic, o diminuare a acuităţii vizuale până la cecitate (orbire).

Glauşeizare / *Scalding.* Sin. *Opărire.* Proces de introducere, pentru scurt timp, a unor produse alimentare vegetale (castraveţi, ardei, roşii) în apă fierbinte.

Gliadine / *Gliadis.* Proteine de origine vegetală cu structură globulară, care se găsesc în unele cereale, printre care grâu, orz, ovăz, porumb, secară, însă lipsesc din orez. Au caracter acid, fiind bogate în prolină şi acid glutamic (glutamină). Gliadinele sunt uşor solubile în alcali şi alcool 70%, dar insolubile în apă şi soluţii saline. Au valoare alimentară incompletă, conţinând aminoacizii esenţiali, lizina şi triptofanul în cantităţi mici. Împreună cu glutenina formează glutenul. Ex.: zeina din boabele de porumb, gliadina din boabele de grâu, hordeina din orz etc. Gliadina este responsabilă de maladia celiacă a copiilor, care au o sensibilitate patologică faţă de aceasta.

Glibenclamidă / *Glibenclamide.* Sin. *Daonil, Euglucon.* Sulfaniluree cu proprietăţi hipoglicemiante, utilizate în tratamentul diabetului zaharat. Are potenţă mare, dozele echiactive fiind de 5 mg glibendamidă, 1.000 mg tolbutamidă şi 250 mg clorpropamidă. Se administrează oral 5-15 mg / zi, la interval de 12 ore.

Glic-, Glico- / *Glyc-, Glyco-*. (gr. *glykis* = dulce) Element de compunere care introduce în termenii compuşi, referirea la zahăr, glucoză, sensul de dulce etc.

Glican / *Glycan.* Sin. *Glucan, Polizaharid.* (*glico-*) Oligozaharid sau polizaharid constituit dintr-un singur tip de monozaharide (ex.: manani, fructani, xilani, arabinani), care poate fi ataşat la proteine ca în glicoproteine şi proteoglicani. Compuşi polizaharidici cu structură fibrilară, polimeri naturali cu unităţi monozaharidice, unite, prin legături glicozidice, cu masa moleculară variată. Ex.: amidonul este constituit din 2 glicani (polizaharide): amiloza şi amilopectina. Glicanii se pot lega de proteine şi formează *proteoglicani*, de peptide – *peptidoglicani* sau de lipide – *lipidoglicani*.

Glicemie / *Glyce(a)emia.* (*glico-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Conţinutul în glucoză al sângelui, denumire dată de Claude Bernard. Valorile normale variază şi în funcţie de metoda de determinare, între 0,7 şi 1,1 g%. Este menţinută în limite aproximativ constante, printr-un mecanism glicoreglator neurohormonal. Astfel, deficitul (hipoglicemie) şi creşterea (hiperglicemie) de glucoză generează o serie de tulburări nervoase şi metabolice generale. Astăzi determinarea şi urmărirea variaţiilor glicemiei se pot efectua cu biosenzori pentru glucoză. V. şi *Hiperglicemie*, *Hipoglicemie*, *Diabet zaharat*.

Glicer-, Glicero- / *Glycer-*, *Glycero-*. (gr. *glykeros* = îndulcit, din *glykis* = dulce) Element de compunere care introduce în termeni referirea la dulce, glicerină.

Gliceride / *Glicerides*. Sin. *Grăsimi*, *Lipide*. (*glicer-*) Esteri ai glicerinei cu acizii graşi; sunt componente ale grăsimilor vegetale şi animale. Se clasifică în mono-, di- şi trigliceride simple sau mixte. Se utilizează ca excipienţi pentru fabricarea unguentelor şi cremelor, ca lubrifianţi în formele solide sau pentru fabricarea săpunurilor etc. V. şi *Lipide*, *Grăsimi*.

Gliceride poliglicolizate nesaturate / *Unsaturated polyglicolisates glycerides*. Se obţin prin alcooliza la cald a uleiurilor vegetale cu polietilenglicoli (n = 200-600); uleiurile conţin di- şi monoesteri de polioxietilenglicoli, ceea ce le conferă hidrodispersabilitate, monoesterii fiind emulgatori de tipul L/H. Fiecare gliceridă poliglicolizată nesaturată este caracterizată de viscozitate, indice de hidroxil, de iod, de saponificare şi de compoziţia în acizi graşi. Conţinutul de glicerol liber este sub 3%. Punct de picurare: 30-55°C; $I_a = 2$; I_{OH} = sub 120; $I_i = 2$; $I_{peroxid} = 2\text{-}6$; $I_s = 60\text{-}220$. Sunt lichide, mai mult sau mai puţin viscoase, de culoarea ambrei, cu d = 0,935-0,960, solubile în solvenţi organici şi insolubili în apă, dar uşor hidrodispensabile (formează o emulsie la simpla agitare cu apă). Se utilizează ca vehicule pentru picături nazale, soluţii buvabile uleioase, pentru capsule moi şi pentru supozitoare.

Gliceride poliglicolizate saturate / *Saturated polyglycolysates glycerides*. Amestecuri definite de mono-, di- şi triesteri ai glicerinei şi de mono- şi di-esteri ai polietilenglicolului, obţinute fie prin alcooliza parţială a uleiurilor vegetale hidrogenate, cu ajutorul polietilenglicolului cu masa moleculară relativă cuprinsă între 200 şi 2.000, fie prin esterificarea acizilor graşi saturaţi cu ajutorul polietilenglicolului cu masa moleculară relativă cuprinsă între 200 şi 2.000, dar şi cu ajutorul glicerolului. Fiecare gliceridă poliglicolizată saturată este caracterizată prin punctul de picurare nominal, indicele de hidroxid, indicele de saponificare şi prin compoziţia sa în acizi graşi. Nivelul de glicerol liber este sub 3%. Solide păstoase sau ceroase, albe, practic inodore, dispersabile în apă caldă, uşor solubile în clorură de metilen; d = 0,935-0,96; $I_{refracţie} = 1,465\text{-}1,475$; $I_a = 2$; $I_{OH} = 45\text{-}90$; $I_i = 65\text{-}120$; $I_s = 120\text{-}175$; viscozitate = 20-50 mPa·s; $I_{peroxid} = 12,5$.

Gliceride semisintetice / *Semi-synthetiques glycerides*. Produse solide, formate din amestecuri de mono-, di- şi trigliceride ale acizilor graşi saturaţi, cu lanţuri de atomi de carbon, de la C_{12} la C_{18}. Au aspect ceros, de culoare albă, sfărâmicioase, insolubile în apă, cu interval de topire cuprins între 32 şi 38°C, ex.: *Adeps solidus*, *Massa Estarinum*, *Witepsol* etc.

Gliceride semisintetice solide / *Solid semi-synthetics glycerides*. Amestec de mono-, di- şi trigliceride ale acizilor graşi saturaţi $C_{10}H_{20}O_2$ la $C_{18}H_{36}O_2$. Masă albă, casantă, aproape inodoră, grasă la pipăit, practic insolubilă în apă, uşor solubilă în eter, puţin solubilă în etanol. Masa încălzită se topeşte şi formează un lichid incolor sau uşor gălbui; topită şi agitată energic cu un volum egal de apă caldă, ea formează o emulsie albă; p. fuziune = 33-36°C; $I_a = 0,5$; $I_{OH} = 50$; $I_i = 3$; $I_{peroxid} = 6$; $I_s = 225\text{-}245$.

Gliceril monooleat / *Glyceril monooleate*. V. *E 471*.

Gliceril monopalmitat / *Glyceril monopalmitate*. V. *E 471*.

Gliceril monostearat / *Glyceril monostearate*. V. *E 471*.

Glicerină / *Glycerol*. V. *Glicerol* şi *E 422*.

Glicerine / *Glycerins*. Soluţii medicamentoase care au ca solvent glicerina, destinate administrării externe, mai ales în otorinolaringologie.

Glicerofosfat / *Glycerophosphate*. (*glico-* + gr. *phos*, *photos* = lumină, fosfor) Esterul monofosfat al glicerolului, metabolit intermediar în sinteza grăsimilor şi în catabolizarea hidraţilor de carbon. Se utilizează ca medicament sub formă de săruri de calciu şi de magneziu.

Glicerofosfolipide / *Glycerophospholipids*. (*glico-* + gr. *phos*, *photos* = lumină, fosfor + gr. *lipos* = grăsime) Lipide cu proprietăţi amfipatice, având în structură glicerol; acizii graşi sunt legaţi prin legături esterice la C_1 şi C_2 ai glicerolului; un alcool primar este ataşat de C_3, prin intermediul unei legături fosfodiesterice.

Glicerol / *Glycerin*. Sin. *Glicerină*. (*glyco-* + *-ol*) 1,2,3-propantriol. Lichid siropos, cu gust dulceag, trialcool, obţinut prin hidroliza grăsimilor neutre, folosit ca produs industrial la fabricarea săpunului. În ţesuturile vii intră şi compoziţia gliceridelor şi a glicerofosfaţilor. Miscibil cu apa şi alcoolul; este utilizat ca solvent laxativ, emolient, lubrifiant şi excipient pentru produse cosmetice. V. *E 422*.

Glicerolate / *Glycerolates*, *Glycerin gels*. Sin. *Unguente cu glicerină*. Preparate semisolide, numite şi unguente hidrofile, pe bază de hidrogel de amidon şi glicerol; au acţiune emolientă; pot conţine şi substanţe medicamentoase.

Glicină / *Glycine*. Sin. *Glicocol* (v.). V. *E 640*.

Glicocalix / *Glycocalyx*, *Cell coat*. Sin. *Glicolemă*. (*glico-* + lat. *colyx*, *-icis*, gr. *kalyx*, *-ykos* = coajă, înveliş) Entitate structurală la exteriorul membranei plasmatice formată din lanţuri oligo- şi poliglucidice ale glicoproteinelor şi glicolipidelor intrinsece ale plasmalenei şi glicolipide extrinsece şi proteoglucani secretaţi de celule, şi apoi desorbiţi la suprafaţa celulei; are grosime de 20-50 nm. Roluri importante: protecţie, determină încărcarea electrică a suprafeţei celulare, depozit de Ca^{2+}, modularea permeabilităţii celulare etc.

Glicocol / *Glycocoll*. Sin. *Glicină*, *Acid aminoacetic*. (*glico-* + gr. *khole* = bilă) Simbol Gly sau G. Aminoacid alifatic neesenţial, component al proteinelor, precursor al porfirinelor şi sărurilor biliare. Este component al glutationului şi intervine ca neurotransmiţător în sinapsele inhibitoare din SNC. V. *E 640*.

Glicocolaţi / *Glycocholates*. (*glico-* + gr. *khole* = bilă) Săruri biliare ale acidului glicocolic, având rol important în emulsionarea grăsimilor.

Glicocolază / *Glycocholase*. (*glico-* + gr. *khole* = bilă + *-ază*) Enzimă de origine hepatică, care catalizează procesul de transformare a sterolilor în acizi biliari (acidul glicocolic).

Glicoforine / *Glycophorins*. Glicoproteine ale membranei eritrocitare, notate cu A, B, C, al căror rol nu este cunoscut.

Glicogen / *Glycogen*. (*glico-* + gr. *gennan* = a produce) Polimer al glucozei (polizaharid) prezent în toate ţesuturile animale şi în special în ficat şi muşchi. Este folosit de organism ca rezervă.

Glicogenază / *Glycogenase*. (*glico-* + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă din hepatocit care transformă glicogenul în glucoză.

Glicogeneză / *Glycogenesis*. Sin. *Glicogenogeneză*, *Glucogeneză*. (*glico-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Formarea glicogenului din glucoză sau alte glucide.

Glicogenogeneză / *Glycogenesis*. Sin. *Glicogeneză*, *Glucogeneză*. (*glico-* + gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce)

Glicogenoliză / *Glycogenolysis*. Sin. *Glucogenoliză*. (*glico-* + gr. *gennan* = a produce + *lysis* = liză, distrucţie, de la *lyein* = a distruge) Degradarea progresivă în ficat a glicogenului în glucoză, controlate prin mecanisme biochimice, iar în afara acestora, sub control hormonal (adrenalină, glucagon).

Glicogenopexie / *Glycogenopexy*. (*glico-* + gr. *gennan* = a produce + gr. *pexis* = fixare) Fixarea glicocenului în ficat.

Glicogenoză / *Glycogenosis*. (*glico-* + gr. *gennan* = a produce + *-oză*) Afecţiune produsă de acumularea excesivă a glicogenului în organe şi ţesuturi, din deficit congenital al uneia dintre enzimele care metabolizează glicogenul; se disting şase boli: notate de Cori: I-VI.

Glicolemă / *Glycolem*, *Cell coat*. Sin. *Glicocalix* (v.). (*glico-* + gr. *lemma* = înveliş)

Glicoli / *Glycols*. Alcooli hidroxilici, de tipul etilenglicolului, propilenglicolului şi trietilenglicolului folosiţi în pulverizaţii pentru dezinfecţia aerului încăperilor.

Glicolipide / *Glycolipids*. (*glico-* + gr. *lipos* = grăsime) Derivaţi glucidici (cu glucoza, galactoza) ai lipidelor. Sunt diferite tipuri: *glicosfingolipidele* ţesuturilor animale (în concentraţii importante în creier (sub formă de *cerebrozide* gangliozide); *glicogliceridele* ţesuturilor vegetale şi ale bacteriilor, lipopolizaharide bacteriene. Prin hidroliză eliberează un acid gras, sfingozina şi un monozaharid (*galactolipide*, *glucolipide*).

Glicoliză / *Glycolysis*. Sin. *Glucoliză*. (*glico-* + gr. *lysis* = distrucţie, de la *lyein* = a distruge) Proces catabolitic desfăşurat în zece etape, prin care o moleculă de glucoză este scindată în două molecule de acid lactic prin intermediul acidului piruvic, mai întâi, cu participarea unor sisteme enzimatice specifice (calea Embden-Meyerhof), care se derulează în citoplasma tuturor celulelor. Primele 9 reacţii sunt aerobe, ultima este anaerobă. Un mol de glucoză este scindat în 2 moli de acid piruvic şi se formează concomitent 2 moli de ATP şi de NADH + H^+; în ultima etapă are loc conversia acidului piruvic în acid lactic, şi fosforilarea oxidativă nu poate avea loc. Acidul lactic poate fi reconvertit, în prezenţa oxigenului, în acidul piruvic (în ficat şi în muşchiul cardiac) şi va servi ca sursă de energie.

Gliconeogeneză / *Glyconeogenesis*. Sin. *Gluconeogeneză* (v.). (*glico-* + gr. *gennan* = a produce)

Glicopexie / *Glycopexis*. (*glico-* + gr. *pexis* = fixare) Fixarea glucozei în ţesuturi.

Glicoproteine / *Glycoprotein*. Sin. *Glucoproteine*, *Glucoproteide*. (*glico-* + gr. *protos* = întâiul, primul + *-ină*) Proteine conjugate ce conţin proteină şi grupul carbohidrat. Familie distinctă şi foarte diferită de proteoglicani; conţin 1-60% glucide (în greutate). Sunt heteroproteine rezultate din legarea covalentă între proteină şi una sau mai multe grupări ozidice (ce au 10-15 reziduuri de oze – galactoză, manoză) prin proces post-translaţional, dispuse în lanţuri liniare sau ramificate şi de compoziţie variabilă, terminate frecvent prin acid sialic. Frecvent, cantitatea de glucide nu depăşeşte 25%. *Glicoproteinele* (din ser) numite mucopolizaharide se apropie, prin constituţie, de glucide, iar *mucoproteinele* (din cartilaje) se aseamănă mai mult cu proteinele. O serie de enzime, hormoni, antigeni, receptori membranari sunt glicoproteine. Prezenţa lanţurilor de zahăr afectează adesea activitatea şi stabilitatea *in vivo*.

Glicoreglare / *Glycoregulation*. (*glico-* + lat. *regulo*, *-are* = a regla, de la *regula*, *-ae* = regulă şi *rego*, *-ere* = a conduce) Reglarea metabolismului glucidelor şi mai ales menţinerea nivelului normal al glicemiei, prin mecanisme biochimice, hormonale şi nervoase. Organele şi structurile implicate sunt ficatul, pancreasul, muşchii şi sistemul nervos.

Glicosfingolipide / *Glycosphingolipids*. (*glico-* + gr. *sphingein* = a strânge + gr. *lipos* = grăsime) Glicolipide din ţesuturile animale; conţin ceramide şi un număr variat de zaharuri.

Glicozaminoglicani / *Glycosaminoglycans*. Sin. *Glucozaminoglicani*, *Mucopolizaharide* (*glico-* + *-oză* + *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, din Libia, + *-ină* + gr. *glykys* = dulce) Abr. GAGs. Polizaharide prezente la suprafaţa celulei şi în matricea extracelulară, formate din monomeri dizaharidici care se repetă, una din unităţi este un glucid aminat (galactozamină sau glucozamină), iar alta are o funcţie carboxilică sau sulfat; ex.: condroitin sulfatul, keratan sulfatul, heparina, heparan sulfatul, dermatan sulfatul şi hialuronatul. Prin legare cu proteinele, g. formează proteoglicani. Au afinitate mare faţă de apă, care este o componentă foarte importantă a ţesutului conjunctiv.

Glicozidaze / *Glycosidases*. Sin. *Glucozidaze*, *Hexozidaze*. (*glic-*) Enzime din clasa hidrolazelor (EC: 3,2), din grupa carbohidrazelor care hidrolizează glicozidele şi oligozaharidele. Sunt specifice pentru izomerii alfa şi beta ai glicozidelor. Ex.: maltaza (α-g) în sucul intestinal şi celobiaza în rinichi, ficat şi mucoasa intestinală.

Glicozide / *Glycozides*. Sin. *Glucozide*. (*glico-* + *-ozid* = indică un glucid) Compuşi alcătuiţi dintr-un rest de piranoză, cum ar fi glucoză, de origine vegetală, formaţi din două componente: o parte glucidică şi una neglucidică, numită *aglicon*. Componenta glucidică se leagă de aglicon prin *legătură glicozidică*, prin intermediul hidroxilului semiacetalic. Agliconul poate aparţine la clase diferite ca: fenoli, alcooli, steroli, tioalcooli, hidroxichinone, pigmenţi, substanţe azotate etc. Componenta glucidică poate fi o mono-, di- sau oligoglucidă. Pot hidroliza uşor în cele două componente. Glicozidele au acţiune farmacodinamică specifică, de multe ori, toxică. Ex.: glicozidele cardiotonice (digoxin), glicozidele cianogenetice.

Glicozide cardiotonice / *Cardiotonic glycosides*. Sin. *Heterozide cardiotonice*. Substanţe de natură vegetală, caracterizate ca lactone nesaturate sterolice, cu o anumită configuraţie sterică extrase din specii ale plantei *Digitalis*, ex.: *Digitalis purpurea* şi alte plante, cu acţiune cardiotonică: cresc forţa contractilă a inimii, utilizate în tratamentul insuficienţei cardiace, foarte toxice. Prototipul g.c. este digitoxina. Var. glicozide digitalice.

Glicozide cianogenetice / *Cyanogenetic glycosides*. Sin. *Heterozide cianogenetice*. Substanţe biogene capabile să elibereze acid cianhidric, în anumite condiţii. Alături de ele se află glicozide pseudocianogenetice şi cianolipide.

Glicozide digitalice / *Digitalis glycosides*. Sin. *Glicozide cardiotonice*. V. *Cardiotonice*.

Glicozide înrudite / *Steviol glycosides*. V. *E 960*.

Glicozil transferază / *Glycosyltransferase*. (*glico-* + *-oză*, glucid + gr. *hyle* = materie + lat. *transfero*, *-are* = a duce dintr-o parte în alta, de la *trans* = peste, dincolo + *ferro*, *-ferre* = a duce + *-ază*) Enzimă care catalizează glicolizarea lipidelor sau proteinelor.

Glicozilare / *Glycosylation*. (*glico-* + *-oză* + gr. *hyle* = materie) **1.** Fixarea non-enzimatică şi ireversibilă a glucozei la azotul terminal al unei proteine. **2.** Adăugarea uneia sau mai multor molecule de carbohidraţi la o proteină (o glicoproteină), după ce aceasta a fost construită cu ribozomul; modificare post-translaţională.

Glicozurie / *Glycosuria*. Sin. *Dextrozurie*, *Glucozurie* (*glico-* + gr. *ouron* = urină). Prezenţa anormală de glucoză în urină, paralel cu creşterea glucozei în sânge (hiperglicemie).

Glicuronoconjugare / *Glycuronic conjugation*. Sin. *Glucuronoconjugare*. Reacţie de detoxifiere hepatică în care anumite substanţe endogene sau exogene (medicamente) sunt legate (conjugate) cu acidul glucuronic.

-glie, Glio- / *-glia-*, *Glio-*. (gr. *glia* = clei) Elemente de compunere, care introduc în termeni referirea la o formaţiune sau o tumoră.

Glifoxizomi / *Glyfoxisomes*. Specie de peroxizomi care conţin enzimele din ciclul glioxalatului; se găsesc mai ales în celulele germinale.

Gliocit / *Glyocite*. (*glio-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă glială. V. *Nevroglie*.

Gliom / *Glioma*. (*glio-* + *-oma*) Termen generic pentru tumorile primitive din SNC, dezvoltate la nivelul elementelor celulare ale nevrogliei; unele sunt benigne, altele pot genera în maligne.

Gliptali / *Glyptals*. Răşini gliceroftalice.

Glisant / *Glidant*. (lat. *glisco*, *-ere* = a se întinde) Substanţă auxiliară care se adaugă în formulările de comprimate cu scopul de a îmbunătăţi proprietăţile de curgere a materialului în pâlnia de umplere a maşinii de comprimare (creşte fluiditatea amestecului) şi pentru rearanjarea particulelor solide în timpul primului stadiu de compresie permiţând o curgere uniformă; de asemenea, favorizează ejecţia comprimatului din matriţă. Glisantul se poziţionează între particulele solide şi reduce tendinţa la adeziune, scade fricţiunea interparticulară. În plus, glisantul se poate adsorbi pe suprafeţele neregulate ale particulelor de material; ca urmare, el trebuie să se afle în stare de diviziune foarte fină. Ex.: amidonul de cartofi 10%, talcul 5%, aerosil 0,25%, silicoaluminatul de sodiu 0,75%, filosilicaţi ca: smectită, sepiolită şi paligorskită.

Glob-, Globul- / *Glob-*, *Globul-*. (lat. *globulus*, *-i*, dim. din *globus*, *-i* = glob, sferă, bulă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o formaţiune sferică.

Glob / *Globus*. (*glob-*) Formaţiune sferică, globuloasă, normală sau patologică; ex.: glob ocular.

Glob ocular / *Bulb*, *Eyeball*. N.A. ***bulbus oculi***. Organ par, segmentul periferic extern al analizatorului vizual, sferic şi cavitar, cu înveliş rezistent şi medii transparente, alcătuit din trei straturi: sclerotica, uveea şi retina.

Globină / *Globin*. Proteina hemoglobinei. Se obţine prin catabolizarea acesteia. Conţine numeroşi aminoacizi.

Globul alb / *White blood cell*. Sin. *Leucocit* (v.).

Globul roşu / *Red blood cell*. Sin. *Eritrocit* (v.).

Globular / *Globular*. (*globul-*) **1.** Care are formă de glob, sferic. **2.** Care aparţine, se referă la globulele roşii.

Globule / *Globules*. (*globul-*) **1.** Forme farmaceutice solide din clasa supozitoarelor, destinate tratamentului afecţiunilor vaginale, cunoscute mai ales sub denumirea de ovule. **2.** Forme farmaceutice solide din clasa pilulelor cu greutatea cuprinsă între 0,003 şi 0,005 g, specifice pentru medicaţia homeopată. **3.** Globul neutru: globulă neimpregnată, care poate fi suport pentru orice impregnare medicamentoasă, utilizată în medicaţia homeopată. **4.** Corpuscul sferic. **5.** Denumirea de globul roşu este dată hematiilor, dar hematiile normale nu au forma sferică.

Globulină Rh-imună / *Rh-Immune globulin*. Agent de imunizare dat unei mame Rh-negative; în timp de 72 h de la naşterea unui copil cu Rh-pozitiv supus la răspunsul Rh-imun.

Globuline / *Globulins*. Clasă de proteine simple, globulare, cu greutatea moleculară cuprinsă între 120.000 şi 250.000, cu caracter slab acid, insolubile în apă şi alcool, coagulabile la cald, cu punctul izoelectric la pH 5-6. Prin hidroliză enzimatică sau acidă formează aminoacizi. Ex.: fibrinogenul plasmatic, globulinele serice, ovoglobulina, tireoglobulina, miozina. La analiza electroforetică, ele sunt separabile în 5 fracţiuni distincte.

Globulinemie / *Globulin(a)emia*. (*globul-* + *-ină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa normală de globuline în sânge.

Globulinurie / *Globulinuria*. (*globul-* + *-ină* + gr. *ouron* = urină) Proteinurie caracterizată prin prezenţa excesivă a globulinelor în urină.

Glom-, Glomerul-, Glomerulo- / *Glom-*, *Glomerul-*, *Glomerulo-*. (lat. *glomerulus*, *-i*, dim. de la *glomus*, *-eris* = ghem mic) Termen care se referă la formaţiuni anatomice de forma unui ghem microscopic.

Glomerul / *Glomerule*. (*glomerul-*) **1.** Inflorescenţă formată din flori sesile şi înghesuite, formând o grămăjoară. **2.** Fruct compus rezultat din sudarea mai multor fructe simple. **3.** Ghem de capilare sangvine aflat în cavitatea capsulei Bowman din structura nefronului. **4.** *Glomerulus*. N.A. ***glomerulus***, ***glomeruli***. Formaţiune anatomică de forma unui ghem microscopic, format din vase capilare sangvine sau fibre nervoase, ex.: glomerul renal, glomerul olfactiv.

Glomerul renal / *Renal glomerulus*. Sin. *Corpuscul Malpighi*, *Glomerulul Malpighi*, *Corpuscul renal*. Element iniţial al nefronului, format dintr-un ghem de capilare sangvine, acoperit de capsulele lui Bowmann; are 2 poli: unul vascular, pe unde intră arteriola aferentă şi de unde iese arteriola deferentă şi un pol urinar, unde porneşte tubul urinifer (distal şi proximal). Împreună cu cele 4-12 bucle capilare, formează corpusculul renal al lui Malpighi, în care are loc filtrarea sângelui şi formarea urinei.

Glomerulat / *Glomerate*. (*glomerul-*) Flori, fructe înghesuite la un loc.

Glomerulită / *Glomerulitis*. (*glomerulo-* + *-ită*) Proces inflamator glomerular, caracterizat prin tumefacţie şi de proliferare a celulelor endoteliale, proliferare şi descuamare a celulelor epiteliale, rupturi ale membranei bazale.

Glomerulonefrită / *Glomerulonephritis*. (*glomerulo-* + gr. *nephros* = rinichi + *-ită*) Nefropatie (glomerulopatie) cu leziuni predominante la nivelul glomerulilor; poate fi acută, cronică, focală, lobulară, membranoasă etc.

Glomerulopatie / *Glomerulopathy*. (*glomerulo-* + gr. *pathos* = boală) Termen general care desemnează orice maladie renală (nefropatie) care afectează glomerulii; poate fi acută sau cronică, difuză sau segmentată, secundară sau primitivă.

Glonţ magic / *Magic bullet*. Concept propus de Paul Erlich pentru substanţele antimicrobiene: descrie capacitatea unei substanţe medicamentoase de a ţinti numai celulele care cauzează boala şi de a le evita pe cele sănătoase.

Glos-, Gloso- / *Glos-*, *Gloso-*. (gr. *glossa* = limbă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la limbă, vorbire.

Glosită / *Glossitis*. (*glos-* + *-ită*) Termen generic pentru toate leziunile inflamatorii ale limbii, superficiale sau profunde, acute sau cronice.

Glosodinie / *Glossodynia*. Sin. *Glosalgie*. (*gloso-* + gr. *odyne* = durere) Nevralgie a limbii, caracterizată printr-un punct dureros, fix, întâlnită la nevropaţi.

Glosofaringian / *Glossopharyngeal*. (*gloso-* + gr. *pharynx*, *-yngos* = faringe) Care apariţine, se referă la limbă şi faringe.

Glotă / *Glottis*. N.A. *Glottis*. (gr. *glotta* sau *glottis*, formă antică pentru *glossa* = limbă) Porţiune a etajului mijlociu al laringelui situată la nivelul corzilor vocale, care serveşte la rotirea cuvintelor.

GLP / *GLP*. Abr. pentru engl. *Good Laboratory Practices* = Bună Practică de Laborator (v.).

Gluc-, Gluco- / *Gluc-*, *Gluco-*. (gr. *glykis* = dulce) Element de compunere care introduce în termeni referirea la zahăr, glucoză etc.

Glucagon / *Glucagon*. (*gluco-* + gr. *gone*, *gonos* = urmaş, sămânţă genitală) Hormon polipeptidic hipoglicemiant şi glicogenolitic, format şi secretat de celulele α_2 ale insulelor pancreatice (Langerhans). Creşte glicemia datorită stimulării proceselor de glicogenoliză şi gluconeogeneză în condiţii de hipoglicemie şi stres. Se indică în coma hipoglicemică, sub formă de injecţii, în doză de 0,5-1 mg, pe cale orală este inactivat, fiind o polipeptidă, este digerat în tubul digestiv. Efectul său asupra zahărului din sânge este exact opus cu cel al insulinei.

Glucani / *Glucans*. Sin. *Glicani* (v.). Polizaharide cu abilităţi de stimulare imune; se află în pereţii celulelor de drojdii, ovăz, arpacaş şi alte plante.

Glucide / *Carbohydrates*. Sin. *Zaharuri*. Nume dat zaharurilor corespunzând ozelor și ozidelor. Sunt substanțe organice naturale, cu formula generală $C_n(H_2O)_n$, sintetizate de plante cu ajutorul luminii (fotosinteză) sau prin asimilație clorofiliană; sunt constituenții fundamentali ai materiei vii, cu rol energetic în organism. Pot fi monozaharide (glucoza, fructoza), dizaharide (zaharoza, lactoza) și polizaharide (amidon, celuloză, glicogen). Denumiri vechi, improprii: hidrați de carbon, hidrocarbonați, carbohidrați. Principala funcție este cea energogenă, dar au și roluri structurale, ex.: în țesutul cartilaginos; sau roluri funcționale, în ribozele acizilor nucleici.

Glucocorticoizi / *Glucocorticoids*. Sin. *Corticosteroizi*. (*gluco-* + lat. *cortex*, *-icis* =scoarță + gr. *eidos* = formă) Nume de ansamblu dat hormonilor secretați în special în zona fasciculată a cortexului suprarenal și a derivaților obținuți prin sinteză, cu acțiune asemănătoare hidrocortizonului, principalul glucocorticoid hormonal. Hidrocortizonul se formează în corticosuprarenală, pornind de la colesterol, secretându-se circa 25 mg în 24 de ore, cu maximul de secreție dimineața între orele 7 și 8, și cu minimul seara. Au rol în menținerea homeostaziei glucidice și conservarea glicemiei fiziologice. Acționează prin inhibarea fosfolipazei A_2, împiedicând în consecință cascada de reacții care conduc la formarea postaglandinelor, leucotrienelor și a altor metaboliți ce intervin în generarea inflamației. Cei mai importanți hormoni glucocorticoizi sunt: cortizolul, cortizonul și corticosteronul. Au rol împotriva stresului și în metabolismul glucidic și protidic. Sunt cele mai puternice medicamente antiinflamatoare cunoscute. Se utilizează și ca antialergice, și ca medicație de substituție în insuficiența corticosuprarenală. Exercită și efecte nedorite, dominate de retenția hidrosodată, perturbări ale metabolismului glucidic, hiperkaliurie, toxicitate digestivă și efecte imunosupresoare.

Glucoformator / *Glucogenic*. Sin. *Glicoformator*. (*gluco-* + lat. *formator*, *-oris* = creator, din *formo*, *-are* = a forma și *forma*, *-ae* = formă) Substanță care poate fi transformată în glucoză pe cale enzimatică.

Glucogeneză / *Glucogenesis*. Sin. *Glicogeneză*, *Glicogenogeneză*. (*gluco-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a forma) Producerea de glucoză în organism, din alte oze. V. *Glicogeneză*.

Glucokinază / *Glucokinase*. (*gluco-* + gr. *kinein* = a mișca + *-ază*) Enzimă (din ficat, unde este sintetizată de insulină) care fosforilează glucoza în glucoză-6-fosfat. O altă glucokinază este prezentă în celulele beta-pancreatice, care reglează secreția insulinei.

Glucokină / *Glucokin*. (*gluco-* + *kinein* = a mișca + *-ină*) Substanță obținută din drojdie și țesuturi vegetale, care injectată la animale produce hiperglicemie.

Glucolipide / *Glucolipids*. Sin. *Glicolipide* (v.).

Gluconat de calciu / *Calcium gluconate*. V. *E 578*.

Gluconat de potasiu / *Potassium gluconate*. V. *E 577*.

Gluconat de sodiu / *Sodium gluconate*. V. *E 576*.

Gluconat feros / *Ferrous gluconate*. V. *E 579*.

Gluconați / *Gluconates*. Săruri ale acidului D-gluconic cu mangan, zinc și cupru utilizate ca aditivi alimentari și suplimente nutritive. Cuprul este un oligoelement important pentru nutriția umană, fiind component al enzimei superoxid dismutază. Cuprul ia parte la multe procese biofizice asociate cu vindecarea rănilor. Manganul are rol vital în procesele de autooxidare și multe sisteme ale corpului. Zincul este cunoscut că participă la procesele de vindecare a rănilor și în tratamentul acneei. Sărurile de calciu și fier sunt indicate ca tonice, reconstituante și antialergice.

Gluconeogeneză / *Gluconeogenesis*. Sin. *Gliconeogeneză*, *Neoglicogeneză*. (*gluco-* + gr. *neos* = nou + gr. *gennan* = a produce) Formare de glucoză plecând din unii aminoacizi și lipide. Ea se efectuează aproape unic în ficat și explică slăbirea prin post prelungit.

Glucono-delta-lactonă / *Glucono-delta-lactone*. Abr. GDL. V. *E 575*.

Glucoproteide / *Glucoproteides*. Var. pentru *Glicoproteine* (v.).

Glucoproteina P / *P-glucoprotein*. Producția de gene mdr 1, care funcționează ca pompă de eflux celular.

Glucoproteine / *Glucoproteins*. Var. pentru *Glicoproteide*, *Glicoproteine* (v.).

Glucozamină / *Glucosamine*. (*gluco-* + *-oză* + *amoniu* + *-ină*) V. *Hexozamină*.

Glucozaminoglicani / *Glucosaminoglicans*. Sin. *Glicozaminologlicani* (v.). Heteropolizaharide denumite și mucopolizaharide, din structura materiei celulare. În structura lor alternează două unități structurale: una este fie N-acetilglucozamină, fie N-acetilgalactozamină, alta este un acid uronic, cel mai adesea acidul glucuronic.

Glucozani / *Glucosans*. Sin. *Glucani* (v.). Polizaharide omogene formate din unități de glucoză. Se deosebesc între ele prin tipul legăturilor dintre moleculele de glucoză și prin modul de polimerizare (liniară sau ramificată).

Glucoză / *Glucose*. Sin. *Dextroză*. (*gluco-* + *-oză*) Hexoză cu funcție aldehidică (aldoză), cea mai frecventă dintre oze. Se găsește rar în stare liberă (sânge și mierea de albine, dar este stocată în celule sub formă de diholozide (ca zaharoza) și poliholozide, ca amidonul sau glicogenul. Glucoza este o sursă importantă de energie pentru organism și singura sursă de energie a creierului. Din alimente, unde nu se află sub formă liberă (cu excepția strugurilor), ci sub formă de zaharoză și amidon, este eliberată prin digestie. Este stocată în organism sub formă de glicogen. Concentrația constantă a glucozei în sânge (glicemia) este datorată mai multor hormoni (insulină și glucagon). Se utilizează sub formă de soluție injectabilă, perfuzii în concentrație de 5%, 20%, 33% și 40%, ca aliment în stări de deshidratare, diuretic, în insuficiență hepatică, renală, miocardică, intoxicații cu narcotice, mercur, arsen, morfină, acid cianhidric (HCN), șoc traumatic, edeme cerebrale, hemoragii, uremii etc.

Glucoză lichidă / *Liquid glucose*. Substanța viscoasă obținută prin hidroliza parțială a amidonului. Se mai numește sirop de amidon sau sirop de porumb. Conține: dextroză, dextrină și maltoză. Se utilizează ca agent edulcorant pentru prepararea unor forme farmaceutice.

Glucoză-6-fosfat / *Glucose-6-phosphate*. (*gluco-* + *-oză* + gr. *phos*, *photos* = fosfor) Primul compus intermediar format prin biotransformarea glucozei, în toate căile metabolice, în prima etapă a glicolizei, prin fosforilarea glucozei de către o hexokinază. În citoplasmă, glucoza se află ca G-6-f., fiind substratul respirației celulare. G-6-f. intervine în multe procese metabolice.

Glucoză-6-fosfat dehidrogenază / *Glucose-6-phosphatate dehydrogenase*. (*gluco-* + *-oză* + *phos*, *photos* = fosfor + lat. *de* = separat de + gr. *hydor*, *hydatos* = apă + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Prima enzimă din clasa dehidrogenazelor descoperită pentru NADP. Deficitul acestei enzime produce hemoliză intensă, secundară administrării orale de sulfamide, antipaludice de sinteză. Afecțiune transmisibilă la urmași.

Glucoză-6-fosfatază / *Glucose-6-phosphatase*. (*gluco-* + *-oză* + gr. *phos*, *photos* = fosfor + *-ază*) Enzimă din ficat și rinichi (absentă în celula musculară) care hidrolizează glucozo-6-fosfatul și eliberează glucoza, care difuzează în sânge.

Glucozidaze / *Glucosidase*. V. *Glicozidaze*.

Glucozide / *Glucosides*. V. *Glicozide*.

Glucozide cardiotonice / *Cardiotonic glucosides*. V. *Glicozide cardiotonice*.

Glucozide digitalice / *Digitalis glucosides*. V. *Glicozide digitalice*.

Glucozurie / *Glucosuria*. V. *Glicozurie*.

Glucuronoconjugare / *Glucuronoconjugation*. V. *Glicuronoconjugare*.

Glumă / *Glume* (lat. *gluma*, *-ae* = glumă) Bractee (hipsofilă) membranoasă, de la baza spiculeţelor, cu rol în protejarea acestora la *Poaceae* (*Gramineae*).

Glumelă / *Glumella*. Sin. *Palee*. (lat. *gluma*, *-ae* = glumă) Hipsofilă membranoasă semitransparentă care acoperă florile la *Poaceae*.

Glut / *Glut*. Abr. pentru engl. *Glucose transporter*. Denumire dată proteinelor cu rol în difuzia facilitată a glucozei la nivelul membranei plasmatice.

Glutamat de amoniu / *Monoammonium glutamate*. V. *E 624*.

Glutamat de potasiu / *Monopotassium glutamate*. V. *E 622*.

Glutamat monosodic / *Monosodium glutamate*. Abr. MSG. V. *E 621*.

Glutamaţi / *Glutamates*. Săruri ale acidului glutamic care intră în compoziţia transaminazelor şi sunt utilizate şi ca medicamente.

Glutaminază / *Glutaminase*. Enzimă din ţesuturi ce catalizează hidroliza glutaminei, cu formare de amoniac.

Glutamină / *Glutamine*. Amida acidului glutamic, care intră în constituţia proteinelor. Are formula: $H_2NOC{-}CH_2{-}CH_2{-}CH(NH_2){-}COOH$. Se obţine din acidul glutamic, sub acţiunea glutamin sintetazei, în prezenţa unei surse de amoniac şi ATP. Are rol donator de grupări aminice, ia parte la sinteza acidului guanilic, citidin trifosfatului, NAD-ului, bazelor purinice. Este utilizată în procesele de detoxifiere, prin conjugare.

Glutaraldehidă / *Glutaraldehyde*. Substanţă complexă cu formula $CHO{-}(CH_2)_3{-}CHO$, utilizată pentru fixarea ţesuturilor, în microscopia optică şi electronică.

Glutation / *Glutathione*. (gr. *glykis* = dulce + gr. *theion* = sulf) Tripeptid din aminoacizii: glicină, cistină şi acid glutamic care se află în plante şi ţesuturi animale. Are gruparea liberă –SH, a cisteinei. Abr. G–SH. Intră în structura unor proteine, unor leucotriene (LCX_4). Acţionează ca forme oxidate şi reduse importante în reacţiile biologice de oxido-reducere.

Glutation peroxidază / *Glutation peroxydase*. Enzimă din sânge catalizatoare a descompunerii apei oxigenate, prin dehidrogenarea glutationului. G. Are în componenţă seleniu (ca selenocisteină) şi are rol esenţial în protecţia celulelor contra peroxizilor şi a radicalilor liberi.

Gluteal / *Gluteal*. Sin. *Fesier* (v.). (gr. *gloutos*, *gloutea* = fesă)

Gluteline / *Glutelins*. Proteine vegetale care însoţesc prolaminele, în graminee. Se găsesc în seminţe, frunze, fructe, polen etc. Nu s-au identificat în regnul animal. Sunt proteine cu caracter acid pronunţat, datorită conţinutului ridicat de acid glutamic (peste 20%) şi acid aspartic. Sunt insolubile în apă, alcool şi soluţii de săruri neutre. Se dizolvă în baze alcaline din soluţia cărora precipită prin acidulare. Au o valoare alimentară mai mare decât prolaminele, deoarece conţin într-o proporţie mai mare aminoacizii esenţiali. Cele mai importante gluteline sunt: glutenina din boabele de grâu şi orizeina din boabele de orez.

Gluten / *Gluten*. (*glutin-*) Substanţă proteică prezentă în cariopsele unor cereale. Amestec de gluteline, prolamine, albumine şi globuline, alături de care se află în cantităţi foarte mici: glucide, lipide, săruri minerale. Componentele principale din gluten sunt glutelinele şi prolaminele. Glutenul imprimă făinurilor însuşiri de panificaţie. Este elastic şi are o mare putere de îmbibiţie. Prin tratarea făinei de grâu cu apă, se obţine un aluat elastic, care poate să se umfle şi să crească (reţine CO_2 format în timpul dospirii şi coacerii). Imprimă pâinii porozitate şi un grad mare de digestibilitate. Conţine în medie 2/3 de apă şi 1/3 o substanţă uscată. Glutenul din făina de grâu conţine aproximativ 40-50% gliadină, 30-40% glutelină, 6-10% globulină, 3-5% albumină, 2-3% glucide solubile, 6-7% amidon, 1-2% celuloză, 2-3% lipide şi 1-1,5% cenuşă. Făinurile lipsite de prolamine (orez), fie de gluteline (porumb) nu sunt panificabile.

Glutenină / *Glutenin*. Proteină vegetală din cereale (lipseşte din porumb). Conţine în moleculă lizină, spre deosebire de gliadină. Are caracter slab acid, este insolubilă în apă.

Glutin- / *Glutin*. (lat. *glutin*, *-inis* = clei, lipici) Element de compunere care introduce în termeni referirea la proteine vegetale.

GMP / *GMP*. Abr. pentru engl. *Good Manufacturing Practices* (Bună practică de fabricaţie) (v.) **1.** Cunoscute şi ca GMPs sau CGMP (abr. pentru engl. *Current Good Manufacturing Practices*). Sunt reglementările SUA din CFR 21 (Codul de reguli federale 21), partea 211, care conţin un minimum de practici curente de fabricaţie pentru metode, facilităţi şi controluri, ce trebuie să fie folosite la fabricarea, procesarea, condiţionarea sau stocarea unui medicament. Ele trebuie să asigure menţinerea calităţii, purităţii, identităţii şi eficienţei terapeutice a medicamentului. **2.** Ghidul Comunităţii Economice Europene pentru GMP de produse medicale, vol. IV, intitulat: *Rules Governing Medicinal Products*. (*Reguli care conduc produsele medicinale*), în Comunitatea Europeană. Este un ghid CEE aprobat de reprezentaţii serviciilor de inspecţie farmaceutică ale statelor membre în CEE şi care a intrat în vigoare de la 1 ianuarie 1992. **3.** Expresia este, în general, folosită pentru reguli, regulamente sau linii ghid privitoare la o problemă (chestiune, subiect) emisă de orice guvern.

GMP / *GMP*. Abr. de la acidul guanilic, acid guanozin monofosforic, format din guanină, riboză şi acid fosforic.

GMP ciclic / *Cyclic GMP*. Abr. pentru guanozin-3',5'-monofosfat ciclic.

Gnat-, Gnato- / *Gnao-*, *Gnato-*. (gr. *gnathos* = falcă, maxilar) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aparatul masticator.

Gnatologie / *Gnathology*. (*gnato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură modernă a stomatologiei care studiază morfologia, funcţia şi disfuncţia sistemului stomatognat (aparat masticator).

-gnosie, -gnomonic, -gnostic / *-gnosia*, *-gnomonic*, *-gnostic*. (gr. *gnosis* = cunoaştere, *gnomonikos* = care induce o judecată, *gnostikos* = care cunoaşte, de la *gnonai* = a cunoaşte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cunoaştere.

Gnozie / *Gnosia*. Cunoaştere. Capacitatea de recunoaştere prin simţuri (vizual, tactil) a formei unui obiect, de a-l reprezenta şi de a-i sesiza semnificaţia.

Godeu / *Pitting*. (fr. *godet*, din olandeză *kodde* = cilindru de lemn) **1.** Placă de sticlă, plastomer sau metal cu adâncituri în formă de cupă utilizată în domeniul fizico-chimic pentru realizarea unor reacţii chimice sau în tehnologia farmaceutică pentru preparare prin modelare (pastile, filme, lentile). **2.** În medicină, depresiune a tegumentelor, după apăsare cu degetele, care persistă în timp.

Golire / *Emptying*. Scăderea presiunii până la presiune atmosferică.

Gomenol. / *Gomenol*. Ulei volatil (*Aetheroleum Niaouli*) obţinut prin distilarea frunzelor plantei *Melaleuca viridiflora*, familia *Myrthaceae*, din India şi exportat prin portul Gomen (de unde şi denumirea sa). Bogat în eucaliptol, are aceleaşi acţiuni ca şi acesta.

Gon-, -gonie, Gono- / *Gon-*, *-gonia*, *Gono-*. (gr. *gone*, *gonos* = urmaş, sământă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la urmaş, sământă genitală, neam.

Gon-, Gonio-, -gon / *Gon-*, *Gonio-*, *-gon*. (gr. *gonys*, *-atos* = genunchi) Element care introduce în termenii compuşi referirea la genunchi (ex.: gonalgie, gonartrită).

Gonadă / *Gonad*. (*gon-*) **1.** Glandă sau organ producător de gameţi, organ genital cu dublu rol, de producere a gameţilor şi de secreţie a hormonilor sexuali, care prin acţiunea lor asigură dezvoltarea organelor sexuale şi susţin gametogeneza. **2.** Glandă sexuală embrionară înainte de diferenţierea ei morfologică în ovar sau testicul; termen generic pentru ovar sau testicul.

Gonadocrinină / *Gonadocrinin*. (*gonado-* + gr. *krinein* = a separa de + *-ină*) Peptid produs de ovar, care stimulează şi modulează secreţia gonadostimulinelor.

Gonadoliberină / *Gonadotropin-releasing hormone (factor)*. Sin. *Gonadorelină*. (*gonado-* + lat. *libero*, *-are* = a elibera, de la *liber*, *libri* = liber + *-ină*) Abr. GnRH. Polipeptid cu formula: (Pro)Glu-His-Trp-Ser-Tyr-Gly-Leu-Arg-Pro-Gly-NH_2 şi Mr = 1.300 Da, sintetizat şi secretat de neuroni, din aria preoptică. Hormoni hipotalamici decapeptidici, care stimulează sinteza şi eliberarea gondatrofinelor, de către hipofiză. Injecţia i.v. provoacă creşterea nivelului seric de hormon luteinizant şi hormon foliculostimulant. Preparatul obţinut prin sinteză se utilizează pentru diagnosticul tulburărilor axului hipotalamo-hipofizo-gonadic, în hipogonadism, criptorhidism.

Gonadostat / *Gonaodostat*. (*gonado-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a face să ţină) Componente hipotalamice care reglează funcţiile sistemului reproductiv al gonadelor; cuprind neuronii care secretă gonadoliberină (GnRH) şi factorii care afectează activitatea acestora.

Gonadostatină / *Gonadostatin*. (*gonado-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Peptid, de origine ovariană, cu Mr peste 10 KDa, care inhibă activitatea gonadotrofinelor.

Gonadostimulină / *Gonadotropin*. Sin. *Gonadotrofină* (v.). (*gonado-* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula, a îmboldi, de la *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele + *-ină*)

Gonadotrofină / *Gonadotrophin*. (*gona-* + gr. *trophe* = hrană, nutriţie + *-ină*) Denumirea unor hormoni cu rol important în reglarea funcţiei ovariene şi testiculare, deci cu acţiune asupra glandelor sexuale (gonade). Glanda hipofiză secretă următorii hormoni gonadotropi: hormonul foliculostimulent (FSH, abr. de la engl. *Follicle stimulating hormone*) numit şi folitropină sau gonadotropină A, şi hormonul luteinizant (LH, abr. de la engl. *Luteinizing hormone*), lutropină sau gonadotropină B, care este utilizat pentru a favoriza fertilitatea. Secreţia hipofizară de gonadotrofine este controlată stimulator de către hipotalamus prin intermediul unor hormoni eliberatori – gonadoliberine.

Gonadotrofină A / *Follicle stimulating hormone*. Sin. *Foliculostimulină*, *Hormon foliculostimulant* (abr. FSH). Hormon gonadotrop glicoproteic secretat de hipofiză, cu Mr ~30 Kda; la femeie stimulează creşterea şi maturarea foliculilor ovarieni şi secreţia de estrogeni, iar la bărbat activează spermatogeneza.

Gonadotrofină B / *Luteinizing hormone*. Sin. *Hormon luteinizant* (abr. LH), *Luteostimulină*. Hormon gonadotrop glicoproteic, secretat de hipofiză, cu Mr ~28 KDa, care acţionează împreună cu g.A pentru a produce ovulaţia şi stimulează secreţia de progesteron şi androgeni.

Gonadotrofină corionică / *Human chorionic gonadatropin* (abr. HCG). Hormon secretat de placentă în cursul sarcinii. Eliminată prin urină, permite un diagnostic precoce de sarcină. Obţinută din urină de femeie gravidă sau din serul iepei gravide, se foloseşte în terapeutică pentru tratamentul hipogonadismului prin insuficienţă gonadotrofă.

Gonadotrop / *Gonadotropic*. (*gono-* + gr. *trope* = întoarcere de la *trepein* = întoarce) Care are acţiune asupra glandelor sexuale.

Gonadotropină / *Gonadotropin*. Sin. *Gonadotrofină* (v.).

Gonalgie / *Gonalgia*. (*gon-* + gr. *algos* = durere) Durere la nivelul genunchiului.

Gonartrită / *Gonarthritis*. (*gon-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-ită*) Inflamaţie a articulaţiei genunchiului, seroasă sau purulentă.

Gonartroză / *Gonarthrosis*. (*gon-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*) Artroză a genunchiului produsă de leziuni traumatice sau degenerative ale genunchiului, cu limitarea flexiei, gonalgie, tumefacţie.

Gonidie / *Gonidium*. (*gon-*) **1.** Celulă algală care intră în structura talului lichenic. **2.** Celule reproducătoare asexuate, imobile, formate pe gametofitul unei plante.

Gonio-, -gon / *Gonio-*, *-gon*. (gr. *gonia* = unghi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la unghi (ex.: goniograf, hexagon, trigon).

Goniometru / *Goniometer*. (*gonio-* + gr. *metron* = măsură) **1.** Aparat utilizat pentru măsurarea unghiurilor, în general ale feţei şi ale craniului, precum şi a amplitudinii mişcărilor la nivelul articulaţiilor. **2.** Dispozitiv utilizat pentru măsurarea unghiurilor de contact dintre o suprafaţă solidă şi un lichid, pe baza acestor măsurători fiind posibilă determinarea energiei libere de suprafaţă pentru diferite suprafeţe; se pot oţine, astfel, informaţii asupra caracteristicilor de biocompatibilitate ale suprafeţelor.

Gonocit / *Gonocyte*. (*gono-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă suşă a gameţilor.

Gonococ / *Gonococcus*. (*gono-* + gr. *kokkos* = boabă) Agentul etiologic al blenoragiei, *Neisseria gonorrhoeae*, diplococ gram negativ.

Gonococemie / *Gonococc(a)emia*. (*gono-* + gr. *kokkos* = boabă, + gr. *haima*, *-atos* = sânge). **1.** Prezenţa de gonococi în sânge. **2.** Septicemie cu gonococi.

Gonococie / *Gonorrh(o)ea*. Sin. *Gonoree* (v.). (*gono-* + gr. *kokkos* = boabă) Boală produsă de infecţia organismului cu gonococ.

Gonoree / *Gonorrh(o)ea*. Sin. *Blenorogie*, *Uretrită gonococică*. (*gono-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge). Boală contagioasă produsă de gonococ (*Neisseria gonorrhoeae*), caracterizată printr-o inflamaţie a căilor genito-urinare, cu scurgere purulentă şi dureroasă la micţiune. Se transmite prin contact sexual.

Gonozom / *Gonosome*, *Sex chromosome*. Sin. *Idiocromozom*, *Autozom*. (*gono* + gr. *soma*, *-atos* = corp). Denumire dată celor doi cromozomi din perechea ce determină sexul. La femeie sunt doi cromozomi X, identici, iar la bărbat sunt XY.

Goutte à goutte / *Drop by drop*. (fr. *goutte à goutte* = picătură cu picătură) Dispozitiv care este plasat pe un circuit de perfuzie pentru a permite administrarea lentă şi regulată a lichidului de perfuzat.

Grad- / *Grad-*. (lat. *gradus*, *-us* = pas, treaptă, de la *gradior*, *gradi* = a merge, a păşi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la grade, trepte.

Grad / *Degree*. (*grad-*) **1.** Unitate de măsură a unor mărimi variabile, exprimată prin raportul dintre valoarea curentă şi cea care se măsoară. **2.** În fizică, diviziune, interval pe scara de măsurare a temperaturii sau pe o scară gradată regulară. **3.** În matematică, diviziune a unghiului. **4.** În medicină, gravitate a unor boli.

Grad alcoolic / *Alcoholic degree*. Sutimile de alcool etilic absolut exprimate în volum; se notează cu „c" (vechea notaţie), ex.: alcool de 70°. În prezent se utilizează *titrul alcoolimetric volumic*, numit şi *titru volumic* (Tv), ce corespunde la procentajul volumic: exprimă numărul de mililitri de alcool etilic (etanol) absolut în 100 mL soluţie alcoolică. Se notează cu % V/V, ex.: alcool de 40% v/v. Concentraţia alcoolică se poate exprima şi prin *titrul alcoolic masic* (T_m). Acesta corespunde procentajului masic de etanol absolut într-o soluţie alcoolică; el nu variază cu temperatura. Se exprimă prin numărul de grade de etanol absolut în 100 g de soluţie alcoolică. Se notează cu % m/m. În medicină se mai utilizează şi *concentraţia în alcool* T_c (v.). Se exprimă în g/100 mL (m/100 V).

Grad alcoolic al vinului / *Wine alcoholic degree*. Volumul de acool absolut conţinut în 100 ml vin, la temperatura de 20°C (% alcool v/v).

Grad de deformare / *Deformation degree*. Se referă la modificările cantitative în forma particulelor.

Grad de disociere / *Dissociation degree*. Sin. *Grad de ionizare*. Fracţiunea din molecula gram care disociază şi este numeric egală cu raportul dintre numărul de molecule disociate şi numărul de molecule dizolvate într-o soluţie de electrolit sau raportul dintre conductivitatea echivalentă şi conductivitatea echivalentă limită a unei soluţii de electrolit. El mai poate fi denumit şi *coeficient de conductibilitate* a unui electrolit. Valoarea gradului de disociere este în general mai mică decât unitatea şi depinde de natura dizolvantului, de concentraţia electrolitului şi de temperatură.

Grad de dispersie / *Dispersion degree*. Sin. *Grad de diviziune*, *Grad de mărunţire*. Se exprimă prin numărul de particule care ar putea fi aşezate una lângă alta pe o distanţă de 1 cm. Mărime egală cu inversul diametrului particulei sistemului dispers, exprimată în metri, care se notează: $D = 1/d \cdot m^{-1}$, în care D este gradul de dispersie şi d este diametrul particulei dispersate.

Grad de duritate / *Hardness degree*. **1.** Mărime care exprimă procentul de CaO conţinut în apă. Vezi duritatea totală a apei. **2.** Grad al scării de duritate mineralogică, v. duritate Mohr (sau Mohs).

Grad de floculare / *Floculation degree*. Sin. *Valoarea floculării*. Al doilea parametru fizic important al sedimentării unui sistem dispers, după calcularea volumului de sedimentare. Se notează cu β şi este dat de relaţia: $\beta = F / F\alpha$, în care: F = volumul ultimului sediment al suspensiei floculate; Fα = volumul ultimului sediment al aceleaşi suspensii care a fost defloculată. Se măsoară mai întâi $F = Vu / Vo$ pentru suspensia floculată, apoi raportul $F\alpha = V / Vo$ pentru suspensia defloculată. Gradul de floculare este o expresie a creşterii volumului de sedimentare, ca rezultat al floculării. Vo = volumul iniţial al sedimentului, Vu = volumul ultimului sediment.

Grad de hidroliză / *Hydrolisis degree*. Fracţiunea din numărul total de molecule dintr-o sare care a suferit hidroliza.

Grad de ionizare / *Ionisation degree*. Sin. *Grad de disociere* (v.).

Grad de libertate / *Freedom degree*. Numărul de variabile care pot căpăta valori arbitrare pentru ca starea de echilibru a unui sistem fizico-chimic să fie definită conform legii fazelor. Fiecărui grad de libertate îi corespunde o posibilitate de schimbare a stării sistemului.

Grad de mărunţire / *Breaking degree*. V. *Grad de dispersie* şi *Grad de pulverizare*.

Grad de mineralizare a apei / *Water mineralisation degree*. Conţinutul în substanţe minerale dizolvate în apă.

Grad de polimerizare mediu / *Middle polymerisation degree*. Raportul dintre masa moleculară medie a unei substanţe macromoleculare şi masa moleculară a monomerului. Se poate determina prin măsurarea viscozităţii, a presiunii osmotice sau a difracţiei luminii ori prin măsurarea vitezei de sedimentare.

Grad de polimerizare N / *N polymerisation degree*. Numărul de unităţi structurale din molecula unui polimer.

Grad de pulverizare / *Pulverisation degree*. Se notează cu n şi este dat de raportul dintre diametrul corpului (D), înainte de mărunţire sau pulverizare, şi diametrul (d) particulei la sfârşitul operaţiei. V. *Grad de dispersie*.

Grad de recurenţă / *Recurring degree*. Numărul de unităţi (de monomer), după care configuraţia sterică a unui polimer se repetă în mod identic.

Grad de sfericitate / *Spherical degree*. Raportul dintre diametrul unei sfere cu un volum echivalent d_v la diametrul sferei cu suprafaţa echivalentă d_a se notează cu ψ.

Grad de temperatură / *Temperature degree*. **1.** Unitate de măsură a temperaturii (în scara termodinamică) egală cu diferenţa de temperatură a două medii (fiecare dintre ele fiind în echilibru termic), aleasă astfel încât randamentul termodinamic al unui ciclu Carnot, efectuat între ele, să fie egal cu valoarea reciprocă a temperaturii mediului mai cald, măsurată în acea unitate, începând cu cea mai joasă temperatură (zero absolut). **2.** Diviziune a unei scări termometrice, obţinută prin împărţirea într-un anumit număr de intervale, a intervalului dintre două repere care corespund la două temperaturi anumite. Unitatea de măsură în SI este Kelvinul, abr. K, unitate fundamentală, sau gradul Celsius (abr. °C); se pot utiliza şi scara Fahrenheit (°F) sau scara Réaumur (°R). V. *Temperatură* şi Anexa 17.

Gradient / *Gradient*. (*grad-*) Termen foarte utilizat în fizică, biologie, medicină, reprezentând variaţia pe unitatea de lungime, într-o anumită direcţie, a unei mărimi scalare, egală în modul cu derivata parţială corespunzătoare. După natura mărimii scalare, g. poate fi de: presiune, temperatură, potenţial etc.

Gradient de concentraţie / *Concentration gradient*. Diferenţa dintre concentraţiile unui mediu luate în două puncte pe aceeaşi direcţie, împărţită prin distanţa dintre cele două puncte.

Gradient de viteză / *Speed gradient*. **1.** Diferenţa dintre vitezele unui corp în două puncte situate pe aceaşi direcţie, împărţită prin distanţa dintre cele două puncte. **2.** În reologie: constantă corespunzătoare fiecărei trepte de viteză; se notează cu $D = \frac{d_v}{d_x}$ (valori prezente în tabelul aparatelor-reoviscozimetre).

Graf-, -graf, -grafie, Grafo- / *Graph-*, *-graph*, *-graphia*, *Grapho-*. (gr. *graphein* = a scrie) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi sensul de înscriere, înregistrare.

Grafic / *Graph*. (*graf-*) Ansamblu de puncte şi linii, cu ajutorul căruia se pot reprezenta raporturile dintre diferite mărimi, repartiţia lor în spaţiu sau timp, variaţia unei funcţii etc.

Grafic de control / *Control chart*. Reprezentare grafică în care sunt înregistrate observaţii periodice ale unui proces pentru a stabili dacă acesta se află în limitele de control specificate.

Grafic Scatchard / *Scatchard graph*. Grafic care exprimă, plecând de la rezultatele experimentale, concentraţia unui ligand fixat pe receptorii specifici în raport cu concentraţia de ligand nefixat. El permite, astfel, evaluarea afinităţii unei substanţe pentru un receptor.

Grafit / *Graphite*. Sin. *Plombagină*. Forma alotropică a carbonului cristalizat în sistemul hexagonal holoedric.

Graforee / *Graphorrh(o)ea*. (*graf-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Tendinţa patologică de a scrie, survine în boli psihice.

Gram-, -gram, -grama / *Gramm-*, *-gramm*, *-gramma*. (gr. *gramma* = greutate mică, literă, desen, înscriere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la înscriere sau greutate.

Gram / *Gram*, *Gramme*. (*gram-*) Unitate de măsură a masei în sistemul CGS, submultiplu al unităţii fundamentale din SI: $1\ g = 10^{-3}\ kg$.

Gram (coloraţie) / *Gram* (*colouration*). (de la bacteriologul danez Hans Christian Gram) Coloraţie diferenţiată a bacteriilor pe baza căreia ele sunt împărţite în Gram pozitive şi Gram negative, după cum reţin sau nu violetul de genţiană.

Gram negativ / *Gram negative*. Caracterul unor microbi ca în cadrul coloraţiei Gram să piardă colorantul în cursul decolorării colorantului bazic, apărând în final coloraţi în roşu, datorită fuxinei, folosită în recolorare (ex.: bacilul coli, gonococul etc.). V. *Coloraţie Gram–*.

Gram pozitiv / *Gram pozitive*. Caracterul unor microbi ca în cadrul coloraţiei Gram să păstreze colorantul bazic şi după decolorare şi recolorare, apărând în final coloraţi în violet (albastru) (ex.: streptococul şi stafilococul). V. *Coloraţie Gram+*.

Gramicidină / *Gramycydine*. Complex de antibiotice polipeptidice, cu structură liniară, izolat inițial din tirotricină, obținută din culturi de *Bacillus brevis*, de către R.J. Dubois în 1939. Tirotricina este un amestec de 2 grupe de antibiotice: gramicidine: fiind cele mai active, se află în proporție de 10-20%; tirocidine în cantitate de 80-90%. Fiind un complex de tirocidină A, B, C, D. Prisme lenticulare, insolubile în apă, solubile în alcool și acid acetic; în apă formează suspensii coloidale. Se utilizează topic, pe mucoase și piele, în tratamentul infecțiilor date de germeni Gram(+): soluții nazale, otice, colire, unguente, comprimate pentru supt.

Grană / *Granum*. (lat. *granum*, *grana* = grăuncior) Pachete mici de lamele întunecate, de formă discoidală, care pot fi observate la microscopul electronic în ultrastructura cloroplastului.

Granul-, Granulo- / *Granul-*, *Granulo-*. (lat. *granulum*, *-i* = grăuncior, granulă, dim. de la *granum*, *-i* = grăunte, bob, semințe) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o formă sferică mică, granule.

Granulare / *Granulation*. (*granulo-*) Operație farmaceutică prin care particulele pulverulente se aglomerează în agregate cu capacitate crescută de aderență și curgere îmbunătățită. Ea are loc fie în mediu lichid (umectare), fie pe cale uscată (compactare) pentru substanțele sensibile la acțiunea apei. Operația de granulare propriu-zisă se efectuează prin trecerea forțată a amestecului omogen (umed sau uscat), agregat și malaxat, prin sită (III). În industrie, masa omogenă este presată prin mașini de granulat sau ciururi, acționate mecanic. Se utilizează pentru prepararea granulelor sau ca fază intermediară la fabricarea comprimatelor.

Granulare umedă / *Wet granulation*. Procedeu prin care amestecul format din particule primare de pulbere, uscat, este transformat într-o masă (pastă), de consistență adecvată cu ajutorul unui fluid de granulare, cu proprietăți adezive sau cu un solvent, asociat cu un liant.

Granulare uscată / *Dry granulation*. Sin. *Brichetare*. Proces utilizat pentru fabricarea comprimatelor, în care amestecul de pulberi este compactat într-o presă sau într-un alt echipament special urmat de mărunțirea brichetelor realizate și de o sortare urmată de o comprimare finală. Masa compactată se numește brichetă, iar procesul, brichetare.

Granulator / *Granulator*. Echipament desemnat pentru fabricarea masei de granulat. Sunt granulatoare / mixere cu viteză înaltă, pentru operațiile de amestecare și granulare. Tradițional, diferitele echipamente sunt utilizate pentru amestecarea de pulberi uscate și granularea amestecului.

Granule / *Granules*. (*granul-*). **1.** Particule intracelulare colorate selectiv, care reprezintă activitatea secretorie a celulei. **2.** Alte denumiri mai vechi: *Granulate*, *Zaharuri granulate*. Forme farmaceutice solide, constituite din agregate uscate, ale particulelor pulverulente, suficient de rezistente la manipulare. Granulele sunt destinate administrării orale. Unele granule sunt înghițite sau mestecate, altele sunt dizolvate sau dispersate în apă sau în alt lichid corespunzător, înainte de a fi administrate. Pot conține una sau mai multe substanțe active, asociate sau nu cu excipienți și, dacă este necesar, coloranți și aromatizanți. Se prezintă sub formă de preparate unidoză sau multidoze. Fiecare preparat multidoză se administrează cu ajutorul unui dispozitiv de măsurare, care permite eliberarea cantității precise. În cazul granulelor unidoză, fiecare doză este condiționată într-un ambalaj individual, un plic sau un flacon. Granulele cu forma neregulată, vermiculară, cilindrică sau sferică, cu domeniul de mărime cuprins între 0,2 și 4 mm. Trebuie să se dezagrege în apă, în cel mult 15 minute. Granulele pot reprezenta o formă farmaceutică finită sau o etapă intermediară în fabricarea de comprimate, drajeuri. Acestea sunt mai mici, au o mărime între 0,2 și 0,5 mm.

Granule acoperite / *Coated granules*. Sunt, în general, preparate multidoză constituite din granule acoperite cu unul sau cu mai multe straturi de amestecuri formate din mai mulți excipienți. Trebuie să se dezagrege în pepsină – soluție acidă în cel mult o oră.

Granule cu eliberare modificată / *Modified-release granules*. Sunt granule acoperite sau neacoperite, care conțin excipienți speciali, ce sunt realizate prin metode de fabricație speciale, cu scopul de a modifica viteza, locul sau momentul eliberării substanței active.

Granule efervescente / *Effervescent granules*. Granule neacoperite care conțin, în general, substanțe acide și carbonați sau bicarbonați ce reacționează rapid în prezența apei, eliberând dioxid de carbon. Ele trebuie să se dizolve sau să se disperseze în apă înaintea administrării, cu efervescență în cel mult 5 minute.

Granule gastrorezistente / *Gastro-resistant granules*. Sunt granule cu eliberare întârziată, destinate să reziste acțiunii sucului gastric și să elibereze substanța activă în sucul intestinal. Aceste proprietăți sunt obținute prin acoperirea granulelor cu un înveliș gastrorezistent (granule enterosolubile) sau prin alte metode adecvate. Granulele nu trebuie să se dezagrege în 2 ore pepsină – soluție acidă, dacă nu se prevede altfel și trebuie să se dezagrege în cel mult 1 oră în pancreatină – soluție alcalină, dacă nu se prevede altfel.

Granule homeopate / *Homeopathic granules*. Preparate farmaceutice solide din clasa pilulelor, cu masa de 0,05-0,06 g și diametrul de 1-2 mm, folosite în medicația homeopată. Au formă de mici sfere de zaharoză și de lactoză. Granulele inerte sunt apoi impregnate prin agitare cu o soluție alcoolică medicamentoasă, de o anumită diluție și apoi sunt uscate la o temperatură inferioară valorii de 50°C.

Granule lamelare / *Lamellar granule*. Organele mici din epiteliul keratinizat. Acestea secretă lipide și enzime în spațiul intercelular, care sunt esențiale pentru formarea barierei de permeabilitate.

Granulocite / *Granulocytes*. Sin. *Polimorfonucleare*, *Leucocite polimorfonucleare*. (*granulo-* + gr. *kytos* = celulă) **1.** Globule albe, cu nuclei de forme diferite, ce conțin granulații, care pot fi colorate pentru observare la microscop. Reprezintă 65-75% din leucocitele umane. Ele sunt continuu produse de măduva osoasă, deoarece fiecare celulă polimorfă are o viață scurtă și este activ fagocitică. Se disting leucocite: neutrofile, euzinofile și bazofile, după tipul de colorație pe care o pot fixa. **2.** Tip de leucocit.

Granulocitopenie / *Granulocytopenie*. Sin. *Granulopenie*. (*granulo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *penia* = sărăcie) Scăderea numărului de granulocite în sânge; sub 300 / mm^2 se numește agranulocitoză.

Granulocitoză / *Granulocytosis*. (*granulo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Creșterea numărului de granolucite în sânge sau țesuturi.

Granulom / *Granuloma*. (*granul-* + *-oma*) Reacții inflamatorii cronice, cu o arie centrală de macrofage, înconjurate de limfocite activate.

Granulometrie / *Granulometry*. Sin. *Analiză granulometrică*. (*granulo-* + gr. *metron* = măsură) Operație farmaceutică de separare a unei pulberi în fracțiuni cu grade diferite de mărunțire, în funcție de sită. Procentul de substanță, cu anumite dimensiuni, se reprezintă grafic printr-o histogramă.

Granulopoieză / *Granulopoiesis*. (*granulo-* + gr. *poiesis* = creare, formare, de la *poiein* = a face) Fenomen de maturare a granulocitelor în măduvă, care durează circa 10 zile și conduce la trecerea în sânge a acestora.

Granulos / *Granulous*. (*granulo-*) Suprafață, țesut, structură, substanță care prezintă granulații sau care este formată din granulații.

GRAS / *GRAS*. Abr. pentru engl. *Generally Recognized as Safe* = În general, recunoscut ca sigur. Statut special dat de FDA ingredientelor și metodelor care sunt cunoscute de mult timp și care nu au cauzat daune la oameni și animale.

Grataj / *Scraping*. **1.** Fricționarea pielii sau a leziunilor cutanate din cauza pruritului. **2.** Leziuni produse de o scărpinare persistentă. **3.** Prelevarea de țesut de pe o leziune cutanată sau organ cavitar pentru examen microscopic.

Gravi- / *Gravi-*. (lat. *gravis*, *-e* = greu la cântar) Element de compunere care introduce în termeni referirea la greu, dificil.

Gravidă / *Pregnant*, *Gravid*. (*gravi-*) Femeie care poartă un embrion sau un făt în cavitatea internă; femeie însărcinată.

Gravidic / *Gravidic*. (lat. *gravidus*, *-a*, *-um* = greu, îngreunat, de la *gravis*, *-e* = greu la cântar) Care depinde de sarcină.

Gravidism / *Gravidism*. Starea fiziologică a femeii însărcinate.

Graviditate / *Pregnancy*. (lat. *graviditas*, *-atis* = sarcină, îngreunare, însărcinare, de la *gravis*, *-e* = greu la cântar) Starea de sarcină. Starea unei femei gravide de la concepţie până la naştere. V. şi *Sarcină*.

Gravimetrie / *Gravimetry*. (*gravi-* + gr. *metron* = măsură) Metodă chimică de determinare cantitativă prin cântărire a derivaţilor insolubili rezultaţi din substanţa de dozat şi separaţi prin filtrare sau centrifugare şi uscare la pond constant.

Gravitate / *Gravity*. Măsură a consecinţelor posibile ale pericolului.

Gravitate specifică / *Specific gravity*. Cantitate adimensională egală cu raportul dintre masa unei substanţe şi masa unui volum egal de apă la temperatura de 4°C.

Gray / *Gray*. (L.H. Gray, 1905-1965, biolog britanic) Unitate derivată de măsură în SI pentru doza de radiaţii ionizante absorbite. Simbolul: Gy. Are valoarea: un g. este egal cu un joule pe kilogram sau cu o sută de razi. În SI această unitate a înlocuit radul (abr. rad).

Grăsimi / *Fats*. Sin. *Gliceride*, *Lipide* (v.). (lat. *crassus*, *-a*, *-um*, cu varianta *grossus*, *-a*, *-um* = gros, gras, dens) Denumire generică pentru lipidele simple, amestecuri de esteri ai glicerinei (gliceride), cu diferiţi acizi graşi saturaţi şi nesaturaţi, monocarboxilici, cu catena normală şi număr par de atomi de carbon. Se clasifică în *lipide simple*: a) grăsimi neutre (gliceride); b) ceruri (esteri ai alcoolilor monovalenţi cu acizi graşi, esterii colesterolului, esterii vitaminelor A şi D); *lipide conjugate*: fosfolipide (fosfatide: lecitine, cefaline, sfingomieline, acizi fosfatidici), cerebrozide (galactolipide, glucolipide); *lipide derivate*: a) acizii graşi; b) alcooli graşi (cu catenă normală, steroli, cu inel β-iononic; c) hidrocarburi (alifatice, carotenoide, scualen); d) vitamine: D, E, K. În sens restrâns, grăsimile naturale mixte: grăsimi solide (la temperatura obişnuită) şi uleiuri (fluide), care pot fi sicative şi nesicative (nu formează pelicule). Principalii acizi graşi izolaţi din trigliceridele naturale sunt: *acizi saturaţi* (de la C_4 la C_{24}); *acizii nesaturaţi* cu o *legătură dublă* (C_{12}–C_{22}), cu *două legături duble* (acidul linolic), cu *trei legături duble* (acidul linoleic şi elaeostearic), cu *patru legături duble* (acidul arahidonic), cu *şase legături duble* – acidul docosahexanoic (C_{22}), cu formula: $CH_3–(CH=CH_2)_6–CH_2–COOH$, prezent în proporţie de 5-10% în grăsimea peştilor şi a mamiferelor marine. Acizi graşi cu *legături triple* – acidul tauric (C_{18}), din uleiul seminţelor de *Picramnia tauri*: $CH_3–(CH_2)_{10}–C{\equiv}(CH_2)_{14}–COOH$; *hidroxiacizi* şi *cetoacizi* (acidul ricinoleic, cu C_{18} şi formula: $CH_3–(CH_2)_5–CHOH–CH_2–CH=CH–(CH_2)_7–COOH$ şi acidul licanic, cu C_{18} şi formula: $CH_3–(CH_2)_3–(CH=CH)_3–(CH_2)_4–CO–(CH_2)_2–COOH$). Dintre toţi acizii din grăsimile naturale, *acidul oleic* (C_{18}–1D) este cel mai răspândit, în proporţie de peste 50%, şi numai în puţine trigliceride este sub 10%, dar nu lipseşte complet din nicio grăsime. Alţi acizi extrem de răspândiţi sunt: *acidul linolic* (C_{18}–2D) şi *acidul palmitoleic* (C_{16}–1D), cu formula: $CH_3–(CH_2)_5–CH=CH–(CH_2)_7–COOH$. Acizii nesaturaţi, cu o singură legătură dublă (1D), apar în natură în forma „cis" (excepţie face acidul trans-11-octadecenoic sau acidul vaccenic, cu p.t. 42,5°C, izolat din grăsimile vegetale şi animale); izomerul „cis" al acestui acid este factorul hemolitic din creierul de cal. Un alt acid este *acidul elaeostearic* ($C_{18}H_{30}O_2$) sau acidul 9,11,13-octadecatrienoic, cunoscut într-o formă α, cu p.t. 48°C (cis-trans-trans), ce se află în uleiul de tung şi în alte grăsimi. Acizii graşi cu mai multe legături duble, pare se află sub configuraţia „cis". Dintre *acizii saturaţi*, *acidul palmitic* (C_{16}) are o răspândire aproape la fel de mare ca acidul oleic, se află în proporţie de 15-50% în grăsimi; mult răspândit, iar în procent mai mic este *acidul stearic* (C_{18}) şi acidul miristic (C_{14}). S-a observat că atunci când un acid saturat apare într-o grăsime într-o proporţie mare, el este însoţit de cantităţi mici din omologii săi: superior şi inferior. Astfel, dacă acidul principal (>10%) este acidul palmitic, el va fi însoţit de acizii: miristic şi stearic; în grăsimile în care predomină acidul stearic (în uleiul seminţelor plantelor tropicale) se vor afla acizii: palmitic şi arahic (C_{20}), cu formula: $CH_3–(CH_2)_{18}–COOH$. În unele trigliceride rare apar şi unii *acizi ciclici*: *acidul sterculic*, cu inel ciclopropanic, izolat din uleiul plantei *Sterculia faetida*: 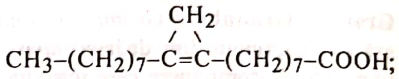 $CH_3–(CH_2)_7–\overset{CH_2}{C{=}C}–(CH_2)_7–COOH$; *acidul lactobacilic*, cu 19 atomi de carbon, cu inel ciclopropanic: 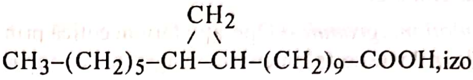 $CH_3–(CH_2)_5–\overset{CH_2}{CH–CH}–(CH_2)_9–COOH$, izolat din *Lactobacillus arabinosum*, *acidul de chaulmogra* (n=12) şi *acidul hydnocarpus* (n=10), 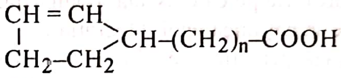 $\begin{matrix} CH=CH \\ | \\ CH_2–CH_2 \end{matrix}\!\!>CH–(CH_2)_n–COOH$ care se află ca esteri ai glicerinei în uleiul de Chaulmogra, izolat din seminţele plantei din familia *Flacuritaceae* din Africa şi Asia. Uleiul a fost utilizat de chinezi şi indieni în vechime pentru tratarea leprei. Grăsimile pot fi clasificate pe baza acizilor principali componenţi, care coincide cu sistematizarea lor în funcţie de provenienţa lor biologică. În general, grăsimile organismelor inferioare (bacterii, plante, animale acvatice) au o compoziţie diferită şi mai complexă decât aceea a organismelor superioare (plante şi mamifere terestre). Grăsimile se utilizează în alimentaţie şi în industria farmaceutică, drept excipienţi pentru diferite forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide (solvenţi, baze de unguent, lubrifianţi etc.).

Grăsimi şi uleiuri hidrogenate / *Fats and hydrogenated oils*. Produse obţinute prin înnobilare sau creşterea consistenţei, în urma îndepărtării componentelor fluide din diferite grăsimi naturale sau prin hidrogenarea catalitică a legăturilor duble ale acizilor graşi din uleiurile vegetale. Sunt produse solide sau semisolide, cu aspect ceros, cu stabilitate mare; au p.t. variabile, în funcţie de uleiul vegetal, insolubile în apă şi hidrofobe. Se utilizează ca baze de unguent, dar mai ales ca excipienţi pentru supozitoare.

Grăuncior de aleuronă / *Aleurone grain*. Incluziune ergastică din celule care reprezintă substanţa de rezervă proteică ce ia naştere în seminţele multor plante, prin deshidratarea vacuolelor.

Grăuncior de amidon / *Starch grain*. Incluziuni ergastice din celule care reprezintă amidonul de rezervă pe care plantele îl depun mai ales în seminţe sau tulpini subterane, adaptate la funcţia de depozitare.

Greaţă / *Nausea*. (lat. *gravis*, *-e* = greu la cântar) Senzaţie iminentă de vărsătură, percepută în gât sau epigastru, care însoţeşte vărsăturile, de obicei asociată cu diminuarea activităţii funcţionale a stomacului (hipotonie, hipoperistaltism şi hiposecreţie) şi cu motilitatea alterată a intestinului subţire (hipertonie, peristaltism inversat al duodenului).

Grefă / *Graft*. (lat. *graphium*, *-ii* = condei, peniţă de scris, de la *graphein* = a scrie) **1.** Înlocuirea unei părţi sau a întregului organ printr-o porţiune de ţesut sau organ întreg sănătos, prelevat de la acelaşi individ (auto-grefă) sau de la un individ din aceeaşi specie şi histo-compatibil (homogrefă). Dacă se înlocuieşte în totalitate un organ, operaţia se numeşte transplant. **2.** Organ sau ţesut transferat dintr-o regiune a organismului în altă parte a aceluiaşi organism sau de la un individ la altul. V. şi *grefon*.

Grefon / *Graft*. (lat. *graphium*, *-ii* = desen, schiță, din gr. *grapheion* = peniță de scris, de la *graphein* = a scrie) Țesut sau organ preluat în vederea efectuării unei grefe.

Greu biodegradabil / *Low biodegredable*. Substanțe organice care se supun greu procesului de oxidare biochimică; sunt, în general, substanțe provenite din activitatea industrială.

Greu solubil / *Low soluble*. Expresie folosită pentru exprimarea solubilității: 1 p. de substanță se dizolvă în 100-1.000 p. de solvent.

Greutate / *Weight*. (lat. *gravitas*, *-atis* = greutate, de la *gravis*, *-e* = greu) **1.** Forța cu care sunt atrase spre Pământ corpurile aflate în câmpul său gravitațional. Această forță (G) este purtată pe verticală, trecând prin centrul de gravitație al corpului, dirijată spre sol și are o intensitate proporțională cu masa (m). Greutatea unui corp reprezintă produsul dintre masa corpului și accelerația gravitațională: $G = m \cdot g$, unde g este câmpul de greutate (apăsarea) local. Când corpul este în mișcare, la greutate se adaugă eventual o forță, numită forța lui Coriolos, al cărei efect este cel mai adesea neglijabil. **2.** Corp greu. V. și *Masă*.

Greutate moleculară / *Molecular weight*. Sin. *Masă moleculară*.

Greutate specifică / *Specific weight*. V. *Densitate relativă*.

Greutate specifică relativă / *Relative specific weight*. V. *Densitate relativă*.

Gripă / *Grippe*, *Influenza*, *Flu*. (fr. *grippe* = gripă, din limba francilor stabiliți în Galia, *grippon*; germ. *greifen* = a apuca) Boală infecțioasă, epidemică și contagioasă, determinată de un virus ARN din familia *Orthomyxoviridae*, denumit *Myxovirus influenzae* sau *Influenza virus*. După o incubație de 1-3 zile, debutează prin febră, astenie, rinofaringită, uneori cu complicații pulmonare. Se cunosc tipurile A, B și C.

Gripă aviară / *Aviar influenza*, *Fowl plague*. Boală contagioasă mortală care afectează păsările sălbatice și domestice, transmisă și la om, sursă de epidemii observate începând cu anul 1997 în Extremul Orient (China, Vietnam).

Griseofulvină / *Griseofulvin*. Antibiotic antimicotic (antifungic) de tip spiranic, de biosinteză. S-a izolat în 1939 din culturi de *Penicillium griseofulvum* de A.E. Oxford și colaboratori în Anglia; ulterior, s-a evidențiat și în alte culturi de: *P. notatum*, *P. urticae*, *P. patulum*, *P. nigricans*, *P. sclerotigenum*, *Nigrispora oryzae*. Molecula este o structură spiro-benzofuranică, ce are un ciclu cumarinic, legat de un ciclu hidroaromatic, forma activă este D-griseofuvina. Pulbere cristalină albă sau cristale galbene rombice, octoedrice, fără miros, fără gust sau slab acrișor, p.t. 220°C, insolubilă în apă, stabilă de pH = 3-8,8. Acționează fungistatic și fungicid intervenind în replicarea ADN-ului, ceea ce determină tulburări de nivel celular și subcelular, prin blocarea diviziunii celulare în metafază. Este activă pe fungii aflați în creștere pe dermatofiți, fiind inactivată de bacterii, levuri, fungi imperfecți. Are și acțiune antiinflamatoare. Are toxicitate selectivă; se administrează oral (comprimate, capsule, suspensie) și acționează local, deoarece are afinitate pentru țesuturile bogate în cheratină – păr, unghii sau piele. Administrată topic, este inactivă.

Grosisment / *Linear magnification*, *Angular magnification*, *Enlargement*. (fr. *grossisment* = gros, din lat. *crossus*, *-a*, *-um* = gros, dens) Calitate a instrumentelor optice. Reprezintă raportul dintre dimensiunea liniară a imaginii și dimensiunea liniară a obiectului (g. liniar) sau raportul dintre unghiul sub care se vede obiectul prin instrumentul optic și unghiul sub care se vede acesta cu ochiul liber (g. unghiular). G. este o mărime adimensională.

Grup / *Group*. (fr. *roupe* = grup, ceată, din ital. *gruppo* = nod, asamblare, germ. *kruppa*) **1.** Ansamblu de indivizi, de dimensiuni reduse, de regulă, cu aceeași origine. **2.** Mulțime de obiecte, indivizi, unități statice, care au cel puțin o însușire comună. **3.** Colectivitate umană ai cărei membri se află în raporturi de interacțiune, în conformitate cu anumite norme prestabilite; pot constitui ținta eforturilor de marketing. **4.** În matematică, mulțime asociativă (de operații sau transformări), satisfăcând anumite condiții. **5.** În chimie, un număr de atomi care formează o porțiune transferabilă a unei molecule.

Grup de apartenență / *Affiliation group*. Grup din care face parte o persoană căreia îi este influențat comportamentul de către acesta.

Grup de aspirație / *Aspiration group*. Grup la care dorește să adere un individ.

Grup de butelii / *Bottles*, *Battery*. Un ansamblu de butelii, montate împreună într-un cadru și interconectate printr-un dispozitiv de umplere simultană, transportate și folosite ca o unitate.

Grup de control / *Control group*. Un grup de pacienți care servește ca bază de comparație pentru evaluarea efectelor unei intervenții de interes asupra grupului de tratament (grup test). În funcție de circumstanțele în care se desfășoară studiul, grupul de control nu va primi nici un tratament, va primi un tratament „uzual" (obișnuit sau „standard") sau un placebo. Pentru a face comparația validă, grupul de control va fi cât se poate de similar cu grupul tratat.

Grup de referință / *Reference group*. Grup care are o influență directă sau indirectă asupra atitudinilor sau comportamentului unei persoane; grup la care un individ se raportează sau din care vrea să facă parte.

Grup de studiu / *Dosage group*. Grup de subiecți în trial clinic, ce a primit aceeași dozare a unei substanțe medicamentoase în timpul testării.

Grup sangvin / *Blood group*. Categorie în care se clasifică indivizii, propusă de Landsteiner, în funcție de unele caractere antigenice ale globulelor roșii (sângelui). În sistemul ABO, primul descris, se deosebesc patru grupe cu următoarea nomenclatură internațională: O (I) absența aglutinogenelor, A (II), prezența aglutinogenului A, B (III), prezența aglutinogenului B, și AB (IV), prezența celor doua aglutinogene. Ulterior, s-a descoperit că sistemul ABO este mai compex. S-au descris subgrupele A_1, A_2, A_4, A_5, A_o, antigene 0 (zero), O sau H. Landsteiner și Levine constată și alte grupe umane: M, N, MN și P. În aceste grupe nu există aglutinine naturale, ca în celelalte, ci aglutinine imune, prin sensibilizare. Aceste grupe joacă un rol neglijabil în practică, ele au importanță în genetică și medicina legală. Această caracteristică a sângelui este determinată de tipul de sânge străin cu care un individ este compatibil, nu dă accidente de aglutinare a globulelor roșii prin transfuzare.

Grupaj / *Groupement*, *Typic*. (fr. *groupage* = grupare) Determinarea grupelor sangvine, prezentând importanță practică în stabilirea compatibilității sangvine în transfuzie, medicină judiciară, antropologie etc.

Grupare / *Groupement*. **1.** În statistică, constituirea unui grup din elemente disparate sau inviduale. **2.** În chimie, ansamblu de atomi legați între ei, a căror prezență în molecula unei substanțe determină o funcție chimică ; ex.: gr. –OH, funcție acoolică, gr. $-NH_2$, funcția amino, gr. –COOH, funcția acidă etc. **3.** Acțiunea de a se grupa și rezultatul ei.

Grupare auxocromă / *Auxochrome groupment*. Grupare de atomi a cărei introducere în molecula unei combinații cromogene intensifică culoarea ei. Prezența grupelor auxocrome în combinațiile organice le transformă în materii colorante, determinându-le afinitatea pentru fibra textilă. Ex.: grupele $-NH_2$, NR_2, –OH, –OR.

Grupare auxotoxă / *Auxotoxic groupment*. Grupare de atomi a cărei prezență în molecula unei substanțe toxice îi intensifică acțiunea toxică. Principalele grupări auxotoxe sunt: halogenii, oxizii inferiori, $-NH_2$, $-C_6H_5$, $-C_6H_4$, $-CH_2$, =C=C=.

Grupare cromoforă / *Chromophore groupment*. Grupare de atomi care, introdusă în molecula unei combinații organice, o face să devină colorată. Ex.: $-N=O$, NO_2, $-N=N-$, $=C=O$, $=C=S$.

Grupare funcțională / *Chemical function, Functional groupment*. Sin. *Funcție chimică*. Grupare de atomi a cărei prezență în molecula unei combinații organice caracterizează o funcție chimică, o anumită activitate terapeutică (acțiune terapeutică).

Grupare hidrofilă / *Hydrophile groupment*. Sin. *Grupare lipofobă*. Grupare moleculară, la nivelul căreia se exercită în special atracții sau afinități puternice față de apă. Ex.: funcțiile alcool ($-OH$), acid ($-COOH$) ș.a.

Grupare hidrofobă / *Hydrophobic groupment*. Sin. *Grupare lipofilă*. Grupare dintr-o moleculă, la nivelul căreia nu se exercită atracții sau afinități puternice față de apă. Ex.: catenele hidrocarburilor.

Grupare lipofilă / *Lipophilic groupment*. Sin. *Grupare hidrofobă*. Grupare moleculară, la nivelul căreia se exercită în special atracție și afinitate față de molecula unui mediu organic cu caracter hidrofob; grupare care conferă unei substanțe solubilitate în grăsimi și uleiuri.

Grupare lipofobă / *Lipophobic groupment*. Sin. *Grupare hidrofilă*.

Grupare prostetică / *Prosthetic group*. Parte a moleculei de heteroproteină care nu conține aminoacizi. Se ține seama de aceasta pentru clasificarea heteroproteinelor.

Grupare toxoforă / *Toxophore groupment*. Grupare de atomi prezenți în molecula unei substanțe toxice, responsabile de toxicitate. Ex.: $=C=S$, $=S$, $-NO_2$, $=C=C=$, $-N=C=$, $-C\equiv N$, $\equiv P-X$.

Grupă sanitară / *Sanitary group*. Formație a Crucii Roșii, care sprijină circumscripțiile sanitare în acțiunile de ocrotire a sănătății populației de la orașe și sate.

Grupe analitice / *Analitical groups*. Clasificare a cationilor și anionilor în chimia analitică. Cationii se împart în cinci grupe, iar anionii în șapte grupe. Fiecare grupă analitică cuprinde cationii sau anionii care precipită cu un anumit reactiv (de grupă) și deci pot fi separați prin filtrare.

Grupe plachetare / *Platelet antigens*. Ansamblu de sisteme antigenice proprii plachetelor, care conțin antigenii sistemului HLA.

Grupuri omoloage de alergeni / *Allergen homologous groups*. Extracte alergene preparate din diferite specii, genuri diferite sau familii diferite și produsele finite derivate din aceste extracte alergene care sunt grupate în grupuri omoloage, pe baza compoziției și a proprietăților biologice și fizico-chimice ale materialului sursă, a reactivității încrucișate / omologiei structurale a alergenilor, formularea produsului finit și procesul de fabricație a extractului alergen și a produsului finit.

GTP / *GTP*. Abr. pentru *Guanozin trifosfat* (v.).

GTP-ază / *GTP-ase*. Abr. pentru *Guanozin trifosfatază*.

Guanidină / *Guanidine*. Bază puternică, foarte toxică. Funcția chimică este formată dintr-un atom de carbon legat printr-o legătură simplă la doi atomi de azot și printr-o legătură dublă la al treilea atom de azot: $HN=C(NH_2)_2$. Se formează în organism prin descompunerea unor produși proteici; se poate acumula în sânge, în insuficiența renală. O astfel de funcție se găsește în arginină și în unele medicamente utilizate în tratamentul diabetului (ex.: biguanidine).

Guanilat ciclază / *Guanylcyclase*. Sin. *Guanilciclază*. Enzime (G-ciclaze) ce catalizează reacția: guanozin trifosfat → GMP ciclic (guanozin-3',5'-monofosfat ciclic).

Guanilat de calciu / *Calcium guanylate*. V. *E 629*.

Guanilat dipotasic / *Dipotassium guanylate*. V. *E 628*.

Guanilat disodic / *Dissodium guanylate*. V. *E 627*.

Guanin nucleotid / *Guanin nucleotide*. **1.** Guanindeoxiribonucleotid, acid deoxiguanilic sau deoxiguanozin-fosfat, produs prin hidroliza ADN; abr. dGMP. **2.** Guanin ribonucleotid, acid guanilic sau guanozin-5'-fosfat, componentă majoră a acizilor nucleici, abr. GMP.

Guanină / *Guanine*. (2-amino-6-hidroxipurina) Bază azotată purinică ce intră în structura acizilor nucleici (ADN, ARN), nucleozidelor și nucleotidelor. V. *Baze purinice*. Baza pirimidinică corespondentă este citozina.

Guanozin difosfat / *Guanosine diphosphate*. Abr. GDP. Produsul de hidroliză a GTP de către GTP-ază; intervine în ciclul activare / reactivare a proteinelor GV și GTP.

Guanozin trifosfat / *Guanosine triphosphate*. Abr. GTP. Nucleotid cu rol în reacții metabolice celulare numeroase. Două roluri sunt foarte importante: în etapele expresiei genetice, de sinteză a proteinelor, în eliberarea de energie, consecutiv defosforilării și conversiei în GDP (guanozin difosfat); în activarea proteinelor G, prin legarea la subunitatea α a acestora, care asigură cuplarea dintre receptor și efector.

Guanozin-3',5'-monofosfat ciclic / *Cyclic guanosine-3',5'-monophosphate*. Abr. GMP ciclic. Mesager secund pentru transcripția informației îndeosebi în cazul receptorilor membranari pentru acetilcolină, monoxid de azot etc.

Guanozin-5'-monofosfat / *5'-guanosine monophosphate*. Abr. GMP. Nucleotid format dintr-o moleculă de guanină, riboză și un fosfat. Se formează prin sinteză și prin hidroliza GMP ciclic, catalizată de enzima fosfodiesterază.

Guanozină / *Guanosine*. Nucleozid constituit din riboză și guanină. Derivații săi fosforați, numiți ribonucleotide, fac parte din precursorii ARN, cu funcții importante în metabolismul energetic.

Gudron / *Tar*. (egipt., ar. *qatran* = catran, gudron) Produs viscos de culoare brună sau neagră, cu miros specific, cu compoziție complexă, obținut prin distilarea uscată a lemnului sau cărbunelui, utilizat ca materie primă în industria chimică și farmaceutică (intră în compoziția unor unguente).

Gudron de huilă / *Coal tar*. (*Pix lithantracis*). Sin. *Coaltar*. Gudron obținut prin distilarea uscată a huilei. Lichid viscos, brun, cu miros asemănător naftalinei. Conține compuși fenolici, benzen, toluen, acid cresilic, acid rozalic, piridină, lutidină, chinoleină, toluidină, naftalen etc.; solubil în solvenți organici, miscibil cu uleiurile grase, vaselina, nemiscibil cu glicerina. Se utilizează extern în loțiuni, unguente, ca antiseptic, decongestionant, antipuriginos.

Gudron de ienupăr / *Juniperi tar*. (*Oleum cadini*, *Pix Juniperi*, *Pix oxycedri*) Se obține prin distilarea uscată a părților lemnoase ale arbustului *Juniperus oxycedrus*. Lichid uleios, roșu-brun-închis sau aproape negru-brun, cu gust amărui-arzător și miros empireumatic. Conține cadinen și compuși fenolici (guajacol, cresol, etilguajacol), hidrocarburi și eteri. Solubil în solvenți organici, miscibil cu parafina lichidă; se amestecă cu lanolina, vaselina și uleiul de ricin. Are acțiune fungicidă, decongestionantă, antipruriginoasă, intră în compoziția unor unguente.

Gudron de pin / *Pine tar*. (*Pix liquida*) Gudron obținut prin distilarea uscată a lemnului diferitelor specii de *Pinus*. Conține compuși fenolici, cresol, fenol și derivați, eteri ai pirocateholului și pirogalolului, cantități mici de acizi rezinoși, acid acetic și metanol. Lichid viscos, brun-negricios, cu miros empireumatic, gust amar, înțepător. Solubil în solvenți organici, puțin miscibil cu uleiurile grase, miscibil cu uleiul de ricin, grăsimi, vaselină. Are acțiune antiseptică, în unele dermatoze.

Gumă / *Gum*. (lat. *gumis*, *-is* = gumă, gr. *gommis*, din gr. *kommi* = gumă, cuvânt de origine orientală). Substanță vegetală de consistență viscoasă sau solidă. Asemenea mucilagiilor din plante, gumele sunt formate din polimeri ai ozelor (de exemplu, arabani și galactani). Sunt produse de plante, care cresc, în general, în climat cald, prin transformarea peretelui celular în condiții patologice. Ex.: guma arabică, tragacanta. Aceste produse naturale sunt secretate sub forma unei mase viscoase, transparente, după incizarea plantelor sau în urma unor procese patologice provocate de bacterii sau ciuperci.

Gumă arabică / *Accacia gum*. Produs obţinut prin exudaţie naturală sau provocată din tulpina şi ramurile unor specii de arbori (*Accacia Senegal Wild*) şi a altor specii (*Mimosaceae*, familia Leguminoase), întărit şi uscat la aer. Complexul activ este un amestec de săruri de calciu, magneziu şi potasiu ale acidului poliarabinic (acid glucuronic esterificat cu poliglucide ca: arabinoză, galactoză, ramnoză), complex solubil şi 1% substanţe insolubile care determină formarea unui gel; enzime (oxidaze şi peroxidaze). Datorită restului de acid glucuronic şi numeroaselor grupe hidroxil, se comportă ca un polielectrolit anionic. Masa moleculară: 240.000-3.000.000. Guma este solubilă în apă, în timp 1:1-2. Se utilizează ca agent viscozifiant (julep), emulgator, agent de suspensie. De asemenea, este folosit şi în industria alimentară. V. *E 414*.

Gumă de Cassia / *Cassia gum*. V. *E 427*.

Gumă de Karaya / *Karaya gum*. V. *E 416*.

Gumă de Konjac / *Konjac gum*. V. *E 425*.

Gumă din seminţe de Carruba / *Locust bean gum*. V. *E 410*.

Gumă Gellan / *Gellan gum*. Nume comercial: Gerlite. Exopolizaharid anionic obţinut prin fermentaţie aerobă a bacteriei *Auromonas* (*Pseudomonas*) *elodea* redenumită *Sphingomonas peucimobilis*, tetrazaharidă liniară formată din: D-glucoză (D-Glc), L-ramnoză (L-Rha) şi D-Acid glucuronic (D-GLcA), cu formula: $[\text{D–Glc}\ (\beta_1\rightarrow4)\text{–D–GlcA}\ (\beta_1\rightarrow4)\text{–D–Glc}\ (\beta_1\rightarrow4)\text{–L–Rha}\ (\alpha_1\rightarrow3)]_n$. Este formată din aproximativ 50.000 de resturi şi este hidrolizată prin tratament alcalin, înainte de folosire. În prezenţa ionilor divalenţi, formează geluri viscoase. Prin acilare, formează geluri moi, elastice, transparente şi flexibile, iar dezacilarea conduce la formarea de geluri dure, neelastice şi sfărmicioase. Gelurile sunt termoreversibile, cu p.t. aproximativ de 50°C şi depind de prezenţa cationilor, care stabilizează gelul şi cresc punctul de topire. Se utilizează ca agent viscozifiant pentru colire, când formează gel *in situ*, în prezenţa cationilor din lichidul lacrimal; pentru erine, ca spray nazal, de asemenea, ca agent de încapsulare biodegradabil, în microsfere şi în preparatele solide administrate oral. Hidrogelurile prezintă o complianţă mare la pacienţi şi formează *in situ* geluri, după aplicarea în ochi a soluţiei. V. *E 418*.

Gumă Guar / *Guar gum*. Produs cunoscut sub numele de galactomanan. Substanţă de rezervă din partea endospermică a seminţelor, este un extract din *Cyamopsis tetragonolobus*, pe bază de β-D-manopiranoze legate 1→4, la care, în medie, fiecare manoză alternează la o α-D-galactoză legată 1→6. Raportul dintre cele două monozaharide este aproape de 0,5. Se utilizează ca agent viscozifiant pentru colire lichide, în amestec cu carbopol 940 şi alginat de sodiu; în contact cu lacrimile formează un gel *in situ*. În concentraţie de 1%, cu apa rece, formează soluţii coloidale viscoase, stabile la pH = 1-10,5. Se indică în afecţiunile colonului, guma G. protejează substanţa medicamentoasă în stomac şi în intestinul subţire şi este degradată în colon pe cale enzimatică, de flora saprofită. Se utilizează pentru prepararea de prodrug-uri, geluri, soluţii oftalmice care gelifică *in situ*. Se utilizează şi ca aditiv alimentar. V. *E 412*.

Gumă Tara / *Tara gum*. V. *E 417*.

Gumă Xantan / *Xanthan gum*. Polimer descoperit în 1950 în microorganismele care produc gume solubile în apă. Are o structură celulozică de D-glucoză cu legături β→1,4. Fiecărei glucoze îi corespunde un lanţ lateral compus din β-D-manoză-(1,4)-β-D-acid glucuronic-(1,2)-α-D-manoză. Partea finală a manozei poate transporta resturi de piruvat legate în poziţiile 4 şi 6. Unitatea internă de manoză este acetilată la C-6. Gradul de substituţie pentru piruvat variază, de obicei între 30 şi 40%, iar pentru acetat de 60-70%. Se utilizează ca excipient pentru tablete, hidrogeluri nazale, care gelifică *in situ*, inserte nazale şi ca aditiv alimentar. V. *E 415*.

Gumă tragacanta / *Tragacanth*. V. *Tragacanta* şi *E 413*.

Gume medicamentoase masticabile / *Medicated chewing gums*. (engl. *gum* = gumă, lat. *gummis*, *-is* = gumă) Preparate solide unidoză, a căror bază este alcătuită, în principal, din gumă. Ele sunt destinate a fi mestecate fără a fi înghiţite.

Gume orale / *Oral gums*. Preparate de consistenţă asemănătoare gumei, care sunt supte sau mestecate în gură, înainte de a fi înghiţite.

Gură / *Mouth*. N.A. *os*. (lat. *gula*, *-ae* = gât, gâtlej, esofag) Prima parte a tubului digestiv, care se deschide, anterior, cu buzele şi, posterior, comunică cu esofagul. Este formată din planşeul cavităţii bucale, limbă, obraji, gingii, arcade dentare şi palatul gurii. Gura este căptuşită de o mucoasă bogat vascularizată şi inervată, acoperită de salivă; mucoasa sublinguală are mare permeabilitate în absorbţia medicamentelor; are pH = 6,7-7.

Gust-, Gusto- / *Gust-*, *Gusto-*. (lat. *gustus*, *-us* = simţul gustului) Element de compunere care introduce în termeni referirea la gust.

Gust / *Taste*. (*gust-*) **1.** Simţul prin care organismul, prin papilele gustative, primeşte informaţii asupra caracteristicilor alimentelor sau substanţelor. **2.** Senzaţie produsă de un aliment, substanţă după excitarea papilelor gustative. **3.** Proprietatea unor alimente sau substanţe de a provoca senzaţia de gust.

Gustativ. (*gust-*) Produs care măreşte pofta de mâncare şi intensifică procesul de asimilaţie. Pot fi stimulente: cafea, cacao, ceai şi condimente: piper ş.a.

Guşă / *Goiter*. (lat. *geusia*, *-ae* = gâtlej) Hipertrofie durabilă a glandei tiroide cu variate forme anatomice şi clinice.

Gutapercă / *Gutta-percha*. (malaieziană *getah* = gumă şi *percha* = arbore care sintetizează guma) Exudat lăptos, coagulat al unor copaci din familia *Sapotaceae*, din Malaya şi speciile *Palaquium şi Isonendra*, din Sumatra. Are formula $C_{10}H_{16}$ şi se apropie de cauciuc ca structură chimică. Se utilizează ca izolator electric, material de obturaţie provizorie în stomatologie, izolator de umezeală pentru răni (prin încălzire moderată devine foarte plastică).

Gutaţie / *Guttation* (lat. *gutta*, *-ae* = picătură) Eliminarea din corpul plantei a unei anumite cantităţi de apă în formă lichidă.

Gută / *Gout*. (lat. *gutta*, *-ae* = picătură, lacrimă) Boală de nutriţie, caracterizată prin criză de artrită acută, datorită tulburării metabolismului nucleotidelor purinice şi unui exces de acid uric în sânge. Se manifestă prin dureri localizate îndeosebi la nivelul articulaţiei degetului mare de la picior (haluce) şi prin depozit de uraţi (tofi) subcutanaţi, periarticulari.

Gute / *Drops*. Sin. *Picături*. (lat. *gutta*, *-ae* = picătură). Abr. *gt* şi *gtte*. Soluţii medicamentoase care conţin substanţe puternic active sau anodine, dizolvate într-o cantitate mică de solvent, destinate administrării interne sau externe (*Rhinoguttae*, *Otoguttae*, *Oculoguttae* etc.) sub formă de picături.

Gutur-, Guturo- / *Guttur-*, *gutturo-*. (lat. *guttur*, *-uris* = gât, gâtlej) Elemente care introduc în termeni referirea la gât.

Guturai / *Common cold*. Sin. *Coriză*. (*gutur-*) Inflamaţie acută a mucoasei nazale, determinată de un virus diferit de cel al gripei. Se poate extinde la sinusuri sau la căile respiratorii superioare.

Guturai de fân / *Hay common cold*, *Hay fever*. Sin. *Coriză alergică*, *Febra fânului* (v.). Guturai produs în general de polenul unor plante (polenoză), iarba nou-cosită. Afecţiune de tip alergic, care apare în perioada de înflorire a gramineelor şi de cosit a fânului.

Guturalizare / *Gutturalisation*. Sin. *Răguşeală*. (*gutur-*)

H

Habitat / *Habitat* (lat. *habitat*, *habitatio*, *-onis* = a locui) Partea dintr-un biotop ocupată de un individ sau de o populaţie, care oferă acestora toate condiţiile de dezvoltare.

Habitus / *Habitus*, *Habit*. (lat. *habitus*, *-us* = stare, aspect, formă, de la *habeo*, *-ere* = a avea o însuşire, caracteristică). Aspectul, starea generală a corpului uman, considerat ca expresie exterioară a stării de sănătate sau de boală a unui subiect.

HACCP / *HACCP*. Abr. pentru engl. *Hazard analysis and critical control point analysis* = Analiza hazardului şi analiza punctului critic de control. Metodă utilizată pentru a efectua studiul riscului şi atenuarea lui. Fiecare operaţie unitară este evaluată pentru a defini parametrii critici care trebuie să fie în limitele specificate, iar strategia produsului de control este stabilită la monitor între anumite limite.

Hadrocentric / *Amphicribal*. Sin. *Amficribal*. (gr. *hadros* = gros + gr. *kentron* = centru) Tip de fascicul libero-lemnos concentric în care ţesutul lemnos (xilemul) e dispus central şi liberul (floemul) spre exterior, înconjurând lemnul.

Hadrom / *Hadrome* (gr. *hadros* = gros) La plante, fascicul conducător lemnos format din vase lemnoase (trahei sau traheide) şi fibre lemnoase.

Haemophilus / *Haempohilus*. (gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Gen de bacterii gram negative care se dezvoltă pe medii de cultură cu sânge proaspăt, ex.: *H. aegypticus*, care produce conjunctivita contagioasă, *H. ducreyi*, ulcer genital, *H. Influenzae*, influenţa epidemică etc.

Hal-, Halo- / *Hal-*, *Halo-*. (1. lat. *halo*, *-are* = a răspândi un miros, a exhala; 2. gr. *hals*, *-os* = sare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la miros sau la sare.

Halenă / *Breath*. (*hal-*) Denumire dată aerului care iese din plămâni în timpul expiraţiei.

Halitoză / *Halitosis*. (lat. *halitus* = suflare, exhalare, duhoare, de la *halo*, *-are* = a răspândi un miros, a exhala) Miros neplăcut, a cărei origine este la nivelul cavităţii bucale, care generează o respiraţie urât mirositoare. Apare datorită acţiunii diferitelor microorganisme asupra substanţelor proteice (ca epiteliul bucal exfoliat, proteinele salivare, resturile alimentare şi sânge), ce sunt degradate la sulfaţi şi mucoproteine.

Halocromie / *Halochromy*. (gr. *halos* = sare + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Deplasarea maximelor de absorbţie şi intensificarea absorbţiei în urma salefierii unor compuşi covalenţi.

Halofil / *Halophilic*. (*halo-* + gr. *philein* = a iubi) Termen generic folosit pentru a indica afinitatea faţă de halogen sau de o sare (în particular, pentru un microorganism, care necesită prezenţa unor concentraţii mari de clorură de sodiu pentru dezvoltare optimă).

Halogen / *Halogen*. (*halo-* + gr. *gennan* = a produce). Nume generic pentru elementele din grupa a VII-a a tabelului periodic al lui Mendeleev: fluor, clor, brom, iod şi astatiniu. Prin combinare cu hidrogenul formează hidracizi şi prin combinare cu metalele dau săruri, numite halogenuri: cloruri, fluoruri etc. Compuşii halogenaţi se utilizează în farmacie; unii ca medicamente.

Haloperidol / *Haloperidol*. Neuroleptic butirofenonic incisiv major, foarte potent. Are proprietăţi halucinolitice, antimaniacale, antidelirante, sedative, antiemetice. Blochează efectele dopaminei la nivel cerebral.

Halotan / *Halothane*. 2-bromo-2-cloro-1,1,1-trifluormetan. Sin. *Fluotan*, *Narcotan*, *Florotan*. Hidrocarbură halogenată, lichid volatil, neinflamabil şi neexplozibil ca atare sau în amestec, cu stabilitate mică. Este un anestezic inhalator cu potenţă medie, se păstrează în flacoane colorate, cu adaos de timol. Are efect hepatotoxic.

Halou / *Halo*. (gr. *halos* = disc) **1.** Nimb, cerc luminos. **2.** Nimb, cerc luminos care înconjoară pupila, vizibil în glaucom.

Haluce / *Hallux*. N.A. *hallux*. (lat. *hallux*, *-icis* = degetul mare de la picior) Degetul mare al piciorului.

Halucinaţie / *Hallucination*. (lat. *hallucinatio*, *-onis* = aiureală, de la *hallucino*, *-are* = a aiura) Percepţie senzorială imaginară fără obiect, care nu este provocată de un stimul exterior al organismului. Este o tulburare gravă a funcţiilor cognitive. Subiectul crede că vede, aude un fenomen sau trăieşte o oarecare situaţie. Se clasifică după analizatori: auditive, gustative, vizuale, olfactive, tactile. Halucinaţiile apar în: alcoolism, epilepsie, schizofrenie, tumori cerebrale, intoxicaţii, infecţii grave.

Halucinogen / *Hallucinogenic*. (lat. *hallucino*, *-are* = a aiura + gr. *gennan* = a produce) Substanţă capabilă să antreneze halucinaţii: percepţii vizuale şi auditive. Ex.: *Canabis indica*, LSD ş.a.

Halucinoză / *Hallucinosis*. Efect psihic apărut după consumul, în doze ridicate şi repetate, de cocaină prin inhalare, după euforie şi disforie, înainte de psihoză. Halucinaţiile pot fi tactile, vizuale şi auditive, dar drogatul poate deosebi halucinaţiile de realitate.

Handicap / *Handicap*. (engl. *hand in cap* = mână în căciulă, termen de joc de noroc, prin extensie, dezavantaj, inferioritate) Infirmitate sau boală care determină o stare de inferioritate, dezavantaj social sau profesional. Poate fi senzorial, fizic sau mental.

Handicapat / *Handicapped*, *Disabled*. Persoană cu posibilităţi de efort, fizic sau intelectual, diminuate din cauza unui handicap (infirmităţi, boli).

Haotropic / *Haotropic*. Distrugerea structurii apei macromoleculelor sau sistemelor vii, pentru a favoriza activităţile care ar putea fi inhibate de apă, molecule sau de sisteme.

Haplo- / *Haplo-*. (gr. *haploos* = singur, simplu) Element care introduce în termeni referirea la simplitate, singular.

Haploid / *Haploid*. (*haplo-* + gr. *eidos* = formă) Despre un nucleu sau o celulă (ex.: gameţii) care are un singur set de cromozomi (23 de cromozomi la om, notat cu *n*). Gameţii, formaţi în urma meiozei, sunt celule haploide a căror fuziune prin fecundare reface numărul normal (diplod), caracteristic speciei, de cromozomi.

Haploinsuficienţă / *Haploinsufficiency* (*haplo-* + lat. *insufficientia*, *-ae* = ceva care nu-i de ajuns) Situaţie ce se întâlneşte la heterozigoţi, atunci când singura genă alelă normală nu produce o cantitate de proteină suficientă pentru realizarea funcţiilor celulare.

Haplotip / *Haplotype.* (*haplo-* + gr. *typos* = tip, model) Grup înlănţuit de gene, dintr-o anumită regiune cromozomială, care se transmit împreună în succesiunea generaţiilor.

Hapt-, Hapto- / *Hapt-*, *Hapto-*. (gr. *haptein* = a prinde, a atinge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la simţul tactil, la prindere.

Haptenă / *Haptene.* Sin. *Antigen incomplet.* Haptenele sunt molecule organice sau anorganice, cu greutate mică, insuficientă pentru a fi antigene, dar care devin antigene complete după cuplarea lor cu macromoleculele tisulare, proteine, numite „carrier", De cele mai multe ori, haptenele alergice sunt substanţe de uz farmaceutic, de 500-1.000 D. După legarea covalentă, ireversibilă, cu proteinele serice, rezultă un conjugat haptenă-proteină, cu specificitate antigenică modificată şi adeseori alergic. Toate medicamentele în stare nativă, dar şi derivaţii lor de degradare parţială pot să se comporte ca haptene şi să devină alergene.

Haptofor / *Haptophore.* (*hapto-* + gr. *pherein* = a purta) Termen introdus de Erlich pentru gruparea răspunzătoare de unirea unui antigen sau anticorp cu anticorpul sau antigenul corespunzător sau cu receptorii celulari respectivi.

Haptoglobină / *Haptoglobin.* (*hapto-* + lat. *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Fracţiune globulinică din ser, care migrează cu α_2 globulina în câmpul electroforetic. Este transportorul specific al hemoglobinei. Creşte în stări inflamatorii şi este deficitară în anemii hemolitice.

Hart-, Harti- / *Chart-*, *Charti-*. (gr. *hartos*, *-i*; lat. *charta*, *-ae* = hârtie, foaie de hârtie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la hartă, hârtie.

Hartă / *Map.* (*harti-*) Reprezentare convenţională, în general plană, a fenomenelor concrete sau abstracte, localizate în spaţiu. Este utilizată în geologie, oceanografie, biogeografie pentru ilustrarea arealelor geografice ale speciilor, biocenozelor şi ecosistemelor.

Hartă a percepţiei / *Perception map.* Instrument de poziţionare a produsului realizat prin studiul percepţiilor şi al preferinţelor consumatorilor, pentru a prezenta diferenţa existentă între produse şi segmente, din punct de vedere psihologic.

Hartă de restricţie / *Restriction map.* Reprezentarea grafică a situsurilor de restricţie pe o moleculă de ADN.

Hartă epidemiologică / *Epidemiologic map.* Reprezentarea grafică a evoluţiei unei epidemii pe un teritoriu geografic limitat sau la scară planetară.

Hartă genetică / *Genetic map.* Reprezentare grafică a poziţiei genelor, unele faţă de altele în genom.

Hastat / *Hastate* (lat. *hastatus*, *-a*, *-um* = în formă de lance, hastat) Organul vegetal de formă triunghiulară, cu doi lobi bazali divergenţi, dispuşi aproape orizontal (ex.: limbul foliar de la *Rumex acetosella*).

Haşiş / *Hashish.* (ar. *hachich* = iarbă, cânepă). Extract alcoolic purificat (ca şi *marijuana*) din răşina psihotropă extrasă din planta ierboasă (frunzele şi inflorescenţele femele) de cânepă indiană (*Cannabis sativa*, var. *Indica*), fără uleiuri volatile, având drept constituent principal canabinolul, o substanţă narcotică. Frecvent fumat şi inhalat, determină „beţia canabică", toxicomanie şi dependenţă psihică, fiind un stupefiant. Este consumat ca excitant psihic.

Haustor / *Haustorium* (lat. *haustorium*, *-i* = haustor, sugător) Organ omolog rădăcinilor adventive, caracteristic plantelor parazite şi semiparazite, cu ajutorul căruia se fixează de planta gazdă şi absoarbe substanţele organice şi apa din ţesuturile conducătoare ale acesteia (ex.: la *Viscum album*, *Loranthus* sp., *Cuscuta* sp.).

Hazard / *Hazard.* Sursă potenţială de vătămare, de daună (ICH Q 9, ISO / IEC Guide 51).

Hârtie ABM / *ABM paper.* Hârtie de aminobenziloximetilceluloză care, atunci când este chimic activă, reacţionează covalent cu acizii nucleici monocatenari.

Hârtie de filtru / *Filter paper.* Material poros, fabricat din bumbac pur (celuloză), având porii de diferite mărimi (1.000-3.000 µm). După puritatea celulozei şi porozitatea hârtiei, se deosebesc: hârtie de filtru calitativă şi cantitativă.

Hârtie de filtru calitativă / *Qualitative filter paper.* Filtru folosit la analiza calitativă, pentru a îndepărta sau a separa din soluţie precipitate, impurităţi sau particule în suspensie. Se utilizează fixat pe un suport (pâlnie), simplu sau pliat, pentru a mări suprafaţa de filtrare.

Hârtie de filtru cantitativă / *Quantitative filter paper.* Filtru folosit la analiza cantitativă, în special pentru determinări gravimetrice. Se fabrică în diferite porozităţi.

HCIC / *HCIC.* Abr. pentru engl. *Hidrophobic charge induction chromatography* = cromatografie de inducţie cu încărcătură hidrofobă. Metodă care se bazează mai mult pe pH decât pe concentraţia sării, ce permite eluarea în condiţii relativ facile, ceea ce elimină necesitatea unei etape anterioare de separare.

HCP / *HCP.* Abr. engl. pentru *Host cell protein(s)* = Proteină(e) celulară(e) gazdă. Proteine din sistemul de celule gazdă utilizate pentru fabricarea de medicamente prin biotehnologie. Celulele gazdă conţin de la sute la mii de proteine celulare gazdă şi alte biomolecule care pot contamina produsul final.

Hect-, Hecto- / *Hect-*, *Hecto-*. (gr. *hekaton* = o sută) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o sută.

Hectolitru / *Hectoliter.* (*hecto-* + gr. *litro* = litru) O sută de litri.

Hectorită / *Hectorite.* Sin. *Hector-bentonită*, *Magneziu-bentonită*, *Macaloid*, *Bentagel.* Macromoleculă hidrofilă anorganică, cu structură lamelară, asemănătoare bentonitei, de care se deosebeşte prin faptul că aluminiul este înlocuit în mare parte cu magneziul şi conţine în plus proporţii mici de litiu şi fluor.

HeLa / *HeLa.* Abr. pentru engl. *Human cervical cancer cells* = Celule canceroase umane cervicale. Linie de celule stabilite care sunt utilizate comun în biotehnologie.

Helc-, Helco- / *Helc-*, *Helco-*. (gr. *helokos* = ulcer, rană) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ulcer, rană.

Helcoid / *Helcoid.* (*helco-* + gr. *eidos* = formă) Asemănător cu un ulcer.

Helcologie / *Helcology.* (*helco-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază sistematic ulceraţiile de diferite cauze.

Helic-, Helico- / *Helic-*, *Helico-*. (gr. *helix*, *helikos*, lat. *helix*, *-icis* = spirală, melc) Prefixe care introduc în termeni referirea la spirală.

Helicază / *Helicase.* (*helic-* + *-ază*) Enzimă care catalizează reacţia de desfacere a duplexului parental de ADN pe anumite porţiuni.

Helicobacter pylori / *Helicobacter pylori.* (*helic-* + *bakterion*, dim. de la *bakteria* = baston + lat. *pylorus*, *-i*, gr. *pyloros* = portar, din gr. *pyle* = poartă + *ouros* = paznic) Bacterie gram negativă, denumirea nouă pentru *Campylobacter pylori*, care infectează şi irită mucoasa gastrointestinală, cu producerea de gastrite cronice şi ulcere gastrice şi duodenale, adenocarcinoame şi limfoame gastrice. Din 1994, OMS include H.p., bacterie cu acţiune lentă în grupa agenţilor cancerigeni din clasa I.

Helicoidal / *Helical.* (*helic-* + gr. *eidos* = formă) Dispus în formă de spirală. **1.** Elementele florale dispuse pe receptacul după o linie în spirală (spirociclic) **2.** Inflorescenţă cimoasă la care pedunculii florali sunt dispuşi în mai multe planuri, după o linie în spirală (ex.: la *Gladiolus* sp.).

Helio- / *Helio-*. (gr. *helios* = soare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la soare.

Heliodermită / *Helio-dermatitis*, *Sunburn*, *Dermatitis solaris.* (*helio-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Afecţiune cutanată provocată de razele solare.

Heliofite / *Heliophyte* (*helio-* + gr. *phyton* = plantă) Plante care cresc în plin soare, în stepe sau în dealuri însorite (ex.: *Stipa* sp., *Festuca* sp.).

Heliofobie / *Heliophobia.* (*helio-* + gr. *phobos* = frică) Teamă de radiaţiile solare.

Heliopatie / *Heliopathy.* (*helio-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru afecţiunile cauzate de radiaţiile solare.

Helioterapie / *Heliotherapy.* (*helio-* + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea luminii solare în scopuri terapeutice sau profilactice.

Heliotermă / *Heliotherm.* (*helio-* + gr. *therme* = căldură) Ape stătătoare sărate (lacuri) care au la suprafaţă un strat subţire de apă dulce, provenit din izvoare. Soarele încălzeşte apa sărată, care menţine – ca un acumulator – căldura, aşa încât la suprafaţă apa are temperatura mediului, iar la 1,5-2 m, în adâncime, este cu 10-14°C mai ridicată.

Heliu / *Helium.* (gr. *helios* = soare) Elementul chimic, cu numărul atomic 2, simbol He, Mr = 4, gaz incolor, inodor, insipid, netoxic, fără reactivitate. Se obţine prin distilarea fracţionată a gazelor naturale. Se utilizează în industria alimentară, pentru condiţionarea alimentelor în absenţa oxigenului. V. *E 939*.

Helix / *Helix.* N.A. *helix.* (*helic-*) **1.** Structură macroscopică sau moleculară cu formă de spirală. **2.** Marginea circumferinţei care delimitează pavilionul urechii.

Helmint- / *Helminth-.* (gr. *helmins, helminthos* = vierme, helmint) Prefix care introduce în termeni referirea la viermii paraziţi, helminţi.

Helmintes / *Helminthes.* (*helmint-*) Încrengătura viermilor paraziţi din subregnul *Metazoa*; are două subîncrengături: *Plathelmintes* (viermi plaţi), cu clasele: *Trematodes* şi *Cestoda* şi *Nemathelminthes* (viermi cilindrici), cu clasele: *Nematoda*, *Acanthocephala* şi *Gordiacea*.

Helmintiază / *Helminthiasis.* Sin. *Helmintoză.* (*helmint-* + *-ază*) Orice manifestare cauzată de viermii helminţi, paraziţi din încrengătura *Helminthes*, cu simptome variate: anemie, eozinofilie.

Helminţi / *Helminths* (gr. *helmins, -ntis* = vierme) Încrengătura viermilor paraziţi care cuprinde viermii laţi (*Plathelmintes*) şi viermii cilindrici (*Nemathelmintes*).

Hem-, Hemat-, Hemato-, Hemo- / *Hem-, Hemat-, Hemato-, Hemo-.* (gr. *haima, -atos* = sânge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sânge.

Hem / *H(a)eme.* Sin. *Feroporfirină, Protohem, Hematină redusă.* (*hem-*). Fracţiunea prostetică neproteică a hemoglobinei. Este un complex fier-protoporfirină, care conferă globulelor roşii culoarea caracteristică. Acest complex conţine patru subunităţi de globină şi patru molecule de hem. Are formula $C_{34}H_{32}O_4N_4Fe$; acid 1,3,5,8-tetrametil-2,4-divinilporfin-6,7-dipropionic, complex feros.

Hemafereză / *H(a)emapheresis.* (*hema-* + gr. *aphairesis* = separare, îndepărtare) Separarea şi prelevarea unei părţi (elemente figurate sau plasmă, plasmafereză) dintr-un sânge recoltat.

Hemaglutinare / *H(a)emagglutination.* (*hem-* + lat. *agglutino, -are* = a uni, a lipi) Alipirea în conglomerate (grămezi) a globulelor roşii sub acţiunea unei aglutinine specifice (*reacţie antigen-anticorp*) ori a unor aglutinine bacteriene sau virale (grupul *Myxocirus*) sau a unor lectine, ca fitohemaglutinine. Reacţia se utilizează pentru determinarea grupelor sangvine sau pentru evidenţierea unor antigeni sau anticorpi.

Hemaglutinare pasivă / *Passive h(a)emagglutination.* Aglutinare sub acţiunea serului specific al unor hematii sensibilizate anterior.

Hemaglutinină / *H(a)emaglutinin.* (*hem-* + lat. *agglutino, -are* = a uni, a lipi + *-ină*) **1.** Anticorp care provoacă hemaglutinare. **2.** Produs bacterian sau component viral (*Myxovirus*) care produc aglutinarea hematiilor. **3.** Lectină care produce aglutinarea hematiilor.

Hemaglutinogen / *H(a)emagglutinogen.* (*hem-* + lat. *agglutino, -are* = a uni, a lipi + gr. *gennan* = a produce) V. *Aglutinogen* şi *Grup sangvin.*

Hemangiom / *H(a)emangioma.* Sin. *Nev vascular.* (*hem-* + gr. *angeion* = vas + *-omă*) Tumoră benignă din vase neoformate şi dilatate.

Hemangiosarcom / *H(a)emangiosarcoma.* (*hem-* + gr. *angeion* = vas + gr. *sarx, sarkos* = carne + *-omă*) Tumoră malignă produsă prin proliferarea ţesuturilor endotelial şi fibroblastic.

Hemartroză / *H(a)emarthrosis.* (*hem-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*) Revărsat de sânge într-o articulaţie de origine cel mai des traumatică.

Hematemeză / *H(a)ematemesis.* (*hemato-* + gr. *hemesis* = vărsare) Vomă cu sânge provenit din leziuni ale tractului digestiv. Apare în gastrite hemoragice, ulcer gastroduodenal, ruptură de varice esofagiene.

Hematic / *H(a)ematic.* (*hemato-*) Care este de origine sangvină.

Hematie / *Red cell, Erythrocyte.* (fr. *hematia*) Eritrocit.

Hematină / *H(a)ematin.* (*hemato-* + *-ină*) Grupare proteică a methemoglobinei, cu o structură heterociclică, tetrapirolică şi prezentând un atom de *fier trivalent* în fiecare moleculă; corespondentul conţinând *fier bivalent* este *hemul* din a cărui oxidare rezultă hematina, care nu transportă oxigenul.

Hematocrit / *H(a)ematocrit, Packed cell volume.* (*hemato-* + gr. *krinein* = a separa de) **1.** Volumul ocupat de elementele figurate (globulele roşii) din sânge. **2.** Aparat pentru stabilirea volumului procentual de hematii dintr-un volum de sânge. **3.** Metodă pentru determinarea masei eritrocitelor într-un volum de sânge. **4.** Metodă de determinare a izotoniei unei soluţii injectabile.

Hematodermie / *H(a)ematodermia.* (*hemato-* + gr. *derma, dermatos* = piele) Leziuni cutanate infiltrate, adesea maligne, formate prin proliferarea intracutanată a celulelor provenite din liniile hematopoietice.

Hematofag / *H(a)ematophage.* (*hemato-* + gr. *phagein* = a mânca) Parazit (insecte) care se hrăneşte cu sânge şi poate poate fi vector al unei boli infecţioase.

Hematofobie / *H(a)ematophobia.* (*hemato-* + gr. *phobos* = frică) Teamă patologică de sânge.

Hematogen / *H(a)ematogen.* (*hemato-* + gr. *gennan* = a produce) Care depinde de sânge sau este datorat circulaţiei sangvine, ex.: diseminarea microbilor.

Hematologie / *H(a)ematology.* (*hemato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a biologiei şi a patologiei, care studiază morfofiziopatologia sângelui şi a organelor hematopoietice, precum şi a bolilor acestora.

Hematom / *H(a)ematoma.* (*hemato-* + *-om*). Acumulare pseudotumorală de sânge extravazat adesea ca urmare a unui traumatism sau a unei inflamaţii hemoragice.

Hematopoietic / *Hematopoietic.* (*hemato-* + gr. *poietikos* = care formează, care creează, de la *poiein* = a face) **1.** Substanţă, vitamină care stimulează formarea globulelor roşii, utilizată în tratamentul carenţei de vitamină (ex.: cincobalamina). **2.** Care priveşte hematopoieza, ex.: organe hematopoietice.

Hematopoietină / *H(a)ematopoietin.* Sin. *Eritropoietină* (v.). (*hemato-* + gr. *poietikos* = care face, care creează, de la *poiein* = a face + *-ină*).

Hematopoieză / *H(a)ematopoiesis.* Sin. *Eritropoieză.* (*hemato-* + gr. *poiesis* = formare, din *poiein* = a face, a crea) Totalitatea proceselor implicate în formarea şi dezvoltarea celulelor sangvine. Intrauterin, din luna a III-a este realizată de ficat şi splină; din luna a VII-a intră în funcţie măduva osoasă. H. continuă tot timpul vieții, asigurând înlocuirea celulelor îmbătrânite, din circulația sangvină. La adult, hematopoieza este îndeplinită de măduva osoasă, a coastelor vertebrale, oaselor lungi, late, dar în unele boli poate apărea o h. extramedulară. Hematiile, granulocitele, trombocitele se formează în măduva osoasă, limfocitele în ganglionii limfatici, iar monocitele în sistemul reticulo-endotelial.

Hematoporfirină / *H(a)ematoporphyrin*. (*hemato-* + gr. *porphyra* = purpură + *-ină*) Substanță de culoare roșu-închis, produsă de descompunerea hemului, ca rezultat al degradării hemoglobinei.

Hematoscop / *H(a)ematoscope*. (*hemato-* + gr. *skopos* = observare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Fotometru electronic folosit pentru numărarea elementelor figurate din sânge.

Hematospermie / *H(a)ematospermia*. Sin. *Hemospermie*. (*hemato-* + gr. *sperma*, *-atos* = sământă) Emisie de spermă amestecată cu sânge.

Hematotoxicoză / *Hematotoxicosis*. Intoxicație de etiologie alimentară cunoscută sub numele de *aleukie toxică alimentară* (*mielotoxicoză acută*) provocată de *tricotecene*, în anumite regiuni din Rusia. Simptome clinice: febră, hemoragii gingivale, nazale și esofagiene, angină necrotică, leucopenie severă, agranulocitoză, aplazie medulară.

Hematoxilină / *H(a)ematoxylin*. Colorant bazofil utilizat în microscopia optică pentru evidențierea selectivă a cromatinei.

Hematoză / *H(a)ematosis*. (*hemato-* + *-oză*) Procesul de schimburi gazoase între aer și sânge, prin care se asigură oxigenarea țesuturilor de către hemoglobină, care fixează oxigenul dizolvat în plasmă, la nivelul alveolelor pulmonare, transformându-se în oxihemoglobină, care, ajunsă în țesuturi, cedează oxigenul necesar proceselor vitale și țesuturile se debarasează de bioxidul de carbon.

Hematozoar / *H(a)ematozoon*. (*hemato-* + gr. *zoon* = animal) Protozoar parazit, care trăiește în stadiul adult în sângele vertebratelor.

Hematurie / *H(a)ematuria*. (*hemato-* + gr. *ouron* = urină) Prezență de sânge în urină, provenind din aparatul urinar, ca urmare a unor procese locale, inflamatorii, tumorale, vasculare, traumatice, la nivelul rinichilor și ale căilor urinare sau datorită unor tulburări generale hemodinamice sau hemostatice.

Hemer- / *Hemer-*. (gr. *hemera* = zi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la zi (hemeralopie, nictemer).

Hemeralopie / *Hemeralopia*. Sin. *Cecitate diurnă*. (*hemer-* + gr. *alaos* = orb + gr. *opsis* = vedere) Tulburare de vedere, caracterizată prin reducerea acuității vizuale la lumină, numită „viziune crepusculară". Decelează adesea o avitaminoză B_2. În practică, se folosește greșit termenul de hemeralopie, cu sensul de cecitate nocturnă.

Hemi-, **Emi-** / *Hemi-*, *Emi-*. (gr. *hemi* = jumătate) Prefix care introduce în termenii compuși referirea la jumătate, înjumătățire.

Hemiagenezie / *Hemiagenezia*. (*hemi-* + gr. *a* = privativ + *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Lipsa dezvoltării unei jumătăți de organ.

Hemiageuzie / *Hemiageusia*. (*hemi-* + gr. *a* = privativ + gr. *geusis* = gust) Ageuzie a jumătății limbii.

Hemiagnozie / *Hemiagnosia*. (*hemi-* + gr. *gnosis* = cunoaștere, de la *gnonai* = a cunoaște, a ști) Agnozie (pierderea capacității de recunoaștere) a jumătății de corp.

Hemianestezie / *Hemian(a)esthesaia*. (*hemi-* + gr. *aisthesis* = senzație, sensibilitate) Tulburare a sensibilității tactile hemicorporale.

Hemianopsie / *Hemianopsia*. Sin. *Hemiambliopie*. (*hemi-* + gr. *opsis* = vedere) Lipsa vederii în jumătatea nazală a câmpului vizual al ambilor ochi, datorată unor leziuni la nivelul nervului optic.

Hemianosmie / *Hemianosmia*. (*hemi-* + gr. *a* = priv. + gr. *osme* = miros) Pierderea unilaterală a simțului mirosului.

Hemiasinergie / *Hemiasynergia*. (*hemi-* + gr. *a* = privativ + gr. *syn* = împreună + gr. *ergon* = lucru, acțiune de la *ergein* = a lucra) Asinergie prezentă pe o singură parte a corpului, observată în leziunile cerebelului sau ale fasciculei cerebeloase.

Hemiasomatognozie / *Hemiasomatognosia*. (*hemi-* + gr. *a* = priv. + gr. *soma*, *-atos* = corp + gr. *gnosis* = cunoaștere, de la *gnonai* = a cunoaște) Pierderea cunoștinței cu ignorarea unei jumătăți a corpului (a părții stângi, mai ales).

Hemiataxie / *Hemiataxia*. (*hemi-* + gr. *a* = priv. + gr. *taxis* = ordonare, clasificare, din *tattein* = a aranja) Tulburare de coordonare a mișcărilor voluntare, pe partea paralizată, în hemiplegie.

Hemiatrofie / *Hemiatrophy*. (*hemi-* + gr. *a* = priv. + gr. *trophe* = hrană, nutriție) Atrofie limitată la o jumătate de corp, regiune, organ.

Hemibloc / *Hemiblock*. (*hemi-* + gr. *bloc*, din olandeză *bloc* = trunchi de copac) Bloc de ramură, cu tulburarea conducerii impulsului electric în fasciculul His.

Hemiceluloză de soia / *Soyabean hemicellulose*. V. *E 426*.

Hemiceluloze / *Hemicelluloses*. (*hemi-* + lat. *cellula*, *-ae* = celulă mică + *-oză*) Polizaharide complexe, neomogene, larg răspândite în plantele superioare. Polimer al glucozei care este ramificat și conține pentoze (xiloză, arabinoză), hexoze (galactoză) și acizi uronici. Au rol de substanțe de rezervă, de susținere; intră în compoziția și structura peretelui celulei vegetale. Se utilizează ca materie primă pentru fabricarea alcoolului etilic, furfurolului etc.

Hemiciclic / *Hemicyclic* (gr. *hemi* = jumătate + *kyclos* = ciclu) Flori alcătuite din elemente florale dispuse ciclic (verticilat) și spirociclic.

Hemicoloizi / *Hemicolloids*. Sin. *Coloizi micelari*. Sistem dispers a căror particule din faza internă au diametrul cuprins între 0,005 și 0,0025 microni.

Hemicriptofit / *Hemicryptophyte*. (*hemi-* + gr. *kryptos* = ascuns + gr. *phyton* = plantă) Formă biologică în care sunt grupate plantele erbacee sau ușor lignificate, ce trăiesc un singur sezon, după care partea aeriană piere, supraviețuind prin mugurii bazali de la suprafața solului.

Hemidesmozomi / *Hemidesmosomes*. Structuri similare cu ale desmozomilor, care se leagă de celulele membranei bazale și nu de alte celule adiacente.

Hemidistrofie / *Hemidystrophy*. (*hemi-* + gr. *dys* = greu, dificil + gr. *trophe* = hrană, nutriție) Dezvoltare inegală a celor două jumătăți ale corpului.

Hemidroză / *Hemidrosis*. (*hemi-* + gr. *hydros* = transpirație, sudoare + *-oză*) Hipersecreție sudorală pe o jumătate a corpului.

Hemină / *H(a)emin*. (*hem-* + *-ină*) Clorhidrat de hematină, compus al hemului, rezultat prin încălzirea oxihemoglobinei cu acid acetic glacial și urme de clorură de sodiu. Test de decelare a sângelui în petele suspecte, în medicina legală.

Hemiparestezie / *Hemiparaesthesia*. (*hemi-* + gr. *para* = pe lângă + gr. *aisthesis* = senzație, sensibilitate) Parestezie a jumătății corpului.

Hemipareză / *Hemiparesis*. (*hemi-* + gr. *aisthesis* = percepere) Paralizie a motilității voluntare limitată la o jumătate a corpului.

Hemiplegie / *Hemiplegia*. (*hemi-* + gr. *plege* = lovitură) Pierderea mobilității voluntare a unei jumătăți a corpului, determinată de leziuni ale căilor piramidale, din cauze vasculare, tumorale, encefalitice, traumatice.

Hemipteră / *Hemiptera*. (*hemi-* + gr. *pteron* = aripă) Ordin de insecte parazite care sug sângele, ex.: ploşniţa şi păduchele (*Hemipterae*).

Hemitermie / *Hemithermia*. (*hemi-* + gr. *therme* = căldură) Ascensiune termică numai la o jumătate a corpului, cum se poate observa uneori în apoplexie sau în hemiplegie, de partea afectată.

Hemizigot / *Hemizygous*. (*hemi-* + gr. *zygotos* = împreună) Genotip format dintr-o singură genă în loc de o pereche de alele; situaţia se referă la locii de pe cromozomii X şi Y la persoanele de sex masculin sau pentru orice locus, atunci când una din cele două alele a fost pierdută printr-o deleţie.

Hemocit / *H(a)emocyte*. Sin. *Hematocit*. (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă) Termen generic pentru celulele sangvine (globulele roşii).

Hemocitometru / *H(a)emocitometer*. (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *metron* = măsură) Lamă de sticlă prevăzută cu o celulă cu grilă de numărare, la microscop, a numărului de elemente figurate din sânge. H. automate evaluează numărul de hematii (globule roşii) pe mm^3, a hematocritului şi a concentraţiei de hemoglobină.

Hemocitopenie / *Blood cytopenia*. (*hemo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *penia* = sărăcie) Scăderea parţială sau totală a numărului de hematii, leucocite, plachete circulante din sânge.

Hemocompatibilitate / *H(a)emocompatibility*. Compatibilitate cu sângele.

Hemoconcentraţie / *H(a)emoconcentration*. (*hemo-* + lat. *cum* = cu + lat. *centrum*, *-i* = centru, din *kentron* = vârf ascuţit) Creşterea volumului eritrocitar pe unitatea de volum de sânge, precum şi raportat la volumul sangvin total normal sau scăzut, cu scăderea volumului plasmatic. Se determină cu ajutorul volemiei şi al hematocritului.

Hemoconii / *H(a)emoconia*. (*hemo-* + gr. *konis* = praf) Corpusculi mici, ovali sau rotunzi, însoţiţi de mişcare browniană (la ultramicroscop), din plachetele sangvine.

Hemocrinie / *H(a)mocrinia*. (*hemo-* + gr. *krinein* = a separa de) Trecerea în sânge a produşilor secretaţi de glandele endocrine.

Hemocromatoză / *H(a)emochromatosis*. Sin. *Hemosideroză*. (*hemo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + *-oză*) Boală metabolică caracterizată prin supraîncărcarea ţesuturilor (viscerelor) cu fier, dată de un deficit în controlul absorbţiei sale.

Hemocromogen / *H(a)emochromogen*. (*hemo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + gr. *gennan* = a produce) Denumire a compuşilor obţinuţi din combinarea hemului cu substanţe ce au azot în moleculă (albumine, amoniac, piridină).

Hemocultură / *H(a)emoculture*. (*hemo-* + lat. *cultura*, *-ae* = cultivare) Însămânţarea unei probe de sânge pe un mediu de cultură adecvat (sângele normal este steril). Izolarea germenilor din sânge (septicemii, bacteriemii) permite diagnosticul bacteriologic al unei maladii infecţioase. Cultura se efectuează totdeauna pe două medii: unul pentru germenii aerobi şi unul pentru germenii anaerobi.

Hemocupreină / *H(a)emocuprein*. (*hemo-* + lat. *cuprum*, *-i* = cupru, aromă roşie, de la numele insulei Cyprus + *-ină*) Compuşi ai cuprului în sângele normal.

Hemodiafiltrare / *H(a)emodiafiltration*. (*hemo-* + gr. *dia* = prin + lat. *filtro*, *-are* = a filtra) Metodă de epurare extrarenală care asociază hemodializa şi ultrafiltrarea. V. şi *Hemofiltrare*, *Biofiltrare*.

Hemodializă / *H(a)emodialysis*. (*hemo-* + gr. *dialysis* = separare, din *dia* = prin + gr. *lysis* = distrugere) Denumire a fenomenului de epurare a sângelui prin trecerea într-un sistem unde deşeurile solubile sunt schimbate prin difuzia printr-o membrană artificială semipermeabilă (dializă). În caz de insuficienţă renală, se numeşte „rinichi artificial".

Hemodializor / *H(a)emodialyser*. Sin. *Rinichi artificial*. (*hemo-* + gr. *dia* = prin + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Aparat pentru restabilirea compoziţiei normale de sânge în insuficienţa renală acută.

Hemodiluţie / *H(a)emodilution*. (*hemo-* + lat. *dilutio*, *-onis*, de la *diluo*, *-are* = a dilua) Diluarea sângelui circulant (cu modificarea constantelor biologice: densitate, viscozitate, pH, a concentraţiei hematiilor şi a proteinelor), prin aflux de lichid interstiţial către sânge, în stări patologice sau normale.

Hemodinamică / *H(a)emodynamic*. (*hemo-* + gr. *dynamis* = forţă) **1.** Care se raportează la mecanismele circulaţiei sangvine (presiune, debit, viteză, vasomotricitate etc.). **2.** Studiul mecanismelor şi legilor care reglează curgerea şi debitul sângelui la nivelul vaselor.

Hemodinamometru / *Hemodynamometer*. (gr. *haima*, *-atos* = sânge + *dynamis* = forţă + *metron* = măsură) Manometru destinat măsurării presiunii sangvine intravasculare.

Hemofilie / *H(a)emophilia*. (*hemo-* + gr. *philein* = a iubi) Sindrom hemoragic datorat insuficienţei sau lipsei unuia dintre factorii tromboplastinici antihemofilici şi caracterizat clinic prin tulburări de coagulare sangvină, antrenând hemoragii (mucoase, cutanate, musculare, articulare) grave, frecvente şi prelungite, produse de cele mai mici traumatisme. Este o anomalie constituţională, transmisă recesiv, în care transmiţătorii sunt de sex feminin, iar bolnavii de sex masculin.

Hemofiltrare / *H(a)emofiltration*. (*hemo-* + lat. medievală a alchimiştilor *filtrum*, *-i* = filtru, din limba francilor stabiliţi în Galia, *fitir* = fetru, pâslă) Procedeu de epurare extrarenală prin care se extrag deşeurile toxice din sânge prin ultrafiltrare, sub presiune hidrostatică, crescută.

Hemoftalmie / *H(a)emmophthalmia*. (*hemo-* + gr. *ophthalmos* = ochi) Efuzia sangvină în interiorul globului ocular.

Hemoglobină / *H(a)emoglobin*. (*hemo-* + lat. *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Abr. Hb. Hemoproteină din eritrocite. Pigment din sânge, cromoproteină de culoare roşie, conţinută în globul roşu. Grup de proteine globulare, larg răspândite în lumea animală, care au rolul de a transporta oxigenul, dioxidul de carbon şi monoxidul de carbon în sânge. La vertebrate, hemoglobina conţine două perechi de lanţuri polipeptideice, cunoscute sub denumirea de lanţuri a şi b (care formează proteina numită globină); fiecare lanţ este pliat în aşa fel încât să ofere un situs de legare pentru gruparea hem. Fiecare dintre cele patru grupări hem leagă o moleculă de oxigen, formând oxihemoglobina. În ţesuturile unde se înregistrează deficit de oxigen, oxihemoglobina se disociază, cedând oxigen şi reconstituind hemoglobina. Grupările hem se combină şi cu alte molecule anorganice, inclusiv cu monoxidul de carbon, formând carboxihemoglobina sau cu dioxidul de carbon, formând carbohemoglobina. La vertebrate, hemoglobina este localizată în globulele roşii (eritrocite). Datorită combinării sale labile cu oxigenul, îndeplineşte rolul de transport al acestui gaz, de la plămâni la ţesuturi (oxigenare) şi al CO_2 în sens invers.

Hemoglobinemie / *H(a)emoglobin(a)emia*. (*hemoglobină* = gr. *haima*, *-atos* = sânge) Cantitatea de Hb liberă care circulă în plasmă (normală sub 5 mg‰). În mod normal, se găsesc numai urme, hemoglobina fiind legată de haptoglobină. Valoarea este crescută în hemoliza intravasculară.

Hemoglobinurie / *H(a)emnmoglobinuria*. (*hemo-* + lat. *globus*, *-i* = glob + *-ină* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa hemoglobinei libere în urină.

Hemogramă / *H(a)emogramm*, *Blood count*. (*hemo-* + gr. *gramma* = scriere) Ansamblu de examene hematologice care cuprinde numărătoarea de globule roşii şi albe, dozarea hemoglobinei, formula leucocitară, la care se mai poate adăuga numărătoarea reticulocitelor şi trombocitelor (examen citologic al sângelui circulant).

Hemolimfă / *Hemolymphe.* (*hemo-* + lat. *lympha*, *-ae* = apă limpede) Lichid organic care are aceleaşi proprietăţi cu ale sângelui şi care se găseşte în aparatul circulator al nevertebratelor.

Hemolitic / *H*(*a*)*emolytic.* (*hemo-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie) Substanţă care distruge hematiile.

Hemolizat / *H*(*a*)*emolysate.* Produs din sânge, obţinut prin liza globulelor roşii.

Hemoliză / *H*(*a*)*emolysys.* Sin. *Eritrocitoliză.* (*hemo-* + gr. *lysis* = dizolvare) **1.** Distrugerea globulelor roşii cu eliberarea hemoglobinei în sângele circulant sau într-un ţesut. Există o hemoliză fiziologică, datorită îmbătrânirii globulelor roşii, hemoglobina este degradată în bilirubină. Aceasta se poate observa în cazul intoxicaţiilor cu unele substanţe (arsine) sau în infecţii (*Streptococcus hemolyticus*, *Clostridium perfringens*). **2.** Fenomen de distrucţie a globulului roşu, în contact cu o soluţie hipotonică, prin umflarea şi pătrunderea apei în interiorul său, provocând o presiune intercelulară, care conduce la ruperea membranei celulare şi la eliberarea de hemoglobină, în soluţie, colorând-o în roşu. Se produce ca urmare a acţiunii unor microorganisme patogene, a unor substanţe toxice, a anticorpilor (în cazul transfuziilor de sânge dintr-o grupă necorespunzătoare) sau din cauza unor reacţii alergice.

Hemolizină / *H*(*a*)*emolysin.* Sin. *Eritrocitolizină.* (*hemo-* + gr. *lysis* = dizolvare + *-ină*). Substanţă toxică, de origine bacteriană, vegetală sau animală, din veninuri de şarpe, dotată cu proprietatea de a provoca liza hematiilor (hemoliză). Ex.: hemolizina streptococică.

Hemomelanină / *H*(*a*)*emomelanin.* Sin. *Pigment malaric.* (*hemo-* + gr. *melas*, *melanos* = negru + *-ină*) Se formează din hemoglobina eritrocitelor sub acţiunea parazitului malariei (*Plasmodium malariae*, *P. vivax*).

Hemonectină / *H*(*a*)*emonectin.* (*hemo-* + lat. *necto*, *nectere* = a uni + *-ină*) Glicoproteină cu structură apropiată de cea a fibronectinelor şi a vitronectinei, promotor al aderenţei celulelor.

Hemopatie / *H*(*a*)*emopathy.* (*hemo-* + gr. *pathos* = boală) Orice boală a sângelui şi a organelor hematopoietice.

Hemoperfuzie / *H*(*a*)*emoperfusion.* Procedeu de epurare extrarenală, pentru extragerea din sânge a unui toxic exogen, prin circulaţie extracorporală.

Hemopexină / *H*(*a*)*emopexin.* (*hemo-* + gr. *pexis* = fixare + *-ină*) Glicoproteină serică, din clasa β_1-globulinelor, care fixează hemul.

Hemopneumotorax / *H*(*a*)*eopneumothorax.* (*hemo-* + gr. *penuma*, *-atos* = aer + lat. *thorax*, *-cis* din gr. *thorax*, *-akios* = torace) Trecere simultană de aer şi sânge în cavitatea pleurală.

Hemoprofilaxie / *H*(*a*)*emoprophylaxixs.* (*hemo-* + gr. lat. *pro* = înainte + gr. *phylaxis* = protecţie, de la *phylattein* = a veghea, a supraveghea) Prevenirea unor boli infecţioase, transmisibile prin injectarea de sânge cu anticorpi. Din cauza riscului de transmitere a hepatitei serice, metoda a fost abandonată.

Hemoproteină / *H*(*a*)*emoprotein.* (*hemo-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Proteină ce conţine gruparea prostetică hem în structura sa.

Hemoptizie / *H*(*a*)*emoptysis.* (*hemo-* + gr. *ptysis* = scuipat) Eliminarea pe gură de sânge, aerat, roşu, însoţită sau nu de tuse. Stare caracteristică unor forme de tuberculoză pulmonară.

Hemoragie / *H*(*a*)*emorrhage*, *Bleeding.* (*hemo-* + gr. *rhegnynai* = a curge) Scurgerea de sânge în afara unui vas lezat, la suprafaţa corpului (hemoragie externă) sau în interiorul unui organ sau ţesut (hemoragie internă).

Hemoragină / *H*(*a*)*emorrhagin.* (*hemo-* + gr. *rhegnynai* = a ţâşni, a izbucni + *-ină*) Substanţă toxică din veninul de viperă (fam. *Viperidae*), care produce hemoragii şi liză tisulară, urmată de gangrenă locală, la locul muşcăturii.

Hemoragipar / *H*(*a*)*emorragiparus.* (lat. *haemorrgia*, *-ae*, gr. *haimorragia* = hemoragie) Care produce hemoragie.

Hemoreologie / *H*(*a*)*emorrheology.* (*hemo-* + gr. *rheos* = curent, de la *rhein* = a curge + gr. *logos* =ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază deformarea şi proprietăţile de curgere ale componentelor celulare şi plasmatice ale sângelui, la nivel macroscopic, microscopic şi molecular (submicroscopic), cât şi proprietăţile reologice ale structurilor vasculare cu care sângele vine în contact.

Hemoroid / *H*(*a*)*emorrhoid*, *Piles.* (lat. *haemorrhois*, *-idis*, gr. *haimorrhois*, *-idos*, din gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge + gr. *eidos* = formă) Dilataţie varicoasă a venelor mucoasei anusului şi rectului. Hemoroizii se numesc *externi* când sunt situaţi sub sfincterul anal şi *interni* când sunt situaţi deasupra acestuia.

Hemosiderine / *H*(*a*)*emosiderins.* (*hemo-* + gr. *sideros* = fier + *-ină*) Proteine care asigură depozitul fierului în ficat, splină sau măduva osoasă; ultimele două organe le utilizează pentru elaborarea de hemoglobină.

Hemosiderinurie / *H*(*a*)*emosiderinuria.* (*hemo-* + gr. *sideros* = fier + gr. *ouron* = urină + *-ină*) Prezenţă de hemosiderină în urină.

Hemosideroză / *H*(*a*)*emosiderosis.* V. *Hemocromatoză.*

Hemospermie / *H*(*a*)*emospermia.* Sin. *Hematospermie* (v.).

Hemostatic / *H*(*a*)*emostatic.* (*hemo-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţă capabilă să oprească o hemoragie. Poate acţiona prin vasoconstricţie locală (adrenalina, noradrenalina), prin scăderea permeabilităţii (adrenocrom), prin precipitarea proteinelor (substanţele astringente), favorizarea coagulării (substanţele coagulante: vitamina K, trombina, fibrina).

Hemostatic, local / *Hemostatic*, *local.* (*hemo-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţă sau manevră capabilă să oprească o hemoragie (substanţă capabilă să favorizeze hemostaza şi coagularea sângelui).

Hemostază / *H*(*a*)*emosthasis.* (*hemo-* + gr. *stasis* = oprire, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Oprirea sângerării prin formarea de cheag după intervenţie mecanică (garou), pe cale chimică (substanţe hemostatice, ex.: antipirina) sau spontan.

Hemoterapie / *H*(*a*)*emotherapy.* (*hemo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul bolilor cu sânge şi preparate de sânge.

Hemotip / *H*(*a*)*emotype.* (*hemo-* + gr. *typos* = tip) Ansamblul caracterelor genetice ale sângelui unui individ.

Hemotorax / *H*(*a*)*emothorax.* (*hemo-* + lat. *thorax*, *-acis*, gr. *thorax*, *-akos* = torace) Colecţie sangvină intrapulmonară (între cele două foiţe ale pleurei), de cauză traumatică.

Hemozomi / *Hemosomes.* (gr. *haima*, *-atos* = sânge + *soma* = corp) Lipozomi cu hemoglobină, pentru tratamentul hemoroizilor.

Henry / *Henry.* Unitate de măsură a inducţiei magnetice, în SI. Simbolul: H.

HEPA / *HEPA.* Abr. de la engl. *Heigh Efficiency Particulate Air.* V. *Filtru HEPA* (filtru cu înaltă eficienţă pentru particulele de aer).

Hepar-, Hepat-, Hepato- / *Hepar-*, *Hepat-*, *Hepato-.* (gr. *hepar*, *-atos* = ficat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ficat.

Hepar / *Hepar.* N.A. *hepar.* (gr. *hepar* = ficat) Sin. *Ficat.* Principala glandă anexă a tubului digestiv.

Heparină / *Heparin* (DCI). (*hepar-* + *-ină*) Polizaharid acid (poliholozid complex), descoperit în ficat (de unde şi denumirea sa), conţinând aminozaharuri şi resturi sulfurice cu M_r variabilă 5.000 şi 30.000 Da (alternanţă de glucozamină şi acid uronic). Preparatele medicamentoase se obţin prin extracţie din plămâni de bovine şi mucoasă intestinală de porcine. Are acţiune anticoagulantă imediată, de durată scurtă, atât *in vitro*, cât şi *in vivo*. Inhibă acţiunea trombinei şi tromboplastinei (tromboflebite, infarct miocardic, chirurgie cardiacă şi vasculară, transfuzii de sânge).

Heparinoid / *Heparinoid, Synthetic heparin substitute*. (*hepar-* + gr. *eidos* = formă) Medicamente de sinteză (mucopolizaharide sulfatate) cu acţiune asemănătoare heparinei.

Hepatalgie / *Hepatalgia*. (*hepato-* + gr. *algos* = durere) Durere la nivelul ficatului.

Hepatic-, Hepatico- / *Hepatic-, Hepatico-*. (gr. *hepatikos* = care ţine de ficat) Ceea ce se raportează la ficat. Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la apartenenţa de ficat.

Hepatită / *Hepatitis*. (*hepatic-* + *-ită*) Orice afecţiune inflamatorie a ficatului, frecvent virală, ce evoluează spre vindecare, cronicizare sau ciroză.

Hepatită A / *Virus A hepatitis, Hepatitis A*. Sin. *Hepatită epidemică*. Boală provocată de virusul hepatitic A, virus ARN, din genul *Heparnavirus*, adus pe cale digestivă, cu incubare 18-40 zile, care se manifestă prin icter, cu febră moderată. Boala se vindecă în circa 15 zile; apare sporadic sau în epidemii. Se poate preveni prin administrare de gamaglobuline sau vaccinare.

Hepatită B / *Virus B hepatits, Hepatitis B*. Sin. *Hepatită serică*. Boală produsă de virusul hepatitic B, virus ADN, din familia *Hepadnavirides*; se transmite la om accidental, prin injecţie cu ser sau sânge uman infectate sau a seringilor şi acelor infectate şi sterilizate incorect. Virusul este transportat mai ales prin secreţii salivare sau genitale. Boală frecvent răspândită în Africa tropicală şi în Asia; are o incubaţie mai lungă: 60-150 zile, cu aceleaşi simtome ca la hepatita A. Poate evolua lent spre ciroză sau hepatocarcinom. Se efectuează vaccinare preventivă.

Hepatită C / *Virus C hepatits, Hepatitis C*. Boală produsă de virusul hepatitic C, virus ARN înrudit cu familia *Flavivirus*, descoperit în 1989, în care 90% din cazuri sunt anicterice, 50% se cronicizează, iar 20% evoluează spre ciroză. Diagnosticul constă în depistarea anticorpilor anti-virus C, prin metoda ELISA.

Hepatită D / *Delta agent hepatits, Hepatits D*. Boală rezultată prin infecţia simultană (coinfecţie sau suprainfecţie) cu virusul B şi virusul D.

Hepatită E / *Hepatitis E*. Boală provocată de un *Calicivirus*, virus ARN fără anvelopă. Cu transmitere oral-fecală. Boala nu se cronicizează şi poate fi mortală la gravide.

Hepatită epidemică / *Infectious hepatitis*. Sin. *Hepatita A*.

Hepatită F / *Hepatitis F*. Boală produsă de virusul hepatitic F.

Hepatită g / *Hepatitis G*. Boală produsă de virusul hepatitic G, virus ARN din familia *Flaviviridae*, transmis prin sânge şi uneori pe cale veterinară. Este asociat virusului B sau C, în hepatita cronică.

Hepatită medicamentoasă / *Drug-induced hepatitis*. Hepatită produsă de medicamente, manifestată prin leziuni citolitice, colestatice sau citocolestatice.

Hepatită serică / *Serum hepatitis*. Sin. *Hepatita B*.

Hepatită virală / *Viral hepatitis*. Inflamaţie a ficatului provocată de un virus, manifestată prin icter infecţios.

Hepatocit / *Hepatocyte*. (*hepato-* + gr. *kytos* = celulă) Tip de celulă epitelială specializată cu rol major, din ţesutul hepatic.

Hepatom / *Hepatoma*. (*hepato-* + *-omă*) Tumoră a ficatului.

Hepatomegalie / *Hepatomegaly*. (*hepato-* + gr. *megas, -alos* = mare) Mărirea volumului ficatului, evidenţiată la palparea şi percuţia abdominală; poate avea cauze diverse.

Hepatopatie / *Hepatopathy*. (*hepato-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generică pentru bolile ficatului.

Hepatoprotector / *Hepatoprotector*. (*hepato-* + lat. *protectio, -onis* = apărare) Substanţă eficace împotriva acţiunii şi efectelor secundare nocive ale altor substanţe asupra ficatului.

Hepatosplenomegalie / *Hepatosplenomegaly*. (*hepato-* + gr. *splen, -os* = splină + gr. *megas, -alos* = mare) Hepatomegalie asociată cu splenomegalie, produsă de diferite boli.

Hepatotoxicitate / *Hepatoxicity*. (*hepato-* + gr. *toxikon* = otravă) Proprietatea unei substanţe de a provoca efecte toxice la nivelul ficatului (ex.: tetraclorura de carbon).

Hepatotrop / *Hepatotrop*. (*hepato-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Medicament care are afinitate (tropism) pentru ficat.

Hepcidina / *Hepcidin*. (*hepar-* + lat. *caedo, -ere* = a ucide) Peptid de origine hepatică cu proprietăţi antimicrobiene şi care intervine în reglarea absorbţiei intestinale de fier (pe care o frânează în hipersiderie).

Hept-, Hepta- / *Hept-, Hepta-*. (gr. *hepta* = şapte) Prefix sau sufix care introduce în termeni referirea la cifra şapte. Ex.: heptan, benzodiazepine etc.

Herba / *Herba*. (lat. *herba, -ae* = iarbă) **1.** Denumire în limba latină pentru plantele erbacee. **2.** Partea aeriană a unei plante erbacee.

Herbaceu / *Herbaceous*. (lat. *herbaceus, -a, -um* = de consistenţa ierbii) Tulpini verzi, asimilatoare, de consistenţa şi aspectul ierbii (ex.: la *Gossypium herbaceum*, *Linum* sp.).

Herborist / *Herbalist*. (lat. *herba, -ae* = iarbă) Persoană autorizată să vândă plante medicinale. Din anul 1941, diploma de herborist a fost suprimată (Franţa).

Hering (legea) / *Hering (law)*. Hering a observat că după o prescripţie homeopatică, dispariţia simtomelor are loc astfel: „de sus în jos, de la interior la exterior şi în ordinea inversă faţă de apariţia lor".

Hermafrodit / *Hermaphrodite*. Sin. *Bisexuat*. (gr. zeul *Hermes* = reprezentant al sexului masculin + zeiţa *Afrodita* = reprezentanta sexului feminin; gr. *Hermaphroditos* = fiul lui Hermes, zeul comerţului, şi al Afroditei, zeiţa iubirii) **1.** Organism care prezintă atât organe de reproducere masculine, cât şi feminine. Individ cu hermafroditism (v.). **2.** Flori care prezintă atât stamine, cât şi carpele.

Hermafroditism / *Hermaphrodism*. Sin. *Bisexualitate, Intersexualitate*. Stare intersexuală rară, definită prin prezenţa la un singur şi acelaşi individ a organelor genitale masculine şi feminine.

Hernie / *Hernia*. (*hernio-*) Excrescenţă formată prin ieşirea unui viscer sau a unei părţi dintr-un viscer în afara limitelor normale prin pereţii cavităţii care îl conţine sau printr-un orificiu natural, accidental (ruperea pereţilor cavităţii care-l conţine) sau patologic.

Hernie de disc / *Herniation of intervertebral disk*. Dezvoltarea şi protruzia nucleului pulpos sau a inelului fibros al discului intervertebral (L_4-L_5, mai rar L_5-S_1) în canalul rahidian, producând compresia nervului sciatic şi o algie puternică. Se efectuează ablaţia nucleului herniat.

Hernio- / *Hernio-*. (lat. *hernia, -ae* = vătămare, surpare, hernie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la hernie.

Heroină / *Heroin*. Sin. *Diacetilmorfină*. (lat. gr. *heroine* = eroină, semizeiţă, din lat. gr. *hero, herois* = erou, aluzie la efectele stimulatoare ale drogului) Drog, stupefiant, derivat sintetic al morfinei, cu formula: $C_{21}H_{23}O_5N$; pulbere albă, cristalină, solubilă în alcool şi benzen, greu solubilă în apă, obţinută prin acetilarea morfinei; este mai toxică decât morfina, cu efecte analgezice şi hipnotice mai puternice, asociate cu starea de euforie intensă, producând obişnuinţă, greu de tratat şi cu recidive numeroase. Efectul de toxicomanie se numeşte heroinomanie sau heroinism (cu dependenţă fizică, psihică şi socială). Din această cauză, heroina nu se mai utilizează în scop farmaceutic. Păstrarea ei este interzisă. Supradoza accidentală (*overdose*) produce insuficienţă respiratorie mortală, dacă nu este tratată cu un antidot specific, naloxon.

Heroinomanie / *Heroinomania*. Sin. *Heroinism*. (*heroină-* + gr. *mania* = nebunie + *-ism*) Drogarea cu heroină.

Herpangină / *Herpangina*. (lat. *herpet-* + lat. *angina*, *-ae* = sufocare, de la *ango*, *-ere* = a strânge, a sufoca sau gr. *ankein* = a sugruma) Boală infecţioasă febrilă produsă de virusurile *Coxsackie*, cu leziuni vasculare şi ulcerate la nivel faringian şi al palatului moale.

Herpes / *Herpes*. (*herpet-*) Erupţii veziculare cu diferite etiologii. Maladie cutanată care poate afecta în mod egal şi mucoasele, provocată de virusul *Herpes simplex* sau *Herpes virus hominis* (*HVH*), din familia *Herpesviridae*. Se manifestă tipic în aria pielii feţei şi la nivel genital. Dermatoza este caracterizată prin erupţie acută de vezicule grupate în buchet, pline cu un lichid clar, care se rup cu uşurinţă, lăsând eroziuni la locul respectiv. Sunt însoţite de senzaţie de arsură, dureri, prurit. Poate recidiva cu ocazia menstruaţiei la femei (herpes catamenial produs de *Herpes progenitalis*) sau după boli febrile sau indigestii (herpesul mucoasei bucale). Herpesul genital este transmisibil pe cale sexuală. Alte tipuri: *H. zoster*, sin. *Zona Zoster* (v.), *H. zoster oftalmic*, cu afectarea nervului oftalmic, keratită, anestezie corneană.

Herpes simplex virus / *Herpes simplex virus*. Virus din familia *Herpesviridae*, care produce infecţii ale mucoaselor. Se cunosc 2 tipuri: 1. *tipul 1*, transmis prin salivă infectată; produce: gingivostomatite, keratoconjunctivite, eczemă herpetiformă, meningoencefalite; 2. *tipul 2*, transmis pe cale genitală şi produce h. genital.

Herpes zoster / *Herpes zoster*. Sin. *Zona Zoster* (v.).

Herpesviridae / *Herpesviridae*. Familie de virusuri ADN, de talie mare (80-100 nm), a căror capsulă are o simetrie cubică.

Herpet- / *Herpet-*. (gr. *herpes*, *-etos*, lat. *herpes*, *-etis* = pecingine, ulcer malign, de la gr. *herpein* = a se târî) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o ulcerare, îndeosebi a unei mucoase.

Herpetic / *Herpetic*. (*herpeti-*) Care este în relaţie cu un herpes.

Herpetiform / *Herpetiform*. (*herpeti-* + lat. *forma*, *-ae* = formă) Despre aspectul macroscopic al unei leziuni dermatologice care are vezicule grupate, asemănătoare cu leziunile herpetice.

Hertz / *Hertz*. (Heinrich Rudolf Hertz, 1857-1894, fizician german) Unitate de măsură a frecvenţei (simbolul: Hz). Reprezintă frecvenţa unui fenomen periodic a cărui perioadă este egală cu o secundă.

Herxheimer (reacţia) / *Herxheimer* (*reaction*). Fenomene reacţionale generale (febră, cefalee) şi locale (erupţie) ce apar în sifilisul secundar după administrarea unui medicament puternic treponemocid, ca urmare a distrugerii masive de treponeme.

Hesperanopie / *Hesperanopia*. (gr. *hespera* = seară + gr. *an* = priv. + *ops*, *opos* = văz, vedere) Cecitate nocturnă. V. *Hemeralopie*.

Hesperidă / *Hesperidium*. (lat. *hesperidium*, *-ii* = hesperidă, Hesperides – nimfă păzitoare a merelor de aur) Fruct cărnos indehiscent provenit din ginecee policarpelare, sincarpe, cu placentaţie axilară, pluriovulat (ex.: fructul citricelor).

Hesperidină / *Hesperidin*. Citro-flavonoidă prezentă în portocale şi în lămâi. Are acţiune vitaminică.

Hetero- / *Hetero-*. (gr. *heteros* = altul, diferit) Element de compunere care introduce în termeni referirea de diferit, neomogen etc.

Heteroaglutinare / *Heteroagglutination*. (*hetero-* + lat. *agglutino*, *-are* = a lipi, a uni strâns) Aglutinare a particulelor antigenice prin aglutinine derivate de la alte specii.

Heteroaglutinină / *Heteroagglutinin*. (*hetero-* + lat. *agglutino*, *-are* = a lipi) Anticorp aglutinant existent în sânge, care are proprietatea de a aglutina hematiile sau celulele altor specii de animale.

Heteroanticorp / *Heteroantibody*. Sin. *Xenoanticorp*. (*hetero-* + gr. *anti* = contra + lat. *corpus*, *-oris* = corp) Anticorp combinat cu antigeni proveniţi de la o specie diferită de cea a organismului la care există anticorpi.

Heteroantigen / *Heteroantigen*. Sin. *Xenoantigen*. (*hetero-* + gr. *anti* = contra + gr. *gennan* = a produce) Antigen care provine de la specii străine producătorului de anticorpi.

Heteroauxină / *Heteroauxin*. Sin. *Acid β-indolil acetic*. (*hetero-* + gr. *auxein* = a creşte) Fitohormon apropiat auxinei care accelerează creşterea organelor plantelor prin alungirea celulelor, cât şi prin multiplicarea acestora, sintetizat de miceliile unor ciuperci şi pe cale artificială în laborator. Acidul β-indolil acetic şi derivaţii săi se utilizează ca factori de creştere, pentru grăbirea coacerii fructelor etc.

Heterocarion / *Heterokaryon*. (*hetero-* + gr. *karyon* = nucleu) Nucleu diferit din punct de vedere genetic, introdus în celulă prin procedee experimentale *in vitro*, de fuziune sau de hibridizare celulară. V. *Heterocarioză*.

Heterocariot / *Heterokariote*. (*hetero-* + gr. *karyon* = sâmbure, nucleu) Celulă multinucleară sau organism conţinând nuclee de la specii diferite.

Heterocarioză / *Heterokaryosis*. (*hetero-* + gr. *karyon* = nucleu + *-oză*) Celulă cu mai multe nuclee diferite d.p.d.v. genetic. Se întâlneşte la unele ciuperci ca rezultat al fuziunii ciptoplasmei unor celule de la linii diferite, fără ca nucleele acestor celule să fuzioneze. Se pot obţine experimental *in vitro*.

Heterociclic / *Hetrocyclic*. Sin. *Heteromer*. (*hetero-* + gr. *kyklos* = ciclu) Înveliş floral alcătuit dintr-un număr inegal de elemente florale (ex.: la *Apiaceae*, *Asteraceae*).

Heterociclu / *Heterocycle*. (*hetero-* + gr. *kyklos* = cerc) Ciclu molecular organic în care unul din atomii componenţi este diferit de carbon. Poate fi, de ex.: oxigen, sulf sau azot.

Heterocromatic / *Heterochromatic*. (*hetero-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Cromozom sau segment de cromozom ce are un ciclu de coloraţie caracteristică heterocromatinei.

Heterocromatină / *Heterocyhromatin*. (*hetero-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + *-ină*) Regiunile genomului care rămân condensate pe tot parcursul ciclului celular; este fără expresie genetică şi se replică în partea finală a fazei S. Prezintă culoare mai intensă faţă de restul cromatinei din nucleu.

Heterocromozom / *Heterochromosome*. (*hetero-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + gr. *soma*, *-atos* = corp) Cromozom care rămâne picnotic în interfază, sub forma unui corpuscul cromatinian şi se comportă diferit decât ceilalţi cromozomi.

Heterocronie / *Heterochronia*. (*hetero-* + gr. *khronos* = timp) Dezvoltarea unui ţesut într-o perioadă în care acesta nu există în mod normal în organism.

Heterodimer / *Heterodimer*. (*hetero-* + gr. *dis* = de două ori + gr. *meros* = parte) Dimer format din două subunităţi cu structură diferită.

Heterodont / *Heterodont*. (*hetero-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Animale cu mai multe tipuri de dinţi (mamifere şi om).

Heterodrom / *Heterodrome*. (*hetero-* + gr. *dromos* = drum) Care se propagă anormal; ex.: excitaţia cardiacă.

Heteroduplex DNA / *DNA heteroduplex*. (*hetero-* + lat. *duplex, -icis* = dublu) ADN dublu catenar format prin hibridarea a două secvenţe de origine diferită, care nu sunt perfect complementare, din cauza unei mutaţii sau a unei recombinări genetice inexacte. V. *Hibridare moleculară*, *Homoduplex*.

Heterofil / *Heterophilic*, *Heterophil*. (*hetero-* + gr. *philein* = a iubi) **1.** Care are afinitate şi pentru alţi antigeni sau anticorpi, în afara celor pentru care este specific. **2.** Colorat cu alt tip de culoare decât de obicei. **3.** Leucocite, granulocite cu mărime şi culoare diferite în raport cu normalul.

Heterofilie / *Heterophilly*. (*hetero-* + gr. *phyllon* = frunză) Frunze de forme şi mărimi diferite care se găsesc la diferite niveluri pe plantă (ex.: la *Ranunculus cassubicus*, *Sagittaria sagittifolia*).

Heteroforie / *Heterophoria*. (*hetero-* + gr. *pherein* = a purta) Deviere latentă a axelor vizuale (care nu se mai menţin paralele).

Heterogamet / *Heterogamete*. Sin. *Anizogamet*. (*hetero-* + gr. *gamete* = soţie, *gametes* = soţ) Celulă sexuală care în timpul fecundării se va uni cu o altă celulă, diferită morfologic. Termen antagonist: *Homogamet*.

Heterogen / *Heterogenous*. (*hetero-* + gr. *gennan* = a forma, generare) **1.** Caractere care îşi au originea în afara organismului. **2.** Indivizi sau caractere care au altă origine decât a populaţiei căreia îi aparţin. **3.** Organism alcătuit din mai multe elemente diferite ca formă, funcţie sau origine. **4.** Grup taxonomic care include genuri sau specii cu origini diferite.

Heterogenitate genetică / *Genetic heterogeneity*. (*hetero-* + gr. *genos* = neam) Se referă la consecinţele fenotipice identice sau similare ale unor mutaţii diferite care apar la nivelul aceluiaşi locus sau la nivelul unor loci distincţi, mutaţii care determină aceeaşi boală genetică.

Heterogeuzie / *Heterogeusis*. (*hetero-* + gr. *geusis* = gust) Tulburare a simţului gustativ, gustul nefiind cel aşteptat, dar nu dezagreabil.

Heterogrefă / *Heterograft*. Sin. *Grefă heterologă*, *Heterotransplant*, *Xenogrefă*. (*hetero-* + lat. *graphium, -i*, din gr. *grapheion* = peniţă de scris, de la *graphein* = a scrie) Grefă efectuată la un organism care aparţine unei specii animale diferite de la care provine grefonul.

Heterogrefă valvulară / *Valvular heterograft*. Sin. *Bioproteză*.

Heterohemaglutinare / *Heteroh(a)emagglutination*. (*hetero-* + gr. *haima, -atos* = sânge + lat. *agglutino, -are* = a lipi, a uni) Aglutinarea eritrocitelor de om prin aglutinine provenite de la alte specii.

Heteroimunizare / *Heteroimmunization*. Sin. *Xenoimunizare*. (*hetero-* + lat. *immunis, -is* = scutit, apărat, de la *in* = lipsit de + *munus, -i* = obligaţie) Imunizare produsă prin injectarea la un animal a unui antigen provenit de la altă specie.

Heterolateral / *Heterolateral*. (*hetero-* + lat. *lateralis, -is* = lateral, de la *latus, -eris* = latură) Situat de partea opusă, faţă de referinţă.

Heterolog / *Heterologous*. Sin. *Xenogenic*. (*hetero-* + gr. *logos* = relaţie, raport) **1.** Cu structură diferită de cea a ansamblului din care face parte. **2.** Care provine de la o specie diferită; ex.: grefă. **3.** Care are forme foarte diferite la aceeaşi specie; ex.: suşă microbiană. Termen contrar: *Omolog*.

Heteromorf / *Heteromorphic*. (*hetero-* + gr. *morphe* = formă) **1.** Organism, organ sau celulă diferite ca formă şi dimensiune. **2.** Colonie formată din indivizi diferiţi ca formă şi funcţie. **3.** Generaţii ale unui ciclu evolutiv diferite ca formă şi grad de dezvoltare. **4.** Cromozomi homologi diferiţi morfologic.

Heteroosmie / *Heteroosmia*. Sin. *Heterosmie* (v.).

Heteroplazie / *Heteroplasia*. (*hetero-* + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a forma, a modela) Distrofie disontogenetică manifestată prin prezenţa unui ţesut perfect diferenţiat în altă zonă decât în cea normală.

Heteropoliacid / *Heteropolyacid*. (*hetero-* + gr. *polys* = mulţi + lat. *acidus, -a, -um* = acru) Acid rezultat din unirea a doi acizi diferiţi, dintre care unul intră cu un număr mai mare de radicali. Ex.: acidul silicowolframic, fosfomolibdenic, arsenomolibdenic etc.

Heteropolimer / *Heteropolymer*. (*hetero-* + gr. *polys* = mulţi + gr. *meros* = parte) Produs provenit din combinarea mai multor molecule simple, numite monomeri, care nu sunt identice, ci diferite.

Heteropolimerizare / *Heteropolymerisation*. Polimerizare cu monomeri diferiţi. Tip special de copolimerizare în care fiecare monomer în parte sau numai unul dintre ei nu este capabil să se polimerizeze singur. V. şi *Polimerizare*.

Heteroproteide / *Heteroproteids*. Sin. *Heteroproteine* (v.). (*hetero-* + gr. *protos* = primul + gr. *eidos* = formă).

Heteroproteine / *Conjugated proteins*. Sin. *Heteroproteide*. (*hetero-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Compuşi organici formaţi din proteine asociate cu grupări neprotidice; ex.: grupări prostetice sau componenţi heterogeni repartizaţi în molecule de proteină, ex.: fosfoproteină, glicoproteină, cromoproteină, nucleoproteină. Proteide care conţin în molecula lor, în afară de aminoacizi, alte substanţe neproteice (glucide, lipide, vitamine, ioni metalici).

Heterosexual / *Heterosexual*. (*hetero-* + lat. *sexualis, -e* = referitor la sex, de la *sexus, -us* = sex) Cu tendinţe sexuale normale, care este atras de sexul opus.

Heterosmie / *Heterosmia*. Sin. *Heteroosmie*, *Heterogeuzie* (v.). (*hetero-* + gr. *osme* = miros).

Heterospecific / *Heterospecific*. (*hetero-* + lat. *specificus, -a, -um* = specific, din *species, -ei* = aspect, aparenţă) Care prezintă caractere, trăsături proprii unei alte specii.

Heterostile / *Heterostyled*, *Heterostylous*. (*hetero-* + gr. *stylos* = coloană, stil) Plante cu două tipuri de flori: brevistile (cu stilul scurt) şi longistile (cu stilul lung), adaptate la polenizarea încrucişată (ex.: la *Primula officinalis*).

Heterotipic / *Heterotypical*. (*hetero-* + gr. *typos* = fel, tip, formă) De formă diferită; v. *Homotipic*.

Heterotop / *Heterotopic*. (*hetero-* + gr. *topos* = loc) Care îşi are originea într-un loc anormal.

Heterotopic / *Heterotopical*. (*hetero-* + gr. *topos* = loc) Despre transplantarea unui organ într-o altă poziţie decât în locul său anatomic normal.

Heterotopie / *Heterotopic*. (*hetero-* + gr. *topos* = loc) Prezenţa unor celule sau ţesuturi în alte zone anatomice decât cele în care se află în mod normal.

Heterotransplantare / *Heterotransplantation*. Sin. *Heterogrefă* (v.). (*hetero-* + lat. *trans* = peste + lat. *planto, -are* = a planta)

Heterotrof / *Heterotroph*. (*hetero-* + gr. *trophe* = hrană) Organisme care îşi asigură hrana folosind diferite substanţe organice în descompunere (saprofite) sau parazitând alte organisme vii (ele se numesc *parazite*).

Heterotropie / *Heterotropy*. Sin. *Strabism* (v.). (*hetero-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce).

Heteroxen / *Heteroxenous*. (*hetero-* + gr. *xenos* = străin) Caracteristica unui parazit de a avea cel puţin o gazdă intermediară.

Heterozide / *Heterosides*. (*hetero-* + *-oză*) Glucide complexe care conţin în molecula lor una sau mai multe oze simple şi alte substanţe neglucidice numite *aglicon* sau *genină* (sterol, fenol etc.).

Sunt de origine vegetală şi au acţiune farmacologică; ex.: glicozide cardiotonice (v.). Prin hidroliză devin inactive.

Heterozigot / *Heterozygote*, *Heterozygous*. (*hetero-* + gr. *zygotos* = împreună) Genotip format din două gene alele diferite. Termen contrar: *Homozigot*.

Heterozom / *Heterosome*. Sin. *Heterocromozom* (v.). (*hetero-* + gr. *soma*, *-atos* = corp).

Hex-, Hexa- / *Hex-*, *Hexa-*. (gr. *hex* = şase) Prefix care introduce în termeni referirea la cifra şase.

Hexaciclic / *Hexacyclic*. (*hexa-* + gr. *kyklos* = ciclu, cerc) **1.** Flori cu şase cicluri dispuse pe receptacul (ex.: la *Lauraceae*). **2.** Compus organic cu şase atomi de carbon în ciclu.

Hexaclorciclohexan / *Hexachlorocyclohexane*. Sin. *Gamexan*, *6,6,6*, abr. *HCH*. Insecticid de contact organoclorurat ($C_6H_6Cl_6$), pulbere cristalină, solubilă în solvenţi organici, toxic, cu acţiune convulsivantă.

Hexaclorofen / *Hexachlorophene* (DCI). Antiseptic local şi detergent, cu formula $C_{13}H_6Cl_6O_2$, similar cu fenolul, utilizat pe piele.

Hexametilentetramină / *Methenamine*. Sin. *Urotropină*, *Metenamină*, *Hexamină*. Substanţă cristalizată cu formula: $(CH_2)_6N_4$, cu acţiune antiseptică, cu domeniu larg, administrată pe cale orală, în stomac, prin hidroliză eliberează formaldehidă, cu acţiune germicidă, interesând bacterii şi fungi, datorită denaturării proteinelor. Este indicată în tratamentul infecţiilor tractului uro-genital, absorbant de gaze toxice şi ca reactiv analitic pentru: Sb, Bi, Au, Hg, Ag. Dozele mari administrate pot cauza iritaţia stomacului şi a vezicii. V. *E 239*.

Hexestrol / *Hexestrol*. Sin. *Sinfolin*. Estrogen de sinteză înrudit cu dietilstilbestrolul. Se administrează pe cale orală, i.m. sau pe cale vaginală, în ovule, sub formă de hexestrol diacetat.

4-Hexil-rezorcinol / *4-Hexylresorcinol*. V. *E 586*.

Hexobarbital / *Hexobarbital* (DCI). Barbituric N-metilat cu acţiune narcotică, de foarte scurtă durată, utilizat limitat, în anesteziologie, datorită reacţiilor adverse.

Hexokinază / *Hexokinase*. (*hexo-* + gr. *kinein* = a mişca + *-ază*) Enzimă din clasa transferaze (EC:2), care catalizează reacţiile de fosforilare a hexozelor (transferă gruparea fosfat de la ATP la hexoze). Poate avea ca substrat glucoza, în procesele de catabolism al glucozei, când se formează esterul glucozo-6-fosfat, numit şi esterul lui Cori. Catalizează şi fosforilarea altor oze: manoză, galactoză, fructoză. Procesul are loc mai ales în muşchi şi ficat. Lipsa h. din muşchi face ca, la glicoliză, materia primă să fie glicogenul, şi nu glucoza.

Hexoză / *Hexose*. (*hexo-* + *-oză*) Glucid, monozaharid cu şase atomi de carbon, cu formula $C_6H_{12}O_6$, nehidrolizabil; ex.: glucoza, fructoza, galactoza.

Hi-, Hio- / *Hi-*, *Hio-*. (gr. *hypsilon*, a 21-a literă a alfabetului grec) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la litera hi sau la forma acesteia; ex.: *Hioid* (v.).

Hial-, Hialo-, Hialino- / *Hial-*, *Hialo-*, *Hialino-*. (lat. *hyalinus*, *-i*, gr. *hyalinos* = făcut din sticlă, de la lat. *hyalus*, *-i*, gr. *hyalos* = culoarea verde a sticlei, sticlă) Elemente de compunere care introduc în termeni asemănarea cu aspectul sau culoarea sticlei.

Hialaderină / *Hyaladerin*. (*hialo-* + lat. *adhaero*, *adhaerere* = a fi ataşat, de la *ad* = spre + *haero*, *aerere* = a fi prins + *-ină*) Proteină cu locuri specifice de legare pentru acidul hialuronic, încărcate pozitiv, de resturi aminoacide.

Hialin / *Hyaline*. (*hialo-*) **1.** Transparent, incolor. **2.** Substanţă omogenă, clară, fără structură, întâlnită în mod normal în matricea cartilagiului, corpul vitros etc.

Hialinizare / *Hyalinisation*. (*hialino-*) Distrofie proteică ireversibilă a fibrelor conjunctive sau a celulelor, caracterizată prin omogenizare.

Hialinoză / *Hyalinosis*. (*hialino-* + *-oză*) Boală caracterizată de scăderea rezistenţei vaselor sangvine din cauza degenerescenţei hialine a vaselor sau a sinusurilor limfoganglionare.

Hialoid / *Hyaloid*. (*hialo-* + gr. *eidos* = formă) Aparenţa unor structuri anatomice care au aspectul transparent al sticlei; ex.: membrana h.

Hialoplasmă / *Hyaloplasm* (*hialo-* + gr. *plasma* = formaţiune) Substanţă fundamentală celulară, lipsită de structură, în care sunt înglobate toate incluziunile citoplasmatice şi organitele celulare.

Hialuronidază / *Hyaluronidase* (*hialo-* + gr. *ouron* = urină + *-ază*) Enzimă mucolitică ce catalizează depolimerizarea şi hidroliza acidului hialuronic din ţesuturi, în acid glucuronic şi N-acetilglucozamină, producând reducerea viscozităţii substanţei fundamentale, determinând creşterea permeabilităţii ţesutului conjunctiv. Se utilizează pentru accelerarea absorbţiei soluţiilor injectabile s.c., grăbeşte resorbţia hematoamelor, în edeme.

Hiatus / *Hiatus*. (lat. *hiatus*, *-us* = deschidere) Termen utilizat în anatomie, desemnând un spaţiu sau o deschidere marcată de obicei într-o aceeaşi structură.

Hibern-, Hiberno- / *Hibern-*, *Hiberno-*. (lat. *hiberno*, *-are* = a ierna, a hiberna) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la iernare.

Hibernal / *Hybernal*. (*hibern-* + *al*). Care trece peste perioada nefavorabilă de iarnă sub formă de: muguri, bulbi, rizomi, tuberculi, plantule (grâul de toamnă).

Hibernare / *Hibernation*. (*hiberno-*) Perioadă din viaţa unor mamifere ca: urs, marmotă, popândău, liliac în care scade intensitatea proceselor metabolice din organismul lor, prin mecanisme interne de inhibiţie, declanşate de frig. Temperatura corpului acestora scade la +5°C în timpul dormitării.

Hibernare artificială / *Artificial hibernation*. Producerea artificială la om a unei stări asemănătoare cu hibernarea, prin substanţe ganglioplegice şi refrigerare cu pungi de gheaţă pe trunchi şi membre, la termperatura de +28°C, cu puls de 1-2 bătăi / minut, o respiraţie / minut, în vederea unor intervenţii chirurgicale pe inimă sau creier sau tratamentul unor arsuri grave şi intoxicaţii.

Hibernoterapie / *Artificial hibernation*. (*hiberno-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea terapeutică a hibernării artificiale.

Hibrid- / *Hybrid-*. (lat. *hybrida*, *-ae* = metis, hibrid cu sânge amestecat, de la *hybris* = violenţă, viol, de la *hiper* = mai mult, peste) Element de compunere care introduce în termeni referirea la hibrid, combinat, la amestec compus, prin asocierea a două specii diferite. Organism provenit din încrucişarea a doi indivizi de specii, de soiuri, de genuri sau de rase diferite; corcitură.

Hibrid / *Hybrid*. Sin. *Corcit*. (*hibrid-*) **1.** Individ rezultat din încrucişarea a doi indivizi genetic deosebiţi, din aceeaşi specie sau din specii diferite. Hibrizii intraspecifici sunt fertili, cei interspecifici pot fi fertili, sterili sau semisterili. Sterilitatea este controlată genetic de gene care împiedică fie fecundarea, fie evoluţia embrionului. **2.** În genetică, h. sunt indivizi heterozigoţi rezultaţi din încrucişarea a doi părinţi de rasă pură.

Hibrid ADN-ARN / *DNA-RNA hybrid*. Moleculă cu catenă dublă formată prin asocierea unui lanţ de ADN şi a unuia de ARN complementare.

Hibridare / *Hybridisation*. (*hibrid-*) Sin. *Încrucişare*, *Hibridizare*. Producerea de hibrizi. Încrucişarea sexuată a două sau mai multe soiuri, specii de plante sau animale, aparţinând aceleiaşi specii sau unor specii sau genuri diferite sau a două organisme genetic diferite.

Hibridare moleculară / *Molecular hybridisation*. Procedeu de obținere a unei molecule hibride. Termenul se aplică moleculelor de acizi nucleici (ADN sau ARN), care derivă din asocierea a două lanțuri monocatenare, provenind de la aceeași specie sau de la specii diferite. H. are loc numai când lanțurile de ADN sau fragmentele de ADN și ARN conțin baze complementare.

Hibridizare / *Hybridization*. Sin. *Contopire*. **1.** În chimie, hibridizarea se obține, prin contopire, dintr-un număr de orbitali atomici, când rezultă același număr de orbitali, hibrizi, cu energie și geometrie identice. **2.** În medicină, individ care provine din reproducerea sexuată a doi indivizi care aparțin la două specii diferite. **3.** În genetică, termenul se utilizează pentru denumirea indivizilor heterozigoți rezultați din încrucișarea a doi părinți de rasă pură (aceștia se deosebesc între ei prin cel puțin o pereche de caractere).

Hibridizare „in situ" / *In situ hybridization*. (*hibrid-*) Metodă directă de localizare a unor gene deja identificate și clonate, utilizând sonde marcate fluorescent, sonde complementare unei anumite regiuni ADN. Aceste sonde se fixează pe regiunea ADN țintă, de pe un anumit cromozom.

Hibridomă / *Hybridoma*. (*hibrid-* + *-oma* = sufix cu sensul de „tumoră") Cultură de celule hibride care produce anticorpi monoclonali. Tehnologia modernă de obținere a anticorpilor omogeni, propusă de Köhler și Milstein (1975), se bazează pe următoarele principii metodologice și teoretice: antigenul purificat se injectează animalelor de experiență, din splină sau din ganglionii limfatici, se separă limfocitele B, care vor fuziona *in vitro* cu celulele de mielom devenind astfel „nemuritoare". Rezultă o celulă hibridă (hibridom) care sintetizează și secretă anticorpi monoclonali. Celulele hibridome pot fi clonate individual, și fiecare clonă produce anticorpi specifici față de un singur determinant antigenic. Ele pot fi menținute indefinit prin pasaje *in vivo* sau prin cultivare *in vitro*.

HIC / *HIC*. Abr. pentru engl. *Hydrophobic interaction chromatography* = cromatografie de interacție hidrofilă. Tip de cromatografie lichidă care utilizează solubilitatea relativă a proteinei și a materialelor matriței. Interacțiunile hidrofobe sunt puternice la o tărie ionică înaltă, așa încât sărurile sunt incluse uzual pentru a crește aceste nivele.

Hidantoine / *Hydantoins*. Grup de medicamente, ureide ciclice ale acidului glicoic, derivați dioxigenați (în pozițiile 2 și 4) ai imidazolului. Ex.: difenilhidantoina, care se utilizează ca antiepileptic, anticonvulsivant.

Hidat-, Hidato- / *Hydat-*, *Hydato-*. (gr. *hydatis*, *-idos* = pungă umplută cu apă, în apropierea ficatului; gr. *hydor*, *-atos* = apă).

Hidatic / *Hydatic*. (*hidat-*) Termen care se referă la chistul hidatic, dezvoltat în ficat sau în plămâni, dat de *Echinococcus granulosus*.

Hidatidă / *Hydatid*. (*hidat-*) În parazitologie, formă larvară a unor tenii (*Taenia echinococcus*) care seamănă cu un chist sau cu o veziculă.

Hidatidoză / *Hydatidosis*. Sin. *Echinococoză* (v.). (*hidato-* + *-oză*).

Hidatodă / *Hydathode*. Sin. *Stomate acvifere*. (*hidat-* + gr. *hodos* = drum) Formațiune anatomică situată la periferia organelor aeriene prin care planta elimină, în mod activ, o parte din apa prezentă în corpul ei. a) *H. activă* / *active* – peri epidermici pluricelulari care absorb apa în exces din frunze și o elimină sub formă lichidă. b) *H. pasivă* / *passive* – una sau mai multe stomate acvifere sub care se află un țesut special numit epitem, în care se termină traheidele.

Hidatoză / *Hydatosis*. Maladie parazitară, dată de dezvoltarea în ficat a larvei de *Echinococcus granulosusus*, parazit la câine și care se poate dezvolta la om.

Hidr-, Hidro- / *Hydr-*, *Hydro-*. (gr. *hydor*, *hydatos* = apă) Elemente de compunere folosite ca rădăcină, ce introduc în termeni referirea la apă, lichide apoase.

Hidracid / *Hydracid*. (*hidro-* + lat. *acidus*, *-a*, *-um* = acid) Acid cu hidrogen, fără oxigen în moleculă. Poate conține un nemetal (ex.: HCl, H_2S) sau mai mulți (HCN, HBF_4). În mod curent se aplică pentru acizii halogenilor.

Hidralazină / *Hydralazine* (DCI). Structură $C_8H_8N_4$. Substanță cu acțiune vasodilatatoare, antihipertensivă, prin acțiune directă asupra musculaturii netede a vaselor, pe care o relaxează provocând scăderea presiunii arteriale. Scade rezistența vasculară periferică. Scăderea presiunii arteriale declanșează o reacție simpatică cu tahicardie, creșterea contractilității miocardice, mărirea debitului cardiac, hipersecreție de renină.

Hidrargir-, Hidrargiro- / *Hydrargyr-*, *Hydrargyro-*. (gr. *hydrargyros* = mercur, argint viu, din gr. *hydor*, *-hydatos* = apă + *argyros* = argint) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mercur.

Hidrargirie / *Hydrargyria*. Sin. *Hidrargiroză*. (*hydrargyro-*) Hidrargiroză cutanată, erupții provocate de mercur, constând din eriteme întinse, pruriginoase, veziculație, cruste, descuamări însoțite de febră și din fenomene generale.

Hidrargirism / *Hydrargyrism*, *Mercurialism*. (*hidrargir-* + *-ism*) Intoxicație cronică datorată unui tratament îndelungat cu săruri de mercur sau prin expunere profesională la mercur și derivați.

Hidrargiroză / *Hydrargyria*. Sin. *Hidrargirie* (v.).

Hidrartroză / *Hydrarthrosis*. (*hydro-* + gr. *arthron* = articulație + *-oză*) Inflamație cu acumularea de lichid în sinovie și tumefacție a articulației, în entorse, traumatisme, reumatism, sifilis.

Hidrat / *Hydrate*. (*hidro-*) Substanță solidă, cristalizată, cu una sau mai multe molecule de apă, legată mai mult sau mai puțin labil și care poate fi îndepărtată.

Hidrat de carbon / *Carbohydrate*. Sin. *Glucid* (v.).

Hidratare / *Hydration*. (*hidro-*) **1.** Proces de fixare a apei de către un corp, fără descompunerea moleculei sale. **2.** Introducerea de apă în organism. **3.** Creșterea cantității de apă în organismele vii.

Hidraulic / *Hydraulic*. (lat. *hydraulicus*, *-a*, *-um* = mișcat de apă) Despre o mașină, aparat, utilaj, presă al cărei mecanism este constituit dintr-un cilindru cu piston acționat de apă, sub presiune.

Hidrazide / *Hydrazides*. Clasă de compuși organici din grupa amidelor, cu formula generală $R{-}CO{-}NH{-}NH_2$, cu proprietăți reducătoare. Se utilizează ca medicamente cu diferite acțiuni.

Hidrazină / *Hydrazine*. Sin. *Diazan*. Formula chimică N_2H_4. Compus anorganic, hidrură de azot. Lichid incolor, inflamabil, cu miros înțepător, de amoniac. Se utilizează ca agent catalizator al unor reacții de polimerizare, ca agent anticoroziv și ca agent de control al concentrației de oxigen din aburul rezultat în industria chimică.

Hidrazone / *Hydrazones*. Compuși ai glucidelor cu hidrazinele, în proporții echimoleculare.

Hidremie / *Hydr(a)emia*. (*hidro-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Volumul total de apă din sângele circulant, din organism.

Hidrocarbonat / *Hydrocarbonate*. Sin. *Glucid* (v.), *Carbohidrat*, *Hidrat de carbon*. (*hidro-* + gr. *carbo*, *-onis* = cărbune).

Hidrocarburi / *Hydrocarbons*. (*hidro-* + lat. *carbo*, *carbonis* = cărbune) Substanțe organice care conțin în molecula lor carbon și hidrogen. Se clasifică în: hidrocarburi saturate aciclice, ciclice, hidrocarburi nesaturate cu dublă, triplă legătură și aromatice, mononucleare sau polinucleare. Se utilizează fie ca substanțe auxiliare, materii prime, fie ca medicamente.

Hidrocarburi clorofluorurate / *Chlorofluoroalcans*. Sin. *Clorofluoroalcani*, *Clorofluorocarburi*, abr. CFC. Sunt primii propulsori utilizați pentru generarea aerosolilor. În principal, sunt derivați halogenați de metan, etan și ciclobutan, obținuți prin înlocuirea unuia sau mai multor atomi de hidrogen cu atomi de clor sau fluor, cunoscuţi sub diferite denumiri comerciale: în SUA: Freons, Genetrons, Isotrons; în Franţa: Faranes, Fluogenes; în Anglia: Arctons; în Italia: Algofrenes; în Germania: Frigenes; în Japonia: Daiflon. Cea mai uzuală denumire în toate ţările este aceea de freoni (F).

Hidrocarburism / *Hydrocarbonism.* Intoxicaţie provocată prin inhalarea de hidrocarburi gazoase sau vapori de benzină, aldehide şi cetone aromatice, terebentină, carburi azotate aromatice, ca anilină.

Hidrocefalie / *Hydrocephalus.* (*hidro-* + gr. *kephale* = cap) Mărirea în volum a craniului prin creşterea anormală a cantităţii de lichid cefalorahidian în ventriculele cerebrale (h. internă) şi/sau în spaţiile subarahnoidiene pericerebrale (h. externă), congenitală sau dobândită.

Hidroclorotiazidă / *Hydrochlorothiazide* (DCI). Sin. *Nefrix, Esidrex.* Diuretic din grupa sulfonamidelor benzotiadiazinice, cu acţiune moderată ca intensitate. Acţionează prin inhibarea reabsorbţiei sodiului la nivelul ansei Henle, stimulează secreţia distală de potasiu. Trece prin bariera placentară. Indicată în tratamentul retenţiei hidrosaline moderate şi ca antihipertensiv.

Hidrocoleretic / *Hydrocholeretic.* (*hidro-* + gr. *khole* = bilă + gr. *eresis* = îndepărtare) Substanţă care măreşte secreţia biliară, mai ales pe seama apei, diluând bila.

Hidrocoloid / *Hydrocolloid.* Sin. *Coloid hidrofil.* (*hidro-* + gr. *kolla* = clei + gr. *eidos* = formă) Sistem de dispersie coloidal (ultramicroeterogen) care are apa ca mediu de dispersie.

Hidrocortizon / *Hydrocortisone.* Sin. *Cortizol.* Hormon glucocorticoid sintetizat în cortexul suprarenal, sub acţiunea ACTH (corticotrofină), pornind de la colesterol şi progesteron. Mecanismul de acţiune constă în fixarea pe receptori specifici. Complexul glucocorticoid-receptor nuclear comandă sinteza anumitor proteine enzimatice care intervin în diferite procese metabolice. Iau naştere macrocortina produsă de macrofage şi lipomodulina produsă de neutrofile, proteine cu proprietăţi antiinflamatorii care au capacitatea de a inhiba fosfolipaza A_2 şi, în consecinţă, împiedică formarea de prostaglandine, leucotriene, factorul activator al plachetelor (PAF), substanţe care generează inflamaţia. Se utilizează datorită proprietăţilor antiinflamatorii şi antialergice intense, sub formă de săruri: acetat de hidrocortizon, hidrocortizon succinat de sodiu, hidrocortizon fosfat de sodiu.

Hidrodistilare / *Hydrodistillation.* Sin. *Antrenare cu vapori de apă.* (*hidro-* + lat. *distillo, -are* = a picura) Metodă industrială de preparare a uleiurilor volatile şi a apelor aromatice, prin antrenare cu vapori de apă. Uleiul volatil este produs prin trecerea vaporilor de apă prin materia primă vegetală într-un aparat adecvat (blază de distilare). Vaporii de apă antrenează vaporii de ulei volatil, după care sunt condensaţi. Se obţine o apă aromatică şi uleiul volatil, care se separă prin decantare (principiul vasului florentin).

Hidroelectrolitic / *Hydroelectrolytic.* (*hidro-* + gr. *elekron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) **1.** Termen care se referă la apă şi la electroliţi. **2.** Echilibrul în organism al apei şi al electroliţilor.

Hidrofil / *Hydrophil.* Sin. *Lipofob.* (*hidro-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi) **1.** Substanţă care are afinitate pentru apă şi pentru soluţii apoase, absoarbe sau reţine apa şi are capacitatea de a forma legături polare cu moleculele de apă. **2.** Despre particulele coloidale în soluţie, când acestea reţin un număr mare de molecule de apă, formând stratul de solvatare. **3.** Organisme care trăiesc în staţiuni cu exces de apă. Termen antagonist: *Hidrofob.*

Hidrofilie / *Hydrophilicity.* (*hidro-* + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a iubi) Stare de afinitate pentru apă a anumitor substanţe.

Hidrofilizare / *Hydrophilization.* (*hidro-* + gr. *philein* = a iubi) **1.** Metodă utilizată în sinteza medicamentelor, prin introducerea în molecula substanţelor hidrofobe a unor grupe funcţionale, care conferă moleculei, odată cu hidrofilia, şi un caracter acid (–COOH, $-SO_3H$) sau bazic ($-NH_2$). Derivaţii din prima grupă sunt solubili în apă, sub formă de săruri alcaline, cei din a doua grupă, sub formă de săruri în mediu acid. Condiţia esenţială a hidrofilizării în metodele de solubilizare constă în păstrarea neschimbată a activităţii faramacologice a substanţei. **2.** Procedeul de acoperire a unor particule fine, hidrofobe (deci susceptibile de a forma aglomerate în mediu hidrofil), cu un agent hidrofil favorizant al penetraţiei mediului de dizolvare, prin scăderea unghiului de contact.

Hidrofob / *Hydrophobe.* Sin. *Lipofil.* (*hidro-* + gr. *phobos* = frică) **1.** Substanţă care nu are afinitate pentru apă şi vehicule apoase, ci pentru uleiuri şi substanţe grase (lipofile). **2.** Despre particulele coloidale în soluţie apoasă, care nu au capacitate de reţinere a moleculelor de apă. **3.** Plante care nu se pot dezvolta într-un mediu cu un grad ridicat de umiditate. Termen antagonist: *Hidrofil.*

Hidrofobie / *Hidrophobia.* (*hidro-* + gr. *phobos* = frică) **1.** Teamă morbidă de apă. **2.** Proprietatea unei substanţe de a nu avea afinitate pentru apă.

Hidrofobizant / *Hydrophobization agent.* Sin. *Agent de hidrofobizare.* Substanţă auxiliară lipofilă adăugată într-o formă farmaceutică solidă, în scopul de a realiza o protecţie contra umidităţii, în procesul tehnologic de fabricare, cât şi în timpul depozitării.

Hidroftalmie / *Hydrophthalmia.* (*hidro-* + gr. *ophthalmos* = ochi) Distensie a învelişurilor globului ocular, datorită creşterii în volum a diferitelor medii ale ochiului.

Hidrogel / *Hydrogel.* Gel preparat din polimeri hidrofili reticulaţi, cu capacitatea de a absorbi apa, de a încapsula substanţa medicamentoasă în reţeaua sa şi de a o elibera într-un mod controlat.

Hidrogel mucoadeziv / *Mucoadhesive hydrogel.* Hidrogel cu capacitatea de a adera la o membrană mucoasă.

Hidrogel sensibil la mediul înconjurător / *Environment- sensitive hydrogel.* Hidrogel care, datorită structurii sale chimice, are capacitatea de a modifica viteza de eliberare a substanţei medicamentoase conţinute în matriţa sa, ca răspuns la schimbările din mediul înconjurător (ex.: pH, temperatură).

Hidrogel sensibil la pH / *pH-sensitive hydrogel.* Hidrogel care, datorită structurii sale chimice, are capacitatea de a reacţiona la schimbarea de pH a mediului şi modifică viteza de eliberare a substanţei active incluse în el, ca răspuns la schimbarea pH-ului.

Hidrogeluri / *Hydrogels.* (*hidro-* + lat. *gelus, -us* = gheaţă) Baze de unguent hidrofile formate din substanţe macromoleculare solubile sau insolubile în apă, dar care se umflă în apă, proprietate ce permite clasificarea lor în două categorii: *hidrogeluri monofazice – geluri hidrofile, reversibile,* formate dintr-o reţea de macromolecule organice (derivaţi celulozici, alginat de sodiu, carbopoli) dizolvate în apă, care, la nivel macromolecular, constituie o fază unică, iar macromoleculele sunt distribuite uniform în lichid, fără a forma interfeţe între acestea şi lichid (apa); dar datorită dimensiunii mari a moleculelor (macromoleculelor), hidrogelurile sunt incluse în domeniul coloidal; *hidrogeluri bifazice: minerale, ireversibile,* liofobe, formate dintr-o reţea laminară sau sferoidală, iar faza lichidă o constituie apa; au aspect tulbure sau opac, datorită faptului că particulele anorganice nu se dizolvă, dar formează agregate care dispersează lumina. În acest caz, particulele solide prezintă o suprafaţă de delimitare bine definită faţă de mediul lichid (aerosil, bentonită).

Hidrogen / *Hydrogen.* (*hidro-* + gr. *gennan* = a produce) Elementul chimic cu numărul atomic 1, cu simbolul H, unul dintre cele mai răspândite gaze din natură, aer. Gaz incolor, inodor şi insipid, solubil în apă. Are o mare putere reducătoare şi este un constituent principal al ființelor vii, ca apa și substanțele organice. Are trei izotopi: H simplu sau protium (masa 1), deuteriu (masa 2) și tritiu (masa 3). Se utilizează în industria chimică și farmaceutică în procesele de hidrogenare ale unor substanțe, în prezența unor catalizatori (Nichel Raney). În industria alimentară, se utilizează la condiționarea alimentelor, în absența oxigenului. V. *E 949*.

Hidrogenare / *Hidration, Hydrogenation*. Introducerea de hidrogen în molecula compușilor organici care are loc prin reacții de adiție sau de substituție, exoterme și în prezența unor catalizatori.

Hidrogenarea grăsimilor / *Fats hidration* (*hydrogenation*). Transformarea uleiurilor și grăsimilor în produși cu puncte de topire mai înalte, prin adiția de hidrogen la dublele legături ale acizilor grași mono-, di-, tri- și polinesaturați ai gliceridelor.

Hidrolază / *Hydrolase*. (*hidro-* + gr. *lyein* = a distruge + *-ază*) Enzime care catalizează reacții de hidroliză; în funcție de substratul asupra căruia acționează, sunt clasificate în: proteaze, lipaze, fosfataze, nucleaze etc.

Hidrolizabil / *Hydrolysable*. (*hidro-* + gr. *lysis* = distrucție) Procedeu prin care o moleculă de substanță este disociată în constituenții ei de o moleculă de apă. V. *Hidroliză*.

Hidrolizat / *Hydrolysate*. (*hidro-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Proces, compuși rezultați în urma reacției de hidroliză.

Hidroliză / *Hydrolysis*. (*hidro-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucție, de la *lyein* = a dizolva) **1.** Procesul de scindare în molecule mici a unor macromolecule, cu fixarea concomitentă a unei molecule de apă, la nivelul legăturilor scindate. Procesele biochimice de hidroliză sunt, în general, însoțite de eliberare de energie. **2.** Proces chimic sau enzimatic de descompunere pe care îl suferă o substanță sub acțiunea apei, cu fixarea acesteia. **3.** Reacția de rupere a unei legături tip anhidridă-ester sau de tip peptidic prin participarea elementelor apei, rezultând unul sau mai mulți produși de reacție.

Hidroliză enzimatică / *Enzymatic hydrolisis*. Reacție enzimatică de hidroliză a unor substanțe organice, sub influența hidrolazelor; prezintă o specificitate avansată substrat-enzimă. Sunt enzime din clasa cu număr de cod EC:3.

Hidrologie medicală / *Medical hydrology*. (*hidro-* + gr. *logos* = știință + lat. *medicus*, *-us* = medic) Știință care studiază ape naturale sau artificiale cu proprietăți terapeutice.

Hidromasaj / *Hydromassage*. (*hidro-* + gr. *massein* = a frământa și ar. *massa* = a atinge, a palpa) Masaj în care se utilizează jeturi de apă, subiectul aflându-se într-o cadă de baie sau într-o piscină.

Hidromeioză / *Hydromeiosis*. (*hidro-* + gr. *meiosis* = micșorare, de la gr. *meion* = mai mic) **1.** Diminuarea secreției sudorale în climatul umed, după o perioadă de transpirație intensă.

Hidromorfon / *Hydromorphone* (DCI). (*hidro-* + *Morpheas*, zeul somnului la greci, datorită acțiunii soporifice a morfinei) Derivat de opiu semisintetic care se administrează pe care orală, rectală sau injectabilă, subcutanată (s.c.). Are proprietăți similare cu morfina, dar cu o activitate puternică.

Hidropenie / *Hydropenia*. (*hidro-* + gr. *penia* = sărăcie) Micșorarea cantității de apă din organism.

Hidropexie / *Hydropexix*. (*hidro-* + gr. *pexis* = fixare) Fixarea apei în țesuturile organismului.

Hidropneumotorax / *Hydropneumothorax*. (*hidro-* + gr. *pneuma*, *-atos* = aer + lat. *thorax*, *-cis*, gr. *thorax*, *thorakos* = torace) Acumulare de lichid și de gaz în cavitatea pleurală.

Hidrosadenită / *Hidradenitis*, *Hidrosadenitis*. (gr. *hidros* = sudoare + gr. *aden*, *-os* = glandă + *-ită*) Infecție stafilococică, adesea purulentă, a glandelor sudoripare, localizată cel mai frecvent sub axile.

Hidrosadenom / *Hydradenoma*. Tumoră benignă dezvoltată de la o glandă sudoripară.

Hidrosferă / *Hydrosphere*. (*hidro-* + gr. *sphaira* = sferă) Învelișul de apă sub formă lichidă și solidă de la suprafața Terrei.

Hidrosodat / *Hydrosodic*. (*hidro-* + engl. *soda*, din lat. medievală *soda* = sodă, de la ar. *suwwad* = plantă a cărei cenușă se utilizează la fabricarea sodei) Termen care se referă la apă, electroliți și la sodiu; ex.: regim hidrosodat.

Hidrosol / *Hyudrosole*. (*hidro-* + lat. *solum*, *-i* = pământ, sol) V. *Coloid liofil*, *Mucilagii*.

Hidrosolubil / *Hydrosoluble*. (*hidro-* + lat. *solubilis*, *-is* = solubil) Proprietate a unei substanțe de a se dizolva în apă.

Hidroteluric / *Hydrotelluric*. (*hidro-* + lat. *tellus*, *-uris* = pământ, sol) Termen ce definește originea unor intoxicații, în urma consumului de apă contaminată sau de legume și fructe provenind din sol contaminat.

Hidroterapie / *Hydrotherapy*. (*hidro-* + gr. *therapeia* = tratament) Metodă care utilizează apă în cură externă, sub formă de dușuri, băi, vapori, în scopuri terapeutice, datorită factorilor termici, mecanici sau chimici, în cazul băilor medicinale.

Hidrotimetrie / *Hydrotimetry*. Metodă de determinare a durității unei ape (cantitatea de săruri de calciu pe care o conține). Metoda se bazează pe formarea de săpunuri de calciu insolubile, plecând de la o soluție alcoolică de săpun, care pierde astfel capacitatea de spumificare.

Hidrotorax / *Hydrothorax*. (*hidro-* + gr. *thorax*, *-akos* = torace) Acumulare de lichid seros (transsudat) în cavitatea pleurală.

Hidrotropie / *Hydrotropy*. (*hidro-* + gr. *tropos* = întoarcere) **1.** Metodă de solubilizare care are la bază proprietatea unor substanțe hidrofile de a mări, prin anumite mecanisme, concentrațiile la saturare în apă ale altor substanțe greu solubile. **2.** Proprietate a unor substanțe de a realiza solubilizarea unor substanțe greu solubile în apă, modificându-le și unele din proprietățile inițiale (rezistența la căldură, puterea de coagulare etc.).

Hidrotropism / *Hydrotropism*. (*hidro-* + gr. *tropein* = a se curba) Orientarea sau curbarea organelor plantelor ca răspuns la acțiunea umidității aerului sau a solului.

Hidroxi-3-metil-glutaril-coenzima A reductază / *Hydroxy-3-methyl-glutaryl-coenzyme*. Abr. *HMG-CoA-reductază*. Enzimă care participă în stadiul precoce la sinteza colesterolului și transformă HMG-CoA (beta-hidroxi-beta-metil-glutaril Co-enzima A) în acid mevalonic. Inhibitorii săi, numiți *statine*, sunt utilizați în terapie, cu efect hipocolesterolemiant.

Hidroxiapatită / *Hydroxyapatite*. (*hidro-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *apatao* = eu înșel) Fosfat de calciu, cu formula $Ca_5(PO_4)_3(OH)$, intră în structura cristalină a smalțului dentar.

Hidroxicorticoid / *Hydroxycorticosteroid*. Sin. *Hidroxicorticosteroid* (v.). (*hidro-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *cortex*, *-icis* = scoarță + gr. *eidos* = formă).

Hidroxicorticosteroid / *Hydroxycorticosteroid*. Sin. *Hidroxicorticoid*. (*hidro-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *cortex*, *-icis* = scoarță + gr. *stereos* = solid + gr. *eidos* = formă) Corticosteroid care prezintă, de obicei la C_{17}, o grupare hidroxil.

17-hidroxicorticosteroizi / *17-Hydroxycorticosteroids*. Ansamblul cataboliților hormonilor steroizi cu 21 atomi de carbon și cu o grupare hidroxil la C_{17}, care provine din cortizol, cortizon și derivații lor hidrogenați, izolați, în urină.

Hidroxid / *Hydroxide*. (*hidro-* + gr. *oxys* = acru, acid, oxigen) Compus chimic format dintr-un element sau radical chimic și una sau mai multe grupări hidroxilice. Se prepară prin reacţia dintre un oxid metalic şi apă şi are proprietăţi bazice (alcaline). Ca medicamente, se utilizează: h. de aluminiu, ca antiacid, şi h. de calciu, ca astringent, antidiareic şi ca neutralizant.

Hidroxid de amoniu / *Ammonium hydroxide*. V. *E 527*.

Hidroxid de calciu / *Calcium hydroxide*. V. *E 526*.

Hidroxid de magneziu / *Magnesium hydroxide*. V. *E 528*.

Hidroxid de potasiu / *Potassium hydroxide*. V. *E 525*.

Hidroxid de sodiu / *Sodium hydroxide*. V. *E 524*.

Hidroxietilceluloză / *Hydroxyethylcellulose*. Abr. *HEC*. Derivat semisintetic al celulozei care conţine grupări etil fixate pe unii atomi de oxigen din moleculă. Se utilizează ca substanţă farmaceutică auxiliară: viscozifiant, agent de emulsie, de suspensie, excipient pentru comprimate etc.

Hidroxil / *Hydroxyl*. (*hidro-*) Radical chimic, monovalent, cu formula HO^-; se află în moleculele hidroxizilor şi în apă. În compuşii organici are funcţia de: alcool, fenol, enol, acid, hidrat de aldehidă etc. Radicalul liber HO^-, care poate apărea în reacţiile de oxidare din ţesturi, are o durată de viaţă foarte scurtă, este oxidant foarte puternic şi poate produce reacţii în lanţ cu moleculele biologice: lipide, acizi nucleici, poliozide etc.

Hidroxilare / *Hydroxilation*. Reacţie chimică prin care are loc adiţia unei grupări hidroxil într-un compus organic.

Hidroxilază / *Hydroxylase*. (*hidro-* + gr. *oxys* = acid, acru, oxigen + gr. *hyle* = materie + *-ază*) Enzime care catalizează fixarea unei grupări hidroxil pe un substrat, denumite după atomul de carbon: 17-alfa-hidroxilază, 19-hidroxilază, 21-hidroxilază.

Hidroxiprolină / *Hydroxyproline*. Prolină hidroxilată la atomul de carbon 2 sau 3, intră în compoziţia colagenului şi în proteinele din pereţii celulelor vegetale.

Hidroxipropilamidon / *Hydroxypropyl starch*. V. *E 1440*.

Hidroxipropilceluloză / *Hydroxypropylcellulose*. Abr. HPC. Macromoleculă filiformă de semisinteză, este eterul celulozei, obţinut prin reacţia celulozei cu propilenoxid, fabricat în 1967. Polimer neionogen. Pulbere albă, granuloasă, higroscopică. Se dizolvă în apă, la temperatură ordinară şi în: metanol, etanol, acetonă, propilenglicol. Cu apa formează soluţii coloidale, limpezi, transparente şi viscoase. Se fabrică în patru sorturi de viscozităţi diferite: HPC-SL cu η = 3-5,9 mPa·s; HPC-L cu η = 6-10 mPa·s; HPC-M cu η = 150-400 mPa·s; şi HPC-H, cu η = 1.000-4.000 mPa·s. Soluţiile au pH = 5-7,5 şi sunt stabile la pH = 2-12; nu se gelifică în soluţii acide. Se foloseşte ca substanţă auxiliară: viscozifiant, agent de suspensie, emulgator, excipient pentru geluri şi comprimate, aditiv alimentar. V. *E 463*.

Hidroxipropilmetilceluloză / *Hydroxypropylmethylcellulose*. Abr. HPMC. V. *E 464*.

6-hidroxisfingozină / *6-hydroxysphingosine*. Bază cu lanţ lung care se află în ceramide şi în alte sfingolipide. Conţine un lanţ alifatic cu 18 C, cu o grupă hidroxil la C 1, 3 şi 6 şi cu un grup amino la C2 şi, de asemenea, cu o legătură dublă între C4 şi C5.

Hidroxisilicat de aluminiu şi magneziu / *Talc*. V. *E 553 b*.

Hidroxisteroid / *Hydroxysteroid*. (*hidro-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *stereos* = solid + gr. *eidos* = formă) Steroid cu grupare hidroxil; ex.: 17-hidroxicorticosteroid.

5-hidroxitriptamină / *5-Hydroxytryptamine*. Sin. *Serotonină*, *Enteramină*. Amină biogenă cu structură indolică, formată prin decarboxilarea triptofanului. Se depozitează în creier, plachete şi în peretele intestinal. Intervine fiziologic în reglarea peristaltismului intestinal şi ca mediator chimic în unele funcţii ale sistemului nervos central. Unele medicamente acţionează prin blocarea receptorilor specifici, 5-HT_1 şi 5-HT_2, ca antagonişti ai serotoninei, de ex.: ciproheptadină, metisergid.

Hidroxizină / *Hydroxyzin*. Substanţă cu proprietăţi tranchilizante, antiemetice, antihistaminice.

Hidroză / *Hidrose*. (gr. *hidros* = sudoare) Tulburare funcţională a secreţiei sudorale.

Hidruri / *Hydrides*. Combinaţiile binare ale hidrogenului cu diferite elemente se numesc hidruri. După natura legăturii, hidrurile se clasifică în: *hidruri ionice* (saline), *hidruri covalente* sau hidruri moleculare şi *hidruri metalice* sau hidruri interstiţiale.

Hiemal / *Hiemal*. (lat. *hiemalis*, din *hiems*, *-is* = zăpadă) **1.** Plantă care trăieşte sau înfloreşte iarna (ex.: *Helleborus hyemalis*). **2.** Cu sporulaţie în timpul iernii (*Equisetum hyemale*).

Hife / *Hyphae*. (gr. *hyphe* = ţesătură, pâslă) Filamente incolore, unicelulare, pluricelulare, simple sau ramificate, care constituie elementele structurale ale aparatului vegetativ (miceliul) de la ciuperci.

Higr-, Higro- / *Hygr-*, *Hygro-*. (gr. *hygros* = umed) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la umed, umiditate.

Higrobionte / *Hygrobiont*. (*higro-* + gr. *bios* = viaţă) Plante acvatice sau de staţiuni umede.

Higrofil / *Hygrophilous*. (*higro-* + gr. *philein* = a iubi) Organisme care iubesc umiditatea atmosferică.

Higrometrie / *Hygrometry*. (*higro-* + gr. *metron* = măsură) Conţinutul de apă din aer sau umiditatea aerului.

Higrometrie industrială / *Industrial hygrometry*. Controlul umidităţii dintr-o întreprindere (farmaceutică).

Higrometru / *Hygrometer*. (*higro-* + gr. *metron* = măsură) Aparat din fizică ce permite măsurarea procentajului de umiditate din atmosferă. Cele mai precise aparate utilizează măsurarea punctului de rouă pe o suprafaţă răcită.

Higroscopic / *Hygroscopic*. Caracter al unei substanţe de a absorbi umiditatea din aer şi de a se înmuia; ex.: clorura de sodiu.

Higroscopie / *Hygroscopy*. (*higro-* + gr. *skopein* = a vedea) Proprietate superficială a unei substanţe de a fixa apa din atmosferă. Se observă şi modificarea proprietăţilor fizice şi o mai mică stabilitate, datorită umezirii substanţei. În cazul preparării unor forme farmaceutice, pentru a evita erorile date de diluarea substanţei active cu apa, concentraţia acestor substanţe se va exprima în produs uscat.

Hil / *Hilus*, *Hilum*. N.A. *hilus*. (lat. *hilum*, *-i* = hil, punct mic negru la capătul unui bob) **1.** Cicatricea lăsată de funicul pe sămânţă. **2.** Punctul iniţial de depunere a amidonului într-un leucoplast. **3.** Termen anatomic general care defineşte o regiune de trecere (intrare sau/şi ieşire) a diferitelor elemente vasculo-nervoase (ficat, plămâni, rinichi etc.), limfatice şi/sau funcţionale principale ale unor organe parenchimatoase (artere, vene, bronhiile, ureterele etc.). Macroscopic apare ca o zonă excavată discret la suprafaţa organului; ex.: h. pulmonar, h. hepatic, h. ovarian.

Himen / *Hymen*. N.A. *hymen*. (gr. *hymen*, *-aios* = membrană) Repliu membranos perforat care obstruează incomplet orificiul vaginal la femeile virgine şi la fetiţe.

Himeră / *Chimera*. (lat. *chimaera*, din gr. *khimaira* = monstru mitologic) Individ care are, în mozaic, caracteristici proprii pentru două genotipuri diferite.

Hioid / *Hyoid*. (*hi-* + gr. *eidos* = formă) Care are forma literei greceşti ipsilon. Ex.: osul hioid.

Hiosciamină / *Hyoscyamine*. (lat. *hyosciamus*, *-i* = măselariţă, din gr. *hys* = porc + gr. *kyamos* = bob + *-ină*) Alcaloid cu formula

$C_{12}H_{23}NO_3$, izolat din planta *Hyosciamus niger*, familia *Solanaceae*, cu acţiune anticolinergică, utilizată pentru tratamentul spasmelor musculare.

Hipanţiu / *Hypanthium* (*hipo-* + gr. *anthos* = floare) Axă florală în formă de cupă sau tubuliformă la care participă bazele periantului şi ale staminelor (ex.: la *Rosa* sp.).

Hiper- / *Hyper-*. (gr. *hyper* = peste, în exces) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mai mult, exces, la o poziţie sau la o mărire.

Hiperacantoză / *Acanthosis*. Sin. *Acantoză*. (*hiper-* + gr. *akantha* = spin + *-oză*) Îngroşare a stratului malpighian, din piele, prin proliferarea tumorală sau de altă natură a celulelor.

Hiperaciditate / *Hyperacidity*. (*hiper-* + lat. *aciditas, -atis* = aciditate, de la *acidus, -i* = acru) Aciditate peste limita superioară a valorii normale. În medicină, exprimă, de obicei, creşterea concentraţiei în acid clorhidric a sucului gastric, termenul fiind astfel sinonim cu *hiperclorhidrie*.

Hiperactivitate / *Hyperactivity*. Sin. *Hyperkinezie*. (*hiper-* + lat. *activus, -a, -um* = ocupat) **1.** Mişcări involuntare de origine incertă, atipice. **2.** Creşterea amplitudinii şi rapidităţii mişcărilor ca urmare a măririi excesive sau anormale a funcţiei sau activităţii musculare.

Hiperacuzie / *Hyperacusis, hyperacusia*. (*hiper-* + gr. *akouein* = a auzi) Mărirea percepţiei auzului cu audiţia dureroasă a unor sunete, cu ton mare.

Hiperafectivitate / *Hiperaffectivity*. (*hiper-* + lat. *affectus, -us* = dispoziţie, starea cuiva, de la *afficio, -ere* = a face ceva cuiva, a slăbi) Accentuare a unei stări afective, uneori patologică; ex.: în nevroze.

Hiperalgezie / *Hyperalgesia*. (*hiper-* + gr. *algos* = durere) Sensibilitate excesivă la durere.

Hiperalimentare / *Hyperalimentation*. V. *Nutriţie parenterală totală* (*NPT*).

Hiperamonemie / *Hyperammoni(a)emia*. (*hiper-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei amoniacului din sângele arterial (peste 20 g / 100 mL sau 10 moli), în insuficienţă hepatocelulară, boli metabolice congenitale. Produce tulburări nervoase grave.

Hiperazotemie / *Hyperazot(a)emia*. (*hiper-* + gr. *a* = privativ, fără + gr. *zoe* = viaţă + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea azotului neproteic din sânge (a ureei).

Hiperazoturie / *Hyperazoturia*. (*hiper-* + gr. *a* = privativ, fără + gr. *zoe* = viaţă + gr. *ouron* = urină) Creşterea cantităţii de uree eliminată urinar.

Hiperbaric / *Hyperbaric*. (*hiper-* + gr. *baros* = greutate) Caracterizat de o presiune crescută. În cazul gazelor, o presiune mai mare decât cea atmosferică normală (760 mm Hg).

Hiperbarism / *Hyperbarism*. (*hiper-* + gr. *baros* = greutate + *-ism*) Stare a organismului supus la presiuni mai mari decât cea atmosferică.

Hiperbilirubinemie / *Hyperbilirubin(a)emia*. (*hiper-* + lat. *bilis, -e* = fiere + lat. *ruber, -a, -um* = roşu + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Concentraţie sangvină crescută patologic a bilirubinei, peste normal, ce poate determina o coloraţie icterică.

Hipercalcemie / *Hypercalc(a)emia*. (*hiper-* + lat. *calx, calcis* = var + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea anormală a calciului în sânge (valori normale: 0,90-1,10 mg‰). Se întâlneşte în hipertirodism, hipervitaminoză D, nefrite cu uremie ş.a.

Hipercalciurie / *Hypercalciuria*. (*hiper-* + *calx, calcis* = var, calciu + gr. *ouron* = urină) Eliminare urinară crescută de calciu, din diferite cauze.

Hipercapnie / *Hypercapnia*. Sin. *Hipercarbie*. (*hiper-* + gr. *kapnos* = fum, carbon) Prezenţa unor cantităţi mari de bioxid de carbon (peste 3-4%) în sângele circulant, având ca rezultat supraexcitarea centrului respirator.

Hipercetonemie / *Hiperceton(a)emia*. (*hiper-* + lat. *acetum, -i* = oţet + *-onă* + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea corpilor cetonici în sânge peste valoarea normală a concentraţiei.

Hiperchilomicronemie / *Hyperchylomicron(a)emia*. (*hiper-* + gr. *kylos* = suc + gr. *mikros* = mic + gr. *haima, -atos* = sânge) Cantitate crescută de chilomicroni în sânge.

Hiperclorhidrie / *Hyperchlorhydria*. (*hiper-* + gr. *khloros* = verde, clor + gr. *hydor, -atos* = apă) Creşterea acidităţii totale a sucului gastric (de la 3,5-5 g HCl / litru), cu o mare proporţie de HCl liber (1,5-3 g HCl / litru).

Hipercoagulabilitate / *Hypercoagulability*. (*hiper-* + lat. *coagulo, -are* = a închega, a coagula) Proprietate de coagulare mărită a sângelui.

Hipercolesterolemie / *Hypercholesterol(a)emia*. (*hiper-* + gr. *khole* = bilă + gr. *stereos* = solid + *-ol* + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei sangvine de colesterol liber sau esterificat; fiziologic, aceasta are loc cu vârsta (peste 2,5 g / litru); patologic în: diabet, nefroză lipoidică, nefrite cronice, xantoame (500-700 mg / 10 mL). Determină creşterea frecvenţei complicaţiilor cardiovasculare.

Hipercolie / *Hypercholia*. (*hiper-* + gr. *khole* = bilă) Creşterea secreţiei biliare.

Hipercorticism / *Hypercorticism*. (*hiper-* + lat. *cortex, -icis* = scoarţă + *-ism*) Manifestări clinice şi de laborator datorate prezenţei de corticosteroizi, în exces, în organism, de origine endogenă (prin sinteză şi secreţie corticosuprarenală crescută) sau exogenă (medicamente).

Hipercrom / *Hyperchromic*. (*hiper-* + gr. *khroma, -atos* = culoare) Colorat intens.

Hipercromie / *Hyperchromia*. (*hiper-* + gr. *khroma, -atos* = culoare + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea anormală a conţinutului de hemoglobină din eritrocite.

Hiperelectrolitemie / *Hyperelectrolyt (a)emia*. (*hiper-* + gr. *elektron* = chihlimbar + gr. *lytikos* = distrus, din *lyein* = a distruge, a disocia + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea anormală a concentraţiei electroliţilor din sânge.

Hiperemie / *Hyper(a)emia*. (*hiper-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Stare de congestie (înroşire) provocată fie de staza sangvină dintr-un anumit teritoriu vascular, fie de un aport sangvin crescut datorat unei vasodilataţii active.

Hiperemotivitate / *Hyperemotivity*. (*hiper-* + lat. *emotus, -a, -um* = zguduit, mişcat, din *emovo, -ere* = a răsturna, a scoate) Stare de reacţie exagerată şi inadecvată a unor indivizi la diferite evenimente, situaţii. Predispune la anxietate, oboseală.

Hiperergie / *Hyperergy*. (*hiper-* + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra) Formă de alergie manifestată printr-o reacţie exagerată a organismului la contactul cu o anumită substanţă.

Hiperestezie / *Hyper(a)esthesia*. (*hiper-* + gr. *aisthesis* = percepere) Sensibilitate exagerată a pielii sau a organelor de simţ. Poate fi: tactilă, olfactivă, acustică.

Hiperestrogenism / *Hyper(a)estrogenism*. Sin. *Hiperfoliculinism*. (*hiper-* + lat. *oestrus, -us*, gr. *oistros* = dorinţă + gr. *gennan* = a produce + *-ism*) Exces de hormoni estrogeni din organismul feminin de natură endogenă şi tulburările date de acesta.

Hiperfagie / *Hyperphagia*. Sin. *Hiperorexie*, *Bulimie*. (*hiper-* + gr. *phagein* = a mânca) Ingerarea unei cantităţi exagerate de alimente.

Hiperfibrinemie / *Hyperfibrinogen(a)emia*. (*hiper-* + lat. *fibra, -ae* = fibră + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei de fibrinogen din sânge peste 14,7 mol / litru, în sindroame inflamatorii.

Hiperfoliculinism / *Hyperfolliculinism*. Sin. *Hiperestrogenism* (v.). (*hiper-* + lat. *folliculus, -i* = săculeţ, dim. din *follis, -is* = burduf, minge + *-ină* + *-ism*)

Hiperfosfatemie / *Hyperphosphat(a)emia*. (*hiper-* + gr. *phos, photos* = fosfor, lumină + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei de fosfaţi din sânge peste 0,04 g / litru sau 1,3 mmol / litru, din cauze fiziologice: ingestie, efort sau patologice: nefrite, rahitism, tetanie.

Hiperfosfaturie / *Hyperphosphaturia*. (*hiper-* + gr. *phos, photos* = fosfor, lumină + gr. *ouron* = urină) Eliminare crescută de fosfaţi prin urină, datorită reducerii reabsorbţiei lor tubulare.

Hiperfuncţie / *Hyperfunction*. (*hiper-* + lat. *functio, -onis* = îndeplinire, executare, de la *fungo, fungi* = a se achita, a îndeplini) Manifestare în exces a funcţiei unui organ, ex.: h. tiroidiană.

Hipergamaglobulinemie / *Hypergammaglobulinat(a)emia*. (*hiper* + *gama*, a treia literă a alfabetului grec + lat. *globulus, -i* = dim. din *globus, -i* = glob + *-ină*) Creşterea concentraţiei de gamaglobuline plasmastice peste normal: 21 g / litru.

Hipergeneză / *Hypergenesis*. (*hiper-* + gr. *gennan* = a produce) Multiplicarea exagerată a elementelor celulare ale unui organ, ţesut sau neoplasm. V. şi *Hiperplazie*.

Hiperglicemiant / *Hyperglyc(a)emic*. (*hiper-* + gr. *glykys* = dulce + gr. *haima, -atos* = sânge) Substanţă, factor care creşte concentraţia de glucoză din sânge, ex.: glucagon (v.).

Hiperglicemie / *Hyperglyc(a)emia*. (*hiper-* + gr. *glykys* = dulce + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea cantităţii de glucoză din sânge, peste valoarea de 1-1,2 g pe litrul de sânge, ce se produce cel mai frecvent în diabet.

Hiperglicinemie / *Hyperglycin(a)emia*. Sin. *Acidemie metilmalonică, Glicinoză*. (*hiper-* + *glykys* = dulce + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Acumulare excesivă de glicină în sânge şi eliminarea prin urină, perturbare metabolică ereditară.

Hiperglicinurie / *Hyperglycinuria*. (*hiper-* + gr. *glykys* = dulce + *-ină* + gr. *ouron* = urină) Eliminare crescută de glicină în urină, în stări de hiperglicinemie.

Hiperglicistie / *Hyperglycistia*. (*hiper-* + gr. *glykys* = dulce) Acumulare de glucoză în ţesuturile bolnavilor de diabet.

Hiperglobulie / *Hyperglobulia*. Sin. *Poliglobulie* (v.). (*hiper-* + lat. *globulus*, -i = glob mic, din lat. *globus, -i* = glob).

Hiperglobulinemie / *Hyperglobulin(a)emia*. (*hiper-* + lat. *globulus*, *-i* = globul, din lat. *globus, -i* = glob + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea cantităţii de globuline în sânge, în diferite boli.

Hipergonadism / *Hypergonadism*. Sin. *Hipergenitalism*. (*hiper-* + gr. *gone, gonos* = urmaş, sămânţă genitală + *-ism*) Hiperfuncţie endocrină a gonadelor: hiperovarie sau hiperorhidie.

Hiperhidratare hipotonică / *Hypotonicic hyperhydration*. Hidratare a organismului prin aport mare de apă sau lichide zaharate, lipsite de electroliţi.

Hiperhidratare izotonică / *Isotonic hyperhydration*. Hidratare a organismului prin aport de soluţii saline izotonice, care are ca urmare mărirea spaţiilor intracelulare şi formarea de edeme.

Hiperhidroză / *Hyperhydrosis*. (*hiper-* + gr. *hydrosis* = umezeală, sudoare + *-oză*) Transpiraţie excesivă, cauzată de diverse tulburări organice sau mutaţii genetice (deci cauze endogene), întâlnită la persoanele cu un sistem nervos excitabil, în cazul unor emoţii uşoare sau în unele boli ale s.n., ale glandelor cu secreţie internă. Are caracter localizat (palmo-plantar, axile, faţă), mai rar generalizat.

Hiperhidroză emoţională / *Emotional hyperhydrosis*. Afecţiune cu caracter autozomal dominant al glandelor sudoripare, în care stimulii determinaţi sunt anxietatea sau stimulii senzoriali.

Hiperimunizare / *Hyperimmunization*. (*hiper-* + lat. *immunis, -is* = scutit, apărat, de la *in* = lipsit de + *munus, -i* = obligaţie) Creşterea progresivă a anticorpilor din organism, ca urmare a introducerii repetate a aceluiaşi antigen.

Hiperinsulinemie / *Hyperinsulin(a)emia*. (*hiper-* + lat. *insula, -ae* = insulă + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Exces de insulină în sânge, în sindrom hipoglicemic.

Hiperinsulinism / *Hyperinsulinism*. (*hiper-* + lat. *insula, -ae* = insulă + *-ină* + *-ism*) **1.** Secreţie excesivă de insulină la nivelul celulelor beta din insulele lui Langerhans, din pancreas. **2.** Ansamblu de simptome datorat secreţiei crescute de insulină în sânge (sindrom hipoglicemic).

Hiperkaliemie / *Hyperkali(a)emia*. Concentraţie crescută a potasiului în sânge. Valoarea normală este de 19 mg / litru, ceea ce corespunde la 4,5-4,7 mEq la litru.

Hiperkaliurie / *Hyperkaliuria*. Creşterea eliminării urinare de potasiu, în caz de aport alimentar crescut de potasiu, tratamente cu corticosteroizi, diuretice, afecţiuni renale, ciroze hepatice.

Hiperkeratoză / *Hyperkeratosis*. (*hiper-* + gr. *keras, keratos* = corn + *-oză*) Keratinizarea excesivă, patologică, a epidermului, mai ales a stratului malpighian sau a celui nemalpighian. Poate fi de două tipuri: h. ortokeratozică (celulele cornoase pierd nucleul) şi h. parakeratozică (celulele cornoase sunt nucleate). Îngroşare anormală a stratului cornos de la nivelul palmelor şi plantelor (picioarelor).

Hiperkinezie / *Hyperkinesis*. Sin. *Hiperactivitate* (v.). (*hiper-* + gr. *kinesis* = mişcare, din *kinein* = a mişca)

Hiperlactaţie / *Hyperlactation*. (*hiper-* + lat. *lactatio, -onis* = alăptare, de la *lacto, -are* = a da lapte) Secreţie de lapte (lactaţie) mărită sau pe o perioadă mai lungă de timp.

Hiperleucocitoză / *Hyperleucocytosis*. V. *Leucocitoză*.

Hiperlipemie / *Hyperlip(a)emia*. (*hiper-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea lipidelor serice peste cifra normală de 2-3 g / litru la 60-100 g / litru, incidentală (postprandială) sau de durată, în cadrul hiperlipemiei esenţiale sau al formelor secundare (diabet, nefroză lipidică, pancreatite, glicogenoze etc.).

Hiperlipidemie / *Hyperlipid(a)emia*. (*hiper-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea cantităţii de colesterol şi/sau de trigliceride, peste valoarea normală de 2 g / litru. Se clasifică în: hipercolesterolemii, hipertriglicidemii şi hiperlipidemii mixte.

Hiperlipoproteinemie / *Hyperlipoprotein(a)emia*. (*hiper-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *protos* = primul + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Concentraţii crescute de lipoproteine în sânge; ele transportă lipidele plasmatice, de aceea termenii de h. şi de hiperlipidemie sunt consideraţi sinonimi.

Hiperlizinemie / *Hyperlysin(a)emia*. Concentraţie crescută de lizină în sânge în unele boli metabolice, ereditare.

Hiperlordoză / *Hyperlordosis*. (*hiper-* + gr. *lordos* = curbat înainte, încovoiat, aplecat + *-oză*) Accentuarea lordozei în regiunea lombară şi, uneori, în cea cervicală.

Hiperluteinism / *Hyperluteinism*. (*hiper-* + lat. *luteus, -a, -um* = galben-roşiatic, de lut, de pământ + *-ină* + *-ism*) Secreţie excesivă de progesteron.

Hipermagneziemie / *Hypermagnes(a)emia*. (*hiper-* + lat. medicală *magnesia*, din lat. *magnes, -etis* = magnet, piatră magnetică adusă din regiunea Magnezia, din Asia Mică + gr. *haima, -atos* =

sânge) Creşterea concentraţiei magneziului în sânge, în special în insuficienţa renală.

Hipermenoree / *Hypermenorrh*(*o*)*ea*. (*hiper-* + gr. *men*, *menos* = lună + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Menstruaţie cu abundenţă anormală.

Hipermetioninemie / *Hypermethionin*(*a*)*emia*. Creşterea peste normal a concentraţiei de metionină (aminoacid) din sânge, în boli congenitale.

Hipermetrie / *Hypermetria*. (*hiper-* + gr. *metron* = măsură) Tulburare de coordonare a mişcărilor, care au o dimensionare exagerată, semn de leziune cerebeloasă.

Hipermetropie / *Hypermetropia*. Sin. *Hiperopie*. (*hiper-* + gr. *metron* = măsură + gr. *ops*, *opos* = văz) Anomalie de refracţie în care razele luminoase paralele devin convergente în spatele retinei (acomodarea nu se poate realiza). Imaginea obiectelor apropiate formate pe retină este flu. Ochiul hipermetrop apare ca foarte scurt. Este o ametropie axială. Ea se corectează prin lentile convergente.

Hipernatriemie / *Hypernatr*(*a*)*emia*. (*hiper-* + sp. *natron*, ar. *natroun* = carbonat de sodiu natural + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Creşterea sodiului sangvin, peste valorile normale (peste 145 mEq / litru sau 145 mmol / litru) în deshidratare, hipercorticism, insuficienţă renală şi cardiacă.

Hipernatriurie / *Hypernatriuria*. (*hiper-* + sp. *natron*, ar. *natroun* = carbonat de sodiu natural + gr. *ouron* = urină) Creşterea conţinutului de sodiu, în urină.

Hiperopie / *Hypermetropia*, *Farsightedness*. Sin. *Hipermetropie* (v.).

Hiperorexie / *Bulimie*. Sin. *Bulimie* (v.). (*hiper-* + gr. *orexis* = apetit)

Hiperosmie / *Hyperosmia*. (*hiper* + gr. *osme* = miros) Creşterea sensibilităţii olfactive în unele boli.

Hiperosmolalitate / *Hyperosmolality*. (*hiper-* + gr. *osmos* = impuls, împingere) Creşterea osmolalităţii. V. şi *Hipertonie*.

Hiperostoză / *Hyperostosis*. (*hiper-* + gr. *osteon* = os + *-oză*) Îngroşare anormală a oaselor, care are ca urmare deformarea acestora, în unele boli sau sindroame.

Hiperovarie / *Hyperovaria*. (*hiper-* + lat. medievală *ovarium* = ovar, de la *ovum*, *-i* = ou) Hiperfuncţie endocrină a ovarului, manifestată ca hiperestrogenism sau hiperluteinism.

Hiperoxalurie / *Hyperoxaluria*. (*hiper-* + gr. *oxalys* = măcriş + gr. *ouron* = urină) Eliminare a unor cantităţi mari de oxalaţi prin urină, care poate duce la formarea de calculi urinari.

Hiperoxemie / *Hyperox*(*a*)*emia*. (*hiper-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Creşterea conţinutului de sânge arterial accidentală sau terapeutică.

Hiperoxie / *Hyperoxia*. Creşterea cantităţii de oxigen în ţesuturi prin intermediul sângelui, pe unitatea de timp.

Hiperparatiroidism / *Hyperparathiroidism*. (*hiper-* + gr. *para* = lângă + gr. *thyreos* = scut + gr. *eidos* = formă) Stare patologică dată de excreţia excesivă de parathormon. Se manifestă prin tulburări ale metabolismului calciului şi fosforului.

Hiperparotidie / *Hyperparotidism*. Creşterea în volum a glandelor parotide, cu mărirea secreţiei salivare; se observă în timpul sarcinii şi la începerea menopauzei.

Hiperpepsie / *Hyperpepsia*. Exagerarea activităţii mucoasei gastrice, cu accentuarea procesului de digestie gastrică, creşterea apetitului şi a senzaţiei de greutate.

Hiperperistaltism / *Hyperperistaltism*. Creşterea peristaltismului normal al stomacului sau intestinului.

Hiperpigmentare / *Hyperpigmentation*. (*hiper-* + lat. *pigmentum*, *-i* = culoare) Exagerarea coloraţiei pielii, adesea neuniformă, în pete sau plăci, datorită acumulării unui pigment în anumite ţesuturi.

Hiperpigmentare marmorată / *Matled hyperpigmentation*. Unul din cele mai remarcabile aspecte clinice ale îmbătrânirii actinice datorate expunerii la UV este eterogenitatea pigmentaţiei pielii. Unele zone apar complet depigmentate, în timp ce altele sunt brune (ele sunt, de asemenea, colorate intermediar ca, în galben).

Hiperpigmentaţie focală / *Focal hyperpigmentation*. Zonă de piele bine definită, înnegrită, cu conţinut crescut în melanină.

Hiperpilozitate / *Hyperpilosity*. (*hiper-* + lat. *pilus*, *-i* = fir de păr) Dezvoltarea excesivă de păr pe corp, independentă de producţia de androgeni din organism. V. *Hirsutism*.

Hiperpirexie / *Hyperpyrexia*. (*hiper-* + gr. *pyrexis* = acces de febră, de la *pyressein* = a avea febră) Febră foarte mare.

Hiperplachetoză / *Trombocytosis*. Sin. *Trombocitoză* (v.). (*hiper-* + gr. *plaquette*, din olandeza *plaken* = a cârpi, a petici + *-oză*)

Hiperplazie / *Hyperplasia*. (*hiper-* + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a modela, a forma) Dezvoltarea exagerată prin înmulţirea elementelor celulare normale. Partea afectată devine mai mare, dar ţesutul sau organul îşi păstrează forma normală. Procesul poate fi fiziologic, compensatoriu (de ex.: refacerea unui ţesut după îndepărtarea unui fragment) sau patologic şi poate fi provocat de diverşi factori (hormonali, inflamatori, proces tumoral).

Hiperpnee / *Hyperpn*(*o*)*ea*. (*hiper-* + gr. *pnoia* = respiraţie) Creşterea ventilaţiei, paralel cu aportul de oxigen; clinic, se observă o creştere a amplitudinii mişcărilor respiratorii. Se asociază cu hiperventilaţia.

Hiperpolarizare / *Hyperpolarization*. (*hiper-* + lat. *polus*, *-i* = pol) Creşterea sarcinii electrice la nivelul membranei celulare cu mărirea potenţialului electric de repaus.

Hiperprosexie / *Hyperprosexia*. (*hiper-* + gr. *prosekhein* = a fi atent) Exagerarea atenţiei.

Hiperproteinemie / *Hyperprotein*(*a*)*emia*. (*hiper-* + gr. *protos* = primul + *-ină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Creşterea valorii proteinelor din sânge peste 78 g / litru, prin creşterea masei de proteine, din diferite cauze: deshidratare, boli infecţioase, mielom etc.

Hiperreflexie / *Hyperreflexia*. Exagerarea reflexelor.

Hiperreglare / *Up-regulation* (v.). Sin. *Superreglare*, *Suprareglare*. (*hiper-* + lat. *regula*, *-are* = a regla). Termen antagonist: *Down regulation* (v.).

Hipersecreţie / *Hypersecretion*. (*hiper-* + lat. *seceretio*, *-onis* = secreţie) Secreţie excesivă a glandelor endocrine şi exocrine.

Hipersensibilitate / *Hypersensitivity*. (*hiper-* + lat. *sensibilitas*, *-atis* = sensibilitate, de la *sentio*, *-ere* = a simţi) Stare de reactivitate crescută indusă de pătrunderea în organism a unor substanţe inofensive pentru restul subiecţilor. În sens restrâns, desemnează totalitatea manifestărilor patologice consecutive reacţiei antigen-anticorp, de tip alergic sau anafilactic.

Hipersensibilitate imediată / *Immediate hypersensibility*. Se declanşează în câteva secunde sau minute de la contactul secundar cu alergenul şi se diminuează rapid, în câteva ore, fără semne vizibile, cu excepţia cazurilor foarte grave. Ţesutul suport al reacţiei este diferit de la o specie la alta. Aproape totdeauna va rezulta distrugerea celulei ţintă. Reacţiile imediate se desfăşoară în ţesuturi vascularizate şi, de obicei, se manifestă local, dar pot produce şi efecte sistemice.

Hipersensibilitate întârziată / *Delayed-type hypersensibility*. Reacţiile de hipersensibilitate întârziată se evidenţiază la 1-2 zile după contactul secundar cu alergenul. Persistă un interval de câteva zile, până la câteva săptămâni. Aceste reacţii sunt mediate de limfocitele T şi de macrofage. Nu sunt dependente de factori humorali circulanţi şi de aceea se pot produce şi într-un ţesut nevascularizat. Singura condiţie este ca ţesutul să fie situat în apropiere de sistemul vascular, pentru ca limfocitele şi macrofagele să poată migra spre locul unde a fost injectat antigenul.

Hipersensibilizare / *Hypersensitivity*. (*hiper-* + lat. *sensibilis, -e* = sensibil) Mecanism imun aberant datorat unor răspunsuri imune umorale şi/sau celulare exagerate declanşate după expunerea la antigene.

Hipersexualitate / *Hypersexuality*. (*hiper-* + lat. *sexualis, -e* = referitor la sex, de la *sexus, -us* = sexul masculin sau feminin) Exagerarea dorinţei sexuale.

Hipersialie / *Hypersialidosis*. Sin. *Ptialism* (v.). (*hiper-* + gr. *sialon* = salivă)

Hipersideremie / *Hypersider(a)emia*. (*hiper-* + gr. *sideros* = fier + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei fierului în sânge.

Hipersimpaticotonie / *Hypersympathicotonus*. Creşterea presiunii sangvine.

Hipersomatotropisme / *Hypersomatotropisme*. Sindroame date de hipersecreţia de hormon somatotrop: gigantism, acromegalie, acromegalo-gigantism.

Hipersomnie / *Hypersomnia*. (*hiper-* + lat. *somnus, -i* = somn) Somn excesiv, patologic, în unele inflamaţii ale creierului. H. paroxistică este denumită narcolepsie.

Hiperspastic / *Hyperspastic*. (*hiper-* + gr. *spastikos* = care trage înăuntru, de la gr. *span* = a trage) Însoţit de contracturi intense.

Hiperstenurie / *Hypersthenuria*. (*hiper-* + gr. *sthenos* = forţă, concentraţie + gr. *ouron* = urină) Emisie de urină de concentraţie anormal de mare, ca urmare a deshidratării sau a creşterii excesive a volumului transpiraţiei.

Hipertensiune / *Hypertension*. (*hiper-* + lat. *tensio, -onis* = întindere, de la *tendo, -ere* = a întinde) Creşterea tensiunii (vasculară sau arterială), deci creşterea presiunii la nivelul reţelei arteriale.

Hipertensiune arterială / *Hypertension*. (*hiper-* + lat. *tensio, -onis* = tensiune, întindere, de la *tendo, -ere* = a întinde + gr. *arteria* = arteră + *-al*). Afecţiune vasculară ce constă în creşterea valorilor tensiunii arteriale peste normal. Se consideră de către OMS valori tensionale normale cele sub 140 / 90 mm Hg şi hipertensiv subiectul cu tensiunea arterială (TA) peste 160 / 95 mm Hg.

Hipertensiv / *Hypertensive*. (*hiper-* + lat. *tensus, -a, -um* = întins, de la *tendo, -ere* = a întinde) Pacient care suferă de hipertensiune.

Hipertermie / *Hypertermia*. Sin. *Febră*. (*hiper-* + gr. *therme* = căldură) Creşterea temperaturii corpului la 40°C, prin insuficienţa deperdiţiei calorice, fie prin producţie calorică excesivă, în climat cald şi umed.

Hipertimie / *Hyperthimia*. (*hiper-* + gr. *thymos* = minte, spirit) Exaltare a vieţii afective, cu euforie.

Hipertiroidie / *Hyperthyroidism, Hyperthyreosis*. Sin. *Hipertiroidism, Tireotoxicoză*. (*hiper-* + gr. *thyreos* = scut, pavăză + gr. *eidos* = formă) Sindrom datorat excesului de hormoni tiroidieni la nivelul ţesuturilor receptorii (creştere anormală a secreţiei glandei tiroide), caracterizat prin simptome metabolice (catabolism excesiv, creşterea metabolismului bazal, insuficienţă energetică tisulară), simptome cardiovasculare, neurovegetative şi psihice. Forma exoftalmică este boala Basedow-Graves.

Hiperton / *Hypertonic*. Var. pentru *Hipertonic*.

Hipertonic / *Hypertonic*. (*hiper-* + gr. *tonos* = tensiune) **1.** Referitor la hipertonie (v.). **2.** Soluţie care are presiunea osmotică mai mare decât cea a plasmei. Var. *Hiperton*.

Hipertonicitate / *Hypertonicity*. (*hiper-* + gr. *tonos* = tensiune) V. *Hipertonie*.

Hipertonie / *Hypertonia, Hypertonicity*. (*hiper-* + gr. *tonos* = tensiune) **1.** Creşterea excesivă a tonicităţii unui organ, ţesut. Ex.: hipertonie musculară. **2.** Concentraţie şi presiune osmotică peste valoarea normală, în săruri a unui lichid biologic, soluţie parenterală, colir etc. V. şi *Hipertonicitate*, *Soluţie hipertonică*.

Hipertricoză / *Hypertrichosis*. (*hiper-* + gr. *thrix, thrikhos* = păr + *-oză*) Reprezintă creşterea excesivă a părului fără o distribuţie specifică bărbaţilor (în zonele cutanate androgen independente: mâini, picioare). Ea poate fi congenitală sau dobândită, localizată sau generalizată.

Hipertrigliceridemie / *Hypertriglycerid(a)emia*. (*hiper-* + lat. *tres, tria*, gr. *treis* + gr. *glykeros* = îndulcit, de la *glykys* = dulce + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea concentraţiei trigliceridelor din sânge.

Hipertrofie / *Hypertrophy*. (*hiper-* + gr. *trophe* = nutriţie) Dezvoltarea elementelor componente ale unui organ sau ţesut, ca urmare a activităţii sale crescute, în scop de adaptare sau compensaţie. Hiperplazia se referă la mărirea unui organ datorită înmulţirii elementelor componente.

Hipertropie / *Hypertropia*. Sin. *Anopie, Sursumvergenţă*. (*hiper-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce + gr. *ops, opos* = văz, vedere) Deviaţie permanentă a axei vizuale a unui ochi în sus, numită şi strabism vertical sau divergenţă verticală.

Hiperuricemie / *Hyperuric(a)emia*. (*hiper-* + gr. *ouron* = urină + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea cantităţii de urat de sodiu sau a acidului uric în sânge, peste valoarea de 416 mol / litru. Aceasta poate conduce la gută, litiază.

Hiperventilaţie / *Hyperventilation*. (*hiper-* + lat. *ventilatio, -onis* = expunere la vânt, aer, de la *ventilo, -are* = a agita în aer) Creşterea debitului ventilaţiei alveolare urmată de hipercapnie, din cauză emoţională, reflexă, terapeutică sau neurologică.

Hipervitaminoză / *Hypervitaminosis*. (*hiper-* + lat. *vita, -ae* = viaţă + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină* + *-oză*) Tulburări provocate prin administrarea de cantităţi mari de vitamine (mai ales A şi D), sub formă de diverse preparate farmaceutice.

Hipervolemie / *Hypervol(a)emia*. (*hiper-* + lat. *volumen, -inis* = sul de hârtie, volum, din *volvo, -ere* = a răsuci, a învârti + gr. *haima, -atos* = sânge) Creşterea excesivă a volumului de sânge circulant.

Hipn-, Hipno- / *Hypn-, Hypno-*. (gr. *hypnos* = somn) Element de compunere care introduce în termeni referirea la somn.

Hipnagog / *Hypnagogic*. (*hipn-* + gr. *agogos* = care conduce spre) Care se produce în momentul fazei iniţiale a somnului, ex.: halucinaţii, anxietate.

Hipnologie / *Hypnology*. (*hipno-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală, care studiază somnul şi perturbările lui.

Hipnopompic / *Hypnopompic*. (*hipno-* + gr. *pompe* = procesiune) Care se produce la trezirea din somn.

Hipnoterapie / *Hypnotherapy*. (*hipno-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea hipnozei în tratamentul unor boli.

Hipnotic / *Hypnotic*. Sin. *Somnifer, Narcotic*. (gr. *hipnotikos* = care produce somn, de la *hypnos* = somn) Substanţă cu acţiune deprimantă asupra SNC, care favorizează instalarea unui somn asemănător celui fiziologic, fie grăbeşte procesul de adormire, fie creşte durata totală a somnului, micşorează frecvenţa şi durata trezirilor în cursul nopţii.

Hipnotism / *Hypnotism*. (*hipno-* + *-ism*) Metodă de sugestie care provoacă o stare apropiată de somn, în care individul percepe şi ascultă indicaţiile date.

Hipnotoxină / *Hypnotoxin*. Sin. *Cafoză* (*hipno-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la gr. *toxon* = săgeată + *-ină*) Substanţă extrasă din tentaculele unor animale marine, cu acţiune toxică asupra SNC.

Hipnoză / *Hypnosis*. (*hipno-* + *-oză*) Stare de alterare a cunoştinţei, somn sau transă indusă artificial unui subiect prin mijloace de sugestie verbale de către hipnotist sau de către subiect prin concentrare asupra unui obiect. Gradul stării de hipnoză poate varia de la blând, docil, la sugestie crescută care poate fi comparabilă cu anestezia chirurgicală.

Hipo- / *Hypo-*. (gr. *hypo* = mai puţin) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mai mic, mai puţin, sub un anumit nivel.

Hipoaciditate / *Hypoacidity*. (*hipo-* + lat. *aciditas*, *-atis* = acreală, din *acidus*, *-a*, *-um* = acru) Scăderea acidităţii gastrice sub valorile normale.

Hipoacuzie / *Hypoacusis*. Sin. *Surditate parţială*. (*hipo-* + gr. *akousis* = auz, de la *akouein* = a auzi) Scădere a acuităţii auditive.

Hipoalbuminemie / *Hypopalbuminemia*. (*hipo-* + gr. *albumen*, *-inis* = albuş de ou + *-ină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentraţie scăzută a serumalbuminei din sânge, sub valoarea de 30 g / litru, în sindrom nefrotic, arsuri întinse, insuficienţă hepatică.

Hipoalgezie / *Hypoalgesia*. (*hipo-* + gr. *algos* = durere) Scăderea sensibilităţii dureroase.

Hipoandrogenie / *Hypoandrogenism*. (*hipo-* + gr. *aner*, *andros* = bărbat + gr. *gennan* = a produce) Scăderea secreţiei hormonilor androgeni, din deficit suprarenalian sau testicular.

Hipoazoturie / *Hypoazoturia*. (*hipo-* + gr. *a* = privativ, fără + gr. *zoe* = viaţă + gr. *ouron* = urină) Scăderea cantităţii de uree şi alte molecule mici prin urină, produsă în afecţiuni hepatice grave ca: ciroză, cancer, degenerescenţă grăsoasă, ca urmare a micşorării urogenezei; nefrite, retenţie de uree.

Hipobarism / *Hypobarism*. (*hipo-* + gr. *baros* = greutate + *-ism*) Stare a organismului supus la presiuni mai mici decât cea atmosferică.

Hipobaropatie / *Hypobaropathy*. (*hipo-* + gr. *baros* = greutate + gr. *pathos* = boală) Tulburări survenite în expediţii montane, cu altitudine înaltă, consecinţă a reducerii presiunii oxigenului.

Hipobiot / *Hypobiotic*. (*hipo-* + gr. *bios* = viaţă) Organism sau organ care se dezvoltă în întregime în interiorul substratului.

Hipocalcemie / *Hypocalc(a)emia*. (*hipo-* + *calx*, *-icis* = var, calciu + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Scăderea concentraţiei calciului în sânge, sub valoarea de 0,105 g / litru sau 2,6 mmol / litru, întâlnită în insuficienţă paratiroidiană, tetanie, spasmofilie, rahitism, hipovitaminoză D, scorbut, nefrite.

Hipocalcie / *Hypocalcia*. (*hipo-* + gr. *calx*, *calcis* = var, calciu) Denumire pentru bolile legate de insuficienţa calciului în organism.

Hipocalciurie / *Hypocalciuria*. (*hipo-* + gr. *calx*, *calcis* = var, calciu + gr. *ouron* = urină) Scăderea eliminării calciului prin urină sub 0,150 g / 24 ore sau sub 3,75 mmol / 24 ore.

Hipocaloric (regim). (*hipo-* + lat. *calor*, *-oris* = căldură) Produse destinate regimurilor hipocalorice şi regimurilor favorizante slăbirii organismului, care sunt fie alimente sărace în glucide şi lipide şi eventual bogate în proteine, fie alimente care aduc maximum 1.000 kcal şi echilibrate în vitamine şi săruri minerale, pentru o raţie cotidiană normală.

Hipocapnie / *Hypocapnia*. (*hipo-* + gr. *kapnos* = fum) Diminuarea nivelului de CO_2 din sângele arterial, consecinţă a hiperventilaţiei, ce conduce prin inhibiţia centrului respirator la încetinirea ritmului respiraţiei sau la oprirea respiraţiei. Prin hipocapnie se explică răul de altitudine, apneea din cursul anesteziilor şi unele simptome ale intoxicaţiei cu oxid de carbon.

Hipocloremie / *Hypochlor(a)emia*. (*hipo-* + gr. *chloros* = verde, clor + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Scăderea concentraţiei clorurilor din sânge sub valoarea de 3,50 g / litru sau sub 99 mmol / litru, produsă în diaree, vomismente abundente, comă diabetică.

Hipoclorhidrie / *Hypochlorhydria*. (hipo- + gr. *chloros* = verde, clor + gr. *hydor*, *-atos* = apă) Scăderea acidului clorhidric în sucul gastric, observată în unele forme de gastrită, cancer gastric, după tratamentul cu unele medicamente antiulceroase (sub 1,5 g HCl / litru).

Hipocolesterolemiant / *Hypocholesterol(a)emic*, *Hypochloster-(a) emic*. (*hipo-* + gr. *khole* = bilă + gr. *stereos* = solid + *-ol* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Medicament capabil să diminueze concentraţia de colesterol în sânge şi deci să prevină accidentele de ateroscleroză (sub 1,10-1,20 g / litru, colesterol).

Hipocolesterolemie / *Hypocholesterol(a)emia*. (*hipo-* + gr. *khole* = bilă + gr. *stereos* = solid + *-ol* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Scăderea anormală a concentraţiei de colesterol din sânge, în general în afecţiuni hepatice.

Hipocolie / *Hypocholia*. (*hipo-* + gr. *khole* = bilă) Scăderea secreţiei biliare.

Hipocondrie / *Hypochondria*. Sin. var. pentru *Ipohondrie* (v.) Formă de depresiune nervoasă. Preocupare obsedantă a unui individ pentru sănătatea sa (altădată legată de tulburări ale organelor conţinute în abdomen, în hipocondrul drept sau în cel stâng).

Hipocondru / *Hypocondrium*. N.A. *hypocondrium*. (*hipo-* + gr. *khondros* = cartilaj) Regiune a abdomenului. V. *Epigastru*.

Hipocorticism / *Hypocortisicm*. Sin. *Insuficienţă suprarenală* (v.). (*hipo-* + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă + *-ism*)

Hipocotil / *Hypocotyl*. (*hipo-* + gr. *kotyle* = vas, *kotyledon* = cotiledon) Partea cilindrică a embrionului cuprinsă între radiculă şi cotiledoane, care va deveni zona de tranziţie de la structura rădăcinii la cea a tulpinii, la planta dezvoltată complet.

Hipocrateriform / *Hypocrateriform*, *Salver-shaped*. (*hipo-* + gr. *krate* = cupă + lat. *forma*, *-ae* = formă) Corolă gamopetală de forma unei trompete, alcătuită dintr-un tub lung, cilindric, care la partea superioară se lăţeşte brusc într-un limb plan ca un taler (ex.: *Syringa vulgaris*, *Nicotiana* sp.).

Hipocromie / *Hypochromia*. (*hipo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) **1.** Scăderea anormală a hemoglobinei din eritrocite, termen care se referă la anemie. **2.** Diminuarea culorii unor celule sau ţesuturi, prin scăderea afinităţii pentru coloranţii pe care îi fixează în mod normal. **3.** Pigmentaţie cutanată scăzută.

Hipoderm / *Hypodermis*. N.A. *tela subcutanea*. Sin. *Ţesut subcutanat*. (*hipo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) **1.** Scoarţa subţire şi sclerificată a tulpinilor de porumb. **2.** Stratul de celule sclerificate situat sub epiderma frunzelor de pin. **3.** Ultimul strat al tegumentului de la mamifere. Zona tegumentului situată sub dermul profund, format din ţesut conjunctiv lax (travee conjunctivo-elastice laxe), care delimitează lobuli adipoşi, ce conţin celule grăsoase sau adipoase şi foliculi piloşi.

Hipodermă / *Hypoderm*. (*hipo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Var. pentru *Hipoderm*.

Hipodermic / *Hypodermic*. (*hipo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Care se referă la zona de sub piele.

Hipodermită / *Panniculitis*. (*hipo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Termen generic pentru infiltratele circumscrise sau difuze, localizate în hipoderm, cu sau fără interesarea concomitentă sau succesivă a dermului.

Hipoestezie / *Hypo(a)esthesia*. (*hipo-* + gr. *aisthesis* = percepere) Diminuarea diverselor tipuri de sensibilitate.

Hipoestrogenie / *Hypoestrogen(a)enia*, *Hypoestrogenism*. (*hipo-* + lat. *aestrus*, *-i*, gr. *oistros* = dorinţă + gr. *gennan* = a produce) Scăderea concentraţiei plasmastice a estrogenilor şi/sau a efectelor trofice şi metabolice ale acestora asupra ţesuturilor.

Hipofibrinogenemie / *Hypofibrinogen(a)emia*. (*hipo-* + lat. *fibra, -ae* = fibră + *-ină* + gr. *gennan* = a produce + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea concentraţiei de fibrinogen din sânge, care produce întârzierea coagulării şi hemoragii.

Hipofizar / *Hypophysial*. Sin. *Pituitar*. (*hipo-* + gr. *physis* = creştere, de la *phyein* = a creşte) Care se referă la hipofiză.

Hipofiză / *Hypophysis*. N.A. *hypophysis, glandula pituitaria*. (gr. *hipo-* + gr. *physis* = creştere, de la *phyein* = a creşte) Glandă endocrină (greutate medie 0,6 g), situată în şaua turcească, constituită din 2 lobi: 1. *lobul posterior* (hipofiza posterioară sau neurohipofiza) este legat de hipotalamus prin tija pituitară, înmagazinează *vasopresină* şi produce *ocitocină*; 2. *lobul anterior* (hipofiza anterioară sau adenohipofiza) care are un rol reglator asupra activităţii celorlalte glande endocrine, prin intermediul stimulinelor. Se mai numeşte glanda pituitară.

Hipofobie / *Hypophobia*. (*hipo-* + gr. *phobos* = frică) Diminuare a emotivităţii şi neevaluarea unor riscuri observată la aventurieri, megalomani; poate apărea în cazul unor nevroze.

Hipofosfatemie / *Hypophosphat(a)emia*. (*hipo-* + gr. *phos, photos* = fosfor, lumină + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea cantităţii de fosfaţi din sânge, însoţită de hemoliză, astenie fizică şi convulsii. Poate apărea în rahitism, osteomalacie, hiperparatiroidism, afecţiuni renale.

Hipogalactic / *Hypogalactic*. (*hipo-* + gr. *gala, galactos* = lapte) Substanţă cu proprietate de a scădea secreţia lactată (ex.: fenazona); se utilizează pentru a întrerupe alăptarea.

Hipogamaglobulinemie / *Hypogammaglobulin(a)emia*. (*hipo-* + *gama*, a treia literă a alfabetului grec + lat. *globulus, -i* = globul, dim. de la *globus, -i* = glob + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Nivel scăzut al gamaglobulinelor din ser, în deficienţă imunologică.

Hipogastru / *Hypogastrium*. N.A. *regio pubica*. (*hipo-* + gr. *gaster, gastros* = stomac) Regiune a abdomenului. V. *Epigastru*.

Hipogenitalism / *Hypogenitalism*. Sin. *Hipogonadism* (v.). (*hipo-* + lat. *genitalia, -um* = organele genitale, de la *gigno, -ere* = a naşte, a crea + *-ism*)

Hipogeuzie / *Hypogeusia*. (*hipo-* + gr. *geusis* = gust, de la *geuein* = a gusta) Scăderea senzaţiilor gustative.

Hipoglicemiant / *Hypoglyc(a)emic*. (*hipo-* + gr. *glykys* = dulce + gr. *haima, -atos* = sânge) Substanţă cu proprietatea de a scădea nivelul glucozei în sânge (glicemie). Ex.: insulina, sulfonilureea.

Hipoglicemie / *Hypoglyc(a)emia*. (*hipo-* + gr. *glykys* = dulce + gr. *haima, -atos* = sânge) Diminuarea cantităţii de glucoză din sânge, sub limita normală de 0,8 g/L. Se poate produce prin supradozare de insulină, în tratamentul diabetului şi se manifestă printr-o stare de rău cu tahicardie, senzaţia de foame imperioasă, tremurături, transpiraţie.

Hipoglucidic (regim) / *Hypoglucidic*. Produse de regim care conţin o cantitate de glucide asimilabile, inferioară aceleia a alimentelor corespunzătoare. În această categorie intră edulcoranţii de masă şi alimentele care-i conţin.

Hipogonadism / *Hypogonadism*. (*hipo-* + gr. *gone, gonos* = sămânţă, urmaş + *-ism*) Ansamblu de manifestări determinate de o insuficienţă secretorie a glandelor genitale (ovare sau testicule).

Hipohidroză / *Hypohidrosis*. (*hipo-* + gr. *hidros* = sudoare + *-oză*) Scăderea anormală a transpiraţiei.

Hipoinsulinism / *Hypoinsulinism, Hypoinsulin(a)emia*. (*hipo-* + lat. *insula, -ae* = insulă + *-ină* + *-ism*) Scăderea concentraţiei plasmatice a insulinei.

Hipokaliemie / *Hypokali(a)emia*. (*hipo-* + ar. *kali* = potasiu + gr. *haima, -atos* = sânge) Scădere a potasiului plasmatic sub 3,5 mEq / litru sau 160 mg / litru. Cauze: insuficienţa de aport alimentar, administrarea unor medicamente care favorizează eliminarea potasiului, pierdere de potasiu prin vomismente sau diaree.

Hipokinezie / *Hypokinesia*. (*hipo-* + gr. *kinesis* = mişcare, de la *kinein* = a mişca) Scăderea capacităţii de mişcare.

Hipolipemiant / *Hypolipid(a)emic*. Sin. *Hipocolesterolemiant, Hipolipidemiant, Normolipemiant*. (*hipo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima, -atos* = sânge) Medicament capabil să micşoreze o hiperlipidemie.

Hipolipemie / *Hypolip(a)emia*. (*hipo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima, -atos* = sânge) Micşorarea lipemiei.

Hipolipidemiant / *Hypolipid(a)emic*. Sin. *Hipolipemiant* (v.). (*hipo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima, -atos* = sânge)

Hipomagneziemie / *Hypomagnes(a)emia*. (*hipo-* + lat. medievală *magnesia*, gr. *magnes* = piatră magnetică, adusă din regiunea Magnezia, Asia Mică + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea magneziului din sânge (sub 1,5 mEq / litru sau 0,75 mmol / litru), manifestată prin creşterea excitabilităţii neuromusculare (fasciculaţii musculare, cârcei). Cauze: malabsorbţie, deshidratare, alcoolism, afecţiuni renale.

Hipomenoree / *Hypomenrrh(o)ea*. (*hipo-* + gr. *men, menos* = lună + gr. *rhoia* = curgere + din *rhein* = a curge) Menstruaţie redusă ca abundenţă.

Hipomnezie / *Hypomnesia*. (*hipo-* + gr. *mneme* = memorie, de la *mnasthai* = a-şi aminti) Slăbirea memoriei.

Hiponatriemie / *Hyponatr(a)emia*. (*hipo-* + sp. *natron*, ar. *natroun* = carbonat de sodiu natural + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea concentraţiei de sodiu din sânge sub 135 mEq / litru sau 135 mmol / litru, însoţită întotdeauna cu pierderea de apă.

Hiponatriurie / *Hyponatriuria*. (*hipo-* + sp. *natron*, ar. *natroun* = carbonat de sodiu natural + gr. *ouron* = urină) Scăderea concentraţiei de sodiu din urină.

Hipoosmolaritate / *Hypoosmolarity*. (*hipo-* + gr. *osmos* = impuls, împingere) Scăderea presiunii osmotice a sângelui.

Hipoparatiroidie / *Hypoparathyroidism*. (*hipo-* + gr. *para* = pe lângă + gr. *thyreos* = scut + gr. *eidos* = formă) Insuficienţa glandelor paratiroide, însoţită de diminuarea concentraţiei de parathormon şi anomalii ale imunităţii celulare. Var. *Hipoparatiroidism*.

Hipoparatiroidism / *Hypoparathyroidism*. Var. pentru *Hipoparatiroidie*.

Hipopinealism / *Hypopinealism*. Insuficienţa funcţionării glandei pineale (epifiza).

Hipoplazie / *Hypoplasia*. (*hipo-* + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a forma, a modela) Procesul de formare a ţesuturilor.

Hipopneumomatoză / *Incomplete atelectasis*. (*hipo-* + gr. *pneuma, -atos* = suflu) Afectarea parţială a alveolelor pulmonare, cu scăderea volumului din teritoriul pulmonar respectiv; determină o obstrucţie bronşică incompletă.

Hipoprosexie / *Hypoprosexia*. (*hipo-* + gr. *prosekhein* = a fi atent) Scăderea atenţiei, observată în unele boli psihice mai ales.

Hipoproteidemie / *Hypoprotein(a)emia*. Sin. *Hipoproteinemie* (v.).

Hipoproteinemie / *Hypoprotein(a)emia*. (*hipo-* + gr. *protos* = primul + *-ină* + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea proteinelor totale din sângele circulant, sub valoarea normală de 7-8 g / litru.

Hiporeflexie / *Hyporeflexia*. (*hipo-* + lat. *reflexus, -i*, de la *reflecto, -ere* = a întoarce înapoi, a întoarce) Diminuarea reflexelor.

Hiporeglare / *Down regulation*. Scăderea nivelului de expulzie a proteinei sau a mesagerului RNA (mRNA). V. şi *Down regulation*.

Hiposensibilitate / *Hyposensitivity, Hypoergia.* (*hipo-* + lat. *sensibilitas, -atis* = sensibilitate, de la *sentio, -ire* = a simţi) Sensibilitate scăzută.

Hiposialie / *Hyposialism.* (*hipo-* + gr. *sialon* = salivă) Secreţie salivară insuficientă.

Hiposideremie / *Sideropenia.* Sin. *Sideropenie* (v.). (*hipo-* + gr. *sideros* = fier + gr. *haima, -atos* = sânge)

Hiposmie / *Hyposmia.* (*hipo-* + gr. *osme* = miros) Diminuarea olfacţiei.

Hiposodat (regim) / *Hyponatric.* Produse de regim care conţin săruri de sodiu puţine sau deloc, în particular clorura de sodiu. Ele cuprind substituenţii sării de bucătărie, produşi preparaţi fără adaos de săruri de sodiu sau chiar cei supuşi la un tratament de înlăturare a sărurilor de sodiu, pe care le conţin în mod normal.

Hipostenie / *Hypostenia.* (*hipo-* + gr. *sthenos* = forţă) Scăderea forţelor fizice şi psihice ale unui organism.

Hipostenurie / *Hyposthenuria.* (*hipo-* + gr. *sthenos* = forţă, concentraţie + gr. *ouron* = urină) Secreţie de urină cu densitate mică, în nefrita cronică.

Hiposulfit / *Hyposulfite.* Sin. *Tiosulfat de sodiu.* (*hipo-* + lat. *sulfur, -uris* = sulf) Sare de sodiu a acidului tiosulfuric $H_2S_2O_3$, care nu se află în stare liberă. Se utilizează tiosulfatul de sodiu, $Na_2S_2O_3 \cdot 5H_2O$, ca antiseptic pulmonar, intestinal, agent desensibilizant, purgativ, antiseptic extern.

Hipotalamus / *Hypothalamus.* N.A. *hypotalamus.* (*hipo-* + gr. *thalamus* = cameră interioară) Parte a sistemului nervos cuprinsă între talamus şi hipofiză, care secretă hormoni peptidici, ce antrenează activitatea hipofizei. Centru important de supervizare din creier; el reglează temperatura corpului, presiunea sangvină, bătăile inimii, metabolismul lipidelor şi glucidelor şi nivelul de zahăr din sânge. Structural, el este alăturat de talamus; cele două lucrează împreună şi monitorizează ciclul somn-trezire.

Hipotensiune / *Hypotension.* (*hipo-* + lat. *tensio, -onis* = întindere, de la *tendo, -ere* = a întinde) Tensiune arterială redusă.

Hipotermie / *Hypothermia.* (*hipo-* + gr. *therme* = căldură) Scăderea temperaturii corpului sub 36°C. Apare în caz de expunere excesivă la frig, după epuizarea mecanismelor termoreglatoare; după administrarea de substanţe neuroleptice, asociate cu alte deprimante centrale; hipotermia obţinută pune ţesuturile în condiţii de viaţă latentă. Constituie o metodă adjuvantă a narcozei chirurgicale.

Hipotimie / *Hypothymia.* (*hipo-* + gr. *thymos* = minte, spirit) Scăderea anormală a tonusului afectiv şi emoţional, manifestată prin apatie şi indiferenţă.

Hipotiroidie / *Hypothyroidism.* Sin. *Hipotiroidism.* (*hipo-* + gr. *thyreos* = scut + gr. *eidos* = formă) Sindrom datorat insuficienţei de hormoni tiroidieni la nivelul ţesuturilor receptorii şi caracterizat prin simptome şi semne metabolice, trofice, neurovegetative şi psihice. Forma cea mai net conturată este mixedemul.

Hipotiroidism / *Hypothyroidism.* Sin. *Hipotiroidie* (v.).

Hipoton / *Hypotonic.* Var. pentru *Hipotonic* (v.).

Hipotonic / *Hypotonic.* Sin. *Hipoton* (var.). (*hipo-* + gr. *tonos* = tensiune) Caracteristica unei soluţii care are o concentraţie şi o presiune osmotică mai scăzute decât ale sângelui.

Hipotonicitate / *Hypotonicity.* Sin. *Hipotonie* (v.). (*hipo-* + gr. *tonikos* = întăritor, de la gr. *tonos* = tensiune)

Hipotonie / *Hypotonia.* Sin. *Hipotonicitate.* (*hipo-* + gr. *tonos* = tensiune) **1.** Stare caracterizată prin reducerea tonusului muscular sau a tonicităţii unui organ, ex.: hipotonie uterină. **2.** Soluţie cu presiune osmotică şi concentraţie mai mici decât ale sângelui. V. şi *Soluţie hipotonică.*

Hipotricoză / *Hypotrichosis.* (*hipo-* + gr. *thrix, trikhos* = par + *-oză*) Scăderea sau oprirea localizată a creşterii părului.

Hipotrofie / *Hypotrophy.* (*hipo-* + gr. *trophe* = hrană) Dezvoltarea subnormală a unui ţesut sau organ, ca urmare a unui metabolism scăzut, de cauză nutriţională, circulatorie sau neurohormonală, cel mai frecvent.

Hipoventilaţie / *Hypoventilation.* (*hipo-* + lat. *ventilatio, -onis* = expunere la vânt, din *ventilo, -are* = a agita în aer) Scăderea ventilaţiei alveolare (cantităţii de aer inspirat care pătrunde în alveolele pulmonare într-un minut), care nu mai asigură suficient oxigen necesar consumului fiziologic. Aceasta provoacă o hipoxemie, cu reţinere de CO_2 şi acidoză respiratorie. Cauze: afectare a centrilor, a căilor nervoase sau a muşchilor respiratori, leziuni ale cuştii toracice, pleurei, plămânilor.

Hipovitaminoză / *Hypovitaminosis.* (*hipo-* + lat. *vita, -ae* = viaţă + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină* + *-oză*) Ansamblu de tulburări provocate de un aport insuficient al uneia sau mai multor vitamine. Poate fi asociată cu alte carenţe, în lipide, proteine, glucide, elemente minerale. V. şi *Avitaminoză.*

Hipovolemie / *Hypovolemia.* (*hipo-* + lat. *volumen, -inis* = sul de hârtie, de la *volvo, -ere* = a răsuci, a învârti + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea volumului total de sânge circulant, întâlnită imediat după hemoragii acute, masive, în şoc, după pierderi masive de lichide: transpiraţii, vărsături, diaree.

Hipoxantină / *Hypoxanthine.* (*hipo-* + gr. *xanthos* = galben + *-ină*) Bază azotată purinică cu formula asemănătoare adeninei, în care gruparea $-NH_2$ este înlocuită cu $-OH$.

Hipoxemie / *Hypox(a)emia.* (*hipo-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *haima, -atos* = sânge) Scăderea presiunii parţiale şi a saturaţiei în oxigen a sângelui arterial.

Hipoxie / *Hypoxia.* (*hipo-* + gr. *oxys* = acru, oxigen) Reducerea nivelului oxigenului sub limitele normale în ţesuturi, aer, medii de cultură, ca urmare a hipoxemiei.

Hipsofilă / *Hypsophyll, Bract.* (gr. *hypsos* = sus, înalt + gr. *phyllon* = frunză) Frunze modificate (incomplet dezvoltate) din partea superioară a tulpinilor, în special din zona florală sau a inflorescenţelor, cu rol protector al acestora în stadiul de muguri. Se prezintă sub formă de bractei, bracteole, glumele, palei, spată.

Hipurie / *Hippuria.* (gr. *hippos* = cal + gr. *ouron* = urină) Eliminare urinară de acid uric: sub 0,2 g / 24 ore indică alterări ale parenchimului hepatic.

Hircismus / *Hircismus.* (lat. *hircinus, -a, -um* = de capră, ţap) Miros neplăcut al corpului.

Hirsut- / *Hyrsut-.* (lat. *hirsutus, -a, -um* = păros, cu păr aspru) Element de compunere, care introduce în termeni referirea la o creştere excesivă de păr.

Hirsut / *Hirsute.* (*hirsut-*) Organ vegetal prevăzut cu peri lungi, rigizi, dar nu pungenţi (ex.: la *Hieracium alpinum*).

Hirsutism / *Hirsutism.* (*hirsut-* + *-ism*) Creşterea excesivă a pilozităţii de tip masculin la femei (mustaţă, barbă, fire de păr în jurul mameloanelor şi între mamele). Se asociază frecvent cu alte semne de exces de hormoni androgeni ca acnee, seboree.

Hirud-, Hirudin- / *Hirud-, Hirudin-.* (lat. *hirudo, -inis* = lipitoare) Elemente de compunere care introduc în text referirea la lipitori şi bolile provocate de ele.

Hirudinază / *Hirudinasis.* (*hirudo-* + *-ază*) Boală parazitară produsă de lipitori, care pătrund în organism prin orificiile naturale, întâlnită în zonele tropicale.

Hirudină / *Hirudin.* (*hirudo-*) Substanţă, polipeptid, extras din glandele salivare ale lipitorii *Hirudo medicinalis*, având proprietăţi anticoagulante (antitrombotică specifică, fiind un inhibitor puternic al factorului II de coagulare – protrombina).

Hirudo / *Hirudo*. (*hirudo-*) Gen de lipitori din clasa *Hirudinea*, speciile *H. medicinalis*, *H. Tractina*, utilizate în medicină pentru extragerea sângelui.

Hispid / *Hispid*, *Stiff-haired*. (lat. *hispidus*, *-a*, *-um* = aspru) Organ vegetal prevăzut cu peri lungi, rigizi, dar şi ţepoşi (ex.: la *Leontodon hispidus*, *Ranunculus hispidus*).

Hist-, Histio-, Histo- / *Hist-*, *Histio-*, *Histo-*. (gr. *histion* = ţesătură, ţesut şi gr. *histos* = ţesut) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ţesut.

Histamină / *Histamine*. (*histo-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în Libia, în apropierea templului lui Jupiter Ammon + *-ină*) Imidazolil-4-(β-etil)-amină (cu formula brută: $C_5H_9N_3$). Substanţă reglatoare din corp – amină biogenă provenită din decarboxilarea histidinei sau exogenă din alimente, cu rol de mediator chimic al unor fenomene de răspuns celular, în special în hipersensibilitatea imediată. Se găseşte în toate ţesuturile, dar în concentraţii mai mari în piele, plămâni şi în mucoasa gastrică. În ţesuturi, histamina se află în mitocondriile mastocitelor, sub formă inactivă. Histamina din ser este legată de o globulină şi poate fi eliberată, devenind activă, sub influenţa unor factori fizici (iradiaţii, traumatisme), chimici (rezerpină, cortizon, insulină, gastrină, venin de insecte), în reacţii alergice (anafilactice). Histamina acţionează asupra a două tipuri de receptori histaminergici (H_1 şi H_2), care se găsesc distribuiţi în muşchii netezi, glande exocrine, miocard. Histamina dilată capilarele sangvine, creşte permeabilitatea lor, scade tensiunea arterială, stimulează muşchii netezi ai stomacului, intestinelor, bronhiilor, ca şi secreţia glandelor salivare, gastrice, pancreatice, bronşice. H. are efect constrictor la nivelul musculaturii netede bronşice, vasodilatator (capilare şi arteriole), scade tensiunea arterială, stimulează secreţia gastrică, este mediator pentru reacţiile alergice şi inflamatorii, cu posibilă acţiune transmiţătoare cerebrală. Este eliberată în reacţiile alergice, care produc inflamarea şi umflarea ţesuturilor, ca febra fânului şi urticarie. Se utilizează în scop terapeutic în afecţiuni alergice ca desensibilizant, în explorarea funcţiei secretorii gastrice, în diagnosticul unor tulburări circulatorii, sindromul Ménière.

Histaminemie / *Histamin(a)emia*. (*histamină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentraţia histaminei în sânge; are valoarea normală 40-60 g / litru.

Histaminopexie / *Histaminopexy*. (*histamină* + *-pexis* = fixare). Fixarea histaminei de către anumite substanţe din organism: heparină, mucină şi plasmapexină (o globină a plasmei sangvine, care lipseşte la indivizii alergici).

Hister-, Histero- / *Hyster-*, *Hystero-*. (gr. *hystera* = uter) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la uter.

Histerectomie / *Hysterectomy*. (*hister-* + gr. *ektoma* = excizie) Intervenţie chirurgicală ce constă în extirparea uterului (ablaţie).

Histerezis / *Hysteresis*. (gr. *hysteresis* = decalaj, întârziere, din gr. *hysterein* = a întârzia) Fenomen fizic cu caracter ireversibil prezentat de unele substanţe care, în stările de echilibru termodinamic, au caracteristici dependente nu numai de condiţiile exterioare, ci şi de evoluţiile anterioare ale substanţei. Se manifestă prin faptul că, atunci când parametrii exteriori revin la valorile iniţiale, corpul nu revine în starea lui iniţială, ci într-o stare determinată de întreaga succesiune de etape prin care acesta a trecut în cursul transformării. Este întâlnit în studiile de reologie a gelurilor, mai ales. Ex.: persistenţa unei deformări sau alungiri, magnetizarea remanentă.

Histerosalpingografie / *Hysterosalpingography*. (*histero-* + gr. *salpinx* = trompă + gr. *graphein* = a scrie) Metodă radiologică care pune în evidenţă cavitatea uterină şi trompele, prin injectarea directă a unei substanţe de contrast radioopace, putându-se aprecia modificările morfologice şi de permeabilitate endometrice şi a salpingelor.

Histidinază / *Histidinase*. Sin. *Histidin-dezaminază* (v.).

Histidină / *Histidine*. Sin. *β-imidazolil-α-alanină*, cu formula: $C_6H_9O_2N_3$. Aminoacid cu heterociclu imidazolic, sintetizat în organism. Are rol de precursor în sinteza nucleelor purinice. Se elimină prin rinichi, în cantităţi mai mari, îndeosebi după săptămâna a V-a de sarcină sau în afecţiuni metabolice ereditare, datorită unei deficienţe determinate genetic a histidazei, enzimă ce catabolizează dezaminarea histidinei. Se găseşte în cantităţi importante în hemoglobină. Prin decarboxilare, formează histamina.

Histidin-dezaminază / *Histidine desaminase*. Sin. *Histidinază*. Enzimă care catabolizează dezaminarea histidinei, cu eliminarea unei molecule de amoniac, fără oxidare.

Histidinemie / *Histidi(a)emia*. Concentraţia histidinei în sânge, cu valori normale de 11 mg / litru. Absenţa histidinazei conduce la creşterea h. în sânge, care produce boala manifestată prin: retard intelectual, tulburări de vorbire, sensibilitate mare la infecţii.

Histidinurie / *Histidinuria*. Eliminare crescută de histidină în urină sau în sarcină.

Histiocit / *Hystiocyte*. (*histio-* + gr. *kytos* = celulă) Celule mari din ţesutul conjunctiv, capabile să dezvolte o activitate importantă de fagocitoză. În acest caz se numesc macrofage.

Histochimie / *Histochemistry*. (*histo-* + gr. *khemeia* = alchimie) Ramură medicală care studiază ansamblul de tehnici prin care sunt puse în evidenţă, identificate, localizate şi uneori evaluate cantitativ o serie de molecule de substanţe chimice de la nivelul celulelor şi ţesuturilor, pe secţiuni histologice.

Histocitoză / *Histocytosis*. (*histo* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Sin. *Reticuloendoteliocitoză*. Termen pentru o serie de boli, maligne, mai ales, ale sistemului reticuloendotelial, hiperplazii inflamatorii, boli prin supraîncărcare lipidică.

Histocompatibilitate / *Histocompatibility*. (*histo-* + fr. *compatibilité* = compatibil, din lat. *compati* = a suferi împreună cu) Posibilitatea ca un organism să accepte un ţesut provenit de la un alt individ. În acest caz, nu există reacţia antigen-anticorp, pentru că ţesuturile (grefonul şi gazda) aparţin la acelaşi grup. Ansamblul de condiţii care asigură succesul unei grefe, altfel va suferi fenomenul de reject (respingere).

Histogeneză / *Histogenesis*. (*histo-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Formarea şi dezvoltarea diferitelor ţesuturi.

Histogramă / *Histogram*. (*histo-* + gr. *gramma* = notare, înscriere) **1.** Diagramă areală în coloane pentru reprezentarea grafică a seriilor de repartiţie. Baza coloanelor este plasată pe intervalele scării de repartiţie, înălţimea lor fiind măsurată pe scara frecvenţelor (verticală) **2.** Determinarea grafică a procentului de substanţă cu anumite dimensiuni dintr-o pulbere supusă la analiza granulometrică. Pentru trasarea unei histograme se înscriu: pe ordonată: numărul de particule din clasa granulometrică (numărul relativ% sau frecvenţa); pe abscisă: intervale egale, care corespund claselor. Se cunosc 3 tipuri: distribuţie granulometrică, normală (simetrică), cu asimetrie pozitivă şi bimodală.

Histoincompatibilitate / *Histoincompatibility* (*histo-* + lat. *in* = nu + lat. *com* = cu + lat. *patibilis*, *-e* = suportabil) Reacţie distructivă a ţesuturilor faţă de orice proteină străină care vine în contact cu ele. Eliminarea grefelor este determinată de limfocitele T, care recunosc ţesutul străin şi care mobilizează alte celule, îndeosebi monocite, pentru a distruge celulele cu altă structură genetică. Relaţia dintre genotipul donorului şi cel al primitorului, în cazul respingerii grefei.

Histoliză / *Histolysis*. (*histo-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Procesul de distrugere a unor ţesuturi, observat în unele stări patologice.

Histologie / *Histology*. (*histo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinii consacrată studiului ţesuturilor vii (microscopic şi submicroscopic), al morfologiei celulelor, ţesuturilor şi organelor, al compoziţiei chimice şi al proprietăţilor funcţionale ale acestor structuri, la vegetale, animale şi om.

Histomonas / *Histomonas*. Gen de protozoare parazite la nivelul ficatului, cecului şi al altor ţesuturi.

Histone / *Histones*. (*histo-*) Grup de proteine mici, cu încărcătură pozitivă la pH fiziologic, relativ bogate în arginină şi lizină, fără triptofan, clasificabile în 5 clase principale: histone H_1 (formate din mai multe proteine diferite, dar apropiate structural, bogate în lizină), H_2A, H_2B (constitute din 129 şi respectiv 125 aminoacizi, relativ bogate în lizină), H_3 (constituite din 135 aminoacizi, bogate în arginină) şi H_4 (constituite din numai 102 aminoacizi, bogate în arginină şi glicină). Datorită sarcinii lor pozitive formează legături ionice cu ADN-ul încărcat negativ (formând un nucleosom), cu excepţia lui H_1. Histona H_1 participă la aranjarea nucleosomilor în structuri compacte. Histonele au rolul de a menţine structura cromatinei. Sunt sintetizate în citoplasmă, apoi sunt transportate în nucleu şi se asociază imediat cu ADN-ul, se găsesc în cromatina eucariotelor. Sunt solubile în apă şi în soluţii diluate de acizi sau de baze. Se găsesc în cantităţi mari în timus.

Histoplasmoză / *Histoplasmosis*. Sin. *Boala Darling*. (*histo-* + gr. *plaston* = obiect modelat, de la *plassein* = a forma, a modela + *-oză*) Boală produsă de ciuperci microscopice, levuliforme: *Histoplasma capsulatum*, parazite intracelulare, mai ales pe celulele sistemului reticuloendotelial.

HIV / *HIV*. Abr. pentru engl. *Human Immunodeficiency Virus*. Sin. *VIH*, *Virus responsabil de SIDA* (v. şi *SIDA*). Abreviere propusă, în 1986, de către Comitetul Internaţional pentru Nomenclatură pentru virusul responsabil de SIDA. HIV este un *Lentivirus*, din familia retrovirusurilor (*Retroviridae*), cu diametrul de 110-120 nm, a cărui nucleocapsidă conţine două molecule de ARN şi o transcriptază inversă.

HLA / *HLA*. Abr. pentru engl. *Human Leukocyte Antigen*. Antigene leucocitare umane, formate din glicoproteine. Ele se găsesc la suprafaţa tuturor celulelor din organism, excepţie fac globulele roşii din sânge, celule fără nucleu (deoarece sinteza HLA poate avea loc numai în celulele cu nucleu). Se mai numesc şi antigene de histocompatibilitate; ele se împart în patru clase: HLA–A, HLA–B, HLA–C şi HLA–D; fiecare clasă cuprinde între 10 şi 50 de variante antigenice. Ele sunt ereditare pentru fiecare om, care are atât antigene paterne, cât şi materne, iar fraţii au structuri HLA apropiate. Ele au rol important şi în transplantul de organe.

HLB / *HLB*. Abr. pentru engl. *Hydrophilic-Lipophilic Balance*. V. *Balanţă hidrofil-lipofilă*.

HLB critic / HLB_R, *HLB required*, *Critical HLB*. Sin. *HLB optim*, *HLB necesar*. Abr. HLB_R. Reprezintă valoarea HLB necesară, notată cu HLB_R (abreviere de la englezescul R = *required* = necesar, cerut) pentru o substanţă sau amestec de substanţe lipofile ca: uleiuri, ceruri, grăsimi cu polaritate diferită, care, împreună cu apa şi emulgatorul (sau amestecul de emulgatori), formează o emulsie fluidă, cu viscozitate mică şi stabilitatea fizică maximă. Se determină experimental pentru uleiuri, grăsimi şi ceruri în amestec, într-o emulsie, pentru a forma o emulsie de tipul L/H sau H/L. Această valoare HLB_R poate servi drept criteriu pentru selectarea unui emulgator sau a unui amestec de emulgatori. În cazul unei emulsii de tipul L/H, de exemplu, pentru acidul stearic HLB_R = 17, pentru alcoolul cetilic = 17, pentru parafina lichidă = 10. Se determină teoretic sau experimental.

HMG-CoA reductază / *HMG-CoA reductase*. Abr. pentru *Hidroxi-3-metil-glutaril-coenzima A reductază* (v.).

Hol-, Holo- / *Hol-, Holo-*. (gr. *holos* = întreg) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la întreg.

Holandric / *Holandric trait*. (*holo-* + gr. *aner*, *andros* = bărbat) Caracter ereditar care afectează doar bărbaţii dintr-o familie. Transmiterea caracterului este legată de prezenţa unei gene de pe cromozomul Y.

Holeră / *Cholera*. (1. gr. *khole* = bilă + gr. *rhein* = a curge; 2. gr. *kholera* =şanţ, jgheab, aluzie la scurgerea continuă a evacuărilor, dupa Littré; 3. ebraică *cholira* = boală grea, după Desnos) Toxiinfecţie intestinală strict umană, transmisă prin contact direct sau indirect (apă, alimente contaminate, muşte), cu contagiozitate foarte mare, produsă de vibrionul holerei (*Vibrio cholera*). După 5 zile de la incubaţie, produce o enterită endemică în India şi în unele ţări din Asia şi epidemică sau pandemică, periodică în alte zone ale globului. Toxina produsă de vibrionul holerei are tropism intestinal, produce disoluţia mucusului, creşterea secreţiei de clor, bicarbonat şi apă în intestinul subţire. Clinic, se manifestă prin: diaree severă, vărsături, crampe musculare, fără febră, insuficienţă circulatorie periferică, deshidratare masivă, în câteva ore, câţiva litri de apă; apatie, anurie, azotemie, hemoconcentraţie, netratată conduce la colaps. Se tratează cu vaccin antiholeric, preventiv. Ca medicamente, se utilizează: tetraciclină 2 g / zi (în 2 doze), doxiciclină 300 mg / zi; aceste 2 antibiotice nu se administrează la copii sub 8 ani; ciprofloxacină o doză de 30 mg / kg corp fără a depăşi doza totală de 1 g / zi, 3 zile; la copii: 15 mg / kg corp de 2 ori pe zi.

Holism / *Holism* (gr. *holos* = care formează un tot). Teorie care consideră organismul doar în totalitatea sa. Anumite proprietăţi ale biosistemelor nu sunt deductibile din proprietăţile componentelor lor. V. şi *Medicină holistică*.

Holocrin / *Holocrine*. (*holo-* + gr. *krinein* = a separa de) Mod de secreţie glandulară, în care celula secretoare este eliminată împreună cu produsul de secreţie.

Holoenzimă / *Holoenzyme*. (*holo-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment) Complex activ format între apoenzimă (moleculă enzimatică) şi cofactorul ei sau coenzima.

Hologinic / *Hologynic*. (*holo-* + gr. *gyne*, *gynaikos* = femeie) Moştenit prin descendenţă femelă, deci transmis prin gene localizate pe cromozomii X.

Holografie / *Holography*. (*holo-* + gr. *graphein* = a scrie) Procedeu de obţinere a imaginilor în relief (holograme), cu ajutorul unor fascicule de lumină coerente (laser).

Hologramă / *Hologram*. (*holo-* + gr. *gramma* = înscriere) Imagine tridimensională obţinută prin holografie.

Holoproteină / *Simple protein*. (*holo-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Proteină care, prin hidroliză, formează numai aminoacizi, ex.: protamine, histone, albumine, globuline, scleroproteine.

Holozide / *Holosides*. (*holo-* + *-ozide*) Glucide complexe care, prin hidroliză, formează numai molecule de oze. Se disting: *oligozide*, ce conţin un număr mic de molecule de oze, cum ar fi diholozidele (maltoză, zaharoză, lactoză); *poliholozide*, formate prin asocierea de mai multe molecule de oze identice sau diferite (amidon, glicogen, celuloză etc.).

Homatropină / *Homatropin*. (*homeo-* + lat. *atropa* = beladonă, din gr. *Atropos*, una din cele trei parce – zeiţe ale destinului: *Clotho*, *Lachesis* şi *Atropos* + *-ină*) Compus de sinteză (alcaloid, derivat din atropină), cu efecte oculare de durată mai scurtă decât atropina. Ca bromhidrat, în soluţie 1%, instilat în ochi (colir), este midriatic şi cicloplegic, indicat pentru examenul fundului de ochi şi pentru diagnosticul viciilor de refracţie.

Homeo-, Homo- / *Homeo-, Homo-*. (gr. *homoios* = egal, asemănător) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sensul de egalitate, asemănare sau de stare constantă.

Homeodot / *Homeodote*. Medicament dinamizat administrat în scopul atenuării reactivităţii excesive a organismului la un alt (prim) medicament. Se utilizează în medicaţia homeopată.

Homeopatie / *Homeopathy*. (*homeo-* + gr. *pathos* = boală) Metodă terapeutică bazată pe administrarea, la doze foarte slabe, de substanţe capabile să provoace, la omul sănătos, manifestări asemănătoare simtomelor prezentate de către bolnav. Aplicarea corectă a metodei implică compararea ansamblului de simptome a afecţiunii şi de reacţii individuale ale bolnavului cu patogenezia medicamentului utilizat. Medicamentul nu este deci homeopatic el însuşi sau pentru că e prescris la doze infinitezimale, ci pentru că administrarea sa răspunde legii similitudinii: „*Similia similibus currantur*", enunţată de Hipocrat. Metoda a fost iniţiată de medicul german Samuel Hahnemann, în anul 1796. Este o formă de terapie non-invazivă. Este un sistem terapeutic ieftin şi neprimejdios, care foloseşte în exclusivitate remedii netoxice. Poate fi utilizat pentru tratamentul bolilor acute şi cronice. Totuşi, utilizarea sa cea mai mare constă în tratarea, cu rezultate foarte bune, a multor boli cronice, care sunt greu de tratat prin alte metode terapeutice.

Homeostazie / *Homeostasis*. (*homeo-* + gr. *statis* = reţinere, oprire, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) **1.** Capacitatea organismului de a menţine la valoarea normală diferitele constante fiziologice ale mediului intern. Este un mecanism de autoreglare, prin care organismul îşi menţine la un anumit nivel parametrii fizici, chimici şi morfologici, putând să restabilească un echilibru perturbat. **2.** Capacitatea unui organism de a-şi menţine integritatea genetică în condiţii de mediu variabile, în anumite limite. **3.** Proprietate a unor sisteme de a-şi menţine constante anumite mărimi caracteristice; homeostază.

Homeostazie imunologică / *Immune homeostasis*. În acest caz se menţine echilibrul între factorii imunologici şi anume, între factorii îndreptaţi împotriva a ceea ce este străin (*non-self*) şi ceea ce este propriu (*self*). Ex.: în bolile prin autoanticorpi se perturbă acest echilibru.

Homeoterm / *Hom(e)othermal*. Sin. *Izoterm*. (*homeo-* + gr. *thermos* = cald, de la *therme* = căldură) **1.** Organism care îşi menţine constantă temperatura centrală normală, independent de temperatura mediului înconjurător (omul, mamiferele, păsările). Acestea sunt numite organisme cu sânge cald. **2.** Ape minerale termale, care izvorăsc la o temperatură apropiată de cea a organismului.

Homeovitică / *Homeovitics*. O asemănare contemporană cu homeopatia; ea utilizează formulări complexe, multiple în tratamentul tulburărilor cronice asociate cu toxice, prin curăţare, detoxifiere celulară şi regenerare.

Hominidae / *Hominidae*. (lat. *homo, hominis* = om) Familie din grupul mamiferelor care cuprinde toate populaţiile fosile şi actuale, ce se caracterizează prin mers biped şi dentiţie de tip uman.

HOMO / *HOMO*. Abr. din engl. *Highest Occupied Molecular Orbital*. Cel mai înalt orbital molecular ocupat.

Homociclu / *Homocycle*. (*homo-* + gr. *kyklos* = cerc) Verticil floral uniform sau cu acelaşi număr de elemente.

Homocisteină / *Homocysteine*. Aminoacid rezultat din demetilarea metioninei şi remetilat în metionină de metioninsintetază (coenzimă a vitaminei B_{12}) sau de moleculele donoare de grupări tiol. Creşterea hormonului în sânge este un factor important de risc vascular.

Homocistină / *Homocystine*. Dimer format prin unirea a două molecule de homocisteină, printr-o punte disulfurică. Este o sursă de sulf în organism.

Homoduplex / *Homoduplex*. (*homo-* + lat. *duplex*, *-icis* = dublu) ADN cu catenă dublă şi în care toate bazele azotate sunt perfect complementare.

Homofobie / *Homophobia*. (*homo-* + gr. *phobos* = teamă) Respingerea homosexualităţii, ostilitate faţă de homosexuali.

Homogrefă / *Monograft, Homograft*. Sin. *Alogrefă, Homeogrefă, Homoplastie*. (*homo-* + lat. *graphium*, *-ii*, din *grapheion* = peniţă de scris, de la *graphein* = a scrie). Grefă practicată cu un grefon prelevat de la un subiect de aceeaşi specie, dar cu formulă genetică diferită.

Homolateral / *Homolateral*. (*homo-* + lat. *lateralis*, *-e* = lateral, de la *latus*, *-eris* = latură) Care este situat de aceeaşi parte.

Homolog / *Homologue, Homologous*. (gr. *homologos* = de acelaşi fel) **1.** Despre caractere similare care sunt prezente în două specii provenite dintr-un strămoş comun. **2.** Indivizi care aparţin aceleiaşi specii. **3.** Cromozomi care au aceeaşi succesiune a genelor şi schimbă material genetic în meioză. **4.** Gene care condiţionează acelaşi caracter.

Homomorf / *Homomorphic*. (*homo-* + gr. *morphe* = formă) Structuri cu aceleaşi dimensiuni şi forme.

Homoplastie / *Homoplasty*. Sin. *Homogrefă*. (*homo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela)

Homopolimer / *Homopolimer*. (*homo-* + gr. *polys* = mulţi) Polimer obţinut din combinarea de molecule provenite de la o singură specie de monomer.

Homopolimerizare / *Homopolymerization*. Polimerizare obişnuită, care constă în formarea unui polimer din legarea succesivă a moleculelor unui singur monomer. V. şi *Polimerizare*.

Homosexual / *Homosexual*. (*homo-* + lat. *sexualis* = referitor la sexul masculin sau feminin, de la *sexus*, *-i* = sex masculin sau feminin) **1.** Care se referă la acelaşi sex. **2.** Persoană care practică homosexualitatea.

Homosexualitate / *Homosexuality*. Deviere a instinctului sexual caracterizată prin afinitatea sexuală pentru persoane de acelaşi sex.

Homotipic / *Homotypical*. (*homo-* + gr. *typos* = model, formă) De aceeaşi formă.

Homozigot / *Homozygous, Homozygote*. (*homo-* + gr. *zygotos* = legat împreună) Celulă sau organism ai cărui cromozomi ai aceleiaşi perechi poartă în acelaşi loc gene identice (v. *Alele*) Termen contrar: *Heterozigot*.

Hordeolum / *Hordeolum*. (lat. *hordeolus*, *-i* = bob de orz, urcior la ochi) Inflamaţie localizată, purulentă, în „bob de orz", de etiologie stafilococică, a glandelor sebacee palpebrale.

Hormon-, Hormono- / *Hormon-, Hormono-*. (gr. *hormon* = excitat, de la *hormaein* = a îndruma, a excita) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la hormoni.

Hormon / *Hormone*. (*hormono-*) **1.** Substanţă secretată şi eliberată în cantităţi foarte mici în circuitul sangvin de către o glandă endocrină sau de către o celulă nervoasă specializată (neurohormon) care asigură creşterea sau funcţionarea unui anumit ţesut sau organ din corp, acţionând la distanţă. **2.** Regulatori metabolici, produşi de secreţie ai glandelor endocrine, care pătrund în circuitul sangvin şi îşi exercită selectiv acţiunea asupra diferitelor ţesuturi şi organe, în funcţie de provenienţă. Se deosebesc hormonii cu structură peptidică şi proteică, secretaţi de hipofiză şi hormoni steroizi şi tiroidieni, mecanismele de acţiune fiind diferite, dar implicând interacţiuni necovalente, cu receptorii specifici, în citoplasmă, membrană sau nucleele unor celule ţintă. Hormonii reprezintă principalul mecanism de reglare umorală. Pot fi incluse şi substanţele de sinteză, având proprietăţile unui hormon natural. Mesageri chimici ai corpului; ei stimulează sau inhibă activităţile în corp, în special acelea care implică creşterea, dezvoltarea, reproducerea şi alte procese ale vieţii. Pielea este organul corpului care produce mari cantităţi de hormoni. **3.** Substanţă care stimulează creşterea la plante (fitohormon).

Hormon adrenocorticotrop / *Adrenocorticotrop hormone*. Sin. *Corticotrofină* (v.).

Hormon antehipofizar / *Antihypophyseal hormone*. Fiecare dintre hormonii secretaţi de lobul anterior al hipofizei, având rolul de a declanşa sau stimula secreţia celorlalte glande endocrine, ex.: ACTH sau corticotrofina, gonadotrofina, STH sau somatotropina, TSH sau tireotropina, melanostimulina. Eliberarea şi activitatea fiecăreia dintre aceste stimuline este modulată de hormoni hipotalamici: ciberine şi statine.

Hormon antidiuretic / *Antidiuretic hormone*. Sin. *Vasopresină* (v.).

Hormon de creştere / *Growth human hormone*, *Somatotropic hormone*. Sin. *Somatotrofină*, *Somatotropină* (v.). Abr. *STH*. Hormon proteic eliberat de glanda pituitară anterioară. El reglează creşterea corpului uman. Deficienţa acestui hormon duce la nanism, care, dacă este detectat, poate fi remediat prin administrarea acestui hormon.

Hormon folicular / *Follicular hormone*. Sin. *Foliculină* (v.).

Hormon foliculostimulant / *Folliculostimulating hormone*. Sin. *Gonadotrofină A*. (v.).

Hormon gonadotrop / *Gonadotropic hormone*. Sin. *Gonadotrofină* (v.).

Hormon hipofizar / *Hypophyseal hormone*. Fiecare dintre hormonii secretaţi de hipofiză; 1. H. antihipofizari (v.); 2. H. posthipofizari (v.). V. *Hipofiză*.

Hormon luteal / *Progesterone*. Sin. *Progesteron* (v.).

Hormon luteinizant / *Luteinizing hormone*. Sin. *Gonadotrofină B* (v.).

Hormon luteotrop / *Luteotropic hormone*. Abr. *LTH*. Hormon secretat de lobul anterior al hipofizei. Favorizează secreţia de progesteron, având efect protector asupra mucoasei uterine, în timpul sarcinii. Declanşează lactaţia dupa naştere. Mai este cunoscut sub denumirea de luteotrofină, prolactină, hormon galactogen.

Hormon melanostimulant / *Melanocyte stimulating hormone*. Abr. MSH. Sin. *Melanostimulină* (v.).

Hormon paratiroidian / *Parathyroid hormone*. Sin. *Parathormon* (v.).

Hormon somatotrop / *Somatotropic hormone*. Sin. *Somatotropină* (v.).

Hormon tireotrop / *Thyreotropic hormone*. Sin. *Tirotrofină* (v.).

Hormonal / *Hormonal*. (*hormono-* + *-al*) Care se referă la hormoni.

Hormoni androgeni / *Androgenic hormones*. Hormoni steroizi masculini, care favorizează dezvoltarea organelor genitale externe, formarea spermei şi apariţia caracterelor sexuale la bărbat: 1. h.a. testiculari, îndeosebi testosteronul; 2. h.a. de origine suprarenală (produşi de ambele sexe); la femeie sunt precursorii h. estrogeni.

Hormoni pancreatici / *Pancreatic hormones*. H. secretaţi de placentă (progesteron şi estrogeni), a căror concentraţie creşte progresiv din luna a III-a de sarcină şi o gonadotrofină, care apare în urină în primele zile ale sarcinii şi permite diagnosticarea precoce a acesteia.

Hormoni timici / *Thymic hormones*. Sin. *Timozine* (v.).

Hormoni tiroidieni / *Thyroid hormones*. Hormonii secretaţi de tiroidă: levotiroxina (tetraiodotironina, T_4), liotironina (triiodtironina, T_3) şi diiodtirozina şi monoiodotirozina ca precursori. Iodocaptarea, sinteza şi eliberarea hormonilor sunt stimulate de tirotrofina hipofizară (TSH), a cărei secreţie, la rândul ei este controlată de hormonul de eliberare a tirotropinei (TRH), produs de hipotalamus. Hormonii tiroidieni sunt indispensabili procesului de creştere şi intervin în metabolismul energetic, cresc metabolismul bazal, cu efect calorigen.

Hormoni vegetali de creştere / *Vegetal growth hormones*. V. *Auxine*.

Hormonoid / *Hormone-like*. (*hormono-* + gr. *eidos* = formă) Despre o substanţă nehormonală, care acţionează asemănător cu un hormon.

Hormonoterapie / *Hormonotherapy*. (*hormono-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Terapia medicamentelor de substituţie, folosită în cazul insuficienţelor glandulare (uni- sau pluritrope) şi care constă în administrarea de hormoni naturali sau, mai frecvent, de analogi sintetici ai acestora, ex.: h. tiroidiană în hipotiroidie, h. cu somatotropină în unele forme de nanism hipofizare.

Hotă / *Device*, *Hood*. (fr. *hotte* = hotă) Dispozitiv de laborator plasat în partea superioară a unei încăperi, care permite aspirarea vaporilor toxici.

Hotă cu flux de aer laminar / *Laminar air flow device*. Sin. *Cabinet cu flux de aer laminar*. Echipament utilizat pentru operaţiile de fabricare sterilă a medicamentelor (umplere aseptică). Are la bază compartimente închise, locuri sau boxe, în care aerul se mişcă cu viteză uniformă, de-a lungul unui flux de linii paralele. Aerul intră în acest spaţiu, prin prefiltre şi filtre cu înaltă eficienţă bacteriană (filtre HEPA), astfel încât devine steril. Aceste hote pot fi cu flux de aer vertical, orizonal sau multidirecţional.

HPLC / *HPLC*. Abr. pentru engl. *High Performance Liquid Chromatography* = Cromatografie lichidă de înaltă performanţă (v.). Formă de cromatografie lichidă în care proba de analizat este forţată sub presiune înaltă printr-un tub (coloană) care este ambalat compact cu mediu cromatografic.

hPP / *hPP*. Abr. pentru engl. *Human Pancreatic Polypeptide*. Polipeptid format din 36 aminoacizi esenţiali din celulele pancreasului endocrin şi celulele mucoasei gastroduodenale; o creştere a secreţiei de hPP indică o tumoră pancreatică endocrină.

Hrană / *Food*. (sl. *hrana* = hrană) Denumire generică pentru substanţele care conţin factori nutritivi: proteine, glucide sau / şi lipide, necesare organismului viu pentru procesele metabolice, energetice şi de creştere. Organismele heterotrofe trebuie să ingere hrana, iar cele autotrofe îşi sintetizează factorii nutritivi. V. şi *Aliment*, *Alimentaţie*, *Dietă*, *Dietetică*, *Nutriment*, *Nutriţie*.

HTA / *HTA*. Abr. pentru *Hipoxantin-aminopterină*. Sin. *Timină* (v.).

HTLV / *HTLV*. Abr. pentru engl. *Human T-Leukemia Virus* = virusul leucemiei umane cu celule T. Denumire utilizată pentru virusuri limfotrope pentru celulele T umane.

Humulen / *Humulen*. Sesquiterpenă monociclică de tipul special, având un inel molecular ciclic, format din 11 atomi de carbon şi trei duble legături. Se cunosc 2 izomeri A şi B, care se află în uleiul volatil de hamei (*Humulus lupulus*). Are proprietăţi antiseptice.

Humulone / *Humulones*. Sin. *Lupulone*. Răşini diterpenice, ce se află în conurile şi frunzele de hamei. Au gust amar şi proprietăţi antiseptice. Au efect sedativ asupra SNC. Ele determină gustul berii, formarea spumei şi prospeţimea berii. Conurile de hamei, în amestec cu alte substanţe se utilizează în preparate pentru tratarea unor afecţiuni neurovegetative, insomnii, neurastenii etc.

Humus / *Humus*. (lat. *humus*, *-i* = pământ) Complex de substanţe organice rezultate din descompunerea resturilor vegetale şi animale din sol de către microorganismele anaerobe, constituind factorul esenţial al fertilizării solului.

I

-ial / *-ial*. (sufix = aparţinând la) Sufix care introduce în termeni semnificaţia de apartenenţă la ceva anume.

-iasis / *-iasis*. (gr. *iasis* = sufix care defineşte o stare patologică) Sufix care introduce în termeni referirea la o stare patologică, boală.

IARC / *IARC*. Abr. pentru engl. *International Agency of Research of Cancer* = Agenţia Internaţională pentru Cercetări asupra Cancerului.

Iatro-, -iatric, -iatrie / *Iatro-, -iatric, iatria*. (gr. *iatros* = medic, *iatreia* = vindecare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tratament, vindecare, medic.

Iatrochimie / *Iatrochemistry*. (*iatro-* + gr. *khemeia* = alchimie, chimie) O latură a chimei dezvoltată în sec. XV-XVI, care se ocupa cu aplicarea chimiei în medicină, cunoscută prin lucrările lui B. Valentinus şi Paracelsus. Iatrochimiştii considerau viaţa ca fenomene chimice şi căutau să vindece bolile prin preparate chimice (spargirice).

Iatrofizică / *Iatrophysics*. (*iatro-* + gr. *physikos* = natural, de la *physis* = natură). **1.** Aplicaţiile fizicii în diagnosticul şi tratamentul bolilor. **2.** Doctrină medicală, cu apogeul în secolul XVIII, care explică procesele vitale prin intermediul unor fenomene fizice, uneori organismul uman fiind comparat cu o maşină.

Iatrogen / *Iatrogenic*. (*iatro-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Ceea ce rezultă din activitatea medicului. Ex.: efecte adverse iatrogene – efectele nedorite ce apar datorită prescrierii de către medic a unor medicamente în doze inadecvate. **2.** Caracteristică etiologică (cauzală) a unei maladii, de a fi produsă sau agravată de medic, tratament sau de condiţiile de spitalizare.

-ic / *-ic*. 1. sufix pentru adjective; 2. indică forma cristalelor.

i-carrageenan / *iota-carrageenan*. Se află în proporţie de 14% în carrageenan. Este un gel elastic, formează helix cu ionii de Ca^{2+}: agregarea limitată contribuie la elasticitate; nu suferă fenomenul de sinereză; gel clar, stabil la fenomenele de îngheţ şi dezgheţ. Conţine aproximativ 32% ester sulfat şi 30% 3,6-AG (anhidrogalactoză). Sarcinile negative ale grupelor 2-sulfat nu permit agregarea ca în cazul tipului kappa.

ICH / *ICH*. Abr. pentru engl. *The International Conference of Harmonisation of Technical Requirements for Registration of Pharmaceuticals for Humane Use* = Conferinţa internaţională de armonizare a cerinţelor tehnice pentru înregistrarea produselor farmaceutice de uz uman. Proiect care uneşte autorităţile reglatoare din Europa, Japonia şi SUA, cu experţi din industria farmaceutică, care discută aspectele ştiinţifice şi tehnice ale înregistrării produselor farmaceutice. Ea propune şi recomandă căile de armonizare a ghidurilor tehnice şi cerinţele pentru înregistrarea produselor şi reduce sau elimină necesitatea testelor duplicate în timpul dezvoltării de noi medicamente.

Ichtiotoxicoză / *Ichthyotoxicosis*. (gr. *ikhtys*, *-os* = peşte + gr. *toxikon* = otravă + *-oză*) Una din cele mai puternice intoxicaţii cauzată de consumul de specii de peşte ce conţin substanţa toxică localizată în ţesutul muscular sau în viscere. Ex.: Intoxicaţia cu tetraodontoxină, provocată prin consumul de peşti din genul *Tetraodon*, tritonul californian, peştele papagal, crabii din specia *Xanthaid*, broaşte din specia *Atelopus*, caracatiţă, steaua de mare.

Icosanoide / *Eicosanoids*. Var. pentru *Eicosanoide* (v.).

Icter- / *Icter-*. (gr. *ikteros* = gălbenare) Prefix care introduce în termeni referirea la coloraţia galbenă a unor boli.

Icter / *Icterus, Jaundice*. (*icter-*) Coloraţia galbenă la nivelul pielii şi al mucoaselor datorită impregnării ţesuturilor cu pigmenţi biliari. Are drept cauze principale: 1. *afectarea celulelor hepatice* în icterul din hepatite, ciroze, intoxicaţii; 2. *obstrucţia căilor biliare* extrahepatice (icter mecanic); 3. *hemoliza* (distrugerea globulelor roşii în icter hemolitic).

Icterigen / *Icterigenic*. (*icter-* + gr. *gennan* = a produce) Care determină apariţia unui icter.

Ictus / *Ictus, Stroke*. (lat. *ictus, -i* = lovitură, şoc) Denumire dată stărilor morbide instalate brusc.

Ictus apopletic / *Apoplexy*. Sin. *Apoplexie*. Atac cerebral cu debut brusc în accidentele vasculare cerebrale, însoţite de pierderea cunoştinţei şi comă.

-id, -idă / *-id, -ida*. (gr. *eidos* = formă) **1.** Sufix care introduce în termeni semnificaţia de asemănare ca formă cu termenul căruia este ataşat. **2.** Sufix pentru leziunile apărute prin sensibilizarea pielii, la distanţă de focarul primordial care conţine agentul etiopatogen. **3.** Sufix indicând un element mic sau tânăr.

Idee / *Idea*. (gr. *idea* = aparenţă, formă) Reflectarea realităţii în conştiinţă.

Idee de produs / *Product idea*. Concept legat de un produs pe care firma l-ar putea oferi pe piaţă.

Identic / *Identical*. (lat. *idem, -is* = acelaşi) Organism care are o structură genetică asemănătoare cu a altui organism.

Identificare / *Identification*. (lat. *idem, -is* = acelaşi + lat. *fio, -ere* = a face) Metodologie, proces analitic prin care se confirmă apartenenţa unei substanţe medicamentoase sau produs biologic la o anumită clasă chimică, structură etc. Sunt cunoscute metode chimice, fizico-chimice, instrumentale etc.

Identificarea riscului / *Risk identification*. Utilizarea sistematică a informaţiei pentru identificarea surselor potenţiale de fenomene nocive (pericole) referitoare la aspectul de risc în sine sau la descrierea acestuia.

Identitate / *Identity*. (lat. *identitas, -atis* = identitate) Caracterele unei persoane prin care ea este recunoscută de alţii şi de sine, însă şi în raport cu alţi indivizi.

Identitate imunologică / *Immunological identity*. Este alcătuită pentru fiecare individ, dintr-o grupă sangvină şi un grup de antigene majore de histocompatibilitate, cunoscute sub numele de antigene HLA.

Idio- / *Idio-*. (lat. *idiota, -tes*, din gr. *idios, idiotes* = propriu, particular, cu sensul de persoană comună, ignorantă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la caracterele mentale ale unui individ.

Idioblaste / *Idioblast*. (*idio-* + gr. *blastos* = mugure) **1.** Celule lignificate de forma literei „T", cu rol mecanic, prezente în unele plante (ex.: în frunzele de *Thea sinensis*). **2.** Celule vegetale în care sunt depozitate uleiurile, gumele sau alte substanţe.

Idiocromosom / *Idiochromosome*. Var. pentru *Idiocromozom* (v.).

Idiocromozom / *Idiochromosome*. (*idio-* + gr. *chroma*, *-atos* = culoare + gr. *soma*, *-atos* = corp). Sin. *Gonozom* (v.).

Idiogramă / *Idiogram*. (*idio-* + gr. *gramma* = înregistrare, înscriere) Diagramă de reprezentare a ADN-ului component al unui singur cromozom sau al cariotipului.

Idiomorf / *Idiomorphe*. (*idio-* + gr. *morphe* = formă) Calitate a unei substanţe de a se prezenta sub forma de cristale distincte.

Idiopatic / *Idiopathic*. Sin. *Cripto-genetic* (*idio-* + gr. *pathos* = boală) (gr. *kryptos* = ascuns + *genetikos* = specific unei generaţii). Termenul se referă la o boală care apare spontan sau este independentă de orice altă stare morbidă, deci o cauză nedeterminată.

Idiopatie / *Idiopathic*. Sin. *Idiopatic*. (*idio-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generică dată fenomenelor normale sau patologice de cauză necunoscută.

Idiosincrazie / *Idyosyncrasy*. (*idio-* + gr. *syn* = cu, împreună + gr. *krasis* = amestec, temperament) Este un tip de intoleranţă congenitală care apare numai la unii indivizi, manifestată prin apariţia unui răspuns neobişnuit, calitativ anormal, după administrarea unei substanţe, constând în efecte diferite de acţiunea farmacodinamică caracteristică medicamentului respectiv. Se datorează unor particularităţi genetice înnăscute. *Eronat se consideră idiosincrazia sinonimă cu alergia la medicamente.*

Idiosincrazie psihică / *Psyhical idiosyncrasy*. Repulsie nemotivată faţă de obiecte, persoane, fenomene din mediul înconjurător.

Idiot / *Idiot*. (*idio-*) Individ atins de idioţie.

Idiotip / *Idiotype*. (*idio-* + gr. *typos* = model, tip) **1.** Totalitatea materialului genetic din celulă, inclusiv din citoplasmă. **2.** Genotip. **3.** Determinant antigenic situat în regiunea variabilă a moleculei de imunoglobulină. **4.** Suma idiotopilor unei molecule de anticorp, deci al unei imunoglobuline. **5.** Populaţie omogenă de molecule de anticorpi (deci de imunoglobuline), sintetizate de descendenţii unei clone celulare, care recunosc şi se combină cu un singur determinant antigenic (epitop).

Idiotipie / *Idiotypy*. (*idio-* + gr. *typos* = model, tip) Variabilitate în specificitatea şi structura unei imunoglobuline ca urmare a contactului acesteia cu un antigen, care determină diferenţa dintre imunoglobulinele aceleiaşi clase, la indivizii din aceeaşi specie.

Idiotop / *Idiotope*. (gr. *idios* = propriu + gr. *topos* = loc) Determinant antigenic situat în regiunea variabilă a moleculei unui anticorp (V. şi *Idiotip*).

Idioţie / *Idiocy*. (*idio-*) Stare foarte gravă de arieraţie mentală, caracterizată de absenţa inteligenţei, diminuarea afectivităţii, alterarea funcţiilor senzoriale şi motorii. În general, dezvoltarea mentală nu o depăşeşte pe cea a unui copil de 3-4 ani.

IEC / *IEC*. Abr. pentru engl. *Ion-exchange chromatography* (uneori abr. IEX) = cromatografie de schimb ionic. Metodă de cromatografie lichidă bazată pe fenomenul electric de schimb ionic. Natura amfoteră a proteinelor poate fi exploatată la legarea acestora în schimbul de cationi (legarea proteinelor cu sarcină electrică pozitivă) sau schimb anionic (legarea proteinelor încărcate negativ).

IEF / *IEF*. Abr. pentru engl. *Isoelectric focusing* = focusare izoelectrică. Separare analitică în câmpul electric prin gradientul de pH (de aceea, se bazează pe sarcina electrică netă a moleculelor); uzual utilizată în bioanaliza la pH neutru, aşa încât proteinele, de exemplu, se vor mişca sub influenţa câmpului electric până ce sarcina electrică netă este zero (punctul lor izoelectric) IEF este o formă specializată de electroforeză care poate fi adaptată la format capilar.

Ierb- / *Herb-*. (lat. *haerba*, *-ae* = iarbă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la plante.

Ierbar / *Herbarium*. (*ierb-*) Colecţie de plante presate, conservate prin uscare şi aranjate conform sistemului de clasificare, utilizate ca material demonstrativ, comparativ sau documentar.

Ierburi / *Herbs*. (*ierb-*) Plante utilizate pentru principiile lor medicinale, arome, mirosuri sau nutritive.

IEX / *IEX*. V. *IEC*, *Ion-exchange chromatography*.

Ig / *Ig*. Abr. pentru *Imunoglobulină*.

Ig A / *Ig A*. Clasă de imunoglobuline produse de plasmocite (limfocite B), din carionul epiteliilor secretorii. Ig A secretoare apar pe mucoasa digestivă, în bilă, în salivă, pe mucoasa respiratorie, pe mucoasa conjunctivă şi în lacrimi; pe mucoasa urogenitală, la nivelul colului uterin, în lapte. Au rol în inhibiţia adezivităţii bacteriilor, neutralizarea virusurilor, a toxinelor şi a enzimelor active pe suprafaţa mucoaselor. Ele reprezintă prima linie de apărare contra infecţiilor.

Ig D / *Ig D*. Clasă de imunoglobuline produsă de plasmocite (limfocite B). Sunt prezente în serul uman în cantitate mică. Rolul lor nu a fost încă elucidat.

Ig E / *Ig E*. Clasă de imunoglobuline produsă de plasmocite (limfocite B) prezente în cantităţi mici în ser. Ele reacţionează predominant cu alergenii. Reacţia Ig E cu antigenul analog, de pe suprafaţa bazofilelor şi mastocitelor, determină degranularea acestora, cu eliberarea mediatorilor anafilaxiei. Aproximativ o jumătate de persoane cu tulburări alergenice au nivel crescut de Ig E.

Ig G / *Ig G*. Clasă de imunoglubuline produsă de plasmocite (limfocite B). Reprezintă principala imunoglobulină umană din ser. Ele traversează bariera placentară. Activează complementul pe cale clasică, participând la reacţiile bactericide şi de liză. Ig G sunt pentru copil o linie majoră de apărare contra infecţiilor în uter, cât şi în primele săptămâni de viaţă.

Ig M / *Ig M*. Clasă de imunoglobuline produsă de plasmocite (limfocite B). Sunt primii anticorpi care apar în cursul răspunsului uman primar. Ele sunt un activator al sistemului complement, un alt sistem de apărare imun.

Igiena alimentelor / *Food hygiene*. Parte a microbiologiei care studiază efectele prezenţei microorganismelor asupra calităţii alimentelor şi modalităţile de a evita sau de a limita contaminarea microbiană a produselor alimentare.

Igienă / *Hygiene*. (gr. *hygieinon* = sănătate, de la *hygies* = sănătos) Ramură a medicinei care studiază influenţa condiţiilor de viaţă asupra sănătăţii omului şi elaborează măsurile îndreptate spre profilaxia apariţiei bolilor şi crearea condiţiilor ce asigură păstrarea şi promovarea sănătăţii.

Igni- / *Igni-*. (lat. *ignis*, *-is* = foc) Prefix care introduce în termeni referirea la foc.

Ignifug / *Ignifuge*. (*igini-* + lat. *fugo*, *fugare* = a alunga) Termen care desemnează materiale ce se aprind foarte greu sau nu se aprind deloc, fiind folosite pentru a împiedica propagarea focului şi a proteja materialele combustibile.

Ignipunctură / *Ignipuncture*. (*igni-* + lat. *punctura*, *-ae* = înţepătură) Aplicarea cu ajutorul termo- sau electrocauterului a unor puncte de foc, în vederea distrugerii unui ţesut.

Ignizare / *Ignisation*. Hipertermie provocată prin încălzire sau surse calorice artificiale.

Ihti- / *Ichthy-*. (gr. *ikhthys*, *-os* = pește) Element de compunere care introduce în termenii compuși referirea la pește sau la aspectul solzilor de pește.

Ihtiol / *Ichthamole*. Sin. *Ihtamol*, *Ihtiolsulfonat de amoniu*. Lichid viscos, brun-închis cu miros pătrunzător, obținut prin distilarea uscată a gudroanelor din unele șisturi bitumoase, sulfonate și neutralizate cu amoniac. Este solubil în apă și în glicerină, parțial solubil în alcool; se amestecă în orice proporție cu lanolina, vaselina; nu se amestecă cu uleiurile grase și parafina lichidă. Prezintă acțiune antiinflamatoare, decongestivă numai în uzaj extern. Este keratolitic (în concentrație de 10%) și keratoplastic (1,5%), antiseptic și antipruriginos.

Ihtioză / *Ichthyosis*. Sin. *Ichtyosis vera*, *Ihtioză vulgară*. (*ihti-* + *-oză*) Distrofie cutanată, dermatoză, familială, în majoritatea cazurilor de origine ereditară, care începe în copilărie și persistă toată viața; se prezintă la nivelul pielii sub formă de scuame fine, cu marginile libere, asemănătoare solzilor de pește (stare xerodermică), însoțite de iritare și arsură. Poate fi localizată (partea externă a picioarelor, brațelor), dar și generalizată, cu excepția palmelor, plantelor și zona feței. Este considerată ca o malformație a pielii, constând dintr-o diminuare a secreției sebacee și sudoripare.

Ile-, Ileo- / *Ile-*, *Ileo-*. (lat med. *ileum*, *-ii* = ileon, din gr. *ellein* = a rula, a răsuci) Prefixe care introduc în termeni referirea la ileon (parte a intestinului).

Ileită / *Ileitis*. (*ileo-* + *-ită*) Inflamație a ileonului, ultima parte a intestinului subțire.

Ileocolită / *Ileocolitis*. (*ileo-* + gr. *kolon* = intestin gros + *-ită*) Inflamație a ileonului și a colonului.

Ileon / *Ileum*. N.A. *ileum*. (*ileo-*) Parte terminală a intestinului subțire, care continuă jejunul și se îmbină cu cecumul, la nivelul valvulei ileo-cecale.

Ileopatie / *Ileopathy*. (*ileo-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generală pentru toate bolile ileonului.

Ileus / *Ileus*, *Intestinal obstruction*. Sin. *Ocluzie intestinală* (v.).

Ili-, Ilio- / *Ili-*, *Ilio-*. (lat. *ilio*, *ilium* = flanc, șold) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la șold.

Iliac / *Iliac*. (lat. *iliacus* = iliac, de la *ilia*, *ilium* = șold) Care se află în apropierea părții superioare a oaselor bazinului sau care se referă la această zonă.

Ilicit / *Unlawfull*. Sin. *Ilegal*. Interzis de lege.

Ilion / *Ilium*. (*ilio-*) Osul ilion.

Iluminare / *Lighting*, *Illumination*. (lat. *illumino*, *-are* = a ilumina) Densitatea fluxului luminos care cade pe o anumită suprafață. Unitatea de măsură este *luxul* (V. anexa 6).

Iluzie / *Illusion*, *Delusion*. (lat. *illusio*, *-onis* = iluzie) Percepție falsă cu un obiect real.

Imaginație / *Imagination*. (lat. *imaginatio*, *-onis* = închipuire de la *imagino*, *-are* = a-și închipui și *imago*, *-inis* = chip, imagine, reprezentare) Facultatea de reprezentare a imaginilor unor obiecte percepute, proces caracteristic omului. Poate fi: reproductivă, creatoare sau delirantă.

Imagine / *Image*. (lat. *imago*, *-inis* = imagine, portret) **1.** Produs al reflectării senzoriale a unui obiect printr-o senzație, percepție sau reprezentare. **2.** Reprezentarea corticală a unui obiect din lumea exterioară, prin intermediul aparatului receptor al analizatorului optic.

Imagine a mărcii / *Brand image*. Ansamblul părerilor consumatorilor despre o anumită marcă.

Imagine a produsului / *Product image*. Modul în care consumatorii percep un produs existent sau potențial.

Imagine de rezonanță magnetică / *Magnetic Resonance Imaging*, abr. MRI. Procedeu de imagine non-invaziv care dă imagini cu rezoluție tridimensională, în particular a țesuturilor moi; semnalul detectat se bazează pe rotirea nucleului de hidrogen. Într-un câmp magnetic omogen, puternic, unghiul de rotație a acestor protoni este paralel sau antiparalel cu direcția câmpului magnetic; rotirea axei acestor protoni poate fi detectată prin pulsuri de radiofrecvență. Procesul de relaxare, de ex.: reîntoarcerea unghiului de rotire la poziția de start odată ce pulsul este întrerupt, poate fi detectat și poate fi determinat locul nucleilor de hidrogen în spațiu.

Imagine digitală / *Digital image*. Reprezentarea bidimensională a unei imagini utilizând un set finit de valori digitale, numite și intensități *pixel*.

Imagistică moleculară / *Molecullar image*, *Imagistic*. (lat. *imago*, *-inis* = chip, imagine + lat. *molecula*, *-ae* = moleculă mică, de la *moles*, *-is* = masă) Aplicarea nanoștiinței la reprezentarea, caracterizarea și cuantificarea unor procese biologice subcelulare în organismul intact. În acest scop se utilizează: puncte cuantice, nanocristale, nanoparticule metalice pentru studiile de imagistică prin rezonanță magnetică (MRI), imagistică: optică, ultrasonoră, nucleară. Alte aplicații sunt cele pentru transfer de energie a rezonanței fluorescente (FRET) și imagistica prin rezonanță magnetică (MRI), utilizate pentru diagnostic la nivel molecular.

Imagistică medicală / *Medical imaging*. (lat. *imago*, *-inis* = imagine, reprezentare + lat. *medicus*, *-a*, *-um* = medical) Ansamblu de metode și tehnici fizice pentru obținerea unor imagini din organism necesare pentru diagnostic. Domenii: ecografie, roentgenodiagnostic, rezonanță magnetică nucleară (RMN), medicină nucleară, microscopie optică și electronică.

Imatur / *Immature*. (lat. *immaturus*, *-a*, *-um* = necopt, de la *in* = lipsit de + *maturus*, *-a*, *-um* = copt) Organism care nu a atins dezvoltarea deplină. V. *Prematur*, termen recomandat de OMS pentru a înlocui pe acela de imatur.

Imbecilitate / *Imbecility*. (lat. *imbecillitas*, *-atis* = slăbiciune, de la lat. *imbecillus*, *-a*, *-um* = slab, fără putere) Categorie de întârziere mentală, în care IQ-ul este între 25 și 49, cu păstrarea instinctului de apărare.

Imbibiție / *Imbibition*. (lat. *imbibo*, *-ere* = a absorbi) **1.** Adsorbția unui lichid de către un corp solid, fără schimbări chimice în structura lor. **2.** Pătrunderea unui lichid în țesuturi, printre spațiile intercelulare.

Imbricat / *Imbricate*. (gr. *imbricatus*, *-a*, *-um* = imbricat) Care se acoperă unele pe altele ca olanele de pe acoperiș (ex.: frunzele de pe bulbul scuamos la *Lilium candidum*).

Imersat / *Immersed*. (lat. *imersus*, *-a*, *-um* = scufundat) Sământă scufundată în aril (ex.: la tisă – *Taxus baccata*).

Imersie / *Imersion*. (lat. *immersio*, *-onis* = scufundare) Introducerea parțiala sau totală a unui corp într-un lichid.

Imidazol / *Imidazole*. Substanță cu nucleu heterociclic, diazotat, cu formula: $C_3H_4N_2$, structura de bază a numeroși compuși denumiți imidazoli.

Iminență / *Imminence*. (lat. *imminentia*, *-ae* = venire apropiată, de la *immino*, *-are* = a amenința) Stare în care un fenomen sau un proces este gata să se producă; ex.: i. de avort, i. de naștere.

Iminouree / *Guanidine*. Sin. *Guanidină* (v.).

Imipramină / *Imipramine* (DCI). Sin. *Antideprin*. Antridepresiv molecular triciclic, derivat iminodibenzilic cu proprietăți anticolinergice și slab sedative. Se indică în terapia stărilor depresive, melancolie, în anurezisul nocturn la copiii de peste 5 ani.

Imobilizare / *Immobilization*. (lat. *imobilis*, *-e* = nemișcat) Tehnică de fixare, de a aduce în stare de nemișcare, neclintire.

Imobilizină / *Immobilizin*. (*immobilis*, *-e* = nemişcat, imobil, din *in* = lipsit de + *mobilis*, *-e* = care se mişcă şi *moveo*, *-ere* = a se mişca + *ină*) Anticorp specific ce imobilizează *Treponema pallidium*, agentul etiologic al sifilisului. Prezenţa imobilizinei în sângele bolnavului permite diagnosticul serologic al bolii.

Imortalizare / *Immortalization*. (lat. *immortalis*, *-e* = nemuritor, de la *in* = lipsit de + *mors*, *mortis* = moarte) Capacitatea celulelor eucariote de a se multiplica la nesfârşit *in vitro*, propietate a celulelor canceroase.

Impact / *Impact*. (lat. *impactus*, *-a*, *-um* = izbit, lovit, aruncat) Forţă exercitată prin proiecţia unui obiect asupra altuia. Se utilizează pentru desemnarea unui principiu de recoltare a aerosolilor din aer (pulberi, microorganisme), constând în proiectarea unui jet de aer pe o suprafaţă adezivă (impact uscat) sau într-un lichid (impact umed).

Impact al mijloacelor publicitare / *Publicity impact*. Calitatea unei expuneri la un mesaj de publicitate, transmis de un anumit mijloc de comunicare.

Impactare / *Impact*. Menţinere în contact strâns.

Impactare dentară / *Dental impact*. Incluziune dentară.

Impactor în cascadă / *Cascade Impactor*. Dispozitiv de impact în cascadă, oficializat de USP şi Ph. Eur., utilizat pentru determinarea mărimii particulelor solide, uscate, după emisie din container.

Impaludare / *Malarious*. (*in-* + lat. *palus*, *paludis* = mlaştină) Apariţia şi înmulţirea cazurilor de malarie, într-un teritoriu anumit.

Impaludare terapeutică / *Therapeutic malarious*. Sin. *Malarioterapie* (v.), *Paludoterapie*.

Imparipenat / *Odd-pinnate*. (lat. *impar* = fără pereche + *pinna*, *-ae* = pană, aripă) Frunză penat compusă cu un număr impar de foliole (ex.: la *Robinia pseudacacia*, *Juglans regia*, *Rosa canina*).

Imped- / *Imped-*. (lat. *impedio*, *-ire* = a împiedica) Element de compunere care introduce în termeni referirea la opunere, rezistenţă (electrică).

Impedanţă / *Impedance*. (*imped-*) **1.** Mărime fizică caracteristică unui circuit electric de curent alternativ, egală cu raportul dintre tensiunea eficace la bornele unui circuit electric prin care trece un curent electric alternativ şi intensitatea eficace a acestuia. În SI, se măsoară în ohmi (Ω). **2.** Forţă de opunere a mediilor prin care trece vibraţia acustică în drumul ei, din aerul înconjurător până la organul acustic Corti.

Impedanţă acustică / *Acoustic impedance*. (*imped-* + gr. *akousticos* = acustic) Rezistenţă opusă de structurile anatomice ale urechii asupra transmiterii mesajului sonor.

Impetiginizare / *Impetigo-like*. Suprainfectarea unei leziuni cutanate cu strepto-stafilococi; conduce la o piodermizare care îmbracă aspectul clinic al unui impetigo.

Impetigo / *Impetigo*. (lat. *impetigo*, *-inis* = eczemă, de la *impeto*, *-ere* = a ataca) Denumire dată unui grup de dermatoze infecţioase streptococice sau stafilococice, caracterizate prin formarea de veziculopustule sau bule, care, după deschidere, formează eroziuni acoperite de cruste. Boala este contagioasă.

Implant / *Implant*. (lat. *in* = în + *planto*, *-are* = a planta, a însămânţa) Denumire generică pentru un material organic (ţesut, organ) sau artificial, care este introdus în organism în diferite scopuri: protezare, terapeutic, diagnostic şi experimental. Implanturile sunt foarte variate ca natură şi structură: 1. fragment de ţesut destinat implantării; 2. o serie de surse radioactive, îndeosebi ace conţinând radiu, utilizate în radioterapia locală a unor cancere; 3. stimulatoare cardiace (pacemaker) şi electrozi stimulatori; 4. forme farmaceutice solide (capsule sau comprimate), sterile, de mărime şi formă adecvată implantării parenterale, în vederea eliberării substanţei(lor) active, pe o anumită perioadă de timp (1 an). Fiecare doză este condiţionată într-un recipient steril. Primele implanturi medicamentoase au fost cele hormonale; în prezent, gama lor s-a extins. Ele se utilizează pentru prelungirea acţiunii substanţei(lor) active şi obţinerea unui efect prelungit. Pot fi de 2 tipuri: *biodegradabile* şi *nebiodegradabile*. 5. În stomatologie, înlocuirea unui dinte lipsă; implantul este ataşat permanent de maxilar.

Implantare / *Implantation*. (lat. *in* = în + *planto*, *-are* = a însămânţa) **1.** Introducere în organism a unui implant prin procedee chirurgicale, de obicei, simple sau complexe. **2.** Metodă de administrare parenterală a unei forme farmaceutice solide sub formă de comprimate mici, sterile, destinate a fi introduse sub piele (s.c.), prin incizarea acesteia, aseptic, cât şi pe căile intramuscular (i.m.) sau intraarticular (i.a.). **3.** Procedeu chirurgical prin care se restabileşte continuitatea unui canal sau conduct obturate din cauze patologice.

Implantologie / *Implantology*. (lat. *in* = în + *planto*, *-are* = a însămânţa + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa studiului şi practicii implanturilor.

Implementare a activităţii de marketing / *Marketing activity implementation*. Procesul de aplicare a strategiilor şi planurilor de marketing, în vederea îndeplinirii obiectivelor strategice propuse.

Imponderabilitate / *Imponderability*. (lat. *in* = lipsit de + *pondero*, *-are* = a cântări, de la *pondus*, *ponderis* = greutate) Stare a organismului provocată de absenţa forţei gravitaţionale.

Import de medicamente / *Medicine Import*. Operaţiune de introducere în România a medicamentelor provenind din ţări terţe.

Import paralel / *Parallel importation*. Operaţia prin care un medicament pentru care a fost eliberată o autorizaţie de punere pe piaţă (APP) de către Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (ANMDM), este introdus în România prin alte canale de distribuţie decât cele agreate de deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă a medicamentului respectiv; sunt acceptabile anumite diferenţe minore între medicamentul importat paralel şi cel care a fost autorizat de punere pe piaţă în România, cu condiţia de a nu exista nicio diferenţă în efectul terapeutic, în comparaţie cu medicamentul originar, care este distribuit direct.

Importator / *Importer*. Deţinătorul autorizaţiei definită în art. 748 alin. (3) din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, Titlul XVII – Medicamentul (importul medicamentelor din ţări terţe). V. *Importator de medicamente*.

Importator de medicamente / *Medicine Importer*. Persoană care realizează, în conformitate cu dispoziţiile legale, operaţiuni de import de medicamente, inclusiv din cele pentru investigaţie clinică, sau de materii prime.

Impotenţă / *Impotence*. (lat. *impotens*, *-ntis* = neputinţă, fără putere, slăbiciune, de la *in* = lipsit de + *potentia*, *-ae* = forţă din *possum*, *potui*, *posse* = a putea) Lipsit de vigoare, neputinţă; poate fi funcţională şi sexuală.

Impregnare / *Impregnation*. (lat. *impraegno*, *-are* = a fecunda, de la *in* = în + *praegnans*, *-ntis* = gravidă, din *prae* = înainte + *nasco*, *-ere* = a naşte) **1.** Depunerea, pătrunderea unui corp solid, transformat în particule foarte mici, în alt corp solid. Operaţia se foloseşte în vederea măririi rezistenţei unor materiale la diverşi agenţi (apă, foc, bacterii etc.) sau a creşterii calităţii. **2.** În homeopatie, tehnică care constă în a repartiza o diluţie homeopatică pe un suport inert. Pudrele sunt triturate, granulele, globulele şi comprimatele sunt agitate cu această soluţie şi apoi uscate.

Impresiune / *Impresion*. (lat. *impressio*, *-onis* = imprimare, întipărire, de la *imprimo*, *-ere* = a apăsa pe) Imprimarea formei unui organ sau obiect pe suprafaţa altui organ sau obiect.

Imprinting / *Imprinting*. (engl. *imprinting* = imprimare) Totalitatea modificărilor funcţionale pe care le suferă un cromozom, atunci când se găseşte fie într-un organism feminin, fie într-unul masculin. Fenomenul a fost atribuit unor modificări ale sistemelor enzimatice.

Impuls / *Momentum, Impulse*. (lat. *impulsus, -us* = punere în mişcare, împingere, de la *impello, ere* = a împinge, a impulsiona, a propulsa) **1.** Mărime fizică vectorială egală cu produsul dintre masa unui corp şi viteza acestuia. **2.** Semnal care se propagă printr-o fibră nervoasă; reprezintă modalitatea de transmitere a informaţiei în cadrul sistemului nervos.

Impulsie / *Impulsion*. (lat. *impulsio, -onis* = imbold, pornire naturală, de la *impello, -ere* şi *pello, -ere* = a împinge, a impulsiona, a propulsa) Tendinţă de a reacţiona iraţional, greu de controlat de către voinţă.

Impulsiv / *Impulsive*. (lat. *impulsus, -us* = ciocnire, îndemn) Mod de a acţiona sub influenţa primului impuls.

Impulsivitate / *Impulsiveness*. Caracteristica de a fi impulsiv.

Impurificare / *Impurification*. (lat. *im* = fără + lat. *purificatio, -onis* = curăţare) **1.** Alterarea compoziţiei normale a unui mediu prin adăugarea unor substanţe străine, care schimbă procesele biologice naturale ale mediului respectiv. **2.** Alterarea compoziţiei normale a unui mediu, aliment, medicament, substanţă, prin adăugarea uneia sau mai multor substanţe străine (impurităţi). V. şi *Falsificare*.

Impuritate / *Impurity*. (lat. *in* = lipsit de şi *puritas, -atis* = puritate, curăţenie) Substanţă organică sau anorganică prezentă în produsul intermediar sau în IFA (ingredientul farmaceutic activ), care nu este entitatea dorită, sau într-o probă de analizat, provenită din procesele de fabricaţie, dintr-o purificare incompletă, păstrare necorespunzătoare sau manipulare greşită, când se introduc substanţe străine.

Impurităţi raportate la proces / *Process-related impurities*. Impurităţi care derivă din procesul de fabricare. Ele mai pot proveni din substraturile celulare (ex.: proteine celulare gazdă, ADN), culturi celulare (ex.: iniţiatori, antibiotice, componente intermediare) sau procesare (ex.: reactanţii din coloana de extracţie).

Impurităţi raportate la produs / *Product-related impurities*. Variante de molecule ale unui produs dorit (ex.: precursori, agregate, unii produşi de degradare care apar în timpul fabricării sau al depozitării), care nu au proprietăţi comparabile cu acesta, privind activitatea, eficacitatea şi siguranţa (ICH Q 6 B).

Imun-, Imuni-, Imuno- / *Immun-, Immuni-, Immuno-*. (lat. *immunis, -e* = scutit, apărat, din *in* = lipsit de + *munus, -eris* = datorie, obligaţie, dar) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la apărat, imun.

Imun / *Immune*. (*imun-*) Termen care desemnează un organism nereceptiv faţă de o infecţie sau rezistent la acţiunea nocivă a agenţilor infecţioşi şi substanţe produse de aceştia. Se aplică (rar) şi rezistenţei la alte boli.

Imunitar / *Pertaining to immunity*. (*imun-*) Care se referă la imunitate.

Imunitate / *Immunity*. (*imuni-*) Capacitatea ereditară sau câştigată a organismelor de a rezista la acţiunea organismelor patogene sau la efectele nocive ale toxinelor produse de acestea. Imunitatea este condiţionată de prezenţa în sânge a anticorpilor care declanşează răspunsul imun. *a. activă / active* – apare atunci când organismul produce anticorpi împotriva unei substanţe străine (antigen) care a pătruns în corp fie prin contagiune, fie prin imunizare (injectarea produşilor bacterieni) *b. de specie / species* – imunitate caracteristică speciei. *c. dobândită / adaptive* – imunitatea care apare în timpul vieţii (activă sau pasivă) *d. mediată celular / cell mediated* – care se datorează acţiunii limfocitelor T. *e. moştenită* (naturală, înnăscută) / *innate* – care există încă de la naştere. *f. pasivă / passive* – imunitatea indusă prin inocularea de ser preluat de la un organism care este deja imun la un anumit antigen. *g. umorală / humoral* – imunitate datorată limfocitelor B ce produc anticorpi, care circulă liberi în sânge.

Imunitate activă / *Active immunity*. Imunitate dobândită prin elaborarea activă de anticorpi, în urma contactului antigenic realizat cu microbul patogen corespunzător: 1. în cursul unei infecţii naturale (imunitate care apare în urma unei boli vindecate), numită şi *imunitate naturală activă*; 2. după vaccinare, numită şi *imunitate artificială activă*. Imunitatea activă se instalează relativ lent şi este de durată (ani şi zeci de ani).

Imunitate dobândită / *Acquired immunity*. Sin. parţial cu *Imunitate specifică*. Se obţine datorită unui vaccin. Un organism vaccinat sau trecut printr-o infecţie, după vindecare este ferit de o nouă îmbolnăvire cu acelaşi agent infecţios.

Imunitate încrucişată / *Cross immunity*. Este produsă prin inocularea unui agent (bacterie sau virus) diferit ca formă, dar în relaţie strânsă cu agentul cauzal al unei boli.

Imunitate nespecifică / *Non-specific immunity*. Se referă la imunitatea naturală sau spontană. Reprezintă rezistenţa nespecifică de care dispune organismul contra diferiţilor agenţi „agresori” virali, bacterieni, parazitari.

Imunitate pasivă / *Passive immunity*. Imunitate care apare datorită transferului de anticorpi preformaţi de alt organism (transfer de anticorpi de la un organism imunizat la altul, lipsit de rezistenţă). Poate fi transplacentară (ex.: un făt dobândeşte imunitate pasivă prin anticorpii care trec de la mamă prin placentă) sau prin colostru (pentru nou-născut, care dobândeşte imunitate pasivă din laptele mamei). Imunitatea pasivă poate fi conferită de asemenea, prin injectare de imunoseruri; în acest caz este o *imunitate pasivă artificială*. Se instalează rapid, dar are durată scurtă; ea este pierdută treptat, pe măsură ce anticorpii donaţi sunt eliminaţi din ser.

Imunitate specifică / *Specific immunity*. Stare de imunitate ce poate fi dobândită natural (în urma trecerii prin boală) sau artificial prin vaccinare.

Imunitate umorală / *Humoral immunity*. V. *Imunitate dobândită*.

Imunizant / *Immunifacient*. Care conferă imunitate, care imunizează.

Imunizare / *Immunization*. (*imuni-*) Obţinerea imunităţii prin mijloace artificiale. *Imunizarea activă* implică introducerea în corp pe cale orală sau prin injecţii (inoculare) a unor bacterii sau virusuri tratate special pentru acest scop sau a toxinelor acestora, cu scopul de a stimula producţia de anticorpi. *Imunizarea pasivă* se realizează prin injectarea cu anticorpi deja formaţi.

Imunizat / *Immunized, Rendered immune*. Individ, organism, care a devenit imun.

Imunoaderenţă / *Immune adhaerence*. Sin. *Aderenţă imună*. (*imuno-* + lat. *adhaero, -erere* = a fi ataşat, din *ad* = spre + *haero, haerere* = a fi prins) Fenomen de cuplare ligand – receptor produs la suprafaţa leucocitelor (limfocite B, polinucleare, monocite, macorfage) a hematiilor şi a plachetelor. Ligandul, reprezentat de complexele antigen – anticorp – complement, se cuplează prin intermediul receptorilor pentru fracţiunile C_3 şi C_4 ale complementului. Imunoaderenţa favorizează fagocitoza, prin punerea în contact a complexelor imune cu membrana celulară.

Imunoadsorbţie / *Immunoadsorption*. (*imuno-* + lat. *ad* = spre + lat. *sorbeo, -ere* = a sorbi, a bea) Transferul de antigen prin reacţie cu un anticorp sau transfer de subgrup de anticorp cu un antigen într-un sistem de fază solidă sau prin precipitare.

Imunoaglutinină / *Immunoaglutinin*. Aglutinină imună.

Imunoanticorp / *Immuno-antibody*. (*imuno-* + gr. *anti* = contra + lat. *corpus, -oris* = corp) Anticorp format în organism în urma imunizării naturale sau artificiale (dobândită).

Imunoblast / *Immunoblast*. (*imuno-* + gr. *blastos* = germen) Termen pentru aspectul luat de limfocite în anumite condiţii de stimulare, *in vitro* (prin celule alogene) sau *in vivo* (într-o alogrefă).

Imunochimie / *Immunochemistry*. (*imuno-* + gr. *khemeia* = alchimie) Disciplină care studiază din punct de vedere chimic, componentele celulelor microbiene, ale plantelor şi ale animalelor, capabile să participe la procesele de imunitate.

Imunochimioterapie / *Immunochemotherapy*. (*imuno-* + gr. *khemeia* = alchimie + gr. *therapeia* = tratament) Tratament care utilizează anticorpi asociaţi cu medicamente chimice.

Imunocit / *Immunocyte*. Sin. *Celulă imunocompetentă*. (*imuno-* + gr. *kytos* = celulă) Limfocite (v.).

Imunocitoaderenţă / *Immunocytoadherence*. (*imuno-* + gr. *kytos* = celulă + lat. *adhaero*, *-erere* = a fi ataşat, din *ad* = spre + *haero*, *haerere* = a fi prins) Aderenţa unui antigen anumit la suprafaţa unui imunocit, pentru care acesta este sensibil specific.

Imunocitochimie / *Immunocytochemistry*. (*imuno-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *khemeia* = alchimie) Ramură medicală care studiază procedeele de detecţie a elementelor unui complex imun (imunoglobulină, complement, antigen) la nivelul celulelor sau al ţesuturilor, prin metode de imunofluorescenţă sau imunoenzimatice (ELISA) (v.).

Imunocompetent / *Immunocompetent*. (*imuno-* + lat. *competens*, *-ntis* = priceput, capabil, potrivit, de la *competo*, *-ere* = a se întâlni în loc sau în timp, a se potrivi, a coincide, din *cum* = cu şi *peto*, *-ere* = a îndrepta către, a merge la) Termen care se aplică celulelor implicate în reacţiile de imunitate, în special celor capabile de a forma anticorpi sau unui organism capabil de a prezenta reacţii de imunitate.

Imunocompetenţă / *Immunocompetence*. Capacitatea de a dezvolta un răspuns imun la apariţia unui antigen.

Imunocompromis / *Immunocompromised*. Termen care se referă la pacientul al cărui răspuns imun este redus sau chiar absent, datorită imunosupresiei (v.).

Imunoconglutinină / *Immunoconglutinin*. (*imuno-* + lat. *conglutino*, *-are* = a lipi la un loc, din *cum* = cu + *agglutino*, *-are* = a lipi + *ină*) Anticorp care apare în unele stări patologice sau după o stimulare antigenică şi este specific pentru o anumită fracţiune activată a complementului, dar nu şi pentru aceeaşi fracţiune neactivată. Se produce numai când o fracţiune a complementului a generat complexe imune sau a interacţionat cu antigeni bacterieni.

Imunoconjugat / *Immunoconjugate*. Conjugate covalente de substanţă medicamentoasă sau conjugat de substanţă medicamentoasă polimer cu un anticorp care este susceptibil pentru o imunoţintire.

Imunodeficienţă / *Immunodeficiency*. (*imuno-* + lat. *deficientia*, *-ae* = slăbire, sleire, de la *defico*, *-ere* = a lipsi, a slăbi) Deficienţă în răspunsul imun, determinată de hiporeactivitate sau de scăderea numărului de celule limfocite.

Imunodepresie / *Immunosupression*. Sin. *Imunosupresie* (v.). (*imuno-* + lat. *depressio*, *-onis* = lăsare în jos, coborâre, de la *deprimo*, *-are* = a afunda, a lăsa în jos)

Imunodepresor / *Immunodepressor*. Sin. *Imunosupresor*, *Imunosupresiv* (v.).

Imunodetecţie / *Immunodetection*. Proces care identifică şi cuantifică substanţele biologice specifice, ca antigenii.

Imunodifuzie / *Immunodiffusion*. (*imuno-* + lat. *diffusio*, *-onis* = revărsare, de la *diffundo*, *-ere* = a răspândi, a revărsa) Metodă de evidenţiere şi de dozare a antigenilor din serul sangvin.

Imunoelectrodifuzie / *Immuno-electrodiffusion*. Sin. *Electrosinereză* (v.). (*imuno-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare + lat. *diffusio*, *-onis* = revărsare, de la *diffundo*, *-ere* = a răspândi)

Imunoelectroforeză / *Immunoelectrophoresis*. (*imuno-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare + gr. *phoresis* = transportare, de la *pherein* = a transporta) Tehnică care implică separarea de proteine în câmp electric, urmată de o reacţie de precipitare în gel, cu anticorpi, a componentelor antigenice dintr-un produs.

Imunoenzimologie / *Immunoenzymology*. (*imuno-* + gr. *zyme* = ferment + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a enzimologiei care studiază şi dozează antigenii şi anticorpii cu ajutorul enzimelor. V. şi *ELISA*.

Imunoenzimozomi / *Immune-enzymosomes*. Sunt imunolipozomi cuplaţi cu enzime de activare a unor precursori medicamentoşi anticanceroşi.

Imunofagocitoză / *Immunophagocytosis*. (*imuno-* + gr. *phagein* = a mânca + gr. *kytos* = celulă + *oză*) Fagocitoză rapidă a antigenilor sensibilizaţi prin anticorpi specifici, în prezenţa primelor patru fracţiuni ale complementului, mai ales C3.

Imunofarmacologie / *Immunopharmacology*. (*imuno-* + gr. *pharmakon* = remediu, medicament + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a farmacologiei care studiază substanţele capabile să influenţeze mijloacele de apărare a organismului împotriva agresiunilor externe.

Imunofluorescenţă / *Immunofluorescence*. (*imuno-* + lat. *fluor*, *-oris* = fluor, curgere) Tehnică de diagnostic pentru identificarea moleculelor prezente pe suprafaţa celulelor sau a ţesuturilor. Acestea sunt expuse la anticorpi specifici care sunt cuplaţi la substanţe fluorescente ca fluoresceina sau rodamina. Localizarea de antigen în celulă sau ţesut este determinată prin vizualizare la microscop cu iluminarea probei la lungimea de undă a fluorescenţei (în UV).

Imunogen / *Immunogenic*. Sin. *Antigen*. (*imuno-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care provoacă un răspuns imun, astfel, corpul recunoaşte agentul străin care trebuie eliminat sau distrus. Care are proprietatea de a conferi imunitate.

Imunogenetică / *Immunogenetics*. (*imuno-* + gr. *genetikos* = propriu unei generaţii, de la gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie) Ştiinţă care studiază factorii genetici ce controlează răspunsul imun individual şi al transmiterii acestor factori din generaţie în generaţie.

Imunogenitate / *Immunogeniticity*. (*imuno-* + gr. *gennan* = a produce) Capacitatea unui antigen sau a unei fracţiuni a acestuia de a provoca o recţie imunitară.

Imunoglobuline / *Immunoglobulins*. (*imuno-* + lat. *globulus*, *-i* = glob mic, dim. de *la globus*, *-i* = glob + *-ină*). Abr. Ig. Clasă de proteine din serul sangvin, cu funcţie de anticorpi, glicoproteine cu grupări de oligozaharide (prezente în ser şi în fluidele organismului), sintetizate de celulele limfoide, care acţionează ca anticorpi, legându-se specific, prin intermediul a două situsuri, cu antigenii. Se diferenţiază între ei prin structura lor; aceştia migrează electroforetic cu viteza cea mai redusă. Anticorpii au forma literei T, şi fiecare are două lanţuri identice scurte sau uşoare şi două lungi sau grele, care conferă specificitate de legare. Lanţurile grele ale diferitelor clase sunt desemnate cu litere greceşti şi sunt folosite pentru denumirea imunoglobulinelor: Ig A (lanţul alfa), Ig D (lanţul delta), Ig E (lanţul epsilon), Ig G (lanţul gama) şi Ig M (lanţul miu). În practica medicală se utilizează gamaglobulina, sub formă de soluţie injectabilă, pentru creşterea rezistenţei organismului contra unor infecţii.

Imunoglobulinopatie / *Immunoglobulinopathy*. (*imuno-* + lat. *globulus*, *-i* = glob mic, dim. de la *globus*, *-i* = glob + *-ină* + gr. *pathos* = boală) Boală dată de carenţa de imunoglobuline.

Imunohematologie / *Immunoh(a)ematology*. (*imuno-* + gr. *haimo*, *-atos* = sânge + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază reacţiile antigen-anticorp în raport cu bolile de sânge.

Imunohemoliză / *Immunohemolysis*. (*imuno-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *lysis* = distrugere, din gr. *lyein* = a distruge) Liza hematiilor sub acţiunea anticorpilor antieritrocitari corespunzători şi a complementului.

Imunohistochimie / *Immunohistochemistry*. (*imuno-* + gr. *hystos* = ţesut + gr. *khemeia* = alchimie) Ştiinţă care studiază metodele de detecţie a antigenilor tisulari pe ţesuturi sau pe frotiuri celulare (imunocitochimie) cu ajutorul anticorpilor cuplaţi la un fluorocrom, fluorofor sau o enzimă.

Imunolipozomi / *Immuneliposomes*. Sin. *Imunozomi*, *Virozomi* (v.). (*imuno-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *soma* = corpuscul) Sunt lipozomi complexaţi cu un anticorp sau cu o porţiune a acestuia. Regiunea constantă a imunoglobulinei poate induce un efect imunologic. În schimb, utilizarea unor anticorpi monoclonali umanizaţi sau fragmente de anticorpi reduc eficient răspunsul imunologic al gazdei faţă de anticorpul sau fragmentul terapeutic. Această cuplare a lipozomilor cu anticorpii nu evită preluarea lor de către sistemul fagocitar mononuclear (SFM), *in vivo*. De aceea se folosesc lipozomi stabilizaţi steric cu PEG, prin ataşarea directă a anticorpului de stratul lipidic sau prin cuplarea cu porţiunile terminale ale lanţului de polietilenglicol. Lipozomi susceptibili pentru o imunoţintire (v.).

Imunologie / *Immunology*. (*imuno-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care se ocupă cu studiul tuturor modificărilor care apar în organism, ca: 1. *reacţii de apărare* faţă de pătrunderea în ţesuturi a agenţilor neinfecţiosi (celule, imunoseruri, grefe) sau infecţioşi (bacterii, virusuri); 2. *reacţii de sensibilizare*, adesea dăunătoare pentru organism, care sunt determinate de contactul repetat cu anumite substanţe care ajung în intimitatea ţesuturilor: medicamente (antibiotice), imunoseruri, bacterii.

Imunomodulator / *Immune response modulator*. (*imuno-* + lat. *modulator*, *-oris* = a ritma, a modula şi *modulus*, *-i*, dim. de la *modus*, *-i* = măsură, cantitate) Produs sau mecanism care reglează reacţiile imunitare, inhibându-le sau stimulându-le (ex.: interferonul, interleukinele).

Imunoparazitologie / *Immunoparasitology*. (*imuno-* + lat. *parasitus*, *-i*, gr. *parasitos* = musafir nepoftit la masă, din gr. *para* = lângă + gr. *sitos* = mâncare + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a parazitologiei care studiază proprietăţile antigenice ale diferiţilor paraziţi şi ale anticorpilor care apar în organismele infestate de către aceştia.

Imunopatologie / *Immunopatology*. (*imuno-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază reacţiile imune asociate cu diverse boli (benefice, nocive sau fără efecte).

Imunopolizaharide / *Immunopolysaccharides*. Sin. *Imunopoliglucide*. Poliglucide cu structură neomogenă, similară pectinelor, prezente în mod specific în antigenele emise de bacteriile care pătrund în organism. Imunoglucidele extrase din bacterii şi inoculate la animale se comportă ca substanţe antigenice; ele determină apariţia de anticorpi, care luptă contra bacteriilor patogene şi creează imunitate la animale împotriva infecţiilor, pe care le produc bacteriile din care au fost extrase.

Imunoprecipitare / *Immunoprecipitation*. (*imuno-* + lat. *precipitatio*, *-onis* = cădere, de la *praecipito*, *-are* = a arunca în jos) Precipitare de molecule specifice prin reacţia cu anticorpii specifici pentru aceste molecule.

Imunoprofilaxie / *Immunoprophylaxis*. (*imuno-* + gr. *prophylassein* = a garanta, de la *pro* = înainte + *phylaxis* = protecţie) Imunoterapie aplicată preventiv înaintea agresării organismului de către antigen; se realizează prin: vaccinare, seroterapie preventivă şi stimulare imună generală.

Imunoproliferativ / *Immunoproliferative*. (*imuno-* + lat. *proles*, *-is* = care a crescut din, vlăstar, urmaş, copil + lat. *ferro*, *-ere* = a duce, a purta) Caracterizat prin proliferarea celulelor limfoide, producătoare de imunoglobuline.

Imunoproteine / *Immunoproteins*. Proteine implicate în conferirea imunităţii (anticorpi, interferon, cytokina).

Imunoselecţie / *Immunoselection*. (*imuno-* + lat. *selectio*, *-onis* = alegere, din *seligo*, *-ere* = a alege) Supravieţuire (naturală sau artificială) a unor tipuri celulare, datorită rezistenţei lor antigenice.

Imunoser / *Immune serum*. Sin. *Antiser*. (*imuno-* + lat. *serum*, *-i* = ser) Ser care conţine anticorpi ca urmare a unei vaccinări.

Imunoseruri de origine animală pentru uz uman / *Immune sera of animal origins for human use*. (lat. *Immunoser ex animale ad usum humanum*) Sunt preparate lichide de imunoglobuline purificate, obţinute din serul sau din plasma animalelor provenite de la diferite specii, imunizate. Ele au capacitatea de a neutraliza specific sau de a se lega specific de antigenul utilizat în scopul imunizării. Antigenele pot fi microorganisme sau toxine, antigeni de origine umană, suspensii de antigene bacteriene sau virale sau veninuri de şarpe, de scorpion sau de păianjen. Preparatul este destinat administrării i.v. sau i.m., după diluare unde este cazul.

Imunostimulare / *Immunostimulation*. (*imuno-* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula) Declanşarea sau accentuarea reacţiilor organismului faţă de antigene, cu ajutorul unui vaccin sau imunoser.

Imunostimulent / *Immunostimulant*. (*imuno-* + lat. *stimulo*, *-are* = a îmboldi, a stimula, de la *stimusus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Medicament care creşte reacţiile organismului faţă de un antigen. Reacţia poate fi specifică (vaccin) sau nespecifică.

Imunostudiu / *Immunostudy*, *Immunoassay*. (*imuno-* + lat. *studium*, *-ii* = studiu) Test diagnostic utilizând o reacţie imunologică pentru măsurarea concentraţiei unui analit, cum ar fi un anticorp sau o moleculă organică mică.

Imunosupresie / *Immunosuppression*. Sin. *Imunodepresie*. (*imuno-* + lat. *suppressus*, *-a*, *-um* = apăsat) Prevenirea sau diminuarea răspunsului imun prin iradiere, administrare de antimetaboliţi, ser antilimfocitar sau anticorpi specifici.

Imunosupresiv / *Immunosuppresant*. Sin. *Imunodepresor*, *Imunosupresor*. (*imuno-* + lat. *suppressus*, *-a*, *-um* = apăsat, de la *suprimo*, *-ere* = a afunda, din *sub* = sub + *primo*, *-ere* = a apăsa) Substanţă medicamentoasă capabilă să atenueze sau să inhibe reacţiile imunitare ale organismului, împiedicând formarea şi înmulţirea celulelor competente imunologic. Indicaţia terapeutică principală o constituie bolile autoimune, în grefele de organe pentru împiedicarea rejetului (respingerii). Se indică imunosupresive din grupa substanţelor citotoxice, chimioterapeutice anticanceroase ca: ciclofosfamida, agenţi alchilanţi, antipurine, antipirimidine, antifolice, derivaţi de actinomicină ş.a. În grupul imunosupresivelor intră, printre alţii, hormonii, glicocorticoizii, dar, aceştia împiedicând eliminarea grefei, blochează şi capacitatea de apărare a organismului faţă de bacterii şi de virusuri.

Imunosupresor / *Immunosupressant*. Sin. *Imunosupresiv* (v.), *Imunodepresor*.

Imunoterapie / *Immunotherapy*, *Immune therapy*. (*imuno-* + gr. *therapia* = tratament) Metodă de terapie prin care se stimulează sistemul imun, prin folosirea unor agenţi ca anticorpi monoclonali, citokine sau vaccinuri, pentru a ataca celule tumorale. Tratament preventiv care utilizează un imunoser specific (imunitate pasivă) sau prin vaccinuri (imunitate activă).

Imunotoxină / *Immunotoxin*. (*imuno-* + gr. *toxikon* = otravă + *-ină*) Toxină, cel mai adesea vegetală (ex.: ricina) fixată pe un anticorp monoclonal. Fixarea acestui ansamblu pe o celulă purtătoare de antigenul corespunzător, permite penetrarea toxinei în interiorul acestei celule.

Imunotransfuzie / *Immunotransfusion*. (*imuno-* + lat. *trans-* = peste + lat. *fusio, -onis* = vărsare) Transfuzia de sânge recoltat de la donatori vaccinaţi în prealabil sau convalescenţi după boli infecţioase.

Imunoţintire / *Immunotargeting*. Ţintire activă care utilizează anticorpi sau fragmente de anticorpi ca ligand.

In- / *In-*. (lat. *in* = în, înăuntru, ne-) **1.** Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de localizare în interior. **2.** Prefix cu semnificaţie negativă sau privativă faţă de termenul la care este ataşat.

In silico / *In silico*. Studii date de computer. Modelarea unei proteine *in silico* se referă la oferirea unei imagini computerizate, integrate a moleculei.

In situ / *In situ*. (*in-* + lat. *situs, -us*) Expresie din limba latină care defineşte o experimentare efectuată în poziţia obişnuită, normală, asupra unui organism.

In vitro / *In vitro*. (lat. *vitrum, -i* = sticlă, eprubetă) Expresie latină care se referă la procesele biologice care sunt realizate în afara corpului, în cadrul unor experienţe de laborator (la origine în aparate de sticlă) şi în afara unui organism viu. Asemenea experienţe permit cercetarea unor fenomene care nu pot fi studiate în organism; de exemplu, efectul mutagen al unor substanţe chimice sau fecundaţia *in vitro* (ovulele unei femei care nu poate concepe în condiţii normale, fiind fecundate la exterior, blastocitul rezultat urmând a fi implantat în uter).

In vivo / *In vivo*. (lat. *in vivo* = într-un organism viu) Locuţiune latină utilizată pentru a desemna toate experimentările care se desfăşoară într-un organism viu (animale vii sau oameni ca subiecţi testaţi).

Inactivare / *Inactivation*. (*in-* + *activus, -a, -um* = activ) Suprimarea unei activităţi patogene a unei substanţe organice sau a unui microorganism.

Inactivator / *Inactivator*. (*in-* + lat. *activus, -a, um* = care acţionează, de la *ago, -ere* = a acţiona) Substanţă care are capacitatea de a inactiva, a neutraliza efectele biologice ale unei enzime.

Inadaptare / *Maladjustement*. (*in-* + lat. *adapto, -are* = a adapta, a potrivi) Stare a unui individ inadaptat.

Inadaptat / *Maladjusted*. Individ care nu se poate integra în condiţiile de mediu, societate, ca urmare a unor deficienţe proprii somatice, senzoriale, mentale, afective.

Inaniţie / *Inanition, Exhaustion*. (*in-* + lat. *inanitas, -atis* = spaţiu gol) Starea unor organisme animale rezultată din lipsa hrănirii sau datorată unor deficienţe în procesul de asimilaţie.

Inapetenţă / *Inappetence*. (*in-* + lat. *appeto, -ere* = a dori, a-i plăcea) Lipsa poftei de mâncare. V. *Anorexie*.

-ină / *-ine*. Sufix care indică o substanţă derivată din amoniac, cu azot în moleculă.

Inbreeding / *Inbreeding*. Sin. *Cosangvinizare*. (engl. *inbreeding* = încrucişare) Încrucişare între indivizi înrudiţi genetic.

Incapacitate / *Disability*. (lat. *in* = lipsit de + lat. *capacitas, -atis* = putere de cuprindere, de la *capax, -acis* = care poate conţine) Alterarea capacităţii de a efectua activităţile cotidiene.

Incapacitate de muncă / *Work disability*. Incapacitate de a efectua activităţi profesionale din cauza unei boli sau a unui accident; poate fi temporară (parţială sau totală) şi permanentă (definitivă).

Incapsidare / *Encapsidation*. (engl. *encapsidation* = învelire) Producere de virus (bacteriofag), din componente în care materialul genetic este inclus într-o capsidă de proteină.

Incertitudine / *Uncertainty*. (lat. *incertitudo, -inis* = nesiguranţă) Nesiguranţă, îndoială, lipsă de certitudine.

Incertitudine absolută / *Absolute uncertainty*. Expresie a limitei de incertitudine asociată unei măsurători. Eroarea absolută poate, de asemenea, să se refere la diferenţa dintre valoarea măsurată şi valoarea „adevărată".

INCI / *INCI*. Abr. pentru engl. *International Dictionary of Cosmetic Ingredients* = Dicţionarul internaţional al ingredientelor cosmetice.

Incidenţă / *Incidence*. (lat. *incidentia, -ae* = incidenţă, de la lat. *incido, -ere* = a surveni, a întâlni) **1.** Măsură a prezenţei unui caracter normal sau patologic într-o populaţie oarecare, studiată într-o perioadă de timp bine definită sau selecţionată. Incidenţa reflectă mai bine decât frecvenţa realitatea biologică, deoarece, deseori, o mutaţie are efecte letale, astfel încât numărul afectaţilor este mult mai mare printre nou-născuţi decât printre adulţi. **2.** În epidemiologie, numărul de cazuri de îmbolnăviri umane provocate de o anumită boală infecţioasă, pe o perioadă dată, raportat la populaţia totală. **3.** În fizică, unghiul sub care o rază de lumină întâlneşte o suprafaţă. **4.** În imagistică, unghiul sau planul în care se obţine o imagine.

Incipient / *Incipient*. (lat. *incipio, -ere* = a începe) Organism care începe să se dezvolte, să se diferenţieze ca o specie.

Incisiv / *Incisor tooth*. N.A. *dens incisivus*. (lat. *incisus, -a, -um* = tăiat, de la *incido, -ere* = a tăia) Cei opt dinţi (4 superiori şi 4 inferiori) fixaţi pe partea anterioară şi mediană a arcadei dentare.

Incizie / *Incision*. Sin. *Secţiune*. (lat. *incisio, -onis* = tăietură, de la *incido, -ere* = a tăia) **1.** În botanică secţionarea trunchiului unor arbori sau a capsulelor de mac, pentru a preleva latexul, gumele, cauciucul etc. **2.** În medicină, secţionarea chirurgicală a ţesuturilor moi, piele sau muşchi. **3.** Crestătură superficială sau mai adâncă pe marginea unei frunze.

Inclavare / *Enclave*. Procedeu de fabricare a supozitoarelor cu „manta" sau cu „sâmbure", aplicat în cazul în care se urmăreşte protejarea substanţei medicamentoase, de factorii externi.

Incluziune / *Inclusion*. Sin. *Impuritate, Includere, Incluzie*. (lat. *inclusio, -onis*, fr. *inclusion* = întemniţare, impuritate) **1.** Impuritate din masa unui corp solid. Particulă de metal străin conţinută în masa unui corp solid. Defect de fabricaţie al unei piese, datorat prezenţei unor incluziuni sau a unor particule metalice izolate în masa ei. **2.** Raportul a două ansambluri de elemente dintre care unul se include integral în celălalt. **3.** Proprietate care constă în faptul că orice element al unei mulţimi date aparţine şi altei mulţimi. **4.** Cuprinderea noţiunilor cu sferă mică, dar cu conţinut bogat, în noţiuni cu sferă mare şi conţinut sărac. **5.** Particule dense, granulare, care constituie depozite de rezervă în citoplasmă. Ele sunt formate din glicogen, amidon, sulf, polimetilfosfat (volutină).

Incluziuni citoplasmatice / *Cytoplasmic inclusions*. (lat. *inclusio, -onis* = închidere + gr. *kytos-* + gr. *plasma* = formaţiune) Particule vii sau moarte prezente în citoplasmă.

Incoerenţă / *Incoerence*. (*in-* + lat. *cohaerentia, -ae* = coeziune, legătură strânsă, din *cohaero, -erere* = a fi strâns legat) Lipsă de continuitate în limbaj, idei, acţiuni.

Incompatibil / *Incompatible*. (fr. *incompatible* = incompatibil, din lat. *in* = lipsit de + lat. *compati* = a suferi împreună cu) Ţesut sau organ care nu poate fi pus alături sau în contact cu un alt organ, datorită reacţiilor nefavorabile care apar.

Incompatibilitate / *Incompatibility, Interaction*. Sin. *Interacţiune*. (fr. *incompatibilité* = incompatibilitate, din *in-* + lat. *compati* = a suferi împreună cu + lat. *cum* = cu + *patior, pati, passum, sum* = a suferi, a îndura) **1.** Raport existent între elemente care se exclud reciproc. **2.** Intoleranţa organismului faţă de un corp, material străin. **3.** Termenul se referă de obicei la intoleranţa sangvină sau la intoleranţa faţă de transplant.

Incompatibilitate terapeutică / *Therapeutic incompatibility (interaction)*. Efect terapeutic opus între două sau între mai multe medicamente.

Incompetent / *Incompetent*. (*in-* + lat. *competo, -ere* = a se întâlni în acelaşi punct, a coincide, din *cum* = cu + *peto, -ere* = a se îndrepta spre) Individ incapabil de a efectua un anumit lucru.

Inconştient / *Unconscious*. (*in-* + lat. *conscio, -ire* = a avea cunoştinţe de sine, a se şti) Persoană care şi-a pierdut cunoştinţa datorită unei boli sau unui accident.

Inconştienţă / *Unconsciousness*. (*in-* + lat. *conscientia, -ae* = cunoaştere, cunoştinţă de sine, de la *conscio, -ire* = a avea cunoştinţe de sine, a şti) **1.** Stare de pierdere a cunoştinţei din cauza unei boli. **2.** Stare a unei persoane lipsite de judecată, ignorantă sau fără discernământ.

Incontinenţă / *Incontinence*. (lat. *incontinentia, -ae* = incontinenţă) Incapacitatea de a reţine emisia de urină sau de materii fecale, datorită unor tulburări sau lipsa de acţiune a sfincterelor.

Incoordonare / *Incoordination*. (*in-* + *cum* = cu + lat. *ordino, -are* = a aranja) Imposibilitate de a efectua mişcări coordonate, cauzată de leziuni ale sistemului nervos sau de stări patologice ale aparatului locomotor.

Incrustare / *Inlay*. Var. pentru *Încrustare* (v.).

Incrustaţie / *Incrustation*. (lat. *incrustatio, -onis* = îmbrăcare a pereţilor cu lemn sau marmură, de la *in* = în + *crusta, -ae* = crustă, coajă) **1.** Formarea unei cruste. **2.** Depozitare de săruri (ale calciului) în ţesuturi. **3.** În stomatologie, element protetic inserat într-o cavitate preparată în ţesutul dur al dintelui.

Incubare / *Incubation*. (*in-* + lat. *cubo, -are* = a fi culcat, a dormi) Procedeu de păstrare a unui amestec de produse, de culturi microbiene, în autoclav sau termostat, un anumit timp şi la o temperatură constantă, adecvată.

Incubator / *Incubator*. (lat. *incubo, -are* = a sta culcat, a cloci) Aparat cu condiţii fizice optime (temperatură, umiditate) utilizat şi pentru copii şi culturi microbiene. V. *Etuvă*.

Incubaţie / *Incubation*. (lat. *incubatio, -onis* = clocire) Perioada care se scurge de la pătrunderea microbului în organism şi apariţia primelor simptome de boală. Durata acestei perioade este în raport cu specia şi doza infectată, calea de pătrundere, receptivitatea organismului.

Incurabil / *Incurable*. (*in-* + lat. *curabilis, -e* = care se poate vindeca, de la *curo, -are* = a îngriji, a avea grijă, a se ocupa de) Caracteristică a unei boli care nu poate fi vindecată.

IND / *IND*. Abr. pentru engl. *Investigational New Drug Application* = Aplicarea investigaţiilor pentru noile medicamente. Nume dat în SUA procedurii care autorizează experimentarea pe om a unui nou medicament. Autorizaţia este dată pe baza unui dosar cu date preclinice. Procese prin care o companie înregistrează şi revendică de la FDA permisiunea de a expune medicamentul lor experimental la pacienţi sau la voluntari sănătoşi. Această aplicaţie trebuie să fie înregistrată pentru fiecare studiu clinic individual, efectuat în fazele 1 la 3.

Indehiscent / *Indehiscent* (lat. *indehiscens, -ntis* = care nu se deschide) Fructe care nu se deschid la maturitate (nuca, cariopsa, baca, drupa).

Index / *Index finger, Indicator (1), Index (2)*. Sin. *Indice* (v.) (lat. *index, -icis* = semn, indice) **1.** Al doilea deget al mâinii, N.A. *digitus secundus manus*. **2.** Indice, ghid, listă alfabetică.

Index Medicus / *Index Medicus*. Catalogul Bibliotecii Naţionale Medicale a Statelor Unite, forma electronică este MEDLINE, funcţionează din 1966, conţine articole din 3.700 reviste şi este accesibilă în Europa de Vest şi în America de Nord, în biblioteci de specialitate, CD-ROM, internet.

Index terapeutic / *Therapeutic index*. V. *Indice terapeutic*.

Indican / *Indican*. (lat. *indicum, -i* = indigo) Glicozid extras din frunzele arbustului de indigo (*Indigofera tinctoria*, genul *Indigofera*, familia *Fabaceae*), care, prin oxidare, formează un colorant albastru; este produs şi în organism.

Indicanurie / *Indicanuria*. (lat. *indicum, -i* = indigo + gr. *ouron* = urină) Prezenţa indicanului în urină, în insuficienţă hepatică, fermentaţii intestinale intense, obstrucţie intestinală.

Indicator / *Indicator*. (lat. *indico, -are* = a arăta) Substanţă folosită în analiza volumetrică pentru determinarea punctului de echivalenţă în reacţiile de neutralizare, complexare, redox etc., prin schimbarea culorii sau apariţia unui precipitat. Indicatorii cei mai utilizaţi sunt pentru determinarea pH-ului. Se pot clasifica după mai multe criterii: 1. *de neutralizare* (turnesol, metiloranj, fenolftaleină etc.); 2. *de oxidoreducere* (amidon, o-fenantrolină); 3. *de fluorescenţă* (fluoreceină, umbeliferona etc.).

Indicator biologic / *Biological indicator*. Populaţie de microorganisme inoculată într-un mediu de cultură adecvat şi plasată într-un sterilizator încărcat cu material, pentru a determina eficacitatea ciclului de sterilizare printr-un proces fizic sau chimic.

Indicator nutriţional / *Nutrition indicator*. Date care oferă informaţii privind condiţiile de nutriţie ale unei populaţii umane. În mod curent, se utilizează ca indicatori nutriţionali: talia, greutatea, pliul cutanat şi nivelul consumului alimentar pentru alimentele de bază.

Indicatori de adsorbţie / *Adsorption indicators*. Substanţe care au proprietatea de a fi adsorbite odată cu schimbarea culorii de către precipitatul unui hidroxid format la un pH anumit. Astfel, galbenul de titan este adsorbit de hidroxidul de magneziu, care se formează la pH = 11, cu schimbarea culorii în roşu.

Indicatori de culoare / *Colour indicators*. În general, sunt substanţe organice, care pot exista, în două forme acid-bază conjugate, deosebite prin culoarea lor. Astfel, fenolftaleina este un acid slab care, în stare neionizată, este incolor, iar la ionizare pune în libertate anioni, coloraţi în roşu; metiloranjul este o bază slabă, care, neionizată, este galbenă, iar ionizată formează cationi coloraţi în roşu.

Indicatori de fluorescenţă / *Fluorescence indicators*. Substanţe care îşi modifică fluorescenţa în funcţie de pH-ul mediului. Astfel de indicatori se utilizează în cazul soluţiilor colorate, la care se urmăreşte fluorescenţa în lumină UV.

Indicatori de pH / *pH indicators*. Substanţe care îşi modifică proprietăţile în funcţie de pH-ul soluţiei. În funcţie de proprietăţile pe care şi le modifică, indicatorii pot fi: de culoare, de fluorescenţă, de adsorbţie şi turbidimetrici.

Indicatori turbidimetrici / *Turbidimetric indicators*. Substanţe în stare coloidală, care floculează la un pH anumit, imprimând turbiditate (opalescenţă) soluţiei.

Indicaţie / *Indication*. (lat. *indicatio, -onis* = indicare a valorii, taxei) **1.** Necesitatea unei intervenţii chirurgicale. **2.** Precizarea cauzei sau tratamentul unei boli. **3.** Ansamblu de simptome sau un tip de boală pentru care este destinat un medicament, în cadrul unui tratament.

Indicaţie terapeutică / *Terapeutic indication*. Maladie sau simptom asupra căreia un medicament este susceptibil să acţioneze.

Indice / *Coefficient, Index, Parameter*. (lat. *indico, -are* = a indica) **1.** Coeficient caracteristic variaţiilor în timp şi spaţiu ale unei mărimi direct măsurabile sau observabile, precum şi ale unui ansamblu compus dintr-un anumit număr de mărimi simple considerate ca reprezentative pentru ansamblul dat mult mai vast, direct măsurabil. **2.** Mărime care caracterizează o proprietate a unei substanţe, a unui sistem tehnic etc. **3.** Fapt, indicaţie care, sub forma unui număr, a unei formule sau a unei expresii, înfăţişează aspectul unui fenomen, al unei acţiuni, al unei situaţii. **4.** Număr, literă sau simbol lateral, plasat la dreapta sau la stânga faţă de un număr sau de o literă, cărora le precizează valoarea sau înţelesul. **5.** Mărime medie absolută sau relativă care reprezintă fenomene demografice de morbiditate, de eficienţă a activităţii terapeutice a unui medicament, parametrii fizico-chimici etc.

Indice caloric al unui aliment / *Food caloric index*. Valoarea energetică a alimentelor, cuprinsă între 100-110 kcal / 100 g aliment.

Indice Carr / *Carr index*. Abr. IC. Raportul dintre: diferenţa densităţii după tasare şi înainte de tasare, cu densitatea după tasare; mai este numit şi indice de compresibilitate%. Valoarea acestui indice exprimă felul curgerii unei pulberi: de la excelent (IC < 5-15) până la o curgere slabă (IC mare, peste 33).

Indice de acetil / *Acetyl index*. Numărul de miligrame de hidroxid de potasiu necesari pentru neutralizarea acidului acetic pus în libertate, prin saponificarea unui gram de produs (grăsime) acetilat. Măsură a gradului de hidroxilare a unei grăsimi. Serveşte la identificarea uleiului de ricin sau a oxiacizilor şi în general la urmărirea calităţii uleiurilor comestibile.

Indice de aciditate / *Acidity index*. Abr. Ia. Numărul de miligrame de hidroxid de potasiu necesar pentru a neutraliza aciditatea liberă a 1 g de substanţă (ulei, grăsime). Este un indice de calitate a grăsimilor, deoarece în timp, prin prelucrare sau păstrare se autooxidează (râncezire), formând acizi graşi liberi, în cantitate variabilă.

Indice de amăreală / *Bitternes index*. Valoarea celei mai mari diluţii (g/mL) a unei soluţii obţinută dintr-un gram de produs vegetal, la care un verificator de sensibilitate stabilită în prealabil, pentru gustul amar, percepe încă acest gust.

Indice de amestecare / *Mixing index*. Raportul dintre conţinutul deviaţiei standard al probei prelevate dintr-un amestec cercetat (S_{ACT}) şi al probei dintr-un amestec randomizat (S_R). $M = S_{ACT} / S_R$.

Indice de apă / *Water index*. Sin. *Numărul de apă*. Reprezintă gramele de apă care pot fi incluse (emulsionate) în 100 g grăsime. Acest indice poate fi mărit prin adăugarea de tensioactivi, monogliceride sau alţi emulgatori.

Indice de coagulabilitate / *Coagulability index*. Cifră care exprimă rezultatul testului de toleranţă la heparină *in vitro* (coagulabilitate sangvină). Este dat de raportul dintre timpul de coagulare al martorului şi cel al pacientului; când este 1, deci cei doi timpi sunt egali (Ic are valoarea normală); Ic este supraunitar în hipercoagulabilitate şi subunitar în hipocoagulabilitate.

Indice de confort termic / *Thermal comfort index*. Sin. *Indicator de temperatură şi umiditate*, abr. *ITU*. Index care coroborează temperatura aerului cu umiditatea relativă pentru a determina o temperatură aparentă – cea resimţită de corpul uman.

Indice de deformare Hiestand, abr. ID / *Strain index*, abr. SI. Măsură a entropiei interne sau deformarea asociată cu un material dat, atunci când este compactat.

Indice de densitate nutriţională / *Nutritional Density Index*. Conţinutul echilibrat în macronutrienţi, micronutrienţi şi nonnutrienţi existenţi în aliment.

Indice de emulsionare / *Emulsfying index*. Cantitatea maximă (%) de apă încorporată într-un excipient, în condiţiile obţinerii unei emulsii stabile. Serveşte la cunoaşterea cantităţii maxime de soluţii apoase de medicament care poate fi încorporată într-o emulsie.

Indice de ester / *Esterical index*. Numărul de miligrame de hidroxid de potasiu necesar pentru neutralizarea acizilor graşi rezultaţi din saponificarea unui gram de substanţă. El se calculează prin diferenţa dintre indicele de saponificare şi indicele de aciditate.

Indice de fragilitate la rupere Hiestand (abr. IFR) / *Brittle fracture index* (abr. BFI). Capacitatea unui compact de a rezista la rupere şi laminare în timpul manipulării (condiţionare, transport, depozitare). Este o măsură a sfărâmării materialului şi a compactului său.

Indice de gonflare / *Sweeling index*. Creşterea volumului a 1 g de substanţă, plasată în contact cu apa. Acest indice este măsurat într-un tub gradat. El permite cunoaşterea cantităţii de substanţe mucilaginoase conţinute într-un amestec.

Indice de hidroxil / *Hydroxyle index*. Măsură a gradului de hidroxilare a grăsimilor. Numărul de miligrame de hidroxid de potasiu echivalent cu acidul acetic care poate acetila 1g de substanţă (grăsime sau acid gras), pentru a forma un ester. Această determinare utilizează anhidrida acetică sau propionică.

Indice de iod / *Iodine index*. Abr. I_i. Cifră de iod. Cantitatea de halogen (exprimată în grame de iod) fixată în condiţii bine determinate, de 100 g de substanţă. Acest indice, permite determinarea caracterului nesaturat al unui corp gras sau ulei volatil. Este important pentru aprecierea calităţii uleiurilor sicative.

Indice de legare Hiestand (abr. IL) / *Bonding index* (abr. BI). Măsură a materialului de a forma legături şi a suferi o transformare plastică, pentru a produce un comprimat, cu o rezistenţă la rupere înaltă.

Indice de masă corporală / *Body mass index*. Abr. BMI. Sin. *Indice Quételet*. (Lambert Adolphe Jaques Quételet, naturalist şi matematician belgian, profesor la Bruxelles, 1796-1874) Reprezintă raportul dintre masa corporală (M), în kg şi pătratul taliei (T), exprimat în metri. $IQ = M / T^2$; are valori normale între 20 şi 25 la femeie şi 20-24 la bărbat.

Indice de mortalitate / *Death rate*. Procentajul de decese în cazul unei boli, raportat la numărul total de decese sau la populaţia unei regiuni.

Indice de peroxid / *Peroxyde index*. Numărul de miliechivalenţi de oxigen activ din 100 g produs (grăsime, ulei gras etc.), respectiv numărul de mililitri de tiosulfat de sodiu 0,001 N oxidaţi de iodul eliberat din acidul iodhidric, prin acţiunea peroxizilor, dintr-un gram de produs. Oxigenul activ este acela care deplasează iodul din iodura de potasiu, în prezenţa acidului acetic.

Indice de refracţie / *Refractive index*. Abr. I_r. **1.** Raportul dintre viteza luminii în vid şi viteza luminii în substanţa de cercetat, care este egal cu raportul dintre sinusul unghiului de incidenţă (alfa) şi sinusul unghiului de refracţie (beta), depinde de lungimea de undă. **2.** Indicele de refracţie al unei soluţii creşte cu concentraţia solviţilor din soluţie. V. *Refractometrie*.

Indice de saponificare / *Saponification index*. Sin. *Indice Köttstorfer*, *Cifră de saponificare*. Abr. I_s. Numărul de miligrame de hidroxid de potasiu necesar pentru neutralizarea acizilor liberi şi a acizilor rezultaţi din saponificarea unui gram de produs. Variază invers cu masa moleculară medie a acizilor graşi constituenţi. Grăsimile cu procent mare de acizi, cu 18 atomi de carbon în moleculă, au I_s apropiat de valoarea 190. Valorile mai mari indică prezenţa unor acizi cu molecule mai mici, iar cele mai mici indică prezenţa unor acizi superiori sau a unor substanţe nesaponifiabile. Acest indice permite dozarea funcţiilor unui amestec (corpi graşi, uleiuri volatile).

Indice de spumare / *Foaming index*. Gradul de diluare a unui decoct apos, care, în condiţii determinate, formează o spumă persistentă, timp de 15 minute, având o înălţime de 1 cm. Acest indice pune în evidenţă substanţele tensioactive (saponine).

Indice Enslin / *Enslin index*. Cantitatea de lichid maximă (apă), în g sau mL, absorbită de 1 g de pulbere sau de comprimat; se poate ţine seama şi de timpul necesar. Ex.: indicele Enslin de 5/1,8 indică o absorbţie maximă de lichid de 1,8 g în 5 minute.

Indice glicemic al alimentelor / *Food glycemic index*, abr. FGI. Capacitatea glucidelor din alimente de a induce producţia mai mare sau mai mică a insulinei de către pancreasul endocrin. Nu se recomandă alimente cu încărcătură glicemică (GL) mai mare de 15, cu indice glicemic mai mare de 39.

Indice Haussner / *Haussner index*. Abr. IH. Raportul dintre densitatea după tasare şi densitatea înainte de tasare. O valoare mai mică de 1,25 arată o curgere bună (= 20% IC). O valoare mare, indică o curgere slabă (= 33% IC). Între 1,25 şi 1,50 adăugarea unui glisant va îmbunătăţi curgerea.

Indice Kovats / *Kovats index*. Sin. *Indice de retenţie* (engl. *Retention index*). În cromatografie, scală logaritmică ce compară timpul de retenţie relativ pentru un compus necunoscut cu cel al unor alcani liniari eluaţi înainte şi după compusul de cercetat.

Indice Polenske / *Polenske index*. Volumul de soluţie de hidroxid de potasiu 0,1 N necesar neutralizării acizilor graşi, volatili, totali, insolubili în apă, obţinuţi prin antrenarea cu vapori de apă din 5 g ulei.

Indice Quételet / *Quételet index*. Sin. *Indice de masă corporală* (v.).

Indice Reichert-Meissel / *Reichert-Meissel index*. Volumul de soluţie de hidroxid de potasiu 0,1 N necesar neutralizării acizilor graşi volatili, solubili în apă, obţinuţi prin antrenarea cu vapori de apă din 5 g ulei.

Indice rodan / *Rodan index*. Cantitatea de rodanură (SCN^-) adiţionată de dublele legături ale acizilor graşi nesaturaţi din 100 g ulei, exprimată în cantitatea echivalentă de iod.

Indice terapeutic / *Therapy index*. Abr. IT. Raportul dintre doza letală 50 şi doza eficace 50 (DL_{50} / DE_{50}) sau doza toxică 50 şi doza eficace 50 (DT_{50} / DE_{50}) şi este numit şi factor relativ de securitate în farmacologia experimentală. În terapeutică, IT se poate calcula şi după formula: DmE_{50} / DMT_{50} (doză minimă eficace / doza maximă tolerată sau doza minimă toxică), dozele fiind exprimate în valori pentru 50% din indivizii cercetaţi. Este de dorit ca o substanţă nouă să poată fi cercetată în clinică, numai daca are un IT stabilit experimental, pe animale de laborator, mai mare de 10.

Indice tuberculinic / *Tuberculin index, Tb index*. Procentul de subiecţi cu reacţii pozitive la tuberculină, în cadrul unei vârste date.

Indici de fragilitate la rupere Hiestand, abr. IFR / *Brittle fracture index*, abr. BFI. Capacitatea unui compact de a rezista la rupere şi la laminare în timpul manipulării (condiţionare, transport, depozitare). Este o măsură a sfărâmării materialului şi a compactului său.

Indigen / *Indigenous native*. (lat. *indigena, -ae* = născut în ţară, indigen) **1.** Specie diseminată pe cale naturală şi aclimatizată într-o anumită regiune biogeografică, indiferent de centrul său genetic. **2.** Caracteristici pentru tot ce este născut sau produs într-o ţară: populaţie, plantă, remediu, medicament etc.

Indigestibil / *Indigestible*. (*in-* + lat. *digero, -ere, -gessi, -gestum* = a duce încoace şi încolo, a împrăştia, a mistui) Caracteristică a unor fracţiuni de alimente, care nu pot fi supuse digestiei şi asimilaţiei; ele condiţionează fenomenele digestive ale alimentelor şi viteza tranzitului intestinal, ex.: fibrele (celuloza).

Indigestie / *Indigestion*. (*in-* + lat. *digestio, -onis* = mistuire, împărţire, de la *digero, -ere, -gessi, -gestum* = a mistui) Digestie incompletă sau imperfectă, însoţită de: greaţă, vomă, greutate, jenă sau presiune în epigastru, regurgitaţie acidă, acumulare de gaze în tubul digestiv.

Indigo / *Indigo*. (portugheză *indico*, din lat. *indicum* = indigo) (*Indigofera tinctoria*, gen *Indigofera*, familia *Fabaceae*) Substanţă albastră extrasă din diferite leguminoase sau din alte plante, dar care poate fi şi sintetică.

Indigocarmin / *Indigotine, Indigocarmine*. V. *E 132*.

Indigotină / *Indigocarmine*. V. *E 132*.

Individ / *Individual*. (lat. *individuus, -a, -um* = indivizibil) **1.** Un singur organism. **2.** Organism rezultat din dezvoltarea unui zigot provenit din fuziunea a doi gameţi diferiţi, dintr-un germene asexuat sau vegetativ. **3.** Experiment evolutiv care oferă selecţiei naturale o nouă combinaţie de gene şi, implicit, o nouă oportunitate de a acţiona.

Individualitate / *Individuality*. (lat. *individuitas, -atis* = indivizibilitate, de la *individuus, -a, -um* = care nu poate fi divizat, din *in* = lipsit de + *divido, -ere* = a diviza) **1.** Caracteristică esenţială a vieţii, care este reprezentată prin indivizi biologici. **2.** Caracteristicile unei persoane, care o disting de alta. **3.** Totalitatea caracterelor unui organism care îl separă de alte organisme şi fac din el un fenomen biologic unic.

Individualizare / *Individualization*. Selectarea de simptome care caracterizează o stare morbidă. Individualizarea homeopatică se distinge de diagnosticul clasic nosologic şi este indispensabilă în prealabil, prin studiul semnelor celor mai caracteristice reacţii individuale şi personale ale bolnavului.

Indol / *Indole*. Produs rezultat din putrefacţia triptofanului, sub acţiunea enzimelor bacteriene; o parte este reabsorbit de mucoasa intestinală, intră în ciclul entero-hepatic şi este oxidat la indoxil.

Indolor / *Indolent*. (*in-* + lat. *dolor, -is* = durere). Care este nedureros.

Indometacin / *Indomethacine* (DCI). Sin. *Indocid*. Agent antiinflamator nesteroidian (AINS), antireumatismal intens, antipiretic şi analgezic slab. Acţionează prin inhibarea ciclooxigenazei, enzimă care participă la biosinteza prostaglandinelor. Este indicat în tratamentul poliartritei cronice evolutive, criză acută de gută, tromboflebite.

Inducere / *Induction*. (lat. *induco, -ere* = a induce) **1.** Capacitatea unor stimuli naturali de a provoca transformarea ţesuturilor embrionare nespecializate în ţesuturi specializate. **2.** Provocarea naşterii fetusului pe cale artifcială (ex.: prin injectarea hormonului ocitocină).

Inductor / *Inductor*. (lat. *inductor, -oris* = cel care introduce, de la *induco, -ere* = a introduce, din *in* = în + *duco, -ere* = a duce) **1.** Substanţă care contribuie la declanşarea sau/şi accelerarea unei reacţii chimice sau a unui proces biologic (în care caz reacţionează cu acceptorul), care determină inducţia. **2.** În genetică: substanţă elaborată de genele reglatoare, capabilă să inhibe acţiunea represorilor, permiţând astfel sinteza ARN mesager şi a proteinelor. Poate fi substratul enzimei sau al altei molecule apropiate structural. În absenţa inductorului sau corepresorului, în sistemele de control negative, represorul se combină cu operatorul şi blochează acţiunea genelor structurale. Inductorul inactivează represorul, care nu se mai poate combina cu operatorul, şi genele structurale funcţionează.

Inducţie / *Induction*. (fr. *induction* = inducţie, din lat. *induction, -onis* = introducere, de la *induco, -ere* = a duce în) **1.** Formă fundamentală de raţionament, care realizează trecerea de la particular la general. **2.** Producere sau influenţare a unui fenomen de către un alt fenomen altfel decât printr-o acţiune mecanică nemijlocită. **3.** Stadiu al anesteziei generale, în timpul căreia începe adormirea; se obţine cu diverse substanţe: barbiturice, eter. **4.** Fenomen ontogenetic, ce constă în diferenţierea tisulară provocată sub influenţa unei zone vecine din embrion, cu însuşiri de „organizator". **5.** Administrarea chimioterapiei de atac, în cancer, în scopul inducerii unei remisiuni. **6.** Proces de reglare a biosintezei proteinelor. Se caracterizează prin sinteza unui represor activ, format din represor şi corepresor. Această sinteză este determinată de gena reglatoare. **7.** Mecanism nervos prin care o stare de excitaţie sau de inhibiţie aflată într-un centru nervos favorizează sau determină apariţia stării opuse într-un alt centru nervos.

Inducţie electrică / *Electric induction.* Mărime fizică vectorială care, împreună cu intensitatea câmpului electric, determină macroscopic starea electrică a câmpului electromagnetic din corpuri.

Inducţie electromagnetică / *Electromagnetic induction.* Fenomen de apariţie a unei tensiuni electromotoare într-un circuit străbătut de un flux magnetic variabil.

Inducţie electrostatică / *Electrostatic induction.* Separare a sarcinilor electrice şi redistribuirea lor pe suprafaţa unui conductor, datorită acţiunii unui câmp electric; electrizare prin influenţă.

Inducţie enzimatică / *Enzyme induction.* **1.** Accelerarea activităţii anumitor enzime tisulare, îndeosebi hepatice, consecutivă administrării unor substanţe inductoare, de natură medicamentoasă. **2.** Proces de biosinteză hepatică de enzime microzomale necesare în biotransformarea medicamentelor. Inducţia enzimatică determină creşterea clearance-ului şi micşorarea concentraţiei plasmatice a medicamentelor care sunt metabolizate (biotransformate), în mod natural sub acţiunea enzimelor respective. Consecutiv, efectele terapeutice pot fi diminuate sau anulate. Medicamentele inductoare enzimatice sunt: barbituricele, fenitoina, carbamazepina, rifampicina etc. Represia şi inducţia enzimatică reprezintă mecanisme majore de reglare a activităţii enzimatice în celule.

Inducţie magnetică / *Magnetic induction.* Mărime fizică vectorială care, împreună cu intensitatea câmpului magnetic, determină macroscopic starea magnetică a câmpului electromagnetic din corpuri.

Induline / *Indulins.* Nume generic dat materiilor colorante, derivate de la eurodine.

Indulone / *Indulons.* Nume generic al materiilor colorante care diferă de induline, prin înlocuirea grupei =NH, cu un atom de oxigen.

Indument / *Indumentum.* (lat. *indumentum*, *-i* = îmbrăcăminte) Termen atribuit organelor plantelor acoperite cu un strat dens de peri (ex.: faţa inferioară a frunzelor la *Tilia tomentosa*).

Indurat / *Indurate.* (lat. *induratus*, *-a*, *-um* = indurat, întărit) Tulpină întărită, lignescentă în partea inferioară.

Induraţie / *Induration.* (lat. *induratio*, *-onis* = întărire, de la *induro*, *-are* = a întări) Condensarea şi întărirea unui ţesut sau organ, ca urmare a unui proces inflamator cronic cu hiperplazie de ţesut conjuctiv (induraţie fibroasă), stază sangvină de lungă durată ş.a.

Induviat / *Induviate.* (lat. *induo*, *-ere* = a acoperi) Organ vegetal acoperit cu frunze solzoase, membranoase.

Inelar / *Ring finger.* N.A. *digitus annularis*. (lat. *annulus*, *-i* şi *annelus*, *-i* = inel) **1.** Al patrulea deget al mâinii, pe care se poartă inelul. **2.** Care are aspectul şi forma unui inel.

Inert / *Inert.* (lat. *iners*, *-tis* = inactiv) **1.** Lipsit de activitate fiziologică. **2.** Regiune cromozomială cu puţin material activ. **3.** Genă inactivă.

Inerţie / *Inertia.* (lat. *inertia* = lâncezeală, trândăvie, inerţie, de la *iners*, *-ertis* = incapabil, leneş, inactiv, de la *in* = lipsit de + *ars*, *artis* = pricepere) Rezistenţa faţă de o forţă care tinde să imprime o mişcare.

Inerţie chimică / *Chemical inertia.* Lipsa de activitate chimică a unor substanţe, care reacţionează foarte lent sau deloc cu alte substanţe.

Inervaţie / *Inervation.* (fr. *inervation*, din lat. *in* = în + *nervus*, *-us* = ligament, nerv) Distribuţia unui nerv într-un organ sau ţesut.

Infant- / *Infant-.* (lat. *infans*, *-ntis* = care nu vorbeşte, copil mic) Prefix care introduce în termeni referirea sau asemănarea cu un copil.

Infantil / *Infantile.* (lat. *infantilis*, de la *infans*, *-ntis* = care nu vorbeşte, copil mic) Termen care se referă la perioada copilăriei sau care prezintă asemănări cu aceasta; ex.: comportament i., stomatologie i.

Infarct / *Infarct.* (lat. *infarctus*, *-us* = infarct, de la *infarcio*, *infarcire* = a umple) Necroza unui ţesut, produsă prin aportul insuficient de sânge. Infarctul de miocard este consecutiv unei tromboze a arterei coronare.

Infect-, Infecto- / *Infect-, Infecto-.* (lat. *infectus*, *-a*, *-um* = otrăvit, stricat, infectat, de la *inficio*, *-icere* = a strica, a otrăvi) Rădăcină care introduce în termeni noţiunea de stricat, otrăvit, infectat.

Infectare / *Infection.* (*infecto-*). V. *Infecţie.*

Infectat / *Infected.* Contaminat cu agenţi biologici externi şi deci capabil să răspândească o infecţie.

Infecţie / *Infection.* (*infecto-*) Pătrunderea în organism a unui agent patogen (virus, bacterie, ciupercă, parazit), capabil să se multiplice şi să inducă leziuni anatomopatologice. În caz contrar, organismul este doar purtător de germeni. Poate fi însoţită de manifestări clinice variabile, în funcţie de germen şi de forma de boală: *i. potentă.* Alteori lipseşte orice manifestare, caz în care este o *i. ocultă* sau *inaparentă.* Mai poate fi considerată o pătrundere activă sau pasivă a unor germeni patogeni, care, odată ajunşi în organism, pot rămâne la locul porţii de intrare sau pot să ajungă în circulaţia sangvină. În cazul în care sunt numai vehiculaţi de sânge, fără a se înmulţi excesiv, această înmulţire fiind frânată de forţele de apărare ale sistemului imun, fenomenul este numit „bacteriemie" sau „viremie", în funcţie de natura germenului infecţios. În cazul unei înmulţiri excesive în sânge, fenomenul este numit „septicemie", cu consecinţe grave pentru organismul infectat.

Infecţie alimentară / *Food infection.* Îmbolnăvire provocată de germeni patogeni pentru om şi animale, existenţi în produsele alimentare. Aceşti germeni microbieni pot fi prezenţi în produsele alimentare provenite de la animalele bolnave (lapte, carne) sau pot contamina alimentele pe parcursul circulaţiei lor de la producător la consumator. Printre bolile infecţioase provocate de alimente cu germeni patogeni amintim antraxul, tuberculoza, bruceloza, listerioza.

Infecţie de focar / *Focal infection.* Sin. *Infecţie focală* (v.).

Infecţie focală / *Focal infection.* Sin. *Infecţie de focar.* Focar circumscris de infecţie microbiană, de la nivelul căruia germenii trec periodic în circulaţia sangvină, determinând diferite manifestări la distanţă. Localizările cele mai frecvente sunt: amigdalele, sinusurile nazale, ţesutul periodontoidian, prostata.

Infecţie nozocomială / *Nosocomial infection, Hospital infection.* (*infectio-* + lat. *nosocomium*, *-ii* = spital; *nosos-* = boală + gr. *komeion* = a îngriji) Infecţie controlată în spital, care apare după 72 de ore de la internarea unui pacient în spital şi care este absentă în momentul internării. Cauza include alterarea sistemului imunitar al multor pacienţi de prezenţa bacteriilor rezistente la antibiotice şi a mediului din spital, care contribuie la creşterea microorganismelor. Termenul include de asemenea infecţiile dezvoltate de personalul din spital.

Infecţie post-partum / *Postpartum infection.* (*infecto-* + lat. *post* = după + *partum* = naştere) Cauză frecventă de mortalitate maternă, în special prin endometrite complicate de abcese pelvine, peritonite sau tromboflebite pelvine. Agenţi etiologici frecvenţi: streptococi de grup β şi asocierile aero-anaerobe, *E. Coli* şi *Staphylococcus aureus.*

Infecţie puerperală / *Puerperal infection.* (*infecto-* + lat. *puerpera* = lăuză, de la *puer*, *-eri* = copil + *paro*, *-ere* = a naşte) Infecţie invazivă în organismul matern, aflat în perioada de lehuzie, determinată de un germen patogen, cu punct de plecare în zona placentară. Se manifestă sub forme locale, regionale sau generale.

Infecţii vulvovaginale / *Vulvovaginal infections*. Infecţii de natură diversă ale vulvei şi ale vaginului: vaginita bacteriană, candidoza, tricomoniaza. Constituie factori de risc pentru transmiterea sexuală a HIV, naşterea prematură şi infecţia cu anaerobi a tractului genital superior.

Infecţios / *Infectious*, *Infective*. (lat. *infectus*, de la *inficio*, *-ere* = a strica, a otrăvi) **1.** Care produce o infecţie sau o poate transmite, ex.: agent infecţios. **2.** Care este consecinţa unei infecţii, ex.: boală infecţioasă.

Infecţiozitate / *Infectiosity*. (lat. *infectus*, de la *infico*, *-ere* = a strica, a otrăvi) Capacitatea unui germen de a pătrunde într-un organism, de a se menţine şi de a se transmite la un alt organism.

Infertilitate / *Infertility*. (lat. *in* = lipsit de + *fertilitas*, *-atis* = rodnicie, fertilitate, de la *fertilis* = roditor) Imposibilitatea femeii de a concepe un făt viabil. Nu este sin. cu *Sterilitate*.

Infestare / *Infestation*. (lat. *infesto*, *-are* = a strica, a devasta, de la *infestus*,- *a*, *-um* = duşmănos) Pătrunderea pe diferite căi în organismele vegetale sau animale a diferitelor specii de paraziţi. Termen utilizat în prezent numai pentru artropodele ectoparazite; termenul de *infecţie* fiind utilizat pentru virusuri şi bacterii, cât şi pentru paraziţi.

Infiltrat / *Infiltrate*. (fr. *infiltrat*, din lat. medievală *in-* + *filtrum*, *-i*, de la francii stabiliţi în Galia, *filtir* = fetru, pâslă) Formă de reactivitate locală a unui ţesut sau organ, consecutivă unor fenomene inflamatorii. Este realizată de cele mai multe ori aglomerarea de celule cu rol fagocitar.

Infiltraţie / *Infiltration*. (fr. *infiltration* = infiltraţie). Introducerea unui medicament la nivelul unui ţesut, în vederea absorbţiei de lungă durată.

Infinitesimal / *Infinitezimal*. Termen aplicabil diluţiilor şi dinamizărilor de medicamente destinate uzajului homeopatic, dacă atenuarea este considerabilă.

Infirm / *Invalid*. (lat. *infirmus*, *-e*, *-um* = slab, bolnav) Persoană cu infirmitate.

Infirmerie / *Infirmary*. (fr. *infirmerie* = infirmerie, din lat. *infirmus*, *-a*, *um* = slab, bolnav) Încăpere dotată cu paturi, în care sunt reţinuţi bolnavi, pentru a fi trataţi de afecţiuni uşoare. Se organizează în colectivităţi: internate şcolare, unităţi militare mici, şantiere mici etc.

Infirmieră / *Nurse*. (fr. *infirmier*, din lat. *infirmus*, *-a*, *-um* = slab, bolnav) În România, persoană care acordă îngrijiri elementare la patul bolnavului (igiena, hrănirea şi însoţirea bolnavului).

Infirmitate / *Pysical disability*, *Infirmity*. (lat. *infirmitas*, *-atis* = slăbiciune, de la *infirmus*, *-a*, *-um* = slab) Lipsa sau starea anormală a unui segment sau a întregului corp, condiţionând o diformitate cu grad variat de impotenţă funcţională.

Inflamator / *Inflamatory*. (lat. *inflammo*, *-are* = a da foc, de la *in* = în + *flamma*, *-ae* = flacără) Care determină inflamaţia sau este asociat cu aceasta.

Inflamaţie / *Inflammation*. (lat. *inflammatio*, *-onis* = aprindere, inflamaţie) Reacţia de apărare a ţesuturilor în caz de leziuni, infecţii sau acţiuni iritante ale unor agenţi fizici sau chimici, care se manifestă sub formă de fenomene reacţionale locale (rubor, tumor, color, dolor) din partea organismului, faţă de un agent patogen, însoţit şi de manifestări generale, de cele mai multe ori. Pot fi septice şi aseptice, iar ca evoluţie: acute, subacute şi cronice. Celulele ţesutului afectat eliberează o substanţă (histamina) care determină dilatarea locală a vaselor de sânge. Acest fapt se manifestă prin umflare, înroşire, fierbinţeală şi adesea durere. Globulele albe, îndeosebi fagocitele, pătrund în ţesut şi este declanşat răspunsul imun.

Inflexiune / *Inflexion*, *Inflection*. (lat. *inflexio*, *-onis* = îndoire, aplecare) Îndoire, curbare.

Inflorescenţă / *Inflorescence*. (lat. *infloresco*, *-ere* = a începe să înflorească) Gruparea mai multor axe florifere pe tulpini sau ramuri. După modul de ramificaţie, inflorescenţele pot fi simple sau compuse.

Influenţă personală / *Personal influence*. Efectul produs de afirmaţiile unei persoane asupra atitudinii sau dorinţei altei persoane (ex.: de a cumpăra un obiect).

Influx / *Influx*. (lat. *influo*, *-ere* = a curge, a se vărsa) Termen folosit pentru a împiedica curgerea (unui curent, unor particule).

Informatică / *Informatics*. (lat. *informatio*, *-onis* = plan, reprezentare) Disciplină care se ocupă cu culegerea, stocarea, prelucrarea informaţiilor cu ajutorul unui sistem de calcul.

Informaţie / *Information*. (lat. *informatio*, *-onis* = plan, reprezentare, instruire, de la *informo*, *-are* = a da o formă, din *in* = în şi *forma*, *-ae* = formă) **1.** Comunicare, veste, ştire, care pune o persoană (individ) la curent cu o situaţie. **2.** Note, indicaţii despre ceva sau cineva. **3.** Semnal material capabil să declanşeze o reacţie a unui sistem. **4.** Informaţie genetică: totalitatea materialului genetic dintr-o celulă, capabilă sa creeze secvenţe de aminoacizi, care, la rândul lor, formează proteine active.

Informaţie genetică / *Genetic information*. (lat. *informo*, *-are* = a informa, gr. *gennetikos*, *genesis* = naştere) Cantitatea de determinare pe care o poartă un mesaj genetic. Totalitatea materialului genetic dintr-o celulă capabil să specifice secvenţele de aminoacizi care, la rândul lor, formează proteine active. Deşi ADN-ul sau, la unele virusuri, ARN-ul conţine informaţia necesară sintezei tuturor proteinelor pe care le poate produce un organism, în fiecare celulă, ţesut sau organ funcţionează doar un grup specific de gene.

Informaţii de referinţă privind siguranţa / *Reference safety information*. În cadrul rapoartelor periodice de evaluare beneficiu-risc pentru medicamente, toate informaţiile relevante de siguranţă conţinute în informaţiile de referinţă despre produs (de exemplu, Baza de date esenţiale pentru companie – *Company core data sheet*, CCDS – elaborată de către Deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă, DAPP, care se impun a fi incluse în toate ţările în care sunt înregistrate aceste produse, cu excepţia cazului în care autoritatea locală de reglementare cere în mod expres o modificare. Acesta este un subset de informaţii conţinute în baza de date de referinţă privind siguranţa produsului, de către Deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă pentru raportul periodic de evaluare de beneficiu-risc. În cazul în care informaţiile despre produsul de referinţă sunt conţinute în Baza de date esenţiale pentru companie (*Company Core Date Sheet* – CCDS), informaţiile de referinţă privind siguranţa se vor prelua din aceasta. V. şi *Bază de date esenţiale pentru companie*, *Bază de date de siguranţă pentru companie*.

Informaţii despre piaţă / *Market information*. Informaţii referitoare la evenimentele ce se petrec la nivelul mediului de marketing, utile managerilor, în vederea elaborării şi ajustării corespunzătoare a planurilor de marketing.

Informaţii importante care lipsesc / *Important missing information*. Lacunele critice în cunoştinţe legate de problemele de siguranţă specifice sau despre grupurile care folosesc produsul comercializat. V. şi *Probleme de siguranţă*.

Informaţii lipsă / *Missing information*. Informaţiile despre siguranţa unui medicament care nu sunt disponibile la momentul prezentării unui anumit plan de management al riscului şi care reprezintă o limitare a datelor de siguranţă în ceea ce priveşte estimarea siguranţei produsului pe piaţă. Exemple de informaţii care lipsesc includ: populaţiile care nu au fost studiate (de exemplu, femeile gravide sau pacienţii cu insuficienţă renală severă) sau în cazul în care există un risc ridicat de utilizare *off-label*. V. şi *Utilizare off-label*.

Informaţii primare / *Primary information*. Informaţii culese direct la locul de generare a acestora, necesare pentru studiile de marketing.

Informaţii provenite din înregistrări interne / *Internal registration information*. Informaţii obţinute din surse interne, care servesc la evaluarea rezultatelor activităţii de marketing şi la identificarea problemelor şi ocaziilor favorabile ivite pe piaţă.

Informaţii secundare / *Secondary information*. Informaţii stocate deja în altă parte, ele fiind culese cu scopul elaborării unor studii de marketing.

Informozom / *Informosome*. (lat. *informo*, *-are* = a informa + gr. *soma* = corp) Formă sub care circulă ARN-m din nucleu în citoplasmă, reprezentat de complexul ribonucleoproteic (ARN-m şi proteine).

Infra- / *Infra-*. (lat. *infra* = sub, jos) Prefix care exprimă o poziţie sau o formare sub termenul de care este ataşat.

Infraliminal / *Subliminal*. (*infra-* + lat. *liminaris*, de la *limen*, *-inis* = prag, limită, capăt) Sub pragul de percepţie sau de reacţie. Var. pentru *Subliminal*.

Inframicrob / *Inframicrobe*. (*infra-* + gr. *mikros* = mic + gr. *bios* = viaţă) Denumire dată germenilor dintr-un grup de microorganisme care cuprinde virusurile, pararicketsiile şi rickettsiile.

Inframicrobiologie / *Inframicrobiology*. (*infra-* + gr. *mikros* = mic + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care se ocupă cu studiul inframicrobilor.

Infraorbital / *Infraorbital*. Zona de sub ochi.

Infraroşu / *Infrared*. (*infra-* + lat. *roseus*, *-a*, *-um* = roşu, trandafiriu) Radiaţii electromagnetice cu lungimea de undă imediat superioară radiaţiilor roşii (800-500.000 nm). Determină efect caloric, aplicabil în medicină. Spectrofotometria în IR este o metodă importantă în chimia analitică.

Infrasunet / *Infrasound*. (*infra-* + lat. *sonitus*, *-us* = sunet) Vibraţie cu frecvenţa mai mică de 16 Hz. Are influenţe fiziologice asupra organismului uman, dar nu poate fi perceput de urechea umană.

Infravirus / *Infravirus*. (*infra-* + lat. *virus*, *-i* = venin, agent patogen) Virusuri inferioare, formate din acizi nucleici, deveniţi autoimuni şi presupuşi a determina anumite afecţiuni (cancer, mai ales).

Infuzare / *Infusion*. (lat. *infusus*, *-a*, *-um* = de băut, băutură, de la *infundo*, *-ere* = a turna în) Procedeu de extracţie (dizolvare extractivă), în care un produs vegetal solid este adus în contact cu apa aflată la temperatura de fierbere timp de 30 minute, până la răcire. F.R. X oficializează tehnica de lucru: produsul vegetal mărunţit se umectează cu 3 g apă, cu excepţia produselor vegetale, care conţin uleiuri volatile, care se umectează cu 0,5 g alcool diluat şi a frunzelor de digitală care nu se umectează. După 5 minute se tratează cu apă fierbinte şi se lasă în contact 30 minute. Se filtrează prin vată şi soluţia obţinută se completează la greutatea prescrisă, prin spălarea sau stoarcerea reziduului. Se aplică la extragerea principiilor active din produsele vegetale care conţin ţesuturi friabile: flori, frunze, ierburi. Soluţia extractivă rezultată se numeşte infuzie.

Infuzie / *Infusion, tea*. (lat. *infusus*, *-us* = 1. băutură, de băut; 2. Perfuzie) Sin. *Ceai*. **1.** Soluţie extractivă apoasă realizată prin infuzarea produselor vegetale care conţin ţesuturi friabile: flori, frunze, ierburi. **2.** În lb. engleză *Infusion* = Soluţie sterilă perfuzabilă.

Ingesta / *Ingesta*. (lat. *ingestum*, din lat. *ingero*, *-erere* = a purta, a duce) Termen generic pentru toate alimentele ingerate (solide, moi sau lichide).

Ingestie / *Ingestion*. (lat. *ingestio*, *-onis* = ingerare, de la *ingero*, *-ere* = a duce în) Introducerea în gură, mestecarea şi înghiţirea alimentelor sau a altor substanţe solide sau lichide, medicamente etc.

Inghin- / *Inguino-*. (lat. *inguer*, *-inis* = regiune inghinală) Element de compunere care introduce în termeni referiri la zona inghinală.

Inghinal / *Inguinal*. (*inghin-*) Regiune inghinală, care aparţine acestei zone.

Ingineria osului / *Bone engineering*. Inginerie a ţesutului de materiale pentru a produce un material cu proprietăţi funcţionale ca ale osului.

Inginerie genetică / *Genetic engineering* (lat. *ingenium*, *-ii* = ingeniozitate, talent, capacitate, pricepere; gr. *genetikos* = propriu unei generaţii, de la *genos* = neam, urmaş) **1.** Ansamblu de tehnici care urmăresc modificarea caracterelor unui organism prin inserarea în ADN-ul său de gene provenite de la alte organisme. Acest ADN modificat, cunoscut sub numele de ADN recombinat, este obţinut, de obicei, prin clonare genică. Ingineria genetică are numeroase aplicaţii, de la producerea artificială a insulinei şi a altor hormoni, vaccinuri, interferon, somatostatină, interleukine etc., până la crearea de animale şi plante de cultură, transgenice, utilizate în agricultură. **2.** Alterarea structurii genetice a unui organism (adăugarea de gene străine, eliminarea genelor native sau ambele) cu preponderenţă cu ajutorul mijloacelor tehnologice decât prin gestaţie (creştere) tradiţională.

Inginerie tisulară / *Tissue engineering*. Ştiinţă complexă care combină biologia, medicina, ingineria şi ştiinţa materialelor, în scopul realizării de ţesuturi pentru înlocuire ori pentru a menţine sau a întări funcţia ţesutului. Aplicarea tehnologiei de inginerie la dezvoltarea de asamblări multicelulare eterogene şi omogene, care au ca scop recrearea funcţiei fiziologice a ţesuturilor. Abordarea în ingineria tisulară urmăreşte reproducerea proprietăţilor ţesutului nativ, ca organizare şi ca funcţie, la dimensiuni nanometrice; astfel de materiale utilizate în ingineria tisulară sunt nanofibrele (v.).

Ingredient activ / *Active Ingredient*, *Drug Substance*, *Active Pharmaceutical Ingredient* (API). Sin. *Substanţă activă*, *Substanţă medicamentoasă*, *Medicament*, *Principiu activ*. Component dintr-un produs farmaceutic responsabil de activitatea sa farmacologică.

Ingredient alimentar / *Food ingredient*. Produse alimentare care intră în compoziţia unor alimente complexe. De exemplu: făina, zahărul, laptele, ouăle, uleiul intră în compoziţia unor produse de panificaţie.

Ingredient farmaceutic activ (abr. IFA) / *Active Pharmaceutical Ingredient* (*API*), *Substance drug*. Sin. *Substanţă medicamentoasă*. Orice substanţă sau amestec de substanţe care se intenţionează a fi folosite în fabricaţia unui medicament şi care, atunci când sunt folosite în fabricarea unui medicament, devin un ingredient activ al medicamentului. Asemenea substanţe trebuie să furnizeze activitate farmacologică sau alt efect direct în diagnosticul, vindecarea, ameliorarea, tratamentul sau prevenirea bolilor fără să afecteze structura şi funcţionarea organismului.

Ingredient inactiv / *Inactive ingredient*. Sin. *Substanţă auxiliară*. Orice component al unui medicament care nu prezintă activitate farmacologică.

Ingrediente active cosmetic / *Cosmetics activ ingredients*. Sin. *Cosmeceutic* (v.). Ansamblul de materii prime ce intră în compoziţia unui produs cosmetic şi care trebuie menţionat pe articolele de condiţionare ale acestuia.

Inhalare / *Inhalation*. (*in-* + lat. *halo*, *-are* = a sufla) Introducerea în plămâni a aerului sau a unor substanţe antrenate sub formă de vapori, gaze, pulberi etc.

Inhalator / *Inhaler*. (engl. *inhaler* = inhalator) Dispozitiv pentru administrarea unui medicament de inhalat, ex.: pulberi sau soluţii de medicamente, pe cale respiratorie, pentru efect local sau sistemic. Este exclus nebulizatorul.

Inhalator cu valvă dozatoare / *Metered dose inhaler*, abr. MDI (v.).

Inhalație / *Inhalation*. (lat. *inhalo*, *-are* = a sufla în, peste, a da miros) Soluția sau suspensia uneia sau mai multor substanțe administrate pe căile respiratorii prin nas sau gură pentru un efect local sau sistemic.

Inhalații / *Preparations for inhalation*. V. *Preparate pentru inhalat.*

Inhibine / *Inhibins*. (lat. *inhibo*, *-ere* = a împiedica + *-ină*) Substanțe (hormoni, factori) asemănătoare liberinelor, dar cu rol inhibitor asupra unor secreții hormonale, ex.: somatostatina, factorul de inhibare a prolactinei.

Inhibitor / *Inhibitor*. (lat. *inhibo*, *-ere* = a împiedica) Substanță care blochează (inhibă) funcția unei enzime sau suprimă o acțiune fiziologică.

Inhibitor al enzimei de conversie a angiotensinei (abr. IECA) / *Angiotensin Converting Enzyme Inhibitor* (abr. ACEI). Denumire pentru un grup de substanțe care inhibă biotransformarea angiotensinei I în angiotensina II vasoconstrictoare, utilizate în tratamentul hipertensiunii (ex.: Captopril).

Inhibitor al enzimei de conversie a endotelinei (abr. IECE) / *Endothelin converting enzyme inhibitor* (abr. ECEI). Denumire pentru un grup de substanțe vasodilatatoare care inhibă enzima de conversie a big-endotelinei 1 în endotelină-1 (ET-1); se utilizează în tratamentul hipertensiunii arteriale, vasospasmului coronarian și cerebral.

Inhibitor al monoaminooxidazei (abr. IMAO) / *Monoamine oxydase inhibitor* (abr. MAOI). Grup de medicamente antidepresive care cresc concentrația de catecolamine encefalice (noradrenalină, 5-hidroxitriptamină), prin inhibarea dezaminării oxidative a acestora.

Inhibitor al pompei gastrice de protoni / *Enzyme inhibitor of H^+–K^+–ATPase*. Antiulceros major care acționează prin blocarea pompei de protoni (H^+–K^+–ATPază) de la nivelul celulelor parietale gastrice și introduc în celulă ionii de K^+, pentru a menține pH-ul fiziologic al acesteia. Ex.: tipic omeprazolul.

Inhibitor al sintezei catecolaminei / *Catecolamine synthesis inhibitor*. Medicament care inhibă biosinteza neurotransmițătorilor de catecolamină, ca norepinefrina (ex.: metirosina).

Inhibitor chimic / *Chemical inhibitor*. Substanță care, adăugată în proporții mici într-un mediu de reacție, oprește, întârzie sau micșorează viteza de reacție. La sfârșitul unei perioade (perioada de inhibiție), inhibitorul este transformat și reacția începe să se desfășoare normal. De ex.: în polimerizare, inhibitorii se combină cu radicalii liberi inițiatori ai reacției.

Inhibitor competitiv / *Competitive inhibitor*. Substanță care prezintă o analogie structurală cu substratul și care, în consecință, manifestă o anumită afinitate pentru situsul catalitic.

Inhibitor de calciu / *Calcium antagonist*. Sin. *Blocant al canalelor de calciu* (v.).

Inhibitor enzimatic / *Enzyme inhibitor*. Substanță care influențează negativ activitatea enzimatică pe care o poate anula definitiv – ireversibil sau temporar – reversibil. Poate afecta situsul catalitic sau oricare altă regiune a moleculei enzimei.

Inhibitor ireversibil / *Irreversible inhibitor*. Substanță care acționează prin modificări profunde ale edificiului molecular al enzimelor, provocând denaturarea lor și deci abolirea proprietăților catalitice ale acestora. Prin îndepărtarea lor, enzima nu-și mai recapătă funcțiile sale catalitice. Ex. Pb^{2+}, Hg^{2+}, CO, CN, compuși cu arsen etc.

Inhibitor necompetitiv / *Uncompetitive inhibitor*. Substanță care nu prezintă analogie structurală cu substratul și care, în consecință, nu manifestă o anumită afinitate pentru situsul catalitic. Ea acționează fie asupra enzimei, într-o altă regiune a moleculei decât situsul catalitic, formând un complex inactiv enzimă- inhibitor, fie asupra complexului enzimă-substrat-inhibitor, fie concomitent asupra enzimei și complexului enzimă-substrat.

Inhibitor reversibil / *Reversible inhibitor*. Substanță care acționează asupra enzimelor influențând cinetica de reacție, fără a induce modificări la nivelul edificiului molecular al enzimei. Prin îndepărtarea ei, enzima își recapătă proprietățile catalitice. Ex.: acidul malonic, sulfonamidele etc. Inhibitorii reversibili nu rup legăturile peptidice, ci numai pe cele de hidrogen.

Inhibitori ai beta-lactamazelor / *Beta-lactomase inhibitors*. Se utilizează trei substanțe: acidul clavulanic, sulbactama și tazobactama. Ele inhibă enzimele bacteriene care scindează nucleul beta-lactamic, prin hidroliză, inactivând antibioticul respectiv.

Inhibitori ei xantin-oxidazei / *Xanthin-oxydase Inhibitors*. Substanțe utilizate în tratamentul paleativ al gutei; reduc formarea de acid uric din purine.

Inhibitori enzimatici / *Enzyme inhibitors*. Sunt substanțe antinutritive foarte răspândite în produsele alimentare; pot fi componente care, în aliment, au rol de protecție, prin inhibarea unor sisteme enzimatice ale dăunătorilor eventual prezenți (microorganisme sau insecte) sau intervin prin sisteme specifice de reglare, în prelungirea duratei de păstrare a alimentului. În organismul uman, ele interferează cu acțiunea enzimelor proteolitice sau a celor responsabile de degradarea metabolică a glucidelor.

Inhibiție / *Inhibition*. (lat. *inhibo*, *-ere* = a împiedica) **1.** Micșorarea vitezei unei reacții catalizată de enzime sub acțiunea unor substanțe numite inhibitori. **2.** Împiedicarea sau reducerea activității efectorilor (de exemplu, a mușchilor) de către anumite impulsuri nervoase. *a. competitivă* / *competitive* – are loc atunci când moleculele inhibitorului sunt asemănătoare cu moleculele substratului și se cuplează cu situsul activ al enzimei, împiedicând activitatea enzimatică normală. *b. necompetitivă* / *non-competitive* – inhibitorul se leagă de o porțiune a enzimei sau a complexului enzimă-substrat diferită de situsul activ, cunoscută sub numele de situs alosteric. Aceasta face ca situsul activ să-și modifice conformația, astfel încât enzima nu mai poate cataliza reacția. **3.** Micșorarea vitezei de creștere sau de multiplicare a microorganismelor.

Inhibiție alosterică / *Allosterical inhibition*. Inhibiție caracteristică pentru enzimele alosterice; implică participarea situsului alosteric, care poate lega reversibil un inhibitor alosteric.

Inhibiție competitivă / *Competitive inhibition*. Inhibiție determinată de acțiunea inhibitorilor competitivi. Ea rezultă dintr-o competiție moleculară între substrat și inhibitorul competitiv pentru ocuparea situsului catalitic. Substratul are o structură moleculară similară cu a inhibitorului, astfel încât enzima va intra în reacție atât cu substratul, cât și cu inhibitorul, reducându-se, din această cauză, viteza de transformare a substratului.

Inhibiție de substrat / *Substrate inhibition*. Efectul inhibitor pentru creșterea microorganismelor produs de adăugarea substratului în mediul de cultură, într-o concentrație mare; aceasta se evită prin adăugarea lui intermitentă.

Inhibiție de produs / *Product inhibition*. Efect de inhibare a procesului de biosinteză, prin atingerea unor concentrații finale ridicate a produsului de biosinteză, în mediul de cultură.

Inhibiție enzimatică / *Enzymatic inhibition*. Procesul prin care unele substanțe micșorează viteza unei reacții enzimatice; aceste substanțe se numesc inhibitori enzimatici; după mecanismul molecular pe care-l are la bază, inhibiția enzimatică poate fi: *competitivă* și *necompetitivă*; unele medicamente își bazează mecanismul celular de acțiune pe inhibiția unor enzime dintr-un anumit proces. Ex. de inhibitori enzimatici: anticoagulantele orale, fenilbutazona, cloramfenicolul, morfinomimeticele, etanolul, estrogenii.

Inhibiţie necompetitivă / *Non-competitive inhibition*. Inhibiţie determinată de acţiunea unor inhibitori care nu prezintă analogie structurală cu substratul. Inhibitorii necompetitivi acţionează fie asupra enzimei, într-o altă regiune a moleculei, diferită de situsul catalitic, fie asupra complexului enzimă-substrat, fie concomitent asupra enzimei şi complexului enzimă-substrat.

Inimă / *Heart*. N.A. *card*. (lat. *anima* = viaţă, suflet) Organ muscular cavitar situat în mediastinul anterior, care asigură prin contracţiile sale ritmice circulaţia sangvină. Muşchiul cardiac, miocardul, este tapisat la interior de endocard, iar la exterior, de pericardul seros. Inima prezintă patru cavităţi : două atrii şi două ventricule.

Inimă artificială / *Artificial heart*. Pompă din titaniu care este implantată în corp pentru a prelua funcţia în insuficienţa ventriculului stâng, la pacienţii cu tulburări cardiace. Pompa este activată de o baterie electrică externă, prinsă cu un plasture de corp şi este conectată cu fire, care trec prin pielea pacientului. Original, pompa a fost implantată în abdomen, dar dispozitivele cele mai recente sunt destul de mici pentru a fi introduse chiar în interiorul inimii.

Iniţiator / *Initiator*. (lat. *initium*, *-ii* = început, debut, origine) **1.** Compus care se adaugă monomerilor pentru a declanşa reacţia de polimerizare. **2.** Agent care provoacă primul stadiu al cancerogenezei. **3.** Codonul unde începe introducerea ARN mesager (codon iniţiator) sau primul ARN transfer. **4.** Element genetic format de o genă structurală care activează replicatorul.

Iniţiator de polimerizare / *Polymerization initiator*. Substanţe care prin descompunere formează radicali liberi (peroxizii, hidroperoxizii, azoderivaţii, compuşii organo-metalici), cu rol în iniţierea polimerizării.

Iniţiere / *Initiation*. (lat. *initio*, *-are* = a da intrare, a primi în, a iniţia în). Treaptă în procesul de translare a ARNm în proteină. Ea implică formarea complexului de iniţiere prin legarea de ARNm şi a primului aminoacid la ribozom.

Injectare / *Inject*. (lat. *injecto*, *-are* = a arunca des, din *in* = în + *jacto*, *-are* = a arunca) **1.** Operaţie de introducere, sub presiune, a unui fluid într-un spaţiu închis. **2.** Umplerea cavităţii unui mulaj cu o materie în fuziune (în general, în stare de pastă, dintr-un material plastic) şi sub presiune, formându-se după răcire piese, recipiente de diferite forme (în funcţie de mulaj).

Injector / *Injector*. (fr. *injecteur* = injector) Aparat care insuflă aer cu o anumită viteză şi creează în spaţiul înconjurător o depresiune.

Injecţie / *Injection*. (fr. *injection* = injecţie, lat. *iniectio*, *-onis* = introducere, injectare, de la *iniecto*, *-are* = a arunca în, din *in* = în + *iacto*, *-are* = a arunca) **1.** Forma farmaceutică de injecţie. V. *Preparate injectabile*. **2.** Metodă de administrare injectabilă, transcutanată, la diferite adâncimi, prin procedeul de lezare a ţesuturilor, prin penetrarea medicamentului lichid, steril, prin efracţie, prin piele sau mucoase, care este perforată cu un instrument special, steril, un ac de injecţie, prin care medicamentul este injectat în mod aseptic, în compartimentele interne ale organismului (s.c., i.v., i.m.), cu ajutorul unei seringi cu piston. Mai corectă este denumirea de metodă de injectare, în acest caz v. *Preparate injectabile şi perfuzabile*. **3.** Introducerea unui ac steril ce prezintă un canal într-o zonă a organismului (i.m., s.c., i.v., i.d., mai rar i.a.) pentru a extrage un lichid normal sau patologic (puncţie, priză de sânge).

Injecţie cu divizarea probei / *Split injection*. Tehnică de injectare în cromatografia de gaze capilară pentru introducerea în coloană a unei fracţii din volumul total injectat, în timp ce restul de probă este eliminat.

Injecţie electrocinetică / *Electrokinetic injection*. În electroforeza capilară, utilizarea unui curent electric pentru injectarea probei în tubul capilar. Deoarece speciile diferite au mobilităţi diferite, proba injectată nu va avea aceeaşi compoziţie ca şi proba originală.

Injecţie fără divizarea probei / *Splitless injection*. Tehnică de injectare în cromatografia de gaze capilară pentru analiza în urme şi analiza cantitativă. Întreaga cantitate de probă aflată într-un solvent uşor volatil este direcţionată în coloană, unde proba este concentrată de o trapă de solvent (condensarea solventului sub punctul său de fierbere) sau de o trapă rece (condensarea soluţiilor la o temperatură mult sub domeniul lor de fierbere). Pentru a iniţia separarea, coloana se încălzeşte.

Injecţie hidrodinamică / *Hydrodynamic injection*. În electroforeza capilară, utilizarea unei diferenţe de presiune între cele două capete ale capilarei pentru a injecta proba în capilar. Acest lucru poate fi efectuat prin aplicarea unei presiuni la un capăt al capilarei sau prin sifonare.

Injecţie on-column / *On-column injection*. Se utilizează în cromatografia de gaze pentru a plasa o probă instabilă termic direct în coloană fără a fi încălzită excesiv în portul de injecţie. Solutul este condensat la capătul coloanei printr-o temperatură scăzută, ce este atinsă înainte de a începe analiza propriu-zisă.

Injecţii intramusculare / *Intramuscular injections*. Medicamente injectabile care se administrează în interiorul masei musculare şi realizează o concentraţie maximă în sânge, la aproximativ o oră de la injectare.

Injecţii intravenoase / *Intravenous injections*. Medicamente injectabile care se administrează direct în interiorul unei vene sangvine, iar concentraţia maximă în sânge se realizează imediat după injectare. Se asigură o biodisponibilitate maximă a substanţei, cu efect farmacologic instantaneu.

Injecţii subcutanate / *Subcutaneous injections*. Medicamente injectabile care se administrează sub piele (în hipoderm); produsul injectat formează un depozit, de unde este absorbit treptat. Locurile de administrare: ţesuturi musculare ale braţelor, picioarelor, abdomenului.

Inlay / *Inlay*. (engl. *inlay* = încrustaţie) Obturaţie dentară pregătită în laborator după amprenta cavităţii. Se poate fabrica din metal, porţelan sau acrilat.

Ino- / *Ino-*. (gr. *is*, *inos* = fibră de la muşchi, nerv, tendon) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o fibră (muşchi, nerv, tendon). Ex.: inotrop, inozină (v.).

Inocuitate / *Innocuity*, *Harmlessness*. (fr. *innocuité*, din lat. *innocuus*, *-a*, *-um* = nevătămător, inofensiv, de la *in-* = lipsit de + *inoceo*, *-ere* = a vătăma) Propietatea de a nu fi nociv, toxic, dăunător, cu referire la substanţele farmaceutice, medicamente, în condiţiile normale de utilizare.

Inocul / *Inoculum*. Material (uzual celule), utilizat pentru inoculare şi inoculum (v.).

Inoculare / *Inoculation* (lat. *inoculo*, *-are* = a inocula, a altoi) Introducerea unui agent infecţios (inframicrob, microb, parazit) într-o gazdă (animal, ou embrionat, cultură celulară) sau într-un mediu de cultură, în scopul de a favoriza multiplicarea şi activitatea sa.

Inoculat / *Inoculate*. Introducerea de celule într-un mediu de cultură; de asemenea, introducerea de material pentru a sensibiliza pacienţi (ca în vaccinare).

Inoculum / *Inoculum*. (lat. *inoculo*, *-are* = a inocula, a altoi) Termen utilizat în microbiologie pentru a denumi cantitatea de germeni microbieni introdusă într-un mediu de cultură sau inoculată la un animal de laborator.

Inotrop / *Inotropic*. (*ino-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Termen care se referă la contractilitatea musculară.

Inotropism / *Inotropism*. (*ino-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Proprietatea miocardului de a se contracta, consecutiv unui stimul şi pe baza eliberării energiei biochimice din complexele macroergice de tip fosfat, prin glicoliză anaerobă.

Inovaţie / *Innovation*. Soluţie tehnică aplicabilă în economia naţională, dar ale cărei elemente de noutate şi progres trebuie să existe numai în raport cu stadiul tehnicii din ţara noastră.

Inozinat de calciu / *Calcium inosinate*. V. *E 633*.

Inozinat de potasiu / *Potassium inosinate*. V. *E 632*.

Inozinat de sodiu / *Sodium inosinate*. V. *E 631*.

Inozină / *Inosine*. Nucleotid format din dezaminarea adenozinei.

Inozitol / *Inositol*. Polialcool, derivat al ciclohexanului, cu formula $(CHOH)_6$, care participă în organism la sinteza lipidelor şi mai ales a fosfogliceridelor.

Inozitol trifosfat / *Inositol triphospate*. Mesager secund care se formează după activarea fosfolipazei C membranare de către complexul hormon-receptor.

Insalivaţie / *Insalivation*. (*in-* + lat. *salivo*, *-are* = a saliva, de la *saliva*, *-ae* = salivă) Primul timp al digestiei bucale, ce constă în impregnarea alimentelor cu salivă.

Insaponificabil / *Non-saponifiable*. Procentul de substanţe nevolatile la 150°C şi extractibile, cu un solvent organic, plecând de la soluţia de substanţe, după saponificare.

Inscriptio / *Inscription*. Sin. *Inscripţie*. (lat. *inscriptio*, *-onis* = scriere, inscripţie din lat *inscribo*, *-ere* = a scrie) Expresie latină care se adresează la partea reţetei care cuprinde o serie de date despre bolnav, pentru a avea o evidenţă a bolnavilor şi pentru a urmări starea lor de sănătate.

Insect-, Insecti- / *Insect-*, *Insecti-*. (*insecta*, *-orum* = insecte, de la *inseco*, *-are* = a tăia în bucăţi, a face o tăietură, datorită strangulaţiilor de pe corpul lor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la insectă.

Insectă / *Insect*. Sin. *Hexapoda*. (*insecti-*) Clasă de artropode din subfilumul *Uniramia*, care include circa un milion de specii. Insectele sunt răspândite pe tot globul, populând aproape toate habitatele terestre. Corpul lor este alcătuit din cap, torace şi abdomen, ce prezintă trei perechi de picioare articulate. Această clasă cuprinde două subclase: *Apterygota* (fără aripi) şi *Pterygota* (cu aripi). Insectele vectoare transmit o boală contagioasă de la un bolnav sau purtător la un om sănătos.

Insecticid / *Insecticide*. (*insecti-* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanţe chimice anorganice sau organice toxice din clasa pesticidelor folosite pentru distrugerea insectelor dăunătoare. Tipuri de insecticide: de contact, de ingestie, remanent, de respiraţie, de şoc. Ex.: săruri de arsen, mercur, taliu, SO_2, cloropicrina, formolul, hexaclorciclohexanul (HCH), lindanul, diclordifeniltricloretanul (DDT), dinitroortocrezol (DNOC), derivaţi carbamici (Carbaril, Izolan), Aldrin, Paration ş.a.

Insectifug / *Insectifuge*, *Insect repellant*. Sin. *Antidăunători* (*insecti-* + lat. *fugo*, *-are* = a fugări) Substanţe chimice din clasa pesticidelor care prin mirosul particular, dezagreabil insectelor, împiedică apropierea acestora, protejând animalele şi plantele. Ex.: unele uleiuri volatile: melisă, eucalipt, lavandă; substanţe ca naftalina ş.a.

Inseminare / *Insemination*. (lat. *insemino*, *-are* = a însămânţa, a fecunda, de la *in* = în + *semino*, *-are* = a însămânţa şi *semen*, *-inis* = sămânţă) Introducere de spermă în interiorul vaginului. V. *Însămânţare*.

Inseminare artificială / *Artificial insemination*. Sin. *Însămânţare artificială*. (lat. *in* = în + *semen*, *-inis* = sămânţă) Metodă de tratament al infertilităţii masculine prin introducerea cu un instrument a spermei în vagin, în cazul în care femeia poate concepe. Inseminarea trebuie să coincidă cu ziua în care femeia este în timpul ovulaţiei (ciclu menstrual). Speciile de seminţe pot proveni de la soţ şi în cazul de impotenţă, de la un donor anonim, în cazurile în care soţul este steril. V. *Fecundare in vitro*.

Insensibilizare / *Temporary desensitization*. (*in-* + lat. *sensibilis*, *-e* = care se poate percepe cu simţurile de la *sentio*, *-ire* = a simţi) Pierderea sensibilităţii locale sau generale.

Insert / *Insert*. (engl. *insert* = inserţie) **1.** Termen cunoscut pentru fragmentul de ADN exogen, cuprins într-un vector recombinant. **2.** Preparat steril semisolid sau solid, plasat pe mucoasa oculară, vaginală, intrauterină.

Inserte oftalmice / *Ophthalmic inserts*. (fr. *insérer* = a introduce, engl. *insert* = inserţie, din lat. *insertio*, *-onis* = inserţie, altoire, de la *insero*, *-erere* = a băga, a introduce; *in* = în + *serere* = a sădi, a semăna) Forme farmaceutice sterile, semisolide sau solide, de mărime şi formă corespunzătoare, destinate aplicării în sacul conjunctival, pentru a produce un efect local sau sistemic. În general, sunt constituite dintr-un rezervor cu substanţă activă, înglobat într-o matriţă sau înconjurat de o membrană, care controlează viteza de eliberare a substanţei active din preparat. Matriţa şi membrana sunt un suport polimeric, în care substanţa activă este încorporată ca soluţie sau dispersie. Insertele oftalmice nu trebuie să provoace iritaţie locală. Substanţa activă, mai mult sau mai puţin solubilă în lichidele fiziologice (lichidul lacrimal), este eliberată într-o perioadă de timp determinată. Preparatele sunt condiţionate individual în recipiente sterile. Denumirea mai veche este aceea de *lamele oftalmice*. Se mai numesc şi *implanturi oftalmice*, dar termenul de insert oftalmic este de preferat aceluia de implant, care trebuie rezervat pentru modul de administrare ce impune o legătură cu ţesuturile (implantare).

Inserte oftalmice solubile / *Soluble ophthalmic insert*. Dipozitive polimerice solubile, sub formă de discuri sau cilindri, care se aplică în sacul conjunctival. O caracteristică importantă a acestor sisteme este viteza lor de dizolvare. Prelungirea duratei lor de acţiune se explică printr-un mecanism dublu: eliberarea progresivă a substanţei active prin difuziune, plecând de la o matriţă supusă unui proces de dizolvare lent, şi creşterea timpului de contact al medicamentului, datorită creşterii viscozităţii lichidului lacrimal. Ex.: SODI® (Soluble Ophtalmic Drug Insert), Lacrisert®.

Inserţie / *Insertion*. (lat. *insertio*, *-onis* = a insera) **1.** Locul de fixare a frunzelor pe tulpini sau ramuri, sau a sepalelor şi petalelor pe receptaculul floral. **2.** Fixarea unui organ sau a unei părţi de organ, pe un alt corp, de obicei, mai rezistent. Ex.: inserţia tendonului pe os, locul de fixare a muşchilor scheletici pe oase.

Insipid / *Insipid*. (lat. *insipidus*, *-a*, *-um* = fără gust, de la *in* = lipsit de + *sapidus*, *-e*, *-um* = cu gust bun). Fără gust.

Insolaţie / *Insolation*. (lat. *insolatio*, *-onis* = expunere la soare, de la *in* = în + *sol*, *solis* = soare). Stare patologică care apare după expunerea la soare timp lung sau în perioade când intensitatea razelor solare este foarte mare. Se manifestă prin leziuni cutanate, arsuri, creşterea temperaturii (hiperpirexie), iritaţie, uneori comă.

Insolubil / *Insoluble*. (*in-* + lat. *solvo*, *-ere* = a dezlega, a desface) Proprietate a unei substanţe de a nu se dizolva în solvenţii obişnuiţi (substanţă complet insolubilă nu există); totdeauna există în dizolvant o cantitate de substanţă dizolvată, corespunzătoare produsului său de solubilitate.

Insomnie / *Insomnia*, *Agrypnia*. (lat. *insomnia*, *-ae* = lipsă de somn, din *in* = lipsit de + *somnus*, *-i* = somn). Incapacitatea de a dormi ca urmare a unei cauze patologice (febră, infecţii, durere), psihologice (anxietate, deprimare) sau farmacologice (excitante, cafeina).

Insorbţie / *Insorption*. (*in-* + lat. *sorbitio*, *-onis* = fiertură, sorbire, de la *sorbeo*, *-ere* = a sorbi, a înghiţi). Proces care se produce între lumenul intestinal şi enterocit, poate fi *pasiv* (pe baza unor gradienţi de concentraţie existenţi între mediul endoluminal şi în cel celular) sau *activ* (împotriva unui gradient şi cu consum de energie).

Inspectorat farmaceutic / *Pharmaceutical Inspection*. Sin. *Inspecţie farmaceutică*. Organismul naţional responsabil de coordonarea şi efectuarea inspecţiilor BPF (Bună Practică de Fabricaţie), incluzând inspecţiile la fabricanţii de medicamente şi/sau la distribuitorii angro; acesta poate să decidă în privinţa emiterii sau retragerii autorizaţiei de fabricaţie pentru localul respectiv sau a autorizaţiilor pentru activităţile desfăşurate, eliberării sau retragerii certificatelor BPF şi poate rezolva sesizările privind neconformităţile de calitate a medicamentelor.

Inspecţie / *Inspection*. (lat. *inspectio*, *-onis* = privire, examinare, de la *inspecto*, *-are* = a se uita la, a examina, din *in* = în + *specto*, *-are* = a privi) **1.** Proces de măsurare, examinare, testare sau alte comparaţii ale elementelor produse, faţă de cerinţele impuse. **2.** În medicină: observarea pacientului şi descoperirea eventualelor anomalii ale aspectului corpului (culoarea, forma) sau ale comportamentului său. Reprezintă împreună cu palparea, percuţia şi auscultaţia, una din cele 4 etape ale examinării clinice a pacientului.

Inspecţie farmaceutică / *Pharmaceutical inspection*. **1.** Serviciu care cuprinde farmacişti dependenţi de Ministerul Sănătăţii, ce asigură controlul profesiei de farmacist. Ierarhia este, în general, următoarea: un şef al Comisiei de inspectori, farmacişti inspectori cu competenţă naţională, farmacişti inspectori divizionari, farmacişti inspectori principali ş.a. **2.** Evaluarea la locul de fabricaţie a conformităţii cu principiile BPF (Bună Practică de Fabricaţie), efectuată de inspectori ai ANMDM (Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale).

Inspecţie a laboratoarelor de control al calităţii / *Inspection of Quality Control Laboratories*. Inspecţia pentru evaluarea respectării de către laborator a Bunei Practici de Laborator (BPLA) de control al calităţii medicamentului; în mod normal, este parte a inspecţiei BPF (Bună Practică de Fabricaţie).

Inspecţie BPF generală / *General GMP Inspection*. Inspecţia care acoperă toate aspectele generale legate de BPF (Bună Practică de Fabricaţie), efectuată înainte de acordarea autorizaţiei de fabricaţie, la care se face referire în art. 748 din Legea nr. 95/2006 şi periodic, ulterior, dacă este cazul.

Inspecţie orientată către un produs sau proces / *Inspection oriented to product or process*. Inspecţie focalizată pe respectarea de către fabricant a autorizaţiei de punere pe piaţă (APP) a unui medicament, a fabricaţiei şi a documentaţiei privind respectivul produs sau un proces de fabricaţie specific.

Inspir / *Breath*, *Inspiration*. Sin. *Inspiraţie*. (lat. *inspiro*, *-are* = a inspira, de la *in* = în + *spiro*, *-are* = a sufla) Timp al respiraţiei, în care aerul pătrunde în plămâni şi are loc dilatarea, mărirea în volum a cutiei toracice. Antagonist: *Expir*.

Inspirator / *Inspiratory*. Termen care se referă la inspiraţie.

Inspiraţie / *Inspiration*, *Inhalation*. Sin. *Inspir* (v.). (lat. *inspiro*, *-are* = a inspira, a inhala, a sufla în) Procesul prin care aerul este introdus în plămâni, trecând prin trahee. La mamifere, cuşca toracică se ridică prin contracţia muşchilor intercostali externi şi a diafragmului. Ca urmare, presiunea din plămâni scade, ajungând să fie mai mică decât presiunea atmosferică, ceea ce provoacă un aflux de aer, până când se ajunge la egalizarea presiunii.

Instabilitate / *Instability*. (fr. *instabilité*, din lat. *instabilitas*, *-atis* = nestatornicie, din *in* = lipsit de + *stabilitas*, *-atis* = stabilitate şi *staro*, *-are* = a sta în picioare). Modificare a produselor farmaceutice după o perioadă de timp, cauzată de condiţiile de stocare, cum ar fi lumina, temperatura sau absorbţia aerului, vaporilor de apă de către recipientele cu medicamente. În cazul formelor lichide, solventul se poate evapora şi are loc concentrarea substanţei.

Instabilitate agregativă / *Aggregation instability*. Sistem dispers care are tendinţa de a reduce suprafaţa de separaţie dintre cele două faze, care se realizează prin unirea particulelor fazei interne. Aceasta se manifestă prin fenomene fizice ca: agregare, coagulare (la soluri), sedimentare, floculare (la suspensii) şi cremare (la emulsii).

Instabilitate cinetică / *Kinetic instability*. Sistem dispers caracterizat prin micşorarea continuă a particulelor fazei interne.

Instalaţie / *Equipment*. (fr. *installation*, din lat. *installo*, *-are* = a aşeza un demnitar în strană, la biserică, de la *in* = în + *stallum*, *-i* = stol, strană) Ansamblu de construcţii, de maşini, utilaje etc., montate astfel încât să formeze un tot, în scopul efectuării unei anumite operaţii.

Instalaţie de separare a aerului / *Air separating installation* (*plant*). Instalaţie care preia aerul atmosferic şi, prin procese de purificare, curăţare, comprimare, răcire, lichefiere şi distilare, separă aerul în gazele: oxigen, azot şi argon.

Instalaţie pilot / *Pilot plant*. Staţie miniaturală de fabricare a unui medicament, care permite trecerea unui produs creat de serviciul de cercetare la faza de microproducţie şi de optimizare a procesului tehnologic de fabricare a unui nou medicament. Pilotul apare, astfel, ca o legătură între serviciul de cercetare şi dezvoltare şi cel de producţie directă dintr-o uzină de medicamente.

Instalaţie semiindustrială / *Semi-industrial installation*. Staţie cu capacitate mai mare decât instalaţia pilot, dar de maxim 10% din capacitatea unei viitoare instalaţii industriale, pentru experimentarea unui nou proces tehnologic, în condiţii cât mai apropiate de cele industriale, în vederea obţinerii parametrilor necesari proiectării acesteia.

Instalaţii tehnico-sanitare / *Tehnical sanitary equipments*. Ansamblu de instalaţii ce cuprind: dispozitive de ventilaţie, iluminat, încălzit sau aer condiţionat, precum şi anexele social-sanitare.

Instilaţie / *Instillation*. (fr. *instillation* = instilaţie, picurare, din lat. *instillatio*, *-onis* = picurare, de la *instillo*, *-are* = a picura şi *stilla*, *-ae* = picătură). Metodă terapeutică prin care se administrează, sub formă de picături, medicamente cu acţiune decongestionantă, astringentă, dezinfectantă, în afecţiunile localizate pe mucoase, ale cavităţilor: oculară, nazală, auriculară.

Instilaţii medicamentoase / *Drug instillations*. Sin. *Picături*. Soluţii medicamentoase care se administrează prin picurare, cu ajutorul unui picurător, dispozitiv de picurare, pe mucoasa ORL sau oculară.

Instinct / *Instinct*. (lat. *instinctus*, *-us* = impuls) Comportament spontan, înnăscut, variabil, comun tuturor indivizilor dintr-o specie, adaptat unui scop, de care subiectul nu este conştient. Instinctul de conservare este o caracteristică specifică unei persoane, de a-şi păstra viaţa. Tendinţă înnăscută de a se comporta într-un anumit fel, care, pentru a se manifesta, nu are nevoie de o experienţă prealabilă dobândită prin învăţare; de aceea, se prezintă identic la toţi indivizii de acelaşi sex, ai aceleiaşi specii, care au crescut în condiţii normale. O mare parte a comportamentului instinctiv îmbracă forma tablourilor fixe de acţiune. Acestea sunt acţiuni care, odată începute, se desfăşoară în mod stereotip fără a mai fi influenţate de stimuli externi. De exemplu, limba unei broaşte face aceleaşi mişcări de prindere şi înghiţire a pradei, indiferent dacă a prins ceva sau nu.

Institutul Naţional de Tehnologie şi Standarde / *National Institute of Standards and Technology*, abr. *NIST*. Agenţie federală din SUA, care dezvoltă şi certifică standarde pentru materiale de referinţă, care se utilizează în diferite industrii.

Instructio / *Instructio*. Sin. *Instrucție*. (lat. *instructio*, *-onis* = așezare, punere în ordine, construcție, de la lat. *instruo*, *-ere* = a face, a întemeia, a construi, din *in* = în + *struo*, *-ere* = a pune lângă, laolaltă, a așeza în ordine, a compune). Expresie latină ce se adresează la partea rețetei care cuprinde o serie de indicații ale medicului către farmacist, cu privire la forma farmaceutică, cantitatea de medicament, modul de eliberare (ex.: preparat steril), cât și recomandări adresate bolnavului, privind modul de administrare a medicamentelor prescrise etc. sub forma unor prescurtări în limba latină (V. anexe).

Instrument / *Instrument*. Sin. *Aparat*, *Dispozitiv*. (lat. *instrumentum*, *-i* = unealtă, de la *instruo*, *-ere* = a echipa, a construi, din *in* = în + *struo*, *-ere* = a ridica, a construi) Aparat, dispozitiv utilizat pentru efectuarea unor operații.

Instrument de informare / *Information instrument*. Mijloc specific aparținând unei anumite categorii de mijloace de comunicare, cum ar fi reviste, emisiuni de televiziune sau programe de radio specifice.

Instrumental / *Instrumental*. Termen care se referă la un procedeu care se efectuează cu un instrument sau care aparține acestuia.

Instrumentar / *Instrumentarium*. Instrumente sau echipamente utilizate într-o operație, tratament, analiză etc.

Instrumentație / *Instrumentation*. Ansamblu de instrumente de măsură, de analiză sau de control utilizate în domeniul medico-farmaceutic.

Insuficiență / *Insuficiency*, (lat. *insuficientia*, *-ae* = insuficient, din *in* = fără + lat. *sufficiens*, *-ntis* = de ajuns și *sufficio*, *-ficere* = a fi de ajuns). Stare patologică de inferioritate fiziologică a unui organ sau glandă incapabilă de a-și îndeplini integral funcțiile.

Insuficiență cardiacă / *Heart failure*. Incapacitatea inimii de a asigura un raport sangvin suficient în țesuturi. Insuficiența cardiacă *stângă* antrenează manifestări pulmonare (dispnee de efort sau permanentă), cea *dreaptă* provoacă manifestări hepatice (hepatomegalie) și renale (oligurie și edeme).

Insuficiență funcțională / *Functional failure*. Se produce când farmacoterapia instituită deprimă indirect funcția unei glande și, la întreruperea tratamentului, se manifestă deficiența glandulară respectivă. Ex.: insuficiența corticosuprarenală instalată la oprirea bruscă a unui tratament îndelungat cu glucocorticosteroizi, în doze farmacologice (antiinflamatoare, antiastmatice, imunosupresive).

Insuficiență hepatică / *Hepatic failure*, *Hepatalgia*. Deficiență funcțională a hepatocitelor.

Insuficiență renală / *Renal failure*. Afecțiune renală gravă (acută sau cronică) caracterizată prin scăderea debitului de filtrare glomerulară, tulburări hidroelectrolitice și endocrine, nefropatie.

Insuficiență respiratorie / *Respiratory failure*. Sin. *Insuficință pulmonară*. Afecțiune pulmonară gravă caracterizată prin imposibilitatea aparatului respirator de a menține schimburile de O_2 și CO_2 la valori normale.

Insuflație / *Insufflation*. (fr. *insufflation*, de la lat. *insufflo*, *-are* = a sufla în, din *in* = în + *sufflo*, *-are* = sufla) Introducerea, de obicei, sub presiune, a unui gaz sau a unor substanțe pulverizate în plămân sau într-o cavitate a corpului.

Insul- / *Insul-*. (lat. *insula*, *-ae* = insulă) Prefix care introduce în termeni referirea la formațiuni insulare sau la o parte din țesut.

Insulă / *Insula*. N.A. *insula*. Sin. *Insula lui Reil*. (*insul-*) Porțiune a creierului care acoperă corpul striat; la creierul adult este situată în partea profundă a scizurii laterale. Aglomerare de celule sau parte izolată dintr-un țesut, ex.: insule Langerhans, insula lui Reil.

Insulinază / *Insulinase*. (*insul-* + *-ază*) Enzimă hepatică ce inactivează insulina.

Insulină / *Insulin*. (*insul-*) Hormon proteic, pancreatic secretat de celulele β din insulele Langerans ale pancreasului endocrin, care are un rol important în menținerea constantă a cantității de glucoză din sânge (glicemia) și în metabolismul glucidic alcătuit din 51 de aminoacizi. Insulina a fost descoperită de Nicolae Paulescu, dar el nu a devenit laureat al premiului Nobel; acest premiu l-au primit în 1923 doi medici canadieni: Sir Banting Frederick Grant și Best Charles Herbert, profesori la Toronto. Are acțiune hipoglicemiantă, favorizând transferul glucozei prin membrana celulară și crescând utilizarea ei tisulară. Standardizată în unități internaționale, insulina se administrează s.c. în tratamentul diabetului. Se preferă preparatele retard, pentru a crește intervalul de timp dintre administrări, ca de ex. protamin-zinc-insulina cu efect prelungit, la circa 24 ore sau complexul zinc-insulină, cu insulină amorfă, numit insulină semilentă sau cu insulina cristalizată, numit insulina ultralentă.

Insulină lentă / *Lente insulin*. Insulin-zinc protamină.

Insulinemie / *Insulinaemia*. (*insul-* + *-ină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentrația de insulină din sânge.

Insulino-dependență / *Insulin-dependence*. (*insul-* + *ină* + lat. *dependo*, *-ere* = a sta atârnat, de la *de* = separat de + *pendo*, *-ere* = a atârna). Stare a unui bolnav de diabet, a cărui echilibrare glucidică se realizează numai prin injectare de insulină.

Insulinoid / *Insulinlike*. (*insul-* + *ină* + gr. *eidos* = formă). Substanță cu acțiune sau structură chimică asemănătoare insulinei.

Insulinopriv / *Insulinopenic*. (*insul-* + *ină* + lat. *privus*, *-a*, *-um* = lipsit de, de la *privo*, *-ere* = a lipsi, a priva) Care este determinat de lipsa insulinei.

Insulino-rezistență / *Insulin rezistence*. (*insul-* + *ină* + lat. *resistentia*, *-ae* = împotrivire, de la *resisto*, *-ere* = a rezista, a se împlini și *sisto*, *-ere* = a se opri) Creșterea necesarului de insulină în diabet prin apariția de anticorpi antiinsulină, care blochează o parte din insulina utilă, și o scădere a afinității receptorilor pentru insulină.

Insulinoterapie / *Insulin therapy*. (*insulin-* + *ină* + gr. *therapia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul diabetului cu insulină.

Insulin-zinc-protamină / *Protamine zinc insulin*. Suspensie injectabilă, sterilă, care conține insulină, clorură de zinc și protamină; este un produs cu acțiune lentă, a cărei acțiune începe după 7 ore de la administrarea parenterală i.m.; are acțiune maximă între 12 și 18 ore și durează 30 ore.

Intangibilitatea serviciilor / *Intangibility of services*. Una din principalele caracteristici ale serviciilor: ele nu pot fi văzute, auzite, analizate, înainte de a fi prestate.

Integrare / *Integration*. (lat. *integro*, *-are* = a întregi, a completa). Unificarea prin fuzionarea funcțională a părților componente într-un sistem, în urma intervenției a două mecanisme diferite.

Integrază / *Intergrase*. Enzimă din retrovirus cu acțiune de endonuclează, capabilă să cliveze ADN-ul celulei gazdă și să permită integrarea ADN-ului sintetizat prin retrotranscriptază; astfel se formează provirusul în lanțul de AND celular.

Integrine / *Integrins*. (lat. *integro*, *-are* = a aduce, a reînnoi, a completa + *-ină*) Glicoproteine transmembranare de adeziune, în număr de circa 20, alcătuite din subunități α de 120-180 kDa, asociate non-covalent cu subunități β de 90-110 kDa. Subunitatea α are structură variabilă, iar cea β este conservată la toată familia. Toate integrinele sunt receptori, care au situsuri de legare la nivelul suprafeței celulare, îndeosebi pentru moleculele matriței extra-celulare, și pentru invazine. Integrinele au roluri complexe, care se extind în morfogeneză, hemostază, agregare plachetară, cicatrizarea plăgilor, interacțiuni gazdă-parazit, fagocitoza microorganismelor și a debriurilor, inflamație, funcțiile sistemului imunitar, metastazare. Intervin în citoadeziune, conceptul care explică modul de acţiune a sistemelor *de eliberare bioinvazive ale substanţelor medicamentoase*, prin includerea moleculelor sau particulelor substanţelor active în interiorul celulelor epiteliale.

Integument / *Integument*. (lat. *integumentum*, *-i* = înveliş) Înveliş protector al ovulului la plante. La angiospereme există două integumente (extern şi intern), iar la gimnosperme un singur integument. După fecundare, integumentele formează tegumentul seminţei.

Inteligenţă / *Intelligence*. (lat. *intelligentia*, *-ae* = cunoaştere, de la *intellego*, *-ere* = a înţelege, din *inter* = între + *lego*, *-ere* = alege, a aduna) Caracteristică informaţională a sistemelor vii şi evoluate, care depinde de mecanisme nervoase ample şi complexe. Este determinată ereditar, dar depinde şi de mediul familial şi de cel social. Se exprimă prin coeficient de inteligenţă (QI).

Intensitate / *Intensity*. (lat. *intensus*, *-a*, *-um* = intens) **1.** Stare de activitate sau forţă sporită. **2.** Măsura sau gradul unui fenomen. **3.** Densitatea unui câmp electric. Intensitatea curentului electric este o mărime fizică numeric egală cu acea cantitate de electricitate ce traversează o suprafaţă în unitatea de timp. În SI, unitatea de măsură a intensităţii curentului electric este amperul (A). **4.** În psihologie, gradul de eficienţă a unei senzaţii.

Inter- / *Inter-*. (lat. *inter* = între) Element de compunere care introduce în termeni sensul de poziţie mijlocie.

Inter-, Intero- / *Inter-*, *Intero-*. (lat. *interior* = care este înăuntru) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la intern, interior.

Interacţiune / *Interaction*. (*inter-* + lat. *actio*, *-onis* = acţiune, de la *ago*, *-ere* = a acţiona) **1.** Formă de legătură reciprocă dintre obiecte, fenomene sau organisme vii. **2.** Influenţare, condiţionare sau acţiune reciprocă între obiecte sau fenomene. **3.** Reacţie sau efectul mutual al unei substanţe asupra alteia, datorită sarcinilor electrice, ionilor, dipolilor moleculelor, substanţelor respective. V. şi *Incompatibilitate*.

Interacţiune alosterică / *Allosteric interaction*. Un efect la o parte a unei molecule cauzată de o reacţie chimică sau de o modificare conformaţională la altă parte a moleculei.

Interacţiuni farmacologice / *Pharmacological interactions*. Interacţiuni care apar după administrarea medicamentului în organism, *in vivo*, între componentele active şi ţesuturile, fluidele biologice, cu componentele dietei, cu substanţe utilizate în scop de diagnostic sau în cazul administrării simultane sau consecutive (la interval de timp foarte scurt) a mai multor medicamente; acestea se manifestă prin efecte de sinergie, potenţare sau antagonism. Pentru depistarea şi evitarea acestui tip de interacţiuni nedorite, în unele ţări au fost puse la punct sisteme de informare reciprocă (farmacovigilenţă) a medicilor şi a producătorilor de medicamente.

Interacţiuni medicamentoase / *Drug interactions*. (*inter-* + lat. *actio*, *-onis* = acţiune, de la *ago*, *agere* = a acţiona + lat. *medicamentum*, *-i* = leac, medicament) Interacţiuni de tip fizic, chimic sau biologic ce au loc între componente asociate într-o formă farmaceutică, având ca urmare producerea de modificări în detrimentul calităţii şi efectului terapeutic al medicamentului. Interacţiunile care au loc *in vitro*, înainte de administrarea şi pătrunderea medicamentului în organism, sunt de ordin fizic: salefiere, recristalizare, degajare de gaz sau chimic: reacţii de hidroliză, oxidare, reducere, racemizare, decolorare sau colorare, polimerizare, precipitare etc. O categorie aparte o constituie incompatibilităţile de seringă sau din flaconul de soluţie perfuzabilă, în care se introduc diferite soluţii injectabile, având drept rezultat, uneori, inactivarea unor componente active, înainte de a fi administrate în organism.

Interacţiuni moleculare / *Molecular interactions*. (*inter-* + lat. *actio*, *-onis* = acţiune, de la *ago*, *-ere* = a acţiona + lat. *moles*, *-is* = masă, grămadă, sarcină) Acţiuni reciproce dintre molecule sau dintre molecule şi ioni, cu formarea de legături ionice, dipol-dipol sau Van der Waals etc.

Interacţiuni Van der Waals / *Van der Waals interactions*. Forţe de atracţie între moleculele nepolare sau atomi, datorită creării progresive de dipoli temporari.

Interbreeding / *Interbreeding*. (*inter-* + engl. *breed* = a se înmulţi, a procrea) Încrucişare dirijată între organisme aparţinând unor varietăţi deosebite.

Intercalant / *Drug insert*. Complex chimic a cărui structură moleculară plană şi dimensiunile sale permit a se plasa (a se intercala) între două capete complementare ale ADN, împiedicând, astfel, replicarea de ADN, transcripţia în ARN şi deci sinteza de proteine. Intercalanţii se utilizează ca anticanceroşi. Ex.: antraciclinele, elipticinele ş.a.

Intercelular / *Intercellular*. (*inter-* + lat. *cellula*, *-ae* = cameră mică, celulă) Situat între celule, cum ar fi: spaţiile intercelulare, lamela mijlocie.

Intercept / *Intercept*. Pentru o dreaptă a cărei ecuaţie este $y = ax + b$, valoarea lui b reprezintă interceptul. Este valoarea lui y, atunci când $x = 0$.

Intercostal / *Intercostal*. (lat. *inter*, *-a*, *-um* = între + *costo-* + *-al*) Care este situat între coaste.

Interdicţie / *Interdiction*. (*inter-* + lat. *dico*, *-ere* = a zice) Interzicere temporară de a participa la o activitate farmaceutică (ex.: lucru în blocul steril) a persoanelor atinse de maladii, pe un timp determinat.

Interdisciplinaritate / *Interdisciplinarity*. (*inter-* + lat. *disciplina*, *-ae* = învăţătură, educaţie, ştiinţă, de la *discipulus*, *-i* = şcolar, elev) Transferul metodelor de lucru, de cercetare dintr-o disciplină în alta.

Interes / *Interest*. (fr. *intérêt* = interes, folos) Raport de corespondenţă între cerinţele interne, tendinţele subiectului şi o serie de obiecte şi acţiuni, astfel că subiectul se orientează activ spre acestea; raportarea activă la ceva, după un criteriu utilitar sau hedonistic.

Interes terapeutic / *Therapeutic interest*. Aportul unui medicament la tratamentul unei boli sau a simptomelor sale. Interesul terapeutic este unul din factorii care permit obţinerea avizului de comercializare a unui nou medicament.

Interfaţă / *Interface*. (lat. *interfacio*, *-onis* = întrerupere, de la *inter* = între + *facies*, *-ei* = faţă) Suprafaţa de separare între două faze ale unui sistem dispers (limita dintre cele două faze). În emulsii este interfaţa lichid-lichid (L_1/L_2), la suspensii, solid-lichid (S_1/L_2), şi la spume, vapori-lichid (G_1/L_2).

Interfază / *Interphase*. (*inter-* + gr. *phasis* = aparenţă, răsăritul unei stele, de la *phainein* = a apărea) Reprezintă faza de repaus aparent ce se interpune între două diviziuni succesive în care se desfăşoară toate activităţile specifice unei celule, iar celula se pregăteşte pentru diviziune. Interval de timp care separă două diviziuni celulare, în cursul căreia cromozomii nu sunt distincţi, cu toate că informaţia genetică continuă să condiţioneze funcţiile celulare. În această fază, nucleul nu se mai divide, dar au loc modificări, atât în nucleu, cât şi în citoplasmă, care duc la dezvoltarea deplină a celulelor fiice.

Interferenţă / *Interference*. (lat. *inter* = între + *fero*, *ferre* = a duce) **1.** Interacţiune reciprocă între doi agenţi patogeni. **2.** Efect de suprapunere şi compunere în acelaşi punct din spaţiu a două sau mai multe unde luminoase, sonore etc., a unor mişcări vibratorii de aceeaşi perioadă, provenind din surse diferite, ajungându-se la neutralizarea reciprocă, în anumite poziţii de coincidenţă; poate fi: acustică, optică, virală etc. **3.** Îmbinare a două sau mai multe fenomene.

Interferenţă chimică / *Chemical interference*. În spectrometria atomică, orice reacţie chimică ce scade eficienţa atomizării.

Interferenţă spectrală / *Spectral interference*. În spectroscopia atomică, orice proces fizic ce afectează intensitatea luminii la lungimea de undă analitică. Este creată de substanţe care absorb, împrăştie sau emit lumină la lungimea de undă analitică.

Interferogramă / *Interferogram*. Grafic ce redă intensitatea luminii în funcţie de timp pentru o radiaţie emergentă din interferometru.

Interferometru / *Interferometer*. (*inter-* + lat. *fero*, *ferre* = a duce + gr. *metron* = măsură) Dispozitiv ce conţine o oglindă mobilă ce desparte radiaţiile incidente în două fascicule ce interferează între ele. Gradul de interferenţă depinde de diferenţa de drum optic între cele două fascicule. Aparat de măsură a indicilor de refracţie între substanţa comparată şi cercetată la fluide (soluţii, gaze); se bazează pe fenomenul de interferenţă a luminii.

Interferometru Michelson / *Michelson Interferometer*. Ansamblu format din oglindă fixă, oglindă mobilă şi placă interferometrică.

Interferon / *Interpheron*. (*inter-* + lat. *fero*, *-ferre* = a duce). Abr. IFN. Clasă de glicoproteine sintetizate în celulele animale, după o infecţie virală. Au acţiune antivirală, imunomodulatoare; formarea interferonilor în celulele vii constituie un mecanism nespecific de apărare al organismului împotriva infecţiei virale; după originea lor, se disting: interferon fibroblastic (IFN-β), interferon leucocitar (IFN-α) şi un interferon imun (IFN-λ) produs la limfocite. Descoperit, în 1957, de Isaacs şi Lindermann, interferonul este produs de celula-gazdă ca răspuns la acţiunea unui agent patogen străin (virus, acid nucleic viral sau, în mod excepţional, chiar a unui acid nucleic normal) care acţionează în scopul prevenirii proliferării agentului patogen invadant. Ca urmare, interferonul inhibă replicarea virusurilor ca şi a unor microorganisme filogentic superioare (chlamidii, rickettsii, bacterii, protozoare), stimulează activitatea fagocitară a macrofagelor şi citotoxicitatea limfocitelor. Interferonul este net diferit de un anticorp. După sinteză, interferonul este secretat şi interacţionează cu alte celule; celulele convertite sunt capabile să împiedice replicarea virală. Are şi efecte nevirale, afectând funcţia limfocitelor, inhibă sinteza ADN-ului în limfocite. Interferonul induce formarea proteinkinazei, care fosforilează factorul de iniţiere IF2 care, la rândul lui, blochează formarea complexului de iniţiere şi, în acest fel, blochează translaţia ARN-m viral; este o acţiune indirectă realizată de o endonuclează activată de oligoadenilaţi. Genele care codifică interferonul în fibroblaştii de la om par să fie situate pe cromozomul 5. În mod obişnuit, sunt represate, fiind activate de infecţia virală. Există mai multe tipuri de interferon: ai fibroblaştilor, ai leucocitelor şi imuni, produşi de celulele B şi T. Se încearcă producerea sa pe scară largă prin clonare genică în celule bacteriene. Se utilizează în tratamentul unor leucemii ca antitumoral, ca antiviral, imunoreglator.

Interleukine / *Intreleukins* (lat. *inter* = între + gr. *leukos* = alb + *kytos* = celulă) Proteine (citokine) eliberate de macrofage sau de limfocite şi activante ale altor limfocite pentru a declanşa procesul imunitar celular. Cea mai studiată este Interlukina 2 (IL-2).

Intermediar / *Intermediate*. (lat. *intermedius*, *-a*, *-um* = interpus, intercalat, de la *inter* = între + *medius* = situat la mijloc) **1.** Orice substanţă în stare pură, brută sau amestec de substanţe utilizate în diferite etape ale procesului tehnologic de fabricare a medicamentelor, coloranţilor etc. **2.** Firmă care ajută întreprinderea să promoveze, să vândă şi să distribuie produsele proprii către consumatorii finali. În această categorie se includ comercianţii, firmele de distribuţie fizică, prestatorii de servicii de marketing şi intermediarii financiari.

Intermedină / *Intermedin*. (lat. *intermedius*, *-a*, *-um* = intercalat, interpus, de la *inter* = între + *medius*, *-a*, *-um* = care este la mijloc + *ină*) Hormon secretat de lobul intermediar al hipofizei, cu acţiune stimulatoare asupra melanoforelor şi xantoforelor.

Intermitent / *Intermittent*. (lat. *intermitto*, *-ere* = a lăsa să treacă între, a lăsa afară, de la *inter* = între + *mitto*, *-ere* = a trimite) Care se produce la intervale mai mult sau mai puţin regulate.

Intermitenţă / *Intermission*. (lat. *intermitto*, *-ere* = a lăsa să treacă între, a lăsa afară, de la *inter* = între + *mitto*, *-ere* = a trimite) Fenomen produs neregulat, care, în mod normal, este ritmic.

Intern / *Intern*. (lat. *internus*, *-i* = interior) Care se află în interiorul organismului.

Internalizare / *Internalization*. (fr. *internalisation* = pătruns în interior, de la lat. *internus*, *-a*, *-um* = înăuntru) Proces de pătrundere în celulă prin endocitoză a unor substanţe, antigeni, complexe ligand-receptor.

Internare / *Hospitalization*. (fr. *interner* = a interna, a spitaliza, din lat. *internus*, *-a*, *-um* = înăuntru) Spitalizare (sanatoriu) a unui bolnav, în vederea stabilirii diagnosticului şi a administrării tratamentului necesar. V. şi *Spitalizare*.

Internod / *Internode*. (lat. *internodum*, *-ii* = internod) **1.** Porţiunea de tulpină cuprinsă între două noduri. **2.** Porţiune mielinizată a fibrei nervoase cuprinsă între două noduri Ranvier.

Interoceptiv / *Interoceptive*. (*intero-* + lat. *receptus*, *-a*, *-um* = primit) Receptorii şi căile corespunzătoare care asigură sensibilitatea la variaţiile produse în interiorul corpului.

Interoceptori / *Interoceptors*. Sin. *Visceroreceptori*. (*intero-* + lat. *receptus*, *-us* = primite, din *recipio*, *-ere* = a primi) Organe terminale nervoase situate în viscere, primind stimulii activităţii viscerale (digestia, excreţia, circulaţia etc.). De exemplu, chemoreceptorii care sesizează variaţiile concentraţiei de oxigen, monoxid de carbon, dioxid de carbon din sânge.

Interpolare / *Interpolation*. (lat. *interpolo*, *-are* = a introduce, a insera) În analiza numerică din matematică, interpolarea este o metodă de a construi noi puncte de date într-un domeniu discret de date cunoscute. În inginerie şi ştiinţă, metodă de a obţine un număr de puncte prin experiment sau prin selecţia observaţiilor individuale (în scopul de a obţine informaţii despre o anumită populaţie de interes şi în care fiecare observaţie măsoară una sau mai multe proprietăţi pentru o entitate observabilă pentru a distinge obiecte sau individualităţi), şi care încearcă să construiască o funcţie ce ajustează aceste puncte. Această funcţie este numită *curbă de calibrare*, *curbă de etalonare* şi se obţine prin analiza de regresie matematică. Interpolarea este un caz specific, în care curba descrisă de funcţia de regresie trece exact prin punctele de date. Metodă de determinare grafică, liniară, a părţilor proporţionale etc. a valorii y_i corespunzătoare unei abscise intermediare x_i, situată între valorile cunoscute y_1 şi y_2, corespunzătoare unei abscise date x_1 şi x_2.

Interpolare liniară / *Linear interpolation*. Formă de interpolare în care se presupune că variaţia este liniară.

Interpretare / *Interpretation*. (lat. *interpretatio*, *-onis* = interpretare, de la *interpreto*, *-are* = a interpreta) Mod de explicare a unor fenomene, reacţii, experimente etc.

Intersexuat / *Intersexual*. (*inter-* + lat. *sexus*, *-i* = sex masculin sau feminin) Subiect care prezintă caracteristici ale ambelor sexe; stare de intersexualitate.

Interspecific / *Interspecific*. (*inter-* + lat. *species*, *-ei* = specie) **1.** Relaţiile filogenetice sau biologice care se stabilesc între indivizii care aparţin unor specii diferite. **2.** Încrucişarea între două specii.

Interstiţial / *Interstitial*. (fr. *interstitiel*, din lat. *interstitium*, *-ii* = interval) **1.** Termen care se referă la spaţiile sau la formaţiunile anatomice situate între elementele organelor sau ale ţesuturilor ce se găsesc la distanţe foarte mari între ele. **2.** Termen pentru ţesutul conjuctiv lax, situat în spaţiile dintre celelalte ţesuturi ale organelor.

Interstiţiu / *Interstice*, *Interstitium*. (lat. *interstitium*, *-ii* = interval) Ţesut conjuctivo-vascular de susţinere a unui organ parenchimatos.

Intertrigo / *Intertrigo*. (*inter-* + lat. *tero*, *terere* = a roade) Leziune cutanată localizată în plici (unde suprafeţele de piele vin în contact: sub sâni, în axile, interfesier), constând dintr-un eritem, uneori zemuind, provocată de streptococi sau agenţi micotici, care găsesc în aceste regiuni condiţii optime de dezvoltare.

Interval / *Interval*, *Time interval*. (lat. *intervallum*, *-i* = spaţiu, loc între) Distanţa dintre două puncte sau elemente alăturate; timpul dintre două fenomene consecutive.

Interval de distilare / *Distilation interval*. Interval de temperatură conectat pentru 760 mm Hg, la care distilă un lichid sau o fracţiune determinată dintr-un lichid. Temperatura iniţială de distilare se consideră temperatura la care se distilează primele 5 picături de lichid.

Interval de încredere / *Confidence interval*. Domeniu de valori în care apar valorile adevărate cu o anumită probabilitate. Stabileşte gradul de incertitudine privind estimarea unui efect terapeutic. Se calculează din diferenţa observată între rezultatele obţinute în grupul de tratament şi cele obţinute în grupul de control şi dimensiunea eşantionului de studiu. Intervalul de încredere este şirul de valori aflate deasupra şi sub punctul estimat care este probabil şi include valoarea adevărată a efectului tratamentului. Folosirea intervalului de încredere presupune că un studiu furnizează un eşantion de observaţii (din multe eşantioane posibile) care ar fi obţinut dacă studiul se repetă de mai multe ori. Frecvent, se foloseşte un interval de încredere de 90%, 95% sau 99%. Astfel, există o probabilitate de 95% ca intervalul de încredere calculat într-un studiu să includă valoarea reală a efectului tratamentului. Dacă intervalul de încredere include un efect terapeutic nul, ipoteza nulă care spune că nu există nici un efect al tratamentului nu poate fi respinsă.

Interval de lucru / *Work range*. V. *Domeniu de lucru*.

Interval de temperatură / *Temperature range*. Domeniu de temperatură în intervalul căruia un corp amorf se înmoaie în mod progresiv, odată cu creşterea temperaturii, până când, în final, trece mai întâi într-un lichid viscos şi apoi în unul mai puţin viscos.

Interval terapeutic / *Therapeutic interval*. Perioadă de timp care separă două administrări consecutive ale aceluiaşi medicament; se calculează după criterii farmacocinetice.

Intestin / *Intestine*, *Gut*, *Bowel*. N.A. *intestinum*. (lat. *intestinum*, *-i* = intestin) Parte a tubului digestiv de la pilor la anus, alcătuit din două părţi mari: intestinul subţire şi intestinul gros. Intestinul subţire cuprinde duodenul şi intestinul subţire mezenteric, alcătuit din jejun şi ileon. Este partea cea mai lungă a tubului digestiv, are 7,5 m, în care are loc digestia alimentelor. Intestinul gros, care continuă intestinul subţire, cuprinde cecul cu apendicele vermicular, colonul, rectul şi anusul; are o lungime de 1,5-2 m. La acest nivel se absoarbe apa şi se concentrează materiile fecale.

Intoleranţă / *Intolerance*. (lat. *intolerantia*, *-ae* = nesuportare) **1.** Imposibilitatea organismului de a suporta anumiţi agenţi, care nu sunt în mod obişnuiţi toxici. **2.** Reacţie a organismului deosebit de intensă la o agresiune (agenţi chimici, fizici) care apare la anumiţi indivizi, în timp ce majoritatea persoanelor o suportă fără nici o manifestare patologică.

Intoleranţă congenitală / *Congenital intolerance*. Numită şi intoleranţă moştenită sau idiosincrazie, ea apare la anumiţi indivizi cu deficit enzimatic care perturbă metabolismul medicamentelor, la nivel celular.

Intoleranţă dobândită / *Acquired intolerance*, *Hipersensitivity*. Se mai numeşte şi *intoleranţă câştigată*, *sensibilizare* sau *hipersensibilitate*; apare în timpul vieţii, putând fi temporară sau permanentă. Este o reacţie adversă de natură alergică, de ordin imunologic, implicând un contact prealabil, sensibilizant, cu organismul afectat. Sensibilizarea se dezvoltă după 5-14 zile de la prima administrare sau chiar după un timp mai îndelungat. Se consideră o alergie la medicamente.

Intoleranţă medicamentoasă / *Drug intolerance*. Reacţie adversă alergică care se manifestă printr-un răspuns anormal din punct de vedere calitativ şi cantitativ, diferit de acţiunea farmacodinamică, la un medicament. Se cunoaşte o *intoleranţă congenitală* şi una *câştigată* sau *dobândită*.

Intoxicaţie / *Intoxication*. Sin. *Otrăvire*. (*in-* + gr. *toxikon* = otravă) Ansamblu de semne şi simptome, sub formă de modificări patologice organice sau funcţionale, constituind o stare patologică care se instalează după pătrunderea unui toxic în organism. Intoxicaţia este un răspuns al organismului faţă de agresiunea toxică şi depinde, în primul rând, de o propietate caracteristică a substanţei – toxicitatea ei.

Intoxicaţie alimentară / *Food poisoning*. Îmbolnăvire provocată de unele substanţe toxice existente în alimente. Pot fi: 1. Intoxicaţii datorate unor erori (confuzii între produse toxice şi produse comestibile): consum de ciuperci toxice, plante toxice (cucuta, omagul); 2. Intoxicaţii datorate unor compuşi toxici existenţi în mod natural în alimente; 3. Intoxicaţii prin consum de alimente ce conţin în mod accidental compuşi toxici chimici; 4. Intoxicaţii prin consum de alimente de origine marină, contaminate cu specii de dinoflagelate.

Intoxicaţie cu acid domoic / *Amnezic shellfish poisoning*. Abr. ASP. Intoxicaţie amnezică produsă ca rezultat al consumului de midii albastre de cultură (*Mytilus edulis*) ce conţin acid domoic, elaborat de speciile *Pseudonitzschia pungens* şi *P. australis*. Simptomele intoxicaţiei cu acid domoic sunt: tulburări gastrointestinale (greaţă, vomă, diaree, dureri abdominale) şi tulburări neurologice (stare de confuzie, dezorientare, pierderea memoriei, comă).

Intoxicaţie cu saxitoxină / *Paralytic shellfish poisoning*. Abr. PSP. Intoxicaţia dată prin consumul de crustacee care ingerează ca hrană alge planctonice din genul *Diflagellatus*: *Gymnodium catenatum*, *Alexandrium tamarense*, *A. catenella*, *A. fundyiense*, din Japonia, Tasmania, Spania, cu apariţia de simptome neurologice (paralizii). Recent, în Australia, s-a descoperit o specie de cianobacterii, *Anabaena circinalis*, care produce toxine cu acţiune paralitică.

Intoxicaţie diareică / *Diarheic shellfish poisoning*. Abr. *DSP*. Intoxicaţie prin consum de midii, manifestată prin frisoane, febră, dureri de cap, greţuri, dureri abdominale, vomă, diaree; toxina este acidul okadaic, elaborat de *Dinophysis acuminata* şi *D. norvegica*.

Intoxicaţie endogenă / *Endogenous intoxication*. Stare patologică provocată de substanţele nocive eliberate în diferite stări patologice de către microorganisme parazite.

Intoxicaţie exogenă / *Exogenous intoxication*. Stare patologică provocată de toxicii pătrunşi în organism pe diferite căi.

Intra-, Intro- / *Intra-*, *Intro-*. (lat. *intro* = înăuntru) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la înăuntru.

Intraarterial / *Intraarterial*. (*intra-* + lat. *arteria*, *-ae* = arteră + *-al*) **1.** Cale de administrare injectabilă a unui medicament direct într-o arteră; această cale este rezervată unor practici de excepţie – administrarea produselor de contrast în angiografie. **2.** Care se află sau se referă la arteră.

Intraarticular / *Intraarticular*. (*intra-* + lat. *articularis*, *-e* = încheietură, articular + *-al*) Abr. i.a. **1.** Cale de administrare injectabilă a unui medicament direct în articulaţie (ex.: în articulaţia genunchiului). Se administrează antiinflamatoare nesteroidiene locale. **2.** Care se află în sau se referă la o articulaţie.

Intracardiac / *Intracardiac*. (*intra-* + gr. *kardia* = inimă) Abr. i.c. Cale de administrare injectabilă a unui medicament direct în miocard (muşchiul inimii). Este o cale de excepţie.

Intracelular / *Intracellular*. (*intra-* + lat. *cellula*, *-ae* = cameră mică, celulă) Situat în interiorul celulei sau care se desfăşoară în interiorul celulei.

Intracomunicare / *Intracommunication*. Abr. IC. Proces de comunicare la nivelul sinelui prin care „comentăm" un mesaj primit, ne argumentăm nouă, ne răspundem la întrebări, „vorbim cu noi înşine".

Intracte / *Intractes*. Forme farmaceutice extractive solide. Extracte obţinute din planta proaspătă stabilizate cu vapori de apă sau alcool (la o temperatură cuprinsă între 80-100°C), pentru inactivarea enzimelor, şi supuse evaporării complete, sub vid. Se mai numesc şi extracte farmaceutice „vegetale" deoarece au o compoziţie asemănătoare cu planta proaspătă. Prin dizolvarea extractului solid într-un solvent: apă, alcool, se obţine un intract (ex.: valeriană, salvie, vâsc, colchicum etc.).

Intradermic / *Intradermal*. (*intra-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Abr. i.d. **1.** Loc de administrare parenterală a unui medicament în grosimea dermului. **2.** Care se află, se produce în derm.

Intradermoreacţie / *Intradermoreaction*. Sin. *Cutireacţie*. (*intra-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + reacţie) Reacţie alergică după introducerea intradermică a unui antigen microbian, viral sau parazitar, manifestată printr-o inflamaţie cutanată la locul de injectare în derm, indicând în general o alergie specifică de tip întârziat. Ea dovedeşte că organismul a fost deja în contact cu antigenul. Este o metodă de diagnostic al infecţiei în raport cu acest antigen (ex.: tuberculină).

Intradermoreacţie la tuberculină / *Intradermal reaction to tuberculin*. Abr. i.d.r. la tuberculină. Reacţie cutanată inflamatorie la introducerea de tuberculină; pune în evidenţă un contact anterior al individului cu bacilul Koch şi prezenţa acestuia în organism, fără a da însă vreo indicaţie asupra stadiului evolutiv al infecţiei.

Intramedular / *Intramedulary*. (*intra-* + lat. *medulla*, *-ae* = măduvă) Care se află în măduva spinării.

Intramural / *Intramural*. (*intra-* + lat. *murus*, *-i* = zid + *-al*) Situat în structura pereţilor unui organ.

Intramuscular / *Intramuscular*. (*intra-* + lat. *musculus*, *-i* = muşchi) Abr. i.m. **1.** Loc de administrare parenterală a unui medicament în muşchi. **2.** Care se află, se produce în muşchi.

Intranazal / *Intranasal*. (*intra-* + lat. *nasus*, *-us* = nas) Cale de administrare a unui medicament în nas, pe mucoasa nazală: soluţii, geluri, pudre etc. V. *Instilaţie*.

Intraocular / *Intraocular*. Sin. *Intraoftalmic*. (*intra-* + lat. *oculus*, *-i* = ochi, gr. *ophthalmos* = ochi) Cale de administrare a unui medicament direct în ochi, în sacul conjunctival, cu scopul de a obţine o acţiune locală, putându-se obţine, totodată, şi o acţiune generală.

Intraoral / *Intraoral*. (*intra-* + lat. *os*, *oris* = gură + *-al*) Situat înăuntrul cavităţii bucale.

Intra-partum / *Intra partum*. (*intra-* + lat. *parturo*, *-rire* = a da naştere) Expresie latină ce înseamnă „în timpul naşterii".

Intraperitoneal / *Intraperitoneal*. (*intra-* + gr. *peritoneos* = peritoneu + *-al*) Abr. i.p. Situat în cavitatea peritoneală.

Intrapulmonar / *Intrapulmonary*. (*intra-* + lat. *pulmo*, *-onis* = plămân) Cale de administrare a unui medicament în tractul pulmonar, pe cale nazală sau orofaringiană, prin inhalare pe gură sau pe nas, direct sau cu ajutorul unor dispozitive speciale care generează aerosoli, spray-uri, pulverizaţii; se obţine un efect terapeutic local sau sistemic.

Intrarahidian / *Intrarrachidian*. (*intra-* + gr. *rakhis* = coloană vertebrală) Abr. i.r. **1.** Cale de administrare parenterală a unui medicament în canalul rahidian; în general pentru anestezia locală. **2.** Care se află sau se formează în interiorul canalului rahidian.

Intrarectal / *Intrarectal*. (*intra-* + lat. medicală *rectum*, *-i*, de la *rectus*, *-i* = rectiliniu, drept + *-al*) Cale de administrare a unui medicament direct în rect (ampula rectală) pentru o acţiune locală sau sistemică.

Intraspinal. (*intra-* + lat. *spina*, *-ae* = coloană vertebrală + *-al*) Situat în coloana vertebrală.

Intratecal / *Intrathecal*. Sin. *Intradural*, *Subdural*. (*intra-* + gr. *theke* = cutie, teacă + *-al*) **1.** Cale de administrare prin injectare în spaţiul subdural (între duramater şi arahnoidă), în cavitatea supraarahnoidiană a unui medicament; se foloseşte în cazuri de infecţii acute (în meningite). **2.** Care se află sau este introdus în această zonă.

Intratubal / *Intratubal*. (*intra-* + lat. *tubus*, *-i* = tub) Situat în interiorul unui organ cu structură tubulară.

Intrauricular / *Intrauricular*. (*intra-* + lat. *auriculum*, *-i* = urechiuşă, dim. de la *auris*, *-is* = ureche) Cale de administrare a unui medicament în ureche (conductul auditiv extern), în vederea unei acţiuni locale.

Intravaginal / *Intravaginal*. (*intra-* + lat. *vagina*, *-ae* = teacă + *-al*) Cale de administrare a unui medicament în vagin, pentru o acţiune locală, în general.

Intravascular / *Intravascular*. (*intra-* + lat. *vasculum*, *-i* = vas mic, dim. de la *vas*, *vasis* = vas + *-al*) Cale de administrare injectabilă a unui medicament într-un vas sangvin (venă sau arteră). Se disting: calea intravenoasă (în venă), abr. i.v., şi calea intraarterială (în arteră), abr. i.a.

Intravenos / *Intavenous*. (*intra-* + lat. *vena*, *-ae* = venă, arteră) Abr. i.v. **1.** Cale de administrare parenterală (injectabilă sau perfuzabilă) a unui medicament direct în venă, la plica cotului, dosul sau încheietura mâinii. Această cale este utilizată pentru o acţiune rapidă (antibiotice în caz de infecţii grave, anestezice parenterale sau soluţii perfuzabile), efectul farmacologic fiind instantaneu. **2.** Care se raportează la venă.

Intraventricular / *Intraventricular*. (*intra-* + lat. *ventriculus*, *-i* = ventricul, stomac mic, dim. de la *venter*, *-tris* = pântece) **1.** Cale de administrare parenterală a unui medicament direct în ventriculul cardiac sau cerebral. **2.** Care aparţine, se referă la ventricul.

Intrinsec / *Intrinsec* (lat. *intrinsecus* = înăuntru) **1.** Calitatea unui element de a face parte din însăşi structura unui organism. **2.** Factor intrinsec, nume dat altădată vitaminei B_{12}, care se opune anemiei Biermer.

Intron / *Intron*. (engl. *intragene* = în genă) Secvenţă de 100-1.000 nucleotide situată în afara sau în interiorul genei, care separă exonii, secvenţele de nucleotide ADN care sunt transcrise şi sunt prezente în ARN-m. Intronii sunt relativ frecvenţi, 2 în anumite lanţuri uşoare ale imunoglobulinelor, cel puţin 4 în lanţurile grele şi 7 în ovalbumină. Singurele gene care nu par să aibă introni sunt cele care asigură sinteza histonelor şi a interferonului. Toţi intronii studiaţi până acum încep cu secvenţele C-T şi se termină cu secvențele A-G. Uneori, secvențele de început și de la sfârșit se repetă de numeroase ori. Sunt secvențe-semnal care sunt recunoscute ca atare și secționate, permițând unirea exonilor separați. Rolul intronilor este neclar. S-ar putea ca ei să controleze eliminarea altor introni din ARN-m sau să coordoneze sinteza proteinelor. S-ar putea, de asemenea, ca intronii să diminueze frecvența mutațiilor survenite în cursul recombinării. Intronii nu sunt transcriși și nu se regăsesc în ARN mesager matur. V. și *Exon*.

Introrș / *Introrse*. (lat. *introrsus* = înăuntru) **1.** Curbat spre axul central. **2.** Stamine a căror antere se deschid spre gineceu.

Introversiune / *Introversion*. (lat. *introversus, -i* = înăuntru, de la *intra* = înăuntru + *versus, -a, -um* = întors, de la *verto, -ere* = a întoarce) Tendință, stare de izolare a unui individ cu interes asupra vieții lui interioare.

Intruzie / *Intrusion*. (lat. *intrusus, -a, -um* = intrus, de la *intrudo, -ere* = a introduce cu forța) Pătrunderea unei formațiuni anatomice în altă formațiune adiacentă, lent și progresiv sau rapid, sub acțiunea unei forțe traumatice.

Intubație / *Intubation*. (*in-* + lat. *tubus, -i* = tub) Introducerea unei sonde sau a unui cateter în interiorul unui organ tubular, în scopul aplicării unor substanțe medicamentoase, anestezice etc.

Intususcepțiune / *Intususception*. (lat. *intus* = în interior + *suscipo, -ere* = a primi) Modul de creștere a peretelui celular (în suprafață), prin intercalarea de noi microfibrile celulozice pe traiectul celor vechi, preexistente.

Inulină / *Inulin*. Poliholozidă (poliglucid) omogenă cu formula ($C_6H_{10}O_4$), formată din molecule de β-D-furanoză (fructan), cu structură similară amidonului, cu masa moleculară relativ mică, insolubilă în apă. Se află în planta *Inula henelium* = iarbă mare, fiind un zahăr de rezervă din rădăcinile și tuberculii multor specii de plante. Injectată în sânge, este eliminată netransformată, pe cale renală, fiind utilizată în probele de clearance renal și drept coleretic.

Invaginat / *Invaginate*. (lat. *invaginatus* = invaginat de la lat. *in* = în + lat. *vagina, -ae* = teacă) **1.** Cută a peretelui celular care pătrunde în cavitatea celulară. **2.** Închis în vagina frunzei.

Invaginație / *Invagination*. (*in-* + lat. *vagina, -ae* = teacă) Îndoirea unui organ tubular ca un deget de mănușă. Invaginația intestinală produce o ocluzie intestinală gravă, care necesită o intervenție chirurgicală.

Invalid / *Invalid*. (lat. *invalidus, -a, um* = slab, fără putere, bolnav, de la *in* = lipsit de + *validus, -a, -um* = tare, viguros, din *valeo, -are* = a fi tare, a fi sănătos). Persoană cu incapacitate de muncă, temporară sau definitivă.

Invaliditate / *Disability*. Pierderea parțială sau totală a capacității de muncă, ca urmare a unei boli sau a unui accident.

Invazi- / *Invasi-*. (lat. *invasio, -onis* = atac, de la *invado, -ere* = a se năpusti, a se repezi la) Element de compunere care introduce în termeni referirea la atac.

Invazie / *Invasion*. (*invazi-*) **1.** Perioada care urmează fazei de incubație a unei boli infecțioase, caracterizată de primele manifestări clinice. **2.** Caracteristică a malignității – extinderea cancerului.

Invazine / *Invasins*. (lat. *invasio, -onis* = atac, de la *invado, -ere* = a se repezi la, a se năpusti + *-ină*) Denumire generică pentru proteinele care facilitează pătrunderea bacteriilor în celulele mamiferelor prin procesul de citoadeziune.

Invaziv / *Invasive*. (lat. *invasus, -a, -um* = invadat, de la *invado, -ere* = a invada, a se repezi) Proces care se extinde rapid în organism, mai ales în cazul unei boli infecțioase sau canceroase.

Invenție / *Invention, Patent, Brevet* (v.). (lat. *inventio, -onis* = descoperire) **1.** Tehnologie sau un produs nou care este posibil să furnizeze anumite avantaje cumpărătorilor. **2.** Crearea unor produse sau servicii noi pentru piețele externe.

Inversare / *Inversion*. Sin. *Inversiune* (v.). (lat. *inverto, -ere* = a întoarce) Schimbare de sens. Ex. schimbarea tipului de emulsie din L/H în H/L.

Inversarea emulsiei / *Phase inversion emulsions*. Fenomen de instabilitate fizică a unei emulsii, prin inversarea fazelor, în care se schimbă tipul de emulsie L/H în H/L sau invers, prin adăugarea unui electrolit, prin schimbarea raportului de volum al fazelor, prin încălzire, schimbarea pH-ului, prin asociere de substanțe care reacționează cu emulgatorul, acțiunea bacteriană etc.

Inversiune / *Inversion*. (lat. *inversio, -onis* = inversiune, de la *inverto, -ere* = a răsuci, a răsturna) **1.** În chimie, transformarea unui izomer stereochimic în forma sa opusă; de ex.: a unei substanțe dextrogire în levogiră sau a formei cis- în trans-. **2.** În anatomie, modificarea poziției unui organ față de normal. **3.** În genetică, anomalie cromozomială caracterizată printr-o schimbare a ordinii genelor, rezultatul a două rupturi urmate de inversarea fragmentului cuprins între ele. Sunt de două tipuri: paracentrică și pericentrică. Este cea mai frecventă remaniere cromozomială observabilă la populațiile naturale.

Inversiune geometrică / *Geometric inversion*. Transformarea unui izomer geometric în izomerul opus.

Inversiune optică / *Optical inversion*. Sin. *Inversiune Walden*. Transformarea unei substanțe optic active în alta, cu putere rotatorie opusă.

Invertază / *Invertase*. Sin. *Zaharază*. (lat. *inverto, -ere* = a răsuci, a răsturna) Enzimă catalizatoare a hidrolizei zaharozei și transferul grupării fructozice pe un anumit acceptor. Se utilizează și ca aditiv alimentar. V. *E 1103*.

Invertire / *Invert*. (lat. *inverto, -ere* = a răsuci, a răsturna) Descompunerea prin hidroliză a unei substanțe optic active în substanțe cu putere rotatorie opusă. Ex.: zaharoza, dextrogiră, trece într-un amestec levogir de glucoză și levuloză.

Investigare (a pacientului) / *Inquiry*. (lat. *investigo, -ere* = a lua urma, a descoperi) A supune unei investigații; a studia; a cerceta; a analiza; a considera. Farmacistul află detalii legate de numele pacientului, vârstă, simptome, cauze ale problemelor de sănătate și durata acestora, medicații anterioare, alte medicamente utilizate curent etc.

Investigator / *Investigator*. Medic sau o persoană care exercită o profesiune agreată în România în vederea desfășurării studiilor clinice, pe baza cunoștințelor științifice și a experienței în domeniul îngrijirii pacienților pe care le necesită aceasta; investigatorul este responsabil de desfășurarea studiului clinic într-un lot de studiu, iar dacă studiul este realizat de o echipă, investigatorul este conducătorul echipei și poate fi desemnat drept investigator principal.

Investigatori implicați / *Implicated Investigators*. Investigatorii care participă activ la studiul clinic privind medicamentul de uz uman aflat în investigație clinică.

Investigație / *Investigation*. (lat. *investigatio, -onis* = anchetă, cercetare atentă, de la *investigo, -are* = a lua urma, a căuta atent, din *in* = în + *vestigium, -ii* = urmă, semn) Cercetarea sistematică în vederea descoperirii unei boli sau a determinanților epidemiologici ai acesteia.

Invocatio / *Invocation*. (lat. *invocatio, -onis* = chemare, invocare) Expresie latină pentru partea rețetei care cuprinde cuvântul prescurtat: Rp. Acesta provine din latinescul „recipio", aici fiind imperativul: Recipe! = Ia!, reprezentând adresarea medicului către farmacist.

Involucel / *Involucel*. (lat. *involucellum*, *-i* = involucel) Totalitatea hipsofilelor (bracteole) de la baza umbelulelor (ex.: la *Apiaceae*).

Involucru / *Involucre*. (lat. *involucrum*, *-i* = involucru) Totalitatea hipsofilelor (bractei) de la baza unei inflorescenţe (ex.: de la baza umbelelor la *Apiaceae* şi a antodiilor la *Asteraceae*).

Involuţie / *Involution*. (lat. *involutio*, *-onis* = răsucire, înfăşurare) **1.** Atrofie fiziologică, consecutivă scăderii funcţiei unui organ sau ţesut. **2.** Regres, inversul evoluţiei unei boli.

Iod-, Iodo- / *Iod-*, *Iodo-*. (gr. *ioeides* = violet) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la iod.

Iod / *Iodine*. (*iod-*) Elementul nr. 53, cu masa atomică 126,904, din grupa a VII-a, a halogenilor. Răspândit în apa de mare şi în algele marine, indispensabil organismului pentru sinteza hormonilor tiroidieni. Se utilizează în terapeutică, în preparate de uz intern (soluţia apoasă de iod-iodurat, numită şi soluţia Lugol, în carenţa de iod, şi extern ca alcool iodat 1% şi tinctură de iod cu acţiune antiseptică, antifungică, cât şi ca produse radiofarmaceutice şi ca săruri).

Iodemie / *Iod(a)emia*. (*iodo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Conţinutul în iod al sângelui. Valorile normale variază între 4 şi 8 µg / 100 mL sânge.

Iodidă / *Ioderma*. Sin. *Iododermă*, *Toxidermie iodică*. (*iodo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Erupţii cutanate, de cele mai multe ori buloase, provocate de preparate iodice, în special iodură de potasiu.

Iodimetrie / *Iodimetry*. (*iod-* + gr. *metron* = măsură) Tehnică volumetrică în care se utilizează iodul (sau ionul triiodură) ca titrant.

Iodism / *Iodism*. (*iod* + *-ism*) Intoxicaţie cronică prin expunere profesională la iod şi la derivaţii acestuia. Boala se manifestă prin rinite, bronşite, lăcrimare, eritem, urticarie, vezicule, acnee, agitaţie psihomotorie („beţia iodică"), uneori prin semne de tireotoxicoză; poate ajunge la casexie şi chiar la moarte.

Iodoform / *Iodoform*. (*iod-* + lat. *formica*, *-ae* = furnică) Compus organic cu iod, cu formula CHI_3, mult utilizat în trecut ca antiseptic local.

Iodometrie / *Iodometry*. Tehnică volumetrică prin care un oxidant se tratează cu ioni iodură pentru a produce ioni triiodură ce sunt apoi titraţi (de obicei cu tiosulfat).

Iodopsină / *Iodopsin*. (*iod-* + gr. *opsis* = vedere, aspect + *ină*) Pigment al conurilor retiniene ale ochiului, format din asocierea retinenului (rodopsină) şi o proteină diferită de opsinele din purpura retiniană.

Iodoterapie / *Iodotherapy*. (*iod-* + gr. *therapia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul unor afecţiuni cu iod sau cu săruri de iod.

Iodotironină / *Iodothyronine*. Derivat iodat din tironină, hormon tiroidian.

Iodotirozină / *Iodothyrosine*. (*iod-* + gr. *tyros* = brânză + *-ină*) Denumire pentru derivaţii iodaţi ai tirozinei, hormon tiroidian: 3-iodo-tirozina (sau monoiodtirozina, abr. MIT) şi 3,5-diiodotirozina (sau DIT). Prin condensare, aceşti doi derivaţi formează cei doi hormoni tiroidieni: triiodotironina (T_3) şi tetraiodotironina sau tiroxina (T_4).

Iodură / *Iodide*. (*iod-*) (I^-) Denumire pentru sărurile acidului iodhidric (HI); cele mai folosite fiind iodurile de sodiu şi de potasiu.

Iodurie / *Ioduria*. (*iod-* + gr. *ouron* = urină) Cantitatea de iod eliminată în urină sub formă de ioduri; o creştere a concentraţiei indică, în general, o stare patologică.

Ion-, Iono- / *Ion-*, *Iono-*. (gr. *ion* = care merge, migrator, călător, de la *ienai* = a merge) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la ioni (atomi ionizaţi).

Ion / *Ion*. (*ion-*) Sin. *Atom ionizat*. Particulă încărcată electric prin pierdere sau câştig de electroni, suportul material al sarcinii fiind un atom, o moleculă sau un radical. Există în diferite medii şi ia naştere în apă sau în orice dizolvant cu constantă dielectrică mare, în cristale, gaze ionizate. Se cunosc diferite tipuri: ion atmosferic, ion complex, ion compus, ion hidrat, ion hidroniu, ion molecular, ion negativ (anion), ion pozitiv (cation), nitroniu, ion solvatat etc. Substanţele care formează ioni în soluţie se numesc electroliţi.

Ion chaotropic / *Chaotropic Ion*. Ion care favorizează transferul de apă al grupărilor nepolare.

Ion complex / *Complex ion*. Nume generic pentru orice ion ce conţine doi sau mai mulţi ioni sau molecule ce sunt fiecare în parte stabili ca atare.

Ion-gram / *Gram-ion*. (*ion-* + lat. *gramma*, *-ae* = greutate mică) Masa unui număr de ioni egală cu numărul lui Avogadro. Se calculează din suma maselor atomice ale atomilor care compun ionii respectivi.

Ionic / *Ionic*. Legătură ionică care uneşte, în stare solidă, ionii de semn opus, datorită forţelor electrostatice.

Ionit / *Ionite*. Coloană de schimbători de ioni sintetici: anionit sau cationit pentru schimb anionic, respectiv cationic, utilizată pentru absorbţia de electroliţi din apa potabilă.

Ionizant / *Ionizing*. Care produce ioni; ex.: radiaţii i.

Ionizare / *Ionization*. Proces fizic de transformare a unor atomi sau grupe de atomi neutri în ioni, prin pierdere sau câştig de electroni. Se realizează prin dizolvarea în apă a unei substanţe, prin curent electric, raze UV, raze X, radiaţii radioactive.

Ionofor / *Ionophore*. (*iono-* + gr. *phoros* = care poartă, de la *pherein* = a purta, a transporta) **1.** Moleculă care posedă o parte hidrofobă spre exterior şi o parte polară spre interior şi care poate reţine un ion pe care să îl transporte de-a lungul fazei hidrofobe (cum ar fi membrana celulară). **2.** Materiale chimice care au mare afinitate pentru ioni, utilizate ca electrozi selectivi de ioni, ce sunt incluşi în membrane artificiale. **3.** Polipeptide sintetizate de unele microorganisme (obţinute astăzi şi prin sinteză chimică), care cresc considerabil permeabilitatea membranei celulare pentru ioni.

Ionoforeză / *Iontophoresis*. Sin. *Iontoforeză*, *Cataforeză*. (*ion-* + gr. *phoresis* = transportare, de la *pherein* = a purta, a transporta) Metodă de administrare a unui medicament (unguent, colir) cu ajutorul ionizărilor, prin curent electric continuu, de intensitate mică, de obicei < 500 mA/cm^2 (microamperi), pentru a facilita transportul de substanţă activă. Principiul metodei are la bază faptul că moleculele încărcate cu sarcini electrice sunt respinse în şi prin piele, ca rezultat al unui potenţial electric al membranei. Procesul depinde de polaritatea, valenţa şi mobilitatea ionilor substanţei active, cât şi de substanţele auxiliare asociate.

Ionogen / *Ionogene*. (*ion-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă generatoare de ioni.

Ionogramă / *Ionogram*, *Electrolytogram*. (*ion-* + gr. *gramma* = înscriere) Concentraţiile anionilor şi cationilor din lichide biologice, frecvent sânge (plasmă), sub denumirea ionogramă sangvină sau ionogramă plasmatică, exprimate în miliechivalenţi la litru (mEq / L) sau în miliosmoli la litru (mosmoli / L).

Ionoterapie / *Ionotherapy*. (*ion-* + gr. *therapia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul unor afecţiuni cu ajutorul fenomenului de ionoforeză.

Ionotrop / *Ionotropie*. (*ion-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a provoca o schimbare) Proprietate a unui receptor care are efect direct asupra deschiderii sau închiderii unui canal ionic.

Iontoforeză / *Iontophoresis*. Sin. *Ionoforeză* (v.).

IP$_3$. Abr. de la engl. *Inositol triphosphate*.

Ipatropiu / *Ipotropium*. Sin. *Atrovent, Spiriva*. Medicament cu nucleu tropanic, derivat al atropinei, bronhodilatator utilizat în tratamentul obstrucţiei cronice reversibile a căilor aeriene (bronhospasm), sub formă de inhalaţii cu pulbere pe cale orală (prin gură). Produce fenomene secundare ca: tuse, greaţă, palpitaţii, cefalee, ameţeli.

IPEC / *IPEC*. Abr. de la *International Pharmaceutical Excipients Council*. Consiliu tripartit înfiinţat în 2003, cu reprezentanţi din S.U.A., Europa şi din Japonia, care se ocupă cu armonizarea cerinţelor testelor de puritate şi de funcţionalitate ale excipienţilor farmaceutici.

Ipeca / *Ipecac*. Planta *Cephaelis ipecacuanha*, *Uragoga ipecacuanha*, familia *Rubiaceae*, originară din Brazilia, utilizată ca rădăcină în terapie pentru prepararea de sirop, infuzie, tinctură sau extract. Se foloseşte în doze mici ca expectorant pentru a calma tusea; în doze mari irită sistemul digestiv, este vomitiv şi poate cauza efecte digestive severe.

Iperită / *Iperite*. Sin. *Gaz muştar*. Sulfură de etildiclor. Lichid uleios galben sau incolor, inodor sau cu miros de muştar sau hrean, utilizat ca gaz de luptă (substanţă toxică de luptă, abr. STC) cu acţiune vezicantă.

Ipohondrie / *Ipochondria*. (gr. *hypochondria* = stare mentală datorată unor perturbări în regiunea hipocondrului, de la gr. *hypo* = sub + *khondros* = cartilaj, la grecii din Antichitate) Sindrom caracterizat prin idei de îmbolnăvire cu caracter obsesiv prevalent sau delirant şi prin cenestopatii. V. şi *Nosomanie*.

Ipoteză / *Hypothesis*. (gr. *hypotithenai* = a presupune, din gr. *hypotesis* = care este pus dedesubt, de la *hypo* = sub + *thesis* = punere, din *tithenai* = a plasa, a pune) **1.** Reprezintă o concepţie despre apariţia, organizarea, dezvoltarea şi transformarea materiei şi a organismelor vii care nu a fost demonstrată pe baza unor probe sau experimente. **2.** Presupunere privind cauza, mecanismul de desfăşurare, natura unui fenomen, structura unei substanţe etc.; serveşte pentru impulsionarea cercetărilor experimentale sau de observaţie. Verificarea unei ipoteze îi dă calitatea de componentă a unei teorii.

Ipsos / *Plaster*. (gr. *gypsos*, lat. *gypsum*, *-i* = gips, ipsos) Material mineral preparat prin arderea gipsului în cuptoare speciale, cu eliminarea unei molecule şi jumătate de apă; se utilizează în stomatologie şi în chirurgie.

IQ / *IQ*. **1.** Abr. pentru engl. *Installation qualification*. V. *Calificarea instalaţiilor*. **2.** Abr. de la engl. *Inteligence quotient* – Coeficient de inteligenţă (v.).

IR / *IR*. Abr. pentru radiaţie infraroşie (v.).

Iradiere / *Irradiation*. (lat. *irradio*, *-are* = a lumina) **1.** Expunere la radiaţii ionizante. Pentru organism, ea poate fi accidentală sau voluntară, în scop terapeutic (în oncologie). **2.** În sterilizare, aplicarea de radiaţii pentru a steriliza produse uzual tehnico-medicale, care nu pot fi sterilizate la cald sau cu vapori (autoclavare), alimente etc. Doza de sterilizare necesară este 2,5 Megard. **3.** În medicină, propagarea unei senzaţii dureroase de la un punct fix (sediul durerii) în zone din organism mai îndepărtate.

IRB / *IRB*. Abr. pentru engl. *Institutional review board*. V. *Comitet de observaţie instituţional*.

Iresponsabilitate / *Irresponsibility*. (fr. *irrésponsabilité* = iresponsabilitate) Lipsa de răspundere pentru actele săvârşite prin absenţa discernământului şi autocontrolului din cauza unei boli psihice.

Ireversibilitate / *Irreversibility*. (fr. *irréversibilité* = ireversibilitate, din lat. *in* = lipsit de + *reversus*, *-a*, *-um* = reîntors, revenit, de la *revertor*, *-ti* = a se întoarce undeva) Proprietate a unui fenomen, a unei reacţii, operaţii fizico-chimice etc. de a se produce într-un singur sens.

Irid-, Irido- / *Irid-, Irido-*. (gr. *iris*, *iridos* = iris, curcubeu) Elemente care introduc în termeni referirea la iris (ochi).

Iridiu 192 / *Radioiridium*. (*irid-*) Radioizotop ^{192}Ir cu timpul de înjumătăţire fizic de 74,02 zile, cu emiterea de radiaţii β^- şi γ (cu energie medie de 0,3 MeV), utilizat ca aliaj cu platina (platina iridată) în curieterapie.

Iridociclită / *Iridocyclitis*. (*irido-* + gr. *kyklos* = cerc + *-ită*) Inflamaţia irisului şi a corpului ciliar al ochiului.

Iridocoroidită / *Iridiochoroiditis*. (*irido-* + gr. *khorion* = membrană + gr. *eidos* = formă + *-ită*) Inflamaţia irisului şi a coroidei ochiului.

Iridokeratită / *Irido-keratitis*. (*irido-* + gr. *keras*, *-atos* = corn, cornee + *-ită*) Inflamaţia irisului şi a corneei ochiului.

Iridologie / *Iridology*. (gr. *iris*, *iridos* = curcubeu + *logos* = ştiinţă) Mijloc de diagnostic care se referă la corelarea schimbărilor de culoare şi de textură ale irisului cu tulburările fizice sau mentale.

Irigare colonică / *Colonic irrigation*. Spălarea intestinului cu apă sau soluţii de săpun pe cale rectală prin clismă pentru terapie, diagnostic sau cu scop nutritiv.

Irigator / *Irrigator*. (lat. *irrigo*, *-are* = a iriga, de la *rigo*, *-are* = a uda) Dispozitiv (aparat) folosit pentru spălătura vaginală sau rectală (clismă); este un recipient cilindric, prevăzut la partea inferioară cu un orificiu, la care se ataşează un tub de cauciuc sau din plastomer flexibil, de 1,5-2 m, terminat cu o canulă rigidă.

Irigaţii / *Irrigations*. (lat. *irrigo*, *-are* = a iriga, de la *rigo*, *-are* = a uda) **1.** Soluţii sterile destinate spălării rănilor sau cavităţilor corpului. V. *Preparate pentru irigaţii*. **2.** Denumire veche pentru preparate farmaceutice lichide diluate: soluţii, emulsii sau suspensii, care se introduc lent cu ajutorul unui dispozitiv special (irigator) în cavităţile: auriculară, nazală, rectală, veziculară, vaginală, cu acţiune antiseptică, dezinfectantă, vasoconstrictoare, anestezică sau cu rol de clismă. Actualmente, se numesc preparate farmaceutice lichide. A nu se confunda cu „Preparatele pentru irigaţii", care sunt forme sterile oficinale.

Irigoscopie / *Irrigoscopy*. (lat. *irrigo*, *-are* = a iriga + gr. *skopein* = a vedea) Procedeu de examinare radiologică a colonului, după introducerea unei substanţe de contrast pe cale rectală.

Iris / *Iris*. N.A. *iris*. (gr. *iris*, *iridos* = curcubeu) Porţiunea cea mai anterioară şi vizibilă a tunicii medii vasculare a ochiului; membrană cu grosimea de 0,3 mm şi un diametru de 12 mm; centrul său reprezintă pupila (diafragma care dozează pătrunderea luminii la nivelul ochiului).

Iritabilitate / *Irritability*. (lat. *irritabilitas*, *-atis* = iritabilitate, de la *irrito*, *-are* = a provoca, a irita) Proprietate a materiei vii de a reacţiona la un stimul.

Iritaţie / *Irritation*. (lat. *irrito*, *-are* = a provoca, a irita) Proces tisular distrofic, ireversibil, de origine neurovegetativă şi vasculară.

Iritaţie primară / *Primary irritation*. Reacţie cutanată ce apare după 1-2 ore, produsă de o substanţă după o aplicare unică. În cazul dermatitelor cauzate de o iritaţie primară rezultă o citotoxicitate directă, care se manifestă printr-un răspuns inflamator local, caracterizat de edem şi eritem.

Irită / *Iritis*. (gr. *iris* = curcubeu + *-ită*) Inflamaţie a membranei iriene a ochiului, asociată, de obicei, cu inflamaţia corpului ciliar.

Ischemie / *Isch(a)emia*. (gr. *ischein* = a suprima + *haima*, *-atos* = sânge) Deficit circulator local, prin micşorarea afluxului de sânge arterial în ţesut datorită unui obstacol în calea circulaţiei arteriale (spasm, obturare, compresiune).

-ism / *-ism*. Sufix care desemnează o intoxicare.

ISO / *ISO.* Abr. de la engl. *International Organization for Standardization* = Organizaţia Internaţională de Standardizare.

-ist / *-ist.* Sufix care indică o profesie. Ex.: farmacist, analist, biochimist.

Isterie / *Hysteria.* (gr. *hyster* = uter) Nevroză isterică.

-it / *-it.* Sufix care indică un produs. Ex.: analit, metabolit.

-ită, -itis / *-ita, -itis.* (gr. *ites, itis* = asemănător cu, aparţinând) Sufix indicând prezenţa inflamaţiei. Ex.: otită, rinită.

-iu, -ium / *-ium.* Sufix care indică o structură sau un ţesut. Ex.: epiteliu, atriu.

IUD / *IUD.* Abr. de la engl. *Intrauterine device.* Dispozitiv intrauterin (v.).

IUPAC / *IUPAC.* Abr. pentru engl. *International Union of Pure and Applied Chemistry.* Organizaţie cu recomandări pentru sistemul de nomenclatură a compuşilor chimici. V. şi *Nomenclatură chimică.*

IUPAP / *IUPAP.* Abr. pentru engl. *International Union of Pure and Applied Physics.*

Ivermectin / *Ivermectin.* Antibiotic utilizat în tratamentul filariozei (oncocercozei) produsă de *Onchocerca volvulus* în zonele subtropicale. Se administrează pe gură şi ucide formele imature ale parazitului (microfilariile). Efecte secundare: prurit, umflarea nodulior limfatici. Este un medicament orfan.

Ivoriu / *Ivory.* Sin. *Dentină* (v.). (fr. *ivoir*, din lat. *eboreus, -a, -um* = de fildeş, de ivoriu, de la *ebor, -oris* = fildeş)

Ixodidae / *Ixodidae.* (gr. *ixodes* = lipicios) Acarieni (căpuşe) cu picioare articulate pe tegumente, cu pseudopensă bucală. Vectori prin înţepături la om, ai unor boli infecţioase (rickettsioze, arboviroze şi febre recurente regionale).

Izate / *Isates.* Sin. *Dializate* (v.).

Izeiconie / *Iseikonia.* Sin. *Izoiconie.* (*izo-* + *eikon, -onos* = imagine) Perceperea imaginilor celor doi ochi cu dimensiuni egale, condiţie fiziologică pentru vederea binoculară. Termen antagonist: *Anizeiconie.*

Izo- / *Iso-.* (gr. *iso* = egal, acelaşi) **1.** Element de compunere care introduce în termeni sensul de egal, la fel. **2.** Prefix care indică un izomer al unui compus chimic.

Izoaglutinare / *Isoagglutination.* Sin. *Izohemoglutinare.* (*izo-* + lat. *agglutino, -are* = a lipi, a uni) Fenomen de aglutinare a eritrocitelor unui individ de către serul altui individ din aceeaşi specie, dependentă de grupele sangvine.

Izoaglutinină / *Isoagglutinin.* (*izo-* + lat. *agglutino, -are* = a lipi, a uni) Anticorp seric care produce izoaglutinarea eritrocitelor. Tipuri: anti-A, anti-B, anti-Rh.

Izoaglutinogen / *Isoagglutinogen.* (*izo-* + lat. *agglutino, -are* = a lipi, a uni + gr. *gennan* = a produce) Antigen de grup sangvin care produce izoaglutinarea hematiilor.

Izoalergie / *Isoalergy.* (*izo-* + gr. *allos* = altul + gr. *ergon* = lucru, de la *ergein* = a lucra) Stare de alergie provocată unui organism prin introducerea unui antigen provenit de la un subiect din aceeaşi specie.

Izoanticorp / *Isoantibody.* (*izo-* + gr. *anti* = contra + lat. *corpus, -oris* = corp) Anticorp care reacţionează specific cu un antigen de la un organism aparţinând aceleiaşi specii ca şi organismul la care există anticorpul. Poate fi natural sau imunoanticorp.

Izoantigen / *Isoantigen.* (*izo-* + gr. *anti* = contra + gr. *gennan* = a produce) Antigen prezent numai la anumiţi indivizi ai unei specii care sunt capabili de a provoca formarea de izoanticorpi specifici indivizilor aceleiaşi specii şi de a reacţiona cu aceşti anticorpi.

Izoascorbat de sodiu / *Sodium erytorbate.* Sin. *Eritorbat de sodiu.* V. *E 316.*

Izobar / *Isobare.* (*izo-* + gr. *baros* = greutate) **1.** Fenomen care se referă la procesele sau transformările unui sistem fizic care au loc la o presiune constantă. **2.** Linie (sau curbă) izobară (şi substantivat, f.) = linie care uneşte pe o hartă, pe o diagramă etc. punctele cu aceeaşi presiune. **3.** Adj., s.m. Denumire dată atomilor care au aceeaşi masă atomică (A), dar care diferă prin numărul atomic (Z) şi care se găsesc în căsuţe diferite ale tabloului periodic al elementelor. Denumire dată substanţelor chimice cu acelaşi număr de masă, dar cu număr atomic diferit.

Izobologramă / *Isobologram.* (*izo-* + gr. *bole* = acţiunea de a arunca, rază de soare, de la *ballein* = a arunca) Reprezentarea grafică a acţiunii dintre două antibiotice în funcţie de concentraţiile minime inhibitoare (c.m.i.) sau bactericide ale acestora. Sunt posibile trei cazuri: sinergie, antagonism sau lipsa interacţiunii.

Izobutan / *Isobutane.* V. *E 943 b.*

Izocarpe / *Isocarpic.* (*izo-* + gr. *karpos* = fruct) Flori la care numărul carpelelor este egal cu cel al elementelor periantului.

Izocitoză / *Isocytosis.* (*izo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Egalitate a globulelor roşii (normocitoză); în unele anemii, dimensiunile pot fi micşorate.

Izocoagulabilitate / *Isocuagulability.* (*izo-* + lat. *coagulo, -are* = a închega) Proprietatea normală a sângelui de a se coagula cu viteză normală.

Izocor / *Isocore.* Sin. *Izoster.* (fr. *isochore* = izocor) **1.** Fenomen care se referă la procesele sau transformările unui sistem fizic care au loc la un volum constant. **2.** Curbă care reprezintă pe o diagramă o transformare izocoră. Linie de-a lungul căreia un sistem fizic are acelaşi volum.

Izocorie / *Isocoria.* (*izo-* + gr. *kore* = pupilă) Egalitatea diametrelor celor două pupile ale ochilor.

Izocrom / *Isochrome.* (*izo-* + gr. *khroma, -atos* = culoare) Care are aceeaşi culoare, este colorat uniform.

Izocron / *Isochrone.* (*izo-* + gr. *khronos* = timp) **1.** Fenomen care se repetă la intervale de timp egale, care are o durată egală cu un altul. **2.** Linie care uneşte punctele egal depărtate în timp de un punct dat.

Izodactilism / *Isodactylism.* (*izo-* + gr. *daktylos* = deget + *-ism*) Existenţa unor degete la mâini şi la picioare cu aceeaşi lungime.

Izodimensional / *Isometry.* V. *Izometrie.*

Izodinamic / *Isodynamic.* (*izo-* + gr. *dynamis* = forţă) Termen atribuit alimentelor şi altor substanţe care, în timpul combustiei, eliberează aceeaşi cantitate de energie.

Izodont / *Isodontic.* (*izo-* + gr. *odous, odontos* = dinte) Care are toţi dinţii de acelaşi tip; la om reprezintă o malformaţie, la reptile este o stare normală.

Izoelectric / *Isoelectric.* (*izo-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Care este identic în ceea ce priveşte potenţialul electric.

Izoenzimă / *Isoenzyme.* (*izo-* + lat. *en* = în + gr. *zyme* = ferment) Una dintre multiplele forme moleculare în care poate exista o enzimă în diferite ţesuturi şi în mod individual.

Izoform / *Isoform.* (*izo-* + lat. *forma, -ae* = formă) Structură specifică şi distinctă a unei molecule biologice din cadrul unei familii de molecule biologice, cu structură similară şi comparabilă, dar nu necesar cu acţiune egală cu acelaşi produs.

Izogeluri / *Isogels.* (*izo-* + lat. *gelo, -are* = a îngheţa) Geluri la care ambele componente sunt constituite din substanţe identice, care se deosebesc numai prin masa lor moleculară, ex.: hidrocarburile parafinice semisolide.

Izogenic / *Isogenic*. Sin. *Izolog*, *Sinegenic*. (*izo-* + gr. *gennan* = a produce) Acelaşi set de gene, ca o pereche identică.

Izogrefă / *Isograft*. (*izo-* + lat. *graphium*, *-ii* = desen, schiţă) Grefă realizată cu un grefon prelevat de la un individ izogenic cu primitorul (de la gemeni monozigoţi).

Izogrup / *Isogroup*. (*izo-* + ital. *gruppo* = nod, asamblare) Indivizi care aparţin aceluiaşi grup sangvin.

Izohemoglutinare / *Isoh(a)emagglutination*. Sin. *Izoaglutinare* (v.). (*izo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + lat. *agglutino*, *-are* = a lipsi, a uni)

Izohemoliză / *Isoh(a)emolysis*. (*izo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Hemoliză produsă prin izohemolizine.

Izohemolizină / *Isoh(a)emolysin*. (*izo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge + *-ină*) Izoaglutinină care provoacă hemoliza. Ex.: izohemolizină anti-A conţinută în sângele unor indivizi cu grupa sangvină 0, denumiţi „donatori universali periculoşi”.

Izohidrie / *Isohydria*. (*izo-* + gr. *hydor*, *-atos* = apă) Constanta concentraţiei în ioni de H^+ a unei soluţii sterile.

Izoiconie / *Iseikonia*. Sin. *Izeiconie* (v.).

Izoimunizare / *Isoimmunization*. (*izo-* + lat. *immunis*, *-e* = scutit, apărat) Proces de imunizare faţă de antigeni de grup (ex.: formarea de anticorpi anti-Rh la indivizii Rh-negativi prin transfuzie de sânge Rh-pozitiv sau la mamele Rh-negative purtătoare de făt Rh-pozitiv). Imunizare cu antigeni ai unui organism din aceeaşi specie.

Izoionie / *Isoionia*. (*izo-* + gr. *ion* = ion) Constanta numărului de ioni şi a raportului lor reciproc dintr-o soluţie perfuzabilă.

Izolant / *Isolating*. Sin. *Izolator dielectric*. (fr. *isoler* = a izola) Material de separare, despărţire.

Izolare / *Isolation*. (lat. *isolatio*, *-onis* = separat ca o insulă, din lat. *insula*, *-ae* = insulă, ital. *isola* = insulă) **1.** Acţiunea de a despărţi, a separa. **2.** Acţiune prin care un factor de natură diferită (geografic, mecanic, fiziologic etc.) împiedică integrarea totală a populaţiilor în specie şi a indivizilor în populaţie. **3.** Acţiunea de izolare a unui agent biologic sau a unei alte entităţi într-un spaţiu. **4.** Acţiune epidemiologică de separare a unui bolnav sau a unui purtător de germeni de alte persoane în perioada în care acesta este contagios.

Izolare primară / *Primary isolation*. Un sistem de izolare care previne trecerea unui agent biologic în mediul imediat învecinat lucrului. Aceasta presupune folosirea unor recipiente închise sau camere biologice sigure, împreună cu proceduri de operare sigure.

Izolare secundară / *Secondary isolation*. Sistem de izolare care previne trecerea unui agent biologic în mediul extern sau în alte zone de lucru. Aceasta presupune folosirea unor încăperi cu sisteme de tratare a aerului proiectate special, existenţa de sasuri şi/sau sterilizatoare pentru scoaterea materialelor şi a unor proceduri de operare sigure. În multe situaţii, acest sistem poate contribui la creşterea eficienţei izolării primare.

Izolat / *Isolated*. Selecţie purificată de celule, bacterii sau levuri.

Izolator / *Isolator*. Unitate decontaminată, dotată cu filtru de aer HEPA sau ULPA, care asigură o izolaţie continuă a interiorului de mediul înconjurător (ex.: în jurul unei camere curate şi al personalului).

Izoleucină / *Isoleucine*. Aminoacid provenit din hidroliza fibrinei şi a altor proteine, esenţial pentru creşterea optimă a copilului şi în echilibrul azotului la adult.

Izolog / *Izologous*. Sin. *Izogenic* (v.). (*izo-* + gr. *logos* = relaţie, raport, ştiinţă)

Izomalt / *Isomalt*. Sin. *Izomaltitol*. V. *E 953*.

Izomaltitol / *Isomalt*. Sin. *Izomalt*. V. *E 953*.

Izomerază / *Isomerase*. (*izo-* + gr. *meros* = parte + *-ază*) Clasă importantă de enzime catalizatoare ale proceselor de izomerizare.

Izomeri / *Isomers*. (*izo-* + gr. *meros* = parte) Compuşi chimici formaţi din aceleaşi elemente, uniţi în aceleaşi proporţii, cu compoziţie chimică comună, cu aceeaşi formulă moleculară, dar cu proprietăţi chimice diferite datorită aranjării spaţiale diferite a atomilor în moleculă. Un izomer optic este un *enantiomer*. Izomerii geometrici pot avea activităţi farmacologice diferite. V. de asemenea *Chiral* şi *Chiralitate*.

Izomeri geometrici / *Geometric isomers*. Sin. *Izomeri de poziţie sau Stereoizomeri*. Izomeri sterici care sunt compuşi ce conţin o grupare etilenică nemarginală şi la care există relaţia de neidentitate între cel puţin două substanţe.

Izomeri optici / *Optical isomers*. Sin. *Enontiomeri*. Substanţe care prezintă aceleaşi proprietăţi fizico-chimice, dar se deosebesc prin puterea de rotaţie a luminii polarizante. Se mai numesc şi *Substanţe optic active*.

Izomeri structurali / *Structural isomers*. Orice specii izobare care au aceeaşi compoziţie elementală (şi structură de bază), dar diferă în aranjarea acestor elemente, adesea fiind grupe funcţionale pentru biomolecule.

Izomerie / *Isomerism*. Sin. *Tautomerie*. Propietatea unor substanţe care au aceeaşi compoziţie chimică de a prezenta însuşiri fizice şi chimice diferite datorită modului diferit de aranjare a atomilor în moleculă. În general, tautomeria este condiţionată de deplasarea unei legături duble şi a unui atom de hidrogen. Se cunosc diferite tipuri de izomerie: *optică* (după cum rotesc planul de polarizare a luminii, către dreapta sau către stânga, notaţi cu + sau –, numiţi dextrogiri şi, respectiv, levogori), *de poziţie* sau *stereoizomerie geometrică* (în funcţie de modul de aranjare în spaţiu a atomilor din moleculă, aceştia pot fi *de catenă*, cis-trans, de echilibru, de structură desmotropică, dinamică, ionică, nucleară).

Izomerizare / *Isomerism*. Proces de rearanjare moleculară cu formare de izomeri.

Izometric / *Isometric*. (*izo-* + gr. *metron* = măsură) Cu dimensiuni egale.

Izometrie / *Isometry*. Sin. *Izodimensional*. (*izo-* + gr. *metron* = măsură) Formă a particulelor care are în toate direcţiile aceeaşi întindere. Astfel de particule sunt sferice sau în formă de cub. Termen antagonist: *Anizodimensional*.

Izometropie / *Isometrapia*. (*izo-* + gr. *metron* = măsură + gr. *ops*, *opos* = vedere, văz) Fenomenul de refracţie egală în ambii ochi.

Izomorf / *Isomorphous*. (*izo-* + gr. *morphe* = formă) **1.** Corpuri cu aceeaşi formulă chimică, dar cu aranjare spaţială diferită a atomilor lor. **2.** Organisme care se aseamănă din punct de vedere morfologic. **3.** Despre generaţiile unui ciclu evolutiv care sunt asemănătoare din punct de vedere al habitusului, al gradului de dezvoltare şi al duratei vieţii.

Izomorfism / *Isomorphisme*. (*izo-* + gr. *morphe* = formă + *-ism*) Proprietate a două sau mai multe substanţe diferite de a cristaliza în forme cristaline identice. Ex.: $MgSO_4 \cdot 7H_2O$, $FeSO_4 \cdot 7H_2O$, $NiSO_4 \cdot 7H_2O$. Două substanţe pot fi izomorfe atunci când sunt satisfăcute următoarele condiţii: au formulă chimică asemănătoare; unităţile structurale (atomi, molecule, ioni) au aceeaşi formă stereochimică; dimensiunile constituenţilor sunt foarte apropiate; legăturile chimice ce se stabilesc între constituenţi sunt de aceeaşi natură. Dacă într-o soluţie sunt prezente mai multe substanţe izomorfe, atunci ele cristalizează împreună dând cristale mixte. În cristalele de substanţe izomorfe, atomii echivalenţi din rețeaua cristalului sunt echivalenți și în structura moleculelor acestora.

Izoniazidă / *Isoniazid*. Sin. *Izonicotinilhidrazină*. Compus cu formula $C_6H_7N_3O$, obținut prin sinteză chimică sub formă de cristale albe sau transparente: hidrazida acidului nicotinic, abr. HIN sau INH. Substanță antituberculoasă majoră, activă față de *Mycobacterium tuberculosis*, în toate formele de tuberculoză pulmonară și extrapulmonară, indiferent de stadiu. Acționează bacteriostatic la concentrații mici și bactericid la concentrații mari. Se administrează pe cale orală (comprimate) sau parenterală (perfuzii). Asocierea cu alte antituberculoase reduce frecvența și întârzie apariția rezistenței. În intoxicații cu HIN, se utilizează piridoxina (vitamina B_6).

Izonicotinilhidrazină / *Isonicotinoylhydrazine*. Abr. INH. Sin. *Izoniazidă* (v.).

Izoosmotic / *Iso-osmotic*. Sin. *Izotonic* (v.).

Izopatie / *Isopathy*. (*izo-* + gr. *pathos* = boală) Metodă terapeutică utilizată în homeopatie (G. Lux, 1833), bazată pe administrarea în dinamizări infinitezimale a substanțelor provenite de la bolnav sau din mediul acestuia și care au legătură cu manifestările sale morbide. V. *Nosod*.

Izopicnic / *Isopycnic*. Descrieri ale moleculelor care au aceeași densitate de plutire la ultracentrifugare. Moleculele cu densități diferite formează regiuni diferite în echilibru în interiorul mediului cu gradient de densitate.

Izopren / *Isopren*. 2-metil butadiena, hidrocarbură aciclică nesaturată (C_5H_8), cu Mr = 72, lichid volatil cu p.f. = 30°C. Se obține industrial prin dehidrogenarea izopentanului, la temperatura de 550°C și în prezență de catalizatori, ca oxizii de crom. Este monomerul de bază pentru obținerea cauciucului sintetic. Intră în compoziția a numeroase biomolecule poliizoprenice ca terpenele și carotinoidele (produși de dehidrogenare a terpenelor), vitamina A, ubichinone, scualen, dolicol-fosfat etc.

Izoprenalină / *Isoprenalin*. Sin. *Bronhodilatin*, *Aleudrin*, *Novodin*. Substanță medicamentoasă cu efecte β-adrenomimetice, neselectivă, influențează receptorii β_1 și β_2 de la nivelul bronhiilor, aparatului cardiovascular, tubului digestiv. Se folosește ca bronhodilatator în astmul bronșic. Stimulator al inimii.

Izoprenoid / *Isoprenoid*. (*izopren* + gr. *eidos* = formă) Compuși cu structură asemănătoare izoprenului, lipide cu schelet carbonat bazat pe unități multiple de izopren, ex.: acidul retinoic, colesterolul.

Izoproterenol / *Isoproterenol*. Medicament simpatomimetic, utilizat pentru a dilata căile aeriene în astm sau în alte afecțiuni bronșice; stimulează inima, fiind indicat în boli care implică reducerea activității inimii. Se administrează prin inhalație, pe cale orală sau injectabil. Efecte secundare: crește viteza de bătaie a inimii, palpitații, dureri de piept, amețeli, leșin.

Izopter / *Isopter*. (*izo-* + gr. *optos* = vizibil, de la *optesthai* = a vedea) Linia care reunește puncte ale câmpului vizual corespunzătoare aceleiași sensibilități retiniene ale ochiului; în mod normal, are o formă aproape circulară.

Izoritmic / *Isorrhythmic*. (*izo-* + lat. *rhythmus*, *-i* = ritm, mișcare regulată) Proces, fenomen care se produce cu ritm egal (constant).

Izoschizomer / *Isoschizomer*. Enzimă din diferite surse care recunoaște aceeași țintă.

Izosorbid / *Isosorbide*. Medicament utilizat pe termen lung în tratamentul anginei pectorale stabile și al anginei acute de către pacienții care nu pot lua nitroglicerină. Acționează prin relaxarea mușchilor netezi ai arterelor și ai venelor și produce dilatație. Se administrează per os sub formă de comprimate. Efecte secundare rare: cefalee, hipotensiune, greață, vomă, erupții pe piele.

Izosporidioză / *Isosporiasis*. (*izo-* + lat. *spora*, *-ae* = sământă, de la *sperein* = a însămânța + *-ază*) Boală produsă de infecția cu sporozoare din genul *Isospora*, însoțită de diaree severă la bolnavii cu imunosupresie (SIDA).

Izosterie / *Isosterie*. (*izo-* + gr. *stereos* = solid, în relief) Proprietate a unor substanțe de a avea aceleași structuri spațiale fără să aibă compoziții chimice identice. Similititudinea structurii spațiale permite ca substanțele izostere să se substituie între ele în complecșii biologici; substituția este de tip antagonist și se realizează în favoarea izosterului cu concentrația cea mai mare. Fenomenul de izosterie stă la baza metabolismului de acțiune al multor substanțe terapeutice care acționează prin antagonism de tip competitiv.

Izostih / *Isostichous*, *Equally-rowed*. (*izo-* + gr. *stichos* = rând) **1.** Frunzele unui verticil suprapuse frunzelor verticilului inferior sau superior. **2.** Dispoziția în șiruri a radicelelor în același număr cu cel al fasciculelor lemnoase din dreptul cărora se diferențiază (ex.: la *Phaseolus vulgaris*).

Izoterm / *Isoterm*, *Isothermal*. Sin. *Izotermic*, *Homoterm*. (*izo-* + gr. *thermos* = cald, de la *therme* = căldură) **1.** Care prezintă aceeași temperatură. **2.** Relație matematică în care temperatura rămâne constantă. **3.** Într-o diagramă de stare, curba care unește punctele cu aceeași temperatură.

Izotermic / *Isothermic*. Sin. *Izoterm* (v.).

Izotermie / *Isothermy*. (*izo-* + gr. *therme* = căldură) Stare caracterizată prin menținerea constantă a temperaturii.

Izotip / *Isotype*. (*izo-* + gr. *typos* = model, tip) **1.** Cu aceleași caractere specifice. **2.** Imunoglobuline cu aceleași caractere specifice la toți indivizii unei specii.

Izotipie / *Isotypia*. Proprietate a imunoglobulinelor de a avea aceleași caractere specifice la toți indivizii aceleiași specii.

Izoton / *Isotone*, *Isotonic*. Sin. *Izotonic* (v.)

Izotonic / *Isotonic*, *Isotone*. (*izo-* + gr. *tonos* = tensiune) Proprietate a unei soluții care are aceeași concentrație și același punct de congelare cu presiunea osmotică, de ex.: sângele, lichidul lacrimal sau alt lichid biologic.

Izotonie / *Isotonia*. Sin. *Izoton*. (*izo-* + gr. *tonos* = tensiune) Constanta presiunii osmotice și oncotice a unei soluții în raport cu presiunea osmotică a plasmei sangvine, luată ca referință.

Izotonizant / *Isotonic agent*. Substanță auxiliară utilizată pentru prepararea soluțiilor sterile (parenterale, oftalmice), care realizează o soluție izotonică. Ex.: clorura de sodiu, sulfatul de sodiu, azotatul de sodiu, glucoza.

Izotonizare / *Isotonization*. Operație fizică care are ca scop realizarea de soluții injectabile compatibile cu eritrocitele din sânge, soluții oftalmice care să fie bine tolerate, nedureroase și resorbabile.

Izotop / *Isotopes*. (*izo-* + gr. *topos* = loc) Atomi ai aceluiași element, deci cu același număr atomic (Z) și cu proprietăți chimice identice, dar cu numere de masă (A) diferite și, în consecință, cu proprietăți fizice foarte diferite. Unii izotopi sunt stabili, alții sunt radioactivi.

Izotop radioactiv / *Radioactive isotope*, *Labeled isotope*. (*izo-* + gr. *topos* = loc + lat. *radius*, *-ii* = rază + *activus*, *-a*, *-um* = activ) Atomi cu nuclee instabile care, prin dezintegrare, emit radiații ionizante de tip α, β și γ. După modul de obținere, i.r. pot fi naturali și artificiali. Datorită emisiei de radiații, ei pot fi detectați și de aceea sunt folosiți ca trasori. În practica medicală, i.r. sunt utilizați în cadrul medicinei nucleare, atât în scop de diagnostic, cât și în scop terapeutic.

Izotopic / *Isotopic*. (*izo-* + gr. *topikos* = de loc, de la *topos* = loc) Termen (adj.) care se referă la izotopii stabili sau radioactivi.

Izotretinoin / *Isotretinoin*. Medicament (clasa retinoizilor) derivat din vitamina A, utilizat în tratamentul acneei severe care nu răspunde la alte tratamente. Se administrează oral, sub formă de comprimate. Efecte secundare: uscarea pielii, sângerări ale nasului, umflarea buzelor şi pleoapelor, dureri abdominale şi unele tulburări de vedere. Nu se utilizează în timpul sarcinii.

Izotrop / *Isotropic*. Sin. *Izotropic* (v.).

Izotropic / *Isotropic*. Sin. *Izotrop*. (*izo-* + gr. *tropos* = întoarcere) Mediu care are aceleaşi proprietăţi în toate direcţiile considerate.

Izotropie / *Isotropy*, *Isotropism*. (*izo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Însuşire a corpurilor de a avea proprietăţi fizico-mecanice, electrice, optice, magnetice etc. independente de direcţia considerată, din cauza lipsei organizării traiectoriei electronului de legătură. Ex.: la gaze, lichide şi la corpuri amorfe.

Izozimă / *Isozyme*. Sin. *Izoenzimă* (v.). (*izo-* + gr. *zyme* = ferment)

Izozime / *Isozymes*. (*izo-* + gr. *zyme* = aluat, ferment) Forme moleculare multiple ale aceleiaşi enzime.

Izvor de infecţie / *Infection source*. Sursă de infecţie.

Î

Îmbătrânire / *Ageing*. Sin. *Maturizare*, *Senescenţă*. (lat. *in* = în + *veteranus*, *-a*, *-um* = vechi în serviciu, bătrân) **1.** Fenomene psihofiziologice care anunţă îmbătrânirea. **2.** Fenomen produs în timp, într-un sistem coloidal liofob, caracterizat prin scăderea continuă a numărului de particule şi a gradului de dispersie, şi ca urmare particulele coagulează. Fenomenul de îmbătrânire se manifestă mai slab sau mai pronunţat, dependent de condiţiile de mediu, de timp şi de prezenţa altor factori, ca: lumina, oxigenul, pH-ul, temperatura, agitarea sau prezenţa de electroliţi.

Îmbolnăvire de origine alimentară / *Food illness*. Afecţiune în general infecţioasă sau toxică, provocată de agenţi care pătrund în organism odată cu alimentele ingerate.

Îmbunătăţire a calităţii / *Quality improvements*. Corectarea şi îmbunătăţirea structurilor şi proceselor în cazul în care acest lucru este necesar. Acest lucru se aplică în scopul îndeplinirii cerinţelor de calitate. V. şi *Cerinţe de calitate*.

Împachetare / *Packing up*. Sin. *Ambalare secundară*. (lat. *in* = în + fr. *paquet* = pachet, din olandeză *pak* = pachet) **1.** Gruparea medicamentelor industriale ambalate în pachete. **2.** În medicină, procedeu care foloseşte apa sau nămolurile terapeutice pentru tratarea unor boli cronice, ca reumatismul.

Împiedicare sterică / *Sterical hindered*. Efect de micşorare a vitezei de reacţie, produs aupra unei grupe reactive din molecula unei substanţe, de substituenţii care se găsesc în vecinătatea ei, prin ocuparea spaţiului din jurul atomului respectiv, prin volumul mare al substituenţilor.

Împrăştiere / *Scaterring*. Fenomen de răspândire în toate direcţiile a unui fascicul de radiaţii ce străbate un mediu neomogen.

Înălţime / *Height*. Calitate fiziologică a unui sunet, care face ca senzaţia sonoră creată de acesta să fie percepută ca fiind mai mult sau mai puţin ascuţită ori mai mult sau mai puţin gravă. Este legată de frecvenţa undei sonore; experimental, s-a demonstrat că un sunet este cu atât mai ascuţit, cu cât frecvenţa sa este mai mare.

Înălţime echivalentă a unui platou teoretic / *Height Equivalent to a Theoretical Plate*, abr. *HETP*. Lungimea unei coloane cromatografice împărţită la numărul de platouri teoretice ale coloanei.

Înălţime mijlocie / *Medium height*. Înălţimea unui maxim de amplitudine a unui semnal.

Înălţime redusă a platoului / *Reduced plate height*. În cromatografie, raportul dintre înălţimea echivalentă a unui platou teoretic şi diametrul particulelor fazei staţionare.

Înălţime a platoului / *Plate height*. Lungimea unei coloane cromatografice împărţită la numărul de platouri teoretice ale coloanei.

Încapsidare / *Capsid packing*. (lat. *in* = în + lat. *capsa*, *-ae* = cutie) Împachetarea materialului genetic în interiorul unei capside virale. V. şi *Încapsulare*.

Încapsulare / *Encapsulation*. Procedeu de formulare, includere a unei substanţe medicamentoase în interiorul unor vezicule de tip nanoparticule sau microparticule, care au capacitatea de a realiza o protecţie faţă de agenţii externi, capabili să antreneze o distrugere parţială sau totală (ioni, radicali sau substanţe litice) şi să producă o eliberare la ţintă a substanţelor active.

Încapsulare moleculară / *Molecular encapsulation*. V. *Ciclodextrine*.

Încălzire globală / *Global warming*. Fenomen de creştere a temperaturilor medii ale atmosferei în imediata apropiere a solului, precum şi a suprafeţei mărilor şi oceanelor.

Încălzire repetată / *Repeat heating*. V. *Tindalizare*.

Încărcătură genetică / *Genetic load*, *Genetic burden*. Totalitatea genelor recesive cu efecte detrimentale în formă homozigotă, prezente în formă heterozigotă în rezervorul genetic al unei specii.

Încărcătură microbiană / *Microbial load*. Nivelul şi tipul (dorit sau nu) de microorganisme care pot fi prezente în materiile prime, în materiile prime pentru IFA (ingredientul farmaceutic activ), în produsele intermediare sau în IFA. Încărcătura microbiană nu trebuie considerată contaminare decât în cazul depăşirii nivelurilor sau al identificării unor microorganisme nedorite.

Încărunţire / *Canities*. Sin. *Caniţie* (v.). (lat. *in* = în + lat. *canus*, *-a*, *-um* = păr sur, alb, cărunt)

Închidere inviolabilă / *Tamper proof*. Tehnologie sigură de închidere a recipientelor pentru medicamente, cu siguranţă inviolabilă, pentru care, în vederea deschiderii, există un cod citit cu un dispozitiv special.

Închistare / *Encystation*. (*en-* + gr. *kystis* = vezică) Proces morfo-fiziologic complex, în cadrul căruia se realizează reducerea activităţii vitale, acumularea substanţelor de rezervă şi învelirea într-o membrană groasă a celulei sau a organismului unicelular, ce îi conferă o deosebită rezistenţă faţă de condiţiile nefavorabile ale mediului înconjurător.

Încovoiere / *Bending*, *Curving*. Deformaţie elastică.

Încrengătură / *Phylum*. Sin. *Filum*. (gr. *phylon* = grupă, clasă) Unitate de clasificare în biologie (taxon), situată între *regn* şi *clasă*, supraspecifică, care reuneşte clase înrudite, cu terminaţia *-phyta* (ex.: *Bryophyta*, *Pterydophyta*, *Spermatophyta*).

Încrucişare / *Crossing*. (*en* + în + lat. *crux*, *crucis* = cruce) Procesul de combinare a doi indivizi cu caractere ereditare diferite, aparţinând aceleiaşi specii, având drept rezultat formarea de noi indivizi.

Încrustare / *Inlay*. (lat. *incrusto*, *-are* = a încrusta, a face coajă, a acoperi cu un strat) Depunere de precipitate ale diferitelor săruri care se găsesc în stare de soluţie, în organism, pe anumite mucoase, secreţii, elemente celulare, inflamaţii sau în jurul unor paraziţi, în faza de închistare (ex.: *Trichinella*). V. şi *Incrustare*.

Îndepărtare a reziduurilor / *Residues remove*. Totalitatea mijloacelor folosite pentru a înlătura reziduurile industriale, menajere şi de stradă, în condiţii igienice, în vederea neutralizării lor ulterioare. Element sanitar important în igiena colectivităţii.

Îndulcitor / *Sweetener agent*, *Food sweetner*. Sin. *Edulcorant* (v.) *Edulcorant alimentar*, *Indulcitor*. În domeniul alimentar sunt substanţe auxiliare, altele decât zahărul, care se utilizează pentru a da gust dulce alimentelor sau pentru a înlocui zahărul. Sunt substanţe naturale sau sintetice, cu putere de îndulcire de până la 1.800 ori mai mare decât a zahărului, al căror aport energetic este nul sau neînsemnat. De asemenea, nu sunt cariogeni, protejând astfel dinţii. Iniţial au fost destinaţi exclusiv pentru diabetici, apoi au fost folosiţi pentru că nu au calorii şi sunt mult mai ieftini decât zahărul. Nu produc creşterea glicemiei, dar declanşează producerea insulinei de către pancreas. Prin mecanismele hormonale implicate, utilizarea frecventă a îndulcitorilor artificiali poate conduce la diabet şi la obezitate.

Înflorire / *Anthesis*, *Flowering*. (lat. *infloresco*, *-ere* = a începe să înflorească) Totalitatea proceselor morfo-anatomice şi fiziologice care duc la deschiderea mugurilor florali, dezvoltarea elementelor florale şi maturarea lor.

Înflorire a apelor / *Water flowering*. Proces de dezvoltare excesivă a algelor în râuri, lacuri, bazine de decantare, datorat unui conţinut crescut de fosfaţi.

Îngheţare / *Freezing*. Sin. *Congelare* (v.). (lat. *in-* + *glacio*, *-are* = a îngheţa şi *gelo*, *-are* = a îngheţa).

Îngrăşământ / *Fertilizer*. (fr. *engraissement* = care îngraşă) Substanţă de natură organică sau minerală ce conţine anumite elemente şi principii nutritive necesare creşterii şi dezvoltării plantelor şi fertilizării solurilor.

Îngrijire / *Care*. Ansamblu de mijloace prin care se depun eforturi de ameliorare a stării de sănătate sau de a preveni apariţia unei afecţiuni.

Îngrijire de sănătate / *Health care*. Ofertă de bunuri şi servicii care au ca scop diagnosticul şi tratamentul bolii şi menţinerea sănătăţii; îngrijirea sănătăţii este utilizată de consumator / pacient datorită impactului anticipat (pozitiv) asupra stării sale de sănătate.

Îngrijiri intensive / *Intensive care*. Sin. *Terapie intensivă* (v.).

Înlănţuire genică / *Genetic linkage*. (engl. *to link* = a lega + gr. *gennan* = a produce) Se referă la fenomenul prin care genele nealele, situate aproape una de alta, pe acelaşi cromozom, nu se separă în meioză şi au tendinţa de a se transmite mai frecvent împreună în succesiunea generaţiilor.

Înlocuitori de piele / *Skin substitute*. Sunt forme solide bioadezive sterile obţinute din polimeri hidrofili care se aplică pe pielea distrusă, destinate să formeze o barieră eficace contra bacteriilor şi să protejeze zona lezată de agresiunile externe. Sunt filme transparente, suple, dispuse pe rulouri sau în bucăţi (de 10/10 cm; 20/20 cm) cu rol de piele secundară sau de protector cutanat.

Înmugurire / *Budding* (*în* + alb. *mugul* = mugure) Tip de înmulţire asexuată în care se produce apariţia unui nou individ dintr-un mugure care se desprinde de organismul parental (ex.: la drojdii, spongieri).

Înmulţire / *Reproduction*, *Procreation*, *Mutiplication*, *Propagation* (în + lat. *multus*, *-a*, *-um* = mulţi) Procesul culminant în viaţa unei specii, care presupune sporirea numărului de indivizi prin intermediul sporilor sau gameţilor.

Înregistrare / *Record*, *Registration*. (lat. *in* = în + *regesta*, *-orum* = registru, liste) **1.** Operaţie pa baza căreia Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (abr. ANMDM), din Ministerul Sănătăţii (MS), emite actul prin care se permite deţinerea şi eliberarea de către farmacii şi depozite farmaceutice, precum şi recomandarea şi folosirea de către medici a unui medicament, fabricat în ţară sau provenit din import. **2.** Înscrierea unui act medical într-un document. **3.** Înscrierea pe hârtie a unui fenomen periodic, ex.: electrocardiograma (EKG), electroencefalograma (EEG), sfigmograma (SG). **4.** În stomatologie, înregistrarea raporturilor poziţiilor dinţilor antagonişti într-o amprentă pe material plastic. **5.** Proces de elaborare şi adoptare a Ordinului Ministerului Sănătăţii, de întocmire a Certificatului de Înregistrare şi Înscriere în Nomenclatorul de Produse Medicamentoase de Uz Uman, pe baza cărora se permite punerea pe piaţă a medicamentului şi se admite utilizarea lui în practica medicală.

Însămânţare / *Seeding*, *Insemination*. Sin. *Inseminare*. (lat. *in* = în + lat. *semen*, *-inis* = sămânţă) **1.** Introducerea în sol a seminţelor pentru obţinerea de noi plante utile omului. **2.** Intoducerea artificială de gameţi masculini (spermatozoizi) în organele genitale feminine, suprimând actul sexual. **3.** Tehnica de depunere într-un mediu nutritiv de celule sau germeni (*inoculum*), care urmează să se înmulţească (v. şi *Cultură microbiană*). **4.** Sinonim utilizat uneori pentru *Inseminare* (v.). V. şi *Coprocultură*, *Hemocultură*. **5.** Introducerea de spermă în interiorul vaginului. **6.** Depunerea într-un bazin acvatic a icrelor recoltate de la adulţi şi a puietului de peşte în scopul creşterii producţiei piscicole.

Însămânţare artificială / *Artificial seeding*. Sin. *Fecundare „in vitro"*, *Fecundare in vivo* şi *Transfer de embrioni* (v.).

Întindere / *Stretch*. (lat. *intendo*, *-ere* = a întinde spre) Deformaţie elastică.

Întrebare deschisă / *Opened question*. Întrebare la care cei chestionaţi pot răspunde prin cuvintele lor; este utilizată în anchetele de marketing.

Întrebare închisă / *Closed question*. Întrebare în care se dau toate variantele de răspuns, subiecţii trebuind să aleagă una sau mai multe dintre ele; este utilizată în anchetele de marketing.

Întreprindere farmaceutică / *Pharmaceutical enterprise*. Sin. *Fabrică*, *Laborator*, *Uzină de medicamente*. Unitate industrială în care un farmacist (persoană fizică) sau o societate (persoană juridică) activează în vederea introducerii în terapeutică a unor medicamente, prin prepararea totală sau parţială, depozitarea, eliberarea „en gros" şi distribuirea acestora şi a altor produse parafarmaceutice supuse monopolului farmaceutic. Producţia se realizează după reguli de fabricaţie precise, plecând de la materii prime: substanţe active şi substanţe auxiliare şi materiale de condiţionare. Deschiderea unei fabrici, laborator de producţie este autorizată de Ministerul Sănătăţii şi trebuie să fie plasată sub responsabilitatea unui farmacist.

Înţărcare / *Ablactation*, *Weaning*. (lat. *in* = în + gr. *tsarkos* = ţarc) **1.** Trecerea de la alăptarea la sân a sugarului (engl. *ablactation*) (întreruperea alăptării) la alimentaţia artificială. **2.** Trecerea sugarului la o alimentaţie diversificată are loc (engl. *weaning*) între vărsta de 3 luni şi cea de 6 luni. **3.** Privarea unui toxicoman de drog, în cadrul curei de dezintoxicare, numită şi *sevraj* (fr. *sevrage* = înţărcare) (v.).

Înţepătură / *Prick*, *Bite* (*of insect*). (lat. *in* = în + sl. *cepati* = ţeapă) **1.** Perforarea pielii cu un ac de seringă steril şi prelevarea unei probe de sânge. **2.** Leziune provocată de un obiect ascuţit, un animal sau o plantă (ţepi, ace, celule vezicante, peri).

Învăţare / *Learning*. (lat. *in* = în + *vaticinor*, *-ari* = a învăţa, a prezice, a prevesti) Proces psihomotor complex prin care un subiect dobândeşte cunoştinţe şi modalităţi de acţiune care-i formează personalitatea şi comportarea în mediul înconjurător şi în relaţia cu ceilalţi oameni.

Înveliş de hidratare / *Hydration layer*. V. *Înveliş de solvatare*.

Înveliş de solvatare / *Solvation layer*. Sin. *Liosferă*. Strat de molecule de solvent care înconjoară particulele de substanţă dizolvată sau dispersată (suspendată). În cazul în care solventul este apa, acest strat se numeşte înveliş de hidratare.

Înveliş de valenţă / *Valence layer*. Stratul exterior al unui atom, în care se află electronii de valenţă.

J

-ject / *-ject.* (lat. *jactio*, *-onis* = aruncare) Sufix care introduce în termeni referirea la injecţie, injectare.

Jejun-, Jejuno- / *Jejun-*, *Jejuno-*. (lat. *jejunum intestinum* = jejun şi *jejunus*, *-a -um* = flămând, nemâncat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la jejun (intestinul gros).

Jejun / *Jejunum.* N.A. *jejunum.* (lat. *jejunus*, *-a*, *-um* = flămând, nemâncat) Porţiunea intestinului subţire, care urmează după duoden şi precedă ileonul. La acest nivel, mucoasa prezintă numeroase vilozităţi intestinale, care măresc mult suprafaţa, facilitând absorbţia substanţelor digerate, proces care constituie principala funcţie a jejunului.

Jet-lag / *Jet-lag.* Termen englezesc pentru sindromul de a avea reacţii, tulburări de somn la decalajul orar. V. *Decalaj orar.*

Jiclor / *Stem.* Sin. *Supapă*, *Suport*, *Opritor*, *Închizător*. (fr. *jicleur* = supapă, engl. *stem* = suport) Piesa mobilă a unei valve, a unui aerosol, sub formă de tub, cu rol de suport pentru actuator. El realizează legătura între actuator şi corpul valvei, permite trecerea conţinutului din recipient înspre exterior prin orificiul valvei (distribuitor), cu care se continuă la partea superioară şi asigură închiderea valvei, atunci când apăsarea încetează.

Jonct-, Junct-, -junct / *Jonct-*, *Junct-*, *-junct.* (lat. *junctus*, *-a*, *-um* = legat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la legătură, legare. Ex.: joncţiune, conjunctivă.

Joncţiune / *Junction.* (lat. *junctio*, *-onis* = unire, lipire, de la *jungo*, *-re* = a uni, a lega) Legătură între două structuri identice sau diferite. Ex.: joncţiunea neuromusculară este legătura fibrei nervoase cu cea musculară, realizată prin intermediul unor structuri complexe.

Joncţiune aderentă / *Adh(o)erens jonction.* (lat. *junctio*, *-onis* = unire + lat. *adhaero*, *-ere* = a adera) V. *Desmozom*, *Hemidesmozomi* şi *Jocţiuni celulare.*

Joncţiune comunicantă / *Gap jonction.* (lat. *junctio*, *-onis* = unire + lat. *communico*, *-are* = a pune în comun, a amesteca) Legătură între două celule, formată din mai multe canale, care permit trecerea moleculelor de substanţă cu Mr de până la 900 Da. Fiecare canal (cu diametrul de circa 7 nm) este delimitat de şase structuri hexagonale denumite conexoni.

Joncţiune de tip gap / *Gap jonction.* Sin. *Joncţiune comunicantă* (v.).

Joncţiune neuromusculară / *Neuromuscular jonction.* Punctul în care o fibră musculară vine în contact cu un neuron motor, care aduce impulsurile nervoase de la sistemul nervos central.

Joncţiuni celulare / *Cellular jonctions.* (lat. *junctio*, *-onis* = unire + lat. *cella*, *-ae* = celulă, cameră) Structuri specializate şi stabile care permit sau împiedică schimburile intercelulare şi mediază contactele celulă-celulă şi celulă – matrice extracelulară. Pot fi clasificate în trei categorii: 1. *joncţiuni aderente*, care menţin mecanic celulele unele lângă altele (v. *desmozom* şi *hemidesmozomi*); 2. *joncţiuni strânse* sau impermeabile, care leagă celulele între ele şi nu permit trecerea moleculelor de la o celulă la alta; 3. *joncţiuni comunicante* care permit trecerea moleculelor cu Mr, până la circa 900 Da, de la o celulă la alta.

Joule / *Joule.* (James Prescott Joule, 1818-1889, fizician englez) Unitate de măsură, în SI, pentru lucrul mecanic, energie şi căldură. Reprezintă lucrul mecanic efectuat de o forţă egală cu un Newton, al cărei punct de aplicaţie se deplasează cu 1 metru în direcţia şi în sensul forţei. Simbolul: J.

Jug-, Jugulo- / *Jug-*, *Jugulo-*. (lat. *jugum*, *-i* = jug şi *jugulum*, *-i* = gât) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vena jugulară, gât.

Jugula / *Jugulate.* (lat. *jugulo*, *-are* = a tăia gâtul cuiva, de la *jugulum*, *-i* = gât) A opri extinderea unei epidemii. A opri o infecţie în stadiul incipient al acesteia.

Jugular / *Jugular.* (lat. *jugulum*, *-i* = gât) **1.** Care se referă la gât. **2.** Vena jugulară internă sau externă.

Julep / *Julep.* (arab. *ajulab* din persanul *gal-ab* = apă de trandafiri) Preparat farmaceutic lichid, edulcorat, care are în compoziţie şi mucilag (în special mucilag de gumă arabică 20%), cu rol emolient şi de disimulare a gustului neplăcut sau iritant al unor substanţe. Astăzi se utilizează mai puţin sau deloc. V. şi *Poţiune.*

Junghi / *Shooting pain*, *Twinge.* (lat. *iugulo*, *-are* = a tăia gâtul, a asasina) Durere intensă cu caracter intermitent şi localizare toracică, întâlnită în afecţiuni pleuropulmonare (pneumonie, pleurezie) şi cardiace (angor, infarct).

Jurământul lui Hipocrate / *Hippocratic Oath.* (lat. *iuramentum*, *-i* = jurământ; Hipocrate din Cos, părintele medicinei, student şi profesor al şcolii din Cos, 460-375 î.H.). Jurământ conceput de Hipocrate, pe care medicii şi farmaciştii din majoritatea ţărilor lumii îl depun la absolvirea facultăţii, prin care îşi iau angajamentul de a respecta regulile eticii profesionale.

Juvenil / *Juvenile.* (lat. *iuvenilis*, *-e* = tânăr, juvenil) Care aparţine tinereţii şi copilăriei sau este în relaţie cu aceste perioade ale vieţii.

Juxta- / *Juxta-*. (lat. *juxta* = lângă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la apropiat, lângă, peste.

Juxtaglomerular / *Justaglomerular.* (lat. *juxta* = lângă + *glomerulus*, *-i*, dim. de la *glomus*, *-eris* = ghem) În vecinătatea glomerulului renal.

K

Kairomon / *Kairomone*. (engl. *kairomone* = kairomon) Substanţă chimică sintetizată şi eliberată de organisme dintr-o anumită specie, ce acţionează ca semnal olfactiv pentru organisme care aparţin altei specii.

Kali-, Kalio- / *Kali-, Kalio-*. (ar. *kali* = potasă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la potasiu (kaliu).

Kalicreină / *Kalikrein*. (gr. *kallikreas* = pancreas + *-ină*) Enzimă proteolitică (semiprotează) formată în pancreas, intestin şi în sânge. Are acţiune vasodilatatoare; acţionează asupra kinogenelor (precursori inactivi) transformându-le în kinine (kalidină, bradikinină), conform schemei:

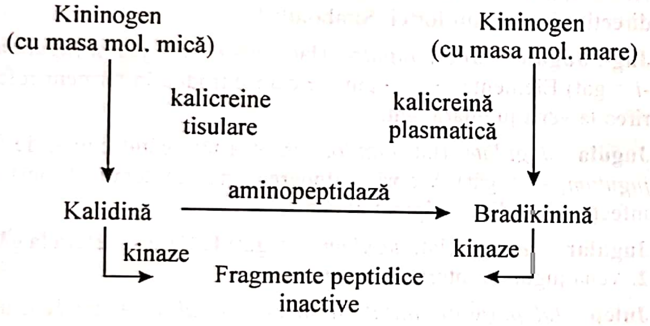

Există două tipuri de kalicreină: 1. K. plasmatică (formată din prekalicreină) hidrolizează kininogenul cu Mr mare, producând bradikinina; de asemenea, activează factorii coagulării XII, VII şi plasminogenul. 2. K. tisulară clivează kininogenul cu Mr mică generând kalidina. Kalicreina a fost identificată în: plasmă, urină, salivă, limfă şi în alte secreţii exocrine (ex.: pancreatică).

Kalidină / *Kallidin*. Sin. *Lizil-bradikinină*. Decapeptid din grupul kininelor, produs sub acţiunea „kalicreinelor" tisulare asupra kininogenului, cu Mr mică. Are proprietăţi vasodilatatoare, creşte permeabilitatea capilară şi secreţia glandelor salivare. Intervine în reacţiile alergice, în geneza procesului inflamator. Se formează dintr-un precursor kalidinogen, sub influenţa enzimatică a kalicreinei.

Kaliemie / *Kali(a)emia*. Sin. *Potasemie*. (*kali-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Concentraţia potasiului în sânge. Valoare medie: 4,3 mEq sau 168 mg/L plasmă.

Kaliu / *Kalium*. (*kali-*) Sin. *Potasiu*. Simbol K. Metal alcalin monovalent. Sub formă ionică predomină în mediul intracelular, fiind indispensabil fenomenelor electrice de membrană. Participă la procesul de sinteză a glicogenului şi proteinelor, intervine în echilibrul acido-bazic, în mod fiziologic. Farmacologic, ionii de potasiu stimulează, apoi paralizează miocardul, musculatura striată şi musculatura netedă. Sărurile de potasiu disociabile se folosesc pentru corectarea hipopotasemiei în *miastenia gravis*, intoxicaţii cu substanţe curarizante antidepolarizante, ca diuretic.

Kaliuretic / *Kaliuretic*. (*kali-* + gr. *ouretikos* = referitor la urină, de la *ourein* = a urina) Substanţă sau agent care produce eliminarea potasiului în urină.

Kaliureză / *Kaliuria*. (*kali-* + gr. *ouresis* = urinare) Eliminarea crescută a potasiului în urină, îndeosebi în hipersecreţia glandelor corticosuprarenale.

Kaliurie / *Kaliuresis*. (*kali-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa de potasiu (eliminarea) în urină. Normal: 1,2-3,5 g sau 30-90 mEq/zi. Raportul zi/noapte este de 0,25-0,50.

Kanamicină / *Kanamycin*. Antibiotic cu structură aminoglicozidică izolat din suşe selecţionate de H. Uezawa, în 1957, de *Streptomyces kanamyceticus*, din pământul unui district din Japonia. Este formată din 3 compuşi: kanamicina A, cu toxicitatea cea mai mică, B, cu toxicitatea cea mai mare şi C. Produsul comercial conţine kanamicină sub formă de sulfat 98% fiind de forma A. Structural, conţine: 2-dezoxistreptomicină centrală, legată glicozidic în poziţia 4 de o glucidă, ce este o glucopiranoză, care diferă în cazul celor 3 kanamicine şi în poziţia 6 are o amină caracteristică, numită Kanosamina. Substanţă solidă cristalizată, albă, greu solubilă în alcool, solubilă în apă, în funcţie de pH (maxim la pH = 3-6), stabilă la pH = 6-8 şi la 100°C, timp de 30 minute. În concentraţii mici este bacteriostatică, iar în concentraţii mari, bactericidă, în infecţii grave. Are un spectru asemănător streptomicinei, fiind activă asupra bacteriilor intestinale, dar şi asupra bacilului Koch. Rezistenţa se instalează lent la *E. coli* şi la stafilococi. Determină rezistenţa încrucişată cu streptomicina, neomicina, paramomicina. Nu se absoarbe digestiv; după administrare parenterală, concentraţiile active se menţin circa 8 ore. Se administrează i.m., i.v., oral (doar în infecţii digestive) şi local, pe mucoase şi piele. Ca şi streptomicina, este un toxic renal, vestibular şi neurotoxică, de aceea tratamentul nu va depăşi 7-10 zile.

Kaolin / *Kaolin*. (chineză: *kao-ling* = colină, de la locul de unde se extrăgea kaolinul). V. *Caolin*.

Kaoni / *Kaoni*. Sin. *Mezoni K*. Particule elementare descoperite în radiaţiile cosmice. Pot fi încărcate electric: *pozitiv*, cu sarcină egală cu a pozitronului, *negativ*, cu sarcină egală cu a electronului, sau *neutre*. Masa este de aproximativ 1.000 de ori (966) mai mare decât masa electronului. Kaonii încărcaţi electric au o viaţă medie de 10^2 microsecunde. Se mai numesc particule stranii, deoarece apar întotdeauna în perechi cu antiparticula lor.

Kario- / *Cario-*. (gr. *karion* = nucleu). V. *Cario-*.

Kata- / *Kata*. (gr. *kata* = în jos) Element de compunere, prefix, care introduce în termeni referirea la un proces inferior de degradare. V. *Cata-*.

Katal / *Katal*. (gr. *katalyein* = a distruge, a dizolva, de la *kata* = în jos + *lyein* = a distruge) Activitatea catalitică a unei enzime se exprimă în K (katal) sau prin submultiplii săi. Reprezintă cantitatea de enzimă care catalizează transformarea unui mol de substrat pe secundă.

Kawa-lactone / *Kawa-lactones*. Produşi izolaţi din rizomii speciei *Piper methysticum* (familia *Piperaceae*), originară din insulele Pacificului, derivaţi ai acidului 7-fenil-5-hidroxiheptanic, cu acţiune spasmolitică, relaxantă musculară şi psihostabilizantă.

Sunt indicaţi în tratamentul nevrozelor depresive cronice sau momentane, în stres, cu rol reconfortant şi revigorant.

Kb / *Kb*. Abr. de la kilobază.

K-carrageenan / *Kappa-carrageenan*. Se află în proporţie de 81% în carrageenan. Gel rigid care suferă fenomenul de sinereză; formează helix cu ionii de Ca^{2+} şi K^{+}, care cauzează agregarea elicelor, gelul se contractă şi devine fragil. Gelul este uşor opac şi devine clar la adaos de zahăr. Conţine aproximativ 25% ester-sulfat şi 34% 3,6-AG (anhidrogalactoză).

Keflin / *Keflin*. Sin. *Cefalotin*, *Ceporacin*. Prima cefalosporină semisintetică introdusă în terapeutică, eficace în infecţiile stafilococice severe.

Kelo- / *Kelo-*. (1. gr. *kele* = hernie, tumoare; 2. gr. *kele* = cleşte, cicatrice) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o formaţiune benignă tumorală sau cicatrice.

Keloid / *Keloid*. Sin. *Cheloid*. (gr. *kelis* = pată, defect sau *kele* = cleştele racului + gr. *eidos* = formă) Formaţiune tumorală benignă, dezvoltată de obicei pe pielea care a prezentat o leziune inflamatorie sau la nivelul unei cicatrici hipertrofice şi care poate fi punctul de plecare al unei neoplazii.

Kelvin / *Kelvin*. (Sir William Thomson, 1824-1907, fizician englez, devenit Lord Kelvin, în 1892) Unitate de măsură, în SI, pentru temperatura termodinamică. Reprezintă 1/273,16 din temperatura termodinamică a punctului triplu al apei. Simbolul: K.

Kenofobie / *Kenophobia*. (gr. *kenos* = gol, vid + *phobos* = frică) Frică generată de spaţii goale, libere.

Kentism / *Kentisma*. Tehnică de aplicare a homeopatiei, conform principiilor lui J. Tyler Kent (1916-1949).

Kerat-, Kerato- / *Kerat-*, *Kerato-*. (gr. *keras*, *-atos* = corn, tare, cornos şi, prin extensie, cornee) Rădăcini care introduc în termeni referirea la ţesutul cornos al pielii sau la cornee (ochi).

Keratalgie / *Keratalgia*. (*kerat-* + gr. *algos* = durere) Durere corneană de natură traumatică sau infecţioasă.

Keratină / *Keratin*. (*kerat-* + *-ină*) Proteină fibroasă, alcătuită din 18 aminoacizi cu procent mare de sulf şi care se găseşte în epiderm, în unghii, păr, lână, pene, copite şi în coarne. Keratinele de diferite origini se deosebesc între ele prin compoziţia variată a aminoacizilor.

Keratinizare / *Keratinization*. (*kerat-*) Proces prin care celulele stratului bazal al epidermului (keratinocite) suferă o serie de transformări, cu pierderea nucleelor şi îngroşarea pereţilor (ce devin bogaţi în keratină), concomitent cu migrarea lor spre stratul cornos epidermic (pene, fire de păr, gheare, unghii, coarne şi copite).

Keratinocit / *Keratinocyte*. (*kerato-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă caracteristică a epidermului, care, urmând o serie de transformări în straturile epidermului, dinspre stratul bazal spre cel cornos, sintetizează keratina.

Keratită / *Keratitis*. (*kerato-* + *-ită*) Denumire generică a tuturor inflamaţiilor corneei, care se manifestă prin înroşirea conjunctivei, durere vie, lăcrimare, clipit, fotofobie. Inflamaţie supurativă sau nesupurativă a corneei. Poate fi de origine microbiană, virală, micotică, alergică sau medicamentoasă.

Keratoconjunctivită / *Keratoconjunctivitis*. (*kerato-* + lat. *conjunctivus*, *-a*, *-um* = care leagă + *-ită*) Inflamaţie simultană a corneei şi a conjunctivei.

Keratodermă / *Keratoderma*. Sin. *Keratodermie* (v.). (*kerat-* + gr. *derma*, *-atos* = piele)

Keratodermie / *Keratodermia*. Sin. *Keratodermită*, *Keratomă*. (*kerat-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Denumire generică pentru hiperplazia stratului cornos din anumite zone; cel mai frecvent palmo-plantar. Poate fi congenitală şi familială (ex.: b. Meleda, b. Thost-Unna) sau poate fi dobândită în cadrul altor afecţiuni (sifilis, psoriazis, eczemă, lichen etc.) sau idiopatice.

Keratodermită / *Keratodermitis*. Sin. *Keratodermă*, *Keratodermatită*, *Keratodermie*. (*kerato-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Denumire generică pentru hiperplazii ale stratului cornos al pielii, cuprinzând anumite teritorii ale corpului.

Keratogen / *Keratogenic*. (*kerato-* + gr. *gennan* = a produce) Termen ce defineşte una dintre funcţiile elementare ale epidermului de a sintetiza keratina.

Keratohialină / *Keratohyaline*. (*kerat-* + gr. *hyalos* = sticlă) Substanţă cu mare afinitate pentru coloranţi, care se acumulează în stratul granulos; este de natură proteică, cu un conţinut crescut de sulf şi prezintă o densitate electron-optică crescută. Este considerată o substanţă precursoare a keratinei.

Keratolitic / *Keratolytic*. (*kerato-* + gr. *lysis* = distrugere, de la v. *lyein* = a distruge) Agent terapeutic care exfoliază stratul cornos epidermic. Termenul nu este corect folosit, mai exact fiind cel de exfoliant sau decapant.

Keratoliză / *Keratolysis*. (*kerat-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Separarea şi îndepărtarea normală sau patologică a stratului cornos epidermic.

Keratom / *Keratoma*. (*kerato-* + *-oma*) Termen generic pentru leziunile keratinizate, localizate cutanat, frecvent circumscrise.

Keratomicoză / *Keratomycosis*. (*kerato-* + gr. *mykes*, *-etes* = ciupercă + *-oză*) Dermatomicoză limitată la straturile superficiale ale epidermei cornoase sau cuticula perilor. Cuprinde: *Pitiriasis versicolor*, eritrasma, tricosporina nodulară şi tricomicoza axilară.

Keratopatie / *Keratopathy*. (*kerato-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru afecţiunile corneei.

Keratoplastic / *Keratoplastic*. (*kerato-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Agent terapeutic utilizat pentru activarea keratinizării celulelor epiteliale, respectiv pentru a favoriza formarea stratului cornos al pielii. Se utilizează în dermatologie, în unele eczeme.

Keratoplastie / *Keratoplasty*. (*kerato-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Chirurgia plastică a corneei, îndeosebi grefa de cornee.

Keratoză / *Keratosis*. (*kerat-* + *-oză*) Termen care desemnează hiperplazia stratului cornos epidermic care, din punct de vedere histopatologic, corespunde fie unei hiperkeratoze ortokeratozice (nucleele celulelor stratului cornos au dispărut în mod normal), fie unei hiperkeratoze parakeratozice (celulele stratului cornos păstrează nucleele).

Keratoză actinică / *Actinic keratosis*. Sin. *Keratoză senilă* (v.).

Keratoză seboreică / *Seborrheic keratosis*. Sin. *Verucă seboreică*. (*kerat* + lat. *sebum* = seu + gr. *rhoia* = curgere – v. *rhein* = a curge) Leziune de formă rotundă sau ovală, destul de bine delimitată, localizată în zonele bogate în glande sebacee, având drept cauză o hiperplazie epidermică.

Keratoză senilă / *Keratosis senillis*. Sin. *Keratoză actinică* sau *solară*. Leziune cutanată a zonelor de piele descoperite care apar la vârstnici (după 50 ani), ca o complicaţie a atrofiei senile a pielii. Se manifestă sub formă de pete brune, uscate, chiar rugoase, care în timp se acoperă cu formaţiuni cornoase reliefate – keratoame senile. Aceste leziuni pot degenera în epiteliom cutanat.

Kerion / *Kerion*. (gr. *kerion* = fagure) Dermatomicoză inflamatorie cauzată de tricofitoni, cu aspect de placă rotundă sau ovalară, proeminentă, roşie, zemuindă.

Keroză / *Kerose*. (gr. *keros* = ceară + *-oză*) Dilatare a porilor pilosebacei, frecventă în stările seboreice.

Ketamină / *Ketamine* (DCI). Sin. *Ketalar*. Anestezic general (Mr = 273,73), cu acţiune rapidă, după injectarea i.v.

Ketotifen / *Ketotiphen*. Sin. *Zaditen*. Antiasmatic eficace pentru profilaxia crizelor în astmul alergic, cu mecanism de acţiune complex: inhibă degranularea eozinofilelor, blocant al receptorilor H_1 histaminergici şi al canalelor membranare ale calciului.

Kieselgur / *Kiesselgur*. Sin. *Diatomit*, *Pământ de diatomee*, *Tripoli*, *Pământel*. Rocă silicioasă formată prin acumularea de cochilii de diatomee, consolidate diagenetic. Are culoare albă, cenuşie sau spre neagră, poroasă, absoarbe uşor lichidele. Se utilizează ca substanţă auxiliară şi ca material filtrant.

Kilo- / *Kilo-*. (gr. *khilioi* = o mie) Prefix care introduce în termeni referirea la o mie.

Kilobază / *Kilobasis*. (*kilo-* + gr. *basis* = bază) Este o unitate de măsură pentru mărimea acizilor nucleici: 1.000 de perechi de baze pentru ADN, 1.000 de baze pentru ARN.

Kiloelectronvolt / *Kiloelectronvolt*. (gr. *kilo-* + *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare; Alessandro Volta, 1745-1827, conte, fizician italian) Unitate de măsură pentru energie, egală cu o mie de electronvolţi. Se utilizează, în general, pentru exprimarea energiei emise de către radioizotopi. Simbol: keV.

Kilogram / *Kilogram*, *Kilogramme*. (gr. *kilo-* + lat. *gramma* = greutate mică) Unitate de măsură, în SI, pentru masă, egală cu 1.000 grame. Simbolul: kg.

Kilovolt / *Kilovolt*. (gr. *kilo-*, Alessandro Volta, 1745-1827, conte, fizician italian) Unitate de măsură pentru diferenţa de potenţial, egală cu 1.000 volţi. Simbol: kV.

Kimo- / *Kimo-*. (gr. *kyma-*, *-atos* = val, undă) Element de compunere, prefix care introduce în termeni referirea la undă, variaţie, modificare, schimbare.

Kimograf / *Kymograph*. (*kimo-* + gr. *grapein* = a scrie) Aparat pentru înregistrarea variaţiilor unor parametri fiziologici, ex.: tensiune arterială, respiraţie.

Kimografie / *Kymography*. (*kimo-* + gr. *grapein* = a scrie) **1.** Metodă de investigaţie ce constă în înregistrarea grafică a variaţiilor anumitor parametri biologici. **2.** Metodă de examen radiologic, care evidenţiază mişcările unui organ în stare normală sau patologică.

Kin-, -kineză, Kinezi-, -kinezie, Kino- / *Kin-*, *-kinesis*, *Kinesi-*, *-kinesia*, *Kino-*. (gr. *kinesis* = mişcare, de la *kinein* = a mişca) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mişcare, deplasare, mobilitate.

Kinază / *Kinase*. (*kin-* + *-ază*) Enzimă capabilă să transfere o grupă fosfat de la un compus fosforilat, cu energie înaltă, cum ar fi acidul adenozintrifosforic (ATP), la o moleculă organică. Prin fosforilare, molecula, care adeseori este o enzimă, este activată. De exemplu, kinazele activează precursorii enzimelor care intră în alcătuirea sucului pancreatic; sunt fosfoesteraze.

Kinestezie / *Kin(a)esthesia*. (*kin-* + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate, percepere) Posibilitatea de a simţi fără participare vizuală, prin intermediul sensibilităţii profunde, mişcările imprimate pasiv diferitelor segmente ale corpului.

Kineto- / *Kineto-*. (gr. *kinetos* = mobil) Prefix care introduce în termenii compuşi referirea la mobilitate, mişcare.

Kinetocor / *Kinetochore* (*kineto-* + gr. *khoros* = loc) Două filamente paralele, situate în centromerul unui cromozom. Ataşează cromatidele la fibrele fusului de diviziune în timpul diviziunii nucleului.

Kinetoterapie / *Kinetotherapy*. Sin. *Kineziterapie*. (*kineto-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Termen generic pentru metode terapeutice prin mişcare activă (gimnastică medicală) sau pasivă (masaje, mobilizare) în scopul recuperării cât mai complete a unei funcţii.

Kinezină / *Kinesin*. (*kin-* + *-ină*) Proteină citoplasmatică ce produce mişcarea veziculelor şi particulelor către microtubuli.

Kineziterapie / *Kinesitherapy*. Sin. *Kinetoterapie* (v.). (*kinezi-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji)

Kingella / *Kingella*. (Elisabeth O. King, bacteriolog american contemporan) Gen de bacili Gram-negativi potenţial patogeni, din familia *Neisseriaceae*, care populează, în mod normal, nasul uman. Specia *K. Kingal* poate cauza endocardită, artrită sau osteomielită, iar *K. indologenes* – infecţii oculare.

Kinine / *Kinins*. (*kin-* + *-ină*) Polipeptide formate din precursori inactivi, existente în plasmă şi în diferite ţesuturi, implicate în apariţia inflamaţiilor. Ele se formează prin hidroliza enzimatică a globulinelor plasmatice (kininogene) la locul inflamaţiei. Provoacă o creştere locală a permeabilităţii capilare, stimulează musculatura netedă. Kininele identificate până în prezent sunt bradikinina şi kalidina. V. *Kalicreină*.

Kininogen / *Kininogen*. (*kin-* + gr. *gennan* = a produce, a genera) Una din cele două α_2-globuline plasmatice care reprezintă precursori ai kininelor. Cea cu Mr mare, 100.000-250.000, este scindată la kalicreina plasmatică şi produce bradikinina, iar cea cu Mr mică, 50.000-75.000, este scindată la kalicreina tisulară, formând lizil-bradikinina sau kalidina.

Kinureninază / *Kynu-reninase*. Enzimă din clasa hidrolazelor, care catalizează dozajul hidrokinureninei (kinurenină) în acid hidroxilantranilic şi alanină, ca etapă în metabolismul triptofanului.

Kinurenină / *Kinurenin*. (gr. *kynon* = câine + lat. *ren*, *renis* = rinichi) Aminoacid aromatic, cu formula $C_{10}H_7O_3N$, metabolit intermediar în sinteza inelului nicotinic şi al triptofanului.

Kisspeptină / *Kisspeptin*. Peptid format din 145 de resturi de aminoacizi, codificat prin gena Kiss-1, secretat de anumiţi neuroni din hipotalamus, activator al secreţiei de gonadoliberină; factorul care declanşează pubertatea.

Kit / *Kit*. (engl. *kit* = echipament) Termen englezesc, asimilat ca atare în limba română, pentru un ansamblu de materiale şi produse necesare efectuării unei determinări, investigaţii sau manevre terapeutice. Este conţinut într-un recipient adecvat naturii materialelor care îl compun.

Klebsiella / *Klebsiella*. (Edwin T.A. Klebs, 1834-1913, anatomopatolog şi bacteriolog german, profesor de anatomie la Berna, apoi la Würtzburg, Praga, Zürich şi la Chicago) Gen de bacterii Gram-negative, imobile, ce aparţin familiei *Enterobacteriaceae*. Sunt localizate la nivelul tractusurilor: respirator, intestinal şi urogenital, la animale şi la om. Reprezintă o cauză frecventă a infecţiilor nozocomiale pulmonare, biliare, urinare şi a plăgilor. *K. oxytoca* produce infecţii urinare umane; *K. pneumoniae* (bacilul Friedländer) produce pneumonia, *K. rhinoscleromatis* cauzează rinoscleromul şi *K. ozenae* produce ozena.

Koilo- / *Koilo-*. (gr. *koillos* = scobitură, depresiune) Prefix care introduce în termeni referirea la o modificare.

Koilonichie / *Koilonychia*. (*koilo-* + gr. *onyx*, *onykhos* = unghie) Deformaţie a unghiilor în boli de sânge, endocrine şi nervoase. Constă în inversarea curburilor unghiilor, care au aspect de lopată.

Korsakovian / *Korsakovian*. Termen care se atribuie diluărilor efectuate în flacon mic, potrivit unei tehnici descrise de Korsakov şi folosite în homeopatie.

L

LAL. Abr. pentru *Limulus amoebocyte lysate*.

LAL test. Abr. pentru *Limulus Amoebocite Lysate test* (v.).

La cald / *At warm place*. Termenul semnifică temperaturile între 30 şi 40°C.

La congelator / *In a congelating place*. Temperatura mai mică de –15°C.

La fierbere / *To boiling*. Sin. *La temperatura de fierbere*. Expresie ce defineşte temperatura la care fierbe un lichid.

La loc răcoros / *At cool place*. Medicamentele se vor păstra la temperaturi între 8 şi 15°C (F.R.).

La loc uscat / *In drying place*. Indicaţie de păstrare a unor substanţe sau medicamente susceptibile de a fixa umiditatea din aer.

La rece / *In a cool place*. Temperatura între 2 şi 8°C.

La sută% g/v / *Percent g/v*. Cantitatea în grame de substanţă conţinută în 100 mL produs final.

La sută şi la mie (%, ‰) g/g / *Percented and Perthousand%, ‰*. Numărul de grame dintr-o substanţă conţinută în 100 mL sau 1.000 g de produs final. Formele farmaceutice se prepară în g/g, iar soluţiile parenterale, reactivii şi unele produse industriale în g/v.

La temperatura camerei / *At room temperature*. Medicamentele se vor păstra la temperaturi între 15 şi 25°C (F.R.).

Label / *Labellum*. (lat. *labellum*, *-i* = buză mică) **1.** Tepală anterioară, nepereche, din ciclul intern, de formă, mărime şi culoare variate de la baza florii *Orchidaceelor*. **2.** Buza inferioară la insecte.

Labferment / *Rennin*, *Chymosin*. Sin. *Chimozină*, *Lab*, *Presură*, *Renină*. (germ. *lab* = cheag + lat. *fermentum*, *-i* = dospire, fermentare, de la *fervo*, *-ere* = a fierbe) Enzimă prezentă în sucul gastric, mai ales la copii, cu rol în coagularea laptelui.

Labi-, Labio- / *Labi-*, *Labio-*. (lat. *labium*, *-ii* = buză) Element de compunere care introduce în termeni referirea la buze.

Labial / *Labial*. (*labio-*) **1.** Preparat care se aplică pe buze. Ex.: ceratul labial. **2.** Structură anatomică ce aparţine buzelor.

Labilitate / *Instability*, *Labile*. (lat. *labilis*, *-e* = nestatornic, care alunecă) Proprietate a substanţelor de a-şi modifica starea în care se găsesc, în funcţie de diferiţi factori interni, externi (ex.: termolabilitate, fotolabilitate).

Labiu / *Labium*, *Lip*. (*labi-*) Prelungire foliacee în formă de buză, situată în partea superioară a tubului caliciului sau a corolei de la *Lamiaceae*, *Scrophulariaceae*.

Lab-on-a-chip / *Lab-on-a-chip*. Termen preluat ca atare pentru sisteme micro de analiză totală (*Micro Total Analysis System*, μTAS). Dispozitivele sunt fabricate din sticlă sau plastic şi pot efectua diferite operaţii, ca: liza celulelor, diluare, îndepărtarea reziduurilor, separare (electroforeză, cromatografic), detecţie, toate pe un cip. Se prezintă ca un „slide" sau format de compact-disc. Toate accesoriile sale sunt miniaturizate: canale, pompe, amestecătoare, sisteme de încălzire, valve etc., pentru a folosi cantităţi minime de reactivi. Pot detecta: celule, proteine, ADN, molecule mici. Se pot efectua reacţii pentru: glucoză, lactat, creatinină, bilirubină, uree, colesterol, fier etc. Exemple industriale: LabChip 3000, LabCD.

Laborator / *Laboratory*. (lat. *laboro*, *-are* = a munci) Ansamblu complex de compartimente, prevăzut cu instalaţii speciale, ustensile, materii prime şi materiale, destinat cercetării ştiinţifice, preparării sau analizei de produse diverse.

Laborator de analiză / *Analysis Laboratory*. **1.** Sin. *Laborator de control al medicamentului*, abr. LCM. Ansamblu complex dintr-o unitate (ex.: fabrică de medicamente) sau independent, destinat determinărilor fizice, fizico-chimice biologice si microbiologice, în vederea evaluării acţiunii farmacologice a unei substanţe sau forme farmaceutice. **2.** Sin. *Masă de analiză* dintr-o farmacie, la care se efectuează analiza calitativă a substanţelor recepţionate, a apei distilate ş.a.

Laborator de medicamente / *Products Laboratory*. V. *Întreprindere farmaceutică*.

Laborator de produse radiofarmaceutice / *Radiopharmaceuticals Laboratory*. Laborator special de fizică nucleară, destinat fabricării de produse farmaceutice. La noi în ţară este în cadrul Institutului de Fizică Atomică şi Inginerie Nucleară, abr. IFIN, la Turnu Măgurele.

Laborator de produse sterile / *Sterile Products Laboratory*. Spaţii de producţie cu zone sterile destinate preparării formelor parenterale (soluţii injectabile şi perfuzabile). Zonele sunt compartimentate în funcţie de operaţiile succesive ale procesului tehnologic.

Lac / *Lake*. (lat. *lacus*, *-us* = loc plin cu apă) Soluţie neimpregnată, de răşini naturale sau sintetice, cu sau fără ulei vegetal, derivaţi celulozici etc., în diferiţi dizolvanţi, care, prin evaporare, formează o peliculă subţire, cu rol protector (lăcuirea tuburilor din aluminiu, flacoanelor, cartoanelor sau etichetelor).

Laciniat / *Laciniate*. (lat. *lacinatus*, *-a*, *-um* = laciniat) Frunze, sepale, petale cu marginea despicată în fâşii înguste şi inegale (ex.: caliciul de la *Agrostemma githago*).

Lacinie / *Lacinia*. (lat. *lacinia*, *-ae* = franj, lacinie) Diviziune îngustă a unei frunze, sepale, petale (ex.: frunze laciniate la *Tilia platyphyllos* var. *laciniata*).

Lacrim-, Lacrimo- / *Lacrim-*, *Lacrimo-*. (lat. *lacrima*, *-ae* = lacrimă) Prefixe care introduc în termeni referirea la lacrimi, lăcrimare.

Lacrimi / *Tears*. (*lacrim-*) Sin. *Lichid lacrimal*, *Film lacrimal* (v.). Produs lichid secretat de glandele lacrimale principale şi accesorii, pentru a umecta suprafaţa ochiului. Sub influenţa unor stimuli psihici, fizici, chimici sau fiziologici, secreţia este mai abundentă şi se revarsă sub formă de picături. La adult, volumul mediu al lichidului lacrimal este între 7-10 μL şi ajunge, în stare de repaos, la 30 μL (echivalentul a 1-2 picături de lichid); are un pH = 7,1-7,6, viscozitate = 1,3-5,9 mPa.s, temperatură 30-35°C, osmolaritate 310-334 mmol/kg, tensiune superficială 40-50 dyn/cm, indice de refracţie 1,336-1,357, scăderea punctului crisocopic 0,55-0,64°C. Conţine: proteine 7 g/L, glucoză 0,6 g/L, Cl^- 4 g/L, Na^+ 4,5 g/L, K^+ g/L. Dintre proteine, lizozimul este o enzimă cu rol antiseptic.

Lacrimi artificiale / *Artificial tears*. (*lacrim-* + fr. *artificiel, -elle* = meşteşugar, produs de o tehnică umană, şi nu de natură) Soluţii oftalmice sterile înlocuitoare ale secreţiilor lacrimale. Ele sunt destinate umectării globului ocular, în caz de insuficienţă sau lipsă a fluxului lacrimal, se administrează în picături.

Lacrimogen / *Lacrimatory*. (*lacrimo-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care provoacă formarea de lacrimi, prin acţiunea sa iritantă aspura mucoasei oculare.

Lact-, Lacto- / *Lact-, Lacto-*. (lat. *lac, -is* = lapte) Element de compunere care introduce în termeni referirea la lapte.

Lactacidemie / *Lactacid(a)emia*. (*lacto-* + lat. *acidus, -a, -um* = acru, acid + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţă de acid lactic în sânge. Efortul fizic, predominenţa simpatică şi, în special, adrenalina provoacă hiperlactacidemie tranzitorie, care este unul din factorii umorali ai oboselii musculare. Concentraţia normală este: 0,6-1,8 mmoli/L şi creşte în coma diabetică sau hepatică.

Lactacidurie / *Lactaciduria*. (*lacto-* + lat. *acidus, -a, -um* = acid, acru + gr. *ouron* = urină) Eliminare urinară de acid lactic (normal 80-100 mg / 24 ore).

Lactalbumină / *Lactalbumin*. (*lacto-* + *albumen, -inis* = albuş de ou, de la *albus -a, -um* = alb) Albumină prezentă în laptele mamiferelor, cu structură diferenţiată, după specie (9‰ în laptele de mamă, din totalul de 16‰ proteine; 15‰ în laptele de vacă, din totalul de 35‰ proteine).

Lactame / *Lactames*. Forme tautomere ale substanţelor cu nucleu purinic sau pirimidimic, cu grupări =C=O.

Lactat / *Lactate*. **1.** Săruri ale acidului lactic, în terapie se utilizează sărurile de sodiu şi de potasiu. **2.** Produse lactate (care conţin lapte).

Lactat de calciu / *Calcium lactate*. Formula generală: $(C_3H_5O_3)_2Ca\cdot 5H_2O$, Mr = 308,3. Se obţine în cursul fermentării lactice, în prezenţa carbonatului de calciu, urmată de purificare prin cristalizare. Masă albă, opacă, fără miros şi gust perceptibil, uşor efluorescentă, solubilă în 18,5 p. apă, la 20°C şi foarte solubilă în apă fierbinte, puţin solubilă în alcool, dar solubilă la cald. Se utilizează în hipocalcemie, urticarie, migrene, în astm, ca hemostatic şi în industria alimentară. V. *E 327*.

Lactat de magneziu / *Magnesium lactate*. Formula generală: $(C_3H_5O_3)_2Mg\cdot 3H_2O$, Mr = 256,508. Se prezintă sub formă de cristale mici, prismatice, albe, fără miros, cu gust uşor amar, solubil în apă 1:28 p şi în apă fierbinte 1:6 p, insolubil în alcool. Are acţiune sedativă a SNC şi purgativ uşor în doze 1-3 g, de 2-3 ori/zi, este prescris în spasmofilie.

Lactat de potasiu / *Potassium lactate*. V. *E 326*.

Lactat de sodiu / *Natrium lactate*. Formula generală: $C_3H_5O_3Na\cdot nH_2O$. Produs cristalin, alb, foarte higroscopic, care trece într-un lichid siropos. Este solubil în alcool, insolubil în eter. Se utilizează ca antiseptic intestinal şi antidispeptic: 1-4 g/zi; în perfuzii izoosmotice: 1,72 g% pentru tratarea acidozei, cu excepţia acidozei diabetice, şi ca aditiv alimentar. V. *E 325*.

Lactat feros / *Ferrous lactate*. V. *E 585*.

Lactat dehidrogenază / *Lactate dehydrogenase*. (*lacto-* + lat. *de* = separat de + gr. *hydor, -atos* = apă + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă care transformă acidul lactic în acid piruvic, în prezenţa NADH. A permis descoperirea izoenzimelor; se disting cinci izoenzime LDH.

Lactaţie / *Lactation*. (*lac-*) **1.** Procesul de formare şi de secreţie a laptelui de către glandele mamare şi de excreţie prin canalele galactofore. În general, are loc numai după naşterea puiului şi este stimulată de supt. Se află sub control hormonal; principalii hormoni implicaţi sunt prolactina şi ocitocina. **2.** Perioada de alăptare.

Lactază / *Lactase*. (*lacto-* + *-ază*) Sin. *β-D-galactozidază*. Enzimă care hidrolizează lactoza în glucoză şi în galactoză.

Lactescent / *Lactescent*. Sin. *Laticifer*. (lat. *latescens, -ntis* = lăptos, din *latesco, -ere* = a se preface în lapte şi *lac, lactis* = lapte) **1.** Organ sau ţesut prevăzut cu vase laticifere. **2.** Lăptos.

Lactime / *Lactimes*. Forme tautomere „oxi" ale substanţelor cu nucleu purinic sau pirimidimic, cu gruparea ≡C (OH). Forma „oxi"↔ Forma „oxo":

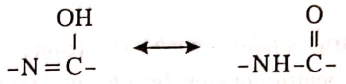

$$\begin{array}{c}OH\\ |\\ -N=C-\end{array} \longleftrightarrow \begin{array}{c}O\\ \|\\ -NH-C-\end{array}$$

Forma „oxi" lactimică

Forma „oxo" lactamică

Lactitol / *Lactitol*. V. *E 966*.

Lactobacil / *Lactobacillus*. (*lacto-* + lat. *bacillus, -i* = bastonaş) Bacili imobili, gram pozitivi care elaborează enzime ce produc fermentaţia lactică, fermentând hidraţii de carbon, eliberând acidul lactic (ex.: genul *Lactobacillus*). Lactobacilii au un rol important în industria alimentară în producerea brânzeturilor, iaurtului şi a altor produse lactate.

Lactobacillus / *Lactobacillus*. Gen de bacterii format din bacterii gram pozitivi, imobili; fermentează glucidele, cu producere de acid lactic. Se utilizează în industria alimentară (a laptelui).

Lactodensimetru / *Lactodensimeter, Lactometer*. (*lacto-* + lat. *densitas, -atis* = densitate + gr. *metron* = măsură) Aparat care determină densitatea laptelui.

Lactoferină / *Lactoferrin*. Glicoproteină din lapte, cu Mr de 80 Kda, ce are o mare afinitate pentru fier; mai este prezentă şi în neutrofile, în unele secreţii ca lacrimi, mucus, salivă şi în bilă / sânge, de unde este eliberată şi în timpul inflamaţiei.

Lactoflavină / *Lactoflavin*. V. *Vitamina B_2*.

Lactogen / *Lactogen*. (*lacto-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă, factor care stimulează lactaţia.

Lactogeneză / *Lactogenesis*. Sin. *Galactogeneză* (v.). Proces de producere a laptelui.

Lactogliceride / *Lactic acid esters of mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Esteri lactici ai mono- şi digliceridelor acizilor graşi*. V. *E 472 b*.

Lactoglobulină / *Lactoglobulin* (*lacto-* + lat. *globulus, -i* = glob mic + *-ină*) Proteină de tip globulinic din lapte. Laptele uman conţine 3,5 g globuline / litru.

Lactona acidului gluconic / *Glucono-delta lactone*, abr. GDL. V. *E 575*.

Lactone / *Lactones*. Esteri rezultaţi prin condensarea intramoleculară a oxiacizilor.

Lactoproteine / *Lactoproteins*. Ansamblul proteinelor din lapte: imunoglobuline, lactalbumină, lactosiderofilină.

Lactoser / *Lactoserum*. (*lacto-* + lat. *serum, -i* = zer) Partea lichidă care rămâne după îndepărtarea cheagului din laptele tratat cu fermenţi. Nu are coenzimă, conţine lactalbumine şi lactoglobuline, lactoză şi săruri minerale.

Lactovegetarian / *Lactovegetarian*. (*lacto-* + lat. *vegeto, -are* = a înviora, a însufleţi, *de la vegetus, -a, -um* = vioi, cu viaţă) **1.** Caracteristică a unei alimentaţii pe bază de lapte, derivate din lapte şi din legume verzi. **2.** Persoană care ţine regimul respectiv.

Lactoză / *Lactose*. Sin. *Zahăr din lapte*. (*lacto-* + *-oză*) Dizaharid compus dintr-o moleculă de α-glucoză şi una de β-galactoză, prezent în lapte (ex.: laptele de vacă conţine 4,7% lactoză). Se utilizează ca diuretic laxativ şi ca substanţă auxiliară (diluant) la prepararea de forme farmaceutice solide, mai ales pulberi, capsule, comprimate etc. Poate da intoleranţă.

Lactozurie / *Lactosurie*. (*lacto-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa lactozei în urină; proces fiziologic la nou-născut, copii, în perioada de graviditate etc.

Lacunar / *Lacunar*. (lat. *lacuna*, *-ae* = cavitate, groapă) **1.** Ţesut sau organ care prezintă lacune. **2.** Ţesut parenchimatic alcătuit din celule de forme şi dimensiuni variate, dispuse dezordonat, formând spaţii mari intercelulare.

Lacună / *Lacune*, *Lacuna*. (lat. *lacuna*, *-ae* = cavitate, groapă) **1.** Cavitatea prezentă în interiorul unui ţesut sau organ. **2.** Gropiţe prezente pe suprafaţa talului sau cormului la unele talofite sau cormofite. **3.** Spaţii goale sau cu părţi lipsă.

Lacunos / *Spongy parenchyma*. (lat. *lacuna*, *-ae* = cavitate, groapă) Ţesut asimilator din frunzele plantelor superioare, alcătuit din celule de forme şi dimensiuni variate, dispuse dezordonat, formând spaţii mari intercelulare. Este situat între ţesutul palisadic şi epiderma inferioară la frunzele de tip dorsi-ventral (bifacial).

LADMER / *LADMER*. Abr. pentru modelul cu etapele cuprinse între administrarea unui medicament şi obţinerea efectului terapeutic, din limba franceză: *Libération – Absorption – Distribution – Métabolisme – Elimination – Réponse* = eliberare, absorbţie, distribuţie, metabolizare, eliminare (excreţie) şi răspuns terapeutic. În engleză, se utilizează ADME (abr. de la *Absorption – Distribution – Metabolization – Excretion*).

Lamă / *Slide* (microsc.). N.A. *lamina*. (lat. *lamina*, *-ae* = lamă, foaie subţire) Porţiune de sticlă subţire, transparentă, dreptunghiulară, pe care se aplică preparatele ce se analizează la microscop.

Lamă bazală / *Basement membrane*. Sin. *Membrană bazală* (v.).

Lambda / *Lambda*. (λ = a 12-a literă a alfabetului grec) Este utilizată în fizică (lungimea de undă şi constanta de dezintegrare radioactivă).

λ-carrageenan / *lambda-carrageenan*. Se află în proporţie de 15% în carrageenan. Nu gelifică. Lanţurile polimerice sunt distribuite la întâmplare; are o viscozitate înaltă. Conţine aproximativ 35% ester sulfat şi foarte puţin sau deloc 3,6-AG (anhidrogalactoză). Deoarece are multe grupări sulfat, nu formează structura de gel.

Lamblia / *Lamblia*. (Vilem Dusan Lambl, 1824-1895, medic ceh) Gen de protozoar flagelat, parazit în tractul intestinal la om şi la animale. Provoacă diaree intermitentă şi malabsorbţie, colecistită. La om parazitează specia *Giardia lamblia* (*G. Intestinalis*).

Lambliază / *Lambliasis*. Sin. *Giardiază*. Infecţia cu protozoare din genul *Lamblia*, ce parazitează tractul intestinal al omului şi al animalelor, provocând diaree si malabsorbţie.

Lamelă / *Lamella*. (lat. *lamella*, *-ae* = foiţă de metal, lamă mică) **1.** Pliuri ale membranei situate între granulele cloroplastelor din celulele vegetale. **2.** Membrane lamelare purtătoare de spori, dispuse pe faţa interioară a pălăriei la unele specii de ciuperci. **3.** Straturi subţiri de diferite tipuri de ţesut osos din care este alcătuit osul compact. **4.** *Cover slip*. Plăcuţe subţiri de sticlă utilizate pentru acoperirea secţiunilor microscopice, folosite la obţinerea preparatelor fixe.

Lamelă lipidică / *Bilayer membranes*. V. *Bistrat fosfolipidic*.

Lamelă mijlocie / *Middle lamella*. Lamelă pectică situată între celule şi care realizează legătura dintre celulele vegetale învecinate.

Lamele oculare / *Ophtalmic inserts* (lat. *lamella*, *-ae* = lamelă + gr. *ophthalmos* = ochi) Denumire veche pentru insertele oftalmice. Preparatele farmaceutice solide, sub formă de discuri, din gelatină, care conţin substanţe active în soluţie sau suspensie, utilizate în afecţiuni oculare. Insertele moderne au matriţa din materiale poroase din plastomeri, impregnate cu substanţe active, care sunt cedate în 24 ore sau mai mult, prin diferite mecanisme. V. *Inserte oftalmice*.

Lamin-, Lamino- / *Lamin-*, *Lamino-*. (lat. *lamina*, *-ae* = lamă, foaie subţire) Prefixe care introduc în termeni referirea la un aspect subţire, laminar.

Laminare / *Lamination*. (lat. *lamin-*) **1.** Procedeu de omogenizare a unguentelor în industrie, efectuat în mori cu valţuri sau mori coloidale. Unguentul este forţat să treacă, sub presiune mare, sub formă de lame fine. **2.** Separarea unui comprimat în două sau în mai multe straturi paralele, distincte.

Laminarină / *Laminarin*. (de la *Laminaria* = gen de algă brună) Polizaharid de tipul dextrinei, prezent ca substanţă de rezervă în celulele algelor brune.

Laminaritate / *Laminarity*. Flux de aer unidirecţional cu viteză suficientă pentru a mătura particulele materiale din cadrul unei arii critice de procesare.

Lamină / *Lamina*, *Leaf blade*. Sin. *Limb*. (*lamin-*) **1.** Componenta principală, de obicei plană, a unei frunze complete, mature, traversată de nervuri de forme şi de mărimi variate. **2.** Parte a talului unor alge asemănătoare cu o frunză.

Lampă / *Lamp*. (lat. *lampas*, *-adis* = torţă, candelabru) Dispozitiv sau aparat care emite lumină şi căldură. Ex.: lampă cu alcool, lampă cu arc, lampă de cuarţ, cu vapori de mercur, lampă cu fantă, lampă scialitică pentru sălile de operaţie, care nu lasă umbre pe câmpul operator.

Lampă cu catod scobit / *Hollow cathode lamp*. Sursă ce emite radiaţii luminoase ce conţin linii înguste, caracteristice elementului din care este confecţionat catodul acestei lămpi.

Lampă de wolfram / *Tungsten lamp*. Balon de sticlă în care curentul electric care circulă printr-un filament de wolfram încălzeşte firul şi cauzează emisia de lumină vizibilă.

Lampă Wood / *Wood Lamp*. Lampă cu filtru de oxid de nichel, a cărei lumină devine fluorescentă în prezenţa diferitelor substanţe. Se utilizează mai ales în cromatografie.

Lan- / *Lan-*. (lat. *lana*, *-ae* = lână) Element de compunere care introduce în termeni referirea la lână.

Lanat / *Lanate* (lat. *lanatus* = lânos, păros) Organ vegetal acoperit cu peri albi, lânoşi, lungi, creţi şi moi (ex.: baza tulpinii, peţiolii şi nervura principală de la *Verbascum lanatus*).

Lanceolat / *Lanceolate*. (lat. *lanceolatus*, *-a*, *-um* = lanceolat) Organ vegetal de forma unei lance sau suliţe (ex.: frunzele de la *Salix alba*).

Lanolinat de izopropil / *Isopropyl lanolin*. Lichid clar, incolor, cu acţiune plasticizantă şi emolientă, stabilizantă, obţinut din lanolina tratată cu alcool izopropilic.

Lanolină / *Lanolin* (*lan-* + lat. *oleum*, *-i* = ulei, + *-ină*) (*Adeps lanae*, *Adeps lanae anhydricus*, *Cera lanae*, *Cera lanae ovis*) Produs natural obţinut prin purificarea lipidelor de pe lâna oilor; are consistenţa moale, p.t. 36-42°C, masă filantă, viscoasă, onctuoasă, adezivă şi care se etalează greu pe tegumente. Conţine alcooli superiori liberi: colesterol şi izocolesterol 3-4% esteri ai colesterolului cu acizii şi oxiacizii graşi, în proporţie de 16-18%; emulsionează apa în proporţie de 150%. Are o mare penetraţie prin piele, mai ales în asociere cu excipienţi fluizi. Se utilizează ca emulgator, emolient şi excipient pentru baze de unguent.

Lanolină acetilată / *Acetylated lanolin*. Produs obţinut prin esterificarea grupărilor din lanolina naturală, masă galbenă, hidrofobă; se dizolvă în uleiuri minerale şi se utilizează pentru preparate de protecţie şi la prepararea săpunurilor, cărora le conferă un caracter gras.

Lanolină ceroasă / *Waxy lanolin.* Produs cu aspect ceros, de culoare galbenă, obținut din lanolină; cuprinde fracțiunile de esteri cu greutate moleculară mare.

Lanolină distilată / *Distilated lanolin.* Produs foarte stabil, aproape fără miros, viscos, filant, obținut prin distilarea lanolinei purificate.

Lanolină etoxilată / *Ethoxylated lanolin.* Produs hidrofil, semisolid, viscos, miscibil cu apa, obținut prin tratarea lanolinei cu oxid de etilen. Are proprietăți emoliente și tensioactive, capacitate de gelificare.

Lanolină hidratată / *Hydrous lanolin* (*Adeps lanae hydrosus – F.R.*) Bază de unguent emulsie, tip H/L, care conține 25% apă, ca fază internă.

Lanolină hidrogenată / *Hydrogenated lanolin.* Produs alb, lipsit de miros și stabil, p.t. 50°C obținut din lanolină prin saturarea dublelor legături, iar esterii sunt transformați în alcoolii și în acizii respectivi.

Lanolină lichidă / *Liquid lanolin.* Ulei de lanolină, produs fluid, viscos, galben, puțin lipicios, ușor miscibil cu hidrocarburile, obținut din lanolină. Cuprinde fracțiunile de esteri cu masă moleculară mică.

Lanț / *Chain.* (bulgară *lanec* = lanț) **1.** În chimie: a. Serie de atomi de carbon din unele molecule organice. Se utilizează și termenul *catenă* (v.) pentru un lanț de mai mulți atomi egali; b. Proces de reacție continuă, numit *reacție în lanț*. **2.** În medicină: a. Succesiune de elemente macroscopice sau microscopice care formează o unitate anatomică și/sau funcțională, ca parte a unei alte structuri, ex.: lanț ganglionar limfatic; b. Lanț epidemic, succesiune de îmbolnăviri. **3.** În biochimie: ansamblu de aminoacizi uniți prin legături peptidice, denumit lanț peptidic sau polipeptidic.

Lanț de farmacii / *Pharmacy chain.* Două sau mai multe farmacii care au același proprietar și același administrator, care desfășoară în mod centralizat activitățile de aprovizionare și de desfacere de medicamente.

Lanț de valori / *Values chain.* Instrument principal de identificare a modalităților de creare a unei valori superioare pentru client.

Lanț metabolic / *Metabolic pathway, Metabolic chain.* Succesiune de reacții chimice care determină sinteza sau degradarea unui metabolit.

Lanț trofic / *Trophyc chain, Food chain.* **1.** Unitate trofodinamică de transformare și de circulație a hranei, în care substanța organică circulă de la o *specie* la alta într-un singur sens, de la un nivel trofic inferior la unul superior. Fiecare organism care intră în componența lanțului trofic formează o *verigă trofică*. Numărul verigilor într-un lanț trofic este variabil, frecvent sunt 3-5 verigi; rareori ajunge la un număr mai mare. **2.** Șir care enumeră relațiile de hrănire dintre organismele componente ale unui *ecosistem*. Fiecare *organism* depinde, pentru a se hrăni, de membrul anterior al lanțului trofic. Este o unitate funcțională de transformare a substanței și de transfer de energie, alcătuită dintr-un șir de specii, pornind de la o bază trofică și sfârșind cu un răpitor de vârf sau un ultrahiperparazit. **3.** Cale de vehiculare a substanțelor nutritive în biocenoză.

Lanuginos / *Lanuginose* (lat. *lanuginosus, -a, -um* = bogat lânos) Organ vegetal acoperit cu peri scurți, mici, pufoși (ex.: *Quercus lanuginosus*).

-laps, Laps- / *-lapse, Laps-* (lat. *lapsus, -us* = cădere, lunecare, *de la labo, labare, labi-, labum* = a se clătina, a sta să cadă) Elemente care introduc în termenii compuși referirea la pierderea memoriei.

Lapsus / *Lapse of the tongue, Lapse of the pen.* (*laps-*) Eroare în vorbire (l. *linguae*) sau în scris (l. *cabemi*) și înlocuirea cuvântului așteptat cu altul. Cauze: oboseală, excitație sau tulburare a atenției.

Lapte / *Milk.* (lat. *lac, lactis* = lapte) **1.** Secreție a glandelor mamare ale mamiferelor ce servește pentru alimentarea puilor mici. **2.** În farmacie, se găsesc diferite sortimente de lapte, a căror compoziție imită mai mult sau mai puțin laptele matern, cât și sorturi de lapte pentru unele regimuri alimentare. **3.** În cosmetologie, acest termen desemnează un preparat lichid, viscos sau nu, tip emulsie, destinat a fi aplicat pe piele cu rol protector sau demachiant.

Laring-, Laringo- / *Laryng-, Laryngo-.* (gr. *larynx, -laryngos* = laringe) Element de compunere care introduce în termeni referirea la laringe.

Laringe / *Larynx.* N.A. *larynx, larynges.* (*laring-*) Formațiune anatomică tubulară, situată între faringe și trahee, cuprinde corzile vocale. Laringele continuă faringele. Este organul central al fonației, asigurată de corzile vocale.

Laringită / *Laryngitis, Croup.* (*laringo-* + *-ită*) Inflamație acută sau cronică a mucoasei laringiene, consecutivă unei infecții microbiene sau virotice.

Laringologie / *Laryngology.* (*laringo-* + gr. *logos* = știință) Ramură a otorinolaringologiei (ORL) care studiază laringele, organul respirației și al fonației și afecțiunile sale.

Laringotraheobronșită / *Laryngotracheobronchitis.* (*laringo-* + lat. *arteria trakheia* = arteră rugoasă, trahee, de la lat. *trakhys, -is* = rugos + lat. medievală *bronchia, -ae* din gr. *bronkhos, bronchia* = bronhie + *-ită*) Inflamație concomitentă a laringelui, traheei și bronhiilor.

Larvă / *Larva.* (lat. *larva, -ae* = mască, arătare) Stadiu de dezvoltare a unei insecte.

Laser / *Laser.* (acronim engl. pentru *Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation* = amplificarea luminii prin emisia stimulată de radiație – 1969, Maiman) Instalație pentru generarea și amplificarea radiațiilor electromagnetice din domeniul vizibil, bazată pe fenomenul de emisie stimulată a radiației. Produce un fascicul monocromatic paralel, coerent și foarte intens, cu lungimea de undă situată în domeniile ultraviolet, vizibil sau infraroșu ale spectrului. Principalele aplicații medicale ale l. sunt: 1) În oftalmologie, îndeosebi în tratamentul decolării de retină și al altor leziuni retiniene. 2) În chirurgie, datorită posibilității de a efectua incizii precise și localizate, o cicatrizare bună etc., explorări de diagnostic, interes științific și industrial. Un domeniu de interes, mai ales în cercetare, este microscopia optică de baleiaj, ce folosește laserul. V. și *Maser*.

Laser Candela / *Candela laser.* Mijloc terapeutic utilizat pentru tratarea problemelor vasculare (dilatații vasculare, angioame), iar în terapiile cosmetice realizează epilare definitivă, chiar și pe pielea mai închisă la culoare (fototip IV-V), fiind, de asemenea, foarte eficient în reîntinerirea facială.

Lasupol / *Lasupol.* Produse fabricate de firma Veb Deutsches. Excipienți sintetici pe bază de ester cetilic al acidului ftalic. Se cunosc 2 sorturi: EM și G, cu p.t. 34-38°C, inerte și stabile.

Lat- / *Lat-.* (lat. *latens, -ntis* = ascuns) Element de compunere care introduce în termeni referirea la încet, ascuns.

Latent / *Latent* (*lat-*) **1.** Caracter al unui germen patogen care nu-și manifestă prezența în organism. **2.** Proces sau fenomen produs lent, încet.

Latență / *Delay, Latency.* (*lat-*) **1.** Interval de timp între administrarea unui medicament și apariția efectului său. **2.** Stare de inactivitate aparentă. **3.** Perioada de viață a unui animal sau a unei plante când aceasta este în stare inactivă. Modificările fiziologice care însoțesc starea de viață latentă permit organismului să supraviețuiască condițiilor nefavorabile de mediu. Astfel, plantele anuale traversează perioada de iarnă sub formă de semințe, în timp ce un număr mare de plante perene supraviețuiesc datorită unor organe subterane (tulpini) ca: rizomi, tuberculi sau bulbi. În cazul animalelor, hibernarea şi estivaţia le permit să supravieţuiască în perioadele de frig, respectiv de căldură extremă.

Latex / *Latex*. (lat. *latex*, *-icis* = lichid) Suc dens, viscos, opac, de culoare albicioasă sau roşietică, produs de numeroase plante şi conţinut în vasele laticifere, de unde se obţine prin incizie la nivelul tijei sau al trunchiului copacului, bogat în grăsimi, cauciuc, gutapercă şi gume. Reprezintă un mijloc de protecţie contra leziunilor. Ex.: cauciucul este secreţia lăptoasă a celulelor specializate ale arborelui de cauciuc, *Hevea brasiliensis*, formată dintr-o suspensie coloidală de particule de cauciuc în apă, cu mici cantităţi de proteine şi o serie de metaboliţi cu masa moleculară mică (acizi nucleici); utilizat pentru obţinerea cauciucului natural; macul de grădină – *Papaver somniferum*, rostopasca – *Chelidonium majus*. V. şi *Cauciuc*.

Latexuri medicamentoase / *Pharmaceutical latex*. Sisteme terapeutice coloidale, sub formă de microdispersii apoase de polimeri biodegradabili, insolubili în apă, cu viscozitate mică. Au particulele de formă sferică, de ordinul a mai multe sute de nanometri (≈ 500 nm). Se utilizează ca suport pentru medicamentele injectabile şi oftalmice cu eliberare controlată. Se obţin prin polimerizarea unui monomer, care, în prealabil, a fost emulsionat sau dizolvat în faza apoasă. O a doua metodă constă în dizolvarea polimerului într-un solvent organic şi prepararea cu acest gel a unei emulsii de tipul L/H; solventul este apoi evaporat şi se obţine o suspensie apoasă stabilă, formată din particule sferice, cu dimensiuni sub 1 micron.

Laticifere / *Laticifers* (lat. *laticiferus*, *-a*, *-um* = care secretă latex) Ţesuturi în care se găsesc celule sau canale laticifere (ex.: la *Euphorbia* sp., *Chelidonium majus*). *a. articulate* / *articulated* – vase pluricelulare formate din celule vii dispuse cap la cap, la care membranele transversale au dispărut sau numai s-au ciuruit. *b. nearticulate* / *non-articulated* – formate dintr-o singură celulă gigantică, ce se ramifică şi străbate planta.

Latirism / *Latyrism*. Boală dată de aminoacizi toxici – substanţe latirogene, caracterizată prin dureri musculare şi paralizia spastică a membrelor inferioare, produsă la consumatorii de cantităţi mari din seminţele plantelor din genul *Latyrus sativus*, *L. cicera*, *L. clymenum* şi *Vicia*. Boală neurologică cu două tipuri de manifestări: osteolatirism şi neurolatirism.

Laurat de dietanolamină / *Diethanolamine laurate*. Sin. *Crillon LDE*, *Stepanol LDA*. Emulgator anionic de tip L/H.

Laurat de gliceril-sorbitan / *Glyceril-sorbitan monolaurate*. Sin. *Emulgator G-672*. Lichid gălbui, uleios, cu viscozitate 1.800-2.000 mPa·s; solubil în alcool, uleiuri vegetale, parafină lichidă, dispersabil în apă şi în ulei de arahide. Se utilizează ca umectant şi ca emulgator.

Laurat de monoetanolamină / *Monoethanolamine laurate*. Sin. *Crillon LMF*. Emulgator anionic de tip L/H.

Laurat de pentaeritril polietilenglicol / *Polyethylene glycol pentaerithryllaurate*. Sin. *Emulgator L40*. Lichid gălbui, cu gust amar, aproape inodor, d=1,076, p.f. 165-175°C, viscozitate 43,5°E. Emulgator neionogen, din grupul „Grunau". Este lipsit de toxicitate, DL$_{50}$ oral = 20 g/kg corp, subcutanat (s.c.): 2 g/kg corp.

Laurat de polioxietilen / *Polyoxyethylene laurate*. **1.** Sin. *Brij 30* (n = 4). Lichid cu valoare HLB = 9,5, solubil în uleiuri vegetale şi parafină lichidă. Se utilizează ca emulgator L/H. **2.** Sin. *Brij 35* (n = 23). Produs solid cu valoare HLB = 16,9, p.t. 48°C, insolubil în uleiuri vegetale şi în parafină lichidă. Se utilizează ca emulgator L/H.

Laurilglicerilsulfat de sodiu / *Natrium laurylglycerylsulfate*. Agent de stabilizare a spumei şi spumant utilizat în pastele de dinţi şi în produsele spumante.

Laurilsarcozinat de sodiu / *Natrium laurylsarcosinate*. Sin. *Medialane*, *Sarkosyl*, *Warco A 266*. Agent spumant, anticoroziv şi antienzimatic utilizat în pastele de dinţi.

Laurilsulfacetat de sodiu / *Natrium laurylsulfacetate*. Sin. *Lathanol*. Se utilizează ca agent de spumificare în pastele de dinţi şi produse spumante.

Laurilsulfat de monoetanolamină / *Monoethanolamine laurylsulfate*. Sin. *Epicole LQ*. Se utilizează ca agent de spumare.

Laurilsulfat de sodiu / *Natrium laurylsulphate*. Sin. *Duponal C*. Produs solid, alb, solubil în apă. Emulgator de tip L/H, cu valoarea HLB = 40. Se utilizează ca agent spumant în paste de dinţi, în şampoane.

Laurilsulfat de trietanolamină / *Triethanolamine laurylsulphate*. Sin. *Epicole TA*, *Duponal WA*, *Sipon S*, *Kristelex T*. Emulgator de tip L/H utilizat ca agent spumant în paste de dinţi şi şampoane.

LAV / *LAV*. Abr. de la engl. *Lymphadenopathy Associated Virus*. Virus responsabil de SIDA. V. *HIV* şi *SIDA*.

Lavabil / *Lavation*. (fr. *lavable* = lavabil, uşor de spălat cu apă, din lat. *lavo*, *-are* = a spăla) Produs care se îndepărtează uşor prin spălare, cu apă.

Lax- / *Lax-*. (lat. *laxus*, *-a*, *-um* = larg, destins, lax) Prefix care introduce în termeni referirea la un fenomen de destindere, purgaţie, laxaţie.

Lax / *Lax*. (*lax-*) Organ vegetal răsfirat, degajat, neînghesuit (ex.: inflorescenţa de la *Bromus tectorum*).

Laxativ / *Laxative*. (*lax-*) Medicament care provoacă evacuarea intestinală (eliminarea unuia sau mai multor scaune moi) crescând peristaltismul intestinal sau care facilitează tranzitul intestinal prin stimularea reflexului de defecare, prin lubrifiere şi emulsionare.

Lăcrimare / *Lacrimation*. (lat. *lacrima*, *-ae* = lacrimă) Creşterea afluxului de lacrimi de la nivelul conjunctivei prin hipersecreţie, urmată de rinoree, sau prin stagnare ori eliminare redusă (din cauza obstrucţiei căilor lacrimale), când lacrimile debordează şi curg pe obraji (epifora).

Lăstar / *Sprout*. (bg. *lastar* = lăstar) Lujerul anual care se formează din muguri adventivi sau dorminzi de la baza tulpinii, de pe cioate şi din rădăcini (drajoni).

Lăţime de bandă / *Bandwidth*. Domeniul de lungimi de undă sau frecvenţe al unei benzi de absorbţie sau emisie cu înălţimea egală cu jumătate din înălţimea picului. Se mai referă la lăţimea unei radiaţii emergente din fanta unui monocromator.

LC / MS / MS / *LC / MS / MS*. Abr. pentru engl. *Liquid chromatography with tandem mass spectrometry detection*. Metodă bioanalitică înalt selectivă care utilizează spectrometrul de masă cu presiune atmosferică ionizată triplă-cvadruplă pentru a măsura diferenţa în raportul sarcină la masă a moleculelor şi a fragmentelor ionizate.

L-cisteină / *L-cysteine*. V. *E 920*.

LCR / *CSF*, *Cerebrospinal fluid*. Abr. de la *Lichid cefalorahidian* (v.).

L-DOPA / *L-DOPA*. Abr. de la *L-Dihidroxifenil alanină*.

Lecit- / *Lecith-*. (gr. *lekithos* = gălbenuş de ou) Element de compunere care introduce în termeni referirea la lecitină.

Lecitinaze / *Lecithinse*. Sin. *Fosfolipaze*. Enzime care catalizează hidroliza fosfolipidelor.

Lecitine / *Lecitines*. Sin. *Fosfolipide*, *Fosfatide*. (*lecit-* + *-ină*) Esteri ai acizilor fosfatidici. Termen utilizat de Gobley, în 1850, pentru a descrie extractul din gălbenuşul de ou din care C. Diakonow, în 1867, a izolat fosfatidilcolina. Termenii de lecitină şi fosfatidilcolină se utilizează frecvent unul în locul altuia. Sunt un grup de fosfolipide formate din esteri ai glicerolului cu acizi graşi şi cu acidul fosforic, conţin şi colina ca bază azotată. Acizii fosfatidici sunt digliceride ale acizilor graşi, în care al treilea grup hidroxil (din glicerol) este esterificat cu acidul fosforic. Este cel mai răspândit fosfolipid animal (fiind un component al membranei celulare), se întâlneşte şi la plantele superioare, dar foarte rar la microorganisme. Lecitinele au caracter amfoter datorită unei funcţii acide libere de acid fosforic şi a unei funcţii bazice (amoniu cuaternar) a colinei. Lecitinele se găsesc atât în plante, cât şi în animale. Caracterul amfoter al moleculei de lecitină permite formarea ambelor tipuri de emulsii L/H şi H/L. Se utilizează ca emulgator şi în industria cosmetică şi în cea alimentară. V. *E. 322.*

Lectine / *Lectins* (lat. *lectus*, *-a,-um* = cules, selectat, din *lego*, *-ere* = a culege, a aduna + *-ină*). Proteine vegetale de origine neimunologică extrase din leguminoase, glicoproteine din clase chimice diferite, prevăzute cu situsuri stereospecifice care permit să se lege specific la unele zaharuri. Sunt capabile să recunoască şi să se lege de anumite glucoproteine exprimate la suprafaţa anumitor celule. Această interacţiune cu anumite glucide este foarte specifică, la fel de specifică precum cea enzimă-substrat sau antigen-anticorp. Lectinele pot lega resturi libere de glucide, polizaharide, glicoproteine sau de glicolipide din membranele celulare unde sunt libere sau legate. Anumite celule canceroase supraexprimă anumite glucide sau lectine. De aceea, cuplarea lipozomilor cu lectine sau cu unele grupări glucidice se utilizează pentru ţintirea anumitor tumori. Pot fi utilizate pentru identificarea celulelor mutante din culturile de celule şi pentru determinarea grupei sangvine, deoarece pot să provoace aglutinarea globulelor roşii. Se găsesc în seminţele unor legume şi în alte ţesuturi, unde se consideră că acţionează ca toxine. Puse în prezenţa unor suspensii celulare, ele formează punţi între celulele vecine şi produce aglutinarea lor, proprietate demonstrată pe globulele roşii, de unde şi denumirea de *fitohemaglutinine*.

Legătură / *Bond*. (lat. *ligatura*, *-ae* = legătură) Termen utilizat pentru legătură chimică (v.).

Legătură atomică / *Atomic bond*. Sin. *Covalenţă*. Legătură chimică realizată prin punerea în comun de electroni. Fiecare atom participă cu unul sau mai mulţi electroni, formând perechi ce aparţin ambilor atomi. Aceste perechi, împreună cu ceilalţi electroni de valenţă rămaşi pe fiecare atom, realizează configuraţia stabilă asemănătoare gazului inert următor (dublet sau octet). Spre deosebire de legătura ionică, legătura covalentă se realizează între atomi de acelaşi fel sau cu electronegativităţi foarte apropiate. Ea este caracteristică gazelor, substanţelor organice, ionilor complecşi organici şi anorganici.

Legătură carbonil / *Carbonyl bond*. Legătură chimică ce conţine un atom de oxigen legat dublu la un atom de carbon (>C = O); atomul de carbon mai are două legături adiţionale pentru a se ataşa la restul moleculei din care face parte.

Legătură chimică / *Chemical bond*. **1.** Simbol utilizat în formulele de constituţie ale substanţelor pentru a arăta legăturile de valenţă; aceasta se exprimă printr-o linie între doi atomi (ex.: H–O–H) **2.** Forţă care leagă atomii sau grupările de atomi în molecula unui compus chimic. Se cunosc legături solide, puternice, ca electrovalenţa şi covalenţa, şi legături slabe, ca legătura de hidrogen sau legătura Van der Waals.

Legătură competitivă / *Competitive binding*. Legarea unor molecule pe situsul de fixare în funcţie de afinitatea cea mai mare.

Legătură coordinativă / *Coordinative bond*. Sin. *Legătură covalentă tip donor-acceptor*, *Legătură semipolară*. Legătură covalentă ce se realizează între atomi diferiţi, din care numai unul pune în comun o pereche de electroni neparticipanţi cu un atom deficitar în electroni.

Legătură covalentă / *Covalent bond*. Legătură chimică în care doi atomi pun în comun unul sau mai mulţi electroni.

Legătură covalentă nepolară / *Non polar covalent bond*. Sin. *Legătură covalentă propriu-zisă*. Legătură covalentă ce se realizează între atomi identici sau foarte apropiaţi ca electronegativitate, iar electronii aparţin, în aceeaşi măsură, ambilor ioni. Molecula formată este nepolară.

Legătură covalentă polară / *Polar covalent bond*. Legătură covalentă ce se realizează între atomi cu electronegativităţi diferite, iar dubletul de electroni se va deplasa mai mult către unul din atomi, încărcându-l cu o sarcină negativă fracţionară, iar molecula formată este polară.

Legătură de hidrogen / *Hydrogen bond*. Se formează între moleculele ce conţin atomul de hidrogen electropozitiv al unei molecule, legat de un atom puternic electronegativ şi cu volum atomic mic (N, O, S, F). Această legătură este importantă nu numai pentru că influenţează proprietăţile substanţelor în care apare, ci şi pentru că este unul dintre cel mai intens studiate exemple de atracţie intermoleculară. Legătura de hidrogen influenţează chimia apei, a soluţiilor apoase, a solvenţilor conţinând gruparea –OH şi este de o importanţă crucială în sistemele biologice, fiind responsabilă, printre altele, de legarea lanţurilor polipeptidice în proteine şi a legăturilor din acizii nucleici.

Legătură disulfid / *Disulfid bond*. Legătură covalentă formată între atomii de sulf a diferitelor cisteine într-o proteină; ele ajută ca proteinele să stea împreună.

Legătură electrostatică / *Electrostatic binding*. Legătură chimică între doi atomi sau molecule printr-o forţă electrostatică (ca electricitate statică) produsă de unul sau mai mulţi electroni, care migrează de la un atom la altul.

Legătură inversă / *Feed back*. Sin. *Conexiune inversă* (v.).

Legătură ionică / *Ionic bond*. Sin. *Electrovalenţă*. Legătură chimică realizată prin forţe columbiene, care se manifestă între 2 ioni de semn contrar, ce se atrag electrostatic. Legătura ionică se realizează între atomi cu electronegativităţi diferite. Combinaţia formată este neutră din punct de vedere electric.

Legătură metalică / *Metallic bond*. Legătură chimică întâlnită la acele elemente cristaline în care atomii adoptă o împachetare maximă, determinată de structura învelişului de electroni. Este o legătură specifică metalelor. În stare de gaz, atomii metalelor nu mai păstrează nici una din caracteristicile din starea solidă sau lichidă.

Legătură peptidică / *Peptide bond*. Legătură covalentă carbon–azot între o grupă aminino a unui aminoacid şi o grupă carboxil a altuia, formată prin eliminarea de apă, rezultând grupa RCONH. Această grupă nu permite o rotaţie liberă şi este o legătură importantă care conectează monomerii de aminoacizi, pentru a forma polimerii, cunoscuţi ca polipeptide.

Legături biodegradabile / *Biodegradable linkers*. Grupuri de legături chimice care leagă moleculele de substanţe medicamentoase la alte grupări nemedicamentoase cu capacitatea de a elibera moleculele de substanţe medicamentoase în mediile biologice înconjurătoare. Exemple tipice sunt prodrogurile cu legături care sunt rupte în prezenţa enzimelor specifice.

Legături încrucişate / *Cross linking*. Sin. *Legături reticulate*. Legături covalente sintetice sau naturale între lanţurile laterale de aminoacizi, ale lanţurilor proteice şi a numeroşi polimeri sintetici (crospovidona, carbopol).

Legături reticulate / *Cross linking*. Sin. *Legături încrucişate* (v.).

Lege / *Law*. (lat. *lex*, *legis* = lege) Formulă care exprimă un fapt sau un număr de fapte comune unui grup de fenomene sau acţiuni; expresie a legăturilor esenţiale reciproce şi a interdependenţei lor.

Lege fizică / *Physical principle*. (lat. *lex, legis* = lege) Relaţia stabilită între mărimile ce descriu un fenomen fizic. În fizică există două tipuri de legi: a) legi universale (principii), stabilite pentru toate fenomenele de acelaşi tip din natură (ex.: principiul conservării şi transformării energiei, principiul lui Arhimede etc.); de la aceste legi nu există abateri; b) legi particulare, ce caracterizează un anumit fenomen (ex.: legile gazelor); de la aceste legi există abateri, ele având anumite limite de aplicabilitate.

Legea Biot / *Biot law*. (Jean Baptiste Biot, 1774-1862, matematician şi fizician francez) Măsurarea unghiului de rotaţie a planului luminii polarizate liniar permite determinarea concentraţiei unei substanţe active optic. Unghiul de rotaţie este direct proporţional cu puterea rotatorie specifică $[\alpha]'_D$, la o temperatură dată pentru lungimea de undă galbenă a sodiului, cu lungimea stratului de soluţie (l) şi cu concentraţia acestuia (c). Se utilizează pentru determinarea concentraţiei de glucoză din produse farmaceutice şi din lichide biologice (urină).

Legea fazelor / *Phasys law*. Relaţie care arată condiţiile de echilibru dintr-un sistem, în funcţie de numărul de faze, de componente şi de numărul de grade de libertate posibile, în condiţiile date.

Legea Graham / *Graham law*. (Thomas Graham, 1805-1869, chimist englez) A determinat viteza difuziunii gazului prin membranele poroase; ea variază invers proporţional cu rădăcina pătrată a densităţii sale.

Legea Lambert / *Lambert's cosine law*. (Johan Henrich Lambert, 1728-1777, fizician şi matematician german, profesor la Augsburg şi Berlin) Lege ce permite determinarea cantităţii de radiaţii utilizate în radioterapie: doza superficială primită de o suprafaţă determinată este direct proporţională cu intensitatea curentului care trece în tubul radiogen şi cu durata aplicării şi invers proporţională cu pătratul distanţei focale a tubului la această suprafaţă.

Legea Lambert-Beer / *Lambert-Beer law* (Johan Henrich Lambert, 1728-1777, fizician şi matematician german, născut la Mulhouse, profesor la Augsburg şi Berlin, şi August Beer, 1825-1863, fizician german la Bonn) Legea fundamentală a colorimetriei, care se referă la absorbţia luminii de către o substanţă colorată traversată de un fascicul luminos.

Legea lui Avogadro / *Avogadro's law* (Amadeo Avogadro, fizician italian, Torino, 1776-1856) Volume egale de gaze diferite, aflate în aceleaşi condiţii de temperatură şi de presiune, conţin acelaşi număr de molecule.

Legea Raoult / *Raoult's law*. (François Marie Raoult, 1830-1899, chimist şi fizician francez, profesor la Grenoble) Scăderea punctului de congelare a unei soluţii cu acelaşi tip de electrolit este proporţională cu concentraţia moleculară a soluţiei. V. *Crioscopie*.

Legea tot sau nimic / *All or none law*. Se referă la modul de reacţie a materiei vii; când pragul de excitaţie este atins dintr-odată sau prin sumaţie, răspunsul celular este maxim.

Legionella / *Legionella*. (Denumire a bolii legionarilor, descrisă, în 1976, la un congres organizat în Philadelphia de American Legion) Gen de bacili Gram negativi, mobili pleiomorfi, din familia *Legionellaceae*, ce produc la om boli asemănătoare pneumoniei. Specia *L. pneumophia* produce o pneumonie fulminantă, numită boala legionarilor.

Legislaţie farmaceutică / *Pharmaceutical legislation*. Parte a legislaturii de stat care cuprinde toate legile şi normele de funcţionare a întregului sistem farmaceutic.

Legit / *Legit*. (lat. *legit* = colectat de) Se scrie pe eticheta de ierbar cu menţionarea numelui celui care a colectat planta.

Legumă / *Legume, Vegetable*. Sin. *Păstaie* (lat. *legumen, -inis* = legumă, păstaie, de la *lego, -ere* = a culege, a aduna) **1.** Vegetală comestibilă cultivată de om (cartof, morcov, ceapă, fasole etc.), mai ales, aliment şi sursă de vitamine şi minerale. **2.** Sin. *Păstaie*. Fruct uscat, unicarpelar, multisperm, care se deschide la maturitate prin două valve: pe linia de sutură şi pe linia nervurii mediane.

Lehuză / *Woman in childbed*. (neogr. *lehusa* = lăuză) Mamă cu copil, la 6 săptămâni după naştere.

Lehuzie / *Puerperium, Childbed*. (neogr. *lehusa* = lăuză) Starea femeii timp de 6 săptămâni după naştere. Se disting : 1. *l. fiziologică*, normală; 2. *l. imediată*: 24 ore după naştere; 3. *l. patologică*: apariţia unor procese patologice şi îndeosebi infecţia puerperală; 4. *l. tardivă*: săptămânile 3-6 după naştere. Var. *Leuzie*.

Leio- / *Leio-*. (gr. *leios* = neted) Termen care se foloseşte ca rădăcină, cu semnificaţia de neted, întins.

Leiomioblastom / *Leiomyoblastoma*. (*leio-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *blatos* = germene, mlădiţă + *-om*) Varietate de leiomiom, formată din celule cu caracter embrionar.

Leiomiom / *Leiomyoma*. Sin. *Dermatomiom*. (*leio-* + gr. *mys, myos* = muşchi + *-om*) Formaţiune tumorală benignă, constituită din celule musculare netede mature.

Leishmania / *Leishmania*. (Sir William Boog Leishman, 1865-1926, chirurg militar şi bacteriolog englez, care a descoperit, în 1903, parazitul bolii Kala-Azor) Agentul etiologic al leishmaniozelor, protozoare din familia *Trypanosomidae*, clasa *Flagellata*, parazit al celulelor endoteliale sau al leucocitelor.

Leishmanioză / *Leishmaniosis*. (Sir William Boog Leishman, 1865-1926, chirurg militar şi bacteriolog englez) Boală provocată de protozoarul Leishmania, care se manifestă prin inflamaţii şi infecţii tegumentare hepatice, splenice sau intestinale şi prin anemie gravă.

Lenterule / *Lenterules*. Comprimate retard obţinute din granule acoperite cu diferite straturi rezistente la acţiunea sucului gastric (prin acoperire cu materiale de rezistenţă variabilă şi o putere determinată de eliberare a substanţei active). Prin comprimarea unui amestec de mai multe specii de granule se realizează comprimate cu aspect marmorat.

Lenti-, Lenticul- / *Lenti-, Lenticul-*. (lat. *lenticula, -ae*, de la *lens, -ntis* = linte, lentilă, cristalin) Prefix care introduce în termeni referirea la lentilă sau la cristalinul ochiului.

Lenticular / *Lenticular*. (*lenticul-*) **1.** În formă de lentilă. **2.** Care se referă la cristalin. **3.** Celulă sau organ vegetal de forma unei lentile (ex.: sământa de la *Lens culinaris*).

Lentigene solare / *Solar lentigenes*. Macule circulare, mici, pigmentate închis, care apar după expunere naturală sau artificială la radiaţiile UV, în special la vârstnici. Ele tind să se localizeze pe faţă, pe partea de sus a spatelui şi pe partea dorsală a mâinilor. Sunt considerate ca markeri pentru o expunere solară intensă sau cumulativă. Constă în hipermelanoză şi hiperproliferarea funcţiei active a melanocitelor; ele nu expun o creştere a pigmentării după expunere solară şi tind să persiste timp indefinit.

Lentigo / *Lentigo*. Sin. *Pistrui* (pop.). (lat. *lentigo, -inis* = pistrui) Malformaţie benignă a pielii numită *nev pigmentar* sau *melanic*, sub formă de pete brune, cu suprafaţă netedă, rar proeminentă, cu localizare pe faţă, pe spate şi pe membrele superioare, care se accentuează mai ales vara, la soare. V. şi *Nev-*.

Lentilă / *Lens*. (*lent-*) Mediu optic transparent delimitat de doi dioptri, dintre care cel puţin unul trebuie să fie sferic. Când lumina cade pe suprafaţa l., se produce fenomenul de refracţie. Se disting două tipuri de lentile: a) l. convergente, care strâng într-un punct razele de lumină refractate; b) l. divergente, care împrăştie razele de lumină. Lentilele clasice sunt din sticlă, dar se folosesc şi alte materiale ca plastomeri, cuarţ etc.

Lentile de contact / *Contact lenses*. Lentile înlocuitoare a ochelarilor, care se aplică, în condiţii aseptice, direct pe filmul lacrimal de pe partea anterioară a globului ocular. Sunt constituite din mai multe tipuri de polimeri, ca polimetacrilatul de hidroxi-2-etil (PHEMA), copolimeri de alcool polivinilic sau copolimeri de hidroxietilmetacrilat (HEMA) şi vinilpirolidonă cu monomeri hidrofili sau hidrofobi. Se utilizează nu numai pentru corectarea vederii, dar şi în scopul prelungirii acţiunii medicamentelor. Polimerii utilizaţi trebuie să asigure: transparenţă optică, inerţie chimică, inerţie biologică, umectare, stabilitate mecanică, permeabilitate la oxigen şi o toleranţă bună. Se păstrează în soluţii antiseptice apoase. Pentru aplicare pe globul ocular, se folosesc soluţii umectante, în scopul de a forma un film între suprafaţa hidrofobă a lentilei şi filmul hidrofil al corneei. Se adaugă şi soluţii lubrifiante, pentru a nu deranja vederea. Între două aplicări (noaptea, de exemplu) se păstrează într-un lichid protector, steril. Lentilele pot fi rigide sau suple. Se clasifică în: *lentile sclerale*, cu zonă centrală corneană cu rol optic; *lentile corneene*, de forma unui menisc cu diametrul de 7-10 mm, indicate în: ametropie, afakie şi keratocon. Prezintă risc crescut de infecţii locale (keratite) la purtătorii de lentile de contact.

Lentivirus / *Lentivirus*. (lat. *lenti*, *lenta* = lent) Gen de virusuri din familia *Retroviridae*, care produce afecţiuni cu evoluţie lentă ca SIDA, encefalite, pneumonii atipice, artrite; fac parte: HIV-1; HIV-2.

Leontiazis / *Leontiasis*. (gr. *leon*, *-ontos* = leu) Leziuni faciale date de lepră şi sifilis, cu aspect hipertrofiat sau cu aspect leonin.

Lepr-, Lepro- / *Lepr-, Lepro-*. (gr. *lepra*, lat. *lepra*, *-ae* = lepră şi gr. *lepros* = care se descuamează, solzos, râios) Prefixe care introduc în termeni referirea la boala numită lepră.

Lepră / *Leprosy* Sin. *Boala Hansen* (gr. *lepros* = solzos, râios, care se descuamează) Boală infecţioasă cronică produsă de *Mycobacterium leprae*, bacil acidorezistent descoperit de Hansen. Este localizată îndeosebi pe piele, în sistemul nervos periferic, în sistemul limfatic şi în diverse viscere. Pătrunde pe cale tegumentară, frecventă în ţările tropicale, cu caracter familial, incubaţie lungă, 3-5 ani. OMS estimează un număr de 1-2 milioane de bolnavi în lume. Se tratează prin chimioterapie cu sulfone, sulfamide şi rifampicină, de lungă durată (ani).

Leptic-, -lepsie / *Leptic-, -lepsia* (gr. *lepsis* = fixare, *gr. leptikos* = care se fixează pe) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fixare.

Leptină / *Leptin*. Hormon al senzaţiei de saţietate, cu rol şi în reglarea funcţiei gonadice.

Lepto- / *Lepto-*. (gr. *leptos* = subţire, fin) Element de compunere care introduce în termeni sensul de subţire, delicat.

Leptom / *Leptom*. (*lepto-*) Ţesut conducător liberian în constituţia căruia intră vase liberiene, celule anexe, fibre liberiene şi parenchim liberian.

Leptospiră / *Leptospira*. (*lepto-* + gr. *speira* = spirală) Gen de bacterie ce aparţine familiei *Spirochaetaceae*, de formă elicoidală, cu spire foarte strânse, patogenă pentru om şi transmisă de: şobolan, câine, şoarece de câmp, producând leptospiroza (v.).

Leptospiroză / *Leptospirosis*. Denumire generică pentru un grup de boli infecţioase provocate de diferite tipuri de leptospire, germeni din familia *Spirochaetaceae*.

Leptoten / *Leptotene*. (*lepto-* + gr. *tainia* = bandă) Primul stadiu al profazei meiotice în care cromatina se află sub formă de filamente subţiri cu cromomere bine individualizate.

Lesbianism / *Lesbianism*. Sin. *Ginecofilie*, *Safism*. (de la insula grecească Lesbos, în care poeta Sapho a înfiinţat o comunitate de femei care practicau homosexualitatea) Variantă a homosexualităţii, constând din relaţii sexuale între femei.

Let- / *Let-*. (lat. *letum*, *-i* = moarte, distrugere, şi *letalis*, *-e* = de moarte, care cauzează moartea, letal) Element de compunere care introduce în termeni referirea la moarte, letal.

Letal / *Lethal*. Sin. *Mortal*, *Fatal*. (*let-*) Care provoacă moartea. Ex.: doză letală, cantitatea dintr-o substanţă care produce moartea organismului tratat. Orice condiţie genetică ce antrenează fie moartea purtătorilor, fie sterilitatea purtătorilor, indiferent de longevitatea lor.

Letalitate / *Lethality*. (*let-*). Raportul mortalitate / morbiditate în cazul unei boli, epidemii.

Letargie / *Lethargy*. Sin. *Moarte aparentă*. (gr. *lethargia* = somnolenţă, de la gr. *lethe* = uitare + *argia* = lene) Somn profund, prelungit (ore, zile, luni), însoţit de diminuarea funcţiilor vitale.

Leuc-, Leuco- / *Leuc-, Leuco-*. (gr. *leukos* = alb). Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la culoarea albă, la un corpuscul alb, globule sangvine, substanţe chimice.

Leucemidă / *Leukaemide*. (*leuco-* + gr. *eidos* = formă) Denumire generică pentru erupţii de diferite aspecte, care apar în cursul hematodermiilor leucemice.

Leucemie / *Leuk(a)emia*. Sin. *Leucoză*. (*leuco-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Boală neoplazică acută sau cronică a sângelui, caracterizată printr-o proliferare anormală şi intensă a leucocitelor şi a celulelor precursoare.

Leucemie cu celule păroase (LCP) / *Hairy cell leukemia* (*HCL*). (*leuco-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Tip sau variantă rară a leucemiei cronice.

Leucină / *Leucine*. (*leuco-* + *-ină*) Acid alfa-aminoizocaproic, component al unui număr mare de protide din organism; transformat în acid mevalonic, ia parte la sinteza carotenoizilor.

Leucocit / *Leukocyte*. Sin. *Globul alb*. (*leuco-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă sangvină nucleară, de formă rotunjită. Se disting: 1. *granulocite* (neutrofile, bazofile, eozinofile), 2. *limfocite şi* 3. *monocite*. Împreună cu eritrocitele şi trombocitele, leucocitele constituie ansamblul elementelor figurate din sângele circulant. Valoarea normală din sânge este de 5.000-10.000 / mm^3, cu variaţii în diferite stări patologice. Au rol în apărarea organismului împotriva unor agenţi infecţioşi, în procesele imunitare. Celule incolore, nucleate, prezente în sânge şi în limfă. Ele se formează în ganglionii limfatici şi în măduva osoasă roşie.

Leucocite eozinofile / *Eosin leukocytes*. Leucocite polinucleare care conţin granule cu eozină. Eozinofilele reprezintă 2-5% din leucocite. În unele infecţii şi alergii proporţia lor creşte.

Leucocitoliză / *Leukocytolysis*. (*leuco-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Dispariţia sau distrugerea fiziologică sau patologică a leucocitelor din sânge.

Leucocitopoieză / *Leukocytopoiesis*. Sin. *Leucopoieză* (v.). (*leuco-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *poiesis* = creare, din *poiein* = a face).

Leucocitoză / *Leucocytosis*. (*leucocit-* + *-oză*) Creşterea patologică a numărului de leucocite din sânge, peste limita de 10.000, sau fiziologică (în sarcină, postprandial), ca răspuns la un proces de apărare a organismului. Se deosebeşte de fenomenul întâlnit în leucoze, unde, alături de creşterea numerică mare se găseşte şi o modificare calitativă a leucocitelor.

Leucoderivat / *Leukoderivative*. Formă incoloră a unor substanţe colorate, obţinută în urma unui proces de reducere, prin fixarea de hidrogen (H^+) de către molecula de colorant. Prin oxidare, leucoderivaţii îşi recapătă culoarea iniţială.

Leucodermie / *Leukoderma*. (*leuco-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Decolorarea pielii observată în afecţiuni ca: sclerodermie, lepră, sifilis, vitiligo, albinism etc.

Leucogramă / *Leukogram*. (*leuco-* + gr. *gramma* = notare, înscriere) O parte a hemogramei care cuprinde numai numărarea leucocitelor şi formula leucocitară. Este un element de laborator clinic foarte important în stabilirea diagnosticului, urmărirea evoluţiei, fixarea prognosticului şi controlul conduitei terapeutice, în cele mai variate stări de boală.

Leucolizină / *Leukolysin*. (*leuco-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge + *-ină*) Aglutinină din serul sangvin care distruge globulele albe în prezenţa complementului.

Leucomelanodermie / *Melanoleukoderma*. (*leuco-* + gr. *melas*, *melanos* = negru + *derma*, *-atos* = piele) Afecţiuni cutanate cu zone hiper- şi hipopigmentate (apar în sifilis).

Leucomielită / *Leukomyelitis*. (*leuco-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ită*) Inflamaţia substanţei albe din măduva spinării.

Leuconichie / *Leukonychia*. Sin. *Noiţe*. (*leuco-* + gr. *onyx*, *onychos* = unghie) Pete albe pe unghii, atribuite unor tulburări trofice care fac posibilă apariţia fie a unor bule de aer, fie a granulelor de keratohialină sau a unor celule acidofile care difuzează lumina, modificând culoarea roz a matricei vasculare aflate sub unghie, determinând culoarea albă.

Leuconostoc / *Leuconostoc*. (*leuco-* + gr. *nostoc* = varietate de algă albastră) Gen de bacterii nepatogene din familia *Streptococcacees*: *L. mesenteroides*, *L. dextranicum* şi *Streptobacterium dextranicum* se utilizează la fermentaţia zaharozei, care prin polimerizare duce la obţinerea unor polizaharide cu masă moleculară mare, numite dextrani (v.).

Leucopenie / *Leucopenia*. Sin. *Hipoleucocitoză*, *Leucocitopenie*. (*leuco-* +gr. *penia* = sărăcie) Scăderea numărului de leucocite circulante (în sângele periferic) sub 4.000 elemente / mm^3, de obicei însoţită de neutropenie.

Leucoplast / *Leucoplast*, *Plaster*. (*leuco-* + gr. *plastos* = formaţiune) Plastidă incoloră care are rol în depozitarea substanţelor de rezervă (amiloplaste). V. *Emplastru*.

Leucopoieză / *Leukopoiesis*. Sin. *Leucocitopoieză*. (*leuco-* + gr. *poiesis* = creare, formare, din *poiein* = a face) Proces de formare a globulelor albe.

Leucoragie / *Leukorrhagia*. (*leuco-* + gr. *rhegnynai* = a ţâşni) Leucoree abundentă.

Leucoree / *Leukorrh(o)ea*. (*leuco-* + gr. *rhoia* = curgere) Denumire generică pentru scurgere de secreţie albicioasă prin vagin, provenită dintr-o secreţie exagerată a glandelor vulvo-vaginale sau, în cazuri patologice, determinate de infecţii bacteriene parazitare, cu *Trichomonas vaginalis*, sau micotice, cu *Candida*.

Leucotaxină / *Leukotaxin*. (*leuco-* + gr. *taxis* = ordonare, din *tattein* = a ordona, a aranja + *-ină*) Substanţă chimică din exudatele inflamatorii care atrage leucocitele şi creşte permeabilitatea capilară.

Leucotriene / *Leukotrienes*. (*leuco-* + gr. *kytos* = celulă + *-trienă*, sufix utilizat în chimie pentru a indica trei legături duble) Compuşi prezenţi în organism, având 20 atomi de carbon şi trei legături duble, formaţi în macrofage din acizi graşi polinesaturaţi. Sunt implicaţi în declanşarea crizei de astm (hipersensibilitate), cu acţiune bronhoconstrictoare, şi cresc permeabilitatea vasculară.

Leuenkefalină / *Leuenkefalin*.) Sin. *Enkefalină* (v.). (*leuco-* + *-ină* + gr. *enkephalas* = creier, de la *en* = în + *kephale* = cap + *-ină*).

Levan / *Levan*. Polizaharid compus din unităţi de D-fructofuranoză, cu legături B-2,6-licozidice, obţinut prin acţiunea *Aerobacter levanicum* asupra zaharozei. Este indicat ca substituent de plasmă, sub formă de dispersie coloidală în apă, după depolimerizare până la masa moleculară medie de 28.000-40.000.

Levarterenol / *Lecerterenol* (DCI). Sin. *Noradrenalină* (v.).

Levodopa / *Levodopa* (DCI). Abr. L-DOPA (v.). Medicament utilizat în boala Parkinson; este precursor al dopaminei şi intervine în restabilirea echilibrului neurotransmiţătorilor dopamină şi acetilcolină. Diminuează akinezia şi rigiditatea specifică bolii Parkinson.

Levogir / *L(a)evogyratory*, *L(a)evorotatory*. (lat. *laevus* = stâng + *gyrare* = a întoarce în cerc, de la gr. *gyros*, lat. *gyrus* = cerc) Care determină o rotire spre stânga. Ex.: care roteşte spre stânga planul luminii polarizate. Antagonist: *Dextrogir*.

Levuloză / *Levulose*. Sin. *Fructoză*. (lat. *laevus*, *-a*, *-um* = stânga) Monozaharid vegetal.

Levură / *Yeast*. Sin. *Drojdie* (v.). (lat. *levo*, *-are* = a ridica) Nume general dat ciupercilor microscopice, unicelulare, din familia *Blastomycetes*, de formă rotundă sau ovală, cu dimensiuni cuprinse între 3 şi 30 microni, care se înmulţesc prin înmugurire, le lipseşte pseudomiceliul. Se împart în levuri *anascoporate* (fără asce) şi *ascosporate* (cu asce). Se utilizează în procesele de panificaţie, fermentaţie a zaharurilor. Ex.: drojdia de bere (*Saccharomyces cerevisiae*). Unele levuri pot provoca tulburări grave, dacă parazitează organismul (*Candida albicans*, *Criptococcus neoformas*).

Leziune / *Injury*, *Lesion*. (lat. *laesio*, *-onis* = rănire, vătămare, de la *laedo*, *-ere* = a răni) Orice alterare anatomică sau biochimică (morfologică, patologică sau traumatică) a unei structuri din organism (la nivel tisular sau celular) care determină o discontinuitate structurală sau o diminuare a funcţiilor ţesuturilor sau celulelor afectate.

Leziuni acute / *Acute lesions*. Leziuni cu apariţie recentă. Se manifestă prin inflamaţii şi/sau vezicule. Sunt caracterizate prin leziuni umede, deci un proces eritematos, exudativ. Aceste leziuni vor fi tratate cu produse care conţin apă; prin evaporare, apa răcoreşte pielea şi astfel suprimă, temporar, pruritul şi tensiunea locală; poate provoca o vasoconstricţie locală şi poate scădea fluxul sangvin intensificat în zona inflamată. Astfel, va conduce la remisia procesului inflamator.

Leziuni cronice / *Chronic lesions*. Leziuni care prezintă o simptomatologie total opusă leziunilor acute. Ele sunt leziuni uscate, de lungă durată (vechi), acoperite de cruste şi caracterizate prin: scuame, fisuri, prurit; şi care necesită un tratament ocluziv, care să favorizeze hidratarea zonei afectate, cu reducerea pierderilor de apă endogenă (prin evaporare şi prin transpiraţie). Pentru tratament, se utilizează produse lipofile şi hidrofile, care au un efect simplu ocluzivo-emolient, ce vor produce remisia simptomatologiei generale a leziunii.

Leziuni subacute / *Subacute lesions*. Leziuni ce se caracterizează prin prezenţa unei simptomatologii intermediare între cele 2 tipuri extreme descrise – acut şi cronic. Aceste leziuni beneficiază de o remisie, prin tratamentul cazurilor acute sau cronice. Vehiculele utilizate sunt de 3 tipuri, în funcţie de felul leziunii care va fi tratată. Se prepară vehicule care să prezinte capacitatea de uscare a leziunilor şi caracteristici ocluzive.

Lf / *Lf*. Abr. pentru engl. *Limes floculans*. (lat. *limen*, *-inis* = prag, hotar + *floculo*, *-are* = a se aduna în flocoane) Unitate antigenică folosită la titrarea toxinelor şi anatoxinelor, prin reacţia de floculare după Ramon. O unitate L.f. reprezintă cantitatea de toxină sau anatoxină care floculează cel mai repede, cu o unitate antitoxică de ser antitoxic. Se utilizează mai ales la titrarea toxinei şi anatoxinei difterice.

Liană / *Liana*. (lat. *liana*, *-ae* = liană) Plantă erbacee sau lemnoasă, volubilă, care prezintă o structură anatomică particulară, ce uşurează mişcările de răsucire în jurul unui suport (ex.: *Vanilla planifolia*).

Liant / *Binding agent*. Sin. *Aglutinat*. Material, excipient fluid sau semisolid care are proprietatea de a lega (aglomera) între ei componenţii unui amestec solid, sub formă de pulbere. Se utilizează pentru obţinerea de diferite forme farmaceutice ca pilule, granule, comprimate etc.

Liază / *Lyase*. Enzimă care adaugă sau eliberează un substrat printr-o legătură dublă, la un alt substrat (catalizează şi enolează reacţia de scindare a legăturilor: C–C, >C = O, >C = N, >C = S. Au EC:4. V. şi *Enolază*.

Liberian / *Phloem*. (lat. *liber*, *-eris* = pieliţă subţire, sub scoarţă) Ţesut conducător care are rol în conducerea sevei elaborate în plantă.

Liberine / *Liberines*, *Releasing hormones*, *Releasing factors*. Substanţe produse îndeosebi în hipotalamus care stimulează sinteza şi / sau eliberarea unor hormoni (hipofizari) sau factori (ex.: releasing factor, releasing hormone, corticoliberină, gonadoliberină, somatocrinină, tireoliberină).

Librărie combinatorială / *Computational library*. Totalitatea compuşilor obţinuţi prin chimie combinatorială.

Libriform / *Libriform fibers*. (lat. *liber*, *-is* = carte + lat. *forma*, *-ae* = formă) Fibre mecanice, sclerenchimatice, prezente în ţesutul conducător lemnos.

Librium / *Librium*. Denumire comercială pentru produsul Clordiazepoxid, tranchilizant minor din clasa 1,4-benzodiazepinelor.

Licenţă / *Licence*. (lat. *licentia*, *-ae* = libertatea de a face ceva, licenţă, permisiune) **1.** În domeniul medicamentului este o autorizaţie de a fabrica sau de a distribui medicamente. **2.** Metodă de pătrundere a unei firme pe o piaţă străină, prin încheierea unei înţelegeri cu un partener străin, numit licenţiat, care, în schimbul plăţii unei taxe sau redevenţe, primeşte dreptul de utilizare a tehnologiei de producţie, mărcii de comerţ, patentului, secretului comercial sau a unui alt bun de valoare aparţinând firmei. **3.** Autorizaţie dată de titularul unui brevet sau al unei mărci (a unui medicament) pentru exploatarea sa de către o altă persoană. **4.** Autorizaţie ce permite deschiderea unei farmacii.

Licenţiere a mărcii / *Brand license*. Formă de licenţiere în care firma închiriază marca sau sigla unei companii, renumită pentru un anumit produs sau serviciu, şi o utilizează pentru produse înrudite.

Lichefiere / *Liquefaction* (lat. *liquo*, *-are* = a limpezi + *fio*, *fiere* = a face) **1.** Fenomenul dizolvării şi dispariţiei membranelor celulare. **2.** Schimbarea stării unui corp în cursul căreia acesta trece din starea gazoasă sau solidă în stare lichidă.

Lichen / *Lichen*. (lat. *lichen*, *-enis* = lichen, boală de piele, din gr. *likhen* = a linge, aluzie la faptul că atât planta, cât şi leziunile bolii par să „lingă" suprafeţele pe care se formează) **1.** Plantă autotrofă, formată din două organisme: *o ciupercă* (aport de apă şi săruri minerale) şi *o algă* (aport de hidraţi de carbon). **2.** Denumire generică pentru o serie de afecţiuni ale pielii, dermatoze de cauze multiple, având ca leziuni elementare papule mici.

Lichenină / *Lichenin*. (gr. *leichen* = licheni) Polizaharid specific lichenilor, prezent ca substanţă de rezervă în talul acestora.

Lichid / *Liquid*. (lat. *liquidus* = lichid, curgător) Sistem aflat într-o stare de agregare intermediară între starea solidă şi cea gazoasă. Ca şi în cazul gazelor, moleculele de lichid sunt caracterizate de o mişcare de agitaţie termică, ceea ce face ca l. să nu aibă formă proprie. Spre deosebire de solide, l. prezintă o structură ordonată pe distanţă scurtă, forţele de coeziune intermoleculare nefiind neglijabile; prin urmare, l. sunt incompresibile şi au volum propriu. *L. perfect* (*ideal*) se defineşte ca fiind l. în care nu se exercită forţe de frecare; prin urmare, în cursul deplasării acestuia, nu există pierderi de energie mecanică nici în interiorul l., nici pe suprafeţele cu care acesta vine în contact. *Lichidele reale* sunt viscoase şi compresibile. Lichidele au tensiune superficială şi tensiune de vapori; punctul de fierbere este caracteristic pentru fiecare lichid şi variază cu presiunea exterioară, cu tipul şi proporţiile moleculelor amestecate cu/sau dizolvate în lichidul de bază. În biologie sunt importante: l. amniotic, l. cefalo-rahidian (l.c.r.), l. hidatic, l. peural, l. sinovial.

Lichid cefalo-rahidian / *Cerebrospinal fluid*. Abr. l.c.r. Sin. *Lichid cerebro-spinal*, *Neurolimfă*. Produs biologic coloidal, rezultat al secreţiei plexurilor coroide. Umple sistemul ventricular cerebral, canalul ependimar, spaţiile subarahnoidiene cerebrale şi medulare şi mijloceşte schimburile metabolice la nivelul ţesutului nervos central. Are punctul crioscopic ca al plasmei sangvine (–0,56°C); diferă prin compoziţia chimică generală şi prin concentraţia unor componente cu rol biologic general.

Lichid lacrimal / *Tear film*. Sin. *Lacrimi*, *Film lacrimal* (v.).

Lichid polar / *Polar liquid*. Lichid ale cărui molecule au polaritate. Are loc o atracţie dintre molecule şi o interacţiune între dipolii diferitelor molecule formând molecule asociate.

Lichid simulator / *Simulator liquid*. Sin. *Simulant*, *Simulator*. Lichid (apă, amestec hidroalcoolic, ulei, apă acidulată) ales convenţional pentru studiile de cedare eventuală a componenţilor materialelor în produsele farmaceutice, pentru a simula proprietăţile extractive ale acestora.

Lichide miscibile / *Miscible liquids*. Fluide care se pot amesteca între ele în orice proporţii, fără să se producă suprafeţe de separare, formând un amestec omogen, uniform, cu o singură fază.

Lichide nemiscibile / *Inmiscible liquids*. Fluide care nu se pot amesteca între ele şi nu formează un amestec omogen decât în anumite proporţii sau deloc. Aceste limite variază cu temperatura.

Licoare / *Liquor*. (lat. *liquor*, *-is* = lichid clar) Termen utilizat, iniţial, pentru soluţiile hidroalcoolice edulcorate şi aromatizante. Ulterior, s-au inclus în această denumire şi soluţiile apoase rezultate în urma unor reacţii chimice între componente. Ex.: liquor Fowleri sau soluţia de metaarsenit de potasiu ş.a.

Licoare Burow / *Burow's liquor*. V. *Soluţie de acetotartrat de aluminiu*.

Licoare de acetat de aluminiu / *Aluminium acetate liquor*. Sin. *Soluţie de acetat de aluminiu*.

Licoare de acetotartrat de aluminiu / *Aluminium acetotartrate liquor*. V. *Soluţie de acetotartrat de aluminiu*.

Licoare Fehling / *Fehling's liquor*. V. *Soluţie Fehling*.

Licoare Fowler / *Fowler's liquor*. V. *Soluţie de arsenit de potasiu*.

Licoare Hoffmann / *Hoffmann's liquor*. V. *Soluţie alcoolică de eter*.

Licoare Labaraque / *Labaraque's liquor*. Sin. *Soluţie apoasă de hipoclorit de sodiu*.

Licoare Van Swieten / *Van Swienten's liquors*. V. *Soluţie apoasă de clorură mercurică*.

Licopină / *Lycopene*. Sin. *Licopen*. (de la *Lycopersicon aesculentum* = pătlăgeaua roşie) Pigment carotenoidic care conferă culoare roşie tomatelor, măceşelor şi altor fructe. Se utilizează ca aditiv alimentar. V. *E 160 d*.

Lider / *Leader*. (engl. *leader* = conducător, şef) Conducător, şef, persoană care coordonează şi dirijează activitatea unui grup, cu rol central în luarea deciziilor.

Lider de opinie / *Opinion leader*. Persoană din cadrul unui grup de referinţă care, datorită aptitudinilor speciale, cunoştinţelor, personalităţii sau a altor trăsături, exercită o anumită influenţă asupra altor persoane.

Lider de piaţă / *Market leader*. Firmă care deţine cea mai bună acoperire a pieţei şi depune cel mai mare efort de promovare a produselor.

Lidocaină / *Lidocaine* (DCI), Sin. *Xilină*. Anestezic local cu formula $C_{14}H_{22}N_2O$, cu structură amidică, folosit sub formă de clorhidrat în anestezia de infiltraţie, în concentraţie de 0,5-1%, pentru rahianestezie, soluţie 4-5%, pentru blocarea nervilor, soluţie 1-2%.

Lifting facial / *Face lifting*. Sin. *Ridectomie*. (engl. *lifting* = ridicare + lat. *facies*, *-ei* = faţă) Intervenţie de chirurgie estetică cervicofacială în scopul eliminării ridurilor şi a pielii laxe.

Lig- / *Lig-*. (lat. *ligamentum*, *-i* = legătură, de la *ligo*, *-are* = a lega) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o legătură.

Ligament / *Ligament*. N.A. *ligamentum*. (*lig-*) Bandă flexibilă de ţesut fibros cu rol de fixare a componentelor unei articulaţii sau de susţinere şi menţinere a unuia sau mai multor organe.

Ligand / *Ligand*. Sin. *Adend*. (*lig-*) **1.** În chimie, moleculă organică ataşată la un ion metalic central cu multiple legături, numită şi chelat sau complex. Ioni, grupe de atomi sau molecule neutre, numite şi adenzi, care se leagă la un atom sau la un ion central numit generator de complex, realizând cu aceştia sfera I de coordinaţie. Adenzii sunt legaţi de ionul central prin valenţe principale sau secundare neionizabile, sfera I de coordinaţie comportându-se ca un singur ion, numit *ion complex* sau *chelat*. Sarcina electrică a ionului complex este dată de suma algebrică a sarcinii ionului central şi a liganzilor, unul şi acelaşi ion central putând forma anioni sau cationi complecşi sau chiar complecşi neelectroliţi. Sarcina ionului complex este neutralizată de ionii din sfera a II-a de coordinaţie; în soluţie, combinaţia complexă va disocia în ionul complex şi ionii sferei a II-a de coordinaţie. Natura liganzilor se ia în considerare la nomenclatura şi clasificarea complecşilor. *Adenzii ionici* mai importanţi sunt: ionii de halogeni (F^-, Cl^-, Br^-, I^-), NO_2^-, NO_3^-, CN^-, SCN^-, OH^-, CO_3^{2-}, SO_4^{2-}, $C_2O_4^{2-}$; *adenzii moleculari* mai importanţi sunt: NH_3, H_2O, piridina, en (etilendiamina), unii dintre ei se pot lega şi prin 2 valenţe de ionul central. După numărul de legături pe care le realizează cu atomul central, liganzii pot fi: monodentaţi (unidentaţi), bi-, tri-, tetra-, polidentaţi. Molecule cu afinitate mare pentru anumiţi receptori. Ele se cuplează cu substanţele active sau cu sistemul de transport, pentru a creşte eficienţa terapiei la ţintă, în sensul depăşirii barierelor biologice şi găsirii ţintelor stabile. Pentru a realiza legătura substanţei cu ligandul, s-au dezvoltat diferite tehnici. Ligandul trebuie să fie fixat, printr-o legătură stabilă, şi să fie prezentat într-o orientare spaţială favorabilă ataşării de receptorii-ţintă. Reacţia de cuplare nu trebuie să modifice activitatea biologică a ligandului şi, de asemenea, să nu altereze structura sistemului de transport. **2.** În farmacologie, expresie care desemnează un atom sau un grup de atomi fixaţi, de exemplu, pe un atom de carbon sau pe locul activ al unei enzime sau al unui receptor, care, după legare, conduc la un răspuns biologic sau la adeziune. **3.** În imunologie, moleculă mică, legată de o proteină prin forţe necovalente. Include haptenele şi antigenele.

Ligand monodentat / *Monodentate ligand*. Ligand ce se leagă de ionul central printr-un singur atom.

Ligand polidentat / *Polydentate ligand*. Ligand ce se leagă de ionul central prin doi sau mai mulţi atomi.

Ligatură / *Ligature*. (lat. *ligatura*, *-ae* = legătură, de la *ligo*, *-are* = a lega) Procedeu de legătură în chirurgie cu ajutorul unui fir (mătase, nylon etc.).

Ligaze / *Ligases*. (*lig-* + *-ază* = enzimă) Grup de enzime care catalizează formarea de legături covalente de tipul $>C=O$, $>C=S$, $>C=N$, $>C=C<$, utilizând energia obţinută prin hidroliza ATP-ului. Au EC: 6. Ligazele au rol important în sinteza şi repararea multor biomolecule, inclusiv de ADN (ADN-ligază), şi sunt utilizate în ingineria genetică, pentru a insera fragmentele de ADN străin în vectorii de clonare.

Lign-, Ligno- / *Lign-*, *Ligno-*. (lat. *lignum*, *-i* = lemn) Prefix care introduce în termeni referirea la lemn sau la duritatea acestuia.

Lignani / *Lignanes*. (*ligno-*) Produse naturale macromoleculare, de condensare, fenilpropanice, care intră în structura membranei celulare vegetale, alături de celuloză şi pectine. Sub formă de molecule mai simple se află în sucul celular, fiind principii active importante.

Lignificare / *Lignification* (lat. *lignum*, *-i* = lemn + lat. *fio*, *-ere* = a face) Procesul de impregnare cu lignină a membranei celulelor din ţesutul lemnos şi ale sclerenchimului, care are drept consecinţă îngroşarea şi uneori moartea celulei.

Lignină / *Lignin*. (*lign-*) Produs macromolecular, cu caracter aromatic, polimer organic complex, ce însoţeşte celuloza în ţesuturile plantelor şi cu care formează un amestec greu de separat, care impregnează pereţii celulelor vegetale în timpul procesului de îngroşare secundară a ţesutului lemnos şi a sclerenchimului. Ea este un component al lemnului, reprezentând 30% din greutatea lui.

Lignos / *Wooden*. (lat. *lignosus*, *-a*, *-um* = lemnos, din *lignum*, *-i* = lemn) Care are duritatea lemnului.

Lignozani / *Lignosans*. (*ligno-*) Polizaharide de schelet din plante, care au rolul de a conferi soliditate mecanică organelor vegetale în care se găsesc.

Ligulă / *Ligula*. (lat. *ligula*, *-ae* = limbă mică, ligulă) **1.** Formaţiune membranoasă, ciliată, fimbriată, de diferite mărimi, prezentă în locul de sutură a tecii cu limbul foliar de la frunzele gramineelor (*Poaceae*). **2.** Prelungire laterală plană, în formă de limbă, a tubului corolei florilor de la unele compozite (*Asteraceae*).

Limb / *Lamina*, *Leaf blade*. Sin. *Lamină*. (lat. *limbus*, *-i* = limb, lamină) Componentă principală a frunzei fotosintetizatoare de la plantele cormofite. Este foate variabil morfologic şi structural.

Limbaj / *Language*. (fr. *langage* = grai, vorbire, din *lat. lingua*, *-ae* = limbă) Facultate, capacitate de exprimare şi de comunicare a ideilor, sentimentelor şi dorinţelor specifică oamenilor, prin mijlocirea limbii; vorbire; sistem de sunete articulate care funcţionează, prin tradiţie, ca mijloc de comunicare; sistem artificial de semne care funcţionează pe baza unei convenţii. Mijloc principal de comunicare între oameni constând dintr-un sistem lexical organizat după anumite legi gramaticale şi având o structură fonetică specifică; limbă. Orice mijloc de exprimare a ideilor sau a sentimentelor, cu ajutorul cuvintelor (semne vocale), ce pot fi şi transmise grafic (scriere). Vocabularul unei limbi conţine circa 25.000 de cuvinte. Limbajul poate fi perturbat în bolile psihice şi în cele neurologice.

Limbaj al corpului / *Body language*. Formă de comunicare nonverbală care constă în postura corpului, gesturi, expresii faciale şi în expresivitatea ochilor. Oamenii trimit şi interpretează asemenea semnale inconştient. Limbajul corpului poate oferi indicii despre starea de spirit a unei persoane. De exemplu, poate indica agresivitate, atenţie, plictiseală, relaxare, plăcere, delectare.

Limbaj farmaceutic / *Pharmaceutical language*. V. *Terminologie medicală şi farmaceutică*.

Limbaj informatic / *Informatical language*. Sin. *Basic*. V. *Algol*.

Limbaj nonverbal / *Non-verbal language*. Limbajul constituit din gesturile, expresiile feţei, intonaţiile vocale şi poziţia corpului. Comunicare complexă şi subtilă.

Limbaj paraverbal / *Paraverbal language*. Forma vocală de limbaj nonverbal; ex.: tonalitatea şi inflexiunile vocii, ritmul de vorbire, modul de accentuare a cuvintelor, pauzele dintre cuvinte, ticurile verbale.

Limbaj verbal / *Verbal language*. Mesaj transmis cu ajutorul cuvintelor. Comunicarea verbală este rapidă, comodă, uşurează feedbackul; mesajul poate fi clarificat prin dialog.

Limbă / *Tongue*. N.A. *lingua*. (lat. *lingua*, *-ae* = limbă) Organ musculo-fibros, de formă ovală, situat în cavitatea bucală, acoperit de o mucoasă ce conţine papilele gustative. Are roluri în procesele de masticaţie şi deglutiţie, vorbire, perceperea gustului alimentelor şi a sensibilităţii de tact, cald, rece şi durere, datorate inervaţiei.

Limbrici. / *Lumbricus*. (lat. *lumbricus*, *-i* = limbric) Denumire populară a parazitului *Ascaris lumbricoides* (v.).

Limes floculans / *Limes floculans*. V. *Lf*.

Limf-, Limfo- / *Lymph-*, *Lympho-*. (lat. *lympha* = apă limpede) Elemente de compunere; rădăcină care introduce în termeni referirea la limfă.

Limfagog / *Lymphagogue*. (*limfo-* + gr. *agogos* = care conduce spre eliminare) Agent care stimulează producţia de limfă.

Limfangită / *Lymphangitis*. (*limfo-* + gr. *angeion* = vas+ *-ită*) Inflamaţie a vaselor limfatice.

Limfatic / *Lymphatic*. (*limfo-*) Care se referă la limfă sau la secreția sa.

Limfă / *Limpha*. (*limf-*) Produs biologic cu structură coloidală, rezultat din transsudarea plasmei sangvine la nivelul spațiilor limfatice. Lichid clar, transparent, galben-pal, alcalin, care circulă în vasele limfatice sau care ocupă spațiile intercelulare. Ea conține apă în care sunt dizolvate săruri și proteine. Lipidele se află în suspensie, cantitatea lor variază în funcție de hrana ingerată. Limfa conține limfocite, în mod normal, și aceleași substanțe ca și serul sangvin, dar în cantități mai mici. Este sursa de proveniență a plasmei interstițiale, asigură schimbul metabolic la nivelul țesuturilor și al celulelor organismului.

Limfoblaste / *Lymphoblasts*. (*limfo-* + gr. *blastos* = germene) Limfocite secretate de limfokine ca răspuns la agresiunea unui antigen; celulă precursor al limfocitului.

Limfocite / *Lymphocytes* (*limfo-* + gr. *kytos* = celulă) Categorie de leucocite mononucleate cu nucleul mare și citoplasmă puțină, formate în ganglioni, splină și timus. Au rol în sistemul anticorpilor și în reacțiile imunitare. La adult, numărul lor variază între 1.000 și 4.000 / mm^3. Ele se formează în ganglionii limfatici și reprezintă aproximativ un sfert din totalul leucocitelor din sânge. Au rol important în apărarea organismului și în declanșarea răspunsului imun, deoarece prezența antigenelor le stimulează să producă anticorpi. Există două tipuri de limfocite: *limfocitele B* / *B-lymphocytes* – sunt produse de celulele stem din măduva osoasă, iar maturarea lor nu are loc în timus. Fiecare limfocit B este programat să recunoască un antigen specific. În prezența acestui antigen, celula se divide de mai multe ori, formând o clonă de celule care se maturează devenind plasmocite, care produc cantități mari de anticorp, care sunt eliberate în sânge și limfă și se leagă de antigenul corespunzător. După câteva zile, plasmocitele mor, dar câteva dintre ele supraviețuiesc, devenind celule cu memorie, care inițiază un răspuns imun; *limfocitele T* (*celulele T*) / *T-lymphocytes* – tipul principal de limfocite care acționează ca agenți ai imunității mediate celular. Ele provin din măduva osoasă și migrează în timus, unde se maturează. Diversele subpopulații de limfocite T au roluri diferite în răspunsul imun și se caracterizează în funcție de antigenele de suprafață.

Limfocite B / *B-lymphocytes*. (B, de la bursa lui Fabricius, unde acest limfocit se diferențiază la păsări) Celule sangvine formate în măduva osoasă. Împreună cu limfocitele T, celulele B stimulează, printr-un antigen determinat, eliberarea unui anticorp specific (imunoglobulinei), care se opune la acțiunea acestui antigen. Reprezintă 5-15% din limfocitele sângelui: 300-600 / mm^3.

Limfocite K / *K cells*. Sin. *Celule K*. (*limfo-* + gr. *kytos* = celulă + engl. *K*, abr. de la *Killer* = ucigaș) Asigură citotoxicitatea mediată celular, determină liza celulei străine, fără implicarea sistemului complement.

Limfocite NK / *NK cells*. Sin. *Celulă NK*. Abr. pentru engl. *Natural Killers*. Limfocite care, stimulate de interleukine, sunt capabile să distrugă celulele străine de organism.

Limfocite T / *T cells*. Sin. *Celulă NK*. (T; aceste limfocite se diferențiază în timus) Celule sangvine formate în măduva osoasă și devenite imunocompetente după trecerea în timus (de aceea se numesc T); cooperează cu limfocitele B pentru producerea de anticorpi.

Limfocitemie / *Lymphocyt(a)-emia*. Sin. *Limfopenie*. (*limfo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Creșterea masivă a numărului de limfocite din sânge.

Limfocitom / *Lymphocytoma*. (*limfo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oma*) Tumoră benignă la nivelul dermului.

Limfocitopenie / *Lymphocytopenia*. Sin. *Limfopenie*. (*limfo-* + gr. *penia* = sărăcie) Diminuarea numărului de limfocite în sânge. Poate fi de origine: endocrină, toxică infecțioasă, imunologică.

Limfocitopoieză / *Lymphocytopoiesis*. (*limfo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *poiesis* = creare, din *poiein* = a crea, a face) Proces fiziologic prin care se formează limfocitele în măduva spinării și în țesuturile limfoide.

Limfocitotoxic / *Lymphocytotoxicity*. (*limfo-* + gr. *kyots* = celulă + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeților, din *taxon* = săgeată) Efect toxic al limfocitelor asupra celulelor-țintă, independent de complement.

Limfocitotoxine / *Lymphocytotoxins*. Substanțe (anticorpi care apar în plasmă în cursul imunizării, numiți și izoleucoanticorpi) care distrug limfocitele.

Limfocitoză / *Lymphocytosis*. (*limfo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Creșterea numărului de limfocite circulante peste nivelul normal de 1.000-4.000 / mL.

Limfogranulom / *Lymphogranuloma*. (*limfo-* + lat. *granulum*, *-i* = grăunte mic, dim. pentru lat. *granum*, *-i* = grăunte + *-oma*) Leziune histologică inflamatorie și tumorală, din boala Hodgkin.

Limfogranulomatoză / *Lymphogranulomatosis*. (*limfo-* + *granulom* + *-oză*) Proliferarea tumorală a țesuturilor limfoide, îndeosebi a ganglionilor limfatici.

Limfoid / *Lymphoid*. (*limfo-* + gr. *eidos* = formă) Cu aspect asemănător sau care aparține limfei ori țesutului limfatic.

Limfokine / *Lymphokines*. (*limfo-* + gr. *kinein* = a mișca) Grup de substanțe eliberate de limfoblaste sub acțiunea unui antigen. Acest grup cuprinde *interferonii* și alți compuși implicați în stimularea de macrofage. V. și *Citokine*.

Limfom / *Lymphome*. (*limfo-* + *-om*) Cancer (tumoră malignă) al țesutului limfatic: ganglionii limfatici, splină etc.

Limfopenie / *Lymphopenia*. Sin. *Limfocitopenie* (v.). (*limfo-* + gr. *penia* = sărăcie).

Limfopoieză / *Lymphopoiesis*. Sin. *Limfocitopoieză* (v.). (*limfo-* + gr. *poiesis* = formare, creare, din gr. *poiein* = a face).

Limforagie / *Lymphorrhagia*. Sin. *Limforee*. (*limfo-* + gr. *rhegnynai* = a țâșni, a izbucni) Scurgerea limfei în exterior dintr-un vas sau ganglion limfatic, posttraumatic.

Limforee / *Lymphorrh(o)ea*. Sin. *Limforagie* (v.). (*limfo-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge)

Limin- / *Limin-*. (lat. *limen*, *-inis* = prag, limită) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o limită, prag.

Liminar / *Liminar*. Sin. *Liminal*. (*limin-*) Abia perceptibil, la limita pragului de sensibilitate.

Limită / *Limit*. Sin. *Prag* (v.). (lat. *limen*, *-inis* = prag, limită) Valoare minimă sau maximă a unei mărimi, care permite detecția sau efectul acesteia.

Limită de cuantificare / *Quantification limit*. Cantitatea minimă dintr-un anumit component identificat ce se poate cuantifica cu certitudine.

Limită de decelare / *Recognition limit*. V. *Limită de recunoaștere*.

Limită de detecție / *Detection limit*. Cantitatea minimă dintr-un anumit component ce se poate pune în evidență față de o probă martor cu o anumită limită de încredere.

Limită de diluție / *Dilution limit*. Concentrație limită a soluției în care se poate identifica sigur o substanță. Se exprimă în γ / ml$\cdot 10^6$ sau prin raportul dintre unitatea de masă a substanței și cantitatea de solvent. Limita de diluție = cantitatea de substanță (g) / volumul soluției (mL).

Limită de recunoaștere / *Recognition limit*. Sin. *Limită de decelare*. Cantitatea minimă de substanță care poate fi identificată cu un instrument. Se exprimă în micrograme sau în gama.

Limită de tensiune / *Yield tensile*. Forța necesară pentru a iniția o deformare plastică.

Limită de vânzare / *Marketing limit.* Decizie administrativă care întârzie vânzarea unui produs dacă nu sunt respectate dispoziţiile reglementare. În general, unele medicamente nu pot fi utilizate decât în spital sau clinici; pentru altele, durata de prescriere de către medic, pentru un bolnav, este limitată (ex.: stupefiantele, 3 zile ş.a.).

Limită generală de emisie de praf / *General limit of dusty emission.* Desemnează concentraţia maximă tolerată pentru substanţele industriale nepericuloase sub formă de praf (C.A.M. = concentraţie de activitate maximă).

Limită minimă de cuantificare / *Lower limit of quantification*, abr. LLOQ. Cel mai mic standard de pe curba de calibrare ce trebuie acceptat ca limită minimă de cuantificare dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii: răspunsul analitului la valoarea LLOQ trebuie să fie de minim 5 ori răspunsul standardului; răspunsul analitului trebuie să fie decelabil, discret şi reproductibil cu o precizie de 20% şi o acurateţe cuprinsă între 80% şi 120%.

Limită practică de curgere / *Running practical limit.* Sin. *Punct practic de curgere*, *Limită de curgere Bingham*. Parametru ce caracterizează curgerea corpurilor plastice, care, în lipsa unei forţe de forfecare, nu prezintă tendinţa de curgere. Acest punct, care declanşează curgerea, este dat de aplicarea unei anumite forţe de forfecare (ζ_t), necesară pentru distrugerea sistemului plastic.

Limonadă Rivière / *Rivière's lemonade*. Sin. *Potio Rivièri*. Soluţie efervescentă, limonadă gazoasă. Are acţiune răcoritoare, antiemitică. Preparat format din două soluţii apoase zaharate: poţiunea I alcalină (conţine bicarbonat de sodiu, sirop simplu şi apă) şi poţiunea II acidă (conţine acid citric, sirop şi apă). Se administrează câte o lingură din fiecare soluţie I şi apoi II. În stomac, are loc reacţia de neutralizare cu formare de dioxid de carbon, cu acţiune antiemetică.

Limonadă Rogé / *Rogé's lemonade*. Sin. *Limonadă purgativă*. Soluţie de citrat de magneziu. Are acţiune răcoritoare laxativă şi purgativă (în funcţie de doze).

Limonade / *Lemonades*. (ar. *limoun* = care se referă la lămâie) Preparate farmaceutice sub formă de soluţii apoase, obţinute prin dizolvarea unor acizi minerali (fosforic, clorhidric) sau organici (citric, tartric, lactic), în concentraţii de 0,2-1%, sau de anumite săruri (bicarbonat de sodiu, citrat de magneziu, tartrat de sodiu, citrat de sodiu, bitartrat de potasiu), edulcorate şi aromatizate, destinate administrării interne.

LIMS / *LIMS*. Abr. pentru engl. *Laboratory information management system*. Sistem informaţional care constă în computere şi software care prelucrează datele obţinute în laboratorul de cercetare şi metodele analitice.

Limulus Amoebocyte Lysate test / *Limulus Amoebocyte Lysate test*. (abr. LAL test) Test de detectare rapidă a cantităţilor mici de endotoxine bacteriene şi de alte pirogene, utilizând un extract din hemolimfa circulantă, care conţine elemente figurate de amoebocite sau hemocite de talia macrofagelor (fagocite), al unui crab din America, Oceanul Atlantic, *Limulus polyphemus*, dintr-o soluţie parenterală, prin coagulare (gelificare).

Limulus test / *Limulus test*. V. *Limulus Amoebocyte Lysate test*.

Linamarină / *Linamrin*. Glicozid cianogenetic din seminţe de *Linum usitatissinum* (in), *Hevea brasiliensis*, în frunzele de *Trifolium repens*. Prin hidroliză, eliberează acid cianhidric, care este toxic.

Lincomicină / *Lyncomycin*. Sin. *Lincolcină*, *Lincolnensină*. Antibiotic produs de tulpinile ciupercii *Streptomyces lincolnensis*, var. *lincolnensis*, izolat de D.J. Mason, în 1962, în solul din Lincoln, Nebraska, SUA. Pulbere cristalină albă, fără miros, cu gust acrişor. Se utilizează clorhidratul hemihidratat (lincocina), solubil în apă. Are efect bactericid pentru germenii Gram(+), stafilococi, streptococi, pneumococi. Se administrează oral şi parenteral, dar limitat.

Lincosanide / *Lincosanides*. Familie de antibiotice caracterizate prin prezenţa unui ciclu pirolidinic şi a unui zahăr sulfurat în structura lor. Sunt active mai ales asupra bacteriilor gram pozitive şi asupra germenilor anaerobi. Ex.: lincomicina, clindamicina.

Lingu- / *Lingu-*. (lat. *lingua*, *-ae* = limbă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la limbă.

Lingual / *Lingual*. (*lingu-* + *-al*) Care se referă la limbă.

Linguriţă (de tip farmaceutic) / (*Tea*) *spoon* (*of pharmaceutical type*). Ustensilă de laborator din material inoxidabil sau din plastomer. Linguriţa de metal are la extremităţi două cupe, de capacitate variabilă. Se utilizează pentru manipularea, prelevarea substanţelor în vederea cântăririi; pentru administrarea de medicamente se foloseşte linguriţa normală cu o singură cupă.

Liniaritate / *Linearity*. În chimia analitică, reprezintă capacitatea unei metode de a produce rezultate direct sau indirect proporţionale cu concentraţia analitului din probă pe un anumit interval de concentraţii. De obicei, liniaritatea este o curbă de regresie liniară a valorii măsurate ca o funcţie a creşterii concentraţiei analitului.

Linie de curent / *Flow line*. Traiectorie descrisă de un punct din masa unui fluid, în cursul mişcării sale, într-o curgere staţionară.

Linie de produs / *Product line*. Grupă de produse înrudite, legătura dintre ele fiind bazată pe funcţionarea lor similară, vânzarea lor către aceleaşi categorii de consumatori, comercializarea prin aceleaşi tipuri de unităţi comerciale sau prin încadrarea în aceleaşi grupe de preţuri.

Linii celulare / *Cell lines*. Când celulele din prima cultură (luate din organism) sunt utilizate pentru a obţine cultura următoare, se stabileşte o linie celulară. Datorită geneticii sau altor manipulări, linia celulară imortalizată poate fi replicată indefinit.

Linii de bază / *Base lines*. Observaţii sau date utilizate pentru comparare sau control.

Linimente / *Liniments*. (lat. *lino*, *-ere* = a unge cu ceva) Preparate farmaceutice pentru aplicare cutanată, sub formă de soluţii, emulsii, suspensii sau geluri. În compoziţia lor intră de obicei alcool, săpun, uleiuri grase sau eterice, amoniac şi alte substanţe cu acţiune emolientă, fotoprotectoare, analgezică, stimulentă sau revulsivă.

Liniştirea sistemului agregat / *Subsidence aggregation system*. Termen care descrie stabilitatea unui sistem agregat şi se referă la separarea sedimentului de supernatantul clar (la suspensiile floculate) sau opalescent (la cele defloculate).

Linkage / *Linkage* (engl. *linkage* = legătură) Asociere a două sau mai multe gene nealele, în aşa fel încât se transmit ca o singură unitate, dacă nu intervine fenomenul de crossing-over.

Linoleat / *Linoleate*. Ester al unui acid gras, acidul linoleic. Acidul linoleic este derivat din vegetale sau din uleiuri vegetale şi este necesar în dieta umană. El se află în acilglucosilceramidă, care intervine în formarea granulelor lamelare din epidermă. De asemenea, se află în relaţie cu acilceramida, care este necesară pentru organizarea specifică a lipidelor în stratul cornos.

Lio- / *Lio-*. (gr. *lyein* = a distruge, a dizolva) Element de compunere care introduce în termeni referirea la dizolvare.

Liodisponibilitate / *Lioavailability*. (*lio-* + *lat. dispono*, *-nere* = a aşeza la locul lor, a pune) Cantitatea de substanţă medicamentoasă eliberată din forma farmaceutică într-un mediu definit (nebiologic sau biologic; în acest caz, se numeşte biodisponibilitate [v.])

Liofil / *Lyophil*. (*lio-* + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Substanţă care prezintă afinitate pentru moleculele mediului de dispersie.

Liofilie / *Liophilia.* (*lio-* + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Proprietatea unei substanţe de a avea afinitate pentru moleculele mediului de dispersie (solventului) şi de a forma un înveliş de solvatare. În funcţie de polaritatea solventului, se deosebesc substanţe *hidrofile* (care prezintă afinitate faţă de apă şi solvenţii polari) şi substanţe lipofile (cu afinitate faţă de uleiuri şi solvenţi nepolari). Termen contrar: *Liofob* (v.).

Liofilizare / *Lyophilization.* Sin. *Criodesicare* (v.). *Criosublimare* (gr. *lyein* = a distruge + *philein* = a iubi) Tehnică de uscare la temperatură scăzută şi sub vid. Procedeu de conservare a produselor biologice fragile (fragmente de ţesuturi sau organe, hormoni, vaccinuri, enzime, plasmă, ser, gamaglobuline, antibiotice, alte medicamente etc.). L. presupune mai întâi congelarea produsului biologic în azot lichid şi apoi deshidratarea acestuia după introducerea într-o incintă în care se scade presiunea. Produsul liofilizat poate fi astfel menţinut timp îndelungat, fără a suferi alterări. Utilizarea ulterioară a sistemului biologic, corp poros, hidrofil, este posibilă după reconstituire, prin adăugarea de apă distilată sau a unei soluţii fiziologice.

Liofilizat oral / *Oral lyophilisate.* Preparat liofilizat cu eliberare imediată destinat administrării pe limbă sau dizolvat în apă înainte de administrare. Se menţine termenul de liofilizat oral pentru medicamentele de uz uman.

Liofob / *Liophob.* (*lio-* + gr. *phobos* = frică) Substanţă care nu prezintă afinitate pentru moleculele mediului de dispersie.

Liofobie / *Liophobia.* (*lio-* + gr. *phobos* = frică) Proprietatea unei substanţe de a nu avea afinitate pentru moleculele mediului de dispersie. În funcţie de polaritatea solventului, se deosebesc *substanţe hidrofobe* (care nu prezintă afinitate faţă de apă şi solvenţii polari) şi *substanţe lipofobe* (care nu prezintă afinitate faţă de uleiuri şi solvenţi lipofili, nepolari). Termen contrar: *Liofil* (v.).

Liogel / *Liogel.* (*lio-* + lat. *gelus*, *-i* = gheaţă, din *gelo*, *-ere* = a îngheţa) Sistem coloidal în stare de gel care reţine în mare măsură mediul de dispersie (hidrofil sau lipofil).

Liosferă / *Liosphere.* (*lio-* + lat. *sphaera*, *-ae* = sferă, glob) Strat de lichid absorbit prin liosorbţie la suprafaţa unui solid.

Liosoli / *Lyosols.* (gr. *lyein* = a dizolva + lat. *solum*, *-i* = pământ) Sisteme eterogene care cuprind dispersiile de gaz, lichid şi solid în mediul de dispersie lichid (G_1/L_2, L_1/L_2, S_1/L_2).

Liosorbţie / *Liosorption.* (*lio-* + lat. *sorbeo*, *-ere* = a sorbi, a înghiţi) Adsorbţia unui lichid la suprafaţa unui corp solid, care poate fi udat de lichidul respectiv.

Lip-, Lipo- / *Lip-, Lipo-.* (gr. *lipos* = grăsime) Elemente de compunere, folosite ca rădăcină, ce introduc în termenii compuşi noţiunea de grăsime, gras.

Lipază / *Lipase.* (*lipo-* + *-ază*) Enzime de tip esterazic, din clasa hidrolazelor, secretate de pancreas şi de glandele intestinului subţire la vertebrate. Ele catalizează procesul de hidroliză a grăsimilor, în glicerină şi acizi graşi liberi.

Lipectomie / *Lipectomy.* (*lipo-* + gr. *ektome* = excizie) Ablaţia, îndepărtarea ţesutului gras (adipos) din zonele în care acesta s-a depus excesiv; ex.: la nivelul peretelui abdominal.

Lipemie / *Lip(a)emia.* (*lipo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa de trigliceride în sânge, care, în mod normal, este de 1,5 g/L. Termen considerat uneori sinonim cu lipidemie (v.).

Lipide / *Lipids, Fats.* (*lipo-*) Substanţe organice complexe, componente ale materiei vii, esteri ai alcoolilor cu acizii graşi superiori, insolubile în apă, solubile în solvenţi organici (alcool şi cloroform). Se pot clasifica în două grupe mari: *lipide simple*: grăsimile, cerurile, steridele şi etolidele; şi *lipide complexe*: a) *fosfolipide* (fosforate): acizii fosfatidici, acetalfosfatidele, fosfoaminolipidele; b) *glicolipide*; c) *azotate nefosforate*: cerebrozidele, acilsfingozina; d) *sulfurate*: sulfatidele. Sunt substanţe grase care se află între celulele epidermice şi membranele celulare. Reprezintă o familie de componente biologice care acţionează ca umectanţi, reduc pierderea umidităţii, refac supleţea pielii şi întăresc protecţia de barieră naturală a pielii. V. şi *Grăsimi*.

Lipide legate covalent / *Covalently bound lipids.* Lipide care sunt ataşate chimic. Ele nu sunt libere şi nu pot fi extrase cu solvenţi organici decât dacă legăturile chimice sunt hidrolizate.

Lipidemie / *Lipid(a)emia.* (*lipo-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Conţinutul sângelui în lipide totale: 5-8 g/L; acestea cuprind: colesterolul şi esterii săi, trigliceridele, fosfolipidele şi acizii graşi liberi. Lipidele apar crescute, fiziologic, postprandial, iar patologic, în unele afecţiuni hepatice, alcoolism cronic, ateroscleroză, unele fracturi, diabet, mixedem etc. V. *Lipemie*.

Lipidurie / *Lipiduria.* Sin. *Lipurie*. (*lipo-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea urinară de lipide, exprimată prin aspectul opalescent al urinei, prin observarea de picături de grăsime la microscop.

Lipocrom / *Lipochrome.* (*lipo* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Grup de pigmenţi hidrocarbonaţi solubili în grăsimi: caroten, xantofil, luteină, cromofor care colorează natural untul, gălbenuşul de ou etc.

Lipodistrofie / *Lipodystrophy.* (*lipo-* + gr. *dys* = greu, dificil + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) **1.** Perturbare a metabolismului grăsimilor. **2.** L. intestinală. **3.** L. progresivă.

Lipofil / *Lipophil.* (*lipo-* + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Proprietate a substanţelor rezultând din prezenţa în moleculă a unor atracţii sau afinităţi pentru moleculele unui mediu hidrofob: uleiuri şi substanţe grase. V. şi *Hidrofob*.

Lipofob / *Lipophob.* (*lipo-* + gr. *phobos* = frică) Proprietate a substanţelor de a nu avea afinitate pentru moleculele mediului de dispersie lipofil. V. şi *Hidrofil*.

Lipofuscină / *Lipofuscin.* Sin. *Pigment de uzură*. (*lipo-* + lat. *fuscus*, *-a*, *-um* = negru, brun + *-ină*) Pigment cafeniu cu suport lipidic; apare ca granule mici în protoplasma unor celule atrofiate. Este probabil un produs al metabolismului intracelular oprit din cauza scăderii vitalităţii celulare.

Lipofuscinoză / *Lipofuscinosis.* (*lipo-* + lat. *fuscus*, *-a*, *-um* = negru, brun + *-ină* + *-oză*) Acumularea în diferite celule sau ţesuturi de cromolipoide (în ficat, neuroni).

Lipogeluri / *Lipogels.* (*lipo-* + lat. *gelus*, *-i* = gheaţă, din *gelo*, *-are* = a îngheţa) Baze de unguent grase care conţin grăsimi animale sau vegetale (axungia, alcooli superiori, ceruri, uleiuri), hidrocarburi (vaselina, parafina, parafine lichide) sau amestecurile acestora, folosite pentru dispersarea substanţelor medicamentoase, având acţiune de suprafaţă şi de durată, prin cedarea substanţelor în timp.

Lipogeneză / *Lipogenesis.* Sin. *Adipogeneză*. (*lipo-* + gr. *genesis* = naştere, din *gennan* = a produce) Procesul de formare a lipidelor, fie prin degradarea grăsimilor ingerate, fie din glucide şi proteine.

Lipolitic / *Lipolytic.* (*lipo-* + gr. *lysis* = distrugere, liză, din *lyein* = a distruge, a liza) Degradarea de grăsimi în organism, de la nivelul ficatului şi a celulelor adipoase, insulina având un rol important în acest proces.

Lipoliză / *Lipolysis.* (*lipo-* + gr. *lysis* = distrucţie, din *lyein* = a distruge) Fenomen de descompunere chimică a lipidelor prin hidroliză în acizi graşi şi în alcool (ex.: glicerină, la trigliceride).

Lipom / *Lipoma.* (*lipo-* + *-oma*) Tumoră benignă rezultată dintr-o proliferare locală a celulelor adipoase şi formată din ţesut adipos. Este bine delimitată, de consistenţă moale, cu localizare subcutanată.

Lipomatoză. / *Lipomatosis.* (*lipo-* + *-oma* + *-oză*). **1.** Denumire pentru starea patologică a unui bolnav de a prezenta lipoame multiple. **2.** Termen pentru prezenţa de ţesut adipos localizat regional (sin. *Adipoză*, mai corect).

Lipoplecşi / *Lipoplexes*. Lipozomi încărcaţi cu cationi. Se formează spontan, între lipozomi şi cationi.

Lipopolizaharide / *Lipopolysaccharids*. (*lipo-* + gr. *polys* = mulţi+ lat. *saccharum*, *-i*, gr. *sakharon* = zahăr) Abr. LPS. Componente naturale rezultate din unirea unui zaharid cu o lipidă. Se află în membrana externă a bacililor gram negativi, reprezentând endotoxina familiei *Enterocteriaceae*, un antigen puternic, substanţă pirogenă.

Lipoproteine / *Lipoproteins*. (*lipo-* + gr. *protos* = primul+ *-ină*) Proteine ale căror molecule sunt asociate cu lipidele, prin legături fizice sau chimice. Reprezintă forma normală de transport a lipidelor, în circulaţia sangvină. Lipoproteinele sunt prezente în toate tipurile de membrane celulare şi intracelulare (membrane mitocondriale, nucleare şi reticuloendoplasmatice). Serul sangvin conţine 0,9% lipoproteine şi, în funcţie de mobilitatea lor electroforetică, se disting fracţiunile globulinice α_1, α_2 şi β: α_1-lipoproteine, cu densitatea înaltă (α-LP) sau HDL (engl. *High density lipoproteins*), care transportă colesterolul depus în ţesuturi până la ficat (banda α) unde este metabolizat şi nu intervine deci în formarea plăcii de aterom; α_2-lipoproteine cu densitatea foarte joasă sau VLDL (*engl. Very low density lipoprotein*), care transportă lipidele endogene (trigliceride) spre ţesuturi; β-lipoproteine, cu densitate joasă sau LDL (engl. *Low density lipoproteins*), care reprezintă forma de transport majoră a esterilor colesterolului (migrare electroforetică β); β-lipoproteine, cu densitate intermediară sau IDL (engl. *Intermediate density lipoproteins*), care transportă atât trigliceride, cât şi esteri ai colesterolului (banda β-largă); *chilomicroni*, forma de transport majoră a trigliceridelor şi a colesterolului endogen, din intestin în sânge.

Liposarcom / *Liposarcoma*. (*lipo-* + gr. *sarkos* = carne + *-oma*) Formaţiune tumorală rară a ţesutului gras, care apare prin malignizarea unui fibrolipom.

Liposolubil / *Liposoluble*. (*lipo-* + lat. *solubilis*, *-e* = care se poate desface) Proprietate a substanţelor de a fi solubile în mediul de dispersie hidrofob: uleiuri şi substanţe grase (lipofile). Termenul se poate utiliza şi pentru a desemna solubilitatea într-un număr mare de solvenţi organici.

Liposucţie / *Liposuction*. Sin. *Lipoaspirare*, *Liposucţiune*. (*lipo-* + lat. *suctus*, *-a*, *-um* = supt, de la *sugo*, *-ere*, *suxi*, *suctum* = a suge) Acţiune chirurgicală de aspiraţie a grăsimii subcutanate, cu o canulă, în scop plastic sau estetic.

Lipotimie / *Lipothymia*. Sin. *Leşin* (pop.). (gr. *leipan* = a cădea, a lăsa + gr. *thymos* = spirit, minte) Pierdere bruscă, de scurtă durată a cunoştinţei, cu relaxare musculară parţială sau completă, datorită reducerii debitului sangvin cerebral.

Lipotrop / *Lipotropic*. Sin. *Antisteatozic*. (*lipo-* + gr. *tropos* = întoarcere) Orice factor care favorizează sinteza şi transportul fosfolipidelor, facilitează metabolizarea grăsimilor şi împiedică acumularea lor în ficat.

Lipotropină / *Lipotropin*. (*lipo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Proteină a organismului (capabilă să inhibe fosfolipaza A_2). Sintetizată sub influenţa hormonilor corticosuprarenali. Este responsabilă de efectele antiinflamatoare ale acestor hormoni.

Lipoxidază / *Lipoxydase*. (*lipo-* + gr. *oxys* = acru, acid+ *-ază*) Enzimă care catalizează adiţia oxigenului la legăturile duble ale acizilor graşi nesaturaţi.

Lipoxigenază / *Lipooxygenase*. (*lipo-* + gr. *oxys* = acru, acid + gr. *gennan* = a produce) Enzimă sau sistem enzimatic care oxidează acizii graşi nesaturaţi şi conduce la formarea de leucotriene.

5-lipoxigenază / *5-lipoxygenase* (abr. *5-LOX*). Enzimă care mediază inflamaţia prin producerea de leucotriene.

Lipoxine / *Lipoxins*. (*lipo-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + *-ină*) Derivaţi ai leucotrienelor, care stimulează contracţia muşchilor bronşici.

Lipozomi / *Liposomes*. Sin. *Nanolipozomi*. (*lipo-* + gr. *soma* = corp) Sunt structuri coloidale formate sub acţiunea unui lucru mecanic asupra unei asocieri de molecule constituente, în principal fosfolipide, într-o soluţie apoasă. Nu toate structurile alcătuite din fosfolipide sunt lipozomi; unele amestecuri pot produce structuri nelipozomale şi anume: faze lamelare, hexagonale, micelare sau cubice. Lipozomii sunt vezicule membranare care constau din unul sau mai multe bistraturi concentrice, preparate din fosfolipide naturale, netoxice şi colesterol, alternând compartimentele apoase cu cele lipofile; au mărime mică, de la câteva sute până la câteva mii de nanometri, ceea ce permite să fie captaţi de celulele vii, proprietăţi amfifile şi biocompatibilitate, fiind sisteme pentru eliberarea de substanţe active către ţintă. Pe baza acestor date, lipozomii au fost propuşi ca vectori (cărăuşi, *carrier*) de medicamente, intracelulari. Sunt utilizaţi pentru a include în centrul lor macromolecule, ca acizii nucleici sau substanţe apropiate, şi folosiţi în terapie pentru a obţine o eliberare lentă, în circulaţia sangvină. Se mai numesc *vezicule lamelare* sau *vezicule fosfolipidice*. Alte denumiri moderne: *vezicule lipoidale microparticulate*, *agregate membranare lipidice bistratificate* (MLB), cu structură asemănătoare membranei celulare, forme cu eliberare la loc specific sau la ţintă (engl. *Site-specific delivery*, *Targeted delivery system*), sau vectori lizozomotropi. Această ultimă denumire se datorează modului lor de acţiune: lipozomii sunt captaţi prin endocitare de celulele organismului, şi ei permit ca substanţa activă pe care au încapsulat-o, şi care în mod normal nu se acumulează în lizozomi, să atingă compartimentul celular. Dimensiunile lipozomilor sunt cuprinse între 0,02-1 µm (Gareiβ, 1998), ceea ce îi include în grupa dispersiilor coloidale ultramicroeterogene. Cu toate că mărimea sferulelor lichido-cristaline îi încadrează în grupa coloizilor, prin structura lor triplă de apă / membrană fosfolipidică / apă, lipozomii se apropie de emulsii. Lipozomii propriu-zişi se obţin cu fosfolipide, care pot fi glicerofosfolipide naturale (lecitine din gălbenuşul de ou, boabe de soia), de semisinteză sau sinteză (fosfatidilcolina), saturate sau nesaturate. În funcţie de structură, se pot clasifica în: vezicule multilamelare (MLV, *multilamellar vesicles*), unilamelare mici (SUV, *small unilamellar vesicles*), unilamelare mari (LUV, *large unilamellar vesicles*); ele pot include substanţe hidrofile şi lipofile în compartimentul apos şi, respectiv, în bistratul lipidic. Această structură cu strat lipidic dublu se regăseşte în toate membranele biologice. Lipozomii au fost obţinuţi involuntar, în 1911, de O. Lehman şi au fost descrişi pentru prima oară, în 1935, de Danielli şi Dowson. Termenul de lipozom a fost propus, în 1965, de către A.D. Bangham. Se prepară prin tehnici multiple, care conferă proprietăţi diferite, care să servească scopului utilizării: transport de substanţe micromoleculare, dar şi de biomolecule. S-au utilizat pentru transport şi pentru ţintire pasivă, dar cercetările arată şi posibilitatea ţintirii active, a unei farmacocinetici modificate faţă de substanţa liberă, a unei terapii genice etc. Există preparate industriale sub formă de lipozomi.

Lipozomi invizibili / *Stealth liposomes*. Sin. *Lipozomi stabilizaţi steric*. Reprezintă o a treia generaţie de lipozomi cu circulaţie lungă, care se bazează pe creşterea hidrofiliei suprafeţei lipozomilor cu ajutorul unor polimeri hidrofili, în special cu polietilenglicol (PEG), aceştia poartă numele şi de lipozomi stabilizaţi steric, lipozomi pegilaţi sau invizibili. Mecanismul prin care are loc prelungirea timpului de circulaţie în sânge este explicat prin faptul că polimerul hidrofil, PEG sau glicolipida GM-1 au lanţuri flexibile care ocupă spaţiul din imediata vecinătate a suprafeţei lipozomului, formând un strat perilipozomal, care are capacitatea de a exclude alte macromolecule din acest spaţiu, realizând o stabilizare sterică. Astfel, accesul şi legarea opsoninelor la suprafaţa lipozomilor este împiedicată, iar interacţiunea macrofagelor cu aceştia este împiedicată. Alături de timpul de circulaţie prelungit, lipozomii invizibili asigură şi o cedare prelungită a substanţei medicamentoase incluse. Prin aceste proprietăţi, creşte eficienţa medicamentelor anticanceroase şi scade toxicitatea faţă de ţesuturile normale.

Lipozomi ascunşi / *Stealth liposomes*. Sin. *Lipozomi invizibili*. Lipozomi (vezicule) care au suprafaţa acoperită cu polimeri hidrofili, ei crează o repulsie sterică excluzând stratul care limitează capacitatea moleculelor de a interacţiona cu suprafaţa veziculei. Acoperirea reduce opsonizarea şi captarea de către macrofage, ceea ce creşte timpul de semiviaţă al acestor lipozomi cu „circulaţie lungă".

Lipozomi cationici / *Cationic liposomes*. Sunt complecşi lipide – ADN, de transport pentru sistemele de eliberare cu material genetic. Componentele lipidice cationice interacţionează cu cele negative şi neutralizează sarcinile negative ale ADN, pe care-l condensează într-o structură compactă. Au o pătrundere mai mare în interiorul celulelor decât a lipozomilor cu ADN încapsulat în interiorul lipozomilor convenţionali.

Lipozomi convenţionali / *Conventional liposomes*. Sunt lipozomi clasici, formaţi numai din fosfolipide (încărcate cu sarcină electrică negativă sau neutre) şi/sau colesterol. Prezintă un timp scurt de circulaţie în sânge, atunci când sunt administraţi pe cale parenterală i.v.; au o puternică tendinţă să se acumuleze rapid în celulele fagocite al sistemului fagocitar mononuclear (SFM), adesea referirile fiind la sistemul reticuloendotelial (SRE). Sisteme convenabile pentru administrarea unui număr mare de substanţe medicamentoase, micro-sare, macromolecule către ţinte biologice, biochimice, farmacologice. Utilizările medicale vizează în special tratamentul unor cancere, imagistica tumorilor, dezvoltarea de vaccinuri, administrarea de fotosensibilizatori pentru terapia fotodinamică a bolii canceroase şi a altor boli, mediatori în tratamentul anticanceros prin hipertermie etc. Comparativ cu medicamentele libere, lipozomii sunt o formă farmaceutică îmbunătăţită, care asigură un control mai bun al cedării substanţei medicamentoase, pătrundere intracelulară superioară, ţintirea tumorii, prevenirea unor efecte secundare adverse, posibilitatea de a prepara şi de a administra concomitent mai multe substanţe medicamentoase în acelaşi sistem de transport nanoparticulat, biocompatibilitate, efect imunologic redus, toxicitate redusă, biodegradabilitate. În terapia medicamentoasă, prezintă două particularităţi principale: protejează moleculele încapsulate faţă de degradare şi au capacitatea de a ţinti ţesuturi cu endoteliu discontinuu ca splina, ficatul şi măduva osoasă. Sunt utilizaţi pentru eliberarea de substanţe antimicrobiene în celulele macrofage infectate, pentru eliberarea de imunomodulatoare în macrofage, în scopul de a creşte capacitatea macrofagelor de a omorî celulele neoplazice şi de a creşte rezistenţa la infecţii cu microorganisme. Lipozomii pe bază de vaccin sunt utilizaţi şi pentru eliberarea de antigene.

Lipozomi cu circulaţie lungă / *Length circulating liposomes*. Se obţin din lipozomi prin conferirea unor proprietăţi, prin care lipozomii pot mima celulele existente în circulaţia sangvină sau prin acoperirea lor cu un înveliş hidrofil spre a scăpa de opsonizare. În acest fel, se evită preluarea lor de către sistemul fagocitar mononuclear (SFM). Reprezintă lipozomi de prima generaţie. V. şi *Lipozomi invizibili*.

Lipozomi cu suprafaţa modificată / *Modified surface liposomes*. Reprezintă o a doua generaţie de lipozomi, cu circulaţie lungă, pe care se ataşează gangliozide, acid sialic, monosialogangliozida GM-1 sau alte substanţe care pot evita preluarea lipozomilor din circulaţie către sistemul fagocitar mononuclear (SFM).

Lipozomi de tip REV / *REV type liposomes*. Lipozomi obţinuţi prin evaporarea în fază inversă, desemnaţi prin iniţialele REV (engl. *Reverse phase evaporation vesicles*) sunt vezicule mari uni- sau oligolamelare obţinute în două etape: dispersarea unei soluţii organice fosfolipidice, cu formarea unei emulsii H/L, evaporarea solventului organic, sub presiune redusă. Au un diametru cuprins între 200-1.000 μm.

Lipozomi multilamelari / *Multilamellar liposomes*. Desemnaţi prin literele MLV (engl. *Multilamellar vesicles*). Sunt vezicule cu mai mulţi pereţi (straturi, lamele) şi mai multe compartimente concentrice. În opinia lui Kellaway, diametrul cavităţii apoase este între 100-150 nm, distanţa între cele 2 straturi este de ordinul a 1,8 nm şi grosimea fiecărui strat de 4,8-6,9 nm. În funcţie de numărul de straturi, diametrul total al unui lipozom plurilamelar este, în total, cuprins între 0,1-10 μm.

Lipozomi multilamelari mici / *Small multilamellar liposomes (vesicles)*. Abr. SML.

Lipozomi multiveziculari / *Multivesicular liposomes*. Abr. MVV. Lipozomi cu mărimea mai mare de 1 μm.

Lipozomi oligolamelari / *Oligolamellar liposomes*. Abr. OLV. Lipozomi cu mărimea cuprinsă între 0,1-1 μm.

Lipozomi unilamelari / *Unilamellar liposomes*. Abr. ULV. Lipozomi de toate mărimile.

Lipozomi unilamelari cu mărime medie / *Medium sized unilamellar liposomes*. Abr. MUV. Lipozomi cu mărime medie.

Lipozomi unilamelari giganţi / *Giant unilamellar liposomes*. Abr. GUV. (*cell-size vesicles*) Lipozomi cu mărime mai mare de 1 μm.

Lipozomi unilamelari mari / *Large unilamellar liposomes*. Desemnaţi prin literele LUV (engl. *Large unilamellar vesicles*). Sunt vezicule de acelaşi tip cu SUV, dar mai mari, diametrul lor fiind mai mare de 100 nm.

Lipozomi unilamelari mici / *Small unilamellar liposomes*. Desemnaţi prin literele SUV. Sunt vezicule cu un singur perete şi cu o singură cavitate apoasă, cu diametrul cuprins între 20-100 nm.

Lipsa unei informaţii / *Information of absence*. Informaţie despre siguranţa medicamentului, care nu este disponibilă la momentul depunerii Planului European de management al riscului (PMR-E) şi care reprezintă o limitare a datelor de siguranţă, în ceea ce priveşte prognoza siguranţei medicamentului pe piaţă.

Lipurie / *Lipuria*. Sin. *Lipidurie* (v.). (*lipo-* + gr. *ouron* = urină)

Lirat / *Lyrate*. (gr. *lyra* = liră, în formă de liră) Organ vegetal în formă de liră, de exemplu frunza penat-fidată cu lobul terminal mult mai mare decât cei laterali mici şi distanţaţi (ex.: la *Anthyllis vulneraria*).

Lisergid / *Lysergide*. Substanţă psihodisleptică halucinogenă, sintetizată de Hoffman. Nu se mai utilizează în terapie datorită efectelor toxico-dependente; este consumată de unii toxicomani. Abr. LSD (dietilamida acidului lisergic).

Lista galbenă / *Yellow List*. Listă editată anual de Organul Internaţional de Control al Stupefiantelor (OICS). Este un document preţios în lupta guvernelor şi autorităţilor pentru combaterea traficului şi a consumului de droguri. Cuprinde 4 părţi: 1. stupefiante plasate sub controlul internaţional; 2. preparate pe bază de stupefiante; 3. lista alfabetică a numelor trecute în prima parte ca şi alte denumiri; 4. cantitatea de stupefiante pure conţinute în săruri şi în baze.

Lista roşie / *Red List*. Listă editată periodic de Organul Internaţional de Control al Stupefiantelor (OICS), care cuprinde 22 de substanţe chimice esenţiale şi precursori, împărţite în patru categorii.

Lista verde / *Green List*. Listă editată anual de Organul Internaţional de Control al Stupefiantelor (OICS), care cuprinde 4 părţi: **1.** *Lista cu substanţe psihotrope*, plasate sub controlul internaţional, grupate în funcţie de utilizarea terapeutică, de potenţialul dependogen şi de proprietăţile terapeutice, cuprinse în 4 tabele: I. Substanţe psihotrope cu un puternic potenţial dependogen şi proprietăţi terapeutice incerte; II. Stimulente de tip amfetaminic cu valoare terapeutică scăzută sau analgezice fără valoare terapeutică; III. Produse barbiturice care provoacă abuz; IV. Produse analgezice, tranchilizante şi hipnotice cu utilizare terapeutică ce dau şi dependenţă; **2.** *Lista alfabetică* cu denumiri, inclusiv comerciale, a *substanţelor psihotrope* din cele 4 tabele; **3.** *Coeficienţi de conversie* necesari calculării conţinutului în substanţe anhidre pure ale sărurilor; **4.** *Lista ţărilor care au interzis importul de substanţe psihotrope*.

Listeria / *Listeria*. (Sir Joseph Lister, 1827-1912, baron, chirurg scoţian la Glasgow, Edinburgh, Londra) Gen de bacili gram pozitivi din familia *Corynebacteriaceae*, larg răspândiţi în natură. Transmisă prin boală, *Listeria monocytogenes* produce listeriaza umană, meningită, septicemie sau, la gravide, moartea fetusului.

Listerioză / *Listeriosis*. (Sir Joseph Lister, 1827-1912, baron, chirurg scoţian la Glasgow, Edinburgh, Londra + *-oză*) Boală infecţioasă produsă de *Listeria monocytogenes*, caracterizată de noduli miliari la nivelul viscerelor. La făt şi la nou-născut, boala este fatală, fiind cunoscută sub numele de granulomatoză infantilă septică. Se transmite, de obicei, la oameni prin produse alimentare contaminate, lapte insuficient pasteurizat sau brânză (adesea, germenele se găseşte în carnea insuficient tratată termic şi în produsele lactate).

Lit-, Lito-, -lit, -litic / *Lith-*, *Litho-*, *-lith*, *-lithic*. (gr. *lithos* = piatră) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la piatră, calculi.

Litiază / *Lithiasis*. Sin. *Calculoză*. (*lito-* + *-ază*) Formarea de calculi (concreţiuni) în diferite cavităţi sau canale anatomice.

Litiază biliară / *Biliary lithiasis*. Sin. *Colelitiază*. Afecţiune hepatobiliară caracterizată prin concreţiuni pure sau mixte de colesterol, pigmenţi şi săruri biliare.

Litiază renală / *Kidney lithiasis*, *Urolithiasis*. Sin. *Nefrolitiază*. Formarea de calculi în bazinet, calice sau în ambele (calculi coraliformi), din oxalaţi, fosfaţi, acid uric (uraţi), cu etiopatogenie complexă, factori genetici, fizici, alimentari, biochimici, metabolici, infecţioşi. Boala se caracterizează prin colică nefritică, hematurie, manifestări digestive sau cardiovasculare, obstrucţii ureterale şi anurie.

Litiază vezicală / *Bladder lithiasis*. Prezenţa în vezica urinară de calculi formaţi din substanţe care, în mod normal, sunt dizolvate în urină (oxalaţi, uraţi, fosfaţi etc.). Este favorizată de staza urinară, infecţie cronică a căilor urinare, aport insuficient de lichide.

Litic / *Lytic*. (*litic-*) Substanţă sau microorganism având proprietatea de a distruge, a liza unele structuri. Se utilizează şi cu rol de sufix în diferiţi termeni: simpatolitic, bronholitic, keratolitic etc.

Litiu / *Lithium*. (*lito-*) Elementul nr. 3, cu greutatea atomică 6,939 şi densitatea 0,53 g/cm^3. Este metalul alcalin cel mai uşor, răspândit în natură, asociat cu sodiu şi potasiu, ca silicaţi şi fosfaţi. Se utilizează ca săruri: carbonat, citrat sau gluconat, în tulburări psihice maniaco-depresive.

Litolitic / *Lithotriptic*. (*lito-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Substanţă care are proprietatea de a dizolva calculii.

Litolrubină / *Litholrubine BK*. Sin. *Carmin 6B*. V. *E 180*.

Litosferă / *Lithosphere*. (*lito-* + gr. *sphaira* = sferă) Învelişul solid de la exteriorul Terrei cuprins între 0 şi 30 km adâncime pe continente şi 0 şi 10 km sub fundul oceanelor.

Litotripsie / *Lithotripsy*. (*lito-* + gr. *tripsis* = sfărâmare) Termen pentru procedeele de distrugere a calculilor renouretrali sau vezicali, în particule foarte mici, care apoi sunt eliminaţi prin urină.

Litru / *Liter*. Unitate de măsură a volumului. O cantitate de apă pură, cu masa de 1 kg ocupă, la temperatura de 4°C, nu fix un litru (1L), ci 1,000028 litri.

Liv- / *Liv-*. (lat. *lividus*, *-a*, *-um* = palid, vineţiu) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspect vineţiu.

Livid / *Livid*. (*liv-*) Persoană cu aspect palid sau gri-albăstrui al feţei.

Lixiviere / *Lixiviation*. (lat. *liscivius*, *-ii* = leşie de cenuşă) Procedeu de extracţie descris de Aristotel (350 î.e.n.), prin care se obţinea leşia (soda din cenuşa plantelor). V. şi *Percolare*.

Liz-, -liză, Lizo- / *Lys-*, *-lysis*, *Lyso-*. (gr. *lysis* = distrugere, dizolvare, de la *lyein* = a distruge) Elemente care introduc în termeni referirea la distrugere, la degradarea substanţelor organice (ex.: glicoliză, fotoliză, hemoliză), la hidroliză.

Lizat / *Lysate*. (*liz-*) Produs al disoluţiei celulelor tisulare sau a microorganismelor.

Liză / *Lysis*. (*liz-*). **1.** Distrugere a pereţilor celulelor datorită presiunii osmotice, în mod obişnuit, produsă de o enzimă sau de un stres mecanic. **2.** Sufix utilizat în termenii care indică o degradare (ex.: glicoliză).

Lizereu gingival / *Gingival line*. (fr. *lisere*, din fr. veche *lis*, de la *lice* = fir de urzeală) Pigmentaţia marginii gingiei, apărând în intoxicaţiile cronice cu metale, sub forma unei dungi late de 1-2 mm (Lizereul bismutic, mercurial, lizereul Burton- în intoxicaţiile cu plumb).

Lizină / *Lysin*. (*liz-* + *-ină*) **1.** Aminoacid esenţial din constituţia proteinelor (forma levogiră), cu proprietăţi bazice, glicogenică şi cetogenă. **2.** Nume generic pentru substanţe (anticorpi) care produc liză celulară specifică prin intermediul complementului: bacteriolizine, citolizine, hemolizine.

Lizogen / *Lysogen*. (*lizo-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă produsă de lizină, cu acţiune anticorp specifică, distructibilă a celulelor şi a ţesuturilor.

Lizogenie / *Lysogenicity*. Posibilitatea unui fag (bacteriofag) de a se menţine sub o formă integrată (profag) în cromozomul bacterian fără să antreneze un fenomen litic. Prin activarea profagelui, are loc liza bacteriei gazdă.

Lizogenitate / *Lysogenity*. **1.** Proprietatea de a produce lizine sau de a provoca liză. **2.** Potenţialul unei bacterii de a produce bacteriofagi. **3.** Asocierea specifică între genomul bacteriofagului şi genomul bacterian.

Lizotipie / *Phage typing*. (*lizo-* + gr. *typos* = tip, model) Metodă de identificare a bacteriilor în funcţie de sensibilitatea lor la diferiţi bacteriofagi.

Lizozim / *Lyzozyme*, *Lisozyme*. Sin. *Muramidază*. (*lizo-* + gr. *zyme* = ferment) Enzimă mucolitică descoperită de Al. Flehming, în 1922, din albuşul de ou, şi izolată de Abraham şi Robinson, în 1937. Este prezentă în lacrimi, salivă, mucus nazal, leucocite şi în albuşul de ou. Lizozima este o mucopolizaharidă, o proteină compusă din clasa hidrolazelor, constituită dintr-un lanţ polipeptidic bazic sulfurat, cu 129 aminoacizi. Dependent de provenienţă prezintă structuri chimice diferite, compoziţie cantitativă asemănătoare aminoacizilor, viteză de acţiune diferită pe acelaşi substrat. Are acţiune bactericidă, în special asupra florei gram pozitive, acţionând prin liza membranelor microbiene; favorizează liza bacteriilor gram negative, prin hidroliza componentelor polizaharidice şi prin fenomenul de fagocitoză, fiind şi un important factor intern de apărare antiinfecţios. Se utilizează şi ca aditiv alimentar. V. *E 1105*.

Lizozomi / *Lysosome* (*lizo-* + gr. *soma* = corp) Organitele celulare observate la microscopul electronic, de forma unei particule granulare sau veziculare, care conţine enzime (hidrolaze, fosfataze, proteaze, ribonucleaze etc.) pe care le eliberează în citoplasmă prin distrugerea membranelor lor plasmatice (unele proteine şi carbohidraţi). Intervin în digestia bacteriilor fagocite la unele leucocite.

Lob-, Lobo- / *Lob-*, *Lobo-*. (gr. *lobos* = lob) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o diviziune, lob.

Lob / *Lobe*. N.A. *lobus*. (*lob-*) Diviziunea regiunii marginale sau terminale a unui organ. Porţiune dintr-un viscer, individualizată prin scizuri sau prin vascularizaţie. Ex.: l. pulmonar, l. hepatic.

Lobat / *Lobate*, *Lobed*. (*lobo-*) Diviziunile unui organ animal sau vegetal, care ajung până la 1/3 din jumătatea organului respectiv. De exemplu, lamina unei frunze cu incizii largi şi mai adânci, dar care nu ajung la mijlocul frunzei. Lobii pot fi dispuşi după tipul penat sau palmat.

Lobelină / *Lobeline*. (Lobel, 1538-1610, botanist flamand + *-ină*) Alcaloidul principal din planta *Lobelia inflata*, are formula $C_{22}H_{27}NO_2$, cu acţiune stimulantă asupra centrului respirator bulbos, ca nicotina. Se utilizează în preparatele antifumat.

Lobelism / *Lobelism*. Intoxicaţie cu lobelină, care are acţiune asemănătoare nicotinei.

Lobul / *Lobule*. N.A. *lobulus*. (lat. medievală *lobulus*, *-i* = lob mic, din gr. *lobos* = lob) Lob mic; subdiviziune mică, macroscopică sau microscopică a unui organ parenchimatos.

Loc-, Loco- / *Loc-*, *Loco-* (lat. *locus*, *-i* = loc) Prefix care introduce în termeni referirea la o poziţie, un loc.

Loc / *Place*, *Seat*. (*loc-*) Porţiune determinată de spaţiu.

Localizare / *Localization*. (lat. *localis*, *-is* = local, din *locus*, *-i* = loc) Aflarea locului unui proces morbid, al unei leziuni.

Locavor / *Locavore*, *Localvore*. Persoană adeptă a unui curent nou, în SUA, care prezintă interesul de a consuma numai alimente produse local, în zona geografică de origine sau unde trăieşte. Este definit „local" alimentul care creşte în mediul înconjurător la o distanţă de până la 100 mile de locul de vânzare şi consum.

Loco dolenti / *Loco dolenti*. Expresie latină care se referă la injectarea unui medicament în zona dureroasă.

Locomotor / *Locomotor*. (*loco-* + lat. *motor*, *-oris* = cel care pune în mişcare, din *moveo*, *-ere* = a mişca) Care ţine de aparatul locomotor sau îl afectează, care ţine de mişcare (locomoţie).

Locomoţie / *Locomotion*. (*loco-* + lat. *motio*, *-onis* = mişcare, de la *moveo*, *-ere* = a mişca) Mişcarea sau capacităţile de deplasare ale unei persoane dintr-un loc în altul.

-locular / *-locular*. (lat. *loculus*, *-i* = loc mic, dim. de la *locus*, *-i* = loc) Sufix care introduce în termeni referirea la poziţie.

Locus / *Locus*. (*loc-*) Locul unei gene pe un cromozom. Pl. *loci*.

Lodiculă / *Lodicule*. Sin. *Glumelulă*. (lat. *lodicula*, *-ae* = pătură mică) Bracteolă membranoasă, solzoasă, caracteristică florii gramineelor, considerată rudiment al perigonului, cu important rol biologic. Fiecare floare posedă două lodicule.

Logaritm / *Logarithm*. (lat. ştiin. *logarithmus*, cuvânt creat de scoţianul Neper, în 1614, din gr. *logos* = raport, relaţie + *arithmos* = număr) L. unui număr reprezintă exponentul necesar pentru a obţine acest număr, denumit bază. Ex.: 2 este logaritmul lui 100, în sistemul de bază 10 (deoarece $10^2 = 100$).

Logo-, -logie, -log / *Logo-*, *-logia*, *-log*. (gr. *logos* = cuvânt, studiu, ştiinţă, raport, relaţie) Rădăcină şi sufixe care introduc în termenii compuşi noţiunea, de ştiinţă, cuvânt, raport.

Logofobie / *Logophobia*. (*logo-* + gr. *phobos* = frică) Teamă exagerată de a pronunţa cuvinte dificil de articulat.

Logomanie / *Logomania*. Sin. *Logoree* (v.). (*logo-* + gr. *mania* = nebunie)

Logopedie / *Logopaedia*, *Logopedics*. Sin. *Ortofonie*. (*logo-* + gr. *pais*, *paidos* = copil) Ştiinţă medicală, ramură a ORL care studiază şi tratează defectele de vorbire.

Logoree / *Logorrh(o)ea*. Sin. *Logomanie*, *Verbomanie*. (*logo-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) **1.** Vorbire rapidă şi incoerentă, întâlnită în episoadele maniacale ale tulburărilor bipolare şi în unele forme de schizofrenie. **2.** Nevoia morbidă de a vorbi fără oprire a unui drogat, care apare mai ales în perioada de şoc, de excitaţie.

Lomb-, Lombo- / *Lomb-*, *Lombo-*. (lat. *lumbus*, *-i* = şale, regiune lombară) Rădăcină care introduce în termeni semnificaţia de zonă lombară, şale.

Lombalgie / *Lumbago*. (*lombo-* + gr. *algos* = durere) Durere spontană sau la palpare a regiunii lombare.

Lombar / *Lumbar*. (*lomb-* + *-ar*) Termen care se referă la regiunea lombară a coloanei vertebrale.

Lombosacrat / *Sacrolumbar*. Sin. *Sacrolombar*. (*lombo-* + lat. *sacrum*, *-i* = osul sacru)

Lombosciatică / *Lumbago-sciatica*. (*lombo-* + lat. *sciaticus*, din gr. *iskiadikos* = care suferă de sciatică, de la gr. *iskias*, *-ados* = afecţiune a şoldului) Afecţiune a lumbago-ului cu sciatică.

Lomentă / *Loment*, *Lomentum*. (lat. *lomentum*, *-i* = lomentă, făină de fasole) Fruct uscat indehiscent, polisperm şi moniliform, care provine dintr-un gineceu monocarpelar (*Fabaceae*) sau bicarpelar (*Brassicaceae*), care, la maturitate, se rupe în bucăţi monosperme, seminţele rămânând înconjurate de o porţiune a pericarpului.

Longevitate / *Longevity*. Sin. *Macrobie*. (lat. *longevitas*, *-atis* = viaţă lungă, de la *longus*, *-a*, *-um* = lung + *aevum*, *-i* = vârstă, viaţă, timp) Timp de viaţă lung. Convenţional, este marcată la om de împlinirea vârstei de 80 ani. L. maximă la om ar fi de cca 150 de ani.

Lordoză / *Lordosis*. (gr. *lordos* = aplecat, curbat înainte+ *-oză*) Curbare anormală a coloanei vertebrale, la nivelul lombar spre faţă.

Lot / *Batch*, *Lot*. Sin. *Serie*, *Şarjă* (*de fabricaţie*). O cantitate definită de materie primă, material de ambalare sau un produs farmaceutic, prelucrată într-un singur proces sau într-o serie de procese, astfel încât să fie considerată omogenă.

Lot de sământă / *Seed lot*. Sistem de lot de sământă: un sistem prin care serii succesive de produs derivă din acelaşi lot de sământă „mamă", aflat la un anumit nivel de pasaj. În producţia curentă, lotul de sământă „de lucru" se prepară din lotul de sământă „mamă". Produsul final este provenit din lotul de sământă „de lucru" şi nu a trecut printr-un număr mai mare de pasaje din lotul de sământă „mamă" decât vaccinul, care, în studiile clinice, s-a dovedit satisfăcător din punct de vedere al eficacităţii şi al siguranţei. Originea şi istoricul pasajului lotului de sământă „mamă" şi al lotului de sământă „de lucru" sunt înregistrate.

Lot de sământă „de lucru" / *„Work" seed lot*. Cultură de microorganisme obţinută din lotul de sământă „mamă" destinată utilizării în producţie. Loturile de sământă „de lucru" sunt divizate în recipiente şi păstrate aşa cum s-a descris, la loturile de sământă „mamă".

Lot de sământă „mamă" / *„Mother" seed lot*. Cultură de microorganisme distribuită dintr-un singur vrac în recipiente, în cadrul unei singure operaţiuni, astfel încât să se asigure uniformitatea, să se prevină contaminarea şi să se asigure stabilitatea. Un lot de sămânţă „mamă” în formă lichidă este păstrat de obicei la temperaturi de –70°C sau mai scăzute. Lotul de sămânţă „mamă” liofilizat se păstrează la temperatura cunoscută care să-i asigure stabilitatea.

Lot prototip / *Prototype batch*. Lot fabricat în staţia pilot, care poate fi reprodus în cantitate mare în industria de medicamente şi permite verificarea cantităţii constante a medicamentului.

Loţiune / *Lotion*. (lat. *lotio*, *-onis* = spălătură, de la *lautus*, participiul trecut al verbului *lavo*, *-ere* = a spăla) Formă farmaceutică lichidă obţinută prin dizolvarea sau suspendarea uneia sau a mai multor substanţe medicamentoase într-un vehicul apos sau hidroalcoolic, hidroglicerinat, destinat aplicării cutanate, fără fricţionare. Mai sunt denumite şi *pensulaţii*. Reprezintă una dintre formele cele mai convenabile pentru tratamentul dermatologic extern, în eczemele generalizate, acnee, erupţii localizate şi diseminate, având o acţiune relativ superficială.

Loţiuni oculare / *Ophthalmic lotions*. V. *Băi oculare*.

Lovire / *Impact*. Operaţie farmaceutică de mărunţire a unei substanţe solide, prin acţiune puternică cu pistilul, pe o direcţie perpendiculară, în mojar. Denumire mai veche: *pisare*.

LSD / *LSD*. Abr. de la engl. *Lysergic acid diethylamide*. Dietilamida acidului lisergic, lisergid (v.).

Lubrifiant / *Lubricant*. (lat. *lubricus*, *-a*, *-um* = lunecos + *fio*, *-ere* = a face) Substanţă auxiliară utilizată în procesul de comprimare a unui amestec de particule solide (pulberi, granule, pelete) care au rolul de a reduce frecarea între particule şi între părţile laterale ale comprimatului şi matriţă. Lubrifianţii se clasifică în 2 grupe: *Lubrifianţi insolubili* care acţionează întrepunându-se, ca un strat intermediar, între componentele comprimatului şi pereţii matriţei maşinii de comprimat. Din acest motiv, ei se adaugă în amestecul final, după granularea acestuia (extragranular). Ex.: acidul stearic, sărurile sale de magneziu şi de calciu, uleiurile vegetale hidrogenate, talcul; *Lubrifianţi solubili*, mai eficace sunt laurilsulfaţii; ei conferă o viteză de dizolvare a substanţei active din comprimate mai înaltă decât lubrifianţii insolubili. Ex.: laurilsulfaţii de magneziu, PEG 4000 şi 6000, monostearaţii de polioxietilen, laurilsulfaţii de polioxietilen.

Lubrifiere / *Lubrication*. (lat. *lubricus*, *-a*, *-um* = care alunecă uşor + lat. *fio*, *-ere*, *-ci*, *-um* = a face) Gresare, ungere a pielii sau a pieselor maşinilor industriale cu vaselină, grăsimi pentru a favoriza masajul şi pătrunderea unor medicamente, respectiv pentru a favoriza curgerea, alunecarea materialului în timpul procesării unui medicament.

Luci- / *Luci-*. (lat. *lux*, *lucis* = lumină) Element de compunere care introduce în termeni referirea la lumină

Luciferază / *Luciferase*. (*luci-* + lat. *fero*, *-erre* = a transporta+ *-ază*) Enzimă catalizatoare a reacţiei luciferinei la animalele care prezintă bioluminiscenţă.

Luciferină / *Luceferin*. (*luci-* + lat. *fero*, *-erre* = a transporta+ *-ină*) Substanţă organică producătoare de bioluminiscenţă sub acţiunea luciferazei şi în prezenţa ATP-ului şi a oxigenului molecular.

Lucită / *Lucite*. Sin. *Actinodermatoză*. (*luci-* + *-ită*) Afecţiune cutanată produsă de lumina solară prin mecanism fototraumatic, fotodinamic sau fotoanafilactic.

Luciu / *Lustre*. (*luci-*) Aspect prezentat de un corp, legat de modul în care acesta reflectă lumina. Se deosebesc următoarele tipuri de luciu: *adamantin* (luciul substanţelor cristaline transparente, cu indice de refracţie mare), *sticlos* (substanţe transparente, cu indicele de refracţie mic), *sidefos* (substanţe solide constituite din numeroase fibre paralele), *metalic* (corpuri cu reflexie metalică), *mat*, în cazul peliculelor de lacuri şi vopsele, *de ou* (pentru o putere reflectoare de 1-10‰, *seminat* (pentru putere reflectoare de 10-30‰), *puternic* (putere reflectoare de peste 45‰).

Lucru / *Work*. (lat. *lucubro*, *-are* = a lucra noaptea) **1.** Obiect material. **2.** Muncă (lucru mecanic, v.), activitate, acţiune întreprinsă într-un anumit scop.

Lucru mecanic / *Mechanical work*. (lat. *lucubro*, *-are* = a lucra noaptea) Mărime scalară, care măsoară variaţia de energie a corpurilor. Se defineşte ca fiind produsul scalar dintre forţa ce acţionează asupra unui corp şi deplasarea elementară a acestuia. Se măsoară în Jouli (J).

Lues / *Syphilis*. Sin. *Sifilis* (v.). (lat. *lues*, *luis* = boală molipsitoare, flagel)

Luetă / *Uvula*. N.A. *uvula*. Sin. *Omuşor*, *Uvula*. (fr. *luette*, din lat. pop. *uvitta*, dim. de la *uva* = ciorchine de strugure) Formaţiune anatomică, expansiune a vălului palatin, situată antero-median, pe peretele superior al orofaringelui. Este mobilă şi delimitată lateral de muşchii pilieri anteriori şi posteriori palatini.

Luetic / *Luetic*. Sin. *Sifilitic*. (lat. *lues*, *-is* = molimă, boală molipsitoare) Bolnav de lues (sifilis).

Luetism / *Luteism*. (lat. *lues*, *-is* = molimă, boală molipsitoare) Termen utilizat în homeopatie pentru a califica un teren modificat de o atingere ereditară sau de sifilis.

Lum-, Lumen-, Lumin- / *Lum-*, *Lumen-*, *Lumin-*. (lat. *lumen*, *-inis* = lumină, deschizătură prin care trece lumina) Termeni care introduc în cuvinte referirea la lumină sau la o fantă luminoasă.

Lumbago / *Lumbago*. (lat. *lumbago* = slăbiciune a şalelor, de la *lumbus* = şale). **1.** Termen utilizat uneori pentru dureri lombare. **2.** Accident dureros paroxistic cu debut brusc, însoţit de o durere lombară foarte puternică şi senzaţie de blocaj al rahisului lombar, apărute după efort. Nu este o boală, dar reprezintă manifestarea frecventă a unei discopatii lombosacrate.

Lumen / *Lumen*. (*lumen-*) **1.** Spaţiul din interiorul unui canal, duct sau alt organ tubular sau saciform (ex.: lumenul vaselor conducătoare lemnoase şi liberiene din cormul plantelor, lumenul vaselor de sânge sau lumenul tubului digestiv). **2.** Spaţiul liber al unui organ tubular sau al unui canal anatomic. **3.** Unitate de măsură a fluxului luminos, egală cu fluxul emis într-un unghi solid de 1 steradian, de către o sursă luminoasă a cărei intensitate este egală cu 1 candelă. Simbol: lm.

Luminanţă / *Luminance*. Strălucirea unei surse luminoase. Mărime fotometrică pentru sursele de lumină întinse nepunctiforme. Unităţi de măsură: în SI – nitul (candela / m^2) şi în C.G.S. – stibul (Sb) (candela / cm^2), 1stib = 104 nits.

Lumină / *Light*. (*lumin-*) Radiaţie electromagnetică cu lungimea de undă cuprinsă între aproximativ 4.000 şi 7.600 Å, care impresionează retina ochiului uman. Unda electromagnetică din domeniul vizibil care poate fi percepută de ochiul uman. Centrul spectral vizibil (sensibilitate maximă) se află la lungimea de undă de 550 nm, limitele fiind considerate 390 nm şi 790 nm. Lumina este emisă de corpuri incandescente (cu sau fără flacără) sau prin luminiscenţă. Se propagă cu viteza (c) de $3 \cdot 10^8$ m/s. Radiaţiile electromagnetice cu lungimea de undă mai mare de 7.600 Å aparţin domeniului infraroşu, iar cele cu lungimea de undă mai mică decât 4.000 Å aparţin domeniului ultraviolet. L. alcătuită din radiaţii de o singură lungime de undă şi care este percepută de ochi ca având o singură culoare se numeşte l. monocromatică. Senzaţia de o anumită culoare se poate obţine nu numai cu l. monocromatică, ci şi cu un amestec de mai multe radiaţii monocromatice. L. alcătuită din radiaţii de diferite lungimi de undă se numeşte compusă. L. compusă, care conţine toate radiaţiile spectrului vizibil corespunzând luminii naturale de la mijlocul zilei, poartă denumirea de l. albă.

Lumină albă / *White light*. Lumină ce conţine radiaţii din domeniul vizibil cu toate lungimile de undă.

Lumină colimată / *Collimated light*. Lumină în care toate radiațiile circulă paralel unele față de altele.

Lumină monocromatică / *Monochromatic light*. Undă luminoasă cu o singură lungime de undă.

Lumină polarizată / *Polarized light*. Lumină ale cărei proprietăți sunt modificate de trecerea (refracția) prin unele substanțe ca spatul de Islanda sau prin reflexie sub anumite unghiuri. Lumina polarizată nu are decât două planuri de simetrie, perpendiculare: planul de vibrare și planul de polarizare. Vibrațiile se produc într-un singur plan. V. *Polarizare*.

Luminiscență / *Luminiscence*. Sin. *Sclipire*. (fr. *luminiscence* = luminiscență) Producere de lumină fără ridicarea temperaturii, prin diverse metode: excitarea sursei luminiscente printr-o descărcare electrică în gaze (*electroluminiscență*), printr-o reacție chimică (*chemoluminiscență*), prin frecare (*triboluminiscență*), prin iluminarea cu radiații (*fotoluminiscență*), produsă de organisme vii (*bioluminiscență*). Proprietate a unor minerale, care, după expunere la razele ultraviolete sau raze X, emit o lumină proprie, specifică, bine definită.

Luminofor / *Luminophore*. (*lumin-* + gr. *photos* = care duce, de la *pherein* = a transporta) Grupare chimică producătoare de luminiscența substanțelor organice.

Lunatism / *Lunatism*. Sin. *Somnambulism*. (lat. *lunaticus*, *-a*, *-um* = supus influenței luminii, de la *luna*, *-ae* = lună+ *-ism*)

Lunetă / *Telescope*, *Steady rest*. Instrument optic destinat observării obiectelor îndepărtate. Formează imagini virtuale.

Lungime / *Length*. Mărime fizică fundamentală, cu ajutorul căreia se exprimă întinderea spațială a corpurilor și distanțele dintre acestea. Se măsoară în metri (în SI) și în unitățile tolerate: angstrom, micron, unitate astronomică, an lumină etc.

Lungime de undă / *Wavelength*. Distanța dintre două maxime sau două minime succesive ale unei unde. Distanța străbătută de o undă în timp de o perioadă. Se mai definește și ca fiind distanța dintre două puncte ale mediului de propagare aflate în aceeași fază de oscilație. În SI se măsoară în metri; unități tolerate frecvente: angstrom, nanometru, micron.

Lungimi de undă ultraviolete / *Ultraviolet wavenlenghts*. Radiație electromagnetică cu lungime de undă scurtă și emisă natural de soare. Se clasifică în trei tipuri (A, B, C) care au potențial primejdios asupra pielii umane.

Lupă / *Loupe*, *Magnifying glass*, *Pocket lens*, *Hand lens*. (fr. *loupe*, din limba francilor stabiliți în Galia, *luppa* = masă informă de lichid coagulat) Instrument optic convergent cu distanța focală foarte mică, ce mărește obiectele, cu putere de mărire diferită. Dă o imagine virtuală dreaptă și mărită. Puterea de mărire a lupei este înscrisă pe cadranul acesteia (2x-40x). Este destinată observării obiectelor foarte mici. Lupa binoculară permite observarea obiectelor cu ambii ochi.

Lupulină / *Lupuline*. (de la *Humulus lupulus* = hamei) Substanță aromatică-amăruie secretată de unele glande de forma unor cupe, prezente în florile feminine de la hamei.

Lupulone / *Lupulones*. V. *Humulone*.

Lupus / *Lupus*. Sin. *Lupus tuberculos*. (lat. *lupus*, *-i* = lup, ulcer, aluzie la acțiunea de a roade, a distruge a acestei boli) Termen medical vechi acordat ulcerațiilor cu evoluție lentă, progresivă. În prezent, se indică utilizarea pentru l. tuberculos, tuberculoză cutanată, placarde și ulcerații cu cicatrice atrofice cu sediul pe față, nas, mucoasa buco-faringiană.

Lupus critematos cronic / *Lupus erythrmatosus*. Sin. *Boală Cazenave*. Dermatoză sub formă de placarde cu margini albe, cu infiltrație discretă, scuame și atrofie. Este localizat pe: nas, obraji, urechi, ceafă, mâini, mucoasa bucală.

Lupus eritematos diseminat / *Systemic lupus erythematosus*. Boală autoimună cu evoluție cronică și episoade acute și subacute, care afectează țesutul cutanat, articulațiile și alte organe (rinichi, inima, pleuro-pulmon, sistemul nervos). Se diagnostichează prin determinarea anticorpilor anormali în serul sangvin.

Lusitrop / *Lusitropic*. (lat. *lupus*, *-us* = relaxare, din *ludo*, *-ere* = a se juca+ gr. *trope* = întoarcere, din *trepein* = a se întoarce) Substanță care ameliorează relaxarea miocardului.

Lusitropie / *Lusitropia*. Denumire pentru viteza de relaxare a miocardului.

Lute- / *Lute-*. (lat. *luteus*, *-a*, *-um* = galben-roșiatic) Prefix care introduce în termeni referirea la culoarea galbenă.

Luteal / *Luteal*. (*lute-*) Care aparține sau care are proprietățile corpului galben.

Luteină / *Lutein*. (*lute-* + *-ină*) 3,3-dihidroxi-α-caroten. Pigment carotenoidic, cu structură moleculară de tipul α-carotinei. Ex.: xantofila este cea mai răspândită în natură, în frunze, flori, fructe, tuberculi, polen, rădăcini, alge, ciuperci, bacterii etc. Are culoarea galbenă. În cantitate mai mare se află în floride de *Tagetes*, *Helianthus*, *Ranunculus*, în boabele galbene de porumb. Nu prezintă activitate provitaminică. Se utilizează ca aditiv alimentar. V. *E 161 b*.

Luteinizare / *Luteinization*. (*lute-* + *-ină*) Transformarea foliculului ovarian, rupt după ovulație în corp galben.

Luteoliză / *Luteolysis*. (*lute-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge, a dizolva) Degenerarea corpului galben.

Luteolizină / *Luteolysin*. (*lute-* + gr. *lysis* = distrugere + *-ină*) Substanță care produce degenerarea corpului galben.

Lux / *Lux*. (lat. *lux*, *-cis* = lumină) Unitate de măsură pentru iluminare. 1 lux (1 lx) reprezintă iluminarea unei suprafețe de 1 m^2, care primește un flux de 1 lumen (v.), repartizat uniform. Simbol lx. (Anexa 6)

Luxație / *Luxation*, *Dislocation*. (lat. *luxo*, *-are* = a scrânti, a luxa) Deplasarea permanentă, anormală a două suprafețe articulate care își pierd raporturile anatomice normale, una față de alta. Poate fi incompletă sau completă.

Luxmetru / *Luxmeter*. (lat. *lux* = lumină + gr. *metron* = măsură) Aparat destinat măsurării directe a iluminării.

LUV / *LUV*. V. *Lipozomi unilamelari mari*.

LVP / *LVP*. Abr. pentru engl. *Large Volume Parenteral*. V. *Perfuzie*.

Lyoc / *Lyoc*. Sin. *Liofilizat oral*. Nouă formă farmaceutică solidă, poroasă, care conține una sau mai multe substanțe medicamentoase solubile sau nu în apă, dispersate într-un suport, constituit din substanțe auxiliare, care îi conferă caracteristici particulare. Se administrează pe cale orală, cu o cantitate de apă, în care se dizolvă sau se dispersează instantaneu. Se pot administra și fără apă.

M

MAb / *MAb.* Abr. pentru engl. *Monoclonal antibody.* Sin. *Anticorp monoclonal.* Anticorp cu specificitate înaltă, purificat, care recunoaşte numai un singur epitop.

MAC / *MAC.* Abr. pentru engl. *Mammalian artificial chromosome* = cromozom animal artificial. Vector utilizat pentru a clona fragmente de ADN mai mari de 100.000 perechi de baze lungime. Este constituit din celule animale de ADN.

Macer-, Macero-/ *Macer-, Macero-.* (lat. *macero, -are* = a muia în apă, a slăbi, a scoate ce e mai bun) Element care introduce în termeni referirea la o metodă de extracţie, o dezintegrare a ţesuturilor vegetale.

Macerare / *Maceration.* (lat. *maceratio, -onis* = scoaterea sucului dintr-o plantă prin înmuiere cu un lichid, din *macero, -are* = a înmuia) Procedeu de extracţie în care un produs vegetal sau animal este pus în contact, la temperatura camerei, cu un lichid, în scop extractiv, un timp determinat. Tehnica macerării, după FR, prevede ca: produsul vegetal mărunţit se tratează cu apa prescrisă şi se menţine 30 minute la temperatura normală, agitând de 5-6 ori; lichidul se decantează şi se filtrează prin vată. Reziduul se spală cu apă, fără presare, pentru a completa soluţia la greutatea prescrisă. În soluţia filtrată, se dizolvă 0,1 g p-hidroxibenzoat de metil, pentru fiecare 100 g de soluţie extractivă. Metoda de macerare se aplică la extracţia produselor vegetale care conţin mucilagii. Soluţia extractivă rezultată se numeşte *macerat.*

Macerare cu agitare / *Maceration with agitation.* Metodă de extracţie la temperatura normală, în care produsul vegetal, în contact cu solventul este agitat permanent. Se realizează o egalizare a concentraţiei în produs şi în lichid, într-un timp mai scurt, uneori extracţia fiind încheiată după 30 de minute. Solventul trece cu viteză prin produsul vegetal, în extractoare cu agitatoare, cu şnec, centrifugale, vibroextractoare, turboextractoare.

Macerare dublă / *Double maceration.* Metodă de macerare modificată, repetată, în care produsul vegetal este pus în contact, în două rânduri, cu două fracţiuni din solvent; mai întâi cu jumătate de lichid, după care se separă soluţia extractivă, iar reziduul se presează. Se adaugă restul de solvent peste reziduu şi se obţine al doilea macerat. Cele două soluţii extractive se reunesc, se păstrează la rece 24 ore şi se filtrează. În alte variante, se utilizează 1/5, 1/4 sau 2/3 porţiuni de solvent. Macerarea dublă permite o extracţie mai completă.

Macerare multiplă / *Multiple maceration.* Metodă de macerare repetată, care constă în tratarea succesivă a produsului vegetal, cu diferite cantităţi din volumul total de lichid extractiv, menţinându-se amestecul, în recipient închis, la timpul prevăzut. Lichidul extractiv se separă, produsul vegetal se presează şi se tratează cu porţiunea următoare de solvent. Porţiunile de soluţii extractive separate se reunesc; pe o probă filtrată se determină concentraţia în principii active, şi dacă este necesar, extractivul se aduce cu lichid la concentraţia prevăzută. Se păstrează la rece, cel puţin 6 zile, apoi se filtrează. Acest procedeu se utilizează mai ales la prepararea tincturilor, iar ca solvent, cel mai adesea, se utilizează alcoolul, de diferite concentraţii.

Macerare repetată / *Repeated maceration.* V. *Macerare dublă* şi *Macerare multiplă.*

Macerat / *Macerate.* Soluţie extractivă apoasă obţinută prin macerarea produselor vegetale care conţin mucilagii.

Maceraţie / *Maceration.* (*macero-*) Dezintegrarea ţesuturilor vegetale, datorită gelificării lamelei mijlocii, fenomen care are loc în momentul coacerii unor fructe cărnoase.

Maclare / *Maclare.* Sin. *Asociere, Nucleaţie* (v.). Dezvoltarea de cristale prin asocierea lor, numite macle, realizate după reguli cristalografice. În macle, cristalele par să crească unul în altul.

Macro- / *Macro-.* (gr. *makros* = mare) Element de compunere care introduce în termeni semnificaţia: mare, anormal de mare, lung.

Macroanion / *Macroanion.* Anion macromolecular, rezultat prin disocierea unui polimer macromolecular (polielectrolit ionogen, anionic), încărcat cu sarcină electrică negativă.

Macrobie / *Macrobiosis.* Sin. *Longevitate* (v.). (*macro-* + gr. *bios* = viaţă)

Macrobiotic / *Macrobiotic.* (*macro-* + gr. *biotikos* = plin de viaţă) Organism care are o viaţă foarte lungă.

Macrobiotică / *Macrobiotics.* (*macro-* + gr. *bios* = viaţă) Ramură a filozofiei Zen care pledează pentru o dietă în care alimentele *yin* (negativul) şi *yang* (pozitivul) sunt echilibrate pentru a învinge bolile şi pentru a menţine o sănătate bună. Unele alimente sunt considerate *yin*: ex.: zahăr, mierea, în timp ce celelalte sunt *yang* (ex.: germenii de cereale sau carnea). Orezul brun şi alte graminee se află în zona de confluenţă dintre yin şi yang, echilibrând dieta bazată pe astfel de grăunţe. Unele alimente conduc la slăbire, dacă se elimină toate alimentele, cu excepţia orezului brun şi produc o deprivare nutriţională. Se poate defini ca arta prelungirii vieţii şi a preîntâmpinării bătrâneţii.

Macroblast / *Macroblast.* Sin. *Dolicoblast.* (*macro-* + gr. *blastos* = mugure, germene) **1.** Ramură cu internoduri lungi, cu creşteri anuale normale care se ramifică, de obicei. **2.** Element medular intermediar din seria eritrocitară situat în celula cap de serie (eritroblast) şi normoblastul de talie mică.

Macrobrahie / *Macrobrachia.* (*macro-* + gr. *brakhion, -onos*, lat. *brachium, -ii* = braţ) Membre superioare excesiv de mari.

Macrocation / *Macrocation.* Cation macromolecular, rezultat prin disocierea unui polimer macromolecular (polielectrolit ionogen, cationic), încărcat cu sarcină electrică pozitivă.

Macrocefalie / *Macrocephalia.* (*macro-* + gr. *kephale* = cap) Dezvoltare exagerată a capului în raport cu restul corpului, anomalie congenitală.

Macrocheilie / *Macrocheilia.* (*macro-* + gr. *kheilos* = buză) Dimensiuni anormal de mari ale buzelor, de origine congenitală.

Macrocit / *Macrocyte.* Sin. *Megalocit.* (*macro-* + gr. *kytos* = celulă) Globul roşu de mărime superioară sau medie, acesta caracterizează unele anemii, numite macrocitare.

Macroconidie / *Macroconidium.* (*macro-* + gr. *konis* = praf) Conidie mare, generată de zigot în urma germinării sale.

Macrocortină / *Macrocortin*. Sin. *Lipocortină*. (*macro-* + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă + *-ină*) Proteină eliberată sub influenţa corticoizilor, cu rol inhibitor al activităţii fosfolipozei A_2. Este socotit agent natural antiimflamator, iar sinteza sa se pare că este supusă controlului genetic. O perturbare a sintezei sale ar declanşa reacţia inflamatorie.

Macrocosmos / *Macrocosm*. (*macro-* + gr. *kosmos* = univers) Universul în întregime, considerat ca o structură unitară. În prezent, omul cercetează cosmosul prin metodele astronomiei, astrofizicii şi, în ultimele decenii, în mod direct prin sateliţi, rachete, nave cosmice. În aceste condiţii, se naşte treptat o ecologie cosmică ce va studia capacitatea omului de adaptare la condiţiile vieţii extraterestre.

Macrodactilie / *Macrodactyly*. (*macro-* + gr. *daktylos* = deget) Dezvoltarea excesivă a unuia sau a mai multor degete palmo-plantare.

Macrodonţie / *Macrodontia*. (*macro-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Dezvoltarea excesivă a dinţilor.

Macroelemente / *Macroelements*. (*macro-* + lat. *elementa*, *-orum* = materii componente, elemente) Elemente ca: O_2, C, H, N, Na, K, P, Ca, Mg, Fe ş.a., care participă în proporţie însemnată la compoziţia materiei vii. Elemente minerale a căror concentraţie în apă depăşeşte, în mod obişnuit, 1 mg / litru (calciu, magneziu, sodiu, potasiu, siliciu).

Macroemulsii / *Macroemulsions*. (*macro-* + lat. *emulgeo*, *-ere* = a emulsiona) Emulsii opace, cu picăturile mai mari de 400 nm (0,4 μm) uşor vizibile la microscop; sunt emulsiile clasice.

Macroestezie / *Macro(a)esthesia*. (*macro-* + gr. *aisthesis* = senzaţie) Stare patologică în care pacientul percepe obiectele mai mari decât în realitate.

Macrofage / *Macrophage*. (*macro-* + gr. *phagein* = a mânca) Celule fagocitare de dimensiuni mari (fagocite), care se întâlnesc în splină, ganglioni limfatici, ficat şi în multe alte ţesuturi capabile să distrugă celulele străine organismului, prin fagocitoză. Au o durată de viaţă de câteva luni. Ele joacă un rol important în reglarea răspunsului imun. Macrofagele fixe sunt numite histocite. Se formează din monocite şi se caracterizează prin nucleul în formă de potcoavă şi citoplasmă agranulară. Ele ingerează bacterii, resturi celulare şi hematiile îmbătrânite.

Macrogamet / *Macrogamete*. Sin. *Megagamet*. (*macro-* + gr. *gamos* = căsătorie) **1.** Gametul feminin. **2.** Celula reproducătoare feminină.

Macrogametofit / *Macrogametophyte*. (*macro-* + gr. *gamos* = căsătorie + gr. *phyton* = plantă) **1.** Gametofitul feminin. **2.** Sacul embrionar la *Anthophyta*.

Macroglobulină / *Macroglobulin*. (*macro-* + lat. *globulus*, *-i* = glob mic, din *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Denumire pentru globulinele serice, cu masă moleculară mare, de peste 400 Kda şi o constantă de sedimentare de 19 s la ultracentrifugare. La adult, se află în concentraţie de 2,4 g/L, şi de 4,7 g/L, la nou-născut.

Macroglobulinemie / *Macroglobulin(a)emia*. (*macro-* + lat. *globulus*, *-i* = globul, din *globus*, *-i* = glob + gr. *haima*, *-atos* = sânge + *-ină*) Boală caracterizată prin proliferare de macrocite în splină, măduva osoasă şi glandele salivare, responsabilă de formarea unei imunoglobuline patologice. Aceasta poate creşte viscozitatea sângelui, antrenează tulburări de vedere şi auz, diminuează vigilenţa, comă. Se efectuează tratament cu chimioterapice anticanceroase.

Macrognaţie / *Macrognathia*. (*macro-* + gr. *gnathos* = falcă, maxilar) Creşterea exagerată a maxilarelor (mandibulei), frecvent de cauză endocrină.

Macrogoli / *Carbowax*. V. *Polietilenglicoli* şi *E 521*.

Macrolide / *Macrolides*. Antibiotice extrase din diferite ciuperci microscopice – specii de *Streptomyces* – şi caracterizate prin prezenţa în structura lor chimică a unei funcţii lactonice. Blochează translocarea ribosomului pe ARNm. Sunt bacteriostatice. Denumire dată de Woodward, în 1957, unui număr de antibiotice asemănătoare între ele ca structură şi activitate chimică. În 1951, s-a izolat picromicina, prima macrolidă, în 1952, eritromicina şi carbomicina, iar, în anii următori, alte macrolide, ca oleandomicina, nistanina, spiramicina, amfotericina B, leucomicina, josamicina, metimicina, midecamicina, milbemicina. În molecula lor au un macrociclu lactonic, de care sunt ataşate glucide bazice (seria D) şi neutre (seria L). Astăzi se cunosc macrolide naturale, ca cele enumerate, dar şi de semisinteză ca: azitromicina, claritromicina, diritromicina, miokamicina, roxitromicina, troleandomicina etc.

Macromastie / *Macromastia*. (*macro-* + gr. *mastos* = sân, mamelă) Dezvoltarea exagerată a mamelelor, a sânilor.

Macromicete / *Macromycetes*. (*macro-* + gr. *mykes* = ciupercă) Ciuperci superioare (*Ascomyceta* şi *Basidiomyceta*) la care miceliul generează corpuri de fructificaţie mari, care se numesc asco fructe şi basidio fructe.

Macromoleculă / *Macromolecula*. (*macro-* + lat. *molecula* = masă mică de materie) Molecule cu masa moleculară foarte mare, care conţin de la mii de atomi la sute de mii de atomi, asociaţi prin legături covalente. Unităţile de monomer au structura chimică similară sau identică, a cărei masă moleculară variază între 10^4-10^6. Aceste dimensiuni mari favorizează reacţiile inter- şi intramoleculare şi le conferă proprietăţi specifice. Sunt de origine biologică (biopolimeri), intră în compoziţia materiei vii animale sau vegetale (proteine, celuloza), de semisinteză şi de sinteză. Denumire atribuită de H. Staudinger, în anul 1922. Ex.: amidonul, bentonita, gelatina, guma arabică, tragacanta, polividona care se umflă şi se dispersează sau se dizolvă spontan.

Macromutaţie / *Macromutation*. (*macro-* + lat.*mutatio*, *-onis* = schimbare, din *muto*, *-are* = a muta, a schimba) Mutaţie de amploare care influenţează cromozomul întreg şi nu numai un locus.

Macronutrient / *Macronutrient* (*macro-* + lat. *nutriens*, *-ntis* = aliment care hrăneşte) **1.** Element chimic necesar plantelor în cantităţi relativ mari. Dintre macronutrienţi fac parte carbonul, hidrogenul, oxigenul, azotul, fosforul, potasiul, sulful, magneziul, calciul şi fierul. **2.** Alimente necesare în cantităţi mari, ce conţin: carbohidraţi, proteine, grăsimi şi apă.

Macroprosopie / *Macroprosopia*. (*macro-* + gr. *prosopon* = faţă) Dezvoltarea exagerată a feţei (malformaţie).

Macropsie / *Macropsia*. (*macro-* + gr. *ops*, *opsis* = vedere) Anomalie de percepţie vizuală, cu impresia de mărire a obiectelor.

Macroscopic / *Macroscopic*. (*macro-* + gr. *skopein* = a vedea, a examina) Organisme vegetale şi animale de dimensiuni mari, care pot fi examinate şi observate cu ochiul liber.

Macroscopie / *Macroscopic*. (*macro-* + gr. *skopein* = a vedea, a expune) Care este vizibil cu ochiul liber.

Macrosfigmie / *Macrosphygmia*. (*macro-* + gr. *sphygmos* = puls) Puls cu amplitudine exagerată.

Macrosomi / *Macrosomes*. (*macro-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Sfere sau granule alveolare mari din protoplasmă.

Macrosomie / *Macrosomia*. (*macro-* + gr. *soma* = corp) Organism cu dimensiuni excesive de mari.

Macrosporofilă / *Megasporophyll*. Sin. *Megasporofilă*. (*macro-* + gr. *phyllon* = frunză) **1.** Frunză metamorfozată generatoare şi purtătoare de macrosporangi (ex.: la pteridofitele heterospore – *Selaginella helvetica*). **2.** Carpelele de la *Spermatofite*.

Macrotrombocit / *Giant platelet*. (*macro-* + gr. *thrombos* = cheag + gr. *kytos* = celulă) Plachetă sangvină cu dimensiuni mari.

Macroviscozitate / *Macroviscosity*. Sin. *Cvasiviscozitate*, *Viscozitate aparentă*. (*macro-* + gr. *viscosus* = lipicios) Proprietate a fluidelor pseudoplastice (numite şi corpuri Casson) de a nu prezenta o viscozitate constantă, la temperatură şi compoziţie constante; ea scade cu creşterea forţei de forfecare.

Maculat / *Maculated*, *Spotted*. (lat. *maculatus*, *-a*, *-um* = pătat) Organ vegetal prevăzut cu pete (macule) (ex.: frunze maculate la *Lamium maculatum*, seminţe maculate la *Ricinus communis*).

Maculă / *Macula*. (lat. *macula*, *-ae* = pată) **1.** Acumulare de celule senzoriale ciliate situate în utriculă şi saculă din urechea internă, care furnizează informaţii cu privire la poziţia corpului în raport cu forţa gravitaţională. **2.** *Macula lutea* (pata galbenă) – zonă de pe retina vertebratelor care prezintă o acuitate vizuală mai mare. **3.** Pată lată, decolorată, mai mică de 1 cm diametru.

MAF / *MAF*. Abr. pentru engl. *Macrophage Activating Factor*. Limfokine care provoacă transformarea macrofagelor în celule imunologic competente.

Magdaleon / *Magdaleon* (*a roll of plaster*). Termen desemnat pentru denumirea formei cilindrice obţinute prin modelarea masei pilulare sau a bazei de supozitoare, care este ulterior divizat în numărul de unităţi corespunzătoare.

Magistral / *Magistral*. (lat. *magistralis*, *-e* = de maestru, de la *magister*, *-tri* = maestrul care instruieşte) V. *Medicamente magistrale*.

Magmă / *Magma*. (lat. *magma*, *-ae* = magmă) Suspensie apoasă obţinută dintr-o substanţă anorganică insolubilă care prezintă particule suspendate mari; la preparare ele sunt viscoase şi groase şi din această cauză nu au nevoie de agent de suspensie; ex.: magma de bentonită 5%, laptele de bismut (ce conţine o suspensie de hidroxid şi carbonat bazic de bismut).

Magnesia usta / *Magnesii oxydi*. Oxid de magneziu calcinat. Pulbere amorfă, albă, cu densitatea mică, gust alcalin, insolubil în apă şi alcool, solubilă în acizi diluaţi. Se utilizează ca antiacid în pansamente gastrice.

Magnet / *Magnet*. (lat., gr. *magnes* = piatră magnetică adusă din Magnesia, Asia Mică) Corp din material feromagnetic sau ferimagnetic, aflat în stare de magnetizare, care produce în spaţiul înconjurător un câmp magnetic. Prezintă două regiuni, numite poli magnetici, în care valoarea câmpului magnetic este maximă. În funcţie de caracterul magnetizării, m. pot fi temporari sau permanenţi, iar după modul în care au fost obţinuţi: naturali sau artificiali.

Magnetism / *Magnetism*. (gr., lat. *magnes* = piatră magnetică adusă din Magnesia, Asia Mică + *-ism*) Proprietate a corpurilor anorganice de a atrage materiale feroase (fier, oţel, nichel etc.) datorită constituţiei lor, de a interacţiona la scară macroscopică prin intermediul câmpului magnetic creat de un magnet sau de curenţi electrici. Purtătorii elementari ai magnetismului sunt particule elementare care au momente magnetice de spin şi a momentelor cinetice orbitale. Magnetismul are aplicaţii în biomedicină (paramagnetism, rezonanţă paramagnetică electronică, rezonanţă magnetică nucleară – RMN). Şi Pământul prezintă magnetism. Magnetismul are influenţe multiple şi asupra organismelor vii, acţionând îndeosebi combinat cu alţi factori ai mediului ambiant (radiaţiile ionizante, temperatura etc.).

Magnetizare / *Magnetisation*, *Magnetization*, *Magnetizing*. (lat., gr. *magnes* = piatră magnetică) Modificare a structurii magnetice a unui corp, prin orientarea într-o anumită direcţie a purtătorilor elementari ai magnetismului, sub acţiunea unui câmp magnetic exterior sau datorită unei deformări.

Magnetizaţie (intensitate de magnetizare) / *Intensity of magnetisation*. (lat., gr. *magnes* = piatră magnetică) Mărime vectorială cu ajutorul căreia se caracterizează starea de magnetizare a corpurilor.

Magnetocardiografie / *Magnetocardiography*. (lat., gr. *magnes* = piatră magnetică + gr. *kardia* = inimă + *graphein* = a scrie) Studiul şi înregistrarea variaţiilor câmpului magnetic de la nivelul inimii, care sunt consecinţa activităţii bioelectrice.

Magnetoterapie / *Magnetotherapy*. Utilizarea terapeutică a magneţilor şi a câmpului magnetic.

Magnezie / *Magnesie*. Denumire veche pentru oxidul de magneziu.

Magneziemie / *Magnesaemia*. (lat. medievală *magnesia*, din gr. lat. *magnes* = piatră magnetică adusă din regiunea Magnesia, din Asia Mică + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa şi concentraţia magneziului în sânge.

Magneziu / *Magnesium*. Elementul chimic nr. 12, simbol Mg, masa atomică 24,312, greutate specifică 1,738. Metal foarte răspândit în natură, sub formă de compuşi; în organism se află 25 g în ţesutul osos, plasmă şi în lichidul extracelular, alte ţesuturi. În sânge se află 1,5-2,5 mEq / L. Intră în compoziţia enzimelor implicate în contracţia musculară şi în sinteza proteinelor, în enzimele necesare pentru sinteza ATP. Lipsa produce tetanie ca în cazul calciului, excesul produce bradicardie, hipotensiune, deprimarea SNC. Se utilizează în terapeutică sub formă de carbonat ($MgCO_3 \cdot 3\ H_2O$), ca neutralizant al acidităţii gastrice; clorură ($MgCl_2 \cdot 6\ H_2O$), în perfuzii, dializă; gluconat, i.v.; hidroxid şi oxid, ca laxativ şi antiacid; sulfat ($MgSO_4 \cdot 7H_2O$), ca anticonvulsivant şi în hipertensiune arterială, injecţii i.m.

Magneziurie / *Urine magnesium*. (*magneziu* + gr. *ouron* = urină) Excreţia urinară a magneziului.

Maia / *Yeast*. Cantitate dintr-o masă fermentată sau cultură spontană de fermentaţie, folosită pentru însămânţarea altor mase supuse fermentaţiei (ex.: maia de pâine).

Maidism / *Pellagra*. Sin. *Pelagră* (v.). (lat. *Zea mays* = porumb + *-ism*)

Mainling / *Mainling*. Nume anglo-saxon desemnând trimiterea prin poştă, în număr mare a unor imprimate publicitare.

Mal- / *Mal-*. (lat. *malum*, (adv.) = rău şi *malum*, *-i* = rău, pericol) Element de compunere care introduce în termeni referirea la rău, stare rea, boală.

Mal / *Mal*. (*mal-*) Stare de boală-epilepsie.

Mala- / *Mala-*. (lat. *mala*, *-ae* = maxilarul superior) Element de compunere care introduce în termeni referirea la maxilarul superior.

Malabsorbţie / *Malabsorption*. (*mal-* + lat. *absorptio*, *-onis* = a înghiţi, a absorbi, din *ab* = de la + *sorbeo*, *-ere* = a înghiţi, a bea) Scăderea absorbţiei intestinale a grăsimilor, proteinelor, glucidelor, vitaminelor (B_{12}). Stare determinată de deficienţa enzimatică în hidrolizarea grăsimilor, proteinelor şi glucidelor, ca modificarea transportului alimentelor digerate din intestin în sânge şi limfă.

Malac-, **-malacie**, **Malaco-** / *Malac-*, *-malacia*, *Malaco-*. (gr. *malakos* = moale şi *malakia* = înmuiere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o diminuare a consistenţei (înmuierea) unui organ, ţesut.

Malacie / *Malacia*. (gr. *malakia* = înmuiere, de la gr. *malakus* = moale) Termen patologic pentru un ţesut sau un organ care devine moale, păstos, produs de demineralizarea şi decalcefierea oaselor.

Maladie / *Illness*, *Sickness*, *Disease*. Sin. *Afecţiune*, *Boală*. (fr. *maladie* = stare rea, boală, din lat. *male habitus* = care se află într-o stare rea) Stare patologică, suferinţă.

Maladiv / *Siekly*. (fr. *maladif*, *-ive*, din lat. *male habitus* = care se află într-o stare rea) Termen care se referă la un subiect cu o sănătate precară, predispus la îmbolnăvire.

Malaric / *Malaric*. Sin. *Paludic*. (ital. *mala aria* = aer rău) Care se referă la malarie.

Malarie / *Malaria*. (ital. *mala aria* = aer rău) Maladie infecţioasă produsă de trei specii ale unui protozoar, şi anume hematozoarul palustru *Plasmodium malariae*, *P. vivax*, *P. falciparum*, care provoacă trei forme diferite de boală. Aceste protozoare au două gazde: una definitivă, omul, în corpul căruia se dezvoltă asexuat, şi alta intermediară, ţânţarul anofel (*Anopheles maculipennis*), în care se dezvoltă generaţia sexuată. Ţânţarul anofel (femela) transmite omului sănătos, prin înţepare, spori de plasmodiul malariei. Sporii pătrund în hematii, unde se dezvoltă pe seama hemoglobinei, iar prin lezarea hematiilor se eliberează parazitul sub formă de merozoizi. În acest moment, malaria se manifestă, prin creşterea temperaturii însoţită de frisoane puternice.

Malarioterapie / *Therapeutic malaria*. Sin. *Paludoterapie*, *Impaludare terapeutică*. (ital. *mala aria* = aer rău + gr. *therapeia* = tratament, de la gr. *therapeuein* = a îngriji) Inocularea agentului patogen al malariei (*Plasmodium falciparum*, *P. vivax*, *P. ovale*) în scopul tratării luesului (sifilisului) sistemului nervos central (paraliziei generale progresive). Agentul patogen al sifilisului (*Treponema pallidum*) este omorât de febra produsă în malarie, după care pacientul este tratat cu medicamente antimalarice. Metodă de piretoterapie la care s-a renunţat.

Malaţi de calciu / *Calcium malates*. V. E 352.

Malaţi de potasiu / *Potassium malates*. V. E 351.

Malaţi de sodiu / *Sodium malates*. V. E 350.

Malaxare / *Malaxation*. Operaţie farmaceutică de amestecare a unor faze ale unui sistem dispers cu o consistenţă mare, în scopul omogenizării.

MALDI-TOF / *MALDI-TOF*. Abr. pentru engl. *Matrix-assisted laser desorption ionization – time of flight* = ionizare prin desorbţia electronilor după iradierea matriţei cu laser – prin timp de zbor. Tehnică de spectrometrie de masă pentru determinarea masei moleculare. Electronii devin excitaţi după iradierea probei cu laser transferând energia în interiorul amestecului şi cauzând ejectarea de molecule şi ioni de pe suprafaţa acesteia. Metodă utilizată frecvent în proteomică şi în analiza peptidelor.

Maleabilitate / *Malleability*, *Lamination*. Sin. *Adaptabilitate*. **1.** Proprietate a unor materiale, metale sau aliaje de a fi maleabile, de a fi prelucrate, presate, netezite, laminate în formă de foi subţiri. **2.** Adaptabilitate, capacitate, uşurinţă de adaptare, supleţe, docilitate.

Malformaţie / *Malformation*, *Abnormality*. (*mal-* + lat. *formo*, *-are* = a forma) Tulburare a dezvoltării embrionare, care produce anomalia morfologică a unui organ, părţi a corpului sau a întregului corp; poate fi congenitală sau nu. Aspect morfologic sau fiziologic anormal cu care se naşte un copil sau un pui de mamifer. Ele se datoresc mai multor cauze: genetice, factorilor abiotici de mediu, factorilor biotici de mediu, anomalii ale placentei şi ale învelişului fetal. *a. congenitală* / *congenital* – anomalie morfologică sau biochimică a unui ţesut, organ sau unei specii, prezentă la naştere; *b. monotipică* / *monotypic* – tulburare a câmpului de dezvoltare (embrionar), care antrenează o malformaţie congenitală limitată (ex.: buza de iepure, despicătura palatină, polidactilie); *c. politipică* / *polytypic* – tulburare a câmpului de dezvoltare, care antrenează malformaţii multiple, diferite.

Malign / *Malignant*. Sin. *Cancer*. (lat. *malignus*, *-a*, *-um* = rău, vătămător) Termen care se referă la o celulă sau la un grup de celule mutante care proliferează într-un ritm mai rapid decât celulele normale şi care au capacitatea de a se răspândi în alte regiuni ale corpului. Indică o evoluţie spre agravare, adesea, spre moarte a unui proces patologic, în special, se utilizează în evoluţia tumorilor.

Malignitate / *Malignancy*. (lat. *malignitas*, *-atis* = fire rea, răutate) Evoluţie gravă a unei boli, cu simptome care se accentuează rapid, producând moartea, indicând cancerul.

Malnutriţie / *Malnutrition*. (*mal-* + lat. medievală *nutritio*, *-onis* = hrană, de la *nutrio*, *-ire* = a hrăni) Termen general care desemnează orice anomalie de nutriţie prin exces, deficit sau dezechilibru de aport alimentar sau de asimilare (malabsorbţie v.). Stare cauzată de lipsa unuia sau a mai multor nutrienţi a căror prezenţă în alimentaţie este necesară pentru menţinerea sănătăţii. Malnutriţia poate fi determinată de aportul redus de nutrienţi, de incapacitatea organismului de a utiliza nutrienţii ingeraţi, de nesatisfacerea unei cerinţe de aport alimentar sau de pierderea de nutrienţi. Procesul de malnutriţie cuprinde trei faze: în prima fază sunt consumate rezervele de glucide din corp, în a doua fază sunt metabolizate rezervele de grăsimi, iar în cea de-a treia, proteinele sunt descompuse pentru a furniza energie. Scăderea cantităţii de proteine la jumătate din valoarea normală poate duce la moarte. Poate fi considerată ca nepotrivirea dintre nevoile organismului, pe de o parte, şi alimentaţie, cu componentele sale (de la componente „mari" = *macronutrienţi*: glucide, lipide, proteine, până la componente „mici" = *micronutrienţi*: vitamine, săruri minerale) şi utilizarea alimentelor în organism, pe de altă parte. Se descriu 3 termeni: denutriţie, obezitate şi subnutriţie (v.).

Maloniluree / *Barbituric acid*. Sin. *Acid barbituric* (v.).

Malpraxis / *Malpractice*. (*mal-* + gr. *praxis* = acţiune practică, din *prattein* = a acţiona) Eroare profesională săvârşită în exercitarea actului farmaceutic, generatoare de prejudicii pacientului, implicând răspunderea civilă a personalului farmaceutic şi a furnizorului de produse şi servicii farmaceutice (Legea 95 / 2006 – Reforma în domeniul sănătăţii). Consecinţă a unor lacune în pregătirea profesională a lipsei de experienţă practică sau a abilităţii efectuării unor activităţi profesionale în farmacie.

Malt- / *Malt-*. (germ. *Melz* = malţ) Element de compunere care introduce în termeni referirea la malţ, maltoză.

Maltază / *Maltase*. (*malt-* + *-ază*) Sin. *α-glucozidază*. Enzimă care catalizează transformarea maltozei în glucoză, în cursul digestiei; se află în salivă, suc pancreatic, suc intestinal.

Maltitoli / *Maltitols*. V. *E 965*.

Maltoză / *Maltose*. Sin. *Maltobioză*. (*malt-* + *-oză*) Dizaharid reducător format din două molecule de glucoză, numit şi zahăr de malţ. Monomer, care, prin polimerizare, formează amidonul şi glucogenul. Se utilizează ca înlocuitor al zahărului şi în dietetică. Rezultă prin hidroliza amidonului; se găseşte în cantitate mare în seminţele încolţite.

Maltozurie / *Maltosuria*. (*malt-* + *-oză* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa de maltoză în urină, foarte rar întâlnită.

Malţ / *Malt*. (engl. veche *malt* = moale, a înmuia) Produs rezultat prin hidroliza amidonului sub acţiunea β-amilazei, care are loc în timpul germinării orzului în cadrul procesului de fabricare a berii. Seminţele de cereale (mai ales orz) germinate sunt sursă de zahăr fermentescibil (la fabricarea berii) şi agent de hidroliză a amidonului (la fabricarea spirtului).

Malvidină / *Anthocyanins*. V. *E 163 c*.

Mam-, Mamo- / *Mamm-*, *Mammo-*. (gr. *mamme*, lat. *mamma*, *-ae* = sânul mamei, mamelă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sâni, piept.

Mamar / *Mammary*. (*mam-* + *-ar*) Care aparţine sânului.

Mamele / *Breasts*. N.A. *glandula mamaria*. Sin. *Sân*, *Piept*. (lat. *mamilla*, *-ae*, gr. *mamme* = sânul mamei, mamelă) Numite şi glande mamare, sunt organe anexe ale aparatului genital feminin, a caror dezvoltare constituie unul din caracterele sexuale secundare ale femeii. Sunt organe pereche situate în regiunea toracică, de tip tubuloacinos, alcătuite din lobi care se deschid la exterior prin canalele galactofore, la nivelul mameloanelor (sfârc); includ şi ţesutul adipos din jurul lor.

Mamelon / *Nipple*. N.A. *papilla mamme*. Sin. *Sfârc*. (fr. *mamelon*, din lat. *mamilla*, *-ae*, de la gr. *mamme* = sânul mamei, mamelă) Formaţiune anatomică prin care se continuă glandele mamare, de formă cilindro-conică, proeminentă în exterior, înconjurată de o zonă pigmentată, brună, numită areolă.

Mamifere (Mammalia) / *Mammals*. (*mamil-*) Clasă de vertebrate care are circa 4.250 de specii, au corpul acoperit cu păr, nasc pui vii (cu excepţia Monotremelor) care sunt hrăniţi cu lapte produs de glandele mamare. Cuprinde două subclase: *Proteotheria* (Monotreme), care cuprinde mamifere primitive, ovipare, şi *Theria*, toate celelalte mamifere împărţite la rândul lor în infraclase: *Metatheria* (Marsupiale) şi *Eutheria* (Mamifere placentare).

Management / *Management*. (engl. *management* = conducere, pricepere) **1.** Activitate (şi artă) de a conduce; ansamblul activităţilor de organizare şi de conducere, în scopul adoptării deciziilor optime pentru proiectarea şi reglarea proceselor. **2.** Ştiinţa organizării şi conducerii întreprinderilor.

Management farmaceutic / *Pharmaceutical management*. Sin. *Conducere, Administrare farmaceutică*. (engl. *management* = conducere, administrare) Funcţia de conducere care organizează şi dirijează toate activităţile comerciale ce intră în evaluarea şi transformarea puterii de cumpărare a consumatorului într-o creştere efectivă, pentru un produs sau pentru un serviciu anumit.

Management superior / *Upper management*. Grup de persoane responsabile de managementul unei organizaţii. Calitatea de membru al acestui grup este determinată de structura de management a organizaţiei. În timp ce se are în vedere faptul că, de obicei, managementul superior este un grup, şeful organizaţiei este persoana cu gradul cel mai înalt în organizaţie şi care are răspunderea finală pentru respectarea legislaţiei relevante de către organizaţie.

Managementul activităţii de marketing / *Marketing activity management*. Analiza, planificarea, implementarea şi controlul programelor destinate creării, extinderii şi menţinerii schimburilor avantajoase cu consumatorii vizaţi, în scopul atingerii obiectivelor organizaţiei.

Managementul calităţii / *Quality management*. Sistemul de asigurare a calităţii, proiectat, aplicat şi verificat de fabricant sau de importator, trebuie descris în proceduri scrise disponibile sponsorului, ţinând cont de principiile şi liniile directoare BPF (Bună Practică de Fabricaţie) aplicabile medicamentelor pentru investigaţie clinică. Specificaţiile medicamentului şi instrucţiunile de fabricaţie pot fi schimbate în timpul dezvoltării, dar controlul complet şi trasabilitatea schimbărilor trebuie să fie păstrate.

Managementul calităţii sângelui şi produselor derivate / *Quality management of blood and derivatives*. Asigurarea calităţii trebuie să acopere toate etapele care conduc la produsul finit, de la colectare (incluzând selectarea donatorilor, pungile de sânge, soluţiile de anticoagulant şi kit-urile de testare) până la depozitare, transport, procesare, controlul calităţii şi livrarea produsului finit, toate în conformitate cu textele la care s-a făcut referire în principiul de la începutul prezentei anexe. Sângele sau plasma, folosite ca material-sursă pentru fabricaţia medicamentelor, trebuie colectate în centre şi testate în laboratoare care sunt supuse inspecţiei şi aprobate de o autoritate competentă.

Managementul calităţii totale / *Total quality management*. Aplicarea practicilor din managementul industrial, cu scopul menţinerii şi îmbunătăţirii performanţei organizaţiilor. Eficacitatea şi succesul sunt determinate şi evaluate prin intermediul măsurătorilor cantitative aplicate în studiul calităţii.

Managementul de risc al calităţii / *Quality risk management*. Proces sistematic pentru studiul, controlul, comunicarea şi analiza riscului calităţii unui produs medicamentos în timpul ciclului de viaţă.

Managementul riscului / *Risk management*. Aplicarea sistematică a politicilor, procedurilor şi practicilor de management al riscului pentru sarcinile de estimare, control, comunicare şi reexaminare a riscului (ICH Q 9).

Managementul riscului în domeniul calităţii / *Risk management in the quality field*. Proces sistematic de evaluare, control, comunicare şi reexaminare a riscurilor cu privire la calitatea medicamentului pe parcursul ciclului său de viaţă.

Manager / *Manager*. (engl. *manager* = conducător) **1.** Conducător al unei întreprinderi sau firme. **2.** Persoană care însoţeşte o echipă, ocupându-se de problemele financiare.

Manganometrie / *Manganometry*. Metodă de analiză titrimetrică (volumetrică) care utilizează proprietăţile oxidante ale permanganatului de potasiu.

Mangrovă / *Mangrove*. (sp. *mangles* = mangrovă + engl. *grove* = pădure mică) Vegetaţie formată din arbori şi arbuşti cu rădăcini proptitoare şi respiratorii care cresc în staţiuni mlăştinoase de pe ţărmurile maritime şi oceanice din regiunile tropicale.

Manie / *Mania*. (gr. *mania* = nebunie, furie) Maladie mentală, psihoză acută, caracterizată printr-o exaltare a umorului, exagerarea activităţilor şi nevoia de a vorbi.

Manipulare / *Manipulation*. Sin. *Manevrare*. (fr. *manipuler* = a mânui, a manevra, din lat. *manipularis*, *-e* = care ţine de) Manevrarea (acţionarea) unor aparate complexe conform instrucţiunilor de utilizare.

Manită / *Manitol*. V. *E 421*.

Manitol / *Manitol*. Sin. *Manită*. (gr. *manne* = răşină de frasin, cu gust dulce + *-ol*) Hexoalcool provenit din reducerea unei hexoze: manoza şi prezent în numeroase vegetale. Se utilizează ca soluţie perfuzabilă în concentraţie de 5, 10 şi 20%, şi acţionează ca diuretic osmotic. Nu este metabolizat, şi la nivelul glomerulilor este filtrat şi reabsorbit. Se utilizează în edeme cerebrale, intoxicaţii cu somnifere. Se perfuzează încet. Perfuzia de manitol aglutinează şi creneleazǎ eritrocitele, fapt pentru care nu se asociază cu sânge în transfuzie. Intern, se utilizează ca edulcorant şi laxativ slab. Se utilizează ca aditiv alimentar. V. *E 421*.

Mannă / *Manna*. Sucul concretizat care se obţine prin incizarea tulpinilor plantei *Fraxinus ornus* (mojdrean). Conţine 75% manitol.

Mano- / *Mano-*. (gr. *manos* = puţin dens) Element de compunere care introduce în termeni referirea la puţin dens.

Manometrie / *Manometry*. (*mano-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea presiunii din interiorul unui vas sangvin sau al unei cavităţi. Ex.: măsurarea presiunii arteriale, a presiunii intracardiace, a presiunii intravezicale etc.

Manometru / *Manometer*. (*mano-* + gr. *metron* = măsură) Instrument utilizat pentru măsurarea presiunii exercitate de gaze şi de lichide sau a diferenţelor de presiune pentru fluidele închise într-un recipient, de obicei prin diferenţa de înălţime a două coloane de lichid.

Manoză / *Mannose* (fr. *manne* = răşină de frasin, cu gust dulce + *-oză*) Monozaharid steroizomer al glucozei, care apare în natură numai în formă polimerizată (manan). Mananii se întâlnesc în plantele verzi, ciuperci şi bacterii, servind ca rezerve energetice de hrană. Are formula $C_6H_{12}O_6$, este prezent liber în coaja de portocale, intră în compoziţia unor glicoproteine şi glicolipide.

Manozidoză / *Manosidosis*. (*manoză* + *-oză*) Boală din grupul mucolipidozelor, produsă din cauza reducerii activităţii α-manozidazei.

Mansonia / *Mansonia*. (Sir Patrick Manson, 1844-1922, medic englez, profesor de medicină tropicală la Londra) Gen de ţânţari care transmit viroze şi filarioze.

Mantisă / *Mantissa.* Parte a logaritmului ce se află în dreapta punctului zecimal.

Marcaj / *Labelling.* (fr. *marquage*, din scand. *merki* = marcă) Procedeu de introducere a unui izotop, enzime substanţe fluorescente, anticorp, radical liber etc., într-o substanţă (moleculă, particulă), în scopul identificării acestuia.

Marcaj de identificare / *Identification labelling.* Imprimare pe suprafaţa comprimatelor sau a capsulelor a unor date referitoare la numele, doza sau la fabrica producătoare, în scopul de a identifica doza individuală a unui medicament.

Marcat / *Labelled.* Moleculă, particulă sau celulă care poate fi identificată prin legarea unui izotop, anticorp, substanţe fluorescente, radical liber, enzime; compusul format permite dozarea *in vitro* sau *in vivo*.

Marcă / *Brand, Tradename, Mark.* (fr. *marque* = semn, indiciu, din scand. *merki* = marcă) Nume fantezie, termen, simbol, desen sau o combinaţie a acestora, imaginat de creatorul său pentru a desemna un produs farmaceutic industrial sau un serviciu, şi care poate fi utilizabil numai pentru aceasta, depus pentru a asigura protecţia proprietăţii industriale şi sub care un medicament este pus în circulaţie pe piaţa medicamentului (vânzare) de către o fabrică (societate). El este prezentat sub forma unui semn vizibil, aplicat pe eticheta şi pe ambalajul său, care-l diferenţiază de cele ale concurenţei.

Marcă comercială / *Trade mark, Brand mark.* (engl. *trade mark, brand mark* = marcă, semn, marca fabricii) Face parte din denumirea comercială sau înregistrată a unui medicament. Nume imaginat de creatorul său, pentru a desemna un produs sau un serviciu, şi care poate fi utilizat numai pentru acesta, depus pentru a asigura protecţia proprietăţii industriale şi sub care produsul este pus în vânzare de către o firmă, fabrică, societate. Este prezentă şi sub forma unui semn vizibil specific firmei, aplicat pe eticheta şi ambalajul produsului. Marca comercială este o marcă înregistrată şi este protejată de legea mărcilor în ceea ce priveşte folosirea ei de către terţi. Utilizarea unei *mărci comerciale* oferă consumatorului posibilitatea să identifice provenienţa unui produs şi are, în acelaşi timp, o mare importanţă comercială.

Marcă de conformitate / *Conformity mark.* Procedură posibilă urmată de un organism în drepturi, într-un şir de responsabilităţi (producţie de medicamente, materiale, materii prime, ambalaje) pentru a asigura respectarea reglementărilor în vigoare, stabilirea controalelor în vigoare, supunerea la studii de omologare (în cazul eşantioanelor de medicamente).

Marcă înregistrată / *Registered mark.* Este marca cu protecţie legală, deoarece este rezervată unei singure organizaţii (producător, distribuitor).

Marcotaj / *Layering.* (fr. *marcotte* = butaş) Metodă horticolă de înmulţire vegetativă a plantelor, care constă în separarea organelor vegetative (marcote) de pe planta mamă, numai după înrădăcinarea lor.

Marginat / *Marginate.* (lat. *margino, -are* = a mărgini) Organ vegetal care prezintă o margine proeminentă şi distinctă, datorită unei structuri aparte sau a unui colorit deosebit.

Marijuana / *Marijuana.* (cuvânt hispano-american: **1.** Limba indienilor mexicani: *maraguango* = substanţă toxică. **2.** Limba mexicană populară: *maria-juana*= aluzie la proprietăţile afrodiziace ale drogului). Denumirea mexicană a drogului preparat din frunze şi flori uscate de *Cannabis indica*, utilizat ca ţigarete. Extractul alcoolic purificat este denumit haşiş. Marijuana produce un efect halucinogen prin interacţiunea substanţei δ-9-tetrahidrocanabinol (THC) cu receptorii specifici din creier, ceea ce duce la afectarea memoriei, după consumul drogului. Are şi efect analgezic, dar este inseparabil de cel halucinogen. Derivaţii sintetici de marijuana sunt utilizaţi ca agenţi antivomitivi în faza terminală a cancerului. THC şi metaboliţii acestuia sunt detectabili în urină, la o oră după consum (fumat) prin dozare radioimunologică sau spectrometrie de masă.

Marinarea alimentelor / *Food marinating.* Tratamentul aplicat unor produse alimentare înainte de prepararea culinară, în vederea frăgezirii (carne de vânat) sau pentru îmbunătăţirea gustului şi aromei (carne, peşte). Metoda constă în menţinerea produsului, timp de 24 de ore, în soluţii ce conţin ulei, oţet sau vin şi plante aromatice. Se numesc produse marinate.

Marker / *Marker.* (engl. *marker* = care indică) **1.** Genă cu efecte fenotipice detectabile a căror localizare este cunoscută şi care permite localizarea altor gene (altor loci). Pentru a fi considerată marker, cea mai rară dintre alele trebuie să aibă o frecvenţă mai mare de 1%. Un marker ideal pentru studiul genelor situate pe cromozomul X ar trebui să aibă o frecvenţă de 50% printre femei (heterozigote). **2.** Cromozom diferit de homologul său printr-o particularitate morfologică. El poate fi rezultatul unui rearanjament structural sau o variantă normală (heteromorfism). **3.** Particularitate morfologică care permite identificarea corectă a unui cromozom (ex.: contracţia secundară).

Marker biologic / *Biologic marker, Tracer.* (engl. *marker*, fr. *marqueur* din scand. *merki* = marcă) Iniţial, a avut înţelesul de indicator care permite depistarea unei substanţe pe care este fixat. În ultimii ani, s-au consacrat markerii biologici, substanţe a căror dozare permite investigarea unor procese patologice. Pot fi: **1.** *Markeri radioizotopici*, sin. *Radiotrasori*, indicatori radioactivi, care pot fi utilizaţi pentru marcarea unei molecule, indicaţi pentru investigarea stării de funcţionare a unor organe; **2.** *Markeri fluorescenţi*, molecule sau radicali cu care pot fi marcate o serie de biomolecule (ex.: anticorpi) sau care se fixează specific la nivel celular; 3. *Markeri de spin* (v.); **4.** *Markeri genetici*, trăsături genotipice sau fenotipice (ex.: o variantă enzimatică), care permit reperarea unui cromozom sau a unei celule; **5.** *Markeri de membrană sau de suprafaţă*; **6.** *Markeri ai metabolismului osos*, reprezentaţi de fosfatazele alcaline serice, osteocalcina serică şi hidroxiprolina urinară; **7.** *Markeri ai hepatitei*; 8. *Markeri tumorali*. Var. *Marcher*.

Markeri de spin / *Spin labels.* Molecule care conţin grupări paramagnetice, de cele mai multe ori un radical liber stabil, ce poate fi introdus în anumite regiuni specifice ale macromoleculelor sau ale sistemelor macromoleculare (ex.: membrana plasmatică) studiate. Pot fi studiate prin spectroscopie de rezonanţă paramagnetică electronică, fiind obţinute date asupra dinamicii moleculelor din structurile biologice.

Marketer / *Marketer.* (engl. *marketer* = cumpărător) Persoană care caută să obţină o resursă de la o altă persoană şi este dispusă să ofere ceva de valoare în schimb.

Marketing / *Marketing.* Sin. *Studiul peţei.* (engl. *marketing* = cumpărare sau vânzare, din engl. *to market* = a desfăşura tranzacţii). Disciplină şi activitate care se ocupă cu studiul activităţilor comerciale, care pleacă de la cunoaşterea necesităţilor şi de la psihologia consumatorului, tinzând a dirija, a adopta produsele spre piaţa cea mai bună (marketing reprezentând participiul prezent al verbului *to market* = a desfăşura tranzacţii de piaţă, a cumpăra şi a vinde, a lansa pe piaţă). **1.** Orientarea politicii economice a unei întreprinderi faţă de consumatori, inclusiv producţia. **2.** Procesele de determinare a cererii consumatorilor, de motivare a vânzărilor şi de aranjare a canalelor de distribuţie.

Marketing farmaceutic / *Pharmaceutical marketing.* Analiza, reflexia şi studiul descoperirii de medicamente utile sănătăţii publice. Este considerat: „arta, ştiinţa, tehnica şi creaţia de medicamente”.

Marmor- / *Marmor-*. (lat. *marmor*, *-oris* = marmoră) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspect marmorat.

Marmorat / *Marmorate*, *Mottled*. (*marmor-*) Organ vegetal asemănător marmurei (ex.: semințele marmorate de la ricin).

Martindale: The Extra Pharmacopoeia / *Martindale*: *The Extra Pharmacopoeia*. Compendiu de monografii privind acțiunea și utilizarea celor mai multe medicamente. Este publicat în Anglia. Oferă detalii informative privind: nomenclatura, proprietățile fizice și chimice, efecte adverse, acțiune și utilizări etc.

Martor / *Control*. (lat. *martyr* = martir) **1.** În medicină: orice element, semn clinic, fenomen, proces, care poate constitui un termen de comparație pentru relevarea caracterelor altui element. **2.** În chimie: substanță sau preparat cu rol de referință, în timpul unei analize, măsurători. **3.** În farmacologie: animal (sau plantă) nesupus experienței care se efectuează pe alți subiecți din aceeași specie. În raport cu domeniile de aplicare: m. biologic, m. epidemiologic, m. serologic, m. chimic.

Masaj / *Massage*. (fr. *massage* = masaj, din gr. *massein* = a frământa și ar. *massa* = a atinge, a palpa) Procedeu de stimulare și destindere a mușchilor, de acționare a circulației sângelui sau a viscerelor, în scop terapeutic sau profilactic.

Masaj terapeutic / *Therapeutic massage*, *Therapeutic touch*. Tehnică de vindecare care combină tradiționala aplicare a mâinilor cu unele teorii estetice ale fluxului energiei. Aceasta se bazează pe conceptul de deblocare a câmpurilor de energie în corp pentru a elimina durerea sau tulburările (tensiunea, migrene, dureri de spate).

Masă / *Mass*. (lat. *massa*, *-ae* = masă). Mărime fizică fundamentală, scalară, ce caracterizează cantitatea de materie conținută de un corp, independent de presiune, temperatură și de starea fizică a corpului respectiv. În fizica clasică, m. este o mărime aditivă, adică m. unui ansamblu de corpuri este egală cu suma maselor corpurilor componente. În SI, m. se măsoară în kilograme. Mai este definită drept cantitatea de materie care ia parte la o reacție chimică sau la un proces chimic oarecare. Masa unui corp se definește prin raportul dintre greutatea acestuia și accelerația gravitațională.

Masă atomică / *Atomic mass*. (lat. *massa*, *-ae* = masă) Masa unui atom, măsurată în unități atomice de masă (u.). 1 u. reprezintă a 12-a parte din masa izotopului $^{12}_{6}C$. Masa atomică exprimată în grame este un atom gram.

Masă constantă / *Constant mass*. În analiza gravimetrică, produsul este încălzit și răcit la temperatura camerei în exicator până când o serie de cântăriri succesive sunt constante. Nu este o definiție standard a „masei constante"; dar pentru lucrul de rutină, se consideră o valoare de aproximativ ±0,3 mg. Constanța este de regulă limitată de eliminarea nereproductibilă a umezelii în exicator în timpul răcirii și în timpul cântăririi.

Masă echivalentă / *Equivalent mass*. Cantitate dintr-un element care poate să se combine cu un atom de hidrogen sau poate înlocui un atom de hidrogen.

Masă formulară / *Formula weight*, abr. *FW*. Masa ce conține un mol din substanța indicată de formula chimică. Ex.: masa formulară pentru $CuSO_4 \cdot 5H_2O$ este suma maselor atomului de cupru, grupării sulfat și a 5 molecule de apă.

Masă glicerogelatinoasă / *Glycerolgelatine mass*, *Glicerinated gelatin base*. Excipient solid pentru supozitoare format din gelatină 12,5 g, apă 25 g și glicerol 62,5 g și nipaesteri 0,155.

Masă molară / *Molar mass*. Masa unui mol al unui corp chimic pur. Dacă se exprimă în raport cu masa unui mol a unui element de referință, a cărui valoare a fost fixată convențional (ex.: oxigen = 16) se obține masa molară relativă (Mr).

Masă moleculară / *Molecular mass*, *Molecular weight*. (lat. *massa*, *-ae* = masă) Abr. Mw (v.). Suma maselor atomice relative ale tuturor atomilor care intră în compoziția moleculei unui corp compus. Se determină prin metode crioscopice, pentru lichide și solide sau utilizând legea lui Avogadro, pentru gaze.

Masă sangvină / *Blood volume*. Expresie incorectă, dar utilizată frecvent în limba română și în limba franceză ca sin. pentru volum sangvin.

Masă volumetrică / *Volumetric mass*. Masa unității de volum a unui material afânat, luând în considerare și volumul de aer existent.

Mascare / *Masking*. Procesul prin care se adaugă o substanță chimică (agent de mascare) la o probă pentru a preveni ca unul sau mai mulți componenți să interfere în analiza chimică.

Mască / *Mask*. (fr. *masque* din ital. *maschera*, cu rădăcina *mask* = negru) **1.** Dispozitiv metalic sau de cauciuc care se poate aplica etanș pe față, în scopul administrării unor substanțe gazoase anestezice. **2.** Preparat care se aplică pe față în scop cosmetic.

Mascul / *Male*. (lat. *masculus*, *-a*, *-um* = puternic, bărbat) Purtător de celule reproducătoare. Care este de sex masculin.

Masculi-, Masculin- / *Masculi-*, *Masculin-*. (lat. *masculinus*, *-a*, *-um*, din *masculus*, *-a*, *-um* = puternic, bărbat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la bărbat.

Masculin / *Masculine*. (*masculin-*) Persoană care aparține sexului masculin sau care are caracteristicile normale ale unui mascul.

Mase Dew Wecobee / *Dew Wecobee Masses*. Sunt fabricate de firma Dew Chemical Co., SUA. Sunt trigliceride sintetice, obținute din ulei de cocos, într-o gamă cu p.t. diferite: W, R, S, MS, M, HLS, produse inerte și stabile.

Maser / *Maser*. Abr. pentru engl. *Microwave Amplification by Stimulated Emission of Radiation*, tradus prin: amplificarea de raze de hiperfrecvență (microunde), prin emisie stimulată. A fost realizată de Townes, în 1954. Sursă de raze Hertz cu lungime de undă foarte scurtă, prin utilizarea fenomenului de emisie stimulată.

Mast-, Masto-, -mastie / *Mast-*, *Masto-*, *-mastia*. (gr. *mastos* = sân, mamelă) Elemente de compunere care introduc în termenii compuși referirea la sân, mamelă.

Mastic / *Mastix*. Sin. *Mastix*. Rășină provenită de la arborele *Pistacia lentiscus*, insolubilă în apă, solubilă în solvenți organici (cloroform, eter, benzen). Intră în compoziția unor ceruri dentare.

Masticație / *Mastication*, *Chewing*. (lat. *mastico*, *-are* = a mesteca cu dinții) Proces mecanic, fiziologic și fizico-chimic de mărunțire a alimentelor solide și semisolide în cavitatea bucală, cu ajutorul dinților, prin mișcări ale maxilelor, amestecarea lor cu saliva și formarea bolului alimentar, care este înghițit și suficient de mic pentru a putea trece prin esofag. Masticația este prima etapă a digestiei.

Mastisol / *Mastisol*. Soluție adezivă de uz extern, ce conține colofoniu, benzen, alcool și ulei de floarea soarelui, utilizată ca adeziv pe piele (la lipirea pansamentelor).

Mastită / *Mastitis*. (*mast-* + *-ită*) Afecțiunile inflamatorii ale mamelei (glandei mamare).

Mastocit / *Mast cell*. (germ. *mast* = aliment + gr. *kytos* = celulă) Element celular din măduva oaselor, derivat din celulele reticulohistiocitare, conținând în citoplasmă granulații bazofile. Mastocitele se găsesc răspândite în organism, mai ales în țesutul conjuctiv, ganglionii limfatici, în jurul vaselor sangvine, splină și măduva osoasă. Sunt purtătoare de heparină, histamină și acid hialuronic.

Mastocitoză / *Mastocytose*. (germ. *mast* = aliment + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Boli caracterizate prin infiltrarea mastocitelor în țesuturi sau organe.

Mastodinie / *Mastodynia*. (*masto-* + gr. *odyne* = durere) Tensiune dureroasă la nivelul glandelor mamare, spontan şi la palpare.

Mastoidă / *Mastoid*. N.A. *processus mastoideus*. (*masto-* + gr. *eidos* = formă) Partea postero-inferioară a osului temporal, situată posterior conductului auditiv extern, cu forma de piramidă.

Mastoidită / *Mastoiditis*. (*masto-* + gr. *eidos* = formă + *-ită*) Inflamaţia apofizei mastoide, care conduce la o otită.

Mastoză / *Mastosis*. (*masto-* + *-oză*) Afecţiuni benigne neinflamatorii ale sânului, ca: boala chistică a mamelei, chisturile sânului.

Masupol / *Masupol*. Bază de supozitoare fabricată de firma Crok Laan, Olanda. Este constituită dintr-un amestec de trigliceride mai ales ale acidului lauric şi un emulgator de tipul H/L, ca monostearatul de glicerol. Are aspect ceros, fără miros, alb-gălbui, cu p.t. 34-36°C, inertă, cu stabilitate bună; capacitate mare de emulsionare a apei (cifra de apă este 100) şi o viscozitate corespunzătoare, ce permite asigurarea unei bune dispersări a substanţelor medicamentoase suspendate. Nu prezintă fenomenul de supratopire şi are o viteză de solidificare ridicată.

Maşină de comprimat cu excentric / *Eccentric tablet press*, *Single punch tablet press*. Aparat utilizat la fabricarea automată a comprimatelor. Sistemul de alimentare (pâlnia sau sabotul) este mobil şi efectuează o mişcare de du-te-vino. Matriţa este montată pe o placă orizontală şi rămâne totdeauna fixă, în timp ce poziţia celor două poansoane poate fi modificată cu ajutorul unor dispozitive. Poansoanele efectuează alternativ o mişcare ascendentă şi descendentă.

Maşină de comprimat rotativă / *Rotary tablet press*. Aparat utilizat la fabricarea comprimatelor. În acest tip de aparat, sistemul de distribuire (alimentare) este fix, iar ansamblul de poansoane şi matriţele sunt fixate pe un tambur rotativ, a cărui rotire este concomitentă cu o mişcare alternativă, ascendentă şi descendentă a poansoanelor. Ambele poansoane sunt active şi exercită o presiune gradată şi lentă aupra materialului de comprimat.

Maşini / *Machinery*. V. *Echipament de producţie*.

Materia medica / *Materia medica*. Denumire veche pentru *Farmacognozie*.

Material / *Material*. (lat. *materialis*, *-e* = material, din *materia*, *-ae* = materie) Totalitatea materiilor prime sau semifabricate care se utilizează în procesul tehnologic de fabricare a unui medicament. Termen general folosit pentru a desemna materiile prime [materiile prime pentru IFA (ingredient farmaceutic activ) (reactivi, solvenţi)], adjuvanţii, produsele intermediare IFA, materialele de ambalare şi de etichetare. V. şi *Biomaterial*.

Material activ de plecare / *Active starting material*. Materia primă care este identificată, cu referire directă la componentul chimic activ al produsului farmaceutic, şi care este definită la prima etapă, în timpul sintezei chimice, în care sunt prezente părţi ale celor mai multe componente critice. Definirea materialului activ de plecare (iniţial) stabileşte etapa la care complianţa cu cerinţele GMP începe în timpul fabricării.

Material amorf / *Amorphous material*. Material în stare solidă în care moleculele nu sunt organizate prin repetarea unor domenii ordonate.

Material cristalin / *Crystalline material*. Material în stare solidă, în care moleculele sunt într-o ordine definită, se repetă.

Material de pansament / *Dressing material*. V. *Pansament*.

Material de plecare / *Starting material*. Termen european care înseamnă materii prime (engl. *raw materials*) utilizate în fabricaţia cGMP, dar exclude componentele (v. *Component*, *Material de plecare activ*, *Materii prime*).

Material de umplere / *Filing agent*. **1.** Aditiv adăugat în cauciuc: cărbune, clei, talc, sulfat de bariu, oxid de zinc şi silice. **2.** Aditiv, substanţă auxiliară utilizată pentru obţinerea de preparate farmaceutice.

Material feroelectric / *Ferroelectric material*. Un solid cu o polarizare electrică permanentă (dipol) în absenţa unui câmp electric exterior. Polarizarea rezultă din aliniamentul moleculelor în interiorul solidului.

Material plastic / *Plastomer*, *Plastic*. Sin. *Plastomer*. Grupă de polimeri înalţi, obţinuţi prin sinteză, în a căror compoziţie au fost introduşi diferiţi aditivi: plastifianţi, stabilizanţi, antioxidanţi, coloranţi, lubrifianţi, emulgatori etc. Se utilizează ca materiale de ambalare, accesorii pentru medicamente.

Material promoţional / *Promotion materials*. Orice instrument utilizat în scopuri promoţionale.

Material standard de referinţă / *Reference standard material*. Probe certificate procurate de la instituţii de specialitate (Farmacopeea Europeană, Institutul Naţional de Standarde şi de Tehnologii din SUA etc.) conţinând concentraţii sau cantităţi cunoscute dintr-un anumit analit. Se utilizează pentru standardizarea unor procedee de testare în diferite laboratoare.

Materiale de ambalare (condiţionare) / *Packing materials*, *Packing raw material*. Orice material destinat să protejeze un produs intermediar sau un ingredient farmaceutic activ (IFA) în timpul depozitării şi al transportului. Materiale utilizate în procesul de ambalare şi de etichetare: recipiente, accesorii pentru închidere (dopuri, capace, subcapace, picurătoare etc.), pungi, materiale marcate, adezive, benzi. Materialele de ambalare sunt *primare* sau *secundare*, după cum intră sau nu în contact direct cu medicamentul.

Materiale de ambalare imprimate / *Printed packing raw materials*. Etichete tăiate şi în rolă, distincte şi rezistente la ştergere sau la decolorare.

Materiale nanocristaline / *Raw nanocrystals*. Se folosesc pentru includerea de substanţe medicamentoase, pentru implanturi sau cu rol de proteze (înlocuire de ţesut osos etc.); nanocristalele de oxid de fier de 4-5 nm se folosesc în imagistica de rezonanţă magnetică, pentru detectarea cancerului, artrită, ateroscleroză, monitorizare intracelulară, activităţi de funcţionalizare bazate pe superparamagnetism. Nanocristalele semiconductoare de Cd se utilizează ca puncte cuantice sau formele cristaline ale carbonului (nanotuburi de carbon) sunt încadrate şi ca nanostructuri.

Materie / *Matter*. (lat. *materia*, *-ae* = materie) **1.** Realitate obiectivă, cunoscută de om prin intermediul senzaţiilor, dar existând independent de ele. Constituie factorul prim al existenţei, având o propietate fundamentală: mişcarea, cu care alcătuieşte o unitate indestructibilă. Toate fenomenele din natură reprezintă diferite forme ale materiei în mişcare. **2.** Substanţă sau material din care sunt constituite organismele vii şi lucrurile, obiectele, corpurile.

Materie primă / *Raw material*. **1.** Orice substanţă, produs natural, de semisinteză sau sinteză, utilizată la fabricaţia unui medicament industrial, excluzând materialele de ambalare. Ele includ substanţele medicamentoase şi substanţele auxiliare (solvenţi, vehicule, excipienţi, adjuvanţi şi auditivi). Termen general folosit pentru a denumi „materiile prime pentru IFA (ingredient farmaceutic activ)", reactivii şi solvenţii care se intenţionează a fi folosiţi pentru obţinerea unui produs intermediar sau al unui IFA. Ele includ substanţele medicamentoase şi substanţele auxiliare (solvenţi, vehicule, excipienţi, adjuvanţi şi auditivi). **2.** Termen cu variate definiţii în diferite documente; cel mai comun: toate materialele care sunt utilizate pentru fabricarea unei substanţe medicamentoase sau a unui produs farmaceutic. **3.** Toţi consistenţii utilizaţi pentru producerea unui preparat radio farmaceutic.

Materie primă pentru IFA / *Raw material for API* (*Active Pharmaceutical ingredient*) Materie primă, produs intermediar sau un IFA (ingredient farmaceutic activ) care este folosit în fabricarea unui IFA şi care este încorporat ca un fragment structural semnificativ în structura IFA. O materie primă pentru IFA poate fi un material achiziţionat de la unul sau de la mai mulţi furnizori sub contract sau acord comercial sau produs intern. În mod normal, materiile prime pentru IFA au proprietăţi şi structură chimică definite.

Materie primă vegetală / *Vegetable raw material*. Plantă medicinală proaspătă sau uscată sau părţi din aceasta.

Materii fecale / *F(a)eces, Excrement*. (lat. *materia, -ae* = materie + lat. *faex, faecis* = resturi, reziduuri) Sin. *Excremente*. Deşeuri rezultate în urma digestiei alimentelor, cuprind bacterii, celule exfoliate, secreţii şi resturi alimentare. Tranzitează intestinul gros şi se acumulează în rect de unde sunt eliminate prin defecaţie (normal 80-200 g / 24 ore).

Materii mucilaginoase / *Mucilage*. V. *Mucilagii*.

Materii pectice / *Pectins*. Poliglucide neomogene cu acizi uronici, care au rol în sudura ţesuturilor celulozice şi în reglementarea permeabilităţii celulelor plantelor, larg răspândite în natură. În cantitate mare, se găsesc în pulpa fructelor cărnoase (40-50%), în rădăcini, tulpini, măduva plantelor. Pectinele sunt formate din acizi pectici, galactani şi arabani, uniţi prin legături glicozidice. Acidul pectic este format din acidul galacturonic, săruri de calciu şi magneziu. Materiile pectice sunt pulberi amorfe, alb-gălbui, cu mare capacitate de îmbibare; în soluţii concentrate formează geluri transparente. Se utilizează ca substanţe auxiliare la prepararea formelor disperse: emulsii, suspensii, unguente etc.

Materii prime farmaceutice / *Pharmaceutical raw materials*. Sin. *Substanţe pentru uz farmaceutic*. V. Substanţe de origine naturală (vegetală, animală, minerală, microbiologică) de semisinteză sau de sinteză utilizate pentru prepararea medicamentelor.

Matern- / *Matern-*. (lat. *maternus, -a, -um* = matern, de la *mater, -tris* = mamă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la matern.

Matern / *Maternal*. (*matern-*) Care se referă la mamă.

Maternitate / *Matherhood, Maternity*. (*matern-*) Spitalul, clinica în care femeile nasc copii.

Matrice / *Matrix, Template*. (lat. *matrix, -icis* = animal de reproducţie, uter) **1.** Lanţ preexistent de ADN pe tiparul căruia se va sintetiza, printr-un proces enzimatic complex, ADN sau ARN. **2.** În matematică, dispunerea unor numere în coloane şi linii. **3.** Substanţa intercelulară a unui ţesut (ţesut cartilaginos). **4.** Mediul ce conţine analitul. Pentru multe analize, este important ca standardele să fie preparate în aceeaşi matrice ca şi proba necunoscută.

Matrice biologică / *Biological matrice*. Material unic de natură biologică şi care poate fi lucrat într-o manieră reproductibilă (ex.: sânge, ser, plasmă, urină, fecale, spută, ţesuturi diverse etc.).

Matrikine / *Matrikines*™. Molecule mesagere, matrikinele™ sunt capabile să regleze activitatea celulei. Ele reacţionează cu receptorii specifici, pentru a activa unele gene implicate în procesele de refacere (reînnoire) a matriţei extracelulare şi de proliferare a celulelor. Cu vârsta, acest mecanism devine slab, progresiv.

Matriţă / *Matrix*. (lat. *matrix, -icis* = matriţă, matrice, ştanţă) **1.** Piesa unei maşini de comprimat, formată dintr-o placă de metal inoxidabil, în care se află una sau mai multe orificii (camere), corespunzătoare diametrului unui comprimat. Este confecţionată din oţel rezistent şi are forma, în general, cilindrică. În această cavitate se introduce materialul de comprimat (pulbere granule) care este presat, prin apăsare cu cele două poansoane ale maşinii de comprimat. **2.** Suport, cel mai adesea polimeric, pentru substanţele active în formele farmaceutice noi, numite şi forme matriceale.

Matriţă de eliberare / *Delivery matrix*. Matriţă solidă eterogenă (ca un gel polimeric) utilizată pentru eliberarea susţinută a substanţelor medicamentoase, direct în ţesut. Matriţa poate fi modificată pentru optimizarea dozajului sau a perioadei de timp în care medicamentul este eliberat.

Matriţe hidrofile / *Hydrophile matrices*. Sisteme matriceale constituite dintr-un suport cel mai frecvent polimeric şi rezistent la degradare, care conţin dispersii moleculare sau particulare, uniforme de substanţe active. Ele se pot aplica la toate căile principale de administrare şi sunt destinate a prelungi şi a controla eliberarea substanţei.

Matriţe insolubile / *Insoluble matrices*. Sisteme matriceale polimerice formate dintr-un suport poros în care este inclusă substanţa activă. Suportul este format din polimeri inerţi (care nu se erodează, nu se dizolvă, nu se umflă) care nu suferă nicio reacţie chimică sau fizică cu mediul înconjurător). Această structură poroasă a matriţei este cea care controlează eliberarea substanţei active.

Matriţe lipidice / *Lipophile matrices*. Sisteme matriceale lipidice, constituite dintr-un suport lipidic erodabil, care conţine dispersia moleculară sau de particule uniforme a substanţei active. Se utilizează substanţe lipidice ca: acizi graşi, alcooli graşi, gliceride, esteri, ceride.

Matur-, -matur / *Matur-, -matur*. (lat. *maturus, -a, -um* = copil matur) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la matur.

Maturarea alimentelor / *Aging food*. Păstrarea în condiţii specifice a produselor alimentare ca: unele fructe, carnea, făina de panificaţie, băuturile alcoolice; pentru o anumită perioadă de timp, pentru a-şi îmbunătăţi proprietăţile: aromă, frăgezime, textură; sau pentru a deveni mai uşor digerabile.

Maturarea cărnii / *Flesh maturation*. Proces biochimic normal care are loc în carne, după sacrificarea animalului; urmează după faza de rigiditate şi constă în instalarea frăgezimii şi suculenţei cărnii.

Maturaţie / *Maturation*. (*matur-*) **1.** Completa dezvoltare a organelor vegetative sau reproducătoare. **2.** Totalitatea proceselor pe care le suferă un organism până când devine matur.

Maturitate / *Maturity*. (lat. *maturitas, -atis* = coacere, maturare, din *maturo, -are* = a coace) **1.** Termen sinonim pentru vârsta adultă (fizică şi psihologică). **2.** Stadiu al ciclului de dezvoltare care este atins atunci când organismul ajunge la forma şi la dimensiunile de adult, devenind apt pentru reproducere. **3.** Stare care corespunde apogeului evolutiv al unei structuri. **4.** Stadiul atins în gametogeneză în urma diviziunii meiotice a celulelor precursoare şi a transformării lor în gameţi pe deplin funcţionabili.

Maturizare / *Maturation*. (lat. *maturesco, -ere* = a se coace) Proces de îmbătrânire prin autocoagulare, solidul precipită pe pereţii recipientului în timp şi variază cu concentraţia coloidului.

Maxil-, Maxilo- / *Maxill-, Maxilli*. (lat. *maxilla, -ae* = falcă, maxilar, mandibulă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la maxilar (falcă, mandibulă).

Maxilar / *Maxillary, Jaw*. N.A. *maxilla, -ae*. (*maxil-*) Parte a scheletului cranian de la vertebrate care susţine cavitatea bucală şi pe care sunt situaţi dinţii. Maxilarul superior este numit şi maxilă, iar maxilarul inferior, numit mandibulă. Maxilarele lipsesc la reprezentanţii clasei Agnatha.

Maxilar inferior / *Manidible*. Sin. *Mandibula, Falcă inferioară*.

Maxilar superior / *Maxilla, Upper jaw*. Sin. *Mandibula, Falcă superioară*.

Maxilă / *Maxilla*. Sin. *Madibulă* (v.) sau *Falcă*. (*maxilo-*) Mandibula (maxilarul) superioară şi inferioară.

Maxilită / *Maxillitis*. (*maxilo-* + *-ită*) Osteită a maxilarelor.

Maxilofacial / *Maxillofacial*. (*maxilo-* + lat. *facies*, *-ei* = faţă) Care aparţine maxilarelor şi feţei.

Maximul teoretic al impurităţii reziduale / *Theoretical maximum of residual impurities*. Impuritate gazoasă care provine de la o posibilă poluare anterioară şi rămâne după pretratamentul buteliilor înainte de umplere. Calculul maximului teoretic al impurităţii este relevant numai pentru gazele comprimate şi presupune că aceste gaze se comportă ca gaze perfecte.

Maximum / *Maximum*. (lat. *maximus*, *-a*, *-um* = cel mai mare, superlativul de la *magnus*, *-a*, *-um* = mare) Valoarea cea mai mare pentru un efect, o cantitate, o funcţie etc.

Măduva osoasă / *Bone marow*. N.A. *medulla ossium*. Ţesut hematopoietic (măduva roşie) sau grăsos (măduva galbenă) conţinut în interiorul oaselor lungi. Ea constituie unul din locurile de formare şi de depozitare pentru limfocite şi hematii.

Măduva spinării / *Spinal cord*. N.A. *medulla spinalis*. Parte a sistemului nervos central conţinută în canalul vertebral. Ea are forma unei tije cilindrice, lungi, efilată la extremitatea inferioară. Din măduvă apar nervii rahidieni.

Măduvă / *Marow*. N.A. *medulla*. (lat. *medula*, *-ae* = măduvă) Ţesut care reprezintă partea centrală a unui organ, cu referire la măduva osoasă şi la măduva spinării.

Mănuşă / *Glove*. (lat. *manus*, *-us* = mână + *-uşă*) Obiect din bumbac, latex sau din cauciuc, cu formă de mână, folosit pentru protecţia mâinilor în timpul efectuării unor operaţii ale procesului tehnologic, chirurgical, al examinării unui bolnav sau împotriva contaminării microbiene sau radioactive (în acest caz, au în componenţă plumb).

Mărgăritărel / *Thrush*, *White mouth*, *Moniliasis*. Sin. *Muguet*. (fr. *muguet* = lăcrămioară, nume dat din cauza aspectului alb ca al florii de lăcrămioară) Candidoză bucală, îndeosebi la sugari, caracterizată prin apariţia de depozite albicioase, cremoase, izolate sau confluente, pe limbă, mucoasa jugală, bolta palatină, faringe, însoţite de senzaţie de uscăciune, arsură, usturime, jenă la masticaţie şi la deglutiţie. Dezvoltarea ciupercii *Candida albicans* are loc mai ales după tratamentul cu antibiotice sau steroizi, dar şi la bolnavii caşectici.

Mărime / *Size*. (lat. *mas*, *maris* = bărbătesc, puternic + *-ime*) Orice proprietate măsurabilă a unui obiect, material, organ, organism; se evaluează prin măsurare. Mărimea cu care se efectuează comparaţia este o mărime de referinţă, numită *unitate de măsură*. Raportul dintre cele două măsuri este un număr care exprimă de câte ori unitatea de măsură este cuprinsă în mărimea dată.

Mărime fizică / *Physical measure*. (lat. *mas*, *maris* = bărbătesc, curajos) + gr. *physis* = natură). Orice proprietate care poate fi măsurată sau care prezintă variaţii cantitative în timp. Poate fi: fundamentală sau derivată, scalară sau vectorială. Se evaluează prin măsurare.

Mărime lot / *Lot size*, *Batch size*. Număr de unităţi de produs într-un lot sau într-un grup de medicamente.

Mărimea particulelor / *Particle size*. V. *Granulometrie*.

Mărunţire / *Size reduction process*, *Fragmentation*. Sin. *Fragmentare*, *Sfărâmare*, *Concasare*. Procedeu mecanic de reducere a mărimii particulelor sau agregatelor unui corp solid, în fragmente cu dimensiuni peste 1 mm (1-50 mm), cu ajutorul forţelor mecanice. Produsul obţinut este denumit fragmente. Se efectuează prin diferite procedee ca strivirea, tăierea, lovirea, despicarea, sfărâmarea, concasarea şi frecarea, singure sau combinate. Mărunţirea reprezintă o operaţie de divizare mai grosieră, care precede pulverizarea (v.).

Măsea / *Molar*. N.A. *dens molaris*. Sin. *Molar* (v.) (lat. *maxilla*, *-ae* = maxilar).

Mână / *Hand*. (lat. *manus*, *-us* = mână) Organ pereche, prehensil şi tactil care constituie partea distală a membrului superior. Cuprinde o faţă anterioară, palma şi o faţă posterioară, dosul mâinii, terminată cu cinci degete. Scheletul este format din oase carpiene, metacarpiene şi falange.

Măsurare / *Measurement*. (lat. *mensura*, *-ae* = măsură) Compararea unei mărimi fizice cu o altă mărime de aceeaşi natură, luată drept etalon. Rezultatul m. este un număr care exprimă de câte ori este cuprinsă mărimea de referinţă în mărimea de măsurat.

Măsurătoare / *Measure*. (lat. *mensura*, *-ae* = măsură) Rezultatul măsurătorii. Poate fi: directă (când valoarea mărimii de măsurat se obţine prin compararea directă cu mărimea de referinţă) sau indirectă (când aflarea unei mărimi se realizează prin măsurarea directă a altor mărimi de care este legată prin relaţii matematice).

Mătreaţă / *Dandruff*. Sin. *Pitiriazis simplu al pielii capului*. Stare anormală a pielii capului, caracterizată prin prezenţa de scuame uscate mici, care se detaşează şi se refac continuu.

MDI / *MDI*. Abr. pentru engl. *Metered Dose Inhaler* = Inhalator cu valvă dozatoare. Dispozitiv utilizat pentru a elibera un volum fix sau o doză de aerosol a unei substanţe active în plămâni sau în bronhii.

MDR / *MDR*. Abr. pentru engl. *Multi-Drug Resistance* = rezistenţă multiplă la medicamente. Rezistenţa celulelor la medicamentele utilizate din cauza amplificării genei care codifică o glicoproteină membranară cu rol de pompă refulantă pentru medicamente (substanţe străine), în cursul chemoterapiei anticanceroase.

MDRP / *MDRP*. Abr. pentru engl. *Multi-Drug Resistance Protein*. Sin. *Transportor-multidrog* (v.).

Meat / *Meatus*. N.A. *meatus*. (lat. *meatus*, *-us* = trecere, mers, mişcare) **1.** Orificiul unui conduct. **2.** Mic canal sau spaţiu de trecere în corp. De exemplu, meatul (conductul) auditiv din urechea externă la mamifere, care face legătura între orificiul auditiv extern şi timpan. **3.** Spaţiu, interstiţiu între celulele unui ţesut vegetal.

Mecani-, Mecano- / *Mechani-*, *Mechano-*. (gr. *mekhane* = maşină şi lat. *mechanicus*, *-us* = mecanic, din gr. *mekhanikos*, *mekhanike* = mecanic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mişcarea corpurilor, mecanică, mecanizare, maşini etc.

Mecanică / *Mechanics*. (*mecani-*) Cea mai veche parte a fizicii care se ocupă cu studiul mişcării mecanice. După problematica abordată, se împarte în: cinematică, dinamică şi statică.

Mecanism / *Mechanism*. (*mecani-* + *-ism*) **1.** Totalitatea elementelor care constituie un sistem funcţional şi modul său de acţiune. **2.** Structura unui mecanism, a unui aparat.

Mecanizarea operaţiilor / *Mechanization of operations*. Înlocuirea parţială sau totală a muncii fizice a unui operator prin sisteme tehnice, într-un proces tehnologic. Mecanizarea poate fi simplă sau parţială şi complexă.

Mecanogramă / *Mecanogram*. (*mecano-* + gr. *gramma* = înscriere) Denumire generică pentru înregistrarea mişcărilor sau a fenomenelor vibratorii de la nivelul unui organ sau al unei regiuni din organism.

Mecanoreceptor / *Mechanoreceptor*. (*mecano-* + lat. *receptus*, *-a*, *-um* = primit de la *recepio*, *-ere* = a primi) Grup de celule care răspund la stimuli mecanici ca presiunea şi deformarea ţesutului, prin generarea unui impuls într-un nerv senzorial. Ex.: tactili, auditivi şi de echilibru.

Mecanoterapie / *Mecanotherapy*. (*mecano-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Ansamblu de metode de recuperare a motilităţii articulare şi de tonifiere musculară, în cadrul cărora se utilizează o aparatură adecvată fiecărui segment sau chiar fiecărei mişcări.

Mecanotermie / *Mechanothermia*. (*mecano-* + gr. *therme* = căldură) Producere de căldură cu ajutorul exercițiilor fizice, ale masajului etc.

Mecon- / *Mecon-*. (gr. *mekonian*, lat. *meconium*, *-ii* = suc de mac, denumire pentru fecalele nou-născutului) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mac sau fecale.

Meconism / *Meconism*. (*mecon-* + *-ism*) Opiofagie.

Meconiu / *Meconium*. (*mecon-*) Primele materii fecale expulzate de nou-născut, în primele zile de viață, ce au un aspect caracteristic, consistență moale și culoare brun-verzuie (mucus, grăsimi și bilă), asemănător cu sucul de mac.

Medi-, Medio- / *Medi-*, *Medio-*. (lat. *medium*, *-ii* = locul din mijloc, mediul social, lumea) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la poziția din mijloc, mediul social, lumea.

Medial / *Medial*. N.A. *medialis*. (*medi-* + *-al*) **1.** Aproape de axul de simetrie al corpului uman. **2.** Median, de mijloc, mediu.

Median / *Median, Medially*. (lat. *medianus*, *-a*, *-um* = de la mijloc) **1.** Care este situat la mijloc, mediu, medial. **2.** Aflat în planul de mijloc al unui organ sau organism (ex.: nervura mediană a unei frunze). **3.** Pentru un set de date, mediana reprezintă valoarea sub / peste care există un număr egal de date.

Mediană / *Median*. Sin. *Medial*. Valoare medie de structură a unei repartiții statistice, care împarte un șir adecvat de valori ale unei caracteristici în două grupe egale ca efectiv.

Mediastin / *Mediastinum*. N.A. *mediastinum*. (lat. medievală *mediastinum*, din lat. *mediastinus*, *-i* = sclav întrebuințat la toate, care se ține la mijloc, din *medius*, *-a*, *-um* = care este la mijloc, în centru, central) Regiune mediană a toracelui situată între regiunile pleuropulmonare, stern și coloana vertebrală dorsală. La nivelul mediastinului se află: inima, vasele sangvine mari, traheea, bronhiile extrapulmonare, esofagul, canalul toracic, numeroase vase limfatice, timusul, ganglioni simpatici și nervi.

Mediat / *Mediate*. (lat. *medio*, *-are* = a fi la mijoc, de la *medius*, *-a*, *-um* = la mijloc) Fenomen, proces, metodă care se produce indirect, printr-un intermediar.

Mediator / *Mediator*. (lat. *mediator*, *-oris* = intermediar, de la *medio*, *-are* = a fi la mijloc) **1.** Factor intermediar cu rol în transmiterea unui semnal sau a unei informații. **2.** În electroliză, moleculă adăugată într-o soluție pentru a transporta electroni între electrod și specia dizolvată. Se utilizează atunci când specia țintă nu poate reacționa direct cu electrodul sau când concentrația este atât de mică, încât poate reacționa o altă specie.

Mediator chimic / *Chemical mediator*. **1.** Substanță chimică endogenă, eliberată la nivelul terminațiilor nervoase, în vederea transmiterii influxului nervos la următorul neuron sau la organul efector. **2.** Substanță sau moleculă care intervine direct sau indirect în desfășurarea unui proces fiziologic, ex.: adrenalina, acetilcolina, noradrenalina, dopamina, serotonina; sau mai rar patologic, ex.: histamina și eicosanoidele în inflamație.

Medic-, Medico- / *Medic-*, *Medico-*. (lat. *medicus*, *-a*, *-um* = medical, de medic; medic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la medic, medicină.

Medic / *Physician* Sin. *Doctor*. (*Registered medical practitioner*, în SUA – *Authorized medical practitioner*). (lat. *medicus* = medic, din lat. *medicor*, *-ari* = a face pe medicul, a vindeca sau *medico*, *-are* = a îngriji, a căuta un bolnav, a vindeca, dar și a prepara medicamente) Persoană, care, pe baza studiilor medicale atestate de diploma aferentă domeniului, practică medicina; diploma de medic trebuie să fie recunoscută în țara în care medicul exercită dreptul de liberă practică.

Medical / *Medical*. (*medic-* + *-al*) Care se referă la medic, la exercitarea profesiei de medic, ex.: actul medical, caracter medical, termen medical.

Medicalizare / *Medicalization*. Tendința societății de a exagera importanța unor evenimente biologice naturale prin tratarea cu tehnici biomedicale. Un exemplu este menopauza, o circumstanță inevitabilă care este mult tratată medical.

Medicament / *Medicament, Medicine, Drug, Medicinal product*. (lat. *medicamentum*, *-i* = medicament, leac, remediu). **1.** Orice substanță sau amestec de substanțe utilizate pentru tratarea, ameliorarea, prevenirea unei boli sau a tulburărilor funcționale sau în scop de diagnostic, la om sau la animale. **2.** După OMS, orice substanță sau asociere de substanțe care modifică un proces fiziologic sau patologic, în beneficiul celui care îl folosește. **3.** Orice substanță sau combinație de substanțe care poate fi administrată la om sau la animale în vederea restaurării, corectării sau modificării funcțiilor fiziologice, prin exercitarea unei acțiuni farmacologice, imunologice sau metabolice, fie pentru stabilirea unui diagnostic medical – art. 695(2) Legea 95 /2006 privind reforma în domeniul sănătății, Titlul XVII – Medicamentul. **4.** Mai complet, medicamentele sunt substanțe simple, asocieri de substanțe sau produse complexe, capabile de a produce un *efect terapeutic*, prezentate într-o formă, numită *formă farmaceutică*, care să poată fi administrate de bolnav, după un anumit *mod de întrebuințare – dozaj – posologie*. Pentru medicament se mai utilizează termenii: preparat, produs, formă medicamentoasă, preparat sau formă galenică (termen mai vechi), produs finit. Medicamentul este rezultatul unui proces tehnologic complex, în care substanțele active componente sunt transformate cu ajutorul substanțelor auxiliare adecvate, în urma unor operații farmaceutice, în forma farmaceutică corespunzătoare, închisă într-un recipient de condiționare, ambalaj. Introducerea pe piață a unui medicament se supune unor directive complexe, variabile de la țară la țară (v. APP – Autorizația de Punere pe Piață). Pe lângă cei 3 termeni în limba engleză: *medicament*, *medicine*, *drug*, se mai utilizează ca sinonim și *medication* (v. acest termen). **5.** Forma dozată în ambalajul primar, care se intenționează a fi pus pe piață. V. și *Produs medicamentos*.

Medicament cu acțiune centrală / *Centrally Acting Drug*. Medicament care produce efectul său terapeutic prin acțiune asupra sistemului nervos central (SNC), utilizat pentru un tip de acțiune terapeutică: sedativ, hipnotic, anticonvulsivant etc.

Medicament de origine vegetală / *Vegetable origin medicine*. Un medicament care conține, ca ingrediente active, material exclusiv vegetal și/sau preparate vegetale. V. *Medicament pe bază de plante*.

Medicament de referință / *Reference drug* (*medicine*). Un medicament folosit într-o investigație clinică, ca medicament comparator sau deja autorizat de punere pe piață (de ex.: martor activ) sau placebo, folosit ca referință într-un studiu clinic.

Medicament derivat din sânge sau din plasma umană / *Medicinal product derived from human blood or human plasma*. Orice medicament pe baza elementelor constitutive din sânge, care este fabricat la scară industrială de către o instituție publică sau privată, cum ar fi un medicament, în special, albumina, factorul de coagulare și imunoglobulinele de origine umană.

Medicament investigațional / *Investigational medicinal product*. Un produs medicamentos experimental este o formă farmaceutică a unei substanțe active sau placebo experimentat sau utilizat ca reper într-un studiu clinic, inclusiv produsele care dețin deja o autorizație de punere pe piață, dar care sunt utilizate sau formulate (ca și formă de prezentare sau ambalare), într-un mod diferit de forma autorizată, sau atunci când sunt utilizate pentru o indicație neautorizată, sau atunci când este folosit pentru a obține informații suplimentare asupra formei autorizate.

Medicament originar distribuit direct / *Direct Delivery Original Medicine* (*Drug*). Medicament comercializat în România prin canalul sau canalele de distribuţie agreate de deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă şi în legătură cu care are loc importul paralel.

Medicament pe bază de plante / *Herbal medicinal product*. Orice produs medicamentos, care conţine ca ingrediente active exclusiv substanţe din plante (una sau mai multe preparate din plante). Substanţele din plante sunt, în principal, plante întregi, fragmentate sau tăiate, părţi din plante, alge, ciuperci, licheni în stare naturală, de obicei uscate, dar uneori proaspete. Anumite extracte sau exudate care nu au fost supuse unui tratament specific sunt, de asemenea, considerate a fi substanţe pe bază de plante. Substanţele din plante sunt definite cu exactitate de partea din plantă folosită şi de denumirea botanică potrivit sistemului binominal. Preparatele pe bază de plante sunt obţinute prin extracţie, distilare, stoarcere, fracţionare, purificare, concentrare sau fermentaţie. Acestea includ substanţe din plante mărunţite, tincturi, extracte, uleiuri esenţiale, sucuri stoarse şi exudate prelucrate.

Medicament pentru investigaţie clinică / *Clinical investigation medicine* (*drug*). O formă farmaceutică a unei substanţe active sau placebo care se testează sau se utilizează ca referinţă într-un studiu clinic, inclusiv medicamentele având deja autorizaţie de punere pe piaţă, dar care sunt utilizate pentru o indicaţie neautorizată sau în vederea obţinerii de informaţii mai ample asupra formei autorizate.

Medicament produs imunologic / *Immunological medicinal product*. Orice medicament reprezentat de vaccinuri, toxine, seruri sau produse alergene. Vaccinurile, toxinele şi serurile se referă, în special, la agenţii utilizaţi pentru producerea imunităţii active, medicamente utilizate pentru a diagnostica starea de imunitate, şi agenţii utilizaţi pentru producerea imunităţii pasive. Alergenii sunt reprezentaţi de orice produs medicamentos care este destinat identificării sau inducerii unei modificări specifice dobândite a răspunsului imunitar la un anumit agent alergizant.

Medicament radiofarmaceutic / *Radiopharmaceutical medicine*. Orice medicament care, atunci când este gata de folosire, conţine încorporaţi în scopuri medicale unul sau mai mulţi radionuclizi (izotopi radioactivi) – art. 695 pct. (5) din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, Titlul XVII – Medicamentul.

Medicament sub formă liberă / *Unbound drug*. Fracţiunea de medicament nelegată de proteinele serice, care trece, în primul rând, în ţesuturi prin difuziune şi este eliminată.

Medicament tradiţional din plante / *Traditional herbal medicinal product*. Un produs medicamentos pe bază de plante care îndeplineşte condiţiile prevăzute la articolul 16a aliniatul (1) din Directiva 2001/83/CE, şi anume: (a) are (o) indicaţie(i) exclusiv caracteristică medicamentelor tradiţionale din plante, care datorită compoziţiei şi scopului lor, sunt destinate şi concepute pentru utilizarea fără supravegherea unui medic, în scop de diagnosticare sau pentru prescrierea sau monitorizarea tratamentului; (b) este destinat exclusiv pentru administrare, în conformitate cu concentraţia şi posologia; (c) este un preparat pentru administrare pe cale orală, externă şi / sau prin inhalare; (d) perioada de utilizare tradiţională prevăzută în articolul 16c aliniatul (1) litera (c) a expirat, şi prin urmare, produsul trebuie să fi fost utilizat în scopuri medicale pe parcursul unei perioade de cel puţin 30 ani, incluzând cel puţin 15 ani în interiorul UE; (e) datele referitoare la utilizarea tradiţională a medicamentului sunt suficiente; şi în special, s-a demonstrat că produsul nu este dăunător în condiţiile de utilizare specificate, iar efectele farmacologice sau eficacitatea produsului medicamentos sunt plauzibile, în baza experienţei de utilizare de lungă durată. V. şi *Medicament pe bază de plante*.

Medicamente alopate / *Alopathic drugs*. (*medico-* + gr. *allos* = altul + gr. *pathos* = boală) Medicamente utilizate frecvent în terapeutică, concepute în acord cu medicina clasică; constituie majoritatea preparatelor farmaceutice folosite curent în terapeutică şi fără de care viaţa ar fi imposibilă. Se utilizează în doze active farmacologic, care combat cauzele, modificările patogenice şi simptomele bolilor. La baza medicaţiei alopate se află concepţia lui Hipocrate: *Contraria contrariis curantur* = ceea ce este contrar vindecă, conform căreia medicamentul acţionează asupra bolii în mod antagonic, neutralizându-i efectele precum un antidot. Odată descoperită cauza bolii, se administrează un medicament pentru a o suprima. De ex.: durerea se tratează cu un analgezic, febra cu un antipiretic, inflamaţia cu un antiinflamator etc. Acest mod de tratament se bazează pe cunoaşterea proprietăţilor fizico-chimice ale substanţelor, pe experimentarea biologică şi pe observaţia clinică. Medicamentele alopate se folosesc în scop preventiv sau curativ, în doze ce încep de la fracţiuni de miligram până la zeci de grame.

Medicamente BTC / *BTC drugs*, *BTC medicines*, *Behind the Counter* (în urmă, după cele socotite). Medicamente care se eliberează din farmacie, fără prescripţie medicală, numai de către farmacist sau asistent de farmacie, dar în cantitate limitată, deoarece conţin substanţe active, care pot cauza reacţii adverse însemnate sau interacţiuni între substanţe, ce nu pot fi semnalate şi nici explicate direct prin eticheta produsului. Spre deosebire de OTC (v.), publicul nu are acces direct la aceste medicamente. V. *Categorii de medicamente eliberate*.

Medicamente care se eliberează cu prescripţie medicală restrictivă R / *Delivered Medicines on R Restrictive Medical Prescription*. Menţiune care trebuie să apară în „chenarul albastru", pe ambalaj, pentru medicamentele care se eliberează pe bază de prescripţie medicală restrictivă, rezervate pentru utilizare în anumite domenii specializate (conform art. 780, alin. 2, lit. c, coroborat cu art. 781, alin. 3, Legea 95/2006).

Medicamente care se eliberează pe bază de prescripţie medicală P6L / *Delivered Medicines by P6L Medical Prescription*. Menţiune care trebuie să apară în „chenarul albastru", pe ambalaj, pentru medicamentele care se eliberează în farmacie, pe bază de prescripţii medicale, valabile 6 luni, care pot rămâne la pacient (nu se reţin în farmacie) şi se pot reînnoi (art. 780, alin. 2, Legea 95/2006).

Medicamente care se eliberează pe bază de prescripţie medicală PRF / *Delivered Medicines by PRF Medical Prescription*. Menţiune care trebuie să apară în „chenarul albastru", pe ambalaj, pentru medicamentele care se eliberează în farmacie pe bază de prescripţii medicale, care se reţin la farmacie (nu se reînnoieşte, art. 780, alin. 2, Legea 95/2006).

Medicamente care se eliberează pe bază de prescripţie medicală specială PS / *Delivered Medicines by PS Special Medical Prescription*. Menţiune care trebuie să apară în „chenarul albastru", pe ambalaj, pentru medicamente care se eliberează în farmacie pe bază de prescripţii medicale speciale – stupefiante şi psihotrope (art. 781, alin. 2, Legea 95/2006).

Medicamente cu acţiune generală sau sistemică / *Systemic or general-action dosage forms*. Sunt forme farmaceutice concepute pentru a fi administrate pe toate cele 4 (patru) căi: în principal orală şi parenterală, dar şi topică şi mucozală, pentru a elibera substanţa medicamentoasă care va fi absorbită şi va ajunge în circulaţia sangvină (sistemul sangvin), de unde îşi va exercita acţiunea. În acest caz, substanţa medicamentoasă poate fi sau nu metabolizată (biotransformată) la nivelul ficatului şi va putea suferi sau nu *hepatic first pass efect* (efectul primului pasaj hepatic). Astfel că nu întotdeauna cantitatea de substanţă activă administrată ajunge să îşi exercite efectul terapeutic. Se clasifică în trei mari grupe: medicamente cu eliberare convenţională (clasică), medicamente cu eliberare modificată şi medicamente cu eliberare la ţintă (medicamente vectorizate) (v. fiecare definiţie).

Medicamente cu acţiune locală / *Topical-action dosage forms*. Sin. *Medicamente cu acţiune topică*. Sunt forme farmaceutice cu eliberare convenţională (clasice) definite numai prin conţinutul de substanţă medicamentoasă şi concepute pentru o acţiune la nivelul locului de aplicare: pe piele, mucoase şi uneri pe cale orală, ex.: emulsii, colire, erine, unguente, supozitoare, comprimate bucale, suspensii antiacide (de uz intern).

Medicamente cu acţiune retard / *Retard-action dosage forms*. Sin. *Medicamente cu eliberare prelungită, încetinită sau amânată*. Sunt forme farmaceutice cu eliberare modificată, datorită unui mod de fabricaţie adecvat şi sunt destinate mai ales administrării pe cale orală. Aceste forme conţin doza de substanţă medicamentoasă într-o formă rezistentă la acţiunea sucului gastric, în condiţii experimentale determinate (ex.: sub influenţa pH-ului), o formă retard eliberează o formă convenţională la un nivel determinat în organism sau evită o interacţiune între substanţa activă şi ţesuturile căii de adminstrare (orale). Ex.: comprimate sau capsule gastrorezistente. Efectul terapeutic se produce într-o perioadă de timp mai lungă, prin eliberarea treptată a substanţei active din forma farmaceutică.

Medicamente cu eliberare accelerată / *Accelerated-release dosage forms*, abr. ARDF, *Rapidy-dissolution / disintergration forms*. Sin. *Forme cu eliberare modificată, dizolvare / dezagregare rapidă*. Sunt forme farmaceutice a căror viteză de eliberare a substanţei medicamentoase este mai rapidă decât a unei forme cu eliberare convenţională, destinată aceleiaşi căi de adminstrare. Viteza de dizolvare sau de difuziune a substanţei dintr-o formă cu eliberare accelerată, în condiţii experimenatale determinate, trebuie să fie superioară aceleia a substanţei dintr-o formă cu eliberare convenţională. Ex.: granule şi comprimate efeverscente, comprimate orodispersabile, comprimate şi filme sublinguale.

Medicamente cu eliberare controlată / *Controlled-release dosage forms*. Sin. *Sisteme sau dispozitive terapeutice*. Forme farmaceutice cu eliberare modificată, prelungită, care au reţinută doza totală de substanţă în interiorul unui sistem controlant, nu al intervalului de timp, ci al vitezei de eliberare. Ele asigură deci o eliberare programată. Procesul de eliberare a substanţei este bazat pe fenomene fizice constante. Posologia acestor forme este foarte redusă în raport cu un tratament convenţional, dar acoperă cu regularitate eliberarea substanţei medicamentoase, ceea ce permite un răspuns farmacologic fără întrerupere în timpul nopţii (ca în cazul medicamentelor clasice), reducând totodată efectele secundare nedorite. Se cunosc sisteme terapeutice controlate *prin difuziune* (tip rezervor sau matriceal): sisteme terapeutice oculare, transdermice, contraceptive, inserte oculare etc.; *controlate chimic* (sisteme biodegradabile şi bioerodabile, bioresorbabile): oftalmice, rectale, vaginale, orale; sisteme *activate de solvent* (sisteme osmotice) cum sunt comprimatele osmotice, sistemele gonflante (capsule, comprimate), pompe osmotice; sisteme *controlate magnetic* (implante magnetice).

Medicamente cu eliberare convenţională (clasice) / *Immediate-release dosage forms*. Sin. *Forme farmaceutice cu eliberare imediată*. Sunt preparate cu o eliberare a substanţei(lor) active care nu a fost modificată în mod deliberat, printr-o formulare şi/sau printr-o metodă de fabricaţie specială. Sunt forme farmaceutice definite numai prin conţinutul de substanţă medicamentoasă; eliberarea substanţei nu este modificată voluntar şi se efectuează după o cinetică ce este corespunzătoare normelor teoretice ale formei farmaceutice; ea depinde esenţial de proprietăţile fizico-chimice ale substanţei. Eliberarea este foarte rapidă, din soluţiile injectabile i.v. şi i.a., rapidă, la celelalte forme lichide, sau în timp, la formele solide şi semisolide. Efectul terapeutic al acestor forme farmaceutice nu este constant, ci este determinat de fluctuaţiile mari ale nivelurilor sangvine ale medicamentului în organism. Ex.: soluţii de uz intern, suspensii, emulsii, comprimate, soluţii injectabile apoase, perfuzii, pulberi, drajeuri, capsule etc.

Medicamente cu eliberare extinsă / *Extended-release dosage forms*. Sunt forme farmaceutice cu eliberare prelungită, care eliberează substanţa(ele) medicamentoasă(e) lent, în aşa fel încât concentraţia substanţei active în plasmă se menţine la un nivel terapeutic pe o perioadă lungă de timp (uzual, între 8 şi 12 ore).

Medicamente cu eliberare încetinită / *Slow-release dosage forms*. Sin. *Forme cu eliberare susţinută* (*Sustainde-release dosage forms*). Forme farmaceutice cu eliberare modificată, prelungită, la care viteza de eliberare a substanţei este mult mai lentă decât aceea a unei forme cu eliberare convecţională, destinată aceleiaşi căi de administrare. Pe planul disponibilităţii fiziologice, aceste forme au ca obiectiv o prelungire a duratei de absorbţie a substanţei. În general, forma farmaceutică conţine o cantitate de substanţă superioară aceleia din forma convenţională şi este concepută pentru a prelungi durata sa de acţiune, a modifica frecvenţa administrărilor şi, eventual, pentru a reduce efectele secundare. Iniţial, se eliberează o cantitate de substanţă activă suficientă pentru a asigura o doză rapidă după administrare, şi apoi restul de substanţă activă este eliberată gradat într-o perioadă lungă de timp. Pentru calea orală, aceste preparate se prezintă în general sub formă de comprimate sau capsule. Formele farmaceutice conţin mai multe doze de substanţă medicamentoasă, o doză de atac şi o doză de întreţinere, care se eliberează eşalonat. Se pot obţine prin trei procedee principale: divizarea dozei unitare totale în fracţiuni care eliberează substanţa activă la diferite intervale de timp; ex.: comprimate cu nuclee duble; prin reţinerea dozei unitare totale în interiorul unui sistem controlant, nu al timpului, ci al vitezei de eliberare (de ex.: comprimate cu matriţă); combinarea celor două procedee. Eliberarea substanţei active poate fi realizată în funcţie de *factori extrinseci* (pH, enzime) sau *intrinseci* (substanţe auxiliare, procedee de fabricare ce permit un anumit tip de eliberare a substanţei active etc.).

Medicamente cu eliberare întârziată / *Delayed-release dosage forms*. Sunt forme farmaceutice cu eliberare modificată caracterizate prin eliberarea întârziată a substanţei(lor) active. Eliberarea întârziată este rezultatul unei formulări şi/sau a unei metode de fabricaţie speciale. Formele cu eliberare întârziată includ *preparatele gastrorezistente*, aşa cum sunt definite în monografiile generale de forme farmaceutice solide administrate pe cale orală. Sunt cunoscute şi ca: forme cu *eliberare amânată* sau *retard* şi sunt preparate *acoperite enteric*, *enterosolubile* sau *gastrorezistente*: granule, capsule, comprimate. Amânarea în mod intenţionat a eliberării substanţei medicamentoase, până când preparatul ajunge la nivelul intestinului, are diverse scopuri: prevenirea descompunerii unor substanţe active în mediul gastric acid; protejarea stomacului de acţiunea iritantă a unor substanţe active; mărirea biodisponibilităţii substanţelor active care se absorb preferenţial la nivelul mucoasei intestinale.

Medicamente cu eliberare la ţintă / *Targeted-release dosage forms*. Sin. *Sisteme terapeutice de transport şi cedare la ţintă, Vectori medicamentoşi*. Forme farmaceutice ultradispersate, cunoscute şi sub numele de sisteme vectorizante sau transportori de medicamente. V. *Vectori medicamentoşi*. Sunt realizate prin asocierea substanţei medicamentoase cu substanţe de natură variabilă – numite vectori, transportori sau cărăuşi – engl. *carrier* – cu o afinitate particulară pentru transportul în organism al substanţelor active sau al enzimelor spre ţesuturi sau celule-ţintă, modulând singure absorbţia. Se pot clasifica în trei grupe: *vectori medicamentoşi de prima generaţie* – vectori de tip microparticule, microgranule, sferoizi (sub 1 mm): microsfere şi microcapsule; *vectori medicamentoşi de generaţia a doua*, numiţi şi vectori coloidali pasivi (sub 1 µm): nanosfere, nanocapsule, lipozomi, niozomi; *vectori medicamentoşi de generaţia a treia*: vectori coloidali (din generaţia a doua) pilotaţi de anticorpi monoclonali (interleukine, lecitine, lipoproteine, polipeptide, proteine virale etc.)

capabili să recunoască ţinta vizată. Se prezintă sub formă de vectori veziculari (lipozomi, nanocapsule) sau particule (nanosfere), cuplaţi cu anticorpi monoclonali.

Medicamente cu eliberare modificată / *Modified-release dosage forms*, abr. *MRDS*. Sunt forme farmaceutice în care viteza şi/sau locul eliberării substanţei(lor) active este diferită faţă de cea a eliberării convenţionale, administrate pe aceeaşi cale. Eliberarea modificată este rezultatul unei formulări şi/sau a unei metode de fabricaţie specială. Formele farmaceutice cu eliberare modificată includ: forme cu eliberare accelerată, forme cu eliberare prelungită, forme cu eliberare întârziată sau forme cu eliberare secvenţială (pulsatorie).

Medicamente cu eliberare prelungită / *Prolonged-release dosage forms*. Sin. *Forme cu eliberare depot, susţinută, repetată, extinsă, controlată* (v.). Sunt forme farmaceutice cu eliberare modificată, ce sunt caracterizate printr-o viteză de eliberare mai mică a substanţei(lor) active faţă de formele cu eliberare convenţională, administrate pe aceeaşi cale. Eliberarea prelungită este rezultatul unei formulări şi/sau a unei metode de fabricaţie specială. În această categorie sunt înscrise forme farmaceutice cu diferite denumiri ca: medicamente depot, retard (cu eliberare prelungită sau amânată), cu eliberare susţinută, încetinită, extinsă sau controlată. Fiecare termen poate fi definit, însă unii sunt interschimbabili (v. fiecare termen).

Medicamente cu eliberare secvenţială (pulsatorie, repetată, pulsată) / *Pulsatile-release dosage forms*, *Repeat-release dosage forms*, *Pulse-release dosage forms*. Sunt forme cu eliberare modificată caracterizate printr-o eliberare secvenţială a substanţei(lor) active. Eliberarea secvenţială este rezultatul unei formulări şi/sau a unei metode de fabricaţie specială. Aceste forme asociază mecanismele pentru eliberarea pulsată a substanţei active, de ex.: comprimate cu acţiune repetată, capsule cu eliberare pulsatilă. După administrare, comprimatele eliberează foarte rapid o doză individuală, iar a doua şi a treia doză sunt eliberate intermitent.

Medicamente cu eliberare susţinută / *Sustained-release dosage forms*. V. *Medicamente cu eliberare încetinită*.

Medicamente cu marjă terapeutică mică / *Small therapeutic edge drugs*. Medicamente cu diferenţă mică între concentraţiile plasmatice eficace şi concentraţiile plasmatice toxice. Acestea sunt: antiepileptice (carbamazepină, fenitoină, fenobarbital, valproat de sodiu), antiaritmice (lidocaină, chinidină, procainamidă), anticoagulante cumarinice (warfarină), antiastmatice (teofilina), aminoglicozide (gentamicină, kanamicină, tobramicină, vancomicină), cardiotonice (digitoxină, digoxină), timoregulatoare (litiu). Supravegherea terapeutică în cazul acestor medicamente cu marjă de securitate terapeutică mică necesită monitorizarea terapeutică a unor parametri cantitativi: clinici, biochimici sau farmacocinetici.

Medicamente depot / *Depot-action dosage forms*. Sunt forme cu eliberare prelungită (încetinită) concepute pentru căile parenterale: i.m., i.a., i.v. sau s.c. Modificările de eliberare, în raport cu o formă farmaceutică convenţională, sunt cel mai adesea realizate în scopul încetinirii eliberării substanţei active; în acest caz, se creează un depozit de medicamente, de ex.: în muşchi, subcutanat, în articulaţii. Exemple de medicamente depot: soluţii injectabile apoase cu viscozifianţi, emulsii injectabile, soluţii injectabile uleioase, suspensii injectabile uleioase, latexuri, implante. Noţiunea de depot are aceeaşi semnificaţie cu cea de retard. Se cunosc *forme depot cu timp îndelungat*, la care acţiunea prelungită se realizează sub influenţa biotransformării sau prin încetinirea excreţiei, substanţa având o structură chimică adecvată, şi *forme depot cu eliberare controlată*, în care eliberarea prelungită a substanţei are loc după o cinetică stabilită anterior, reproductibilă (sisteme, dispozitive terapeutice). V. şi *Medicamente cu eliberare încetinită*.

Medicamente esenţiale / *Essential drugs*. În concepţia OMS, sunt medicamente necesare satisfacerii necesităţilor de bază ale majorităţii populaţiei şi trebuie să fie disponibile oricând şi în cantităţi suficiente. OMS a elaborat, în 1975, o listă de medicamente esenţiale – circa 200, utilă mai ales pentru ţările în curs de dezvoltare, care nu au o industrie farmaceutică proprie şi trebuie să importe medicamente, în scopul constituirii arsenalului lor terapeutic. Lista cu medicamentele esenţiale este adusă periodic la zi. A noua listă din 1997 conţine aproape 350 de produse de care trebuie să dispună orice medic, în ţările în curs de dezvoltare. Medicamentul esenţial trebuie să corespundă unor rapoarte de beneficiu / risc şi beneficiu / cost, pozitive şi superioare, comparativ cu alte medicamente ce au aceeaşi indicaţie. Pe baza listei OMS, fiecare ţară are responsabilitatea de a adopta o listă naţională proprie de medicamente esenţiale pentru ţara respectivă, funcţie de morbiditatea specifică ţării. Se utilizează denumirile comune internaţionale (DCI) sau numele generice ale medicamentelor atribuite de OMS.

Medicamente etice / *Ethycal drugs*. Sin. *Specialităţi medicale*. Medicamente eliberate pe bază de prescripţie medicală.

Medicamente generice / *Generic drugs*, *Generic drug products*, *Generic dosage forms*. Sin. *Produs medicamentos multisursă*. Medicamente industriale reproduse (copiate) după formula unui medicament original, existent deja în comerţ (protejat de un brevet). Echivalenţi ai produselor farmaceutice originale; ele pot intra pe piaţă după expirarea patentului care protejează produsele originale. Conţin aceeaşi substanţă activă, îndeplinind exact aceleaşi criterii în timpul dezvoltării, producţiei şi evaluării de siguranţă şi au aceeaşi calitate, siguranţă şi eficienţă ca produsele originale. Revendică aceeaşi activitate, pentru aceleaşi indicaţii terapeutice cu medicamentul original; dacă este necesar, trebuie demonstrată bioechivalenţa prin studii comparative de biodisponibilitate cu produsul original. Conform dispoziţiilor în vigoare ale UE nu pot fi înregistrate (R) şi nu pot constitui obiectul unei ameliorări terapeutice, demonstrate ca în cazul medicamentului original. Sunt comercializate de către o firmă, alta decât cea producătoare a medicamentului original. Produsele generice sunt puse pe piaţă fie ca produse de „brand" (marcă) purtând marca lor de comerţ (ex.: Ibalgin®, care conţine aceeaşi substanţă activă ca Ibuprofenul) sau produse fără „brand", folosind numele simplificat al substanţelor active (ex.: Diclofenac, Metformin). Genericele sunt disponibile de obicei la preţuri mult mai scăzute (cu 20-80% mai mici) decât produsele originale (deoarece aceste medicamente nu au fost supuse la testele clinice, toxicologice etc., aşa cum sunt medicamentele originale), conducând la creşterea disponibilităţii produselor moderne. Calitatea, eficacitatea şi siguranţa genericelor sunt echivalente cu acelea ale produselor originale şi suportă procese de inovaţie pentru înbunătăţirea medicamentelor prin crearea unui mediu competitiv pentru produsele originale. Mai mult, o utilizare mult mai largă a echivalentelor generice are ca rezultat economisirea costurilor de sănătate, ce permite utilizarea crescută a tratamentelor mult mai scumpe, atunci când este necesar. Echivalentele generice sunt mai ieftine decât produsele originale pentru că un produs original este protejat de un patent (brevet) pe o anumită piaţă şi el va avea o poziţie de monopol, iar pentru a compensa costurile mari ale dezvoltării, compania va propune un preţ mare. Costul mai scăzut al echivalentelor generice reflectă faptul că nu toate etapele dezvoltării trebuie respectate. De aceea, dezvoltarea unui produs generic poate fi semnificativ mai ieftină.

Medicamente homeopatice / *Homeopathic drugs*, *Homeopathic medicinal products*. (*medico-* + gr. *homoios* = asemănător, egal + gr. *pathos* = boală) Medicamente concepute după principiul lui Hipocrat: „*Similia similibus curantur*" (legea similitudinii) = ceea ce este asemănător vindecă, după care un medicament este folosit împotriva unei boli, dacă acesta provoacă la omul sănătos aceleaşi simptome ca maladia respectivă. Orice medicament preparat din substanţe denumite remedii homeopate în conformitate cu o procedură de fabricaţie homeopată descrisă de Farmacopeea Europeană sau, în absenţa acesteia, în farmacopeile utilizate în prezent în mod oficial în statele membre. Un medicament homeopat poate conţine un anumit număr de principii. Alegerea medicamentului se realizează în funcţie de simptomele pe care le prezintă bolnavul, tratamentul fiind individualizat. În funcţie de simptom, tratamentelor homeopatice le este specifică administrarea în cantităţi extrem de mici – doze infinitezimale, legea similititudinii şi experimentarea pe om (fapt interzis în alopatie), principii anunţate în 1796, la Paris, de Samuel Hahnemmann (1755-1843). Folosită raţional, homeopatia poate completa alopatia, în unele cazuri şi în anumite domenii. Deşi controversată pe plan ştiinţific, utilizarea medicamentelor homeopate creşte constant. Se cunosc peste 2.000 de medicamente homeopate obţinute din trei regnuri diferite: de origine vegetală, minerală şi animală.

Medicamente industriale / *Pharmaceutical Products*. Sin. *Specialităţi farmaceutice*, *Produse farmaceutice*. Sunt medicamente preparate anterior prescrierii, prezentate sub o condiţionare particulară şi caracterizate printr-o denumire specială, nume depus, marcă sau nume comercial (engl. *brand name*). Această definiţie implică elemente subînţelese, ca: produs fabricat numai în industria farmaceutică (laborator de medicamente, întreprindere, fabrică), pe baza unei *formule* înscrise în *fişa de fabricaţie şi* aprobată de Ministerul Sănătăţii, sau un medicament provenit din import. Are o compoziţie fixă, o acţiune determinată, o biodisponibilitate optimă şi o valabilitate mare, de 1-3-5 ani; prezentare sub o condiţionare (ambalare) particulară, identică pentru toate unităţile de condiţionare puse în vânzare; producţia în cantităţi mari numite *şarje* sau *loturi de fabricaţie*; denumire caracteristică convenţională, înregistrată (R, abr. de la engl. *registered*) sau nu şi folosită în exclusivitate de firma (fabrica) producătoare. Nomenclatura medicamentelor industriale poate fi definită prin cinci tipuri utilizate: *denumirea chimică* (DC), *denumirea comună internaţională* (DCI), *denumirea oficinală* (din Farmacopee), *denumirea comercială* [înregistrată (R) sau nu] şi *denumirea generică* (V. fiecare denumire).

Medicamente magistrale / *Prescription*, *Preparation*, *Dosage forms*. Preparate farmaceutice care se efectuează în farmacie, la cerere, pe bază de prescripţie medicală (reţetă) individualizată, pentru un bolnav, care a fost consultat de medic, i-a stabilit diagnosticul şi i-a prescris tratamentul. Medicamentele magistrale au o durată de valabilitate scurtă, se prepară în cantităţi mici şi sunt destinate utilizării imediate. Termenul dat acestor forme provine de la farmacistul conducător al unităţii, numit magistru (lat. *magister*, *-tri*, denumire dată, la romani, de către elevi profesorilor lor). Denumirea de magister se referă la medic şi la farmacist, în acelaşi timp, deoarece, în Antichitate, cele două profesii nu erau separate, ci erau îndeplinite de o singură persoană. Reţetele care prezentau probleme la preparare se discutau cu elevii şi se efectuau de către magister, de unde au primit denumirea de medicamente magistrale; acestea erau preparate într-un mod care le asigura stabilitatea, eliberându-se sub o formă cât mai estetică, erau preparate „magistral". Sunt preparate *ex tempore* (lat. *ex tempore* = îndată, în grabă), ca unicat realizat de farmacist pe baza unei prescripţii medicale, pentru un bolnav.

Medicamente nespecifice / *Nonspecific drugs*. Preparate care se adresează unor mecanisme generale de acţiune ce pot interveni în mai multe entităţi morbide, fără a avea specificitate pentru un agent patogen sau pentru un anumit fenomen. Ex.: medicamente care acţionează asupra sistemului nervos.

Medicamente noi / *New drugs*, *New products*. Termen legal definit de FDA (Food and Drug Administration, SUA) pentru orice medicament care nu e recunoscut în general, de către experţi calificaţi, prin determinări ştiinţifice de evaluare a siguranţei şi a eficacităţii, pentru a avea o utilizare sigură şi eficace în condiţii prescrise, recomandat sau sugerat la un anumit nivel. Se aseamănă cu un medicament recunoscut, în general, ca sigur şi eficace, dar care nu a fost utilizat pe scară largă sau pentru o perioadă prea lungă de timp.

Medicamente oficinale / *Officinal prepapations*. Preparate farmaceutice înscrise în farmacopee, având o formulă stabilită, în scopul de a generaliza modul de preparare şi condiţiile de calitate, cu durată de păstrare lungă şi de largă utilizare. Se prepară în farmacie şi se pot elibera bolnavului, imediat, la cerere. De asemenea, pot intra în compoziţia unor medicamente magistrale. Ex.: soluţia de cloroform, alcoolul iodat etc. Sensul cuvântului trebuie căutat în obligativitatea ce a existat în primele farmacopei, ca farmaciile să fie aprovizionate cu toate formele farmaceutice, de asemenea, şi cu plantele medicinale (drogurile) devenite oficinale. La început, prepararea medicamentelor se efectua în oficină, prima cameră, unde se primeşte şi azi publicul. Aici, farmacistul „oficia" prepararea medicamentului, prin acest cuvânt înţelegându-se a săvârşi cu solemnitate un act public sau privat. Tot în grupa medicamentelor oficinale intră: medicamentele fabricate în industria farmaceutică şi eliberate de farmacist, sub eticheta sa: ele se mai numesc „produse oficinale divizate" (abr. POD); medicamentele fabricate în industria farmaceutică, livrate în vrac la oficină şi condiţionate în farmacie.

Medicamente orfane / *Orphan drugs*. Sunt definite ca medicamente utilizate pentru a trata bolile rare sau condiţiile care afectează mai puţin de 200.000 de persoane. Acestea primesc autorizaţia de punere pe piaţă (APP) de la Agenţia Europeană a Medicamentului (EMEA), fără a mai fi necesară autorizarea respectivului medicament de către instituţia desemnată în acest scop, în fiecare dintre statele membre ale UE (în România, ANMDM).

Medicamente OTC / *OTC drugs*, *OTC medicines*, *Over the counter drugs* (engl. *over the counter* = peste numărul celor socotite, medicamente peste lista medicamentelor esenţiale, aflate pe lista OMS) Medicamente care se pot elibera pacientului, fără prescripţie medicală; aceste medicamente sunt înscrise pe o listă a Ministerului Sănătăţii (MS). Produsele OTC se mai numesc şi *medicamente pentru marele public*, ex.: antigripale, antireumatice, antitusive, anticoncepţionale, minerale, vitamine, analgezice uşoare (aspirina) etc. Lista de medicamente OTC este în continuă extindere, în conformitate cu tendinţa generală de liberalizare a vieţii şi cu tendinţa particulară de liberalizare a accesului la medicamente, privit ca factor de sănătate şi bun de consum, în acelaşi timp. Medicamentele care nu corespund criteriilor: PRF, P6L, PS şi R pot fi încadrate ca medicamente care se eliberează fără prescripţie medicală.

Medicamente P (personale) / *P-drugs*. Medicamente alese de un medic, pentru a le prescrie prioritar cu anumite indicaţii şi în anumite cazuri. Ele constituie repertoriul farmacoterapeutic personal al fiecărui medic, repertoriu ce printr-o prescriere regulată, devine familiar respectivului medic, cu avantajul cunoaşterii perfecte a profilelor farmacologice, farmacoterapeutice, farmacografice şi farmacoepidemiologice ale fiecărui medicament din repertoriu. Consecinţele pozitive sunt: facilitatea în actul prescrierii şi reducerea erorilor de prescripţie, cu avantaj evident pentru pacienţi (ghid OMS 1994). Lista de medicamente P este realizată responsabil, de către fiecare medic, corespunzător specialităţii sale medicale, prin selecţionarea lui din Lista naţională a medicamentelor esenţiale şi Nomenclatorul de produse medicamentoase de uz uman, în corelaţie cu Ghidurile de tratament standard, bazate pe evidenţe.

Medicamente pentru terapie avansată / *Advanced therapy medicinal product* (abr. *ATMP*). Un produs medicamentos de uz uman, care este un medicament pentru terapia genetică, pentru terapia celulară somatică sau care este produs de ingineria tisulară.

Medicamente pentru uz extern / *External pharmaceutical preparations*. Medicamente care se aplică pe piele şi pe mucoase, de obicei cu acţiune locală, topică (colire, unguente, ovule etc.). Medicamentele magistrale administrate extern prezintă eticheta de culoare roşie cu menţiunea „EXTERN".

Medicamente pentru uz intern / *Internal pharmaceutical preparations*. Medicamente cu acţiune sistemică în general, introduse în organism pe cale orală. Ex.: soluţii, comprimate, capsule etc. Medicamentele magistrale administrate intern prezintă eticheta de culoare albastră cu menţiunea „INTERN".

Medicamente provenite din Spaţiul Economic European / *Medicine from European Economic Space*. Medicamente fabricate pe teritoriul Spaţiului Economic European sau care, deşi nu au fost fabricate pe acest teritoriu, au dobândit drept de liberă circulaţie în Spaţiul Economic European; medicamentele care nu sunt provenite din Spaţiul Economic European sunt medicamente provenite din ţări terţe.

Medicamente specifice / *Specific drugs*. Medicamente care se adresează unui anumit fenomen morbid şi care sunt eficace în acel fenomen. Ex.: chimioterapice, digitalicele etc.

Medicamente unitare / *Unit-of-use packaging pharmaceutical preparations*. Sin. *Uni-doză*. Preparate conţinând o cantitate de medicament (substanţa activă şi excipient), corespunzând la o doză unică, simultan terapeutică şi de administrare, purtând indicaţia conţinutului. Acestea pot fi prezentate sub câteva forme farmaceutice: un comprimat, un supozitor, un drajeu etc. Pentru recipientele unitare cu soluţie, pot fi utilizate sticla, material tradiţional şi pentru fiole şi plastomerii, metalele (aluminiu, staniol), hârtia şi cartonul.

Medicamente veterinare / *Veterinary drugs*. Preparate farmaceutice destinate diagnosticului şi tratamentului afecţiunilor animale.

Medicaţie / *Medication*. (lat. *medicatio*, *-onis* = medicaţie) Utilizarea terapeutică a unuia sau a mai multor medicamente într-o anumită afecţiune, pentru a produce o acţiune eficace cauzal, patogenic sau simptomatic (totalitatea medicamentelor utilizate în tratarea unei boli sau în afecţiuni ale unui sistem, aparat sau organ). Ex.: medicaţia tuberculozei, aparatului digestiv, oftalmică etc.

Medicaţie familială / *Familial medication*. Medicamente utilizate de bolnav, fără prescripţia unui medic. Sin. cu *Automedicaţie* sau cu *Produse OTC* (de la engl. *over the counter*), într-o oarecare măsură. V. şi *Produse OTC*.

Medicina mediului / *Environmental medicine*. Ramură medicală care studiază efectele factorilor de mediu (f. poluanţi, temperatura, radiaţiile, precipitaţiile, gradul de aglomerare umană) asupra sănătăţii oamenilor.

Medicina muncii / *Occupational medicine*. Ramură medicală care studiază bolile profesionale şi metodele de prevenire a acestora.

Medicinal / *Medicinal*. (lat. *medicina*, *-ae* = medicină + *-al*) Produs utilizat ca medicament sau din care se prepară un medicament, ex.: alcool medicinal, ceai medicinal, plantă medicinală.

Medicină / *Medicine*. (lat. *medicina*, *-ae* = medicină) Ştiinţa şi arta prevenirii, tratamentului, diagnosticării maladiilor şi menţinerii sănătăţii omului. Cuprinde ştiinţe fundamentale ca: anatomie, fiziologie, genetică, histologie, imunologie, microbiologie etc., dar şi ştiinţe aplicate: patologie, terapeutică.

Medicină alternativă / *Alternative medicine*, *Complementary medicine*, *Fringe medicine*, *Integrative medicine*. Sisteme variate de terapie şi abordări pentru sănătate şi boli ca: homeopatia, acupunctura, chiropractica şi naturopatia (med. naturistă – remedii vegetale), hipnoză, bio-feedback, meditaţie şi vindecarea prin credinţă, care nu se referă la o parte a tratamentului adevărat prin profesia medicală mai ales când este oferită de practicieni neautorizaţi. Multe tratamente nu au un beneficiu dovedit, dar sunt adesea încercate de pacienţii cu boli incurabile sau cronice la care tratamentul medical nu a dat rezultat. Multe terapii alternative nu sunt acceptate de profesia medicală, dar acupunctura şi osteopatia sunt în prezent agreate. Numele sugerează o altă metodă decât tratamentul convenţional. V. *Chiropractic*, *Holistic* şi *Naturopatie*.

Medicină ayurvedică / *Ayurvedic Medicine*. Sistem medical derivat din filozofia şi practica indiană antică care evidenţiază utilizarea abilităţilor mentale şi fizice pentru a obţine armonia cu mediul înconjurător. Terapia constă în menţinerea echilibrului între: dietă, rutina zilnică şi activităţi. Alimentele şi plantele sunt utilizate pentru a modifica aceste 3 forţe vitale de bază (doshas).

Medicină bazată pe dovezi / *Evidence-based medicine*. Tendinţă recentă în medicină, în SUA, în scopul susţinerii bazelor obiective ale deciziei medicale prin dezvoltarea cercetării clinice şi prin integrarea rezultatelor acesteia în practica cotidiană a medicului generalist sau specialist. Reprezintă utilizarea explicită, judicioasă, atentă a celor mai bune dovezi curente (la zi) în luarea deciziei privind îngrijirea fiecărui pacient în parte. Practica medicinei bazată pe dovezi presupune integrarea experienţei individuale a clinicianului cu cele mai bune dovezi clinice externe rezultate din cercetarea sistematică. Medicina bazată pe dovezi urmează patru etape: formularea unei întrebări clare referitoare la o problemă a pacientului; căutarea în literatură a articolelor relevante; evaluarea critică a dovezilor găsite din punct de vedere al validităţii şi utilităţii; implementarea în practica clinică a aspectelor utile găsite în practica clinică. V. şi *Epidemiologie clinică*.

Medicină clinică / *Clinical medicine*. Ramură a medicinei care reprezintă arta şi ştiinţa medicală practicate la patul bolnavului.

Medicină complementară / *Complementary medicine*. Termen utilizat adesea sinonim cu medicina alternativă. Totuşi acest nume sugerează că procedeele complement sunt altele decât acelea care sunt considerate convenţionale.

Medicină comunitară / *Community medicine*. Servicii medicale asigurate întregii populaţii a unei comunităţi, cât şi în cadrul medicinei preventive.

Medicină de familie / *Family medicine*. Asistenţa medicală a întregii familii de către acelaşi medic.

Medicină dentară / *Dental medicine*. Ramură medicală care are ca obiective profilaxia şi tratamentul bolilor dinţilor şi a altor ţesuturi oromaxilofaciale.

Medicină de urgenţă / *Emergency medicine*. Medicină specializată în diagnosticul şi în tratamentul urgenţelor medicale, care pot fi şi de natură chirurgicală.

Medicină fizică / *Physical medicine*. Tratamentul bolilor cu agenţi fizici.

Medicină holistică / *Holistic medicine*. Concepţie în medicină care are la bază holismul, adică teza ireductibilităţii întregului la suma părţilor sale. În acest sens, pacientul trebuie înţeles şi tratat considerând ansamblul factorilor fizici (suferinţa proprie), emoţionali, sociali, spirituali şi economici.

Medicină internă / *Internal medicine*. Medicina organelor interne: gastroenterologia, cardiologia, nefrologia, hematologia etc.

Medicină legală / *Forensic medicine*. Ramură medicală care se ocupă cu rezolvarea unor probleme medicinale legate de relaţia cu dreptul (juridicul).

Medicină moleculară / *Molecular medicine*. Ramură medicală care are la bază cunoaşterea cauzelor moleculare ale bolilor şi utilizarea metodelor de diagnostic, tratament şi profilaxie la nivel molecular.

Medicină nucleară / *Nuclear medicine*. Ramură medicală care studiază utilizarea izotopilor radioactivi sub formă de produse radiofarmaceutice în diagnosticul şi în tratamentul unor boli. Ansambul tehnicilor bazate pe fizica nucleului atomic, utilizate în medicină în scop de explorare diagnostică şi tratament. Cuprinde: **1.** Explorările cu radioizotopi *in vivo*: scintigrafia, radiocirculografia, radioiodocaptarea. **2.** Explorările cu radioizotopi *in vitro*: metodele radioimunologice. **3.** Metodele de diluţie. **4.** Terapia cu radioizotopi. **5.** Metodele de spectrometrie de rezonanţă, de masă, de absorbţie atomică.

Medicină ocupaţională / *Occupational medicine*. Sin. *Medicina muncii* (v.).

Medicină ortomoleculară / *Orthomolecular medicine*. Tratament sau prevenire a tulburărilor prin schimbarea concentraţiei în corp a unor substanţe normale (ex.: vitamine date în doze mari).

Medicină populară / *Folk medicine*. Sistem sau practică de tratament al bolilor bazat pe diferite culturi (ex.: medicina populară chineză, indiană, ebraică etc.). În mod obişnuit, apelează la culturi, încredere în leacurile alese şi în remedii bazate pe plante, vrăji şi ritualuri unice specifice culturii populare.

Medicină tradiţională / *Traditional medicine*. Termen general utilizat pentru a descrie terapia nativă a unor regiuni (ex.: medicina tradiţională în China) sau tradiţii medicale ale unei culturi specifice.

Medicină tropicală / *Tropical medicine*. Medicina care diagnostichează, previne şi tratează bolile din zonele tropicale şi subtropicale.

Medicină veterinară / *Veterinary medicine*. Studiul bolilor animalelor, diagnosticul, prevenirea şi tratamentul acestora.

Medie / *Average*, *Mean*. (*medi-*) Valoarea mijlocie (medie) a unei distribuţii obţinută prin împărţirea sumelor tuturor valorilor la numărul acestora.

Mediu / *Medium*, *Environment*. (*medi-*) **1.** Totalitatea factorilor abiotici şi biotici care caracterizează un anumit teritoriu sau regiune geografică. **2.** Totalitatea factorilor anorganici şi organici care pot influenţa manifestarea genelor, creşterea şi dezvoltarea individuală. *a. mediu abiotic* / *abiotic medium* – totalitatea elementelor lipsite de viaţă dintr-un ecosistem (ex.: precipitaţiile, curenţii de aer, lumina, macroelementele şi microelementele din sol etc.); *b. mediu biotic* / *biotic medium* – ansamblul factorilor vii din cuprinsul unui ecosistem. **3.** Ansamblu de elemente care înconjoară un corp viu: umiditate, aciditate (pH), temperatură şi, mai ales, condiţii nutritive. **4.** Substanţă în care se desfăşoară un proces fizic sau chimic.

Mediu bucal / *Oral environment*. (*medi-* + lat. *buca*, *-ae* = gură) Mediul cavităţii bucale: saliva, produşii de descuamare a mucoasei bucale, flora microbiană saprofită şi enzimele.

Mediu de contrast / *Contrast medium*. (*medi-* + lat. *contra* = împotrivă + *sto*, *stare* = a sta) Orice substanţă care, administrată în organism, face vizibilă în radiologie diverse structuri ale corpului, producând un contrast artificial.

Mediu de cultură / *Culture medium*. Sistem nutritiv natural (sânge) sau artificial pentru cultivarea artificială a celulelor sau microorganismelor, în scopul multiplicării acestora. Obişnuit se utilizează pluralul: medii.

Mediu de dispersie / *Dispersion medium*. Faza continuă a unui sistem dispers, în care se găseşte răspândită *faza dispersată*. Mediul de dispersie poate fi solid, lichid sau gazos; acesta se mai numeşte *fază dispersantă*.

Mediu de marketing / *Marketing environment*. Agenţii şi forţele, altele decât cele de marketing, care influenţează capacitatea comportamentului de marketing al unei firme de a stabili şi a menţine legături de afaceri cu clienţii săi.

Mediu intern / *Internal environment*. Ansamblu de lichide fiziologice din organism: sânge, limfă, lichid interstiţial, cu caracteristici fizico-chimice care variază în limite strânse, homeostazie asigurată de hormoni şi de sistemul nervos şi se opune variabilităţii mediului extern.

Mediul natural / *Natural environment*. Mediu înconjurător constituit din aer, oceane, mări, lacuri, ape curgătoare, sol, subsol şi din formele de viaţă pe care aceste ecosisteme le creează şi le susţine. Reprezintă imaginea cea mai comună pe care omul o atribuie mediului înconjurător. Mediul înconjurător este o realitate pluridimensională care include nu numai mediul natural, ci şi activitatea şi creaţiile omului. Omul este în acelaşi timp un „component" al mediului, dar şi beneficiar al acestuia. Apa, aerul şi solul sunt resursele de mediu cele mai vulnerabile şi cele mai frecvent supuse agresiunii factorilor poluanţi, cu consecinţe directe şi grave asupra sănătăţii omului şi a calităţii vieţii.

MEDLARS / *Medical Literature Analysis and Retrieval System*. Bază de date computerizată realizată de National Library of Medicine, SUA. Cuprinde 40 baze de date computerizate existente în Statele Unite în cadrul Bibliotecii Naţionale Medicale.

MEDLINE / *MEDLINE*. Bază de date bibliografice, cea mai utilizată dintre cele 40 baze de date MEDLARS. Reprezintă versiunea computerizată a lui *Index Medicus*. Compilează referinţele din 7,5 milioane de articole publicate, din 1966 până astăzi, în circa 3.700 reviste medicale şi de sănătate. Abonaţii la sistemul MEDLINE pot accesa datele online (pe internet) sau le pot primi periodic pe un CD-ROM. În fiecare săptămână, se înnoieşte cu circa 6.600 articole; 75% dintre referinţe sunt în limba engleză.

Medul-, Medulo- / *Medul-*, *Medulo-*. (lat. *medulla*, *-ae* = măduvă) Elemente de compunere care se referă la măduvă.

Medular / *Medular*. (lat. *medul-*) Care se referă la măduva spinării sau care aparţine acesteia sau măduvei osoase.

Medulă / *Medulla*. (*medul-*) **1.** Ţesut paranchimatic al cilindrului central. **2.** Strat format din hife laxe împletite, cuprins între stratul gonidial şi cortexul inferior al talului heteromer de la licheni.

Medulosuprarenală / *Adrenal medulla*. N.A. *medulla glandulae suprarenalis*. (*medulo-* + lat. *supra* = deasupra + lat. *ren*, *renis* = rinichi) Parte a glandei suprarenale situată în mijlocul corticosuprarenalei, cu rol în secreţia şi în stocarea catecolaminelor şi a altor mediatori non-catecolaminici: adrenalină, noradrenalină, dopamină şi hormoni opioizi: enkefaline şi adrenorfine.

Medulotoxicitate / *Medulotoxicity*. Proprietate a unei substanţe de a produce efecte toxice la nivelul măduvei hematoformatoare, cu perturbarea procesului de hematopoieză.

Mega-, -megalie, Megalo- / *Mega-*, *-megalia*, *Megalo-*. (gr. *megas*, *-alos* = mare) Rădăcină care introduce în termenii medicali şi farmaceutici noţiunea de mare.

Megabază / *Megabase*. (*mega-* + gr. *basis*, *-is* =bază) Secvenţă de ADN constituită dintr-un milion de baze azotate.

Megadoză / *Megadose*. (*mega-* + gr. *dosis*, *-is* = acţiunea de a da) Doză neobişnuit de mare a unui medicament, administrată la recomandarea şi sub supravegherea unui medic. Megadoza este relativ frecventă în cazul vitaminoterapiei.

Megalomanie / *Megalomania*. (*megalo-* + gr. *mania* =nebunie) Supraestimarea excesivă, până la delir, a capacităţii mentale şi/sau fizice proprii. Sin. *Grandomanie*.

Meguan / *Metformin*. Sin. *Metforminum* (DCI). Antidiabetic indicat la adulţii diabetici neinsulinodependenţi, la care regimul alimentar nu este suficient; activ pe cale orală.

Meio-, Mio- / *Meio-*, *Mio-*. (gr. *meiosis* = micşorare, de la *meion* = mai mic) Element care introduce în termeni referirea la dimensiuni mici.

Meioză / *Meiosis*. Sin. *Diviziune reducţională*. (*meio-* + gr. *osis* = condiţie) Tip de diviziune celulară care are drept rezultat formarea unor celule specializate (spori, gameţi), caracterizate printr-un număr haploid de cromozomi. În anul 1887, Weismann a presupus că, în cursul formării celulelor germinale, are loc reducerea la jumătate a numărului de cromozomi (numai aşa se poate explica faptul că celulele germinale au doar jumătate din numărul cromozomilor din celulele somatice). Presupunerea lui a fost confirmată, în anul 1888, de Strassburger, la plantele cu flori. Întreaga succesiune de evenimente meiotice a fost elucidată de Farmer şi de Moore (1950). Ei au descris cele două diviziuni, prima în care cromozomii formează perechi, care apoi se separă migrând în celulele-fiice şi a doua, cu numai jumătate din numărul de cromozomi şi care este similară mitozei. Proces complex care are loc în gonade şi care se realizează prin două diviziuni succesive neseparate de interfază: meioza I (reducţională, reducând la jumătate – la un set haploid n – numărul de cromozomi) şi meioza II (ecvaţională). Astfel, meioza, urmată de fecundare, menţine constant numărul de cromozomi caracteristic speciei la fiecare individ (set diploid $2n$). Prin procesul de diviziune celulară se ajunge la formarea de celule sexuale de gameţi haploizi, plecând de la o celulă mamă diploidă (care conţine o serie de perechi de cromozomi). Celulele astfel formate sunt *ovulele* (femele) şi *spermatozoizii* (masculi).

Melan-, Melano-, Melen- / *Melan-*, *Melano-*, *Melen-*. (gr. *melas*, *melanos* = negru şi gr. *melaina* = neagră) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la culoarea neagră sau brună.

Melanhidroză / *Melanhidrosis*. (*melano-* + gr. *hidros* = transpiraţie + *-oză*) Varietate de cromhidroză caracterizată prin culoarea neagră a transpiraţiei.

Melanic / *Melanotic*. (*melan-*) Aspectul unor ţesuturi infiltrate cu melanină sau pigmenţi negri.

Melanină / *Melanin*. (*melano-* + *-ină*) Biocrom, pigment azotat, cu greutate moleculară mare, de culoare închisă (neagră), format prin oxidarea enzimatică a fenolilor şi din acizi aromatici (fenilalanină, tirozină), produs de celulele melanofore. Există două categorii: *eumelanine* (de culoare neagră sau brună) şi *feomelanine*, care conţin cisteină (de culoare galbenă, portocalie şi roşie). Melanina este larg răspândită în lumea animală; la animalele inferioare constituie baza coloraţiei de protecţie, iar la om protejează straturile superficiale ale pielii de efectele nocive ale radiaţiilor solare. La om, în lipsa tirozinei şi din cauza sintezei unei cantităţi neadecvate de melanină, se produce boala numită albinism. Patologic, se formează în unele tumori numite melanice: nevi, melanoame. Sinteza melaninei în melanocitele din epiderm este influenţată (crescută) de cantitatea de radiaţii ultraviolete primite de piele. Ambii pigmenţi sunt produşi de melanocite şi se află în granulele negre numite *melanozomi*. Aceştia se deplasează de-a lungul proceselor dendritice şi întâlnesc keratinocitele, care de aceea iau culoarea închisă.

Melanism / *Melanism*. (*melan-* + *-ism*) Pigmentare închisă a pielii, condiţionată ereditar sau mezologic.

Melanoblast / *Melanoblast*. (*melano-* + gr. *blastos* = germene) Celulă clară a stratului bazal epidermic, precursoare a melanocitului.

Melanocit / *Melanocyte*. (*melano-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă stelată cu origine în creasta neurală, care produce melanină. Se află în epiderm, derm, retină, coroidă şi meninge.

Melanodermie / *Melanodermia*. (*melano-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Pigmentarea tegumentelor de culoarea bronzului.

Melanofore / *Melanophores*. (*melano-* + gr. *pherrein* = a purta) Celule conjunctive mobile, integumentare, care transportă pigmentul melanic, nu produc melanină. Ele permit organismului să-şi schimbe culoarea. La mamifere, cele mai importante sunt melanoforele negre, brune şi roşii. Pigmentul melanic este depozitat în melanozomi. Modificarea culorii unor organisme are rol de protecţie faţă de radiaţiile excesive, de semnal în perioada de încrucişare şi de apărare faţă de prădători (mimetism). Modificarea culorii, ca răspuns la factorii de mediu, se realizează prin intermediul hormonului de stimulare a melaninei (MSH, *Melanocyte stimulating hormone*).

Melanogeneză / *Melanogenesis*. (*melano-* + gr. *genesis* = formare, producere, din *gennan* = a face, a produce) Formarea de melanină în ţesuturile vii, din tirozină; aceasta creşte sub acţiunea melanostimulinei, adrenalinei şi, local, în piele, sub influenţa radiaţiilor ultraviolete.

Melanom / *Melanoma*. (*melano-* + *-oma*) Tumoră dezvoltată din melanocite, de natură malignă.

Melanostimulină / *Melanocyte stimulating hormone*. Sin. *Hormon melanostimulant* sau *melanotrop*, *Melanotropină*. (*melano-* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula, de la *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele + *-ină*). Abr. MSH. Hormon secretat de celulele melanocorticotrope ale antehipofizei, format din 22 de aminoacizi. Stimulează melanogeneza şi este slab hipolitic.

Melanotropină / *Melanocyte stimulating hormone*. Sin. *Melanostimulină* (v.). (*melano-* + gr. *trope* = întoarcere, din *trepein* = a întoarce + *-ină*)

Melanoză / *Melanosis*. Sin. *Melanosis*. (*melano-* + *-oză*) Termen generic pentru afecţiuni cutaneomucoase, în care simptomul principal este pigmentaţia sau hiperpigmentaţia.

Melanozomi / *Melanosomes*. (*melano-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Organite celulare ale melanoforelor în care se depozitează melanina.

Melasmă / *Melasma*, *Chloasma*, *Mask of pregnancy*. (*melano-* + gr. *elasma* = placă) **1.** Hiperpigmentare ce apare pe faţă ca un grup de pete simetrice rugoase, brun-închise, în timpul graviditătii. În mod obişnuit dispar după naştere. **2.** Pigmentaţie brună (care apare adesea pe obraji, frunte, buza superioară, gât) dezvoltată mai des după folosirea de contraceptive sau după terapia înlocuitoare de hormoni. Cauza este combinarea hormonului estrogen şi expunerea la UV.

Melatonină / *Melatonin*. (*mela-* + gr. *tonos* = tensiune) N-[2-(5-metoxi-1H-indo-3-il)etil acetamidă sau N-acetil-5-metoxitriptamină. Hormon derivat din serotonină, secretat de glanda epifiză împreună cu care are rol în reglarea ciclului de somn, şi de către retina vertebratelor. În cazul epifizei, secreţia melatoninei este dependentă de ciclul lumină-întuneric din mediul înconjurător, fiind mai intensă noaptea şi mai scăzută ziua. Melatonina este implicată în reglarea unor modificări zilnice şi sezoniere din organism, ca de exemplu ciclul reproductiv la animalele care se împerechează într-un anumit sezon. Reglează şi modificările de pigmentaţie, declanşează agregarea melaninei în melanofori, ca urmare pielea devine palidă.

Melc / *Cohlea*. N.A. *cochlea*. Sin. *Cohlee* (v.).

Melenă / (gr. *melaina*, femininul de la *melos*, *-atos* = negru) Simptom constând din evacuare de sânge negru prin anus, amestecat sau nu cu materii fecale, având aspect de păcură, indicând o hemoragie gastro-intestinală, deasupra colonului.

Meli- / *Meli-*. (gr. *meli*, *-itos*, lat. *mel*, *mellis* = miere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la miere, dulce.

Melifer / *Melliferrous*. (*meli-* + gr. *fero*, *ferre* = a purta) Plante cu glande nectarifere care secretă nectarul din care albinele prepară mierea (ex.: *Trifolium pratense*, *Tilia* sp. ş.a.).

Melioidoză / *Melioidosis*. (gr. *malis* sau *melis* = morvă + gr. *eidos* = formă + *-oză*) Boală produsă de *Malleomyces pseudomallei*, asemănătoare cu morva, infecţie transmisă prin rozătoare şi ovine.

Melite / *Melites.* (*meli-*) Preparate farmaceutice lichide obţinute prin amestecarea mierii de albine cu soluţii medicamentoase, soluţii extractive, sucuri de fructe. Astăzi nu se mai utilizează.

Melitină / *Melitin.* (*meli-* + *-ină*) **1.** Polipeptid format din 26 de reziduuri de aminoacizi, component al veninului de albină; are efecte toxice şi hemolitice. **2.** Filtrat din cultura microbiană de *Brucella* sau *Micrococcus melitensis* folosit în diagnosticul melitocociei.

Melitococie / *Melitococcosis.* Sin. *Bruceloză* (v.). (*meli-* + gr. *kokhos* = boabă)

Melonidă / *Pepo.* (gr. *melon* = poamă; lat. *melo, -onis* = pepene) Fruct cărnos baciform caracteristic curcubitaceelor, cu epicarpul tare, iar la formarea pulpei cărnoase iau parte, pe lângă mezocarp, placentele şi pereţii lojelor ovarului (ex.: pepene verde, castravete).

Melo- / *Melo-.* (gr. *melos* = cântec) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cântec.

Meloterapie / *Melotherapy.* (*melo-* + gr. *therapeia* = tratament, din *terapeuein* = a îngriji) Terapie prin muzică.

Membrană / *Membrane.* (lat. *membrana, -ae* = membrană) **1.** Strat de ţesut subţire care înconjoară o formaţiune anatomică, separând-o de cavităţile adiacente, mărgineşte o cavitate sau leagă structuri adiacente. **2.** Fază solidă, semisolidă sau lichidă de dimensiuni determinate, insolubilă sau nemiscibilă în mediul înconjurător şi separată de alte faze, în general, lichide. Transportul prin această membrană se poate efectua pasiv sau activ, prin convecţie (prin porii membranei, în paralel cu un transfer de apă) sau încă prin alte mecanisme. Se clasifică în trei grupe-membrane biologice, artificiale solide şi lichide organice.

Membrană bazală / *Basement lamina.* N.A. *lamina basalis.* Sin. *Lamă bazală.* Structură glicoprotidică microfibrilară la baza epiteliilor (pielii) şi celulelor (musculare, adipocite), numită şi strat bazal sau strat germinativ, format dint-un strat unic de celule cilindrice, de 6 µm. Acest strat este sediul unei activităţi metabolice foarte intense, care are ca rezultat multiplicarea prin diviziune a celulelor şi formarea tuturor celulelor din straturile superioare. Reprezintă 18% din grosimea epidermului. Membrana bazală este semipermeabilă.

Membrană Bowmann / *Bowmann's membrane.* N.A. *lamina limitans anterior corneae.* (Sir. William Bowmann, 1816-1892, anatomist, fiziolog şi oftalmolog englez, profesor la Londra) Membrană uniformă cu grosimea de 7-12 µm situată sub epiteliul anterior lipofil al corneei, care aderă la stroma corneeană, hidrofilă a ochiului.

Membrană celulară / *Plasma membranae.* Sin. *Capsulă celulară.* Complexe moleculare lipidoproteice, care acoperă celula, constituite dintr-un strat biomolecular de fosfolipide, cu grosime medie de 7,5 nm, orientate cu lanţurile hidrofobe spre interior şi capetele hidrofile spre cele două feţe. În cadrul modelului dinamic în mozaic lipidoproteic, moleculele de proteine pot fi incluse de fiecare parte a membranei sau o pot traversa, servind ca transportori sau la deschiderea ori închiderea unor canale hidrofile prin modificări conformaţionale. V. şi *Bistrat fosfolipidic.*

Membrană Descemet / *Descemet's membrane.* N.A. *lamina limitans posterior corneae.* (Jean Descemet, 1732-1810, medic şi anatomist francez) Strat transparent omogen, acelular, care face legătura între stroma hidrofilă şi endoteliul corneean lipofil al ochiului.

Membrană plasmatică / *Plasma membrane.* Sin. *Membrană celulară* (v.).

Membrană schimbătoare de ioni / *Ion exchange membrane.* Membrană ce conţine grupări legate covalent. Ionii de semn contrar din soluţie penetrează uşor membrana, în timp ce ionii cu acelaşi semn tind sa fie excluşi din membrană.

Membrane artificiale solide / *Artificial solid membranes.* Faze plane aplicate cu rol de film sau de acoperire, solubile sau insolubile, pe bază de polimeri sau lipide compuse, poroase sau neporoase. Se mai numesc şi membrane heterogene, iar cele neporoase sunt omogene.

Membrane biologice / *Biologic membranes.* Membrane naturale izolate sau nu, menţinute funcţional, în condiţii determinate. Astfel sunt: membranele celulare bacteriene, mucoasa gastro-intestinală şi bucală, pielea, corneea. Sunt formaţiuni constituite dintr-un strat biomolecular de lipide, a căror poli hidrofobi sunt orientaţi spre interior, şi părţile hidrofile spre exterior, în contact cu mediile apoase intra- şi extracelulare. Pe alocuri sunt intercalate proteine, grupările lor polare vin în contact cu mediul apos înconjurător, iar părţile lor nepolare sunt vecine cu lipidele. Configuraţia spaţială a unor proteine permite pasajul moleculelor mici.

Membrane dializante / *Dialysis membranes.* Sin. *Membrane permeabile* (v.).

Membrane eterogene / *Heterogenous membranes.* Fază solidă artificială formată din mai mulţi polimeri, poroasă, prin care moleculele de substanţă traversează porii membranei, fără a fi solubilizată în constituenţii acesteia. În acest caz, viteza de transport depinde de dimensiunile porilor, moleculelor, de compoziţia şi viscozitatea soluţiilor care se găsesc de fiecare parte a membranei.

Membrane filtrante / *Filtrable membranes.* Mediu de filtrare din celuloză, derivaţi de celuloză sau materiale polimerice. Se utilizează pentru filtrarea sterilă a produselor parenterale. Un filtru cu mărimea porilor de 0,22 µm este considerat un filtru de sterilizare (el va reţine toate bacteriile).

Membrane lichide organice / *Organic liquid membranes.* Fază lichidă organică care simulează natura lipidică a unei membrane biologice, utilizată pentru separarea a două faze hidrofile (corespunzătoare lumenului gastro-intestinal şi plasmei) utilizată în studiul procesului de transport şi adsorbţie.

Membrane monolamelare / *Monolamellar membranes.* Forme farmaceutice sub aspect de vezicule nanoparticulate, obţinute din diverse lipide amfifile cu două catene lungi sau lipide amfifile complexe, utilizate ca vectori de medicamente.

Membrane omogene / *Homogenous membranes.* Fază solidă artificială, formată dintr-un singur polimer, neporoasă, prin care moleculele de substanţă traversează, datorită solubilităţii, prin membrana însăşi. Penetraţia depinde de difuziunea moleculelor prin suprafaţa membranei şi de adsorbţia lor.

Membrane permeabile / *Permeable membranes.* Sin. *Membrane dializante.* Membrane care lasă să treacă atât dizolvantul, cât şi substanţele dizolvate (ioni şi molecule mici).

Membrane semipermeabile / *Semipermeable membranes.* (lat. *membrana, -ae* = membrană + *semi* = pe jumătate + *permeo, -are* = a pătrunde dincolo, şi *permeabilis, -e* = prin care trece apa) Membrane poroase ale căror pori au un astfel de diametru foarte mic (20 Å) încât atunci când separă două compartimente ce conţin amestecurile a două corpuri, care au moleculele cu diametre diferite, ele sunt permeabile pentru unul dintre acestea şi impermeabile pentru celălalt (Pffefer, 1877). Membrană care selecţionează moleculele în funcţie de dimensiunile şi de forma acestora; m. semipermeabilă va lăsa să treacă, de exemplu, moleculele de apă, dar nu şi pe cele de zahăr sau proteinele. Celofanul şi pergamentul aproximează, în bună măsură, o astfel de m. Transportul de substanţă prin m. poate fi: *pasiv* (determinat de diferenţa de concentraţie a ionilor de cele două părţi ale m. şi efectuat în sensul micşorării acestei diferenţe) sau *activ* (realizat prin unele m. biologice, împotriva gradientului de concentraţie, datorită energiei dezvoltate la nivelul m. prin procesele metabolice).

Membranos / *Membranaceous*. (lat. *membranaceus*, *-a*, *-um* = membranos) De forma şi consistenţa unei membrane subţiri şi semitransparente (ex.: ligula de la *Poaceae*).

Membru / *Limb*. N.A. *membrum*. (lat. *membrum*, *-i* = parte a corpului, membru) În anatomie, prelungire articulată şi pereche a corpului: membre inferioare şi membre superioare.

Membru inferior / *Lower limb*. N.A. *membrum inferius*. Structură anatomică în partea inferioară a trunchiului uman, cu rol de locomoţie, formată din patru segmente: şold, coapsă, gambă şi picior.

Membru superior / *Upper limb*. N.A. *membrum superius*. Structură anatomică în partea superioară a trunchiului formată din patru segmente: umăr, braţ, antebraţ şi mână.

Memor- / *Memor-*. (lat. *memor*, *-oris* = care îşi aduce aminte) Element de compunere care introduce în termeni referirea la memorie.

Memorare / *Memorization*. (*memor-*) **1.** Evocarea unei amintiri fixate într-un timp trecut. **2.** În informatică: introducerea în memorie a informaţiilor (encodarea şi stocarea lor: memorare informatică şi memorare incidentală).

Memorie / *Memory*. (*memor-*) Fenomen aplicat sistemului nervos, psihicului definit prin facultatea mentală a unui individ de a întipări, păstra, recunoaşte şi a reproduce experienţa din trecut. Poate fi pe termen scurt (minute) sau lung (ani).

Memorie imunologică / *Immunological memory*. Capacitate a celulelor limfoide (sistemului imun) dintr-un organism imunizat de a răspunde mult mai repede şi mai intens la un nou contact cu antigenul. Când un antigen este introdus pentru prima dată, determină formarea unei clase de limfocite cu viaţă lungă, numite celule de memorie, care, ulterior, recunosc antigenul.

Men-, **Meno-** / *Men-*, *Meno-*. (gr. *men*, *menos* = lună) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ciclul menstrual.

Menadionă / *Menadione*. Sin. *Vitamina K*3 (v. vitaminele K). Obţinută prin sinteză. Este hidrosolubilă şi are acţiune anticoagulantă, prin intervenţia în sinteza hepatică a protombinei şi proconvertinei.

Menarhă / *Menarche*. (*men-* + gr. *arkhe* = început) Prima menstruaţie (începutul funcţiei menstruale).

Mendelism / *Mendelism*. (Gregor Johann Mendel, 1822-1884, călugăr şi botanist austriac, Brün, azi Brno) Teorie conform căreia transmiterea caracterelor ereditare se produce în reproducerea sexuată, conform unor legi anumite (legile lui Mendel).

Menhidroză / *Menhidrosis*. (*men-* + gr. *hidros* = transpiraţie, sudoare + *-oză*) Secreţie sudorală excesivă în timpul ciclului menstrual.

Mening-, **Meningo-** / *Mening-*, *Meningo-*. (gr. *meninx*, *meningos* = membrană foarte fină, meninge) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la meninge.

Meninge / *Meninx*. N.A. *meninges*. (*mening-*) Formaţiuni anatomice membranare care înconjoară nevraxul (encefalul şi măduva spinării) în număr de trei, de la exterior spre interior: dura mater, leptomeningele (format din arahnoidă) şi pia mater. Pia-mater este despărţită de arahnoidă prin spaţiul subarahnoidian în care se află lichidul cefalorahidian.

Meningiom / *Meningioma*. (*mening-* + *-oma*) Denumire pentru tumori cerebrale sau medulare.

Meningită / *Meningitis*. (*mening-* + *-ită*) Inflamaţia acută sau cronică a meningelor cerebrale sau medulare, cu etiologie diversă: infecţii virale, microbiene, parazitare, toxice. Se caracterizează prin febră, cefalee, uneori vomismente, redoare a cefei, contractura muşchilor paravertebrali, fotofobie, hiperestezie cutanată etc. poate fi localizată cerebral, splinal sau cerebrospinal.

Meningococ / *Meningococcus*. Sin. *Neisseria meningitidis*. (*meningo-* + gr. *kokhos* = boabă) Specie de coci (unici sau diplococi) din genul *Neisseria*. Agent al meningitei cerebrospinale epidemice. Se află în LCR, purulent, în stare liberă sau fagocitat de granulocite, poate persista la purtătorii de germeni fără a produce boala.

Meningococcemie / *Meningococc(a)emia*. (*meningo-* + gr. *kokhos* = boabă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Infecţie generalizată dată de meningococ; se manifestă prin septicemie cu meningococ însoţită sau nu de o meningită cerebrospinală.

Meningoencefalită / *Meningoencephalitis*. (*menigo-* + gr. *en* = în + gr. *kephale* = cap + *-ită*) Infecţie acută virală, dată şi de alte microorganisme ca: bacterii, fungi, ricketsii, protozoare, metazoare, la nivelul encefalului şi al meningelor.

Menisc-, **Menisco-** / *Menisc-*, *Menisco-*. (gr. *meniskos* = semilună, crai nou, menisc) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la menisc sau la o formaţie anatomică.

Menisc / *Meniscus* (1), *Interarticular fibrocartilage* (2). N.A. *meniscus articularis*. (*menisc-*) **1.** În fizică, suprafaţa unui lichid plasat într-un recipient cu diametrul mic: lentilă concavă de o parte, convexă de alta. **2.** În medicină, formaţiune anatomică fibrocartilaginoasă în formă de semilună, intraarticulară, de ex.: la genunchi sau la rotulă, cu rol în locomoţie.

Meniscopatie / *Meniscopathy*. (*menisco-* + gr. *pathos* = boală) Bolile meniscurilor laterale ale articulaţiilor genunchiului.

Menogaril / *Menogaryl*. V. *Nogalamicină*.

Menopauză / *Menopause*. Sin. *Climacteriu feminin*. (*meno-* + gr. *pausis*, lat. *pausa*, *-ae* = pauză, oprire, încetare) Fenomen fiziologic normal, perioadă din viaţa femeii, în care încetează ovulaţia şi ciclul menstrual. Apare în general între 45 şi 55 de ani. Se produce o scădere a acţiunii hormonilor gonadotropi, a hormonului foliculo-stimulant şi a hormonului luteinizant asupra ovarelor, astfel că foliculii nu se mai dezvoltă normal. Are loc o modificare a raportului dintre hormonii secretaţi de ovare (estrogen şi progesteron), care poate fi asociată cu unele simptome generale, cum ar fi creşterea în greutate sau „valurile de căldură”, sau cu modificări ale dispoziţiei.

Menoragie / *Menorrhagia*. (*meno-* + gr. *rhegnynai* = a curge) Menstruaţie abundentă, care se prelungeşte peste durata normală, peste 7 zile.

Menoree / *Menorrh(o)ea*. (*meno-* + gr. *rhoia* = curgere de la *rhein* = a curge) Flux sangvin menstrual (normal, hiper- sau hipomenoree).

Menotropină / *Menotropin*. (*meno-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce + *-ină*) Gonadotrofină cu activitate dominantă foliculostimulantă.

Menstru- / *Menstru-*. (lat. *menstrua*, *-orum* = menstruaţie şi lat. *menstruus*, *-a*, *-um* = ce se întâmplă în fiecare lună) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ciclul menstrual.

Menstre / *Menses*. Sin. *Menstruaţie* (v.). (*menstru-*).

Menstrual / *Menstrual*. (*menstru-*) Referitor la menstruaţie.

Menstruaţie / *Menses*, *Menstruation*. (*menstru-*) Etapă fiziologică a ciclului endometrial (ciclul sexului feminin lunar, care are loc după faza proliferatică şi cea secretorie endometrială) Corespunde descuamării endometrului, determinată de scăderea bruscă a progesteronului şi estrogenilor, la sfârşitul ciclului ovarian lunar. Constă în eliminarea fiziologică de sânge pe cale vaginală, produsă periodic, la fiecare 25-31 de zile (în medie 28 de zile) la femeia sănătoasă, de la pubertate până la menopauză, ca urmare a modificărilor suferite de endometru sub influenţa hormonilor estrogeni şi a progesteronului. Durata normală este de 3-6 zile, perioadă în care se produce o desprindere a mucoasei, care lasă descoperite vasele sangvine dilatate. În mod normal, este absentă în timpul sarcinii.

Mensură / *Measure*. Vas fabricat din tablă emailată, porţelan, sticlă, plastomer; are forma de trunchi de con; este marcată în interior, de jos în sus, cu numărul de centimetri cubi, corespunzător gradaţiei. Se utilizează pentru măsurarea cantităţilor de lichid; au capacitatea de: 100, 250, 500 şi 1.000 cm^3.

Ment- / *Ment-* (1. lat. *mens, -ntis* = minte, inteligenţă; 2. lat. *mentum, -i* = bărbie, menton) Element de compunere care introduce în termeni referirea la: 1. minte, raţiune; 2. bărbie, menton.

Mental / *Menthal*. (*ment-* + *-al*) **1.** Care aparţine minţii, raţiunii, inteligenţei. **2.** Calcul efectuat în minte.

Mentă / *Mint*. (gr. *minthe*, lat. *ment(h)a* = mentă) Plantă medicinală: *Mentha piperita* (v.), *M. spicata* var. *crispata*, *M. viridis*.

Mentha piperita / *Mentha piperita*. Frunzele plantei medicinale *Mentha piperita*, familia *Labiatae*, numită izmă bună, izmă de grădină; este un hibrid între *M. viridis* şi *M. aquatica*. Frunzele conţin ulei volatil 2% în produsul uscat şi 0,2-0,4% în frunzele proaspete; polifenoli, taninuri, flavonoide, acid ursolic şi oleanolic. Uleiul volatil conţine: mentol, mentonă, acizi alifatici etc. Prezintă trei acţiuni principale: 1. uşoară anestezie a mucoasei gastrice, datorată mentolului, prin care se explică acţiunea antiemetică, spasmolitică (antispastică); 2. stimulează secreţia şi funcţia biliară şi hepatică, fiind coleretic şi colagog; 3. are o uşoară acţiune antifermentativă, dezinfectantă, indicată în tratamentul colitei fermentative şi al diareei. La acestea se mai adaugă acţiunile: răcoritoare şi carminativă.

Mentol / *Menthol*. (*mentă* + *-ol*) Component principal (50-80%) al uleiului volatil extras din frunzele plantei *Mentha piperita*; se obţine şi prin sinteză. În soluţie 1–2% se utilizează extern ca antiseptic, analgezic şi decongestionant al mucoasei nazale şi ale căilor respiratorii, asociat cu substanţe vasoconstrictoare; pe piele ca antipruriginos; intern ca antiemetic, antidiareic şi antiseptic intestinal.

Menţiuni obligatorii / *Compulsory mentions*. Indicaţii prevăzute în textele care însoţesc un medicament industrial, în ambalajul său. Ele servesc la informarea utilizatorului asupra condiţiilor de utilizare şi precauţiilor ce trebuie luate.

Mepacrină / *Atebrin*. Sin. *Atebrin*. Antimalaric schizontocid eritrocitar, activ şi în lambliază, trichomonază intestinală, teniază, botriocefaloză.

Meperidină / Sin. *Petidin* (DCI), *Mialgin*, *Dolantin*. Analgezic de 7-10 ori mai slab decât morfina şi efect deprimant respirator mai redus.

Meprobamat / *Meprobamate*. Tranchilizant minor indicat în diferite stări de anxietate şi de agitaţie. Este slab miorelaxant şi provoacă inducţie enzimatică moderată. Se administrează oral, în doze de 400-1.600 mg / zi, fracţionat.

Mer-, Mero-, -mer / *Mer-, Mero-, -mer*. (gr. *meros* = parte, coapsă, gr. *meris*, *meridos* = diviziune) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la parte, diviziune.

Mercaptani / *Mercaptans, Thiols*. Sin. *Tioli* (v.). (lat. *de mercurium captans* = captator de mercur) Nume vechi pentru tioli, bazat pe afinitatea lor pentru mercur.

Mercaptide / *Mercaptides*. Săruri formate de tioli prin dizolvare în alcalii.

Mercaptopurină / *Mercaptopurine* (DCI). Abr. G-MP. Agent terapeutic inhibitor al sintezei de purină, ca analog structural al hipoxantinei, cu acţiune rapidă asupra celulelor în diviziune.

Merceologie / *Sience of commodities*. (gr. *merces*, lat. *merx, -cis* = marfă + gr. *logos* = ştiinţă) Disciplină care studiază proprietăţile fizice şi chimice ale mărfurilor, în legătură cu calitatea şi condiţiile de păstrare; urmăreşte descoperirea factorilor de îmbunătăţire a calităţii, lărgirea sortimentelor.

Merceologie farmaceutică şi medicală / *Medical and Pharmaceutical Science of Commodities*. Ştiinţă care studiază procedeele şi metodele de determinare a proprietăţilor materialelor de uzaj medical şi farmaceutic, mai ales a condiţiilor de păstrare, manipulare şi de întrebuinţare a lor.

Merck Index / *Merck Index*. Catalog internaţional cu substanţe şi reactivi, clasaţi după familiile chimice, cu referinţe comerciale (forma de prezentare, numărul de cod şi preţul).

Mercur / *Mercury, Hydrargyrum*. Sin. *Hidrargir*. (lat. *Mercurius* = numele mesagerului lui Jupiter, în acelaşi timp, zeul comerţului la romani – aluzie la mobilitatea metalului) Elementul nr. 80, cu simbolul Hg, greutate atomică 200,59 şi densitatea 13,6 g/cm^3, singurul metal lichid la temperatura obişnuită. Produce intoxicaţii acute şi cronice (profesionale). Se utilizează sărurile organice ca dezinfectante, fungicide şi antiparazitare. Metalul intră în compoziţia unor amalgamuri de uz stomatologic.

Mercurocrom / *Mercurochrome*. Sin. *Merbromin, Flavurol*. Cristale verzi, foarte solubile în apă, formând o soluţie roşie-închisă şi alcool 94%. Este comercializat ca trihidrat, cu proprietăţi antiseptice de uz extern.

Mereză / *Merisis*. (*mer-*) Denumire sub care mai este cunoscut fenomenul de diviziune celulară propriu-zisă, fără a include şi mărirea volumului celulelor fiice.

Mericarp / *Mericarp*. (*mero-* + gr. *karpos* = fruct) Termen folosit pentru fructele mici, de obicei monosperme, provenite din ginecee apocarpe sau eusincarpe (ex.: diachenele Umbeliferelor, tetraachenele Labiatelor, polinuculele Malvaceelor).

Meristem / *Meristem*. (gr. *meristos* = care se divide) Ţesut vegetal, format din celule nediferenţiate, nespecializate, care au capacitatea de a se divide continuu.

Meristematic / *Meristematic*. (gr. *meristos* = care se divide) **1.** Organ format din meristeme. **2.** Ţesut embrionar care se divide.

Merogeneză / *Merogenesis*. (*mero-* + gr. *genesis* = naştere) Reproducere prin segmentare.

Merogonie / *Merogony*. (*mero-* + gr. *gone* = descendent) Proces de formare a unui embrion, dintr-un ovul enucleat, fecundat de un spermatozoid normal. Merogonia a fost realizată experimental la tritoni şi demonstrează rolul materialului genetic din citoplasmă în dezvoltarea embrionului.

Merosmie / *Merosmia*. (*mer-* + gr. *osme* = miros) Pierderea simţului olfactiv pentru anumite mirosuri.

Mesager / *Messenger*. Sin. *Informator*. (fr. *messager*, din lat. *missus*, participiul trecut de la verbul *mitto, -ere* = a trimite) În genetică, moleculă sau complex de molecule care transmit un mesaj. De ex.: ARN-mesager transmite informaţia de la ADN la proteina de sintetizat; al doilea mesager celular cuprinde sistemul adenilciclază-AMP ciclic, care transmite şi amplifică informaţia hormonală, prin intermediul biomembranei la nivel celular; calmodulina, implicată în legea şi în transportul calciului, este considerată tot un mesager.

Mesaj / *Message*. (fr. *message* = mesaj, comunicare, din lat. *missus* participiul trecut de la verbul *mitto, -ere* = a trimite) **1.** Unitatea de bază a comunicării, informaţie, comunicare; ştire, veste. **2.** Ansamblu de semnale organizate după un cod şi pe care un emiţător îl transmite la un receptor. Ex.: m. genetic, m. hormonal etc. **3.** Cantitatea de informaţii din moleculele acidului ribonucleic ale unui organism. **4.** Lot de informaţii formând un tot inteligibil sau exploatabil şi transmis deodată.

Mesaj de înştiinţare / *Notice message, Information message*. Informaţie transmisă de destinatar către expeditor pentru a confirma primirea fişierului electronic ce conţine mesajul referitor la siguranţa unui medicament.

Mesaj ereditar / *Hereditary message*. (lat. *missus*, *-us* = trimitere + lat. *hereditas*, *-atis* = ereditate) Informaţia genetică inclusă în moleculele de ADN pe care o generaţie o transmite altei generaţii. Tinde să se transmită intact, dacă nu survin mutaţii.

Mesaj genetic / *Genetic message*. (lat. *missus*, *-us* = trimitere + gr. *gennetikos*, *genesis* = naştere) Cantitatea de informaţie genetică dintr-o genă, necesară formării unei secvenţe de aminoacizi dintr-un lanţ polipeptidic. Întreaga cantitate de informaţie înmagazinată în moleculele de ADN, prin distribuţie liniară, într-un anumit fel a nucleotizilor, pentru un organism dat. Mesajul genetic, alcătuit din unităţi de cod genetic, este caracteristic pentru un organism dat şi este aproximativ acelaşi pentru toate organismele unei specii.

Mesaj policistronic / *Polycistronic message*. (lat. *missus*, *-us* = trimitere + gr. *poly* = mulţi + *cis* = alături + *trans* = opus) Cantitatea de informaţie genetică dintr-un lanţ poliribonucleic de ARN-m care poartă informaţia necesară sintezei mai multor proteine. Este expresia transcripţiei mai multor gene structurale. În acest fel, se asigură expresia genelor dintr-un operon.

Mescalină / *Mescaline*. Sin. *β-feniletilamină*. **1.** Alcaloid cu proprietăţi halucinogene (psihomimetice) izolat dintr-un cactus ce creşte în Mexic – *Lophophora williamsii*. **2.** Amină aromatică cu proprietăţi de alcaloid sintetizată pe baza unor aminoacizi (tirozină, fenilalanină).

MeSH / *Medical Subject Headings*. Vocabular care cuprinde în jur de 16.000 termeni utilizaţi de MEDLINE şi de alte baze de date, exemplu: MEDLARS.

Mesh / *Mesh*. Raportul între numărul de spaţii şi lungime (în inch) într-un test standard utilizat pentru sortarea particulelor.

Meso-, Mez-, Mezo- / *Meso-*, *Mes-*, *Mezo-*. (gr. *mesos* = mijloc) **1.** Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de intermediar, mijlociu. **2.** În chimie, desemnează un stereoizomer a cărui moleculă posedă un plan de simetrie inactiv, prin constituţie, asupra luminii polarizate, cu toată prezenţa de carboni asimetrici.

Mesomer / *Mesomere* (*meso-* + gr. *meros* = parte). Var. pentru *Mezomer* (v.).

Meşă / *Wick, Pack*. (fr. *mèche* = meşă) Bandă din tifon, sterilă, utilizată în scop hemostatic sau pentru a absorbi secreţiile dintr-o plagă, cavitate.

Met-, Meta- / *Met-*, *Meta-*. (gr. *meta* = 1. după, indică o poziţie tranzitorie; 2. transformare) Elemente de compunere care indică în termenii compuşi o stare temporară sau o transformare. **1.** În medicină, prefix care introduce în termenii compuşi sensul de „după” sau noţiunea de schimbare, transformare. **2.** În chimie, prefix cu înţelesuri diferite: în chimia anorganică indică acizi sau săruri formate prin eliminarea unei molecule de apă din moleculele unui acid tri- sau polibazic (ex.: acid metafosforic); în chimia organică indică poziţia 3 a unui substituent, faţă de substituentul considerat în poziţia 1 (de ex.: meta-nitrofenol).

Metabioză / *Metabiosis*. Sin. *Comensalism* (v.). (*meta-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*) Simbioză de tip particular în care unul dintre organisme este beneficiar.

Metabisulfit de calciu / *Calcium hydrogen sulfite*. V. *E 227*.

Metabisulfit de potasiu / *Potassium metabisulfite*. V. *E 224*.

Metabisulfit de sodiu / *Sodium metabisulfite*. V. *E 223*.

Metabolic / *Metabolic*. (gr. *metabollein* = a se schimba) Termen care se referă la o transformare legată de un proces metabolic.

Metabolism / *Metabolism*. (gr. *metabole* = schimbare, din *metaballein* = a se schimba + *-ism*) **1.** Totalitatea transformărilor care au loc în organismul viu şi care au drept rezultat sinteza unor substanţe necesare menţinerii vieţii (*anabolism*, de la gr. *ababallein* = a construi), sub forma unor procese de asimilaţie, însoţite de un lanţ de procese de degradare a acestora, de dezasimilaţie (*catabolism*, de la gr. *katabole* = desfacere, destrămare). Aceste transformări sunt însoţite de acumulare sau pierdere de energie. **2.** În cazul medicamentelor, se referă la o serie de reacţii chimice, compusul rezultat la fiecare etapă este un metabolit. **3.** Alimentele cu structură, cel mai adesea, complexă sunt degradate în cursul catabolismului, apoi restructurate sub o formă diferită, în cursul anabolismului.

Metabolism bazal / *Basal metabolism*. Abr. MB. Consumul de energie a unui individ în repaus fizic şi psihic, la cel puţin 14 ore după ultima masă şi la cel puţin 24 de ore după ultima ingerare de proteine, în condiţii de neutralitate termică (20-21°C). Exprimat relativ la număr de m^2 suprafaţă corporală. MB este de 37-40 kcal / oră.

Metabolism intermediar / *Intermediary metabolism*. Totalitatea reacţiilor enzimatice celulare care transformă moleculele provenite din alimente în molecule utilizabile la nivel celular.

Metabolit / *Metabolite*. (gr. *metabole* = schimbare, din *metaballein* = a se schimba) Compus intermediar, rezultat al unor transformări (activitate metabolică) pe care le suferă unele substanţe chimice, medicamente, în organism, prin procedee metabolice (de biotransformare) Pot fi anaboliţi (produşi de asimilaţie) şi cataboliţi (produşi de degradare ca uree, acid uric, apă, dioxid de carbon).

Metaboliţi primari / *Primary metabolites*. Compuşi cu greutate moleculară, în general, mică reprezentând intermediari sau finali ai metabolismului intermediar, necesari organismului sau microorganismului producător. Această clasă de compuşi include: aminoacizi, acizi organici, nucleotide, vitamine etc.

Metaboliţi secundari / *Secondary metabolites*. Produse chimice din plante care nu se relatează direct la creştere, la producerea de energie sau la metabolismul plantei. Astfel sunt unii antioxidanţi şi compuşi antimicrobieni care ajută planta să se adapteze la mediul înconjurător.

Metabolizare / *Biotransformation*. V. *Biotransformare*.

Metabotrop / *Metabotropic*. (*metabolit* + gr. *trope* = întoarcere de la *trepein* = a întoarce) Receptor care activează o enzimă, care produce un mesager secund cu consecinţe metabolice sau asupra canalelor de calciu. Termen atagonist: *Inotrop*.

Metacarpiene / *Metacarpiens*. (*meta-* + gr. *karpos* = pumn) Oasele metacarpiene de la mână.

Metacomunicare / *Metacommunication*. (gr. *meta* = dincolo de, în plus faţă de + lat. *communico*, *-are* = a comunica) Abr. MC. Sensul perceput al mesajului, la „mesajul despre mesaj”, ceea ce înţelegem noi, dincolo de cuvinte.

Metacrilat / *Methacrylate*. (*metil-* + lat. *acer*, *-is* = acru, aspru + gr. *hyle* = materie) Ester al acidului metacrilic, polimer, utilizat în tehnologia farmaceutică: forme bioadezive dermice, acoperirea comprimatelor şi, în stomatologie, pentru proteze dentare.

Metadonă / *Methadone*. Sin. *Sintalgon*. Analgezic morfinomimetic. Toleranţa se instalează mai lent, şi sindromul de abstinenţă este mai puţin grav decât la morfină. Se utilizează în perioada de sevraj la toxicomanii dependenţi de heroină.

Metafază / *Metaphase*. (*meta-* + gr. *phasis* = creştere, din *phyein* = a creşte) Stadiul diviziunii mitotice şi meiotice în care cromozomii sunt inseraţi pe filamentele fusului de diviziune în regiunea centrală formând placa ecuatorială. A doua etapă a mitozei din cursul diviziunii celulare, care urmează prometafazei. Este momentul optim de studiu al cromozomilor umani, deoarece aceştia au grad maxim de condensare, scurtare şi sunt dispuşi în acelaşi plan la ecuatorul celulei, pe fusul cromatic, formând aşa-numita „placă ecuatorială”.

Metafiză / *Methaphysis*. N.A. *methaphysis*. (*meta-* + gr. *physis* = creştere, din *phyein* = a creşte) Porţiune a unui os lung care leagă epifiza cu diafiza.

Metafloem / *Metaphloem*. (*meta-* + gr. *phloos* = a decoji) Ţesut liberian alcătuit din vase cu lumen mai mare, care se diferenţiază după încetarea creşterii în lungime a plantei.

Metal / Metal. (lat. *metallum*, *-i* = metal) Elemente solide (mercurul este singurul metal lichid), cu proprietăţi specifice: luciu metalic, duritate, maleabilitate, ductilitate, conductibilitate electrică şi termică; în soluţie sunt ionizate pozitiv; se împart în: metale alcaline şi alcalinoteroase, cu rol important în organism ca microelemente (oligoelemente), ex.: Ca, Na, K, Mg, Fe, Zn, Cu, Ni, Co, Mn, Al, Pb, Ti, Sb, Mo, iar ca oligoelemente: V, Rb, Cs, Li, Ba, Sr, Ag, Cr. În natură se află îndeosebi ca oxizi şi săruri minerale, cu multiple utilizări terapeutice.

Metaloenzimă / *Metalloenzyme*. (lat. *metallum*, *-i* = metal + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment) Enzimă ce conţine un ion metalic legat covalent în lanţul de aminoacizi sau de o grupare prostetică (ex.: hemul are fier). Metaloenzimele cuprind: dehidrogenaza (zinc), acid ascorbicoxidaza (cupru), citocromoxidaza (fier), glutamatmutaza (cobalt), glutation-peroxidaza (seleniu), ureaza (nichel), xantinoxidaza (molibden).

Metaloid / *Metalloid*. (lat. *metallum*, *-i* = metal, mineral + gr. *eidos* = formă) Elemente cu proprietăţi metalice şi nemetalice. Nume dat altădată nemetalelor. În săruri, ei participă formând ioni negativi; derivaţii oxigenaţi (oxizii) în contact cu apa formează acizi. Ex.: halogenii (monovalenţi), oxigenul, sulful (bivalenţi), azotul, fosforul (trivalenţi), carbonul şi siliciu (tetravalenţi). Unii sunt gazoşi la temperatura camerei (oxigenul, clorul, fluorul, azotul), alţii sunt solizi (iodul, sulful, seleniul, telurul, fosforul, arsenul, antimoniul, carbonul, siciliul şi borul), iar bromul este lichid. Oxizii nemetalelor formează acizi în combinaţie cu apa. În organism au fost identificaţi: C, O, N, S, P, Cl, F, Br, I, As, Si, B.

Metaloproteinază / *Metalloproteinase*. (lat. *metallum*, *-i* = metal + gr. *protos* = primul + *-ină* + *-ază*) Proteinază care conţine un metal pe situsul activ, de ex.: zinc.

Metaloterapie / *Metalotherapy*. (lat. *metallum*, *-i* = metal + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) **1.** Utilizarea terapeutică a metalelor şi a sărurilor acestora. **2.** Tratarea bolilor prin aplicarea de metale la nivelul pielii, sub formă de plăci, brăţări, inele etc. Rezultatele m. sunt greu de evaluat, aceasta rămânând o practică empirică.

Metaloză / *Metallosis*. (lat. *metallum*, *-i* = metal + *-oză*) Emisie locală, regională sau generală de particule metalice care provin de la o proteză (uzura ei).

Metamorfoză / *Metamorphosis*. (*meta-* + gr. *morphe* = formă şi *morphosis* = formare; *metamorphosis* = transformare) Transformare succesivă a unui organism în cursul dezvoltării ontogenetice de la stadiul de ou până la cel de adult (ex.: la insecte, amfibieni).

Metanal / *Methanal*. Sin. *Formaldehidă*, *Aldehidă formică*.

Metanol / *Methanol*. Sin. *Alcool metilic*, *Spirt de lemn*.

Metaplazie / *Metaplasia*. (*meta-* + gr. *plassein* = a forma) Transformarea unui ţesut în alt tip de ţesut. Este un proces anormal, de exemplu, metaplazia epiteliului bronhiilor poate fi semnul de debut al cancerului.

Metastabil / *Metastable*. (*meta-* + lat. *stabilis*, *-e* = imobil, de la *sto*, *-are* = a sta în picioare) Proprietate ce indică o stabilitate provizorie, temporară (substanţă, nucleu atomic, atom). Stare moleculară sau supramoleculară care are un timp de viaţă mai scurt decât starea cea mai stabilă, dar cu un timp de viaţă mai scurt decât starea instabilă.

Metastază / *Metastasis*. (gr. *metastasis* = deplasare, din gr. *meta* = după, indică o poziţie tranzitorie + gr. *stasis* = oprire şi *istanai* = a plasa, a face să ţină) Cancer secundar care apare într-un organ diferit de cel al cancerului primar şi chiar mai departe de locul acestuia. El are la bază celulele apărute în cancerul primar. Ex.: metastaza osoasă a cancerului de sân.

Metatars / *Metatarsus*. N.A. *metatarsus*. (*meta* + gr. *tarsos* = talpă) Scheletul piciorului format din 5 oase, cuprins între tars şi degetul gros de la picior. El prezintă o faţă concavă, în formă de boltă (planta piciorului) şi o faţă convexă, pe dos (gâtul piciorului).

Metaxilem / *Metaxylem*. (*meta-* + gr. *xylon* = lemn) Ţesut lemnos format din vase cu lumen mare diferenţiat după încetarea creşterii în lungime a rădăcinii şi a tulpinii.

Metenamină / *Methenamine*. V. *Hexametilentetramină*, *Urotropină*, *E 239*.

Metenkefalină / *Metenkephalin*. (*meta-* + gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în + gr. *kephale* = cap) Peptid format din 5 aminoacizi, rezultat din clivajul proenkefalinei A; are activitate de neurotransmiţător şi neuromodulator, care afectează comportamentul, mediator al olfacţiei şi a altor forme de percepţie senzorială; are multiple acţiuni la nivel digestiv.

Meteor- / *Meteor-*. (gr. *meteoros* = ridicat în aer, umflare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la corp ceresc, atmosferă.

Meteorism / *Meteoris*. (*meteor-* + *-ism*) Balonarea abdomenului datorită gazelor conţinute de intestin sau în spaţiul peritoneal.

Meteorobiologie / *Meteorobiology*. (*meteor-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază influenţa factorilor atmosferici asupra organismelor vegetale şi animale.

Meteorotrop / *Meteorotrope*. Sin. *Meteodependent*. (*meteor-* + gr. *trope* = întoarcere) Persoană sensibilă la modificările meteorologice.

Meteorotropism / *Meteorotropism*. (*meteor-* + gr. *tropein* = a întoarce) Schimbările suferite de organismele vii sub acţiunea condiţiilor atmosferice.

Methemoglobină / *Meth(a)emoglobin*. (*meta-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + lat. *globulus*, *-i* = glob mic, din *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Produs de oxidare a hemoglobinei, în care ionul feros din complexul porfirinic este convertit în forma ferică. Stare fizică în care nu se combină cu oxigenul, deci este inutilizabilă pentru respiraţie. Intoxicaţiile cu anilină, nitro- şi aminoderivaţi, acid picric, fenacetină, acetanilidă, sulfonamide, etc. pot duce la formarea de methemoglobină. Există şi methemoglobină congenitală.

Methylenum coeruleum / *Methylthionini hydrochloridum* (DCI) Sin. *Albastru de metilen* (v.).

Methylthionini hydrochloridum / *Methylthionini hydrochloridum*. Sin. *Albastru de metilen* (v.), *Methylenum coeruleum*.

Meticilină / *Meticillin* (DCI). Dimetoxi-2-6-fenilpenicilină, o penicilină de semisinteză, rezistentă la penicilinază, enzimă secretată mai ales de stafilococi, datorită căreia se manifestă rezistenţa faţă de pinicilina G. Este indicată în injecţii i.m. în cazul infecţiilor cu stafilococi penicilinorezistenţi. Fiind distrusă de sucul gastric, acid, nu este eficientă pe cale orală.

Metil- / *Methyl-*. (gr. *methy* = băutură fermentată + gr. *hyle* = materie) Radicalul organic $-CH_3$.

Metilare / *Methylation*. Proces chimic de fixare a unei grupări metil pe o moleculă. În organism, metilarea este folosită pentru detoxifierea unor produşi, prin intermediul nucleotidului metioninei (S-adenozilmetionină).

Metilceluloză / *Methylcellulose* (DCI) Sin. *Methocel, Tylose, Adulsin, Syncelose*. (*metil-* + lat. *cellula, -ae* = cămăruță, din *cella, -ae* = cămară + *-oză*) Macromoleculă sintetică, filiformă, polimetieterul celulozei, cu grad de polimerizare care variază între 50 și 400, parțial metoxilată (25-33%). Dependent de gradul de polimerizare sunt mai multe sorturi de metilceluloză caracterizate prin valoarea vâscozității: 100, 400, 600 și 1.000. Polimerii inferiori (n = 200) au masa moleculară 40.000, iar cei superiori (n = 900), până la 180.000. Se comportă ca un polimer neionogen, insolubilă în apă fierbinte, slab solubilă în apă rece, formând o dispersie coloidală, cu pH neutru (7-7,9) La temperatură de peste 50°C, se produce gelificarea. Soluția prezintă și proprietăți tensioactive slabe. Se utilizează ca vehicul viscozifiant pentru erine, colire, suspensii, emulsii; ca excipient pentru granule, unguente și comprimate etc. și ca aditiv în industria alimentară. V. *E 461*.

Metilmercaptan / *Methylmercaptan*. Tioalcool existent în numeroase uleiuri eterice, extrase din rădăcina plantelor: *Allium ursinum, Brassica* sp., *Raphanus sativus*, frunze de *Lasianthus species* etc. Substanță gazoasă, neplăcut mirositoare, cu p.t. 5,8°C, utilizată în amestec cu gazul metan, pentru sesizarea acestuia în timpul pierderii sau defectării conductelor.

Metilmorfină / *Methylmorphine*. Sin. *Codeină* (v.). (*metil-* + gr. *hyle* = materie + *Morpheus* = zeul somnului la greci – datorită acțiunii soporifice a substanței + *-ină*)

Metiloranj / *Helianthin*. Sin. *Oranj III*. Colorant monoazoic acid, obținut prin cuplarea acidului diazobenzensulfonic (acid sulfanilic diazotat cu dimetilanilina). În soluție neutră și alcalină are culoare galben-portocalie, și în soluție acidă (domeniul de viraj este între pH 3,1 și 4,5) este roșie. Se utilizează ca indicator în chimia analitică; această proprietate se datorează unei tautomerii între forma azoidă (benzoidă) și o formă chinoidă.

Metilparaben / *Methyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipagin M*. V. *E 218*.

Metilprednisolon / *Methylprednisolone* (DCI). Antiinflamator steroidian, glucocorticoid de sinteză, cu acțiune de circa șase ori mai mare decât cea a cortizolului. Se administrează pe cale orală, sub formă de comprimate (cu regim scăzut pentru sare).

Metiltiouracil / *Methylthiouracil* (DCI). Medicament de sinteză cu acțiune antitiroidiană, care inhibă sinteza și secreția de hormoni tiroidieni; se administrează pe cale orală, sub formă de comprimate.

Metiltransferază / *Methyltrnsferase*. (*metil-* + gr. *hyle* = materie + lat. *transfero, -erre* = a purta dincolo, a transfera, din lat. *trans* = peste, dincolo și *fero, ferre* = a duce + *-ază*) Enzimă care transportă o grupare metil de la un donator de radical pe un substrat. Ex.: S-adenozilmetionină.

Metionină / *Methionine*. Acidul 2-amino-tio-4-metil-butanoic. Aminoacid esențial cu formula: $H_3C{-}S{-}CH_2{-}CH(NH_2){-}COOH$, care intră în constituția proteinelor. De asemenea, metionina joacă rolul de donator de metil, iar în procesele biochimice, are și efect lipotrop.

Metoda adiției de standard / *Standard addition method*. Tehnică prin care se măsoară, mai întâi, un semnal analitic dat de către o cantitate necunoscută. Apoi, se adaugă o cantitate cunoscută din analit și se măsoară creșterea semnalului. Presupunând răspunsul ca fiind liniar, este posibil să se calculeze cantitatea de analit prezent în probă.

Metoda celor mai mici pătrate / *Method of least squares*. Metodă prin care se calculează o funcție matematică pentru un set de puncte cu valori determinate experimental prin măsurarea sumei pătratelor distanțelor de la punct la curbă.

Metoda Daveux și Clarion / *Dayeux & Clarion's method*. V. *Cohobare*.

Metoda Manteufel / *Manteufel's method*. Tip de filtrare la presiune pozitivă, cu ajutorul dioxidului de carbon sau al azotului, sub presiune, utilizat la filtrele Seitz (Kreuznach), în cadrul metodei de sterilizare prin filtrare a soluțiilor injectabile apoase.

Metoda Stas-Otto-Ogier / *Stas-Otto-Ogier's method*. Procedeu de izolare a toxicilor organici nevolatili din materialele biologice.

Metoda Ulenhut-Manteufel / *Ulenhut-Manteufel's method*. Tip de filtrare, la presiune negativă, cu ajutorul unei pompe de apă, utilizat în cadrul metodei de sterilizare prin filtrare a soluțiilor parenterale apoase. Metoda prezintă dezavantajul că produce spumificarea soluțiilor ce conțin conservanți (datorită vidului).

Metoda variației continue / *Method job*. Procedeu de determinare a stoichiometriei unui complex ce se bazează pe prepararea unui set de soluții cu valori diferite ale raportului metal-ligand. Raportul la care apare un răspuns extrem (cum ar fi maximul de absorbție în spectrofotometrie) corespunde stoichiometriei complexului.

Metodă / *Method*. (gr. *methodos* = investigare, cercetare științifică, de la *meta-* = după + gr. *hodos* = cale, drum) **1.** Mod rațional de cercetare a unei probleme sau a unui complex de probleme. **2.** Mod rațional de efectuare a unei operații, procedeu de lucru, analiză etc. **3.** Formă sau forme prin care se reproduc, în laborator sau în natură, diverse procese sau fenomene. **4.** Cale rațională urmată în cunoașterea sau în demonstrarea unui adevăr. M. experimentală constă din observarea fenomenelor, elaborarea unor ipoteze și verificarea consecințelor acestor ipoteze prin experiment științific. **5.** Mod sistematic de cercetare, de cunoaștere și de transformare a unui anumit domeniu (ex.: matematică, chimie).

Metode analitice / *Analytical methods*. Procese, procedee utilizate pentru analiza sau caracterizarea unui compus chimic, a unui amestec sau a unui material necunoscut.

Metodologia suprafeței de răspuns (abr. MSR) / *Response Surface Methodology* (abr. RSM). Analiză a formei suprafeței de răspuns a fost dezvoltată de Box și de Wilson și cuprinde un set particular de metode statistice și matematice utilizat pentru a investiga relația empirică între unul sau mai multe răspunsuri măsurate (ex.: variabile dependente) și un număr de variabile independente, având ca ultim scop obținerea unei soluții optime.

Metodologie / *Methodology*. (*meta-* + gr. *hodos* = cale, drum + gr. *logos* = știință) **1.** Studiul metodelor de cercetare științifică. **2.** Totalitatea metodelor de cercetare utilizate de o știință.

Metotrexat / *Methotrexate* (DCI). Analog chimic și antagonist metabolic al acidului folic: este folosit în tratamentul leucemiei acute, în special la copii.

Metr-, Metro- / *Metr-, Metro-*. (gr. *metra* = uter) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la uter.

Metralgie / *Metralgia*. (*metro-* + gr. *algos* = durere) Durere uterină.

Metrită / *Metritis*. (*metro-* + *-ită*) Inflamație a parenchimului uterin, consecutiv unor leziuni endometriale.

Metrologie / *Metrology*. (*metru-* + gr. *logos* = știință) Știința care se ocupă cu studiul măsurătorilor și al aparatelor de măsură.

Metronidazol / *Metronidazole* (DC). Sin. *Flagyl*. Medicament activ față de *Trichomonas, Lamblia*. Oprește metabolizarea alcoolului la stadiul de acetaldehidă. Are acțiune asemănătoare disulfiramului.

Metropatie / *Metropathy*. (*metro-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru orice afecțiune uterină.

Metroragie / *Metrorrhagia*. (*metro-* + gr. *rhegnynai* = a curge) Hemoragie uterină produsă în afara perioadei de menstruație sau după menopauză.

Metroree / *Metrorrh(o)ea*. (*metro-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Scurgere apoasă, mucoasă sau purulentă din uter.

Metrosexual / *Metrosexual*. (gr. *metropolitan* = urban + lat. *sexualis*, *-e* = referitor la sex) Trăsătură de caracter specifică bărbaţilor cu orice orientare sexuală care se manifestă printr-un simţ estetic deosebit şi printr-o preocupare exagerată pentru domeniul modei.

Metru-, metric-, -metrie / *Metru-*, *metric-*, *-metria*. (gr. *metron* = măsură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la măsură.

Metru / *Meter*. (*metru-*) Abr. m. Unitate de lungime egală cu distanţa dintre cele două repere de metru etalon, la 0°C sau: a 40-milioana parte din meridianul pământesc. V. Anexele 3-10.

Mezencefal / *Mesencephalon*, *Midbrain*. N.A. *mesencephalon*. (*mezo-* + gr. *enkephalon* = creier, din *en* = în + *kephale* = cap) Partea encefalului care cuprinde pedunculii cerebrali, pendunculii cerebeloşi superiori şi tuberculii cvadrigemeni, traversată de apeductul cerebral. Una dintre cele trei vezicule cerebrale ale embrionului vertebratelor. Spre deosebire de prozencefal şi rombencefal, mezencefalul nu prezintă subdiviziuni pentru a da naştere unor porţiuni adiţionale. La mamifere devine o parte a trunchiului cerebral, însă la amfibieni, reptile şi păsări, partea sa superioară se lărgeşte, formând principalul centru integrator, numit tectum, şi care adesea, include o pereche de lobi optici.

Mezenchim / *Mesenchyme*. (*mezo-* + gr. *enkhyma*, *-atos* = infuzie, de la *enkhein* = a vărsa, a răspândi) Ţesut conjuctiv embrionar nediferenţiat, format din mezoderm, din celule stelate, care migrează în diferite părţi ale organismului. Formează scheletul, ţesutul conjuctiv elementele sângelui, vasele sangvine şi limfatice, muşchii viscerali.

Mezenchimal / *Mesenchymal*. Termen care se referă la originea mezenchimului, care derivă din mezodermul embrionic.

Mezenter / *Mesentery*. N.A. *mesenterium*. Sin. *Mezou*. (*mezo-* + gr. *enteron* = intestin) Denumire pentru repliurile membranoase care leagă diferite organe de peretele abdominal sau la alte organe, ex.: repliul peritoneal care leagă intestinul subţire (jejunul şi ileonul) la peretele abdominal posterior.

Mezenterită / *Mesenteritis*. (*mezo-* + gr. *enteron* = intestin + *-ită*) Inflamaţie a mezenterului.

Mezo- / Mezo-. V. *Meso-*.

Mezoblast / *Mesoblast*. Sin. *Mezoderm* (v.). (*mezo-* + gr. *blastos* = germen)

Mezocarp / *Mesocarp*. (*mezo-* + gr. *karpos* = fruct) Parte consistentă a pericarpului cuprinsă între exocarp şi endocarp.

Mezocoloizi / *Mesocoloids*. (*mezo-* + gr. *kolla* = clei + gr. *eidos* = formă) Coloizi macromoleculari cu grad de polimerizare n = 100-1.000 şi cu lungimea catenei de 250-2.500 Å.

Mezoderm / *Mesoderm*. Sin. *Mezoblast*. (*mezo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) A treia foiţă germinativă situată între ectoderm şi endoderm, din care se diferenţiază ţesutul muscular, conjunctiv, sistemul urogenital, vascular şi epiteliul cavităţii pleuroperitoneale.

Mezofază / *Mesophase*, *Middle phase*. (gr. *mesos* = mediu, medie + gr. *phasis* = aparenţă, răsăritul unei stele, de la *phainein* = a apărea) V. *Cristal lichid*.

Mezofil / *Mesophyll*. (*mezo-* + gr. *phylon* = frunză + gr. *philen* = a iubi) **1.** Parenchim asimilator al frunzei, de regulă diferenţiat între un parenchim palisadic şi unul lacunos. **2.** Organisme care se pot dezvolta numai în condiţii de umiditate medie a aerului şi a solului. **3.** Microorganism care se dezvoltă între limite de temperatură cuprinse între 10 şi 45°C, cu o temperatură optimă de creştere între 30 şi 40°C.

Mezoinozitol / *Mezoinositol*. Sin. *Mioinozitol*, *Factor lipotrop*, *Vitamină din grupul B*. Hexahidrociclohexan, răspândit în toate ţesuturile animale şi vegetale, mai ales leguminoase, tărâţe de grâu, liber sau ca ester (acid fitinic) (în coji de cereale). Mezoinozitolul este component al unor lipide complexe, inozitolfosfatide. Are acţiune lipotropă şi intervine în metabolismul colesterolului, anihilând acumularea acestuia în ficat. Carenţa sa se manifestă prin alopecie şi dermatite perioculare; este un factor de creştere pentru microorganisme.

Mezomer / *Mesomere*. (*mezo-* + gr. *meros* = parte) **1.** Parte din mijloc. **2.** Zona mijlocie a mezodermului.

Mezomerie / *Mesomery*. (*mezo-* + gr. *meros* = parte) Fenomen ireal imaginat pentru reprezentarea fictivă a structurii unor substanţe organice conjugate şi aromatice, a căror comportare nu poate fi explicată în întregime prin formulele structurale obişnuite clasice sau electronice. Ex.: benzenul poate fi reprezentat prin 14 configuraţii diferite.

Mezomorf / *Mesomorphic*. (*mezo-* + gr. *morphe* = formă) Starea materiei care se află concomitent în stare solidă şi lichidă.

Mezon / *Mezon*. (*mezo-*) Particulă elementară cu masa cuprinsă între cea a electronului şi cea a protonului. Din punct de vedere electric, poate fi: pozitiv, negativ sau neutru. Există mezoni: μ (miuoni), π (pioni) şi K (kaoni). Aceşti m. pot fi identificaţi în reacţiile nucleare produse de particule de energie mare sau în razele cosmice.

Mezosferă / *Mesosphere*. Zonă care se întinde până la 100 km de la suprafaţa solului. Temperatura aerului scade progresiv, rarefierea aerului creşte progresiv, presiunea atmosferică scade cu înălţimea. Este succedată de mezopauză.

Mezoteliu / *Mesothelium*. (gr. *mesos* = la mijloc + *thele* = mamelon, ridicătură) Endoteliul tunicilor seroase, situat pe faţa internă a acestora, în monostrat de celule.

Mezoterapie / *Mesotherapy*. (*mezo-* + gr. *therapeia* = tratament) **1.** Tratament ce constă în multiinjectarea, la câţiva milimetri sub piele (în derm) a unor substanţe care îmbunătăţesc circulaţia sangvină, limfatică, producţia de colagen şi topesc depozitele adipoase. Este un tratament eficient de întinerire facială şi eliminare a depozitelor adipoase, anticelulitic şi împotriva căderii părului. **2.** Procedeu ce constă în microinjectări simultane în derm şi hipoderm, a unor cantităţi mici de medicamente (procaină, antibiotice, vitamine, vasodilatatoare, vaccinuri); se recomandă în celulită, reumatism, boli alergice sau infecţioase, migrene etc. **3.** Metodă nouă de tratament, ce constă în introducerea în tegument a unui cocktail terapeutic format din vitamine, antioxidanţi, aminoacizi şi acid hialuronic, cu scopul de a hidrata şi reface elasticitatea şi tonicitatea pielii. V. şi *Acupunctură*.

Mezoterapie cu ac / *Mesotherapy with needle*. Terapie medicală estetică ce constă în introducerea la nivelul dermului a unui „cocktail” de vitamine, enzime, acid hialuronic, cu scopul de a îmbunătăţi calitatea pielii şi de a şterge primele semne ale îmbătrânirii şi ridurile fine.

Mezoterapie fără ac / *Mesotherapy without needle*. Introducerea în stratul superficial al pielii, epiderm, a unor preparate dermato-cosmetice. Mezoterapia se indică şi ca tratament preventiv împotriva îmbătrânirii.

Mezoterme / *Mesotherm*. (*mez-* + gr. *therme* = căldură) Organisme care trăiesc la temperaturi cuprinse între 15 şi 20°C, ce caracterizează mediul lor de viaţă (ex.: specii vegetale subtropicale: lămâiul, măslinul, dafinul, leandrul). Dintre animale amintim scorpionul.

Mezozomi / *Mesosomes*. (*mezo-* + gr. *soma* = corp) Corpusculi tubulari sau lamelari care par a fi invaginaţii ale membranei citoplasmatice şi care fac legătura cu nucleul. Denumiţi şi „corpi membranoşi” sau „condrioizi”, ei reprezintă sediul enzimelor respiratorii şi al unor enzime cu rol de nutriţie. Se pare că ei participă în mod activ şi la diviziunea celulară, alături de nucleu.

Mi-, Mio-, Mioso- / *My-, Myo-, Myoso-*. (gr. *mys, myos* = muşchi) Element de compunere, utilizat ca rădăcină, ce introduce în cuvinte referirea la muşchi.

Mialgie / *Myalgia*. Sin. *Miodinie*. (*mi-* + gr. *algos* = durere). Durere musculară spontană sau provocată prin palpare.

Miastenie / *Myasthenia*. (*mi-* + gr. *asthenia* = slăbiciune, de la *a* = privativ + gr. *sthenos* = forţă) Oboseală musculară.

Mic-, Mico-, Micet-, Miceto- / *Myk-, Myko-, Myket-, Myketo-*. (gr. *mykes, myketos* = ciupercă) Elemente de compunere folosite ca rădăcină, ce introduc în termenii compuşi referirea la ciuperci (saprofite, parazite etc.), fungi.

Mică / *Mica*. Mineral format din silicaţi de aluminiu şi potasiu, cu amestec de fier, mangan, magneziu, vanadiu şi litiu, care clivează uşor în lamele subţiri, transparente. Se cunosc două tipuri: mica neagră sau biotipul şi mica albă sau muscovitul. Se utilizează ca izolator. Inhalarea foarte prelungită a pulberilor de mică poate da pneumoconioză (silicoză).

Micel- / *Micell-*. (lat. *micella, -ae* = parcelă, dim. de la *mica, micae* = fărâmitură, părticică, grăunte, moleculă) Termen care se referă la agregate de molecule, cu dimensiuni coloidale numite micele.

Micelă / *Micellae*. (*micel-*) **1.** Sistem autoasamblat strâns, de câţiva nanometri mărime, compus din molecule amfifile care au în interior părţi hidrofobe ale unei substanţe amfifile, şi în exterior micela are părţi hidrofile ale substanţei amfifile. Agregate coloidale de compuşi macromoleculari tensioactivi, în mediu apos, la concentraţii mai mari de 5-30 µm (deasupra concentraţiei micelare critice, abr. CMC). Polimerii care conţin atât grupe hidrofile, cât şi hidrofobe, întrunesc condiţiile structurale pentru formarea de micele. În soluţie apoasă au tendinţa de asociere şi ordonare: părţile hidrofile sunt orientate spre exterior şi părţile hidrofobe spre interiorul particulei. Forma micelelor substanţelor tensioactive în soluţii poate fi sferică, cilindrică, lamelară, tubulară, elipsoidală, peliculară, depinzând de densitatea micelelor. În cazul substanţelor tensioactive neionice, în soluţii apoase, formarea de micele se datorează forţelor de coeziune dintre lanţurile hidrocarbonate ale moleculelor şi atracţiei dintre grupările hidrofile şi moleculele de apă (legături de hidrogen, forţe Van der Waals). În cazul tensidelor ionice, formarea de micele este considerată efectul forţelor de coeziune a grupelor hidrofile şi echilibrul forţelor electrice din grupele ionizate din moleculă. **2.** Particule materiale formate din agregate de molecule organice care intră în structura materiei vii. *a. celulozice /cellulosic* – micele fibrilare formate din numeroase molecule de celuloză care intră în structura peretelui celular. *b. coloidale / colloidal* – micele formate din molecule proteice şi lipidice, încărcate electric, hidrofile, dispersate în lichidul citoplasmatic.

Micele complexe poliionice / *Polyion complexes micelles, Ionomer block complexes*. Nanosisteme noi pentru încorporarea de molecule încărcate cu sarcini electrice. Se obţin prin reacţia dintre copolimeri dubli hidrofili bloc, ce conţin grupuri (blocuri) ionice şi neionice cu macromoleculele, substanţe cu sarcină opusă ca: oligonucleotide, plasmida ADN şi proteine sau surfactanţi.

Micele inverse / *Inverse micelles*. Organizare a moleculelor care se formează atunci când un tensioactiv liposolubil este dispersat în mediul lipofil. În acest caz, se formează un nucleu micelar polar, iar resturile nepolare ale moleculei surfactantului se orientează către mediul dispersant lipofil.

Micele mixte / *Mixed micelles*. Micele formate din molecule diferite, în cazul unei soluţii cu un amestec de tensioactivi înrudiţi sau chiar diferiţi unul de altul. Caracteristică specifică a coloizilor de asociaţie liotropi.

Micele normale / *Normal micelles*. Sin. *Micele sferice* sau *directe*. Agregate moleculare cu dimensiuni mici ale unui surfactant în soluţie apoasă, peste valoarea CMC. O micelă sferică, directă sau normală are trei zone componente: 1. *nucleul lipofil* format din partea hidrofobă (lipofilă) a moleculelor de surfactant; apa poate să se insereze numai până la primele grupări metilenice (în soluţiile uleioase ale unui surfactant, nucleul va fi hidrofil – micelă inversă); 2. *zona palisadică*, reprezentată de grupările polare ale surfactantului, care se află în stratul apos, zonă numită şi stratul lui Stern. În acest strat, se află cea mai mare parte a contraionilor, în contact imediat cu capetele grupelor polare ale surfactantului; 3. *zona superficială* sau stratul apos difuz, care înconjoară stratul Stern, pe o distanţă de câteva zecimi de Å, în care se află stratul de contraioni, numit şi stratul Guy-Chapman, deci este încărcat cu sarcini electrice, dar poate fi şi neutru, în cazul surfactanţilor neionici.

Micele polimerice / *Polymeric micelles*. O nouă generaţie de transportori coloidali, la ţintă pentru substanţele medicamentoase, greu solubile în apă şi amfifile; ele pot solubiliza aceste substanţe în interiorul lor şi oferă caracteristici atractive: ca mărime mică (< 100 nm) şi capacitatea de a scăpa de captarea de către sistemul fagocitar mononuclear (MPS). Ele au fost propuse iniţial ca transportori pentru substanţele active de H. Bader în 1984. Micelele sunt adesea comparate cu transportorii naturali ca viruşii sau lipoproteinele. Micelele polimerice sunt mai stabile decât micelele cu surfactanţi. Nanostructuri polimerice, care se obţin prin asocierea unor copolimeri bloc amfifili în structuri supramoleculare numite micele polimerice, cu o formă sferică, având interiorul hidrofob, iar la exterior mantaua porţiunilor hidrofile ale moleculelor asociate. Mărimea micelelor este între 10 şi 100 nm, după alţi autori, având suprafaţa hidrofilă. Substanţele medicamentoase pot fi incluse în nucleul lipofil al micelei sau se leagă covalent de componenţii moleculelor polimerilor. Încărcătura medicamentoasă relativ mare, stabilitatea în mediul fiziologic, eliberarea treptată a substanţei medicamentoase, posibilitatea funcţionalizării grupărilor terminale şi de cuplare cu liganzii, fac din micelele polimerice sisteme nanoparticulate cu posibilităţi de utilizare remarcabile: circulaţie prelungită, ţintire pasivă sau activă şi instrument de diagnostic.

Miceliu / *Mycelium*. (*mico-* + gr. *helos* = unghie) Aparatul vegetativ caracteristic ciupercilor, format din filamente subţiri tubuloase cenotice sau septate, pluricelulare numite hife, care provin din spori; reprezintă aparatul vegetativ al majorităţii ciupercilor.

Micete / *Mycetes*. (micet-). Denumire generală pentru fungi, ciuperci.

Micetism / *Mycetismus*. (*miceto-* + *-ism*) Intoxicaţie cu ciuperci.

Micobacterie / *Mycobacterium*. (*mico-* + gr. *bakterion* = bastonaş, dim. de la *bakteria* = baston) Bacterie din genul *Mycobacterium*.

Micologie / *Mycology*. (*mico-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biologiei care se ocupă cu studiul complex al ciupercilor microscopice (fungi).

Micoplasme / *Mycoplasma*. Microorganisme lipsite complet de peretele rigid, fiind astfel extrem de polimorfe (sferice, filamentoase) şi sunt foarte sensibile la variaţiile de presiune osmotică; cu dimensiuni de la 90 milimicroni la 1 micron. Sunt rezistente la peniciline. Sunt cele mai mici microorganisme care trăiesc liber, procariotice. Pot trece prin filtrul care reţine bacteriile.

Micoriză / *Mycorhiza*. (*mico-* + gr. *rhyza* = rădăcină) Simbioză care se realizează între unele ciuperci cu rădăcinile sau rizomii plantelor superioare, ierboase sau lemnoase.

Micostatic / *Mycostatic*. (*mico-* + gr. *statikos* = care opreşte) V. *Fungistatic*.

Micotic / *Mycotic*. (*mico-*) Cauzat sau afectat de ciuperci microscopice, care se referă la micoză.

Micotoxicoză / *Mycotoxicosis*. (*mico-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la gr. *toxon* = săgeată + *-oză*) Îmbolnăviri, intoxicaţii provocate de mucegaiuri toxice (ciuperci microscopice) care se dezvoltă pe şi în aliment, difuzează în masa acestuia, elaborează micotoxina, care provoacă intoxicaţia. Aceste intoxicaţii, uneori severe şi chiar mortale la animale, sunt mai puţin frecvente la om. Afecţiune acută sau cronică, ce apare după consumul de aliment conţinând micotoxine. Acestea pot fi: micotoxină nefrotoxică, neurotoxică, hepatotoxică şi hematotoxică. În general, îmbolnăvirile provocate de consumul de alimente ce conţin micotoxine nu se manifestă acut (concentraţiile de micotoxine din aliment nu sunt suficient de mari pentru a produce îmbolnăviri imediate). Efectele cronice sunt: inducerea tumorilor cancerigene, replicarea ADN-ului care conduce la apariţia efectelor mutagene şi teratogene.

Micotoxicoză endocrină / *Endocrine mycotoxicosis*. Afecţiuni endocrine produse de micotoxina *zearalenona*, cu proprietăţi asemănătoare dietilstilbestrolului, cu afectare severă a funcţiei de reproducere, care conduce la infertilitate cât, şi cu acţiune anabolizantă.

Micotoxicoză hepatică / *Hepatic mycotoxicosis*. Efecte toxice la nivel hepatic provocate de micotoxine numite *aflatoxine*, care se manifestă prin apariţia steatozei hepatice şi a zonelor de necroză care conduc la formarea de hepatoame.

Micotoxicoză renală / *Renal mycotoxicosis*. Îmbolnăvire renală (insuficienţă renală) provocată de *ocratoxina A*, prezentă în cereale, vin, cafea. Alături de ocratoxină, în produsele alimentare poate fi prezentă şi o altă micotoxină – *citrinina*, ce are efecte nefrotoxice şi imunotoxice.

Micotoxină / *Mycotoxin*. (*mico-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, din gr. *toxon* = săgeată) Toxină produsă de ciuperci microscopice. Metaboliţi ai fungilor care, după ingestie, inhalare sau absorbţie prin piele, alterează capacitatea de protecţie a organismului şi provoacă îmbolnăviri sau chiar moartea la om, la animale, inclusiv la păsări.

Micoză / *Mycosis*. (*mico-* + *-oză*) Orice afecţiune parazitară, boală, produsă la plante, animale şi om de ciupercile microscopice parazite. Îmbolnăvire provocată de fungii a căror prezenţă este obligatorie în organismul afectat (candidoze, tricofiţii etc.). Nume generic dat bolilor infecţioase provocate de ciuperci microscopice, care se găsesc în mod normal pe piele şi mucoase. Fungii pătrund în ţesuturi, se dezvoltă şi produc îmbolnăvirea la nivelul mucoaselor şi tegumentelor: bronhomicoze, pneumomicoze, produse de specii de *Aspergillus* sau candidoze, la nivelul cavităţii bucale sau a întregului tub digestiv, date de *Candida albicans*.

Micoze fungoide / *Mycoses fungoides*. Stadiu al sindromului Sezary, proliferare cronică, progresivă a celulelor mononucleare anormale (neregulate) în derm. Acestea pot progresa la leziuni dure şi la tumori ale pielii.

Micro- / *Micro-*. (gr. *mikros* = mic) **1.** Element de compunere cu sensul de mic, folosit ca prefix. **2.** În denumirea unităţilor de măsură micro- indică a milioana parte dintr-o unitate (10^6); se notează cu simbolul μ. **3.** Prefix care introduce numeroşi termeni de microchimie.

Microabces / *Micro-abscess*. (*micro-* + lat. *abscessus*, *-us* = abces, îndepărtare, retragere, din *ab* = îndepărtat de + *cedo*, *-ere* = a trece, a se duce) Agregarea neutrofilelor în focare mici, în stări patologice, mai ales ale pielii sau, mai rar, în ţesuturi.

Microaerofil / *Microaerophilic*. (*micro-* + lat. *aer*, *-is*, gr. *aer*, *aeros* = aer + gr. *philos* = prieten, din *philein* = a plăcea) Bacterii care se multiplică numai în prezenţa oxigenului, la o presiune mică, inferioară celei atmosferice.

Microanaliză / *Microanalysis*. (*micro-* + gr. *analysis* = rezolvare, din *analyein* = a rezolva, de la *ana* = din nou, rar + *lyein* = a distruge) **1.** Analiza unor cantităţi foarte mici de materie. **2.** Metodă de analiză prin optică electronică, analiză de raze spectrale X utilizate în analiza medicamentelor şi a distribuţiei unor elemente chimice la nivelul structurilor biologice.

Microb / *Microbe*. Sin. *Microorganism* (v.). (*micro-* + gr. *bios* = viaţă) Virus, bacterie sau alt agent patogen. Nume dat în general microorganismelor – organismelor vii cu cea mai mică dimensiune; în limbaj curent, prin restricţia sensului, termenul desemnează o bacterie patogenă (susceptibilă de a provoca infecţii).

Microbian / *Microbial*. (*micro-* + gr. *bios* = viaţă) Care este în relaţie cu microbii sau cauzat de aceştia.

Microbicid / *Microbicidal*. (*micro-* + lat. *caedo*, *-ere* = a ucide) Termen similar cu biocid, dar care nu defineşte capacitatea de a distruge organismele macroscopice; este mai puţin utilizat.

Microbiocenoză / *Microbiocenosis*. Sin. *Microcenoză*, *Biochorie*, *Biochorion*, *Consarţiu*. (*micro-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *koinos* = comunitate) Microstructură juxtapusă formată dintr-o asociaţie de specii, determinată de prezenţa mai mult sau mai puţin temporară a unui adăpost sau a unei surse de hrană pe cale de descompunere.

Microbiologie / *Microbiology*. (*micro-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa biologică ce studiază însuşirile generale ale microorganismelor în natură (bacterii, microbi, virusuri, ciuperci inferioare, protozoare – cu dimensiuni mici, care nu pot fi văzute decât la microscop), precum şi relaţiile ecologice stabilite cu mediul înconjurător. În sens larg, include: bacteriologia, virusologia, microbiologia şi parazitologia medicală. În sens restrâns, se confundă cu bacteriologia. În prezent, se acceptă faptul că microorganismele (bacterii, virusuri, ciuperci microscopice) pot servi la studierea unor procese biochimice şi genetice comune pentru toate organismele vii; dezvoltarea lor foarte rapidă dă posibilitatea dezvoltării unor culturi de laborator cu un număr foarte mare de microorganisme, folosite în studiile de genetică. *a. medicală* / *medical* – ramură a microbiologiei care studiază microorganismele cu acţiune în procesele fiziologice şi patologice ale organismelor animale, inclusiv ale omului. Astfel, unele microorganisme favorizează desfăşurarea unor procese metabolice (ex.: flora bacteriană intestinală). Altele cauzează diferite boli: viroze, bacterioze, micoze, zoonoze.

Microbiologie medicală / *Medical microbiology*. Ramură a microbiologiei care studiază microorganismele patogene, relaţiile cu procesul morbid, diagnosticul şi profilaxia specifică bolilor determinate.

Microbism / *Microbism*. Ansamblul florei microbiene din organism şi dintr-un mediu organic.

Microblast / *Microblast*. Sin. *Brahiblast*. (*micro-* + gr. *blastos* = ramură) Ramură cu internoduri foarte scurte care nu se mai ramifică.

Microcapsulă / *Microcapsule*. (*micro-* + lat. *capsula*, *-ae*, dim. de la *capsa*, *-ae* = cutie) **1.** Celulă inclusă într-o membrană biopolimerică semipermeabilă. Permeabilitatea membranei poate fi modificată printr-o aplicare specifică, cum ar fi reţinerea în capsulă a anticorpilor monoclonali, ajutând astfel la purificarea anticorpilor. **2.** Forme farmaceutice solide, din clasa vectorilor de medicamente, de tip microparticulat, obţinute prin procedeul de microîncapsulare, care constă în acoperirea unor particule minuscule, solide sau lichide cu un strat subţire de gelatină sau alt polimer natural sau sintetic. Microcapsulele sub formă de pulbere au particulele de dimensiuni cuprinse între 1-1.000 µm (după alţi autori, 10-2.000 µm), grosimea pereţilor capsulei este de 1-50 µm; conţinutul reprezintă cel mai adesea 60% din greutatea totală. Microcapsulele pot fi utilizate ca atare, de exemplu pentru chimioembolizare sau la fabricarea altor forme farmaceutice – comprimate.

Micotoxicoză / *Mycotoxicosis*. (*mico-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la gr. *toxon* = săgeată + *-oză*) Îmbolnăviri, intoxicaţii provocate de mucegaiuri toxice (ciuperci microscopice) care se dezvoltă pe şi în aliment, difuzează în masa acestuia, elaborează micotoxina, care provoacă intoxicaţia. Aceste intoxicaţii, uneori severe şi chiar mortale la animale, sunt mai puţin frecvente la om. Afecţiune acută sau cronică, ce apare după consumul de aliment conţinând micotoxine. Acestea pot fi: micotoxină nefrotoxică, neurotoxică, hepatotoxică şi hematotoxică. În general, îmbolnăvirile provocate de consumul de alimente ce conţin micotoxine nu se manifestă acut (concentraţiile de micotoxine din aliment nu sunt suficient de mari pentru a produce îmbolnăviri imediate). Efectele cronice sunt: inducerea tumorilor cancerigene, replicarea ADN-ului care conduce la apariţia efectelor mutagene şi teratogene.

Micotoxicoză endocrină / *Endocrine mycotoxicosis*. Afecţiuni endocrine produse de micotoxina *zearalenona*, cu proprietăţi asemănătoare dietilstilbestrolului, cu afectare severă a funcţiei de reproducere, care conduce la infertilitate cât, şi cu acţiune anabolizantă.

Micotoxicoză hepatică / *Hepatic mycotoxicosis*. Efecte toxice la nivel hepatic provocate de micotoxine numite *aflatoxine*, care se manifestă prin apariţia steatozei hepatice şi a zonelor de necroză care conduc la formarea de hepatoame.

Micotoxicoză renală / *Renal mycotoxicosis*. Îmbolnăvire renală (insuficienţă renală) provocată de *ocratoxina A*, prezentă în cereale, vin, cafea. Alături de ocratoxină, în produsele alimentare poate fi prezentă şi o altă micotoxină – *citrinina*, ce are efecte nefrotoxice şi imunotoxice.

Micotoxină / *Mycotoxin*. (*mico-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, din gr. *toxon* = săgeată) Toxină produsă de ciuperci microscopice. Metaboliţi ai fungilor care, după ingestie, inhalare sau absorbţie prin piele, alterează capacitatea de protecţie a organismului şi provoacă îmbolnăviri sau chiar moartea la om, la animale, inclusiv la păsări.

Micoză / *Mycosis*. (*mico-* + *-oză*) Orice afecţiune parazitară, boală, produsă la plante, animale şi om de ciupercile microscopice parazite. Îmbolnăvire provocată de fungii a căror prezenţă este obligatorie în organismul afectat (candidoze, tricofiţii etc.). Nume generic dat bolilor infecţioase provocate de ciuperci microscopice, care se găsesc în mod normal pe piele şi mucoase. Fungii pătrund în ţesuturi, se dezvoltă şi produc îmbolnăvirea la nivelul mucoaselor şi tegumentelor: bronhomicoze, pneumomicoze, produse de specii de *Aspergillus* sau candidoze, la nivelul cavităţii bucale sau a întregului tub digestiv, date de *Candida albicans*.

Micoze fungoide / *Mycoses fungoides*. Stadiu al sindromului Sezary, proliferare cronică, progresivă a celulelor mononucleare anormale (neregulate) în derm. Acestea pot progresa la leziuni dure şi la tumori ale pielii.

Micro- / *Micro-*. (gr. *mikros* = mic) **1.** Element de compunere cu sensul de mic, folosit ca prefix. **2.** În denumirea unităţilor de măsură micro- indică a milioana parte dintr-o unitate (10^6); se notează cu simbolul μ. **3.** Prefix care introduce numeroşi termeni de microchimie.

Microabces / *Micro-abscess*. (*micro-* + lat. *abscessus*, *-us* = abces, îndepărtare, retragere, din *ab* = îndepărtat de + *cedo*, *-ere* = a trece, a se duce) Agregarea neutrofilelor în focare mici, în stări patologice, mai ales ale pielii sau, mai rar, în ţesuturi.

Microaerofil / *Microaerophilic*. (*micro-* + lat. *aer*, *-is*, gr. *aer*, *aeros* = aer + gr. *philos* = prieten, din *philein* = a plăcea) Bacterii care se multiplică numai în prezenţa oxigenului, la o presiune mică, inferioară celei atmosferice.

Microanaliză / *Microanalysis*. (*micro-* + gr. *analysis* = rezolvare, din *analyein* = a rezolva, de la *ana* = din nou, rar + *lyein* = a distruge) **1.** Analiza unor cantităţi foarte mici de materie. **2.** Metodă de analiză prin optică electronică, analiză de raze spectrale X utilizate în analiza medicamentelor şi a distribuţiei unor elemente chimice la nivelul structurilor biologice.

Microb / *Microbe*. Sin. *Microorganism* (v.). (*micro-* + gr. *bios* = viaţă) Virus, bacterie sau alt agent patogen. Nume dat în general microorganismelor – organismelor vii cu cea mai mică dimensiune; în limbaj curent, prin restricţia sensului, termenul desemnează o bacterie patogenă (susceptibilă de a provoca infecţii).

Microbian / *Microbial*. (*micro-* + gr. *bios* = viaţă) Care este în relaţie cu microbii sau cauzat de aceştia.

Microbicid / *Microbicidal*. (*micro-* + lat. *caedo*, *-ere* = a ucide) Termen similar cu biocid, dar care nu defineşte capacitatea de a distruge organismele macroscopice; este mai puţin utilizat.

Microbiocenoză / *Microbiocenosis*. Sin. *Microcenoză*, *Biochorie*, *Biochorion*, *Consarţiu*. (*micro-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *koinos* = comunitate) Microstructură juxtapusă formată dintr-o asociaţie de specii, determinată de prezenţa mai mult sau mai puţin temporară a unui adăpost sau a unei surse de hrană pe cale de descompunere.

Microbiologie / *Microbiology*. (*micro-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa biologică ce studiază însuşirile generale ale microorganismelor în natură (bacterii, microbi, virusuri, ciuperci inferioare, protozoare – cu dimensiuni mici, care nu pot fi văzute decât la microscop), precum şi relaţiile ecologice stabilite cu mediul înconjurător. În sens larg, include: bacteriologia, virusologia, microbiologia şi parazitologia medicală. În sens restrâns, se confundă cu bacteriologia. În prezent, se acceptă faptul că microorganismele (bacterii, virusuri, ciuperci microscopice) pot servi la studierea unor procese biochimice şi genetice comune pentru toate organismele vii; dezvoltarea lor foarte rapidă dă posibilitatea dezvoltării unor culturi de laborator cu un număr foarte mare de microorganisme, folosite în studiile de genetică. *a. medicală* / *medical* – ramură a microbiologiei care studiază microorganismele cu acţiune în procesele fiziologice şi patologice ale organismelor animale, inclusiv ale omului. Astfel, unele microorganisme favorizează desfăşurarea unor procese metabolice (ex.: flora bacteriană intestinală). Altele cauzează diferite boli: viroze, bacterioze, micoze, zoonoze.

Microbiologie medicală / *Medical microbiology*. Ramură a microbiologiei care studiază microorganismele patogene, relaţiile cu procesul morbid, diagnosticul şi profilaxia specifică bolilor determinate.

Microbism / *Microbism*. Ansamblul florei microbiene din organism şi dintr-un mediu organic.

Microblast / *Microblast*. Sin. *Brahiblast*. (*micro-* + gr. *blastos* = ramură) Ramură cu internoduri foarte scurte care nu se mai ramifică.

Microcapsulă / *Microcapsule*. (*micro-* + lat. *capsula*, *-ae*, dim. de la *capsa*, *-ae* = cutie) **1.** Celulă inclusă într-o membrană biopolimerică semipermeabilă. Permeabilitatea membranei poate fi modificată printr-o aplicare specifică, cum ar fi reţinerea în capsulă a anticorpilor monoclonali, ajutând astfel la purificarea anticorpilor. **2.** Forme farmaceutice solide, din clasa vectorilor de medicamente, de tip microparticulat, obţinute prin procedeul de microîncapsulare, care constă în acoperirea unor particule minuscule, solide sau lichide cu un strat subţire de gelatină sau alt polimer natural sau sintetic. Microcapsulele sub formă de pulbere au particulele de dimensiuni cuprinse între 1-1.000 μm (după alţi autori, 10-2.000 μm), grosimea pereţilor capsulei este de 1-50 μm; conţinutul reprezintă cel mai adesea 60% din greutatea totală. Microcapsulele pot fi utilizate ca atare, de exemplu pentru chimioembolizare sau la fabricarea altor forme farmaceutice – comprimate.

Microcarrier / *Microcarrier*. Sin. *Microtransportor, Microcărăuş*. În biotehnologie, particulă microscopică (sfere polimerice de 200 µm) care se folosesc ca suport pentru ataşarea celulelor şi creştere în cultura în suspensie; alternativă la microîncapsulare. Celule ancorate în pori fini ai sferelor pentru protecţie.

Microcirculaţie / *Microcirculation*. (*micro-* + lat. *circulatio, -onis* = orbită, din *circulo, -ari* = a forma un cerc în jurul său şi *circulus, -i* = cerc, drum în formă de cerc) Termen care desemnează fluxul sangvin în vasele de calibru foarte mic, arteriole, capilare şi venule.

Microcit / *Microcyte*. (*micro-* + gr. *kytos* = celulă) Globul roşu cu diametrul sub 5 µm.

Microclimat / *Microclimate*. Sin. *Ecoclimat*. (*micro-* + lat. *clima, -itis*, din gr. *klima, -atos* = înclinaţia soarelui, de unde termenul de latitudine, climat) **1.** Totalitatea condiţiilor de climă (temperatură, umiditate, curenţi de aer) specifice unui spaţiu mic (locuinţă, loc de muncă). **2.** Climatul unui teritoriu restrâns care are anumite particularităţi. **3.** Climatul unei unităţi staţionale sau a unei biocenoze determinate (ex.: microclimatul unui furnicar, a unei scorburi). **4.** Climatul stratului de aer din imediata vecinătate a solului şi din stratul de sol pătruns de rădăcini. *a. urban* / *urban* – climat specific ecosistemelor antropogene urbane, rezultat al interacţiunii climatului zonal cu cel creat prin construirea de locuinţe, parcuri, grădini, precum şi cu factorii reliefului şi al expoziţiei localităţii.

Microclisme / *Microenemas*. Sin. *Rectiole*. (*micro-* + gr. *klisma* = clismă) Forme farmaceutice unidoză de administrare a soluţiilor pentru aplicare endorectală, condiţionate în recipiente de plastomeri, piriforme, prevăzute cu o canulă, care se deschide în momentul întrebuinţării; prin presarea rectiolei, conţinutul de medicament este golit în rect.

Micrococ / *Micrococcus*. (*micro-* + gr. *kokhos* = boabă) Microorganism gram pozitiv din genul bacterian *Micrococcus*, familia *Micrococcaceae*, de obicei saprofit al tubului digestiv, al tegumentelor sau al mucoaselor.

Micrococcaceae / *Micrococcaceae*. Bacterii din ordinul *Enterobacteriales*, aerobe sau anaerobe, de formă sferoidală; saprofite sau parazitare şi uneori patogene.

Microcomprimate / *Microtablets*. Sin. *Microtablete, Minicomprimate* (v.).

Microdermabraziune / *Microdermabrasion*. Îndepărtarea mecanică a stratului de celule epidermice superficiale moarte, în scopul creării unui tegument luminos, mai tânăr. Este şi o metodă premergătoare altor tehnici de înfrumuseţare.

Microdonţie / *Microdontia, Microdontism*. (*micro-* + gr. *odous, odontos* = dinte) Oprirea dezvoltării unuia sau a mai multor dinţi; ei rămân cu dimensiunile din copilărie.

Microdoză / *Microdosis*. (*micro-* + gr. *dosis* = acţiunea de a da) Formă dozată solidă conţinând 5 miligrame sau mai puţin dintr-un component activ, pe unitatea de doză.

Microelectrod / *Microelectrode*. (*micro-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare + gr. *hodos* = cale, drum) Electrod metalic sau de sticlă, foarte fin, de dimensiuni foarte mici, cu un diametru de aproximativ 10 mm, utilizat în electrochimie şi electrofiziologie (măsurarea biopotenţialelor celulare). Microelectrozii încap în spaţii foarte mici, cum ar fi celulele vii.

Microelemente / *Microelements*. Sin. *Oligoelemente*. (*micro-* + lat. *elementum, -i* = element) Elemente chimice necesare unui organism în doze foarte mici, cuprinse între 0,01 şi 0,00001% din greutatea sa. Dintre microelemente amintim: cromul, zincul, manganul, borul, cuprul, iodul, seleniul ş.a., care intră în compoziţia enzimelor, hormonilor şi vitaminelor, cu rol catalitic în procesele fiziologice. Se găsesc în cantităţi foarte mici în sol, apă, plante şi în animale. Au o influenţă importantă asupra creşterii.

Microemulsii / *Microemulsions*. (*micro-* + lat. *emulgeo, -ere* = a mulge până la sleire) Forme farmaceutice lichide, dispersii coloidale, de tip micelar, stabile termodinamic, în care particulele fazei dispersate au mărime cuprinsă între 10 şi 100 nm, ceea ce le conferă transparenţă, izotropie şi fluiditate. Datorită dimensiunii particulelor dispersate, microemulsiile sunt considerate o formă intermediară între dispersiile micelare şi emulsii (macroemulsii). Termenul de microemulsie a fost propus de Schulman J.H., în 1959, care le-a definit ca: „sisteme disperse cu viscozitate mică, transparente, izotrope, dotate cu mare stabilitate, care se formează spontan plecând de la un lichid polar (apă sau soluţii cu electroliţi) şi un lichid hidrofob (faza lipofilă, uleioasă) şi unul sau mai mulţi agenţi activi de suprafaţă". Keipert S., în 1989, le defineşte ca: „sisteme disperse eterogene lichide, alcătuite din componente hidrofile şi lipofile, care sunt stabilizate cu un surfactant şi eventual un co-surfactant".

Microestezie / *Micro(a)esthesia*. (*micro-* + gr. *aisthesis* = percepere) Tulburare de percepere, senzaţie, sensibilitate, care constă în percepţia diminuată a volumului şi a greutăţii obiectelor.

Microfibrilă / *Microfibril*. (*micro-* + lat. *fibra, -ae* = fibră) Fibră microscopică. Pereţii celulelor vegetale conţin microfibrile cu diametrul de 5 µm, alcătuite din lanţuri de celuloză paralele care se asociază între ele, formând o structură în formă de panglică. Microfibrilele de celuloză sunt dispuse în straturi aşezate perpendicular unele pe altele.

Microfilamente / *Microfilaments*. (*micro-* + lat. *filamentum, -i* = ţesătură în fir) Reţea fibrilară a citoscheletului formată prin asamblarea moleculelor de actină, care formează filamente de 6 nm în medie, vizibile la microscopul electronic.

Microfiltrare / *Microfiltration*. Metodă de filtrare sterilă, clarificare sau recoltarea de celule, care elimină particulele în domeniul de la 0,1 la 100 µm, utilizând microfiltre.

Microfloră / *Microflora*. (*micro-* + lat. *Flora* = zeiţa florilor şi a grădinilor la romani) **1.** Algele şi plantele superioare care nu pot fi observate cu ochiul liber, ci numai cu lupa sau cu microscopul. **2.** Algele şi plantele superioare care ocupă un anumit microhabitat.

Microgamet / *Microgamete*. (*micro-* + gr. *gametes* = soţ) Gametul masculin, denumit anterozoid, spermatozoid, nucleu spermatic, celulă spermatică.

Microgeluri coloidale / *Colloidal microgels*. Forme coloidale sintetice structurate formate dintr-o reţea polimerică reticulată care absoarbe şi reţine cantităţi mari de apă. Pot fi încărcate cu o substanţă medicamentoasă şi pot fi modificate pentru vectorizare. Pot fi microgeluri anionice, cationice sau neutre. Încorporarea de biomolecule, plasmida ADN în reţeaua flexibilă a microgelurilor oferă o bună oportunitate pentru includerea, protejarea şi vectorizarea de biomolecule. Hidrogelurile suferă schimbări profunde, rapide, faţă de factorii de mediu ca temperatura, tăria ionică, pH-ul. Cedarea controlată este dependentă de substanţa medicamentoasă inclusă şi polimerul utilizat la prepararea gelului. Microgelurile formate din polimeri bioadezivi pot fi utilizate pentru administrarea orală sau pe alte căi a medicamentelor. O direcţie recentă de utilizare a polimerilor o reprezintă cea a polimerilor configuraţionali cu marcare biomimetică, ca micro- şi nanotehnologii pentru dispozitive medicale inteligente, care să răspundă la factori biologici.

Micrognaţie / *Micrognathia*. (*micro-* + gr. *gnatos* = falcă, maxilar) Dezvoltarea incompletă a mandibulei, congenitală sau dobândită.

Microgram / *Microgram*. Abr. µg. Sin. *Gama*. Submultiplu al gramului (1µg = $1\cdot10^{-6}$ g), folosit în exprimarea cantităţilor şi a concentraţiilor foarte mici.

Microgranule / *Microgranule*. (*micro-* + lat. *granula*, *-ae* = bob mic, din *granum*, *-i* = bob) Forme farmaceutice solide din clasa sferoizilor medicamentoşi, cu diametrul sub 1 mm, obţinute prin procesele de microîncapsulare (coacervare sau separarea de faze şi procedee care utilizează reacţiile interfaciale). Ele sunt destinate a fi introduse într-o formă farmaceutică. După structura lor, microganulele pot fi numite microsfere sau microcapsule. V. aceste forme.

Microîncapsulare / *Microencapsulation*. Sin. *Microcapsulare*. **1.** Procedeu tehnologic de obţinere a microcapsulelor prin acoperirea particulelor unei substanţe solide sau lichide, cel mai frecvent cu un polimer sau cu alt substrat. Particulele acoperite au mărimea cuprinsă între 1µm-5.000 µm. Tehnicile folosite pentru microîncapsulare includ coacervarea, suspensia în aer (metoda Würster), coacervare-separare de faze, uscare spray etc. **2.** În cultura celulară, închiderea celulelor în interiorul unei membrane protectoare subţiri, pentru a oferi ancorarea şi protecţia acestora contra condiţiilor aspre, dure. Microsferele sunt adesea biodegradabile.

Micromanometru / *Micromanometer*. (*micro-* + gr. *manos* = puţin dens + *metron* = măsură) Instrument de dimensiuni mici (aproximativ 10 mm lungime şi 2,5 mm diametru), plasat la capătul unui cateter, utilizat pentru explorarea cavităţilor cardiace şi vasculare. M. permite măsurarea foarte precisă a presiunilor din zonele investigate şi înregistrarea vibraţiilor produse de zgomotele şi suflurile de la nivelul inimii şi ale vaselor.

Micrometodă / *Micromethod*. (*micro-* + gr. *methodos*, de la *meta* = după + *hodos* = cale, drum) Metodă de determinare analitică în care se utilizează cantităţi foarte mici dintr-o substanţă.

Micrometrie / *Micrometry*. (*micro-* + gr. *metron* = măsură) Determinarea dimensiunilor obiectelor microscopice. În general, se realizează prin metoda celor două micrometre.

Micrometru / *Micrometer*. (*micro-* + gr. *metron* = măsură) Abr. µm. **1.** Submultiplu al metrului (1 µm = 10^{-6} m). **2.** Instrument utilizat pentru măsurarea cu precizie a lungimilor, a cărui scală este construită pe baza principiului vernierului. **3.** Rondelă din sticlă denumită m. ocular (se ataşează la ocularul microscopului) sau lamă din sticlă denumită m. obiectiv (se aşază pe platina microscopului, în apropierea obiectivului). Ambele m. conţin diviziuni echidistante, folosite pentru efectuarea de măsurători micrometrice.

Micromicete / *Micromycetes*. (*micro-* + gr. *mykes*, *myketes* = ciupercă) Ciuperci microscopice parazite şi saprofite.

Micron / *Micron*. Sin. *Micrometru*. Abr. µm. Sinonim vechi pentru *Micrometru*. Unitate de măsură reprezentând $1\cdot10^{-6}$metri, utilizată pentru determinarea obiectelor microscopice.

Micronizare / *Micronization*. Procedeu mecanic de divizare (pulverizare) în care materialul solid este transformat în particule foarte fine, coloidale, cu dimensiuni submicronice (mai mici de 1 µm sau 0,1 µm) prin metode de impact şi frecare, care nu se pot realiza cu echipamente de pulverizare clasice. Se utilizează mori pneumatice cu jet de aer, mori coloidale, care efectuează pulverizarea în mediu lichid. Nu se pot observa cu ochiul liber, ci cu lupa sau cu microscopul, produsul rezultat se numeşte pulbere micronizată.

Micronizor / *Micronizer*. Moară cu energie fluidă. Pulverizator conceput pentru a permite realizarea de pulberi foarte fine.

Micronutrient / *Micronutrient*. (*micro-* + lat. *nutrio*, *-ire* = a nutri) Element chimic necesar plantelor în cantităţi mici. În general, micronutrienţii sunt prezenţi în cofactori şi coenzime. Din această categorie fac parte cuprul, zincul, molibdenul, manganul, cobaltul şi borul. Asigură o serie de funcţii fiziologice (de ex.: substanţe minerale, biominerale şi vitamine).

Microorganism / *Microorganism*. Sin. *Microb*, *Germen*, *Germen microbian*. (*micro-* + lat. *organum*, *-i*, gr. *organon* = instrument, maşină, parte a corpului cu funcţie precisă) Organisme unicelulare, invizibile cu ochiul liber, cu dimensiuni microscopice sau inframicroscopice; includ următoarele grupe: protiste procariote (bacterii, alge albastre), protiste eucariote (ciuperci unicelulare, alge unicelulare, licheni, protozoare), virusuri.

Microparticule / *Microparticles*. Particule de mărime micrometrică (µm), formate prin precipitarea controlată de polimeri. Particule solide sferice, cu diametrul cuprins între 1 şi 1.000 µm. Pot fi preparate din polimeri biodegradabili sau nebiodegradabili sau materiale lipidice (grăsimi, ceruri). Între polimerii biodegradabili se regăsesc polimeri naturali (albumină, gelatină, caseină, fibrinogen, amidon, chitozan) sau de sinteză (acid polilactico-glicolic, poliacrilaţi, policaprolactonă). Există două tipuri de microparticule: microcapsule şi microsfere. În *microcapsule*, substanţa încapsulată în interior este înconjurată de un înveliş. Nucleul intern poate fi solid sau lichid (soluţie, suspensie, emulsie sau suspensie-emulsie). *Microsferele* sunt reprezentate de micromatriţe, formate dintr-o fază continuă (un polimer sau amestec de polimeri miscibili; amestec omogen de lipide), în care substanţa medicamentoasă este dispersată macroscopic (particule) sau dizolvată (molecular). Se prepară prin metode diferite. Conceptul încapsulării de cantităţi micronice de materiale în microsfere datează dinainte de 1930, iar în domeniul farmaceutic au început să fie folosite în 1960 pentru: mascarea gustului şi mirosului neplăcut al unor substanţe, transformarea uleiurilor şi a altor lichide în solide pentru o manipulare facilă, protecţia faţă de factorii externi (umiditate, lumină, oxigen), întârzierea volatilizării, separarea de substanţe incompatibile, îmbunătăţirea curgerii pulberilor, manipularea în siguranţă a substanţelor toxice, dispersarea în medii apoase a substanţelor insolubile în apă, obţinerea de medicamente cu cedare susţinută, controlată şi pentru terapia la ţintă.

Micropil / *Microphyle*. (*micro-* + gr. *phyl* = orificiu) **1.** Mic orificiu existent în partea terminală a ovulului la plante, prin care pătrunde tubul polinic înainte de a se realiza fecundaţia. Existenţa lui se datorează faptului că integumentele nu acoperă complet nucela. La majoritatea plantelor, orificiul se păstrează şi în tegumentul seminţei, prin el absorbindu-se apa. **2.** Por prezent în membrana care înconjoară oul unor insecte şi peşti, prin care poate pătrunde spermatozoidul.

Micropsie / *Micropsia*. (*micro-* + gr. *ops*, *opos* = vedere, aspect) Perceperea vizuală a obiectelor mai mici decât în realitate. Termen antagonist: *Macroscopie*.

Microscop / *Microscope*. (*micro-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Instrument optic sau electronic, utilizat pentru observarea obiectelor foarte mici, care nu pot fi distinse cu ochiul liber. Este compus dintr-o parte optică (sistem de iluminare, obiectiv, ocular) şi o parte mecanică ce permite susţinerea şi manevrarea elementelor optice şi a lamei ce conţine preparatul (tubul m., platină, şurub micro- şi macrometric, stativ). Imaginea obţinută cu m. este, în general, virtuală, dar există şi m. cu care se obţin imagini reale ale obiectelor, imagini ce pot fi proiectate pe un ecran, fotografiate sau redate pe ecranul unui monitor. Calităţile principale ale m. sunt: grosismentul, puterea de separaţie, câmpul vizual. Tipuri de m. optice: **1.** *M. optic* obişnuit (măreşte de până la 2.000 ori). **2.** *M. cu imersie* (între obiectiv şi lama ce conţine preparatul se introduce un mediu cu acelaşi indice de refracţie cu al sticlei, ulei de cedru). **3.** *M. centrifugal* (utilizat pentru determinarea viscozităţii protoplasmei celulare). **4.** *M. cu contrast de fază* (prevăzut cu o lamă sfert de undă, care corectează defazajul luminii produs de neomogenitatea optică a preparatului). **5.** *M. cornean* (pentru operaţii în oftalmologie). **6.** *M. cu fluorescenţă* (iluminarea se face cu radiaţii ultraviolete). **7.** *M. polarizant* (examinarea se face în lumină polarizată, observându-se fenomenul de birefringenţă al unor structuri anizotropice). **8.** *Ultramicroscopul* (iluminarea se produce lateral, perpendicular pe axa optică a m.).

Microscop electronic / *Electronic microscope.* (*micro-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina + *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) M. care, spre deosebire de m. optic, foloseşte fascicule de electroni în locul fasciculelor de lumină. Imaginea preparatului într-un m. e. se obţine cu ajutorul lentilelor electronice al căror câmp acţionează asupra fasciculului de electroni, focalizându-l în mod corespunzător. Folosirea electronilor determină o creştere considerabilă a puterii separatoare, datorită lungimii de undă mici asociate electronului accelerat până la viteze suficient de mari. În m. e. cu transmisie, imaginea se formează ca urmare a împrăştierii elastice a electronilor la trecerea prin proba de studiat, unghiul de împrăştiere al acestora fiind cu atât mai mare cu cât grosimea stratului străbătut este mai mare. După tipul lentilelor folosite, m. e. cu transmisie pot fi: electrostatice, magnetice sau mixte. În cazul m. e. cu baleiaj, electronii „mătură" suprafaţa preparatului; electronii secundari proveniţi din atomii preparatului de studiat permit obţinerea de imagini în relief ale suprafeţei acestuia. Prin asocierea m.e. cu baleiaj cu o microsondă, s-au obţinut rezultate deosebite în studiul structurilor vii.

Microscopic / *Microscopic.* (*micro-* + gr. *skopein* = a vedea, a examina) Cu dimensiuni de ordinul micrometrilor, vizibil numai la microscopul optic.

Microscopie / *Microscopy.* (*micro-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Examinarea unei structuri cu ajutorul microscopului.

Microscopie confocală / *Confocal microscopy.* Tehnică de imagistică optică utilizată pentru a creşte contrastul micrografic şi/sau pentru a reconstitui imagini tridimensionale cu utilizarea unui por spaţial (deschizătură mică) pentru a elimina lumina focusată sau strălucirea în specimenele care sunt mai groase decât planul focal.

Microscopie de explorare a probei / *Scanning Probe Microscopy,* abr. SPM. Tehnică de imagine în care o probă este explorată la suprafaţă, şi imaginea este construită cu proba care înregistrează schimbări, de ex.: în înălţimea profilului: microscopia de forţă atomică (engl. *Atomic Force Microscopy,* abr. AFM) este o astfel de explorare (scanare).

Microscopie de explorare electronică / *Scanning Electron Microscopy,* abr. SEM. Tehnică de imagine de microscopie electronică în care razele electronice sunt explorate prin probă conductibilă; proba devine conductivă prin acoperire, de ex.: cu aur.

Microscopie de transmisie electronică / *Transmission Electron Microscopy,* abr. TEM. Tehnică de imagine microscopică în care razele de electroni sunt transmise prin probă; după difuzia electronilor prin probă, se construieşte o imagine.

Microsfere / *Microspheres.* Sin. *Micropelete, Microgranule.* (*micro-* + gr. *sphaira,* lat. *sphaera, -ae* = sferă) Particule sferice de mărime micrometrică (μm), uzual formate prin precipitarea controlată de polimeri. Forme farmaceutice solide din clasa vectorilor de medicamente din prima generaţie, de tip microparticulat. Sisteme matriceale, microporoase cu dimensiuni cuprinse între 0,1-200 μm, în care substanţa medicamentoasă este dispersată şi/sau dizolvată în interiorul matriţei de polimer, fără un perete capsular separat, ca în cazul microcapsulelor. Conţinutul de substanţă scade în timp. Se utilizează ca vectori de medicamente, prin administrare i.v. în scop diagnostic sau ca agenţi anticanceroşi.

Microsfere pentru microembolizare / *Microspheres for chemoembolization.* Particule sferice, având diametrul de ordinul unuia sau a mai multor sutimi de micrometru, conţinând o substanţă antitumorală şi plasate prin cateterism arterial, la nivelul vaselor irigate ale ţesutului ţintă. Se utilizează ca şi microcapsulele, în tratamentul tumorilor.

Microsondă / *Microprobe.* M. Castaing constă din focalizarea unui fascicul foarte îngust de electroni (cu diametrul mai mic de 1 μm) pe o zonă foarte limitată a unui eşantion. Se analizează apoi radiaţiile X caracteristice, emise de constituenţii eşantionului. Pe baza analizei spectrelor radiaţiilor, se pot identifica diferite elemente şi se poate stabili distribuţia exactă a acestora în celulă, pe imaginea obţinută cu ajutorul unui microscop electronic, la care este ataşată m.

Microspectrofotometrie / *Microspectrophotometry.* (*micro-* + lat. *spectrum, -i* = apariţie, arătare + gr. *phos, photos* = lumină + *metron* = măsură) Studiul cantitativ al elementelor chimice din ţesuturi, pe baza analizei spectrelor de emisie şi de absorbţie.

Microspectroscop / *Microspectroscope.* (*micro-* + lat. *spectrum* = apariţie, arătare + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Spectroscop combinat cu microscop.

Microspor / *Microspore.* (*micro-* + gr. *sporos* = sământă) **1.** Sporul masculin al cormofitelor heterospore care, prin germinare, formează gametofitul masculin pe care se diferenţiază anteridiile şi anterozoizii. **2.** Granulul de polen al spermatofitelor.

Microsporie / *Microsporia.* (*micro-* + gr. *spora* = sământă, de la *sperein* = a însământa) Dermatomicoză rară la adult, frecventă şi contagioasă la copil, interesând mai ales pielea capului.

Microsporofilă / *Microsporophyll.* (*micro-* + gr. *sporos* = sământă + gr. *phylon* = frunză) **1.** Frunză metamorfozată, purtătoare de microsporangi (ex.: la *Selaginella helvetica*) **2.** Solzul staminal din structura conului de la *Gimnosperme.* **3.** Stamina de la *Angiosperme.*

Microsporum / *Microsporum.* (*micro-* + gr. *spora* = sământă, de la *sperein* = a însământa) Gen de fungi care produc boli variate ale pielii şi părului. Include: *M. andonini, M. canis, M. fulvum* şi *M. gypseum.*

Microstudii / *Microassays.* Studii pe probe foarte mici, adesea, pe „microplăci", şi de cele mai multe ori, automate. Se măsoară cantităţi mici de componente, chiar dacă dimensiunea probei este mare.

Microşiruri ADN / *DNA microarrays.* Rezultat al unirii avantajoase dintre tehnologia microelectronică, biologia moleculară şi chimie. Tehnicile folosesc matriţe de suprafeţe semiconductoare, pentru a construi şiruri de lanţuri de oligonucleotide (secvenţe de acizi nucleici, în general, cu mai puţin de 100 de baze) sau lanţuri singulare de molecule de ADN sau ARN. Un singur lanţ de secvenţă cunoscută (sonde captură) este plasat pe locuri specifice pe suprafaţa unui cip, se hibridizează cu molecule de structură necunoscută (sonde ţintă), care pot să definească secvenţa şi să identifice genele biomarker în cancer sau în alte boli. Cu această abordare se poate secventa genomul, dar se pot face diferenţieri între expresiile genelor, de exemplu între diferite tipuri de cancer sau pentru a prevedea răspunsul la tratament, pe baza profilului expresiei genice.

Microşiruri de proteine / *Protein microarrays.* Nanosisteme formate din cipuri de proteine care se folosesc în scop diagnostic. Analitul proteină poate fi recunoscut de anticorpi, enzime sau aptameri, imobilizat pe un cip, folosind o metodă de imprimare ca la fabricarea microşirurilor ADN (v.). Metoda permite diferenţierea între proteinele celulelor normale de cele din cancer terminal sau metastatic. Se poate detecta întreg proteomul (setul de proteine exprimat pentru un anumit organism), ceea ce oferă posibilitatea unui diagnostic sau a unei terapii.

Microtablete / *Minitablets.* Sin. *Minicomprimate* (v.).

Microterm / *Microtherm* (*micro-* + gr. *therme* = căldură) Organisme care pot trăi la temperaturi medii cuprinse între 0-15°C, cu veri calde şi ierni reci, bogate în zăpadă (ex.: bradul, pinul, fagul ş.a.).

Microtom / *Microtome, Section cutter.* (*micro-* + gr. *tomos* = tăiat, din *temnein* = a tăia) Instrument cu ajutorul căruia se pot face secţiuni fine (de 3-5 µm) şi seriate, prin ţesuturile vegetale şi animale. *a. de mână* / *manual* – se utilizează pentru secţionarea materialului biologic neinclus în parafină. *b. cu şină* (tip Schanze) / *sledge* – la care port-obiectul rămâne nemişcat, iar briciul de secţionat alunecă pe nişte şine în lungul unui jgheab, e tras de obicei cu mâna, înainte şi înapoi. *c. cu roată* (tip Minot) / *rotary* – la care briciul sau cuţitul de secţionat e imobil, fixat orizontal şi port-obiectul se mişcă cu ajutorul unei roţi de manivelă. Preparatele histologice urmează a fi examinate la microscop. Ultramicrotomul permite obţinerea de secţiuni mai mici de 10 nm, necesare examinării probelor la microscopul electronic prin transmisie.

Microtubuli / *Microtubules.* (*micro-* + lat. *tubulus*, *-i* = tub mic) **1.** Filamente subţiri prezente în celulele vii, alcătuite dintr-o proteină numită tubulină cu diametrul de aproximativ 250 Å şi o lungime variabilă, care asigură păstrarea formei celulei (citoschelet), fiind localizaţi, îndeosebi, pe marginea ei. Sunt elemente constitutive ale cililor, flagelilor, centriolilor, iar în timpul diviziunii formează fusul celular. **2.** Tubuşoarele reticulului endoplasmatic.

Microundă / *Microwave.* (*micro-* + lat. *unda*, *-ae* = val, undă) Undă electromagnetică cu frecvenţa cuprinsă între 30 MHz şi 300 GHz şi cu lungimea de undă situată între 1 mm şi 1 m. Efectele biologice ale m. constă în modificări structurale sau funcţionale la nivelul ochilor, testiculelor, măduvei osoase, sistemului cardiovascular şi SNC, datorită încălzirii generate de absorbţia de microunde.

Microvilozitate / *Microvilli.* (*micro-* + lat. *villosus*, *-a*, *-um* = acoperit de păr, păros, de la *villus* = păr, blană) Expansiune citoplasmatică acoperită de membrana plasmatică. Formaţiuni digitiforme prezente pe suprafaţa liberă a celulelor epiteliale. Au rolul de a mări suprafaţa de absorbţie sau de secreţie a celulei şi apar în număr mare în vilozităţile intestinale, unde formează bordura în formă de perie.

Microviscozitate / *Microviscosity.* (*micro-* + lat. *viscous* = lipicios, de la *viscum* = vâsc, clei preparat din vâsc) Caracteristică a mozaicului fluid membranar, reprezentând inversul fluidităţii membranei.

Microzom / *Microsome.* (*micro-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Fragmente veziculare ale reticulului endoplasmatic produse în timpul omogenizării celulelor. Corpusculi sferici, izolaţi prin centrifugare, constituiţi din fragmente de reticul endoplasmatic şi ribozomi, care conţin foarte multe nucleoproteine ARN şi iau parte la sinteza proteinelor. Se mai numesc sferozomi (Parner, 1952) sau mesozomi (Höfler, 1957).

Micşorarea proteinei / *Protein truncation.* În biotehnologie, scurtare a lanţului polimeric de aminoacizi. Testul de trunchiere a proteinei a fost dezvoltat de Dutch Researchers Screens Proteins pentru a identifica moleculele scurte, anormale care sugerează locaţia de mutaţii genetice.

Micţiune / *Micturition.* (lat. *minctio*, *-onis* = urinare, de la *mingo*, *-ere* = a urina) Acţiunea de a urina.

Midriatic / *Mydriatic.* (gr. *mydriasis* = mărirea pupilei, de la *amydros* = obscur) Medicament care dilată pupila, după aplicarea de picături oftalmice, în cazuri de irită şi de ulcer corneean sau pentru diagnostic – în scopul examenului fundului de ochi: ex.: atropina, homotropina.

Midriază / *Mydriasis, Dilated pupil.* (gr. *mydriasis*, de la *amydros* = obscur) Dilataţia pupilei, fiziologică şi tranzitorie (acomodare la întuneric sau la distanţă) sau patologică şi fixă (prin paralizia musculaturii irisului) sau medicamentoasă cu atropină, cocaină. Termen antagonist: *Mioză.*

Miel-, Mielo- / *Myel-, Myeli.* (gr. *myelos* = măduvă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la măduva osoasă sau la măduva spinării.

Mielină / *Myelin.* (*mielo-* + *-ină*) Substanţă cu structură complexă lamelară rezultată din acolarea de membrane lipidoproteice în jurul axonilor din sistemul nervos central şi periferic (formează o teacă în jurul neuronilor).

Mielită / *Myelitis.* Sin. *Boala Hayem.* (*mielo-* + *-ită*) Orice inflamaţie a măduvei spinării sau a măduvei osoase.

Mieloblast / *Myeloblast.* (*mielo-* + gr. *blastos* = germen, mugure) Celulă imatură din măduva osoasă şi anormal în sângele periferic, precursor al liniei granulocitare (patologic), de ex.: în unele leucemii.

Mielocit / *Myelocyte.* (*mielo-* + gr. *kytos* = celulă) Termen generic pentru neoformaţii, celule din seria leucocitelor granuloase, frecvent cu caracter malign, care se dezvoltă prin proliferarea celulelor măduvei osoase.

Mielogen / *Myelogen.* (*mielo-* + gr. *gennan* = a produce) Care este de origine medulară.

Mielom / *Myeloma.* (*mielo-* + *-oma*) Neoformaţii maligne, cancer limfatic, malignitate a măduvei osoase, care se dezvoltă prin proliferarea de diferite tipuri celulare, componente ale măduvei osoase.

Mielopatie / *Myelopathy.* (*mielo-* + gr. *pathos* = boală) Afecţiune a măduvei spinării.

Mielotoxicitate / *Myelotoxicity.* (*mielo-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la gr. *toxon* = săgeată) Proprietate a unei substanţe de a produce alterarea tecii de mielină a neuronilor.

Miere (de albine) / *Honey.* (gr. *meli*, *melitos*, lat. *mel*, *mellis* = miere) Substanţă zaharată, siropoasă (70% fructoză şi 25% glucoză), cu arome de la nectarul florilor, cules şi prelucrat de albine (*Apis mellifera*). Are valoare nutritivă, energetică şi unele efecte terapeutice.

Migrare / *Migration.* (lat. *migratio*, *-onis* = deplasare) **1.** Mişcare a ionilor indusă electrostatic într-o soluţie sub influenţa unui câmp electric. **2.** Deplasarea unei substanţe supusă la antrenare cu un solvent sau printr-un curent electric, în cursul cromatografiei sau electroforezei.

Migrenă / *Migraine.* (fr. *migraine* = migrenă din gr. *hemisus* = jumătate, *kranion* = craniu) Cefalee intensă, caracterizată prin dureri de cap însoţite de greţuri, vomismente, tulburări oculare, a căror intensitate poate fi crescută de lumină sau de zgomote.

Mijloc de diagnostic / *Diagnostic aid.* Medicament utilizat pentru a determina starea funcţională a unui organ al corpului sau prezenţa unei boli.

Mili- / *Milli-.* (lat. *mille* = o mie) Prefix care defineşte subunităţile faţă de o bază (10^{-3}): milimetru, miligram, milicurie, miliamperi etc.

Miliar / *Miliary.* (lat. *miliarius*, *-a*, *-um* = de o mie, de o mie de paşi în întindere) Care are dimensiunea unui grăunte de mei.

Milicurie / *Millicurie.* (*mili-* + Marie Sklodowska Curie, 1859-1906, chimist şi fizician francez) A mia parte dintr-un curie; simbol mCi.

Miliechivalent / *Milliequivalent.* (*mili-* + lat. *aequus*, *-a*, *-um* = egal + *valens*, *-ntis* = tare, viguros, din *valeo*, *-ere* = a avea forţă, a fi tare) Simbol mEq. Cantitate în miligrame dintr-o substanţă egală numeric cu echivalentul gram.

Miligranule / *Spheroids.* Sin. *Sferoizi.* V. *Minigranule, Pelete.*

Milimicron. Sin. *Nanometru.* Abr. nm. Unitate de măsură reprezentând $1 \cdot 10^{-9}$ metri, utilizată pentru determinarea obiectelor macroscopice.

Milimol / *Millimole*. (*mili-* + *mol*, abr. de la molecula gram, din lat. *moles*, *-i* = masă informă) A mia parte dintr-o moleculă gram (mol). Simbol: mmol.

Miliosmol / *Milliosmole*. (*mili-* + gr. *osmos* = impuls, împingere) Abr. mOsm. A mia parte dintr-un osmol. 1 mOsm = $mg \cdot L^{-1}$ / masa atomică.

Milium / *Millium*. (lat. *millium*, *-i* = bob de mei) Chist epidermic de dimensiuni foarte mici, de culoare albă, plan sau reliefat, format din celule cornoase şi aglomerări de colesterol.

Mimetic / *Mimetic*. Substanţă cu acţiune identică cu aceea a altei substanţe. Termen utilizat pentru mediatorii chimici din sistemul nervos vegetativ.

α-mimetic / *α-mimetic*. Var. pentru *Alfamimetic* (v.).

β-mimetic / *β-mimetic*. Var. pentru *Betamimetic* (v.).

Mineral / *Mineral*. Sin. *Anorganic*. Element sau compus cu compoziţie chimică definită, format pe cale naturală şi având o stare de agregare solidă şi omogenă. Mineralele sunt corpuri anorganice cristalizate sau amorfe; după unii autori, sunt considerate minerale şi anumite substanţe organice din cadrul scoarţei terestre (de ex.: chihlimbar, ţiţei etc.). *Mineralele cristalizate* sunt caracterizate prin: habitus, structură reticulară internă şi proprietăţi fizico-chimice vectoriale, iar *mineralele amorfe*, prin: lipsa unor forme şi structuri reticulare proprii, proprietăţi fizico-chimice izotrope şi instabilitate termodinamică. În funcţie de chimismul lor, mineralele se grupează în: elemente native, sulfuri sau sulfosăruri, oxizi, hidroxizi, halogenuri şi săruri oxigenate (carbonaţi, nitraţi, boraţi, iodaţi, sulfaţi, cromaţi, fosfaţi, arseniuri, vanadaţi, silicaţi). În funcţie de frecvenţa în roci, se disting: principale sau esenţiale şi accesorii.

Mineral ideocromatic / *Ideochromatic Mineral*. Sin. *Mineral colorat*. Mineral cu o culoare proprie, de diagnostic, după care ele pot fi identificate. Ex.: sulful este întotdeauna galben.

Mineralizare / *Mineralization* (lat. *mineralizatio*, *-onis* = mineralizare) **1.** Operaţia de distrugere a materiei organice (alimente, băuturi, viscere, sânge, urină, conţinut stomacal etc.) cu scopul de a „demasca" un toxic mineral în vederea izolării, identificării şi dozării acestuia. Mineralizarea materiei organice se poate realiza pe cale uscată, prin calcinare sau pe cale umedă, prin oxidare cu clor nativ (metoda Frésenius-Babo-Ogier-Stepanov) sau prin oxidare cu amestec sulfo-nitric ca atare (metoda Denigés) sau în asociere cu alţi oxidanţi. **2.** Conţinutul în substanţe minerale al unui anumit volum dintr-un corp. **3.** Impregnarea peretelui celular celulozic cu diferite substanţe minerale: bioxid de siliciu, carbonat de calciu (ex.: cu bioxid de siliciu sunt impregnate tulpinile şi frunzele Poaceelor, tulpina de la *Equisetaceae*, valvele diatomeelor; cu carbonat de calciu este impregnat peretele celular al unor alge verzi (*Characeae*), pereţii celulari de la unele *Boraginaceae*, *Brassicaceae*, *Nympheaceae* etc.

Mineralizator / *Mineralizing organism*. (lat. *mineralizatio*, *-onis* = mineralizare) Microorganism (bacterii şi ciuperci microscopice) cu rol în modificarea şi reducerea substanţelor eliberate de descompunători în compuşi minerali azotaţi sau sulfaţi (ex. nitraţi, săruri de amoniac, sulfiţi etc.), utilizabili de producătorii primari (specii autotrofe).

Mineralocorticoizi / *Mineralocorticoids*. Sin. *Mineralocorticosteroizi*. (lat. medievală *mineralis*, *-e* = mineral, din lat. *minera*, *-ae* = mină + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă + gr. *stereos* = solid, în relief + gr. *eidos* = formă) Nume generic al hormonilor corticosuprarenali (corticosteroizi) – aldosteronul şi deoxicorticosteronul sintetizaţi de zona glomerulară care influenţează metabolismul mineral şi anume favorizează retenţia de sodiu şi excreţia de potasiu.

Mineralocorticosteroizi / *Mineralocorticosteroids*. Sin. *Mineralocorticoizi* (v.)

Minereu / *Ore*. Zăcământ natural alcătuit din mai multe minerale care permit o exploatare rentabilă a unui element sau a unui compus chimic.

Mini- / *Mini-*. (lat. *minimus*, *-a*, *-um* = cel mai mic, foarte puţin, superlativul de la *parvus*, *-a*, *-um* = mic, minor) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cel mai mic, foarte mic.

Minicomprimate / *Minitablets*. Sin. *Minitablete*, *Microtablete*, *Microcomprimate*. (gr. *mikros* = mic + lat. *comprimo*, *-ere* = a presa; lat. *minimum*, *-a*, *-um* = puţini, mic + *tabula*, *-ae* = tablă) Sunt comprimate mici, cu diametrul egal sau mai mic de 2-4 mm şi o greutate de 5-50 mg. Reprezintă o alternativă la pelete, cu multiple avantaje: sunt mai uşor de fabricat cu rezistenţă mecanică mai bună decât peletele, dimensiuni şi greutate egale, cu suprafaţa netedă, regulată. Se pot utiliza pentru prepararea de forme farmaceutice cu unităţi multiple (în capsule), variabilitate mică a absorbţiei şi risc mai mic de „dose-dumping". Se fabrică asemenea comprimatelor pentru soluţii injectabile. Se utilizează ca: 1. implanturi; 2. inserte (medicaţia oftalmică, cu aplicare în sacul conjunctival); 3. pentru forme cu unităţi multiple comprimate flotante sau capsule operculate flotante; 4. ca teste de laborator clinic; 5. pentru antibiograme, formate dintr-un suport inert (polietilenă) în care sunt introduse antibiotice, pe care le eliberează în cantităţi fixe riguros egale; 6. pentru identificarea microorganismelor, în funcţie de proprietăţile lor fermentative.

Miniemulsii / *Miniemulsions*. (*mini-* + lat. *emulgeo*, *-ere* = a emulsiona) Dispersii de lichid în lichid, alb-albăstruie, cu mărimea picăturilor între 100-400 nm (0,1-0,4 µm).

Minigranule / *Minigranules*. (*mini-* + lat. *granula*, *-ae* = bob mic, dim. din *granum*, *-i* = bob) Sin. *Pelete* (v. *Sferoizi*). Forme farmaceutice solide, cu diametrul cuprins între 1-2,8 mm obţinute prin aglomerarea particulelor însoţită sau urmată de o operaţie destinată a le da forma sferică cu ajutorul unui procedeu descris la granulare (turbină cu extrudare). Substanţa medicamentoasă este fie dispersată în masă, fie fixată prin impregnare. Substanţele auxiliare sunt tot atât de diverse ca şi acelea pentru granule. Minigranulele sunt în general acoperite şi introduse în capsule, destinate căii orale. Minigranulele împreună cu microgranulele (cu dimensiuni sub 1 mm) şi nanogranulele (cu dimensiuni sub 1 µm) fac parte din sferoizii medicamentoşi.

Minimum / *Minimum*. (*mini-*) Limită inferioară în ceea ce priveşte cantitatea, calitatea sau alte proprietăţi.

Minipompe osmotice / *Osmothic minipumps*. Forme farmaceutice cu eliberare controlată, constituite dintr-o membrană semipermeabilă, neelastică, ce conţine în interior substanţa medicamentoasă, acţionând prin osmoză. În contact cu lichidele gastrice, de ex.: lasă să pătrundă apa, ce saturează substanţa. Soluţia sub presiune este eliberată continuu, cu debit constant, printr-un orificiu, atât timp cât există un exces de solid în sistem, după care scade parabolic.

Miniu de plumb / *Red lead*. Pigment roşu-portocaliu cu formula $2PbO \cdot PbO_2$, utilizat în vopsele pentru suprafeţe metalice, pentru că asigură o foarte bună protecţie anticorozivă. Toxic pentru organismul uman.

Mioatrofie / *Myoatrophy*. (*mio-* + gr. *a* = privativ, fără + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) Scăderea volumului unui muşchi datorată unor procese distrofice, inflamaţii sau procese neurotrofice.

Mioblast / *Myoblast*. (*mio-* + gr. *blastos* = germene, mugure) Celulă embrionară de origine mezenchimală, care dă naştere unei fibre musculare.

Mioblastom / *Myoblastom*. (*mio-* + gr. *blastos* = germene, mugure + *-omă*) Tumoră benignă a părţilor moi, care este formată din mioblaste.

Miocard / *Myocardium*. N.A. *myocardium*. (*mio-* + gr. *kardia* = inimă) Muşchiul care intră în structura peretelui inimii. Stratul mijlociu al inimii, cuprins între endocard, la interior, şi epicard şi pericard, la exterior. Este alcătuit din muşchiul cardiac şi constituie cea mai mare parte a peretelui inimii.

Miocardiopatie / *Myocardiopathy*. Var. pentru *Miocardopatie*.

Miocardită / *Myocarditis*. (*mio-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Termen generic pentru cardiopatiile acute, cu infiltrat inflamator localizat sau difuz la nivelul fibrelor musculare, interstiţiului şi elementelor vasculare intramurale (afectând şi pericardul).

Miocardopatie / *Myocardiopathy*. Sin. *Miocardiopatie*, *Cardiomiopatie*. (*mio-* + gr. *kardia* = inimă + gr. *pathos* = boală) Afecţiune acută, subacută sau cronică a muşchiului cardiac.

Mioclonie / *Myoclonia*. (*mio-* + gr. *klonos* = agitaţie) Contracţie musculară bruscă, involuntară, nesistematizată, care se repetă la intervale variabile; apar în unele afecţiuni nervoase.

Miodesopsie / *Myoidesopsia*. (*myiodes* = asemănător unor muşte, din *myio* = muscă + gr. *eidos* = formă + gr. *ops*, *opsis* = vedere, aspect) Percepţia unor puncte negre sau strălucitoare (fosfene), fixe sau mobile, la bolnavii cu hipertensiune arterială.

Miodinie / *Myodynia*. Sin. *Mialgie* (v.). (*mio-* + gr. *adyne* = durere)

Mioedem / *Myoidema*. (*mio-* + gr. *oidema* = umflătură) Nodozitate produsă la nivelul unui muşchi superficial, ale cărui fibre se contractă izolat.

Miofibrilă / *Myophibrile*. (mio- + lat. *fibrilla*, *-ae*, dim. de la *fibra*, *-ae* = fibră) Element contractil al fibrei musculare, format din miofilamente, aşezate în fascicule paralele numite sarcomere.

Miofilament / *Myofilament*. (*mio-* + lat. *filamentum*, *-i* = ţesătură în fir) Element constituent al miofibrilelor, format din actină şi miozină, care, prin glisare, produc contracţia celulei musculare. Sunt în număr de 10-20 milioane într-o fibră (celulă) musculară.

Miogen / *Myogenous*, *Myogenic*. (*mio-* + gr. *gennan* = a produce) Care este de origine musculară.

Mioglobină / *Myoglobin*. (*mio-* + lat. *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Cromoproteină musculară cu structură asemănătoare hemoglobinei; conţine fier şi are rol în colorarea muşchiului, în fixarea şi stocarea reversibilă a oxigenului, faţă de care are o afinitate mai mare ca hemoglobina. Este formată dintr-o moleculă de hem legată de un polipeptid ce conţine 153 aminoacizi.

Mioglobinurie / *Mioglobinuria*. (*mio-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa mioglobinei în urină, în traumatismul muscular, prin zdrobire.

Miograf / *Myograph*. (*mio-* + gr. *graphein* = a scrie) Dispozitiv, aparat care înregistrează grafic contracţia musculară.

Mioinozitol / *Myoinositol*. Sin. *Mezoinozitol*. Stereoizomer al inozitolului care prin fosforilare formează fosfoinozitolul; poate fi obţinut şi din vegetale. Este clasificat în grupul vitaminelor B.

Mioliză / *Myolisis*. (*mio-* + gr. *lysis* = distrucţie, din *lyein* = a distruge) Degenerare a ţesutului muscular.

Miom / *Myoma*. (*mio-* + *-oma*) Tumoră benignă dezvoltată pe ţesutul muscular.

Miometru / *Myometrium*. N.A. *tunica muscularis uteri*, *myometrium*. (*mio-* + gr. *metra* = uter) Tunica musculară a uterului.

Miopatie / *Myopaty*. (*mio-* + gr. *pathos* = boală) Afecţiune a sistemului muscular, în general degenerativă, familială şi ereditară.

Miopie / *Myopia* (gr. *myein* = a închide, a clipi + gr. *ops*, *opos* = vedere) Ametropie în care imaginea unui obiect îndepărtat se formează înaintea retinei, aşa încât un individ miop nu vede bine, clar, decât obiectele apropiate. Imposibilitatea de a vedea clar obiectele aflate la oarecare distanţă. Este cauzată de faptul că razele de lumină paralele care pătrund prin cristalin sunt reflectate într-un focar situat în faţa retinei (de obicei, din cauza lungimii prea mari a globului ocular, respectiv convergenţei prea mari a cristalinului) În această situaţie, punctul proxim este la distanţe mai mici de 25 cm până la 5 cm. Miopia se corectează prin folosirea de ochelari cu lentile divergente, care au rolul de a focaliza imaginea pe retină.

Miorelaxant / *Muscle relaxant*, *Neuromuscular blocking agent*. (*mio-* + lat. *relaxo*, *-are* = a slăbi) Medicament care produce relaxarea musculaturii striate (a muşchilor scheletici) şi diminuează tonusul muscular, inhibând contractura. Se cunosc 2 clase, în funcţie de locul de acţiune: *m. centrale*, care acţionează la nivelul SNC şi *m. periferice*, numite şi curarizante sau blocante neuromusculare.

Mioscleroză / *Myosclerosis*. (*mio-* + gr. *sklerosis* = întărire, de la *skleros* = dur, tare) Scleroza ţesutului muscular, ca urmare a unui proces inflamator.

Miospasm / *Myospasm*. (*mio-* + gr. *spasmos* = contracţie) Spasm, contracţie musculară.

Miotic / *Miotic drug*. Sin. *Antiglaucomatos*. (gr. *meiosis* = micşorare, din gr. *meion* = mai mic sau gr. *myein* = a închide, a clipi) Medicament care produce o contracţie a pupilei (mioză), cu scăderea concomitentă a tensiunii intraoculare, acţiune utilă în tratarea glaucomului. Se utilizează picături oftalmice (colire), de ex.: cu pilocarpina, timolol etc.

Miotonie / *Myotonia*. (*mio-* + gr. *tonos* = tensiune) Anomalie a contracţiei musculare. Contractură lentă a muşchilor urmată de o decontracţie lentă.

Mioză / *Miosis*. (gr. *meiosis* = micşorare, din gr. *meion* = mai mic sau gr. *myein* = a închide, a clipi) Contracţie a pupilei fiziologică şi tranzitorie (reacţie la lumină) sau patologică şi fixă (paralizia muşchiului dilatator al irisului). Termen antagonist: *Midriază*.

Miozină / *Myosin*. (*mio-* + *-ină*) Globulină, cu masa moleculara 450 kDa, care este unul din constituenţii principali ai miofibrilelor.

Miozită / *Myositis*. (*mio-* + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului muscular striat, cel mai frecvent de cauze infecţioase (stafilococi, streptococi, gonococi, germeni anaerobi), boli autoimune, colagenoze, cancere, relativ rară.

Miring-, Miringo- / *Myring-*, *Myringo-*. (lat. *myringa*, *-ae* = membrană, timpan, din gr. *meninx*, *-ingos* = membrană foarte fină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la timpan.

Miringită / *Myringitis*. Sin. *Timpanită*. (*miring-* + *-ită*). Inflamaţie a timpanului.

Miristat de izopropil / *Isopropyl miristate*. Sin. *Isomyst*, *Kesscomir*, *Bisomel*. Lichid incolor, cu gust plăcut, aproape inodor, cu densitatea 0,857-0,858, solubil în 3 p. etanol, insolubil în apă, miscibil cu uleiurile fixe, inert chimic, bine tolerat topic şi parenteral, nu este toxic şi nu se autooxidează. Se foloseşte ca vehicul pentru soluţiile injectabile (de estrogeni) şi pentru preparate cosmetice (formează creme emoliente, bine tolerate şi cu penetraţie rapidă prin piele).

Miristat de propilenglicol / *Propyleneglycol miristate*. Produs ceros, cafeniu, miscibil cu glicolii şi cu grăsimile, cu p.t. = 20°C, este utilizat ca solubilizant şi ca agent emulgator.

Miros / *Sense of smell*, *Osphresis* Sin. *Odor*, *Odorat* (v.). (sl. *mirosati* = a mirosi)

Miscibil / *Miscible*, *Blendable*. (lat. *misceo*, *-ere* = a amesteca) Proprietate a lichidelor de a se amesteca în orice proporţii.

Miscibilitate / *Miscibility*. (lat. *misceo*, *-ere* = a amesteca) Proprietate a două sau mai multe substanţe care disociază până la nivel molecular, formând un amestec omogen, cu o singură fază. V. şi *Solubilitate*.

Misofobie / *Misophobia*. (gr. *missein* = a urî + gr. *phobos* = frică) Fobia de murdărie, de a se murdări prin atingerea obiectelor.

Misoginie / *Mysogyny*. (gr. *misein* = a urî + gr. *gyne*, *gyneikos* = femeie) Repulsie faţă de sexul feminin şi de tot ce se referă la acesta.

Misoneism / *Misoneism*. (gr. *misein* = a urî + gr. *neos* = nou + *-ism*) Opoziţie şi aversiune faţă de ideile noi, de noutate în general, conservatorism.

Mişcare / *Movement*. (lat. *moveo*, *-ere* = a mişca) O formă de deplasare a materiei. Schimbare suferită de materie, atât ca deplasare mecanică a unui corp în raport cu un sistem de referinţă, cât şi ca transformare în sine a materiei. *M. amiboidală* / *amoeboid* – mod de deplasare utilizat de amoebă şi de alte celule care îşi pot modifica forma (de exemplu, fagocitele).

Mişcare browniană / *Brownian motion*. Mişcare haotică a particulelor foarte mici aflate în suspensie într-un fluid. Se datorează faptului că forţele cu care acţionează moleculele fluidului asupra particulei browniene au o rezultantă diferită de zero.

Mişcare mecanică / *Mechanical motion*. Schimbarea poziţiei unui corp faţă de un sistem de referinţă.

Mişcare oscilatorie / *Oscillatory motion*. V. *Oscilaţie*.

Mişcare periodică / *Periodical motion*. V. *Oscilaţie*.

Mişcare termică / *Thermal motion*. V. *Agitare*.

Mithridatism / *Mithridatism*. (Mithridates al VI-lea, Eupator, regele Pontului,132-63 î.H., supranumit şi „regele farmacist", care căpătase obişnuinţă la arsen, de teama de a fi otrăvit, dar a murit de sabia soldaţilor săi) Capacitatea unui organism de a tolera, suporta, fără manifestări deosebite, ca urmare a administrării de cantităţi crescânde progresive dintr-o substanţă, doze care, la prima administrare, ar produce efecte toxice. Ex.: fumătorii care suportă doze mari de nicotină.

Mitilotoxicoză / *Mytilotoxicosis*. Intoxicaţie provocată de consumul de moluşte care pot acumula biotoxine din algele planctonice (dinoflagelate), cu care se hrănesc. Toxinele sunt asimilate şi metabolizate de crustacee.

Mito- / *Mito-*. (1. gr. *mitos* = aţă, fir; 2. gr. *mythos* = legendă, fabulaţie) Element care introduce în termeni referirea la o formă subţire, fir sau la o legendă.

Mitocondrie / *Mitochondrion*. (*mito-* + gr. *khondrion* = granule, grăunte) Constituent citoplasmatic de forma unei sfere sau bastonaş, înconjurat de o membrană dublă, cea externă netedă, iar cea internă diferenţiază numeroase creste sau tubuli pe care sunt fixaţi oxizomii, ce conţin enzime celulare cu rol în procesul de oxidoreducere. Ele sunt de două tipuri: „crista" şi „tubulus". Mitocondria conţine gene care controlează exclusiv sinteza enzimelor care intră în structura lanţului respirator, precum şi ribozomi necesari sintezei acestor enzime. Se presupune că mitocondriile sunt derivate din bacterii care s-au integrat în celulele eucariote, în urmă cu aproximativ 2 miliarde de ani. Formarea mitocondriei implică cooperarea sistemului genetic nuclear cu aparatul de sinteză celulară şi cu sistemul propriu al mitocondriei (ADN-ul mitocondrial şi enzimele de transcripţie). Structură în citoplasma celulelor eucariotelor, care serveşte la producerea energiei chimice, sub formă de ATP. În interior sunt fixate unele enzime celulare. Organe ale celulelor animale care se reproduc prin ADN-ul propriu. Ele metabolizează nutrienţii pentru a oferi celulelor energie şi se crede că au o oarecare simbioză cu bacteria. În plante, există celule echivalente numite cloroplaste.

Mitogen / *Mitogen*. (*mito-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă sau tratament care induce diviziunea celulară (mitoza).

Mitomanie / *Mythomania*. (gr. *mythos* = mit, legendă + gr. *mania* = nebunie) Tendinţă morbidă spre minciună şi fabulaţie.

Mitomicine / *Mitomycins*. (*mito-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-ină*) Grup de antibiotice anticanceroase: A, B, C, D, descoperite în Japonia între anii 1956-1958 de către T. Hata şi S. Wakaki, în urma fermentaţiei microorganismului *Streptomyces caespitosus* (*griseovinacesus*). În 1962, mitomicinele au fost izolate şi din tulpini de *Streptomyces verticillatus*, de către D.V. Lefemine. Din acest grup se utilizează în clinică, în SUA, ca anticanceros numai mitomicina C, începând cu anul 1974. O altă componentă a clasei este *Porfiromicina*, produsă de tulpini de *Streptomyces ardus* şi *Streptomyces verticillatus*; se află în studii clinice.

Mitotic / *Mitotic*. (*mito-*) **1.** Format în urma diviziunii mitotice. **2.** Proces legat de mitoză.

Mitoză / *Mitosis*. (*mito-* + *-oză*) Diviziune a celulelor somatice din care rezultă două celule-fiice cu acelaşi număr de cromozomi ca cel al celulei-mamă (celulele fiice vor fi identice între ele şi cu celula mamă); nucleul se divizează, şi cromozomii săi se individualizează. În anul 1873, Schneider a observat că în timpul diviziunii celulare, nucleul suferă o serie de modificări. Ulterior, aproape simultan, Flemming (1879), Schleicher (1879), care a introdus termenul de cariochineză, şi Strasburger (1880) au descris toate etapele diviziunii celulare. Numele de mitoză îi aparţine lui Strasburger (tot el a introdus şi termenul de cromatină). În anul 1888, Waldeyer a remarcat că filamentele nucleare, numite *cromozomi*, se divid longitudinal şi că fiecare dintre cele două filamente noi migrează într-o celulă fiică. Mitoza este împărţită în funcţie de comportamentul cromozomilor în cinci faze: *interfaza*, *profaza*, *metafaza*, *anafaza* şi *telofaza*.

Mitozom / *Mitosome*. (*mito-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Corp citoplasmatic rezultat din fusul mitozelor precedente.

Mitral / *Mitral*. (lat. *mitra*, *-ae* = mitră) Care se aseamănă sau aparţine valvulei mitrale sau bicuspide.

Mix- / *Myx-*. (gr. *myxa* = mucus) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mucus, mucozităţi.

Mix de promovare / *Promotional mix*. Combinaţie specifică de activităţi de publicitate, vânzare personală, promovare a vânzărilor şi relaţii publice, pe care o firmă le desfăşoară pentru a-şi atinge obiectivele de publicitate şi marketing.

Mix-, -mixie, -Mixo- / *Myx-*, *-myxia*, *Myxo-*. (lat. *misceo*, *-ere* = a amesteca) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la amestec, amestecare.

Mix de marketing / *Marketing mix*. Instrumente tactice de marketing referitoare la produs, preţ, distribuţie şi promovare, pe care o firmă de medicamente le asociază ca să producă o anumită reacţie din partea pieţei avizate.

Mixedem / *Myx(o)edema*. Sin. *Boala Gull*. (gr. *myxa* = mucus + *oidema*, *-atos* = umflătură) Formă tipică a insuficienţei tiroidiene avansate, severe, caracterizată prin infiltraţia mucoidă a pielii şi mucoaselor. Se poate produce din cauze diverse: 1. Deficit de producere a hormonilor tiroidieni. 2. Rezistenţa receptorilor tisulari la hormonii tiroidieni. 3. Perturbarea conversiei T_4 în T_3.

Mixer / *Mixer*. (engl. *mixer* = agitator, dispozitiv de amestecare) Maşină folosită pentru a amesteca şi a combina pulberi, folosită la fabricarea comprimatelor şi capsulelor. Multe tipuri, folosite curent, efectuează operaţiile de granulare şi amestecare.

Mixom / *Myxoma*. (gr. *myxa* = mucus + *-oma*) Formaţiuni tumorale formată din ţesut mucos, numite şi tumori coloide sau gelatiniforme; sunt de obicei recidivante.

Mixomatoză / *Myxomatosis*. (gr. *myxa* = mucus + *-oma* + *-oză*) Dezvoltare de mixoame multiple.

Mixoree / *Myxorrh(o)ea*. (gr. *myxa* = mucus + gr. *rhoia* = curgere, din *rhein* = a curge) Scurgere abundentă de mucus.

Mixotrof / *Mixotroph* (*mixo-* + gr. *trophe* = hrană) Organism care are două feluri de nutriţie – autotrof şi heterotrof (saprofit sau parazit).

Mixoviroze / *Myxovirus diseases*. (gr. *myxa* = mucus + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă + *-oză*) Boli produse la om de grupul de virusuri *Mixovirus*: gripa, parainfluenza, parotidita epidemică, rujeola, alte boli respiratorii.

Mixovirusuri / *Myxoviruses* (*mixo-* + lat. *virus*, *-i* = otravă) Virusuri care conţin ARN; ele provoacă o serie de boli la om şi la vertebrate. Din această categorie fac parte *ortomixovirusurile*, care produc boli ale aparatului respirator, de exemplu gripa, şi *paramixovirusurile* care includ agenţii patogeni ai oreionului, pojarului şi pestei aviare.

Mixturi / *Mixtures*. (lat. *mixtura*, *-ae* = amestec, de la *misceo*, *-ere* = a amesteca) Forme farmaceutice lichide, ce conţin una sau mai multe substanţe dispersate (dizolvate sau suspendate) într-un vehicul adecvat. Solidul poate separa încet în repaos, dar preparatul se poate redispersa uşor prin agitare. Frecvent se numesc şi *mixturi agitante* şi în general, sunt destinate administrării interne, în care caz pot conţine edulcoranţi şi aromatizanţi. V. şi *Poţiune*.

Miyagawanella / *Miyagawanella*. Sin. *Chlamydia* (v.). (Yoneji Miyagawa, 1885-1959, bacteriolog japonez).

Mizantropie / *Misanthropia*, *Misanthropy*. (gr. *misein* = a urî + gr. *anthropos* = om) Repulsie morbidă faţă de oameni.

MLV / *MLV*. Abr. pentru engl. *Multilamellar vesicle*. V. *Lipozomi multilamelari*.

MLV–REV / *MLV–REV*. Abr. de la engl. *Multillamelar large vehicles – Reverse phase evaporation*. Metodă de preparare a lipozomilor de tipul vezicule multilamelare mari prin evaporare în fază inversă.

MMP / *MMP*. Abr. pentru engl. *Matrix mettaloprotease* = metaloproteaze ale matriţei. Grup de enzime care degradează proteinele structurale ale matriţei extracelulare a pielii.

MMP-1 (colagenază) / *MMP-1* (*colagenase*). Abr. pentru engl. *Matrix mettaloprotease 1* = 1-metaloproteaze ale matriţei. Principalele enzime responsabile pentru clivarea colagenului fibrilar (tipurile I şi III) şi a lamininei.

MMP-3 (stromelizina) / *MMP-3* (*stromelysin*). Enzimă care degradează fibronectina, gelatina şi colagenul de tipurile IV şi VI.

MMP-2 şi MMP-9 (gelatinaze) / *MMP-2 and MMP-9* (*gelatinase*). Enzime care degradează gelatina şi colagenul de tipurile IV şi VI.

MMS / *MMS*. Abr. pentru engl. *Mini Mental State*. Scară standardizată folosită pentru evaluarea deficitelor cognitive în demenţa şi confuzia mentală. Permite în 10-15 minute, evaluarea memoriei, a limbajului, a atenţiei, capacităţii de calcul şi a praxiilor constructive ale unui pacient.

Mnem-, Mnemo-, -mnezie / *Mnem-*, *Mnemo-*, *-mnesia*. (gr. *mneme* = memorie, din *manasthai* = a-şi aminti) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la memorie. Ex.: mnemotehnică, procedeu care facilitează memorizarea.

Mnemă / *Mnema*. Sin. *Engramă* (v.). (*mnem-*)

Mnemonică / Mnemonic. Denumire a strategiilor de ameliorare a performanţelor de memorare şi recuperare a memoriei.

Mnemotehnică / *Mnemotechnis*. (*mnemo-* + gr. *tekhnikos* = ingenios, din *tekhne* = artă manuală, meserie) Ansamblu de strategii şi tehnici utilizate pentru a ajuta memoria.

Mnezic / *Mnemic*. Relativ la memorie.

Moară / *Mill*. Utilaj, aparat, echipament folosit în industria farmaceutică pentru pulverizare, realizând reducerea mărimii particulelor solide la dimensiuni cuprinse între 0,1 µm-5 mm. Cele mai întrebuinţate sunt: moara coloidală, centrifugală sau moara cu discuri.

Moară coloidală / *Colloidal mill*. Echipament de pulverizare utilizat în industrie, format dintr-un rotor care se roteşte cu viteză mare şi un stator cu suprafaţa conică, de măcinare. Se utilizează pentru emulsii, suspensii, unguente, supozitoare, pulberi.

Moară cu energie fluidă / *Fluid energy mill*. Sin. *Micronizor*. Moară în care materialul solid este suspendat de un curent de aer, cu viteză mare, care reduce mărimea particulelor prin frecare interparticulară.

Moarte / *Death*. (lat. *mors*, *mortis* = moarte) Încetarea definitivă a funcţiilor vitale ale unui organism, urmată de modificări cadaverice ale ţesuturilor şi organelor.

Moarte albă / *White death*. Denumire pentru efectele stupefiantelor şi finalitatea nefastă a consumării lor.

Moarte aparentă / *Apparent death*. Sin. *Letargie* (v.).

Moarte cerebrală / *Brain death*. Stare de inconştienţă totală cu absenţa respiraţiei, abolirea tuturor reflexelor, hipotonie cerebrală, midriază fixă, EEG cu traseu plat (izoelectrică) timp de 30 de minute.

Mobil- / *Mobil-*. (lat. *mobilitas*, *-atis* = mobilitate, din lat. *mobilis*, *-e* = mişcător, mobil şi *moveo*, *-ere* = a se mişca) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mişcare, deplasare.

Mobilitate / *Mobility* (lat. *mobilitas*, *-atis* = activitate, viteză, schimbare) **1.** Caracter care se referă la deplasarea diverselor grupe de organisme în diverse medii de viaţă. **2.** Capacitatea de a se schimba, de a se transforma. **3.** Mărime fizică numeric egală cu viteza imprimată unei sarcini electrice de un câmp electric accelerator, de intensitate egală cu unitatea. Se măsoară în $m^2/V\cdot s$. Este una dintre mărimile necesare calculului conductivităţii electrice a corpurilor solide.

Mobilitate aparentă / *Apparent mobility*. Constantă de proporţionalitate între viteza netă a unui ion în soluţie şi câmpul electric aplicat. Reprezintă suma mobilităţilor electroforetice şi electroosmotice.

Mobilitate electroforetică / *Electrophoretic mobility*. Constantă de proporţionalitate între viteza electroforetică (u_{ep}) a unui ion din soluţie şi câmpul electric aplicat (E): $u_{ep} = \mu_{ep}E$.

Mobilitate electroosmotică / *Electroosmotic mobility*. Constantă de proporţionalitate între viteza electroosmotică (u_{eo}) a unui fluid dintr-un tub capilar şi câmpul electric aplicat (E): $u_{eo} = \mu_{eo}E$.

Mobilizare / *Mobilization*. (*mobil-*) Care se referă la articulaţii: mişcare pasivă, repetată a unei articulaţii fără a face o mişcare bruscă sau forţată.

Mod de deformare / *Deformation type*. Se referă la tipul de modificare a formei particulelor: lăţime sau iregularitate.

Mod de întrebuinţare / *Method of administration*, *Dosage*, *Suggested use*. Indicaţiile cu privire la administrarea unui medicament, care se stabilesc în funcţie de o serie de factori ca: doza de medicament, calea de administrare, timpul, ritmul administrărilor, dieta pe care trebuie să o urmeze bolnavul etc. A nu se confunda cu *Posologia* (v.).

Mod de viaţă / *Life style*. Concept sociologic semnificând felul în care este concepută, organizată şi asigurată cu mijloace, viaţa într-o anumită colectivitate. Studiul acesteia poate oferi informaţii pentru cercetarea de marketing.

Modalitate / *Modality*, *Method*. Ansamblul de circumstanţe care ameliorează sau agravează un simptom sau un grup de simptome şi care permite alegerea medicamentului homeopat, cel mai apropiat de sensibilitatea individuală. V. şi *Individualizare*.

Modă / *Fashion*. (fr. *mode* = modă, vogă, mod, chip) Ansamblu de atitudini şi obişnuinţe trecătoare, prin care se afirmă forme noi (în special de vestimentaţie, expresie, comportament), negându-se valoarea formelor corespunzătoare mai vechi. Are un rol important în orientarea clienţilor în marketing şi face parte din stilul de viaţă.

Model / *Model*. Sin. *Eşantion*. (fr. *modèle* de la ital. *modello* = model, din lat. *modulus*, *-i* = măsură) Lucru care poate servi ca orientare pentru reproduceri sau imitaţii.

Model farmacocinetic / *Pharmacokinetic model*. Ansamblu schematic de ecuaţii matematice care descrie diversele aspecte ale transformării substanţei în organism.

Model farmacocinetic compartimentat / *Compartimental pharmacokinetic model*. Ansamblu de compartimente prin care este reprezentat un organism, în care nu este necesară identificarea cu un ţesut sau cu un organ precis. Astfel, un compartiment poate reprezenta un ansamblu de organe sau de ţesuturi care au aproape acelaşi debit sangvin şi aceeaşi afinitate pentru substanţa activă.

Model farmacocinetic fiziologic / *Physiological pharmacokinetic model*. Model ce conţine compartimente care au organe sau ţesuturi spre care substanţa activă difuzează. Ţesuturile sunt grupate după debitul sangvin şi afinitatea faţă de substanţă. Aceasta dă o imagine mai precisă a transformării substanţei medicamentoase în organism, facilitând extrapolarea datelor experimentale de la animale la om, fapt ce permite o mai bună identificare a variabilelor fizio-patologice, putând modifica cinetica unei substanţe active.

Model farmacocinetic linear / *Linear pharmacokinetic model*. Model în care toate procesele de transfer sau de reacţie sunt de ordinul unu, deci vitezele de transfer sau de reacţie sunt direct proporţionale cu concentraţia sau cu diferenţa de concentraţie dintre compartimente.

Model farmacocinetic monocompartimentat / *Monocompartmental pharmacokinetic model*. Model liniar monocompartimentat, referitor la administrare pe cale intravenoasă, care nu conţine decât o singură constantă de viteză, numită constanta vitezei de eliminare (K_e).

Model farmacocinetic multicompartimentat / *Multicompartmental pharmacokinetic model*. Model liniar bicompartimentat, referitor la administrarea pe cale intravenoasă, care conţine două alte constante de viteză, reprezentate prin K_{12}, caracterizând constanta vitezei de distribuţie a compartimentului central numărul 1 spre compartimentul periferic, numărul 2 şi prin K_{21}, pentru invers.

Model farmacocinetic nelinear / *Nonlinear pharmacokinetic model*. Model în care viteza de transfer sau de reacţie este de ordinul zero. Nu există relaţie lineară între doza de substanţă administrată şi aria de sub curbă (ASC) a concentraţiei plasmatice în funcţie de timp.

Modelare / *Modelling*. (fr. *modeler* = a modela, din ital. *modella*, de la lat. *modulus*, *-i* = măsură) **1.** Ramură a statisticii utilizată pentru clasificarea datelor, bazată pe mai multe variabile. Acest tip de analiză statistică este foarte util petru interpretarea datelor biologice reprezentate de date multiple asupra unui număr mare de indivizi. **2.** Procedeu de realizare a unui model, tipar. **3.** Metodă de modificare de formă a unei mase semisolide de substanţe, prin care aceasta se transformă în forma farmaceutică. Ex.: supozitoare, pilule, sferoizi (sferonizare).

Modificare alfa / *Alpha change*. În fizica nucleară, modificarea alfa este un tip de modificare radioactivă (fisiune nucleară) în care un nucleu atomic emite particule alfa (doi protoni şi doi neutroni legaţi împreună într-o particulă identică cu atomul de heliu) şi se transformă într-un atom cu numărul de masă mai mic cu 4 şi cu număr atomic mai mic cu 2.

Modificare beta / *Beta change*. În fizica nucleară, modificarea beta este un tip de modificare radioactivă în care este emisă o particulă beta (electron sau pozitron).

Modificare gama / *Gamma change*. În fizica nucleară, modificarea gama este un tip de modificare radioactivă în care se emite o radiaţie electromagnetică produsă de interacţiunile sub-atomice.

Modificare post-translaţională / *Post-translational modification*, abr. PTM. În biotehnologie, după ce secvenţa ADN a fost interpretată şi a fost creată proteina, aceasta mai poate fi modificată prin adiţia de zahăr (glicozilare) sau de alte molecule. Această procesare a proteinei este dată de corpurile Golgi, după ce proteina a fost construită cu ribozomi.

Modificator / *Modificatory*. (lat. *modifico*, *-are* = a modifica, a schimba forma sau ordinea, a măsura bine) **1.** Adjuvant solid, în general inert, cu rolul de a ameliora proprietăţile mecanice sau de a realiza o modificare a opacităţii, proprietăţilor dielectrice, a aspectului de suprafaţă, cât şi de a reduce preţul de cost al unui material. **2.** Orice factor mezologic sau genetic care modifică expresia unei gene.

Modificator de matrice / *Matrix modificatory*. Substanţă adăugată în proba de analizat în spectrofotometria cu absorbţie atomică pentru a întârzia evaporarea analitului până când matricea este complet carbonizată.

Modificaţie / *Modification*, *Alteration*, *Adjustment*. **1.** Caracter indus de mediu şi, ca atare, neereditar. **2.** Totalitatea divergenţelor fenotipice, induse de mediu, între indivizi cu structuri genetice asemănătoare. **3.** Metilarea ADN-ului.

Modul / *Modulus*. (lat. *modulus*, *-i*, dim de la *modus*, *-i* = măsură, cadenţă) **1.** Mărime fizică ce este caracterizată statistic printr-o frecvenţă mai mare într-o suită de valori înregistrate. V. şi *Vector*.

Modulator / *Modulator*. (lat. *modulator*, *-oris* = cel care modelează, de la *modulo*, *-ari* = a ritma, a modula şi *modulus*, *-i*, dim., din *modus*, *-i* = măsură, cadenţă) Factor care determină variaţia unui proces, a unui efect, care produce o modulaţie.

Modulatori ai canalelor de calciu / *Calcium channel modulators*. V. *Canal de calciu*.

Modulaţie / *Modulation*. (lat. *modulatio*, *-onis* = cadenţă, modulare) **1.** Modificarea sau alterarea funcţiei sau a caracteristicilor unui răspuns determinată de stimuli sau de modificări fizice şi chimice ale mediului. **2.** Capacitatea informaţiei genetice de a răspunde adecvat modificărilor din mediul înconjurător (de a sintetiza sau de a încerca sinteza produsului final).

Modul elastic / *Elastic modulus*. Notat cu G'. Măsură a tăriei, rigidităţii sau a rezistenţei la deformare a unui material; raportul între stres (forţa aplicată pe unitatea de arie) şi deformare (întindere sau creştere în lungime).

Moduli semisintetici / *Semisynthetic modulus*. Deviaţi de semisinteză din plantă; structura moleculară investigată într-o plantă serveşte la obţinerea de derivaţi numiţi moduli semisintetici.

Mofete / *Choke damps*, *Gaseous CO_2*, *Mofette*. (ital. *moffetta* = exhalaţie fetidă, de la *muffa*, *-ae* = mucegai) Sursă de gaze apărută la suprafaţa solului, ca emenaţii uscate, în special de dioxid de carbon. Când CO_2 nu întâlneşte în drumul său ape în care să se dizolve, el iese la suprafaţă sub formă de emanaţii gazoase cunoscute sub denumirea de *mofete*. Originea dioxidului de carbon este vulcanică şi aparţine magmelor vulcanice pe cale de răcire şi de consolidare. Gazul, migrând prin straturile sedimentare, saturează apele subterane şi acestea apar la suprafaţă ca ape carbogazoase. Se utilizează în tratamentul bolnavilor prin cură externă carbogazoasă (ulceraţii, gangrene).

Mojar / *Mortar*. (lat. *mortarium*, *-ii* = piuliţă, magh. *mozsar* = piuliţă pentru pisat) Vas de forma unei cupe, cu baza plată şi pereţii groşi (pentru a conferi rezistenţă mare), cu fundul emisferic, confecţionat din porţelan, sticlă, agat, marmură, bronz, inox, utilizat în tehnologia de preparare a formelor farmaceutice. Se fabrică în şapte dimensiuni, după diametru: 8, 10, 12, 14, 16, 18, şi 20 cm. Se utilizează pentru amestecare, frecare sau zdrobire a substanţelor.

Mol- / *Mol-*. (1. lat. *moles*, *-is* = masă informă; 2. lat. *mollis*, *-e* = moale). Termen care introducere referirea la moleculă sau la moale.

Mol / *Mol.* Abr. de la moleculă-gram. (*mol-*) Unitate de măsură în SI a cantității de substanță, cu simbol mol. Reprezintă cantitatea de substanță exprimată în grame, egală numeric (corespunzătoare) cu masa moleculară relativă a substanței date. Molul, conține indiferent de natura substanței, același număr de molecule, denumit numărul lui Avogadro; N = $6 \cdot 10^{23}$. Se poate deci numi mol de electroni. Masa unui mol de particule, volumul pe care-l ocupă în condițiile determinate sunt respectiv: masa molară și volumul molar. Ex.: masa molară a C12 este, prin definiție, de 12 g. Volumul molar al unui gaz perfect în condiții normale V_m = 22,4 L.

Molal / *Molal.* Unitate de molalitate, care reprezintă un mol de substanță în 1.000 g de solvent.

Molalitate / *Molality.* (*mol-*) Concentrație moleculară masică. Numărul de moli (molecule gram) dintr-o substanță dizolvată (solvit) într-un kilogram de solvent.

Molar / *Molar.* N.A. *dens molaris.* (1. *mol-*; 2. lat. *molaris, -e* = piatră de moară care macină, de aici *molaris dens* = dinte molar, care macină, măsea) **1.** Care se referă la mol. **2.** Măsea. V. *Dinte, Formulă dentară.*

Molaritate / *Molarity.* Sin. *Concentrație molară.* Numărul de moli (molecule gram) dintr-o substanță dizolvată într-un litru de soluție. În soluțiile diluate molalitatea și molaritatea sunt echivalente.

Moleculă / *Molecule.* Sin. *Parte, Particică.* (lat. *molecula* = masă mică de materie, de la *moles* = masă informă, sarcină) Cea mai mică particulă dintr-o substanță care mai păstrează proprietățile chimice și compoziția procentuală a substanței. Este alcătuită din una sau din mai multe specii de atomi, uniți prin legături chimice. Desfacerea în atomii componenți determină pierderea proprietății substanței. În cazul elementelor, poate fi divizată fără să se distrugă constituția sau proprietățile fizice și chimice ale substanței. *Moleculă-gram* = cantitatea unei substanțe măsurată în grame, egală cu greutatea ei moleculară; *moleculă activă* = moleculă reactivă; *moleculă biatomică* = moleculă diatomică; *moleculă dublă* = dimer; *moleculă-gram* = mol.

Moleculă antisens / *Antisense molecule.* Oligonucleotidă sau analog al acesteia ce este complementară la un segment de ARN sau de ADN, de care se leagă inhibându-i funcția.

Moleculă gram / *Mol.* Termen vechi. V. *Mol.*

Moleculă marcată / *Mark molecule.* Moleculă în care unul sau mai mulți atomi constituenți sunt radioactivi.

Moleculă vectoare / *Vector molecule.* Moleculă utilizată pentru transportul și concentrarea unui izotop radioactiv la nivelul structurilor investigate prin scintigrafie. În prealabil, m.v. este radiomarcată. Ex.: pentru efectuarea unei scintigrame osoase, se utilizează difosfonați marcați cu ^{99m}Techneţiu, care se fixează specific la nivelul țesutului osos.

Moment / *Moment.* (lat. *momentum, -i* = putere, greutate, influență, cauză) **1.** În statistica matematică, parametru al repartiției unei variabile aleatorii. **2.** În fizică, momentul unei forțe, în raport cu un punct este o valoare proporțională cu forța și distanța de la punctul de aplicare a forței, la punctul considerat.

Momentul închiderii bazelor de date (data limită) / *Dead line.* Data desemnată ca fiind ultimul termen de introducere a informațiilor prezentate în raportul anual de siguranță.

Monadelf / *Monadelphous.* (*mono-* + gr. *adelphos* = frate) Androceu gamostemon rezultat din concreșterea filamentelor staminale într-un singur mănunchi (ex.: la *Malva sylvestris, Althaea officinalis, Oxallis acetosella*).

Monandră / *Monandrous.* (*mono-* + gr. *aner, andros* = bărbat) Floare cu o singură stamină (ex.: la *Hippuris* sp.).

Monarch / *Monarch.* (*mono-* + gr. *arche* = primitiv) Stel primitiv în cadrul căruia se află un singur fascicul protoxilematic.

Monil- / *Monil-.* (lat. *monile, -is* = colier) Element de compunere care introduce în termeni referirea la forma de colier.

Moniliază / *Moniliasis.* Sin. *Candidoză.* Var. *Moniloză.* (*monil-* + *-ază*) Afecțiuni provocate de ciuperci levuliforme din genul *Candida.*

Moniliform / *Moniliform.* (*monil-* + lat. *forma, -ae* = formă) **1.** Organ vegetal cu aspectul unui șirag de mărgele sau strangulat din loc în loc la intervale egale (ex.: păstaia la *Sophora japonica*, rădăcina la *Cephaelis ipecacuanha*). **2.** Canal, cordon sau formațiune anatomică cu acest aspect

Moniloză / *Moniliasis.* Var. pentru *Monilază.*

Monitor / *Monitor.* (lat. *monitor, -oris* = cel care amintește, de la *mono, -ere* = a avertiza) Dispozitiv electronic pentru supravegherea automatizată a bolnavilor în unitățile de terapie intensivă sau de reanimare cardiacă care înregistrează EKG, presiunile vasculare, ritmul respirator. Declanșează o alarmă luminoasă și sonoră când parametrii fixați de medic nu mai corespund.

Monitorizare / *Monitoring.* Ansamblu de tehnici utilizate în secțiile de reanimare, terapie intensivă, obstretică și în general pentru pacienții cu probleme cardio-respiratorii, ce constau în supravegherea continuă a unor parametri fiziologici și uneori biochimici, cu ajutorul unor aparate numite monitoare.

Mono- / *Mono-.* (gr. *monos* = singur) Element care introduce în termeni referirea la singur.

Mono- și digliceride ale acizilor grași / *Mono- and diglycerides of fatty acids.* V. *E 471.*

Monoamină / *Monoamine.* (*mono-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Grup de amine ce cuprind serotonina și catecolaminele (dopamina, adrenalina, noradrenalina), care au rolul fiziologic de reglare a tonusului emoțional și de integrare a fenomenelor vieții vegetative și ale vieții de relație.

Monoaminoxidază / *Mono-amine oxidase.* (*monoamină* + gr. *oxy* = acru, acid + *-ază*). Abr. MAO. Enzimă care intervine în inactivarea monoaminelor, îndeosebi a adrenalinei, noradrenalinei, serotoninei, prezentă în multe din țesuturile animale, dar în special în ficat și în rinichi.

Monobactame / *Monobactames.* Denumire dată după engl. *Monocyclic Bacterially Producted Betalactam Antibiotics*, antibioticelor sintetizate în cantități foarte mici, de tip beta-lactamic, secretate de bacterii (și nu de fungi, cum sunt restul antibioticelor) izolate, în 1981, de către cercetătorii de la firmele Takeda și Squibb. Cea mai simplă monobactamă este produsă de *Chromobacterium violaceum.* Au același mecanism de acțiune ca și celelalte beta-lactame. Din ele se obțin compuși de sinteză mai activi, ca: monofosfame, monocarbame și monosulfactame. Ex.: de antibiotic: aztreonam.

Monocarpic / *Monocarpic, Monocarpous.* (*mono-* + gr. *karpos* = fruct) **1.** Gineceu alcătuit dintr-o singură carpelă (ex.: la *Pisum* sp., *Phaseolus* sp.). **2.** Fructe care provin din ginecee monocarpe (ex.: păstaia la mazăre, baca la *Berberis* sp., drupa la *Prunus* sp., nuca la *Urtica* sp.). **3.** Plantă care fructifică o singură dată, după care își încheie ciclul de viață.

Monocatenar / *Single stranded.* (*mono-* + lat. *catenarius, -a, -um* = înlănțuit și *catena, -ae* = lanț) Format dintr-un singur lanț de elemente. ARN-urile sunt monocatenare.

Monocaziu / *Monochasium.* Sin. *Cimă unipară.* (*mono-* + gr. *khasis* = separare) Inflorescență cimoasă alcătuită dintr-o axă principală constituită dintr-o succesiune de axe florifere de ordine și de vârste diferite. Axele florifere sunt lipsite de bracteí; bracteea care se găsește așezată opus axei florifere aparține ramurii imediat superioare. Se cunosc următoarele tipuri de monocaziu: drepaniu, ripidiu, bostrix, cincin.

Monocit / *Monocyte*. (*mono-* + gr. *kytos* = celulă) Cel mai mare tip de leucocit de la vertebrate, care are un nucleu reniform și fagocitează activ bacterii și resturi de celule. Celule albe (leucocite) care reprezintă 3-8% din leucocitele umane. Ele sunt fagocite și invadează țesutul în timpul inflamației. Se formează în măduva osoasă și sunt precursori ai macrofagelor tisulare.

Monoclamideu / *Monochlamydous*. (*mono-* + gr. *khlamis, khlamidos* = înveliș) Perigon alcătuit dintr-un singur ciclu de elemente (ex.: *Ceta* sp., *Urtica* sp.).

Monoclonal / *Monoclonal*. (*mono-* + gr. *klon* = lăstar, mlădiță) Anticorp riguros specific provenit de la o descendență celulară – clonă – având celule identice.

Monocotiledonate / *Monocotyledons*. Sin. *Liliatae*. (*mono-* + gr. *kotyledon* = cotiledon) Clasă de angiosperme la care embrionul posedă un singur cotiledon.

Monocromatic / *Monochromatic*. (*mono-* + gr. *khroma, -atos* = culoare) Care are o singură culoare.

Monocromator / *Monochromator*. (*mono-* + gr. *khroma, -atos* = culoare) Instrument (de obicei filtru, prismă optică sau rețea de difracție) ce transformă o radiație policromatică într-un fascicul de radiații monocromatice.

Monocular / *Monocular*. (*mono-* + lat. *ocularius, -a, -um* = de ochi, de la *oculus, -i* = ochi) Sistem optic prevăzut cu un singur ocular. Ex.: microscop m.

Monodoză / *Monodose*. (*mono-* + gr. *dosis* = acțiunea de a da) V. *Unidoză*.

Monofagie / *Monophagia*. (*mono-* + gr. *phagein* = a mânca) Nutriție bazată pe un singur fel de hrană.

Monofazic / *Monophasic*. (*mono-* + gr. *phasis* = aparență, răsăritul unei stele, de la *phainein* = a apărea) Care are o singură fază.

Monogam / *Monogamous*. Sin. *Plante unisexuate*. (*mono-* + gr. *gamos* = căsătorie) Plante cu flori masculine și feminine dispuse pe indivizi diferiți.

Monogliceride / *Monoglicerides*. (*mono-* + gr. *glykeros* = îndulcit, de la *glykis* = dulce) Monoesteri ai glicerinei cu acizii carboxilici. Se obțin prin gliceroliza grăsimilor sau prin esterificarea acizilor corespunzători, totdeauna în amestec cu di- și trigliceride, din care pot fi izolate, prin extracție cu dizolvanți și distilare moleculară. Se folosesc ca excipienți și ca emulgatori.

Monografie / *Monograph*. (*mono-* + gr. *graphein* = a scrie) Articol, text care descrie un produs, o materie primă farmaceutică sau un produs farmaceutic în termeni suficient de preciși pentru a defini și a permite controlul calității. Un compendiu oficial, ca farmacopeea, conține astfel de monografii.

Monoic / *Monoecious*. (*mono-* + gr. *oikos* = casă) Plante cu flori unisexuate masculine și feminine pe același individ (ex.: *Zea mays*, *Coryllus avellana*, *Quercus* sp.).

Monolaurat de polietilenglicol 150 / *Polyethylene glycol 150-monolaurate*. Sin. *Empilane A P 100*. Produs alb-gălbui, vâscos, utilizat ca emulgator neionogen tip L/H.

Monolaurat de polietilenglicol 400 / *Polyethylene glycol 400-monolaurate*. Sin. *Empilane A Q 100*. Produs lichid, gălbui, vâscos, utilizat ca emulgator neionogen tip L/H.

Monolaurat de polioxietilen sorbitan / *Polyoxyethylene sorbitan monolaurate*. Sin. *Tween 20*. V. *Polisorbat 20* și *E 432*.

Monolaurat de propilenglicol / *Propylene glycol monolaurate*. Sin. *Crill 24*, *Atlas G-917*, *Atlas G-385*. Produs uleios, gălbui, cu p.t. 14-15°C, dispersabil în apă, solubil în alcool, uleiuri vegetale și parafină lichidă; are valoarea HLB = 4,5. Se utilizează ca emulgator tip H/L și solubilizant pentru uleiuri volatile.

Monolaurat de sorbitan / *Sorbitan monolaurate*. Sin. *Span 20*. V. *E 493*.

Monolen / *Monolene*. Amestec de esteri ai acidului stearic – monostearat cu alfapropilenglicol și stearat de sodiu 0,5% sau trietanolamină, ca emulgatori. Produs cu p.t. 35°C, dar în timp crește la 37°C și devine cristalin.

Monomer / *Monomer*. (*mono-* +gr. *meros* = parte) Unitate de bază a unui polimer. Moleculă capabilă de a se lega de molecule identice sau de alte molecule, pentru a forma oligomeri, polimeri sau copolimeri.

Monomiristat de gliceril / *Glyceryl monomiristate*. Sin. *Monomiristin*. Produs ceros, cu p.t. 50°C, solubil la cald în uleiuri și grăsimi, se dispersează în apă caldă. Se utilizează ca excipient pentru unguente, stabilizează emulsiile, dar nu este emulgator, crește consistența acestora.

Monomiristat de zaharoză / *Saccharosum monomiristate*. Emulgator de tip L/H și bun solubilizant, utilizat în preparate dermice și cosmetice.

Monomorf / *Monomorphic*. (*mono-* + gr. *morphe* = formă) Fenomen, stare, boală care se manifestă în aceeași formă.

Mononuclear / *Mononuclear*. (*mono-* + lat. *nucleus, -ei* = sâmbure, miez, nucleu) Cu un singur nucleu.

Mononucleotid / *Mononucleotide*. (*mono-* + lat. *nucleus, -ei* = sâmbure, nucleu) Component structural al acizilor nucleici, format dintr-o bază organică azotată, purinică sau pirimidinică, legată prin intermediul unei pentoze de acidul fosforic. Se obține prin descompunerea acidului nucleic (digestie sau hidroliză).

Mononucleoză / *Mononucleosis*. (*mono-* + lat. *nucleus, -ei* = sâmbure, miez, nucleu + *-ază*) Creșterea numărului de leucocite mononucleare din sânge.

Monooleat de polioxietilensorbitan / *Polyoxyethylene sorbitan monooleate*. Sin. *Polisorbat 80*, *Tween 80*. V. *E 433*.

Monooleat de sorbitan / *Sorbitan monooleate*. Sin. *Span 80*. V. *E 494*.

Monooleină / *Mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 471*.

Monopalmitat de polioxietilen-20-sorbitan / *Polysorbate 40*. Sin. *Tween 40*, *Crill no. 7*, *Polisorbat 40*. Lichid uleios, galben sau galben-portocaliu, cu miros slab, caracteristic, cu gust amărui, care lasă în gură o senzație de căldură; are o viscozitate de 200-400 mPa·s, la 25°C și valoarea HLB = 15,6. Este solubil în apă, alcool, acetonă, acetat de etil; se dispersează la cald în parafină lichidă. V. *E 434*.

Monopalmitat de sorbitan / *Sorbitan monoopalmitate*. Sin. *Span 40*, *Arlacel 40*, *Crill no.2*, *emulgator PAF*. Masă solidă cu aspect ceros, gălbuie sau brun-roșcată, cu miros caracteristic și gust slab, leșios; p.f. 42-46°C, valoare HLB = 6,7; insolubil în apă la rece, se dispersează în apă la cald, iar în grăsimi formează soluții tulburi (pe baia de apă). Se dizolvă la cald (peste p.t.) în alcool, eter, dioxan, benzen, acetat de etil. Se utilizează în industria farmaceutică, cosmetică și în cea alimentară. V. E 495.

Monoplamitină / *Mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 471*.

Monoplegie / *Monoplegia*. (*mono-* + gr. *plege* = lovitură) Paralizie a unui singur membru.

Monoploid / *Monoploid*. (*mono-* + gr. *haploos* = singur + gr. *eidos* = formă) Celulă care are numai un set de cromozomi.

Monopodial / *Monopodial*. (*mono-* + gr. *pes, pedis* = picior) Tip de ramificație dihotomică sau laterală, caracterizată printr-o axă principală care se ramifică apical sau lateral. Axa principală trece prin întregul sistem de ramificație.

Monopodie / *Monopodia*. (*mono-* + gr. *pous, podos* = picior.) Cu un singur picior median.

Monopol farmaceutic / *Pharmaceutical monopoly*. Drept acordat prin lege, numai farmacistului, de a putea fabrica, deține și de a distribui medicamente.

Monosinaptic / *Monosynaptic*. (*mono-* + gr. *synapsis* = punct de legătură, de la *syn* = împreună + *hapsis* = unire şi *haptein* = a prinde, a ataşa) Termen care se referă la o singură sinapsă.

Monosporioză / *Monosporiosis*. (*mono-* + gr. *spora* = sămânţă de la *sperein* = a însămânţa + *-oză*) Boală cutaneo-mucoasă produse de ciuperci parazite din genul *Monosporium*.

Monostearat de polioxietilensorbitan / *Polyoxyethylene sorbitan monostearate*. Sin. *Polisorbat 60*, *Tween 60*. V. *E 435*.

Monostearat de sorbitan / *Sorbitan monostearate*. Sin. *Span 60*. V. *E 491*.

Monostearină / *Mono- and diglycerides of fatty acids*. V. *E 471*.

Monoterapie / *Monotherapy*. (*mono-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Tratament bazat pe un singur medicament sau pe o singură tehnică.

Monotermie / *Monothermia*. (*mono-* + gr. *therme* = căldură) Anomalie de termoreglare ce constă în menţinerea neschimbată a temperaturii pe tot parcursul zilei.

Monotoxicoman / *Monotoxicoman*. Toxicoman care consumă frecvent un singur drog.

Monotropie / *Monotropia*. (*mono-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce + *-ie*) Proprietate a unei substanţe de a trece ireversibil din forma metastabilă, în formă stabilă.

Monovalent / *Monovalent*. (*mono-* + lat. *valens*, *-ntis* = tare, viguros, de la *valeo*, *-ere* = a valora) **1.** Care are o singură valenţă. **2.** Vaccin sau imunoser care acţionează asupra unei singure suşe microbiene.

Monoxid de azot / *Nitrogen monoxide*, *Nitric oxide*. (*mono-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + *a* = priv. + *zoe* = viaţă) NO. Este un gaz incolor şi foarte toxic. Are caracter reducător.În contact cu oxigenul din aer trece în NO_2 şi, de aceea, în toate experienţele în care rezultă NO, se observă formarea vaporilor bruni, grei şi cu miros înţepător de NO_2.

Monoxid de carbon / *Carbon monoxide*. Sin. *Oxid de carbon*. (*mono-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *carbo*, *-onis* = cărbune) CO. Este un gaz incolor, inodor şi fără gust. Monoxidul de carbon este un gaz foarte toxic, dând accidente frecvente datorită faptului că nu poate fi sesizat în aer prin miros; prezenţa lui în aer, într-o concentraţie de 0,5%, provoacă moartea în scurt timp. Acţiunea se datorează uşurinţei cu care se fixează de hemoglobină, formând carboxihemoglobina, un produs mult mai stabil, blocând capacitatea sângelui de purtător de oxigen. CO are o afinitate pentru hemoglobină de cca 300 de ori mai mare decât oxigenul. Intoxicaţiile se manifestă prin cefalee, oboseală, ameţeală, pierderea cunoştinţei. Se recomandă respiraţia artificială, inhalare de oxigen şi repaus absolut. În apă este puţin solubil; la 0°C, 1 litru apă dizolvă cca 34 mL CO gazos.

Monozaharid / *Monosaccharide*. Sin. *Oză*. (*mono-* + gr. *sakkharon*, lat. *saccharum*, *-i* = zahăr) Glucid care nu poate fi scindat în unităţi mai mici sub acţiunea acizilor diluaţi. În funcţie de numărul de atomi de carbon din moleculă, monozaharidele se împart în trioze, tetroze, pentoze şi hexoze. Fiecare din aceste categorii se împart mai departe în aldoze şi cetoze, pe baza grupării aldehidice sau cetonice. De exemplu, glucoza este o aldohexoză, iar fructoza, o cetohexoză. Sunt numite şi zaharuri simple. V. *Carbohidraţi*.

Monozigot / *Monozygotic*. (*mono-* + gr. *zygotos* = legat împreună, pereche, de la *zygor* = eu unesc) Despre gemenii identici care provin din acelaşi ovul fecundat, dintr-un ou unic, având placenta comună.

Moraxella catarrhalis / *Moraxella catarrhalis*. (Victor Morax, 1866-1935, oftalmolog francez, medic la Paris, lat. *catarrhus*, *-us* = guturai, de la gr. *kata* = în jos + gr. *rhein* = a curge) Specie de coci aerobi, gram pozitivi şi oxidazo-pozitivi din genul *Moraxella* (*Branhamella*), genul *Neisseriaceae* aflată în flora banală a nazofaringelui uman, ce produce infecţii locale: otită medie, sinuzită şi infecţie bronhopulmonară.

Morbid / *Morbid*. (lat. *morbidus*, *-a*, *-um* = bolnăvicios de la *morbus*, *-i* = boală) Care indică o boală.

Morbiditate / *Morbidity*. **1.** Indicator al stării de sănătate, calculat prin raportul dintre numărul bolnavilor şi populaţia sănătoasă de pe un teritoriu, într-o anumită perioadă de timp. **2.** Predispoziţie la îmbolnăvire.

Morbus / *Morbus*. (lat. *morbus*, *-i* = boală) Boală, în general, asociată cu numele unui medic sau cu un caracter esenţial al acţiunii.

Morf-, Morfo-, -morfe, -morfoză / *Morf-*, *Morphe-*, *-morphe*, *-morphosis*. (gr. *morphe* = formă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la formă, configuraţie.

Morfea / *Morphea*. (*morfo-*) Leziune din sclerodermia în plăci, unică sau multiplă.

Morfi- / *Morphi-*. (gr. *Morpheos* = zeul somnului la greci, datorită acţiunii soporifice) Element de compunere care introduce în termeni referirea la morfină.

Morfină / *Morphine*. (*morfi-* + *-ină*) Cel mai important alcaloid din opiu, căruia îi determină acţiunile farmacologice. Are efect analgezic intens prin acţiune agonistă faţă de receptorii endorfinici din SNC. Produce euforie şi are un potenţial mare de a dezvolta dependenţă fizică, toleranţă, dependenţă psihică. Se foloseşte ca atare sau sub formă de preparate de opiu.

Morfine endogene / *Endogenous morphines*. Proteine formate din aminoacizi elaboraţi în creier: enkefalinele şi endorfinele. Ele se pot fixa pe receptorii pentru opioide din anumite structuri cerebrale şi produc o acţiune sedativă asupra durerii, comparabilă cu aceea a morfinei.

Morfinism / *Morphinism*. (*morfi-* + *-ină* + *-ism*) Afecţiune determinată de consumul cronic sau excesiv de morfină.

Morfinomanie / *Morphinomania*. (*morfi-* + *-ină* + gr. *mania* = nebunie) Farmacodependenţă, toxicomanie la morfină.

Morfinomimetic / *Morphinlike*. (*morfi-* + *-ină* + gr. *mimekitos* = care imită, de la *mimeisthai* = a imita) Substanţă care are acţiune asemănătoare cu cea a morfinei.

Morfogeneză / *Morphogenesis*. (*morfo-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Totalitatea proceselor din cadrul ontogenezei unui organism care duc la formarea şi la dezvoltarea organelor sau a unor structuri anatomice. Organizarea celulelor diferenţiate ale organismelor pluricelulare în structuri multicelulare complexe ca ţesuturi şi organe, cu funcţii specifice.

Morfologie / *Morphology*. (*morfo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care se ocupă cu studiul aspectului exterior al organelor sau al organismelor. a) *M. plantelor* – ramura biologiei vegetale care studiază forma, structura şi morfogeneza organismelor vegetale ca şi metamorfozările acestora ca rezultat al adaptării lor istorice la un anumit mod de viaţă. b) *M. animală* – ramura biologiei animale care studiază aspectul organelor şi al organismelor în seria animală.

Morganella / *Morganella*. (Harry de Riemer Morgan, 1863-1931, bacteriolog englez, Londra) Gen de bacili din familia *Proteeae*, din fecale, microb patogen care poate produce infecţii ale tractului urinar, repsirator, sângelui, rănilor.

Morgă / *Morgue*. (fr. *morgue* = morgă) **1.** Clădire destinată păstrării cadavrelor. **2.** Încăpere în care se efectuează autopsiile.

Morinski (scala) / *Morinski scale*. Instrument de screening frecvent utilizat pentru a evalua aderenţa la tratament a pacienţilor. Constă în patru întrebări simple (întrebări închise, la care răspunsul posibil este Da/Nu). Pentru Da se acordă 1 punct, pentru Nu, 0 puncte. Pacientul este considerat non-aderent de la un punctaj mai mare decât 0.

Mortal / *Mortal*. Sin. *Letal* (v.). (lat. *mortalis, -e* = muritor, trecător)

Mortalitate / *Mortality* (lat. *mortalitas, -atis* = pieire, starea de moarte) Numărul indivizilor care dispar prin moarte într-o populație, într-o anumită perioadă și pe un anumit teritoriu, raportat la numărul total al populației respective. Moartea poate fi naturală sau endogenă, când indivizii își realizează întregul ciclu de dezvoltare, ajungând la longevitatea maximă înscrisă în programul genetic al speciei din care fac parte, sau poate să piară înainte de a ajunge în acest stadiu datorită unor condiții nefavorabile ale mediului, lipsa de hrană, atacul unor prădători și paraziți, condiții climatice nefavorabile, acțiunea unor poluanți, unele accidente neprevăzute etc. Indicele de m. se exprimă prin numărul de decese la 100.000 de locuitori.

Morulă / *Morula*. (lat. *morum, -i* = mură, dudă + *-ulă*) Primul stadiu al dezvoltării embrionului format prin segmentarea ovulului fertilizat; are aspectul unei mure și este o etapă intermediară între zigot și blastocit.

Morvă / *Glanders*. (fr. *morve*, din lat *morbus, -i* = boală) Boală infecțioasă, foarte contagioasă și adesea mortală produsă de bacilul *Malleomyces mallei*, la animale: cai, catâri, transmisibilă și la om. Popular: *Răpciugă*.

Mosc / *Musc*. Sin. *Musc*. Secreție uscată a glandelor sexuale ale căpriorului originar din Tibet (*Moschus Moschiferus*) solubilă în apă și alcool diluat, întrebuințată în parfumerie.

Mostră / *Sample*. Sin. *Eșantion*. (neogr. *mostra* = mostră) Cantitate mică de produs medicamentos furnizată profesioniștilor asistenței sănătății astfel încât aceștia să se poată familiariza cu produsul și să dobândească experiență cu el. Obiect oferit și consumatorilor pentru a încerca produsele noi lansate pe piață; mostrele sunt folosite și în practica medicală, pentru a fi încercate de pacienți, la recomandarea medicilor. Bunurile gratuite și bonusurile în acțiuni de bursă oferite farmaciștilor și altora nu sunt mostre.

Motilină / *Motilin*. (lat. *motus, -us* = mișcare, de la *moveo, -ere* = a mișca și *moto, -are* = a mișca tare și des + *-ină*) Polipeptid din 22 de aminoacizi, secretat la om doar de celulele EC_1 ale mucoasei duodenale; acționează asupra motricității esofagului inferior și a intestinului.

Motilitate / *Motility*. **1.** Capacitate de a executa mișcări în mod activ sau în mod pasiv. **2.** Ansamblu de mișcări proprii unui sistem.

Motor- / *Motor-*. (lat. *motor, -oris* = cel care pune în mișcare de la *moveo, -ere* = a mișca) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mișcare.

Motor / *Motor*. (*motor-*) Dispozitiv care produce energie mecanică.

Motricitate / *Motricity*. Proprietate pe care o au centrii nervoși de a declanșa o contracție musculară.

mRNA / *mRNA*. Abr. pentru engl. *Messenger Ribonucleic Acid*. V. *ARNm*.

MSDS / *MSDS*. Abr. pentru engl. *Material safety data sheets* = Fișe cu datele de siguranță ale materialului. Documentație (care include date cu descrierile caracterelor fizico-chimice, toxicitate, efecte asupra sănătății, prim-ajutor, reactivitate, depozitare, eliberare, echipament de protecție și proceduri de împrăștiere / prindere) care oferă lucrătorilor și personalului de urgență procedurile adecvate pentru manipularea sau lucrul cu substanțe particulare.

Muc-, Muco- / *Muc-, Muco-*. (lat. *mucus, -i* = mucus) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mucus, mucozități.

Mucilagii / *Mucilages*. (lat. *mucilago, -inis* = suc viscos, din lat. *muco, -ere* = a fi vâscos și *mucus, -i* = adeziv) **1.** Poliuronide care au în constituția lor heteropolizaharide: arabani, galactani, xilani sau asocieri ale acestora (galacto-arabano-xilani), la care se adaugă sau nu acizi uronici. Se clasifică în ozuronice și neozuronice. Au masa moleculară $5 \cdot 10^4$-10^6 și, în funcție de monomer, au caracter acid sau sunt neutre (cele care nu conțin acizi uronici). Datorită capacității mari de umflare, la nivel intestinal, prin absorbția apei, măresc volumul bolului fecal, activând astfel peristaltismul. Se utilizează ca substanțe farmaceutice auxiliare: agenți de suspensie, emulgatori, gelifianți (baze de unguente), excipienți pentru formele solide. În microbiologie servesc pentru prepararea mediilor de cultură (ex.: agarul). **2.** Forme farmaceutice lichide, vâscoase, limpezi, transparente sau opalescente, obținute prin dizolvare simplă sau extractivă (extracție) a unor substanțe macromoleculare în apă, cu conservanți.

Mucilagiu / *Mucilage*. (*muc-*) Substanță cleioasă prezentă frecvent în pereții celulari ai plantelor acvatice și în tegumentele semințelor la diverse plante. Mucilagiile sunt tari, în stare uscată, și moi, în stare umedă. Unele organisme (de exemplu, unele bacterii) sunt acoperite complet de mucilagiu ceea ce, probabil, servește la protecție și la împiedicarea pierderilor de apă.

Mucinază / *Mucinase*. Enzimă prezentă la nivelul mucoasei intestinale, care determină coagularea mucusului.

Mucină / *Mucin*. (*muco-*) Glicoproteină azotată prezentă în secrețiile glandelor mucoase, bogată în fucoză (fucomucină) sau în acid sialic (sialomucină). Ea nu este hidrolizată prin enzime proteolitice și de aceea asigură protecția mucoaselor, în special a celor digestive.

Mucită / *Mucitis*. (*muc-* + *-ită*) Inflamație a unei mucoase; poate apărea consecutiv cu chimioterapia sau radioterapia.

Mucoadeziune / *Mucoadhesion*. Sin. *Mucobioadeziune*. (*muco-* + lat. *adhaereo, -ere* = a ține de ceva, a se lega) Fenomen dezvoltat prin aplicarea de forme farmaceutice lichide, semisolide și solide pe mucoase (acoperite cu un strat de mucus – un hidrogel viscoelastic, format din 1-5% glicoproteine insolubile în apă); conțin una sau mai multe substanțe active dispersate în polimeri mucoadezivi, care acționează prin mecanisme fizico-chimice nespecifice (efecte energetice de suprafață, legături de hidrogen, așa-numita interpenetrare între polimeri și stratul de mucus).

Mucoadeziv / *Mucoadhesive*. Material, formă farmaceutică ce are capacitatea de a adera la membranele mucoaselor.

Mucoasă / *Mucosa*. (*muc-*) Membrană ce învelește o cavitate naturală a organismului, strat de țesut alcătuit dintr-un epiteliu dispus peste un țesut conjunctiv, cu suprafața întotdeauna ușor umedă. Este formată dintr-un epiteliu cilindric sau pavimentos care acoperă peretele intern al cavităților naturale și al organelor cavitare. Epiteliul prezintă adesea cili și conține celule caliciforme, care secretă mucus. Mucoasele căptușesc cavitățile organismului care comunică cu exteriorul, inclusiv sistemul respirator și digestiv.

Mucolitic / *Mucolytic*. (*muco-* + gr. *lysis* = distrucție) Substanță enzimatică ce produce liza mucusului bronșic, prin depolimerizarea polizaharidelor. Mucusul căilor respiratorii, fiind mai fluid, se poate elimina mai ușor.

Mucoliză / *Mucolysis*. Lichefierea mucusului.

Mucopolizaharide / *Mucopolysaccharides*. Sin. *Glicozaminoglicani* (v.). (*muco-* + gr. *polys* = mulți + lat. *saccharum, -i*, gr. *sakkharon* = zahăr) Substanțe organice complexe, macromoleculare, constituite din dizaharide și acid murenic, care, la bacterii, intră în constituția capsulei mucilaginoase, oferindu-i proprietăți antigenice.

Mucoproteină / *Mucoprotein* (*muco-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Mucopolizaharide (substanțe glicoproteice) reunite cu grupări prostetice care se află în țesuturile de conexiune și de suport.

Mucoreglator / *Mucoreglator*. (*muco-* + lat. *regularis*, *-e* = drept, regulat) Substanţă care reglează consistenţa mucusului căilor respiratorii; aceasta este cel mai adesea un mucolitic.

Mucorezistent / *Mucoretentive*. (*muco-* + lat. *resisto*, *-ere* = a rezista, a îndura) Proprietate care se referă la gradul de rezistenţă la mecanismul de propulsare fiziologic, normal, care implică construcţia fibrei musculare, longitudinal şi circular, cu transportul substanţelor prin tractul GI, de ex.: rezistenţa la peristaltism. De asemenea, termenul se referă la gradul compoziţiei de a rezista la forţele de spălare şi la dizolvare a fluidelor din tractul GI.

Mucormicoză / *Mucormycosis*. (lat. *mucor*, *-oris* = mucezeală, mâzgă + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-oză*) Infestarea organismului cu o ciupercă din familia *Phycomycetes: Mucor*, *Absidia*, *Rhizopus*, care se produce la diabetici, mai ales, şi poate da tromboze vasculare.

Mucoviscidoză / *Mucoviscidosis*. (*muco-* + lat. *viscum* = clei + *-oză*) Afecţiune familială transmisibilă caracterizată prin disfuncţia glandelor exocrine şi, secundar, prin creşterea secreţiilor mucoase (bronşice şi digestive), cât şi de o concentraţie mare de sodiu şi clor în sudoare, care evoluează spre fibroza chistică a pancreasului şi a plămânilor.

Mucozitate / *Mucosity*. (*muco-*) Aglomerare de substanţă vâscoasă şi filantă care acoperă unele mucoase: mucus, care mai conţine celule descuamate, microbi şi pulberi.

Mucron / *Mucro*. (lat. *mucro*, *-onis* = vârf ascuţit) Prelungirea nervurii mediane din vârful limbului foliar, sub formă de ac scurt şi moale.

Mucronat / *Mucronate*. (lat. *mucronatus*, *-a*, *-um* = mucronat) Organ vegetal prevăzut cu un mucron (ex.: frunza de la *Vicia sativa* şi glumele de la *Scirpus mucronatus*).

Mucus / *Mucus*. (*muco-*) Secreţie a celulelor caliciforme sau glandulare ale glandelor mucoase, constituită în principal din mucină, care-i dă aspectul filant şi conţine apă, săruri minerale, celule descuamate şi leucocite. Mucusul este hidrofil, solubil în apă, are rol protector al mucoaselor.

Muguet / *Thrush*, *White mouth*, *Moniliasis*. Sin. *Mărgăritărel* (v.).

Mugure / *Bud*. (alb. *mugull* = mugure) Complex de organe vegetative şi reproducătoare în stadiu de primordii meristematice, dispuse pe o axă centrală, numită vârf sau con vegetativ, cu internoduri foarte scurte, protejate de frunze modificate, numite solzi, scuame sau catafile.

Mulcolare / *Mulcolation*. Procedeu de extracţie a produselor vegetale care utilizează vidul pentru aspirarea soluţiilor extractive din recipientul care conţine amestecul produs vegetal-solvent.

Multi- / *Multi-*. (lat. *multus*, *-a*, *-um* = mult, numeros) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mult, mulţime.

Multicarpelar / *Polycarpellary*. (lat. *multicarpelaris*, *-e* = multicarpelar) Gineceu alcătuit din mai multe carpele (ex.: gineceul apocarp de la *Ranunculaceae*).

Multicelular / *Multicellular*. (*multi-* + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă) Termen care se referă la organisme formate din mai mult de o celulă – uneori bilioane de celule – aranjate în variate organe, ţesuturi şi sisteme.

Multidoză / *Multidosis*. (*multi-* + lat. *dosis*, *-is* = doză, porţie) Formă farmaceutică nedivizată, pentru care utilizatorul trebuie să-şi măsoare singur doza prescrisă de medic. Ex.: siropuri, poţiuni, pudre, unguente etc.

Multifactorial / *Multifactorial*. (*multi-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Caracter condiţionat de mai multe gene, aşa cum sunt caracterele morfologiei obişnuite.

Multilocular / *Multilocular*. (*multi-* + lat. *loculus*, *-i*, dim. de la *locus*, *-i* = loc, colţ, poziţia cuiva) Care are mai multe compartimente.

Multimedia / *Multimedia*. (*multi-* + lat. *medius*, *-a*, *-um* = care este la mijloc, mijlociu, central) Folosirea computerului pentru prezentarea de text, grafică, videomateriale, animaţie şi sunet într-o formă integrată; suportul de stocare este CD-ROM-ul.

Multimer / *Multimer*. (*multi-* + gr. *meros* = parte) Orice polimer mic. În biofarmacie, uzual o proteină formată din mai mult de un lanţ polipeptidic.

Multiplet / *Multiplet signal*. Numărul de picuri dintr-un semnal scindat (dublet, triplet, quartet) din spectrul RMN.

Multivalent / *Multivalent*. Sin. *Polivalent*. (*multi-* + lat. *valens*, *-ntis* = tare, viguros, de la *valeo*, *-ere*, *-ui*, *-iturus* = a fi sănătos, a fi tare) **1.** În chimie, care se combină cu trei sau mai mulţi atomi monovalenţi. **2.** În medicină, care are mai multe funcţii active în organism.

Muncă / *Work*. (sl. *monka* = muncă, de la *monciti* = a munci) Activitate conştientă intelectuală sau fizică a omului în scopul de a crea valori.

Mupirocin / *Mupirocin* (DCI). Sin. *Acid pseudomonic A* (v.). Este un complex de antibiotice produs de *Pseudomonas fluorescens*, izolat de A.T. Fuller în 1971. Cristale cu p.t. = 77-78°C. Se utilizează ca sare de calciu. Activ contra cocilor gram(±). Se indică în infecţii nazale şi cutanate. Nu se administrează sistemic, pentru că se inactivează rapid.

Murexid / *Murexid*. Sin. *Purpurat de amoniu*. Sare de amoniu a acidului purpuric, cristale roşii purpurii hidrosolubile, folosit ca reactiv pentru identificarea purinelor dintr-un produs biologic, tratat cu acid azotic.

Musca ţe-ţe / *Tse-tse fly*. Specie de insectă din genul *Glossina* care transmite tripanosomiazele.

Muscarină / *Muscarine*. (lat. *muscarius*, *-a*, *-um* = referitor la muşte, de la *musca*, *-ae* = muscă + *-ină*) Alcaloid foarte toxic din ciuperca *Amanita muscaria* (burete-pestriţ, pălăria-şarpelui), cu acţiune parasimpatomimetică.

Muscarinic / *Muscarinic action*. Grup de substanţe cu acţiune farmacologică analoagă muscarinei.

Muscă / *Musca*. (lat. *musca*, *-ae* = muscă) Gen de insecte din care face parte *Musca domestica*, vector mecanic al unor germeni patogeni. Larvele dezvoltate în ţesuturi sau în cavităţi produc miaze.

Muscul-, Musculo- / *Muscul-*, *Musculo-*. (lat. *musculus*, *-i* = muşchi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la muşchi.

Muscular / *Muscular*. (*musculo-* + *-ar*) Care aparţine muşchilor.

Musculocutanat / *Musculo-cutaneous*. (*musculo-* + lat. *cutis*, *-is* = piele) Care se distribuie, se ramifică la nivelul muşchilor şi al pielii.

Musculotrop / *Musculotropic*. (*musculo-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Substanţă medicamentoasă care modifică tonusul şi contractilitatea musculară sau se fixează pe ţesutul muscular. Ex.: papaverina este un antispastic şi spasmolitic musculotrop.

Muşchi / *Muscle*. N.A. *musculus*. Organ format din ţesut contractil.

Muta- / *Muta-*. (lat. *muto*, *-are* = a schimba, transforma şi *mutatio*, *-onis* = schimb) Element de compunere care introduc în termeni referirea la o schimbare, modificare.

Mutagen / *Mutagen*. (*muto-* + gr. *gennan* = a produce) Factor fizic sau chimic care poate produce mutaţii în genomul celular şi astfel măreşte frecvenţa ratei mutaţiilor spontane. Mutaţiile pot modifica însuşi organismul sau descendenţii săi. Dintre factorii mutageni amintim: raxele X, gazele ilariante, radiaţiile ionizante, agenţii alkilanţi, hidrocarburile policiclice, cafeina. Cea mai mare parte dintre factorii menţionaţi induc atât mutaţii genice, cât şi cromozomiale. V. şi *Teratogen*.

Mutageneză / *Mutagenesis*. Sin. *Inducția mutației*. (*muta-* + gr. *genesis* = naştere, din *gennan* = a produce) Proces de schimbare a materialului genetic indus de un agent mutagen, precum şi consecinţele ulterioare acţiunii acestuia asupra proceselor de replicare enzimatică.

Mutagenitate / *Mutagenity*. (*muta-* + gr. *gennan* = a produce) Proprietatea de a declanşa o mutaţie genetică.

Mutant / *Mutant*. (*muta-*) **1.** Organisme care poartă o mutaţie exprimată fenotipic. **2.** Genă transformată prin mutaţie.

Mutaţie / *Mutation*. (*muta-*) Variaţie bruscă, accidentală, permanentă şi transmisibilă de la o generaţie de organisme la alta. Schimbarea mesajului (materialului) genetic (ADN) sau a structurii cromozomale, spontană sau provocată. Schimbările rămân apoi stabile în succesiunea generaţiilor. Ea poate duce la modificarea caracterului determinat de gena respectivă (caracter mutant).

Mutualism / *Mutualism*. Sin. *Simbioză*. (lat. *mutuus, -a, -um* = împrumutat) Mod de viaţă, asociaţie reciproc avantajoasă între doi indivizi din două specii diferite (ex.: bacteriile fixatoare de azot şi rădăcinile leguminoaselor, lichenii care sunt constituiţi dintr-o algă şi o ciupercă).

Mutualitate / *Mutuality*. (lat. *mutuus, -a, -um* = mutual, reciproc) Sistem de solidaritate socială, în care membrii îşi asigură ajutor, unii altora, prin cotizaţii voluntare; ea a devenit complementară securităţii sociale pentru boală. Sistem utilizat de ţările membre ale C.E.E.

MW / *MW*. Abr. pentru engl. *Molecular Weight* = masă moleculară. Masa unei molecule, exprimată în Daltoni.

Mycobacterium / *Mycobacterium*. (*mico-* + gr. *bakterion* = bastonaş, de la gr. *bakteria* = baston) Gen de bacterii din familia *Mycobacteriaceae*, alcătuit din bacili gram+, aerobi, imobili, unele specii sunt patogene pentru om şi pentru animale: *M. leprae* (bacilul Hansen), *M. tuberculosis* (bacilul Koch), *M. bovis*, care produce tuberculoza la bovine, *M. avium*, tuberculoza aviară (la păsări).

Mycobacterium leprae / *Mega and dolichoureter*. V. *Mycobacterium*.

Mycoplasma / *Mycoplasma*. (*mico-* + gr. *plasma* = obiect modelat) Gen de microorganisme din familia *Mycoplasmataceae*, ce are 15 specii cu tropism pleuropneumonic. *M. pneumoniae* produce pneumonia atipică primară. Microorganisme parazite care infectează celulele animale, având unele caractere de la bacterii şi virusuri. Microorganismele procariote care nu au pereţi celulari (de aceea sunt rezistente la multe antibiotice) şi necesită steroli pentru menţinere şi creştere. Contaminanţi potenţiali ai culturii celulelor animale, ele pot creşte ataşate pe suprafaţa celulelor în citoplasmă, alterând subtil proprietăţile celulelor, scăpând detecţiei, fără monitorizare specifică. În cultura celulelor, în biotehnologie, fiecare lot trebuie testat, cât şi cultura celulară finală pentru contaminarea cu mycoplasma. Un rezultat confirmat pozitiv are, ca urmare, aruncarea lotului.

Myrj / *Myrj*. Excipient autoemulsionabil solid. Denumire comercială pentru esterii poli (etilenglicolului) cu acidul stearic. Se utilizează ca emulgatori pentru unguente, excipienţi pentru supozitoare. Au aspect ceros. Se fabrică tipurile 49, 50, 51, 52 şi 53.

Myxovirus / *Myxovirus*. (gr. *myxa* = mucus + lat. *virus, -i* = venin, miros rău, otravă) Grup de virusuri ARN, cu simetrie elicoidală şi înconjurate de o capsulă, se divid în două subgrupe: subgrupa I, care cuprinde trei virusuri gripale (*M. influenzae A, B* şi *C*) şi subgrupa II, care cuprinde virusul parotiditei epidemice, al rujeolei şi un virus care produce infecţii respiratorii.

N

N-acetilglucozamină / *N-acetyl glucosamine*. Carbohidrat aminat specific eubacteriilor. Legat alternativ cu un alt carbohidrat aminat, acidul N-acetilmuramic formează lanţurile de glican din structură.

NAD şi NADP / *NAD, NADP*. NAD = nicotinamid-adenin-dinucleotid; NADP = nicotinamid-adenin-dinucleotid-fosfat. Formele oxidate ale coenzimelor nicotinice derivate de la nicotinamidă. Sunt coenzime din structura unor enzime din clasa oxidoreducere (EC:1).

Nafazolină / *Naphazoline*. Simpatomimetic cu structură imidazolinică care acţionează predominant indirect, prin eliminare de noradrenalină. Se utilizează ca vasoconstrictor local, decongestiv al mucoasei nazale şi conjuctivei în rinite şi sinuzite acute alergice, în conjunctivite şi ca hemostatic local. Produse: Proculin, Rinofug.

Nafcilină / *Nafcillin*. Penicilină semisintetică antistafilococică cu potenţă mare, activă faţă de stafilococii rezistenţi la penicilina G. Se injectează i.m., nefiind avantajoasă în administrare orală. Ca efecte secundare: greaţă, vomă şi reacţii de hipersensibilitate.

Naftalan / *Naphtalan*. Produs format dintr-un amestec de hidrocarburi, obţinut din petrolul naftalenic din Caucaz, utilizat ca bază de unguent.

Naftalină / *Naphthalene*. Sin. *Naftalen*. (lat. *naphta*, gr. *naphtha* = bitum; cuvânt de origine orientală) Hidrocarbură ciclică nesaturată, $C_{10}H_8$ (naftalină), al cărui nucleu aromatic este prezent în mulţi compuşi organici, sintetizaţi mai ales de mucegaiuri.

Naftidrofuril / *Dusodril*. Sin. *Dusodril*. Vasodilatator cerebral şi periferic mai activ decât papaverina, prin efect antibradikininic. Se indică în tulburări vasculare periferice şi în tulburări cerebrale, în injecţii i.m., i.v., perfuzii, în cazuri grave sau în capsule, ca tratament de întreţinere.

Naftol / *Naphthole*. Fenol monohidroxilic al naftalinei (cu doi izomeri; α şi β) Izomerul β este folosit ca antiseptic extern.

β-Naftol / *β-Naphtole*. Substanţă cristalină, utilizată ca antiseptic, antiparazitar şi antipruriginos, sub formă de unguente 5-10%, în pitiriazis versicolor, acnee, alopecie, psoriazis.

Nalbufină / *Nalbuphine*. Derivat de morfinan, înrudită chimic cu morfina. Este agonist parţial faţă de receptorii endorfinici, are efect analgezic intens, fiind utilizat pentru calmarea durerilor moderate sau severe. Poate declanşa sindromul de abstinenţă la morfinomani.

Nalorfină / *Nalorphine*. Antidot al morfinei, declanşează sindromul de abstinenţă în doze foarte mici, la persoanele dependente de opioide, din cauza blocării competitive a receptorilor endorfinici.

Naloxon / *Naloxone* (DCI). Derivat de noroximorfină utilizat ca antidot în intoxicaţia acută cu opioide, morfină, împiedică deprimarea respiraţiei, hipertensiunea, sedarea. Declanşează un sindrom de abstinenţă acut la morfinomani, datorită blocării reversibile, competitive a receptorilor endorfinici μ, κ şi δ.

Nandrolonă, decanoat / *Nandrolone*. Sin. *Deca-durabolin, Decanofort*. Ester de 19- nortetosteron, cu efect prelungit până la 3 săptămâni. Are efect anabolizant predominant faţă de efectul virilizant, favorizează anabolismul proteic, creşte masa musculară. Indicat în stări de denutriţie, arsuri, osteoporoză. Este considerată substanţă dopantă, interzisă sportivilor. Contraindicat în cancerul şi adenomul de prostată, înaintea pubertăţii, graviditate.

Nanism / *Dwarfism*. (*nano-* + *-ism*) **1.** Proces de reducere a taliei la unele organisme ca urmare a adaptării lor la anumite condiţii de viaţă neprielnice (temperatură scăzută, vânt puternic, zăpezi abundente, soluri foarte acide) în viaţa parazitară sau în cazul tulburărilor metabolice. Nanism întâlnim la unele specii de plante ca: *Betula nana*, *Primula minima*, *Ornithogalum nanum*, la unele specii de animale: femelele insectelor din ordinul *Strepsiptera* şi nanismul hipofizar la om, datorită insuficienţei hipofizare şi mixoendematos datorită insuficienţei tiroidiene. **2.** Individ cu înălţime inferioară cu cel puţin două deviaţii standard faţă de talia medie a subiecţilor de aceeaşi vârstă şi sex, fără insuficienţă sexuală sau intelectuală, ceea ce deosebeşte nanismul de infantilism.

Nano- / *Nano-*. (gr. *nanos* = pitic) Structuri descrise în domeniul de mărime nanometrică (1 nm = 10^{-9} m). **1.** Element de compunere care introduce în termeni semnificaţia de „dimensiuni mici". **2.** Prefix ce desemnează subunităţile egale cu 10^{-9} a unităţii de bază (o miliardime). Ex.: 1 nanogram = 10^{-9} g; 1 nanometru = 10^{-9} metri.

Nanobiosenzor / *Nanobiosensor*. Sin. *Nanosenzor*. Biosenzor cu dimensiuni nanometrice. Sunt instrumente de măsurare a unor procese biologice importante la nivel celular, *in vivo*. Există două tipuri cu aplicaţii medicale: senzori cu şiruri de console cu grinzi şi senzori cu nanotuburi / nanofire (v.). Se utilizează pentru a detecta ADN, expresia genelor, virusuri, biomolecule, biomarkeri, bacterii etc.

Nanobiotehnologie / *Nanobiotechnology*. Ramură a nanotehnologiei care beneficiază de progresele medicinei moleculare şi a progreselor în genomică şi proteomică pentru a facilita dezvoltarea medicinei personalizate. Nanobiotehnologia include sau ataşează la suprafaţa unor nanostructuri ca sisteme de transport, produse ale biotehnologiei farmaceutice, proteine sau peptide terapeutice, în special cele obţinute prin tehnologia ADN recombinant sau, mai recent, elemente funcţionale modulare de acizi nucleici care nu există în natură (biologie sintetică), oligonucleotide. Pe această bază, ea are utilitate în terapia biologică, incluzând ca direcţii vaccinarea, terapia celulară şi terapia genică.

Nanocapsule / *Nanocapsules*. (*nano-* + lat. *capsula, -ae* = cutie mică) Particule din domeniul de mărime nanometrică, care constau din pereţi solizi care închid un lichid, un semisolid sau un solid. Sunt nanoparticule polimerice care au perete polimeric şi un nucleu interior; în acest caz, substanţa activă este nu numai dizolvată în nucleu, dar poate fi adsorbită pe suprafaţa nanocapsulei. Sisteme terapeutice coloidale solide, de tip nanoparticule (vezicule), cu diametrul de 50-300 nm, obţinute prin încapsularea substanţei medicamentoase, prin procedeul de polimerizare micelară. Sunt utilizate ca vectori de medicamente pentru administrare parenterală, în special a citostaticelor.

Nanocristale / *Nanocrystals*. (*nano-* + gr. *krystallos*, lat. *cristalus*, *-i* = gheaţă, cristal) Sunt nanoparticule formate din substanţă activă 100%, fără alt material matriceal, cu domeniu de mărime tipică între 200 şi 500 nm, care se obţin prin diferite metode de reducere a mărimii particulelor, printre care tehnologiile *bottom-up* şi *top-down*. Tehnologia *bottom-up* începe cu dizolvarea moleculelor şi continuă cu precipitarea acestora prin adăugarea unui solvent într-un nonsolvent, tehnologia *top-down* apelează la metode de dezagregare ca moara cu jet şi moara cu bile.

Nanocristale semiconductoare / *Semiconductor nanocrystals*. Sunt cristale nanometrice sferice utilizate pentru prepararea de puncte cuantice (engl. *Quantum dots*, abr. QD). Se obţin dintr-un material semiconductor, ex. CdS, CdSe, CdTe, ZnS, PbS sau chiar din aur. Prototipul pentru punctele cuantice este selenitul de cadmiu (CdSe).

Nanodispozitive / *Nanodevices*. Sunt sisteme microelectromecanice (MEMS) sau nanoelectromecanice (NEMS), microşiruri (*microarrays*), dispozitive microfluide, sisteme microelectronice şi microoptice utilizate pentru efectuarea unor proceduri de laborator sau clinice.

Nanofibre / *Nanofibres*. Materiale utilizate în ingineria tisulară pentru prepararea unor produse terapeutice care utilizează o combinaţie de reţele sau structuri matriceale cu sisteme celulare umane sau cu biomolecule produse de celule, pentru a repara, recondiţiona sau regenera celulele lezate sau ţesuturile lezate prin rănire, boală sau cauzate de modificări congenitale.

Nanofire / *Nanowires*. Sin. *Nanocabluri*. Nanoparticule fără cavitate internă ca nanotuburile, care se obţin din metale (Ag), semimetale (Bi), semiconductoare (CdS), superconductori (Zn, Li). Se utilizează în circuite integrate, dispozitive electronice. Nanofirele utilizate ca senzori au avantajul că prezintă dimensiuni reduse, consum electric rapid, reacţie rapidă. Nanofirele modificate, prin acoperirea suprafeţei cu molecule organice, pot capta biomolecule sau analiţi multipli având, astfel, aplicaţii în procedurile de screening. Se pot folosi pentru şiruri cu memorie magnetică foarte dense. Pot produce conversie între energia termică şi electrică sau pentru întrerupătoarele opticoelectronice.

Nanogranule / *Nanogranules*. Forme farmaceutice solide din grupa sferoizilor medicamentoşi, a căror mărime este sub 1 µm.

Nanomateriale / *Raw nanomaterials*. Materii prime biocompatibile utilizate în nanotehnologia farmaceutică, alcătuite din două subgrupe: materiale nanocristaline şi materiale nanostructurate (care pot fi polimerice şi nepolimerice). Se folosesc atât în diagnostic şi în terapia medicamentoasă, cât şi în ingineria tisulară sau pentru implante ortopedice, dentare etc.

Nanomedicină / *Nanomedicine*. (*nano-* + lat. *medicina*, *-ae* = medicină, artă medicală) **1.** Ştiinţa şi tehnologia diagnosticului, tratamentului şi prevenirii bolilor şi vătămărilor traumatice, a ameliorării durerii şi a păstrării şi îmbunătăţirii sănătăţii umane, utilizând mijloace moleculare şi cunoştinţele moleculare ale corpului uman (*European Science Foundation*, ESF, 2003). **2.** Terapeutice de mărime namometrică ce cuprind sisteme de eliberare bazate pe macromolecule şi alţi transportori (carriers) coloidali de medicamente. **3.** Medicina la scală nanometrică, în curs de dezvoltare, ca urmare a aplicaţiilor medicale ale nanotehnologiei, care utilizează molecule terapeutine nanometrice, procedee noi de difuziune a medicamentelor, terapia fotodinamică, markeri nanoluminiscenţi etc.

Nanometru / *Nanometer*. (*nano-* + gr. *metron* = măsură, metru) Unitate de măsură care reprezintă a mia parte dintr-un micrometru (10^{-3} µm) şi a milioana parte dintr-un milimetru (10^{-6} mm).

Nanoparticule / *Nanoparticles*. (*nano-* + lat. *particula*, *-ae* = particulă, dim. de la *pars*, *-tis* = parte) Abr. NPs. Numite şi *materiale nanostructurate*. Sunt particule coloidale polimerice (sisteme nanometrice) de 1 µm sau mai mici (10 la 1.000 nm), formate din polimeri variaţi, materiale biodegradabile sau nu, care posedă o suprafaţă foarte mare raportată la volumul lor, datorită dimensiunii nanometrice. Acest fapt le conferă proprietăţi superficiale particulare, sarcină electrică, hidrofobie relativă, ceea ce modifică cinetica, distribuţia în organism şi cedarea substanţei medicamentoase dispersate. Oferă posibilitatea prelungirii dispoziţiei în organism şi, avantajul principal, capacitatea de a străbate bariere biologice, fiind utilizate în transportul şi cedarea la ţintă (vectorizarea la ţintă, la locul acţiunii biologice a substanţelor medicamentoase pe care le transportă) Modul de preparare a nanoparticulelor polimerice poate fi diferit, de acesta depind caracteristicile lor, mărimea, forma, modul de dispersie a substanţei medicamentoase şi caracteristicile de cedare a acesteia, sarcina electrică a suprafeţei, prezenţa unui ligand de recunoaştere a receptorilor etc. Aceste proprietăţi vor influenţa capacitatea de transport la ţintă şi internalizarea celulară. Sunt buni transportori de substanţe medicamentoase şi asigură o cedare controlată a acestora. Pot include substanţe micromoleculare sau biologice. Se folosesc pentru o ţintire pasivă sau activă. În funcţie de structura şi de procesul de preparare, pot fi de tip particulă: nanosfere sau veziculă: lipozomi, niozomi, nanocapsule (v.), de generaţia întâia, a doua şi a treia.

Nanoparticule „invizibile" / *Stealth nanoparticles*. Se obţin prin cuplarea la suprafaţa nanoparticulelor a unui ligand de ţintire sau acesta este legat de lanţul polietilenic al sistemului, astfel orientarea nanoparticulelor spre locul de acţiune dobândeşte specificitate în condiţia modificării farmacocineticii prin prelungirea circulaţiei sangvine. Sistemul este greu de recunoscut de macrofage, de aceea este numit şi „invizibil" sau „ascuns".

Nanoparticule anorganice / *Inorganic nanoparticles*. Au rol transportor ai unor substanţe medicamentoase; se utilizează nanoparticule metalice: oxid de fier, aur; nanocristale semiconductoare, fulerene (C_{60}), nanotuburi de carbon.

Nanoparticule de generaţia a doua / *Second generation of nanoparticles*. Sunt sisteme coloidale similare cu nanocapsulele, dar cu hidrofilie crescută prin asocierea cu un polimer de acoperire.

Nanoparticule de generaţia a treia / *Third generation of nanoparticles*. Sin. *Nanocărăuşi funcţionalizaţi* (*Functionalized nanocarries*). Sunt sisteme coloidale similare cu nanocapsulele, care sunt funcţionalizate prin ataşarea de lectine sau anticorpi, la suprafaţa structurii, printre alte părţi cu ţintire specifică.

Nanoparticule de generaţia întâia / *First generation of nanoparticles*. Sunt sisteme coloidale care constau din matriţe polimerice, cunoscute ca nanosfere sau ca nanocapsule, care sunt formate dintr-un perete polimeric ce conţine un nucleu lipofil.

Nanoparticule lipidice solide / *Solid lipid nanoparticles*. Abr. SLN. Sunt nanoparticule formate din sfere solide lipidice, biocompatibile şi biodegradabile, cu diametrul mediu între 50 şi 1.000 nm, dispersate în mediu apos. Se obţin prin tehnologia microemulsionării. Aceste particule sunt similare cu nanoparticulele polimerice, fiind în acest caz compuse dintr-o matriţă de nucleu lipidic, stabilizată cu surfactanţi. Ele pot avea o eficienţă de încapsulare înaltă şi o capacitate de încărcare pentru moleculele lipidice. Substanţa medicamentoasă poate fi ataşată şi de suprafaţă. Ca surfactanţi se folosesc lectine, fosfolipide pure, săruri biliare (taurocolat de sodiu), molecule nonionice biocompatibile (ex. copolimeri de etilen oxid / propilen oxid, esteri de sorbitan, acizi graşi etoxilaţi şi amestecurile lor). Nanoparticulele se pot folosi pentru ţintire pasivă sau activă.

Nanoparticule magnetice / *Magnetic nanoparticles*. Suspensii coloidale stabile ale substanţei medicamentoase asociate cu ferofluide, dispersate în transportori organici sau anorganici. Ca substanţă magnetizabilă se utilizează magnetit (Fe_2O_3). Nanoparticulele cu magnetit se acoperă cu diferite învelişuri spre a le conferi stabilitate, biocompatibilitate. Localizarea lor în organism se efectuează din exterior, cu un flux cu densitate magnetică mare, realizând, de ex.: creşterea concentraţiei în tumori solide.

Nanopelete. / *Nanopelets*. V. *Nanosfere*.

Nanopori / *Nanopores*. Nanoparticule ceramice din materiale anorganice ca dioxizi de siliciu, de titan, de aluminiu, care au o structură poroasă şi sunt inerte biologic. S-au propus ca vehicule pentru diferite substanţe anticanceroase.

Nanorobot / *Nanorobot*. (*nano-* + rusă *robota* = muncă) Dispozitiv miniaturizat pentru introducerea în organism prin sistemul vascular sau prin capătul terminal al unui cateter în diferite cavităţi ale organismului. Poate fi utilizat pentru diagnostic, tratament sau un nanorobot chirurgical poate fi programat pentru operaţie şi să acţioneze autonom în organism.

Nanorobotică / *Nanorobotics*. (*nano-* + rusă *robota* = muncă) Aplicarea roboticii în biomedicină.

Nanosfere / *Nanospheres*. Sin. *Nanopelete*. (*nano-* + lat. *sphera*, *-ae* = sferă) Nanoparticule polimerice care au structura de matriţă, în care componentul activ poate fi adsorbit puternic pe suprafaţa lor, închis sau dizolvat în matriţă. Sisteme teraputice coloidale, de tip nanoparticule, „pline", fără cavităţi şi fără pereţi distincţi, în care substanţa medicamentoasă este inclusă într-o matriţă de polimer. Au dimensiuni cuprinse între 50-500 nm, de formă sferică. Se obţin prin polimerizare sau coacervare. Sunt vectori medicamentoşi pentru administrare i.v., intracavitară sau interstiţială.

Nanoştiinţă / *Nanoscience*. Ştiinţă ce se ocupă cu studiul caracteristicilor fundamentale ale moleculelor şi structurilor cu dimensiuni cuprinse între 10 şi 100 nm. La scară nanometrică, proprietăţile fizice uzuale cunoscute ale materialelor sunt înlocuite cu proprietăţile lumii atomice şi moleculare.

Nanotehnologie / *Nanotechnology*. (*nano-* + gr. *tekhnikos* = ingenios, + gr. *logos* = ştiinţă) Domeniu ştiinţific multidisciplinar care se ocupă cu formularea, prepararea, caracterizarea şi cu aplicaţiile unor structuri, dispozitive şi sisteme la scală nanometrică (1 nm = 10^{-9} m). În diferitele ramuri: biofizică, electronică, bioinginerie, biologie moleculară, medicină şi farmacie, domeniul de preocupare este diferit. De ex., în farmacie se studiază metodele de preparare a unor forme (sisteme) farmaceutice utilizate în transportul şi cedarea la ţintă a substanţelor active.

Nanotehnologie bottom-up / *Bottom-up nanotechnology*. Tehnică de condensare sau de jos în sus, care se referă la asamblarea de atomi şi de molecule ale unei substanţe până la dimensiuni nanometrice.

Nanotehnologie farmaceutică / *Pharmaceutical nanotechnology*. Ramură a nanotehnologiei care studiază formularea, prepararea, caracterizarea şi aplicaţiile unor substanţe medicamentoase cu masa moleculară mică, pe care le include într-o matriţă sau le ataşează la suprafaţa unor nanostructuri, cu dimensiuni sub un micrometru (< 1 μm), obişnuit sub 100 nm, în nanomedicină, pentru tratament, diagnostic, monitorizare şi pentru control al sistemului biologic. Deci se regăseşte în două categorii de instrumente: nanomateriale şi nanodispozitive (v.).

Nanotehnologie top-down / *Top-down nanotechnology*. Tehnică de dispersare sau de mărunţire de sus în jos, prin care se ajunge la dimensiuni nanometrice a substanţelor active.

Nanotuburi anorganice / *Inorganic nanotubes*. Nanostructuri asemănătoare cu nanotuburile de carbon (v.). S-au sintetizat astfel de nanotuburi cu MoS_2, TiO_2, $NiCl_2$, cu aplicaţii limitate, de ex., ca materiale aderente pe suprafeţele metalice destinate unor implanturi sau pentru a intermedia legături cu alte suprafeţe.

Nanotuburi de carbon / *Carbon nanotubes*, abr. CNT. A patra formă alotropică a carbonului, care are moleculele alcătuite doar din atomi de carbon; ele pot fi considerate ca fulerene (v.) alungite. Se prezintă ca nanotuburi alcătuite din mai mulţi pereţi concentrici (engl. *multi walled carbon nanotubes*, abr. MWCNT), cu distanţa între pereţi de cca 3-4 Å, sau pot fi cu un singur perete de carbon (engl. *single walled carbon nanotubes*, abr. SWCNT). Tipul MWCNT poate fi considerat ca o alcătuire de SWCNT concentrice, cu diferite diametre, asemeni unor cilindri, în alţi cilindri. Sunt macromolecule cu forme, mărimi şi cu proprietăţi fizico-chimice particulare (masa ultrauşoară, rezistenţa mecanică mare, conductibilitate electrică mare, conductivitate termică mare, comportament metalic sau semimetalic, mărime importantă a suprafeţei). Prin funcţionalizare (v.) pot dobândi o solubilitate crescută, capacitate de pătrundere în citoplasma celulară şi în nucleu, pot transporta peptide sau gene. S-au sintetizat şi alte nanostructuri, în care atomii de carbon din nanotuburi pot fi înlocuiţi cu alte elemente (bor sau azot), numite nanotuburi de carbon dopate sau aditivate sau nanotuburi de carbon umplute, parţial sau în întregime, cu alţi atomi, molecule, compuşi sau cristale. S-au preparat şi nanotuburi de carbon funcţionalizate, adică sunt cuplate cu grupări funcţionale prin adsorbţie sau prin legături covalente cu biomolecule (anticorpi) pentru dispozitive miniaturizate electronice, senzori etc. Se utilizează în elementele tuburilor cu vid, tuburi pentru descărcare de gaze, generatoare de raze X, arme electronice în microscoape electronice cu transmisie sau de baleiaj; conductori electrici sau semiconductori, în aplicaţii electronice la scală nanometrică; cele metalice sau cu circuite integrate se folosesc la nanofire sau elemente de memorie, utilizări electromecanice, de actuatori, conductori termici; proprietăţile fluorescente sunt utilizate cu surse laser; aplicaţii potenţiale în terapia cancerului şi ca biosenzori bazaţi pe fluorescenţă; în imagistica *in vitro*, problemele de toxicitate *in vivo* nefiind încă depăşite.

Napiform / *Napiform*. (lat. *napiformis*, *-e* = napiform, din *napus*, *-i* = nap + lat. *forma*, *-ae* = formă) Organ vegetal de forma unei rădăcini pivotante, scurte şi obconice. Tuberizarea se datoreşte substanţelor de rezervă, ex.: la *Brassica napus*, *Raphanus sativus*.

Narco- / *Narco-*. (gr. *narke* = amorţeală, din *narkotikos* = care ameţeşte, care toropeşte) Element de compunere care introduce în termeni referirea la narcotice sau la starea de narcoză.

Narcolepsie / *Narcolepsy* (gr. *narke* = amorţeală, toropeală + gr. *lepsis* = fixare). Nevoia imperioasă şi irezistibilă de somn.

Narcotic / *Narcotic*. Sin. *Anestezic general*. (*narco-*) Substanţă cu acţiune deprimantă neselectivă, reversibilă asupra SNC, suprimă cunoştinţa, reflexele, sensibilitatea, relaxează musculatura striată, produce un somn profund. Aceste efecte sunt de intensitate variabilă în funcţie de anestezicul folosit.

Narcoză / *Narcosis*. (*narco-* + *-oză*) Stare de somn provocată, de obicei cu medicamente. În anestezia generală se asociază cu anestezia propriu-zisă.

Narină / *Nostril*. N.A. *naris*, *nares*. (lat. *naris*, *-is* = nară) Orificiu prin care fiecare fosă nazală comunică cu exteriorul.

Nas / *Nose*. N.A. *nasus*. (lat. *nasus*, *-us* = nas) Organ situat deasupra gurii, în centrul feţei, imediat sub frunte, în formă de piramidă, cu vârful între sprâncene şi baza îndreptată în jos, unde se deschid două orificii nazale inferioare (fose nazale, narine, nări). Reprezintă partea iniţială a căilor respiratorii, la nivelul căruia aerul inspirat ce intră prin fosele nazale este încălzit, umidificat şi purificat, datorită mucusului şi cililor vibratili, care reţin impurităţile. Nasul este, de asemenea, organul olfacţiei (al simţului mirosului). Termenul cuprinde atât nasul, cât şi cavitatea nazală.

NASBA / *NASBA* (*Nucleic Acid Sequence Base Amplification*). Metodă izotermală de amplificare a acizilor nucleici care utilizează primeri ţintă-specifici, AMV revers transcriptaza, RNA-za H şi ARN polimeraza T7. Permite detectarea directă a ARN-ului viral.

Nastii / *Nastic movements*. (gr. *nastos* = a strânge) Mişcare de închidere şi de deschidere a frunzelor şi a florilor sub influenţa unor factori ai mediului extern. Se cunosc mai multe tipuri de nastii: fotonastii, chemonastii, termonastii, nictinastii, traumatonastii, seismonastii.

Naştere / *Delivery*, *Parturition*. (lat. *nascentia*, *-ae* = naştere, de la *nasco*, *-ere* = a se naşte) Ansamblu de fenomene fiziologice şi mecanice care produc expulzarea sau extragerea pe căi naturale a fătului viabil şi a anexelor sale.

Natal / *Natal*, *Native*. (lat. *natalis*, *-e* = referitor la naştere de la *natus*, *-a*, *-um* = născut) **1.** Care se referă la naştere. **2.** Locul de naştere sau de origine a unui organism.

Natalitate / *Natality*, *Birthrate*. (lat. *natus*, *-a*, *-um* = născut, lat. *natalis*, *-e* = referitor la naştere) Numărul de indivizi apăruţi într-o populaţie, într-o unitate de timp, prin diviziune, germinaţie, ecloziune, naştere etc. Natalitatea prezintă valori pozitive sau nule şi se calculează cu ajutorul ratei medii de natalitate şi al ratei specifice. În ecologie, natalitatea se exprimă în valori medii (deoarece indivizii nu posedă toţi acelaşi potenţial de prolificitate), prin numărul de naşteri provenite într-un an la un efectiv de 10.000 de locuitori.

Natamicină / *Natamycin*. Sin. *Pimaricină*, *Tenecetin*. Antibiotic antimicotic, macrolidă polimerică produsă de *Streptomyces chattanoogensis* şi de *S. natalensis*, izolată în 1958 de A.P. Struyk. Microorganismul *S. natalensis* a fost izolat din probe de pământ din Africa de Sud, provincia Natal. Deoarece recoltarea s-a efectuat în apropierea oraşului Pietermaritzburg, antibioticul a primit şi numele de pimaricină. Cealaltă specie este din probe de pământ din SUA, statul Tennessee. Are o structură polienică, micozamina este legată β-glicozidic de macrociclul lactonic (format din 25 de atomi de carbon). Pulbere cristalină-albă, fără miros, fotosensibilă, fără p.t. precis, la peste 200°C se descompune, foarte greu solubilă în apă, insolubilă în alcool, uleiuri. Are activitate optimă la pH = 5-9. Prezintă spectru de activitate asemănător nistatinei: dermatofiţi, mucegaiuri, fungi unicelulari; în plus, este activă pe *Trichomonas vaginalis*. Se utilizează local: ocular, dermic, vaginal, în micoze şi candidoze; oral, în candidoze intestinale (se absoarbe foarte puţin în tubul digestiv şi inhalator, în micoze respiratorii), ca aditiv alimentar. V. *E 235*.

Natant / *Natant*. (lat. *natans*, *-ntis* = plutitor, natant) Organ vegetal sau organism care pluteşte la suprafaţa apei. Ex.: tulpina, frunzele şi fructificaţiile de la *Salvinia natans*, tulpina de la *Lemna* sp., frunzele de la *Nymphea* sp., *Nuphar luteum*.

Nativ / *Native*. **1.** Stare naturală. **2.** În context biofarmaceutic, termenul se referă la molecule cu structură tridimensională în condiţii optime.

Natremie / *Natr(a)emia*. (*natri-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Nivelul de natriu din sânge. Normal 315-347 mg% (137-151 mEg / L).

Natri- / *Natri-*. (ar. *natroun*, spaniolă *natron* = carbonat de sodiu natural) Element de compunere care introduce în termeni referirea la natriu (sodiu).

Natriuretic / *Natriuretic*. Care creşte natriuria.

Natriureză / *Natriuresis*. V. *Natriurie*.

Natriurie / *Natriuresis*. Sin. *Natriureză*. (*natri-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea şi valoarea eliminării sodiului (*natriului*) în urină. Valori normale: 1-5 g / 24h sau 43-217 mmol / 24h.

Natur- / *Natur-*. (lat. *natura*, *-ae* = natură) Element de compunere care introduce în termeni referirea la natură, natural.

Natural / *Natural*. (*natur-* + *-al*) Metodă de vindecare sau un produs din surse naturale utilizat în tratamentul medical. V. *Organic*.

Naturalizare / *Naturalization*. (*natur-*) Stadiul final din procesul de adaptare a unei specii, caracterizat prin capacitatea organismelor respective de a se integra complet în noile condiţii de viaţă, într-o biocenoză nouă, intrând în componenţa faunei sau florei naturale a acesteia.

Natură / *Nature*. (*natur-*) **1.** Complex abiogen şi biogen al Pământului, privit ca o realitate obiectivă în plină mişcare şi transformare. **2.** Natura este realitatea obiectivă, materială, infinită în timp şi spaţiu, care se află într-o continuă mişcare şi transformare, guvernată de legi proprii.

Naturopatie / *Naturopathy*, *Naturopathic medicine*. (lat. *natura*, *-ae* = natură + gr. *pathos* = boală) Vindecare prin utilizarea exclusivă a remediilor naturale (ex. lumină, căldură, frig, apă, vegetale şi fructe), eventual unele metode kinetoterapeutice. Nu se utilizează medicamente sau chirurgia.

Naupatie / *Naupathia*. Sin. *Rău de mare* (v.). (gr. *naus* = navă, vapor + gr. *pathos* = boală)

Naz-, Nazo- / *Nas-*, *Naso-*. (lat. *nasus*, *-us* = nas) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la nas.

Nazal / *Nasal bone*. (*naz-*) **1.** Care se referă la nas; ex.: fosă nazală. **2.** Os nazal.

Nămol / *Mud*. (ucr. *namil*) Compus natural, de origine variată, format din particule fin divizate, insolubile în apă în care stau în suspensie, de consistenţă semisolidă (aproape fluidă). *Nămol activ*, rezultă din ape reziduale aerate, conţin o cantitate mare de floră aerobă, care mineralizează substanţele organice; *nămol mineral*, peloid din care partea organică a dispărut aproape total; *nămol sapropelic*, nămol de origine vegetalo-animală; *nămol de turbă*, nămol de origine vegetală bogat în componente organice şi anorganice, folosit în terapeutică.

Nămol termal / *Fango*. Materie mâloasă de origine vegetală sau minerală utilizată caldă pentru baie, împachetări sau cataplasme (fangoterapie).

NDA / *NDA*. Abr. de la engl. *New Drug Application* = Utilizarea medicamentelor noi. Nume dat în SUA procedurii de înregistrare pentru medicamente noi.

Nebulizare / *Nebulization*. (lat. *nebula*, *-ae* = ceaţă) Procesul prin care un lichid se aduce în formă de aerosol. Constă în uscarea rapidă a unei soluţii, prin pulverizarea acesteia într-o coloană încălzită; se evită degradarea componenţilor, prin timpul scurt de încălzire. Produsul obţinut este o pudră foarte fină, numită nebulizat.

Nebulizaţii / *Nebulizations*. (lat. *nebula*, *-ae* = ceaţă, nori de praf) Denumire dată pulverizaţiilor; sunt aerosoli obţinuţi prin pulverizare, termen cunoscut şi sub numele de nebulizare. V. *Pulverizaţii*, *Aerosoli*.

Nebulizor / *Nebulizor*. Sin. *Nebulizator*. Dispozitiv care permite difuzarea unui lichid prin dispersare în particule foarte fine, pentru a le trimite într-o cavitate naturală (nas, bronhii). V. şi *Aerosol*.

Nebunie / *Folly*. Sin. *Alienare* (v.). (sl. *ne* = prefix care indică o negaţie + lat. *bonus*, *-i* = bun) Denumire populară pentru alienare.

Necator / *Necator*. (lat. *necator*, *-oris* = ucigaş) Gen de viermi intestinali din familia *Ancylostomidae*, clasa *Nematoda*. Specia tip *N. ameriacanus* este agentul patogen al anchilostomiazei.

Necatorioză / *Necatoriosis*. (lat. *necator*, *-oris* = ucigaş+ *-oză*) Anchilostomiază produsă de *Necator americanus*.

Necesar energetic de bază / *Basic energy requirement*. Abr. NEB. Sin. *Metabolism bazal*, *Cheltuială minimă de energie*. Energia minimă indispensabilă organismului pentru menţinerea funcţiilor sale vitale. **1.** Denumită şi *metabolism bazal*. Metabolismul bazal corespunde cheltuielii energetice necesare menţinerii unor activităţi fiziologice de bază: respiraţie, activitatea inimii, funcţia rinichiului, activitatea cerebrală, echilibrul termic, echilibrul osmotic (al presiunii). *Cheltuială minimă de energie*. **2.** Energia necesară unui individ aflat în stare de veghe în repaus fizic şi psihic, la cel puţin 24 de ore după ultima ingestie de proteine.

Necesar energetic de relaţie / *Energy requirements of relationship*. Abr. NER. Energia necesară pentru ingerarea şi încorporarea hranei (acţiune dinamică specifică), pentru activitatea musculară şi pentru menţinerea constantă a temperaturii corpului (termoreglare). Aceste cheltuieli variază direct proporţional cu intensitatea activităţii depuse şi reprezintă componenta cea mai variabilă a cheltuielilor energetice.

Necesar nutritiv al organismului / *Human nutritive requirements*. Necesar în factori nutritivi (protide, lipide, glucide, elemente minerale, vitamine) indispensabili menţinerii vieţii şi desfăşurării normale a activităţii. Aport cantitativ şi calitativ de principii nutritive pentru realizarea unei funcţii biologice. Datorită variabilităţii interindividuale, anumiţi indivizi vor ajunge la asigurarea necesarului nutritiv prin aportul de cantităţi mai mari sau mai mici dintr-un anumit principiu nutritiv, în funcţie de „randamentul de utilizare”, deoarece acelaşi rezultat nu este obţinut întotdeauna cu aceeaşi cantitate de substrat. Se cunosc: **1.** *natural* – în produsul alimentar nu s-a practicat niciun adaos; **2.** *conţinut garantat* – în produsul alimentar s-au adăugat componentele care au dispărut sau li s-a micşorat concentraţia în timpul procesării; **3.** *îmbogăţit* – alimente ce conţin nutrienţi care nu sunt prezenţi în mod natural. Necesarul nutritiv reprezintă suma necesarului trofic (biologic) sau *optim fiziologic* şi a necesarului energetic, asigurat prin compoziţia chimică a produselor alimentare ingerate, coeficientul de utilizare digestivă şi coeficientul de reţinere a principiilor nutritive. În practica de zi cu zi, se utilizează calcule bazate pe necesarul energetic.

Necesar pentru perfuzie / *Infusion device*. Este numit şi perfuzor, trusă de perfuzie, set de administrare, tubulatură de perfuzie, aparat de perfuzie, tubulatură „goutte à goutte”. Aparat steril de uzaj unic, dispozitiv de transfer al soluţiei sterile, în sistemul venos.

Necesar pentru transfuzie / *Transfusion device*. Mai este denumit: tubulatură de transfuzie, trusă de transfuzie, aparat de transfuzie. Dispozitiv steril utilizat pentru prelevarea, transferul şi transfuzarea sângelui şi a produselor de sânge.

Necesar total de oxigen / *Total oxygen required*. În ape naturale sau ape industriale, cantitatea de O_2 necesară pentru oxidarea completă a speciilor din apă la 90°C în prezenţa catalizatorilor.

Neconformitate / *Nonconformity*. Sin. *Nonconformitate*. Deficienţă în caracteristica, specificaţia produsului, parametrii proceselor, înregistrare sau în procedură care fac inacceptabilă calitatea unui produs sau care nu este în acord cu cerinţele specificate.

Necro- / *Necro-*. (gr. *nekros* = moarte) Element de compunere care introduce în termeni referirea la distrugere, moarte.

Necrobioză / *Necrobiosis*. (*necro-* + gr. *bios* = viaţă+ *-oză*) Modificare structurală a unui organ sau a unei părţi dintr-un organ consecutivă abolirii circulaţiei sangvine, dar în absenţa infecţiei.

Necroliză / *Necrolysis*. (*necro-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Lichefierea unui ţesut care a suferit un proces de necroză. Este urmare a modificărilor fizio-chimice şi acţiunii enzimelor.

Necropsie / *Necropsy*. Sin. *Autopsie* (v.). (*necro-* + gr. *opsis* = vedere)

Necroză / *Necrosis* (*necro-* + *-oză*) Procesul de mortalitate a unui ţesut sau organ, provocat de diverşi factori (chimici, fizici sau biologici). Celulele sunt supuse necrozei, atunci când ele suferă schimbări morfologice şi eventual distrugere (liză), cu eliberarea de semnale proinflamatorii, care produc mişcarea lor, cu vătămarea ţesutului înconjurător. Moarte celulară patologică, spre deosebire de *apoptoză*, care reprezintă moarte celulară programată genetic. Necroza reprezintă oprirea patologică şi definitivă a proceselor vitale de la nivelul unei celule, unui grup de celule, unui ţesut sau unui os. Distrugere de ţesut, de os, cartilagii, prin dispariţia condiţiilor de mediu, nutritiv şi oxigenare, indispensabile vieţii.

Nectar / *Nectar*. (gr. *nektar* = nectar) Suc dulce secretat de glandele nectarifere, format din apă în care sunt dizolvate glucoza, fructoza, zaharoza şi o serie de substanţe minerale. El este elaborat de glandele nectarifere (nectarii) din florile plantelor angiosperme polenizate de insecte (polenizare entomofilă).

Nectarifer / *Nectariferrous*. Sin. *Nectarigen*. (gr. *nektar* = nectar + lat. *fero*, *-erre* = a conduce) Organ vegetal care conţine şi secretă nectar (ex.: petală nectariferă de la *Viola* sp., *Aconitum* sp.).

Nectarii / *Nectaries*. Sin. *Nectarine*. (gr. *nektar* = nectar) Glande sau ţesuturi care secretă nectar şi care sunt prezente de regulă în floare. La unele plante, petalele sunt transformate în nectarii, aşa cum este cazul la spânz (*Helleborus purpurescens*).

Nectarină / *Nectary*. (gr. *nektar* = nectar, lat. *nectarium*, *-ii* = nectarină) Celulă sau ţesut care secretă nectar.

Neechivalenţă terapeutică / *Therapheutical non-equivalence*. Sin. *Inechivalenţă a aceluiaşi medicament sau a unor medicamente apropiate*. Reprezintă o diferenţă de biodisponibilitate responsabilă de efecte terapeutice diferite.

Neelectrolit / *Non-electrolyte*. Substanţă care nu se ionizează (nu disociază) într-un solvent polar sau în stare topită şi deci nu conduce curentul electric.

Nefel-, Nefelo- / *Nephel-*, *Nephelo-*. (gr. *nephele* = nor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la nor, opalescent, tulbure.

Nefelometrie / *Nephelometry*. Sin. *Turbidimetrie*. (*nefelo-* + *metron* = măsură) Metodă de măsurare a concentraţiei unor particule aflate în suspensie (microbiene sau proteice), pe baza fenomenului Tyndall. Măsurarea se realizează cu ajutorul unui nefelometru, prin compararea fotometrică cu o soluţie etalon.

Nefelometru / *Nephelometer*. Sin. *Turbidimetru*. (*nefelo-* + *metron* = măsură) Instrument utilizat pentru măsurarea concentraţiei sau a numărului de particule. Ex.: determinarea concentraţiei particulelor proteice din serul sangvin.

Nefr-, Nefro- / *Nephr-*, *Nephro-* (gr. *nephros* = rinichi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rinichi.

Nefrită / *Nephritis*. (*nefro-* + *-ită*) Termen care defineşte nefropatiile interstiţiale, la modelele experimentale ale nefropatiilor sau pentru nefropatiile de cauză necunoscută. Inflamaţie a ţesuturilor renale.

Nefrix / *Hydrochlorothiazide*. Sin. *Hidroclorotiazidă* (DCI). Sulfamidă benzotiadiazinică cu acţiune diuretică moderată, prin inhibarea reabsorbţiei sodiului în tubul distal. Acţiunea durează 8-12 ore. Se utilizează în tratarea edemelor cardiace, în hipertensiune arterială, diabet insipid.

Nefrologie / *Nephrologie*. (*nefro-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei consacrată fiziologiei şi patologiei rinichiului.

Nefron / *Nephron*. (*nefr-*) Unitate morfofuncţională a rinichiului de la vertebrate. El este alcătuit din capsula Bowman în care se află glomerulul, tubul contort proximal, ansa Henle, tubul contort distal care se varsă în tubul colector.

Nefropatie / *Nephropaty*. (*nefro-* + gr. *pathos* = boală) Afecţiuni (boli) renale de natură inflamatorie (nefrite), degenerativă (nefroze) şi sclerozantă (arterioscleroză).

Nefrotoxicitate / *Nephrotoxicity*. (*nefro-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor de la *toxon* = săgeată) Proprietate manifestată de unele medicamente sau băuturi de a produce efecte toxice la nivel renal.

Nefrotoxină / *Nephrotoxin*. (*nefro-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată+ *-ină*) Substanţă toxică cu acţiune la nivelul ţesutului renal. Cele mai cunoscute sunt sărurile de mercur şi unele erbicide.

Nefroză / *Nephrosis*. Sin. *Sindrom nefrotic*. (*nefro-* + *-oză*)

Neg / *Wart*, *Verruca*. (lat. *naevus*, *-i* = neg) Termen popular sinonim cu *Verucă*.

Negat- / *Negat-*. (lat. *negativus*, *-a*, *-um* = negativ) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o negaţie.

Negativ / *Negative*. (*negat-*). **1.** Orice număr real mai mic decât zero. **2.** Despre orice particulă, ion ori grupare chimică, cu un exces de electroni.

Negatostop / *Viewing box*, *Negatoscope*. (*negat-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Aparat cu ecran translucid, cu dispozitiv de iluminare utilizat pentru examinarea prin transparenţă a clişeelor radiografice.

Negru brilliant / *Brilliant Black BN*. Sin. *Negru PN*. V. *E 151*.

Negru PN / *Brilliant Black BN*. Sin. *Negru brilliant*. V. *E 151*.

Neionic / *Non-ionogen*. Sin. *Neionogen*. Substanţă care nu disociază în ioni.

Neisseria / *Neisseria*. (Albert Ludwig Siegmund Neisser, dermatolog german) Gen de bacterii din familia *Neisseriaceae*, constituit din coci gram-negativi dispuşi în perechi. Unele specii sunt patogene pentru om, ca: gonococul (*N. gonorrhoeae*), meningococul (*N. meningitidis*).

Nemat-, Nemato-, -nemă / *Nemat-*, *Nemato-*, *-nema*. (gr. *nema*, *-atos* = fir) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fir.

Nemathelmintes / *Nemathelminthes*. (*nemat-* + gr. *helmins*, *-inthos* = vierme) Subîncrengătură din încrengătura *Helminthes*, care cuprinde viermi paraziţi cilindrici. Se împart în 3 clase: *Acanthocephala*, viermi fară tub digestiv, *Gordiacea*, cu tub digestiv atrofiat, şi *Nematoda*, cu tub digestiv complet.

Nematocton / *Piperazine adipate*. Adipat de piperazină folosit ca vermifug. Viermii paralizaţi (oxiuri, ascarizi, trichina intestinală) sunt eliminaţi prin fecale spontan sau după administrarea unui purgativ.

Nematode / *Nematodes*. (*nemato-* + gr. *eidos* = formă) Ordin de viermi din clasa *Nemathelmintes*, cu corp filiform, cilindrici, lungi, paraziţi în organismul uman, din genurile: *Ascarides* (ascarizi), *Strongyloides*, *Filaroides*, *Trichinelloides*, oxiuri.

Neo- / *Neo-*. (gr. *neos* = nou) Prefix care introduce în termeni compuşi sensul de nou, recent sau străin de.

Neobiogeneză / *Neobiogenesis*. (*neo-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *genesis* = naştere) Ipoteză conform căreia viaţa a apărut de mai multe ori pe Pământ. Este improbabilă, deoarece există similitudini fundamentale între toate speciile (aceeaşi organizare a materialului genetic, acelaşi cod genetic etc.). Aceste similitudini sunt compatibile cu presupunerea că viaţa a apărut o singură dată, deşi nu este exclus ca o parte dintre procariote (bacteriile) să nu fie strămoşii Eucariotelor (Keosian, 1965).

Neodarwinism / *Neodarwinism* (*neo-* + Charles Robert Darwin, 1809-1982, naturalist englez+ *-ism*) Teorie actuală referitoare la procesul evoluţiei care îmbină datele geneticii clasice de transmitere a caracterelor ereditare şi a mutaţiilor, cu teoria darwinistă a evoluţiei prin selecţie naturală. A fost dezvoltată de Fischer (1953), Haldane (1932), Wright (1932), Dobzhansky (1951), Simpson (1953), Mayr (1963) ş.a. Principiile acestei teorii sunt că în orice populaţie există un mare număr de mutaţii spontane, suficiente pentru a asigura evoluţia populaţiei (speciei); nu există nici o legătură între mutaţie şi semnificaţia ei funcţională, ca atare nu există nici o legătură între factorii mutageni şi valoarea adaptativă a mutaţiilor; evoluţia este condiţionată de acţiunea selecţiei în condiţii de mediu particulare; nu există condiţii neutre. Cum în toate populaţiile există o mare variabilitate genetică, selecţia naturală a asigurat fiecărei specii o structură genetică optimă; implicit, fiecare nouă mutaţie are efecte nefavorabile. Aceste postulate sunt corecte la nivel morfologic, dar nu şi la nivel molecular.

Neoendorfine / *Neoendorphines*. (*neo-* + abr. engl. de la *endogenous morphin*, din gr. *endon* = înăuntru + *Morpheos* = zeul somnului la greci) Peptide opioide mici rezultate din clivarea proenkefalinei B (prodinorfină) în creier şi în medulosuprarenală.

Neogeneză / *Neogenesis*. (*neo-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Formarea unui organ nou, a unei structuri noi, ex.: n. vaselor sangvine.

Neoglucogeneză / *Glucogenesis*. V. *Gluconeogeneză*.

Neohesperidină / *Neohesperidine*. Sin. *Dihidrocalconă*. V. *E 959*.

Neologism / *Neologism*. (*neo-* + gr. *logos* = cuvânt, ştiinţă) Cuvânt nou, înprumutat dintr-o limbă străină sau creat în limba respectivă; împrumut lexical recent.

Neomicină / *Neomycin*. Sin. *Negamicină*, *Neamină*. (*neo-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă+ *-ină*) Antibiotic aminoglicozidic obţinut, în 1949, de către Waksman şi Lechevalier din culturi de *Streptomyces fradiae*. Neomicina este un complex format din neomicinile A, B, C. În structura lor conţin o 2-dezoxistreptamină ce este legată glicozidic de neozamină prin intermediul grupei –OH din poziţia 2 şi de neobiozamină prin intermediul grupei –OH din poziţia 5. Neobiozamina este o bioză formată din D-riboză şi o aminooză numită 2,6 didezoxi-2,6-diaminohexoza. Aminooza diferă de neomicinele B şi C prin poziţia spaţială a grupei din poziţia 5. Se utilizează amestecul celor 3 neomicine, ca sulfat; pulbere cristalină albă sau slab-gălbuie, foarte uşor solubilă în apă, higroscopică, fotosensibilă, stabilă la pH = 2-9 şi la autoclavare; sulfatul are 60% din activitatea bazei. Este activă asupra bacililor Gram(±), mai slab pe coci Gram(+), bacilului Koch, dar nu se utilizează fiind toxică la administrare sistemică. Se administrează local (piele şi mucoase), oral, calea injectabilă fiind evitată. Nu se absoarbe digestiv, este ototoxic şi neurotoxic. Bactericid în infecţii cu germeni sensibili, localizate la nivelul tubului digestiv, preoperator pentru suprimarea florei sensibile în chirurgia colonului, local în oftalmologie, ORL, infecţii dermatologice.

Neomorfism / *Neomorphism*. (*neo-* + gr. *morphosis* = schimbare) Apariţia unor noi formaţiuni care modifică forma vechiului organ.

Neon / *Neon*. (gr. *neon*, genul neutru de la *neos* = nou) Element chimic nr. 10, simbol Ne. Este un gaz nobil, practic inert chimic. Se utilizează ca gaz de transport în cromatografia în fază gazoasă.

Neonatal / *Neonatal*. (*neo-* + lat. *natalis*, *-is* = de naştere, de la *natus*, *-a*, *-um* = născut) Care se referă la un nou-născut sau la perioada ce cuprinde prima lună de viaţă, după naştere (30 zile).

Neoplasm / *Neoplasm*. (*neo-* + gr. *plasma* = formaţie) Tumoră malignă (cancer), caracterizată prin invazia ţesuturilor învecinate, recidivă după extirpare, alterarea stării generale şi răspândire în organism, pe cale limfatică şi sangvină (metastaze).

Neoplazie / *Neoplasia*. (*neo-* + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a modela, a forma) Procesul de formare a unei tumori benigne sau maligne.

Neopren / *Neopren*. Plastomer sintetic, substituent al cauciucului, utilizat ca material de condiţionare (dopuri etc.).

Neopterină / *Neopterin*. Moleculă sintetizată de macrofage, stimulate de interferon. Concentraţia lor creşte în sânge sau în urină, în diferite boli virale (inclusiv în SIDA), în paludism, cancere (ovarian, leucemii, limfom) şi în rejetul grefei.

Neorickettsie / *Neorickettsia*. (*neo-* + Howard Taylor Ricketts, 1871-1910, patolog american, care a descoperit rickettsiile în

1910, împreună cu *Wilder*) Gen de rickettsii, cu o singură specie, *N. helmintoeca*. Parazitează peştii: somonul şi păstrăvul. La om produce enterite hemoragice, prin ingestia de peşti infectaţi.

Neostigmină / *Neostigmine* (DCI). Medicament parasimpatomimetic (colinergic), ca sare de brom, cu acţiune indirectă, anticolinesterazic, reversibil, cu efecte de tip muscarinic îndeosebi la nivelul tubului digestiv şi vezicii urinare şi efecte de tip nicotinic la nivelul muşchilor scheletici. Se utilizează în atonia intestinală postoperatorie, constipaţie atonă, retenţie urinară postoperatorie, în tratamentul miasteniei, ca antidot în supradozarea curarizantelor antidepolarizante, în glaucom. Produse: Miostin, Prostigmin.

Neotam / *Neotame*. V. *E 961*.

Neovirus / *Neo-virus*. (*neo-* + lat. *virus*, *-i* = virus) Virus nou format prin acţiunea unui mutant viril.

Nepolar / *Apolar*. Sin. *Apolar*, *Hidrofob*. Molecule sau grupe de atomi cu solubilitate scăzută.

Nerv-, Neur-, Neuro-, Nevr-, Nevro- / *Nerv-*, *Neur-*, *Neuro-*, *Nevr-*, *Nevro-*. (gr. *neuron*, lat. *nervus*, *-i* = nerv) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la nervi sau la sistemul nervos.

Nerv / *Nerve*. N.A. *nervus*. (*nerv-*) Structură anatomică formată din axoni ai celulelor nervoase, dispuşi în fibre nervoase, la care se adaugă ţesut de susţinere (nevroglie) şi vase sangvine. Ei leagă centrii nervoşi cu diferite organe şi ţesuturi din organism, au aspectul unor cordoane albicioase sau gri (în funcţie de cantitatea de mielină pe care o conţin) şi sunt înconjuraţi de ţesut conjunctiv. Se disting: nervi cranieni (encefal) şi nervi spinali (măduva spinării).

Nervaţiune / *Venation*. Sin. *Nervaţie*. (lat. *nervatio*, *-onis* = nervaţie) Modul de dispoziţie şi ramificaţie a nervurilor în limbul frunzei.

Nervii cerebro-spinali / *Cerebro-spinal nerves*. Nervii cranieni şi nervii rahidieni.

Nervii cranieni / *Skull nerves*. Au originea în encefal şi sunt grupaţi în perechi (un nerv drept şi unul stâng şi numerotaţi de la I la XII).

Nervii rahidieni / *Rachidian nerves*. Sunt în număr de 31 perechi situate de o parte şi de alta a măduvei: 8 perechi de nervi cervicali, 12 dorsali, 5 lombari, 5 sacraţi şi 1 coccigian. Au rol în transmiterea influxului nervos de la măduvă spre periferic şi invers. Sunt micşti, conţinând fibre somatice şi vegetative, ambele fiind senzitive (receptoare) şi motorii (efectoare).

Nervos / *Nervous*. (lat. *nervosus*, *-a*, *-um* = cu nerv, energic, de la *nervus*, *-i* = nerv) **1.** Care aparţine, se referă la nervi. **2.** Caracterizat prin excitabilitate.

Nervozitate / *Nervousness*. (lat. *nervositas*, *-atis* = tărie, a unui fir, de la *nervus*, *-i* = nerv) Stare de excitabilitate şi iritare excesivă, pe fondul unor tulburări mentale şi fizice variabile.

Nervură / *Vein*, *Nervure*. (*nerv-*) Fascicule libero-lemnoase, însoţite de teci parenchimatice şi adesea de cordoane de sclerenchim. N. primară (nervura axială a laminei) / *primary vein*, *midrib* – în cazul în care nervurile frunzei sunt libere începând de la baza limbului (ex.: *Poaceae*, *Cyperaceae*).

Nesaponiabil / *Un-saponifyable*. Totalitatea substanţelor dintr-o grăsime, care nu devin solubile în apă, prin saponificare cu alcali. Conţin alcooli superiori (liberi sau din ceruri) cuprinzând şi steroli, vitamine liposolubile A, D şi E, unele carotinoide, unele hidrocarburi.

Nesaturat / *Unsaturated*. (sl. *ne* = prefix care indică o negaţie + lat. *saturatus*, *-a*, *-um* = saturat, de la *satur*, *-a*, *-um* = sătul) În chimie, compus care conţine în moleculă legături duble sau triple; ex.: acizi graşi nesaturaţi.

Nessler (reactiv) / *Nessler's reagent*. (Nessler Julius, 1827-1905, chimist german care a descoperit reactivul ce-i poartă numele). Tetraiodomercurat de potasiu (II) în hidroxid de potasiu, utilizat pentru detectarea ionului de amoniu.

Nestină / *Nestin*. Abr. engl. *Neural Stem Cell Protein* = proteină a celulelor stem neurale. Proteină cu M_r = 200 K Da, componentă a filamentelor intermediare, implicată în dezvoltarea creierului.

Netezire / *Smoothing*. Utilizarea unui procedeu matematic sau a unui filtru electric pentru a îmbunătăţi calitatea unui semnal.

Neural / *Neural*. (*neuro-*) Termen care se referă la unele structuri nervoase din perioada embrionară.

Neuraminidază / *Neuraminidase*. Enzimă care desface legătura dintre acidul neuraminic şi zaharuri din moleculele glicoproteinelor de la suprafaţa celulelor.

Neurobiologie / *Neurobiology*. (*neuro-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care studiază fenomenele vitale de la nivelul sistemului nervos. Neurobiologia moleculară cercetează bazele moleculare care sunt suportul proceselor neuronale.

Neurochirurgie / *Neurosurgery*. (*neuro-* + gr. *kheirourgia* = lucru efectuat manual, de la *kheir*, *-iros* = mână + gr. *ergon* = lucru, acţiune, din *ergein* = a lucra) Chirurgia sistemului nervos central şi periferic.

Neurodepresor / *Neurodepressant*. (*neuro-* + lat. *depressus*, *-a*, *-um* = adâncit, de la *deprimo*, *-ere* = a afunda, a lăsa în jos) Medicament care are acţiunea de a încetini sau a inhiba unele funcţii ale SNC, astfel sunt: sedative, spasmolitice, hipnotice, neuroleptice, tranchilizante.

Neurodermatită / *Neurodermatitis*. Sin. *Neurodermită* (v). (*neuro-* + gr. *derma*, *-atos* = piele+ *-ită*)

Neurodermatoză / *Neourodermatosis*. (*neuro-* + gr. *derma*, *-atos* = piele+ *-oză*) Termen generic care defineşte o întreagă categorie de dermatoze, în apariţia cărora mecanismul nervos joacă un rol preponderent şi având ca simptom fundamental, pruritul. În acest grup intră: neurodermitele, diferite tipuri de prurigo.

Neurodermită / *Neurodermatosis*. Sin. *Neurodermatită*, *Lichenul simplu cronic*. (*neuro-* + gr. *derma*, *-atos* = piele+ *-ită*) Dermatoză alergică, localizată mai ales pe feţele laterale ale gâtului, ceafă, coapse, regiunea ano-genitală şi constituită din una sau mai multe placarde eritematoscuamoase lichenificate, pigmentate, foarte pruriginoase (mâncărimi rebele). Cauza este necunoscută.

Neuroendocrin / *Neuroendocrine*. (*neuro-* + gr. *endom* = înăuntru + gr. *krinein* = a separa de) Termen care se referă la interacţiunea dintre sistemul nervos şi cel endocrin sau la o serie de hormoni ca vasopresina sau asemănătoare neuronilor.

Neuroendocrinologie / *Neuroendocrinology*. (*neuro-* + gr. *endon* = înăuntru + gr. *krinein* = a separa de + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază relaţiile complexe dintre sistemul nervos central şi glandele endocrine.

Neurofibrile / *Neurofibrils*. (*neur-* + lat. *fibrosus*, *-a*, *-um* = prevăzut cu fibre) Fibre prezente în citoplasma axonului. Cuprinde neurofilamente şi neurotubuli (microtubuli) care au rolul de a transporta proteine şi alte substanţe prin citoplasmă.

Neurofilamente / *Neurofilaments*. (*neuro-* + lat. *filum*, *-i* = filament) Categorii de filamente întâlnite în axoni. Neurofilamentele alcătuiesc elementele citoscheletului care susţin citoplasma axonului.

Neurofilaxie / *Neurophylaxis*. (*neuro-* + gr. *phylaxis* = protecţie, de la *phylatein* = a apăra) Protecţia sistemului nervos contra infecţiilor.

Neurogen / *Neurogenic*. (*neuro-* + gr. *gennan* = a produce) Care este de origine nervoasă.

Neurohipofiză / *Neurohypophisis*. (*neuro-* + gr. *hypo* = sub + gr. *physis* = creştere, de la *phyein* = a creşte) Reprezintă lobul posterior al glandei hipofize care secretă ocitocina şi hormonul antidiuretic.

Neurohormoni / *Neurohormones* (*neuro-* + gr. *hormaein* = a excita) Hormoni (peptide) secretaţi, nu de către o glandă endocrină, ci de către o celulă nervoasă specializată, şi eliberaţi la nivelul terminaţiilor nervoase în sânge sau direct în ţesutul sau în organul a cărui creştere sau funcţionare o controlează (neurosecreţie). Acţionează local sau la distanţă. Exemple de neurohormoni sunt noradrenalina, hormonul antidiuretic şi hormonii implicaţi în metamorfoza şi năpârlirea insectelor (hormonul juvenil). Oxitocina şi vasopresina sunt produşi în hipotalamus şi eliberaţi în circulaţie la nivelul hipofizei posterioare.

Neurokinine / *Neurokinins*. Neuropeptide active din familia tahikinine, formate în SNC, cu rol probabil de mediatori; sunt două: A şi B.

Neuroleptic / *Neuroleptic*. Sin. *Neuroplegic*, *Antipsihotic*, *Tranchilizant major*. (*neuro-* + gr. *leptikos* = care se fixează pe) **1.** Care se referă la efectul medicaţiei antipsihotice asupra funcţiilor cognitive şi asupra comportamentului. La *subiecţii normali*, acest efect constă într-o stare de apatie, lipsă de iniţiativă şi limitarea capacităţii emoţionale. La *pacienţii psihotici* au loc reducerea confuziei şi agitaţiei şi normalizarea activităţii psihomotorii. **2.** Medicament psihotrop cu acţiune deprimantă selectivă asupra funcţiilor psihice. Are ca efect advers „sindromul neuroleptic" cu tulburări extrapiramidale, consecinţă a blocării receptorilor dopaminergici în tractul nigrostriat. Ca medicamente se utilizează: fenotiazinele, butirofenonele, tioxantinele etc.

Neurolipidoză / *Lipidosis of the nervous system*. (*neuro-* + gr. *lipos* = grăsime+ *-oză*) Enzimopatii congenitale şi ereditare care afectează metabolismul lipidic şi determină o acumulare anormală de lipide în neuronii SNC şi în unele organe.

Neurolitic / *Neurolytic*. (*neuro-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) **1.** Act chirurgical de eliberare a unui nerv de ţesutul scleros care-l poate îngloba sau comprima. **2.** Distrugerea sau disoluţia unui ţesut nervos, care este la originea unei dureri cronice sau a unei stări de spasticitate. Se obţine prin injectarea intratecală a unor substanţe ca: alcool, fenol sau glicerol.

Neurologie / *Neurology*. (*neuro-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază bolile sistemului nervos.

Neuromediator / *Neurotransmitter*. Sin. *Neurotransmiţător*. (*neuro-* + lat. *mediator*, *-oris* = intermediar, mediator, de la *medio*, *-are* = a fi la mijloc şi *medius*, *-a*, *-um* = la mijloc) Substanţă chimică formată de unii neuroni care permit trecerea influxului nervos la nivelul sinapselor. Principalii neuromediatori sunt fie *peptide*: neurotensină, substanţă P, endorfine, enkefaline, VIP, colecistokinină, bradikinină, somatostatină, liberine; fie *derivaţi de aminoacizi*: serotonină, dopamină, noradrenalină, adrenalină, acetilcolină, GABA, glicină, glutamat etc. Unii acţionează ca excitatori: catecolamine, liberine, iar alţii ca inhibitori: GABA (acid gama-aminobutiric), enkefaline, somatostatină. În general, ei sunt degradaţi după ce acţionează.

Neuromodulare / *Neuromodulation*. Var. pentru *Neuromodulaţie*.

Neuromodulator / *Neuromodulator*. (*neuro-* + lat. *modulo*, *-ari* = a măsura, a ritma, a modula, de la *modulus*, *-i* = ritm, cadenţă şi *modus*, *-i* = măsură) Neuropeptid eliberat în acelaşi timp, în acelaşi loc şi de către acelaşi neuron care eliberează un neurotransmiţător clasic şi care acţionează asupra aceloraşi situsuri pre- şi postsinaptice ca şi neurotransmiţătorul. Prezenţa neurotransmiţătorului atenuează sau creşte efectele şi deci determină modificări ale transmiterii sinaptice.

Neuromodulaţie / *Neuromodulation*. (*neuro-* + lat. *modulatio*, *-onis* = modelare, de la *modulo*, *-ari* = a măsura, a ritma, a modula şi *modulus*, *-i* = ritm) Modul de acţiune a unor neuropeptide din creier, denumite neuromodulatoare de a modifica transmiterile sinaptice.

Neuron / *Neuron*. Sin. *Celulă nervoasă*. (*neuro-*) Unitate funcţională, morfofuncţională a ţesutului nervos. Celulă a ţesutului nervos specializată în transmiterea impulsului nervos. Neuronii aduc influxul nervos prin intermediul axonilor. Se disting după rolul lor: neuroni motori, senzitivi, senzoriali şi secretori.

Neuropatie / *Neuropathy*. (*neuro-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic foarte larg, desemnând maladiile sistemului nervos.

Neuropatologie / *Neuropathology*. (*neuro-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicinală care studiază bolile sistemului nervos şi ale alterărilor structurale şi funcţionale produse de acestea.

Neuropeptid / *Neuropeptide*. (*neuro-* + gr. *peptos* = digerat, de la *pepsein* = a digera) Denumire generică pentru mediatorii chimici de natură peptidică, secreţii la nivelul SNC, ex.: endorfine (morfine endogene).

Neuroplegic / *Neuroplegic*. Sin. *Neuroleptic* (v.). (*neuro-* + gr. *plege* = lovitură)

Neurostimulante / *Central nervous system stimulants*. (*neuro-* + lat. *stimulo*, *-are* = a îmboldi, a stimula, de la *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Medicamente non-amfetaminice care stimulează SNC la diferite niveluri, cu antrenarea de acţiuni cardiovasculare şi respiratorii; unele n. sunt şi convulsivante. V. şi *Cafeină* şi *Teofilină*.

Neuroştiinţă / *Neurosciences*. (*neuro-* + lat. *scientia*, *-ae*, de la *sciens*, *-entis*, participiul prezent al verbului *sciro*, *-ere* = a şti) Ansamblul ştiinţelor fundamentale şi clinice care se referă la fiziologia şi patologia sistemului nervos.

Neurotoxic / *Neurotoxic*. (*neuro-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Substanţă, agent care exercită o acţiune toxică asupra sistemului nervos.

Neurotoxicitate / *Neurotoxicity*. (*neuro-* + gr. *toxikon* = otravă) Capacitatea unei substanţe de a provoca efecte nedorite la nivelul sistemului nervos.

Neurotoxicoză / *Neurotoxicosis*. Toxiinfecţie alimentară provocată de consumul de alimente ce conţin *citreoviridină*, cu simptome specifice: vomă, convulsii, paralizii ascendente, afectarea capacităţii respiratorii şi simptome de tip „beri-beri".

Neurotoxină / *Neurotoxin*. Exotoxină de origine vegetală sau animală, care blochează conducerea impulsului nervos sau transmiterea sinaptică. Cele mai puternice n. bacteriene sunt toxinele: botulinică (v. *Botulism*), tetanică (v. *Tetanos*) şi difterică (v. *Difterie*). Alte n. ca tetrodoxina, conotoxinele, saxitoxina sunt utilizaţi în studiul canalelor ionice.

Neurotransmisie / *Neurotransmission*. (*neuro-* + lat. *transmissio*, *-onis* = trecere, trimitere, de la *transmitto*, *-ere* = a trimite dincolo, din *trans* = peste, dincolo şi *mitto*, *-ere* = a trimite) Trecerea influxului nervos de la un neuron la altul.

Neurotransmiţător / *Neurotransmitter*. Sin. *Neuromediator*. Compus organic cu greutate moleculară mică (de obicei conţinând în structură azot), secretat de terminaţii neuronale şi care este legat de receptorii specifici aflaţi la nivelul neuronului următor; are rol deci în transmiterea influxului nervos.

Neurotrofic / *Neurotrophic*. (*neuro-* + gr. *trophikos* = care hrăneşte, de la *trephein* = a hrăni) Termen care se referă la tulburările trofice de origine nervoasă.

Neurotrofină / *Neurotrophin*. Proteine, care în concentraţie mică, asigură diferenţierea şi supravieţuirea neuronilor simpatici sau senzoriali.

Neurotrop / *Neurotropic*. (*neuro-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Cu afinitate particulară pentru ţesutul nervos.

Neurotropism / *Neurotropism*. (*neuro-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce+ *-ism*) Proprietatea de a avea afinitate pentru sistemul nervos, de ex.: unele virusuri.

Neurovegetativ / *Neurovegetative.* (*neuro-* + lat. *vegeto, -are* = a înviora, a însufleţi, de la *vegetus, -a, -um* = vioi, cu viaţă, viguros) Care se referă la sistemul nervos autonom sau vegetativ.

Neutra-, Neutro- / *Neutra-, Neutro-.* (lat. *neutro* = către nici una din cele două părţi, de la *neuter, -tra, -trum* = neutru, indiferent, nici unul, nici altul) Elemente de compunere care introduc în termeni sensul de neutru, indeferent.

Neutralizare / *Neutralization.* (*neutra-*) În chimie, operaţie prin care se tratează soluţia unui acid cu o bază sau invers. Soluţiile neutre conţin cantităţi echivalente de ioni de H^+ şi HO^-, corespunzătoare produsului ionic al apei. Neutralizarea se poate constata cu un indicator, prin schimbarea bruscă a potenţialului electric sau a conductibilităţii electrice. La neutralizarea acizilor tari cu baze tari (şi invers), punctul de echivalenţă coincide cu cel de neutralitate. Când se obţine o sare care hidrolizează punctul de echivalenţă se află în domeniul acid sau bazic, dependent de sare.

Neutralizarea apelor reziduale / *Residual water neutralization.* Reducerea acidităţii sau alcalinităţii apelor reziduale.

Neutrino / *Neutrino.* (*neutro-*) Particulă elementară cu masa mai mică decât a electronului şi fără sarcină electrică.

Neutrofil / *Neutrophil.* (*neutro-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi, a plăcea) **1.** Organism care se dezvoltă optim în medii cu pH neutru, cuprins între 6,8 şi 8,2. Aşa sunt plantele de cultură (grâul, orzul, sfecla, lucerna), de fâneţe (trifoiul roşu, timoftica), de pădure (rodul pământului, pochivnivul). **2.** Care prezintă afinitate pentru coloranţi acizi şi bazici. Categorie de leucocite cu nucleul lobat şi citoplasma granulară (granulocite). Ele fagocitează bacterii şi secretă diverse substanţe printre care lizozim şi agenţi oxidanţi. V. *Polinucleare.*

Neutrofilie / *Neurotrophilia.* **1.** Proporţia de granulocite neurotrofile în formula leucocitară. În limbaj curent: creşterea cifrei relative sau / şi absolute a granulocitelor neurotrofile. **2.** Afinitate tinctorială pentru coloranţi acizi, cât şi bazici.

Neutron / *Neutron.* (*neutro-*) Particulă elementară neutră din punct de vedere electric, având masa egală cu 1,00898 unităţi atomice. Împreună cu protonul, n. este un constituent fundamental al nucleelor atomice. Numărul de neutroni ai unui atom se poate schimba fără ca proprietăţile chimice să se modifice (izotopi).

Nev- / *Nev-.* (lat. *naevus, -i* = neg) Element de compunere care introduce în termeni referirea la neg, pată.

Nevi celulari. / *Naevs.* Sin. *Aluniţe.* (*nev-*) Malformaţie a pielii, formaţiune cutanată reliefată, de culoare maronie sau neagră (nevi celulari pigmentaţi) sau necoloraţi (nevi celulari acromatici); uneori au şi fire de păr (nevi celulari piloşi). Se pot clasifica şi în: a) *nevi plani*: pigmentari albaştri, aplazici; b) *nevi hipertrofici*: verucoşi moi, verucoşi duri, molluscum, pieloşi; c) *nevi vasculari* (angioame).

Nevi molluscum / *Molluscum naevs.* Aluniţe de culoare brună sau albicioase, nevascularizate care se formează cu predilecţie şi atârnă pe pleoape sau pe gât.

Nevi pigmentari plani / *Ephelis.* Sin. *Pistrui, Efelide.* Modificări de culoare a pielii (numiţi şi nevi melanici).

Nevi vasculari / *Vascular naevs.* Mici tumorete benigne, congenitale sau dobândite, sub formă de punct sau steluţă de culoare albă (limfangiom) sau roşie (hemangiom), formaţi prin proliferarea vaselor sangvine.

Nevoie / *Need.* Stare de lipsă, care îl face pe individ să aibă o senzaţie de disconfort (sete, foame, frig, plictiseală, frică); nevoile nu sunt create de mediul social sau de marketeri, ele există în condiţia umană.

Nevralgie / *Neuralgia.* Sin. *Neuralgie, Neurodinie.* (*neuro-* + gr. *algos* = durere) Durere resimţită spontan sau la provocare, pe traiectul unui nerv senzitiv sau a ramificaţiilor sale.

Nevrită / *Nevritis.* (*neuro-* + *-ită*) Inflamaţie a unui nerv.

Nevrodermită. / *Neurodermitis.* V. *Neurodermită.*

Nevroglie / *Neuroglia, Glial cell.* Sin. *Celule gliale, Glie, Ţesut glial.* (*neuro-* + gr. *glia* = clei) Celule de ţesut interstiţial al SNC, cu rol în susţinerea şi în hrănirea neuronilor, în diferenţierea şi în funcţia barierei hemato-encefalice, cât şi în producţia de mielină. Se cunosc patru clase de celule gliale: astrocite, oligodendrocite, celule ependimare şi microglii.

Nevrom / *Neuroma.* (*neuro-* + *-oma*) Tumoră formată dintr-o masă de fibre nervoase axonale.

Nevropat / *Neuropath.* (*neuro-* + gr. *pathos* = boală) Care suferă de nevropatie; persoană dezechilibrată psihic, exaltată.

Nevropatie / *Neurasthenia.* Boală a sistemului nervos. Stare de diminuare a funcţiilor SNC în plan psihic.

Nevrozat / *Neurotic.* (*neuro-*). **1.** Afectat de nevroză. **2.** Persoană nervoasă în care predomină emoţiile faţă de raţiune.

Nevroză / *Neurosis.* (*neuro-* + *-oză*) Afecţiune psihică cu cauză psihogenă, care apare în condiţii de suprasolicitare, ca reacţie patologică, de obicei reversibilă, care nu se însoţeşte de tulburări de conştienţă, percepţie, gândire şi în general, de tulburări marcate ale personalităţii.

Newton / *Newton.* (Isaac Newton, 1642-1727, fizician, matematician şi astronom englez) Unitate de măsură a forţei, în SI. Este egal cu forţa care, acţionând asupra unui corp cu masa de 1 kilogram, îi imprimă acestuia o acceleraţie de 1 metru pe secundă la pătrat. Simbolul: N.

NF / *NF.* Abr. de la *National Formulary.* Standard de calitate din SUA pentru excipienţii utilizaţi de industria farmaceutică. Din 1975, NF a fuzionat cu USP (United States Pharmacopoeia) care elaborează monografiile de substanţe medicamentoase.

Nichel / *Nickel.* (nume dat de suedezul *Cronstedt*, metalului pe care l-a izolat în 1751, din germ. *Kupfernickel*, de la *Kupfer* = cupru şi germ. dialect *Nickel* = mic duh care bântuie prin mine) Elementul nr. 28, simbolul Ni. Se găseşte sub formă de săruri în natură; intră în compoziţia ţesuturilor oculare. Organismul tolerează ingestia a 0,4 mg / zi nichel.

Nicol / *Nicol.* (William Nicol, 1768-1851, fizician scoţian). Dispozitiv utilizat în scopul polarizării (polarizor) sau analizării (analizor) luminii, confecţionat dintr-un cristal birefringent (spat de Islanda), având două feţe alăturate şi lipite cu balsam de Canada. O rază de lumină care pătrunde în cristal este împărţită în două raze liniar polarizate; dintre acestea, raza ordinară se reflectă total pe suprafaţa de separare, fiind eliminată, iar cea extraordinară părăseşte dispozitivul, după aceeaşi direcţie cu raza incidentă.

Nicotiana tabacum / *Nicotiana tabacum.* Sin. *Tutun* (v.). (Jean Nicot de Villemain, 1530-1560, ambasador al Franţei la Lisabona, care a trimis această plantă reginei Franţei, Caterina de Medici, ce suferea de o migrenă; spaniolă *tobaco* = tutun, din limba indigenilor din Tahiti, *tzibatl* = tub folosit pentru inhalarea fumului de tutun) Plantă originară din America centrală, ale cărei frunze se mestecă, se prizează sau se inhalează (fumat).

Nicotin adenin dinucleotid / *Nicotinomide adenine dinucleotide.* Abr. NAD^+. Dinucleotid format din asocierea a două nucleotide, nicotinamida şi adenina, două grupări fosfat şi două molecule de D-riboză. NAD^+ este o coenzimă care există în toate celulele vii şi funcţionează ca un acceptor, transportor de hidrogen. Astfel, $NADP^+$, cu o sarcină electrică pozitivă, poate ocupa un atom de hidrogen şi 2 electroni şi trece în formă redusă NADH. Aceasta este reoxidată în cursul fosforilării oxidative, în mitocondriile celulelor care funcţionează în aerobioză. O moleculă de NADH conduce la formarea a 3 molecule de ATP (adenozintrifosfat) (v. ciclul Krebs).

Nicotinamid adenin dinucleotid fosfat / *Nicotinamide adenine dinucleotide phosphate*. Abr. $NADP^+$. Coenzimă cu aceeaşi structură cu NAD^+, cu o grupare fosfat, în plus. Acţionează la fel ca acceptor (transportor) de hidrogen, dar în reacţiile anabolizante.

Nicotinamidă / *Nicotinamide*. Sin. *Vitamina PP*, *Niacină*, *Factor PP*, *Vitamina antipelagroasă* (*nicotină* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia+ *-idă*). Este amida acidului nicotinic, vitamină din grupul B.

Nicotină / *Nicotine*. (Jean Nicot de Villemain, 1530-1560, ambasador al Franţei la Lisabona, ce a trimis tutunul reginei Franţei, Caterina de Medici, în 1560, care suferea de migrenă + *-ină*) Alcaloid foarte toxic obţinut din tutun (*Nicotiana tabacum*, *Nicotiana rustica*) sau sintetic. În cantitate mică se află şi în *Cannabis sativa* (cânepă). Conţine un inel piridinic şi unul *metil-pirolidinic*. Este un lichid incolor, uşor antrenabil cu vaporii de apă. În timpul fermentării tutunului, nicotina suferă transformări, mai ales la nivelul nucleului pirolidinic. În doze mici este un excitant al sistemului nervos central şi al celui periferic. Stimulează secreţia salivară şi gastrică, produce hipertensiune datorită contractării vaselor sangvine. Se fixează pe receptorii colinergici de tip nicotinic din ganglionii vegetativi, SNC etc., pe care îi activează prin depolarizarea membranei celulelor ganglionare cu favorizarea transmiterii influxului nervos, iar în doze mari stimularea este urmată de paralizia transmiterii impulsurilor şi deci inhibiţia organelor efectoare. Se utilizează în farmacologia experimentală şi ca insecticid în horticultură. Pentru om, doza letală este de aproximativ 40 mg. În sevrajul fumătorilor, pentru oprirea fumatului se utilizează forme farmaceutice cu doze descrescătoare de nicotină pentru a evita fenomenele secundare: guma de mestecat cu nicotină, plasturii transdermici (STT = sisteme terapeutice transdermice) cu nicotină.

Nicotinism / *Nicotinism*. Sin. *Tabagism*. (*nicotină-* + *-ism*) Intoxicaţie cu nicotina.

Nicotinolitic / *Nicotinolytic*. (*nicotină* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Substanţă care blochează receptorii colinergici nicotinici, fie în periferie la nivelul ganglionilor vegetativi şi al plăcii terminale motorii (v. *ganglioplegice*), fie la nivelul SNC (nicotinolitice centrale), împiedicând unele efecte ale nicotinei.

Nict-, Nicto- / *Nycht-*, *Nychto-*. (gr. *nyx*, *nyktos* = noapte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la noapte.

Nictemer / *Nychtemeral period*. (*nict-* + gr. *hemera* = zi) Perioada de timp care cuprinde o zi şi o noapte şi corespunde unui ciclu biologic; care determină unele ritmuri biologice. V. *Bioritm*, *Bioritmologie*, *Decalaj orar* (*Jet lag*).

Nictemeral / *Nychtohemeral*. (*nict-* + gr. *hemera* = zi+ *-al*) Care se asociază alternanţei zi-noapte. Despre acele bioritmuri care se desfăşoară într-un mediu în care alternează ziua şi noaptea.

Nictofilie / *Nychtophilia*. Sin. *Scotofilie*. (*nicto-* + gr. *philia* = atracţie, din *philein* = a iubi, a plăcea) Preferinţa pentru noapte, întuneric.

Nictofobie / *Nychtophobia*. Sin. *Scotofobie*. (*nicto-* + gr. *phobos* = frică) Teamă morbidă de noapte sau de întuneric.

Nicturie / *Nychturia*. (*nict-* + gr. *ouron* = urină) Emisie de urină mai abundentă noaptea decât ziua, deci invers faţă de ritmul normal al debitului urinar; în insuficienţa renală cronică, diabet, infecţii urinare.

Nifedipin / *Niphedipine* (DCI). Sin. *Adalat*, *Corinfar*. Este un medicament blocant al canalelor de calciu, care acţionează ca vasodilatator, fiind indicat ca vasodilatator, antianginos, antihipertensiv.

Nimf-, Nimfo- / *Nimph-*, *Nimpho-*. (gr. *nimphe* = cea acoperită de văl, tânără mireasă; labie mică vulvară) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dorinţă sexuală.

Nimfomanie / *Nymphomania*. (*nimfo-* + gr. *mania* = nebunie) Exagerare patologică a dorinţei sexuale la femeie.

Ninhidrină / *Ninhydrin*. Reactiv specific pentru evidenţierea aminoacizilor din produsele biologice, utilizat ca revelator în cromatografia pe hârtie a aminoacizilor. Dă o coloraţie violacee cu toţi aminoacizii, cu excepţia prolinei, cu care dă o coloraţie galbenă.

Niozomi / *Niosomes*. (abr. NSV, de la *Non-ionic surfactant vesicles*, vezicule de surfactant neionic) (engl. *non-ionic* = neionic + gr. *soma*, *-atos* = corp) Forme farmaceutice din clasa vectorilor de medicamente de tip nanoparticule, sub formă de vezicule, cu structură lamelară, submicronice cu dimensiunile cuprinse între 25-1.000 nm, formate din mediu apos, din lipide neionice de sinteză sau din surfactanţi neionici, cu sau fără colesterol sau alte lipide, prin procedee asemănătoare cu ale lipozomilor. Au o structură asemănătoare lipozomilor, fiind constituiţi dintr-un bistrat molecular lipidic, care înconjoară o cavitate apoasă sau mai multe, fiind unilamelari sau multilamelari. Niozomii care au vezicule în formă de disc se numesc *discomi*, iar cei cu vezicule cilindrice sunt denumiţi *tubuli*.

Nipagin / *Methyl paraben*. Sin. *Metilparaben*, *P-hidroxibenzoat de metil*, Nipagin M. Conservant pentru formele farmaceutice.

Nipasol / *Propyl paraben*. Sin. *Propilparaben*, *P-hidroxibenzoat de propil*. Conservant pentru formele farmaceutice.

NIR / *NIR*. Abr. de la engl. *Near infrared region*. Regiune apropiată de IR a spectrului electromagnetic, cu lungimea de undă între 800-2.500 nm. Spectroscopia NIR este recomandată pentru lichide, semisolide şi probe solide, de la domeniul transparent până la total opac.

Nisip / *Gravel*, *Sand*. (bulg. *nasip* = nisip). **1.** Rocă detritică sedimentară rezultată din fărâmiţarea cuarţului, feldspatului, micei. **2.** Nisip urinar, calculi mici, eliminaţi în urină. **3.** Se utilizează şi în industria sticlei farmaceutice, filtrelor ceramice, ca material filtrant în industria farmaceutică, ca „baie" de nisip pentru unele reacţii chimice.

Nistagm- / *Nistagm-*. (gr. *nystagmos* = clătinare, oscilaţie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mişcări ale ochilor.

Nistagmus / *Nystagmos*. (*nistagm-*) Mişcări involuntare ale globilor oculari sub formă de oscilaţii (secuse) ritmice, orizontale, verticale sau giratorii.

Nistatin / *Nystatin*. Sin. *Stamicin*, *Fungicidin*. Antibiotic antifungic polienic ce se obţine prin biosinteză din diferite specii de *Streptomyces*. A fost izolat de E.L. Hazen şi R. Brown, în 1950, din mediul de cultură a microorganismelor *Streptomyces noursei* şi introdus în terapie, în 1954. Ulterior, s-a izolat şi din culturi de *Staphylococcus aureus* şi din alte specii de *Streptomyces*. Are structură glicozidică, în care agliconul-nistatinolidă se leagă la C_{19} printr-o legătură β-glicozidică de glucida micozamină. Este un complex format din 3 compuşi bioactivi: nistatina A_1, A_2, A_3. Pulberea uşor gălbuie sau galben-cafenie, cu miros slab de cereale, higroscopică, foarte greu solubilă în apă, etanol, uşor solubilă în DMSO şi DMFA. Se utilizează ca: pulbere suspendabilă, drajeuri, comprimate filmate, unguent, cremă, comprimate vaginale, capsule vaginale. Are acţiune faţă de levuri şi fungi din genul: *Candida albicans* şi *C. spp.*, *Aspergilus spp.*, *Histoplasma spp.*, *Cryptococcus spp.* Se utilizează în tratamentul profilactic şi curativ al candidozelor bucale, intestinale, în infecţii genitale cu *Candida*. Nu se absoarbe în tractul digestiv. Reacţiile adverse apar rar, fiind de tip alergic.

Nişă / *Niche*. (fr. *niche* = nişă, oficină, din lat. *nidus*, *-i* = cuib) **1.** În medicină, imagine radiologică a unui ulcer duodenal sau gastric, prezentă şi în unele forme de cancer gastric. **2.** În farmacie, chimie, nişă de protecţie sau aspiraţie. Dulap sau cameră cu pereţi din sticlă sau plastomer transparent, pentru efectuarea unor reacţii chimice, în care se degajă vapori sau gaze toxice sau lucrul cu substanţe radioactive (în care caz prezintă condiţii specifice). Este prevăzută cu sistem de aspirare şi ventilaţie.

Nitr-, Nitro- / *Nitr-*, *Nitro-*. (gr. *nitron*, lat. *nitrum*, *-i* = nitrat de potasiu, potasiu, azot) Grupare monovalentă $(-NO_2)$ prezentă în molecula nitroderivaţilor. Elementul *nitro-* indică prezenţa grupării nitro- într-o moleculă.

Nitrat / *Nitrate*. Sin. *Azotat*. (*nitro-*) Săruri şi esteri ai acidului nitric, cu acţiune vasodilatatoare, în special la nivelul coronarelor, cu efecte antianginoase. În doze mari, sunt toxice pentru SNC şi determină formarea de methemoglobină. Cel mai folosit este nitritul de amil, cu acţiune vasodilatatoare coronariană, în *angor pectoris* şi relaxantă asupra musculaturii netede.

Nitrat de potasiu/ *Potassium nitrate*. V. *E 252*.

Nitrat de sodiu/ *Sodium nitrate*. V. *E 251*.

Nitrificare / *Nitrification*. (*nitr-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Proces de oxidare succesivă a amoniacului în acid azotos şi a acidului azotos în acid azotic, realizat de nitrobacterii şi nitratbacterii. Proces deosebit de important deoarece el duce la îmbogăţirea solului în azotaţi şi azotiţi.

Nitril / *Nitrile*. (fr. *nitrile*, germ. *Nitril* = nitril) Substanţă organică, ester al acidului cianhidric, folosită în sinteza organică. *Nitril acetic* = acetonitril, cianometan; *nitril acrilic* = acrilonitril; *nitril poliacrilic* = poliacrilonitril.

Nitrit de potasiu / *Potassium nitrite*. V. *E 249*.

Nitrit de sodiu / *Sodium nitrite*. V. *E 250*.

Nitriturie / *Nitrituria*. (*nitro-* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa de nitriţi în urină.

Nitrobenzen / *Nitrobenzene*. (*nitro-* + lat. bot. *benzoe* = benzoe) Derivat toxic al benzenului $C_6H_5NO_2$ utilizat în sinteza unor coloranţi, a unor medicamente şi ca dizolvant.

Nitroceluloză / *Nitrocellulose*. (*nitro-* + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă, din *cella*, *-ae* = cămară + *-oză*, ce indică un glucid) Celuloză modificată prin nitrare folosită în filtrele pentru transferul acizilor nucleici sau al proteinelor, separate prin electroforeză.

Nitroderivaţi / *Nitroderivatives*. Compuşi organici conţinând una sau mai multe grupări nitro. Se utilizează în sinteza de medicamente. Pot acţiona ca toxici, neurotropi şi methemoglobinizanţi.

Nitroderm TTS^R / *Nitroderm TTS*^{R}. Sistem terapeutic transdermic tip rezervor de medicament, în care nitroglicerina este în mare parte adsorbită pe suportul solid fin dispersat. O mică cantitate este dizolvată şi poate trece în membrana ce controlează eliberarea (formată din copolimer etilen / acetat de vinil, omogen şi semipermeabil). Produs al firmei Ciba.

Nitro Dur^R / *Nitro Dur*^{R}. Sistem terapeutic transdermic tip rezervor fabricat de firma Searle. Substanţa este conţinută într-o matriţă, şi eliberarea sa nu este controlată de membrană. În matriţa pe bază de siliconă, nitroglicerina este dispersată în interiorul microporilor, servind de rezervor, de unde şi numele de MDD (engl. *Microsealed Drug Delivery System*). Acest rezervor conţine o soluţie saturată de nitroglicerină într-un amestec de polietilenglicol 400 şi apă. După aplicare, nitroglicerina difuzează trecând prin polimer, până la interfaţa cu pielea. În acest sistem, viteza de difuziune este crescută prin adăugarea de palmitat de izopropil şi a unui ulei mineral, care modifică coeficientul de partaj.

Nitrofenoli / *Nitrophenols*. (*nitro-* + gr. *phainein* = a străluci, a apărea+ *-ol*) Compuşi azotaţi obţinuţi prin nitrarea directă a fenolilor. Se utilizează pentru fabricarea de medicamente.

Nitrofuran / *Nitrofuran*. Nucleu organic format din heterociclul furan (cu 4 atomi de carbon şi unul de oxigen) şi gruparea nitro- $(-NO_2)$. Intră în compoziţia unor medicamente antiseptice locale, digestive sau ale tractului urinar, ex.: nitrofurantoină.

Nitrofurantoin / *Nitrofurantion*. Sin. *Furadantin*. Derivat de 5-nitrofuran cu proprietăţi antibacteriene faţă de majoritatea germenilor întâlniţi în mod obişnuit în infecţiile urinare.

Nitrogen / *Nitrogen*. Sin. *Azot*. (v.). V. *E 941*.

Nitrogeneză / *Nitrogenesis*. (*nitr-* + gr. *genesis* = naştere) Complex enzimatic important, întâlnit la microorganismele capabile să fixeze azotul atmosferic. Catalizează transformarea azotului atmosferic în amoniac, care poate fi utilizat la sinteza nitriţilor, nitraţilor şi aminoacizilor. Cele mai importante enzime care intră în alcătuirea complexului sunt dinitrogenazo-reductaza şi dinitrogenaza.

Nitroglicerină / *Nytroglycerin*, *Glonoin*. Sin. *Gliceriltrinitrat*. $(C_3H_5N_3O_9)$ (*nitro-* + gr. *glykos* = dulce+ *-ină*) Lichid uleios, volatil, exploziv. Se administrează perlingual sau sublingual pentru tratamentul sau profilaxia imediată a crizelor anginoase. Se absoarbe prin piele sub formă de preparate *presosensibile* (*STT*), care eliberează lent nitroglicerina, cum sunt *Nitroderm TTS*, *Nitrodur* ş.a.

Nitrolacuri / *Nitrovarnishs*. Materiale peliculogene formate din soluţii de nitroceluloză în solvenţi organici; mai conţin plastifianţi, răşini sintetice, pigmenţi. Se utilizează pentru protecţie, folii metalice (ca ambalaje farmaceutice).

Nitrozamine / *N-Nitrosamins*. (*nitro-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, din Libia,+ *-ină*) Compuşi organici cu legătură N-nitrozo- (N–N=O), care se obţin prin reacţia nitrilului asupra unei amine secundare sau terţiare. Din 120 compuşi cu gruparea nitrozo, 80% sunt cancerigeni.

Nitrozilare / *Nitrosylation*. Fixarea NO pe o proteină sau alt compus organic.

Nitrozo- / *Nitrozo-*. (fr. *nitrosyte* = nitrozo) Grupare funcţională monovalentă (–NO), caracteristică nitroderivaţilor.

Nivel / *Level*. (fr. *niveau* = nivel, din lat. *libella*, *-ae* = cumpăna cu fir de plumb, de la *libra*, *-ae* = balanţă) Valoare a unei mărimi fizice sau constante biochimice.

Nivel de energie / *Energy level*. Energia unei particule a unui nucleu atomic sau a unei molecule.

Nivel de letalitate / *Letality level*. Sin. *Timp echivalent*. Simbol L. Numărul de minute la temperatura de referinţă T1: 120°C, 121°C sau 250°F care produce acelaşi efect de sterilizare ca un minut la temperatura T. Mai este numit şi *Raport de eficacitate*.

Nivel de viaţă / *Life level*. Condiţiile reale de existenţă ale unui individ, familii, populaţii, ţări.

Nivelul dozei minime efective / *Lowest-observed effect level* (abr. LOEL). Se referă la cea mai mică doză de substanţă, în cadrul unui studiu sau al unui grup de studii, care produce creşteri semnificative, din punct de vedere biologic, ale frecvenţei sau gravităţii oricăror efecte prin expunerea umană sau animală.

Nivelul ritmului biologic / *Biological rhythm level*. Linia de bază peste care se produc variaţiile de ritm biologic.

Nizină / *Nisin*. Aditiv alimentar. V. *E 234*.

Nocardia / *Nocardia*. (Edmond Isidore Etienne Nocard, 1850-1903, medic veterinar francez) Gen de bacterie filamentoasă din clasa *Actinomycetaceae*; unele specii patogene produc actinomicoze sau micoze cutanate.

Nocardicină / *Nocardicine*. Antibiotice descoperite în 1976 de laboratoarele Fujisana din Japonia; au structuri beta-lactamice, active faţă de bacterii Gram(–); izolate din culturi de *Nocardia* *uniformis subsp. tsuyamenensis*, ulterior şi din specii de: *Actinosynnema mirum*. Nu se utilizează încă în terapeutică.

Nocardioză / *Nocardiosis*. Infecţie dată de bacteriile din genul *Nocardia* cu localizări mai ales subcutanată, pulmonară sau cerebrală.

Noce-, Noci- / *Noce-*, *Noci-*. (lat. *noceo*, *-ere* = a vătăma, a face rău şi lat. *nocivus*, *-a*, *-um* = dăunător) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la a face rău, a vătăma.

Nocebo / *Nocebo*. (*noci-*) Substanţă auxiliară farmaceutică utilizată la fabricarea medicamentelor, care trebuie să nu prezinte efecte secundare (toxice sau farmacologice). V. şi *Placebo*.

Nocebo-efect / *Nocebo-effect*. Apariţia de simptome neplăcute, reacţii adverse după administrarea unui medicament sau a unui procedeu terapeutic, fără să aibă legătură cu acesta. Intervin, se pare, fenomene psihologice.

Nociceptină / *Nociceptine*. Endorfină din creier, formată din 17 aminoacizi, ligandul natural al receptorului ORL 1. (engl. *opioid receptor-like-1*) După legarea la receptor creşte sensibilitatea la stimuli nociceptivi.

Nociceptiv / *Nociceptive*. (*noci-* + *lat. recipio*, *-ere* = a primi) **1.** Capabili să capteze influenţe dăunătoare asupra organismului. **2.** Excitaţie nervoasă care provoacă o senzaţie dureroasă ca urmare a stimulării nociceptorilor, adică a receptorilor nervoşi sensibili la stimuli produşi de agenţi nocivi, stimuli dureroşi.

Nociceptor / *Nociceptor*. Sin. *Receptor nociceptiv*. Receptor care, după excitare, produce o senzaţie dureroasă.

Nociv / *Harmful*. (*noci-*) Agent periculos pentru sănătate provocând tulburări, leziuni. Factor cu acţiune vătămătoare sau dăunătoare care determină tulburări fiziologice grave şi care poate determina moartea organismului. Ex.: acţiunea nocivă a alcoolului, tutunului etc.

Nocivitate / *Noxiousness*. Proprietatea de a fi nociv, vătămător.

Noct- /*Noct-*. (lat. *nox*, *noctis* = noapte) Element de compunere care introduce în termeni referirea la noapte.

Noctambulism / *Noctambulism*. Sin. *Somnambulism* (v.). (*noct-* + lat. *ambulo*, *-are* = a merge + *-ism*).

Nocturn / *Nocturnal*. (*noct-*) Organism care este activ în timpul nopţii (ex.: buha, huhurezul, liliacul).

Nod- / *Nod-*. (lat. *nodus*, *-i* = nod) Element de compunere care introduce în termeni referirea la nod, umflătură.

Nod / *Node*. (*nod-*) **1.** Locul puţin umflat de pe tulpină şi ramificaţiile acesteia, de unde se diferenţiază frunzele, rădăcinile adventive, ramificaţiile de ordine diferite. **2.** *Knot*. N.A. *nodus*. Structură anatomică formată dintr-o aglomerare de celule, cu funcţie proprie.

Nodozitate / *Nodosity*. (lat. *nodositas*, *-atis* = umflătură, nodozitate) **1.** Umflătură normală sau provocată pe diferite organe vegetale (ex.: rădăcinile cu nodozităţi de la unele leguminoase, produse de anumite bacterii cum este *Rhizobium leguminosarum*). **2.** *Nodozităţi histoide* (*gale*) produse de înţepătura unor insecte sau de către alte organisme.

Nodul / *Nodule*. N.A. *nodulus*. (lat. *nodulus*, *-i* = nod mic, dim. de la *nodus*, *-i* = nod) Formaţiune anatomică cu formă sferică sau ovoidală.

Noetic / *Noetic*. (gr. *noein* = a gândi) Care se referă la aspectul intelectual al gândirii, în opoziţie cu cel afectiv sau timic.

Nogalamicină / *Nogalamycin*. Antibiotic antitumoral din clasa antraciclinelor, izolat, în 1960, din specii de *Streptomyces nogalater*, var. *nogalater*, dar descris, în 1968, de B.K. Bhujan şi colab. (Upjohn Co.). Are o structură unică, puţin diferită de ale celorlalte antracicline: conţine o dimetilaminoglucidă legată de aglicon, în poziţiile 1-2 şi un zaharid neutru-nogaloză legat glicozidic de aglicon, la C7. Cristale roşii-portocalii, p.t. 195-196°C, insolubilă în apă şi etanol. Are activitate antibacteriană şi antitumorală, dar activitate slabă pe tumorile solide. Analogul ei de semisinteză numit *menogaril* (în poziţia 7 a agliconului se află o grupare metoxi în locul nogalozei); are activitate antitumoral superioară şi este mai puţin cardiotoxic. Menogarilul se află în faza a II-a de cercetare clinică în SUA.

Noguchia / *Noguchia*. (Hideyo Noguchi, 1876-1928, bacteriolog şi patolog japonez, stabilit la New York, la Rockefeller Institute) Gen de bacterii din familia *Brucellaceae*, clasa *Schizomycetes*, bacili gram– care se găsesc în conjunctivă şi care determină leziuni foliculare.

Noiţă / *Junula*. (lat. *novus*, *-a*, *-um* = nou+ *-iţă*) Denumirea populară pentru *Leuconichie* (v.).

Nomenclator farmaceutic / *National formulary*. Sin. *Formular farmaceutic*. Catalog alfabetic cu lista produselor farmaceutice (specialităţi) fabricate de industria farmaceutică românească şi de import, întocmai anual de Ministerul Sănătăţii.

Nomenclatură chimică / *Chemical name*. Sin. *Denumire chimică*. Metodă de desemnare a compuşilor chimici prin denumiri care să permită a găsi formula lor, fixată prin reguli de către comisii specializate (IUPAC, abr. de la *International Union of Pure and Applied Chemistry*).

Nomina anatomica / *Nomina anatomica*. (lat. *nomino*, *-are* = a denumi + gr. *anatomika*, lat. *anatomica*, de la gr. *ana* = în jurul, gr. *tome* = tăiere, secţiune, din gr. *temnein* = a tăia) Abr. NA. Terminologia anatomică, a căror baze au fost stabilite, în 1895, din iniţiativa Societăţii Germane de Anatomie: „Basel NA", prin care termenii medicali majoritari provin din afixele (radăcini, sufixe şi prefixe) greco-latine.

-nom, -nomie, Nomo- / *-nom*, *-nomia*, *Nomo-*. (gr. *nomos* = obicei cu forţă de lege) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la obicei, lege.

Nomogramă / *Nomogram*. (*nomo-* + gr. *gramma* = notare, înscriere) Reprezentare geometrică a unor relaţii funcţionale. Redă variaţia unei mărimi, în funcţie de una sau mai multe variabile, conform unei legi exprimate printr-o relaţie matematică.

Non- / *Non-*. (engl. *non* = nu, negaţie) Prefix care introduce în termeni o negaţie.

Non-aderenţă / *Non-adherence*. În opoziţie cu aderenţa la tratament, non-aderenţa este definită ca fiind comportamentul pacientului care nu urmează recomandările medicale. Non-aderenţa la tratament este cel mai uşor de definit ca numărul de doze care nu sunt luate sau sunt luate incorect, ce pun în pericol rezultatul terapeutic al pacientului. Se mai utilizează şi termenii *non-complianţă*, *non-cooperare*.

Non-aderenţă intenţionată / *Intentional non-adherence*. Non-aderenţa intenţionată sau „inteligentă" apare atunci când pacientul decide să nu ia medicamentele conform instrucţiunilor, datorită reacţiilor adverse sau percepţiilor proprii asupra riscurilor şi beneficiilor tratamentului.

Non-aderenţă neintenţionată / *Unintentional non-adherence*. Non-aderenţa care apare datorită uitării sau inabilităţii de a urma instrucţiunile datorită unei slabe capacităţi de înţelegere, a tratamentului medicamentos complex sau a problemelor fizice.

Non-invaziv / *Non-invasive*. (engl. *non* = nu + lat. *invasus*, *-a*, *-um* = invadat, de la *invado*, *-ere* = a invada) **1.** Orice procedeu care nu afectează organismul. **2.** Mod de administrare a unui medicament fără a străpunge pielea sau mucoasele.

Non-self / *Non-self*. (lat. *non* = nu + engl. *self* = sine) **1.** Sin. *Non-propriu*. **2.** Material (macromoleculă, celule, ţesut) străin faţă de sistemul imunologic al organismului considerat. Este o condiţie pentru a deveni antigen.

Noo- / *Noo-*. (gr. *noos*, *nous* = spirit, inteligenţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la spirit.

Nootrop / *Nootropic*. (*noo-* + *tropos* = întoarcere) Sin. *Neurotrop*. Medicament cu acţiune activatoare asupra metabolismului cerebral, ameliorează funcţiile asociative şi integrative superioare, când sunt tulburate prin procese hipoxice, toxice, traumatice, involutive.

Nor- / *Nor-*. Abr. termenului germ. *Nitrogen Ohne Radikal* = atom de azot fără radical. Prefix utilizat petru indicarea substanţelor izomere în care atomul de azot nu este integrat într-un radical.

Noradrenalină / *Noradrenaline*. Sin. *Norepinefrină*, *Norartrinal*, *Levarterenol* (DCI). Mediator chimic adrenergic biosintetizat în terminaţiile nervoase simpatice, găsindu-se în proporţie de 10-18% şi în catecolaminele medulosuprarenalelor. Produce arterioloconstricţie cu hipertensiune arterială, prin acţiunea directă a receptorilor alfa-adrenergici. Face parte din categoria catecolaminelor. Indicată în stări patoplogice cu hipertensiune arterială, şoc, sub formă de perfuzii i.v., ca soluţie diluată.

Noradrenergic / *Noradrenergic*. Care acţionează prin intermediul noradrenalinei; ex.: nervi n.

Norefedrină / *Norephedrine*. Sin. *Fenil-propanolamină* (amestec racemic). Simpatomimetic selectiv cu acţiune indicat ca topic oral şi pentru combaterea congestiei nazale, ca OTC pentru tratamentul disconfortului căilor respiratorii superioare, care însoţesc răceala (guturai).

Norepinefrină / *Norepinephrine*. Sin. *Noradrenalină* (v.). (*nor-* + gr. *epi* = pe+ gr. *nephros* = rinichi+ *-ină*)

Norleucină / *Norleucine*. Aminoacid care nu este produs de celulele mamiferelor, dar poate fi produs de bacterii, în special în condiţii cu mediu nutritiv sărac. Poate fi substituită prin leucină, când proteina de origine animală este expresată în celulele bacteriene, creând produse variate.

Norm-, Normo- / *Norm-*, *Normo-*. (lat. *norma*, *-ae* = regulă, normă, lege, model) Element de compunere care introduce în termeni sensul de reglementare, în conformitate cu regula.

Normal / *Normal*. Sin. *Firesc*, *Natural*. (*normo-*) Care se produce, este, se întâmplă în mod obişnuit.

Normalitate / *Normality*. (*normo-*) Starea de a fi normal.

Normalizare / *Normalization*. Sin. *Standardizare*. (*normo-*) Ansamblul de elemente (norme, standarde) destinate a simplifica şi a uniformiza metodele de lucru şi caracteristicile produselor farmaceutice, cu scopul de a evita risipa şi pierderea de timp.

Normativ / *Standard*. (fr. *normatif* = normativ, din lat. *norma*, *-ae* = regulă) Instrucţiune obligatorie fixată prin dispoziţii legale sau uz.

Normă / *Norm*. Sin. *Normativ*. (*normo-*) Stare obişnuită, conformă, unei reguli stabile.

Normă de calitate / *Quality norm*. Ansamblul de reglementări, texte legiferative care definesc unele criterii, ca: aspect, compoziţie, puritate, origine, conţinutul în microorganisme, concentraţia maximă de aditivi la care un medicament trebuie să corespundă, pentru a fi distribuit şi eliberat bolnavului, cît şi materiile prime utilizate pentru prepararea sa.

Normă internă / *Internal norm*. Metodologie de control calitativ şi cantitativ a unei substanţe sau forme farmaceutice abordată în cadrul unui laborator din facultate, oficii farmaceutice, laboratoare de microproducţie, laboratoare de control tehnic de calitate, din fabricile sau unităţile producătoare de medicamente.

Normobar / *Normobaric*. (*normo-* + gr. *baros* = presiune, greutate) Fenomen care se produce la presiunea atmosferică normală.

Normoblast / *Normoblast*. (*normo-* + gr. *blastos* = germen) Eritroblast normal.

Normoblastoză / *Normoblastosis*. (*normo-* + gr. *blastos* = germen+ *-oză*) Prezenţa de eritroblaste (normoblaste) în sânge sau în măduva osoasă.

Normocapnie / *Normocapnia*. (*normo-* + gr. *kapnos* = fum, vapori) Concentraţia normală a CO_2 dizolvat în plasma sangvină (valoarea normală a presiunii parţiale a CO_2 în sânge).

Normocit / *Normocyte*. Sin. *Eritrocit*. (*normo-* + gr. *kytos* = celulă).

Normocitoză / *Normocytosis*. (*normo-* + gr. *kytos* = celulă) Prezenţa în sânge a globulelor roşii de dimensiuni normale (izocitoză).

Normocrom / *Normochromic*. (*normo-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Anemie în cursul căreia concentraţia medie în hemoglobină şi globule roşii rămâne normală.

Normodrom / *Orthodromic*. (*normo-* + gr. *dromos* = drum, traseu) Contracţie cardiacă propagată în sens normal.

Normolipemiant / *Lipid lowering drug*. Sin. *Hipolipemiant*. (*normo-* + gr. *lipos* = grăsime + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Medicament capabil să normalizeze concentraţia şi repartiţia de lipide (sau grăsimi) în sânge.

Normotensiv / *Normotensive*. (*normo-* + gr. *tensus*, *-a*, *-um* = întins, din *tendo*, *-ere* = a întinde) Termen ce descrie starea în care presiunea sangvină este normală. V. *Hipertensiv* şi *Hipotensiv*.

Normotip / *Normotype*. (*normo-* + gr. *typos* = tip, model) Tipul normal, sănătos, echilibrat structural şi funcţional.

Normotop / *Normotopic*. (*normo-* + gr. *topos* = loc) **1.** Cu localizare normală. **2.** În electrocardiografie (EKG) o excitaţie generată în nodul sinusal sau cu ritm cardiac normal.

Normovolemie / *Normovol(a)emia*. (*normo-* + lat. *volumen*, *-inis* = sul de hârtie, volum, cerc, de la *volvo*, *-ere* = a rostogoli, a învârti + gr. *haima*, *-atos* = *sânge*) Volum sangvin total normal.

Normoxemic / *Normox(a)emia*. (*normo-* + gr. *oxys* = oxigen, acru + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Cantitate normală de oxigen conţinută de sânge.

Normoxie / *Normoxia*. (*normo-* + gr. *oxys* = oxigen, acru) Stare fiziologică în care este prezentă în sânge cantitatea de oxigen necesară proceselor metabolice.

Northern-blot / *Northern-blot*. Tehnică asemănătoare cu Southern-blot utilizată în scopul detectării moleculelor de ARN prin hibridizarea cu o sondă de ADN complementar.

Noscapină / *Narcotine*. Sin. *Narcotină*. Alcaloid din opiu, din grupa *izochinoleinei* utilizat ca antitusiv.

Noso-, Nozo-, -noză / *Noso-*, *-nosis*. (1. gr. *nosos* = boală; 2. lat. *nosocomium*, *-ii* = spital) Element de compunere care introduce în termenii compuşi referirea la boală.

Nosocomial / *Nosocomial*. Var. pentru *Nozocomial*.

Nosod / *Nosode*. Medicament homeopatic a cărui suşă a fost prevelată de la mai mulţi bolnavi atinşi de aceeaşi afecţiune, dintr-o umoare patologică (salivă, puroi). Prin extensie, se dă numele de nosod (sau nosodă) medicamentelor izopatice, preparate plecând de la suşe polivalente de culturi microbiene.

Nosofobie / *Nosophobia*. (*noso-* + gr. *phobos* = frică) Teama de îmbolnăvire şi de boli. Var. *Nozofobie*.

Nosologic / *Nosologic*. (*noso-* + gr. *logos* = ştiinţă) Caracter al unor boli de a prezenta aceleaşi cauze sau cauze apropiate.

Nosologie / *Nosology*. Ramură a ştiinţelor medicale care studiază caracterele bolilor, definirea şi clasificarea lor. Var. *Nozologie*.

Nosomanie / *Nosomania*. (*noso-* + gr. *mania* = nebunie) Preocuparea excesivă a unei persoane de starea ei de sănătate, care se alarmează la cele mai mici semne de boală. Var. *Nozomanie*. V. şi *Ipohondrie*.

Notalgie / *Notalgia*. (gr. *noton* = spate, spinare + gr. *algos* = durere) Durere dorsolombară.

Notaţie numerică a dinţilor / *Numerical notation for teeth*. Este o alternativă la notaţia Palmer, prin folosirea numerelor care indică poziţia dinţilor.

Notaţie Palmer / *Palmer's notation*. În stomatologie, metoda care desemnează individual dintele. Gura este divizată în 4 părţi numite cvadrante: c. stâng superior, c. stâng inferior, c. drept superior şi c. drept inferior. În plus, fiecare dinte individual din cvadrant are un nume: central, lateral, cuspid (canin), primul bicuspid, al doilea bicuspid, primul molar, al doilea şi al treilea molar.

Nou-născut / *New-born*. (lat. *novus, -a, -um* = nou + lat. *nasceo, -ere* = a se naşte) **1.** Născut recent. **2.** Copil în primele zile după naştere, până la căderea cordonului ombilical (către ziua a zecea). Convenţional şi medicolegal, copil în primele 30 zile de la naştere. V. *Neonatal*.

Novobiocină / *Novobyocine*. Sin. *Streptonivicină, Albamicină, Catamicină*. Antibiotic izolat, în 1955, din culturi de *Streptomyces spheroides* şi *Streptomyces niveus*, de trei colaboratoare diferite. Derivat de 4,7-dihidroxi-8.metil-3-aminocumarină, legată glucozidic prin oxidrilul din poziţia 7 cu o glucidă, novioza şi acetilată la grupul aminic, din poziţia 3, cu restul p-hidroxi-m-metilbutenil benzoic. Cristale ortorombice, galben-deschise, fotosensibilă, solubilă la pH = 7,5, în apă. Se utilizează sarea de sodiu în soluţii şi ca sare de calciu, pentru suspensii apoase orale. Acţionează asupra germenilor Gram(+), se indică în tratamentul infecţiilor stafilococice rezistente la alte antibiotice (penicilinorezistente).

Novocaină / *Novocain*. V. *Procaină. Paraaminobenzoat de dietilaminoetanol*.

Noxă / *Noxa*. (lat. *noxa, -ae* = vătămare, de la *noceo, -ere* = a vătăma) Temen generic pentru orice agent patogen sau influenţă nefavorabilă a unei acţiuni oarecare exercitată asupra organismului.

Noxă profesională / *Proffesional noxa*. Factor nociv, condiţie produsă de un proces tehnologic sau prezent în mediul de lucru.

Noxiron / *Glutetimid* (DCI). Sin. *Glutetimidă*. Derivat de piperidină cu efect hipnotic rapid şi de scurtă durată, cu risc de dependenţă relativ mare.

Nozinan / *Levopromazine* (DCI). Sin. *Levopromazină*. Fenotiazină cu acţiune sedativă intensă, fiind eficace ca antipsihotic în stări de agitaţie şi excitaţie psihomotorie cu halucinaţii, în schizofrenie, delir, psihoze senile şi ca hipnogen.

Nozocomial / *Nosocomial*. (lat. *nosocomium, -ii* = spital) **1.** Termen care califică o infecţie contractată în spital. **2.** Care depinde de unităţile de îngrijire medicală. Var. *Nosocomial*.

Nozofobie / *Nosofobia*. Var. pentru *Nosofobie*.

Nozologic / *Nosologic*. Var. pentru *Nosologic*.

Nozologie / *Nosologia*.Var. pentru *Nosologie*.

Nozomanie / *Nosomania*. Var. pentru *Nosomanie*.

NSAID / *NSAID*. Abr. pentru engl. *Non-steroidal Antiinflamatory Drug* = Medicament antiinflamator nesteroidian. V. *AINS*.

N-terminal / *N-terminal*. Amino terminal sau amină terminală a unui lanţ de proteine (cu grup amino liber).

Nucă / *Nut*. (lat. *nux, nucis* = nucă) Fruct uscat, indehiscent, monosperm, cu pericarpul tare, provenit din ginecee monocarpe pseudomonomere sau policarpe sincarpe (ex.: la *Quercus* sp., *Coryllus avellana, Fagus sylvatica*).

Nuce filtrantă / *Filtred nucha*. Pâlnie de filtrare industrială, confecţionată dintr-un vas cilindric, cu fundul perforat, care se plasează etanş pe al doilea vas, prevăzut la partea superioară cu o deschizătură, prin care se aplică vid, iar la partea inferioară, prevăzut cu un robinet de scurgere. Se fabrică din gresie, oţel inoxidabil, cupru sau fier cositorit ori smălţuit. Ca material filtrant se foloseşte pânză de in, bumbac, iută, lână, azbest, păr de cămilă, ceramică, fibre sintetice. Se utilizează la filtrarea amestecurilor în care substanţa solidă este în cantitate mare.

Nucelă / *Nucellus*. (lat. *nux, nucis* = nucă) Ţesut parenchimatic diploid al ovarului protejat la exterior de integumente şi care înconjoară endospermul primar, la *Gymnospermae*, şi sacul embrionar de la *Angiospermae*.

Nucle-, Nucleo- / *Nucle-, Nucleo-*. (lat. *nucleus, -i* = sâmbure, nucleu). Element care introduce în termeni referirea la nucleu.

Nuclear / *Nuclear*. (*nucleo-*) **1.** Termen care se referă la nucleul celulei, la atom sau la un nucleu anatomic. **2.** În fizica nucleară, se referă la nucleul atomic sau care provine din acesta, ex.: radiaţie nucleară. **3.** Determinat de activitatea nucleului.

Nucleaţie / *Nucleation*. Sin. *Maclare* (v.). (lat. *nucleatus, -a, -um* = care are nucleu) **1.** Prima fază a procesului de reasociere a filamentelor de ADN, denaturate în prealabil, sau a procesului de formare a unei molecule duplex hibride (un filament ADN provine dintr-o specie, celălalt din alta), caracterizat prin împerecherea unui număr mediu de baze. Dacă împerecherea este stabilă, urmează faza a doua de împerechere rapidă. Cele două faze sunt reversibile dacă numărul de împerecheri nu este foarte mare. **2.** Proces în timpul căruia moleculele din soluţie vin în contact unele cu altele pentru a forma mici agregate.

Nucleaţie şi creştere a cristalului / *Nucleation and growth of crystal*. Proces de formare a cristalului. Nucleaţia este formarea de mase mici pe care poate creşte un cristal. Creşterea este adiţia de molecule de solvent pe locul de nucleare.

Nuclează / *Nuclease*. (*nucleo-* + *-ază*) Enzimă care catalizează depolimerizarea acizilor nucleici (ADN şi ARN) în dinucleotide şi mononucleotide. Nucleazele se întâlnesc în intestinul subţire. Exonucleazele scindează nucleotidele numai la capătul catenelor polinucleotidice. Endonucleazele atacă unele legături dacă ele se produc în catena polinucleotidică. Sunt fosfodiesteraze. Există 2 tipuri de n.: ribonucleaze, active pe ARN şi dezoxiribonucleaze, active pe ADN; se află în intestinul subţire.

Nucleocapsidă / *Nucleocapsid*. (*nucle-* + lat. *capsa, -ae* = cutie) Structură formată în interiorul citoplasmei celulelor infectate, dintr-un genom ARN viral şi nucleoproteine (lanţuri sintetizate de genele virale în celulele infectate, folosind aparatul de sinteză al celulei gazdă). Aceste proteine sunt prezente în particula virală matură; au fost numite nucleoproteine, prin analogie cu nucleoproteinele prezente în nucleul celulelor eucariote.

Nucleodesme / *Nucleodesma*. (*nucleo-* + gr. *desmos* = legătură) Fibrile fine care leagă nucleul cu citoplasma.

Nucleofil / *Nucleophile*. Compus reactiv care posedă un excedent de electroni, deci de sarcini negative şi capabile să reacţioneze cu compuşi reactivi încărcaţi cu sarcini pozitive, ca urmare a unui deficit de electroni (electrofile).

Nucleofilamente / *Nucleofilaments*. (*nucleo-* + lat. *filamentum, -i* = filament) Fibră de cromatină care pare constituită dintr-o serie de nucleozomi în contact strâns. Pare să reprezinte nvelul elementar de organizare a cromatinei.

Nucleofogocitoză / *Nucleophogocytosis*. Absorbţia şi distrugerea nucleelor celulare de către un fogocit (leucocit polinuclear neurotrofil).

Nucleoid / *Nucleoid*. (*nucleo-* + gr. *eidos* = formă) Genomul bacterian (celula procariotă) care apare la microscopul optic ca un corpuscul constituit din ADN strâns împachetat şi mici cantităţi de proteine, îndeosebi ARN-polimerază. Structura, deşi nu este înconjurată de membrană, este formată din fibre fine. Nucleoidul se divide odată cu celula. Este echivalent cu nucleul de la celulele eucariote.

Nucleol / *Nucleolus*. (*nucleo-*) Corpuscul mic, dens, sferic, prezent în nucleul interfazic al celulelor eucariote. Este format dintr-o zonă centrală alcătuită la rândul ei dintr-o regiune granulară şi o regiune fibrilară, ambele înconjurate de un strat de cromatină condensată. Conţine numeroase gene aranjate în tandem pentru ARN-ul ribozomal, asigurând sinteza acestuia, a ribozomilor şi deci a proteinelor. Are structură fibrilară şi granulară de natură ribonucleoproteică şi dezoxiribonucleo-proteică. Există şi alte dovezi care confirmă această concluzie: marea asemănare care există între ARN-ul nucleolar şi cel ribozomal.

Nucleon / *Nucleon*. (*nucleo-*) **1.** Particulă a nucleului atomic: proton sau neutron. După descoperirea neutronului (1930), s-a stabilit că un nucleu atomic este format din asocierea a două tipuri de particule în număr variabil: *protoni*, încărcaţi electric şi *neutroni*, fără sarcină electrică, legate între ele prin interacţiuni de forţe. Protonul şi neutronul sunt 2 stări diferite ale uneia şi aceleiaşi particule-*nucleonul*. Masa protonului / masa neutronului ≈ 1,001. **2.** Fragment de ADN rezultat din acţiunea unor enzime de restricţie specifice. Fiecare nucleon are situri de restricţie particulare şi dimensiuni proprii, uneori poate fi foarte lung (20.000 de baze), alteori este foarte scurt. Numărul şi poziţia nucleonului unei molecule de ADN se pot schimba prin mutaţii (subunităţi care modifică succesiunea bazelor sitului de restricţie). Corespund genelor, deşi nu sunt superpozabili. Prin măsurarea nucleonului se poate stabili diversitatea nucleotidică interindividuală, interpopulaţională şi interspecifică.

Nucleoplasmă / *Nucleoplasm*. Sin. *Suc nuclear*, *Cariolimfă*, *Carioplasmă*, *Matrix nuclear*. (*nucleo-* + gr. *plasmă* = obiect modelat) **1.** Substanţa fundamentală a nucleului interfazic formată din proteine, enzime şi acizi ribonucleici. **2.** Centroplasmă. Materie omogenă care ocupă spaţiile ce înconjoară diverşi constituenţi ai nucleului celular, ea este delimitată de un înveliş nuclear, care o separă de citoplasmă.

Nucleoproteină / *Nucleoprotein*. Sin. *Nucleoproteidă*. (*nucleo-* + gr. *protos* = primul+ *-ină*) Componentele principale ale nucleelor celulelor, prezente în proporţii mici şi în afara nucleelor, în plasma celulară, în sucuri şi în secreţii (fiere, lapte). Sunt heteroproteine în care grupele prostetice sunt acizi nucleici simpli (mononucleotide) sau acizi nucleici macromoleculari (polinucleotide, ADN, ARN). Greu solubile; se colorează intens cu coloranţi organici. Cromozomii sunt formaţi din nucleoproteine (ADN şi proteine, îndeosebi histone) ca şi ribozomii (ARN şi proteine). Din cromatină au fost izolate două clase importante de nucleoproteine: cromozomiale nehistonice şi histonele. Prima clasă cuprinde mai mult de 500 de proteine, dintre care sunt mai importante doar 15-20. Au fost clasificate în patru grupuri: a. proteine puternic acide; b. proteine cu greutate moleculară cuprinsă între 40.000 şi 80.000 daltoni, neutre sau uşor acide; c. proteine cu greutate moleculară mai mică, 10.000-20.000 daltoni, neutre sau uşor acide; d. proteine de dimensiuni mici, bogate în lizină. Din acest grup s-au separat proteine asemănătoare histonelor, bogate în lizină, proteine de legare a ADN-ului înalt repetitiv, fie cu ADN-ul mediu repetitiv, fie cu secvenţele unice; altele se leagă cu ADN-ul monocatenar sau dublu-catenar. Intervin în procesele de replicare şi de translaţie. Cea de a doua clasă este constituită din histone. O clasă aparte este formată din protamine. În cursul proceselor celulare, proteinele cromozomiale sunt modificate prin acetilare (acetilarea post-transcripţională a histonelor afectează interacţiunea acestora cu ADN-ul), metilare şi fosforilare. Fosforilarea histonelor are un rol major în iniţierea şi condensarea cromozomilor în mitoză, iar cea a proteinelor nehistonice este implicată în controlul genetic.

Nucleotid / *Nucleoitide*. Sin. *Nucleozidfosfat*. (*nucleo-*) Moleculă compusă dintr-o bază bogată în azot, acid fosforic şi zahăr. Baza poate fi adenina (A), citozina (C), guanina (G), timina (T) şi uracil (U). Ester al acidului fosforic cu un nucleozid. Prin înlăturarea nucleotidelor se formează acizii nucleici, deci reprezintă unitatea fundamentală de ARN şi ADN. Este format dintr-o moleculă de pentoză, acid fosforic şi o bază azotată (purină sau pirimidină). După cum în constituţia lor intră D-riboza sau D-2-dezoxiriboza, se obţin ribonucleotide sau dezoxiribonucleotide. Pot fi nucleotide pirimidinice sau purinice. După gradul de fosforilare pot fi mono-, di- şi trinucleozidtrifosfaţi. Se găsesc libere în celulă ca o parte a diferitelor coenzime şi drept constituenţi ai acizilor nucleici. Sunt cinci tulpini principale de n., care se deosebesc prin baza azotată pe care o conţin (*adenină*, *timină*, *citozină*, *guanină*, *uracil*) În cazul n. ciclice, grupul fosfat formează un inel ca în cazul AMP ciclic şi GMP ciclic, mesageri secunzi cu importanţă majoră în transmiterea informaţiei la nivel celular, cu numeroşi receptori membranari.

Nucleotidază / *Nucleotidase*. (*nucleo-* + *-ază*) Enzimă care hidrolizează nucleotidele, eliberând fosfat şi nucleozidul corespunzător, prezentă în celule epiteliale ale intestinului subţire, cu rol important în digestia proteinelor.

Nucleotidpirofosfatază / *Nucleotidpyrophosphatase*. Enzimă care catalizează hidroliza difosfopiridinnucleotidului.

Nucleozid / *Nucleoside*. (*nucleo-* + *-ozid*, ce indică un glucid) Glicozide formate dintr-o nucleobază legată la un zahăr (pentoză): riboză sau la dezoxiriboză. Nucleotid din care a fost scoasă gruparea fosfat, prin hidroliză parţială, lăsând o pentoză şi o purină sau bază pirimidinică. Există două serii de nucleozide: ribinucleozide şi 2'-dezoxiribonucleozide. Numele comun al celor 4 ribonucleozide sunt: *adenozina*, *guanozina*, *citidina* şi *uridina*. Cele 4 dezoxiribonucleozide majore sunt: 2'-dezoxi-adenozina, 2'-dezoxiguanozina, 2'-dezoxicitidina, 2'-dezoxitimidina.

Nucleozom / *Nucleosome*. (*nucleo-* + gr. *soma*, *somatos* = corp) Unitate fundamentală structurală a cromozomului eucariotelor formată dintr-un filament de ADN în exterior, răsucit în jurul nucleului de proteine histone. Este un octamer constituit din două tipuri de histone globulare – două molecule de H_2A, două molecule de H_2B, H_3, H_4. În afara întregii structuri se găsesc histone H_1.

Nucleu / *Nucleus*. N.A. *nucleus*. (*nucleo-*) **1.** Corpuscul prezent în toate celulele eucariote şi separat de citoplasmă, printr-o membrană nucleară, dublă, poroasă cu o grosime de 350 Å şi conţine un sac nuclear vâscos (nucleoplasma sau carioplasma). În interfază, în nucleu este prezent un nucleol, iar materialul genetic este dispersat în nucleoplasmă sub forma cromatinei; la începutul diviziunii, cromatina se condensează formând cromozomii, iar nucleolul dispare. Este esenţial pentru viaţa celulei. Hematiile de mamifere şi trombocitele nu au nucleu. **2.** În chimie, nume dat ciclului benzenic, ca urmare a rezistenţei sale la acţiunea diverşilor reactivi. **3.** Parte fundamentală a atomului, formată din nucleoni (protoni şi neutroni) al căror număr este egal cu numărul de masă A; este încărcat pozitiv şi sarcina sa este echilibrată, în stare normală de electronii din norul electronic din jurul nucleului. **4.** Partea centrală a unei structuri anatomice. **5.** Centrul unui comprimat, obţinut prin comprimare. Acest termen se utilizează, dacă urmează ulterior o operaţie de acoperire a acestui nucleu (drajefiere, peliculaj). Comprimate cu nuclee duble se obţin prin două comprimări, un nucleu central, înconjurat de un alt strat comprimat.

Nucleu picnotic / *Pycnic nucleus*. Sin. *Nucleu picnic*. (*nucleu* + gr. *pyknos* = gros, îndesat) Nucleu caracterizat morfologic prin alterarea sa, numită picnoză, devine omogen, bazofil, uniform colorat, ca urmare a condensării cromatinei, prin degenerescenţă celulară. V. *Carioliză*, *Carioexis*.

Nucleul micelei / *Micelle core*. Interiorul unei micele care constă din părţi hidrofobe ale micelei substanţei amfifile.

Nuclid / *Nuclid.* (lat. *nucleus*, *-i* = sâmbure, miez) M sau ^{A}M. Specie atomică caracterizată prin numărul de protoni şi de neutroni conţinuţi în nucleul său (deci prin numărul său atomic Z şi numărul său de masă A), precum şi prin starea sa energetică (cu condiţia ca timpul de înjumătăţire a acestei stări să fie mai mare de 10^8 secunde). Nuclizii pot fi stabili, apărând în elementele naturale sau nestabili, caz în care se mai numesc nuclizi radioactivi sau radionuclizi (izotopi radioactivi), care se transformă spontan în alţi nuclizi. Izotopii unui element sunt nuclizi cu acelaşi număr atomic, dar cu numere de masă diferite. Nuclizii care sunt constituiţi dintr-un aranjament instabil de protoni şi de neutroni se transformă spontan, cu o probabilitate statistic constantă, într-o altă combinaţie stabilă sau instabilă, de protoni şi neutroni. Aceşti nuclizi sunt radioactivi şi sunt numiţi radionuclizi. Nuclidul instabil iniţial este numit radionuclid părinte şi cel care rezultă din el, nuclid fiică. Se cunosc 1.200 specii de n., dintre care 900 sunt radioactivi (radionuclizi).

Nuculă / *Nutlet* (lat. *nucula*, *-ae* = nucă mică) Fruct parţial sau fructuleţ, monosperm, uscat, indehiscent, cu pericarpul lignificat (ex.: la *Tilia* sp.).

Nul- / *Nul-*. (lat. *nullus*, *-a*, *-um* = nul) Element de compunere care introduce în termeni referirea la nul.

Nulipară / *Nulligravida*. (*nul-* + lat. *pareo*, *-ere* = a naşte) Femeie care nu a născut niciun copil.

Număr / *Number*. (lat. *numerus*, *-i* = număr) Abr. No. **1.** Concept fundamental al matematicii. **2.** Termen utilizat în prescripţia medicală, pentru a indica divizarea medicamentului.

Număr atomic / *Atomic number*. Numărul de protoni din nucleul atomic sau numărul de electroni periferici. Se calculează scăzând din numărul de masă (A), numărul neutronilor. Reprezintă numărul de ordine (Z) al acelui element în sistemul periodic al elementelor.

Număr chimic / *Chemical name*. V. *Denumirea chimică* a medicamentului.

Număr de coordinaţie / *Coordination number*. Sin. *Cifră de coordinare*. Numărul de legături pe care atomul central le realizează cu liganzii pentru alcătuirea ionului complex. Acesta determină structura complexului şi depinde de sarcina şi de structura învelişului de electroni ai atomului sau ionului central, de natura liganzilor şi a ionilor din sfera exterioară.

Număr de lot / *Batch number*, *Lot number*. Inscripţie (numerică, alfabetică sau alfanumerică) care identifică un lot şi permite cunoaşterea operaţiilor de preparare, condiţionare şi control care au dus la producţia sa, în cazul unei eventuale anchete sau reclamaţii ale unui produs. V. *Număr de serie*.

Număr de masă / *Mass number*. Reprezintă masa nucleului, rotunjită la un număr întreg. Este dată de diferenţa dintre masa întregului atom şi masa electronilor. Masa nucleului nu se măsoară în unităţi atomice de masă, ci este exprimată printr-un număr fracţionar din cauza izotopilor. Numărul de masă se notează cu A.

Număr de serie / *Lot number*, *Batch number*. Sin. *Număr de lot*. O combinaţie caracteristică de cifre, litere şi/sau simboluri care identifică în mod specific o serie (sau lot) şi pe baza căreia pot fi determinate istoricul producţiei şi al distribuţiei.

Număr de undă (υ) / *Wave number*. Unitate de măsură în spectrometria IR care este proporţională cu frecvenţa şi se exprimă în cm^{-1}. Inversul lungimii de undă.

Numărul lui Avogadro / *Avogadro number*. Sin. *Constanta lui Avogadro*. Numărul de molecule cuprinse într-o moleculă gram din orice substanţă sau numărul de atomi cuprinşi într-un atom gram al oricărui element este acelaşi şi este egal cu $6{,}025 \cdot 10^{23}$.

Numărul lui Reynolds / *Reynolds number*. Raportul între forţa de inerţie şi viscozitatea din sistemul de curgere. Este o cantitate fără dimensiuni şi corespunde trecerii de la curgere laminară la curgere turbulentă, pe măsura creşterii vitezei. Valoarea sa depinde de geometria canalului de curgere şi este între 2.000-3.000 pentru secţiunea circulară.

Nume de înregistrare / *Registered name*. Este numele înscris în Registrul medicamentelor autorizate în România, în autorizaţia de punere pe piaţă (APP), în prospectul medicamentului şi în Rezumatul caracteristicilor produsului (RCP). Reprezintă o combinaţie între denumirea comercială, forma farmaceutică şi concentraţia medicamentului, având denumirea comercială înainte de virgulă şi forma farmaceutică, împreună cu concentraţia, după virgulă.

Nume de marcă / *Brand name*. Partea verbalizată a mărcii, formată din cuvinte, litere sau cifre, de exemplu Upsa, Bayer etc.

Nume depus / *Trade mark*, *Trade name*. Sin. *Marcă*. Denumire convenţională a unui medicament industrial R, de la engl. *registered* = înregistrat şi folosită în exclusivitate de firma (fabrica) producătoare.

Nume inventat / *Invented Name*. Numele medicamentului, aşa cum apare acesta în informaţia despre produs sau numele ştiinţific sau comun internaţional împreună cu marca sau numele DAPP (Deţinătorul Autorizaţiei de Punere pe Piaţă), urmat de concentraţia şi forma farmaceutică a produsului. Numele comun este denumirea comună internaţională recomandată de Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS) sau, dacă acesta nu există, numele comun uzual.

Numele medicamentului / *Name of the medicinal product*. Sin. *Denumirea medicamentului*. Un medicament industrial poate fi definit prin 5 (cinci) tipuri utilizate. Numele poate fi: 1. *Denumirea chimică*, abr. DC; 2. *Denumirea comună internaţională*, abr. DCI, recomandată sau propusă de OMS (WHO) – reprezintă denumirea ştiinţifică, însoţită de marcă sau dacă nu există ori produsul nu este brevetat, se va folosi denumirea comună uzuală a medicamentului; 3. *Denumirea oficinală*, înscrisă în farmacopei, în limba latină; 4. *Denumirea comercială* sau *înregistrată*; 5. *Denumirea generică*. V. definiţiile pentru fiecare tip. Numele complet al medicamentului este denumirea medicamentului urmată de concentraţie şi forma farmaceutică.

Numerus clausus / *Clausus number*. (lat. *numerus*, *-i* = număr + lat. *clausus*, *-a-*, *-um* = închis, de la *claudo*, *-ere* = a închide, a încheia) **1.** Număr limitat. **2.** Număr limită de farmacii care pot fi deschise în funcţie de numărul de locuitori sau de nevoile particulare ale Sănătăţii Publice. **3.** Numărul limită de studenţi la farmacie (sau medicină) admis pentru a urma studiile (după primul an).

Numul- / *Numul-*. (lat. *nummulus*, *-i* = sumă mică, din *nummus*, *-i* = monedă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la forma unei monede.

Numular / *Numular*. (*numul-*) De forma unei monede.

Nutant / *Nutant*. (lat. *nutans*, *-ntis* = cu vârful plecat în jos) Organe vegetale cu creştere verticală, dar cu vârfurile aplecate în jos (ex.: ramuri şi tulpini nutante la *Silene nutans*, flori nutante la *Helleborus purpurascens*, *Galanthus nivalis*, *Convallaria majalis*).

Nutra-, Nutri- / *Nutra-*, *Nutri-*. (lat. *nutrio*, *-ire* = a hrăni) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la hrană.

Nutraceutic / *Nutraceutical*. Sin. *Aliment funcţional*. (lat. *nutrio*, *-ire* = a hrăni şi *nutrimentum*, *-i* = hrană, creştere) Alimente, compuşi bioactivi derivaţi din alimente, extracte, de care organismul este susceptibil să beneficieze şi care furnizează o valoare nutritivă de bază, protecţie sau tratament împotriva bolilor. Termen utilizat de unii pentru a promova sănătatea şi vindecarea prin utilizarea de alimente ca produse farmaceutice (ex.: creşterea consumului de usturoi-alicina, beta-carotenele pentru proprietăţile anticanceroase, condimentele pentru acţiunea antimicrobiană de subţiere a sângelui şi hipocolesterolemiantă etc.

Nutrient / *Nutrient.* Sin. *Principiu nutritiv.* (*nutri-*) Constituenţi chimici ai alimentelor, care, în urma metabolizării în organism, asigură statusul morfofiziologic al acestuia şi energia necesară proceselor vitale. La animale, nutrienţii intră în alcătuirea dietei, şi includ nutrienţi majori reprezentaţi de glucide, proteine, lipide, vitamine şi o serie de minerale. În cazul plantelor, nutrienţii provin din dioxidul de carbon atmosferic, apa cu sărurile minerale absorbită din sol prin rădăcini. Se împart în *macronutrienţi* şi *micronutrienţi*.

Nutrigenetică / *Nutrigenetics.* Ştiinţă care studiază răspunsul specific al aparatului genetic al unui individ la anumiţi nutrienţi.

Nutrigenomică / *Nutrigenomics.* Ştiinţă care studiază rezultatul corelaţiei dintre genomică şi nutriţie. Reprezintă acţiunea nutrienţilor asupra reglării expresiei genice.

Nutriment / *Nutriment.* (lat. *nutrimentum, -i* = hrană, aliment, de la *nutrio, -ire* = a hrăni) Aliment direct asimilabil, fără a fi transformat prin digestie; ex.: glucoza, aminoacizii, care pot fi administraţi pe cale i.v. Alimentele nu se prezintă sub formă de nutrienţi decât după ce au suferit acţiunea sucurilor digestive. Transformările, după asimilarea nutrimenţilor, conduc la metaboliţi. Se pot clasifica în două grupe: *energetice* şi *nonenergetice*.

Nutriment esenţial / *Essential nutrient.* Orice nutriment de natură organică sau anorganică (proteine, minerale, carbohidraţi, grăsimi, vitamine) necesar pentru creşterea organismului, funcţionarea normală şi menţinerea vieţii. Dacă nu sunt sintetizate de organism, n.e. trebuie asigurate prin alimentaţie.

Nutriment secundar / *Secondary nutrient.* Substanţă care stimulează flora intestinală pentru sinteza altor nutrimente.

Nutrimente energetice / *Energetic nutriments.* Substanţe cu rolul de a furniza energie şi care servesc drept materie primă pentru numeroase sinteze, pentru construcţia şi reconstrucţia materiei vii. Ele conţin *proteine* (sau protide), *glucide* (sau carbohidraţi) şi *lipide* (sau grăsimi).

Nutrimente non-energetice / *Non-energetic nutriments.* Substanţele care sunt necesare asimilării şi metabolizării nutrimentelor energetice, iar unele dintre ele servesc drept catalizator pentru numeroasele reacţii chimice care le folosesc. Acestea sunt fibrele, apa, sărurile minerale, oligoelementele şi vitaminele.

Nutriterapie / *Nutritional therapy.* (lat. medievală, *nutrio, -ire* = a hrăni + gr. *therapia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratarea maladiilor prin alimentaţie; deoarece carenţele de vitamine şi minerale produc tulburări în organism, rareori decelabile la un examen clinic. În dietă, pe lângă echilibrul dintre principiile alimentare de bază, se pune accentul pe consumarea alimentelor proaspete, neprelucrate termic şi pe aportul de fibre vegetale.

Nutritiv / *Nutritive.* (lat. *medievală, nutritinus, -a, -um* = hrănitor, de la *nutrio, -ire* = a hrăni) Factor sau aliment, utilizat direct în procesele de nutriţie.

Nutriţie / *Nutrition, Alimentation.* Sin. *Alimentaţie* (v.), *Hrană* (v.). (*nutri-*) **1.** Ansamblul proceselor prin care organismele vii utilizează alimentele pentru a asigura viaţa, creşterea, funcţionarea normală a ţesuturilor şi organelor, cât şi pentru producerea de energie. Nutriţia şi alimentaţia nu sunt sinonimi. **2.** Ştiinţă pluridisciplinară care studiază alimentele şi valoarea nutriţională a acestora, reacţia organismului la ingestia hranei, ca şi variaţiile alimentaţiei la omul bolnav şi sănătos. Studiază comportamentul alimentar în asociere cu tehnologia şi economia produselor alimentare, psihologia şi psihosociologia, sociologia, istoria şi geografia. **3.** Consiliul pentru Alimentaţie al Asociaţiei Medicale Americane defineşte nutriţia ca: ştiinţa alimentului, a nutrienţilor şi a acţiunii acestora, a interacţiilor şi echilibrului în relaţie cu sănătatea şi boala, precum şi a proceselor prin care organismul ingeră, digeră, absoarbe, transportă, utilizează şi excretă substanţele alimentare. **4.** Asociere naturală sau artificială de substanţe chimice, integrate într-un sistem fizico-chimic, mai mult sau mai puţin complex, destinat satisfacerii cerinţelor nutritive ale organismului. Atribute esenţiale ale calităţii alimentelor sunt conţinutul în principii nutritive şi absenţa efectelor nocive asupra organismului.

Nutriţie autotrofă / *Autotrophic nutrition.* Tip de nutriţie în care organismele îşi sintetitează singure substanţele organice necesare, pornind de la substanţe anorganice. Principalele surse de carbon şi de azot sunt dioxidul de carbon, respectiv nitraţii. Toate plantele verzi sunt autotrofe şi folosesc lumina ca sursă de energie pentru realizarea sintezelor, deci sunt fotoautotrofe (fotosinteză).

Nutriţie chemoautotrofă (chimiotrofă) / *Chemotrophic nutrition.* Nutriţie în care organismele (bacteriile) utilizează energia rezultată din procesele chimice (chemosinteză).

Nutriţie heterotrofă / *Heterotrophic nutrition.* Tip de nutriţie în care energia este obţinută prin ingerarea şi digerarea de substanţă organică, reprezentată în general de organisme vegetale şi animale. Produsele rezultate din digestie sunt utilizate pentru sinteza de materie organică. Fungii şi toate animalele au o nutriţie heterotrofă.

Nutriţie macrofagă / *Macrophagic nutrition.* Tip de nutriţie al organismelor heterotrofe în care hrana este ingerată sub formă de bucăţi relativ mari.

Nutriţie microfagă / *Microphagic nutrition.* Tip de nutriţie al organismelor heterotrofe care consumă hrana sub formă de particule mici. Hrănirea prin filtrare sau cu ajutorul cililor intră în această categorie.

Nutriţie optimizată / *Optimized nutrition.* Concept ce are ca obiectiv mărirea funcţiilor fiziologice pentru a asigura „starea de bine" şi de sănătate optimă prin reducerea la minimum a riscului contactării unei boli pe întregul parcurs al vieţii.

Nutriţie parazită / *Parasitic nutrition.* Tip de nutriţie specific organismelor care se hrănesc cu substanţe organice pe care le iau din organismele vii.

Nutriţie parenterală totală / *Total parenteral nutrition.* Abr. TPN. Metodă de alimentare prin perfuzii i.v. (intravenous feeding) la pacienţii care nu se pot hrăni pe cale orală (enteral feeding).

Nutriţie saprofită / *Saprophytic nutrition.* Tip de nutriţie prin care organismele se hrănesc cu substanţele organice moarte.

Nutriţional / *Nutritional.* Care se referă la nutriţie.

Nutriţionist / *Nutritionist.* Medic specialist în ştiinţa nutriţiei.

Nylon / *Nylon.* Polimer obţinut prin reacţia acidului adipic şi hexametilendiamină (1,6- diaminohexan); are structura unei poliamide. Se utilizează ca material de filtrare şi de condiţionare.

O

$\bullet O_2$ / *$\bullet O_2$*. Oxigen singlet (oxigen „unic”); toxic; se mai notează şi ½O_2.

O_2^- / *O_2^-*. Anion superoxid; specie foarte toxică de oxigen.

Ob- / *Ob-*. (lat. *ob* = contra, invers, în faţă) Prefix care introduce în termeni sensul opus, în faţă.

Obconic / *Obconic*, *Obconical*. (*ob-* + lat. *conus*, *-us* = con) Organ vegetal de forma unui con inversat (ex.: caliciul gamopetal de la *Primula obconica*).

Obcordat / *Obcordate*. (*ob-* + lat. *cordatus*, *-a*, *-um* = inimos) Organ vegetal de forma unei inimi cu vârful în jos (ex.: foliolele de la *Oxallis acetosella*).

Obezitate / *Obesity*. (lat. *obesitas*, *-atis* = obezitate, de la *obesus*, *-a*, *-un* = gras) Sindrom metabolic constând din creşterea lipidelor neutre; provine din depunerea grăsimilor sub piele şi în diferite organe (ficat, muşchi, inimă) în marea majoritate a cazurilor, în urma unui bilanţ energetic negativ, introducerea caloriilor mai mult în organism decât a celor de care avem nevoie (supraalimentaţie) şi eforturi fizice reduse, arareori este cauzată de o boală endocrină, având origine hipofizară, tiroidiană, suprarenală sau în diminuarea funcţiei organelor genitale. De multe ori este de origine central-nervoasă, tulburări în reglarea senzaţiei de foame şi a depozitării de grăsime. Are ca urmare un excedent de greutate, hipertrofia şi multiplicarea adipocitelor. O creştere ponderală cu 20% sau mai mult decât greutatea ideală se consideră obezitate. Pentru a măsura obiectiv obezitatea se pot stiliza diferite metode. Clinic, cea mai utilizată măsură este indicele de masă corporală, abr. IMC (engl. *Body Mass Index*, abr. BMI), care se calculează prin divizarea greutăţii persoanei, în kg, cu înălţimea în metri, a persoanei. Ghidurile Institutelor Naţionale de Sănătate (abr. INS), stabilite după indicaţiile Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii (*World Health Organization*, abr. WHO) în 1995 înscrie 4 categorii posibile, în funcţie de IMC: zona I: *subponderală*, cu IMC = 18,5 ce poate fi asociat cu probleme de sănătate pentru unele persoane; zona II: *greutate normală sau acceptabilă*, cu IMC între 18,5 şi 24,9, greutate bună pentru cele mai multe persoane; zona III: *supraponderală*, cu IMC între 25 şi 29,9 care poate conduce la probleme de sănătate pentru unele persoane; zona IV: *supraponderală* sau *obeză*, cu IMC>27; creşte riscul de a dezvolta probleme de sănătate.

Obicei / *Usage*, *Habit*. Practică sau uzanţă socială sau tehnică, fiind o tradiţie comună pentru grup şi învăţată de individ ca o deprindere.

Obidoximă / *Toxogonin*. Sin. *Toxogonin*, *Pyrangyt*. Reactivator de colinesterază cu acţiune mai puternică în administrare imediată după intoxicaţie cu compuşi organofosforici. Se asociază cu atropină, pentru a obţine efecte superioare. Fenomenele se pot explica prin numeroase mecanisme. Se invocă diminuarea absorbţiei medicamentelor la nivelul tubului digestiv, un metabolism crescut, o diminuare a permeabilităţii membranei celulare şi în final o diminuare a sensibilităţii celulare. Este un fenomen reversibil, dispărând după întreruperea administrării substanţei incriminate. Ex.: barbiturice, morfina, nitroglicerina, psihotrope etc.

Obiectiv / *Objective*. (lat. *obiectum*, *-i* = obiect, de la *obicio*, *-icere* = a prezenta, a oferi, a pune înainte) **1.** Care are raport cu lumea exterioară şi poate fi relevat prin simţuri, ex. simptomele obiective sunt observate de medic, iar cele subiective sunt percepute doar de pacient. **2.** În fizică, sistem optic convergent care intră în alcătuirea unor instrumente optice (de fotografiat, microscop, lunetă etc.), fiind îndreptat spre obiectul de studiat şi situat cel mai aproape de obiectul examinat.

Obiective de calitate / *Quality objectives*. V. *Cerinţe de calitate*.

Obimbricate / *Obimbricate*. (*ob-* + lat. *imbrex*, *-icis* = olane, ţigle) Elementele unui organism sau organ ce se acoperă unele pe altele începând de la bază spre vârf.

Obişnuinţă / *Acquired tolerance*. Sin. *Toleranţă dobândită*. (bulg. *obicaj* = obicei) Stare rezultată în urma consumării repetate a unui medicament (toxic, drog), care se manifestă prin creşterea rezistenţei organismului la toxic, cu tendinţa de mărire a dozelor pentru a obţine acelaşi efect. Obişnuinţa se diferenţiază de toxicomanie prin următoarele două caractere: 1. posibilitatea apariţiei de efecte nocive pentru subiect, fără consecinţe sociale; 2. existenţa unei dependenţe psihice, dar fără dependenţă fizică. V. şi *Toxicomanie*.

Oblanceolat / *Oblanceolate*. (*ob-* + lat. *lanceolatus*, *-a*, *-um* = lanceolat, ascuţit, din *lancea*, *-ae* = lancie) Organ vegetal cu aspect invers lanceolat, raportul lăţime-lungime este de 3:1 (ex.: frunza de la *Sonchus arvensis*, *Taraxacum officinale* ş.a.).

Obliterare / *Obliteration*. (lat. *oblitteratio*, *-onis* = uitare, a şterge din minte, de la *oblittero*, *-are* = a şterge literele, din lat. *ob* = în faţă şi lat. *littera*, *-ae* = literă) Suprimarea sau micşorarea unei cavităţi sau a unui conduct, prin astupare cu o materie solidă (obturaţie) sau prin apropierea şi fuziunea pereţilor săi (ocluzie).

Oblong / *Oblong*. (*ob-* + lat. *longus*, *-a*, *-um* = întins în spaţiu) Organ vegetal alungit, cu axa longitudinală mai mare de 3-5 ori decât cea transversală, cu lăţimea maximă la mijloc, cu marginile paralele şi cu vârful rotunjit (ex.: frunzele de la *Rumex oblongifolius*, *Elaeagnus angustifolia*).

Obnubilare / *Obnubilation*. (lat. *obnubilo*, *-are* = a acoperi cu un nor, de la *ob* = în faţă + *nubila*, *-arum* = nori) Tulburare a stării de conştienţă, în care funcţiile psihice sunt încetinite, ducând la îngreuierea percepţiilor şi în general a contactului şi posibilităţilor de orientare în mediul ambiant, neurmată de amnezie.

Oboseală / *Fatigue*. (bulg. *oboseja* = oboseală) Stare caracterizată de scăderea potenţialului funcţional al organismului, indiferenţă şi incapacitate de acţiune, apărută după un efort fizic sau intelectual.

Oboval / *Oboval*, *Obovate*. (*ob-* + lat. *ovalis*, *-is* = oval, din *ovum*, *-i* = ou) Organ vegetal oval inversat.

Obraz / *Cheek*. N.A. *bucca*, *mala*, *gena*. (sl. *obrazu* = obraz) Cele două părţi anterioare ale feţei, simetrice, care formează peretele lateral al cavităţii bucale, prezintă numeroşi muşchi pieloşi cu rol în diferitele expresii ale feţei, în fizionomie.

Obstetrică / *Obstetrics*. (lat. *obstetrix*, *-icis* = moaşă, de la *ob* = în faţă + *sto*, *-are* = a sta) Ramură a medicinei, care are ca domeniu de studiu şi de activitate medicală specializată: sarcina, naşterea şi perioada care urmează naşterii.

Obstrucţie / *Obstruction*. (lat. *obstructio*, *-onis* = obiect care împiedică vederea, de la *ob* = în faţă + *struo*, *-ere* = a pune în ordine) Jenă sau întreruperea totală a circulaţiei normale a materiilor solide sau lichide într-un conduct al organismului.

Obturator / *Obturator*. (lat. *obturo*, *-are* = a obtura, a astupa) **1.** Structură naturală (anatomică) sau artificială care închide temporar sau definitiv o fantă, o deschidere. **2.** Aparat, placă care realizează o obturaţie.

Obturaţie / *Obturation*. (lat. *obturatio*, *-onis* = astupare, de la *obturo*, *-are* = a astupa) **1.** Închiderea cu ajutorul unui aparat sau dispozitiv (obturator) a unei deschideri congenitale sau accidentale (la nivelul bolţii palatine). **2.** Ocluzia intestinului cu un corp străin înghiţit sau introdus prin rect (o. intestinală).

Obturaţie dentară / *Dental obturation*, *Filling*. Închiderea ermetică a unei cavităţi dentare, pregătită în prealabil cu un material solid, care substituie, datorită densităţii sale, porţiunea absentă din dinte, redând forma anatomică şi funcţională a dintelui.

Obtuz / *Obtuse*. (lat. *obtusus*, *-a*, *um* = bont, teşit) Organ vegetal bont, teşit, terminat cu un vârf rotunjit (ex. vârful frunzei la *Viscum album*, *Berberis vulgaris*).

Occipit-, **Occipito-** / *Occipit-*, *Occipito-*. (lat. *occiput*, *-itis* = ceafă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ceafă, spate.

Occipital / *Occipital*. (*occipit-*) Termen care se referă sau aparţine occiputului, (lob sau os).

Occiput / *Occiput*. N.A. *occiput*. Regiunea posterioară a capului.

OCDE / *CEDO*. Abr. pentru Organizaţia de Cooperare şi Dezvoltare Economică, 1960 (engl. *Cooperation and Economical Development Organization*). Organizaţie regională care până în 1989 includea 18 state europene, SUA, Canada, Japonia, Australia şi Noua Zeelendă; este specializată în inventarierea resurselor, elaborarea de prevederi, cunoaşterea relaţiilor dintre economie şi mediu, poluare etc.

Ochelari / *Eye-glasses*, *Spectacles*. (lat. *ocularius*, *-a*, *-um* = de ochi, de la *oculus*, *-i* = ochi) Dispozitiv optic format din 2 lentile fixate într-o ramă care se plasează pe ochi pentru a corecta un defect de vedere, pentru a apăra de praf sau de lumină puternică.

Ochi / *Eye*. N.A. *oculus*. (lat. *oculus*, *-i* = ochi) Ochii sunt organe ale senzaţiei de vedere (analizatorul vizual), formaţiune anatomică pereche formată din globul ocular şi anexe – pleoape, gene, poziţionaţi în cavitatea orbitală şi au formă sferică, oferă o viziune tridimensională.

Ocitoc- / *Oxytoc-*. (gr. *oxytokyon* = metodă de a accelera naşterea, din gr. *okys* = rapid + *tokos* = naştere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la grăbirea naşterii.

Ocitocic / *Oxytocic*. (*ocitoc-*) Substanţă medicamentoasă care stimulează motilitatea miometrului, utilă în dirijarea travaliului şi în tratamentul hemoragiilor uterine.

Ocitocină / *Ocytocin*, *Oxytocin*. (*ocitoc-*) Sin. *Oxitocină*. Hormon neurohipofizar care contractă musculatura uterină, favorizând astfel expulzia fătului. Reglează ejecţia laptelui şi transportul spermatozoizilor în tractul genital feminin.

Ocluzal / *Morsal*, *Occlusal*. (lat. *occulusus*, *-a*, *-um* = închis, de la *occludo*, *-ere* = a închide şi *clauso*, *-ere* = a închide + *-al*) Termen utilizat în stomatologie care se referă la suprafaţa unui dinte unde se va realiza ocluzia.

Ocluzie / *Occlusion*. (lat. medievală *occlusio*, *-onis* = închidere, de la *occludo*, *-ere* = a închide) Obliterarea unui conduct sau a unui orificiu.

Ocluzie dentară / *Dental occlusion*. Raportul stabilit prin contactul feţelor ocluzale a doi dinţi sau a două grupe de dinţi ai maxilarului superior şi respectiv ai mandibulei.

Ocluzie intestinală / *Ileus*, *Intestinal occlusion*. Oprirea tranzitului intestinal pentru materii fecale şi gaze.

Ocluziv / *Occlusive*, *Occluding*. Care se referă sau care produce o ocluzie.

Ocopatie / *Ocopathia*. (gr. *okhos* = vehicul, car + gr. *pathe* = boală) Rău de transport terestru. V. şi *Naupatie*.

Ocratoxină / *Ochratoxin*. Micotoxină produsă de ciuperci: din genul *Penicillium* şi *Aspergilus*. Sunt 3 tipuri A, B, C. Ocratoxina A este nefrotoxică, neurotoxică, imunotoxică şi cancerigenă.

Oct-, **Octo-**, **-octo** / *Oct-*, *Octo-*, *-octo*. (gr. *okto*, lat. *octo* = opt) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la numărul opt.

Octamer / *Octamerous* (*oct-* + gr. *meros* = parte) Organ format din opt părţi sau segmente.

Octenilsuccinat de amidon sodic / *Starch sodium octenyl succinate*. V. *E 1450*.

Octenilsuccinat de amidon aluminic / *Starch aluminium octenyl succinate*. V. *E 1452*.

Octretoid / *Octretoide* (DCI). Octopeptid de sinteză, cu o punte disulfurică între aminoacizii 2 şi 7 ai lanţului peptidic, analog al somatostatinei. Are acţiune inhibitoare asupra TSH şi GH; este utilizat în tratamentul tumorilor endocrine digestive; are $T_{1/2}$ de 120 minute; se administrează s.c.

Ocul-, **Oculo-** / *Ocul-*, *Oculo-*. (lat. *oculus*, *-i* = ochi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ochi.

Ocular / *Ocular*, *Eye piece*. Sin. *Oftalmic*. (*oculo-*) **1.** Care aparţine de ochi. **2.** Parte a sistemului optic al unui microscop optic (fotonic), format dintr-o lentilă sau sistem de lentile, aflată cel mai aproape de ochi, şi care are rolul de a mări imaginea, prin care observatorul priveşte un preparat fixat pe o lamă, acoperit de o lamelă.

Oculomotor / *Oculomotor*. (*oculo-* + lat. *motor*, *-aris* = cel care pune în mişcare, de la *moveo*, *-ere* = a mişca) Referire la structurile anatomice cu rol în mobilitatea globului ocular.

Ocusert / *Ocusert*. (*oculo-* + *insert*) Sistem terapeutic oftalmic cu cedare controlată, tip rezervor. El este constituit dintr-un suport divers, neiritant pentru ochi, impregnat cu o substanţă activă. Ocusertul se plasează pe partea inferioară a sacului conjunctival, sub pleoapă. Are acţiune prelungită faţă de un colir tradiţional. Ex.: Ocusert PILO 20 se aplică o dată pe săptămână.

Odihnă / *Pause*, *Rest*. (bulg. *otdihna* = odihnă) Repaus psihofizic.

Odin-, **-odinie** / *Odyn-*, *-odynia*. (gr. *odyne* = durere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la durere.

Odinofagie / *Odynophagie*. (*odin-* + gr. *phagein* = a mânca) Dificultate în deglutiţie (înghiţire) însoţită de durere.

Odont-, **Odonto-**, **-odonţie** / *Odont-*, *Odonto-*, *-odontia*. (gr. *odous*, *odontos* = dinte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dinte.

Odontalgie / *Odontalgia*, *Toothache*, *Odontia*. (*odont-* + gr. *algos* = durere) Senzaţie de durere care se proiectează şi este resimţită la nivelul unuia sau a mai multor dinţi.

Odontologie / *Odontology*. (*odonto-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinii consacrată studierii odontonului (dinţii împreună cu complexul parodontal).

Odontom / *Odontome*. Sin. *Dentom*, *Paradentom* (v.). (*odonto-* + *-oma*)

Odonton / *Odonton*. Ansamblu format din dinte împreună cu ţesuturile sale de susţinere. Prezintă două componente: *odonţiul* (componenta dentară propriu-zisă, formată din smalţ, dentină şi pulpă dentară) şi *parodonţiul* (ţesuturile de susţinere a dintelui, reprezentate de cement, osul, alveolar, periodonţiu şi gingie).

Odor-, Odoro- / *Odor-*, *Odoro-*. (lat. *odor*, *-oris* = miros) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la miros.

Odorat / *Smell*. (lat. *odoratus*, *-a*, *-um* = simţul mirosului, de la *odor*, *-oris* = miros) Simţul prin care se percep mirosurile.

Oeno- / *Oeno-*. (gr. *oinos* = vin) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vin.

Oenolism / *(O)enilism*. (*oeno-* + *-ism*) Formă de alcoolism cronic prin abuz exclusiv de vin.

Oenologie / *(O)enology*. (*oeno-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă care se ocupă cu studiul vinurilor: preparare, analiză, cercetarea falsificării, spre deosebire de *vinificaţie*, care studiază obţinerea, îmbunătăţirea şi conservarea vinurilor.

Oenomanie / *(O)enomania* (*oeno-* + gr. *mania* = nebunie) Impulsul morbid, tentaţia de a bea vin.

Ofi-, Ofio- / *Ophi-*, *Ophio-* (gr. *ophis*, *-eos* =şarpe) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la reptile.

Oficinal / *Officinal*. (lat. *officina*, *-ae* = prăvălie, spaţiu, loc unde se preparau medicamentele în Antichitate) Termen care se referă astăzi la medicamentele ale căror compoziţie şi mod de preparare sunt înscrise în farmacopee, numite *medicamente oficinale* (v.).

Oficină / *Officina*. Compartimentul unei farmacii de circuit deschis (farmacie publică) cu acces pentru public, unde farmacistul vine în contact direct cu pacienţii, utilizat pentru eliberarea medicamentelor industriale (specialităţi farmaceutice), magistrale şi oficinale. Farmacia propriu-zisă.

Ofidieni / *Ophidian*. (*ofi-*) Grup sistematic de reptile, din care fac parte şerpii.

Ofidism / *Ophidism*. (*ofi-*) Otrăvire cu venin de şarpe.

Oflaciclină / *Oflacycline*. Antibacterian de sinteză din familia chinolonelor. Se utilizează în infecţii generale, bronşice, urinare.

Oftalmic / *Ophthalmic*. Sin. *Oftalmologic*, *Ocular*. (*oftalmo-*) **1.** Referitor la ochi. **2.** Medicament steril pentru utilizarea în afecţiuni oculare.

-oftalmie, Oftalmo- / *-ophthalmia*, *Ophthalmo-*. (gr. *ophtalmos* = ochi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ochi.

Oftalmie / *Ophthalmia*. (*oftalmo-*) Orice afecţiune inflamatorie a ochiului.

Oftalmodinie / *Ophthalmodynia*. (*oftalmo-* + gr. *odyne* = durere) Durere la nivelul globilor oculari.

Oftalmologie / *Ophtalmology*. (*oftalmo-* + gr. *logos* = *ştiinţă*) Specialitate medico-chirurgicală consacrată aparatului vizual şi maladiilor ochiului.

Oftalmometrie / *Ophthalmometry*. (*oftalmo-* + gr. *metron* = măsură) Determinarea indicilor de refracţie de la nivelul diverselor medii ale ochilor.

Oftalmomicoză / *Ophthalmomycosis* (*oftalmo-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-oză*) Micoză a ochiului şi a anexelor sale.

Oftalmoplegie / *Ophthalmoplegia*. (*oftalmo-* + gr. *plege* = lovitură) Paralizia unuia sau a mai multor muşchi motori ai globului ocular.

Oftat / *Sigh*. (neogr. *ahti* = dorinţă arzătoare) Inspiraţie bruscă şi profundă, care întrerupe ritmul normal respirator, însoţit de nelinişte şi uneori cu senzaţia lipsei de aer.

Oglindă / *Glass*. (sl. *oglendati* = a se oglindi) Suprafaţă lucioasă, plană sau sferică, care reflectă puternic lumina. În marea majoritate a cazurilor, această suprafaţă se obţine prin depunerea unui strat metalic subţire (de argint sau aluminiu) pe o suprafaţă de sticlă bine şlefuită şi lustruită. După cum suprafaţa care reflectă lumina este cea interioară sau cea exterioară a calotei, o. pot fi concave sau convexe. În timp ce o. plane şi cele convexe formează numai imagini virtuale ale obiectelor, o. concave pot da fie imagini reale, fie virtuale, în funcţie de poziţia obiectului faţă de o.

$OH^{\bullet}$ / *$OH^{\bullet}$*. Radical hidroxil.

Ohmetru / *Ohmeter*. Aparat pentru măsurarea rezistenţei electrice.

Ohree / *Ochrea*, *Ocrea*. Sin. *Ochree*. (lat. *ocrea*, *-ae* = ohree) Formaţiune membranoasă sau scorţoasă în formă de pâlnie (cornet) rezultată din concreşterea stipelelor, care înconjoară baza internodurilor tulpinii sau ale altor axe. Poate fi întreagă, ciliată sau sfârtecată (ex.: la *Polygonaceae*).

Ole-, Oleo- / *Ole-*, *Oleo-*. (lat. *oleum*, *-i*, bulg. *ulej*, sl. *olej* = ulei) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ulei, la un produs lipofil (oleofil).

Oleaginos / *Oleaginous*. (*ole-*) Ţesut sau organ bogat în substanţe grase, uleioase (ex.: seminţele de la *Ricinus communis*, *Helianthus annuus*).

Oleandomicină / *Oleandomycin*. Antibiotic cu spectru larg, din familia macrolidelor. Se utilizează ca derivat triacetilat.

Oleat de sodiu / *Natrium oleate*. Sarea de sodiu a acidului oleic; se întrebuinţează ca emulgator şi promotor de absorbţie în formele farmaceutice topice; ca soluţie apoasă 2% se indică pentru spălarea plăgilor infectate şi în diferite dermatoze.

Oleat de zinc / *Zincum oleate*. Pulbere albă, solubilă în alcool, eter şi benzen; se indică pentru acţiunea antiseptică, astringentă, sub formă de pudră sau în pomade, în diferite eczeme.

Oleifere / *Oleiferous* (*ole-* + gr. *pherein* = a purta) Plante cu fructe sau seminţe bogate în ulei, care se extrage pe cale industrială.

Oleom / *Oleoma*, *Oil granuloma*. (*ole-* + *-oma*) Granulom subcutanat, depozit grăsos la corpii străini. Ex.: o substanţă uleioasă introdusă pe cale i.m. sau ca picături nazale poate forma un oleom.

Oleoplaste / *Elaioplasts*. (*oleo-* + gr. *plastos* = formaţiune, din *plassein* = a forma) Leucoplaste care pot elabora mici granulaţii de lipide.

Oleorezine / *Oleoresin*. (*oleo-* + lat. *resina*, *-ae* = răşină, smoală) Amestec de uleiuri eterice şi răşini produs de unele plante.

Olfact-, -olfact / *Olfact-*, *-olfact*. (lat. *olfactus*, *-us* = miros) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la miros.

Olfactoterapie / *Olfactotherapy* / *olfact-* + gr. *therapeia* = tratament). Metodă care utilizează mirosul pentru a ajuta pacienţii care au tulburări de limbaj, de memorie şi de recunoaştere, de reconstruire a amintirilor pe baza memoriei olfactive.

Olfacţie / *Olfaction* (olfact-). Funcţionarea aparatului olfactiv.

Olig-, Oligo- / *Olig-*, *Oligo-*. (gr. *oligos* = puţin) Element care introduce în termeni referirea la cantităţi mici, puţin, câţiva, insuficient.

Oligo-1,6-glucozidaza / *Oligo-1,6-glucosidase*. Enzimă intestinală ce catalizează hidroliza dextrinei în glucoză.

Oligocitemie / *Cytopenia*. (*oligo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Scăderea numărului de eritrocite şi leucocite din sânge.

Oligodendrocit / *Oligodendrocyte*. Sin. *Oligodendroglie*. (*oligo-* + gr. *dendron* = arbore, copac + gr. *kytos* = celulă)

Oligodendroglie / *Oligodendroglia*. Sin. *Oligodendrocit*. (*oligo-* + gr. *dendron* = arbore, copac + gr. *glia* = clei) Celulă de suport mică, din jurul neuronilor, între fibrele nervoase şi în lungul vaselor de sânge.

Oligodendrogliom / *Oligodendroglioma*. (*oligo-* + gr. *dendron* = arbore + gr. *glia* = clei+ *-oma*) Formă de gliom (tumoră primitivă din SNC) cu evoluţie frecvent malignă, cu localizare pe lobul parietal.

Oligodinamic / *Oligodynamic*. (*oligo-* + gr. *dynamis* = forţă) Proprietatea de a desfăşura o activitate chimică, în cantităţi foarte mici. Ex.: ionii de argint au acţiune bactericidă.

Oligodipsie / *Oligodipsia*. (*oligo-* + gr. *dipsia* = sete) Scăderea normală a senzaţiei de sete.

Oligodonţie / *Oligodontia*. (*oligo-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Absenţa mai multor dinţi.

Oligoelement / *Trace element*, *Microelement*. Sin. *Microelement*. (*oligo-* + lat. *elementa*, *-orum* = elemente) Denumire pentru elemente care se găsesc în organism în mod constant, însă în cantităţi foarte mici, neputând deţine un rol plastic, ele îndeplinesc un rol catalitic particular. Metale: fierul, magneziul, zincul, cuprul, nichelul, cobaltul, manganul, aluminiul, plumbul, titanul, stibiul şi molibdenul; nemetale: iodul, florul, borul, arseniul şi bromul.

Oligofagie / *Oligophagia*. (*oligo-* + gr. *phagein* = a mânca) Scăderea anormală a alimentaţiei.

Oligofrenie / *Oligophrenia*. (*oligo-* + gr. *phren*, *phrenos* = spirit, minte) Tulburare mentală, adesea dată de un deficit genetic, antrenând tulburări metabolice. Ex.: oligofrenie fenilpiruvică. Are trei stadii: debilitate mentală, imbecilitate şi idioţie.

Oligomer / *Oligomer*, *Oligomerous*. (*oligo-* + gr. *meros* = parte) **1.** Ciclul floral care are un număr mai mic de elemente constitutive decât celelalte. **2.** Organ format din puţine elemente structurale. **3.** Macromoleculă formată din puţini polimeri.

Oligonucleotid / *Oligonucleotide*. (*oligo-* + lat. *nucleus*, *-ei* = nucleu) **1.** Polimer constituit dintr-un număr mic de nucleotide, cu 30 sau mai puţine baze. Acizi nucleici cu o singură înlănţuire scurtă pot forma structuri terţiare complexe şi/sau să interacţioneze specific cu alţi acizi nucleici; pot fi utilizaţi şi în scop diagnostic sau tratament. **2.** Secvenţă scurtă de ADN, obţinută prin sinteză, utilizată ca amorsă (sau primer) în cursul reacţiilor de hibridizare moleculară.

Oligonucleotide antisens / *Antisense olygonucleotides*. Segmente scurte, monocatenare de acizi nucleici, obţinute prin sinteză; se bazează pe principiul legării acestora, pe bază de complementaritate, cu un acid nucleic ţintă a cărui funcţie va fi astfel inhibată. Conţin 15-20 bp de deoxinucleotide, caracterizate printr-o secvenţă complementară unei porţiuni a mARN ţintă. Strategia antisens este de a interfera cu expresia genică prin prevenirea translaţiei proteinelor din mARN. Mecanismele de inactivare a ARN mesager includ blocarea sterică a mARN prin legare antisens şi distrugerea de hibrizi antisens-mARN, prin enzima R_{nase} H, formarea de helix triplu între ADN cu lanţuri duble genomic cu oligonucleotide, precum şi prin ruperea ARN ţintă de către ribozomi. Oligonucleotidele antisens sunt utilizate în trialuri clinice în diverse boli: carcinom avansat, limfom non Hodgkin, leucemie mieloidă şi limfoblastică, leucemie cronică mielogenă.

Oligonucleotide formatoare de triplu-helix / *Triplex-forming oligonucleotides* (*TFOs*). Conceptul defineşte fixarea, prin legături complementare de tip Hoogsteen, a unei a treia catene în incizura mare a moleculei dublu-catenare de ADN. Formarea complexului triplu helix determină degradarea ADN-ului sub acţiunea radiaţiei UV, a radicalilor liberi sau prin creşterea susceptibilităţii la acţiunea endonucleazelor.

Oligopeptid / *Oligopeptide*. (*oligo-* + gr. *peptos* = digerat, copt) Peptid care include un număr mic de aminoacizi (sub 10).

Oligopnee / *Oligopn(o)ea*. (*oligo-* + gr. *pnoia* = respiraţie, de la *pnein* = a respira) Diminuare globală a respiraţiei pulmonare.

Oligoterapie / *Oligotherapy*. (*oligo-* + gr. *therapeia* = tratament) Denumire generică pentru terapia prin oligoelemente.

Oligotrofie / *Oligotrophy*. (*oligo-* + gr. *trophe* = hrană) Nutriţie deficientă.

Oligozaharide / *Oligosaccharides*. (*oligo-* + lat. *saccharum*, *-i*, gr. *sakharon* = zahăr + *-oză*) Compus glucidic format dintr-un număr mic de unităţi monozaharide, în mod obişnuit de la trei la zece monozaharide. Cele mai importante oligozaharide sunt: maltoza, celobioza, lactoza şi zaharoza. V. şi *Carbohidrat*.

Oligozaharide sialilate / *Sialylated oligosaccharides*. Oligozaharide care conţin acid sialic. Acesta se află adeseori la lanţurile terminale de oligozaharide ale glicoproteinelor. Acest acid conferă sarcină electrică negativă glicoproteinelor, deoarece gruparea carboxil tinde să disocieze un proton, la pH-ul fiziologic.

Oligurie / *Oliguria*. (*oligo-* + gr. *ouron* = urină) Diminuare a volumului de urină emisă în 24 ore, sub 800 mL.

Om (**Homo sapiens**) / *Human being*, *Man*. (lat. *homo*, *-inis* = om) **1.** Specie aparţinând clasei mamiferelor (ordinul Primata), care se caracterizează ca fiinţă socială, făuritoare de unelte, precum şi prin gândire, limbaj, morală, artă, capabilă să transforme în mod conştient mediul înconjurător. **2.** Subiect, individ în stare de sănătate perfectă; dacă această stare se modifică, el devine bolnav, pacient.

Ombilic / *Umbilicus*, *Navel*. N.A. *umbilicus*. (lat. *umbilicus*, *-i* = buric) Cicatrice formată după căderea cordonului ombilical, situată pe linia mediană a peretelui abdominal. Popular: *Buric*.

Omega-3 / *Omega-3 polyunsaturated fatty acids* (abr. *n-3 PUFA*). Denumire generică a unui complex extras din ulei de peşte, bogat în acizi graşi esenţiali nesaturaţi, cei mai importanţi fiind acidul eicosapentanoic şi docosahexanoic, care au efecte benefice în bolile cardiovasculare, afecţiuni inflamatorii, în menţinerea sănătăţii mentale.

Omega 3-6-9 / *Omega 3-6-9*. Denumire generică pentru acizii graşi esenţiali Omega-3, Omega-6, Omega-9.

Omeprazol / *Omeprazole*. Derivat de benzimidazol cu o puternică acţiune inhibitoare a secreţiei gastrice acide, prin inhibarea H^+ / K^+ – ATP-azei, enzimă din membrana celulelor parietale, care transferă ionii de hidrogen din citoplasmă în mediul extracelular, cu rol de pompă de potasiu. Se indică în tratarea ulcerului gastric şi duodenal.

Omogenat / *Homogenate*. Sin. *Omogenat tisular*. (gr. *homoios* = acelaşi + gr. *genos* = origine) Ţesut fin divizat şi amestecat omogen.

Omogenizare / *Homogenization*, *Mixing*. Operaţie farmaceutică care este definită ca dispersarea cât mai uniformă, regulată, a diferitelor particule ale unui amestec. V. şi *Amestecare*.

Omogenizator / *Homogenizer*, *Mixer*. Dispozitiv industrial pentru obţinerea de amestecuri omogene. Pentru amestecarea pulberilor, dar şi a unguentelor, emulsiilor, suspensiilor, pilulelor, supozitoarelor; se utilizează tambururi omogenizatoare turnante, în jurul unui ax vertical sau omogenizatoare moderne, tip malaxor, de formă cilindrică, conică, hexagonală, care prezintă în interior elice, palete, raclete sau şurub elicoidal (spirale).

Omolog / *Homologous*. În chimie, structură chimică diferită de structura altei substanţe, prin prezenţa unei grupe, în care carbonul se află în combinaţie cu 2 atomi de hidrogen. Ex.: hidrocarburi omoloage: metan, etan, propan, butan etc.

Omoplat / *Scapula*. Sin. *Scapulă* (v.). (gr. *omoplate* = omoplat)

OMS / *WHO*. Abr. de la fr. *Organisation Mondiale de la Santé* = Organizaţia Mondială a Sănătăţii. Organizaţie dependentă de ONU (abr. de la Organizaţia Naţiunilor Unite), cu sediul la Geneva, cu rol de a acţiona pentru cooperarea în domeniul sănătăţii.

Omuşor / *Pendulous palate*. N.A. *uvula palatina*. Sin. *Luetă* (v.). (lat. *homo*, *-inis* = om + *-uşor*)

Onc-, Onco- / *Onc-*, *Onco-*. (gr. *onkos* = **1.** masă, tumoră; **2.** curbură, croşet) Elemente de compunere care introduc în termenii compuşi referirea la o tumefacţie, masă sau tumoră.

Oncocercoză / *Onchocerciasis*, *Onchocercosis*. Sin. *Boală Robles*. (*onco-* + gr. *kerkos* = coadă+ *-oză*) Filarioză provocată de *Onchocerca volvulus*, răspândită în unele zone subtropicale. Se caracterizează prin noduli, leziuni cutanate sau/şi oculare.

Oncogen / *Oncogenic*. (*onco-* + gr. *gennan* = a genera) Organisme sau factori de mediu care provoacă apariţia cancerului. Se cunosc virusuri oncogene pentru vertebrate, în special retrovirusurile (de exemplu: virusul sarcomului Rous al puilor de găină, unele papiloma virusuri la om), iar altele sunt presupuse a fi oncogene (de exemplu, unele adenovirusuri). Multe dintre aceste virusuri conţin gene oncogene care sunt responsabile de transformarea unei celule gazde normale într-o celulă canceroasă.

Oncogenă / *Oncogene*. (*onco-* + gr. *genos* = urmaş) Genă capabilă să transforme o celulă normală într-o celulă canceroasă. Oncogenele rezultă în urma mutaţiei unor gene normale (protooncogenele); sunt prezente în celulele canceroase şi în virusurile oncogene. Oncogenele virale derivă din genele normale ale gazdei care au fost încorporate în genomul viral şi care ulterior au suferit mutaţii.

Oncogeneză / *Oncogenesis*. (*onco-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Sin. *Cancerogeneză*. Procesul de formare a tumorilor.

Oncologie / *Oncology*. (*onco-* + gr. *logos* = ştiinţă) Domeniu medical ce se ocupă cu studiul tumorilor maligne.

Oncostatic / *Oncostatic*. (*onco-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la gr. *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţă (medicament) sau agent fizic care opreşte evoluţia unei tumori.

Oncotic / *Oncotic*. (*onco-*). V. *Presiune oncotică*.

Oncovirus / *Oncovirus*. (*onco-* + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Virus din familia *Retroviridae*, ce alcătuieşte o subfamilie care include virusul tumorii mamare la şoarece (virusul Bitner), ale leucemiilor şi ale sarcoamelor aviare (sarcomul *Rous*), ale leucemiilor şi ale sarcoamelor de la şoarece, pisică, babuin, gibon (virusul *Raucher*, virusul *Moloney*).

Onctuozitate / *Greasy*. (fr. *onctuosité* = onctuozitate, de la *onctueux*, *-euse* = gras, unsuros) Proprietate a unei substanţe (lubrifiant) de a forma şi de a menţine (sau de a reface) un film continuu între două suprafeţe, care alunecă una peste alta.

Onic-, Onico- / *Onyc-*, *Onyco-*. (gr. *onyx*, *onykos* = unghie) Elemente de compunere, care introduc în termeni referirea la unghie.

Onicofagie / *Onycophagy*. Sin. *Titilomanie*. (*onico-* + gr. *phagein* = a mânca) Tic nervos, mai frecvent la copii, de roadere continuă a unghiilor.

Onicomicoză / *Onychomycosis*. (*onico-* + gr. *mykes*, *-etos* = ciupercă+ *-oză*) Afecţiune a unghiilor produsă de agenţi micotici, ciuperci parazite microscopice din genul *Trycophyton* sau *Acharion schoenleinii*, ducând la deformarea şi chiar la distrugerea lor.

Onicopatie / *Onychopathy*. (*onico-* + gr. *pathos* = boală) Termen generic pentru bolile unghiilor. V. şi *Onicoză*.

Onicorexis / *Onychorrhexis*. (*onico-* + gr. *rhexis* = ruptură, destrămare) Fragilizarea şi subţierea unghiilor, prin fisuri longitudinale, eczemă, peladă.

Onicoschizie / *Onychoschizia*. (*onico-* + gr. *skhisis* = despicătură, de la *skhizein* = a despica) Decolorarea sau fisurarea unghiilor.

Onicoză / *Onychosis*. (*onico-* + *-oză*) Orice tulburare distrofică a unghiilor.

Oniroanaliză / *Oneiroanalysis*. (gr. *oneiros* = vis + gr. *analysis* = rezolvare, de la *analyein* = a rezolva) Analiza psihicului unor persoane, prin intermediul viselor create de administrarea unor droguri (ex.: mescalină, haşiş).

Onixix / *Onyxis*. (*onyx* = unghie) Sin. *Onichie*. Onicomicoză localizată la nivelul unghiilor (*Acharion Schoenleinlii Trichophyton*).

-ont, Onto- / *-ont*, *Onto-*. (gr. *on*, *ontos* = fiinţă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o fiinţă.

Ontogenetic / *Ontogenetic*. (*onto-* + gr. *genesis* = origine) Legat de ontogeneza unui organism vegetal sau animal.

Ontogeneză / *Ontogeny*, *Ontogenesis*. Sin. *Ontogenie*. (*onto*+ gr. *genesis* = producere de la *gennan* = a produce). Dezvoltarea individului de la concepţie până la maturitate sau până la moartea sa. V. şi *Filogeneză*.

Ontogenie / *Ontogeny*. Sin. *Ontogeneză* (v.).

Ontomorfogeneză / *Ontomorphogenesis*. (*onto-* + gr. *morphe* = formă + gr. *genesis* = origine) Dezvoltarea ţesuturilor şi a organelor în timpul ontogenezei unui individ.

ONU / *UNO*. Abr. de la *Organizaţia Naţiunilor Unite* (engl. *United Nations Organization*), cu sediul la New York, creată după cel de-al Doilea Război Mondial. Are scopul de a menţine pacea şi de a favoriza dezvoltarea armonioasă a omului. Unele sectoare au fost încredinţate la organizaţii care depind de ONU. V. *OMS*, *UNESCO* şi *FAO*.

Oo- / *Oo-*. (gr. *oon* = ou) Element de compunere care introduce în termeni referirea la ou.

Oochinet / *Ookinete*. (*oo-* + gr. *kinetos* = mobil, de la *kinein* = a mişca) Stadiu în dezvoltarea parazitului malariei, după fecundarea macrogametului femel, de unul din microgameţi; are loc în stomacul insectei vectoare (ţânţar).

Oocist / *Oocyst*. (*oo-* + gr. *kystis* = sac, vezică) Stadiu evolutiv din ciclul sporogonic al paraziţilor din genul *Plasmodium*; au o formă sferică, chistică, derivată din zigot, aflată în stomacul ţânţarului anofel. După dezintegrarea oocistului (care a durat 12-16 zile), se formează sporozoiţi.

Oocit / *Oocyte*. Sin. *Ovocit* (v.). (*oo-* + gr. *kytos* = celulă)

Oogamie / *Oogamy*. Sin. *Heterogamie*. (*oo-* + gr. *gamos* = unire) Tip de fecundaţie în cadrul căreia se uneşte un gamet femel (oosferă, ovul) imobil cu unul mascul mobil (anterozoid, spermatozoid). Este întâlnită la algele verzi, brune şi roşii, ciuperci, briofite, ferigi, gimnosperme, angiosperme şi metazoare.

Oogeneză / *Oogenesis* (*oo-* + gr. *genesis* = naştere, formare, de la *gennan* = a produce) Formarea, dezvoltarea şi maturizarea gametului feminin (ovulul). Procesul începe cu o celulă germinală primordială (oogonie), care dă naştere, printr-o diviziune mitotică, oocitului de ordinul I (celulă diploidă). În urma primei diviziuni meiotice rezultă oocitul de ordinul II şi un corpuscul polar. Urmează a doua diviziune meiotică, din care ia naştere ovulul şi al doilea corpuscul polar.

Ookineză / *Ookinesis*. (*oo-* + gr. *kinesis* = mişcare) Diviziune mitotică a oului.

Oosferă / *Oosphere*. (*oo-* + gr. *sphaira* = sferă) Gametul femel imobil prezent la algele verzi, brune şi roşii, ciuperci, briofite şi la cormofite (pteridofite, gimnosperme, angiosperme).

-op, -opie / *-op, -opie*. (gr. *ops, opos* = vedere, văz) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la văz, vedere.

Opaci- / *Opaci-*. (lat. *opacus, -a, -um* = umbrit, întunecat) Element de compunere care introducere în termeni referirea la întunecat, modificare a transparenţei.

Opacifiant / *Contrast medium*. (*opaci-* + *fio, -ere* = a face). **1.** Pulbere anorganică, fină, utilizată în formulări sub formă de soluţie, pentru acoperirea comprimatelor, în scopul de a le conferi culoare şi a creşte filmul de acoperire. Cel mai folosit agent opacifiant este dioxidul de titan, dar se mai utilizează şi talcul, aluminiul, carbonatul de magneziu, sulfatul de calciu, oxidul de magneziu şi hidroxidul de aluminiu. **2.** Care produce opacifiere. **3.** Sin. *Mediu de contrast* în radiologie.

Opacifiere / *Opacification*. (*opaci-* + lat. *fio, -ere* = a face) **1.** Acţiunea de introducere a unei substanţe de contrast opacă la razele X, într-un organ cavitar sau conduct, spre a le face vizibile pentru examenul radiologic. **2.** Procesul de modificare a transparenţei normale a corneei sau a cristalinului (ochilor).

Opacitate / *Opacity, Opaqueness*. (lat. *opacitas, -atis* = umbră, întunecime, de la *opacus* = umbrit, întunecos) **1.** Proprietate a unui corp de a absorbi total lumina, de a nu fi străbătut de anumite radiaţii. O. este dată de raportul dintre fluxul energetic (sau luminos) incident pe un corp şi fluxul transmis de către acesta. **2.** În radiologie, imaginea unui ţesut total sau parţial opac la radiaţiile X. **3.** În medicină, termenul de opacitate mai desemnează un focar patologic dintr-un ţesut care în mod normal este transparent, ex.: plămânul.

Opal- / *Opal-*. (lat. *opalus, -i* = opal, piatră semi-preţioasă cu luciu sticlos, incoloră sau colorată variat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspect lăptos.

Opalescent / *Opalescent*. (*opal-*) Proprietate a unui mediu de obicei lichid, care are un aspect lăptos sau roşcat, când este privit prin transparenţă şi albăstrui când este observat lateral, ex.: ser opalescent.

Opalescenţă / *Opalescence*. (*opal-*) Termen caracteristic sistemelor coloidale, privite în lumină reflectată. Se datorează difracţiei luminii. Se manifestă prin apariţia unei uşoare tulbureli şi prin schimbarea culorii faţă de aceea care apare în lumina directă.

Opărire / *Diaper rush*. (bulg. *oparja*, sârbo-croată *opariti* = a opări) Arsură produsă de lichide fierbinţi sau de vapori supraîncălziţi.

Oper- / *Oper-*. (lat. *opero, -are* = a lucra, din *opes, operis* = muncă, lucrare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la muncă, lucrare.

Operator / *Operator*. (lat. *operator, -oris* = lucrător, de la *opero, -are* = a lucra + *opus, operis* = muncă, lucrare) **1.** Genă coordonatoare care, asociată cu genele de structură, constituie operonul. Segment de ADN adiacent unei gene structurale, care controlează activitatea genelor structurale ale cistronului din care face parte (permite sau blochează transcripţia). Împreună cu promotorul formează regiunea de control a cistronului. Funcţia operator este controlată de un represor. Fiecare operator este constituit din unul sau mai multe situri de legare cu represorul şi fiecare poate funcţiona independent. **2.** Persoană care lucrează cu un dispozitiv, aparat.

Operaţie / *Operation*. (lat. *operatio, -onis* = lucrare, operaţie, de la *opero, -are* = a lucra; *opus, operis* = lucrare, muncă) **1.** În tehnică: fază de lucru **2.** În medicină: act medical efectuat de chirurg cu mâinile sale şi ajutat de instrumente adecvate, în vederea tratamentului chirurgical al unor boli.

Operaţie de calificare / *Qualification*. V. *Calificare*.

Operaţie farmaceutică / *Pharmaceutical operation, Pharmaceutical processing phase*. Sin. *Operaţie, Activitate, Fază de fabricaţie*. (lat. *operatio, -onis* = operaţie) Etapă distinctă a unui proces tehnologic, reprezentând fiecare activitate de preparare. Descrierea exactă a fiecărei operaţii are mare importanţă în industrie; aceasta permite urmărirea exactă a fabricării produsului, pe etape şi totodată ajută la organizarea unei secţii de fabricare, prin împărţirea ei în subsecţii, corespunzătoare uneori fiecărei operaţii.

Opercul / *Operculum*. N.A. *operculum*. (lat. *operculum, -i* = căpăcel) **1.** Formaţiune anatomică cu aspectul unui căpăcel care acoperă unele asce şi capsula briofitelor, care la maturitate se desprinde, favorizând diseminarea sporilor. **2.** Pliu tegumentar de forma unui căpăcel care acoperă fantele branhiale ale peştilor şi ale larvelor de amfibieni sau operculul calcaros secretat de multe gasteropode, care închid gura cochiliei atunci când animalul este în interior. **3.** Structură care acoperă o deschidere sau o formaţie anatomică. Capac.

Operon / *Operon*. (*oper-* + *-on*) Unitate funcţională integrantă a materialului genetic. Grup de gene adiacente responsabile pentru sinteza unei gene de proteine (enzime) înrudite funcţional; operonul include o regiune operatorie, un număr de gene structural echivalente numărului de enzime din sistem şi o genă reglatoare.

Opi-, Opio- / *Opi-, Opio-*. (din gr. *opos* = suc, gr. *opion*, lat. *opium, -ii* = suc de mac, opium) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la opiu.

Opiacee / *Opioids, Opiates*. (*opi-*) Grup de substanţe derivate din opiu, produs obţinut din macul de grădină (*Papaver somniferum*), care depresează activitatea cerebrală (are acţiune narcotică) Din acest grup face parte morfina, codeina şi derivaţii sintetici. Sunt folosite în medicină în special ca analgezice, însă utilizarea lor este strict controlată, datorită riscului mare de adicţie (stupefiante).

Opioid / *Opioid*. (*opi-* + gr. *eidos* = formă) Substanţă receptor care se aseamănă sau are efecte analoage cu opiul.

Opiofagie / *Opiophagia*. Toxicomanie prin ingerare de opiu.

Opiomanie / *Opiomania*. (*opi-* + gr. *mania* = nebunie) Intoxicaţie cronică generată de consumul repetat de opiu. Creează farmacodependenţă cu toate trăsăturile caracteristice acesteia: dependenţă psihică, obişnuinţă, dependenţă fizică.

Opiu / *Opium*. Latexul concretizat obţinut prin incizia capsulelor verzi de *Papaver somniferum*, o specie de mac ce conţine cca 20 de alcaloizi care se pot extrage din acesta. Prima grupă de alcaloizi cu nucleu morfinamic include: morfina 10%, codeina 0,5%, tebaina 0,25%; a doua grupă-alcaloizi cu nucleu benzilizochinoleinic: papaverina 10%, noscapina 6%, narceina 0,2% şi alţi alcaloizi. S-a utilizat în formă tradiţională ca pudră, extract, tinctură, cu acţiune antidiareică, antispastică, antitusivă; în prezent nu se mai foloseşte deoarece este un stupefiant, care induce toxicomanie.

Opo- / *Opo-*. (gr. *opos* = suc) Element de compunere care introduce în termeni referirea la suc.

Opoterapice / *Opotherapics*. Sin. *Organopreparate*. (*opo-* + gr. *therapeia* = tratament) Sin. Preparate farmaceutice realizate din glande, organe, ţesuturi animale proaspete, congelate sau uscate, sub formă de soluţii, soluţii extractive, pulberi liofilizate, substanţe active pure izolate.

Opoterapie / *Opotherapy*. (*opo-* + gr. *therapeia* = tratament) Terapeutică de substituţie cu biopreparate obţinute din ţesuturi, glande sau organe de origine animală, care se utilizează ca atare sau sub formă de extracte. Această metodă este actualmente înlocuită, prin utilizarea de produse, hormoni, de exemplu, obţinuţi prin sinteză.

Opovitase / *Opovitase*. Forme farmaceutice extractive industriale preparate prin stabilizarea plantelor proaspete.

Ops-, -opsie / *Ops-*, *-opsia*. (gr. *ops*, *opsis* = vedere, văz, aspect) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vedere.

Opsine / *Opsins*. (*ops-* + *-ină*) Grup de proteine transmembranare cu Mr de 20-40 Kda, care, prin combinare cu vitamina A, formează molecule sensibile la lumină.

Opsomanie / *Opsomania*. (*opson-* + gr. *mania* = nebunie) Suferinţa morbidă pentru unele alimente determinate.

Opson- / *Opson-*. (gr. *opson* = condiment, care face mâncarea mai apetisantă, termen creat de Wright în 1903, pentru a desemna substanţe care fac microorganismele apte pentru fagocitoză) Element care introduce în termenii compuşi referirea la un aliment.

Opsonine / *Opsonins*. Sin. *Bacteriotropine*. (*opson-* + *-ină*) Proteine solubile prezente în sângele normal în cantităţi foarte mici şi având funcţia de anticorpi, datorită proprietăţilor particulare de a se fixa pe bacterii şi a le face sensibile la fagocitoză. Ele devin abundente după o imunizare artificială. Opsonine specifice.

Opsonizare / Opsonization. (*opson-*) Proces prin care bacteriile sau alte celule devin apte de fagocitoză. Constă în legarea opsoninei de antigeni solubili sau particulari. Este un proces de acoperire a suprafeţei particulelor introduse în torentul circulator, de către proteinele plasmatice, capabile să interacţioneze cu receptorii de pe suprafaţa macrofagelor. Particulele opsonizate sunt rapid recunoscute şi captate de către macrofage, ceea ce determină o epurare (eliminare) rapidă din circulaţie şi depozitare în celulele sistemului reticulo-endotelial (SRE). Astfel, proteinele plasmatice au capacitatea de a afecta biodistribuţia sistemelor de transport introduse în torentul circulator, deoarece pot interveni în captarea acestora de către macrofage.

Optic-, Optico- / *Optic-*, *Optico-*. (gr. *optikos* = care se referă la vedere, gr. *optike*, lat. *optice* = ştiinţa vederii, din gr. *optesthai* = a vedea) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vedere.

Optic / *Optic*, *Optical*. (*optic-*) **1.** Care aparţine ochiului sau simţului văzului, vederii. **2.** Referitor la optică.

Optic pur / *Pure optical*. Compus chiral format dintr-un singur enantiomer.

Optic vid / *Vacuum optic*. Corp care nu prezintă fenomenul Tyndall, deci nu conţine particule dispersate coloidal sau în suspensie.

Optică / *Optics*. (*optic-*) Parte a fizicii care se ocupă cu studiul luminii şi al fenomenelor luminoase. Cuprinde domeniile: *o. geometrică* (studiază propagarea fasciculelor de lumină), *o. fizică* (studiază natura fenomenelor luminoase, cercetând fie aspectul ondulatoriu – *o. ondulatorie*, fie cel corpuscular –*o. fotonică*) şi fotometrie (studiul şi măsurarea mărimilor caracteristice mărimilor luminoase). *O. fiziologică* studiază ochiul ca sistem optic, iar *o. medicală* se referă la modificările patologice ale fenomenelor de refracţie moleculară.

Optim / *Optimum*. (lat. *optimus*, *-a*, *-um* = cel mai bun) Limitele unui factor, mediu de viaţă, proces etc., care asigură cele mai bune condiţii de dezvoltare a organismelor.

Optimizare / *Optimization*. Operaţii de determinare şi de implementare a proceselor la eficienţa cea mai mare.

Opto- / *Opto-*. (gr. *optos* = vizibil) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vizibil.

Optodă / *Optode*. Senzor bazat pe o fibră optică.

Optometrie / *Optometry*. (*opto-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de evaluare a ametropiilor oculare (miopie, hipermetropie, astigmatism), în scopul corecţiei prin lentile optice.

Optometru / *Optometer*. (*opto-* + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru testarea acuităţii vizuale şi alegerea lentilelor adecvate pentru corecţie prin ochelari.

OQ / *OQ*. Abr. engl. *Operational qualification*. V. *Calificarea operaţională*.

Or-, Oro- / *Or-*, *Oro-*. (1. lat. *os*, *oris* = gură; 2. gr. *oros* = munte) Elemente de compunere, rădăcini, care introduc în termeni referirea la gură (cavitate bucală) sau la munte.

Oral / 1. *Oral*; 2. *Orally*; 3. *Orality*. (*oro-* + *-al*) **1.** Substantiv: oral, verbal; ex.: medicament oral, care se administrează pe gură (*per os*), prin înghiţire, sub diferite forme farmaceutice. **2.** Stare sau condiţie ce aparţine gurii. **3.** Acţiunea de sugere, vorbire, verbalizare. Termen incorect: *per oral*; termen corect: *per os* (v.).

Orbi- / *Orbi-*. (lat. *orbis*, *-is* = cerc, rotund) Element de compunere care introduce în termeni referirea la rotund.

Orbicular / *Orbicular*. (lat. *orbicularis*, *-a*, *-um* = circular, de la *orbis*, *-is* = cerc) **1.** Organ vegetal de formă aproape rotundă (ex.: limbul frunzei la *Trapaeolum majus*, *Pirus piraster*). **2.** Care are o formă rotundă, circulară (referire la muşchii buzelor, pleoapelor).

Orbire / *Blindness*, *Cecity*, *Typhiosis*. Sin. *Cecitate* (v.). (lat. *orbus*, *-i* = orb).

Orbit-, Orbito- / *Orbit-*, *Orbito-*. (lat. *orbita*, *-ae* = orbită şi *orbis*, *orbis* = figură rotundă, cerc) Elemente de compunere care se referă la rotund, circular.

Orbital / *Orbital*. (*orbit-* + *-al*) Care se referă la orbită (cavitate osoasă).

Orbital molecular / *Molecular orbital*. Descrie distribuţia unui electron într-o moleculă.

Orbită / *Orbit*. N.A. *orbita*. (*orbit-*) Cavitate osoasă profundă, pereche, situată de o parte şi de alta a foselor nazale, în etajul anterior al craniului. Conţine globul ocular, anexele sale (muşchi, nervi, vase, aparat lacrimal) şi grăsimea orbitală.

Orciprenalină / *Orciprenaline*. Sin. *Alupent*, *Astmopent*. Bronhodilatator cu durată mai lungă de acţiune decât izoprenalina, din grupa simpatomimeticelor. Se administrează sub formă de aerosoli în criza de astm bronşic sau comprimate sublinguale în tratamentul de fond.

Ordin / *Order*. (lat. *ordo*, *-inis* = ordine, rând) **1.** Unitate taxonomică inferioară clasei care cuprinde una sau mai multe familii. În clasificarea plantelor, ordinele prezintă terminaţia *-ales*, de exemplu *Rosales*, *Fagales*, iar în clasificarea animalelor, terminaţia *-a*, de exemplu, *Driptera*, *Carnivora*. **2.** Unitate de clasificare în fizică şi chimie (ordin de reacţie).

Ordin de fabricaţie / *Fabrication order*. Instrucţiuni privind indicaţiile în detaliu al materialelor şi procedeelor necesare fabricării, condiţionării şi depozitării unui lot de medicamente.

Ordin de reacţie / *Reaction order*. Suma puterilor la care sunt ridicate diferite concentraţii ale reactanţilor în ecuaţia cinetică a unei reacţii. După acest criteriu se cunosc reacţii de ordinul I, II, şi III (v.).

Ordin structural / *Structural order*. V. *Cristal*.

Ordonanţă medicală / *Prescription*. Sin. *Reţetă* (v.). (lat. *ordino*, *-are* = a pune în ordine, de la *ordo-*, *-inis* = şir, rând + lat. *medicus*, *-i* = medic, doctor)

Oreion / *Mumps*. Sin. *Parotidită epidemică*. (fr. *oreillons*, din lat. *auricula*, *-ae*, dim. de la *auris*, *-is* = ureche) Boală infecţioasă, contagioasă şi imunizantă care afectează mai ales copiii, până la vârsta de 15 ani, dar poate apărea şi la adulţi, determinată de virusul urlian (*Paramyxovirus*). Se transmite prin contact direct, prin contaminare cu secreţii nazo-faringiene dispersate în aer (strănut), prin salivă şi, probabil, prin intermediul urinei. Boala se manifestă prin tumefacţia însoţită de durere, uni- sau bilaterală a glandelor parotide, uneori şi a glandelor salivare, poate da complicaţii.

Orexi-, -orexie / *Orexi-*, *-orexia*. (gr. *orexis* = apetit) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la apetit.

Orexigen / *Orexigen*. Sin. *Aperitiv*. (*orexi-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă sau tot ceea ce are proprietatea de a stimula, creşte apetitul, pofta de mâncare; contrar *Anorexigen*.

Organ-, Organi-, Organo- / *Organ-*, *Organi-*, *Organo-*. (gr. *organon*, lat. *organum*, *-i* = instrument, maşină, parte a corpului cu funcţie precisă, organ) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un organ (maşină, plantă, om).

Organ / *Organ*. N.A. *organum*. (*organo-*) Structură delimitată localizată în corp care are funcţii definite. Sunt formate din ţesuturi cu inervaţie şi irigaţie vasculară proprie. Pentru realizarea unei funcţii, organele se dispun în sisteme de organe. Organismul animal complex conţine zece sisteme de organe: tegumentar, muscular, scheletic, nervos, endocrin, digestiv, respirator, excretor, circulator, reproducător. La plante sunt: rădăcina, tulpina, frunzele, florile.

Organe de simţ / *Special senses organs*. N.A. *organa sensorum*. Receptori senzoriali specializaţi în percepţia unor excitaţii cu caracter informaţional din mediul exterior. Sunt în număr de cinci: ochiul pentru văz, urechea pentru auz, nasul pentru miros, limba pentru gust şi pielea pentru simţul tactil.

Organe genitale / *Genital organs*. N.A. *organa genitalia*. Formează aparatul (sistemul) reproducător şi se împart în: *o.g. externe* sau ale copulaţiei, feminine: vulvă, vagin şi masculine: penis şi *o.g. interne* sau de reproducere, feminine: ovare, trompe, uter şi masculine: testicule, epididim, vezicule seminale, cordon spermatic, prostată.

Organic / *Organic*. Sin. *Natural*. (*organ-*) **1.** În chimie, orice moleculă care conţine atomi de carbon este considerată moleculă organică (din gr. *organon* = maşină pentru lucru). Chimia organică este chimia vieţii, deoarece carbonul interacţionează în nenumărate moduri cu un număr mare de alte elemente pentru a forma molecule complexe, ADN, ARN, aminoacizi, proteine. **2.** În medicina alternativă, aceasta este un mijloc uzual de material obţinut din natură fără utilizarea de fertilizanţi chimici sau pesticide.

Organigrama întreprinderii / *Entreprise organigramm*. Schemă cu principiile de organizare a serviciilor de producţie, marketing şi de vânzare ale unui laborator (întreprinderi) de produse farmaceutice.

Organigrama marketingului / *Marketing organigramm*. Organizarea serviciilor de marketing şi de vânzare a unei societăţi, laborator de produse farmaceutice.

Organism / *Organism*. (*organo-* + *-ism*) Termen generic care desemnează orice fiinţă vie pluricelulară vegetală sau animală, formată din ţesuturi, grupate în organe, şi acestea în sisteme de organe, cu funcţii distincte, care este capabil să crească, să se dezvolte şi să se reproducă. Bacteriile şi protozoarele sunt considerate organisme unicelulare, dar virusurile nu au această calitate.

Organism exotic / *Exotical organism*. Un agent biologic generator al unei boli inexistente într-o ţară sau zonă geografică sau al unei boli pentru care s-au iniţiat măsuri profilactice sau un program de eradicare în acea ţară sau zonă geografică.

Organism indicator / *Bioindicator*. Sin. *Bioindicator*. Specii de bacterii utilizate ca indicatori biologici pentru a verifica sterilitatea. Sunt în general spori de bacterii rezistente, prezente în număr mare în contaminarea normală a unui produs şi cu rezistenţă egală sau mai mare decât flora microbiană din acel produs, la începutul sterilizării. Ex.: *Bacillus stearothermophilus*, *B. subtilis*, *B. pumilus*.

Organisme modificate genetic (OMG) / *Genetically modified organisms* (*GMO*) sau *Genetically engineered organism* (*GEO*). Sunt organisme al căror material genetic (ADN) a fost alterat prin introducerea unei gene modificate sau a unei gene dintr-o altă varietate sau specie nu prin reproducere şi/sau recombinare naturală. Legislaţia comunitară referitoare la OMG a existat încă din 1990. Acţiunile UE urmăresc protejarea sănătăţii mediului, concomitent cu respectarea regulilor pieţei unice. S-au adoptat măsuri pentru implementarea de prevederi privind mişcarea transfrontalieră a OMG, reglementat în Protocolul de la Cartagina privind securitatea biologică.

Organit / *Organelle*. (*organo-* + *-it*, care desemnează că fiecare element constituie un tot) Formaţiune celulară diferenţiată prezentă în citosol, cu funcţie definită. Principalele organite ale celulelor eucariote animale sunt: nucleu, mitocondrii, aparat Golgi, reţea transgolgiană, lizozomi, endozomi primari şi secundari, peroxizomi, reticulum endoplasmatic neted, reticulum endoplasmatic rugos (acoperit de ribozomi), ribozomi, vezicule.

Organite celulare / *Cellular organelles*. (*organ-* + lat. *cellula*, *-ae* = cameră mică) Elemente structurale vii ale celulei, cu o compoziţie specifică şi care îndeplinesc o anumită funcţie în viaţa celulei (ex.: ribozomii, lizozomii, mitocondriile, nucleul etc.)

Organizare / *Organization*. (fr. *organiser* = a organiza, din lat. *organum*, gr. *organon* = unealtă, instrument) Planificarea şi pregătirea unei activităţi.

Organizare şi conducere farmaceutică / *Pharmaceutical Management*. Denumire anterioară pentru *Management şi marketing farmaceutic*. Ramură a ştiinţelor farmaceutice care studiază fenomenele din procesul asistenţei cu medicamente a populaţiei, în strânsă interdependenţă cu starea de morbiditate, cât şi cu stabilirea principiilor de organizare şi de conducere a sectorului farmaceutic, în vederea asigurării cu medicamente a populaţiei în condiţii optime. Această disciplină a apărut în învăţământul farmaceutic, în 1863, sub denumirea de „Farmacia şi legile farmaceutice”.

Organizator / *Organizer*. (*organ-*) Regiune embrionară care prin intermediul unui mediator (evocator) induce diferenţierea altei regiuni embrionare (Spemann, 1918).

Organizaţia Mondială a Sănătăţii / *World Health Organization*. Abr. OMS / WHO. Organizaţie dependentă de ONU (v.), cu sediul la Geneva, înfiinţată, în 1948, în scopul promovării cooperării internaţionale, în vederea ridicării popoarelor la cel mai înalt grad de sănătate. Acordă asistenţă tehnică, promovează cercetarea ştiinţifică, organizează schimburi de informaţii. Stabileşte priorităţi în lupta împotriva drogurilor. Urmăreşte punerea la punct, în cazul sistemelor naţionale, a unor metode pentru tratamentul şi readaptarea toxicomanilor.

Organizaţia Naţiunilor Unite / *United Nations Organization*. Abr. ONU / UNO. Organizaţie internaţională, cu sediul la New York, creată după cel de-al Doilea Război Mondial. Are scopul de a menţine pacea, de a favoriza dezvoltarea armonioasă a omului şi de a se ocupa de toate problemele ecologice de mediu. În cadrul ONU există cinci organizaţii cu atribuţii speciale: **1.** *Organizaţia pentru Alimentaţie şi Agricultură* / *Food Agricultural Organization* (FAO, 1975); **2.** *Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură* / *United Nations for Education, Science and Culture Organization* (UNESCO, 1945); **3.** *Organizaţia Mondială a Sănătăţii* / *World Health Organization* (*WHO*) / *Organisation Mondiale de la Santé* (OMS); **4.** *Organizaţia Meteorologică Mondială* / *World Meteorologic Organization* / *Organisation Météorologique Mondiale* (OMM, 1947); **5.** *Organizaţia Maritimă*

Consultativă Internaţională (OMCI, 1948) / *World Maritime Consult Organization* (WMCO).

Organo-clorurat / *Organo-chloride*. Expresie care desemnează pesticide ce conţin clor. Ex.: DDT, HCH.

Organo-fosforat / *Organo-phosphorate*. Compus organic cu o funcţie ester sau tioester al acidului fosforic, pe care o conţin insecticide foarte active ca parationul sau malationul. Ei acţionează ca inhibitori de colinesterază.

Organogel / *Organogel*. (*organo-* + lat. *gelum, -i* = îngheţ) Bază de unguent obţinută dintr-un solvent organic şi un agent de gelificare. În această categorie se includ: **1.** bazele de unguent cu polietilenglicol, care sunt baze anhidre; **2.** unele geluri neapoase, preparate cu solvenţi organici anhidri, miscibili cu apa: alcool, glicerol, propilenglicol şi un agent gelifiant; **3.** unele geluri lipofile, preparate din uleiuri şi grăsimi minerale, vegetale sau animale ca: parafina lichidă, ulei de soia, ulei de porumb etc. şi un agent gelifiant (surfactanţi de tip H/L). V. şi *Baze de unguent hidrosolubile*.

Organogen / *Organogen*. (*organo-* + gr. *gennan* = a produce) Element chimic care intră în compoziţia substanţelor organice.

Organogeneză / *Organogenesis, Organogeny*. (*organo-* + gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce) Procesul de formare şi maturizare a organelor plantelor şi animalelor în cursul ontogenezei. Ansamblul de transformări tisulare care conduc la formarea şi la dezvoltarea organelor din organism.

Organografie / *Organography*. (*organo-* + gr. *graphein* = a descrie) Ramura morfologiei şi anatomiei vegetale şi animale care studiază morfo-anatomia organelor plantelor şi animalelor.

Organoleptic / *Organoleptic*. Sin. *Caractere subiective macroscopice*. (*organo-* + gr. *leptikos* = care fixează) Mod de apreciere a caracterelor unui corp, substanţe, decelabile prin organele de simţ: aspect, culoare, miros, gust, pipăit. Termen vechi.

Organo-magnezian / *Organo-magnesium*. Compus organo-metalic conţinând magneziu. Este utilizat pentru sinteze chimice; foarte reactiv, el se poate lega de unele molecule.

Organo-metalic / *Organo-metallic*. Compus organic în care un atom de metal este fixat direct pe un carbon.

Organon / *Organon*. Numele lucrării care conţine scrierile lui Samuel Hahnemann asupra metodei homeopatice în medicină. Este o carte de logică medicală.

Organosol / *Organosol*. (*organo-* + lat. *solum, -i* = sol, pământ) Sistem coloidal în care faza continuă (mediul de dispersie) este un solvent organic ca alcoolul, benzenul, acetona, alcoolul amilic. V. şi *Coloid liofil*.

Organoterapie / *Organotherapy*. (*organo-* + gr. *therapeia* = tratament) Metodă de tratament care utilizează administrarea de extracte din organe şi ţesuturi animale.

Organotropic / *Organotropic*. (*organo-* + gr. *tropikos* = întors, de la *trepein* = a întoarce) Proprietatea de a avea afinitate pentru un organ (ex.: localizarea unor virusuri, microbi, metastaze).

Organul Internaţional de Control al Stupefiantelor / *International Organ of Drug (Narcotic) Control*. Abr. OICS / IODC. Creat în 1961, are sediul la Viena. A fost creat pe baza Convenţiei unice privind stupefiantele, pentru simplificarea procesului de control internaţional, prin fuzionarea Comitetului Central Permanent al Opiului cu Organul de Control al Stupefiantelor.

Orgelet / *Sty, Hordeolum*. Sin. *Hordeolum*. (fr. *orgelet*, din lat. *hardeolus, -i* = bob de orez, urcior la ochi)

Orhi-, -orhidie, Orhido- / *Orchi-, -orchidia, Orchido-*. (gr. *orkhis, -idis* = testicul) Element de compunere care introduce în termeni referirea la testicule.

Orhialgie / *Orchialgia*. Sin. *Orhiadinie*. (*orhi-* + gr. *algos* = durere) Durere testiculară violentă.

Orhiodinie / *Orchiodynia*. Sin. *Orhialgie* (v.). (*orhi-* + gr. *odyne* = durere)

Orhită / *Orchitis, Orchiditis, Testitis*. (*orhi+ -ită*) Inflamaţia testiculului.

Orientare / *Orientation*. (fr. *orienter* = a orienta, din lat. *oriens, -entis* = răsăritul soarelui, participiul prezent de la *orio, oriri* = a se scula). **1.** Proces care permite unor specii animale deplasarea spre o destinaţie precisă. **2.** Capacitatea unui subiect de a conştientiza mediul în care se află în spaţiu, în timp şi în relaţie cu celelalte persoane din jur. **3.** În chimie, poziţia relativă a atomilor sau a unor grupări atomice, a unor compuşi chimici în spaţiu.

Orientare strategică / *Strategic orientation*. Instrument de planificare utilizat de operatorii de marketing pentru identificarea posibilităţilor de creştere a desfacerii şi a profitului.

Orificiu / *Orifice*. (lat. *orificium, -ii* = deschizătură, din lat. *os, -oris* = gură + lat. *fio, -ere* = a face) Deschidere a unei cavităţi la suprafaţă sau într-o altă cavitate.

ORL / *ORL*. **1.** Abr. de la *Oto-Rino-Laringologie*. Ramură a medicinii consacrată maladiilor urechii, nasului şi laringelui; ORL-ist: medic specialist în această ramură medicală. **2.** Abr. de la engl. *Opioid Receptor Like*. Receptor prezent în creierul uman, ce are ca moleculă ligand nociceptina (v.). Activarea lui creşte sensibilitatea la stimulii dureroşi.

Ornitină / *Ornithine*. Poliamină liniară, mică, cu rol important în reglarea ADN şi în regenerarea celulară. V. şi *Poliamine*.

Ornito- / *Ornito-*. (gr. *ornis, ornithos* = pasăre) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pasăre (boli).

Ornitoză / *Ornithosis*. (*ornito-* + *-oză*) Boală infecţioasă benignă, care evoluează ca o pneumopatie atipică, transmisă de păsări la om (îndeosebi porumbei) şi determinată de *Chlamidia psitaci*.

Orofaringe / *Oropharynx*. N.A. *pars oralis pharyngis*. Sin. *Faringe bucal*. (*oro-* + gr. *pharynx, pharyngos* = faringe) Partea mijlocie, bucală a faringelui, dintre nazofaringe şi hipofaringe; la nivel superior are legătură cu cavitatea bucală şi la nivel inferior cu hipofaringele şi stomacul.

Oromucozal / *Oromucosal*. Sin. *Bucofaringian*. (*oro-* + lat. *mucosus, -a, -um* = mucos, din *mucus, -i* = mucus + *-al*) **1.** Care aparţine cavităţii bucale sau bucofaringiene. **2.** Medicament care se administrează în cavitatea bucală, bucofaringiană (oromucozală) pentru o acţiune locală şi uneori generală (sublingual).

Oros / *Oros*. Abr. de la engl. *Oral Osmotic System*. V. *Sisteme terapeutice orale cu cedare controlată* şi *Pompă osmotică*.

Orphanet / *Orphanet*. Organizaţie care susţine medicii, cercetătorii, bolnavii şi familiile acestora pentru obţinerea informaţiilor de care au nevoie în cazul bolilor orfane (sau rare) şi a medicamentelor orfane (medicamente rare), necesare tratamentului maladiilor rare. Date internet: http: //orphanet.infobiogen.fr.

Orto- / *Ortho-*. (gr. *orthos* = drept, corect, normal) **1.** Element de compunere care introduce în termeni sensul de drept, corect, conform cu. **2.** În chimie, prefix ce desemnează poziţia relativă (1-2) a doi substituienţi ai ciclului benzenic (6 carboni) sau a unui heterociclu hexagonal.

Ortodontologie / *Orthodontology*. Sin. *Ortodonţie*. (*orto-* + gr. *odous* = dinte + gr. *logos* = ştiinţă). Specialitate a medicinii stomatologice care studiază anomaliile dento-maxilare şi tratamentul lor ortodontic (chirurgie, proteze).

Ortopedie / *Orthop(a)edics*. Sin. *Ortomorfie*. (*orto-* + gr. *paideia* = educarea copiilor) Ştiinţă care se ocupă cu studiul deformațiilor înnăscute sau dobândite ale aparatului locomotor în vederea prevenirii și a înlăturării lor (chirurgie, aparatură, tratament etc.).

Ortopnee / *Orthopn* (*o*)*ea*. (*orto-* + gr. *pnoia* = respirație de la *pnein* = a respira) Dificultate de a respira în decubit dorsal, care obligă bolnavul să rămână în ortostatism.

Ortoptic / *Orthoptic*. (*orto-* + gr. *optikos* = referitor la vedere, de la *optesthai* = a vedea) Care se referă la vederea binoculară normală.

Ortoptică / *Orthoptics*. Ramură a oftalmologiei care cuprinde studiul, diagnosticul și tratamentul dezechilibrelor oculomotorii și al tulburării vederii binoculare.

Ortorexie / *Orthorexia*. (*orto-* + gr. *orexis* = apetit) **1.** Stare normală a apetitului unui individ. **2.** Preocupare exagerată pentru o alimentație corectă (tulburare de alimentație caracterizată prin dependența de a consuma obsesiv alimente sănătoase).

Ortostatic / *Orthostatic*. (*orto-* + gr. *statikos* = care stă în picioare) Care se raportează la poziția verticală.

Ortostatism / *Orthostatism*. (*orto-* + gr. *statikos* = care stă în picioare) Poziție bipedă verticală, în picioare.

Ortostih / *Orthostichous*. (*orto-* + gr. *stykhos* = rând, șir) Linia care unește mugurii sau frunzele dispuse unele sub altele în lungul tulpinii. Numărul ortostihurilor este constant pentru o anumită specie de plantă (ex.: *Prunus persica* are cinci ortostihuri).

Ortotrofie / *Orthotrophy*. (*orto-* + gr. *trophe* = hrană, nutriție) Alimentație fiziologică care utilizează alimente adecvate nevoilor fiziologice.

Ortotrop / *Orthotropic*. (*orto-* + gr. *tropos* = curbare) Organ al plantelor care se prezintă în linie dreaptă, în sus sau în jos (ex.: tulpina de la *Stachys recta* sau tuberculul de la *Corydalis solida*).

Os-, Osi- / *Os-*, *Osi-*. (lat. *os*, *ossis* = os) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la os.

Os / *Bone*. (*os-*) Organ component al scheletului, provenit din țesutul conjunctiv, metastaziat, impregnat cu săruri de calciu, format din țesut osos compact și spongios. Conține 32% substanță organică (oseină și osteomucoid), 68% săruri minerale (fosfați și carbonați de calciu, în raport 9:1), cantități reduse de: fluor, sodiu, potasiu, fier, aluminiu. Oasele pot fi plate, scurte și lungi; se leagă de mușchi prin articulații.

Osci-, Oscil- / *Osci-*, *Oscil-*. (lat. *oscilatio*, *-onis* = balansare, de la *oscillo*, *-are* = a oscila) Element de compunere care introduce în termeni referirea la oscilație, balans.

Oscilator / *Oscillator*. (*oscil-*) Sistem capabil să provoace sau să întrețină oscilații electrice sau mecanice. Ex.: un circuit electric care generează un curent alternativ de o anumită frecvență.

Oscilație / *Oscillation*. (*oscilo-*) Variație în timp a mărimilor caracteristice unui sistem fizic sau biofizic, însoțită de o transformare a energiei dintr-o formă în alta, în mod periodic sau aproape periodic, reversibil sau parțial reversibil. După natura acestor mărimi, se deosebesc o.: *mecanice* (în care energia cinetică se transformă în energie potențială și reciproc), *electromagnetice* (în care energia electrică se transformă în energie magnetică și invers), *electromecanice* (în care energia electrică se transformă în energie mecanică și invers) etc.

Oscilograf catodic / *Cathodic oscillograph*. (*oscilo-* + gr. *graphein* = a scrie + *kathodos* = drum în jos, *hodos* = cale, drum) V. *Osciloscop*.

Oscilometrie / *Oscillometry*. (*oscilo-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de măsurare, cu ajutorul oscilometrului, a presiunii arteriale în funcție de amplitudinea oscilațiilor presiunii arteriale medii, exprimată în unități convenționale.

Oscilometru / *Oscillometer*. (*oscilo-* + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru măsurarea presiunii arteriale în funcție de amplitudinea oscilațiilor peretelui arterial sub acțiunea unei presiuni date.

Osciloscop / *Oscilloscope*. (*oscilo-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Aparat care transformă semnalele electrice în semnale optice. Funcționarea o. se bazează pe devierea razelor catodice în câmpuri electrice sau magnetice.

Oseină / *Ossein*, *Ostein*. Sin. *Osteonectină* (*os-* + *-ină*).

Osificare / *Ossification*. Sin. *Osteogeneză*. (*os-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Formarea și dezvoltarea țesutului osos din țesutul conjunctiv; normală sau patologică.

-osis / *-osis*. Sufix grecesc, corespunzător sufixului românesc -oză, care indică o stare de boală, un proces morbid; conține adesea și sensul de creștere continuă anormală.

Osmet / *Osmet*. Sistem terapeutic rectal osmotic cu cedare prelungită și controlată, bazat pe difuziunea prin osmoză a medicamentului.

Osmidroză / *Osmidrosis*. Sin. *Bromhidroză* (v.). (*osmo-* + gr. *hidros* = sudoare + *-oză*)

-osmie, Osmo- / *-osmia*, *Osmo-*. (gr. *osme* = miros) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la miros, simțul olfactiv.

Osmo- / *Osmo-*. (gr. *osmos* = impuls, împingere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la impuls, osmoză, difuzie, trecere.

Osmofor / *Osmophore*. (*osmo-* + gr. *phoros* = care poartă, de la *pherein* = a purta, a transporta) Radical chimic care, legat la o moleculă, îi conferă acesteia proprietatea de a stimula aparatul olfactiv și deci de a fi odorantă.

Osmol / *Osmole*. (*osmo-* + lat. *moles*, *-is* = masă informă) Masă în grame dintr-un solut, existând ca molecule, care este echivalentă osmotic cu un mol dintr-un neelectrolit, care se comportă ideal. Osmolul reprezintă toate particulele ce pot fi prezente într-o soluție. Masa osmol a unui neelectrolit dintr-o soluție diluată este egală cu masa lui moleculară în grame. 1 miliosmol (1 mOsm) este masa exprimată în miligrame. Pentru o soluție de clorură de sodiu, care este un electrolit, o moleculă de clorură de sodiu reprezintă 2 osmoli de clorură de sodiu. 1 osm = raportul dintre cantitatea de substanță exprimată în grame la litru și masa ei atomică.

Osmolalitate / *Osmolality*. Relație masă la masă între un solut și un solvent. O soluție are o concentrație osmolală (osmolalitate) de 1 când conține un osmol de solut la 1.000 g apă. O soluție 1 osmolală este aceeași ca și o soluție 1 molală dintr-un neelectrolit tipic. Cu un electrolit tip cum este clorura de sodiu, 1 osmol reprezintă 0,5 moli de clorură de sodiu.

Osmolaritate / *Osmolarity*. Relație de masă la volum dintre un solut și o soluție finală. O soluție 1 molar și 1 osmolar este aceeași pentru un neelectrolit. O soluție are o concentrație osmolară de 1 când conține 1 osmol de solut pentru un litru de soluție.

Osmometru / *Osmometer*. (*osmo-* + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru măsurarea presiunii osmotice.

Osmoreceptor / *Osmoreceptor* (*osmo-* + lat. *receptor*, *-oris* = care primește) Receptor situat în hipotalamus, care este stimulat de creșterea concentrației lichidului interstițial. Ca urmare este eliberat hormonul antidiuretic (ADH), ceea ce face ca apa să fie păstrată în corp, menținând homeostazia lichidelor corporale. Receptor situat în hipotalamus, care este stimulat de creșterea concentrației lichidului interstițial. Ca urmare, este eliberat hormonul antidiuretic (ADH), ceea ce face ca apa să fie păstrată în corp, menținând homeostazia lichidelor corporale.

Osmoreceptor / *Osmoreceptor*. (*osmo-* + lat. *receptus*, de la *recipio*, *-ere* = a primi) **1.** Receptor senzorial pentru miros. **2.** Receptor al variațiilor de presiune osmotică.

Osmoreglare / *Osmoregulation*. (*osmo-* + lat. *regulo*, *-are* = a regla) Reglarea presiunii osmotice din celulele sau ţesuturile organismelor vii.

Osmotic / *Osmotic*. (*osmo-*) Care se află în relaţie cu fenomenul de osmoză, depinde de acesta, ex.: presiune osmotică.

Osmoză / *Osmosis*. (*osmo-* + *-oză*) Un caz particular al difuziunii: mişcarea moleculelor de solvent la nivelul unei membrane semipermeabile, din compartimentul unde există o concentraţie mai scăzută de solvit, pentru care membrana este impermeabilă, în alt compartiment, în care concentraţia de solvit este mai mare. Fenomenul are importanţă în fiziologia celulară. Sau: osmoza este fenomenul de difuziune a solventului între două soluţii de concentraţii diferite, separate printr-o membrană semipermeabilă. Dependent de situaţii, soluţia mai diluată traversează membrana spre soluţia mai concentrată (exosmoză, endosmoză) până la egalarea presiunii osmotice a soluţiilor de o parte şi de alta a membranei (izoosmoză).

Osmoză inversă / *Reverse osmosis*. Procedeu de purificare a apei, care are la bază fenomenul de osmoză. Instalaţia este formată dintr-un modul cu două compartimente separate de o membrană semipermeabilă şi de o pompă, care aduce apa de purificat, sub presiune, în primul compartiment. Presiunea din primul compartiment în care se găseşte apa, este superioară presiunii osmotice, ceea ce duce la ieşirea apei din compartiment, prin membrana semipermeabilă (fibre de nylon) şi are loc reţinerea moleculelor organice, cu o masă moleculară până la 300. Rezultă o apă sterilă, apirogenă şi fără particule străine.

Osos / *Bony*, *Osseous*. (lat. *osseus* = de os, de la *os*, *ossis* = os) Termen care se referă la os, ex. scheletul osos.

Oste-, Osteo-, -ost, -ostoză / *Oste-*, *Osteo-*, *-ost*, *-ostosis*. (gr. *osteon* = os) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la os.

Osteită / *Osteitis*. (*osteo-* + *-ită*). Inflamaţie a osului, care afectează şi cavitatea medulară, caracterizată prin hipertrofie osoasă, sensibilitate locală, durere difuză.

Osteoalgie / *Osteoalgia*. Sin. *Osteodinie*. (*osteo-* + gr. *algos* = durere). Durere osoasă. Var. *Ostealgie*.

Osteoartrită / *Infectious osteoarthritis*. Sin. *Boală degenerativă a articulaţiilor*. (*osteo-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-ită*) Artrită infecţioasă cu leziuni extinse la nivelul zonelor osoase adiacente. În engleză, termenul *osteoarthritis* semnifică *artroză*.

Osteoblast / *Osteoblast*. (*osteo-* + gr. *blastos* = germene, mugure) Formă tânără de celulă osoasă care secretă osteina (sau oseina, osteonectina), formând astfel sistemul osos. Este prezentă în ţesutul conjunctiv şi în cel cartilaginos, pe cale de osificare. Intervine deci în procesele fiziologice (creştere osoasă) şi patologice (reosificare). Osteoblastul se transformă în osteocit.

Osteoblastom / *Osteoblastoma*. (*osteo-* + gr. *blastos* = germene, mugure + *-oma*) Tumoră osoasă benignă cu localizare la nivelul rahisului, scheletului mâinilor sau picioarelor, produsă prin proliferarea osteoblastelor, apare la vârstă tânără.

Osteocit / *Osteocyte*. (*osteo-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă osoasă care derivă din osteoblast.

Osteoclast / *Osteoclaste*. Sin. *Mieloplax*. (*osteo-* + gr. *klastos* = rupt). Celulă de dimensiuni mari (gigant, multinucleată), situată la suprafaţa traveelor osoase. Are rol în procesele de resorbţie osoase fiziologice sau patologice, probabil sub influenţa parathormonului. Se află în echilibru cu osteoblastele.

Osteocondensare / *Osteosclerosis*, *Oseous eburnation*. Sin. *Osteoscleroză* (*osteo-* + lat. *condenso*, *-are* = a îngrămădi, de la lat. *con* = împreună şi *densus*, *-us* = dens, compact)

Osteocondrită / *Osteochondritis*. (*osteo-* + gr. *khondros* = cartilaj + *-ită*) Inflamaţie a osului şi cartilajului său. Se utilizează şi termenul de *Osteocondroză*, cu acelaşi înţeles.

Osteocondrodisplazie / *Osteochondrodysplasia*. (*osteo-* + gr. *khondron* = cartilaj + gr. *dys* = dificil, greu + gr. *plasis* = modelare, de la *plassein* = a forma, a modela) Boală determinată de o anomalie de creştere sau de dezvoltare a oaselor şi cartilajelor.

Osteocondroză / *Osteochondritis*. (*osteo-* + gr. *khondros* = cartilaj + *-oză*) Denumire generică pentru distrofiile de creştere la copil, consecutive cu perturbările de osificare, degenerescenţă, urmată de reosificare.

Osteodensitometrie / *Osteodensitometry*. (gr. *osteon* = os + lat. *densitas*, *-atis* = consistenţă, densitate, de la *densus* = dens, compact + gr. *metron* = măsură) Metodă de evaluare a densităţii minerale osoase prin intermediul măsurării absorbţiei de raze X sau gamma.

Osteodinie / *Osteodynia*. Sin. *Osteoalgie*. (*osteo-* + gr. *adyne* = durere) Durere osoasă profundă, acută.

Osteodisplazie / *Osteodystrophy*. Sin. *Osteodistrofie*. (*osteo-* + gr. *dys* = greu, dificil + gr. *plasis* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela)

Osteodistrofie / *Osteodystrophia*. Sin. *Distrofie osoasă*, *Displazie osoasă*, *Osteodisplazie*. (*osteo-* + gr. *dys* = dificil, greu + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) Tulburări trofice ale scheletului privind modificarea formei, mărimii, consistenţei sau creşterii osului.

Osteofit / *Osteophyte*. (*osteo-* + gr. *phyton* = plantă) Excrescenţă osoasă anormală pe marginea unei suprafeţe articulare, formată în general din ţesut spongios, ca urmare a reluării osificării. Apare în cadrul unor procese inflamatorii şi degenerative. V. şi *Cioc de papagal*.

Osteofitoză / *Osteophytosis*. (*osteo-* + gr. *phyton* = plantă + *-oză*) Formarea de osteofite.

Osteogeneză / *Osteogenesis*, *Osteogeny*. Sin. *Osificare*. (*osteo-* + gr. *genesis* = producere, de la gr. *gennan* = a produce, a forma) Proces de osificare.

Osteoliză / *Osteolysis*, *Ossifluence*. (*osteo-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge). **1.** Pierderea şi diminuarea calciului osos. **2.** Proces de resorbţie minerală şi organică a osului, care se produce prin acţiunea invadantă a ţesutului de granulaţie, bogat vascularizat, apărut ca rezultat al unei reacţii inflamatorii.

Osteomalacie / *Osteomalacia*. (*osteo-* + gr. *malakia* = înmuiere, de la *malakus* = moale) Maladie care se caracterizează printr-o demineralizare difuză, ce antrenează dureri, fisurări sau deformări ale oaselor. Se localizează în corticala osoasă matură şi/sau în ţesutul osos spongios.

Osteomielită / *Osteomyelitis*. (*osteo-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ită*) Inflamaţie concomitentă a osului şi a măduvei osoase, determinată de o infecţie, din cauza unei fracturi deschise, cel mai frecvent.

Osteopatie / *Osteopathy*. (*osteo-* + gr. *pathos* = boală) Termen generalizat pentru toate afecţiunile osoase.

Osteopenie / *Osteopenia*. (*osteo-* + gr. *penia* = sărăcie) Reducerea masei osoase, atât proteică, cât şi minerală, datorată scăderii vitezei sintezei osteoide la un nivel insuficient, pentru a compensa liza osoasă normală. Poate antrena o fragilitate osoasă.

Osteoplastie / *Osteoplasty*. (*osteo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Intervenţie chirurgicală de reparare a unui os; se utilizează un grefon osos sau material protetic.

Osteoporoză / *Osteoporosis*. (*osteo-* + gr. *poros* = piatră poroasă + *-oză*) Stare patologică; se caracterizează prin diminuarea cantităţii de ţesut osos (scăderea densităţii osoase), cu creşterea cavităţilor interne, ce antrenează o fragilitate anormală a osului. Se datorează unui proces de demineralizare (a calciului şi a fosforului din oase). Cel mai frecvent se observă la persoanele în vârstă, la femei după menopauză. Osteoporoza este însoţită uneori de osteomalacie, cu riscul de apariţie a unor deformări osoase, scăderea înălţimii sau fracturi patologice.

Osteoză / *Osteosis*. (*osteo-* + *-oză*). Osteopatie non-inflamatoare.

Ostiolă / *Ostiole*. (*osti-*) **1.** Orificiul format de cele două celule somatice prin care se realizează schimbul de gaze (CO_2, O_2) şi vapori de apă dintre ţesuturile vegetale şi mediul extern. **2.** Orificiul prin care periteciile, picnidiile de la ascomicete şi conceptaculele de la algele brune comunică cu exteriorul.

Ot-, Otico-, Oto- / *Ot-*, *Otiko-*, *Oto-*. (gr. *otikos* = referitor la ureche şi *ous*, *-otos* = ureche) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ureche.

Otalgie / *Otalgia*. Sin. *Otodinie*. (*oto-* + gr. *algos* = durere) Durere la nivelul urechii, de origine auriculară sau difuză.

OTC / *OTC*. Abr. din engl. *Over The Counter* = peste cele socotite (medicamente). Denumire pentru medicamente (care figurează pe o listă a Ministerului Sănătăţii), ce se eliberează fără reţetă, ex.: antigripale, antiinflamatoare, antitusive, vitamine, suplimente nutritive etc. V. *Medicamente OTC*.

Otic / *Otic*. (*ot-*) Care se referă la ureche sau se află în relaţie cu aceasta.

Otită / *Otitis*. (*oto-* + *-ită*) Inflamaţie dureroasă a urechii externe, medii sau interne, însoţită de febră.

Otoconuri / *Otocones*. Sin. *Supozitoare auriculare*. (*oto-* + lat. *conus*, *-i* = con) Forme farmaceutice solide destinate tratamentului afecţiunilor supurative ale urechii medii şi inflamatorii ale urechii externe. Au formă cilindro-conică, cu lungimea de 15-20 mm, diametrul bazei de 3-3,5 mm şi greutatea 0,40-0,60 g. Se prepară din excipienţi care se topesc la temperatura corpului (37°C), după metodele descrise la supozitoare.

Otodinie / *Otodynia*, *Otalagy*. Sin. *Otalgie* (v.). (*oto-* + gr. *odyne* = durere)

Otologie / *Otology*. (*oto-* + gr. *logos* = *ştiinţă*) Ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia, investigaţiile funcţionale şi patologia urechii.

Otomicoză / *Otomycosis*. (*oto-* + gr. *myketes* = ciupercă + *-oză*) Micoză a conductului auditiv extern.

Otopatie / *Otopathy*. (*oto-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generală a bolilor aparatului auditiv.

Otoragie / *Otorrhagia*. (*oto-* + gr. *rhegnenai* = a tâşni, a izbucni) Hemoragie exteriorizată la nivelul conductului auditiv extern.

Otoree / *Otorrh(o)ea*. (*oto-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Scurgere mucoasă, seroasă sau purulentă la nivelul conductului auditiv extern.

Otorinolaringologie / *Otorhinolaryngology*, *Ear-nose-throat*. (*oto-* + gr. *rhis*, *rhinos* = nas + gr. *larynx*, *laryngos* = laringe + gr. *logos* = ştiinţă) Abr. ORL. Ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia şi patologia urechii, foselor nazale, faringelui şi laringelui.

Otoscop / *Otoscope*. (*oto-* + gr. *skopos* = observare, din *skopein* = a vedea, a examina) Instrument utilizat pentru a inspecta conductul auditiv extern şi timpanul.

Ototoxicitate / *Ototoxicity*. (*oto-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Toxicitate manifestată de unele medicamente, ca streptomicina şi alte antibiotice din familia aminosidelor, sau chinina ş.a. pentru urechea internă. Fenomenul este ireversibil şi se manifestă prin zgomote, o pierdere a percepţiei sunetelor şi, uneori, prin surditate.

Otravă / *Poison*. (sl. *otraviti* = a produce mâhnire, a tulbura seninătatea sufletească) V. şi *Toxic*.

Oţeluri VA / *Steels VA*. Oţeluri inoxidabile, acidorezistente, cu structură austenitică, nemagnetice, fabricate sub diferite denumiri: V_2A, V_4A, $V_{12}A$, conţinând carbon, crom, nichel, molibden, cât şi alte adaosuri ca titan, cupru, rubidiu. Sunt folosite pentru fabricarea de recipiente în industria de medicamente.

Oţet / *Acetic acid*. Sin. *Acid acetic* (v.). V. *E 260*.

Ou / *Egg*. (lat. *ovum*, *-i* = ou) **1.** Ovul, oul virgin. **2.** Zigot, v. *Ou fecundat*. **3.** Ovocit. **4.** Ansamblul embrionului sau al fetusului şi al anexelor sale.

Ou fecundat / *Fertilized egg*, *Spermatovum*, *Oosperm*. Sin. *Zigot* (v.).

Ouabaină / *Ouabain*. Sin. *Strofantină*, *Strofentozid-g*. (somaleză *ouabaia* = planta numită şi *Acokanthera* şi extractul acesteia) Glicozid cardiotonic major, cu acţiune rapidă şi scurtă, extras din planta *Strophantus kombé*. Se administrează i.v. în tratamentul de urgenţă al insuficienţei cardiace acute.

Ov-, Ovo- / *Ov-*, *Ovo-*. (lat. *ovum*, *-i* = ou) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ou.

Ovalbumină / *Ovalbumin*. (*ov-* + lat. *albumen*, *-inis* = albuş de ou, de la *albus*, *-a*, *-um* = alb+ *-ină*) Proteină extrasă din albuşul de ou, cu Mr = 44 KDa pH-izoelectric de 4,6; este utilă ca antigen.

Ovar-, Ovario- / *Ovar-*, *Ovario-*. (lat. medicală *ovarium*, *-ii* = ovar, de la *ovum*, *-i* = ou) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ovar.

Ovar / *Ovary*. (*ovari-*) **1.** Partea bazală, mai dilatată a gineceului (pistilului) care generează şi poartă în interiorul său ovulele, iar după fecundaţie se transformă în fruct. Este un organ caracteristic Angiospermelor. *a. inferior* – total închis în receptacul. *b. superior* – prins de receptacul numai la baza sa. **2.** N.A. *ovarium*. Glandă genitală feminină, pară şi simetrică în cavitatea peritoneală. Împreună cu trompele şi uterul, constituie organele genitale interne ale femeii. Are o funcţie dublă: *exocrină*, de maturaţie (ovogeneză) şi de expulzie a ovulelor şi *endocrină* (secreţie de estrogeni progesteron) în cantităţi mici de androgeni.

Ovarită / *Ovaritis*, *Oophoritis*. (*ovar-* + *-ită*) Inflamaţie acută sau cronică a ovarului.

Ovat / *Ovate*. (*ob-* + lat. *ovatus*, *-a*, *-um* = ovat) Organ vegetal în formă de ou cu vârful în jos, cu lăţimea cea mai mare deasupra mijlocului; raportul lungime-lăţime este de 3:2 (ex.: frunzele de la *Coryllus avellana*).

Overdose / *Overdose*. Sin. *Supradoză*. (engl. *overdose* = supradoză, din engl. *over* = peste + *dose* = doză) Termen englez cu sensul de doză excesivă, supradoză, uneori fatală, utilizată de consumatorii de droguri.

Ovocit / *Ovocyte*. Sin. *Oocit*. (*ovo-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă germinativă feminină, care este o etapă în ovogeneză, ce rezultă din transformarea unei ovogonii şi din care derivă ovulul.

Ovul / *Ovule*. (lat. *ovulum*, *-i* = ou mic, din lat. *ovum*, *-i* = ou) **1.** Organ caracteristic Spermatofitelor, sediul unor procese fundamentale ale ciclului evolutiv, şi anume: formarea macrosporului, a gametofitului feminin, a zigotului şi a embrionului. După fecundaţie se transformă în sămânţă. **2.** Gametul femel al animalelor; celulă sexuală produsă de ovar, care, după fecundaţie, dă naştere embrionului. **3.** Formă farmaceutică solidă pentru administrarea intravaginală (v. *Ovule*).

Ovule / *Ovula*, *Vaginal preparations*. Sin. *Supozitoare vaginale*, *Pesarii*. Preparate solide unidoză; au forme diferite, în general, ovoide. Volumul şi consistenţa lor fiind adaptate administrării vaginale. Conţin una sau mai multe substanţe active, dizolvate sau dispersate într-o bază adecvată. Aceasta este, după caz, solubilă sau dispersabilă în apă sau se topeşte la temperatura corpului. Ovulele pot conţine, dacă este necesar, şi alte substanţe auxiliare, ca: diluanţi, adsorbanţi, tensioactivi, lubrifianţi, conservanţi antimicrobieni şi coloranţi autorizaţi. Masa lor este: 0,5-1 g pentru copii şi 2-4 g ovule preparate cu unt de cacao sau gliceride semisolide sau 5-12 g ovule preparate cu masa glicero-gelatinoasă.

-ox, Oxi-, -oxie, Oxo- / *-ox, Oxi-, -oxia, Oxo-*. (gr. *oxys* = acru, acid, oxigen, ascuţit, rapid) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la oxigen, rapid, acid.

Oxacilină / *Oxacillin* (DCI). Penicilină de semisinteză cu catenă laterală izoxazolică, antistafilococică, rezistentă la sucul gastric acid şi la penicilină. Biodisponibilitatea sistemică după administrare orală este de 30%; administrată i.m. sau i.v., are o absorbţie maximă. Se utilizează în infecţii cu stafilococi penicilinazosecretori.

Oxal- / *Oxal-* (gr. *oxalis* = măcriş, plantă bogată în oxalaţi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la acidul oxalic şi la sărurile lui.

Oxalat / *Oxalate*. (*oxal-*) Sare a acidului oxalic, se află în plante şi în urină: 20-40 mg / 24 ore. Oxalatul de calciu poate forma calculi, iar oxalatul de sodiu este utilizat ca anticoagulant *in vitro*. Administrat *in vivo* este toxic, prin fixarea calciului ionic.

Oxalemie / *Oxal(a)emia*. (*oxal-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa şi concentraţia acidului oxalic în sânge.

Oxaloză / *Oxalosis*. Sin. *Hiperoxalurie* (v.). (*oxal-* + *-oză*)

Oxalurie / *Oxaluria*. (*oxal-* + gr. *ouron* = urină) Concentraţia de acid oxalic în urină, mai ales ca săruri de calciu. Valoare normală: 0,01 la 0,025g / 24ore sau 110 la 440 µmol. Creşte în tulburări metabolice genetice, în care se formează acid oxalic excesiv-hiperoxalurie de tip I.

Oxibiotic / *Oxybiotic*. (*oxi-* + gr. *bios* = viaţă) Organism aerobiont.

Oxicarbonemie / *Carbon monoxide blood concentration*. (gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *carbo*, *-onis* = cărbune + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa de monoxid de carbon în sânge; valori normale: 0,13-1,3%.

Oxicarbonism / *Carbon monoxide poisoning*. (gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *carbo*, *-onis* = cărbune + *-ism*) Intoxicaţie cu oxid de carbon, acută sau cronică.

Oxicorticosteroizi / *Glucocorticoids*. Sin. *Glucocorticosteroizi*. (gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă + gr. *stereos* = solid, în relief + gr. *eidos* = formă) Grup de steroizi secretaţi de zona fasciculată a glandei suprarenale, care sunt caracterizaţi de prezenţa unui radical cetonic sau alcoolic: *corticosteronul*, *11-dehidrocorticosteronul*, *17-OH-corticosteronul* (sau cortizonul), *17-OH-11- dehidrocorticosteronul* (sau cortizolul).

Oxid de calciu / *Calc, Lime*. Sin. *Var nestins* (*quicklime*). Material mineral extras din rocile calcaroase, utilizat pentru prepararea soluţiei apoase de hidroxid de calciu (var stins) şi a linimentului de calciu (emulsie tip H/L, utilizată în tratamentul arsurilor solare), ca aditiv alimentar. V. *E 529*.

Oxid de carbon / *Carbon monoxide*. (*oxi-* + lat. *carbo*, *carbonis* = cărbune) Sin. *Monoxid de carbon*. Are formula CO. Gaz incolor şi inodor, toxic, cu mare afinitate pentru hemoglobină, cu formare de carboxi-hemoglobină, stabil, ceea ce duce la intoxicaţia numită *carbonism*. Sângele nu se mai oxigenează.

Oxid de etilen / *Ethylene oxide*. Substanţă gazoasă utilizată pentru sterilizarea materialelor. Este toxic, inflamabil, exploziv şi cu potenţial mutagen.

Oxid de magneziu / *Magnesium oxide*. V. *E 530*.

Oxid nitric / *Nitric oxid*. (*oxi-* + lat. *nitrum*, *-i*, gr. *nitron* = nitrat de potasiu, potasă) Sin. *Monoxid de azot*. Cu formula NO, gaz incolor, produs normal în organism şi în aerul expirat în concentraţie de 10 ppb. Este un mediator chimic, de tip autoacoid, vasodilatator al vaselor sangvine, cu rol imunitar contra agenţilor infecţioşi şi probabil contra transformării canceroase a celulelor; supraproducţia are efecte nocive – inducerea unei stări de şoc, distrucţii tisulare.

Oxidabilitate / *Oxidable*. **1.** Proprietatea unei substanţe de a se oxida sub acţiunea oxigenului, din aer, apă, sau a unui oxidant. **2.** Consum chimic de oxigen, abr. CCO, reprezintă totalitatea substanţelor organice dizolvate în apă, oxidabile cu permanganat de potasiu.

Oxidare / *Oxidation*. (*oxi-*) **1.** Combinarea unei substanţe chimice cu oxigenul. **2.** Creşterea valenţei unui cation sau diminuarea valenţei unui anion. **3.** Pierderea de hidrogen de către o substanţă sau de electroni, de către un atom. Oxidarea nu este neapărat determinată de oxigen. **4.** Reacţie chimică cu un agent oxidant (oxigen, peroxizi, ioni metalici sau alţi compuşi). Combinarea oxigenului cu diferite elemente este numită *oxidare*. Reacţiile respective pot fi energice, când au loc cu degajare de căldură şi lumină şi se numesc *arderi vii* sau *combustii*, sau decurg cu viteză mică, fără emisie de lumină şi de căldură, când sunt numite *arderi lente*. În arderile lente, reacţiile ce au loc sunt aceleaşi ca în arderile vii, degajându-se aceeaşi cantitate de energie; deosebirea constă în faptul că procesul de oxidare decurge lent, într-un timp mai lung, iar căldura rezultată este absorbită progresiv de mediul înconjurător. Spre exemplu: oxidarea fierului în aer (ruginirea) sau oxidarea fosforului alb în atmosferă, la temperatura obişnuită, cu formarea oxizilor respectivi. Uneori căldura emisă se poate acumula treptat, până se atinge o anumită temperatură la care procesul devine energic, iar materialul se aprinde spontan. Astfel se explică autoaprinderea depozitelor de cereale, bumbac, paie, cărbuni etc. Arderile lente sunt şi oxidările ce au loc în organismele vii. Aceste reacţii vitale sunt catalizate de anumite substanţe numite enzime, care sunt catalizatori organici specifici unor anumite reacţii de oxidare (oxidaze, dehidrogenaze).

Oxidază / *Oxidase*. (*oxi-* + *-ază*) **1.** Enzimă care activează oxigenul, ex.: citocromoxidaza, care activează O_2, oferindu-i electroni. **2.** Enzimă care transformă prin fixare de oxigen, o substanţă în alta, ex. aminooxidazele transformă aminele în aldehide.

Oxidoreducere / *Oxido-reduction*. Sin. *Redox*. (*oxi-* + lat. *reductio*, *-onis* = înapoi, din *re* = iarăşi şi *duco*, *-ere* = a duce) **1.** Reacţie chimică prin transfer de electroni între doi reactanţi, cu producere simultană de oxidare şi reducere, unul mai bogat în electroni, este forma redusă şi unul mai sărac în electroni, forma oxidată. Forma redusă (reducător) transferă electronii la forma oxidată. **2.** Proces prin care se efectuează schimburile respiratorii tisulare de utilizare a oxigenului şi a ionilor de hidrogen.

Oxidoreductază / *Oxidoreductase*. (*oxi-* + lat. *reductus*, *-a*, *-um* = redus + *-ază*) Enzimă care oxidează un substrat, ex.: dehidrogenaza.

Oxidoză / *Oxidose*. (*oxi-* + gr. *dosis*, *-is* = doză) **1.** Intoxicaţie cu oxigen, la presiune normală, „oxidoza subacută" se manifestă prin fenomene pulmonare. **2.** Intoxicaţie cu oxigen sub presiune, „oxidoza acută", este dominată de manifestări nervoase (paliditate, astenie, anxietate, tulburări audiovizuale, convulsii).

Oxifil / *Acidophilic*. (*oxi-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi, a plăcea) Cu afinitate pentru oxigen.

Oxigen / *Oxygen*. (gr. *oxys* = acru, acid + gr. *gennan* = a produce) Elementul chimic cu numărul atomic 8, simbol O, unul dintre elementele cele mai abundente în natură. Se poate afla ca O_2 sau ca O_3 (ozon). În condiţii normale, este un gaz incolor, inodor şi insipid, solubil în apă, este foarte reactiv, se poate combina cu aproape toate elementele chimice. Are rol esenţial în respiraţie şi în procesele metabolice din organismele vii. Se utilizează cu administrare frecventă în terapia intensivă. În industria alimentară, este utilizat pentru ambalarea alimentelor în atmosferă controlată. V. *E 948*.

Oxigenare / *Oxygenation.* (*oxi-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Proces de fixare a unei molecule de oxigen pe un substrat. **2.** Oxigenarea sângelui cu hemoglobină sau cu un pigment respirator, printr-o legătură labilă.

Oxigenază / *Oxigenase.* (*oxi-* + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă care fixează oxigenul pe o moleculă de apă, cu formarea de apă oxigenată.

Oxigenoid / *Oxigenoid.* Termen din homeopatie care se referă la constituţie, temperament, stare biochimică. Corespunde, după *Grauzogl*, unui metabolism cu oxidări exagerate (ex. iodum, phosphorus).

Oxigenoterapie / *Oxygenotherapy.* (*oxi-* + gr. *gennan* = a produce + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea terapeutică a oxigenului, de ex.: la scafandri (accidente de decompresie), embolii gazoase, intoxicaţii cu oxid de carbon.

Oxihemoglobină / *Oxyhemoglobin.* (*oxi-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge + lat. *globulus*, *-i* = glob+ *-ină*) Forma oxidată a hemoglobinei, prin fixarea a patru molecule de oxigen, câte una de fiecare hem; este forma de transport a oxigenului în sânge, de la plămâni (unde se formează) la nivelul ţesuturilor. Oxigenul eliberat este utilizat în procesele metabolice.

Oxime / *Oxymes.* Derivaţi funcţionali ai aldehidelor şi cetonelor, care se obţin din acestea, prin condensare cu hidroxilamina.

Oximetrie / *Oximetry.* (*oxi-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de dozare a oxigenului prezent într-un amestec de gaze sau într-o soluţie (ex.: sânge). O. poate fi o metodă chimică (dozare volumetrică) sau fizică (spectrofotometrie), utilizată *in vivo.*

Oxiosmie / *Oxyosmia.* (*oxi-* + gr. *osme* = odorat) Sensibilitate particulară a odoratului, la anumiţi subiecţi, proces fiziologic, iar hiperosmia este patologică.

Oxipresină / *Oxypressin.* (de la *oxitocină* şi *vasopresină*, din *oxi-* + lat. *pressus*, *-a*, *-um* = apărat, din *presso*, *-are* = a presa) Hormon posthipofizar cu structură asemănătoare parţial cu vasopresina şi oxitocina.

Oxitetraciclină / *Oxitetracycline* (DCI). Sin. *Hidroxitetraciclină*, *Teramicină.* Antibiotic obţinut din culturi de *Sterptomyces rimosus* în 1950, de A.C. Finley, de la firma Pfizer. Substanţă cu formula: $C_{22}H_{24}N_2O_9 \cdot H_2O$, cristalizată, slab-gălbuie, cu gust acrişor, fără miros, greu solubilă în apă şi alcool; fotosensibilă, se inactivează rapid în soluţii alcaline sau sub pH = 2. Se absoarbe rapid din tractul digestiv. Se utilizează clorhidratul solubil în apă. Se administrează oral şi parenteral: i.v., i.m. Are aceleaşi indicaţii ca şi ale tetraciclinei.

Oxitocină / *Oxytocin* (DCI). Sin. *Ocytocin.* (*oxi-* + gr. *tokos* = naştere + *-ină*) Hormon retrohipofizar cu structură polipeptidică, apropiată de a vasopresinei. Se obţine şi sintetic (*Syntocinon*). Stimulează motilitatea uterină; se utilizează pentru inducerea travaliului, favorizarea lactaţiei. Se administrează i.v., în perfuzii, perlingual sau spray.

Oxiurază / *Enterobiasis*, *Oxyuriasis.* Sin. *Oxiuroză.* (*oxi-* + gr. *oura* = coadă + *-ază*) Boală produsă de oxiuri în intestin cu simptome de: greaţă, diaree, vomă, dureri abdominale, paliditate) şi, uneori, cu manifestări cutanate în zonele vecine anusului.

Oxiuri / *Pinworms*, *Seatworms.* (*oxi-* + gr. *oura* = coadă) Paraziţi intestinali cu dimensiuni mici, din ordinul *Nematodae*, genul *Ascaris*, cu numele *Enterobius vermicularis.*

Oxiuroză / *Oxyuriasis*, *Threadworms.* Sin. *Oxiurază* (v.). (*oxi* + gr. *oura* = coadă+ *-oză*)

Oxizi / *Oxides.* Sin. *Compuşi ai oxigenului.* (gr. *oxys* = acru, oxigen) Compus rezultat din combinarea unui element chimic cu oxigenul. Compus al oxigenului cu un corp simplu. *Oxid de calciu* = var nestins; *oxid de carbon* = gaz toxic, incolor şi inodor care ia naştere din arderile incomplete ale cărbunilor; *oxid de aluminiu* = alumină; *oxid de calciu* = calce, var nestins; *oxid de cupru* = cuproxid; *oxid de etilenă* = etilenoxid; *oxid de magneziu* = magnezie; *oxid de plumb* = litargă, miniu; *oxid de zinc* = zincvais, alb de zinc (germ. *Zinc weiss*).

Oxizi acizi / *Acids oxides.* Sunt oxizi de nemetale (CO_2, SO_3, SO_2, P_2O_5) şi oxizi ai unor metale tranziţionale, aflate la treptele superioare de oxidare (CrO_3, Mn_2O_7). Cei solubili în apă dau soluţii de acizi, iar cei insolubili reacţionează pe cale uscată cu bazele sau cu oxizii bazici, formând săruri. Ei se obţin fie prin combinarea directă a elementelor respective cu oxigenul, fie prin deshidratarea acizilor corespunzători.

Oxizi amfoteri / *Amphoterics oxides.* Oxizii amfoteri sunt oxizii care manifestă atât caracterele oxizilor bazici, cât şi ale oxizilor acizi, comportându-se faţă de acizi ca oxizi bazici şi faţă de baze ca oxizi acizi (ex.: ZnO, Al_2O_3, BeO, SnO_2).

Oxizi bazici / *Alkali oxides.* Sunt oxizi de metale reprezentative (Na_2O, CaO, MgO) sau de metale tranziţionale, aflate la treptele inferioare de oxidare (FeO, CrO, SnO). Cu apa formează soluţii cu caracter bazic, iar cei insolubili formează cu acizii, sau pe cale uscată, cu oxizii-acizi, săruri. Oxizii bazici se obţin direct din elemente sau prin calcinarea hidroxizilor sau carbonaţilor respectivi.

Oxizi micşti / *Mixted oxides.* Sunt oxizi ternari, în care întâlnim atomi ai aceluiaşi metal la trepte de oxidare diferite sau atomi de metale diferite, la trepte diferite de oxidare. De exemplu: Fe_3O_4, Pb_3O_4.

Oxizi neutri / *Neutral oxides.* Sunt oxizii unor elemente în stare de oxidare inferioară şi nu manifestă proprietăţile oxizilor acizi sau bazici (CO, N_2O, H_2O, NO). În oxizii binari, caracterul legăturii element-oxigen variază de la electrovalenţă la covalenţă, odată cu creşterea electronegativităţii elementului.

Oxizi spineli / *Spinels oxides.* Sunt oxizi formaţi dintr-un metal divalent şi unul trivalent. De exemplu: $Al_2 ZnO_4$.

Oxizi şi hidroxizi de fier / *Iron oxides and hydroxides.* V. *E 172.*

-oză / *-ose.* **1.** În medicină, derivat din sufixul grec *-osis*, care indică o stare de boală, un proces morbid. **2.** În chimie, sufix indicând calitatea de hidrat de carbon a unei substanţe.

Oze / *Monosaccharides.* Una din cele două clase de glucide alături de ozide (v.). Ozele sunt zaharuri simple care nu se descompun prin hidroliză, cu glucoza ca reprezentant tipic. Ozele sunt desemnate prin numărul lor de atomi de carbon: tetroze, pentoze, hexoze (glucoza), heptoze.

Oz- / *Oz-.* (gr. *ozoina* = duhoare, de la *ozein* = a exhala un miros neplăcut) Element de compunere care introduce în termeni referirea la miros neplăcut.

Ozenă / *Oz(a)ena.* Sin. *Rinită atrofică.* (*oz-*) Atrofie a mucoasei nazale cu scăderea sensibilităţii olfactive prin inflamaţie cronică şi pusee repetate (frecvent cu *Klebsiella ozenae*), formarea în fosele nazale de cruste brune şi miros fetid.

Ozide / *Carbohydrates*, *Osides.* Substanţe organice formate prin unirea a două sau mai multe resturi de monoglucide, prin eliminare de apă. Hidrolizează în mediu acid sau sub acţiunea enzimelor, formând o oză. După structura moleculară se clasifică în *oligoglucide* (formate din 2-8 resturi de monoglucide) şi *poliglucide*, formate din zeci, sute şi mii de resturi de monoglucide. După constituţia lor, se clasifică în *holozide* (formate numai din monoglucide) şi *heterozide* (formate dintr-o componentă glucidică şi una neglucidă numită *genină* sau *aglicon*), ex.: fenoli, alcooli, pigmenţi, alcaloizi. V. şi *Carbohidraţi.*

Ozocherită / *Mineral wax.* Sin. *Ceară de pământ*, *Ceară minerală.* Produs solid obţinut din distilate de petrol foarte viscoase şi din reziduurile de la distilarea petrolului. Conţine un amestec de hidrocarburi parafinice, cu masa moleculară mare, cu compoziţie complexă şi cantităţi mici de hidrocarburi rezinoase, cu oxigen şi nesaturate, hidrocarburi aromatice. Este o masă cu consistenţă mare, chiar dură, friabilă de culoare galben-deschis până la brun-închis, inodoră, cu p.t. = 65-70°C. Prin prelucrarea ei se obţine cerezina.

Ozon / *Ozone*. Sin. *Trioxigen*. (gr. *ozein* = a exhala un miros neplăcut) Formă alotropică a oxigenului, cu molecula triatomică, O_3, gaz albăstrui, cu miros uşor înţepător foarte oxidant, instabil chiar şi la temperatură normală prezent în cantităţi mici în atmosferă. Are rol de a reţine radiaţiile ultraviolete. În atmosferă este nociv în concentraţie crescută, contribuie la ploi acide şi la fenomenul de inversiune termică. Se utilizează pentru purificarea şi sterilizarea apei şi a aerului.

Ozonide / *Ozonides*. Ozonidele sunt substanţe organice uleioase, incolore sau verzui, urât mirositoare şi foarte instabile. Cu apa se descompun, formând aldehide sau cetone şi apă oxigenată.

Ozonizarea apei / *Water ozonization*. Procesul de dezinfecţie a apei cu ajutorul ozonului.

Ozonoterapie / *Ozonotherapy*. (*ozon* + gr. *therapia* = tratament) Folosirea terapeutică a unui amestec de oxigen, O_2 (95-99,5%), şi de ozon, O_3 (0,5-5%), sub formă de duş, băi, spălări, injecţii hipodermice i.m. sau într-o cavitate organică; este un oxidant energetic şi un bactericid puternic.

P

p53 / *p53*. Proteină cu Mr de 53.000 Da, se află în aproape toate celulele; este un factor de transcripţie şi acţionează normal ca un agent molecular în monitorizarea integrităţii genomului. Mutaţiile în gena p53 sunt prezente în 50% din cancerele umane.

pA$_2$ / *pA$_2$*. V. *Constantă de afinitate*.

Pacemaker / *Pacemaker*. (engl. *pace* = ritm + *maker* = cel care face, de la *to make* = a face) **1.** Termen englez care semnifică donor de ritm. **2.** Stimulator cardiac. **3.** Ţesut particular prezent în inimă şi care provoacă bătăile inimii. **4.** Aparat care funcţionează datorită unei pile electrice ce trimite impulsuri inimii, pentru a suplini defectele sistemului fiziologic (centru cardiac de automatism, care asigură frecvenţa bătăilor inimii).

Pachet / *Packet*. Sin. *Saşet*. Doză de medicament, sub formă de pulbere, prezentată într-un pliculeţ.

Pacient / *Patient*. (lat. *patiens*, *-tis* = care suportă, derivat de la *patior*, *passus*, *-um*, *pati* = a suferi, a suporta) Sin. *Bolnav*. **1.** Persoană care consultă un medic. **2.** Persoană bolnavă care se găseşte în tratamentul unui medic, considerat în raport cu acesta. **3.** Care are sau manifestă răbdare.

PAD / *PAD*. Abr. de la *Phase Dõppler Analysis* = Analiză de fază Döppler. Tehnică de împrăştiere a luminii unei singure particule, ce oferă măsurarea simultană a mărimii picăturii şi vitezei acesteia.

PAF / *PAF*. Acronim de la engl. *Platelet Activating Factor* = Factor de activare plachetară. Lipidă derivată din glicerol care provoacă, în doze foarte mici, agregarea plachetelor sangvine.

Pag-, Pago- / *Pag-*, *Pago-*. (gr. *pagos* = gheaţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la gheaţă.

Pagofagie / *Pagophagia*. (*pago-* + gr. *phagein* = a mânca) Obiceiul de a mânca gheaţă.

PAH / *PAH*. Abr. pentru Acidul paraaminohipuric.

Pahi- / *Pachy-*. (gr. *pakhys* = gros) Element de compunere care introduce în termeni referirea la îngroşare, gros.

Pahiblefaroză / *Pachyblepharon*. (*pahi-* + gr. *blepharon* = pleoapă + *-oză*) Îngroşare a pleoapelor.

Pahibronşită / *Pachybronchitis*. (*pahi-* + gr. *bronchos* = bronhie + *-ită*) Boală pulmonară cronică caracterizată prin îngroşarea şi rigiditatea bronşiilor.

Pahicurare / *Pachycurares*. Grup de substanţe curarizante cu molecula voluminoasă, ex.: d-tubocurarina.

Pahidactilie / *Pachyacria*. (*pahi-* + gr. *dactylos* = deget) Îngroşare anormală a degetelor.

Pahidermie / *Pachydermia*. (*pahi-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Îngroşare anormală a pielii.

Pahiten / *Pachytene*. (*pahi-* + gr. *tainia* = legătură) Stadiul al treilea din profaza heterotipică în cursul căruia are loc o puternică spiralizare a cromozomilor bivalenţi.

Palat- / *Palat-*. (lat. *palatum*, *-i* = cerul gurii, palat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la palat, cerul gurii şi la părţile sale.

Palat / *Palate*. N.A. *palatum*. Peretele despărţitor între cavitatea bucală şi cavitatea nazală; include: palatul dur anterior şi palatul moale, posterior.

Palatin / *Palatine*. (*palat-*) Care aparţine sau se referă la palat şi la părţile sale componente.

Palatită / *Palatitis*. (*palat-* + *-ită*) Stomatită localizată la nivelul palatului.

Palatoschizis / *Palatoschisis*. (*palat-* + gr. *skhisis* = despicătură, din *skhizein* = a despărţi) Sin. *Gură de lup*, *Uranoschizis*. Anomalie congenitală sub forma unei fisuri în palatul moale sau / şi palatul dur. Poate fi asociată cu buza de iepure.

Palatul dur / *Hard palate*. N.A. *palatum durum*. Sin. *Bolta palatină*.

Palatul moale / *Soft palate*. N.A. *palatum molle*. Sin. *Văl palatin*.

Palee / *Palea*. Sin. *Glumelă*. (lat. *palea*, *-ae* = pleavă, înveliş mic, palee) **1.** Hipsofilă scvamiformă de la baza florilor receptaculare (*Dipsacaceae*, *Asteraceae*) **2.** Două palei de la *Poaceae*, una inferioară (externă) mai mare şi de regulă aristată, numită *lema* şi alta superioară (internă) mai mică şi nearistată. **3.** Scuame membranoase dintr-un singur strat de celule pe axele şi peţiolul frunzelor la unele ferigi.

Paliativ / *Palliative*. (lat. medievală *palliativus*, *-a*, *-um* = ascuns, de la *pallio*, *-are* = a ascunde, a disimula) **1.** Medicament sau procedeu care contribuie la diminuarea durerii sau a intensităţii simptomelor unei boli, fără a o vindeca. **2.** Medicină p.: mijloacele terapeutice în cazurile incurabile, terminale.

Palisadă / *Palisade*. (fr. *palissade* = uluci) Mod de aşezare a unor celule alungite, cilindrice sau prismatice, care stau una lângă alta, perpendiculare pe suprafaţa organului; celule astfel aşezate. a. *ţesut palisadic* / *palisade parenchyma* – ţesut asimilator bogat în cloroplaste, situat sub epiderma superioară la frunzele cu mezofil heterogen-asimetric (structură bifacială) sau sub ambele epiderme la frunzele cu mezofil heterogen-simetric (structură ecvifacială).

Palm-, Palmo- / *Palm-*, *Palmo-*. (lat. *palma*, *-ae* = palmă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la palmă.

Palmar / *Palmar*. (lat. *palmaris*, *-is* = de o palmă, de la *palma*, *-ae* = palmă) Care aparţine palmei.

Palmat / *Palmate*. (*palm-*) Organ vegetal (frunză, nervaţie) divizat în lobi ce pornesc dintr-un centru comun, având aspectul de palmă.

Palmat-compus / *Palmately–compound*. (*palm-* + lat. *compono*, *-ere* = a aranja, a dispune, a compune) Frunză compusă din foliole dispuse digitat în vârful peţiolului (ex.: la *Aesculus hippocastanum*, *Lupinus* sp.).

Palmat-fidat / *Palmately-cleft*. (*palm-* + lat. *fidus*, *-a*, *-um* = fidat, secţionat) Frunze la care inciziile ating jumătate din lăţimea semilaminei (ex.: la *Ricinus communis*, *Geranium* sp.).

Palmat-lobat / *Palmately-lobed*. (*palm-* + gr. *lobos* = lob) Sin. *Palmat-sinuat*. Frunze la care inciziile pătrund până la un sfert din semilamină; nu ating jumătatea acesteia (ex.: la *Vitis* sp., *Malva* sp., *Ribes* sp.).

Palmat-nervat / *Palmately-veined.* (*palm-* + lat. *nervus, -i* = nerv) Frunze la care toate nervurile secundare pornesc aproximativ din acelaşi punct de pe nervura principală de la baza laminei (ex.: nervurile arcuate de la *Smilax* sp. sau nervurile drepte de la *Platanus* sp., *Acer* sp.).

Palmat-partit / *Palmately-parted.* (*palm-* + lat. *partitio, -onis* = împărţire, repartizare) Frunze la care inciziile depăşesc jumătatea semilaminei, fără să ajungă la nervura mediană (ex.: la *Geranium pratense*, *Ranunculus acer*).

Palmat-sectat / *Palmately-divided.* (*palm-* + lat. *secto, -are* = a tăia) Frunze la care inciziile ajung până la nervura mediană (ex.: la *Helleborus purpurascens*, *Cannabis sativa*).

Palmă / *Palm.* N.A. *palma.* (*palm-*) Regiune anterioară sau palmară a mâinii, foarte mobilă, continuată cu degetele.

Palmitat de ascorbil / *Ascorbil palmitate.* Ester cu formula: $C_{22}H_{38}O_7$ şi Mr = 414,5; pulbere albă sau alb-gălbuie, cu miros de lămâie, p.t. = 111-113°C, solubil în 5 p. alcool. Este utilizat ca antioxidant sinergic, alături de BHA (butilhidroxi-anisol), NDGA (acid nordihidroguaiaretic), β-conidendrol, α-tocoferol, la care le scade cantitatea utilă. Ex.: pentru conservarea uleiului de peşte, se poate utiliza un amestec de 0,01% NDGA cu 0,10% palmitat de ascorbil sau 0,02% galat de dodecil (lauril galat) şi 0,20% palmitat de ascorbil.

Palmitat de izopropil / *Isopropyl palmitate.* Ester al acidului palmitic, utilizat ca agent de micşorare a consistenţei unguentelor, fiind bine tolerat pe piele.

Palmitaţi / *Palmitates.* **1.** Sărurile acidului palmitic; palmitaţii de sodiu şi potasiu sunt săpunuri parţial solubile. **2.** Esterii acidului palmitic.

Paloare / *Pallor.* (lat. *pallor, -oris* = paloare, de la *palleo, -ere* = a păli) **1.** Diminuarea sau absenţa coloraţiei normale a pielii. **2.** Semn clinic în anemii.

Palp- / *Palp-.* (lat. *palpo, -are* = a mângâia, a palpa şi *palpatio, -onis* = mângâiere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un examen clinic.

Palpabil / *Palpable.* (lat. *palpabilis, -a, -um* = palpabil, de la *palpo, -are* = a mângâia) Despre un organ anatomic sau o formaţiune care pot fi apreciate ca formă, poziţie, dimensiuni prin palpare.

Palpare / *Palpation.* (lat. *palpatio, -onis* = mângâiere, de la *palpo, -are* = a mângâia) Examen clinic obiectiv efectuat cu pulpa degetelor sau cu faţa palmară a mâinii asupra corpului sau a unor organe din corp pentru obţinerea de informaţii.

Palpebr- / *Palpebr-.* (lat. *palpebralis, -is* = care se referă la pleoape) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pleoape.

Palpebral / *Palpebral.* (*palpebr-*) Care aparţine pleoapelor, ex.: reflexul palpebral.

Palpitaţie / *Palpitation.* (lat. *palpitatio, -onis* = mişcare rapidă, palpitaţie) Perceperea bătăilor inimii, caracterizate printr-o intensitate deosebită sau printr-un ritm neregulat, datorită unor cauze variate, mai ales extracardiace.

Paludism / *Ague, Malaria, Paludism.* Sin. *Malarie.* (lat. *palus* = mlaştină) Boală provocată de paraziţi din genul *Plasmodium*, prezenţi în sânge, transmişi la om prin înţepătura femelei ţânţarului anofel. Dezvoltarea paraziţilor are loc mai întâi în organele interne (ficat), după care trec în sânge, intră în eritrocite, unde parazitul se divide şi prin ruperea hematiilor se produce accesul malaric, cu febră, după un ritm caracteristic pentru fiecare specie de *Plasmodium vivax*, *Pl. falciparum*, *Pl. ovale* sau *Pl. malariae*, cu anemie, hipertrofie a splinei, ficatului. Paludismul se întâlneşte în zonele umede sau cu mlaştini.

Paludoterapie / *Therapeutic malaria.* V. *Malarioterapie.*

Pan- / *Pan-.* (gr. *pan* = tot, întins) Element de compunere care introduce în termeni referirea la tot, întins, desfăşurat.

Panaceu / *Nostrum, Panacea.* Sin. *Elixir, Remediu universal.* (gr. *panakeia*, lat. *panacea* = remediu contra tuturor bolilor, din gr. *pan* = tot + *akos* = remediu sau de la *Panaceea*, fiica zeului medicinei Asklepios – Esculap) Nume dat în Antichitate unui remediu considerat ca universal, capabil de a vindeca toate bolile. Medicament al cărui efect nu este dovedit şi ale cărui componente sunt în mod obişnuit secrete; numit şi *quack remedy* = remediu, leac fără efect, şarlatanie, vrăjitorie (leac empiric, leac pregătit de cel care îl vinde).

Panariţiu / *Felon, Whitlow.* (lat. *panaricium*, din gr. *paronychia* = panariţiu, din *para* = lângă + *onychos* = unghie) Infecţie microbiană localizată la nivelul degetelor de la mână sau de la picior, situată superficial sau profund.

Panarterită / *Panarteritis.* (*pan-* + gr. *arteria* = arteră + *-ită*) Afecţiune inflamatorie a întregului perete arterial.

Panartrită / *Panarthritis.* (*pan-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-ită*) Inflamaţia tuturor articulaţiilor şi a ţesuturilor periarticulare.

Panaşat / *Variegated.* (fr. *panache* = moţ, panaş, lat. *variegatus, -a, -um* = vărgat, pestriţ) Frunze cu zone albicioase pe limb, fără clorofilă, din cauza lipsei unor elemente minerale sau din cauze ereditare (frunzele de la *Acer negundo*, var. *picta*).

Pancardită / *Pancarditis.* (*pan-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Inflamaţia inimii, care afectează pericardul, miocardul şi endocardul.

Pancitopenie / *Pancytopenia.* (*pan-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *penia* = sărăcie) Scăderea cifrei globale a elementelor sangvine din sângele periferic, realizând o asociere de anemie, leucopenie şi trombocitopenie. Este un sindrom cauzat de diferiţi factori: a) agenţi chimici (benzen, arsen, aur, medicamente anticonvulsivante etc.); b) agenţi fizici (radiaţii ionizante).

Pancreas / *Pancreas.* N.A. *pancreas.* (*pan-* + gr. *kreas, -atos* = carne) Glandă abdominală, impară şi mediană, mixtă (exocrină şi endocrină) prezentă la vertebrate, situată între duoden şi splină. Pancreasul exocrin secretă sub influenţa hormonului secretină, sucul pancreatic care conţine enzime digestive (tripsină, chimiotripsină, amilază şi lipază). Pancreasul endocrin, reprezentat prin insulele Langerhans, produce doi hormoni, insulina şi glucagonul, care reglează nivelul glucozei în sânge.

Pancreatină / *Pancreatin.* (gr. *pankreas, -atos*, de la *pan* = tot + gr. *kreas, -atos* = carne + *-ină*) Produs constituit dintr-un amestec de enzime din pancreasul proaspăt de porc sau bovin, ca: tripsina, amilaza şi lipaza, folosit în diferite produse farmaceutice, ca substituent al secreţiei pancreatice exocrine.

Pancreatită / *Pancreatitis.* (gr. *pankreas, -atos*, de la *pan* = tot + *kreas, -atos* = carne + *-ită*) Inflamaţia acută sau cronică a pancreasului, determinată de autodigestia ţesutului pancreatic prin enzimele proprii.

Pancuroniu / *Pancuroniu* (DCI). Sin. *Pavulon.* Medicament curarizant antidepolarizant de 5-7 ori mai potent decât d-tubocurarina. Acţiunea apare după 45 secunde de la administrarea i.v. şi durează 45-60 minute. Este utilizat ca adjuvant în anestezia generală.

Pandemie / *Pandemia.* (*pan-* + gr. *demos* = popor) Epidemie, la scară internaţională cu extindere pe teritorii întinse a unor boli grave, interesând aproape toţi locuitorii unui ţinut. Ex.: holera, gripa etc.

Panicul / *Panicle.* (lat. *panicula, -ae* = panicul, spic compus) Inflorescenţă compusă homotactică cu axele secundare ramificate, spiciforme, laxe şi răsfrânte (ex.: inflorescenţa masculă de la *Zea mays*).

Panificaţie / *Panification*. (lat. *panis*, *-is* = pâine + *fio*, *-ere* = a face) Transformarea făinii sub acţiunea apei, a gazelor degajate şi a coacerii într-o masă elastică, solidă, poroasă, uşor asimilabilă. Cuprinde: *procese fizice*: îmbibarea cu apă a amidonului şi a glutenului, afânarea şi coagularea glutenului la coacere, într-un sistem elastic, poros; *procese chimice*: hidroliza amidonului, cu α şi β-amilaza din făină (dextrină, respectiv maltoză), hidroliza maltozei la glucoză, fermentaţia parţială a glucozei, cu formare de CO_2 şi alcool, caramelizarea zaharozei, din coajă.

Pansament / *Dressing*. (fr. veche *panser*, de la *penser* = a se ocupa de, a se îngriji de, din lat. *penso*, *-are* = a cântări, a judeca) **1.** Operaţie care constă în a curăţa şi a îngriji atent o plagă, o arsură sau o rană. **2.** Produs parafarmaceutic utilizat pentru protecţia pielii sănătoase sau lezate (plagă) de mediul extern: tifon, vată, bandaje, leucoplast etc. impregnate cu soluţii medicamentoase, care conţin substanţe cu rol antiinflamator, calmant, antiseptic sau pentru macerarea suprafeţei ori pentru a menţine drenarea orificiilor infectate. Se aplică reci sau fierbinţi, deschise sau închise. Pansamentele aplicate pe răni, plăgi deschise, arsuri trebuie să fie sterile.

Pansamente medicamentoase bioadezive / *Bioadhesive medicinal dressing*. Sunt forme farmaceutice constituite dintr-un colemplastru, pe care este fixat materialul de pansament: vată, viscoză hidrofilă sau alt material textil, adecvat, impregnate cu o substanţă medicamentoasă (frecvent un antiseptic), acoperit cu un material de protecţie, uşor detaşabil. Sunt prezentate în condiţionare unitară sterilă sau în benzi care se taie în momentul utilizării. Sunt destinate aplicării pe leziuni cutanate mici pe piele sau mucoase, în vederea unui tratament local. Mai pot conţine substanţe cu rol antiinflamator, calmant sau pentru macerarea suprafeţei ori pentru a menţine drenarea orificiilor infectate. Pansamentele moderne se fabrică pe suport sintetic opac sau transparent, de culoarea pielii, ex.: firma Urgo.

Pantă / *Slope*. Pentru o dreaptă ce are ecuaţia $y = ax + b$, valoarea coeficientului a reprezintă panta. Se poate calcula ca fiind raportul Δy / Δx al oricărui segment al dreptei sau tangenta unghiului dintre dreaptă şi abscisă.

Pantotenat / *Pantothenate*. Sare sau ester al acidului pantotenic, cu activitate vitaminică, ce aparţine grupului vitaminelor B.

Papaină / *Papain*. (spaniolă *papaya* + *-ină*) Enzimă preoteolitică (endopeptidază) de origine vegetală, izolată din planta tropicală *Carica papaya*. Hidrolizează proteine, peptide, amide şi esteri ai aminoacizilor. Este activată de substanţe cu grupări sulfhidrice (–SH) libere (ex.: cisteina) şi inhibată de ionii metalelor grele, care pot reacţiona cu unica grupare sulfhidril prezentă în situsul activ al enzimei. pH-ul optim de activitate este 5. Bogată în enzime proteolitice, papaina se utilizează ca substituent de enzime pancreatice. Se utilizează pentru hidroliza imunoglobulinelor şi pentru tratarea eritrocitelor, ceea ce permite aglutinarea lor de către anticorpii incompleţi.

Papaver- / *Papaver-*. (lat. *papaver*, *is* = mac) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mac şi alcaloidul papaverină.

Papaverină / *Papaverin*. (*papaver-* + *-ină*) Alcaloid cu formula $C_{20}H_{21}NO_4$ obţinut din opiu, care este extras din planta *Papaver somniferum* – mac, provenită din Orient, cultivată şi în Europa sau obţinut prin sinteză. Sub formă de clorhidrat are efect analgezic, se utilizează ca spasmolitic şi vasodilatator, având acţiune relaxantă asupra muşchilor netezi vasculari, ai tubului digestiv, veziculei biliare, căilor urinare, prin mecanism direct.

Papil- / *Papil-*. (lat. *papilla*, *-ae* = băşicuţă, mamelon) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o formaţiune cu aspect mamelonar.

Papilar / *Papillary*. (*papil-* + *-ar*) Care se referă la papile.

Papilă / *Papilla*. (lat. *papilla*, *-ae* = papilă) Protuberanţă conică, ovală, veziculiformă care se dezvoltă pe suprafaţa unui organ sau organism. Papile întâlnim pe limbă, în rinichi, pe petalele plantelor, unde se acumulează pigmenţi sau uleiuri eterice.

Papilom / *Papilloma*. (*papil-* + *-oma*) Tumorete ale pielii, circumscrise, pediculate, benigne, rezultând din proliferarea stratului malpighian, cauza fiind probabil un virus.

Papovaviride / *Papovaviridae*. (engl. *papilloma polyoma vacuolating agent*, SV40; lat. *virus* = venin, otravă) Familie de virusuri mici, diferite din punct de vedere antigenic, cu proprietăţi oncogenice. Virionii au un diametru de 45-55 nm şi sunt încapsulaţi. Cuprinde genurile: *Papilloma virus* şi *Polyoma virus*.

Papulă / *Papule*, *Papula*. (lat. *papula*, *-ae* = bubă) Leziune dermatologică constând dintr-o mică ridicătură, buton roz sau roşu, la suprafaţa pielii, circumscrisă, consistentă. Este rezolutivă (nu lasă cicatrice).

Papuloeritematos / *Papuloerythematous*. (lat. *papula*, *-ae* = bubă + gr. *erytheme*, *-atos* = roşeaţă) Caracter al unei leziuni tegumentare cu erupţie papuloasă pe o suprafaţă eritematoasă.

Papulopustular / *Papulopustular*. (lat. *papula*, *-ae* = bubă + lat. *pustula*, *-ae* = băşică) Papulă cu pustulă.

Papuloscuamos / *Papulosquamous*. (lat. *papula*, *-ae* = bubă + lat. *squame* = solz) Papulă cu scuame.

Papus / *Pappus*. (gr. *pappus* = puf, fân) Smoc de perişori proveniţi din transformarea elementelor caliciului cu rol în răspândirea fructelor cu ajutorul vântului (ex.: fructele Asteraceelor – *Taraxacum officinale*, *Hieracium* sp.).

Par-, Para- / *Par-*, *Para-*. (gr. *para* = dincolo de, în afară) **1.** Prefix care introduce în termeni sensul: lângă, asemănător cu sau acela de opus, contrar. **2.** Prefix chimic care indică o poziţie pentru derivaţii benzenului substituiţi în poziţiile 1,4 ale nucleului.

Paraanalgezie / *Paraanalgesia*. (*para-* + gr. *an* = privativ + gr. *algos* = durere) Analgezie a părţii inferioare a corpului, incluzând membrele inferioare.

Parabeni / *Parabens*. Sin. *Nipaesteri*. Esteri ai acidului hidroxibenzoic, frecvent utilizaţi drept conservanţi, mai ales în produsele farmaceutice lichide orale.

Parabioză / *Parabiosis*. (*para-* + gr. *bios* = viaţă + *-oză*) Asociere a două sau mai multe organisme, care se dezvoltă simultan, dar numai unul din ele are viaţă proprie, celălalt(e) depind de acesta.

Paracardiac / *Paracardiac*. (*para-* + gr. *kardia* = inimă) Situat în vecinătatea inimii.

Paracenteză / *Paracentesis*. (*para-* + gr. *kentesis* = înţepătură) Puncţie a unui organ cavitar cu scopul de a evacua conţinutul său lichid. Se efectuează cu ajutorul unui trocar, canule.

Paracetamol / *Acetaminophen*, *Paracetamol* (DCI). Sin. *Acetaminofen*. Produs de metabolism al fenacetinei, dar şi obţinut prin sinteză, utilizat ca analgezic – antipiretic.

Paraclinic / *Paraclinical*. (*para-* + gr. *klinikos* = referitor la pat, lat. *clinicus*, *-i* = medic ce vizitează bolnavul la pat, din gr. *kline* = pat) Examen care completează datele clinice.

Paracuzie / *Paracusia*, *Paracusis*. (*para-* + gr. *akousis* = auz, de la *akuein* = a auzi) Tulburare funcţională a auzului, caracterizată de percepţia inexactă a înălţimii, intensităţii şi localizării sunetelor.

Paradentar / *Paradental*. (*para-* + gr. *odous*, *-ontis* = dinte) Situat lângă dinte.

Paradentom / *Peridentom*. Sin. *Dentom*, *Odontom* (v.).

Paradoxal / *Paradoxical*. (gr. *paradox*, din *para-* + *doxos* = opinie + *-al*) În contradicţie cu logica, cu obiceiurile sau cu normalul.

Parafarmaceutic / *Parapharmaceutical*. Sin. *Produs parafarmaceutic*.

Parafarmacie / *Parapharmacy*. (*para-* + gr. *pharmakon* = medicament) Prelungirea actului farmaceutic prin eliberarea într-o oficină de farmacie a produselor, articolelor, aparatelor şi a serviciilor necesare sănătăţii şi igienei, altele decât medicamentele şi articolele care revin monopolului farmaceutic. Împreună cu medicamentele, parafarmacia face parte din câmpul de activitate profesională a farmacistului de oficină.

Parafazie / *Paraphasia*. (*para-* + gr. *phasis* = vorbire) Deformarea cuvintelor sau înlocuirea unui cuvânt cu altul, apropiat ca pronunţie, dar cu sens diferit.

Parafină / *Paraffin*. (lat. *parum affinis* = cu afinitate redusă) Amestec de hidrocarburi solide, format din parafine normale (cu lanţ neramificat) obţinut din petrol, asemănătoare cu ceara, de culoare albă, inertă, cu structură cristalină. Se utilizează ca excipient pentru unguente, pentru impregnarea unor bandaje, în cosmetică, în stomatologie şi ca aditiv alimentar. V. *E 905*.

Parafină lichidă / *Liquid paraffin*. Sin. *Ulei de parafină*, *Ulei de vaselină* (denumiri greşite deoarece nu este un ulei). Produs constituit din hidrocarburi saturate lichide, cu aspect uleios, inert, stabil, obţinut din reziduurile de la distilarea petrolului; are efect laxativ şi este utilizat ca excipient pentru unguente.

Parafinom / *Paraffinom*. Sin. *Oleom*. Proliferare conjunctivă reactivă, fibroasă, în urma injectării sau aplicării de soluţii cu parafină lichidă, în scop terapeutic sau cosmetic.

Parafize / *Paraphysis*. (*para-* + gr. *physis* = formaţie) **1.** Hife miceliene sterile, prezente în stratul himenial la unele ciuperci superioare şi licheni. **2.** Filamente sterile aflate între sporociştii de la algele brune. **3.** Filamente pluricelulare sterile situate în jurul arhegoanelor şi anteridiilor de la briofitele superioare.

Parafrazare / *Paraphrase*. (fr. *paraphraser* = a parafraza, a interpreta) **1.** Reformularea ideilor vorbitorului cu propriile tale cuvinte. **2.** Expunere, explicaţie etc. într-o formulare personală (şi mai dezvoltată) a conţinutului unui text, al unei comunicări orale etc.

Parahidroxibenzoat de etil / *Ethyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipagin A*. V. *E 214*.

Parahidroxibenzoat de metil / *Methyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipagin M*. V. *E 218*.

Parahidroxibenzoat de propil / *Propyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipasol*. *E 216*.

Paralaxă / *Parallax*. Variaţia direcţiei spre un obiect la o deplasare a observatorului, deplasare pe direcţie perpendiculară pe direcţia spre obiectul observat. La aparatele de măsură cu indicaţie analogică, paralaxa, dată de poziţionarea ochiului observatorului faţă de acul indicator şi cadranul aparatului, contribuie la erorile de măsură.

Paralitic / *Paralytic*. (*para-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Persoană afectată de paralizie.

Paralizie / *Palsy*, *Paralysis*. (*para-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrucţie, de la *lyein* = a distruge) Diminuarea sau dispariţia funcţiei motorii musculare, care atinge o parte a corpului sau întregul corp.

Paramagnetic / *Paramagnetic*. (*para-* + gr. *magnes* = piatră magnetică, din regiunea Magnezia, Asia Mică) Proprietatea unei substanţe ai cărei atomi sau molecule posedă un moment magnetic permanent. Moleculele, atomii şi ionii care au unul sau mai mulţi electroni necuplaţi. V. şi *Rezonanţă electronică de spin*.

Paramagnetism / *Paramagnetism*. (*para-* + gr. *magnes* = piatră magnetică din regiunea Magnezia a Asiei Mici) Proprietate caracteristică substanţelor ai căror atomi sau ale căror molecule posedă un moment magnetic permanent. La temperaturi obişnuite, sunt paramagnetice numeroase gaze (ex.: oxigen molecular, ozon), lichide (ex.: acid azotic) şi solide (ex. metale alcaline, platină, paladiu, săruri de fier, de crom, de mangan).

Paramedical / *Paramedical*. (*para-* + lat. *medicus*, *-i* = medic) Profesiune ai cărei membri participă la menţinerea sănătăţii fără a fi doctori în medicină.

Parametru / *Parameter*. (*para-* + gr. *metron* = măsură) Mărime care poate lua diferite valori, dar care este considerată constantă în cursul unei observaţii şi care caracterizează starea unui sistem.

Parametrul critic al procesului / *Critical process parameter*. Parametrul de admisie la unitatea de operaţie, care trebuie să fie strâns controlat de operator, fie manual, fie automat, şi fiecare trebuie ţinut în domeniul specificat în scopul de a realiza un produs final cu calitate acceptată în interiorul specificaţiilor. Aceşti parametri sunt identificaţi în timpul procesului de dezvoltare a unui medicament.

Paranoia / *Paranoia*. Sin. *Delir sistematizat nehalucinator*. (*para-* + gr. *noos*, *nous* = minte, raţiune) Psihoză, maladie mentală însoţită de delir, obsesie sau fobii.

Paranoic / *Paranoic*. (*para-* + gr. *noos*, *nous* = inteligenţă) **1.** Persoană afectată de paranoia. **2.** Simptome ce caracterizează paranoia.

Paraplegie / *Paraplegia*. (*para-* + gr. *plege* = lovitură) Paralizia membrelor inferioare.

Parasimpatic / *Parasympathetic*. Sin. *Sistem nervos parasimpatic* (v.). (*para-* + gr. *sympathein* = a fi alături de cineva, de la *syn* = împreună + gr. *pathos* = boală).

Parasimpatolic / *Parasympatholytic*. Sin. *Parasimpaticolitic*, *Anticolinergic*, *Colinolitic*, *Antiacetilcolinic*, *Antimuscarinic*. (*para-* + gr. *sympathein* = a fi alături de cineva, din *syn* = împreună + gr. *pathos* = boală + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Substanţă care se opune apariţiei efectelor parasimpatomimetice ale acetilcolinei sau ale altor substanţe parasimpatomimetice, prin fixarea pe receptorii muscarinici, pe care-i blochează, împiedicând formarea complexului receptor – acetilcolină. Ex.: atropina.

Parasimpatomimetic / *Parasympathomimetic*. Sin. *Colinomimetic*, *Parasimpaticomimetic*. (*parasimpatic* + gr. *mimetikos* = care imită) Grup de substanţe care reproduc efectele parasimpaticului. V. *Colinergic*.

Parathormon / *Parathormone*. Sin. *Paratirina*, *Hormon paratiroidian*. (*para-* + gr. *thyreos* = scut, pavăză, tiroidă + gr. *hormon* = excitat, de la *hormaein* = a excita) Abr. PTH. Hormon peptidic secretat de glandele paratiroide, a cărui sinteză şi eliberare este stimulată de scăderea calciului în sânge. Asigură o concentraţie constantă a calciului ionic în plasmă şi în mediul extracelular, creşte şi absorbţia intestinală a calciului, diminuează reabsorbţia fosforului, prin intermediul vitaminei D, creşte reabsorbţia renală a calciului, mobilizând calciul din oase spre sânge.

Paration / *Parathion*. Insecticid organofosforat, utilizat în agricultură, foarte toxic prin inhalare, pentru om şi animale, prin blocarea acetilcolinesterazei. Intoxicaţia se caracterizează prin: semne digestive, convulsii, dispnee, tulburări de vedere.

Paratiroide / *Parathyroids*. N.A. *glandulae parathyroidae*. Sin. *Glande paratiroide*. (*para-* + gr. *thyreos* = scut, pavăză + gr. *eidos* = formă) Glande endocrine cu secreţie internă, cu volum mic, în număr de patru, situate pe faţa posterioară a lobilor laterali ai glandei tiroide. Participă la metabolismul fosforului şi al calciului prin hormonul paratiroidian (parathormon) pe care îl secretă.

Paratiroidian / *Parathyroidal*. (*para-* + gr. *thyreos* = scut, pavăză + gr. *eidos* = formă) Care se referă la glandele paratiroide.

Paratiroidită / *Parathyroiditis*. (*para-* + gr. *thyreos* = scut, păvază + gr. *eidos* = formă + *-ită*) Inflamaţia glandelor paratiroide.

Paratop / *Paratop*. (*para-* + gr. *topos* = loc) Regiune a moleculei de anticorp care interacţionează cu epitopul.

Paravaccină / *Paravaccinia*. (*para-* + lat. *vaccinus*, *-i* = referitor la vacă, din *vacca*, *-ae* = vacă) Infecţie cutanată produsă de un virus din familia *Poxoviridae*.

Paravenos / *Paravenous*. (*para-* + lat. *venosus*, *-a*, *-um* = venos, din *vena*, *-ae* = venă) Alături de o venă.

Paravertebral / *Paravertebral*. (*para-* + lat. *vertebra*, *-ae* = vertebră, din *verto*, *-ere* = a întoarce) Situat în apropierea unei vertebre sau a coloanei vertebrale.

Parazit / *Parasite*. (lat. *parasitus*, *-i*, gr. *parasitos* = musafir nechemat la masă, din *para-* + gr. *sitos* = mâncare) Organism (animal, plantă, microorganism) care îşi duce existenţă (parţial sau total) pe seama unui individ din altă specie, căruia de obicei îi alterează sănătatea.

Paraziticid / *Parasiticidal*. (*parazit* + gr. *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanţă utilizată pentru combaterea dăunătorilor animali şi vegetali.

Parazitism / *Parasitism*. (*para-* + gr. *sition*, *sitos* = hrană, aliment) Formă de relaţie biologică sau de asociere între un organism (parazitul) care trăieşte pe suprafaţa (ectoparazitism) sau în corpul (endoparazitism) unui alt organism (gazdă) de la care îşi obţine hrana.

Parazitologie / *Parasitology*. (*parazit* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a ştiinţelor naturale care studiază paraziţii animali şi vegetali.

Parazitologie medicală / *Medical parasitology*. Ramură a medicinei care are ca obiect studiul bolilor parazitare.

Parazitoză / *Parasitosis*. (*parazit-* + *-oză*) **1.** Boală provocată organismelor de un parazit (ex.: tăciunele zburător al grâului produs de ciuperca *Ustilago tritici*, gălbeaza produsă de viermele de gălbează – *Fasciola hepatica*). **2.** Îmbolnăvire de origine alimentară provocată de consumul de alimente: carne, peşte, crustacee, lactate, care conţin forme parazitare infestate.

Pară / *Rubber bulb*. (lat. *pirum*, *-i* = pară) Instrument din cauciuc în formă de pară utilizat pentru a aspira lichide toxice sau corozive (benzen, piridină, acizi minerali, organici, concentraţi).

Pară de cauciuc / *Ruber Bulb*. (lat. *pirum*, *-i* = pară) Nume dat unor obiecte, unor piese tehnice etc. în formă de pară. Para de cauciuc este un instrument ajutător folosit în laboratoarele de analiză pentru aspirarea unui volum de lichid determinat.

Paregoric / *Paregoric*. (gr. *paregore in* = a alina) Termen vechi ce desemnează un medicament care calmează durerea.

Parenchim / *Parenchyma*. N.A. *parenchyma*. (gr. *parenkhyma* = umplutură, din *para* = lângă + gr. *enkhyme*, *-atos* = infuzie şi *enkhein* = a vărsa, a răspândi) Ţesut din celule specifice ale unei structuri anatomice (organ, glandă) susţinute de stromă.

Parenchimal / *Parenchymal*. Termen care se referă la originea parenchimului, ţesut al unui organ care este diferit de ţesutul conjunctiv.

Parenchimatos / *Parenchymatous*. Care se referă la parenchim.

Parental / *Parental*. (lat. *parentalis*, *-is* = al părinţilor, de la *parens*, *-ntis* = părinte) Care se referă la părinţi.

Parenteral / *Parenteral*. (*para-* + gr. *enteron* = intestin) Cale de administrare generală a unui medicament, în principal injectabilă, în afara canalului alimentar, deci altă cale decât cea digestivă, printr-un procedeu care lezează ţesuturile (injecţii).

Parestezie / *Par(a)esthesia*. (*para-* + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Anomalie (întârziere, persistenţă sau eroare) a percepţiilor senzaţiilor tactile dureroase, termice sau vibratorii.

-pareză / *-paresis*. (gr. *paresis* = slăbire, relaxare, paralizie uşoară) Element de compunere, sufix, care face referire la pierderea parţială a sensibilităţii sau motilităţii unor organe.

Pareză / *Paresis*. (*-pareză*) Sin. *Parezie*. Paralizie parţială incompletă, manifestată prin diminuarea forţei de contracţie a muşchilor.

Parfum / *Perfume*, *Scent*, *Flavour*, *Fragrance*. (fr. *parfum* = parfum, aromă, mireasmă) **1.** Miros plăcut, aromă, mireasmă de flori. **2.** Produs industrial, de obicei lichid, cu miros plăcut, preparat, în general, dintr-un amestec de substanţe odorante. Se utilizează ca atare sau intră în compoziţia unor produse cosmetice, mai rar a medicamentelor (produc reacţii de sensibilizare).

Pariet- / *Pariet-*. (lat. *paries*, *-etis* = perete) Element de compunere care introduce în termeni referirea la peretele unei celule, organ etc.

Parietal / *Parietal*, *Parietal bone*. (*pariet-* + *-al*) **1.** Care se referă la pereţii unui organ anatomic. **2.** Os lateral al craniului.

Paripenat / *Paripinnate*. (*par-* + lat. *penna*, *-ae* = pană) Frunză penată compusă alcătuită din perechi de foliole, deci un număr par de foliole (ex.: *Gleditsia triacanthos*, *Cassia angustifolia*).

Parkinson (boala) / *Parkinson*. Sin. *Paralizie agitantă*. (James Parkinson, 1775-1824, medic englez) Maladie degenerativă a SNC apărând la vârste înaintate cu evoluţie progresivă. Se manifestă prin tremurături involuntare ale membrelor şi capului, hipersalivaţie, mers dificil. Se însoţeşte de o scădere a dopaminei în unele regiuni cerebrale.

Parkinsonian / *Parkinsonian*. **1.** Care se referă la boala Parkinson. **2.** Pacient afectat de această boală.

Parodontită / *Periodontitis*. (*para-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte + *-ită*) Boala inflamatorie a aparatului de susţinere a dintelui, care provoacă distrucţii rapide, inegale şi profunde ale parodonţiului (resorbţii osoase), ce antrenează pierderea ireversibilă a ancorajului şi conduce la pierderea dinţilor, în lipsa unei terapii adecvate.

Parodontologie / *Periodontology*. (*para-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei consacrată maladiilor ţesuturilor de susţinere a dinţilor.

Parodontopatie / *Periodontopathy*. (*para-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte + gr. *phatos* = boală) Termen mai larg pentru boala parodontală.

Parodontoză / *Periodontosis*. (*para-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte + *-oză*) Formă distrofică degenerativă a parodontopatiilor marginale cronice, fără fenomene inflamatorii. Se caracterizează prin retracţia parodonţiului de înveliş, atrofia osului alveolar, denudarea cementului, fără formarea pungilor parodontale.

Parodonţiu / *Periodontium*. N.A. *periodontuim*. Sin. *Parodont*. (*para-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Complex de ţesuturi care participă la menţinerea dinţilor în oasele maxilare. Este format din gingie, cementul radicular, osul alveolar şi desmodonţiu.

Paromomicină / *Paromomycin*. Sin. *Crestomicină*, *Estomicină*, *Hidroximicină*, *Monomicină A*, *Neomicină E*. Aceasta este un complex de două antibiotice aminoglicozidice (paromomicina I şi II), izolat, în 1959, din specii de *Streptomyces* (*S. rimosus*, *S. catenulae*, *S. chresctomyceticus*), obţinute din probe de pământ din Columbia. Azi se izolează din tulpini selecţionate de *S. rimosus var. paromomycinus*. Pulbere amorfă, albă, solubilă în apă, ca sare sulfat. Se aseamănă structural cu neomicinele, având acţiune superioară acestora. Se indică mai ales în tratamentul infecţiilor gastrointestinale cu *Shigella*, *Salmonella* şi *Escherichia coli*, cât şi în tratamentul amibiazelor şi leprei. Fiind nefrotoxică, nu se administrează parenteral.

Paronichie / *Paronychia*. (*para-* + gr. *onychos* = unghie) Tumefacţie inflamatorie în jurul unghiei fără tendinţa de supuraţie; apare uneori în furunculoză, scabie sau pemfigus.

Paropsie / *Paropsis*. (*para-* + gr. *opis* = vedere) Tulburare de vedere.

Parorexie / *Parorexia*. (*para-* + gr. *orexis* = apetit) Alterarea apetitului, manifestată prin dorinţa de a ingera substanţe necomestibile.

Parosmie / *Parosmia*. Sin. *Disosmie*, *Paraosmie*. (*para-* + gr. *osme* = miros) Afectarea funcţiei de diferenţiere a mirosurilor cu păstrarea pragului de percepţie.

Parotidă / *Parotid*. N.A. *glandula parotidea*. Sin. *Glandă parotidă*. (*para-* + gr. *otos* = ureche) Glandă salivară plasată în faţa urechii, este sediul unei inflamaţii dureroase în parotidita epidemică sau oreion, boală infecto-contagioasă provocată de virusul urlian din grupul mixovirusurilor.

Parotidită / *Parotiditis*. (*para-* + gr. *ous*, *-otos* = ureche + *-ită*) Inflamaţie a glandei parotide, care însoţeşte uneori, unele boli infecţioase.

Parotidită epidemică / *Mumps*. Sin. *Oreion* (v.).

Paroxism / *Paroxysm*. (gr. *paroxysmus*, din *para* = dincolo de + gr. *oxynein* = a ascuţi) Perioadă de cea mai mare intensitate a unui fenomen sau a unei bolii.

Paroxistic / *Paroxysmal*. (*para-* + gr. *oxynein* = a ascuţi) Care are cea mai mare intensitate a unui fenomen sau a unei bolii, ex.: tahicardie paroxistică.

Part- / *Part-*. (lat. *partus*, *-us* = naştere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la naştere.

Parte / *Moiety*. (lat. *pars*, *-tis* = parte) O porţiune în care o moleculă este divizată; component, parte, fracţiune. În chimie, secţiune specifică a mai multor molecule, uzual un complex, care are proprietăţi sau efect chimic caracteristic.

Parte interesată / *Interesed part*. Orice individ, grup sau organizaţie care pot influenţa, suferi influenţa sau se pot percepe ei înşişi ca fiind afectaţi de risc. Decidenţii pot fi şi părţi interesate. În scopul ghidului BPF, principalele părţi interesate sunt pacienţii, profesioniştii din domeniul sănătăţii, autorităţile de reglementare şi industria de medicamente.

Parten-, Parteno- / *Parthen-*, *Partheno-*. (gr. *parthenos* = fecioară, virgină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la virgin.

Partenocarpic / *Parthenocarpic*. (*parteno-* + gr. *karpos* = fruct) Formarea fructelor fără seminţe dintr-un ovar în care nu a avut loc fecundaţia ovulului (ex.: struguri fără seminţe, portocale, banane fără seminţe).

Particulat / *Particulate*. (lat. *particulatum* = în bucăţi) Termen modern utilizat în contrast cu termenul „molecular" (dizolvarea moleculară a unei substanţe), specific particulelor solide, necompresibile, cu diametrul cuprins între 1 şi 50 μm: microparticule (microsfere şi microcapsule); sub 1 μm (30-300 nm): nanoparticule (nanosfere, nanopelete) şi vezicule (lipozomi, niozomi, nanocapsule).

Particulă / *Particle*. (lat. *particula*, *-ae* = părticică, dim. de la *pars*, *-tis* = parte) O singură entitate, individ al unei faze disperse, aparţinând el însuşi unui sistem dispers; cantitate extrem de mică de materie.

Particulă elementară de pulbere / *Elementary powder particle*. Cel mai mic fragment de pulbere care poate fi individualizat geometric, prin metode microscopice.

Particulă microporoasă / *Micro-porous particle*. Fază staţionară cromatografică constând din particule cu diametre de 3-10 μm, cu o înaltă eficienţă şi cu o mare capacitate pentru solut.

Particule anizometrice / *Anisometric particles*. Sin. *Anizodimensional*. (gr. *an* = privativ + *isos* = acelaşi + *metron* = măsură) Particule care nu prezintă în cele trei direcţii spaţiale aceleaşi dimensiuni; ele pot avea formă: prismatică, circulară, de plăcuţe, solzi, fibre, dentritică etc.

Particule izometrice / *Isometric particles*. Sin. *Izodimensional*. (gr. *isos* = acelaşi + *metron* = măsură) Particule care prezintă în cele trei direcţii spaţiale, aproximativ aceleaşi dimensiuni, cum ar fi: o sferă, un con, o prismă scurtă etc.

Particule materiale / *Particulate matter*. Materiale biologice şi nebiologice cu lungime şi grosime observabile. Ex.: fibre, praf, plastomeri, cauciuc, talc, cărbune, amidon, bacterii, fungi, scuame.

Particule materiale în injecţii / *Injectable material particles*. Test microscopic pentru particulele de materiale care defineşte limita numărului şi mărimii permise în injecţii.

Particule peliculare / *Pellicular particle*. Tip de fază staţionară utilizată în cromatografia de lichide. Conţine un strat subţire de lichid ce acoperă o sferă. Prezintă o eficienţă mare (înălţimi mici ale platourilor teoretice), dar o capacitate scăzută.

Particule primare / *Primary particles*, *Elementary particles*. Unităţi individuale de particule caracterizate prin stare cristalină sau amorfă, cu proprietăţi fizico-chimice definite. Particule cu dimensiuni care nu mai pot fi micşorate ulterior decât prin ruperea legăturilor cristaline, ceea ce necesită o mare energie.

Particule secundare / *Secondary particles*. Grupuri sau grămezi de particule primare, adunate împreună în: aglomerate, agregate şi conglomerate. Acestea se clasifică în: 1) *agregate de particule*, formate din particule individuale prin anumite procese cum ar fi creşterea cristalelor sau sinterizare (alipirea la cald prin presare); 2) *aglomerate de particule* în care particulele se unesc prin forţe secundare sau de natură mecanică (adeziune, forţe electrostatice, frecare). Spre deosebire de agregate, la care particulele componente se separă greu, aglomeratele pot fi uşor desfăcute prin cernere, agitare, triturare, umectare sau chiar amestecare.

Particule solide / *Solid particles*. Stare solidă a materiei formată din molecule aflate în strânsă legătură unele cu altele prin forţe intermoleculare.

Partită / *Parted*. (*partit-*) Frunză cu incizii mari care trec de mijlocul semilaminei fără să atingă nervura mediană (ex.: frunza penat-partită de la *Brassica napus* sau palmat-partită la *Ranunculus acer*).

Parturientă / *Parturient women*, *Women in labor*. (lat. *parturiens*, *-ntis* = care naşte, de la *parturio*, *-ire* = a fi pe cale de a naşte, a fi în durerile facerii) Femeie care naşte, care se află în travaliu.

Parturiţie / *Parturition*. Sin. *Naştere*. (lat. *parturitio*, *-onis* = naştere).

Parvi- / *Parvi-*. (lat. *parvus*, *-a*, *-um* = mic, redus) Prefix care se referă la o mărime mică.

Parvovirus / *Parvovirus*. (*parvi-* + lat. *virus*, *-i* = otravă, virus) Virus din familia *Parvoviridae*; cuprinde unele virusuri cu tropism digestiv, ca virusul hepatitei A; este agentul etiologic pentru eritemul infecţios epidemic.

PAS / *PAS*. Abr. de la engl. *p-amminosalicylic acide* = acidul para-aminosalicilic (v.).

Pascal / *Pascal*. (Blaise Pascal, 1623-1662, matematician, fizician, filozof şi scriitor francez) Unitate pentru presiune din SI, egal cu 1 Newton/m^2, simbol Pa.

Pasiune / *Passion*. (lat. *passio*, *-onis* = suferinţă, din *patior*, *passus sum*, *pati* = a suferi, a îndura, a suporta) Stare afectivă cu trăire intensă şi de durată, care influenţează gândirea şi comportamentul persoanei.

Pasiv / *Passive*. (lat. *passivus*, *-a*, *-um* = susceptibil de simţire, de la *patior*, *passus sum*, *pati* = a suferi, a îndura, a suporta) Stare inertă, fără interes, act care nu este consecutiv intervenţiei voinţei.

Pasivitate / *Passivity*. Stare, atitudine a unei persoane care suportă o acţiune fără a reacţiona, lipsă de iniţiativă.

Paste / *Pastes*. (neogr. *pasta* = pastă) **1.** Sin. *Unguente-suspensii*. Preparate semisolide polifazice, destinate aplicării cutanate, care conţin proporţii crescute de pulbere fin dispersată în bază de unguent (pulberile insolubile sunt în proporţie peste 25%, în general între 30 şi 70%). Dacă baza de unguent este formată din excipienţi lipofili, se obţin *paste grase*, iar din excipienţi hidrofili se obţin *paste apoase*. Pastele au o consistenţă mai tare decât unguentele şi nu se topesc la temperatura corpului; prin întindere pe piele formează un film gros, protector. **2.** Denumire improprie pentru suspensiile concentrate care conţin peste 25% pulberi insolubile, destinate utilizării externe; au caracter necoerent şi nu-şi modifică volumul prin uscare sau îmbibare. Se clasifică în trei grupe: liopaste, xeropaste şi paste tixotrope. Prezintă caracter comun, care le deosebeşte de suspensii – plasticitatea. În acest grup se încadrează pastele de dinţi, pastele cosmetice, loţiunile viscoase de tip suspensie.

Paste de dinţi / *Tooth paste*. Sin. *Paste dentifrice*. Suspensii foarte concentrate care conţin peste 25% pulberi insolubile, destinate igienizării cavităţii buco-dentare (produse parafarmaceutice) sau cu rol terapeutic (paste de dinţi medicinale), care conţin substanţe medicamentoase cu diferite acţiuni locale.

Pasteurizare / *Pasteurization*. (de la inventatorul procedurii, Louis Pasteur) Tratament termic moderat. Metodă de sterilizare prin care se distrug formele vegetative ale unor forme patogene sau saprofite dintr-un produs farmaceutic sau biologic, necesar de conservat un timp scurt printr-o încălzire mică, la temperaturi sub 100°C. Deoarece sporii nu sunt distruşi, produsele trebuie păstrate la temperaturi scăzute, pentru a împiedica germinarea acestora. Tipuri: pasteurizare joasă – încălzire la 62-65°C, timp de 30 minute; pasteurizare înaltă – încălzire la 80-90°C, timp de 1-2 minute; pasteurizare în strat subţire – încălzire la 91-95°C, timp de câteva secunde.

Pastile / *Pastilles, Lozenges*. (lat. *pastillus, -i* = căpăţână de zahăr, pastilă; engl. *lozenge* = romb, pastilă, comprimat) Preparate solide unidoză destinate suptului, prin dizolvarea sau dezagregarea lentă în gură, în vederea obţinerii unui efect local, în general, în cavitatea orală şi la nivelul faringelui. Acestea conţin una sau mai multe substanţe active de obicei într-o bază aromatizată şi edulcorată. Baza poate fi o bomboană de zahăr tare, formată din gelatină, glicerină sau dintr-un amestec de zahăr cu suficient mucilag, pentru a-i da forma adecvată. Sunt forme solide, în general discoidale, sferice sau alte forme: pătrate, conice, romboide, cu fractură netedă şi greutate 1-3 g. Se disting: *pastile dure* (*hard lozenges*): preparate solide obţinute prin turnare în forme; *pastile moi* (*molded lozenges*): preparate solide moi şi flexibile, obţinute prin turnarea în forme a unor amestecuri care conţin polimeri sau gume şi edulcoranţi. Mai sunt cunoscute şi sub denumirile de: *lozengi* şi *trochişti*.

Pastile comprimate / *Compressed lozenges*. Sunt preparate solide, unidoză, destinate a fi supte pentru a obţine un efect local sau sistemic. Se obţin prin comprimare şi au adesea o formă romboidă. Ele sunt conforme cu definiţia comprimatelor.

Pat / *Bed*. (neogr. *patos* = drum bătut). **1.** Bază sau structură care susţine o altă formaţiune anatomică. **2.** Spaţiu destinat plasării bolnavului în poziţie orizontală, în spital sau la domiciliu.

PAT / *PAT*. Acronim engl. *Process Analytical Technology*. Tehnologia procesului analitic. Sistem pentru designul, analiza şi controlul fabricării prin măsurări în timp (ex.: în timpul procesului) a calităţii critice şi a atributelor performanţei materiilor prime şi ale celor „în proces" în scopul de a asigura calitatea produsului final.

Pat de pulbere / *Powder bed*. Amestec, masă de pulbere, format din particule solide ce pot avea dimensiuni apropiate sau diferite, aflat în stare statică sau dinamică (amestecare, curgere, vibraţie, turnare etc.).

Pat fluidizat / *Fluidized bed*. Metodă de uscare cu aer cald, în care materialul (pulbere, granule, fluid) este plasat într-un recipient cu baza perforată, prin care trece un curent de aer cald, care antrenează masa de uscat.

Pat vascular / *Vascular bed*. Denumirea pentru întreaga reţea sangvină a unui organism.

Pată / *Spot, Macula*. Semn sau urmă lăsate pe un corp sau pe un obiect de un alt corp.

Patch / *Patch*. Termen englezesc (*patch* = petic) pentru plasture (v.), sistem terapeutic transdermic (v.).

Patel-, Patelo- / *Patel-, Patelo-*. (lat. *patella* = rotulă). Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rotulă.

Patelar / *Patelar*. Sin. *Rotulian*. (*patelo-* + *-ar*) Care se referă la rotulă.

Patelită / *Osteitis of the patela*. (*patelo-* + *-ită*) Inflamaţia (osteita) rotulei.

Patella / *Patella, Knee cap*. N.A. *patella*. (lat. *patella* = rotulă) Denumire pentru rotulă.

Patenă / *Paten*. Sin. *Patentulă*. (engl. *paten* = farfurioară, placă) Recipient din metal emailat sau inox, cu fundul rotund, utilizat în farmacie, mai ales pentru fluidificarea (prin topire în baia de apă sau pe sită) a produselor lipofile solide şi moi.

Patent / *Patent License*. (lat. *patens, -ntis* = deschis, drept) **1.** Organ vegetal aşezat în unghi de 45-50° faţă de o axă verticală sau o suprafaţă (ex.: peri patenţi la *Geranium palustre* sau axe florale patente la *Artemisia vulgaris*). **2.** V. *Brevet* / *Patent*.

Patergie / *Pathergy*. Sin. *Paraalergie*. (*pato-* + gr. *ergon* = lucru, acţiune, de la *ergein* = a lucra). Alergie la mai mulţi antigeni, alergie polivalentă.

Paternitate / *Paternity*. (lat. *paternitas, -atis* = paternitate, de la *pater, -tris* = tată) Calitatea, starea de a fi tată.

Pato-, -pat, -patie / *Pato-, -pat, -patia*. (gr. *pathos, -eos* = 1. ceea ce se întâmplă cuiva, experienţă; 2. starea sufletului afectat de circumstanţe exterioare, din care derivă *pathe, -es* = stare pasivă sau suferinţă, stare rea, boală. În medicină, se utilizează termenul general de *pathos, -eos*, cu înţelesul de boală.) Elemente de compunere – prefixe şi sufixe, care introduc în termeni referirea la boală.

Patogen / *Pathogen*. (*pato-* + gr. *gennan* = a produce) Microorganism care provoacă diverse boli. Printre agenţii patogeni amintim: virusurile, unele bacterii, ciuperci şi protozoare.

Patogeneză / *Patogenesis*. Sin. *Patogenie*. (*pato-* + gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce) Ansamblul proceselor biofizice, biochimice şi fiziologice care explică apariţia unei boli.

Patogenezie / *Patogenesia*. Termen utilizat în homeopatie pentru a desemna ansamblul de simptome provocate prin administrarea experimentală a unui medicament, la un subiect sănătos, sensibil la o substanţă studiată. Patogenezia medicamentoasă cuprinde trei feluri de date: simptomele propriu-zise, înregistrate la diferite doze, dar netoxice; efectele toxice înregistrate când au loc intoxicaţii accidentale; simptomele verificate prin experimentarea clinică, când se utilizează un medicament la bolnav. Culegerea de ansamblu a patogeneziilor constituie *materia medicală homeopatică*.

Patogenie / *Pathogeny*. Sin. *Patogeneză* (v.).

Patogenitate / *Patogenicity*. Sin. *Putere patogenă*. Capacitatea microorganismelor patogene de a determina boala la o anumită specie de gazdă. Este un caracter de specie.

Patognomonic / *Pathognomonic*, *Pathognostic*. (*pato-* + gr. *gnomonikos* = potrivit să indice, să inducă o judecată) Caracteristic sau specific pentru o boală (semn, simptom).

Patologic / *Pathologic*, *Pathological*. (*pato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Caracteristic pentru o anumită boală sau cauzat de aceasta, care aparţine patologiei.

Patologie / *Pathology*. (*pato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază procesele morbide (cauzele, simptomele, evoluţia bolilor) şi mijloacele de prevenire şi de tratare a acestora.

Pauză / *Pause*. (lat. *pausa*, *-ae*, gr. *pausis* = încetare, oprire) Întrerupere a unei acţiuni sau activităţi, repaus temporar.

Pauză terapeutică / *Therapeutic window*. Sin. *Fereastră terapeutică*. Oprirea administrării unui medicament, pentru a permite eliminarea completă a acestuia de către organismul bolnav. Aceasta precede cel mai adesea utilizarea unei noutăţi terapeutice.

Pavimentos / *Pavement epithelium*. (lat. *pavimentum*, *-i* = pământ bătătorit, pasaj cu lespezi, din *pavio*, *-iare* = a bătători pământul, a pardosi) Epiteliu format din celule aplatizate, asemănător cu un pavaj.

Pavor / *Pavor* (lat. *pavor*, *-oris* = spaimă, groază) Anxietate ce apare la copil în timpul somnului, manifestată prin ţipete, gesturi şi mimică ce exprimă o stare de groază, spaimă, mers, fugă, de care copilul nu-şi mai aminteşte nimic a doua zi.

Păduche / *Louse* Sin. *Pediculus*. (lat. *pediculus*, *-i* = picioruş, păduche) Insectă cu corp aplatizat, care parazitează pe om şi pe mamifere. Se disting: păduchele de cap (*Pediculus capitis*), de corp (*P. vestimenti*) şi de pubis (*Phtirius pubis*).

Păr / *Hair*, *Trichome*. N.A. *capilli*. (lat. *pilus*, *-i* = păr) **1.** Excrescenţe uni- sau pluricelulare de natură epidermală, variabile ca formă şi mărime, ce se găsesc pe organele plantelor. Perii sau trichomii pot fi absorbanţi, protectori, secretori/glandulari, digestivi sau senzitivi. **2.** Structură pluricelulară filiformă produsă de epiderma mamiferelor, alcătuită din numeroase celule moarte, keratinizate. Produs cornos al pielii, flexibil, format dintr-o tijă (porţiunea liberă) şi rădăcină, cuprinsă într-un sac epitelial, numit folicul pilos. Culoarea se datoreşte melaninei, depozitată în celulele filamentului pilos.

Părţi / *Parts* (lat. *pars*, *partis* = porţiune) Abr. P. sau p. Se înţeleg părţi în greutate.

Păstaie / *Pod*, *Legume*. (lat. *pistus*, *-a*, *-um* = pisat, râşnit, din lat. *pistura*, *-ae* = pisat, măcinare) Fruct uscat polisperm dehiscent sau indehiscent, provenit dintr-un gineceu monocarpelar, caracteristic Fabaceelor. *a. dehiscentă* / *dehiscent* – care se deschide atât pe linia de sutură a marginilor carpelei, cât şi de-a lungul nervurii mediane (mazăre, fasole, salcâm) *b. indehiscentă* / *indehiscent* – rămâne închisă la maturitate (roşcove, alune de pământ, glădiţă).

Pâlnie / *Funnel*. Ustensilă de laborator, suport din sticlă, metal sau porţelan, de formă conică sau cilindrică, terminată cu o tijă lungă, secţionată oblic, utilizat pentru filtrare, cu ajutorul materialelor filtrante (hârtie de filtru, vată, tifon, derivaţi celulozici sau sintetici etc.).

Pâlnie Büchner / *Büchner funnel*. Pâlnie din sticlă, metal sau porţelan, de formă cilindrică, cu fundul perforat, având orificiile dispuse concentric. Pâlnia se fixează etanş, prin intermediul unui tub de cauciuc, la un vas pentru efectuat vid. Se utilizează pentru filtrarea sub presiune redusă (sub vid).

pb / *pb*. Abr. de la *Pereche de baze* (v.).

PBP / *PBP*. Acronim engl. *Protein Binding Penicilin*. Proteine din membrana citoplasmatică a bacteriilor, capabile de a fixa beta lactaminele (ex.: penicilina); în general sunt enzime care funcţionează ca peptidazele.

PCR / *PCR*. Abr. de la engl. *Polymerase Chain Reaction* = *Reacţie de polimerizare în lanţ* (v.).

pD_2 / *pD_2*. V. *Constantă de afinitate*.

PDE / *PDE*. V. *Fosfodiesteraze*.

Peak / *Peak*. (engl. *peak* = vârf, pic) Var. pentru *Pic*.

Pect-, Pecto- / *Pect-*, *Pecto-* (gr. *pektos* = compact, coagulat, format din particule foarte bine unite) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la compact, coagulat.

Pectază / *Pectase*. (*pectin-* + *-ază*) Enzimă care hidrolizează esterii acidului poligalacturonic; se află în toate organele plantelor şi în microorganisme; au pH optim de activitate la 4,8-5, la 28-35°C.

Pectinat / *Pectinate*. (lat. *pecten*, *-inis* = pieptene, creastă) Organ vegetal sau animal cu segmente subţiri dispuse ca dinţii unui pieptene (ex.: dispunerea frunzelor pe ramurile de *Abies pectinata* sau *Taxus baccata*).

Pectinază / *Pectinase*. Sin. *Pectolază*. Enzimă care hidrolizează acidul poligalacturonic la acid galacturonic. Se află în plante, microorganisme, micelii de mucegaiuri (în special în *Aspergillus niger*); pH optim de activitate 3,5-5 la 50-60°C. Participă la limpezirea vinurilor, a sucurilor de fructe.

Pectină / *Pectin*. (*pect-* + *-ină*) Substanţe organice, polizaharide care intră în componenţa ţesuturilor vegetale. Macromolecule formate din amestecuri eterogene de poliglucide (pectoze, galactane, manane, arabane) esterificate cu acizi pectici (acizi uronici), ale căror grupe carboxil sunt parţial metoxilate sau neutralizate cu calciu, magneziu şi potasiu. Masa moleculară variază între 25.000 şi 100.000. Solubilă în apă la rece şi la cald, formând soluţii coloidale, cu pH = 3-4. Se comportă ca un polielectrolit anionic. Se utilizează ca substanţă auxiliară, la prepararea formelor disperse mai ales (suspensii, comprimate, gel hidrofil, coloid protector) şi în industria alimentară, şi în cosmetică. V. *E 440*.

Pector- / *Pector-*. (lat. *pectus*, *-oris* = torace, piept) Prefix care introduce în termeni referirea la piept, torace.

Pectoral / *Pectoral*. (*pector-* + *-al*) **1.** Medicament utilizat contra maladiilor pectorale. **2.** Cu referire la piept, partea anterioară a toracelui.

Ped-, Pedi-, -pedie, Pedio-, Pedo- / *Ped-*, *Pedi-*, *-pedia*, *Pedio-*, *Pedo-*. (1. gr. *pais*, *paidos* = copil; 2. gr. *paideia* = educarea copiilor; 3. gr. *pedon* = sol; 4. gr. *pes*, *pedis* = picior) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la copil, picior sau sol.

Pedat / *Pedate*. (*ped-*) Frunzele la care diviziunile limbului seamănă cu un picior de pasăre (ex.: frunzele la *Ranunculus pedatus*).

Pediatrie / *Pediatrics*. (*pedi-* + gr. *iatreia* = vindecare, tratament) Ramură a medicinei consacrată studiului copilului şi dezvoltării sale, diagnosticului şi tratamentului bolilor copilului, precum şi profilaxiei acestora, de la naştere până la vârsta de 16 ani.

Pedicel / *Pedicel*. (*pedicul-*) Codiţa care susţine florile, fructele sau sporangii.

Pedicelat / *Pedicellate*. (*pedicul-*) Flori, fructe, muguri, sporangi prevăzute cu pediceli.

Pedicul-, Pediculo- / *Pedicul-*, *Pediculo-*. (lat. *pediculus*, *-i* = picioruş, păduche, dim. de la *pes*, *pedis* = picior) Rădăcină care introduce în termeni referirea la păduche, pedicul.

Pedicul / *Pedicle*. N.A. *pediculus*. (*pedicul-*) Grup de elemente vasculare, nervoase, funcţionale care aparţin unui organ sau unei regiuni din organism; el leagă un organ de restul organismului. Are acelaşi sens botanic cu peduncul.

Pedicular / *Pedicular* (1), *Pediculate* (2). (lat. *pedicularis*, *-is* = referitor la păduchi, de la *pediculus*, *-i* = picioruş, păduche, dim. de la *pes*, *pedis* = picior) **1.** Cu referire la păduchi. **2.** Cu referire la un pedicul.

Pediculat / *Pediculate*. (*pedicul-*) Prevăzut cu un pedicul sau care este susţinut de un pedicul.

Pediculocid / *Pediculocide*. (*pediculo-* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanţă care distruge păduchii.

Pediculoză / *Pediculosis*. (*pedicul-* + *-oză*) Termen generic pentru afecţiunile determinate prin infectarea cu păduchi din genul *Pediculus* şi *Phthirus*.

Pediculus / *Pediculus*. Sin. *Păduche*. (*pedicul-*) Insectă cu corp aplatizat, care parazitează pe om şi mamifere. Se disting: păduche de cap (*Pediculus capitis*), de corp (*Pediculus vestimenti*, *P. corpis*) şi de pubis (*Phthirius pubis*). Insecta înţeapă pielea acestor regiuni pentru a suge sângele, ceea ce provoacă prurit şi obligă la grataj. Este agent vector pentru tifos exantematic, febra tifoidă şi febra recurentă. V. şi *Phthirius*.

Pediometru / *Pediometer*. (*pedio-* + gr. *metron* = măsură) Planşetă gradată în unităţi de lungime (centimetri) cu care se măsoară talia nou-născuţilor şi a copiilor până la un an.

Pedobiologie / *Pedobiology*. (*pedo-* + gr. *bios* = viaţă + gr. *logos* = ştiinţă) Ramura biologiei care studiază organismele din sol sub aspect sistematic, al interacţiunilor dintre ele şi mediul abiotic şi biotic, precum şi al evoluţiei lor în condiţii naturale sau modificate de către om.

Pedodontist / *Pedodontist*. Dentist specializat în tratamentul afecţiunilor dinţilor la copii.

Pedodonţie / *Pedodontics*. (*pedo-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Stomatologie pediatrică; se ocupă cu asistenţa medicală dentară (diagnostic, terapie, profilaxie).

Pedofilie / *Pedophilia*. (*pedo-* + gr. *philia* = atracţie, din *philein* = a iubi, a plăcea) Perversiune sexuală; atracţie sexuală a adultului pentru copii şi adolescenţi.

Pedogeneză / *Pedogenesis*. (*pedo-* + gr. *genesis* = generare, din *gennan* = a produce) Ansamblul funcţiilor de reproducere la fiinţa umană: fecundaţie, sarcină, naştere, puerperalitate.

Pedologie / *Pedology*. (*pedo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă, ramură a biologiei şi a sociologiei care se ocupă cu studiul complex al solului din punct de vedere al genezei, al evoluţiei, al proprietăţilor fizico-chimice, precum şi al răspândirii diferitelor tipuri de sol pe suprafaţa globului.

Pedunc-, Pedunculo- / *Pedunc-*, *Peduncle-*. (lat. *pedunculus*, *-i* = picioruş) Elemente care introduc în termeni referirea la codiţă, picioruş, pedicul.

Peduncul / *Peduncle*. (*peduncul-*) **1.** Sin. cu *Pedicul*, în sens general. **2.** Axul floral principal pe care sunt prinse florile solitare sau grupate în inflorescenţe şi codiţa unui fruct. **3.** Piciorul sporogonului de la unele organisme inferioare şi a sporangelui de la briofite. **4.** Fascicul de substanţă albă care leagă două structuri sau regiuni ale encefalului (ex.: peduncul cerebral).

Peeling / *Peeling*. (engl. *peeling* = decojire) Operaţie dermatologică constând în îndepărtarea rapidă a stratului superficial al pielii (descuamare), pentru formarea unui nou strat.

Peeling cosmetic / *Cosmetic peeling*. Peeling cu acizi de fructe sau cu acid glicolic de concentraţie mică, cu acelaşi scop ca şi microdermabraziunea. Se poate efectua şi în sezonul cald, cu anumite precauţii.

Peeling mecanic / *Mechanical peeling*. Procedeu realizat prin microdermabraziune sau chimic, este o metodă prin care se realizează o îndepărtare a stratului superficial al pielii, în scopul obţinerii unui aspect întinerit, luminos, cu cicatrici şi pete pigmentare estompate.

PEG / *PEG*. Abr. de la *Polietilenglicoli* (v.).

PEG-ilare / *PEG-ylation*. Ataşarea covalentă a moleculei (moleculelor) de polietilenglicol (PEG) la molecula de proteină selectată ca parte a grupelor de aminoacid selectate, de exemplu grupările amino sau sulfhidril. Poate duce la scăderea toxicităţii sau la îmbunătăţirea solubilităţii proteinei şi a timpului de înjumătăţire circulant, în corp.

Pel- / *Pel-*. (gr. *pella*, lat. *pellis*, *-is* = piele) Element de compunere care introduce în termeni referirea la piele, strat subţire.

Peladă / *Pelada*, *Alopecia areata*. Sin. *Alopecie arcată*. (lat. *pilo*, *-are* = a depila, a smulge părul) Dermatoză, maladie caracterizată de alopecie circumscrisă la nivelul pielii capului, cu suprafaţă netedă, cerată (cădere parţială sau totală a părului capului). Poate afecta şi regiunea sprâncenelor sau se poate generaliza.

Pelag- / *Pelag-*. (gr. *pelagos* = fluxul mării) Element de compunere care introduce în termeni referirea la fluxul mării.

Pelagic / *Pelagic*. (*pelag-*) Organismele care înoată sau se deplasează în apa mărilor, oceanelor, lacurilor, spre deosebire de cele care trăiesc fixate pe fund (bentonic). Organismele pelagice alcătuiesc planctonul şi nectonul.

Pelagism / *Sea sickness*. Sin. *Rău de mare* (v.). (lat. *pelagus*, *-i*, gr. *pelagos* = mare).

Pelagră / *Pellagra*. (*pel-* + gr. *agreia* = gras, aspru sau *agra* = atac, de la *agrein* = a pune mâna pe) Maladie a pielii dată de carenţa în vitamina PP şi proteine animale ale alimentaţiei. Se caracterizează prin tulburări ale pielii (eritem, descuamaţii) şi ale sistemului nervos (astenie, iritabilitate, confuzie mentală) şi uneori diaree. Boala afectează mai ales femeile. Este endemică la populaţiile care se hrănesc predominant cu porumb, cu derivatele sale sau cu cereale sărace în vitamina PP sau cu triptofan.

Pelargonidină / *Anthocyanins*. V. *E 163 d*.

Pelete / *Pellets*. Sin *Minigranule*, *Miligranule*, *Sfere*, *Sferoizi*. (engl., germ. *pellet* = pilulă, peletă, grăunte, bilă). Peletele sunt granule de formă sferică, cu diametrul de 0,5-1,5 mm (0,2-2 mm), cu densitate mare, solide, acoperite sau nu cu pelicule, destinate administrării interne. Sunt indicate mai ales pentru realizarea formelor farmaceutice multiparticulate, cu cedare controlată. Ca mod de preparare se aseamănă cu pilulele şi cu granulele (v.). Peletele sunt dozate în capsule gelatinoase tari sau compactate în comprimate.

Peliculare / *Pelliculation*. (*pel-*) Operaţie care constă în aplicarea unui film protector la suprafaţa unui comprimat.

Peliculă / *Pellicle*. Sin. *Film*, *Membrană foarte subţire*. (lat. *pellicula*, *-ae*, de la *pellis*, *-is* = piele) Strat subţire solid, rămas după evaporarea solventului, a unuia sau a mai multor straturi de vopsele, pe un corp oarecare.

Pelicule medicamentoase / *Medicinal pellicles*. Sin. *Filme medicamentoase*. Forme farmaceutice solide, transparente, din excipienţi solubili, care conţin substanţe medicamentoase. Au forma unui strat subţire, dreptunghiular şi sunt destinate a fi aplicate la suprafaţa pielii; cele pentru arsuri sunt sterile.

Pelo- / *Pello-*. (gr. *pellos* = noroi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la nămoluri terapeutice.

Peloidoterapie / *Pelloidotherapy*. Sin. *Fangoterapie*. (*pelo-* + gr. *eidos* = formă + gr. *therapeia* = tratament; gr. *pellos* = noroi + *therapeia* = tratament) Tratament cu peloizi, nămoluri terapeutice, sapropelice.

Peloizi / *Pelloids*. Sin. *Peloide*, *Peloze*, *Poltoze*, *Nămoluri terapeutice*. (*pelo-* + gr. *eidos* = formă)

Peltat / *Peltate*. (lat. *pelta, -ae = scut*, lat. *peltatus, -a, -um* = în formă de scut) Organ vegetal în formă de scut, aşa cum sunt sporofilele la *Equisetum arvense* sau frunza de la *Ricinus communis*, în care peţiolul se prinde de mijlocul limbului.

Pelvi-, Pelvio- / *Pelvi-, Pelvio-*. (lat. *pelvis* = bazin) Elemente de compunere, rădăcini care introduc în termeni semnificaţia de bazin (cavitatea pelviană).

Pelvimetrie / *Pelvimetry*. (*pelvi-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea diametrelor bazinului obstetrical cu pelvimetrul; astăzi se utilizează mijloace radiologice şi ecografice.

Pelvis / *Pelvis*, N.A. *pelvis*. (lat. *pelvis* = bazin) **1.** Sin. *Bazin, Cavitatea pelvină*. **2.** Partea inferioară a abdomenului din zona centurii pelviene. **3.** Cavitatea conică prezentă în rinichi în care se colectează urina înainte de a trece în ureter.

Pemfi- / *Pemphi-*. (gr. *pemphix, -igos* = băşicuţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o băşicuţă.

Pemfigoid / *Pemphigoid*. (*pemfi-* + gr. *eidos* = formă) Care seamănă cu pemfigusul.

Pemfigus / *Pemphigus*. (*pemfi-*) Leziuni cutanate cu aspect de băşicuţe atribuite acţiunii unor autoanticorpi faţă de o proteină din desmozomi, care realizează joncţiunea celulelor epidermice. Deoarece bulele, ca manifestări patologice, apar şi în alte dermatoze, acestea sunt denumite generic *pemfigoide*.

Penat / *Pinnate* (lat. *pena, -ae* = pană) Organ vegetal sau animal divizat în lobi (ex.: frunze sau nervuri penate), care are nervurile secundare sau foliolele aşezate de o parte şi de alta a nervurii principale sau a peţiolului, ca firele de puf ale unei pene.

Penat-compuse / *Pinnately-compound*. (lat. *pena, -ae* = pană + lat. *computus, -us* = unire) Frunze compuse în care foliolele sunt dispuse de o parte şi de alta a rahisului; a) *imparipenat-compuse* / *imparipinnately-compound* – cu un număr impar de foliole, ca la salcâm, măceş; b) *paripenat-compuse* / *paripinnately-compound* – cu un număr par de foliole, ca la frunza de glădiţă.

Penatifidat / *Pinnately-cleft*. (lat. *pena, -ae* = pană + lat. *fidus, -a, -um* = secţionat, fidat) Frunză la care inciziile pătrund până la jumătatea semilaminei (ex.: frunza de *Sorbus torminalis*).

Penatilobat / *Pinnately-lobed*. (lat. *pena, -ae* = pană + gr. *lobos* = lob) Frunze la care inciziile pătrund până la un sfert din semilamină şi nu ating jumătatea acesteia (ex.: la *Quercus robur*).

Penatinervat / *Pinnately-veined*. (lat. *pena, -ae* = pană + lat. *nervus, -i* = nerv) Frunze la care nervurile secundare sunt dispuse de o parte şi de alta a nervurii principale, asemănător unei pene.

Penatipartit / *Pinnately-parted*. (lat. *pena, -ae* = pană + lat. *partitio, -onis* = împărţire, repartizare) Frunze la care inciziile pătrund în semilamină, depăşind jumătatea acesteia fără să ajungă la nervura mediană (ex.: la *Brassica napus*).

Penatisectat / *Pinnately-divided*. (lat. *pena, -ae* = pană + lat. *secto, -are* = a tăia) Frunze la care inciziile ajung până la nervura mediană a laminei (ex.: la *Valeriana officinalis*).

Pend-, -pens / *Pend-, -pens*. (lat. *pensus, -a, -um* = atârnat, suspendat, de la *pendo, -ere* = a atârna, a fi suspendat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la suspendat, atârnat.

Pendent / *Pendent, Pendant*. (*pendo-*) Organ vegetal care atârnă (ex.: conurile femele la *Picea excelsa*).

Pendular / *Pendular*. (lat. *pendulus, -a, -um* = suspendat, de la *pendo, -ere* = a atârna, a fi suspendat) Care are un ritm monoton şi egal, asemeni unui pendul.

Penetranţă / *Penetrance*. (lat. *penetratio, -onis* = pătrundere) Este o noţiune cantitativă ce se referă la bolile dominante; defineşte frecvenţa manifestării genei mutante şi implicit numărul bolnavilor, în raport cu numărul total de purtători ai genei anormale (homizigoţi şi heterozigoţi). Cu alte cuvinte, defineşte frecvenţa cu care o genă sau o familie de gene se exprimă în fenotipul purtătorilor. Se calculează astfel: $P = \frac{B}{AA + An} \times 100$, unde P = penetranţa, B = numărul de bolnavi, AA = numărul de homozigoţi, An = numărul de heterozigoţi pentru gena dominantă anormală.

Penetrarea pieţei / *Market penetration*. Strategie de creştere a vânzărilor produselor actuale pe segmente de piaţă existente; se realizează prin atragerea clienţilor concurenţilor, achiziţionarea unei firme concurente sau creşterea ratei de utilizare a produsului.

Penetraţie / *Penetration*. (*penetro-*) Intrarea, pătrunderea moleculelor de substanţă medicamentoasă prin piele; în termeni fizici, este o difuzie pasivă a substanţei medicamentoase, care traversează pielea, în principal, prin primul strat – stratul cornos (*stratum corneum*).

Penetro- / *Penetro-*. (lat. *penetro, -are* = a introduce, a face să pătrundă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pătrundere.

Penetrometrie / *Penetrometry*. (*penetro-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de determinare a indicilor reologici ai unui unguent, cu ajutorul penetrometrului, aparat ce funcţionează pe principiul căderii sau penetrării unor corpuri etalonate (conuri, prisme, baghete), prin masa produsului de cercetat.

Penetrometru / *Penetrometer*. (*penetro-* + gr. *metron* = măsură) Dispozitiv pentru determinarea capacităţii de penetraţie şi consistenţă, bazat pe pătrunderea forţată a unui corp conic, sferic, cilindric sau cu alte forme în materialul de studiu. Pătrunderea se exprimă în grade penetrometrice. Un grad penetrometric este egal cu 0,10 mm. Ex.: penetrometru cu baghetă (Mahler), cu con (Richardson), cu ac, cu semisferă etc.

Penicil- / *Penicil-*. (lat. *penicillum, -i* = pensulă, penel) Element de compunere care introduce în termeni referirea la penicilină şi la derivaţi. Denumirea se datorează aspectului de pensulă a mucegaiului *Penicillium notatum*, care produce, prin biofermentaţie, antibioticul penicilina.

Penicilamină / *Penicillamine*. (*penicil-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Produs caracteristic de degradare a antibioticelor de tipul penicilinei prin hidroliză. Se utilizează drept chelator de metale grele (cupru), în boala Wilson.

Penicilinază / *Penicillinase*. (*penicil-* + *-ină* + *-ază*) Enzimă prezentă în unele bacterii (*Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*), catalizator al hidrolizei penicilinei în acid penicilinoic, inactiv şi non-antigenic, prin desfacerea inelului β-lactamic şi prin ruperea legăturii CO–N. Se obţine prin fermentaţia bacteriei *Bacillus cereus* şi a fost utilizată pentru tratarea accidentelor alergice la penicilină. Rezistenţa unor stafilococi la penicilină se atribuie unei producţii mari de penicilinază a acestora. De aceea s-a modificat structura penicilinei, pentru a o face rezistentă la acţiunea enzimei.

Peniciline / *Penicillins*. (*penicil-* + *-ină*) Antibiotice obţinute prin biosinteză; extrase din culturile unor specii de mucegaiuri (*Penicillium notatum* şi *P. chrysogenum*), care furnizează penicilinele naturale, al căror prim reprezentant a fost descoperit de Sir Alexander Fleming în 1929, în Marea Britanie. Primele preparate de penicilină g au fost fabricate în SUA de Ernst Chair şi Howard Florey, în 1941. Aparţin clasei de substanţe cu nucleu beta-lactamic (azetidin-2-onă). Nucleul de bază este acidul 6-aminopenicilinic (6 AMP). Pulbere amorfă, moderat higroscopică, greu solubilă în apă, solubilă în etanol, cloroform şi acetonă. Sub formă de săruri de sodiu şi de potasiu este uşor solubilă în apă. În soluţii apoase acide şi alcaline este hidrolizată, se deschide ciclul beta-lactamic, iar activitatea antibacteriană se pierde. La pH = 4, se transformă în acid penicilenic, iar la pH = 2, în acid penilic; în mediul alcalin se hidrolizează în acid penicilic. Se fabrică şi se conservă doar ca pulbere sterilă, care se administrează pe cale injectabilă (i.m., i.v.), perfuzii la 4-6 ore. Acţiunea se datorează inhibării enzimei bactericină responsabilă de formarea legăturilor peptidice în peretele celulei bacteriene. Penicilinele au efect letal asupra unor bacterii, producând liza lor (*Pseudomonas*) sau inhibă creşterea (stafilococi, streptococi, pneumococi). Penicilina g are spectru relativ îngust: activă asupra bacililor Gram(+), coci Gram(+), coci Gram(–), nu are acţiune asupra germenilor secretori de penicilinază. Se indică în tratamentul infecţiilor cu pneumococ, streptococ hemolitic, în lues (*Treponema palidum*) şi în endocardite cu streptococ.

Penicilinoterapie / *Penicilinotherapy*. (*penicil-* + gr. *therapeia* = tratament) Antibioterapie cu administrare de penicilină.

Penicilinoză / *Penicilliosis*. (*penicil-* + *-oză*) Micoză produsă de specia de mucegai *Penicillina mameffei*.

Penis / *Penis*. N.A. *penis*. (lat. *pennis* = penis) Organ al copulaţiei şi de erecţie urinară la bărbat, ţesut erectil acoperit cu piele, care conţine uretra pentru urinare şi canale pentru secreţia de fluid seminal (spermă).

Pensă / *Forceps*, *Tongs*, *Pliers*. (fr. *pince* = pensă) Instrument din metal format din două ramuri articulate care se utilizează pentru manevrarea unui ţesut, organ, material de pansat, diferite obiecte.

Pensete / *Forceps*, *Tweezers*, *Pincers*. (fr. *pincette* = pensetă) Instrumente anatomice cu vârful drept sau curbat, folosite pentru prinderea unor plante, animale sau organe ale acestora foarte mici sau a unor secţiuni fine.

Pensulaţii / *Lotions*. (lat. *penis*, *-is* = pensulă, coadă, periuţă) V. *Preparate lichide pentru aplicaţii cutanate*.

Pent-, **Penta-** / *Pent-*, *Penta-*. (gr. *pente*, lat. *pentas*, *-adis* = cinci) Prefix care introduce în termeni referirea la cifra cinci.

Pentagastrină / *Pentagastrin*. Pentapeptid de sinteză format din β-alanină şi tetrapeptidul C terminal al gastrinei. Administrată parenteral, stimulează direct celulele parietale ale regiunii stomacale fundice. Se utilizează pentru explorarea funcţiei gastrice.

Pentarh / *Pentarch*. (*pent-* + gr. *arkhe* = origine) Cilindrul central format din cinci fascicule lemnoase şi cinci liberiene, alterne.

Pentoze / *Pentoses*. (*penta-* + *-oză*) Monoglucide larg răspândite în natură, care conţin în molecula lor cinci atomi de carbon. După felul grupării carbonilice, se clasifică în *aldopentoze* (arabinoză, lixoză, riboză, deoxiriboză, xiloză) şi *cetopentoze* (ribuloză, xiluloză). Substanţe solide, solubile în apă, insolubile în solvenţi organici, prezintă activitate optică. Formează poliglucide numite *pentozani* (arabani, xilani etc.), care se întâlnesc în hemiceluloze, gume şi mucilagii vegetale, materii pectice. Riboza şi dezoxiriboza intră în constituţia acizilor nucleici.

Pentozurie / *Pentosuria*. (*pento-* + gr. *ouron* = urină) Eliminarea urinară, de obicei anormală, a unei pentoze.

Peponidă / *Pepo*. (gr. *pepon* = pepene) Fruct simplu cărnos (baciform, multisperm) la formarea căruia participă şi axul floral care devine cărnos.

Peps-, **Pept-**, **-pepsie** / *Peps-*, *Pept-*, *-pepsia*. (gr. *pepsein* = a digera, a găti) Element de compunere care introduce în termeni referirea la digestie.

Pepsic / *Pepsic*, *Peptic*. Sin. *Peptic* (v.).

Pepsină / *Pepsin*. (*peps-* + *-ină*) Enzimă preoteolitică din clasa hidrolazelor (EC: 3,4, 4,1), secretată de mucoasa stomacală care hidrolizează parţial proteinele, în mediu puternic acid (pH = 1,5-2,5). Este elaborată sub formă inactivă de pepsinogen, ca precursor, care, în prezenţa acidului clorhidric şi a unor mici cantităţi de pepsină existentă, se transformă în pepsină.

Pepsină / *Pepsin*. (*peps-*) Enzimă care catalizează hidroliza proteinelor în polipeptide în stomacul vertebratelor. Este secretată sub forma unui precursor inactiv, pepsinogenul.

Pepsinogen / *Pepsinogen*. (*peps-* + gr. *gennan* = a genera) Precursor inactiv al pepsinei. Pepsinogenul este secretat de mucoasa stomacului la vertebrate. În lumen, pepsinogenul este transformat în pepsină sub acţiunea acidului clorhidric.

Peptic / *Peptic*. Sin. *Pepsic*. În relaţie cu stomacul sau/şi cu digestia.

Peptidaze / *Peptidases*. (*pepti-* + *-ază*) Enzime din clasa hidrolazelor specifice pentru hidroliza proteinelor. Ele descompun polipeptidele prin atacul unor legături peptidice. Astfel, exopeptidazele scindează aminoacizii terminali ai unui lanţ polipeptidic. Endopeptidazele scindează lanţul polipeptidic prin atacul legăturilor dintre unii aminoacizi, oriunde ar fi în lanţ. Ex.: tripsina, pepsina, papaina, erepsina.

Peptide / *Peptides*. (*pept-* + *-ide*) Substanţe naturale sau sintetice cu masa moleculară sub 10.000 daltoni, care se formează prin condensarea a 2 sau mai mulţi aminoacizi, legaţi între ei prin legături amidice (peptidice): gruparea amino (–NH_2) a unui aminoacid se uneşte cu gruparea carboxil (–COOH) a următorului aminoacid, cu eliminare de apă. Se diferenţiază oligopeptide rezultate prin condensarea a 2 până la 10 resturi de aminoacid şi polipeptide, în care numărul resturilor de aminoacizi constituenţi este mai mare de 10. Polipeptidele în care numărul resturilor de aminoacizi constituenţi trece de 100 sunt considerate *proteine*. Dacă în constituţia unor peptide sau a unor proteine intră şi alte structuri, acestea se numesc *peptoide* şi respectiv *proteide*. Peptidele sunt produşi intermediari între aminoacizi şi proteine. Ex.: glutationul (tripeptid), gramicidina S (decapeptid), actinomicinele.

Peptide cerebrale / *Cerebral peptides*. Sunt secretate de celulele cerebrale, mai ales de hipotalamus, ex.: somatostatina.

Peptide opioide / *Opioid peptides*. Denumire pentru: endorfine, dinorfine, enkefaline şi peptide în relaţie cu acestea, a căror acţiune este mediată de receptorii pentru opioide; sunt sintetizate în organism. Exercită efecte asupra percepţiei, afectivităţii şi funcţiei mentale, secreţiei hormonilor hipotalamici, hipofizari, gonadali, asupra contracţiei muşchilor netezi; interacţiunea cu dopamina şi cu alţi neurotransmiţători.

Peptidoglicani / *Peptidoglicans*. (*pepto-* + gr. *glykis* = dulce) Heteropolimer (polimer polizaharid-polipeptid), de mărime nedefinită, constituent al peretelui bacterian, cu rol protector faţă de mediul înconjurător şi care-i dă forma; la eucariote lipseşte. El este format dintr-o reţea de aminozaharuri (N-acetilglucozamina, abr. NAGA, şi acidul N-acetil muramic, abr. NAMA) pe care sunt grefate catene laterale de tetrapeptide. Sunt responsabili de proprietăţile antigenice ale germenilor. Formarea lor este inhibată de antibioticele β-lactamice.

Peptizant / *Peptonizent agent*. Sin. *Peptizator*. Agent stabilizant din grupa electroliţilor sau neelectroliţilor, care produce peptizarea unui gel; se utilizează la prepararea suspensiilor. Ionii acestor electroliţi se adsorb la suprafaţa particulelor solide insolubile şi le conferă sarcini electrice de acelaşi fel, contribuind la menţinerea particulelor solide în suspensie, împiedicând astfel coagularea lor.

Peptizare / *Deflocculation*, *Peptization*. Sin. *Defloculare*, *Decoagulare*. Termen introdus de T. Graham şi definit ca ruperea agregatelor sau particulelor secundare ale unui coloid biofob, în agregate mici sau în particule primare de mărime coloidală, proces invers coagulării. **1.** Proces fizic caracteristic solurilor liofobe. Se produce prin adsorbţia ionilor unui electrolit, pe particule coloidului biofob, fără ca să reacţioneze cu substanţa insolubilă peptizată = *peptizare absortivă*, fie prin formarea de complex = *peptizare disolutivă* sau *chimică*, cu formarea precipitatului, apoi peptizarea spontană. **2.** Aceşti ioni conferă particulelor sarcini electrice care stabilizează coloidul (prin forţe de respingere electrice); electrolitul este numit *agent peptizant* sau *peptizator*.

Peptogen / *Peptogenic*. (*pept-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care, după ingestie, creşte secreţia de pepsină din sucul gastric.

Peptone / *Peptones*. (*pept-*) Polipeptide formate din aminoacizi uniţi între ei prin legături peptidice; sunt amestecuri de peptide şi aminoacizi, obţinute prin hidroliza enzimatică sau acidă, parţială a diverselor materii proteice (caseina, sânge), sub acţiunea pepsinei şi pancreatinei. Se deosebesc de proteine prin faptul că nu au solubilitate mare în apă, nu coagulează la cald, nu precipită la saturare cu sulfat de amoniu, acid azotic etc. Peptonele sunt substanţe intermediare între peptide şi proteine. Se utilizează la prepararea mediilor de cultură în microbiologie. V. şi *Albumoze*. Peptonele sunt folosite ca desensibilizante şi cu acţiune colagogă.

Per- / *Per-*. (lat. *per* = prin) Element de compunere care introduce în termeni referirea la prin.

Per anum / *Per anum*. (*per-* + lat. *anus*, *-i* = anus, şezut) Locuţiune latină cu sensul „pe cale anală”, care se referă la calea de administrare.

Per descensum / *Per descensum*. (*per-* + lat. *descensus*, *-us* = coborâş) Expresie latină pentru metoda de dizolvare circulantă, care se efectuează prin aducerea substanţei la suprafaţa vehiculului. Are loc o îmbibare a substanţei, urmată de difuziunea de sus în jos a soluţiei saturate, datorită diferenţei mari de densitate între cele două lichide, dar şi forţei gravitaţionale. Straturile inferioare, mai puţin dense, sunt deplasate de jos în sus şi are loc dizolvarea unei noi cantităţi de substanţă. Amestecarea lichidelor decurge spontan, datorită diferenţelor mari între densităţile straturilor de lichid, dar în timp, aceasta scade şi difuziunea se reduce. În vederea uniformizării, în final, soluţia se omogenizează prin uşoară agitare. În cazul substanţelor cu densitate mare, care cad imediat la baza recipientului, pentru a grăbi dizolvarea se agită de la început, pentru a crea curenţii de convecţie de jos în sus şi invers.

Per os / *Per os*. Sin. *Oral*. (*per-* + lat. *os*, *oris* = gură) Abr. p.o. Locuţiune latină cu sensul „pe gură”, prin înghiţire. Varianta *per oral* nu este corectă. Cale de administrare a medicamentelor prin înghiţire, acestea urmând tractul normal al alimentelor.

Per primam intentionem / *Per primam intentionem*. (lat. *per primam intentionem* = prin prima străduinţă, de la *per-* + lat. *primus*, *-a*, *-um* = primul + lat. *intentio*, *-onis* = intenţie, de la *intendo*, *-ere* = a ţinti) Termen folosit pentru a exprima suturarea unei plăgi imediat după producerea şi tratarea sa, pentru a exprima cicatrizarea unei plăgi, în termeni şi condiţii fiziologice.

Per se / Per se. (*per-* + lat. *se* = pronume reflexiv) Expresie latină ce semnifică toxicitate personală. Proprietatea unei substanţe de a provoca efecte toxice prin ea însăşi.

Per secundam intentionem / *Per secundam intentionem*. (lat. *per secundam intentionem* = prin a doua străduinţă, de la *per-* + lat. *secundus*, *-a*, *-um* = al doilea + lat. *intentio*, *-onis* = intenţie, de la *intendo*, *-ere* = a ţinti) Termen folosit pentru a exprima suturarea unei plăgi, după stingerea complicaţiilor septice sau pentru a defini cicatrizarea care se realizează după complicaţiile septice ale unei plăgi.

Perceptibil / *Perceptible*. (lat. *perceptibilis*, *-e* = perceptibil, din *percipio*, *-ere* = a cuprinde cu simţurile, a percepe) Care poate fi perceput cu simţurile.

Percepţie / *Perception*. (lat. *perceptio*, *-onis* = percepţie, din *percipio*, *-ere* = a percepe) Proces psihic de reprezentare a unui fenomen sau a unui obiect pe baza senzaţiilor de la nivelul organelor de simţ.

Percoct / *Percoct*. (lat. *percoquo*, *-ere* = a lăsa să fiarbă de tot) Soluţie extractivă apoasă realizată prin procedeul de percocţie.

Percocţie / *Percoction*. (lat. *percoquo*, *-ere* = a lăsa să fiarbă de tot) Metoda Bogs de extracţie prin percolare la cald, efectuată în timp scurt. Apa fierbinte dintr-un generator de vapori trece prin produsul vegetal, introdus în percolator.

Percolare / *Percolation*. (*per-* + lat. *colo*, *-are* = a scurge picătură cu picătură) Metodă de extracţie aplicată la prepararea tincturilor şi a extractelor dintr-un produs vegetal mărunţit, plasat într-un percolator, prin care solventul se scurge încet, de sus în jos, până la epuizarea progresivă a materialului vegetal.

Percolat / *Percolate*. Soluţie extractivă hidroalcoolică obţinută prin percolarea produselor vegetale, după metoda indicată de FR la monografia „Extracta”.

Percolator / *Percolator*. Recipient de sticlă, porţelan, oţel inox, de forma unui trunchi de con, terminat la partea inferioară cu un tub de scurgere, prevăzut cu robinet. Un percolator de 2 litri, în care se pot percola 500 g de produs vegetal, are dimensiunile: 36 cm înălţime, 10 cm diametrul bazei superioare, 6,5 cm diametrul bazei inferioare, 5 cm înălţimea conului, 1 cm diametrul tubului de scurgere.

Percutanat / *Percutaneous*. Sin. *Transcutanat*. (*per-* + lat. *cutis*, *-is* = piele). Absorbţie, pasaj al unei substanţe prin pielea intactă fără efracţie (ca la parenterale); cel mai adesea prin dizolvare. Termenul transcutanat este de asemenea utilizat.

Percuţie / *Percussion*. (lat. *percutio*, *-onis* = bătaie, lovire, din *percuto*, *-ere* = a lovi, a bate) Unul dintre cei patru timpi ai examenului clinic obiectiv ce constă din ascultarea transmiterii (normale sau patologice) prin corp sau prin anumite regiuni ale corpului uman a unui sunet provocat prin şocul unui deget percutor la nivelul pielii pacientului, prin lovituri repetate.

Pereche de acid-bază conjugate / *Conjugated acid-base pair*. Un acid şi o bază care diferă doar prin pierderea sau acceptarea unui proton.

Pereche de baze / *Base pair*. Abr. pb. Două baze de catene diferite de acid nucleic care se leagă împreună. În ADN, citozina (C) se leagă totdeauna cu guanina (G), iar adenina (A), cu timina (T). În moleculele de ARN, adenina se leagă cu uracil (U).

Perechi de ioni / *Ion pairs*. Sin. *Ioni pereche*. Anion şi cation asociaţi, ţinuţi împreună de către atracţia electrostatică. În solvenţi mai puţin polari decât apa, ionii se găsesc de regulă sub formă de perechi de ioni. Sunt specii neutre formate în soluţie prin atracţie elecrostatică între ioni cu sarcini electrice opuse, care au adesea o lipofilie suficientă pentru a se dizolva în solvenţi neapoşi. Formarea perechii de ioni este datorată interacţiunii sferei exterioare şi chiar poate fi descrisă în acord cu legea acţiunii maselor, nu prin legătură chimică. Notarea generală $A^+ B^-$ este utilizată pentru a descrie un produs pereche de ioni care există ca specii distincte stabile termodinamic, şi nu ca asociere tranzitorie, în continuă schimbare. Orice moleculă încărcată cu sarcină electrică, în soluţie, poate forma în unele condiţii o pereche de ioni cu un ion ce are o sarcină opusă. Astfel, peptidele prezintă locuri ionizabile multiple, dependent de structura lor primară şi de pH-ul soluţiei, care sunt capabile să interacţioneze *in vitro* şi *in vivo* cu contra-ionii adecvaţi. Forma de perechi de ioni peptidici are ca rezultat alterarea proprietăţilor fizice, de ex.: lipofilia. Moleculele cu sarcini electrice nu penetrează rapid prin stratul cornos, de aceea s-au preparat ioni pereche lipofili, ca specii adecvate cu sarcina opusă faţă de aceea a ionului substanţei medicamentoase. Complexul format atunci pătrunde rapid în lipidele stratului cornos, astfel încât sarcinile electrice se neutralizează temporar unele pe altele. Ionii pereche difuzează prin stratul cornos pentru a ajunge la epiderma viabilă apoasă. Acolo complexul disociază în componente încărcate cu sarcini electrice, care sunt rapid solubile în apă, şi astfel pătrund în epidermă şi difuzează în continuare, însă mărimea pătrunderii nu este mare.

Perempţie / *Peremption.* (fr. *péremption* = perimare, din lat. *peremptus, -a, -um* = distrus, omorât) Dată sau termen de la care un medicament nu mai poate fi utilizat. Pentru comprimate, de ex.: nu este mai mare de 5 ani de la data fabricării.

Peren / *Perennial.* (lat. *perenis, -is* = peren, durabil) Plante care trăiesc mai mulţi ani şi care fructifică în fiecare an. De exemplu, toate plantele lemnoase, plantele erbacee cu rizomi, stoloni, bulbi şi rădăcini tuberizate (ex.: *Ranunculus ficaria, Convallaria majalis*).

Perete bacterian / *Bacterial wall.* (*pariet-* + gr. *bakterion* = bastonaş) Înveliş rigid constituit din peptidoglucan, situat extern faţă de membrana citoplasmatică a unei bacterii, căreia îi determină forma şi îi asigură rezistenţa mecanică.

Perete celular / *Cell wall.* (*pariet-* + lat. *cellula, -ae* = cameră mică) Strat rigid care acoperă la exterior membrana celulelor la plantele superioare, ciuperci, alge şi bacterii, dar lipseşte la celulele animalelor. Protejează şi conferă forma celulei. În cazul celor mai multe plante superioare, ca şi la majoritatea algelor, pereţii celulari sunt alcătuiţi din celuloză; la plantele superioare, pereţii celulari sunt uneori modificaţi secundar, îngroşaţi, datorită depunerii ligninei. La ciuperci, pereţii celulari sunt formaţi, în principal, din chitină. Pereţii celulelor bacteriene au în alcătuirea lor polimeri complecşi constituiţi din polizaharide şi aminoacizi (peptidoglicani).

Perfoliat / *Perfoliate.* (*per-* + lat. *folium, -ii* = frunză) Frunză sesilă la care baza înconjoară complet tulpina (ex.: *Thlaspi perfoliatum*).

Perforaţie / *Perforation.* Sin. *Terebraţie.* (lat. *perforo, -are* = a găuri, a sfredeli, a deschide o vedere asupra unui loc) Orificiu care rezultă ca urmare a unui proces fiziologic, patologic (ex.: ulcer gastric perforat), accidental (traumatism) sau chirurgical.

Perforine / *Perforins.* (lat. *perforo, -are* = a găuri, a străpunge + *-ină*) Proteine formatoare de pori, a căror expresie este reglată prin creşterea Ca^{2+} intracelular şi de interleukina-2.

Perfuzie / *Infusion.* (lat. *perfusio, -onis* = stropire, udare, de la *perfundo, -ere* = a stropi, a uda, din *per* = prin + *fundo, -ere* = a vărsa, a turna) **1.** Forma farmaceutică de perfuzie. V. *Preparate perfuzabile.* **2.** Metodă de administrare a unui medicament lichid steril, prin injectare intravenoasă lentă, picătură cu picătură, continuă sau prelungită (ore, zile), a unei cantităţi mari de soluţie sau emulsie de lipul L/H, izotonică, sterilă şi apirogenă, în volum de 100 mL sau mai mari, cu ajutorul unui dispozitiv de perfuzare. Mai corectă este denumirea de metodă de perfuzare, în acest caz.

Perfuzor / *Infusion device.* V. *Necesar pentru perfuzie.*

Perhidrol / *Perhydrol.* (*per-* + gr. *hydor, -atos* = apă + *-ol*) Soluţie concentrată de peroxid de hidrogen 30%; serveşte la prepararea apei oxigenate diluate 3%, utilizată cu scop dezinfectant sau decolorant. Perhidrolul este caustic, necrozant pentru ţesuri.

Peri- / *Peri-.* (gr. *peri* = în jurul) Prefix care introduce în termeni referirea „în jurul".

Peri / *Trichomes, Hairs.* Sin. *Trihomi.* (*pil-* + gr. *trichoma* = păr) Evaginări ale celulelor epidermice de formă, dimensiuni, structură şi funcţii diferite.

Periadenită / *Periadenitis.* (*peri-* + gr. *aden, -os* = glandă + *-ită*) Propagarea unui proces inflamator, la nivelul unui ganglion în ţesutul conjunctiv periganglionar.

Periadenoidită / *Periadenoiditis.* Flegmon al rinofaringelui dezvoltat în punctul de implantare a vegetaţiilor adenoide.

Periaj / *Brushing.* (fr. *périage* = periaj) Metodă curentă de tratament şi de întreţinere a igienei bucale în vederea profilaxiei afecţiunilor stomatologice, care constă în îndepărtarea detritusurilor alimentare de pe dinţi, cu ajutorul periei de dinţi sau a periuţelor speciale, acţionate electric, la care este asociată o pastă, o substanţă dentară.

Perianal / *Perianal.* (*peri-* + lat. *anus, -i* = anus, şezut) Care se află în apropierea anusului, la nivelul circumferinţei anale.

Periant / *Perianth.* (*per-* + gr. *anthos* = floare) Învelişul unei flori alcătuit din caliciu şi corolă. a. *dublu* / *perianth* – alcătuit din caliciu şi corolă. b. *simplu* / *perigone* – alcătuit din tepale, numit perigon.

Periapexian / *Periapical.* Sin. *Periapical* (v.). (*peri-* + lat. *apex, -icis* = vârf, culme)

Periapical / *Periapical.* Sin. *Periapexian* (*peri-* + lat. *apex, -icis* = vârf, culme) Situat în vecinătatea sau deasupra vârfului unui organ, formaţiuni.

Periarterial / *Periarterial.* (*peri-* + gr., lat. *arteria, -ae* = arteră) În jurul unei artere.

Periarterită / *Periarteritis.* (*peri-* + lat. *arteria, -ae* = arteră + *-ită*) Proces inflamator localizat în peretele extern arterial şi periarterial.

Periarticular / *Periarticular.* (*peri-* + lat. *articularis, -is* = al articulaţiilor) Situat în jurul articulaţiilor sau care înconjoară o articulaţie.

Periartrită / *Periarthritis.* (*peri-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-ită*) Reumatism extrarticular. Inflamaţie a ţesuturilor din jurul unei articulaţii (a membranei seroase).

Periblem / *Periblem.* (gr. *periblema* = înveliş) Zona mijlocie a meristemului primar din vârful vegetativ al rădăcinii, care, prin diviziune, generează ţesuturile adulte primare ale scoarţei.

Peribronşic / *Peribronchial.* (*peri-* + gr. *bronkhos*, lat. *bronchia, -ae* = bronhie) Care aparţine sau care este situat în jurul unei bronhii.

Pericard / *Pericardium.* N.A. *pericardium.* (*peri-* + gr. *kardia* = inimă) Ţesut (sac) serofibros care înveleşte inima, format din două foiţe: p. seros şi p. fibros. Seroasa pericardică este formată dintr-o foiţă viscerală şi una parietală care delimitează cavitatea pericardică, în care se află inima.

Pericardic / *Pericardial.* (*peri-* + gr. *kardia* = inimă) Care aparţine sau este în raport cu pericardul.

Pericardită / *Pericarditis.* (*peri-* + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Inflamaţie a pericardului, membrană seroasă ce înconjoară cordul.

Pericarp / *Pericarp.* (*peri-* + gr. *karpos* = fruct) Peretele fructului, în structura căruia se disting trei zone: epi-, mezo- şi endocarpul.

Periciclu / *Pericycle.* (*peri-* + gr. *kyklos* = cerc) Zona anatomică externă a cilindrului central al rădăcinii, situată sub endodermă, formată din unul sau din mai multe straturi de celule parenchimatice sau sclerenchimatice.

Pericol / *Danger.* Potenţiala sursă a aspectului nociv (ISO/IEC Ghidul 51).

Peridural / *Peridural.* (*peri-* + lat. *durus, -a, -um* = tare, dur) Care este situat extern, în jurul durei mater, extern faţă de creier.

Periferic / *Peripheral.* (gr. *peripheria* = circumferinţă, de la gr. *peri* = în jurul + gr. *pherein* = a purta, a transporta) Care se află, se produce la periferie, în regiuni ale corpului aflate departe de centru.

Periferină / *Peripherin.* (*peri-* + gr. *pherein* = a purta + *-ină*) **1.** Proteină din filamentele intermediare de tip III, exprimată împreună cu neurofilamentele. **2.** Glicoproteină fotoreceptoare specifică retinei.

Periflebită / *Periphlebitis.* (*peri-* + gr. *phlebs, phlebos* = venă + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului conjunctiv din jurul unei vene.

Perifocal / *Perifocal*. (*peri-* + lat. *focus*, *-i* = vatră, cămin) **1.** Care se situează în jurul unui focar infecţios. **2.** În fizică, în jurul centrului unei lentile.

Perifoliculită / *Perifolliculitis*. (*peri-* + lat. *foliculus*, *-i* = săculeţ, dim. de la *follis*, *-is* = burduf, minge + *-ită*) Inflamaţie în jurul unui folicul pilos.

Perifrenită / *Periphrenitis*. (*peri-* + gr. *phren*, *-os* = diafragmă + *-ită*) Inflamaţii ale diafragmului şi ale structurilor învecinate.

Perigon / *Perigone*. (*per-* + gr. *gone* = urmaş) Înveliş floral format dintr-un singur fel de elemente, numite tepale; nediferenţiat în caliciu şi în corolă.

Perihepatită / *Perihepatitis*. (*peri-* + gr. *hepar*, *-atos* = ficat + *-ită*) Inflamaţie a învelişului fibros al ficatului, în general cu inflamaţia peritoneului, care înconjoară organul.

Perihilar / *Perihilar*. (*peri-* + lat. *hilum*, *-i* = hil, mic punct negru la capătul unui bob) Care se află în jurul unui hil.

Perilimfangită / *Perilymphangitis*. (*peri-* + lat. *lympha*, *-ae* = apă limpede + gr. *angeion* = vas + *-ită*) Inflamaţie a ţesuturilor din jurul vaselor limfatice.

Perilimfatic / *Perilymphatic*. (*peri-* + lat. *lympha*, *-ae* = apă limpede) **1.** Care aparţine de perilimfă. **2.** Care se află în jurul unui vas limfatic.

Perilimfă / *Perilympha*. (*peri-* + lat. *lympha*, *-ae* = apă limpede) Fluid aflat în spaţiul dintre labirintul osos şi cel membranos din urechea internă (spaţiu perilimfatic). Nu comunică cu endolimfa (din labirintul membranos), dar comunică cu spaţiile subarahnoidiene (prin apeductele vestibulului şi melcului); are compoziţie identică cu cea a lichidului cefalorahidian.

Perimastită / *Perimastitis*. (*peri-* + gr. *mastos* = sân, mamelă + *-ită*) Inflamaţie a ţesului conjunctiv care înconjoară glanda mamară.

Perimaxilită / *Perimaxillitis*. Periostită a maxilarelor (v.).

Perimetrie / *Perimetry*. (*peri-* + gr. *metron* = măsură) Studiu de reprezentare grafică a câmpului vizual cu ajutorul perimetrului.

Perimetrită / *Perimetritis*. (*peri-* + gr. *metra* = uter + *-ită*) Inflamaţia ţesutului conjunctiv din jurul uterului, denumit şi perimetrium.

Perimetru / *Perimeter*. (*peri-* + gr. *metron* = măsură) **1.** În matematică, este conturul care delimitează o figură plană. **2.** Instrument de măsură pentru investigarea extensiei câmpului vizual.

Perinatal / *Perinatal*. (*peri-* + lat. *natalis*, *-e* = natal, de naştere, de la *natus*, *-a*, *-um* = născut, din *nasco*, *-ere* = a se naşte) Interval de timp limitat înainte şi după naştere, din ziua a 154 a gestaţiei până în ziua a 7-a de după naştere (OMS).

Perinatologie / *Perinatology*. Sin. *Medicină perinatală*. (*peri-* + lat. *natalis*, *-e* = natal + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază maladiile ce pot afecta fătul în perioada prenatală sau nou-născutul.

Perinefretic / *Perinephric*. (*peri-* + gr. *nephros* = rinichi) Care este localizat sau produs în jurul rinichiului.

Perinefrită / *Perinephritis*. (*peri-* + gr. *nephros* = rinichi + *-ită*) Inflamaţie a ţesuturilor peritoneale care înconjoară rinichiul, însoţită de febră, durere locală şi sensibilitate dureroasă la presiune.

Perineu / *Perineum*. N.A. *perineum*. (gr. *perineos* = perineu) Regiunea dintre organele genitale şi anus.

Perineural / *Perineural*. (*peri-* + gr. *neuron* = nerv) Situat în jurul unui nerv.

Perinevrită / *Perinevritis*. (*peri-* + gr. *neuron* = nerv + *-ită*) Inflamaţia perinervului.

Perinuclear / *Perinuclear*. (*peri-* + lat. *nucleus*, *-i* = sâmbure, nucleu) Situat sau produs în jurul unui nucleu.

Perioada ritmului biologic / *Biological rhythm period*. Durata de timp necesară pentru un singur ciclu complet.

Perioadă / *Period*. (lat. *periodus*, gr. *periodos* = circuit, de la gr. *peri* = în jurul + *hodos* = cale, drum) **1.** Interval de timp după care se repetă, în aceeaşi ordine, aceleaşi valori ale unei mărimi periodice. Se măsoară de obicei în secunde. **2.** Fiecare şir al elementelor din sistemul periodic al elementelor (perioade scurte 1, 2, 3 şi perioade lungi 4, 5 şi 6).

Perioadă de dezintegrare / *Period of disintegration*. V. *Dezintegrare*.

Perioadă de inducţie / *Induction period*. Durată de timp în care o reacţie în lanţ este întârziată, datorită existenţei întâmplătoare sau voite (impurităţi sau adaosuri, a inhibitorilor).

Perioadă de înjumătăţire / *Half time*. **1.** Sin. *Timp de înjumătăţire* a unei substanţe. **2.** Sin. *Perioadă, timp de dezintegrare a unei substanţe radioactive*. Simbol T ½. Timpul în care numărul iniţial de nuclee se reduce la jumătate şi se exprimă în secunde, minute, ore, zile sau ani.

Perioadă de oscilaţie / *Oscillation period*. Interval de timp după care un sistem care oscilează armonic revine în aceeaşi stare şi are aceeaşi tendinţă de evoluţie.

Perioadă de relaxare / *Relaxation time*. Sin. *Timp de relaxare*. Timpul necesar pentru ca un corp supus solicitării repetate să revină la starea iniţială de echilibru; caracterizează comportarea elastomerilor.

Perioadă de valabilitate / *Expiration data*, *Shelf life*, *Delay administration date*, abr. *DAD*. Timpul în care conformitatea tuturor specificaţiilor produsului (din monografica FR) sunt corespunzătoare. Data de expirare precum şi timpul (dacă este necesar) trebuie să fie clar indicate pe eticheta produsului farmaceutic.

Periodicitate / *Periodicity*. Sin. *Periodic*. (gr. *periodos*, lat. *periodus*, *-a*, *-um* = circuit, din *peri-* + gr. *hodos* = cale, drum) Repetarea unui fenomen, a unei proprietăţi sau a unui fapt caracteristic, la intervale regulate de timp sau la o anumită distanţă (sau altă variabilă).

Periodont / *Periodont*. Sin. *Parodonţiu moale*. (*peri-* + gr. *odous*, *odontos* = dinte) Ansamblul de ligamente care leagă dintele de corticala internă a alveolei dentare.

Periodontal / *Periodontal*. (*peri-* + gr. *odous*, *-ontos* = dinte + *-al*) **1.** Care aparţine periodontului. **2.** Care se produce sau aparţine zonei din jurul dintelui.

Periodontist / *Periodontist*. Dentist specializat în tratamentul bolilor gingivale.

Perionixis / *Perionychia*, *Paronychia*. (*peri-* + gr. *onyx*, *onychos* = unghie) Onicomicoză localizată la nivelul repliului unghial.

Periorbital / *Periorbital*. În jurul ochilor.

Periost / *Periosteum*. N.A. *periosteum*. (*peri-* + gr. *osteon* = os) Membrană fibroasă albicioasă sau alb-sidefie ce înconjoară osul în regiunea diafizo-epifizară. Are rol în nutriţia, creşterea şi separarea osoasă.

Periostită / *Periosteitis*. (*peri-* + gr. *osteon* = os + *-ită*) Inflamaţie acută sau cronică a periostului, care evoluează frecvent cu osteită.

Peripancreatită / *Peripancreatitis*. (*peri-* + gr. *pankreas*, *-atos* = pancreas, din *pan* = tot + *kreas*, *-atos* = carne + *-ită*) Inflamaţie a ţesuturilor, inclusiv a peritoneului care înconjoară pancreasul.

Peripartum / *Peripartum*. (*peri-* + lat. *partus*, *-i* = naştere, de la *paro*, *-ere* = a naşte) Perioada ce cuprinde ultima lună de sarcină şi primele luni de după naştere.

Periprostatită / *Periprostatis*. (*peri-* + gr. *prostatis* = care stă înainte, din *pro-* = înainte + *istanai* = a plasa, a face să ţină + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului celular care înconjoară prostata, în general urmare a unei prostatite.

Perirectită / *Periproctitis*. (*peri-* + lat. medievală *rectum*, *-i* = rect, de la *rectus*, *-i* = rectiliniu + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului celular din jurul rectului.

Perisinovită / *Perisynovitis*. (*peri-* + lat. medievală *synovia*, probabil din gr. *syn* = împreună + lat. *ovum*, *-i* = ou + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului conjunctiv care înconjoară o sinovială.

Perisistolă / *Perisystole*. (*peri-* + gr. *systole* = contracţie) Interval de timp între sfârşitul diastolei şi începutul sistolei.

Perisplenită / *Perisplenitis*. Peritonită localizată la partea din peritoneu care înconjoară splina.

Peristaltic / *Peristaltic*. (*peri-* + gr. *statikos* = care are proprietatea de a se contracta, din *peristellein* = a comprima, de la *peri* = în jurul + *stalsis* = comprimare, contracţie) Despre contracţiile din cadrul peristaltismului.

Peristaltism / *Peristalsis*. (*peri-* + gr. *stalsis* = contracţie) Mişcări sub formă de unde ale tubului digestiv sau ale altor structuri tubulare provocate de contracţia şi de relaxarea periodică a musculaturii netede a acestora, ducând la propulsarea conţinutului lor.

Periteciu / *Perithecium*. (*per-* + gr. *theke* = cutie) Corp de fructificare (ascocarp) piriform care comunică cu exteriorul printr-un orificiu îngust numit ostiol, prezent la unele Ascomicete şi la unii Pirenolicheni.

Peritoneu / *Peritoneum*. N.A. *peritoneum*. (lat. medievală *peritoneum*, din gr. *peritoneion* = care se întinde în jurul, de la *peri-* + gr. *teinein* = a se întinde) Membrană seroasă care căptuşeşte cavitatea abdominală înconjurând viscerele pe care aceasta le conţine.

Peritonită / *Peritonitis*. (*peritoneu* + *-ită*) Proces inflamator, acut sau cronic al peritoneului.

Periunghial / *Periungal*. Var. pentru *Periungveal* (v.).

Periungveal / *Periungal*. (*peri-* + lat. *unguis*, *-is* = unghie) În jurul unghiei.

Periureterită / *Periurethritis*. (*peri-* + gr. *oureter* = ureter + *-ită*) Inflamaţie a ţesutului periureteral, de obicei consecutivă unei leziuni a canalului ureteral.

Perivascular / *Perivascular*. (*peri-* + lat. *vasculum*, *-i* = vas mic, din lat. *vas*, *vasis* = vas) Care înconjoară un vas ori mai multe vase sau care este situat în jurul acestora.

Periviscerită / *Perivisceritis*. (*peri-* + lat. *viscus*, *viscera* = măruntaie, organe interne + *-ită*) Inflamaţie cronică a seroaselor.

Perle / *Perls*. (ital. *perla*, din lat. *perna*, *-ae* = pulpă, specie de moluscă) **1.** Capsule moi (v.). **2.** Termen medical pentru formaţiuni globuloase, ex.: perle de cobalt.

Perle ovoide / *Ovoid perls*. Sin. *Capsulene*.

Perlecan / *Perlecan*. Proteoglican din membrana bazală, cu Mr de peste 600 KDa, care are în structura sa două lanţuri terminale heparan sulfat. Are rol în asamblarea membranei bazale şi în modularea activităţii unor proteaze.

Perleş / *Perleche*. Sin. *Zăbăluţă*. (fr. *perlécher*, variantă de la *pourlécher* = a linge totul în jur) **1.** Infecţie localizată la comisurile gurii, de obicei bilateral, caracterizată prin prezenţa de eroziuni până la ulceraţii, acoperite de cruste sau false membrane, care sângerează uşor la deschiderea gurii. **2.** Prin extensie, orice afectare de natură inflamatorie a comisurilor labiale, de origine mecanică (anomalie a danturii), micozică (*Candida albicans*), alergică sau nutriţională.

Perlingual / *Perlingual* Sin. *Sublingual*. (*per-* + lat. *lingua*, *-ae* = limbă) Cale de administrare a unor medicamente, sub formă de comprimate, soluţii sau geluri bioadezive, care sunt plasate sub limbă, de unde se absorb prin mucoasa linguală. Medicamentul intră direct în circulaţia sangvină, nu suferă metabolismul *hepatic first pass effect*.

Permanganat de potasiu / *Potassium permanganate*. Substanţă anorganică, sare a acidului permanganic, cu formula $KMnO_4$, pulbere cristalină, de culoare violet, uşor solubilă în apă. Se utilizează extern, ca soluţie diluată, cu rol antiseptic, oxidant, în tratamentul eczemelor, micozelor cutanate şi al infecţiilor vaginale.

Permanganizarea apei / *Water permanganization*. Procesul de dezinfecţie a apei cu ajutorul permanganatului de potasiu. V. şi *Dedurizare*.

Permeabil / *Permeable*. (lat. *permeabilis*, *-is* = prin care se poate trece, de la *permeo*, *-are* = a pătrunde prin, din *per* = prin + *meabilis*, *-e* = pe unde se poate trece) **1.** Proprietate a unui mediu poros de a permite sau nu trecerea unui fluid prin el. **2.** Proprietate a unei structuri de tip membranar sau a pereţilor vasculari de a permite trecerea de particule, molecule prin acestea.

Permeabilitate / *Permeability*. Însuşire fundamentală a membranelor vii (biomembrane) şi nevii (artificiale). **1.** Membrana artificială poate fi: a) *permeabilă*, lăsând să treacă atât solventul, cât şi moleculele dizolvate, în funcţie de mărimea lor; b) *semipermeabilă* – reţine macromoleculele şi ionii, trecând numai moleculele de solvent (fenomenul de osmoză). **2.** Biomembranele au o permeabilitate selectivă, datorită proceselor variate şi complexe care asigură transportul de substanţă: a) transport molecular sau microtransport, care poate fi activ sau pasiv; b) macrotransport: pinocotoză, fagocitoză, transcitoză. **3.** Proprietate a unui corp poros de a permite trecerea prin el a unui fluid.

Permeabilitate capilară / *Capillary permeability*. Trecerea unei substanţe prin peretele vaselor de sânge capilare.

Permeabilitate selectivă / *Selective permeability*. Proprietate a unor structuri celulare de a nu permite trecerea decât a anumitor substanţe.

Permeabilizare / *Permeabilisation*. Creşterea artificială a permeabilităţii membranei plasmatice prin utilizarea unor compuşi chimici, numiţi agenţi de permeabilizare sau promotori de absorbţie, cât şi cu ajutorul unor metode mecanice sau electrice – electroporaţia, iontoforeza, sonoforeza.

Permeaţie / *Permeation*. Sin. *Permeabilitate*. (lat. *permeo*, *-are* = a pătrunde profund, permeabil; engl. *permeation* = a se îmbiba, a se răspândi) **1.** Proces fizic prin care un fenomen se propagă într-un mediu, care poate fi o substanţă, un ţesut, un organ. **2.** Fenomenul fizic de migrare a moleculelor de substanţă medicamentoasă prin straturile pielii până la vasele sangvine (prin stratul Malpighi, derm şi anexele cutanate).

Permează / *Permease*. (*permeo-* + *-ază*) Termen general care desemnează orice proteină implicată într-un proces de transport activ.

Permeo- / *Permeo-*. (lat. *permeo*, *-are* = a pătrunde prin) Rădăcină care introduce în termeni noţiunea de pătrundere, trecere.

Permutaţie / *Permutation*. Sin. *Permutare*. (lat. *permuto*, *-are* = a face schimb). Plasarea distinctă a unor elemente în grupări ce diferă numai prin ordinea elementelor. V. şi *Dedurizare*.

Permutit / *Permutite*. Sin. *Zeolit*. Răşină (rezină) schimbătoare de ioni, anorganică, sintetică; are formula generală MeP, în care Me reprezintă metalul alcalin şi alcalino-pământos, ca: magneziu, zinc, cupru, nichel, cobalt, iar P reprezintă scheletul aluminosilicic al produsului. Răşina are capacitatea de schimb cationic.

Pernicios / *Pernicious*. (lat. *perniciosus* = primejdios, vătămător, de *la pernicies*, *-ei* = primejdie, distrugere) Termen care desemnează o boală cu evoluţie gravă. Ex.: anemie pernicioasă.

Pernioză / *Erithema pernio*. Modificările apărute la persoanele predispuse (cu reactivitate vasculară periferică particulară) ca urmare a expunerii în mod prelungit la temperaturi relativ scăzute, în condiţii de umiditate atmosferică crescută şi de vânt. Se manifestă prin apariţia unor pete sau umflături roşii bine delimitate, cu temperatură locală scăzută, însoţite de senzaţii subiective (stare de tensiune locală, parestezii, furnicături, durere). Se utilizează şi termenul *eritemul pernio.*

Per oral / *Per os.* (lat. *per* = prin + *os*, *oris* = gură) Termen incorect. Se va înlocui cu *Oral* (v.).

Peroxid / *Peroxide.* (lat. *per* = prefix intensiv, care desemnează combinaţia în care un element are cea mai mare valoare a valenţei sale + gr. *oxys* = acru, oxigen) Compus chimic într-o stare de oxidare mai mare decât oxidul corespunzător (ex.: peroxid de hidrogen). Se obţine prin înlocuirea unui hidrogen din H_2O_2 cu un metal sau radicali anorganici. Conţin gruparea peroxo –O–O–.

Peroxid de hidrogen / *Hydrogen peroxide.* Sin. *Perhidrol* (v.).

Peroxidaze / *Peroxidases.* (*per-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + *-ază*) Enzime catalizatoare ale reacţiei de descompunere între apa oxigenată şi un substrat biologic (ex.: sânge).

Peroxizi / *Peroxydes.* Oxizi care conţin în molecula lor oxigen la starea de oxidare 1– şi au structuri cu un număr par de electroni.

Peroxizom / *Peroxysome, Microbody.* (*per-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + gr. *soma*, *-atos* = corp) Organit celular similar morfologic cu lizozomii, prezent în majoritatea celulelor eucariote, abundent la nivelul ficatului şi al rinichiului la animalele superioare.

Perseveraţie / *Perseveration.* (lat. *perseveratio*, *-onis* = perseverare, din *persevero*, *-are* = a stărui, a persevera, de la *per* = prin şi *severus*, *-a*, *-um* = serios, sobru) Repetiţie persistentă a aceluiaşi răspuns verbal sau motor la diferiţi stimuli.

Persil / *Persil.* Săpun de sodiu ce conţine perboraţi ca substanţe de albire.

Persistent / *Persistent.* (lat. *persisto*, *-ere* = a persista şi *persistens*, *-ntis* = persistent) **1.** Organ vegetal care se menţine pe plantă după ce şi-a îndeplinit funcţia sa esenţială (caliciu, corolă, stipelă). **2.** Frunzele care se menţin verzi mai multe perioade de vegetaţie.

Persoană calificată / *Trained person.* Persoană definită conform art. 757 din Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, Titlul XVII – Medicamentul. Persoană titulară a unei diplome de absolvire, cu studii universitare, pe o perioadă de cel puţin 4 ani de studii teoretice şi practice, în una din următoarele discipline ştiinţifice: farmacie, medicină, medicină veterinară, chimie, tehnologie farmaceutică şi biologie.

Personal / *Personnel, Staff.* Tot personalul implicat în activităţi cu medicamente pentru investigaţie clinică trebuie să fie instruit corespunzător cu privire la cerinţele specifice pentru aceste tipuri de medicamente. Persoana calificată trebuie să se asigure, în special, că există sisteme care îndeplinesc cerinţele prezentei anexe şi, de aceea, trebuie să aibă cunoştinţe vaste despre dezvoltarea farmaceutică şi procesele studiilor clinice.

Personal administrativ corespunzător / *Proper administrative staff.* Managerii cabinetelor individuale, managementul (conducerea) spitalelor şi membrii sau directorii formularelor terapeutice medicamentoase.

Personal medical profesionist din sănătate / *Healthy Professional Medical Staff.* Pentru scopul raportării reacţiilor adverse suspecte, personalul medical este definit ca fiind reprezentat de persoane cu calificare în domeniul medical, precum medici, dentişti, farmacişti, asistente medicale şi medici legişti.

Personalitate / *Personality.* (lat. *personalis*, *-atis* = personal, de la *persona*, *-ae* = persoană) Ansamblul dinamic, funcţional, unitar, sintetic şi individual al proceselor psihice, care, prin sinteza lor, reunesc trăsăturile particulare ale fiecărui individ şi îi conferă calitatea de a fi unic.

Personat / *Personate.* (lat. *personatus*, *-a*, *-um* = mascat, personat) Termen folosit pentru definirea corolei asimetrice formată din două labii apropiate cu aspectul unei guri de animal (ex.: *Linaria vulgaris* – gura-mâţei, *Antirrhinum majus* – gura-leului).

Persorbţie / *Persorption.* (*per-* + lat. *sorbeo*, *-ere* = a sorbi, a înghiţi, a absorbi) Trecerea particulelor alimentare fine şi solide (ex.: granulele de amidon) între celulele epiteliului intestinal.

Perspiraţie / *Perspiration.* (lat. *perspiro*, *-are* = a transpira, a sufla continuu, din *per* = prin + *spiro*, *-are* = a sufla) Exhalare sau schimb de vapori sau gaze prin intermediul unei membrane.

Perspiraţie insensibilă / *Insensible perspiration.* Sin. *Perspiraţie cutanată.* Schimburile de gaze care au loc prin piele (eliminarea de vapori de apă, de acid carbonic, absorbţie de oxigen) continuu, imperceptibil.

Perspiraţie sensibilă / *Sensible perspiration.* Sin. *Transpiraţie*, *Sudaţie* (v.). Transpiraţie excesivă, ca urmare a expunerii corpului la temperaturi ridicate, în unele boli.

Pertinax / *Pertinax.* Produs stratificat din răşini fenolice şi hârtie, utilizat ca material de ambalare în industria farmaceutică.

Pervers / *Perverse.* (lat. *perversus*, *-a*, *-um* = răsturnat, din *perverto*, *-ere* = a răsturna, de la *per* = prin şi *verto*, *-ere* = a întoarce) Individ constituţional anormal, fără intervenţia cauzelor exterioare. V. *Pervertit.*

Perversitate / *Perversity.* (lat. *perversitos*, *-atis* = extravaganţă, de la *perverto*, *-ere* = a răsturna, din *per* = prin + *verto*, *-ere* = a întoarce) Trăsătură psihică a unui individ care are plăcerea de a face rău intenţionat.

Perversiune / *Perversion.* (lat. *perversio*, *-onis* = falsificare, răsturnare, de la *perverto*, *-ere* = a răsturna) **1.** Alterare morbidă constituţională a personalităţii pe plan emoţional, intelectual sau voliţional. **2.** Termen utilizat frecvent pentru devierile comportamentului sexual.

Pervertit / *Pervert.* (lat. *perversus*, *-a*, *-um* = pervertit, din *perverto*, *-ere* = a răsturna) Individ amoral şi asocial sub influenţa mediului înconjurător.

Pesarii / *Pessaryes.* Sin. *Ovule*, *Supozitoare vaginale* (v.). (lat. *pessarium*, *-ii*, din gr. *pessas*, lat. *pessum*, *-i* = în pământ). Forme farmaceutice solide destinate a fi inserate endovaginal, care se topesc sau se dizolvă local; au acţiune locală, iar în unele cazuri pot fi absorbite de mucoasa vaginală. Se cunosc două tipuri: 1. pesarii modelate (ovule); 2. pesarii comprimate. Se utilizează în tratamentul afecţiunilor vaginale şi drept contraceptive.

Pestă / *Pest, Plague, Pestis.* Sin. *Ciumă, Pestă bubonică.* (lat. *pestis*, *-is* = ciumă, molimă, epidemie, pieire, flagel). Infecţie bacteriană severă, acută sau cronică, al cărei agent etiologic este *Yersinnia pestis.* Apare la rozătoare şi se transmite la om prin înţepăturile de purici, contact direct sau ingestie de organisme animale infectate. Este o boală foarte contagioasă, cu caracter endemic, fie epidemic (în Africa şi în Asia). Se manifestă clinic prin febră înaltă, toxemie, erupţie peteşială, hemoragii ale mucoaselor, limfadenopatie, uneori pneumonie. La om, se descriu 4 (patru) forme: *p. bubonică*, *p. septicemică* sau *neagră*, *p. pneumococică* sau *pulmonară* şi *p. ambulantă.* Tratament: streptomicină – adulţi 2g / zi, în două prize, i.m. la 12 ore; copii peste 9 ani: 30 mg / kg corp; copii: tetraciclină 2 g / zi la 6 ore şi cloramfenicol pe cale orală: 500 mg x 4 ori pe zi.

Pesticide / *Pesticide.* Sin. *Antidăunători*, *Substanţe fitofarmaceutice.* (lat. *pestis* = flagel, epidemie + *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanţe anorganice sau organice naturale sau de sinteză, utilizate pentru combaterea dăunătorilor în agricultură şi pentru asigurarea stării de sănătate în cadrul bolilor transmisibile prin insecte sau prin alţi dăunători. Unele pesticide, datorită liposolubilităţii lor şi a biodegradării lente, devin remanente în mediul înconjurător, acumulându-se şi persistând ani de zile. A fost evidenţiată prezenţa pesticidelor organoclorurate (DDT, HCH, Aldrin, Heptaclor) în țesutul adipos uman.

Pestilențial / *Pestilential*. (lat. *pestilentia*, *-ae* = epidemie, insalubritate a aerului, de la *pestis*, *-is* = molimă, epidemie) **1.** Termen care se referă la o substanță cu miros intens și neplăcut. **2.** Termen care se referă la pestă.

Petală / *Petal*. (gr. *petalon* = petală) Componentă a corolei, de formă diferită, de obicei colorată, alcătuită din lamină și unguiculă. Are forme diferite: bilobată la *Stellaria media*, tetralobată la *Lychnis flos-cuculi*, orbiculară la *Ranunculus acer*, lanceolată la *Nymphea alba*, lineară la *Hamamelis* sp.

Petaloid / *Petaloid*. (gr. *petalon* = petală + gr. *eidos* = formă) Perigon alcătuit din sepale colorate (ex.: *Tulipa* sp., *Lilium* sp.).

PET-CT / *PET-CT*. Acronim engl. *Positron Emission Tomography – Computed Tomography*.

Peteșial / *Petechial*. Care este însoțit de peteșii.

Peteșie / *Petechia*. (ital. *petecchia* = peteșie, din lat. sec. XV: *pestichiae*, de la *pestis*, *-is* = ciumă, molimă, boală însoțită frecvent de peteșii) Macule roșii violacee, cu dimensiuni variabile, care apar ca urmare a unor hemoragii cutanate, prin fragilitate capilară crescută.

Petidină / *Myalgin* (DCI). Sin. *Mialgin*, *Meperidină*. Analgezic morfinomimetic ce produce dependență asemănătoare cu cea pentru morfină. Eliberarea din farmacie conform legii stupefiantelor.

Petit mal / *Petit mal*, *Minor epilepsy*. (fr. *petit mal* = micul rău) Forme minore de epilepsie, caracterizate prin absențe epileptice.

pg / *pg*. Abr. pentru microgram. V. *Picogram*.

pH / *pH*. Sin. și abr. pentru *Potențial de hidrogen*. Simbol care exprimă obiectiv și convențional aciditatea unei soluții în funcție de concentrația de ioni acizi (hidroniu) pe care-i conține. Logaritmul cu semn schimbat al concentrației ionilor de hidrogen dintr-o soluție apoasă, exprimat în grame la litru. Valorile de pH caracterizează reacția unui mediu. Măsurare a alcalinității sau a acidității relative a unei soluții. Apa pură are pH neutru (7), soluțiile acide au valori de pH între 0 și 7, iar soluțiile alcaline sau bazice au valori de pH între 7 și 14. Adeseori parametru critic de control în procesele biofarmaceutice.

Ph. Eur. / *Ph. Eur*. Abr. de la *European Pharmacopoeia*.

pHi / *pHi*. Abr. pentru *Potențial de hidrogen*; i = izoelectric. Sin. *Punct izoelectric*. pH-ul izoelectric la care o substanță cu caracter amfoter prezintă un echilibru de disociere acid-bază. La pHi încetează orice mișcare a particulelor încărcate electric aflate în câmp electric.

pH-metru / *pH-meter*. Aparat de măsurare a pH-ului unei soluții, prin evaluarea diferenței de potențial electric, între un electrod de referință și soluția de examinat.

Phthirius / *Phthirius*. (gr. *phtheir* = păduche) Gen de păduchi paraziți care se hrănesc cu sânge uman; *P. Pubis* se localizează la nivelul părului pubian, uneori în axile și în sprâncene. V. și *Pediculus*.

Pia mater / *Pia mater*. (lat. mediev. *pia mater* = mamă iubitoare, din lat. *pia*, *-ae* = delicat, fraged + lat. *mater*, *-eris* = mamă) Una dintre cele trei membrane (meninge) care învelesc măduva spinării și creierul. Ea este cea mai profundă dintre acestea și ia contact direct cu sistemul nervos central. Plexul coroid, care secretă lichidul cefalorahidian, este o prelungire a sa. Pia mater craniană N.A. *pia mater encephalis*; a măduvei spinării: pia mater rahidiană N.A. *pia mater spinalis*.

Piatra iadului / *Hell stone*. Sin. *Lapis infernalis*, *Azotat de argint* (v).

Piatră acră / *Sour stone*. Sin. *Alaun de potasiu* (v.).

Piatră de var / *Lime stone*, *Chalk stone*. Sin. *Carbonat de calciu* (v.).

Piatră ponce / *Ponce stone*. Cenușă sau pulbere vulcanică. Masă tare, aspră, poroasă, ce conține silicați complecși de Al, K, Na. Folosită ca abraziv, izolant de incendiu, purtător de catalizatori.

Piatră vânătă / *Bluish stone*. Sin. *Sulfat de cupru*.

Piață / *Market*. (fr. *place* = loc) Ansamblul persoanelor și al organizațiilor care au în comun o anumită nevoie sau cerință și care doresc să participe la schimb, pentru a și-o satisface cu un anumit produs; grupul de cumpărători și vânzători care tranzacționează o clasă de produse.

Piață-țintă / *Target market*. Grup de cumpărători cu nevoi sau caracteristici comune, pe care firma se hotărăște să îi deservească.

Pic / *Peak*. (engl. *peak* = vârf) Maximum de intensitate atins de un fenomen, de un proces. Termenul este utilizat frecvent cu referire la înregistrările grafice. Se poate utiliza și varianta *peak*.

Pica / *Pica*. (lat. *pica*, *-ae* = coțofană) Apetit pervertit ce constă din ingestia de substanțe nenutritive sau nocive ca iarbă, pietre, plastomeri, obiecte de îmbrăcăminte; se manifestă de obicei în copilărie, dar și la pacienții psihotici sau handicapați mintal; uneori la cei cu carență de fier.

Picător normal / *Normal dropper*. Sin. *Picător etalonat*. Tub de sticlă cilindric, terminat la un capăt cu un capilar, și la celălalt având aplicată o garnitură de cauciuc. Diametrul exterior al capilarului este de 3 mm și cel interior de 0,6 mm. Este destinat măsurării lichidelor în cantități mici (sub 2 g). Cu picătorul normal, 20 de picături de apă distilată, care cad liber, la 20°C, cântăresc 1 g ± 0,005 g.

Picătură / *Drop*. (fr. *piqûre* = înțepătură, ciupitură) Masă sferică mică, de lichid.

Picături oculare / *Eye drops*. V. *Picături oftalmice*.

Picături oftalmice / *Eye drops*. Sin. *Picături pentru ochi*, *Instilații oculare*, *Instilații oftalmice*, *Colire*. Forme farmaceutice ca: soluții sau suspensii sterile, apoase sau uleioase, care conțin una sau mai multe substanțe active, destinate administrării pe globul ocular. Pot conține agenți izotonizanți, viscozifianți, pentru ajustarea sau stabilizarea pH-ului, agenți de creștere ai solubilității substanței active sau pentru asigurarea stabilității preparatului. Aceste substanțe nu trebuie să influențeze negativ acțiunea terapeutică a preparatului sau să provoace, la concentrațiile utilizate, o iritație locală exagerată. Preparatele apoase, condiționate în recipientele multidoză, conțin un conservant antimicrobian adecvat, în concentrație corespunzătoare, cu excepția cazului în care produsul însuși prezintă proprietăți antimicrobiene. Conservantul antimicrobian trebuie să fie compatibil cu celelalte componente ale preparatului și să-și păstreze eficacitatea în timpul perioadei de utilizare a colirului. Dacă picăturile oftalmice nu conțin conservanți antimicrobieni, acestea trebuie condiționate steril, pe cât posibil în recipiente unidoză sterile (oftadoze). Picăturile oftalmice utilizate în scop chirurgical nu trebuie să conțină conservanți antimicrobieni și sunt condiționate în recipiente unidoză, sterile. Picăturile oftalmice sub formă de soluții sunt limpezi și practic lipsite de impurități mecanice. Picăturile sub formă de suspensii pot prezenta un sediment care este ușor redispersabil prin agitare, astfel încât să se obțină o suspensie omogenă și stabilă, care să permită eliberarea unei doze corecte. Preparatele multidoză sunt condiționate în recipiente care permit administrarea repetată a colirului; au o capacitate de 5 mL, cel mult 10 mL, cu excepția cazurilor justificate și autorizate.

Picături orale / *Oral drops*. Preparate farmaceutice lichide sub formă de soluții, emulsii sau suspensii, administrate în volume mici, cu ajutorul unui dispozitiv corespunzător. Se administrează prin picurare într-un lichid sau pe zahăr și se înghit.

Picături pentru nas / *Nasal drops*. V. *Picături și spray-uri nazale*.

Picături pentru ochi / *Collyria, Eye drops*. Sin. *Picături oculare, Instilaţii oculare, Instilaţii oftalmice*. V. *Picături oculare* şi *Colire*.

Picături pentru ureche / *Ear drops*. V. *Picături şi spray-uri auriculare*.

Picături şi spray-uri auriculare / *Ear drops and spray*. Sunt preparate farmaceutice, sub formă de soluţii, emulsii sau suspensii, care conţin una sau mai multe substanţe active dispersate în solvenţi, vehicule adecvate (apă, glicoli, uleiuri grase), destinate administrării în conductul auditiv extern, fără să exercite o presiune supărătoare asupra timpanului. Sunt condiţionate în recipiente prevăzute cu dop picător sau ca instilaţii sau băi, în tratamentul bolilor urechii. Aceste preparate pot fi, de asemenea, aplicate în conductul auditiv extern cu ajutorul unui tampon impregnat cu lichid.

Picături şi spray-uri nazale / *Nasal drops and liquid nasal spray*. Sin. *Picături pentru nas, Instilaţii nazale*. Forme farmaceutice ca soluţii, emulsii sau suspensii, destinate instilării sau pulverizării în cavitatea nazală. *Emulsiile* pot să prezinte o coalescenţă a fazelor, dar sunt uşor redispersabile prin agitare. *Suspensiile* pot să prezinte un sediment care este uşor redispersabil prin agitare, astfel încât să se obţină o suspensie omogenă şi stabilă, care să permită administrarea dozei corecte. Picăturile nazale sunt, în general, condiţionate în recipiente multidoză, care conţin un dispozitiv de administrare corespunzător. Spray-urile nazale sunt condiţionate în recipiente cu nebulizator sau în recipiente presurizate, prevăzute cu un sistem de administrare adecvat. Recipientele presurizate pot fi prevăzute cu valvă dozatoare şi trebuie să corespundă prevederilor din monografia „Preparate farmaceutice presurizate". Mărimea picăturilor este aleasă astfel încât să permită localizarea lor la nivelul cavităţii nazale.

Picături, spray-uri bucofaringiene şi spray-uri sublinguale / *Oromucosal drops, Oromucosal spray and Sublingual spray*. Forme farmaceutice ca soluţii, emulsii sau suspensii destinate obţinerii unui efect local sau sistemic. Se aplică prin instilare sau pulverizare în cavitatea orală sau într-o anumită parte a cavităţii orale, precum pulverizarea sub limbă (spray sublingual) sau în faringe (spray orofaringian). *Emulsiile* pot prezenta semne de coalescenţă a fazelor, dar sunt uşor redispersabile prin agitare. *Suspensiile* pot prezenta un sediment, uşor redispersabil prin agitare, obţinându-se o suspensie omogenă, suficient de stabilă, care să permită eliberarea unei doze corecte. *Spray-urile bucofaringiene lichide* sunt condiţionate în recipiente cu atomizori (nebulizatori) sau în recipiente presurizate cu sistem de pulverizare. Recipientele presurizate pot fi prevăzute cu valvă dozatoare şi trebuie să corespundă prevederilor monografiei: *Preparate farmaceutice presurizate*. Mărimea picăturilor din spray-urile bucofaringiene este astfel realizată încât depunerea lor să aibă loc în cavitatea orală sau în faringe, după caz.

Pichia pastoris / *Pichia pastoris*. O alternativă de specie de drojdie propusă ca sistem de expresie recombinat. Aceasta îndeplineşte modificările post-translaţionale care sunt mult mai similare la modificările proteinelor umane, ca cele îndeplinite de alte drojdii utilizate în procesul de fermentaţie.

Picior / *Foot*. N.A. *pes, pedis*. (lat. *petiolus, -i* = picioruş) Porţiune distală a membrului inferior la primate; serveşte la staţionarea bipedă şi la mers.

Picn-, Picno-, Pico- / *Pycn-, Pycno-, Pyco-*. (1. gr. *pyknos* = gras, gros, îndesat, frecvent, compact; 2. gr. *pykos* = unitate de măsură egală cu 10^{-12} unităţi de bază) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la gros, gras (picnoză) sau la o mărime (picomol, picnometru).

Picnidie / *Pycnidium*. (*picn-* + dim. *idion*, de la *eidos* = formă) Sporange de forma unei butelii în care se formează picnosporii.

Picnometru / *Picnometer*. (*picno-* + gr. *metron* = măsură) Vas din sticlă cu volum bine determinat, ce poate varia între 5 şi 100 mL. P. este folosit pentru determinarea densităţii solidelor şi lichidelor. Densitatea relativă a unui corp solid: $d = m / [(M+m)-M_0]$, unde: m – masa corpului solid, M – masa picnometrului umplut cu apă distilată, M_0 – masa picnometrului în care se află corpul şi restul de apă. Densitatea relativă a unui lichid: $d = (m_2 - m) / (m_1 - m)$, unde: m_2 – masa picnometrului umplut cu lichidul de studiat, m_1 – masa picnometrului umplut cu apă distilată, m – masa picnometrului gol.

Picnospori / *Pycniopsores*. (*picno-* + gr. *sporos* = sământă) Tip de spori ai unor grupuri de ciuperci, formaţi în picnidii.

Picnotic / *Pyknotic*. (*picno-*) Termen care se referă la nucleul unei celule lezate, care şi-a micşorat volumul şi a devenit mai închis la culoare datorită condensării cromatinei nucleare.

Picnoză / *Pycnosis*. (gr. *pyknosis* = condensare, comprimare, din *picno-* + *-oză*) Alterare prin contractarea accentuată a nucleului care devine omogen, basofil, colorat uniform, datorită condensării cromatinei, prin degenerescenţă celulară.

Picogram / *Pycogram*. Sin. *Microgram*. (gr. *pykos*) Abr. pg sau µg. Unitate de masă reprezentând 10^{-12} g.

Picornaviridae / *Picornaviridae*. (ital. *piccolo* = foarte mic + abr. engl. *RNA* = *ribonucleic acid* = acid ribonucleic + lat. *virus, -i* = otravă, virus) Familie de virusuri ARN, de 18-30 nm şi o capsidă cu simetrie cubică, cu 32 capsomere. Cuprinde genurile: *Enterovirus, Rhinovirus, Aphtovirus, Cardiovirus*.

Piel-, Pielo- / *Pyel-, Pyelo-*. (gr. *phyelos* = bazin) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la bazinet, aparatul renal.

Piele / *Skin*. N.A. *cutis*. Sin. *Sistem tegumentar, Tegument, Cutis*. (lat. *pellis, -is* = piele) Structură anatomică membranoasă şi elastică care acoperă suprafaţa corpului, formată din trei straturi principale: două superficiale – epiderm şi derm şi unul profund – hipoderm. În piele se află: glande sebacee, sudoripare, foliculii piloşi, fanere, corpusculi tactili. Pielea reprezintă 20% din greutatea totală a organismului omului, deci aproximativ 9 kg, iar fără grăsime, 3,6 kg, şi acoperă 1,8 m^2 ai corpului unui adult de 70 kg; are o grosime variabilă între 1 şi 4 mm. Conţine: 3 vase sangvine, 10 foliculi piloşi, 12 nervi, 15 glande sebacee, 100 glande sudoripare, 92 cm de vase sangvine, 360 cm de nervi, 3 milioane de celule pe 1 cm^2 de piele. Are funcţii multiple: de protecţie, de reglare a temperaturii corpului, de excreţie, de percepţie tactilă, termică şi dureroasă, barieră fizică, mecanică, antimicrobiană etc.

Piele grasă / *Fatty skin*. Ten seboreic. Pielea are un aspect lucios la nivelul feţei, mai ales pe frunte, nas şi bărbie; are tendinţa spre acnee.

Piele mixtă / *Mixed skin*. Ten mixt. Piele frecvent întâlnită. Acest tip de ten prezintă o secreţie grasă pe nas, bărbie, frunte, restul porţiunilor feţei fiind uscate.

Piele normală / *Normal skin*. Ten normal, endermic. Este o piele netedă, catifelată, cu pori invizibili, de culoare roz (la rasa albă), luciu discret şi tonus muscular bun. Nu este iritabilă, nici fragilă şi nu luceşte; are pH = 5. Este prezentă la copii, până la perioada pubertăţii şi la persoanele tinere, între 20 şi 25 ani, cu organism sănătos.

Piele uscată / *Dry skin*. Ten uscat. Se întâlneşte frecvent la persoanele în vârstă şi în diferite afecţiuni: micoze, neurodermite, dermatite de contact, psoriazis. Acest ten este atribuit unei insuficiente secreţii a glandelor sebacee şi sudoripare şi devine mai frecvent, la persoanele puse în dificultăţi de adaptare la mediu (agenţi tensioactivi, detergenţi puternici, mobilitate mare în teritorii cu climat diferit, mare disponibilitate de apă caldă). Pacienţii cu pielea uscată sunt foarte sensibili la iritaţie, prin frecare cu hainele sau prin zdrelire.

Pielită / *Pyelitis*. (*pielo-* + *-ită*) Inflamaţie sau infecţie localizată la un segment al aparatului renal (bazinet şi calice). Se asociază frecvent cu cistita şi nefrita.

Pielocistită / *Pyelocistitis*. Asocierea pielitei cu cistita.

Pielonefrită / *Pyelonephritis*. (*pielo-* + gr. *nephros* = rinichi + *-ită*) Nefropatie de origine bacteriană acută sau cronică.

Pierdere endozomală / *Endosomal escape*. Abilitatea unor medicamente sau a unor sisteme de eliberare de a facilita distrugerea unui endozom, astfel evitând degradarea lizozomală a încărcăturii.

Piez-, Piezo- / *Piez-*, *Piezo-*. (gr. *piezein* = a presa, a comprima) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o acţiune realizată prin frecare, comprimare.

Piezoelectricitate / *Piezoelectricity*. (*piezo-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Fenomenul de apariţie, pe feţele anumitor cristale supuse la deformări mecanice (de tracţiune sau de comprimare), a unor sarcini electrice egale şi de semne contrare. Sarcinile electrice îşi schimbă semnul după cum se înlocuieşte, de exemplu, tracţiunea cu comprimarea şi reciproc. Alături de magnetostricţiune, p. face parte din metodele de producere a ultrasunetelor. Partea principală a unui generator piezoelectric de ultrasunete constă dintr-o lamă piezoelectrică (de obicei, din cuarţ), pe feţele căreia se găsesc doi electrozi, legaţi la o sursă de tensiune alternativă cu frecvenţă mai mare de 20.000 Hz. Sub acţiunea câmpului electric alternativ, lama începe să vibreze cu o frecvenţă egală cu cea a tensiunii aplicate, vibraţiile lamei fiind transmise în mediul înconjurător sub formă de ultrasunete.

Piezograf / *Piezograph*. (*piezo-* + gr. *graphein* = a scrie) Captor de presiune care include un cristal piezoelectric şi a cărui funcţionare se bazează pe efectul piezoelectric.

Piezografie / *Piezography*. (*piezo-* + gr. *graphein* = a scrie) Metodă de înregistrare a variaţiei presiunilor intraarteriale în funcţie de timp, prin intermediul piezografului, cu ajutorul unui detector aplicat pe piele, la nivelul arterei de studiat.

Piezogramă / *Piezogram*. (*piezo-* + gr. *gramma* = înscriere) Curba obţinută prin piezografie.

Pigment-, Pigmento- / *Pigment-*, *Pigmento-* (lat. *pigmentum*, *-i* = vopsea) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la pigment, vopsea, colorat.

Pigment / *Pigment*. (*pigment-*) Diferite tipuri de substanţe care colorează ţesuturile.

Pigmentare / *Pigmentation*. (*pigment-*) Coloraţie mai mult sau mai puţin regulată a pielii, naturală, accidentală sau congenitală. Acumularea de substanţe colorante într-un ţesut viu (ex.: în epidermă, coaja ouălor etc.). Pigmentarea are un rol ecologic important în protejarea organismelor faţă de unele radiaţii nocive (ex.: ultraviolete) sau de absorbţie a radiaţiilor termice pentru speciile ce se dezvoltă în zonele cu temperatură redusă (ex.: pe înălţimile munţilor insectele au culoare mai închisă).

Pigmentaţie / *Pigmentation*. V. *Pigmentare*.

Pigmenţi / *Pigments*. (*pigment-*) Substanţe colorate de origine minerală sau organică, în general insolubile (ceea ce îi diferenţiază de coloranţi) Ex.: bioxid de titan (alb) utilizat curent în compoziţia materialelor plastice.

Pigmenţi biliari / *Bile pigments*. Substanţe colorate (bilirubină, urobilină, biliverdină) care iau naştere în organism din degradarea oxidativă a hemoglobinei; constituenţi ai bilei, care se formează în sistemul reticulo-endotelial. Sunt, de asemenea, prezenţi în mod normal în plasmă (bilirubina), în urină şi în materii fecale.

Pil- / *Pil-* (lat. *pilus*, *-i* = păr) Element de compunere care introduce în termeni referirea la formaţiuni filamentoase.

Pilă electrochimică / *Electrochemical file*. Sin. *Element galvanic*. Dispozitiv care transformă energia chimică în energie electrică, format din două lame metalice de natură chimică diferită, numite electrozi, introduse în electroliţii lor şi aflate în contact prin intermediul acestora. La suprafaţa de contact dintre lama metalică şi soluţia ionilor săi, se formează o diferenţă de potenţial, numită *potenţial de electrod*, a cărui valoare depinde de natura metalului, de concentraţia electrolitului şi de temperatură.

Pile- / *Pyle-*. (gr. *pyle* = poartă, intrare, vena portă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la intrare.

Pili / *Pili*. (*pil-*) Formaţiuni structurale (apendici) prezente pe suprafaţa celulelor bacteriene, care funcţionează ca organe de legătură şi permit transferul materialului cromozomial de la o bacterie la alta în timpul conjugării. Sunt factori de aderenţă, nu sunt nici cili, nici flageli. Au structură antigenică ce permite fabricarea de polivaccinuri.

Pilifer / *Piliferous*, *Root hair zone*. Sin. *Zona perişorilor absorbanţi*. (*pil-* + gr. *pherein* = a purta) Zonă a rădăcinii purtătoare de peri absorbanţi situată între zona netedă şi cea aspră.

Pilocarpină / *Pilocarpin*. (*pil-* + gr. *karpos* = fruct + *-ină*) Alcaloid izolat din frunzele de *Pilocarpus jaborandi* cu acţiune parasimpatomimetică. Este utilizat intern, ca diaforetic şi sialagog, iar extern, în instilaţii oculare, sub formă de colir, are acţiune miotică, diminuând tensiunea oculară în glaucom. Antidot în intoxicaţiile cu atropină.

Pilogeneză / *Pilogenesis* (pil- + gr. *gennan* = a forma, a produce). Procesul de formare şi de creştere a părului.

Pilomicoză / *Pilomycosis* Sin. *Tricofiţie*, *Microsporie*. (*pilo-* + gr. *mykes* = ciupercă + *-oză*) Termen generic pentru dermatozele (infecţii micotice superficiale ale pielii) capului, provocate de ciuperci din genul *Tricophyton* sau *Microsporum*.

Pilomotor / *Pilomotor*. (*pil-* + lat. *motor*, *-oris* = cel care pune în mişcare, de la *moveo*, *-ere* = a mişca) Care se află în relaţie cu muşchii pilomotori ai firului de păr, a căror contracţie reflexă produce aspectul de *piele de găină* (*cutis anserina*).

Pilor-, Piloro- / *Pilor-*, *Piloro-*. (gr. *pyloros*, lat. *pylorus*, *-i* = portar, din gr. *pyle* = poartă + gr. *ouros* = paznic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la intrare.

Pilor / *Pylorus*. N.A. *pylorus*. Sin. *Antru piloric*. (*pilor-*) Orificiul (canal distal) încercuit de o bandă musculară puternică, prin care stomacul comunică cu duodenul.

Piloriză / *Pileorhiza*, *Root cap*. Sin. *Caliptră*, *Scufie*. (lat. *pileum*, *-i* = bonetă + gr. *rhiza* = rădăcină) Formaţiune pluricelulară de forma unei scufii care protejează vârful vegetativ meristematic al rădăcinii.

Pilos / *Pilose*, *Hairy*. (lat. *pilosus*, *-a*, *-um* = păros, din *pilus*, *-i* = păr) Aspectul unei structuri acoperite cu păr.

Pilosebaceu / *Pilosebaceous*. (*pil-* + lat. *sebaceus*, *-a*, *-um* = de seu, de la *sebum*, *-i* = seu) Care aparţine foliculilor piloşi şi glandelor sebacee.

Pilot / *Pilot*. Staţie de fabricare a unei substanţe sau a unui medicament nou, în cantităţi mici. Ex.: lot pilot, instalaţie pilot. V. şi *Transpunere la scară industrială*.

Pilozitate / *Pilosity*. (*pil-*) Ansamblul şi dispoziţia părului în diferite regiuni ale tegumentelor; aceasta este un caracter sexual secundar, specifică pentru femei şi bărbaţi.

Pilular / *Pilulier*. Aparat utilizat pentru realizarea de pilule, în serie mică, într-o oficină.

Pilule / *Pills*. (lat. *parva pila* = minge mică) Preparate farmaceutice solide, de formă sferică, mici, cu masa de aproximativ 0,20-0,30 g, ce conţin o doză unitară din una sau din mai multe substanţe active, solide, moi sau lichide, la care se adaugă de obicei substanţe auxiliare, pentru a aduce amestecul la consistenţa dorită. Se administrează pe cale orală, prin înghiţire, fără a fi amestecate cu salivă sau sfărâmate în gură. Ele au fost înlocuite prin comprimate şi prin capsule. Termenul de pilulă a devenit astăzi (impropriu) sinonim cu termenul de contraceptiv pe cale orală.

Pimaricină / *Natamycin*. V. *E 235*.

Pineal / *Pineal*. (lat. *pinea* = con de pin) Care aparţine de glanda pineală (epifiza cerebrală), ce seamănă cu un con de pin.

Pinocitoză / *Pinocytosis*. (gr. *pinein* = a bea + gr. *kytos* = celulă + *oză*) Proces similar fagocitozei. Mecanismul de înglobare sau de eliminare din celulă a substanţelor solubile. Procesul are loc prin invaginarea membranei celulare şi formarea unei vacuole înconjurate de plasmalemă care este înglobată în citoplasmă (endocitoză). Procesul are loc şi în sens invers, adică eliminarea unor substanţe din celulă la exterior, prin exocitoză. Prin pinocitoză are loc: pătrunderea lipidelor în celula intestinală, a virusurilor în celulă, a toxinelor microbiene, a gammaglobulinelor etc. Este considerată a fi o modalitate de trecere, un mod de pasaj transmembranară foarte puţin utilizată de medicamente.

Pio-, -piem / *Pyo-*, *-pyem*. (gr. *pyon* = puroi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la puroi.

Piocianină / *Pyocianin*. (*pio-* + gr. *kyanos* = albastru + *-ină*) Pigment albastru produs alături de pioverdină, de bacilul piocianic (*Pseudomonas aeruginosa*). Acesta determină culoarea albăstruie a puroiului de la nivelul plăgilor infectate cu b. piocianic.

Piococ / *Pyococcus*. (*pio-* + gr. *kokkos* = boabă) Denumire pentru cocii care produc infecţii purulente, ex.: stafilococi, streptococi.

Piodermită / *Pyoderma*. (*pio-* + *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Proces inflamator al pielii, acut, subacut sau cronic, datorat piococilor banali (stafilococi şi streptococi, numiţi şi germeni piogeni = formatori de puroi), care trăiesc ca saprofiţi pe tegumente şi pe mucoase şi care devin patogeni în anumite condiţii anormale create de factori locali sau generali.

Piodermită gangrenoasă / *Pyoderma gangrenosum*. Este o boală autoimună rezultată în ulcerele progresive rapide. Aceasta începe ca o pustulă inofensivă pe o bază roz sau pe un nodul roz, care se măreşte rapid (în câteva zile), trecând într-un ulcer cu centrul lichefiat, fără formaţie de escare, cu o margine purpurie care poate fi acoperită de beşici hemoragice şi cu margine roşie. Leziunile apar mai mult la picioare, deşi se pot dezvolta în orice altă parte a corpului. Aproximativ 1/2 din pacienţi au asociate tulburări inflamatorii cronice ca artrite reumatoide, tulburări intestinale inflamatorii, hepatite active cronice, leucemie, mielofibroză. Principala terapie sunt steroizii administraţi sistemic şi aceasta se instituie rapid, în doze mari. Alte medicamente cu efect: dapsona, ciclofosfamida, cromolin sodic topic, minociclină intralezional, steroizi, clofazimină şi ciclosporină. Concomitent se efectuează băi zilnice cu bule şi se aplică sulfadiazină.

Piogen / *Pyogenic*. (*pio-* + gr. *gennan* = a produce) Proprietate a unor microorganisme de a se multiplica şi de a produce supuraţie.

Piogeneză / *Pyogenesis*. Producere de puroi.

Piometrie / *Pyometra*. (*pio-* + gr. *metra* = uter) **1.** Acumulare de puroi în uter. **2.** Scurgere de puroi din uter.

Piometrită / *Pyometritis*. (*pio-* + gr. *metra* = uter + *-ită*) Inflamaţie purulentă a uterului.

Pionefrită / *Pyonephritis*. (*pio-* + gr. *nephron* = rinichi + *-ită*) Inflamaţie a parenchimului renal, determinată de un microb patogen (stafilococ, colibacili).

Pioree / *Pyorrh(o)ea*. (*pio-* + gr. *rhoia* = curgere, din *rhein* = a curge) Scurgere de puroi. Frecvent utilizat cu referire la o inflamaţie purulentă a periodontului.

Pioree alveodentară / *Pyorrh(o)ea alveolaris*. Sin. *Parodontoză* (v.).

Piotorax / *Pyothorax*. Sin. *Pleurezie purulentă*. (*pio-* + lat. *thorax*, *-acis*, gr. *thorax*, *-akos* = torace). Empiem toracic, consecutiv unui proces infecţios supurativ pulmonar.

Pipă filtrantă / *Filtrant pipe*. V. *Filtrare inversă*.

Piperazină / *Piperazine* (DCI). Sin. *Nematocton*, *Dietilendiamină* ($C_4H_{10}N_2$). Se utilizează sub formă de adipat şi hexahidrat de piperazină, ca vermifug activ faţă de oxiuri, ascarizi, trichina intestinală. Viermii paralizaţi sunt eliminaţi prin fecale spontan sau după administrare de purgativ.

Pipetă / *Pipette*, *Dropmeter*, *Dropper*. Sin. *Picurător*, *Picător* (v.). Tub transparent din sticlă sau din plastic efilat la o extremitate, utilizat pentru prelevarea şi măsurarea volumelor de lichid. Cel mai frecvent sunt gradate sau jojate (cu semn), pentru a determina un volum precis.

Pipetă gradată / *Graduated pipette*. (fr. *pipette* = pipetă + lat. *gradatum* = pas cu pas, treptat şi *gradus*, *-us* = treptele unei scări) Tub transparent din sticlă sau plastomer, gradat, utilizat pentru măsurarea unor volume de lichide mici (în picături) sau pentru transferarea unor cantităţi mici de lichide.

Piramidal / *Pyramidal*, *Triangular bone*. (gr. *pyramis*, *-idos*, lat. *pyramis*, *-idis* = piramidă + *-al*) Cu formă de piramidă.

Piramidă / *Pyramid*. **1.** Formaţiune anatomică cu formă de piramidă. **2.** Termen anatomic care desemnează porţiunea pietroasă a osului temporal (sudată de osul timpanal).

Piranoză / *Pyranose*. (*piro-* + *-an* + *-oză*) Glucid având molecula alcătuită dintr-un inel format din cinci atomi de carbon şi unul de oxigen.

Pirazinamidă / *Pyrazinamide*. Derivat sintetic de pirazină cu structură apropiată de aceea a nicotinamidei, utilizată ca antituberculos.

Pirenoid / *Pyrenoid*. (gr. *pyren* = pietros + gr. *eidos* = formă) Corpuscul de natură proteică prezent pe cromatoforul unor alge, cu rol în stocarea amidonului.

Piretic / *Pyretic*. Sin. *Febril* (v.). (gr. *pyretos* = febră)

Piretogen / *Pyretogenous*. (gr. *pyretos* = febră, din *pyressein* = a avea febră + gr. *gennan* = a produce) Sin. *Pirogen*. **1.** Care provoacă febră. **2.** Substanţă conţinută uneori în soluţiile injectabile şi în perfuzii, care produce o reacţie febrilă. Mai folosit este termenul *Pirogen* (v.).

Piretrine / *Pyrethrins*. Insecticide derivate din ciclopropan şi extrase din flori de *Pyrethrum* (familia *Compositae*). Unii derivaţi de semisinteză sunt mai activi decât piretrinele naturale. Sunt mai bine tolerate de om şi animale. Potenţează activitatea vermicidelor. Se cunosc două piretrine: piretrina I, care este esterul acidului crizantemic monocarboxilic cu piretrolona şi piretrina II, formată din piretrolonă şi acid crizantemic dicarboxilic. Ambele piretrine reprezintă aproximativ 65-70% din totalul principiilor active existente în florile de *Pyrethrum cinerariaefolium*.

Piretru / *Pyrethrum*. Specie de crizantemă (*Pyrethrum* sau *Chrytsanthemum coccineum*) ale cărei flori conţin piretrine, insecticide utilizate mai ales contra păduchilor.

Pirexie / *Pyrexia* (gr. *pyrexis* = acces de febră, din *pyressein* = a avea febră) Orice stare febrilă sau de creştere anormală a temperaturii.

Piridină / *Pyridine*. Heterociclu hexagonal incluzând un atom de azot. Se află în vitaminele PP şi B_6 şi în multe medicamente de sinteză.

Piridoxalfosfat / *Pyridoxalphosphate*. Abr. PLP. Coenzimă care conţine forma activată cu ATP a piridoxalului (v. *Vitamină* B_5). Există numeroase enzime dependende de piridoxalfosfat, în special enzimele care intervin în metabolismul aminoacizilor: liaze, izomeraze, aminotransferaze.

Piridoxină / *Pyridoxine, Adermin*. Sin. *Vitamina* B_6 (v.). (*pyrid*(ină) + *ox*(o)- +-*ină*) Substanţă din grupa vitaminei B (B_6) cu rol important în creşterea bacteriilor lactice şi a unor plante verzi. Ea funcţionează ca o coenzimă în complexul enzimatic de codecarboxilare.

Piriform / *Pyriform*. (lat. *pirum*, *-i* = pară + lat. *forma*, *-ae* = formă) Organ vegetal în formă de pară.

Pirimidină / *Pyrimidine*. (alterare a cuv. *piridină*; gr. *pyr* = foc + *-id* + *-ină*) Baze organice azotate existente în acizii nucleici. Heterociclu azotat cu 6 atomi, dintre care 2 atomi de N în poziţiile 1, 3. De la acest heterociclu derivă unele baze, numite baze pirimidinice, care intră în compoziţia vitaminelor B_1 (tiamină) şi B_2 (riboflavină) a acidului folic şi a acizilor nucleici: uracilul în ARN, citozina şi timina în ADN.

Piro- / *Pyro-*. (gr. *pyr*, *pyros* = foc) Element de compunere care introduce în termeni referirea la febră, pirogene.

Pirofosfat / *Pyrophosphate*. Sin. *Difosfat*. Sare a acidului pirofosforic. P. prezent în urină are rol în inhibiţia cristalizării sărurilor de calciu, ca fosfaţii sau oxalaţii.

Pirogen / *Pyrogen, Pyrogenic*. (*piro-* + gr. *gennan* = a produce) Care provoacă febră. Deşi etimologic este mai puţin exact decât termenul de *piretogen*, termenul *pirogen* este frecvent utilizat.

Pirogene / *Pyrogenes* (*piro-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţele pirogene sunt toxine de origine bacteriană (endotoxine lipopolizaharidice, resturi ale peretelui celulelor bacteriene, abr. LPS, cu masă moleculară mare) produse prin metabolizarea microorganismelor (germeni Gram-negativi). Ele pot provoca o reacţie febrilă pacientului, cel mai frecvent după administrarea unor cantităţi mari de soluţii perfuzabile, intravenos. Pirogenul endogen major al mamiferelor este probabil interleukina-1, producţie care este stimulată de lipopolizaharidă. Foarte rapid, bolnavul are frisoane intense şi devine prezentă cianoza, tahicardia şi dispneea. Hipertermia atinge frecvent 40° C şi este însoţită de dureri lombare, cefalee. Această reacţie se prelungeşte câteva ore şi regresia simptomelor survine spontan. Substanţele pirogene se pot găsi în apă, vehicule, substanţe medicamentoase, recipiente folosite la prepararea medicamentelor injectabile. Sunt distruse prin autoclavare, dar la 140° C, timp de o oră, sau la 250° C, timp de 30 minute, şi prin alte procedee. Deoarece pirogenele sunt contaminante ale medicamentelor parenterale, aceste medicamente sunt obligatoriu controlate pentru pirogenitate, prin testul pe iepure sau testul cu lizat de limulus (*Lysate Test*, testul L.A.L. – abr. de la *Limulus Amoebocyte Lysate Test*).

Pirogene endogene / *Endogenous pyrogens*. Proteine eliberate de endotoxine activate de macrofage şi care sunt direct responsabile de febră.

Pirol / *Pyrole*. Heterociclu cu formula C_4H_5N, care are 5 atomi: 4 atomi de carbon şi un atom de azot. Se află în structura prolinei (aminoacid) şi a compuşilor tetrapirolici. Este primul termen al seriei, denumită *pirolică*, în care intră: hemoglobina, bilirubina, clorofila.

Piroliză / *Pyrolysis*. (*piro-* + gr. *lysis* = distrugere) Descompunerea unei substanţe chimice prin căldură.

Pironine / *Pyronins*. Compuşi pe bază de xanten folosiţi în histochimie drept coloranţi specifici de ARN.

Pirozis / *Pyrosis*. (gr. *pyrosis* = arsură) Senzaţie de arsură retrosternală, cauzată de iritaţia esofagului, ce se transmite spre faringe, însoţită de regurgitaţii acide şi iritante, caracteristice refluxului gastroesofagian.

Piruvat kinază / *Pyruvate kinase*. Enzima fosfoenolpiruvat kinaza ce catalizează transferul unor grupări fosfat de la fosfoenolipiruvat la ADP (adenozindifosfat), cu formare consecutivă de ATP (adenozintrifosfat).

Piruvicemie / *Pyruv(a)emia*. Prezenţa şi concentraţia în sânge a acidului piruvic (produs de degradare în metabolismul glucidic). Valori normale 1-10 mg/L; creşte patologic în avitaminoza B_1.

Pirvinium / *Pirivinium* (DCI). Sin. *Vermigal*. Derivat de chinoleină activ faţă de oxiuri.

Pistil / *Pistil*. (lat. *pistillum*, *-i* = piuliţă, pistil) **1.** Instrument cilindric, rotunjit la bază sau aplatizat, utilizat pentru mărunţirea şi pulverizarea substanţelor solide în mojar. Este confecţionat din porţelan, sticlă, lemn, metal inox. **2.** Sin. *Gineceu*. Organul reproducător feminin din florile hermafrodite sau unisexuate feminine ale angiospermelor, alcătuit din ovar, stil şi stigmat.

Pistrui / *Sun spots*. V. *Efelide*.

Pitir- / *Pityr-*. (gr. *pityron* = tărâţe) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspect ca de tărâţe.

Pitiriazis / *Pityriasis*. (*pitir-*) Denumire generică pentru dermatoze ale pielii caracterizate prin descuamare fină, asemănătoare tărâţei; prezintă aspecte clinice diferite.

Pitiriazis rubra / *Pityriasis rubra*. Sin. *Eritrodermie* (v.). Erupţie sub formă de pete roşii, rugoase, în special pe faţa dorsală a degetelor de la mâini sau pe genunchi.

Pitiriazis versicolor / *Pityriasis versicolor*. Erupţie sub formă de pete de culoare cafenie sau sub formă de macule acronice (pitiriasis versicolor acromiant), în special pe gât şi torace, produsă de ciuperca *Mycrosporon furfur*.

Pitresină / *Pitressin*. Sin. *Vasopresină* (v.).

Pituit- / *Pituit-*. (lat. *pituita*, *-ae* = secreţie cu mucozităţi, deoarece anticii credeau că secreţiile nazale proveneau din această glandă, prin lama ciuruită a osului etmoid) Element de compunere care introduce în termeni referirea la hipofiză sau la glanda pituitară.

Pituitar / *Pituitary* Sin. *Hipofizar* (v.). (*pituit-*). Care aparţine glandei pituitare (hipofiza).

Pituitară / *Pituitary*. **1.** Sin. *Hipofiză*. **2.** Învelişul mucozal al cavităţii nazale, ce are un epiteliu cilindric cu cili vibratili şi cu un corion subiacent, care cuprinde o zonă olfactivă, cu receptori senzoriali pentru miros.

Pivotant / *Taproot*. (fr. *pivot* = cui, ţăruş, punct principal) Sistem radicular în formă de pivot (ţăruş) rezultat din dezvoltarea pronunţată a rădăcinii principale comparativ cu ramificaţiile secundare (ex.: la *Medicago sativa*, *Daucus carota*).

Pixel / *Pixel*. Cel mai mic element al unei imagini produse electronic. Pentru fiecare pixel, este atribuită o valoare numerică care determină densitatea relativă a imaginii finale. O matriţă de pixeli produce imaginea finală.

Pixidă / *Pyxidium*. (gr. *pyxis* = cutie, casetă) Capsula care se deschide la maturitate prin intermediul unui căpăcel ce se formează exact în momentul diseminării (ex.: la *Hyoscyamus niger*, *Plantago* sp.).

pK / *pK*. Notaţie logaritmică utilizată pentru a defini constanta de disociere a unui electrolit slab; indică proporţia acestui compus transformat în ioni în soluţie diluată. $pK_{\mathrm{aHIn.}} = -\lg K_{\mathrm{aHIn}} =$ pH-ul la care 50% din indicatorul de culoare s-a transformat modificându-şi culoarea.

pKa / *pKa*. pH ce corespunde la o concentraţie egală a unei substanţe medicamentoase ionizate sau neionizate.

pI_{50} / *pI_{50}*. Logaritmul negativ al molarităţii unui compus care inhibă 50% din activitatea unei enzime.

Placardă / *Placard*. (fr., engl. *placard* = afiş) Îngroşare ectodermică din timpul dezvoltării ontogenetice (a unei fiinţe), din perioada iniţială de dezvoltare a organelor de simţ cefalice.

Placă / *Plaque*, *Plate*. (fr. *plaque* = placă, din olandez *plaken* = a cârpi, a petici) **1.** Cutie plată din sticlă, plastomer, folosită pentru cultivarea microbilor. **2.** Zonă de ţesut, piele sau mucoasă cu aspect anormal.

Placă dentară / *Dental plaque*. Sin. *Placă microbiană sau bacteriană*. Depozit dentar aderent şi aproape invizibil fixat pe suprafaţa dinţilor, care se formează esenţial de-a lungul şanţului gingival, între dinte şi gingie. Acesta este, în general, constituit din anumiţi constituenţi ai salivei, elemente microbiene ale florei saprofite şi resturi alimentare, în special hidrocarbonate, ca dextrani, rezultaţi din metabolismul parţial al zaharozei. Este considerată principalul factor cariogen. Placa dentară poate provoca două afecţiuni: demineralizarea dinţilor şi iritarea gingiei. Eliminarea sa prin periajul dentar cu peria de dinţi şi cu o pastă dentifrice contribuie la evitarea infecţiilor dentare şi a cariilor.

Placă Petri / *Petri plate*. Placă de sticlă sau plastomer, cu capac, de formă cilindrică, utilizată pentru cultivarea microbilor, pe suprafaţa mediilor de cultură solide.

Placebo / *Placebo*. (lat. *placeo*, *-ere* = a plăcea) Tratament fals (uzual o aceeaşi formulare utilizată ca şi pentru un produs real, dar fără ingredientul activ) care se administrează unui grup de control într-un trial clinic controlat aşa încât efectele specifice sau nespecifice ale tratamentului experimental să fie distincte. Tratamentul experimental trebuie să producă rezultate mai bune decât placebo, pentru a putea fi considerat eficace. Este o substanţă neutră din punct de vedere farmacodinamic, care are un efect simptomatic şi o acţiune nespecifică. Uneori are o eficacitate terapeutică datorită sugestiei (pacienţii cred că au primit un tratament activ). Prima substanţă folosită în istorie ca placebo este apa, numită pretenţios *aqua simplex*. Se pot utiliza două tipuri de placebo: *pur*, ex.: lactoza, apa distilată, serul fiziologic i.m.; sau *impur*: doze subliminale de vitamine sau de alte substanţe medicamentoase. Proba cu placebo este obligatorie în cercetarea efectelor medicamentelor noi, pentru stabilirea valorii lor terapeutice. V. şi *Test dublu orb*.

Placent- / *Placent-*. (lat. *placenta*, *-ae* = plăcintă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la placentă.

Placenta accreta / *Placenta accreta*. (*placent-* + lat. *aceretus*, *-a*, *-um* = crescut, din *acresco*, *-ere* = a creşte, a se mări) Aderenţa patologică a placentei la uter. În perioada sarcinii poate fi o cauză de avort, iar după naştere a unor hemoragii sau complicaţii infecţioase.

Placenta praevia / *Placenta praevia*. (lat. *placenta* = plăcintă + lat. *praevius*, *-a*, *-um* = care merge înainte, de la *prae* = înainte + *via*, *-ae* = drum, cale) Poziţie de inserţie vicioasă a placentei pe o suprafaţă mai mult sau mai puţin întinsă a segmentului interior al uterului. Poate determina accidente hemoragice grave.

Placentaţie / *Placentation*. (*placent-*) Modul în care este dispus ţesutul placentar pe peretele intern al ovarului, respectiv pe faţa internă a carpelelor.

Placentă / *Placenta*. (*placent-*) **1.** Formaţiune anatomică dezvoltată în cursul sarcinii prin care se efectuează schimburile nutritive între organismul fătului şi cel al mamei. Are rol endocrin. Organ prezent la mamifere şi la alte animale vivipare, prin intermediul căruia embrionul se prinde de peretele ovarului. **2.** Ţesut proeminent de pe peretele ovarului la angiosperme pe care sunt prinse ovulele.

Plachete sangvine / *Platelet*. (fr. *plaquette*, din olandeza *plaken* = a cârpi, a petici) V. *Trombocite*.

Plagă / *Wound*, *Sore*, *Hurt*, *Injury*. (lat. *plaga*, *-ae* = rană) Stare de discontinuitate a unui ţesut, cauzată de leziuni distructive-necrobiotice, prin agenţi fizici, chimici sau infecţiosi.

Plagă atonă / *Atonic wound*. Plagă al cărui ţesut de granulaţie nu se formează sau se formează la minimum, în cursul fazei reacţionale inflamatorii. Morfologic constă dintr-un mugur cărnos distrofic, cu capilare puţine şi cu o componentă interstiţială densă.

Plan / *Plane*. (lat. *planum*, *-i* = plat) Proiect, schiţă de acţiuni, activitate viitoare.

Plan Helmholtz extern / *External Helmholtz plane*. Plan imaginar ce trece prin centrele ionilor hidrataţi aflaţi la suprafaţa stratului de molecule specific absorbite pe suprafaţa electrodului.

Plan Helmholtz intern / *Internal Helmholtz plane*. Plan imaginar ce trece prin centrul ionilor sau moleculelor adsorbite specific pe un electrod.

Plan principal de validare / *Validation Master Plan*, abr. VMP. Document ce descrie în detaliu toate activităţile necesare pentru obţinerea unei validări complete a proiectului – echipament, utilităţi, proces, curăţare etc.

Plancton / *Plancton*. (gr. *plankton*, de la *planktos* = hoinar, rătăcitor) Biocenoză alcătuită din organisme vii unicelulare sau coloniale care plutesc la suprafaţa apei mărilor, oceanelor, bazinelor acvatice (fitoplanctonul şi zooplanctonul).

Planificare familială / *Familial planning*. Capacitatea cuplului de a anticipa şi de a avea numărul dorit de copii, la momentul ales. Termenul de „planificare familială" semnifică mai mult decât folosirea anumitor metode contraceptive. Înseamnă întocmirea unui plan despre modul în care vor decurge evenimentele majore într-o familie. Nu se referă la persoanele care nu doresc să aibă copii, ci dimpotrivă, la numărul copiilor şi la momentul în care aceştia să fie născuţi. Se referă de asemenea la modalităţile de evitare a sarcinilor nedorite şi la măsurile necesare când se aşteaptă o sarcină.

Planificarea de calitate / *Quality planning*. Stabilirea unor structuri şi planificarea proceselor integrate şi coerente care se aplică în scopul îndeplinirii cerinţelor de calitate.

Plantalgie / *Plantalgia*. (lat. *planta*, *-ae* = talpă + gr. *algos* = durere) Durere la nivelul regiunii plantare (a tălpilor).

Plantar / *Plantar*. (lat. *plantaris*, *-e* = de picioare, de la *planta* = talpă) Care se referă sau aparţine plantei piciorului.

Plantă / *Planta pedis* (1), *Plant* (2). N.A. *planta*, *planta pedis*. (lat. *planta*, *-ae* = 1. talpă şi 2. plantă, lăstar, mlădiţă) **1.** În medicină, faţa plantară (talpa) a piciorului care desemnează ansamblul de părţi moi situate sub scheletul şi articulaţiile piciorului. **2.** În biologie, organism vegetal pluricelular viu, cu rădăcina în pământ şi cu celelalte organe – tulpina, frunze, flori, fructe şi seminţe, în aer sau în apă. Nume generic dat organismelor vegetale. Au corpul format dintr-un *tal uni- sau pluricelular*, lipsit de ţesuturi (plantele inferioare, *talofite*) sau dintr-un *corm*, format din rădăcină, tulpină şi frunze, cu structură tisulară (majoritatea plantelor superioare, *cormofite*). Celulele plantelor au membrană solidă, de obicei celulozică. După ciclul de dezvoltare sunt plante anuale, bianuale şi perene. Plantele sunt organisme pluricelulare, cu pereţi celulari celulozici, al căror corp vegetativ poate fi un tal sau un corm, adaptat structural şi funcţional pentru asigurarea unei nutriţii autotrofe, mai rar heterotrofe, mixotrofe sau parazite, care se reproduc prin germeni asexuaţi şi sexuaţi.

Plantă medicinală / *Medicinal herb*. Plantă întreagă sau părţi ale acesteia care sunt utilizate în scopuri farmaceutice.

Plante aromatice / *Aromatic plants*. Plante ce conţin, pe lângă alte componente, un ulei volatil, care deseori reprezintă componenta bioactivă, cu miros aromat. Se utilizează în alimentaţie, terapeutică, cosmetică şi în parfumerie.

Plante de cultură / *Culture plants*. Plante care se dezvoltă şi se înmulţesc sub controlul şi cu ajutorul omului. Deseori, prin cultivare, plantele îşi pierd o serie de caracteristici moştenite, câştigând, în schimb, altele importante, servind scopului urmărit de cultivator.

Plante spontane / *Spontaneous plants*. Plante care prezintă capacitatea de a se dezvolta în mod natural fără a fi necesară intervenţia omului, de a supravieţui şi a se multiplica în biotopul dat (floră spontană).

Plante utilitare / *Utilitarian plants.* Plante pe care omul le folosește într-un anumit scop. Ele pot proveni din flora spontană sau sunt plante de cultură. Ex.: plante textile, plante medicinale, plante aromatice, plante pentru alimentație (condimente) etc.

Plantulă / *Seedling, Plantula.* (lat. *plantula, -ae* = plantă mică) Stadiul tânăr în dezvoltarea ontogenetică a unei plante superioare, provenit din embrion după germinarea seminței.

Planul de audit / *Audit plan.* Descrierea activităților și planificarea pentru activitatea individuală de audit.

Planul de management al riscului / *Risk management plan* (abr. *RMP*). Abr *PMR.* O descriere detaliată a sistemului de gestionare a riscurilor. În acest scop, planul trebuie să identifice sau să caracterizeze profilul de siguranță al acestuia(ora), să indice modul în care se caracterizează în continuare profilul de siguranță al medicamentului(elor) în cauză, să documenteze măsurile de prevenire sau micșorare a riscurilor asociate produsului medicamentos, incluzând o evaluare documentată post-autorizare a eficienței acestor activități și obligații, care au fost impuse ca o condiție a eliberării Autorizației de punere pe piață. V. și *Sistemul de management al riscurilor.*

Plasm-, -plasmă, Plasmo- / *Plasm-, -plasma, Plasmo-.* (gr. *plasma* = obiect modelat) Nume creat de medicul german Schultz în 1936, care introduce în termeni referirea la plasmă.

Plasmafereză / *Plasmapheresis.* (*plasma-* + gr. *aphairesis* = plecare, îndepărtare) Metodă de recoltare a unor volume mari de sânge, cu reintroducerea în organism a celulelor sangvine, dar cu reținerea plasmei, din care se vor izola imunoglobulinele.

Plasmagel / *Plasmagel.* (*plasma-* + lat. *gelo, -are* = a îngheța) Citoplasmă exterioară, gelatinoasă a unor celule vii (ex.: Amoeba) care se deplasează prin extinderea unei părți a celulei numită pseudopod, în direcția spre care se îndreaptă. Se consideră că prin conversia reversibilă a plasmagelului în plasmasol, mai fluid, se realizează fluxul neîntrerupt de citoplasmă necesar pentru formarea unui pseudopod.

Plasmagenă / *Plasmagene.* (*plasma-* + gr. *gennan* = a produce) Unitate elementară a eredității extracromozomiale. Între plasmagenă și plasmon există aceleași raporturi ca între genă și genom.

Plasmalemă / *Plasmalemma, Cell membrane.* Sin. *Membrană celulară.* (*plasma-* + gr. *lemma* = piele, înveliș). Zona externă a citoplasmei, omogenă, lipsită de incluziuni, semipermeabilă, care căptușește de jur împrejur membrana celulară.

Plasmalogeni / *Plasmalogens.* Lipide complexe din clasa fosfogliceridelor; se află în mușchi și în țesutul nervos.

Plasmarexis / *Plasmarrhexis.* (*plasma-* + gr. *rhexis* = erupție) Dispariția membranei celulare și eliberarea granulațiilor protoplasmatice; este ultima etapă a degenerescenței celulare.

Plasmaterapie / *Plasmatherapy.* (*plasma-* + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea terapeutică a plasmei.

Plasmatic(ă) / *Plasmatic, Plasmic.* Sin. *Plasmic.* (*plasma-*) **1.** Orice structură sau constituent citoplasmatic (ex.: mitocondrii, plastide, reticul endoplasmatic, corpuscul Golgi etc.). **2.** Procese genetice care sunt controlate de structuri ADN-citoplasmatice (ereditate citoplasmatică). **3.** Cu referire la plasma sangvină.

Plasmă / *Plasma.* (*plasma-*) **1.** Termen folosit pentru protoplasma celulară sau citoplasmă. **2.** Partea lichidă a sângelui, în care se află în suspensie elementele figurate ale sângelui (globule roșii, globule albe, plachete) și fibrinogen. Când sângele coagulează *in vitro*, fibrinogenul solubil se transformă în fibrină insolubilă, ce formează un cheag, astfel că partea lichidă reziduală reprezintă *serul sangvin.* Dacă sângele se recoltează cu anticoagulant, coagularea nu se mai produce și prin centrifugarea sângelui, vor trece în sediment elementele figurate, iar ca supernatant rămâne plasma. Deci plasma se deosebește de ser, prin prezența fibrinogenului și a altor factori de coagulare. Plasma este un lichid gălbui, cu densitatea 1,012-1,016, are pH = 7,4, reprezintă 4-5% din greutatea corporală; un adult de 70 kg are 3.500 mL; conține 90% apă și 10% reziduu uscat – substanțe organice și anorganice. **3.** În fizică, a patra stare de agregare a materiei, în care atomii neutri, atomii excitați, ionii, electronii și fotonii formează un sistem compresibil, asemănător stării gazoase. Se deosebește, însă, esențial de acesta din urmă prin compoziție și prin natura forțelor de interacțiune dintre componenții ei. În ansamblu, plasma este neutră din punct de vedere electric. Se apreciază că peste 95% din materia Universului se află sub formă de p. Expunerea suprafețelor polimerice în plasma diferitelor gaze, în condiții adecvat alese, poate determina îmbunătățirea proprietăților de biocompatibilitate ale acestora.

Plasmă cuplată inductiv / *Inductive Coupled Plasma,* abr. *ICP.* Plasmă de temperatură înaltă ce obține energie de la un câmp de radiofrecvență. Este utilizată pentru atomizarea unei probe sau în spectroscopia de emisie atomică.

Plasmă uscată / *Lyophilized plasma.* Plasmă obținută prin liofilizarea unui amestec de plasmă ce provine de la maximum 12 donatori; operația se efectuează la mai puțin de 6 zile de la recoltarea probelor de plasmă. Se conservă 5 ani la temperatura ambiantă, în recipiente sterile. Se reconstituie cu apă distilată sterilă.

Plasmic / *Plasmic.* **1.** Sin. *Plasmatic(ă)* (v.). **2.** În relație cu protoplasma sau citoplasma.

Plasmidă / *Plasmid* (*plasma-*) Material ereditar, fragment de ADN extracromozomic, circular, dispersabil, care, prin caracterele codificate, asigură supraviețuirea bacteriilor în condiții modificate de mediu. Plasmidele sunt molecule de ADN bicatenare circulare și cu autoreplicare; se găsesc în citoplasma celulelor bacteriene. Cuprind un număr mic de gene. Plasmida poate să poarte genele de rezistență la antibiotice, transferabile prin conjugare. Ele pot fi folosite ca acceptori (vectori) pentru introducerea de ADN străin, într-o celulă primitoare. Se utilizează ca vectori în tehnologia ADN recombinant, în ingineria genetică. Blocuri similare de ADN, care par să aibă capacitatea de a se deplasa de la un cromozom la altul, au fost identificate și în celulele altor specii, inclusiv la om. La organismele care au fost studiate cu excepția omului, se pare că ele influențează exprimarea genelor (transpozom). La om nu s-a putut stabili acest lucru, deși ele sunt aproape identice cu retrovirusurile, despre care se știe că afectează activitatea genelor.

Plasmină / *Plasmin.* Sin. *Fibrinolizină* (v.). (*plasma-* + *-ină*) Enzimă fibrinolitică derivată din plasminogen, implicată în degradarea fibrinei. Ea se află în plasmă sub formă de precursor: plasminogen. Acesta se transformă în plasmină prin t-P.A. (țesut tip Plasminogen Activator), urokinaza sau streptokinaza bacteriană. Acești trei produși sunt utilizați pentru a liza cheagurile de sânge (infarct de miocard).

Plasminogen / *Plasminogen.* Sin. *Profibrinolizină.* (*plasma-* + gr. *gennan* = a produce) Proteină cu funcție de precursor al plasminei, în care se transformă sub influența diferiților activatori: t-P.A., urokinaza, streptokinaza, în cursul fibrinolizei. V. *Plasmină.*

Plasmocite / *Plasmocytes, Plasma cells.* (*plasm-* + gr. *kytos* = celulă) Celule derivate din limfocitul B și responsabilă numai cu producerea de anticorpi. Fiecare plasmocit formează numai un tip de anticorpi. Sunt prezente în epiteliul plămânilor, intestinului și în țesutul osteoformator. Se dezvoltă în limfă, ganglionii limfatici, splină și în măduva osoasă, atunci când antigenele stimulează limfocitele să dea naștere celulelor precursoare din care să se formeze.

Plasmodesme / *Plasmodesmas.* (*plasm-* + gr. *desmos* = legătură) Punți plasmatice ce trec dintr-o celulă în alta prin punctuațiuni prin care se realizează continuitatea protoplasmei. Ele se întâlnesc la plante, au formă cilindrică şi sunt căptuşite de o membrană plasmatică a celor două celule adiacente. Reticulele endoplasmatice ale celor două celule adiacente sunt conectate printr-o structură mai îngustă, numită desmotubul, care trece prin centrul plasmodesmelor. La algele brune, desmotubulul lipseşte.

Plasmodiu / *Plasmodium*. (*plasmo-* + gr. *eidos* = formă) Formă de organizare a materiei vii, formată dintr-o masă plasmatică cu numeroşi nuclei, lipsită de o membrană, cu o formă mereu schimbătoare, care reprezintă un stadiu din ciclul de viaţă al mixomicetelor.

Plasmodium / *Plasmodium*. (*plasma-* + gr. *eidos* = formă) Gen de protozoare din familia *Plasmodiae*, clasa *Sporozoa*. Cele patru specii (*P. falciparum*, *P. malariae*, *P. vivax* şi *P. ovale*) pot produce malaria (paludismul). Parazitul numit şi hematozoarul palustru prezintă un ciclu asexuat sau schizogonic, cu un stadiu exoeritrocitar şi un stadiu eritrocitar, care decurge în organismul omului – şi un ciclu sexuat sau sporogonic, care are loc în stomacul insectei vectoare, reprezentată de femelele ţânţarului *Anopheles*.

Plasmogamie / *Plasmogamy*. (*plasmo-* + gr. *gamos* = căsătorie) **1.** Prima etapă a formării zigotului (a procesului de fecundaţie) în care are loc fuzionarea citoplasmelor celor două celule sexuale. **2.** Fuziunea protoplaştilor a două celule haploide, fără să aibă loc fuzionarea nucleilor (cariogamie). De exemplu, la ciupercile bazidiomicete (miceliul dicariotic).

Plasmoliză / *Plasmolysis*. (*plasma-* + gr. *lysis* = dizolvare, distrugere, din *lyein* = a distruge) **1.** Fenomen de contracţie a hematiilor, care capătă un aspect crenelat, ca urmare a deshidratării globulului roşu, cu transfer de apă, în mediu exterior, hipertonic, datorită osmozei. **2.** Desprinderea citoplasmei de peretele celular la o celulă vegetală datorită pierderii de apă prin osmoză. Acest proces are loc atunci când celula se află într-o soluţie de concentraţie mai mare decât cea a sucului celular, deci cu un potenţial hidric mai scăzut.

Plasmoptiză. (*plasma-* + gr. *ptyein* = a revărsa) Fenomen invers plasmolizei, constând din umflarea şi eliminarea citoplasmei, la exteriorul celulei, în medii hipotonice, ca urmare a pătrunderii apei în celulă şi a lezării integrităţii peretelui celular, datorită osmozei. V. şi *Hemoliză*.

Plasmoragie / *Plasmorrhagia*. (*plasma-* + gr. *rhegnynai* = a ţâşni, a izbucni) Trecerea plasmei din sânge în ţesuturi datorită creşterii patologice a permeabilităţii vasculare.

Plasmotip / *Plasmotype*. (*plasmo-* + gr. *typos* = model, tip) Informaţia genetică codificată de ADN-ul mitocondrial şi care provine în exclusivitate de la mamă.

Plasmozom / *Plasmosome*. Sin. *Nucleol* (v.). (*plasmo-* + gr. *soma*, *-atos* = corp).

Plast-, -plastie / *Plast-*, *-plastia*. (gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) Elemente de compunere, folosite ca rădăcină, ce introduc în termeni referirea la formare, modelare, prelucrare.

Plast / *Plastid*. (*plast-*) Organit citoplasmatic propriu celulelor vegetale, cu membrană dublă ce conţine un genom distinct de cel al mitocondriilor. Sunt organite semi-autonome, care se reproduc prin diviziune.

Plastibază / *Plastibase*. Gel artificial, plastic, asemănător vaselinei, format din 5% polietilenă cu masa moleculară 20.000, dizolvat în parafină lichidă, la 130°C, după care amestecul este răcit brusc, sub 50° C. Polietilena se prinde într-o reţea de forma unui burete care reţine parafina lichidă. Nu-şi modifică consistenţa în limite largi de temperatură (–15°/+50°C) sau la asociere cu cantităţi mari de pulberi.

Plastic / *Plastic*. (lat. *plasticus*, *-a*, *-um*, gr. *plastikos* = care se poate modela, de la gr. *plastike* = arta de a modela şi gr. *plassein* = a forma, a modela) **1.** Sin. *Plastomer*, *Material plastic*. Nume generic pentru macropolimeri sintetici cu compoziţie şi structuri variate, utilizaţi pentru fabricarea de recipiente, accesorii de condiţionare a medicamentelor etc. În limbaj curent desemnează ansamblul de produse realizate din rezine sintetice şi se substituie expresiei „materiale plastice". Sunt două grupe mari de plastomeri: *termoplaste* şi *duroplaste*. Materialele plastice sunt compuşi macromoleculari organici, obţinuţi prin polimerizare, policondensare, poliadiţie sau alt procedeu similar, plecând de la molecule cu masa moleculară inferioară sau prin modificări chimice ale moleculelor naturale. **2.** Care se utilizează pentru a forma, a repara o structură, ex.: operaţie p. **3.** Care se deformează fără să revină la forma anterioară deformării.

Plastic dermic matriceal / *Transdermal Matrix Patch*. Sistem transdermic care utilizează o matriţă polimerică în care este conţinută substanţa activă destinată unei eliberări sistemice prin piele; în general, pielea este membrana de control a vitezei de difuzie a medicamentului.

Plasticitate / *Plasticity*. (*plast-*) **1.** Proprietatea unui corp material de a fi modelat, turnat în forme, suferind modificări reversibile sub acţiunea unei forţe mecanice. Corpurile plastice conservă la infinit deformarea la care au fost supuse, prin acţiunea forţelor exterioare şi după ce acţiunea acestor forţe a încetat. Plasticitatea este deci o aptitudine a corpurilor la *deformare permanentă*. Plasticitatea şi elasticitatea depind de structura moleculară ca şi de legăturile intermoleculare. Cea mai mare parte a corpurilor posedă simultan două caractere: preponderenţa unuia faţă de altul este în funcţie de condiţiile experimentale – temperatură, presiune. Industria chimică fabrică prin sinteză un mare număr de materiale plastice. **2.** Proprietatea ţesuturilor de a se forma sau reforma după distrugere.

Plasticitate ecologică / *Ecologic plasticity*. Capacitatea unei specii de a se adapta la noi condiţii de viaţă, de a ocupa noi nişe ecologice.

Plasticitate fenotipică / *Phenotypic plasticity*. Capacitatea unui genotip de a produce o serie de fenotipuri dependente de mediu (Stearns, 1982). Este o cale deosebit de eficientă de adaptare la mediu, evidentă îndeosebi la plante, elasticitatea fenotipică are limite impuse de structura chimică a organismului.

Plastide / *Plastids*. (*plast-* + dim. *idion*) Organite celulare specifice celulei vegetale, de forme şi dimensiuni variabile; au diferite funcţii. Conţin ADN circular propriu care codifică o serie de molecule particulare ale organitelor. Sunt divers colorate în funcţie de natura pigmentului pe care îl conţin, ce sunt specifice diverselor grupe de organisme încadrate în regnurile *Monera*, *Protista*, *Plantae*. Plastidele pot fi: leucoplaste (incolore), cromoplaste (colorate roşii, brune, portocalii – conţin caroten, xantofilă şi se află în flori şi în fructe) sau cloroplaste (verzi), cu rol în fotosinteză.

Plastidom / *Plastidome*. (*plast-* + gr. *domos*, lat. *domus*, *-i* = cameră) Totalitatea plastidelor dintr-o celulă.

Plastie / *Plastic operation*. (*plast-*) Orice intervenţie chirurgicală care are ca scop restabilirea morfologiei sau / şi a funcţiei unui organ, cu minimum de sechele.

Plastifiant / *Plasticizer*. Sin. *Plasticizant*. Compus, în general lichid, care intră în compoziţia unor produse pentru a le conferi supleţe, flexibilitate, în cursul utilizării lor le scade temperatura de înmuiere. Cel mai utilizat este DEHP (dietil hexil ftalat).

Plastisol / *Plastisol*. Suspensia unei rezine din PVC (policlorură de vinil) într-unul sau mai mulţi plastifianţi, care se prezintă ca o pastă mai mult sau mai puţin viscoasă.

Plastobtur / *Plastic obturation agent*. Substanță de consistență păstoasă care se utilizează numai pentru o obturație provizorie a cavităților de carie dentară. În compoziția sa intră sulfat de calciu și oxid de zinc în vehicul lipofil.

Plastomer / *Plastomer*. Sin. *Polimer termoplastic*. (*plast-* + gr. *meros* = parte). Produs macromolecular care, în anumite condiții de temperatură, poate suferi deformații permanente. V. *Plastic* (1).

Plastometrie / *Plastometry*. (*plasto-* + gr. *metron* = măsură). Determinarea efortului necesar deplasării unui produs viscos, în recipiente, etalarea pe piele, introducerea în tuburi și aprecierea consistenței și a plasticității. Se utilizează plastometre.

Plastometru / *Plastometer*. (*plast-* + gr. *metron* = măsură) Dispozitiv pentru determinarea consistenței și a plasticității unui produs.

Plasture gingival adeziv / *Adhesive gingival patch*. Dispozitiv pentru mișcarea ortodontică a dinților.

Plasture transdermic de tip membranar / *Transdermal Membrane Patch*. Sistem transdermic ce conține un rezervor cu medicamentul, închis între stratul protector de deasupra și stratul adeziv în care viteza de difuzie a substanței active este controlată de membrana rezervorului. Rezervorul este uzual o dispersie semisolidă sau o soluție a substanței active.

Platformă L'Vov / *L'Vov platform*. Platformă pe care se plasează proba de analizat într-o rondea de grafit în cuptorul unui spectrofotometru de absorbție atomică, în scopul de a preveni vaporizarea probei înainte ca pereții cuptorului să atingă o temperatură constantă.

Plathelminthes / *Plathelminthes, Flatworms*. (*plati-* + gr. *helmins, helminthos* = vierme) Clasă de viermi plați, cu simetrie bilaterală, cu corpul aplatizat și alungit, acoperit cu un epiteliu ciliat, care are organe adezive (ventuze, croșete). Sunt hermafrodiți și cuprind șase ordine, din care două sunt parazite pentru om (*Trematoda* și *Cestoda*). Denumire veche: *Plathelminți*.

Plati- / *Plati-*. (gr. *platys* = turtit) Element de compunere care introduce în termeni referirea la forma turtită.

Platou teoretic / *Theoretical plate*. Construcție imaginară în cromatografie indicând un segment din coloană în care apare un echilibru al solutului între faza mobilă și cea staționară. Numărul de platouri teoretice a unei coloane cromatografice este definit ca $N = T_r^2 / \sigma^2$, unde T_r este timpul de retenție al picului, iar σ este deviația standard a benzii.

-plazie / *-plazia*. (gr. *plasys* = modelare, din *plassein* = a forma, a modela) Element de compunere, sufix, care introduce în termeni referirea la modelare, formare.

Plămâni / *Lungs*. N.A. *pulmo*, pl. *pulmones*. Sin. *Pulmoni*. (neogr. *plemoni* = plămân) **1.** Organul respirator la vertebrate și om, cu respirație aeriană. Este un organ pereche situat la nivelul cavității toracice. În esență, plămânul constă dintr-o membrană subțire, umedă, foarte puternic pliată pentru a avea o suprafață cât mai mare. Asigură schimburile de oxigen și dioxid de carbon, cu atmosfera (sângele venos se transformă în sânge arterial, la nivelul alveolelor, care au o suprafață de 200 m^2). Plămânii au o formă semiconică, sunt situați în cutia toracică, se sprijină pe *diafragm* și sunt înconjurați fiecare de o membrană, numită *pleură*. Se subdivid în 2 lobi în stânga și 3 lobi în dreapta. Schimbul de gaze (oxigen, dioxid de carbon) are loc între capilarele sangvine, situate de o parte și de alta a membranei și aerul aflat în cealaltă parte. Aerul ajunge la plămâni prin bronhii. La mamifere și reptile, membrana pulmonară ia forma a numeroase alveole, care se leagă de bronhii prin bronhiole. Plămânii nu conțin țesut muscular, ventilarea lor se realizează prin mișcări respiratorii al căror mecanism variază de la un grup de vertebrate la altul. **2.** Organe respiratorii pereche prezente pe fața ventrală a abdomenului unor arahnide. Sunt alcătuite din pliuri foliacee de ectoderm închise în cavități în formă de buzunare, care se deschid la suprafața abdomenului prin fante. Schimburile de gaze se realizează prin difuzie la nivelul pliurilor ectodermice.

Plectenchim / *Plectenchyma*. (gr. *plektos* = răsucit + *enkhyma* = infuzie) Țesut fals prezent la ciupercile superioare și licheni, format dintr-o împletire laxă a fibrelor miceliene.

-plegie, -plegic / *-plegia, -plegic*. (gr. *plege* = lovitură) Elemente de compunere, sufixe, care introduc în termeni referirea la paralizie, cu sensul de paralizie.

Plegie / *Paralysis*. (gr. *plege* = lovitură) Sinonim nerecomandat pentru *Paralizie completă*.

Plegomazin / *Chlorpromazine* (DCI). V. *Clorpromazin*.

Pleio-, -pleioză / *Pleio-, -pleiosis*. (gr. *pleion* = mai numeros) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la numeros.

Pleiocitoză / *Pleiocytosis*. (*pleio-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Prezența unui număr mai mare de celule decât în mod normal (leucocite sau limfocite).

Pleiomorfism / *Pleiomorphism*. (*pleio-* + gr. *morphe* = formă) **1.** Diversitate morfologică a populațiilor care alcătuiesc o specie. **2.** Existența mai multor forme morfologice distincte în cursul evoluției ontogenetice a unui individ (ex.: omidă, pupă și adult aripat la fluture).

Pleiotropism / *Pleiotropism*. Capacitatea unei gene de a avea mai multe efecte în fenotip.

Pleiotropie / *Pleiotropy*. (*pleio-* + gr. *trope* = întoarcere, din *trapein* = a întoarce) Fenomen genetic caracterizat prin efecte fenotipice multiple determinate de o singură genă mutantă (dominantă) sau de o pereche de gene mutante (recesive); de exemplu, în sindromul Marfan (determinat de mutația genei fibrilinei) apar trei categorii de semne clinice majore: oculare, cardiovasculare și scheletice.

Pleoapă / *Eyelid*. N.A. *palpebra*. (bulgară *pohlupka* = pleoapă) Structură cutaneo-musculo-membranară care acoperă și protejează partea anterioară a globilor oculari. Fiecare ochi are două pleoape – una superioară și una inferioară; pe marginile libere sunt implantate genele.

Pleocroism / *Pleochroism, Pleochromatism*. Sin. *Policroism*. (gr. *pleion* = mai numeros + *chros* = tentă, culoare) Proprietate optică a unor substanțe de a absorbi selectiv lumina. Se manifestă la cristalele birefringente, ducând la modificarea culorii acestora atunci când sunt luminate cu lumină albă polarizată, ca urmare a efectului de interferență. Culoarea cristalului se modifică odată cu variația unghiului de incidență a luminii și a unghiului dintre planul de polarizare și axa optică a cristalului. În cazul cristalelor uniaxiale, fenomenul este denumit dicroism.

Pleomorfism / *Pleiomorphism*. (*pleio-* + gr. *morphe* = formă). V. *Polimorfism*.

Plerom / *Plerome*. (gr. *pleroma* = umplutură) Zona internă a meristemului primar din vârful vegetativ al rădăcinii, care dă naștere cilindrului central.

Pleur-, Pleuro- / *Pleur-, Pleuro-*. (gr. *pleura* = coastă, latură, iar din sec. XVI, pleură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la pleură (membrană).

Pleural / *Pleural*. (*pleur-* + *-al*) Referitor sau care aparține de pleură.

Pleuralgie / *Pleuralgia*. (*pleur-* + gr. *algos* = durere) Durere toracică de origine pleurală.

Pleură / *Pleura*. N.A. *pleura*. (*pleur-*) Membrană seroasă dublă care acoperă plămânul. Este formată dintr-o foiță viscerală – *pleura pulmonară* situată la suprafața plămânului și o foiță parietală – *pleura parietală*, care delimitează o cavitate virtuală numită cavitatea pleurală. Cele două cavităţi pleurale, dreaptă şi stângă sunt separate de mediastin.

Pleurezie / *Pleuresy*. (gr. *pleuritis*, lat. *pleuresis*, *-is*, din *pleura-*) Inflamaţie a pleurei (membrană seroasă situată în interiorul toracelui şi al plămânilor), de origine diversă (cardiacă, canceroasă, infecţioasă) şi însoţită de manifestări importante.

Pleurită / *Pleuritis*. Sin. *Pleurezie* (v.). (*pleur-* + *-ită*).

Pleuropericardită / *Pleuropericarditis*. (*pleuro-* + gr. *peri* = în jurul + gr. *kardia* = inimă + *-ită*) Inflamaţie simultană a pleurei şi a pericardului.

Pleuropneumonie / *Pleuropneumonia*. (*pleuro-* + gr. *pneumon*, *-onos* = plămân) Pneumonie asociată cu inflamaţia pleurei, cu revărsat pleural.

Plex / *Plexus*. N.A. *plexus*. (lat. *plexus*, *-a*, *-um* = împletit, întreţesut) Reţea compactă, ramificată de nervi şi de vase de sânge, formată din numeroase anastomoze. a) *brahial* / *brachial* – reţea de nervi spinali care inervează membrele anterioare la vertebrate. b) *coroid* / *choroid* – membrană puternic vascularizată care mărgineşte ventriculii cerebrali. Este o prelungire a membranei pia mater şi secretă lichidul cefalorahidian.

Plex subpapilar / *Subpapillary plexus*. Arterele care aprovizionează pielea, localizate sub derm.

Plexiglas / *Plexiglass*. Polimetacrilat de metil. Denumire comercială pentru polimerii acidului metacrilic. Este transparent, incolor, termoplastic, d = 1,18, rezistent la tracţiune. Se utilizează pentru confecţionarea pereţilor boxelor sterile.

Pliant / *Folder*, *Seaflet*. (fr. *pliant* = flexibil, uşor de îndoit, din lat. *plico*, *-are* = a îndoi, a aşeza pe cute) Ambalaj din carton inscripţionat specific, pliat caracteristic, utilizat pentru condiţionarea secundară (ambalarea medicamentelor). Are şi rol de protecţie a medicamentului, rol funcţional – de distribuire la pacient – şi rol de informare şi de identificare.

Plicamicină / *Plicamycin*. Antibiotic antitumoral oligozaharidic izolat din culturi de *Streptomyces argillaceus*, *S. tonoshiensis*, în 1953, de Grundy. Face parte din clasa acidului aureolic. Structura sa cuprinde un aglicon-cromomicinonă şi două glucide: olivoza şi D-micaroza. Substanţă solidă, cristalizată, cu fluorescenţă galbenă, solubilă în alcooli inferiori, p.t. 180-183°C. Ca sare de sodiu, se dizolvă în apă, dar se oxidează în soluţie apoasă alcalină. Se utilizează în clinică în SUA.

Plicuri termosudabile / *Thermoweldable envelopes*. Învelişuri moderne pentru condiţionarea primară a medicamentelor (geluri, pulberi, soluţii etc.) realizate din hârtie, folii de plastomeri sau din aluminiu.

Pliere a proteinei / *Protein Folding*. Reacţie biochimică rapidă care implică formarea proteinei. Ea începe chiar înainte ca proteina să fie complet sintetizată şi procede prin intermediari discreţi (cu structură primară, secundară şi terţiară) înainte ca structura finală (structura cuaternară) să fie dezvoltată.

-ploid, -ploidie / *-ploid*, *-ploidia*. (gr. *ploos* = îndoire, pliere şi gr. *eidos* = formă) Component folosit ca sufix, creat prin analogie cu „diploid" şi „haploid", ce indică gradul de multiplicare a cromozomilor. Sufixul se referă la setul de cromozomi dintr-o celulă. Celulele corpului uman sunt diploide şi au două seturi de cromozomi: unul moştenit de la femeie şi unul de la bărbat.

Ploid. Număr de seturi de cromozomi într-o celulă. Oamenii sunt dipoizi având două seturi omoloage de 23 de cromozomi pentru un total de 46 de cromozomi. Multe plante sunt haploide, având numai o copie a fiecărui cromozom. V. *Haploid*.

Plombare / *Plombage*. Sin. *Plombaj*. (fr. *plombage*, din fr. *plombér* = a plomba, de la lat. *plumbum*, *-i* = plumb) Umplerea cavităţii dentare cu material organic sau anorganic care se solidifică.

Plombă / *Fill*. (fr. *plombér* = a plomba, din lat. *plumbum*, *-i* = plumb) Sin. popular pentru *Obturaţie dentară* (v.).

Plumb / *Plumbum*, *Lead*. (lat. *plumbum*, *-i* = plumb) Metal, elementul cu numărul atomic Z = 82, masa atomică A = 207,21, simbol Pb, de culoare bleu-gri, cu consistenţa moale; se află în natură ca oxid, sare, sulfit; toxic, volatil. Determină intoxicaţie acută sau cronică prin ingestie sau inhalarea vaporilor, obişnuit cu caracter profesional, numită *saturnism*. Plumbul şi compuşii săi nu se mai utilizează în terapie. Pb. se află în cantităţi mici, în mod fiziologic, în organism.

Plumos / *Plumose*. (lat. *plumosus*, *-a*, *-um* = pufos) Organ vegetal acoperit cu peri fini (ex.: stigmatele de la *Poaceae* sau filocladiile de la *Asparagus plumosus*).

Pluralism / *Pluralism*. (*pluri-* + *-ism*) Tehnică de aplicare a homeopatiei bazată pe prescrierea mai multor medicamente în alternanţă. V. şi *Complexism*, *Unicism*.

Pluri- / *Pluri-*. (lat. *plus*, *pluris* = mai mult) Element de compunere care introduce în termeni referirea la mai mult.

Pluriarticulat / *Multarticulate*. (*pluri-* + lat. *articulo*, *-are* = a articula) Organism constituit din mai multe segmente.

Pluricarpelar / *Polycarpellate*. Sin. *Multicarpelar*. (*pluri-* + gr. *karpos* = fruct) Gineceu format din mai multe carpele libere sau concrescute.

Pluricelular / *Multicellular*. (*pluri-* + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă, din lat. *cella*, *-ae* = cameră) Organisme sau organe formate din numeroase celule.

Pluridisciplinaritate / *Multidisciplinarity*, *Pluridisciplinarity*. (*pluri-* + lat. *disciplina*, *-ae* = învăţătură, educaţie, din *discipulus*, *-i* = elev, discipol) Studierea unui obiect al unei discipline prin intermediul mai multor discipline deodată. V. şi *Interdisciplinaritate*.

Plurienal / *Pluriannual*. (*pluri-* + lat. *annualis*, *-e* = anual) **1.** Plante cu o durată de viaţă de mai mulţi ani. **2.** Care înfloreşte numai după mai mulţi ani (ex.: *Agave americana*, *Cirsium*, *Verbascum*).

Pluriglandular / *Pluriglandular*. (*pluri-* + lat. *glandula*, *-ae* = glandă mică, dim. de la *glans*, *-ndis* = glandă) **1.** Care aparţine sau este derivat din mai multe glande. **2.** Care afectează mai multe glande.

Pluronici / *Pluronics*. Produse constituite din amestecuri de polimeri de oxid de etilen şi de oxid de propilen, cu formula generală $HO\ (C_2H_4O)_a - HO\ (C_2H_4O)_a - (C_3H_6O)_b\ (C_2H_4)_aH$. Tipurile notate cu L sunt fluide, cele cu P sunt păstoase, iar cele cu F sunt solide (p.t 52^{0}C) Solubilitatea în apă scade cu creşterea proporţiei de polioxipropilen. Pentru supozitoare, se asociază Pluronic F (solid) cu tipul L (lichid).

Pneumat-, Pneumato- / *Pneumat-*, *Pneumato-* (gr. *pneuma*, *-atos* = aer, respiraţie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aer, respiraţie.

Pneumatic / *Pneumatic*. (*pneumat-*) **1.** Care se referă la un gaz. **2.** Care funcţionează cu aer comprimat.

Pneumatofori / *Pneumatophores*. (*pneum-* + gr. *pherein* = a purta) **1.** Rădăcini metamorfozate cu creştere verticală, aeriană, cu rol de respiraţie, prezente la unele plante superioare care cresc în locuri mlăştinoase (ex.: chiparosul de baltă – *Taxodium distichum*). **2.** Vezicule pline cu aer prezente pe talurile unor organisme inferioare care le ajută la plutire sau la menţinerea într-o poziţie verticală.

Pneumatoterapie / *Pneumotherapy*. Sin. *Pneumoterapie* (v.).

Pneumo-, Pneumon- / ***Pneumo-, Pneumon-*** (gr. *pneumon*, *-onos* = plămân) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la plămâni.

Pneumoalergen / *Inhalant allergen* (*pneumo-* + gr. *allos* = altul + gr. *ergon* = lucru, acţiune, din *ergein* = a lucra + gr. *gennan* = a produce) Alergen care pătrunde în organism prin inhalaţie şi declanşează manifestări la nivelul aparatului respirator, ex.: polenul, aerosoli produşi de parfumuri, dezodorizante, fungi, particule de fum etc.

Pneumocit / *Pneumocyte* (*pneumo-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă care formează epiteliul de înveliş al alveolelor pulmonare.

Pneumococ / *Pneumococcus*. Sin. *Streptococcus pneumoniae*. (*pneumo-* + gr. *kokkos* = boabă). Diplococ gram-pozitiv, care provoacă pneumonia şi alte infecţii ale arborelui respirator.

Pneumoconioză / *Pneumoconiosis*. (*pneumo-* + gr. *konis* = praf + *-oză*) Boală pulmonară provocată prin inhalarea prelungită a pulberilor minerale sau metalice (cărbune, siliciu, fier) şi vegetale (bumbac etc.).

Pneumologie / *Pneumology*. (*pneumo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază aparatul respirator în condiţii normale şi patologice.

Pneumonie / *Pneumonia*. (gr. *pneumonia* = pneumonie, din *pneumon*, *-atos* = plămân) Inflamaţie a alveolelor, ţesutului interstiţial şi bronşiolelor plămânilor, produsă de infecţia cu bacterii, virusuri sau alte microorganisme patogene ori de acţiunea nocivă a unor substanţe chimice, medicamente, radiaţii.

Pneumoterapie / *Pneumotherapy*. Sin. *Pneumatoterapie*. (*pneumo-* + gr. *therapeia* = tratament). Tratament cu aer comprimat sau rarefiat, în camera pneumatică sau cu aparate speciale.

Pneumotorax / *Pneumothorax*. (gr. *pneuma*, *-atos* = aer, respiraţie + lat. *thorax*, *-acis*; gr. *thorax*, *-akos* = torace) Proces patologic de acumulare a unui gaz (aer) în cavitatea pleurală.

Pneumotrop / *Pneumotropic*. (*pneumo-* + gr. *trope* = întoarcere, din *trepein* = a întoarce) Care se fixează la nivelul plămânilor.

Pneumovirus / *Pneumovirus*. (gr. *pneuma*, *-atos* = aer, respiraţie + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Gen de virus ARN, din familia *Paramyxoviridae*, care cuprinde virusul respirator sinciţial.

p.o. / *p.o.* Abr. pentru *per os* (v.).

Poanson / *Punch*. (fr. *poinçon* = poanson) Piese cilindrice ale maşinii de comprimat în număr de două (la maşina de comprimat cu excentric) sau de şase până la şaizeci sau mai mult (la maşinile de comprimat rotative) fabricate din oţel inoxidabil rezistent şi cu suprafeţe perfect lucioase. Există un poanson inferior care delimitează în jos spaţiul de umplere şi un poanson superior care se introduce în matriţă şi presează materialul (amestecul de pulberi sau granulatul) existent în spaţiul format de pereţii matriţei şi poansonul inferior. Cele două poansoane exercită presiunea, prin mişcare alternativă în sus şi în jos, formând comprimatul.

Pod-, -pod, -podie, Podo- / *Pod-*, *-pod*, *-podia*, *Podo-*. (gr. *pous*, *podos* = picior) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la picior.

Podagră / *Podagra*. (gr., lat. *podagra* = gută la picioare, din gr. *pous*, *podos* = picior + gr. *agra* = atac, apucare şi *agrein* = a pune mâna pe) Gută localizată la membrele inferioare.

Podologie / *Podology*, *Podiatry*. (*podo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază anatomia, fiziologia şi patologia piciorului şi remediile medicale sau chirurgicale.

Poikilocit / *Poikilocyte*. (gr. *poikilos* = felurit, variat + gr. *kytos* = celulă) Anomalie eritrocitară, în care hematia are forma de pară, virgulă, seceră, deformare în „rachetă (de tenis)", formă dantelată.

Poikilocitoză / *Poikilocytosis*. Prezenţa de poikilocite în sânge.

Poikiloterm / *Poikilotherm*. (*poikilo-* + gr. *thermos* = cald) Animale lipsite de termoreglare la care temperatura corpului este variabilă, ea fiind dependentă de temperatura mediului ambiant. Toate animalele, cu excepţia păsărilor şi a mamiferelor, prezintă poikilotermie şi sunt caracterizate ca fiind animale ectoterme. Deşi nu sunt capabile să menţină o temperatură constantă a corpului, pot acţiona în aşa fel încât să compenseze temperaturile prea mari sau prea scăzute. De exemplu, compoziţia ţesuturilor (în special presiunea osmotică a celulelor) se poate modifica, reglând circulaţia sângelui spre ţesuturile periferice (mărind astfel pierderea de căldură sau absorbţia de căldură), iar animalele se pot deplasa activ în căutarea locurilor însorite sau umbrite. Modificările sezoniere ale metabolismului se află de obicei sub control hormonal.

Poise / *Poise*. Unitate de măsură a viscozităţii dinamice în sistemul CGS. $1\ P = 0{,}1\ N\cdot s/m^2$.

Pojar / *Measles*. Sin. *Rujeolă*. (sl. *pozaru* = pojar) Pojar german: rubeolă.

Pol-, Polar-, Polaro- / *Pol-*, *Polar-*, *Polaro-*. (1. gr. *polein* = a roti, a învârti; 2. lat. *polus*, *-i* = pol) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rotire sau la pol.

Pol / *Pole*. (*polar-*) **1.** Unul din cele două puncte extreme ale axului longitudinal al unui corp. **2.** P. electric: regiune a unui corp electrizat sau a unui circuit electric, de la care diverg (p. pozitiv) sau converg (p. negativ) liniile de câmp. **3.** P. magnetic: regiune a unui corp magnetizat sau a unui circuit magnetic, de la care diverg (p. nord) sau către care converg (p. sud) liniile de câmp magnetic.

Polakiurie / *Pollakiuria*. (gr. *pollakis* = frecvent, deseori + gr. *ouron* = urină) Nevoia frecventă de a urina, în cantităţi mici.

Polar / *Polar*. (lat. *polus*, *-i* = pol) **1.** Organismele sau cenozele a căror arie de răspândire se încadrează în regiunea climatică polară. **2.** Sin. *Moleculă polară*. Despre substanţe care prezintă polaritate. Moleculă care are un moment dipolar electric permanent (p). Originea acestui moment electric este atribuită faptului că poziţia medie în timp a centrului sarcinilor pozitive din moleculă nu coincide cu cea a centrului de sarcini negative. La o moleculă nepolară $p = 0$; apa are $p = 1{,}84$ şi este o moleculă polară.

Polarimetrie / *Polarimetry*. (*polar-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de analiză cantitativă a substanţelor optic active, bazată pe măsurarea unghiului cu care acestea rotesc planul de polarizare a luminii.

Polarimetru / *Polarimeter*. (*polar-* + gr. *metron* = măsură) Instrument utilizat pentru determinarea concentraţiei unei substanţe optic active aflate în soluţie, utilizând legea lui Biot: $\alpha = [\alpha]\cdot c\cdot l$, unde α – unghiul de rotire a planului de polarizare de către substanţa optic activă, $[\alpha]$ – puterea rotatorie specifică, c – concentraţia soluţiei, l – lungimea stratului de substanţă străbătut de lumina polarizată.

Polaritate / *Polarity*. (*polar-*) **1.** Organe sau organisme diferite din punct de vedere morfo-anatomic şi fiziologic. **2.** Distribuţie asimetrică a markerilor citoplasmatici în celulele-fiice (Cohen şi colab., 1969). **3.** Frecvenţă cu care apare printre recombinanţi o alelă dată. Fenomenul a fost observat printre descendenţii rezultaţi din încrucişări între diferite linii de bacterii. **4.** Condiţie în care o mutaţie care determină terminarea sintezei proteinei (mutaţia are loc într-o genă specifică) modifică particularităţile ARN-m din genele următoare. Este determinată de o mutaţie non-sens sau de inserţia unei secvenţe de ADN străin, în operon. La nivelul inserţiei se fixează factorul *rho*, şi sinteza se opreşte. În cazul mutaţiilor non-sens, polaritatea este consecinţa absenţei translaţiei (transcripţia implică existenţa translaţiei). **5.** Proprietatea moleculelor de a prezenta o distribuţie inegală a electronilor, astfel încât una din părţi are o sarcină pozitivă, iar cealaltă o sarcină negativă. Printre moleculele polare se află şi apa. Poate fi naturală, ca în cazul moleculelor polare (dipoli) sau temporară (indusă), provocată de acţiunea unui câmp electric extern.

Polarizabilitate / *Polarizable*. (*polar-*) Mărime caracteristică pentru structura moleculelor, care măsoară capacitatea de deformare a învelişului lor electronic. Reprezintă dipolmomentul indus în moleculă de un câmp electric cu intensitatea egală cu unitatea.

Polarizare / *Polarization*. (*polar-*) **1.** P. unui dielectric: crearea şi orientarea de dipoli într-un dielectric supus acţiunii unui câmp electric. **2.** P. electrozilor: modificarea chimică produsă la suprafaţa electrozilor, la trecerea curentului electric. **3.** P. luminii: polarizare a radiaţiilor electromagnetice din domeniul vizibil. P. luminii se poate realiza prin: reflexie, refracţie, dublă refracţie, dicroism.

Polarizare cinetică / *Kinetic polarization*. Apare de câte ori un supra potenţial este asociat cu un proces la electrod.

Polarizare de concentrare / *Concentration polarization*. Apare atunci când o reacţie de electrod are loc atât de repede, încât concentraţia solutului aproape de suprafaţa electrodului nu este aceeaşi cu cea din restul soluţiei.

Polarizor / *Polarizer*. (*polar-*) Dispozitiv cu ajutorul căruia lumina naturală este transformată în lumină polarizată. Pentru polarizarea luminii prin reflexie, se utilizează oglinzi plane dielectrice (sticlă, marmură etc.), neacoperite cu vreun strat metalic. Un p. prin transmisie este alcătuit din mai multe plăci dielectrice transparente, alipite, montate într-un suport, astfel încât lumina să cadă pe suprafaţa sistemului sub un unghi de incidenţă egal cu unghiul Brewster. Pe baza fenomenului de dublă refracţie, se construiesc p. de forma unor prisme speciale, numite nicoli. O altă categorie de p. o constituie lamele dicroice.

Polarograf / *Polarograph*. (*polar-* + gr. *graphein* = a scrie, a înscrie) Instrument utilizat la obţinerea şi la înregistrarea unei polarograme.

Polarografie / *Polarography*. (*polar-* + gr. *graphein* = a scrie, a înscrie) Metodă electrochimică de analiză ce are la bază oxidarea sau reducerea unei substanţe la un electrod picurător de mercur, (catodul) cu potenţial variabil, al doilea electrod (anodul) având un potenţial fix. Pentru interpretarea determinărilor se reprezintă grafic intensitatea curentului electric ce străbate soluţia în funcţie de potenţial sau de tensiune (curbe curent-tensiune); înălţimea curbelor este proporţională cu concentraţia substanţei oxidate sau reduse la electrodul picurător de mercur. Tehnică prin care se măsoară curentul într-o celulă de electroliză în funcţie de potenţialul aplicat.

Polarogramă / *Polarogram*. (*polar-* + gr. *gramma* = înscrise). Grafic ce arată relaţia dintre curent şi potenţial în timpul unui experiment polarografic.

Polaron / *Polaron*. Particulă fictivă cu ajutorul căreia este descrisă deplasarea unui electron printr-un cristal în care acesta creează o polarizare locală.

Polen / *Pollen*. (lat. *pollen*, *-inis* = praf fin, făină fină, pulbere) Produs de fecundare masculină al mai multor plante. Termen general atribuit celulelor bi- sau trinucleate, formate în sacii polinici după încheierea microgametogenezei. Granulul de polen matur este alcătuit dintr-un înveliş exterior rezistent (*exina*) şi unul intern mai fin şi mai subţire (*intina*) din care se formează tubul polinic. Poate produce fenomene alergice (febra de fân), manifestate frecvent prin conjunctivite şi prin fenomene respiratorii.

Polenizare / *Pollination*. (lat. *pollinatio*, *-onis* = polenizare) Transportul polenului din anteră pe stigmat. *a. anemofilă* / *anemophylous* – care se realizează cu ajutorul vântului (ex.: la Gimnosperme şi la plantele amentifere).

Polenovigilenţă / *Pollenovigillence*. Supravegherea naturii şi concentraţiei de polen în atmosferă şi supravegherea statistică a fenomenelor patologice legate de polen.

Poli- / *Poly-* (1. gr. *polys* = mulţi; 2. gr. *polis* = oraş, cetate) Element de compunere care introduce în termeni sensul de: 1. pluralitate, mulţime, un ansamblu; 2. oraş, cetate.

Poli-1-decenă hidrogenată / *Hydrogenated poly-1-decene*. V. *E 907*.

Poliacetat de vinil / *Polyvinyl acetate*. Produs macromolecular sintetic obţinut prin polimerizarea acetatului de vinil, masa moleculară 6.000-100.000; materie primă pentru prepararea alcoolului polivinilic.

Poliachenă / *Etaerio of achenes*, *Aggregate of achenes*. (*poli-* + *a-* + gr. *khainein* = a se deschide) Fruct multiplu, format din mai multe achene, rezultat dintr-un gineceu pluricarpelar apocarp.

Poliacrilamidă / *Polyacrylamide*. Polimer de acrilamidă cu masa moleculară înaltă (neurotoxină) utilizat ca suport şi matriţă de separare în electroforeză şi cromatografie în gel.

Poliacrilaţi / *Polyacrilates*. Polimeri sau copolimeri ai acidului acrilic, metacrilic şi esteri ai acestora sau ai nitrilului acrilic. V. *Plexiglas*, *Polimetacrilaţi*.

Poliadelf / *Polyadelphous*. (*poli-* + gr. *adelphos* = frate) Androceu gamostemon la care anterele sunt concrescute prin filamente într-un număr mai mare de trei mănunchiuri (ex.: *Citrus* sp., *Hypericum* sp.).

Poliadiţie / *Polyadition*. (*poli-* + lat. *aditus*, *-a*, *-um* = alăturat). Reacţie de adiţie şi polimerizare între substanţe di- sau polifuncţionale, din care rezultă polimeri cu proprietăţi speciale (ex.: poliuretani), utilizaţi ca materiale de condiţionare şi ambalare a unor forme farmaceutice.

Polialelie / *Polyallely*. (*poli-* + gr. *allelon* = de la unul la altul) Se referă la fenomenul prin care o genă poate suferi mai multe mutaţii diferite, cu efecte fenotipice diverse, dar limitate la acelaşi caracter (de exemplu, mutaţii diferite în gena distrofinei conduc la distrofia musculară Duchenne sau la Becker).

Polialgii / *Polyalgia*. (*poli-* + gr. *algos* = durere) Dureri cu localizări multiple.

Poliamide / *Polyamides*. Produse macromoleculare obţinute prin policondensarea aminoacizilor între ei, a diaminelor cu acizi bazici, a amidelor ciclice între ele şi prin polimerizarea lactamelor aminoacizilor. Se utilizează ca materiale de condiţionare pentru medicamente.

Poliamine / *Polyamines*. (*poli-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Molecule liniare cu două sau cu mai multe grupări amino ($-NH_2$). Poliamine importante biologic sunt: ornitina, putresceina, spermina şi spermidina. Au rol în reglarea ADN şi în regenerarea celulară prin derivaţii lor N-acetilaţi.

Poliarterită / *Polyarteritis*. (*poli-* + gr. *arteria* = arteră + *-ită*) Arterită care afectează mai multe segmente ale sistemului arterial.

Poliarticular / *Polyarticular*. (*poli-* + lat. *articularis*, *-a*, *-um* = al articulaţiilor) Despre o boală care afectează mai multe articulaţii.

Poliartrită / *Polyarthritis*. Artrită care interesează mai multe articulaţii.

Polibazic / *Polybasic*. Proprietatea unui acid de a conţine în moleculă mai mulţi atomi de hidrogen, care pot fi înlocuiţi cu atomi de metal.

Policaprolactonă / *Polycaprolactone*. Abr. PCL. Este un poliester alifatic, homopolimer al epsilon-caprolactonei, un ester intramolecular al acidului 6-hidroxicapropic, semicristalin, cu Tg la –60°C şi punct de topire între 59 şi 64°C. Masa moleculară medie variază între 10.000 şi 42.500. Polimer puţin hidrofil, solubil în cloroform, diclormetan, tetraclorură de carbon, benzen, toluen, are o solubilitate redusă în acetonă, acetat de etil, dimetilformamidă şi acetonitril şi este insolubil în alcool, eter de petrol şi dietileter. Are permeabilitate mare pentru moleculele mici, formarea de amestecuri cu alţi polimeri, degradare lentă, utilizată pentru obţinerea de sisteme cu cedare prelungită.

Policariotică / *Polykaryocyte*. (*poli-* + gr. *karyon* = nucleu) Celulă cu mai mulţi nuclei.

Police / *Thumb*. N.A. *digitus primus manus*, *pollex*. (lat. *pollex*, *-icis* = police) Degetul mare, primul, al mâinii, care face posibilă funcţia de prindere, apucare, fiind plasat în opoziţie cu restul degetelor.

Polichimioterapie / *Polychemotherapy*. Utilizarea simultană sau succesivă a mai multor medicamente diferite, dar cu proprietăţi farmacologice asemănătoare, administrate în doze slabe.

Polichistic / *Polycystic*. (*poli-* + gr. *kystos* = chist) Cu numeroase chisturi.

Policistronic / *Polycistronic*. (*poli-* + lat. *cis* = alături + lat. *trans* = opus + *-on*) Termen care descrie un tip de ARN mesager care poate codifica mai mult de o catenă polipeptidică în aceeaşi moleculă de ARN. ARN-m bacterian este, în general, policistronic.

Policlinică / *Policlinic*. (*poli-* + gr. *klinikos* = referitor la pat, de la *kline* = pat) Instituţie medicală cu servicii de specialitate pentru diagnostic şi tratament ambulator. În franceză se utilizează doi termeni: *policlinique*, cu această semnificaţie şi *polyclinique* (*poli-* + gr. *klinikos* = referitor la pat), care înseamnă un spital cu servicii, pentru diagnostic şi tratament, de diverse specialităţi.

Policlonal / *Polyclonal*. (*poli-* + gr. *klon* = lăstar) Derivate din mai multe clone.

Policlonie / *Polyclonia*. (*poli-* + gr. *klonos* = agitaţie) Secuse musculare clonice, care se succedă fără întrerupere.

Policondensare / *Polycondensation*. (*poli-* + lat. *condenseo*, *-ere* = a grămădi, a strânge) Metodă de obţinere a polimerilor macromoleculari prin reacţii consecutive.

Policondrită / *Polychondritis*. (*poli-* + gr. *khondros* = cartilaj) Afectare inflamatorie a mai multor cartilagii.

Policoric / *Polycoria*. (*poli-* + gr. **1.** *kore* = pupilă; **2.** *koros* = saţietate, îmbuibare) Despre creşterea volumului unui organ (ficat, rinichi, centri nervoşi), prin acumularea de molecule de rezervă (grăsimi, glicogen) în celule.

Policreste / *Polycrestes*. Termen aplicabil medicamentelor cu prescripţie curentă a căror indicaţii homeopatice sunt multiple.

Policromatofil / *Polychromatophil*. (*poli-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi) Care poate fi colorat cu mai multe tipuri de coloranţi.

Polidactilie / *Polydactylia*. (*poli-* + gr. *daktylos* = deget) Unul sau mai multe degete supranumerar, malformaţie a degetelor.

Polidentat / *Polydentate ligands*. Compus cu mai mulţi heteroatomi liganzi.

Polidextroză / *Polydextrose*. V. *E 1200*.

Polidipsie / *Polydipsia*. (*poli-* + gr. *dipsa* = sete) Sete excesivă; manifestare întâlnită frecvent în diabet.

Polidispersia polimerilor / *Polymer polidispersions*. Proprietatea polimerilor sintetici mai ales de a fi formaţi din amestecuri de molecule de mărimi diferite. V. serii polimer-omoloage.

Polidistrofie / *Multiple dystrophia*. (*poli-* + gr. *dys* = greu + gr. *trophe* = hrană, nutriţie) Distrofie concomitentă a mai multor ţesuturi sau structuri.

Polidrupă / *Etaerio of drupes*, *Aggregate of drupes*. (*poli-* + lat. *drupa*, *-ae* = drupă) Fruct multiplu alcătuit din mai multe drupe mici, numite drupeole, aşezate pe un receptacul comun cărnos (ex.: la *Rubus* sp.).

Polielectrolit / *Polyelectrolyte*. (*poli-* + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare + gr. *lytos* = distrus) Substanţă macromoleculară care conţine grupări ionizabile (macrocationi, macroanioni, macroamfoliţi).

Poliestezie / *Polyaesthesia*. (*poli-* + gr. *aisthesis* = percepere, sensibilitate) Tulburare de sensibilitate în care o excitaţie unică determină senzaţii multiple.

Polietilenă / *Polyethylene*. Polimerul termoplastic al etilenei, care se obţine prin mai multe procedee de polimerizare. Se utilizează ca material de condiţionare a medicamentelor (recipiente, filme) şi pentru fabricarea de echipament medico-chirurgical.

Polietilenglicoli / *Carbowaxes*. Sin. *Macrogoli*, *Poliglicoli*, *Carbowax*-uri. Abr. PEG. Produse obţinute prin polimerizarea oxidului de etilen, cu formula generală $HO(CH_2{-}CH_2{-}O{-})_n{-}CH_2{-}CH_2{-}OH$; masa moleculară 200-6.000. Polimerii cu masa moleculară sub 600 sunt lichide viscoase, incolore, cei cu masa moleculară mai mare de 600-1.000 au consistenţă moale, iar între 1.000 şi 6.000 sunt solizi, de culoare albă, fără gust şi miros particular; solubili în apă, etanol, cloroform, acetonă, benzen, toluen; insolubili în eter etilic, parafină lichidă. Produşii cu masa moleculară mică sunt higroscopici. Nu prezintă efecte fiziologice şi toxice, sunt bine toleraţi de organism. În scop farmaceutic, se utilizează ca solvenţi, stabilizatori ai unor forme lichide, ca surfactanţi în industrie (pentru alimente, cosmetice şi produse farmaceutice); eterii şi esterii polietilenglicolului cu alcooli şi acizi graşi se folosesc ca excipienţi pentru supozitoare, unguente, filme de acoperire a comprimatelor etc. Alte denumiri comerciale: Poliwax, Postonal, Scurol, Polyglycoli, Suppobazin. Aditiv alimentar. V. *E 1521*.

Polifagie / *Polyphagia*. (*poli-* + gr. *phagein* = a mânca) **1.** Consum excesiv de alimente, provocat de o foame exagerată, fiind un semn pentru diabetul zaharat, boli ale SNC. **2.** Hrănirea cu alimente foarte diferite.

Polifosfaţi / *Polyphosphates*. V. *E 452*.

Polifrazie / *Polyphrasia*. (*poli-* + gr. *phrasis* = cuvânt) Mania vorbirii, tendinţa de a vorbi excesiv.

Poligalactie / *Polygalactia*. (*poli-* + gr. *gala*, *-aktos* = lapte) Secreţie excesivă de lapte matern.

Poligame / *Polygamous*. (*poli-* + gr. *gamos* = unire, căsătorie) Plante care formează pe acelaşi individ sau pe indivizi diferiţi atât flori hermafrodite, cât şi unisexuate.

Poliganglionar / *Polyganglionic*. Sin. *Pluriganglionar*. (*poli-* + gr. *ganglion* = tumefacţie mică). Care conţine mai mulţi ganglioni limfatici.

Poligen / *Polygene*. (*poli-* + gr. *genos* = neam, urmaş, din *gennan* = a produce) Despre un caracter condiţionat de mai multe gene.

Poligenic / *Polygene*. Var. pentru *Poligen* (v).

Poligenie / *Polygeny*. (*poli-* + gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie, din *gennan* = a produce) Fenomen genetic definit prin faptul că unele caractere fenotipice sunt determinate de acţiunea conjugată a mai multor perechi de gene alele, care ocupă loci diferiţi şi care acţionează independent unele de altele.

Poliglandular / *Polyglandular*. Sin. *Pluriglandular*. (*poli-* + lat. *glandula*, *-ae* = glandă mică, dim. de la *glans*, *-ndis* = ghindă)

Poligliceril esteri / *Polyglyceril esters*. V. *E 475*.

Poliglicoli / *Polyethylene glycols*, *Polyglycols*. Sin. *Polietilenglicoli* (v.), *Carbowax*-uri, *Macrogoli*.

Poliglobulie / *Policyth(a)emia*. Sin. *Policitemie*, *Eritremie*, *Eritrocitoză*, *Eritrocitemie*. (*poli-* + lat. *globus*, *-i* = glob) Creşterea anormală a numărului de globule roşii, peste 6 milioane / mm^3, putând proveni prin lipsă de oxigen (altitudine, emfizem) sau hipoxie (oxigenare proastă) tisulară, de origine renală.

Poligrafie / *Poligraphy*. (*poli-* + gr. *graphein* = a scrie) Înregistrare simultană a mai multor fenomene fiziologice.

Poliheteroxen / *Polyheteroxenous*. (*poli-* + gr. *heteros* = altul + gr. *xenos* = străin) Caracter al unui parazit care are mai multe gazde intermediare.

Polikeratoză congenitală / *Polykeratosis congenita*. (*poli-* + gr. *keras*, *-atos* = corn + *-oză* + lat. *congenitus*, *-a*, *-um* = născut odată cu, din *cum* = cu + *genitus*, *-a*, *-um* = născut + *gigno*, *-ere* = a naşte, a crea) Dermatoze congenitale sub formă de hiperkeratoze sistematizate ca: keratoza palmoplantară, keratoze foliculare, ihtioză, pahionichie ş.a.

Polimenoree / *Polymenorrh(o)ea*. (*poli-* + gr. *men*, *menos* = lună + gr. *rhoia* = curgere, din *rhein* = a curge) Menstruaţie frecventă cu cantitate de sânge mai mare, în cazul unui ciclu sub 24 de zile.

Polimer / *Polymer*. (*poli-* + gr. *meros* = parte) **1.** Floarea la care elementele ce intră în alcătuirea unui ciclu sau verticil floral sunt în număr mare (ex.: staminele în număr mare dispuse pe mai multe verticile la *Sempervivum* sp.). **2.** Gineceu alcătuit din mai multe carpele (ex.: la *Ranunculaceae*). **3.** În chimie, produs natural sau de sinteză obţinut prin condensarea, polimerizarea sau poliadiţia mai multor molecule mai simple (monomeri), care reacţionează unele cu altele, sau prin copolimerizarea mai multor monomeri. În raport cu monomerul, polimerul are masa moleculară mai mare şi proprietăţi fizice şi chimice foarte diferite. Monomerii pot fi identici (homopolimeri) sau diferiţi (heteropolimeri). *Polimerii naturali* cu masă moleculară foarte mare (macromolecule) sunt reprezentaţi de anumiţi constituenţi fundamentali ai organismelor vegetale şi animale: acizi nucleici, proteine, polizaharide. *Polimerii de sinteză* se utilizează în industrie: mase plastice (plastomeri), cauciucuri (elastomeri), rezine şi fibre textile.

Polimer atactic / *Atactic polymer*. Tip de polimer macromolecular sintetic, amorf, în care atomii de carbon terţiar, cu configuraţii sterice diferite sunt aşezaţi în catenă în mod dezordonat.

Polimer izotactic / *Isotactic polymer*. Tip de polimer macromolecular sintetic, cristalin, obţinut din polimerizare stereospecifică, caracterizat printr-o structură spaţială regulată. În acest tip de polimeri, atomii de carbon terţiar conţinuţi în catena principală prezintă aceeaşi configuraţie sterică, relativă, în lungi porţiuni ale catenei. Aceşti polimeri au gradul de recurenţă corespunzător unei entităţi de monomer.

Polimer înalt / *High polymer*. Polimer constituit din molecule cu masa moleculară mare, rezine naturale sau sintetice insolubile şi inactive faţă de medicamente sau de alimente.

Polimer monomer / *Polymer monomer*. Unitate chimică ce se obţine prin legături covalente care se repetă în mod similar pentru a forma molecule mari numite polimer.

Polimer sindiotactic / *Sindiotactic polymer*. Tip de polimer macromolecular sintetic, cristalin, obţinut prin polimerizare stereospecifică. Fiecare atom de carbon terţiar din catena principală prezintă o configuraţie sterică opusă aceleia a atomilor de carbon terţiar vecini. Ei au un grad de recurenţă corespunzător la două unităţi de monomer.

Polimer terapeutic / *Therapeutic polymer*. Sunt substanţe medicamentoase polimerice (3-20 nm), complecşi ai polimerilor cu substanţe medicamentoase (5-20 nm), complecşi ai polimerilor cu proteină (40-60 nm), micele polimerice (60-100 nm). Un element comun al acestora este dimensiunea nanometrică, prin care aparţin sistemelor nanoparticulate.

Polimerază / *Polymerase*. (*poli-* + gr. *meros* = parte + *-ază*) Enzimă care catalizează alungirea unei molecule polimerice prin asocierea de nucleotide. ADN-polimeraza catalizează sinteza unui lanţ de ADN în prezenţa unui lanţ matriţă. ARN-polimeraze. ARN-polimeraza (de tip I, II şi III) catalizează sinteza ARN folosind ca matriţă fie o catenă de ADN (ARN-polimeraza ADN-dependentă), fie o catenă ARN. Tipul I catalizează sinteza ARN-ului ribozomal, tipul II sinteza ARN-ului mesager, iar tipul III sinteza ARN-ului de transfer. ADN-polimeraza catalizează alungirea noii catene de ADN în timpul replicaţiei, folosind ca matriţă catena veche de ADN. ADN-polimeraza ARN-dependentă este cunoscută mai mult sub numele de revers transcriptază. V. *Transcriptază*.

Polimeri amfoteri / *Amphoteric polymers*. Sin. *Amfoliţi*, *Macroamfoliţi*. Polimeri care au ambele sarcini electrice (negative şi pozitive) prezente în moleculă; au sarcini pozitive sau negative, în funcţie de pH.

Polimeri anionici / *Anionic polymers*. Sin. *Macroanioni*. Polimeri încărcaţi cu sarcină electrică negativă.

Polimeri biodegradabili şi bioresorbabili / *Biodegradable and bioresorbable polymers*. Polimeri care se degradează după aplicare în produse care sunt eliminate din corp prin excreţie sau respiraţie, cu interese pentru grupe variate de cercetare. O aplicaţie importantă a polimerilor resorbabili este dezvoltarea de produse cu eliberare controlată pentru administrări parenterale, ca implanturi şi sisteme pe bază de microparticule.

Polimeri cationici / *Cationic polymers*. Sin. *Macrocationi*. Polimeri încărcaţi cu sarcină electrică pozitivă.

Polimeri macromoleculari ionogeni / *Ionic macromolecular polymers*. Polimeri ionici care disociază în ioni încărcaţi cu sarcini electrice.

Polimeri macromoleculari neionogeni / *Non-ionic macromolecular polymers*. Polimeri ionici care nu disociază în ioni încărcaţi cu sarcini electrice.

Polimeri reticulaţi / *Cross-linked polymers*. Polimeri cu lanţuri reticulate (încrucişate) cu structură tridimensională, care se umflă în apă în timp, dar nu se dizolvă. Legăturile reticulate menţin împreună catenele macromoleculare prin covalenţe primare, transformând fiecare particulă, într-o singură moleculă gigant.

Polimeri substanţe medicamentoase / *Drug polymers*. Polimerii terapeutici, proteine sau peptide, sunt produse naturale, de sinteză sau obţinute prin inginerie genetică, ca de ex.: hormoni, factori de creştere, factori de coagulare, anticoagulanţi, toxine vegetale sau bacteriene, enzime, anticorpi medicamentoşi. Unele dintre proteinele terapeutice, cum sunt unii hormoni (LHRH, somatostatina) sau factori de creştere (*vascular endothelial growth factor*, abr. VEGF, interleukine – IL), fac parte dintre substanţele medicamentoase cu specificitate de acţiune, la ţintă, iar în cazul altora, este nevoie de cuplarea lor cu un ligand pentru a-i determina selectivitatea.

Polimeri termoplastici / *Thermoplastic polymers*. Includ PLA (acid polilactic) şi PGA (acid poliglicolic) care se înmoaie sau se topesc prin încălzire şi pot fi formaţi într-o varietate de implanturi prin diferite tehnici ca: modelare prin injecţie, modelare-compresie şi extruzie.

Polimeri-stea / *Star-polymers*. Polimeri de polietilenoxid (PEO), cu macromolecule în formă de stea, cu structură controlată sau cu alte structuri complexe.

Polimerizare / *Polymerization*. (*poli-* + gr. *meros* = parte) Procedeu de transformare a unui monomer sau a unui amestec de monomeri într-un polimer. Se realizează prin reacţii consecutive şi prin reacţii în lanţ. În funcţie de natura polimerilor şi de tipul de reacţie se disting: polimerizare prin adiţie (poliadiţie) şi prin condensare (policondensare).

Polimerizare stereospecifică / *Sterospecific polymerization*. Procedeu de polimerizare care permite sinteza de substanţe macromoleculare liniare, caracterizate prin structuri spaţiale regulate.

Polimerozomi / *Polymerosomes*. Vezicule formate prin autoorganizarea polimerilor amfifili.

Polimetacrilaţi / *Polymethacrylates*. Polimeri de sinteză ai acidului acrilic cu biodegradare lentă pentru prepararea de nanoparticule şi microsfere.

Polimiozită / *Polymiositis*. (*poli-* + gr. *mys*, *myos* = muşchi + *-ită*) Inflamaţie cronică progresivă a muşchilor scheletici.

Polimixină B / *Polymyxine B*. Este un amestec de polimixină B_1 şi polimixină B_2; pulbere alb-galbenă, fără miros, stabilă, solubilă în apă, etanol, solvenţi organici; soluţia apoasă are pH = 5-7,5. Se utilizează ca sulfat, foarte uşor solubil în apă. Acţionează ca bactericid prin alterarea permeabilităţii membranei externe şi citoplasmatice a bacteriilor Gram(–). Este activă asupra bacteriilor Gram(–), fiind indicată în infecţii urinare şi pulmonare (injectabil), conjunctivale şi cutanate (local), digestive (oral), meningite (parenteral). Determină reacţii adverse la nivel renal şi este şi neurotoxică. Produce rezistenţa încrucişată cu celelalte polipeptide.

Polimixină E / *Polymyxine E*. Sin. *Colistin*, *Colimicin*. Antibiotic polipetidic produs de *Bacillus colistinus* (*Aerobacillus colistinus*), microorganism izolat din soluri japoneze de către Y. Koyama, în 1950. Este un amestec de polimixină E_1 (notată şi colistina A) şi polimixina E_2 (colistina B). Pulbere albă, cristalizată, higroscopică, cu gust amar; puţin solubilă în apă; se utilizează ca sulfat în preparate orale sau în preparate parentale sub formă de colistin metansulfonat de sodiu.

Polimixine / *Polymyxines*. Antibiotice polipeptidice izolate, în 1947, în laboratoare din Anglia, SUA şi din Belgia, din mediul de fermentaţie a unui bacil din genul *Bacillus polymyxa*. S-au identificat mai multe, dar utilitate terapeutică are doar polimixina B.

Polimorf / *Polymorphic*. (*poli-* + gr. *morphe* = formă) Caracter al unui fenomen cu manifestări diferite.

Polimorfe / *Granulocytes*. Sin. *Leucocite polimorfonucleare*, *Granulocite* (v.).

Polimorfism / *Polymorphism*. Sin. *Pleomorfism*. (*poli-* + gr. *morphe* = formă) **1.** Proprietatea unor organisme de a se prezenta sub mai multe aspecte morfologice în cadrul aceluiaşi ciclu vital. **2.** Existenţa a trei sau a mai multe forme distincte în cadrul unei specii vegetale sau animale; un exemplu îl constituie sistemul de caste prezent la insectele sociale (albinele), care cuprinde lucrătoarele, trântorii şi regina. **3.** Prezenţa într-o populaţie a două caractere (gene) într-o asemenea frecvenţă, încât gena cea mai rară nu poate fi menţinută numai prin mutaţii recurente (Ford, 1941). O genă este polimorfică dacă este prezentă în cel puţin 1% dintre indivizii unei populaţii. Numeroase caractere normale şi o serie de caractere anormale sunt polimorfe (de ex.: hemoglobinele, grupele sangvine, hepta-globinele). Se pare că cel puţin o treime dintre genele structurale umane ar fi polimorfice. **4.** Proprietatea unei substanţe de a exista în mai multe forme cristaline, cu reţele interne diferite, care prezintă proprietăţi fizice (densitate, punct de fierbere, solubilitate, spectru de absorbţie IR) şi farmacologice diferite. În anumite condiţii de temperatură şi presiune, o anumită formă este mai stabilă şi mai activă terapeutic. În cazul elementelor, această proprietate se numeşte *alotropie*. Polimorfismul poate modifica biodisponibilitatea unei substanţe medicamentoase, a unui medicament.

Polimorfism genetic / *Genetic polymorphism*. Alterarea, adăugarea, omiterea sau eliminarea genelor care alterează funcţia biologică sau care produce schimbări în metabolismul medicamentului.

Polimorfocelular / *Polymorphocellular*. (*poli-* + gr. *meros* = parte + lat. *cellula*, *-ae* = celulă, cameră mică) Organism constituit din celule care prezintă forme variate.

Polimorfonucleare / *Polymorphonuclears*. Sin. *Granulocite*, *Leucocite polimorfonucleare*. (v.). (*poli-* + gr. *morphe* = formă + lat. *nucleus* = nucleu, sâmbure)

Polinevrită / *Peripheral neuropathy*, *Polyneuropathy*. (*poli-* + gr. *neuron* = nerv + *-ită*) Leziuni care ating mai mulţi nervi periferici, ce pot avea cauze multiple: intoxicaţii, alcoolism cronic, diabet, boli toxiinfecţioase, congenitale sau necunoscute.

Polinoză / *Pollinosis*. (lat. *pollen*, *-inis* = făină fină, pulbere + *-oză*) Ansamblu de manifestări patologice care apar după contactul unei mucoase sensibilizate specific cu granule de polen.

Polinuclear / *Polynuclear*. (*poli-* + lat. *nucleus* = sâmbure, nucleu) **1.** Celulă cu mai multe nuclee. **2.** Sin. incorect pentru *Granulocit*.

Polinucleotide / *Polynucleotide*. (*poli-* + lat. *nucleus* = sâmbure, nucleu) Polimeri de nucleotide, ex.: acidul dezoxiribonucleic şi acidul ribonucleic.

Polinuculă / *Etaerio of nutlets*, *Aggregate of nutlets*. (*poli-* + lat. *nucula* = nucă mică) Fruct multiplu, provenit dintr-un gineceu policarpelar apocarp, care se separă la maturitate într-un număr de fructuleţe uniseminale, indehiscente, numite nucule, egal cu numărul carpelelor gineceului respectiv (ex.: la *Ranunculaceae*).

Polioencefalită / *Polioencephalitis*. (gr. *polios* = cenuşiu + *enkephalos* = creier, de la *en* = în + *kephale* = cap + *-ită*) **1.** Encefalită poliomelitică, v. *Encefalomielită*. **2.** Inflamaţia substanţei cenuşii a trunchiului cerebral.

Poliomielită / *Poliomyelitis*. (gr. *polios* = cenuşiu + *myelos* = măduvă + *-ită*) **1.** Afecţiune inflamatorie a substanţei cenuşii din măduva spinării. **2.** Termen utilizat şi pentru afecţiuni neinflamatorii, ca poliomielita anterioară cronică.

Poliomielită anterioară cronică / *Acute anterior poliomyelitis*. Boală infecţioasă acută care apare sporadic sau sub formă de epidemii, de cauză virală, determinată de *Poliovirus*, dar ocazional şi de *Echovirus* sau de virusul *Coxsachie*.

Poliopie / *Polyopia*. Sin. *Poliopsie*. (*poli-* + gr. *ops*, *opos* = vedere, poziţie) Percepţia de imagini multiple ale aceluiaşi obiect. V. *Diplopie*, *Triplopie*.

Poliopsie / *Polyopsia*. Sin. *Poliopie* (v.).

Poliorexie / *Polyorexia*. Sin. *Bulimie* (v.). (*poli-* + gr. *orexis* = apetit)

Poliovirus / *Poliovirus*. (gr. *polios* = cenuşiu + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Virusul poliomielitei anterioare acute, specie ce aparţine genului *Enterovirus*, familia *Picornaviridae*; el pătrunde pe căile digestive şi afectează nevraxul pe cale sangvină – sau urmărind traiectul fibrelor nervoase.

Polioxietilenglicol / *Polyoxyethyleneglycol*. V. *Polietilenglicoli*.

Polioză / *Poliosis*. (gr. *polios* = gri + *-oză*) Decolorare a părului.

Poliozid / *Polyoside*. Sin. *Polizaharid* (v.). (*poli-* + *-ozid*)

Polip / *Polyp*. (lat. *polypus*, gr. *polypous* = cu mai multe picioare, de la gr. *polys* = mulţi + *pous*, *podos* = picior) Tumoră moale, cărnoasă sau fibroasă, cel mai adesea benignă, care se dezvoltă pe membrele cavităţilor naturale (ca intestinele, fosele nazale etc.).

Polipatologie / *Polypathia*. (*poli-* + gr. *pathos* = boală) Prezenţa mai multor boli la acelaşi subiect, valabilă în special la vârstnici. Medicina subiectului vârstnic se defineşte ca geriatrie (v.).

Polipectomie / *Polypectomia*. (*poli-* + *puos*, *podos* = picior + *ektome* = a scoate, excizie) Ablaţia unui polip.

Polipeptidază / *Polypeptidase*. Enzimă intestinală care hidrolizează polipeptidele în peptide, cu masă moleculară mai mică.

Polipeptide / *Polypeptides*. (*poli-* + *peptos* = digerat, copt, de la *pepsein* = a găti, a digera) Peptide rezultate din condensarea unui număr mai mare de 10 resturi de aminoacid; polipeptidele în care numărul resturilor de aminoacizi componenţi depăşeşte 100 sunt considerate a face parte din clasa proteinelor.

Poliplecşi / *Polyplexes*. Sin. *Nanoplecşi*. Polimeri hidrofili cuplaţi cu policationi ca: polietilenimina, poliamidoamina, poli-aminoesteri, poli-L-lizina, ciclodextrina. De ex.: din poliamine şi acizi nucleici. Acidul nucleic sau gena sau oligodeoxinucleotida antisens se include într-un transportor nanometric, ca un constituent al acestuia. Se obţin nanosfere, numite şi poliplecşi (complecşi polielectroliţi) sau nanoplecşi.

Poliploid / *Polyploid*. (*poli-* + gr. *haploos* = o dată + gr. *eidos* = formă) Celulă sau organism care are mai mult de două seturi de cromozomi (condiţie în care numărul de cromozomi este de trei sau de mai multe ori ca numărul normal haploid 2n, găsit în celula germene).

Poliploidie / *Polyploidia*. (*poli-* + gr. *ploos* = îndoire, pliere + gr. *eidos* = formă) Forma unui nucleu, a unei celule sau a unui organism care conţine mai mult de două seturi haploide de cromozomi. Nucleul cu trei seturi haploide (3n) prezintă triploidie, cu 4 seturi (4n), tetraploidie.

Polipnee / *Polypn(o)ea*. (*poli-* + gr. *pnoia* = respiraţie, de la *pnein* = a respira) Modificare patologică a frecvenţei respiratorii (respiraţie rapidă şi superficială) însoţită uneori de bătăi ale aripilor nazale; ea determină reducerea duratei ciclului ventilator.

Polipoză / *Poyposis*. (lat. *polypus*, gr. *polypous* = cu mai multe picioare, de la gr. *polys* = mulţi + *pous*, *podos* = picior + *-oză*) Afecţiune caracterizată de existenţa de polipi multipli la nivelul unei mucoase.

Polipragmazie / *Polypragmasy*. (*poli-* + gr. *pragma*, *-atos* = fapt) Utilizarea de mai multe medicamente odată, ceea ce denotă lipsa unei concepţii farmacoterapeutice ştiinţifice şi raţionale.

Polipropilen / *Polypropylene*. Material plastic obţinut din poliolefine, utilizat pentru recipiente de condiţionare.

Poliribozom / *Polyribosome*. Sin. *Polizom*. (*poli-* + germ. *Ribonsäure* = acid ribonic, alterare de la riboză + gr. *soma* = corp) Agregat celular care se formează din ribozomi şi o moleculă de ARN-mesager în cursul procesului de translaţie. La eucariote, poliribozomii sunt ataşaţi de suprafaţa reticulului endoplasmatic rugos şi de membrana externă a nucleului. La bacterii se găsesc liberi în citoplasmă. Grup de ribozomi care transmit informaţia genetică şi activează sinteza proteinelor.

Poliricinoleat de poliglicerol / *Polyglycerol polyricinoleate*. V. *E 476*.

Polirotaxani / *Polyrotaxans*. (*poli-* + lat. *rota*, *-ae* = roată, lat. *axis*, *-is* = axă, bară) Polimeri cu un ansamblu supramolecular, care constă din multe molecule ciclice şi liniare, de ex.: un număr mare de α-ciclodextrine „înşirate” pe un lanţ de poli(etilenglicol) şi blocate prin grupele terminale voluminoase. Aceşti polimeri biodegradabili pot forma conjugaţi de tipul: substanţa activă / polirotaxani, cu formă moleculară specifică.

Polisiloxani / *Polysiloxans*. Sin. *Siliconi*. Au formula generală $(R_2SiO)_n$ şi pot fi polimeri liniari şi ciclici.

Polisinuzită / *Polysinusitis*. (*poli-* + lat. *sinus*, *-i* = cotitură, adâncitură + *-ită*) Inflamaţia mai multor sinusuri nazale.

Polisomie / *Polysomy*. (*poli-* + gr. *soma* = corp) Stare a celulelor, organelor sau organismelor diploide, la care unei perechi de cromozomi i se adaugă unul sau mai mulţi cromozomi omologi. Ex.: trisomie, când sunt 3 cromozomi, tetrasomie, pentru 4, pentasomie, pentru 5 etc. Se formează fenotipuri variate.

Polisomnografie / *Polysomnography*. (*poli-* + lat. *somnus* = somn + gr. *graphein* = a scrie) Metodă de înregistrare a aspectelor variate ale somnului (ex.: mişcări ale ochiului, muşchilor, respiraţiei şi modele de EEG) pentru diagnoza tulburărilor somnului.

Polisorbat 20 / *Polysorbate 20*, *Polyoxyethylene sorbitan monolaurate*. Sin. *Tweeen 20*, *Polioxietilensorbitan monolaurat*, *Crill 6 g – 7596 P*. Lichid galben-uleios, solubil în uleiuri vegetale şi puţin solubil în parafină lichidă; are valoarea HLB = 16,7; se utilizează ca emulgator de tip L/H.

Polisorbat 21 / *Polysorbate 21*, *Polyoxyethylene sorbitan monolaurate*. Sin. *Tween 21*. Lichid cu viscozitate ridicată, valoare HLB = 13,3, solubil în uleiuri vegetale şi în parafină lichidă. Se utilizează ca emulgator de tip L/H. V. *E 432*.

Polisorbat 40 / *Polyoxyethylene sorbitan monopalmitate*. Sin. *Tween 40*. V. *E 434*.

Polisorbat 60 / *Polyoxyethylene sorbitan monostearate*. V. *E 435*.

Polisorbat 65 / *Polyoxyethylene sorbitan tristearate*. Sin. *Tween 65*. V. *E 436*.

Polisorbat 80 / *Polysorbate 80*. Surfactant hidrofil comun utilizat ca substanţă auxiliară în preparatele farmaceutice, ca agent solubilizant, agent de dispersare sau emulgator. V. *E 433*.

Polisorbaţi / *Polysorbates*. Amestecuri complexe de eteri de polioxietilen utilizaţi ca agenţi emulgatori sau de dispersie în formele farmaceutice. V. *Tween*.

Polispecificitate / *Polyspecificity*. (*poli-* + lat. *specificus*, *-a*, *-um* = specific, de la *species*, *-ei* = aspect, privelişte) Caracteristică a unor anticorpi de a se lega la mai mulţi antigeni diferiţi. O serie de autoanticorpi naturali sunt polispecifici.

Polistelică / *Polystelic*. (*poli-* + gr. *stele* = stâlp) Structura primară a tulpinii de la unele ferigi, constituită din mai multe steluri sau din mai mulţi cilindri centrali.

Polistiren / *Polystiren*. Polimer termoplastic, obţinut prin polimerizarea stirenului. Se utilizează ca material medico-chirurgical.

Politenie / *Polyteny*. Stare creată de o endomitoză în cursul căreia cromozomii duplicaţi nu se individualizează. Rezultă cromozomi giganţi, numiţi politeni, fără dublarea numărului lor în celulă.

Politerapie / *Polytherapy*. (*poli-* + gr. *therapeia* = tratament) Folosirea terapeutică concomitentă a mai multor medicamente sau tehnici cu efect curativ.

Politraumatism / *Polytraumatism*. (*poli-* + gr. *trauma*, *-atos* = rană + *-ism*) Leziuni traumatice multiple şi diverse, specifice mai ales accidentelor de circulaţie. P. majore sunt urmate de şoc.

Poliurie / *Polyuria*. (*poli-* + gr. *ouron* = urină) Creşterea peste doi litri a volumului de urină eliminat în 24 ore, datorită creşterii filtratului glomerular (emoţii, febră etc.), reducerii reabsorbţiei apei, cu diureză osmotică consecutivă în diabet zaharat sau reducerii reabsorbţiei apei prin scăderea activităţii ADH (ingestie crescută de apă, diabet insipid).

Poliuronide / *Polysaccharides*. V. *Principii poliuronice*.

Polivaccin / *Polyvaccine*. Sin. *Vaccin polivalent*. (*poli-* + lat. *vaccinus*, *-i* = referitor la vacă, din *vacca*, *-ae* = vacă) Vaccin care conţine antigene provenite de la mai multe specii microbiene, care conferă imunitate. Ex.: vaccin diftero-tetano-pertusis.

Politoxicoman / *Polytoxicoman*. Toxicoman care consumă mai multe droguri simultan, în amestec sau nu.

Polivalent / *Polyvalent*. (*poli-* + lat. *valens*, *-ntis* = tare, viguros, din *valeo*, *-ere* = a avea forţă, a fi tare) Proprietatea unui element chimic de a avea valenţe diferite în combinaţiile chimice pe care le formează.

Polividonă / *Povydone*. Sin. *Polivinilpirolidonă*, *Povidonă*. Abr. PVP. Macromoleculă sintetică, poli (N-vinil-lactamă), neionogenă, cu molecula în formă de spirală răsucită. Are o structură asemănătoare proteinelor. Se utilizează sorturi cu masa moleculară de 30.000-60.000; este solubilă în apă, în orice proporţie, formând soluţii coloidale cu reacţie uşor acidă, puţin viscoase. Prezintă efect de solubilizare a unor substanţe insolubile. Este rezistentă la acţiunea enzimelor; se absoarbe greu în tractul gastro-intestinal, membrane şi mucoase, piele; lipsită de toxicitate şi nu provoacă efecte alergice, antigenice. Se utilizează ca adjuvant pentru medicamente şi în industria alimentară. V. *E 1201*.

Polivinilclorură / *Polyvynilchloride*. Abr. PVC. Polimer plastic utilizat ca material de recipiente pentru soluţii parenterale i.v., seturi de administrare şi alte produse medicale.

Polivinilpirolidonă / *Polyvidone*. V. *Polividonă*.

Polivinilpolipirolidonă / *Polyvinylpolypyrrolidone*. Abr. PVPP. V. *E 1202*.

Poliwacs / *Macrogola*. V. *Macrogoli*.

Polizaharid / *Polysaccharide*. Sin. *Poliozid*, *Glican*. (*poli-* + lat. *saccharum*, *-i*, gr. *sakharon* = zahăr) Termen generic pentru hidraţii de carbon macromoleculari (care conţin mai mult decât două molecule de zaharuri simple), deci polimeri de glucide. Substanţe organice complexe, macromoleculare, cu structură filiformă sau ramificată, formate prin condensarea unui număr mare de molecule de monozaharide (glucoza, fructoza). Funcţie de compoziţie se disting: a) omogene, *poliholozide*, care dau prin hidroliză un singur tip de moleculă monozaharidică (ex.: amidonul, celuloza, arabane etc.); b) *heterozidice*, care eliberează prin hidroliză mai multe tipuri de glucide sau alţi compuşi (ex.: zaharuri aminate, heterozide cardiotonice etc.).

Polizare / *Polishing*. Sin. *Lustruire*. Proces de obţinere a lustrului la tabletele acoperite cu zahăr. Tabletele se acoperă cu ceară, sub formă de pudră sau în soluţie, se usucă, după care se lustruiesc.

Polizom / *Polysome*. V. *Poliribozom*.

Poloxameri / *Poloxamers*. Sin. *Poloxalcooli*, *Pluronici*. Tenside macromoleculare neionice, derivaţi de polioxietilen-polioxipropilen, cu formula generală: $HO–(CH_2–CH_2–O–)_x–(CH_2–CH_2–O)_y–(CH_2–CH_2–O)_z–H$. Cel mai utilizat este Pluronic F_{68}, masă de culoare albă sau pulbere, cu p.t. 50-52°C, uşor solubil în apă şi în alcool; HLB = 29. Se utilizează ca solubilizant şi emulgator de uz parenteral, pentru emulsii de tipul L/H.

Poluanţi / *Contaminant agents*, *Pollutants*. (lat. *polluo*, *-ere* = a păta, a murdări) Substanţe străine de compoziţia chimică normală a elementelor de mediu: produşi de sinteză, organici sau anorganici, numiţi *poluanţi fizico-chimici* sau substanţe produse de organismele vii, *poluanţi biologici*. Sunt produse şi eliberate în mediul înconjurător ca rezultat al activităţii antropice, care are efecte dăunătoare asupra organismelor vii. Poluanţii pot fi substanţe toxice (ex.: pesticidele) sau constituenţi naturali ai atmosferei (ex.: dioxidul de carbon), care se acumulează în cantităţi excesive.

Poluare / *Pollution*, *Contamination*. (lat. *pollutus*, *-a*, *-um* = murdărit, întinat) Procesul de alterare a mediilor de viaţă biotice şi abiotice şi a bunurilor create de om, cauzat mai ales de deşeurile provenite din activităţile umane, de origine menajeră, agricolă, industrială etc., dar şi datorită unor fenomene naturale (erupţii vulcanice, furtuni, incendii, cutremure, inundaţii etc.). Ex.: modificarea compoziţiei iniţiale a unui sistem, a mediului (apă, aer) sau a alimentelor: schimbarea structurii normale a acestuia prin eliminarea unor componente (arderi cu consumarea de oxigen atmosferic) sau introducerea unora noi (gaze de eşapament, pesticide, hidrocarburi cancerigene, detergenţi etc.).

Poluarea medicamentului / *Medicine contamination*. Introducerea în compoziţia sa a unor componente străine (ex.: poluarea plantelor medicinale cu pesticide, poluarea amidonului cu aflatoxine cancerigene etc.).

Poluţie / *Pollution*. (lat. *pollutio*, *-onis* = murdărire, de la *polluo*, *-ere* = a murdări) Emisie spontană de spermă în absenţa coitului.

Polyomavirus / *Polyomavirus*. (*poli-* + *-oma* + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Gen de virusuri care pot produce tumori la animalele de experienţă. Virusul BK şi JC pot infecta omul.

Pomade / *Ointments*. (fr. *pomme* = măr) Definiţie tradiţională în Franţa, în ţările francofone şi în cele de origine latină. Preparate obţinute prin amestecarea substanţelor active cu corpuri grase, care au rolul de excipient, în care altădată, în vechime se adăuga suc de mere, de unde şi denumirea de pomade. Unguent de consistenţă semisolidă, care are un punct de topire mai mare decât temperatura corpului şi se înmoaie când este frecat pe piele, formând un film superficial gras. Are ca excipienţi substanţe grase, vaselină, polimeri sintetici. În Franţa, termenul de unguent este rezervat pentru pomadele care conţin rezine.

Pompă cu gaz propulsor / *Propellant gas pump*. Minipompă implantabilă în fundul de sac conjunctival, compusă din două compartimente; unul este reprezentat de rezervorul ce conţine medicamentul în soluţie apoasă, şi altul conţine o hidrocarbură fluorurată, cu rol propulsor, al cărui echilibru lichid-gaz este dependent de temperatura corpului. Această proprietate, cuplată cu rezistenţa fixă a lichidului expulzat, reglată de hidrodinamica dispozitivului, asigură o viteză constantă a fluxului de soluţie apoasă.

Pompă de calciu / *Calcium pump*. Sistem de ATP-aze de calciu prezente în toate celulele, mai ales în membrana plasmatică şi reticulul endoplasmic. În cazul membranei plasmatice, p. de c. cu situs de legare pentru calmodulină asigură împreună cu sistemul de schimb Na^+ / Ca^{2+} expulzia, către mediul extracelular, a calciului citosolic, care este în concentraţie foarte redusă (0,1 µmol/L). P. de c. prezentă în abundenţă în reticulul endoplasmic, legată pe proteina fosfolamban, din celulele musculare pompează Ca^{2+} citoplasmic şi-l stochează în lumenul reticulului.

Pompă de eflux celular / *Cellular efflux pump*. Grup de transportori membranari celulari cu eficienţă scăzută pentru concentraţiile intracelulare pe substraturi, ca substanţele medicamentoase, astfel conducând la o potenţială rezistenţă a substanţei.

Pompă de H^+ / K^+ / *H^+ / K^+ pump*. Pompă de protoni localizată selectiv în mucoasa gastrică, ce produce acidifierea gastrică şi menţine un gradient de H^+ de ordinul 10^6 între interiorul (pH 7) şi exteriorul (pH 1) celulei parietale, care corespunde cavităţii stomacale. Este neutră electric, deoarece 2 protoni ($2H^+$) din citosolul celulei parietale sunt schimbaţi cu $2K^+$, care pătrund în celulă, menţinând astfel pH-ul intracelular constant. Pompa de H^+ / K^+ face parte din grupul pompei de protoni. V. şi *Omeprazol*.

Pompă de protoni / *Proton pump*. Sistem de transport de protoni la nivelul membranelor celulare. Este un cotransport de tip antiport, ce asigură un schimb de sarcini pozitive şi menţine, astfel, echilibrul ionic. Energia este furnizată din metabolismul ATP (ex.: pompa de H^+ / K^+), radiaţiile luminoase (ex.: bacteriorodopsina) sau din fluxurile de electroni (ex.: în membrana mitocondrială internă).

Pompă de sânge / *Blood pump*. Aparat electromecanic care pompează sângele în dispozitivele de circulaţie extracorporală, cu un debit şi cu o temperatură specifică şi previne alterarea elementelor figurate (eritrocitele).

Pompă de sodiu / *Sodium pump*. Sin. *Adenozintrifosfatază* $Na^+ \cdot K^+$; $Na^+ \cdot K^+$ *–ATP-ază*, *Pompă de sodiu-potasiu*. Sistem proteic de transport activ primar din membrana plasmatică a celulelor animale, care utilizează ca energie direct ATP şi se mai numeşte ATP-ază Na^+ / K^+. P. de s. permite eliminarea activă a Na^+ în afara celulei şi captarea de K^+. Transportul este asimetric, de 3 / 2, în favoarea Na^+, ceea ce creează o diferenţă de potenţial, ce poate fi utilizată în procesele de transport activ secundar.

Pompă de sodiu-potasiu / *Sodium-potassium pump*. Sin. *Pompă de sodiu* (v.).

Pompă de vid / *Vacuum pump*. Dispozitiv cu ajutorul căruia este evacuat aerul sau un alt gaz dintr-un spaţiu închis, în care se obţine astfel o presiune mai scăzută decât presiunea atmosferică.

Pompă ionică / *Ionic pump*. Sistem biologic de transport activ, care permite trecerea ionilor printr-o membrană a unei celule, datorită energiei furnizate prin hidroliza de ATP.

Pompă osmotică / *Osmotic pump*. Sin. *Comprimat osmotic din grupa sistemelor terapeutice orale*. Formă farmaceutică cu eliberare controlată, constând dintr-o membrană semipermeabilă ce înconjoară un nucleu cu medicamentul activ osmotic. Nucleul conţine un strat activ cu medicamentul şi un strat cu componente inerte farmacologic, care „împinge" activ osmotic. Astfel, când apa intră în comprimat, presiunea în stratul osmotic creşte şi presează asupra stratului cu medicamentul, eliberând o cantitate din acesta printr-un orificiu. Comprimatele au o viteză constantă de eliberare a medicamentului. Se mai numesc comprimate *Oros* (abr. de la *Oral Osmotic System*) sau GITS (abr. de la *Gastrointestinal Therapeutic System*).

Pompă osmotică „push-pull" / *Push-pull osmotic pump*. Sin. *Sistem Oros „push-pull"*. Formă cu eliberare constantă a substanţei active foarte solubile sau, din contră, a unor substanţe insolubile, micronizate, în suspensie, cu aspect de comprimat, acoperit de o peliculă, constituit din două compartimente, separate printr-un perete flexibil. Compartimentul superior conţine medicamentul, în soluţie sau în suspensie; el comunică cu mediul extern printr-un orificiu. Partea inferioară conţine un agent osmotic solubil. Ansamblul este acoperit de o membrană semipermeabilă care reglează fluxul de apă în interiorul fiecărui compartiment. În contact cu mediul de eliberare, compartimentul ce conţine medicamentul controlează dizolvarea şi atrage apa. Simultan, apa îmbibă compartimentul osmotic cu o viteză anumită şi exercită o presiune asupra membranei mediane care se deformează şi eliberează astfel, în soluţie sau suspensie, o anumită cantitate de medicament, care traversează orificiul.

Pompă peristaltică / *Peristaltic pump*. Despozitiv mecanic, ce efectuează pomparea unui lichid printr-un sistem de tuburi, prin contractarea şi relaxarea alternativă a acestora, cu posibilitatea de reglare a debitului de lichid pompat.

Ponceau 4R / *Cochineal Red A*. Sin. *Roşu Ponceau 4R*. V. *E 124*.

Ponderal / *Well-balanced, Ponderal*. (lat. *pondero, -are* = a cântări) Termen care se referă la greutatea corpului sau a unei substanţe.

Ponson / *Punch*. Denumire incorectă pentru *Poanson* (v.).

Popliteu / *Popliteal*. (lat. *poples, -itis* = tendon dinapoia genunchiului) Termen care face referire la faţa posterioară a genunchiului şi la muşchiul p.

Populaţie / *Population*. (lat. *populus, -i* = popor, mulţime, naţiune) **1.** Orice agregat de indivizi care ocupă un teritoriu dat, indiferent de relaţiile care există între ei. **2.** Grup sau asociaţie de indivizi care ocupă acelaşi areal, au acelaşi mod de reproducere, aceeaşi variabilitate ereditară şi sunt supuşi aceluiaşi efect al selecţiei. **3.** Grupul sau unităţile de persoane la care se raportează rezultatele unui studiu obţinute asupra unui eşantion reprezentativ de persoane.

Populaţie cu risc / *Population with risk*. Populaţie expusă la un risc (boală).

Populaţie pediatrică / *Pediatric population*. FDA (Food and Drug Administration, 13 decembrie 1994, Proposed Pediatric Rule, 59 FR 64.240, 1994), defineşte populaţia pediatrică astfel: *nou-născut* (*neonate*): de la naştere până la 1 lună; *sugar* (*infant*): 1 lună la 2 ani; *copil* (*child*): 2 ani la 12 ani; *adolescent* (*teen-ager*): 12 ani la < 16 ani; *adult*: ≥ 16 ani. V. Anexa 27.

Populaţie ţintă / *Target population*. Pacienţii care pot fi trataţi cu un medicament, în concordanţă cu indicaţia/indicaţiile şi contraindicaţia/contraindicaţiile din RCP (Rezumatul Caracteristicilor Produsului).

-por, Por-, Poro- / *-por, Por-, Poro-*. (gr. *poros* = trecere, por) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la formaţiuni cu rol de trecere sau la pori.

Por / *Pore*. (*por-*) Sin. *Canal* (v.). **1.** Orificii ale suprafeţei unei membrane dintr-un ţesut vegetal sau animal. **2.** Orificiul foliculului pilo-sebaceu.

Porfină / *Porphine*. Structură organică formată din patru nuclee pirol, unite prin punţi de carbon, ce constitue scheletul pentru: porfirine, hemine şi clorofilă.

Porfinogeni / *Porphinogens*. (*porfină-* + gr. *gennan* = a produce) Compuşi organici ciclici formaţi din 4 nuclee pirolice, iar punţile care fac joncţiunea între atomii de carbon alfa ai nucleelor pirolice sunt metilenice.

Porfir-, Porfiro- / *Porphyr-, Porphyro-*. (gr. *porphyra* = purpură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la purpură, porfir.

Porfir / *Porphyra*. (*porfir-*) Nume dat unor roci paleovulcanice foarte dure întrebuinţate ca material de construcţie. Plăcile şi pistilele fabricate din porfir sunt utilizate mai ales în stomatologie pentru pulverizarea foarte fină a unor substanţe solide, în prezenţa unui lichid, operaţie fizică numită porfirizare.

Porfirie / *Porphyria*. (*porfir-*) Denumire pentru bolile determinate de perturbarea metabolismului porfirinei. Se manifestă prin creşterea marcată şi prin excreţia porfirinei sau a precursorilor, dar şi prin simptome neurologice, cutanate.

Porfirine / *Porphyrins*. (*porfir-* + *-ină*) Compuşi organici cu nucleu heterociclic tetrapirolic, derivaţi de porfirinogen, substituiţi cu diferiţi radicali în poziţiile 1-8 (numerotarea Fischer). Complecşii cu ioni metalici (Fe^{2+}, Fe^{3+}, Mg^{2+}, Co^{2+}) ai unor porfirine constituie gruparea prostetică a heteroproteinelor uzuale, ca: hemoglobina, mioglobina, citocromii, catalaza, peroxidaze, clorofila. Complexul cu cobaltul intră în structura vitaminei B_{12}.

Porfirinogeni / *Porphirinogens*. (*porfir-* + gr. *gennan* = a produce) Derivaţi substituiţi cu diferiţi radicali în poziţiile 1-8 (numerotarea Fischer) ai porfirinelor.

Porfirizare / *Porphyr pulverization*. Metodă de pulverizare prin care se obţin pulberi foarte fine. Operaţia se execută cu ajutorul unui pistil plat sau uşor concav la bază, care acţionează frecând substanţa pe o placă perfect lustruită. Pistilul şi placa sunt confecţionate din porfir sau din oţel inox. Porfirizarea se efectuează cu substanţe uscate sau în prezenţa unui lichid (apă, parafină lichidă).

Porfiromicină / *Porphiromycin*. V. *Mitomicine*.

Porfobilinogen / *Porphobilinogen*. Precursor al porfirindelor, a cărui sinteză are loc în citosol.

Poricid / *Poricidal*. (*por-* + lat. *caedo, -ere* = a rupe) Tip de capsulă care la maturitate se deschde prin pori sau valve mici (ex.: capsula de la *Papaver somniferum* – mac).

Porine / *Porins*. Clasă de proteine de la nivelul membranei externe a unor bacterii Gram negative, ce formează trimeri, cu pori, prin care pot trece diferite molecule hidrofile.

Porokeratoză / *Porokeratosis*. (*poro-* + gr. *keras, -atos* = corn + *-oză*) Dermatoză cronică rară care constă în îngroşarea stratului cornos sub formă de plăci neregulate, cu dimensiuni variate, cu procese de atrofie.

Porom / *Poroma*. (gr. *poroma* = calus) **1.** Îngroşare, induraţie a pielii, consecutivă unui flegmon. **2.** Tumoră dezvoltată din porii excretori sau foliculari.

Poros / *Porous*. (*poro-*) **1.** Formaţiune cu pori. **2.** Care posedă pori.

Porozimetru / *Porosimeter*. (*poro-* + gr. *metron* = măsură) Dispozitiv pentru măsurarea porozităţii. Ex.: porozimetru cu mercur. Penetraţia mercurului în pori este în funcţie de dimensiunea acestora şi de presiunea exercitată.

Porozitate / *Porosity*. (*poro-*) Procentul de spaţii libere – pori (cu formă de canal, sac şi cavitate) dintr-un material poros (pulbere, granulat), material filtrant. Porozitatea = $\frac{\text{volumul porilor}}{\text{volumul aparent}} \times 100$; în care volumul aparent este dat de suma volumului specific substanţei şi de volumul porilor.

Portal / *Portal*. (lat. *porta*, *-ae* = poartă, intrare) Care se referă la vena portă sau la sistemul venos portal.

Portofoliu al firmei / *Portfolio business*. Totalitatea produselor unei firme producătoare.

Porţelan / *Porcelain*. Produs ceramic alb, dur, translucid, impermeabil, originar din China, obţinut dintr-o pastă de caolin, feldspat, cuarţ, cretă şi ghips, prin încălzire la temperatură înaltă. Se utilizează pentru fabricarea de mojare şi de recipiente farmaceutice.

Porţiune testată / *Aliquot*. Parte din proba de laborator utilizată pentru o analiză.

Poso- / *Poso-*. (gr. *poson* = cât mai mult, ce conţine, ce cantitate).

Posologie / *Posology*. (*poso-* + gr. *logos* = ştiinţă) **1.** Cantitatea totală dintr-un medicament, estimată în funcţie de vârsta şi de greutatea bolnavului, administrată o dată sau de obicei de mai multe ori în timpul tratamentului unei boli. **2.** Studiul dozelor terapeutice ale diverselor medicamente în funcţie de vârstă, sex, greutatea bolnavului, cronofarmacologie, mod de administrare, durata tratamentului.

Post-, Postero- / *Post-*, *Postero-*. (1. lat. *post* = după; 2. lat. *posterior* = la urmă) Prefixe care introduc în termeni sensul de consecutiv, după o poziţie.

Post-abortum / *Post-abortum*. (*post-* + lat. *ab* = îndepărtat de + *ortus*, *-i* = naştere) Stare clinică de după avort.

Post cibum / *Post cibum*. Expresie latină ce semnifică după masă, după prânz.

Postclorinarea apei / *Water chlorination*. Introducerea clorului, după filtrare, în scopul dezinfecţiei apei.

Postcritic / *Post-ictal*. (*post-* + lat. *crisis*, *-is* = criză) Stare care survine după criză.

Post-cură / *Post-cure*. (*post-* + lat. *curo*, *-are* = a îngriji) Asistenţă medicală după un tratament medicamentos sau chirurgical.

Postectomie / *Posthectomy*. Sin. *Circumcizie* (v.), *Posteotomie*. (gr. *posthe* = prepuţ + *ektome* = excizie)

Posteotomie / *Postheotomy*. Sin. *Circumcizie* (v.). (gr. *posthe* = prepuţ + *tome* = tăiere, secţiune, de la *temnein* = a tăia)

Posterior / *Posterior*. Sin. *Dorsal*. (*postero-*). **1.** Termen care desemnează partea din spate a unui individ, respectiv cea care se află la urmă atunci când animalul se deplasează. La om şi la alte specii bipede (ex.: la cangur), suprafaţa posterioară este echivalentă cu suprafaţa dorsală. **2.** Termen care desemnează partea unei flori sau a unui mugure axilar îndreptată către axul floral şi, respectiv, către tulpină. Termen antagonist: *Anterior*.

Posthipofizar / *Post-hypophyseal*. (*post-* + gr. *hypo* = sub + gr. *physis* = creştere, din *phyein* = a creşte) În relaţie cu lobul posterior al hipofizei.

Posthipofiză / *Post-hypophysis*. Sin. *Neurohipofiză*. (*post-* + gr. *hypo* = sub + *physis* = creştere, de la *phyein* = a creşte) Lobul posterior al hipofizei. V. *Hipofiză*.

Postită / *Posthitis*. (gr. *posthe* = prepuţ + *-ită*) Inflamaţie a prepuţului.

Postmenopauză / *Postmenopausal*. Ansamblu al tulburărilor care survin după menopauză.

Postmenstrual / *Post-menstrual*. (*post-* + gr. *menstruus* = în fiecare lună, de la lat. *mensis*, *-is* = lună) Termen care indică perioada imediat următoare menstruaţiei.

Post-mortem / *Post-mortem*. (*post-* + lat. *mors*, *mortis* = moarte) Expresie latină care semnifică „după moarte".

Postnatal / *Postnatal*. (*post-* + lat. *natalis* = referitor la naştere, de la *natus*, *-us* = născut şi *nasco*, *-ere* = a naşte) Expresie care desemnează o stare care se produce în perioada imediat următoare naşterii sau în această perioadă.

Postoperator / *Post-operative*. (*post-* + lat. *opero*, *-ari* = a lucra, de la *opus*, *-eris* = muncă, lucrare) Termen care se referă la starea de după o operaţie; se efectuează sau are loc după o operaţie şi este în legătură cu aceasta.

Post-partum / *Post-partum*. Sin. *Lehuzie*. (*post-* + lat. *postus*, *-i* = naştere, de la *para*, *-erere* = a naşte) Expresie latină ce semnifică o stare clinică din primele 6-8 săptămâni după naştere.

Postprandial / *Post-prandial*. (*post-* + lat. *pranduim*, *-ii* = prânz + *-al*) Termen care semnifică după masă, după prânz, „post cibum" şi, în general, după orice ingestie semnificativă de alimente.

Postprecipitare / *Post precipitation*. Adsorbţia unor impurităţi solubile pe suprafaţa unui precipitat după ce precipitarea s-a terminat.

Posttraumatic / *Posttraumatic*. (*post-* + gr. *trauma*, *-atos* = rană) Care se produce după un traumatism sau este consecinţa acestuia.

Postural / *Postural*. (fr. *posture*, din ital. *postura* = postură, atitudine) Termen care se referă la relaţia cu poziţia corpului sau depinde de această poziţie.

Postură / *Posture*. Sin. *Atitudine*. (fr. *posture*, ital. *postura* = postură) **1.** Atitudine, stare; poziţie a corpului. **2.** Situaţie deosebită a cuiva (sau a ceva) la un moment dat.

Pot-, Poto- / *Pot-*, *Poto-*. (lat. *potabilis*, *-is* = care se poate bea, de la *poto*, *-are* = a bea, din gr. *potos* = băutură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un lichid de băut.

Potabil / *Potable*. (*pot-*) Lichid care poate fi băut fără nici un risc.

Potasă / *Kalium carbonas*. Carbonat de potasiu, K_2CO_3.

Potasiu / *Potassium* Sin. *Kaliu*. (olandeză *potasch*, germ. *potasche*, de la *pot* = vas, oală + *asche* = cenuşă; ar. *qali* = potasă, carbonat de potasiu). Elementul chimic cu nr. 19, simbol K, de la denumirea în germană, Kallium, cu masa atomică 39,102. Metal alcalin de culoare argintie; în natură se află în combinaţii organice sau anorganice; plantele sunt bogate în potasiu (K_2O); 0,35% în corpul uman. Cel mai important cation intracelular. Împreună cu sodiul, sub formă ionică, intervine în transmiterea influxului nervos, fiind implicat în mecanismul de polarizare a membranei celulare (potenţial electric membranar) prin trecerea la nivelul canalelor ionice specifice. Neuronii centrali sunt sensibili la variaţiile concentraţiei de potasiu; în exces, determină deprimarea funcţiilor neuronale. Este implicat în echilibrul acido-bazic, influenţează conductibilitatea şi contractilitatea miocardului. Concentraţia potasiului în ţesuturi este cu atât mai mare cu cât activitatea acestora este mai intensă. Pentru a menţine concentraţia crescută de K^+ în interiorul ei, celula depune un travaliu metabolic pe seama metabolismului glucidic. Aportul de potasiu (circa 3 g / zi) este asigurat prin ingestia de vegetale şi de carne. Concentraţia în sânge reprezintă kaliemia, iar în urină, kaliuria. Concentraţii normale în sânge: 3,5-5,3 mEq / L (3,5-5,3 mmol / L); şi în urină: 1-5 g / 24 ore (36-128 mEq / L sau mmol / 24 ore). Lipsa p. antrenează hipopotasemia.

Potento- / *Potento-*. (lat. medievală *potentialis*, *-e* = potenţial, din *potens*, *-ntis* = forţă, putere). Element de compunere care introduce în termeni referirea la forţă, putere.

Potenţare / *Potentiation, Potentialization.* (*potento-*) Relaţie între acţiunile a două sau mai multe substanţe medicamentoase, medicamente asociate, care constă în creşterea efectelor (sinergism) fiecăruia dintre cele două medicamente administrate separat.

Potenţă / *Potency.* (*potento-*) **1.** Rezultatul operaţiilor de transformare a unui remediu ponderabil într-o diluţie infinitezimală, care reprezintă forma de administrare a remediilor în homeopatie. **2.** Capacitatea masculului de a desfăşura actul sexual. **3.** În biotehnologie, măsura activităţii biologice utilizând un studiu biologic cantitativ adecvat (numit şi studiu de potenţă sau biostudiu) bazat pe atributul că produsul este legat de proprietăţile biologice relevante (ICH Q6B).

Potenţă farmacodinamică / *Pharmacodynamic potency.* Capacitatea unei substanţe de a avea activitate biologică. Activitatea terapeutică a unui produs medicamentos este indicată prin teste de laborator şi prin date controlate clinic. Din punct de vedere terapeutic, potenţa unui medicament se exprimă prin dozele folosite; cu cât potenţa este mai mare, cu atât doza activă este mai mică. Dozele de medicament pot fi exprimate în unităţi standard de referinţă (ex.: U.I. la antibiotice şi vitamine etc.) sau în greutate, greutate echivalentă sau procent de ingredient activ. Pentru compararea potenţei substanţelor, se compară dozele care produc acelaşi efect (doze echiefective).

Potenţial / *Potential.* (*potento-*) **1.** Mărime fizică scalară sau vectorială prin care sunt caracterizate diferite sisteme fizice, electrice, magnetice, de gravitaţie, ionice, sau fenomene termodinamice. Suprafaţa în ale cărei puncte valoarea p. este aceeaşi se numeşte suprafaţă echipotenţială. Diferenţa dintre valorile p. în două puncte ale spaţiului este denumită, de obicei, tensiune. **2.** Capacitatea unui sistem de a declanşa, în anumite condiţii, o energie definită.

Potenţial chimic / *Chemical power.* Entalpia liberă a unui mol de substanţă în cadrul unui sistem cu compoziţie chimică cunoscută, în condiţii exterioare determinate. Entalpia liberă totală a sistemului este suma p.c. ale tuturor constituenţilor.

Potenţial de acţiune / *Action potential.* Secvenţă scurtă şi stereotipă de modificări (de tip „tot sau nimic") ale potenţialului de repaus al unei celule excitabile, în caz de activare celulară (sub influenţa unei excitaţii suficiente, supraliminare). Ea este formată de o depolarizare, urmată de o repolarizare. Potenţialul de membrană tinde de la –70 mV la +30 mV. În cazul celulelor nervoase şi al muşchiului scheletic, p. de a. durează cca 2 ms, iar în cazul muşchiului cardiac, circa 350 ms. P. de a. este consecinţa deschiderii, după repolarizarea de circa 20 mV declanşată de stimul, a canalelor de sodiu, care durează circa 1 ms, urmată de deschiderea canalelor de potasiu (repolarizare).

Potenţial de curgere / *Flow potential.* Câmpul electric creat când corpul curge de-a lungul unei suprafeţe staţionare încărcate electric.

Potenţial de diluare / *Dilution potential.* Cantitatea procentuală de substanţă activă care poate fi comprimată cu o anumită cantitate de diluant, în vederea obţinerii unor comprimate cu o friabilitate până la 1% sau mai puţin. Aceasta este o proprietate foarte importantă a diluanţilor utilizaţi pentru comprimarea substanţelor greu compresibile.

Potenţial de joncţiune / *Jonction potential.* Potenţial electric care există la joncţiunea dintre două soluţii de electroliţi sau dintre două substanţe. Apare în soluţii ca rezultat al rapoartelor de difuziune inegale ale unor ioni diferiţi.

Potenţial de membrană / *Membrane potential.* Potenţial electric sau de polarizare al membranelor biologice; diferenţa de potenţial între exteriorul şi interiorul celulei, datorită concentraţiei inegale de ioni de K^+, Cl^-, Na^+, cu consecinţe asupra permeabilităţii membranare şi a transportului. Suprafaţa membranară se depolarizează în excitaţie, repolarizarea efectuându-se prin intervenţia „pompelor ionice". V. *Pompă ionică.*

Potenţial de oxidoreducere / *Oxidation-reduction potential.* Sin. *Potenţial redox* (v.).

Potenţial de repaus / *Resting potential.* Sin. *Potenţial de membrană.* Potenţialul de membrană al unei celule vii în absenţa stimulării. Pentru celulele excitabile (nervoase şi musculare), p. de r. are valoarea de la –55 mV până la +100 mV, interiorul celulei fiind întotdeauna încărcat electric negativ. Celulele neexcitabile (c. gliale) pot avea un p. de r. Cauzele p. de r. sunt repartiţia inegală a ionilor prin membrana celulară şi o permeabilitate crescută a membranei pentru K^+, deoarece în repaus canalele specifice acestui cation sunt deschise. Astfel p. de r. este un potenţial de K^+. Pompa de sodiu care antrenează o deplasare de sarcini pozitive în afara celulei nu contribuie decât cu –10 mV până la –20 mV la producerea p. de r.

Potenţial de sedimentare / *Sedimentation potential.* Proces invers electroforezei. Este câmpul electric creat când particulele sedimentează într-un sistem dispers.

Potenţial de semiundă / *Semiwave potential.* Potenţialul la mijlocul picului curentului în unda polarografică.

Potenţial electric / *Electric potential.* Potenţialul electric (în volţi) într-un punct reprezintă energia (în Jouli) necesară pentru a atrage o sarcină pozitivă Q de un Coulomb de la o distanţă infinită până în acel punct.

Potenţial electrocinetic / *Electrokinetic potential.* Sin. *Potenţial zeta* (v.).

Potenţial formal / *Formal potential.* Potenţial de semireacţie (faţă de un electrod standard de hidrogen) atunci când concentraţia formală a reactanţilor şi produşilor este egală cu unitatea. Orice alte condiţii (cum ar fi pH-ul, tăria ionică, concentraţia liganzilor etc.) trebuie să fie specificate.

Potenţial normal de electrod / *Normal potential electrode.* Potenţialul unui metal introdus în soluţia ionilor săi, a cărei concentraţie (activitate) este de 1 echivalent gram la litru. Acesta este o caracteristică a fiecărui metal, în funcţie de care s-a stabilit activitatea metalelor în seria Volta-Beketov.

Potenţial redox / *Redox potential.* Sin. *Potenţial de oxidoreducere.* Mărime care măsoară afinitatea unui transportor pentru electroni. Trecerea electronilor de la orbitalul unui atom la orbitalul altui atom nu se poate produce decât dacă energia electronului în primul orbital este superioară aceleia a electronului din orbitalul acceptor. Formula Nernst permite corelarea acestor energii cu p. r. (notat rH), care poate fi calculat şi permite cunoaşterea orientării reacţiilor fie către oxidare, fie către reducere.

Potenţial zeta / *Zeta potential.* Sin. *Potenţial electrocinetic.* Diferenţă de potenţial între suprafaţa unei particule în mişcare şi potenţialul lichidului ce o conţine. Dacă acest potenţial este crescut, particulele unui sistem dispers (emulsie, suspensie) se resping şi nu există tendinţa de aglomerare. În caz contrar, are loc flocularea. Potenţialul zeta este determinat de densitatea de sarcini electrice în planul de alunecare sau poate fi potenţialul la distanţa la care viteza de deplasare a lichidului este zero; de asemenea, mai depinde de grosimea stratului electric dublu difuz şi de constanta dielectrică.

Potenţializare / *Potentialization.* Acţiune de potenţare. V. *Potenţare* şi *Sinergie.*

Potenţialul Nernst / *Nernst's potential.* (Walter Herman Nernst, 1864-1941, chimist şi fizician german, Göttingen, Berlin; premiul Nobel pentru chimie, în 1920) Diferenţa de potenţial (voltaj) produsă la nivelul feţelor unei membrane prin gradientul de concentraţie şi de potenţial al ionilor, care pot difuza prin porii membranei în timp ce ionii cu sarcină opusă nu o pot traversa.

Potenţiatori de aromă / *Fragrance potentiality agents.* În domeniul alimentar, substanţe auxiliare care suplimentează, accentuează sau modifică gustul sau aroma originală a alimentelor, dar ei singuri nu prezintă un gust sau o aromă caracteristică. Ex.: glutamatul monosodic, glutamatul de magneziu, maltolul etc.

Potențiometrie / *Potentiometry* (*potento-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de analiză bazată pe măsurarea tensiunii electrice între doi electrozi introduşi în soluţia de analizat. Măsurarea variaţiei diferenţei de potenţial, în funcţie de cantitatea de soluţie titrată adăugată, permite dozarea substanţei.

Potențiometrie ciclică / *Cyclic potentiometry*. Tehnică prin care analitul este concentrat electrochimic pe electrodul de lucru la un potenţial controlat. Potenţiostatul este apoi deconectat şi se măsoară potenţialul electrodului de lucru în funcţie de timpul în care o specie din soluţie oxidează sau reduce analitul concentrat. Timpul necesar pentru atingerea punctului final este proporţional cu cantitatea analitului.

Potențiometru / *Potentiometer*. Instrument ce măsoară potenţialul electric prin comparaţie cu un potenţial cunoscut şi de semn contrar.

Potențiostat / *Potentiostat*. Instrument ce menţine un potenţial constant între doi electrozi.

Potocitoză / *Potocytosis*. (*poto-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Proces de degenerescenţă şi moarte celulară caracterizat prin apariţia de vacuole membranare.

Potomanie / *Potomania*. (*poto-* + gr. *mania* = nebunie) Tulburare a conduitei alimentare caracterizată prin nevoia incoercibilă de a bea constant; poate induce un diabet insipid adevărat şi se distinge de dipsomanie, care este un consum excesiv de băuturi alcoolice.

Poțiune / *Potion*. (*pot-*) Soluţie de uz intern care are ca vehicul: apa, ape aromatice, infuzii, decocturi, edulcorate sau nu, aromatizate; se administrează cu lingura sau linguriţa (ex.: poţiune cu polibromuri, ca sedativ). Poţiunile care conţin bioxid de carbon se numesc şi poţiuni gazoase, iar cele care conţin mucilagii se mai numesc şi julepuri sau loochuri.

Poțiune Rivière / *Rivière's Lemonade*. V. *Limonada Rivière*.

Poupinel / *Dry heat sterilizer*. (Poupinel Charles, medic, microbiolog francez, Paris, sec. XIX) Aparat pentru sterilizarea prin căldură uscată.

Povidonă / *Polyvinylpyrrolidone*. Sin. *Polividonă* (v.).

Poxviridae / *Poxviridae*. (engl. *pox* = erupţie pustuloasă în cursul variolei + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Familie de virusuri ADN, cu simetrie elicoidală, care infectează omul, păsările, animalele şi insectele. La om cuprind: virusul variolei, v. vaccinei şi paravaccinei.

Poxvirus / *Poxvirus*. Sin. *Poxviridae* (v.).

Pozitiv / *Positive*. (lat. *positivus*, *-a*, *-um* = care se bazează pe ceva, de la *pono*, *-ere* = a pune) **1.** În fizică, referire la unul dintre polii unei surse de curent continuu. **2.** În chimie, particulă, ion sau grupare chimică din care lipsesc electroni. **3.** În medicină, stare care atestă o realitate concretă, prezenţa unui element, simptom, efect. Se notează cu +.

Pozitron / *Positron*. (lat. *pozitivus*, *-a*, *-um* = care se bazează pe ceva, de la *pono*, *-ere* = a pune + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Particulă de aceeaşi masă cu electronul, cu sarcină electrică egală, dar pozitivă.

Poziție / *Position*. (lat. *positio*, *-onis* = punere, de la *pono*, *-ere* = a pune) **1.** Situare în spaţiu; loc ocupat în raport cu ceea ce este în jur. **2.** Figurat: opţiune preferată adoptată de un subiect dat într-o discuţie. **3.** Situaţie socială, loc, loc de muncă.

Poziție activă / *Active position*. În biochimie, parte din structura unei enzime responsabilă cu activitatea catalitică.

Poziție anatomică / *Anatomical position*. Atitudine, postură a corpului sau a unei părţi a corpului: drept, culcat, culcat pe burtă, pe spate etc.

Poziționare pe piață / *Market standing*. Stabilirea, în mintea consumatorilor vizaţi, a unui loc clar, destinat şi favorabil pentru un anumit produs, în raport cu produsele concurente.

ppb / *ppb*. Abr. de la parte pe bilion (fr. *parte par miliard*). Concentraţie corespunzătoare la 1.10^{-9} semnificând 1 mg / t sau 0,001 / kg sau 1µg / kg (1 ppb = 0,001 ppm). Se utilizează pentru exprimarea concentraţiilor toxicilor din aer, atunci când acestea sunt mai mici de 0,1 ppm.

ppm / *ppm*. Abreviere de la părţi pe milion (fr. *parte par milion*). Concentraţie corespunzătoare la $1\cdot10^{-6}$, semnificând 1 g/t, 1 mg/kg sau 1.000 µg/kg. Se utilizează pentru exprimarea concentraţiei toxicilor din aer (1 ppm = 1.000 ppb).

PQ / *PQ*. Abr. engl. *Performance Qualification*. Verificarea documentată a tuturor aspectelor facilităţilor, utilităţilor sau performanţei echipamentelor de producţie care îndeplinesc criteriile acceptate.

Practic insolubil / *Insoluble*. Expresie folosită pentru exprimarea solubilităţii: 1 p substanţă se dizolvă în peste 10.000 p. solvent.

Practică farmaceutică / *Pharmacy practice*. Conceptul care înglobează dezvoltarea profesională şi rolul farmaciştilor.

Praescriptio / *Praescriptio*. (lat. *prae* = înainte + *scriptio*, *-onis* = scriere) Denumire latină pentru partea reţetei care cuprinde formula magistrală, cu componentele şi cantitatea prescrise, cel mai frecvent în limba latină, la cazul genitiv, cerut de verbul *recipe*, reprezentat prin abrevierea Rp.; cantităţile de substanţă sunt indicate la cazul acuzativ.

Praf industrial / *Industrial dust*. Pulbere rezultată la prelucrarea diferitelor materiale sau materii prime (măcinare, cernere, sortare) sau prin uzura organelor de maşini şi aparate (piese abrazive). Dacă se împrăştie în atmosfera locului de muncă, constituie un pericol pentru muncitori (toxic) şi trebuie luate măsuri de protecţie.

Prag / *Threshold*. (sl. *pragu* = prag) **1.** Valoare minimală (p. inferior) sau maximală (p. superior) pe care trebuie să o aibă o mărime în vederea producerii unui efect, unei senzaţii, excitaţii. Fără precizare, termenul se referă la p. inferior. **2.** În chimie, limita de decelare a unei substanţe.

Prag de curgere / *Yeld value*. Sin. *Prag de tensiune*, *Punct de curgere plastic*. În fizică, valoare limită a tensiunii de forfecare peste care are loc o orientare a macromoleculelor dintr-un sistem dispers, în sensul curgerii, care se manifestă prin scăderea viscozităţii.

-pragie / *-pragia*. (gr. *prage* = act, acţiune) Sufix care introduce în termeni referirea la o acţiune.

Pragmat-, Pragmato- / *Pragmat-*, *Pragmato-*. (gr. *pragma*, *-atos* = fapt) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fapt, acţiune.

Pragmatagnozie / *Pragmatagnosia*. (*pragmato-* + gr. *gnosis* = percepere, cunoaştere, din *gnonai* = a cunoaşte) Incapacitatea unui individ de a recunoaşte obiecte cunoscute.

Pragmatamnezie / *Pragmatamnesia*. (*pragmato-* + gr. *amnesia* = uitare, din *a* = privativ + *mneme* = memorie, şi *mnasthai* = a-şi aminti) Incapacitatea unui individ de a-şi aminti aspectul obiectelor.

Praguri auditive / *Auditive thresholds*. Limite de frecvenţe, intensităţi şi durată, între care urechea umană poate percepe sunetele. P. de la care se poate percepe senzaţia sonoră poartă denumirea de p. de audibilitate. Limita minimă de intensitate sonoră la o frecvenţă de 1.000 Hz este de 10^{-12} W/m^2. Limita maximă de intensitate sonoră pentru care, la nivelul urechii, se creează senzaţia de durere se numeşte p. senzaţiei de durere. Limita maximă de intensitate sonoră perceptibilă pentru un sunet normal, fără ca senzaţia să fie dureroasă, este de 10^2 W/m^2. Pentru ca un sunet să poată fi perceput în condiţii optime, este necesar ca intensitatea şi frecvenţa sa să fie cuprinse între cele două p., denumit domeniu de audibilitate.

Prandial / *Prandial*. (lat. *prandium*, *-ii* = prânz) Care are legătură cu orele de masă, cu alimentaţia.

Pravastină / *Pravastine*. V. *Statină*.

-praxie, -praxis / *-praxia*, *-praxis*. (gr. *praxis* = acţiune, practică, de la *prattein* = a acţiona) Sufix care introduce în termeni referirea la un lucru practic.

Praxie / *Praxis*. (*praxie-*) Capacitate fiziologică de coordonare a actelor motorii pentru realizarea unei acţiuni. Se află în relaţie cu procesele de învăţare. Termen antagonist: *Apraxie* (patologică).

Pre- / *Pre-*. (lat. *prae* = înainte) Element de compunere, prefix, care indică o stare anterioară, care precede o acţiune, fapt anterior.

Preamestec / *Premixing*. Sin. *Premelanj*. Amestec de rezine şi adjuvanţi care, sub transformarea mecanică, suferă un tratament de omogenizare şi eventual de preîncălzire. Acest termen este utilizat adesea pentru policlorura de vinil şi pentru poliesterii nesaturaţi.

Preanestezic / *Prean(a)esthetic*. (*pre-* + gr. *an* = privativ + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Medicament utilizat ca premedicaţie în anestezii potenţate, cu efect miorelaxant şi sedativ.

Preanestezie / *Prean(a)esthesia*. Sin. *Prenarcoză*, *Premedicaţie*. Administrarea unui medicament înaintea unei anestezii, în scopul potenţării acesteia, a ameliorării condiţiilor operatorii, contrabalansând efectele dăunătoare (medicamente care calmează durerea, teama, reduc excitabilitatea, dar mai ales pentru a preveni riscurile de sincope, de a reduce secreţiile bronşice, de a favoriza somnul). Ex.: hipnotice barbiturice, tranchilizante fenotiazinice, analgezice, parasimpaticolitice.

Prebiotic / *Prebiotics*. Ingredient selectiv fermentat care permite modificări specifice în compoziţia şi/sau activitatea microflorei gastro-intestinale, care conferă avantaje pe gazdă, bunăstarea şi sănătatea. Sunt alimente care conţin fibre alimentare, sub formă de polizaharide cu hidroliză parţială (unele tipuri de celuloză, inulina) sau de oligozaharide (rafinoza, izomaltoza, lacto-zaharoza, diferiţi galactani şi xilani). Ex.: fibrele de in şi *Psyllum* (care se asociază cu iaurt).

Precauţii de utilizare / *Precaution for utilization*. Menţiune care figurează pe prospectul unui medicament industrial, cu scopul de a se evita accidentele terapeutice.

Precipitare / *Precipitation*. (lat. *praecipitatio*, *-onis* = cădere, prăbuşire, din *praecipito*, *-are* = a arunca în jos) Trecerea unei substanţe dizolvate într-un lichid în starea solidă, determinată de procese fizice (răcire, evaporare) sau chimice (reacţii chimice, reacţii antigen-anticorp). În reacţia dintre un anticorp solubil şi un antigen solubil rezultă o substanţă (cunoscută ca precipitat) care separă în particule solide din lichid.

Precipitare fracţionată / *Fractional precipitation*. Tehnică prin care se precipită pe rând diverşi ioni dintr-o soluţie folosind acelaşi agent de precipitare.

Precipitare omogenă / *Omogene precipitation*. Tehnică prin care un agent de precipitare este generat foarte încet printr-o reacţie în soluţie omogenă, conducând la o cristalizare lentă în locul unei precipitări rapide.

Precipitat / *Precipitate*. Sin. *Subnatant*. (lat. *praecipitatus*, *-a*, *-um* = precipitat) Produs insolubil care se formează prin modificarea solubilităţii acestuia în mediul de dizolvare sau în urma unor reacţii chimice dintre componentele asociate.

Precipitină / *Precipitin*. (lat. *praecipito*, *-are* = a arunca în jos + *-ină*) Anticorp care produce un precipitat vizibil cu antigenul său specific, din cauza insolubilităţii complexului antigen – anticorp format.

Precizia metodei / *Method precision*. Sin. *Repetabilitatea analizei* (engl. *Analysis repeatability*). Reprezintă variaţiile în măsurători multiple ale unei probe de către acelaşi analist, în acelaşi laborator, utilizând acelaşi echipament, într-un interval scurt de timp, folosind aceeaşi procedură, pe probe identice, în aceleaşi condiţii de analiză. Precizia metodei analitice descrie apropierea măsurătorilor individuale ale analitului când este aplicată repetat la analize multiple ale mai multor probe omogene de matrice biologice. Precizia trebuie determinată folosind un minim de 5 determinări pe concentraţie. Se recomandă minim 3 concentraţii în domeniul de concentraţii prevăzut. Precizia determinată la fiecare nivel de concentraţie nu trebuie să depăşească 15% pentru coeficientul de variaţie, exceptând valoarea-limită de cuantificare (LLOQ), unde nu trebuie să depăşească 20%. Precizia se subdivide în: *intra-secvenţa preciziei* şi *repetabilitate*. Presupune precizia pe parcursul unei singure secvenţe analitice şi precizia sau repetabilitatea inter-secvenţe, care măsoară precizia faţă de timp şi poate include diferiţi analişti, echipamente, reactivi şi laboratoare.

Precizia sistemului / *System precision*. Sin. *Repetabilitatea determinării* (engl. *Determination repeatability*). Reprezintă variaţiile în măsurători multiple dintr-o probă omogenă. Indică performanţele instrumentului, în condiţiile de lucru stabilite şi în ziua când a fost testat.

Precizie / *Precision*. (lat. *praecisio*, *-onis* = precizie, din *praecisus*, *-a*, *-um* = tăiat scurt) Apropierea calculelor sau estimărilor de valorile exacte sau adevărate; lipsa erorilor sistematice; variabilitate într-un set de măsurători de aceeaşi cantitate. Se măsoară prin deviaţia standard sau prin coeficientul de variaţie. Caracterizează gradul de concordanţă a rezultatelor analitice între ele, la aplicarea repetată a metodei de analiză pe aceeaşi probă omogenă sau pe acelaşi eşantion pregătit pentru analiză în condiţii identice. Arată deci cât de aproape se află valorile măsurate una faţă de alta pentru un număr de măsurători în aceleaşi condiţii. Se exprimă prin deviaţia standard relativă. Normele elaborate de ICH (*International Conference of Harmonization*) definesc precizia ca fiind formată din 3 componente: repetabilitate, precizie intermediară şi reproductibilitate.

Precizie intermediară / *Intermediate precision*. Evaluează precizia metodei în alte condiţii decât cele în care a fost dezvoltată. Obiectivul preciziei intermediare este de a asigura că metoda va conduce la aceleaşi rezultate dacă sunt analizate probe în acelaşi laborator, folosind aceeaşi procedură, în aceleaşi condiţii de analiză, de către analişti diferiţi, utilizând echipamente diferite, într-un interval de timp dat.

Preclinic / *Preclinical*. (*pre-* + gr. *klinikos* = referitor la pat, din *kline* = pat) Stadiul unei boli în care nu este încă decelabilă o manifestare clinică.

Preclorinarea apei / *Water preclorination*. Sin. *Preclorizare*. Procedeu de dezinfecţie a apei prin introducerea clorului în apă, în scopul distrugerii fitoplanctonului care perturbă procesul de coagulare, cât şi pentru oxidarea substanţelor organice solvite în apă. De cele mai multe ori, după filtrare, apa este din nou clorizată (clorizare dublă).

Precoce / *Precocious*. (lat. *praecox*, *-ocis* = care se coace înainte de vreme, din *praecoquo*, *-coquere* = a se coace mai devreme, din *prae* = înainte + *coquo*, *-ere* = a coace) **1.** Care se dezvoltă fizic sau psihic înainte de vârsta normală, mai matur; **2.** Manifestări care apar în perioada de debut al unei boli sau chiar înainte.

Precoloană / *Precolumn*. Sin. *Coloană de protecţie*. În cromatografia de lichide, coloană cu lungime mică umplută cu acelaşi material ca şi coloana ce realizează separarea, plasată între injector şi coloana propriu-zisă. Precoloana îndepărtează impurităţile care se pot lega ireversibil de faza staţionară pe care o degradează.

Precomă / *Precoma*. (*pre-* + gr. *koma* = somn adânc) Stare neuropsihică dinaintea comei.

Preconcentrare / *Preconcentration*. Proces de concentrare a componentelor în urme dintr-un amestec, înainte de analiza propriu-zisă.

Precordial / *Precordial*. (*pre-* + lat. *cor*, *cordis* = inimă) Care se referă la regiunea anterioară a cordului.

Precordialgie / *Precordialgia*. (*pre-* + lat. *cor*, *cordis* = inimă + gr. *algos* = durere) Durere la nivelul zonei precordiale.

Precritic / *Preictal*. (*pre-* + lat. *criticus*, *-a*, *-um* = critic, de la *crisis*, *-is* = criză) Stare care precede o criză.

Precursor / *Precursor*. (lat. *praecursor*, *-oris*= cel care deschide drumul, de la *praecuro*, *-urere* = a alerga înainte) **1.** Studiu, etapă în sinteza unei substanţe sau în dezvoltarea unei celule. **2.** În medicină: semn sau simptom care semnalează apariţia ulterioară a altor semne sau simptome. **3.** Substanţă care poate fi utilizată pentru fabricarea ilicită a substanţelor stupefiante sau psihotrope. Precursorii sunt reglementaţi prin lege. **4.** *Precursor medicamentos* (v.).

Precursor medicamentos / *Pro-drug*. Sin. *Prodrug*, *Promedicament*, *Prodrog* (v.). Denumire generică pentru unele substanţe biologic inactive, rezultate prin modificarea structurii chimice a substanţei active (vitamine, enzime, hormoni); activitatea lor biologică este pusă în evidenţă *in vivo*, prin hidroliza lor, pe cale enzimatică sau neenzimatică. Precursorii sunt mai stabili decât substanţele active respective.

Prednisolon / *Prednisolone* (DCI). $C_{21}H_{28}O_5$. Glucocorticoid sintetic, derivat de hidrocortizon (delta hidrocortizon), de cinci ori mai activ decât cortizonul. Se poate administra *per os*, local sau parenteral (săruri solubile).

Prednison / *Prednisone* (DCI). Glucocorticoid sintetic, derivat de cortizon (delta-cortizon), utilizat ca antiinflamator, de 5 ori mai activ decât cortizonul şi cu slabă acţiune de retenţie a apei şi a sodiului. Se administrează *per os* (comprimate).

Prefloraţie / *Prefloration*. (*pre-* + lat. *florens*, *-ntis* = înflorit) Modul de dispunere şi de pliere a elementelor florale în mugure înainte de deschidere.

Prefoliaţie / *Prefoliation*. (*pre-* + lat. *foliatus*, *-a*, *-um* = frunzos) Modul de dispunere şi de pliere a frunzelor într-un mugure, înainte de deschiderea mugurilor.

Preformulare / *Preformulation*. (*pre-* + lat. *formula*, *-ae* = formă, tipar, model) Etapă a procesului de dezvoltare a unui nou medicament, care furnizează caracteristicile fizico-chimice ale materiilor prime necesare procesului de formulare. Aceasta include studiile desemnate să determine compatibilitatea excipienţilor iniţiali cu substanţele active pentru un produs farmaceutic (biofarmaceutic); investigaţii fizico-chimice şi bioanalitice ca suport pentru formulările experimentale.

Pregnandiol / *Pregnandiol*. (lat. *praegnans*, *-ntis* = gravidă, din *prae* = înainte + *nasco*, *-ere* = a naşte + gr. *dis* = de două ori + *-ol*) Catabolit al progesteronului prezent în urina femeii însărcinate.

Pregnenolol / *Pregnenolone*. Compus intermediar în sinteza hormonilor steroizi, format prin scindarea lanţului lateral al colesterolului între C-20 şi C-22. Are acţiune analoagă foliculinei, progesteronului, hormonilor corticosuprarenali, testosteronului, cu efect spermatogenetic. Preparatele sintetice (p. succinat) sunt utilizate în tratamentul poliartritei reumatoide.

Prehensiune / *Prehension*. (lat. *prehensio*, *-onis* = prindere, din *prehendo*, *-ere* = a apuca, a prinde) Acţiunea de a prinde cu degetele mâinii.

Prehormon / *Prehormone*. Sin. *Prohormon*, *Preprohormon*. (*pre-* + gr. *hormon* = excitat, din *hormaein* = a îndemna, a excita) Precursor al unui hormon; termen pentru hormonii secretaţi în stare inactivă: tiroxină, testosteron, angiotensină.

Prelevare / *Sampling*. (*pre-* + lat. *levo*, *-are* = a scula, a ridica) Acţiunea de a recolta un fragment de ţesut, un produs de secreţie, pentru examene bacteriologice sau anatomopatologice ori în scopul preparării unor autovaccinuri.

Prematur / *Premature*. (lat. *praematurus*, *-a*, *-um* = înainte de vreme, din *pre-* + lat. *maturus*, *-a*, *-um* = copt, matur) Care se produce înainte de termenul său. Ex.: copil născut viu cu o greutate sub 2.500 g sau după o perioadă de gestaţie mai mică de 36 de săptămâni.

Prematuritate / *Prematurity*. Stare a unui copil prematur.

Premaxilar / *Premaxillary*. (*pre-* + lat. *maxilla*, *-ae* = maxilar) Care este situat înaintea maxilarului superior.

Premedicaţie / *Premedication*. (lat. *praemedicatus*, *-a*, *-um* = care a luat înainte un antidot, din *prae* = înainte + *medicatio*, *-onis* = remediu, medicaţie) Medicamente administrate înaintea unui act chirurgical sau a unor investigaţii: antalgice, anxiolitice, sedative, vagolitice, miorelaxante.

Premenopauză / *Premenopause*. (*pre-* + lat. *men*, *-os* = lună + *pausa*, *-ae* = oprire) Perioadă (de până la 10 ani) care precede menopauza, în care se răreşte ovulaţia şi se scade secreţia de progesteron.

Premenstrual / *Premenstrual*. (*pre-* + lat. *menstrualis*, *-e* = referitor la menstruaţie, de la *menstruus*, *-a*, *-um* = în fiecare lună) Perioadă înaintea menstruaţiei.

Premolar / *Premolar*. N.A. *dentes premolares*. (*pre-* + lat. *molaris*, *-is* = măsea) Fiecare dintre cei 8 dinţi (4 superiori şi 4 inferiori), plasaţi câte doi pe fiecare jumătate a maxilarelor, între canini şi molari. Au o coroană bicuspidă şi o singură rădăcină.

Premuniţie / *Premunition*. (lat. *praemunitio*, *-onis* = protecţie, apărare, din *praemunio*, *-iare* = a apăra, a fortifica, de la lat. *prae* = înainte şi *munio*, *-ire* = a întări) **1.** Stare de rezistenţă la suprainfecţie a unui organism deja infectat. **2.** Tip special de imunitate, de protecţie.

Prenarcoză / *Prenarcosis*. Sin. *Premedicaţie*. (*pre-* + gr. *narke* = amorţeală + *-oză*) Administrare de narcotice înainte de o operaţie.

Prenatal / *Prenatal*. (*pre-* + lat. *natalis*, *-e* = referitor la naştere, din *natus*, *-e*, *-um* = născut şi *nascor*, *natus sum*, *nasci* = a se naşte) Care există, survine înainte de naştere.

Preoperator / *Preoperative*. (*pre-* + lat. *opero*, *-ari* = a lucra, din *opus*, *operis* = lucrare, muncă) Stare care precede o operaţie.

Preparare / *Preparation*, *Manufacturing*, *Preparing*, *Compounding*. (*preparo-*) **1.** Operaţie cu caracter tehnic care cuprinde: producţia, condiţionarea şi ambalarea unui produs fabricat în industria farmaceutică. **2.** Succesiune de operaţii farmaceutice la care sunt supuse substanţa(ele) activă(e) şi substanţele auxiliare necesare pentru obţinerea unui medicament. Ex.: în cazul unei soluţii: cântărire, dizolvare, filtrare, completare la masa prevăzută, condiţionare în sticlă (aplicarea dopului şi a etichetei).

Preparare aseptică / *Aseptic preparation*. Metodă de preparare a formelor farmaceutice sterile care se aplică în cazul substanţelor medicamentoase termolabile, formulate sub formă de pulberi, soluţii sau suspensii, seruri, vaccinuri etc. Întregul echipament de lucru, substanţele auxiliare şi recipientele de condiţionare primară vor fi în prealabil sterilizate, iar operaţiile se vor efectua în compartimente sterile (incinte sau boxe sterile). Această tehnologie este utilizată în fabricile de medicamente şi în laboratoarele de soluţii sterile.

Preparare radiofarmaceutice / *Radiopharmaceutics preparation*. Manipularea şi etichetarea kiturilor cu radionuclid extras din generatoare sau precursori radioactivi într-un spital. Kiturile, generatoarele sau precursorii trebuie să aibă o autorizaţie de punere pe piaţă (APP).

Preparat / *Prepared*. (*preparo-*) Lucru bun, obţinut, preparat, procesat înaintea utilizării sale.

Preparat farmaceutic / *Pharmaceutical dosage form*, *Pharmaceutical preparation*, *Pharmaceutical product*, *Pharmaceutics*, *Prefabricated drug*. Sin. *Formă farmaceutică*, *Formă galenică*, *Produs farmaceutic*, *Produs medicamentos*, *Formă medicamentoasă*, *Preparat galenic*, *Specialitate farmaceutică* (în cazul medicamentului industrial), *Produs industrial*. Medicament de consistenţă lichidă, semisolidă sau solidă ce conţine una sau mai multe substanţe auxiliare (solvenţi, vehicule, excipienţi, adjuvanţi, aditivi) supuse unor operaţii farmaceutice şi care este prezentat sub o formă farmaceutică adaptată unei boli, cu bună toleranţă, stabilitate, eficacitate şi cu facilitate de administrare directă către pacient.

Preparat individual / *Individual preparation*. Prepararea realizată „ex tempore" a unui medicament destinat unui individ dat.

Preparate administrate pe mucoase / *Mucosal preparations*. Forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide administrate pe mucoasele corpului fie pentru tratarea directă a afecţiunilor *locale*: nas, gât, ureche, ochi, cavitatea orală, rect, vagin, fie pentru realizarea unei acţiuni *generale*, mai ales căile: sublinguală, rectală şi mai rar nazală. FR X, supl. 2004 şi Ph. Eur 7th includ următoarele forme: preparate rectale (*Rectal preparations*), preparate vaginale (*Vaginal preparations*), bujiuri (*Sticks*); tampoane medicinale (*Tampons medicated*); preparate pentru ureche (*Ear preparations*), preparate pentru nas (*Nasal preparations*), preparate pentru ochi (*Eye preparations*), preparate pentru inhalaţie (*Preparations for inhalations*), spume medicamentoase (*Foams, medicated*) şi preparate oromucozale (*Oromucosal preparations*). În această grupă sunt introduse şi forme mai puţin studiate, care au o compoziţie şi o tehnologie asemănătoare cu cele ale supozitoarelor: alveoconurile (*aleveolus cones*), care se introduc în cavitatea dentară după extracţia dintelui, şi ceratele labiale (*lipsticks*); alte forme sunt rinoconurile (nazale), care azi nu se mai folosesc (FR X, supl. 2004).

Preparate auriculare / *Ear preparations* (*Auricularia*). (lat. *praeparatio*, *-onis* şi *praeparatus*, *-us* = pregătire, de la *praeparo*, *-are* = a pregăti + lat. *auricula*, *-ae* = ureche, dim. de la *auris*, *-is* = ureche) Forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide destinate insuflării sau aplicării în conductul auditiv extern sau pentru spălări auriculare. Conţin, în general, una sau mai multe substanţe active într-un vehicul corespunzător. Pot să mai conţină agenţi de: izotonizare, de izohidrizare, viscozifianţi, pentru creşterea solubilităţii substanţelor active, stabilizanţi antioxidanţi, conservanţi. Se disting mai multe categorii de preparate auriculare: picături şi spray-uri, preparate semisolide, pulberi, soluţii pentru spălături şi tampoane auriculare.

Preparate auriculare semisolide / *Semi-solid ear preparations*. Forme farmaceutice semisolide destinate aplicării în conductul auditiv extern, dacă este necesar, cu ajutorul unui tampon impregnat cu preparat. Sunt condiţionate în recipiente prevăzute cu aplicator adecvat.

Preparate bucofaringiene / *Oromucosal preparations* (*Praeparationes bucales*). (lat. *praeparatio*, *-onis* şi *praeparatus*, *-us* = pregătire, de la *praeparo*, *-arare* = a pregăti + lat. *bucca*, *-ae* = buca obrazului + gr. *pharynx*, *-os* = faringe) Sunt forme farmaceutice solide, semisolide sau lichide, care conţin una sau mai multe substanţe active, destinate administrării în cavitatea orală şi/sau în faringe, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic. Preparatele destinate obţinerii unui efect local pot fi concepute pentru administrarea pe o anumită parte a cavităţii orale, precum gingia (*preparate gingivale*) sau faringele (*preparate orofaringiene*). Preparatele destinate obţinerii unui efect sistemic sunt concepute pentru a fi, în primul rând, absorbite într-unul sau mai multe locuri ale mucoasei orale (de exemplu, *preparatele sublinguale*). *Preparatele mucoadezive* sunt destinate a fi reţinute în cavitatea orală, prin aderenţă la epiteliul mucoasei, şi pot modifica absorbţia sistemică a substanţei active la locul de aplicare. Pentru multe preparate bucofaringiene este posibil ca o anumită porţiune din substanţele active să fie înghiţită şi absorbită în tractul gastrointestinal. Se disting următoarele preparate: soluţii pentru gargarisme, ape de gură, soluţii gingivale, soluţii şi suspensii, preparate semisolide (gel gingival, pastă gingivală, gelul bucofaringian, pastă bucofaringiană), picături, spray-uri bucofaringiene şi sublinguale (incluzând spray-urile orofaringiene); pastile şi pastile moi, comprimate de supt, comprimate sublinguale şi bucale, capsule bucofaringiene şi preparate mucoadezive.

Preparate bucofaringiene mucoadezive / *Mucoadhesive oromucosal preparations*. Acestea conţin una sau mai multe substanţe medicamentoase şi sunt destinate unei absorbţii sistemice prin mucoasa bucală pentru o perioadă prelungită de timp. Ele pot fi ca tablete bucale sau ca alte preparate solide sau semisolide. Tabletele bucale mucoadezive se prepară prin comprimarea de mono- sau multistraturi în tablete. Ele conţin uzual polimeri hidrofili, care se umectează cu saliva şi formează un hidrogel flexibil care aderă de mucoasa bucală.

Preparate bucofaringiene semisolide / *Semi-solid oromucosal preparations*. Preparate farmaceutice semisolide sau geluri hidrofile sau paste destinate administrării în cavitatea orală sau într-o anumită parte a cavităţii orale. Aceste preparate trebuie să corespundă prevederilor de la *Preparate semisolide pentru aplicaţii cutanate*.

Preparate de inhalat destinate transformării în vapori / *Preparations intended to be converted into vapors*. Sin. *Inhalaţii*. Sunt soluţii, dispersii sau solide. Aceste preparate sunt, în general, introduse în apă caldă, iar vaporii care se formează sunt inhalaţi.

Preparate diadermice / *Diadermical forms*. (gr. *dia* = prin + *derma*, *-atos* = piele) Preparate farmaceutice topice, care penetrează prin piele şi se distribuie în sistemul limfatic şi în cel sangvin, având un efect sistemic, deci are loc o absorbţie transcutanată.

Preparate din produse vegetale / *Products of vegetal materials*. (lat. *Plantae medicinales praeparatore*) Se obţin prin supunerea produselor vegetale la diferite tratamente: extracţie, distilare, fracţionare, presare, purificare, concentrare sau fermentare. Acestea includ produse vegetale concasate sau pulverizate, tincturi, extracte, uleiuri volatile, sucuri obţinute prin presare şi exudate prelucrate. *Produsele vegetale instant pentru ceaiuri* sunt pulberi sau granule ale unuia sau ale mai multor preparate din produse vegetale, destinate preparării extemporanee a unei soluţii pentru uz oral.

Preparate farmaceutice presurizate / *Pressurised pharmaceutical preparations*. (lat. *Praeparationes pharmaceutical in vasis cum pressu*) Sunt forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide, condiţionate în recipiente speciale, sub presiunea unui gaz. Conţin una sau mai multe substanţe active. Preparatul este eliberat din recipient cu ajutorul unei valve corespunzătoare, sub formă de aerosol (dispersie de particule solide sau lichide într-un gaz, mărimea particulelor fiind adaptată căii de utilizare) sau a unui jet lichid sau semisolid, de ex.: o spumă. Presiunea necesară emiterii preparatului este realizată de către gaze propulsoare. Formele farmaceutice sunt: soluţii, emulsii sau suspensii. Sunt destinate aplicării locale, pe piele sau pe mucoase sau prin inhalare. Pot conţine: solvenţi, solubilizanţi, emulgatori, agenţi de suspendare; adăugarea de lubrifianţi evită blocarea valvei.

Preparate homeopatice / *Homeopathic preparations*. Medicamente obţinute din suşe homeopatice prin metoda diluţiilor succesive, numite hahnemaniene (după numele medicului german Samuel Hahnemann, care a pus la punct medicina homeopată).

Preparatul este denumit printr-un nume latin al suşei, urmat de indicaţia gradului de diluţie. V. *Medicamente homeopate.*

Preparate industriale / *Industrial preparations, Pharmaceutical products.* V. *Medicamente industriale.*

Preparate injectabile / *Injections.* Sin. *Injecţii.* (*preparo-* + lat. *iniectio, -onis* = introducere, injectare, de la *iniectare* = a arunca în, din *in* = în + *iactare* = a arunca) Fac parte din *Preparate parenterale.* Forme farmaceutice sterile ca soluţii, emulsii sau suspensii. Se prepară prin dizolvarea, emulsionarea sau prin suspendarea substanţelor active şi eventual a substanţelor auxiliare în apă pentru preparate injectabile, într-un lichid steril neapos adecvat sau într-un amestec al acestor 2 vehicule. *Soluţiile injectabile* trebuie să fie lichide limpezi şi practic lipsite de particule în suspensie. *Emulsiile injectabile* nu trebuie să prezinte semne de coalescenţă a fazelor. *Suspensiile injectabile* pot prezenta un sediment uşor redispersabil prin agitare, obţinându-se o suspensie suficient de omogenă şi stabilă, care să permită eliberarea unei doze corecte. Preparatele mutidoză pot conţine un conservant antimicrobian adecvat. În general, preparatele injectabile sunt condiţionate în recipiente unidoză. Se administrează i.v., i.m., s.c. şi pe alte căi injectabile cu ajutorul seringii cu piston. Se mai numesc şi soluţii pentru administrări parenterale cu volum mic (engl. *small volum parenteral*, abr. SVP).

Preparate lichide condiţionate în inhalatoare presurizate cu valvă dozatoare / *Pressurised metered-dose preparations for inhalation.* Sunt soluţii, suspensii sau emulsii condiţionate în recipiente speciale, prevăzute cu o valvă dozatoare şi menţinute sub presiune datorită unui gaz sau a unor amestecuri de gaze propulsoare adecvate, sub formă lichefiată care pot fi folosite şi ca solvenţi. Mai conţin cosolvenţi, solubilizanţi sau stabilizanţi. Doza eliberată, după o singură apăsare, corespunde dozei individuale, care trebuie administrată pacientului.

Preparate lichide de inhalat / *Liquid preparations for inhalation.* Sunt preparate farmaceutice sub formă de lichide sau dispersii (soluţii, suspensii). Dispersiile sunt uşor redispersabile prin agitare şi rămân stabile şi omogene pentru a permite prelevarea dozei corecte. Se disting trei categorii: 1. preparate destinate transformării în vapori; 2. preparate lichide dispersate cu ajutorul nebulizatoarelor; 3. preparate lichide condiţionate în inhalatoare presurizate cu valvă dozatoare.

Preparate lichide dispersate în aerosoli cu ajutorul nebulizatoarelor / *Liquid preparations for nebulization.* Sin. *Nebulizaţii, Pulverizaţii, Aerosoli, Spray-uri.* Preparatele lichide destinate transformării în aerosoli cu ajutorul nebulizatoarelor, cu funcţionare continuă sau cu valvă dozatoare, sunt soluţii, suspensii sau emulsii. Pot conţine cosolvenţi sau solubilizanţi adecvaţi pentru creşterea solubilităţii substanţelor active. Preparatele lichide *concentrate*, destinate administrării cu ajutorul nebulizatoarelor cu funcţionare continuă, sunt diluate înainte de utilizare la volumul prevăzut cu solventul indicat. Preparatele lichide pot fi obţinute din pulberi; pH-ul soluţiei este între 3-8,5. Suspensiile şi emulsiile sunt uşor redispersabile prin agitare şi rămân suficient de stabile pentru a permite prelevarea dozei corecte. Preparatele apoase pot conţine un conservant antimicrobian. Nebulizatoarele cu funcţionare continuă sunt dispozitive care transformă lichidele în aerosoli cu ajutorul unui gaz sub presiune, vibraţii ultrasonice sau alte metode. Aceste dispozitive permit eliberarea dozei, cu o viteză adecvată şi cu o dimensiune a particulelor care asigură depunerea lor până la nivelul plămânilor. Nebulizatoarele cu valvă dozatoare sunt dispozitive care transformă lichidele în aerosoli, cu ajutorul gazului sub presiune, vibraţiilor ultrasonice sau altor metode. Volumul de lichid nebulizat este dozat astfel încât doza de aerosol emisă să poată fi inhalată în timpul unei singure inspiraţii.

Preparate lichide pentru aplicaţii cutanate / *Liquid preparations for cutaneous application.* (lat. *Praeparations liquidae ad usum dermicum*) Sunt preparate lichide cu viscozităţi diferite destinate pentru o eliberare locală sau transdermică a ingredientelor active. Ele sunt soluţii, emulsii sau suspensii care pot conţine una sau mai multe substanţe active într-un vehicul adecvat. Aceste preparate pot conţine conservanţi antimicrobieni corespunzători, antioxidanţi şi alţi excipienţi precum stabilizanţi, emulgatori, agenţi de creştere a viscozităţii. Atunci când aceste preparate sunt condiţionate în recipiente presurizate, ele trebuie să corespundă prevederilor din monografia „Peparate farmaceutice presurizate". Preparatele destinate aplicării pe pielea grav lezată trebuie să fie sterile. Se utilizează: spirturi, mixturi, loţiuni, şampoane şi spume.

Preparate lichide pentru uz oral / *Liquid preparations for oral use* (*Praeparationes liquidae peroraliae*). Forme farmaceutice lichide ca: soluţii, emulsii sau suspensii ce conţin una sau mai multe substanţe active, într-un vehicul corespunzător. Anumite preparate lichide pentru uz oral sunt constituite din substanţe active lichide utilizate ca atare. Unele preparate lichide pentru uz oral sunt obţinute prin diluarea preparatelor lichide concentrate sau prin dizolvarea, respectiv suspendarea unor pulberi sau granule destinate obţinerii de soluţii sau suspensii orale, de picături orale sau de siropuri, utilizând un vehicul corespunzător. Vehiculele utilizate sunt alese în funcţie de natura substanţei (lor) active, astfel încât să confere preparatului caracteristici organoleptice corespunzătoare utilizării prevăzute. Mai pot conţine: conservanţi antimicrobieni, antioxidanţi şi alţi excipienţi ca: agenţi de dispersare, de suspendare, viscozifianţi, emulgatori, sisteme tampon, umectanţi, stabilizanţi, solubilizanţi, aromatizanţi, edulcoranţi şi coloranţi autorizaţi de autoritatea competentă. *Emulsiile* pot prezenta semne de coalescenţă a fazelor, dar sunt uşor redispersate prin agitare. *Suspensiile* pot prezenta un sediment, care este uşor redispersabil prin agitare, astfel încât să se obţină o suspensie omogenă, stabilă, care să permită administrarea unei doze corecte. Se disting următoarele preparate lichide de uz oral: soluţii, emulsii, suspensii, pulberi şi granule pentru soluţii sau suspensii orale, picături, pulberi pentru picături orale, siropuri, pulberi şi granule pentru siropuri.

Preparate magistrale / *Prescriptions.* V. *Medicamente magistrale.*

Preparate nazale / *Nasal preparations* (*Nasalia*). (*preparo-* + lat. *nasus, -us* = nas) Forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide destinate administrării în cavitatea nazală, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic. Pot conţine una sau mai multe substanţe active. Preparatele nazale trebuie să fie, pe cât posibil, neiritante şi să nu afecteze mucoasa nazală sau cilii acesteia. Preparatele nazale apoase sunt, în general, soluţii izotonice şi pot conţine adjuvanţi ca: viscozifianţi, agenţi de stabilizare a pH-ului, agenţi de creştere a solubilităţii substanţei active. Preparatele nazale sunt condiţionate în recipiente unidoză sau multidoză, prevăzute eventual cu un dispozitiv de administrare corespunzător, care să evite introducerea de agenţi de contaminare. Pot conţine un conservant antimicrobian, într-o concentraţie adecvată, cu excepţia cazului când preparatul însuşi are proprietăţi antimicrobiene. Se disting mai multe categorii de preparate nazale: picături, spray-uri, pulberi, preparate semisolide, soluţii pentru spălături nazale, creioane nazale.

Preparate nazale semisolide / *Semi-solid nasal preparations.* Forme farmaceutice semisolide care trebuie să corespundă prevederilor din monografia „Preparate semisolide pentru aplicaţii cutanate". Recipientele de condiţionare sunt adaptate pentru a elibera produsul la locul de aplicare.

Preparate oficinale / *Officinal preparations.* V. *Medicamente oficinale.*

Preparate oftalmice / *Eye preparation.* Sin. *Preparate oculare, Colire.* (*Collyria, Ophthalmica*). (*preparo-* + gr. *ophthalmos* = ochi) Forme farmaceutice sterile, lichide, semisolide sau solide destinate administrării pe globul ocular şi/sau pe conjunctivă sau aplicării în sacul conjunctival. Se disting următoarele categorii de preparate oftalmice: picături, soluţii pentru băi oculare, pulberi pentru soluţii oftalmice sau pentru băi oculare, forme semisolide, inserte oftalmice.

Preparate oftalmice semisolide / *Semi-solid eye preparations*. Forme farmaceutice semisolide ca unguente sau geluri sterile, destinate aplicării pe conjunctivă. Conţin una sau mai multe substanţe active dizolvate sau dispersate (emulsionate, suspendate) într-o bază de unguent corespunzătoare şi au un aspect omogen. Aceste preparate trebuie să corespundă prevederilor din monografia „Preparate semisolide pentru aplicaţii cutanate”. Baza de unguent utilizată nu trebuie să irite conjunctiva. Preparatele oftalmice semisolide sunt condiţionate în tuburi de capacitate mică, sterilizate, pliabile, prevăzute sau însoţite de o canulă, cu un conţinut maxim de 5 g preparat; trebuie închise pentru a preveni contaminarea microbiană. Se pot condiţiona şi în recipiente unidoză corespunzătoare. Recipientele sau terminaţiile tuburilor au o formă care facilitează administrarea, fără risc de contaminare. Tuburile sunt securizate.

Preparate opoterapice / *Biopreparations*. Sin. *Biopreparate*, *Organopreparate*. Medicament obţinut din produse biologice (organe sau ţesuturi, glande animale), proaspete, congelate sau uscate sub formă de: soluţii extractive, pulberi liofilizate, substanţe active pure izolate (hormoni, enzime, vitamine). Ele se prelucrează în diferite forme farmaceutice ca soluţii injectabile, comprimate, unguente, supozitoare, drajeuri etc.

Preparate orale / *Oral preparations*. Sin. *Preparate de uz intern*. Forme farmaceutice de uz intern care se administrează prin gură, prin înghiţire, medicamentul urmând traseul normal al alimentelor, tractusul digestiv.

Preparate parenterale / *Parenteral preparations* (*Parenteralia*). (*preparo-* + gr. *para* = în afară de + gr. *enteron* = intestin + *-al*) Forme farmaceutice sterile destinate administrării prin injectare, perfuzare sau prin implantare în corpul uman sau în cel animal. Se pot adăuga agenţi de izotonie, pentru ajustarea pH-ului, de creştere a solubilităţii, pentru asigurarea stabilităţii fizico-chimice a substanţelor active sau pentru asigurarea unei acţiuni antimicrobiene. Adjuvanţii adăugaţi nu trebuie să afecteze activitatea terapeutică a preparatului şi în concentraţiile utilizate să nu provoace efecte toxice sau iritaţii locale grave. Recipientele destinate preparatelor parenterale (fiole, flacoane, pungi din plastomer, seringi preumplute) sunt fabricate, pe cât posibil, din materiale suficient de transparente, care să permită verificarea vizuală a conţinutului cu excepţia implanturilor şi a altor cazuri justificate şi autorizate. Se disting următoarele categorii de preparate parenterale: *medicamente injectabile*, *perfuzabile*, *concentrate pentru soluţii injectabile sau perfuzabile*, *pulberi pentru soluţii injectabile sau perfuzabile*, *implanturi* (v.).

Preparate peliculogene / *Film preparations*. V. *Pelicule medicamentoase*.

Preparate pentru inhalat / *Preparations for inhalation* (*Inhalanda*). Sunt forme farmaceutice lichide sau solide, destinate administrării sub formă de vapori sau aerosoli, la nivelul plămânilor, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic. Pot conţine una sau mai multe substanţe active, dizolvate sau dispersate într-un solvent adecvat. Pot să conţină în funcţie de modul lor de obţinere, gaze propulsoare, cosolvenţi, diluanţi, conservanţi antimicrobieni, solubilizanţi, agenţi de stabilizare etc. Aceste substanţe auxiliare nu trebuie să afecteze funcţionarea fiziologică a mucoasei tractului respirator şi cilii acesteia. Preparatele care trebuie să fie administrate sub formă de spray-uri (particule solide sau lichide dispersate într-un gaz) sunt administrate cu: nebulizator, inhalator presurizat cu valvă dozatoare, inhalator cu pulbere uscată. Preparatele de inhalat sunt condiţionate în recipiente multidoză (în recipiente presurizate sau nu) sau unidoză.

Preparate pentru irigaţii / *Preparations for irrigation* (*Praeparationes ad irrigationem*). (*preparo-* + lat. *irrigo*, *-are* = a iriga, de la *rigare* = a uda) Fac parte din *Preparatele parenterale*. Forme farmaceutice sterile, de volum mare, destinate irigării cavităţilor interne ale organismului, leziunilor şi suprafeţelor corporale, de exemplu în timpul procedeelor chirurgicale. Se obţin prin dizolvarea uneia sau mai multor substanţe active în „Apă pentru preparate injectabile” sau sunt constituite numai din apă. În acest ultim caz, ele au eticheta „Apă pentru irigaţii”. În general, soluţiile pentru irigaţii sunt izotonizate, lichide limpezi, practic lipsite de particule în suspensie. Preparatele pentru irigaţii sunt condiţionate în recipiente unidoză.

Preparate pentru mai mulţi indivizi, „pe lot” / *More individual preparations*, *Batch preparations*. Preparare realizată anterior, a unui medicament, repartizat în mai multe unităţi de condiţionare, destinat pentru mai multe persoane.

Preparate perfuzabile / *Infusions*. Sin. *Perfuzii*. (*preparo-* + lat. *perfusio*, *-onis* = stropire, udare, de la *perfundo*, *-ere* = a stropi, a inunda, din *per* = prin + *fundo*, *-ere* = a vărsa) Fac parte din formele parenterale. Sunt forme farmaceutice sterile lichide ca soluţii apoase sau emulsii L/H (în care apa este faza externă), izotonizate şi destinate în principal administrării în volum mare (peste 100 mL sau mai mare). Aceste forme nu conţin conservanţi antimicrobieni. *Soluţiile perfuzabile* sunt lichide limpezi şi practic lipsite de particule în suspensie. *Emulsiile perfuzabile* nu trebuie să prezinte semne de separare a fazelor. Perfuziile se indică pentru: a asigura reglarea dezechilibrului hidric şi ionic al organismului, pentru restabilirea echilibrului acido-bazic, rol energetic, în metabolismul reconstituant, nutriţie parenterală şi nutriţie totală parenterală, ca înlocuitoare de plasmă, mai rar ca perfuzii medicamentoase, dializă peritoneală şi hemodializă, nutriţie enterală / hiperalimentaţie enterică; se administrează în principal i.v. cu ajutorul aparatului de perfuzare. Se mai numesc şi soluţii pentru administrări parenterale de volum mare (engl. *Large volum parenteral*, abr. LVP).

Preparate radiofarmaceutice / *Radiopharmaceutical preparations*, *Radiopharmaceuticals*. Sin. *Radiofarmaceutice*, *Medicamente radioactive*, *Substanţe farmaceutice marcate*. (lat. *Radiopharmaceutica*) (lat. *praeparatus* = pregătire, de la *praeparo*, *-are* = a pregăti; *radius* = rază; gr. *pharmakon* = remediu, egipt. *farmaki* = care conferă siguranţă) Sunt forme farmaceutice de radioelemente artificiale, care conţin unul sau mai mulţi radionuclizi, destinate administrării la om, în scop terapeutic sau de investigaţie. După administrarea medicamentului, prezenţa şi localizarea lui în corp sunt detectate prin metode speciale, de înregistrare a radioactivităţii admise. Sunt considerate preparate radiofarmaceutice următoarele: a. *Produs radiofarmaceutic*: orice medicament care, atunci când este gata pentru utilizare, conţine unul sau mai mulţi radionuclizi (izotopi radioactivi), introduşi pentru scopuri medicale; b. *Generator de radionuclizi*: orice sistem care conţine un radionuclid părinte fixat, de la care se obţine un radionuclid fiică prin eluţie sau prin orice altă metodă, folosit într-un produs radiofarmaceutic; c. *Trusă* (*kit*) pentru preparate radiofarmaceutice: orice preparat care urmează să fie reconstituit sau combinat cu radionuclizi în produsul radiofarmaceutic final, în mod obişnuit anterior administrării lui; d. *Precursor radionuclidic*: orice alt radionuclid produs pentru radiomarcarea altei substanţe înaintea administrării. După administrarea medicamentului, prezenţa şi localizarea acestuia în corp sunt detectate prin metode speciale, de înregistrare a radioactivităţii emise.

Preparate rectale / *Rectal preparations*. (lat. *Rectalia*) Sunt preparate lichide, solide sau semisolide, destinate administrării rectale, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic sau pentru stabilirea unui diagnostic. Se disting următoarele preparate rectale: 1. supozitoare; 2. capsule moi rectale; 3. soluţii, emulsii şi suspensii rectale; 4. pulberi şi comprimate pentru soluţii sau suspensii rectale; 5. preparate rectale semisolide; 6. spume rectale; 7. tampoane rectale.

Preparate semisolide pentru aplicaţii cutanate / *Semi-solid preparations for cutaneous application.* (lat. *Praeparationes molles ad usum dermicum*) Aceste preparate sunt destinate pentru aplicaţii cutanate, în vederea unei eliberări locale sau transdermice a substanţelor active sau pentru acţiunea lor emolientă sau protectoare; au un aspect omogen. Sunt constituite dintr-o bază de unguent simplă sau compusă, în care sunt dispersate sau dizolvate, una sau mai multe substanţe active. În funcţie de compoziţia sa, baza de unguent poate avea o influenţă asupra activităţii preparatului. Bazele de unguent utilizate pot fi substanţe auxiliare de origine naturală sau sintetică, putând fi monofazice sau polifazice. În funcţie de natura bazei de unguent, preparatul poate avea proprietăţi hidrofile sau hidrofobe. Aceste preparate pot conţine: conservanţi antimicrobieni, antioxidanţi, stabilizanţi, emulgatori, agenţi de creştere a viscozităţii şi agenţi de penetrare. Preparatele destinate aplicării pe pielea grav lezată trebuie să fie sterile. Se disting mai multe categorii de preparate semisolide pentru aplicaţii cutanate: unguente, creme, geluri, paste, cataplasme şi emplastre medicamentoase (v.).

Preparate uretrale semisolide / *Semisolid urethral preparations.* Sunt unguente cu baze grase, creme sau geluri, mai rar paste. Se administrează pe mucoasa uretrală cu ajutorul unui aplicator adecvat. Se utilizează mai rar, în special pentru lubrifierea dispozitivelor utilizate pentru examenul de diagnostic.

Preparate vaginale / *Vaginal preparations.* (lat. *Vaginalia*) Sunt preparate lichide, semisolide sau solide destinate administrării vaginale, în general pentru o acţiune locală. Ele pot conţine una sau mai multe substanţe active, într-un excipient adecvat. Se disting următoarele preparate vaginale: 1. ovule (supozitoare vaginale şi pesarii); 2. tablete vaginale; 3. capsule vaginale; 4. soluţii, emulsii şi suspensii vaginale; 5. tablete şi pulberi pentru soluţii şi suspensii vaginale; 6. preparate semisolide vaginale; 7. spume vaginale; 8. tampoane vaginale medicamentoase (FR X, supl. 2004, Ph. Eur 7th).

Preparate vaginale semisolide / *Semisolid vaginal preparations.* Sunt unguente cu baze grase, creme sau geluri; se condiţionează în recipiente unidoză, prevăzute cu dispozitiv de aplicare.

Preparo- / *Preparo-.* (lat. *praeparatio, -onis* şi *praeparatus, -us* = pregătire, de la *praeparo, -arare* = a pregăti, a pune în stare, a cultiva, din *prae* = înainte + *paro, -parare* = a găti, a procura) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un produs, preparat, fabricat anterior.

Prepeptid / *Prepeptide.* Produs primar al traducerii ARN mesager al unei proteine, ce conţine încă secvenţa semnal sau de adresare.

Prepiloric / *Prepyloric.* (*pre-* + lat. *pylorus, -i*, gr. *pyloros* = portar, din gr. *pyle* = poartă + *ouros* = portar) În raport cu partea proximală a pilorului.

Preprandial / *Preprandial.* (*pre-* + lat. *prandium, -ii* = prânz) Care se administrează sau survine înainte de masă, de prânzuri.

Preput / *Prepuce.* N.A. *preputium penis.* (lat. *praeputium, -ii* = preput) Repliu cutaneomucos care înconjoară glandul penisului; el este ataşat la faţa inferioară a glandului, prin frâul preputului. Se descrie şi un preput al clitorisului (N.A. *preputium clitoridis*). Se elimină la bărbat prin circumcizie.

Pres-, Preso- / *Press-, Presso-.* (lat. *pressus, -a, -um* = presat, apăsat, din *presso, -are* = a presa) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la presare, apăsare, presiune.

Presbiţie / *Presbytia.* Sin. *Presbitism, Prezbiopie.* Tulburare de acomodare în general, datorată vârstei, în care distingerea obiectelor apropiate se realizează cu dificultate. Este cauzată de diminuarea puterii de acomodare a ochiului, prin scăderea elasticităţii cristalinului.

Prescriere pe doză totală / *Total dose prescription.* (lat. *praescriptio divisa*) Mod de prescriere, de către medic, în reţetă, a cantităţii totale de substanţă sau substanţe medicamentoase, care trebuie împărţită în numărul de doze indicat în posologie.

Prescriere pe doză unitară / *Single dose prescription.* (lat. *praescriptio multiplicata*) Mod de prescriere, de către medic, în reţetă, a cantităţii de substanţă, pe doză unică. Pentru a prepara forma farmaceutică, se multiplică doza pentru o dată prescrisă (doza unică) cu numărul de doze indicat de medic în posologie.

Prescripţie / *Prescription.* V. *Reţetă.*

Prescripţie medicală / *Medical prescription, Prescription.* Sin. *Prescripţie, Reţetă* (v.). (lat. *praescriptio, -onis* = titlul, prefaţa, legea + lat. *medicus, -a, -um* = medical) Document scris, semnat şi parafat de un medic, ce recomandă un tratament medical unui pacient, clar identificat şi care autorizează eliberarea de către farmacist a unei cantităţi determinate de medicament, aflate sub controlul legislaţiei naţionale în domeniu.

Presenil / *Presenile.* (*pre-* + lat. *senilis, -is* = bătrânesc, de la *senex, senis* = bătrân) Stare care precede îmbătrânirea.

Presinaptic / *Presynaptic.* Care are o poziţie în faţa unei sinapse.

Presistolic / *Presystolic.* Care precede sistola.

Presiune / *Pressure.* (*pres-*) Mărime fizică numeric egală cu raportul dintre mărimea forţei care apasă normal (F) şi uniform pe o suprafaţă (S) şi aria acestei suprafeţe: $P = F/S$. Unitatea de măsură a p. în SI se numeşte Pascal (Pa); 1 Pa = 1 N/m^2. Se mai folosesc, drept unităţi tolerate, bar, torr, atmosferă fizică şi atmosferă tehnică.

Presiune acustică / *Acoustic pressure.* Diferenţa dintre presiunea totală într-un punct al unui câmp acustic şi presiunea statică (presiunea care ar exista în absenţa undelor acustice, egală de obicei cu presiunea atmosferică în acel punct), la un moment dat.

Presiune arterială / *Arterrial pressure.* Sin. *Tensiune arterială.* Presiunea sub care circulă sângele în interiorul arterelor. Variabilă în funcţie de momentele revoluţiei cardiace, ea creşte în timpul sistolei, trecând printr-un maxim (presiune sistolică sau maximă) şi scade în diastolă, trecând printr-un minim (presiune diastolică sau minimă). Presiunea arterială depinde de trei factori fiziologici principali: 1) forţa de contracţie a muşchiului cardiac ventricular; 2) rezistenţa la curgere opusă de arteriole şi capilare; 3) masa sangvină. Presiunea arterială normală la omul adult variază între 150 / 110 şi 90 / 60 mmHg.

Presiune atmosferică / *Atmospheric pressure.* Presiunea exercitată de atmosferă pe suprafaţa Pământului. Presiunea atmosferică normală este egală cu o atmosferă fizică. Se măsoară cu ajutorul barometrelor, în mm Hg. Atmosfera standard este definită de 760 torr sau mm Hg, sau 760.000 µm.

Presiune barometrică / *Barometric pressure.* Sin. *Presiune atmosferică* (v.).

Presiune dinamică / *Dynamic pressure.* Presiune exercitată asupra corpurilor aflate într-un fluid, în mişcare relativă faţă de acesta. Este normală pe direcţia de mişcare şi are expresia: $p = \frac{\rho \cdot v^2}{2}$, unde ρ – densitatea fluidului, v – viteza de curgere a fluidului. După cum mişcarea are loc în aer sau într-un lichid, p. dinamică se numeşte aerodinamică sau hidrodinamică.

Presiune hidrostatică / *Hydrostatic pressure.* Presiune (P) exercitată în toate direcţiile asupra corpurilor situate într-un fluid, aflat în mişcare sau în repaus. Se datorează greutăţii coloanei de fluid de deasupra nivelului considerat, fiind dată de formula $P = \rho \cdot g \cdot h$, unde ρ – densitatea fluidului, g – acceleraţia gravitaţională, h – înălţimea coloanei de lichid.

Presiune internă / *Internal pressure*. Presiune statică pe care stratul superficial de molecule o exercită asupra fluidului din care face parte. Grosimea acestui strat este egală cu raza de acţiune a moleculelor fluidului.

Presiune intracraniană / *Intracranial pressure*. Presiunea dintre craniu şi creier, la nivelul fluidului subarahnoidian.

Presiune intraoculară / *Intraocular pressure*. Sin. *Tensiune intraoculară*. Presiunea exercitată de lichidele conţinute în globul ocular asupra învelişurilor oculare. Se măsoară cu tonometrul, şi în mod normal are valoarea de 10-22 mmHg (15 mmHg).

Presiune limită / *Yield presure*, *Yield stress*. Forţa la care se iniţiază deformarea plastică a particulelor solide.

Presiune oncotică / *Oncotic pressure*. Sin. *Presiune coloid osmotică*. (gr. *oncos* = masă) Presiune dată de puterea de hidratare a proteinelor din plasmă, importantă în schimburile nutritive de la nivelul vaselor capilare sangvine.

Presiune osmotică / *Osmotic pressure*. Presiune statică suplimentară care apare în soluţii de concentraţii diferite, separate printr-o membrană semipermeabilă, producând fenomenul de osmoză. În cazul soluţiilor diluate, p. osmotică este egală cu presiunea gazului ideal, care, la temperatura soluţiei, ocupă un volum egal cu al acesteia şi are un număr de moli egal cu cel al substanţelor dizolvate. Pentru soluţiile diluate, p. osmotică este dată de legea Van't Hoff: $\pi = \frac{C}{\mu} \cdot R \cdot T$, unde: C – concentraţia substanţei dizolvate, μ – masa molară a acesteia, R – constanta universală a gazelor, T – temperatura absolută a soluţiei. P. osmotică se măsoară cu ajutorul osmometrelor. **1.** În fizică, presiunea parţială într-o soluţie, dată de prezenţa unui solut (substanţă în soluţie) şi care se manifestă atunci când soluţia este pusă în contact cu un compartiment conţinând solventul pur, între care se află o membrană semipermeabilă. În timp ce moleculele de solvent circulă libere dintr-un sens în altul, moleculele solutului ating (bat) această membrană, fără a o putea traversa, exercitând asupra ei o presiune, ca moleculele unui gaz pe pereţii recipientului care îl include. Aceasta reprezintă presiunea osmotică a soluţiei. Dacă membrana semipermeabilă este fixată între două compartimente, care conţin aceleaşi soluţii, dar de concentraţii diferite, experienţa arată că solventul trece progresiv din compartimentul unde concentraţia este mai mică spre cel cu concentraţia mai mare, până la egalizarea concentraţiilor. **2.** În biologie, presiune exercitată de particulele de substanţe dizolvate asupra membranelor semipermeabile, ioni, molecule, care nu pot să difuzeze liber prin membranele biologice (K^+, Na^+, Cl^-, SO_3^{2} etc.). Mediul intern al organismului (sângele, limfa etc.) posedă o presiune osmotică variabilă, datorită fie unui exces de eliminare de apă (care constituie solventul), fie unui aport exagerat de substanţe dizolvate (care cresc concentraţia). Dependent de situaţii, solventul traversează membrana semipermeabilă spre soluţia mai concentrată (osmoză, exosmoză, endosmoză), până la egalarea presiunii osmotice (izoosmoză).

Presiune parţială / *Partial pressure*. Presiune exercitată de fiecare component al unui amestec de gaze, dacă ar ocupa singur întregul volum în care se găseşte amestecul respectiv. Conform legii lui Dalton, presiunea totală a amestecului gazos este egală cu suma presiunilor parţiale exercitate de către fiecare component în parte.

Presiune pozitivă / *Positive pressure*. Orice presiune mai mare decât presiunea atmosferică.

Presiune venoasă / *Venous pressure*. Presiune exercitată de sânge asupra pereţilor venelor într-un punct definit al sistemului nervos.

Presoreceptor / *Pressoreceptor*. Sin. *Baroreceptor* (v.). (*preso-* + lat. *recipio*, *-ere* = a primi)

Presoterapie / *Pressure therapy*. (*presso-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Metodă de tratament mecanic al tulburărilor circulatorii ale membrelor, cu ajutorul unui aparat legat la un compresor alternativ.

Presurizare / *Pressurization*. Metodă de a menţine presiunea ambiantă într-o cabină (avion, navă cosmică, costum de scafandru), pentru a preveni tulburările determinate de modificările presiunii din mediu.

Preţ de referinţă / *Reference price*. Preţ pe care cumpărătorii îl ţin minte şi pe care îl iau în considerare, atunci când analizează un anumit produs.

Preţintire / *Pre-target*. Administrarea separată a ligandului de ţintire şi a moleculei farmacologic active. Aceasta presupune preţintirea celulelor specifice cu un ligand şi apoi tratamentul cu o substanţă activă legată de o altă moleculă, care are afinitate ridicată faţă de ligandul folosit în preţintire. Această nouă metodă de terapie este orientată spre bolile intravasculare, în radioimunoterapia ţintită în tratamentul cancerului.

Prevalenţă / *Prevalence*. (lat. *praevalentia*, *-ae* = superioritate) Numărul de persoane dintr-o populaţie cu o boală specifică la un anumit moment. În mod normal, se exprimă ca raport al numărului persoanelor afectate şi populaţia totală.

Preveni (a) / *Prevent* (*to*). (lat. *praevenire* = pentru a preveni) A preîntâmpina consecinţele posibile ale unei acţiuni; a atenţiona; a avertiza; a viza. A face să nu se producă, recurgând la măsuri de precauţie.

Prevenire / *Prevention* (*pre-* + lat. *venio*, *-ire* = a veni) Ansamblul de tehnici ce permit evitarea apariţiei unei boli sau a unui accident.

Preventiv / *Preventive*. Care se referă la o metodă sau la o substanţă utilizată pentru prevenţie (ex.: vaccinare, vaccin). Pentru substanţe se indică termenul de profilactic.

Preventoriu / *Preventorium*. Instituţie sanitară cu rol profilactic, de a primi persoane (cel mai frecvent, copii) predispuse la unele maladii, altădată pentru tuberculoză.

Prevenţie / *Prevention*. Ansamblul de măsuri care au scopul de a împiedica apariţia, agravarea sau extensia anumitor boli.

Prezbi- / *Presby-*. (gr. *presbys* = bătrân) Element de compunere care introduce în termeni referirea la bătrâneţe.

Prezbiopie / *Presbyopia*. Sin. *Presbiopie*, *Presbiţie*, *Presbitism* (v.). (*prezi-* + gr. *ops*, *opos* = vedere, văz)

Prezbitism / *Presbyopia*. Sin. *Presbiţie*, *Presbiopie*, *Prezbiopie*, *Prezbiţie*. (*prezbi-* + gr. *opsis* = vedere) Deficienţă de acomodare a ochiului care începe să se manifeste la om după vârsta de 45-50 de ani. Vederea la distanţă nu se modifică, dar se reduce acomodarea ochiului pentru vizualizarea obiectelor aflate în apropiere, deoarece elasticitatea cristalinului scade. Această deficienţă se corectează prin utilizarea de ochelari cu lentile convergente pentru citit.

Prezentare / *Presentation*. (lat. *presento*, *-are* = a apărea) Fiecare asociere, dozaj, formă de administrare sau capacitate diferită a aceleiaşi specialităţi farmaceutice (medicament industrial), care este eliberat pacientului, deci forma farmaceutică cu toate componentele sale – substanţe medicamentoase, auxiliare, recipientul de condiţionare, accesorii, ambalaj, eticheta şi prospectul.

Prezervativ / *Condom*. (lat. *praeservo*, *-are*, din *prae* = înainte + *servo*, *-are* = a păstra, a menţine) Manşon de cauciuc suplu şi extensibil, închis la un capăt, care se aplică pe penis înaintea unui raport sexual, în scop contraceptiv sau pentru a preveni contaminarea veneriană.

PRF / *PRF*. Abr. pentru engl. *Prescription Record Form*. Medicamente eliberate pe baza unei prescripţii medicale. Se eliberează din farmacii doar pe bază de prescripţie (reţetă) medicală. În general, sunt medicamente care pot avea efecte adverse severe, mai ales dacă sunt administrate în mod neadecvat de către pacient şi fără o supraveghere a evoluţiei bolii de către un medic.

Prim ajutor / *First aid*. Ansamblul de mijloace şi metode utilizate pentru un prim răspuns la starea de urgenţă sanitară, acordat de o persoană instruită în cadrul grupelor sanitare de Cruce Roşie.

Primar / *Primary*. (lat. *primarius*, *-a*, *-um* = primar, din *primus*, *-a*, *-um* = primul) Etapă a unui fenomen, proces, boală care apare prima.

Primi-, Primo- / *Primi-*, *Primo-*. (lat. *primus*, *-a*, *-um* = primul, cel dintâi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la primul.

Primidon / *Primidone*. Sin. *Mysoline*. Derivat de pirimidindionă, cu acţiune anticonvulsivantă, în marele rău epileptic şi în epilepsia psihomotorie, inactiv în micul rău epileptic.

Primipară / *Primipara*. (*primi-* + lat. *paro*, *-ere* = a naşte) Femeie care naşte pentru prima dată (un făt de cel puţin 500 g).

Primitor / *Recipient*. (sl. *priimati* = a primi) Bolnav care primeşte sânge, derivate de sânge, măduvă osoasă (suc medular), grefă de organ de la o altă persoană, numită donator.

Primitor universal / *Universal recipient*. Individ care aparţine grupei sangvine AB, lipsit de izoaglutininele naturale anti-A şi anti-B, teoretic susceptibil să primească sânge din toate grupele. V. şi *Donator universal*.

Primoinfecţie / *Primary phase*. (*primo-* + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = infectat, din *infecto*, *-are* = a strica, a otrăvi) Infecţia unui individ de către un microorganism, pentru prima dată.

Primovaccinare / *First vaccination*. (*primo-* + lat. *vaccinus*, *-a*, *-um* = referitor la vacă, din *vacca*, *-ae* = vacă, de la *vaccină* = variola vacilor) Prima administrare a unui vaccin.

Primul pasaj / *First pass effect*. (engl. *first pass effect* = efectul primului pasaj) Transformarea metabolică (biotransformare) inactivantă a unui medicament absorbit la nivelul intestinului şi condus direct la ficat, prin vena portă, unde el este biotransformat (metabolizat). Efectele pe care le suferă medicamentele administrate pe cale orală şi unele pe calea endorectală. Termenii întregi: *hepatic first pass effect* = efectul primului pasaj hepatic.

Principii active azotate / *Nitrate active principles*. Substanţe organice cu azot în moleculă, de origine vegetală sau animală, cu structură chimică variată; la baza formării lor stau aminoacizii.

Principii amare / *Bitter principles*. Sin. *Substanţe active amare*. Compuşi ternari netoxici care se administrează cu o jumătate de oră înaintea mesei şi determină pe cale reflexă o creştere lentă, dar persistentă a secreţiei gastrice, fără să fie însoţită de secreţia lor.

Principii nutritive / *Nourishing substances*, *Nutrients*. Sin. *Principii alimentare*, *Nutrienţi*, *Trofine*. Componentele alimentelor care prin digestie se absorb în sânge şi în limfă; din proteine – aminoacizii, din grăsimi – acizii graşi şi glicerina, din glucide – glucoza, fructoza etc.

Principii poliuronice / *Polyuronic principles*. Sin. *Poliuronide*. Compuşi macromoleculari naturali, din clasa coloizilor ozogeni, cu anumite caracteristici fizico-chimice, mai importante fiind prezenţa în moleculă a acizilor uronici şi proprietăţile coloidale. Sunt rareori formate din 70-100 unităţi, frecvent cu 1.000-10.000 unităţi monoholozidice cu masa moleculară de ordinul a 10^3-10^8, cu catena liniară sau ramificată, legarea monomerilor între ei fiind de tip α- sau β-glicozidic, în poziţiile 1-4, 1-6, 1-3. Prin hidroliză formează -oze şi acizi uronici: D (+)–glucuronic, D (+)–galacturonic, D (–)–manuronic, D (+)–guluronic. Poliuronidele sunt amestecuri neomogene şi provin din degradarea lamelei pectice sau prin gelificarea întregii membrane celulare. Din această categorie fac parte: pectinele, gumele şi mucilagiile. Se utilizează ca substanţe farmaceutice auxiliare: agenţi de viscozitate, de suspensie, emulgatori, gelifianţi, filmogeni, excipienţi pentru formele solide.

Principiu / *Principle*. (lat. *principium*, *-ii* = originea, începutul) **1.** Legea de bază a unei ştiinţe. **2.** Totalitatea legilor şi a noţiunilor de bază ale unei discipline. **3.** Punct de plecare într-o demonstraţie, cercetare.

Principiu activ / *Active principle*. (fr. *principe actif*) **1.** Termen general, sin. *Substanţă activă*, *Substanţă medicamentoasă*, *Ingredient activ*. Materie primă chimică, biologică sau minerală conţinută într-o formă farmaceutică, responsabilă de o acţiune terapeutică. **2.** Substanţă activă sau grup de substanţe active, denumit şi *fitocomplex*, existent într-un produs vegetal, care prezintă o acţiune terapeutică specifică. Ex.: alcaloizii din opiu, glicozidele din digitală, alcaloizii din frunzele de beladonă etc.

Principiul I al termodinamicii / *Thermodinamics I Principle*. Sin. *Legea conservării energiei*. Raportul dintre lucrul mecanic produs şi cantitatea de căldură consumată este constant. Robert Mayer, în 1842, enunţă legea conservării energiei astfel: „Energia nu poate fi creată şi nici distrusă, ea poate fi numai transformată dintr-o formă în alta”.

Principiul II al termodinamicii / *Thermodinamics II Principle*. A fost emis de Sadi Carnot, în 1824: În sisteme izolate, adiabatice, trecerea de la o stare a sistemului la alta este ireversibilă; o trecere inversă este posibilă numai sub acţiunea unui lucru mecanic exterior. Căldura trece întotdeauna de la un corp mai cald la unul mai rece, iar o trecere inversă nu este posibilă decât prin intervenţia unui lucru mecanic exterior.

Principiul III al termodinamicii / *Thermodinamics III Principle*. Sin. *Teorema termică a lui Nernst*. Acesta se adaugă la cele 2 principii ale termodinamicii şi se referă la tendinţa naturală, universală, a sistemelor de a evolua spontan spre starea cea mai probabilă, spre dezordinea absolută. Tendinţa este exprimată printr-o mărime sau funcţie termodinamică, numită *entropie* (v.).

Prion / *Prion*. (engl. *proteinaceous infectious particle* = particulă infecţioasă de natură proteică) Particulă infecţioasă foarte mică, simplă, constând într-o proteină hidrofobă (un acid nucleic, ADN sau ARN), presupusă ca model posibil pentru agentul cauzal al scrapiei şi al bolilor înrudite, numite TSEs (termen original derivat din particule infecţioase proteinacee). Determină apariţia unui grup heterogen de disfuncţii neurodegenerative ce au în comun leziuni cerebrale produse prin degenerescenţa vacuolară a neuronilor. Sunt lipsiţi de orice tip de acid nucleic şi pot induce o serie de maladii atât la om, cât şi la animale. De exemplu, la om sunt descrise următoarele boli cauzate de prioni: maladia Creutzfeld-Jacob, sindromul Gerstmann-Straussler-Scheinker, insomnia fatală familială. La animale sunt descrise encefalopatia spongiformă bovină sau „boala vacii nebune”, encefalopatia spongiformă a felinelor, a cervidelor etc. Procesul care declanşează boala este reprezentat de conversia unei proteine normale, sintetizată în mod natural în creierul tuturor mamiferelor (PrP^{c}), într-una mutantă, anormală (PrP^{Sc}). În funcţie de factorul care induce conversia PrP^{c} în PrP^{Sc}, natura acestor afecţiuni poate fi *genetică* (în cazul unei mutaţii punctiforme a genei pentru PrP, transmisă autozomal dominant sau sporadică, datorată unor mutaţii spontane ale genei PrP, care intensifică rata conversiei proteinei prionice, cât şi unor factori necunoscuţi) şi *infecţioasă* (ca urmare a consumului alimentelor contaminate, a folosirii unor instrumente chirurgicale nesterile, injectării unor hormoni derivaţi din hipofiza prelevată de la cadavre).

Prismă / *Prism*. Solid transparent cu secţiune în formă de triunghi. Radiaţii cu diverse lungimi de undă sunt deviate pe direcţii diferite datorită fenomenului de refracţie. Astfel, o radiaţie policromatică este dispersată în radiaţii monocromatice la trecerea printr-o prismă.

Pristinamicină / *Pyostacin*. Sin. *Piostacină*. Antibiotic ce face parte din grupul streptograminelor, alături de virginamicină, izolat de W.D. Celmer şi B.A. Sobin, în 1955, din tulpini de *Streptomyces pristinaespiralis* (NRRL 2958), microorganism izolat din probe de pământ din Argentina. Se utilizează limitat deoarece este insolubil în apă.

Prizare / *Sniffer*. Aspirare pe nas (de tutun, cocaină etc.).

Pro- / *Pro-*. (lat. *pro* = înainte, în faţă) Prefix care introduce în termeni referirea la anterior, înainte.

Pro-antigen / *Pro-antigen*. Substanţă cu masă moleculară mică, care se fixează pe o proteină din organismul în care a fost introdusă şi se comportă ca un antigen.

Pro die / *Pro die*. (*pro-* + lat. *dies*, *-ei* = zi) Expresie latină cu semnificaţia pe zi, utilizată în reţete.

Pro dosis / *Single dosis*. (lat. *pro dosis*) Expresie latină care exprimă cantitatea de medicament de administrat o dată sau într-o doză.

Pro-drug / *Pro-drug*, *Prodrug*. Sin. *Precursor medicamentos* (v.), *Promedicament*, *Prodrug*, *Prodrog* (v.).

Pro farmacopeea / *Pro Pharmacopoeia*. Note tehnice stabilite de Comisia Europeană a Farmacopeei pentru produsele neînscrise încă în farmacopee. După publicare, utilizatorii pot formula observaţii pentru a modifica redactarea, înainte de înscriere în farmacopee, sub formă de monografie.

Pro-hormon / *Pro-hormone*. (*pro-* + gr. *hormon* = excitat, din *hormaein* = a îndemna, a excita) Compus proteic care prin metabolizare produce unul sau mai mulţi hormoni (ex.: pro-insulină, pro-parathormon).

Pro-proteină / *Pro-protein*. Proteină, precursoare a altei proteine, rezultată dintr-o proteoliză parţială (ex.: pro-colagen, pro-insulină).

Proaccelerină / *Proaccelerin*. (*pro-* + lat. *accelero*, *-a* = a grăbi + *-ină*) Sin. *Protrombokinază*. Factorul V al coagulării, o gamaglobulină sintetizată în ficat, care, sub formă activă (accelerina), favorizează transformarea protrombinei în trombină. Deficienţa acestui factor (congenitală) se întâlneşte în parahemofilie (boala Owren).

Proantociani / *Pro-antocyans*. Sin. *Proantocianidine*, *Leucoantociani*, *Leucoantocianidine*. Substanţe incolore existente în plantele superioare, care, în prezenţa acizilor minerali, se transformă, la cald, prin deshidratare, în antociani, respectiv antocianidine, cu acţiune terapeutică.

Probabilitate / *Probability*. Noţiune de bază în studiul fenomenelor aleatorii, evenimentelor. Este un număr cuprins între 0 (imposibilitatea producerii evenimentului) şi 1 (certitudinea evenimentului considerat). Indică frecvenţa apariţiei evenimentului respectiv în testări în condiţii identice. Se estimează prin raportul p / p+q, unde p = numărul probabil de apariţii ale evenimentului şi q = numărul probabil de non-apariţii.

Probă / *Test*, *Sampling*. Sin. *Test*, *Mostră*, *Eşantion*, *Selecţie*. (lat. *proba*, *-ae* = încercare, probă) Orice mijloc (investigaţie, manevră, reacţie, analiză de laborator) destinat decelării, evidenţierii sau evaluării unei proprietăţi, caracter, funcţii normale sau anormale ale unui organism ori ale unei părţi, organ al său. Se pot utiliza şi alţi termeni: metodă, procedeu, reacţie, test etc.

Probă aleatoare / *Random sample*. Cantitate de probă constituită prin prelevarea la întâmplare a unor cantităţi din întregul lot.

Probă compusă / *Composite sample*, *Complex sample*. Sin. *Probă complexă*. Probă reprezentativă preparată dintr-un material eterogen. Dacă materialul prezintă regiuni distincte, proba se prepară prin amestecare de porţiuni din fiecare regiune în parte, ce va conţine cantităţi proporţionale cu mărimea fiecărei regiuni.

Probă Galli-Mainini / *Galli-Mainini test*. (Carlos Galli Mainini, medic argentinian, Buenos Aires) Test de diagnosticare a sarcinii prin observarea prezenţei spermatozoizilor în urina de broscoi, după injectarea de urină de la o femeie gravidă în sacul dorsal limfatic al broaştei mascule *Buffo arsenarum*.

Probionţi / *Protobionts*. (*pro-* + gr. *bios* = viaţă) Compuşi biochimici formaţi pe Pământ, premergătorii primelor celule. Microsferele protenoide realizate experimental sunt un model. Aceste formaţiuni au proprietăţi enzimatice simple, şi în asociaţie cu polinucleotidele pot condensa aminoacizii în peptide.

Probiotice / *Probiotics*. Culturi de microorganisme vii şi active care tratează tractul gastrointestinal, exercitând o acţiune de echilibrare a microflorei prin colonizarea directă. În categoria acestor bacterii benefice intră: bifidobacteriile, lactobacilii, care se găsesc în anumite alimente – iaurt, kefir sau în alte produse lactate, dar şi în anumite produse farmaceutice. Pentru a se dezvolta, probioticele au nevoie de o hrană de calitate – prebioticele (v.). Trebuie consumate într-o cantitate suficientă, încât să aducă beneficii organismului. Principalele probiotice sunt bacteriile lactice *Lactobacillus bulgarius* şi *Streptococcus thermophillus*.

Probleme de siguranţă / *Safety concern*. Un risc important identificat, un risc important potenţial sau informaţii importante care lipsesc. V. şi *Risc important identificat* şi *Risc important potenţial*, *Informaţii importante care lipsesc*.

Procainamidă / *Procainamide* (DCI). $C_{13}H_{21}N_3O$, depresiv cardiac utilizat sub formă de clorhidrat în tratamentul aritmiilor, administrat oral, i.m. sau în perfuzie.

Procaină / *Procain* (DCI). Sin. *Novocaină*. Esterul acidului p-aminobenzoic cu dietilaminoetanolul. Anestezic local de infiltraţie şi de conducere a cărui durată de acţiune se poate prelungi prin asociere cu un vasoconstrictor clasic; în rahianestezie şi ca analgezic este indicată mai ales. Cristale aciforme, solubile în apă (1:200), alcool, eter, fotosensibilă şi hidrolizabilă. Se utilizează clorhidratul, foarte uşor solubil în apă, ca soluţii injectabile, în concentraţii de 1, 2, 4 şi 8%.

Procambiu / *Procambium*. (*pro-* + ital. *cambio* = schimbare) Ţesut meristematic primar care, prin diviziune, diferenţiere şi specializare, formează ţesutul conducător (lemnos şi liberian) al plantelor.

Procariot / *Procaryote*. (*pro-* + gr. *karyon* = sâmbure, nucleu) Organism unicelular, cu nucleu lipsit de membrană, cu un cromozom; se multiplică prin diviziune celulară directă (amitotică), prin fisiune binară. Bacteriile sunt principalele procariote, care reprezintă formele ancestrale ale eucariotelor. ADN-ul nu este inclus în membrana nucleară, dar există în formă de filamente simple, uzual circulare.

Procedeu / *Procedure*, *Proceeding*. Sin. *Metodă*, *Tehnică*, *Probă*. (lat. *procedo*, *-ere* = a înainta, din *pro* = înainte + *cedo*, *-ere* = a merge) Mod de realizare sistematică a unei operaţii sau a unui proces tehnologic (cântărire, dizolvare, agitare).

Procedeu de analiză / *Analysis proceeding*. Ansamblul de operaţii necesare pentru efectuarea analizei substanţei de examinat: prepararea de eşantioane, de materiale şi de preparate de referinţă, reactivi, utilizarea de aparatură, etalonare, formule pentru calcularea rezultatelor, număr de repetări şi modul operator pentru repetări etc.

Procedeu orb / *Blind proceeding*. Procedeul prin care una sau mai multe părţi implicate în studiul clinic nu este informată/nu sunt informate despre repartizarea tratamentului. Procedeul *simplu-orb* constă, în general, în neinformarea subiecţilor studiului, iar procedeul *dublu-orb*, în neinformarea subiecţilor, investigatorilor, monitorilor şi, în unele cazuri, a analiştilor de date, despre medicamentul care se administrează. În legătură cu un medicament pentru investigaţie clinică, prin „procedeu orb" se înţelege ascunderea deliberată a identităţii medicamentului, în conformitate cu instrucţiunile sponsorului. Prin decodificare se înţelege dezvăluirea identităţii medicamentelor codificate.

Procedură / *Proceeding*. Descrierea operaţiilor care trebuie efectuate, a precauţiilor care trebuie luate şi a măsurilor care trebuie aplicate şi care sunt direct sau indirect legate de fabricaţia unui IFA (ingredient farmaceutic activ), produs intermediar sau medicament.

Procedură centralizată / *Centralised proceedings*. Procedură de autorizare de punere pe piaţă efectuată de Agenţia Europeană a Medicamentului, în baza Regulamentului 2309/93 sau a Regulamentului nr. 726/2004.

Procedură naţională / *National proceedings*. Procedură de autorizare de punere pe piaţă, efectuată de Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (abr. ANMDM), pe baza legislaţiei naţionale în vigoare.

Procedură simplificată / *Simplicity proceeding*. Procedură de autorizare de punere pe piaţă, utilizată de autorităţile competente din ţările candidate la Uniunea Europeană, convenită cu Comisia Europeană, prin care s-au autorizat într-un mod simplificat în aceste ţări medicamente deja autorizate în Uniunea Europeană.

Proceduri / *Proceedings*. Instrucţiuni scrise, care precizează operaţiile de efectuat, precauţiile de luat sau măsurile aplicate într-un domeniu dat, în raport direct sau indirect cu medicamentul.

Proceduri de operare standard / *Standard operating procedures*. Abr. SOP$_s$ (v.).

Procent / *Percentage*. (*pro-* + lat. *centum* = o sută) Mărime relativă a cărei bază de compunere este echivalentă cu 100.

Proces / *Process*. (lat. *processus, -a, -um* = înaintare, din lat. *pro* = înainte + lat. *cedo, -ere* = a merge) **1.** Proces fizico-chimic, succesiune de faze, etape ale unor fenomene, reacţii. **2.** Succesiune de leziuni, simptome sau alte fenomene legate de o boală.

Proces adiabatic / *Adiabatic process*. Proces care are loc fără pierdere sau absorbţie de căldură, de către sistemul considerat.

Proces de control / *Control process*. Conducerea unui proces prin observarea, analiza, interpretarea şi acţiunea de a desemna o limită a variaţiei.

Proces izobar / *Isobare process*. Proces care are loc la presiune constantă.

Proces izocor / *Isocore process*. Proces care are loc la volum constant.

Proces izoterm / *Isothermal process*. Proces care are loc la temperatură constantă.

Proces tehnologic / *Technological processing*. Parte din ciclul de producţie industrială, formată dintr-o succesiune de operaţii mecanice, fizice, chimice sau combinate, concomitente sau ordonate în timp, necesare pentru fabricarea unei şarje (lot de fabricaţie) de medicament. El începe cu livrarea materiilor prime, cântărite, continuând cu asocierea lor, supunerea la una sau la mai multe operaţii farmaceutice, până la realizarea formei farmaceutice care este închisă într-un recipient de condiţionare primară şi apoi supus condiţionării secundare (ambalare). Fazele procesului tehnologic sunt înscrise într-o fişă de fabricaţie a medicamentului.

Procesare aseptică / *Aseptic processing*. Fabricarea de forme dozate fără sterilizare terminală. Forma farmaceutică este filtrată steril şi introdusă şi închisă aseptic în recipientul de condiţionare final.

Procesare ulterioară / *Downstream processing*. Trepte de bioprocesare care urmează fermentaţia şi / sau cultura de celule, secvenţa de separare şi activităţile de purificare necesare pentru a obţine produsul medicamentos la nivelul cerut de puritate.

Procesul de management al semnalului / *Signal management process*. Include următoarele activităţi: detectarea semnalului, validarea semnalului, confirmarea semnalului, analiza semnalului şi stabilirea priorităţilor, evaluarea semnalului şi recomandările de acţiune. Prin urmare, este un set de activităţi efectuate pentru a stabili dacă, pe baza unei evaluări a rapoartelor individuale de siguranţă de caz (ICSRs), a datelor cumulate din sistemele de supraveghere activă sau studii clinice, a informaţiilor din literatura de specialitate sau din alte surse de date, există riscuri noi cauzale asociate cu o substanţă activă sau un produs medicamentos sau dacă riscurile cunoscute s-au modificat. V. şi *Validarea de semnal*.

Proclorperazină / *Prochlorperazine* (DCI). Sin. *Emetiral*. Derivat piperaziniloalchilic cu acţiune antiemetică puternică, utilizat în vomismente de orice etiologie şi ca tranchilizant.

Proconvertină / *Proconvertin*. (*pro-* + lat. *converto, -ere* = a se întoarce spre, din *cum* = cu + *verto, -ere* = a întoarce) Factorul VII al coagulării, o globulină prezentă fiziologic în plasmă, sintetizată în ficat, în prezenţa vitaminei K. Sub forma activă (convertină), intervine în coagularea extravasculară, favorizând transformarea protrombinei în trombină, prin activarea tromboplastinei tisulare.

Procreaţie / *Procreation*. (lat. *procreatio, -onis* = procreaţie, din *procreo, -are* = a da naştere) Ansamblul de acte care duc la fecundarea ovulului cu spermatozoizi, în care sunt implicate ambele sexe.

Procumbent / *Procumbent*. (*pro-* + lat. *cambeus, -a, -um* = culcat) Organ vegetal târâtor, etalat pe sol, dar cu vârful îndreptat în sus, fără să emită rădăcini adventive (ex.: la *Polygonum aviculare*).

Prodrog / *Prodrug*. Sin. *Precursor medicamentos*. (engl. *prodrug* = premedicament) Substanţă fără acţiune farmacologică decât după biotransformare. Prodrogul se obţine prin modificarea structurii chimice a substanţei de bază; sunt derivaţi sintetici care au o varietate de catene laterale sau grupări funcţionale, grefate pe molecula de medicament. Activitatea biologică a prodrogului se manifestă *in vivo*, printr-o reacţie metabolică (în general, o reacţie enzimatică, neenzimatică, hidroliză ş.a.), eliberând medicamentul respectiv. Se utilizează pentru a îmbunătăţi proprietăţile farmaceutice sau biologice ale unui medicament. Absorbţia, durata de acţiune, distribuţia, stabilitatea, solubilitatea, gustul, mirosul, starea cristalină sunt câţiva parametri care pot fi modificaţi la o substanţă medicamentoasă prin formularea ca prodrog.

Prodrom / *Prodrome*. Sin. *Stadiu prodromal*. (*pro-* + gr. *dromos* = drum, cursă, invazie). Stadiu de evoluţie ciclică a unei boli infecţioase, care durează de la apariţia primelor semne de boală (prodrom) până la instalarea fenomenelor clinice caracteristice perioadei de stare.

Prodrug legat de un sistem transportor / *Carrier-linked prodrug*. Prodrug legat chimic de un sistem transportor în scopul îmbunătăţirii proprietăţilor fizico-chimice sau farmacocinetice; *in vivo* prin scindare hidrolitică eliberându-se substanţa activă.

Producător / *Producer*. Persoană, ţări, activitate, fabrică, care produc bunuri, servicii, medicamente. V. şi *Fabricant*.

Productivitate / *Productivity*. (lat. *produco, -ere* = a produce) Viteza cu care un organism, o populaţie sau o biocenoză asimilează energie (*productivitate brută*) sau face ca această energie să fie potenţial disponibilă pentru animalele care o folosesc ca sursă de hrană (*productivitate netă*). Diferenţa între cele două valori este determinată de viteza de pierdere a energiei prin excreţie şi prin respiraţie.

Producţie / *Production, Output*. Sin. *Fabricaţie*. Toate operaţiile implicate în prepararea unui medicament de la obţinerea unui IFA (ingredient farmaceutic activ), de la recepţia materialelor trecând prin procesare şi ambalare, până la obţinerea produsului finit.

Producţie farmaceutică / *Pharmaceutical production*. Fabricarea la scară mare în industrie, de medicamente prezentate ca având proprietăţi preventive, curative sau de diagnostic faţă de maladiile umane sau animale. Fabricaţia medicamentelor se efectuează astăzi la patru nivele tehnologice diferite: 1. producerea de materii prime; 2. purificarea şi amestecarea de substanţe pentru obţinerea de materii prime farmaceutice; 3. prepararea de substanţe medicamentoase şi auxiliare pentru obţinerea de produse finite (medicamente); 4. condiţionarea şi ambalarea de diferite produse farmaceutice, plecând de la producţia „în vrac".

Produs / *Product*. (lat. *produco*, *-ere* = a duce înainte, din *pro* = înainte, în faţa + *duco*, *-ere* = a trage) **1.** Rezultatul unei activităţi. **2.** Orice articol, obiect, servicii propuse pe piaţă de o întreprindere. Obiect fizic oferit individului care îl solicită, pentru a-şi satisface o nevoie sau o cerinţă, în cadrul unei relaţii de schimb. **3.** În matematică, rezultatul multiplicării a două numere. **4.** În chimie, rezultatul unei reacţii chimice.

Produs biofarmaceutic / *Biopharmaceutical*. Produs terapeutic obţinut prin manipularea genetică a obiectelor vii, care includ proteina şi anticorpi monoclonali, peptide şi alte molecule, care nu se sintetizează chimic, ci prin terapie genică, terapie celulară şi prin ingineria ţesuturilor.

Produs biologic / *Biologics*. Produs de organisme vii, utilizat în prevenirea şi în tratamentul bolilor.

Produs cu conţinut garantat / *Product with guaranteed content*. Produs dietetic, aliment, preparat prin procedee care conservă compuşii (vitamine, magneziu etc.) şi ale căror pierderi în cursul preparării sunt compensate.

Produs cu închidere inviolabilă / *Tamper-proof product*. Formele presurizate sunt considerate produse cu închidere inviolabilă, deoarece nu permit introducerea unei substanţe străine, în aceste containere, după ce acestea au fost asamblate şi sigilate cu toate elementele valvei.

Produs de contrast / *Product of contrast*. Sin. *Mediu de contrast* (v.).

Produs de descompunere / *Decomposition product*. Produs rezultat din degradarea unui component activ, care poate fi activ sau inactiv farmacologic; se mai numeşte şi produs de degradare.

Produs de excreţie / *Excretory product*. (lat. *produo*, *-ere* = a produce + lat. *excretio*, *-onis* = eliminare, de la *excerno*, *-ere* = a separa, a evacua) Produs care rezultă din metabolism şi nu este necesar în alte procese metabolice, fiind de aceea eliminat din corp. Cele mai comune substanţe de acest gen sunt produşii de dezasimilaţie, azotaţi (ureea şi amoniacul), dioxidul de carbon şi bila. Produşii de catabolism care conţin azot, ureea şi acidul uric sunt cel mai frecvent întâlniţi în produşii de excreţie azotaţi la animalele terestre; peştii de apă dulce excretă amoniac, iar peştii marini excretă uree şi oxid de trimetilamină.

Produs de igienă corporală / *Body care product*. Produs care, aplicat pe pielea sau pe mucoasa sănătoasă, are ca scop final combaterea creşterii microorganismelor, eliminarea ectoparaziţilor corpului uman sau eliminarea resturilor sanitare derivate din utilizarea protezelor terapeutice ce se aplică pe corpul uman.

Produs de referinţă / *Reference product*. Produsul medicamentos faţă de care se dovedeşte echivalenţa terapeutică a noului produs medicamentos multisursă propus pentru autorizare. Produsul de referinţă trebuie să fie produsul inovator (iniţial), pentru care eficacitatea, siguranţa şi calitatea au fost stabilite. În anumite situaţii, Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (ANMDM) poate indica drept produs de referinţă un produs medicamentos interschimbabil autorizat şi ale cărui siguranţă, eficacitate şi calitate au fost dovedite.

Produs de solubilitate / *Solubility product*. Sin. *Produs ionic*. Mărime caracteristică pentru fiecare electrolit greu solubil, care reprezintă produsul concentraţiilor ionice ce se găsesc într-o stare pură, saturată. Produsul de solubilitate este constant pentru o anumită temperatură şi defineşte gradul de solubilitate a unei substanţe.

Produs dietetic de efort / *Dietetic product for effort*. Produse alimentare echilibrate în protide, glucide, lipide şi substanţe de protecţie; fie este un aliment cu predominanţă lipidică sau glucidică, în care este realizat un echilibru între aportul caloric şi protecţie (vitamine, săruri minerale).

Produs dietetic şi de regim / *Dietetic and regime product*. Articol de regim alimentar, destinat unei alimentaţii particulare. Este supus unor reglementări precise în ceea ce priveşte compoziţia, condiţionarea, eticheta şi analiza.

Produs farmaceutic / *Pharmaceutical product*. Sin. *Medicament industrial*, *Produs medicamentos* (v.). Orice medicament industrial care conţine o substanţă medicamentoasă (sau o asociere) şi este eliberat sub denumirea sub care a fost înregistrat: orice fel de asociaţii, dozaje, forme de administrare sau modele diverse sub care medicamentul este comercializat şi este supus unui control sub o legislaţie privind fabricaţia sau importul său şi care necesită autorizaţia de punere pe piaţă (APP).

Produs finit / *Finished product*, *Drug product*. Sin. *Produs farmaceutic*, *Formă farmaceutică*. Formă farmaceutică dozată, finală, de medicament, condiţionată într-un recipient şi ambalată, sub care este depozitată şi distribuită.

Produs intermediar / *Intermediary product*. **1.** Un material produs în timpul etapelor de procesare ale unui IFA (ingredient farmaceutic activ), care suferă în continuare modificări de natură moleculară sau purificare înainte de a deveni un IFA. Produsele intermediare pot să fie izolate sau nu (se adresează numai acelor produse intermediare fabricate după momentul pe care unitatea de fabricaţie l-a definit ca fiind momentul în care începe fabricaţia IFA). **2.** Un material parţial procesat care trebuie să treacă prin alte etape de fabricaţie înainte de a deveni un produs vrac.

Produs ionic / *Ionic product*. V. *Produs de solubilitate*.

Produs în faza de cercetare clinică / *Product in clinical research phase*. Produs destinat numai pentru cercetări ale unor experţi calificaţi, pe animale sau oameni.

Produs letal / *Lethal product*. Produsul dintre concentraţie şi timp, pentru care se poate produce moartea, în cazul substanţelor toxice. Este o constantă care depinde de natura substanţei.

Produs medicamentos / *Drug product*, *Medicinal product*. Sin. *Produs farmaceutic*. **1.** Denumire echivalentă cu produs farmaceutic; se referă la o formă farmaceutică finită, care conţine uzual o substanţă activă (dar nu necesar), în asociere cu substanţe auxiliare. Tot în această grupă sunt incluse şi formele dozate finite utilizate ca placebo. În mod obişnuit, cuvântul medicament este utilizat pentru a desemna o formă farmaceutică finită. **2.** Formă dozată finală a unui medicament farmaceutic ce conţine substanţa medicamentoasă formulată cu excipienţii selectaţi şi ambalată pentru utilizare. V. şi *Medicament*.

Produs medicamentos inovator (iniţial) / *Innovativ pharmaceutical product*. Produsul care a fost primul autorizat în terapeutică (de obicei, ca medicament brevetat) pe baza documentaţiei privind eficacitatea, siguranţa şi calitatea.

Produs medicamentos interschimbabil / *Interchangeable pharmaceutical product*. Produsul care este echivalent terapeutic cu un produs de referinţă.

Produs medicamentos investigaţional experimental / *Investigational drug*. Produsul experimental în studiu sau dezvoltare. Acest termen este mai specific decât produsul medicamentos experimental, care include comparatori şi placebo. V. şi *Produs medicamentos*.

Produs medicamentos multisursă / *Multisource pharmaceutical product*. Sin. *Produs generic, Medicament generic* (v.). Produse echivalente farmaceutic care pot fi sau nu echivalente terapeutic. Produsele medicamentoase multisursă, care sunt echivalente terapeutic, sunt interschimbabile.

Produs OTC / *OTC product*. (engl. *Over the Counter* = peste numărul celor de care se ţine cont, circa 200 medicamente esenţiale din lista OMS) Specialitate farmaceutică (produs industrial) pentru marele public care nu are nevoie de o prescripţie medicală şi nu face obiectul unei publicităţi directe. Astfel, sunt produsele antigripale, pentru tuse, anticoncepţionale, fortifiante etc.

Produs recomandat / *Advisable product*. Medicament recomandat şi eliberat direct de către farmacist. Aceste medicamente nu conţin produse rezervate prescripţiei, ele sunt vândute liber şi nu sunt rambursabile de organismele de securitate socială. Sin. parţial cu *Produs OTC* şi *BTC*.

Produs sangvin / *Blood product*. Orice substanţă extrasă din sânge. Se disting: medicamente derivate din sânge, care sunt stabile: albumină, imunoglobuline, factori de coagulare şi produse labile: concentrate de globule roşii, de trombocite sau de sânge total.

Produs sanitar / *Sanitary product*. Orice instrument, dispozitiv, echipament, material sau alt articol, inclusiv accesoriile ce intervin în buna funcţionare, destinate de fabricant pentru utilizarea umană, singure sau în combinaţie cu altele pentru: 1. diagnosticarea, prevenirea, controlul, tratamentul sau alinarea unei boli sau leziuni; 2. cercetarea, substituirea sau modificarea anatomică a unui proces fiziologic; 3. reglarea unei concepţii a cărei acţiune principală nu atinge mediile farmacologice, chimice sau imunologice, nici metabolismul, dar a cărei funcţiune poate concura aceste medii.

Produs semifabricat / *Half-manufactured product*. Preparat obţinut în urma aplicării parţiale a tehnologiilor de fabricaţie; ulterior, el trebuie supus unor operaţii de prelucrare, pentru a deveni medicament şi pentru a fi utilizat de către bolnav.

Produs semifinit sau vrac / *Bulk product*. Produs obţinut în diferite etape de preparare a unei forme farmaceutice, care precedă repartizarea în articolul de condiţionare primară şi secundară. În regulile de Bună Practică de Fabricaţie (BPF), orice material sau amestec de materiale, care vor suferi o viitoare fabricaţie, în urma unor operaţii farmaceutice.

Produs simulat / *Simulated product*. Un material care aproximează îndeaproape caracteristicile fizice şi sau pe cele chimice (ex. viscozitate, dimensiunea particulelor, pH etc.) ale produsului supus validării. În multe cazuri, aceste caracteristici pot fi satisfăcute prin fabricarea unei serii de produs placebo.

Produs steril / *Sterile product*. Forme farmaceutice dozate de agenţi terapeutici, lipsite de microorganisme viabile. Ex.: forme parenterale (injectabile, perfuzii), colir, forme cu antibiotice, forme aplicate pe plăgi, răni deschise, arsuri şi pe pielea sugarilor.

Produs stomatologic / *Dentistry product, Dental product*. Preparat farmaceutic sau parafarmaceutic destinat diagnosticării şi tratării afecţiunilor oro-maxilo-faciale.

Produs suspectat de neconformitate / *Unconformity suspected product*. Un medicament despre care s-a primit o raportare care sugerează că nu este de calitate corectă, aşa cum este ea definită în autorizaţia de punere pe piaţă (APP).

Produs tehnico-medical / *Technical-medical product*. Orice dispozitiv, aparat sau instrument utilizat singur sau în asociere, pentru prevenirea, diagnosticarea sau tratarea bolilor.

Produs vrac / *Bulk product*. Orice produs care a trecut prin toate etapele de fabricaţie cu excepţia ambalării finale.

Produse alergene / *Allergenic products*. (lat. *Producta allergenica*) Sin. *Extracte alergene*. Sunt preparate farmaceutice obţinute din extracte de materii prime de origine naturală care conţin alergene, acestea fiind substanţe care cauzează şi/sau provoacă reacţii alergice (hipersensibilitate). Componentele alergene sunt cel mai frecvent de natură proteică. Produsele alergene sunt destinate diagnosticului *in vivo* şi/sau tratamentului bolilor alergice (hipersensibilitate) atribuite acestor alergene.

Produse alimentare succedanee / *Substitute food products*. Alimente la care, fără a fi contrafăcute în mod fraudulos, una sau mai multe componente au fost înlocuite, în scopul realizării unui avantaj tehnologic sau nutriţional (îmbunătăţirea stabilităţii, realizarea de produse hipocalorice etc.).

Produse cosmetice / *Cosmetics products*. Toate substanţele sau preparatele destinate a fi puse în contact cu părţile diverse ale corpului uman ca epiderma, sistemul pilos şi capilar, unghiile, buzele, organele genitale externe, dinţii şi mucoasa bucală, în scopul de a curăţa, a parfuma, a modifica aspectul, a proteja şi a menţine o stare bună sau de a corija mirosul corpului.

Produse cu risc de transmitere a agenţilor encefalopatiei spongiforme animale / *Products with transmitted risk of animal spongiform encephalopathic agents*. (lat. *Producta cum possibili transmissione vectorium enkephalopathiarum spongiformium animalium*) Sunt acelea care derivă din ţesuturi sau secreţii de origine animală susceptibile să transmită encefalopatia spongiformă, altele decât cele experimentale.

Produse de fermentaţie / *Fermentation products*. (lat. *Producta ab fermentatione*) Sunt substanţe farmaceutice active sau inactive, obţinute prin fermentaţie controlată ca produse indirecte ale expresiei genetice. Sunt metaboliţi primari sau secundari ai microorganismelor, precum: bacterii, levuri, mucegaiuri sau alge unicelulare, modificate sau nu prin metode tradiţionale sau prin tehnologia ADN-ului recombinant (ADN_r). Aceşti metaboliţi conţin vitamine, aminoacizi, antibiotice, alcaloizi şi polizaharide. Produsele de fermentaţie pot fi obţinute prin diferite procedee de fermentaţie (pe loturi sau în flux continuu), urmate de procedee de: extracţie, concentrare, purificare şi izolare.

Produse farmaceutice alternative / *Alternative Pharmaceutical Products*. Produse farmaceutice care conţin aceeaşi substanţă activă, dar care diferă în privinţa formei chimice a substanţei active (sare, ester etc.), a tipului de formă farmaceutică (capsule, comprimate cu cedare imediată) sau a cantităţii de substanţă activă pe doza unitară.

Produse fitofarmaceutice / *Pesticides*. Sin. *Pesticide*. Substanţe şi preparate destinate asigurării distrugerii sau prevenirii acţiunii animalelor, plantelor, microorganismelor sau virusurilor dăunătoare culturilor agricole.

Produse gemoterapeutice / *Gemmotherapeutics*. Forme farmaceutice extractive, macerate glicero-alcoolice din muguri de plante medicinale, destinate administrării în tratamentul diferitelor afecţiuni.

Produse generice / *Generic products*. Sin. *Medicamente generice* (v.), *Produse medicamentoase multisursă*.

Produse medicamentoase multisursă / *Multi-source pharmaceutical products*. Produse echivalente farmaceutic care pot fi sau nu echivalente terapeutic. Produsele medicamentoase multisursă care sunt echivalente terapeutic sunt interschimbabile.

Produse obţinute prin tehnologia ADN-ului recombinant / *Products obtained by recombinant DNA technology*. (lat. *Producta ab ADN recombinante*) Aceste produse sunt rezultatul unor modificări genetice în care ADN-ul ce codifică produsul dorit este introdus, de obicei, prin intermediul unei plasmide sau al unui vector viral, într-un microorganism adecvat sau într-o linie celulară, în care acest ADN este exprimat şi translatat în proteină. Produsul dorit este apoi recuperat prin extracţie şi prin purificare. Celula sau microorganismul, înainte de integrarea vectorului, sunt denumite celulă-gazdă, iar asocierea stabilă a celor două componente utilizate în procesul de producţie este denumită sistem gazdă-vector.

Produse parabiotice / *Parabiotic products*. (*para-* + gr. *bios* = viaţă) Alimente funcţionale care reglează flora microbiană intestinală (suplimente alimentare). Se clasifică în: prebiotice, probiotice şi simbiotice (vezi acestea).

Produse pentru alimentaţie specială / *Products for special food*. Sin. *Produse dietetice şi de regim*. Preparate după reţete de fabricaţie standardizate, optime pentru satisfacerea necesităţilor nutritive speciale ale omului.

Produse prebiotice / *Prebiotic products*. (*pre-* + gr. *bios* = viaţă) Sunt fibre alimentare sau polizaharide cu hidroliză parţială (unele tipuri de celuloză, inulina, rafinoza) prezente în anumite alimente în stare naturală (gulie, ceapă, banane, rădăcină de sfeclă, rădăcină de păpădie, seminţe de migdale) sau adăugate ca aditivi în pâine, fulgi de cereale. Fibrele prebiotice contribuie la dezvoltarea bacteriilor probiotice. Constituie o categorie de alimente funcţionale definite drept ingrediente alimentare non-digestibile, care au efect benefic asupra organismului, prin stimularea selectivă a creşterii şi/sau a activităţii unui număr limitat de specii bacteriene la nivelul colonului, îmbunătăţind astfel starea generală de sănătate. Practic, putem considera prebioticele o hrană pentru aceste bacterii. Carbohidraţii (ex.: oligozaharidele) au cel mai mare potenţial prebiotic. Prebioticele, comparativ cu probioticele, prezintă un efect mai lent, dar de durată mai lungă.

Produse probiotice / *Probiotic products*. (*pro-* + gr. *bios* = viaţă = pentru viaţă) Suplimente alimentare, culturi individuale sau mixte de microorganisme apatogene vii, susceptibile să influenţeze favorabil sănătatea fiinţei umane. Asigură o digestie adecvată şi previn procesele de fermentaţie acidă. Stimulează activitatea sistemului imunitar, acţionând ca o formă de protecţie în tubul digestiv. Pot fi folosite cu succes în combaterea diferitelor forme de cancer, cât şi în inhibarea enzimelor implicate în carcinogeneze de ordin intestinal.

Produse simbiotice / *Symbiotic products*. (*sim-* + gr. *bios* = viaţă) Produse rezultate din asocierea probioticelor cu prebiotice, rezultând o combinaţie cu efecte pozitive specifice în funcţie de tipul de bacterii probiotice folosite şi de interacţiunea acestora cu suportul lor prebiotic. Se comercializează sub formă de suplimente alimentare, pot fi administrate şi la copii foarte mici, fiind active în special împotriva diareelor provocate de rotavirusuri. Permit colonizarea mai eficientă a microflorei.

Produse vegetale / *Medicinal plants*, *Vegetal products*. (lat. *Plantae medicinales*) Prin produse vegetale se înţelege: plante sau părţi din plantă, alge, ciuperci, licheni, prezentate întregi, fragmentate sau tăiate, utilizate ca atare sau sub formă uscată. Unele exudate naturale, care nu au suferit prelucrări specifice, sunt, de asemenea, considerate produse vegetale. Produsele vegetale trebuie definite cu precizie, prin denumirea ştiinţifică botanică, conform sistemului din două cuvinte (gen, specie, varietate, autor). Ele sunt obţinute din plante de cultură sau din flora spontană.

Produse vegetale instant pentru ceaiuri / *Instant vegetal products for tea*. Pulberi sau granule ale unuia sau ale mai multor preparate din produse vegetale, destinate preparării extemporanee a unei soluţii pentru uz oral.

Produse vegetale pentru ceaiuri / *Vegetal products for tea*. (lat. *Plantae ad ptisanum*) Sunt constituite exclusiv din unul sau din mai multe produse vegetale, destinate obţinerii de preparate apoase pentru uz oral prin decocţie, infuzie sau macerare. Preparatele apoase se prepară imediat înainte de utilizare. Produsele vegetale pentru ceaiuri sunt prezentate de obicei în vrac sau în plicuri.

Proeminenţă / *Proeminence*. (lat. *proeminens*, *-ntis* = proeminent) Proiecţie sau protuzie spre exterior (de dimensiuni mici) a unei structuri anatomice.

Proenkefalină / *Proenkephalin*. (*pro-* + gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în + *kephale* = cap + *-ină*) Sunt precursori ai enkefalinelor de tip A şi B.

Proenzimă / *Proenzyme*. Sin. *Zimogen*. (*pro-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment, aluat). Precursor inactiv al multor enzime. Devine activ după clivarea uneia sau câtorva legături peptidice. Precursorul tripsinei este tripsinogenul.

Profag / *Prophage*. (*pro-* + gr. *phagein* = a mânca) Material genetic al unui bacteriofag, integrat în continuitatea cromozomului unei bacterii pe un locus specific; acesta îi conferă bacteriei acţiunea lizogenă. El se replică odată cu ADN-ul bacterian. În acest fel, apare o populaţie de bacterii, fiecare bacterie conţinând un lanţ de gene virale. Genele virale sunt blocate de un represor, sintetizat de genele fagului. Represorul se leagă de operator şi blochează transcripţia. Inactivarea represorului, prin iradierea cu ultraviolete, de pildă, reactivează genele, care încep sinteza proteinelor virale, folosind aparatul de translaţie al bacteriei. Celula bacteriană, plină cu particule fagice, se „sparge", punând în libertate fagii incluşi. Profagii pot fi consideraţi ca elemente genetice adevărate ale celulei-gazdă.

Profază / *Prophase* (*pro-* + gr. *phasis* = fază, aparenţă, răsăritul unei stele, de la *phanein* = a apărea) Prima etapă a mitozei în care, în nucleu, are loc condensarea fibrelor de cromatină cu evidenţierea cromozomilor. Fiecare cromozom va fi alcătuit din două cromatide-surori. În profaza mitotică, cromozomii au forma unor filamente lungi care se scurtează şi se îngroaşă progresiv; contracţia cromozomilor a fost atribuită histonelor bogate în lizină; sinteza ARN-ului diminuează şi dispare la sfârşitul profazei, la fel dispar şi chinetochorul şi membrana nucleară, iar nucleolii se dezorganizează.

Profesionist al asistenţei sănătăţii / *Healthy Care Professional*, abr. *HCP*. Sin. *Profesionist din domeniul sanitar.* Membrii profesiunilor medicală, dentară, farmaceutică şi de nursing (îngrijirea directă a pacientului) şi orice alte persoane care, în cursul activităţilor lor profesionale, pot prescrie, livra sau administra un produs medicamentos. De asemenea, pot raporta reacţiile adverse ale acestora.

Profesiune paramedicală / *Paramedical profession*. Profesie ai cărei membri diplomaţi participă la menţinerea sănătăţii, fără a fi doctori în medicină.

Profil antigenic / *Antigenic profile*. Totalitatea determinanţilor antigenici localizaţi la suprafaţa unei celule; aceştia se modifică în cursul malignizării celulei.

Profil nutriţional al unui aliment / *Food nutriţional profile*. Calităţile intrinseci ale unui aliment exprimate prin: indicele de densitate nutriţională, indicele de densitate energetică, indicele de încărcătură energetică şi scorul antioxidant.

Profilactic / *Prophylactic*. (gr. *prophylaktikos* = care păzeşte, care garantează, din *prophylassein* = a garanta, de la *pro* = înainte + *phylaxis* = protecţie) Caracterul unor substanţe sau metode de a preveni anumite boli. Se utilizează şi termenul *Preventiv* (v.).

Profilactic al cariei dentare / *Dental caries prophylactic*. Medicament aplicat pe dinţi pentru a reduce incidenţa cariilor dentare.

Profilaxie / *Prophylaxis*. Ansamblul de metode utilizate pentru menţinerea stării de sănătate şi prevenirea apariţiei, transmiterii sau agravării bolilor, accidentelor. Poate fi *directă* sau *imediată*: antisepsie, chimioterapie, vaccinoterapie, seroterapie sau *indirectă*, când se urmăreşte creşterea rezistenţei individuale la infecţii. V. *Prevenţie* şi *Chimioprevenţie*.

Profilină / *Profiline*. Proteină care se leagă de actina monomerică şi stimulează schimbul ADP / ATP, accelerând creşterea filamentelor de actină.

Profilul eluţiei / *Elution profile*. Grafic efectuat pentru a arăta cât de mult material este transportat de coloana cu eluent în coloana cromatografică, în timp. Graficul poate arăta un număr de picuri (vârfuri) diferite; fiecare pic (vârf) reprezintă un material diferit separat din amestecul original de substanţe. Acesta se numeşte *cromatogramă*.

Profilul impurităţilor / *Impurity profile*. Descriere a impurităţilor identificate şi neidentificate prezente într-un IFA (ingredient farmaceutic activ).

Profuz / *Profuse*. (lat. *profusus, -a, -um* = fără măsură, excesiv, din *profundo, -ere* = a vărsa, a da afară) Care este abundent, cu referire la secreţii şi la excreţii, ex.: secreţia sudorală: transpiraţie profuză.

Progerie / *Progeria*. (lat. gr. *pro* = înainte, în faţă + gr. *geras* = bătrâneţe) Var. *Progeria*. V. *Sindromul de progerie Hutchinson-Gilford*.

Progestativ / *Progestin*. Proprietate ce permite sau favorizează gestaţia modificând mucoasa uterului. Se folosesc terapeutic în tulburări menstruale, iminenţă de avort substanţe ca: progesteronul, medroxiprogesteronul.

Progesteron / *Progesteron* (DCI). Sin. *Hormon luteal, Luteină*. (lat. *progesto, -are* = a purta înainte, din *pro* = înainte + lat. *gesto, -are* = a purta o sarcină) Hormon steroid secretat de corpul galben în timpul perioadei postovulatorii a ciclului menstrual de corpul galben gravidic în cursul sarcinii (până în săptămâna a 12-a), apoi de placentă, până în preziua naşterii. Sub influenţa progesteronului, mucoasa uterină se îngroaşă pentru a permite fixarea şi dezvoltarea oului fecundat. Se utilizează în tratamentul hemoragiilor uterine disfuncţionale, iminenţa de avort. Progesteronul este precursor în biosinteza tuturor celorlalţi hormoni steroizi.

Progestogen / *Progestogen*. (lat. *progesto, -are* = a purta înainte + gr. *gennan* = a produce) Substanţe naturale sau sintetice care au efecte ca şi progesteronul.

Proglote / *Proglottides*. (*pro-* + gr. *glotta* = limbă) Segmentele care formează corpul cestodelor.

Proglucagon / *Proglucagonn*. Polipeptid format din 160 de reziduuri de aminoacizi exprimat în celulele din insulele Langerhans şi în celulele L ale mucoasei digestive. El furnizează două peptide active: glucagonul şi GLP-1 (engl. *Glucagon-Like Peptide*) în insulele Langerhans şi în celulele L: enteroglucagon şi GLP-1.

Prognostic / *Prognostic*. (*pro-* + gr. *gnostikos* = care cunoaşte, din *gnonai* = a cunoaşte) Aprecierea evoluţiei imediate şi ulterioare a unei boli.

Prognoză / *Prognosis*. (*pro-* + gr. *gnosis* = cunoaştere, din *gnonai* = a cunoaşte) Stabilirea prognosticului unei boli.

Program / *Program, Programme*. (gr. *programma* = afiş, din *pro-* = înainte + gr. *gramma* = înscriere, de la gr. *graphein* = a scrie) **1.** Plan de efectuare a unor acţiuni. **2.** În informatică, o mulţime ordonată de instrucţiuni corespunzătoare descrierii unui algoritm, în limbaj specific (de programare), care permite calculatorului să prelucreze datele şi să furnizeze rezulatele. **3.** Evoluţia previzibilă a unui biosistem, adesea determinat genetic.

Program de audit / *Audit programme*. Un set de unul sau mai multe audituri planificate pentru un anumit interval de timp şi orientate spre un anumit scop. V. şi *Audit*.

Prohibiţie / *Prohibition*. (engl. *prohibition* = interzicere, oprire) Interdicţia fabricării, comerţului şi folosirii unor substanţe psihoactive.

Proiectarea medicamentului asistată de calculator / *Computer-assisted drug design*, abr. *CADD*. Utilizarea tehnicilor asistate de computer la descoperirea, proiectarea şi optimizarea compuşilor biologic activi.

Proiecţie / *Projection*. (lat. *proiectio, -onis* = întindere înainte a braţului, din *proicere* = a arunca înainte, de la *pro* = înainte + *iacto, -are* = a arunca) **1.** Imaginea într-un plan a unei figuri geometrice. **2.** Operaţie prin care un subiect situează în lumea exterioară unele idei, afecte, concepţii, dorinţe, crezând în existenţa lor obiectivă.

Proinflamator / *Proinflammatory*. (*pro-* + lat. *inflammatio, -onis* = inflamare) Substanţă care provoacă inflamaţia (ex.: interleukinele IL-1 şi IL-6 sunt citokine p.).

Prolactină / *Prolactin*. Sin. *Hormon lactogen, Hormon luteotrop*. (lat. *pro* = pentru + lat. *lac, lactis* = lapte + *-ină*). Homon secretat de hipofiza anterioară, constituit din 190 de aminoacizi, cu greutate moleculară de 21.000. Prolactina umană este foarte apropiată structural de cea ovină; cea a celorlalte mamifere prezintă diferenţe din punct de vedere chimic şi imunologic. Controlează lactogeneza, intervine în dezvoltarea glandelor mamare şi provoacă o anovulaţie (deci o oprire a ciclului menstrual) în timpul duratei alăptării. Secreţia de prolactină este dirijată (modulată) de doi hormoni hipotalamici, unul de stimulare – Prl-RH (*prolactin releasing hormone*) şi altul de inhibiţie – Prl-IH (*prolactin inhibiting hormone*). Absenţa ei inhibă secreţia de lapte. În exces, antrenează dispariţia menstrelor şi galactoreea.

Prolamine / *Prolamines*. (lat. *proles, -is* = descendenţi, urmaşi + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Nume general al proteinelor vegetale insolubile conţinute în grăunte. Ex.: gliadina din grâu, zeina din porumb. Sunt bogate în acid glutamic.

Prolani / *Prolans*. (lat. *proles, -is* = descendenţi, urmaşi) Denumire veche dată hormonilor izolaţi din urina femeii gravide, făcând astfel posibil un diagnostic biologic al sarcinii, deoarece prolanuria creşte la începutul sarcinii (ex.: proba Galli-Mainini). Este vorba, de fapt, de gonadotrofina corionică (prolan B, de origine placentară) şi a gonadotrofinei A hipofizare (prolan A).

Prolaps / *Prolapse, Prolapsus*. (lat. *prolapsio, -onis* = alunecare, cădere, prăbuşire, din *prolabor, labi, lapsus sum* = a aluneca înainte) Coborârea parţială sau totală a unui organ, datorită relaxării mijloacelor de fixare sau susţinere.

Proli- / *Proli-*. (lat. *proles, -is* = descendenţi, urmaşi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la urmaşi.

Proliferare / *Proliferation*. (*proli-* + lat. *fero, ferre* = a duce) Reproducere sau multiplicare a celulelor şi a chisturilor patologice, în forme similare.

Proliferare celulară / *Cell proliferation*. Creşterea numărului de celule prin cicluri repetate de diviziune celulară.

Prolină / *Proline*. Acid pirolidin-2-carboxilic. Aminoacid glucoformator, neesenţial, care intră în constituţia proteinelor. Se află în cantităţi importante în prolamine. Hidroxiprolina este, în particular, prezentă în colagen.

Prolinpeptidază / *Prolynpeptidase*. Enzimă secretată de mucoasa intestinală, catalizator al detaşării aminoacidului prolină, din polipeptidele care-l conţin. Face parte din complexul enzimatic numit erepsină.

Promedicament / *Pro-drug*. Sin. *Precursor medicamentos* (v.), *Prodrug, Prodrog*.

Prometafază / *Prometaphases*. (*pro-* + gr. *meta* = după, indică o transformare + gr. *phasis* = fază, aparenţă, din *phanein* = a apărea) Etapă a mitozei, intermediară între profază şi metafază. În această etapă, membrana nucleară se fragmentează, cromozomii se ataşează de filamentele fusului de diviziune şi se deplasează spre ecuatorul celulei.

Prometazină / *Prometazine* (DCI). Derivat fenotiazinic, antihistaminic şi antialergic, prin blocarea receptorilor celulari, la acţiunea histaminei; este tranchilizant, hipnotic şi antiemetic.

Promonocit / *Promonocyte*. (*pro-* + gr. *monos* = unul + gr. *kytos* = celulă) Celulă mare cu nucleu neregulat, prezentă în măduva osoasă, care derivă din monoblast şi trece în monocit.

Promotor / *Enhancer*, *Promotor* (fr. *promoteur* = promotor, iniţiator, din lat. *promotus*, *-a*, *-um* = promovat, din *promoveo*, *-ere* = a mişca înainte, de la *pro* = înainte şi *moveo*, *-are* = a mişca) **1.** Substanţă care pune în libertate radicali liberi (prin descompunere termică sau fotochimică), având rolul de a iniţia reacţiile în lanţ, în procesele de polimerizare, autooxidare. **2.** Substanţă adăugată catalizatorilor, în proporţii mici, în scopul de a produce o creştere a activităţii acestora. **3.** Regiune a moleculei de ADN care serveşte ca situs de iniţiere a transcripţiei. Promotorul conţine o secvenţă de nucleotide (*situs de recunoaştere*) care induce cuplarea ADN-ului cu ARN-polimeraza, urmată de o secvenţă de nucleotide (*situs de iniţiere*) care conţine primul nucleotid ADN care urmează să fie copiat de ARN polimerază. Legătura strânsă dintre ARN-polimeraza şi ADN de la nivelul situsului de recunoaştere destabilizează molecula de ADN, făcând-o să se despiralizeze, astfel încât poate începe transcrierea. **4.** Agent care ar interveni în etapa a doua a procesului cancerigen, accentuând dezvoltarea tumorilor.

Promotor de absorbţie / *Absorbtion enhancer*, *Penetration enhancer*. Sin. *Agent de permebilizare*, *Agent de penetrare*. Substanţă auxiliară asociată unui excipient, având rolul de a influenţa favorabil absorbţia substanţei medicamentoase, din forma farmaceutică.

Promovare / *Promotion*. (fr. *promouvoir* = a promova, a încuraja, din lat. *promoveo*, *-ere* = a promova) Activităţile prin care se informează consumatorii de existenţa unui produs sau serviciu, li se comunică avantajele pe care le oferă acesta şi prin care se încearcă determinarea de a-l cumpăra.

Promovare a vânzărilor / *Sales promotion*. Stimulente acordate pe termen scurt în vederea impulsionării achiziţiei sau vânzării unui produs ori serviciu.

Promovare medicamente / *Medicament promotion*. Orice activitate întreprinsă de către oricare membru ARPIM, sau sub egida unui membru ARPIM (Asociaţia Română a Producătorilor Internaţionali de Medicamente), care promovează prescrierea, livrarea, vânzarea, administrarea sau consumul produsului sau produselor sale medicamentoase. Acest termen include: 1. publicitatea prin reviste şi trimiteri poştale directe; 2. activităţile reprezentanţilor, incluzând *detail aids* şi alte materiale tipărite utilizate de către reprezentanţi; 3. livrarea de mostre; 4. oferirea de stimulente pentru prescrierea, livrarea, administrarea, recomandarea sau cumpărarea medicamentelor; 5. oferirea de servicii de ospitalitate în scopuri promoţionale; 6. sponsorizarea de reuniuni / întâlniri promoţionale; 7. sponsorizarea de reuniuni / întâlniri ştiinţifice, incluzând plata cheltuielilor de călătorie şi de cazare legate de aceste reuniuni / întâlniri; 8. furnizarea de informaţii marelui public, fie direct, fie indirect; 9. toate celelalte promovări ale vânzărilor, sub orice formă, cum ar fi participarea la expoziţii, utilizarea casetelor audio, filmelor, înregistrărilor, benzilor, radioului, televiziunii, internetului, mediilor electronice, sistemelor interactive de date şi a altor metode asemănătoare.

Pronucleu / *Pronucleus*. (*pro-* + lat. *nucleu*, *-ei* = nucleu) **1.** Nucleul unui spermatozoid care a pătruns în ovul, dar care nu a fuzionat cu acesta. **2.** Nucleul unui ovul, după eliminarea celui de al doilea corpuscul polar. **3.** Formaţiune constituită din unirea unui pronucleu masculin cu unul feminin înainte de segmentaţie.

Prooxidant / *Prooxidant*. Substanţă chimică cu tendinţa de a induce oxidarea.

Propagare / *Propagation*. (lat. *propago*, *-are* = a transmite) Procesul de înaintare a unui impuls nervos prin axonul unui neuron.

Propan / *Propane*. V. *E 944*.

1,2-Propandiol / *Propane-1,2-diol*. Sin. *Propilenglicol*. V. *E 1520*.

Propedeutică farmaceutică / *Pharmaceutical Propaedeutics*. (*pro-* + gr. *paideutike* = învăţământ) Ştiinţa care studiază noţiunile elementare privind iniţierea în cunoaşterea medicamentului de la materiile prime şi preparare la utilizare („arta şi ştiinţa farmaciei").

Propelant / *Propellant*. V. *Propulsor*.

Propilenglicol / *Propane-1,2-diol*, *Propylene glycol*. Sin. *1,2-propan-diol*. Compus organic polar şi hidrofil, cel mai utilizat solvent din grupa glicolilor. Este un lichid viscos, limpede, incolor, fără miros, cu gust dulceag, amărui, higroscopic, mai dens decât apa, miscibil cu: apă, alcool, acetonă şi cloroform, uşor solubil în eter, insolubil în uleiuri grase; are o viscozitate apropiată de cea a glicerolului (1,2,3-propan-triol). Solvent anhidru cu capacitate de dizolvare superioară, comparativ cu glicerolul. Se recomandă pentru dizolvarea substanţelor insolubile în apă sau pentru evitarea descompunerii hidrolitice a unor substanţe ca fenobarbitol sodic, acetilcolină. Nu este toxic, se poate administra intern, extern şi injectabil. Administrat sistemic, se metabolizează în acid piruvic şi în acid lactic, produşi netoxici, spre deosebire de etilenglicol, care se metabolizează în acid oxalic, toxic. Se foloseşte şi drept cosolvent în sisteme ca: apă-alcool-propilenglicol; alcool-propilenglicol, cu capacitate mărită de dizolvare. Fiind un poliol, are efect laxativ. V. şi *E 1520*.

Propionat de calciu / *Calcium propionate*. V. *E 282*.

Propionat de potasiu / *Potassium propionate*. V. *E 283*.

Propionat de sodiu / *Sodium propionate*. V. *E 281*.

Proplastide / *Proplastides*. (*pro-* + gr. *plastos* = formaţiune, de la *plassein* = a forma) **1.** Stadiul premergător plastidelor, care dă naştere plastidelor fie prin fisiune, fie prin diferenţiere. Conţin ADN plastidial până la 3% din greutatea uscată. **2.** Plastide incomplet dezvoltate prezente în celulele meristematice.

Propolis / *Propolys*. (*pro-* + gr. *polis* = cetate) Utilizarea de către albine a acestei proteine ce constă în a construi un edificiu de barieră protectoare, în formă de şicane care formează un perete de apărare, în scopul de a proteja contra prădătorilor sau intemperiilor. O altă etimologie: lat. *pro-* = în scopul + verbul *polio*, *-ire* = a lustrui, a finisa. Această origine indică o altă utilizare de către albine a propolisului, de a tapisa toate suprafeţele interne ale stupului şi ale alveolelor goale. Prezenţa acestei pelicule are rol important în asepsia stupului (populaţiei de albine), protejând albinele contra bacteriilor, viruşilor şi fungilor patogeni. În acest fel, intruşii sunt omorâţi prin înţepare cu acul şi, fiind foarte voluminoşi pentru a fi expulzaţi, sunt acoperiţi cu un amestec de propolis şi de ceară; îmbălsămarea evită astfel procesul de putrefacţie. În plus, conductivitatea slabă asigură stupului o izolaţie termică, ce protejează colonia de albine contra frigului şi a căldurii estivale. Prin proprietăţile sale antiseptice şi mecanice, propolisul asigură şi o apărare eficace a stupului. Se utilizează pentru proprietăţile: antiseptice, antiinflamatoare, imunomodulatoare, antialergice, promotor al producţiei de colagen.

Proporţional / *Proportional*. (fr. *proportionnel*, din lat. *proportio*, *-onis* = raport, proporţie) Corespunzător unor anumite proporţii, raporturi.

Propranolol / *Propranolole* (DCI). Sin. *Inderol*. Produs beta adrenolitic, cu formula $C_{16}H_{21}NO_2$; are un spectru larg de acţiune, blocând receptorii β_1 şi β_2 din aproape toate ţesuturile. Terapeutic este utilizat sub formă de clorhidrat în tratamentul aritmiilor cardiace, anginei pectorale, hipertensiunii arteriale, hipertiroidie.

Potenţează acţiunea hipoglicemiantă a insulinei şi a sulfamidelor antidiabetice.

Propri-, Proprio- / *Propri-, Proprio-*. (lat. *proprius, -a, -um* = care ne aparţine, ceea ce este al cuiva îndeosebi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la apartenenţă, propriu.

Proprietate aditivă / *Additional property*. Proprietatea unui sistem egală cu suma proprietăţilor fiecărui component în parte.

Proprietate constitutivă / *Constitutive property*. Proprietatea unei substanţe sau a unui sistem care depinde în cea mai mare măsură de aranjamentul atomilor în moleculă şi mai puţin de numărul sau de natura acestora.

Proprietate intelectuală / *Intellectual property*, abr. IP. Unul sau toate aplicaţiile brevetate ori patente (brevete) sau secrete comerciale inventate de un proprietar sau de către o companie.

Proprietăţi / *Properties* (lat. *proprietas, -atis* = însuşire, deosebire) Însuşiri caracteristice ale unei substanţe, necesare să fie cunoscute la formularea unui medicament. Ele se clasifică în fizice, chimice, tehnologice şi farmacologice. Proprietăţile fizico-chimice ale unei substanţe sunt indicate în monografia din farmacopee sau norme interne.

Proprietăţi chimice / *Chemical properties*. Însuşiri caracteristice ale substanţelor în reacţiile chimice (reacţii cu acizi, baze, reacţii de oxido-reducere, reacţii fotochimice sub influenţa temperaturii, aerului-oxigen, electroliţi etc.), în urma cărora se transformă în substanţe noi, cu proprietăţi diferite de acelea ale substanţelor de plecare. Cunoaşterea lor prezintă o importanţă mare pentru asigurarea stabilităţii şi calităţii medicamentului deci, în final, a efectului terapeutic.

Proprietăţi coligative / *Coligative properties*. Proprietăţile unei soluţii care depind numai de concentraţia speciilor de solut (numărul particulelor prezente în sistem), însă sunt independente de proprietatea particulelor înseşi (ex.: presiunea unui gaz ideal).

Proprietăţi coligative ale soluţiilor / *Solution coligative properties*. Proprietăţi fizice ale soluţiilor care sunt distincte faţă de acelea ale solventului pur. Aceste proprietăţi sunt aproximativ proporţionale cu numărul de moli de substanţă dizolvată. Ex.: scăderea presiunii de vapori, ridicarea punctului de fierbere, coborârea punctului de solidificare şi presiunea osmotică. Deoarece parametrii soluţiei variază proporţional cu concentraţia molară a substanţei dizolvate, aceste proprietăţi sunt folosite pentru determinarea masei moleculare.

Proprietăţi farmacologice / *Pharmacological properties*. V. *Acţiune farmacodinamică*.

Proprietăţi fizice / *Physical properties*. Însuşiri caracteristice ale particulelor de materie: stare fizică (solid, lichid, gaz, produs cristalin sau amorf, viscos, moale), culoare, gust, miros, punct de topire, punct de fierbere, putere rotatorie specifică, solubilitate etc. Se împart în: *proprietăţi intensive* – independente de cantitate (densitate, indice de refracţie, căldură specifică, constantă dielectrică) şi *proprietăţi extensive* – proporţionale cu cantitatea de substanţă (volumul, masa, capacitatea calorică etc).

Proprietăţi reologice / *Rheologic properties*. **1.** Proprietăţi mecanice care caracterizează sistemele structurate. **2.** Variaţii de formă pe care le pot suferi sistemele disperse, sub acţiunea unor forţe mecanice (forţe de forfecare). V. *Reologie*.

Proprietăţi tehnologice / *Tehnological properties*. Proprietăţile unor substanţe de a fi prelucrate într-o formă farmaceutică, printr-o operaţie farmaceutică: dizolvare, comprimare, sterilizare, dispersare etc.

Proprioceptiv / *Proprioceptive*. (*proprio-* + lat. *receptus, -a, -um* = primit, din *recipio, -ere* = a primi) Care primeşte stimuli de la ţesuturile din organism (muşchi, tendoane).

Proprioceptor / *Proprioceptor*. (*proprio-* + lat. *recipio, -ere* = a primi) Formaţiune nervoasă senzitivă ce transmite stimulii produşi de mişcările corpului spre centrii de integrare somatovegetativă. Receptor care este sensibil la acţiuni de mişcare, presiune sau de întindere din interiorul corpului. Proprioceptorii aflaţi în muşchi, tendoane sau ligamente sunt importanţi pentru coordonarea activităţii musculare şi pentru menţinerea echilibrului şi a poziţiei corpului.

Propriu / *Self*. (*proprio-*) Care aparţine cuiva.

Propulsie / *Propulsion*. (lat. *propulso, -are* = a goni, a depărta, a respinge şi *propulsatio, -onis* = respingere) Expulzie a unui lichid, solid, semisolid dintr-un recipient cu ajutorul unui gaz (ex.: aerosoli, spray-uri).

Propulsor / *Propellent*. Sin. *Propelant*. (fr. *propulser* = a propulsa, a împinge, din lat. *propulso, -are* = a depărta, a goni, a respinge, de la *pro* = înainte + *pulso, -are* = a lovi tare, a face să răsune). Faza elastică componentă a unui aerosol, formată dintr-un amestec de *gaze comprimate* (azot, oxid de azot, bioxid de carbon) sau *gaze lichefiate* (freoni) care exercită asupra conţinutului din recipient o presiune mai mare decât presiunea atmosferică, făcând posibilă expulzarea produsului lichid sau solid, sub formă de picături sau de particule foarte fine sau a unui produs semisolid.

Propulsor 11 / *Propellant 11*. Triclormonofluormetan. Freon 11.

Propulsor 113 / *Propellant 113*. Triclortrifluoretan. Freon 113.

Propulsor 114 / *Propellant 114*. Diclor-1,2-tetrafluor-1,1,2,2-etan. Freon 114.

Propulsor 115 / *Propellant 115*. Diclor-1,1-fluor-trifluor-2,2,2-etan. Freon 115.

Propulsor 12 / *Propellant 12*. Diclordifluormetan. Freon 12.

Propulsor 13 / *Propellant 13*. Monoclortrifluormetan. Freon 13.

Propulsor 142 b / *Propellant 142 b*. Monoclor-1-difluor-1,1-etan. Freon 142.

Propulsor 152 a / *Propellant 152 a*. Difluor-1,1-etan. Freon 152.

Propulsor 21 / *Propellant 21*. Diclormonofluormetan. Freon 21.

Propulsor 22 / *Propellant 22*. Monoclordifluormetan. Freon 22.

Propulsor A 108 / *Propellant A 108*. Propan. V. *E 944*.

Propulsor A 17 / *Propellant A 17*. n-butan.

Propulsor A 31 / *Propellant A 31*. Izobutan, 2-metil propan.

Propulsor C 318 / *Propellant C 318*. Octofluor-ciclobutan.

Propulsor P 123 / *Propellant P 123*. Diclor-1,1-trifluor-2,2,2-etan.

Propulsor P 124 / *Propellant P 124*. Clor-1-fluor-1-trifluor-2,2,2-etan.

Propulsor P 134 a / *Propellant P 134 a*. Trifluormonofluoretan. Tetrafluor etan.

Propulsor P 140 / *Propellant P 140*. Cloretan (tricloretan).

Propulsor P 141 b / *Propellant P 141 b*. Monofluor-1-diclor-1,1-etan.

Propulsor P 30 / *Propellant P 30*. Clorură de metilen (diclormetan).

Propulsor R 227 / *Propellant R 227*. Heptaflourpropan.

Prospect / *Package (information) leaflet*. Document ce cuprinde informaţiile pentru utilizator, care însoţeşte medicamentul.

Prospect de medicament / *Medical sheet*. Denumire generică dată formularului care însoţeşte medicamentul industrial, împreună cu fişa de control în ambalajul său (condiţionarea secundară). Cuprinde date fizico-chimice şi farmacologice (mod de întrebuinţare, indicaţii, eventuale contraindicaţii, efecte secundare), unele precauții de păstrare (cum ar fi la o temperatură dată, pentru unele vaccinuri, antibiotice ș.a.). Are rolul de a facilita utilizarea de către bolnav, realizând totodată o informare asupra medicamentului.

Prostaciclină / *Prostacyclin*. (gr. *prostates* = care stă înainte, prostată, din gr. *pro* = înainte + *istanai* = a plasa + gr. *kyklos* = cerc + *-ină*) Abr. PG I. Lipide biologic active (eicosanoizi) care se formează din acidul arahidonic aflat în structura lipidelor membranelor celulare ale pereților arterelor și venelor, pe calea endoperoxizilor intermediari ciclici și sub acțiunea enzimei prostaciclin-sintetaza. În prezent, sunt considerate o familie de prostaglandine de tip PG I, derivate din prostaglandine de tip H. Produc vasodilatație și inhibă agregarea plachetară.

Prostaglandine / *Prostaglandines* (engl. *prostate gland*, deoarece au fost descoperite prima dată la nivelul prostatei) Abr. PG. Lipide biologic active prezente în majoritatea țesuturilor, rezultate prin ciclizarea unor acizi grași polinesaturați sub acțiunea enzimei ciclooxigenază. Descoperite inițial în lichidul seminal din prostată, regăsite și în alte țesuturi, apoi sintetizate chimic. Toate sunt derivate de la acidul prostanoic (un acid gras nesaturat cu 20 atomi de carbon, ce are un nucleu ciclopentanic de la C_8 la C_{12}). Sinteza lui pleacă de la acidul arahidonic sub acțiunea ciclooxigenazei, care produce un peroxid; rezultă prostaglandine sau tromboxani în funcție de tipul de ciclizare. Același acid gras este precursorul leucotrienelor și lipoxinelor, în care caz ciclooxigenaza este înlocuită de lipooxigenază. După structura lor se clasifică în tipurile A, B, C, D, E, F, G, H și I, iar după numărul dublelor legături, în 1, 2 și 3. Conform particularităților lor structurale, ele au proprietăți fiziologice și farmacologice uneori diametral opuse. Sunt factori de reglare și de modulare a unei multitudini de funcții celulare, acționând la nivel celular prin modificarea disponibilului de calciu intracelular și a echilibrului nucleotizilor ciclici (AMP și GMP_C). Stimulează contractilitatea uterului pe tot parcursul sarcinii (acțiune ocitocică), produc vasodilatație, reglează secreția gastrică, intervin în termoreglare, inflamație și în permeabilitatea vasculară, la răspunsul imun; sunt neurotransmițători și intervin în reglajul hormonal. Aplicații terapeutice foarte promițătoare.

Prostanoide / *Prostanoids*. Denumire generică pentru prostaglandine și substanțe înrudite: prostacicline și tromboxani. Uneori sin. cu *Eicosanoide*.

Prostată / *Prostate*. N.A. *prostata*. (gr. *prosstates* = care stă înainte, din *pro* = înainte + *istanai* = a plasa) Glanda anexă a aparatului genital masculin, situată în jurul părții inițiale a uretrei, sub vezica urinară. Este formată din doi lobi laterali, drept și stâng și un lob median. Produsul său de secreție, un lichid albicios, este un element al spermei care se amestecă cu spermatozoizii ieșiți din testicule. Hipertrofierea sa după vârsta medie poate tulbura golirea vezicii urinare, impunându-se ablația sa chirurgicală parțială sau totală (prostatectomie).

Prostetic (grup) / *Prosthetic (group)*. Partea unei heteroproteine, care nu este de natură proteică. Ex.: metalul unei enzime.

Prostigmină / *Prostygmine*. V. *Neostigmină*.

Prostodontist / *Prosthodontist*. Dentist specializat în înlocuirea dinților lipsă.

Prostrat / *Prostrate*. (lat. *prostratus*, *-a*, *-um* = culcat pe pământ) Organ vegetal culcat pe pământ, cu ramificații cu tot, fără a-și ridica nici măcar vârful (ex.: *Veronica prostrata*).

Prostrație / *Prostration*. (lat. *prostratio*, *-onis* = răsturnare, din *prosterno*, *-ere* = a culca la pământ) Stare de apatie extremă, fizică și psihică însoțită de o absență a reacțiilor la solicitările exterioare.

Prot-, Proto- / *Prot-*, *Proto-*. (gr. *protos* = primul, gr. *proteros* = mai întâi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la primul, întâiul.

Protal / *Prothallus*. (*proto-* + gr. *thallos* = tal) Complex de celule haploide reprezentând generația gametofitică independentă de la *Filicatae*, *Lycopodiatae* și *Equisetatae* care rezultă din diviziunea succesivă a unui spor. Pe el se diferențiază gametangii masculini și feminini (anteridii și arhegoane), aici are loc fecundația, formarea zigotului și a embrionului. Forma și mărimea protalului sunt variabile: lamelar, filamentos, tuberculiform, cordiform etc., de câțiva mm – 5 cm mărime; poate fi monoic sau dioic.

Protaminază / *Protaminase*. (*proto-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ază*) Enzimă pancreatică proteolitică, ce acționează ca o exopeptidază asupra pentaminelor.

Protamine / *Protamines*. (*proto-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Proteine bazice (polipeptide) din constituția nucleoproteinelor, cu conținut de aproximativ 80% aminoacizi diaminomonocarboxilici (arginină, histidină, lizină). Se află din abundență în sperma de pește. Se asociază insulinei pentru a-i crește durata de acțiune, la obținerea insulinei-retard și ca antidot al heparinei, în caz de supradozaj (pentru a evita hemoragiile); inhibă acțiunea factorului IX și generarea de tromboplastină.

Protargol / *Argenti proteinicum*. Sin. *Proteinat de argint*. Proteinat de argint, compus coloidal al argintului ce are un conținut de 7,5-8,5 g% argint; pulbere brună, higroscopică, care, în soluție apoasă, eliberează proporția cea mai mare de ioni de argint, comparativ cu celelalte săruri coloidale: argirol: 19-23 g% argint și colargol: 70-80 g% argint. Se dizolvă în apă încet, în timp, prin metoda „per descensum". Are proprietăți antimicrobiene și antifungice. Se utilizează în soluții de uz extern și în picături oftalmice (conjunctivite, oftalmii purulente), infecții ale mucoaselor și ca unguent.

Proteaze / *Proteases*. Sin. *Proteinaze*. (*proto-* + *-ină* + *-ază*) Enzime proteolitice care catalizează descompunerea prin hidroliză a proteinelor în elemente mai simple (peptide și aminoacizi). Ex.: pepsina, tripsina, papaina, catepsina.

Protecție / *Protection*. (lat. *protectio*, *-onis* = apărare, de la *protego*, *-ere* = a acoperi, a apăra) Acțiunea de a proteja, de a preveni un risc.

Proteidă / *Proteid*. (*proto-* + gr. *eidos* = formă) Denumire veche pentru proteine. Proteine care, pe lângă aminoacizi, au în constituția lor și alte structuri. Proteine conjugate cu un grup prostetic activ, de natură neproteică, a cărui constituție chimică determină numele compusului respectiv. Ex.: nucleoproteidă, fosfoproteidă etc. V. și *Peptide*.

Protein convertaze / *Protein convertases*. Endopeptidaze din granulele de secreție ale celulelor glandelor endocrine, care au rolul de a converti protoproteinele în proteine mature (prohormonii în hormoni maturi).

Protein kinaze / *Protein kinases*. (*proto-* + *-ină* + gr. *kinein* = a mișca + *-ază*) Enzime intracelulare cu rol de a cataliza transferul grupării fosfat de la ATP la un aminoacid al unei proteine specifice enzimatice sau neenzimatice, dând proteine sau enzime fosforilate. Se cunosc mai multe tipuri: A, B, C. Activitatea lor este modulată de nucleotidele ciclice (AMP_C și GMP_C).

Proteinase / *Proteinases*. Sin. *Proteaze* (v.).

Proteină celulară gazdă / *Host cell protein*, abr. HCP (v.).

Proteină de fuziune / *Fusion protein*. Proteină ce conține o secvență de aminoacid din fiecare două proteine distincte. Aceasta este formată prin expresia unei gene recombinate în care secvențele codate au fost unite împreună. Tipic, aceasta este însoțită de clonarea $_c$ADN într-un vector expresie în structura unei gene existente.

Proteine / *Proteins*. Sin. *Protide*, *Proteide*. (*proto-* + *-ină*) Grup vast de substanțe organice prezente în toate organismele vii.

Biomolecule azotate, cu structură complexă, prezente în organismele animale şi vegetale, cu proprietăţi coloidale şi amfotere. Au structură polipeptidică complexă. Sunt alcătuite din unul sau din mai multe lanţuri (polipeptide) de aminoacizi, legaţi unul de altul într-o succesiune caracteristică. Numărul, tipul şi secvenţa aminoacizilor determină proprietăţile specifice ale fiecărei proteine. Secvenţa aminoacizilor este numită *structura primară a proteinei*. Aceste polipeptide se pot răsuci în formă de spirală sau se pliază. Tipul şi gradul acestor modificări constituie mai multe trepte de organizare structurală ca: *structura secundară a proteinelor*. Forma tridimensională a polipeptidelor răsucite sau pliate este numită *structură terţiară*. Există şi o structură cuaternară. Prin degradare hidrolitică formează aminoacizi (*haloproteine* sau proteine simple) sau conduc la aminoacizi şi la substanţe neazotate ca: lipide, glucide, pigmenţi, metale (*heteroproteine* sau proteine conjugate). După rolul metabolic se clasifică în proteine *globulare* (albumine, globuline, prolamine, gluteline, protamine, histone) şi *fibrilare* (keratine, colagen, elastină, fibrină). Au rol fundamental în desfăşurarea tuturor proceselor vitale: *plastic* sau structural (constituenţii principali ai celulelor şi umorilor); *catalitic* (enzime), *reglator* (unii hormoni), *imunologici* (anticorpi), *respirator* (transport de oxigen), *mecanico-chimic* (proteine contractile), *fizico-chimic* (reglarea presiunii osmotice), *energetic* (furnizarea de energie).

Proteine chaperone / *Chaperones, Molecular chaperones.* (engl. *chaperon* = însoţitor, iniţial, doamnă de companie pentru o tânără pe care o învaţă bunele maniere) Grup eterogen de circa 200 molecule proteice, cele mai multe din superfamilia denumită „proteine de şoc termic", 1-2% din conţinutul total al celulelor; în condiţii de stres, sinteza lor este mărită. Au rol determinant în formarea structurii tridimensionale a unui lanţ de aminoacizi, care conduce la sinteza unei proteine. De asemenea, intervin în sinteza şi în traficul proteinelor, intra- şi extracelular, în translocarea şi în asamblarea factorilor de transcripţie şi de activare a kinazelor proteice.

Proteine complete / *Complete proteins.* Sin. *Proteine din clasa I.* Conţin în structura lor toţi aminoacizii esenţiali în proporţii optime pentru sinteza proteinelor proprii organismului (proteinele din ou, carne şi lapte).

Proteine conjugate (heteroproteine) / *Conjugated proteins.* Proteină ataşată la o jumătate de neproteină. Partea neproteică este numită grupare prostetică. Partea neproteică poate fi de natură lipidică, glucidică, poate fi un metal sau fosfatul, poate fi hemul, acizii nucleici în cazul nucleoproteinelor. Ex.: hemoglobina este o proteină conjugată în care hemul (conţinând fier) este grupul prostetic şi globina este grupul proteic. Proteina lipsită de grupa prostetică caracteristică se numeşte apoproteină.

Proteine fibrilare / *Fibrilar proteins.* Proteine cu morfologie filiformă, constituite din catene polipeptidice individuale, lungi, în formă de filament şi unite lateral prin legături reticulate (încrucişate), care le conferă o structură stabilă. Au rezistenţă mecanică mare, sunt insolubile în apă. Ex.: keratinele, colagenul, fibrinogenul, elastinele, fibroina. În general, sunt proteine extracelulare.

Proteine globulare / *Globular proteins.* Proteine cu structură tridimensională „înfăşurată" care rezultă din răsuciri ale catenei polipeptidice într-o formă nefibrilară, de elipsă sau aproape sferică. Au aspect compact şi sunt, în general, solubile în apă. Au funcţii multiple în organism: enzime, albumine, globuline, gluteline, protamine, histone. În general, sunt proteine intracelulare.

Proteine incomplete / *Incomplete proteins.* Sin. *Proteine din clasa a III-a.* Proteine care au lipsă în moleculă unul sau mai mulţi aminoacizi esenţiali (gelatina din oase, zeina din porumb).

Proteine parţial complete / *Partial complete proteins.* Sin. *Proteine din clasa a II-a.* Proteine care conţin toţi aminoacizii esenţiali, dar nu în proporţii optime pentru sinteza proteinelor proprii organismului (proteinele din leguminoasele uscate şi cereale).

Proteine plasmatice / *Plasma proteins.* Totalitatea proteineleor conţinute în plasma sangvină, cuprinzând: 1. serumalbumine; 2. glicoproteine; 3. lipoproteine; 4. metaloglobuline (siderofilina); 5. imunoglobuline; 6. enzime; 7. factori de coagulare. Ele aparţin la albumine, globuline şi fracţiuni de fibrinogen. Proteinele plasmatice au rol de transport (lipide, hormoni, fier, iod), au proprietăţi enzimatice şi imunitare.

Proteine recombinante / *Recombinant proteins.* Proteine obţinute prin expresia unei gene umane normale în microorganisme cum ar fi E. coli sau animale transgenice care au sistem translaţional similar cu cel uman. De exemplu, prin acest procedeu se obţin: Factorul VIII antihemofilic A, Factorul IX antihemofilic B, eritropoietina, insulina, hormonul de creştere, interferonul etc.

Proteinemie / *Protein(a)emia.* (*proto-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Concentraţia proteinelor în plasma sangvină, în mod normal 63-78 g/L.

Proteinogramă / *Protein blood content.* (*proto-* + *-ină* + gr. *gramma* = înscriere) Grafic sau formulă ce reprezintă concentraţia proteinelor de diferite tipuri conţinute într-un lichid biologic (plasmă, ser sangvin, lichid cefalorahidian).

Proteinoplaste / *Proteinoplastes.* Materiale plastice obţinute din proteine solidificate prin tratare cu formaldehidă. Cel mai important este galalitul.

Proteinorahie / *Cerebrospinal fluid proteins.* Sin. *Albuminorahie.* (*proto-* + *-ină* + gr. *rhakis* = coloană vertebrală) Proteinele din LCR, normal 0,15-0,45 g/L.

Proteinoterapie / *Proteinotherapy.* (*proto-* + *-ină* + gr. *therapeia* = tratament) Utilizarea terapeutică a proteinelor (din lapte, ser sangvin) introduse în corp pe cale sangvină (transfuzie) sau pe cale parenterală (perfuzie).

Proteinoză / *Proteinosis.* (*proto-* + *-ină* + *-oză*) Acumularea proteinelor în exces, în ţesuturi.

Proteinurie / *Proteinuria.* (*proto-* + *-ină* + gr. *ouron* = urină) Prezenţa proteinelor în urină, datorită, adesea, creşterii permeabilităţii tubilor renali, în afecţiuni renale. Concentraţia fiziologică: 0,03 g / minut sau 0,05 g / 24 de ore.

Proteoglicani / *Proteoglycans.* (*proto-* + gr. *glykos* = dulce) Biomolecule, compuşi importanţi ai sistemului de susţinere extracelulară ai ţesutului animal (ţesut conjunctiv, cartilaginos, ligamente sau pereţii vaselor sangvine). Sunt constituiţi dintr-un cuplu proteic asociat prin legături covalente la o structură poliozidică specifică: glicozaminoglicani (GAG) sau mucopolizaharide acide 95%. Aceste lanţuri lungi de zahăr rezultă din repetiţia regulată, alternând cu o unitate dizaharidică (monomer), compusă prin asocierea de N-acetilhexozamină şi un acid uronic. Lungimea şi compoziţia lanţurilor de glicozaminoglicani sunt extrem de variabile şi induc astfel un potenţial de eterogenitate nelimitat.

Proteolitic / *Proteolytic.* (*proto-* + gr. *lysis* = distrugere) Capabil să lizeze (să denatureze, să rupă) proteinele.

Proteolitice / *Proteolytic.* (*prot-* + gr. *lysis* = distrugere) Enzime care catalizează descompunerea substanţelor proteice în alte substanţe cu moleculă mai mică, de ex.: polipeptide, peptone şi aminoacizi.

Proteolizat / *Proteolysate.* (*proto-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Produs rezultat din proteoliza enzimatică, utilizat în dietetica terapeutică.

Proteoliză / *Proteolysis.* (*proto-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Degradarea proteinelor prin hidroliză. În cursul digestiei sau în ţesuturi, proteoliza are loc sub influenţa enzimelor proteolitice (proteaze, proteinaze), care fragmentează proteinele în peptide şi peptidele în aminoacizi.

Proteom / *Proteome*. (*proto-*) Setul complet de proteine al unei celule produs de informaţia codificată în genom. Proteomul este mai complex decât genomul pentru că o genă poate codifica mai multe proteine diferite structural şi funcţional.

Proteomică / *Proteomics*. Ştiinţa ce se ocupă cu studiul pe scară largă a proteinelor, inclusiv a structurii şi a funcţiei lor. Proteomica este mult mai complexă comparativ cu genomica. În timp ce genomul este o entitate constantă, proteomul se schimbă datorită interacţiunii genom – mediu extern. Un organism prezintă o expresie proteică diferită în organe / celule cu funcţii diferite.

Proteoplaste / *Proteoplasts*, *Aleuroplasts*. Sin. *Aleuronoplaste*. (*prot-* + gr. *plastos* = formaţiune). Leucoplaste capabile să elaboreze substanţe proteice care se depun în stroma lor.

Proteozom / *Proteosome*. (*proto-* + *-ază* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Complex molecular intracelular proteolitic, ATP-dependent la care se leagă ubicuitina, pe care se fixează diferite proteine. Este situsul principal de degradare a proteinelor intracelulare şi se află la originea peptidelor prezentate moleculelor complexului major de histocompatibilitate clasa I. Structură intracelulară care degradează proteinele.

Protetică dentară / *Dental prothetics*. Specialitate stomatologică care se ocupă cu diagnosticul, tratamentul şi reabilitarea funcţiei orale, pentru obţinerea unei danturi echilibrate din punct de vedere funcţional şi estetic.

Proteus / *Proteus*. (gr. *Proteus* = zeu marin, fiul lui Poseidon, care avea darul profeţiei, dar nu o practica decât silit, dupa ce lua diferite înfăţişări, ca să scape de urmăritori) Gen de bacterii din familia *Bacteriaceae*, saprofit pe piele şi pe mucoase. Unele specii, ca *P. vulgaris*, produc infecţii urinare, mai rar digestive, şi supuraţii ale plăgilor.

Proteză / *Prosthesis*. (gr. *prosthesis* = adăugare, din lat. *pro-* + gr. *thesis* = punere şi *tithenai* = a plasa, a pune) Piesă artificială, aparat medical care înlocuieşte morfologic sau funcţional un membru al corpului sau un segment de membru, un organ sau un conduct natural sau pe care se fixează o dantură falsă, ex.: proteza dentară, acustică etc.

Protide / *Protids*. Termen vechi pentru proteine. V. *Proteine*.

Protidemie / *Protein(a)emia*. Sin. *Proteinemie* (v.). (*proto-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge)

Protocol / *Protocole*. **1.** Document în care se definesc precis obiectivele, atât mijloacele şi metodele utilizate într-un studiu, cât şi etapele de desfăşurare a acestuia. Ele includ: necesitatea, scopul studiului, ipoteza de lucru, factorii studiaţi, rezultatele şi analiza statistică a datelor, populaţia, eşantionul, numărul de subiecţi luaţi în studiu, organizarea studiului, buget şi finanţare, publicarea rezultatelor. **2.** Documentaţie (trimisă la FDA sau la alte agenţii de suport) care direcţionează lucrul într-o companie, după regulile FDA: trasează activităţile, circulaţia materiilor prime şi a produselor, prevede instrucţiuni şi documente privind procedeele de operare standard (SOP$_s$, abr. de la *Standard Operating Procedures*).

Protocol de comparare / *Comparability protocol*. Protocol care defineşte experimentele şi criteriile de acceptare care vor fi utilizate pentru a evalua un produs înainte şi după schimbarea procesului, care oferă evidenţa documentelor şi că acestea sunt comparabile. Acest protocol poate fi supus la alte reglementări, ca BLA (*Biologics License Application*).

Protocol de tratament, protocol clinic / *Treatment protocols*, *Clinical protocols*. Planuri precise, detaliate de tratament în vederea studiului problemelor medicale, biomedicale sau a terapiei.

Protocol de validare / *Validation protocole*. Un plan scris care precizează modul în care va fi efectuată validarea şi defineşte criteriile de acceptabilitate. De exemplu, protocolul pentru un proces de fabricaţie identifică echipamentele de procesare, parametrii de proces sau sferele de operare critice, caracteristicile produsului, prelevarea, datele testelor care trebuie colectate, numărul de programe de validare şi rezultatele de testare acceptabile.

Protodermă / *Protoderm*. (*proto-* + gr. *derma* = piele) Zona meristematică externă a vârfului vegetativ al tulpinii care va genera epiderma şi formaţiunile acesteia.

Protofloem / *Protophloem*. (*proto-* + gr. *phloios* = scoarţa copacului) Primul ţesut liberian care apare în dezvoltarea ontogenetică a unei plante, situat spre periciclu şi format din vase liberiene cu lumenul îngust.

Proton / *Proton*. (*proto-*) Particulă din nucleul unui element chimic, corespunzătoare nucleului de hidrogen, încărcat cu o sarcină electrică pozitivă. Fiecare atom este caracterizat de numărul de protoni sau de numărul atomic (Z). Acest număr atomic este unul din criteriile de bază ale clasificării periodice a elementelor.

Protonemă / *Protonema*. (*proto-* + gr. *nema*, *nematos* = filament) Partea gametofitului de la briofite, de formă filamentoasă sau lamelară, generată de diviziunea succesivă a unui briospor haploid.

Protoplasmă / *Protoplasm*. (*proto-* + gr. *plasma* = formaţiune, din *plassein* = a forma) Partea vie a unei celule, respectiv ansamblul constituenţilor celulari cu excepţia peretelui celular, vacuolelor şi a materiei ingerate recent, sau a celei care urmează să fie excretată. Sistem coloidal viscos, translucid, format din apă şi o fază continuă ce conţine: acizi nucleici, lipide, proteine, hidrocarbonaţi şi săruri minerale. În acest gel de proteine se află citoplasma, citosolul, nucleul. Constituie sediul proceselor fundamentale ale vieţii plantelor şi animalelor.

Protoplast / *Protoplast*. (*proto-* + gr. *plastos* = formaţiune, din *plassein* = a forma) Partea vie a unei celule bacteriene sau vegetale, după îndepărtarea peretelui celular rigid, dar care şi-a conservat membrana citoplasmatică; este sferică şi poate fi lizată; nu se poate multiplica şi nu-şi poate reface peretele.

Protoporfirine / *Protoporphyrins*. (*proto-* + gr. *porphyra* = purpură + *-ină*) Izomeri ai porfirinelor în funcţie de aşezarea legăturilor duble şi de substituenţi. Compuşi organici care se află atât în constituţia hemoglobinei umane şi a altor protide heminice, cât şi a clorofilei. Sub acţiunea hemosintetazei protoporfirina IX fixează fierul divalent şi se transformă în hem, sub acţiunea enzimei fier-chelatază. Hemul este gruparea prostetică a hemoglobinei.

Protovirus / *Protovirus*. Sin. *Transpozon* (v.).

Protoxid / *Protoxide*. (*proto-* + gr. *oxys* = oxigen, aer) Compus chimic oxidat în care cantitatea de oxigen este minimă.

Protoxid de azot / *Nitrous oxide*, *Oxidi nitras*. Sin. *Gaz ilariant*. Are formula N_2O, gaz incolor, cu miros dulceag, utilizat ca anestezic general în trecut, denumit astfel, pentru că iniţial produce o stare de veselie. În industria alimentară este folosit ca gaz propulsor în spray-uri cu ulei pentru uns tigăile. V. *E 942*.

Protoxilem / *Protoxylem*. (*proto-* + gr. *xylon* = lemn) Primul ţesut lemnos care apare în dezvoltarea ontogenetică a plantelor, format din vase lemnoase cu lumen mic şi care, în rădăcină, este situat spre exterior, iar în tulpină spre interior.

Protozoar / *Protozoan*. (*proto-* + gr. *zoon* = animal) Organism microscopic din regnul animal, format dintr-o singură celulă, dotat cu mişcare şi cu deplasare cu ajutorul pseudopodelor, flagelilor sau cililor vibratili. În această clasă intră: flagelatele, infuzorii, rizopodele şi sporozoarele. Unele sunt patogene, ex.: *Entamoeba* *histolytica*, ce produce dizenteria amibiană şi *Plasmodium vivax*, care produce malaria.

Protozooză / *Protozoosis*. (*proto-* + gr. *zoon* = animal + *-oză*) Orice afecţiune parazitară produsă de protozoare.

Protrombină / *Prothrombin*. (lat. *pro* = înainte + gr. *thrombos* = cheag + *-ină*) Factorul II al coagulării sângelui. Este un precursor al trombinei, enzimă care catalizează formarea reţelei de fibrină a cheagului sangvin. Sinteza protrombinei are loc în ficat şi necesită un aport corespunzător de vitamina K. Glicoproteină cu un singur lanţ de aminoacizi, cu M_r 69.000, sintetizată şi stocată în celulele parenchinului hepatic şi prezentă în sângele circulant, în concentraţie de aproximativ 20 mg%. Intervine în calea finală a coagulării, fiind transformată în trombină, în prezenţa tromboplastinei, a factorului V activat şi a calciului.

Protrombinemie / *Prothrombinemia*. (*pro-* + gr. *thrombos* = cheag + *-ină* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa protrombinei în sânge. Dacă nivelul concentraţiei scade sub 25% din valoarea normală, apare pericolul de hemoragie.

Protruzie / *Protrusion*. (lat. *protrusum*, *-a*, *-um* = împins înainte, din *protrudo*, *-ere* = a împinge înainte, de la *pro* = înainte + *trudo*, *-ere* = a împinge) Formaţiune anatomică, parte a unui organ care este împins înainte, proemină, este umflat, din cauze constituţionale sau patologice.

Protuberanţă / *Protuberance*. N.A. *pons*. (lat. *protuberans*, *-ntis* = crescut înafară, din *protubero*, *-are* = a ieşi înafară, de la *pro* = înainte + *tuber*, *-is* = excrescenţă) Structură anatomică proeminentă, excrescenţă.

Providencia / *Providencia*. Gen de bacili Gram negativi, mobili, din familia *Proteeae*, prezenţi în urină şi fecalele normale, potenţiali patogeni; produc diaree, infecţii nozocomiale ale tractului urinar şi al plăgilor.

Provirus / *Provirus*. (*pro-* + lat. *virus*, *-i* = otravă) Stadiul intermediar al infectării celulei gazdă de către un retrovirus în care singura catenă de ARN a virusului se transformă în ADN dublu catenar. Sinteza este catalizată de o enzimă revers transcriptază, care hidrolizează de asemenea ARN-ul originar al virusului. ADN-ul proviral este apoi integrat în ADN-ul celulei gazdă şi ulterior transcris, formând noi virusuri ARN. Prin această integrare se produce şi introducerea de oncogene virale în genomul gazdei, ceea ce crează riscul de transformare a celulei gazdă în celulă canceroasă. Provirusurile, în special HIV, pot rămâne latente timp îndelungat înainte de a se produce transcrierea lor.

Provitamină / *Provitamin*. (*pro-* + lat. *vita*, *-ae* = viaţă + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Precursor al unei vitamine. De ex.: carotenul pentru vitamina A, ergosterolul pentru vitamina D_2, 7-dehidrocolesterolul pentru vitamina D_3.

Proximal / *Proximal*. (lat. *proximus*, *-a*, *-um* = cel mai apropiat, superlativul de la *prope* = apropiat) Care este situat mai aproape de centrul unui organ sau al unui sistem. Ex.: tubul proximal al rinichiului. Antomin: *Distal*.

Prozencefal / *Prosencephalon*. (*pro-* + gr. *kephalon* = cap) Una dintre cele trei vezicule cerebrale ale embrionului de la vertebrate. Din prozencefal se formează emisferele cerebrale, hipotalamusul şi talamusul adultului.

Pruri- / *Pruri-*. (lat. *prurio*, *-ire* = a avea mâncărimi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la prurit.

Prurigen / *Pruritogenic*. Sin. *Pruriginos*. (lat. *pruriginosus*, *-a*, *-um* = pruriginos, din lat. *prurio*, *-ire* = a avea mâncărime + gr. *gennan* = a produce) Care provoacă prurit, senzaţie de mâncărime (de ex.: perii urticanţi ai unor plante).

Pruriginos / *Pruriginous*. Sin. *Prurigen* (v.).

Prurigo / *Prurigo*. (lat. *prurigo*, *-inis* = mâncărime) Nume general dat diferitelor dermatoze alergice de aspect divers, având ca leziune iniţială o papulă, veziculă particulară foarte pruriginoasă.

Prurit / *Pruritus*. (*pruri-*) Senzaţie de mâncărime la nivelul pielii sau al mucoaselor, ce apare în diverse boli, în special cutanate (eczeme, scabie, înţepături de insecte) sau generalizate (urticarie), boli alergice, parazitare, unele nevroze. Poate fi difuz sau localizat (anus, vulvă, pielea capului).

Psamofite / *Psammophytes*. (gr. *psammos* = nisip + gr. *phyton* = plantă) Plante care cresc pe locuri nisipoase (nisipuri mobile).

Psamoterapie / *Amotherapy*. Sin. *Amoterapie*. (gr. *psammos* = nisip + gr. *therapeia* = tratament) Tratament extern cu ajutorul săculeţilor sau băilor de nisip încălzite (la soare sau artificial).

Pseudo- / *Pseudo-*. (gr. *pseudes* = fals) Element de compunere care introduce în termeni sensul de fals, falsificat.

Pseudobacă / *False berry*. (*pseudo-* + lat. *baca*, *-ae* = boabă) Fruct cărnos asemănător unei bace la formarea căruia participă, pe lângă ovar, şi receptaculul.

Pseudofakie / *Pseudophakia*. (*pseudo-* + gr. *phakos* = linte, lentilă, cristalin) Starea ochiului al cărui cristalin a fost înlocuit cu un cristalin artificial.

Pseudogenă / *Pseudogene*. (*pseudo-* + gr. *genos* = neam) Genă nefuncţională, dar care are o structură asemănătoare unei gene normale.

Pseudo-latex / *Pseudo-latex*. V. *Latexuri medicamentoase*.

Pseudomonas / *Pseudomonas*. (*pseudo-* + gr. *monas* = unitate) Gen de bacterii din familia *Pseudomonadaceae*, bacili Gram-negativi, mobili, strict aerobi: *P. aeruginosa*, *P. mallei*, *P. pseudomallei*.

Pseudomonas aeruginosa / *Pseudomonas aeruginosa*. Sin. *Bacil piocianic*, *Bacil Bordet-Gengou*.

Pseudomonas diminuta / *Pseudomonas diminuta*. Sporii acestei bacterii sunt utilizaţi ca organism indicator (bioindicator) pentru a demonstra eficacitatea filtrelor cu porii de 0,20 microni, utilizate pentru filtrarea bacteriană.

Pseudomorfism / *Pseudomorphism*. Sin. *Pseudomorfoză*. Transformare a unui mineral în altul, care păstrează aceeaşi formă cristalografică iniţială. Proces de transformare fizică prin care o substanţă, suferind o schimbare în structura ei internă, păstrează totuşi forma iniţială exterioară a cristalelor.

Pseudopod / *Pseudopodium*. (*pseudo-* + gr. *pous*, *podos* = picior) Prelungire, extruzie citoplasmatică temporară prin care protozoarele, în special amibele, ingerează particule nutritive sau se deplasează. Pot apărea şi la leucocite.

Pseudopolimorfism / *Pseudopolymorphism*. (gr. *pseudos* = fals + *polys* = mulţi + *morphe* = formă + *-ism*) Forme cristaline, la prepararea cărora nu au participat numai substanţa respectivă, ci şi substanţe străine, prin formarea de cristalizate mixte, solvaţi sau hidraţi.

Psih-, Psiho- / *Psych-*, *Psycho-*. (gr. *psyche* = suflet) Elemente de compunere care au sensul de „în legătură cu sufletul".

Psihedelic / *Psychedelic*. (*psiho-* + gr. *delos* = evident, manifest) Efect produs de un grup de droguri halucinogene ce determină distorsiunea imaginilor, ajungând până la debordarea delirantă de idei, halucinaţii psiho-senzoriale. Ex.: LSD, dietilamida acidului lisergic, obţinut dintr-un alcaloid extras din cornul de secară.

Psihiatrie / *Psychiatry*. (*psiho-* + gr. *iatreia* = vindecare) Ramură medicală consacrată bolilor psihice (mentale) şi tratamentului lor.

Psihic / *Psychic*. Care se referă la gândire, la viaţa mentală, la psihism sub toate aspectele.

Psihism / *Psyche*. (*psih-* + *-ism*) Ansamblul funcţiilor psihice ale unui individ, structura mentală cu procesele conştiente şi inconştiente.

Psihoactiv / *Psychoactive*. Sin. *Psihotrop* (v.).

Psihoanaleptic / *Psychoanaleptic*. Sin. *Psihostimulant* (v.). (*psiho-* + gr. *analeptikos* = care restaurează). Substanţă capabilă de a creşte activitatea SNC. Se disting: stimulente ale vigilenţei sau amine de trezire şi timoanaleptice sau antidepresive.

Psihoanalgezie / *Psychoanalgesia*. (*psiho-* + gr. *an* = privativ + gr. *algos* = durere) Atenuarea durerii prin metode psihoterapeutice.

Psihodependenţă / *Psychological dependence*. (*psiho-* + lat. *dependo, -ere* = a depinde, a sta atârnat, din *de* = separat de + lat. *pendo, -ere* = a atârna) Dependenţă psihică de consumul unui drog; pare independentă de fizicodependenţă. V. şi *Farmacodependenţă*.

Psihodepresor / *Psychodepressant, Psycholeptic*. Sin. *Psiholeptic* (v.). (*psiho-* + lat. *depressus, -a, -um* = adâncit, din lat. *deprimo, -ere* = a lăsa în jos, a afunda)

Psihodiagnostic / *Psychodiagnosis*. (*psiho-* + gr. *dia* = prin + gr. *gnosis* = cunoaştere şi *gnonai* = a cunoaşte) Diagnosticul unor boli mentale cu ajutorul testelor psihologice.

Psihodisleptice / *Psychodysleptics*. Sin. *Psihotomimetic, Schizomimetic, Halucinogen*. (*psiho-* + *dys* = greu, dificil + gr. *lepsis* = prindere) Produs capabil a perturba activitatea psihică, cu manifestări delirante, în care domină starea de vis treaz, asemănătoare cu cea observată în psihoze. Din acest grup fac parte: *halucinogene* (mescalina, psilocibina); *depersonalizante* (LSD_{25}). Nu sunt folosite decât rar, în psihiatrie. Fac parte din grupa substanţelor psihotrope.

Psihofarmacologie / *Psychopharmacology*. Sin. *Farmacopsihologie*. (*psiho-* + gr. *pharmakon* = remediu + gr. *logos* = ştiinţă) Parte a farmacologiei ce se ocupă cu studiul experimental şi clinic al medicamentelor psihotrope, medicamente ce acţionează predominant asupra proceselor psihice şi funcţiilor mentale.

Psihogen / *Psychogen*. (*psiho-* + gr. *gennan* = a produce) Care are o cauză psihică, în opoziţie cu bolile care au o cauză somatogenă, organică.

Psihoizoleptic / *Psychoisoleptic*. Sin. *Timoreglator, Timostabilizator*. (*psiho-* + gr. *isos* = egal + gr. *leptikos* = care fixează) Medicament sau substanţă care acţionează ca stabilizator al timiei, cu rol sedativ în stările de excitaţie. Aparţin grupului timoreglator, deoarece previn oscilaţiile timiei spre manie sau depresie. Sunt incluse: sărurile de litiu, carbamazepina şi valproatul de sodiu.

Psiholepsie / *Psycholepsy*. Scăderea subită a tensiunii psihologice; la epileptici apar manifestări comiţiale.

Psiholeptice / *Psycholeptics*. Sin. *Psihodepresor, Psihoplegic*. (*psiho-* + gr. *lepsis* = prindere şi *leptikos* = care fixează). Medicamente care deprimă tonusul psihic, scad activitatea mentală, reduc vigilenţa, activitatea intelectuală, starea de anxietate, tensiunea emoţională, până la indiferenţă afectivă. Psiholepticele cuprind: hipnotice, tranchilizante şi neuroleptice. Fac parte din grupa substanţelor psihotrope.

Psihologia consumatorului / *Consumer psychology*. Studiul conduitei şi al comportamentului uman în relaţiile sale faţă de consumul de bunuri şi de servicii; are în vedere verigile de încheiere ale circuitului economic (distribuţia şi consumul), fiind în strânsă legătură cu studiile de piaţă (marketing).

Psihologie / *Psychology*. (*psiho-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţă consacrată studiului legilor formării, dezvoltării şi manifestării activităţii psihice normale.

Psihomotor / *Psychomotor*. (*psiho-* + lat. *motor, -oris* = cel care pune în mişcare, din *moveo, -ere* = a mişca) Cu rol asupra funcţiilor motorii ale activităţii cerebrale sau psihice.

Psihoneuroimunologie / *Psychoneuroimunology*. (*psiho-* + gr. *neuron* = nerv + lat. *immunis, -is* = scutit, apărat + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa medicală care studiază modul de concentrare al unor serii de căi neurale, ce interconectează creierul, glandele endocrine şi sistemul imun. Aceste căi sunt concepute să constituie o reţea de lucru pentru comunicare între minte şi corp, ce se influenţează unul pe altul.

Psihonică / *Psionics*. (*psiho-* + *-onic* din electronic) Ramură modernă a biologiei care îşi propune să înzestreze dispozitivele tehnice cu însuşirile caracteristice psihicului, având deci funcţiile adaptative ale acestuia. Obiectivele principale ale psihonicii sunt realizarea unor dispozitive tehnice dotate cu memorie, cu capacitatea de modelare internă a lumii exterioare, a unor modele capabile de decizii finalizate şi chiar modelarea personalităţii. Problematica psihonicii este strâns legată de cea a neurociberneticii şi a psihociberneticii, a automatelor adaptative, a maşinilor electronice de gândit, cum le numeşte H. Wald, a inteligenţei artificiale, cum o numeşte E. Nicolau.

Psihopat / *Psychopath*. (*psiho-* + gr. *pathos* = boală) **1.** Individ cu comportament impulsiv şi dezechilibrat. **2.** Individ care suferă de sensibilitate exagerată, impresionabil, cu o capacitate de muncă scăzută, labilitatea atenţiei şi uneori printr-o tendinţă de închidere în sine (tulburări de ordin nevrotic sau de personalitate).

Psihopatie / *Psychopathy*. (*psiho-* + gr. *pathos* = boală) Grup polimorf de stări psihice anormale, ce duc la scăderea capacităţii de adaptare a individului la condiţiile de mediu.

Psihosomatic / *Psychosomatic*. (*psiho-* + gr. *soma, -atos* = corp) Tulburare organică obiectivă observată şi provocată de o cauză psihică (angoasă).

Psihostimulant / *Psychotonic*. Sin. *Psihoanaleptic*. (*psiho-* + lat. *stimulo, -are* = a îmboldi, a stimula, din *stimulus, -i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Substanţe psihotrope care stimulează activitatea SNC. Se împart în: *psihotonice*, care stimulează vigilenţa, numite şi amine de trezire (nooanaleptice), şi *antidepresoare* sau stimulante ale timiei (dispoziţiei) (timoanaleptice).

Psihoterapie / *Psychotherapy*. (*psiho-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Totalitatea metodelor de tratament prin folosirea factorilor psihici: p. individuală, sugestia, psihanaliza, narcoanaliza, meloterapia, metodele pedagogice.

Psihotic / *Psychotic*. (*psiho-*) **1.** Caracterizat sau în relaţie cu o psihoză. **2.** Persoană care are manifestările unei psihoze.

Psihotonic / *Psychotonic*. (*psiho-* + gr. *tonikos* = care întăreşte) V. şi *Psihostimulant*.

Psihotrop / *Psychotropic*. Sin. *Psihoactiv*. (*psiho-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) **1.** Care acţionează asupra funcţiilor şi comportamentului psihic fie depresor, fie stimulent sau deviant. **2.** Medicament cu acţiune asupra comportamentului şi funcţiilor psihice. Medicamentele psihotrope se clasifică în patru grupe: a. *psiholeptice* (hipnotice, neuroleptice, tranchilizante sau anxiolitice); b. *psihoanaleptice* (antidepresive, psihostimulante sau psihotonice); c. *psihoizoleptice* şi d. *psihodisleptice* (halucinogene).

Psihoză / *Psychosis*. (*psiho-* + *-oză*) Termen generic pentru bolile psihice caracterizate prin tulburări psihopatologice profunde (confuzionale, halucinatorii, delirante) şi prin lipsa conştienţei bolii; are de obicei ca urmare o alterare gravă a comportamentului, activităţii profesionale şi a capacităţii de integrare socială, deosebindu-se astfel de nevroze şi de psihopatii.

Psihoză maniaco-depresivă / *Maniac-depressive psychosis*. Sin. *Tulburare afectivă bipolară*. Boală mintală care se manifestă prin perioade de excitaţie (manie) ce alternează cu accese de depresie (melancolie) şi perioade normale pentru bolnav.

Psihrofite / *Psychrophytes*. (gr. *psychros* = rece + gr. *phyton* = plantă) Plante care trăiesc în zone reci.

Psilocibe / *Psylocibe*. Ciuperci din unele specii exotice (Mexic) sau indigene, care conţin un produs halucinogen (psilocibina).

Psitacoză / *Psittacosis*. (gr. *psitakos* = papagal + *-oză*) Maladie infecţioasă dată de *Chlamidia psittaci*, bacterie transmisă de păsări (gr. *psittakos* = papagal), şi care se manifestă ca boală febrilă cu alură gripală, pneumonie interstiţială, sindrom toxiinfecţios, sensibilă la tetracicline.

Psor- / *Psor-*. (gr. *psoros* = rugos, râie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la rugos.

Psoralene / *Psoralens*. Furanocumarine naturale. Se află în diverse plante, ca unele umbelifere şi bergamote. Fotosensibilizante, ele cresc acţiunea razelor UV; în particular se indică pentru tratamentul psoriazisului (PUVA-terapie).

Psoră / *Psora*. Nume generic din homeopatie, sub care S. Hahnemann a propus să reunească bolile caracterizate prin periodicitatea lor şi prin alternanţa lor între manifestările cutanate, seroase, mucoase, şi tulburări interne, pe un teren predispus afecţiunilor parazitare.

Psoriazis / *Psoriasis*. (gr. *psoriasis* = mâncărime, erupţie, datorată râiei, de la *psora* = râie) Dermatoză frecventă, poligenică, benignă, de cauză necunoscută, cu evoluţie cronică şi recidivantă, caracterizată prin leziuni eritemoscuamoase, cu scuame groase, lamelare, albe şi strălucitoare, stratificate, care se detaşează uşor prin grataj, însoţită sau nu de prurit. Leziunile au aspect de pete. Evoluează în pusee, pe toată durata vieţii.

Pteridină / *Pteridine*. (gr. *pteryx*, *-ygos* = aripă, pigment izolat din aripile fluturelui + *-ină*) Derivat al pterinei, care se află în acizii folici.

Pteridofite / *Pteridophytes*. (gr. *pteris*, *pteridos* = ferigă + *phyton* = plantă) Filum de plante superioare, primele cormofite în care sunt încadrate ferigile fosile şi actuale cunoscute şi sub denumirea de criptogame vasculare. Sunt cormofite izo- sau heterospore, perene, răspândite mai ales în pădurile montane. Gametofitul (n) de scurtă durată este reprezentat de *protal*, care este fixat pe sol prin intermediul rizoizilor, iar sporofitul ($2n$) de lungă durată este reprezentat de embrion, din care se diferenţiază tulpina (rizom), frunzele şi rădăcinile adventive.

Pterină / *Pterin*. Nucleu biciclic ce are 4 atomi de azot. Este baza structurii unor molecule biologice: riboflavina sau acizii folici şi a biopterinelor, care sunt cofactori de hidroxilare ai triptofanului, tiroxinei şi fenilalaninei.

Ptial- / *Ptyal-*. (gr. *ptyalon* = salivă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la salivă.

Ptialină / *Ptyalin*. (*ptial-* + *-ină*) Enzimă care hidrolizează glucidele. Este prezentă în saliva mamiferelor şi este implicată în stadiile iniţiale de digestie a amidonului. Descompune amidonul şi glicogenul în dextrină şi maltoză. Face parte din grupul amilazelor.

Ptialism / *Ptyalism*. Sin. *Sialoree*, *Hipersialie*, *Hipersalivaţie*. (*ptial-* + *-ism*) Hipersecreţie salivară, în cantitate foarte mare, uneori până la 4-5 litri pe zi. Poate apărea în unele nevroze, sarcină, leziuni nervoase, în stomatite.

Ptoma- / *Ptoma-*. (gr. *ptoma*, *-atos* = cadavru) Element de compunere care introduce în termeni referirea la cadavru.

Ptomaine / *Ptomaines*. (*ptoma-* + *-ină*) Baze azotate care rezultă din descompunerea (putrefacţia) proteinelor animale, ex.: putresceina, cadaverina etc. sau vegetale; o parte din ele au efect toxic. Sunt cauza intoxicaţiilor cu carne alterată.

-ptoză / *-ptosis*. (gr. *ptosis* = cădere) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o deplasare.

Ptoză / *Ptosis*. (*ptoză*) Coborârea unui organ sau formaţiuni anatomice din locul său obişnuit, datorită relaxării mijloacelor de susţinere. Ex.: ptoză renală, palpebrală.

Pub- / *Pub-*. (lat. *pubes*, *-is* = păr, os pubis) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pubertate.

Pubertate / *Puberty*. (lat. *pubertas*, *-atis* = pubertate, din *pubes*, *-eris* = adolescent) Perioadă a vieţii, 10-18 ani la băieţi şi 8-18 ani la fete, în timpul căreia se dezvoltă caracterele secundare, organele de reproducere devin funcţionale. Este însoţită de o accelerare a dezvoltării fizice, sexuale şi psihice (apariţia menstruaţiei la fete, producerea de spermatozoizi la băieţi).

Pubescent / *Pubescent*. (*pub-*) **1.** Organ vegetal acoperit cu peri fini, scurţi, moi şi mai rari (ex.: lăstari pubescenţi la *Betula pubescent*). **2.** La animale, piele acoperită cu păr.

Publicitate / *Publicity*. (engl. *publicity* = publicitate) Utilizarea tehnicilor de comunicare în scopul transmiterii de mesaje cu rezultate comerciale.

Publicitate de informare / *Information publicity*. Publicitate care vizează informarea consumatorilor în legătură cu un produs sau articol nou şi crearea unei cereri primare.

Publicitate farmaceutică / *Pharmaceutic publicity*. (lat. *publicus*, *-a*, *-um* = public, al tuturor) Reclamă în favoarea medicamentului sau a farmaciilor; ea este supusă unui control: 1. înainte de difuzare (*a priori*) pentru medicamentele la care publicitatea se adresează marelui public; 2. după difuzare (*a posteriori*), pentru cele destinate profesiilor medicale şi paramedicale (eventuale sancţiuni în caz de încălcare a unor legi).

Pucioasă / *Sulphur*. Nume popular al sulfului.

Pudre / *Powders*. Sin. *Pulberi fine*. (fr. *poudre* = pudră, pulbere) Denumire pentru pulberile de uz extern, obţinute din una sau din mai multe substanţe medicamentoase asociate cu substanţe auxiliare, aduse la un grad avansat de fineţe şi destinate aplicării pe piele, mucoase sau plăgi.

Pudre opoterapice / *Opotherapic powders*. Preparate obţinute prin pulverizarea de organe sau ţesuturi deshidratate şi eventual degresate, provenind de la animale socotite apte consumului uman. Condiţiile de recoltare, conservare şi tratament ale organelor sau ţesuturilor sunt asemănătoare pentru fiecare pudră, în scopul respectării integrităţii principiului activ şi după regulile de igienă.

Puer- / *Puer-*. (lat. *puer*, *-is* = copil) Element de compunere care introduce în termeni referirea la copil.

Puericultură / *Puericulture*. (*puer-* + lat. *cultura*, *-ae* = cultivare, cultură, creştere) Ramură a medicinei dedicată ansamblului de metode care permite dezvoltarea armonioasă a copilului de la naştere (nou-născuţilor normali sau prematuri şi sugarilor; îngrijire şi alimentaţie) până în adolescenţă.

Pueril / *Puerile*, *Puerilism*. (*puer-*) Termen caracteristic copilului sau copilăriei. Se mai utilizează pentru calificarea comportamentului unui adult, asemănător cu cel al unui copil. V. şi *Infantil*.

Puerilism / *Puerilism*. Var. pentru *Pueril* (v.).

Puerperal / *Puerperal*. (lat. *puerpera* = lăuză, din *puer*, *-eri* = copil + *paro*, *-ere* = a naşte) Termen care se referă la un proces patologic, produs în perioada următoare naşterii, adică la puerperalitate; ex.: infecţie. V. şi *Post-partum*.

Puerperalitate / *Puerperium*. Perioada care urmează după naştere şi se încheie în momentul reinstalării menstruaţiei. Uneori desemnează starea femeii de la fecundaţie până la sfârşitul lehuziei.

Pulbere / *Powder*. (lat. *pulvis*, *-eris* = praf, pulbere) Material solid cu diferite grade de mărime a particulelor componente (fine, foarte fine, grosiere). V. şi *Pulberi*.

Pulbere pentru soluţie injectabilă / *Powder for solution for injection*. Preparat farmaceutic steril, sub formă de pulbere, destinat preparării *ex tempore* a unei soluţii injectabile. Termenul de liofilizat pentru soluţie injectabilă se acceptă numai în cazul medicamentelor de uz veterinar.

Pulbere pentru soluţie perfuzabilă / *Powder for solution for infusion.* Preparat farmaceutic steril, sub formă de pulbere, destinat preparării *ex tempore* a unei soluţii perfuzabile. Termenul de liofilizat pentru soluţie perfuzabilă se acceptă numai în cazul medicamentelor de uz veterinar.

Pulbere pentru suspensie injectabilă / *Powder for suspension for injection.* Preparat farmaceutic steril, sub formă de pulbere, destinat preparării *ex tempore* a unei suspensii injectabile. Termenul „liofilizat" pentru suspensie injectabilă se acceptă în cazul medicamentelor de uz veterinar.

Pulbere şi solvent pentru pasta de implantare / *Powder and solvent for implantation paste.* Preparat destinat implantării parenterale, în vederea eliberării substanţei (lor) active într-o anumită perioadă de timp.

Pulberi / *Powders.* (lat. *pulvis*, *-eris* = pulbere, pudră, praf) Forme farmaceutice solide, alcătuite din particule uniforme ale uneia sau ale mai multor substanţe active, asociate sau nu cu substanţe auxiliare; sunt folosite ca atare sau divizate în doze unitare şi pot fi administrate pe cale orală sau aplicate pe piele sau mucoase (FR). Din punct de vedere al sistemului dispers, pulberile sunt considerate sisteme disperse eterogene de solid în gaz S_1/G_2, în care faza dispersată este atât de concentrată, încât particulele se ating reciproc: 74% solid, 26% aer, dar acest contact dintre particulele solide este destul de relativ, datorită straturilor de aer adsorbite la suprafaţă.

Pulberi auriculare / *Ear powders.* Forme farmaceutice solide, constituite din substanţe active fin pulverizate şi amestecate; condiţionate în recipiente prevăzute cu un dispozitiv adecvat, care permite aplicarea sau insuflarea.

Pulberi coloidale / *Colloidal powders.* Pulberi cu diametrul inferior la 0,5 µm, cu proprietăţi particulare.

Pulberi de inhalat / *Powders for inhalation.* Produsele sunt pulberi unidoză sau multidoză; substanţele active pot conţine excipienţi adecvaţi, pentru a facilita utilizarea lor. Se administrează cu ajutorul inhalatoarelor pentru pulberi uscate (engl. *Dry Powder Inhalers*, abr. DPIs). În cazul sistemelor precalibrate, inhalatorul este încărcat cu pulberi divizate în capsule sau în alte forme farmaceutice adecvate. În cazul sistemelor prevăzute cu un rezervor de pulbere, dozele unitare sunt eliberate de un mecanism de dozare existent în inhalator. Doza eliberată corespunde unei doze de inhalat.

Pulberi micronizate / *Micronized powders.* Pulberi cu diametrul particulelor cuprins între 0,5 şi 10 µm.

Pulberi nazale / *Nasal powders.* Forme farmaceutice solide sub formă de pulberi, destinate insuflării în cavitatea nazală cu ajutorul unui dispozitiv adecvat. Pulberile nazale trebuie să corespundă prevederilor din monografia *Pulberi pentru aplicaţii cutanate.*

Pulberi orale / *Powder for oral use*, *Oral powders.* (*Pulveres orales*) (lat. *pulvis*, *-eris* = praf, pulbere + *os*, *-oris* = gură) Forme farmaceutice solide constituite din particule solide, libere, uscate, cu diferite grade de fineţe; conţin una sau mai multe substanţe active, cu sau fără adaos de excipienţi şi, dacă este necesar, cu coloranţi autorizaţi şi aromatizanţi. Sunt administrate, în general, fie prin dizolvarea în apă sau într-un alt lichid corespunzător, fie prin ingerarea cu un lichid. În anumite cazuri, pot fi înghiţite ca atare. Se prezintă ca preparate unidoză sau multidoză. Recipientele au un dispozitiv de măsură care permite eliberarea corectă a dozei. Fiecare doză de pulbere orală unidoză este condiţionată într-un recipient individual, plic, saşet sau flacon.

Pulberi pentru aplicare cutanată / *Powders for cutaneous use.* (lat. *Pulveres ad usum dermicum*) Forme farmaceutice solide constituite din particule solide, libere, uscate, cu diferite grade de fineţe. Conţin una sau mai multe substanţe active, cu sau fără adaos de excipienţi şi, dacă este necesar, de coloranţi autorizaţi. Se prezintă sub formă de pulberi unidoză sau multidoză. Sunt lipsite de aglomerate palpabile. Pulberile destinate aplicării pe răni întinse, deschise sau pe pielea sugarilor, pe pielea grav lezată, arsuri; trebuie să fie sterile. Preparatele multidoză pot fi condiţionate în recipiente prevăzute, la partea superioară, cu sită pentru cernere (capac perforat), recipiente dotate cu dispozitiv mecanic de pulverizare sau în recipiente presurizate (acestea trebuie să corespundă prevederilor din monografia *Preparate farmaceutice presurizate*).

Pulberi pentru picături orale / *Powder for oral drops.* Preparate farmaceutice solide, care corespund definiţiei din monografia *Pulberi orale.* Acestea pot să conţină excipienţi pentru facilitarea dizolvării sau dispersării şi pentru prevenirea agregării particulelor. După dizolvarea sau suspendarea pulberii, preparatul lichid trebuie să corespundă, după caz, prevederilor referitoare la soluţiile sau la suspensiile orale.

Pulberi pentru soluţii injectabile sau perfuzabile / *Powders for injections or infusions.* Forme farmaceutice solide sterile, condiţionate în recipiente individuale; prin dizolvare, respectiv suspendare într-un volum prevăzut de lichid steril, formează soluţii limpezi şi, practic, lipsite de particule în suspensie sau în suspensie omogenă. Preparatele obţinute trebuie să corespundă prevederilor pentru preparate injectabile sau perfuzabile. În această categorie sunt incluse produsele condiţionate care conţin substanţe liofilizate, destinate uzului parenteral.

Pulberi pentru soluţii oftalmice şi băi oculare / *Powders for eye drops and powders for eye lotions.* Sunt forme farmaceutice solide, condiţionate sub formă uscată, sterilă, urmând a fi dizolvate sau dispersate într-un lichid corespunzător înainte de administrare, în mod aseptic. Preparatele pot conţine adjuvanţi pentru favorizarea dizolvării sau dispersării, pentru împiedicarea aglomerării particulelor, pentru ajustarea tonicităţii, pentru ajustarea sau stabilizarea pH-ului sau pentru asigurarea stabilităţii preparatului. După dizolvarea sau dispersarea în lichidul prevăzut, preparatele trebuie să corespundă prevederilor referitoare la picăturile oftalmice sau la soluţiile pentru băi oculare.

Pulberi şi comprimate pentru soluţii sau suspensii rectale / *Powders and tablets for rectal solutions or suspensions.* Sunt preparate unidoză care trebuie dizolvate sau dispersate în apă în momentul administrării. Pot conţine substanţe auxiliare care să faciliteze dizolvarea sau dispersarea sau să împiedice aglomerarea particulelor. După dizolvare sau dispersare, preparatul trebuie să corespundă, după caz, prevederilor de la monografiile de soluţii sau de suspensii rectale.

Pulberi şi granule pentru siropuri / *Powder and granules for syrups.* Forme farmaceutice solide obţinute din substanţe active şi auxiliare pulverizate şi amestecate pentru a forma o pulbere sau aglutinate şi transformate în granule. Mai pot conţine excipienţi care să faciliteze dizolvarea. Aceste preparate trebuie să corespundă, în general, definiţiei date în monografiile *Pulberi orale* sau *Granule* (v. aceste forme). După dizolvare, preparatul trebuie să corespundă prevederilor referitoare la siropuri.

Pulberi şi granule pentru soluţii sau suspensii orale / *Powders and granules for oral solutions and suspensions.* Forme farmaceutice solide destinate obţinerii de soluţii şi suspensii orale, care corespund prevederilor de la monografiile: *Pulberi orale* sau *Granule.* Acestea pot conţine excipienţi, în special, pentru facilitarea dispersării sau dizolvării şi pentru prevenirea agregării particulelor. După dizolvare sau suspendare, preparatul lichid trebuie să corespundă, după caz, prevederilor referitoare la soluţiile sau la suspensiile orale.

Pulex / *Pulex.* (lat. *pulex*, *-icis* = purice) Sin. *Purice.* Gen de paraziţi din familia *Pulicidae*, clasa *Insecta.* Specia *Pulex iritans* (popular, purice) parazitează omul şi animalele, provoacă dermatoze pruriginoase şi este vector pentru: tifos murin, pestă, tularemie şi gazdă intermediară pentru unele cestode.

Pulicidae / *Pulicidae*. (lat. *pulex*, *-icis* = purice) Familie de insecte parazite din ordinul *Siphonaptera*. Genul *Ctenocephalides* parazitează câinii şi pisicile şi pot transmite teniile de la câine la om; *Holopsyllus* transmite pesta, iar *Pulex* şi *Xenopsylla* sunt paraziţi pe şobolani, transmit pesta şi tifosul murin.

Pullulan / *Pullulan*. Homopolizaharid bacterian cu structură liniară, obţinut din amidon, prin fermentaţie în prezenţa drojdiei *Aureobasidium pullulans*, familia *Ascomyceta*. Coloid cu structură asemănătoare dextranului, solubil în apă, stabil la cald. Scheletul este format din legături glicozidice de unităţi α (1→6) D-glucopiranoză şi α (1→4) D-glucopiranoză în raport 1:2. În tehnologia farmaceutică se utilizează ca substanţă auxiliară pentru prepararea de hidrogeluri (nu în colire) şi ca material de microîncapsulare (acoperire). Pullulanul hidrofilizat este folosit ca transportor al substanţelor hidrofobe, în medicaţia anticanceroasă. În industria alimentară este folosit ca aditiv, E 1204 (v.). cu rol de agent glazurant.

Pulm- / *Pulm-*. (lat. *pulmo*, *-onis* = plămân) Element de compunere care introduce în termeni referirea la plămân.

Pulmon / *Lung*. N.A. *pulmo*, *pulmones*. Sin. *Plămân* (v.). (*pulm-*)

Pulmonar / *Pulmonary*. (*pulm-*) Care aparţine plămânilor, care este în relaţie sau care afectează plămânii.

Pulp-, Pulpo- / *Pulp-*, *Pulpo-*. (lat. *pulpa*, *-ae* = carne, pulpă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o formaţiune cu aspect cărnos.

Pulpă / *Pulp*, *Pulpa*. (*pulp-*) **1.** În botanică, partea cărnoasă, suculentă a fructelor (la prună, cireaşă, caisă este reprezentată de mezocarp, la mere, pere, gutui este reprezentată de hipanţiu şi de receptacul, iar la citrice de endocarp). **2.** În anatomie, structură densă, cărnoasă, moale. **3.** În stomatologie, structura moale, interioară a dintelui, constând din nerv şi vase de sânge.

Pulpă dentară / *Dental pulp(a)*. (*pulp-* + lat. *dens*, *-ntis* = dinte) Ţesutul moale al dintelui care se află în camera pulpară şi în canalul radicular. Este formată dintr-un ţesut conjunctiv lax, bogat în vase de sânge limfatice, fibre musculare şi celule.

Pulpită / *Pulpitis*. (*pulp-* + *-ită*) Proces inflamator acut / cronic al ţesutului pulpar al dintelui, care apare cel mai adesea sub acţiunea agenţilor microbieni.

Puls- / *Puls-*. (lat. *pulsus*, *-us* = izbire, lovire, din *pulso*, *-are* = a lovi, a izbi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la puls, bătaie.

Puls / *Pulse*. (*puls-*) Expansiunea ritmică locală a arterei, care poate fi simţită cu degetul, corespunzând la fiecare contracţie a ventriculului stâng al inimii. La adultul normal se percep 72 / minut, iar la copii este mai rapid, variind de la 130 la 80 la copii mai mici.

Pulsaţie / *Pulsation*. (lat. *pulsatio*, *-onis* = lovire, ciocnire, de la *pulsare* = a bate, a izbi) Prescurtare: ω. Mărime fizică caracteristică fenomenelor periodice, egală cu frecvenţa (υ) acestora multiplicată cu 2π: $\omega = 2\pi \cdot \upsilon$.

-pulsie / *-pulsia*. (lat. *pulsio*, *-onis* = împingere, respingere, din *pello*, *-ere* = a împinge) Sufix care introduce în termeni referirea la acţiunea de respingere.

Pult- / *Pult-*. (lat. *puls*, *-tis* = terci) Element de compunere care introduce în termeni referirea la consistenţa moale.

Pultaceu / *Pultaceous*. (*pult-*) Care are aspectul sau consistenţa unui terci, ex.: angină p.

Pulver-, Pulveriz- / *Pulver-*, *Pulveriz-*. (lat. *pulvero*, *-are* = a acoperi cu praf, pulbere, din *pulvis*, *-eris* = pulbere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la pulbere.

Pulverizare / *Pulverization*. (*pulveriz-*) **1.** Operaţie farmaceutică fizică de reducere a dimensiunii particulelor unei substanţe solide, la o stare de diviziune avansată (sub 1 mm), cu ajutorul acţiunii unor forţe mecanice. Ansamblul de particule foarte fine constituie o pulbere. **2.** Proiecţia unui lichid sau a unei pulberi în particule foarte fine, pe piele sau pe mucoase, în scop terapeutic.

Pulverizare cu reziduu. Procedeu de mărunţire, aplicat pentru produsele vegetale dure, urmat de separarea prin cernere a ţesuturilor tari, lemnoase, care nu conţin principii active. Se aplică, de exemplu, la rădăcina de ipeca.

Pulverizare integrală. Procedeu de mărunţire prin care tot materialul solid este transformat în pulbere. Se mai numeşte şi *Pulverizare fără reziduu*.

Pulverizaţii / *Sprays*. Sin. *Nebulizaţii*, *Aerosoli*, *Spray-uri*. Forme farmaceutice lichide, semisolide sau solide destinate să fie administrate sub formă de: vapori, aerosoli, jet lichid, semisolid (spumă) sau pudră, prin inhalare sau cu dispozitive speciale, ce permit utilizarea prin: pulverizare – nebulizare, atomizare, spray; sau expulzează conţinutul cu ajutorul unui gaz propulsor (forme farmaceutice presurizate, engl. *Metered Dose Inhalers*, abr. MDIs) sau cu un dispozitiv mecanic adecvat, pus în funcţiune de inspirul pacientului (engl. *Dry Powder Inhalers*, abr. DPIs).

Pulverulent / *Pulverulent*. (*pulver-*) Corp, amestec, redus în pudră fină.

Pulvină / *Pulvinus*. (lat. *pulvinus*, *-i* = perniţă, pulvină) Umflătura de la baza frunzei sau foliolei, sub forma unei perniţe, formată din ţesut parenchimatic, ale cărei celule îşi modifică foarte rapid turgescenţa sub influenţa unor factori externi, determinând diferite mişcări nictinastice.

Punct-, Puncti- / *Punct-*, *Puncti-*. (lat. *punctum*, *-i* = punct, înţepătură, de la *pungo*, *-ere* = a înţepa, a împunge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un aspect, metodă de înţepare.

Punct / *Point* (*puncti-*) Zonă cu dimensiune mică, limitată pe suprafaţa corpului, care, prin palpare, poate determina apariţia unui semn obiectiv, evidenţa unei boli.

Punct crioscopic / *Cryoscopic point*. Sin. *Punct de congelare*. Temperatura de congelare a unui lichid. Măsurarea sa, prin crioscopie, prezintă interes datorită corelaţiei dintre p.c. şi concentraţia de substanţe solvite, osmotic active.

Punct critic / *Critical point*. Punct definit de temperatură şi de presiune, în care două faze devin identice şi formează o singură fază. Stare a unui fluid în care dispare diferenţa dintre starea lichidă şi cea gazoasă, caracterizată prin temperatura şi prin presiunea critice.

Punct de congelare / *Cryoscopic point*. V. *Punct crioscopic*.

Punct de echivalenţă / *Equivalence point*. În chimia analitică, moment în titrare în care cantitatea de titrant este exact suficientă pentru stoichiometria reacţiei cu analitul.

Punct de fierbere / *Boiling point*. Temperatura la care tensiunea de vapori a unui lichid este egală cu presiunea atmosferică.

Punct de inflexiune / *Inflection point*. Punct de pe un grafic în care valoarea derivatei pantei este nulă: $d^2y / dx^2 = 0$. În acest punct, panta atinge o valoare maximă sau minimă.

Punct de neutralitate / *Neutrality point*. Punctul în care, în cursul titrării unui acid cu o bază (sau invers), concentraţia ionilor de hidrogen este egală cu concentraţia ionilor de hidroxil şi are valoarea 10^{-7}.

Punct de picurare / *Dropping point*. Temperatura la care se desprinde prima picătură din produsul de analizat, supus unei încălziri treptate, care creşte cu 1^{0} C / minut.

Punct de sarcină zero / *Zero charge point*. Abr. PSZ; pH la care sarcina suprafeţei într-un sistem coloidal este zero.

Punct de solidificare / *Solidify point*. Sin. *Punct de congelare*. Temperatura cea mai mare la care un lichid sau o substanţă adusă în stare lichidă, prin topire, trece din faza lichidă în faza solidă.

Punct de topire / *Melting point*. Temperatura la care o substanţă trece din stare solidă în stare lichidă, cele două faze fiind în echilibru, la presiunea de 760 mmHg.

Punct de tulbureală / *Troubled point*, *Whirling point*. Temperatură la care o soluţie de surfactant încălzită se tulbură. Peste această temperatură, se separă două faze, iar sub această temperatură, surfactantul se dizolvă şi se agregă în micele. Punctul de tulbureală este definit ca temperatura peste care surfactantul precipită din soluţie.

Punct eutectic / *Eutectic point*. Cel mai coborât punct de topire probabil pentru un amestec a două substanţe solide.

Punct final / *End point*. În chimia analitică, moment în titrare în care apare o modificare bruscă a proprietăţilor fizice, cum ar fi culoarea indicatorilor, valoarea pH-ului, conductivitatea, absorbanţa etc.

Punct izoelectric / *Isoelectric point*. (*puncti-* + gr. *isos* = egal + gr. *elektron* = ambră, chihlimbar) Abr. *pHi*. Este definit de pH-ul la care o substanţă nu are sarcină electrică, peste care substanţa acţionează ca bază şi sub care acţionează ca un acid. Constantă caracteristică pentru unele substanţe coloidale, proteine. Reprezintă valoarea pH-ului la care proporţia sarcinilor electropozitive ale moleculei de proteină este egală cu cea a sarcinilor electronegative, caz în care sarcina electrică netă a moleculei devine nulă. Punctul izoelectric este independent de concentraţia de proteină şi depinde de raportul dintre grupările acide şi bazice din moleculă. La valorile de pH mai mici decât pH_i, proteinele sunt cationi, iar la valori mai mari decât pH_i, sunt anioni. La punctul izoelectric proteinele au o solubilitate şi reactivitate chimică minimă, iar precipitarea lor este maximă. O soluţie de proteine sau de aminoacizi au minimum de conductivitate şi viscozitate la punctul izoelectric. pI este o valoare de pH pentru o substanţă dată; de ex.: gelatina are pI = 4,7. Acest parametru poate fi utilizat pentru identificarea şi caracterizarea proteinelor, separarea amestecurilor de proteine sau de aminoacizi.

Punct izoionic / *Isoionic point*. pH-ul pentru care sarcina electrică netă a moleculei unui aminoacid dizolvat în apă pură este nulă; la acest pH, concentraţiile formelor anion şi cation sunt egale. Valoare a pH-ului unei soluţii pure a unei molecule neutre poliprotice. Singurii ioni prezenţi sunt ionii de hidrogen, cei de hidroxil şi cei derivaţi din specii poliprotice.

Punct izosbestic / *Isosbestic point*. Valoare a lungimii de undă la care spectrul de absorbţie a două specii diferite se intersectează. Apariţia punctului izosbestic pentru o soluţie în care are loc o reacţie chimică este dovada că în acea soluţie sunt prezente doar cele două componente, într-o concentraţie totală constantă.

Punct Kraft / *Kraft point*. Temperatura minimă la care coloizii de asociaţie se dizolvă într-o proporţie maximă, într-un solvent.

Punct triplu / *Triple point*. Punct caracteristic (temperatură şi presiune) al unui sistem unicomponent, în care fazele solidă, lichidă şi gazoasă se găsesc în echilibru.

Puncte conjugate / *Conjugated points*. Orice pereche de puncte, unul corespunzător obiectului şi celălalt imaginii sale formate cu ajutorul unui sistem optic centrat.

Puncte cuantice / *Quantum dots*, abr. QD. Sunt cristale sferice nanometrice. Se pot prepara dintr-un metal semiconductor, ca de ex.: CdS, CdSe, CdTe, ZnS, PbS sau chiar din aur. Prototipul pentru punctele cuantice este selenitul de cadmiu (CdSe). Punctele cuantice au mărimi între 2 şi 10 nm (alţi autori: 10-100 Ångstromi) şi cuprind între 10 şi 50 atomi. Se compun dintr-un nucleu semiconductor (CdSe) înconjurat de un strat de ZnS, pentru a-i îmbunătăţi proprietăţile optice şi acoperite cu un înveliş care le conferă posibilitatea dispersării în soluţii apoase (dioxid de siliciu, acid mercaptoalcan hidrofil sau un alt ligand capabil să fixeze compuşi sau polimeri de interes). Aceste nanocristale semiconductoare au proprietatea de a fi sonde fluorescente pentru imagistică. Au proprietatea de absorbţie a luminii de la vizibil la IR şi emit semnale intense la orice lungime de undă, între albastru şi IR. Se pot folosi pentru imagistică în timp real sau în cancer, iar prin conjugare cu anumiţi liganzi, favorizează şi ţintirea celulară: peptide, anticorpi, oligonucleotide etc. Este posibilă combinarea efectului chimioterapeutic cu cel al terapiei fotodinamice, dar şi cu imagistica.

Punctuaţiuni / *Pits*. (*puncti-*) Spaţii depresionare sau cavităţi în pereţii secundari ai celulelor vegetale, care facilitează trecerea substanţelor în celulele vecine.

-punctură / *-puncture*. (lat. *punctura*, *-ae* = înţepătură) Sufix care introduce în termeni referirea la o metodă de înţepare.

Puncţie / *Puncture*. (lat. *punctio*, *-onis* = înţepătură, din *pungo*, *-ere* = a înţepa, a împunge) Aspirare cu ajutorul unui ac trocar, introdus într-o cavitate a organismului, de lichid normal sau patologic.

Puncţie lombară / *Lombar puncture*. Puncţie în spaţiul subarahnoidian între două apofize spinoase, L4-L5 pentru prelevarea de LCR sau a injectării unui medicament.

Puncţie-biopsie / *Biopsy-puncture*. Abr. PB. Puncţură cu ace speciale pentru a preleva un fragment unic de organ, pentru studiul histopatologic.

Pungent / *Pungent*. (lat. *pungens*, *-ntis* = înţepător, de la *pungo*, *-ere* = a împunge) Organ vegetal prevăzut cu vârf tare şi ascuţit (de ex.: frunzele de la *Juniperus communis*, *Agave americana*).

Pungi pentru stomie / *Ostomy bags*. (fr. *poches de stomies* = pungi pentru stomie) Pungi bioadezive de suprafaţa cutanată, menţinute pe locul respectiv (unde s-a practicat stomia), perioade de timp prelungite, care se pot detaşa uşor.

Punte de sare / *Salt bridge*. Mediu ionic în contact cu două soluţii de electroliţi. Permite trecerea unui curent ionic fără a avea loc difuzia unei soluţii de electrolit în cealaltă.

Punţi de cristale / *Crystal bridges*. Fenomen de creştere a suprafeţei particulei cristalului pe seama a două sau a mai multe particule simultan, atunci când rezultă particule de cristale înlănţuite ce conduc la formarea unui sediment înalt, care tinde să se taseze şi să se cimenteze într-un sediment compact.

Pupil-, Pupilo- / *Pupil-*, *Pupillo-*. (lat. *pupilla*, *-ae* = pupilă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pupilă.

Pupilă / *Pupil*. N.A. *pupilla*. (*pupillo-*) Deschidere rotundă în centrul irisului, care permite trecerea razelor luminoase spre retină. Diametrul său este reglat prin doi muşchi, dilatator şi constrictor, care intervin în acomodarea reflexă la lumină, distanţă sau sub acţiunea unor medicamente.

Pur- / *Pur-*. (lat. *pus*, *puris* = puroi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la puroi.

Purece / *Pulex*. Var. pentru *Purice* (v.).

Purgativ / *Catharctic purgative*, *Expulsive*. (lat. *purgativus*, *-a*, *-um* = curăţat, din *purgo*, *-are* = a curăţa) Medicament laxativ care favorizează sau provoacă evacuarea brutală a întregului conţinut intestinal, prin diferite mecanisme. Se utilizează limitat, întrucât folosirea prelungită expune la toleranţă şi la tulburări hidroelectrolitice, uneori severe. Se utilizează: antrachinona, unele răşini (p. drastice), p. saline ca sulfatul de magneziu (osmotic), parafina lichidă, uleiul de ricin.

Purgaţie / *Purgation*. (lat. *purus*, *-a*, *-um* = curat + lat. *ago*, *agere* = a face) **1.** Administrarea unui tratament cu un purgativ.

2. Evacuarea brutală şi rapidă a intestinelor (ca sub acţiunea unui catarctic sau a unui agent infecţios).

Purice / *Flea, Pulex*, pl. *Pulices*. (lat. *pulex, -icis* = purice). Var. *Purece*. Gen de paraziţi din familia *Pulicidae* clasa *Insecta*; specie mai importantă *Pulex iritans*, care parazitează omul şi animalele domestice, produce dermatite pruriginoase. Este vector pentru pestă, tifos murin, tularemie şi gazdă intermediară pentru unele cestode.

Purine / *Purines*. (lat. *purus, -a, -um* = curat + gr. *ouron* = urină) Baze azotate, compuşi heterociclici formaţi din condensarea unui ciclu pirimidinic cu unul imidazolic. Bazele azotate purinice din structura acizilor nucleici sunt: adenina (6-aminopurina) ADN şi guanina (2-amino-6-hidroxipurina) ARN. Alte baze purinice cum sunt xantina şi hipoxantina intră în structura unor alcaloizi xantinici. Există şi alţi compuşi care au baze azotate purinice în structură: cafeina, teobromina, teofilina, acidul uric, dinucleotidele purinice biologic active (NAD, FAD, coenzima A).

Puritate / *Purity*. (lat. *puriter* = pur) Condiţie obligatorie pe care trebuie să o îndeplinească toate substanţele şi formele farmaceutice, în ceea ce priveşte absenţa sau prezenţa, în anumite limite, a unor impurităţi, de diverse naturi (organice, anorganice etc.).

Puritate chimică / *Chemical purity*. În monografiile preparatelor radiofarmaceutice, în FR, puritatea chimică impusă este controlată prin limitele specificaţiei pentru impurităţile chimice.

Puritate microbiologică / *Microbiological purity*. Stabilirea numărului total de microorganisme aerobe şi prezenţa germenilor patogeni în preparatele farmaceutice.

Puritate radiochimică / *Radiochemical purity*. Se exprimă procentual pentru un radionuclid dat. Este raportul dintre radioactivitatea care poate fi atribuită formei chimice declarate şi radioactivitatea totală care poate fi atribuită acestui radionuclid în preparatul farmaceutic.

Puritate radionuclidică / *Radionuclid purity*. Se exprimă procentual pentru un radionuclid dat: este raportul dintre radioactivitatea care poate fi atribuită acestui radionuclid şi radioactivitatea totală a preparatului radiofarmaceutic. Lista impurităţilor radionuclidice relevate împreună cu limitele corespunzătoare este dată în fiecare monografie individuală din FR.

Purjare / *Emptying, Cleaning*. (fr. *purger* = a curăţa) Sin. *Curăţare*. **1.** A curăţa o instalaţie de impurităţile depuse de un fluid care a circulat prin ea. A curăţa în interior de depuneri şi de impurităţi (cu ajutorul apei sub presiune). **2.** A purja balastul = a goli balastul de apă, prin introducerea aerului sub presiune, la submarine.

Puroi / *Pus*. (*pur-*) Exudat tulbure, colorat galben-verzui, conţinând numeroase leucocite, mai mult sau mai puţin distruse şi microbi. Se formează în cursul infecţiilor acute.

Puromicină / *Puromycin*. Antibiotic cu structură purinică utilizat ca anticanceros. Puromicina acţionează prin inhibarea sintezei proteice în celulele bolnave.

Purpur-, Purpuro- / *Purpur-, Purpuro*. (lat. *purpura, -ae* = culoare purpurie) Sensul medical datează din sec. al XIX-lea. Termeni care se referă la culoarea purpurie, roşie.

Purpură / *Purpura*. (*purpur-*) Sindrom caracterizat prin apariţia spontană a unei erupţii hemoragice, pe piele şi pe mucoase, cu extravazarea sângelui în afara capilarelor pielii şi ale mucoaselor (peteşii, echimoze).

Purtător / *Germ carrier*. Sin. *Purtător de germeni*. Individ contaminat de un microb sau de un virus, „purtător" sănătos de germeni şi pe care îi poate transmite, fără a prezenta nici un simptom de boală, fie pentru că nu a fost bolnav, fie că a fost vindecat. Condiţia în care se află acest individ se numeşte status purtător.

Purtător de germeni / *Germ carrier*. V. *Purtător*.

Purtător izotopic / *Izotopic carrier*. Izotopul stabil al elementului considerat, care este prezent în preparatul radioactiv sau este adăugat în acesta, în aceeaşi formă chimică cu aceea în care este prezent radionuclidul.

Purulent / *Purulent*. (lat. *purulentus, -a, -um* = purulent, din *pus, puris* = puroi) Plagă sau arsură care conţine puroi.

Pustul- / *Pustul-*. (lat. *pustula, -ae* = băşică) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un aspect de băşică, băşicuţă, veziculă.

Pustulă / *Pustule, Bleb, Wheal, Blotch*. (*pustul-*) Leziune elementară dermatologică, caracterizată printr-o proeminenţă epidermică, care conţine un lichid purulent.

Putere / *Power*. (lat. pop. *potere*, din lat. clasică *possum, potui, posse* = a putea, a fi cu putinţă) **1.** Potenţă, abilitate de a efectua un act, un lucru. **2.** În fizică, mărime numeric egală cu raportul dintre energia primită, transferată sau cedată de un sistem fizic şi timpul în care s-a desfăşurat acest proces. În SI, se măsoară în Watt (W).

Putere de separaţie / *Resolving power*. Sin. *Putere de rezoluţie*. Calitate a instrumentelor optice. Reprezintă inversul distanţei minime dintre două puncte ale obiectului, care se văd separat pe imagine. Cu cât valoarea p.r. este mai mare, cu atât pot fi distinse puncte sau linii mai apropiate. P. s. a unui microscop se calculează cu ajutorul relaţiei: $R = \dfrac{n \cdot \sin u}{0{,}6 \cdot \lambda}$, unde: λ – lungimea de undă a radiaţiei utilizate, n – indicele de refracţie a mediului dintre preparat şi prima lentilă a obiectivului, u – jumătate din unghiul sub care se vede lentila obiectiv, din locul unde se află preparatul. În SI, se măsoară în m^{-1}.

Putere de spumare / *Foaming power*. Abr. *PS*. Concentraţia limită a unei soluţii, în agentul de spumare, susceptibilă de a forma o spumă de o anumită înălţime, după un anumit timp de agitare.

Putere de spumare limită / *Limit foaming power*. Abr. *PS* limită. Concentraţia minimă a agentului de spumare, care permite formarea unui strat de spumă persistent, având o grosime minimă de 1 mm; depinde de natura substanţei, puritate, pH, prezenţa electroliţilor.

Putere electrică / *Electric power*. Putere dezvoltată prin trecerea unui curent continuu de intensitate I printr-o rezistenţă R, la capetele căreia s-a aplicat o diferenţă de potenţial U. Este dată de relaţia $P = U \cdot I = R \cdot I^2 = \dfrac{U^2}{R}$.

Putere rotatorie / *Optical rotation*. Sin. *Activitate optică*. Proprietate a unei molecule asimetrice de a devia planul de polarizare a luminii, fie la dreapta (enantiomer dextrogir), fie la stânga (levogir). Puterea rotatorie se măsoară cu polarimetrul, care indică unghiul de deviaţie.

Putere rotatorie specifică / *Specific optical rotation*. Unghiul cu care o substanţă optic activă deviază planul de polarizare a luminii; se notează cu α.

Putr- / *Putr-*. (lat. *puter, -tris, -tre* = putred) Element de compunere care introduce în termeni referirea la putred, descompus, stricat.

Putrefacţie / *Decay, Putrefaction*. (lat. *putrefactio, -onis* = putrezire, din *putrefacio, -ere* = a face să putrezească, de la *puter, -tris, -tre* = putred + *facio, -ere* = a face) Procesul de descompunere a materiilor organice animale sau vegetale, sub acţiunea microorganismelor, cu producerea de substanţe toxice şi gaze cu miros fetid (mercaptan, hidrogen sulfurat, amoniac).

Putresceină / *Putrescine*. (lat. *putresco, -ere* = a putrezi + *-ină*) Poliamină ciclică, cu formula $NH_2{-}(CH_2)_4{-}NH_2$ formată prin decarboxilarea ornitinei în timpul putrefacţiei cadavrelor, foarte toxică şi miros extrem de neplăcut.

Putrescibil / *Putrescible*. (lat. *putrescibilis*, *-e* = supus putrefacţiei, din *putresco*, *-ere* = a putrezi) Care poate suferi un proces de putrezire.

Puţin/greu solubil / *Low solubility*. **1.** Expresie folosită de farmacopee pentru exprimarea solubilităţii: 1 p. substanţă se dizolvă în 30-100 p. solvent. **2.** Parametru ce defineşte o substanţă activă, care, în doza cea mai mare (la om), necesită pentru dizolvare, în condiţii fiziologice, o cantitate de apă mai mare de 250 mL, la 37°C.

PUVA-terapie / *PUVA-therapy*. Metodă de tratament a unor maladii ale pielii (psoriazis, vitiligo), care asociază prize de psoralene, pe cale internă şi iradiere locală cu raze UV.

PVC / *PVC*. Abr. de la poli (vinil-clorură).

PVP / *PVP*. Abr. pentru polivinilpirolidonă. V. *Polividonă*.

Pyrex / *Pyrex*. Nume comercial pentru sticla specială care conţine bor. Este rezistentă la foc şi la schimbările bruşte de temperatură. Se utilizează pentru aparate de laborator, fiole etc.

Q

q.s.ad / *q.s.ad.* Abr. pentru lat. *quantum satis ad* = cantitate suficientă la, atât cât trebuie la. Expresie utilizată pentru redactarea formulei unei reţete (preparat magistral), reactiv etc. Ex.: q.s.ad indică cantitatea de solvent, excipient necesar pentru a obţine un volum, o masă determinată.

QA / *QA.* Abr. pentru engl. *Quality assurance.* V. *Asigurarea calităţii.*

QbD / *QbD.* Abr.pentru engl. *Quality by Design.* V. *Designul calităţii.*

QC / *QC.* Abr. pentru engl. *Quality control.* V. *Controlul calităţii.*

QI / *IQ.* Abr. fr. *Quotient Intelectuel* = coeficient intelectual. Abr. care desemnează coeficientul de inteligenţă (engl. *Intelligence Quotient*).

QSAR / *QSAR.* Abr. de la *Quantitative Structure – Activity Relationships* = Relaţii cantitative între structura chimică şi activitatea farmacologică. Ansamblul de metode statistice care permit relevarea proprietăţilor fizico-chimice (solubilitate, reactivitate chimică etc.) pentru activitatea farmacologică experimentală.

Quacker / *Quaquery.* Practicant al medicinei de către pretinşi vindecători. De asemenea, se referă la medici şarlatani numiţi „quack" (vraci).

Quadrom / *Quadrome.* (lat. *quadrus* = pătrat + *-oma*) Hibridom obţinut prin fuziunea a două linii de hibridoame.

Quark / *Quark.* Particulă ipotetică cu sarcină electrică fracţionară, egală în valoare absolută cu 1/3 sau 2/3 din sarcina electronului. Model propus, în 1964, de fizicianul american Gell-Man Murray, care a fost introdus pentru a explica structura particulelor. Se presupune că sunt şase tipuri de q (cu anticuarcii corespunzători). Astfel sunt barionii, formaţi din 3q, mezoni cu 1q şi 1 antiquark.

Quasispecie / *Quasi-species.* (lat. *quasi* = cum, aproape + *species, -ei* = aspect, aparenţă) Concept dezvoltat de Eigen, pentru a defini structura populaţiilor ARN, interacţiunile dintre ele şi auto-organizarea lor progresivă în cursul stadiilor iniţiale ale apariţiei vieţii pe Pământ.

Quassia / *Quassia.* Principiu amar extras din lemnul arborelui exotic *Quassia amara*; are proprietăţi insecticide de contact.

R

R / *R*. **1.** Abr. pentru unitatea Röntgen. **2.** Substanţe sau soluţii care figurează în capitolul „Reactivi" din F.R.

RA / *AR*. Abr. de la *Reacţii adverse*.

RA de tip efecte cancerigene / *Cancerigenic effect type AR*. Medicamente care pot provoca o tumoră malignă. Aceste efecte au o latenţă foarte lungă (5-30 ani), raportat la faza tumorală. Acest tip de RA este, de cele mai multe ori, depistat la om, în faza a IV-a de studii postmarketing, extinse pe mulţi ani sau chiar ulterior prin observaţii şi statistici realizate în cadrul practicii medicale.

RA de tip efecte secundare / *Secondary effect type AR*. Sunt consecinţa directă sau indirectă a acţiunilor farmacodinamice secundare ale medicamentelor. Ele sunt cele mai numeroase, sunt totalmente previzibile, pot fi anticipate chiar din etapa studiilor farmacodinamice, sunt dependente de doză. Pot fi evitate printr-o farmacografie ştiinţifică şi raţională, bazată pe un raport beneficiu – risc, corect calculat, raportat la pacient şi pe o posologie neagresivă, corect apreciată, raportată la starea pacientului.

RA de tip efecte toxice / *Toxical effect type AR*. Sunt tulburări funcţionale sau morfologice, diferite de acţiunile farmacodinamice (principală sau secundare) ale medicamentului şi apar la o parte dintre pacienţii trataţi în condiţii similare. Pot fi uşoare sau grave; uneori fatale.

RA imunosupresive / *Immunosupressive AR*. Constau în deprimarea sau suprimarea capacităţii imunitare de apărare şi pot fi de două tipuri: *agranulocitoza*, cu manifestare clinică acută şi evoluţie dramatică imediată spre exitus, prin şoc toxiinfecţios (în cazul netratării corecte, de urgenţă), şi *deficienţa imunitară latentă*, cu evoluţie mascată, tacită şi manifestare clinică tardivă, cu posibilă evoluţie spre letalitate, prin infecţii deosebit de grave şi tumori maligne, dezvoltate pe fondul de imunosupresie.

R&D / *R&D*. Abr. pentru engl. *Research and Development*; descoperirea şi dezvoltarea de produse noi; departament în interiorul unei companii de medicamente cu acest rol.

Rabat / *Rebate, Reduction of price, Allowance*. (fr. *rabattre* = a reduce, a lăsa în jos) Reducere directă a preţului pentru achiziţiile efectuate într-o anumită perioadă de timp.

Rabdo-, Rhabdo- / *Rabdo-, Rhabdo-*. (gr. *rhabdos* = baghetă, dungă, striu) Element de compunere care introduce în termeni referirea la aspectul striat, în formă de baston.

Rabdomioliză / *Rhabdomyolysis*. (*rabdo-* + gr. *mys, myos* = muşchi + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Distrucţie a muşchiului striat, datorat unei infecţii sau intoxicaţii, însoţită de o contractură dureroasă a maselor musculare lezate, mioglobinurie. În sânge, creşte concentraţia unor enzime, ca: aldolaza, creatin fosfokinaza şi lactico-dehidrogenaza.

Rabdomiom / *Rhabdomyoma*. (*rabdo-* + gr. *mys, myos* = muşchi + *-oma*). Tumoră benignă a muşchiului striat, foarte rară.

Rabdomiosarcom / *Rhabdomyosarcoma*. (*rabdo-* + gr. *mys, myos* = muşchi + *sarx, sarkos* = carne + *-oma*) Tumoră malignă a ţesutului muscular striat, care poate da metastaze ganglionare.

Rabic / *Rabic*. (lat. *rabidus, -a, -um* = turbat, furios, în delir) Care se referă la rabie sau la turbare.

Rabie / *Rabies*. Sin. *Turbare*. (lat. *rabies, -ei* = furie, turbare, nebunie) Boală infecţioasă acută a SNC, care afectează mamiferele şi omul. Este produsă de un virus neurotrop din grupul *Rhobdavirus* transmis la om din saliva animalelor infectate, prin muşcare. Vectori ai infecţiei: câinii, pisicile, vulpile si lupii. Perioada de incubaţie este de la câteva zile la 40 de zile. Semne iniţiale: parestezii şi senzaţie de arsură la nivelul plăgii urmată de o meningoencefalită (cu hiperestezie, spasme dureroase) convulsii, furie, delir, halucinaţii. Urmează o fază cu spasme dureroase faringolaringiene, hipersalivaţie, convulsii, hidrofobie, meningism, comă şi deces în 4-6 zile, prin insuficienţă cardio-respiratorie. Vindecare extrem de rară.

Racem- / *Racem-*. (lat. *racemus, -i* = ciorchine de strugure) Element de compunere care introduce în termeni referirea la racemic, inflorescenţă în ciorchine de strugure.

Racem / *Raceme*. (*racem-*) Inflorescenţă monopodială cu creştere indefinită, în care meristemul terminal al axei rămâne activ cât trăieşte planta, de unde rezultă o creştere indefinită sau nedeterminată (ex.: la *Capsella bursa-pastoris, Convallaria majalis, Digitalis purpurea, Robinia pseudacacia*).

Racemaze / *Racemases*. (*racem-* +*ază*) Enzime din clasa izomeraze, subclase racemaze şi epimeraze (EC:5.1). Catalizează izomerizarea formelor D şi L ale aminoacizilor. Ex.: alanin-racemaza (cu FC:5.1.1.1) catalizează izomerizarea L-alaninei în D-alamină.

Racemic / *Racemate*. Sin. *Antipod optic, Izomer optic*. (*racem-*) Compus chimic organic format dintr-un amestec echimolecular de izomeri optici (enantiomeri), la care rotaţiile individuale, compensându-se, nu au activitate optică. Se notează cu dl sau (±). Separarea lor este foarte importantă, deoarece, de cele mai multe ori, numai unul din izomeri este activ biologic.

Racemizare / *Racemization*. Proces de transformare a unei substanţe, optic activă în antipodul său optic, până la formarea amestecului echimolecular, care nu are activitate optică. Sunt racemizabile substanţele care conţin, la carbonul asimetric, un atom de hidrogen şi o grupare reactivă (acidă) de tipul: $-NO_2$, $-COO-CH_3$, $-COO-C_2H_5$, $=C=N$, $-SO_2$ etc.

Rachis / *Rachis*. Sin. *Rahis*. (*rahi-*) **1.** Axa comună pe care sunt inserate foliolele în cazul frunzelor compuse (ex.: la *Robinia pseudacacia, Fraxinus excelsior*). **2.** Axa principală a inflorescenţei monopodiale.

Raclaj / *Curretage*. Sin. *Chiuretaj* (v.). (*fr. raclage* = răzuire, raclaj)

Rad / *Rad*. Acronim din engl. *Radiation Absorbed Dose*. Unitate de măsură pentru doza de radiaţii ionizante absorbite. 1 rad = 100 ergi/s. În SI, radul este înlocuit cu Gray-ul, abr. Gy; 1 Gy = 1 J/kg, de unde: 1 rad = 1 cGy (1 centigray).

Radapertizare / *Radappertization*. Operaţie care constă în reducerea numărului şi/sau a activităţii microorganismelor viabile cu ajutorul radiaţiilor până la situaţia în care poate să asigure stabilitatea microbiologică a alimentului, cu condiţia ca acesta să nu mai fie recontaminat.

Radar / *Radar*. Abr. engl. *Radio Detection And Ranging* = detecţie şi recuperare prin radio. Aparat care utilizează reflexia, printr-un obiect, a undelor Hertz ultrascurte şi culegerea ecoului radiaţiei. Timpul, care separă emisia şi recepţia ecoului, permite cunoaşterea distanţei obiectului şi eventual viteza cu care el se deplasează.

Radere / *Attrition*. Sin. *Răzuire*. (lat. *rado*, *-ere*, *-rasi*, *-rasum* = a rade, a zgâria) Operaţie de mărunţire a unor produse vegetale şi a unor materiale moi plastice (unt de cacao, ceară, stearină, oxid de magneziu, parafină) prin frecare pe pereţii unei răzători metalice sau în maşina de răzuit.

Radi-, Radio- / *Radi-*, *Radio-*. (lat. *radius*, *-ii* = rază luminoasă şi os radius) **1.** Element de compunere care introduce în termeni referirea la razele sau la emisia de energie radiantă. **2.** Prefix asociat la un element chimic pentru a denumi un izotop. **3.** Os radius.

Radial / *Radial*, *Radiating*. Sin. *Actinomorf*, *Polisimetrie*, *Radiar*, *Radiat*. (*radio-* + *-al*) **1.** Care pleacă dintr-un punct şi este dispus în formă de raze în jurul unei axe. **2.** În anatomie, denumire a unor structuri (arteră r., nerv r.), care se află în regiunea ce include radiusul sau care se referă la acest os.

Radiant / *Radiant*. (lat. *radians*, *-antis* = strălucitor, de la *radio*, *-are* = a străluci, a lumina şi lat. *radius*, *-ii* = rază). Care emite radiaţii (îndeosebi luminoase).

Radianţă / *Radiant energy*. (lat. *radians*, *-antis* = strălucire, de la *radio*, *-are* = a străluci, a lumina şi *radius*, *-ii* = rază) Valoarea fluxului de radiaţii pe unitatea de suprafaţă, caracteristică pentru o sursă ce emite radiaţii. Se exprimă în W/m^2 sau în lux.

Radiaţia corpului negru / *Blackbody radiation*. Radiaţia emisă de un corp negru. Energia şi distribuţia spectrală a emisiei depinde doar de temperatura corpului negru.

Radiaţie / *Radiation*, *Ray*. Sin. *Rază*. (lat. *radians*, *-antis* = strălucire, de la *radio*, *-are* = a străluci, a lumina şi *radius*, *-ii* = rază) **1.** Fenomen electromagnetic ca şi lumina. **2.** Energia însăşi. **3.** Emisie şi propagare în spaţiu a unor unde (r. ondulatorie) sau particule (r. corpusculară), însoţită de un transport de energie sub formă de unde electromagnetice sau de particule. Produce numeroase efecte de natură fizică, chimică sau biologică. După natura lor, r. ondulatorii se împart în: acustice (se propagă sub formă de unde acustice) şi electromagnetice. După natura particulelor care le compun (particule alfa, electroni, atomi, molecule etc.), r. corpusculare se împart în: r. alfa, r. beta, r. atomice, r. moleculare, r. canal, r. catodice etc.

Radiaţie acustică / *Acoustic radiation*. (*radio-* + gr. *akoustos* = auz, de la *akouein* = a auzi) Emisie de unde sonore, produsă de un radiator acustic. Are loc propagarea energiei cinetice a corpului care vibrează într-un mediu gazos, lichid sau solid. Se utilizează pentru generarea aerosolilor.

Radiaţie alfa / *Alpha radiation*. Radiaţie nucleară de particule alfa (nuclee de heliu ${}^{4}_{2}He$, numite şi helioni) cu putere de ionizare mare, dar mică de penetrare. Nu se utilizează în medicină.

Radiaţie beta / *Beta radiation*. Radiaţie ionizantă, formată din particule beta, electroni, emişi în cursul unei dezintegrări nucleare, încărcate cu sarcini negative (β^-), dar şi/sau electroni pozitivi (β^+), numiţi şi pozitroni. O serie de izotopi β-emiţători se utilizează în medicină, în radioizoterapie, în tomografie cu emisie de pozitroni şi în industria farmaceutică, pentru sterilizarea cu electroni acceleraţi a unor produse farmaceutice (sterilizarea „la rece").

Radiaţie corpusculară / *Corpuscular radiation*. (*radio-* + lat. *corpusculum*, *-i* = corp mic, dim. de la *corpus*, *-oris* = corp + *-ar*) Radiaţie formată din particule cu masă de repaus, cu sarcină electrică sau neutre şi cu viteză mare. Ex.: radiaţiile alfa şi beta, protoni, electroni, neutroni. Sunt radiaţii ionizante: alfa şi beta.

Radiaţie cosmică / *Cosmic radiation*. (*radio-* + gr. *kosmos* = ordine, fig. *ornament*) Radiaţie corpusculară şi electromagnetică; poate fi *primară* – provenită direct din spaţiul cosmic, detectabilă la înălţimi de peste 10-30 km, formată din protoni şi particule alfa- şi *secundară*, sub acţiunea celei primare.

Radiaţie electromagnetică / *Electomagnetic radiation*. Radiaţie produsă de un câmp electromagnetic, energia electrică şi cea magnetică propagându-se sub formă de unde electromagnetice. Se caracterizează prin lungimea sa de undă în vid. Se deosebesc *radiații cosmice* (lung. de undă 10^{-5}-10^{-8}nm.), gama (cu lung. de undă 0,0002-14 Å), raze X, dure (cu lung. de undă = 0,04-10 Å), raze X, moi (cu lung. de undă = 10-100 Å); *radiații UV* (cu lung. de undă = 150-3.900 Å); *radiații vizibile* (cu lung. de undă = 3.900-7.960 Å), *radiații infraroșii* (cu lung. de undă = 0,8-1.000 μ), *radiații hertziene, scurte şi fourte scurte* (cu lung. de undă = 10^{-2}-$2 \cdot 10^{5}$cm).

Radiaţie gama / *Gamma ray*. Radiaţie electromagnetică ionizantă, cu lungimea de undă sub 1 Å, emisă în procese fizice, ca: **1.** în timpul tranziţiei nucleelor atomice, de pe un nivel superior pe unul inferior; **2.** în procesul dezintegrării unor izotopi radioactivi sau a unor particule; **3.** la anihilarea unei perechi particulă-antiparticulă. Sunt utilizate în medicină în radioizoterapie şi în industria farmaceutică pentru sterilizarea materialului medico-chirurgical şi în special cel termosensibil (articole de pansament, de sutură, truse de perfuzie, de transfuzie, seringi din plastomeri, rinichi artificial, mănuşi de cauciuc) şi unele antibiotice, vitamine, hormoni, extracte vegetale, sub formă de pulberi uscate (radiosterilizare).

Radiaţie infraroşie / *Infrared ray* (abr. IR). Radiaţie electromagnetică neionizantă, invizibilă, cu lungimea de undă între 770 nm şi 1 mm, emise de corpurile încălzite şi de corpurile incandescente. Energia lor este transformată în căldură. Se utilizează în medicină în scopul stimulării circulaţiei locale şi generale şi pentru combaterea durerii. În industria farmaceutică, se utilizează pentru uscarea produselor vegetale, a unor substanţe, a unor produse farmaceutice, cât şi a fiolelor de sticlă sau a seringilor.

Radiaţie ionizantă / *Ionizing radiation*. (*radio-* + gr. *ion* = migrator, călător, de la *ienai* = a merge) Radiaţie electromagnetică sau corpusculară care produce ionizarea unui gaz, prin smulgerea de electroni din atomi. Se clasifică în electromagnetice: X, gama, UV şi corpusculare: alfa şi beta. Sunt utilizate pentru diagnostic sau tratament, precum şi pentru sterilizarea medicamentelor şi a materialelor tehnico-medicale.

Radiaţie luminoasă / *Light ray*. Sin. *Radiaţie vizibilă*. V. *Lumină*.

Radiaţie Röentgen / *Röentgen rays*. Sin. *Raze X*, *Radiaţie X* (v.). Denumire după numele descoperitorului, fizicianul german Wilhelm Conrad von Röentgen (1845-1923).

Radiaţie solară / *Solar radiation*. (*radio-* + lat. *solaris* = solar, de la *sol*, *solis* = soare) Razele emise de soare; spectrul de emisie este cuprins între r. gama, cu lungimi de undă de 10^{-13} m, și undele radio (2×10^{4}m).

Radiaţie ultravioletă / *Ultraviolet ray*. Abr. UV. Radiaţie electromagnetică cu lungimi de undă de 380-10 nm, cu rol în producerea reacțiilor fotochimice și a fenomenelor de fluorescență, aplicate în medicină. Au proprietăți bactericide mari și penetrație mică, realizează o sterilizare directă, de suprafață. Sticla în grosime de 0,1 mm, un strat de apă de 1,5-2 cm opresc pătrunderea razelor UV. Sunt folosite pentru sterilizarea aerului din zonele sterile (săli de operație, blocuri sterile, boxe sterile), cât și pentru conservarea apei distilate (în care caz tuburile generatoare de UV sunt introduse direct în recipientul de păstrare). Pentru producerea lor se utilizează lămpi cu vapori de mercur (tuburi de cuarţ, care se descarcă electric în vapori de mercur, la presiune joasă). Tuburile sunt prevăzute cu caracteristicile de iradiere şi cu diagrama intensităţii de iradiere, în funcţie de distanţa de amplasare. Se utilizează pentru menţinerea asepsiei în compartimentele sterile, în afara orelor de producţie (spaţii echipate cu flux de aer laminar, sterilizat prin filtrare) sau pentru instalaţii reduse (boxe, hote). Radiaţiile UV sunt fototoxice, pot provoca accidente grave, conjunctivite foarte dureroase şi acute, chiar eriteme grave, ceea ce impune ca personalul operator să poarte echipament de protecţie şi ochelari.

Radiaţie vizibilă / *Optic radiation.* Sin. *Radiaţie luminoasă.* (*radio-* + lat. *visualis* = vedere, de la *video*, *-ere* = a vedea) V. *Lumină.*

Radiaţie X (sau **Röntgen**) / *X Radiation*, *X Ray.* Radiaţie electromagnetică cu lungimea de undă cuprinsă între 0,01 şi 100 Å. Este emisă fie prin excitarea atomului pe unul din nivelele inferioare, fie la frânarea într-o substanţă a unor particule rapide, încărcate cu sarcină electrică. Producerea r. X are loc într-un tub de descărcare (tub de raze X), în interiorul căruia electronii emişi de un catod sunt acceleraţi la diferenţe de potenţial de zeci de kilovolţi şi se ciocnesc de anod (anticatod), mare parte din energia lor fiind pierdută prin procese de excitare şi de ionizare. În urma acestor ciocniri, se obţin r. X cu spectru continuu (r. de frânare), emise de electronii frânaţi pe anticatod, şi r. X cu spectru de linii (r. caracteristice), ale căror proprietăţi sunt determinate de natura materialului din care este confecţionat anodul. R. X sunt utilizate ca agent fizic în imagistica radiologică, fiind absorbite de ţesuturi, în funcţie de densitatea acestora şi de masa atomică a substanţei traversate (ex.: sulfat de bariu, care este radioopac).

Radiaţii actinice / *Actin rays.* (*radio-* + gr. *aktis*, *aktinos* = rază). Sin. *Raze actinice.* Radiaţii cu activitate chimică sau biologică, mai ales radiaţiile violete şi ultraviolete.

Radic-, Radico-, Radicul-, Radiculo- / *Radic-*, *Radico-*, *Radicul-*, *Radiculo-*. (lat. *radicula*, *-ae* = rădăcină mică, dim. de la *radix*, *-icis* = rădăcină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rădăcină, radical.

Radical / *Radical.* (*radic-* + *-al*) **1.** Grupă de atomi care se formează sau se transformă împreună într-o reacţie chimică, fără a putea fi de sine stătătoare. **2.** Verigă unitară repetată în lungul unui lanţ macromolecular (ex.: $>CH_2$ în cazul polietilenei, $C_6H_{10}O_5$, în cazul celulozei etc.).

Radical liber / *Free radical.* (*radic-* + lat. *liber*, *-a*, *-um* = liber, independent, permis) Specie chimică (atom, ion sau moleculă) care prezintă un orbital ocupat parţial de un singur electron (are număr impar de elctroni). Extrem de reactivi, dar cu viaţă scurtă, radicalii liberi au tendinţa de a se asocia pentru a forma molecule stabile sau de a ataca alţi compuşi, pentru a-i transforma. Acest fenomen se produce şi într-o celulă vie. Sunt adesea capabile să iniţieze, să continue reacţiile chimice prin intermediul unui mecanism de reacţie în lanţ. Se formează obişnuit prin ruperea legăturilor moleculare, care necesită iniţial energie. Radicalii liberi acţionează ca iniţiatori sau intermediari în reacţiile de oxidare, ardere, polimerizare şi fotoliză. În ţesuturile animale, radicalii liberi pot vătăma celulele şi se crede că accelerează progresiv cancerul, bolile cardiovasculare, neurodegenerative şi bolile legate de vârstă.

Radical liber scavanger (captator) / *Free radical scavanger.* Antioxidant care acţionează prin interceptarea radicalilor liberi nestabili.

Radicele / *Radicles*, *Radicels.* Sin. *Ramificaţii laterale.* (*radic-*) Ramificaţii ale rădăcinii principale indiferent de grosime sau de ordin.

Radicidare / *Radicidation.* Diminuare a numărului de bacterii patogene nesporulate viabile în aliment, cu ajutorul radiaţiilor în aşa fel încât acestea să nu mai fie decelabile în produsul finit.

Radicular / *Radicular.* (*radicul-*) Care se referă la rădăcinile plantelor, nervilor cranieni sau rahidieni, rădăcinilor dinţilor.

Radiculă / *Radicle.* (*radicul-*) Componenta embrionului şi plantulei care, la cele mai multe plante mature, devine rădăcina primară, principală sau normală.

Radioactiv / *Radioactive.* (*radio-* + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ, din *ago*, *-ere* = a acţiona) Element sau substanţă dotate cu proprietatea numită radioactivitate. Ele emit radiaţii (alfa, beta şi gama) şi suferă astfel o transformare în alt element, mai stabil. Unele sunt naturale (radiul, uraniul) altele sunt produse prin diverse procedee fizice (radioactivitate artificială).

Radioactivitate / *Radioactivity.* Sin. *Transformare nucleară.* (*radio-* + lat. *activus*, *-a*, *um* = activ, din *ago*, *agere* = a acţiona) Proprietatea unor elemente de a emite spontan şi continuu radiaţii (alfa, beta sau gama), corpusculare şi/sau electromagnetice, prin dezintegrarea nucleară, ca urmare a capturării electronilor orbitali, elementul numindu-se radioactiv. Radiaţia este consecinţa instabilităţii nucleelor atomice ale elementelor respective, de aceea radiaţiile emise se numesc radiaţii nucleare. Radioactivitatea naturală a fost descoperită în anul 1896 de către H. Bequerel, în urma studierii unor minereuri de uraniu. Corpul care se transformă se numeşte *radioelement* sau, de preferinţă, *radioizotop* sau *radionuclid.* Dacă există în natură, activitatea este naturală, dacă este obţinută prin transmutaţie provocată, activitatea sa este *artificială* sau *indusă* (fenomen descoperit de Irène şi Fr. Jolliot-Curie, în 1933, prin bombardarea cu particule alfa a diverselor elemente chimice: Al, Mg). Radioactivitatea unui preparat farmaceutic se defineşte prin numărul de dezintegrări sau de transformări nucleare pe unitatea de timp, care au loc într-o cantitate dată din acel medicament.

Radioactivitate specifică / *Specific radioactitity.* Raportul dintre radioactivitatea şi masa sau volumul unei substanţe; se exprimă în mCi/mg sau Ci/mol.

Radioactivitate totală / *Total radioactivity.* Radioactivitatea unui radionuclid pe unitate (flacon, capsulă, fiolă, generator etc.).

Radiobiologie / *Radiobiology.* (*radio-* + gr. *bios* = viaţă + *logos* = ştiinţă) Ramură a biologiei care se ocupă cu studiul efectelor radiaţiilor ionizante asupra organismelor vii.

Radiochimie / *Radiochemistry.* (*radio-* + gr. *khemeia* = chimie + gr. *logos* = *ştiinţă*) Ramură a chimiei care studiază modificările chimice produse de radiaţiile ionizate naturale sau artificiale.

Radiocristalografie / *Radiocrystalography.* (*radio-* + gr. *krystallas*, lat. *crystallus*, *-i* = gheaţă + gr. *graphein* = a scrie) Tehnică ce permite studiul structurii cristalelor prin observarea difracţiei razelor X, prin acele cristale.

Radiodermită / *Radiodermatitis.* (*radio-* + gr. *derma*, *-atos* = piele + *-ită*) Leziune cutaneomucoasă, frecvent scleroasă sau ulceroasă, produsă prin iradiere terapeutică sau profesională cu radiaţii ionizate, cu risc mare de cancerizare.

Radiodiagnostic / *Radiodiagnostic.* (*radio-* + gr. *dia* = prin + *gnostikos* = care cunoaşte, de la *gnonai* = a cunoaşte) Ansamblul metodelor de diagnostic bazate pe utilizarea radiaţiilor X.

Radioelement / *Radioelement.* (*radio-* + lat. *elementum*, *-i* = element) Element chimic, natural sau artificial, cu proprietăţi radioactive.

Radioenzimologie / *Radioenzymology.* (*radio-* + gr. *en* = în + gr. *zyme* = ferment, drojdie + gr. *logos* = *ştiinţă*) Metodă care utilizează substraturi radioactive pentru a urmări reacţiile enzimatice, prin analiza radiaţiilor emise.

Radioformaceutice / *Radiopharmaceutical preparations*. Sin. *Preparate radiofarmaceutice* (v.).

Radiofotografie / *Radiophotography*. (*radio-* + gr. *phos, photos* = lumină + *graphein* = a scrie) Fotografie a imaginii obţinute cu ajutorul razelor X.

Radiofrecvenţă / *Radiofrequency*. (*radio-* + lat. *frequentia, -ae* = număr mare, abundenţă, de la *frequens* = în număr mare, frecvent) Frecvenţa unei unde electromagnetice, utilizate în radiodifuziune. Se mai foloseşte şi în terapeutică, pentru distrucţii tisulare prin încălzire (bisturiu electric, metode de ablaţie a căilor de conducere intracardiace).

Radiografie / *Radiography*. (*radio-* + gr. *graphein* = a scrie) **1.** Procedeu de formare, pe un film fotografic, a imaginii unui corp sau organ interpus între film şi sursa de raze X. **2.** Imaginea unui obiect, a unui corp, a unui organ etc., realizată pe un film radiografic. Formarea acestei imagini este determinată de absorbţia diferenţiată a unei radiaţii penetrante (îndeosebi raze X) de către diferite zone ale obiectului.

Radioimunodeterminare / *Radioimunoassay*. Sin. *Radioimunodozare*. (*radio-* + lat. *immunis, -e* = scutit, apărat, din *in* = *lipsit de*+*munus, -i* = obligaţie+ lat. *determino, -are* = a determina) Abr. RID. Metodă foarte sensibilă de detectare şi de măsurare a concentraţiei de substanţă, îndeosebi hormoni proteici. Procedeul se bazează pe inhibarea competitivă a legării antigenilor radiomarcaţi de anticorpi specifici.

Radioimunologie / *Radioimmunology*. (*radio-* + lat. *immunis, -e* = scutit, apărat, din *in* = lipsit de + *munus, -i* = obligaţie + gr. *logos* = *ştiinţă*) Metodă care utilizează anticorpi marcaţi cu un element radioactiv, ale cărui radiaţii permit analiza reacţiilor antigen-anticorp.

Radioizotop / *Radioisotope*. Sin. *Izotop radioactiv, Radionuclid, Radioelement*. (*radio-* + gr. *isos* = egal + *topos* = loc) Izotop instabil care prezintă radioactivitate.

Radioizotopoterapie / *Radioisotherapy*. (*radio-* + gr. *isos* = *egal* + *topos* = loc + *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Radioterapie cu izotopi radioactivi. Cel mai utilizat radioizotop în acest domeniu este ^{131}I.

Radioligand / *Radioligand*. (*radio-* + lat. *ligo, -are* = a lega) Moleculă (antigen sau anticorp), la care a fost legat un izotop radioactiv (trasor radioactiv sau marker radioactiv). Este utilizat în determinările cantitative ale unor substanţe nemarcate, cu care acesta se leagă specific.

Radioliză / *Radiolysis*. (*radio-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Disocierea moleculelor sau a microstructurilor biologice sub acţiunea radiaţiilor ionizante, cu apariţia de radicali liberi care determină efectele la distanţă de locul iradierii.

Radiologie / *Radiology*. (*radio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care foloseşte radiaţiile ionizante (îndeosebi, raze X) în diagnosticul şi tratamentul bolilor.

Radiomarcat / *Radiolabeled*. (*radio-* + fr. *marqué*, din scand. *merki* = marcă) Substanţă marcată cu un izotop radioactiv.

Radiometrie / *Radiometry*. (*radio-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea mărimilor fizice caracteristice radiaţiilor.

Radiometru / *Radiometer*. Sin. *Dozimetru, Actinometru*. (*radio-* + gr. *metron* = măsură) Aparat fizic utilizat pentru măsurarea intensităţii razelor X, în radioterapie.

Radiomimetic / *Radiomimetic*. (*radio-* + gr. *mimetikos* = care imită) Efecte ale unui medicament care le imită pe acelea ale radiaţiilor ionizante. Se utilizează ca anticanceroase.

Radioopac / *Radiopaque*. (*radio-* + lat. *opacus, -a, -um* = umbrit, întunecos) Produs care împiedică trecerea radiaţiilor (raze X) şi permite radiografierea unor organe, ex.: sulfat de bariu, derivaţi iodaţi. Pe radiografie îi corespunde o zonă albă.

Radiopatie / *Radiolession*. Sin. *Radioleziune*. (*radio-* + gr. *pathos* = boală) Modificările patologice (dermice, sangvine, oculare) produse de acţiunea razelor X sau a altor radiaţii.

Radiopatologie / *Radiopatology*. (*radio-* + gr. *pathos* = boală + gr. *logos* = *ştiinţă*) Ramură medicală care studiază bolile sau leziunile produse de radiaţii ionizante; condiţiile în care se pot produce terapia, evoluţia şi prognosticul acestora.

Radioprotector / *Radioprotector*. (*radio-* + lat. *protector, -oris* = protector) Substanţe care protejează pielea (faţa), la acţiunea nocivă a unor radiaţii.

Radioprotecţie / *Radioprotection*. (*radio-* + lat. *protectio, -onis* = apărare, din *protego, -ere* = a fi acoperit, protejat) **1.** Procedee aplicate în scopul protecţiei persoanelor care lucrează cu surse închise sau deschise de radiaţii ionizante. **2.** Ansamblul de măsuri, tehnici şi lucrări de prevenire şi de eliminare a efectelor nocive produse de radiaţiile ionizante ce cuprinde: interzicerea deversării deşeurilor radioactive în apele de suprafaţă sau aruncarea lor pe fundul mărilor şi al oceanelor, ridicarea eficienţei sistemelor de purificare a efluenţilor gazoşi şi lichizi din centralele electronucleare; perfecţionarea sistemelor de detectare a scurgerilor de substanţe radioactive din instalaţiile nucleare.

Radiorezistenţă / *Radioresistance*. (*radio-* + lat. *resistentia, -ae* = împotrivire) Proprietatea naturală pe care o posedă organismele, organele, ţesuturile sau celulele de a rezista la acţiunea radiaţiilor. Radiorezistenţa diferă după poziţia sistematică a organismului respectiv. În general, radiorezistenţa este mai mare la organismele inferioare (bacterii) şi scade la cele superioare.

Radioscopie / *Radioscopy*. (*radio-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Modalitate de investigaţie radiologică, în care imaginea rezultată este doar examinată vizual, fără a fi înregistrată pe film. Agentul fizic este radiaţia X, provenită de la o sursă exterioară organismului, care este interpus între sursă şi un ecran fluorescent.

Radiosensibilitate / *Radiosensitivity*. (*radio-* + lat. *sensibilitas, -atis* = sensibilitate, din *sentio, -ire* = a simţi). Capacitatea organismelor, celulelor, ţesuturilor sau a organelor de a reacţiona la doze diferite de radiaţii ionizante; aceasta stă la baza radioterapiei.

Radioterapie / *Radiotherapy, Radioizotopoterapie, Teleradioterapie*. (*radio-* + *therapia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Metodă de tratament care utilizează radiaţia ionizantă, raze X (în particular) sau izotopi radioactivi, pentru tratamentul curativ, paliativ sau profilactic al formelor de cancer. Prin radioterapie se introduc modificări profunde în ADN, care se transmit celulelor prin diviziune, fără a exista posibilitatea reparării modificărilor datorită dezvoltării rapide a celulelor tumorale. Se produc, de asemenea, radicali liberi care influenţează ADN-ul. Modern, se utilizează nanoparticule care pot transporta diferite substanţe ce intervin în timpul iradierii, pentru a creşte eficienţa tratamentului, ex.: radiofarmaceutice, radiosensibilizatori, radioprotectoare, agenţi pentru radioimunodetectare, agenţi de radioimunoterapie.

Radiotoxicitate / *Radiotoxicity*. (*radio-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată) Toxicitatea determinată de radiaţiile ionizante emise de un element radioactiv introdus în organism.

Radiotoxicologie / *Radiotoxicology*. (*radio-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful sageţilor, de la *toxon* = săgeată + gr. *logos* = *ştiinţă*) Ramură a toxicologiei care studiază sursele de radiaţii, efectul biologic al radiaţiilor ionizate asupra organismelor vii, cât şi mijloacele de protecţie, de detecţie şi de măsurare a acestor efecte.

Radiu / *Radium*. (*radio-*) Elementul chimic, simbol Ra, cu număr atomic 88 şi cu greutatea atomică de circa 226 u., aflat în natură, minereu de uraniu, din care a fost izolat, în 1896, de către Pierre şi Marie Curie. Tot atunci, Marie Curie a introdus termenul de radioactivitate. Radiul are 25 izotopi, toţi radioactivi, cel mai abundent fiind 226 Ra cu un timp de înjumătăţire de 1.622 ani. În prezent, radiul se foloseşte ca subprodus pentru extracţia de uraniu. Se utilizează limitat în cercetare, în analiza materialelor şi în radioterapia oncologică ca ace fine introduse în ţesutul patologic.

Radiumterapie / *Radiumtherapy*. Terapie prin radium.

Radius / *Radius*. (lat. *radius*, *-ii* = vargă, băţ) Osul radius.

Radon / *Radon*. (*rad-*) Element chimic cu simbol Rn, cu număr atomic 86, masa atomică de circa 222 u., gaz radioactiv incolor, inodor şi insipid. Este responsabil de aproximativ jumătate din expunerea totală, naturală a unui individ la radiaţiile ionizate din mediu. El provine din depozitele naturale subterane de uraniu. Este nociv prin produşii săi de dezintegrare, emiţători de raze gama.

Radurizare / *Radurization*. Tratament ionizant bazat pe aplicarea unei doze de radiaţii suficiente pentru ameliorarea conservării alimentului prin reducerea semnificativă a numărului de microorganisme de alterare.

Rafă / *Raphe*. (gr. *raphae* = brazdă, cusătură, sutură) **1.** Sutură longitudinală între funicul şi corpul ovulului sub formă de cordon, proeminentă la ovulul anatrop şi la sământă după fecundaţie, situată între hil şi chalază. **2.** Şanţul longitudinal de pe suprafaţa valvelor la unele Diatomee.

Rafide / *Raphides*. (gr. *raphis* = ac) Cristale mici, aciculare de oxalat de calciu prezente în unele celule vegetale (ex.: la *Aloe* sp., *Convallaria majalis*).

Rafinare / *Raffination*. Proces tehnologic de purificare sau de îmbunătăţire a calităţii unui produs.

Ragade / *Rhagades*, *Chaps*. (fr. *ragade*, de la gr. *rhagas*, *-ados* = deşirare, fisură) Fisuri, sub formă de şanţuri, localizate sub palmă, pe plante şi pe mameloane, survenite în timpul alăptării copilului la sân. Pot fi epidermice (superficiale) sau dermice (profunde).

Rahi, -rahie / *Rachi-*, *-rachia*. (gr. *rhakis* = coloană vertebrală, rahis) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la coloana vertebrală.

Rahianestesie / *Spinal an(a)esthesia* Sin. *Anestezie subarahnoidiană*, *Anestezie spinală*, *Anestezie rahidiană*. (*rahi-* + gr. *an* = privativ + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate) Anestezie locală, îndeosebi a părţii inferioare a corpului, obţinută prin injectarea unui anestezic în canalul rahidian, prin puncţie lombară, folosită mai des în chirurgia abdomenului şi a membrelor inferioare.

Rahidian / *Rachidian*, *Rachidial*. Sin. *Spinal*. (*rachi-*) Care aparţine coloanei vertebrale, denumită şi rahis.

Rahis / *Rachis*, *Spinal column*. N.A. *columna vertebralis*. Sin. *Coloană vertebrală* (v.).

Rahitism / *Rickets*. (fr. *rachitisme*, din gr. *rhakhitis* = inflamaţie a coloanei vertebrale, de la *rhakhis* = coloană vertebrală, termen creat de Glisson, în 1650, cel care a descris boala + *-ism*) Boală a copilăriei şi adolescenţei, cauzată fie de carenţe cronice în vitamina D_2, în colecalciferol sau în calciu, fie de alte boli responsabile de resorbţia deficitară a fosfaţilor la nivelul nefronilor, caracterizată prin tulburări de osificare antrenând diverse deformaţii scheletice.

Râie / *Scabies*, *Itch*, *Seven year itch*. Sin. *Scabie*. (lat. *aranea*, *-ae* = păianjen, lat. *scabies*, *-ei* = râie) Boală cutanată, parazitară, provocată de prezenţa sub piele a unui acarian: *Sarcoptes scabiei*. Leziunile sunt determinate de şanţurile săpate în piele de paraziţii femele, sunt foarte pruriginoase.

Ramificaţie / *Ramification*. (lat. *ramificatio*, *-onis* = ramificaţie, din *ramosus*, *-a*, *-um* = plin de crengi) Modul de formare şi de dispunere a axelor secundare de ordine şi vârste diferite pe tulpina principală, rădăcina principală sau pe nervura principală.

Ramolisment / *Softening*. (fr. *ramollisment* = înmuiere, senilizare, din lat. *mollis*, *-is* = moale) **1.** Modificare patologică a structurilor unui ţesut, care are ca rezultat macroscopic diminuarea consistenţei, înmuierea. **2.** Termen sinonim cu *Senilizat*.

Rampă de tensiune liniară / *Linear voltage ramp*. În polarografie, creştere liniară a potenţialului aplicată electrodului de lucru.

Ramură / *Branch*. (lat. *ramus*, *-i* = ramură) Ramificaţie groasă, bătrână a tulpinii, dezvoltată dintr-un mugure axilar de la subsuoara unei bractee.

Rană / *Wound*, *Sore*, *Hurt*, *Injury*. Sin. *Plagă* (v). (sl. *rana* = rană)

Randament / *Yield*. (fr. *rendement* = produs, venit, randament) Mărime caracteristică sistemelor fizice în care are loc o transformare de energie. R. se defineşte prin raportul dintre energia utilă produsă de sistem şi energia consumată, sau prin raportul dintre puterea cedată (sau utilă) şi cea absorbită (sau cheltuită).

Randament în greutate / *Efficiency weight*. Raportul dintre masa produsului obţinut într-un proces fizic şi masa materiilor prime introduse în acest scop în procesul considerat.

Randamentul scontat / *Count*, *Waiting efficiency*. Cantitatea de material sau procentul din randamentul teoretic anticipat într-o anumită etapă de producţie pe baza datelor anterioare de laborator, scară pilot sau fabricaţie.

Randamentul teoretic / *Theoretical efficiency*. Cantitatea care va fi produsă într-o anumită etapă de producţie, pe baza cantităţii de material care va fi folosită, în absenţa oricăror pierderi sau erori în producţie.

Randomizare / *Randomization*. (engl. *random* = hazard, aleator, întâmplător) Constituire, prelevare la întâmplare sau prin tragere la sorţi a unui lot de bolnavi, probe pentru analiză şi contraanaliză, care să fie reprezentative pentru calitatea întregii serii, în vederea efectuării de studii comparative şi de a înlătura erorile sistematice. Metodă ce foloseşte tabele de numere întâmplătoare (computer) pentru a obţine o secvenţă întâmplătoare.

Ranitidină / *Ranitidine*. Aparţine clasei de medicamente denumite antagonişti ai receptorilor histaminergici$_2$ (H_2), utilizată în tratamentul ulcerului gastroduodenal, cu o eficacitate comparabilă cu cea a cimetidinei.

Rapel / *Booster dose*. (fr. *rappel* = noţiunea de a aminti, din lat. *apello*, *-are* = a se adresa cuiva) Etapă în cursul vaccinării contra unei boli, care constă în administrarea unei noi doze de vaccin la un anumit interval de timp, după doza iniţială de vaccin, în scopul de a obţine o imunitate durabilă; v. şi *Revaccinare*.

Raport / *Report*. Sin. *Relaţie*. (lat *reporto*, *-are* = a raporta, a da de ştire) Relaţie între două sau între mai multe persoane sau lucruri, grupări, numere etc.

Raport beneficiu-risc / *Benefit-Risk Rapport*, *Benefit-Risk Balance*. Evaluare a efectelor terapeutice pozitive ale medicamentului comparativ cu riscurile definite, riscuri legate de utilizarea medicamentului (orice risc pentru sănătatea pacientului sau pentru sănătatea publică, legat de calitatea, siguranţa sau de eficacitatea medicamentului – art. 695(29) Legea 95/2006). V. şi *Riscuri legate de utilizarea unui medicament*.

Raport de inspecţie / *Inspection Report*. Raport întocmit de inspectorul Agenţiei Naţionale a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale (ANMDM), care precizează dacă unitatea inspectată respectă, în general, principiile BPF (Bună Practică de Fabricaţie).

Raport de retenţie / *Retention report*. În cromatografie, raportul dintre timpul necesar solventului şi timpul necesar solutului pentru a străbate coloana.

Raport de sedimentare / *Sedimentation rate*. Se notează cu F. Raportul dintre înălţimea sedimentului la un timp dat (Hu) şi înălţimea iniţială a sedimentului, la prepararea suspensiei (Ho), introdus de C.S. Robinson, H.T. Ward; F = Hu / Ho. Cu cât valoarea F este mai apropiată de 1, cu atât suspensia este mai stabilă.

Raport individual al cazului privind siguranța / *Individual Report of Case Concerning Safe*. Document care furnizează informația cea mai cuprinzătoare în legătură cu un caz individual, disponibilă la un anumit moment dat. Un caz individual reprezintă informația furnizată de o sursă primară care deține reacția adversă suspectată / reacțiile adverse suspectate în legătură cu administrarea unuia sau a mai multor medicamente, apărută / apărute la un pacient la un moment dat.

Raport periodic actualizat privind siguranța / *Periodic safety update report* (abr. *PSUR*). Abr. *RPAS*. Document cu un format și cu un conținut care furnizează o evaluare a balanței risc-beneficiu a unui produs medicamentos pentru uz uman; și care este depus de către deținătorul autorizației de punere pe piață în cursul fazei de post-autorizare la intervale de timp stabilite.

Raport periodic actualizat de siguranță pentru un medicament cu Autorizație de Punere pe Piață / *Safe Periodic Actualized Report for APP Medicament with authorization to Market* (RPAS / APP). Toate înregistrările reacțiilor adverse trebuie să fie depuse la autoritatea competentă sub forma unui raport periodic actualizat de siguranță, ori imediat după solicitare, ori periodic, după cum urmează: la fiecare 6 luni în primii doi ani după autorizare, anual în următorii doi ani și la momentul primei reînnoiri a APP. Ulterior, RPAS trebuie depus o dată la cinci ani (trei ani începând cu noiembrie 2005), împreună cu cererea de reînnoire. RPAS trebuie să includă o evaluare științifică a beneficiului și a riscurilor pe care le prezintă medicamentul.

Raport spontan / *Spontaneous report*, *Spontaneous notification*, *Spontaneous Signal*. Sin. *Notificare spontană*. Comunicare nesolicitată adresată unei companii farmaceutice din partea unui cadru medical sau a unui consumator, autoritate de reglementare sau altă organizație (de exemplu, OMS – Organizația Mondială a Sănătății, un Centru Regional, Centrul de Control Toxicologic), care descrie una sau mai multe reacții adverse la un pacient care a fost tratat cu unul sau cu mai multe produse medicamentoase și care nu rezultă dintr-un studiu clinic sau din orice alt sistem organizat de colectare a datelor. În acest context, o reacție adversă se referă la o reacție adversă suspectată. Raportarea stimulată poate apărea în anumite situații, cum ar fi după o comunicare directă către profesioniștii din domeniul sanitar (DHPC), publicare în presă sau chestionarea profesioniștilor din domeniul sanitar de către reprezentanții companiei; iar rapoartele de reacții adverse care decurg din aceste situații sunt considerate ca și rapoartele spontane, cu condiția ca raportul să corespundă definiției de mai sus. Raportarea poate fi, de asemenea, stimulată de invitația din partea membrilor asociațiilor de pacienți sau a organizațiilor de consumatori. Raportarea făcută în contextul farmacovigilenței precoce în faza de post-marketing (*Early post-marketing phase vigilance* – EPPV), de exemplu, în Japonia este, de asemenea, luată în considerare ca raportare stimulată. V. și *Reacție adversă*.

Raportare stimulată / *Stimulated reporting*. V. *Raport spontan*.

Raportor / *Reporter*. Sursa primară a informației (de ex.: o persoană care a raportat inițial faptele); această persoană trebuie diferențiată de expeditorul mesajului, deși raportorul poate fi de asemenea și expeditor.

Raportul actualizat de dezvoltare a siguranței / *Development safety update report* (abr. DSUR). Formatul și conținutul documentului pentru raportarea periodică cu privire la produsele medicamentoase în curs de dezvoltare.

Raportul cazului de siguranță. Este un document care furnizează informația cea mai cuprinzătoare în legătură cu un caz individual, disponibilă la un moment dat.

Raptus / *Raptus*. (lat. *raptus*, *-a*, *-um* = participiul trecut de la *rapio*, *-ere*, *rapui*, *raptum* = a apuca repede, a smulge, a aduce cu forța) Impuls imperios, brusc și necontrolat la limita actului voluntar și a actului reflex. Survine imprevizibil pe fondul unei stări psihotice dominate de anxietate și poate conduce la acte violente și foarte grave: suicid, agresiune sau omucidere.

Rarefiere / *Rarefaction*. (lat. *rarus*, *-a*, *-um* = rar + *fio*, *-ere* = a face) Aducerea unui gaz la o presiune mai joasă decât presiunea atmosferică.

Rasă / *Race*. (ital. *razza*, lat. *ratio*, *-onis* = cuvânt din sec. al VI-lea, cu sensul de specie de animal sau fructe) Rasele umane sunt varietăți ale speciei umane ai căror membri se disting prin caractere fizice de origine genetică. UNESCO, în declarația asupra rasei, recunoaște 3 grupe mari de ființe umane: grupa *caucazoidă* (*albă*), grupa *negroidă* și grupa *mongoloidă*. Alături de rasă, mediul și climatul social explică diferențele de aptitudini dintre indivizi. În medicină, se diferențiază prin variabilitatea unor antigeni eritrocitari, compatibilitatea sangvină și prin predispoziția la anumite boli.

RAST / *RAST*. Abr. engl. *Radio Allergo Sorbent Test* = test de absorbție a alergenilor radiomarcați, metodă care se bazează pe principiul radioimunizării, prin care se măsoară cantități foarte mici de imunoglobuline.

Raș / *Rash*. (engl. *rash* = erupție cutanată) Erupție cutanată de scurtă durată, caracterizată tipic prin înroșire, fie sub formă de pete discrete roșii, fie o înroșire generalizată care poate fi acompaniată de prurit. Survine în cursul unei boli febrile, fie că este de origine infecțioasă (virală, de exemplu), fie parazitară, sau în cursul unei intoxicații medicamentoase.

Rată / *Rate*. (lat. *rata*, *-ae* = parte, dim. de la *ratus*, *-a*, *-um* = socotit, proporțional) Termen cu înțeles de viteză, proporție, cantitate, rată.

Raticid / *Raticide*. (fr. *rat*, engl. *rat* = șobolan + lat. *caedo*, *-ere* = a ucide) Compus chimic folosit pentru combaterea șoarecilor și șobolanilor. V. și *Rodenticid*.

Rație / *Ratio*. Sin. *Rată*, *Porție*. (lat. *rata*, *-ae* = socoteală, calcul, însemnare). **1.** Raportul a două mărimi a căror valoare are o semnificație precisă. Poate fi exprimată printr-un număr zecimal sau în procente. Ex.: rată de rentabilitate, rată de beneficiu/risc etc. **2.** Cantitatea de hrană din diferite tipuri de alimente necesare organismului uman sau animal, pe o perioadă determinată de timp (de obicei, 24 h).

Rație alimentară / *Food intake*. Cantitatea de hrană necesară organismului uman sau animal, pe o perioadă de timp determinată (24 h), în vederea asigurării necesarului alimentar fiziologic, privind principiile non-energetice indispensabile și a aportului caloric (energetic): 2.500-4.000 kcal/zi, în funcție de efort, vârstă, sex. Rația alimentară trebuie să cuprindă în principal 50-55% glucide, 25-30% lipide și 15% proteine.

Raubazină / *Raubasine*. (delta-*Yohimbină*) Alcaloid cu nucleu indolic, care se găsește în diferite specii de *Rauwolfia* (*R. serpentina*, *affinis*, *boliviana*) cu acțiune simpatolitică, vasodilatatoare și care are utilizări în industria farmaceutică și cosmetică.

Rază / *Ray*. Sin. *Radiație* (v.). (*radio-*) Fascicul de radiații sau corpuscular, foarte îngust, a cărui secțiune este neglijabilă în raport cu dimensiunile sistemului în care se propagă.

Rază de acțiune moleculară / *Molecular action ray*. Distanța de la care putem neglija forțele de interacțiune între molecule.

Rază de hidratare / *Radius of hydration*. Raza efectivă a unui ion sau a unei molecule la care se adaugă moleculele de apă asociate în soluție.

Rază extraordinară / *Extraordinary ray*. V. *Anizotropie optică*.

Rază hidrodinamică / *Hydrodynamic radius.* Raza efectivă a unei molecule ce migrează printr-un fluid. Este definită prin ecuația lui Stokes, în care coeficientul de frecare are valoarea $6\pi\eta r$, unde η reprezintă viscozitatea fluidului, iar r reprezintă raza hidrodinamică a moleculei.

Rază ordinară / *Ordinary ray.* V. *Anizotropie optică.*

Raze medulare / *Pith rays.* (lat. *radius medularis* = rază medulară) Lame radiale din tulpinile plantelor perene (erbacee și lemnoase) alcătuite din unul sau din mai multe straturi de celule parenchimatice care leagă între ele inelele anuale, servind la conducerea substanțelor nutritive în sens radial.

Raze X / *X rays.* Sin. *Radiație X* (sau *Röntgen*).

Rădăcină / *Root.* (*radi-*) **1.** În medicină, N.A. *radix, radices* (lat. *radix, -icis* = rădăcină, origine a unei structuri anatomice sau de implementare fermă a acestuia. **2.** În stomatologie, parte a dintelui aflată în gingie. **3.** În botanică, organ subteran al plantelor vasculare, partea principală a cormului de la plantele superioare (cormofite) cu creștere acropetală. Crește și se dezvoltă în general vertical, de sus în jos, nu are noduri și nu poartă frunze. Este lipsită de stomate și servește la fixarea plantei în sol și la absorbția apei cu săruri minerale. Poate fi pivotantă (principală, verticală), fasciculată (rădăcini egale între ele), tubercul (încărcate cu substanță de rezervă, ex.: morcov) și adventivă, care se formează pe o parte a tulpinii (la căpșuni) sau a rizomilor (iris).

Rădăcină dentară / *Dental root.* Componenta intraalveolară a dintelui acoperită de cement.

Răspuns / *Response.* (lat. *responsum* = răspuns, din *respondo, -ere* = a răspunde) Activitate fiziologică, musculară sau comportamentală, ce poate fi declanșată de un stimul.

Răspuns imunitar / *Immune response.* (lat. *responsus, -a, -um* = răspuns, participiul trecut de la *repondo, -ere* = a răspunde + lat. *immunis, -is* = scutit, apărat, *in* = lipsit de +*immunus, -i* = obligație) Mod de reactivitate specifică a organismelor (realizată prin celulele țesutului limfoid), ca răspuns la contactul cu un antigen.

Răspuns imunitar nespecific / *Nonspecific immune response.* Acțiune a sistemului imunitar în care nu intervin celulele cu receptori specifici (B, T). Fagocitoza antigenilor străini de către macrofoge și granulocitele neutrofile este un r.i.n. ce stă la baza răspunsului specific declanșat de celulele ce au antigeni.

Răspuns imunitar primar / *Primary immune response.* Activarea țesutului limfoid al unui organism ca răspuns specific la primul său contact cu un antigen. În 7-11 zile apar anticorpi din clasa IgM, care se află în sânge în cantități mici.

Răspuns imunitar secundar / *Secondary immune response.* Răspunsul imun al unui organism față de un antigen cu care a mai venit în contact anterior. El este realizat de limfocitele de memorie, care eliberează IgG în cantități mari.

Răspuns imunitar specific / *Specific immune response.* Reacție a sistemului imunitar declanșată în scopul eliminării elementelor „non-self" prin intervenția limfocitelor B și T. Imunoglobulinele produse de plasmocite neutralizează specific antigenii, iar limfocitele T citotoxice provoacă liza celulelor infectate. Macrofagele și granulocitele neutrofile sunt principalii efectori ai r.i.s., fagocitând complexele imune și debriurile celulare provenite din celulele lizate de limfocitele citotoxice.

Răspuns liniar / *Linear response.* Caz în care semnalul analitic este direct proporțional cu concentrația analitului.

Rășină / *Resin.* Sin. *Rezină.* (lat. *resina, -ae* = rășină) Polimeri din substanțe organice macromoleculare, cu structură complexă, ce conțin C, H, O, N, S (ulei eteric, acizi rezinici, rezinoli etc.), pot fi naturale (prin incizii ale unor arbori sau plante, în special conifere) sau sintetice, obținute prin polimerizare, policondensare sau poliadiție. Pot fi termoplaste sau duroplaste (termorezistente). Au forme, densități, consistențe și culori diferite, semifluide până la casante, incolore sau colorate în brun, galben, negru, rezistente la acțiunea factorilor chimici, microbieni. Au utilizări multiple: izolanți, locuri, recipiente de condiționare, excipienți retardanți și de acoperire, filme, în stomatologie. Unele au acțiune bactericidă.

Rășini anionice / *Anionic resins.* V. *Anioniți.*

Rășini cationice / *Cationic resins.* V. *Cationiți.*

Rășini schimbătoare de ioni / *Ion exchange resin.* Sin. *Schimbători de ioni.* Polimeri hidrocarbonați cu grupe ionizabile, care au capacitatea de a schimba un ion cu altul, din soluția cu care vin în contact. Există două tipuri: r.s. de anioni și r.s. de cationi. Se prezintă ca granule poroase mici, care nu suferă nici o modificare aparentă a aspectului lor după schimbul ionic. Se utilizează pentru prepararea apei demineralizate și pentru separarea cromatografică a unor substanțe ca aminoacizi, catecolamine; în terapeutică, în hipercaliemii. V. *Anioniți* și *Cationiți.*

Rău de altitudine / *Altitude sickness.* Sin. *Rău de munte* (v.).

Rău de mare / *Sea sickness.* Sin. *Naupatie.* Stare de rău care se manifestă prin greață, uneori vomă, indispoziție, produse de mișcările de balans ale vapoarelor, în funcție de timpul calm sau agitat al mărilor și al oceanelor.

Rău de munte / *Mountain sickness.* Sin. *Rău de altitudine.* Stare determinată de expunerea organismului la o altitudine mare (peste 2.000 m), cu presiune atmosferică scăzută, care produce scăderea conținutului de oxigen în sângele arterial și hipoxie tisulară. Constă în cefalee, greață, oboseală, insomnie, puls accelerat, accelerarea frecvenței respiratorii. Uneori este afectată capacitatea mentală, discernământul.

Rău de transport (mișcare) / *Motion sickness.* Ansamblu de tulburări dezagreabile (migrenă, greață, vomismente, rău general, paloare și transpirație) provocate de agitarea într-un vehicul de transport (vapor, mașină, avion),

Râncezire / *Rancidation.* (lat. *rancidus, -a, -um* = rânced, stricat, cu gust rău), V. *Autooxidarea grăsimilor.* Proces de degradare a lipidelor sub acțiunea oxigenului atmosferic, luminii, umidității, microorganismelor, din care rezultă acizi grași liberi, cetone, cetoacizi, aldehide etc., cu număr redus de atomi de carbon, compuși care imprimă un gust și un miros neplăcute.

Râncezire hidrolitică / *Hydrolitic rancidation.* Proces de degradare care se produce frecvent în uleiurile vegetale nerafinate și în uleiul de pește, sub acțiunea lipazelor și a umidității, are ca efect formarea de acizi grași liberi, cu mărirea indicelui de aciditate (Ia).

Râncezire oxidativă / *Oxydative rancidation.* Proces de degradare a grăsimilor, accelerat de lumină, apă, temperatură; se produce fie prin beta-oxidare, fie prin autooxidare. Grăsimile bogate în acizi grași nesaturați râncezesc mai ușor. Procesul poate fi împiedicat de antioxidanți (tocoferoli, carotinoide, chinone etc.).

Râs / *Laugh, Risus.* (lat. *risus, -us* = râs) Manifestarea umană a veseliei și a bunei dispoziții.

RCP / *SCR.* Abr. pentru *Rezumatul caracteristicilor produsului* (v.) (engl. *Summary characteristic for product*).

RDA / *RDA.* Abr. pentru engl. *Radio Dentine Abrasion* = radioabraziune dentară. Valoare care servește la măsurarea acțiunii abrazive a unei paste dentifrice asupra dentinei. Această valoare este determinată pe probe de dinți bombardați cu neutroni.

Re- / *Re-.* (lat. *re* = iarăși) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o repetare.

REA / *REA*. Abr. pentru engl. *Radio Enamel Abrasion* = radioabraziunea emailului dentar, valoare care indică, efectul abraziunii unei paste dentifrice asupra emailului dentar. V. şi *RDA*.

Reabsorbţie / *Reabsorption*. (*re-* + lat. *absorbeo.-ere* = a absoarbe, a înghiţi) Proces de absorbţie repetată sau de reţinere a unei substanţe într-un mediu inert lichid, solid sau biologic.

Reabsorbţie selectivă / *Selective reabsorption*. (*re-* + lat. *absorbo, -ere* = a înghiţi + lat. *selectus, -a, -um* = ales) Reabsorbţia unor componente din ultrafiltratul glomerular înapoi în sânge, atunci când ultrafiltratul trece prin nefroni. Glucoza, aminoacizii şi sărurile pot fi reabsorbite împotriva gradientului de concentraţie; transportul lor prin nefron către capilare consumă energie.

Reacoperire cu laser / *Laser resurfacing*. Tehnică utilizată în timpul chirurgiei cu laser, în care legăturile moleculare sunt dizolvate cu laser. Se indică pentru riduri, pistrui solari, arsuri solare, cicatrici, încreţituri, keratoză actinică, telangiectazie, „vene de păianjen". După eliminarea grăsimii, pielea se încreţeşte, iar refacerea facială cu laser poate ajuta la întinderea pielii şi la netezirea sa.

Reactant / *Reactant*. (fr. *reáctent*, din *re-* + lat. *activus, -a, -um* = activ, de la *ago, -ere* = a acţiona) Substanţă care participă la o reacţie chimică sau biochimică.

Reactiv / *Reactive, Reagent*. (fr. *reáctif* = reactiv, din *re-* + lat. *activus, -a, -um* = activ, de la *ago, -ere* = a acţiona) Substanţă care produce o reacţie chimică specifică cu o altă substanţă, cu un anumit ion sau cu un anumit grup de ioni, însoţită de apariţia unui precipitat sau a unei culori. Se utilizează în chimia analitică pentru determinarea calitativă şi cantitativă a substanţelor şi în probe de laborator, toxicologie. În cazul stucturilor vii, se produce o reacţie la un stimul.

Reactiv martor / *Blank reagent*. Soluţie preparată din toţi reactivii, cu excepţia analitului. Se utilizează pentru măsurarea răspunsului metodei analitice faţă de impurităţile din reactivi sau faţă de orice efect cauzat de orice component, cu excepţia analitului.

Reactiv Schiff / *Schiff's Reagent*. (Hugo Schiff, chimist german, 1834-1915) Soluţie apoasă de fucsină bazică sau pararozanilină decolorată cu dioxid de sulf (din HCl şi soluţia de colorat cu o sare de metabisulfit). Se utilizează în biochimie pentru identificarea aldehidelor, iar în histochimie pentru a evidenţia polizaharidele, proteinele şi ADN.

Reactivitate / *Reactivity, Responsiveness*. (*re-* + lat. *activus, -e, -um* = activ, de la *ago, -ere* = a acţiona, a face) Răspunsul dat de un organism, organ sau de un ţesut la acţiunea unui stimul mecanic sau chimic.

Reactivitate chimică / *Chemical reactivity*. Capacitatea unui atom, a unei molecule sau a unui radical de a lua parte la o reacţie chimică.

Reactor biochimic / *Biochemical tank*. Reactor în care se desfăşoară procese enzimatice, catalizate de enzime sau de celule ce pot fi libere sau imobilizate.

Reactor biologic / *Biological tank*. Reactor, container în care se desfăşoară procese de fermentaţie aerobă sau anaerobă în prezenţa microorganismelor vii ce parcurg etapele specifice dezvoltării lor.

Reacţie / *Reaction*. (fr. *réaction*, din lat. *re* = iarăşi + lat. *activus, -a, -um* = activ, de la *ago, -ere* = a acţiona) **1.** În chimie, proces fizico-chimic ce are loc în urma contactului dintre doi sau dintre mai mulţi reactanţi, cu formarea de compuşi noi, cu proprietăţi diferite de acelea ale moleculelor iniţiale. **2.** Stare emoţională sau mentală creată de o anumită situaţie existenţială. **3.** Mod de manifestare a organismului la acţiunea unui stimul, a unui agent patogen sau a unei substanţe de origine endogenă sau exogenă.

Reacţie adversă / *Adverse Reaction, Adverse drug reaction* (abr. *ADR*), *Suspected adverse (drug) reaction, Adverse effect, Undesirable effect*. Abr. *RA*. Sin. *Reacţie adversă la medicament, Reacţie adversă suspectată (la medicament), Efect advers, Efect nedorit*. **1.** Orice răspuns nociv şi nedorit la un MIC (medicament de uz uman pentru investigaţie clinică), oricare ar fi doza administrată. Toate EA (Evenimente Adverse) pe care sponsorul sau investigatorul le consideră a fi într-o relaţie cauzală rezonabilă cu un medicament se consideră a fi o RA (Reacţie Adversă); expresia „relaţie cauzală rezonabilă" se referă la existenţa unei dovezi sau a unui argument care sugerează prezenţa unei relaţii cauzale (art. 695, Legea 95/2006). **2.** Reacţiile adverse sunt efecte, în general nedorite, dăunătoare, ce apar la dozele eficace terapeutice, ca o consecinţă directă a acţiunii farmacodinamice. Uneori sunt nedorite (reacţii adverse), alteori sunt utile, căutate în terapeutică, adeseori inevitabile. Se pot manifesta sub forma unor boli, denumite „boli iatrogene" (gr. *iatros* = medic + *gennan* = a produce), boli provocate de medic prin medicamente, ce constituie o adevărată patologie medicamentoasă, denumită „patologie iatrogenă". Bolile şi patologia iatrogenă sunt consecinţa practicării unei farmacoterapii neştiinţifice şi iraţionale pentru individ şi societate. Reacţiile adverse pot apărea la utilizarea produsului medicamentos în cadrul sau în afara condiţiilor din autorizaţia de punere pe piaţă sau la o expunere profesională (ocupaţională). Condiţiile de utilizare în afara autorizaţiei de punere pe piaţă includ utilizarea off-label, supradoza, utilizarea incorectă, abuzul, erorile de medicaţie.

Reacţie adversă care se poate raporta – „minimum de informaţii" / *Reported Adverse Reaction – minimum of information*. Cantitatea cea mai mică de informaţii cerute pentru a putea fi trimis un raport; trebuie făcut orice efort pentru a obţine şi a trimite informaţii suplimentare, atunci când devin disponibile. Pentru raportarea unei reacţii adverse produse de un medicament este nevoie de cel puţin următoarele informaţii: a. un raportor cu calificare medicală identificabil – raportorul poate fi identificat prin nume sau iniţiale ori prin adresă sau calificare; b. un pacient identificabil – pacientul poate fi identificat prin iniţiale sau prin număr de identificare, ori data naşterii (sau vârsta), sexul; informaţii cât mai complete; c. cel puţin un medicament sau o substanţă medicamentoasă suspectată; d) cel puţin o reacţie adversă suspectată. Când informaţiile provin de la un pacient (rudă), sugerându-se că s-ar fi produs o reacţie adversă gravă, Deţinătorul Autorizaţiei de Punere pe Piaţă (DAPP) trebuie să încerce să obţină informaţii relevante de la medicul care îngrijeşte pacientul. Astfel de informaţii reprezintă un caz de raportat; la fel şi dacă un pacient raportează o RA şi trimite documentaţie medicală, poate fi considerată suficientă pentru a fi raportabilă, dacă minimum de informaţii sunt coroborate cu raportul pacientului.

Reacţie adversă gravă, Eveniment advers grav / *Severity Adverse Reaction, Severity Adverse Event* (RA gravă / EA grav). Reacţie adversă care se finalizează cu deces, pune viaţa pacientului în pericol, necesită spitalizare sau care necesită prelungirea spitalizării, provoacă un handicap ori o incapacitate importantă sau de durată ori care provoacă o anomalie congenitală sau un defect de naştere (articolul 1(12) Directiva 2001/83/Europe Council, abr. EC). În acest context, punerea vieţii pacientului în pericol se referă la o reacţie în care a existat riscul decesului pacientului în timpul reacţiei; nu se referă la o reacţie care ar fi putut determina în mod ipotetic un deces, dacă ar fi fost mai severă. Există alte situaţii (cum sunt, de exemplu, evenimentele medicale importante, care pot să nu pună imediat viaţa în pericol sau care nu produc deces sau spitalizare, dar pot pune în pericol pacientul sau pot necesita o intervenţie pentru a preveni una din situaţiile menţionate în definiţia de mai sus), care impun utilizarea raţionamentului medical şi ştiinţific pentru a se putea decide dacă trebuie considerate ca fiind reacţii grave. Exemple de astfel de evenimente pot fi următoarele: tratamentul intensiv într-o cameră de gardă sau la domiciliu pentru bronhospasm alergic, discrazii sangvine sau de convulsii care nu necesită spitalizare, instalarea dependenţei sau a abuzului de medicamente. Orice transmitere suspectată printr-un medicament a unui agent infecţios este considerată, de asemenea, o reacţie adversă gravă. V. şi *Reacţia adversă*.

Reacţie adversă listată / *Listed Adverse Reaction*. O reacţie adversă a cărei natură, severitate, specificitate şi rezultat corespund informaţiilor din Documentul Companiei cu Informaţii privind Siguranţa (abr. DCIS).

Reacţie adversă neaşteptată / *Unexpectedly Adverse Reaction*. Orice reacţie adversă a cărei natură, severitate sau rezultat nu corespunde cu informaţiile din Rezultatul Caracteristicilor Produsului (abr. RCP). Acestea includ şi reacţiile descrise la clasa de medicamente din care face parte medicamentul respectiv, care sunt menţionate în RCP, dar care nu sunt descrise în mod special ca apărând după administrarea medicamentului în cauză. Pentru medicamentele autorizate prin procedura naţională, RCP relevant este cel aprobat de autoritatea competentă a ţării în care se raportează reacţia. Pentru medicamentele autorizate prin procedura simplificată CADREAC (abr. de la *Collaboration Agreement between Drug Regulatory Authorities in European Union Associated Countries*), RCP relevant este cel autorizat de Consiliul Europei, abr. CE. Pentru perioada de timp dintre momentul emiterii de către *Comitee for Human Medicinal Convention*, abr. CHMP, a unei opinii pozitive pentru eliberarea unei autorizaţii de punere pe piaţă şi decizia CE de eliberare a autorizaţiei de punere pe piaţă, RCP relevant este RCP-ul anexat opiniei CHMP. Când informaţiile despre Reacţii adverse (abr. RA) nu corespund cu informaţiile aplicabile din documentaţia produsului, aceasta trebuie considerată ca fiind neaşteptată. V. şi *Rezumatul caracteristicilor produsului* (*RCP*).

Reacţie adversă nelistată / *Non Listed Adverse Reaction*. Reacţie adversă care nu este în mod specific cuprinsă ca efect advers suspectat în Documentul Companiei cu Informaţii privind Siguranţa (abr. DCIS); acesta include o reacţie adversă a cărei natură, severitate, specificitate sau rezultat nu corespund cu informaţiile din DCIS, precum şi reacţiile descrise la clasa de medicamente din care face parte medicamentul respectiv, care sunt menţionate în DCIS, dar care nu sunt descrise în mod special ca apărând după administrarea medicamentului în cauză.

Reacţie adversă suspectă (la medicament) / *Suspected Adverse Reaction* (*to drug*). Utilizarea unui medicament în doze, întrebuinţat în mod normal la om pentru profilaxie, diagnosticarea sau tratamentul bolii sau pentru restabilirea, corectarea ori modificarea unor funcţii fiziologice (art. 695 [10] Legea 95/2006). În acest context, răspunsul înseamnă că o relaţie cauzală între medicament şi un eveniment advers reprezintă cel puţin o posibilitate rezonabilă (în concordanţă cu ghidul ICHE 2A – *International Conference of Harmonization European* – ceea ce înseamnă că nu se poate exclude o relaţie cauzală). Reacţia adversă include şi consecinţele clinice adverse asociate cu utilizarea medicamentului în afara termenilor din Rezumatul caracteristicilor produsului (RCP) sau alte condiţii menţionate pentru punere pe piaţă şi utilizare a medicamentului (inclusiv prescrierea unor doze mai mari decât cele recomandate, supradozaj sau abuz).

Reacţie alergică / *Allergic reaction*. Reacţie locală sau generală datorată hiperreactivităţii organismului sensibilizat la un antigen, la contactul cu antigenul sensibilizat.

Reacţie anafilactică / *Anaphylactic reaction*. (*ana-* + gr. *phylaxis* = protecţie) Reacţii ce se caracterizează printr-o dinamică explozivă a manifestărilor, în decurs de 3-4 minute. Clinic, termenul de anafilaxie semnifică sindromul care rezultă din eliberarea unor mediatori preformaţi şi generaţi *de novo* în mastocite, care determină o stare opusă celei de protecţie. Manifestările clinice ale reacţiilor de hipersensibilitate sunt dependente de calea de pătrundere a alergenului şi de cantitatea de histamină eliberată. Reacţiile cutanate medii, cu eritem, urticarie, prurit, dureri de cap, sunt asociate cu un nivel scăzut al histaminei plasmatice (sub 1 ng/ml).

Reacţie antigen-anticorp / *Antigen-antibody reaction*. Sin. *Reacţie de imunoprecipitare*, *Reacţie la precipitine*. Reacţie rezultată după punerea în contact a grupărilor determinate ale antigenului cu situsul de combinare a anticorpului: abr. *Ag-Ac*. Proces imunologic de apărare a organismului, care se manifestă prin blocarea, respectiv neutralizarea antigenilor pătrunşi în organism, a căror acţiune nocivă este astfel anihilată. Reacţia Ag-Ac este stereospecifică, iar combinarea Ag cu Ac are la bază existenţa unei complementarităţi structurale între situsul Ac şi determinanţii antigenici.

Reacţie de aglutinare / *Agglutination reaction*. Reacţie serologică ce permite identificarea unui antigen, microbian sau eritrocitar (grupe sangvine) sau confirmarea unui anticorp (serodiagnostic) cu ajutorul anticorpului sau antigenului specific corespondent.

Reacţie de condensare / *Condensation reaction*. (*re-* + lat. lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + lat. *condenso*, *-are* = a face mai dens, a îngroşa) Reacţie chimică în care două molecule se combină pentru a forma o moleculă mai mare, cu eliminarea unei molecule mici (apa, în cazul sistemelor biologice).

Reacţie de hipersensibilitate de tip 1 (imediată) / *Type-1* (*immediate*) *Hypersensitivity Reaction*. Reacţie imunologică care apare după câteva minute de expunere a anticorpilor IgE la alergen, la indivizii predispuşi la alergie. În primul rând, implică degranularea celulelor mast, care eliberează histamină, leukotriene, citokine şi proteaze.

Reacţie de ordin zero / *Zero order reaction*. Proces, reacţie în care viteza de reacţie este independentă de concentraţia în substanţă.

Reacţie de ordinul I (întâi) / *First order reaction*. Proces în care viteza de transport sau de reacţie poate fi direct proporţională cu cantitatea sau cu concentraţia substanţei. Reacţie în care numărul factorilor de concentraţie din ecuaţia vitezei de reacţie este egal cu 1. Viteza de reacţie este dată de relaţia dc / dt = Kc. Ex.: numărul de molecule de medicament care difuzează printr-o limită dată, pe unitatea de timp, este direct proporţională cu concentraţia sa.

Reacţie de ordinul II / *Second order reaction*. Reacţie în care numărul factorilor de concentraţie (suma exponenţilor concentraţiilor) din ecuaţia vitezei de reaţie este egală cu 2.

Reacţie de ordinul *n* / *n Order reaction*. Reacţie în care numărul factorilor de concentraţie (suma exponenţilor concentraţiilor) din ecuaţia vitezei de reacţie este egal cu *n*.

Reacţie de polimerizare în lanţ / *Polymerase chain reaction* (*PCR*). Reacţie repetitivă în serie, care presupune utilizarea primerilor oligonucleotidici şi a enzimei ADN-polimeraza pentru a amplifica o secvenţă ADN de interes. Clonarea cu ajutorul PCR este utilizată la amplificarea fragmentelor scurte (<15 kb, de regulă), cu ajutorul unor amorse („primer") complementare fiecăreia dintre secvenţele delimitatoare şi a ADN polimerazei. Amestecul este încălzit, astfel încât legăturile de hidrogen ale ADN-ului se rup, şi moleculele se separă – ADN monocatenar (etapă numită denaturarea ADN). Când amestecul se răceşte suficient, primerii se ataşează la capetele ce delimitează regiunile de interes, şi ADN polimeraza copiază ADN-ul dintre primeri (etapa de sinteză ce are loc la 72°C). Prin utilizarea unei polimeraze rezistente la încălzire, este posibilă repetarea în ciclu rapid a procesului, dublând de fiecare dată cantitatea segmentelor ADN dorite. Această tehnologie face posibilă amplificarea exponenţială a moleculelor întregului ADN sau a unei regiuni specifice pentru care primerii delimitatori pot fi generaţi.

Reacţie de rezistenţă / *Resistance reaction*. (*re-* + lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + lat. *resisto*, *-ere* = a rezista, a îndura) Reacţie cu efect pe termen lung, declanşată de un stimul care constituie un pericol potenţial pentru organism. Un exemplu îl constituie eliberarea de ACTH (corticotropină) ca reacţie la stres. Acest hormon stimulează secreţia de mineralocorticoizi (de exemplu, aldosteron), care, la rândul lor, stimulează eliminarea ionilor de hidrogen produşi în exces ca rezultat al creşterii activităţii metabolice în cursul reacţiei de alarmă. Reacţia de rezistenţă scade pe măsură ce situaţia revine la normal.

Reacţie de sensibilitate imediată / *Immediate hypersensitivity reaction*. Simptome de natură imună determinate de prezenţa în ser a anticorpilor circulanţi (imunoglobuline), ca urmare a reacţiei antigen-anticorp, ce apare în timp scurt: secunde până la ore. Se caracterizează prin fenomene generale: accidente anafilactice, alergice sau locale: astm, urticarie.

Reacţie de sensibilitate întârziată / *Delayed hypersensitivity reaction*. Reacţie ce apare la 24-36 ore după contactul cu un antigen străin, ca urmare a reacţiei antigen-anticorp, produsă de acţiunea limfocitelor şi a macrofagelor (responsabile de citotoxicitate, secretate de limfoxine). Se caracterizează prin reacţii locale şi/sau generale. Ex.: reacţie cutanată la tuberculină, la înţepături de insecte.

Reacţie endergonică / *Endergonic reaction*. (*re-* + lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + gr. *endon* = înăuntru, intern + gr. *ergon* = lucru) Reacţie chimică în care se absoarbe energie din mediu. Atunci când energia este reprezentată de căldură, reacţia poartă numele de reacţie endotermă.

Reacţie endotermă / *Endothermic reaction*. (*re-* + lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + gr. *endon* = înăuntru, intern + gr. *therme* = căldură) Reacţie chimică în cursul căreia se absoarbe căldură din mediul înconjurător.

Reacţie exergonică / *Exergonic reaction*. (*re-* + lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + gr. *exo* = în afară + gr. *ergon* = lucru) Reacţie chimică în cursul căreia se eliberează energie.

Reacţie exotermă / *Exotermic reaction*. (*re-* + lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + gr. *exo* = în afară + gr. *thermos* = cald) Reacţie chimică ce degajă căldură în mediu.

Reacţie focală / *Focal reaction*. Sin. *Reacţie locală* (v.)

Reacţie Hill / *Hill reaction*, *Light reactions*. (de la biochimistul Robin Hill, care a descris pentru prima dată reacţia) Eliberarea de oxigen de către cloroplastele expuse la lumină atunci când în apă se adaugă acceptori de electroni corespunzători (de exemplu, fericianură de potasiu). Reacţia a fost descoperită de Robin Hill, în anul 1939; acceptorii de electroni înlocuiesc $NADP^+$, compusul care acceptă în natură electroni în cursul fazei de lumină a fotosintezei.

Reacţie imunitară / *Immune reaction*. Sin. *Răspuns imunitar* (v.)

Reacţie inflamatorie / *Inflamatory reaction*. Reacţie locală a ţesuturilor infectate, caracterizată de semnele clasice ale inflamaţiei (rubor, tumor, calor, dolor) şi o concentrare de celule fagocitare.

Reacţie intradermică / *Intracutaneous reaction*. Sin. *Intradermoreacţie*. Reacţie locală care apare după injectarea subcutanată a unui alergen; poate avea valoare diagnostică, ex.: intradermoreacţia la tuberculină.

Reacţie locală / *Local reaction*. Sin. *Reacţie focală*. **1.** Reacţie produsă la locul de injectare. **2.** Reacţii tegumentare ce apar la locul de inoculare intradermică a unui antigen.

Reacţie stereoselectivă / *Stereoselective reaction*. Reacţie în care rezultă doi sau mai mulţi strereoizomeri, dintre care unul se formează în cantitate mai mare.

Reacţii secundare / *Secondary reaction*. Sin. *Reacţie adversă* (v.).

Reagină / *Reagin*. Sin. *Anticorp reaginic*. (*re-* + lat. *ago*, *-ere* = a acţiona + *-ină*) Anticorp seric din clasa IgE care apare la subiecţi sensibilizaţi după un contact cu un antigen. La o reîntâlnire cu acelaşi antigen, va produce eliberarea de mediatori chimici (histamină, serotonină, kinine, heparină) şi manifestarea unor reacţii de hipersensibilitate imediată.

Realgar / *Arsenic sulphide*. Sulfură de arsen naturală (As_2S_2).

Reanimare / *Intensive care*. (*re-* + lat. *animatio*, *-onis* = însufleţire, din *animo*, *-ere* = a da viaţă şi *anima*, *-ae* = suflu, viaţă) Ansamblu de măsuri, mijloace utilizate pentru reabilitarea funcţiilor vitale compromise (respiraţie, circulaţie, excreţie) din cauze traumatice, accidente, chirurgicale, medicale. Termen introdus, în 1953, de J. Hamburger.

Rebound / *Rebound*. (engl. *rebound* = recul, ricoşare) Fenomenul de reapariţie a semnelor bolii, uneori exacerbate, atunci când tratamentul îndelungat este oprit brusc. Este o manifestare a sensibilizării receptorilor respectivi (autoreglare „up"), după un blocaj îndelungat cu medicamente antagoniste, datorită frustrării de mediatorul chimic specific. Spectrul r. mai poate fi declanşat şi indirect prin modificarea pH-ului mediului.

Recalcifiere / *Recalcification*. (*re-* + lat. *calx*, *calcis* = var + lat. *fio*, *-ere* = a face) Refacerea concentraţiei sărurilor de calciu în ţesuturile în care se află sub valoarea fiziologică.

Recădere / *Relapse*. (*re-* + lat. *cado*, *-ere* = a cădea) Puseu evolutiv nou al unei boli care era aparent pe cale de vindecare. Diferă de recidivă prin faptul că apare fără o nouă infectare.

Recenzie sistematică / *Systematic review*. Evaluarea critică a cercetărilor relevante asupra subiectului respectiv, folosind metode sistematice, elaborate pentru micşorarea erorilor şi pentru a combina dovezile existente pentru un subiect specific.

Receptacul / *Receptacle*. (lat. *receptaculum*, *-i* = receptacul) Extremitatea distală, puţin umflată a pedunculului floral, pe care sunt inserate elementele florii.

Receptivitate / *Receptivity*, *Susceptibility*. (lat. *recipio*, *-ere* = a primi) **1.** Proprietatea unui organism sau a unei structuri anatomice de a percepe un stimul şi de a avea o reacţie de răspuns la acesta. **2.** Sensibilitatea organismului la îmbolnăvire (contrar imunităţii).

Receptor / *Receptor*. (fr. *recepteur* = receptor, din lat. *receptus* = care primeşte, din *recipio*, *-ere* = a primi) **1.** Moleculă specifică, situată pe membrana celulară sau în citoplasmă, care recunoaşte şi apoi se leagă de un mesager particular (ex.: un hormon), transmiţând informaţia altor molecule capabile să răspundă caracteristic. **2.** Celulă sau grup de celule specializate pentru detectarea unui anumit stimul şi pentru iniţierea transmiterii impulsurilor prin fibrele nervoase senzitive. Globul ocular, nasul, urechile, pielea şi alte organe senzitive conţin receptori specializaţi care răspund la stimulii externi (exteroceptori); alţi receptori sunt sensibili la modificările care au loc în interiorul corpului (interoceptori: chemoreceptori, mecanoreceptori, osmoreceptori). **3.** În farmacologie, macromoleculă biologică prezentă în membrana sau citoplasma unei celule, care reacţionează specific, prin complementaritate cu un anumit ligand (hormon, mediator chimic, medicament, toxic) pentru a produce un efect biologic (acţiune, activitate, eficacitate). Natura unui receptor este, în general, glicoproteică, şi fixarea mediatorilor sau medicamentelor se realizează prin legături cu energie slabă, deci puţin stabile. Proprietatea moleculelor de medicament de a se fixa de receptor, numită *afinitate*, are loc conform legii maselor, reacţia fiind reversibilă, determinând o anumită modificare a receptorului, cu apariţia unui stimul, când substanţa are activitate intrinsecă, eficacitate.

Receptor specific / *Specific receptor*. Grupa funcţională a unei macromolecule din ţesutul viu, susceptibilă de a interacţiona reversibil cu un medicament, fapt care va determina răspunsul farmacologic. Interacţiunea medicament-receptor este un proces care decurge în două etape, în cadrul cărora molecula de medicament se combină cu un număr limitat de grupe reactive din structura macromoleculei; combinarea induce o modificare a conformaţiei proteinei, care conduce la apariţia efectului terapeutic.

Receptor α-adrenergic / *α-adrenergic receptor*. Glicoproteină (receptor) specifică pentru noradrenalină şi adrenalină din muşchii netezi şi SNC, cu rol în efecte motorii: vasoconstricţie, contracţie a uterului.

Receptor β-adrenergic / *β-adrenergic receptor*. Receptor asemănător receptorului muscarinic şi rodopsinei, cu rol de stimulare a miocardului şi de inhibare: produce vasodilataţie periferică, relaxare uterină, diminuarea tonusului muşchilor traheo-bronşici; rol metabolic (stimulant) al hipofizei şi glucogenolizei musculare.

Receptori de membrană / *Membrane receptors*. Sin. *Receptori ai suprafeţei celulare*. Proteine sau glicoproteine integrale ale membranei celulare care se leagă de un ligand specific şi declanşează evenimente moleculare sau intramoleculare, ce modifică activitatea celulei-ţintă. Se clasifică în patru clase: 1. Receptori cuplaţi cu canale ionice; 2. Receptori cuplaţi cu proteine G; 3. Receptori enzime; 4. Receptori de aprovizionare.

Receptori folaţi / *Folate receptors*. Receptorii folaţi, prin fenomenul de endocitoză, realizează preluarea de către celule a acidului folic, o vitamină esenţială pentru sinteza nucleotidelor. Un receptor folat este o proteină membranară cu afinitate mare pentru folaţi. Receptorii folaţi sunt exprimaţi numai pe anumite celule epiteliale normale, dar sunt supraexprimaţi diferenţiat pe celulele unor cancere cu origine epitelială (tumori ovariene, endometriale, colorectale, de sân, de plămâni, carcinom renal, metastaze cerebrale şi carcinoame neuroendocrine). Aceşti receptori au fost folosiţi, în special, pentru cedarea specifică a substanţelor active la nivel tumoral, în aceste cancere unde sunt cel mai abundent exprimaţi.

Receptori H / *H Receptors*. Sin. *Receptori histaminici*. Receptori specifici pentru histamină clasificaţi în trei tipuri: H1 – bronşici (bronhoconstrictori şi cu rol reglator important în inflamaţie, prin vasodilataţie) intestinali şi uterini, acţionează prin fosfatidilinozitol; H2 – cardiaci şi gastrici, legaţi de adenilat ciclază; H3 – cerebrali.

Receptori histaminici / *Histamine receptors*. Sin. *Receptori H* (v.).

Receptori LDL / *LDL receptors*. Abr. engl. *Low density lipoprotein*. Receptorii LDL sunt o familie nouă de receptori endocitici care transportă colesterolul legat de lipoproteine cu densitate joasă, în celule, prin intermediul endocitozei mediate de receptor. Multe substanţe active şi unele sisteme lipidice, ca lipozomii şi emulsiile bogate în colesterol, au fost propuse pentru a interacţiona cu aceşti receptori.

Receptori nucleari / *Nuclear receptors*. Proteine receptoare, în număr de 20, localizate în nucleul celular, la care se leagă specific liganzi ca: hormoni steroizi (glucocorticoizi, mineralocorticoizi, androgeni, estrogeni, prosgestageni), vitaminele A şi D, hormoni tiroidieni, dioxina, clofibratul.

Receptori pentru opioide / *Opioid receptors*. Receptori membranari din SNC la nivelul cărora se leagă: morfina, heroina, enkefalinele şi endorfinele.

Receptori peptidici / *Peptidic receptors*. Aceşti receptori, cum sunt analogii de somatostatine, peptide vazoactive intestinal, peptide înrudite cu gastrina, colecistokinine au fost localizaţi pe celulele tumorale. Analogii peptidelor pot fi conjugaţi cu sistemul de transport pentru a permite o ţintire specific tumorală a agenţilor citotoxici, pe baza interacţiunii cu receptorii peptidici.

Receptori transferinici / *Transpherin receptors*. Receptorul transferin este o glicoproteină membranară care se leagă de transferină pentru a transporta fierul în celule prin endocitoză mediată de receptor. Receptorii transferinici umani sunt supraexprimaţi în celule cu diviziune rapidă, care au nevoie de o captare crescută de fier, necesară creşterii. Ex.: receptorii transferinici au fost folosiţi în combaterea tumorilor cerebrale datorită nivelului ridicat al acestor receptori în celulele gliale. Au fost studiaţi anticorpi împotriva receptorilor transferinici care s-au legat de lipozomi cationici ce conţineau ADN.

Receptură / *Recepture, Compartment for prescription preparations*. (lat. *receptus, -a, -um* = primit, din *recipio, -ere* = a primi) Compartiment al farmaciei publice (circuit deschis), de spital sau policlinică destinat preparării medicamentelor magistrale (prescripţiilor medicale), prevăzută cu o masă de receptură, masă de lucru specială, dotată cu substanţe, recipiente, ustensile şi cu aparatură farmaceutică. Substanţele anodine şi auxiliare sunt aranjate în ordine alfabetică, cele de uz intern separat de cele de uz extern.

Recesivitate / *Recessive*. (gr. *recessus, -a, -um* = loc retras; lat. *retro* = înapoi + *cedo, -ere* = a merge) Caracteristica unei alele, la o persoană heterozigotă, de a nu se exprima la nivel fenotipic. V. şi *Alelă recesivă*.

Rechemare / *Recall*. Sin. *Rechemare produs*. Retragerea tuturor unităţilor unui produs farmaceutic din lanţul de distribuţie, pe baza studiului riscului. V. şi *Retragere*.

Reciclare / *Recycling*. (*re-* + gr. *kyklos* = cerc) Recuperarea şi prelucrarea unor materiale folosite, pentru a face posibilă refolosirea lor.

Recidivă / *Recidivation*. (lat. *recidivus, -a, -um* = care cade în aceeaşi greşeală, din *re* = iar + *cedo, -ere* = a cădea) Sin. *Reîmbolnăvire*. Reapariţia simptomatologiei unei boli anterior vindecate, printr-o nouă infecţie (deosebire de recădere).

Recipient / *Recipient, Vessel, Container, Tank*. (lat. *recipio, -ere* = a primi) **1.** Vas criogenic, tanc, butelie, un grup de butelii sau orice alt ambalaj care vine în contact direct cu materialul. **2.** Container utilizat pentru condiţionarea primară a unui medicament, element care vine în contact direct cu acesta. Recipientul are trei roluri: *de protecţie* (izolează şi conservă medicamentul în timp); *rol funcţional* (facilitate de utilizare); rol de *identificare şi de informare* (prezintă o etichetă cu indicaţiile de utilizare, precauţii de luat, numărul lotului de fabricaţie etc.).

Recipient criogenic / *Cryogenic recipient*. Un recipient static sau mobil, izolat termic, proiectat pentru a conţine gaze lichefiate sau criogenice. Gazul este îndepărtat în formă gazoasă sau lichidă.

Recipient gradat / *Graduated recipient* (*container*). (lat. *recipio, -ere* = a primi + lat. *gradatum* = treptat, pas cu pas şi *gradus, -us* = treptele unei scări) Vas, recipient de laborator sau din industria farmaceutică, ce au puncte de reper determinate; fiecare punct corespunde unui anumit volum. Recipientele sunt gradate pentru temperatura de 20°C. Ex.: mensuri, cilindri gradaţi, baloane cotate (jojate), pipete gradate, biurete.

Recipient presurizat / *Pressurized container*. Recipient care nu poate fi recuperat; poate fi folosit pentru o singură încărcătură şi conţine un produs în stare lichidă, semisolidă sau solidă şi un gaz comprimat sau lichefiat, sub presiune. Acest recipient este prevăzut cu un dispozitiv numit valvă, care, prin acţionare, permite ieşirea conţinutului sub formă de: jet lichid, ceaţă fină (nor), pastă, produs semisolid, spumă sau pulbere. Recipientele sunt etanşe şi rezistente la presiunea internă. Pot fi fabricate din metal, sticlă, plastomer sau din amestecul acestor materiale. Recipientele din sticlă sunt protejate cu un înveliş din plastomer opac.

Reclamaţie / *Complaint*. (lat. *reclamo*, *-are* = a striga contra) Orice comunicare scrisă sau orală la sfârşitul utilizării unui produs medicinal, care indică efecte adverse asupra pacientului, nu funcţionează conform specificărilor, este contaminat sau are defecte pe orice cale. Dacă inflamaţia este confirmată, sunt necesare acţiuni de prevenire a acestora. Ca exemple, FDA include retragerea de pe piaţă a produselor notificate, rechemarea produselor şi revizuirea dosarului medical cu efectele adverse produse de medicamentele în cauză.

Reclamă / *Advertisement*. (fr. *réclame* = reclamă, publicitate din lat. *reclamo*, *-are* = a striga contra) Activitatea de promovare a imaginii unei firme sau a ofertei sale, prin transmiterea de ştiri referitoare la aceasta, cu ajutorul mijloacelor de informare.

Recomandare / *Recommendation*. (*re-* + lat. *commendo*, *-are* = a încredinţa) Formă, notă prin care se pot lua măsuri destinate armonizării deciziilor statelor membre ale Comunităţii Europene. În general, ea este numită de state. Ex.: notele explicative asupra studiului medicamentelor.

Recomandări ale auditului / *Audit recommendation*. Descriu acţiunile care ar putea fi luate în considerare pentru a rectifica sau corecta deficienţe observate în sistemele de control. Recomandărilor auditului ar trebui să fie cât mai specifice cu putinţă. V. şi *Audit*.

Recombinant / *Recombinant*. Sin. *Recombinat* (v.). (lat. *re-* + lat. *combino*, *-are* = a uni două lucruri). Rezultat al recombinării genetice intra- şi intercromozomiale.

Recombinare / *Recombination*. (*re-* + lat. *combino*, *-are* = a uni două lucruri) Apariţia unor genotipuri (caractere) noi printre descendenţii unei încrucişări fie datorită asortării independente a cromozomilor şi deci şi a genelor, fie datorită recombinărilor intragenice şi intergenice.

Recombinare genetică / *Genetic recombination*. (lat. *re-* + lat. *combino*, *-are* = a uni două lucruri + gr. *genetikos* = propriu unei generaţii, de la *genos* = neam, urmaş, generaţie) Modificare a distribuţiilor genelor prin care se formează genotipuri noi, ca urmare a schimbului de gene între cromozomii analogi cu loci heterozigoţi, în procesul reproducerii sexuale. Survine în cursul meiozei.

Recombinat / *Recombinant*. Sin. *Recombinant*. **1.** Despre un organism sau o moleculă care conţine o genă recombinată. **2.** Organism sau moleculă ce rezultă dintr-o recombinare genetică naturală sau experimentală. Termen care se referă la ADN (sau la o proteină rezultată dintr-un astfel de ADN), care a fost modificat prin inginerie genetică şi care conţine material genetic din alt organism. Microorganismele alterate genetic sunt uzual denumite ca *recombinate*, în timp ce plantele şi animalele modificate astfel sunt numite *transgenice* (v.). Se utilizează frecvent şi termenul *recombinant*, care provine din limba engleză, dar *recombinat* este mai exact, etimologic provine din recombinare.

Recon / *Recon*. (*re-* + lat. *com* = cu) Cea mai mică unitate genetică de recombinare ce poate fi subdivizată prin crossing-over, constituită dintr-un singur nucleotid.

Reconciliere / *Reconciliation*. (*re-* + lat. *conciliatio*, *-onis* = care oferă tovărăşie) O comparaţie făcută, ţinând cont de variaţiile normale, între cantitatea de produs sau de material teoretică şi cea produsă sau utilizată în mod real.

Reconstituant / *Recompounding*. (*re-* + lat. *constituo*, *-ere* = a aşeza împreună, în ordine) Substanţă capabilă să furnizeze organismului elementele esenţiale necesare bunei funcţionări sau diviziunilor celulare, după o agresiune (rană, boală). Ex.: vitamine, anumite săruri minerale, analeptice, hormoni, aminoacizi.

Recoverină / *Recoverin*. (engl. *recovery* = recuperare + *-ină*) Proteină retiniană ce fixează calciu cu Mr de 23KDa, şi participă la faza de recuperare după o excitaţie luminoasă, prin blocarea fosforilării rodopsinei fotoexcitate.

Recristalizare / *Recristalization*. (*re-* + gr. *krystallos* = cristal) Metodă de purificare a unei substanţe solide, utilizând diferenţa de solubilitate într-un solvent dat a acesteia şi impurităţile care o însoţesc. Se utilizează cristalizări repetate: dizolvare la cald, filtrare, apoi cristalizare la rece.

Recrudescenţă / *Recrudescence*. (lat. *recrudesco*, *-ere* = a se deschide din nou, din *re* = iar + lat. *crudus*, *-a*, *-um* = crud, sângerând) Reintensificarea sintomelor unei boli, după o remisie temporară (zile, saptămâni), fără perioada de convalescenţă.

Rect-, Recto- / *Rect-*, *Recto-*. (lat. medievală *rectum*, *-i* = drept, din *rectus*, *-a*, *-um* = drept, rectiliniu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la drept, rect.

Rect / *Rectum*. N.A. *rectum*. (*rect-*) Parte terminală a tubului digestiv (canalului alimentar), a intestinului gros, cuprinsă între colon şi anus. Se disting o parte superioară dilatată a rectului, care corespunde ampulei rectale, în care se introduc supozitoarele şi o parte inferioară, perineală sau canal anal, cuprinsă în grosimea perineului. Principalul său rol este de a depozita materiile fecale înainte de eliminarea lor.

Rectiole / *Enemas*. V. *Microclisme*.

Rectită / *Rectitis*, *Proctitis*. (*rect-* + *ită*) Inflamaţie a rectului, frecvent infecţioasă caracterizată prin tenesme, rectoragie, telengiectazii şi uneori ulcerare.

Rectocolită / *Rectocolitis*, *Proctocolitis*, *Coloproctitis*, *Colorictitis*. (*rect-* + gr. *kolon* = intestin gros+ *-ită*) Inflamaţie a ultimei părţi a intestinului (colon şi rect). De origine diversă, ea este însoţită uneori de hemoragie.

Rectoragie / *Proctorrhagia*. Sin. *Proctoragie*. (*rect-* + gr. *rhegnynoi* = a ţâşni, a izbucni) Emisie de sânge roşu, necoagulat, prin anus, consecinţă a unei leziuni în partea inferioară a tubului digestiv (colon, rect, anus).

Rectoscopie / *Rectoscopy*, *Proctoscopy*. (*recto-* + gr. *skopia* = examinare, din *skopein* = a observa, a examina) Examen endoscopic al rectului, efectuat cu rectoscopul (tub metalic rigid).

Rectotampoane / *Rectal tampons*. Sin. *Tampoane rectale* (v.). Preparate farmaceutice solide destinate administrării rectale, formate dintr-un nucleu de masă plastică (polietilenă), acoperit cu vată împregnată cu substanţe medicamentoase şi inserată într-un disc, la un capăt, pentru a fixa tamponul, la partea inferioară a rectului. În exterior, rectotamponul este abdus cu un strat de alginat de sodiu (sau altă macromoleculă solubilă); înainte de utilizare, el se introduce în apă, se hidratează şi permite introducerea în rect cât şi cedarea substanţei. Se menţine în rect timp de 30 min, până la 2 ore, în scopul unei terapii locale.

Rectovaginal / *Rectovaginal*, *Proctovaginal*. (*recto-* + lat. *vagina*, *-ae* = teacă) Referitor sau care aparţine la rect şi vagin ori produce o comunicare prin fistulă între ele.

Recunoaştere mutuală / *Mutual recognition*. (lat. *re* = iar + *cognosco*, *-ere* = a cunoaşte + fr. *mutuel* = reciproc, mutual) Acord internaţional prin care un stat se angajează să accepte, fără o nouă procedură, o autorizare sau o verificare a unui alt stat. Ex.: inspecţia unei uzine farmaceutice sau mai ales o autorizaţie de fabricaţie.

Recuperare / *Retrieval*, *Recovery*. (lat. *recupero*, *-are* = a redobândi, a recâştiga) **1.** Acţiunea de revenire la starea de sănătate şi capacitatea de efort satisfăcătoare cu utilizarea de procedee de educare adecvate. **2.** Recuperarea analitului într-o probă reprezintă răspunsul detectorului obţinut pentru o cantitate de analit adăugată şi extrasă dintr-o matrice biologică, comparată cu răspunsul detectorului pentru concentraţia reală de analit standard. Recuperarea se referă la eficienţa extracţiei unei metode analitice în limita variabilităţii. Recuperarea analitului nu este necesar să fie completă, dar recuperarea pentru analit şi pentru standardul intern trebuie să fie şi reproductibilă. Testele de recuperare se efectuează prin compararea rezulatelor pentru probele extrase la 3 concentraţii cu standarde neextrase reprezentând 100% recuperare. **3.** Introducerea, într-o altă serie şi la un stadiu definit al fabricaţiei, a unei serii precedente, în totalitate sau în parte, de calitatea cerută.

Recuperare nutriţională / *Nutritional rehabilitation*. Restabilire completă a sănătăţii unor subiecţi denutriţi prin aport alimentar adecvat, care implică şi revenirea la greutatea normală aferentă vârstei.

Recurenţă / *Recurrence*. (lat. *recurrens*, *-ntis* = revenire, din *recurro*, *-ere* = a alerga înapoi, a reveni asupra unui lucru, de la *retre* = înapoi + *curro*, *-ere* = a alerga) Revenirea simptomelor unei boli, aparent vindecată, fără un nou contact patogen. Deosebirea de *recădere* constă în faptul că recurenţa survine la un interval de timp mai lung, de săptămâni sau de luni.

RED / *RED*. Abr. engl. *Roentgen Equivalent Dose*. Simbol pentru doza de substanţe chimice care produce acelaşi număr de mutaţii genice şi cromozomiale ca o doză echivalentă de raze X.

Redevenţă / *Royalty*. Sumă pe care trebuie să o plătească inventatorului cel care exploatează un produs sau un procedeu original. Ea se calculează în funcţie de cifra vânzărilor.

Redox / *Redox*. Abr. de la „reducere şi oxidare". Sin. *Oxido-reducere*. Echilibrul reacţiei de oxido-reducere.

Redoxon / *Redoxon*. *Acid ascorbic* (v.).

Reducător / *Reducing agent*. (lat. *reduco*, *-ere* = a micşora, a reduce) Agent care, într-o reacţie, câştigă electroni şi îşi scade valenţa pozitivă.

Reducător Jones / *Jones reductor*. Coloană umplută cu amalgam de zinc prin care trece un analit oxidant pentru a reduce analitul care aste apoi titrat cu un agent oxidant.

Reducător Walden / *Walden reductor*. Coloană umplută cu argint prin care eluează acid clorhidric. Un analit oxidat este redus la trecerea prin coloană, produsul rezultat fiind titrat cu un agent oxidant.

Reducere / *Reduction*. (lat. *reductio*, *-onis* = reducere, micşorare) **1.** În fizică, micşorarea unui corp, cu păstrarea aceloraşi proporţii. **2.** În chimie, fenomen invers oxidării, reacţie în care are loc un câştig de electroni, realizat în mod obişnuit în procesele biologice, sub forma reacţiilor de oxido-reducere. Ca donator de electroni, în aceste reacţii, cel mai utilizat este atomul de hidrogen: $\frac{1}{2} H_2 = H^+ + e^-$. **3.** În chirurgie, repunerea la loc a unui os fracturat sau deplasat. **4.** În biologie, fază a diviziunii unei celule, în cursul căreia nucleul cu 2n cromozomi trece în 2 nuclei cu n cromozomi (reducţie cromatică a celulelor sexuale).

Reducere a particulelor / *Particulate reduction*. Sin. *Mărunţirea particulelor*. Se efectuează prin metode de măcinare, strivire, zdrobire, sfărâmiţare, pulverizare sau micronizare, operaţie fizică ce are ca scop creşterea suprafeţei specifice a unei substanţe puţin solubile, în vederea măririi vitezei de dizolvare şi a biodisponibilităţii ei.

Reducere a riscului / *Risk reduction*. Acţiunile întreprinse pentru reducerea probabilităţii de apariţie a fenomenului nociv, a daunelor şi a severităţii acestora (ICH Q9).

Reducere la minimum a riscului / *Decrease to Minumum of Risk* (RMR). Set de activităţi utilizate pentru a reduce posibilitatea apariţiei unei reacţii adverse sau a severităţii acesteia.

Reductază / *Reductase*. (lat. *reductus*, *-a*, *-um* = retras departe singuratic, din *reduco*, *-ere* = a reduce, a aduce înapoi + *-ază*) Enzimă cu acţiune reducătoare asupra compuşilor chimici; hidrogenază.

Reexaminare a riscului / *Risk re-examination*. Reexaminarea sau monitorizarea rezultatelor procesului de management al riscului luând în calcul (dacă este cazul) noi cunoştinţe şi experienţe privitoare la risc.

Reflect-, Reflecto-, Reflex- / *Reflect-*, *Reflecto-*, *Reflex-*. (lat. *reflecto*, *-are* = a răsfrânge, a întoarce înapoi, din *retro* = înapoi şi *flecto*, *-are* = a îndoi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la reflexie.

Reflect / *Reflected*. (*reflect-*) Organ vegetal brusc curbat sau răsfrânt la un unghi de 145-180° faţă de axă (ex.: frunzele de la *Galium verum*, sepalele de la *Rosa canina*).

Reflectivitate / *Reflexivity*. (*reflect-*) Proprietatea ţesuturilor vii de a răspunde anumitor stimuli din mediul înconjurător prin reflexe.

Reflex-, Reflexo- / *Reflex-*, *Reflexo-*. (lat. *reflexio*, *-onis* = răsfrângere, întoarcere, din *retro* = înapoi + *reflecto*, *-ere* = a îndoi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fenomenul de reflexie.

Reflex / *Reflex*. (*reflect-*) Răspuns automat la un anumit stimul. Proces de bază a activităţii nervoase prin intermediul căruia o excitaţie senzitivă, senzorială determină un răspuns efector motor sau secretor. Răspuns involuntar la o stimulare dată; răspunsul poate fi contracţia unui muşchi sau secreţia unei glande. Răspunsul reflex este extrem de rapid, deoarece este realizat de un circuit nervos simplu, numit *arc reflex*. În forma cea mai simplă, acesta implică un singur receptor legat de un neuron senzitiv, care face sinapsă cu un neuron motor la nivelul măduvei spinării. Aceste reflexe sunt numite reflexe monosinaptice spinale, aşa cum este reflexul miotactic.

Reflexie / *Reflection*. (*reflex-*) Întoarcerea parţială, în mediul din care au venit, a radiaţiilor ondulatorii sau corpusculare care întâlnesc suprafaţa de separare cu un alt mediu. Legile ce stau la baza fenomenului de r. sunt: 1. raza incidentă, raza reflectată şi normală la suprafaţă în punctul de incidenţă sunt coplanare; 2. unghiul de incidenţă este egal cu unghiul de reflexie.

Reflexie totală / *Total reflection*. Fenomen prezentat de către lumină atunci când se propagă dintr-un mediu optic mai dens într-unul mai puţin dens, dacă unghiul de incidenţă este mai mare decât unghiul-limită (l); $\sin l = \frac{n_2}{n_1}$, unde n_2, n_1 – indici de refracţie ai mediului de unde provine raza incidentă şi, respectiv, al mediului pe suprafaţa căruia se produce reflexia.

Reflexologie / *Reflexology*. (*reflexo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Tratament prin iritarea unei arii a corpului la distanţă de leziune. Uzual, constă în aplicarea cu mâna a unei presiuni uşoare asupra piciorului pentru a alina durerea, a elibera tensiunea şi pentru a restaura energia. Termenul se poate de asemenea referi la tehnica de aplicare a presiunii în puncte specifice, pe mâini şi pe urechi.

Reflexoterapie / *Reflexotherapy*. (*reflexo-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Metodă de tratament a medicinii alternative prin care se acţionează de la distanţă asupra unei leziuni printr-o cale reflexă. Reacţia reflexă poate fi declanşată prin cauterizare, excitare mecanică, electrică, anestezie locală etc.

Reflux / *Reflux*. (lat. *refluxus*, *-a*, *-um* = care curge în sens contrar, din *retro* = înapoi + *fluo*, *-ere* = a curge) Trecerea unui lichid într-un conduct natural, în sens opus celui fiziologic, ex.: r. gastroesofagian.

Reflux gastro-esofagian / *Gastro-esophageal reflux*. Abr. RGE. Sindrom dat adesea de o hernie hiatală, caracterizat prin regurgitaţii acide nocturne şi care provoacă o ulceraţie esofagiană. Tulburare digestivă care afectează □% din populaţie.

Refract-, Refracto- / *Refract-, Refracto-*. (lat. *refractus, -a, -um* = răsfrânt, din *refringo, -ere* = a răsfrânge) Elemente de compunere care introduc în termeni sensul de refracție.

Refractometrie / *Refractometry*. (*refracto-* + gr. *metron* = măsură) Totalitatea metodelor de determinare a indicilor de refracție ai sistemelor transparente, precum și ai proprietăților lor (ex.: concentrația, dispersia etc.), legate de valorile acestor indici.

Refractometru / *Refractometer*. (*refracto-* + gr. *metron* = măsură) Instrument optic utilizat pentru determinarea indicilor de refracție ai substanțelor (în special lichide). Se folosește, de exemplu, pentru determinarea proteinemiei serice prin măsurarea unghiului-limită sau a indicelui de refracție al probei de analizat. După principiul de funcționare, se întâlnesc: r. cu reflexie totală (ex.: Abbé), interferențiale, cu deviație etc.

Refracție / *Refraction*. (*refracto-*) Fenomenul de schimbare bruscă a direcției de propagare a unei unde la traversarea suprafeței de separare dintre două medii diferite. În cazul unor medii omogene, legile ce stau la baza fenomenului de refracție sunt: 1. raza incidentă, raza refractată și normală la suprafață, în punctul de incidență, sunt coplanare; 2. raportul dintre sinusul unghiului de incidență și sinusul unghiului de refracție este constant și egal cu raportul vitezelor undelor în cele două medii.

Refrig-, Refrigo- / *Refrig-, Refrigo-*. (lat. *refrigero, -ere* = a răcori, a răci, din *re* = iarăși + *frigus* = frig) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la răcire.

Refrigerare / *Refrigerating*. (*refrig-*) Răcire la temperaturi joase.

Refrigerent / *Refrigerant*. (*refrig-*) **1.** Substanță care acționează prin răcire. Ex.: amestec r. (gheață + NaCl, zăpadă carbonică); amestecul r. este folosit în crioscopie. **2.** Dispozitiv din sticlă sau din metal, folosit în laborator și în industrie pentru condensarea vaporilor rezultați la distilarea soluțiilor, lichidelor. După agentul de răcire, pot fi refrigerente cu aer sau cu apă. După construcție, se disting: refrigerente ascendente, cu bulă, spirală, drepte etc.

Refring-, Refringo- / *Refring-, Refringo-*. (lat. *refringen, -ntis* = răsfrângere, din *refringo, -ere* = a răsfrânge) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fenomenul de refringență.

Refringent / *Refringent*. (*refring-*) Care are proprietatea de a devia radiațiile luminoase sau undele sonore, de a produce refracția.

Refringență / *Refractivity*. (*refring-*) **1.** Proprietatea unor corpuri de a refracta lumina. **2.** Mărime folosită în teoria dispersiei în medii optice izotrope, egală cu diferența dintre indicele de refracție n al unui mediu și indicele de refracție al vidului (egal cu unitatea) (n_v).

Refuz / *Refusal*. (lat. *refundo, -ere* = a vărsa, a turna iar, a arunca asupra) Produs mărunțit sau pulverizat, care rămâne pe pânza sitei după operația de cernere a unei pulberi (particulele având dimensiuni mai mari decât ochiurile sitei).

Regenerare / *Regeneration*. (lat. *regeneratio, -onis* = regenerare, din *regenero, -are* = a regenera, din *re* = iarăși + gr. *gennan* = a produce) **1.** Capacitatea unui țesut sau organ nou de a-l înlocui pe cel pierdut sau lezat. La multe specii vegetale, întreaga plantă se poate regenera pornind de la un segment de tulpină sau de la o singură frunză, proces care stă la baza unor metode de înmulțire vegetativă folosite în horticultură (prin butași). La animale, capacitatea de regenerare este mult mai mică. **2.** La animale, refacerea țesuturilor prin înlocuirea celulelor distruse sau îmbătrânite cu celulele nou-formate, identice morfofuncțional. Animalele inferioare dispun de un potențial de regenerare mult mai mare decât cele superioare. **3.** Reactivarea, în stare de folosire a unui material uzat, ex.: tratamentul rezinelor schimbătoare de ioni cu soluții acide sau bazice, în scopul regenerării și refolosirii.

Regenerare (a unei coloane) / *Regeneration (of a column)*. Acțiunea de curățare și eliminare a rezinelor cromatografice de unii produși sau contaminanți pentru a putea fi reutilizată, folosind diferiți solvenți și soluții-tampon.

Regim / *Regime, Regimen, Diet*. (lat. *regimen, -inis* = conducere, cârmuire, din *rego, -ere* = a conduce, a dirija; lat. *rex, regis* = rege; fr. veche *regisme* = a conduce) **1.** Mod de a administra, a guverna o comunitate. Prin extensie, mod de organizare politică, economică sau socială; regim feudal, autocratic, dictatorial, liberal, socialist, capitalist. **2.** Alimentație rațională conform anumitor reguli, impusă de starea de sănătate sau o boală a unei persoane. În mod obișnuit, se referă la *alimentația rațională*: regim alimentar dietetic, regim de slăbire, regim cu lactate, regim fără sare, regim vegetarian, a ține regim. **3.** Prin extensie / prescripții care reglează modul de viață privind în special repaosul, mișcarea, somnul. **4.** Ansamblul valorilor pe care le au într-un anumit moment mărimile (de putere, viteză, temperatură, presiune) ce caracterizează funcționarea unui sistem tehnic.

Regim alimentar / *Diet*. (lat. *regimen, -inis* = conducere + lat. *alimentum, -i* = hrană) Tipul de hrană utilizat de un individ sau de o populație.

Regim igieno-dietetic / *Dietetics*. **1.** Aplicarea principiilor de nutriție pentru selecția de alimente și hrănirea unui individ sau a unor grupuri. Include atât indicații despre alimentație, cât și despre condițiile de viață și de muncă ale individului sau pacientului. **2.** Ansamblu de reguli pe care se bazează aplicarea unui sistem de asigurări de sănătate la un anumit grup de populație.

Regim lacto-vegetarian / *Lacto-vegetarian diet*. Indivizii nu consumă carne și ouă, ci doar vegetale și produse lactate.

Regim ovo-lacto-vegetarian / *Lacto-ovo vegetarian diet*. Regim mixt; cei care adoptă acest tip de regim nu consumă carne de niciun fel, dar pot consuma ouă, lapte, brânză și alte produse lactate.

Regim ovo-vegetarian / *Ovo-vegetarian diet*. Indivizii consumă pe lângă vegetale și ouă, fără alte produse de origine animală.

Regim pesco-vegetarian / *Pecatarian vegetarian diet*. Indivizii nu consumă carne, dar este permis consumul de vegetale, ouă, lactate și pește.

Regim vegetalian / *Vegetalian diet*. Regimul vegetal pur, împins la extrem, fiind eliminate toate produsele de origine animală.

Registru / *Registry*. Un sistem organizat, care utilizează metode de observație pentru a colecta date uniforme privind rezultatele specificate într-o populație definită de o anumită boală, condiție sau expunere.

Regiune / *Region*. (lat. *regio, -onis* = direcție, regiune, ținut, din *rego, -ere* = a dirija, a conduce) Suprafață anatomică delimitată prin anumite repere.

Regiune aspră / *Zone of differentiation*. (lat. *regio, -onis* = zonă, district, țară + gr. *asper* = aspru) În botanică, porțiunea de rădăcină cuprinsă între baza acesteia (colet) și zona piliferă, cu resturi de peri absorbanți, mai mult sau mai puțin suberificată; structura internă a acestei regiuni este definitivă.

Regiune piliferă / *Zone of maturation*. (lat. *regio, -onis* = zonă, district, țară + lat. *pilus, -i* = păr + gr. *pherein* = a purta) Porțiunea de rădăcină cea mai activă din punctul de vedere al absorbției apei, dintre zona netedă și cea aspră, care diferențiază numeroși peri sugători sau absorbanți.

Reglare / *Regulation, Control*. (lat. *regulo, -are* = a regla, din *regula, -ae* = regulă) **1.** Proces de compunere continuă a unei mărimi (mărime fizică, chimică sau fiziologică), cu o valoare de referință (normală), în vederea egalizării cu aceasta. **2.** Proces implicat în dezvoltarea embrionară a animalelor, prin care se contracarează anomaliile care pot să apară în cursul diferitelor stadii de dezvoltare.

Reglator / *Regulator*. (lat. *regulo*, *-are* = a controla, a regla) **1.** Genă care sintetizează o substanţă proteică, represor sau aporepresor, care, singură sau în combinaţie cu un corepresor exogen, acţionează asupra genei operator şi, implicit, asupra operonului. **2.** Orice genă care controlează activitatea altei gene.

Reglator al metabolismului osos / *Bone metabolism regulator*. Medicament care reîntoarce încet calciul în os, ex.: etidronat, utilizat în tratamentul bolii lui Paget.

Reglementare / *Settlement*. (fr. *réglementation* = reglementare, din lat. *regula*, *-ae* = regulă, măsură) În drept, acest fenomen desemnează toate textele juridice generale care nu sunt legi. Se disting decrete, care sunt emise de către preşedintele ţării sau prim-ministru şi de decizii (hotărâri) care sunt emise de autorităţile oficiale. O reglementare este luată în interiorul unui cadru bine definit (laborator, întreprindere de medicamente). În dreptul european, reglementările sunt emise de Consiliul de Miniştri şi sunt impuse în toate statele UE.

Reglon / *Regulon*. (lat. *regulo*, *-are* = a controla, a regla) Sistem de reglare a sintezei unui grup de enzime ale căror gene nu sunt grupate într-un operon, dar fac parte din aceeaşi cale metabolică şi sunt reglate de acelaşi represor, deşi genele corespunzătoare nu sunt cotranscrise şi, implicit, nu sunt controlate coordonat ca într-un sistem operon.

Regn / *Reign*, *Kingdom*. (lat. *regnum*, *-i* = domnie, regat, de la *rex*, *regis* = rege) Categoria sistematică cea mai înaltă, care se împarte în trei: r. mineral, r. vegetal şi r. animal şi cuprinde mai multe încrengături. În clasificarea organismelor vii, majoritatea sistemelor acceptă existenţa a cinci regnuri: *Monera* (bacteriile şi algele albastre-verzi), *Protista* (algele verzi, brune, roşii, oomicetele, mixomicetele, protozoarele), *Plantae* (briofite, pteridofite, gimnosperme, angiosperme), *Fungi* (Zigomicete, Ascomicete, Basidiomicete, Deuteromicete, Lichenes) şi *Animalia* (nevertebrate, vertebrate).

Regres evolutiv / *Evolutionary regression*. (lat. *regressio*, *-onis* = reîntoarcere + lat. *evolutio*, *-onis* = desfăşurare) Simplificarea structurilor şi funcţiilor, eventual dispariţia unor funcţii, în cursul evoluţiei, determinată de modificarea condiţiilor de viaţă (trecerea de la viaţa liberă la cea parazitară).

Regresie / *Regression*. (lat. *regressio*, *-onis* = reîntoarcere, din *regrediar*, *-edi* = a merge înapoi, a se întoarce, de la *retro* = înapoi + *gradior*, *gradi* = a merge, a păşi) **1.** Revenire, reîntoarcere la un stadiu de dezvoltare anterioară. **2.** Întoarcerea unui individ (populaţii) la o formă sau la un stadiu mai puţin evoluat. **3.** Tendinţa descendenţilor, rezultaţi din părinţi care au unele caractere extreme, de a se apropia prin acele caractere de media populaţiei. **4.** Dezvoltarea regresivă a învelişului vegetal de la unităţi structurale mai complexe la altele cu structură mai simplă.

Regresie liniară / *Linear regression*. Metodă statistică de predicţie a unei valori medii a unui parametru cantitativ *y* în funcţie de alt parametru cantitativ *x*.

Regulatori ai creşterii / *Growth regulators*, *Growth stimulators*. Sin. *Stimulatori ai creşterii*. (lat. *regulo*, *-are* = a controla + lat. *cresco*, *-ere* = a creşte) Fitohormoni care influenţează procesul de creştere a plantelor (ex.: auxinele, giberelinele, citokinele, acidul abscisic) Ele acţionează asupra proceselor morfogenetice şi reglează corelaţiile fiziologice dintre diferitele organe ale plantelor.

Regulatory Affair / *Regulatory Affair*. Abr. *R.A.* Departamentul de Control al calităţii dintr-o companie de medicamente care trebuie să demonstreze că produsele lor îndeplinesc standardele agenţiei guvernamentale şi sunt folosite pe baza licenţei acordate. Departamentul Regulatory Affair documentează aceste activităţi, emite propuneri şi urmăreşte aceste propuneri prin completare ori aprobare. R.A. prevede strategia de reglementare, fixează întâlniri cu organismele naţionale de control (ANMDM) şi determină când sunt necesare notificări formale, trimiteri la FDA sau alte probleme. R.A. este de asemenea implicată în cazul de retrageri sau rechemări ale produselor farmaceutice.

Regulă / *Rule*. (lat. *regula*, *-ae* = măsură, regulă) Normă pe baza căreia are loc un proces, se desfăşoară o activitate sau se produce un fenomen.

Reguli de Bună Practică Clinică, abr. **RBPC** / *Good Clinical Practice*, abr. *GCP Rules*. V. *Bună Practică Clinică*.

Reguli de Bună Practică de Fabricaţie, abr. **RBPF** / *Good Manufacturing Practice*, abr. *GMP Rules*. V. *Bună Practică de Fabricaţie*.

Reguli de Bună Practică de Farmacovigilenţă / *Good Pharmacovigilence Practice*. V. *Bună Practică de Farmacovigilenţă*.

Reguli de Bună Practică de Laborator, abr. **RBPL** / *Good Laboratory Practice*, abr. *GPL Rules*. V. *Bună Practică de Laborator*.

Reguli de Bună Practică Farmaceutică, abr. **RBF** / *Good Pharmaceutical Practice Rules*, abr. *GPP*. V. Bună Practică Farmaceutică.

Rehidratare / *Rehydration*. (*re* + gr. *hydor*, *hydatos* = apă) Aport de lichide cu presiune osmotică şi concentraţie în electroliţi în scopul restabilirii volumului de lichide din organism.

Reinfecţie / *Reinfection*. (*re* + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = stricat, otrăvit) Infecţie nouă care apare la un subiect infectat anterior cu acelaşi microorganism.

Rejet, Rejecţie / *Rejection*. (fr. *rejet* = rejet, din *re* = iar + *jacto-*, *-are* = a arunca cu putere) Reacţie imunologică în care formarea anticorpilor de către gazdă, împotriva ţesutului străin transplantat, duce la distrugerea celulelor sau ţesuturilor grefate, la un animal primitor.

Relaţie / *Relation*. Sin. *Raport*, *Corespondenţă*, *Legătură*, *Conexiune*. (lat. *relatio*, *-onis* = raport) **1.** Respectarea abstractă, eventual matematică, a ceea ce este esenţial într-o legătură (ex.: între mai multe variabile). **2.** Legătură de orice fel între două sau între mai multe obiecte, fenomene, însuşiri, termeni, organe, organisme sau indivizi.

Relaţie de comensalism / *Commensalism relation*. (lat. *relatio*, *-onis* = raport + *cum* = cu + *mensalis*, *-a*, *-um* = de prânz, de la *mensa*, *-ae* = masă + *-ism*) De obicei microorganisme parazitare ce alcătuiesc microflora normală şi care depind în mod nutriţional de gazdă, fără a-i crea în mod normal prejudicii. Această convieţuire poate fi tulburată de factori variaţi din mediul extern sau intern, microorganismele devenind condiţionat patogene sau oportuniste.

Relaţie de simbioză / *Symbiosis*. (lat. *relatio*, *-onis* = raport + gr. *symbiosis* = a trăi împreună, din *syn* = împreună + *bios* = viaţă) Relaţie în care convieţuirea dintre ambele organisme devine folositoare pentru ambii parteneri. De exemplu, sinteza unor vitamine de către unii coliformi intestinali.

Relaţie structură-acţiune / *Activity-Structure Relationship*. Relaţie care poate fi stabilită între structura unui medicament şi acţiunile sale farmacodinamice sau toxice. Sunt importante, deoarece prin caracterul de lege pe care îl au uneori permit previziunea ştiinţifică şi generalizările care stau la baza concepţiei şi sintezei de noi medicamente.

Relaţii publice / *Public relations*, abr. *PR*. (lat. *relatio*, *-onis* = raport + *publicus*, *-a*, *-um* = public) Stabilirea de către firmă a unor raporturi corespunzătoare cu diferite organisme publice pentru obţinerea unei publicităţi favorabile, crearea unei bune „imagini de sine" şi preîntâmpinarea apariţiei ori dezminţirea zvonurilor sau ştirilor nefavorabile. Cele mai importante instrumente ale RP sunt: relaţiile cu presa, publicitatea făcută produsului, comunicaţiile în legătură cu firma, consilierea.

Relaxant / *Relaxant*. (lat. *relaxo*, *-are* = a slăbi) Medicament sau orice alt agent care produce relaxarea tonusului muscular sau psihic (diminuarea tensiunii nervoase).

Relaxare / *Relaxation.* Sin. *Destindere, Diminuarea unei tensiuni.* (lat. *relaxo, -are* = a slăbi). Proces de trecere a unui sistem dintr-o anumită stare la cea de echilibru.

Releasing factor / *Releasing factor.* Sin. *Releasing hormone* (v.). (engl. *to release* = a elibera + *factor* = factor) Abr. RF.

Releasing hormone / *Releasing hormone.* Abr. RH. Sin. *Releasing factor.* (engl. *to release* = a elibera + *hormone* = hormon) Termen englez care desemnează o substanţă cu structură polipeptidică secretată de hipotalamus cu rolul de a stimula specific secreţia şi eliberarea de hormoni de către glanda hipofiză. Se mai numesc liberine. În prezent se cunosc: corticoliberina (CRH), foliliberina (FRH), prolactoliberina (PRH), tireoliberină (TRH).

REM / *REM.* **1.** Abr. engl. *Roentgen Equivalent Man.* Simbol pentru doza de radiaţii care determină o absorbţie de 100 ergi pe gram de ţesut viu, raportată pentru fiecare tip de radiaţie (X, gamma). **2.** Abr. engl. *Rapid Eyes Movement.* Mişcări rapide ale globilor oculari; se referă la faza de somn paradoxal. În această perioadă a somnului se visează, au loc procese de memorizare. Barbituricele prelungesc somnul, dar diminuează până la suprimare somnul cu undele EEG rapide, somnul REM care ocupă în total, la adult 20-30% din durata somnului şi predomină în a doua jumătate a nopţii, faţă de somnul lent (NREM), cu unde lente şi ample pe EEG, care ocupă 70-80% din durata somnului.

Remanenţă / *Remanence.* (lat. *remaneo, -ere* = a rămâne, a sta) Persistenţa unei substanţe (gaz de sterilizare, pesticide, solvenţi etc.) într-o materie primă, medicament sau mediu înconjurător, fără a fi degradat şi care reprezintă un pericol pentru utilizator.

Remediu / *Remedy, Cure.* Sin. *Agent terapeutic, Medicament.* (lat. *remedium, -ii* = leac, medicament) Medicament care ameliorează durerea, vindecă bolile sau corectează tulburările din organism. Termenul englez „cure" desemnează un agent care, ca şi drogul, restaurează sănătatea. Se mai poate defini ca: metode, mijloace capabile de a acţiona favorabil asupra unui organism viu, pentru a vindeca sau preveni boala. Se cunosc: r. fizice, r. psihice, intervenţiile chirurgicale şi r. chimice (substanţe medicamentoase, medicamente). În prezent, termenul este utilizat în homeopatie.

Remineralizare a apei / *Water remineralisation.* Metodă de corecţie care intervine simultan asupra durităţii, alcalinităţii şi mineralizării apei. Se realizează prin două procedee tehnice: **1.** injectare de dioxid de carbon şi adăugare de oxid de calciu; **2.** adăugare de bicarbonat de sodiu şi clorură de calciu. Se preferă varianta 2.

Remisiune / *Remission, Abatement.* (lat. *remissio, -onis* = trimitere înapoi, din *remitto, -ere* = a trimite înapoi, de la *retro* = înapoi + *mitto, -ere* = a trimite) Evoluţie spre vindecare a unei boli, cu atenuarea simptomelor clinice.

Ren- / *Ren-.* (lat. *renalis, -e* = renal, din *renes, -um* = rinichi) Element care introduce în termeni referirea la rinichi.

Renal / *Renal.* (*ren-* + *-al*) Care aparţine sau se referă la rinichi.

Reniform / *Reniform.* (*ren-* + lat. *forma, -ae* = formă) Organ vegetal sau animal în formă de rinichi (ex.: seminţele de la unele soiuri de fasole, frunza de la *Asarum europaeum*).

Renină / *Renin.* (*ren-* + *-ină*) **1.** Enzimă proteolitică (protează) secretată în special de rinichi sub influenţa unei scăderi a presiunii arteriale. Renina hidrolizează angiotensinogenul (o proteină plasmatică inactivă) în angiotensina I, o decapeptidă inactivă, dar care, sub influenţa unei enzime de conversie, se transformă în angiotensina II, hormon care creşte presiunea arterială, prin mai multe mecanisme. Renina este secretată în sânge de celulele din glomerulii renali sub controlul sistemului nervos simpatic. Eliberarea sa este declanşată şi de scăderea nivelului de sodiu în sânge sau de o scădere a presiunii sangvine. Renina catalizează transformarea α_2 globulinei circulante în angiotensină I, precursor al hormonului activ. **2.** Labferment.

Reo- / *Rheo-.* (gr. *rheos* = curent, curgere, de la *rhein* = a curge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la proprietăţile de curgere (proprietăţi reologice).

Reobază / *Rheobase.* Sin. *Prag galvanic.* (*reo-* + gr. *basis* = bază) Intensitate minimă a curentului galvanic, care, aplicat timp îndelungat, produce o excitaţie a unui ţesut nervos sau muscular.

Reodistrucţie / *Rheodistruction.* Sin. *Reodistrugere.* (*reo-* + lat. *destructio, -onis* = distrugere, respingere, desfiinţare, din *destruo, -ere* = a dărâma, a distruge, a nimici) Desfacerea structurii spaţiale a unui sistem dispers, sub acţiunea unor forţe de forfecare. Fenomen suferit de corpurile plastice care se fluidifică în mod ireversibil prin forfecare.

Reodistrugere / *Rhodistruction.* Sin. *Reodistrucţie* (v.).

Reogramă / *Flow curve.* Sin. *Curbă de curgere.* (*reo-* + gr. *graphein* = a scrie) Reprezentare grafică pentru variaţia tensiunii (τ) tangenţiale (tensiune de forfecare) în funcţie de gradientul de viteză (Dr) al unui sistem dispers eterogen. Forma curbei de curgere oferă indicaţii cu privire la comportarea reologică (la curgere) a unui sistem dispers. Diferenţa de suprafaţă creată de cele două curbe, ascendentă şi descendentă, ale unei reograme creează *bucla de histereză* (v.).

Reologie / *Rheology.* (*reo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a fizicii care studiază proprietăţile structurale mecanice: curgere, deformare, elasticitate, viscozitate, numite proprietăţi reologice ale unui sistem dispers, sub acţiunea unor forţe de forfecare externe sau interne, a căror influenţă este în strânsă corelaţie cu particularităţile de microstructură şi conformaţie moleculară.

Reometru / *Rheometer.* (*reo-* + gr. *metron* = măsură) Aparat care permite măsurarea vitezei de curgere a unui fluid.

Reopexie / *Rheopexis.* (*reo-* + gr. *pexia* = fixare) Proprietatea unor sisteme fluide de a trece rapid în geluri când li se imprimă o mişcare uşoară, circulantă. Accentuarea structurii de gel, sub influenţa unei forţe de forfecare, cu creşterea cvasiviscozităţii se semnalează la gelurile pe bază de polietilenglicoli, omogenizate în moara cu valţuri.

Reostat / *Rheostat.* (*reo-* + gr. *statikos* = care stă, de la *istanai* = a plasa) Rezistenţă electrică reglabilă care permite măsurarea intensităţii unui curent într-un circuit electric.

Reoviridae / *Reoviridae.* (*reo* = abr. engl. *Respiratory Enteric Orphan* + lat. *virus, -i* = venin, otravă) Familie de virusuri cu ARN bicatenar, cu simetrie cubică, fără înveliş, cu tropism respirator sau enteric, cu rol patogen relativ redus la om. Cuprinde genurile: *Reovirus, Orbivirus, Rotavirus.*

Reovirus / *Reovirus.* Gen de virus ARN din familie *Reoviridae,* care produce infecţii respiratorii şi digestive (enterite), iar uneori encefalite şi encefalomielite.

Reoviscozimetru / *Rheoviscosimeter.* (*reo-* + lat. *viscosus, -a, -um* = lipicios, viscos, din *viscum, -i* = vâsc, clei, preparat din vâsc + gr. *metron* = măsură) Aparat ce permite măsurarea vitezei de curgere şi a viscozităţii dinamice a unui sistem dispers.

Rep / *Rep.* Abr. de la engl. *Röntgen equivalent physical.* Unitate de măsură a energiei specifice de radiaţie. 1 rep = 83,8 ergi / g.

Repaus / *Repose, Rest.* (fr. *repos,* din re- + lat. *pausa, -ae* = pauză, încetare, oprire) Suspendarea sau oprirea temporară a unor funcţii ale organismului, organului sau ţesutului. La om, repausul are rolul de refacere a stării fiziologice, de ex.: r. fizic, intelectual.

Repaus dinamic / *Steady state.* Stare de repaus în care toate variabilele sunt constante, deşi sistemul se află într-o stare de acţiune.

Repent / *Repent*, *Creeping*. (lat. *repens*, *-ntis* = târâtor, repent) Tulpină supraterană, târâtoare, înrădăcinată la noduri (ex.: la *Ranunculus repens*, *Trifolium repens*).

Repercolare / *Repercolation*. (*re-* + *colo*, *-are* = a curge cu picături) Procedeu de extracţie prin percolare fracţionată, în care se utilizează cantităţi limitate de solvent şi care se aplică mai ales la obţinerea extractelor fluide din produse vegetale care conţin uleiuri volatile, eliminându-se operaţia de concentrare.

Repetabilitate / *Repeatability*. (lat. *repeto*, *-ere* = a reîncepe, a reveni) Însuşirea de a fi repetabil.

Repetitiv / *Repetition*. Sin. *Repetativ*. (lat. *repetatur* = să se repete) Abr. *rep*. Termen folosit în prescripţiile medicale prin care se indică posibilitatea, necesitatea, permisiunea de a repeta prepararea şi administrarea medicamentului specificat.

Replicare / *Replication*. (lat. *replication*, *-onis* = repetare, revenire în acelaşi punct, din *replico*, *-are* = a îndoi înapoi, de la *retro* = înapoi + *plico*, *-are* = a îndoi, a împături) Procesul de copiere a ADN-ului dublu catenar al cromozomilor. Formarea unui lanţ de ARN mesager prin copierea unui lanţ de ADN, a cărui replică o constituie lanţul nou de ARN format. Formarea unei copii a unui element genetic, procesul de duplicare a materialului genetic.

Replicază / *Replicase*. (lat. *replico*, *-are* = a îndoi, a repeta) ADN-polimeraza III, enzimă care asigură în furca de replicare copierea unui filament de ADN. Ea nu poate iniţia sinteza, adaugă numai nucleotide la extremitatea filamentului de ADN.

Replicon / *Replicon*. (lat. *replicatio*, *-onis* = repetare) **1.** Unitate cromozomială bazică de replicare. Replicarea începe din puncte de iniţiere în ambele direcţii, formându-se astfel două duble-elici surori. Nu se ştie cert dacă există sau nu şi puncte de terminare. Lungimea repliconului este egală cu lărgimea dintre două puncte de iniţiere. Se presupune că în celulele organismelor eucariote ar exista aproximativ 20.000 de repliconi. Cromozomul bacterian, genomul fagic şi epizomii constituie o singură unitate de replicare. **2.** Orice vector, plasmidă sau bacteriofag, capabil să se multiplice într-o celulă bacteriană.

Repolarizare / *Repolarization*. (*re-* + lat. *polus*, *-i* = pol) Refacerea potenţialului de repaus în fibrele musculare sau în neuroni în urma trecerii impulsului nervos. Repolarizarea se realizează prin difuzia ionilor de potasiu din afara neuronului şi prin eliminarea activă a ionilor de sodiu. Fenomen opus şi succesiv depolarizării membranei fibrei nervoase sau musculare, când are loc o modificare a permeabilităţii membranare, îndeosebi prin deschiderea canalelor de potasiu, cu o reechilibrare a deplasărilor ionice (cu ioni pozitivi în afara membranei celulare şi ioni negativi pe faţa sa internă) şi retragerea undei de excitaţie cu revenirea la starea energetică de repaos.

Reprelucrare / *Remaking*, *Reworking*. (*re-* + lat. *prae* = înainte + *lucrum*, *-i* = profit, câştig) Supunerea unui produs intermediar sau IFA (ingredient farmaceutic activ) care nu se conformează standardelor sau specificaţiilor, la una sau mai multe etape de prelucrare diferite de cele prevăzute pentru procesul de fabricaţie stabilit, pentru a obţine o calitate acceptabilă a produsului intermediar sau a IFA (de ex.: recristalizarea cu un solvent diferit).

Represie / *Repression*. (lat. *repressio*, *-onis* = reprimare, din *reprimo*, *-ere* = a împinge înapoi, *retro* = înapoi + *primo*, *-ere* = a presa) Inhibiţia specifică a sintezei enzimelor (nu a activităţii lor) ARN-m, care controlează sinteza lor, nu mai este transcris, iar cel prezent este degradat. Represia, ca şi inducţia, priveşte toate genele implicate într-un proces metabolic. Constituie un mijloc de control al sintezei proteinelor la nivelul transcripţiei. Este asigurată de represor şi poate afecta în egală măsură toate genele implicate în sinteza unui produs final (r. coordonată) sau poate afecta inegal aceleaşi gene (r. necoordonată). În ultima ipoteză, sinteza produsului final este asigurată de mai mulţi operoni, fiecare cu propriul său operator. Sinteza argininei este controlată de nouă gene grupate în şase operoni separaţi. Cu toate acestea, operatorii au afinităţi diferite pentru represor. De aceea, genele fiecărui operon vor fi reprimate diferit.

Represor / *Represor*. (lat. *repressor*, *-oris* = represor, de la *reprimo*, *-ere* = a apăsa, a presa) Substanţă de natură proteică, sintetizată de celule, care este capabilă, atunci când se găseşte în formă activă, să împiedice sinteza uneia sau a mai multor proteine specifice, blocând activitatea uneia sau a mai multor gene. Proteină reglatoare care se fixează pe secvenţele regulatoare ale ADN (sau ARN) şi care blochează astfel transcripţia sau, respectiv, transducerea. Blocarea transcripţiei are loc prin împiedicarea accesului la situsul de fixare a ARN-polimerazei.

Reprezentat / *Representative*. (*re-* + lat. *praesento*, *-are* = a arăta) Persoană autorizată care face vizite unor profesionişti ai asistenţei sănătăţii şi/sau personalului administrativ corespunzător în legătură cu promovarea produselor medicamentoase, aşa cum sunt, dar în mod nelimitativ, reprezentanţii medicali, managerii districtuali, managerii zonali de vânzări, managerii de produs, managerii de marketing etc.

Reprocesare / *Re-processing*. (*re-* + lat. *procedo*, *-ere* = a merge înainte) **1.** Reprocesarea unei serii de produs, întreagă sau parţială, de o calitate necorespunzătoare de la o anumită etapă de producţie, prin una sau mai multe operaţii suplimentare, astfel încât calitatea sa să poată fi considerată corespunzătoare. **2.** Introducerea unui produs intermediar sau IFA (ingredient farmaceutic activ); inclusiv a unuia care nu se conformează standardelor sau specificaţiilor, înapoi în proces şi repetarea unei etape de cristalizare sau a oricărei alte etape de manipulare fizică sau chimică adecvate (ex.: distilare, filtrare, cromatografie, măcinare), care face parte din procesul de fabricaţie stabilit. Continuarea unei etape din proces, după ce un test de control în proces a arătat că acea etapă este incompletă, se consideră că face parte din procesul normal şi nu se consideră reprocesare.

Reproducere / *Reproduction*, *Breeding*. (lat. *reproductio*, *-onis* = reproducere, din *re* = iarăşi + lat. *produco*, *-ere* = a produce, a crea, a naşte) Însuşire de bază a fiinţelor vii de a produce noi organisme asemănătoare lor, astfel se asigură menţinerea, înmulţirea şi continuitatea speciilor, ca şi variaţia acestora prin recombinare genetică. Procesul de multiplicare a organismelor vii. a) *Asexuată*, *Agamică* / *asexual* – capacitatea organismelor de a-şi spori numărul de indivizi fără intervenţia fecundaţiei, prin intermediul germenilor asexuaţi, specializaţi sau nespecializaţi (spori, bulbi, tuberculi, segmente de organe vegetative); b) *Sexuată* / *sexual* – capacitatea organismelor de a-şi spori numărul de indivizi prin intermediul germenilor sexuaţi, prin fecundaţia acestora rezultând celula-ou sau zigotul.

Reproductibilitate / *Reliability*. (*re-* + lat. *produco*, *-ere* = a duce înainte). **1.** Capacitatea unei observaţii de a se repeta în aceeaşi populaţie şi să determine acelaşi rezultat. **2.** Exprimă precizia dintre laboratoare (studii colaborative aplicate pentru standardizarea unei metodologii).

Reprotoxic / *Reprotoxic*. Toxic capabil să atenueze procesele de reproducere.

Repulsie sterică / *Steric repulsion*. (lat. *repello*, *-ere* = a respinge + gr. *stereo* = în relief) Respingere între coloizii învecinaţi, datorită prezenţei unui spaţiu umplut cu polimeri hidrofili pe suprafaţa colidului.

Resorbţie / *Resorption*. (lat. *resorbeo*, *-ere* = a sorbi din nou, din lat. *re* = iarăşi + *sorptio*, *-onis* = a absorbi) Captarea, prelucrarea, prin absorbţie progresivă a moleculelor de substanţă medicamentoasă de către vasele sangvine capilare şi vasele limfatice ale pielii sau prin intermediul anumitor parenchime; această denumire este prezentă numai în literatura farmaceutică germană, în care nu apare termenul de absorbție. Resorbția embrionilor se cercetează în cursul studiilor de teratologie.

Resorbție digestivă / *Digestive resorption*. V. *Absorbție*.

Respirator / *Respiratory, Respirator*. (lat. *respiro, -are* = a respira, de la *re-* + *spiro, -are* = a sufla) Care se referă, care ajută la respirație.

Respirație / *Respiration, Breathing*. (lat. *respiratio, -onis* = respirație, din *re* = iarăși + lat. *spiro, -are* = a sufla) Ansamblul proceselor fiziologice prin care se realizează schimbul de gaze (absorbirea oxigenului și eliminarea bioxidului de carbon) între organism și mediu. Proces metabolic întâlnit la plante și animale, în cursul căruia substanțele organice sunt degradate în produși simpli cu eliberare de energie care este încorporată în molecule speciale purtătoare de energie (ATP) și care urmează să fie folosită pentru alte procese metabolice. La cele mai multe plante și animale, respirația necesită oxigen, iar ca produs final rezultă dioxidul de carbon. Schimbul de oxigen și dioxid de carbon între țesuturile organismului și mediu este numit *respirație externă* (ventilație pulmonară). La multe animale, schimbul de gaze are loc la nivelul unor organe respiratorii, cum sunt branhiile, în cazul vertebratelor acvatice, sau plămânii, în cazul vertebratelor cu respirație aeriană. La plante, oxigenul pătrunde prin stomate și se răspândește în țesuturi prin spațiile intercelulare sau este dizolvat în lichidele tisulare. Respirația care are loc la nivel celular este numită *respirație internă, celulară* sau *tisulară*, și se realizează în două etape. În prima etapă are loc *glicoliza*, glucoza este degradată la acid piruvic. În a doua etapă are loc *ciclul Krebs*, acidul piruvic este descompus în dioxid de carbon și în apă. Este principala etapă de producere a energiei și necesită oxigen. a) *Aerobă / aerobe* – tip de respirație prin care nutrienții (îndeosebi glucidele) sunt oxidați complet, rezultând dioxid de carbon și apă, cu eliberare de energie chimică. Acest proces necesită oxigen atmosferic. Cele mai multe organisme au respirație aerobă, excepție fac unele bacterii și drojdii. b) *Anaerobă / anaerobe* – tip de respirație în care substanțele nutritive (îndeosebi glucidele) sunt oxidate parțial, eliberând energie chimică în lipsa oxigenului atmosferic. Deoarece nu are loc oxidarea completă a substratului, cantitatea de energie astfel obținută este mai mică decât în cazul respirației aerobe. Se întâlnește la unele drojdii și bacterii.

Respirație aerobă / *Aerobic respiration*. Degradarea completă a glucozei (sau a altui substrat) la CO_2 și H_2O cu eliberare de energie chimică potențială în prezența O_2.

Respirație anaerobă / *Anaerobic respiration*. Degradarea completă a glucozei (sau a altui substrat) la CO_2 și H_2O cu eliberare de energie potențială, în absența O_2 molecular.

Respirație artificială / *Artificial respiration*. **1.** Procedeu de urgență pentru menținerea fluxului de aer în interiorul și în afara plămânilor pacientului, când reflexele de respirație naturală sunt insuficiente sau absente. Aceasta poate apărea după otrăvire, înec etc. sau în timpul unei operații chirurgicale, pe torace sau abdomen, după administrarea de medicamente relaxante musculare. Cea mai simplă și eficientă metodă este tehnica gură-la-gură (fr. *bouche-à-bouche*, engl. *kiss of life*). În spitale se utilizează aparate speciale. **2.** Ansamblu de manevre practicate la nou-născut, în stare de moarte aparentă, în caz de sincopă sau asfixie, pentru a pătrunde aerul în căile traheobronșice și de a restabili respirația normală.

Restricție / *Restriction*. (lat. *restrictio, -onis* = restricție, reținere, din *re* = iarăși + lat. *stringo, -ere* = a strânge) Degradarea ADN-ului străin pătruns în celulă. El este identificat ca atare de enzimele celulei-gazdă (nucleaze) deoarece are alte baze metilate decât cele ale celulei-gazdă. Un bacteriofag poate infecta numai bacteriile care au același tip de modificare (bacteriofagul K infectează numai sușele de *Escherichia coli K*).

Restricție fagică / *Fagic restriction*. Incapacitatea unui fag de a se replica în celula-gazdă, datorită mecanismelor de protecție ale celulei bacteriene (mecanisme de modificație-restricție).

Retard / *Retard*. (lat. *retardatio, -onis* = întârziere, de la *retardo, -are* = a întârzia, din *re* = iar + *tardus, -a, -um* = încet) Medicamente (comprimate) cu acțiune lentă și prelungită. Termen corect pentru formele solide.

Retardant / *Retardant, Retarder*. **1.** Procedeu fizic sau chimic care prelungește sau frânează o acțiune, de exemplu, metodele de formulare și preparare farmaceutică – tehnologie prin care se prelungește acțiunea unor medicamente, numite *Forme farmaceutice cu eliberare modificată* (v.). **2.** Compus organic care frânează temporar creșterea plantelor, fără să afecteze formarea fructului. Se utilizează pentru combaterea căderii cerealelor, reducerea tulpinilor la unele plante, reducerea lăstarilor la pomi și la vița-de-vie, înlăturarea periodicității de rodire la pomi etc. Retardanții inhibă biosinteza auxinelor și a giberelinelor. În practica agricolă și în cea horticolă se utilizează frecvent: Alar-85, Amo-1618, C g C (2-cloretil-trimetil-amoniu).

Retenție / *Retention*. (lat. *retentio, -onis* = oprire, reținere de la *retento, -are* = a ține pe loc) Acumularea prin efect de evacuare a unei substanțe, care se află în mod normal sau este introdusă în organism sau într-un organ.

Retenție de urină / *Urine retention*. Imposibilitatea de a evacua total sau parțial, urina din vezică.

Retenție relativă / *Relative retention*. În cromatografie, raportul dintre timpii de retenție ajustați a doi componenți.

Reti-, Reticul-, Reticulo- / *Reti-, Reticul-, Reticulo-*. (lat. *reticulum, -i* = rețea mică, dim. de la *rete, -is* = rețea) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rețea de fibre sau la vase sangvine.

Reticul / *Reticulum*. (*reticul-*) Denumirea anatomică pentru rețele de fibre sau vase de sânge.

Reticul endoplasmatic (RE) / *Endoplasmic reticulum (ER)*. Sin. *Reticul endoplasmic* (v.).

Reticul endoplasmatic neted / *Smooth endoplasmic reticulum*. Este lipsit de ribozomi. RE reprezintă sediul unor reacții metabolice importante printre care se numără sinteza fosfolipidelor și a acizilor grași.

Reticul endoplasmatic rugos / *Rough endoplasmic reticulum*. Prezintă ribozomi atașați la suprafața sa; proteinele sintetizate de ribozomi sunt încorporate în vezicule și transportate spre aparatul Golgi.

Reticul endoplasmic. Sin. *Reticul endoplasmatic*. (*reticul-* + gr. *endon* = înăuntru + gr. *plasma* = imagine, figură) Abr. RE. Rețea de microcanale sau tubuli care se află printre nuclei și citoplasma celulelor vegetale și animale. Forma cu ribozomii atașați este numită *reticul endoplasmatic rugos* sau *granular*; altă formă, care este fără ribozomi, este numită *reticul endoplasmatic neted* sau *agranular*. Aceste structuri sunt esențiale funcțiilor metabolice ale celulelor eucariote. Celulele procariote nu au reticul endoplasmatic.

Reticulant / *Reticulation agent*. Agent, substanță care inițiază sau reglează reacția de reticulare între catenele de polimer.

Reticular / *Reticular*. (lat. *reticulatus, -a, -um* = în formă de rețea, de la *reticulum, -i* = rețea mică, dim. din *rete, -is* = rețea) **1.** În formă de rețea. **2.** Care se află în relație cu o rețea, cu un reticul.

Reticulare / *Reticulation*. Procedeu de legătură multiplă intermoleculară, covalentă sau ionică, între catenele polimerice.

Reticulat / *Reticulate, Reticulated.* (*reticul-*) Dispus într-o reţea (ex.: unele organe vegetale, nervaţiunea frunzelor).

Reticulină / *Reticulin.* (*reticul-* + *-ină*) Scleroproteină care intră în componenţa fibrelor de conexiune din dermul reticular.

Reticulită / *Reticulitis.* (*reticul-* + *ită*) Informaţia ţesutului reticuloendotelial.

Reticulocit / *Reticulocyte.* Sin. *Proeritrocit, Pronormocit.* (*reticul-* + gr. *kytos* = celulă) Formă tânără a globului roşu (eritrocit imatur), fără nucleu, care este foarte activ în sinteza de hemoglobină. Reticulocitele reprezintă între 10-20% din totalul globulelor roşii. Ele cresc în procesele hemolitice şi în hemoragiile acute.

Retinal / *Retinal.* Aldehidă formată prin oxidarea vitaminei A (sau retinol) şi intervine, la nivelul retinei, în fenomenele chimice ale vederii. Se găseşte sub formă de transretinal în structura fotoreceptorilar retinieni.

Retină / *Retina.* (lat. *rete, -is* = reţea + *-ină*) Membrană fotosensibilă ce căptuşeşte interiorul ochiului. Retina este formată din zece straturi. Stratul extern (epiteliul pigmentar) este pigmentat, ceea ce împiedică reflexia luminii, şi ca atare scăderea acuităţii vizuale. Stratul intern conţine celule nervoase, vase de sânge şi două tipuri de celule senzitive (celule cu bastonaşe şi celule cu conuri). Razele luminoase care trec prin cristalin stimulează în mod individual celulele cu bastonaşe şi celulele cu conuri, generând un impuls nervos care este transmis prin celulele bipolare şi ganglionare la nervul optic şi de aici în encefal, unde se formează imaginile vizuale.

Retinită / *Retinitis.* (*reti-* + – *ină*+ *-ită*) Inflamaţia coroidei, corioretinită.

Retinoic (acid) / *Retinoic acide.* Sin. *Tretinoină.* Derivat de oxidare a vitaminei A, utilizat în tratamentul acneei.

Retinol / *Retinol.* Sin. *Vitamina A* (v.).

Retinopatie / *Retinopathy.* (*retino-* + gr. *pathos* = boală) Stare patologică a retinei, de obicei asociată cu tulburări de vedere, edem şi, uneori, cu hemoragii în retină.

Retragere / *Retraction, Withdrawal.* Sin. *Retragere produs.* (*retro-* + lat. *ago, -ere* = a acţiona) **1.** Decizie ministerială de surprimare a avizului de comercializare a unui medicament, în cazul când acesta este nociv sau inactiv ori dacă are o compoziţie diferită de aceea pentru care Ministerul Sănătăţii a dat avizul. Decizia poate fi definitivă sau provizorie, pe durata de un an etc. **2.** Rechemarea, retragerea unui lot al unui produs farmaceutic, care este dat voluntar de o firmă, la care calitatea acestuia nu a fost dovedită. V. şi *Rechemare.*

Retragere a seriei / *Series retreat.* Acţiunea de retragere a unei serii de medicamente din lanţul de distribuţie şi de la utilizatori; o retragere a seriei poate fi parţială, dacă seria este retrasă de la anumiţi distribuitori sau utilizatori.

Retro- / *Retro-.* (lat. *retro* = înapoi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la întoarcere, revenire, înapoi.

Retroacţiune / *Feedback.* Sin. *Efect Feedback. Retrocontrol.* (*retro-* + lat. *actio, -onis* = acţiune, de la *ago, -ere* = a acţiona) Efectul invers produs ca rezultat al unei acţiuni sau al unui fenomen; el poate asigura controlul funcţionării unui sistem şi auto-reglarea sa. Ex.: un hormon acţionează la sinteza unei molecule. Creşterea nivelului sangvin al acestei molecule determină încetarea secreţiei hormonului.

Retrocontrol / *Feed back.* Sin. *Retroacţiune, Feedback* (v.). (*retro-* + fr. *contrôle*, prescurtare de la *contre-rôle* = registru ţinut în două exemplare)

Retrohipofiză / *Vasopressin.* **1.** Lobul hipofizar posterior. **2.** Sin. *Vasopresină, Pituitrină, Pitressin, Hormon antidiuretic retrohipofizar* (abr. ADH). Hormon nonapeptid eliberat de lobul posterior al hipofizei, care poate fi obţinut şi sintetic sau prin extracţie din glandele animalelor domestice. Se absoarbe după injectare s.c., i.m. şi după aplicare locală pe mucoasa nazală. Favorizează resorbţia apei în tubul contort distal, cu diminuarea diurezei şi concentrarea urinii. Acţiunea este evidentă în diabetul insipid.

Retroperitoneal / *Retrioperitoneal.* (*retro-* + lat. medievală *peritonaeum, -ei*, din gr. *peritonaion* = care se întinde în jurul, de la *peri* = în jurul + *teinein* = a se întinde) Care se află, se produce în spatele peritoneului.

Retrospectiv / *Retrospective.* (*retro-* + lat. *spectrum, -i* = imagine) Factori medicali, sociali şi de mediu existenţi înainte de începerea studiului.

Retrosternal / *Retrosternal.* Situat în spatele sternului.

Retrotranspozoni / *Retrotransposons.* (lat. *retro* = înapoi + *trans* = peste + *positio, -onis* = punere) Secvenţe înrudite cu transpozonii la care deplasarea secvenţei de ADN dintr-o poziţie în alta se realizează cu ajutorul ARN-ului codificat de segmentul respectiv de ADN. ARN-ul sub acţiunea transcriptazei inverse este convertit la o formă de ADN complementar care este reinserat într-un alt situs din ADN-ul cromozomic. Acestea sunt majoritatea elementelor transpozabile cunoscute la om.

Retroversie / *Retroversion.* (*retro-* + lat. *versum, -i* = întors, din *verto, -ere* = a întoarce) Poziţie anormală a unui organ, însoţită de basculare înapoi, în jurul axului său transversal; ex.: retroversia uterului este un obstacol la o graviditate normală.

Retroviridae / *Retroviridae.* (*retro-* + lat. *virus, -i* = venin, otravă) Familie de virusuri cu ARN monocatenar, cu diametrul de 10 nm, a căror capsulă are o simetrie cubică; are o transcriptază inversă, care poate transcrie genomul propriu, alcătuit din ARN în ADN. Ex.: virusurile oncogene şi HIV. Are 3 subfamilii: *Oncovirinae, Spumavirinae* şi *Lentivirinae.*

Retrovirus / *Retrovirus.* (*retro-* + lat. *virus, -i* = otravă) Virus din familia *Retroviridae.* Virus ARN monocatenar, cu diametrul de 10 nm, a cărui capsulă are o simetrie cubică şi care datorită transcriptazei inverse poate transcrie genomul său în ADN pe care îl transmite la celula-gazdă. Retrovirusurile sunt oncogenele externe şi induc sarcomul, leucemia, limfomul şi carcinoame mamare la animalele inferioare. Agentul cauzal SIDA: virusul imunodeficienţei umane este un retrovirus.

Returnare / *Returning.* Înapoierea la producător sau distribuitor a unui medicament care poate prezenta sau nu o neconformitate de calitate.

Reţea / *Net, Network.* (lat. *retella, -ae* = reţea mică, dim. de la *rete, -is* = reţea) Termen folosit pentru formaţii care se intersectează.

Reţea atomică / *Atomic network.* Reţea cristalină ale cărei noduri reticulare sunt ocupate de atomi; coeziunea este asigurată prin legături covalente, foarte puternice (ex.: diamantul).

Reţea cristalină / *Crystalline network.* Aranjament după care sunt dispuse particulele constitutive ale unui cristal (molecule, atomi, ioni). Acestea ocupă nodurile reţelei şi se găsesc într-o mişcare vibratorie, în jurul unei poziţii medii. Structură reprezentată de o reţea tridimensională, în care unitatea structurală (celula unitară sau celula elementară) se repetă, cu aceeaşi orientare în tot cristalul.

Reţea de difracţie / *Diffraction grating.* (lat. *rete, -is* = reţea; lat. *diffractio, -onis* = difracţie, din *diffringo, -ere* = a sparge, a face ţăndări) Dispozitiv optic care constă dintr-un număr mare de linii (trăsături) foarte apropiate între ele, paralele şi echidistante. R. pot fi realizate prin transmisie sau prin reflexie, după cum liniile sunt trasate pe suprafaţa unui mediu transparent (ex.: sticlă) sau opac. R. bidimensională (alcătuită din deschideri echidistante aşezate după două direcţii) şi r. tridimensională (ex.: atomii situaţi în nodurile unei reţele cristaline) sunt de mare importanţă pentru studiul difracţiei radiaţiei X şi a electronilor.

Rețetă / *Prescription*. Sin. *Prescripție medicală*, *Ordonanță medicală*. (neogr. *retseta*, lat. *recipio*, *-ere* = a lua, a primi) Document redactat de către medic. Reprezintă mijlocul de corespondență, de legătură între medicul care a consultat bolnavul, a stabilit diagnosticul, indicând tratamentul și farmacistul care prepară forma farmaceutică, o eliberează bolnavului, indicându-i condițiile de păstrare, administrare și a dietei. Rețeta constituie totodată și actul legal de justificare și de contabilizare a medicamentelor și în general a celor cu regim special (toxice și stupefiante). Este un formular tip, de hârtie, cu dimensiuni de 15,5 / 7,5 cm, care prezintă la partea superioară, un antet tipărit. Rețeta se compune din următoarele părți succesive: superscriptio (antetul), inscriptio, invocatio, praescriptio, instructio, subscriptio și adnotatio (adscriptio). V. fiecare.

Reumat- / *Rheumat-*. (gr. *rheumatismos*, lat. *rheumatismus*, *-i* = curgerea secrețiilor, din gr. *rheuma*, *-atos* = curgere, curent și gr. *rhein* = a curge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la reumatism, reumatoid.

Reumatism / *Rheumatism*. (*reumat-* + *-ism*) Grup de boli acute sau cronice, atingând mai ales articulațiile, în general dureroase, tumefiate și ale căror cauze sunt variate.

Reumatologie / *Rheumatology*. (*reumat-* + gr. *logos* = știință) Parte a medicinii consacrată bolilor reumatismale.

REV / *REV*. Abr. pentru engl. *Reverse phase evaporation* = evaporare în fază inversă. Metodă de preparare a lipozomilor de tip: vezicule singure sau oligolamelare / *Single or oligolamellar vesicles*.

Revaccinare / *Revaccination*. (*re-* + lat. *vaccinus*, *-a*, *-um* = referitor la vacă, de la *vacca*, *-ae* = vacă și *vaccina*, *-ae* = variola vacilor) Readministrarea unui vaccin, de obicei la un interval de timp lung, după o vaccinare inițială, pentru a reactiva imunitatea care scade în timp.

Revalidare / *Revalidation*. Repetare a procesului de validare care asigură că schimbările în proces/echipament, introduse în acord cu procedurile de control al schimbărilor, nu afectează negativ caracteristicile procesului și calitatea produsului.

Revelator / *Revelation*. (fr. *revéler* = a revela, a dezvălui, din lat. *revelo*, *-ire* = a reveni) Substanță care permite apariția unei imagini lente, ex.: spoturile pe o cromatogramă. În acest caz se utilizează un reactiv fizic (lumina UV filtrată) sau chimic, care formează o reacție de culoare, cu substanța incoloră.

Revendicare / *Claim*, *Demand*. (lat. *revenio*, *-ire* = a reveni + lat. *dico*, *-are* = a da cu totul) Proprietate atribuită unui produs, de inventatorul său (cerere de brevet) sau unui farmacist (cerere de fabricare). Într-un brevet, revendicările reprezintă caractere precise pentru care inventatorul dorește să beneficieze de protecția drepturilor sale.

Reversibil / *Reversible*. (lat. *reversus*, *-a*, *-um* = întors înapoi, din *reverto*, *-ere* = a reveni, a întoarce înapoi de la *retro* = înapoi + *verto*, *-ere* = a întoarce) Care poate reveni.

Reversie / *Reversion*. (lat. *reversus*, *-a*, *-um* = întors, din *reverto*, *-ere* = a întoarce înapoi, *retro* = înapoi + *verto*, *-ere* = a întoarce) **1.** Revenirea fenotipului mutant la forma sălbatică. Reversia poate fi rezultatul unor mecanisme epigenetice a unei mutații înapoi sau a unei mutații supresor. **2.** Întoarcerea unei populații sau a unui individ la un tip mai puțin evoluat. **3.** Atavism.

Revers-transcriptază / *Reverse transcriptase*. Sin. *Transcriptază inversă*. (*reversus*, *-a*, *-um* = revers, din *reverto*, *-ere* = a întoarce, a reveni, de la *retro* = înapoi + *verto*, *-ere* = a întoarce + lat. *transcriptus*, *-a*, *-um* = transcris, din *transcribo*, *-ere* = a copia, a transcrie + *-ază*) Enzimă care poate sintetiza un singur lanț de ADN complementar, din ARNm, inversând direcția normală a procesului de informație genetică în celulă, care este de la ADN spre ARN în proteină. Enzimă prezentă la retrovirusuri care catalizează formarea ADN-ului dublu catenar utilizând ca matriță ARN-ul monocatenar al genomului viral. Acest fapt permite introducerea ARN-ului viral în genomul gazdei și replicarea lui de către gazdă. Revers transcriptaza este deci o ADN-polimerază ARN-dependentă. Enzima este utilizată în ingineria genetică pentru obținerea de ADN complementar pornind de la ARN mesager.

Revertant / *Revertant*. (lat. *reverto*, *-ere* = a veni înapoi) Genă care a suferit o reversiune.

Revizuirea riscului / *Risk review*. Revizuirea sau monitorizarea rezultatelor procesului de management al riscului luând în considerare (dacă este adecvat) noi înțelegeri și experiențe privind riscul.

Revolut / *Revolute*. (lat. *revolvo*, *-ere* = a rostogoli înapoi, din *retro* = înapoi + *volvo*, *-ere* = a răsuci) Răsucit înafară spre fața inferioară (ex.: frunzele de la *Ericaceae*).

Revulsie / *Revulsion*. (lat. *revulsio*, *-onis* = smulgere, de la *revello*, *-ere* = a smulge) Procedeu terapeutic care constă în provocarea unui aflux de sânge într-o regiune mai mult sau mai puțin îndepărtată de un organ bolnav, în scopul decongestionării acestuia: aplicare de cataplasme, ventuze, badijonaj cu iod etc.

Revulsiv / *Revulsive*. (lat. *revulsus*, *-a*, *-um* = revulsiv, de la *revello*, *-ere* = a smulge) Acțiune a unui medicament care provoacă o iritare locală, dar trecătoare a pielii, pentru a atrage fluxul de sânge.

Rezecție / *Resection*. Sin. *Ablație*, *Exereză*. (lat. *resectio*, *-onis* = tăiere, curățare, de la *reseco*, *-ere* = a tăia, a reteza) Operație chirurgicală care constă în eliminarea unei părți mai mult sau mai puțin importante sau a unui organ ori țesut.

Rezerpină / *Reserpine* (DCI). Alcaloid cu formula $C_{33}H_{40}N_2O_9$ extras din *Rauwolfia serpentina*, plantă din India, utilizată la obținerea de medicamente cu acțiune antihipertensivă, neuroleptică (tranchilizantă).

Rezervă / *Reserve*. (lat. *reservo*, *-ere* = a pune de o parte) **1.** Cameră de spital cu cel mult doi bolnavi; **2.** Depozit de substanță, medicament utilizat de organism. **3.** Depozit în plantă sau organ animal.

Rezervă alcalină / *Alcaline reserve*, *Alkali reserve*. Concentrația de baze (bicarbonați) din sânge disponibilă pentru neutralizarea acizilor grași (acetoacetat, α-hidroxibutirat și lactat) și menținerea pH-ului la valoare normală (7,35-7,45). Scăderea r.a. poate produce acidoză, iar creșterea, alcaloză.

Reziduu / *Waste*, *Residue*. (lat. *residuus*, *-a*, *-um* = care a mai rămas, din *resido*, *-ere* = a rămâne, a sta) Rest care rămâne dintr-o substanță sau amestec de substanțe, după acțiunea diverșilor agenți. Ex.: reziduu la evaporare, la calcinare, cernere. Solvenții reziduali pot fi reținuți de materiile prime sau de un medicament, ca urmare a operațiilor de fabricare.

Rezină / *Resin*. (lat. *resina*, *-ae* = rășină) Sin. *Rășină* (v.). Termen generic pentru polimerii naturali, obținuți prin incizii ale unor plante, arbori (aloe, ambră, gaiac etc.) sau sintetici, obținuți prin polimerizarea, policondensarea sau poliadiția de molecule simple (polimeri înalți, termoplastici).

Rezinificare / *Resinification*. Transformarea unei substanțe într-o masă analoagă cu a unei rezine, sub acțiunea căldurii sau a unui compus chimic.

Rezistență / *Resistance*, *Strength*. (lat. *resistentia*, *-ae* = împotrivire, de la *resisto*, *-ere* = a opune rezistență, a rezista, a se împotrivi) **1.** Însușire a unui material de a nu-și modifica proprietățile sub acțiunea unor agenți fizico-chimici. **2.** În electricitate, reprezintă raportul dintre diferența de forță electromotoare a unui conductor şi intensitatea curentului electric care-l parcuge. Se exprimă în Ohmi. Prin extensie, poate desemna un conductor electric a cărui rezistenţă este cunoscută. **3.** Proprietatea unui microorganism de a supravieţui şi de a se reproduce în prezenţa unor agenţi bactericizi sau bacteriostatici (ca antibioticele). Genele pentru rezistenţa la antibiotice sunt adesea purtate de transpozomi care pot trece peste barierele dintre specii. **4.** Gradul de imunitate la infecţii pe care îl prezintă un organism. **5.** Gradul de rezistenţă a dăunătorilor la acţiunea pesticidelor. Depinde de procesele de selecţie şi de răspândire în cadrul unei populaţii de dăunători a genelor care conferă capacitatea de a distruge pesticidele sau de a le micşora efectele. **6.** Supravieţuirea plantelor bienale sau perene de la un an la altul datorită unor organe vegetative.

Rezistenţă electrică / *Electric resistance*. (lat. *resistentia*, *-ae* = împotrivire, de la *resisto*, *-ere* = a rezista, a se împotrivi şi *sisto*, *-ere* = a se opri) Mărime care caracterizează rezistenţa pe care o opune trecerea curentului electric printr-un conductor. În SI, se măsoară în ohmi (Ω). În curent continuu, r. este egală cu raportul dintre tensiunea electrică U aplicată la capetele unui conductor şi intensitatea I a curentului care îl străbate: $R = U / \mathrm{I}$. Pentru un conductor omogen, valoarea sa depinde de temperatură, de natura materialului din care este confecţionat, precum şi de forma şi de dimensiunile acestuia, conform relaţiei: $R=\rho\cdot\frac{l}{S}$, unde ρ – rezistivitatea conductorului, S – secţiunea transversală a acestuia şi l – lungimea sa.

Rezistenţă hidrolitică / *Hydrolythic resistence*. Proprietate impusă sticlei farmaceutice utilizate pentru fabricarea recipientelor (fiole şi flacoane) de condiţionare primară a produselor paralele (produse sterile), de a nu ceda substanţe minerale solubile în apă, în condiţii bine determinate. Rezistenţa hidrolitică se măsoară prin titrarea alcalinităţii. Preparatele injectabile trebuie să fie condiţionate în recipiente de sticlă cu rezistenţă hidrolitică foarte înaltă, tipul I şi II. V. sticlă tip I-IV.

Rezistenţă încrucişată / *Cross resistence*. Rezistenţa unui germen la un medicament, ca urmare a unei reacţii dobândite anterior, la un medicament înrudit (apare în cazul antibioticelor).

Rezistenţă la abraziune, la roadere, la uzură, numită şi **Friabilitate** / *Friability*, *Attrition resistance*. Determinarea abraziunii comprimatului, fenomen prin care suprafeţele comprimatului sunt deteriorate şi/sau evidenţiază laminare sau rupere, când sunt supuse la şocul mecanic de frecare, se notează cu B şi se exprimă ca pierdere procentuală din masa comprimatului.

Rezistenţă la antibiotice / *Antibiotic resistence*. Capacitatea unei bacterii de a rezista la concentraţii de antibiotice superioare ce pot fi obţinute în organism. Poate fi naturală sau dobândită, după un contact prelungit al bacteriilor cu antibioticele.

Rezistenţă la forfecare / *Tensile strength*. Reprezintă rezistenţa la curgere a unui corp lichid, viscos sau solid (pulbere, granule, pelete) supus la diferite valori ale unui stres normal δ. Această rezistenţă la curgere se măsoară cu celule de forfecare Jenike.

Rezistenţă la multe medicamente / *Multidrug resistance*. Rezistenţă la chimioterapeuticele anticanceroase, indusă de tratamentul cancerului. Tratamentul cu unele chimioterapeutice conduce la supraproducţie de pompe cu eflux celular şi specificitatea largă a substratului acestor pompe are în vedere că tratamentul celulelor canceroase cu un medicament, conduce frecvent la rezistenţa celulelor la un număr mare de alte medicamente.

Rezistenţă mecanică a comprimatului / *Mechanical strenght*. Proprietatea comprimatului care asigură menţinerea integră a formei, la manipulare, în cursul ambalării, transportului şi depozitării până la administrare. În funcţie de natura forţelor la care sunt supuse comprimatele: compresie, rostogolire, abraziune, tracţiune, forfecare etc. se definesc şi se determină în principal: *Rezistenţă la rupere / Tensile strength*, *Fracture resistance*, *Fracture force*, *Failure force*. Rezistenţa pe care o opune comprimatul (datorită forţelor de coeziune) unor forţe de solicitare externe care acţionează prin sarcini de rupere, pe părţile laterale, diametral opuse, până la rupere. Este notată cu δ_t şi se exprimă în Newtoni (N); *Rezistenţă la sfărâmare sau zdrobire / Crushing strength*, *Breaking strength*. Numită şi *Rezistenţă la flexiune şi la tracţiune*. Este forţa aplicată asupra grosimii comprimatului, prin rupere în secţiune perpendiculară pe direcţia comprimării pentru a-l fractura, se notează cu δ_f.

Rezistenţă microbiană / *Microbial resistance*. Capacitate dobândită de un agent microbian care devine insensibil la un antibiotic sau antiseptic, cât şi la alte antibiotice din acelaşi grup (rezistenţa încrucişată). Adesea dobândirea rezistenţei are loc prin adăugarea unei plasmide, dar în general se datoreşte capacităţii microbului de a sintetiza o enzimă care distruge antibioticul.

Rezistenţă periferică / *Peripheral resistance*. Rezistenţă opusă la trecerea sângelui prin vasele sangvine înguste, îndeosebi arteriole şi capilare.

Rezistivitate / *Resistivity*. (lat. *resisto*, *-ere* = a rezista, a se împotrivi, de la *sisto*, *-ere* = a se opri) Rezistenţă electrică specifică unui anumit material, care depinde atât de natura materialului, cât şi de temperatură. Se notează cu ρ şi, în SI, se măsoară în ohm·metru (Ω·m). Cele mai scăzute valori ale ρ se întâlnesc la metale şi la aliaje (~ 10^{-8} Ω·m), iar cele mai mari – la izolatori (pentru sticlă: 10^{14} Ω·m). Materialele semiconductoare se situează, din punct de vedere al ρ, între metale şi izolatori.

Rezoluţie / *Resolution*. (lat. *resolutio*, *-onis* = desfacere) **1.** Măsură de distingere a unor elemente individuale (ex.: părţile componente ale unui amestec) **2.** În cromatografie, calitatea de separare, măsurată în termenii de puritate ai fracţiunilor componentului (rezoluţie înaltă înseamnă un grad mare de puritate). Este definită ca fiind raportul dintre diferenţa timpilor de retenţie a două picuri adiacente şi suma lăţimilor acestora.

Rezonanţă / *Resonance*. (lat. *resonnantia*, *-ae* = răsunet, ecou, de la *resono*, *-are* = a răsuna, ca un ecou) **1.** Fenomen de oscilaţie a unui sistem fizic, pe seama energiei primite (direct sau prin intermediul unor unde), de la un alt sistem fizic, care oscilează cu o frecvenţă apropiată de aceea a oscilaţiilor proprii primului sistem. După natura mărimilor care oscilează pot exista: r. acustică, r. electrică, r. mecanică. **2.** În chimie, fenomen prin care o moleculă determinată prezintă o structură reală intermediară între mai multe forme, denumite limite, datorită faptului că doi sau mulţi electroni de legătură oscilează între doi sau mai mulţi atomi legaţi între ei. Fenomenul de rezonanţă stabilizează o moleculă şi diferenţa de energie dintre cele două forme limită se numeşte *energie de rezonanţă*.

Rezonanţă electronică de spin (RES) / *Spin electronic resonance* (*SER*). Sin. *Rezonanţă paramagnetică electronică*. Abr. RPE. Metodă de spectroscopie care se bazează pe absorbţia de energie a substanţelor chimice paramagnetice aflate într-un câmp de microunde (substanţe cu electroni neîmperecheaţi sau celibatari; ex.: ioni ai metalelor din grupele de tranziţie şi radicali liberi). Materialele biologice pot fi studiate prin spectroscopia RPE doar atunci când conţin radicali liberi. Este cazul unor enzime sau procese enzimatice din care rezultă radicali liberi, aceştia fiind implicaţi direct sau indirect într-o serie de stări patologice.

Rezonanţă magnetică nucleară (RMN) / *Nuclear magnetic resonance* (*NMR*). Metodă fizică bazată pe proprietăţile magnetice ale atomului (în particular, atomii de hidrogen), utilizate pentru studiul structurilor moleculare (spectrometrie RMN) şi ca tehnică imagistică cu un potenţial deosebit (tomografie RMN). Proprietate a unor nuclee atomice de a avea un moment magnetic permanent, numit spin. Plasate într-un câmp magnetic, ele se orientează după direcţii bine definite la care corespunde un anumit nivel de energie. În RMN sunt utilizabile numai nucleele ce au spin propriu; ex.: ^{1}H, ^{2}H, ^{13}C, ^{19}F şi ^{31}P. Metoda de analiză se bazează pe două fenomene: *rezonanţa*, care implică absorbţia cuantificată de energie, şi *relaxarea*, ce implică eliberarea de energie, însoţită de eliberarea unei unde magnetice detectabile şi analizabile.

Rezonanţă paramagnetică electronică / *Electronic paramagnetic resonance*. Sin. *Rezonanţă electronică de spin* (v.).

Rezonator / *Resonator*. (lat. *resonare* = a răsuna (ca un ecou), de la *sonus* = sunet) **1.** Instrument folosit pentru a creşte intensitatea sunetelor. **2.** În electricitate, sistem fizic (circuit electric) capabil să intre în oscilaţie prin rezonanţă, când este stimulat cu oscilaţii de frecvenţă egală cu frecvenţa sa proprie.

Rezorbţie / *Resorption*. V. *Resorbţie* şi *Absorbţie*.

Rezultantă / *Resultant*. În mecanică, forţă unică al cărui efect este echivalent cu cel al mai multor forţe componente. În cazul a două forţe aplicate în acelaşi punct, rezultanta este egală cu diagonala paralelogramului construit pe cele două forţe componente.

Rezumatul caracteristicilor produsului / *Summary of product characteristics* (abr. *SmPC*). Abr. *RCP*. Document stabilit de autorităţile responsabile cu înregistrarea şi care cuprinde toate informaţiile relative la o specialitate farmaceutică. Serveşte ca bază de informare asupra unui medicament; conţine menţiuni ca: indicaţii terapeutice, posologie, precauţii de întrebuinţare etc. Parte a Autorizaţiei de punere pe piaţă a unui produs medicamentos care stabileşte poziţia agreată, aprobată a produsului, rezultată în urma procesului de evaluare, şi care include informaţiile menţionate în Articolul 11 din Directiva 2001/83/CE. Rezumatul caracteristicilor produsului conţine informaţiile de bază pentru profesioniştii din domeniul sănătăţii cu privire la modul de utilizare a produsului în condiţii de siguranţă şi eficienţă. Prospectul este întocmit în conformitate cu rezumatul caracteristicilor produsului.

Rf / *Rf*. Raportul dintre distanţa parcursă de o substanţă şi distanţa parcursă de faza mobilă, în cromatografie.

rH / *rH*. Logaritmul cu semn schimbat al presiuni hidrogenului molecular (exprimat în atmosfere) – valoarea rH-ului reprezintă rezultatul tuturor proceselor de oxido-reducere ce au loc între mediu şi celulă. Acesta caracterizează procesele redox la nivel celular, stadiul de dezvoltare a culturii microbiene, raportul dintre agenţii oxidanţi / reducători din mediu, afinitatea microorganismelor pentru oxigen şi productivitatea diverselor specii microbiene. El reprezintă un criteriu al reglării aeraţiei în procesele de biosinteză.

Rh / *Rh*. Sistem de clasificare a grupelor sangvine, descoperit în 1940 de Landsteiner si Wiener. Se caracterizează prin prezenţa unui antigen comun pe hematiile umane şi pe cele ale maimuţei *Macacus rhesus*. 85% din indivizi conţin acest aglutinogen, deci sunt Rh+, restul de 15% sunt Rh-.

Rhabdovirus / *Rhabdovirus*. (gr. *rhabdos* = baghetă, dungă, strie + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Grup de virusuri cu dimensiuni mai mari şi formă de obuz care includ: virusul turbării (patogen pentru om şi animale), un virus simian foarte patogen pentru om şi alte virusuri patogene pentru animale.

RIA / *RIA*. Abr. pentru engl. *Radio Immuno Assay*. Sin. *Radioimunodozare*. Metodă bioanalitică care utilizează anticorpi specifici şi molecule detector radiomarcate într-o cantitate definită de analit în amestec. Pentru consideraţii de siguranţă multe studii de imunitate sunt efectuate mai nou utilizând vopsele sau alţi markeri în locul unui marker radioactiv.

Ribo- / *Ribo-*. (germ. *Ribonsäure* = acid ribonic, alterare de la arabinoză) Element de compunere care introduce în termeni referirea la riboză.

Ribochinază / *Ribokinase*. (*ribo-* + gr. *kinesis* = mişcare + *-ază*) Enzimă care catalizează fosforilarea ribozei cu ajutorul ATP-ului.

Riboflavină / *Riboflavin*. V. *Vitamina* B_2 şi *E 101*.

Ribonuclează / *Ribonuclease*. (*ribo-* + lat. *nucleus*, *-i* = nucleu + *-ază*) Enzimă care degradează ADN-ul şi scindează legăturile fosfodiester ale ARN-ului. Este formată dintr-un singur lanţ de 124 de aminoacizi cu patru legături disulfhidrice.

5'-ribonucleotide de calciu / *Calcium-5'-ribonucleotides*. V. *E 634*.

5'-ribonucleotide disodice / *Disodium-5'-ribonucleotides*. V. *E 635*.

Ribovirus / *Ribovirus*. (*ribo-* + lat. *virus*, *-i* = virus) Virus al cărui material genetic este constituit din acid ribonucleic (ARN).

Riboză / *Ribose*. (germ. *ribonsäure* = acid ribonic + *-oză*) Monozaharidă, pentoză (oză cu 5 atomi de carbon) care intră în compoziţia ARN (acizilor ribonucleici), unde este legată de bazele purinice şi pirimidinice.

Ribozime / *Ribozymes*. (*ribo-* + gr. *zyme* = ferment) Molecule de ARN dotate cu activitate catalitică intrinsecă, capabile să cliveze, fără intervenţia altor enzime, legăturile fosfodiester. Unele au rol în corectarea ARNm mutant şi refacerea transcriptului funcţional.

Ribozomi / *Ribosomes*. Sin. *Granule Palade*. (*ribo-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Complex supramolecular de ARN şi proteine, cu un diametru de aproximativ 18-22 mm; este situsul de sinteză a proteinelor în celulă. Organite descoperite de George Emil Palade, biochimist american de origine română, Iaşi, profesor la Yale, premiul Nobel pentru Medicină în 1974. Sunt constituiţi din nucleoproteine (proteine asociate cu ARN-r), ce apar la microscopul electronic sub forma unor granulaţii sferice sau ovoide; se află în majoritate în citoplasma celulelor. În mod obişnuit, într-o celulă sunt mai mulţi ribozomi, fie ataşaţi de reticulul endoplasmatic, fie liberi în citoplasmă. În timpul sintezei proteice se asociază cu ARN-ul mesager, formând poliribozomii, în procesul de translaţie, primesc moleculele de ARN-t, purtând aminoacizii pentru a forma proteine.

Ribuloză / *Ribulose*. (*ribo-* + *-ul-* + *-oză*) Cetopentoză corespunzătoare ribozei implicată în fixarea dioxidului de carbon în procesul de fotosinteză.

Ricinină / *Ricinine*. (lat. *ricinus*, *-i* = ricin) Alcaloid piridinic care se găseşte predominant în planta *Ricinus communis*, mai ales în frunze. Este foarte toxic, acţionează asupra SNC.

Rickettsia / *Rickettsia*. (Howard Taylor Ricketts, 1871-1910, patolog american; a descoperit aceşti germeni, în 1910, împreună cu Wilder) Gen de microorganisme cu caracter intermediar care fac trecerea între bacterii şi virusurile mari (au mărimea de cca 1 µm), imobile, în formă de bastonaş, care, în clasificarea actuală, sunt considerate bacterii, deşi ca şi virusurile sunt parazite totale, fiind incapabile să se reproducă în afara celulei gazdă. Ele pot parazita artropode ca puricii, păduchii, căpuşele, ploşniţele şi moliile, fiind transmise de acestea la vertebrate, inclusiv la om. Sunt agenţi patogeni ai diverselor maladii contagioase, numite rickettsioze. Principalele specii sunt: *R. prowazeckii* (agentul tifosului), *R. typhi* (agentul tifosului murin), *R. rickettsii*, *R. akari* (agenţi ai febrelor tifoexantematice).

Rickettsioză / *Rickettsial disease*, *Ricketsios*. Maladie infecţioasă provocată de rickettsii, endemică sau epidemică, transmisă de artropode, ex.: tifos, trahomă etc.

Rictus / *Grin*, *Risus*. (lat. *rictus*, *-us* = gură căscată, grimasă, de la *ringo*, *ringi* = a rânji) Râs forţat, produs de contractarea muşchilor feţei. Se obervă în tetanos şi, rar, în unele tulburări mentale.

Rid / *Wrinkle*, *Ruga*. (germ. *riden* = a răsuci şi *reid* = creţ) Cută a pielii, produsă de alterarea (îmbătrânirea) ţesutului conjunctiv local.

Ridectomie / *Facial lifting*. Sin. *Lifting facial* (v.). (germ. *ridem* = a răsuci şi *reid* = creţ + gr. *ektome* = excizie)

Rifamicină B / *Rifamycin B*. Sin. *Nancimycin*. Cristale galbene, prismatice, p.t. 300°C; substanţă stabilă, greu solubilă în apă; ca sare disodică este uşor solubilă în apă; la temperatură ridicată se închide la culoare. Rifamicina B, ca şi celelalte rifamicine naturale, nu are utilitate terapeutică. Toate produsele comerciale conţin rifamicina de semisinteză, care se obţine plecând de la rifamicina B naturală: rifampicină (Sinerdol, Rifampicina), rifamicina SV (Rifocin, Rifomastene), rifamida (Rifocin M) etc.

Rifamicine / *Rifamycin*. Familie de antibiotice foarte asemănătoare între ele, ca structură chimică şi proprietăţi. Au fost numite şi false macrolide sau ansamicine. Au fost descoperite în mediul de cultură a microorganismului *Streptomyces mediterranei*, în 1960, de către cercetătorii de la Lepetit Research Laboratoires. Acesta este un microorganism tehnic izolat din probe de pământ din Franţa (St. Raphael) şi a fost descris de Margalith şi Beretta. Rifampicinele au un ciclu naftohidrochinonic (dihidroxinaftalenic) legat de o catenă alifatică lungă, în poziţiile 2 şi 5, având forma unui inel macrociclic. Prin fermentaţie se obţin 5 rifampicine: A, B, C, D, E; s-au găsit ulterior şi R, Y şi G. În soluţii apoase, rifampicina B se transformă în compuşi mai activi ca rifamicina O, S, SV. Rifampicinele sunt active faţă de germeni Gram(±), viruşi şi *Mycobaterium tuberculosis*. Se utilizează ca agenţi antituberculoşi, antileproşi şi antiinfecţioşi.

Rifampicină / *Rifampycine*. Sin. *Rifadin*, *Sinerdol*. Derivat semisintetic al rifamicinei. Antibiotic cu acţiune bactericidă pentru germenii Gram+ şi bacilul Koch. Inhibă ARN-polimeraza enzimă implicată în sinteza de ARN-bacterian, împiedicând biosinteza de noi molecule de ARN. Activă faţă de virusul zonei zoster.

Rigiditate / *Rigidity*, *Rigiditas*. (lat. *rigiditas*, *-atis* = rigiditate, întărire, înţepenire, de la *rigidus*, *-a*, *-um* = ţeapăn, rigid) Stare de inflexibilitate şi redoare, cu referire mai ales la muşchi şi articulaţii, corp.

Rigiditate musculară a cărnii / *Flesh muscular rigidity*. Modificare biochimică ce are loc în ţesutul muscular după sacrificarea unui animal, constând în formarea complexului rigid: acetomiozina.

Rin, -rinian, Rino- / *Rhin*, *-rhinian*, *Rhino-* (gr. *rhis*, *rhinos* = nas) Element de compunere care introduce în termeni referirea la nas.

Rinecefal / *Rhinecephalon*. (*rino-* + gr. *enkephalos* = creier, de la *en* = în + gr. *kephale* = cap) Filogenetic, cea mai veche parte a cortexului cerebral, în evoluţia creierului la speciile animale, care desemnează acele părţi ale emisferelor cerebrale legate în mod direct de simţul olfactiv: bulbul olfactiv, pedunculul olfactiv, tuberculul olfactiv, cortexul prepiriform şi nucleul cortical al amigdalei.

Ringer (soluţie) / *Ringer infusion*. Soluţie perfuzabilă de săruri minerale şi organice destinate restabilirii echilibrului hidro-electrolitic şi pentru a compensa deshidratarea organismului. Se utilizează şi pentru conservarea pieselor anatomice.

Rinichi / *Kidney*. N.A. *ren*. (lat. *reniculus*, *-i* = rinichi mic, dim. de la *renes*, *-um* = rinichi) Organul principal al aparatului urinar la vertebrate, care secretă urina, controlează volumul fluidelor în organism şi reglează concentraţia de hidrogen, sodiu, potasiu, fosfat şi alti ioni din fluidul extracelular şi o funcţie endocrină prin sistemul renină-angiotensină. Sunt organe pereche, simetrice, cu o formă caracteristică („bob de fasole"), situate retroperitoneal, de o parte şi de alta a coloanei vertebrale lombare; au cca 300 g, două feţe: anterioară şi posterioară, şi două margini: laterală, convexă, şi mediană, concavă. În zona marginii concave se află: hilul şi pediculul renal, în care sunt vasele renale (artera şi vena), ureterul şi fibre nervoase. Zona corticală conţine: glomeruli, tubii uriniferi şi vase de sânge. Zona medulară conţine: 6-18 piramide renale Malpighi, formate din tubi colectori, care drenează mai mulţi nefroni. Piramidele se deschid în papilele renale; acestea se deschid în calicele mici, care confluează cu calicele mari (2-3), se continuă cu pelvisul renal (bazinetul) şi apoi cu ureterul. O piramidă Malpighi cu substanţa corticală din jur formează un lob renal. Unitatea morfofuncţională renală este nefronul. Un nefron este alcătuit din: capsula Bowmann, ce conţine glomerulul şi 4-12 bucle capilare; împreună formează corpusculul renal al lui Malpighi; segmentul proximal format din: tub contort distal; segmentul intermediar – ansa lui Henle; segmentul distal. Nefronii realizează filtrarea produşilor de dezasimilaţie, azotaţii din sânge, formând urina; ei comunică cu pelvisul renal, de unde urina se scurge prin uretere în vezica urinară.

Rinichi artificial / *Artificial kidney* (*Dializer*). Sin. *Hemodializor*. Aparat destinat epurării şi echilibrării compoziţiei sangvine, legat la un circuit extracorporal. Aparatul cuprinde: circuitul sangvin extracorporal, membrana de dializă (dializor, cu plăci sau capilare), circuitul lichidului de dializă (dializatului). Este utilizat în caz de insuficienţă renală gravă. Sângele bolnavului ce urmează să fie purificat este adus extracorporal, prin tuburi, din membrane semipermeabile, care sunt înconjurate cu soluţii de electroliţi, ce au rol de spălare; sângele rămâne în contact cu aceste soluţii o durată variabilă, când are loc schimbul de substanţe toxice între plasma sangvină şi soluţiile respective. V. *Hemodializă*.

Rinită / *Rhinitis*, *Catarh*. Sin. *Coriză*. (*rino*+ *-ită*) Inflamaţie a mucoasei foselor nazale, de etiologie variată, caracterizează în special prin catar de hipersecreţie, cu evoluţie acută sau cronică, putând determina complicaţii, însoţită de o curgere de lichid (secreţie).

Rinoconuri / *Rhinocones*. Sin. *Supozitoare pentru nas*. Forme farmaceutice solide, destinate tratamentului afecţiunilor nazale; mult folosite în Antichitate; astăzi nu se mai utilizează.

Rinofaringe / *Nasopharynx*. N.A. *pars nasalis cavi pharyngis*. (*rino-* + gr. *pharynx*, *-yngos* = faringe) Partea înaltă a faringelui, de deasupra vălului palatin şi posterior foselor nazale; pereţii superior şi posterior susţin amigdala faringiană.

Rinofaringită / *Rhinopharyngitis*, *Upper respiratory tract infection*. (*rino-* + gr. *pharynx*, *-yngos* = faringe + *ită*) Inflamaţie a căilor respiratorii aeriene superioare (nas, faringe), extrem de frecventă la copii. Este asociată cu febră, secreţie nazală şi uneori diaree.

Rinofimă / *Rhinophyma*. Sin. *Acnee hipertrofică*. (*rino-* + gr. *phyma*, *-atos* = excrescenţă, tumoră) Afecţiune de tip acneic, localizată la nivelul piramidei nazale, care ia proporţii considerabile şi de aici, un aspect grotesc. Boală frecventă la băutori, la cei care fac abuz de alimente, condimente, tutun.

Rinologie / *Rhinology*. (*rino-* + gr. *logos* = ştiinţă) Parte a medicinii consacrată maladiilor rinosinuzale.

Rinopatie / *Rhynopathy*. (*rino-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generică pentru bolile nasului.

Rinoragie / *Rhinorrhagia*. (*rino-* + gr. *rhegnynai* = a ţâşni, a izbucni) Hemoragie nazală.

Rinoree / *Rhinorrh(o)ea*. (*rino-* + gr. *rhoia* = curgere, de la *rhein* = a curge) Scurgere anormală de mucus din nas.

Rinovirus / *Rhinovirus*. (*rino-* + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Gen de virusuri cu simetrie cubică, din familia *Picomaviridae*, ce cuprinde 90 de serotipuri; produce guturaiul şi infecţii respiratorii ale căilor respiratorii superioare.

RIPA / *RIPA*. Abr. engl. *Radio Imuno Precipitation Assay* = determinare prin imunoprecipitare a antigenilor radioimunomarcaţi. Metodă modernă de detectare prin autoradiografie a anticorpilor anti-proteine virale radiomarcate.

Ripidium / *Rhipidium*. (gr. *rhipis*, *rhipidos* = evantai mic) Tip de inflorecenţă cimoasă unipară, în formă de evantai, la care axele secundare florifere se formează toate în acelaşi plan, dar în sensuri diferite (ex.: la *Iridaceae*).

Risc / *Risk*. (ital. *risco* = risc, din lat. *reseco*, *-are* = a tăia, a reteza) **1.** Pericol inconvenient supus hazardului. **2.** În medicină, probabilitatea crescută de a contacta o boală. Probabilitatea apariţiei unor evenimente într-o perioadă dată, în funcţie de caracteristicile pacientului (vârstă, ereditate, sex) sau a condiţiilor externe (mediu, loc de muncă etc.) pot constitui factori de risc, contribuind la stabilirea diagnosticului şi prognosticul bolnavului. **3.** Asocierea între probabilitatea apariţiei unei daune şi severitatea acesteia. Probabilitatea apariţiei unor evenimente într-o perioadă dată, în funcţie de caracteristicile pacientului (vârstă, ereditate, sex) sau a condiţiilor externe (mediu, loc de muncă etc.), pot constitui factori de risc, contribuind la stabilirea diagnosticului şi prognosticului bolnavului (din ICM Q9, ISO / IEC, Guide 51).

Risc absolut / *Absolute risk*. Eveniment ce poate să apară fără să fie raportat la o altă probabilitate. Când este vorba de o boală, riscul absolut poate fi considerat o incidenţă a bolii în cadrul populaţiei.

Risc grav / *Grave risk*. Risc care ar putea avea ca rezultat moartea, ar putea pune viaţa în pericol, ar putea duce la spitalizarea pacientului sau o prelungire a spitalizării existente, la o infirmitate sau incapacitate sau ar putea constitui o anomalie congenitală / un defect la naştere sau semne permanente ori prelungite la persoanele expuse.

Risc identificat / *Identified risk*. Un incident nedorit, pentru care există dovezi clare, evidente ale unei asocieri cu produsul medicamentos de interes. Exemplele includ: o reacţie adversă demonstrată în mod adecvat în studiile non-clinice şi confirmată de datele clinice; o reacţie adversă observată în studiile clinice sau epidemiologice pentru care amploarea diferenţei, comparativ cu grupul comparator pe un parametru de interes, sugerează o relaţie de cauzalitate; o reacţie adversă sugerată de o serie de rapoarte bine documentate în cazul în care cauzalitatea spontană este puternic susţinută de relaţia temporară şi plauzibilitatea biologică, cum ar fi reacţiile anafilactice sau reacţiile la locul de aplicare. Într-un studiu clinic, ca şi comparator poate fi administrat placebo, o substanţă activă sau non-expunere. Reacţiile adverse sunt incluse în secţiunea 4.8. din rezumatul caracteristicilor produsului (RCP); sunt, de asemenea, luate în considerare riscurile identificate, cu excepţia cazului în care sunt legate de reacţiile de clasă, care sunt menţionate în RCP, dar care nu sunt în mod specific descrise ca apărând cu acest produs. Acestea ar fi în mod normal considerate ca fiind un risc potenţial.

Risc important identificat şi **Risc important potenţial** / *Important identified risk* and *Important potential risk*. Un risc identificat sau un risc potenţial care ar putea avea un impact asupra balanţei risc-beneficiu a produsului sau au implicaţii pentru sănătatea publică. Un risc important va depinde de mai mulţi factori, inclusiv impactul asupra individului, gravitatea riscurilor şi a impactului asupra sănătăţii publice. În mod normal, orice risc care este probabil să fie inclus printre contraindicaţii sau atenţionări şi precauţii despre produs, ar trebui să fie considerat ca fiind important. V. şi *Raport beneficiu-risc*, *Risc identificat*, *Risc potenţial*, *Probleme de siguranţă*.

Risc important potenţial / *Important potential risk*. V. *Risc important identificat* şi *Risc potenţial*.

Risc potenţial / *Potential risk*. Întâmplare nedorită, pentru care există o oarecare suspiciune a unei asocieri cu medicamentul implicat, dar pentru care această asociere nu a fost confirmată; exemple de risc potenţial: probleme de siguranţă non-clinică, care însă nu au fost observate sau rezolvate în studiile clinice; evenimente adverse observate în studii clinice sau epidemiologice la care magnitudinea diferenţei dintre parametrul urmărit şi grupul comparator (placebo sau substanţe active sau grupul neexpus) ridică o suspiciune, care însă nu este suficient demarcată încât să sugereze o relaţie de cauzalitate; un semnal care apare într-un sistem de raportare spontană a reacţiilor adverse; un eveniment cu asociere cunoscută cu alte medicamente din aceeaşi clasă sau a cărui apariţie poate fi de aşteptat ca urmare a proprietăţilor medicamentului. V. şi *Eveniment advers*, *Semnal*.

Risc potenţial grav pentru sănătatea publică / *Grave potential risk for public healty*. Situaţie în care există o probabilitate semnificativă ca un risc grav să afecteze sănătatea publică în urma utilizării unui medicament, în conformitate cu rezumatul caracteristicilor produsului (RCP) propus pentru el.

Risc relativ / *Relative risk*. Raportul dintre incidenţa unei afecţiuni în cadrul unui grup expus la un factor de risc (ex.: o intervenţie terapeutică) şi incidenţa afecţiunii într-un grup neexpus.

Risc semnificativ identificat, Risc semnificativ potenţial, Lipsa unei informaţii semnificative / *Identification Significant Risk, Potential Significant Risk, Significant of Information Absence*. Risc identificat, un risc potenţial sau lipsa unei informaţii care poate avea impact asupra raportului risc-beneficiu al medicamentului sau care poate avea implicaţii asupra sănătăţii publice.

Riscuri legate de utilizarea unui medicament / *Risks related to use of a medicinal product*. Orice risc legat de calitatea, siguranţa sau eficacitatea medicamentului în ceea ce priveşte sănătatea pacienţilor sau sănătatea publică, precum şi orice risc de apariţie a efectelor nedorite asupra mediului înconjurător.

Ritidom / *Rhytidome*. (gr. *rhytis* = zbârcitură) Complex de ţesuturi peridermice succesive, secundare şi primare (resturi din scoarţa primară, periciclu, liber primar şi secundar) care înveleşte trunchiul arborilor şi rădăcinile cu creştere secundară în grosime. a) *Concentric* / *ring* – care se exfoliază sub formă de inele (ex.: la *Prunus cerasus*, *Betula* sp.); b) *Fibros* / *fibrous* – în formă de fâşii (ex.: la *Clematis vitalba*); c) *Solzos* / *scale* – care se exfoliază în formă de solzi (ex.: la *Picea* sp., *Platanus* sp.).

Ritm-, -ritmie, Ritmo- / *Rhitm-*, *-rhitmia*, *Rhitmo-*. (gr. *rhythmos*, lat. *rhythmus*, *-i* = ritm) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ritm.

Ritm / *Rhythm*. (*ritm-*) Succesiunea periodică a evenimentelor şi a fenomenelor din natură.

Ritm biologic / *Biological rhythm*. Sin. *Bioritm*. Succesiune periodică a două sau mai multe fenomene biologice. Ritmul biologic are un spectru larg: **1.** R.b. *scurt*, cu perioada (t) $> 0,5$ h, cuprins între: $0,1 \text{ s} < t < 1 \text{ s}$, de ex. oscilaţiile cu frecvenţă înaltă ale impulsurilor electrice din sistemul nervos central sau autonom şi secreţiile pulsatile cu frecvenţă înaltă ale sistemului neuroendocrin; **2.** R.b. cu perioadă *intermediară*: $0,5 \text{ h} < t < 6$ zile, care include categoriile: a. *ultraradian* (< 20 h); b. *circadian* ($20 \text{ h} < t < 28 \text{ h}$); c. *infraradian* ($28 \text{ h} < t < 6$ zile); **3.** R.b. *lung*, cu oscilaţii de o săptămână, o lună şi un an: a. *circaseptan* ($t \sim 7$ zile); b. *circamensual* ($t \sim 30$ zile); c. *circanual* ($t \sim 1$ an).

Ritm biologic nictemeral / *Nyctohemeral biorhythm*. Ritm biologic având alternanţă de zi şi noapte.

Ritm cardiac heterotrop / *Heterotropic cardiac rhytm*. Succesiunea bătăilor cardiace nu mai este asigurată de un centru de comandă normal, sinusal, ci cu altă localizare.

Ritm circadian / *Circadian rhythm*. (*ritm-* + lat. *circa* = în jurul + lat. *dies*, *-ei* = zi) Ritm al activităţii organismelor legat de succesiunea zilelor şi a nopţilor. Ritm cu o regularitate de circa 24h. Unele activităţi biologice depind de alternanţa zi-noapte. De exemplu, ciclul somn-veghe la animale sau în cadrul unor fenomene de creştere la plante. În funcţie de ritmul circadian, organismele se grupează în: *diurne*, majoritatea organismelor;

nocturne, ex.: păsările răpitoare de noapte (cucuveaua, liliecii, fluturii nocturni); *aurorale*, specii active în primele ore înainte de răsăritul soarelui; *crepusculare*, care sunt active la apusul soarelui.

Rivanol / *Etacridine*. Sin. *Etacridină* (DCI). Substanţă cristalizată colorată în galben utilizată ca antiseptic în concentraţie de 0,1%, ca soluţie apoasă, aplicată extern, în piodermite, eczeme, arsuri.

Riz-, Rizo- / *Rhiz-*, *Rhizo-*. (gr. *rhizo* = rădăcină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rădăcină.

Rizodermă / *Rhizodermis*. Sin. *Epiblem*. (gr. *rhiza* = rădăcină + *derma* = piele) Prima zonă anatomică a rădăcinii rezultată din dermatogen şi formată din stratul extern de celule, generatoare de perişori absorbanţi.

Rizogeneză / *Rhizogenesis*. (gr. *rhiza* = rădăcină + *genesis* = naştere, a forma) Totalitatea proceselor morfogenetice care duc la formarea şi la dezvoltarea sistemului radicular al plantelor.

Rizoizi / *Rhizoids*. (gr. *rhiza* = rădăcină + *eidos* = formă) Filamente unicelulare sau pluricelulare, simple sau ramificate, ce se diferenţiază în partea inferioară a talului la unele alge brune (*Macrocystis*, *Laminaria*), la baza tulpiniţei la briofite (*Polytrichum*) şi la *Rhynia* sp., o cormofită fosilă, la care rizoizii se formau pe rizomul subteran.

Rizom / *Rhizome*. (gr. *rhizoma* = mănunchi de rădăcini) Tulpină subterană geofilă, cărnoasă, cu noduri şi internoduri, lipsită de piloriză, în care se depozitează diferite substanţe de rezervă.

Rizomitră / *Rhizomitra*. (gr. *rhiza* = rădăcină + lat. *mitra*, *-ae* = turban) Scufie specială în formă de degetar, cu rol protector, caracteristică vârfului rădăcinii unor plante acvatice (ex.: la *Lemna minor*).

Rizotomie / *Rhizotomy*. (*rizo-* + gr. *tome* = tăiere, secţiune, de la gr. *temnein* = a tăia) **1.** Procedeu chirurgical prin care se secţionează rădăcinile nervilor spinali. **2.** Denumirea de *rhizotomos* dată vindecătorilor empirici, herborişti, care se ocupau cu prepararea şi comercializarea remediilor vegetale, în Antichitate.

RME / *EMR*. Abr. pentru *Rezonanţă magnetică electronică* (v.).

RMN / *NMR*. Abr. pentru *Rezonanţă magnetică nucleară* (v.).

RNA / *RNA*. Abr. pentru engl. *Ribonucleic acid*. V. *ARN*.

Robot / *Robot*. (rusă *robota* = muncă) Dispozitiv mecanic articulat, dispunând de un motor cu axă de rotaţie şi uneori de translaţie; un mijloc de mişcare independent, prevăzut cu un program de comandă şi de memorie. Se utilizează în medicina radiologică pentru telemanipularea substanţelor radioactive.

Robotic / *Robotic*. Termen care se referă la manipulatorii programabili (roboţi) care efectuează o varietate de acţiuni folosind o combinaţie de elemente componente mecanice şi electronice. Reprezintă un mijloc avansat de automatizare a producţiei. Robotul înlocuieşte braţele de muncă, este adaptat la diferite procese (flexibilitate), dar mai ales este puternic, rapid şi precis.

Robotică / *Robotics*. Ştiinţa şi complexul de tehnici care au ca obiect proiectarea şi construcţia roboţilor.

Robusteţe / *Robustness*. Măsura în care un procedeu analitic rămâne neafectat de variaţii mici şi deliberate ale parametrilor de lucru şi furnizează o indicaţie asupra fiabilităţii acestuia în timpul utilizării normale.

Rocă / *Rock*. (lat. *rocca*, *-ae* = piatră) Componentă a biotipului formată dintr-un mineral sau asociaţie de minerale de compoziţie aproximativ uniformă, care constituie scoarţa Pământului.

Rodamină / *Rhodamine*. (*rodo-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia,+ *-ină*) Colorant roşu-brun utilizat pentru marcarea anticorpilor. Fluorescenţa sa poate fi utilizată pentru a detecta anticorpii.

Rodenticid / *Rodenticide*. Sin. *Raticid*, *Anti-dăunători*. (lat. *rodo*, *-ere* = a roade şi fr. *rat* = şoarece + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanţe chimice, toxice utilizate pentru distrugerea rozătoarelor (şoareci, şobolani) şi a altor vertebrate dăunătoare (păsări, cârtiţe). Ex.: stricnina, veratrina, anhidrida arsenioasă, fosfuri de aluminiu, de zinc, alfa-naftiltiouree, warfarina, fluoroacetatul de sodiu etc.

Rodo- / *Rhodo-*. (gr. *rhodon* = trandafir, culoare roz) Element de compunere care introduce în termeni referirea la roz, trandafiriu.

Rodopină / *Rhodopine*. (1'–hidroxi–1',2'–dihidrolicopen) Pigment carotenoidic monohidroxilic, identificat în unele ciuperci, drojdii şi bacterii.

Rodopsină / *Rhodopsin*. Sin. *Eritropsină*, *Purpură retiniană*. (*rodo-* + gr. *opsis* = vedere, aspect+ *-ină*) Heteroproteină (cromoproteină) formată din opsină, partea proteică şi transretinal, gruparea prostetică, un pigment carotenoid (retinen), aldehidă a vitaminei A. Cei doi componenţi sunt separaţi sub influenţa luminii, apoi recombinaţi la întuneric, după regenerarea retinenului. Reprezintă substanţa fotosensibilă din structura fotoreceptorilor vederii nocturne (corpusculare). Lumina care cade pe retină este absorbită de retinal, care îşi modifică forma şi se separă de componenta proteică, opsina; aceasta iniţiază transmiterea impulsului nervos spre creier. Marea sensibilitate a rodopsinei permite vederea în semiobscuritate (vederea nocturnă).

Rodoviolascină / *Rhodoviolascine*. Sin. *Spiriloxantină*. Pigment carotenoidic, de culoare roşie, caracteristic bacteriilor.

Rodoxantină / *Rhodoxanthine*. (*rodo-* + gr. *xanthos* = galben+*ină*) (3,3'- diceto-retrodehidrocaroten) Pigment carotenoidic, dicetonic, cu catenă polienică, conţinând 14 duble legături conjugate. S-a identificat în frunzele de *Juniperus virginiana*, *Cryptomeria japonica şi* în fructele false de *Taxus baccata*. Cristale albastre-negricioase. Prezintă maxim de absorbţie caracteristice la 521, 487, 456 nm în eter de petrol. Are o mare putere de colorare a untului, brânzeturilor, utilizată şi în cremele cosmetice. Nu are activitate provitaminică.

Rolul comunicării farmacist-pacient / *Role of pharmacist-patient communication*. Farmacistul are rolul de a da informaţii şi instrucţiuni adaptate la problemele particulare ale fiecărui pacient; a ajuta pacientul să se adapteze la noua sa condiţie (integrarea tratamentului şi regimul său de viaţă); a micşora sau a reduce problemele legate de efectele secundare sau adverse sau de nerespectare a tratamentului.

Romergan / *Promethazine*. Sin. *Prometaziană* (DCI). Antihistaminic H_1 cu efect sedativ foarte intens, antiemetic, antipruriginos. Efectul este de 10-12 ore.

Roncus / *Rhoncus*. (lat. *rhonchus*, *-i* = sforăit) **1.** Respiraţie sforăitoare, ral bronşic gros, la un bolnav cu secreţii abundente ale căilor respiratorii superioare.

Röntgen / *Röntgen*. (Wilhelm Conrad Röntgen, 1845-1923, fizician german, care a descoperit razele X sau R; premiul Nobel pentru fizică în 1910) Unitate de măsură utilizată pentru evaluarea efectelor biologice ale radiaţiilor X sau gama sub 3 MeV. 1 R reprezintă doza de radiaţii X sau gama a căror emisie corpusculară asociată produce, în condiţii fizice normale (la 0°C şi 760 mmHg), un număr de $2{,}1\cdot10^{10}$ perechi de ioni cu sarcina electrică de un franklin într-un centimetru cub de aer. În prezent se utilizează coulomb/kg: 1 C/kg = 3876 R.

Röntgenoterapie / *Röntgentherapy*. Sin. *Radioterapie*. Tratament prin raze X (radiaţii ionizate).

Rostru / *Rostrum*. N.A. *rostrum*. (lat. *rostrum*, *-i* = cioc) **1.** Prelungire în formă de cioc a unui organ vegetal (ex.: fructul la *Erodium cicutarium*). **2.** Formaţiune anatomică asemănătoare cu un cioc. **3.** Denumire a aparatului bucal al unor insecte.

Roşu 2G / *Red 2G*. V. *E 128*.

Roşu Alura C / *Allura Red AC*. V. *E 129*.

Roşu Coşenilă / *Ponceau 4R*, *Cochineal Red A*. Sin. *Roşu Ponceau 4R*. V. *E 124*.

Roşu de anilină / *Aniline red*. Sin. *Fucsină* (v.).

Roşu de Congo / *Congo red*. Colorant diazoic care se prepară printr-o reacţie de dublă diazotare a p-difenil-diaminei, când se obţine benzidina diazotată, urmată de cuplarea acesteia cu acidul naftionic. Mr = 696,66, hidrosolubil, mai solubil în solvenţi organici ca etanolul, are λ = 498 nm, în UV, în soluţii apoase diluate; coeficientul molar de extincţie este de cca 45.000 [L] [mol].[cm]. Cu acizii tari virează în albastru, de aceea este utilizat ca indicator pentru acizii minerali, în prezenţa acizilor organici. S-a folosit şi la colorarea pânzeturilor din bumbac, dar este toxic. Pentru explorări funcţionale s-a utilizat ca soluţie injectabilă (Roşu de Congo 1 g, manitol 4,8 g, fosfat disodic 0,085 g, fosfat monosodic 0,01 g, apă la 100 mL; se înfiolează sub azot, pH = 7-8, se păstrează ferit de lumină). Se leagă de fibrele amiloide, producând fluorescenţă, de aceea este utilizat pentru ţesutul de diagnosticare a amiloidozelor, înlocuind testul histologic tradiţional. În biochimie şi histologie se utilizează pentru colorarea preparatelor microscopice, în special a citoplasmei şi a eritrocitelor (în lumina polarizată fibrele amiloidice se pot vizualiza, după colorarea cu roşu de Congo. În microbiologie sunt evidenţiate bacteriile cu structură unică polizaharidică (LPS) şi *Shigella flexneri*, prin colorare cu roşu de Congo.

Roşu de fenol / *Phenol red*. Sin. *Fenolsulfonftaleină*. Abr. *PSP*. Substanţă solidă de culoare roşie-cărămizie, insolubilă în apă, solubilă în mediu bazic. Ca soluţie injectabilă 0,6% (roşu de fenol 0,6 g, bicarbonat de sodiu 0,14 g, clorură de sodiu 0,9 g şi se completează cu apă la 100 mL; soluţia are pH = 8,1) s-a folosit în scop diagnostic pentru funcţia renală. În chimia analitică se utilizează ca indicator.

Roşu de metil / *Methyl red*. Acid para-dimetil-amino-azobenzen-o-carboxilic. Carbonat monoazoic acid. Pulbere roşie-portocalie, solubilă în mediu uşor alcalin. În mediu acid este roşu şi în mediu bazic, galben (interval de virare: pH = 4,2-6,3). Se utilizează în chimia analitică drept indicator.

Roşu Ponceau 4R / *Ponceau 4R*, *Cochineal Red A*. Sin. *Roşu Coşenilă*. V. *E 124*.

Rota- / *Rota-*. (lat. *rota*, *-ae* = roată) Element de compunere care introduce în termeni referirea la roată, aspect rotund.

Rotat / *Rotate*. (*rota-*) Organ vegetal rotund şi plan în formă de roată sau disc (ex.: corola la *Sambucus nigra*).

Rotatoriu / *Rotatory*. (lat. *rotator*, *-oris* = cel care face să se rotească) **1.** Care apare în cursul sau care este cauzat de o rotaţie, ex.: în fizică, planul rotatoriu al luminei polarizate. **2.** Care efectuează o rotaţie sau se deplasează în sens circular, ex.: centrifuga.

Rotaţie / *Rotation*. (lat. *rotatio*, *-onis* = rotire, de la lat. *roto*, *-are* = a învârti şi *rota*, *-ae* = roată) **1.** Mişcarea unui corp sau segment în jurul unei axe sau al unui punct fix. **2.** Rezultatul acestei mişcări.

Rotavirus / *Rotavirus*. (*rota-* + lat. *virus*, *-i* = venin, otravă) Virus din familia *Reoviridae* cu ARN bicatenar, simetrie cubică, lipsit de anvelopă, în formă de roată. Virus responsabil de unele diarei acute mai ales la nou-născuţi şi la copii tineri.

Rotenonă / *Rhotenone*. Insecticid găsit în numeroase plante din familia *Leguminosae*; în cantitate mare se află în rădăcinile de *Derris chinensis* şi *D. elliptica* (12%), rădăcina speciilor de *Tephrosia*. Prin tratare cu soluţie alcoolică de hidroxid de potasiu, rotenona se transformă în acid tubic, care prin decarboxilare va forma tubanolul.

Rotor / *Rotor*. (*rota-*) Organ al unei maşini rotative (alternative, dinam, turbine), cu o mişcare de rotaţie în interiorul unui organ fix, stator.

Rotulă / *Patella*. Sin. *Patelă*. (lat. *rotula*, *-ae* = rotiţă, dim. de la *rota*, *-ae* = roată) Os mic rotunjit, îndeosebi în jurul articulaţiilor (genunchi).

Roza-, **Roze-** / *Rosa-*, *Rose-*. (lat. *rosa*, *-ae* = trandafir şi *roseus*, *-a*, *-um* = trandafiriu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la culoarea roz, trandafirie.

Rozacee (acnee) / *Acne rosacea*. Sin. *Cuperoză*. (*roza-*) Manifestare cutanată care apare îndeosebi pe nas, obraz şi bărbie şi se caracterizează printr-un eritem difuz şi violent, care merge de la roz la violaceu, cu apariţia de pustule de tip foliculinic.

Rozeolă / *Roseola*. (*roze-* + *-olă*) Erupţie maculară cu elemente rotunde sau ovalare, roz-pal, uneori cu descuamaţie fină, furfuracee, care dispare în câteva zile. Apare în cazul unor boli infecţioase (rujeolă, rubeolă, sifilis) şi în intoxicaţii cu ioduri. V. şi *Raş*.

Rozetă / *Rosette*. (lat. *rosettum*, *-i* = grădină de trandafiri, de la *rosa*, *-ae* = trandafir) Formaţiune care rezultă din aderenţa hematiilor heterologe în jurul unui limfocit sau al unui macrofag.

RPE / *EPR*. Abr. pentru *Rezonanţă paramagnetică electronică*. V. *Rezonanţă electronică de spin*.

rRNA / *rRNA*. Abr. pentru engl. *Ribosomal Ribonucleic Acid*. V. *ARNr*.

Rst / *Rst*. Raportul dintre distanţa parcursă de o substanţă şi distanţa parcursă de o substanţă de referinţă, în cromatografie.

RU 486 / *RU 486*. Sin. *Mifepristonă*. Moleculă contraceptivă produsă de firma Russel-Uclaf, un antihormon, care se leagă la receptorii specifici progesteronului, dar nu are efectele acestora.

Rub- / *Rub-*. (lat. *ruber*, *-a*, *-um* = roşu) Element de compunere care introduce în termeni referirea la roşu, roşcat, înroşire.

Rubefacţie / *Rubefaction*. (*rub-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Eritem (înroşire) al pielii, de obicei reversibil, apărut ca urmare a aplicării pe piele a unui rubefiant.

Rubefiant / *Rubefacient*. (*rub-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Substanţă sau preparat farmaceutic, care, după aplicare cutanată, produce o congestie intensă şi trecătoare, cu înroşirea pielii, ca urmare a activării circulaţiei sangvine; ca efect secundar, o uşoară hipertermie şi iritaţie, uneori cu consecinţe revulsive.

Rubeolă / *Rubella*, *Epidemic roseola*, *Rothein*, *Germen measles*, *Rubeola notha*. Sin. *Pojar german*, *Rubeolă*. (*rub-*) Maladie infecţioasă eruptivă, epidermică, contagioasă şi imunizantă, produsă de virusul rubeolei (*Togavirus*), cu perioadă de incubaţie de 14-21 zile. Benigă la copil, ea poate fi gravă la femeia gravidă, în primele 3 luni de sarcină, când poate provoca avort sau riscul unei malformaţii cardiace, oculare sau auditive la fetus. Boala conferă imunitate permanentă.

Ruber / *Ruber*. (*rub-*) Termen latin semnificând roşeaţă, ca unul din cele 4 semne caracteristice inflamaţiei (ruber, dolor, calor, tumor).

Rubidiu / *Rubidium*. (lat. *rubidus*, *-a*, *-um* = roşu închis, de la *ruber*, *-a*, *-um* = roşu) Element chimic cu numărul atomic 37 şi masa atomică 85,87 u. Element alcalin tipic, în natură se află asociat cu săruri de potasiu. Are 2 izotopi 85 şi 87 (radioactiv, emite raze β), cu T½ foarte lung: 50 miliarde de ani. 86Rb obţinut artificial se utilizează în studiul pompei Na^+-K^+, deoarece are aceeaşi cinetică de transfer la nivelul membranei plasmatice ca şi potasiul.

Rubixantină / *Rubixanthin*. (*rub-* + gr. *xanthos* = galben+ *-ină*) (3'-hidroxi-γ-caroten) Pigment carotenoidic, monohidroxilic, cu structură gama-iononică. Este întâlnit în fructele şi florile portocalii. S-a identificat în fructele de *Rosa canina*, *R. rubiginosa*, florile de

Astragalus peterfii, *Tagetes patula*. Are maxime de absorbţie la 499, 462, 432 nm în eter de petrol. Are culoare portocalie-roşiatică. Prezintă activitate provitaminică. Aditiv alimentar. V. *E 160 d*.

Rubixantonă / *Rubixanthon*. Pigment carotenoidic identificat în fructele coapte de *Rosa canina*. Are maxime de absorbţie la 508, 479, 456 nm în eter de petrol.

Ruderal / *Ruderal*. (lat. *ruderalis*, *-a*, *-um* = ruderal) Plante care cresc pe terenuri părăsite, necultivate, grămezi de gunoaie, dărâmături (ex.: *Chelidonium majus*, *Lepidium ruderale*).

Rugos / *Rugose*. (lat. *rugosus*, *-a*, *-um* = rugos, zbârcit) Organ vegetal încreţit, pliat, cutat sau care prezintă rugozităţi (ex.: fructul la *Galium molugo*, frunza la *Salvia officinalis*).

Rujeolă / *Measles*, *Morbili*. Sin. *Pojar*, *Cori*. (fr. *rougeole*, din lat. *rubeus*, de la *ruber*, *-a*, *-um* = roşu) Boală infecţioasă acută foarte contagioasă, endemo-epidemică imunizantă, cauzată de un virus ARN de 120 nm, care aparţine genului *Morbillivirus*, familia *Paramyxoviridae*, prin contagiune directă, cu poarta de intrare, mucoasa respiratorie şi conjunctivală. Incubaţie 10-12 zile, debut brusc cu febră catar oculo-nazal, tuse, fotofobie. După 1-2 zile, pe faţă apare erupţia maculo-papulară ce se generalizează centrifug. Erupţia cutanată este precedată, cu câteva zile, de prezenţa pe mucoasa bucală (la nivelul feţei interne a orajilor) de pete albicioase (semnul lui Köplik). Complicaţii de ordin respirator şi, rar, nervoase (encefalită). Maladia conferă imunitate permanentă.

Runcinat / *Runcinate*. (lat. *runcinatus*, *-a*, *-um* = runcinat, ca o lance) Frunză penat-fidată cu vârfurile lobilor bazali îndreptaţi înapoi (ex.: frunza la *Taraxacum officinale*).

Ruptură / *Rupture*, *Breaking*. (lat. *ruptura*, *-ae* = rupere, ruptură, din *rumpo*, *-ere* = a rupe) Întrerupere bruscă a continuităţii structurale a unui vas sangvin, tendon, muşchi, ţesut sau organ, ca urmare a unui proces fiziologic intens, traumatism, proces patologic. Ex.: ruptură musculară, r. de perineu, r. de splină.

Rut / *Rut*. (lat. *rugitus*, *-i* = răget, de la *rugo*, *-ire* = a rage) V. *Estru*.

Rutherford / *Rutherford*. (Ernest Lord Rutherford, 1871-1937, fizician englez, Cambridge, a elaborat teoria transmutaţiei elementelor, în 1903, prin emitere spontană, radioactivitatea prin emitere spontană) Unitate de măsură folosită pentru exprimarea activităţii unei surse radioactive, egală cu 10^6 dezintegrări pe secundă.

Rutin / *Rutin*. V. *Rutozid*.

Rutozid / *Rutoside*, *Rutin*. Sin. *Rutin*. Heterozid din hidroliza căruia se obţin două molecule de oză (glucoza şi ramnoza) şi cvercetol. Se găseşte în multe plante. Se utilizează ca factor vitaminic P, protector capilar, diminuând fragilitatea şi permeabilitatea capilarelor sangvine.

RV / *RV*. Substanţe etalon care figurează în capitolul „Volumetrie" din F.R.

S

Sabot / *Funnel*. Sin. *Pâlnie de alimentare*, *Pâlnie de distribuire*, *Papuc*. (fr. *sabot* = papuc de lemn) Piesă componentă a maşinii de comprimat, care distribuie automat materialul de comprimat (amestec de pulbere, granule) în matriţă, în vederea comprimării. Este confecţionată din material inoxidabil.

Sabural / *Saburral*, *Coated*. (lat. *saburra*, *-ae* = lest) Aspect al limbii, caracterizat prin acoperirea mucoasei linguale cu un depozit alb-gălbui; se întâlneşte în unele tulburări gastrice, legate sau nu de o afecţiune generală.

Sac- / *Sac-*. (gr. *sakkas*, lat. *saccus*, *-i* = sac) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sac.

Sac / *Sac*. N.A. *saccus*. (*sac-*) **1.** Formaţiune anatomică în formă de pungă. **2.** Unitate de condiţionare a unui medicament (o doză de pulbere, unguent, emulsie sau perfuzie).

Sac alveolar / *Alveolar saccule*. Fundurile de sac cu care se continuă canalele alveolare şi în care se deschid alveolele pulmonare.

Sac embrionar / *Embryo sac*. (*sac-* + gr. *embryon* = embrion) Partea cea mai importantă a ovulului care se dezvoltă dintr-o capsulă a nucelei care este situată sub micropil, în care se află şapte celule: două sinergide şi oosfera spre micropil; trei antipode la polul opus micropilului şi nucleul secundar al sacului embrionar situat în centru (la Angiosperme). La Gimnosperme este reprezentat de un macroprotal pluricelular cu arhegoane.

Sac lacrimal / *Lacrimal sac*. N.A. *saccus lacrimalis*. Partea superioară dilatată a canalului lacrimonazal în care se varsă lacrimile din canaliculele lacrimale.

Saccharomyces cervisiae / *Saccharomyces cerevisiae*. Sin. *Drojdie de bere*. Abr. *S. cerevisiae*. Celulă eucariotă cu diviziune rapidă, utilizată pentru studii genetice şi în biotehnologie. Ea transformă glucoza în alcool şi în bioxid de carbon. Se utilizează, de asemenea, în panificaţie. Unele tulpini sunt utilizate pentru fabricarea băuturilor alcoolice şi a alimentelor fermentate şi, de asemenea, pentru expresia de gene şi a interferonilor biologic activi.

Saci polinici / *Pollen sacs*. (*sac-* + lat. *pollen*, *-inis* = praf fin) Organe producătoare de grăuncioare de polen (microspori) ale Spermatofitelor, omoloage macrosporangelor Pteridofitelor heterospore. La Gimnosperme există doi saci polinici situaţi pe partea inferioară a solzului staminal. Angiospermele au patru saci polinici, câte doi în fiecare anteră staminală. Sacii polinici prezintă la exterior un strat parietal care protejează şi hrăneşte ţesutul sporogen din interior.

Saciform / *Sacciform*. (*sac-* + lat. *forma*, *-ae* = formă) Cu formă de sac.

Sacr-, Sacro- / *Sacr-*, *Sacro-*. (1. lat. medicală *sacrum*, *-i* = osul sacru, pentru că era oferit zeilor în cursul sacrificării umane; 2. gr. *sarx*, *sarkos* = carne, muşchi) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la: 1. osul sacru; 2. carne, muşchi.

Sacralgie / *Sacralgia*. Sin. *Hieralgie*, *Sacrodinie*. (*sacr-* + gr. *algos* = durere) Durere în regiunea sacrală.

Sacrat / *Sacral*. (*sacr-*) Care se referă la osul sacru sau la regiunea în care se află acesta.

Sacrodinie / *Sacrodynia*. Sin. *Sacralgie* (v.). (*sacro-* + gr. *odyne* = durere)

Sacrolombar / *Sacrolumbar*. (*sacro-* + lat. *lumbus*, *-i* = şale) Care se referă la sacru şi la vertebrele lombare.

Sacru / *Sacrum*. Var. pentru *Sacrum*.

Sacrum / *Sacrum*. (*sacr-*) Var. *Sacru*. Osul sacru.

Sadic / *Sadistic*, *Sadist*. (Contele Donatien Alphonse François, Marchiz de Sade, romancier francez, 1740-1814) Referitor la sadism, persoană care practică sadismul.

Sadism / *Sadism*. (după numele Marchizului de Sade) Perversiune constând în obţinerea satisfacţiei sexuale prin provocarea de suferinţe fizice sau morale partenerului.

Safenă / *Saphena*. (gr. *saphenes* = manifest, deoarece venele erau vizibile sub tegumente; ar. *al safin* = ascuns, pentru că venele se pot secţiona numai pe o mică parte din traiectul lor) Venele superficiale cave care drenează sângele de la membrele inferioare.

Safism / *Saphism*. Sin. *Lesbianism*. (Termen derivat din numele poetei Sappho, din insula Lesbos, sec VI î.H., care a înfiinţat o comunitate feminină unde se practica homosexualitatea + *-ism*) Homosexualitate feminină.

Safranină / *Safranine*, *Safranin*. (fr. *safran* = şofran, *Crocus sativus*) Colorant utilizat în microscopia optică; colorează ţesuturile lignificate, cele cutinizate şi nucleii în roşu, iar cloroplastele în roz. Este utilizată mai ales pentru colorarea ţesuturilor vegetale, în asociere cu un colorant contrastant verde sau albastru.

Sagital / *Sagittal* (lat. *sagitta*, *-ae* = săgeată) Termen care indică o secţiune care împarte organismul în două, în plan longitudinal (vertical).

Sagitat / *Sagittate*. (lat. *sagitta*, *-ae* = săgeată) Organ vegetal în formă de săgeată (ex: limbul frunzei de la *Sagittaria sagittifolia*).

Sal- / *Sal-*. (lat. *sal*, *salis* = sare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o sare, un electrolit.

Sală albă / *White room*, *Sterile compartment*. Compartiment steril pentru efectuarea operaţiilor farmaceutice, a căror atmosferă este supravegheată privind: temperatura, presiunea, gradul de umiditate, nivelul de particule şi de germeni microbieni. În sălile sterile, numărul de germeni microbieni este zero. V. *Aer condiţionat* şi *Flux de aer laminar*.

Sală sterilă / *Sterile compartment*. V. *Bloc steril*, *Sală albă*.

Salbutanol / *Salbutamol*. Sin. *Salbuterol*, *Ventolin*. Amină simpatomimetică cu selectivitate relativă faţă de receptorii beta$_2$-adrenergici. Se administrează pentru profilaxia şi combaterea crizelor de astm cu intensitate medie.

Salifiere / *Salefying*. Sin. *Efect de sare*. (*sal-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) **1.** Termen fizic de precipitare a unei substanţe dizolvate, la adăugarea unor mici cantităţi de săruri, fără să se producă o reacţie chimică. **2.** Fenomen de precipitare sau de coagulare a solilor liofili în prezenţa unor cantităţi mari de electroliţi, atunci când solubilitatea scade. Particulele coloidale devin mai instabile şi separă din sistem dispers.

Salic- / *Salic-*. (lat. *salix*, *-icis* = salcie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la salicilaţi, care se află în coajă de salcie.

Salicilat / *Salicylate*. (*salic-* + gr. *hyle* = materie, nume dat de Piria, care a izolat compusul, în 1838) Substanţă extrasă iniţial din scoarţa de *Salix alba* (salcie); în prezent se fabrică industrial sub formă de săruri ale acidului salicilic. Au acţiune analgezică, antipiretică, antiinflamatoare, hipocoagulantă (prin scăderea factorului VII, micşorarea adezivităţii şi a agregării plachetare). Se utilizează per os şi cutanat ca antireumatismal (salicilat de sodiu, de lizină, de metil, acetil-salicilatul – aspirina).

Salicilism / *Salicylism*. (*salic-* + *-ism*) Intoxicaţie prin absorbţia unor supradoze de acid salicilic sau derivaţi, caracterizată de tinitus, greaţă şi vărsături.

Saliciloterapie / *Salicyltherapy*. (*salic-* + gr. *hyle* = materie + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Terapia cu salicilaţi.

Salidiuretic / *Saluretic*. Sin. *Saluretic*. (*sal-* + gr. *diouretikos* = care favorizează urinarea, din *diourein* = a urina) Medicament care are acţiunea de a creşte eliminarea urinară a electroliţilor (sodiu şi potasiu) şi a apei în exces.

Salin / *Saline*. (*sal-*) Termen care se referă la o substanţă chimică (fie o sare, fie o soluţie care conţine o sare), ex.: serul fiziologic.

Salinitate / *Salinity*. (*sal-*) Gradul de concentrare în săruri a apei din mări, oceane şi lacuri sărate. Salinitatea medie în mediul marin este de 35%; ea oscilează între 33 şi 37% în oceanele deschise; atinge 41% în Marea Roşie; scade la 19% în Marea Neagră şi la 12% în Marea Baltică. Salinitatea joacă un rol important în limitarea arealelor unor organisme: ariciul de mare, steaua de mare, coralii, caracatiţa, balenele etc., trăiesc numai în mediul marin. Există şi unele specii care tolerează o salinitate foarte ridicată, de exemplu crustaceul *Artemia salina*, dipterele din genul *Ephedra* şi *Stratiomys* suportă concentraţii ale salinităţii de până la 350 g / 1 L de apă.

Salivar / *Salivary*. (lat. *salivarius*, *-a*, *-um* = de salivă, de la *saliva*, *-ae* = salivă) Care aparţine salivei sau în relaţie cu producerea ei (ex.: glandele salivare).

Salivaţie / *Salivation*. (lat. *saliva*, *-ae* = salivă) **1.** Proces de secreţie a salivei, care este declanşat pe cale reflexă. **2.** Termenul este folosit şi pentru a desemna o hipersecreţie de salivă, în care caz este sinonim cu ptialism.

Salivă / *Saliva*. (lat. *saliva*, *-ae* = salivă) Produsul de secreţie a trei perechi de glande parotide, submaxilare şi sublinguale, la care se adaugă secreţia micilor glande existente în mucoasa labială, linguală, bucală şi palatină. Compoziţia chimică a salivei variază calitativ şi cantitativ foarte mult de la un individ la altul şi chiar la acelaşi individ, în funcţie de stimulii locali şi centrali, are pH neutru 6,7-7, densitatea 1,002-1,006, se secretă în cantitate de 1.500 ml / zi. Conţine săruri minerale, organice, mucină, enzime: ptialină, amilază, lizozim, apă, cca 99,5%.

Salmonella / *Salmonella*. (Daniel Elmer Salmon, 1850-1914, patolog american, care a descris, în 1886, bacilul.) Gen de bacterii din familia *Enterobacteriaceae*, cuprinzând bacilii Gram negativi, mobili, patogeni pentru om şi animale. Se disting cca 2.000 de serotipuri diferite. Genul S cuprinde bacilii tifici şi paratifici (*S. thyphic* sau bacilul Eberth şi *S. parathyphi* A, B şi C). La om produc febra tifoidă şi febrele paratifoide. Alte specii infectează animalele şi contaminează produsele alimentare, care provoacă la om toxiinfecţiile alimentare.

Salmoneloză / *Salmonellosis*. (*Salmonella* + *-oză*) Denumire generică pentru un grup de boli, intoxicaţii alimentare, cu evoluţie clinică variabilă, importante pentru patogenia umană şi veterinară, apărând sporadic, endemic sau epidemic şi provocate de germeni din genul *Salmonela*, bacterii enteroinvazive, rezistente la antibiotice. Sunt transmise mai ales prin hrană infectată. Se dezvoltă în produsele alimentare, mai ales de natură animală; produsele vegetale pot servi ca vectori pentru transmiterea contaminării. Alimente care constituie medii favorabile pentru salmonele sunt: ouăle, produsele lactate, carnea şi derivatele, crustaceele etc. Se manifestă ca infecţie generalizată (febră tifoidă), toxiinfecţie alimentară, gastroenterocolită, meningite, colecostite, care se pot complica uneori cu septicemie.

Salpetru / *Potassium nitrate*. V. *E 252*.

Salpetru de Chile / *Sodium nitrate*. V. *E 251*.

Salpinge / *Salpinx*. N.A. *salpinx*. (lat. *sapnix*, *-ingis*, gr. *salpinx*, *-ingos* = trompă) **1.** Sin. *Trompă uterină*. **2.** Sin. *Trompă Eustachio*.

Salpingită / *Salpingitis*. (gr. *salpinx* = trompă + *-ită*) Inflamaţia acută, subacută sau cronică, banală sau specifică a trompelor uterine, putând conduce la peritonită.

Saluretic / *Saluretic*. Sin. *Salidiuretic*. Medicament care favorizează eliminarea urinară a clorurii de sodiu în exces.

Samară / *Samara*. (lat. *samara*, *-ae* = sământă de ulm) Fruct uscat, indehiscent, monosperm al cărui pericarp se prelungeşte formând o aripă. Ea poate fi disamară, formată din două samare alipite, având două aripi (la *Acer* sp.) sau monosamară, cu o singură aripă (*Fraxinus* sp., *Ulmus* sp.).

Sanatoriu / *Sanatorium*. (lat. *sanatorius*, *-i* = care vindecă, de la *sano*, *-are* = a vindeca şi *sanus*, *-i* = sănătos) Instituţie medicală specializată, situată în condiţii climaterice favorabile, în care sunt tratate maladiile cronice ca reumatismul, nevrozele, tuberculoza, care necesită pe lângă o supraveghere medicală şi o cură igieno-dietetică. Numărul lor a fost diminuat după descoperirea agenţilor chimici foarte activi.

Sang- / *Sang-*. (lat. *sanguis*, *-inis* = sânge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sânge.

Sanghin / *Sangvine*. Var. pentru *Sangvin* (v.).

Sangvin / *Sangvine*. (lat. *sangvineus*, *-a*, *-um* = de sânge, din lat. *sanguis*, *-inis* = sânge) **1.** Care aparţine sângelui. **2.** Caracter al unei persoane pletorice, cu o circulaţie abundentă a sângelui. **3.** Subiect cu temperament sangvin (clasificarea după Hipocrate), la care predomină umoarea sangvină, cu ten roz, atletic, optimist şi expansiv, sociabil, uneori impulsiv, cinic, care exploatează situaţiile favorabile.

Sangvinolent / *Sangvinolent* (lat. *sangvinolentus*, *-a*, *-um* = plin de sânge, de la *sanguis*, *-inis* = sânge) Care este amestecat cu sânge; care sângerează.

Sangvin / *Sangvine*. Var. pentru *Sangvin*.

Sani-, Sanit- / *Sani-*, *Sanit-*. (lat. *sanitas*, *-atis* = sănătate, de a *sanus*, *-i* = sănătos) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sănătate.

Sanimetrie / *Sanimetry*. (*sani-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea statistică a fenomenelor de sănătate observaţională într-o populaţie dată. Studiu de sanimetrie.

Sanitar / *Sanitary agent*. (*sanit-*) Agent care reduce numărul cazurilor de infecţii în rândul populaţiei. Utilizarea agenţilor sanitari este limitată prin definiţie la operaţiile de curăţare (obiecte lipsite de viaţă).

Sanitaţie / *Sanitation*. (*sanit-*) Procedeu de eliminare parţială a microorganismelor din apă sau din mediu (asanarea mediului). Depinzând de sistem, operaţia poate reduce populaţia de microorganisme la 90% şi elimină complet *Salmonella* şi *Escherichia coli* (în cazul apei). În practica farmaceutică prin încălzirea apei la 80-90°C, se poate utiliza cu efect intermitent de sanitaţie, iar în particular, în sisteme de filtrare.

Sanitizare / *Sanitization*. (*sanit-*) Reducerea numărului de microorganisme la un nivel sigur sau relativ sigur, determinat prin reglementări.

Santonină / *Santonin*. Lactonă terpenică extrasă din florile plantei *Artemisia cina*, din Turkestan. Se utilizează pentru acţiunea antihelmintică, având numai efect paralizant al viermilor, de aceea necesită şi administrarea unui purgativ pentru eliminarea acestora. Astăzi nu se mai utilizează, a fost înlocuită prin antihelmintice de sinteză.

Sapo-, Sapon- / *Sapo-*, *Sapon-*. (lat. *sapo*, *-onis* = săpun) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la săpun.

Sapogenine / *Sapogenins*. (*sapo-* + *genină*) Agliconii saponinelor. Se obţin din saponine prin hidroliză, alături de glucidul respectiv.

Saponificare / *Saponification*. (*sapo-* + *fio*, *-ere* = a face) Reacţia gliceridelor (esteri) cu hidroxizi alcalini sau alcalino-teroşi, din care rezultă glicerol şi sărurile acizilor graşi, numite săpunuri. Metoda este folosită industrial pentru fabricarea săpunurilor.

Saponine / *Saponins*. (*sapon-* + *-ină*) Heterozide care se află în unele plante, ca *Saponaria* şi a căror genină este un steroid. Pot fi sterolice sau triterpenice. Au proprietatea de a produce spumificare, emulsionare şi de a hemoliza globulele roşii (fiind toxic hemolitic). Unele saponine se utilizează ca materii prime pentru semisinteza corticosteroizilor.

Sapr-, Sapro- / *Sapr-*, *Sapro-*. (gr. *sapros* = putred) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la putred, putrefacţie.

Sapremie / *Sapremia*. (*sapr-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Intoxicarea sângelui cu toxine ale bacteriilor saprofite (bacterii care trăiesc pe materii moarte sau în descompunere). A se compara cu: piemia, septicemia, toxemia.

Saprobiont / *Saprobiont*. (*sapr-* + *bios* = viaţă) Organism care se dezvoltă în medii cu materii organice în descompunere.

Saprofit / *Saprophyte*. (*sapro-* + gr. *phyton* = plantă) Organism vegetal sau animal trăind pe materiale în descompunere (humus, excremente, lapte, vin, sânge, cadavre) provocând fermentaţia sau putrefacţia acestora. Ex.: o serie de bacterii, ciuperci, protozoare pot trăi normal în cavităţile naturale ale organismului (gură, intestin, vagin) fără să fie patogene. Dacă proliferează anormal de mult (ex.: *Candida albicans*) pot deveni virulente. V. şi *Parazit*.

Saprofitism / *Saprophytism*. (*sapro-* + gr. *phyton* = plantă) Modul de nutriţie al organismelor saprofite.

Saprogen / *Saprogenic*. (*sapro-* + gr. *gennan* = a produce) Care provoacă putrefacţie, ex.: o bacterie.

Saprogenic / *Saprogenic*. (*sapro-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Microorganism saprofag care determină mineralizarea substanţelor organice. **2.** Substanţă rezultată în urma procesului de putrefacţie.

Sapropel / *Sapropel*. (*sapro-* + gr. *pelos* = noroi) Strat coloidal verde-cenuşiu, verde-măsliniu, bogat în grăsimi, substanţe ceroase şi proteine, care se află în ape la suprafaţa mâlului. El s-a format pe cale naturală din substanţe organice greu degradabile. Din sapropel au luat naştere rocile argiloase, bituminoase şi cele din care s-a format petrolul.

Sarcină / *Pregnancy*. (lat. *sarcina*, *-ae* = sarcină) Stare de gestaţie a femeii. Durata S. calculată din ultima zi a primei menstruaţii normale, este de 287 zile (41 săptămâni). Copilul născut înainte de 37 de săptămâni este considerat prematur, iar după 41 săptămâni supramatur.

Sarcină electrică / *Charge*, *Electrical charge*, *Quantity of electricity*. (lat. *sarcina* = sarcină) **1.** Stare electrică a unui atom sau moleculă, pozitivă, negativă sau neutră, în funcţie de diferenţa de protoni (încărcaţi pozitiv) la electroni (încărcaţi negativ). **2.** Mărime ce caracterizează proprietatea corpurilor de a crea în jurul lor un câmp electric şi de a fi acţionate când sunt introduse în câmpul electric al altor corpuri. În SI, se măsoară în Coulombi (C). Poate fi pozitivă (în cazul unui deficit de electroni) sau negativă (în cazul unui exces de electroni). Sarcinile de acelaşi semn se resping, iar cele de semn contrar se atrag. Valoarea absolută a sarcinii electrice a electronului se numeşte sarcină elementară şi se notează cu *e*.

Sarco- / *Sarco-*. (gr. *sarx*, *sarkos* = carne) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un ţesut cărnos.

Sarcom / *Sarcoma*. (*sarco* + *-oma*) Tumoră canceroasă a ţesutului conjunctiv din diverse organe.

Sarcoplasmă / *Sarcoplasma*. (*sarco-* + gr. *plasma* = formaţiune, obiect modelat) Citoplasma care ocupă spaţiile dintre miofibrile şi fibrele musculare netede şi striate.

Sarcopt / *Sarcoptes*. (*sarco-* + gr. *kaptein* = a tăia) Gen de acarieni din familia *Sarcoptidae*.

Sarcoptes scabiei / *Sarcoptes scabies*. *S. homini*, ectoparazit acarian din familia *Sarcoptidae* care este la om agentul patologic al scabiei (râiei).

Sarcosom / *Sarcosome*. (*sarco-* + gr. *soma*, *-atis* = corp) Mitocondriile din celula musculară.

Sarcomer / *Sarcomere* (gr. *sarx*, *sarkos* = carne + gr. *meros* = parte). Unitatea contractilă a miofibrilei din ţesutul muscular.

Sarcozin dehidrogenază / *Sarcosine dehydrogenase*. Enzimă mitocondrială, din clasa oxidoreductazelor, care catalizează demetilarea oxidativă a sarcozinei în glicocol, în ficat şi în rinichi. Deficienţa sa produce hiposarcozinemia.

Sarcozină / *Sarcosine*. Aminoacid rezultat din metabolismul intermediar al colinei, în ficat şi în rinichi. Este un derivat N-metilat al glicocolului, precursor al betainei.

Sare / *Salt*. (*sal-*) **1.** Compus chimic rezultat în urma substituirii hidrogenului ionizabil al unui acid cu un element electropozitiv. **2.** Termen care se referă la clorura de sodiu.

Sare de aspartam-acesulfam / *Salt of aspartame-acesulfame*. V. *E 962*.

Sare de sodiu a p-hidroxibenzoatului de etil / *Sodium ethyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipagin A sodic*. V. *E 215*.

Sare de sodiu a p-hidroxibenzoatului de metil / *Sodium methyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipagin M sodic*. V. *E 219*.

Sare de sodiu a p-hidroxibenzoatului de propil / *Sodium propyl-p-hydroxybenzoate*. Sin. *Nipasol sodic*.

Sare Seignette / *Seignette salt*. Tartrat dublu de sodiu şi potasiu.

Sas / *Isolator*. (fr. *sas* = sită, ciur, filtru) Un spaţiu închis, cu două sau mai multe uşi, care este interpus între două sau mai multe camere, de exemplu, de diferite clase de curăţenie, cu scopul de a controla fluxul de aer între acele camere când trebuie să se intre. Un sas este proiectat şi utilizat fie pentru personal, fie pentru produse. Ex.: spaţiu de comunicare între două medii diferite, cum ar fi o sală sterilă şi o sală nesterilă.

Saşet / *Bag*, *Pack*, *Sack*. Sin. *Pachet*. (v.) (fr. *sachet* = săcuşor, săculeţ) **1.** Sistem de condiţionare primară sub forma unui sac din plastomer, care constituie o doză de medicament (pulbere, gel, plante medicinale fin mărunţite). **2.** De asemenea, termenul se utilizează şi pentru materialele de condiţionare primară pentru articole sterile. Ele asigură menţinerea sterilităţii conţinutului (lenjerie medicală, material medico-chirurgical sau articole de pansament) şi constituie o barieră microbiologică. Materialul trebuie să fie totodată permeabil la agentul sterilizant, după caz: căldură umedă, oxid de etilen sau radiaţii ionizante. Unele materiale sunt parţial sau în totalitate confecţionate din polimeri şi hârtie, ceea ce permite sudarea lor şi realizarea de saşete etanşe.

Saturat / *Saturated*. (lat. *saturatus*, *-a*, *-um* = saturat, de la *satur*, *-a*, *-um* = sătul, saturat) **1.** Proprietatea unor soluţii de a nu mai dizolva noi cantităţi din substanţa pe care o conţine (cantitatea de solvit este maximă, în funcţie de coeficientul de solubilitate). **2.** Caracterul unui compus chimic de a nu forma compuşi de adiţie, din lipsă de valenţe libere. **3.** Compus organic format din atomi de carbon, toţi uniţi printr-o singură legătură. Termen contrar: *Nesaturat*.

Saturnism / *Saturnism*, *Plumbism*. (lat. *Saturnus*, planeta Saturn; alchimiştii au denumit astfel plumbul + *-ism*) Intoxicaţie alimentară sau profesională acută sau cronică, mai rar accidentală, provocată prin vapori sau prin săruri de plumb. Se manifestă prin: cefalee, gingivită, paralizii ale extremităţilor, anemie, colici abdominale, scleroză renală, astenie, tulburări de somn, iritabilitate, constipaţie şi dureri articulare, lizereu gingival.

Saună / *Sauna*. Termen finlandez ce desemnează un spaţiu pentru efectuarea unor băi de aer cald şi uscat, alternativ cu băi de vapori şi duşuri reci sau calde.

Saxicole / *Saxicolous*. (lat. *saxificus*, *-a*, *-um* = pietros, stâncos) Plante care cresc pe stânci sau prin crăpăturile stâncilor (ex.: licheni, briofite şi unele plante superioare ca *Polypodium vulgare*, *Lloydia serotina*, *Cortusa matthioli*).

Saxitoxină / *Saxitoxin*. Sin. *Mitilitoxină*. Neurotoxină puternică extrasă din unele microorganisme marine flagelate, utilizată în laborator pentru blocarea canalelor de sodiu. Indivizii care ingerează peştii care se hrănesc cu aceste flagelate se pot intoxica, prin blocarea depolarizării membranelor celulare excitabile.

Sămânţă / *Seed*. (lat. *semen*, *-is* = sămânţă) Structură care, la angiosperme şi gimnosperme, se dezvoltă din ovul după fecundaţie. Este un complex de ţesuturi de origine mixtă, maternă şi paternă, sau numai maternă, respectiv paternă (în cazul seminţelor apomictice), care face legătura între generaţiile succesive ale spermatofitelor. Ea constituie unitatea principală de reproducere a acestora. Sămânţa este alcătuită din testa, endosperm şi embrion.

Sănătate / *Health*. (*sanit-*) Absenţa bolii sau a infirmităţii, o condiţie în care toate funcţiile corpului şi ale minţii sunt normal active. Definiţia OMS: „Stare de bine completă din punct de vedere fizic, mental şi social, nu numai absenţa bolii sau a infirmităţii".

Săpun / *Soap*. (*sapon-*) Sare a acizilor graşi superiori, obţinută prin saponificarea grăsimilor animale sau vegetale cu soluţii concentrate de hidroxizi alcalini sau prin neutralizarea directă a acizilor graşi liberi cu alcalii. Prezintă acţiune detergentă şi emulgatoare.

Săpunuri medicinale / *Medicinal soaps*. Preparate farmaceutice de consistenţă solidă, moale sau lichidă, constituite dintr-un săpun (de sodiu, potasiu sau trietanolamină etc.), ca excipient de bază, la care se pot asocia, prin dizolvare sau prin amestecare, diferite substanţe medicamentoase destinate utilizării externe. Au rol de emulgatori, se utilizează pentru prepararea de linimente, emulsii, unguente, supozitoare cu efect purgativ; intern au fost utilizate ca excipienţi pilulari.

Săruri ale acidului difosforic / *Diphosphates*. Sin. *Difosfaţi*. V. *E 450*.

Săruri ale acidului trifosforic / *Triphosphates*. Sin. *Trifosfaţi*. V. *E 451*.

Săruri ale acidului polifosforic / *Polyphosphates*. Sin. *Polifosfaţi*. V. *E 452*.

Săruri biliare / *Bile salts*. Săruri de sodiu şi potasiu ale acizilor biliari, prezente în bilă şi deversate în intestinul subţire, unde emulsionează grăsimile prin solubilizare micelară, favorizând acţiunea lipazei şi absorbţia grăsimilor.

Săruri de calciu, sodiu şi potasiu ale acizilor graşi / *Sodium, potassium and calcium salts of fatty acids*. Sin. *Săpunuri*. V. *E 470 a*.

Săruri de magneziu ale acizilor graşi / *Magnesium salts of fatty acids*. V. *E 470 b*.

Săruri de topire / *Melting salts*. În domeniul alimentar, substanţe auxiliare care dispersează proteinele din brânzeturi şi distribuie astfel omogen grăsimile şi alte componente.

Sân / *Breast*. (lat. *sinus*, *-i* = sân) Termen pentru mamelă sau glanda mamară a femeii.

Sânge / *Blood*. (*sang-*) **1.** Ţesut lichid circulant (lichid biologic), format din aproximativ 78% apă şi 22% substanţă uscată, cu următoarele constante: densitate 1,055-1,062; viscozitate 1,635 mPa; pH = 7,35-7,45 ; punct crioscopic: 0,49-0,61 şi presiune osmotică: 6,727. Reprezintă 1 / 13 din masa corpului. Sângele total se compune dintr-o parte lichidă-plasmă (ser + fibrinogen) şi elemente figurate sangvine aflate în suspensie. Are ca funcţii: aport de oxigen în ţesuturi prin hemoglobină, transport de deşeuri la organele excretoare (rinichi, plămâni), transport de hormoni, vitamine, enzime; rol în termoreglare, în echilibrul umoral şi imunitate (anticorpi, limfocite, fagocitoză). Conţine aglutinogeni şi aglutinine, factor Rh. **2.** Sânge total colectat de la un singur donator şi procesat, fie pentru transfuzie, fie pentru fabricaţie ulterioară.

Sânge arterial / *Arterial blood*. Sânge circulant în artere, în cavităţile stângi ale inimii şi în venele pulmonare, saturat în oxigen (19,5%), care circulă prin artere de la plămâni la ţesuturi, unde cedează acest element.

Sânge conservat / *Preserved blood*. Sânge recoltat de la donatori, păstrat în flacoane speciale, conţinând substanţe stabilizatoare anticoagulante şi conservante.

Sânge venos / *Venous blood*. Sânge care circulă în vene, cavităţile drepte ale inimii şi în arterele pulmonare, sărac în oxigen (13,5%) şi bogat în CO_2 (5,4%), transportă CO_2 de la ţesuturi spre plămâni. Excepţie fac artera şi vena pumonară, prima transportând de la inimă spre plămâni sângele venos, a doua, de la plămâni la inimă sângele arterial.

Sângerare / *Bleeding*, *Bloodletting*, *Phlebotamy*. (*sang-*) **1.** Pierdere de sânge, la nivelul unui vas lezat, v. hemoragie şi timp de sângerare. **2.** Eliminarea unei cantităţi de sânge în scop terapeutic, prin puncţie venoasă.

Scabicid / *Scabicide* (*scabie* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) V. *Antiscabios*.

Scabie / *Scabies*, *Itch*, *Seven-Year Itch*. Sin. *Râie*, *Acarioză*. (lat. *scabies*, *-ei* = râie) Dermatoză parazitară, contagioasă, cu prurit cu exacerbare vesperală (seara). Pe tegumente apare o erupţie veziculoasă, cu leziuni liniare patognomonice, în care se află ectoparazitul *Sarcoptes scabiei* (femela), varietatea *hominis*. Uneori poate apărea o eczemă sau o infecţie bacteriană secundară.

Scală / *Scale*. Sin. *Scară*. (lat. *scala*, *-ae* = scară) Linie divizată în părţi egale, pentru a măsura distanţele pe o hartă, folosită ca referinţă de mărime într-un grafic; serie de diviziuni pe un instrument, aparat.

Scale-up / *Scale-up*. (engl. *scale-up* = a pune la scară) V. *Schimbare de scară*.

Scalp / *Scalp*. (engl. *scalp* = piele cu păr, din *to scalp* = a smulge pielea cu păr) Piele a capului acoperită cu păr. Uneori termenul este utilizat ca sin. pentru scalpare.

Scalpare / *Avulsion of the scalp*. Smulgerea accidentală a pielii capului, acoperită cu păr, parţială sau totală.

Scanare / *Scanning*. (engl. *to scan* = a scruta) **1.** Deplasarea, baleiajul („măturarea") cu un dispozitiv care detectează sau emite un agent fizic, al unei suprafeţe investigate: microscopul electronic cu baleiaj, în care fascicule de electroni baleiază suprafaţa de examinat. **2.** Efectuarea unei scintigrame cu sonda de scintilaţie, caz în care sonda baleiază deasupra regiunii anatomice de proiecţie a organului explorat, detectând punct cu punct radiaţiile gama emise de organul investigat. **3.** Investigarea cu ajutorul unui scaner.

Scaner / *Scanner*. (engl. *scanner*, de la *to scan* = a scruta) Dispozitiv tehnic utilizat în diferite domenii, care permite examinarea prin baleiaj a unei figuri (forme), emiţând semnale analogice sau digitale (numerice) corespunzătoare, care ulterior sunt prelucrate în vederea obţinerii unui rezultat final, ex.: o imagine.

Scanograf / *Scanner*. Denumire oficială în Franţa pentru scanner.

Scap / *Scape*. (lat. *scapus*, *-i* = tulpină, coadă, stâlp, peduncul) Tulpină articulată cu un singur internod lung şi complet lipsită de frunze (ex.: *Taraxacum* sp., *Primula* sp., *Convallaria* sp.).

Scapul-, Scapulo- / *Scapul-*, *Scapula-*. (lat. *scapula*, *-ae* = scapulă şi *scapulae*, *-arum* = umeri, spate) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la umeri şi la spate.

Scapulă / *Scapula*. N.A. *scapula*. Sin. *Omoplat*. (*scapul-*) Cel mai mare dintre oasele care intră în alcătuirea centurii scapulare. Este un os lat, triunghiular, oferind suprafeţe de inserţie pentru musculatura membrului anterior şi de articulaţie pentru humerus (cavitatea glenoidă). Anterior se articulează cu clavicula.

Scapular / *Scapular*. (*scapul-*) Care aparţine sau se referă la omoplat.

Scapulodinie / *Scapulodynia*. (*scapul-* + gr. *odyne* = durere) Durere la nivelul omoplatului.

Scară / *Scale*. V. *Scală*.

Scară Celsius / *Celsius scale*. (lat. *scala*, *-ae* = scară) Scară termometrică ce are ca puncte de reper temperatura la presiune standard la care gheaţa se află în echilibru cu apa (0°C) şi temperatura la care există un echilibru între apa în stare lichidă şi vapori (100°C). Intervalul dintre aceste două valori este împărţit în 100. Gradul Celsius are aceeaşi magnitudine ca şi Kelvinul. Anterior era denumită scara centigradă; acest nume a fost modificat oficial, în 1948, pentru a se evita confuzia cu a suta parte dintr-un grad. Poartă numele astronomului suedez Anders Celsius (1701-1744), care, în anul 1742, a preconizat acest mod de a măsura temperatura, folosind însă o scară inversă celei actuale (cu punctul de îngheţ la 100° şi cel de fierbere la 0°).

Scară logaritmică / *Logarithmic scale*. (lat. *scala*, *-ae* = scară + gr. *logos* = ştiinţă, raţiune + gr. *arithmos* = număr) Sistem de măsură în care creşterea sau descreşterea cu o unitate reprezintă o creştere sau o descreştere de zece ori a cantităţii măsurate. În acest caz, scara se numeşte logaritmică zecimală. Nivelul de intensitate sonoră (exprimat în decibeli) şi aciditatea / alcalinitatea unei soluţii (pH-ul) se măsoară de obicei în această scară.

Scară pH / *pH scale*. (lat. *scala*, *-ae* = scară, pH = *potenţial de hidrogen*) Scară logaritmică care exprimă aciditatea sau alcalinitatea unei soluţii; pH-ul unei soluţii poate fi definit ca $-\log_{10}c$, unde c este concentraţia ionilor de hidrogen în moli pe decimetru cub. O soluţie neutră la 25°C are o concentraţie de ioni de hidrogen de 10^{-7} moli/dm^3, pH-ul fiind 7. Valori ale pH-ului mai mici de 7 indică o soluţie acidă; valorile mai mari de 7, o soluţie alcalină. Scara a fost introdusă, în 1909, de către S.P. Sörensen.

Scarificare / *Scarification*. (lat. *scarificatio*, *-onis* = crestare a pielii, din gr. *skariphismos* = acţiunea de a zgâria superficial, de la *skariphenein* = a inciza) Incizie cutanată a epidermului, nesangvinolentă prin vaccinare (BCG, vaccin antivariolic) sau în alergologie, practicată cu bisturiu, lanţetă sau scarificator.

Scarificator / *Scarifier*, *Scarificator*. Instrument cu puncte ascuţite, tăioase folosit în scarificare.

Scarlatină / *Scarlet fever*, *Scarlatina*. (lat. medievală *scarlatum*, *-i* = roşu-aprins, stacojiu, din limba persană *saquirlat* = stofă de culoare roşie) Maladie infecţioasă, contagioasă, produsă de streptococi beta-hemolitici, din grupul A, prin intermediul unei toxine eritrogene, caracterizată prin: febră, cefalee, angină, placarde largi. Descuamaţia se produce după 6-8 zile de la erupţie şi durează una sau mai multe săptămâni.

Scato- / *Scato-*. (gr. *skar*, *skatos* = excremente, materii fecale) Element de compunere care introduce în termeni referirea la excremente, fecale.

Scatol / *Skatole*. Sin. *Metilindol*. (*scato-* + *indol*) Derivat metilat al nucleului indol, rezultat din degradarea bacteriană a triptofanului, eliminat prin materiile fecale, cărora le imprimă mirosul specific.

Scatom / *F(a)ecaloma*. Sin. *Fecatom* (v.). (*scato-* + *-oma*)

Scaun / *Stool*. (lat. *scamnum*, *-i* = scaun) Totalitatea materiilor fecale eliminate prin anus cu ocazia defecării; în afară de materii fecale şi gaze, el poate conţine mucus, puroi, sânge, alte substanţe şi uneori corpi străini.

Scavenger / *Scavenger*. (engl. *scavenger* = măturător, gunoier) Substanţe ce inactivează sau distrug toxinele ca şi substanţele enzimatice sau medicamentoase care inactivează radicalii liberi.

Scăriţă / *Stapes*. N.A. *stapes*. (lat. *scalae*, *-arum* = scară) Unul dintre cele trei oscioare din urechea medie, situat pe fereastra ovală, căreia îi transmite vibraţiile timpanului.

SCCNFP / *SCCNFP*. Abr. pentru engl. *Scientific Commitee on Cosmetic Products and Non-Food Products*. Unul din Comitetele Ştiinţifice ale Comunităţii Europene, care are rolul de a stabili politica şi liniile ghid juste privind siguranţa consumatorului, sănătatea publică şi mediul înconjurător. SCCNFP acordă consultări privind problemele ştiinţifice şi tehnice asupra sănătăţii consumatorului la produsele cosmetice şi produsele non-alimentare relativ, cât şi a substanţelor utilizate pentru prepararea acestor produse, compoziţia lor şi a tipurilor de condiţionare.

Schelet / *Skeleton*. N.A. *skeleton*. (gr. *skeletos* = uscat, descarnat) Oasele corpului în ansamblul lor. Structură care asigură suportul mecanic al corpului la animale, le protejează organele interne şi constituie cadrul pe care se fixează musculatura. Scheletul poate fi extern (exoschelet) sau intern (endoschelet). Ambele tipuri necesită articulaţii care să permită locomoţia. La vertebratele superioare, scheletul constă dintr-un sistem de oase (scheletul apendicular, scheletul axial). Animalele cu corp moale au un schelet hidrostatic. a) *Apendicular* / *appendicular* – denumire dată părţilor din scheletul vertebratelor care sunt ataşate la scheletul axial. Scheletul apendicular cuprinde scheletul membrelor perechi (mâini, picioare, aripi), centura scapulară şi centura pelviană. b) *Axial* / *axial* – partea principală, longitudinală, a scheletului vertebratelor care cuprinde craniul, coloana vertebrală şi cutia toracică.

Schemă / *Schema*, *Diagram*. (gr. *skemo*, *-atos*; lat. *schema*, *-atis* = mod de a fi, figură geometrică) Figură simplificată servind pentru studiul relaţiilor şi funcţionării unui sistem sau ca proiect preliminar.

Schemă de fabricaţie / *Fabrication schema*, *Processing draft*. Reprezentare grafică a unui proces tehnologic cu toate instalaţiile utilizate în fabricarea unui medicament, cât şi ordinea în care ele sunt indicate. Se cunosc scheme pentru întregul proces tehnologic sau numai pentru o singură fază.

Schimb / *Exchange*. În marketing semnifică obţinerea unui produs prin cedarea unei valori în loc.

Schimb ionic / *Ion-exchange*. Sin. *Schimbare de ioni*. Fenomen în care, peste o fază staţionară, constituită dintr-o matriţă polimerică (răşini) cu grupe funcţionale ionice, legate chimic, trece o fază mobilă, ai cărei ioni sunt reținuți pe suprafața staționară, prin formarea unor legături chimice electrovalente (ionice) cu aceasta. Se utilizează în sistemele de purificare a apei, în cromatografie, în analiza biochimică și, mai modern, în obținerea de forme farmaceutice dozate cu eliberare susținută, în care substanța medicamentoasă, adesea o amfetamină sau un narcotic, este atașată la o rezină schimbătoare de ioni. Substanța activă este eliberată printr-o schimbare cu ionii încărcați adecvat, în tractusul gasto-intestinal, în cazul acestor medicamente.

Schimbare de scară / *Scale-up*. Ansamblu de procese tehnologice puse de trecerea din stadiul de pilot (lot de mărime mică, 1-50 kg) la stadiul de producție industrială. Etapă din dezvoltarea unui produs industrial sau a unui proces de biotehnologie.

Schimbător anionic / *Anion exchanger*. Schimbător de ioni ce conține grupări încărcate pozitiv atașate covalent pe matrice. Poate schimba reversibil anioni.

Schimbător cationic / *Cation exchanger*. Schimbător de ioni ce conține grupări încărcate negativ atașate covalent pe matrice. Poate schimba reversibil cationi.

Schimbători de ioni / *Ion exchangers*. Sin. *Rășini schimbătoare de ioni* (v.).

Schisto-, Schizo-, -schizis, -schizie / *Schisto-, Schizo-, -schisis, -schizia*. (gr. *skistos* = despicat, despărțit, de la *skizein* = a despărți și *skisis* = despărțitură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la despicare, despărțire.

Schistosoma / *Schistosoma*. Sin. *Bilharzia*. (*skisto-* + gr. *soma, -atos* = corp) Agentul etiologic al bolii parazitare schistosomioză (sau bilharzioză). Gen de viermi cu sexe separate și dimorfism sexual marcat din ordinul *Trematoda* clasa *Plathelminthes*, familia *Schistosomidae*, paraziți ai vaselor sangvine ale mamiferelor și păsărilor. Specii parazite la om: *S. haematobium*, agent al schistosomiazei urinare, *S. intercalatum*, agent al schistosomiazei rectale, *S. japonicum*, al bolii arteriovenoase, *S. mansonii*, al bolii intestinale. Au ca gazde intermediare moluștele de apă dulce.

Schistosomiază / *Schistosomiasis, Bilharziosis*. Sin. *Bilharzioză*. (*schisto-* + gr. *soma, -atos* = corp + *-ază*) Maladie parazitară endemică produsă de viermi din ordinul *Trematoda*, clasa *Plathelminthes*, genul *Schistosoma* (*Bilharzia*). Gazdele intermediare sunt moluștele din apele dulci. Se cunosc patru tipuri de boli, în funcție de specii: 1. *S. arteriovenoasă* răspândită în Extremul Orient, cu evoluție rapidă și afectare hepatosplenică (boala Katayama, boala Cotto); 2. *S. intestinală* cu tulburări intestinale, răspândită în Africa, țările arabe și în America de Sud; 3. *S. rectală*, în Africa Centrală și 4. *S. urinară*, în Africa, țările arabe, și în India, cu hematurie și leziuni renale.

Schizocit / *Schistocyte*. (*schizo-* + gr. *kytos* = celulă) Fragment de eritrocit rezultat prin hemoliză mecanică.

Schizocitoză / *Schizocytosis*. (*schizo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Prezența în sângele periferic a schizocitelor în unele boli hemolitice, uremice, ciroze hepatice, cancere viscerale, angioame, talasemii.

Schizofrenic / *Schizophrenic*. (*schizo-* + gr. *phren, -os* = minte, spirit) Bolnav afectat de schizofrenie.

Schizofrenie / *Schizophrenia*. (*schizo-* + gr. *phren, phrenos* = minte, spirit) Maladie mintală de cauză necunoscută, dar arătând legături ereditare, caracterizată prin incoerență ideoverbală, idei delirante, perturbări afective, pierderea contactului cu realitatea, interiorizare (autism).

Schizogen / *Schizogenous*. (*schizo-* + gr. *gennesis* = naștere) Procesul de formare a spațiilor lacunare dintre celulele parenchimului lacunar și al pungilor secretoare, prin îndepărtarea celulelor.

Schizogeneză / *Schizogenesis*. (*schizo-* + gr. *gennesis* = naștere) Tip primitiv de multiplicare celulară care constă în diviziunea directă, longitudinală a celulelor de la bacterii, alge albastre-verzi, Anelide, Tubelariate.

Scialitic / *Scialytic*. (gr. *skia* = umbră + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Termen pentru un dispozitiv electric (ex.: lampă s.) care iluminează fară umbre câmpul operator.

Sciatic / *Sciatic*. (lat. *sciaticus, -a, -um*, din gr. *iskhiadikos* = suferind de sciatică, de la gr. *iskias, iskiados* = boală de șold și gr. *iskion* = șold) **1.** Regiune corespunzătoare coapsei. **2.** Nervul mare sciatic.

Sciatică / *Sciatica*. Sin. *Nevralgie sciatică* (v.).

Scinti-, Scintilo- / *Scinti-, Scintillo-*. (lat. *scintilla, -ae* = scânteie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la scânteie, luminiță.

Scintigraf / *Scintigraph*. (*scinti-* + gr. *graphein* = a scrie) Dispozitiv utilizat pentru efectuarea scintigrafiei. Un s. este alcătuit, în principiu, dintr-o sondă de scintilație, un spectrometru de radiații gama și un sistem de înregistrare pe hârtie. Înregistrarea se produce prin baleiajul sondei de scintilație la nivelul zonei de proiecție anatomică a organului investigat.

Scintigrafie / *Scintigraphy*. (*scinti-* + gr. *graphein* = a scrie) Metodă imagistică neinvazivă *in vivo*, aparținând medicinei nucleare. Principiul s. constă în administrarea unor radiofarmaceutice care se vor fixa prin mecanisme specifice la nivelul structurii anatomice investigate. Radiațiile (de regulă, gama) emise de organismul pacientului, în locurile de fixare a radiotrasorului utilizat, vor fi detectate fie cu un scintigraf cu baleiaj, fie, mai frecvent, cu o gamma camera, în care vor fi prelucrate pe un computer, obținându-se scintigrama.

Scintigrafie gamma / *Gamma scintigrafy*. Tehnică de analiză care se bazează pe monitorizarea radioizotopului de emisie gamma.

Scintigramă / *Scintigram*. (*scinti-* + gr. *graphein* = înscriere). Rezultatul metodei scintigrafice, reprezentând harta de distribuție a radiofarmaceuticului la nivelul structurii anatomice explorate și, prin extensie, a întregului organism (incluzând zonele de fixare normală și patologică a radiotrasorului).

Scintilație / *Scintillation*. (lat. *scintillatio, -onis* = scânteiere, de la *scintillo, -are* = a scânteia și *scintilla, -ae* = scânteie) Emisie punctuală a unei radiații luminoase pentru unele substanțe chimice, în urma interacțiunii unui foton X, gama sau a unei particule ionizante cu atomii anumitor materiale, ex.: iodură de sodiu activată cu taliu.

Sciz- / *Scis-*. (lat. *scissus, -a, -um* = despicat, din *scindo, -ere* = a despica, a scinda) Element de compunere care introduce în termeni referirea la despicare.

Sciziparitate / *Scissiparity*. (*sciz-* + lat. *pario, -ere* = a naște) Tipul cel mai primitiv de diviziune celulară, care constă în clivarea longitudinală simultană a tuturor elementelor celulare (ex.: la bacterii și la algele albastre, unde nu există un nucleu bine individualizat).

Sciziune / *Scission*. (*sciz-*) Divizarea, despicarea sau secționarea unui ansamblu.

Scler-, Sclero-, -scleroză / *Scler-, Sclero-, -sclerosis*. (gr. *skleros* = tare, dur) Elemente de compunere care introduc în termeni sensul de tare, dur.

Scleral / *Scleral*. (*sclero-* + *-al*) Care se referă la scleră.

Scleră / *Sclera*. N.A. *sclera*. Sin. *Sclerotică* (v.). (*sclero-*)

Sclereide / *Sclereids*. (*scler-* + gr. *eidos* = formă) Celule izodiametrice cu membranele puternic lignificate și mineralizate care intră în constituția sclerenchimului scleros.

Sclerenchim / *Sclerenchyma*. (*sclero-* + gr. *engkhyma* = amestec) Țesut mecanic de susținere a plantelor format din celule moarte cu membranele puternic și uniform lignificate. a) *Fibros / fibrous* – sclerenchim format din celule fusiforme numite fibre sclerenchimatice; b) *Scleros / sclerous* – sclerenchim format din celule scurte, izodiametrice numite sclereide.

Sclerită / *Scleritis*. (*sclero-* + *-ită*) Inflamaţie a scleroticii.

Scleroconjunctival / *Scleroconjunctival*. (*sclero-* + lat. *conjunctivus, -a, -um* = care uneşte, care leagă, de la *conjungo, -ere* = a lega împreună, din *cum* = cu + *jungo, -ere* = a înjunghia) Care aparţine de sclerotică şi de conjunctivă.

Sclerodermie / *Sclerodermia*. (*sclero-* gr. *derma, -atos* = piele) Uscare şi îngroşare a pielii, urmată de atrofie. Considerată o boală a colagenului de unii şi o disendocrinie de alţi specialişti.

Scleroglucan / *Scleroglucan*. Este un polizaharid (homopolizaharid neutru) extracelular produs industrial prin fermentaţie cu fungi filamentoşi: *Sclerotium glucanicum*, *S. rolfsii* şi alte specii, format în principal din lanţuri de (1→3) unităţi legate de β-D-glucopiranozil. Aceasta are o singură unitate legată β-D-glucopiranozil (1→6). Gelifică în apă, formând o structură de helix triplu; se utilizează ca viscozifiant şi formator de gel pentru colire.

Scleros / *Sclerous*. (*sclero-*) Care este dur, îngroşat, din cauza unui proces de scleroză.

Sclerot / *Sclerotium*. (*sclero-*) Formaţiune de rezistenţă dură, compactă, la unele ascomicete, alcătuită la exterior dintr-un paraplectenchim foarte compact, iar în interior dintr-un prozoplectenchim rezultat din împletirea laxă a hifelor miceliene. Scleroţii se formează în locul boabelor de secară din spicele atacate de cornul secarei (*Claviceps purpurea*). Scleroţii sau ergoţii de cornul secarei (*Secale cornutum*) conţin alcaloizi derivaţi de acid lizergic, cu acţiune vasoconstrictoare şi uterotonică.

Scleroterapie / *Sclerotherapy*. (*sclero-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Metodă de tratament, pentru varicele membrelor inferioare, care constă în injectarea i.v. a unor substanţe, cu scopul de a scleroza venele varicoase şi de a produce ţesut fibros.

Sclerotesta / *Sclerotesta*. (*sclero-* + lat. *testa, -ae* = cochilie) Stratul puternic lignificat al testei seminale.

Sclerotică / *Sclera, Sclerotic coat*. N.A. *sclera*. (*sclero-*) Învelişul extern rigid al ochiului de la vertebrate. În partea anterioară a ochiului, sclerotica este modificată, formând corneea. Membrană (tunică) externă care înveleşte globul ocular; este solidă, albă, opacă, fibroasă şi rezistentă. Ea acoperă 4/5 din globul posterior (coroida şi retina).

Sclerozant / *Sclerosant agent*. (gr. *sklerosis* = întărire) Substanţă care provoacă o scleroză, se utilizează în principal pentru a face să dispară varicele.

Scleroză / *Sclerosis*. (*sclero-* + *-oză*) Îngroşare şi întărire a ţesutului conjunctiv, în particular a arterelor, produse patologic sau prin îmbătrânire.

Scleroză în plăci / *Multiple sclerosis*. Maladie gravă, inflamatorie cronică autoimună a SNC, caracterizată prin întărirea unor părţi ale sistemului nervos (creier şi măduva spinării) prin formare de plăgi de scleroză, evoluând cu pusee de destrucţie a mielinei.

Scoarţă / *Cortex, Bark*. N.A. *cortex*. Sin. *Parenchim cortical*. (lat. *scortum, -i* = piele, blană, lat *scorteus, -a, -um* = de piele) **1.** Sin. *Cortex* (v.). **2.** În botanică, ţesut extern, dur, care acoperă tulpina plantelor. Zona anatomică a rădăcinii şi tulpinii, generată de periblem şi delimitată de rizodermă, respectiv epidermă la exterior şi periciclu la interior. Acest termen poate fi folosit în sens mai restrâns pentru a denumi periderma şi celelalte ţesuturi separate de activitatea cambiului lemnos. Conţine ţesuturi vii şi moarte localizate la exterior faţă de xilem, inclusiv floemul şi periderma. La unele specii, de exemplu la mesteacăn, există un cambiu lemnos persistent, dar la alte specii, în tulpinile mai bătrâne devine activ un cambiu lemnos secundar situat dedesubtul peridermei şi, odată la câţiva ani, se vor forma alte straturi de peridermă. Rezultatul este un ţesut compus, numit ritidom, alcătuit din lemn, scoarţă moartă şi celule floemice moarte.

Scoarţă cerebeloasă / *Cerebellar cortex*. N.A. *cortex cerebelli*. Sin. *Cortex cerebelos* (v.).

Scoarţă cerebrală / *Cerebral cortex*. N.A. *cortex cerebri*. Sin. *Cortex cerebral* (v.).

Scolex / *Scolex*. (gr. *skolex* = vierme) Extremitatea anterioară a corpului viermilor din ordinul *Cestoda*, organul cu care tenia se fixează pe mucoasa intestinală, corespunde capului parazitului şi este prevăzut cu ventuze.

Scolio- / *Scolio-*. (gr. *skolios* = strâmb) Element de compunere care introduce în termeni referirea la strâmb.

Scolioză / *Scoliosis*. (*scolio-* + *-oză*) Deviere laterală a coloanei vertebrale, faţă de linia verticală, normală.

Scopolamină / *Scopolamine*. Sin. *Hiosciamină*. (Johan Antoni Scopoli, 1723-1788, medic italian + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, din Libia + *-ină*) Formula $C_{17}H_{21}NO_4$. Alcaloid cu nucleu tropanic, din planta *Hyosciamus niger*, dar prezent şi în alte specii de *Solanaceae*. Are proprietăţi anticolinergice, sedativ psihomotor, antivomitiv în răul de mişcare, midiatric, antiparkinsonian.

Scopuri ilegale / *Illegal purposes*. V. *Abuz al unui produs medicamentos pentru scopuri ilegale*.

Scor antioxidant al alimentelor / *Food antioxydant score*. Capacitatea antioxidantă a alimentelor. Cu cât aceasta este mai mare, cu atât alimentul este mai sanogen.

Scorbut / *Scurvy, Scorbutus*. Sin. *Avitaminoză C*. (gr. *skorbut*, lat. medievală *scorbutus, -i* = scorbut şi suedeză *skyrbjugr*, de la *skyyr* = lapte prins + *bjugar* = edem; datorită edemelor ce apăreau la marinarii ce consumau cantităţi mari de lapte prins şi olandeză *scheurbuik*) Boală datorată carenţei în vitamina C (alimentaţie fără fructe şi legume proaspete, bazată pe produse conservate). Deficienţa vitaminei antrenează o insuficientă hidroxilare a colagenului şi, secundar, leziuni cutanate, anemie, fragilitate vasculară şi căderea dinţilor. Se caracterizează prin leziuni ale gingiilor, hemoragii, anemie, tulburări digestive, astenie, dureri articulare, depresie şi predispunere la infecţii. Multe specii de mamifere au capacitatea de a sintetiza acidul ascorbic din glucoză; D-glucoză → D-glucuronolactonă → L-gluconolactonă → L-acid ascorbic. Omul şi alte primate nu mai pot converti L-gluconolactona în L-acid ascorbic, deoarece au pierdut gena necesară.

Scorpioid / *Scorpioid*. (gr. *skorpios* = scorpion + gr. *eidos* = formă) Organ vegetal curbat în formă de coadă de scorpion (de exemplu, cima scorpioidă – inflorescenţă la care bracteile şi ramurile sunt dispuse în planuri diferite, la *Boraginaceae*).

Scoto- / *Scoto-*. (gr. *skotos* = întuneric, obscuritate) Element de compunere care introduce în termeni referirea la întuneric, obscur.

Scotofilie / *Scotophilia*. Sin. *Nictofilie*. (*scoto-* + gr. *philein* = a iubi) Preferinţă pentru noapte, întuneric.

Scotofobie / *Scotophobia*. (*scoto-* + gr. *phobos* = frică) Teama iraţională de întuneric.

Scotofobină / *Scotophobin*. (*scoto-* + gr. *phobos* = frică + *-ină*) Peptid format din 15 aminoacizi izolat din ţesutul cerebral de la şoareci şi şobolani, condiţionaţi de frica de întuneric. Injectată la rozătoare normale induce scotofobia.

Scotom / *Scotoma*. (gr. *skotos* = întuneric, obscuritate) Orbire totală sau parţială pentru o suprafaţă din câmpul vizual.

Scotomizare / *Scotomization*. (gr. *skotome*, de la *skotos* = întuneric, obscuritate) În psihologie şi psihopatologie, termenul desemnează ştergerea selectivă şi inconştientă din memorie a faptelor dezagreabile şi, în general, a oricăror situaţii, în conflict cu ego-ul propriu.

Screening / *Screening*. (engl. *screening* = cernere, triere) Sensul mai larg în l. română este de selectare, depistare. În farmacologie are drept scop găsirea de noi substanţe chimice cu anumite proprietăţi farmacodinamice.

Screening populaţional / *Populational screening*. (engl. *to screen* = a alege, a cerne) Identificarea unei boli sau a unui defect nerecunoscut clinic, prin aplicarea unor teste rapide, uşor de realizat, neinvazive, ieftine, cu acurateţe ridicată, în scopul sortării persoanelor aparent sănătoase care probabil au boala de cele care probabil nu o au.

Scrot / *Scrotum*. N.A. *scrotum*. (lat. *scrotum*, *-i* = scrot) Învelişul cutanat al burselor, extensibil, cu pliuri, hiperpigmentat.

Scualen / *Squalen*. (fr. *squale* = specie de rechini cu spini) Hidrocarbură terpenică, aciclică, cu 30 de atomi de C, bioprecursor al steroizilor. A fost descoperit în uleiul din ficatul de rechin, de unde şi denumirea sa.

Scuam-, Scuamo- / *Squoam-*, *Squoamo-*. (lat. *squama*, *-ae* = solz, scuamă, crustă) Termeni folosiţi ca rădăcină, ce introduc în cuvinte referirea la crustă, solz, scuamă.

Scuamă / *Squama*. (*scuam-*) **1.** Frunză rudimentară în formă de solz, de regulă brună, galben-deschis-maroniu, care protejează diferite organe vegetative subterane (rizomi, bulbi, stoloni – ex.: bulbii de la *Liliaceae*) sau supraterane (tulpinile plantelor parazite, antodiile de la *Asteraceae*). **2.** La animale, lamelă de epidermă care se detaşează foarte uşor de pe piele, de unde expresia: pielea se descuamează.

Scuamos / *Squamous*. (lat. *squamosus*, *-a*, *-um* = acoperit de solzi, de la *squama*, *-ae* = solz) Care prezintă, este acoperit cu solzi sau scuame.

Scu-PA / *Scu-PA* Abr. pentru engl. *Single chain urinary type Plasminogen Activator*. V. *Urokinază*.

Seb-, Sebo- / *Seb-*, *Sebo-*. (lat. *sebum*, *-i* = seu, grăsime) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sebum, seu, grăsime, în general la o materie grasă.

Sebacee (glandă) / *Sebaceous gland*. (lat. *sebaceous*, *-a*, *-um* = de seu) Glandă situată la baza firului de păr, care secretă sebumul, substanţă lubrifiantă şi emolientă pentru piele şi pentru firul de păr.

Sebaceu / *Sebaceous*. (lat. *sebaceus*, *-a*, *-um* = de seu, din *sebum*, *-i* = seu) Care aparţine sau secretă sebum, ex.: glandă sebacee.

Seboree / *Seborrh(o)ea*. Sin. *Cutis unctuosa*. (*sebo-* + gr. *rhoia* = curgere) Flux sebaceu exagerat, apare frecvent la pubertate, însoţit de dilataţia porilor pielii şi tendinţa de hiperkeratoză epidermică şi foliculară.

Sebum / *Sebum*. (*seb-*) Materie grasă secretată de glandele sebacee ale pielii, cu rol lubrifiant. Face pielea impermeabilă la apă şi-i menţine supleţea şi umiditatea.

Sechelă / *Sequela*. (lat. *sequela*, *-ae* = consecinţă, de la *sequor*, *secutus sum*, *sequi* = a urma, a însoţi) Manifestare durabilă funcţională sau organică care persistă după vindecarea unei boli sau a unui traumatism.

Sechestrant / *Sequestrant agent*. Sin. *Agent de chelatare*, *Chelatant* (v.). (lat. *sequestrum*, *-i* = păstrare) **1.** Agent complexant al urmelor de metale grele, ce catalizează procesele de oxidare, ex.: EDTA. **2.** În medicina dentară, agent cu efect stimulent asupra circulaţiei sangvine gingivale şi desensibilizant al coletului dentar.

Secozomi / *Secosomes*. (contracţia engl. *Surfactant-Ethanol-Cholesterol* + gr. *soma* = corpuscul) Un nou tip de vezicule lipozomale formate din lipide cationice (DOTAP), care utilizează proprietăţile de promotori pentru penetraţia prin piele a surfactantului.

Secret-, Secreto- / *Secret-*, *Secreto-*. (lat. *secretus*, *-a*, *-um* = îndepărtat, de la *secerno*, *-ere* = a îndepărta, a separa) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la separare.

Secret / *Secret*. (*secret-*) Tăinuire a unor lucruri, fapte etc.

Secret profesional / *Professional secret*. Obligaţia pesoanelor care exercită anumite profesii (medic, farmacist etc.) de a nu releva niciodată, nici chiar justiţiei, fapte pe care le-au cunoscut cu ocazia manifestării profesiunii (cuprinsă în jurământul lui Hipocrate şi alte coduri sau reglementări deontologice).

Secretagog / *Secretagogue*. (lat. *secreta*, *-ae* = materii secretate + gr. *agogos* = a aduce) Agent, substanţă care provoacă sau creşte secreţia unei glande.

Secretină / *Secretin*. (*secret-* + *-ină*) Hormon polipeptidic secretat de porţiunea anterioară a intestinului subţire (duodenul şi jejunul) ca reacţie la prezenţa acidului clorhidric provenit din stomac. Declanşează secreţia de suc pancreatic alcalin şi stimulează producţia de bilă în ficat. Este constituit din 27 de aminoacizi secretat de celulele S din mucoasa duodenală, ca precursor. A fost izolată, în 1902, de Bayliss şi Starling şi se află istoric la originea conceptului de hormon. Stimulează secreţia şi sinteza enzimelor pancreasului exocrin, secreţia de insulină şi acţionează sinergic cu pancreozimina.

Secretolitice / *Secretolytic*. (*secret-* + gr. *lytikos* = care distruge, din *lyein* = a distruge) Grup de medicamente care acţionează direct asupra secreţiilor bronşice pe care le fluidifică, corectând proprietăţile reologice ale acestor secreţii.

Secretomotor / *Secretomotor*. (*secret-* + lat. *motor*, *-oris* = cel care pune în mişcare, de la *moveo*, *-ere* = a mişca) Nervi sau fibre care excită sau stimulează secreţia.

Secretor / *Secretory*, *Secretor*. (*secret-*) Care produce sau provoacă o secreţie.

Secreţie / *Secretion*. (*secret-*) **1.** Funcţie caracteristică unor celule specializate ale organismelor vii, de a produce şi a elimina unele substanţe specifice în mediul extern (substanţele secretate sunt numite şi ele secreţii). Celulele secretoare sunt adesea specializate şi dispuse în grupuri, formând ţesuturi sau glande. La animale şi la om, substanţele produse pot fi eliberate direct în sânge (secreţie endocrină – glandele endocrine) sau prin intermediul unui canal (secreţie exocrină – glande exocrine). Secreţiile pot fi clasificate şi după modul de eliminare. *Secreţia merocrină* (*eocrină*) are loc fără ca celulele secretore să prezinte vreo modificare permanentă; *secreţia apocrină* – celulele eliberează vezicule secretorii, încorporând şi părţi din membrana celulară; *secreţia holocrină* implică distrugerea întregii celule prin eliminarea veziculelor secretorii acumulate. **2.** Proces prin care o substanţă este pompată în afara celulei împotriva gradientului de concentraţie. Secreţia are un rol important în modificarea urinei în timpul trecerii acesteia prin nefroni. **3.** Produsul secreţiei: lichid sau solid al activităţii celulare sau al glandelor, ex.: s.biliară, lacrimală, gastrică, salivară, lactată, intestinală, pancreatică, tiroidiană, renală, urinară, hipofizară, sudorală.

Secreţie autocrină / *Autocrine secretion*. Secreţie a căror produşi de sinteză sunt secretaţi în mediul extracelular şi acţionează chiar asupra celulelor care i-au sintetizat.

Secreţie endocrină / *Endocrine secretion*. Secreţie produsă de celulele glandulare, ai căror produşi pătrund în circulaţia sangvină şi acţionează asupra unor celule la distanţă de cele de sinteză.

Secreţie internă / *Internal secretion*. Eliberarea în sânge („mediul intern") a unor substanţe produse de glandele endocrine (endocrinie) pentru nevoile organismului, după Claude Bernard. În prezent, se înţelege nu numai o eliberare în sânge (hemocrinie), ci şi în sistemul nervos (neurocrinie), mai precis în LCR (hidroencefalocrinie). Există şi hormoni aglandulari, prehormoni şi pseudohormoni. V. *Sistem APUD*.

Secreţie paracrină / *Paracrine secretion*. Secreţie ai cărei produşi de sinteză sunt secretaţi în mediul extracelular, acţionând asupra unor celule vecine celor care îi sintetizează.

Sect- / *Sect-*. (lat. *sectus*, *-a*, *-um* = tăiat, din *secto*, *-are* = a tăia) Element de compunere care introduce în termeni referirea la tăiere, secţionare.

Sectat / *Divided*. (*sect-*) Lamina frunzei prevăzută cu incizii mari care ating nervura mediană la frunzele cu nervaţie penată sau merg până la baza limbului la frunzele cu nervaţie palmată. Frunzele sectate pot fi de tip penat-sectat (*Valeriana officinalis*) sau de tip palmat-sectat (*Helleborus purpurascens*). V. aceşti termeni.

Sector / *Sector*. (*sect-*) **1.** Arie, zonă sau parte a unui organ. **2.** Spaţiu (de producţie) din industria farmaceutică, laborator sau farmacie.

Secţiune / *Section*. (lat. *sectio*, *-onis* = tăiere, din *secto*, *-are* = a tăia) **1.** Sin. *Incizie* (v.). **2.** Tăierea unui ţesut cu bisturiul. **3.** Fragment de ţesut (animal, vegetal) obţinut cu microtomul, tăietură foarte fină efectuată într-un organ vegetativ sau reproducător în vederea analizării sale la microscop.

Secundar / *Secundary*. (lat. *secundarius*, *-a*, *-um* = secundar, de la *secundus*, *-a*, *-um* = a doilea) **1.** Atom de carbon legat de alţi doi atomi de carbon, în interiorul unei molecule organice. **2.** Alcool secundar al cărui OH este legat la un atom de carbon secundar. **3.** Amină secundară – amină al cărei azot poartă două catene de hidrocarburi. **4.** În farmacologie, efectul nedorit al unui medicament sau tratament, care nu este cel căutat.

Securitate industrială / *Industrial security*. Termen care se referă la protecţia contra intruziunii unor persoane, în scop de furt al produselor. Se asigură prin sisteme speciale, la fel şi securitatea la incendiu, care se asigură prin instalaţii pentru extinctoare, antiexplozive (antiex).

Secusă / *Muscle contraction*. (lat. *succussus*, *-a*, *-um* = scuturat, din *succutio*, *-ere* = a zgudui, a arunca) Contracţie musculară provocată de administrarea unui stimul electric unic.

Secvenţare / *Sequencing*. Determinarea ordinii lineare a constituenţilor unei macromolecule. S. ozelor într-un poliozid, S. nucleotidelor dintr-un acid nucleic.

Secvenţarea genomului / *Genome sequence*. (lat. *sequi* = a urma + gr. *genos* = neam, generaţie, urmaş) Determinarea precisă a ordinii fiecărui nucleotid din moleculele de ADN care alcătuiesc genele organismului.

Secvenţă / *Sequence*. (*sequens*, *-ntis* = următor) **1.** Conexiunea unei serii de evenimente, obiecte, reacţii. **2.** Modalitate de a înlănţui constituenţii unui polimer sau biopolimer; de ex.: aminoacizii unei proteine sau aminozidele unui acid nucleic.

Sedare / *Sedation*. (lat. *sedatio*, *-onis* = liniştire, de la *sedo*, *-are* = a linişti) Atenuarea sau dispariţia simptomelor, după administrarea unui sedativ.

Sedativ / *Sedative*. (lat. *sedatus*, *-a*, *-um* = liniştit, din *sedo*, *-ere* = a linişti) Acţiunea unui medicament de a calma sau de a modera activitatea funcţională exagerată a unui organ, durerea sau excitaţia, tensiunea nervoasă. Se folosesc tranchilizantele şi hipnoticele în doze mici (barbiturice, bromuri şi benzodiazepine). Produc un somn asemănător celui fiziologic.

Sediment- / *Sediment-*. (lat. *sedimentum*, *-i* = afundare, lăsare în jos, din *sedeo*, *-ere* = a se lăsa, a coborî) Element de compunere care introduce în termeni referirea la depunere, sedimentare.

Sediment / *Sediment*. (*sediment-*) **1.** Rezultatul sedimentării; material insolubil care se află într-un lichid şi care se depune la baza recipientului. **2.** În cazul lichidelor biologice, termenul este folosit îndeosebi pentru urină şi pentru sânge.

Sedimentare / *Sedimentation*. (*sediment-*) **1.** Fenomen fizic de separare a particulelor solide dintr-un sistem dispers fluid, sub acţiunea diferenţială a gravitaţiei, asupra fazelor cu greutăţi specifice diferite, dependent de mărimea, forma şi densitatea particulelor. Dacă densitatea specifică a fazei disperse este mai mare decât a mediului de dispersie (faza dispersantă), particulele dispersate *sedimentează* la baza recipientului şi invers, ele se ridică la suprafaţa lichidului, *fenomen de flotare*. **2.** Viteza de sedimentare a globulelor roşii ale sângelui (VSH) este crescută în unele boli. Pentru reducerea timpului de sedimentare în cazul lichidelor biologice se folosesc maşini centrifuge, care supun sistemele disperse la o acceleraţie mai mare decât cea gravitaţională.

Sedimentare frânată / *Braking sedimentation*. Fenomen de interacţiune şi de depunere a particulelor unui sistem eterogen dispers (suspensie) sub influenţa gravităţii. Sedimentarea poate fi interpretată ca fiind o mişcare a fazei lichide, externe, printr-un strat poros, constituit din faza internă solidă.

Sedimentare împiedicată a suspensiei / *Hindered setting suspension*, *Hindered sedimentation*. Fenomen fizic ce are loc în sistemele disperse concentrate, în care o cădere liberă a particulelor solide este imposibilă. Particulele suspendate pot avea diferite dimensiuni, nu sunt sferice, ceea ce face posibilă ciocnirea lor şi exercitarea unor forţe de atracţie London – Van der Waals, astfel încât sedimentarea individuală va fi înlocuită cu o sedimentare împiedicată, „en bloc” a unor grupe de particule. S.L. Davie în 1977 a definit aceasta ca: „Un proces de sedimentare în care o suspensie limpede” (supernatantul de la interfaţă, format anterior) este delimitată de faza solidă, ce „sedimentează cu o viteză liniară, într-o perioadă de timp”.

Sedimentare liberă / *Free sedimentation*. Fenomen de cădere liberă a particulelor solide dintr-un sistem dispers solid-lichid (suspensie), sub influenţa gravitaţiei, în care particulele nu interferează unele cu altele.

Sedimentarea emulsiilor / *Emulsion sedimentation*. Fenomen invers cremării, produs într-o emulsie, care se manifestă în cazul emulsiilor de tipul H/L şi constă în separarea în două emulsii, prin deplasarea în jos a particulelor fazei interne datorat diferenţelor de densitate: dacă faza internă are densitate mai mare decât faza externă, continuă, viteza de sedimentare este pozitivă şi are loc o *separare descendentă*, numită fenomen de sedimentare.

Sefenectomie / *Stripping*, *Sophenectomy*. Sin. *Stripping*. Rezecţie parţială sau totală a venelor superficiale ale gambei (venei visofene). Constituie o posibilitate de tratament al varicelor.

Segetal / *Segetal*. (lat. *sagita*, *-ae* = săgeată) Buruieni care cresc prin culturi, răspândite de animale şi de om odată cu plantele cultivate.

Segment- / *Segment-* (lat. *segmentum*, *-i* = bucată, parte tăiată, segment, din *seco*, *-are* = a tăia) Element de compunere care introduce în termeni referirea la parte.

Segment / *Segment*. (*segment-*) Fragment, parte dintr-un organism, organ sau celulă.

Segment de piaţă / *Market segment*. Categorie, grup de consumatori care reacţionează în mod asemănător la anumiţi stimuli de marketing.

Segmentare / *Segmentation*. **1.** Prima fază a diviziunii oului, în urma mitozelor repetate. **2.** Divizare.

Segmentat / *Segmentation*. (*segment-*) **1.** Organ vegetal sau animal divizat în două sau în mai multe părţi. **2.** Zigot divizat în două sau în mai multe celule.

Segregare / *Segregation*. (lat. *segregatio*, *-onis* = separare, de la *segrego*, *-are* = a separa, din *se* = fără + *grex*, *gregis* = mulţime, grămadă) **1.** Separarea diferitelor elemente ale unei populaţii. **2.** Segregare mendeliană. **3.** Separarea şi migrarea cromozomilor homologi în meioză, implicit, separarea şi migrarea la gameţi diferiţi a celor doi membri ai oricărei perechi de alele. În acest fel se disociază caracterele materne şi paterne. Este prima lege a lui Mendel, legea segregării genelor. Segregarea este posibilă deoarece meioza asigură fiecărui gamet un singur cromozom din fiecare pereche.

Segregare mendeliană / *Mendelian segregation*. (Gregor Johan Mendel, 1822-1884, călugăr şi botanist austriac) **1.** Proces prin care indivizii moştenesc şi transmit descendenţilor una din cele două alele prezente pe cromozomii omologi. **2.** Separarea cromozomilor omologi şi a genelor pe care le poartă, în anafaza primei diviziuni reducţionale (meioză).

Select- / *Select-*. (lat. *selectus*, *-a*, *-um* = select, ales, de la *seligero*, *-ere* = a alege) Element de compunere care introduce în termeni referirea la alegere, selectare.

Selectine / *Selectins*. (*select-* + *-ină*) Glicoproteine de suprafaţă calciu-dependente cu rol esenţial în adeziunea celulă-celulă şi celulă-matrice extracelulară. Fac parte din antigenii claselor de diferenţiere. Au rol în aderarea leucocitelor la endoteliul vascular.

Selectivitate / *Selectivity*. (*select-*) **1.** Starea sau calitatea de a fi selectiv. **2.** Gradul în care un receptor va reproduce semnalele unui transmiţător şi va respinge alte semnale, de la alte emiţătoare. **3.** Abilitatea metodei analitice de a diferenţia şi a cuantifica analitul în prezenţa altor componenţi din probă. Pentru selectivitate, analiza probelor blank de matrice biologică (plasmă, urină sau altele), ar trebui obţinute din cel puţin 6 surse. Fiecare probă blank trebuie testată pentru interferenţe, iar selectivitatea trebuie asigurată la limita minimă a cuantificării (*lower limit of quantification* – LLOQ). Substanţele care interferează în matricea biologică sunt: componenţi ai acesteia, metaboliţi, produşi de descompunere, iar în studiul în lucru: medicaţie concomitentă şi alţi xenobiotici exogeni. Dacă metoda este prevăzută să cuantifice mai mult de un analit, fiecare analit trebuie testat pentru a asigura că nu sunt interferenţe.

Selector / *Selector*. (lat. *selector*, *-oris* = alegător, de la *seligo*, *-ere* = a selecta, a alege) Mecanism prin care organismul alege doar anumite semnale din ambianţă. La om, capacitatea totală a canalelor senzoriale este de 10^9 biţi / s, iar de prelucrare conştientă, de doar 10^2 biţi / s.

Selecţie / *Selection*. (lat *selectio*, *-onis* = alegere, de a *seligo*, *-ere* = a alege) **1.** Alegerea unor indivizi ai unei populaţii pe baza unor criterii. În cazul promovării, selecţia este pozitivă şi negativă, cu eliminare. În natură are loc o selecţie naturală. **2.** Proces prin care unul sau mai mulţi factori acţionează asupra unei populaţii, determinând o mortalitate diferenţiată şi favorizând transmiterea unor anumite caractere generaţiilor următoare. Ea reprezintă factorul fundamental al evoluţiei organismelor.

Selecţie naturală / *Natural selection*. Este bazată pe lupta pentru existenţă în condiţiile de viaţă libere şi reprezintă principiul fundamental al darwinismului.

Seleniu / *Selenium* (gr. *selene* = luna; nume date de Berzelius) Elementul chimic cu număr atomic 34 şi masă atomică 78,96, simbol Se. Este bi-, tetra- şi hexavalent. Se prezintă în mai multe stări alotopice: roşu, monoclinic, cenuşiu, hexagonal, amorf, de culoare brună-neagră. S. cenuşiu este numit şi „metalic" şi este utilizat la fabricarea celulelor fotoelectrice. În organism intră în compoziţia enzimei deiodinaza, care catalizează formarea triiodtironinei (T_3), din tiroxină (T_4) în glanda tiroidă. Sărurile sale (SeS) se utilizează în dermatologie ca antifungice, în micozele scalpului şi împotriva mătreţii, ca şampon.

Self / *Self*. Sin. *Propriu*. (engl. *self* = pe sine) Totalitatea determinanţilor antigenici (antigeni ai complexului major de histocompatibilitate, antigeni ai sistemului imunitar, grupe sangvine) pe care îl are un subiect. Sistemul imunitar nu reacţionează împotriva selfului decât în cazul bolilor autoimune.

SEM / *SEM*. Abr. de la engl. *Scanning Electron Microscopy* = Explorare cu microscopul electronic. Sin. *Microscopie electronică de baleiaj*. V. *Microscopie de explorare electronică*.

Semantică / *Semantics*. (gr. *semantikos*, *semantike* = care indică, care semnifică, din *semainen* = a semnifica şi *sema*, *-atos* = semn) **1.** Ştiinţa semnificaţiei cuvintelor şi al variaţiilor istorice ale sensurilor cuvintelor, a regulilor de utilizare, relaţiile dintre limbaj şi semnificaţie.

Semeio-, Semio-, -semie / *Semeio-*, *Semio-*, *-semie*. (gr. *semeion* = marcă distinctivă şi *sema*, *-atos* = semn) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la semn, marcă.

Semeiologie / *Semeiology*, *Symptopatology*, *Sings and Symptoms*. Sin. *Semiologie*, *Semiotică*. (*semeio-* + gr. *logos* = ştiinţă) Studiul simptomelor şi semnelor caracteristice ale bolilor şi sindroamelor, ale procedeelor de evidenţiere a lor şi interpretarea lor în raport cu rezultatele investigaţiilor paraclinice.

Semi- / *Semi-*, *Hemi-*. (lat. *semis*, *semistis* = pe jumătate) Prefix care introduce în termeni sensul de jumătate.

Semiacetali / *Semi-acetals*. Derivaţi monoalcoolaţi ai ozelor.

Semicircular / *Semicircular*. (*semi-* + lat. *circulus*, *-i* = cerc) Organ vegetal de forma unui semicerc.

Semicoloizi / *Hemicoloids*. V. *Coloid micelar*.

Semiconductori / *Semiconductors*. (*semi-* + *conductor*, *-oris* = conducător, din lat. *conduco*, *-ere* = a conduce) Grupă de substanţe clasate între izolanţi şi metale, a căror conductibilitate, la temperatura ordinară, este mult mai mică decât cea a metalelor şi a izolanţilor (dielectricilor), uneori neglijabilă şi care poate suferi creşteri mari sub acţiunea unor factori externi, ca lumina, căldura, corpuri electrice şi magnetice, emisia radioactivă. Ex.: sulfuri, oxizi, nitruri sau selenuri metalice, cristale de seleniu, siliciu, germaniu. Se utilizează ca redresori de curent alternativ, detectori sau amplificatori, generatori de curent electric etc.

Semiletal / *Semilethal*. (*semi-* + lat. *letalis*, *-e* = mortal) Factorul genă letal care determină moartea a 50% dintre purtători.

Semin- / *Semin-*. (lat. *semen*, *-inis* = sământă şi *seminium*, *-ii* = sământă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sământă.

Seminal / *Seminal*. Sin. *Spermatic*. (lat. *seminalis*, *-e* = de sământă, din *semen*, *-inis* = sământă şi *seminium*, *-ii* = sământă) Termenul se referă la spermă.

Seminifer / *Seminiferous* (*semen-* + gr. *pherein* = a purta, lat. *ferro*, *-ere* = a duce) **1.** Organ producător şi purtător de seminţe. **2.** Referire la o structură care transportă sperma, ex.: canalicule s.

Semiologie / *Semeiology*. V. *Semeiologie*.

Semiparazit / *Semiparasite*. (*semi-* + gr. *parasitos* = parazit) Plantă parţial parazită care absoarbe apă şi săruri minerale de la planta gazdă şi într-o proporţie mică şi substanţe eleborate, deoarece, în cea mai mare parte, şi le sintetizează singură prin fotosinteză (ex.: *Viscum album*).

Semipermeabil / *Semipermeable*. (*semi-* + lat. *permeo*, *-are* = a trece) Membrane care permit trecerea prin ele a substanţelor dizolvate cu moleculă mică.

Semipermeabilitate / *Hemipermeability*. (*semi-* + lat. *permeo*, *-ere* = a traversa) Proces de difuzie selectivă printr-o membrană. V. *Membrane semipermeabile*.

Semireacţie / *Semireaction*. Orice reacţie redox care poate fi împărţită în două semireacţii, una implicând procesul de oxidare, iar cealaltă procesul de reducere.

Semisinteză / *Semisynthesis*. (*semi-* + gr. *synthesis* = acţiunea de a pune laolaltă, de la *syn* = împreună + gr. *thesis* = punere şi *tithenai* = a pune, a plasa) Transformarea unei molecule de origine naturală pentru a obţine un nou compus chimic.

Semi-viaţă / *Half-life*. Sin. *Timp de înjumătăţire* (v.). (*semi-* + lat. *vita*, *-ae* = viaţă)

Semn / *Sign*. (lat. *signum*, *-i* = semn) **1.** Orice manifestare a unei boli, pe care medicul (sau un alt observator) o poate constata obiectiv şi care ajută la definirea şi la recunoaşterea bolii, sau orice fenomen pe care observatorul îl poate provoca intenţionat în scopuri diagnostice, spre deosebire de *simptom*, care este resimţit subiectiv de pacient. **2.** Urmă, cicatrice rămasă pe piele după o boală sau rănire. **3.** Semn distinctiv, emblemă, care semnalează un comerţ (marca fabricii). **4.** Crucea verde sau cupa cu şarpele, semnul obişnuit pentru farmacie. V. şi *Marcă*.

Semn de marcă / *Mark sign*. Parte a mărcii prezentată sub formă de simboluri, desene, culori, formate distincte ale literelor. Se mai numeşte „logo" – este un simbol unicat sau un nume de marcă scris cu un format deosebit al literelor.

Semnal / *Signal*. Informaţiile care provin din una sau din mai multe surse, incluzând observaţii şi experimente, care sugerează o nouă asociere de cauzalitate potenţială sau un nou aspect al unei asocieri cunoscute între o anumită intervenţie, un eveniment sau o serie de evenimente conexe, fie adverse sau benefice, şi care sunt analizate din punct de vedere al probabilităţii suficiente pentru a justifica şi a susţine acţiunea de verificare. În scopul monitorizării bazei de date EudraVigilance, vor fi luate în considerare doar semnale referitoare la o reacţie adversă. V. şi *Semnal în curs*, *Semnal închis*, *Semnal nou identificat*, *Semnal validat*, *Reacţie adversă*.

Semnal în curs / *Ongoing signal*. În rapoartele periodice de evaluare beneficiu-risc, un semnal care rămâne sub evaluare la momentul Datei de blocare a datelor (*Data Lock Point* – DLP). Această definiţie este de asemenea aplicabilă rapoartelor periodice actualizate privind siguranţa (RPAS) (*Periodic Safety Updated Report* – PSUR). V. şi *Semnal*, *Data de blocare a datelor*.

Semnal închis / *Closed signal*. În rapoarte periodice de evaluare beneficiu-risc, un semnal pentru care o evaluare a fost finalizată în cursul intervalului de raportare. Această definiţie este, de asemenea, aplicabilă rapoartelor periodice actualizate privind siguranţa. V. şi *Semnal*.

Semnal mediat / *Mediated signal*. Îmbunătăţirea unui semnal prin medierea determinărilor succesive. Semnalul creşte proporţional cu numărul de determinări, iar zgomotul creşte proporţional cu rădăcina pătrată a numărului de determinări. Astfel, raportul semnal-zgomot se îmbunătăţeşte proporţional cu rădăcina pătrată a numărului de determinări.

Semnal nou identificat / *Newly identified signal*. În rapoartele periodice de evaluare beneficiu-risc, un semnal identificat pentru prima dată în intervalul de raportare, fapt care a determinat alte acţiuni sau evaluări. Această definiţie se poate aplica, de asemenea, unui semnal anterior oprit despre care sunt disponibile informaţii noi în intervalul de raportare şi care a determinat măsuri suplimentare sau de evaluare. Această definiţie este, de asemenea, aplicabilă rapoartelor periodice actualizate privind siguranţa. V. şi *Semnal*, *Semnal închis*.

Semnal validat / *Validated signal*. Un semnal în cazul în care procesul de validare a semnalului prin evaluarea datelor justificative a verificat dacă documentaţia disponibilă conţine suficiente elemente de probă capabile să demonstreze existenţa unei noi asocieri, posibil de cauzalitate, sau un nou aspect al unei asocieri cunoscute, şi, prin urmare, justifică o analiză suplimentară a semnalului. V. şi *Semnal*.

Semnătură / *Signature*. (lat. *signum*, *-i* = semn) **1.** Parte a reţetei unde medicul aplică parafa şi semnează. **2.** Înregistrarea persoanei care a efectuat o anumită acţiune sau verificare. Această înregistrare poate fi cu iniţiale, semnătură întreagă scrisă de mână, sigiliu personal sau semnătură electronică autentificată şi sigură.

Semnificativ / *Significant*. (lat. *significativus*, *-a*, *-um* = semnificativ, din *significo*, *-are* = a face un semn şi *signum*, *-i* = semn) Termen utilizat în date statistice, care se referă la riscul de eroare sub 5%.

Semnificaţie clinică / *Clinical significance*. Concluzia că o intervenţie medicală, terapeutică are un efect practic asupra pacienţilor; o intervenţie găsită cu efect semnificativ statistic, poate să nu fie semnificativă clinic.

Semnificaţie statistică / *Statistical significance*. Concluzia unui test statistic, că o intervenţie are un efect real, bazat pe diferenţa observată între rezultatele din grupul tratat şi cele din grupul de control, grupuri suficient de mari ca diferenţele să nu fie datorate întâmplării. Semnificaţia statistică este necesară, dar nu suficientă în stabilirea semnificaţiei clinice.

Sempervirescent / *Evergreen*, *Sempervirent*. Sin. *Sempervirent*. (lat. *sempervirens* = permanent verde, sempervirescent, din lat. *semper* = întotdeauna + lat. *vireo*, *-ere* = a fi verde) Plante permanent verzi şi în timpul iernii. Frunzele cad succesiv după câţiva ani. De exemplu, la *Buxus sempervirens* după 2-4 ani, *Pinus sylvestris* după 2-5 ani, *Abies alba* după 2-8 ani, *Picea abies* după 2-12 ani.

Senesc- / *Senesc-*. (lat. *senescens*, participiul prezent de la *senesco*, *-ere* = a îmbătrâni; *senex*, *senis* = bătrân) Rădăcină care introduce în termeni referirea la îmbătrânire.

Senescenţă / *Senescence*. Sin. *Îmbătrânire*. (*senesc-*) Ansamblu de fenomene psihofiziologice care caracterizează îmbătrânirea: scăderea randamentului intelectual şi a capacităţii de adaptare, anxietate, misoneism. Modificările care au loc în organism între maturitate şi moarte. În mod caracteristic, se produce o deteriorare a funcţionării organismului, deoarece scade eficienţa celulelor în menţinerea şi înlocuirea componentelor celulare vitale. La animale, aceste modificări conduc la scăderea capacităţii fizice, la om apare adesea şi o reducere a capacităţii intelectuale. Nu toate părţile corpului îmbătrânesc în mod obligatoriu în acelaşi timp sau în acelaşi ritm. De exemplu, la arborii cu frunze căzătoare, desprinderea frunzelor senescente toamna este un proces fiziologic normal.

Senil- / *Senil-*. (gr. *senex*, *senis* = bătrân, adj. *senillis*, *-e* = bătrânesc). Element de compunere care introduce în termeni referirea la bătrân.

Senil / *Senile*. (*senil-*) Care este cauzat de senilitate, forma patologică a senescenţei.

Senilism / *Senilism*. Sin. *Gerontism*. (*senil-* + *-ism*) Îmbătrânire prematură care poate afecta adulţii, dar şi tinerii, mai ales prin modificări cutanate (riduri, zone atrofice şi caniţie).

Senilitate / *Senility*, *Anility*. (*senil-*) Starea patologică a senescenţei, în care domină aspectele negative deficitare, cu diminuarea facultăţilor fizice şi intelectuale, ca rezultat al îmbătrânirii.

Sensibil- / *Sensibil-*. (lat. *sensibilitas*, *-atis* = sensibilitate şi *sensibilis*, *-e* = care se poate percepe cu simţurile, de la *sentio*, *-ire* = a simţi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la simţ, senzaţie.

Sensibil / *Sensible*. (*sensibil-*) **1.** Persoană care are senzaţii. **2.** Care este perceptibil prin simţuri.

Sensibilitate / *Sensitivity*. (lat. *sensibilitus*, *-atis* = sensibilitate, din *sentio*, *-ire* = a simţi) **1.** Uşor de detectat, decelat. Limita de detecţie este cea mai mică cantitate decelabilă, cu instrumentul cel mai sensibil (limită minimă detectabilă). **2.** Proprietate a unui corp sau a unei substanţe de a se modifica sub influenţa factorilor interni sau externi (lumină, pH, temperatură, oxigen etc.). V. şi *Fotosensibil*, *Termosensibil*, *Termostabil*. **3.** Caracteristică de operare a unui test diagnostic care măsoară abilitatea testului de a detecta boala (sau condiţia) atunci când este real prezentă. **4.** Una dintre proprietăţile fundamentale ale tuturor organismelor vii, de a înregistra orice modificare bruscă sau excitaţie provenită din mediul extern sau intern şi de a reacţiona brusc (ex.: la stimulii tactili, luminoşi, chimici etc.) la organismele unicelulare, care sunt lipsite de sistem nervos, recepţionarea şi răspunsul la un anumit stimul au loc la nivel celular. Animalele pluricelulare au organe de simţ şi organe efectoare specializate în acest scop.

Sensibilitate de forfecare / *Scrisoring sensibility*. Raportul dintre deformaţia în funcţie de momentul t şi tensiunea de forfecare.

Sensibilizare / *Sensitization*. (*sensibil-*) **1.** Alterarea integrităţii membranei celulare ca urmare a reacţiei anticorpilor specifici cu antigenele de pe suprafaţa celulei. În prezenţa complementului, are loc liza celulei. **2.** Expunere iniţială la un antigen specific astfel încât o nouă expunere la acelaşi antigen declanşează un răspuns imun sever. **3.** Fenomen de creştere a sensibilităţii organismului faţă de o substanţă străină, medicament etc. **4.** Fenomen opus acţiunii de protecţie prin stabilizare sterică, este scăderea stabilităţii unui sol hidrofob. **5.** Expunerea la un alergen, al cărui rezultat este dezvoltarea unei hipersensibilităţi. **6.** Fixarea unui anticorp pe celule în scopul utilizării acestora pentru diferite teste imunologice.

Sentiment / *Sentiment*, *Feeling*, *Emotion*. (fr. *sentiment* = sentiment, din lat. *sentio*, *-ire* = a simţi) Stare afectivă complexă, combinaţie de elemente emotive şi imaginative stabilă.

Senzaţie / *Sensation*. (lat. *sensatio*, *-onis* = înţelegere, de la *sentio*, *-ire* = a simţi) Informaţie brută detectată de simţuri. Reflectarea însuşirilor izolate ale obiectelor şi ale fenomenelor lumii materiale care acţionează nemijlocit asupra organelor de simţ.

Senzitiv / *Sensitive*. (lat. medievală *sensitivus*, *-a*, *-um* = care simte, de la *sensus*, *-us* = simţire şi *sentio*, *-ire* = a simţi) Care este capabil să primească sau să răspundă la stimuli.

Senzor-, Senzori- / *Sensor-*, *Sensori-*. (lat. *sensorium*, *-ii* = organ de simţ, *senso*, *-orum* = sentimente, din *sentiro*, *-ire* = a simţi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la simţ.

Senzor / *Sensor*. Dispozitiv care poate detecta un analit (o substanţă de interes dintr-un mediu: matriţă) prin intermediul unui receptor, cuplat cu un traducător. Prin interacţiunea analit-receptor se produce un schimb de electroni sau se emit ori se absorb fotoni, proces pe care traducătorul îl transformă într-un semnal electric, fotonic, analogic sau digital.

Senzori cu şiruri de console cu grinzi / *Cantilever array*. Senzori mecanici ultrasensibili care transformă un proces biochimic sau fizic într-un semnal electric ce se poate înregistra cu un sistem microelectromecanic (MEMS) sau nanoelectromecanic (NEMS). Se prezintă ca bare de siliconi de formă rectangulară. Proprietatea specifică este capacitatea de a se îndoi după absorbţia unei molecule sau a schimbărilor induse de interacţiune în tensiunea superficială. Senzorii sunt mici, răspunsul este rapid, sensibilitatea este mare, iar traducerea semnalului este directă, fără a necesita o marcare. Se utilizează pentru a determina biomolecule: în diabetul zaharat se determină acetona în urină; detectarea unor bacterii, spori de fungi sau virusuri, a unor molecule în legătură cu cancerul etc.

Senzorial / *Sensorial*, *Sensory*. (*senzori-*) Care se referă la organele de simţ, la producerea senzaţiilor sau la receptarea stimulilor interni sau externi.

Sepală / *Sepal*. (lat. *sepalum*, *-i* = sepală) Element component al caliciului, în general de culoare verde, cu rol protector. Totalitatea sepalelor formează caliciul.

Sepaloid / *Sepaloid*. (lat. *sepalum*, *-i* = sepală + gr. *eidos* = formă) Perigon cu tepale verzi, asemănătoare sepalelor (ex.: la *Urtica dioica*, *Cannabis sativa*).

Separare / *Separation*. (lat. *separo*, *-arare* = a despărţi) **1.** Despărţirea unei părţi dintr-un întreg. **2.** Izolarea unei substanţe sau a unui grup de substanţe dintr-un amestec.

Separare pe traiectorie / *Trajectory segregation*. Mod de separare a particulelor mari, în timpul amestecării (unei pulberi) care capătă o energie cinetică mare şi se mişcă pe distanţe mai mari decât particulele mici. Prezintă o separare de particule pe diferite mărimi. Acest efect, împreună cu separarea prin percolare este responsabil de apariţia particulelor mari la marginea unei grămezi de pulbere, când ea este turnată dintr-un container.

Separare prin clarificare / *Elutriation segregation*. Fenomen care apare în timpul amestecării pulberilor sau când materialul este descărcat din containere; particulele foarte mici („praful") din amestec pot fi risipite, ridicate de curentul turbulent de aer, în sus şi rămân suspendate în aer. Când dispozitivul de amestecare se opreşte sau când materialul a fost descărcat complet, aceste particule sedimentează ulterior formând un strat pe particulele mari. Fenomenul se referă la „prăfuire" („dusting out").

Separare prin percolare / *Percolation segregation*. Separarea particulelor dintr-un amestec de pulberi (ce prezintă o diferenţă între mărimea componentelor sale), fenomen în care particulele mici tind să cadă prin golul dintre particulele mari şi astfel ajung la baza masei de pulbere. Fenomenul mai poate apărea şi în paturile de pulberi statice, când particulele mici cad în spaţiile dintre particulele mari sau în procesele de: vibraţie, agitare, turnare din containere.

Separator / *Separator*. (lat. *separator*, *-is* = care desparte) Dispozitiv folosit în cursul epurării unor ape care conţin grăsimi sau substanţe plutitoare.

Sephadex / *Sephadex*. Produs folosit în cromatografie pentru separarea macromoleculelor în funcţie de masa lor moleculară. Sortul G-200, cel mai folosit pentru separarea proteinelor cu masa moleculară mare.

Sepsis / *Septic(a)emia*. Sin. *Septicemie* (v.). (gr. *sepsis* = putrefacţie)

Sept-, Septo- / *Sept-*, *Septo-*. (lat. *septum*, *-i* = barieră, perete, diafragmă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la perete.

Sept / *Septum*, *Partition*. N.A. *septum*. (*sept-*) Formaţiune anatomică, perete care separă sau desparte o cavitate în două sau mai multe compartimente. De exemplu, septurile care separă camerele inimii.

Septic-, -sepsie, -septic / *Septic-*, *-sepsia*, *-septic*. (gr. *septikos*, lat. *septicus*, *-a*, *-um* = care face să putrezească) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la infecţie.

Septic / *Septic*. (*septic-*) **1.** Care este contaminat cu microorganisme patogene (pacient, mediul extern). **2.** Care este provocat de microorganisme patogene.

Septicemie / *Septic(a)emia*. Sin. *Sepsis*. (*septic-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Infecţie microbiană generalizată a organismului, cu evoluţie în general gravă, fară tendinţa de vindecare spontană, caracterizată printr-un ansamblu de manifestări patologice, determinate de invadarea organismului, pe cale sangvină, de către germeni patogeni provenind dintr-un focar infecţios în care germenii se multiplică şi de unde se revarsă în sânge. Prezenţa germenilor patogeni în sânge, continuu sau periodic şi în cantităţi variabile, formarea de metastaze septice prin însămânţarea pe cale hematogenă a diferitelor ţesuturi sunt două caracteristici specifice acestei stări.

Septicid / *Septicidal*. (*sept-*) Dehiscenţa capsulelor valvicide, care se realizează prin desfacerea pereţilor de separaţie (în cazul gineceelor sincarpe, cenocarpe) sau desfacerea suturilor marginilor carpelelor (în cazul gineceelor sincarpe, paracarpe). În ambele situaţii, seminţele rămân prinse pe valve (ex.: la *Ricinus communis*, *Colchicum autumnale*).

Septifrag / *Septifragal*. (*sept-* + lat. *septifragus*, *-a*, *-um* = septifrag) Dehiscenţă a capsulelor valvicide care se realizează prin ruperea peretelui de o parte şi de alta a septelor transversale (în cazul gineceelor sincarpe-cenocarpe) sau de o parte şi de alta a placentelor parietale (în cazul gineceelor sincarpe-paracarpe).

Seminţele rămân prinse pe axa centrală în primul caz şi pe valve în cel de al doilea (ex.: la *Datura stramonium*, *Convolvulus* sp.).

Septum / *Septum*. (*sept-*) **1.** Var. pentru *Sept*. **2.** În cromatografie, disc, de regulă din cauciuc siliconic, ce acoperă portul de injecţie a unui cromatograf de gaze. Proba este injectată cu o seringă prin acesta.

Ser-, Sero- / *Ser-*, *Sero-*. (lat. *serum*, *-i* = zer, ser, lichid de aspect lăptos) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ser.

Ser / *Serum*. Sin. *Ser sangvin*. (*ser-*) Partea lichidă a sângelui, care rămâne după îndepărtarea cheagului (format din celulele sangvine şi fibrinogen), conţine macromolecule coloidale, în care predomină proteinele de tip albuminic şi globulinic cenapsate cu lipide şi glucide, precum şi molecule mici, organice sau minerale; spre deosebire de plasmă, serul nu conţine fibrinogen.

Ser A / *A serum*. Ser aglutinat sau litic, antiplachetar.

Ser fiziologic / *Physiological saline solution*. Sin. *Soluţie sterilă de clorură de sodiu 9%* (v.). Soluţia de clorură de sodiu izotonică cu serul sangvin conţine 9 g% clorură de sodiu. Se utilizează ca solvent pentru diferite medicamente injectabile şi ca soluţie perfuzabilă i.v. Denumire improprie.

Ser fiziologic izoton / *Normal saline solution*. V. *Ser fiziologic*.

Ser imun / *Immune serum*. Sin. *Imunoser*. Ser care conţine anticorpi specifici, rezultaţi în urma unei vaccinări sau ca urmare a trecerii prin boală. Prin administrarea lor se introduc în organism anticorpi gata formaţi, realizându-se o imunitate pasivă. Protecţia oferită este de scurtă durată (maxim 20-30 zile), dar imediată.

Ser sangvin / *Blood serum*. (*ser-* + lat. *sangvineus*, *-a*, *-um* = de sânge) Plasmă sangvină din care au fost extrase fibrina şi factorii de coagulare prin centrifugare sau amestecare puternică, astfel încât nu mai poate coagula. Serul care conţine în el o antitoxină sau un anticorp specific poate fi utilizat pentru tratarea sau prevenirea anumitor infecţii. În general, acest ser se obţine de la diferite mamifere (de ex.: de la cal), şi nu de la om. V. *Ser*.

Serată / *Serrate*. (lat. *seratus*, *-a*, *-um* = serat, dinţat) Frunză cu marginea dinţată, cu dinţi ascuţiţi, aplecaţi înainte spre vârf, ca dinţii de fierăstrău.

Serie / *Series*, *Lot*, *Batch*. Sin. *Lot*, *Şarjă*, *Serie de fabricaţie*. (lat. *series*, *-ei* =şir, rând) **1.** Număr de termeni ai unei mulţimi, exprimată sub forma unei sume finite sau nu. **2.** Totalitatea unităţilor dintr-un produs, obţinute în condiţii identice într-un singur ciclu de operaţii, numit *ciclu de fabricaţie*, într-un interval de timp. Calitatea esenţială a unei serii (şarje) este omogenitatea sa în toate unităţile de condiţionare ale produsului fabricat. Notă: Pentru realizarea anumitor etape de fabricaţie, poate fi necesară divizarea unei serii într-un număr de subserii, care, ulterior, sunt reunite, pentru a forma o serie finală omogenă. În cazul unei fabricaţii continue, seria trebuie să corespundă unei fracţiuni definite din producţie, caracterizată prin omogenitatea ei scontată. *Serie* în contextul controlului medicamentului finit: o entitate care cuprinde toate unităţile unei forme farmaceutice, care sunt fabricate din aceeaşi cantitate iniţială de material şi care au suferit aceleaşi serii de operaţii de fabricaţie şi/sau de sterilizare sau, în cazul unui proces de fabricaţie continuu, toate unităţile fabricate într-o perioadă de timp dată (Ordinul Ministrului Sănătăţii Publice nr. 906/2006 privind Normele şi protocoalele analitice, farmacotoxicologice şi clinice referitoare la testarea medicamentelor). **3.** Grup de populaţii (specii) derivate dintr-o populaţie comună, printr-o succesiune de modificări citogenetice.

Serie de cazuri / *Case series*, *Clinical series*, *Series of consecutive cases*. Studiu observaţional necontrolat, prospectiv sau retrospectiv, al unei serii consecutive de pacienţi ce primesc o intervenţie şi un efect asupra a mai mult de o persoană.

Serie de produs finit / *Finite product series*. Seria de produs în ambalajul său final pentru eliberarea pe piaţă.

Serie de produs vrac / *Bulk product series*. O serie de produs, cu mărimea descrisă în dosarul de autorizare de punere pe piaţă, fie gata pentru ambalare în recipientele finale, fie în recipiente individuale gata pentru ambalare în ambalajele finale. (O serie de produs vrac poate, de exemplu, să fie o cantitate vrac dintr-un produs lichid, o formă solidă dozată, cum sunt comprimatele, capsulele sau fiolele umplute).

Serie eluotropică / *Eluotropic series*. Clasificare a solvenţilor în funcţie de abilitatea lor de a dezlocui eluaţii din faza staţionară în cromatografia de adsorbţie.

Serie Fourier / *Fourier series*. Sumă infinită a unor termeni sinus şi cosinus care adunate conduc la o funcţie particulară într-un interval particular.

Serie liotropă / *Lyotropic series*. (lat. *series*, *-ei* = şir, rând serie + gr. *lyein* = a dizolva + gr. *tropos* = întoarcere, schimbare) Seria lui Hofmeister, care grupează ionii în ordinea creşterii hidratării şi a efectului de salefiere a coloizilor hidrofili.

Serie polimer-omoloagă / *Homologue polymer series*. Amestecuri de polimeri cu aceeaşi structură a moleculelor, dar cu mase moleculare diferite. Toţi polimerii sintetici obişnuiţi sunt amestecuri de polimeri omologi.

Serină / *Serine*. Acid 2-amino-3-hidroxipropionic. Aminoacid neesenţial cu funcţie alcool (monoaminocarboxilic) care intră în constituţia proteinelor vegetale şi animale participând la procesele de metabolism. Se află în cantităţi mari în fibroina din cazeină. Precursor al unor aminoacizi: glicocol, cisteină, triptofan, metionină şi al unor lipide şi glucide. Este extras din soia.

Seringă / *Syringe*. (lat. *syringa*, *-ae*, din gr. *syrinx*, *-ingos* = ţeavă, tub, trestie) Pompă cilindrică sterilă din oţel inoxidabil şi sticlă sau, de unică folosinţă, din plastomer, utilizată pentru administrarea de medicamente injectabile sau pentru aspirarea unui lichid, cu ajutorul unui ac sau al unei canule. Este formată dintr-un tub cilindric gradat, un piston şi un ac. Var. *Siringă*.

Seringă hipodermică / *Hypodermic syringe*. Seringă cu capacitate de la 2 la 50 mL, gradată în mL şi în subdiviziuni.

Seringă tuberculinică / *Tuberculinic syringe*. Seringa are dimensiuni mici, cu o capacitate până la 1 mL, gradată în diviziuni de 0,1 sau 0,01 mL; se utilizează pentru efectuarea unor teste intradermice (i.d.), vaccinuri.

Seroasă / *Serosa*. Sin. *Membrană seroasă*. (*sero-*) Membrană tisulară fină, formată din mezoteliu, plasat pe ţesut conjunctiv; acoperă unele organe ale cavităţii toracice şi abdominale (s. viscerală) sau tapisează cavităţile închise ale organismului (pericard, pleură, peritoneu).

Serodiagnostic / *Serodiagnosis*. Sin. *Diagnostic serologic*, *Reacţie serică*, *Reacţie serologică*, *Seroreacţie*. (*sero-* + gr. *dia* = prin + gr. *gnostikos* = care cunoaşte, de la *gnonai* = a cunoaşte) Metodă de laborator bazată pe proprietatea serului unui bolnav, de a aglutina agenţii maladiei (prin reacţia antigen-anticorp).

Serologie / *Serology*. (*ser-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază în laborator serul sangvin şi constituenţii săi, în special anticorpii şi complementul, care au rol important în răspunsul imun şi în modificările sale sub influenţa bolilor, în principal în domeniul imunologiei, reacţiile antigen-anticorp *in vitro*. Reactivul care conţine sau reprezintă anticorpul, fiind în general serul sangvin sau o fracţiune a acestuia. În prezent, termenul se referă la utilizarea acestor reacţii pentru măsurarea titrului anticorpilor în diferite boli infecţioase numite teste serologice şi prevenirea lor pentru a detecta antigenii.

Seronegativ / *Seronegative*. (*sero-* + lat. *negativus, -a, -um* = negativ) Individ care prezintă rezultate negative la examenele serologice, prin absenţa anticorpilor.

Seropozitiv / *Seropositive*. (*sero-* + lat. *positivus, -a, -um* = care se bazează pe ceva, de la *pono, -ere* = a pune) Individ care a relevat prin testare serologică o contaminare cu un agent patogen (în particular pentru SIDA). Acest individ este potenţial contagios, dar nu va prezenta simptomul puternic ca al maladiei provocate prin microb sau virus.

Seroprecipitare / *Precipitin reaction*. (*sero-* + lat. *praecipitatio, -onis* = cădere) Formarea unui precipitat în serul sangvin, care conţine un anticorp precipitant când acesta întâlneşte antigenul corespondent.

Seroprevenţie / *Seroprevention*. (*sero-* + lat. *preventus, -a, -um* = prevenit) Terapie efectuată la un individ expus la contagiune cu serul care provine de la un convalescent (ex.: în rujeolă).

Seroprofilaxie / *Seroprophylaxis*. (*sero-* + gr. *prophylassein* = a garanta, din *pro* = înaintea, în faţa + *phylaxis* = apărare) Utilizarea în scop preventiv, în caz de posibile epidemii, la persoanele cu risc, a serului imunizant, provenit de la un animal sau de la un convalescent.

Seroprotecţie / *Seroprotection*. (*sero-* + lat. *protectio, -onis* = apărare, din *protego, -ere* = a acoperi, a apăra) V. *Imunizare*.

Seroreacţie / *Seroreaction*. (*sero-* + fr. *réaction* = reacţie, din lat. *re* = iarăşi + *actio, -onis* = acţiune, de la *ago, -ere* = a acţiona) **1.** Decelarea unui anticorp specific sau a unui antigen în serul sangvin prin reacţie. **2.** Sin. *Serodiagnostic* (v.).

Seroterapie / *Serotherapy*. (*sero-* + gr. *therapeia* = tratament) Metodă de tratament sau de prevenire, care utilizează serul animal (ser imun sau antitoxină) sau al unui om vaccinat contra unei boli infecţioase anumite. Este o metodă pasivă, subiectul utilizând imunoglobulinele donatorului. V. şi *Vaccin*.

Serotip / *Serotype*. (*sero-* + gr. *typos* = tip, model) Tip sau subspecie bacteriană, virală, identificat prin metode serologice.

Serotonină / *Serotonin*. Sin. *5-hidroxi triptamină*. (*ser-* + gr. *tonus* = presiune + *-ină*) Amină biogenă, formată în organism din triptofan. Este distribuită predominant în peretele intestinal, creier, trombocite. Intervine fiziologic în reglarea peristaltismului intestinal şi în unele funcţii ale SNC, jucând rolul de neuromediator la nivelul unor sinapse. Influenţează diametrul vaselor de sânge şi funcţionează ca neurotransmiţător, stimulează peristaltismului intestinal, provoacă colici, vasodilataţie cu hipotensiune arterială. Serotonina nu se utilizează în terapeutică, dar antagoniştii de serotonină se recomandă în tratamentul migrenei şi al unor manifestări alergice. Unele substanţe, ca de exemplu dietilamida acidului lisergic (LSD), care alterează nivelul de serotonină, au efect halucinogen.

Serotoninergic / *Serotoninergic*. (*serotonin-* + gr. *ergon* = lucru, acţiune din *ergein* = a lucra) **1.** Care se referă la eliberarea serotoninei. **2.** Care acţionează prin intermediul serotoninei.

Serovaccinare / *Serovaccination*. (*sero-* + lat. *vaccinus, -a, -um* = referitor la vacă, din *vacca, -ae* = vacă şi *vaccina, -ae* = variola vacilor) Metodă de imunizare care asociază injectarea serului imunizant (ce conferă o imunizare pasivă, rapidă, dar temporară, prin anticorpii formaţi în alt organism) şi a unui vaccin (care conferă o imunitate activă, persistentă). Se utilizează în profilaxia tetanosului, la subiecţii răniţi, fără o vaccinare anterioară.

Serozitate / *Serosity*. Sin. *Umoare*. (*sero-*) Lichid apropiat de compoziţia limfei sangvine şi care se află în cavităţile limitate de seroase; prin extensie, lichidul care exudă dintr-o rană, inflamaţie, ţesut conjunctiv sau epitelial (flictemă), edem.

Serumalbumine / *Serumalbumins*. (*ser-* + lat. *albumen, -inis* = albuş de ou, de la *albus, -a, -um* = alb + *-ină*) Fracţiune proteică prezentă în plasma umană în proporţie de 4,5-5,2 g% din conţinutul total de proteine, reprezentată de albumine.

Serumglobuline / *Serumglobulins*. (*ser-* + lat. *globulus, -i* = glob mic, dim. de la *globus, -i* = glob + *-ină*) Fracţiune proteică prezentă în serul sangvin în concentraţie de 2,5-3 g%, reprezentată de beta- şi gamma-globuline.

Sescvi- / *Sesqui-*. (lat. *sesqui* = cu o jumătate mai mult, din *ses, semis* = jumătate şi *que* = şi) Prefix indicând într-un oxid o proporţie de trei atomi de oxigen, pentru doi atomi de alt element (ex.: Al_2O_3).

Sescvicarbonat de sodiu / *Sodium carbonates*. V. *E 500 (iii)*.

Sesil / *Sessile*. (lat. *sessilis, -e* = sesil, fără codiţă) Organ vegetal, ca florile, frunzele şi fructele, lipsit de un peţiol sau de un peduncul (ex.: frunzele la *Viscum album*, florile şi fructele la *Quercus sessiliflora, Polygonum aviculare*).

Set diploid de cromozomi / *Diploid set of chromosomes*. Defineşte prezenţa a câte unei perechi din fiecare cromozom existent în celulele somatice la om ($2n = 46$ de cromozomi).

Set haploid de cromozomi / *Haploid set of chromosomes*. Defineşte prezenţa a câte unui singur cromozom din fiecare pereche prezent în celulele sexuale mature (ovul şi spermatozoid) la om ($n = 23$ de cromozomi).

Sete / *Thirst*. (lat. *sitis, -is* = sete) Mecanism sub controlul osmoreceptorilor din hipotalamus care controlează ingestia de lichide.

Sevă / *Sap*. (fr. *sève* = sevă) Complex de substanţe minerale şi organice care circulă în stare de soluţie prin vasele lemnoase şi liberiene ale plantelor. a. *Brută* / *raw* – soluţie minerală care circulă prin vasele lemnoase de la rădăcină la frunze. b. *Elaborată* / *elaborated* – soluţie cu substanţe organice care rezultă în urma fotosintezei şi circulă de la frunze prin vasele liberiene spre toate organele plantei.

Severitate / *Severity*. (lat. *severitas, -atis* = severitate, asprime, rigoare) Termenul „sever" este frecvent folosit pentru a se face referire la intensitatea (severitatea) unui anumit eveniment; acesta nu este identic cu termenul „grav", care se bazează pe rezultatul evenimentului asupra pacientului sau pe criterii de acţiune.

Sevraj / *Weaning, Withdrawal*. (fr. *sevrage*, din lat. *separo, -arare* = a separa; engl. *weaning* = înţărcare sau *withdrawal* = privare de droguri a unui toxicoman) Termen care desemnează privarea unui toxicoman de substanţa, drogul care a generat starea de dependenţă fizică. La toxicomani provoacă un sindrom de sevraj, la alcoolici declanşează *delirium tremens*.

Sex-, Sexo-, Sexu- / *Sex-, Sexo-, Sexu-*. (lat. *sexus, -us* = sexul masculin sau feminin) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sexul masculin sau feminin.

Sex-, Sext- / *Sex-, Sexto-*. (lat. *sex* = şase şi *sextans, -ntis* = a şasea parte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la şase.

Sex / *Sex*. (*sexo-*) **1.** Ansamblu de caracteristic structurale şi funcţionale care deosebesc bărbatul de femeie; ei produc două tipuri de celule, gametul mascul şi respectiv femel. **2.** Organul copulaţiei (la bărbat şi la femeie). **3.** Ansamblul indivizilor care au acelaşi sex: sex masculin, sex feminin.

Sexagenar / *Sexagenarian*. (*sexa-* + gr. *gennan* = a produce) Bătrân între 60 şi 70 de ani.

Sexologie / *Sexology*. (*sexo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a medicinei care studiază manifestările somatice, endocrine şi nervoase, factorii constituţionali, fiziologici şi psihici care influenţează viaţa sexuală în condiţii fiziologice şi patologice.

Sexualitate / *Sexuality*. (lat. *sexualis*, *-e* = referitor la sex, din lat. *sexus*, *-us* = sex) **1.** Ansamblul manifestărilor în relaţie cu aparatul genital. **2.** Ansamblul comportamentelor şi activităţilor legate de instinctul sexual.

Sexuat / *Sexual*. (*sexu-*) **1.** Organism prevăzut cu organe sexuale bărbăteşti şi femeieşti, fiind capabil de reproducere. **2.** Reproducere realizată prin fecundaţia a doi gameţi de sex opus.

Sfărâmare / *Breaking*. V. *Mărunţire*.

Sfenoid / *Sfenoid bone*. (gr. *sphen*, *-os* = colţ + *eidos* = formă) Osul sfenoid.

Sfer-, Sfero-, -sferă / *Spher-*, *Sphero-*, *-sphera*. (gr. *sphaira*, lat. *sphera*, *-ae* = sferă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aspectul sferic.

Sfere / *Spheres*. V. *Pelete*.

Sferocit / *Spherocyte*. (*sfero-* + gr. *kytos* = celulă) Eritrocit cu volum normal, dar cu diametrul mai mic decât cel normal, cu grosime mai mare şi hipercrom; elementul patognomonic în sferocitoză.

Sferocoloizi / *Spherical colloids*. V. *Coloid sferic*.

Sferoizi medicamentoşi / *Medicinal spheroids*. Produse farmaceutice solide, al căror diametru nu depăşeşte 2,8 mm. Conţin unul sau mai multe substanţe medicamentoase care pot fi fixate pe un suport solid sau dispersate în masa sa, fie închise într-un înveliş. După diametru, se disting două tipuri de sferoizi: *minigranule*, miligranule sau pelete (v.), sfere (cu diametrul de 1-2,8 mm) şi *microgranule* cu mărimea sub 1 mm; acestea la rândul lor pot fi: microsfere şi microcapsule. V. fiecare.

Sferonizare / *Spheronization*. (*sfero-*) Operaţie industrială din procesul de fabricare a granulelor sferice şi a peletelor, prin extrudere şi prin rotunjire, în aparatul numit sferonizor (sferonizator sau marumerizer), de formă cilindrică. V. şi *Extrudere*.

Sferulite / *Spherulites*. (*sfero-*) Microvezicule multilamelare, cu diametrul 0,1-10 µm, ce au o structură internă de bistraturi sferice, concentrice, de apă şi substanţe amfifile, create prin agitarea controlată a fazelor lichido-cristaline. Aceste forme au o structură foarte uniformă, dar interiorul fiecărei vezicule şi întreaga probă, ca treaptă iniţială de formare este o fază lichido-cristalină la echilibru termodinamic. Veziculele sunt foarte stabile când sunt administrate pe cale orală sau injectabilă şi pot fi fabricate la scară industrială. Sferulitele au fost descoperite de Roux D. de la CNRS (Centre National de la Recherches Scientifique, Franţa). Sunt adecvate pentru numeroase aplicaţii de eliberare a substanţelor, ca protecţia ingredientelor instabile, prelungirea timpului de înjumătăţire, mărirea biodisponibilităţii, administrarea pe căi alternative sau vectorizarea substanţelor active cu molecule lipofile şi hidrofile, cu mare stabilitate. În sferulite pot fi încapsulate vaccinuri (antigene) pentru administrare nazală, peptide şi proteine care se degradează în tractul GI, medicamente anticanceroase.

Sfigm-, Sfigmo- / *Sphygm-*, *Sphygmo-*. (gr. *sphygmos* = puls) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la puls.

Sfigmic / *Sphygmic*. (*sfigm-*) Care se referă la puls.

Sfigmomanometru / *Sphygmamonometer*. Sin. *Tensiometru* (v.) (*sfigmo-* + gr. *manos* = puţin dens + gr. *metron* = măsură)

Sfincter- / *Sphincter-*. (gr. *spinkter*, *-os* = care strânge tare, din *sphingein* = a strânge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sfincter.

Sfincter / *Sphincter*. N.A. *musculus sphincter*. (*sfincter-*) Muşchi circular specializat în închiderea şi în deschiderea unui orificiu. Bandă inelară de fibre musculare care înconjoară un orificiu natural şi-i asigură ocluzia sau deschiderea prin contracţie, ex.: sfincterul piloric separă stomacul de duoden, iar sfincterul Oddi separă canalul coledoco-pancreatic de duoden, sfincterul anal în jurul orificiului anal etc.

Sfing-, Sfingo- / *Sphing-*, *Sphingo-*. (gr. *sphingein* = a strânge, a lega strâns) Element de compunere care introduce în termeni referirea la strâns, ataşat.

Sfingolipide / *Sphingolipids*. (*sfingo-* + gr. *lipos* = grăsime) Categorie de lipide complexe care derivă de la aminoalcoolul nesaturat cu 18 atomi de carbon, sfingozina. Funcţia amino este acilată cu un acid gras (legătură amidică), rezultă un grup de N-acetilsfingozine numite *ceramide*, iar funcţia de alcool primar poate fi conjugată cu o moleculă de fosforilcolină, fie cu un monozaharid ori un oligozaharid, având sau nu acid sialic în structură, când rezultă *sfingolipidele*. Se cunosc mai multe tipuri de sfingolipide: *sfingomieline* (cu fosforilcolină), *cerebrozide* (cu glucoză şi galactoză), *gangliozide* (cu oligozaharide ramificate, ce conţin glucoză, galactoză, acid N-acetilneuraminic) şi *sulfatide*. Sfingolipidele sunt constituenţi ai membranelor celulare şi se află în cantităţi mari în ţesutul nervos (creier).

Sfingolipidoză / *Sphingolipidosis*. (*sfingo-* + gr. *lipos* = grăsime + *-oză*) Denumire pentru un grup de boli caracterizate prin stocare anormală a sfingolipidelor în diferite ţesuturi.

Sfingomielinază / *Sphingomyelinase*. (*sfingo-* + gr. *myelos* = măduva + *-ină* + *-ază*) Enzimă de tip hidrolază care are rol catalizator al clivajului sfingomielinei în ceramidă şi colină fosforilată.

Sfingomieline / *Sphingomyelins*. (*sfingo-* + gr. *myelos* = măduvă + *-ină*) Subgrupă de lipide conjugate din clasa sfingolipidelor, conţinând în molecula lor o bază azotată (sfingozina), un singur acid gras (de obicei acidul lignoceric), acid fosforic şi colină. Ca structură sunt asemănătoare cu *lecitinele*, însă în loc de glicerină, conţin sfingozină. Sunt amfionici, cu caracter amfipatic. Sunt prezente în ţesutul nervos, care conţine 4,5-6,8% sfingomieline. În plasmă, peste 38% din fosfolipide sunt sfingomieline, iar în glonulele sangvine, proporţia este de 28 ± 5%.

Sfingozină. Are formula $C_{17}H_{37}NO_2$. Este un monoaminodialcool alifatic, nesaturat, care deţine rol de alcool în esterii sfingolipidici. Este sintetizat pe seama aldehidei palmitice şi a serinei.

Sfingozomi / *Sphingosomes*. (*sfingo-* + gr. *soma* = corpuscul) Lipozomi obţinuţi cu sfingolipide (sfingomielina, gangliozide) sau cu lipide a căror compoziţie este asemănătoare pielii (ceramide, colesterol, acizi graşi, sulfat de colesterol).

Sforăit / *Snoring*. Respiraţie sonoră în timpul somnului determinată de vibraţiile vălului palatin.

Shellac / *Shellac*. Se obţine prin procesul de extracţie în alcool etilic al produsului de excreţie a insectei *Kerria lacca*, *Laccifer lacca*, hemipteră din familia *Kerridae*. Este un polimer natural bioadeziv, cunoscut de peste 3.000 de ani în India de Est şi în America de Sud. S-a utilizat în tehnologia farmaceutică sub formă de soluţie alcoolică, drept agent de acoperire a pilulelor, granulelor şi comprimatelor care devin gastrorezistente (enterosolubile). În industria alimentară, are rol de aditiv alimentar – agent de glazurare, emulgator, agent de îngroşare etc. V. *E 904*.

Shiatsu / *Shiatsu*. Termen japonez pentru presiunea degetelor sau masajul manual şi presiune pentru a stimula şi a elibera energia pe aceste căi afară din corp.

Shigella / *Shigella*. (Kiyoshi Shiga, 1870-1957, medic şi bacteriolog japonez) Gen de bacili Gram-negativi, imobili, din familia *Enterobacteriaceae*, formaţi din patru subgrupe, agenţi ai dizenteriei.

Shigella alkalescens / *Shigella alkalescens*. Sin. *Escherichia coli* (v.).

Shigella madampensis / *Shigella madampensis*. Sin. *Escherichia coli* (v.).

Shigelloză / *Shigellosis*. Sindrom gastroenteric corespunzător unei infecţii bacilare la nivelul intestinului produs de bacterii din genul *Shigellus*, familia Enterobacteriaceae, are caracter fundamental biochimic şi manifestare exclusiv la om. Contaminarea se produce prin intermediul alimentelor (carne de pui, moluşte, produse lactate, verdeţuri, în general cu cantitate mare de apă) manipulate de purtători de germeni. Simptomele îmbolnăvirii debutează cu dureri abdominale, febră, diaree sangvinolentă.

SI / *IS*. Abr. de la *Sistemul Internaţional de unităţi* (engl. *International System of Units*). Sistem internaţional de greutăţi şi măsuri cuprinzând trei categorii de unităţi: unităţi de bază, unităţi derivate şi unităţi suplimentare.

Sial-, Sialo- / *Sial-*, *Sialo-*. (gr. *sialom* = salivă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la salivă sau la glande salivare.

Sialagog / *Sialogogue*. Var. pentru *Sialogog* (v.).

Sialidază / *Sialidase*. Sin. *Neuramidază* (v.).

Sialidoză / *Sialidosis*. Boală produsă prin deficit de sialidază.

Sialită / *Sialitis*, *Sialadenitis*. (*sialo-* + *-ită*) Inflamaţie a unei glande salivare.

Sialogen / *Sialogenous*. (*sialo-* + gr. *gennan* = a produce) Care secretă salivă.

Sialogog / *Sialogogue*. (*sialo-* + gr. *agogos* = care conduce spre eliminare) Medicament cu acţiune de creştere a fluxului secreţiei salivare.

Sialoree / *Sialorrh(o)ea*. Sin. *Hipersalivaţie*, *Ptialism*. (*sialo-* + gr. *rhoia* = curgere, din *rhein* = a curge) Exagerare a secreţiei gastrice prin: iritaţii neurovegetative în somatite; ca reflex, în afecţiuni gastrointestinale, graviditate; menopauză; intoxicaţii.

Sialoză / *Sialosis*. (*sialo-* + *-oză*) Termen generic pentru afecţiunile glandelor salivare, care nu sunt de natură infecţioasă sau tumorală.

Sialuretic / *Sialorrhetic* (*sialo-* + gr. *rhoia* = curgere). Substanţă care determină o mărire a secreţiei gastrice.

Sic volo / *Sic volo*. (lat. *sic volo* = aşa vreau) Termen utilizat în prescripţia medicală, adăugat în dreptul unei substanţe, atunci când se recomandă o doză mai mare decât cea permisă în farmacopee. În această situaţie este bine ca farmacistul să ia legătura cu medicul, pentru a i se confirma necesitatea administrării unei doze depăşite.

Sicativ / *Siccative*. (lat. medievală *siccativus*, *-a*, *-um* = uscat, de la *sicco*, *-are* = a usca) Medicament, agent cu rol de a usca rănile.

Siclemie / *Sickl(a)emia*. Sin. *Drepanocit*, *Sickle cell*. (engl. *sickle* = seceră + lat. *cella*, *-ae* = celulă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Eritrocit în formă de seceră sau semilună caracteristic drepanocitozei (siclemie, anemie falciformă).

Siconă / *Syconium*. (gr. *sykon* = smochină) Fruct compus, tip poliachenă, alcătuit din mai multe achene închise într-o urnă cărnoasă rezultată din hipertrofierea inflorescenţei (ex.: la *Ficus carica*).

Sicoză / *Sycosis*. (gr. *sykon* = smochină + *-oză*). Var. pentru *Sicozis* (v.).

Sicozis / *Sycosis* (gr. *sykon* = smochină + *-oză*) Boală de origine bacteriană sau micotică, manifestată prin foliculite succesive, localizate pe zonele păroase (barbă, scalp); agentul etiologic frecvent este stafilococul.

SIDA / *AIDS*. Abr. pentru termenul francez: *Syndrome d'Immuno-Déficience Acquise* = sindrom de imunodeficienţă dobândită. Se utilizează şi abrevierea engleză de AIDS, de la *Aquired Immunne Deficiency Syndrome*. Maladie caracterizată prin pierderea imunităţii mediată celular şi creşterea sensibilităţii la infecţii. Este cauzată de virusul imunodeficienţei umane (HIV, abr. de la *Humane Immune Deficience Virus*). Acesta pătrunde în organism printr-o leziune a pielii sau mucoaselor. Virusul imunodeficienţei umane atacă şi distruge limfocitele T helper, cu rol esenţial în combaterea infecţiilor. Se transmite prin sânge, spermă şi lichid vaginal; principalele căi de infecţie sunt contactele sexuale neprotejate, injectarea intravenoasă de droguri şi transfuziile de sânge şi derivate sangvine contaminate. Persoana infectată cu HIV este numită HIV-pozitivă; virusul poate să rămână latent până la 10 ani înainte de declanşarea maladiei. Maladie caracterizată prin pierderea imunităţii mediată celular şi prin creşterea sensibilităţii la infecţii.

Sider-, Sidero- / *Sider-*, *Sidero-*. (gr. *sideros* = fier) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la fier.

Sideremie / *Iron content in blood*. (*sidero-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Nivelul fierului în sânge. Cantitatea normală de fier în sânge la adult este de 80-120 micrograme / 100 mL.

Sideroblast / *Sideroblast*. (*sidero-* + gr. *blastos* = germene) Celulă din măduva osoasă, precursoare a globulelor roşii; sunt absente în sideropenie.

Siderocit / *Siderocyte*. (*sidero-* + gr. *kytos* = celulă) Globul roşu care conţine incluziuni ferice non-hemoglobinice.

Siderofilină / *Siderophilin*. Sin. *Transferină*. (*sidero-* + gr. *philein* = a iubi) Proteină plasmatică cu rol de transport al fierului în sânge; leagă fierul circulant în mod reversibil.

Sideropenie / *Sideropenia*. Sin. *Hiposideremie*. (*sidero-* + gr. *penia* = sărăcie) Deficit de fier în organism, care apare în sarcină sau după pierderi de sânge masive.

Sideropexie / *Sideropexis*. (*sidero-* + gr. *pexia* = fixare) Fixarea fierului de unele celule sau ţesuturi.

Sideroterapie / *Ferrotherapy*. Utilizarea în terapeutică a fierului şi a compuşilor acestuia.

Sideroză / *Siderosis*. (*sidero-* + *-oză*) **1.** Intoxicaţie caracterizată prin încărcarea cu fier al unor organe, antrenând scleroza lor. **2.** Carbonatul de fier natural ($FeCO_3$), minereu (siderit) utilizat pentru extracţia fierului.

Siemens (S) / *Siemens*. Unitate de măsură a conductanţei în SI. 1 S reprezintă conductanţa unui conductor a cărui rezistenţă electrică este egală cu 1 ohm.

Sievert (Sv) / *Sievert*. Unitate de măsură în SI pentru echivalentul de doză, care se mai măsoară şi în unitatea tolerată denumită rem (1 Sv = 100 rem; 1 rem = 10 mSv).

Sifilidă / *Syphilid(e)*. (*sifilis* + *-idă*) Termen general pentru leziunile cutanate din sifilisul secundar, care apar de obicei după şase luni până la 2 ani, după infecţie; au formă inelară sau plantară.

Sifilis / *Syphilis*. Sin. *Lues*. (gr. *syn* = împreună + *philein* = a iubi) Infecţie cronică produsă de spirocheta *Treponema pallidum* şi caracterizată printr-o succesiune de perioade floride şi de latenţă. Poate fi dobândită sau congenitală.

Sigilare / *Seal*. (lat. *sigillum*, *-i* = figură mică) Operaţie industrială din cadrul procesului de fabricare a medicamentelor injectabile, ce urmează imediat după repartizarea soluţiei în fiole de sticlă; acestea se sudează în flacără, în două feluri: sigiliu-picătură (bead-seals) şi sigiliu prin tragere (pull-seals).

Siglă / *Abbreviation*. Sin. *Abreviere*. Prescurtare cu ajutorul iniţialelor a unor termeni.

Sigmoid-, Sigmoido- / *Sigmoid-*, *Sigmoido-*. (gr. *sigmoides* = în forma literei sigma, din *sigma* + gr. *eidos* = formă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la forma literei greceşti sigma σ.

Sigmoid / *Sigmoid*. N.A. *colon sigmoideum*. **1.** Parte a colonului de 40 cm lungime. **2.** În formă de S, de la litera grecească sigma.

Signare / *Inscription*. Sin. *Semnare*, *Inscripționare*. (lat. *signum*, *-i* = semn) Operație industrială din procesul de fabricare a medicamentelor injectabile mai ales, care sunt condiționate în fiole de sticlă. Se efectuează cu cerneluri termostabile, în culori specifice, în funcție de calea de administrare (*roșie* – pentru medicamentele foarte active și toxice – Separanda și Venena; *verde* – pentru strict i.v.; *neagră* – uz veterinar; *albastră* – pentru anodine; *albă* sau *galbenă* – pentru fiolele de sticlă brune). În mod obișnuit operația de inscripționare se efectuează pe fiolele goale, după ce au fost spălate sau uscate; uneori se poate efectua și în final, după repartizarea soluției în fiole și sigilare, odată cu sterilizarea.

Signatură / *Signature*. Sin. *Semnătură* (v.). (lat. *signatura*, *-ae* = semnătură) Se referă la semnătura și la parafa medicului de pe o rețetă.

Siguranță / *Safety*. Capacitatea de a nu cauza o daună sau un rău ca urmare a aplicării unei intervenții în mod corect, conform recomandării.

Silani / *Silans*. Compuși organici ai siliciului; ex.: SiH_4 (silan), $H_3Si{-}SiH_3$ (disilan), $CH_3{-}Si{-}H_3$ (metilsilan), $(CH_3)_4{-}SiH_3$ (tetrametilsilan).

Silanizare / *Silanization*. Tratamentul unui suport solid cromatografic sau a unei coloane de sticlă cu unii compuși siliconici care leagă cele mai reactive grupări Si–OH. Se reduce astfel adsorbția ireversibilă și apariția cozii pentru soluți polari.

Silanoli / *Silanols*. Compuși organici ai siliciului; produși de substituție ai acidului ortosilicic $Si(OH)_4$, prin eliminare de apă formează siloxani, silanol (H_3SiOH), metilsilanol ($CH_3{-}SiH_2OH$), dimetilsilandiol [$(CH_3)_2\ Si(OH)_2$].

Silic-, Silico- / *Silic-*, *Silico-*. (lat. *silex*, *-icis* = siliciu, granit, piatră tare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la siliciu.

Silicagel / *Silicagel*. **1.** Formă de acid silicic precipitat utilizat drept coloid protector în sistemele de suspensii. **2.** Formă de silice capabilă sa adsoarbă apa, utilizată ca desicant.

Silicat de aluminiu / *Aluminium silicate*. Sin. *Caolin*. V. *E 559*.

Silicat de calciu / *Calcium silicate*. V. *E 552*.

Silicat de magneziu / *Magnesium silicate*. V. *E 553 a*.

Silicat de calciu și aluminiu / *Calcium aluminium silicate*. V. *E 556*.

Silicat de potasiu și aluminiu / *Potassium aluminium silicate*. V. *E 555*.

Silicat de sodiu și aluminiu / *Sodium aluminium silicate*. V. *E 554*.

Silicați / *Silicates*. Sin. *Săruri de siliciu*. (*silico-*) Termen general pentru cei 1.500 compuși alcătuiți din oxid de siliciu (silice) și metale mono-, di- și trivalente ca: K, Na, Mg, Fe, Al etc. Sare a acidului silicic, care intră în compoziția unui număr mare de minerale și care se folosește în metalurgie la fabricarea produselor refractare, a sticlei și a materialelor de construcții. După structura internă se disting mai multe categorii de silicați: *mezosilicați*, *ciclosilicați*, *inosilicați*, *filosilicați*, *tectosilicați*, care grupează un număr foarte mare de minerale cu compoziție chimică complexă. În natură, silicații constituie 75% din scoarța terestră; se formează prin toate procesele petrogenetice, fiind constituenții principali ai rocilor magmatice, metamorfice și sedimentare. Proprietățile lor, foarte diverse și adesea variabile, îi fac larg utilizabili, ca materiale refractare, în ceramică, sticlărie, sursă de metale rare, dar și în farmacie. Ex.: *silicat de sodiu* = sticlă solubilă, sticlă lichidă; *silicat de zirconiu* = zircon, *cimentul* = amestec de silicați; *silicat de aluminiu* = bentonita; *silicat fibros* = azbest, *silicați stratificați* = talc, pudre. Unii sunt utilizați ca pansamente gastrice (antiacide), iar alții pentru producerea coloanelor de cromatografie.

Silice / *Silica*. Sin. *Dioxid de siliciu*. Termen generic care desemnează compușii cu formula generală SiO_2. Astfel, se disting *silice pirogene*, obținute prin calcinare, ca Aerosilul, și *silice precipitate*, ca Sidentul. Diferitele sorturi comerciale se disting prin proprietățile fizico-chimice, ca dimensiunea particulelor, suprafața lor specifică și rețeaua particulelor. Se utilizează în stomatologie pentru fabricarea de materiale dentare, la fabricarea sticlei, a ceramicii. Prin inhalarea cronică a pulberilor de silice, se poate produce o silicoză. Aditiv alimentar. V. *E 551*.

Silice abrazivă / *Abrasion silica*. Compuși cu formula generală SiO_2 utilizați ca agenți de curățare, cu efect viscozifiant ușor, care se adaugă în pastele dentrifice pentru a mări proprietățile de curățare și pentru a conferi consistență.

Silice bifuncțională / *Bifunctional silica*. Agent de curățare cu efect viscozifiant, dar și abraziv asupra dinților; se adaugă într-o pastă de dinți în proporție de până la 20%.

Silicemie / *Silice(a)emia*. (*silico-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Concentrația de siliciu din sânge. Determinarea silicemiei nu are nici o utilitate pentru diagnosticul silicozei.

Siliciu / *Silicon*. (*silico-*) Elementul chimic nr. 14, cu simbol Si și greutate atomică 28,086. După oxigen, este elementul cel mai abundent în scoarța terestră, sub formă de silice (SiO_2) și de silicați. În organism intră în compoziția mucopolizaharidelor. Inhalarea cronică a pulberilor cu siciliu produce silicoza.

Siliciu coloidal / *Colloidal silica*. Sin. *Aerosil* (v.). Dispersie coloidală de siliciu utilizată ca antiaderent în formulările de tablete, agent de suspensie, emulsie etc.

Silicogen / *Silicogen*. (*silico-* + gr. *gennan* = a produce) Produs care generează silicoză, pneumoconioză. Maladie observată la muncitorii din fabricile de sticlă, ciment etc. (profesii legate de inhalarea pulberilor ce conțin SiO_2). Se caracterizează prin dezvoltarea de mici noduli pulmonari cenușii.

Siliconi / *Silicones*. Sin. *Polisiloxani*. Polimeri macromoleculari hidrofobi, derivați de silanol ($R_3Si{-}OH$), în care atomii de siciliu sunt legați între ei prin intermediul oxigenului (legătura siloxan): –O–Si–O–Si–O– și legătura –Si–C≡, foarte stabile. Siliconii au proprietăți remarcabile ca: rezistență mare la temperaturi ridicate și joase, stabilitate chimică mare, tensiune superficială mică (18-22 dyn / cm), capacitate mare de umectare a substanțelor. Produșii cei mai simpli sunt derivați din metilsilicon, care se cunosc sub formă de uleiuri, rășini și de elastomeri. Au multiple utilizări ca substanțe auxiliare pentru preparatele dermatologice, substanțe de acoperire pentru capsule gelatinoase, comprimate, drajeuri, vehicule, antispumanți, agenți de condiționare a substanțelor de contrast pentru rontgenterapie, pentru sterilizarea instrumentelor și aparaturii medicale, agenți de hidrofobizare a recipientelor de condiționare primară, din sticlă și din metal, lacuri pentru ambalaje, în chirurgia estetică. Aditiv alimentar. V. *E 900*.

Silicoză / *Silicosis*. (*silico-* + *-oză*) Afecțiune pulmonară cronică (pneumoconioză) cauzată de inhalarea pulberilor ce conțin SiO_2, îndeosebi la muncitorii din fabricile de sticlă, ciment, mineri etc. Leziunile pulmonare constau din fibroză nodulară. Se poate asocia cu tuberculoza.

Siliculă / *Silicula*, *Silicule*. (lat. *silicula*, *-ae* = siliculă) Fruct uscat dehiscent, provenit dintr-un gineceu bicarpelar, ale cărui dimensiuni (axa transversală și cea longitudinală) sunt aproximativ egale. Între cele două carpele există un perete fals, numit diafragmă, susținut de replum (ex.: la *Capsella bursa-pastoris*, *Thlaspi* sp., *Lunaria* sp.).

Silicvă / *Siliqua*, *Silique*. (lat. *siliqua*, *-ae* = silicvă, păstaie, legume păstaie) Fruct uscat dehiscent, provenit dintr-un gineceu bicarpelar, ale cărui dimensiuni (axa transversală și cea longitudinală) sunt inegale. Între cele două carpele există un perete fals numit diafragmă, care este susținută de un replum. Fructul se deschide de jos în sus prin două valve (ex.: *Brassica alba*, *Alliaria* sp., *Eryssimum* sp.).

Siloxani / *Siloxans*. Compuşi organici de siliciu care au grupa Si–O–Si (corespunzător eterilor): metoxidisiloxan ($CH_3–O–SiH_2–O–SiH_3$), tetrametilsiloxan [$(CH_3)_3SiOCH_3$].

Sim-, Sin- / *Sym-, Syn-*. (gr. *syn* = împreună) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la împreună.

Simbiont / *Symbiont*. Sin. *Simbiotrof*. (*sin-* + gr. *bios* = viaţă) Organism care este partener într-o reacţie simbiotică.

Simbiotice / *Symbiotics*. (*sim-* + gr. *bios* = viaţă) Caracter al unui organism de a se afla în simbioză cu altul, este simbiont. Sunt produse rezultate din asocierea probioticelor cu prebioticele, rezultând o combinaţie perfectă de bacterii probiotice şi hrană prebiotică.

Simbioză / *Symbiosis, Cross-feeding*. (*sim-* + gr. *bios* = viaţă) Interacţiunea dintre indivizii ce aparţin unei specii diferite (simbionţi), care trăiesc şi se dezvoltă în aceleaşi condiţii de mediu. Printr-o influenţare reciprocă, ele se transformă şi dobândesc proprietăţi noi. De regulă, existenţa izolată a unuia din simbionţi nu este posibilă. De obicei, termenul de simbioză se referă strict la interacţiuni care sunt benefice pentru ambele specii (cooperare, mutualism), dar poate fi folosit şi pentru alte tipuri de asociere foarte strânsă cum este comensalismul. Multe simbioze sunt obligatorii, de exemplu, lichenii constituie o simbioză obligatorie între o algă şi o ciupercă.

Simblefaron / *Symblepharon*. Sin. *Blefarosinechie*. (*sim-* + gr. *blepharon* = pleoapă) Aderenţă patologică şi cicatreală a conjunctivei palpebrale de conjunctiva bulbară sau de cornee, prin contactul suprafeţelor lor sângerânde. Se observă, ca urmare a unor arsuri chimice.

Simbol-, -simbolic, Simbolo- / *Symbol-, -symbolia, Symbolo-*. (gr. *symbolon* = semn de recunoaştere, simbol, marcă din *symballein* = a interpreta) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un semn, simbol.

Simbol / *Symbol*. (*simbol-*) Prescurtare sau semn special care se utilizează pentru desemnarea compoziţiei unui corp, element, unităţi de măsură etc.

Simbol chimic / *Chemical Symbol*. **1.** Mod convenţional de notare a atomilor elementelor chimice folosit în scrierea formulelor şi a ecuaţiilor chimice. **2.** Orice semn convenţional care abreviază ceva; literă sau grup de litere care reprezintă numele unui element chimic; literă sau grup de litere care reprezintă o unitate de măsură etc.

Simetric / *Symmetrical*. (*sim-* + gr. *metron* = măsură) Organul sau organismul format din două sau din mai multe părţi morfo-anatomice asemănătoare, dispuse în jurul unui ax central dorsiventral sau anteroposterior.

Simetrie / *Symmetry*. (gr. *symmetria* = proporţie justă, din *syn* = împreună + *metron* = măsură) Proprietatea unui organism de a fi format din părţi identice care se repetă cu regularitate în structura sa.

Simfiză / *Symphysis*. (*sim-* + gr. *physis* = creştere, de la *phyein* = a creşte) **1.** În anatomie, sinartroză formată din cartilaj fibros şi ţesut conjunctiv. Articulaţie ce prezintă o mobilitate redusă. De exemplu, articulaţiile dintre vertebrele care formează coloana vertebrală sau dintre cele două oase la nivelul centurii pelviene. **2.** Acolare patologică a celor doua foiţe ale unei membrane seroase, ex.: s. pleurală, s. pericardiacă.

Simil / *Simile*. (lat. *similis, -e* = asemănător) Termen latin utilizat în homeopatie, desemnând un medicament a cărui patogenezie cuprinde un grup simptomatic, care corespunde numai parţial simptomelor caracteristice unei stări morbide.

Similia similibus curantur / *Similia similibus curantur*. Locuţiune latină semnificând principiul similitudinii; legea fundamentală a homeopatiei = tot ce este asemănător (medicament care produce simptome asemănătoare cu boala) vindecă. V. *Homeopatie*.

Simillimum / *Simillimum*. (lat. *simile, -is* = asemănare) Termen latin desemnând medicamentul a cărui patogenezie cuprinde grupul simptomatic cel mai asemănător cu ansamblul de simptome caracteristice unei boli (stări morbide).

Simpat-, Simpatic-, Simpatico-, Simpato- / *Sympath-, Sympathic-, Sympathico-, Sympatho-*. (gr. *sympathein* = sensul literar „a fi alături de cineva"; sensul medical a fost introdus de Winslow, în 1732, din gr. *syn* = împreună + gr. *pathos* = afecţiune, sentiment, v. „patho-", dar şi boală) Elemente de compunere care introduc în termeni noţiunea de simpatic, de a fi alături, cât şi referirea la sistemul nervos simpatic sau la substanţe cu acţiune asemănătoare acestuia.

Simpatic / *Sympathetic*. N.A. *pars sympathica*. (*simpatic-*) **1.** În sens restrâns, sin. cu sistemul nervos simpatic. **2.** Care aparţine sau se referă la sistemul nervos autonom în general, sau în sens restrâns, la sistemul nervos ortosimpatic, ex.: receptor simpatic.

Simpaticomimetice / *Sympaticomimetics*. Sin. *Adrenergic, Simpatomimetic*. (*simpato-* + gr. *mimetikos* = care imită, de la *mimeisthai* = a imita) Medicamente care reproduc efectele stimulării fibrelor nervoase simpatice. Acţionează direct prin activarea receptorilor adrenergici sau indirect prin intermediul mediatorilor chimici. Acţiunea simpatomimetică se manifestă prin relaxarea musculaturii netede, midriază, hipertensiune, tahicardie, hiperglicemie, excitaţie centrală. În funcţie de principalele lor utilizări terapeutice, pot fi: vasoconstrictoare, vasodilatatoare periferice, tocolitice, inotrope cardiace, bronhodilatatoare.

Simpaticotrop / *Symathicotropic*. (*simpato-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Care are afinitate crescută pentru structurile nervoase simpatice.

Simpatie / *Sympathy*. (lat. *sympathia, -ae*, gr. *sympatheia* = participare la suferinţa altuia, de la gr. *syn* = împreună + *pathos* = afecţiune, sentiment, dar şi boală şi *simpathein* = a fi alături de cineva) Termen vechi utilizat pentru desemnarea interrelaţiilor dintre unele organe ale corpului, denumită s. între organe; astfel, uneori un organ sănătos poate fi afectat prin s. cu un organ cu modificări patologice; astăzi, aceste îmbolnăviri se explică neuroreflex sau prin autoimunitate.

Simpatolitic / *Sympathicolytic*. Sin. *Simpaticolitic, Simpaticoplegic, Simpatoplegic*. (*simpato-* + gr. *lysis* = distrucţie) Medicament care diminuează sau înlătură efectele stimulării nervilor adrenergici şi unele acţiuni ale simpatomimeticelor. Acţionează la nivelul sinapselor neuroefectoare simpatice fie direct, prin blocarea receptorilor adrenergici alfa şi beta (medicamente adrenolitice), fie indirect, prin influenţarea mediatorilor chimici (medicamentele neurosimpatolitice).

Simpatomimetic / *Sympathomimetic*. V. *Simpaticomimetice*.

Simpetal / *Sympetalous*. Sin. *Gamopetal*. (*sin-* + gr. *petalon* = petală) Floare cu petalele concrescute.

Simplu orb / *Blind test*. V. *Test simplu orb*.

Simport / *Symport, Symporter*. (*sin-* + lat. *porto, -are* = a duce, a purta) Contratransportul solutului de-a lungul membranei în aceeaşi direcţie.

Simptom / *Symptom*. (gr. *symptoma, -atos* = ceea ce survine împreună, de la gr. *syn* = împreună + *piptein* = a veni) Manifestare morbidă în relaţie cu o stare patologică. Simptomele sunt percepute subiectiv de bolnav, spre deosebire de semne care sunt manifestări obiective descoperite sau puse în evidenţă de medic.

Simptom patognomonic / *Pathognomonic symptom*. Simptom care contribuie singur la stabilirea unui diagnostic.

Simptomatic / *Symptomatic*. (gr. *symptoma, -atos* = cea care survine împreună, de la gr. *syn* = împreună + gr. *piptein* = a veni) **1.** Care aparţine unui simptom sau se află în relaţie cu acesta, ex.: tratament simptomatic, care tratează efectele şi nu cauzele unei boli. **2.** Care poate apărea ca simptom particular într-o boală. **3.** Uneori cu sensul de caracteristic, evocator.

Simptomatologie / *Symptomatology*. (gr. *symptoma*, *-atos* = cea care survine împreună, de la gr. *syn* = împreună + gr. *piptein* = a veni + gr. *logos* = ştiinţă) **1.** Ştiinţa care studiază analitic simptomele. **2.** Ansamblul simptomelor combinate caracteristice unei boli.

Simţ / *Sense*. (lat. *sentio*, *-ire* = a simţi) Capacitatea unui organism de a percepe senzaţii, prin cele cinci sisteme: analizatorul vizual, olfactiv, auditiv, tactil, gustativ şi prin intermediul visceroceptorilor (s. culorii, formei, kinestezic), cât şi de ordin psihologic (s. de orientare, s. de observaţie). Aceste facultăţi care permit animalelor şi omului să culeagă informaţii despre mediul lor extern sau despre starea organismului lor în raport cu acest mediu. Există receptori specifici, sensibili la durere, temperatură, substanţe chimice etc.

Simulare / *Simulation*. (lat. *simulatio*, *-onis* = prefăcătorie, de la *simulo*, *-are* = a imita) În cercetare, reproducerea la calculator a unui model teoretic, obţinut pe baza unor date experimentale.

Simulator / *Simulator*. (lat. *simulator*, *-oris* = imitator, stimulator, din *stimulo*, *-are* = a imita) Dispozitiv experimental care reproduce un comportament ca al unui sistem real.

Sinanterie / *Synandrous*. (*sin-* + gr. *antheros* = care înfloreşte) Androceu monadelf alcătuit din stamine cu antere concrescute, filamentele rămânând libere (ex.: la *Asteraceae*).

Sinapism / *Sinapism*. (lat. *sinapismus*, *-i* = compresă de făină de muştar, de la *sinapis*, *-is* = muştar) Emplastru conţinând făină de muştar, care se utiliza în trecut ca revulsiv; astăzi nu se mai foloseşte.

Sinapsă / *Synapsis* Sin. *Sinapse interneuronale*. (gr. *synapsis* = punct de legătură, unire, contact, de la *syn* = împreună + gr. *hapsis* = unire şi *haptein* = a prinde, a ataşa) Legătura dintre doi neuroni (celule nervoase) adiacenţi, respectiv între capătul terminal al axonului unuia dintre ei (*neuronul presinaptic*) şi dendritele neuronului următor (*neuronul postsinaptic*) sau dintre un neuron şi organul efector (muşchi sau gambă), numită şi sinapsă neuroefectoare. Capătul dilatat al neuronului presinaptic, numit buton terminal, conţine vezicule cu substanţe neurotransmiţătoare. La nivelul sinapsei, membranele celor două celule (membrana pre- şi cea postsinaptică) sunt în contact strâns, cu excepţia unei foarte mici discontinuităţi (fanta sinaptică). Impulsul nervos este transmis prin sinapsă prin eliberarea de către membrana presinaptică a neurotransmiţătorului care difuzează prin fanta sinaptică spre membrana postsinaptică. Aceasta declanşează propagarea impulsului prin dendrite în lungul neuronului postsinaptic. În structura unei sinapse se disting: a. membrana presinaptică; b. membrana postsinaptică; c. fanta sinaptică, spaţiul dintre membrana presinaptică şi cea postsinaptică; d. mediatorii chimici, care sunt substanţe formate din neuroni, prin biosinteză; ei fac posibilă transmiterea impulsului nervos de la fibra preganglionară la cea postganglionară, şi de la fibra postganglionară la celulele efectoare. Există două tipuri de mediatori chimici vegetativi: acetilcolina, mediatorul colinergic şi noradrenalina şi adrenalina, mediatori adrenergici (catecolaminele); e. receptori-structuri complexe, localizaţi în membrana postsinaptică, pe care se fixează electiv mediatorii chimici.

Sinartroză / *Synartrosis*. (*sin-* + gr. *arthron* = articulaţie + *-oză*) Articulaţie mobilă în care unirea oaselor sau a suprafeţelor articulare se realizează prin ţesut conjunctiv (sindesmoză), fie prin cartilagiu (sincondroză) sau prin ambele (simfiză).

Sincarp / *Syncarpous*. (*sin-* + gr. *karpos* = fruct) Gineceu alcătuit din carpele concrescute (ex.: la *Tulipa* sp., primula sp.). Gineceul poate fi *paracarp*, cu carpelele concrescute prin marginile lor, sau *eusincarp*, printr-o porţiune din lungimea acestora.

Sinciţiu / *Syncytium*. (*sin-* + gr. *kytos* = celulă) Masă de citoplasmă multinucleată formată prin coalescenţa şi fuziunea mai multor celule, cu dispariţia membranelor celulare, înconjurată de o membrană unică (ex.: fibra muşchilor striaţi şi trofoblastul multor placente de la *Mamifere*).

Sincopă / *Syncope*. Sin. *Leşin*. (gr. *synkope* = sincopă, de la *syn* = împreună + gr. *kaptein* = a tăia) Pierdere de cunoştinţă brutală şi completă şi a sensibilităţii, în general de scurtă durată, cu stare de moarte aparentă, stare determinată de încetinirea momentană a funcţiilor cerebrale, prin întreruperea circulaţiei sângelui arterial în creier.

Sincro-, **Sincron-** / *Synchro-*, *Synchron-*. (gr. *synkhronos*, lat. *synchronus*, *-i* = simultan) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la simultan, în acelaşi timp.

Sincron / *Synchronous*. (gr. *synkhronos*, lat. *synchronus*, *-i* = care se petrece în acelaşi timp, din gr. *syn* = împreună + gr. *khronos* = timp) Despre două sau mai multe fenomene care se produc concomitent.

Sincrotron / *Synchotron*. (*sin-* + gr. *khronos* = timp + gr. *elektron* = chihlimbar, corp care se electrizează prin frecare) Accelerator circular de particule, care combină principiul betatronului şi al ciclotronului. Se utilizează pentru a obţine fascicule de electroni, de protoni sau de alte particule încărcate cu energie foarte mare, utilizate în radioterapie.

Sindrom / *Syndrome*. (gr. *syndrome* = care merg împreună, concurs, din *sin-* + *dromos* = drum, cursă) Termen medical vechi folosit din 1541 de Copland în traducerea operelor lui Galenus în lb. engleză. **1.** Ansamblu definit de simptome, alcătuind un tablou morbid caracteristic, dar care apare în mai multe boli. **2.** Grup de anomalii congenitale care apar împreună şi care au o cauză comună: o singură mutaţie genică, o aberaţie cromozomială specifică sau factori teratogeni particulari.

Sindromul Cokayne / *Cokayne syndrome*. Tip de boală, de îmbătrânire prematură, cauzată de un defect în genele ERCC6 şi ERCC8. Aceste două gene codează proteinele care sunt implicate în repararea ADN deteriorat.

Sindromul de progerie Hutchinson-Gilford / *Hutchinson-Gilford Progeria syndrome*. (Sir Jonathan Hutchinson, 1828-1913, chimist englez, la Londra; Hastings Gilford, 1861-1941, medic englez) Tip de boală de îmbătrânire prematură cauzat de defect în genele LMNA. Aceste gene codează proteina lamina nucleară, care acţionează ca schelă şi ajută organizarea sintezei de ADN şi ARN.

Sindromul de sevraj / *Withdrawal syndrome*. Fenomen care se manifestă la întreruperea bruscă a administrării unui drog, prin apariţia unor simptome diferite de suferinţa tratată. Este o manifestare a sensibilizării unor receptori (heteroreglare „up"), dintr-o transmisie sinaptică activatoare, modulată de transmisia în care a activat medicamentul, drogul. Ex.: la barbiturice se manifestă prin simptomatologie glutamat-ergică de excitaţie a SNC până la convulsii; iar la morfinomimetice se manifestă prin simptomatologia adrenergică cardiovasculară şi P-ergică algică.

Sindromul Lesch-Nyhan / *Lesch-Nyhan Syndrome*. Tulburare regresivă legată de sex, caracterizată de o comportare agresivă de automutilare, retardare mentală aparentă şi paralizie cerebrală spastică. După erupţia dinţilor, pacientul începe să se muşte pe el însuşi provocând distrucţia totală sau parţială a ţesuturilor periorale, în particular a buzei inferioare. Se poate produce o amputaţie parţială sau completă a degetelor, nasului şi limbii. Scăderea activităţii hipoxantin-guanin fosforiboziltransferazei confirmă diagnosticul bolii.

Sindromul Sezary / *Sezary Syndrome*. Dermatită exfoliativă solzoasă, cu înroşire şi prurit intens, asociată cu infiltraţii ale pielii sau atipică, cu celule sangvine (celule mononucleare).

Sine / *Self*. Ansamblu de elemente corporale, emoţii, gânduri şi senzaţii ce constituie individualitatea şi identitatea unei persoane. Diferă de eu (ego), care se referă la structura personalităţii.

Sinereză / *Bleeding, Syneresis*. (gr. *synairesis* = apropiere, de la *syn* = împreună + *hairesis* = luare, de la *airein* = a lua) **1.** Fenomen fizic care se produce prin pierderea parțială sau totală a fazei lichide dintr-o soluție coloidală sau gel, spontan ori forțat sub influența unor substanțe (electroliți) ce micșorează capacitatea de solubilitate a fazei disperse; este un proces de îmbătrânire, prin autocoagulare, ireversibil. **2.** Fenomen de pierdere în timp, parțială sau integrală a unei faze lichide dintr-un sistem dispers hidrofob, până se ajunge la uscare. **3.** Proces în etapa finală de coagulare, când are loc eliminarea serului sangvin. **4.** Termen utilizat pentru a desemna faza finală de sedimentare a hematiilor, atunci când viteza de depunere a acestora scade la zero.

Sinergide / *Synergids* (*sin-* + gr. *ergon* = lucru, acțiune, din *ergein* = a lucra) Cele două celule haploide prezente în sacul embrionar al ovulului de la Angiosperme, situate la polul micropilar, de o parte și de alta a oosferei.

Sinergie / *Synergy*. (*sin-* + gr. *ergon* = lucru, acțiune, din *ergein* = a lucra) **1.** Fenomen prin care acțiunea combinată a două substanțe (substanțe medicamentoase sau hormoni) produce un efect mai mare decât efectele individuale însumate ale celor două substanțe aplicate separat. Efect obținut în cazul asocierii concomitente a două sau mai multe substanțe, care acționează în același sens, rezultând o mărire a efectului, îi crește viteza de instalare a acțiunii, intensitatea sau durata, indiferent prin ce mecanism. Creșterea poate fi aditivă sau multiplicativă, numită și potențializare. Mecanismul acestei acțiuni este foarte variat. Într-un mare număr de cazuri, apar modificări la nivelul absorbției sau eliminării primei substanțe de către a doua. V. și *Potențializare*. **2.** Acțiunea combinată a unui mușchi (sinergidul) cu un altul (agonistul) pentru producerea unei mișcări.

Sinergie de adiție / *Addition synergia*. Apare atunci când substanțele acționează pe același tip de receptori și efectul total este egal sau mai mic decât suma efectelor substanțelor respective, considerate separat.

Sinergie de potențare / *Potentiality synergia*. Efect ce apare la asocierea unor substanțe ce acționează pe receptori diferiți, dar în același sens. Efectul asocierii este mai mare decât suma algebrică a acțiunilor individuale, considerate separat.

Singamie / *Syngamia*. (*sin-* + gr. *gamos* = căsătorie, unire) Proces de fuziune citoplasmatică între două celule, în timpul fertilizării.

Sinigrină / *Sinigrine*. Sin. *Mironat de potasiu*. Tioglicozid cu importanță alimentară mare, care se găsește mai ales în semințele de *Sinapis nigra* (muștar) și în cantitate mică în specii de *Brassica*, *Alliaria și Cochlearia*. Prin hidroliză enzimatică, sub acțiunea mirozinazei, se obțin produși finali ca alilsenevolul, glucoza și sulfatul acid de potasiu.

Sinov-, Sinovio- / *Synov-*, *Synovio-*. (lat. medievală *synovia*, *-ae* = asemeni cu albușul de ou, din gr. *syn* = împreună + lat. *ovum*, *-i* = ou) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la membrana sinovială.

Sinovială / *Synovial membrane*, *Synovium*. N.A. *membrane synovialis*. Sin. *Membrană sinovială*. (*sinov-* + *-al*) Membrană seroasă care căptușește fața profundă a capsulei articulare în cazul diartrozelor. Secretă un lichid numit sinovie.

Sinovie / *Synovia*, *Synovial fluid*. N.A. *synovia*. Lichid organic, transparent, de culoare galbenă, viscos, cu rol lubrifiant al articulațiilor osoase, secretat de sinovială.

Sinovită / *Synovitis*. (*sinovie-* + *-ită*) Inflamație acută sau cronică a unei teci sau a unei cavități sinoviale.

Sintalgon / *Sintalgon*. Sin. *Metadonă* (v.).

Sintază / *Synthase*. (*sin-* + gr. *tithenai* = a plasa + *-ază*) Enzimă din clasa ligazelor, care adaugă un substrat la alt substrat, printr-o legătură dublă.

Sintetază / *Synthetase*. Sin. *Ligază*. (*sin-* + gr. *tithenai* = a plasa + *-ază*) Enzimă care cuplează două substraturi prin legătura carbon-carbon, carbon-oxigen, carbon-sulf sau carbon-azot și care necesită hidroliza unei molecule de ATP. Are acțiune inversă unei endonucleaze.

Sintetic / *Synthetic*. (*sin-* + gr. *tithenai* = a plasa) Produs, substanță obținută prin sinteză chimică.

Sinteză / *Synthesis*. (gr. *synthesis* = acțiunea de a pune laolaltă, de la *syn* = împreună + gr. *thesis* = punere și *tithenai* = a pune, a plasa) **1.** Ansamblul operațiilor chimice de obținere a unei molecule, plecând de la elemente simple. În chimia organică, termenul de sinteză înglobează toate procedeele care permit creșterea numărului de atomi de carbon al moleculei de plecare, pentru a obține produși mai complecși. Dacă produsele de plecare se obțin și ele prin sinteză, atunci este o *sinteză totală*, iar dacă se pleacă de la compuși naturali, este o sinteză parțială sau *semisinteză*. **2.** Elaborarea de substanțe complexe pornind de la substanțe proprii sau de la materii selectate din sânge, de către celule sau organe. **3.** Formarea de elemente chimice complexe din substanțe mai simple. *S. proteinelor / protein* – proces prin care celulele vii produc proteine plecând de la aminoacizi, pe baza informației genetice conținută în ADN. Această informație este codificată în ARN-ul mesager, care este copiat după ADN în nucleul celulei. Secvența de aminoacizi dintr-o anumită proteină este determinată de secvența de nucleotide din ARN-ul mesager. La nivelul ribozomilor, informația purtată de ARN-ul mesager este tradusă în secvențe de aminoacizi ai proteinei, procesul fiind numit translație.

Sinteză chimică parțială / *Chemical semisynthesis*. Sin. *Semisinteză*. Sinteză chimică în care sunt folosiți compuși izolați din surse naturale, de origine vegetală, animală sau bacteriană.

Sinteză chimică totală / *Chemical synthesis*. În chimia organică este sinteza totală sau completă a unui produs organic, utilizând compuși simpli, în general, fără intervenția unor procese biologice.

Sinteză combinatorială / *Combinatorial synthesis*. Proces de sinteză a unui mare număr de compuși organici prin combinarea unor seturi de parametri de sinteză.

Sinteză enantioselectivă / *Enantioselective synthesis*. Reacție prin care un compus achiral sau un amestec racemic se transformă într-un compus chiral, în care unul dintre enantiomeri se află în cantitate mai mare.

Sinteză letală / *Lethal synthesis*. Procesul prin care o substanță exogenă netoxică este trasformată în organism într-o substanță toxică.

Sinu-, Sinus- / *Sinu-*, *Sinus-*. (lat. *sinus*, *-i* = îndoitură, cotitură, adâncitură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sinusuri.

Sinuat / *Sinuate*. Sin. *Undulat*. (lat. *sinuo*, *-are* = a îndoi) Frunză cu marginea, vârful sau baza laminei care prezintă ondulații (ex.: la *Fagus sylvatica*, *Quercus petraea*).

Sinus / *Sinus*. (*sinu-*) **1.** Depresiune sau cavitate, reces, organ în formă de sac, fund de sac. **2.** Canal mare care conține sânge, în special sânge venos. **3.** Cavitate într-un os. **4.** Spațiul dintre doi lobi foliari.

Sinusoid / *Sinusoid*. (*sinu-* + gr. *eidos* = formă) **1.** Termen pentru spații relativ largi sau tubi fără pereți proprii, constituind o parte din sistemul circulator venos în unele organe (glande endocrine, ficat și altele). **2.** Curbe plane ondulate, regulate, periodice, corespunzând ecuației transcendente $y = \sin x$.

Sinuzită / *Sinusitis*. (*sinu-* + *-ită*) Inflamație a mucoasei sinusurilor paranazale, afecțiune frecvent observată, ca o complicație a rinitelor sau, uneori, a leziunilor dentare și, mai des, a unor mainfestări alergice, traumatice sau tumorale.

SIP / *SIP*. Abr. de la engl. *Steam-in-place*. Utilizarea vaporilor pentru a curăţa şi a steriliza echipamentul de producţie fără a-l muta de la locul unde este instalat.

Siring-, Siringo- / *Siring-, Siringo-*. (gr. *syrinx* = tub, ţeavă, fistulă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un tub, la o fistulă.

Siringă / *Syringe*. V. *Seringă*.

Siringon / *Syringome*. (*siringo-* + *-oma*) Tumoră benignă, cu originea la nivelul porţiunii ductale a glandelor sudoripare, asociată cu papule mici pe faţă, gât şi pe toracele superior, ce apare în perioada postpubertară la femeie.

Sirop de maltitol / *Maltitol syrup*. V. *E 965 (ii)*.

Sirop de sorbitol / *Sorbitol syrup*. V. *E 420 (ii)*.

Sirop simplu / *Simple syrup* (*Sirupus simplex*). (ar. *scirab*, *schirab* = poţiune; *shiraph* = băutură, lat. *sirupus*, *-i* = băutură dulce) Preparat oficinal sub formă de sirop. Se obţine prin dizolvarea zahărului în apă (64% zahăr şi 36% apă distilată), prin încălzire. Lichid limpede, incolor sau slab-gălbui, viscos, fără miros, cu gust dulce şi reacţie neutră; densitatea 1,3005- 1,3247 şi indice de refracţie n_{20}^{20} = 1,4464-1,4550. Se utilizează ca edulcorant în formele farmaceutice lichide pentru administrare per os.

Sirop simplu pentru diabetici / *Simple syrup for diabetic patients* (*Sirupus simplex sine sacchari*). Preparat lichid obţinut din: carboximetilceluloză sodică 1 g, zaharină 0,2 g, p-hidroxi benzoat de metil 0,2 g, alcool 1 mL şi apă distilată la 100 g. Lichid limpede, incolor sau slab opalescent, gust dulce, fără miros, cu pH uşor alcalin. Zaharina are rol edulcorant, sintetic, iar carboximetilceluloza sodică conferă o viscozitate asemănătoare siropului simplu. Preparatul înlocuieşte siropul simplu ca edulcorant pentru soluţiile folosite de pacienţii cu diabet zaharat, la care este contraindicat zahărul, ce nu poate fi metabolizat, din lipsa insulinei.

Siropuri / *Syrups*. Fac parte din *Preparate lichide pentru uz oral* (v.). Forme farmaceutice lichide, apoase, caracterizate prin gust dulce şi consistenţă viscoasă, destinate administrării pe cale orală. Pot să conţină zaharoză, într-o concentraţie de cel puţin 45% m/m. Gustul dulce poate fi, de asemenea, obţinut prin folosirea altor polioli sau edulcoranţi. Siropurile conţin, în general, agenţi aromatizanţi sau alţi corectori de gust. Fiecare doză a unui preparat multidoză este administrată cu ajutorul unui dispozitiv care permite măsurarea volumului prevăzut. Acest dispozitiv este, în general, o linguriţă dozatoare sau un capac dozator, pentru volume de 5 mL sau multipli de 5 mL.

Sisomicină / *Sisomycin*. Antibiotic aminoglicozidic izolat de Weinstein şi col. (firma Schering), în 1970, din culturi de *Micromonospora inyoensis*. Se află ca monohidrat, cristale cu p.t. 198-201°C, iar ca derivat penta–N–acetilic este o pulbere amorfă, cu p.t. 188-198°C. Are potenţial antimicrobian ca gentamicina. Se utilizează ca sare sulfat.

Sistem- / *System-*. (gr. *systema*, *-atos* = sistem, ansamblu, de la gr. *syn* = împreună şi gr. *istemai* = a aşeza) Element de compunere, folosit ca rădăcină, ce introduce în termenii compuşi referirea la un sistem fizic sau la un sistem al corpului, în ansamblu.

Sistem / *System*. **1.** Ansamblu de corpuri sau constituenţi în interacţiune, delimitat convenţional de mediul înconjurător şi care, în timpul evoluţiei, se comportă ca un întreg. **2.** Ansamblu de organe cu structură analoagă.

Sistem ABO / *ABO system*. V. *Grup sangvin*.

Sistem acidifiant / *Acidifier, Systemic*. Medicament care produce scăderea pH-ului intern al corpului, utilizat pentru a restaura pH-ul normal, la pacienţii cu alcaloză sistemică (ex.: clorura de amoniu).

Sistem acidifiant urinar / *Acidifier, Urinary*. Substanţă care scade pH-ul filtratului renal şi al urinei (ex.: dihidrogen fosfat de sodiu).

Sistem alcalinizant / *Alkalinizer, Systemic*. Substanţă care produce creşterea pH-ului intern al corpului, utilizat pentru a restaura pH-ul normal la pacienţii cu acidoză sistemică (ex.: bicarbonatul de sodiu).

Sistem APUD / *APUD system*. (acronim engl. *Amine Precursor Uptake and Decarboxylation* = captarea şi decarboxilarea precursorilor aminici) Sin. *Sistem endocrin difuz*. Sistem care reuneşte o serie de celule endocrine (celule APUD) ce produc hormoni polipeptidici şi neurotransmiţători.

Sistem ATC / *ATCS*. Abr. de la engl. *Anatomical Therapeutical Chemical Classification System* V. *Clasificare ATC*.

Sistem bazat pe încredere / *Belief-System*. Încrederea sau credinţa că pacientul are resursele sale fiziologice, spirituale şi culturale pentru vindecare. Pentru omul modern, vindecătorul poate fi un doctor sau un preot; pentru un american nativ sau mexican, poate fi un *curandero* sau un *shaman*. Fiecare concept are practici specifice care ajută persoana să aibă încrederea că se va vindeca. Cheia încrederii în vindecare este credinţa. Toţi vindecătorii trebuie să înţeleagă sistemul de încredere a pacientului pentru a obţine succese în tratamentul majorităţii bolilor.

Sistem biologic / *Biological system*. Sin. *Biosistem*. Sistem eterogen integrat, deschis, în echilibru fluent, informaţional, programat, autoreglabil (cibernetic), evolutiv şi capabil de optimizare continuă a funcţionării sale.

Sistem cerebrospinal / *Cerebrospinal system*. N.A. *sistem nervos central*. Sin. *Sistem nervos central* (v.).

Sistem computerizat / *Computer system*. **1.** Proces sau operaţie integrată cu un sistem computer. **2.** Un sistem care include introducerea de date, procesarea electronică şi furnizarea informaţiei destinate a fi utilizată fie pentru raportare, fie pentru control automat.

Sistem de asigurare a sterilităţii / *Sterility assurance system*. Suma totală a măsurilor luate pentru a asigura sterilitatea produselor. Pentru produsele sterilizate în recipient final acestea includ în general următoarele etape: 1. proiectarea produsului; 2. cunoaşterea şi, dacă este posibil, controlul contaminării microbiologice a materiilor prime şi a adjuvanţilor (de exemplu, gaze şi lubrifianţi); 3. controlul contaminării procesului de fabricaţie pentru a evita pătrunderea şi multiplicarea microorganismelor în produs. Aceasta se realizează de obicei prin curăţarea şi igienizarea suprafeţelor de contact cu produsul, prin prevenirea contaminării purtate de aer prin manipulare în camere curate, prin includerea limitelor de timp pentru controlul procesului şi, dacă este aplicabil, prin etape de filtrare; 4. prevenirea intersectării dintre fluxurile de produse sterile şi nesterile; 5. menţinerea integrităţii produsului; 6. procesul de sterilizare; 7. ansamblul sistemului calităţii care conţine sistemul de asigurare a sterilităţii, de exemplu controlul schimbării, instruire, proceduri scrise, verificări ale eliberării, întreţinere preventivă planificată, modul de analiză a eşecului, prevenirea erorii umane, validarea, calibrarea etc.

Sistem de bancă de celule / *Cells bank system*. Un sistem prin care loturi succesive dintr-un produs sunt fabricate prin cultivare în celule derivate din aceeaşi bancă de celule „mamă". Pentru obţinerea unei bănci de celule „de lucru" se foloseşte un număr de flacoane cu celule din banca de celule „mamă". Sistemul de bancă de celule este validat pentru un nivel de trecere sau ca număr de dublări de populaţie superior celui obţinut în timpul producţiei curente.

Sistem de calitate / *Quality system*. Suma tuturor aspectelor unui sistem care implementează (introduce) politica de calitate şi asigură realizarea obiectivelor calităţii.

Sistem de computere / *Computer System*. Un grup de componente de hardware şi software-ul asociat, proiectat şi asamblat pentru a executa o funcţiune sau un grup de funcţiuni specifice.

Sistem de conducere a informaţiilor de laborator / *Laboratory information management sistem*, abr. *LIMS* (v.).

Sistem de cristalizare / *Crystallization System*. Sin. *Forme de cristalizare*. Forma geometrică a unei substanţe, care indică modul în care sunt dispuşi atomii din componenţa sa. Diferitele forme ale cristalelor sunt grupate în forme de simetrie, date de numărul de dispuneri identice ale cristalului, ce apar prin rotirea sa (sisteme de translaţie). Cristalele cu un grad apropiat de simetrie sunt grupate în sisteme de cristalizare. Particulele care alcătuiesc solidul cristalin formează o structură reprezentată de o *reţea tridimensională*, numită *reţea cristalină*, în care o *unitate structurală*, numită unitară sau celulă elementară, se repetă cu aceeaşi orientare în tot cristalul. Celula elementară este complet independentă de valenţele care menţin laolaltă reţeaua. Poziţiile fixe în jurul cărora oscilează particulele constituente ale unui solid cristalin sunt numite *noduri* (puncte nodale). Toate stările de ordonare pot fi reunite în şapte tipuri de sisteme / reţele cristaline: cubic, romboedric, tetragonal, hexagonal, ortorombic, monoclinic şi triclinic. Bravais, în anul 1850, a demonstrat că sunt 14 tipuri de celule unitare, care explică punctele unor reţele aflate în centrul celulelor primitive, cât şi în centrele unor feţe: triclinic, monoclinic, monoclinic cu feţe centrate, ortorombic, ortorombic cu feţe centrate, ortorombic centrat intern, ortorombic cu baze centrate, hexagonal, romboedric, tetragonal, tetragonal centrat intern, cubic, cubic centrat intern, cubic cu feţe centrate.

Sistem de eliberare transdermic prin electroporaţie / *Transdermal Delivery System, Electroporation*. Sistem de eliberare transdermică intensificată prin aplicarea de pulsuri electrice scurte, cu voltaj înalt pentru a crea pori apoşi în bistratul lipidic al pielii şi astfel a facilita difuzia substanţei active.

Sistem de eliberare transdermică prin iontoforeză / *Transdermal Delivery System, Iontophoresis*. Sistem transdermic de eliberarea intensificată prin utilizarea curentului electric pentru a facilita difuzia substanţei active prin piele.

Sistem de eliberare transdermică prin sonoforeză / *Transdermal Delivery System, Phonophoresis*. Sin. *Sonoforeză, Ultrasonoforeză, Ultrafonoforeză*. Sistem transdermic de eliberare intensificată prin aplicarea de ultrasunete cu frecvenţă joasă pentru a facilita difuzia substanţei active prin piele.

Sistem de eliberare transdermică, cu particule cu viteză înaltă / *Transdermal Delivery System, High Velocity Powder Particles*. Sistem transdermic de eliberare a medicamentului care utilizează unde de şoc suprasonice de heliu gaz pentru a mări difuzia substanţei prin piele.

Sistem de expresie / *Expression system*. Organism gazdă combinat cu un vector genetic (ca un virus sau ca molecula de ADN circular, numită plasmidă), care este încărcat cu o genă de interes. Sistemul de expresie oferă contextul genetic în care o genă va funcţiona în celulă: gena va fi expresată ca proteină.

Sistem de închidere / *Closure system*. Mijloc de închidere a recipientului, care are ca scop depozitarea şi utilizarea corectă a medicamentului.

Sistem de închidere şi de administrare / *Closing and administration system*. Accesoriu cu rol de a închide recipientul cu medicamentul, pentru a-i asigura stabilitatea în timpul depozitării. În anumite cazuri este necesar un dispozitiv de administrare, pentru o administrare corectă a medicamentului. Dispozitivul de administrare poate fi parte integrantă a recipientului sau a sistemului de închidere.

Sistem de management al riscului / *Management System of Risk*. Abr. SMR. Set de activităţi de farmacovigilenţă şi măsuri destinate identificării, caracterizării, prevenirii sau reducerii la minimum a riscurilor asociate cu medicamentele, inclusiv evaluarea eficienţei acestora (art. 34 al Regulamentului nr. 1901/2006/CE privind medicamentele de uz pediatric).

Sistem de marketing vertical / *Vertical marketing system*. Canal de distribuţie în cadrul căruia producătorii, *engross*-iştii şi *detail*-iştii acţionează ca un tot unitar, ca un întreg.

Sistem dilatant / *Dilatant system*. Sin. *Corp dilatant*. Sistem dispers care prezintă o cvasiviscozitate ce creşte odată cu creşterea tensiunii de forfecare. Fenomenul se întâlneşte la suspensii concentrate şi paste. Această comportare se explică prin uşoara mişcare a particulelor acoperite cu o manta de fluid. Prin forfecare se ajunge la o frecare a particulelor solide între ele, la o aglomerare a acestora, cu includerea unor spaţii mari şi formarea unui schelet rigid, ceea ce se traduce prin creşterea viscozităţii.

Sistem dioptric / *Dioptric system*. Sistem alcătuit din lentile sau din alte medii care reflectă lumina.

Sistem dispers / *Disperse system* (gr. *systema* = sistem, din *syn* = împreună + *istemai* = a aşeza + lat. *dispergo, -ere* = a împrăştia sau de la *dispersio, -onis* = divizare) Sistem fizico-chimic constituit din două faze, care se pot găsi în aceeaşi stare de agregare sau în stări de agregare diferite (solidă, lichidă, gazoasă), din care una este fin divizată, sub formă de particule mai mari sau mai mici, numită fază dispersată (fază dispersă) şi repartizată (dispersată) în cealaltă, numită fază dispersantă sau mediu de dispersie (solvent, vehicul, excipient). În funcţie de gradul de dispersie (mărimea particulelor fazei dispersate), pot fi *sisteme omogene* (dispersii moleculare) şi *sisteme eterogene* (cu particule mai mari decât molecula).

Sistem dispers eterogen / *Heterogenous Disperse System*. Sin. *Sistem dispers polifazic*. Sistem dispers caracterizat prin existenţa a două sau mai multe faze disperse: faza dispersată, faza dispersantă şi prin prezenţa suprafeţelor de separaţie. Gradul de dispersie este mai mare decât molecula; mărimea particulei putând ajunge până la 1 mm. Se deosebesc următoarele tipuri: sistem dispers *ultramicroeterogen* (10^{-7}-10^{-5} cm), *microeterogen* (10^{-5}-10^{-3}cm) şi *macroeterogen* (10^{-5}-10^{-1}cm). Sistemele polifazice prezintă proprietăţi diferite, care imprimă discontinuitate ansamblului.

Sistem dispers omogen / *Homogenous Disperse System*. Sin. *Sistem dispers monofazic, Soluţie, Dispersie moleculară*. Sistem dispers format dintr-o singură fază (solid, lichid, gazos), cu mai multe specii de molecule; se mai numeşte dispersie moleculară sau ultramicromoleculară şi care prezintă aceleaşi proprietăţi fizice şi chimice în toate punctele sale. Gradul de dispersie este cuprins între 10^9 şi 10^{10} m^{-1} (diametrul particulelor fiind de 10^{-9}-10^{-10} m, respectiv 1 Å), sub 1 nm.

Sistem dispersat coerent / *Coherent disperse system*. Sistem fizic în care particulele fazei interne sunt legate una de alta prin forţe intermoleculare, ce formează o reţea tridimensională = o structură, în mediul de dispersie. Particulele nu mai pot oscila, aparent sunt incapabile să se deplaseze reciproc. Este format din 2 faze, dar acestea sunt stabile, întreţinute de mecanisme fizico-chimice; cele 2 faze se întrepătrund şi imprimă sistemului dispers proprietăţi fizico-chimice şi reologice particulare (de ex.: suspensiile concentrate, paste, emulsii, creme concentrate, geluri).

Sistem dispersat incoerent sau discontinuu / *Free disperse system, incoherent, discontinuous*. Sin. *Sistem liber dispersat*. Sistem fizic fără o structură, în care particulele fazei dispersate (fazei interne) nu sunt legate între ele şi pot să se deplaseze liber în mediul de dispersie. Este format din două faze, bine distincte: faza externă, continuă, în care este dispersată faza internă, discontinuă, fie sub formă de picături fine (ex.: emulsiile), fie sub formă de particule sau agregate solide (ex.: dispersiile coloidale, suspensiile diluate, aerosolii etc.).

Sistem dopaminergic periferic / *Peripheral dopaminergic system*. Existenţa acestui sistem este presupusă datorită unor efecte pe care dopamina le exercită în organism şi care nu pot fi rezultatul stimulării clasice a receptorilor adrenergici: relaxarea sfincterului esofagian inferior, întârzierea golirii stomacului, vasodilatația arterială renală și mezenterică, inhibarea secreției de aldosteron, inhibarea eliberării noradrenalinei din terminațiile nervoase simpatice printr-un mecanism presinaptic.

Sistem endocrin / *Endocrine system*. Biosistem alcătuit din ansamblul glandelor endocrine și al altor structuri din organism care secretă hormoni, substanțe hormone-like, factori (cu acțiune stimulatoare sau inhibitoare), ca și o serie de molecule cu acțiune hormonală la nivelul altor glande sau țesuturi-țintă, prin mecanism endocrin, dar și autocrin sau paracrin.

Sistem endocrin difuz / *APUD System*. Sin. *Sistem APUD* (v.).

Sistem enzimatic / *Enzymatic system*. Ansamblu din mai multe enzime cu activități catalitice coordonate.

Sistem eterogen / *Heterogenous system*. Sin. *Sistem dispers eterogen* (v.).

Sistem extrapiramidal / *Extrapyramidal system*. Structurile nervoase ale SNC (ansamblu de nuclei cenușii situat în regiunile subcorticale și subtalamice), diferite de sistemul piramidal și cerebelos, responsabile de motricitatea și coordonarea mișcărilor; mai este denumit și *sistem subcortical*.

Sistem fagocitar mononuclear / *Mononuclear phagocyte system*. Abr. MPS. Denumire recentă pentru un grup de celule care cuprinde macrofagele și precursorii acestora, adică monocitele și celulele precursoare din măduva osoasă. Înlocuiește termenul de sistem reticuloendotelial, care nu trebuie să includă macrofagele. Un exemplu sunt celulele din ficat. V. și *Sistem reticuloendotelial*.

Sistem farmaceutic / *Pharmaceutical System*. Formă farmaceutică dozată, dezvoltată pentru a permite eliberarea uniformă sau la țintă, a substanței medicamentoase.

Sistem HLA / *HLA System*. (abr. engl. *Human Leukocyte Antigen* = antigen uman leucocitar) Sistem principal de antigeni de grup tisular la om, stabilit după criterii serologice și genetice. El este o complexitate extremă și cuprinde numeroși antigeni leucoplachetari (antigeni HLA), care pot realiza cel puțin 150 milioane de combinații diferite, de unde probabilitatea foarte redusă ca doi subiecți diferiți să posede antigeni HLA indentici. Antigenii HLA sunt glicoproteine localizate la nivelul membranelor celulare și sunt codificați de o parte din genele complexului major de histocompatibilitate (MHC).

Sistem I / *I system*. Sistem de grup sangvin având la bază antigenii glucidici I și i (oligozaharide eterogene). Anticorpul anti I este o aglutinină la rece, al cărui titru poate crește în unele afecțiuni, producând hemoliză autoimună. Antigenii sistemului I există pe eritrocitele adultului, dar sunt cel mai bine exprimați pe eritrocitele din sângele cordonului ombilical.

Sistem imunitar / *Immune system*. Ansamblu de elemente și modalități prin care organismul se apără împotriva agresiunilor antigenice extreme. Include: 1. elementele nespecifice (complement, properdine, opsonine), care alcătuiesc sistemul umoral și interferoni, histocite, macrofage, care alcătuiesc sistemul celular; 2. elemente specifice: anticorpi serici (imunitate umorală) și limfocite T (agenți ai imunității mediate celular). V. și *Imunitate*, *Limfocite*.

Sistem inductibil / *Inductible system*. Sistem sau genă care nu se exprimă decât în prezența unui semnal chimic. Ex.: enzimă care nu este sintetizată decât în prezența substratului său sau a unor analogi.

Sistem informațional de marketing / *Marketing information system*. Totalitatea persoanelor, echipamentelor și a procedurilor de culegere, selecție, analiză, evaluare și distribuție la timp a informațiilor exacte, necesare factorilor de decizie din compartimentul de marketing al organizației.

Sistem internațional de unități de măsură / *International System of Units*. Sistem stabilit de Conferința Generală de Greutăți și Măsuri, la Paris, a cărui aplicare este obligatorie după 1979, în medicină și în farmacie.

Sistem limfatic / *Lymphatic System*. N.A. *systeme lymphaticum*. Totalitatea organelor limfatice din organism, cuprinzând ganglionii, vasele limfatice, vasele chilifere. Rețeaua de capilare limfatice permite conexiunea dintre țesuturi și vase mai mici, unind sistemul venos cu inima. Limfa drenează din țesuturi în sânge, prin acest sistem. Din cauza permeabilității înalte a capilarelor limfatice moleculele mari și particulele din spațiile intercelulare care nu pot traversa pereții vaselor capilare sunt transportate prin limfă.

Sistem limfocitar / *Lymphocitic system*. Ansamblul celulelor limfoide din organism, dispersate în sânge și în organele limfoide (timus, splină, ganglioni limfatici, amigdale).

Sistem limforeticular / *Lymhoreticular system*. Țesuturile sistemelor limfocitar și reticuloendotelial considerate împreună ca un sistem.

Sistem locomotor / *Locomotor system*. Ansamblul structurilor din organism responsabile de locomoție: la om, mușchii, articulațiile, ligamentele ca și arterele nutritive ale acestora. Are ca suport de susținere sistemul osos.

Sistem macroeterogen / *Macroeterogenous System*. V. *Dispersie macroeterogenă*.

Sistem microeterogen / *Microeterogenous System*. V. *Dispersie microeterogenă*.

Sistem mono-dispers / *Monodisperse system*. Sistem dispers cu particule dispersate care au aceeași formă.

Sistem monomorf / *Monomorphic system*. Sistem dispers în care toate particulele au aceeași formă. Dacă particulele au aceeași mărime, atunci sistemul este *monodispers* și dacă sunt de mărimi diferite, sistemul este *polidispers*.

Sistem muscular / *Muscular system*. N.A. *systema musculare*. Ansamblul mușchilor din organism.

Sistem nervos / *Nervous system*. N.A. *systema nervosum*. Ansamblul structurilor sau țesuturilor nervoase din organism: sistemul nervos central, sistemul nervos autonom, ganglionii nervoși și nervi periferici.

Sistem nervos autonom / *Autonomic nervous system*. N.A. *systema nervosum autonomicum*. Sin. *Sistem nervos vegetativ*, *Sistem neurovegetativ*. Porțiune din sistemul nervos care reglează activitatea viscerelor, în special a glandelor mușchilor netezi și a miocardului. Este subordonat SNC prin intermediul căruia participă la diverse funcții ale vieții de relație și ale vieții afective. Este format din *sistemul nervos simpatic* și *sistemul nervos parasimpatic*.

Sistem nervos central / *Central nervous system*, *Central nevrax*. N.A. *systema nevosum centrale*. Abr. SNC, nevrax. Sin. *Sistem cerebrospinal*. Ansamblu de țesut nervos alcătuit din substanță albă și substanță cenușie, care formează encefalul și măduva spinării, cu excepția nervilor senzitivi și motori, simpatici sau parasimpatici, care formează sistemul nervos periferic (v.). Are două funcții importante: 1. de conducere a impulsurilor nervoase în sens ascendent (centripet) sau descendent (centrifug); 2. funcție reflexă sau de integrare a informațiilor primite de la receptorii periferici și formațiunile nervoase supraiacente, urmată de descărcarea unui impuls efector (funcția somatică și viscerală).

Sistem nervos ortosimpatic / *Orthosympathetic nervous system*. N.A. *pars sympatica*. Parte a sistemului nervos autonom formată din centrii medulari situați în tractusurile intermediare ale măduvei spinării, legate cu centrii diencefalici, hipotalamici și o parte periferică, formată din nervi şi ganglioni. Sunt legaţi de centri medulari prin ramuri comunicante şi emit numeroase ramuri efernete care inervează viscerele (aparatul digestiv, respirator, urinar, genital), inima (la nivelul nodulului sinoatrial) şi fibrele musculare ale vaselor sangvine.

Sistem nervos parasimpatic / *Parasympathetic nervous system*. N.A. *pars parasympathica*. Parte a SN autonom divizată în două compartimente: 1. *s.n.p. cranian* care intră în structura unor nervi cranieni şi 2. *s.n.p. sacrat* sau *pelvin*, care intră în structura ultimilor nervi sacraţi şi se termină în ganglionii plexului hipogastric.

Sistem nervos periferic / *Peripheral nervous system*. N.A. *systema nervosus periphericum*. Parte a sistemului nervos exterioară axului cerebro-spinal. Este format din nervi care leagă organele cu S.N.C.

Sistem nervos simpatic / *Sympatic nervous system*. N.A. *pars sympathica*. Sin. *Sistem nervos ortosimpatic* (v.).

Sistem nervos somatic / *Somatic nervous system*. Componentele din SN implicate în transmiterea impulsurilor la şi de la componentele viscerale ale organismului: muşchi scheletici, oase, articulaţii, ligamente, piele, ochi şi ureche.

Sistem nervos vegetativ / *Autonomic nervous system*. N.A. *systeme nervosum autonomicum*. Sin. *Sistem nervos autonom* (v.).

Sistem neurovegetativ / *Autonomic nervous system*. N.A. *systeme nervosum autonomicum*. Sin. *Sistem nervos autonom* (v.).

Sistem omogen / *Homogenous system*. V. *Sistem dispers omogen*.

Sistem plastic / *Plastic system*. Corp de tip Bingham. Corp sau substanţă care, în soluţii de concentraţii mai ridicate, formează fluide structurate, caracterizate prin reţinerea solventului în reţeaua macromoleculelor (solventul nu mai este liber). Curgerea nu poate avea loc decât dacă forţele de legătură intermoleculare sunt învinse. Tensiunea de forfecare trebuie să atingă o anumită valoare-limită, „denumită prag de curgere” sau „punct de curgere practic” (engl. „yield value”). Peste această valoare, moleculele sunt orientate în sensul curgerii, având ca rezultat o scădere a viscozităţii.

Sistem polidispers / *Polydisperse system*. Sistem dispers în care particulele dispersate prezintă forme diferite (polimorfe).

Sistem polimorf / *Polymorphic system*. Sistem dispers în care particulele se prezintă sub diferite forme de cristalizare.

Sistem pseudoplastic / *Pseudoplastic system*. Sin. *Sistem cvasiviscos*, *structural viscos*. Corp sau substanţă care prezintă o anumită structură, la care viscozitatea se modifică în funcţie de tensiunile de forfecare, cvasiviscozitatea scade (ex.: derivaţii de celuloză, alginaţii în soluţii diluate). Comportarea aceasta se explică astfel: sub acţiunea unei tensiuni mici de forfecare, moleculele filiforme, dispuse iniţial neregulat, încearcă să se orienteze în direcţia curgerii şi prin aceasta, influenţa lor de frânare scade, rezultând o scădere a cvasiviscozităţii. La tensiunile de forfecare mai mari, cele mai multe agregate moleculare sunt dispuse paralel cu curentul de curgere, iar cvasiviscozitatea rămâne în acest moment aproape constantă.

Sistem pulverulent / *Pulverulent system*. Sistem dispers de solid în gaz. Forme farmaceutice constituite din particule solide, libere, uscate şi mai mult sau mai puţin fine (cu grad de dispersie diferit).

Sistem reopex / *Rheopex system*. Sin. *Corp reopex*. (gr. *rheos* = curent, de la *rhein* = a curge + gr. *pexia* = fixare) Sistem dispers caracterizat prin accentuarea stării (structurii) de gel sub acţiunea unei forţe de forfecare. Ex.: unguente pe bază de polietilenglicoli.

Sistem reticuloendotelial / *Reticuloendothelial system*, *Mononuclear fagocitar system*. Abr. SRE. Sin. *Sistem fagocitar mononuclear* (SFM), *Sistem reticulohistiocitar*, abr. SRH. Ansamblul de celule mari (macrofage) prezente în tot organismul, care îşi au originea în măduva osoasă. Intră în circulaţie ca monocite, iar în ţesuturi se diferenţiază în macrofage cu diferite funcţii. Ele joacă un rol important în fagocitoză, producţia de anticorpi, formarea şi distrugerea hematiilor. Denumire veche, înlocuită cu SRH – sistem reticulohistiocitar. Macrofagele au un rol esenţial în sistemul de apărare a organismului. Sunt implicate în răspunsuri prin anticorpi faţă de antigen, în funcţia celulelor limfoide, prin secreţia unor factori de reglare sau ca celule efectoare, având capacitatea de a ataca şi de a distruge celulele patogene şi pe cele tumorale. O altă funcţie a macrofagelor este de a capta particulele şi macromoleculele străine organismului. Acest rol îl îndeplinesc fagocitele profesioniste, cum sunt celulele Kupfer din ficat sau macrofagele din splină. Macrofagele captează şi proteine care interacţionează cu receptorii de pe suprafaţa lor. Complexul proteină-receptor este înglobat prin procesul de endocitoză, structura veziculară fuzionând cu lizozomii, iar după degradarea proteinelor, receptorii revin la suprafaţa macrofagului.

Sistem reticulohistiocitar / *Reticuloendothelial system*. V. *Sistem reticuloendotelial*.

Sistem retotelial / *Reticuloendothelial system*. V. *Sistem reticuloendotelial*.

Sistem spectroscopie de masă / cromatografie lichidă / *Liquid chromatography / mass spectrometry system*. Abr. *Sisteme LC / MS* (v.).

Sistem stomatognat / *Stomatognate system*. Sin. *Aparat dentomaxilar*. Unitate morfologică şi funcţională a tuturor ţesuturilor ce participă la realizarea funcţiilor: masticaţie, fonaţie, deglutiţie, fizionomie şi cuprinde elemente ce se află în strânsă interdependenţă între ele, dar şi cu restul organismului: cele două maxilare, articulaţia temporo-mandibulară, dinţi, ţesutul parodontal de susţinere, muşchii mobilizatori ai mandibulei, muşchii mimicii, părţile moi ale obrajilor, vase sangvine, vase limfatice şi nervii aferenţi.

Sistem tampon / *Buffer system*. V. *Soluţie tampon*.

Sistem terapeutic cu cedare la ţintă / *Drug targeting system*. Sin. *Agent vector (3)* (v.).

Sistem terapeutic de eliberare a medicamentului / *Release therapeutic system of drug*. Sin. *sistem terapeutic de cedare*. Termen modern utilizat în tehnologia farmaceutică pentru noţiunea de medicament, care combină aspectele formelor farmaceutice dozate (comprimate, capsule, unguente topice, sisteme terapeutice transdermice, soluţii injectabile i.v., forme cu eliberare susţinută) cu mecanismul de eliberare a substanţei din aceste forme farmaceutice. Medicamentul este astăzi considerat ca un sistem de cedare a substanţei medicamentoase, iar anumite modificări care se aduc acestui sistem au implicit consecinţe semnificative asupra *apariţiei*, *intensităţii şi duratei efectului terapeutic*. Aceste modificări sunt răspunzătoare de neechivalenţa terapeutică a unor medicamente echivalente chimic, dar formulate sau preparate diferit.

Sistem terapeutic de eliberare controlată a medicamentului / *Controlled Release Therapeutic System of Drug*. Sin. *Sistem terapeutic de cedare controlată*. Este un dispozitiv care conţine substanţa medicamentoasă sau o formă farmaceutică dozată şi care asigură un control precis al cedării (eliberării) substanţei, atât în ceea ce priveşte *viteza de eliberare*, cât şi a *duratei de cedare*, într-un anumit loc al organismului. Acest sistem asigură o eliberare programată a substanţei, conform unei cinetici predeterminate cunoscute, predictabile, deci cu o anumită viteză, pentru o perioadă de timp stabilită (zile sau chiar ani), fără a suferi influenţa din partea mecanismelor fiziologice ale organismului, pentru a determina efectul terapeutic, reducând la minimum intervenţia pacientului. Ele sunt clasificate în funcţie de calea de administrare: orală, parenterală, intravaginală, intrauterină, precutanată (sisteme terapeutice transdermice), oculară.

Sistem terapeutic de eliberare controlată, bioadeziv / *Bioadhesive Controlled Release Therapeutic System*. Forme farmaceutice de eliberare controlată şi acţiune prelungită pentru calea orală (într-o anumită parte a tractului digestiv: mucoasa bucală, stomac, suprafaţa intestinală, rect), dar şi pe alte mucoase: nazală, vaginală. Conceptul de bază al bioadeziunii va fi acelaşi în aceste zone, deoarece natura stratului de mucină din compoziţia mucoasei digestive este similar, cu mici diferenţe în structura chimică. V. şi *Bioadeziune*.

Sistem terapeutic flotant / *Floating Therapeutic System*. Sistem terapeutic de eliberare controlată pentru calea orală. Formă farmaceutică sub formă de capsule sau comprimate, care, prin densitatea mică sau crearea „in situ" a unui microrezervor de aer sau de gaz, joacă rol de flotor, la suprafaţa masei de lichid din stomac. Sunt dispozitive flotante al căror nivel în stomac oscilează după variaţiile de volum ale conţinutului gastric. V. şi *Dispozitiv gastric gonflabil* şi *Comprimate flotante orale*.

Sistem terapeutic gastrointestinal / *Gastrointestinal therapeutic system*. Abr. STG (engl. abr. GITS). Comprimate cu eliberare prelungită, constând dintr-o membrană semipermeabilă ce înconjoară un nucleu cu substanţa activă osmotic. Nucleul conţine un strat activ cu substanţa medicamentoasă şi un strat controlant al eliberării inert farmacologic, dar activ osmotic. În tractusul gastrointestinal, apa pătrunde în compartiment, presiunea creşte în stratul osmotic şi împinge stratul cu substanţa medicamentoasă, eliberând astfel medicamentul printr-un orificiu aflat în stratul activ. Produsul are o eliberare constantă a substanţei medicamentoase.

Sistem terapeutic ginecologic / *Ginecologic Therapeutic System*. Dispozitive aplicate endovaginal, intracervical sau intrauterin (abr. DIG, DIU) cu efect sistemic sau local, asigurând o eliberare treptată şi controlată a medicamentului un timp prelungit, prestabilit, cu viteză constantă. Sunt utilizate în scop profilactic, curativ sau contraceptiv.

Sistem terapeutic intrauterin / *System intrauterine*. Sistem terapeutic destinat să elibereze substanţa pentru o perioadă lungă de timp, ex.: un an.

Sistem terapeutic latex sau pseudolatex / *Latex or Pseudolatex therapeutic system*. Sistem microdispers coloidal care permite includerea substanţei medicamentoase, plecând de la un gel care se formează în momentul instilării, la contactul cu lichidul lacrimal. Realizează o eliberare progresivă a medicamentului.

Sistem terapeutic matriceal / *Matrix therapeutic system*. Sistem medicamentos care conţine substanţa medicamentoasă dispersată într-un suport sau excipient, numit matriţă. Eliberarea substanţei are loc cel mai frecvent prin difuziune, mai rar prin eroziune sau prin gonflare. Medicamentul se află în stare dizolvată sau fin dispersată, sub formă solidă. Au formă de cilindri, discuri, film, comprimate şi microparticule. Pot fi solide sau suple, dar şi semisolide.

Sistem terapeutic megaloporos / *Megaloporous therapeutic system*. Sistem terapeutic desemnat să elibereze medicamentul dintr-o formă farmaceutică solidă, dozată, prin mecanism de ordinul zero (matriţe insolubile).

Sistem terapeutic microparticulat / *Microparticulate Drug Delivery System*. Forme farmaceutice solide, semisolide sau lichide ca suporturi de particule pentru substanţa medicamentoasă, particulele având un ordin de mărime microcoloidală, până la macrodispers: 300 µm – 1 mm.

Sistem terapeutic nazal bioadeziv / *Nasal Bioadhesive Therapeutic System*. Formă farmaceutică cu eliberare prelungită, pe bază de polimeri biodezivi faţă de mucusul nazal; hidrogeluri care se aplică pe mucoasa nazală.

Sistem terapeutic oftalmic / *Ophthalmic Therapeutic System*. Sistem terapeutic de eliberare controlată a medicamentelor la nivelul zonei oculare. Se cunosc două tipuri: tip rezervor (ex.: Ocusert) sau tip matriceal (pe bază de matriţă polimerică biodegradabilă, numită şi insert).

Sistem terapeutic oral bioadeziv / *Oral Bioadhesive Therapeutic System*. Medicament solid cu eliberare prelungită, plasat într-o anumită parte a tubului digestiv, format din polimeri histocompatibili, care aderă pe mucoasa gastrică, realizând o legătură semipermanentă, care eliberează substanţa lent.

Sistem terapeutic oral cu eliberare controlată / *Controlled Release Oral Therapeutic System*. Forme farmaceutice cu eliberare controlată, care prelungesc timpul de tranzit gastro-intestinal al medicamentului. Se cunosc trei tipuri: sisteme terapeutice orale osmotice, flotante şi bioadezive. V. fiecare tip.

Sistem terapeutic oral osmotic / *Oral Osmotic Therapeutic System*. Forme farmaceutice cu eliberare controlată, care prelungesc timpul de tranzit gastrointestinal. Sunt sub formă de comprimate osmotice (pompe osmotice, tip *Oral Osmotic System*, abr. OROS), comprimate multilamelare, comprimate cu două straturi tixotrope, comprimate acoperite cu polimeri ce conţin principiul activ-rezină schimbătoare de ioni.

Sistem terapeutic OROS / *OROS Therapeutic System*. Tip de comprimat osmotic cu eliberare constantă a substanţei medicamentoase, care recurge la presiunea osmotică ca sursă de energie. Structura unui comprimat terapeutic osmotic, cunoscut sub numele de OROS (*Oral Osmotic System*) este relativ simplă: 1. un nucleu osmotic activ; 2. o membrană semipermeabilă; 3. un orificiu de ieşire, calibrat în membrană. Acest tip de comprimate poartă în general numele de „pompă osmotică elementară". Nucleul comprimatului conţine substanţa medicamentoasă şi are rol de agent osmotic. Mecanismul de eliberare a substanţei medicamentoase are loc în trei etape: 1. apa din mediul de eliberare traversează membrana cu o viteză care depinde de natura şi de grosimea acesteia; 2. apa pătrunde apoi în nucleu şi dizolvă substanţa medicamentoasă; se creează o presiune osmotică, cu atât mai mare cu cât substanţa eliberează mai multe molecule sau ioni în soluţie; se formează o soluţie saturată în interior; 3. datorită presiunii osmotice, soluţia medicamentoasă saturată este expulzată prin orificiul aflat în peretele exterior, în cantitate egală cu aceea care lasă să intre apa prin membrana semipermeabilă. Atât timp cât există o cantitate de medicament nedizolvat în mediu, viteza de intrare şi de ieşire a lichidului decurge constant (eliberare de ordin zero), apoi scade când toată substanţa din nucleu a fost dizolvată.

Sistem terapeutic Pennkinetic / *Pennkinetic Therapeutic System*. Sistem terapeutic de eliberare pentru calea orală cu înveliş polimeric de complex-principiu activ-rezină schimbătoare de ioni. Este un produs destinat a asigura un control al eliberării cu o viteză independentă de condiţiile de pH, de activitatea enzimatică şi de conţinutul tractusului gastrointestinal. Este bazat pe principiul complexului format între medicament şi rezina schimbătoare de ioni. Particulele componente ale acestui complex (40-150 µm) sunt tratate cu un agent de solvatare, ca PEG 4000, manitol, lactoză, propilenglicol sau metilceluloză. Ansamblul acestor particule este apoi acoperit cu un film permeabil ca etilceluloza, la care se adaugă un plastifiant. Forţa ionică a fluidelor digestive este relativ constantă. În tractusul gastrointestinal, ionii difuzează, traversând membrana şi reacţionează cu complexul rezină – substanţă medicamentoasă, pentru a face schimbul şi a elibera substanţa în soluţie.

Sistem terapeutic rezervor / *Reservor Therapeutic System*. Sin. *Medicament rezervor*.

Sistem termodinamic / *Thermodinamic system*. Sistem material ce poate schimba exteriorul materiei şi toate speciile de energie şi în al cărui interior se pot produce transformări.

Sistem tisular / *Tissue system*. Denumire generică pentru sistemul HLA şi grupele tisulare.

Sistem tixotrop / *Thixotropic system* (*sistem-* + gr. *tichis* = agitare + *tropos* = întoarcere). Corp, sistem care prezintă, anterior aplicării tensiunii de forfecare, un punct de curgere iniţial, respectiv o cvasiviscozitate iniţială, ce scade sub influenţa tensiunii de forfecare până la cvasiviscozitatea finală; aceasta nu se mai modifică prin forfecare ulterioară. În cazul în care corpul devenit fluid este lăsat în repaos, cvasiviscozitatea creşte la valoarea iniţială într-un interval de timp mai lung sau mai scurt, numit timp de regenerare. Corpurile tixotrope se caracterizează prin cvasiviscozitate iniţială, finală sau de echilibru şi prin timp de regenerare.

Sistem ultramicroeterogen / *Ultramicroeterogenous system.* V. *Dispersie ultramicroeterogenă.*

Sistem vascular / *Vascular system.* Ansamblul vaselor de sânge din organism: artere, vene, capilare şi limfatice.

Sistematica plantelor / *Plant systematics.* (lat. *systema plantarum* = sistematica plantelor) Ştiinţa care se ocupă cu studierea diversităţii plantelor în vederea clasificării lor pe baza principiilor teoretice elaborate de taxonomie.

Sistematizat / *Systematized.* Termen cu sensul de organizat, reunit, clasificat, dispus într-un sistem.

Sisteme bioadezive conductoare / *Conductor (Line) bioadhesive systems.* Produse bioadezive formulate cu o mare cantitate de apă, în care sunt dizolvate săruri minerale utilizate pentru a imobiliza dispozitivul utilizat în tehnicile medicale de investigaţie noi (electrocardiograme, electroencefalograme etc.) sau intervenţii chirurgicale (electrochirurgie), cât şi în noile sisteme de administrare a substanţelor medicamentoase prin fenomenul de ionoforeză, ce fac apel la electricitate. Aceste produse trebuie să aibă şi o conductibilitate electrică suficientă.

Sisteme bioinvazive de eliberare a substanţelor active / *Bioinvasive Drug Delivery Systems.* Sin. *Forme farmaceutice bioadezive de celule.* Forme farmaceutice care conţin substanţa activă fixată pe suprafaţa unui transportor coloidal (ex.: lipozomi, nanoparticule), care are capacitatea de a se lega direct de suprafaţa celulei unui receptor specific, mediator al interacţiunilor. Aceste forme acţionează pe baza unui nou concept de bioadeziune şi anume de citoadeziune.

Sisteme coloidale hidrofile / *Hydrophile Colloidal Systems.* Sin. *Dispersii hidrofile, Dispersii hidrofile macromoleculare, Soluţii macromoleculare.* Sunt dispersii de polimeri cu masa moleculară înaltă, obţinute prin dizolvarea în apă a coloizilor macromoleculari, care formează soluţii adevărate, geluri sau dispersii de particule.

Sisteme de cedare „fantome" biologice / *Biological „phantoms" release systems.* Fantomele biologice sunt particule naturale derivate din celule endogene, bacterii sau virusuri. Se obţin prin îndepărtarea conţinutului celular şi sunt biocompatibile, biodegradabile şi neimunogenice. Suprafaţa membranei păstrează elementele de legare originale. Prin alegerea cu atenţie a sursei de celule, veziculele rezultate pot constitui sisteme naturale de transport la ţintă a substanţelor medicamentoase. Li se pot ataşa şi liganzi pentru ţintire. Au fost studiate eritrocite şi fantome bacteriene pentru cedarea unor molecule mici de substanţe anticanceroase şi pentru cedarea de gene. Învelişuri de virusuri au fost intens evaluate pentru cedarea de gene.

Sisteme farmaceutice cu cedare controlată / *Controlled-release pharmaceutical system.* Sin. *Sistem terapeutic de eliberare controlată a medicamentului* (v.). V. şi *Forme farmaceutice cu eliberare modificată.*

Sisteme farmaceutice cu cedare prelungită / *Sustained-release pharmaceutical delivery system.* Sisteme farmaceutice cu cedare prelungită în timp a nivelului medicamentos plasmatic şi a efectului terapeutic. Când este necesară o terapie de durată, substanţele medicamentoase care au timp de înjumătăţire biologică scurt (de 3-4 ore) pot fi administrate la interval de 12-24 ore, menţinând efectul terapeutic dorit. V. şi *Forme farmaceutice cu eliberare modificată.*

Sisteme farmaceutice cu cedare pulsatorie / *Pulsatile delivery pharmaceutical systems.* Sistemele farmaceutice cu cedare pulsatorie sunt cele cu cedare intermitentă, adaptată nevoilor variabile biologice sau necesităţilor tratamentului. V. şi *Forme farmaceutice cu eliberare modificată.*

Sisteme farmaceutice cu eliberare autoreglabilă / *Pharmaceutical delivery system with auto-controlled release.* Dispozitive cu sisteme de modulare pasivă, cedarea putând fi modulată printr-o schimbare de pH, temperatură sau cu ajutorul unor molecule specifice de modulare.

Sisteme inteligente bazate pe nanomateriale inteligente / *Intelligence systems based on intelligence nanomaterials.* Sisteme nanotehnologice de administrare a medicamentelor care sunt capabile să prezinte un comportament ce ţine seama de un anumit semnal al mediului, cum ar fi temperatura, pH-ul, tăria ionică, câmpul magnetic sau electric. Astfel de sisteme sunt utile pentru administrarea de proteine, gene, oligonucleotide antisens.

Sisteme LC / MS / *LC / MS system.* Abr. pentru engl. *Liquid chromatography / Mass spectrometry system.* Instrumente de laborator care combină două metode analitice într-o piesă de echipament de laborator.

Sisteme nanobiologice / *Nanobiologic systems.* Structuri funcţionale integrate cu organizare spaţială şi/sau temporală, cât şi o coordonare şi o reglare a acţiunii componenţilor individuali, care le permite să efectueze procese, ce nu pot fi realizate din amestecul componenţilor şi care nu sunt determinate doar de dimensiunea nanometrică, cu aspecte asemănătoare funcţionalităţii macromoleculelor biologice cu care interacţionează *in vivo.* Un aspect esenţial în utilizarea nanosistemelor terapeutice îl reprezintă capacitatea de a avea o farmacocinetică modificată faţă de aceea a substanţei medicamentoase libere şi îndeosebi pătrunderea nanosistemului în sectorul interstiţial (cu eliberarea de substanţă medicamentoasă), cât şi internalizarea nanosistemului intracelular urmată de eliberarea substanţei medicamentoase.

Sisteme nanoelectromecanice / *Nanoelectromechanic systems.* Abr. NEMS. Sunt sisteme care constau din actuatori electromecanici integraţi (din componente mecanice, electrice, fluide, optice, chimice, biologice şi altele), cu dimensiuni nanometrice. NEMS sunt o nouă clasă de dispozitive „inteligente" cu capacitatea de senzori şi care utilizează în mod reciproc mişcarea mecanică indusă electric, la scală nanometrică. Sunt detectori sensibili de forţă şi masă, proprietate manifestată până la nivel molecular, cu rezonatori de frecvenţă pentru aplicaţii fără cabluri sau ca întrerupătoare ultrarapide de putere redusă. În comparaţie cu sistemele microelectromecanice (abr. MEMS), NEMS combină mase mai mici, cu un raport mai mare suprafaţă la volum şi sunt cele mai interesante sisteme pentru aplicaţii ca rezonatoare de frecvenţă înaltă şi ca senzori ultrasensibili, displayuri, generatoare electrice portabile, producătoare de energie, administrare de medicamente, imagistică, în microscopia de forţă atomică, senzori de pH, detectori pentru concentraţia proteinelor.

Sisteme noi de cipuri / *New systems of chips.* Sisteme nanometrice noi, dotate cu sisteme de detectare electrică, magnetică sau acustică. Citirile sunt de fluorescenţă, detectare electrică, electrochimică. Se pot decela microorganisme, dar şi mutaţii. Ex.: sBioChips Systems GmbH, LADER chip platform pentru oligonucleotide etc.

Sisteme terapeutice transdermice (abr. **STT**) / *Transdermic therapeutic systems.* (lat. *Emplastra transcutanea*) Preparate farmaceutice flexibile, presosensibile, cu dimensiuni diferite, care conţin una sau mai multe substanţe active. Sunt aplicate pe pielea nelezată, pentru a elibera una sau mai multe substanţe active în circulaţia generală, după traversarea barierei cutanate. Este constituit, în general, dintr-un suport extern, pe care este fixat un preparat ce conţine substanţa(ele) activă(e). *Suprafaţa de eliberare* a substanţelor active este acoperită cu o folie protectoare, care este îndepărtată înaintea aplicării STT pe piele. *Suportul* extern este o membrană impermeabilă faţă de substanţa(ele) activă(e) şi faţă de apă, care susţine şi protejează preparatul. Suportul poate avea aceeaşi dimensiune ca şi preparatul sau poate fi mai mare; în acest caz marginea exterioară este acoperită cu substanţe autoadezive, care asigură fixarea dispozitivului pe piele. STT-ul conţine una sau mai multe substanţe active şi substanţe auxiliare cu rol de stabilizanţi, solubilizanţi sau destinate să modifice viteza de eliberare sau să favorizeze absorbţia transdermică. STT-ul poate fi constituit dintr-o *matriţă solidă* sau semisolidă, cu unul sau mai multe straturi. În acest caz, compoziţia şi structura matriţei influenţează modul de difuziune transdermică a substanţei(lor) active. Matriţa poate conţine substanţe autoadezive, care asigură fixarea STT-ului pe piele. Produsul poate fi preparat *sub forma unui rezervor semisolid*, care are o membrană semipermeabilă ce influenţează eliberarea şi difuziunea substanţei(lor) active. Substanţele autoadezive pot fi, în acest caz, aderente pe o parte sau pe toată membrana sau doar pe marginea suportului extern. La o aplicare pe o piele uscată, curată şi fără leziuni, STT-ul aderă puternic, după o apăsare moderată a degetelor sau a mâinii şi poate fi îndepărtat fără a cauza leziuni majore ale pielii şi fără a detaşa preparatul de pe suportul extern. STT-urile nu trebuie să aibă o acţiune iritantă sau de sensibilizare a pielii nici după aplicaţii repetate. *Filmul protector* constă, în general, dintr-o peliculă obţinută din material plastic sau metalic; atunci când este îndepărtat, nu trebuie să antreneze cu el componentele matriceale sau rezervorul STT-ului (matriţa sau rezervorul), dar nici adezivul. STT-urile sunt ambalate individual în plicuri sigilate (FR X supl. 2004). STT-ul asigură o eliberare a substanţei active timp de 24 ore sau mai mult, ceea ce scade ritmul de administrare, ca în cazul unui medicament clasic. Se utilizează pentru administrarea de: nitroglicerină, substanţe antimigrenoase (fentanyl), antihipertensive (clonidina), hormoni, răul de mişcare (scoplamina), contra fumatului (cu nicotină) etc. V. şi *Dispozitiv terapeutic transdermic*.

Sisteme vectorizate / *Vectorized system*. Sisteme ce transportă şi cedează la ţintă agentul medicamentos. Sistemele utilizează precursori medicamentoşi bioreversibili, microparticule sau biomacromolecule transportoare.

Sistemic / *Systemic*. Sin. *Acţiune generală*. (*sin-* + gr. *istemai* = a aşeza) **1.** Despre o acţiune care apare în urma administrării unui medicament, care este transportat prin lichidele biologice (sânge), realizând o acţiune generală pe toate sistemele, numită şi *acţiune sistemică*. **2.** Care se referă la sistemul circulator.

Sistemul calităţii / *Quality system*. Totalitatea activităţilor necesare pentru implementarea politicii referitoare la calitate într-o organizaţie şi la îndeplinirea obiectivelor calităţii; sunt incluse structura organizatorică, responsabilităţile, procedurile, sistemele, procesele şi resursele. În mod obişnuit, aceste elemente vor fi tratate în diferite tipuri de documente, precum manualul calităţii şi proceduri documentare, instrucţiuni de lucru.

Sistemul complement / *Complement system*. Abr. S.C. Mecanismul de apărare nespecifică format din nouă factori (C_1-C_9) existenţi în sângele circulant, care, după o activare, declanşează o suită de reacţii, ce au loc „în cascadă”. Această activare se produce în mod obişnuit pe cale clasică, drept urmare a formării de complexe imune (legarea IgM sau IgG la antigen) sau pe cale alternativă, în prezenţa unor polizaharide bacteriene şi agregate gammaglobulinice. Calea clasică de activare a complementului este consecinţa formării de complexe imune în circulaţia sangvină, ţesuturi sau în jurul membranelor celulare. Efectul activării îl constituie eliberarea de molecule şi fragmente care produc: *imunoaderenţă* (aderarea complexelor antigen-anticorp sau a bacteriilor încărcate cu anticorpi la macrofage sau eritrocite); formarea de *anafilotoxină* (proteina care induce formarea de histamină); *chemotaxie* (migrarea celulelor neutrofile înspre regiunea unde este activat complementul); *fagocitoză*; *instabilitatea* şi *liza* membranelor lipoproteice celulare; *modularea răspunsului imun*. Activarea sistemului complement seric, important pentru mecanismul apărării, poate conduce şi la lezarea propriilor ţesuturi normale, prin diferite mecanisme: formarea de anafilotoxină, care măreşte permeabilitatea vasculară; prin distrugerea eritrocitelor, ajungându-se la anemie hemolitică autoimună; prin activarea sistemului kinetic, care conduce la dilatarea vaselor sangvine şi la creşterea permeabilităţii; formarea de factori chemotactici, care determină migrarea leucocitelor polimorfonucleare în aria inflamată; când aceste celule se dezintegrează, se eliberează enzimele lizozomale proteolitice, care alterează ţesuturile. V. şi *Imunitate*.

Sistemul de calitate al unui sistem de farmacovigilenţă / *Quality system of a pharmacovigilance system*. Structura organizatorică, responsabilităţile, procedurile, procesele şi resursele sistemului de farmacovigilenţă, precum şi gestionarea resurselor, managementul de conformitate şi înregistrarea procesului de gestionare a structurii sistemului de farmacovigilenţă. Sistemul de calitate este o parte a sistemului de farmacovigilenţă. V. şi *Sistemul de farmacovigilenţă*, *Calitatea sistemului de farmacovigilenţă*.

Sistemul de farmacovigilenţă / *Pharmacovigilance system*. Un sistem utilizat de către Deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă, în statele membre, pentru a îndeplini sarcinile şi responsabilităţile enumerate la titlul IX din Directiva 2001/83/CE şi concepute pentru a monitoriza siguranţa medicamentelor autorizate, precum şi pentru a detecta orice variaţie a raportului risc-beneficiu. În general, un sistem de farmacovigilenţă este un sistem utilizat de către o organizaţie pentru a-şi îndeplini sarcinile şi responsabilităţile legale în ceea ce priveşte farmacovigilenţa şi care este astfel conceput pentru a monitoriza siguranţa medicamentelor autorizate şi pentru a detecta orice variaţie a raportului risc-beneficiu.

Sistemul de management al riscului / *Risk management system*. Un set de activităţi de farmacovigilenţă şi de intervenţii menite să identifice, să caracterizeze, să prevină sau să micşoreze riscurile în legătură cu utilizarea unui medicament, inclusiv evaluarea eficienţei acestor intervenţii.

Sisto- / *Sisto-*. (gr. *systole* = contracţie) Element de compunere care introduce în termeni referirea la contracţie.

Sistolă / *Systole*. (*sisto-* + *-olă*) Contracţia cordului în timpul căreia sângele este împins în artere.

Sit / *Site*. (engl. *site* = poziţie, localizare) **1.** Cea mai mică unitate a unei gene care poate suferi o mutaţie (muton sau sit mutaţional) sau care poate suferi o recombinare (recon). **2.** Secvenţă de nucleotide recunoscută specific de anumite proteine.

Sită / *Sieve*. (sl. *sito* = sită) Dispozitiv standard de cernere şi de sortare a pulberilor. Sitele sunt numerotate convenţional, în funcţie de dimensiunea laturilor interioare ale ochiurilor, exprimate în micrometri şi numărul de ochiuri corespunzătoare pe cm^2. Sita prezintă o reţea de fire foarte fine, fixate pe un cadru; reţeaua poate fi din metal inox, textile sau plastomeri; se fixează pe corpul sitei, în care se efectuează cernerea şi poate prezenta şi un capac. Funcţionează prin agitare manuală sau mecanică şi permite separarea componentelor unor pulberi în funcţie de dimensiunile particulelor.

Sită de azbest / *Asbest sieve*. Ustensilă de laborator formată dintr-o reţea metalică (sârmă) pe care este sudată o placă de azbest circulară, utilizată în laborator pentru a proteja vasele de sticlă, pentru a nu veni în contact direct cu flacăra (bec de gaz). Se plasează pe un trepied, ca suport.

Sită moleculară / *Molecular sieve*. Particulă solidă ce are pori de dimensiunea unor molecule mici. De exemplu, zeoliţii (aluminosilicaţii de sodiu).

Sitio-, Sito-, -zit / *Sitio-, Sito-, -zit*. (gr. *sition, sitos* = hrană) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la hrană, alimente.

Sitosterol / *Sitosterol*. (*sito-* + gr. *stereos* = solid + *-ol*) Sterol conţinut în germenii de cereale şi care, prin iradiere, se transformă într-o substanţă analoagă vitaminei D. Produce scăderea colesterolului sangvin.

Situs / *Situs*. (lat. *situs, -us* = situaţie, poziţie) Aşezare, poziţia unui organ.

Situs de restricţie / *Restriction site*. (lat. *situs, -us* = loc, poziţie + *restrictio, -onis* = reţinere, restrângere) Secvenţă de ADN scurtă de 4-8 pb care este recunoscută şi secţionată de o anumită enzimă de restricţie.

Skin test dosis / *Skin test dosis*. Abr. STD. Doza minimă de toxină eritrogenă (scarlatinoasă), care, introdusă intradermic la om, determină o reacţie eritematoasă cu un diametru de 10 mm.

Slăbire / *Emaciation*. (bulgară *slabja*, sârb-croată *slabiti* = a slăbi) Pierdere în greutate peste 5% faţă de greutatea normală.

Smalţ dentar / *Enamel*. N.A. *enamelum*. (neogr. *smalto*, germ. *schmalz* = smalţ + lat. *dens, -ntis* = dinte) Ţesut foarte dur, de culoare alb-gălbui, care acoperă coroana dentară şi protejează dentina. Conţine peste 95% substanţe minerale organizate în prisme hexagonale alipite între ele, 2-5% substanţe organice.

SMB / *SMB*. Abr. de la engl. *Simulated moving bed* = Pat cu mişcare simulată. Metodă din cromatografia lichidă care efectuează o separare constantă.

Smog / *Smog*. (engl. *smog* = amestec de ceaţă şi fum din contracţia engl. *smoke* = fum + *fog* = ceaţă) Sistem dispers mixt, denumire engleză pentru amestecul de fum şi ceaţă, caracteristic marilor centre industriale, de obicei în zonele cu climat oceanic, aerosol artificial. În fumuri, faza internă, dispersată poate fi atât solidă: particule de cărbune, praf, cât şi lichidă, picături de apă, ceaţă. În perioade de ceaţă, poluanţii au difuzibilitate redusă. Apare mai ales în anotimpul rece, iar la nivelul său se produc procese fotochimice între SO_2, NO_2, CO, CO_2, praf, rugină, cărbune cu formarea de substanţe iritante ca formaldehida, acetaldehida şi acroleina. Este periculos pentru pacienţii cu bronşite respiratorii.

SNA / *ANS*. (abr. engl. *Autonomic Nervous System*). Abr. de la *Sistem Nervos Autonom*.

SNC / *CNS*. Abr. pentru *Sistem nervos central* (v).

Soci-, Socio- / *Soci-, Socio-*. (lat. *socialis, -is* = sociabil, de la *socius, -ii* = asociat, părtaş) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la asociere.

Socializare / *Socialisation*. Procesul de adaptare individuală la obiceiurile societăţii.

Sodat / *Sodic*. (engl. *soda* = sodă, din lat. medievală *soda* = sodă, de la ar. *suwwad* = plantă a cărei cenuşă servea la fabricarea sodei) **1.** Care conţine sodiu sau sodă. **2.** Tratat cu sodiu sau compuşii săi.

Sodiu / *Sodium*. Sin. *Natriu*. Elementul nr. 11, simbol Na. Metal alcalin, alb-argintiu, foarte răspândit în natură sub formă de săruri, mai ales clorura de sodiu (NaCl), în apa mării. În organism este cel mai abundent ion extracelular, în timp ce potasiu predomină intracelular. Retenţia de sodiu conduce la edeme. Numeroase săruri de sodiu se utilizează în terapeutică.

Soi / *Variety, Race*. (fr. *soy* = tip, gen, rasă, specie) Grup de plante sau populaţie de indivizi cu o anumită constituţie genică, adaptat condiţiilor de mediu, de dezvoltare, şi posedând anumite însuşiri fiziologice, biologice şi ecologice.

Soia / *Soja*. (cuvânt din Manciuria) *Soja hispida*, sin. *Glycine hispida*, plantă ierbacee anuală, leguminoasă din Extremul Orient, ale cărei seminţe au o valoare nutritivă mare; conţine circa 18% grăsimi, până la 40% proteine şi lecitine. Lecitinele din soia au în structura lor acizi graşi nesaturaţi ca oleic, linolic şi linoleic. Purificate şi concentrate, lecitinele se numesc fosfolipide esenţiale (engl. *Essential phospholypide*, abr. ELP) şi intră în compoziţia unor medicamente hepatoprotectoare (*Essentiale*) sau cu proprietăţi veinotrope (*Essaven*). Uleiul de soia se utilizează ca solvent sau excipient în industria farmaceutică, iar boabele, în industria alimentară, pentru produse dieteice.

Sol- / *Sol-*. (lat. *solum, -i* = pământ, sol) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sol, pământ.

Sol / *Soil*. (*sol-*) **1.** Parte a scoarţei pământului în care se petrec procesele biologice. Stratul afânat şi structurat de la suprafaţa scoarţei terestre, format prin acţiunea combinată a factorilor abiotici şi biotici, de eroziunea rocilor şi de descompunerea resturilor organice. Reprezintă un element important al mediului ambiant, deoarece prin structura şi compoziţia sa exercită influenţe specifice asupra organismului uman şi a colectivităţilor în general. Structura şi proprietăţile solului sunt determinate, în principal de clima şi vegetaţia zonei respective. La rândul său, solul contribuie la realizarea diferitelor tipuri de climă şi la dezvoltarea florei şi a faunei, ce stau la baza alimentaţiei omului. **2.** Sin. *Soluri, Soluţii coloidale*. Sistem eterogen ce corespunde la dimensiunile coloidale, în care faza dispersată are diametrul particulelor cuprins între 10^{-7} şi 10^{-9} m (1-100 milicroni). Termen utilizat şi ca sufix.

Solenoid / *Coil, Solenoid*. (gr. *solen, -os* = conduct, canal; *eidos* = formă) Bobină electrică de formă cilindrică, fără miez feromagnetic.

Solid- / *Solid-*. (lat. *solidus, -a, -um* = tare, consistent, solid) Element de compunere care introduce în termeni referirea la solid, tare.

Solid / *Solid*. (*solid-*) Corp în stare de agregare solidă, stare în care materia este rigidă, definită, de formă şi volum constante. Particulele constitutive nu au mişcare liberă, numai vibraţii elastice, în jurul unor poziţii de echilibru. Corpul solid ideal în care, indiferent de forţele la care este supus sau de mişcarea sa, poziţia relativă a punctelor materiale ce îl compun rămâne neschimbată se numeşte solid rigid.

Solidificare / *Solidification*. (*solid-* + lat. *ficare*, derivat de la *fio, -ere* = a face) Transformare de fază care constă din trecerea unui sistem din stare lichidă în stare solidă.

Solubil / *Soluble*. (lat. *solubilis, -a, -um* = care se poate desface, care se poate descompune, de la *solvo, -ere* = a desface) Proprietatea unui corp de a prezenta solubilitate.

Solubilitate / *Solubility*. (lat *solubilis, -a, -um* = care se poate desface, care se poate descompune, de la *solvo, -ere* = a desface) **1.** Proprietatea unei substanţe de a se dizolva într-o altă substanţă sau într-un amestec de substanţe (solvent, dizolvant), formând un amestec (sistem) fizic omogen cu o singură fază, dar cu mai multe specii de molecule, repartizate uniform unele între altele, numit *soluţie*. Dizolvarea este o *dispersare moleculară*. Solubilitatea este o caracteristică a unei substanţe într-un anumit solvent şi la anumită temperatură. **2.** Cantitatea de substanţă conţinută în soluţie saturată, într-un anumit solvent, pentru o temperatură dată.

Solubilitate scăzută / *Low solubility*. Parametru ce defineşte o substanţă care se dizolvă într-o cantitate < 5 mg/mL în apă.

Solubilizare / *Solubilization, Micellar solubilization*. Sin. *Solubilizare micelară*. Operaţia fizică de dispersare coloidală a unei substanţe insolubile sau greu solubile în apă, prin includerea ei în micelele soluţiei unei substanţe amfifile (surfactant, agent activ de suprafaţă, tensioactiv), de concentraţie superioară valorii CMC, când se obţine o soluţie coloidală stabilă termodinamic şi izotropă. Mc. Bain a definit, în 1942, solubilizarea ca trecerea spontană a moleculelor unei soluţii apoase a unui săpun sau detergent, în micele care formează o soluţie termodinamic stabilă. Mecanismul acestui fenomen implică proprietatea surfactanţilor de a forma agregate coloidale, numite micele, iar fenomenul a primit numele de solubilizare micelară. În aceste micele pot fi înglobate substanţele insolubile în apă şi în felul acesta devin solubile pe cale coloidală.

Solut-, Solv- / *Solut-, Solv-*. (lat. *solutus, -a, -um* = desfăcut, liber, din lat. *solvo, -ere* = a desface) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dizolvare.

Solut / *Solute*. (*solut-*) Sin. *Solvat*, *Solvit*. Corp, substanţă dizolvată într-un solvent; parte a unei soluţii care este dispersată uniform într-o altă substanţă.

Soluţie / *Solution*. Sin. *Dispersie moleculară*. (lat. *solutio, -onis* = desfacere, de la *solvo, -ere* = a desface) Sistem dispers, monofazic, omogen format prin dispersia completă şi uniformă a unei substanţe solide, lichide sau gazoase într-un lichid. Amestec cu o singură fază, dar cu mai multe specii de molecule. *Substanţa activă* dizolvată, *substanţa medicamentoasă*, *solutul*, *solvitul*, *solvatul* este numită şi *faza dispersată*, fază de dispersie sau fază internă, care este fin divizată (dispersată sau dizolvată), sub formă de molecule sau de ioni (particule cu diametrul sub 1 nm) şi repartizată uniform în cel de-al doilea component. Acesta este *solventul*, *dizolvantul*, vehiculul, mediul de dispersie, numit şi *fază dispersantă*, fază continuă sau fază externă, care predomină, se află în exces. Pot exista soluţii gazoase, lichide şi solide. O soluţie lichidă este constituită dintr-un lichid omogen, format din amestecul a două sau mai multe substanţe, una dintre ele aflându-se în exces faţă de celelalte. Soluţia poate rezulta printr-o dispersare (dizolvare) simplă a moleculelor solutului printre cele ale solventului, dispersie facilitată adesea de structura electronică a celor două specii de molecule sau de o reacţie chimică. Cantitatea de solut dintr-o soluţie este limitată de fenomenul de saturare. Wolfgang Ostwald, în 1906, introduce termenii de fază dispersată, fază dispersantă, substanţă dispersată, dispersii moleculare, dispersii grosiere, grad de dispersie.

Soluţie acidă / *Acid solution*. Soluţie în care activitatea ionilor de hidrogen este mai mare decât activitatea ionilor de hidroxil.

Soluţie adevărată / *Really solution*. Sin. *Soluţie reală*, *Soluţie moleculară*. Soluţie omogenă, obţinută prin dizolvarea uneia sau a mai multor substanţe într-un solvent; particulele de solut având dimensiuni de ordinul moleculei (sub 1 μm).

Soluţie alcalină / *Alkaline solution*. Sin. *Soluţie bazică*. Soluţie apoasă în care activitatea ionilor de hidrogen este mai mică decât activitatea ionilor din hidroxil.

Soluţie alcoolică de eter / *Ether alcoholic solution*. Sin. *Licoare Hoffmann*, *Spirt de eter*. Amestec în părţi egale de eter şi alcool de 95°.

Soluţie apoasă / *Aqueous solution*. Soluţie care se obţine prin dizolvarea unei substanţe în apă distilată ca solvent.

Soluţie apoasă de clorură mercurică 0,1% / *Hydrargyrium chloride aquous solution*. Sin. *Licoare Van Swieten*. S-a utilizat ca antiluetic.

Soluţie Bonain / *Bonain solution*. Soluţie de uz stomatologic şi ORL. Compusă din fenol, mentol şi clorhidrat de cocaină / aa 3 p; prin pulverizarea împreună a celor trei componente solide se obţine o soluţie (amestec eutectic lichid). Se utilizează ca anestezic de contact în stomatologie, analgezic şi dezinfectant, sub formă de pansamente calmante, în pulpite şi pentru anestezia de compresiune.

Soluţie Burow / *Burow solution*. Soluţie obţinută din acetat de plumb şi sulfat de aluminiu, când rezultă acetat neutru de aluminiu. S-a utilizat ca decongestionant, antiinflamator local, extern.

Soluţie Castellani / *Castellani solution*. V. *Fucsină*.

Soluţie Clumschi / *Clumschi solution*. Soluţie alcoolică de uz stomatologic formată din fenol 30 g, camfor 60 g, alcool 10 g. Se utilizează pentru acţiunea dezinfectantă, în tratamentul gangrenei pulpare, după pulpectomii şi abcese parodontale. Se introduce, sub formă de meşe îmbibate cu soluţie, în canalele radiculare.

Soluţie coloidală / *Colloidal solution*. Sin. *Dispersie coloidală*, *Pseudosoluţie*, *Sol* sau *Soluri*. (lat. *solutio, -onis* = soluţie + gr. *kolla* = clei + gr. *eidos* = formă). Sunt sisteme disperse ultramicroeterogene lichide, formate din molecule, particule asociate sau particule solide, cu diametrul mare (particule coloidale, agregate de molecule, molecule gigant sau macromolecule), cuprins între 1 nm şi cca 500 nm. În funcţie de interacţiunea substanţei coloidale cu mediul de dispersie, dispersiile coloidale se clasifică în trei grupe: dispersii liofile (hidrofile), dispersii micelare sau de asociaţie şi dispersii liofobe (v. fiecare). Denumirea de *coloizi* a fost atribuită de chimistul englez Thomas Graham în 1850. Denumirea de *substanţă coloidală* şi *stare coloidală* a fost propusă de P.P. Weimarn în 1907.

Soluţie concentrată / *Concentrated solution*. Soluţia care conţine o cantitate mare de solut (substanţă peste 1 mol / litru).

Soluţie cristaloidă / *Crystalloid solution*. Denumire dată în trecut soluţiilor reale, adevărate, moleculare, care sunt obţinute prin dizolvarea substanţelor cristaline (sărurile minerale, zahărul etc.) într-un solvent; ele pot traversa (dializa) printr-o membrană semipermeabilă (cu porii de 20Å), în opoziţie cu soluţiile coloidale, care se obţin din dizolvarea corpurilor, substanţelor numite coloidale sau coloizi.

Soluţie Dakin / *Dakin solution*. Soluţie de hipoclorit de sodiu în apă, colorată în violet cu o mică cantitate de permanganat de potasiu şi care s-a utilizat ca antiseptic, formulă elaborată de medicul american Dakin, în timpul primului război mondial.

Soluţie de acetat bazic de plumb / *Lead acetate solution*. Sin. *Apă de plumb*, *Aqua Goulardi*. Soluţie apoasă diluată de acetat de plumb care conţine 14% plumb. S-a întrebuinţat extern, sub formă diluată, în comprese şi spălături, ca decongestionant şi astringent, antiinflamator. Azi nu se mai foloseşte.

Soluţie de acetat de amoniu / *Ammonium acetate solution*. Sin. *Spiritus Mindereri*. Conţine 15% acetat de amoniu. S-a utilizat în afecţiuni ale aparatului respirator, în infuzii, decocturi, ca stimulent al secreţiei bronşice, antipiretic, diuretic, în intoxicaţiile cu formaldehidă.

Soluţie de acetotartrat de aluminiu / *Aluminium acetotartrate solution*. Conţine 10% acetotartrat de aluminiu. S-a utilizat numai extern ca astringent, decongestionant, antiseptic, sub formă de comprese, spălături, diluată în concentraţie de 1-3% intră în compoziţia unor unguente. În prezent nu se mai foloseşte.

Soluţie de acid boric / *Boric acid solution*. Sin. *Apă boricată*. Soluţie apoasă de acid boric 3%. Este utilizată extern ca antiseptic şi uşor dezinfectant al rănilor şi mucoaselor, sub formă de spălături şi comprese.

Soluţie de arsenit de potasiu / *Kalium arsenite solution*. Sin. *Soluţie Fowler*. Conţine 1% anhidridă arsenioasă. Indicată în anemii, ca stimulent al nutriţiei. Ca toate sărurile de arsen, nu se mai utilizează în terapeutică.

Soluţie de benzaldehidcianhidrină / *Benzaldehydcyanhydrine solution*. Conţin 0,1% acid cianhidric, într-un amestec hidroalcoolic. Se utilizează ca antispasmodic, calmant, sedativ în afecţiuni ale căilor respiratorii şi în special ca vehicul la administrarea în picături a papaverinei. Când se prescrie „Aqua Laurocerasi" sau „Aqua Amigdalarum amararum „ se eliberează soluţia de benzaldehidcianhidrină.

Soluţie de boratfenilmercuric / *Phenylhydrargyrum borate solution*. Sin. *Fenosept*, *Mercasept*, *Merfen*. Soluţie apoasă de borat de fenilmercur 0,2%. Preparat industrial pentru conservarea medicamentelor de uz extern, pentru spălături, comprese, plăgi superficiale şi mucoase, pentru dezinfecţia instrumentarului (cu excepţia celui de aluminiu).

Soluţie de citrat de sodiu / *Sodium citrate solution.* Soluţie sterilă utilizată ca anticoagulant pentru pregătirea sângelui în vederea fracţionării sau a efectuării unor probe de laborator (ex.: VSH = viteza de sedimentare a hematiilor).

Soluţie de cloroform / *Chloroform solution.* Sin. *Apă cloroformată.* Soluţie apoasă de cloroform 0,5%. Utilizată intern ca analgezic uşor, antiemetic, antiseptic, în fenomene spastice gastro-intestinale, renale, hepatice.

Soluţie de fenol / *Phenol solution.* Sin. *Apă fenolată, Apă fenicată.* Soluţie apoasă de fenol 2%. Este utilizată extern ca antiseptic, bactericid puternic, dezinfectant al instrumentarului chirurgical, camerelor şi al sălilor de operaţie, blocului steril de preparare a medicamentelor.

Soluţie de hidroxid de calciu / *Calcium hydroxyde solution.* Sin. *Apă de var, Apă de calciu.* Soluţie apoasă de hidroxid de calciu 1,5%, utilizată în formule magistrale şi industriale, de uz intern şi extern, în terapia cu calciu, hemostatic uterin, alergie, prurit, intoxicaţii.

Soluţie de hipoclorit de sodiu (sau potasiu) / *Sodium (kalium) hypochlorite solution.* Sin. *Apă de Javel* (localitate în Franţa). Se utilizează ca antiseptic, în tratamentul plăgilor, pentru purificarea apei potabile.

Soluţie de lactat de etacridină / *Acriflavin lactate solution.* Sin. *Soluţie de rivanol, Soluţie de acriflavină.* Soluţie apoasă 1 sau 2%, utilizată ca dezinfectant în ginecologie şi mai ales în tratamentul plăgilor şi al arsurilor.

Soluţie diluată / *Dilute solution.* Soluţia ce conţine o cantitate redusă de solut (substanţă dizolvată), sub 0,01 mol / litru.

Soluţie etalon / *Etalon solution.* Soluţie cu o concentraţie bine stabilită utilizată în analiza medicamentelor.

Soluţie Fehling / *Fehling solution.* Sin. *Licoare Fehling.* A fost inventată de Barreswil. Reactiv pentru determinarea acţiunii reducătoare a zaharurilor. Este formată din soluţia I (sulfat de cupru) şi soluţia II (tartrat dublu de sodiu şi potasiu şi hidroxid de sodiu).

Soluţie fiziologică / *Physiological salt solution.* Sin. *Soluţie fiziologică salină, Ser fiziologic* (v.). *Soluţie sterilă de clorură de sodiu izotonică* 0,9% (v.).

Soluţie Fowler / *Fowler solution.* V. *Soluţie de arsenit de potasiu.*

Soluţie hipertonică / *Hypertonic solution.* Soluţie injectabilă cu o concentraţie molară, presiune osmotică şi punct crioscopic mai mari decât serul sangvin.

Soluţie hipotonică / *Hypotonic solution.* Soluţie injectabilă cu o concentraţie molară, presiune osmotică şi punct crioscopic mai mici ca serul sangvin.

Soluţie izohidrică / *Isohydric solution.* Soluţie injectabilă care are pH-ul asemănător cu cel al serului sangvin, cuprins între 7,35 şi 7,45.

Soluţie izotonică / *Isotonic solution.* Soluţie injectabilă care are aceeaşi concentraţie molară, respectiv aceeaşi presiune osmotică şi punct crioscopic cu serul sangvin (şi alte soluţii raportate la lichidul lacrimal sau la umorile organismului).

Soluţie Labaraque / *Labaraque solution.* Sin. *Licoare Labaraque.* Soluţie alcalină apoasă de hipoclorit de sodiu care conţine 25% clor activ; întrucât are acţiune iritantă se utilizează numai ca dezinfectant al instrumentarului chirurgical.

Soluţie Locke / *Locke's solution.* (Frank Spiller Locke, fiziolog englez, Londra, 1871-1949) Soluţie sterilă, perfuzabilă care conţine: clorură de sodiu, clorură de potasiu, clorură de calciu, bicarbonat de sodiu, glucoză şi apă utilizată în experimente fiziologice pentru a menţine contracţiile cardiace.

Soluţie Locke-Ringer / *Locke-Ringer solution.* Soluţie sterilă, pefuzabilă care conţine: clorură de sodiu, clorură de potasiu, clorură de calciu, clorură de magneziu, bicarbonat de sodiu, glucoză şi apă. Este utilizată în experimente farmacologice şi fiziologice.

Soluţie Lugol / *Lugol solution.* (Jean G.A. Lugol, 1786-1851, medic francez) Soluţie apoasă de iod-iodurat, preparată în două concentraţii: „solutio iodi aquosa fortis" şi „solutio iodi aquosa mitius". Se utilizează intern ca antitiroidian, antisclerozant şi extern ca antiseptic, dezinfectant, caustic şi ca reactiv în chimie.

Soluţie mamă / *Mother solution.* Lichidul rezidual care rămâne după procesele de cristalizare sau izolare. O soluţie mamă poate să conţină materiale nereacţionate, produse intermediare, concentraţii ale IFA (ingredienţilor farmaceutic activi) şi/sau ale impurităţilor. Poate fi folosit pentru procesare ulterioară.

Soluţie molală / *Molal solution.* Soluţie care conţine un mol de substanţă (o moleculă gram) dizolvată în 1.000 g solvent.

Soluţie molară / *Molar solution.* Soluţie care conţine un mol de substanţă (moleculă gram) dizolvată într-un litru de soluţie.

Soluţie moleculară / *Molecular solution.* Sin. *Soluţie reală, Soluţie adevărată* (v.).

Soluţie normală / *Normal solution.* Soluţia care conţine un echivalent gram de substanţă la un litru. Se mai poate defini ca soluţia ce conţine un mol de ioni de hidrogen (pentru soluţiile acido-bazice) sau un mol de electroni (pentru soluţiile oxidoreducătoare) la un litru.

Soluţie orală / *Oral solution.* Sin. *Soluţie de uz intern.* Soluţie apoasă sau alt vehicul hidro-alcoolic sau hidro-alcoolo-glicerinat, formată din una sau din mai multe componente, cu sau fără aromatizant, edulcorant sau colorant. Poate fi formulată pentru administrare orală directă sau într-o formă mai concentrată, pe care pacientul o diluează înainte de administrare.

Soluţie pentru administrare orală / *Solution for oral use.* V. *Soluţie orală.*

Soluţie reală / *Really solution.* Sin. *Soluţie moleculară, Soluţie adevărată* (v.).

Soluţie Ringer / *Ringer solution.* (Sydney Ringer, 1835-1910, fiziolog şi medic englez, profesor de medicină internă şi terapeutică, la Londra) Soluţie perfuzabilă izotonică cu polielectroliţi (clorură de sodiu, potasiu, calciu, magneziu şi bicarbonat de sodiu) care se utilizează pentru restabilirea echilibrului hidroelectrolitic şi pentru a compensa deshidratarea, pentru conservarea pieselor anatomice, cât şi în medicina farmacologică experimentală.

Soluţie saturată / *Saturate solution.* Soluţia care conţine cantitatea maximă de substanţă dizolvată (solut) pentru o temperatură dată. Excesul de substanţă rămâne în sistem, sub formă de depozit.

Soluţie standard / *Standard solution.* Soluţie a cărei compoziţie este bine cunoscută datorită faptului că este preparată din reactivi de puritate cunoscută sau a faptului că reacţionează cu o cantitate cunoscută dintr-un reactiv standard.

Soluţie sterilă de clorură de sodiu izotonică / *Isotonic sterile solution of natrii chloridum.* Soluţie sterilă injectabilă sau perfuzabilă care conţine 0,9 g% clorură de sodiu în apă distilată. Denumire improprie: ser fiziologic. Se utilizează ca solvent pentru unele produse injectabile condiţionate ca pulberi sterile sau comprimate sterile, cât şi ca perfuzie care reglează dezechilibrul hidric şi ionic al organismului.

Soluţie sterilă pentru irigaţie / *Sterile solution for irigation.* Soluţii sterile care pot fi condiţionate în recipiente mai mari decât cele prevăzute pentru injecţii sau perfuzii. Se folosesc pentru curăţirea rănilor şi spălarea cavităţilor şi organelor interne, mai ales în timpul actului chirurgical.

Soluţie subsaturată / *Subsaturate solution*. Soluţie care conţine substanţa dizolvată într-o concentraţie sub cea necesară stării de echilibru a saturării complete, la o temperatură dată.

Soluţie suprasaturată / *Suprasaturate solution*. Soluţia care conţine o cantitate mai mare de substanţă dizolvată (solut) faţă de soluţia saturată, pentru o temperatură dată (deci superioară solubilităţii sale). Soluţia suprasaturată este în echilibru metastabil şi suprasaturarea încetează la diluare cu solvent sau la introducerea unui cristal din substanţa (dizolvată) sau dintr-o substanţă izomorfă cu aceasta, precum şi printr-o acţiune mecanică.

Soluţie-tampon / *Tamponed solution*. Sin. *Tampon*. Amestecuri de soluţii cu forţă ionică şi pH bine definite, care au capacitate tampon; au proprietatea de a păstra aproximativ constantă concentraţia în ioni H^+ atunci când li se adaugă acizi sau baze slabe. Soluţie formată din două sau din mai multe componente, unele capabile să fixeze ionii H_3O^+, iar altele capabile să elibereze ionii H_3O^+, ceea ce se opune variaţiei pH-ului în cazul adăugării unor mici cantităţi de acid sau bază, tare. În mod obişnuit, se folosesc amestecuri-tampon, formate dintr-un acid slab şi sarea corespunzătoare, sau o bază slabă şi sarea corespunzătoare, care nu intră în reacţie între ele. Exemple: tampon de acid acetic – acetat de sodiu, amoniac – clorură de amoniu, acid carbonic – carbonat acid de sodiu, acid citric – citrat de sodiu etc.

Soluţie titrată / *Titrate solution*. Souţie cu o concentraţie molară bine stabilită, folosită în analiza volumetrică, preparată din titrosubstanţă, substanţă chimic pură sau substanţă pentru analiză (p.a.).

Soluţie Walkoff / *Walkoff solution*. Soluţie de uz stomatologic formată din p-clorfenol camforă şi mentol; prin pulverizarea împreună se obţine un amestec eutectic lichid. Se utilizează ca antiseptic, în tratamentul gangrenei pulpare, după pulpectomii.

Soluţii alcoolice / *Alcoholic solutions*. Sin. *Spirturi medicamentoase*. Preparate farmaceutice lichide obţinute prin dizolvarea uneia sau mai multor substanţe în alcool de diferite concentraţii, destinate administrării externe. V. şi *Spirturi*.

Soluţii buvabile / *Oral solutions*. Forme farmaceutice lichide, limpezi, obţinute prin dizolvarea uneia sau mai multor substanţe într-un solvent sau amestec de solvenţi şi destinate administrării orale. Preparatele industriale prezintă o condiţionare specifică: flacoane de sticlă cu dop picurător sau seringă dozatoare; flacon din material plastic suplu cu racord picător; flacoane presurizate; fiole cu soluţii buvabile. Astfel se condiţionează substanţele alterabile: vitamine, extracte opoterapice, preparate antianemice.

Soluţii endovaginale / *Endovaginal solutions*. Preparate farmaceutice lichide folosite în tratamentul afecţiunilor genitale, aplicate local sub formă de spălături, irigaţii, badijonări, băi, comprese sau cauterizări. Frecvent, se obţin prin dizolvarea substanţelor medicamentoase în apă sau în soluţii izotonice de clorură de sodiu, acid boric sau bicarbonat de sodiu. Este necesară menţinerea unor valori acide ale pH-ului, între limitele 3,8 şi 4,4, deoarece constituie o barieră chimică împotriva infecţiilor. În industrie se pot prepara soluţii concentrate care se diluează în momentul folosirii. În anumite cazuri se recomandă utilizarea de soluţii sterile.

Soluţii, emulsii şi suspensii orale / *Oral solutions, suspensions and emulsions*. Forme farmaceutice lichide condiţionate în recipiente unidoză sau multidoză. Fiecare doză dintr-un recipient multidoză este administrată cu ajutorul unui dispozitiv, care permite măsurarea volumului prescris. Acest dispozitiv este, în general, o linguriţă dozatoare sau un capac dozator, pentru volume de 5 mL sau multipli de 5 mL, sau o seringă pentru administrare orală, pentru alte volume de lichid.

Soluţii, emulsii şi suspensii rectale / *Rectal solutions, emulsions and suspensions*. Preparate lichide destinate administrării rectale; au o acţiune locală sau sistemică sau pot fi utilizate pentru stabilirea unui diagnostic. Sunt condiţionate în recipiente unidoză şi conţin una sau mai multe substanţe active dispersate (dizolvate) în apă, glicerol, macrogoli sau alţi solvenţi. Emulsiile pot prezenta semne de coalescenţă a fazelor, dar sunt uşor redispersate prin agitare. Suspensiile pot prezenta un sediment uşor redispersabil prin agitare, obţinându-se o suspensie suficient de stabilă care să permită administrarea dozei corecte. Pot conţine substanţe auxiliare destinate ajustării sau stabilizării pH-ului, pentru creşterea solubilităţii substanţelor active sau asigurării stabilităţii preparatului. Nu trebuie să afecteze activitatea terapeutică, să nu provoace efecte toxice sau iritaţii locale. Preparatele sunt condiţionate în recipiente cu un volum al conţinutului de la 2,5 ml la 2.000 ml. Recipientul are forma adaptată aplicării preparatului în rect sau este prevăzut cu un dispozitiv adecvat (F.R. X supl. 2004).

Soluţii, emulsii şi suspensii vaginale / *Vaginal solutions, emulsions and suspensions*. Preparate lichide, administrate în scopul obţinerii unei acţiuni locale, pentru irigaţii sau pentru diagnostic (cu pH = 4-4,5). Pot conţine substanţe auxiliare pentru ajustarea pH-ului, ajustarea viscozităţii preparatului, pentru creşterea solubilităţii substanţelor active sau pentru asigurarea stabilităţii preparatului. Acestea nu trebuie să aibă efecte nefavorabile care să afecteze acţiunea terapeutică şi să nu provoace o iritaţie suplimentară. *Emulsiile* pot prezenta semne de separare a fazelor, dar sunt uşor de redispersat prin agitare. *Suspensiile* pot prezenta un sediment uşor redispersabil prin agitare, obţinându-se o suspensie suficient de stabilă, care să permită administrarea unui preparat omogen. Sunt condiţionate în recipiente unidoză, care au forma adecvată aplicării în vagin sau sunt prevăzute cu un dispozitiv corespunzător.

Soluţii extractive alcoolice / *Alcoholic extractive solutions*. Sin. *Tincturi*, *Extracte* (v.). Preparate farmaceutice lichide obţinute prin macerarea sau percolarea produselor vegetale cu solvenţi (alcool) sau amestec de solvenţi (apă-alcool, alcool-eter).

Soluţii extractive apoase / *Aqueous extractive solutions*. Preparate farmaceutice lichide obţinute prin macerarea, infuzarea sau decocţia produselor vegetale cu apă, la diferite temperaturi, rezultând macerate, infuzii sau decocturi.

Soluţii extractive uleioase / *Oiliness extractive solutions*. Sin. *Digestii*. Preparate farmaceutice lichide obţinute prin digestia produselor vegetale în ulei vegetal.

Soluţii gingivale / *Gingival solutions*. Forme farmaceutice lichide destinate administrării pe gingie cu ajutorul unui aplicator corespunzător.

Soluţii, irigaţii, spălături uretrale / *Urethral solutions, irrigations and washes*. Preparate lichide administrate intrauretral, în scopul obţinerii unui efect local. Sunt condiţionate în recipiente unidoză şi conţin una sau mai multe substanţe active, dizolvate în apă: antiseptice, anestezice, cicatrizante etc.

Soluţii medicamentoase / *Medicinal solutions*. Preparate farmaceutice lichide care conţin una sau mai multe substanţe active dizolvate într-un solvent sau amestec de solvenţi. Se folosesc ca atare, pentru administrare internă sau externă, sau la prepararea altor forme farmaceutice.

Soluţii pentru administrări parenterale de volum mare / *Large volume parenteral* (abr. *LVP*). Sin. *Preparate perfuzabile*.

Soluţii pentru administrări parenterale de volum mic / *Small volume parenteral* (abr. *SVP*). Sin. *Preparate injectabile*.

Soluţii pentru băi oculare / *Eye lotions*. Forme farmaceutice lichide ca soluţii apoase sterile, destinate spălării sau impregnării pansamentelor oculare. Pot conţine adjuvanţi: izotonizanţi, viscozifianţi sau pentru ajustarea sau stabilizarea pH-ului. Aceste substanţe nu trebuie să influenţeze negativ acţiunea terapeutică a preparatului sau să provoace, la concentraţiile utilizate, iritaţie locală exagerată. Aceste preparate se condiţionează în recipiente multidoză şi conţin un conservant antimicrobian adecvat, în concentraţie corespunzătoare, cu excepţia cazului în care preparatul însuşi are proprietăţi antimicrobiene adecvate. Conservantul antimicrobian utilizat trebuie să fie compatibil cu celelalte componente ale preparatului şi să îşi păstreze eficacitatea pe toată perioada de utilizare a soluţiilor pentru băi oculare. Dacă soluţiile pentru băi oftalmice nu conţin conservanţi antimicrobieni, acestea trebuie condiţionate în recipiente unidoză. Soluţiile pentru băi oculare, utilizate în scop chirurgical sau în tratamente de primă urgenţă, nu trebuie să conţină conservanţi antimicrobieni şi sunt condiţionate în recipiente unidoză. Soluţiile pentru băi oculare sunt practic limpezi şi lipsite de impurităţi mecanice. Recipientele multidoză cu soluţii pentru băi oculare au o capacitate de cel mult 200 mL.

Soluţii pentru gargarisme / *Gargles*. (lat. *gargarizare* din gr. *gargarizein* = a face gargară + *ism*) Sin. *Gargare*. Sunt soluţii apoase destinate utilizării pentru gargară, în vederea obţinerii unui efect local, în tratamentul afecţiunilor cavităţii orale şi laringelui. Nu trebuie să fie înghiţite. Se prezintă sub formă de soluţii concentrate, care urmează să fie diluate în momentul utilizării. Se pot prepara, de asemenea, din pulberi sau din comprimate care trebuie dizolvate în apă înainte de întrebuinţare. Soluţiile pentru gargarisme pot conţine adjuvanţi pentru ajustarea pH-ului, care trebuie să fie pe cât posibil neutru. În scopul de a facilita detaşarea mucusului şi a salivei, pH-ul poate fi uşor alcalin (7-9,5). Prezintă acţiune dezinfectantă, mecanică şi de spălare şi detaşare a membranelor şi a depozitelor şi de umectare a mucoasei uscate, micşorează senzaţia de uscăciune şi fetiditatea gurii.

Soluţii pentru lentile de contact / *Solutions for contact lenses*. Soluţii sterile, lubrifiante care favorizează contactul lentilei (înlocuitoare a ochelarilor) cu corneea, asigurând adeziunea la mucoasa oculară, realizând un înveliş protector pe suprafaţa lentilei. Pot fi soluţii coloidale izotonice de macromolecule (metilceluloză, alcool polivinilic) cu viscozitatea apropiată de cea a lichidului lacrimal. Există şi soluţii pentru păstrarea lentilelor de contact.

Soluţii pentru regiunea gingivodentară / *Solutions for gingival region*. Soluţii apoase, hidroalcoolice sau glicerinate folosite pentru tratarea gingiilor sau pentru a fi introduse în cavitatea dentară.

Soluţii pentru spălări auriculare / *Ear washes*. Forme farmaceutice lichide obţinute prin dizolvarea substanţelor active în solvenţi adecvaţi (apă) destinate spălării, curăţării conductului auditiv extern. pH-ul soluţiilor apoase se încadrează, în general, în limitele fiziologice.

Soluţii pentru spălări nazale / *Nasal washes*. Forme farmaceutice lichide, în general, soluţii apoase izotonice, destinate curăţării foselor nazale. Preparatele care se aplică la nivelul mucoasei lezate sau acelea utilizate înaintea unei intervenţii chirurgicale trebuie să fie sterile.

Soluţii rectale / *Rectal solutions*. Preparate farmaceutice lichide obţinute prin dizolvarea substanţelor medicamentoase în apă, soluţii extractive apoase, amestecuri hidroalcoolice sau uleiuri vegetale, destinate tratamentului afecţiunilor rectale, sub formă de băi, irigaţii, clisme, microclisme (rectiole), pensulaţii sau tampoane rectale.

Soluţii solide / *Solid solutions*. Solid omogen format din mai multe substanţe, proporţia acestora variind fără să afecteze, însă, omogenitatea fazei solide. Două solide dau în general un amestec eterogen prin suprapunerea cristalelor lor, la scară macroscopică sau microscopică (amestecuri eutectice). În cazuri excepţionale, formează soluţii omogene conţinând cristale mixte. Se consideră că ele sincristalizează (ex.: alaunul de aluminiu şi fier) într-un cristal mixt, centrele cristaline (atomi, ioni sau molecule) ale unui corp pot fi plasate în centrele cristaline ale altui corp (plasare de substituţie) sau pot fi inserate în unele locuri favorabile, prin intermediul centrelor cristaline ale altui corp (amestec prin inserţie).

Soluţii stomatologice / *Dental solutions*. Preparate farmaceutice lichide, sub formă de soluţii alcoolice, apoase, glicerinate destinate tratamentului unor afecţiuni gingivale, prin aplicare pe regiunea gingivodentară sau pentru introducerea în cavitatea dentară.

Soluţii şi suspensii bucofaringiene / *Oromucosal solutions and suspensions*. Forme farmaceutice lichide destinate administrării în cavitatea orală cu ajutorul unui aplicator corespunzător. Suspensiile oromucozale pot prezenta un sediment, uşor redispersabil prin agitare, obţinându-se o suspensie omogenă suficient de stabilă, care să permită eliberarea unei doze corecte.

Soluţii uleioase / *Oiliness solutions*. Sin. *Uleiuri medicamentoase*. Preparate farmaceutice lichide obţinute prin dizolvarea uneia sau mai multor substanţe solide sau lichide în ulei de floarea-soarelui, în general, destinate administrării interne, externe sau intră în compoziţia unor formule magistrale.

Soluţii uretrale / *Urethral solutions*. Preparate farmaceutice lichide sterile obţinute prin dizolvarea substanţelor medicamentoase în apă sau în soluţii izotonice, destinate aplicării pe mucoasa uretrală, având acţiune antiinfecţioasă şi astringentă, sub formă de spălături, irigaţii sau instilaţii în uretră sau vezica urinară, efectuate cu un instrumentar steril.

Solv- / *Solv-*. (lat. *solvo*, *-ere* = a desface) Element de compunere care introduce în termeni referirea la dizolvare.

Solvat / *Solute*. Sin. *Solvit*, *Solut* (v.). (*solvo*, *-ere* = a desface, a deschide)

Solvatare / *Solvation*. (*solvo-*) Fenomen fizic de formare a unor asocieri mai mult sau mai puţin puternice între moleculele de solvent şi moleculele de solut (substanţă dizolvată). Se formează legături secundare de tipul: forţe Van der Waals, legături de hidrogen, dipol-dipol sau ion-dipol. În cazul apei, fenomenul poartă numele de hidratare.

Solvent / *Solvent*. Sin. *Dizolvant*, *Mediu de dispersie*, *Vehicul*. (*solvo-*) Lichid utilizat pentru obţinerea de forme farmaceutice lichide, în care substanţa medicamentoasă este dispersată molecular (monofazic), având rolul de a transporta substanţa la locul de absorbţie în organism.

Solvent aprotic / *Aprotic solvent*. Solvent ce nu poate dona protoni (ioni de hidrogen) într-o reacţie acido-bazică.

Solvent nepolar / *Nonopolar solvent*. Solvent ale cărui molecule nu au moment electric. În astfel de solvenţi, electroliţii sunt practic nedisociaţi şi soluţiile lor nu conduc curentul electric. Ex.: acetona, hidrocarburile.

Solvent polar / *Polar solvent*. Solvent ale cărui molecule posedă un moment electric permanent şi pot exercita forţe electrice locale. În astfel de solvenţi, electroliţii disociază în ioni şi soluţiile lor conduc curentul electric. Ex.: apa, amoniacul lichid etc.

Solvent protolitic / *Protolytic solvent*. Solvent cu caracter amfoter, după teoria protolitică a acizilor şi bazelor. Ex.: apa, amoniacul lichid.

Solvenţi reziduali / *Residual solvents*. Solvenţi reziduali din produsele de uz farmaceutic. Sunt produse chimice organice volatile, utilizate sau rezultate în timpul obţinerii substanţelor active, a excipienţilor sau a medicamentelor. Se clasifică în 3 clase: clasa 1: solvenţi care trebuie evitaţi; clasa 2: solvenţi a căror utilizare este limitată; clasa 3: solvenţi cu potenţial toxic redus. V. şi *Reziduu*.

Solvit / *Solute*. Sin. *Solvat*, *Solut* (v.).

Solvoliză / *Hydrolysis*, *Solvolysis*. Reacţie de dublă descompunere a unei substanţe într-un solvent, în care se află în soluţie (ex.: hidroliza unei substanţe în mediu apos).

Solzi / *Scales.* (lat. *soldus*, *solidus* = monedă de aur) **1.** Plăci osoase sau cornoase de mici dimensiuni care acoperă corpul peştilor şi reptilelor, aripilor unor insecte, în special lepidopterelor (fluturi). **2.** Formaţiuni foliare sau tulpinale pergamentoase, îndeplinind funcţia de protecţie şi de susţinere a părţilor interne, tinere şi fragede.

Soma-, Somat-, Somato-, -som, -zom, -somie / *Soma-*, *Somat-*, *Somato-*, *-som*, *-zom*, *-somia.* (gr. *soma*, *-atos* = corp, corpuscul) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un corp sau la corpul uman, ca organism fizic.

Soma / *Soma.* (*soma-*) **1.** Termen care desemnează corpul ca organism fizic, în opoziţie cu fenomenele psihice. **2.** Ansamblul celulelor din organism, cu excepţia celor cu rol în reproducere. **3.** Termen folosit ca sufix pentru formaţiunile corpusculare.

Somatalgie / *Somatalgia.* (*soma-* + gr. *algos* = durere) Durere corporală.

Somatic / *Somatic.* (*soma-*) **1.** Orice structură care aparţine somei sau părţii vegetative a organismului. **2.** Celulă care are un număr vegetativ de cromozomi. **3.** Care se referă la corp, care aparţine corpului, în opoziţie cu ceea ce ţine de psihic.

Somatizare / *Somatization.* Transformare inconştientă a unei tulburări psihice (angoasă) în tulburare organică (ex. anorexie).

Somatoblast / *Somatoblast.* (*soma-* + gr. *blastos* = mugure) Celulă care diferenţiază celulele somatice.

Somatostatină / *Somatostatin.* (*soma-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină + *-ină*) Abr. STH. Peptid hormonal format din 40 aminoacizi (tetradecapeptid) secretat de hipotalamus, dar prezent şi în alte organe şi ţesuturi (tub digestiv, pancreas). Inhibă secreţia hormonilor somatotrop de creştere din hipofiză (pituitar) şi tireotrop. El este de asemenea cunoscut ca hormon inhibitor al eliberării hormonului de creştere şi tireotrop. Abr. GH-IF (engl. *Growth Hormone Inhibiting Factor*); GH-RH (engl. *Growth Hormone Releasing Inhibiting Hormone*), SRIF (engl. *Somatotrophin Releasing Inhibiting Factor*). Secreţia de somatostatină este stimulată de diverşi factori, cum ar fi glicemia crescută, care este un rezultat al acţiunii hormonului de creştere asupra metabolizării glucozei. În prezent se prepară prin inginerie genetică (tehnologia ADN-ului recombinant). Derivaţii de sinteză asemănători hormonului natural sunt utilizaţi contra tumorilor endocrine ale tubului digestiv.

Somatostimulină / *Somatostimulin.* Sin. *Somatotropină* (v.). (*soma-* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula, a îmboldi, de la *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele + *-ină*)

Somatotrofină / *Somatotrophin.* Sin. *Somatotropină* (v.), *Hormon somatotrop*, *Hormon de creştere.* (*soma-* + gr. *trophe* = nutriţie)

Somatotrop / *Somatotropic.* (*soma-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) **1.** Care are influenţă asupra corpului uman. **2.** Care stimulează corpul uman, nutriţia şi creşterea corpului. **3.** Care prezintă proprietăţile somatotropinei.

Somatotropină / *Somatotropin.* Sin. *Somatotrofină*, *Hormon somatotrop* (engl. STH, abr. de la *Somatotrop Hormone*), *Hormon de creştere* (engl. GH, abr. de la *Growth hormone*), *Somatostimulină.* (*soma-* + gr. *trope* = întoarcere + *-ină*) Hormon secretat de celulele lobului anterior al glandei hipofizare, constituit la om, dintr-un singur lanţ polipeptidic ce conţine 191 aminoacizi. Este indispensabil creşterii organismelor, iar deficienţa sa provoacă nanism hipofizar.

Somn-, Somno- / *Somn-*, *Somno-.* (lat. *somnus*, *-i* = somn) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la somn.

Somn / *Sleep, Sleeping.* (*somn-*) Stare fiziologică periodică, reversibilă, însoţită de suspendarea temporară a cunoştinţei, reducerea sensibilităţii, încetinirea ritmului cardiac, respirator, reflexelor musculare, scăderea temperaturii cu circa 0,5°C. Este format din faze distincte: *somnul lent* (cu activitate cerebrală lentă) şi *somnul paradoxal* (cu activitate cerebrală rapidă), în cursul căruia se produc visele, numit şi *somn oniric.* Somnul este cauzat de procese neuro-umorale complexe, de dezaferentare nervoasă şi acumulare de substanţe fatigante.

Somn paradoxal / *Paradoxical sleep.* (lat. *somnus*, *-i* = somn + gr. *paradox*, de la *para* = dincolo de, lângă + *doxos* = opinie + *-al*) Fază a somnului ce se caracterizează printr-o activitate electrică a creierului apropiată de cea din starea de veghe, prin mişcări rapide ale globilor oculari, în cursul căreia se produc visele.

Somnambulism / *Somnambulism, Noctambulation, Sleepwalking.* (*somn-* + lat. *ombulo*, *-are* = a merge + *-ism*) Automatism ambulatoriu nocturn, prin deplasarea subiectului în stare de somn aparent; durează de la câteva minute la 30 minute, iar individul nu-şi aminteşte de acesta.

Somnifer / *Hypnotic.* (*somn-* + lat. *ferro*, *-ere* = a aduce) V. *Hipnotic.*

Somnolenţă / *Somnolence.* (lat. *somnolencia*, *-ae* = somnolenţă) Stare între somn şi veghe, moleşeală.

Somnoterapie / *Continuos sleep therapy.* (*somn-* + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Metodă terapeutică de provocare a unui somn prelungit de trei săptămâni prin administrare de doze slabe şi repetate de hipnotice şi neuroleptice. Zilnic, somnul este întrerupt câteva ore pentu alimentaţie şi pentru igiena bolnavului.

Son-, Sonio-, Sono- / *Son-*, *Sonio-*, *Sono-.* (lat. *sonus*, *-i* = răsunet, zgomot) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sunete.

Sondaj / *Catheterization* (1), *Poll* (2). (fr. *sondage*, din engl. *sund-gyrd* = prăjină pentru sondat marea) **1.** Introducerea unei sonde într-un conduct, cavitate în vederea evacuării conţinutului sau pentru administrarea unui medicament. **2.** Tehnică statistică prin care se extrage un eşantion dintr-o populaţie. Metodă statistică de investigare a modului de distribuire a faptelor şi a fenomenelor psihice şi sociale; sunt cunoscute sondajele de opinie, care îşi propun să prevadă comportamentul populaţiei pentru care eşantionul este reprezentativ.

Sondă / *Sound, Catheter.* Instrument tubular, cilindric, alungit, rigid sau flexibil, plin sau cu lumen central, care se introduce în conducte sau în cavităţi în scop diagnostic sau terapeutic.

Sondă de scintilaţie / *Scintillation probe.* Dispozitiv de detecţie a radiaţiilor gama, alcătuit dintr-un cristal de scintilaţie, un fotomultiplicator şi un preamplificator. Prin interacţiunea radiaţiilor gama cu atomii cristalului de scintilaţie, rezultă fotoni luminoşi care, la nivelul fotomultiplicatorului, vor determina un flux de electroni ce va fi amplificat, rezultând un impuls electric. Numărul de impulsuri electrice este proporţional cu intensitatea radiaţiei gama care ajunge la cristal.

Sonicare / *Sonication.* (*sono-*) **1.** Tratarea cu ultrasunete a unor structuri sau molecule în vederea dezintegrării acestora, în general într-un mod aleator. **2.** Agitaţie puternică a unei suspensii prin ultrasunete.

Sonoforeză / *Sonophoresis.* Sin. *Fonoforeză.* (*sono-* + gr. *phoresis* = transportare) Metodă de penetrare transdermică, care utilizează frecvenţe sonore cuprinse între 20 kHz-10 MHz, cu intensităţi de până la 3 W/cm^2, cu obţinerea unei concentraţii de substanţă activă penetrantă de 1.000 ori mai mare decât în cazul folosirii ultrasunetelor convenţionale (~ 1 MHz). Prin sonoforeză au loc perturbări chimice, termice, mecanice în structura pielii şi a ţesuturilor. În plus, o creştere a temperaturii pielii prin sonoforeză induce formarea de mici cavităţi gazoase, printre celule, o mărire a porilor membranei şi o alterare în arhitectura lipidelor bistratului cornos, ce permite o bună penetraţie a substanţei active.

Sopor- / *Sopor-*. (lat. *sopor*, *-oris* = somn profund) Element de compunere care introduce în termeni referirea la somn.

Soporific / *Soporific*. (fr. *soporifique*, lat. *sopor*, *-oris* = somn, *fero*, *ferre* = a aduce, a purta) Sin. *Somnifer*. Substanţă sau medicament care are proprietatea de a produce somn; somnifer, hipnotic.

SOPs / *SOPs*. Abr. engl. *Standard operating procedures*. Instrucţiuni detaliate treaptă la treaptă referitoare la uniformitatea obţinută în performanţa proceselor specifice sau a pieselor echipamentelor de producţie, care sunt aprobate de unitatea de control al calităţii şi utilizate pentru operaţiile GMP.

Sor / *Sorus*. (gr. *soros* = grămadă) Grup de sporangi cu spori, acoperit sau neacoperit cu un induziu, prezenţi pe partea inferioară a frunzelor la Pteridofitele superioare.

Sorbat de calciu / *Calcium sorbate*. V. *E 203*.

Sorbat de potasiu / *Potassium sorbate*. V. *E 202*.

Sorbitan / *Sorbitan*. Sin. *Span*. Nume comercial pentru esterii obţinuţi prin condensarea dintre sorbitan şi acizi graşi (lauric, palmitic, stearic), prin eliminarea unei molecule de apă. Sunt insolubili în apă, au valori ale HLB-ului mici. Se utilizează ca agenţi de dispersie, emulsie, solubilizare, cât şi pentru prepararea de polisorbaţi (tween-uri).

Sorbitan monolaurat / *Sorbitan monolaurate*. Sin. *Span 20*, *Crill 1*, *Arlacel 20*. Produs lichid, cu HLB = 8,6, solubil în uleiuri vegetale şi în parafină lichidă. Agent stabilizator în emulsiile de tip H/L.

Sorbitol / *Sorbitol*. Polialcool obţinut prin hidrogenarea catalitică a glucozei (sau a sorbozei). Se utilizează pentru aceleaşi indicaţii ca glucoza sau în tulburări digestive. Se prepară perfuzii în concentraţii de 5, 10 şi 40% cu rol energetic, anticetogenic, diuretic şi în regenerarea ţesutului hepatic, aditiv alimentar. V. *E 420*.

Sorbţie / *Sorption*. (lat. *sorbeo*, *-ere* = a absorbi, a înghiţi şi *sorbtio*, *-onis* = sorbire) Fenomen fizic manifestat prin atracţia moleculelor de gaze sau vapori pe suprafaţa particulelor solide, care prezintă un câmp de forţe de atracţie.

Soredii / *Soredia*. (gr. *soros* = grămadă) Organe de înmulţire vegetativă a lichenilor formate din grupe de alge (gonidii) şi hife miceliene, care apar pe suprafaţa talului sub forma unui praf divers colorat. În condiţii prielnice dau naştere la taluri noi.

Soroză / *Sorosis*. (gr. *soros* = grămadă) Fruct compus rezultat din gruparea fructelor provenite din mai multe flori, aşezate unele lângă altele, la care învelişurile florale şi axele florilor devin cărnoase după fecundaţia ovulelor. De exemplu, soroza de la dud provine din învelişurile florale, care devin cărnoase, pe când soroza de la ananas, rezultă atât din învelişuri, cât şi din axele florale, care devin cărnoase.

Sortare / *Sifting*. Operaţie de cernere a unei pulberi, printr-o serie de site cu dimensiuni descrescătoare, ale ochiurilor sau în curent ascendent de aer, care are ca urmare separarea componenţelor în fracţiuni cu domenii înguste ale mărimii particulelor, având limitele superioare şi inferioare ale dimensiunilor, diferite. Se obţin pulberi cu grade de fineţe diferite.

Southern-blot / *Southern-blot*. (Southern – biolog britanic care a descris metoda în 1975 + engl. *blot* = pată) Metodă de analiză a ADN-ului prin care fragmentele de ADN obţinute în urma digestiei cu o enzimă de restricţie sunt separate prin electroforeză în gel şi apoi transferate pe o membrană solidă; în urma hibridizării cu sonde marcate radioactiv se pot identifica anumite secvenţe specifice.

Southwestern blot / *Southwestern blot*. Tehnică analitică cu spoturi pentru studierea interacţiunilor ADN proteină folosind ADN marcat pentru detectarea proteinelor transferate prin filtrele cu membrană.

Soxhlet (aparat) / *Soxhlet device*. Aparat ce permite extracţia continuă a unei substanţe dintr-un amestec sau dintr-un produs vegetal, cu ajutorul unui solvent la o temperatură dată. Solventul de extracţie este continuu reînnoit, datorită condensării vaporilor săi.

Spacer / *Spacer*. (engl. *spacer* = piesă de legătură) Polimer de legătură degradabil, care leagă substanţa activă de o macromoleculă sau de un polimer hidrofil.

Spadice / *Spadix*. Sin. *Spadix*. (gr. *spadix* = ramură de palmier) Inflorescenţă racemoasă alcătuită dintr-o axă principală cărnoasă, pe care sunt prinse florile masculine şi feminine sesile, protejate de o bractee mare numită spată (ex.: la *Arum maculatum*, *Calla* sp.).

Span / Span. V. *Sorbitan*.

Span 20 / *Sorbitan monolaurate*. Sin. *Monolaurat de sorbitan*. V. *E 493*.

Span 40 / *Sorbitan monopalmitate*. Sin. *Monopalmitat de sorbitan*. V. *E 495*.

Span 60 / *Sorbitan monostearate*. Sin. *Monostearat de sorbitan*. V. *E 491*.

Span 65 / *Sorbitan tristearate*. Sin. *Tristearat de sorbitan*. V. *E 492*.

Span 80 / *Sorbitan monooleate*. Sin. *Monooleat de sorbitan*. V. *E 494*.

Spansule / *Spansules*. Capsule gelatinoase care conţin granule retard, constituite din granule de zahăr impregnat cu substanţe medicamentoase. O parte din granule eliberează imediat substanţa în tractul digestiv; altă parte din granule protejate cu ajutorul unui film lipidic sau ceros eliberează substanţa mai încet sau mai repede, în funcţie de grosimea filmului protector. Distrugerea învelişului necesită intervenţii de natură biochimică.

Sparadrap / *Patch*. Sin. *Pansament adeziv*, *Formă presosensibilă*. (lat. *sparsus*, *-a*, *-um* = risipit, împăştiat + *abrado*, *-ere* = a rade, a răzui, indicând modul de preparare) Denumire veche, care nu se mai foloseşte. Bandă de material textil, hârtie sau plastomer pe care este aplicată o substanţă medicamentoasă, cu proprietăţi aderente de piele, având rol protector.

Sparteină / *Sparteine*. Alcaloid principal extras din plante ca *Genista scoporiae*, *Spartium scoporius*, *Sarotamus scoporius*, cu proprietăţi analeptic cardiace şi ocitocice. Se prescrie în continuarea tratamentului cu digitală, în afecţiuni ale miocardului, în aritmie şi adinamie. Se utilizează ca sulfat în soluţie injectabilă.

Spasm-, -spasm, Spasmo- / *Spasm-*, *-spasm*, *Spasmo-*. (gr. *spasmos*, lat. *spasmus*, *-i* = spasm, contracţie, din gr. *span* = a trage) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la contracţie, spasm.

Spasm / *Spasm*, *Jerk*, *Spasmus*. (*spasm-*) Contracţie involuntară, bruscă, trecătoare a unuia sau a mai multor muşchi netezi, de cauze diverse. În cazul muşchilor striaţi, se utilizează termenul de contracţie.

Spasmodic / *Spasmodic*. Sin. *Spastic* (v.). (*spasmo-*)

Spasmofilie / *Spasmophilia*. (*spasmo-* + gr. *philein* = a iubi) Boală caracterizată prin hiperexcitabilitate, contractură musculară survenind ca urmare a surmenajului sau a unui şoc emoţional sau afectiv. Această tetanie cronică se poate însoţi de un conţinut sangvin normal al calciului. Constituie terenul pe care apar crizele de tetanie. Predispoziţie, uneori ereditară. V. şi *Tetanie*.

Spasmogen / *Spasmogen*. (*spasmo-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care produce spasme.

Spasmolitic / *Spasmolytic*. Sin. *Antispastic*. (*spasmo-* + gr. *lytikos* = care distruge, din *lyein* = a distruge) Medicament capabil de a suprima sau de a atenua spasmul unui muşchi neted.

Spastic / *Spastic*. Sin. *Spasmodic*. (lat. *spasticus*, *-a*, *-um*, gr. *spastikos* = care trage înăuntru, de la gr. *span* = a trage) Caracterizat prin spasme.

Spasticitate / *Spasticity*. Starea de spasm a unui muşchi neted sau striat, rigiditatea marcată a muşchiului (hipertonie musculară piramidală).

Spată / *Spathe*. (gr. *spathe* = spată) Bractee mare (hipsofilă) care protejează unele inflorescenţe sau flori (ex.: *Acorus calamus*, *Calla* sp., *Zea mays*).

Spatulat / *Spatulate*. (lat. *spatula*, *-ae* = lopăţică, din *spatha*, *-ae* = lopată pentru mestecat) Organ vegetal în formă de lopăţică, cu vârful rotunjit şi lung atenuat la bază (ex.: frunzele de la *Bellis perennis*).

Spatulă / *Spatula*. (lat. *spatula*, *-ae* = lopăţică, dim. de la lat. *spatha*, *-ae* = lopată) Obiect din metal inoxidabil, sub forma unei lame flexibile sau nu, cu sau fără mâner din ebonită, utilizat în farmacie pentru prelevarea substanţelor viscoase şi moi. Prezintă lungimi cuprinse între 20-30 cm, lăţimea lamei de 2-2,8 cm şi grosime 0,8-2,2 mm. Se fabrică în trei mărimi.

Spaţii de producţie / *Production areas*. Ansamblul de clădiri concepute pentru a avea: zone de stocare fără risc de confuzie, zone de producţie raţionale, realizate cu materiale rezistente la şocuri mecanice, termice şi echipament, climatizare şi ventilaţie corespunzătoare normelor pentru producţia de medicamente (prevăzute de B.P.F. şi G.M.P.).

Spaţiu / *Space*. (lat. *spatium*, *-ii* = spaţiu, loc) Termen general folosit pentru a desemna o anumită zonă.

Spaţiu curat / *Celan area*. Spaţiul definit de controlul mediului ambiant privitor la contaminarea cu microorganisme şi particule, constituit în aşa fel încât reduce intrarea, generarea şi reţinerea contaminanţilor. Se respectă regulile din B.P.F. (Reguli de Bună Practică Farmaceutică) în Europa şi din G.M.P. (Good Manufacturing Practices) în S.U.A.

Spaţiu Economic European / *European Economic Space*. Statele membre ale Uniunii Europene plus Norvegia, Islanda şi Liechtenstein.

Spălare acidă / *Acid washing*. Procedeu prin care sticlăria de laborator este menţinută într-o soluţie de HCl 3-6 M mai mult de o oră (urmată de clătire cu apă distilată şi menţinere în apă distilată) în scopul de a înlătura urmele de cationi adsorbiţi la suprafaţa sticlei şi înlocuirea lor cu ioni de hidrogen.

Spălătură / *Lavage*, *Lavation*, *Ablution*. Introducere de lichid într-o cavitate fiziologică sau patologică a organismului, pentru a o curăţa sau dezinfecta.

Spălături bucale / *Oral lavage*. V. *Ape de gură*.

Spălături rectale / *Rectal lavage*. V. *Clisme*.

Spălături vaginale / *Vaginal lavage*. V. *Irigaţii* şi *Soluţii endovaginale*.

Special- / *Special-*. (lat. *specialis*, *-is* = particular din *species*, *-ei* = aspect, privire, aparenţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la specific.

Specialitate farmaceutică / *Pharmaceutical product*, *Patent medicine*. Sin. *Medicament industrial*, *Produs farmaceutic*. Medicament preparat anterior, prezentat sub o condiţionare particulară şi caracterizat printr-o denumire specială (nume depus) sau marcă. Această definţie implică elemente subînţelese, ca, de exemplu: medicament fabricat numai în industria farmaceutică, după o formulă (fişă) de fabricaţie aprobată de ANMDM din cadrul Ministerului Sănătăţii; are o compoziţie fixă, o acţiune terapeutică bine determinată, o biodisponibilitate optimă şi o durată de conservare mare, de 1-3-5 ani; prezentare sub o condiţionare particular-identică pentru toate unităţile de condiţionare puse în vânzare; fabricarea în cantităţi mari (şarje, loturi de producţie); denumire caracteristică convenţională, înregistrată şi folosită în exclusivitate de firma (fabrica, laboratorul) producătoare; poate fi denumirea ştiinţifică, denumirea comună (DCI) sau un nume fantezist.

Specialităţi esenţiale / *Esential medicine*. Medicamente stabilite de OMS pentru ajutorul ţărilor în curs de dezvoltare, în scopul constituirii arsenalului lor terapeutic. Listă cu circa 200 de produse farmaceutice.

Specialităţi familiale / *Familial medicine*. V. *Specialităţi pentru marele public*.

Specialităţi medicale / *Delivered medicines by medical prescription*. Medicamente care fac obiectul unei prescripţii medicale, pot fi eliberate numai pe bază de reţetă şi se utilizează la indicaţia şi sub controlul medicului.

Specialităţi pentru marele public / *Medicine for the public*, *OTC*. Sin. *Automedicaţie*, *Medicamente familiale*, *Produse O.T.C.* (engl. *Over the Counter* = peste cele de care se ţine cont, deci peste numărul celor esenţiale stabilite de OMS). Medicamente utilizate de bolnav fără prescripţie medicală. Acestea nu au nevoie de prescripţie medicală şi nu fac obiectul unei publicităţi directe. Astfel sunt produsele antigripale, pentru tuse, fortifiante, anticoncepţionale etc.

Speciaţie / *Speciation*. (lat. *species*, *-ei* = aspect, aparenţă, specie) Transformarea unei specii în altă specie, astfel încât să existe o singură specie într-un moment dat al evoluţiei (anageneză). O specie se poate diversifica în două sau în mai multe specii noi (procesul se numeşte cladogeneză). În istoria vieţii terestre au existat aproximativ două miliarde de specii din care 99% au dispărut.

Specie / *Species*. (lat. *species*, *-ei* = aspect, aparenţă, specie) **1.** Unitatea sistematică fundamentală de clasificare în biologie, inferioară genului şi superioară subspeciei. O reunire de specii formează un gen. **2.** Unităţi de vieţuitoare cu descendenţă comună, având particularităţi morfologice, fiziologice, biochimice şi ecologice cu o stabilitate relativ ridicată şi mai slab variabile în decursul unui şir de generaţii. **3.** În chimie, categorie de nucleu atomic particular, atom, moleculă sau ion.

Specie electroactivă / *Electroactive species*. Orice specie chimică ce poate fi oxidată sau redusă la un electrod.

Specific / *Specific*. (lat. *specificus*, *-a*, *-um* = specific, din *species*, *-ei* = aspect, aparenţă). **1.** Care are o specificitate (v.). **2.** Care se referă la o specie biologică definită. **3.** Boală determinată de aceleaşi cauze şi sensibilă la medicamente. **4.** Caractere care sunt proprii numai unei unităţi taxonomice şi care servesc drept criterii de recunoaştere.

Specificaţie a produsului / *Product specification*. Listă de teste şi criterii de acceptanţă (limite) care sunt utilizate pentru a defini calitatea unei substanţe medicamentoase sau a unui produs farmaceutic. Specificaţiile sunt adesea limitate pe Buletinul de analiză (certificatul de analiză), alături de rezultatele unui lot sau şarje specifice.

Specificaţie de siguranţă / *Safe specification*. Rezumat al riscurilor semnificative identificate la medicament, al riscurilor semnificative potenţiale şi al informaţiilor semnificative care lipsesc.

Specificaţii / *Specifications*. **1.** Listă de teste, referinţe la proceduri analitice şi criterii de acceptabilitate corespunzătoare, care pot fi limite numerice, intervale sau alte criterii pentru testul descris. Specificaţia stabileşte setul de criterii căruia un material trebuie să i se conformeze pentru a fi considerat acceptat pentru folosirea sa intenţionată. „Conformitatea cu Specificaţiile" înseamnă că materialul, atunci când este testat în acord cu procedurile analitice listate, va îndeplini criteriile de acceptabilitate listate. **2.** Teste, proceduri analitice şi criterii de acceptare adecvate care au limite numerice sau domenii ce stabilesc un set de criterii pe care substanţele medicamentoase, materiile prime sau produsul medicamentos trebuie să le îndeplinească pentru a putea fi utilizate.

Specificaţiile medicamentului / *Drug specifications*. Dosar de referinţă care conţine sau se referă la dosare ce conţin toate informaţiile necesare pentru a întocmi instrucţiuni scrise detaliate privind procesarea, ambalarea şi controlul calităţii, eliberarea seriei şi transportul unui medicament pentru investigaţie clinică.

Specificitate / *Specificity*. (lat. *specificus*, *-a*, *-um* = specific, de la *species*, *-ei* = aspect, aparenţă) **1.** Ansamblul caracterelor proprii care alcătuiesc o anumită specie. **2.** În chimie, metodă care produce un răspuns la un singur analit. Abilitatea de a evalua fără dubii un analit în prezenţa unor componente ce pot fi prezente în probă (impurităţi, produşi de degradare, matrice etc.). **3.** Caracterul selectiv al reacţiei dintre două elemente, îndeosebi între antigen şi anticorp. **4.** Caracteristică de operare a unui test diagnostic care măsoară capacitatea testului de a exclude prezenţa bolii (sau condiţiei), când nu este prezentă în mod real. **5.** Gradul în care o substanţă exercită o influenţă definitivă şi distinctivă asupra unei părţi particulare a corpului şi în cursul unei boli particulare.

Specificitate izomerică / *Isomeric specificity*. Sin. *Stereospecificitate* (v.).

Specifism / *Specifism*. Metodă terapeutică bazată pe administrarea unui medicament homeopatic ales potrivit singurului diagnostic nosologic, fără a ţine seama de ansamblul de simptome reacţionale ale bolnavului, aceasta înseamnă numai în funcţie de un grup de simptome constante şi patognomonice.

Specii carbonil reactive / *Reactive carbonyl species*. Mediatori potenţi ai stresului carbonil celular, originar din procesele chimice endogene, ca peroxidarea lipidelor sau glicolarea.

Specii medicinale / *Medicinal tea*. Sin. *Ceaiuri medicinale*. Amestec de plante sau părţi de plante uscate şi mărunţite la gradul indicat, asociat sau nu cu substanţe medicamentoase. Se utilizează pentru obţinerea de soluţii extractive „ex tempore" de către bolnav sau în farmacie, când sunt destinate preparării unor formule magistrale (infuzii, decocturi, macerate).

Specii oxigen reactive / *Reactive oxygen species*, abr. *ROS*. Specii chimice care conţin oxigen şi sunt nestabile, datorită prezenţei electronilor neperechi. În exces, acestea pot produce deteriorarea celulelor.

Specii pectorale / *Pectoral species*. Amestec de plante medicinale (*Malvae fols*, *Verbasci flos*, *Anisi vulgaris fructus*, *Altheae radix*, *Liquiritiae radix*, *Altheae folium*) destinat preparării de soluţii extractive (infuzii, decocturi), utilizat ca antitusiv şi pentru tratamentul afecţiunilor aparatului respirator.

Specimen / *Specimen*. (lat. *specimen*, *-nis* = exemplar, eşantion) Plantă întreagă sau numai un fragment, destinat studiului.

SPECT / *SPECT*. Abr. engl. *Single Photon Emission Computed Tomography* = Tomografie computerizată prin emisia unui singur foton. Tomografie de emisie monofonică cu gamma-camera care oferă imagini pe secţiuni în investigarea inimii şi a creierului.

Spectinomicină / *Spectinomycin*. (*spect* (abilis) = epitetul specific de la *Streptomyces spectabilis* + (act)*inomicină*) Bacteriostatic care inhibă sinteza proteinelor prin interacţiunea cu una din proteinele 5S a subunităţii ribozomale 30S. Antibiotic aminoglicozidic izolat, în 1961, de către D.J. Mason, din tulpini de *Streptomyces spectabilis*. Pulbere amorfă, albă, solubilă în apă, etanol. Este cristalizată sub formă de săruri, în soluţie hidrolizează în 24 ore. Se utilizează ca diclorhidrat, pentahidratat şi sulfat tetrahidratat. Este bacteriostatic moderat pentru germeni Gram(±), se utilizează curent ca alternativă la penicilina G, în tratamentul gonoreei necomplicate. Este destul de scumpă.

Spectr-, Spectro- / *Spectr-*, *Spectro-*. (lat. *spectrum*, *-i* = imaginea minţii, închipuire; engl. *spectrum* = apariţie, arătare; sensul ştiinţific a fost creat de I. Newton în sec. XVII) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la spectru.

Spectrină / *Spectrin*. Proteină fibroasă de cca 100 nm lungime, ce reprezintă aproximativ 25% din masa proteinelor asociate membranei eritrocitare; menţine integritatea structurală şi forma biconcavă a hematiei. Este un heterodimer, cu două lanţuri α şi β, formate din 106 aminoacizi, cu Mr de 240 şi respectiv 220 Dka.

Spectrofotometrie / *Spectrophotometry*. Sin. *Spectroscopie de absorbţie*, *Analiză spectrofotometrică de absorbţie*. Parte a spectroscopiei care se ocupă cu studiul spectrelor de absorbţie în lumina monocromatică. Desemnează metodele de analiză prin care o radiaţie electromagnetică trecută printr-o soluţie îşi modifică intensitatea ca urmare a absorbţiei unei cantităţi din energia radiaţiei, la o anumită lungime de undă. După forma spectrelor de absorbţie obţinute (înregistrarea grafică a fenomenelor de absorbţie în funcţie de lungimea de undă sau de domeniul spectral respectiv), se pot obţine informaţii privind identitatea substanţei, structura moleculară, iar din cantitatea de lumină absorbită de soluţie se deduce concentraţia substanţei absorbite.

Spectrofotometrie în infraroşu / *IR-Spectrophotometry*. Metodă analitică instrumentală care măsoară lungimea de undă la care un corp absoarbe radiaţia infraroşie (IR), dând informaţii despre formula structurală a compusului. Este caracteristică moleculelor organice.

Spectrofotometru / *Spectrophotometer*. (*spectro-* + gr. *phos*, *photos* = lumină + gr. *metron* = măsură) Aparat pentru analiza cantitativă a unui spectru luminos şi, prin aceasta, dozarea unui compus care absoarbe unele radiaţii (lumina vizibilă, ultraviolet sau infraroşu).

Spectrograf / *Spectrograph*. (*spectro-* + gr. *graphein* = a scrie) Spectrometru care înregistrează spectrele. Sunt prevăzute cu sisteme automate de achiziţie, stocare, prelucrare şi de interpretare a spectrelor.

Spectrometrie / *Spectrometry*. (*spectro-* + gr. *metron* = măsură) Orice tip de tehnică prin intermediul căreia spectrele sunt produse şi înregistrate cu ajutorul unui spectrometru, după achiziţie acestea fiind analizate cu ajutorul unui computer şi al unui soft adecvat.

Spectrometrie de absorbţie atomică / *Atomic adsorption spectrometry*. Metodă sensibilă bazată pe fenomenul de absorbţie a radiaţiilor monocromatice de către atomii unui element aflaţi în stare fundamentală, care permite detectarea unor concentraţii de ordinul nanograme-picograme din diferite probe.

Spectrometrie de masă / *Mass spectrometry*. Tehnică de analiză utilizată pentru determinarea compoziţiei elementale a unei probe sau molecule, pentru elucidarea structurii etc. Procesul constă în ionizarea chimică sau electrică a moleculei cu formare de fragmente ionice şi separarea acestora în fascicule caracterizate de un anumit raport masă / sarcină, folosind concomitent interacţiunea acestora cu un câmp electric şi magnetic.

Spectrometru / *Spectrometer*. (*spectro-* + gr. *metron* = măsură) Spectroscop prevăzut cu o scală etalonată în lungimi de undă, care permite determinarea caracteristicilor spectrelor atomilor sau moleculelor.

Spectrometru de masă / *Mass spectrometer*. Instrument în care proba este bombardată cu electroni acceleraţi în scopul de a produce fragmente moleculare încărcate electric ce sunt apoi separate în funcţie de sarcina lor în câmp electric şi în funcţie de masa lor în câmp magnetic.

Spectroscop / *Spectroscope*. (*spectro-* + gr. *skopos* = observator, de la *skopein* = a vedea, a examina) Aparat spectral cu prismă, destinat observării directe a spectrelor, folosind ca receptor ochiul.

Spectroscopie / *Spectroscopy*. (*spectro-* + gr. *skopos* = observator, din *skopein* = a observa, a examina) Denumire generică ce desemnează ansamblul de tehnici care permit separarea şi studiul radiaţiilor monocromatice conţinând o undă electromagnetică. Instrumentele care servesc operaţiei de spectroscopie sunt denumite spectroscoape, spectrografe, spectrometre, spectrofotometre, spectrofotocolorimetre. Ele conţin două organe principale: un organ separator, cu rol de a separa undele de alte radiaţii monocromatice, şi un organ receptor, destinat studiului fiecărei radiaţii. Metodă optică de investigare calitativă şi cantitativă a conţinutului unor substanţe pe baza studierii spectrelor caracteristice ale acestora cu ajutorul spectroscopului şi al altor instrumente. Spectroscopia este utilizată în diverse domenii de cercetare, printre care se numără biochimia şi toxicologia, pentru identificarea metaboliţilor sau a altor compuşi semnificativi din punct de vedere biologic.

Spectroscopie de absorbţie atomică / *Atomic absorbtion spectroscopy*. Tehnică de analiză în care se utilizează absorbţia luminii printr-un nor de vapori atomici în flacără sau în cuptor de grafit cu scopul de a determina concentraţia unor atomi.

Spectroscopie de emisie / *Emission spectroscopy*. Sin. *Analiză spectrochimică*. Metodă fizico-chimică de determinare calitativă şi cantitativă a elementelor pe baza interpretării spectrelor de emisie. După natura sursei de excitare, se clasifică în spectre de emisie în arc şi spectre de emisie în flacără (flamofotometrie).

Spectroscopie de emisie atomică / *Atomic emission spectroscopy*. Tehnică de analiză în care se utilizează emisia luminii de către atomi excitaţi termic în flacără sau în cuptor de grafit cu scopul de a determina concentraţia unor atomi.

Spectroscopie de emisie cu descărcare electrică / *Emission spectroscopy with electrical discharge*. Tehnică de analiză în care atomizarea şi excitarea sunt stimulate de un arc electric, o scânteie sau de microunde.

Spectroscopie de fluorescenţă atomică / *Atomic fluorescence spectroscopy*. Tehnică de analiză în care apar excitaţii electronice ale atomilor în flacără, cuptor de grafit sau plasmă şi determină fluorescenţa la un unghi de 90° faţă de direcţia radiaţiei incidente.

Spectroscopie de masă / *Mass spectroscopy*. Metodă fizico-chimică de analiză care are la bază descompunerea unei substanţe în ioni, în urma bombardării acesteia cu un fascicul de electroni cu energie ridicată, urmată de accelerarea ionilor şi de separarea lor în funcţie de raportul masă / sarcină (m / e). Se utilizează pentru identificarea şi stabilirea structurii compuşilor organici şi la determinarea maselor moleculare.

Spectroscopie de Rezonanţă Magnetică Nucleară / *Nuclear Magnetic Resonance* (*NMR*) *Spectroscopy*. Tehnică analitică utilizată pentru determinarea structurii chimice, bazată pe capacitatea nucleelor atomice de a adapta una sau două orientări în prezenţa aplicării unui câmp magnetic; nucleul are capacitatea de a absorbi un semnal de radiofrecvenţă şi astfel să fie determinat să se orienteze de la o energie joasă la o energie înaltă; frecvenţa rezonanţei (privind relaxarea de la o orientare de la energie înaltă la o energie joasă) depinde de câmpul magnetic aplicat şi de natura nucleului; frecvenţa rezonanţei poate fi utilizată şi pentru a identifica atomul.

Spectroscopie în infraroşu / *Infrared spectroscopy*. Tehnică analitică utilizată pentru determinarea structurii chimice care utilizează faptul că grupele chimice specifice absorb radiaţiile electromagnetice în diferite regiuni ale spectrului infraroşu.

Spectroscopie Raman / *Raman spectroscopy*. Tehnică analitică care se bazează pe măsurarea dispersiei Raman a unei molecule. Dispersia luminii apare dacă molecula întâlneşte radiaţia electromagnetică a unei lungimi de undă particulare şi molecula poate pierde sau câştiga energie de la radiaţia electromagnetică. Spectroscopia Raman este utilizată pentru analiza structurii moleculelor.

Spectru / *Spectrum*. (*spectr-*) **1.** Reprezentarea grafică liniară şi spaţială a diverselor categorii sistematice şi ecologice de specii dintr-un teritoriu sau biocenoză. **2.** Domeniu de energii electromagnetice dispuse în ordine crescătoare sau descrescătoare a lungimilor de undă sau a frecvenţelor. **3.** Rezultatul descompunerii luminii albe în radiaţiile monocromatice componente, prin fenomenul de dispersie (obţinut cu ajutorul unei prisme sau al unei reţele de difracţie).

Spectru antimicrobian (al unui antibiotic) / *Antimicrobial spectrum* (*of an antibiotic*). Suma speciilor cu toate sau aproape toate tulpinile sensibile la acest antibiotic. Antibioticul poate avea acţiune bactericidă sau bacteriostatică. Dacă gama este mare, se vorbeşte de spectru larg (dacă nu, este mai restrâns). V. şi *Antibiogramă*.

Spectru de absorbţie / *Absorption spectrum*. Reprezentarea grafică a modificării absorbanţei sau transmitanţei luminii în funcţie de lungimea de undă, frecvenţă sau număr de undă. Spectrul obţinut prin dispersarea radiaţiei emise de o sursă de radiaţii după ce a traversat un mediu absorbant pentru unele radiaţii monocromatice, mediu situat între sursă şi instrumentul spectral. Un asemenea spectru prezintă benzi, linii întunecate, în zonele corespunzătoare frecvenţelor absorbite. Acest spectru este caracteristic pentru substanţa care a absorbit lungimile de undă respective. În cazul elementelor simple, se obţin spectre de linii, iar în cazul moleculelor, spectre de benzi.

Spectru de emisie (a unui atom) / *Emission spectrum*. Se obţine prin excitarea unui atom în stare de vapori, trecându-l de la starea energetică fundamentală la starea de energie ridicată, instabilă. Prin revenire la starea iniţială, atomul va emite energia radiantă, sub formă de fotoni, a căror energie va fi egală cu diferenţa energiilor celor două nivele electronice. Se utilizează în spectroscopia de emisie.

Spectru de masă / *Mass spectrum*. Spectrul care conţine distribuţia rapoartelor sarcină electrică/masă pentru atomii sau moleculele ionizate. S. de masă al unui element simplu permite punerea în evidenţă a compoziţiei izotopice a elementului respectiv. Studiul s. de masă oferă de asemenea informaţii asupra structurii atomice şi moleculare a unor substanţe.

Spectru de sensibilitate (la antibiotice a unei specii bacteriene) / *Sensibility spectrum* (*at antibiotics of one bacterial species*) Suma antibioticelor faţă de care toate sau aproape toate tulpinile microbiene triate sunt sensibile.

Spectru electromagnetic / *Electromagnetic spectrum*. Totalitatea energiilor radiaţiilor electromagnetice, de la radiaţiile cosmice la undele electrice: radiaţii X, UV, vizibile, infraroşii (IR) şi undele radio. Spectrul este format din următoarele regiuni: raze X cu lungimea de undă 10^{-2}-10^{2}Å; ultravioletul îndepărtat (UV de vid): 10-200 nm; UV apropiat: 200-400 nm; vizibil: 400-750 nm; IR apropiat: 0,75-2,5 µm; IR mijlociu: 2,5-50 µm; IR îndepărtat: 50-1.000 µm; microunde 0,1-100 cm şi radiounde 1-1.000 m.

Spectru infraroşu / *Infrared spectrum*, *IR-spectrum*. Parte a spectrului electromagnetic care începe la sfârşitul roşului vizibil (sub roşu) şi cuprinde radiaţiile cu lungimi de undă de la aproximativ 7,8 · 10^{-5} cm până la 3 · 10^{-2} cm (800-500.000 nm).

Spectru invizibil / *Invisible spectrum*. Ansamblul radiaţiilor care nu sunt percepute de ochi, deoarece au lungimea de undă mai mare de 750 nm sau sub 390 nm.

Spectru Raman / *Raman spectrum*. Spectru obţinut la trecerea unei radiaţii monocromatice printr-o substanţă transparentă. Spectrul luminii difuzate cuprinde, în afara liniei spectrale a radiaţiei monocromatice, un anumit număr de linii, deplasate faţă de linia luminii iniţiale. Mărimea deplasării liniilor, exprimată în frecvenţe, corespunde cuantelor de vibraţie şi de rotaţie caracteristice ale substanţei difuzate. Acest spectru se utilizează pentru cercetarea structurii combinaţiilor organice.

Spectru solar / *Sun spectrum*. Ansamblul radiaţiilor solare (porţiune din spectrul electromagnetic emis de soare, care cuprinde spectrul vizibil şi porţiuni reduse din radiaţiile ultraviolete şi infraroşii în vecinătate cu spectrul vizibil). Supuse dispersării printr-o prismă care separă radiaţiile componente, în funcţie de lungimea lor de undă rezultă o suită continuă de radiaţii vizibile, colorate în roşu, portocaliu, galben, verde, albastru, indigo şi violet.

Spectru ultraviolet / *Ultraviolet spectrum*, *UV-spectrum*. Porţiunea spectrului electromagnetic care începe la sfârşitul violetului din spectrul vizibil şi continuă către regiunea radiaţiilor X, cuprinzând radiaţii cu lungimi de undă de la 3.900-4.000 Å până la 200 Å.

Spectru vizibil / *Visible spectrum*. Spectru electromagnetic format din benzi variat colorate, în care este descompusă lumina, în trecere printr-o prismă sau cristal, reprezentând diferitele lungimi de undă ale energiei radiante, cuprinzând radiaţii cu lungimi de undă de la 390 la 770 nm, care sunt percepute de analizatorul vizual.

Spectrul unui antibiotic / *Antibiotic spectrum*. Sin. *Spectru antibacterian*, *Spectru antimicrobian* (v.).

Sperm-, Spermat-, Spermato-, Spermi-, -spermie, Spermo- / *Sperm-*, *Spermat-*, *Spermato-*, *Spermi-*, *-spermia*, *Spermo-*. (gr. *sperma*, *-atos* = sământă sau *spermatikos* = referitor la sământă) Rădăcină care introduce în termeni referirea la spermă, sământă.

Spermacet / *Cetaceum*. V. *Cetaceu*.

Spermanţet sintetic / *Synthetic cetaceous wax*, *Cethyl esters wax*. Este un excipient prevăzut de USP, cu denumirea de *ceară cu esteri de cetil*, un amestec, în principal constituit din esteri ai alcoolilor graşi saturaţi (C_{14}-C_{18}) şi acizi graşi saturaţi (C_{14}-C_{18}); are indicele de saponificare 119-120 şi indicele de aciditate de cel mult 5. Se prezintă ca o masă solidă, alb-cenuşie, translucidă în spărtură, cu structura cristalină şi luciu sidefiu, cu miros slab şi gust uşor dulce d = 0,82-0,84, la 50°C, indice de iod > 1 şi p.t. 43-47°C. Este un înlocuitor al cetaceului. Se utilizează ca excipient pentru unguente şi cold creme.

Spermatic / *Tube nucleus*. (*sperm-*) Nucleul tubului polinic şi al gametangiilor masculini care îndeplinesc funcţia de gamet masculin.

Spermatofite / *Spermatophytes*. (*sperma-* + gr. *phyton* = plantă) Sin. *Spermatophya*. Plante cu flori şi seminţe, includ încrengăturile *Pinophyta* / *Gimnospermatophyta* şi *Magnoliophyta* / *Angiospermatophyta*.

Spermatozoid / *Sperm*, *Spermatozoon*. (*spermato-* + gr. *zoon* = animal + gr. *eidos* = formă) Celula reproducătoare (germinală), matură şi mobilă (gamet masculin), cu o lungime de circa 60 µm, prezentă la organismele animale mascule, rezultată în urma procesului de spermatogeneză. Este formată din trei părţi: *cap* (oval), care conţine un nucleu haploid şi un acrozom mobil, cu ajutorul căruia pătrunde în ovul în timpul fecundaţiei; *o porţiune de mijloc* (colul) ce conţine mitocondrii care îi asigură energia pentru deplasare şi o *coadă* (flagel) care, prin mişcările ei, îi asigură înaintarea.

Spermă / *Sperm*, *Semen*. (*sperm-*) Lichid seminal masculin, secretat de glandele genitale masculine (testicule), alcătuit din celule, spermatozoizi şi din secreţii glandulare ale anexelor căilor genitale – prostata şi glanda bulbo-uretrală (care furnizează un lichid viscos de bază). Sperma este un lichid viscos, alcalin, care conţine fructoză, fosfaţi, lipide, substanţe proteice, fibrinogen, tromboplastină şi hialuronidază. Volumul de spermă variază între o picătură şi 14 ml (în medie 3-4 ml), pH = 7,3-8,5; leucocite: 500-2.000 mm^3 (o cifră superioară indică un proces inflamator local), număr de spermatozoizi: 100-180 milioane / mm^3 de spermă, sub 60 milioane este anormal. Puterea fecundantă a spermei depinde de concentraţia în spermatozoizi în timpul ejaculării şi de mobilitatea acestora.

Spermicid / *Spermicidal agent*, *Spermicide*. Sin. *Spermatocid*. (*spermi-* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Substanţă care permite o concentraţie locală prin inhibiţia motilităţii spermatozoizilor sau prin distrugerea lor. Se utilizează sub formă de tampoane vaginale, comprimate vaginale, spray-uri, unguente administrate endovaginal (cu aplicator special).

-spers / *-spers*. (lat. *spersus*, *-a*, *-um* = împrăştiat, răspândit) Sufix care introduce în termeni referirea la un sistem fizic omogen sau eterogen (sistem dispers).

SPF / *SPF*. Abr. engl. *Sun Protection Factor*. Factor de protecţie solară, abr. *FPS* (v.).

Spic / *Spike*. (lat. *spica*, *-ae* = vârf, săgeată, spic) Tip de inflorescenţă racemoasă. a) *Compus* / *compound* – alcătuit dintr-un număr de spice simple numite spiculeţe dispuse alternativ pe o axă comună numită rahis, alcătuită din noduri şi internoduri (ex.: la *Triticum aestivum*). b) *Simplu* / *simple* – alcătuit dintr-o axă principală rigidă, nedeterminat (cu creştere continuă, întotdeauna mai dezvoltată decât axele secundare). Pedicelii florali fiind extrem de scurţi, florile dispuse la subsuoara bracteilor par să fie sesile (ex.: la *Plantago* sp., *Carex* sp.).

Spiciform / *Spiciform*, *Spike-shaped*. (lat. *spica*, *-ae* = vârf, săgeată, spic + lat. *forma*, *-ae* = formă) În formă de spic, aşa cum este paniculul spiciform de la *Setaria* sp., *Alopecurus* sp.

Spin- / *Spin-*. (lat. *spina*, *-ae* = 1. ţep, vârf ascuţit, spin, ghimpe; 2. şira spinării; 3. engl. *to spin* = a se roti) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la: 1. ceva ascuţit, cu ţepi; 2. şira spinării; 3. rotaţie.

Spin / *Spine*, *Thorn*. (*spin-*) **1.** Formaţiune de origine caulinară sau foliară, tare şi ascuţită (pungentă), simplă sau ramificată. Poate fi de origine caulinară (spina caulina), ex.: la *Prunus spinosa*, *Rosa* sp., sau de origine foliară (spina foliacea), ex.: la *Robinia pseudacacia*, *Berberis vulgaris*. **2.** În fizică, termen ce desemnează rotaţia unei particule elementare a unui atom (electron, neutron etc.), care-i comunică o energie cinetică. Această rotaţie se poate face într-un sens sau în altul. **3.** Coloana vertebrală.

Spinal / *Spinal*. Sin. *Rahidian* (v.) (*spin-*) Care se raportează la coloana vertebrală.

Spinalgie / *Spinalgia*. (*spin-* + gr. *algos* = durere) Sensibilitate la presiune a apofizelor spinoase vertebrale.

Spină / *Spina*. (*spin-*) Parte, proeminenţă ascuţită a unui os.

Spinocelular / *Spinocellular*. (*spino-* + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă, dim. de la *cella*, *-ae* = cămară) Referitor la celule spinoase (ascuţite) din stratul Malpighi al epidermei, care sunt unite prin punţi sau spini.

Spinteropie / *Spintheropia*. (gr. *spinther*, *-eros* = scânteie + gr. *ops*, *opos* = vedere, văz) **1.** Percepţia unor puncte luminoase în unele afecţiuni ale retinei. **2.** În unele afecţiuni inflamatorii se formează cristale de colesterol în corpul vitros al ochiului.

Spir-, Spiro- / *Spir-*, *Spiro-*. (1. lat. *spiro*, *-are* = a respira; 2. gr. *speira* = spirală) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la respiraţie sau spirală.

Spirem / *Spireme*. (*spir-*) Aspect sub formă de ghem al cromozomilor în timpul profazei.

Spiril / *Spirillum*. (lat. *spirillum*, *-i* = încolăcire mică, din lat. *spira*, *-ae* = spirală) Bacterie filamentoasă, lungă, rigidă, în formă de spirală. În general, spirilii sunt Gram-negativi, aerobi şi au o motilitate mare; prezintă unul sau mai multe grupuri de flageli. Se găsesc în apă şi în sol şi se hrănesc cu substanţe organice. Aparţin la genul *Spirillum*.

Spirillum / *Spirillum*. Gen de bacili Gram-negativi, de formă elicoidală, cu spire largi şi flageli, mobili, aerobi strict sau facultativ. Unele specii sunt patogene pentru om.

Spirochaetaceae / *Spirochaetaceae*. (*spiro-* + gr. *khaite* = fir de păr) Familie din ordinul bacterian *Spirochaetales*, cu genurile: *Borrelia*, *Spirochaeta* (*spirochetă*) şi *Treponema*.

Spirochet / *Spirochaetes* (lat. *speira* = spirală + *khaite* = fir de păr) Bacterie din familia *Spirochaetaceae*, cu corp spiralat în formă de tirbuşon, flexibilă, foarte mobilă, care se deplasează prin flexări ale celulei. Majoritatea spirochetelor sunt Gram-negative, anaerobe şi se hrănesc cu materie organică moartă. Sunt extrem de abundente în apele poluate cu reziduuri de canalizare. Unele sunt patogene pentru om, ex.: *Treponema*, agentul sifilisului.

Spirociclic / *Spirocyclic*. (gr. *speira* = spirală + gr. *kyklos* = ciclu) Dispunerea elementelor florale după o linie spirală (ex.: la *Magnoliaceae*, *Conifere*).

Spirolactone / *Spirolactones*. Grup de substanţe steroide de sinteză, unele folosite ca diuretice. V. şi *Spironolactonă*.

Spirometrie / *Spirometry*. (*spiro-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea capacităţii pulmonare vitale, a volumelor pulmonare şi a debitelor ventilatorii cu spirometrul.

Spirometru / *Spirometer*. (*spiro-* + gr. *metron* = măsură) Aparat utilizat în spirometrie.

Spironolactonă / *Spironolactone*. Sin. *Aldactone*. Medicament care acţionează ca antagonist competitiv al aldosteronului, la nivelul receptorilor specifici din celulele tisulare distale. Este împiedicată acţiunea aldosteronului de stimulare a reabsorbţiei ionilor de sodiu şi a secreţiei de ioni de K^+ şi de H^+. Drept consecinţă a eliminării crescute a sodiului, apare efectul diuretic slab.

Spirt / *Alcohol*. (lat. *spirtus*, *-i* = suflare, emanaţie) Denumire curentă pentru alcoolul etilic sau pentru unele soluţii alcoolice.

Spirt denaturat / *Distort alcohol*. Spirt limpede, colorat în verde, cu miros caracteristic. Se prepară din spirtul „frunţii şi cozilor" de distilat cu 2% amestec de alcool metilic şi gudroane. Are concentraţia alcoolică de 90^c (90%). Este toxic; se utilizează în scop tehnic (lustruirea mobilei).

Spirt medicinal / *Medicinal alcohol*. Lichid cu aspect limpede, colorat în albastru, cu o concentraţie alcoolică de 80^c. Se obţine din „frunţile" de distilat cu adaos de 2% salicilat de metil şi 2 g albastru de metilen la litru. Este utilizat numai extern.

Spirt rafinat / *Refined alcohol*. Produsul comercial obţinut după îndepărtarea „frunţilor" de distilat. Conţine 96-97% alcool etilic şi restul apă.

Spirturi / *Alcoholic solutions*. Preparate farmaceutice lichide obţinute prin dizolvarea unor uleiuri sau substanţe volatile în alcool de diferite concentraţii, destinate administrării externe. Ex.: spirt de mentă, spirt camforat.

Spital / *Hospital*. (germ. *spital* = spital) Instituţie medico-sanitară, cu paturi, de tip curativo-profilactic, prin care se asigură asistenţa medicală a bolnavilor internaţi. Spitalul are în structura sa secţii cu paturi, servicii tehnico-medicale şi administrativ-gospodăreşti.

Spitalizare / *Hospitalize*, *Hospital unit* **1.** Internare în spital în vederea stabilirii unui diagnostic şi a aplicării tratamentului; **2.** Internare la domiciliu, formă de asistenţă medicală prin care un bolnav este tratat la domiciliu de medicul specialist şi de personalul mediu.

Splancnic / *Splanchnic*. (*splanhn-*) Care se raportează la viscere.

Splanhn-, Splanhno- / *Splanhn-*, *Splanhno-*. (gr. *splankhnon* = viscer) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la viscere.

Splanhnotrop / *Viscerotropic*. (*splanhno-* + gr. *trope* = întoarcere) Capacitate a unor bacterii, virusuri sau substanţe chimice de a se fixa selectiv pe viscere.

Splen-, Spleno- / *Splen-*, *Spleno-*. (gr. *splen*, *-os* = splină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la splină.

Splenalgie / *Splenalgia*. (*splen-* + gr. *algos* = durere) Durere, de obicei neurogenă, la nivelul splinei.

Splenic / *Splenic*. (*splen-*) Care se raportează la splină.

Splenită / *Splenitis*. (*splen-* + *-ită*) Inflamaţia splinii, de origine traumatică sau infecţioasă.

Splină / *Spleen*, *Splen*. N.A. *lien*. (*splen-*) Masă de ţesut limfoid care formează o parte importantă a ţesutului reticuloendotelial. Ea este un rezervor important de limfocite şi, de asemenea, depozit pentru globulele roşii.

SPLV / *SPLV*. Abr. pentru engl. *Stable plurilamellar vesicles*. Metodă de preparare a lipozomilor de tipul vezicule plurilamelare stabile prin evaporare în fază inversă.

Spondil-, Spondilo- / *Spondil-*, *Spondilo-*. (gr. *spondylos*, lat. *spondylus*, *-i* = vertebră) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vertebre sau la coloana vertebrală.

Spondilartrită / *Spondyloarthritis*. (*spondilo-* + gr. *arthron* = încheietură + *-ită*) Reumatism inflamator cronic ce afectează coloana vertebrală, având tendinţa de a provoca anchilozarea. Se manifestă prin dureri dorsale şi fesiere care iradiază în coapse.

Spondilită / *Spondylitis*. (*spondilo-* + *-ită*) Inflamaţie a vertebrelor, adesea de natură tuberculoasă.

Spondiloză / *Spondylosis*. (*spondilo-* + *-oză*) Manifestare vertebrală a reumatismului degenerativ caracterizată prin osteofitoză, degenerescenţa discului intervertebral şi un tablou clinic care diferă după segmentul afectat, având însă ca simptom comun durerea.

Spongi-, Spongio- / *Spongi-*, *Spongio-*. (gr. *spongion*, lat. *spongia*, *-ae* = burete) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la aspectul spongios.

Spongios / *Spongeous*. (*spongi-*) Ţesut sau organ vegetal sau animal lax, moale, cu goluri, asemănător unui burete.

Spongioză / *Spongiosis*. (*spongi-* + *-oză*) Denumire dată edemului care apare în stratul malpighian al epidermei, ducând la mărirea spaţiilor intercelulare, ruperea filamentelor de unire (aspect de burete) şi la formarea de vezicule interstiţiale (tipul de veziculaţie din eczeme).

Sponsor / *Sponsor*. (engl. *sponsor* = finanţator) Persoană, companie, instituţie sau organizaţie responsabilă pentru iniţierea, managementul şi / sau finanţarea unui studiu clinic.

Spontan / *Spontaneous*. (lat. *spontaneus*, *-a*, *-um* = spontan, de la sine, de bunăvoie, din *spons*, *-ntis* = după voie) **1.** Acţiune, reacţie produsă instinctiv, involuntar. **2.** Plantă care creşte în stare sălbatică, necultivată.

Spor-, Spori-, Sporo- / *Spor-*, *Spori-*, *Sporo-*. (gr. *spore* = sămânţă, sl. *sporu* = creştere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sămânţă, creştere.

Spor / *Spore*. (*spor-*) **1.** Corpuscul relativ rezistent, produs de unele microorganisme şi de unele plante (criptogame), ca mijloc de multiplicare sau de supravieţuire (mecanism de apărare). Poate fi format în număr mare sau redus, rezultând fie dintr-o conjugare a celulelor (sexuat) sau asexuat. **2.** Celulă reproducătoare caracteristică regnului vegetal (ciuperci, protozoare, sporozoare), foarte rezistentă la condiţiile defavorabile ale mediului. Germen asexuat, unicelular, haploid, care se formează în sporangi. După forma lor, se cunosc două feluri de spori: *macrospori* – formaţi în urma meiozei, din care se diferenţiază gametofitul feminin; *microspori* – formaţi în urma meiozei, din care se diferenţiază gametofitul masculin. **3.** La bacterii, organit structural unic, termorezistent propriu unor bacili, care conservă în condiţii nefavorabile proprietăţile bacteriei, iar în condiţii favorabile se transformă din nou în bacterie activă. Sporii sunt dificil de distrus, din cauză că sunt foarte rezistenţi la căldură şi necesită o expunere îndelungată, la o temperatură înaltă sau iradiere, pentru a-i distruge. **4.** Creştere.

Sporadic / *Sporadic*. (gr. *sporadikos* = rar, dispersar, de la *speirein* = a dispersa) Izolat, care afectează un număr mic de indivizi. Termeni opuşi: *epidemic*, *endemic*.

Sporange / *Sporangium*. (*spor-* + gr. *anggeion* = vas) Organ în care se diferenţiază sporii, delimitat de un înveliş celular, monostratificat.

Sporocid / *Sporocid*, *Sporocidal*. (*sporo* + lat. *caedo*, *-ere* = a omorî) Agent care distruge sporii microbieni, deci agent sterilizant.

Sporofilă / *Sporophyll*. (*spor-* + gr. *phyllon* = frunză) Frunză modificată purtătoare de sporangi (ex.: la *Selaginella helvetica*) – unde deosebim *macrosporofile* care poartă macrosporangii cu macrosporii şi *microsporofilele* care poartă microsporangii cu microsporii.

Sporofit / *Sporophyte*. Sin. *Generaţie sporofitică*, *Generaţie asexuată*. (*sporo-* + gr. *phyton* = plantă) Generaţia diploidă din ciclul de viaţă digenetic, producătoare de germeni asexuaţi sau spori. Începe cu zigotul (diploid) şi se finalizează cu formarea celulelor reproducătoare asexuate (haploide) sau meiosporii.

Sporotricoză / *Sporothricosis*. (*sporo-* + gr. *thrix*, *thrikos* = păr + *-oză*) Micoză cronică dată de ciuperci din clasa *Hyphomycetae*, genul *Sporotrichum*, localizată (cutanată, osoasă, limfatică, viscerală) sau generalizată.

Sporozoare / *Sporozoa*. (*sporo-* + gr. *zoon* = animal) Clasă de protozoare parazite ale ţesuturilor şi ale celulelor. Grupul *Teleospiridies* cuprinde ordinul *Coccidies* şi genurile *Isospora* şi *Plasmodium* (agentul malariei), paraziţi ai omului.

Sporozoit / *Sporozoit*. (*sporo-* + gr. *zoon* = animal) Formă a parazitului malariei din glandele salivare ale ţânţarului anofel şi introdusă în corpul uman prin înţepătura acestuia. Pătrund în celulele hepatice şi formează merozoiţi, care vor infecta eritrocitele şi care determină manifestarea clinică a malariei.

Sporozooză / *Sporozoosis*. (*sporo-* + gr. *zoon* = animal) Denumire generică pentru bolile produse de sporozoare.

Spot / *Spot*. Sin. *Punct*. (engl. *spot* = pată) Termen utilizat în cromatografie pentru a desemna petele de substanţă migrate şi relevate pe o cromatogramă cu ajutorul unor reactivi specifici.

Spray / *Spray*. Sin. *Pseudoaerosol*. (engl. *spray* = a stropi sau picături, dar şi sensul de pulverizator – dispozitivul de eliberare a produsului presurizat într-un recipient adecvat) Forme farmaceutice presurizate sau nepresurizate lichide (soluţii apoase, uleioase sau în solvenţi organici) sub formă de picături grosiere sau solide, fin divizate, destinate a fi administrate local (topic), pe piele sau pe mucoase. Termenul *spray* este mult folosit şi în domeniul cosmetic pentru parfumuri şi deodorante. În contrast cu aerosolii adevăraţi (ce au mărimea particulelor între 0,01-5µm), mărimea particulelor pentru spray-urile topice, inclusiv dermatologice, care se aplică pe piele este mult mai mare, în general, peste 5 µm.

Spray uscător / *Drying spray*. **1.** Proces de evaporare a soluţiei şi colectarea solutului acoperit. **2.** Proces de acoperire a comprimatelor cu un lichid şi apoi de uscare, prin evaporarea solventului din amestecul de acoperire.

Spray-congelator / *Congealing spray*. Proces de suspendare a particulelor într-un material fluid de acoperire şi apoi introducere într-un spray uscător în care circulă aer rece, pentru a congela materialul.

Spray-drying / *Spray drying*. Uscare prin spray. Obţinerea unei pulberi fine prin trecerea unei formulări finale printr-un curent de aer cald, pentru evaporarea picăturilor dispersate. Metodă opusă la *freeze-drying* (uscare prin congelare).

Spray-uri pentru spaţii / *Space spray*. În această categorie intră aerosolii, dezinfectanţii şi dezodorizanţii pentru camere şi încăperi publice, săli de operaţie, spaţii de fabricare a formelor farmaceutice sterile, cât şi insecticide pentru spaţii. Mărimea particulelor emise este în general sub 50 µm şi trebuie să se controleze ca picăturile sau particulele dispersate să rămână în aer o perioadă mai lungă de timp (cca 1 oră).

Spray-uri pentru suprafeţe / *Surface spray*. Sin. *Acoperitori de suprafaţă*. Sunt aerosoli ce transportă produsul pe o suprafaţă. În această categorie pot fi incluşi şi aerosolii dermatologici, de asemenea, şi multe produse parafarmaceutice, ca: spray-uri, deodorante pentru corp, lacuri şi spray-uri cosmetice de păr, parfumuri, ape de colonie, spume pentru bărbierit, paste de dinţi. De asemenea, pot fi incluse spray-uri pesticide, de pictură şi produse cosmetice – spray-uri cu amidon, ceruri, creme de ghete, agenţi de curăţat şi lubrifianţi (pentru mobilă, faianţă, gresie, sticlă etc.) şi produse veterinare – paraziticide. Şi în domeniul alimentar sunt multe tipuri de spray – frişca artificială şi multe deserturi, sub formă de spume sau de paste.

Spum- / *Spum-* (lat. *spuma*, *-ae* = spumă, clăbuci) Element de compunere care introduce în termeni referirea la spumă sau la aspect spumos.

Spumant / *Foaming agent*. Sin. *Agent spumant*. Substanţă auxiliară formatoare de spumă, utilizată la prepararea unor dispersii de gaz / lichid (aerosol, spray), comprimate vaginale, preparate cosmetice, ca şampoane, paste de dinţi, săpunuri de ras etc.; se utilizează: saponine, săruri de trietanolamină, polisorbaţi etc.

Spumavirinae / *Spumavirinae*. Subfamilie de virusuri din familia *Retroviridae*. Denumire dată de aspectul spumos al celulelor pe care le infectează.

Spume / *Foams*. (*spum-*) Sisteme disperse eterogene de gaz în lichid (G1/L2) sau de gaz (aer) în solid (G1/S2), realizate cu ajutorul unui agent spumant (tensioactiv). Distrugerea spumei se poate realiza mecanic (presiune, şocuri etc.), fie pe cale chimică-coloidală, înlocuind spumantul cu electroliţi sau prin schimbarea de pH. Formarea de spumă în unele forme farmaceutice nu este dorită, produce probleme în procesul tehnologic de fabricare; alteori este utilizată pentru realizarea de spume medicamentoase.

Spume medicamentoase / *Medicated foams* (*Musci medicati*). Forme farmaceutice obţinute prin dispersarea unui volum mare de gaz într-un lichid, conţinând, în general, una sau mai multe substanţe active. Conţin un agent tensioactiv, care asigură formarea spumei şi diferiţi alţi excipienţi. Sunt destinate, în general, aplicării pe piele sau pe mucoase. Spumele medicamentoase se formează, în general, în momentul administrării, dintr-un preparat lichid conţinut într-un recipient presurizat. Recipientul este prevăzut cu un dispozitiv constituit dintr-o valvă şi un buton de apăsare, adaptat pentru eliberarea spumei. Preparatele destinate aplicării pe plăgi deschise sau pe o piele grav lezată sunt sterile. Spumele se aseamănă mult cu aerosolii, care sunt forme farmaceutice aerodisperse, prin modul de fabricare-condiţionare – recipiente presurizate şi natura propulsorilor. Deosebirea între aerosoli şi spume constă în faptul că, în spume, aerul este dispersat în forma farmaceutică: emulsie, cremă, soluţie, pudră (spumă solidă) pe când, în cazul aerosolilor, forma farmaceutică este dispersată în aer (forme aerodisperse).

Spume pentru aplicaţii cutanate / *Cutaneous foams*. Forme farmaceutice obţinute prin dispersarea unui volum mare de gaz într-un lichid, conţinând, în general, una sau mai multe substanţe active şi un agent spumant, tensioactiv, fiind destinate aplicării pe piele.

Spume rectale / *Rectal foams*. Acestea trebuie să corespundă prevederilor de la *Spume medicamentoase* (v.).

Spume vaginale / *Vaginal foams*. Acestea trebuie să corespundă prevederilor de la *Spume medicamentoase* (v.). Ele conţin în general substanţe antimicrobiene şi spermicide.

Spumogen / *Frothy*. Material întrebuinţat ca stabilizator pentru spuma chimică folosită contra incendiilor, sub foma unui ulei hidrosolubil.

Spumos / *Frothy*. (*spum-*) Care este amestecat sau se aseamănă cu spuma.

Spută / *Sputum*. Sin. *Flegmă*. (lat. *sputum*, *-i* = spută, de la *sputo*, *-are* = a scuipa) Material eliminat din căile aeriene, prin gură, format din mucus, salivă, uneori puroi, bacterii. V. şi *Expectoraţie*.

SRE / *RHS*. Abr. pentru *Sistemul reticuloendotelial*, termen înlocuit cu SRH – *Sistem reticulohistocitar*. Sin. *Sistem fagocitar mononuclear* (v.).

sRNA / *sRNA*. Sin. *tRNA*. Abr. pentru engl. *Soluble Ribonucleic Acid*. V. *ARNs*.

SRSA / *SRSA*. Abr. pentru engl. *Slow-reacting substance of anaphylaxis* = substanţă cu activitate lentă în anafilaxie.

Stabili- / *Stabili-*. (lat. *stabilis*, *-e* = solid, înţepenit, imobil) Element de compunere care introduce în termeni referirea la stabil.

Stabilitate / *Stability*. (*stabil-*). **1.** Proprietate a unui sistem de a-şi menţine poziţia sau de a reveni la poziţia iniţială atunci când este deplasat. **2.** Proprietate a unei substanţe, aflată în domeniul de echilibru, de a nu suferi reacţii, rezistând atât la descompunerea spontană, cât şi la cea favorizată de anumite condiţii de mediu. **3.** Capacitatea unei forme farmaceutice condiţionată într-un recipient închis de a-şi menţine calitatea (identitate, greutate, puritate, acţiune terapeutică) neschimbată, pe toată perioada de valabilitate, faţă de agenţii externi şi interni. Medicamentul nu trebuie să prezinte niciun semn vizibil de alterare a eficacităţii sale, respectiv conţinutul în substanţă medicamentoasă să nu scadă sub 90% din valoarea declarată. Studiile de stabilitate permit fixarea duratei de utilizare a unui medicament (*termen de valabilitate*). Caracteristică definită a unui produs medicamentos: înţelegerea profilului de stabilitate, a tipurilor de degradări chimice, viteze şi timp de valabilitate scontat.

Stabilitate a soluţiei stoc / *Stock solution stability*. Stabilitatea soluţiei stoc de analit şi de standard intern trebuie evaluată la temperatura ambiantă pentru cel puţin 6 ore. Dacă soluţiile stoc sunt refrigerate pentru o perioadă determinată, stabilitatea trebuie documentată. După trecerea timpului determinat de stocare, stabilitatea trebuie testată comparând răspunsul instrumentului cu răspunsul instrumentului pentru soluţiile proaspete.

Stabilitate agregativă / *Agregative stability*. Capacitatea particulelor aflate în faza dispersată a unui sistem dispers de a se opune contopirii (alipirii) lor şi de a se menţine cât mai omogen dispersate.

Stabilitate chimică / *Chemical stability*. Menţinerea în limite constante a integrităţii chimice a fiecărui component (substanţe) al unui medicament.

Stabilitate cinetică / *Kinetic stability*. Capacitatea particulelor aflate în faza dispersată a unui sistem de a se menţine în suspensie fără a sedimenta.

Stabilitate fizică (a unei forme farmaceutice) / *Physical stability (of dosage form)*. Capacitatea formulei condiţionată într-un recipient închis de a-şi menţine neschimbate proprietăţile iniţiale fizice (aspect, culoare, gust, miros, uniformitate a dozei, formă cristalină, solubilitate, tendinţă la dispersie etc.), chimice, terapeutice, microbiologice şi toxicologice specificate, care desemnează eleganţa farmaceutică a medicamentului.

Stabilitate îngheţ-dezgheţ / *Freeze / Thaw stability*. Stabilitatea analitului trebuie determinată după actul îngheţ-dezgheţ. Un minim de 3 (trei) procese pentru concentraţia minimă şi 3 (trei) procese pentru concentraţia maximă trebuie păstrate la temperatura propusă de păstrare pentru 24 h şi dezgheţate liber la temperatura camerei. Atunci când sunt complet dezgheţate, acestea trebuie recongelate pentru 12-24 h sub aceleşi condiţii, procesul îngheţ / dezgheţ trebuie repetat de încă două ori, apoi probele trebuie analizate, după cel de al 3-lea ciclu. Dacă un analit nu este stabil la temperatura de păstrare, probele trebuie congelate la −70°C pe parcursul celor 3 cicluri de îngheţ / dezgheţ.

Stabilitate microbiologică / *Microbiological stability*. Menţinerea stabilităţii sau a rezistenţei unui medicament la dezvoltarea microorganismelor, în condiţii determinate, ca şi eficacitatea substanţei conservante, eventual adăugate.

Stabilitate pe termen lung / *Long term of stability*. Timpul de depozitare pentru evaluarea stabilităţii pe termen lung nu trebuie să depăşească timpul dintre prima recoltare şi ultima analiză din studiu. Stabilitatea pe termen lung trebuie determinată prin păstrarea probelor de plasmă în aceleaşi condiţii ca şi probele de studiu. Concentraţia probelor de stabilitate trebuie comparată cu media valorilor calculate anterior pentru standarde de concentraţii asemănătoare cu cele din prima zi din stabilitatea pe termen lung.

Stabilitate pe termen scurt / *Short term of stability*. Probele de plasmă trebuie dezgheţate la temperatura camerei şi ţinute la această temperatură între 1→24 ore (în funcţie de durata prevăzută) înainte de a fi procesate. Se compară probele procesate imediat după dezgheţ cu cele procesate ulterior.

Stabilitate post-peparare / *Post preparation stability*. Stabilitatea probelor procesate, incluzând timpul de aşteptare în autosampler trebuie determinată. Stabilitatea medicamentului şi a standardului intern trebuie determinată pentru timpul de secvenţă anticipat în probele de validare prin determinarea concentraţiilor pe baza curbei de calibrare.

Stabilitate terapeutică / *Therapeutic stability*. Menţinerea neschimbată, fără nici o modificare a activităţii terapeutice a medicamentului (a eficacităţii).

Stabilitate toxicologică / *Toxicological stability*. Menţinerea neschimbată a DL_{50} a unui medicament, evaluare cantitativă a toxicităţii unui medicament.

Stabilizant / *Stabilizer*. Sin. *Agent de stabilitate*, *Stabilizator*. **1.** Substanţă auxiliară farmaceutică cu rolul de a preveni degradarea medicamentului sub influenţa factorilor externi sau interni (aer, lumină, căldură, pH etc.); ex.: antioxidanţi, chelatanţi, stabilizator de membrană. **2.** Aditiv chimic care ajută la menţinerea stabilităţii unei soluţii de medicament.

Stabilizare a produsului vegetal / *Vegetable drog stabilization*. Procedeu de distrugere a enzimelor din planta proaspătă şi păstrarea nemodificată a principiilor active, pe toată perioada conservării, până la prelucrarea în forma farmaceutică.

Stabilizator / *Stabilizer agent*. Sin. *Agent de stabilizare*. În domeniul alimentar, aditiv care permite menţinerea stării fizico-chimice a unui produs alimentar. A.S. menţine dispersia omogenă a două sau mai multe substanţe nemiscibile dintr-un produs alimentar, stabilizează, conservă sau intensifică culoarea existentă a unui produs alimentar. Stabilizatorii pot creşte capacitatea de legare a unui produs alimentar prin formarea de legături reticulate (încrucişate) între proteine, permiţând legarea componentelor alimentare în reconstituirea alimentului.

Stadiu / *Stage*, *Phase*, *Stadium*, *Period*. (lat. *stadium*, *-ii* = perioadă, stadiu, loc, etapă) **1.** Etapă de desfăşurare în timp a unui fenomen, a unei boli. **2.** Perioadă a interfazei a cărei durată este condiţionată de tipul celulei sau speciei. Interfaza cuprinde trei stadii: G_1 (*perioada presintetică*) – în care nu se produce sinteza ADN-ului, dar se sintetizează intensiv ARNm, proteine, enzime; *S* (*perioada sintetică*) în care are loc duplicarea ADN-ului, în paralel continuând şi sinteza ARNm; G_2 (*perioada postsintetică*) în care continuă sinteza ARN-ului şi a proteinelor. Se sintetizează în cantităţi mari tubulinele, actina şi miozina, acestea fiind necesare diviziunii celulare.

Stafil-, Stafilo- / *Staphyl-, Staphylo-*. (gr. *staphyle* = ciorchine de strugure) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la: 1. luetă; 2. germeni microbieni (stafilococ).

Stafilococ / *Staphylococcus*. (*stafilo-* + gr. *kokkos* = boabă) Microorganism din genul *Staphylococcus* (v.).

Stafilococie / *Staphylococcia*. Termen care defineşte infecţiile stafilococice şi, în special, manifestările cutanate, numite şi piodermite.

Stafilodermie / *Staphylodermatitis*. (*stafilo-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Termen pentru procesele patologice de la nivelul pielii, produse de stafilococi. V. *Ectimă*, *Impetigo*, *Piodermită*.

Stafilolizină / *Staphylolysin*. (*stafilo-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Hemolizină produsă de stafilococi.

Stafilotoxină / *Staphylotoxin*. (*stafilo-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, din *toxon* = săgeată) Toxină secretată de stafilococ.

Stalagmometric / *Stalagmometry*. (gr. *stalagmos* = curgere picătură cu picătură + gr. *metron* = măsură) Metodă de determinare a tensiunii arteriale a lichidelor cu ajutorul stalagmometrului.

Stalagmometru / *Stalagmometer*. (gr. *stalagmos* = curgere picătură cu picătură + gr. *metron* = măsură) Aparat cu ajutorul căruia se determină tensiunea superficială a lichidelor, prin determinarea numărului de picături care se formează la curgerea unui anumit volum de lichid printr-un tub cu orificiu capilar. Poate fi utilizat şi pentru măsurarea concentraţiei soluţiilor, tensiunea superficială a acestora depinzând de valoarea concentraţiei.

Stamicin / *Nystatin*. Sin. *Nistatin* (v.). Antibiotic activ faţă de levurile aparţinând genului *Candida*. Acţiune fungistatică şi fungicidă în funcţie de concentraţie. Este eficace local, nu se absoarbe.

Stamină / *Stamen*. (lat. *stamen*, *-inis* = stamină, gr. *stemon* = fir, stamină) Element component al androceului floral, format dintr-un filament staminal care susţine antera formată din patru saci polinici.

Staminodii / *Staminodes*. (lat. *stamen*, *-inis* = stamină, gr. *stemon* = fir, stamină + gr. *eidos* = formă) Stamine metamorfozate, la care au dispărut anterele (ex.: la *Lychnis dioica*).

Standard / *Standard*. (fr. *standard*, din fr. veche *estandart* = etalon) **1.** Etalon sau normă care reglementează calitatea, caracteristicile etc. ale unui produs. **2.** Model sau tip.

Standard biologic / *Biological standard*. Sin. *Etalon biologic internaţional*. Preparat biologic internaţional de referinţă. Unitate de măsură acceptată pe plan internaţional pentru măsurarea activităţii diferitelor substanţe biologice (antibiotice, hormoni, enzime, antigene, anticorpi).

Standard de referinţă / *Reference standard*. Sin. *Standard naţional*. V. *Substanţă chimică de referinţă*.

Standard de referinţă primar / *Primary reference standard*. O substanţă pentru care s-a demonstrat, printr-un set extins de teste analitice, că este material original care ar trebui să fie de puritate înaltă. Acest standard poate fi: (1) obţinut dintr-o sursă recunoscută oficial sau (2) obţinut prin sinteză independentă, sau (3) obţinut dintr-un material de înaltă puritate existent sau (4) obţinut prin purificarea ulterioară a unui material existent.

Standard de referinţă secundar / *Secondary reference standard*. O substanţă de calitate şi puritate stabilite, prin comparaţie cu un standard de referinţă primar, folosit ca standard de referinţă pentru analizele de laborator de rutină.

Standard de stat / *State Standard*. Normativ de control al calităţii tuturor substanţelor şi al produselor fabricate de unităţi economice, care sunt sub jurisdicţia organelor de stat.

Standard intern / *Internal standard*. Cantitate cunoscută dintr-un compus adăugat într-o soluţie ce conţine o cantitate necunoscută de analit. Concentraţia analitului este măsurată relativ cu cea a standardului intern.

Standard primar / *Primary standard*. Reactiv suficient de pur şi de stabil pentru a putea fi utilizat direct după cântărire. Toată cantitatea cântărită este considerată reactiv pur.

Standardizare / *Standardization*. (fr. *standardiser* = a uniformiza) Elaborarea şi aplicarea unui standard. Reglementare tehnică a producţiei şi a consumului, a terminologiei ştiinţifice, a unor metode de analiză etc. prin specificare, uniformizare a tuturor elementelor unei metode, pe teritoriul unei ţări sau pe plan internaţional.

Standardizat / *Standardizated*. Reglementat printr-un standard.

Staniol / *Tinfoil*. Foaie subţire de staniu sau aluminiu folosită în industria alimentară pentru condiţionarea şi ambalarea de forme farmaceutice (lichide, semisolide sau solide), mai ales prin tehnica blister.

Stare / *State*. (lat. *sto*, *stare* = a sta drept, a se afla, a se ridica) **1.** Mod de prezentare a corpurilor în formă solidă, lichidă sau gazoasă. **2.** Situaţie în care se află un corp sau un organism viu (sănătos sau bolnav).

Stare amorfă / *Amorphous state*. Stare solidă a materiei, lipsită de o aranjare regulată a moleculelor, atomilor, ionilor într-o reţea cristalină. Pot fi considerate lichide cu o mare frecare interioară.

Stare colesterică / *Cholesteric state*. Stare de organizare dedusă din starea nematică: moleculele asociate se află în planuri echidistante, plasate paralel unul peste altul; planurile individuale sunt plasate unul faţă de altul la un anumit unghi, în raport cu direcţia axei preferenţiale a organizării moleculelor. Intervalul (x) dintre planuri, ale căror molecule au aceeaşi direcţie de orientare, este dependent de temperatură. La o anumită temperatură se poate situa în ordinul de mărime a lungimilor de undă a luminii vizibile. Pe baza dependenţei de temperatură, a culorii proprii, aceste sisteme sunt utilizate pentru construirea de termometre. Denumirea de stare colesterică, provine de la faptul că asemenea principii de construcţie pot fi verificate cu ajutorul esterilor colesterolului. Aceste stări fluido-cristaline pot fi observate şi la substanţele active şi, ca atare, lor le revine o importanţă deosebită, pentru fabricarea medicamentelor.

Stare coloidală / *Colloidal state*. Stare a materiei ce prezintă un grad de dispersie avansat, cuprins între 10^7-10^9 m^{-1} (diametrul particulelor este cuprins între 1 şi 100 µm).

Stare crepusculară / *Twilight state*. Stare alterată a activităţii psihice caracterizată de lipsa contactului cu starea prezentă, ce apare în epilepsie, isterie, schizofrenie.

Stare cristalină / *Crystalline state*. Stare a materiei caracterizată printr-un anumit aranjament al particulelor constitutive (ioni, atomi, molecule), concretizat în interiorul cristalelor prin reţele cristaline, iar la exterior prin diferite forme geometrice.

Stare critică / *Critical*. V. *Punct critic*.

Stare de agregare / *Aggregation State*. Formă fizică, gazoasă, lichidă sau solidă, sub care se prezintă o substanţă, definită prin proprietăţi mecanice, termice, electrice etc. Se cunosc patru astfel de stări: gazoasă, lichidă, solidă şi plasmă. Aceasta este condiţionată de presiune şi de temperatură.

Stare de echilibru / *Equilibrium state*. În farmacodinamie, stare în care viteza de eliminare a unui medicament este egală cu viteza sa de administrare.

Stare de sănătate / *Health status*. Evaluarea subiectivă a nivelului de sănătate individual, a grupului sau populaţiei, realizată de individ sau prin măsurători obiective.

Stare de singlet / *Singlet state*. Stare în care toţi spinii electronilor sunt împerecheaţi.

Stare de triplet / *Triplet state*. Stare electronică în care există doi electroni neîmperecheaţi.

Stare excitată / *Excited state*. Orice stare a unui atom sau a unei molecule ce posedă o energie mai mare decât energia minimă posibilă.

Stare febrilă / *Febrile condition*. Stare clinică a unui pacient care are febră.

Stare fluido-cristalină de formă cubică / *Cubic phase liquid crystal, Cubic phase*. Sin. *Fază cubică* (notată cu C). Stare de organizare a micelelor unui surfactant în soluţie apoasă în care forma sferică a micelelor se menţine până la concentraţii mari ale acestuia; se realizează o tasare ordonată a sferelor. Micelele sferice constituie astfel o stare centrată pe suprafeţe de formă cubică; de asemenea, micelele sferice se pot deforma şi conduc tot la ordonări cubice. Stările fluido-cristaline cubice sunt optic izotrope cu transparenţa sticlei şi cu o *structură tridimensională* regulată. Un asemenea amestec prezintă fenomene de rezonanţă mecanico-acustice interesante, care i-au conferit denumirea de gel răsunător (engl. *ringing gel*). Consistenţa lor este mare chiar şi atunci când se utilizează componente exclusiv fluide în formulări.

Stare fluido-cristalină hexagonală / *Hexagonal phase liquid crystals, Middle phase* (notată cu M). Stare de organizare a micelelor, numite şi forme lichido-cristaline sau mezofaze lipotrope. La mărirea concentraţiei de surfactant în soluţie apoasă, micelele se deformează de la forma sferică la cea cilindrică. În aceste micele, capetele grupelor polare sunt orientate la periferie, iar părţile hidrocarbonate ale surfactantului umplu interiorul cilindrului. Prin creşterea concentraţiei de surfactant apare starea hexagonală caracterizată prin tasarea strânsă a micelelor cilindrice care iau forma hexagonală. Este o *reţea bidimensională* cu structură periodică şi anizotropă.

Stare fluido-cristalină lamelară / *Lamellar phase liquid crystals, Neat phase* (notată cu N). Stare de organizare a micelelor la o concentraţie superioară fazei hexagonale a surfactantului, caracterizată printr-o structură stratificată palisadică, în care moleculele de surfactant sunt în aşa fel ordonate, una în raport cu cealaltă, încât se formează straturi bimoleculare, paralele, cu orientare parte la parte. Ex.: grupele polare se află în planuri echidistante unele faţă de altele, iar apa este stratificată între aceste straturi, hidratând capetele grupelor polare externe, în timp ce grupele nepolare formează, tot parte la parte, interiorul stratului, unde nu există nicio stare ordonată, resturile polare fiind îndreptate spre spaţiul care se află între planurile echidistante ale grupelor polare. Starea lamelară este caracterizată printr-o periodicitate de-a lungul unei axe şi reprezintă o *reţea* lichido-cristalină *unidimensională*. Starea lamelară joacă un rol foarte mare în natură, apare la *membranele biologice*, cărora li s-a atribuit adesea, în mod greşit, o fluido-cristalinitate. În cazul membranelor biologice este vorba de un strat dublu, fără a exista o periodicitate, ele sunt de fapt stări quasilichido-cristaline. Membranele biologice, ca şi structurile lamelare lichido-cristaline pot să includă cele mai diferite substanţe străine, cu coeficienţi de distribuţie adecvaţi şi totodată să le cedeze din nou, în domeniile învecinate, prin difuziune.

Stare gazoasă / *Gaseous state*. Starea de agregare fizică a unei substanţe în care atomii, ionii sau moleculele componente se află la distanţe foarte mari unele de altele, încât forţele de interacţiune dintre acestea sunt foarte slabe. Din această cauză, particulele constituente tind să ocupe întregul spaţiu ce le stă la dispoziţie. Gazele nu au nici formă şi nici volum propriu. Moleculele se mişcă liber şi rapid, ciocnindu-se între ele sau de peretele vasului în care se află, imprimând acestuia o forţă care reprezintă presiunea gazului.

Stare hexagonală inversă / *Inverse hexagonal state*. Sin. *Fază hexagonală inversă*. În soluţii uleioase surfactanţii se ordonează în asociaţii, de formă cilindrică, care se adună laolaltă într-o împachetare foarte densă, hexagonală, caz în care grupările frontale polare se regrupează preferenţial în apropierea axelor cilindrului, în timp ce părţile nepolare sunt îndreptate în afara cilindrului.

Stare lichidă / *Liquid state*. Starea de agregare fizică a unei substanţe în care atomii, ionii sau moleculele componente nu ocupă poziţii fixe în spaţiu. Particulele sunt legate între ele prin forţe de diverse tipuri, care le permite deplasarea în mod continuu, lent şi dezordonat. Spre deosebire de starea gazoasă, la lichide, spaţiul intermolecular este foarte mic. Substanţa are volum propriu şi ia forma vasului în care se află.

Stare lichido-cristalină / *Liquid crystal state*. Sistem dispers coloidal, de tranziţie de fază, între sistemele monofazice şi cele bi- sau polifazice; ele pot fi considerate, datorită mărimii mari a micelelor, o „pseudofază".

Stare mezomorfă / *Mesomorphe state*. (lat. *sto, stare* = stare, a se afla + gr. *mesos* = intermediar + gr. *morphe* = formă) Stare fizică intermediară între starea cristalină şi amorfă, cum este *cristalul lichid* (v.) şi stare nematică şi smectică.

Stare nematică / *Nematic state*. Stare fizică în care ordonarea (organizarea) constă în orientarea paralelă a moleculelor asociate, dar poziţiile grupărilor lor finale nu sunt sincronizate reciproc, mai există şi un interval lateral neregulat. Aceste fluido-cristaline prezintă *anizotropie*; anumite proprietăţi, ca: indice de refracţie, conductibilitate termică, rezistenţă mecanică, sunt dependente de direcţia de orientare a moleculelor. Stare mezomorfă prezentată de unele substanţe, mai apropiată de starea lichidă adevărată. În această stare, substanţele conţin agregate de molecule, în care moleculele se pot deplasa în direcţia axei longitudinale a agregatului (diferenţă faţă de starea smectică). Substanţele prezintă o singură axă optică şi câmpul magnetic are o acţiune de orientare asupra agregatelor de molecule; lichidele tulburi în stare nematică devin transparente în câmpul magnetic, în direcţia liniilor de forţă (diferenţă faţă de starea smectică).

Stare smectică / *Smectic state*. Stare fizică în care ordonarea moleculelor prezintă un grad mare de sincronizare una faţă de alta în poziţia lor, astfel încât grupările finale sunt situate pe anumite planuri şi există o periodicitate prin intervalul dintre planul grupărilor finale. Este o stare de organizare superioară celei nematice. Stare mezomorfă lichido-cristalină a unor substanţe. Moleculele se unesc în agregate de formă alungită, fiind fixate într-o reţea, şi nu se pot deplasa individual. Substanţele nu au fluiditatea normală a lichidelor, mişcarea este mai mult o alunecare; reţelele fiind lamelare, soluţiile vor curge numai pe direcţia lamelelor. Prin forfecare, are loc curgerea şi o deformare mecanică neelastică.

Stare solidă / *Solid state*. Starea de agregare fizică a unei substanţe în care atomii, ionii sau moleculele componente ocupă poziţii fixe în spaţiu. Particulele sunt strâns legate între ele prin forţe de diverse tipuri, care nu le permite deplasarea, ele execută doar vibraţii mici şi uneori rotaţii în jurul unei poziţii de echilibru. Substanţa are formă şi volum proprii.

Stare sticloasă / *Glass state*. Solid amorf care conţine, de ex.: o proteină amorfă liofilizată; orice material care ia forma recipientului său şi se formează prin răcirea lichidului până ce el devine rigid, dar necristalizat.

Starter / *Starter*. Sin. *Inductor, Iniţiator*. (engl. *to start* = a face să tresară, de unde provine a da startul într-o cursă) **1.** Inductor, *iniţiator al unei reacţii* (v.). **2.** Cultură de microorganisme utilizată pentru iniţierea fermentaţiei produselor lactate.

STAS / *Standard state*. Abr. pentru *Standard de stat*, în România.

Stat membru implicat / *Implicated Member State*. Statul pe al cărui teritoriu se desfăşoară studiul pentru medicamentul de uz uman aflat în investigaţie clinică (MIC).

Stat-, -static, -statism, -stază, -stazie / *Stat-, -static, -statism, -stasis, -stasia*. (gr. *statikos* = care opreşte, care stă în picioare, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o stare de nemişcare.

Static / *Static*. (*-static*) Stare în care corpurile stau în nemişcare.

Statică / *Statics*. (*-static*) **1.** Parte a mecanicii care se ocupă cu studiul echilibrului forţelor. **2.** Care este în repaus, imobil.

Statină / *Statin*. (*-statism* + *-ină*) **1.** Clasă de medicamente hipocolesterolemiante, care inhibă hidroxi-3-metil-glutaril-coenzima A-reductaza şi deci sinteza intracelulară de colesterol. Ex.: atorvastatina, fluvastatina, lovastatina, provastatina, simvastatina. **2.** Hormon hipotalamic care blochează sinteza unui hormon hipofizar.

Statistică / *Statistics*. (germ. *statistik*, termen creat în sec. XVIII din lat. *Collegium statisticum*, de la *status*, *-us* = stare) Ramura matematicii aplicate, ale cărei principii decurg din teoria probabilităţii şi care se ocupă cu gruparea metodică şi cu studiul (prelucrarea raţională şi sistematică) a seriilor de fapte sau date numerice.

Stativ / *Stand*. (lat. *stativus*, *-a*, *-um* = care stă pe loc, staţionar) Ustensilă de laborator din metal sau plastomer utilizat pentru poziţionarea pe verticală a eprubetelor.

Stator / *Stator*. Organ esenţial al unei maşini rotative (dinam, alternator), imobil, în care se învârte un organ mobil, numit rotor.

Statural / *Statural*. (lat. *statura*, *-ae* = talie, statură, de la *sto*, *-are* = a sta în picioare) Care se referă, aparţine la talie, la statură.

Staturoponderal / *Staturoponderal*. (lat. *statura*, *-ae* = talie + lat. *pondero*, *-are* = a cântări, de la *pondus*, *-eris* = greutate) Care se referă la talie (statură) şi la greutate.

Status / *Status*. (lat. *status*, *-us* = poziţie, de la *sisto*, *-ere* = a face să stea, a aşeza) **1.** Sin. cu *Stare*. **2.** Condiţie morbidă.

Staţionar / *Stationary*. (lat. *stationarius*, *-a*, *-um* = care face de gardă, de la *sto*, *stare* = a sta în picioare) **1.** Unitate medicală cu număr redus de paturi pentru cazuri uşoare sau în observaţie. **2.** Boală care nu evoluează.

Staţiune balneoclimaterică / *Watering space*, *Balnear*. Localitate dotată cu condiţii speciale de mediu şi factori naturali, care are capacitatea de a îmbunătăţi starea de sănătate şi de a vindeca anumite boli.

Staţiune termală / *Spa*. Localitate în care sunt amenajări adecvate pentru utilizarea terapeutică a apelor medicinale.

-stază / *-stasis*. (gr. *stasis* = oprire, de la *istanai* = a plasa) Sufix care introduce în termeni referire la oprire.

Stază / *Stasis*. (*-stază*) **1.** Încetinirea sau oprirea fluxului sângelui sau a unui alt fluid într-o regiune a corpului. **2.** Stare de echilibru între două forţe opuse.

Steady state / *Steady state*. Sin. *Repaus dinamic* (v.).

Stear-, Steato- / *Stear-*, *Steato-*. (gr. *stear*, *-atos* = grăsime) Elemente de compunere folosite ca rădăcină, ce introduc în termenii compuşi referirea la grăsime, gras, stearină.

Stearat de ascorbil / *Ascorbyl stearate*, *Fatty acid esters of ascorbic acid*. Sin. *Esteri ai acidului ascorbic cu acizii graşi*. V. *E 304 (i)*.

Stearat de polioxietilen 40 / *Polyoxyethylene (40) stearate*. V. *E 431*.

Stearină / *Stearine*. Sin. *Acid stearic* (*acidum stearicum*, *acidum stearinicum* FR), *Acid octadecilenic*. Are formula structurală: $C_{18}H_{36}O_2$ şi Mr = 284,5. Amestec de acizi graşi superiori, constituit, în principal, din acid stearic şi din mici cantităţi din acizii oleic şi palmitic. Masă solidă, dură, granule sau pulbere albă, cristalină, onctuoasă, sau slab-gălbuie (produsele mai vechi), cu miros slab, caracteristic. Are indicele de aciditate: 200-210, de iod = 4, de saponificare = 200-210 şi p.t = 56-70° C. Se utilizează ca excipient pentru unguente, în asociere cu uleiurile vegetale şi parafina lichidă, în creme cu stearaţi evanescente (*vanishing creams*), agent de dizolvare a alcaloizilor bază şi a anestezinei. Acidul stearic şi sărurile de calciu, magneziu, aluminiu şi de zinc sunt folosite ca agenţi de hidrofobizare a pulberilor, agenţi de îmbunătăţire a curgerii pulberilor şi ca lubrifianţi pentru comprimate. Stearaţii de calciu, magneziu sau de aluminiu (mono-) sunt emulgatori anionici de tipul H/L; prin încălzire, cu uleiurile fixe sau parafina lichidă la 60°C, formează un gel. Diferiţii compuşi ai acidului stearic sunt folosiţi ca agenţi de ameliorare a consistenţei cremelor, conferindu-le capacitate de etalare pe piele, aderenţă, onctuozitate şi stabilitate a structurii gelice în timp.

Stearoil-2-lactilat de calciu / *Calcium stearoyl-2-lactylate*. V. *E 482*.

Stearoil-2-lactilat de sodiu / *Sodium stearoyl-2-lactylate*. V. *E 481*.

Stearopten / *Stearopten*. (*stear-* + gr. *ptenos* = volatil) Partea solidă care intră în compoziţia unui ulei volatil vegetal, împreună cu partea lichidă-eleopten.

Steatoliză / *Steatolysis*. (*steato-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) **1.** Descompunerea grăsimilor. **2.** Sin. *Adipoliză* (v.).

Steatoree / *Steatorrh(o)ea*. (*steato-* + gr. *rhoia* = curgere, din *rhein* = a curge) Eliminarea excesivă de grăsimi în materiile fecale în 24 ore (normal este sub 6g / 24 ore), care denotă o asimilare defectuoasă a lipidelor alimentare, din cauza unei deficienţe pancreatice.

Steatoză / *Steatosis*. (*steato-* + *-oză*) Supraîncărcarea celulelor cu lipide.

Stel / *Stele*. Sin. *Cilindru central*. (gr. *stele* = stâlp, coloană) Totalitatea fasciculelor conducătoare liberiene şi lemnoase din rădăcină sau libero-lemnoase din tulpină ce sunt înconjurate la exterior de periciclu.

Sten-, -stenie / *Sthen-, -sthenia*. (gr. *sthenos* = forţă, putere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la forţă, putere.

Steno-, -stenoză / *Steno-, -stenosis*. (gr. *stenos* = îngust, strâmt, gr. *stenosis* = strâmtare, îngustare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la strâmtare, îngustare.

Stenoză / *Stenosis*. (*steno-* + *-oză*) Strâmtare a unui lumen sau a unui orificiu, cu afecţiune congenitală sau ca urmare a unui proces inflamator sau caustic.

Stent / *Stent*. (de la numele lui Charles R. Stent, 1845-1901, dentist englez) Resort tubular expansibil montat pe o sondă şi lărgit într-un conduct natural (arteră), pentru a-i mări diametrul acestuia.

Sterco- / *Sterco-*. (lat. *stercor*, *-oris* = excrement) Element de compunere care introduce în termeni referirea la excrement.

Stercobilină / *Stercobilin*. (*sterco-* + lat. *bilis*, *-is* = fiere) Produs de reoxidare a stercobilinogenului, care se formează în urină.

Stercobilinogen / *Stercobilinogen*. (*sterco-* + lat. *bilis*, *-is* = bilă + gr. *gennan* = a produce) Produs de degradare a bilirubinei conjugate, prin bacterii intestinale; poate fi eliminat prin fecale şi prin urină. Eliminarea sa creşte în icterele hemolitice şi scade în colestază.

Stereo-, -sterol / *Stereo-, -sterol*. (gr. *stereos* = solid, în relief) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la solid.

Stereoizomer / *Stereoisomer*. (*stereo-* + gr. *isos* = egal + gr. *meros* = parte) Compus chimic ce are proprietatea de stereoizomerie. Orice grup de stereoizomeri în care atomii sunt legaţi în aceeaşi ordine, dar diferă în aranjamentul spaţial, fără modificarea naturii acestor legături. Aceste molecule trebuie să aibă o anumită durată de existenţă care să permită o eventuală separare a lor. Formulele plane ale acestor izomeri sunt identice, iar descrierea lor nu este posibilă decât prin reprezentări în spaţiu. Există două familii de stereoizomeri: 1. *enantiomeri*, adică molecule care reprezintă imaginea în oglindă, una faţă de alta; 2. *diastereoizomeri* sau diasteromeri, care nu au structură spaţială în oglindă; ex.: D-glucoza, D-galactoza.

Stereoizomerie / *Stereoisomerism*. (*stereo-* + gr. *isos* = egal + gr. *meros* = parte) Izomerie rezultată prin plasarea diferită în spaţiu a atomilor sau a radicalilor unei molecule.

Stereom / *Stereome*. (*stereo-* + *-om*) Totalitatea ţesuturilor din corpul unei plante (colenchimuri, sclerenchimuri) care au rol de susţinere.

Stereospecificitate / *Stereospecificity*. Sin. *Specificitate izomerică*. Afinitate chimică selectivă pentru unul din izomerii unui corp. V. *Izomeri* şi *Izomerie*.

Stereotaxic / *Stereotactic*. (*stereo-* + gr. *taktos* = aranjat, ordonat, din *tattein* = a ordona, a aranja) Care utilizează un reper precis în cele trei dimensiuni ale spaţiului.

Stereotaxie / *Stereotaxis*, *Stereotaxia*. Metodă de reperare a unor structuri profunde, mai ales neurologice, vizualizate tomografic (computer tomografie, RMN, SPECT) şi localizate prin coordonare în cele trei dimensiuni ale spaţiului.

Stereotip / *Stereotyp*. (*stereo-* + gr. *typos* = model, tip, marcă) Unele gesturi (stereotip motor) sau unele cuvinte (stereotip verbal) repetate automat sau exagerat.

Steride / *Sterids*. (*sterol* + lipid, din gr. *stereos* = solid, în relief + gr. *lipos* = grăsime) Lipide din grupa esterilor, în care alcoolul este un sterol. Se găsesc în materiile grase naturale şi în toate ţesuturile. Sângele conţine 0,1% diverse steride, în care predomină palmitatul şi oleatul de colesterol.

Sterigme / *Sterigmata*. (gr. *sterigma* = suport) Ramificaţiile scurte diferenţiate pe conidiofori şi bazidii care susţin conidiile şi bazidiosporii.

Steril-, Sterili- / *Steril-*, *Sterili-*. (lat. *sterilis*, *-e* = sterp, neroditor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la steril, necontaminat.

Steril / *Sterile*. (*steril-*) **1.** Organism vegetal sau animal care nu diferenţiază spori sau gameţi şi, ca atare, nu se poate reproduce. **2.** Termen care defineşte o stare sterilă. Stare sub care se află un medicament, material, mediu oarecare, de a fi lipsit de microorganisme vii, sub formă vegetativă sau sporulată, capabile să se dezvolte în condiţii adecvate.

Sterilet / *Intrauterine contraceptive device*. Abr. DIU, de la dispozitiv intrauterin. V. *Dispozitiv intra-uterin*.

Sterilitate / *Sterility*. (lat. *sterilitas*, *-atis* = sterilitate) **1.** Calitate, condiţie, exigenţă obligatorie prevăzută pentru medicamente parenterale, în scopul de a evita infecţiile la administrare prin injectare sau perfuzare. Stare caracterizată prin absenţa organismelor vii, sub formă vegetativă sau sporulată. Ea trebuie înţeleasă ca o noţiune absolută şi înseamnă eliminarea microorganismelor care se pot înmulţi, dintr-un mediu, material sau dintr-un medicament. Este o stare efemeră şi nu este posibilă decât în cadrul unor măsuri de protecţie. **2.** Incapacitatea unei persoane de a procrea (infertilitate). Condiţiile testului de sterilitate sunt prevăzute în Farmacopeea Europeană şi în Farmacopeea Română.

Sterilizare / *Sterilization*. Sin. *Tratament antimicrobian*. (*steril-*) **1.** Metodă prin care microorganismele vii, sub formă vegetativă şi sporulată, sunt omorâte sau îndepărtate de pe un substrat, obiect, suprafeţe sau medicament. Ea implică distrugerea tuturor tipurilor şi formelor de microorganisme şi de germeni atât patogeni, cât şi nepatogeni, de toate gradele de rezistenţă la căldură. Metodele de sterilizare folosesc căldura uscată sau umedă, radiaţiile ionizante, gaze, substanţe antiseptice. Un ciclu de sterilizare este caracterizat prin următorii parametri: concentraţia în agentul sterilizant, tipul de expunere, presiune şi temperatură. **2.** Suprimarea definitivă accidentală sau intenţionată a capacităţii de a procrea.

Sterilizare fracţionată / *Tyndallization*. V. *Tindalizare*.

Sterilizare prin aer cald / *Dry heat sterilization*. Sin. *Sterilizare prin căldură uscată*. Metodă de sterilizare în etuvă, la temperatura de 140-180°C, timp de 60 minute, aplicată materialelor termorezistente: ustensile şi instrumente metalice (inox), porţelan, sticlă, fiole, vase gradate, cât şi unor materii prime (uleiuri vegetale, lanolină etc.).

Sterilizare prin filtrare / *Sterilization by filtration*. Metodă de sterilizare prin care se urmăreşte reţinerea microorganismelor şi a sporilor, utilizând filtre speciale bacteriologice, sub presiune sau vid, prin care sunt filtrate soluţiile apoase. Cel mai utilizat filtru bacterian are porii de 0,22 microni. Operaţia se execută aseptic (utilizând ustensile, recipiente şi solvenţi sterilizaţi). Materialul filtrant îndepărtează microorganismele atât mecanic, datorită diametrului redus al porilor (sub 1 μm sau mai mic), cât şi fizic, prin adsorbţia lor la nivelul suprafeţei interioare a porilor. Nu se utilizează pentru emulsii, suspensii sau pentru soluţii uleioase. Metoda se asociază cu substanţe bactericide (antiseptice) pentru a realiza o sterilizare mai sigură. Pe eticheta preparatului se va menţiona sterilizat prin filtrare. Se aplică pentru soluţiile cu substanţe termolabile.

Sterilizare prin gaze / *Gaseous sterilization*. Metodă de sterilizare care utilizează, în principal, oxidul de etilen, într-un proces controlat de umiditate relativă, concentraţie în gaz, temperatură şi timp de expunere. Reziduurile de oxid de etilen (care sunt toxice) trebuie eliminate din produse, prin aerare, după terminarea ciclului de sterilizare. De asemenea, se utilizează formaldehida pentru sterilizarea unor produse medicinale, cât şi a aerului din spaţiile sterile.

Sterilizare prin radiaţii / *Sterilization by radiations*. Metodă de sterilizare care utilizează radiaţiile ionizante, ca razele gama şi electroni acceleraţi, emise de un izotop radioactiv ca Cesium-137 sau Cobalt-60. Se utilizează pentru sterilizarea articolelor tehnico-medicale şi a unor medicamente ca antibiotice, vitamine şi hormoni în stare uscată.

Sterilizare prin vapori fluenţi / *Sterilization by fluency steam*. V. *Sterilizarea prin încălzire la 100°C*.

Sterilizare prin vapori sub presiune / *Sterilization by steam under pressure*. V. *Autoclavare*.

Sterilizare terminală / *Terminal sterilization*. Proces de fabricare utilizat pentru a produce sterilitatea într-un produs final, conţinut într-un recipient final de condiţionare.

Sterilizarea prin încălzire la 100 °C / *Sterilization by heating at 100°C*. Metodă de sterilizare care se aplică pentru unele soluţii de substanţe termolabile; se efectuează în baia de apă în fierbere sau autoclav, cu robinetul de evacuare a vaporilor, deschis. Cea de a doua variantă este numită şi sterilizare prin vapori fluenţi. Timpul de sterilizare este de 60 de minute.

Stern-, Sterno- / *Stern-*, *Sterno-*. (gr. *sternon* = piept, stern) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la piept, osul stern.

Stern / *Sternum*. (*stern-*) Os în formă de scut sau de cilindru la vertebratele terestre, situat în porţiunea ventrală a toracelui; se articulează cu claviculele şi cu cele mai multe dintre coaste.

Steroide / *Steroids*. Sin. *Steroizi* (v.).

Steroizi / *Steroids*. Sin. *Steroide*. (*stereo-* + gr. *eidos* = formă, de la *colesterol*, găsit prima dată în pietrele biliare, din gr. *khole* =

bilă + *steros* = solid, tare) Grup de lipide ce derivă dintr-un compus saturat, hidrocarbura *steran*, 1,2-ciclopentanoperhidrofenantren, care prezintă un nucleu cu patru structuri ciclice: trei inele ciclohexanice şi un inel ciclopentanic. Sunt foarte răspândite în natură, se deosebesc între ele prin natura substituenţilor, prin configuraţia moleculei şi prin gradul de nesaturare a celor patru inele. Unii dintre cei mai importanţi derivaţi ai steroizilor sunt *alcoolii steroidici* sau *sterolii*: colesterol, ergosterol, steride, acizi biliari, care ajută la digerarea grăsimilor în intestin, hormoni sexuali (androgeni şi estrogeni), hormonii corticosteroizi produşi de glanda corticosuprarenală, provitaminele, vitamina D are la bază o structură steroidică, hormoni anabolizanţi, care sunt compuşi steroidici ce stimulează ţesuturile, în special ţesutul muscular (steroizi anabolizanţi naturali sunt hormonii sexuali masculini – androgeni), tonicardiacele, saponinele etc. Pot fi naturali şi sintetici, produşi pentru utilizare terapeutică.

Steroizi hormonali / *Hormone steroids*. Substanţe hormonale derivate din steroli, steroizi naturali, secretate de glandele endocrine (corticosuprarenală, ovar, testicul, placentă). Se clasifică în trei grupe: 1. *derivaţi de estran*, cu 18 atomi de carbon şi o funcţie fenol (fenolsteroizi); 2. *derivaţi de androstan*, cu 19 atomi de carbon (h. androgeni) şi 3. *derivaţi de pregnan* cu 21 atomi de carbon (glucocorticoizi, mineralocorticoizi, progesteron).

Steroli / *Sterols*. Sin. *Sterine*. (*stero-* + *-ol*) Substanţe organice din grupa steroizilor, cu lanţ de 8-10 atomi de carbon, derivaţi de 1,2-ciclopentanoperhidrofenantren, cu funcţii alcoolice, care pot forma esteri (steride). Sterolii există fie în stare liberă, fie ca esteri ai acizilor graşi, în formă solidă ca în lipidele animalelor, *zoosteroli*: colesterol, izocolesterol, coprosterol, hormoni steroizi sexuali şi ai corticosuprarenalei, lanosterol; în plante, *fitosteroli*: beta-sitosterol, stigmasterol, campesterol, ergosterol; în drojdii şi fungi, *micosteroli*: ergosterol, şi în bureţii de mare, *steroli marini*. În structura lor prezintă o grupă hidroxil la C_3 şi o legătură dublă între C_5 şi C_6. O importanţă deosebită o au colesterolul, ergosterolul şi hormonii sexuali.

Steto- / *Sthetho-*. (gr. *sthethos* = piept) Element de compunere care introduce în termeni referirea la piept.

Stetoscop / *Stethoscope*. (*steto-* + gr. *skopos* = observare, de la *skopein* = a vedea, a observa, a examina) Denumire propusă de Laennec, în 1918, pentru instrumentul inventat de el în 1916, utilizat pentru ascultaţie pulmonară mai ales.

Sticlă / *Glass*. Material amorf, transparent, solid, obţinut prin fuziunea nisipului în prezenţă de oxizi de sodiu, potasiu, bor, plumb şi al altor agenţi aditivi, în mici cantităţi, care modifică calităţile (culoarea, strălucirea, rezistenţa termică sau hidrolitică etc.). Se utilizează ca material de condiţionare (recipiente).

Sticlă farmaceutică de tip I / *Pharmaceutical glass of type I*. Sticlă boro-silicat cu rezistenţă hidrolitică înaltă. Sticlă rezistentă chimic, numită şi sticlă neutră. Se utilizează la fabricarea de recipiente pentru toate preparatele parenterale, sânge uman şi componentele sângelui.

Sticlă farmaceutică de tip II / *Pharmaceutical glass of type II*. Sticlă silico-sodică-calcică cu rezistenţă hidrolitică înaltă, rezultată ca urmare a unui tratament de suprafaţă. Se utilizează la fabricarea de recipiente pentru preparatele parenterale apoase cu pH mai mic de 7 (se folosesc o singură dată).

Sticlă farmaceutică de tip III / *Pharmaceutical glass of type III*. Sticlă silico-sodico-calcică obişnuită, cu rezistenţă hidrolitică moderată. Se indică pentru fabricarea de recipiente pentru toate preparatele parenterale neapoase, pulberi de uz parenteral şi preparate de uz neparenteral.

Sticlă farmaceutică de tip IV / *Pharmaceutical glass of type IV*. Sticlă silico-sodico-calcică obişnuită, cu rezistenţă hidrolitică joasă. Se utilizează la fabricarea de recipiente pentru formele farmaceutice lichide, semisolide sau solide, dar nu de uzaj parenteral.

Sticlă fritată / *Melted glass*. Reţea rigidă poroasă, încărcată cu sarcini electrice negative, obţinută prin sudura particulelor (bile mici) de sticlă la o temperatură dată, ce conduce la o fuziune parţială, lăsând spaţii şi dimensiuni determinate; calibrul particulelor de sticlă condiţionează porozitatea. Se utilizează la fabricarea de filtre sterilizante.

Sticlă Jena / *Jena glass*. Sticlă fabricată la Jena (Germania), utilizată la realizarea veselei de laborator, este rezistentă la substanţe chimice şi la variaţii de temperatură. Conţine: 74,5% SiO_2, 4,6% B_2O_3, 8,3% Al_2O_3, 0,8% CaO, 3,9% BaO, 7,7% Na_2O.

Sticlă organică / *Organic glass*. Material obţinut prin polimerizarea metacrilatului de metil (plexiglas). Este transparentă, incoloră, termoplastică, cu densitatea de 1,18, rezistentă la tracţiune. Se utilizează pentru confecţionarea pereţilor boxelor sterile.

Sticlă Pyrex / *Pyrex glass*. Sticlă fabricată în Franţa şi în SUA. Este rezistentă la acizi şi la variaţii foarte mari de temperatură. Se utilizează la fabricarea veselei de laborator şi a recipientelor industriale. Conţine: 80,5% SiO_2, 11,8%B_2O_3, 2,3% Al_2O_3, 4,4% Na_2O, 0,26% K_2O, 0,21%CaO, 0,22% As_2O_3.

Sticlă solubilă / *Soluble glass*. Material amorf, transparent, solid, obţinut prin fuziunea nisipului în prezenţă de oxizi de sodiu, potasiu, bor, plumb şi a altor agenţi aditivi, în mici cantităţi, care-i conferă anumite calităţi (culoarea, strălucirea, rezistenţa termică sau hidrolitică).

Stigmat- / *Stigmat-*. (gr. *stigma*, *-atos* = punct, parte marcată, marcă, semn, stigmat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la stigmat, semn.

Stigmat / *Stigma*. (*stigmat-*) **1.** La plante, extremitatea stilului astfel structurată pentru a permite polenizarea, cu suprafaţa mărită şi acoperită total sau parţial cu papile care secretă un lichid viscos, capabil să reţină polenul ajuns aici. **2.** Semn clinic al unei stări morbide.

Stigmatism / *Stigmatism*. Proprietate a unui sistem optic de a realiza o corespondenţă biunivocă între punctele obiectului şi punctele imaginii. Dacă fiecărui punct al obiectului nu îi corespunde un singur punct în imagine, sistemul optic nu realizează imagini stigmatice, acestea fiind afectate de aberaţii.

Stik-uri vaginale / *Vaginal sticks*. Forme farmaceutice dozate bioadezive în formă de bastonaş, de 40 mm lungime şi cu diametrul de 2 mm, greutate 150 mg sau cu lungimea de 4 mm şi cu greutate de 300 mg, obţinute prin comprimarea unui amestec de pulberi, într-un sistem special de presare.

Stil / *Style*. (gr. *stylos* = coloană, stil) Partea intermediară, cilindrică a gineceului (pistil) care face legătura dintre ovar şi stigmat.

Stil de viaţă / *Life style*. Modul de trai al unei persoane, reflectat de activităţile, interesele şi de părerile acesteia.

Stimul- / *Stimul-*. (lat. *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Element de compunere care introduce în termeni noţiunea de stimulare, răspuns.

Stimul / *Stimulus*. (*stimul-*) Modificare care se produce în mediul intern sau extern al unui organism şi determină un răspuns fiziologic sau comportamental.

Stimulare / *Stimulation, Pacing*. Fenomen rezultat din acţiunea unui stimul asupra unor structuri sensibile la acesta.

Stimulator / *Pacemaker*. (*stimul-*) Dispozitiv care produce un stimul.

Stimulator cardiac / *Cardiac pacemaker*. Aparat electronic intracorporal utilizat pentru regularizarea ritmului cardiac prin declanşarea de contracţii cardiace prin impulsuri electrice ritmate, transmise miocardului atrial sau ventricular, prin electrozi fixaţi la suprafaţa sau în interiorul cordului.

Stimulent / *Stimulant*. Sin. *Stimulant*. (lat. *stimulo, -are* = a îmboldi, a stimula, de la *stimulus, -i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele) Substanţe, medicamente care revitalizează organismul şi care redau pacientului tonusul. Ele sunt capabile de a creşte activitatea fizică şi cea intelectuală.

Stimulent psihomotor / *Psychimototr stimulant*. Substanţă care creşte activitatea nervoasă superioară, psihică, motorie şi senzitivo-senzorială, stimulând scoarţa cerebrală. Ex.: cafeina, amfetamina.

Stimulină / *Stimulin*. (*stimul-* + *-ină*) **1.** Denumire generică dată factorilor umorali de origine diferită, care stimulează activitatea unor organe. **2.** Stimulină hipofizară, denumire generică pentru hormonii glandulotropi ai hipofizei (gonadotrop, tireotrop şi corticotrop).

Stip / *Stipe*. (lat. *stipes, -itis* = copac, stâlp, tulpină) **1.** Piciorul ciupercilor cu pălărie. **2.** Porţiunea dintre rizicom şi filom la unele alge brune. **3.** Tulpina înaltă, columnară, în general neramificată, plurienală. În vârf se află un mugure din care se dezvoltă un buchet de frunze. Tulpina este în întregime acoperită cu bazele frunzelor căzute, inclusiv părţi din peţioluri (ex.: la *Cycadeae*, palmieri).

Stipelat / *Stipulate*. (lat. *stipellatus, -a, -um* = stipelat) Frunze prevăzute cu stipele (ex.: la *Pisum sativum*, *Rosa* sp.).

Stipelă / *Stipule*. (lat. *stipella, -ae* = stipelă) Excrescenţă a bazei frunzei, de obicei asimetrică, cu rol în apărarea mugurilor florali.

Stiptic / *Stiptic*. Substanţă cu gust astringent, aspru, care, la aplicare locală, are proprietatea de a opri hemoragia de suprafaţă. Ex.: fenazona, alaunul, clorura ferică.

STL / *TDF*. Abr. pentru *Substanţe toxice de luptă*. (engl. *Toxic Drogs for Fight*) Sin. *STS* (abr. de la substanţele toxice speciale sau gaze de luptă). Se utilizează sub formă de gaze, lichide, aerosoli, care sunt toxici, în scop agresiv, pentru a produce vătămarea organismului neprotejat, determinând fie moartea (STL letale), fie incapacitatea temporară (STL neletale).

Stoc / *Stock*. (fr., engl. *stock* = depozit, în general) Cantitate de materii prime, materiale sau medicamente aflate în depozitul unei întreprinderi sau farmacii, destinate alimentării producţiei industriale, în primul caz, sau desfacerii, eliberării către bolnavi (vânzării), în al doilea caz.

Stoechio- / *Stoechio-*. (gr. *stoechion* = element, principiu) Element de compunere care introduce în termeni referirea la raporturile dintre elemente.

Stoechiometric. (*stoecheio-* + gr. *metron* = măsură) **1.** Calcul pentru stabilirea raporturilor de greutate sau de volum, în care se combină elementele, reactanţii etc. **2.** Studiul relaţiilor (cantitative) proporţionale între două sau între mai multe substanţe în timpul unei reacţii chimice.

Stokes (St) / *Stokes*. Unitate de măsură tolerată (în sistemul CGS) pentru viscozitatea cinematică. Reprezintă viscozitatea cinematică a unui fluid a cărui viscozitate dinamică este de 1 Poise, iar densitatea de 1 g/cm^3. În SI, 1 St = 10^{-4} m^2/s.

Stolon / *Stolon*. (lat. *stolo, -onis* = lăstar) Lăstari tineri, de obicei plagiotropi, foliaţi sau nefoliaţi, proveniţi din muguri caulinari, cu rol în îmbogăţirea aparatului vegetativ şi în înmulţire.

Stom-, Stoma-, Stomat-, Stomato-, -stomie / *Stom-, Stoma-, Stomat-, Stomato-, -stomia*. (gr. *stoma, -atos* = gură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cavitatea orală (gura) sau la o deschidere anatomică.

Stoma / *Stoma*. (*stoma-*) Deschidere naturală (cavitatea bucală) sau por pe o suprafaţă.

Stomac / *Stomach*. (gr. *stomachos* = stomac) Segment al tubului digestiv, în formă de pungă, cuprins între esofag şi duoden. În stomac, alimentele sunt transformate, sub acţiunea sucului gastric şi a contracţiilor gastrice, în chim. La om, stomacul este format din trei regiuni: cardiacă, fundică şi pilorică. Medicamentele, ca şi alimentele, sunt supuse acţiunii sucului gastric. La nivelul gastric se află o cantitate mică de lichid de 50-80 mL, ceea ce justifică necesitatea înghiţirii unui pahar de apă, la administrarea pe nemâncate (à jeune) a tuturor formelor farmaceutice solide, pentru a accelera dezagregarea, dizolvarea şi tranzitul. Conţine o mare cantitate de mucus, care se etalează pe toată suprafaţa, fiind dotat cu o mare putere-tampon. Mai conţine pepsină, formată din proenzima secretată de mucoasa gastrică, pepsinogen, care degradează proteinele. Conţinutul în acid clorhidric este crescut. pH-ul sucului gastric este aproape 1; în caz de diluare, pH-ul se situează între valorile 1-3, dar se pot întâlni şi la valori extreme: 0,5-5. Datorită suprafeţei mici, stomacul nu prezintă importanţă în absorbţie pentru medicamente. Timpul de staţionare a alimentelor în stomac este de la 1 la 8 ore, primul pasaj începând în câteva minute de la ingerare.

Stomacal / *Stomachal*. Sin. *Gastric* (v.).

Stomahic / *Stomachic*. (gr. *stomachos* = stomac) Medicament care favorizează digestia gastrică.

Stomată / *Stoma, Stomatal complex*. (*stomat-*) La plante, formaţiune de natură epidermică, adaptată structural şi funcţional pentru asigurarea schimburilor de gaze dintre ţesuturile vii ale plantei şi mediul extern. Este alcătuită din două celule stomatice între care se află ostiola, o cameră substomatică, uneori una sau mai multe camere suprastomatice. În jurul celulelor stomatice se află celulele anexe.

Stomatită / *Stomatitis*. (*stoma-* + *-ită*) Inflamaţie a mucoasei cavităţii orale, datorită unor cauze infecţioase, alergice sau toxice.

Stomatolog / *Stomatologist*. (*stoma-* + gr. *logos* = ştiinţă) Medic practician specializat în tratamentul afecţiunilor buco-maxilo-faciale.

Stomatologie / *Stomatology*. Sin. *Medicină stomatologică*. (*stoma-* + gr. *logos* = ştiinţă) Specialitate medicală ce are drept conţinut studiul structurilor funcţionale, afecţiunilor sistemului stomatognat (cavitate orală, cu arcade dentare, maxilare, ţesuturi moi, precum şi a tuturor componentelor feţei) şi tratamentul acestora.

Stomie / *Stomy*. (gr. *stoma, -atos* = gură) Deschidere artificială efectuată chirurgical în corp, de regulă la nivelul tractului digestiv. Ea are diferite denumiri, în funcţie de locul implicat: *colostomie*, pentru colon, *ileostomie*, pentru ileon, *urostomie*, pentru tractul urinar. Stomiile pot fi temporare sau permanente. Ele sunt cerute din diferite cauze: traume, cancer, enterocolite necrozante, boala Crohn, colite ulcerative, malformaţii genetice, obstrucţia colonului sau rectului, pierderea controlului muşchilor anusului, diverticulite etc.

Stop cardiac / *Cardiac arrest*. (engl. *to stop* = a opri + gr. *kardia* = inimă) Încetarea bruscă a contracţiilor cardiace, cu prăbuşirea presiunii arteriale şi oprirea circulaţiei sangvine, ce produce anoxie rapidă. Timp de 3-5 minute, structurile nervoase private de sânge sunt sediul unor modificări ireversibile. Se efectuează imediat masaj cardiac şi asistenţă ventilatorie.

Strab- / *Strab-*. (gr. *strabismos* = privire încrucişată, de la *strabos* = persoană care se uită cruciş) Element de compunere care introduce în termeni referirea la strabism.

Strabism / *Strabismus*. Sin. *Heterotropie*. (*strab-*) Anomalie a vederii binoculare provenind de la un defect de paralelism al axei celor doi ochi. Ea împiedică o vedere bună şi face individul saşiu (vedere cruciş). Strabismul este divergent, dacă axele se distanţează spre exterior, sau convergent, dacă este invers.

Strang- / *Strang-*. (lat. *strangulatio*, *-onis* = strangulare din *strangulo*, *-are* = a strangula) Element de compunere care introduce în termeni referirea la strângere, strangulare.

Strangulare / *Strangulation*. (*strang-*). **1.** Constricţie a unui organ, cu oprirea circulaţiei sangvine şi cu simptome dureroase. **2.** Constricţie a gâtului cu o legătură (lanţ, sfoară etc.) ce produce asfixia.

Strat-, Strati- / *Strat-*, *Strati-* (lat. *stratum*, *-i* = strat) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la suprapunere în straturi.

Strat / *Layer*. N.A. *stratum*. (*strati-*) Substanţă repartizată în strat subţire, uniform pe o suprafaţă de altă natură sau între două suprafeţe.

Strat cornos / *Cornified envelope*. Strat gros de proteine reticulate la periferia celulelor stratului cornos. El conferă rezistenţă fizică şi chimică acestui strat.

Strat electric dublu / *Electric double layer*. Regiune ce include suprafaţa încărcată electric a unui electrod sau a unei particule la care se adaugă regiunea din soluţia adiacentă la suprafaţă încărcată cu semn contrar.

Strat fosfolipidic dublu / *Phospholipid bilayer*. Sin. *Bistrat fosfolipidic* (v.).

Strat lipidic dublu / *Lipidic double layer*. Strat dublu format de molecule ce conţin resturi de grupări hidrofile şi hidrofobe. Părţile hidrofobe se asociază una cu alta, în timp ce părţile hidrofile se asociază cu solventul apos.

Strategie / *Strategy*. (lat. *strategus*, *-i* = general, comandant) Plan de acţiune ordonată în vederea atingerii unui scop (deosebire de tactică – ordinea concretă, repartizarea sarcinilor şi organizarea în teren, pe momente).

Strategie a mărcii / *Brand strategy*. Strategie potrivit căreia firma face din numele său un element de identificare a tuturor produselor sale.

Stratificat / *Stratified*. (*strati-* + lat. *fio*, *-ere* = a face) Care este format din straturi suprapuse.

Stratosferă / *Stratosphere*. Zonă care se întinde până la 50 km de la suprafaţa solului; conţine stratul de ozon format prin acţiunea radiaţiilor ultraviolete. Acesta protejează suprafaţa terestră de acţiunea razelor UV. Temperatura aerului creşte cu altitudinea, presiunea atmosferică scade continuu, iar vaporii de apă lipsesc. Continuă cu o zonă de tranziţie – stratopauză.

Strălucire / *Brilliance*. Intesitatea luminoasă transmisă de o suprafaţă luminoasă în directa ochiului. Are ca unitate de măsura: stilbul.

Strănut / *Sneeze*. (lat. *sternutatio*, *-onis* = strănut, de la *sternuo*, *-ere* = a strănuta) Explozie bruscă şi cu zgomot a aerului pe nas şi pe gură, provocată de iritarea mucoasei nazale.

Strâmtare / *Narrowing*. Sin. *Stenoză* (v.). (lat. *strictus*, *-a*, *-um* = strâmt, de la *stringo*, *-ere* = a strânge)

Strept-, Strepto- / *Strept-*, *Strepto-*. (gr. *streptos* = răsucit) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un aspect răsucit.

Streptavidină / *Streptavidin*. Proteină cu Mr de 60 kDa analoagă avidinei, care fixează biotina. Este de origine microbiană (*Streptomyces avidinii*) şi se utilizează în tehnicile biochimice pentru fixarea pe un suport a macromoleculelor (proteine sau acizi nucleici) la care este ataşată o moleculă de biotină.

Streptidină / *Streptidin*. Aminoglucozid de bază al structurii streptomicinei.

Streptobacil / *Streptobacillus*. (*strepto-* + lat. *bacillus*, *-i* = bastonaş) Bacterie care aparţine genului *Streptobacillus*.

Streptobacillus / *Streptobacillus*. (*strepto-* + lat. *bacillus*, *-i* = bastonaş) Gen de bacterii Gram-negative, anaerobe, cu formă de bastonaş; se fixează în căile respiratorii.

Streptococ / *Streptococcus*. (*strepto-* + gr. *kokkos* = boabă) Bacterie din genul *Streptococcus*.

Streptococ hemolitic / *H(a)emolytic streptococcus*. Streptococ care produce hemolizină (streptolizină) şi poate da infecţii foarte grave: scarlatină, erizipel, reumatism articular acut, endocardită etc.

Streptococcemie / *Streptococc(a)emia*. (*strepto-* + gr. *kakkos* = boabă + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa streptococilor în sânge.

Streptococcus / *Streptococcus*. (*strepto-* + gr. *kokkos* = boabă) Gen de bacterii Gram-pozitive, grupaţi în lanţuri rotunzi, imobili, încapsulaţi; pot fi la om, comensali sau patogeni. Genul include cca 20 de specii strict aerobe sau facultative.

Streptococcus pneumoniae / *Streptococcus pneumoniae*. Sin. *Pneumococ*. Coci Gram-pozitivi, alungiţi, lancelaţi, acolaţi câte doi (diplococi) şi încapsulaţi. Sunt agentul etiologic al pneumoniei, endocarditei, pericarditei şi al septicemiilor.

Streptococcus pyogenes / *Streptococcus pyogenes*. Streptococ hemolitic care secretă numeroase enzime celulare, printre care: streptolizinele O şi S şi streptokinaza. Este agentul patogen al scarlatinei, erizipelului, anginelor streptococice, septicemii, meningite streptococice.

Streptococie / *Streptococcosis*. Infecţie produsă de streptococi.

Streptodornază / *Streptodornase*. (*strepto-* + abr. de la engl. ***D**e**O**xi**R**ibon-**N**uclează*) Enzimă proteolitică bacteriană, produsă de unele suşe de streptococi hemolitici în acelaşi timp cu streptokinaza, care are proprietatea de a fluidifica secreţiile bronşice purulente, viscoase, din infecţiile bronhopulmonare. Se administrează sub formă de aerosoli sau de instilaţii locale.

Streptokinază / *Streptokinase*. (*strepto-* + gr. *kinein* = a mişca + *-ază*) Enzimă bacteriană proteolitică izolată din filtratele de cultură de streptococi hemolitici, folosită pentru dizolvarea cheagurilor de sânge, în trombozele arteriale sau venoase (agent trombolitic datorită acţiunii fibrinolitice).

Streptolizină / *Streptolysin*. (*strepto-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Hemolizină produsă de streptococi, cu 2 tipuri: O şi S.

Streptomicină / *Streptomycin*. Antibiotic aminoglicozidic izolat, în 1944, de Waksmann ş.a. (premiul Nobel 1952) din tulpini de *Streptomyces griseus*, şi, în 1948, a fost obţinut pe cale industrială, fiind al doilea antibiotic ca importanţă şi tonaj după penicilina G. În 1944 s-a pus în evidenţă şi proprietatea de a inhiba microorganismul *Mycobacterium tuberculosis in vitro* şi *in vivo*, fiind cel mai activ agent antituberculos (b. Koch) la acea vreme. S-a utilizat cu succes şi în tratamentul ciumei. Are molecula formată din: *streptidină* (1,3 diguanidino-tetrahidroxi-ciclohexan), *streptobiozamină-dizaharid* nenatural compus din *streptoză* (o levopentoză C5 dezoxi, care are la C3 o grupare aldehidică) şi *N-metil-glucozamină* (o hexoză, care la C2 are o grupare N-metilaminică). Cristale albe, optic active, fără miros, cu gust slab acru, higroscopic, stabil în soluţie la pH = 4,5-7. Are activitate maximă în mediu alcalin (pH = 7,5); la pH 5,5-6 pierde 5-10% din activitate. Se utilizează ca sulfat. Spectrul de acţiune: germeni Gram(–) aerobi şi microbacterii; asupra cocilor şi bacililor Gram(+) efectul este mai redus ca la beta-lactamaze. Nu se absoarbe digestiv. Se poate administra i.m., i.v. (rar), oral, doar în infecţii digestive, aerosoli. Concentraţiile active se menţin 8-12 ore. În tratamentul tuberculozei se asociază cu PAS (acid para-aminosalicilic) şi HIN (hidrazida acidului izonicotinic). Este neurotoxică, ototoxică (tulburări de echilibru şi scăderea acuităţii auditive), nefrotoxică.

Streptomyces / *Streptomyces*. (*strepto-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă) Gen de ciuperci actinomicete, saprofite care produc diferite antibiotice, altele au rol în fertilizarea solului, şi altele sunt patogene la om.

Streptozocină / *Streptozocyn*. Antibiotic produs de tulpini de *Streptomyces achromogenus* subspecia *streptozoticus*, izolat, în 1960, de Herr. Cristale galben-pal, foarte solubilă în apă, fotosensibilă şi termolabilă.

Stres / *Stress*. (engl. *stress* = constrângere, agresiune, solicitare, forţă) Termen englez preluat ca atare, însemnând o solicitare, o agresiune asupra organismului ce răspunde printr-un anumit ansamblu de transformări fiziologice şi metabolice, alcătuind astfel sindromul general de adaptare. Are şi sensul de perturbare fiziologică şi psihologică provocată de cauze diverse sau desemnează chiar acces de cauze. Stresul este prezent în toate circumstanţele vieţii. Dacă intervine moderat, stimulează vitalitatea organismului şi poate fi numit eustres; când intervin fenomene nocive, atunci poate fi înlocuit cu sinonimul agresiune. Se cunosc mai multe tipuri de stres: informaţional, senzorial, chimic, decizional, oxidativ etc.

Stresant / *Stressant*. Agent de natură variată care provoacă o suprasolicitare a organismului sau o tensiune psihică, ce determină un stres.

Stress / *Stress*. Var. pentru *Stres*.

Striat / *Striate*, *Striped*, *Grooved*. (lat. *striatus*, *-a*, *-um* = prevăzut cu dungi, striat, de la *stria*, *-ae* = şanţ mic) Organ vegetal prevăzut cu dungi foarte subţiri, colorate pe toată lungimea sau brăzdate de mici şanţuri longitudinale paralele (ex.: tulpina la *Equisetum* sp.).

Stricn- / *Strychn-*. (lat. ştiinţifică *strychnos nux vomica*, din *strychnos* = planta umbra-nopţii, specie de *Solanum*) Element de compunere care introduce în termeni referirea la stricnină.

Stricnină / *Strychnine*. (*stricn-* + *-ină*) Principalul alcaloid din seminţele plantei *Strychnos nux vomica*, cu formula: $C_{21}H_{22}N_2O_2$; foarte toxic, provoacă convulsii tetanice, hiperreflectivitate medulară, paralizie respiratorie. O doză de 30 mg este mortală pentru om. Nu mai este practic utilizată în terapeutică.

Strict-, -stringent / *Strict-*, *-stringent*. (lat. *strictus*, *-a*, *-um* = strâmt, îngust, de la *stringo*, *-ere* = a strânge) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la strângere.

Strictură / *Stricture*. (*strict-*) Îngustare a unor canale sau orificii anatomice din organism în urma unor leziuni inflamatorii, cicatrice etc.

Stripping / *Stripping*. (engl. *stripping* = decojire) Eliminarea totală a stratului cornos al pielii, prin delaminare progresivă cu o bandă adezivă. Aceasta conduce la pierderi ireversibile de apă şi la creşterea considerabilă a penetraţiei pentru numeroase substanţe.

Strobil / *Strobilus*. (gr. *strobilos* = con, strobil) **1.** Organ vegetal cu aspect de spin sau con format dintr-o aglomerare de sporofile prinse pe porţiunea terminală a tulpinii la unele *Pteridofite* (ferigi). **2.** Conul feminin de la *Gimnosperme*. **3.** Conul feminin de la unele apetale (ex.: arinul – *Alnus glutinosa*).

Strof-, -strofie / *Stroph-*, *-strophia*. (gr. *strophus* = bandă răsucită, din *strephein* = a răsuci) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la răsucire.

Strofantină / *Strophantin*. Sin. *Ouabaină* (v.), *Strofantozid G*.

Strofantozid g / *Ouabain*. Sin. *Strofantină*. V. *Ouabaină*.

Strofulus / *Strophulus*. (*strof-*) Prurigo infantil, care se manifestă sub forma unei erupţii cutanate, cu micropapule de culoare roz, cu vârful gălbui, localizate la nivelul trunchiului şi al membrelor superioare. Evoluţia se produce în puseuri.

Stroke / *Stroke*. Sin. *Accident cerebral vascular*. (engl. *stroke* = lovitură). Sindrom clinic, care apare brusc, grav şi neaşteptat, ca urmare a unei ischemii cerebrale (infarct cerebral), cel mai frecvent, sau a unei hemoragii cerebrale (netraumatice).

Structură / *Structure*. (lat. *structura*, *-ae* = dispunere, aşezare, din *struo*, *-ere* = a aşeza) Mod de organizare internă a materiei.

Structură de ordin înalt / *Higher Order Structure*, abr. *HOS*. Structura secundară, terţiară sau cuaternară a unei biomolecule, în contrast cu structura lor primară, secvenţă de aminoacid.

Structură terţiară / *Tertiary structure*. Aşezarea tridimensională (stare normală) a unui lanţ polipeptidic într-o moleculă de proteină.

Structuri supramoleculare / *Supramolecular structures*. Structuri compuse prin legături fizice între molecule.

Studiu / *Study*. Sin. *Lucrare ştiinţifică*. (lat. *studium*, *-ii* = studiu, ocupaţie) Acţiunea de cercetare, examinare a unui fenomen, organism, obiect, probleme legate de substanţe şi de medicamente etc.

Studiu caz-control / *Case-control study*. Un studiu observaţional retrospectiv în care investigatorii identifică un grup de pacienţi care au un rezultat specificat (grupul de cazuri) şi un grup format din pacienţi la care nu se regăseşte acel rezultat (grup martor sau control). Ulterior, investigatorii compară istoricul cazurilor şi pe cel al martorilor.

Studiu clinic / *Clinical Study*, *Clinical trial*. Sin. *Studiu farmacologic clinic*. Orice investigaţie efectuată asupra subiecţilor umani pentru a descoperi sau a confirma efectele clinice, farmacologice şi/sau alte efecte farmacodinamice ale unuia ori ale mai multor medicamente pentru investigaţie clinică şi/sau pentru a identifica orice reacţie adversă la unul ori la mai multe medicamente pentru investigaţie clinică şi/sau pentru a studia adsorbţia, distribuţia, metabolismul şi eliminarea unuia ori a mai multor medicamente pentru investigaţie clinică în vederea evaluării siguranţei şi/sau eficacităţii lor; se referă la studiile clinice realizate într-un centru unic ori în centre multiple, în una sau în mai multe ţări. Un medicament pentru investigaţie clinică este forma farmaceutică a unei substanţe active sau *placebo*, care se testează ori se utilizează ca referinţă într-un studiu clinic, inclusiv medicamentele deja autorizate. Reprezintă cercetarea experimentală asupra administrării unui medicament la subiecţii umani. Obiectivele urmărite de studiile clinice sunt specificate în cele 4 faze ale acestora: *Faza I* – prima administrare la om după etapa preclinică (*preautorizare*). Subiecţii incluşi în studiu sunt voluntari sănătoşi (pe 20-80 persoane). Se urmăreşte evaluarea farmacocineticii şi evaluarea siguranţei la administrare; *Faza II* – primele experimente terapeutice (*preautorizare*). Subiecţii incluşi în studiu sunt pacienţi care prezintă boli susceptibile de a fi tratate cu medicamentul investigat. Se evaluează eficacitatea şi siguranţa administrării medicamentului respectiv. Rezultatele acestor studii au un caracter orientativ asupra utilizării ulterioare a noului medicament şi a posologiei (uzual peste 100 bolnavi); *Faza III* – confirmarea terapeutică (*postautorizare*). Subiecţii incluşi în studiu sunt randomizaţi în două grupuri perfect comparabile din mai multe puncte de vedere. Un grup este tratat cu medicamentul de investigat, celălalt grup este tratat fie cu placebo, fie cu un medicament comparator. Aceste studii controlate au ca obiectiv determinarea eficacităţii, acceptabilităţii şi a siguranţei medicamentului (se efectuează pe 500-5.000 persoane). Rezultatele din această etapă sunt mai concludente decât cele din faza II; *Faza IV* – utilizare terapeutică (*postautorizare* sau *post-marketing*). Studiile din această fază sunt studii clinice controlate ca şi în faza III şi sunt conduse în acord cu condiţiile descrise în Autorizaţia de Punere pe Piaţă (APP). Se urmăresc evaluarea eficacităţii, reacţiile adverse pe termen lung şi farmacocinetica specifică. Se efectuează pe un număr mare de bolnavi.

Studiu clinic „deschis" / *„Open" clinical study.* Experimentări în care atât bolnavul, cât şi medicul cunosc medicamentul utilizat, aceste studii se utilizează pentru determinarea posologiei şi a toleranţei unui medicament.

Studiu clinic finalizat / *Completed clinical trial.* Studiu pentru care este disponibil un raport final al studiului clinic. V. şi *Studiu clinic.*

Studiu clinic în curs de desfăşurare / *Ongoing clinical trial.* Studiul clinic în care înrolarea pacienţilor a început, atunci când există o întrerupere a studiului sau analiza este completă, dar raportul final al studiului clinic nu este disponibil. V. şi *Studiu clinic*, *Studiu clinic finalizat.*

Studiu clinic randomizat / *Randomized controlled trial, randomized control trial, randomized clinical trial* (*RCT*). Studiu care implică un grup test şi un grup de control, o înrolare simultană şi o monitorizare a rezultatelor obţinute atât în grupul test, cât şi în grupul de control şi în care tratamentele care vor fi administrate sunt selecţionate printr-un proces randomizat – cum ar fi tabelele de numere aleatorii. Alocarea pentru tratament folosind drept criteriu zilele săptămânii, numărul asigurării personale, numărul foii de observaţie, dar şi alte metode asemănătoare, cunoscute sub numele de pseudo- sau quasirandomizare, nu reprezintă o randomizare adevărată, iar studiile care au folosit astfel de tehnici sunt denumite studii clinice controlate (engl. *Controlled Clinical Trials*).

Studiu de caz / *Case study.* Un studiu necontrolat observaţional (prospectiv sau retrospectiv) care implică o intervenţie şi rezultatul intervenţiei la un singur pacient (se cunosc şi sub denumirea de rapoarte unice de caz sau întâmplătoare).

Studiu de cohortă / *Cohort study.* Un studiu observaţional în care rezultatele grupului de pacienţi care au suferit intervenţia sunt comparate cu rezultatele într-un grup similar asupra căruia nu a acţionat intervenţia. Există situaţii în care investigatorii fac anumite ajustări statistice (*adjusted cohort study*) pentru a obţine grupuri de pacienţi care să aibă caracteristici similare (ex.: vârsta, sexul, severitatea bolii etc.).

Studiu de implementare a eficacităţii medicamentului / *Drug Efficacy Study Implementation*, abr. DESI. Din anul 1962, FDA a impus determinarea eficacităţii medicamentelor; înainte de această dată, un medicament nu trebuia să dovedească decât inocuitatea sa. Procedura ANDA (abr. de la *Abreviated New Drug Application*) a fost desemnată pentru a introduce reglementările DESI.

Studiu de siguranţă post-autorizare / *Post-authorisation safety study* (abr. *PASS*). Abr. SSPA. Orice studiu referitor la un medicament autorizat, efectuat cu scopul identificării, caracterizării sau cuantificării riscurilor de siguranţă, confirmând profilul de siguranţă al medicamentului, sau de a măsura eficienţa măsurilor de gestionare a riscurilor. Un studiu de siguranţă post-autorizare poate fi un studiu intervenţional clinic sau poate urma un design de studiu observaţional, non-intervenţional. V. şi *Studiu clinic*, *Studiu non-intervenţional.*

Studiu de sinteză / *Synthesis study.* Analiză care combină toate informaţiile disponibile cu scopul de a obţine un rezultat sau o concluzie consistentă. Ex.: metaanaliză, analiză decizională, reevaluare sistematică, analiză cost-beneficiu, analiză cost-eficacitate.

Studiu de stabilitate a medicamentului / *Stability study of drug.* Studiul sistemelor termodinamice ale medicamentelor (substanţe şi forme farmaceutice), care pot suferi modificări sub influenţa factorilor fizici ca temperatura, radiaţiile UV, IR, radiaţiile vizibile sau factorii chimici: apă, aer, oxigen. Aceste modificări produc o diminuare a activităţii terapeutice, o degradare a caracterelor macroscopice, apariţia de produse toxice sau separarea fazelor.

Studiu din perioada post-autorizare / *Post-autorization on Period of Study.* Orice studiu efectuat cu respectarea condiţiilor din Rezumatul Caracteristicilor Produsului (abr. RCP) sau în alte condiţii menţionate de Autorizaţia de Punere pe Piaţă (abr. APP) sau în condiţii normale de utilizare. Un studiu din perioada post-autorizare poate fi uneori asimilat cu definiţia unui studiu clinic non-intervenţional sau cu definiţia unui studiu privind siguranţa din perioada post-autorizare.

Studiu experimental / *Experimental study.* Studiu prospectiv care presupune alocarea pacienţilor la două sau la mai multe grupuri de tratament şi de control.

Studiu fără finalitate terapeutică directă / *Study without directly therapeutic finality.* Expresie utilizată pentru a desemna o experimentare biomedicală efectuată pe voluntari sănătoşi.

Studiu limită / *Limit study.* Tehnică de control care dă asigurarea că un compus se află în cantitate inferioară faţă de valoarea fixată.

Studiu non-intervenţional / *Non-interventional trial, Non-interventional study.* Sin. *Proces non-intervenţional.* Studiu în cazul în care medicamentul(e) este (sunt) prescris(e) în modul obişnuit, în conformitate cu termenii autorizaţiei de punere pe piaţă. Încadrarea pacientului într-o anumită strategie terapeutică nu este stabilită în prealabil printr-un protocol de studiu, ci decurge din practicile curente, iar decizia de prescriere a medicamentului este separată în mod clar de decizia de a include pacientul în studiu. Nici o procedură suplimentară de diagnosticare sau de supraveghere nu se aplică la aceşti pacienţi şi metodele epidemiologice vor fi utilizate pentru analiza datelor culese (art. 21 Directiva 2001/20/Consiliul Europei, abr. CE). Astfel, un studiu este non-intervenţional în cazul în care cerinţele următoare sunt îndeplinite cumulativ: a. medicamentul este prescris în modul obişnuit, în conformitate cu termenii autorizaţiei de punere pe piaţă; b. atribuirea pacientului într-o anumită strategie terapeutică nu este stabilită în prealabil printr-un protocol de studiu, ci decurge din practicile curente, iar decizia de prescriere a medicamentului este separată în mod clar de decizia de a include pacientul în studiu; şi c. există proceduri suplimentare de diagnostic sau de monitorizare care se aplică la pacienţi, şi metodele epidemiologice sunt utilizate pentru analiza datelor colectate. Studiile non-intervenţionale sunt definite de abordarea metodologică folosită, şi nu de obiectivele ştiinţifice. Ele includ activităţi de cercetare a bazei de date sau o revizuire a înregistrărilor în cazul în care toate evenimentele de interes au avut deja loc (acestea pot include studii de caz-control, transversale, studii de cohortă şi alte modele care fac utilizarea secundară a datelor). Studiile non-intervenţionale includ de asemenea studii care implică colectarea de date primare (de exemplu, studii prospective observaţionale şi registre în care datele colectate decurg din clinica de îngrijire de rutină), cu condiţia ca măsurile stabilite mai sus să fie îndeplinite. În aceste studii, interviuri, chestionare şi analize de laborator pot fi efectuate în practica clinică normală.

Studiu observaţional / *Observational study.* Studiu care presupune observarea pacienţilor, se desfăşoară prospectiv sau retrospectiv şi în care metoda de studiu nu îşi propune să altereze sau să influenţeze comportamentul pacientului sau al practicianului.

Studiu orb / *Blind study.* Se foloseşte în studiile clinice unde se doreşte menţinerea secretului privind alocarea în grupul de control sau de tratament faţă de pacienţi şi/sau de investigatori. Această tehnică elimină posibilitatea ca răspunsul pacientului la tratament sau comportamentul investigatorului să se modifice şi să afecteze rezultatele studiului. Un studiu „simplu orb" este cel în care grupul de alocare este ascuns numai pacientului; un studiu „dublu orb" este cel în care nici pacienţii, nici investigatorii nu cunosc cărui grup au fost alocate persoanele din studiu.

Studiu prospectiv / *Prospective study.* Studiul în care investigatorii planifică şi conduc intervenţia în grupuri selecţionate de pacienţi. În acest tip de studiu, investigatorii nu cunosc care vor fi rezultatele în momentul în care începe studiul.

Studiu retrospectiv / *Retrospective study*. Studiul în care investigatorii selecţionează grupuri de pacienţi care au fost deja trataţi şi analizează datele obţinute în rândul acestora. Aceste studii sunt predispuse la influenţarea rezultatelor datorită selecţiei participanţilor deoarece investigatorii pot selecta grupuri de pacienţi cu rezultate cunoscute anterior.

Studiu spectrofotometric / *Sperctophotometric study*. V. *Spectrofotometrie*.

Stupefiant / *Stupefacient*. Sin. *Drog*. (lat. *stupor*, *-oris* = amorţire + *fio*, *-ere* = a face) Substanţă cu acţiune analgezică sau euforizantă care poate antrena o stare asemănătoare beţiei. Utilizarea ei repetată determină perturbări grave ale personalităţii, toleranţă, dependenţă, deteriorare fizică şi psihică cu obişnuinţă, toxicomanie. De aceea utilizarea lor este strict reglementată. Acest termen are o valoare reglementară internaţională pentru a desemna unele substanţe utilizate de toxicomani (v. tabel *Venena* din F.R.). Se eliberează din farmacie numai pe bază de reţetă cu timbru sec. Ex.: opiu, alcaloizii săi (morfina, codeina), cocaina etc. În limbaj curent se numesc droguri.

Stupoare / *Stupor*. (lat. *stupor*, *-oris* = amorţire) Stare de semiconştienţă în care bolnavul nu se mişcă (adinamie completă), nu vorbeşte, nu răspunde decât la stimuli nocivi. Se întâlneşte în cursul unor boli mintale. În particular, stare produsă de unele stupefiante.

Sub- / *Sub-*. (lat. *sub* = sub) Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de inferioritate, subordonare etc.

Subacut / *Subacute*. (*sub-* + lat. *acutus*, *-a*, *-um* = ascuţit) Care evoluează intermediar între o formă acută şi una cronică. O boala care progresează moderat rapid, dar nu devine acută.

Subalimentaţie / *Subalimentation*. (*sub-* + lat. *alimentum*, *-i* = hrană, din *alero*, *-ere* = a hrăni) Stare în care nevoia organismului în substanţe nutritive nu este asigurată prin alimentaţie, nici cantitativ, nici calitativ, pentru o perioadă lungă de timp. Organismul consumă din rezerve (glicogen, grăsimi) şi din proteinele proprii. Rezultă o pierdere în greutate, scăderea rezistenţei faţă de agenţii agresivi (boli infecţioase), tulburări metabolice, endocrine (tulburări funcţionale şi organice).

Subarahnoidian / *Subarachnoidal*. (*sub-* + gr. *arakhne* = păianjen + gr. *eidos* = formă) Care se află situat sau care aparţine spaţiului subarahnoidian.

Subarbust / *Subshrub*. (*sub-* + lat. *arbustus*, *-i* = copac) Plantă de talie mică, cu tulpina lemnoasă numai la bază, în care părţile superioare sunt erbacee şi mor în fiecare an (se usucă), rămânând numai partea bazală cu mugurii din care se vor forma noi tulpini în anii următori (ex.: *Lavandula* sp., *Ephedra* sp.).

Subaxilar / *Subaxillary*. (*sub-* + lat. *axilla*, *-ae* = subsuoară) Care este situat sub axilă.

Subclasă / *Subclass*. (*sub-* + lat. *classis*, *-is* = clasă) Unitate taxonomică mai mică decât clasa, care cuprinde mai multe ordine.

Subclinic / *Subclinical*. (*sub-* + gr. *klinikos* = referitor la pat, de la *kline* = pat) Care nu se manifestă clinic prin simptome (boli), iar probele de laborator nu sunt relevante.

Subcortical / *Subcortical*. (*sub-* + lat. *cortex*, *-icis* = scoarţă) Care este situat sau se produce la nivelul scoarţei (cortexului).

Subcostal / *Subcostal*. (*sub-* + lat. *costa*, *-ae* = coastă) Care este situat sau se produce sub coaste sau inferior acestora.

Subcutanat / *Subcutaneous*. Sin. *Hipodermic*. (*sub-* + lat. *cutis*, *-is* = piele) Care este situat sau care se produce în hipoderm.

Subdural / *Subdural*. (*sub-* + lat. *durus*, *-a*, *-um* = dur, tare) Care se află sau se produce între faţa profundă a durei mater şi arahnoidă.

Subepidermic / *Subepidermal*. (*sub-* + gr. *epi* = pe + gr. *derma*, *-atos* = piele) Care este situat sau care se produce sub epiderm.

Suber / *Cork*. (lat. *suber*, *-eris* = plută) Ţesut alcătuit, aproape exclusiv, din celule cu pereţi suberificaţi (impregnaţi cu suberină), de origine secundară, cu rol în apărare. Se întâlneşte mai ales în organele vegetative ale plantelor perene, la exteriorul acestora.

Suberificare / *Suberification*. (lat. *suber*, *-eris* = plută + lat. *fio*, *-ere* = a face) Modificarea secundară a membranei celulei vegetale care constă în impregnarea acesteia cu suberină.

Suberină / *Suberin*. (lat. *suber*, *-eris* = plută) Amestec de substanţe ceroase, prezent în pereţii celulari îngroşaţi la multe specii de arbori şi de arbuşti, în special în suber. Depunerea de suberină (suberificarea) determină formarea unui strat protector impermeabil.

Subetalon naţional / *National understandard* (*substandard*). Standard naţional, abr. s.n., elaborat de o instituţie naţională autorizată (ANMDM = abr. de la Agenţia Naţională a Medicamentului şi a Dispozitivelor Medicale, Bucureşti), pe baza etalonului biologic internaţional, distribuit la cerere, de către OMS 1 unitate subetalon naţional = 1 unitate etalon internaţional (v. tabel F.R.).

Subfamilie / *Subfamily*. (*sub-* + lat. *familia*, *-ae* = casă, neam, familie) Unitate taxonomică mai mică decât familia, care cuprinde mai multe genuri.

Subicter / *Subicterus*. (*sub-* + gr. *ikteros* = icter, gălbenare) Icter foarte discret, vizibil la nivelul sclerelor.

Subicteric / *Subicteric*. Subiect care are coloraţie gălbuie.

Subiectiv / *Subjective*. (lat. *subjectivus*, *-a*, *-um* = referitor la subiect, adăugat, de la *subicio*, *-ere* = a pune dedesubt) Care are legătură cu o persoană. Despre simptome care nu sunt percepute decât de pacient, ex.: durerea. Antagonist: *Obiectiv*.

Subintrant / *Subintrant*. (lat. *subintrans*, *-ntis* = care intră pe furiş, din *subintro*, *-are* = a intra pe furiş) Accese care se continuă, de mai multe ori la rând, fără perioade de remisie (ex.: crize de astm, epilepsie).

Subletal / *Subletal*. (*sub-* + lat. *letalis*, *-e* = mortal, de la *letum*, *-i* = moarte) Termen care se referă la doza unei substanţe toxice, cea mai apropiată de doza care produce moartea.

Sublimare / *Sublimation*. (lat. *sublimo*, *-are* = a înălţa, a ridica) Trecerea unui material din faza solidă direct în faza de vapori, fără a mai trece prin faza lichidă. Toate solidele, chimic stabile, pot sublima, prin încălzire la presiune constantă, cu condiţia ca presiunea aleasă să fie inferioară aceleia a punctului lor triplu. Transformare de fază.

Subliminal / *Subliminal*. Sin. *Infraliminal* (v.). (*sub-* + lat. *limen*, *-inis* = prag, limită)

Sublingual / *Sublingual*. (*sub-* + lat. *lingua*, *-ae* = limbă) Care este situat sau care se produce sub limbă.

Subluxaţie / *Subluxation*. (*sub-* + lat. *luxo*, *-are* = a scrânti, a luxa) Luxaţie incompletă sau parţială.

Submandibular / *Submandibular*. (*sub-* + lat. *mandibula*, *-ae* = maxilar inferior, din *mando*, *-ere* = a mesteca) Care este situat sub mandibulă, ex.: glande.

Submaxilar / *Submaxillary*. (*sub-* + lat. *maxilla*, *-ae* = maxilă, mandibulă) Situat sub maxilarul superior sau sub mandibulă.

Submersie / *Submersion*. (lat. *submersio*, *-onis* = scufundare de la *submergo*, *-ere* = a scufunda) Despre o substanţă insolubilă care cade la baza recipientului, datorită densităţii mai mari decât a lichidului în care este dispersată.

Submicroscopic / *Submicroscopical*. (*sub-* + gr. *mikros* = mic + gr. *skopien* = a vedea) Element care nu poate fi observat la microscopul optic; el este decelat la microscopul electronic.

Subnatant / *Subnatant*. Sin. *Precipitat*. (lat. *sub-* + *nato*, *-are* = a înota) Parte insolubilă, rezultată dintr-o reacţie chimică şi care se depune spontan. V. şi *Supernatant*.

Subnutriţie / *Subnutrition*, *Underfeeding*. (*sub-* + lat. *nutrio*, *-ire* = a hrăni) O categorie a malnutriţiei, termenul referindu-se în particular la aportul scăzut de calorii şi proteine, şi mai puţin la aportul de vitamine şi minerale. Stare rezultată în urma subalimentaţiei. V. *Subalimentaţie*.

Suboccipital / *Suboccipital*. (*sub-* + lat. *occiput*, *-itis* = ceafă) Care este situat, se produce inferior faţă de osul occipital.

Subombilical / *Subumbilical*. (*sub-* + lat. *umbilicus*, *-i* = buric, ombilic) Care se referă la regiunea anatomică abdominală, situată inferior şi median faţă de ombilic.

Subponderal / *Underweight*. (*sub-* + lat. *pondero*, *-are* = a cântări, de la *pondus*, *-eris* = greutate) Subiect cu o greutate cu cel puţin 10% mai mică decât cea normală. Greutatea corespunzătoare unui indice de masă corporală sub 18,5. Acest lucru explică de ce nu toate persoanele subponderale sunt clasificate automat ca denutrite, mai precis persoanele cu IMC (Indice de masă corporală) între 17 şi 18,4 kg / m^2, sau cu greutate cu până la 10-15% mai mică decât normalul şi stabilă şi sunt considerate doar „slabe". Nu este şi situaţia celor cu IMC sub 17, pentru care un bilanţ medical este obligatoriu.

Subregn / *Subregnum*. (*sub-* +lat. *regnum*, *-i* = regat, proprietate, neam, familie) Categorie sistematică alcătuită din mai multe încrengături asemănătoare, cu terminaţia *-bionta* (*Cormobionta*, *Bryobionta*).

Subscriptio / *Subscription*. (*sub-* + lat. *subscrtiptio*, *-onis* = scris dedesubt, din lat. *scriptio*, *-onis* = înscriere) Ultima parte a reţetei, completată de către medic. Cuprinde semnătura şi parafa medicului, data şi stampila unităţii sanitare.

Subspecie / *Subspecies*. (*sub-* + lat. *species*, *-ei* = figură, reprezentare, chip) Unitate taxonomică inferioară speciei, cu un areal propriu, care cuprinde mai multe varietăţi.

Substanţă / *Substance*, *Drug*. (lat. *substantia*, *-ae* = substanţă) Element sau compus chimic cu compoziţie şi structură omogenă. Orice substanţă, indiferent de origine, care poate fi: umană (de exemplu, sânge uman sau produse din sânge uman); de origine animală (de exemplu, microorganisme, animale întregi, părţi de organe, secreţii animale, toxine, extracte, produse din sânge); de origine vegetală (de exemplu, microorganisme, plante, părţi din plante, secreţii vegetale, extracte); produse chimice (de exemplu, elemente, materiale chimice naturale şi produse chimice obţinute prin modificare chimică sau de sinteză).

Substanţă activă / *Active substance*, *Drug substance*, *Active Pharmaceutical Ingredient*, abr. *API*. (substanţă + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ, practic, ocupat) Termeni echivalenţi: *Ingredient activ*, *Substanţă medicamentoasă*, *Principiu activ*. Orice component al unui produs medicamentos destinat să prezinte acţiune farmacologică sau alt efect direct în organism, în diagnosticul, prevenirea sau în tratamentul unei boli sau care să afecteze structura sau funcţiile unui corp uman sau animal, pe căi farmacologice. Sunt utilizate pentru prepararea medicamentelor, de cele mai multe ori asociate cu substanţele auxiliare. Substanţele medicamentoase sunt foarte numeroase; ele prezintă caracteristici fizice şi chimice bine definite şi o acţiune farmacologică testată prin studii de biodisponibilitate. În funcţie de acţiune, se clasifică în: 1. substanţe *anodine*; 2. substanţe *foarte puternic active* sau *eroice* (Separandum) şi 3. *toxice*, *stupefiante* şi *psihotrope* (Venenum) (v. fiecare).

Substanţă amfoteră / *Amphipatic substance*, *Amphoteric substance*, *Ampholyt*. Compus chimic capabil să reacţioneze atât ca acid, cât şi ca bază, după reacţia mediului. Se poate disocia fie ca acid (eliberând ioni HO^-), ex.: aminoacizii, hidroxizii unor metale (Al, Be, Zn, Cr), fie ca baze (eliberând ioni de H^+). V. şi *Amfolit*.

Substanţă antialcoolică / *Alcohol-Abuse Deterrent*. Substanţă care altereazǎ fiziologia şi produce simptome neplăcute după ingestia de produse cu alcool (ex.: disulfiram).

Substanţă chimică de referinţă / *Chemical reference substance*. Abr. s.r. Sin. *Standard naţional*. Produse chimice bine definite, cu puritate determinată, care servesc la identificarea, determinarea cantitativă sau stabilirea altor parametri fizico-chimici prevăzuţi în farmacopee. Caracterizarea lor este efectuată prin comparaţie cu substanţe de referinţă internaţională sau de alte standarde (v. F.R.).

Substanţă chimică de referinţă internaţională / *International chemical reference substance*. Sin. *International Standard*. Standard distribuit de OMS care cuprinde: **1.** substanţe pentru care în trecut s-au folosit etaloane biologice internaţionale şi care în prezent pot fi caracterizate în întregime prin metode fizico-chimice; **2.** substanţe chimice necesare ca standarde de lucru la metodele prevăzute în Farmacopeea Internaţională; **3.** substanţe chimice necesare ca standarde de referinţă în scop de cercetare.

Substanţă cu activitate lentă în anafilaxie / *Slow-reacting substance of anaphylaxis*, abr. *SRSA*. Amestec de leucotriene (LTC_4 si LTD_4), care intervine în bronhoconstricţia astmatică.

Substanţă cu dizolvare înceată sau mică / *Slow dissolution rate drug*. Substanţă care se dizolvă < 50% în 30 minute.

Substanţă cu solubilitate mare / *High solubility drug*. Sin. *Substanţă foarte uşor solubilă*. Substanţă, care, în doza cea mai mare (la om), se dizolvă în 250 mL (sau mai puţin) de apă, în condiţii fiziologice, în domeniul de pH = 1-8, la 37°C.

Substanţă cu solubilitate scăzută / *Low solubility drug*. Sin. *Substanţă greu / puţin solubilă*. Substanţă care se dizolvă în cantitate < 5 mg / mL în apă. Substanţă care în doza cea mai mare (la om) necesită pentru dizolvare, în condiţii fiziologice, o cantitate de apă mai mare de 250 mL, la 37°C.

Substanţă de contrast / *Substance of contrast*. Substanţă opacă la razele Röntgen, utilizată pentru examenul radiologic al unor organe cavitare. Ex.: sulfatul de bariu, compuşi iodaţi.

Substanţă direct compresibilă / *Direct compressible drug*. Abr. SDC. Formă specială de substanţă activă la care curgerea şi compresibilitatea au fost îmbunătăţite prin diferite procedee tehnologice, ce poate fi comprimată direct.

Substanţă etalon / *Standard substance*. Element sau compus chimic, omogen din punct de vedere al structurii şi al compoziţiei, folosit pentru prepararea de soluţii titrate, direct prin cântărire.

Substanţă impură / *Impure substance*. Cantitate de materie care se află sub formă de amestecuri de două sau de mai multe substanţe pure, solide, lichide sau gazoase. Denumirea amestecului este dată, de regulă, de numele substanţei care predomină cantitativ, indicându-se, în cele mai multe cazuri, felul şi proporţia impurităţilor. Amestecurile pot fi *omogene* şi *eterogene* şi se realizează în orice raport de masă a componenţilor.

Substanţă marcată / *Marked substance*, *Labeled substance*. Sin. *Trasor medicamentos*.

Substanţă medicamentoasă / *Medicinal substance*, *Active substance*, *Drug substance*. Sin. *Substanţă activă*, *Princpiu activ*, *Drog vegetal* (v.), *Ingredient farmaceutic activ* (v.).

Substanţă P / *P substance*. Peptidă prezentă în sistemul nervos, implicată în apariţia senzaţiei de durere.

Substanţă pentru analiză / *Substance for analysis*. V. *Titrosubstanţă*.

Substanţă psihoactivă / *Psychoactive drug*. Sin. *Substanţă psihotropă*. (lat. *substantia*, *-ae* = materie + gr. *psykhe* = suflet + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ + engl. *drug* = medicament, din olandezul *trook* = uscat) Orice substanţă care acţionează asupra funcţiilor şi a comportamentului psihic, indiferent de tipul de efect exercitat: depresor sau stimulant. Acestea includ agenţi foarte

Subnatant / *Subnatant*. Sin. *Precipitat*. (lat. *sub-* + *nato*, *-are* = a înota) Parte insolubilă, rezultată dintr-o reacţie chimică şi care se depune spontan. V. şi *Supernatant*.

Subnutriţie / *Subnutrition*, *Underfeeding*. (*sub-* + lat. *nutrio*, *-ire* = a hrăni) O categorie a malnutriţiei, termenul referindu-se în particular la aportul scăzut de calorii şi proteine, şi mai puţin la aportul de vitamine şi minerale. Stare rezultată în urma subalimentaţiei. V. *Subalimentaţie*.

Suboccipital / *Suboccipital*. (*sub-* + lat. *occiput*, *-itis* = ceafă) Care este situat, se produce inferior faţă de osul occipital.

Subombilical / *Subumbilical*. (*sub-* + lat. *umbilicus*, *-i* = buric, ombilic) Care se referă la regiunea anatomică abdominală, situată inferior şi median faţă de ombilic.

Subponderal / *Underweight*. (*sub-* + lat. *pondero*, *-are* = a cântări, de la *pondus*, *-eris* = greutate) Subiect cu o greutate cu cel puţin 10% mai mică decât cea normală. Greutatea corespunzătoare unui indice de masă corporală sub 18,5. Acest lucru explică de ce nu toate persoanele subponderale sunt clasificate automat ca denutrite, mai precis persoanele cu IMC (Indice de masă corporală) între 17 şi 18,4 kg / m^2, sau cu greutate cu până la 10-15% mai mică decât normalul şi stabilă şi sunt considerate doar „slabe". Nu este şi situaţia celor cu IMC sub 17, pentru care un bilanţ medical este obligatoriu.

Subregn / *Subregnum*. (*sub-* +lat. *regnum*, *-i* = regat, proprietate, neam, familie) Categorie sistematică alcătuită din mai multe încrengături asemănătoare, cu terminaţia *-bionta* (*Cormobionta*, *Bryobionta*).

Subscriptio / *Subscription*. (*sub-* + lat. *subscrtiptio*, *-onis* = scris dedesubt, din lat. *scriptio*, *-onis* = înscriere) Ultima parte a reţetei, completată de către medic. Cuprinde semnătura şi parafa medicului, data şi stampila unităţii sanitare.

Subspecie / *Subspecies*. (*sub-* + lat. *species*, *-ei* = figură, reprezentare, chip) Unitate taxonomică inferioară speciei, cu un areal propriu, care cuprinde mai multe varietăţi.

Substanţă / *Substance*, *Drug*. (lat. *substantia*, *-ae* = substanţă) Element sau compus chimic cu compoziţie şi structură omogenă. Orice substanţă, indiferent de origine, care poate fi: umană (de exemplu, sânge uman sau produse din sânge uman); de origine animală (de exemplu, microorganisme, animale întregi, părţi de organe, secreţii animale, toxine, extracte, produse din sânge); de origine vegetală (de exemplu, microorganisme, plante, părţi din plante, secreţii vegetale, extracte); produse chimice (de exemplu, elemente, materiale chimice naturale şi produse chimice obţinute prin modificare chimică sau de sinteză).

Substanţă activă / *Active substance*, *Drug substance*, *Active Pharmaceutical Ingredient*, abr. *API*. (substanţă + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ, practic, ocupat) Termeni echivalenţi: *Ingredient activ*, *Substanţă medicamentoasă*, *Principiu activ*. Orice component al unui produs medicamentos destinat să prezinte acţiune farmacologică sau alt efect direct în organism, în diagnosticul, prevenirea sau în tratamentul unei boli sau care să afecteze structura sau funcţiile unui corp uman sau animal, pe căi farmacologice. Sunt utilizate pentru prepararea medicamentelor, de cele mai multe ori asociate cu substanţele auxiliare. Substanţele medicamentoase sunt foarte numeroase; ele prezintă caracteristici fizice şi chimice bine definite şi o acţiune farmacologică testată prin studii de biodisponibilitate. În funcţie de acţiune, se clasifică în: 1. substanţe *anodine*; 2. substanţe *foarte puternic active* sau *eroice* (Separandum) şi 3. *toxice*, *stupefiante* şi *psihotrope* (Venenum) (v. fiecare).

Substanţă amfoteră / *Amphipatic substance*, *Amphoteric substance*, *Ampholyt*. Compus chimic capabil să reacţioneze atât ca acid, cât şi ca bază, după reacţia mediului. Se poate disocia fie ca acid (eliberând ioni HO^-), ex.: aminoacizii, hidroxizii unor metale (Al, Be, Zn, Cr), fie ca baze (eliberând ioni de H^+). V. şi *Amfolit*.

Substanţă antialcoolică / *Alcohol-Abuse Deterrent*. Substanţă care alterează fiziologia şi produce simptome neplăcute după ingestia de produse cu alcool (ex.: disulfiram).

Substanţă chimică de referinţă / *Chemical reference substance*. Abr. s.r. Sin. *Standard naţional*. Produse chimice bine definite, cu puritate determinată, care servesc la identificarea, determinarea cantitativă sau stabilirea altor parametri fizico-chimici prevăzuţi în farmacopee. Caracterizarea lor este efectuată prin comparaţie cu substanţe de referinţă internaţională sau de alte standarde (v. F.R.).

Substanţă chimică de referinţă internaţională / *International chemical reference substance*. Sin. *International Standard*. Standard distribuit de OMS care cuprinde: **1.** substanţe pentru care în trecut s-au folosit etaloane biologice internaţionale şi care în prezent pot fi caracterizate în întregime prin metode fizico-chimice; **2.** substanţe chimice necesare ca standarde de lucru la metodele prevăzute în Farmacopeea Internaţională; **3.** substanţe chimice necesare ca standarde de referinţă în scop de cercetare.

Substanţă cu activitate lentă în anafilaxie / *Slow-reacting substance of anaphylaxis*, abr. *SRSA*. Amestec de leucotriene (LTC_4 si LTD_4), care intervine în bronhoconstricţia astmatică.

Substanţă cu dizolvare înceată sau mică / *Slow dissolution rate drug*. Substanţă care se dizolvă < 50% în 30 minute.

Substanţă cu solubilitate mare / *High solubility drug*. Sin. *Substanţă foarte uşor solubilă*. Substanţă, care, în doza cea mai mare (la om), se dizolvă în 250 mL (sau mai puţin) de apă, în condiţii fiziologice, în domeniul de pH = 1-8, la 37°C.

Substanţă cu solubilitate scăzută / *Low solubility drug*. Sin. *Substanţă greu / puţin solubilă*. Substanţă care se dizolvă în cantitate < 5 mg / mL în apă. Substanţă care în doza cea mai mare (la om) necesită pentru dizolvare, în condiţii fiziologice, o cantitate de apă mai mare de 250 mL, la 37°C.

Substanţă de contrast / *Substance of contrast*. Substanţă opacă la razele Röntgen, utilizată pentru examenul radiologic al unor organe cavitare. Ex.: sulfatul de bariu, compuşi iodaţi.

Substanţă direct compresibilă / *Direct compressible drug*. Abr. SDC. Formă specială de substanţă activă la care curgerea şi compresibilitatea au fost îmbunătăţite prin diferite procedee tehnologice, ce poate fi comprimată direct.

Substanţă etalon / *Standard substance*. Element sau compus chimic, omogen din punct de vedere al structurii şi al compoziţiei, folosit pentru prepararea de soluţii titrate, direct prin cântărire.

Substanţă impură / *Impure substance*. Cantitate de materie care se află sub formă de amestecuri de două sau de mai multe substanţe pure, solide, lichide sau gazoase. Denumirea amestecului este dată, de regulă, de numele substanţei care predomină cantitativ, indicându-se, în cele mai multe cazuri, felul şi proporţia impurităţilor. Amestecurile pot fi *omogene* şi *eterogene* şi se realizează în orice raport de masă a componenţilor.

Substanţă marcată / *Marked substance*, *Labeled substance*. Sin. *Trasor medicamentos*.

Substanţă medicamentoasă / *Medicinal substance*, *Active substance*, *Drug substance*. Sin. *Substanţă activă*, *Princpiu activ*, *Drog vegetal* (v.), *Ingredient farmaceutic activ* (v.).

Substanţă P / *P substance*. Peptidă prezentă în sistemul nervos, implicată în apariţia senzaţiei de durere.

Substanţă pentru analiză / *Substance for analysis*. V. *Titrosubstanţă*.

Substanţă psihoactivă / *Psychoactive drug*. Sin. *Substanţă psihotropă*. (lat. *substantia*, *-ae* = materie + gr. *psykhe* = suflet + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ + engl. *drug* = medicament, din olandezul *trook* = uscat) Orice substanţă care acţionează asupra funcţiilor şi a comportamentului psihic, indiferent de tipul de efect exercitat: depresor sau stimulant. Acestea includ agenţi foarte diferiţi, inclusiv pe cei care modifică un comportament prin acţiune directă sau indirectă asupra SNC. Substanţele psihoactive pot fi clasificate, în funcţie de criterii farmacologice, în patru clase: *psihodisleptice* (halucinogene), *psiholeptice* (psihoplegice, psihodepresoare), *psihoizoleptice* (stabilizatoare ale timiei sau timoregulatoare) şi *psihoanaleptice*.

Substanţă pură / *Pure substance*. Cantitate de materie care, în condiţii determinate, posedă anumite proprietăţi fizice exprimate prin mărimi invariabile, numite constante fizice: aspect, culoare, formă cristalină, punct de topire, punct de fierbere, densitate etc. Toate aceste substanţe sunt constituite din molecule identice, formate din aceleaşi elemente, care au compoziţie chimică bine definită. Se deosebesc două tipuri de substanţe pure: elemente chimice şi combinaţii chimice.

Substanţă radioopacă / *Substance of contrast*. V. *Substanţă de contrast*.

Substanţe amare / *Bitter substances*. Grupă de substanţe medicamentoase, care, prin gustul amar, stimulează reflex secreţia gastrică şi cresc apetitul. Se folosesc în stări de anorexie (lipsa poftei de mâncare), la convalescenţi, anemici sub formă de tincturi obţinute din diferite plante (*Tincturae Gentianae*, *Absinti*, *Aurantii*, *Colae*, *Chinae*) Ex.: bitterul suedez.

Substanţe anodine / *Anodyne substances*. (lat. *substantia*, *-ae* = substanţă + gr. *ana* = fără + gr. *adyne* = durere) Substanţe medicamentoase care pot fi administrate în cantităţi mari, chiar de ordinul gramelor, fără să producă tulburări grave în organism. În farmacie, la masa de receptură sunt etichetate cu inscripţie neagră pe fond alb, dispuse, pe rafturi, în ordinea alfabetică. Ex.: bromura de sodiu, acidul acetilosalicilic, pepsina, oxidul de zinc, clorura de calciu etc. V. şi *Substanţe anodine*.

Substanţe antinutritive / *Antinutritive substances*. Substanţe al căror efect nociv constă în capacitatea de a contribui la diminuarea utilizării digestive a unor principii nutritive indispensabile; aceste substanţe provoacă un dezechilibru în acoperirea necesităţilor organismului, care, dacă nu poate fi compensat prin aport suplimentar, favorizează apariţia unei patologii specifice. Ex.: *substanţele goitrogene*, care acţionează prin creşterea necesarului de iod pentru organism, sau *inhibitorii enzimelor digestive* (factorul antitripsinic din leguminoase).

Substanţe auxiliare / *Auxiliary substances*. (lat. *substantia*, *-ae* = substanţă + *auxiliaris*, *-e* = ajutător) Materii prime care intră în compoziţia unui medicament, în concentraţie diferită de cea a substanţei medicamentoase, în general mare, fără de care nu se poate prepara forma farmaceutică. Ele sunt de origine naturală, semisinteză sau sinteză, fără acţiune farmacologică, şi sunt destinate a aduce (a transforma) substanţa medicamentoasă (principiul activ) în forma farmaceutică, având rolul de a vehicula (a transporta) medicamentul până la locul de acţiune (fără a interveni în procesul de absorbţie – cazul ideal). Substanţele auxiliare înscrise în farmacopee corespund fie la o entitate chimică definită (apă, alcool, amidon, lactoză, carboximetilceluloză), fie la un amestec mai mult sau mai puţin complex (lanolină, ceară etc.). Produsele naturale sunt utilizate direct sau după ce au suferit transformări chimice. Substanţele auxiliare utilizate la prepararea medicamentelor sunt foarte numeroase. În mod frecvent se utilizează următorii termeni: solvent, vehicul, excipient, agenţi adjuvanţi, aditivi (v. fiecare termen). Cele mai importante roluri ale substanţelor auxiliare cerute sunt: de a facilita administrarea substanţei medicamentoase – cazul solvenţilor pentru soluţii, al excipienţilor pentru unguente, supozitoare, dar mai ales al aromatizanţilor, edulcoranţilor şi coloranţilor, care contribuie la o mai bună acceptare a medicamentului de către bolnav; îmbunătăţirea eficacităţii substanţei medicamentoase – cazul excipienţilor pentru unguente, care facilitează penetraţia, sau al celui dintr-o formă de eliberare prelungită, care creşte durata de activitate; asigurarea stabilităţii ca urmare a conservării până la limita de utilizare fixată; este cazul conservanţilor (antiseptice, antifungice), al antioxidanţilor, chelatanţilor şi, de asemenea, al acizilor, bazelor şi al sistemelor-tampon care permit ajustarea de pH. Aceste diferite roluri sunt precizate pentru fiecare categorie de substanţe auxiliare, în funcţie de forma farmaceutică. Fiecare substanţă auxiliară este definită de proprietăţi fizico-chimice şi de caractere tehnologice, în funcţie de care sunt utilizate la obţinerea unei forme farmaceutice.

Substanţe chimice / *Chemical substances*. Elemente chimice şi compuşii lor în stare naturală sau obţinute prin orice proces de producţie, incluzând unii aditivi necesari pentru a păstra stabilitatea produselor şi orice impuritate ce derivă din procesul utilizat.

Substanţe de uz farmaceutic / *Raw materials*, *Pharmaceutical use substances*. (lat. *Corpora ad usum pharmaceuticum*) Sunt substanţe organice sau anorganice utilizate ca substanţe active sau excipienţi pentru obţinerea medicamentelor de uz uman sau veterinar. Acestea pot fi obţinute din surse naturale sau produse prin extracţie din materii prime, prin fermentaţie sau prin sinteză. Substanţele de uz farmaceutic pot fi utilizate ca atare sau ca materii prime într-o formulare pentru obţinerea de medicamente. În funcţie de formula de fabricaţie, anumite substanţe pot fi utilizate ca substanţe active sau ca excipienţi. Substanţele solide pot fi supuse unor tratamente ca: acoperire, compactare, granulare, pulverizare la un anumit grad sau prelucrate în alte moduri. *Substanţe pulverizate*: pot fi prelucrate în scopul obţinerii unui anumit grad de fineţe; *Substanţe compactate*: sunt prelucrate în scopul măririi dimensiunilor particulelor sau pentru a obţine cu o formă specifică şi/sau pentru a creşte masa volumică a substanţei; *Substanţe active acoperite*: sunt particule de substanţe active, acoperite cu unul sau cu mai mulţi excipienţi adecvaţi; *Substanţe active granulate*: sunt particule de dimensiuni şi/sau forme specifice, obţinute din substanţa activă prin granulare directă sau utilizând unul sau mai mulţi excipienţi corespunzători. Această monografie nu se aplică pentru plante medicinale pentru preparatele homeopate, preparatele din plante medicinale, extracte sau tincturi-mamă pentru preparate homeopatice, care au monografii separate.

Substanţe delicvescente / *Deliquescence drugs*. (lat. *substantia*, *-ae* = substanţă + *deliqueo*, *-ere* şi *deliquesco*, *-ere* = a se topi) Substanţe care absorb o cantitate mare de vapori de apă din atmosferă (peste limita lor de stabilitate) şi se dizolvă în apa absorbită. Nu se prelucrează sub formă de pulberi. În general, în farmacie aceste substanţe se utilizează pentru prepararea de soluţii concentrate (numite soluţii stoc) în proporţie de 1:1 cu apă. Ex.: soluţia de clorură de calciu 50%.

Substanţe diamagnetice / *Diamagnetical substances*. Substanţe care, introduse într-un câmp magnetic, se opun liniilor de forţă, deviindu-le.

Substanţe dulci / *Sweet substances*, *Sweetener agent*. Sin. *Edulcoranţi*, *Îndulcitori*. Compuşi chimic naturali şi sintetici care determină gustul dulce al unor produse alimentare, medicamente. Dintre produsele naturale dulci, se întâlnesc frecvent în plante glucoza, fructoza şi zaharoza. Dintre cei sintetici se utilizează ciclamatul de sodiu şi zaharina. Intensitatea relativă a gustului dulce în comparaţie cu zaharoza se prezintă astfel: glucoza 0,7, zaharoza 1, fructoza 1,3, cilamatul de sodiu 30, glicirizina 50, stevioza 300, zaharina 500, naringinina 500, neohesperidina 1000; serendipa 3000 şi taumatina 5000.

Substanţe eflorescente / *Efflorescence drug*. (lat. *effluo*, *-ere* = a se duce, a curge) Substanţe solide cu apă de cristalizare în moleculă, care, la temperatura obişnuită, pierd o parte din această apă şi se transformă într-un hidrat cu mai puţine molecule de apă, ca o pulbere fină; dacă o pierd în totalitate, devin anhidre. Ex.: sulfatul de sodiu cu 10 H_2O, fosfatul disodic cu 12 H_2O, sulfatul de magneziu cu 7 H_2O etc.

Substanţe feromagnetice / *Ironmagnetical substances*. Substanţe care, introduse într-un câmp magnetic, se comportă asemănător substanţelor paramagnetice, dar fenomenul se petrece de 10 ori mai intens.

Substanţe fitofarmaceutice / *Phytopharmaceutic substances, Pesticides*. Sin. *Antidăunători, Pesticide* (v.).

Substanţe goitrogene / *Goitrogenic substances*. Sin. *Substanţe guşogene*. Substanţe care produc guşă, creşterea în volum a glandei tiroide, cu etiologie multifactorială, datorită unui defect de încorporare a iodului, carenţa de iod în regimul alimentar produce guşă, sau a unor compuşi din vegetale alimentare: tiocianaţi, izocianaţii din specii de *Brassica*; goitrina şi progoitrina din rutabaga (*Brassica napobrassica*) şi varză (*B. compestris* şi *B. napus*).

Substanţe higroscopice / *Hygroscopic drugs*. (lat. *substantia*, *-ae* = substanţă + gr. *hydor*, *-atos* = apă + *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina) Substanţe solide care absorb apa din atmosferă, astfel modificându-şi concentraţia; ele posedă o suprafaţă internă poroasă, cu pori, canale sau fisuri, care captează apa din aer. Higroscopia depinde de umiditatea relativă a aerului, care este raportul dintre greutatea vaporilor de apă conţinuţi într-un anumit volum de aer şi greutatea maximă posibilă, la aceeaşi temperatură. Astfel, substanţele devin umede şi nu pot fi prelucrate ca pulberi, decât după o uscare prealabilă. Ex.: clorura de sodiu, bromura de sodiu, fenobarbitalul sodic, glucoza, neomicina, sorbitolul.

Substanţe hipertermizante / *Hyperthermic substances*. Substanţe ca: polizaharide, alge, substanţe minerale (fosfatul de calciu, creta), organice (formolul, dinitrofenolul, albastru de metilen, acidul lisergic, unii steroizi-metaboliţi de tip pregnan, hormoni adrenocorticali) sau o serie de substanţe sintetice, ca acelea cedate de dopuri, tuburi de cauciuc, pungi sau flacoane de plastomeri (care au ca stabilizanţi compuşi organici ai staniului) pot provoca reacţii febrile, dar nu sunt considerate substanţe pirogene, ca endotoxinele (v.).

Substanţe mucilaginoase / *Mucilaginous substance*. Compuşi polizaharidici capabili de a se umfla în prezenţa apei şi de a forma un lichid cu consistenţă viscoasă (gume, pectine, derivaţi celulozici etc.).

Substanţe oxidante din aer / *Oxidizer substances in air*. Produşi de impurificare a aerului rezultaţi în special în industria petrolieră şi de la motoarele cu ardere internă a autovehiculelor.

Substanţe paramagnetice / *Paramagnetical substances*. Substanţe care, introduse într-un câmp magnetic, se orientează în direcţia câmpului magnetic, concentrează liniile de forţă, magnetizându-se în acelaşi sens cu câmpul magnetic.

Substanţe pirogene / *Pyrogens*. V. *Pirogene* şi *Substanţe hipertermizante*.

Substanţe primejdioase (riscante) / *Hazardous substances*. Substanţe care pot fi considerate a avea caractere toxice intrinsece sau în relaţie cu expunerea lor la oameni şi la mediul inconjurător.

Substanţe psihoanaleptice vegetale / *Vegetal psychoanaleptic drugs*. (lat. *substantia*, *-ae* = materie + gr. *psykhe* = suflet + gr. *ana* = fără + gr. *leptikos* = care fixează + lat. *vegeto*, *-are* = a avea viaţă) Stimulează activitatea SNC acţionând ca stimulant al timiei (dispoziţiei), vigilenţei şi activităţii. Se împart în: *psihostimulante* (psihotonice), ex.: cofeina şi derivaţi; alcaloizi piridinici (ex.: nicotina); *antidepresive* (ex.: hipericina).

Substanţe psihodisleptice vegetale / *Vegetal psychodisleptic drugs*. (lat. *substantia*, -ae = materie + gr. *psykhe* = suflet + gr. *dys* = greu + gr. *leptikos* = care fixează + lat. *vegeto*, *-are* = a avea viaţă) Numite şi halucinogene, provoacă la omul sănătos, în funcţie de doză, modificări ale stării de spirit, ale activităţii intelectuale, ale contactului cu lumea exterioară şi uneori halucinaţii psihosenzoriale. Ex.: canabinoidele (tetrahidrocanabinolul – THC, *Cannabis herba*, haşişul), alcaloizi tropanici (scopolamina, atropina, cocaina), unii alcaloizi indolici (ergina, lizergol, lizergamina, mitragina şi derivaţi), triptaminele (psilocina, psilocibina, bufotenina, N, N-dimetiltriptamina), alcaloizi morfinanici (morfina, codeina şi derivaţi de semisinteză: heroina etc.), feniletilamine (mescalina, tiramina, efedrina, hordenina, pseudoefedrina, catinona) şi derivaţi de sinteză: metilcatinona (mefedrona), fluorometcatinona (flefedrona), metoximetcatinona (metedrona), comercializate ca sare de baie.

Substanţe psihoizoleptice vegetale / *Vegetal psychoisoleptic drugs*. (lat. *substantia*, -ae = materie + gr. *psykhe* = suflet + gr. *isos* = acelaşi + gr. *leptikos* = care fixează + lat. *vegeto*, *-are* = a avea viaţă) Numite şi stabilizatoare ale timiei (dispoziţiei) = timoreglatoare. Sunt substanţe care previn oscilaţiile timiei spre manie sau depresie, cu acţiune sedativă asupra stărilor de excitaţie. Din grup fac parte sărurile de litiu, posibil şi C-flavonozidele (orientină, vitexină şi derivaţi, prezenţi în *Passiflorae herba*, *Crataegi folium cum flores*).

Substanţe psiholeptice vegetale / *Vegetal psycholeptic drugs*. Sin. *Psihoplegice*, *Psihodepresoare* (lat. *substantia*, *-ae* = materie + gr. *psykhe* = suflet + gr. *leptikos* = care fixează + lat. *vegeto*, *-are* = a avea viaţă) Substanţe care diminuează activitatea mentală, în sensul reducerii vigilenţei, atenuează tensiunea emoţională. Sunt clasificate în: *substanţe anxiolitice* (*tranchilizante minore*, *sedative* şi *hipnotice*) care deprimă funcţiile SNC; în funcţie de doză, pot induce un somn asemănător celui fiziologic; acestea diminuează activitatea psihomotorie şi senzitivă; *substanţe neuroleptice* (tranchilizante majore: neuroplegice), care la subiecţii normali induc stare de apatie, lipsă de iniţiativă şi limitare a capacităţii emoţionale, iar la pacienţii psihotici, reducerea confuziei şi agitaţiei, normalizarea activităţii psihomotorii (ex.: rezerpină, uleiuri volatile cu esteri).

Substanţe psihotrope / *Phychotropic substances*. V. *Psihotrop*.

Substanţe puternic active / *Strong active substances*. Sin. *Substanţe foarte active*, *Substanţe eroice*. Se utilizează în medicamente în cantităţi de ordinul centigramelor; ele pot produce accidente grave la administrare, dacă se depăşeşte doza terapeutică maximă. Substanţele se păstrează în recipiente bine închise, cu dop rodat, incolore sau colorate în brun (în cazul substanţelor fotosensibile), pe care se aplică eticheta cu inscripţie roşie pe fond alb. Se păstrează la „Separanda". În această grupă intră şi unele substanţe psihotrope. Ex.: fenobarbital, diazepam, papaverină etc. Se eliberează în farmacii pe bază de reţetă.

Substanţe raportate la produs / *Product-related substances*. Variante moleculare ale unui produs dorit formate în timpul fabricării şi/sau depozitării care sunt active şi nu au efecte asupra siguranţei şi a eficacităţii acestuia. Aceste variante pot avea proprietăţi comparabile cu produsul dorit şi nu sunt considerate impurităţi.

Substanţe rezinoase / *Resinaceous substances*. Sin. *Rezine* (v.). Amestecuri eterogene de compuşi cu masă moleculară mare şi grad de oxidare diferit, fără azot în constituţia lor, provenite, în general, din oxidarea şi polimerizarea terpenelor.

Substanţe stupefiante / *Stupefaciant substance*. Sin. *Medicamente şi substanţe stupefiante*. V. *Substanţe toxice şi stupefiante*.

Substanţe suport, solvenţi purtători / *Support substances, carrier solvents*. În domeniul alimentar, substanţe utilizate pentru a dizolva, a dilua, a dispensa sau a modifica fizic, în alt fel, un aditiv sau o aromă alimentară, fără a-i altera funcțiile, și fără a avea un efect tehnologic, precum și pentru a facilita manipularea sau aplicarea, utilizarea alimentului.

Substanțe tensioactive / *Tensides, Surface-actives, Surfactants.* Sunt substanțe organice cu structură amfifilă (amfipatică) cu molecula formată din două regiuni: o grupare apolară, lipofilă și o grupare polară, hidrofilă, care au proprietatea de a scădea tensiunea superficială a apei; au capacitatea de a se dispersa coloidal și de a se organiza în micele, la suprafața solid-lichid, lichid-lichid și lichid-aer. În funcție de natura grupărilor hidrofile, agenții tensioactivi se clasifică în patru grupe: anionactivi (anionici), cationactivi (cationici), amfoteri (amfionici) și neionogeni (neionici). V. și *Agent activ de suprafață.*

Substanțe toxice și stupefiante / *Toxic substances and stupefacient.* **1.** *Substanțele toxice* (gr. *toxikon* = otravă). Sin. *Otrăvuri.* Prezintă o acțiune farmacodinamică energică. Se păstrează în recipiente bine închise, incolore sau colorate în brun, pe care se aplică eticheta cu inscripție albă pe fond negru și în plus etichetele: „Cap de mort" și „Atenție otravă!". Se utilizează în medicamente în cantități mici, de ordinul miligramelor sau zecimilor de gram. Administrate în cantități mici, dar care depășesc dozele terapeutice maxime admise, produc fenomene toxice, tulburări ale funcțiilor fiziologice și/sau lezări ale țesuturilor, îmbolnăviri sau chiar moarte. Se mai numesc și otrăvuri puternice (sl. *otraviti* = a produce mâhnire, a tulbura seninătatea sufletească). Eliberarea din farmacie a medicamentelor cu substanțe toxice este strict reglementată, numai pe bază de rețetă. Ex.: atropină, digoxină, pilocarpină, epinefrină. **2.** *Stupefiantele* (lat. *stupor, -oris* = amorțeală + *fio, -ere* = a face) sunt cunoscute și sub numele de *droguri* sau *narcotice*. Sunt substanțe naturale, de semisinteză sau de sinteză care pot produce o stare de dependență fizică și/sau psihică și a căror utilizare antrenează o intoxicație cronică numită toxicomanie (v.). Se păstrează la „Venena" și se eliberează ca medicamente, pe bază de rețetă specială, cu timbru sec și numai pentru 3 zile. În această grupă intră și unele substanțe psihotrope. Ex.: cocaină, codeină, morfină, opiu, amfetamină etc.

Substanțe toxice din alimente / *Toxic substances from foods.* Substanțe ale căror efecte nedorite nu pot fi compensate prin aport suplimentar de principii nutritive. Sunt compuși care exercită efecte toxice în organism; mecanismul lor de acțiune se poate explica fie printr-o necesitate particulară, fie printr-un mimetism molecular față de hormoni, aminoacizi etc., sau în anumite cazuri, prin existența unui teren genetic care favorizează apariția unei anumite patologii.

Substanțial / *Substantial.* (lat. *substantialis, -is* = real, substanțial, de la *substantia, -ae* = substanță din lat. *sub* = sub + *sto, stare* = a sta, a se ține) Despre un aliment bogat în substanțe nutritive.

Substituenți coloidali de plasmă / *Plasma colloidal substitutes.* Substanțe coloidale naturale sau sintetice care, injectate în circuitul sangvin, sub formă de soluție, pot înlocui temporar pierderile parțiale de masă circulantă. Se folosesc în șocul hipovolemic. Ex.: perfuzia de gelatină 6%, dextran 6%, care au presiunea coloidosmotică egală cu a plasmei.

Substituenți farmaceutici / *Pharmaceutical substitutes.* Produse farmaceutice care conțin aceleași principii active, unii precursori ai acestora sau alți derivați chimici (sare, ester etc.) în alte doze sau forme farmaceutice, având standarde proprii de activitate, puritate și uniformitate a dozelor.

Substituție / *Substitution.* (lat. *substitutio, -onis* = înlocuire, din *substituo, -ere* = a înlocui) **1.** Înlocuirea unui component cu altul. **2.** În chimie, înlocuirea unui atom radical (cel mai adesea hidrogen) sau grup de atomi dintr-o moleculă cu un alt atom, grup de atomi sau radicali diferiți. Această reacție se efectuează datorită radicalilor liberi (substanță radicalică) sau reactivilor nucleofili (substanță nucleofilă) sau electrofili.

Substrat / *Substrate.* (lat. *substratus, -a, -um* = așternut, de la *substernero, -ere* = a așterne dedesubt, din *sub-* + lat. *stratum, -i* = pat, loc de odihnă) **1.** Ansamblu de substanțe care servesc ca materie primă pentru o transformare; elemente necesare mai ales celulelor vii. **2.** Moleculă a cărei conversie chimică este catalizată de o enzimă. **3.** Mediul pe care se dezvoltă un organism și care îi asigură toate elementele necesare vieții. **4.** În biotehnologie, se referă în general la materiile prime utilizate în procesul de fermentație. Substratul trebuie adus în soluție apoasă, sterilizat, purificat, hidrolizat sau izomerizat, înainte de a fi amestecat cu bacteria care conține gena ce va fi clonată. **5.** Suprafața solidă pe care se mișcă sau cresc celulele.

Subulat / *Subulate.* (lat. *subulatus, -a, -um* = subulat, din *subula, -ae* = sulă) Organ vegetal cilindric, lent atenuat până la ascuțit spre vârf, asemănător cu o sulă (ex.: frunza îngustă, rigidă, ascuțită de la *Juniperus communis*).

Subungveal / *Subungual.* (*sub-* + lat. *unguis, -is* = unghie) Care este situat sub unghie.

Subunitate / *Subunit.* (*sub-* + lat. *unitas, -atis* = unitate). **1.** În matematică, valoare sub unu. **2.** În medicină, parte dintr-un complex proteic sau nucleoproteic, care poate fi separată, fără ruperea legăturii covalente.

Subvarietate / *Subvariety.* (*sub-* + lat. *varietas, -atis* = diversitate) Unitate sistematică mai mică decât varietatea care cuprinde forme, linii și clone.

Suc / *Juice, Sap.* N.A. *succus.* (lat. *sucus, -i* = suc) **1.** Fluid provenit din țesuturile plantelor sau ale animalelor. **2.** Lichid biologic provenit din unele secreții organice (ex.: s. gastric, s. intestinal).

Suc celular / *Cell sap.* (lat. *succus, -i* = suc + lat. *cella, -ae* = cameră mică) **1.** Citoplasma celulei. **2.** Soluție care umple vacuolele din celulele plantelor, ce conține glucide, aminoacizi, substanțe reziduale, săruri minerale etc.

Suc gastric / *Gastric juice.* (lat. *succus gastricus* = suc gastric, din lat. *sucus, -i* = suc + gr. *gaster, gastros* = stomac) Amestec acid de săruri anorganice, acid clorhidric și enzime digestive (ex.: pepsină), mucus gastric și factor intrinsec, secretat de glandele gastrice din mucoasa stomacului.

Suc intestinal / *Intestinal juice.* (lat. *succus entericus* = suc intestinal, din lat. *succus, -i* = suc + lat. *intestinus, -um* = înăuntru, interior) Secreție alcalină produsă de glandele intestinale, ce conține enzime: peptidaze, zaharaze, nucleaze, lecitinaze, lipaze, fosfataze, care desăvârșesc hidroliza hidraților de carbon, proteinelor și lipidelor, până la compuși simpli, absorbabili. Este secretat în lumenul intestinului subțire de celulele care căptușesc criptele lui Lieberkühn. Sucul intestinal creează un mediu alcalin favorabil enzimelor din intestinul subțire și contribuie la absorbția moleculelor de hrană digerată, care pătrunde sub formă de chim din stomac în intestinul subțire.

Suc pancreatic / *Pancreatic juice.* (lat. *succus pancreaticus* = suc pancreatic) Lichid clar, alcalin, din secreția externă a pancreasului, bogat în enzime: α-amilază, tripsinogen, chimiotripsinogen, triglicerol lipază.

Succedaneu / *Substitute.* (lat. *succedaneus, -a, -um* = înlocuit, de la *succedo, -ere* = a succeda, a înlocui) Substanță care poate înlocui o altă substanță în utilizările sale. În general, este mai puțin apreciat și mai ieftin.

Sucraloză / *Sucralose.* Sin. *Sucra Plus, Splenda, TGS, Triclorgalactosucroză.* V. *E 955.*

Sucraplus / *Sucralose.* Sin. *Sucraloză.* V. *E 955.*

Sucroesteri / *Sucrose esters of fatty acids.* V. *E 473.*

Sucrogliceride / *Sucroglycerides.* V. *E 474.*

Sucroză / *Sucrose.* Sin. *Zaharoză* (v.). (fr. *sucre* = zahăr + *-oză*)

Sucroză acetatizobutirat / *Sucrose acetate isobutyrate*. V. *E 444*.

Suculent / *Succulent* (lat. *succulentus*, *-a*, *-um* = zemos, cărnos, suculent, de la *succus*, *-i* = suc, sevă) **1.** Organe vegetale (tulpini, frunze) cărnoase, asimilatoare, alcătuite în mare parte din ţesuturi acvifere moi (ex.: tulpinile de la *Cactaceae*, *Sempervium* sp., *Sedum* sp., frunzele de la *Portulaca* sp.). **2.** Caracter al unui organ, organism cu volum crescut, prin aflux anormal de limfă.

Sucusiune / *Sucussion*. (lat. *succussio*, *-onis* = agitare) Termen homeopatic care reprezintă acţiunea de a agita puternic (prin scuturare) o diluţie. În mod curent operaţia se repetă de o sută de ori pentru fiecare diluţie hahnemaniană. V. şi *Dinamizare*.

Sudan II / *Red B*, *Red no. 5*. Sin. *Resin Scarlet 2R*, *Sudan Ax*, *Sudan orange*, *Sudan red*, *Sudan X*, *Waxakol*, *Vermilon L*, *Brasilazina oil scarlet 6G*, *AF no. 5* etc. Colorant monoazoic, pulbere roşie cu p.t. 156-158°C şi un maxim de absorbţie la $\lambda = 493$ (420) nm.

Sudan III / *Sudan Red BK*, *Fat Ponceau G*, *Cerasin Red*, *Sudan red III*, *CI. 26100*, *Solvent Red 23*, *Sudan red B*, *Sudan G*, *Scarlet B*, *Tony Red*. Colorant diazoic: 1–((–4–(fenildiazenil)–fenil) diazenil)–naftalen–2–ol). Cristale roşii brune, cu maxim de absorbţie în UV la $\lambda = 507$ (304) nm. Colorant utilizat industrial pentru colorarea fracţiunii solidificate a trigliceridelor, diferitelor hidrocarburi şi a emulsiilor. De asemenea, colorează lipoproteinele în secţiunile microscopice, parafinice ale ţesuturilor.

Sudan IV / *Sudan IV*. Colorant diazoic, sub formă de cristale roşii-brune, cu p.t. 199°C şi cu un maxim de absorbţie la $\lambda = 520$ (967) nm; are structură foarte asemănătoare cu Sudan III. Se utilizează drept colorant alimentar în sucuri. În tehnicile biochimice, se foloseşte pentru determinarea fracţiunilor lipidice (ca soluţie de Sudan IV) dizolvat în propilenglicol sau în izopropanol, ori etanol 95^c, sau în amestec de acetonă-alcool-apă (50-30-1,5), în concentraţie de 0,05%. Agenţia Internaţională pentru Cercetarea cancerului (IARC) clasifică Sudan II, III şi IV în categoria substanţelor carcinogenice. Compuşii purificaţi ai acestora sunt denumiţi Biebrich Scarlet R pentru a nu fi confundaţi cu compuşii hidrosolubili Biebrich Scarlet. Folosirea de sudan IV drept colorant alimentar a fost interzisă încă din 1995 în Anglia.

Sudaţie / *Sudation*. (*sudonis* = sudaţie, de la *sudo*, *-are* = a transpira) **1.** Excreţie de sudoare. **2.** Transpiraţie excesivă, mai ales la temperaturi ridicate.

Sudoare / *Sweat*, *Sudor*. (*sudor-*) Lichid apos cu miros caracteristic secretat pe piele de glandele sudoripare apocrine şi ecrine; conţine clorură de sodiu, fosfaţi, sulfaţi alcalini, urme de acizi graşi cu lanţ mic (acid butiric, acid propionic, care dau mirosul neplăcut, iute).

Sudor- / *Sudor-*. (lat. *sudor*, *-oris* = sudoare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sudoare.

Sudorific / *Sudorific*. (lat. *sudorificus*, *-a*, *-um* = sudorific, din *sudo*, *-are* = a transpira) Agent care provoacă transpiraţia, stimulând secreţia glandelor sudoripare.

Sudoripar / *Sudoriparous*. (*sudor-* + lat. *paro*, *-ere* = a naşte) Care produce şi secretă sudoare.

Sufocant / *Sufocant*. (lat. *suffoco*, *-are* = a înăbuşi, a sufoca) Agent (gaz) care provoacă sufocarea.

Sufocare / *Suffocation*. **1.** Stop respirator sau asfixie mecanică. **2.** Senzaţie de sufocare, determinată de dificultăţi ale respiraţiei.

Sugar / *Infant*. (lat. *sugo*, *-ere* = a suge) Copil alăptat la sân; stadiu de dezvoltare a copilului cuprins între sfârşitul perioadei neonatale şi 12-14 luni (după alţi autori, 2 ani).

Sughiţ / *Hiccough*, *Hiccup*, *Singultus*. (lat. *suggluto*, *-ire* = a sughiţa) Contracţie spasmodică bruscă a diafragmului, cu zgomot caracteristic.

Suicid / *Suicide*. Sin. *Sinucidere*. (lat. *sui* = pe sine + *caedo*, *-ere* = a omorî) Actul prin care o persoană se omoară pe sine însăşi.

Sulbactamă / *Sulbactam*. Inhibitor de beta-lactamaze obţinut de W.E. Barth, în 1978, la firma Pfizer. Este mai activ decât acidul clavulanic faţă de unele enzime din clasa A, mediate plasmidic. Se asociază cu ampicilina, cefoperazona.

Sulf-, **Sulfur-** / *Sulf-*, *Sulphur-*. (lat. *sulfur*, *-uris* = sulf, pucioasă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sulf sau la compuşii săi.

Sulf / *Sulfur*. (*sulfur-*) Element nemetalic, cu simbol S, număr atomic 16, Mr = 32,064, există în natură în mai multe forme alotropice. Intră în constituţia proteinelor, aminoacizilor: cisteină şi metionină. Este laxativ şi diaforetic; extern în unguente dermatologice.

Sulfamidă / *Sulfonamide*. Compuşi organici în molecula cărora este prezentă gruparea sulfonamidică. După acţiune se deosebesc sulfamide antimicrobiene, hipoglicemiante, diuretice sau alte însuşiri. Sulfamidele descoperite de Domag, în 1934, au fost primele medicamente ce au permis lupta contra infecţiilor interne.

Sulfat acid de potasiu / *Potassium hydrogen sulphate*. V. *E 515 (ii)*.

Sulfat acid de sodiu / *Sodium hydrogen sulphate*. V. *E 514 (ii)*.

Sulfat anhidru / *Anhydrous sulphate*. Sulfat fără apă de cristalizare.

Sulfat de aluminiu / *Aluminium sulphate*. V. *E 520*.

Sulfat de aluminiu şi amoniu / *Aluminium ammonium sulphate*. V. *E 523*.

Sulfat de aluminiu şi potasiu / *Aluminium potassium sulphate*. V. *E 522*.

Sulfat de aluminiu şi sodiu / *Aluminium sodium sulphate*. V. *E 521*.

Sulfat de amoniu / *Ammonium sulphate*. V. *E 517*.

Sulfat de calciu / *Calcium sulphate*. V. *E 516*.

Sulfat de potasiu / *Potassium sulphate*. V. *E 515*.

Sulfat de sodiu / *Sodium sulphate*. V. *E 514*.

Sulfaţi / *Sulphates*. Sin. *Săruri ale acidului sulfuric*. Clasa de minerale care reuneşte săruri ale acidului sulfuric. Săruri ale acidului sulfuric cu un metal sau cu un radical. *Sulfat de cupru* (piatră-vânătă) = sare de cupru a acidului sulfuric, de culoare albastră, cristalizată, solubilă în apă, întrebuinţată în industrie şi în agricultură pentru combaterea paraziţilor; *Sulfat de magneziu* (sare-amară) = sare de magneziu a acidului sulfuric, sub formă de praf alb, cristalizat, solubil în apă, care se întrebuinţează în industrie şi în medicină (ca purgativ); *Sulfat feros* (calaican) = sare de fier a acidului sulfuric, de culoare verde-deschis, cristalizată, solubilă în apă, care se întrebuinţează în industrie la fabricarea cernelii de scris etc.; *Sulfat de sodiu* (mirabilit, sarea lui Glauber) = sare de sodiu a acidului sulfuric, întrebuinţată în medicină ca purgativ. *Sulfat de aluminiu şi de potasiu* (alaun, piatră-acră) = sare dublă de aluminiu şi de potasiu a acidului sulfuric, de culoare albă, cristalizată, solubilă în apă, cu gust astringent, care se foloseşte în industrie, în medicină etc.; *Sulfat de potasiu* = sare incoloră, cristalizată, întrebuinţată ca îngrăşământ. *Sulfat de zinc* = sare incoloră cristalizată, având diferite întrebuinţări (ca mordant, la conservarea pielii, a lemnului etc.). Compuşii naturali stabili corespund cazurilor în care anionul $(SO_4)^{2-}$ leagă cationi cu raze mari (Ba^{2+}, Sr^{2+}, Pb^{2+}, ex.: baritină, celestină, anglezit); cationii bivalenţi cu raze mai mici (Mg^{2+}, Ca^{2+}) formează sulfaţi hidrataţi (epsomit, gips); cationii monovalenţi ai metalelor alcaline formează reţele cristaline cu legături slabe care se disociază foarte uşor în apă, iar cationii trivalenţi (Al^{3+}, Fe^{3+}) formează numai compuşi hidrataţi.

Sulfhidril / *Sulfhydryl*. Sin. *Tiol* (v.).

Sulfinpirazonă / *Sulfinpyrasone*. Sin. *Autoran*. Prezintă acţiune uricozurică inhibând mecanismul transportor care asigură reabsorbţia tubulară a acidului uric. Are şi proprietăţi antiagregante plachetare. Se utilizează în tratamentul gutei.

Sulfit acid de calciu / *Calcium hydrogen sulphite*. Sin. *Bisulfit de calciu*. V. *E 227*.

Sulfit acid de potasiu / *Potassium hydrogen sulphite*. Sin. *Bisulfit de potasiu*. V. *E 228*.

Sulfit acid de sodiu / *Sodium hydrogen sulphite*. V. *E 222*.

Sulfit de calciu / *Calcium sulphite*. V. *E 226*.

Sulfit de sodiu / *Sodium sulphite*. V. *E 221*.

Sulfitare / *Sulfitation*. Procedeu de tratare, în scop de conservare, a unor produse vegetale (fructe, sucuri de plante sau fructe, vinuri) cu sulfit de sodiu.

Sulfiţi / *Sulphites*. Sin. *Săruri ale acidului sulfuros*. Clasa de minerale care reuneşte săruri ale acidului sulfuros. Săruri ale acidului sulfuros cu un metal sau cu un radical.

Sulfoconjugare / *Sulfuric conjugation*. Mecanism de detoxifiere foarte activ în ficat a unor molecule naturale sau de sinteză (medicamente), ex.: conjugarea fenolilor cu acid sulfuric, disponibil ca fosfo-3-adenozin-5'-fosfosulfat. Prin sulfoconjugare, sunt eliminaţi anumiţi hormoni: dehidroepiandosteron (DHA), corticosteron, estrogeni.

Sulfonă / *Sulphone*. (*sulfur*-) Compuşi înrudiţi cu sulfamidele, care conţin în moleculă gruparea SO_2 şi doi radicali carbonat. Au acţiune antimicrobiană. Se utilizează în tratamentul leprei.

Sulfurat / *Sulphurated*. **1.** Care este combinat cu sulful. **2.** Tratat cu sulf.

Sulfuri / *Sulphides*. Sin. *Săruri ale acidului sulfhidric*. **1.** Sare sau ester al acidului sulfuric. **2.** Combinaţie a sulfului cu un metal, cu un metaloid sau cu un radical organic. Au diferite culori. *Sulfura de fier*: combinaţie a sulfului cu fierul, întrebuinţată, mai ales, la obţinerea acidului sulfuric. *Disulfura de fier*: pirita, *Sulfura de carbon*: combinaţie a sulfului cu carbonul, lichidă, urât mirositoare, foarte inflamabilă şi toxică, întrebuinţată, mai ales, la fabricarea unor insecticide. *Sulfura de plumb*: galenă, *sulfură acidă*: hidrosulfură; *sulfură de zinc*: blendă.

Sulfuric / *Sulfuric*. Sin. *Constituţie*, *Biotip*. Termen utilizat în homeopatie care desemnează un subiect de morfologie intermediară, sensibil, în mod particular, la acţiunea sulfului şi a sărurilor sale.

Sulfuros / *Sulphurous*. Care conţine sulf în stare liberă sau ionică.

Sumare / *Summation*. (lat. *summa*, *-ae* = total) Activitate combinată, în care efectul total este suma efectelor separate.

Sunet / *Sound*. (lat. *sonitus*, *-us* = sunet, zgomot) Mişcare oscilatorie a particulelor unui mediu elastic (solid, lichid sau gazos), care produce o senzaţie auditivă. În funcţie de această senzaţie, s. se deosebesc după: înălţime, intensitate şi timbru. Frecvenţa s. este cuprinsă între 16 şi 20.000 Hz. Oscilaţiile cu frecvenţa mai mică de 16 Hz se numesc infrasunete, iar cele cu frecvenţa mai mare de 20.000 Hz – ultrasunete.

Sunset Yellow / *Sunset Yellow*. Sin. *Galben sunset*. V. *E 110*.

SUPAC–IR / *SUPAC-IR*. Abr. de la *Immediate Release Solid Oral Dosage Forms*; *Scale-Up and Post Approval Changes:* Chemistry, Manufacturing and Controls; *In vitro* Dissolution Testing; *In vivo* BioEquivalence Documentation. November 1995. Center for Drug Evaluation and Research, Food and Drug Administration (http://www.fda.gov/cder/guidance)index.htm). Ghid de reguli în care FDA (*Food and Drug Administration*) aplică BCS (*Biopharmaceutical Classification System*) şi defineşte nivelurile de schimbări după aprobarea unui medicament, testele recomandate şi alte cerinţe la document, prin care performanţa şi calitatea produsului să nu se modifice după unele schimbări minore, în fabricare (mărimea lotului, echipament de producţie, proces de fabricare sau amplasament) sau în compoziţie (cantitatea de excipienţi), care au fost efectuate la aprobarea acestuia.

Super-, Supra- / *Super-*, *Supra-*. (lat. *super*, *-a*, *-um* = deasupra, superior, în exces) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la excesiv, superior, deasupra.

Superantigen / *Superantigen*. (*super-* + gr. *anti* = contra + gr. *gennan* = a produce) Antigen cu imunitate mult crescută, prin complexarea cu ARN sau prin prezenţa pe membrana celulară a macrofagului. Sunt de 2 tipuri: microbiene şi virale.

Superconductor / *Superconducting*, *Superconductor*. Material care îşi pierde toată rezistenţa electrică atunci când este răcit sub temperatura critică.

Superdezagregant / *Superdisintegrant*. (lat. *super* = deasupra + *des*, abreviere de la *designatus* = desemnat + *aggrego*, *-are* = a strânge la un loc) Clasă nouă de excipienţi utilizaţi pentru a produce o rupere rapidă a formelor solide orale compactate şi pentru a ajuta dizolvarea *in vivo*. Au efect dezagregant bun în concentraţii mult mai mici ca un dezagregant, ceva ce permite formulatorului o mare flexibilitate, cât şi un design pentru o comprimare directă a unui amestec de substanţe solide. Cei mai mulţi sunt polimeri substituiţi sau reticulaţi. Au fost propuse diferite mecanisme de acţiune care includ: captarea apei, umflarea, revenirea după deformare a polimerului, forţe de respingere dintre particulele solide şi căldura de umectare. Se clasifică în 3 grupe, pe baza structurii lor chimice: 1. amidonuri modificate; 2. celuloză modificată; 3. polividonă reticulată. La aceasta se adaugă excipienţi noi ca gumele: gellan şi xanthan SM^R.

Superfamilie / *Superfamily*. (*super-* + lat. *familia*, *-ae* = familie, totalitatea sclavilor unei case) Grup de familii de gene, cu origine ancestrală comună.

Superfamilii de gene / *Gene superfamily*. Gene derivate dintr-o genă ancestrală care păstrează un motiv structural identic şi intervin în procese corelate. De exemplu, superfamilia genelor imunităţii care cuprinde genele pentru imunoglobuline, pentru receptorii limfocitelor T, genele pentru HLA, dar şi gene de adeziune celulară.

Superficial / *Superficial*. (*super-* + lat. *facies*, *-ei* = faţă) Ţesut situat aproape de suprafaţa unui organ.

Superfluiditate / *Superfluidity*. Proprietatea unor corpuri sau elemente (ex.: heliul) de a avea două componenete: unul cu o viscozitate neglijabilă superfluidă şi altul cu o comportare normală.

Superinfecţie / *Superinfection*. Sin. *Suprainfecţie* (v.).

Supernatant / *Supernated*. (*super-* + lat. *nato*, *-are* = a înota) Stratul superior, partea solubilă, clară, care rezultă dintr-o reacţie chimică în mediu lichid, ca urmare a precipitării unor componente; nu se depune nici spontan, nici prin centrifugare.

Superoxid / *Superoxyde*. (*super* + gr. *oxys* = acru, acid) Radical anionic oxigenat format în unele reacţii enzimatice. Combinaţii în care se întâlneşte ionul $O_2^{\cdot}$, unde cei 2 atomi de oxigen sunt legaţi printr-o legătură covalentă simplă şi un electron care se distribuie între cei 2 atomi, ionul având un număr impar de electroni (13). Fiind dăunător pentru celule (este puternic oxidant), este transformat în apă oxigenată, mai puţin toxică, sub acţiunea superoxidismutazei.

Superoxid dismutază / *Superoxide dismutase*. (*super-* + gr. *oxys* = acru, oxigen + lat. *dis* = separat de + lat. *muto*, *-are* = a schimba + *-ază*) Abr. SOD. Metaloenzimă ce asigură protecţia contra toxicităţii radicalului superoxid, prin conversia acestuia în oxigen molecular şi peroxid de hidrogen: $O^{\cdot}_2 + O^{\cdot}_2 + 2H^+ \rightarrow O_2 + H_2O_2$, apa oxigenată este descompusă de o catalază sau de o peroxidază. Enzimă care elimină radicalii liberi prin utilizarea superoxidului pentru a forma această moleculă în corp; considerată a fi elementul primar al unei vieţi lungi. În piele, ea este distrusă de lumina solară.

Superreglare / *Up-regulation* (v.). Sin *Hiperreglare* (v.), *Suprareglare*.

Superscriptio / *Superscription*. (*super-* + lat. *scriptio*, *-onis* = scriere) Partea iniţială a unei reţete, cu antetul tipărit. Cuprinde: localitatea, unitatea sanitară emitentă, gratuitate sau nu.

Supinat / *Supinate*. (lat. *supinatus*, *-a*, *-um* = culcat, supinat, din *supino*, *-ere* = culcat pe spate) Plantă cu tulpina culcată pe sol (ex.: la *Potentilla supina*).

Suplimente alimentare / *Food supplements*, *Dietary supplements*. Sin. *Suplimente nutriţionale*, *Suplimente dietetice*. Sunt reprezentate în special de vitamine şi / sau biominerale, destinate administrării orale, necesitatea lor fiind impusă de rolul nutriţional (se exclude scopul medical). Sunt destinate persoanelor sănătoase la care aportul alimentar de nutrienţi este inadecvat, în unele cazuri acestea sunt recomandate datorită unor cerinţe nutriţionale specifice, legate de starea fiziologică (sarcină, alăptare, convalescenţă, vârstă înaintată), activităţi fizice intense (sportivi) etc. Au rolul de a completa dieta normală şi constituie o sursă concentrată de nutrienţi sau alte substanţe cu efect nutriţional ori fiziologic, separat sau în asociere, comercializate în forme farmaceutice dozate ca: pastile, tablete, capsule, pilule, pachete de pulbere, fiole cu lichid, buvabile etc.

Supozitoare / *Suppositories*. (lat. *suppono*, *-ere* = a plasa sub, a pune dedesubt din *sub* = sub + *pono*, *-ere* = a pune, cu sensul că aceste forme sunt plasate sub corp) Forme farmaceutice solide obţinute din una sau din mai multe substanţe medicamentoase dispersate într-un excipient, destinate a fi administrate pe cale rectală, vaginală sau uretrală. Supozitoarele vaginale se mai numesc ovule sau globule, iar cele uretrale, bujiuri (F.R.); gradul de dispersie a substanţelor fiind avansat, fapt pentru care supozitoarele sunt încadrate în sistemele microeterogene. În grupa supozitoarelor sunt incluse şi următoarele forme farmaceutice: *rinoconurile* (preparate solide nazale), *otoconurile* (forme solide aplicate în ureche), *alveoconurile* sau *dentoconurile* (preparate solide aplicate în cavitatea alveolară dentară). Cele mai noi forme farmaceutice sunt sistemele terapeutice rectale şi vaginale.

Supozitoare rectale / *Rectal suppositoires* (*Suppositoria*). Forme farmaceutice solide, unidoze, plasate sub corp, în interiorul rectului. Forma, volumul şi consistenţa lor sunt adaptate administrării rectale. Ele conţin una sau mai multe substanţe active dispersate (sau dizolvate) într-o bază adecvată, care poate fi solubilă sau dispersabilă în apă sau se poate topi la temperatura corpului. Dacă este necesar, se pot adăuga şi excipienţi: diluanţi, adsorbanţi, surfactanţi, lubrifianţi, conservanţi antimicrobieni şi coloranţi autorizaţi. Supozitoarele se pot obţine prin topire şi prin turnare. Au formă cilindrică, cilindro-conică sau de torpilă şi masa 2-3 g pentru adulţi şi 1-2 g pentru copii (FR X, supl. 2004).

Supozitoare uretrale / *Urethral suppositories*. V. *Bujiuri* (*sticks*).

Supozitoare vaginale / *Vaginal suppositories*. V. *Ovul*.

Suppocire / *Suppocire*. Mase de supozitoare fabricate de firma Gattefossé din Franţa. Sunt obţinute din ulei de cocos şi de palmier rafinate supuse unei hidrogenări catalitice (cu nichel Raney) şi eventual unei interesterificări a trigliceridelor prin gliceroliză controlată, în scopul de a realiza proporţii determinate de mono- şi digliceride. Se comercializează 5 game cu fuziune diferită şi 3 game cu indice de hidroxil.

Suppostal / *Suppostal*. Produse fabricate de firma Medifarma, Italia, prin sinteză. Sunt constituite dintr-un amestec de grăsimi hidrogenate, acizi graşi nesaturaţi, hidrogenaţi, alcool cetilic şi miristic şi un emulgator ca oxicolesterol; se folosesc 3 sorturi: N, Es, O.

Supraacut / *Supraacute*. (*supra-* + lat. *acutus*, *-i* = ascuţit) Boală cu evoluţie foarte rapidă, fulgerantă, în special infecţioasă.

Supraalimentaţie / *Overfeeding*. (*supra-* + lat. *alimentum*, *-i* = hrană, de la *alero*, *-ere* = a hrăni) Stare a organismului în care aportul alimentar depăşeşte necesarul; este însoţită de tulburări metabolice şi de scăderea rezistenţei organismului.

Supraconductibilitate / *Supraconductibility*. Stare atinsă la temperaturi joase de unele substanţe (numite supraconductori), caracterizate prin anularea rezistivităţii sub o anumită temperatură critică.

Supradozaj / *Overdosing*. Administrarea unei cantităţi de produs medicamentos per administrare sau cumulativ, care este mai mare decât doza maximă recomandată în conformitate cu informaţiile despre produsul autorizat. Raţionamentul clinic ar trebui să fie întotdeauna aplicat.

Supradozare / *Overdosage*. (*supra-* + lat. *dosis*, *-is* = porţie, doză) **1.** Fabricare a unui medicament cu un conţinut mărit de substanţă medicamentoasă, faţă de valoarea declarată, cu aproximativ 15-25%. Se aplică produselor cu substanţe foarte labile: antibiotice, vitamine. Ele trebuie să prezinte un coeficient terapeutic mare (altfel devin toxice) în vederea asigurării cantităţii de substanţă care să producă efectul terapeutic optim, pe toată durata de utilizare (indicată prin termenul de valabilitate). Creşterea dozei de substanţe este necesară pentru a compensa pierderile posibile în cursul fabricării şi al păstrării. **2.** Depăşirea dozei terapeutice cu posibile efecte toxice.

Suprafaţă / *Surface*. (lat. *superficies*, *-i* = suprafaţă, parte de deasupra, de la exterior, aspect) Parte exterioară sau de deasupra unui corp. În sistemele disperse ca pulberile (S_1/G_2), cea de a doua fază este un gaz: aerul.

Suprafaţă de histereză / *Hysteresis loop*. Sin. *Buclă de histereză*. Suprafaţă cuprinsă între curba ascendentă şi cea descendentă a reogramei unui corp tixotrop (a unui sistem dispers).

Suprafaţă specifică / *Specific surface*. Suma suprafeţelor interioare şi exterioare ale particulelor individuale de pulbere, pe unitatea de masă sau de volum (suprafaţa ariei se notează Sp / $cm^2 \cdot g^{-1}$; S_{sv} / $cm^2 \cdot cm^{-3}$ (S_p = suprafaţa totală / masă).

Suprafeţe critice / *Critical surfaces*. Suprafeţe care pot veni în contact direct cu un produs sterilizat sau cu un recipient sau sistem de închidere. Acestea trebuie să fie sterile înainte de a începe operaţia de preparare şi sterilitatea trebuie menţinută în tot timpul procesării.

Suprafloculare / *Superflocculation*. Sin. *Floculare excesivă*. Proces fizic nedorit în sistemele disperse, deoarece produce creşterea flocoanelor, afectând uniformitatea şi aspectul suspensiilor.

Suprafuziune / *Supercooling*. Stare a unei substanţe care a rămas în stare lichidă la o temperatură mai joasă decât temperatura de solidificare. Se obţine prin agitarea continuă a soluţiei substanţei respective, menţinute într-un amestec refrigerent (ex.: cu ajutorul crioscopului Beckman, în vederea determinării punctului de congelare).

Suprainfecţie / *Suprainfection*. Infecţie microbiană care apare la un subiect tratat pentru o altă maladie, de asemenea, de natură infecţioasă.

Supraîncărcare / *Overload*. Prezenţă localizată în celule sau în spaţiile interstiţiale, în cantitate anormal de mare a unor substanţe existente în mod normal în organism.

Supraliminar / *Supraliminal*. (*supra-* + lat. *limen*, *-inis* = prag, limită) Superior pragului de reacţie sau de percepţie.

Supramicele / *Supramicelles*. Asocieri complexe mari de macromolecule, în soluţie apoasă.

Suprapondere / *Overweight*. (*supra-* + lat. *pondero*, *-are* = a cântări, de la *pondus*, *-eris* = greutate) Obezitate uşoară definită de un IMC (indice de masă corporală) între 25 şi 29.

Suprarecesivă / *Super-recessive*. (*supra-* + lat. *recessus*, *-us* = retras) Alelă care are acţiune letală în doză dublă; în stare heterozigotă, aceeaşi alelă măreşte viabilitatea purtătorilor.

Suprareglare / *Up-regulation*. Sin. *Hiperreglare* (v.), *Superreglare* (v.).

Suprarenal / *Suprarenal*. (*supra-* + lat. *ren*, *-is* = rinichi + *-al*) **1.** Situat deasupra rinichiului, ex.: glandele suprarenale. **2.** Care aparţin glandei suprarenale.

Suprarenală / *Adrenal gland*, *Suprarenal body*, *Suprarenal capsule*. N.A. *glandula suprarenalis*. Sin. *Glandă suprarenală*, *Caspsulă suprarenală*. (*supra-* + lat. *ren*, *-is* = rinichi) Glande pereche, situată la polul superior al rinichilor, cu aspect piramidal, formate din zone cu embriologie şi funcţie distinctă: 1. *Corticosuprarenala*, care produce *hormoni steroizi* (glucocorticoizi, mineralocorticoizi, androgeni) cu rol de reglare a metabolismului carbohidraţilor şi echilibrul apei; unii afectează caracterele sexuale. 2. *Medulosuprarenala*, care sintetizează catecolamine (epinefrina şi norepinefrina), ce afectează sistemul nervos simpatic, în răspunsul la stres.

Supraspecie / *Superspecies*. (*supra-* + lat. *species*, *-ei* = specie) Un grup monofiletic de specii, în întregime sau esenţial alopatice, şi morfologic prea diferenţiate pentru a fi incluse în aceeaşi specie (Mayr, 1974). Supraspeciile s-au format prin izolarea speciilor cu aceeaşi origine, în condiţii de mediu particulare. Sunt frecvente la păsări.

Supraveghere terapeutică / *Therapeutic supervision*. Controlul eficienţei terapeutice şi a eventualei apariţii a reacţiilor adverse pe parcursul tratamentului. Se realizează prin dialogul cu bolnavul, examen clinic şi paraclinic. Aceasta este *supravegherea terapeutică comună*. În situaţii speciale (bolnavi cu risc sau/şi medicamente cu marjă de siguranţă mică) se procedează la *supravegherea terapeutică particulară*, pe baza unor parametri cantitativi clinici, biochimici sau farmacocinetici.

Supraventricular / *Supraventricular*. (*supra-* + lat. *ventriculus*, *-i* = stomac mic, ventricul, de la *venter*, *-tris* = pântece) Regiune a cordului situată deasupra ventriculilor.

Supresie / *Supression*. (lat. *supressio*, *-onis* = sustragere (de bani), de la *supprimo*, *-are* = a afunda, din *sub* = sub + *preno*, *-ere* = a apăsa) Prevenirea sintezei unor imunoglobuline (s. alotipică) sau a sintezei unor anticorpi (s. idiotipică).

Supresiune / *Suppresssion*. (lat. *suprimo*, *-ere* = a apăsa în jos, a suprima) Reluare a activităţii unei gene, pe care aceasta o pierduse în urma unei mutaţii, datorită unei noi mutaţii.

Supresori tumorali / *Tumor suppressors*. Proteine care previn dezvoltarea cancerului sau progresia sa. În cancer, supresorii tumorali encodaţi în gene sunt adesea pierduţi sau mutaţi.

Supunere chimică / *Chemical submission*. Denumire a efectului unor droguri administrate fără ştirea victimei, a unor agresiuni sexuale. Drogul produce o pasivitate, cât şi o amnezie a victimei. Ex.: benzodiazepine, tetrahidrocanabinol, opiacee etc.

Supurativ / *Suppurative*. (lat. *suppuratio*, *-onis* = supurare, din lat. *suppuro*, *-are* = a supura, de la *pus*, *puris* = puroi) **1.** Formare de puroi. **2.** Procesul de eliberare în exterior a puroiului.

Surditate / *Deafness*. (lat. *surditas*, *-atis* = surditate, de la *surdus*, *-a*, *-um* = surd, care nu aude) Abolirea parţială sau completă, uni- sau bilaterală, a auzului. Surditatea parţială, diminuarea auzului, se numeşte *hipoacuzie*, iar cea totală, *cofoză* sau *anacuzie*.

Surdomutism / *Surdomutism*. Var. pentru *Surdomutitate* (v.).

Surdomutitate / *Surdimutas*, *Surdimutism*. (lat. *surdus*, *-a*, *-um* = surd + lat. *mutus*, *-a*, *-um* = mut) Deficienţă audioverbală complexă; poate fi congenitală sau din pierderea auzului în primii ani de viaţă.

Surfactant / *Surfactant*. Contracţie din engl. *Surface Activ Agent*. V. *Agent activ de suprafaţă*.

Surfactiv / *Surfactant*. V. *Agent activ de suprafaţă*.

Sursă / *Source*. (fr. *source*, din lat. *surgo*, *-ere* = a se ridica) Locul unde se produce sau în care se poate găsi un lucru.

Sursă de impurificare / *Impurification source*. Locul de unde pătrund şi se răspândesc în mediu, într-un medicament, substanţe de impurificare. Acestea includ şi germenii microbieni, pe lângă impurităţile mecanice, fizice, chimice, biologice etc.

Sursă radioactivă / *Radioactive source*. (fr. *source* = sursă, din lat. *surgo*, *-ere* = a se ridica + lat. *radius*, *-ii* = rază + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ, din *ago*, *-are* = a acţiona) Corp, sistem care emite radiaţii ionizante prin dezintegrare spontană a unui izotop (radionuclid) radioactiv.

Surse solicitate pentru rapoarte individuale de caz / *Solicited Sources for Case Individual Reports*. Sunt reprezentate de sisteme organizate de colectare a datelor, care includ studii clinice, registre, programe de utilizare a unor anumiţi pacienţi, alte programe de susţinere a pacientului şi de gestionare a bolii, supravegherea pacienţilor, servicii de sănătate sau colectarea de informaţii despre eficacitatea sau complianţa pacientului. În scopul raportării privind siguranţa, rapoartele solicitate trebuie clasificate ca rapoarte individuale de caz privind siguranţa din studii şi de aceea cauzalitatea trebuie evaluată adecvat de către personalul sanitar sau de către un Deţinător al Autorizaţiei de Punere pe Piaţă (abr. DAPP).

Sursele solicitate pentru cazurile individuale de rapoarte de siguranţă / *Solicited sources of individual case safety reports* (abr. *ICSRs*). Sisteme organizate de colectare a datelor, care includ studii clinice, registre, studii post-autorizare, numite programe de utilizare pentru pacienţi, alte programe de sprijin pentru pacienţi sau de management al afecţiunilor pacienţilor, sondaje şi chestionare ale pacienţilor sau ale furnizorilor de servicii medicale, colectare de informaţii cu privire la eficacitatea tratamentului sau a complianţei pacienţilor. În scopul raportărilor de siguranţă, rapoartele solicitate nu ar trebui să fie luate în considerare spontan, ci clasificate drept cazuri individuale de rapoarte de siguranţă din studii clinice şi, prin urmare, ar trebui să aibă o evaluare de cauzalitate corespunzătoare, de către un profesionist din domeniul medical sau de către Deţinătorul autorizaţiei de punere pe piaţă. V. şi *Studiu clinic*, *Studiu de siguranţă post-autorizare*, *Studiu non-intervenţional*.

Suspensii / *Suspensions*. (lat. *suspensio*, *-onis* = ridicare, suspensie, de la *suspendo*, *-ere* = a atârna) Forme farmaceutice lichide, obţinute prin divizarea (dispersarea) fină a unei substanţe medicamentoase solide, insolubile, într-un lichid şi destinate administrării interne sau externe (pe piele sau pe mucoase). Termenul de suspensie desemnează, în general, un sistem dispers microeterogen, bifazic, a cărei caracteristică principală este instabilitatea termodinamică. Mărimea particulelor solide suspendate este cuprinsă între 0,1 şi 100 µm, în general, vizibile cu ochiul liber. O definiţie modernă consideră suspensiile ca un sistem de eliberare a substanţei medicamentoase, în care particulele solide insolubile sunt dispersate ca unităţi individuale sau ca o reţea de particule într-un mediu lichid, continuu. Se deosebesc suspensii lichide (suspensiile propriu-zise), suspensii gazoase (aerosuspensii) şi suspensii solide, numite şi suspensii uscate sau *instant*, sub formă de pulberi, granule, asocieri de pulberi cu granule sau comprimate, condiţionate în saşete, unidoză sau în recipiente multidoză, ce permit obţinerea *ex tempore* a unei suspensii lichide. De asemenea, pot intra în compoziţia altor forme farmaceutice diverse ca: linimente, unguente, supozitoare, pilule, geluri, paste.

Suspensii auriculare / *Ear suspensions*. V. *Picături auriculare*.

Suspensii bucofaringiene / *Oromucosal suspensions*. V. *Soluţii şi suspensii bucofaringiene*.

Suspensii defloculate / *Deflocculated supensions*. Sin. *Suspensii peptizate*. (*suspensio-* + gr. *de* = separat de + *floccus*, *-i* = floc de lână, flocon sau *defluo, -ere* = a se coborî încet) Sistem dispers de solid în lichid, caracterizat printr-o dispersare individuală a particulelor solide, care își păstrează căderea lor liberă; particulele se depun lent, unele peste altele. Particulele mai mari prezintă o viteză de sedimentare mai mare, în timp ce particulele mai mici rămân un timp mai lung în partea superioară și creează o zonă opalescentă, fără limite nete. Sedimentul redus, format lent, se redispersează greu, iar în timp poate deveni compact, cimentat, neredispersabil.

Suspensii floculate / *Flocculated suspensions.* (*suspensio-* + gr. *floccus, -i* = floc de lână, flocon) Sistem dispers de solid în lichid, caracterizat prin sediment înalt, format din particule legate în agregate laxe, numite flocoane (de unde și denumirea); ele înglobează adesea lichidul dispersant (vehiculul). Sedimentul format este poros, foarte voluminos, ușor redispersabil prin agitare și ocupă aproape întreg volumul suspensiei. Supernatantul, lichidul de deasupra sedimentului, este limpede. Datorită acestor considerente, se preferă prepararea de suspensii floculate.

Suspensii injectabile / *Suspension for injection.* V. *Preparate injectabile.*

Suspensii medicamentoase / *Medicine suspensions.* V. *Suspensii.*

Suspensii nazale / *Nasal suspensions.* V. *Preparate nazale* și *Picături pentru nas.*

Suspensii oftalmice / *Ophthalmic suspensions.* V. *Picături oftalmice.*

Suspensii orale / *Oral suspensions.* V. *Preparate lichide pentru uz oral.*

Suspensii rectale / *Rectal suspensions.* V. *Preparate rectale* și *Soluții, emulsii și suspensii rectale.*

Suspensii solide / *Solid suspensions.* Sin. *Suspensii uscate, Suspensii reconstituabile.* Sunt produse orale, fabricate industrial, sub formă de: pulberi, granule, asocieri de pulberi cu granule și, mai rar, comprimate, destinate a fi transformate în suspensie lichidă, *ex tempore* de către farmacist, imediat înainte de eliberare pacientului sau chiar de către pacient, prin adăugarea unei cantități adecvate de apă sau un vehicul apos aromatizat.

Suspensii vaginale / *Vaginal suspensions.* V. *Preparate vaginale.*

Sușă / *Strain.* (fr. *souche* = sușă, din fr. veche *tsukka* = parte a trunchiului care rămâne la sol) Ansamblu de organisme din aceeași specie și care provin din aceiași predecesori (microbi, celule, rasă).

Sușă bacteriană / *Bacterial strain.* Sin. *Sușă microbiană.* Colonie microbiană rezultată dintr-un singur germen recoltat de la un om bolnav. Este multiplicată prin replicaje succesive pe diferite medii de cultură.

Sușă celulară / *Cell strain.* Celule derivate dintr-o cultură primară prin selecția și clonarea unor celule cu aceleași proprietăți de țesuturi. Termenul desemnează o cultură de țesuturi.

Sușă de referință / *Reference strain.* Sușă bacteriană sau de alte microorganisme, utilizate ca standard sau ca referință pentru un anume tip de microorganisme.

Sușă epidemică / *Epidemic strain.* (fr. *souche* = origine, proveniență, gr. *epidemos* = care circulă în toată țara, din gr. *epi* = pe + gr. *demos* = popor) Germeni microbieni care produc o epidemie de boală infecto-contagioasă într-o populație sau teritoriu, la un moment dat.

Sușă homeopatică / *Homeopathic strain.* Substanțe, produse sau preparate utilizate ca materii prime pentru obținerea preparatelor homeopate. În cazul materiilor prime de origine vegetală, animală sau umană se utilizează ca sușă în general, o tinctură mamă sau un macerat glicerolic; în cazul materiilor prime de origine chimică sau minerală se utilizează ca sușă, în general, substanța însăși. Maceratele glicerolice sunt preparate lichide, obținute din materii prime de origine vegetală, animală sau umană, prin utilizarea glicerolului sau a unui amestec de glicerol și de alcool de concentrație corespunzătoare sau gricerol și o soluție de clorură de sodiu, de concentrație corespunzătoare.

Sușă microbiană / *Microbial strain.* Sin. *Sușă bacteriană* (v.).

Sușă rezistentă / *Resistant strain.* Sușă a unui microorganism care rezistă la acțiunea unor agenți ca antibioticele și insecticidele.

Sutură / *Suture.* N.A. *sutura.* (lat. *sutura, -ae* = cusătură, sutură, de la *suo, -ere* = a coase) **1.** În anatomie, articulație imobilă între două oase. **2.** În chirurgie, restabilirea continuității unui organ, printr-o cusătură a plăgilor.

SUV / *SUV.* Abr. de la engl. *Small unilamellar vesicle.* V. *Lipozomi unilamelari mici.*

Svedberg / *Svedberg.* (Theodor Svedberg, 1884-1971, chimist suedez; a primit premiul Nobel pentru chimie, în 1962, pentru realizarea ultra-centrifugei) Unitate de timp (10^{-13}) utilizată pentru a măsura viteza de sedimentare a unei soluții coloidale într-o centrifugă și la determinarea masei moleculare cu o ecuație.

Ş

Şalază / *Chalaza*. Sin. *Chalază*. (gr. *khalazion* = piatră, bulgăre de grindină, grămadă) Regiune situată la baza nucelei în ovulul plantelor cu flori.

Şamanism / *Shamanism*. Aplicaţie medicală potenţială, termen care descrie o cale de obţinere a unui mod de vindecare spirituală sau emoţională prin practicare de ritualuri antice (cântece, vizualizări, bătăi de tobe). Au fost utilizate pentru tratarea durerilor, stresului, anxietăţii etc.

Şampoane / *Shampoos*. (fr. *champooing*, engl. *shampoo* = săpun lichid) Preparate lichide sau semisolide destinate aplicării pe pielea capului, fiind îndepărtate prin spălare cu apă. Prin fricţionare cu apă formează în general spumă.

Şancru / *Chancre*. (fr. *chancre* = şancru, din lat. *cancer*, *cancri* = rac, crab) Leziune cutanată sau mucoasă, ca o ulceraţie ce apare în locul de inoculare a unui germen microbian, parazitar sau virotic.

Şarjă de fabricaţie / *Series*. V. *Serie*.

Şir de variaţie / *Variation series*. (lat. *sira*, *-ae* = şir, rând + *variatio*, *-onis* = variaţie) Mod de prezentare a datelor obţinute din măsurători biometrice la care valorile sunt grupate pe clase, specificându-se numărul cazurilor cuprinse între limitele fiecarei clase.

Şisturi bituminoase / *Bitum*. V. *Bitum*.

Şlefuire / *Polishing*. (germ. *schleifen* = a şlefui) Netezirea sau modularea formei unei suprafeţe, practicată în stomatologie, mai ales, şi în industria farmaceutică (drajeuri).

Şoarece nud / *Nude mice*. Şuşă de şoarece care este deficient în limfocitele T. Este utilizat extensiv în cercetarea tumorală, deoarece transplatarea tumorilor la şoareci nu determină niciun răspuns de rejecţie (respingere). Ei pierd părul de pe corp şi trebuie menţinuţi în condiţii controlate.

Şoc / *Shock*. (fr. *choc*, din olandeză *shok*, *-ken* = a răni, a ciocni) **1.** În fizică, zgomot produs după întâlnirea bruscă a două mobile (coliziune), între două bile, între două molecule, între două particule subnucleare etc. **2.** Reacţie nespecifică a mecanismelor de adaptare la o tulburare importantă a echilibrului dintre organism şi mediul înconjurător, caracterizată, în general, prin tahicardie, hipotensiune, răcirea extremităţilor, transpiraţii reci, frisoane sau agitaţie, oligurie etc.; aceste semne sunt variabile în funcţie de factorii etipatogenici şi de etapa evolutivă a şocului. **3.** Lovitură.

Şoc aerian / *Air shock*. Totalitatea efectelor produse asupra organismului viu de unda de presiune a unei explozii; se mai numeşte *Şoc prin suflu*.

Şoc alergic / *Allergic shock*. Complex de reacţii generale grave ale unui conflict antigen-anticorp, apărând în condiţii clinice sau experimentale.

Şoc anafilactic / *Anaphylactic shock*. Şoc ce survine după o injecţie declanşatoare intravenoasă a unei substanţe (antigen), în general de natură proteică, la un subiect sensibilizat, aflat în stare de anafilaxie. La câteva minute se produc o serie de manifestări morbide: urticarie masivă, cu prurit generalizat, edeme cutanate, uneori colaps şi comă.

Şoc caloric / *Thermic shock*, *Heartburn shock*. V. *Şoc termic*.

Şoc chimic / *Chemical shock*. Stare de şoc obţinută prin administrarea de doze mari de substanţe neuroleptice din grupa sulfamidofenotiazinelor.

Şoc circulator / *Circulatory shock*. Sindrom complex cu progresie fizică şi cu aspectul unei insuficienţe circulatorii periferice acute, cu tulburări viscerale şi metabolice variate, determinat *hematogen* (scăderea „conţinutului" hemoragic, deshidratare, hiperpermeabilizare capilară), *vasogen* (vasoplegie) sau *cardiogen* (tahiaritmii) de condiţii etiologice multiple: traumatisme, hemoragii, arsuri, leziuni cardiace etc.

Şoc coloidoclazic / *Colloidoclazic shock*. Sin. *Şoc hemoclazic*. Sindrom anafilactic determinat de absorbţia unor substanţe, de obicei cuaternare şi mai ales proteinice, insuficient prelucrate, care conduce la o rupere a echilibrului coloidal plasmatic.

Şoc electric / *Electric shock*. Sin. *Electroşoc*. Complex de tulburări funcţionale şi organice, determinate de contactul, accidental sau terapeutic, cu un curent electric intens.

Şoc hemoragic / *H(a)emorrhagic shock*. Şoc produs în urma unei pierderi mari de sânge, aproximativ 20% din masa sangvină; se caracterizează printr-o fază de tulburări cardiovasculare, o fază de tulburări metabolice şi o fază renală.

Şoc histaminic / *Histaminic shock*. Şoc la care lipseşte faza erectilă, produs prin acţiunea vasculară a histaminei.

Şoc infecţios / *Bacteri(a)emic shock*. Sin. *Şoc septic* (v.).

Şoc operator / *Surgical shock*. Şoc, în general, de mică intensitate, care are la bază o sumaţie de traumatisme succesive, ca anestezia, actul operator, pierderea de sânge.

Şoc piroterapeutic / *Pyrotherapeutic shock*. Provocarea de accese febrile în scop terapeutic prin injectarea de substanţe pirogene (sulf, vaccinuri, proteine).

Şoc posttransfuzional / *Transfusional shock*. Sin. *Şoc Transfuzional*. Şoc produs în urma transfuziei de sânge, datorită cel mai adesea incompatibilităţii de grup sangvin, care produce un accident imunologic hemolitic.

Şoc prin arsură / *Shock by burn*. Şoc datorat unor traume repetate şi înlănţuite, reprezentate de durere, pansamente, agresiune septică, tulburări metabolice etc. şi care însoţeşte orice arsură de gradul al II-lea care depăşeşte 20% din suprafaţa corpului şi orice arsură de gradul al III-lea, care depăşeşte 30% din suprafaţa corpului.

Şoc septic / *Septic shock*. Sin. *Şoc infecţios*. Şoc constatat în cursul unei bacteriemii, în special cu germeni gramnegativi; în marea majoritate a cazurilor şi sub formele cele mai grave apare după manevrele instrumentale sau intervenţiile pe căi urinare.

Şoc termic / *Thermic shock*. Sin. *Şoc caloric*. Tulburare gravă provocată de condiţii termice ambiante, care depăşesc capacitatea de adaptare a sistemului de termoreglare a organismului. Ex.: temperatură ridicată, umiditate crescută, aer imobil.

Şoc toxic / *Toxic shock.* Stare de şoc febrilă asociată cu eritrodermie scarlatiformă, vomismente, mialgii şi hipotensiune, afectări multiviscerale severe, provocate de toxina stafilococică (TSST-1, B sau C_1).

Şoc transfuzional / *Transfuzional shock.* V. *Şoc posttransfuzional.*

Şoc traumatic / *Traumatic shock.* Şoc mixt în care elementelor legate de factorii nervoşi (zona traumatizată constituind o sursă de excitaţii patologice) li se adaugă aproape totdeauna hipovolemia creată de hemoragia internă sau externă, care însoţeşte o leziune traumatică.

Şold / *Hip, Coxa.* N.A. *articulatio coxae.* (pol. *szoldra* = şold) Regiune anatomică ce corespunde articulaţiei coxofemurale.

Ştanţare / *Punching* (germ. *stanzen* = a ştanţa) Operaţie de fasonare la cald sau la rece, fără aşchiere, a unor obiecte, prin tăiere cu ajutorul unor matriţe.

Ştift / *Peg.* (germ. *stift* = ştift) **1.** Tijă pentru îmbinarea a două piese ale unei maşini. **2.** În stomatologie, piesă de legătură la proteze.

Ştiinţe naturale / *Natural sciences.* (lat. *scientia, -ae* = ştiinţă + lat. *natura, -ae* = natură) **1.** Ştiinţe care studiază organismele vii în habitatele lor naturale. **2.** Ştiinţele care se ocupă cu studiul fenomenelor naturale.

Ştiulete / *Cob.* (etimologie necunoscută) Fruct compus rezultat din gruparea fructelor mai multor flori aşezate unele lângă altele pe o axă comună, cărnoasă (provine, deci, dintr-o inflorescenţă). Fructele (cariopse) sunt aşezate în nişte alveole alcătuite din bracteile florale.

Şunt / *Shunt.* (engl. *shunt* = derivaţie, scurtcircuit) **1.** În fizică, rezistenţă legată în paralel cu un ampermetru sau cu un galvanometru, în scopul lărgirii domeniului de măsurare al acestuia. **2.** În medicină, derivare a circulaţiei sangvine pe alte căi decât pe cele normale.

T

T. Abr. pentru timină.

Tabac / *Tobacco*. (*Tobaco*, denumire a orașului din America unde spaniolii au întâlnit planta *Nicotiana tabacum*, tutunul pentru prima oară. Cuvântul provine din limba indigenilor din Tahiti: *tzibatl* = tub folosit pentru inhalarea fumului de țigară.)

Tabagism / *Tabagism*. Sin. *Nicotinism*. (*tabac-* + *-ism*) Intoxicație cronică provocată de tutun (*Nicotiana tabacum*). Boala se caracterizează prin palpitații, dureri de tip anginos, nervozitate, insomnie, scăderea memoriei, leziuni vasculare etc. În cazurile avansate se instalează sindromul respirator al fumătorului, tradus prin bronșită cronică, emfizem pulmonar, infarct miocardic. Tabagismul este o adevărată toxicomanie, fumatul producând obișnuință, toleranță și sindrom de abstinență.

Tabelul lui Mendeleev / *Mendeleev table*. Clasificare periodică a elementelor realizată de chimistul rus Dimitri Ivanovici Mendeleev (1834-1907), în funcție de numărul de electroni de pe stratul periferic (de la I la VIII) și de numărul de straturi electronice (de la 1 la 7). V. Anexa 20.

Tabes / *Tabes*. Sin. *Ataxie locomotorie progresivă*. (lat. *tabes*, *-is* = boală care macină, descompunere) Forma nervoasă a sifilisului (lues) caracterizată printr-o atingere a măduvei spinării, antrenând tulburări de sensibilitate și paralizii. Reacția Bordet-Wassermann este pozitivă în LCR (lichid cefalo-rahidian).

Tablete / *Tablets*. Sin. *Comprimate* (v.). (engl. *tablet* = tabletă, din lat. *tabula*, *-ae* = tablă, planșă, tabletă, care sugerează forma preparatelor)

Tablete bioadezive / *Bioadhesive tablets*. Forme farmaceutice solide pentru administrarea bucală sau sublinguală, moderne, pe bază de hidrocoloizi erodabili, care se topesc în gură; ele sunt absorbite prin mucoasa bucală.

Tablete bucale / *Oral tablets*. V. *Tablete bioadezive*.

Tablete triturate / *Molded tablets*. Forme farmaceutice solide, obținute din substanțe medicamentoase și mari cantități de zahăr, aromatizanți, aglutinate sub forma unei paste vârtoase, care se divizează cu ajutorul unor dispozitive sau se presează în tipare. Au formă de cilindri plați sau de alte forme geometrice. Ele sunt destinate a fi supte în gură sau mestecate.

Tablete turnate / *Moled tablets*, *Tablet triturates*. Sin. *Tablete triturate*. Preparate în mod uzual în formă cilindrică sau alte forme, constituite dintr-un procent mare de zahăr sau amestec de zahăr și lactoză sau alte substanțe auxiliare și cantități mici din una sau mai multe substanțe active și aromatizanți; aglutinante sub forma unei paste consistente, care se divizează cu ajutorul unor dispozitive sau se presează în tipare. Ele sunt destinate a fi mestecate în cavitatea orală și apoi înghițite. Se aseamănă la preparare cu pilulele, granulele și cu pastilele.

Tabular / *Tabular*. (lat. *tabularia*, *-ium* = întins orizontal, din lat. *tabula*, *-ae* = tablă, masă, registru) Organ vegetal sau animal de forma unei table.

Tact-, -tactism, Taxi-, -taxie, Taxo- / *Tact-*, *-tactism*, *Taxi-*, *-taxia*, *Taxo-*. (gr. *taktikos* = orânduit, ordonat, gr. *taxis* = ordonare, aranjare, din *tattein* = a ordona, a aranja) Elemente de compunere, rădăcini și sufixe care introduc în termeni referirea la aranjare, clasificare.

Tact-, Tacto- / *Tact-*, *Tacto-*. (lat. *tactio*, *-onis* = atingere, pipăire, contact, simțul pipăitului, de la *tango*, *-ere* = a atinge) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la simțul pipăitului (tactil).

Tact / *Touch*. Sin. *Sensibilitate tactilă*. (*tact-*) Simț prin intermediul căruia se percep o serie de proprietăți ale pielii și ale membranelor mucoase.

Tacticism / *Taxis*. (lat. *tacti-* + *-ism*) Mișcare orientată a unor plante, organe, organisme ca răspuns la stimuli externi. V. *Taxie* și *Tropism*.

Tactil / *Tactil*. (lat. *tactilis*, *-e* = tangibil, de la *tango*, *-ere* = a atinge) Care poate fi perceput prin pipăit, care se referă sau aparține de acest simț.

Tactism / *Tropism*. (gr. *taktos* = a aranja) Tip de mișcare caracteristică celulelor zoosporilor, gameților și organelor libere mobile, care se deplasează în direcția de acțiune a unui stimul extern. *a. negativ* / *negative* – deplasarea se realizează în sens opus direcției de acțiune a factorului extern; *b. pozitiv* / *positive* – deplasarea se efectuează în sensul direcției din care acționează stimulul extern.

Taenia / *Taenia*. (lat. *taenia*, *-ae* = panglică) Gen de viermi din familia *Cestoda*, parazit la păsări, mamifere, pești. La om sunt trei specii parazite: 1. *Taenia solium*, transmis prin carnea de porc, parazit al intestinului; 2. *Taenia saginata*, transmisă prin carnea de bovine insuficient fiartă sau prăjită; 3. *Taenia echinococcus*, a cărei formă larvară provoacă chistul hidatic.

Tahi- / *Tachy-*. (gr. *takhys* = rapid) Prefix care introduce în termeni sensul de rapiditate.

Tahiaritmie / *Tachyarrhythmia*. (*tahi-* + gr. *a* = privativ, fără + lat. *rhythmus*, *-i*, gr. *rhytmos* = ritm) Accelerare și neregularitate a ritmului cardiac.

Tahicardie / *Tachycardia*. (*tahi-* + gr. *kardia* = inimă) Accelerarea ritmului cardiac la peste 100 de bătăi pe minut. Contrarul este *Bradicardie*.

Tahifagie / *Tachyphagia*. (*tahi-* + gr. *phagein* = a mânca) Acțiunea de a mânca rapid, cu masticație defectuoasă, care poate cauza dispepsie.

Tahifilaxie / *Tachyphylaxis*. Sin. *Toleranță acută*. (*tahi-* + gr. *phylaxis* = apărare) Este un aspect particular al fenomenului de toleranță, care constă în diminuarea progresivă a intensității efectelor unor doze egale dintr-o substanță, prin administrare repetată, la intervale scurte. Survine repede în timp și poate ajunge până la dispariția efectului respectiv. Este de scurtă durată, intervenind prin epuizarea unor factori intermediari. Ex. de substanțe care produc tahifilaxie: cafeina, extractul de hipofiză posterioară.

Tahikinezie / *Tachykinesia*. (*tahi-* + gr. *kinesis* = mișcare, de la *kinein* = a mișca) Efectuarea de mișcări voluntare foarte rapide.

Tahikinine / *Tachykinins*. Familie de neuropeptide numite kinine, formate din 10-20 aminoacizi cu acţiune vasodilatatoare, stimulatoare a secreţiilor exocrine şi contracţiilor muşchilor netezi. Exemple la mamifere: substanţa P, neurokininele A şi B.

Tahipnee / *Tachypn(o)ea*. (*tahi-* + gr. *pnoia* = respiraţie, din *pnein* = a respira) Accelerarea ritmului respirator.

Tal / *Thallus*. (gr. *thallos* = germen, mlădiţă) Corpul vegetativ caracteristic plantelor inferioare (*Thallophyta*), lipsit de organe vegetative (rădăcină, tulpină, frunze) şi ţesuturi adevărate.

Talam- / *Talam-*. (gr. *thalamos*, lat. *thalamus*, *-i* = cameră interioară, nume dat de Galenus aşa-numitelor „camere" de la baza creierului; termenul a fost aplicat apoi de Willis, în 1664, materiei gri adiacente pereţilor laterali ai ventricolului al III-lea de care sunt legaţi nervii optici) Element de compunere care introduce în termeni referirea la talamus.

Talamic / *Thalamic*. (*talam* -) Care se referă la sau aparţine talamusului.

Talamus / *Thalamus*. N.A. *thalamus*. (*talam-*) **1.** Formaţiune anatomică reprezentată prin nuclei voluminoşi, pereche a diencefalului, care formează pereţii laterali ai ventriculului al III-lea (în jumătatea dorsală). Porţiunea encefalului vertebratelor situat deasupra hipotalamusului. Prin intermediul său sunt trimise informaţii senzoriale spre cortexul cerebral. El este implicat şi în traducerea impulsurilor în senzaţii conştiente. **2.** Proeminenţă osoasă pe faţa superioară a calcaneului. **3.** La plante, tip de receptacul disciform.

Talas-, Talaso- / *Thalas-*, *Thalaso-*. (gr. *thalassa* = mare) Rădăcini care introduc în termeni referirea la mare: valurile, aerul şi clima mării.

Talasemie / *Thalass(a)emia*. Sin. *Anemie mediteraneană*, *Leptocitoză ereditră*, *Talasonemie*. (*talas-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Termen pentru anemii ereditare, hipocrome şi hipersideremice, transmise autozomal dominant şi determinate de repartiţia anormală în molecula de hemoglobină a celor patru lanţuri polipeptidice, care au o structură primară normală; globulele roşii ale pacienţilor sunt în formă de secera. Boală răspândită la populaţiile mediteraneene. Boală a sângelui provocată de o mutaţie prin substituţie în secvenţa de ADN care controlează sinteza lanţului alfa sau beta al hemoglobinei. Ea duce la anemie şi la întârziere în creştere. Diferitele forme au o distribuţie geografică asemănătoare – ţările riverane ale Mediteranei centrale şi orientale. V. şi *Siclemie*.

Talasin / *Thalassin*. (*talas-*) Substanţă toxică prezentă în tentaculele unor animale.

Talasoterapie / *Thalasotherapy*. (*talaso-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Metodă de tratament care utilizează valurile mării, apa de mare (apă, nămol, alge), aerul şi climatul marine.

Talazoterapie / *Thalasotherapy*. Var. pentru *Talasoterapie*.

Talc / *Talc*. (ar. *talq* = talc) Hidroxisilicat de magneziu natural $[Mg_3Si_4O_{10}\cdot(H_2O)_2]$ purificat şi pulverizat. Pulbere albă, onctuoasă la pipăit, fină, aderentă, sicativă, lubrifiantă. Este utilizată pentru a facilita fricţionarea pe piele (masaje, sportivi) şi ca substanţă auxiliară la fabricarea de diferite forme farmaceutice şi în industria alimentară. V. *E 553 b*.

Tales doses / *Tales doses*. (lat. *tales doses* = asemenea doze) Abr. t.d. Termen utilizat în prescripţiile medicale, urmat de o cifră romană, ce indică prepararea medicamentului respectiv, în numărul specificat de doze asemănătoare.

Talidomidă / *Thalidomide* (DCI). Substanţă cu potenţial teratogen crescut, prescrisă iniţial ca hipnotic şi sedativ. Are formula: $C_{13}H_{10}N_2O$. Mult utilizată în 1960, după care s-a renunţat datorită provocării de anomalii congenitale la fetus (în primele luni de sarcină). În prezent, se utilizează în lepră şi terapia melanomului multiplu, a mielofibrozei.

Talie / *Height* (1); *Waist* (2); *Incision* (3). (fr. *taille*, din lat. *talea*, *-ae* = mlădiţă, lăstar, şi fr. *tailler* = a tăia) **1.** Statură, înălţime, mărime. **2.** Partea de mijloc a corpului, situată peste şolduri; **3.** În chirurgie, incizie a unui organ cavitar.

Taliu / *Thallium*. (gr. *thallos* = fulger verde, deoarece compuşii taliului produc o flacără ca un fulger verde) Elementul chimic cu numărul atomic 81, simbol Tl şi M_r = 204,39. Sărurile sale sunt foarte toxice, se utilizează ca rodenticide. Izotopul său radioactiv 201 (^{201}Tl) cu $T_{1/2}$ de 73 ore se utilizează în scintigrafie şi tomoscintigrafie gama pentru investigarea ischemiei miocardice.

Talofite / *Thallophytes*. Sin. *Criptogame avasculare*. (gr. *thallos* = germen, mlădiţă + gr. *phyton* = plantă) Grup de unităţi taxonomice al căror corp vegetativ este reprezentat de un tal.

-talpie / *thalpia*. (gr. *thalpein* = a încălzi) Sufix care introduce în termeni referirea la un fenomen termic, încălzire.

Tamoxifen / *Tamoxifen* (DCI). Antiestrogen nesteroidian, care se leagă de receptorii pentru estrogeni din citoplasma celulelor. Datorită acestui antagonism competitiv cu estrogenii, aceştia nu se mai pot fixa pe receptorii specifici. Se utilizează la femei, în perioada de climacteriu cu metastaze ale cancerului de sân, care au rezultat pozitiv la testul pentru receptorii estrogenici.

Tampoane auriculare / *Ear tampons*. Sunt preparate solide unidoză, destinate introducerii în conductul auditiv extern, pe o durată limitată.

Tampoane medicamentoase / *Tampons*, *medicated* (*Tamponae medicatae*). Forme farmaceutice solide unidoză destinate introducerii în cavităţile corporale, pe o durată limitată. Sunt obţinute dintr-un material adecvat ca celuloza, colagenul sau siliconul, impregnat cu una sau cu mai multe substanţe active (soluţie, suspensie). Pot fi preparate destinate aplicării rectale, vaginale sau auriculare. Tampoanele se introduc în cavităţile respective şi se menţin un timp determinat (de la 30 minute până la 1-3 zile). Au acţiune anestezică, vasoconstrictoare, astringentă, antihemoragică.

Tampoane rectale / *Rectal tampons*. Preparate solide unidoză destinate introducerii în partea inferioară a rectului, pentru o durată de timp limitată. Acestea trebuie să corespundă prevederilor de la *Tampoane medicamentoase* (v. aceste forme).

Tampoane vaginale medicamentoase / *Vaginal tampons*, *medicated*. Sunt preparate solide, unidoză, destinate a fi introduse în vagin pentru o durată de timp limitată. Aceste forme trebuie să corespundă prevederilor de la *Tampoane medicamentoase* (v.).

Tampon / *Buffer*, *Buffering agent* (1, 2), *Plug*, *Swab* (3). (fr. *tampon*, din fr. veche *tapon* = dop) Sin. *Soluţie tampon*, *Sistem tampon*. **1.** Sistem chimic cu rolul de a preveni modificarea concentraţiei altor substanţe chimice (în soluţie). **2.** Sistem format dintr-o soluţie (sarea unui acid puternic cu o bază slabă sau sarea unui acid slab cu o bază tare), a cărui pH variază puţin, când e adăugat un acid sau o bază. **3.** Bucată de tifon impregnată cu o soluţie medicamentoasă utilizată pentru tamponare (pe piele, mucoase etc.).

Tamponaj / *Tamponage*, *Tamponade*. Sin. *Badijonaj*. (fr. *tamponage*, din fr. veche *tapon* = dop) **1.** Aplicarea unui tampon din vată sau tifon impregnat cu soluţie antiseptică pe o zonă a pielii. **2.** Utilizarea unei soluţii tampon, pentru a menţine pH-ul la o anumită valoare.

Tanato-, -tanasie / *Tanato-*, *-tanasia*. (gr. *thanatos* = moarte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la moarte. Ex.: tanatologie, tanatofobie, tanatogeneză etc.

Tanatoid / *Thanatoid*. (*tanato-* + gr. *eidos* = formă) Cu efect otrăvitor, mortal (ex.: veninul de viperă).

Tanatologie / *Thanatology*. (*tanato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază cauzele şi factorii ce determină moartea unui organism.

Tanc / *Container*. Recipient static pentru depozitarea gazului lichefiat sau criogenic sau a altui material.

Tanc cu manta / *Tank jacket*, *Vessel jacket*. Sin. *Recipient cu manta*. Tanc de operare în industria farmaceutică, cu pereţi dubli printre care circulă un curent de lichid sau vapori pentru a încălzi (sau răci) lichidul din vas.

Taninuri / *Tanins*, *Tannins*. (fr. *tan* = scoarţă de stejar sfărâmată, argăseală) Grup de compuşi organici cu structură complexă, prezenţi adesea în frunze, în fructele necoapte şi în scoarţa copacilor. Substanţe naturale polifenolice, derivaţi de acizi polifenolcarboxilici sau fenilbenzopiran, cu gust astringent, cu caracter slab acid şi proprietăţi reducătoare, solubile în apă caldă, care precipită proteinele. Au rol biochimic important; măresc rezistenţa plantelor la atacul virusurilor şi al microorganismelor, determină valoarea alimentară şi gustativă a multor fructe şi produse alimentare (vin, ceai, cafea, cacao etc.). Se utilizează la limpezirea berii şi a vinurilor, la fabricarea unor cerneluri, în industria farmaceutică şi cosmetică, datorită proprietăţilor astringente, în economie, la tăbăcirea pieilor şi prepararea cernelurilor şi în industria alimentară. V. *E 181*.

Tapetum / *Tapetum*. Sin. *Tapet*. (lat. *tapetum*, *-i* = covor, pătură) Stratul de celule nutritive care căptuşeşte peretele sporogonial de la *Criptogame* şi peretele sacilor polinici de la *Angiosperme*.

Tapotare / *Tapping*. Metodă de masaj care constă în baterea ţesuturilor cu marginea cubitală a mâinii.

Tară, Defect / *Tare*, *Deficiency*. (fr. *tare* = tară, viciu, defect) **1.** Masa recipientului care conţine o substanţă, căreia trebuie să i se măsoare greutatea (cântărire). **2.** Malformaţie anatomică fiziologică sau biochimică de origine ereditară. **3.** Stare sau maladie care determină scăderea rezistenţei organismului.

Targeter / *Targeter*. (engl. *targeter* = dispozitiv de ghidare) Termen englez ce desemnează dispozitivul de ghidare a substanţei medicamentoase dintr-un sistem terapeutic către ţinta vizată de organism.

Tars-, Tarso- / *Tars-*, *Tarso-*. (gr. *tarsos* = 1. tarsul piciorului; 2. marginea pleoapei sau tarsul palpebral) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tars.

Tars / *Tarsus*. N.A. *tarsus*. (*tars-*) Os masiv care formează partea posterioară a scheletului piciorului; oase tarsiene.

Tarsian / *Tarsal*. (*tars -*) **1.** Care se referă, care aparţine de tarsul piciorului. **2.** Care se referă la tarsul palpebral.

Tartrat de calciu / *Calcium tartrate*. V. *E 354*.

Tartrat de stearil / *Stearyl tartrate*. V. *E 483*.

Tartrat dublu de sodiu şi potasiu / *Sodium potassium tartrate*. V. *E 337*.

Tartraţi de potasiu / *Potassium tartrates*. V. *E 336*.

Tartraţi de sodiu / *Sodium tartrates*. V. *E 335*.

Tartrazină / *Tartrazine*. Colorant galben, din grupa coloranţilor azoici, autorizat pentru uzaj farmaceutic şi alimentar. Este cunoscut cu numărul de cod *E 102*.

Tartru / *Tartar*. (fr. *tartaron* = depozit negru lăsat de vin în vase) Depunere dură pe dinţi, care formează placa dentară, verde sau brună, sub- sau supragingivală, formată din săruri organice şi calcaroase, care aderă de smalţul şi cementul dentar.

Taumatină / *Thaumatin*. V. *E 957*.

Taurină / *Taurin*. (gr. *tauros* = bou, deoarece a fost izolată prima dată din bila de bou) Acid aminoetilsulfonic care, împreună cu colina, formează acidul taurocolic, ce se prezintă sub formă de cristale albe în secreţia biliară.

Taurocolat / *Taurocholate*. Sare a acidului taurocolic conţinută în bilă, cu rolul de a emulsiona grăsimile.

Tauto- / *Tauto-*. (gr. *tauto* = acelaşi) Element de compunere care introduce în termeni referirea la acelaşi.

Tautomerie / *Tautomery*, *Tautomerism*. (*tauto-*) Formă particulară de izomerie (v.). Doi izomeri ai aceluiaşi compus chimic sunt în interconversie rapidă, prin transportul unui atom sau al unui grup de atomi dintr-o poziţie în alta a moleculei şi coexistă într-o stare de echilibru dinamic. Compusul poate astfel reacţiona în funcţie de proprietăţile conferite de unul sau de altul, din cei doi izomeri. Când cele două forme diferă între ele prin poziţia unui atom de hidrogen şi a unei duble legături, tautomeria este numită ceto-enol. V. şi *Forme enantiomorfe*.

Taxie / *Taxis*, *Tropism*. (gr. *taxis* = ordonare, aranjare, de la *tattein* = a ordona, a aranja) Orientare locomotorie a unei plante, a unui animal sau a unei celule de a se îndrepta în direcţia unui stimul extern. V. şi *Tropism*.

Taxinomie / *Taxonomy*. Var. pentru *Taxonomie*.

Taxon / *Taxon*. (gr. *taxis* = aranjare) Unitate sau categorie sistematică, de orice rang, în cadrul clasificării ierarhice a organismelor (filum, clasă, ordin, familie, gen, specie, subspecie, varietate, linie, clonă etc.).

Taxonomie / *Taxonomy*. Sin. *Biotaxie*, *Taxinomie*. (gr. *taxis* = ordonare + gr. *nomos* = obicei cu forţă de lege) **1.** Clasificarea fiinţelor vii pe baza asemănărilor şi diferenţelor dintre ele. Se disting: regn, încrengătură, clasă, ordin, familie, gen, specie, varietate şi rasă. Cea mai nouă clasificare a fiinţelor vii se efectuează în funcţie de secvenţele nucleotidice codificate de genele acestora şi se numeşte arbore filogenetic universal. **2.** Ştiinţa care are ca obiect studiul legilor generale şi al principiilor clasificării. **3.** Ramura biologiei care studiază clasificarea diverselor grupe de organisme după gradul lor de evoluţie, stabilind legăturile filogenetice dintre diferite grupe taxonomice şi legile evoluţiei lor. *a. biochimică* / *biochemical* – studiază similitudinea în structura anumitor proteine şi acizi nucleici; *b. citologică* (*citotaxonomia*) / *cytologic* – compară dimensiunile, forma şi numărul de cromozomi la diferite organisme; *c. clasică* / *classic* – se bazează pe date morfologice şi anatomice; *d. numerică* / *numerical* – utilizează metodele matematice şi statistice pentru evaluarea similitudinilor şi diferenţelor, pentru identificarea grupelor taxonomice.

Tazobactamă / *Tazobactam*. Inhibitor de beta-lactamaze superior acidului clavulanic si sulbactamei, obţinut, în 1984, de R.G. Micetich, de la firma Taiho, Japonia. Se asociază cu piperacilina, o penicilină de semisinteză, cu spectru larg.

Tăria eluentului / *Eluent strength*. Măsură a energiei de absorbţie a solventului faţă de faza staţionară în cromatografie. Dacă tăria eluentului creşte, atunci solventul va elua mai repede componenţii din coloană.

Teacă / *Sheath*, *Capsule*. (lat. *theca*, *-ae*, gr. *theke* = teacă, cutie) **1.** Dilataţie în formă de teacă a bazei frunzei, care înconjoară tulpina pe o anumită porţiune. Ea poate fi cilindrică şi spintecată ca la *Poaceae*, cilindrică şi nespintecată ca la *Cyperaceae*, voluminoasă şi umflată la *Apiaceae*. **2.** Structură de înveliş care înconjoară o formaţiune anatomică.

Teaflavine / *Theaflavine*. Polifenoli care se formează din catehine în frunzele de ceai, în timpul expunerii la oxidarea enzimatică (fermentare) a frunzelor de ceai.

Teamă / *Fear*. Sin. *Frică*. (lat. *timo*, *-ere* = a se teme) Sentiment de nelinişte puternică de alarmă, în prezenţa unei ameninţări sau la gândul unui pericol. Teama este un factor de stres.

Tebaic / *Thebaic*. (lat. *thebaicus*, *-a*, *-um*, gr. *thebaikos*, de la oraşul egiptean Theba, de unde venea opiul în Antichitate) Care aparţine sau este derivat de opiu.

Tebaism / *Thebaism*. Intoxicaţie acută cu opiu.

Tecă / *Theca*, *Anther lobe*. (gr. *theka* = cutie) Semianteră alcătuită dintr-o lojă sau dintr-o pereche de saci polinici.

Techneţiu / *Technetium*. (gr. *tekhnetos* = artificial, de la *techne* = arta manuală, meserie) Izotop radioactiv artificial cu simbolul Tc şi cu numărul atomic 43. Se obţine prin bombardarea molibdenului cu neutroni, fie din molibdenul rezultat din fusiunea ^{235}Uraniu (care este utilizat în generatoarele de techneţiu 99-n).

Techneţiu-99-n / *Technetium-99-n*. Notat ^{99n}Tc. Radioizotop cu $T_{1/2}$ de 6 ore, utilizat în scintigrafie.

Tector / *Protective*. (lat. *tectorius*, *-ia*, *-ium* = care acoperă, care înveleşte) Peri neglandulari cu rol de protecţie, care acoperă unele organe vegetale.

Teflon / *Teflon*. Polimerul sintetic politetrafluoretilen (PTFE), cu proprietăţi antiadezive, utilizat ca material de implant chirurgical, pentru proteze, grefe vasculare etc., rezistent şi bine tolerat. În industria farmaceutică este utilizat ca material de condiţionare, prin tehnica blister.

Teg-, -tect / *Teg-*, *-tect*. (lat. *tectus*, *-a*, *-um* = acoperit, de la *tego*, *-ere* = a acoperi, a înveli şi *tegumentum*, *-i* = înveliş) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea de înveliş, piele.

Tegmen / *Tegmen*. (*teg-*) Învelişul extern al tegumentului seminal al seminţelor biteguminate care este format din două sau din mai multe straturi de celule parenchimatice.

Tegument / *Integument*. N.A. *integumentum communae*. (lat. *tegumentum*, *-i* = înveliş, de la *tego*, *-ere* = a acoperi) **1.** Înveliş protector al seminţei. **2.** Sin. *Piele* (v.). Învelişul protector extern al corpului de la vertebrate.

Tehn-, -tehnic, -tehnie, Tehno- / *Techn-*, *-technic*, *-technia*, *Techno-*. (gr. *teknikos*, lat. *technicus*, *-a*, *-um* = ingenios, dibaci, din gr. *tekhne* = artă manuală, meserie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la metode, procedee de lucru.

Tehnica Delphi / *Delphi Technique*. Tehnică de judecată în grup iterativă, în care există o sursă centrală care trimite chestionare sau studii unor participanţi izolaţi unii de ceilalţi, anonimi unii faţă de ceilalţi. Răspunsurile acestora sunt sumarizate, sintetizate şi vor fi retrimise participanţilor în runde multiple pentru efectuarea altor modificări şi critici. În final va rezulta un răspuns al grupului (de multe ori / câteodată) în formă statistică.

Tehnica grupului nominal / *Nominal group technique*. Tehnică de judecare faţă în faţă, în grup, în care participanţii furnizează în linişte, în scris, răspunsuri la o întrebare sau la o problemă dată; răspunsurile sunt adunate şi expuse, fără identificarea autorului, apoi sunt clarificate în mod deschis. Pot urma şi alte runde, iar în final se elaborează un set de răspunsuri prin vot sau prin acordare de scoruri.

Tehnică / *Technique*. (*tehn-*) Sin. *Metodă*, *Operaţie*, *Procedeu*, *Tehnologie*. Ansamblu de procedee şi metode utilizate pentru obţinerea unui rezultat determinat.

Tehnică de lucru / *Work tehnique*. Procedeu aplicabil pentru realizarea mai multor operaţii (distilare, macerare, percolare).

Tehnică farmaceutică / *Pharmaceutical Technology*. V. *Tehnologie farmaceutică*.

Tehnologia de îngrijire a sănătăţii / *Health care technology*. Medicamente, aparatură, dispozitive şi instrumente medicale, proceduri medicale şi chirurgicale utilizate în îngrijirile de sănătate, precum şi sistemele organizaţionale, administrative şi de suport în care se furnizează o astfel de îngrijire. Aceste tehnologii reprezintă intervenţiile şi ştiinţa aplicată, folosite de toţi lucrătorii din domeniul sănătăţii şi a îngrijirii sănătăţii, precum şi toate sistemele din întregul spectru al sistemului de îngrijire a sănătăţii (care includ promovarea sănătăţii, prevenirea bolilor, screening-ul, diagnosticarea şi tratarea bolilor, refacerea / restabilirea sănătăţii şi îngrijirea paleativă).

Tehnologia formelor farmaceutice / *Pharmaceutical Dosage Forms*. V. *Tehnologie farmaceutică*.

Tehnologia procesului analitic / *Process Analytical Technology*. Abr. PAT (v.).

Tehnologie / *Technology*. Sin. *Tehnică*. (*techno-* + gr. *logos* = ştiinţă) Totalitatea procedeelor utilizate în executarea unui proces mecanic, prepararea unui medicament etc.

Tehnologie farmaceutică / *Pharmaceutical Technology*. Sin. *Ars pharmaceutica*, *Farmacie galenică*, *Tehnică farmaceutică*, *Tehnologia formelor farmaceutice*, *Farmacotehnică*. Ştiinţă farmaceutică complexă care studiază noţiunile teoretice şi practice privind formularea, prepararea / fabricarea, depozitarea, eliberarea şi evaluarea biofarmaceutică a medicamentelor ca forme farmaceutice.

Tehnologie farmaceutică industrială / *Industrial Pharmaceutical Technology*. Sin. *Producţie de medicamente*, *Fabricaţie de medicamente*. Disciplină farmaceutică care studiază fabricarea la scară industrială a medicamentelor (formelor farmaceutice), pe baza unei tehnologii de fabricaţie stabilite anterior (fişa de fabricaţie), utilizând materii prime de calitate corespunzătoare (fizico-chimică, biologică şi microbiologică) şi materiale de condiţionare.

Teicoplanină / *Teichoplanin*. Sin. *Teicoplanină A2*, *Teicomicină A2*. Este produsă de actinomicetul *Actinoplanes teichomycetes*, izolat de C. Coronelli, în 1976. Structural seamănă cu vincomicina. Pulbere albă, amorfă, solubilă în soluţii apoase la pH = 7, este activă faţă de germeni Gram(+). Se administrează oral (nu se absoarbe digestiv) sau parenteral (i.v.), o singură doză pe zi. Este mai puţin toxică decât vancomicina.

Tel-, Tele-, Teleo-, Telo- / *Tel-*, *Tele-*, *Teleo-*, *Telo-*. (gr. *tele* = departe sau *telos*, *teleos* = capăt, extremitate) Elemente de compunere cu sensul de acţionare din depărtare, de la distanţă sau care introduc în termeni referirea la o extremitate, la o poziţie, la distanţă. Ex.: telecomandă, telecardiogramă, telereceptori, telecobaltoterapie etc.

Tel-, -telio, Telo- / *Thel-*, *-thelio*, *Thelo-*. (gr. *thele* = mamelon) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la mamelon, epiteliu, sân. Sufixul *-telio* a fost creat de anatomistul Ruysch (în jurul anului 1700), pentru a desemna „pielea care acoperă mamelonul"; acest sens se referă, astăzi, la toate membranele.

Telangiectazie / *Telangiectasia*, *Telangiectasis*. (*telo-* + gr. *angeion* = vas + gr. *ektasis* = dilataţie). Dilatarea vaselor capilare superficiale, prezentă la persoanele în vârstă şi la tenurile cuperozice.

Telangiom / *Telangioma*. (*telo-* + gr. *angeion* = vas) Tumoră formată prin dilatarea capilarelor sau arteriolelor.

Telencefal / *Telencephalon*, *Endbrain*. N.A. *telencephalon*. (*tele-* + gr. *enkephalos* = creier, din *en* = în + *kephalos* = cap) Partea anterioară a encefalului provenită din prozencefal în cursul dezvoltării embrionare, din care vor lua naştere lobii olfactivi, cortexul cerebral şi corpii striaţi.

Telepatie / *Telephathy*. (*tele-* + gr. *pathos* = afecţiune, sentiment) Transmisia gândurilor între două persoane, dar fără intervenţia mijloacelor de comunicare.

Telereceptor / *Telereceptor*. (*tele-* + *receptus*, *-e*, *-um* = primit, din *recipio*, *-ere* = a primi) Receptori la care ajung stimulii senzoriali produşi la distanţă: ochiul, urechea, nasul.

Teleterapie / *Teletherapy*. (*tele-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) **1.** Tratament radioterapic prin telecobaltoterapie, sau altă sursă de radiaţii, la distanţă de pacient. **2.** Tratament la distanţă prin telepatie.

Telofază / *Telophase*. (*telo-* + gr. *phasis* = fază) Ultima etapă a mitozei (cariochinezei) în care cromozomii suferă un proces de decondensare şi despiralizare şi devin subţiri. Membrana nucleară începe să se refacă, reapare nucleolul şi fusul de diviziune se dezasamblează. Are loc refacerea nucleilor fii (diploizi în mitoză şi haploizi în meioză).

Teluric / *Telluric*. (lat. *tellus*, *-uris* = pământ) **1.** Care aparţine pământului sau care are originea din pământ. **2.** Care aparţine elementului chimic cu numărul 52, telur.

Temperament / *Temperament*. (lat. *temperamentum*, *-i* = combinaţie fericită, proporţie justă, de la *tempero*, *-ari* = a amesteca în proporţie justă; termenul medical datează din sec. XVI) **1.** Ansamblul caracterelor fiziologice ale unui individ. **2.** Ansamblul caracterelor psihologice, dispoziţiilor proprii ale unui individ. **3.** Caracteristică de activitate şi reactivitate ontologică şi psihologică, dependentă de dinamica fiziologică a organismului. Hipocrate descria patru tipuri de temperament: sangvin, coleric, melancolic şi flegmatic.

Temperatura camerei / *Room temperature*. Temperatura între 15°C-25°C.

Temperatura critică joasă a unei soluţii / *Lower critical solution temperature*, abr. *LCST*. Temperatura la care un polimer începe să precipite din soluţie.

Temperatura de inversare a fazelor (abr. **TIF**) / *Phase inversion temperature* (abr. *PIT*). Temperatura la care proprietăţile hidrofile şi lipofile sunt în echilibru, iar surfactantul atinge valoarea HLB = 10 şi virează de la caracterul L/H la caracterul H/L. Valoarea HLB a surfactanţilor poate fi modificată şi prin amestecare cu alte substanţe amfifile. Deci TIF reprezintă o măsură a valorii HLB a surfactantului şi de aceea se mai numeşte şi temperatură HLB. Denumire dată de K. Shinoda şi H. Kuneida, în 1983.

Temperatura de tranziţie la sticlă / *Glass transition temperature*. Temperatura sub care moleculele de polimer au o mobilitate redusă şi proprietăţile mecanice ale acestuia se schimbă, de la plastic la sfărâmicios. Corpurile trec în stare vitroasă.

Temperatura lui Kraft / *Kraft temperature*. Temperatura la care moleculele unui surfactant insolubil în apă, la temperatura camerei, nu atinge concentraţia micelară critică, de la care se formează micele. De aceea este necesară încălzirea, pentru a aduce surfactantul în soluţie. După trecerea substanţei active în soluţie, amestecul de substanţă activă (solubilizat) – surfactant – apă, se poate răci la temperatura camerei, fără a se produce precipitarea substanţei active.

Temperatură / *Temperature*. (lat. *temperatura*, *-ae* = compoziţie bună, măsură justă, de la *tempero*, *-ari* = a amesteca în proporţie justă) Parametru caracteristic stării termice a unui corp; în particular, în medicină a unui organism viu, măsurată cu un termometru. Unitatea de măsură în SI este Kelvinul (abr. K), unitate fundamentală sau gradul Celsius (abr. °C), unitate derivată, intervalul de un grad fiind egal în cele două scări de temperatură. T(K) = t(°C) + 273,15. În ţările anglo-saxone şi în SUA se utilizează şi scara Fahrenheit (abr. °F). Pentru conversia temperaturii, exprimate în scara °F în °C se scade 32 din valoarea măsurată şi se multiplică rezultatul cu 5/9. Pentru conversia inversă din °C în °F, se va multiplica valoarea măsurată cu 9/5 şi se adaugă 32. V. Anexa 17.

Temperatură corporală / *Body temperature*. Temperatura corpului uman care rezultă din echilibrul între termogeneza şi pierderea de căldură; variază în cursul zilei, fiind mai mică seara şi în funcţie de locul măsurării. În general, se consideră a fi în jur de 37°C. La nivelul axilei, temperatura corporală variază între 36,8°C, dimineaţa, şi 37,3°C, seara. Temperatura bucală este cu 0,3-0,6°C mai mare decât cea axilară, iar cea rectală cu 0,5-1°C; la nivelul ficatului este de cca 40,5°C. Se apreciază că temperatura rectală este mai precisă.

Temperatură critică / *Critical temperature*. Temperatură peste care un fluid nu poate fi condensat în două faze (lichid şi gaz), indiferent de mărimea presiunii care se aplică.

Temperatură de fuziune / *Melting temperature*, *Melting point*. Sin. *Temperatură de topire*, *Punct de topire*. **1.** Temperatura la care substanţa trece din stare solidă în stare lichidă, cele două faze fiind în echilibru, la presiunea de 760 mm Hg. **2.** Temperatura care corespunde trecerii unui bistrat lipidic (format dintr-un singur tip de fosfolipid), din faza de gel în faza de cristal lichid. Pentru amestecuri de fosfolipide, ca şi pentru membranele biologice (naturale), care includ şi proteine, această tranziţie are loc într-un interval de temperatură.

Temperatură de tranziţie / *Transition temperature*. Temperatură la care două substanţe polimorfe au energie liberă identică şi deci aceeaşi solubilitate în orice solvent şi aceeaşi presiune a vaporilor.

Temperatură eutectică / *Eutectic temperature*. Punctul dintr-o diagramă de faze la care sunt prezente toate cele trei faze şi unde compoziţia şi temperatura fazei lichide nu pot fi alterate fără ca una din faze să dispară.

Tempor- / *Tempor-*. (lat. *tempus*, *-oris* = 1. timp; 2. tâmplă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la: **1.** timp; **2.** la osul temporal, tâmplă.

Temporal / *Temporal*. (*tempor-*) **1.** Fenomen, simptom de scurtă durată. **2.** Care se referă la tâmplă, la osul temporal sau la lobul temporal (ex.: sindrom temporal). **3.** Care se referă, aparţine timpului.

Temporomandibular / *Temporomandibular*. (*tempor-* + lat. *mandibulae*, *-ae* = maxilar inferior, de la *mundo*, *-ere* = a mesteca) Care se referă la osul temporal şi la cel mandibular.

Temporospaţial / *Temporo-spatial*. (*tempor-* + lat. *spatium*, *-ii* = spaţiu) Care se referă la timp şi spaţiu.

Ten-, **-tenie** / *T(a)en-*, *-t (a)enia*. (lat. *taenia*, *-ae*; gr. *tainia* = panglică) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tenie (vierme parazit la om).

Ten-, **Teno-**, **Tendin-** / *Ten-*, *Teno-*, *Tendin-*. (gr. *tenon*, *-onos*, lat. *tendon*, *-inis* = tendon) Elemente de legătură care introduc în termeni referirea la tendon.

Tenalgie / *Tenalgia*. (*ten-* + gr. *algos* = durere) Sin. *Tenodinie*. Durere localizată la nivelul tendoanelor.

Tendinită / *Tendinitis*. (*tendin-* + *-ită*) Inflamaţia dureroasă a tendoanelor, care survine după eforturi prelungite.

Tendinopatie / *Tenopathy*. (*tendo-* + gr. *pathos* = boală) Termen general pentru bolile tendoanelor.

Tendinţă / *Trend*, *Tendency*. (lat. *tendo*, *-ere* = a tinde la ceva) **1.** Termen statistic care se referă la direcţia sau la frecvenţa de modificare a variabilei/variabilelor. **2.** Principala caracteristică a creşterii sau a scăderii vânzărilor pe termen lung, ca urmare a schimbărilor semnificative care s-au produs la nivelul populaţiei, al formării capitalului şi al tehnologiei.

Tendon / *Tendon*. N.A. *tendo*. (*tendo-*) Extremitate fibroasă, albă şi rezistentă, alungită a unui muşchi, formată din ţesut conjunctiv alb-sidefiu, dens şi rezistent, prin care muşchiul se inserează pe os; are rolul de a transmite forţa musculară.

Tenesmă / *Tenesmus*. (gr. *teinesmos* = întins, de la *teineini* = a întinde) Contractură spasmodică, dureroasă a sfincterului anal sau vezical, acompaniată de arsuri, senzaţie penibilă de tensiune şi nevoia imperioasă şi continuă de a defeca sau de a urina.

Teniază / *T(a)eniasis*. (*ten-* + *-ază*) Parazitoză umană provocată de viermi paraziţi din genul *Taenia*. Omul este gazda intermediară pentru *Taenia solium* şi în mod excepţional pentru *Taenia saginata*, forma adultă se dezvoltă în intestinul uman şi elimină în jur de 50.000 de ouă pe an; acestea dacă ajung să fie ingerate de porci, se fixează în muşchii striaţi sub forma larvară – chişti – *Cysticercus cellulosae*. Simpotomele sunt nespecifice: pierdere în greutate, greaţă, stare de slăbiciune însoţită de tulburări digestive (dureri abdominale, flatulenţă, diaree), balonare, apetit modificat şi, uneori, tulburări nervoase. Perioada de incubaţie pentru parazitul adult (*Taenia solium*) este de 45-60 de zile. V. şi *Cisticercoză*. Profilaxia acestei parazitoze constă în respectarea normelor de igienă individuală şi alimentară. Carnea de porc se va consuma după tratament termic adecvat sau după păstrarea la –15°C, minimum 15 zile.

Tenicid / *Taenicide*. (*ten-* + lat. *caedo*, *-ere* = a lovi tare, a omorî) Medicament care omoară viermii din genul *Taenia*.

Tenie / *Taenia*. Sin. popular *Panglică*. (lat. *taenia*, *-ae* = panglică) Vierme din clasa *Cestoda*, genul *Taenia* (v.), sub formă de panglică, parazit în intestinul subţire al omului, care prezintă în partea anterioară un scolex urmat de numeroase proglote.

Tenifug / *T(a)eniafuge*. (*ten-* + *fugo*, *-ere* = a pune pe fugă) Medicament toxic pentru tenie, debarasând organismul de parazit.

Tenodinie / *Tenodynia*. Sin. *Tenalgie* (v.). (*ten-* + gr. *odyne* = durere)

Tens-, Tensio- / *Tens-*, *Tensio-*. (lat. *tensus*, *-a*, *-um* = încordat, de la *tendo*, *-ere* = a întinde, a încorda) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tensiune, încordare.

Tensid / *Tensioactiv*, *Surface-activ*, *Surfactant*. V. *Agent activ de suprafaţă*.

Tensioactiv / *Tensioactive*, *Surface-active*, *Surfactant*, *Surface activ agent*. Sin. *Agent activ de suprafaţă* (v.). (*tens-* + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ, de la *ago*, *-ere* = a acţiona) Care are proprietatea de tensioactivitate (v.). Substanţele *tensioactive pozitive* cresc coeficientul de tensiune superficială (ex.: soluţiile de electroliţi); există şi substanţe care nu modifică acest coeficient (ex.: soluţia apoasă de zahăr); aceste două grupe de substanţe sunt denumite substanţe inactive de suprafaţă sau *superficial inactive*. Cea de a treia grupă sunt substanţele *tensioactive negative*, care scad coeficientul de tensiune superficială, acestea sunt numite *substanţe superficial active*, *substanţe active de suprafaţă*, *surfactant*, *tenside* sau *capilar active*. Substanţele tensioactive sunt substanţe organice cu structură amfifilă (amfipatică); au molecula formată din două regiuni: o grupare apolară, lipofilă, şi o grupare polară, hidrofilă, uneori ionizabilă; structura amfifilă conferă substanţei tensioactive introduse în apă, capacitatea de a se dispersa coloidal şi de a se orienta la suprafaţa solid-lichid, lichid-aer, lichid-lichid şi de a forma micele. Ex.: eter, alcool, săpun, tween. În farmacie, substanţele tensioactive sunt folosite pentru a realiza amestecarea a două lichide nemiscibile şi pentru solubilizarea substanţelor solide, greu solubile în apă.

Tensioactiv amfoter / *Amphoteric tensioactive*. V. *Agent activ de suprafaţă amfoter*.

Tensioactiv anionic / *Anionic tensioactive*. V. *Agent activ de suprafaţă anionic*.

Tensioactiv cationic / *Cationic tensioactive*. V. *Agent activ de suprafaţă cationic*.

Tensioactiv neionogen / *Neionogenic tensioactive*. V. *Agent activ de suprafaţă neionic*.

Tensioactivitate / *Tensioactivity*. (*tens-* + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ, de la *ago*, *-ere* = a acţiona) Proprietatea unor substanţe de a modifica tensiunea superficială a lichidelor sau a solidelor, datorită orientării lor la interfaţa lichid-gaz sau solid-gaz.

Tensioinactiv / *Surface-inactive*. (lat. *tensus*, de la *tendere* = a întinde, a încorda + *inactivus*, *-a*, *-um* = inactiv) Care determină creşterea sau păstrează constantă valoarea coeficientului de tensiune superficială (substanţe tensioactiv pozitive). Ex. de substanţe t.: electroliţii, zahărul etc.

Tensiometru / *Tensiometer*. Sin. *Sfigmomanometru*. (*tensio-* + gr. *metron* = măsură) Instrument care se utilizează pentru măsurarea indirectă a presiunii de la nivelul arterelor.

Tensiune / *Tension*. (*tensio-*) Sinonim uzual, dar neadecvat pentru presiune, care defineşte rezistenţa opusă de pereţii cavităţilor organice (abdomen, stomac, vezică) sau de vase (artere, vene) la presiunea creată de lichidele sau gazele care le conţin. Există şi alte tipuri de tensiune: electrică, intraoculară, superficială, a vaporilor de apă, de forfecare etc (v.).

Tensiune arterială / *Arterial pressure*, *Blood pressure*. V. *Presiune arterială*.

Tensiune de forfecare / *Shearing pressure*. Sin. *Tensiune tangenţială*. V. *Forfecare*.

Tensiune de vapori / *Steam pressure*. Presiunea vaporilor rezultaţi prin evaporarea unui lichid şi care se află în echilibru cu lichidul.

Tensiune interfacială / *Interface tension*. Forţa tangenţială care tinde să micşoreze suprafaţa de contact dintre două lichide nemiscibile.

Tensiune intraoculară / *Ophthalmic artery pressure*, *Intraocular pressure*. V. *Presiune intraoculară*.

Tensiune superficială / *Surface tension*. (lat. *tensio*, *-onis* = încordare, de la *tendo*, *-ere* = a întinde, a încorda + *superficies*, *-ei* = suprafaţă, partea de deasupra) Forţă care se manifestă la suprafaţa liberă a unui lichid, deoarece forţele de atracţie dintre moleculele de lichid sunt mai mari decât cele dintre moleculele lichidului şi ale gazului de deasupra sa. T.s. este egală cu rezultanta forţelor tangenţiale care se exercită pe unitatea de lungime, la suprafaţa unei membrane de lichid. Moleculele din stratul superficial al lichidului sunt atrase de moleculele din interior şi, astfel, acest strat se manifestă ca o membrană elastică ce are tendinţa să se micşoreze cât mai mult. T.s. depinde de natura lichidului, de temperatură şi de compoziţia suprafeţei. Coeficientul de t.s. se notează cu σ sau cu γ şi se exprimă în N/m (dyn/cm). Fenomenul de t.s. este implicat în formarea meniscurilor, în fenomenele capilare, curgerea sub formă de picături şi, în organism, îndeosebi în rolul surfactantului. Este o mărime specifică fiecărui lchid pur. Ea scade odată cu creşterea temperaturii şi devine zero la temperatura critică.

Teo-, Teism- / *Theo-*, *Theism-*. (gr. *theos* = zeu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la zeu.

Teobromină / *Theobromine*. (*teo-* + gr. *broma* = fel de mâncare + *-ină*) Derivat purinic, xantinic, din boabele de cacao (*Theobroma cacao*), cu acţiune diuretică, de relaxare a musculaturii netede, coronarodilatatoare şi relativ stimulantă a SNC.

Teofilină / *Theophylline*. (*teo-* + gr. *philein* = a plăcea) Derivat purinic, xantinic din frunzele de ceai (*Thea sinensis*), o dimetilxantină, se prepară şi sintetic. Are acţiune stimulantă asupra SNC, diuretic şi spasmolitic al muşchilor netezi (efect bronhodilatator benefic în astmul bronşic). V. şi *Cafeină* (trimetilxantină), *Xantină*.

Teorie / *Theory*. (gr *theoria* = acţiune de a observa, de a medita, din *theorein* = a observa, a contempla) **1.** Sistem de idei sau principii ştiinţifice rezultate din generalizarea logică a cunoştinţelor bazate pe experienţă. În urma confirmării lor practice, ele devin adevăruri. **2.** Sistem de idei conducătoare într-un domeniu sau altul al cunoaşterii. **3.** Explicarea ştiinţifică a legilor de dezvoltare a naturii şi a societăţii.

Tepale / *Tepals*. (lat. *tepalum*, *-i* = tepală) Elemente ale învelişului floral simplu (perigon), uniform colorate (ex.: la *Galanthus nivalis*, *Colchicum autumnale*).

TEP-TC / *PET-CT*. Siglă pentru dispozitivul hibrid format dintr-o gamma cameră pentru tomografie de emisie de pozitroni (TEP) şi un computer tomograf (CT) care permite efectuarea simultană la acelaşi pacient a unei tomoscintigrafii prin emisie de pozitroni şi a unei computertomografii cu raze X. Se obţine o imagine metabolică cu o rezoluţie anatomică.

Ter- / *Ter-*. (lat. *tertius* = al treilea) Element de compunere care introduce în termeni referirea la al treilea.

Terapeut-, -terapie / *Therapeut-, -therapia*. (gr. *therapeia* = tratament, vindecare, de la *therapeuein* = a îngriji, a vindeca şi *therapeutikos* = care vindecă, care îngrijeşte) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la terapie, tratament.

Terapeutic / *Therapeutic(al)*. (*terapeut-* + *-ic*) Termen care se referă la tratamentul bolilor: ex.: agent t., procedeu t.

Terapeutică / *Therapeutics*. Sin. *Terapie*, *Tratament*. Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul remediilor variate utilizate în scopul prevenirii, ameliorării sau vindecării bolilor şi al unor tulburări produse de acestea, în particular, cu modul ştiinţific de utilizare a medicamentelor şi metodelor chirurgicale. V. şi *Tratament*.

Terapie / *Therapy*. (*-terapie*) Sin. *Terapeutică*, *Tratament*.

Terapie antimicobacteriană / *Antimycobacterial therapy*. Metodă de tratament al infecţiilor cu micobacterii, care include: tuberculoza, lepra şi bolile produse de micobacteriile netuberculoase patogene.

Terapie antisens / *Antisense gene therapy*. Blocarea expresiei genelor mutante la nivelul transcripţiei sau translaţiei prin folosirea moleculelor antisens anti-ADN / anti-ARN (oligonucleotide antisens).

Terapie balneară / *Bathing therapy*, *Watering therapy*. Sin. *Balneoterapie*. Metodă de tratament care utilizează apele minerale şi nămolurile.

Terapie balneo-climaterică / *Watering and climateric therapy*. Terapeutică prin ape minerale (în cură internă şi externă), nămoluri şi zone climaterice.

Terapie cognitivă / *Cognitive therapy*. Metodă de psihoterapie apropiată de t. comportamentală. Ea se bazează pe modelul cognitiv de funcţionare a gândirii, conform căruia comportamentele motorii şi verbale sunt condiţionate prin scheme inconştiente, dobândite prin experienţă. Tulburările mentale, ca depresiile, sunt în relaţie cu gândirile eronate. Această terapie se utilizează în tulburările anxio-depresive, prin modificarea sistemelor de gândire eronate, prin intervenţii active, de tip pedagogic.

Terapie de substituţie / *Replacement therapy*. Sin. *Farmacoterapie cu agonist*, *terapie de înlocuire cu agonist*, *Terapie cu agonist asistată*. Administrarea, sub supraveghere medicală, a unei substanţe psihoactive cu regim de prescripţie, farmacologic înrudită cu cea generatoare a dependenţei, pentru atingerea unor scopuri de tratament definite (OMS-2004).

Terapie fotodinamică / *Photodynamic therapy*, abr. PDT. Metodă de tratament al cancerului care foloseşte un agent fotosensibilizator şi o frecvenţă fixă de lumină laser. Fotosensibilizatorii se injectează, se absorb atât în celulele normale, cât şi în cele canceroase, dar se elimină mai repede din celulele sănătoase. Suprafaţa dorită este apoi expusă la lumină, la lungimea de undă a agentului fotosensibilizator, după ce s-a realizat acumularea acestuia în celulele canceroase. El absoarbe lumina, produce oxigen şi alte specii de radicali liberi. Aceştia produc modificări în proteine, acizi nucleici, lipide şi în alţi componenţi celulari, o activare a sistemului imun, toate contribuind la distrugerea celulelor canceroase. Se aplică în tratamentul suprafeţelor pielii, deoarece laserul nu pătrunde profund în ţesuturi. Se utilizează nanoparticule, care absorb lumina şi apoi reemit la lungimea de undă necesară substanţei fotodinamice. În cercetare se află: puncte cuantice, nanocristale ca atare sau uneori cuplate cu anticorpi monoclonali.

Terapie genetică / *Gene therapy*. Sin. *Terapie genică*, *Genoterapie*. (gr. *therapeia* = tratament, terapie + gr. *genos* = urmaş) **1.** Denumire generică pentru ansamblul de tehnici datorită cărora ADN, din factor etiopatogenic, devine medicament. Aplicarea tehnicilor de inginerie genetică pentru a modifica sau a înlocui gene care produc maladii ereditare. Aceste gene pot prezenta o secvenţă incorectă de baze în molecula de ADN sau pot fi incapabile să codifice sinteza unei anumite catene polipeptidice. Tehnicile investigate în prezent implică transferul de gene normale în materialul genetic al celulei pentru a înlocui o genă mutantă. Deseori, ca vectori de transfer al genelor în celule sunt utilizate retrovirusurile, deoarece ciclul normal de viaţă al retrovirusurilor implică inserarea materialului genetic al acestora în cromozomii gazdei. Prin t. g. se urmăreşte modularea expresiei unei gene endogene, fie corectarea anomaliilor structurale ale genei modificate (alterate) sau suplinirea funcţiilor acesteia. Se folosesc *proteine recombinante* şi *vaccinuri*, produse prin inginerie genetică utilizând: a. clonarea şi expresia unor gene normale în microorganisme sau animale transgenice; b. producerea de anticorpi total sau parţial, umanizaţi prin manipularea genelor imunoglobulinelor; c. producţia de vaccinuri modificate genetic. **2.** Tratamente, cure sau prevenirea bolilor prin schimbarea expresiei genelor persoanelor sau inserţia de gene în genom. Terapia genică poate fi ţinta celulelor somatice (corpul) sau germinale (oul sau sperma). În terapia genică somatică, genomul recipient este schimbat, dar schimbarea nu trece la generaţia următoare. În terapia genică a liniei germinale, oul părintelui şi celulele spermatice sunt schimbate cu scopul de a trece la urmaşi. V. în continuare alte tipuri de t. genică.

Terapie genică / *Gene therapy*. V. Terapie genetică.

Terapie genică de „sinucidere" / *Suicide gene therapy*. Tratamentul unor boli prin modificarea genetică a celulelor pacientului prin transfer de oligonucleotide, fragmente genice sau chiar gene capabile să ucidă celulele-ţintă.

Terapie genică de supresie / *Tumor suppressor gene therapy*. Tratamentul unor boli prin modificarea genetică a celulelor pacientului prin transfer de oligonucleotide, fragmente genice sau chiar gene capabile de a „anula" o genă funcţională.

Terapie genică ex vivo / *ex vivo gene therapy*. Este o autogrefă de celule modificate genetic în afara organismului; celulele prelevate de la pacient (limfocit, celulă suşă medulară, mioblaşti etc.) sunt modificate în laborator – *in vitro* – prin introducerea unei gene normale după care sunt reintroduse în organismul pacientului. Deşi este o mare speranţă pentru viitorul terapiei, aceasta este privită cu suspiciune datorită metodelor de transfer. Pentru a putea traversa membranele biologice molecula de ADN (moleculă anionică şi hidrofilă) trebuie să fie „ajutată" de un vector.

Terapie genică in vivo / *In vivo gene therapy*. Transfer direct de material genetic în celulele pacientului folosind un vector conţinând gena normală dorită.

Terapie genică nonvirusală / *Non virusal gene therapy*. Un obiectiv primar în terapia genică este de a prepara transportori, numiţi şi vectori, cât şi metode de transfer al genelor la celulele-ţintă fără degradarea genei administrate. Gena terapeutică se mai numeşte şi *transgenă*. Terapia genică nonvirusală este o metodă de administrare a unei porţiuni de ADN în celulă prin utilizarea de nanoparticule (compuşi sintetici sau naturali) sau forţe fizice. Materialele folosite sunt mai puţin toxice şi neimunogene. În scopul asigurării specificităţii celulare se pot realiza modificări funcţionale asupra vectorilor nanoparticulaţi, în timp ce metodele fizice asigură o precizie spaţială. Aceşti vectori se produc mai uşor, mai ieftin, şi se pot administra repetat. *Sistemele artificiale sintetice* de administrare a genelor constau dintr-un complex autoorganizat al ADN cu molecule cu sarcină pozitivă la suprafaţă (polimeri, peptide, lipide) de dimensiuni între 40 şi 150 nm, care pot să se internalizeze după legarea de celulele specifice. *Metodele fizice* includ injecţii cu ac, electroporare, arme genice, ultrasunete, administrare hidrodinamică etc. care utilizează o forţă fizică pentru a permeabiliza membrana celulară şi a facilita transferul transcelular al genei. Totuşi metodele nevirusale sunt mai puţin eficiente decât metodele virusale, iar expresia genică are durată mai scurtă.

Terapie genică propriu-zisă / *Strictly speaking gene therapy*. Tratamentul unor boli prin modificarea genetică a celulelor pacientului prin transfer de oligonucleotide, fragmente genice sau chiar gene cu efect terapeutic. Terapia genică, utilizată din 1991, constă în fabricarea şi introducerea, cu ajutorul unor vectori, a unor gene normale în celulele somatice ale unor bolnavi cu afecţiuni genetice grave cu scopul de a corija defectul existent. Terapia genică poate fi *somatică* (gena normală va fi introdusă în celule-ţintă somatice) sau *germinală* (gena normală se introduce în celule germinale). Aceasta din urmă este interzisă la om.

Terapie homeopată / *Homeopathic therapy*. Sin. *Homeopatie* (v.).

Terapie iatrogenă / *Iatrogenic therapy*. Sin. *Terapie alopată* / *Allopathic therapy*. (gr. *iatros* = medic + *gennan* = a produce) Efect rezultat din activitatea medicului, ca urmare a unui tratament cu medicamente.

Terapie imunosupresivă / *Immunosuppressive therapy*. Tratament cu agenţi fizici (radiaţii X) sau farmacologici (corticosteroizi, medicamente citotoxice ca azatioprina şi ciclosporina), care inhibă în general răspunsul imun faţă de antigenii endogeni şi exogeni, fiind utilizată în transplantul de organe (pentru prevenirea rejetului), în alergii, în mielomul multiplu şi în bolile autoimune.

Terapie intensivă / *Intensive care*. Ansamblu de procedee terapeutice absolut necesare pentru pacienţii care, prin natura şi gravitatea afecţiunilor de care suferă, necesită o supraveghere specializată, imediată şi continuă, ce include şi echipamentele de monitorizare complexă şi de resuscitare a funcţiilor vitale. În spitalele mari există unităţi specializate de t.i. cu adresabilitate precisă: nou-născuţi, chirurgie, arsuri grave, infarct miocardic sau afecţiuni neurologice grave.

Terapie la ţintă / *Target therapy*. Concept terapeutic nou care urmăreşte transportul şi eliberarea substanţei medicamentoase dintr-un sistem farmaceutic, în vecinătatea receptorilor farmacologici, în vederea creşterii eficienţei terapeutice şi a reducerii efectelor secundare nedorite. Terapia la ţintă nu include numai transportul substanţei la locul specific de acţiune, ci şi reţinerea ei în acel loc, un anumit interval de timp, pentru realizarea acţiunii farmacologice. Principalele obstacole în calea terapiei la ţintă sunt barierele fiziologice, provocările biochimice pentru identificarea şi validarea ţintelor moleculare şi problemele farmaceutice legate de descoperirea celor mai corespunzătoare metode de fixare a ligandului de ţintire la sistemul de transport. Sistemele de transport la ţintă sunt forme farmaceutice moderne, ultradispersate, numite şi vectori medicamentoşi, care pot fi clasificate în trei grupe mari, după gradul de specificitate a transportului şi a eliberării substanţei medicamentoase la locul de acţiune: generaţia I: ţinta organe: microsfere, microcapsule (> 1 μm); generaţia a II-a: ţinta ţesuturi: lipozomi, nanoparticule (< 1 μm); generaţia a III-a: ţinta celule: lipozomi, nanoparticule, anticorpi monoclonali, macromolecule, conjugate de substanţă medicamentoasă-polimer, celule (< 1 μm).

Terapie medicală de substituţie hormonală / *Replacement hormonal therapy*. Procedeu efectuat în funcţie de simptomatologie, rezultatul chestionarului şi rezultatele de laborator, se prescriu hormoni bioidentici, stimulatori ai sintezei endogene de hormon de creştere sau chiar aport de hormon de creştere.

Terapie naturistă / *Natural therapy*. Tratament cu plante medicinale sau cu produse obţinute din plante.

Terapie prodrug enzimă – direct polimer / *Polymer-directed enzyme prodrug therapy*, abr. PDEPT. Strategie de ţintire a tumorii în două trepte, care utilizează o asociere de un prodrug polimeric şi un conjugat enzimă-polimer pentru a genera o activitate citotoxică a medicamentului la locul tumorii.

Terat-, Terato- / *Terat-*, *Terato-*. (gr. *teras*, *-atos* = monstru) Element care introduce în termeni referirea la o anormalitate.

Teratogen / *Teratogenic agent*. (*terato-* + gr. *gennan* = a produce) Agent chimic, fizic sau biologic care prin acţiunea sa asupra produsului de concepţie poate determina apariţia anomaliilor congenitale, la femeia gravidă în primele 3 (trei) luni de sarcină, îndeosebi; perioadă de diferenţiere a numeroase celule. V. şi *Mutagen*.

Teratogeneză / *Teratogenesis*. (*teratos* – + gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce) Studiul mecanismului de producere a malformaţiilor la fiinţele vii (embrion sau fetus), animale şi vegetale. Malformaţiile organismelor sunt produse de diverşi factori abiotici şi biotici (de exemplu, radiaţiile ionizante, DDT, formaldehida, unele medicamente, virusurile, bacteriile, acarieni etc.). Atenţia a fost atrasă la talidomidă, medicament anxiolitic, care, administrat la femeia însărcinată, a provocat naşterea de copii cu malformaţii. De atunci (1960), cercetările privind potenţialul teratogen al noilor medicamente care urmează să intre în circulaţie a devenit obligatoriu.

Teratogenitate / *Teratogenity*. Apariţia de malformaţii structurale pe parcursul dezvoltării fetale atunci când se administrează o substanţă în timpul sarcinii.

Teratologie / *Teratology*. (*terato* – + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază mecanismul de producere a anomaliilor şi a malformaţiilor la fiinţele vii, plante şi la animale, în relaţie cu perturbările dezvoltării embrionare sau fetale.

Terebentine / *Turpentine*. Oleorezine obţinute, în general, prin incizii practicate în trunchiul unor specii de conifere.

Teren / *Diathesis*. (lat. *terrenus*, *-a*, *-um* = de pământ, terestru, de la *terra*, *-ae* = pământ) Totalitatea factorilor constituţionali (genetici, fiziologici, tisulari sau umorali) sau dobândiţi care determină predispoziţia pentru o boală sau condiţionează prognosticul unor boli.

Teriac / *Theriac*. Medicament complex pe bază de opiu, a cărui origine este în Antichitate şi pentru care există un număr mare de formule. Este un panaceu.

Tericole / *Terricolous*. (lat. *terra*, *-ae* = pământ + lat. *colo*, *-ere* = a cultiva, a locui) Organisme vegetale sau animale care trăiesc în exclusivitate pe sol (ex.: lichenii, briofitele care cresc pe sol).

-term, -termie, Termo- / *-therm*, *-thermia*, *Thermo-*. (gr. *thermos* = cald şi *therme* = căldură) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la temperatură, la starea de căldură (ex.: termoreglare, termostabil, termolabil, termometru, termoterapie), băi calde.

Termal / *Thermal*. Sin. *Termic*. (*termo-* + *-al*) Termen care se caracterizează prin căldură, temperatură; se utilizează mai ales cu referire la apele minerale calde sau termale, utilizate în cura termală.

Termalism / *Thermalism*. Studiul proprietăţilor apelor minerale şi a aplicaţiilor acestora în terapeutică.

Termen / *Period, Date, Term, Dead line*. (lat. *terminus, -i* = piatră, linie de hotar, limită, sfârşit) Perioadă, final, sfârşit.

Termen al sarcinii / *Term of pregnancy*. Sin. *Termen*. Sfârşitul previzibil al sarcinii, după o perioadă normală de gestaţie, urmat de naştere, ex.: sarcină la termen.

Termen de încheiere a primirii informaţiilor / *Dead line of information received*. Termenul desemnat ca dată de încheiere a primirii de informaţii care urmează a fi incluse în raportul periodic actualizat referitor la siguranţă.

Termen de valabilitate / *Stability period, Expire period*. Sin. *Perioadă de stabilitate, Durată de valabilitate*, materializat prin *Data-limită de utilizare* sau *Data de prescriere* a unui medicament. Perioadă de timp în care un produs medicamentos îşi păstrează integral caracteristicile în limitele admise. Este termenul de la care se convine să se oprească utilizarea unui medicament şi este înscris obligatoriu pe eticheta medicamentului industrial. V. şi *Stabilitate*.

Termic / *Thermic, Thermal*. (*termo-* + *-ic*) Care se referă la temperatura unui corp (curbă termică) sau la căldură, ex.: conductibilitate termică.

Terminal / *Terminal*. (lat. *terminalis, -e* = final, de la *terminus, -a, -um* = linie de hotar, limită) **1.** Care se referă la perioada finală a unei boli. **2.** Care se referă la extremitatea unei structuri chimice sau a unei poziţii topografice a unui organ sau despre perioada finală a unei boli. **3.** Organ vegetal sau animal, situat în vârful sau în extremitatea unui organism (ex.: muguri, sporangi, gametangi).

Terminologie medicală şi farmaceutică / *Medical and Pharmaceutical Terminology*. (lat. *termino, -are* = a stabili hotarele, a limita, a termina + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază noţiunile elementare privind cunoaşterea limbajului specific şi modern, medical şi farmaceutic, utilizat în domeniul ştiinţelor de îngrijire a sănătăţii oamenilor. Ea are ca obiect un program adecvat de studii pentru a facilita înţelegerea termenilor de bază medicali şi farmaceutici.

Termistor / *Thermistor*. (abr. engl. *thermal resistor*) (*term-* + lat. *resisto, -ere* = a rezista, a se împotrivi, de la *sistere* = a se opri) Component electronic a cărui rezistenţă variază neliniar cu temperatura mediului şi poate fi utilizat pentru măsurarea unor variaţii foarte mici ale acesteia. Sin. parţial cu *Termorezistenţă*.

Termoalgezic / *Thermoalgesic*. (*termo-* + gr. *algos* = durere sau gr. *algesis* = simţul durerii) Care se referă la căldură şi la durere.

Termoanalgezie / *Thermoanalgesia*. (*termo-* + gr. *an* = fără + gr. *algos* = durere sau *algesis* = simţul durerii) **1.** Anestezie termică şi dureroasă datorată lezării unui fascicul spinotalamic. **2.** Alterarea termosensibilităţii sau a capacităţii de a deosebi căldura de frig.

Termoanestezie / *Thermoan(a)esthesia*. Sin. *Termoanalgezie* (v.). (*termo-* + gr. *aisthesis* = senzaţie, sensibilitate).

Termocauter / *Thermocautery*. (*termo-* + lat. *cauterium, -ii*, gr. *kauterion* = fier înroşit, de la *kaiein* = a arde) Cauter care foloseşte ca sursă de căldură arderea vaporilor de hidrocarburi.

Termocauterizare / *Thermocauterisation*. (*termo-* + gr. *kauterion*, lat. *cauterium, -ii* = fier înroşit, de la gr. *kaiein* = a arde) Metodă de cauterizare (ardere) a unei plăgi sau ţesut cu un cauter încălzit la alb. Astăzi se foloseşte electrocauterul.

Termochimie / *Termochemistry*. (*termo-* + gr. *khemeia* = alchimie) Ramură a chimiei sau a termodinamicii, care se ocupă cu schimburile de căldură ce însoţesc reacţiile chimice şi, în general, orice proces (topire, dizolvare, diluare de soluţii); de asemenea, cu căldura care ia naştere în aceste reacţii şi procese, precum şi cu influenţa temperaturii asupra lor.

Termocoagulare / *Thermocoagulation*. (*termo-* + gr. *coagulatio, -onis* = coagulare, din *coagulo, -are* = a închega, a coagula) Procedeu de coagulare a proteinelor la cald.

Termocuplu / *Thermocouple*. (*termo-* + fr. *couple*, din lat. *capula, -ae* = legătură) Dispozitiv alcătuit din două fire conductoare (sau semiconductoare) diferite, sudate la capete, care produce un voltaj mic, ce se înregistrează. Dacă temperaturile celor două contacte sunt diferite, termocuplul poate fi folosit ca traductor termoelectric pentru măsurarea diferenţelor de temperatură, determinându-se forţa termoelectromotoare care ia naştere prin transformarea energiei termice în energie electrică.

Termodifuzie / *Thermodiffusion*. (*termo-* + lat. *diffusio, -onis* = răspândire) Difuzie a moleculelor unei substanţe sub influenţa unui gradient de temperatură, de la regiunea mai caldă spre cea mai rece.

Termodinamică / *Thermodinamics*. (*termo-* + gr. *dynamis* = forţă, acţiune) Ştiinţa care studiază transformările diferitelor forme de energie şi care stabileşte starea de echilibru a unor sisteme, în funcţie de temperatură. Ea are la bază două principii fundamentale, numite *Principiul I* sau principiul echivalenţei, dintre căldură şi lucru mecanic, şi *Principiul II* sau principiul trecerii ireversibile a căldurii.

Termoestezie / *Thermoaestesia*. Sensibilitate la căldură.

Termoextrudare / *Melt pelletization*. (*termo-* + lat. *extrudo, -ere* = a împinge afară, a da afară cu violenţă) Proces prin care amestecul de substanţe active şi de excipienţi în stare topită sau semitopită este transformat în pelete, prin extrudare şi sferonizare. Operaţia se mai aplică la obţinerea granulelor şi a sistemelor de eliberare transdermică şi transmucozală a substanţelor active.

Termofil / *Thermophilic*. (*termo-* + gr. *philein* = a plăcea) **1.** Microorganisme care se dezvoltă optim la temperaturi de peste 40°C. Multe bacterii sunt termofile (rezistă la o temperatură înaltă, 80°C) şi enzimele lor posedă o stabilitate termică înaltă. **2.** Organisme care trăiesc şi supravieţuiesc în zonele calde ale globului.

Termofobie / *Thermophobia*. (*termo-* + gr. *phobos* = frică) Teamă de căldură cu senzaţie permanentă de căldură excesivă, în special în stările de hipertiroidie.

Termoformare / *Thermoformation*. (*termo-* + gr. *formo, -are* = a da formă, a forma) Proces care constă în încălzirea unui plastomer (sub formă de folii) în scopul prelucrării lui în mulaje. Ex.: plachetele termoformate utilizate pentru condiţionarea de comprimate sau capsule (tehnica blister).

Termogeneză / *Thermogenesis*. (*termo-* + gr. *genesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Totalitatea proceselor de oxido-reducere care duc la elaborarea căldurii din organism. Producere de căldură în organism fie prin activitate musculară involuntară, fie datorită ţesutului adipos brun.

Termografie / *Thermography*. (*termo-* + gr. *graphein* = a scrie) Metodă de măsurare şi de înregistrare a radiaţiilor termice (infraroşii) emise de corp, la nivelul pielii, cu un film sensibil sau sondă detectoare. Se obţine o hartă de distribuţie a temperaturii, numită termogramă.

Termogramă / *Thermogram*. (*termo-* + gr. *graphein* = înseriere) **1.** Imagine rezultată în urma efectuării unei termografii, prin înregistrarea radiaţiilor termice (infraroşii) emise de diferite părţi din organism. Se utilizează în diagnosticul bolilor de sân, sub denumirea de *mamografie*. **2.** În chimie, imagine grafică a variaţiilor de temperatură ale unei substanţe supuse la un proces de încălzire controlată, cu scopul de a determina stabilitatea (comportarea termică) şi temperatura de la care începe să se descompună.

Termogravimetrie / *Thermogravimetry*. Tehnică de analiză prin care se măsoară masa de substanţă în timpul încălzirii. Modificările masei pot indica descompunerea substanţei, adesea în compuşi bine definiţi.

Termolabil / *Thermolabile, Heat-labile*. Sin. *Termosensibil*. (*termo-* + lat. *labilis* = care alunecă, de la *labo, -are* = a cădea, a aluneca) Proprietatea unei substanţe de a fi distrusă, degradată, inactivată sub influenţa temperaturii (ex.: enzimele, la 50°C). Se mai utilizează şi termenul *termosensibil*, dar arareori.

Termolabilitate / *Thermolability, Heat lability*. (*termo-* + lat. *labilitas, -etis* = alunecător; *labilis, -is* = care alunecă din *labo, -are* = a aluneca, a cădea) Modificarea unui sistem fizic sau chimic, sub influenţa căldurii.

Termolitic / *Thermolytic*. (*termo-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) Factor sau substanţă care provoacă termoliză.

Termoliză / *Thermolysis*. (*termo-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) **1.** Descompunerea unei substanţe sub acţiunea căldurii. **2.** Pierdere de căldură de către organism.

Termolizină / *Thermolysine*. Protează de origine bacteriană.

Termoluminiscenţă / *Thermoluminiscence*. Sin. *Energie luminoasă*. (*termo-* + lat. *lumen, -inis* = lumină) Transformarea energiei calorice în energie luminoasă. Efect de fosforescenţă, în care luminiscenţa se produce sub influenţa căldurii, prin dezexcitarea unui atom sau a unei molecule aflate într-o stare de excitaţie metastabilă (ex.: fluorina).

Termometrie / *Thermometry*. (*termo-* + gr. *metron* = măsură) Măsurarea temperaturii.

Termometru / *Thermometer*. (*termo-* + gr. *metron* = măsură) Instrument cu ajutorul căruia se determină temperatura corpurilor sau a mediilor cu care vine în contact. T. conţine un corp termometric, caracterizat de o mărime fizică ce variază cu temperatura după o anumită lege fizică. T. bazat pe variaţia volumului corpului termometric, care poate fi lichid (mercur, alcool) sau gaz, când temperatura acestuia se modifică, poartă denumirea de t. cu dilataţie.

Termoplaste / *Thermoplastic*. Sin. *Polimeri termoplastici*. (*termo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela) În chimie, mase plastice, materiale plastice, care au proprietatea de a se înmuia la căldură, calitate folosită pentru prelucrarea lor.

Termoplastic / *Thermoplastic*. (*termo-* + gr. *plastos* = format din gr. *plastikos* = care se poate modela, de la *plassein* = a forma, a modela) Termen care caracterizează un material plastic (plastomer) de a se deforma prin încălzire, apoi de a se întări la răcire, de o manieră repetitivă, într-un interval de temperatură. Această proprietate permite transformarea plastomerilor în obiecte, prin turnare în forme (mulaje), prin extrudere sau termoformare (tehnica blister). Ex.: polietilena, policlorura de vinil, polistirenul etc.

Termoreceptor / *Thermoreceptor* (*termo-* + lat. *recipio, -ere* = a primi) Receptor senzorial stimulat prin creşterea temperaturii organismului. Terminaţii nervoase senzitive localizate la nivelul pielii, ale unor segmente ale tubului digestiv, care percep diferenţa de temperatură a mediului extern sau intern.

Termoreglare / *Thermoregulation*. (*termo-* + lat. *regulo, -lare* = a regla, de la *regula, -ae* = regulă şi *rego, -ere* = a conduce) Ansamblul funcţiilor care reglează producerea de căldură la animalele homeoterme. V. şi *Termostază*.

Termorezistent / *Thermoresistant*. (*termo-* + lat. *resisto, -ere* = a rezista, a se împotrivi) Care este puţin afectat de temperatură sau care rezistă la temperaturi ridicate.

Termorezistenţă / *Thermal resistance*. (*termo-* + lat. *resistentia, -ae* = împotrivire, de la *resistere* = a rezista, a se împotrivi şi *sistere* = a se opri) **1.** Rezistenţă la căldură. **2.** Sin. *Termistor*.

Termosensibil / *Thermosensitive*. Sin. *Termolabil* (v.).

Termosensibilitate / *Thermosensitivity*. (*termo-* + lat. *sensibilitas, -atis* = sensibilitate, de la *sentire* = a simţi) Sensibilitate la căldură, cu referire atât la om, cât şi la substanţe organice sau anorganice. În mod frecvent, se utilizează termenul de termolabil.

Termosferă / *Thermosphere*. Sin. *Ionosferă*. Zonă care începe deasupra mezopauzei şi se extinde până la limita atmosferei. Temperatura este în creştere, iar presiunea scade progresiv, datorită rarefierii aerului. Elementele chimice din această zonă sunt puternic ionizate.

Termosolidificabil / *Thermosolidifyable*. (*termo-* + lat. *solidus, -a, -um* = solid, tare, rezistent + lat. *fio, -ere* = a face) Termen ce caracterizează proprietatea duroplastelor, materii plastice susceptibile de a fi transformate ireversibil, într-un produs infuzibil şi, în general, insolubil, după un tratament prin căldură, radiaţii, cataliză etc.

Termostabil / *Thermostable, Heat-stable*. (*termo-* + lat. *stabilis, -e* = imobil, de la *sto, -are* = a sta în picioare) Proprietatea de a fi stabil la căldură (a unui corp, a unei substanţe), numită şi termostabilitate; termen antagonist: *Termolabil*.

Termostabilitate / *Thermostability, Heat-stability*. (*termo-* + lat. *stabilitas, -atis* = imobilitate, de la *sto, -are* = a sta în picioare) Absenţa modificărilor unui sistem fizic sau chimic sub influenţa creşterii temperaturii. În biologie, o substanţă este denumită termostabilă dacă aceasta nu se modifică în urma creşterii temperaturii în anumite limite.

Termostat / *Temperature switch, Terrmostat*. (*termo-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Dispozitiv experimental care asigură menţinerea constantă a temperaturii într-un volum determinat de gaz sau lichid. Funcţionează pe principiul echilibrării acţiunii a două surse de căldură, dintre care una este sursa caldă, iar cealaltă – sursa rece. Termen mai corect este *Termoreglator*.

Termostază / *Thermostasis*. (*termo-* + gr. *stasis* = oprire, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Menţinerea temperaturii corporale la animalele cu sânge cald.

Termoterapie / *Thermotherapy*. (*termo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) **1.** Metodă de tratament prin căldură a unor leziuni musculare sau vertebrale; căldura se poate aplica local, de la o sursă de radiaţii infraroşii sau prin conducţie de la corpuri calde (comprese calde, parafină, sticle cu apă). **2.** Procedeu care utilizează hipertermia dirijată spre ţesuturi cu scopul dematurării proteinelor şi structurilor celulelor canceroase; uneori ducând chiar la distrugerea lor prin apoptoză. Celulele tumorale nu supravieţuiesc la temperaturi peste 40-46°C, în timp ce celulele normale rezistă până la 46,5°C. Pentru a creşte eficienţa tratamentului anticanceros, modern se utilizează nanoparticule ca agenţi pentru hipertermie, sensibilizatori, vectori pentru anticorpi. Se pot folosi nanoparticule magnetizabile cu Fe_2O_3.

Termotropism / *Thermotropism* (*termo-* + gr. *trope* = întoarcere, răsucire) **1.** Curbarea organelor plantelor fixate pe direcţia de acţiune a unor stimuli termici (pozitiv) sau în direcţia opusă (negativ). **2.** Proprietate pe care o are protoplasma de a reacţiona la căldură.

Ternat / *Ternate*. (*ter-*) Frunzele unor plante formate din trei foliole (ex.: *Potentilla ternata*).

Terpene / *Terpens*. Sin. *Terpeni*. (lat. *terebinthus, -i* = arbore răşinos) Hidrocarburi nesaturate derivate din izopren, care intră în compoziţia a numeroase uleiuri volatile, extrase din plante. Hidrocarburi volatile cu C_{10} sau C_{15} sau ale derivaţilor lor cu oxigenul, submultipli ai moleculei de izopren $(C_5H_8)_n$. Se disting: monoterpeni ($C_{10}H_{16}$) şi sescviterpeni ($C_{15}H_{24}$).

Terpenoide / *Terpenoids*. Terpeni şi derivaţii lor cu oxigenul, alcooli, aldehide, cetone şi acizi. După numărul atomilor de carbon din moleculă se disting: monoterpenoide (terpenoide), sesquiterpenoide, diterpenoide şi triterpenoide.

Terpolimer / *Terpolymer*. Polimer format din trei monomeri.

Terţiar / *Tertiery*. (lat. *tertiarius*, *-a*, *-um* = a treia parte, de la *tertius* = al treilea) Care urmează în al treilea rând.

Terţiar butilhidrochinonă / *Tertiary-butyl hydrochinone*. Abr. *TBHQ*. V. *E 319*.

Tesla / *Tesla*. (Nikola Tesla, 1856-1943, inginer electronist american de origine croată). Unitate de măsură a inducţiei magnetice în SI. Reprezintă inducţia unui câmp magnetic omogen care exercită o forţă de un Newton asupra unei sarcini electrice de un Coulomb, care se deplasează cu viteza constantă de un metru/secundă în vid, pe o direcţie perpendiculară pe liniile de câmp.

Test- / *Test-*. (lat. *testis*, *-is* = testicul) Element de compunere care introduce în termeni referirea la testicul şi la hormonii secretaţi de aceasta.

Test / *Test*, *Assay*. (engl. *test* = examen, probă, din fr. veche *test* = vas de pământ utilizat de alchimişti, de la lat. *testum*, *-i* = capac de lut ars, lat. *testo*, *-ari* = a dovedi, a confirma) **1.** Metodă de determinare a prezenţei şi/sau naturii unei substanţe, a unor caracteristici ca de exemplu: compoziţie, puritate, activitate, greutate. **2.** Denumire generică dată oricărui procedeu, mijloc fizic, chimic, microbiologic sau biologic de evaluare a variaţiilor normale sau patologice ale constantelor biologice.

Test biologic / *Biological test*. Probă de control al unui produs medicamentos care se execută pe animale de experienţă, parametri care nu se pot determina cantitativ prin metode fizico-chimice.

Test competitiv de legare a IgE / *Competitive bonding test for IgE*. Test utilizat pentru determinarea activităţii alergenice totale. Aceste teste cuprind, de exemplu, testele de inhibare a IgE cu IgE uman inhibat prin legarea alergenilor de referinţă aflaţi în faza solidă, de proba de alergen (diluţie serială) aflată în faza lichidă, precum şi testele cu o cantitate constantă de alergeni marcaţi şi eşantionul de alergen (diluţii seriale), care concurează pentru legare specifică de anticorpii IgE legaţi de o fază solidă.

Test de bioîncărcătură / *Bioburden assay*. Test microbiologic care enumeră conţinutul microbian al unei probe, dar care nu este validat la determinarea sterilităţii.

Test de calitate / *Quality test*. Test desemnat pentru a măsura proprietăţile caracteristice ale unui medicament.

Test de diagnostic / *Diagnosis test*. Termen care desemnează un sistem simplu ce permite medicului să efectueze rapid o analiză biologică în timpul examenului bolnavului.

Test de dizolvare / *Dissolution test*. Test de studiu al cedării (eliberării) *in vitro* a substanţelor active dintr-o formă farmaceutică lichidă, semisolidă sau solidă.

Test de etanşeitate / *Thightly test*. Condiţie pe care trebuie să o îndeplinească recipientele pentru medicamentele lichide parenterale, pentru a detecta o închidere incompletă, pori sau crăpături fine. Testul utilizează coloranţi şi presiunea pozitivă sau negativă, pentru a disloca spărturile.

Test de identificare / *Identification test*. Test chimic calitativ specific care confirmă prezenţa unui compus. Pentru unele substanţe se utilizează de asemenea teste microbiologice şi farmacologice.

Test de paternitate / *Paternity test*. Test pentru determinarea calităţii de a fi tatăl unui copil. Prin determinarea grupelor sangvine se poate doar exclude paternitatea. Noile teste ce implică tehnici de biologie moleculară (amprenta genetică şi determinarea unor markeri genetici) permit stabilirea exactă a paternităţii.

Test de piaţă / *Market test*. Fază a procesului de creare a unui produs nou, în care acesta este testat, împreună cu programul de marketing, într-o situaţie reală de piaţă.

Test de pirogenitate / *Pyrogenity test*. Test prevăzut de F.R. pentru determinarea substanţelor pirogene, bazat pe creşterea temperaturii la iepuri, după injecţia i.v. a unei soluţii de testat. V. şi mai modernul test LAL.

Test de presiune hidrostatică / *Hydrostatic pressure test*. Test executat din motive de siguranţă pentru a garanta că buteliile sau tancurile sunt rezistente la presiune ridicată, aşa cum se prevede în ghidurile naţionale sau internaţionale.

Test de puritate / *Purity test*. Probă de măsurare a impurităţilor şi contaminanţilor din substanţe medicamentoase de evaluat.

Test de stabilitate / *Stability test*. Determinarea perioadei de valabilitate a unei substanţe medicamentoase, forme farmaceutice, pe baze experimentale, în condiţii normale de stocare, pe timp lung.

Test de stabilitate „stepping-up" / *Stepping-up stability test*. Control aplicat la determinarea stabilităţii formelor farmaceutice, în fiecare fază (etapă) de fabricare, numit şi testul „în trepte".

Test de stabilitate accelerat / *Accelerated stability test*. Determinarea perioadei de valabilitate a unei substanţe medicamentoase, forme farmaceutice, pe baze experimentale, în condiţii de solicitare intensivă şi constantă, pe termen scurt, cu factori energetici şi materiali (ex. 45°C şi umiditate înaltă, peste 3 până la 6 luni) şi observarea semnelor de degradare; testul se utilizează pentru predicţiile privind depozitarea pe termen lung.

Test dublu orb / *Double blind test*. Sin. *Probă dublu orb*. Metodă obiectivă de evaluare a potenţialului terapeutic al unui medicament utilizată în farmacologia clinică. În acest test se prevede ca nici bolnavul, nici medicul curant, care apreciază rezultatele, să nu cunoască care a fost lotul de pacienţi tratat cu medicamentul şi lotul care a primit placebo, ci o altă persoană, pentru a evita interferarea unor elemente subiective în aprecierea eficacităţii medicamentului.

Test fizico-chimic / *Physical-chemical test*. Probă de control fizico-chimic al unei substanţe sau al unei forme farmaceutice, care se referă la identificarea şi la determinarea cantitativă a unei substanţe medicamentoase.

Test LAL / *LAL test*. V. *Limulus Amoebocyte Lysate test*. Abr. LAL test.

Test macroscopic şi olfactiv / *Macroscopic and olfaction test*. Sin. *Test organoleptic* (Termen vechi). Evaluarea unui produs medicamentos pentru: aspect, gust, miros, culoare.

Test microbiologic / *Microbiological test*. Probă de control prin care se determină activitatea microbiană *in vitro* a unei substanţe sau forme farmaceutice. Se efectuează pe microorganisme test, după normele indicate de FR.

Test simplu orb / *Blind test*. Test terapeutic în care medicamentul administrat nu este cunoscut de pacient, ci doar de medic. V. şi *Test dublu orb*.

Testa / *Testa*. (lat. *testa*, *-ae* = cochilie) Învelişul extern al seminţelor bitegmice. Ea este alcătuită din testa propriu-zisă, rezultată din integumentul extern, şi din tegmen provenit din integumentul intern al ovulului. Testa provine din integumentul extern sau din singurul integument în cazul ovulelor unitegmice.

Testare a conceptului / *Product concept test*. Testarea ideilor de produse noi pe un grup de consumatori vizaţi, pentru a vedea dacă aceştia sunt interesaţi de ele.

Testare a reclamei / *Advertisement test*. Măsurare a efectului unei reclame, înainte sau după tipărirea sau transmiterea acesteia.

Testarea lotului eliberat / *Release lot testing*. Testarea probelor din fiecare lot de produs fabricat pentru trialuri clinice sau (mai târziu) spre vânzare, pentru a dovedi că fiecare lot îndeplineşte specificaţiile pentru conţinut şi puritate, înainte de a fi eliberat în scopul utilizării.

Testicul / *Testicle*, *testis*. N.A. *testis*. (lat. *testiculus*, *-i* = testicul, dim. de la *testis*, *-is* = testicul) Glandă genitală masculină cu *funcţie germinativă*, producând spermatozoizi, şi cu *funcţie endocrină*, secretând hormonii sexuali, în primul rând testosteron.

Testosteron / *Testosterone*. (*testo-* + gr. *stereos* = solid, în relief) Hormon sexual masculin, secretat de celulele interstiţiale sau de celulele Leydig din testicul, pornind de la colesterol. Stimulează dezvoltarea organelor genitale masculine, caracterelor secundare sexuale, favorizând sinteza proteinelor în organism, are efect anabolizant. Se elimină în urină sub formă metabolizată, de 17-cetosteroizi.

Testul Fisher / *Fisher test*. Sin. *Testul F*. Pentru două variabile, s_1^2 şi s_2^2 (în care variabila s_1 este aleasă astfel încât să fie mai mare decât doi), valoarea parametrului statistic F se defineşte ca fiind raportul s_1^2 / s_2^2. Pentru a decide dacă s_1 este semnificativ mai mare decât s_2, se va compara valoarea F calculată cu valorile din tabele bazate pe un anumit grad de certitudine. Dacă valoarea parametrului F calculat este mai mare decât valoarea din tabele atunci diferenţa este semnificativă.

Testul forţei de dezlipire / *Peel adhesion test*. Forţa de dezlipire (engl. *peel*, fr. *pélage* = dezlipire) este forţa de detaşare care e necesar să se exercite pentru a scoate progresiv un sistem adeziv plasat pe suprafaţa unui substrat. Acest test reflectă adezivitatea.

Testul Q / *Q test*. În statistică, utilizat pentru a identifica şi elimina valori discrepante. Testul se utilizează cu grijă şi nu mai mult decât o dată într-un set de date. Pentru a aplica testul Q, datele se aranjează în ordine crescătoare şi se calculează valoarea Q = diferenţa între valoarea discrepantă şi valoarea cea mai apropiată / diferenţa între valoarea maximă şi cea minimă. Dacă valoarea calculată este mai mare decât cea tabelată, valoarea în cauză se poate îndepărta.

Testul Student / *Student test*. Sin. *Testul t*. Test statistic cu o distribuţie Student, dacă ipoteza nulă este adevărată. Este aplicat pentru a decide dacă rezultatele a două experimente se găsesc în domeniul de incertitudine experimental al fiecăruia.

Tetan-, Tetano- / *Tetan-*, *Tetano-*. (gr. *tetanos* = încordat, rigid, de la *teinein* = a încorda) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rigid, încordat.

Tetanic / *Tetanic*. (*tetan-*) Care se referă la tetanie sau tetanos.

Tetanie / *Tetany*. (*tetan-*) Maladie caracterizată prin contractura muşchilor extremităţilor. Se observă în tetanos, dar poate fi provocată şi de o lipsă a calciului în organism.

Tetanos / *Tetanusi*. (*tetan-*) Maladie infecţioasă dată de bacilul tetanic (*Clostridium tetani*), anaerob din genul *Clostridium*, care trăieşte în sol şi este inoculat printr-o plagă. Tetanosul determină mai întâi contractura maxilarelor (trismus), apoi convulsii foarte dureroase, provocate la stimulii exteriori chiar uşori şi febră mare. Aceste manifestări sunt date de o toxină cu tropism nervos. Gravitatea maladiei impune vaccinarea.

Tetanospasmină / *Tetanospasmin*. Sin. *Toxină tetanică* (v.). (*tetano-* + gr. *spasmos* = contracţie + *-ină*) Component al toxinei produse de bacilul tetanic *Clostridium tetani*, care produce convulsiile tetanice şi simptomele în tetanos.

Tetra- / *Tetra-*. (gr. *tetras* = patru) Element de compunere care introduce în termeni sensul: alcătuit din patru părţi.

Tetraachenă / *Tetra-achenes*. Sin. *Tetranuculă*. (*tetra-* + gr. *a* = nu + gr. *khainein* = a se deschide) Fructe uscate indehiscente, uniseminale, provenite dintr-un gineceu sincarp, bicarpelar superior, care, la maturitate, se desfac în patru achene (ex.: la *Lamiaceae*, *Boraginaceae*).

Tetraciclice / *Tetracyclic*. (*tetra-* + gr. *kyklos* = cerc) **1.** Flori cu elemente florale dispuse pe patru cercuri concentrice (ex.: la *Apiaceae*, *Solanaceae*). **2.** Organisme vegetale sau animale care prezintă patru cicluri în dezvoltarea ontogenetică.

Tetraciclină / *Tetracyclin*. Antibiotic obţinut iniţial prin hidrogenarea catalitică a clortetraciclinei printr-un proces potenţat de H. Conover, în 1955. Ulterior s-a izolat din culturi de *Streptomyces* (*S. viridifaciens* şi *S. aureofaciens*) la firma American Cyanamid şi Brystol-Myers. Substanţă cristalizată, galben-deschisă, inodoră, fotosensibilă, stabilă termic, insolubilă în apă, p.t. = 170-175°C, se degradează în mediu alcalin, are caracter amfoter şi are stabilitate maximă în soluţie apoasă la pH = 4-5. Se utilizează sub formă de clorhidrat, solubil în apă. Are acţiune bacteriostatică, în doze mari este bactericidă. Are spectru larg de acţiune: coci Gram (±), bacili Gram(±), spirochete, viruşi mari, protozoare, micoplasme, chlamidii, ricketsii etc. Are reacţii adverse ca tulburări intestinale, cu modificarea florei intestinale saprofite. Poate colora în galben dentiţia (contraindicaţie la copii şi la gravide). Determină fotosensibilitate după expunere la soare. Se administrează oral, pe piele şi mucoase (colir).

Tetracicline / *Tetracyclins*. Antibiotice bacteriostatice produse de ciuperci microscopice din genul *Streptomyces* sau prin semisinteză. Au fost descoperite între anii 1948 şi 1953, prima fiind *Clortetraciclina* (aureomicina) la firma American Cyanamid, de către B.B. Duggar, în 1945, din specii de *Streptomyces aureofaciens* şi introdusă în terapie în 1948. *Oxitetraciclina* (hidroxitetraciclina, teramicina) a fost izolată din specii de *Streptomyces rimosus*, în 1950, de A.C. Finlay, de la firma Pfizer. *Tetraciclina* s-a obţinut iniţial prin semisinteză de către H. Conover, în 1955, şi ulterior s-a izolat din lichidul de fermentaţie a unor actinomicete *Streptomyces viridifaciens*, tot în 1955, la American Cyanamid. Specia microbiană a fost izolată din pământ recoltat din statul Texas, SUA. Tetraciclina s-a mai izolat şi din alte microorganisme ca *S. alba-niger*, *S. aureofaciens*. Nucleul de bază este naftacenul, hidrocarbură tetraciclică, formată din patru inele condensate liniar (octahidronaftacen). Ex.: tetraciclina, aureomicina, vibramicina, teramicina, rolitetraciclina, doxiciclina, minociclina.

Tetradă / *Tetrad*. (*tetra-*) **1.** Cele patru cromatide care formează un cromozom bivalent în meioză. **2.** Grup de patru celule asexuate (spori) haploide formate în urma diviziunii meiotice. **3.** Combinaţie de patru malformaţii asociate.

Tetradinam / *Tetradynamous*. (*tetra-* + gr. *dynamis* = forţă, putere) Androceu heterodinam alcătuit din patru stamine lungi şi două scurte (ex.: la *Brassicaceae*).

Tetrafoliat / *Tetrafoliate*. (*tetra-* + lat. *folium*, *-ii* = frunză) **1.** Plantă cu patru frunze (ex.: *Paris quadrifolia*). **2.** Frunză cu patru foliole (ex.: la *Marsilea quadrifolia*).

Tetrahidrocanabinol / *Tetrahydrocannabinol*. Principiu activ din *Cannabis*. Se află în două forme izomere, ambele cu efecte specifice *Canabinoidelor* (v.).

Tetraiodotironină / *Tetraiodothyronine*. Abr. T_4. Sin. *Tiroxină* (v.).

Tetramuchiat / *Tetrangular* (*tetra-* + lat. *mutulus*, *-i* = ieşitură, muchie) Organ vegetal cu patru muchii sau coaste (ex.: tulpina la *Lamium album*).

Tetraplegie / *Tetraplegia*. Sin. *Cvadriplegie*. (*tetra* – + gr. *plege* = lovitură) Paralizia celor patru membre, dată cel mai frecvent de o secţiune în regiunea cervicală a coloanei vertebrale.

Tetraploid / *Tetraploid*. (*tetra-* + gr. *ploos* = îndoire + gr. *eidos* = formă) Celulă sau organism cu patru seturi haploide de cromozomi (4n).

Tetraploidie / *Tetraploidy*. (gr. *tetraploos* = cvadruplu de la *tetras* = patru + *ploos* = îndoire, pliere + gr. *eidos* = formă) Stare a unei celule somatice care prezintă anomalia de a conţine patru loturi de cromozomi (4n) identice sau provenind de la organisme diferite.

Tetrarh / *Tetrarch*. (*tetra-* + gr. *arkhe* = element, origine) Rădăcină care prezintă în structura sa patru fascicule lemnoase şi patru liberiene.

Tetrasomie / *Tetrasomy*. (*tetra-* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Stare a unui organism diploid de a avea în locul unei perechi de cromozomi, patru cromozomi omologi.

Tetravaccin / *Tetravaccine*. Vaccin conţinând patru componente profilactice diferite. Se cunoaşte tetravaccinul diftero-tetano-pertusis-polio inactivat, folosit în unele ţări.

Ti-, Tio- / *Thi-*, *Thio-*. (gr. *theion* = sulf) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sulf.

Tiamină / *Thiamin(e)*. Sin. *Vitamină* B_1 (v.).

Tibia / *Tibia*. (lat. *tibia*, *-ae* = fluierul piciorului) Osul tibia de la picior.

Tibioperonier / *Tibiofibular*, *Tibioperoneal*. (lat. *tibia*, *-ae* = fluierul piciorului + gr. *perone* = cui folosit pentru fixare) Care se află în relaţie cu tibia şi cu peroneul sau care se află în relaţie cu aceste oase.

Tic / *Tic*. (fr. *tic* = tic, origine onomatopeică) Gest, mişcare repetată la intervale regulate, variabile, în acelaşi ritm.

Tiemie / *Thiaemia*. (*ti-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Conţinutul în sulf al sângelui.

Tienamicină / *Tienamycine*. Prima carbopenemă, antibiotic rezistent la beta-lactamază, izolată, în 1976, de cercetătorii de la firma Merck, din culturi de *Streptomyces cattleya*.

Tif- / *Thyf-*. (gr. *thyphos* = torpoare, stupoare, de la *thyphein* = a incendia, a afuma) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o boală infecţioasă: tifos, febră tifoidă.

Tific / *Thyphous*. (*tif-*) Care se referă la tifosul exantematic sau la alte tipuri de tifos.

Tifoidă (febră) / *Thyphoid fever*. (*tif-* + gr. *eidos* = formă) Maladie infecţioasă provocată de bacilul *Salmonella typhi*. Asemănătoare cu tifosul, ea se caracterizează printr-o febră foarte mare şi prin leziuni intestinale.

Tifon / *Gauze*. (engl. *tiffany* = tul de mătase) Ţesătură specifică de bumbac hidrofil. Poate fi impregnat cu substanţe medicamentoase (antiseptice) şi este utilizat pentru pansarea (protecţia) plăgilor, după antisepsia locală.

Tifos / *Thyphus*. (*tif-*) Nume dat diverselor maladii contagioase provocate de *ricketsii*. Principala este tifosul exentematic, maladie gravă transmisă prin dejecţii de păduchi sau de pureci. Ea este caracterizată prin febră, vomismente şi diaree, cât şi printr-o erupţie cutanată. Provoacă deshidratarea organismului.

Tigmo-, Tixo- / *Thigmo-*, *Tixo-*. (gr. *thigma*, *tixis* = acţiunea de a atinge) Element de compunere care introduce în termeni referirea la tactil.

Tigmanestezie / *Thigman(a)esthesis*. (*tigmo-* + gr. *an* = fără + gr. *aisthesis* = percepere) Denumire pentru anestezia tactilă.

Tilacoide / *Thylakoids* (gr. *thylakos* = pungă + gr. *eidos* = formă) Structuri membranare plate sacciforme dispuse cap la cap care alcătuiesc o grană în cloroplastele celulelor vegetale. Clorofila şi alţi pigmenţi fotosintetizatori sunt situaţi la nivelul membranelor tilacoide, locul în care se desfăşoară faza de lumină a fotosintezei.

Tile / *Tylosis*. (gr. *thylos* = protuberanţă) Grupe de celule parenchimatice care pătrund în interiorul vaselor lemnoase prin punctuaţiunile acestora.

Tim-, -timie / *Thym-*, *-thymia*. (gr. *thymos* = minte, spirit) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la dispoziţie, minte, spirit.

Timbru / *Timbre* (1), *Patch* (2). (fr. *timbre*, din gr. *tympanon*, apoi *tymbanon* = tambur) **1.** Una dintre caracteristicile distinctive ale sunetului. Timbrul permite distingerea a două sunete de intensitate egală şi de aceeaşi frecvenţă, provenind de la două instrumente diferite. **2.** Formă bioadezivă medicamentoasă, constituită dintr-un colemplastru, în centrul căruia este fixat un disc mic, dintr-un plastomer suplu, de cca 1 cm diametru, pe care este plasată o masă adezivă, ce conţine substanţa activă. Masa bioadezivă conţine gumă arabică sau gelatină şi apă, în care se află dizolvată sau dispersată substanţa activă (reactogenă). Denumirea de timbru se datorează formei lor mici, dreptunghiulare. Ele sunt destinate să evidenţieze o reacţie locală la un antigen (ex.: tuberculina). Timbrul de tuberculină a fost fabricat în 1948, în Franţa, constituit dintr-un colemplastru pe care se aplică două discuri – unul martor, altul cu tuberculo-proteine. Se utilizează ca metodă de diagnostic al infecţiei în raport cu acest antigen (tuberculina).

Timeretic / *Thymeretic*. (*timo-* + lat. *erectus*, *-a*, *-um* = ridicat din *erigo*, *-ere* = a ridica în sus) Medicament antidepresiv cu efect psihostimulant, energizant, dezinhibitor din clasa timoanalepticelor (v.).

Timic / *Thymic*. (*tim-*) **1.** Care are legătură cu timusul. **2.** Referitor la umoare, la dispoziţiile afective.

Timidină / *Thymidine*. V. *Nucleozid*.

Timie / *Mood*, *Temper*. (*-timie*) Tonus afectiv sau emoţional, umoare. Termenul se utilizează şi ca sufix: lipotimie, sau ca prefix: timoleptic.

Timină / *Thimine*. (*timo-* + *ină*) **1.** Bază pirimidinică (v. *Pirimidină*) care este în ADN nuclear. **2.** Hormon polipeptidic izolat din timus, care ar deprima contracţia neuromusculară. Hipersecreţia are loc în miastenie.

Timing / *Timing*. (engl. *timing* = execuţie la timp) Timpul de administrare a unui medicament în momentul cel mai potrivit, din punct de vedere a reactivităţii organismului.

Timo- / *Thymo-*. (gr. *thymos* = principiu vital, timus) Element de compunere care introduce în termeni referirea la timus (glandă).

Timoanaleptic / *Thymoanaleptic*. Sin. *Antidepresiv*. (*timo-* + gr. *leptikos* = care fixează) Medicament capabil de a redresa dispoziţia (starea timică) în cadrul sindromului depresiv. Din punct de vedere terapeutic, se disting două grupe de timoanaleptice: *timoleptice* (antidepresive) care îmbunătăţesc dispoziţia şi *timeretice* cu efect psihostimulant, energizant, dezinhibitor.

Timol / *Thymol*. (gr. *thymon* = cimbru + *-ol*, abr. de la lat. *oleum*, *-i* = ulei) Compus terpenic din uleiul de cimbru (*Thimus vulgaris*) utilizat ca antiseptic, antibacterian, antifungic în preparate de uz extern.

Timoleptic / *Thymoleptic*. (*timo-* + gr. *leptikos* = care fixează) Medicamente antidepresive, care reglează timia, folosite în afecţiuni psihiatrice ca depresia sau mania. Timolepticele includ: antidepresivele moleculare triciclice, inhibitori de monoaminooxidază.

Timoreglator / *Mood stabilizer*. Sin. *Psihoizoleptic* (v.). (*timo-* + lat. *regulo*, *-are* = a regla, de la *regula*, *-ae* = regulă şi *rego*, *-ere* = a conduce)

Timostabilizator / *Mood stabilizer*. Sin. *Psihoizoleptic* (v.). (*timo-* + lat. *stabilis*, *-is* = imobil, de la *sto*, *-ere* = a sta în picioare)

Timozine / *Thymosins*. Familie de peptide hormonale sintetizate în timus. Cea mai cunoscută este t. alfa–1, cu rol în dezvoltarea imunităţii nou-născutului; t. beta–1 şi beta–4 influenţează dezvoltarea măduvei osoase.

Timp / *Time*. (lat. *tempus*, *-oris* = timp, epocă, anotimp) Durată care corespunde unei acţiuni sau unui eveniment. Formă de existenţă a materiei aflate în mişcare, care exprimă simultaneitatea şi succesiunea proceselor obiective. T. constituie una dintre mărimile fizice fundamentale din SI. Unitatea de măsură fundamentală a t. este secunda. În mecanica clasică, t. este considerat un continuum unidimensional a cărui metrică este independentă de procesele fizice. În teoria relativităţii restrânse, t. şi spaţiul formează un continuum cuadrimensional, iar metrica timpului variază în raport cu diferite sisteme fizice inerţiale.

Timp de deplasare / *Drift time*. În spectrometrie, timpul de mişcare necesar al unui ion de a se deplasa prin regiunea mobilă a unui spectrometru de masă. Pentru o undă mobilă (călătoare) acesta este măsurat în sutimi mici de milisecunde. (v. TWIG).

Timp de dezagregare / *Desintegration time*. Perioadă de timp (interval) în care o formă farmaceutică (cel mai frecvent solidă) se desface în particule componente, la plasarea acesteia într-un lichid apos sau în lichidele digestive. V. şi *Perioadă de dezintegrare*.

Timp de înjumătăţire / *Half-life time*. **1.** Sin. *Semiviaţă biologică* (T½, T 50%). Termen din farmacocinetică: interval de timp după care cantitatea de medicament din organism (concentraţia sangvină) este redusă la 50%, în urma unui proces de eliminare, a cărui cinetică este de ordinul 1. Se consideră că eliminarea este completă după 7 T½. Timpul de înjumătăţire biologică este o măsură a vitezei de epurare a unui medicament din organism, variază în funcţie de specie, iar în cadrul aceleiaşi specii variază cu sexul, vârsta, regimul alimentar, starea de sănătate. Determinarea acestui parametru contribuie la aprecierea cât mai exactă a duratei de acţiune a unui medicament şi este utilă pentru stabilirea dozelor şi a intervalului dintre doze. **2.** În fizică, T½ este timpul mediu necesar pentru dezintegrarea a jumătate din nucleele unei cantităţi oarecare, dintr-un izotrop radioactiv (radionuclid). Relaţia dintre acest timp şi constanta de dezintegrare λ este: $T½ = \ln 2 / \lambda$. Perioadele de înjumătăţire variază de la câteva nanosecunde la câteva miliarde de ani.

Timp de latenţă / *Lag time*, *Inertia time*. Timpul măsurat de la recepţia stimulului nervos până la declanşarea răspunsului muscular sau senzorial.

Timp de reducere zecimal / *Decimal reduction time*. Sin. *Valoare D*, abr. D_r. Timpul necesar, la fiecare temperatură pentru a inactiva 90% din microorganismele prezente la începutul tratamentului termic. Se exprimă în minute.

Timp de retenţie / *Retention time*. Sin. *Timp de reţinere*, *Timp de rezidenţă*. În cromatografie, timpul de retenţie este intervalul de timp necesar solutului să traverseze distanţa de la injector la detector. Perioada de timp între aplicarea iniţială a unei soluţii tampon eluente şi ieşirea din coloana cromatografică a componentelor unei probe.

Timp de retenţie relativ / *Relative retention time*. În cromatografie, timpul de retenţie ajustat este dat de relaţia $t'_r = t_r - t_m$, unde t_r este timpul de retenţie al solutului, iar t_m este timpul de solvent (v.).

Timp de reţinere / *Retention time*. V. *Timp de retenţie*

Timp de rezidenţă gastrică / *Gastric residence time*, *Gastric emptying time*, *Gastric emptying rate*. Sin. *Timp de golire gastrică*, *Viteză de golire gastrică*. Timpul necesar pentru ca o formă farmaceutică să traverseze stomacul şi să treacă în duoden.

Timp de rezidenţă medie / *Mean residence time*. Abr. MRT. Timpul de rezistenţă medie (timpul rezidual mediu) este definit ca o medie a tuturor intervalelor dintre intrarea unui număr de molecule şi timpii de eliminare a acestor molecule. Timpul de rezistenţă medie determină cantitatea de substanţă medicamentoasă reţinută în organism.

Timp de solvent / *Solvent time*. În cromatografie, timpul de solvent este intervalul de timp necesar fazei mobile să traverseze distanţa de la injector la detector.

Timp la care se obţine concentraţia plasmatică maximă / *Time of obtained maximal plasma drug concentration*. Abr. T_{max}. Timpul la care se obţine concentraţia plasmatică maximă, notat T_{max}, este momentul care corespunde valorii maxime a concentraţiei sangvine după administrarea unui medicament şi se exprimă în ore. T_{max} este un parametru al vitezei de absorbţie. Cu cât acesta are valoare mai mică, viteza de adsorbţie este mai mare.

Timpan-, Timpano- / *Tympan-*, *Tympano-*. (gr. *tympanon*, lat. *tympanum*, *-i* = tambur; sensul anatomic datează din sec. XVII) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la timpan.

Timpan / *Tympanum*. N.A. *membrana tympani*. (*timpan-*) Diafragmă care separă capătul intern al conductului auditiv extern de lanţul de osişoare din urechea medie. Vibrează sub acţiunea sunetelor, pe care le transmite la osişoare. Poate fi perforat accidental sau patologic.

Timpanal / *Tympanal*. (*timpan-*) Care se referă la osul timpanal, component al osului temporal.

Timpanită / *Tympanitis*. (*timpano-* + *ită*) **1.** Otită medie. **2.** Sin. *Miringită* (v.).

Timus / *Thymus*. N.A. *thymus* (gr. *thymos* = excrescenţă verucoasă, timus, principiu vital) Organ glandular tranzitoriu prezent numai la vertebrate, având rol în dezvoltarea ţesutului limfoid şi, implicit, a leucocitelor producătoare de anticorpi (limfocitele T) şi în declanşarea răspunsului imun. La mamifere, timusul este un organ situat în regiunea inferioară a gâtului, posterior sternului; atinge mărimea maximă după 10-12 ani, apoi suferă o involuţie, lentă. Rolul său în procesele imunitare ale organismului nu este deplin elucidat.

Tinctorial / *Tinctorial* (lat. *tingo*, *-ere* = a colora, a uda, a muia) Plantă folosită în întregime sau parţial pentru vopsirea unor fibre de bumbac, lână, mătase (de exemplu frunzele de nuc, coaja de arin, catafilele de la ceapă etc.).

Tinctură de iod / *Iodine tincture*, *Iodine alcoholic solution*. Sin. *Soluţie alcoolică de iod iodurat*.

Tinctură mamă / *Tincture-mother*. (fr. *tincture-mère*; lat. *Tincturae maternae ad preparationes homopaticos*) Abr. TM. Termen rezervat tincturilor utilizate pentru preparatele homeopatice. Sunt preparate lichide, obţinute prin acţiunea solventului, dintr-un vehicul corespunzător, în general alcool, asupra materiilor prime (macerare, digestie, infuzare, decocţie, fermentaţie). Materiile prime sunt utilizate, în general, în stare proaspătă şi uneori în formă uscată. Se pot obţine şi din sucuri extrase prin prepararea produsului vegetal (exprimate), cu sau fără adăugarea unui vehicul. Pentru anumite preparate, materiile prime destinate extracţiei, pot fi supuse unui tratament prealabil. Această tinctură este punctul de plecare pentru obţinerea diluţiilor decimale sau centezimale (diluţii hahnemanniene).

Tincturi / *Tinctures*. (lat. *tinctura*, *-ae*, de la *tingo*, *-ere* = a colora, a vopsi) Forme farmaceutice alcoolice, hidro-alcoolice sau etero-alcoolice incluse în categoria *Extracte*. Sunt preparate lichide obţinute, în general, dintr-o parte de produs vegetal sau materie animală şi 10 părţi solvent de extracţie sau dintr-o parte produs vegetal şi 5 părţi solvent de extracţie. Se obţin prin macerare sau percolare utilizând numai etanol de concentraţie adecvată pentru extracţia produsului vegetal sau materiei animale sau prin dizolvarea în etanol de concentraţie adecvată a unui extract moale sau uscat (obţinut prin utilizarea solventului de extracţie de aceeaşi concentraţie cu aceea a solventului utilizat pentru obţinerea tincturii prin extracţie directă), din produsul vegetal sau din materia animală.

Tindalizare / *Tyndallisation*. (John Tyndall, 1820-1893, fizician englez, profesor la Londra, care a propus metoda de sterilizare) Metodă de sterilizare prin încălziri repetate, sterilizare fracţionată. Constă în încălzirea produselor la 70°C, timp de 30-60 minute de câteva ori, la intervale de 24 de ore. Prima încălzire produce distrugerea formelor vegetative ale microbilor, însă sporii nu sunt afectaţi. În timpul dintre sterilizări, o parte din spori se dezvoltă, ajung la maturitate şi sunt distruşi la a doua încălzire. Pentru siguranţă, se efectuează 3-4 încălziri. În perioadele de repaos, preparatele se menţin la 30°C sau la temperatura camerei. Metoda de sterilizare este discontinuă şi durează mult timp, nu oferă totdeauna garanţii.

Tinea / *Tinea*. (lat. *tinea*, *-ae* = molie, vierme care roade) Termen pentru diferite dermatofitoze.

Tinea versicolor / *Tinea versicolor*. Infecţie fungică, superficială a pielii (cu *Malassezia furfur*), care cauzează pete plate, brune sau roşii şi/sau albe, neregulate, pe pielea trunchiului şi pe braţe.

Tinidazol / *Tinidazol*. Sin. *Fasigyn*. Medicament activ în tricomoniază, giardiază, amibiază. Se administrează oral, în doză unică de 2 g la adult.

Tinitus / *Tinnitus*. V. *Acufenă*.

Tiogeneză / *Thiogenesis*. (*tio-* + gr. *genesis* = producere, din *gennan* = a produce) Formarea de metaboliţi sulfuraţi.

Tioglicozide / *Thyoglicosides*. Sin. *Glicosinolaţi*. (*tio-* + gr. *glykis* = dulce + *ozid*, care indică un glucid) Clasă de compuşi naturali: esteri sulfaţi ai acidului S-(β-D-glucopiranozil)-metantiohidroxamic; C – substituiţi; formaţi în plante din precursori aminoacizi, în urma unor reacţii biochimice parţial comune cu cele ce conduc la sinteza glicozidelor cianogenetice.

Tiol / *Thiol*. Sin. *Sulfhidril*. (*tio-* + *-ol*) **1.** Radical –SH, monovalent. **2.** Denumire a alcoolilor cu sulf (tioalcooli) şi a fenolilor (tiofenoli), în care atomul de oxigen este înlocuit cu un atom de sulf. **3.** În biochimie, funcţia tiol a cisteinei se află în numeroase situsuri active ale enzimelor. **4.** Medicamente cu gruparea tiol, cu diferite acţiuni. Sin. *Mercaptani*. Derivaţi ai hidrogenului sulfurat, aşa cum alcoolii sunt derivaţi ai apei. Conţin în moleculă grupa caracteristică –SH.

Tiopental / *Thiopental*. Sin. *Pentothal*. Barbituric cu acţiune de durată foarte scurtă. Se utilizează pentru inducerea anesteziei, administrat i.v. lent.

Tioridazin / *Thyoridazin* (DCI). Sin. *Maleril*. Derivat de fenotiazină cu acţiune neuroleptică de tip sedativ. Este indicat în schizofrenia halucinator-delirantă, alcoolismul cronic, stări nevrotice.

Tiouracil / *Thiouracil*. Medicament antitiroidian de sinteză, derivat metilat al tiopirimidinelor, administrat *per os*. Astăzi se utilizează derivaţii săi, mai puţin toxici.

Tip-, -tip, -tipic, Tipo- / *Typ-*, *-type*, *-typic*, *Typo-*. (gr. *typos*, lat. *typus*, *-i* = tip, model, figură, chip, marcă şi gr. *typikos* = tipic, simbolic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tip, simbol, model.

Tip / *Type*. (*tip-*) **1.** Exemplar pe baza căruia s-a identificat un nou taxon. Tipul este unic, în timp ce caracterele taxonului se pot modifica cu descoperirea de noi exemplare. **2.** Caracterele generale sau dominante ale unei persoane, boli, substanţe.

Tipar protetic dentar / *Dental prothetic print*. Forma negativă, realizată prin ambalare a unei machete de proteză, cu ajutorul căreia macheta se transformă în proteză.

Tipic / *Typical*. (*-tipic*) **1.** Care are caractere proprii. **2.** Semne sau simptome care se manifestă numai în anumite boli.

Tir-, Tiro- / *Tyr-*, *Thyro-* (gr. *tyros* = brânză) Element de compunere care introduce în termeni referirea la tirozină. V. şi *Tireo-*.

Tiraminază / *Tyraminase*. (*tiro-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon, din Libia + *-ază*) Enzimă care distruge tiramina prin oxidare.

Tiramină / *Tyramine*. (*tiro-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Amină formată din decarboxilarea tirozinei.

Tireo-, Tiro-, Tiroid- / *Tyreo-*, *Tyro-*, *Tyroid-*. (gr. *thyroeidos* = tiroidă, din gr. *thyreos* = pavăză, scut, tiroidă + *eidos* = formă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la glanda tiroidă.

Tireocalcitonină / *Thyrocalcitonin*. Var. pentru *Tirocalcitonină* (v.).

Tireocit / *Thyrocyte*. (*tireo-* + gr. *kytos* = celulă) Celulă tiroidiană.

Tireogen / *Thyreogenic*. (*tireo-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Care este cauzat de o disfuncţie tiroidiană. **2.** Care acţionează la nivelul tiroidei.

Tireoglobulină / *Thyroglobulin*. Var. pentru *Tiroglobulină* (v.).

Tireoliberină / *Thyreotropin releasing hormone*. Sin. *Factor declanşator al secreţiei de tireostimulină*. Abr. TRH; TRF (*tireo-* + lat. *libero*, *-are* = a elibera + *ină*) Hormon secretat de hipotalamus, care are rol declanşator al secreţiei de tireostimulină hipofizară.

Tireopatie / *Thyreopathy*. Denumire pentru afecţiuni ale glandei tiroide.

Tireostatic / *Thyreostatic*. (*tireo-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Medicament care inhibă sinteza tiroxinei, utilizate în tratamentul hipertiroidiei.

Tireostimulină / *Thyroid stimulating hormone*. (*tireo-* + lat. *stimulo*, *-are* = a stimula, de la *stimulus*, *-i* = băţ ascuţit cu care se îmboldesc vitele + *ină*) Sin. 1. *Tireotrofină*; 2. *Tirotrofină* (v.).

Tireoterapie / *Thyrotherapy*. (*tireo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la gr. *therapeuein* = a îngriji) Tratament cu extracte tiroidiene.

Tireotoxic / *Thyrotoxic*. Sin. *Antitiroidian*. (*tireo-* + gr. *toxikon* = otravă) Medicament utilizat în tratamentul maladiei Basedow (hipersecreţie de hormoni ai glandei tiroide).

Tireotoxicoză / *Thyrotoxicosis*. (*tiro-* + gr. *toxikon* = otravă + *-oză*) Orice formă de hipertiroidie. Var. *Tirotoxicoză* (v.).

Tireotrofină / *Thyrotrophin*. Sin. *Tireostimulină*, *Tirotrofină* (v.). (*tireo-* + gr. *trophe* = hrană, nutriţie + *-ină*).

Tireotrop / *Thyreotropic*. Sin. *Tireostimulină*, *Tireotrofină*, *Tirotrofină*. (*tireo-* + gr. *trope* = întoarcere) Abr. TSH (engl. *Thyroid Stimulating Hormone*). Substanţă cu afinitate (tropism) pentru glanda tiroidă sau care acţionează la nivelul glandei tiroide. Ex.: hormonul tireotrop, hormon peptidic secretat de lobul anterior al hipofizei, care stimulează producerea de hormoni tiroidieni. Se administrează parenteral în hipotiroidism, prin insuficienţă hipofizară.

Tirocalcitonină / *Thyrocalcitonin*. Sin. *Calcitonină* (v.). (*tireo-* + lat. *calx*, *calcis* = var + gr. *tonos* = tensiune + *-ină*) Var. *Tireocalcitonină*.

Tiroglobulină / *Thyroglobulin*. (*tireo-* + lat. *globulus*, *-i* = glob mic, dim. din *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Glicoproteine ale hormonilor tiroidieni iodaţi, formă de depozit, care alcătuieşte coloidul intrafolicular, conţine 95% din iodul tiroidian şi reprezintă 75% din greutatea tiroidei. Concentraţia normală este sub 60 mg / mL. Var. *Tireoglobulină*.

Tiroidă / *Thyroid*. N.A. *glandule thyroids*. Sin. *Glanda tiroidă*. (*tireo-* + gr. *eidos* = formă) Glandă endocrină la vertebrate, la om este situată în regiunea antero-inferioară a gâtului, inferior laringelui, organ impar, de forma literei H, cu doi lobi laterali reuniţi pe linia mediană. Secretă hormoni tiroidieni (stimulată de tireotropină): *tiroxina* (T_4), *triiodtironina* (T_3) şi *triiodtironina inversă* (revers T_3), hormoni iodaţi produşi de celulele epiteliului tiroidian şi *calcitonină*, produsă de celulele parafoliculare C, cu rol de reglare a metabolismului calciului şi al fosforului.

Tiroidian / *Thyroid*. Care este în relaţie structurală sau funcţională cu tiroida.

Tiroidism / *Thyroidism*. (*tireo-* + gr. *eidos* = formă + *-ism*) Nume generic pentru orice stare anormală sau patologică datorită funcţiei aberante a glandei tiroide.

Tiroidită / *Thyroiditis*. (*tireo-* + gr. *eidos* = formă + *-ită*) Afecţiuni de tip inflamator sau infecţios la nivelul tiroidei.

Tiroidoterapie / *Thyroidotherapy*. (*tireo-* + gr. *eidos* = formă + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea în terapie a extractelor tiroidiene şi a hormonilor tiroidieni.

Tironină / *Thyronine*. Produsul de bază din care derivă hormonii tiroidieni: eterul p-hidroxifenilic al tirozinei.

Tiropatie / *Thyropathy*. Denumire pentru bolile tiroidei.

Tirotoxicoză / *Tyrotoxicosis*. (*tireo-* + gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată + *-oză*) **1.** Formă extremă de hipertiroidie. Ansamblul manifestărilor produse de excesul hormonilor tiroidieni mult peste valorile normale. Var. pentru *Tireotoxicoză*. **2.** Intoxicaţie prin ingestia unei substanţe: tirotoxicon, compus toxic din unele produse lactate alterate, care se manifestă prin cefalee, vertije, vomă, crampe musculare, cu evoluţie uneori fatală.

Tirotricină / *Thyrotricin*. Primul antibiotic polipeptidic obţinut din culturile de *Bacillus brevis*, format din 20% tirocidină şi 80% gramicidină. Foarte toxic, se administrează numai extern, topic.

Tirotrofină / *Thyrotropin*. Sin. 1. *Hormon tireotrop*; 2. *Tireotrofină*; 3. *Tireostimulină*. (*tireo-* + gr. *trophe* = hrană, nutriţie + *-ină*) Hormon secretat de lobul anterior al hipofizei, glicoproteină care controlează morfogeneza tiroidei şi toate etapele biosintezei hormonilor tiroidieni. Valori normale: 0,3-5 µ UI/mL. Abr. TSH (de la engl. *Thyroid Stimulating Hormone*).

Tiroxină / *Tyroxine*. Sin. *Levotiroxină sodică* (DCI), *Tetraiodotironină* (T_4). Hormon tiroidian obţinut şi sintetic utilizat în terapia de substituţie, în hipertiroidie, mixedem, stări posttiroidectomie. Secreţia de tiroxină creşte în tireotoxicoze. Creşte metabolismul celular şi accelerează cordul. Producţia la adultul normal este de 60-80 µg. Circulă în sânge, liberă 0,03%, legată de globuline 75% (TBG, *Tyroxin binding globulin*) şi 15% cu albumin (TBA, *Tyroxin binding albumin*). Concentraţia totală normală din serul sangvin este de 40-120 µg/L sau de 51-154 mmol/L.

Tirozinază / *Tyrosinase*. (*tiro-* + gr. *zyme* = ferment + *-ază*) Enzimă de tip oxidază monofenolmonooxigenaza, care acţionează ca o catechol oxidază, absenţa ei duce la albinism oculocutanat tirozinază – negativ.

Tirozină / *Tyrosine*. (*tiro-* + gr. *zyme* = ferment + *ină*) Aminoacid natural, din constituţia proteinelor, utilizat de organism pentru sinteza hormonilor tiroidieni şi a hormonilor medulosuprarenalei.

Tisană / *Tea*. (fr. *tisane* = ceai, infuzie, tizană) Preparat obţinut prin acţiunea apei asupra unei părţi de plantă, se prepară prin infuzare sau prin decocţie. Aceste preparate trebuie consumate foarte repede.

Titraj / *Titration*. (fr. *titrage* = titraj, de la *titre* = standard) V. *Titrare*.

Titrant / *Titrant*. Reactiv adăugat la soluţia probei într-o titrare.

Titrare / *Titration*. Sin. *Titraj*. (fr. *titrage* = titraj, de la *titre* = standard) **1.** Operaţie de determinare a cantităţii dintr-o substanţă chimică (element sau compus) prezentă într-un volum dat dintr-un preparat de analizat. Are la bază măsurarea volumului de reactiv ce trebuie adăugat pentru a reacţiona cu toată cantitatea de substanţă existent în probă. Sfârşitul reacţiei este arătat de un indicator de culoare, de apariţia unui precipitat, de saltul potenţialului de electrod sau de saltul conductivităţii. **2.** Operaţie prin care se precizează titrul (numărul de unităţi infectante-toxice) unui produs infectat sau toxic (tulpină bacteriană, inframicrobiană, toxină).

Titrare amperometrică / *Amperometric titration*. Tehnică prin care punctul de echivalenţă este determinat prin monitorizarea curentului electric între doi electrozi menţinuţi la potenţial constant şi imersaţi într-o soluţie de probă.

Titrare complexonometrică / *Complexonometric titration*. Titrare în care reacţia dintre analit şi titrant implică participarea unui complexon. Ex.: acidul etilen-diamino-tetraacetic cunoscut sub numele de Complexon III.

Titrare Fajans / *Fajans titration*. Titrare argentometrică directă ce utilizează indicatori de adsorbţie (fluoresceină, eozină). La echivalenţă are loc dispariţia bruscă a culorii galben verzui a soluţiei şi apariţia unei coloraţii roşii a precipitatului.

Titrare indirectă / *Indirect titration*. Procedeu de analiză volumetric utilizat atunci când analitul nu poate fi titrat direct.

Titrare Karl Fischer / *Karl Fischer titration*. Tehnică sensibilă de determinare a apei bazată pe reacţia apei cu reactiv Karl Fischer (soluţie de iod şi dioxid de sulf în amestec piridină-metanol).

Titrare masică / *Massic titration*. Titrare în care se măsoară masa în loc de volumul de titrant.

Titrare Mohr / *Mohr titration*. Titrare argentometrică în care punctul final este semnalat de formarea cromatului de argint de culoare roşu-brun.

Titrare Volhard / *Volhard titration*. Titrare argentometrică prin metoda excesului în care ionii halogenură sunt trataţi la pH < 2 cu un exces de nitrat de argint. Ionii de argint neconsumaţi sunt titraţi cu o soluţie de KSCN sau NH_4SCN de titru cunoscut, în prezenţă de alaun feroamoniacal, până la coloraţie slab roz.

Titrimetrie / *Titrimetry*. (fr. *titre* = standard + gr. *metron* = măsură) Grup de metode chimice care folosesc titrarea (soluţii titrate) pentru determinarea cantitativă a substanţelor chimice simple sau compuse.

Titrosubstanţă / *Substance titre*. Sin. *Substanţă chimic pură*, *Substanţă pentru analiză*. Abr. p.a. Substanţe cu ajutorul cărora se pot prepara soluţii titrate direct, prin cântărire şi prin dizolvarea într-un anumit volum de lichid, sau prin intermediul cărora se poate stabili factorul soluţiei titrate.

Titru alcoolic masic / *Weightly alcoholic degree*. Sin. *Titru masic*. Se notează Tm. Corespunde la procentajul masic de etanol absolut într-o soluţie alcoolică; nu variază cu temperatura. Se exprimă prin numărul de grade de etanol absolut în 100 g de soluţie alcoolică. Se notează cu % m/m. V. şi *Grad alcoolic*, *Concentraţie în alcool*.

Titru alcoolimetric volumic / *Volumic alcoholmetric degree*. Sin. *Titru volumic*. Se notează Tr. Corespunde la procentajul volumic: exprimă numărul de mililitri de alcool etilic (etanol) absolut în 100 mL soluţie alcoolică. Se notează cu % v/v, ex.: alcool de 40% v/v. V. şi *Grad alcoolic*, *Concentraţie în alcool*.

Titrul soluţiei / *Solution titre*. **1.** Numărul de grame de substanţă dizolvată într-un mililitru de soluţie. **2.** Numărul de unităţi infectate sau toxice dintr-un produs infectat sau toxic.

Tixotropie / *Tixothropy*. (gr. *tichis* = agitare, *tropos* = întoarcere, vehiculare) Proprietate fizică a unor geluri de a trece în sol după acţiuni mecanice (agitare, ultrasunete, presiune). În stare de repaus revin la starea iniţială, ca rezultat al mişcării browniene. Dacă transformarea reversibilă are loc într-un interval de timp mai mic de o secundă, tixotropia se numeşte instantanee (autorefacere instantanee). Tixotropia a fost observată, în 1927, la suspensia de hidroxid feric şi a fost denumită astfel de Freundlich.

TNF / *TNF*. Abr. de la termenul englez *Tumor Necrosis Factor*. Tip de citokine care atacă celulele canceroase.

Tobramicină / *Tobramycin*. Antibiotic aminoglicozidic care face parte din complexul numit nebramicină, izolat, în 1967, din culturi de *Streptomyces tenebrarius*. Substanţă solubilă în apă, greu solubilă în alcool; structural seamănă cu kanamicina B (3'-dezoxikanamicina B). Cea mai importantă proprietate este activitatea faţă de *Pseudomonas aeruginosa*, mai puternic de 2-4 ori ca gentamicina. Introdus în terapie, în 1976, ca sare sulfat, soluţie injectabilă, suspensie şi unguent oftalmic.

Toco-, -tocie / *Toco-*, *-tocia*. (gr. *tokos* = naştere) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la formare, naştere.

Tocoferol / *Tocopherol*. (*toco-* + gr. *pherein* = a purta, a transporta + *-ol*) Sin. *Vitamină E* (v.), *alfa-*, *gamma-* şi *delta-tocoferol*, *E 307*, *E 308*, şi *E 309*.

Tocolitic / *Tocolytic*. (*toco-* + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Medicament care diminuează sau suprimă motilitatea miometrului acţionând asupra întregului muşchi uterin. De ex.: tranchilizante beta-adrenomimetice, analgezice. Se utilizează pentru combaterea naşterii premature, a avortului.

Tolbutamidă / *Tolbutamide* (DCI). Sulfamidă antidiabetică, scade hiperglicemia la diabetici prin stimularea eliberării de insulină stocată în celulele pancreatice.

Toleranţă / *Tolerance*. (lat. *tolerantia*, *-ae* = suportare, din lat. *tolero*, *-are* = a suporta, a îndura, a tolera) **1.** Capacitatea unui organism de a rezista la variaţii mari ale condiţiilor de mediu (ex.: la secetă). **2.** Apariţia unui fenomen de rezistenţă la medicamente sau la substanţe chimice (ex.: pesticidele), care se instalează după o utilizare îndelungată. Pentru a obţine în continuare efectul dorit, este necesară utilizarea unor doze din ce în ce mai mari din substanţa respectivă. **3.** Lipsa răspunsului imun la un animal expus unui antigen potenţial. Este adesea rezultatul expunerii anterioare la antigenul respectiv, în timpul dezvoltării fetale, înainte ca celulele sistemului imunitar să fie pe deplin funcţionale. **4.** În farmacologie, sensibilitate redusă sau absenţa sensibilităţii unui individ sau a unei specii, la unele acţiuni ale unui organism întreg, se numeşte *toleranţă generală* sau de un ţesut izolat *toleranţă locală*. Ea poate varia în timp. V. şi *Tahifilaxie*. Se cunosc două feluri de toleranţă, după momentul apariţiei: *înnăscută* sau congenitală şi *dobândită* oricând în timpul vieţii, în care apare necesitatea de a administra doze din ce în ce mai mari, pentru a obţine efecte, care anterior se produceau la doze obişnuite. V. şi *Obişnuinţă*.

Toleranţă dobândită / *Obtained tolerance*. Sin. *Obişnuinţă*. Constă în diminuarea progresivă a unora dintre efectele substanţei, în urma administrării repetate, de aceea sunt necesare doze mărite, pentru obţinerea aceluiaşi efect. D.p.d.v. terapeutic, consecinţa instalării obişnuinţei constă în tendinţa măririi dozei de medicament. Atitudinea farmacoterapeutică corectă constă în înlocuirea medicamentului pentru care s-a instalat obişnuinţa, cu o altă structură chimică şi eventual, un alt mecanism de acţiune. Mecanismele instalării obişnuinţei sunt: inducţia enzimatică şi, posibil, inducţia încrucişată şi/sau hiporeglarea (engl. *down regulation*) receptorilor.

Toleranţă medicamentoasă / *Drug tolerance*. Capacitatea organismului de a suporta doze crescânde dintr-un medicament, pentru a obţine acelaşi efect. Dacă se întrerupe administrarea se poate reveni la sensibilitatea iniţială. Toleranţa se asociază uneori cu farmacodependenţa.

-tom, -tomie, Tomo- / *-tom*, *-tomia*, *Tomo-*. (gr. *tome* = tăiere, de la gr. *temnein* = a tăia) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o incizie sau la operaţie de tăiere, mărunţire etc.

Tomatină / *Tomatine*. Glicozid alcaloidic cu structură steroidică, asemănătoare saponinelor. Se găseşte în diferite varietăţi de tomate (*Solanum lycopersicum*), ea dă gustul şi mirosul specific. Prezintă proprietăţi antifungice şi insectifuge. Prin agliconul său (tomatidina, obţinut prin hidroliză) serveşte ca materie primă pentru obţinerea de hormoni şi de medicamente cu nucleu sterolic.

Tomentos / *Tomentose* (lat. *tomentosus*, *-a*, *-um* = tomentos, din lat. *tomentum*, *-i* = puf, fir de păr) **1.** Organ vegetal (frunze, tulpini) acoperit cu peri scurţi, moi, foarte deşi şi încâlciţi formând o pâslă albă-argintie de peri (ex.: perii de pe frunzele de *Tilia tomentosa*). **2.** Suprafaţă acoperită cu păr fin, la plante (frunze, tulpini) sau la animale (corp).

Tomodensitometrie / *Computerized tomography*. Sin. *Tomografie computerizată*. (*tome-* + lat. *densitas*, *-atis* = densitate de la *densus*, *-a*, *-um* = dens, compact + gr. *metron* = măsură) V. *Computer tomograf*.

Tomodensitometru / *Computer tomograph*. Sin. *Computer tomograf* (v.).

Tomograf computerizat / *Computerized tomograph*, *Computer tomograph*. Sin. *Computer tomograf* (v.).

Tomografie / *Tomography*. (*tome-* + gr. *graphein* = a scrie) **1.** Procedeu radiologic prin care se obţine radiografia unui strat de organ la profunzimea dorită. **2.** T. ultrasonică – obţinerea de imagini-secţiune utilizând ultrasunete. **3.** Poate fi şi t. computerizată sau prin emisie de pozitroni.

Ton-, -ton, -tonic, -tonie, Tono- / *Ton-*, *-ton*, *-tonic*, *-tonia*, *Tono-*. (gr. *tonos*, lat. *tonus*, *-i* = tensiune, tonus şi gr. *tonikos* = întăritor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tonus, întărire, presiune, încordare.

Ton / *Sun*, *Tone*. Sin. *Sunet*. (*ton-*) Senzaţie produsă prin vibraţiile aerului, care se propagă cu o viteză de 340 m / s. Se distinge de zgomote, care sunt produse de vibraţii neperiodice. Vibraţiile sonice percepute de urechea umană sunt cuprinse între 1.600-1.800 perioade / secundă. Un ton este definit prin înălţimea sa, care depinde de amplitudinea sa şi prin timbrul său, care depind la rândul lor de vibraţiile accesorii, a căror frecvenţe sunt de multipli de ton fundamental.

Tonic / *Tonic*. (gr. *tonikos* = întâmplător) **1.** Medicament cu acţiune de refacere şi de fortificare a activităţii complexe a organismului slăbit, imprimându-i rezistenţa vitală. **2.** Stare de contracţie musculară, prelungită, involuntară cu rigiditate de tipul convulsiilor tonice. **3.** Care se referă la tonusul muscular.

Tonicardiac / *Cardiac tonic*. Sin. *Cardiotonic* (v.).

Tonicitate / *Tonicity*. (*tonic-*) **1.** Calitate obţinută la un preparat parenteral, prin adăugarea de substanţe care realizează izotonia. Exemple de agenţi de tonicitate: clorura de sodiu, dextroza, glucoza, manitol, glicerina, clorura de potasiu etc. V. şi *Izotonie*. **2.** Cu referire la tonusul muscular.

Tonico-clonic / *Tonoclonic*. (*tono-* + gr. *klone* = tumult, dezordine) Care este şi tonic şi clonic, cu referire la spasm sau la o criză cu contracţii convulsive ale muşchilor.

Tonofibrile / *Tonofibrils*. (*tono-* + lat. ştiin. *fibrilla*, dim. de la *fibra*, *-ae* = fibră) Grup de filamente ce se găsesc în citoplasma keratinocitelor, din stratul spinos (acantos) al epidermei, cu rol esenţial în procesul de keratinizare.

Tonometrie / *Tonometry*. (*tono-* + gr. *metron* = măsură) Determinarea presiunii intraoculare.

Tonoplast / *Tonoplast*. Sin. *Membrană vacuolară*. (*tono-* + gr. *plastos* = formaţiune) Membrană ce delimitează vacuolele din celulele vegetale.

Tonoscopie / *Tonoscopy*. (*tono-* + gr. *skopeia* = examinare) Examinare cu oftalmoscopul a pulsaţiilor arterei retiniene.

Tonotrop / *Tonotropic*. (*tono-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Care arată o scurtare a lungimii muşchiului în repaus, în relaţie cu creşterea tonusului muscular.

Tonsil- / *Tonsil-*. (lat. *tonsillae*, *-arum* = amigdale) Element de compunere care introduce în termeni referirea la amigdale.

Tonsilar / *Tonsilar*. (*tonsil-* + *-ar*) Sin. *Amigdalian*. Care se referă la amigdale.

Tonsilă / *Tonsilla*, *Tonsil*. N.A. *tonsilla*. Sin. *Amigdală* (v.). (*tonsil-*) Masă de ţesut limfoid, de dimensiuni mici, rotunjite, cât şi pentru unele mase mari de ţesut nervos.

Tonsilită / *Tonsillitis*. Sin. *Amigdalită* (v.). (*tonsil-* + *-ită*) Inflamaţie a amigdalelor.

Tonus / *Muscle tone*, *Tonus*, *Tone*. (*ton-*) **1.** *Tonus psihic* – stare psihică generală, de bine a unui individ. **2.** *Tonus muscular* – stare de tensiune permanentă a muşchilor striaţi, necesară pentru menţinerea posturii. În cazul contracţiei musculare tonice, numai o parte dintre fibrele muşchiului se contractă; celelalte sunt relaxate şi se refac pentru alte contracţii. Fibrele implicate în contracţia tonică se contractă mult mai încet decât fibrele utilizate pentru contracţiile rapide ale aceluiaşi muşchi.

Top-, -topic, -topie, Topo- / *Top-, -topic, -topia, Topo-*. (gr. *topos* = loc, gr. *topikos* = de loc) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un loc.

Topic / *Topical, Topicum*. (*topic-*) Medicament aplicat local, extern, pe piele sau pe mucoase, indiferent de forma farmaceutică. De asemenea, se referă şi la unele medicamente cu acţiune asupra mucoasei gastrice (ex.: antiacide).

Topic astringent / *Astringent topical*. Substanţă care se aplică local, extern, pe porţiuni inflamate, cu rol astringent.

Topire / *Fusion*. Transformare de fază, din stare solidă în stare lichidă.

Torac-, Toraco- / *Thorac-, Thoraco-*. (gr. *thorax, -akos*, lat. *thorax, -acis* = torace) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la torace.

Torace / *Thorax, Chest*. N.A. *thorax*. (*torac-*) Cavitate mare în formă de trunchi de con situată în partea superioară a trunchiului, delimitată prin cuşca toracică. Conţine organele principale ale sistemului circulator şi respirator.

Toracoscopie / *Thoracoscopy*. Sin. *Pleuroscopie*. (*toraco-* + gr. *skopia* = examinare, de la *skopein* = a vedea, a examina)

Toriu / *Torium*. (Thor, zeul scandinav al tunetelor, nume dat de Berzelius, în 1828) Element metalic radioactiv, simbol Th, număr atomic 90, masa atomică 232,05. Izotopul său Th – 232 cu $T_{1/2}$ de 1410^9 ani este folosit în forma coloidală, în microscopia electronică.

Torr / *Torr*. Sin. *Milimetru coloană de mercur* (mm Hg). (Evangelista Torricelli, 1608-1647, fizician şi matematician italian, elev al lui Galileo Galilei) Unitate de măsură tolerată a presiunii, egală cu presiunea hidrostatică a unei coloane de mercur cu înălţimea de un milimetru, la temperatura de 0°C. În SI, valoarea sa este de $1{,}33322 \cdot 10^2$ N/m^2.

Tors- / *Tors-*. (lat. *torsio, -onis* = suferinţă chinuitoare, din *torquo, -ere* = a răsuci) Element de compunere care introduce în termeni referirea la răsucire, torsiune.

Torsiune / *Torsion*. (*tors-*) Poziţia unui organ, a unei substanţe, consecutivă răsucirii acestuia.

Torticolis / *Torticollis, Wrynech*. (lat. *tortus, -i* = răsucit, de la *torqueo, -ere* = a răsuci + lat. *collum, -i* = gât) Durerea muşchilor gâtului.

Tosom / *Thermally oxidised soya bean oil intereacted with mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Ulei din seminţe de soia oxidat termic, interacţionat cu mono- şi digliceridele acizilor graşi*. V. *E 479 b*.

Total extractibil / *Extractible total*. Test fizico-chimic care măsoară conţinutul total de substanţe anorganice, organice, solubile şi insolubile din elastomerii utilizaţi la închiderea de recipiente pentru uz parenteral.

Tox-, Toxi-, Toxico-, Toxo- / *Tox-, Toxi-, Toxico-, Toxo-*. (1. egipt. *toxao* = distrugere, moarte; 2. gr. *toxikon* = otravă pentru vârful săgeţilor, de la *toxon* = săgeată; 3. lat. *toxicus, -i* = toxic, din *taxus* = specie de conifer, ale cărui fructe conţineau alcaloidul *taxina*, folosită pentru înveninarea săgeţilor) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o otravă, la o toxină sau toxic.

Toxemie / *Tox(a)emia*. (*tox-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Stare provocată de prezenţa în sânge a unor toxine, de origine vegetală (în special bacteriene) sau endogenă.

Toxemie gravidică / *Tox(a)emia of pregnancy*. Nefropatie de sarcină asociată cu hipertensiune arterială, consecutivă unei ischemii placentare.

Toxic / *Toxic*. Sin. *Otravă, Substanţă vulneră*. (*toxico-*) Orice substanţă care, introdusă în organism în cantitate suficientă, determină alterări funcţionale sau leziuni, dând naştere la stări patologice (îmbolnăvire, intoxicaţie) şi putând conduce la moarte. Eliberarea din farmacie a substanţelor toxice este strict reglementată (v. tabelul Venena – FR).

Toxicitate / *Toxicity*. (*toxi-*) **1.** Reacţia biologică a unui organism în urma pătrunderii unei substanţe toxice. Termen general care vizează posibilitatea, pentru o substanţă, de a avea efecte dăunătoare, toxice, asupra unui organism viu. **2.** Cercetare pe animale a acestor eventuale efecte dăunătoare. În cazul medicamentelor se determină testele de toxicitate pe animale de laborator, care au ca scop stabilirea toxicităţii acute, subacute, cronice a unor proprietăţi toxice speciale ca teratogenitatea, carcinogenitatea, dezvoltarea dependenţei etc.

Toxicitate acută / *Accute toxicity*. Totalitatea efectelor toxice produse de o singură doză de substanţă, putând determina moartea a 50% din animalele testate într-un timp determinat (24 ore, 7 zile, 15 zile). Se utilizează 2-3 specii de animale de laborator, iar substanţele se administrează pe cel puţin două căi. Toxicitatea acută urmăreşte efectele toxice ale dozelor subletale, stabilirea dozei letale DL_{50} (50%) şi a cauzei morţii.

Toxicitate atomică / *Atomic toxicity*. Totalitatea efectelor nocive produse de o substanţă toxică solubilă şi ionizabilă. Ex.: toxicitatea produsă de cationii As^{3+}, As^{5+} etc. sau de anionii AsO_3^{2-}, AsO_4^{3-} etc.

Toxicitate cronică (pe termen lung) / *Chronic toxicity*. Reprezintă totalitatea efectelor toxice sau mortale, produse prin administrarea repetată a unui toxic în aceeaşi doză, repetată pe o perioadă, cuprinzând cea mai mare parte a vieţii speciilor ce trăiesc puţin sau viaţa lor întreagă sau uneori mai multe generaţii. Aceste efecte se datoresc cumulării de substanţă sau cumulării efectelor. Toxicitatea cronică se determină numai pentru substanţele care s-au dovedit a avea efecte promiţătoare, în urma studiilor farmacodinamice şi de toxicitate acută.

Toxicitate foetală / *Fetal toxicity*. Fenomene toxice, teratogene care sunt posibil de observat într-un produs, de la concepţia sa până la medicamentul examinat, administrat la femei, în cursul sarcinii.

Toxicitate moleculară / *Molecular toxicity*. Efecte nocive produse de un toxic organic datorită moleculei întregi sau a funcţiilor prezente în moleculă. Ex.: toxicitatea produsă de benzen.

Toxicitate relativă / *Relative toxicity*. Toxicitatea unei substanţe în raport cu a alteia luată ca unitate de măsură.

Toxicitate reversibilă / *Reversible toxicity*. Dispariţia efectelor dăunătoare provocate iniţial de o substanţă, după încetarea administrării acesteia.

Toxicocinetică / *Toxicokinetics*. (*toxi-* + gr. *kinetikos* = care se mişcă, din *kinein* = a mişca) Acţiunea asupra organismului, cuprinzând absorbţia, distribuţia, depozitarea (eventual acumularea), biotransformarea şi eliminarea sa.

Toxicodermie / *Toxicoderma*. (*toxico-* + gr. *derma, -atos* = piele) V. *Toxidermie*.

Toxicodinamie / *Toxicodynamy*. (*toxico-* + gr. *dynamis* = forţă, acţiune) Acţiunea toxicului asupra organismului, cuprinzând ansamblul fenomenelor care au loc în organism, la diferite niveluri, conducând la efectul toxic.

Toxicofor / *Toxiferous*. (*toxico-* + gr. *phoros* = care poartă, din *pherein* = a purta, a transporta) Însuşire a unor animale de a consuma substanţe toxice pentru om şi a căror utilizare în alimentaţie produce intoxicaţii.

Toxicologie / *Toxicology*. (*toxico-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care se ocupă cu studiul toxicelor, care se pot găsi normal sau accidental în organism: origine, proprietăţi fizice, chimice şi biologice; modalităţi şi mecanisme de acţiune, izolare, identificare, dozare şi măsuri de combatere a acţiunilor nocive, dacă ele există.

Toxicologie industrială / *Industrial toxicology*. Disciplină care se ocupă cu studiul caracteristicilor şi acţiunii toxicelor industriale, folosind metode experimentale şi de cercetare fiziopatologică şi clinică.

Toxicomanie / *Toxicomania*. Sin. *Farmacodependenţă*, termenul modern, sau *Toleranţă*. (*toxico-* + gr. *mania* = nebunie) OMS o defineşte ca: stare de intoxicaţie periodică sau cronică generată de consumul unui drog (natural sau sintetic). Ea include, în grade diferite, trei tipuri de RA: *farmacodependenţa psihică* (definitorie); *toleranţa* (obligatorie) şi *farmacodependenţa fizică* (neobligatorie). Se manifestă printr-o dorinţă invincibilă sau printr-o nevoie de a continua consumul drogului şi de a-l procura prin toate mijloacele, cu tendinţa de a creşte dozele şi cu dependenţa psihică şi adesea fizică la efectele drogului, deci un consum abuziv de droguri sau diverse medicamente (peste justificarea lor terapeutică), tendinţă puternică de recădere după sevraj sau cură de dezintoxicare. Toxicomania se instalează ca urmare a toleranţei (obişnuinţei) organismului de a reacţiona identic, fiziologic la acţiunea acestor substanţe, administrate în doze crescătoare. În funcţie de gradul de farmacodependenţă psihică, se disting două tipuri de toxicomanii: minore şi majore. Toxicomania poate antrena consecinţe sociale uneori foarte grave şi poate duce până la crimă. OMS consideră susceptibile de a provoca obişnuinţă şi toxicomanie următoarele droguri: cocaina, morfina, asocierea de barbiturice-alcool, cânepa indiană, amfetamina şi substanţele halucinogene. V. şi *Farmacodependenţă*.

Toxicomanii majore / *Major toxicomania*. Drogurile sau medicamentele euforizante-stupefiante cu potenţial de farmacodependenţă psihică ridicat sunt: halucinogene (LSD, mescalină), canabis (marihuana, haşiş, tatrahidrocanabinol), kava (arecolină), PCP (fenciclidină), psihostimulente (amfetaminice, cocaină, khat), opiacee (opiu, heroină), analgezice morfinomimetice agonişti miu (naturale, de semisinteză şi sinteză). Aceste medicamente sunt supuse unei legislaţii speciale.

Toxicomanii minore / *Minor toxicomania*. Drogurile sau medicamentele cu potenţial de farmacodependenţă psihică, redus sau absent, induc în principal toleranţă şi farmacodependenţă fizică, ex.: alcool, hipnotice (barbiturice), tranchilizante, anorexigene centrale amfetaminice, antitusive centrale opioide, antidiareice opioide.

Toxicomanogen / *Toxicomanogen*. Substanţă care poate provoca toxicomanie (dependenţă).

Toxicovigilenţă / *Toxicovigilance*. Supravegherea incidentelor sau accidentelor ce provin din întrebuinţarea produselor toxice medicamentoase. Organizarea sa este paralelă cu cea a farmacovigilenţei.

Toxicoză / *Toxicosis*. (*toxic-* + *-oză*) **1.** Stare de intoxicaţie produsă de ingestia unui toxic, de obicei conţinut în hrană. **2.** Intoxicaţie rezultată din acumularea de substanţe toxice în organism, datorită unei excreţii deficitare. **3.** Forma cea mai gravă de tulburări acute de nutriţie şi digestie a sugarului: diaree, vomă, colaps, acidoză, comă.

Toxidermie / *Toxiderma*. Sin. *Toxicodermatită*, *Toxicodermie*. (*toxi-* + gr. *derma*, *-atos* = piele) Erupţie cutanată datorată acţiunii unei substanţe toxice.

Toxiferină / *Toxiferin*. Alcaloid cu nucleu indolic condensat, cu structură complexă s-a identificat în curara, *Strychnos toxifera*, *Chondodendron* etc. sub numele de curara. Se cunosc sub acest nume preparate toxice foarte puternice, care conţin mai mulţi alcaloizi, fiind folosite ca otrăvuri şi ca arme de luptă (săgeţi înmuiate în curara) de către amerindieni.

Toxifobie / *Toxiphobia*. (*toxi-* + gr. *phobos* = frică) Teamă anormală de a fi otrăvit.

Toxigen / *Toxigenic*. (*toxic-* + gr. *gennan* = a produce) Organ sau organism care produce toxine (despre o suşă bacteriană). Var. *Toxogen*.

Toxiinfecţie / *Toxiinfection*. (*toxi-* + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = infectat, de la *infio*, *inficere* = a strica, a otrăvi) Boală cu manifestări toxice datorită acţiunii asupra organismului a unor substanţe toxice solubile (toxine), secretate de microorganisme.

Toxiinfecţie alimentară / *Food toxiinfection*, *Foodborne illness*, *Food poisoning*. (*toxi-* + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = infectat, de la *infio*, *inficere* = a strica, a otrăvi + lat. *alimentum*, *-i* = aliment, din *alero*, *-ere* = a hrăni) Îmbolnăvire acută determinată de ingerarea unor produse care sunt prin natura lor toxice sau care au fost contaminate cu microorganisme patogene. Denumire generică pentru o serie de afecţiuni acute ale tubului digestiv, care apar de obicei exploziv la grupuri de persoane, colectivităţi, familii şi, mai rar, în urma ingestiei de produse alimentare în care s-au dezvoltat bacterii, au fost elaborate toxine sau metaboliţi bacterieni toxici, în concentraţii suficiente pentru a determina infecţia, ca: Salmonele, Shigele, colibacili, proteus, stafilococ enterotoxic, germeni anaerobi. Maladii de acest fel sunt produse de suşe patogene, ca: *Escherichia coli*, *Listeria monocytogenes*, *Vibrio cholerae* (holera) sau de microorganisme condiţionat patogene: *Bacillus cereus*, *B. subtilis*, *B. mesentericus*, *Citrobacter*, prezente în concentraţii foarte mari în produsele alimentare. Cea mai frecventă toxiinfecţie alimentară este cea provocată de bacterii din genul *Salmonella*, care trăiesc în tractul digestiv al animalelor domestice. Toxiinfecţiile se produc atunci când carnea congelată nu este dezgheţată complet înainte de a fi gătită sau când temperaturile atinse în cursul prelucrării ei nu sunt destul de mari pentru a distruge bacteriile. Alt tip de toxiinfecţie alimentară este botulismul, provocat de toxinele produse de bacteria *Clostridium botulinum* care poate prolifera în cutiile de conserve. Se manifestă prin simptome de gastroenterocolită, fenomene toxice, febră, colici abdominali, vomă, diaree, tulburări hidroelectrolitice, tendinţă la insuficienţă circulatorie şi posibilitatea de şoc anafilactic; evoluţie variabilă.

Toxină / *Toxin*. (*toxi-* + *-ină*) Substanţe oganice (mai frecvent proteice) produse de organismele animale (*zootoxine*) sau vegetale (*fitotoxine*), capabile să genereze intoxicaţii. În particular, substanţele toxice formate de microorganisme patogene, numite şi *toxine bacteriene*, care pot fi *exotoxine* şi *endotoxine*.

Toxină botulinică / *Botulinal toxin*, *Botulinum toxin*, *Botulinus toxin*. Exotoxină produsă de sporii gram negativi şi de celulele în creştere, care aparţin bacilului *Clostridium botulinum*. Toxina se leagă la nivelul terminaţiilor presinaptice din SNC şi blochează eliberarea de acetilcolină, producând paralizii în cadrul toxiinfecţiei alimentare numită botulism. Se cunosc 7 tipuri de toxine botulinice, notate A-G. *Toxina botulinică A* este cea mai puternică otravă cunoscută, se utilizează în terapie ca formă injectabilă pentru inhibarea spasmelor musculare din distoniile în bronhospasm, strabism, fisuri anale şi în tratamentul ridurilor feţei, şi la îmbunătăţirea expresiei faciale. *Toxina botulinică B* este folosită injectabil în tratamentul distoniei cervicale (col uterin).

Toxină difterică / *Diphteria toxin*. Exotoxină produsă de *Corynebacterium diphteriae*, cu M_r de 62 kDa, secretată de bacterie în sânge, care provoacă difteria.

Toxină holerică / *Cholera toxin*. V. *Holeră*.

Toxină pertussis / *Pertussis toxin.* Proteină completă cu acțiune dermonecrotică produsă de *Bordetelia pertussis*, agentul patogen al tusei convulsive.

Toxină tetanică / *Tetanic toxin.* Sin. *Tetanospasmină.* Neurotoxină holoproteică secretată de *Clostridium tetani*, care produce tetanos. Ea se leagă de gangliozide și blochează terminațiile sinaptice de la nivelul SNC.

Toxinic / *Toxinic.* (*tox-*) Care se află în relație cu toxinele.

Toxinogeneză / *Toxinogenesis.* (*tox-* + gr. *genesis* = a produce, din *gennan* = a produce) Producere de toxine. Fenomen de exercitare a efectului patogen asupra organismului unor bacterii, prin elaborarea unor otrăvuri puternice, numite toxine, pe care unii autori le denumesc și „antigene bacteriene solubile".

Toxitudine / *Toxitude.* Obișnuință admisă din punct de vedere social de a folosi substanțe psihotrope fără efecte negative și fără dependențe. Ex.: consum moderat de alcool.

Toxocaroză / *Toxocariasis.* Infestare umană cu larve din genul *Ascaris*, luate de la câini și pisici. Manifestări clinice: hepatomegalie, bronșită, infiltrate pulmonare; creșterea masivă a numărului de eozinofile și hipergammaglobulinemie.

Toxogen / *Toxogen.* Var. pentru *Toxigen.*

Toxoid / *Toxoid.* Sin. *Anatoxină* (v.). (*toxo-* + gr. *eidos* = formă)

Toxomimetic / *Toxomimetic.* Care imită o acțiune toxică sau medicamentoasă.

Toxoplasmă / *Toxoplasma.* (*toxo-* + gr. *plasma* = obiect modelat) Parazit intracelular, agent al toxoplasmozei descoperit la rozătorul *gondi*, sub formă vegetativă unicelulară sau sub formă chistică.

Toxoplasmoză / *Toxoplasmosis.* (*toxo-* + gr. *plasma* = obiect modelat + *-oză*) Maladie parazitară dată de toxoplasmă (gen de protozoare din clasa *Sporozoa*: *T. gondii*, *T. pyrogenes*, care parazitează unele păsări și animale – mamifere. Parazit intracelular, provoacă febră și creșterea numărului de limfocite mononucleare. Maladia este gravă la femeia gravidă, pentru că poate antrena malformații ale fătului; în cazuri grave, se produce pierderea sarcinii, la nou-născut evoluția bolii este foarte gravă. Contaminarea se poate realiza prin contactul cu excremente de pisică sau prin consum de carne de oaie, capră care nu a fost bine gătită, lapte de capră. Simptomatologia clinică și subclinică gravă: febră, stare de indispoziție, dureri musculare, miocardite și meningoencefalite.

TPN / *TPN.* Abr. pentru termenul englez *Total Parenteral Nutrition.* Metodă de alimentație pe cale i.v. a unor pacienți care nu pot utiliza calea orală din diferite cauze (vomă incoercibilă, inconștiență, comă, operații pe tractusul digestiv etc.).

Trabecul-, Trabeculo- / *Trabecul-, Trabeculo-.* (lat. *trabecula, -ae*, dim. de la *trabs, -bis* = grindă, bârnă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o structură alungită, bandă, fascicul.

Trabecul / *Trabecula.* (*trabecul-*) Structură anatomică fibroasă sau musculară, în formă de bandă, travee sau fascicul.

Trabecular / *Trabecular.* Format din trabecule.

Tract-, Tracto- / *Tract-, Tracto-.* (lat. *tractus, -i* = drum, cale, traseu, de la *traho, -ere* = a trage, a târî) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un canal, tract.

Tract / *Tract, Tractus.* N.A. *tractus.* (*tract-*) **1.** Un număr de organe și structuri asociate, în general cavitare, cu o anumită funcție. Ex.: tract digestiv (canal alimentar), tract urinar, tract genito-urinar etc. **2.** Fascicul de fibre nervoase sau musculare, cu aceeași origine sau terminație, cu aceeași funcție. Var. *Tractus.*

Tract digestiv / *Alimentary tract.* Sin. *Canal alimentar, Tract alimentar, Tract gastrointestinal, Tub digestiv.* V. *Canal alimentar.*

Tract gastrointestinal / *Gastrointestinal tract* (abr. GIT). Abr. TGI. Sin. *Canal alimentar, Tub digestiv, Tract alimentar, Tract digestiv.* V. *Canal alimentar.*

Tract uveal / *Uveal tract.* N.A. *tunica vasculosa bulbi.* Sin. *Uvee.* Tunica vasculară a ochiului, alcătuită din formațiuni mezodermice: foița anterioară a irisului (stroma), corpul ciliar și coroida.

Tractus / *Tract, Tractus.* Var. pentru *Tract* (v.).

Tracțiune / *Traction.* (lat. *tractio, -onis* = acțiunea de a trage, de la *traho, -ere* = a trage cu forță) Acțiune exercitată prin intermediul unei forțe, pentru a provoca o mișcare sau pentru a exercita o extensie sau o elongație. T. se poate exercita mecanic sau prin intermediul unor greutăți, continuu sau discontinuu.

Traducere genetică / *Genetic translation.* În biologia moleculară, procesul prin care secvențializarea nucleotidelor din ARN-mesager este tradusă (decodată) în secvențializarea specifică a aminoacizilor asamblați în vederea formării unei catene polipeptidice, în cadrul procesului de biosinteză a proteinelor.

Traductor / *Transducer.* (lat. *traductor, -oris* = cel care trece pe cineva dintr-o situație în alta, de la *traduco, -ere* = a trece, a traduce) Dispozitiv care stabilește o corespondență univocă între valorile unei mărimi fizice de o anumită natură (mărime de intrare) și valorile unei mărimi fizice de altă natură (mărime de ieșire). Ex.: termocuplu, cristal piezoelectric, traductor Hall etc.

Tragacanta / *Tragacanth.* Sin. *Gumă tragacanta* (*Gummi Tragacanthae*). Produs solid, de exudație naturală, obținut prin incizii în ramurile și în tulpinile unor specii de *Astragalus, Fabaceae* (fam. *Leguminoase*). Guma conține un polizaharid metoxilat (unitatea structurală este acidul galacturonic), cu masa moleculară peste 100.000, numit *basorină* (polimer al acidului tragacantinic), în proporție de 50-60%, insolubil în apă, dar care se îmbibă cu apa, formând un gel, și 20-40% *tragacantină*, un arabinogalactan, polizaharid filiform, cu masa moleculară peste 20.000, care formează cu apa solul, dispersat în masa gelului. Nu conține enzime ca guma arabică. Se comportă ca un polielectrolit anionic. Agent viscozifiant în industria farmaceutică și în cea alimentară. V. *E 413.*

Trahe-, Traheo- / *Trache-, Tracheo-.* (gr. *arteria trakheia* = literar, „arteră rugoasă"; trahee, din cauza inelelor sale și *trachys* = rugos, din lat. *trachia, -ae* = trahee) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la trahee.

Trahee / *Vessel elements, Trachea, Windpipe.* N.A. *trachea.* (*trahe-*) **1.** Vase lemnoase evoluate, perfecte, la care pereții transversali au dispărut. **2.** Canal aerifer prezent la insecte și la majoritatea celorlalte artropode terestre. **3.** Organ tubular care intră în structura aparatului respirator de la vertebrate. Conduct musculocartilaginos, care continuă laringele și asigură comunicarea acestuia cu bronhiile. Are rol important în purificarea, încălzirea și transportul aerului din căile respiratorii superioare spre plămâni. Este situat anterior esofagului și la a 5-a vertebră dorsală se bifurcă în două bronhii primare.

Traheide / *Tracheids.* (*trahe-* + gr. *eidos* = formă) Celule prozenchimatice cu capetele oblice și punctuațiuni scalariforme sau areolate, componente ale vaselor lemnoase de tip primitiv, caracteristice *Pteridofitelor* și *Gimnospermelor.*

Traheită / *Tracheitis.* (*traheo-* + *-ită*) Inflamația acută sau cronică a mucoasei ce acoperă traheea.

Traheobronșită / *Tracheobronchitis.* (*traheo-* + gr. *bronchos*, lat. medievală *bronchia, -ae* = bronhie + *-ită*) Afecțiune a căilor aeriene manifestată prin tuse, cu sau fără expectorație; este gravă la copil, când poate fi însoțită de senzație de sufocare.

Trahom / *Trachoma.* Sin. *Conjunctivită granuloasă.* (gr. *trakhoma, -atos* = asperitate pe suprafața internă a ploapei, din *trakhys* = rugos). Conjunctivită sau keratoconjunctivită granuloasă, contagioasă, cu evoluţie endemică, în ţările tropicale subdezvoltate, unde este un flagel social. Este produsă de un agent intermediar între bacterii şi rickettsii: *Chlamydia trachomatis*, transmisă de muşte şi de obiectele pentru toaletă.

Traiectorie / *Trajectory*. (lat. *traiectio*, *-onis* = trecere în spaţiu) Curba descrisă de un mobil în timpul mişcării sale. T. reprezintă locul geometric al tuturor poziţiilor succesive ocupate de mobil în timpul mişcării sale. După forma traiectoriei, mişcările se împart în: rectilinii şi curbilinii.

Training autogen / *Autogenous training*. (engl. *training* = antrenament + gr. *autos* = el însuşi + gr. *gennan* = a produce) Antrenament autogen (v.).

Tramă / *Trama*. (lat. *trama*, *-ae* = ţesătură) Stratul plectenchimatic situat între cele două pături himeniale ale unei lamele de la unele ciuperci din grupul *Agaricaceae*.

Tranchilizant / *Tranquillizer*. Sin. *Anxiolitic*, *Ataractic*. (fr. *tranquillisant* = liniştitor, din lat. *tranquillo*, *-are* = a linişti, a potoli) Clasă de medicamente capabile de a atenua o anxietate anormală, cu efect mai selectiv decât sedativele. Termenul include două clase de medicamente: *neuroleptice* (tranchilizante majore) şi *anxiolitice* (tranchilizate minore). V. şi *Psihotrop*. Se utilizează în tratamentul nevrozelor, afecţiuni medicale cu componentă psihosomatică; favorizează instalarea somnului, potenţează relaxarea musculaturii striate şi efectul altor deprimante centrale. Ex.: diazepam, meprobamat, clordiazepoxid, medazepam.

Trans- / *Trans-*. (lat. *trans* = peste, dincolo de, în altfel, prin) **1.** Rădăcină care introduce în termeni referirea la o schimbare, modificare, cu sensul de: peste, dincolo de, prin, în alt fel. **2.** În chimie se utilizează pentru a defini izomerii în care unii atomi sau radicali sunt situaţi în părţile opuse ale unei molecule (configuraţie moleculară şi izomerie).

Transaminare / *Transamination*. (*trans-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu, găsită în apropierea templului lui Jupiter Amnon, din Libia + *-ină*) Reacţie biochimică de schimb a unei funcţii amină (a unui aminoacid) cu o funcţie cetonă, de la un α-cetoacid. Are un rol important în degradarea proteinelor şi în sinteza glucozei din substanţe neglucidice.

Transaminază / *Transaminase*, *Aminopherase*. (*trans-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu + *-ază*) Enzimă din clasa *transferaze*, subclasa *aminotransferaze* (EC: 2.6.1) care catalizează transferul grupării amino (–NH$_2$) de la un donor (de regulă aminoacid) la un acceptor (de regulă un cetoacid); este un proces general de catabolism al aminoacizilor. Excesul de transaminaze în sânge exprimă lezarea unui ţesut, proces care poate avea loc în boli ca: infarctul miocardic, hepatita virală. În aceste maladii, *aspartat transaminaza* (AST sau GOT) şi *alanintransaminaza* (ALA sau GPT) prezintă valori crescute în sânge, faţă de normal. Transaminazele au un rol important în sinteza aminoacizilor.

Transcitoză / *Transcytosis* (lat. *trans* = peste + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Fenomen de transport al unei particule la nivelul endoteliului vascular, prin formarea episodică a unui canal prin care trec vezicule cu substanţă. Are loc traversarea barierei endoteliale, nu prin pori, ci prin peretele celular, al macromoleculelor de substanţă cu dimensiuni mai mici de 10 Å.

Transcript / *Transcript*. (lat. *transcriptus*, *-a*, *-um* = copiat, din *transcribo*, *-ere* = a copia) Moleculă de ARN sintetizată pe o matriţă de ADN de către ARN-polimeraze. Moleculele, ca atare, se numesc transcripte primare. Suferă modificări în nucleu şi apoi pătrund în citoplasmă.

Transcriptază / *Transcriptase*. (lat. *transcriptus*, *-a*, *-um* = transcris, de la lat. *transcribo*, *-ere* = a transcrie, a copia, din *trans* = peste + *scribo*, *-ere* = a scrie + *-ază*). ARN-polimerază care catalizează formarea de ARN plecând de la o matriţă de ADN (transcriere).

Transcriptază inversă / *Reverse transcriptase*. Sin. *Revers-transcriptază* (v.). Enzimă prezentă în retrovirusuri care permite sinteza unei copii de ADN cu lanţ dublu pornind de la o moleculă matriţă de ARN (moleculă monocatenară). În acest mod, virusurile care au ARN sunt integrate în genomul celulei gazdă.

Transcriptom / *Transcriptome*. (engl. *transcript*(*ion*) şi *gen*(*ome*)) Totalitatea moleculelor de ARN mesager pe care îl poate exprima un organism sau o celulă într-un stadiu din viaţa sa.

Transcripţie / *Transcription* (lat. *transcriptio*, *-onis* = transcriere, copiere, de la *transcribo*, *-ere* = a copia) Copiere a informaţiei genetice a unei gene (folosită ca matrice ADN), sub formă codificată, complementară şi antiparalelă, într-o moleculă de ARNm. Proces ce are loc în celule vii, în care informaţia genetică a ADN-ului este transferată într-o moleculă de ARN mesager (ARM-m) ca un prim pas al sintezei proteice. Transcripţia are loc în nucleul celulei sau în regiunea nucleară şi este reglată prin factorii de transcripţie. Implică acţiunea enzimei ARN-polimerază care asamblează nucleotidele necesare pentru a forma o catenă a ARN-m plecând de la matriţa de ADN (promotor) şi (în cazul celulelor eucariote) îndepărtează ulterior secvenţele necodificate din acest transcript primar, pentru a forma o moleculă de ARN-m funcţional.

Transcutanat / *Transdermal*. (*trans-* + lat. *cutis*, *-is* = piele) Sin. *Transdermic*.

Transductant / *Transductant*. Celulă care a dobândit caractere noi prin transfer de material genetic.

Transductor / *Transductor*. (*trans-* + lat. *ductor*, *-oris* = conducător, de la *duco*, *-ere* = a trage, a duce) Dispozitiv format din două sisteme monoenergetice distincte asociate, care permite transformarea unei forme de energie în altă formă, realizând o corespondenţă între variaţiile unei mărimi caracteristice primului sistem şi variaţiile produse în cel de-al doilea. După cum transformarea energiei este ireversibilă sau nu, t. pot fi ireversibili sau reversibili.

Transducţie / *Transduction*. (*trans-* + lat. *duco*, *-ere* = a trage, a duce) **1.** Transfer de material genetic de la o bacterie (donor) la o alta (receptor) prin intermediul unui epizom (virus, bacteriofag sau factorul F). Fagii integraţi în situsuri specifice ale cromozomului bacterian produc uneori liza celulei infectate. În asemenea circumstanţe poate fi transportat şi un fragment din cromozomul celulei gazdă. Fagii eliberaţi pot infecta şi alte celule bacteriene. **2.** Procesul prin care ADN-ul (moleculă anionică, hidrofilă, cu masă moleculară mare, nepropice pasajului membranelor biologice) se introduce în celule cu ajutorul unor tehnici fizice sau chimice care fragilizează membranele celulare.

Transfecţie / *Transfection*. (*trans-* + lat. *infectus*, *-a*, *-um* = stricat, otrăvit). **1.** Procesul prin care ADN-ul (moleculă anionică, hidrofilă, cu masă moleculară mare, nepropice pasajului membranelor biologice) se introduce în celule combinat cu un vector. În prealabil, are loc infectarea celulelor bacteriene, tratate special cu acid nucleic viral gol; cromozomul fagic se replică şi se recombină cu cromozomul celulei gazdă, rezultând virioni (Földer-Trautner, 1964). **2.** Introducerea de ADN într-o celulă eucariotă şi integrarea acestuia în ADN-ul cromozomial al celulei receptive.

Transfer / *Transfer*, *Throughput*. (lat. *transferro*, *-ere* = a duce dintr-o parte în alta, de la *trans* = peste, dincolo + *ferro*, *ferre* = a duce) **1.** Acţiunea de a transfera, de a deplasa dintr-un loc în altul. **2.** Mişcare eficientă de material printr-un sistem specific, o măsură a cantităţii de substanţă care trece printr-o piesă a unui echipament sau a unei secţiuni a unei ţevi, coş sau a unei linii a pompei, în timp specific. **3.** Transmitere prin conjugare la bacterii a unor caractere genetice. a. *de gene asociate bacteriofagului* / *bacteriophage-associated gene transfer* – tip de transfer de material

genetic de la o bacterie la alta, prin intermediul bacteriofagului. Prezintă asemănări cu transducţia generalizată, dar se deosebeşte de aceasta prin: bacteriofagii pot fi lipsiţi de coadă; reclamă participarea aceloraşi enzime legate de membrană, care fac posibilă transformarea; produsul recombinării este un heteroduplex;
b. *de gene mediată de cromozomi / chromosome-mediated gene transfer* – transfer de gene prin cromozomi metafazici purificaţi;
c. *de gene mediată de lipozomi / liposome-mediated gene transfer* – tehnică de transformare a celulelor eucariote, folosindu-se drept vectori lipozomii, în care au fost inserate plasmide recombinate.

Transfer de căldură / *Heat transfer*. Este schimbul sau micşorarea energiei interne între două sisteme fizice şi poate apărea spontan, oriunde există un gradient de temperatură. Viteza de transfer a căldurii arată cât de repede se schimbă căldura; se exprimă în $J \cdot s^{-1}$ sau în Watt (W).

Transfer de embrioni / *Embryo transfer* (lat. *transferro, -erre* = a transfera + gr. *embryon* = embrion) Transferarea unui embrion sau a unor embrioni de la un animal donor la un animal receptor.

Transfer genetic / *Transfer of genetic information*. Utilizarea cromozomilor izolaţi în metafază a unei mici porţiuni de material genetic într-o celulă somatică. Materialul transferat este numit *transgenom*.

Transfer pasiv / *Passive transfer*. Transfer de imunitate sau de hipersensibilitate de la un donor imunizat la un organism receptor neimunizat, fie prin injectare de anticorpi serici, fie de limfocite.

Transferază / *Transferase*. (lat. *transferro, -erre* = a duce dintr-o parte în alta, de la *trans* = peste, dincolo + *ferro, ferre* = a duce + *-ază*) Clasă de enzime care catalizează transferul unui grup de atomi de la o moleculă la alta, prin intermediul unei coenzime, al unui radical (metil, acetil, carboxil, amine etc.) de la un donor, la un acceptor. Ex.: transmetilaze, transacetolaze, transfosforilaze etc.

Transferină / *Transferrin* Sin. *Siderofilină* (v.). (*trans-* + lat. *ferrum, -i* = fier + *-ină*) Proteină plasmatică (β-globulină) care poate să lege fierul şi să-l transporte în ficat, pentru depozitare, sau în celulele măduvei osoase, unde este folosit pentru sinteza hemoglobinei.

Transferzomi / *Transfersomes*. Sin. *Transdermal Drug Carrier*. Sunt un tip special de lipozomi, care conţin aşa-numiţii „activatori marginali", molecule cum este colatul de sodiu. Ei sunt transportori care penetrează bariera pielii, prin gradient de umiditate transcutanat şi conduc transportul prin porii „virtuali" dintre celule în organism, fără a afecta proprietăţile de barieră generală şi biologică ale acesteia (pielii). Datorită acestui mecanism de penetrare a barierei, transferzomii transportori pot avea o concentraţie înaltă de substanţe active, un depozit în piele, eliberând materialul în interiorul ţesutului subcutanat sau eliberând substanţa activă în circulaţia sistemică. Sunt suspensii bazate pe lipide ca: lipozomi, niozomi şi microemulsii, vezicule ultradeformabile (cu membrană cu flexibilitate înaltă, suficient de deformabili), pentru a lua forma non-sferică, sub influenţa mişcării termice şi pot trece prin porii stratului cornos al pielii. La mărimea de 200-300 nm pot penetra intacţi pielea. Transferzomii trebuie să prezinte două trăsături particulare: 1. Necesită o hidratare mare, pentru a permite penetrarea; au o mare abilitate de eliberare când sunt aplicaţi pe piele în condiţii de non-ocluzie; 2. Se comportă foarte bine *in vivo*, datele indică o valoare de 50% din doza tipică a unei proteine sau peptide (ex.: insulina), care poate pătrunde prin piele *in vivo* în 30 minute.

Transformare / *Transformation* (lat. *transformatio, -onis* = transformare, din *transformo, -are* = a transforma; *trans* = peste + *formo, -are* = a da o formă) **1.** Modificare a unei forme sau structuri, conversia unei forme în alta. **2.** Modificarea structurii ereditare a unei linii bacteriene de către principiul transformant, provenit de la altă linie bacteriană. Implică pătrunderea în celulă a unei molecule de ADN străin.

Transformare de fază / *Phase transformation*. (lat. *transformatio, -onis*, de la *transformare* = a transforma, din *trans* = peste, dincolo + *formare* = a da o formă) Proces de trecere a unui corp de la o fază la alta, caracterizat de o schimbare bruscă a unei anumite mărimi fizice.

Transformare nucleară / *Nuclear transformation*. V. *Radioactivitate*.

Transfuzie / *Transfusion*. (lat. *trans* = peste, dincolo + *fusio, -onis* = topire, împrăştiere, de la *fundo, -ere* = a vărsa) Injectare intravenoasă lentă (picătură cu picătură) la om, a unei cantităţi de sânge uman compatibil (al cărui grup sangvin este compatibil cu al primitorului), proaspăt conservat. Se poate de asemenea injecta plasmă sau globule roşii în sistemul circulator al unui pacient. Se utilizează: sânge integral, proaspăt sau conservat sau diverşi substituenţi de sânge: plasmă, masă eritrocitară, leucocitară şi trombocitară. Se deosebesc: *alotransfuzia*, în care sângele provine de la un donator şi *autotransfuzia*, în care sângele injectat a fost, într-un prim timp, prelevat de la pacient (autotransfuzie amânată sau programată) sau este recuperat de la bolnav, în cursul unei intervenţii chirurgicale. Transfuzarea are loc cu ajutorul unui dispozitiv, aparat de transfuzie (transfuzare).

Transfuzor / *Transfusion device*. V. *Necesar pentru transfuzie*.

Transgenă / *Transgene*. Sin. *Genă terapeutică* (v.)

Transgenetic / *Transgenetic*. (*trans-* + gr. *genos* = neam, urmaş, generaţie, sau *gennan* = a produce) Organism viu la care au fost transferate gene străine de cele ereditare, proprii (alterarea ADN-ului plantei sau animalului). Gena străină este denumită transgenă. Există două tipuri de celule la animale şi plante: *celulele liniei de germinare* (*germ line cells*): sperma şi ouăle animalelor, polenul şi ovulele la plante şi *celulele somatice* (toate ale altor celule). Linia de germinare ADN este alterată la animalele şi plantele transgenice aşa încât alterările sunt transmise la urmaşi. Transgenicele sunt utilizate pentru a produce terapeutice, a studia bolile, a îmbunătăţi tulpinile şeptelului. Plantele transgenice au fost create pentru a creşte rezistenţa la boli şi la insecte, la ierbicide, precum şi pentru a obţine produse biofarmaceutice sau în cercetare.

Transgenom / *Transgenome*. (*trans-* + gr. *genos* = urmaş) Material genetic subcromozomial transferat prin metoda transferului de gene, mediat cromozomial, de la o celulă la alta. El poate exista independent sau se poate asocia cu cromozomii celulei recipient. A fost transferat, de pildă, mai mult de 1% din genomul haploid uman la celulele de şoarece cultivate în laborator. Transgenomul se poate exprima sau nu în culturi de celule, în funcţie de condiţiile de cultură. Prin studiul său se poate determina ordinea genelor transferate.

Transgenoză / *Transgenesis*. (*trans-* + gr. *genos* = urmaş + *-oză*) Capacitatea genelor unei specii date de a se manifesta fenotipic în altă specie, îndepărtată genetic, indiferent dacă fenomenul este spontan sau este indus experimental (de exemplu, în cazul manipulărilor genetice).

Transglutaminază / *Transglutaminase*. Enzimă care catalizează producerea de legături încrucişate la nivelul proteinelor. Este antigenul anticorpilor prezenţi în plasma subiecţilor afectaţi de „boala celiacă".

Transgresie / *Transgressive segregation*. (lat. *transgresio, -onis* = trecerea dincolo de) Apariţia în generaţia a doua sau în generaţiile următoare a unor genotipuri care ies din limitele de variaţie ale cuplului parental.

Transhidrogenază / *Transhydrogenase*. (*trans-* + gr. *hydor, -atos* = apă + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Enzimă care activează o reacţie de transfer de protoni.

Translaţie / *Translation*. Sin. *Traducere*. (lat. *translatio, -onis* = deplasare, transferare) Proces ce are loc în celulele vii, prin care informaţia genetică codificată în ARN mesager (ARN-m) sub forma unor secvenţe de trei nucleotide (codoni) este tradusă într-o secvenţă de aminoacizi dintr-un lanţ polipeptidic, în timpul sintezei proteice. Translaţia are loc în ribozomii din citoplasmă. Ribozomii se mişcă în lungul moleculei de ARN-m, „citind" fiecare codon. Moleculele de ARN de transfer (ARN-t), purtând fiecare un anumit tip de aminoacid, sunt aduse în ordine în lungul moleculei de ARN-m; are loc împerecherea bazelor codonului cu tripletul de baze complementare ale ARN-t (anticodon). În acest fel, aminoacizii sunt asamblaţi într-o secvenţă corectă pentru a forma lanţul polipeptidic.

Translocator / *Translocator*. Sistem molecular care asigură transferul unei molecule la nivelul unei biomembrane, prin schimbul cu o altă moleculă.

Translocaţie / *Translocation*. (*trans-* + lat. *locatio, -onis* = aşezare, de la *loco, -are* = a pune într-un loc) Aberaţie cromozomială structurală. Schimbarea poziţiei unui fragment cromozomial în acelaşi cromozom, transferarea unui fragment cromozomial pe alt cromozom sau schimbul de material între cromozomii homologi sau nehomologi.

Translocaţie bacteriană / *Bacterial translocation*. Diseminarea bacteriilor saprofite din tubul digestiv în diverse viscere, care, în mod normal, sunt sterile.

Translocază / *Translocase*. Sin. *Factor de elongaţie 2* (*EF 2*) (*trans-* + lat. *locus, -i* = loc + *-ază*) Factor necesar mişcării peptidil-ARN-t din situl A în situl B.

Translocon / *Translocon*. (*trans-* + lat. *locus, -i* = loc) **1.** Unitate de evoluţie a imunoglobulinelor. Se presupune că lanţurile imunoglobulinelor sunt produsul evoluţiei unui număr primar de gene, prin duplicaţie şi rearanjamente cromozomiale variate. **2.** Sistem genic implicat în sinteza imunoglobulinelor.

Transluciditate / *Translucidity*. (*trans-* + lat. *lucidus, -a, -um* = luminos, lucitor) Proprietate pe care o prezintă sistemele care difuzează sau reflectă o cantitate mare de lumină; termen ce caracterizează pastele dentifrice care conţin oxid de titan.

Transmetilare / *Transmethylation*. Reacţie de transfer a unui radical metil, catalizată printr-o metiltransferază.

Transmisibil / *Transmisible*. (lat. *transmisssus, -a, -um* = transmis, de a *transmitto, -ere* = a trimite dincolo, din *trans* = peste + *mitto, -ere* = a trimite) În epidemiologie, diseminarea agentului patogen; o boală infecţioasă care poate fi transmisă de la un individ la altul.

Transmitanţă / *Transmittance*. (lat. *transmitto, -ere* = a transporta, a face să treacă dincolo, de la *trans* = peste, dincolo + *mitto, -ere* = a transmite) Parametru fizic definit prin raportul dintre densitatea spectrală a fluxului energetic (sau luminos) transmis printr-o soluţie şi densitatea spectrală a fluxului incident. V. şi *Absorbanţă*.

Transmitere / *Transmission*. (lat. *transmitto, -ere* = a trimite peste, de cealaltă parte) **1.** Transferarea impulsului nervos într-un singur sens, de la un neuron la altul, prin intermediul unei sinapse (neurotransmiţător). **2.** Propagarea unei infecţii de la o persoană la alta. Se poate realiza în mai multe feluri, de exemplu, prin contact direct cu persoana infectată, inclusiv contact sexual; prin contactul cu un vector sau cu un purtător al agentului patogen; prin ingestia de alimente sau de lichide contaminate cu microorganisme infecţioase; prin inhalarea de picături minuscule dispersate în aer de către persoana bolnavă prin tuse sau prin strănut.

Transmutaţie / *Transmutation*. (lat. *transmutation, -onis* = transpoziţie, schimbare, de la *transmuto, -ere* = a muta, din *trans* = peste, dincolo + *muto, -ere* = a muta) **1.** Transformare spontană sau provocată a unui element, corp în altul. **2.** Transformarea unei specii în altă specie. **3.** Conversiune genică.

Transmutaţie genetică / *Genetic transmutation*. Sin. *Conversie de genă*. Schimbare în ordinea liniară a genelor, având ca rezultat o conversie a unei forme alelice în alta, într-o pereche de cromozomi omologi.

Transmutaţie radioactivă / *Radioactive transmutation*. V. *Dezintegrare radioactivă*.

Transorbitar / *Transorbital*. (*trans-* + lat. *orbita, -ae* = orbită, de la *orbis*, -is = cerc) Care traversează orbite, care se efectuează prin orbită.

Transparent / *Transparent*. (*trans-* + lat. *paro, -are* = a se compara, a pregăti) Proprietate a unui material, mediu de a lăsa să treacă prin el o anumită radiaţie. Un material transparent pentru lumină lasă să treacă prin el lumina, fără a difuza, iar obiectele aflate dincolo de stratul de material transparent pot fi văzute clar.

Transparenţă / *Transparence*. (*trans-* + lat. *paro, -are* = a se compara, a pregăti) Proprietate a unei paste dentifrice de a reflecta şi/sau difuza lumina care o traversează; parametru de calitate.

Transpecific / *Trans-specific*. (*trans-* + lat. *species, -ei* = specie) Totalitatea fenomenelor şi proceselor care au loc la un nivel superior speciei (de exemplu, formarea genurilor, ordinelor sau a filumurilor).

Transpeptidază / *Transpeptidase*. Enzimă catalizantă a formării de peptidoglicani în pereţii bacterieni prin reacţia grupului acid din D-alanină a unei catene sau un grup aminic al altei catene.

Transpiraţie / *Transpiration, Sweat*. Sin. *Sudoraţie*. (*trans-* + lat. *spiro, -are* = a exala) **1.** Pierderea de apă sub formă de vapori eliberaţi în atmosferă. Se realizează în cea mai mare parte la nivelul frunzelor, prin stomate, care au ca funcţie principală schimbul de gaze. Apa pierdută este înlocuită mereu, existând o coloană continuă de apă, care circulă pornind de la rădăcină, prin vasele lemnoase. Fluxul acesta poartă numele de curent de transpiraţie, iar coloana se menţine neîntreruptă datorită presiunii radiculare şi combinării forţelor de coeziune şi de adeziune în vasele xilemului, după cum afirmă teoria tensiunii de coeziune. **2.** Excreţia de sudoare (secreţia şi trecerea la nivelul glandelor şi celorlalte formaţiuni tegumentare a vaporilor de apă, bioxid de carbon, a unor săruri şi substanţe anorganice), prin glandele sudoripare, îndeosebi la temperaturi ambiante de peste 25°C. V. şi *Perspiraţie*, *Sudoraţie*, *Sudoare*.

Transplacentar / *Transplacental*. (*trans-* + lat. *placenta, -ae* = plăcintă) Care trece prin placentă în circulaţia fetală.

Transplant / *Transplant*. Sin. *Grefă*. (*trans-* + lat. *planto, -are* = a planta) **1.** Transferarea unui organ sau a unui ţesut dintr-o parte în alta a aceluiaşi organism sau de la un individ la altul; *transplant de nucleu* – transferarea unui nucleu somatic într-un ovul al cărui nucleu a fost în prealabil eliminat. **2.** Rezultatul transplantării.

Transplantare / *Transplantation*. Sin. parţial cu *Grefă* (v.). Transferul unui organ (în întregime) de la un donator la un primitor, cât şi stabilirea circulaţiei vasculare aferente şi eferente cu aparatul circulator al primitorului.

Transport / *Transport*. (lat. *tranportatio, -onis* = deplasare, de la *transporto, -are* = a trece dincolo, din *trans* = peste, dincolo + *porto, -are* = a purta, a duce). **1.** V. *Permeabilitate*. **2.** Operaţia de ambalare pentru transport şi expedierea medicamentelor comandate pentru studii clinice.

Transport activ / *Active transport*. Sin. *Transport specializat*, *Difuziune activă*. Transportul unei molecule prin membrana celulară împotriva gradientului de concentraţie, de la concentraţie mică la concentraţie mare cu consum de energie. Proces activ de penetrare a medicamentelor prin membrane biologice, datorită formării unor complexe difuzibile între medicament şi un sistem transportor. Pentru o substanţă sau un grup de substanţe date, transportorii sunt situaţi în locuri precise. Transportul ionilor sau al moleculelor (mai rar) la nivelul membranei celulare necesită consum de energie (ATP), deoarece se efectuează contra unui gradient de concentraţie sau/şi de potenţial electrochimic. Principalele sisteme de transport activ se numesc pompe ionice, cele mai importante sunt: pompa de sodiu (sau pompa de sodiu/potasiu), pompa gastrică de protoni sau pompa de H/K şi pompa de calciu. Două sau mai multe substanţe pot antrena o competiţie pentru a se lega de acelaşi transportor şi alteori poate exista posibilitatea de saturare a transportorului.

Transport de substanţă / *Drug transport*. Transport al medicamentului prin membrane biologice, prin mecanisme de: difuziune pasivă, difuziune facilitată, transport activ, pinocitoză sau difuziune ionică sau electrochimică.

Transport la ţintă (medicament cu) / *Drug targeting*. Sin. *Transport organo-specific*. Sistem terapeutic în care substanţa medicamentoasă ajunge în mod ţintit la receptor, respectiv este transportată şi eliberată către organul afectat.

Transport membranar / *Membrane transport*. Transportul unei substanţe printr-o biomembrană, care are loc prin diferite mecanisme: 1. Difuzia de substanţe liposolubile direct prin stratul lipidic dublu al membranei; 2. Transport prin „pori"; prin porine (bacterii) sau prin joncţiuni comunicante; 3. Transport pasiv prin canale ionice; 4. Transport facilitat (difuzie facilitată) prin sisteme uniport, simport sau antiport; 5. Contratransport prin simport sau antiport, prin gradientul de potenţial electrochimic al unui solvit; 6. Transport activ prin pompe ionice (pompa de sodiu sau potasiu Na^+ / K^+, pompa gastrică de protoni sau pompa H^+ / K^+, pompa de calciu), transportori ABC sau transportori cu fosfotransferază (numai la bacterii); 7. Transport de polipeptide prin membrana reticului endoplasmatic; 8. Transportul activ al polipeptidelor cu ajutorul proteinelor *chaperone* prin membrana mitocondriilor, plastelor şi perioxizomilor, porilor nucleari; 9. Translocare a proteinelor YOP.

Transport organo-specifice / *Drug targeting*. Sin. *Transport la ţintă* (v.).

Transport pasiv / *Passive transport*. Transport de ioni sau de molecule mici la nivelul membranei plasmatice, proces care are loc sub acţiunea unui gradient de concentraţie sau de potenţial electrochimic, fără consum de energie metabolică. La nivelul membranei celulare există două forme de transport: 1. direct prin bistratul lipidic, în cazul moleculelor liposolubile, cu un coeficient de partaj supraunitar; 2. prin intermediul canalelor ionice (ionii de Na, K, Cl). Capacitatea de transport este limitată de disponibilul de molecule transportoare. V. şi *Difuzie facilitară*.

Transport specializat / *Specialised transport*. Proces activ de penetrare a medicamentelor datorită formării unor complexe difuzibile între medicament şi un sistem transportor. Funcţionează împotriva gradienţilor de concentraţie sau de potenţial electric, necesitând energie, ceea ce explică efectul inhibant al unor toxine metabolice.

Transport vectorial / *Vectorial transport*. Transportul unui ion sau al unei molecule prin epitelii într-o anumită direcţie (ex.: absorbţia glucozei la nivelul intestinului). Acest transport presupune o distribuţie neuniformă a proteinelor de transport la nivelul membranelor plasmatice ale celor două feţe ce aparţin epiteliului.

Transportor / *Carrier*. (lat. *transporto*, *-are* = a trece dincolo) **1.** Sin. *Vector*. **2.** Proteină care transportă specific anumite substanţe în sânge (ex.: apoferitina şi feritina) sau/şi din sânge, prin membranele celulare, în celulă. V. şi *Difuziune facilitată*.

Transportor de hidrogen / *Hydrogen carrier*. Coenzimă care poate exista atât sub formă oxidată, cât şi sub formă redusă, intervenind în reacţiile cuplate de hidrogenare şi de dehidrogenare (ex.: nicotinamid adenin dinucleotid).

Transportor de medicamente / *Drug carrier*. V. *Vectori medicamentoşi*.

Transportori ABC / *ABC Transporters*. (Abr. de la engl. *ATP Binding Cassette*) Superfamilie de proteine membranare, cu funcţie de transport, ce consumă ATP.

Transportori din generaţia a doua / *Second generation of vectors*. Sisteme de transport şi cedare la ţintă, reprezentate de nanoparticule, destinate administrării pe diferite căi; ele realizează transportul la ţintă printr-un mecanism adecvat activ sau pasiv, în funcţie de proprietăţile lor fizico-chimice. Pot fi: nanoparticule (nanosfere, nanocapsule), lipozomi, anticorpi monoclonali, macromolecule, conjugate de polimer-substanţă medicamentoasă (< 1 μm).

Transportori din generaţia a treia / *Third generation of vectors*. Sunt transportori care se caracterizează prin existenţa unui element de recunoaştere a ţintei vizate, celulară sau intracelulară, ceea ce creşte foarte mult specificitatea de acţiune. Acest element de recunoaştere, numit şi ligand, se poate spune că mediază ţintirea. Mai multe clase de liganzi au fost legate în special de lipozomi: anticorpi, zaharuri, lectine, peptide.

Transportori din prima generaţie / *First generation of vectors*. Sisteme de transport şi cedare la ţintă reprezentate de microparticule destinate administrării pe cale intravasculară (în special intra-arterial) cât mai aproape de organul-ţintă. Mecanismul prin care se realizează ţintirea are la bază o filtrare a microparticulelor de către capilarele sangvine ale organului respectiv, ceea ce conduce la o concentraţie ridicată a substanţei medicamentoase incluse în transportor în regiunea aferentă capilarelor blocate. Acest proces, de blocare a unui sistem vascular al unui organ, cu ajutorul unui sistem farmaceutic microparticulat, este numit embolizare sau chemoembolizare. Microparticulele pot fi de două tipuri: microsfere şi microcapsule (v.) (> 1 μm).

Transpoziţie / *Transposition*. (lat. *trans* = peste, dincolo + *positio*, *-onis* = punere, de la *pono*, *-ere* = a pune) **1.** Schimbare de poziţie, în chimie. **2.** Modificarea localizării unui fragment de ADN în genom, prin deplasarea unor secvenţe de ADN dintr-o poziţie în alta. Mişcarea unei gene dintr-un sit cromozomial în altul al aceluiaşi sau al altui cromozom. Genele sau structurile genetice care au această proprietate se numesc elemente genetice mobile sau elemente translocabile.

Transpoziţie de scară / *Scale-up transposition*. V. *Schimbare de scară*.

Transpozon / *Transposon* (*trans-* + lat. *positio*, *-onis* = poziţie, punere) Fragment de ADN care îşi poate schimba poziţia în genom. Este constituit din secvenţe de inserţie la fiecare extremitate, cu genele pe care le transportă, la mijloc. Poartă, îndeosebi, genele care, la bacterii, asigură rezistenţa la antibiotice. Nu se poate replica decât dacă este inserat într-un replicon. Transpozonii sunt rari la om. Pot modifica expresia şi structura altor gene şi, din acest motiv, sunt intens studiaţi în biotehnologie în scopul obţinerii unor medicamente.

Transsudat / *Transudate*. (*trans-* + lat. *sudatus*, *-a*, *-um* = asudat, din *sudo*, *-are* = a suda) Lichid extravazat din ţesuturi sau cavităţi, ca urmare a filtrării şi a difuziunii serului sangvin, datorită diferenţei de presiune şi tensiune osmotică dintre sânge şi ţesuturi (spre deosebire de exudat, care apare ca urmare a unor procese inflamatorii).

Transversal / *Transverse*, *Transversal*. (lat. *transversus*, *-a*, *-um*, *transversalis*, *-e* = transvers, cruciş, contrar) **1.** Secţiune care trece perpendicular pe axa longitudinală a unui organ oarecare.

2. Planul care trece perpendicular pe mediană; plan care trece prin axa longitudinală a organului axilar.

Transversie / *Transversion*. (lat. *transversus*, *-a*, *-um* = transvers, de-a curmezişul) Mutaţie caracterizată prin înlocuirea unei baze purinice cu una pirimidinică sau invers. Multe dintre substituţii sunt reversibile.

Tranzacţie / *Transaction*. (*trans-* + lat. *actio*, *-onis* = acţiune) Un set de acţiuni incluzând transmiterea mesajului despre o problemă de siguranţă.

Tranzistor / *Transistor*. Cristal cu proprietăţi semiconductorii, utilizat în tehnica medicală. Se caracterizează prin aceea că transportul de electricitate are loc în parte prin electroni, în parte prin goluri de electroni.

Tranzit / *Passage*. (lat. *transitus*, *-us* = pasaj, trecere de la *transio*, *-ire* = a merge dintr-un punct în altul) Deplasare a unei substanţe organice dintr-un punct în altul în organism.

Tranzit intestinal / *Intestinal passage*. Deplasarea conţinutului tubului digestiv între pilor şi rect, adică de-a lungul intestinului. Viteza de deplasare poate fi modificată prin stimulare de către unele medicamente laxative, purgative sau încetinită, prin constipante.

Tranziţie / *Transition*. (lat. *transitio*, *-onis* = trecere) **1.** Schimbarea unei stări în altă stare, în cazul modificării configuraţiei electronice a unui atom sau a unei molecule, consecutiv unei excitaţii; astfel se obţin *t. electronice*, *rotaţionale*, *vibraţionale* (v. fiecare). **2.** Mutaţie caracterizată prin înlocuirea unei baze purinice cu altă bază purinică sau a unei baze pirimidinice cu altă bază pirimidinică.

Tranziţie alosterică / *Allosteric transition*. Modificare reversibilă a configuraţiei unei substanţe (proteine) alosterice care devine activă sau inactivă. V. şi *Alosterie*.

Tranziţie de fază sol-gel / *Sol-gel phase transition*. Tranziţia de la forma de soluţie a unui polimer la gel de polimer, care este marcată de creşterea viscozităţii sistemului.

Tranziţie electronică / *Electronic trasition*. Tranziţie în care un electron este promovat de pe o bandă energetică pe alta.

Tranziţie rotaţională / *Rotational transition*. Apare atunci când molecula îşi modifică energia de rotaţie.

Tranziţie vibraţională / *Vibrational transition*. Apare atunci când o moleculă îşi modifică energia vibraţională.

Trapă de solvent / *Solvent trapping*. Tehnică de injectare în cromatografia de gaze prin care solventul este condensat aproape de punctul de fierbere la intrarea în coloană. Soluţia se dizolvă în benzi înguste în solventul condensat.

Trapă rece / *Cold trapping*. Tehnică de injecţie în cromatografia de gaze, fără divizarea probei, în care solutul este condensat mult înaintea propriului său punct de fierbere într-o bandă îngustă la intrarea în coloană.

Trasor / *Tracer*. (lat. *tractus* = participiul trecut al verbului *traheo*, *-ere* = a trage, a scoate) **1.** Sin. *Marker radioizotopic* (v. *Marker*). **2.** În fizică: instrument de trasat linii sau înregistrări grafice. **3.** Termen utilizat incorect, uneori pentru indicator.

Tratament / *Treatment*. Sin. *Terapeutic*, *Terapeutică*. (lat. *tractare*, infinitivul de la *traheo*, *-ere*, *-traxi*, *-tractum*, deriv. de la *trahere* = a trage cu forţa, a târî şi, de aici, a acţiona împotriva cuiva, dar şi a convinge) Ansamblul mijloacelor fizice, chimice, psihice, biologice şi în principal al prescripţiilor medicamentoase şi igieno-dietetice utilizate pentru vindecarea, ameliorarea sau scurtarea duratei unei boli sau, în general, în vederea combaterii efectelor unei maladii.

Tratament cauzal / *Causal treatment*. Sin. *Tratament etiologic*. Mijloace care acţionează direct asupra cauzei bolii.

Tratament de substituţie / *Substitutive therapy*, *Replacement therapy*. Sin. *Tratament substitutiv*. Tip de tratament utilizat mai ales în endocrinologie, prin care se furnizează substanţe fiziologice deficitare organismului, tranzitoriu sau permanent, ex.: enzime, vitamine şi hormoni.

Tratament de urgenţă / *First aid*. Tratament acordat la locul accidentului şi în drum spre o secţie spitalicească.

Tratament empiric / *Empirical treatment*. Tratament bazat pe experienţa populară.

Tratament etiologic / *Causal treatment*. Sin. *Tratament cauzal* (v.)

Tratament ortodontic / *Orthodontic treatment*. Proces de îndreptare a dinţilor pentru a corecta apariţia şi funcţia lor.

Tratament paliativ / *Palliative treatment*. Tratament care are ca scop alinarea suferinţelor bolnavului (în principal durerea) şi prelungirea vieţii acestuia, fără a vindeca boala.

Tratament preventiv / *Preventive treatment*. Sin. *Tratament profilactic*.

Tratament profilactic / *Prophylactic treatment*. Sin. *Tratament preventiv*. Tratament care are ca scop prevenirea (profilaxia) bolii.

Tratament simptomatic / *Symptomatic treatment*. Tratamentul adaptat simptomelor bolii (îndeosebi durerea).

Tratament specific / *Specific treatment*. Tratament adaptat în mod particular bolii ce urmează a fi tratată.

Trauma-, Traumat-, Traumato- / *Trauma-*, *traumat-*, *Traumato-*. (gr. *trauma*, *-atos* = rană) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la rană, traumatism.

Traumatic / *Traumatic*. (gr. *traumatikos*, din *trauma*, *-atos* = rană) Care se referă sau este în relaţie cu o traumă.

Traumatism / *Traumatism*. (*traumat-* + *-ism*) Lezarea anatomică şi funcţională a unui organism, organ sau a unei celule. Ansamblu de tulburări locale şi generale, provocate de o rană, şoc, intervenţie chirurgicală, un eveniment afectiv sau o traumă.

Traumatogen / *Traumatogenic*. (*traumato-* + gr. *gennan* = a produce) **1.** Care produce o traumă. **2.** Care este determinat sau care se referă la o leziune.

Traumatologie / *Traumatology*. (*traumato-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a chirurgiei care se ocupă cu tratamentul traumatismelor, începând cu tratamentul de urgenţă.

Traumă / *Trauma*. (*trauma-*) Leziune produsă într-o regiune delimitată a organismului, printr-o acţiune violentă, exterioară.

Travaliu / *Labour*, *Work*. (fr. *travail* = lucru, muncă. din lat. *tripalium*, *-ii* = instrument de tortură, maşină cu trei pari din lat. *tri* = trei şi *palus*, *-i* = par) **1.** În fizică, lucru mecanic; **2.** În medicină (obstetrică), totalitatea fenomenelor mecanice, plastice şi dureroase care se produc în timpul naşterii şi care converg spre expulzarea fătului din căile genitale.

Travee / *Travee*. Porţiune dintr-o structură anatomică, care cuprinde două puncte de sprijin şi deschiderea dintre ele.

Treaptă / *Stage*, *Steep*. Sin. cu *Fază*, *Etapă*, *Grad*, *Nivel*.

Trehaloză / *Trehalose*. Dizaharid nereducător, format din două molecule de alfa-D-glucopiranoză, unite printr-o legătură 1,1-alfa-glicozidică. Se găseşte în ciupercile tinere, spori, drojdii, bacterii, alge, în ouăle şi în larvele diferitelor insecte. A fost izolată prima dată din *Secale cornutum*. În organism este transformată în glucoză, în prezenţă de uridindifosfat. Se utilizează drept conservant şi stabilizant în unele formulări biofarmaceutice.

Tremat- / *Tremat-*. (gr. *trema*, *-atos* = gură) Element de compunere care introduce în termeni referirea la trematode, viermi plaţi.

Trematoda / *Trematoda*. (gr. *trematodes* = găurit, din *trema*, *-atos* = gaură) Clasă de viermi paraziţi plaţi din subîncrengătura

Plathelminthes, se găsesc în intestine, au corp nesegmentat şi una sau mai multe ventuze.

Treonină / *Threonine*. Aminoacid glucoformator indispensabil, care se află sub patru diastereoizomeri, având patru carboni asimetrici. Intră în compoziţia unor proteine.

Trepied / *Tripod*. (fr. *trépied* = trepied, pirostrii, din lat. *tres, tria* = trei + fr. *pied* = picior) Suport din metal cu trei picioare, utilizat pentru susţinerea băii de apă sau a sitei de azbest pe sursa de încălzire (bec).

Trepo- / *Trepo-*. (gr. *trepein* = a întoarce, a înrola) Element de compunere care introduce în termeni referirea la treponemă.

Treponema / *Treponema*. (*trepo-* + gr. *nema* = fir) Gen de bacterii anaerobe, cu morfologie elicoidală, din familia *Spirochetaceae*, vizibile doar la microscop, parazite la om şi la animale, cu specii patogene: *T. pallidum*, agentul sifilisului, *T. pertenue*, agentul pianului, boală de piele din regiunile tropicale, *T. hyodysenteriae*, saprofit şi *T. reiteri*, nepatogen, utilizat pentru diagnosticul sifilisului.

Treponemicid / *Treponemicidal*. (*trepo-* + gr. *nema* = fir + *oză*) Denumire generică pentru medicamente care distrug bacteriile din genul *Treponema*.

Treponemoză / *Treponematosis*. (*trepo-* + gr. *nema* = fir + *-oză*) Denumire generică pentru bolile provocate de bacteriile din genul *Treponema*, în particular sifilisul.

Tretinoină / *Tretinoin*. V. *Acid retinoic*.

TRF / *TRF*. Abr. de la engl. *Tyreotropin Releasing Factor*. Factorul hipotalamic de eliberare a hormonului tireotrop, care stimulează specific hipofiza anterioară. Sin. cu *TRH*, abr. de la engl. *Tyreostimulin Releasing Hormone*.

TRH / *TRH*. Abr. de la engl. *Tyreotropin Releasing Hormone*. Sin. cu *TRF*, abr. de la *Tyreotropin Releasing Factor*. V. *Tireoliberină*.

Tri- / *Tri-*. (gr. *tres*, lat. *tres, tria* = trei) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la trei.

Triacetat de gliceril / *Glyceryl triacetate*. Sin. *Triacetină*. V. *E 1518*.

Triacetină / *Glyceryl triacetate*. Sin. *Triacetat de gliceril*. V. *E 1518*.

Triadelf / *Triadelphous* (*tri-* + gr. *adelphos* = frate) Androceu alcătuit din stamine grupate în trei mănunchiuri (ex. la *Hypericum perforatum*).

Triaj / *Triage*. Sin. *Triere*. (fr. *triage* = triaj, din lat. *trito, -are*, de la *tero, -erere* = a treiera) Operaţie de sortare şi clasificare.

Trial / *Trial*. (engl. *trial* = încercare, experiment) Testarea şi/sau compararea eficacităţii unuia sau a mai multor medicamente pe grupuri de pacienţi, în mai multe faze. În *faza I* a unui trial clinic se testează acţiunile biologice şi concentraţia toxică a unui medicament pe un grup de voluntari sănătoşi. În *faza II* se determină eficienţa pe un grup restrâns de pacienţi cu boala pentru care este destinat tratamentul. În *faza III*, în trial se include un număr foarte mare de pacienţi şi se compară evoluţia unei boli la un grup de pacienţi trataţi cu noul medicament cu aceea a unui grup care a primit un medicament standard sau nu a primit nici un medicament.

Trial randomizat cu un grup de control / *Randomized trial with control group*. În acest trial, pacienţii din grupul de control primesc tratament *placebo* sau un medicament standard pentru boală, rezultatele fiind comparate cu acelea obţinute pe un grup de pacienţi care primesc noul medicament, iar alegerea pacienţilor se realizează la întâmplare în ambele grupuri. V. *Test dublu orb* şi *Test simplu orb*.

Triamcinolon / *Triamcinolone*. Sin. *Kenakort, Volon*. Corticosteroid de semisinteză conţinând fluor, utilizat ca antiinflamator. Riscurile legate de retenţia hidrosalină sunt neglijabile, dar s-a semnalat o frecvenţă mai mare a fenomenelor de miopatie.

Triarhă / *Triarch*. (*tri-* + gr. *arkhe* = element, origine) Rădăcină care posedă în structura sa trei fascicule lemnoase şi trei liberiene.

Trib / *Tribe*. (lat. *tribus, -us* = trib, familie) Categorie taxonomică utilizată în clasificarea plantelor şi animalelor, care cuprinde mai multe genuri asemănătoare sau strâns înrudite din cadrul unei familii. Ex.: *Bambuseae, Oryzeae, Paniaceaea* şi *Avenaea* sunt triburi de graminee.

-trib, Tribo- / *-trib, Tribo-*. (gr. *tribein* = a freca) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la frecare.

Triboelectricitate / *Triboelectricity*. (*tribo-* + gr. *electron* = corp care se electrizează prin frecare) Electricitate produsă prin frecare.

Tribologie farmaceutică / *Pharmaceutical tribology*. (*tribo-* + gr. *logos* = ştiinţă + fr. *pharmaceutique* = farmaceutic, de la gr. *pharmakon* = medicament) Ştiinţă definită ca studiul frecării (fricţiunii) şi al influenţelor sale asupra medicamentelor şi substanţelor auxiliare utilizate în producţia şi uzajul de medicamente. Deci tribologia farmaceutică se ocupă cu studiul eficienţei substanţelor auxiliare prevăzute la formularea medicamentelor (agenţi de curgere, antiadezivi, lubrifianţi), al utilajelor (echipament de producţie) şi al condiţiilor de fabricaţie care modifică efectele fricţionale.

Triboluminescent / *Triboluminescent* (*tribo-* + lat. *luminen, -inis* = lumină naturală) Procesul de producere a luminii prin frecare.

Triboluminiscenţă / *Triboluminiscence*. Luminiscenţă produsă prin pulverizarea unor cristale.

Tric-, Trichi-, Trichin-, Trichino-, Tricho-, Trico, -tricoză / *Thric-, Thrichi-, Trichin-, Trichino-, Thrico-, -thrichosis*. (gr. *trikhinos* = păros, de la *trix, trikhos* = păr) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un aspect păros.

Trichină / *Trichina*. Sin. *Trichinella spiralis* (v.).

Trichinella spiralis / *Trichinella spiralis*. Sin. *Trichină*. (*trichina-* + lat. medievală *spiralis, -e* = spirală, din gr. *speira* = spirală, încolăcire) Gen de viermi paraziţi din familia *Trichinellidae*, clasa *Nematoda*. Specia *T. spiralis*, întâlnită mai ales la porc, pisică şi câine, poate parazita şi omul, provocând trichinoza.

Trichinoză / *Trichinosis*. Sin. *Trichineloză*. (*trichino-* + *-oză*) Antropozoonoză parazitară, transmisă prin alimente, provocată de nematodul intestinal *Trichinella spiralis*, care, în forma adultă, se fixează pe mucoasa duodenului şi jejunului mamiferelor. Forma larvară – trichina – se fixează în ţesutul muscular, în care poate persista mai mulţi ani. Infestarea omului se produce prin consum de carne care conţine larve închistate (chisturi), insuficient tratată termic. Paraziţii ingeraţi trăiesc în intestine, unde depun ouă. În intestin, chisturile eliberează larve, care ajung la maturitate şi se înmulţesc. Embrionii se fixează în peretele intestinal, îl perforează, ajung în circulaţia limfatică şi apoi în muşchi, unde se închistează, provocând dureri mari, edem mai ales la nivelul feţei, reacţii alergice, febră ridicată, cefalee. Boala debutează lent, prin euzinofilie, dureri abdominale, diaree, dureri musculare, frisoane, febră, stare de slăbiciune, peteşii hemoragice la nivelul retinei. Chisturile de *Trichinella* sunt rezistente la operaţiile curente de conservare a alimentelor (sărare, deshidratare). Infestarea poate fi prevenită prin tratament termic corespunzător al cărnii sau prin menţinerea acesteia la –20°C minimum 20 de zile.

Trichomonas / *Trichomonas*. (*trichos-* + gr. *monas* = unitate) Gen de protozoare flagelate din familia *Trichomonadidae*, clasa *Flagelata*, din care cel mai patogen este *T. vaginalis*, care se localizează pe mucoasa vaginală, la femeie, şi, mai rar, în şanţul balanoprepuţial, la bărbat, determinând trichomonaza vaginală.

Trichomonas intestinalis / *Trichomonas intestinalis*. Specie de *Trichomonas* parazit în intestinul gros, ce produce iritaţii intestinale şi diaree.

Trichomonas vaginalis / *Trichomonas vaginalis*. Specie de *Trichomonas* parazit în vagin, determină infecţii cronice asociate cu leucoree. La bărbat determină uretrită.

Trichophyton / *Trichopyton*. (*trico-* + gr. *phyton* = plantă) Gen de dermatofiţi, paraziţi la om şi la animale, cuprinzând numeroase specii: ei se dezvoltă pe pielea capului pe păr, interdigital şi pe unghii.

Trichosporon / *Trichosporon*. Gen de ciuperci, cu unele specii patogene la om, mai ales după imunodepresie.

Trichuris trichiura / *Trichuris trichiura*. (*tricho-* + gr. *oura* = coadă) Denumirea viermelui tricocefal.

Triclorgalactosucroză / *Sucrolose*. V. *E 955*.

Tricocefal / *Tricocephalis*, *Whipworm*. Sin. *Trichuris trichiura*. (*trico-* + gr. *kephole* = cap) Vierme din ordinul *Nematodes*, agent al tricocefalozei, localizat ca parazit în cecumul şi apendicele omului, rar în intestinul subţire. Aparţine subfamiliei *Trichinines*, familiei *Trichinellidae*, subordinul *Trichinelloides*.

Tricofiţie / *Trichophytosis*. (*trico-* + gr. *phyton* = plantă) V. *Epidermofiţie*, *Favus*. Micoză provocată de ciuperci microscopice patogene din genul *Trichophyton*, parazite pe suprafaţa pielii şi pe unghii. Se manifestă prin căderea părului, cruste şi prin îngroşarea pielii în plăci, prurit. În funcţie de localizare şi de specia de parazit patogen, se cunosc: 1. *Tricofiţia uscată a pielii capului* şi a *pielii glabre*, dată de *T. violacum*, *T. niveum*, *T. cerebriforme*, *T. gypseum*; 2. *Tricofiţia bărbii* provocată de *T. ochraceum*, *T. megnini*, *T. violaceum*; 3. *Onicomicoza tricofitică* la nivelul unghiilor; 4. *Granulomul tricofitic Majocchi*, formă rară.

Tricomicoză / *Trichomycosis*. (*trico-* + gr. *mykes*, *myketos* = ciupercă + *-oză*) Micozele tijelor firelor de păr. V. şi *Tricofiţie*.

Tricomoniază / *Trichomonasis*. (*trico-* + gr. *monos* = unitate + *-ază*) Boală provocată de protozoare din genul *Trichomonas*, care parazitează căile genitor-urinare, provocând vaginite şi uretrite. La femeie, se manifestă printr-o scurgere vaginală abundentă, spumoasă, de culoare alb-verzuie, cu senzaţie de arsură şi prurit.

Tricosis / *Trichosis*. Var. pentru *Tricozis*.

Tricoză / *Trichosis*. (*trico-* + *-oză*) Termen generic pentru orice boală sau creştere anormală a părului.

Tricozis / *Trichosis*. (*trico-* + *-osis*) Dezvoltare anormală a părului pe o parte a corpului, de obicei glabră şi pe mucoase.

Tricrezolformalin / *Tricrezolphormalin*. Soluţie de uz stomatologic care conţine tricrezol 22,5%, soluţie formaldehidă 25%, alcool 22,94%, timol 2,6%, glicerol 30%. Se indică pentru acţiunea dezinfectantă, cauterizantă şi mumifiantă, în tratamentul gangrenei pulpare şi în extirparea devitală.

Trifoliat / *Trifoliate*. (*tri-* + lat. *folium*, *-ii* = frunză) Frunză compusă din trei foliole (ex.: frunza la *Trifolium* sp., *Medicago* sp.).

Trifosfaţi / *Triphosphates*. V. *E 451*.

Trifurcat / *Trifurcate*. (lat. *triforiam* = din trei părţi) Organ vegetal divizat, prin vârful său, în trei ramuri sau trei lobi.

Trigemen / *Trigeminus*. (lat. *trigeminus* = triplu, de la *tres*, *tria* = trei + lat. *geminus*, *-a*, *-um* = gemen) Nervul trigemen.

Trigger / *Trigger*. (engl. *trigger* = trăgaci de armă de foc, declanşator) Stimulul care declanşează un proces, un fenomen, un lanţ de reacţii.

Trigliceride / *Triglycerides*, *Triacilgliceroli*. (*tri-* + gr. *glykeros* = îndulcit + *-idă*) Sunt grăsimi, esteri ai glicerinei cu acizi graşi, diferiţi sau nu. Sunt substanţe grase componente în special ale ţesutului adipos (forma de stocare a acizilor graşi în organism). Se află şi în uleiurile şi în grăsimile naturale. În sânge se găsesc în chilomicroni (86-94%) şi în lipoproteinele cu densitate foarte mică (VLDL, 55-65%). Concentraţia de trigliceride în sânge creşte în hiperlipidemii.

Trigliceride cu lanţ mediu / *Mean chain triglycerides*. Grăsimi fabricate din uleiul extras din fracţiunea dură şi uscată a endospermului de *Cocos nucifera L.* prin hidroliză, fracţionarea acizilor graşi obţinuţi şi prin reesterificare. Sunt compuse dintr-un amestec de glucide ale acizilor graşi cu lanţ scurt sau mediu, care este reprezentat de 95% acizi graşi saturaţi, cu 8-10 atomi de carbon (acid caprilic şi acid capric). Lichide uleioase, incolore sau uşor gălbui, practic inodore şi fără gust, practic insolubile în apă, miscibile cu alcoolul, clorura de metilen, eterul de petrol, cât şi cu uleiurile; d = 0,93-0,96; I_a = 0,2; I_{OH} = 10; I_i = 1; $I_{peroxid}$ = 1; I_s = 1; $I_{refracţie}$ = 1,440-1,452; viscozitate = 25-33 mPa·s.

Trigliceridemie / *Triglycerid(a)emia*. (*tri-* + gr. *glykeros* = îndulcit de la *glykys* = dulce + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa şi concentraţia trigliceridelor din sânge. V. şi *Hiperlipidemie*.

Trigonometrie / *Trigonometry*. Ramură a matematicii care tratează aplicarea calculului de determinare a elementelor triunghiului, cu ajutorul funcţiilor circulare, numite linii trigonometrice (sinus, cosinus, tangentă, cotangentă).

Trihomi / *Trichomes*. Sin. *Tricomi*. (gr. *thrix*, *trikhos* = păr) Peri vegetali.

Trilobat / *Trilobate*. (*tri-* + lat. *lobus*, *-i* = lob) Care este format din trei lobi.

Trilocular / *Trilocular*. (*tri-* + lat. *loculus*, *-i* = loc mic, din *locus*, *-i* = loc) **1.** Care are trei cavităţi sau trei compartimente. **2.** Gineceu sau fruct cu trei loji, loculi sau cavităţi (ex.: ovarul de la *Lilium candidum*, provenit din concreşterea a trei carpele).

Trimer / *Trimerous*. (*tri-* + gr. *meros* = parte) **1.** Organ vegetal divizat în trei părţi. **2.** Flori cu trei elemente într-un ciclu sau verticil, ca la monocotiledonate. **3.** Gineceu alcătuit din trei carpele, ca la *Liliaceae*. **4.** Moleculă formată din trei subunităţi (lanţuri polipeptidice) sau trei monomeri. V. şi *Polimer*.

Trioxigen / *Ozone*. Sin. *Ozon*.

Tripanosoma / *Trypanosoma*. (gr. *trypanon* = burghiu + gr. *soma* = corp) Protozoare flagelate parazite în sânge, din genul *Trypanosoma*, clasa *Flagellata*, familia *Trypanosomidae*, transmise prin înţepăturile unor insecte. Ele pot provoca diverse maladii (ex.: boala somnului).

Tripanosomiază / *Trypanosomiasis*. Sin. *Boala somnului*. (gr. *trypanon* = burghiu + gr. *soma* = corp + *-ază*) Boală parazitară, endemică în unele regiuni din Africa (12° latitudine nordică şi 15° latitudine sudică), cauzată de *Tripanosoma*. *T. africană* este produsă de *Tripanosoma gambiense* sau *T. rhodensiense* şi este transmisă prin înţepătura muştei ţeţe. Există şi o varietate americană (boala Chagas).

Tripl-, Triplo- / *Tripl-*, *Triplo-*. (gr. *triploos*, lat. *triplus*, *-a*, *-um* = de trei ori, triplu) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la triplu.

Triplegie / *Triplegia*. (*tri-* + gr. *plege* = lovitură) Hemiplegie asociată cu paralizia unui membru din partea opusă a corpului.

Triplet / *Triplet*. (*tripl-*) **1.** În genetică, grup de trei baze purinice sau pirimidinice în molecula de ADN sau de ARN, care codează un aminoacid anume în biosinteza proteinelor. **2.** În medicină, naşterea a trei gemeni.

Triploid / *Triploid*. (*tripl-* + gr. *eidos* = formă) Constituţie anormală a unor celule somatice, în care unul din gameţii originali a rămas diploid, din cauza unei anomalii a meiozei şi are 3n cromozomi (3 loturi de cromozomi) în loc de 2n (2 loturi) cum este normal. Organismele triploide sunt de obicei sterile ca urmare a lipsei de cromozomi omologi, ceea ce împiedică formarea de perechi în timpul meiozei.

Triploidie / *Triploidy*. Stare a unui subiect triploid.

Triplopie / *Triplopia*. (*triplo-* + lat. *ops*, *opos* = vedere, văz) Tulburare a vederii care constă într-o viziune triplă, adică simultană a trei imagini ale aceluiaşi obiect sau ale aceleiaşi persoane.

Triplu-helix. V. *Oligonucleotide formatoare de triplu-helix*.

-tripsie, -triţie / *-tripsia, -tripsis*. (gr. *tripsis* = frecare, zdrobire, din *tero, terere* = a zdrobi, a fărâma) Sufixe care introduc în termeni referirea la sfărâmare.

Tripsină / *Trypsin*. (gr. *tripsis* = frecare, zdrobire, deoarece a fost obţinută prima dată prin frecarea pancreasului cu glicerină + *-ină*) Enzimă care degradează proteinele. Este secretată în formă inactivă (tripsinogen) de către pancreas, este eliminată în duoden, unde tripsinogenul este activat de o altă enzimă (enterokinază) produsă în duoden, şi dă naştere la tripsină. Această enzimă activă are rol important în digestia proteică la nivelul porţiunii anterioare a intestinului subţire. De asemenea, activează şi alte proteaze din sucul pancreatic.

Tripsinogen / *Tripsinogen*. (*tripsină* + gr. *gennan* = a produce) Proenzimă a tripsinei secretată în pancreas şi activată în duoden de enterokinază. Este format din 247 de aminoacizi.

Triptamină / *Tryptamine*. Amină rezultată din decarboxilarea triptofanului, produsă în organism prin acţiunea unor enzime bacteriene intestinale. Au efect vasoconstrictor, prin stimularea eliberării de noradrenalină şi este precursorul unor substanţe naturale sau sintetice din care dietiltriptamina şi dimetiltriptamina, fiind psihoactive.

Triptază / *Tryptase*. Sin. *Tripsină* (v.). (*tripsină* + *-ază*)

Triptofan / *Tryptophan*. Aminoacid (acid α-amino-β-3-indol propionic) natural, component al proteinelor, esenţial, indispensabil omului. Este precursor al serotoninei (5-OH-triptamina), un neuromediator, obţinut din triptofan prin decarboxilare, cât şi al nicotinamidei, în acest caz prin intermediul kinureninei. Cantităţi adecvate de triptofan în alimentaţie pot compensa deficitul de acid nicotinic şi previn formele uşoare de pelagră.

Triradial / *Triradiate*. (*tri-* + lat. *radius, -ii* = rază) Prezenţa a trei ramuri care pornesc din acelaşi centru.

Trisilicat de magneziu / *Magnesium trisilicate*. V. *E 553 a*.

Trismus / *Trismus*. (gr. *trismos* = scrâşnit din dinţi) Contractură violentă a muşchilor masticatori; apare ca prim semn în tetanus sau în intoxicaţia cu stricnină.

Trisomie / *Trisomy*. (*tri-* + gr. *soma, -atos* = corp) Perturbare genetică, prezenţa în celule a trei cromozomi în locul unei perechi (un cromozom supranumerar). Cariotipul are 47 cromozomi. Rezultă malformaţii diverse.

Tristearat de polioxietilensorbitan / *Polyoxiethylene sorbitan tristearate*. Sin. *Polisorbat 65*, *Tween 65*. V. *E 436*.

Tristearat de sorbitan / *Sorbitan tristearate*. Sin. *Span 65*. V. *E 492*.

Tristearină / *Tristearin*. Sin. *Stearină* (v.). (*tri-* + gr. *stearos* = solid + *-ină*)

Tritiu / *Tritium*. (gr. *tritos* = al treilea) Izotop radioactiv al hidrogenului, care emite radiaţii β, utilizat în sinteza unor molecule organice radiomarcate. Este interzisă utilizarea umană, *in vivo*.

Triturare / *Trituration*. (lat. *trituratio, -onis* = treierişul grâului, de la *trituro, -are* = a treiera şi *tero, terere* = a freca, a treiera) Operaţie fizică de pulverizare efectuată în farmacie, cu ajutorul pistilului, prin frecare, presare şi zdrobire, a substanţelor solide, între baza pistilului, care se roteşte circular, de la dreapta la stânga şi pereţii mojarului, realizând totodată şi amestecarea pulberii.

Trituraţie / *Trituration*. **1.** Procedeu homeopatic cu ajutorul căruia se divizează un medicament, prin amestecare, cu o cantitate dată de lactoză, potrivit tehnicii descrise în literatura de specialitate. **2.** Rezultat al acestei operaţii; preparat homeopatic, obţinut prin diluarea unei suşe cu lactoză şi o lungă agitare.

tRNA / *tRNA*. Abr. pentru engl. *Transfer Ribonucleic Acid*. V. *ARNt*.

Trocar / *Trocar*. (fr. *trocart* = alterare, de la *trois quarts* = trei sferturi, lamă cu trei tăişuri) Ac gros, cu vârf triunghiular, utilizat pentru puncţii sau la aparatul de perfuzare.

Trochişti / *Troches, Compressed lozenges, Compressed tablet lozenges*. Sin. *Comprimate de supt*. (engl. *troches*, de la gr. *trochos* = rotund) Au greutatea de 1-2 g. Se obţin prin comprimare şi au formă romboidală.

Trof-, -trofie, -trofină, Trofo- / *Trof-, -trophia, -trophin, Tropho-*. (gr. *trophe* = hrană, nutriţie din *trephein* = a hrăni) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la nutriţie, aliment.

Trofic / *Trophic*. (gr. *trophikos* = care hrăneşte) Care se prezintă în bune condiţii de dezvoltare.

Troficitate / *Trophicity*. (gr. *trophikos* = care hrăneşte) Ansamblul funcţiilor necesare nutriţiei şi dezvoltării normale a unui ţesut sau organ.

Trofine / *Trophins*. Totalitatea substanţelor nutritive pe care organismul le încorporează din mediul extern (protide, lipide, glucide, săruri minerale şi vitamine), pe baza cărora se realizează funcţia generală de troficitate a materiei vii.

Trofofilă / *Trophophyll*. (*trofo-* + gr. *phyllon* = frunză) Frunză asimilatoare sterilă. Sunt frunzele de la cormofite.

Trofopatie / *Trophopathy*. (*trofo-* + gr. *pathos* = boală) Orice tulburare de nutriţie, de la forme funcţionale la manifestări patologice.

Trofoterapie / *Trophotherapy*. (*trofo-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul unei boli cu mijloace dietetice.

Trohanter / *Trochanter*. (gr. *trokhanter, -eros* = alergător, de la *trokhazein* = a alerga) Apofiza extremităţii superioare a femurului, în prelungirea diafizei osului, pe care se inserează mai mulţi muşchi ai coapsei.

Tromb-, Trombo- / *Thromb-, Thrombo-*. (gr. *thrombos* = cheag) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tromb, cheag.

Tromb / *Thrombus*. Sin. *Trombus*. (*tromb-*) Cheag format dintr-un vas sangvin sau în una din cavităţile inimii.

Trombază / *Thrombase*. Sin. *Trombină* (v.). (*trombo-* + *-ază*)

Trombină / *Thrombin*. Sin. *Trombază*. (*trombo-* + *-ină*) Enzimă proteolitică ce transformă fibrinogenul în fibrină, permiţând astfel coagularea sangvină. Se formează din protrombină, sub influenţa tromboplastinei sangvine sau tisulare, a calciului şi a altor factori ai coagulării.

Trombinoformare / *Thrombin formation*. (*tromb-* + *-ină*; lat. *formo-, -are* = a da o formă, de la *forma, -ae* = formă) Transformarea protrombinei în trombină sub influenţa tromboplastinei. Reprezintă un timp important al coagulării.

Trombinogen / *Thrombinogen*. Sin. *Protrombină* (v.). (*trombo-* + *-ină* + gr. *gennan* = a produce)

Trombocit / *Platelet, Thrombocyte*. (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă) Element figurat al sângelui, celulă sangvină lipsită de nucleu, dar care conţine enzime active şi mitocondrii, de formă rotundă sau ovală, cu rol important în coagularea sângelui, hemostază şi formarea trombusului sangvin. Ele se formează în măduva osoasă. La om 1 mm cub de sânge conţine 200.000-400.000 trombocite, iar durata lor de viaţă este de 8-10 zile.

Trombocitemie / *Thrombocyt(a)emia*. (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă + *haima, -atos* = sânge) Creştere a numărului de trombocite circulante sangvine peste 1.000.000 / mm³, adesea în cadrul unui sindrom mieloproliferativ.

Trombocitoliză / *Thrombocytolysis*. (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *lysis* = distrugere, din *lyein* = a distruge) Distrugerea plachetelor sangvine.

Trombocitolizină / *Thrombocytolysin*. V. *Anticorp monovalent*.

Trombocitopenie / *Thrombocytopenia*. Sin. *Trombopenie*. (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă + *penia* = sărăcie) Scăderea numărului de plachete sangvine, în general sub 150.000 / mm^3, din cauza unei insuficienţe cantitative sau calitative a producerii lor, distrucţie crescută sau repartiţie anormală. Pot să apară hemoragii, sângele nu se coagulează.

Trombocitopoieză / *Thrombocytopoiesis*. Sin. *Trombopoieză* (v.). (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *poiesis* = formare, creare, din gr. *poiein* = a face)

Trombocitoză / *Thrombocytosis*. Sin. *Hiperplachetoză*. (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă + *-oză*) Creşterea numărului de plachete în sângele periferic.

Tromboembolie / *Tromboembolia*. (*trombo-* + gr. *embole* = acţiunea de a arunca în, de la *en* = în + *ballein* = a arunca) Obstrucţia unui vas sangvin cu material trombotic, transportat cu curentul sangvin, de la locul de origine până la vasul obstruat.

Tromboflebită / *Thrombophlebitis*. (*trombo-* + gr. *phleps, phlebos* = venă + *-ită*) Inflamaţia unei vene asociată cu o tromboză.

Trombogen / *Thrombogenic*. (*trombo-* + gr. *gennan* = a produce) Care determină o tromboză (boli, intervenţii chirurgicale), care se află la originea flebitelor.

Trombogeneză / *Thrombogenesis*. (*trombo-* + gr. *gennesis* = producere, de la *gennan* = a produce) Procesul de tromboză. Sin. parţial cu *Trombopoieză*.

Trombokinază / *Thrombokinase*. (*trombo-* + gr. *kinein* = a mişca + *-ază*) Tromboplastină exogenă sau de origine tisulară, care intervine în coagularea sângelui, transformând protrombina în trombină.

Trombolitic / *Thrombolytic*. (*trombo-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) **1.** Care provoacă tromboliza. **2.** Medicament capabil să lizeze un cheag intravascular şi să restabilească circulaţia sangvină. Sin. *Substanţe cu rol antiagregant plachetar*. Se clasifică în: a. inhibitori ai ciclooxigenazei; b. inhibitori ai tromboxan sintetazei; c. antagonişti ai receptorilor TxA_2 (tromboxan A_2), inhibitori ai trombinei. În acest scop se utilizează streptokinază, urokinază, în caz de embolie pulmonară, infarct de miocard sau ocluzie arterială. V. şi *Fibrinolitic*.

Tromboliză / *Thrombolysis*. (*trombo-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Disoluţia unui cheag de sânge format din fibrină şi existent în circulaţia sangvină, cu ajutorul unor agenţi fibrinolitici.

Trombopenie / *Thrombocytopenia*. Sin. *Trombocitopenie*. (*trombo-* + gr. *penia* = sărăcie)

Tromboplastine / *Thromboplastins*. Sin. *Protrombinaze*. (*trombo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a modela, a forma + *-ină*) Denumire atribuită diferitelor substanţe cu substrat protidic sau lipoprotidic din ţesuturi, plasmă şi trombocite care, acţionând enzimatic asupra protrombinei, o transformă în trombină. *Tromboplastina tisulară*, numită *factorul III al coagulării* (trombokinază), se află în toate celulele organismului (mai ales în creier, plămâni, placentă); este o tromboplastină exogenă. Tromboplastina *trombocitară* şi *plasmatică*, rezultând dintr-un complex de factori plasmatici (factori VIII, IX şi XI ai coagulării), formează tromboplastina endogenă. Tromboplastinele devin active prin intervenţia unor factori acceleratori ca accelerina, ionii de calciu etc.

Tromboplastinoformare / *Thromboplastinoformation*. Producţie de tromboplastină. V. *Coagularea sângelui*.

Tromboplastinogen / *Thromboplastinogen*. Sin. *Protrombokinină*, *Protromboplastină*. (*trombo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela + *-ină* + gr. *gennan* = a produce) Factorul de coagulare VIII este o globulină plasmatică termolabilă, care, sub acţiunea tromboplastinogenazei, formează tromboplastina. Absenţa sau deficienţa sa produce hemofilia A.

Tromboplastinogenază / *Thromboplastinogenase*. (*trombo-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a forma, a modela + *-ină* + gr. *gennan* = a produce + *-ază*) Sin. *Enzimă* sau *Factor plachetar*. Enzimă lipidică eliberată prin distrugerea trombocitelor, care transformă tromboplastinogenul în tromboplastină.

Trombopoieză / *Thrombopoiesis*. (*trombo-* + gr. *poiesis* = creare, formare, de la *poiein* = a crea, a face) Sin. 1. *Trombocitopoieză*; 2. *Trombogeneză*. Ansamblu de procese care conduc la eliberarea plachetelor (formarea trombocitelor).

Trombopoietină / *Thrombopoietin*. (*trombo-* + gr. *poietikos* = care face, care creează, de la *poiein* = a face + *-ină*) Factor de creştere produs de celulele măduvei osoase, care stimulează diferenţierea şi multiplicarea megacariocitelor, şi astfel creşte producţia de trombocite.

Trombospondină / *Thrombospondin*. (*trombo-* + lat. *spondeus, -i* din gr. *spondeios* = ritm al versurilor, specific libaţiunilor, cântecelor solemne + *-ină*) Glicoproteină cu Mr de 450 kDa secretată de granulele trombocitelor, cu structură apropiată de cea a fibronectinei şi vitronectinei, fiind un promotor al agregării plachetare şi al aderenţei unor tipuri celulare.

Trombostatic / *Thrombostatic*. (*trombo-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţă, medicament care împiedică formarea cheagului.

Trombostază / *Thrombostasis*. (*trombo-* + gr. *stasis* = oprire, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Stază venoasă.

Tromboxan A-sintetază / *Thromboxane A-synthase*. Enzimă din clasa izomerazelor ce catalizează conversia în plachete a prostaglandinei A_2 în tromboxan A_2 vasoconstrictor şi agonist plachetar. Deficienţa ei produce sindroame aspirinoide.

Tromboxani / *Thromboxanes*. (*trombo-* + gr. *kytos* = celulă + gr. *oxane* = inel) Compuşi oxigenaţi din grupa eicosanoidelor, molecule derivate din acidul arahidonic, înrudite cu prostaglandinele, sintetizate în trombocite şi granulocite. Intervin în diferite fenomene patologice ca inflamaţia, agregarea plachetară. Tromboxanii (TXA_2 şi TXB_2) se formează prin oxidarea acizilor graşi polinesaturaţi (acid arahidonic) sub influenţa ciclooxigenazei. TXA_2 induce agregarea plachetară şi constricţia muşchilor netezi (vasoconstricţie). Foarte instabil, cu $T_{1/2}$ de 30 secunde, se transformă în TXB_2, mai stabil, dar inactiv. V. *Endoperoxid*, *Prostaciclină* şi *Prostaglandine*.

Tromboză / *Thrombosis*. (*trombo-* + *-oză*) Formarea unui cheag sangvin (trombus) de către o masă de celule sangvine şi de fibrină, care pot lua naştere datorită unei coagulări excesive în interiorul unui vas, pe care riscă să îl obtureze sau în interiorul unei cavităţi cardiace. Cele mai frecvente sunt trombozele venoase: tromboflebita şi flebotromboza. V. şi *Embolie*.

Trombus / *Thrombus*. Sin. *Tromb*. (*trombo-*) Masă sangvină coagulată formată în inimă sau într-un vas de sânge, *in situ*, ceea ce-l deosebeşte de embol.

Trompă / *Tube*. (lat. *trompa, -ae* = tub, din germ. *trumpa* = formaţiune onomatopeică) Conduct tubular.

Trompă de apă / *Water tube*. Aparat care utilizează curgerea apei între două elemente cu orificiu îngust pentru a provoca aspirarea aerului şi a obţine vidul.

Trop-, -trop, -tropic, -tropie, -tropism / *Trop-, -trop, -tropic, -tropia, -tropism*. (gr. *trope* = întoarcere, răsucire, *tropikos* = care se întoarce spre, din *trepein* = a întoarce) Elemente de compunere care introduc în termeni direcţia de orientare.

Tropism / *Thropism*. (*trop-* + *-ism*) Mişcare de orientare fără deplasare la unele plante sau animale, ca răspuns la stimuli din mediul înconjurător (barotropism, heliotropism, hidrotropism, fototropism) V. *Taxie*.

Tropocolagen / *Tropocollagen*. (*tropo-* + gr. *kola* = clei + gr. *gennan* = a produce) Macromoleculă proteică bogată în aminoacizi (glicină, hidroxiprolină, hidroxilizină), secretată de fibroblaste, precursor al colagenului în ţesuturile conjunctive. Are Mr de 285 KDa.

Tropolone / *Tropolones*. Substanţe aromatice care conţin în moleculă un inel ciclic nesaturat, format din 7 atomi de carbon, numit nucleu tropolonic, care derivă din troponă. Se află în uleiurile eterice ale coniferelor şi ca produşi ai metabolismului unor mucegaiuri. Cu metalele grele formează chelaţi, ce pot servi la prepararea lor. Unele sunt toxice.

Tropomiozină / *Tropomyosin*. (*tropo-* + gr. *mys*, *myos* = muşchi + *-ină*) Proteină musculară filamentoasă, care, în repaus, împiedică filamentele de actină să interacţioneze cu cele de miozină. Activată de troponină şi ioni de calciu, produce contracţia musculară.

Troponină / *Troponin*. (*tropo-* + *-ină*) Proteină musculară, care intervine, împreună cu tropomiozina, în faza preparatorie a contracţiei musculare. Se leagă cu ionii de calciu şi declanşează acţiunea tropomiozinei, care permite actinei să reacţioneze cu miozina, ceea ce conduce la contracţia musculară.

Troposferă / *Troposphere*. (*tropo-* + gr. *sphaira*, lat. *sfhaera*, *-ae* = sferă) Stratul inferior al atmosferei, ce conţine şi organisme vii. Zonă care se întinde până la 10-12 km de la suprafaţa solului (8-9 km la poli şi 17-18 km la ecuator). Cuprinde 65% din masa aerului şi 90% din vaporii de apă. În acest strat, factorii fizici prezintă variaţii mari care au drept consecinţe formarea vaporilor, deplasarea maselor de aer, apariţia precipitaţiilor. Presiunea şi temperatura scad proporţional cu altitudinea. Această zonă are o influenţă majoră asupra organismului uman. Troposfera este succedată de o zonă de 0,5-1,5 km, numită tropopauză.

Troxerutin / *Troxerutin*. Sin. *Venorutin*. Derivat semisintetic de rutin, solubil în apă. Prezintă acţiune venotonică, protectoare asupra ţesutului conjunctiv, diminuează permeabilitatea capilarelor şi simptomele din sindromul varicos incipient. Se administrează în varice, hemoroizi.

Truncat / *Truncate*. (lat. *truncus*, *-a*, *-um* = retezat) Organ vegetal retezat, tăiat la vârf (de ex.: foliolele de la *Trifolium repens*, *Vicia* sp.).

Trunchi / *Trunk*. N.A. *truncus*. (lat. *truncus*, *-i* = trunchi) **1.** Partea principală a corpului uman reunită cu capul prin gât şi care conţine cele patru membre. **2.** Partea unui vas sau nerv (t. brahiocefalic, celiac, cerebral, pulmonar etc.). **3.** Partea aeriană a plantelor superioare.

TSCA / *TSCA*. Abr. pentru engl. *Toxic Substances Control Act* = Actul de control al substanţelor toxice.

TSE / *TSE*. Abr. de la engl. *Transmissible Spongiform Encephalopathies*. Boală neurologică la multe specii de animale; în general se crede că este cauzată de prioni (v.).

TSH / *TSH*. Abr. pentru *Thyroid Stimulating Hormone*, termen englez pentru tireotrofină.

Tub-, Tubul- / *Tub-*, *Tubul-*. (lat. *tubus*, *-i* = tub; *tubulus*, *-i* = tub mic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la tub.

Tub / *Tube*. (*tub-*) **1.** În general, nume pentru conducte lungi şi subţiri. **2.** Denumire pentru unele canale naturale din organism.

Tub (vas) capilar / *Capillary tube*. (*tub-* + lat. *capillaries*, *-e* = capilar, de la *capillus*, *-i* = păr lung) Cele mai mici vase sangvine, cu diametrul mai mic de 1 mm, situate între sistemul arterial şi cel venos.

Tub catodic / *Cathodic tube*. Tub electronic utilizat pentru studiul fluctuaţiilor mărimilor electrice, cu ajutorul unui fascicul electronic dirijat, sau ca receptor în televiziune.

Tub digestiv / *Allimentary tract*, *Digestive tube*. N.A. *canalis allimentarius*. Sin. *Canal alimentar* (v.), *Tract alimentar*, *Tract digestiv*, *Tract gastrointestinal*. Canal lung, continuu, deschis în ambele extremităţi, prin care trec alimentele ingerate şi unde sunt supuse unor transformări complexe, care fac posibilă asimilarea componentelor necesare organismului. Tubul digestiv cuprinde: gura, faringele, laringele, esofagul, stomacul, duodenul, intestinal subţire (jejun-ileon), colonul, rectul şi canalul anal. O serie de glande sunt anexe: glandele salivare, ficatul şi pancreasul.

Tub distal / *Distal tube*. Segmentul tubului urinifer, îndepărtat de glomerulul renal.

Tub fotomultiplicator / *Photomultiplier tube*. Un tub în care catodul emite electroni atunci când este iluminat. Electronii lovesc apoi o serie de dinode (platouri care sunt pozitive comparativ cu catodul), eliberându-se astfel alţi electroni. Ca rezultat, pentru fiecare foton ce loveşte catodul mai mult de 10^6 electroni pot ajunge la anod.

Tub plonjor / *Abductor tube*. Sin. *Tub de imersie*, *Tub abductor*. (lat. *tubus*, *-us* = tub, fr. *plongeur* = scufundat) Piesa care continuă superior corpul valvei unui aerosol, are forma unui tub cilindric, drept sau curbat şi este introdus în recipientul cu produsul de pulverizat, pană la baza flaconului, pentru a asigura golirea totală.

Tub proximal / *Proximal tube*. Segment al tubului urinifer, cel mai apropiat de glomerulul renal.

Tubaj / *Tubage*. (*tub-*) Introducere a unui tub suplu într-un conduct sau o cavitate naturală pentru a preleva secreţii, evacuare a conţinutului sau pentru a introduce substanţe.

Tuber-, Tubercul- / *Tuber-*, *Tubercul-*. (lat. *tuber*, *-is* = umflătură, excrescenţă; din lat. *tuberculum*, *-i* = excrescenţă mică) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la o excrescenţă (1) sau la o tulpină subterană a unei plante (2).

Tubercul / *Tubercule*. (*tubercul-*) **1.** În botanică, microblast subteran, puternic umflat, cărnos, rezultat în urma stocării unor substanţe de rezervă (ex.: tuberculul la *Solanum tuberosum*, *Helianthus tuberosus*). **2.** În anatomie, relief mic rotunjit situat la suprafaţa unui organ. **2.** Tulpina subterană a unei plante.

Tuberculină / *Tuberculin*. (*tubercul-* + *-ină*) Proteină care provine din culturile de bacil al tuberculazei, *Mycobacterium tuberculosis*, prin liza acestora. Este lipsită de acţiune la omul sănătos, dar provoacă o reacţie biologică la subiectul care a fost expus la o infecţie tuberculoasă şi care sensibilizat astfel la tuberculină. Pornind de la acest fenomen, este s-au imaginat teste ce permit punerea în evidenţă a unei contaminări cu bacilul Koch.

Tuberculinism / *Tuberculinism*. (*tubercul-* + *-ină* + *-ism*) Termen generic din homeopatie sub care A. Neble a propus reunirea bolilor prezentând tablouri simptomatice analoage grupurilor patogenetice caracteristice tuberculinelor.

Tuberculos / *Tuberculous* (*patient*). (*tubercul-*) **1.** Care se referă sau este determinat de tuberculoză. **2.** Bolnav de tuberculoză. **3.** Care este cauzat de *Mycobacterium tuberculosis*.

Tuberculostatic / *Tuberculostatic*. (*tubercul-* + gr. *statikos* = care opreşte, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Substanţă eficace (care inhibă înmulţirea bacilului Koch) în tratamentul tuberculozei prin acţiune antimicrobiană specifică. Ex.: antibiotice, chimioterapice (streptomicina, izoniazida).

Tuberculoză / *Tuberculosis*. Maladie infecţioasă, contagioasă, cu localizare adesea pulmonară, provocată de bacilul Koch sau de bacilul tuberculozei – *Mycobacterium tuberculosis*. Se poate transmite şi prin lapte recoltat de la animale bolnave în care este prezent *Mycobacterium tuberculosis* sau *bacilul Koch*, şi care a fost insuficient tratat termic.

Tuberizat / *Tuberised*. (*tuber-*) Organe vegetative care se metamorfozează în urma depunerii unor substanţe de rezervă (ex. la *Daucus carota*, *Ranunculus ficaria*).

Tubocurarină / *Tubocurarine*. Alcaloid conţinut în curara – extract brut de *Chondodendron tomentosum*. Efectul curarizant, antidepolarizant se instalează după injectarea intravenoasă şi se foloseşte pentru relaxarea musculaturii striate, ca medicaţie adjuvantă a anesteziei generale. Uşurează intervenţiile pe abdomen, permiţând utilizarea de doze mici, nepericuloase de anestezice.

Tubuli / *Tubules*. V. *Niozomi*.

Tularemie / *Tular(a)emia*. Sin. *Boala Francis*, *Boala Ohara*. (Tulare, district din California unde a fost descrisă boala, prima dată + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Antropozoonoză endemoepidemică cu focalizare naturală, provocată de *Pasteurella tularensis* sau *Bacterium tubularense*, comună rozătoarelor sălbatice, animalelor domestice şi omului; rezervorul principal de virus fiind artropodele hematofage, în primul rând căpuşele ixodide.

Tularină / *Tularine*. Suspensie de bacili tularemici omorâţi, conţinând 100 de milioane de germeni / mL. Se utilizează pentru evidenţierea reacţiei alergice la bolnavii de tularemie.

Tulburare / *Disorder*. Termen general pentru boală, infecţie, simptome, care indică o alterare a stării de sănătate.

Tulburare de comportament / *Behaviour disorder*. Termen impropriu utilizat pentru desemnarea deficienţelor de adaptare ce caracterizează psihopatiile şi stările psihopatoide. În neuropsihiatria pediatrică, prin tulburări de comportament se înţelege deficitul de adaptare a copiilor: vagabondaj, furturi, mitomanie, inadaptabilitate la disciplina şcolară etc., în apariţia cărora pot interveni factori negativi familiali, sociali şi, uneori, factori organici.

Tulburare gastrointestinală / *Gastrointestinal disorder*. Tratamentul desemnează orice infecţie, boală sau altă tulburare a tractului GI care poate fi tratată sau prevenită prin administrarea orală de medicamente. Ex.: arsuri, indigestie, vomă, greaţă, stomac deranjat, diareea călătorilor, dureri / crampe abdominale, constipaţie, gastrită, ulcer şi/sau boli de reflux gastroesofogian.

Tulburare genetică / *Genetic disorder*. Tulburare cauzată de mutaţiile dintr-o genă sau de absenţa unei gene. Fibroza cistică, anemia şi distrofia musculară sunt tulburări genetice datorate mutărilor recesive a unei singure gene.

Tulpină / *Stem, Strain*. Sin. *Suşă*. (bg. *turpina*; sb. *trupina* = tulpină) **1.** În botanică, organul vegetativ al cormofitelor, cu creştere geotrop negativă, alcătuită din noduri şi internoduri, care poartă mugurii, frunzele, florile şi fructele. **2.** În microbiologie, populaţie de celule descendente (în totalitate) dintr-o singură celulă.

Tulpiniţă / *Hypocotyl*. (dim. de la bg. *turpina*, sb. *trupina* = tulpină) Partea plantulei care se dezvoltă în sens opus radiculei, adică geotropic negativ, din care se diferenţiază ulterior tulpina principală propriu-zisă.

Tumefacţie / *Tumefaction*. Sin. *Tumescenţă*. (lat. *tumefio*, *-ere* = a face să se umfle) Creştere în volum, umflare patologică de natură edematoasă a unui ţesut, organ sau a unei părţi a corpului, mai ales prin acumulare de lichid. V. şi *Tumoră*.

Tumefiat / *Swollen*. (lat. *tumefio*, *-ere* = a face să se umfle) Organ sau parte a corpului care a suferit un proces de tumefacţie.

Tumescent / *Tumescent*. Sin. *Tumefacţie* (v.).

Tumoare / *Tumour*. Sin. *Tumoră*. (lat. *tumor*, *-oris* = umflătură) Termenul corect este *Tumoră* (v.), mai utilizat în medicină.

Tumoră / *Tumour*. (lat. *tumor*, *-oris* = umflătură) Proliferare anormală fără caracter de regenerare, cu o importantă independenţă în raporturile sale cu ţesuturile învecinate (autonomie), având caractere biologice deosebite. Acumulare de modificări genetice în celule, care conduce la transformări cu dereglarea proliferării celulelor, supresie, apoptoză şi expansiune clonală nestăvilită a celulelor somatice într-o masă de tumoră solidă, care poate înlocui sau invada ţesutul normal.

Tumoră benignă / *Benign tumor*. Tumoră, de obicei, incapsulată, cu evoluţie lentă, fără caracter invadant şi care nu alterează starea generală a organismului. În general sunt denumite *papiloame* tumorile benigne ale epiteliilor de suprafaţă, şi *adenoame* cele ale epiteliilor glandulare; cele de origine mezenchimatoasă au numele ţesuturilor de origine, urmat de sufixul – *om* (ex.: lipom, condrom).

Tumoră malignă / *Malignant tumor*. Sin. *Cancer*. Tumoră cu atipii celulare şi de aranjament, ducând la alterarea structurii normale a organismului în care se formează; are caracter invadant, dă metastaze pe cale limfatică sau sangvină şi alterează starea generală a organismului printr-o intoxicaţie cronică, ca rezultat al unui metabolism anormal al celulelor neoplazice. În general, se numesc *epitelioame* sau *carcinoame* tumorile maligne ale epiteliilor de suprafaţă, *adenocarcinoame* cele ale epiteliilor glandulare, şi *sarcoame* cele de origine mezenchimatoasă. Se clasifică în tumori maligne *primare* sau *primitive* şi *secundare* sau *metastaze*.

Tun electronic / *Electronic gun*. Sistem cu rolul de a produce şi a localiza un fascicul de electroni a cărui energie şi intensitate pot fi reglate. Ex.: t.e. al diferitelor tipuri de microscoape electronice şi al sistemelor de microanaliză nucleară.

Tunicat / *Tunicate*. (*tunicatus*, *-a*, *-um* = îmbrăcat, de la lat. *tunica*, *-ae* = înveliş, cămaşă) Organ vegetal acoperit cu un înveliş protector subţire, alcătuit din tunici sau catafile (ex.: bulbii tunicaţi de la *Allium cepa*).

Tunică / *Tunic(a)*. N.A. *tunica*. (lat. *tunica*, *-ae* = înveliş, tunică) Înveliş membranos al unui organ sau al unui conduct.

Turbare / *Rabies*. Sin. *Rabie*, *Fobodipsie*. (lat. *turbo*, *-are* = a tulbura, a-şi pierde minţile) Boală infecţioasă acută a animalelor, cu răspândire universală, provocată de virusul rabic din genul *Rhabdovirus*, transmisibil accidental la om, prin muşcătura animalelor infectate (câine, pisică, lup), cu evoluţie totdeauna letală, prin sincopă cardiacă, asfixie sau prin paralizie ascendentă tubulară.

Turbă / *Peat*. Amestec bogat de carbon, format din resturi vegetale mai mult sau mai puţin descompuse. Extractul de turbă este utilizat în terapia antireumatismală.

Turbid- / *Turbid-*. (lat. *turbidus*, *-a*, *-um* = agitat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la opac, tulbure.

Turbidimetrie / *Turbidimetry*. Sin. *Nefelometrie*. (*turbid-* + gr. *metron* = măsură) Metodă de analiză, pentru determinarea concentraţiei unei substanţe aflate în suspensie (soluţie opalescentă, tulbure), într-un lichid, bazată pe evaluarea absorbţiei luminii, difuzate lateral, de către particulele dispersate.

Turbidimetru / *Turbidimeter*. Sin. *Nefelometru*. Aparat pentru determinarea intensităţii luminii difuzate lateral de o suspensie de particule (mediu opalescent, tulbure). Aceasta se realizează prin comparare cu o altă suspensie, de concentraţie cunoscută. Intensitatea luminii difuzate este direct proporţională cu concentraţia mediului în particulele dispersate.

Turbiditate / *Turbidity*. (lat. *turbidus*, *-a*, *-um* = tulburat, agitat) Fenomen de opalescenţă produs de o substanţă aflată în suspensie sau emulsie sau ca o soluţie tulbure.

Turbinal / *Turbinal*. (lat. *turbinulus*, *-a*, *-um* = de formă conică, de la *turbo*, *-onis* = vârtej) **1.** Care se referă la turbină. **2.** Care se referă la cornetele nazale.

Turbină / *Turbin*. Aparat utilizat pentru drajefiere. Recipient sferic, care se roteşte în jurul axei sale, înclinat la 45° pe orizontală.

Turboextracţie / *Turboextraction*. Metodă de extracţie a unui produs vegetal cu solvent prin agitare cu un aparat de omogenizare, la o viteză de 10.000 ture / minut, la o temperatură până la 40°C. Cuţitele agitatorului foarfecă, se rotesc în amestec. Procesul se întrerupe periodic pentru răcirea amestecului. După 5-10 minute, se obţin macerate sau tincturi, superioare celor prin percolare. Soluţia extractivă se separă de reziduul vegetal prin strecurare, stoarcerea plantei; se reunesc lichidele extractive, se completează la cantitatea prescrisă prin spălarea reziduului cu solvent. Se păstrează la rece 3 zile şi se filtrează.

Turg- / *Turg-*. (lat. *turgor*, *-oris* = umflare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la umflare.

Turgescent / *Turgescent*. (lat. *turgescens*, *-ntis* = umflare, de la *turgesco*, *-ere* = a se umfla) Despre un organ sau un vas umflat, datorită unui aflux de lichid, creând o presiune osmotic crescută în interiorul celulelor, încât protoplasma este întinsă spre peretele celular.

Turgescenţă / *Turgescence*. (lat. *turgesco*, *-ere* = a se umfla) Stare a celulei în care vacuola este plină cu apă, împingând citoplasma spre peretele celular; în aceste condiţii, forţa care determină pătrunderea apei în celulă prin osmoză este în echilibru cu presiunea hidrostatică (potenţialul de presiune) care apare în sucul celular asupra protoplastului. Contribuie la menţinerea rigidităţii plantei; pierderea turgescenţei duce la ofilire.

Turnesol / *Turnesol*. Pigment albastru obţinut din diferite specii de licheni, parţial solubil în apă şi alcool, formând soluţii albastre. Se utilizează ca indicator de culoare în chimia analitică, în intervalul de virare pH = 5 la pH = 8, când trece din roşu în albastru. Se foloseşte şi pentru prepararea hârtiei de turnesol.

Turnover / *Turnover*. (engl. *turnover* = răsturnare, fluctuaţie) Termen englez care se referă la intensitatea şi la viteza de metabolizare a unei substanţe.

Turnover celular / *Cell turnover*. Viteza cu care celulele sunt eliminate şi/sau regenerate prin diviziune celulară.

Tuse / *Cough*. (*tusi-*) Act respirator complex, respiraţie modificată, voluntară sau reflexă, constând dintr-o expiraţie bruscă, violentă, însoţită de deschiderea bruscă a orificiului glotic şi de un zgomot caracteristic. Apare datorită iritaţiei nervului pneumogastric.

Tusi-, -tusi / *Tusi-*, *-tusi*. (lat. *tussis*, *-is* = tuse) Element de compunere care introduce în termeni referirea la tuse.

Tuşeu / *Touch*, *Tactus*. (fr. *toucher* = a palpa, a atinge) Tact. Metodă de explorare a unei cavităţi naturale cu degetele mâinii, combinată cu palparea (ex.: tuşeu vaginal, tuşeu rectal).

Tutun / *Tobacco*. Sin. *Tabac*. (turcă *tütün* = tutun) Frunzele uscate ale plantei *Nicotiana tabacum*, originară din America Centrală, care pot fi mestecate, prizate (ca pulbere) sau fumate (ca ţigări). Tutunul a fost adus în Europa de Jean Nicot de Villemain (1530-1560), ambasadorul Franţei la Lisabona, care a trimis această plantă reginei Franţei, Caterina de Medici, ce suferea de o migrenă. Principalul alcaloid cu acţiune toxică este nicotina, care determină dependenţă şi complicaţii cardio-vasculare: aterom, spasm şi tromboză. Intoxicaţia cu tutun se numeşte tabagism. Ţigările sunt toxice datorită nicotinei, oxidului de carbon, factor de hipoxie, cât şi gudroanelor, care conţin substanţe iritante şi cancerigene (pentru căile aeriene superioare şi digestive, bronhii şi vezică).

Tween / *Tween*. Sin. *Polisorbaţi*, *Sorbimacrogoli*. Denumire comercială pentru esterii poli (etilenglicolului) cu esterii de sorbitan şi cu acizii graşi. În funcţie de catena radicalului acidului gras, de numărul şi de lungimea catenei de polioxietilen, se pot obţine diverse tween-uri: Tween 20 – polioxietilenglicol sorbitan monolaurat; Tween 40 – polioxietilenglicol sorbitan monopalmitat; Tween 60 – polioxietilenglicol sorbitan monostearat; Tween 65 – polioxietilenglicol sorbitan tristearat; Tween 80 – polioxietilenglicol sorbitan monooleat; Tween 85 – polioxietilenglicol sorbitan trioleat. FR oficializează tween-ul 80, sub numele de sorbimacrogoli oleas 300. Tween-urile cu valorile HLB cuprinse între 15 şi 19 au acţiune de: agenţi solubilizanţi, tensioactivi neionogeni. Surfactanţii se utilizează în industria farmaceutică, cosmetică şi în cea alimentară. V. *E 432*, *E 434*, *E 435*, *E 436*, *E 433*.

TWIG / *TWIG*. Abr. pentr engl. *Travelling wave ion guide* = Deplasare ghidată a undelor de ioni. Mecanism în care se foloseşte un spectrometru de masă cu mobilitate ionică. Ionii sunt deplasaţi într-o regiune presurizată sub acţiunea unui puls continuu tranzitoriu de tensiune sau prin acţiunea unei unde.

Ţ

Ţări terţe / *Third Countries*. Alte state decât cele membre ale Spaţiului Economic European.

Ţânţar / *Mosquito*. (lat. *zinzalus* = ţânţar) Insectă dipteră prevăzută cu o trompă (ac) care permite înţeparea omului sau a animalelor, în scopul hrănirii cu sânge. Face parte din familia *Culidae*, cu 3 subfamilii: *Anopheline*, *Culicine* şi *Aedine*. Ca urmare a faptului că femelele sunt hematogene, pot transmite la om numeroase boli, ca: malaria, febra galbenă şi filarioza.

Ţesut / *Tissue*. (lat. *textum*, *-i* = ţesătură, din *texo*, *-ere* = a ţese, a se îmbina) Material de structură a organismului, grupare de celule diferenţiate care prezintă aceeaşi diferenţiere morfologică, structurală şi specializare funcţională, unite prin substanţa intercelulară. Principalele ţesuturi sunt: epitelial, conjunctiv, muscular şi nervos.

Ţesut adipos brun / *Brown adipose tissue*. Ţesut adipos pigmentat care este abundent la nou-născuţi (localizat în jurul rinichilor şi la nivelul regiunii posterioare a toracelui, în apropierea gâtului) şi la mamiferele care hibernează. Are funcţia de a accelera termogeneza ca răspuns la frigul din mediul ambiant (îndeosebi în perioada postnatală) sau în perioada de revenire din hibernare. În celulele acestui ţesut se află mitocondrii specializate care, prin intermediul „termogeninei", sunt decuplate de la fosforilarea oxidativă. Speciile mature non-hibernante au cantităţi mici din acest ţesut, care acţionează prin creşterea vitezei metabolice asociată cu ingestia de hrană.

Ţesut conjunctiv / *Connective tissue*. (lat. *textum*, *-i* = ţesătură + lat. *conjunctivus* = care leagă, care uneşte, de la *conjugo*, *-are* = a uni, a lega, din *cum* = cu + *iugum* = jug) Ţesut care derivă din mezenchim, include substanţa fundamentală, fibre şi celule şi este un ţesut de conexiune (de legătură) pentru mai multe structuri anatomice, asigurând rezistenţa organismului, are rol trofic, depozit pentru grăsimi, intervine în apărarea organismului, în fagocitoză. Se cunosc: ţesuturi conjunctive moi (lax, reticulat, adipos, fibros, elastic), ţesuturi conjunctive semidure (ţesutul cartilaginos) şi ţesut conjunctiv dur (osos).

Ţesut cutanat / *Cutaneous tissue*. N.A. *cutis*. (lat. *textum*, *-i* = ţesătură, lat. *cutis*, *-is* = piele) Sin. *Ţesut dermic*, *Tegument*, *Piele*. Structură anatomică membranoasă şi elastică care acoperă suprafaţa corpului, formată din două straturi superficiale: epiderm, derm, şi unul profund – hipoderm. Ca anexe: fanere, glande sebacee, sudoripare, corpusculi tactili, fire de păr.

Ţesut epitelial / *Epithelial tissue*. (lat. *textum*, *-i* = ţesătură, gr. *epi* = pe + gr. *thele* = mamelon, ridicătură + *-al*) Acest ţesut formează la suprafaţa corpului epiderma şi căptuşeşte suprafaţa internă a organelor cavitare, constituind mucoasele. Se clasifică în epitelii: de acoperire, glandulare şi senzoriale. Ţesutul epitelial este format din celule pavimentoase, cubice, prismatice, cilindrice, legate prin punţi citoplasmatice; nu sunt vascularizate; se hrănesc prin difuzie.

Ţesut glial / *Glial tissue*. V. *Nevroglie*.

Ţesut muscular / *Muscular tissue*. (lat. *textum*, *-i* = ţesătură, lat. *musculus*, *-i* = muşchi) Totalitatea muşchilor din organism formează sistemul muscular. Strat de fibre care asigură mobilitatea unui organ (contractare şi decontractare). Prin contracţia lor acţionează asupra oaselor, determinând mişcările corpului.

Ţesut nervos / *Nervous tissue* (*Brain*). Sin. *Creier*. (lat. *textum*, *-i* = ţesut, lat. *nervus*, *-i* = nerv) Ţesut alcătuit din peste 10 miliarde de neuroni, celule diferenţiate specific care generează şi conduc impulsurile nervoase şi celulele gliale, ce formează un ţesut de suport sau interstiţial al sistemului nervos.

Ţesut subcutanat / *Sub-cutaneous tissue*. Sin. *Hipoderm* (v.).

Ţesut-ţintă / *Target tissue* **1.** Ţesut care este influenţat, în plan funcţional sau structural, de o substanţă elaborată în organism, într-o zonă mai mult sau mai puţin depărtată; prezintă receptori specifici pentru substanţa care acţionează asupra sa: ţ. tiroidian este ţinta acţiunii TSH, ţ. prostatei este ţinta hormonilor steroizi androgeni. **2.** Ţesut care este influenţat de o substanţă activă, transportată de un vector („carrier").

Ţigări medicinale / *Medicinal cigarettes*. Forme farmaceutice solide utilizate pe cale respiratorie, alcătuite din plante în amestec sau nu cu substanţe medicamentoase (pulberi sau dizolvate) şi care se volatilizau sub influenţa căldurii, folosite în trecut în tratamentul unor maladii pulmonare ca astmul. Ele au fost înlocuite cu aerosoli şi spray-uri.

Ţintă / *Target*. (sl. *centa* = ban, monedă) **1.** Structură (moleculă, celulă, ţesut, organ) care este expusă direct unei anumite acţiuni, unui anumit proces. Ex.: ţesut-ţintă, celulă-ţintă pentru acţiunea unui hormon sau a unui medicament; un organ-ţintă poate fi supus acţiunii radiaţiilor ionizate. **2.** Piesă alcătuită dintr-un element determinat şi expusă la un fascicul de particule încărcate electric sau neutre, în scopul obţinerii unui element nou (element radioactiv) sau a unei emisii de radiaţii (α, β, γ sau X). **3.** Organ, ţesut sau moleculă implicate într-o boală care sunt modificate sau afectate de un medicament.

Ţintire activă / *Active targeting*. Proces de identificare a unor markeri ai bolii, alegerea unor liganzi cu specificitate de legare pentru receptori (acid folic; peptide: LHRD; proteine, transferină, lectine, anticorpi monoclonali, ADN etc.), formularea sistemului pentru a asigura internalizarea celulară, unde să elibereze substanţa medicamentoasă conform necesităţilor de tratament, urmată de biodegradarea vectorului şi evitarea unor efecte iritante locale sau toxice sistemice. Ţintirea unor conjugate de substanţe şi a altor sisteme de eliberare cu substanţe la celule, bazată pe abilitatea dispozitivelor automate sau liganzi, cu legare specifică la o structură complementară prezentă la locul-ţintă.

Ţintire pasivă / *Passive targeting*. Acumularea de medicamente în arii specifice ale corpului. Proces care urmăreşte atingerea locului de cedare dorit, dar fără utilizarea unui ligand şi a interacţiunii specifice a acestuia cu receptorii. Se poate folosi astfel: efectul de permeabilitate şi retenţie crescută (EPR) a nanosistemelor în ţesutul tumoral cu o vascularizaţie bogată, dar şi cu fenestre (400 nm) mai numeroase decât în ţesutul normal; reţinerea particulelor în patul vascular al unui organ-ţintă, dacă dimensiunea lor este superioară aceleia a vaselor sangvine care îl irigă; preluarea nanosistemelor de către sistemul reticuloendotelial (SRE) prin mecanismul normal de apărare al organismului.

Ţipirig / *Ammonium chloride*. Sin. *Clorură de amoniu*, utilizată în diferite preparate de uz intern cu rol expectorant.

U

U. Abr. pentru uracil.

Ubi- / *Ubi-*. (lat. *ubique* = peste tot) Prefix care introduce în termeni noţiunea de omniprezent, peste tot.

Ubichinonă / *Ubiquinone*. Sin. *Coenzima Q*, *Coenzimă* Q_{10} (v.). (*ubi-* + *-onă*) Abr. *CoQ*. Compuşi naturali foarte răspândiţi, derivaţi substituiţi de 2,5-ciclohexadien-1,4-dionă (p-benzochinonă), cu catenă laterală constituită din două unităţi de izopren. Chinonă mitocondrială ce conţine un nucleu benzenic şi un lanţ lateral la C_6 format din n unităţi de izopren (n = 6-10). Sunt prezente virtual în toate celulele. U_{50} este numită şi coenzima Q_{10} cu rol de transport de electroni între flavoproteine şi citocromi în lanţul respirator mitocondrial. Spre deosebire de vitamine, corpul uman are posibilitatea să o producă singur în cantităţi suficiente.

Ubicuitar / *Ubiquitous*, *Omnipresent*. Care se întâlneşte peste tot, omniprezent.

Ubicuitină / *Ubiquitin*. (*ubi-* + *-ină*) Proteină cu 76 aminoacizi, Mr = 8,5 kDa, prezentă în celulele eucariote cu rol în reglarea procesului de degradare a proteinelor.

Ufazomi / *Ufasomes*. (engl. *Unsaturated fatty acids* + gr. *soma*, *-atos* = corp) Forme farmaceutice submicronice, ca vezicule sferice, obţinute din săpunuri acide cu catenă lungă, nesaturată, de unde şi numele dat acestor nanoparticule, utilizate ca vectori medicamentoşi în terapeutică.

UHT / *UHT*. Abr. engl. *Ultra High Temperature*. V şi *Uperizare*.

UI / *UI*. Abr. pentru *Unitate internaţională* (v.).

-ul, -ulă / *-ul*, *-ula*. Sufixe utilizate pentru denumirea obiectelor sau a structurilor mici şi formate din diminutive.

Ulcer- / *Ulcer-*. (lat. *ulcer*, *-eris* = rană, ulcer) Element de compunere care introduce în termeni referirea la rană, ulcer.

Ulcer / *Ulcer*. (ulcer-) Eroziune sau pierdere de continuitate a pielii sau mucoaselor, care nu dispare spontan şi tinde chiar să se agraveze. Ex.: ulcer gastro-duodenal, ulcer varicos.

Ulcer gastroduodenal / *Peptic ulcer*. Boală benignă care se manifestă prin pierdere de substanţă circumscrisă ce afectează mucoasa gastrică sau duodenală. Termenul englez de ulcer peptic include şi ulcer esofagian, cât şi cel peptic, după gastrojejunostomie.

Ulcer varicos / *Varicose ulcer*. Sin. *Ulcer de gambă*. Ulcer cutanat localizat la nivelul părţii distale a gambei, mai ales pe faţa antero-internă.

Ulceraţie / *Ulceration*. (lat. *ulceratio*, *-onis* = ulceraţie, de la *ulcero-*, *-are* = a umple de răni şi *ulcus*, *-eris* = rană) Strat de discontinuitate într-un ţesut epitelial pavimentos sau al mucoaselor, cu pierderea de substanţă de profunzime variabilă, care depăşeşte stratul bazal al epidermei, ca urmare a acţiunii unor factori inflamatori sau a unor tulburări trofice.

Ulcerocancer / *Ulcerocancer*. (*ulcer-* + lat. *cancer*, *cancri* = rac, cancer) Cancer dezvoltat pe un ulcer.

Ulcerogen / *Ulcerogenic*. (*ulcer-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă care produce, determină apariţia ulcerului.

Ulceros / *Ulcerous*. (lat. *ulcerosus*, *-a*, *-um* = acoperit cu răni, bubos, de la *ulcero*, *-are* = a umple de răni şi *ulcus*, *-eris* = rană) **1.** Bolnav afectat de ulcer. **2.** Care se referă la ulceraţie.

Ulcior / *Sty*. Var. pentru *Urcior* (v.).

Ulei / *Oil*. (*oleo-*) Gliceride ale acizilor graşi nesaturaţi (grăsimi) în stare fluidă la temperatura obişnuită; se obţine din plante (*uleiuri vegetale*) sau din ţesuturi animale (*uleiuri animale*: ulei de delfin, de ficat de peşte). Prin tratări speciale (hidrogenare şi izomerizare) îşi pot schimba proprietăţile iniţiale, devenind mai vâscoase sau chiar solide, dar şi mai hidrosolubile. Se utilizează în industria alimentară şi în industria farmaceutică cu rol de substanţe auxiliare (solvenţi, vehicule, excipienţi pentru unguente, supozitoare etc.).

Ulei de alune de pământ / *Peanut oil*. (lat. *Arachis oleum*) Sin. *Ulei de arahide*, *Ulei de fistic*. Ulei extras din alunele americane *Arachis hypogaea*. Conţine gliceride ale acizilor arahidonic, oleic, lignoceric şi linoleic. Ulei galben sau aproape incolor, cu miros plăcut. Se utilizează ca excipient pentru unguente, ca înlocuitor al uleiului de măsline.

Ulei de bumbac / *Cotton oil*. (1. lat. *Gossipium oleum*; 2. *oleo-* + sârbo-croată *bumbac* = bumbac) Ulei extras din seminţele diferitelor specii de bumbac (*Gossypium spp.*), bogat în oleină, linoleină, stearină şi palmitină, de culoare galben-aurie, fără gust, fără miros; nu este sicativ. Se utilizează ca vehicul pentru soluţii injectabile uleioase (estradiol cipionat, testosteron cipionat), perfuzii pentru nutriţie parenterală (intralipide), ca laxativ, ca emolient, pentru fabricarea săpunurilor, excipient unguente.

Ulei de cacao / *Cacao oil*, *Cocoa butter*. (lat. *Cacao oleum*) Sin. *Butyrum cacao*, *Oleum Theobromatis*, *Unt de cacao*. A fost obţinut de W. Homberg, în 1692, şi a fost introdus de către farmacistul francez A. Baumé, în 1762, ca prima bază de supozitoare pentru prepararea acestor forme, în farmacie, prin procedeul de modelare manuală. Este înscris în toate farmacopeele. Este un ulei vegetal, fluid în zona tropicală, ceea ce îi justifică denumirea de ulei de cacao, dar în zona temperată devine solid. Se obţine prin presarea la cald a seminţelor decorticate şi torefiate de *Theobroma cacao*, familia *Sterculiaceae*, arbust originar din America de Sud. Din punct de vedere chimic, untul de cacao este un amestec de trigliceride ale acizilor graşi saturaţi şi nesaturaţi cu C_{16}-C_{18}; acizii: oleic, palmitic şi stearic, cât şi a altor acizi graşi în cantităţi mici. Gliceridele principale sunt: 2-oleopalmitostearina 40-50%, 2-oleodistearina 25-27%, 2-palmitodioleina 7-8%, 2-stearodioleina 6-12% şi 2-oleodipalmitina 4-6%. Masă solidă, alb-gălbuie, grasă la pipăit, cu miros slab, particular, plăcut de cacao şi gust dulceag. Se înmoaie la temperaturi peste 25°C, iar la 30°C începe să se lichefieze şi se topeşte la 34-35°C, cu formarea unui lichid uleios. Parametrii caracteristici: p.t. 30-35°C, I_r la 40°C = 1,454-1,458, I_a=2,25%, I_i=34-38, I_{OH} = 0, I_s =180-200. Practic insolubil în apă, foarte puţin solubil în alcool, după topire este miscibil cu substanţele grase şi uleioase; prezintă 4 stări polimorfe: γ cu p.t. 18°C, α cu p.t. 22°C, β' cu p.t. 28°C şi forma stabilă, β cu p.t. 34,5°C. Aceste forme se transformă după secvenţa: γ → α → β' → β. Se utilizează ca excipient pentru unguente, bază de supozitoare şi ca lubrifiant.

Ulei de chaulmoogra / *Chaulmoogra oil*. Sin. *Hydnocarpi oleum*. Ulei obţinut din seminţele unor arbori din genul *Hydnocarpus*, cu acţiune antileproasă.

Ulei de cocos / *Cocos oil*. (lat. *Cocos oleum*) Sin. *Unt de cocos*. Ulei obţinut din plantele *Cocos nuciferre* şi *Cocos butyracea*, prin presare la cald. Este bogat în caprilo-laurino-miristină şi miristodilaurină; are culoare alb-gălbuie; cu p.t. 20-28°C; prin hidrogenare devine solid. Este utilizat ca înlocuitor al untului de cacao.

Ulei de croton / *Croton oil*. (lat. *Crotonis oleum*) Se extrage din seminţele de *Croton tiglium*, arbore originar din Djava şi India. Este format din gliceride ale acizilor graşi saturaţi şi nesaturaţi, ca acidul stearic, palmitic, miristic, lauric, capronic, butiric, valerianic, alături de acizii tiglic şi crotonic. Mai conţine crotonorezină, cu acţiune vezicantă puternică, şi se prezintă ca un lichid limpede, galben sau galben-brun, dens, uleios, cu gust iute, persistent şi iritant, miros neplăcut. Se utilizează în unguente, ca revulsiv, în sciatică, reumatism, artrite, iar intern este un purgativ drastic, în doze de 1-2 picături (50-100 miligrame), administrat în ulei de ricin sau de migdale. O picătură este echivalentă cu 30 g de ulei de ricin. Astăzi este folosit numai în medicina veterinară.

Ulei de floarea-soarelui / *Sun flower oil*. (lat. *Helianthi oleum*) Este uleiul gras obţinut prin presarea la cald sau extracţia cu benzen a seminţelor de *Helianthus annus*. Conţine 85% gliceride ale acizilor nesaturaţi oleic şi linolic, fiind un ulei semisicativ; mai conţine gliceride ale acizilor palmitic şi stearic, arahidonic şi lignoceric. Lichid limpede, galben-deschis, gust dulceag şi miros caracteristic. Nu trebuie să aibă un indice de aciditate mai mare ca 1, iar indicele de iod are valoarea 119-136. Se utilizează ca solvent pentru soluţii uleioase, ca vehicul pentru soluţii injectabile cu acţiune prelungită, ca excipient pentru unguente etc.

Ulei de in / *Flax oil*. (lat. *Lini oleum*) Se extrage din seminţele de *Linum usitatissimum*. Conţine gliceride ale acizilor stearic, miristic, palmitic şi acizii oleic, linolic, izolinoleic. Este un ulei sicativ, lichid dens, galben-auriu, cu gust dulceag şi miros specific. Se utilizează la prepararea linimentului oleo-calcar şi a linoleatelor (esterii etilici ai acidului linolenic), cunoscute sub denumirea vitamina F.

Ulei de măsline / *Olive oil*. (lat. *Olivarum oleum*) Se extrage din măsline (fructele coapte ale plantei *Olea europaea*). Conţine 80% trioleină, acizi graşi liberi ca palmitic, oleic, stearic, arahidic, lignoceric şi linoleic. Este un lichid galben cu nuanţă verzuie, gust dulceag şi miros plăcut, reacţie acidă. Se utilizează ca vehicul pentru soluţiile injectabile, ca emolient, laxativ, colagog, purgativ mecanic şi ca antidot contra otrăvurilor iritante.

Ulei de migdale / *Almond oil*. (lat. *Amygdalarum oleum*) Se extrage din seminţele diferitelor specii de *Rosaceae* (migdale, caise, piersici). Conţine 75% oleină, puţină palmitină, nu conţine stearină. Se conservă greu, deoarece râncezeşte uşor. Se utilizează în cosmetică mai ales.

Ulei de muştar / *Mustard oil*. (lat. *Sinapsis oleum*) Ulei vegetal obţinut prin antrenarea cu vapori de apă a seminţelor plantei *Brassica nigra* (muştar); are proprietăţi revulsive.

Ulei de parafină / *Petroleum oil*. (lat. *Paraffinum liquidium*) Sin. *parafină lichidă, ulei de vaselină*. Numit greşit ulei mineral, este de fapt o hidrocarbură aciclică saturată şi nu o gliceridă, lichid uleios, inert, stabil, obţinut din reziduurile de la distilarea petrolului, de aceea termenul corect este de parafină lichidă; are efect laxativ şi este utilizat ca excipient pentru unguente.

Ulei de peşte / *Fish oil*. (lat. *Jecoris oleum*) Ulei obţinut din ficatul peştelui *Gadus morrhua*, bogat în gliceride ale acizilor graşi nesaturaţi, vitaminele A şi D. Se utilizează în capsule gelatinoase ca sursă de vitamine A şi D în perioada de creştere a copiilor.

Ulei de porumb / *Maize germ oil*, *Corn germ oil*. (lat. *Maydis oleum*) Sin. *Ulei de germeni de porumb*. Se extrage din germenii de porumb (*Zea mays*) prin presare la rece. Lichid galben-auriu, cu mare valoare nutritivă, semisicativ. Conţine acizi graşi esenţiali, vitamina D_5, E şi lecitine. Este un ulei dietetic, recomandat în diferite regimuri alimentare. Se utilizează ca solvent pentru injectabile.

Ulei de rapiţă / *Rape oil*. (lat. *Rapae oleum*) Se extrage din seminţele speciei *Brassica rapa*, numită rapiţă. Este un ulei tehnic. Prin hidrogenare devine solid, fiind folosit ca înlocuitor al untului de cacao sub numele de Rapitol.

Ulei de ricin / *Ricin oil*. (lat. *Ricini oleum*) Ulei vegetal, fix, extras prin presarea la rece a seminţelor decorticate de *Ricinus communis*, purificat prin coagularea proteinelor cu vapori de apă, filtrare şi decolorare (la soare sau chimic). Conţine în principal trigliceride ale acidului ricinoleic (acid 12-hidroxioleic, 80% ricin-oleină, un oxiacid care explică solubilitatea uleiului în alcool), gliceride ale acizilor izoricinoleic, stearic, 9,10-hidroxistearic şi dihidroxistearic. Lichid uleios, vâscos, limpede, incolor sau slab-gălbui, cu miros şi gust caracteristice, neplăcute; prin răcire la 0°C se tulbură, iar la –16°C se solidifică într-o masă albicioasă. Se dizolvă în 2 p. alcool 90%, se amestecă în orice proporţie cu alcoolul absolut, cu acidul acetic, eterul şi cloroformul. Are d = 0,966, indice de refracţie: 1,477-1,480. Se utilizează ca solvent lipofil pentru soluţiile injectabile uleioase, fiind tolerat de ţesuturi mai bine decât uleiul de floarea-soarelui, ca excipient pentru unguente, supozitoare, emulsii şi clisme. Are acţiune purgativă, prin creşterea peristaltismului intestinal. Emulsionat cu apa, formează un ulei sicativ de bună calitate; este folosit şi ca plastifiant, menţine elasticitatea; ca materie primă pentru unele produse cosmetice etc.

Ulei de ricin hidrogenat / *Hydrogenated Ricin oil*. Sin. *12-hidroxistearină*, *Castorwax*, *Cenwachs-G*, *Rilanit*, *Cerinol*, *Cetynol*. Pulbere albă, fulgi sau masă solidă cu aspect ceros. Diferitele sorturi industriale se diferenţiază prin punctul de topire: 82-85°C (*Cenwachs-G*), 85-87°C (*Castorwax*), 35°C (*Cerinol*), 80°C (*Rilanit*). Sunt utilizate în diferite scopuri: înlocuirea cerii de Carnauba şi a cerii Montan (*Rilanit*) sau pentru mărirea consistenţei unguentelor (*Castorwax*, *Cerinol*, *Cenwachs-G*).

Ulei de seminţe de soia oxidat termic, interacţionat cu mono- şi digliceride ale acizilor graşi / *Thermally oxidised soya bean oil interacted with mono- and diglycerides of fatty acids*. Sin. *Tosom*. V. *E 479 b*.

Ulei de soia / *Soia oil*. (lat. *Sojae oleum*) Se obţine prin extracţie din seminţele de soia (*Soja hispida*). Are o compoziţie asemănătoare cu uleiul de floarea-soarelui, în plus are vitaminele A, K, B_1, B_2, E şi PP, fosfatide. Este un ulei galben, uşor roşcat. Se utilizează în locul uleiului de floarea-soarelui, cât şi pentru obţinerea de lecitină.

Ulei de susan / *Sesame oil*. (lat. *Sesami oleum*) Se extrage din seminţele de susan (*Sesamum indicum*). Conţine oleină, stearină, palmitină şi miristină, fitosteride, alcooli superiori, compuşi nesaponificabili. Ulei galben-deschis, cu gust dulce, fără miros şi semisicativ. Are acţiune laxativă. Se utilizează ca înlocuitor al uleiului de măsline. Cei doi componenţi lignanici pe care-i conţine, sesamina şi sasemolina, măresc toxicitatea piretrinelor, utilizate ca insecticide.

Ulei hidrogenat / *Hydrogenated oil*. Este uleiul obţinut prin presare şi/sau extracţie cu solvenţi urmată de o rafinare alcalină sau fizică, apoi de o eventuală decolorare, urmată de o deshidratare, de hidrogenare şi apoi din nou de o decolorare şi o dezodorizare.

Ulei niaouli / *Niaouli oil*. V. *Gomenol*.

Ulei rafinat / *Refined oil*. Este uleiul obținut prin presare și/sau extracție cu solvenți, urmată fie de rafinare alcalină, apoi decolorare și dezodorizare, fie de o rafinare fizică.

Ulei virgin / *Virgin oil*. Este uleiul obținut din materii prime de o anumită calitate, prin procedee mecanice (ex.: presare la rece, centrifugare).

Uleiuri esențiale / *Volatile oils*. V. *Uleiuri volatile*.

Uleiuri eterice / *Volatile oils*. V. *Uleiuri volatile*.

Uleiuri sicative / *Siccative oils*. Uleiuri vegetale lichide cu un conținut mare de acizi grași polinesaturați, care, expuse în strat subțire, se solidifică în contact cu aerul, formând o peliculă (film) lucioasă, elastică și rezistentă, insolubilă în solvenți organici. Au indicele de iod cuprins între 130 și 200; ex.: uleiul de tung, de in, care formează pelicule rezistente în 24 de ore. Se utilizează la fabricarea de lacuri și vopsele (cel mai folosit este uleiul de in, bogat în acid linolic).

Uleiuri vegetale grase / *Vegetal fatty*. (lat. *Olea herbaria*) Sunt în principal trigliceride ale acizilor grași, sub formă solidă sau lichidă. Pot conține mici cantități din alte lipide ca: ceruri, acizi grași liberi, gliceride parțiale sau substanțe nesaponificabile. Uleiurile grase vegetale sunt obținute din semințe, sâmburi sau fructe ale diverselor plante, prin presare și/sau extracție cu solvenți (benzen). Uleiurile brute conțin impurități (substanțe mucilaginoase, acizi grași liberi, coloranți, ceruri, substanțe mirositoare) care le imprimă gust și miros neplăcute, fiind dificil de conservat, ceea ce impune prelucrarea lor prin rafinare și prin hidrogenare. Când este cazul, se poate adăuga un conservant corespunzător. În funcție de indicele de iod, se clasifică în: *uleiuri nesicative*, cu $I_i < 90$ (ex.: uleiul de măsline); *uleiuri semisicative*, $I_i = 90\text{-}130$ (ex.: uleiul de bumbac, muștar, floarea-soarelui, susan), care formează pelicule slabe în timp îndelungat, și *uleiuri sicative*, cu $I_i = 130\text{-}200$ (uleiul de tung, de in), care formează pelicule rezistente în circa 24 de ore. Uleiurile vegetale se utilizează atât ca substanțe auxiliare, cât și pentru hidrogenare, când se transformă în grăsimi solide sau semisolide (ex.: margarina). *Ulei virgin* / *Virgin oil*. Este uleiul obținut din materii prime de o anumită calitate, prin procedee mecanice (ex.: presare la rece, centrifugare). *Ulei rafinat* / *Refined oil*. Este uleiul obținut prin presare și/sau extracție cu solvenți, urmată fie de rafinare alcalină, apoi decolorare și dezodorizare, fie de o rafinare fizică. *Ulei hidrogenat* / *Hydrogenated oil*. Este uleiul obținut prin presare și/sau extracție cu solvenți urmată de o rafinare alcalină sau fizică, apoi de o eventuală decolorare, urmată de o deshidratare, de hidrogenare și apoi din nou de o decolorare și o dezodorizare.

Uleiuri volatile / *Volatile oils*. Sin. *Uleiuri eterice*, *Uleiuri esențiale*. Produse lichide complexe, conținând substanțe volatile și lipofile, obținute din plante, prin distilare cu vapori de apă sau prin alte procedee (presare sau extracție cu solvenți). Uleiurile volatile constituie parfumul caracteristic al plantelor (flori, frunze, scoarțe, semințe). Sunt substanțe lichide, cu aspect uleios, insolubile în apă, solubile în solvenți organici. Au densitatea cuprinsă între 0,8 și 1,07. Nu sunt substanțe unitare, ci reprezintă amestecuri de diferiți compuși organici: hidrocarburi (saturate, nesaturate și aromatice), alcooli, aldehide, cetone, acizi organici, compuși heterociclici, eteri, esteri, tropolone și în special terpene. Se utilizează în industria parfumeriei, a săpunurilor, cosmetică, industria alimentară și ca substanțe auxiliare în prepararea de diferite forme farmaceutice. Printre plante amintim: citricele, trandafirul, iasomia, cuișoarele.

Ultra- / *Ultra-*. (lat. *ultra* = dincolo de) Element de compunere care introduce în termeni referirea la sensul de „peste", „dincolo de".

Ultracentrifugare / *Ultra centrifugal action*. (*ultra-* + lat. *centrum* = centru, din gr. *kentron* = vârf ascuțit, + lat. *fugo*, *-are* = a pune pe fugă, a îndepărta, a alunga) Accelerarea sedimentării unor particule de dimensiuni foarte mici din sisteme disperse, utilizând ultracentrifuga. Sedimentarea are loc la viteze mari, pe baza densității și a formei, utilizând un câmp gravitațional. Permite determinarea mărimii particulelor coloidale cu grad mare de dispersie, prin măsurarea vitezei de sedimentare. Se utilizează pentru separarea de ARN și ADN și pentru purificarea de plasmide.

Ultracentrifugă / *Ultra centrifuge*. (*ultra-* + lat. *centrum* = centru, din gr. *kentron* = vârf ascuțit, + lat. *fugo*, *-are* = a pune pe fugă, a îndepărta, a alunga) Centrifugă acționată electric ce realizează viteze de rotație foarte mari, cu forțe centrifuge de peste 50.000 *g* (*g* – accelerația gravitațională). După scopul lor, u. se împart în: u. analitice și u. preparative. Rotorul este acționat cu ulei comprimat refrigerat sau cu aer comprimat. Se utilizează pentru sedimentarea particulelor coloidale și pentru determinarea masei moleculare a substanțelor macromoleculare, proteine, acizi nucleici etc.

Ultradian / *Ultradian*. (*ultra-* + lat. *dies*, *-ei* = zi) Bioritm care durează sub 24 ore.

Ultrafiltrare / *Ultrafiltration*. (*ultra-* + lat. medievală *filtrum*, *-i*, cu origine din limba francilor stabiliți în Galia, *filtir* = filtru, pâslă) **1.** Operație de filtrare prin ultrafiltrare, filtru cu pori între 10-200 μm, sub presiune (pozitivă sau negativă). Ca materiale filtrante se utilizează derivații de celuloză, materiale polimerice, pentru filtrarea sterilizantă (sterilizare prin filtrare) a medicamentelor parenterale lichide. Filtrul cu mărimea porilor de 0,22 microni este considerat filtru sterilizant (el reține microorganismele). **2.** Procedeul se aplică și pentru separarea moleculelor biologice, în funcție de dimensiunea lor, prin utilizarea de membrane artificiale ale căror pori asigură selecția.

Ultramicrobi / *Ultramicrobes*. (*ultra-* + gr. *mikros* = mic + gr. *bios* = viață) Microorganisme patogene de dimensiuni foarte mici care nu pot fi văzute cu microscopul optic obișnuit, ci numai cu microscopul electronic.

Ultramicroscop / *Ultramicroscope*. Sin. *Microscop pe fond întunecat*. (*ultra-* + gr. *mikros* = mic + gr. *skopein* = a observa) Microscop perfecționat, adaptat pentru observații prin metoda câmpului întunecat, cu iluminare laterală, perpendicular pe axa optică a acestuia. Are loc fenomenul Tyndall, prin care o serie de particule sunt vizibile ca urmare a difuziei luminii. Tip de microscop cu ajutorul căruia pot fi studiate particule care nu pot fi observate cu ajutorul microscopului optic. Particulele coloidale, particulele de fum etc. aflate în suspensie, într-un lichid sau gaz, sunt plasate într-un compartiment cu fond întunecat și sunt iluminate cu un fascicul de lumină intensă care pătrunde lateral în compartiment și își are vârful în câmpul vizual. În aceste condiții, particulele produc imagini de difracție inelare, care apar ca mici puncte luminoase pe fondul întunecat.

Ultramicroscopic / *Ultramicroscopic*. (*ultra-* + gr. *mikros* = mic + gr. *skopein* = a observa) Obiecte ale căror dimensiuni sunt inferioare limitei de rezolvare a microscoapelor uzuale (circa 200 nm); sunt de câțiva nm.

Ultramicroscopie / *Ultramicroscopy*. Studiul unor structuri coloidale sau microorganisme la ultramicroscop.

Ultramicrotom / *Ultra section cutter*. (*ultra-* + gr. *mikros* = mic + *tomos* = tăiat, secționat, de la *temnein* = a tăia) Microtom cu care se obțin secțiuni de țesut sub 100 Å, îndeosebi pentru examinarea acestora la microscopul electronic prin transmisie.

Ultrasonicare / *Ultrasonication*. Metodă de distrugere a celulelor și a altor particule (moleculelor de ADN), utilizând ultrasunetele.

Ultrastructură / *Ultrastructure*. (*ultra-* + lat. *structura*, *-ae* = așezare, dispunere) Structură obținută cu tehnici sau cu metode cu putere mai mare de rezoluţie ca microscopul optic, ex.: structura unei celule la microscopul electronic.

Ultrasunet / *Ultrasound*. (*ultra-* + lat. *sonitus*, *-us* = zgomot, răsunet) Undă elastică cu frecvenţa mai mare de 20.000 Hz, care nu poate fi percepută de urechea umană. În aer se propagă până la 2 cm şi au o lungime de câţiva mm. Cele mai utilizate metode de producere a u. sunt: efectul piezoelectric şi efectul magnetostrictiv. U. prezintă trei categorii de efecte la nivelul ţesuturilor: **1.** *termice*, care depind de absorbţia u. în ţesutul respectiv; **2.** *chimice* (reacţii de oxidare şi de denaturare proteică); **3.** *mecanice* (disocieri moleculare capabile să determine, uneori, liza celulară). Se utilizează mai ales în ecografie.

Ultra-turax / *Ultra-turax*. Aparat de extracţie care realizează aspirarea amestecului de produs vegetal-solvent, într-o cameră de turbulenţă unde se produc vibraţii care comunică amestecului efecte de forfecare, lovire, ciocnire. Durata extracţiei este de câteva minute. Se obţin randamente asemănătoare celor ale metodei turboextracţiei.

Ultraviolet / *Ultraviolet*. (*ultra-* + lat. *viola*, *-ae* = viorea, violet) Abr. UV. Radiaţii luminoase electromagnetice a căror frecvenţă este superioară aceleia a razelor violete şi la care ochiul uman este insensibil. Au lungimea de undă inferioară la 400 nm.

Umăr / *Shoulder*. (lat. *humerus*, *-i* = umăr) Zonă ce corespunde articulaţiei braţului cu toracele; cuprinde oasele, muşchii şi ţesuturile din jurul articulaţiei scapulohumerale şi are trei regiuni: axilară (axila), scapulară şi deltoidiană.

Umbelă / *Umbel*. (lat. *umbella*, *-ae* = umbelă) Inflorescenţă racemoasă, derivată din corimb, ai cărei pedunculi florali de aceeaşi lungime (radii) pleacă aparent din acelaşi punct. Gruparea pedunculilor asociază şi bracteile de la baza lor, a căror totalitate formează un involucru (ex.: la *Primula officinalis*, *Chelidonium majus*). U. *compusă* / *compound* – umbelă a cărei pedunculi (radii) poartă la rândul lor radii secundare florifere (ex.: la majoritatea *Apiaceelor*).

Umbelulă / *Umbellet*, *Umbellule*. (lat. *umbellula*, *-ae* = umbelă mică) Umbelă secundară sau terţiară. Pedunculii florali pornesc din vârfurile radiilor primare ale umbelei. Fiecare umbelulă posedă un involucel.

Umectare / *Spreading*. Fenomen în care un corp lichid udă un corp solid, se etalează pe acel corp şi lasă o urmă. O umectare mai mult sau mai puţin întinsă se produce prin valorile măsurabile ale unghiului racord (unghi de contact) al unui lichid studiat pe pereţii unui recipient care îl conţine: umectare perfectă $\alpha = 0$, umectare imperfectă $0 < \alpha < 90°$ şi umectare nulă $\alpha > 90°$. Acest fenomen de umectare depinde de valorile comparate de atracţie între moleculele superficiale de lichid şi moleculele de solid, pe de o parte, şi pe de altă parte, chiar între moleculele de lichid. Diverşi produşi dizolvaţi în apă pot modifica tensiunea superficială a acesteia şi deci pot avea acţiune umectantă.

Umiditate / *Moisture*, *Humidity*. (lat. *humidus*,- *a*, *-um* = umed) Este cantitatea de lichid conţinută în masa unui corp solid sau gazos. În limba engleză există o diferenţă între umiditatea materialului solid sau umezire, numită *moisture*, şi umiditatea aerului, numită *humidity*; în alte limbi această diferenţiere nu apare. În general, umiditatea solidelor poate fi exprimată în două moduri: **1.** În funcţie de greutatea (masa) materialului umed sau a materialului uscat: a. în primul caz, umiditatea materialului se poate calcula ca procent din greutatea materialului solid umed şi se numeşte *pierdere prin uscare*, notat cu PU%: PU% = greutatea apei din probă / greutatea totală a probei umede × 100; b. în al doilea caz, apa este exprimată ca procent din greutatea materialului solid uscat şi este numită conţinut în umiditate, notată cu CU%: CU% = greutatea apei din probă / greutatea probei uscate × 100; **2.** În kilograme, ca umiditate la 1 kilogram de material solid, complet uscat: astfel, o umiditate de 0,4 arată că un corp solid conţine 0,4 kg de apă la 1 kg greutate, apă ce poate fi eliminată prin uscare.

Umiditate absolută (abr. U_A) / *Absolute humidity*. Valoarea acesteia este dată de concentraţia de vapori de apă din aer şi reprezintă grame de vapori de apă pe m^3 de aer, la o presiune parţială p_{H2O}, a vaporilor de apă, în Torr (mmHg). Uneori U_A se exprimă în ppm, care corespund la cm^3 de vapori de apă, prezenţi în 1 m^3 de aer.

Umiditate critică relativă (abr. UCR) / *Critical relative humidity* (abr. CRH). Stare în care o substanţă solidă absoarbe umiditatea din aer şi se dizolvă în stratul de apă, atunci când umiditatea din atmosferă o depăşeşte pe aceea a soluţiei saturate.

Umiditate la echilibru / *Equilibrium moisture content* (abr. EMC). Conţinutul de umiditate prezent într-un material solid în condiţii neschimbate (engl. *steady-state*) ale mediului ambiant. Valorile sale se schimbă cu temperatura, umiditatea şi cu natura solidului.

Umiditate relativă (abr. UR%) / *Relative humidity* (abr. RH). Pentru o temperatură dată, UR% se exprimă prin raportul dintre procentele de vapori de apă prezenţi în aer şi acelea în care va ajunge la saturare, în aceleaşi condiţii de temperatură şi de presiune. UR% este dată de raportul dintre presiunea parţială a vaporilor de apă p_{H2O} în masa de aer şi presiunea de vapori de apă la saturare p_s, multiplicat cu 100. Aceasta este aproximativ egală cu procentul de saturaţie, care este raportul: S% = (masa de vapori prezentă pe kg de aer uscat) / (masa de vapori necesară pentru a satura 1 kg de aer la aceeaşi temperatură) × 100.

Umiditate totală / *Total moisture*. Este cantitatea totală de lichid dintr-un solid umed.

Umoare / *Humor*, *Mood*, *Temper*. N.A. *humor* (lat. *humor*, *-oris* = lichid) **1.** Substanţă lichidă din organism (ex. umoarea apoasă, lichidul conţinut de globul ocular). **2.** Stare de dispoziţie, ex.: sin. *timie*.

Umoare apoasă / *Aqueous humor*. N.A. *humor aquousus*. Lichid transparent, secretat de corpul ciliar, care ocupă partea anterioară a ochiului, situată, pe de o parte, între faţa posterioară a corneei şi faţa anterioară a irisului (corneea anterioară) şi, pe de altă parte, între planul anterior format de cristalin şi zonulă şi faţa posterioară a irisului (camera posterioară). Volumul său este sub 1 cm^3.

Umoare sticloasă / *Vitreous humor*. N.A. *humor vitreus*. Sin. *Umoare vitroasă*, *Corp vitros*. Substanţă transparentă, de consistenţa unui gel, care umple partea posterioară a globului ocular, între retină şi faţa posterioară a cristalinului. Volumul său este de circa 3 cm^3.

Umoral / *Humoral*. Relativ la umorile organismului.

Umplere / *Filling*. Sin. *Repartizare în recipiente*, *Dozare volumetrică*. Proces de condiţionare a unei forme farmaceutice dozate în recipientul cu care vine în contact direct (condiţionare primară).

Undă / *Wave*. (lat. *unda*, *-ae* = val, undă) Fenomen de propagare din aproape în aproape a unei perturbaţii într-un mediu. În funcţie de natura perturbaţiei ce se propagă, se disting u.: elastice, electromagnetice, magnetohidrodinamice, termice, gravitaţionale. După forma suprafeţei de undă, u. pot fi: plane, sferice sau cilindrice. În funcţie de direcţia pe care oscilează mărimea care se propagă, aceeaşi cu direcţia de propagare a u. sau perpendiculară pe aceasta, se disting u.: longitudinale şi transversale.

Unde Hertz / *Hertz Wave*. Radiaţii cu frecvenţă foarte înaltă (deci cu lungime de undă foarte scurtă), care se propagă în atmosferă cu viteza luminii. Ele sunt produse de curenţi oscilatorii, provocaţi prin descărcarea condensatorilor. Aceste unde pot da naştere, la distanţă, la curenţi oscilatorii de aceeaşi frecvenţă. Se utilizează pentru transmiterea de semnale luminoase sau de informaţii.

Undulat / *Undulate*. Sin. *Ondulat*. (lat. *undulatus*, *-a*, *-um* = ondulat) Frunze cu marginea ondulată sau vălurită.

UNESCO / *UNESCO*. Abr. de la engl. *United Nations for Education, Science and Culture Organization*, dependentă de *ONU* şi cu sediul la Paris. V. şi *ONU*.

Unghi / *Angle*. N.A. *angulus*. (lat. *angulus*, *-i* = unghi, colţ) Figură geometrică formată din două drepte care pleacă din acelaşi punct.

Unghi Brewster / *Brewster angle*. (lat. *angulus*, *-i* = unghi, colţ) Unghiul de incidenţă pentru care raza reflectată de o lamă din sticlă este total polarizată. În cazul unei incidenţe brewsteriene, unghiul dintre raza reflectată şi cea refractată este de 90°.

Unghi de contact / *Contact angle*. V. *Unghi de umectare*.

Unghi de înclinare / *Inclination angle*. Unghiul format de paralela care trece prin vârful conului şi planul înclinat al laturii conului unei pulberi disperse, pe un plan orizontal.

Unghi de repaus / *Angle of repose*. Este reprezentat de unghiul format de paralela care trece prin vârful conului şi planul înclinat al laturii conului unei pulberi disperse pe un plan orizontal (con obţinut prin curgerea pulberii pe o suprafaţă plană, orizontală), care va forma o grămadă conică. Valori mai mici de 25° arată o curgere excelentă, între 25°-30° o curgere bună, 30°-40° curgere slabă (amestecul necesită glisant), iar peste 40° o curgere foarte slabă.

Unghi de udare / *Spreading angle*. V. *Unghi de umectare*.

Unghi de umectare / *Spreading angle*, *Contact angle*. Sin. *Unghi de udare*, *Unghi racord*, *Unghi de contact*. Mărime caracteristică gradului de umectare a unei picături de lichid plasată pe o suprafaţă plană, solidă; este cuprins între 0°C şi 180°C. Se notează cu θ. Acest unghi se formează într-un sistem trifazic, care constă dintr-o fază gazoasă, una lichidă şi una solidă, în domeniul în care cele trei faze vin în contact una cu alta.

Unghi limită / *Limiting angle*. (lat. *angulus*, *-i* = unghi, colţ) Unghiul de incidenţă pentru care, la trecerea luminii dintr-un mediu mai refringent în altul mai puţin refringent, corespunde, la limita de separaţie dintre cele două medii, un unghi de refracţie de 90°.

Unghi racord / *Racord angle*. V. *Unghi de umectare*.

Unguente / *Ointments*. (lat. *unguentum*, *-i* = unsoare, alifie, parfum, din *ungo*, *-ere* = a unge) Forme farmaceutice semisolide, destinate administrării pe piele sau pe mucoase, în scop terapeutic sau de protecţie, constituite dintr-o bază de unguent monofazică în care se pot dispersa componente lichide sau solide. În funcţie de gradul de dispersie a substanţei (lor) active, unguentele pot fi: unguente-soluţii, unguente-emulsii, unguente-suspensii sau unguente cu mai multe faze (mixte sau polifazice). Din punct de vedere fizico-chimic, unguentele fac parte din sistemele disperse microeterogene (microscopice) structurate, denumite şi *geluri plastice* sau *geluri tixotrope cu limită de curgere şi comportare* plastică şi cu proprietăţi bioadezive.

Unguente auriculare / *Ear ointments*. V. *Preparate auriculare semisolide*.

Unguente cosmetice / *Cosmetic ointments*. Sin. *Creme cosmetice* (v.). Unguente care se aplică pe pielea corpului şi a feţei, în scop igienic, de întreţinere sau de înfrumuseţare.

Unguente cu baze hidratate / *Hydrated ointments bases*. Acestea conţin diferite baze de unguent, emulgatori şi proporţii diferite de apă. Se divid în două grupe: *sisteme emulsionate* (de tipul H/L, L/H sau mixte) şi *sisteme gelificate*.

Unguente de protecţie / *Protection ointments*. Unguente destinate să protejeze pielea contra acţiunii agresive a factorilor externi sau a noxelor industriale; după aplicare formează pe piele o peliculă protectoare; pot fi lipofile şi hidrofile.

Unguente diadermice / *Intradermic ointments*. Sunt unguente de penetraţie care ajung, de la locul de administrare, în straturile cele mai profunde, sub piele, în structurile necutanate ca muşchi şi articulaţii. Această grupă se situează între unguentele cu acţiune locală şi unguentele cu acţiune generală; ele mai sunt denumite *unguente cu acţiune regională*.

Unguente endodermice / *Endodermic ointments*. Unguente ce acţionează în profunzime, utilizate pentru tratarea afecţiunilor straturilor mai profunde ale pielii: epiderma vie, dermul şi anexele cutanate.

Unguente epidermice / *Epidermic ointments*, *Surface ointments*. Sin. *Unguente de suprafaţă*, *Unguente de acoperire*. Sunt unguente cu acţiune locală, utilizate pentru tratarea afecţiunilor stratului superficial al epidermei.

Unguente hidrofile / *Hydrophilic ointments*. (lat. *unguentum*, *-i* = unsoare, alifie, gr. *hydor*, *-atos* = apă + gr. *philein* = a plăcea) Sunt preparate ale căror baze de unguent sunt miscibile cu apa. Conţin, în general, amestecuri de macrogoli (polietilenglicoli) solizi şi lichizi şi cantităţi corespunzătoare de apă sau sunt hidrogeluri de substanţe macromoleculare.

Unguente hidrofobe / *Hydrophobic ointments*. (lat. *unguentum*, *-i* = unsoare, alifie şi gr. *hydor*, *-atos* = apă + gr. *phobos* = frică) Unguente care pot absorbi numai cantităţi mici de apă. Componentele bazelor de unguent utilizate sunt: parafinele solide, parafina lichidă, parafinele lichide uşoare, uleiurile vegetale, grăsimile animale, gliceridele solide de semisinteză, cerurile şi polialchilsiloxanii lichizi.

Unguente nazale / *Nasal ointments*. V. *Preparate nazale semisolide*.

Unguente oftalmice / *Eye ointments*. V. *Preparate oftalmice semisolide*.

Unguente pentru facilitarea diagnosticului / *Ointment to facilitate the diagnostic*. Unguente utilizate ca lubrifianţi pentru catetere, endoscopie, ecografie, electrocardiografie, bronhoscopie etc.

Unguente polifazice / *Polyphasic ointments*. Sin. *Unguente mixte*, *cu mai multe faze*. Preparate semisolide, care conţin mai multe substanţe medicamentoase dispersate diferit (dizolvate, emulsionate sau suspendate) în baza de unguent.

Unguente rectale / *Rectal ointments*. V. *Preparate rectale semisolide*.

Unguente sterile / *Sterile ointments*. Preparate farmaceutice semisolide, incluse în categoria 1 (pentru care se impune sterilizarea în condiţiile prevăzute de farmacopei şi absenţa germenilor viabili în 1 g sau 1 mL). Se prepară în condiţii aseptice. Sunt incluse: unguentele oftalmice, toate unguentele cu antibiotice, unguentele administrate pe răni deschise, arsuri, pielea lezată grav, pielea sugarilor.

Unguente terapeutice / *Therapeutical ointments*. Unguente care conţin una sau mai multe substanţe active dispersate în baza de unguent şi destinate aplicării pe piele (unguente dermice) şi mucoase (unguente transmucozale) în scopul tratării afecţiunilor acestor căi.

Unguente transdermice / *Transdermic ointments*. Sunt unguente cu acţiune generală, la distanţă sau sistemică. Reprezintă o administrare transcutanată sau percutanată (prin piele) a unei substanţe medicamentoase, care ajunge în vasele de sânge şi limfatice, iar de aici în circulaţia generală, după care îşi va manifesta efectul terapeutic (ex.: unguentul cu estradiol, progesteron sau unguentul vaginal cu prostaglandine).

Unguente vaginale / *Vaginal ointments*. V. *Preparate vaginale semisolide*.

Unguente-emulsii / *Ointments type emulsions*. Sin. *Creme*. Preparate semisolide tip emulsie H/L sau L/H, cu substanţe active emulsionate în baza de unguent. Sunt unguente bifazice. Emulgatorii care stabilizează emulsiile de tipul apă în ulei folosiţi sunt: alcooli de lână, esteri ai sorbitanului, monogliceride şi alcooli graşi. Emulgatorii care stabilizează emulsiile de tipul ulei în apă folosiţi sunt: alcoolii graşi sulfataţi, polisorbaţi, eter cetostearil de macrogol sau esteri ai acizilor graşi cu macrogolii (PEG-uri). Bazele de unguent utilizate pentru acestea sunt aceleaşi cu cele folosite pentru unguentele hidrofobe.

Unguente-soluţii / *Ointments type solutions*. Preparate farmaceutice semisolide care conţin una sau mai multe substanţe active dizolvate în baza de unguent. Se mai numesc şi unguente monofazice. Se obţin prin dizolvare directă.

Unguente-suspensii / *Ointments type suspensions*. Sin. *Paste*. Preparate semisolide care conţin substanţa(e) activă(e) insolubilă, dispersată (suspendată) fin în baza de unguent. Sunt unguente bifazice. Unguentele care conţin pulberi solide în cantitate de peste 25% se numesc *Paste* (v.).

Unguiculă / *Unguicula*. (lat. *unguiculus*, *-i* = unghie mică, unguiculă, de la lat. *ungula*, *-ae* = unghie) Partea inferioară îngustată a petalei cu care aceasta se prinde de receptacul (ex.: la petala de *Dianthus* sp.).

Ungv- / *Ungu-*. (lat. *unguis*, *-is* = unghie, gheară) Element de compunere care introduce în termeni referirea la unghie.

Ungveal / *Ungual*. Sin. *Unghial*. (*ungv-*) Referitor la, care aparţine unghiei.

Uni- / *Uni-*. (lat. *unus*, *-a*, *-um* = unul, unul singur) Prefix care introduce în termenii compuşi sensul de unic.

Unicelular / *Unicellular*. (*uni-* + lat. *cellula*, *-ae* = cămăruţă, dim. din *cella*, *-ae* = cămară) Organism alcătuit dintr-o celulă (bacterii, protozoare, unele alge).

Unicism / *Unicism*. Tehnică de aplicare a homeopatiei bazată pe prescrierea unei singure doze, în general la cea mai înaltă diluţie, a unui singur medicament.

Unidoză / *Unidosis*. (*uni-* + gr. *dosis*, *-is* = doză, porţie) Prezentare a unui medicament, formă farmaceutică pentru o singură folosire (dozaj unic); această condiţionare evită utilizarea de conservanţi. V. şi *Unitar*.

Unifactorial / *Monofactorial*. (*uni-* + lat. *factor*, *-oris* = cel care face) Care se referă la un singur element component sau care depinde de un factor.

Uniform / *Uniform*. (*uni-* + lat. *forma*, *-ae* = formă) Care are o singură formă.

Uniformitate de conţinut / *Content uniformity*. Studiu aplicat formelor farmaceutice care constă în a verifica dacă, de la o probă la alta, conţinutul în substanţă activă nu variază faţă de cantitatea determinată.

Uniformitate de masă / *Mass uniformity*. Studiu aplicat formelor farmaceutice care are ca scop verificarea limitei unei valori determinate, în sensul că masa unei probe nu depăşeşte valoarea sa medie.

Unilocular / *Unilocular*. (*uni-* + lat. *loculus*, *-i*, dim. din *locus*, *-i* = loc) Care conţine o singură cavitate.

Uniovular / *Uniovular*. (*uni-* + lat. *ovulum*, *-i* = ovul, ou mic, de la *ovum*, *-i* = ou) Monozigot.

Unipară / *Unipara*, *Uniparous*. (*uni-* + lat. *pareo*, *parere* = a naşte) Femeie care a născut un singur copil, primipară.

Unipolar / *Unipolar*. (*uni-* + lat. *polus*, *-i* = pol) Care are o singură prelungire.

Uniport / *Uniporter*. (acronim de la *uni-* + *trans* / *port*) Proteină sau complex proteic membranar care transportă un solvit prin membrana celulară. El este specific unui solvit sau unei clase de solviţi între care există competiţie sau inhibiţie competitivă a transportului. Se deosebeşte de un canal ionic prin faptul că este saturabil şi se distinge de un simport sau antiport prin faptul că transportul solvitului nu este legat de un alt solvit. V. şi *Simport*.

Unisexuate / *Unisexual*. (lat. *unus*, *-a*, *-um* = unul + lat. *sexualis*, *-e* = referitor la sex, de la *sexus*, *-us* = sex) **1.** Flori care au numai stamine sau numai carpele. **2.** Organisme care produc un singur fel de gameţi, masculini sau feminini.

Unitar / *Unitary*. Formă farmaceutică pentru care repartiţia se efectuează în doze divizate după greutate, volum sau apreciere vizuală, în farmacie sau în industrie.

Unitate / *Unity*. (lat. *unitas*, *-atis* = unitate) **1.** O singură entitate. **2.** Ansamblul de sisteme tehnice cu activitate coordonată pentru o anumită realizare, un anumit efect. **3.** Mărime servind ca măsură de bază, pentru toate mărimile de acelaşi fel (unitate de măsură). **4.** Unitate de asistenţă medicală şi farmaceutică, termen generic acordat instituţiilor care au rolul de a asigura sănătatea: farmacie, spital, policlinică, dispensar.

Unitate atomică de masă / *Atomic mass unit*. Este egală cu a douăsprezecea parte (1/12) din masa izotopului $^{12}_{16}C$. În SI are valoarea de $1{,}66044 \cdot 10^{-27}$ kg. Simbol: u. Pentru masele moleculare se utilizează daltonul, simbolul Da.

Unitate biologică şi unitate biologică internaţională / *Biological unit*. (*Biological International Unit*) Unitate de măsură pentru cantitatea dintr-o substanţă definită prin efectul biologic asupra unor animale, obţinut în condiţii standard (în comparaţie cu o substanţă test, denumită etalon) V. *Etalon*.

Unitate de antigen / *Antigen unit*. Cantitatea cea mai mică de antigen necesară pentru fixarea unităţii de complement.

Unitate de antitoxină / *Antitoxin unit*. Unitate care exprimă puterea unei antitoxine; prin comparare cu o toxină standard.

Unitate de luare a deciziei / *Decision unit*. Totalitatea persoanelor care influenţează şi participă la luarea de către consumator a deciziei de cumpărare.

Unitate de măsură / *Measure unit*. (lat. *unitas*, *-atis* = unitate, de la *unus* = unu) O anumită mărime sau cantitate, divizibilă sau indivizibilă, adaptată ca standard pentru măsurarea mărimilor de acelaşi fel. Diferitele u. de măsură sunt cuprinse în sisteme de unităţi, dintre care cel mai important (şi a cărui aplicare este obligatorie) este Sistemul Internaţional de Unităţi (SI). Anexele 3-10.

Unitate de transcripţie / *Transcription unit*. Regiune a genomului situată între un situs de iniţiere şi un situs terminal al transcripţiei prin ARN-polimerază.

Unitate enzimatică internaţională / *International enzyme unit*. Abreviat U. Cantitatea de enzimă care catalizează transformarea a 1 micromol (1µM) de substrat / minut / litru în condiţii experimentale definite (30°C şi pH optim de activitate a enzimei). În mod curent se exprimă şi ca miliunităţi pe mililitru (mU/mL). O unitate internaţională este echivalentă cu 16,67 nanokatal, adică $16{,}67 \cdot 10^{-9}$ katal. V. *Katal*.

Unitate formatoare de colonie / *Colony forming unit*, abr. c.f.u. Termen microbiologic care descrie formarea unei singure colonii macroscopice după introducerea unuia sau a mai multor microorganisme într-un mediu de cultură test. Se exprimă ca 1 UFC.

Unitate genetică / *Genetic unit*. (lat. *unus*, *-a*, *-um* = unul + gr. *genos* = urmaş) Orice structură care se comportă ca o unitate în cursul proceselor genetice (ex.: codon, genă, cromozom).

Unitate internaţională / *International unit*. Abr. U.I. Cantitate determinată de substanţă biologic activă sau preparatul biologic internaţional de referinţă (enzime şi hormoni).

Unitate naţională / *National unit*. V. *Etalon*.

Unitate Svedberg / *Svedberg unit*. Unitate de măsură a coeficientului de sedimentare. O unitate Svedberg este egală cu 10^{-13}

secunde şi se notează cu S. De exemplu, constanta de sedimentare S pentru proteine are valori cuprinse între 1 şi $1.200 \cdot 10^{-13}$ secunde sau 1 şi 200 S.

Unitate / unităţi de calitate (control) / *Quality (control) unit(s)*. Unitate organizaţională independentă de producţie care îndeplineşte atât responsabilităţile de asigurarea calităţii (AC), cât şi pe cele ale controlului calităţii (CC). Aceasta poate avea forma unor unităţi separate de AC şi CC sau un singur individ sau grup, în funcţie de mărimea şi de structura organizaţiei.

Unităţi fundamentale şi derivate / *Fundamental and Derivated Units*. În decursul timpului, dezvoltarea schimbului de informaţii comerciale, industriale şi ştiinţifice a incitat crearea unui sistem de unităţi adaptate la măsurarea tuturor măsurilor cunoscute şi a căror definiţie a rezultat dintr-un acord universal: **1.** S-au ales un număr mic de unităţi independente, numite *unităţi de bază*, *etaloane* inalterabile şi reproductibile care corespund mărimilor fundamentale ale sistemului: *Sistemul Internaţional de Unităţi* (SI); **2.** Plecând de la aceste unităţi de bază s-au stabilit aşa-zisele *unităţi derivate*, care conţin unităţi coerente.

Unităţi taxonomice / *Taxonomic units*. (lat. *unus*, *-a*, *-um* = unul + gr. *taxis* = aranjare + gr. *nomos* = lege) În clasificarea plantelor sunt folosite următoarele unităţi taxonomice: filum (încrengătură) – sufix *phyta*; subfilum (subîncrengătură) – sufix *phytina*; clasă – sufix *opsida*; subclasă – sufix *idea*; ordin – sufix *ales*; familie – sufix *aceae*; subfamilie – sufix *oideae*; gen; subgen; secţie; subsecţie; serie; specie; subspecie;varietate; subvarietate; formă; linie; clonă.

UNO / *UNO*. Abr. de la engl. *United Nations Organizations*. V. *ONU*.

Unt de cacao / *Cacao butter*. V. *Ulei de cacao*.

Uperizare / *Uperisation*. (Abr. de la lat. *ultra* = dincolo de + *pasteurizare*, de la Louis Pasteur, 1822-1895, chimist francez, fondator al microbiologiei, virusologiei şi imunologiei.) Metodă modernă de sterilizare a laptelui prin pasteurizare, cu vapori supraîncălziţi, la temperatură foarte înaltă: 140-150°C. Se mai utilizează şi abrevierea *UHT*, de la engl. *Ultra high temperature* = temperatură foarte înaltă.

Up-regulation / *Up-regulation*. Sin. *Hiperreglare*, *Suprareglare* (engl. *up* = în sus + *regulation* = reglare). Termen englez asimilat ca atare. Reprezintă o creştere a componentului celular (ca ARN, proteină). Ex.: creşterea numărului de enzime citocrom P450 în celulele hepatice, după administrarea de molecule de xenobiotic ca dioxin (rezultă o creştere a degradării acestei molecule). Mulţi antagonişti ai receptorilor suprareglează receptorii lor. Hiporeglarea şi suprareglarea pot de asemenea să apară ca răspuns la acţiunea unor toxine sau hormoni. Un exemplu de hiperreglare în graviditate constă în faptul că hormonii din celule fac ca uterul să devină mai sensibil la oxitocină. Ca sinonime în limba română se pot utiliza: *Hiperreglare*, *Suprareglare* sau *Superreglare*. Termen antagonist: *Hiporeglare* (*Downregulation*).

Uracil / *Uracil*. Compus pirimidinic din acizii nucleici. V. şi *Baze pirimidinice*.

Uranilacetat / *Uranyl acetate*. (Planeta *Uranus*, care îl reprezintă pe zeul latin *Uranus*, tatăl lui Saturn, din gr. *ouranos* = cer + lat. *acetum*, *-i* = oţet) Sare de uraniu folosită în microscopia electronică pentru prepararea probelor ce conţin acizi nucleici.

Uraniu / *Uranium*. Element metalic, natural, radioactiv puternic, cu număr atomic 92, greutatea atomică 230,03, simbol U. Este utilizat ca sursă de energie în centralele nucleare şi în scopuri militare. 238 U, sub acţiunea neutronilor lenţi, se transformă în 238 Pu care este unul dintre cei mai importanţi combustibili nucleari.

Uratemie / *Urat(a)emia*. (*uro-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Prezenţa de uraţi în urină. Valori normale: 0,3-0,6 g în 24 ore.

Uraţi / *Urates*. (*uro-*) Săruri ale acidului uric. În organism rezultă ca produşi finali ai metabolismului nucleoproteidelor, prin catabolizarea purinelor. Se elimină pe cale renală, iar în urină solubilitatea lor este limitată de concentraţia şi pH-ul acesteia. Apariţia în sedimentul urinar a cristalelor de urat acid de amoniu, cu formă caracteristică, semnalează tendinţa la insolubilizare a uraţilor urinari.

Urceolat / *Urceolate* (lat. *urceolatus* = urceolat, de la *urceus*, *-i* = urcior) Organ vegetal de forma unui ulcior (urcior) sau potir (ex.: caliciul de la *Hyoscyamus niger*, capsula de la *Primula officinalis*, corola de la *Vaccinium* sp.).

Urcior / *Sty*. (lat. *urceolus*, *-i* = urcior, ulcică; *hordeolus*, *-i* = bob de orez, urcior de pleoape) Var. *Ulcior*.

Ure-, Ureo-, Uro-, -urează, -urie, Urin- / *Ure-*, *Ureo-*, *Uro-*, *-urese*, *-uria*, *Urin-*. (gr. *ouron* = urină, gr. *ouresis* = acţiunea de a urina) Elemente de compunere, rădăcini şi sufixe care introduc în termeni referirea la urină, tract urinar, uree, termeni creaţi de Fourcroy în 1979.

Urează / *Urease*. (*ureo-* + *-ază*) Enzimă de tipul hidrolazelor amidazice, cu EC: 3.5.1.5, care catalizează hidroliza ureei în amoniac şi apă. În soia se află în concentraţie de 0,1%. Se utilizează pentru determinarea ureei din produsele biologice.

Ureche / *Ear*. N.A. *auris*. (lat. vulg. *oricula*, *-ae* = ureche, pentru *auricula*, *-ae*, dim. de la *auris*, *-is* = ureche) Organ de simţ al vertebratelor specializat în detectarea sunetelor şi menţinerea echilibrului. *a. externă* / *outer* – porţiunea urechii care se întinde de la exteriorul corpului până la timpan. Este prezentă la mamifere, păsări şi la unele reptile şi este alcătuită dintr-un canal (conductul auditiv extern) care conduce undele sonore până la timpan; *b. medie* / *middle* – situată între urechea internă şi cea externă. Comunică cu faringele prin trompa lui Eustachio; la mamifere conţine trei oscioare auditive (ciocănaşul, nicovala, scăriţa) prin care se transmit undele sonore de la urechea medie externă (prin timpan) spre urechea internă (prin fereastra ovală); *c. internă* / *inner* – structură existentă la vertebrate, inclusă în osul temporal şi care conţine analizatorul auditiv şi pe cel vestibular. Este constituită din labirintul membranos inclus în labirintul osos. Acesta este format din două încăperi, sacula şi utricula, din care pornesc cohleea şi respectiv canalele semicirculare.

Uree / *Urea*. Sin. *Carbamidă*, *Carbonilamidă*. (*ure-*) $H_2N{-}CO{-}NH_2$. Diamida acidului carbonic, produs în organism prin catabolismul proteinelor. Principalul produs final al excreţiei azotului în cazul mamiferelor, fiind sintetizat în ciclul ureei. Pe scară industrială, ureea este produsă din amoniac şi dioxid de carbon. Se sintetizează în ficat, pornind de la amoniac, trecând apoi în sânge – valoare normală de 0,15-0,50 g/L, şi se elimină prin urină. Nivelul său sangvin creşte în afecţiunile renale. Este utilizată pentru obţinerea de răşini ureo-formaldehidice şi de substanţe farmaceutice, ca sursă de azot neproteic pentru rumegătoare şi ca îngrăşământ azotos. V. *E 927 b*.

Ureidă / *Ureide*. Compus al ureii cu un acid sau o aldehidă şi eliminarea unei molecule de apă.

Uremic / *Uraemic*. În relaţie cu uremia sau care se referă la aceasta.

Uremie / *Ure(a)emia*. Sin. *Azotemie*. (*ure-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) **1.** Concetraţia de uree în sânge. **2.** Boală datorată unei insuficienţe renale, care se manifestă prin creşterea conţinutului de uree în sânge, peste 1 g/L (insuficienţă renală severă).

Ureogeneză / *Ureogenesis*. (*ureo-* + gr. *gennan* = a produce) Formarea în ficat şi la nivelul mucoasei intestinale a ureei netoxice din amoniac (toxic) provenit din azotul aminoacizilor.

Ureopoieză / *Ureopoiesis*. Sin. *Ureogeneză*. (*ureo-* + gr. *poiesis* = formare) Termen generic dat proceselor formatoare de uree, pe seama degradării proteinelor.

Ureter-, Uretero- / *Ureter-*, *Uretero-*. (gr. *oureter* = ureter) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ureter.

Ureter / *Ureter*. N.A. *ureter*. (*ureter-*) Conduct excretor al fiecărui rinichi (25-30 cm), care transportă urina de la rinichi la vezica urinară.

Ureterită / *Ureteritis*. (*ureter-* + *-ită*) Inflamaţie a ureterului în urma unei leziuni, asociată cu cistita sau pielonefrita.

Uretr-, Uretro- / *Uretr-*, *Uretro-*. (gr. *ourethra*, lat. *uretra*, *-ae* = uretră) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la uretră.

Uretră / *Urethra*. N.A. *urethra*. (gr. *ourethra* = uretră) Canal anatomic care conduce urina de la vezica urinară la meatul urinar, pe unde se evacuează la exterior.

Uretrită / *Uretritis*. (*uretr-* + *-ită*) Denumire generică pentru inflamaţia uretrei.

Uretrită gonococică / *Specific urethritis*, *Urethritis venerea*. Sin. *Blenoragie* (v.).

Uretroragie / *Urethrorrhagia*. (*uretro-* + gr. *rhegnynay* = a ţâşni, a izbucni) Hemoragie a uretrei, scurgere de sânge prin uretră, în afara micţiunii.

Uretroree / *Urethrorrh(o)ea*. (*uretro-* + gr. *rhoia* = curgere, din *rhein* = a curge) Scurgere anormală la nivelul uretrei.

Urgenţe medicale / *Medical emergencies*. Ramură a medicinei care tratează îmbolnăvirile sau accidentele ce necesită asistenţă medicală imediată.

Uric-, Urico- / *Uric-*, *Urico-*. (gr. *ouron* = urină, din *ouresis* = a urina) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la urină, acid uric.

Uricacidurie / *Uric-acidurie*. (*uric-* + lat. *acidus*, *-a*, *-um* = acru, acid + gr. *ouron* = urină) Eliminarea renală de acid uric, normal 300-550 mg / zi.

Uricază / *Uricase*. (*uric-* + *-ază*) Enzimă din ficat şi rinichi la mamifere, absentă la om, cu rol de catalizator al decarboxilării oxidative a acidului uric în alantoină şi CO_2. Enzima purificată se utilizează parenteral, în hiperuricemii severe.

Uricemie / *Uric(a)emia*. (*uric-* + gr. *haima*, *-atos* = sânge) Nivelul de acid uric în sânge. Se urmăreşte la persoanele atinse de gută. Valori normale: 0,02-0,04 g/L ser la om.

Uricogeneză / *Uricogenesis*. (*urico-* + gr. *genesis* = producere, din. gr. *gennan* = a produce) Biosinteza acidului uric.

Uricoinhibitor / *Uricoinhibitor*. Medicament antigutos care împiedică formarea acidului uric prin inhibarea xantinoxidazei care participă la derularea normală a etapelor hipoxantină-xantină-acid uric. Ex.: alopurinolul care diminuează uricemia şi uricozuria.

Uricolitic / *Uricolytic*. (*urico-* + gr. *lytikos* = care distruge, de la *lyein* = a distruge) **1.** Medicament care lizează (distruge) acidul uric. **2.** Care aparţine uricolizei, o caracterizează sau o produce.

Uricoliză / *Uricolysis*. (*urico-* + gr. *lysis* = distrugere, de la *lyein* = a distruge) Distrucţia acidului uric în organism.

Uricopexie / *Uratosis*. (*urico-* + gr. *pexis* = fixare) Precipitarea acidului uric în ţesuturi, sub formă de depozite (tofi gutoşi) sau de calculi (litiază renală urică).

Uricozuric / *Uricosuric*. Medicament antigutos care favorizează eliminarea urinară a acidului uric prin împiedicarea reabsorbţiei tubulare renale. Ex.: Probenicid, Sulfinpirazonă.

Uricozurie / *Uricosuria*. Sin. *Uricurie*. Eliminarea de acid uric prin urină, valori normale: 0,3-0,9 g în urina de 24 ore sau 1,8-4,8 mmol.

Uricurie / *Uricosurie*. Sin. *Uricozurie* (v.).

Uridină / *Uridine*. Glicozid, ribozida uracilului, component al ARN, constituită din uracil şi riboză. Este metabolitul intermediar în formarea acidului uric.

Urină / *Urine*. (*urin-*) Fluid organic, soluţie eterogenă de cristaloizi şi coloizi, excretată de rinichi, prin filtrare glomerulară, reabsorbţie tubulară parţială a filtratului şi excreţie (sau secreţie) tubulară a unora dintre solvaţi şi eliminată ritmic prin căile urinare, după o prealabilă colectare în vezica urinară. Compoziţia şi proprietăţile fizice pe care i le conferă variază în cadrul unor limite largi, în raport cu necesităţile de asigurare a izostructurii mediului intern, pe care aportul, eliminările extrarenale şi activitatea metabolică a organismului tind să o modifice. În funcţie de densitate este galben-chihlimbar sau roşietică, uşor acidă şi cu miros particular. Volumul la adult este de 1.000-2.000 mL / 24 ore, în funcţie de apa, fluidele şi hrana consumate, de activitatea fizică şi de climat. Conţine 95% apă şi 5% substanţe minerale (sodiu, potasiu, calciu, magneziu ca săruri, cloruri, sulfaţi, fosfaţi) şi substanţe organice: uree, creatinină, acid uric, aminoacizi, enzime, hormoni, vitamine; hematii şi leucocite (sub 5.000 / mL). Prin urină se elimină deşeuri metabolice, toxice, medicamente.

Urmărire a produsului / *Product survey*. Ultima etapă a procesului de vânzare, în care agentul urmăreşte produsul după vânzarea sa, pentru a se asigura că este satisfăcut clientul de medicament şi că va mai cumpăra de la firma pe care o reprezintă.

Urobilină / *Urobilin*. (*uro-* + lat. *bilis*, *-is* = fiere + *-ină*) Pigment biliar de culoare roşie-brună, derivat de oxidare a urobilinogenului. Este prezent, în mod normal, în materiile fecale şi în cantitate mai mică în urină. Valoarea sa poate creşte concomitent cu cea a urobilinogenului.

Urobilinogen / *Urobilinogen*. (*uro-* + lat. *bilis*, *-is* = fiere + *-ină* + gr. *gennan* = a produce) Pigment derivat din bilirubină, de culoare galbenă, care, prin oxidare, formează urobilina. Se formează în intestin, sub influenţa enzimelor bacteriilor intestinale. Se elimină în cantitate redusă în urină şi mai mult în materiile fecale, sub formă de stercobilinogen. Cea mai mare parte din urobilinogen se reabsoarbe prin mucoasa intestinală şi se reîntoarce în ficat, unde este transformat din nou in bilirubină, care este excretată în bilă (ciclu enterohepatic). În afecţiunile hepatice, acest ciclu este perturbat şi urobilinogenul trece în sânge şi este eliminat în cantităţi mari în urină, unde este transformat prin oxidare în aer în urobilină (urobilinogenurie şi urobilinurie).

Urobilinogenemie / *Urobilinogenemia*. Prezenţa de urobilinogen în sânge; creşte în afecţiuni hepatice.

Urobilinogenurie / *Urobilinogenuria*. Conţinutul în urină în mod normal sub 25 mg / zi.

Urobilinurie / *Urobilinurie*. (*uro-* + gr. *bilis*, *-is* = fiere + *-ină*) Concentraţia urobilinei în urină, care în mod normal este de 2-3 mg / 24 ore. Valori crescute ale urobilinuriei în boli febrile relevă o afectare a celulelor hepatice (ciroză, hepatită), datorită blocajului de intensitate diferită a ciclului enterohepatic al urobilinogenului.

Urocistită. (*uro-* + gr. *kystis* = vezică + *-ită*) Inflamaţie a vezicii urinare datorită prezenţei de calculi, caracterizată printr-o inflamaţie catarală purulentă sau difteroidă.

Urocrom / *Urochrome*. (*uro-* + gr. *khroma*, *-atos* = culoare) Pigment derivat de urobilină, complex de substanţe de natură proteică, legate parţial de acidul uric, care sunt conţinute în urină şi care, în soluţie concentrată, prezintă o culoare maron-roşcată, cu fluorescenţă verde. Conţine grupări polipeptidice sulfurate (cistină), acid indoxilglicuronic. Urina normală conţine 0,3-0,35 g / litru urocrom.

Urocultură / *Bacteriological culture of urine*. (*uro-* + lat. *cultura*, *-ae* = cultivare) Cultura microorganismelor din urina prelevată steril.

Urodinie / *Urodynia*. (*uro-* + gr. *odyne* = durere) Senzaţie dureroasă care apare în timpul micţiunii.

Urofolitropină / *Urofollitropine*. (*uro-* + lat. *folliculus*, *-i* = folicul, dim. de la *follis*, *-is* = burduf, minge + gr. *trope* = întoarcere, de la *tropein* = a întoarce + *-ină*) Hormon foliculostimulant extras din urina femeii aflate la menopauză. Se administrează i.m. sau s.c. în fecundarea *in vitro* şi în tratamentul sterilităţii.

Urogastronă / *Urogastrone*. (*uro-* + gr. *gaster*, *-os* = stomac) Polipeptid secretat de glandele salivare, extras din urină; are structura asemănătoare cu aceea a factorului de creştere epidermică (EGF). Inhibă secreţia de acid clorhidric din stomac.

Urogeneză / *Urogenesis*. Sin. *Uropoieză* (v.).

Urokinază / *Urokinase*. (*uro-* + gr. *kinein* = a mişca + *-ază*) Serin-protează, enzimă prezentă în urină, secretată în rinichi, cauzând fibroliză, prin activarea fiziologică a plasminogenului în plasmină. Izolată din urină, se utilizează în tratamentul emboliei pulmonare, la începutul evoluţiei.

Urolitiază / *Urolithiasis*. (*uro-* + gr. *lithos* = piatră) **1.** Formarea de calculi în căile urinare. **2.** Boală dată de prezenţa calculilor urinari numită litiază urinară.

Urologie / *Urology*. (*uro-* + gr. *logos* = ştiinţă) Parte a medicinei consacrată bolilor aparatului urinar, la ambele sexe, iar pentru bărbat a aparatului genital.

Urometru / *Urometer*. Sin. *Urodensimetru*. (gr. *ouron* = urină + *metron* = măsură) Instrument utilizat pentru determinarea densităţii urinei. Se bazează pe principiul lui Arhimede.

Uromodulină / *Uromodulin*. (*uro-* + lat. *modulo*, *-ari* = a ritma, a modela, de la *modulus*, *-i* = măsură, ritm, cadenţă + *-ină*) Moleculă (85 kDa) cu acţiune imunosupresoare, descoperită iniţial în urina femeii gravide.

Uropatie / *Uropathy*. (*uro-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generală pentru bolile tractului urinar.

Uropoieză / *Uropoiesis*. Sin. *Urogeneză*. (v.). (*uro-* + gr. *poiein* = a creea) Secreţie urinară.

Uroporfirină / *Uroporphyrin*. (*uro-* + gr. *porphyra* = purpură + *-ină*) Porfirină rezultată din uroporfirinogen, prin oxidarea legăturilor de metilen.

Uroporfirinogen / *Uroporphyrinogen*. (*uro-* + gr. *porphyra* = purpură + *-ină* + gr. *gennan* = a produce) Porfirinogen format din condensarea a patru molecule de porfobilinogen.

Uroporfirinogen sintetază / *Uroporphyrinogen synthase*. Enzimă catalizatoare a reacţiei de condensare a porfobilinogenului, derivat din acidul aminolevulinic, în uroporfirinogen.

Uroporfirinurie / *Uroporphyrinuria*. Prezenţa de uroporfirine în urină, care-i dă coloraţia roşie şi fluorescenţă în UV.

Urotropină / *Methenamine*. Sin. *Hexametilentetramină*. V. *E 239*.

Urtic- / *Urtic-*. (lat. *urtica*, *-ae* = urzică, datorită asemănării erupţiei cu iritaţia produsă de urzică) Element de compunere care introduce în termeni referirea la prurit, urticarie.

Urticante / *Urticant*, *Stinging*. (lat. *urticans*, *-ntis* = urzicător, iritant, de la *urtica*, *-ae* = urzică) Celule, peri vegetali sau glandulari care secretă substanţe ce provoacă usturimi, iritaţii sau alergii organismelor animale sau omului (ex.: perii urticanţi de la *Urtica dioica*).

Urticarie / *Urticaria*. (*urtic-*) Maladie a pielii de origine alergică, care se manifestă prin erupţie cutanată, cu aspect papuloeritemos, însoţită de prurit. Este o manifestare de hipersensibilitate anafilactică sau imediată prin contactul cu o serie de antigeni. Leziunile se produc datorită eliberării locale de histamină şi alte substanţe vasoactive, ca urmare a reacţiei dintre antigenul pentru care organismul a produs anticorpii corespunzători. Urticaria se întâlneşte în alergii de origine alimentară (datorită unor hipersensibilităţi la unele alimente), medicamentoasă, boala serului etc. Principalele medicamente simptomatice sunt antihistaminicele.

Uscare / *Drying*. Sin. *Desicare*. **1.** Eliminarea umidităţii şi a altor lichide prin evaporare. **2.** Operaţie farmaceutică aplicată la substanţele solide, în scopul îndepărtării parţiale sau totale a umidităţii.

Uscare cu microunde / *Microwave drying*. Tip de echipament care aplică energia furnizată de microunde pentru uscarea solidelor.

Uscare în pat fluidizat / *Fluidized bed drying*. Tip de echipament de uscare în care particulele solide sunt parţial suspendate într-un curent de aer în mişcare ascendentă. Particulele sunt agitate şi ridicate în întregime, rezultând un amestec de solid şi aer, având aspectul unui lichid în fierbere. Aceasta permite o încălzire şi un transfer de masă mai rapid decât în patul static.

Uscare prin congelare / *Freeze-drying*. V. *Criodesicare*, *Criosublimare*, *Liofilizare*.

Uscare prin îngheţare / *Freeze-drying*, *Liophylisation*, *Cryodessication*. V. *Liofilizare*, *Criodesicare*.

Uscare prin pulverizare / *Spraydrying*. Sin. *Uscare prin spray* (v.). Obţinerea de pulbere fină prin trecerea unui produs final într-un curent de aer cald, pentru a evapora picăturile dispersate.

Uscare prin spray / *Spray-drying*. Sin. *Uscare prin pulverizare*. Tehnică de procesare a unei pulberi prin uscarea unei suspensii de pulbere după ce aceasta a fost forţată să treacă prin orificii, sub presiune, într-un curent de aer cald; pulberea uscată prin sprayere are particule sferice.

Uscare şi calcinare până la masă constantă / *Heating and calcination to constant weight*. Prin această expresie se înţelege că, după uscare şi calcinare, două cântăriri succesive ale probei nu diferă cu mai mult de 0,5 mg, cea de-a doua cântărire efectuându-se după o nouă perioadă de uscare sau de calcinare, în funcţie de natura şi de cantitatea reziduului.

Uscător / *Dryer*. Aparat utilizat în industria farmaceutică pentru a elimina umiditatea unei substanţe solide. Aceste aparate evaporă apa prin diverse procedee: căldură, vid, radiaţii infraroşii, nebulizare.

USP sau USP-NF / *USP or USP-NF*. Abr. de la *The United States Pharmacopeial Convention, Inc.* Cod care stabileşte şi distribuie standarde de calitate, recunoaşte oficial şi este autoritate de informare pentru utilizarea în fabricaţie şi testare a medicamentelor, excipienţilor şi materiilor prime. Acest cod se numeşte şi compendiu. Defineşte specificaţiile pentru aprobarea medicamentelor, cât şi metodele generale de conducere; lucrează împreună cu *The NF*, *National Formulary*, care se axează pe specificaţiile pentru materiile prime şi excipienţi.

Ustilaginism / *Ustilaginism*. (lat. *ustilo*, *-are* sau *ustulo*, *-are* = a trece prin foc, a arde + *-ism*) Intoxicaţie produsă după consumul de porumb infestat cu specia de fungi *Ustilago maydis*.

Ustilago / *Ustilago*. Specia de ciupercă *Ustilago maydis* care infestează porumbul; este toxică pentru om.

Uşor biodegradabile (substanţe organice) / *Light biodegradable*. Substanţe care suferă cu uşurinţă şi în interval scurt de timp descompuneri biochimice. Sunt substanţe organice provenite din activitatea organismelor acvatice, cât şi cele din apele reziduale comunale.

Uşor încălzit / *Light heating*. Temperatură între 30-40°C.

Uşor solubil / *Light soluble*. Expresie care defineşte solubilitatea: 1 p substanţă se dizolvă în 1p – 10p solvent.

Uter-, Utero- / *Uter-*, *Utero-*. (lat. *uterus*, *-i* = uter) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la uter.

Uter / *Uterus*, *Womb*. N.A. *uterus*. (*uter-*) Organ cavitar muscular, ce alcătuieşte împreună cu trompele, ovarele şi vaginul organele genitale interne ale femeii, în care se dezvoltă embrionul, la mamiferele de sex feminin. La cele mai multe mamifere este un organ pereche, însă la om există un singur uter, situat între vezica urinară şi rect, conectat cu trompele uterine şi cu vaginul. Mucoasa sa (*endometrul*) suferă modificări ciclice (ciclul menstrual, ciclul estral) asociate cu ovulaţia şi constituie un strat gros, spongios în care se va nida ovulul fecundat. Peretele exterior al uterului (*miometrul*) este gros şi musculos; în cursul naşterii, contracţiile sale împing fătul complet dezvoltat care trece prin vagin ieşind din corpul mamei. Funcţia uterului este de protecţie şi hrănire a fetusului în timpul sarcinii şi în expulsia la termen, de obicei în jurul a 270 de zile de gestaţie.

Uterin / *Uterine*. (lat. *uterinus*, *-a*, *-um* = uterin, de la *uter*, *-i* = uter) Care aparţine sau care este în legătură cu uterul.

Uteroglobină / *Uteroglobin*. (*uter-* + lat. *globus*, *-i* = glob + *-ină*) Proteină de legare a progesteronului, inhibitor al fosfolipazei A2.

Utilaje / *Equipments*, *Tools*. (lat. *utilis*, *-e* = care este folositor) Elementele instalaţiilor pentru realizarea proceselor tehnologice, utilizate în industria de medicamente.

Utilităţi / *Usefulness*, *Utilities*. (lat. *utilitas*, *-atis* = folosinţă, servicii) **1.** Preferinţă relativă, mai ales a pacientului, pentru un rezultat al sănătăţii sau pentru un nivel al stării de sănătate; satisfacţie, stare de bine ori valoare psihologică. **2.** Condiţii speciale de fabricare, cu consum de abur, apă rece, apă caldă, aer comprimat, azot, energie electrică, vid etc. cunoscute sub denumirea generică de utilităţi, necesare în producţia de medicamente, în diferite faze ale procesului tehnologic, la rece, la cald, sub vid etc.

Utilizare Off-label / *Off-label use*. Situaţiile în care un medicament este folosit în mod intenţionat pentru un scop medical care nu este în conformitate cu informaţiile despre produsul autorizat, nu este în concordanţă cu termenii Autorizaţiei de punere pe piaţă (APP) sau cu Rezumatul caracteristicilor produsului (RCP).

Utilizarea de ultimă instanţă a unui medicament / *Compassionate use of a medicinal product*. Administrarea unui medicament disponibil pentru motive justificate, din compasiune pentru pacient sau un grup de pacienţi cu o boală debilitantă cronică sau gravă sau a căror boală este considerată a fi riscantă pentru viaţă, şi care nu pot fi trataţi în mod satisfăcător cu un medicament autorizat (produsul medicamentos în cauză trebuie să fie obiectul unei cereri speciale pentru o autorizaţie de punere pe piaţă – APP – sau trebuie să fie inclus în studii clinice în curs).

Utilizator / *User*. (lat. *utilise* = folositor) Persoană care consumă sau foloseşte un produs ori un serviciu.

Utricul-, **Utriculo-** / *Utric-*, *Utriculo-*. (lat. *utriculus*, *-i* = sac mic, pântec mic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la utriculă.

Utriculă / *Utricle*. N.A. *utriculus*. (*utricul-*) **1.** Zonă a vestibulului membranos al urechii interne, situată posterior saculei, în care se deschid cele trei canale semicirculare. **2.** Utriculă prostatică (uretră).

Utriculită / *Utriculitus*. (*utricul-* + *-ită*) Inflamaţia utriculei urechii sau a utriculei prostatice.

UV / *UV*. Abr. pentru *Ultraviolet*, *Radiaţii ultraviolete*. Radiaţie ultravioletă sau radiaţie solară (cu trei tipuri A, B, C). UVC cu energie înaltă este total filtrată de ozon în atmosferă şi nu ajunge la suprafaţa pământului. UVB este numai parţial filtrată şi este mai puternică vara decât iarna. UVB cauzează fotoîmbătrânirea, cât şi cancerul şi precancerul de piele. UVA cu energie scăzută nu este filtrată de ozon şi este aceeaşi iarna şi vara. Ea cauzează fotoîmbătrânirea şi imunosupresia (care creşte apariţia de cancer sau precancer), fototoxicitatea şi fotoalergia.

UVA, **UVB** / *UVA*, *UVB*. Spectru UV în domeniul 200-400 nm. Numai razele UVB (290-320 nm) şi UVA (320-400 nm) ajung la suprafaţa pământului. UVB cauzează, probabil, majoritatea fotodeteriorărilor pielii, dar nu penetrează adânc în piele. UVA este de circa 1.000 ori mai slabă ca UVB, dar ajunge la pământ în cantitate de 100 ori mai mare ca UVB şi poate penetra mai adânc în piele.

Uve-, **Uveo-**, **Uvi-**, **Uvul-** / *Uve-*, *Uveo-*, *Uvi-*, *Uvul-*. (lat. *uva*, *-ae* = strugure – prin analogie de culoare şi de formă – ciorchine şi *uvula*, *-ae* = dim. de la *uva*, *-ae*) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la formaţiuni asemănătoare strugurilor.

Uvee / *Uvea*. N.A. *tunica vasculosa bulbi*. (*uve-*) Tract uveal (v.).

Uveită / *Uveitis*. (*uve-* + *-ită*) Inflamaţie a tractului uveal: a irisului, a corpului ciliar (iridociclită), a coroidei (coroidită) sau totală.

UViorezistent / *Uvioresistant*. (*UV* – abr. de la radiaţii ultraviolet + lat. *resisto*, *-ere* = a se opri, a rezista, de la *sisto*, *-ere* = a se opri) Rezistent la acţiunea razelor UV.

UViosensibil / *UViosensitive*. (*UV* + lat. *sensibilis*, *-e* = care se poate percepe cu simţurile, de la *sentio*, *ire* = a simţi) Sensibil la acţiunea razelor UV.

UViterapie / *UViteraphy*. (*UV* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Utilizarea radiaţiilor UV în terapeutică.

Uvulă / *Uvula*. N.A. *uvula*. (*uvul-*) **1.** Sin. *Luetă* (v.). Formaţiune anatomică proeminentă şi moale. **2.** Lobul mic al vermisului inferior al cerebelului.

Uvulită / *Uvulitis*. (*uvul-* + *-ită*) Inflamaţie a luetei vălului palatin, numit şi uvulă.

Uz medical / *Medical use*. Utilizarea pe bază de prescripţie medicală licită a medicamentelor aflate sub controlul legislaţiei naţionale.

Uzină de medicamente / *Pharmaceutical products enterprise*. V. *Întreprindere farmaceutică*.

Uzină pilot / *Plant pilot*, *Work pilot*. Sin. *Staţie pilot*. Facilităţi la scară mică în care se dezvoltă o formă farmaceutică nouă, în vederea transpoziţiei la scară mare.

V

Vaccin-, Vaccino- / *Vaccine-, Vaccino-*. (lat. *vaccines, -us, -a, -um* = referitor la vacă, lat. *vacca, -ae*, de la *vaccină* = variola vacilor, de la care s-a obţinut primul vaccin) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vaccin.

Vaccin / *Vaccine*. (*vaccin-*) Preparat biologic de antigeni microbieni care provoacă producerea de anticorpi după o injectare şi conferă organismului receptor viu o imunitate specifică contra unei boli infecţioase (bacteriene sau virale). OMS defineşte vaccinul ca un „preparat antigenic derivat dintr-un agent patogen specific sau puternic înrudit cu acesta, capabil să inducă, la un subiect receptiv, un răspuns imunitar protectiv faţă de agresiunea microbiană". Termenul provine de la numele bolii, numită vaccină. Se prepară din microorganisme omorâte sau inactivate, virusuri sau toxinele acestora, sau din microorganisme vii, la care se atenuează virulenţa prin căldură, formol. Produsul declanşează formarea de anticorpi în sângele subiectului inoculat, protejându-l de o următoare infecţie cu microorganismul respectiv. Durata de imunizare este lungă, de ordinul anilor sau zecilor de ani. Se administrează i.d.; pot fi antibacteriene, antivirale, antirickettsiene. Se cunosc: vaccinuri care conţin organisme infecţioase vii atenuate; vaccinuri care conţin agenţi infecţioşi omorâţi prin mijloace fizice sau chimice; vaccinuri care conţin toxine solubile de microorganisme, în forme netoxice, numite toxoide; vaccinuri conţinând alte componente moleculare de agenţi infecţioşi. Vaccinurile se clasifică în: 1. *vaccinuri bacteriene*, 2. *vaccinuri virale*, 3. *anatoxine bacteriene*, 4. *vaccinuri mixte sau polivalente*, 5. *vaccinuri stoc*, 6. *autovaccin*. V. fiecare tip. V. Anexele 108-109.

Vaccin acelular / *Acellular vaccine*. Vaccin fără celule, obţinut prin purificarea componentelor antigenice ale microorganismelor patogene, pentru a elimina riscurile efectelor secundare.

Vaccin antiadeziv / *Antiadhesive vaccine*. Clasă de vaccinuri în stadiu de preparare, cu scopul de a împiedica adeziunea bacteriilor pe suprafaţa mucoaselor şi de a stimula fagocitoza înainte de colonizarea organismului.

Vaccin antiamaril / *Yellow fever vaccine*. Vaccin cu virus viu atenuat care se injectează s.c. pentru prevenirea febrei galbene.

Vaccin antigripal / *Influenza virus vaccine*. Vaccin din virioni intacţi sau fracţiuni virale (hemoglutinină, neuraminidază) care se administrează parenteral sau prin inhalare. Conţine una sau mai multe tulpini din virusurile gripale circulante şi asigură o protecţie scurtă (cca 6 luni) şi inconstantă.

Vaccin antihepatită A / *Hepatitis A vaccine*. Vaccin viral inactivat, recombinant, se administrează i.m. la persoanele care lucrează în zone cu endemie masivă sau cu risc profesional de infecţie: spitale, industrie alimentară.

Vaccin antihepatită B / *Hepatitis B vaccine*. Se obţine prin tratarea cu formalină a antigenilor de suprafaţă hepatitici B izolaţi din plasma purtătorilor umani. Se indică pentru imunizarea persoanelor cu risc de îmbolnăvire: personal medical, pacienţi imunodeficienţi, dependenţi de hemodializă sau cu transfuzii repetate; persoane cu multe contacte profesionale etc.

Vaccin antihepatită B recombinant / *Recombinant hepatitis B vaccine*. Vaccin viral neinfecţios derivat prin recombinarea din antigenii de suprafaţă ai hepatitei B şi clonat în celule de levuri.

Vaccin antiholeric / *Cholera vaccine*. Vaccin obţinut din bacterii omorâte din tulpinile *Inaba* şi *Ogaba* de *Vibrio cholera* indicat contra holerei, cu imunizare în 7-28 zile de la injectare şi durată de 6 luni.

Vaccin anti-idiotip / *Anti-idiotip vaccin*. Vaccin care realizează imunizarea cu un agent patogen şi producerea unei prime categorii de anticorpi (Ac 1), care vor fi folosiţi pentru imunizarea altor indivizi, cu producerea altor categorii de anticorpi (Ac 2), care conţin şi anticorpi anti-idiotip. Aceştia sunt utilizaţi într-un produs policlonal ca vaccin faţă de infecţia cu polivirus.

Vaccin antimeningococic / *Meningococcal vaccine*. Vaccin obţinut din antigene bacteriene polizaharidice din grupele A şi B de *Neisseria meningitidis*.

Vaccin antipoliomielitic / *Polyomyelitis vaccine*. Sunt două tipuri: **1.** *Vaccin Salk*, din polivirus inactivat, sub formă de suspensie în soluţie de formaldehidă, polivirus tip I, II şi III inactivat, cultivat pe culturi de celule din rinichi de maimuţă; **2.** *Vaccin Sabin*, din polivirus atenuat, tip I şi II, cultivat în celule renale de maimuţă.

Vaccin antirabic / *Rabies vaccine*. Vaccin obţinut din virus viu atenuat (V. Pasteur) sau din virus viu atenuat şi inactivat de fenol (V. Fermi, V. Semple). Se indică în tratamentul preventiv al turbării (în caz de muşcătură suspectă), 15-18 injecţii s.c., cu doze crescute progresiv.

Vaccin anti-urlian / *Mumps vaccine*. Sin. *Vaccin anti-oreion*. Vaccin viral atenuat, injectat s.c. sau i.m. preventiv, în oreion, produs de virusul urlian *Paramyxovirus*. V. şi *Oreion*.

Vaccin antivariolic / *Variola vaccine*. Vaccin obţinut din virusul vaccinei, administrat i.d. sau prin scarificare. Datorită eradicării variolei, azi se administrează obligatoriu personalului de laborator expus la virusul variolei, la militari (în unele ţări).

Vaccin autogen / *Autogenous vaccine*. Sin. *Autovaccin*. Vaccin obţinut din microorganisme izolate din leziunea unui pacient care va fi tratat cu acesta.

Vaccin BCG / *BCG vaccine*. Sin. *Vaccin Calmette-Guérin*. Vaccin obţinut din tipul de bacili ai tuberculozei bovine Calmette-Guérin (*Mycobacterium bovis*) avirulenţi; se administrează i.d. sau prin scarificare la persoane cu reacţie negativă la tuberculină, pentru prevenţia tuberculozei.

Vaccin Calmette-Guérin / *Calmette-Guérin vaccine*. (Leon Charles Albert Calmette, 1863-1933, bacteriolog francez, profesor de igienă la Lille, apoi director adjunct la Institutul Pasteur din Paris, şi Jean Marie Camille Guérin, 1872-1961, serolog francez, Paris) V. *Vaccin BCG*.

Vaccin DTP / *DTP vaccine*. Vaccin diftero-tetano-pertusis. Vaccin obţinut din bacilul difteric, bacilul tetanic, bacilul pertusis (cu *Bordetella pertusis* atenuată), ce conţine anatoxinele respective.

Vaccin Fermi / *Fermi vaccine*. (Claudio Fermi, 1862-1952, igienist italian) V. *Vaccin antirabic*.

Vaccin ideal / *Ideal vaccine*. Vaccin care conţine o substanţă puternic antigenică, cu eficacitate totală, într-o singură inoculare, fără a produce nici un fel de reacţii adverse, ce determină o protecţie postvaccinală puternică şi durabilă, chiar pentru toată viaţa, la 100% dintre receptori.

Vaccin Lépine / *Lépine vaccine*. (Pierre Raphaël Lépine, 1901-1989, virolog francez) V. *Vaccin antipoliomielitic*.

Vaccin mixt sau polivalent / *Mixed or polyvalent vaccine*. Amestec de mai multe vaccinuri; ex. V.D.T.: amestec de anatoxine – antitetanică şi antidifterică; vaccin DT-TAB amestec de vaccinuri antidifteric-titanic-tifo- şi paratifoidic.

Vaccin Pasteur / *Pasteur vaccine*. (Louis Pasteur, 1822-1895, chimist şi bacteriolog francez, Paris) V. *Vaccin antirabic*.

Vaccin polivalent / *Polyvalent vaccine*. Vaccin obţinut din mai multe variante de microbi din aceeaşi specie.

Vaccin ribozomal / *Ribosomal vaccine*. Extracte ribozomale avirulente care imunizează organismul la inocularea cu preparate bacteriene virulente. Fracţiunea cu imunogenitate maximă corespunde componentei cu ARN dublu catenar, care are rol de matrice pentru transcrierea inversă a ADN-ului şi ulterior a ARN-ului ribozomal. Aceste vaccinuri au o capacitate mare de protecţie faţă de un număr mare de bacterii, microfungi şi protozoare.

Vaccin Sabin / *Sabin vaccine*. (Albert Bruce Sabin, 1906-1993, virolog american, la Pittsburg) V. *Vaccin antipoliomielitic*.

Vaccin Salk / *Salk vaccine*. (Jonas Edward Salk, 1914-1995, virolog american) V. *Vaccin antipoliomielitic*.

Vaccin Semple / *Semple vaccine*. (Sir David Semple, 1856-1937, chirurg militar şi bacteriolog englez) V. *Vaccin antirabic*.

Vaccin sensibilizat / *Sensitized vaccine*. Vaccin obţinut prin punerea în contact a germenilor cu un ser ce conţine anticorpi specifici acestora.

Vaccin stoc / *Stock vaccine*. Vaccin preparat cu diferite suşe ale aceluiaşi microb.

Vaccin TAB / *TAB vaccine*. Vaccin polvalent, suspensie de bacili tifici (*Salmonella typhi*) şi paratifici (*Salmonella paratyphi A* şi *Salmonella paratyphi B*), omorâţi termic sau prin tratament bactericid.

Vaccin TABC / *TABC vaccine*. Vaccin antitifoparatific A, B şi C, produs pentru ţările cu cazuri de febră paratifoidă dată de *Salmonella parathyphi C* (Africa).

Vaccin TABDT / *TABDT vaccine*. Sin. *Vaccin DT-TAB*. Vaccin mixt, triplu asociat: febră tifoidă, febrele paratifoide A şi B, difterie, tetanos.

Vaccinare / *Vaccination*. (*vaccin-*) Introducerea în organism, pe cale orală, parenterală sau prin scarificare, a unor preparate numite vaccinuri pentru a-i conferi o imunitate specific activă, care va face ca acesta să devină refractar la boală. Programul lărgit stabilit de OMS prevede protejarea contra a şase boli transmisibile: difteria, tusea convulsivă, rujeola, poliomielita, tetanosul şi tuberculoza.

Vaccinare asociată / *Combined vaccination*. Utilizarea unor amestecuri de vaccinuri antimicrobiene sau de anatoxine pentru obţinerea imunizării simultane contra mai multor agenţi microbieni.

Vaccinare primară / *First vaccination*. Prima inoculare de antigen, capabilă să inducă un răspuns imun, dar acesta nu este suficient de puternic, concentraţia de anticorp scăzând, după un timp relativ scurt, sub limita protectoare.

Vaccinare secundară / *Second vaccination*. Administrări repetate, la intervale convenabile, ale antigenului, care cresc concentraţiile de anticorpi serici şi care prelungesc durata sintezei lor, ceea ce duce la realizarea unui grad înalt de protecţie, precum şi la păstrarea memoriei imunologice. În cazul imunizărilor care duc la un răspuns imun celular, administrările sunt de multe ori unice sau la mari distanţe unele de altele, memoria imunologică fiind, teoretic, păstrată toată viaţa.

Vaccinare toxinică / *Toxin vaccination*. Vaccinare cu toxine difuzibile nemodificate; este periculoasă, de aceea se indică utilizarea *anatoxinelor* (toxine inactivate) (v.).

Vaccinat / *Vaccinated*. Organism imunizat contra unei boli infecţioase fie în urma administrării unui vaccin pe cale orală, perenterală sau prin scarificare, fie după ce a suferit de boala respectivă.

Vaccină / *Vaccinia*. Sin. *Cow-pox*. (*vaccin-*) Maladie eruptivă la vacă şi cal provocată de un virus apropiat de cel al variolei. Acest virus este utilizat la prepararea vaccinului antivariolic, metodologie pusă la punct de Jenner.

Vaccinări contra bolilor pestilenţiale / *Vaccinations against pestilential disorders*. Vaccinuri contra bolilor ucigătoare, care produc endemii, indicate călătorilor în ţările cu aceste boli: variola, febra galbenă, holera, pesta şi tifosul.

Vaccinări pentru călătorii internaţionale / *Vaccination for international travels*. În cazul călătoriilor internaţionale, mai ales în ţări cu risc, se efectuează obligatoriu următoarele vaccinări: antivariolică, antiholerică şi antimalarică. Se eliberează certificate internaţionale care sunt valabile: 3 ani pentru variolă, 6 luni pentru holeră şi 6 ani pentru febra galbenă.

Vaccinologie / *Vaccinology*. (*vaccino-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază toate aspectele privind vaccinurile şi vaccinarea.

Vaccinoprevenţie / *Vaccinoprevention*. Operaţie în cadrul căreia persoanele sau grupurile receptive la acţiunea unui agent patogen primesc într-o anumită schemă dozele necesare de antigen, pentru a le conferi protecţie specifică.

Vaccinostil / *Vaccinostyle*. (*vaccino-* + gr. *stylos* = stâlp, coloană) Lanţetă mică pentru scarificare.

Vaccinoterapie / *Vaccinotherapy*. (*vaccin-* + gr. *therapeia* = tratament, de la *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul unei infecţii prin administrarea unui vaccin (în special bacterian), care produce o stare de rezistenţă specifică faţă de agentul patogen.

Vaccinuri bacteriene / *Bacterial vaccines*. Sunt suspensii cu opacitate variabilă, în lichide incolore sau aproape incolore, sau pot fi liofilizate. Concentraţia în bacterii vii sau inactivate este exprimată în unităţi internaţionale de opacitate sau, după caz, este determinată prin numărarea germenilor într-o cameră de numărat sau pentru germenii vii, prin cultivare.

Vaccinuri modificate genetic / *Genetic modified vaccines*. Vaccinuri noi care cuprind vaccinuri cu acizi nucleici (plasmide bacteriene care conţin genomul agentului patogen sau antigene tumorale sub controlul unui promotor viral puternic), virusuri modificate genetic (virusuri utilizate pentru introducerea şi expresia unor gene care aparţin unor patogeni heterologi) sau microorganisme modificate genetic (atenuarea agenţilor patogeni prin deleţia unor gene de patogenitate sau necesare supravieţuirii; rezultă vaccinuri vii care pot fi folosite fără riscuri).

Vaccinuri pentru uz uman / *Vaccine for human use*. (lat. *Vaccina ad usum humanum*) Sunt preparate care conţin substanţe antigenice având proprietatea de a induce la om o imunitate activă şi specifică împotriva agentului infecţios sau a toxinei acestuia sau a antigenului produs de acesta. Trebuie să se dovedească că vaccinurile posedă o activitate imunogenă acceptabilă la om atunci când sunt administrate conform programului de vaccinare preconizat. Pot să conţină un adjuvant. Vaccinurile de uz uman pot fi constituite din *organisme inactivate* prin mijloace chimice sau fizice care păstrează proprietăţile imunogene adecvate; *organisme vii*, care sunt nevirulente în mod natural sau care au fost tratate în scopul atenuării virulenţei, dar care păstrează proprietăţi imunogene adecvate; *antigene* extrase din organisme sau secretate de acestea sau obţinute prin inginerie genetică. Antigenele pot fi utilizate în starea lor naturală sau pot fi detoxifiate şi pot fi sub formă de agregate, conjugate sau de polimeri, în scopul creşterii puterii lor imunogene.

Vaccinuri virale / *Viral vaccines*. Sunt preparate din virusuri cultivate pe animale, pe ouă embrionate, pe culturi celulare sau ţesuturi corespunzătoare sau pe culturi de celule modificate genetic. Vaccinurile virale pot fi lichide de opacitate variabilă, în funcţie de modul de preparare sau pot fi liofilizate. Preparatele lichide şi preparatele liofilizate reconstituite pot fi colorate, dacă a fost utilizat în mediul de cultură un indicativ de pH, ca roşu de fenol.

Vacu- / *Vacu-*. (lat. *vacuus*, *-a*, *-um* = gol, spaţiu gol) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o structură cu spaţii goale.

Vacuolă / *Vacuole*. (*vacu-* + *-olă*) Formaţiune cavitară intracitoplasmatică intracelulară, mai mare ca o veziculă, fără structură internă sau cu o structură simplă şi delimitată de o membrană, la plante şi la animale (în celulele unor animale primitive).

Vacuom / *Vacuome*. (*vacu-*) Totalitatea vacuolelor dintr-o celulă.

Vacuum / *Vacuum*. Sin. *Vid* (v.). (*vacu-*)

Vag-, Vago- / *Vag-*, *Vago-*. (lat. *vagus*, *-a*, *-um* = rătăcitor, imprecis, nedefinit, nerv vag – din cauza ramificaţiilor întinse) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la nervul vag.

Vag / *Vagus*. (*vag-*) Nervul vag.

Vagal / *Vagal*. (*vag-*) Care aparţine sau se referă la nervul vag.

Vagin- / *Vagin-*. (lat. *vagina*, *-ae* = teacă, vagin) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vagin.

Vagin / *Vagina*. N.A. *vagina*. (*vagin-*) Organ tubular prin care uterul comunică cu exteriorul. Conduct musculo-membranos al aparatului genital feminin, cu o lungime de cca. 80 mm, situat de la vulvă la colul uterin şi cu elasticitate mare. Este poziţionat în perineul anterior, între vezică şi rect, inferior faţă de uter. Organ al copulaţiei (sperma este eliminată în vagin); este calea de eliminare a fluxului menstrual. În naşterea naturală este calea prin care fătul este expulzat în exterior. La o serie de specii, vaginul poate fi închis cât femela nu este receptivă din punct de vedere sexual, deschizându-se numai în perioada estrală.

Vaginal / *Vaginal*. (*vagin-* + *-al*) Care aparţine vaginului.

Vagină / *Vagina, Sheath*. Sin. *Teacă*. (*vagin-*) Baza frunzei puternic dezvoltată, care înveleşte tulpina pe o anumită porţiune, conferindu-i acesteia un plus de soliditate (ex.: la *Poaceae*, *Cyperaceae*, *Apiaceae*).

Vaginită / *Vaginitis*. Sin. *Colpită*. (*vagin-* + *-ită*) Inflamaţie a mucoasei vaginale, care se manifestă frecvent prin hipersecreţie (leucoree) şi durere la micţiune (urinare). Se asociază adesea cu inflamaţii ale vulvei (vulvovaginită), ale glandelor Bartholin şi ale colului uterin.

Vaginoplastie / *Vaginoplasty*. Sin. *Colpoplastie* (v.). (*vagin-* + gr. *plastos* = modelat, de la *plassein* = a modula, a forma)

Vagomimetic / *Vagomimetic*. Sin. *Parasimpatomimetic* (v.). (*vago-* + gr. *mimetikos* = care imită, de la *mimeisthai* = a imita)

Vagotonic / *Vagotonic*. (*vago-* + gr. *tonikos* = care întăreşte) Caracterizat de predominanţa tonusului vagal în opoziţie cu simpaticotonic.

Vagotonie / *Vagotonia*, *Vagotony*. Sin. *Parasimpaticotonie*. (*vago-* + gr. *tonus* = tensiune) Stare de hiperexcitabilitate a nervului vag în care predomină acţiunea sistemului parasimpatic asupra diferitelor organe, cu efecte ca: instabilitate vasomotorie, bradicardie, hipotensiune arterială, tendinţe sincopale, constipaţie, atonie veziculară, tulburări de sudaţie, spasme, hipoestezie a corneei şi faringiană.

Vagotrop / *Vagotropic*. (*vago-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Medicament care acţionează prin stimularea nervului vag şi produce scăderea ritmului cardiac şi a presiunii arteriale.

Val / *Val*. V. *Echivalent-gram*.

Val epidemic / *Epidemic wave*. Exacerbări ale indicelui de frecvenţă şi extindere a unei boli infecţioase şi transmisibile, care marchează fie începutul unei epidemii într-un teritoriu dat, fie oscilaţii ascendente ale morbidităţii în evoluţia unei epidemii.

Valeculă / *Vallecula*. (lat. *vallecula*, *-ae* = valeculă) Depresiunea sau şanţul cuprins între două coaste longitudinale (şanţurile de-a lungul tulpinii la *Equisetum* sp., sau depresiunile dintre coaste de pe fructele *Apiaceelor*).

-valent / *-valent*. (lat. *valentia*, *-ae* = forţă, putere, de la *valeo*, *-ere* = a fi tare) Element de compunere care introduce în termeni referirea la putere, forţă.

Valenţă / *Valence*. (*-valent*) Număr care exprimă proprietatea unui element sau radical chimic de a se combina, în proporţii definite, cu alţi atomi sau radicali, elementul de referinţă fiind hidrogenul, căruia i se atribuie valenţa 1 şi este numit monovalent. Valenţa unui element sau radical este deci numărul de atomi de hidrogen (sau echivalenţi ai hidrogenului) cu care acesta se poate combina. Elementele care reacţionează sau substituie 2, 3, 4 etc. atomi de hidrogen sunt numite bi-, tri-, tetravalente etc.

Validare / *Validation*. (lat. *validitas*, *-atis* = validare) **1.** Valabilitatea unei măsurători comparată cu parametrii caracteristici indicaţi; verificarea capacităţii unui produs, a unei metode sau a unei instalaţii de a produce efectele aşteptate. **2.** Un program documentat care conferă un grad ridicat de asigurare că un proces specific, o metodă sau sistem vor produce în mod constant un rezultat care să îndeplinească criteriile de acceptabilitate pre-determinate. **3.** În cazul medicamentelor, procedură care constă în a demonstra că un procedeu tehnologic conduce la un efect definit de o manieră reproductibilă, cu o omogenitate de tratament în condiţii de exploatare acceptabile, condiţii care reies din „Foaia de fabricaţie" sau din „Fişa de control a procedeului". Este un test specific statistic. Acţiunea prin care se dovedeşte, în concordanţă cu principiile de *Bună practică de fabricaţie*, că orice procedură, proces, echipament, material, activitate sau sistem conduce în mod real la rezultatele aşteptate. V. *Calificare*.

Validare analitică / *Analytical validation*. Procedeu de analiză, metodă stabilită experimental, exactă şi reproductibilă, definită de ansamblul de operaţii necesare pentru efectuarea analizei substanţei de examinat: prepararea de eşantioane de material şi produse de referinţă, de reactivi, utilizare de aparatură, etalonare, formule pentru calcularea rezultatelor, număr de repetări etc. Scopul validării analitice este de a demonstra că procedeul de analiză corespunde utilizării pentru care este prevăzut.

Validare concurentă / *Competitor validation*. Validarea realizată în timpul fabricaţiei de rutină a produselor care se intenţionează a fi comercializate.

Validare prospectivă / *Prospective validation*. Validarea desfăşurată înaintea începerii activităţii de fabricaţie de rutină a produselor care se intenţionează a fi comercializate.

Validare retrospectivă / *Retrospective validation*. Validarea unui proces al unui produs care a fost deja comercializat, pe baza datelor acumulate referitoare la fabricaţia, testarea şi la controlul seriei.

Validare a curăţării / *Cleanlines validation.* Dovada, pe bază de documente, a faptului că o procedură de curăţenie aprobată va furniza echipament corespunzător pentru procesarea medicamentului.

Validare a procesului / *Process validation.* Evidenţa pe bază de documente care atestă că procesul, condus la parametrii stabiliţi, se desfăşoară eficient şi reproductibil pentru a fabrica medicamente care să se încadreze în specificaţiile şi caracteristicile de calitate prestabilite.

Validare de semnal / *Signal validation.* Procesul de evaluare a datelor justificative ale unui semnal detectat, în scopul de a verifica dacă documentaţia disponibilă conţine suficiente elemente de probă care să demonstreze existenţa unei noi asocieri potenţiale de cauzalitate sau un aspect nou al unei asocieri cunoscute şi justifică, prin urmare, o analiză suplimentară a semnalului. V. şi *Semnal validat.*

Validitate / *Validity.* Gradul în care rezultatul unei măsurători sau al unui studiu reflectă cu exactitate conceptul ce se intenţionează a fi măsurat.

Valoare / *Value.* (lat. *valor, -oris* = valoare, de la *valeo, -ere* = a avea forţă, a fi tare, a valora) **1.** Număr asociat unei mărimi fizice în urma unei operaţii de măsurare, permiţând compararea ei cu alte mărimi de aceeaşi natură. **2.** Suma calităţilor care definesc un lucru sau o persoană, substanţă etc.

Valoare biologică (a proteinelor) / *Biological value (of proteins).* Procentul de azot absorbit şi reţinut de organism în mod real. Pe baza acesteia, proteinele pot fi: complete, parţial complete şi incomplete.

Valoare calorică (a troficelor calorigene) / *Calorific value (of calorigen trophic).* Parametru specific pentru protide, lipide şi glucide. Cantitatea de căldură rezultată prin arderea completă a unui gram de substanţă. 1 g glucide – 4,1 cal; 1 g lipide – 9,3 cal; 1 g protide – 5,7 cal.

Valoare D / *D value.* Sin. *Timp de reducere zecimal.* Timpul (în minute) de expunere la o temperatură dată necesar pentru a distruge 90% din celulele bacteriene şi sporii prezenţi. De exemplu, reducerea populaţiei microbiene la 1/10 din valoarea iniţială. Aceasta este o reducţie logaritmică şi este numită şi timp de reducere zecimal.

Valoare DAV / *DAV value.* Abr. de la engl. *Dentin Abrasion Value* = valoare de abraziune dentară. Măsură a abraziunii dentinei în cursul curăţării, la un aparat standard. Parametru care se determină pentru o pastă de dinţi.

Valoare de referinţă / *Reference value.* Valoarea unei mărimi determinată prin criterii statistice, pe grupe omogene de subiecţi, selecţionaţi pe baza unor criterii precise de vârstă, factori de risc, obiceiuri alimentare.

Valoare globulară / *Color index.* Raportul dintre numărul de eritrocite (globule roşii) şi conţinutul în hemoglobină, care în mod normal are valoarea 1; în anemia pernicioasă creşte peste 1,1 şi scade sub 0,85 în anemiile hipocrome.

Valoare P / *P value.* Probabilitate statistică (termeni cantitativi) ca diferenţele observate într-un studiu să fie doar consecinţa şansei. Dacă probabilitatea este foarte mică, se preferă respingerea ipotezei nule (H_0). Gradele de semnificaţie ale unui test se apreciază prin: 1. $p > 0,05$, testul este nesemnificativ, se acceptă H_0; 2. $0,01 < p < 0,05$, testul este semnificativ; 3. $0,001 < p < 0,01$, test foarte semnificativ; 4. $p < 0,001$, test înalt semnificativ.

Valoare pentru client / *Customer value.* Rezultatul aprecierii de către consumator a capacităţii generale a produsului de a-şi satisface nevoile.

Valoare predictivă / *Predictive value.* Valoare a unui test, semn sau simptom în stabilirea existenţei unei boli (v. pozitivă) sau a absenţei acesteia (v. negativă).

Valoare RD$_{50}$ / *RD$_{50}$ value.* Logaritmul concentraţiei de aerosol din aer care determină scăderea la jumătate a amplitudinii respiratorii.

Valoare sterilizatoare / *Sterilization value.* Abr. F^z. Timpul necesar pentru producerea unui efect cert de sterilizare, adică reducerea populaţiei microbiene iniţiale N_0 de spori la o populaţie N de spori revitalizabili, la o temperatură T.

Valv-, Valvul-, Valvulo- / *Valv-, Valvul-, Valvulo-.* (lat. *valvae, -arum* = canaturile uşii, uşă cu canturi şi dim. *valvula, -ae* = păstaie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la valvă.

Valvă / *Valve.* (*valv-*) **1.** Dispozitiv pentru deschiderea şi închiderea recipientelor. Sistem de reglare a unui curent de lichid sau gaz, asigurând în general trecerea într-un singur sens. **2.** Valvă dozatoare – permite eliberarea unei cantităţi exacte de medicament, totdeauna acelaşi (v.). **3.** În anatomie, repliu membranos şi tunica internă a unui conduct, venă, arteră sau a inimii, cu închidere intermitentă. **4.** Instrument chirurgical, cu rolul de a permite depărtarea părţilor moi care astupă un organ cavitar. **5.** Diviziunea longitudinală a peretelui unui fruct matur (ex.: jumătate dintr-o silicvă sau siliculă la *Brassicaceae*, jumătate dintr-o păstaie la dehiscenţa acesteia la *Fabaceae*).

Valvă ac / *Needle valve.* Valvă cu un piston ascuţit ce se fixează etanş într-un orificiu mic pentru a reduce debitul.

Valvă anti-retur / *Anti-return valve.* Valvă care permite curgerea numai într-o singură direcţie.

Valvă cu debit continuu / *Emission continuous dose.* Valva unui aerosol asigură emisia de produs atâta timp cât durează presiunea digitală pe capul de apăsare.

Valvă de retenţie pentru presiune minimă / *Retention valve for minimal pressure.* Valvă echipată cu un sistem antiretur care menţine o presiune definită (aproximativ 3 până la 5 bari peste presiunea atmosferică), pentru a preveni contaminarea în timpul folosirii.

Valvă dozatoare / *Metered dose.* Valva unui aerosol care eliberează o cantitate definită de produs, indiferent de durata emisiei şi a presiunii exercitate asupra capului de apăsare.

Valvă specială / *Co-dispensing dose.* Numită valvă „mamă şi fiică"; recipientul conţine gazul propulsat separat de forma farmaceutică condiţionată în interiorul unui sac din plastomer ce se va contracta pe măsură ce se va goli prin utilizarea sa.

Valvicid / *Valvicidal.* (lat. *valvatus, -a, -um* = valvat, din *valva, -ae* = canaturile uşii) Dehiscenţă prin valve a anterelor şi capsulelor (ex.: dehiscenţa capsulelor prin valve la *Colchicum autumnale*).

Valvulă / *Valvula.* N.A. *valvula.* (*valvul-*) **1.** Valvă de dimensiuni mici. **2.** Formaţiune anatomică în formă de plică, ce acoperă incomplet un orificiu.

Valvulită / *Valvulitis.* (*valvul-* + *-ită*) Inflamaţia valvulei (cardiace), cu etiologie microbiană (streptococică) în reumatismul poliarticular acut sau prin toxine microbiene.

Valvulopatie / *Valvular disease.* Boală valvulară, cu sensul de afectare a unui orificiu cardiac.

Vancomicină / *Vancomycin.* Antibiotic polipeptidic izolat din tulpinile de *Streptomyces orientalis* (*Amycolatopsis orientalis*) de către McCormick de la firma Eli Lilly, în 1956, din probe de pământ din India şi Indonezia. Introdusă în terapie în 1958, în tratamentul infecţiilor cu germeni Gram (+) şi cu unele tulpini de *Neisseria.* Se utilizează sub formă de clorhidrat; pulbere albă, stabilă, foarte uşor solubilă în apă. Se întrebuinţează ca antibiotic de rezervă în prima linie, în tratamentul infecţiilor severe cu germeni rezistenţi: stafilococi şi enterococi, care nu au răspuns la alte tratamente. Se administrează i.v. (niciodată i.m.) pe termen scurt. Este toxic renal şi auditiv, dă reacţii anafilactice. Se poate administra şi oral în tratamentul enterocolitelor, nefiind absorbită. Se utilizează şi în tratamentul colitelor pseudomembranare date de *Clostridium difficilae*, un microorganism patogen ce proliferează în timpul terapiei cu antibiotice beta-lactamice.

Vapori / *Vapours*. (lat. *vapor*, *-oris* = abur) Substanţă aflată în stare gazoasă, la o temperatură inferioară temperaturii critice; această substanţă poate fi lichefiată prin comprimare. V. *saturaţi* ai unei anumite substanţe sunt caracterizaţi de o presiune maximă (p_m), când vaporizarea se petrece la o temperatură dată într-un vas închis, în prezenţa stării lichide sau a unui gaz. V. aflaţi la o presiune superioară p_m corespunzătoare temperaturii respective se numesc v. *suprasaturaţi*.

Vapori saturaţi / *Saturated vapours*. Vapori în echilibru la o presiune maximă (pm) cu lichidul sau solidul din care provin, prin vaporizare într-un vas închis. Presiunea de vapori saturaţi a unei substanţe chimice pure creşte rapid cu temperatura, dar rămâne independentă de volumul pe care-l ocupă. Se utilizează sub numele de căldură umedă în procesul de sterilizare cu vapori. Distrug microorganismele prin coagularea proteinelor celulare, sub acţiunea presiunii şi temperaturii.

Vaporizare / *Vaporization*. Trecerea unui corp din stare lichidă în stare de vapori, prin absorbţie de căldură; fenomenul invers se numeşte *lichefiere* sau *condensare*. Vaporizarea are loc prin *fierbere*, în masa unui lichid, prin formarea de bule gazoase care se ridică la suprafaţă, şi prin *evaporare*, la nivelul suprafeţei libere a lichidului.

Vaporizator / *Vaporizer*. Sin. *Pulverizator*. (fr. *vaporisateur* = pulverizator, din lat. *vapor*, *-oris* = abur) Dispozitiv destinat să producă vapori medicamentoşi (aerosoli, dintr-o soluţie, pulbere cu medicament) utilizat în tratamentul unor inflamaţii ale căilor respiratorii superioare.

Vapoterapie / *Vapotherapy*. (lat. *vapor*, *-oris* = abur + gr. *therapeia* = tratament, din *therapeuein* = a îngriji) Tratamentul prin vapori, aburi sau apă fin pulverizată.

Var / *Calx*, *Lime*. (sl. *varu* = var) Material obţinut din rocile calcaroase; *varul nestins* este oxidul de calciu din care se obţine *varul stins*, hidroxidul de calciu, folosit pentru prepararea emulsiilor de uz extern (linimente), cu rol în tratamentul arsurilor, mai ales solare.

Vari- / *Vari-*. (lat. *varius*, *-ia*, *-ium* = pătrat, variat şi lat. *varus*, *-i* = pustulă, bubiţă pe piele) Element de compunere care introduce în termeni referirea la pete, pustule.

Variabilă / *Variable*. (lat. *variabilis*, *-e* = schimbător, de la *vario*, *-are* = a schimba) Caracteristică observată pe un ansamblu de indivizi, care are diferite valori. Poate fi: cantitativă, calitativă şi aleatorie.

Variabilitate / *Variability*. (lat. *variabilis*, *-e* = schimbător, variabil, din *vario*, *-are* = a schimba) Însuşire esenţială pentru vieţuirea organismelor sau speciilor, constând din schimbarea discontinuă a caracterelor sau a asocierilor de caractere. Starea schimbată a caracterelor este transmisă ca atare de-a lungul generaţiilor, numai schimbările transmisibile fac parte din fenomenul variabilităţii. Diferenţele dintre indivizii aceleiaşi specii, care nu pot fi atribuite nici vârstei, nici sexului. Variabilitatea este condiţionată genetic şi mezologic. Cea genetică este expresia mutaţiilor, a recombinărilor, a proceselor genetice întâmplătoare şi a selecţiei naturale. Ea este cea care a asigurat evoluţia, speciaţia şi diferenţierea populaţiilor.

Variabilitate genetică / *Genetic variability*. (lat. *variabilis*, *-e* = schimbător) Fenomenele care produc diferenţele genetice dintre indivizii unei populaţii, precum şi cele dintre populaţii diferite.

Variantă / *Variant*. (lat. *vario*, *-are* = a schimba) **1.** Individ sau populaţie care diferă de tip printr-unul sau mai multe caractere. **2.** Rezultatul variaţiei. **3.** Cenotaxon subordonat fitoasociaţiei care se deosebeşte de asociaţia tipică prin prezenţa unor specii însoţitoare, cu un areal (o corologie) bine definit, care nu au însă valoare de specii caracteristice sau de diferenţiere. **4.** În statistica matematică, mărimea concretă a unei caracteristici cantitative.

Variantă de produs / *Product variant*. În biotehnologie, moleculă care se asociază la produs, dar diferă chimic, ca de ex.: un produs de degradare, un intermediar sau diferite configuraţii de proteine de interes, formată prin deamidare sau prin alte reacţii chimice.

Variante de proteine / *Protein variants*. Proteine cu aceleaşi secvenţe de aminoacizi, dar aşezate diferit sau cu diferite reziduuri de carbohidraţi.

Varianţă / *Variance*. (lat. *variantia*, *-ae* = varietate, diversitate, de la *vario*, *-are* = a schimba) Caracteristică a dispersiei statistice. Reprezintă media pătratică a abaterilor unor valori ale unui parametru faţă de valoarea medie a acestuia (pătratul deviaţiei standard). Notată cu: VS^2. Dispersiunea valorilor unui caracter oarecare în jurul mediei. Reflectă gradul de variabilitate a unei populaţii; *varianţa fenotipică totală* este alcătuită din varianţa genotipică combinată cu varianţa mezologică.

Variaţie / *Variation*. (lat. *variatio*, *-onis* = deosebire, schimbare, de la *vario*, *-are* = a schimba) Variaţie de la normal sau de la tipul parental al structurii. V. *Variabilitate*.

Variaţie bacteriană / *Bacterial variation*. Modificări progresive şi netransmisibile (adaptare la mediu) sau bruşte şi transmisibile (mutaţie) observate la bacterii, în principal: caracteristicile coloniilor în cultură, pierderea sau achiziţia de enzime, constituţia antigenică, sensibilitatea la bacteriofagi, puterea patogenă şi rezistenţa la antibiotice.

Varic-, Varico- / *Varic-*, *Varico-*. (lat. *varix*, *-icis* = venă dilatată, varice) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vene dilatate, varice.

Varice / *Varix*. (*varic-*) Dilataţie permanentă a unei vene, mai ales la nivelul membrelor inferioare, anusului (hemoroizi).

Varicelă / *Varicella*, *Chickenpox*. Sin. *Vărsat de vânt*. (dim. din lat. medicală *variola*, *-ae*, de la *varius*, *-ia*, *-ium* = pătat) Maladie infecţioasă foarte contagioasă, dată de herpesvirus (virusul varicelei zoosterian). Ea se caracterizează în principal prin erupţia de papule, însoţită de prurit intens şi care poate lăsa cicatrici definitive. Afectează mai ales copiii.

Varicocel / *Varicocele*, *Cirsocele*. (*varico-* + gr. *kele* = tumoră, hernie) Dilataţie varicoasă a plexului pampiniform la nivelul testiculului, cu tumefacţie şi uneori dureri.

Varicos / *Varicose*. (lat. *varicosus*, *-e*, *-um* = varicos, de la *varix*, *-icis* = varice, venă dilatată) **1.** Care se referă la varice, ex.: ulcer varicos. **2.** Pacient afectat de varice.

Varietate / *Variety*. (lat. *varietas*, *-atis* = varietate) Simbol *var*. **1.** În taxonomie, categorie sistematică inferioară speciei sau subspeciei cu caractere morfologice distincte şi cu areal propriu. **2.** Grup de plante sau animale obţinut prin selecţie artificială. **3.** Orice formă care se îndepărtează temporar de tipul morfologic al speciei. **4.** Toxon echivalent cu subspecia.

Variolă / *Smallpox*. Sin. *Vărsat mare*. (*vari-*) Maladie infecţioasă, contagioasă şi epidemică dată de un virus din grupul *Pox* (*Poxvirus*), cu incubaţie de 7-16 zile, caracterizată prin erupţie de pustule pline cu lichid purulent, care formează cruste ce se detaşează, lăsând adesea cicatrici. Forma hemoragică este adeseori letală. Vaccinarea sistematică şi obligatorie a dus la eradicarea ei din 1975. V. şi *Vaccină*.

Vas-, Vasculo-, Vaso- / *Vas-*, *Vasculo-*, *Vaso-*. (lat. *vas*, *vasis* = vas, canal şi dim. *vasculum*, *-i* = vas mic) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la un vas de sânge (1) sau recipient (2).

Vas / *Vessel*. (*vas-*) **1.** Termen anatomic general care desemnează o formațiune anatomică tubulară (canal) prin care circulă de obicei un lichid (sânge, limfă). **2.** Recipient.

Vascular / *Vascular*. (*vasculo-*) Care aparține, se referă la vasele sangvine sau limfatice.

Vasculare / *Vascular plants*. Sin. *Traheofite*. (*vascul-*) Plante cu țesuturi conducătoare distincte (ex.: *Pteridophyta*, *Pinophyta*, *Magnoliophyta*).

Vascularită / *Vasculitis*. (*vascul-* + *-ită*) Angeită, vasculitită.

Vascularizație / *Vascularization*. (*vascul-*) **1.** Distribuția, ramificația normală și caracteristică a vaselor de sânge în organism (organ sau țesut). **2.** Dezvoltarea naturală sau prin chirurgie a rețelei vasculare într-un organ sau țesut.

Vasculită / *Vasculitis*. Var. pentru *Vascularită* (v.).

Vasculogeneză / *Vasculogenesis*. (*vasculo-* + gr. *genesis* = formare, din gr. *gennan* = a produce) Dezvoltarea *in situ* a precursorilor angiopoietici aflați la originea primelor structuri vasculare în cursul embriogenezei.

Vasculopatie / *Vasculopaty*. (*vasculo-* + gr. *pathos* = boală) Denumire generică pentru bolile vaselor de sânge.

Vasculotoxic / *Vasculotoxic*. (*vasculo-* + gr. *toxikon* = toxic, otravă, de la egipt. *toxon* = săgeată) Care are o acțiune nocivă asupra vaselor sangvine.

Vasculotoxicitate / *Vasculotoxicity*. (*vasculo-* + gr. *toxikon* = otravă, de la egipt. *toxon* = săgeată) Proprietatea unei substanțe de a produce efecte toxice la nivel vascular, prin alterarea epiteliului vaselor sangvine.

Vasectomie / *Vasectomy*. (*vas-* + gr. *ektome* = excizie) **1.** Exereza chirurgicală totală sau parțială a canalelor deferente. **2.** Secționarea canalului deferent între două ligaturi pentru a preveni o orhiepididimită, după chirurgia adenomului de prostată. **3.** Secționarea sau ligatura canalelor deferente pentru sterilizarea masculină definitivă sau temporară. Var. *Vazectomie*.

Vaselină / *Petroleum jelly*. Sin. *Vaselină albă* (*Vaselinum album*, FR). (cuvânt creat în Statele Unite de R. Chesebrough, din germ. *wasser* = apă, gr. *elaion* = ulei de măsline + *-ină*) Amestec semisolid, obținut din reziduurile de la distilarea petrolului, purificate și înălbite, constituit din hidrocarburi saturate: hidrocarburi solide 10-30% și hidrocarburi lichide. Masă albă, filantă, omogenă, grasă, fără miros și gust, compatibilă cu majoritatea substanțelor medicamentoase. Este practic insolubilă în apă, alcool și glicerină; se amestecă în orice proporții cu uleiurile; nu este miscibilă cu uleiul de ricin și gudroanele. Inertă din punct de vedere chimic, dar nu și fiziologic, vaselina închide porii. Prin utilizare îndelungată produce dermatite sau eczeme. Se utilizează pentru prepararea de unguente cu acțiune de suprafață sau de protecție. Coeficientul de apă al vaselinei este de 4-10 g%; el poate fi mărit prin adaos de emulgatori ca: lanolină, colesterol, alcool cetilic etc. Se utilizează ca bază de unguent, emolient și lubrifiant.

Vaselină artificială / *Artificial paraffinum*. Sin. *Unguentum paraffini*. Amestec de parafină lichidă și parafină solidă, în proporție de 1:4, care nu are totdeauna o consistență omogenă, ci un aspect grunjos și tendința de a separa componentele fluide.

Vaselină colesterinată / *Eucerinum*. V. *Eucerină*.

Vasoactiv / *Vasoactive*. (*vaso-* + lat. *activus*, *-a*, *-um* = activ) Substanță care modifică mărimea, calibrul vaselor de sânge: vasoconstrictor sau vasodilatator (v.).

Vasoconstrictor / *Vasoconstrictor agent*. (*vaso-* + lat. *constringo*, *-ere*, *-strinxi*, *-strictum* = a strânge) **1.** Substanță care provoacă diminuarea diametrului vaselor sangvine, prin contracția peretelui acestora, și în consecință o scădere a fluxului sangvin și o creștere a presiunii arteriale. **2.** Substanță care produce vasoconstricție.

Vasoconstricție / *Vasoconstriction*. (*vas-* + lat. *constringo*, *-ere* = a strânge, a contracta) Reducerea diametrului intern al vaselor de sânge, în special la nivelul arteriolelor sau capilarelor. Constricția arteriolelor este determinată de acțiunea nervilor asupra fibrelor musculare netede din pereții arteriolelor și duce la creșterea presiunii sangvine.

Vasodilatator / *Vasodilatator*. (*vaso-* + lat. *dilato*, *-are* = a întinde, a mări) **1.** Substanță care cauzează creșterea lumenului vaselor sangvine și în consecință o creștere a fluxului sangvin și o scădere a presiunii arteriale. **2.** Substanță care produce vasodilatație.

Vasodilatație / *Vasodilation*. (*vas-* + lat. *dilatio*, *-onis* = a separa, a dilata, din *dilato*, *-are* = a mări, a întinde) Dilatarea vaselor, a arteriolelor, cu creșterea fluxului sangvin local. Mărirea diametrului intern al vaselor de sânge, în special la nivelul arteriolelor sau al capilarelor. Vasodilatația arteriolelor este determinată de acțiunea nervilor asupra fibrelor musculare netede din pereții arteriolelor și duce la scăderea presiunii sangvine.

Vasoinhibitor / *Vasoinhibitor*. Sin. *Vasoplegic* (v.). (*vaso-* + lat. *inhibo*, *-ere* = a împiedica)

Vasomotor / *Vasomotor*. (*vaso-* + lat. *motor*, *-oris* = cel care pune în mișcare, de la *moveo*, *-ere* = a mișca) **1.** Care se referă la motilitatea vaselor sangvine. **2.** Agent care modifică dimensiunea vaselor sangvine prin vasoconstricție sau vasodilatație. **3.** Nervii care inervează musculatura vaselor de sânge și reglează calibrul acestora prin ramurile vasoconstrictoare și vasodilatatoare.

Vasopeptidază / *Vasopeptidase*. Enzimă care degradează vasopeptidele.

Vasoplegic / *Vasoinhibitor*. Sin. *Vasoinhibitor*. (*vaso-* + gr. *plege* = lovitură) Substanță care asigură tonusul pereților vasculari, restrânge acțiunea vasomotorie.

Vasoplegie / *Vasoparalysis*. (*vaso-* + gr. *plege* = lovitură) Stare de pierdere a tonusului pereților vasculari cu paralizie vasomotorie și vasodilatație consecutivă.

Vasopresină / *Vasopressin*. Sin. *Hormon antidiuretic*, *ADH*, *Pituitrină*, *Pitressin*. (*vaso-* + lat. *presso*, *-are* = a presa + *-ină*) Hormon nonapeptidic cu Mr = 1084 Da, format în hipotalamus, secretat de lobul posterior al hipofizei, depozitat în retrohipofiză, cu acțiune antidiuretică și, la doze mai mari, și cu acțiune vasoconstrictoare. Provoacă reabsorbția apei în tubul contort distal și excreția ionilor de către rinichi, cu concentrarea urinii. Eliberarea sa este declanșată de deshidratarea organismului, deci de hiperosmolaritatea plasmei și de hipovolemie. Se utilizează pentru diagnosticul și tratamentul diabetului insipid.

Vasopresor / *Vasopressor*. (*vaso-* + lat. *presso*, *-are* = a presa) Medicament care are acțiunea de a crește presiunea în vasele sangvine. Sin. frecvent cu *Vasoconstrictor*.

Vasospasm / *Vasospasm*. (*vaso-* + gr. *spasmos* = spasm, contracție) Contracție a unui vas sangvin care reduce calibrul și fluxul de sânge ce trece prin el.

Vasostimulant / *Vasostimulant*. Sin. *Vasotonic* (v.). (*vaso-* lat. *stimulo*, *-are* = a îmboldi, a stimula, de la *stimulus*, *-i* = băț ascuțit cu care se îmboldesc vitele) Substanță, agent care excită nervii vasomotori.

Vasotonic / *Vasotonic*. Sin. *Vasostimulant*. (*vaso-* + gr. *tonikos* = întăritor) Substanță, agent care crește tonusul vascular.

Vasotrofic / *Vasotrophic*. (*vaso-* + gr. *trophikos* = care hrănește) Substanță, agent cu rol de nutriție a vaselor de sânge și limfatice.

Vasotrop / *Vasotropic*. (*vaso-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce) Substanță, medicament care se fixează sau acționează selectiv asupra vaselor sangvine.

Vată / *Cotton*. (fr. *ouate* = cotton cardat fin, sau germ. *watte* = vată) Material vegetal, mineral sau sintetic format din fibre scurte, cu proprietăţi adezive şi absorbante, folosit ca izolator sau absorbant. Se utilizează mai ales vată hidrofilă.

Vată de sticlă / *Glass cotton*. Produs obţinut prin suflarea sticlei în vapori sub presiune. Se utilizează ca material absorbant şi ca izolant termic, în laboratoare şi industrie.

Vată hidrofilă / *Absorbent cotton woll*. Produs obţinut din perii seminţelor speciilor de bumbac (*Gossipium barbadense*) separaţi de impurităţi, degresaţi şi albiţi; se utilizează pentru pansamente.

Vazectomie / *Vasectomy*. Var. pentru *Vasectomie* (v.).

Văl / *Velum*, *Veil*. Sin. *Velum*. (lat. *velum*, *-i* = văl, voal) Înveliş membranos.

Văl palatin / *Soft palate*. N.A. *velum palate*. Sin. *Palat moale*. (*vel-* + lat. *palatum*, *-i* = cerul gurii) Repliu musculomembranos al faringelui, care prelungeşte inferior şi posterior bolta palatină. Separă rinofaringele de orofaringe.

Vărsătură / *Vomiting*. Sin. *Vomă*. (lat. *verso*, *-are* = a vărsa, a răsturna) Act reflex prin care conţinutul stomacului este expulzat violent prin gură; poate fi de origine centrală (cerebrală) sau periferică (viscerală), în primul rând gastrică.

Văz / *Sight*. Sin. *Vedere* (v.).

Vârf vegetativ / *Vegetative apex*. (sl. *vruhu* = vârf + lat. *apex vegetativus* = vârf vegetativ) **1.** Vârful tulpinii şi vârful rădăcinii. **2.** Zona morfo-anatomică a rădăcinii şi a tulpinii constituită în exclusivitate din ţesut meristematic, protejată de piloriză la rădăcină şi catafile la tulpină.

Vârsta a treia / *The third age*. Termen utilizat pentru a descrie timpul de viaţă după pensionare şi după ce copiii au crescut şi au casa lor. Cu o sănătate bună, acest timp poate fi extins, dând posibilitatea unei noi cariere sau activităţilor în ultima decadă, până la apariţia problemelor de sănătate.

Vârstă / *Age*. (sl. *vrusta* = vârstă) Perioadă de timp cuprinsă începând cu momentul naşterii sau o anumită etapă. Se măsoară în ani.

Vârstă biologică / *Biological age*. Vârsta în relaţie cu perioada de supravieţuire. Determinarea ei impune evaluarea şi măsurarea capacităţii funcţionale a sistemelor şi a organelor care limitează viaţa (ex.: sistemul cardiovascular, respirator).

Vârstă cronologică / *Chronological age*. Vârsta reală sau legală exprimată în ani de viaţă (de la data naşterii).

Vârtej / *Vertigo*, *Dizziness*, *Gidiness*. Sin. *Ameţeală*, *Vertij* (v.).

vCJD / *vCJD*. Abr. pentru engl. *Variant Creutzfeld-Jakob disease*. Boală neurologică fatală la om, cauzată probabil de infecţia cu un prion care, de asemenea, produce BSE (*Bovine spongiform encephalopathy*) sau boala rea a bovinelor. CJD clasică nu este produsă de un agent BSE şi are etiologie necunoscută.

Vect-, Vecto- / *Vect-*, *Vecto-*. (lat. *vector*, *-oris* = cel care transportă, de la *vecto*, *-are* = a căra, a transporta) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la cărăuş, transportor.

Vector / *Vector*. (*vecto-*) Orice mijloc capabil de a transporta o informaţie, de orice natură ar fi ea. **1.** În matematică, element de bază al unui spaţiu vectorial şi de asemenea segment de dreaptă orientat asupra căruia se pot efectua operaţii. **2.** Vector biologic – vectorul unei boli: organism animal, de obicei insectă, care transmite pasiv microorganisme patogene de la un animal la altul sau de la un animal la om. Gazdă intermediară care transmite o boală, ex.: musca ţeţe pentru maladia somnului. **3.** În biotehnologie: element utilizat în clonarea genică pentru a insera un fragment de ADN străin în genomul celulei-gazdă. Moleculă naturală de ADN, capabilă de autoreplicare şi de menţinere într-o celulă-gazdă, utilizată pentru transportul secvenţelor de ADN exogen într-o celulă-gazdă; poate fi utilizat pentru clonarea unor gene sau fragmente de ADN. Pentru gazde bacteriene se utilizează trei tipuri diferite de vectori: bacteriofagi, plasmide şi derivaţi hibrizi ai acestora (cosmide). ADN-ul străin este legat de vector prin intermediul unor enzime de restricţie şi ligaze specifice, care scindează ADN-ul vectorului şi lipesc ADN-ul străin la cele două terminaţii create în vector (vectori de inserţie). La unii fagi folosiţi ca vectori, o parte din genomul viral este îndepărtat pe cale enzimatică şi înlocuit cu ADN-ul străin (vectori de înlocuire). Retrovirusurile pot fi vectori eficienţi pentru introducerea de ADN recombinat în celulele mamiferelor. La plante, sunt utilizaţi ca vectori derivaţi ai plasmidului care induce tumori de la bacteria *Agrobacterium tumefaciens*. **4.** În fizică, mărime caracterizată de patru elemente: *modul* (mărime), *direcţie*, *sens*, *punct de aplicaţie*, asociată unei anumite mărimi fizice (ex.: forţă, viteză, acceleraţie, intensitate a câmpului electric etc.). Se reprezintă grafic prin săgeţi, iar unitatea lor de măsură – vectorul unitate – se numeşte *versor*.

Vector chimic / *Chemical vector*. Vectori inerţi care se asociază pe baza interacţiunii electrostatice cu ADN-ul care trebuie transferat, formând un complex ADN-vector; acesta suferă un proces de endocitoză non-specifică mediată de un ligand natural adăugat. În nucleu transgena nu se integrează în genom, având o expresie tranzitorie; de aceea vectorii non-virali trebuie administraţi de mai multe ori, cu atât mai mult cu cât au o toxicitate scăzută; activitatea lor ar semăna cu un preparat galenic obişnuit. Ex.: liposomi, receptori mediatori ai endocitozei, coprecipitare cu calciu fosfat sau DEAE-dextran, nanoparticule de siliciu. S-au creat complexe formate din liposomi şi plasmide, numite lipoplexe, cu eficienţa crescută prin incorporarea unor proteine virale care recunosc şi se leagă de molecule specifice de pe suprafaţa celulelor-ţintă.

Vector de expresie / *Expression vector*. Virus, plasmidă, cosmidă, cromozom artificial care eliberează gene străine la o gazdă, creând un organism recombinant care va expresa proteina dorită.

Vector fizic / *Physical vector*. Metode fizice prin care se pot administra gene în musculatura scheletică sau cardiacă, în tiroidă, pulmon, piele, cu rezultate bune în ceea ce priveşte expresia lor (cantitatea de proteine produsă). De exemplu, microinjecţii de ADN plasmidic, electroporaţie (transferul ADN *in vitro* în celulele pacientului la un voltaj electric ridicat care produce permeabilizarea membranei celulare), bombardament cu particule genice (*gene gun*) – particule de aur asociat cu ADN care pătrund în membrana celulei-ţintă.

Vector lizozomotrop / *Lyzozomotropic carrier*. (lat. *vector* = care transportă, gr. *lysis* = distrugere + gr. *soma* = corp, corpuscul + gr. *tropos* = întoarcere) V. *Lipozomi*.

Vector non-viral / *Non-viral vector*. Vectori sintetici (chimici, fizici) adesea asociaţi cu ADN plasmidic bacterian. Au eficienţă bună în ceea ce priveşte transferul genic, dar utilizarea lor poate fi grevată de probleme de răspuns imunitar sau de capacitate limitată de a primi gene cu talie mare. Transferul plasmidic poate fi *in vitro* (cu complexe cu lipide sau cu coprecipitare cu fosfat de calciu) sau *in vivo* (prin injecţie directă de ADN plasmid).

Vector retroviral / *Retroviral vector*. Vector bazat pe un retrovirus şi utilizat pentru introducerea genelor în celulele mamiferelor.

Vector viral / *Viral vector*. Virus infecţios transformat într-un virus inofensiv care vehiculează o genă terapeutică prin înlocuirea unei gene vitale pentru genomul viral, capabil de autoreplicare şi de menţinere într-o celulă-gazdă şi care poate fi utilizat pentru clonarea unor gene.

Vectori medicamentoşi / *Medicinal carrier*. Sin. *Transportori de medicamente*, *Cărăuşi*. Forme farmaceutice ultradispersate ca *microparticule*, având dimensiuni între 1-50 μm: microsfere, microcapsule, latexuri, sau ca *nanoparticule* (pline sau veziculare), submicronice, cu diametrul cuprins între 30-300 nm: lipozomi, niozomi, ufazomi, nanocapsule, nanosfere etc. Ele se obţin prin asocierea substanţei medicamentoase cu substanţe de natură variabilă (cu rol de suport pentru aceasta) şi cu afinitate particulară pentru transportul în organism al substanţei sau al enzimelor, spre ţesuturi sau celule-ţintă, modulând singure absorbţia. În aceste suporturi, substanţa medicamentoasă este inclusă într-un mod caracteristic, într-un polimer, cel mai adesea biodegradabil. Cele mai interesante aplicaţii sunt următoarele: **1.** Protecţie contra inactivării chimice, enzimatice sau imunologice a moleculelor medicamentoase între locul de administrare şi cel de unde se dezvoltă acţiunea farmacologică; **2.** Ameliorarea transportului substanţelor active până în unele locuri dificil de atins şi penetraţia lor în celulele vizate (cazul afecţiunilor bacteriene sau parazitare localizate în teritoriile extra- sau intracelulare, inaccesibile prin simpla difuzie; **3.** Creşterea specificităţii de acţiune prin concentraţii selective eficace şi regulate de produşi activi la nivelul ţesuturilor celulare şi/sau moleculare. Astfel, cu dozele cele mai mici se obţine o activitate terapeutică aproape identică şi cu efecte secundare minime, faţă de o formă farmaceutică clasică; **4.** Micşorarea toxicităţii pentru unele organe, prin modificarea distribuţiei tisulare a substanţei medicamentoase.

Vectori medicamentoşi magnetici / *Medicinal magnetic carrier.* Vectori de tip microparticulat (microsfere) al căror tropism poate fi ghidat prin intervenţia externă (magnetism) cu utilizare parenterală, pe cale i.v., pentru efect citostatic sau antitumoral.

Vectori virusali / *Virusal vectors.* Agenţi de transport ca: adenovirusuri, virusuri asociate acestuia, lentivirusuri, retrovirusuri, herpes virusuri, care au rolul de a media transferul genic cu mare eficienţă, cu posibilitatea expresiei genice pe o durată lungă de timp, dar care au totodată riscuri pentru subiect, cum sunt: răspunsul imun acut, imunogenitate, risc de mutageneză.

Vectorial / *Vectorial.* (*vector-* + *-al*) Cu referire sau în relaţie cu un vector.

Vectorizare / *Vectorization.* Realizarea unei noi forme farmaceutice, prin asocierea substanţei medicamentoase cu un vector, ce are rolul de a creşte afinitatea acesteia pentru ţinta care trebuie atinsă, formă farmaceutică modernă de prezentare a substanţei medicamentoase în stare liberă, în sistemul terapeutic.

Vedere / *Vision, Sight.* Sin. *Văz.* (lat. *video, -ere* = a vedea) Funcţia ochiului de a percepe radiaţiile electromagnetice cu lungimea de undă din domeniul vizibil, culorile şi formele, cât şi de a forma imagini prin intermediul analizatorului vizual.

Vedere binoculară / *Binocular vision.* (lat. *video, -ere* = a vedea + lat. *bis* = doi + lat. *oculus, -i* = ochi) Capacitatea animalelor care au ochii orientaţi către înainte de a focaliza imaginea aceluiaşi obiect simultan pe retinele ambilor ochi. Permite vederea tridimensională a obiectelor şi contribuie la aprecierea distanţelor.

Vedere fotopică / *Fotopic vision.* (lat. *video, -ere* = a vedea + gr. *phos, photos* = lumină + gr. *ops, opis* = vedere) Tip de vedere în care celulele cu conuri din regiunea globului ocular sunt principalii receptori; are loc când nivelul de iluminare este ridicat. Identificarea culorilor se realizează prin vederea fotopică.

Vedere în culori / *Colour vision.* (lat. *video, -ere* = a vedea + lat. *color, -iris* = culoare, vopsea) Capacitatea pe care o are ochiul de a sesiza lungimile de undă ale luminii şi de a discerne diferenţele de lungime de undă şi culorile care le corespund. La mamifere, se realizează cu ajutorul celulelor cu conuri, localizate în interiorul şi în jurul foveei, în partea centrală a retinei. Celulele cu conuri conţin un pigment fotosensibil, *iodopsina*, care, conform teoriei tricromatice, prezintă trei forme, care apar separat în celule diferite. Una dintre forme este sensibilă la roşu, o alta la albastru şi a treia la verde. Gradul de stimulare a fiecărui tip de con determină interpretarea unei culori anume în creier. De exemplu, în cazul în care culorile roşii sunt stimulate în aceeaşi măsură cu cele verzi, creierul interpretează ca reală prezenţa culorii galbene (cecitate cromatică). Ochii compuşi ai unor insecte au, de asemenea, capacitatea de a percepe culori.

Veegum / *Veegum.* Silicat de aluminiu şi magneziu coloidal, purificat, obţinut din grupa montmorilonitelor, argile coloidale. Absoarbe cantităţi de apă mai mari decât bentonita. Se asociază cu glicerol, sorbitol, propilenglicol, laurilsulfat de sodiu, tween 80. Se utilizează ca agent de suspensie şi ca gel; în proporţie de 10% formează un gel stabil, care, aplicat pe piele, produce un film transparent şi flexibil.

Veget-, Vegetal- / *Veget-, Vegetal-.* (lat. *vegeto, -are* = a înviora, a însufleţi, de la *vegetus, -a, -um* = viguros) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la plante, vegetale.

Vegetal / *Vegetal.* Sin. *Regnul vegetal, Regnul Plantae.* (*veget-*) Termen folosit în legătură cu plantele sau cu produşii acestora.

Vegetalism / *True vegetalianism.* (*vegetal-* + *-ism*) Metodă dietetică derivată din vegetarianism, în care sunt permise numai elementele de origine vegetală.

Vegetarian / *Vegetarian.* Persoană care se hrăneşte exclusiv cu alimente vegetale. Vegetarianul sever mănâncă numai fructe, iar lacto-vegetarianul foloseşte în alimentaţie, în afară de vegetale, lapte, ouă şi miere.

Vegetarianism / *Vegetarianism.* Metodă dietetică ce interzice carnea în alimentaţie, se indică vegetalele şi unele produse de origine animală: lapte, unt, ouă, miere de albine etc.

Vegetativ / *Vegetativ.* (*veget-*) **1.** Termen anatomic care se referă la centrii, ganglionii şi la nervii simpatici şi parasimpatici, cu rol de reglare şi de coordonare a funcţiilor vitale ale organismului. **2.** Care se referă la sistemul nervos autonom sau vegetativ. **3.** Care funcţionează involuntar sau fără controlul conştient, asemenea SNC. **4.** Cu referire la perioada ciclului celular în care nu are loc diviziune sau replicare. **5.** Organele vegetative care asigură, prin structura şi funcţiile lor, viaţa plantei. Dintre acestea amintim: *talul* – corpul vegetativ al talofitelor; *cormul* – corpul vegetativ al cormofitelor, alcătuit din rădăcină, tulpină şi frunză; *reproducerea vegetativă* – care se realizează cu ajutorul germenilor asexuaţi vegetativi (propagule, bulbi, tuberculi, rizomi etc.).

Vegetaţie / *Vegetation.* (*vegeto-*) **1.** Totalitatea grupărilor naturale de plante care populează o animită regiune sau un anumit biotop, între care se află corelaţii ecologice strânse, existând unele deosebiri privind gradul de evoluţie şi originea geografică a populaţiilor care intră în structura sa. **2.** Formaţiune patologică, proliferare cărnoasă la suprafaţa unei plăgi în cursul cicatrizării. **3.** Vegetaţii adenoide – corespund unei hipertrofii a mucoasei rinofaringiene, a ţesutului limfoid, ce poate jena respiraţia.

Vehicul / *Vehicle.* Sin. *Fază dispersantă, Substanţă auxiliară.* (lat. *vehiculum, -i* = mijloc de transport, de la *veho, -ere, vexi, vectum* = a transporta) Substanţă auxiliară lichidă utilizată pentru prepararea formelor lichide, în care substanţa activă este dispersată (dizolvată, extrasă, emulsionată sau suspendată), obţinându-se sisteme mono-, bi- sau polifazice; are rolul de „carrier", de a transporta substanţa activă la locul de absorbţie în organism. Poate fi compus din unul sau din mai mulţi componenţi lichizi (excipienţi). V. *Solvent* şi *Dizolvant.*

Vehicul structurat / *Structured vehicle.* Vehicul cu viscozitate mare în starea de repaos, cât şi în starea de mişcare, cu proprietăţi pseudoplastice, plastice sau tixotrope, utilizat şi ca agent de stabilitate a unui sistem dispers.

Velamen / *Velamen.* (lat. *velamen, -inis* = văl acoperitor) Ţesut pluristratificat cu rol în absorbţia vaporilor de apă din atmosferă, prezent la exteriorul rădăcinilor de la orhideele epifite.

Ven-, Veno- / *Ven-*, *Veno-*. (lat. *vena*, *-ae* = venă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vene.

Venă / *Vein*. N.A. *vena*. (*ven-*) Vas sangvin prin care sângele din microvascularizaţia periferică se întoarce la inimă. Pereţii venelor sunt supli şi pot fi comprimaţi de ţesuturile vecine.

Venectazie / *Venectasia*. (*ven-* + gr. *ektasis* = dilataţie) **1.** Sin. *Flebectazie* (v.). **2.** Sin. *Varice* (v.).

Venenum / *Venenum*. Sin. *Venena*, *Otravă*, *Venin*. Grupă de medicamente toxice, stupefiante şi psihotrope, periculoase pentru sănătate, supuse prin lege la restricţii de utilizare. Acestea nu se eliberează din farmacie decât pe bază de reţetă. V. *Substanţe toxice*.

Vener- / *Vener-*. (lat. *venerius*, *-a*, *-um* = referitor la *Venus*, *-eris* = zeiţa dragostei la romani) Element de compunere care introduce în termeni referirea la boli transmise prin raport sexual.

Venerian / *Venereal*. (*vener-*) **1.** Care este transmis prin contact sexual sau este în relaţie, este determinat de raporturile sexuale. **2.** Maladie transmisibilă pe cale sexuală.

Veneric / *Venereal*. Var. pentru *Venerian* (v.).

Venerologie / *Venerology*. (*vener-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază bolile transmise sexual.

Venin- / *Venin-*. (lat. *venenum*, *-i* = otravă, venin, şi lat. *venenosum*, *-a*, *-um* = otrăvitor, otrăvit) Element de compunere care introduce în termeni referirea la otravă, venin, otrăvire.

Venin / *Venom*. (*venin-*) Produs toxic, în general lichid, elaborat de glandele veninoase ale unor specii animale: şerpi, insecte: păianjeni, viespi, albine, scorpioni, mai rar plante, ce conţine toxine de natură proteică sau peptidică. Ex.: veninul de şarpe conţine: hemotoxine, hemaglutinine, neurotoxine, leucotoxine şi toxine endoteliale. Veninul este injectat prin înţepătură sau muşcătură. Simptome: durere, tumefacţie locală, hemoragie, edem al căilor respiratorii, paralizii sau şoc anafilactic.

Venomotor / *Venomotor*. (*veno-* + lat. *motor*, *-oris* = cel care pune în mişcare, de la *moveo*, *-ere* = a mişca) Factori nervoşi şi umorali care schimbă calibrul venelor.

Venos / *Venous*. (*ven-*) **1.** Care se referă la vene. **2.** Sistemul de vase sangvine formate din totalitatea venelor. **3.** Organ vegetal prevăzut cu nervuri proeminente, reticulate.

Venoscleroză / *Venosclerosis*. (*veno-* + gr. *sklerosi* = întindere, de la *skleros* = tare, dur) Scleroză a venelor datorită unor procese inflamatorii sau distrofice.

Venospasm / *Venospasm*. (*veno-* + gr. *spasmos* = spasm) Spasm al venelor. V. şi *Flebospasm*.

Venostază / *Venostasis*. (*veno-* + gr. *stasis* = reţinere, oprire, de la *istanai* = a plasa, a face să ţină) Stază venoasă datorită unor cauze locale sau generale, determinând tulburări distrofice locale.

Venotonic / *Venotonic*. Sin. *Flebotonic*, *Venotrop*. (*veno-* + gr. *tonos* = tensiune) Medicament care acţionează asupra venelor, crescând rezistenţa sau tonicitatea peretelui venos şi capilar, evitând astfel edemele locale, datorită trecerii lichidelor în afara vaselor.

Venotrop / *Venotropic*. Sin. *Venotonic* (v.). (*veno-* + gr. *trope* = întoarcere, de la *trepein* = a întoarce). *Flebotonic*.

Venter / *Abdomen*, *Belly*. (*ventri-*) **1.** Abdomen, burtă. **2.** Cavitate sau suprafaţă concavă.

Ventilator / *Ventilator*. (fr. *ventilateur* = ventilator, din lat. *ventilator*, *-oris* = vânturător de cereale) Instalaţie termică de comprimare a aerului, ce produce o creştere a presiunii între 1 şi 1.000 Kgf/m^2, fiind format din două rotoare cu palete; poate fi axial sau centrifugal (radial).

Ventilaţie / *Ventilation*, *Air condition*. (lat. *vantilatio*, *-onis* = ventilaţie, din *ventilo*, *-are* = a vântura) **1.** Procedeu de înlocuire a aerului viciat sau impurificat din încăperi cu aer curat din exterior sau cu aer purificat. În industria farmaceutică se utilizează în spaţiile de producţie, în care se lucrează cu solvenţi volatili sau se utilizează aer sterilizat, în zonele de lucru sterile. V. *Flux de aer laminar*. **2.** Ansamblul fenomenelor dinamice (fizico-mecanice) care condiţionează mobilizarea aerului din mediu în interiorul căilor aeriene respiratorii. **3.** Procesul de schimb între aerul pulmonar şi aerul ambiental.

Ventral / *Ventral*. (lat. *ventralis*, *-e* = ventral) Termen ce desemnează partea corpului unei plante sau al unui animal care este orientată către suprafaţa terenului sau a suportului, respectiv partea inferioară. La animalele bipede este suprafaţa orientată înainte (anterioară) a corpului (abdomenului).

Ventri-, Ventro- / *Ventri-*, *Ventro*. (lat. *venter*, *-tris* = pântece, burtă, abdomen) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la abdomen.

Ventricul-, Ventriculo- / *Ventricul-*, *Ventriculo-*. (lat. *ventriculus*, *-i* = stomac mic, prin analogie, ventricul cardiac şi cerebral, dim. de la lat. *venter*, *-tris* = pântece)

Ventricul / *Ventricle*. (*ventricul-*) **1.** Stomac mic. **2.** Termen anatomic care desemnează o cavitate mică, cum sunt cavităţile inimii sau ale creierului. **3.** Cavitatea inimii care primeşte sângele din atrii şi îl pompează în artere. Peştii şi amfibienii au un singur ventricul, iar mamiferele, păsările şi reptilele au două ventricule, care pompează sângele neoxigenat către plămâni, şi sângele oxigenat în restul corpului. **4.** Cavitatea plină cu lichid din interiorul encefalului de la vertebrate. Există patru ventriculi cerebrali legaţi între ei: unul se află în bulbul rahidian, doi în emisferele cerebrale şi al patrulea în partea posterioară a cerebelului. Ventriculii conţin lichid cefalorahidian filtrat din sânge prin plexul coroid.

Ventuză / *Ventouse*, *Artificial leech*. (lat. *ventosa*, *-ae* = ventuză) **1.** Organ din jurul orificiului bucal la viermii paraziţi din clasa *Trematoda*. **2.** Pahar mic din sticlă groasă care se flambează şi se aplică pe spate, în scop revulsiv, în stări de răceală.

Venulă / *Venule*. N.A. *venula*. (lat. *venula*, *-ae* = venă mică) Venă mică.

Verapamil / *Verapamil* (DCI). Medicament cu acţiune blocantă a canalelor de calciu, cu acţiune marcantă asupra inimii, folosit ca antiaritmic, antianginos, antihipertensiv.

Veratrum / *Veratrum*. (lat. *veratrum*, *-i* = elebor, stirigoaie) Planta *Veratrum album* (popular *stirigoaie*) din familia *Liliaceae* de la care se utilizează rizomii ce conţin alcaloizi (veratrină), cu acţiune hipotensivă.

Verde brilliant / *Green S*, *Green brilliant*. Sin. *Verde S*. V. *E 142*.

Verde de Paris / *Schweinfust green*. Sin. *Verdele Schweinfust*. Arsenitoacetat de cupru: $3Cu(AsO_2)\cdot Cu(CH_3COO)_2$. Insecticid foarte puternic, foarte toxic şi pentru om, poate fi letal.

Verde malachit / *Brilliant green*. Sin. *Verde strălucitor*. Colorant trifenilmetanic, cristale lucioase de culoare verde intens. A fost folosit ca soluţie apoasă 1% în tratamentul infecţiilor cutanate.

Verde S / *Green S*, *Green brilliant*. V. *E 142*.

Verdele lui Scheele / *Scheele green*. Sin. *Verde de Suedia*. Arsenit de cupru: $CuHAsO_3$. Se utilizează drept colorant.

Verdoglobină / *Verdoglobin*. Pigment verde rezultat din degradarea hemoglobinei, prin pierderea fierului de către coleglobină.

Verg-, -verg / *Verg-*, *-verg*. (lat. *vergo*, *-ere* = a aplica, a înclina) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la înclinare. Ex.: convergenţă, divergenţă.

Vergeturi / *Striae atrophicae*, *Linear atrophy*, *Linaeatrophicae*. (lat. *virga*, *-ae* = vargă, beţişor) Atrofii cutanate liniare iniţial roşii-violacei, apoi albe-sidefii, de obicei în striuri paralele, localizate pe coapse, şolduri, fese. Apar consecutiv unei distenii progresive (după naştere), urmată de ruperea fibrelor elastice din derm.

Verificarea continuă a procesului / *Continuous process verification.* Alternativă la procesul de validare în care performanţa procesului de fabricaţie este evaluată şi monitorizată continuu.

Verigă a lanţului de distribuţie / *Distribution chain loop.* Grup de intermediari care desfăşoară o anumită operaţiune din cadrul procesului de aducere a produsului mai aproape de consumator.

Vermi- / *Vermi-.* (lat. *vermis, -e* = vierme) Element de compunere care introduce în termeni referirea la viermi (paraziţi).

Vermicid / *Vermicide.* (*vermi-* + lat. *caedo, -ere* = a omorî, a ucide) Substanţă capabilă să omoare viermii paraziţi.

Vermicular / *Vermicular.* (*vermi-*) Care are forma sau se aseamănă cu mişcările unui vierme; ex.: apendice vermicular.

Vermifug / *Vermifuge.* (*vermi-* + lat. *fugo, -are* = a fugi) Medicament care provoacă eliminarea din organism a viermilor paraziţi ai intestinului. V. şi *Antihelmintic.*

Vermioză / *Verminosis.* Sin. *Helmintiază.* (lat. *vermino, -are* = a se umple de viermi, de la *vermis, -e* = vierme + *-oză*) Termen general pentru bolile produse de viermii paraziţi.

Vernal / *Vernal* (lat. *vernalis, -e* = vernal, de primăvară) Plante care înfloresc primăvara (ex.: *Adonis vernalis, Draba verna*).

Vernier / *Vernier.* (fr. *vernier* = vernier) Rigletă suplimentară, divizată, care culisează de-a lungul riglei principale a şublerului sau a altui instrument de măsură. V. pot fi: liniare (pentru măsurarea lungimilor) sau circulare (pentru măsurarea unghiurilor).

Vertebră / *Vertebra.* N.A. *vertebra.* (lat. *vertebra, -ae* = vertebră, de la *verto, -ere* = a întoarce) Segmente osoase sau cartilaginoase care alcătuiesc coloana vertebrală, în număr de 33. La mamifere, fiecare vertebră este formată din corpul vertebrei, din care pornesc arcul neural (arc vertebral), prin care trece măduva spinării, şi apofizele transverse, care sunt proeminenţe laterale.

Vertical / *Vertical.* (lat. *verticalis, -e* = vertical) **1.** Perpendicular pe orizontală. **2.** Creşterea rădăcinii, în pământ, şi a tulpinii, conform geotropismului pozitiv, respectiv negativ.

Verticil / *Verticil, Whorl.* (lat. *verticillus, -a, -um* = verticil) Grup de frunze, flori, muguri sau ramuri care sunt dispuse în cerc la nivelul unui nod, în jurul unei axe comune (ex.: florile verticilate de la *Salvia verticillata*).

Vertij / *Vertigo, Dizziness, Giddiness.* Sin. *Ameţeală, Vârtej.* (lat. *vertigo, -inis* = vârtej, ameţeală, de la *verto, -ere* = a întoarce) Senzaţie de dezechilibru, ameţeală sau de mişcare rotatorie, de origine centrală (traumatism cranian, tumori cervicale) sau periferică (tulburări ale urechii interne).

Veruc- / *Verruc-.* (lat. *verruca, -ae* = ridicătură, neg) Element de compunere care introduce în termeni referirea la o proeminenţă, negi, veruci.

Verucă / *Wart, Verruca.* (*veruc-*) Sin. *Neg.* Tumoretă cutanată benignă, de diferite mărimi şi forme, de origine virală, constituită prin hiperplazia papilară dermică şi epidermică. Este contagioasă, inoculabilă şi apare îndeosebi la mâini, picioare şi la faţă.

Verucid / *Verucide.* (*verruca, -ae* = ridicatură + lat. *caedo, -ere* = a omorî) Medicament care provoacă dispariţia negilor, verucilor, cel mai frecvent prin arsură chimică. Ex.: acid lactic, acid salicilic, zăpadă carbonică.

Vesper- / *Vesper-.* (lat. *vesperalis, -e* = la apus, de la *vesper, -eri* = seară) Element de compunere care introduce în termeni referirea la un fenomen care apare seara.

Vesperal / *Vesperal.* (*vesper-* + *-al*) Care apare, care se produce seara.

Vestibul-, Vestibulo- / *Vestibul-, Vestibulo-.* (lat. *vestibulum, -i* = intrare) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la intrare.

Vestibul / *Vestibule.* (*vestibul-*) Spaţiu la intrarea într-o cavitate sau canal, ex.: v. bucal, v. urechii interne, v. vulvei.

Vestibular / *Vestibular.* (*vestibule-*) Care aparţine sau se referă la un vestibul.

VET / *VET.* Abr. pentru engl. *Vesicles prepared by extension method.* Lipozomi preparaţi prin extruziune.

Veterinar / *Veterinary, Veterinary surgeon.* (*veterinarius, -ia, -ium* = de vite, medic veterinar) **1.** Tratament destinat animalelor. **2.** Practicant exercitant al medicinei veterinare.

Vexil / *Vexillum, Banner, Standard.* Sin. *Drapel.* (lat. *vexillum, -i* = vexil, drapel, steag) Petală mediană, din plan posterior, mai lată decât celelalte, a corolei dialipetale (papilionate) de la *Fabaceae.*

Vezic-, Vezico-, Vezicul-, Veziculo- / *Vesic-, Vesico-, Vesicul-, Vesiculo.* (lat. *vesica, -ae* = vezică şi dim. *vesicula, -ae* = băşicuţă, umflătură mică) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vezica urinară.

Vezical / *Vesical.* (*vezic-*) Care aparţine, se referă la vezica urinară.

Vezicant / *Vesicant, Epispastic.* (*vezic-*) Medicament care provoacă pe piele apariţia de vezicule. Acest tip de revulsiv nu este utilizat decât ca o substanţă toxică de luptă (STL).

Vezică / *Bladder, Vesicle.* (*vezic-*) **1.** Organ sacciform de la plante şi animale în care se depozitează lichide sau gaze. Termenul este folosit în general pentru vezica urinară. **2.** Frunză submersă modificată prezentă la unele plante carnivore acvatice, de exemplu, otrăţelul (*Utricularia vulgaris*). Are forma unei structuri cavitare cu o singură deschizătură acoperită de un căpăcel, în care sunt aspirate şi închise mici nevertebrate acvatice. **3.** Cavitate umplută cu aer din talul unor alge marine.

Vezică urinară / *Urinary bladder.* N.A. *vesica urinaria.* Organ musculomembranos, rezervor de urină între micţiuni; urina produsă de rinichi trece prin uretere în vezică. Eliminarea urinii din vezică este controlată de un sfincter, situat în joncţiunea sa cu uretra.

Veziculă / *Vesicle.* (*vezic-*) **1.** Formaţiune globuloasă cu aspectul unui săculeţ în care se acumulează anumite lichide provenite din acţiunea secretorie a unor celule sau ţesuturi. Cavitate mică membranară conţinând un lichid fiziologic. Ex.: vezicula biliară. **2.** Leziune a pielii conţinând o serozitate sau puroi. **3.** Sistem autoorganizat format din molecule amfifile închise în structura membranei bistratificate. Termen utilizat pentru forme farmaceutice lichide submicronice – vectori de medicamente, forme încapsulate, cu diametrul cuprins între 30-300 nm: lipozomi, niozomi, nanocapsule, spre deosebire de formele pline, ca particule, ex.: nanosferele. V. aceste forme.

Veziculă biliară / *Gal blader.* N.A. *vesica billiaris, vesica fellea.* Sin. *Colecist.* Rezervor musculomembranos în formă de pară situat pe faţa posterioară a ficatului; primeşte şi concentrează bila hepatică între fiecare digestie.

Vezicule cu bistrat polimeric / *Polymeric bilayer vesicles.* Vezicule formate prin autoorganizarea polimerilor amfifili.

Vezicule lamelare gigant / *Giant unilamellar vesicles.* Abr. GUV.

Vezicule multilamelare / *Multilamellar vesicle.* V. *Lipozomi.*

Vezicule multilamelare mari / *Multilamellar vesicles.* Abr. MLV.

Vezicule multiveziculare / *Multivesicular vesicles.* Abr. MVV.

Vezicule oligolamelare / *Oligolamellar vesicles.* Abr. OLV.

Vezicule polimerice / *Polymeric vesicles.* Vezicule formate prin autoorganizarea polimerilor amfifili.

Vezicule unilamelare / *Unilamellar vesicle.* Abr. ULV. V. *Lipozomi.*

Vezicule unilamelare cu mărime medie / *Medium-sized unilamellar vesicles.* Abr. MUV.

Vezicule unilamelare mari / *Large unilamellar vesicles.* Abr. LUV.

Vezicule unilamelare mici / *Small unilamellar vesicles.* Abr. SUV.

Viabil / *Viable.* (fr. *viabil* = viabil, din lat. *vitae habilis* = apt de a trăi) Organism care este capabil să trăiască.

Viabilitate / *Viability.* (fr. *viabilité* = viabilitate, din lat. *vitae habilis* = apt de a trăi) **1.** Capacitatea unui organism de a trăi. **2.** Stare de dezvoltare intrauterină bună, care asigură supravieţuirea fătului născut înainte de termen. Depinde de vârsta sarcinii, greutatea fetusului (minimum 500 g). Limita de vârstă este estimată între 5 luni şi jumătate şi 6 luni. **3.** Longevitatea unui individ sau a unui grup de indivizi comparată cu longevitatea altui individ sau a altui grup de indivizi în anumite condiţii ecologice.

Viaţă / *Life.* (lat. *vita, -ae* = viaţă) Ansamblul fenomenelor care asigură existenţa organismelor animale şi vegetale de la naştere, apariţie, până la moarte. Materia vie prezintă cinci proprietăţi: individualizarea (celulară şi nucleu delimitat de membrane), nutriţia, respiraţia, reproducerea şi moartea. Toate sistemele vii au patru caracteristici: 1. *autoreproducerea*, informaţia ar fi pierdută după fiecare generaţie; 2. *mutaţia*, în absenţa căreia informaţia ar fi „neschimbătoare" şi nu ar putea apare; 3. *metabolismul*, în absenţa căruia sistemul ar regresa la un echilibru în care nu ar fi posibilă nici o schimbare şi 4. *autoreglarea* tuturor proceselor din organism, care conferă „rezistenţă" biosistemelor.

Viaţă medie / *Average life, Half-life.* Sin. *Durata medie de viaţă.* (lat. *vita, -ae* = viaţă) **1.** Valoarea medie a numărului de ani pe care poate să-i trăiască o persoană în vârstă de x ani. **2.** Durata medie de existenţă a particulelor instabile de acelaşi fel. În cazul elementelor radioactive, este egală cu timpul mediu după care un număr oarecare de nuclee se reduce de *e* ori (e = 2,718281). V.m. este egală cu inversul constantei de dezintegrare. În SI se măsoară în secunde.

Vibr-, Vibro- / *Vibr-, Vibro-.* (lat. *vibro, -are* = a scutura, a tremura) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vibraţii, oscilaţii.

Vibramicină / *Vibramycine* (DCI). Sin. *Doxicilină.* Tetraciclină semisintetică, de 5 ori mai liposolubilă decât tetracilina, având o penetrabilitate tisulară superioară. Activă în concentraţii mici faţă de pneumococi, streptococi, stafilococi, gonococi. Se utilizează în tratamentul bronşitelor cronice, pneumonii, prevenirea diareei, pregătirea intervenţiilor chirurgicale pe colon a histerectomiei.

Vibraţie / *Vibration.* (lat. *vibratio, -onis* = acţiunea de a scutura, de la *vibro, -are* = a scutura, a tremura) **1.** Oscilaţii mecanice cu o frecvenţă mai mare de o oscilaţie / secundă (1 Hz), care se propagă în volumul unor corpuri solide (ex.: coardă, membrană, bară, diapazon etc.), supuse unei perturbaţii exterioare. Se împart în infraacustice (1-16 Hz), acustice (16-20.000 Hz) şi ultrasunete (peste 20.000 Hz). Ele provoacă boala de vibraţii, dacă depăşesc o anumită intensitate, frecvenţa cea mai nocivă fiind cea cuprinsă între 30 şi 200 Hz. **2.** Tehnică de masaj.

Vibrio / *Vibrio.* (*vibr-*) Gen de bacterii din familia *Vibrionaceae*, Gram-negative, în formă de virgulă, izolate sau reunite, mobile printr-un cil polar, aerobe sau anaerobe; trăiesc în ape dulci, ape de mare, sol. Specii patogene: *V. cholerae*, produce o enterotoxină care determină holera; *V. parahaemolyticus*, care produce intoxicaţii după consum de peşte sau de fructe de mare.

Vibrio cholerae / *Vibrio cholerae.* Sin. *Bacil holeric.* Specii de bacili înalt patogeni pentru om din genul *Vibrio*, familia *Vibrionaceae*, agentul etiologic al holerei umane.

Vibrion / *Vibrion.* (*vibr-*) Bacterie Gram-negativă în formă de virgulă, mobilă şi aerobă, din genul *Vibrio*. Vibrionii sunt larg răspândiţi în aer, sol şi în apă; cei mai mulţi se hrănesc cu materie organică moartă, dar unii sunt paraziţi, de exemplu, *Vibrio cholerae*, agentul patogen al holerei.

Vibrioză / *Vibriosis.* (*vibrio* + *-oză*) Boală infecţioasă produsă de *Vibrio parahaemoliticus*, din familia *Vibrionaceae*, care se dezvoltă mai ales pe alimente de origine marină. Îmbolnăvirea este produsă de o substanţă extracelulară, *hemolizina*, care hemolizează eritrocitele umane. Se recomandă consumul de alimente marine tratate termic. *Vibrio cholerae* produce holera, maladie ce poate apărea în urma consumului de apă sau de alimente contaminate; produse ca: orez, legume, mei, fructe de mare pot produce toxiinfecţie alimentară. Simptomatologia include: crampe abdominale, vomismente, diaree lichidă abundentă; deshidratarea severă poate provoca moartea pacientului. V. şi *Holeră*.

Vibroextracţie / *Vibroextraction.* Procedeu de extracţie a produselor vegetale cu solvenţi, în care se realizează agitarea amestecului plantă-solvent cu ajutorul unor vibraţii electromagnetice de frecvenţă mare şi amplitudine mică. Extracţia durează 10-15 minute şi nu se produce încălzirea amestecului. Se obţin randamente asemănătoare metodei prin turboextracţie.

Vibromasaj / *Vibromassage.* Masaj efectuat cu un vibrator mecanic sau manual.

Vibroterapie / *Vibrotherapeutics.* Utilizarea terapeutică a vibraţiilor.

Viciere / *Vitiation.* (lat. *vitio, vitiare* = a vicia, a strica, a altera) Rezultatul acţiunii unui viciu.

Vicierea aerului / *Air vitiation.* Modificarea proprietăţilor aerului într-un spaţiu închis, datorită prezenţei şi activităţii oamenilor; aerul devine nociv şi trebuie ventilat.

Viciu / *Vice.* (lat. *vitium, -ii* = defect, lipsă, de la *vitio, -ere* = a strica, a altera) Defect, lipsă, anomalie morfologică sau funcţională a unui organ, aparat, sistem din organism.

Vid / *Vacuum.* Sin. *Vacuum.* (lat. *viduus, -a, -um* = lipsit de, gol) **1.** Stare rarefiată a unui gaz, caracterizată de o presiune mai mică decât presiunea normală de 760 Torr. Starea de „vid absolut", adică absenţa completă a substanţei, este imposibil de realizat pe cale experimentală. Cu ajutorul pompelor de vid, se pot obţine presiuni de până la 10^{-12} Torr. **2.** Stare realizată într-o incintă prin extragerea în principal a corpurilor gazoase pe care le conţine cu ajutorul unor dispozitive – ex.: pompe pneumatice. Se utilizează în metoda de filtrare sub vid sau la fabricarea unor forme farmaceutice, pentru dezaerare, ex.: unguente, paste etc.

Vierme / *Worm.* (lat. *vermis, -is* = vierme) Denumire comună sub care sunt cunoscute în parazitologie diferite specii de viermi paraziţi din încrengătura *Vermes*: 1. viermi cilindrici: ascaridul, oxiurul, din subîncrengătura *Nemathelminthes*; 2. viermi inelaţi, subîncrengătura *Nemathelminthes*; 3. viermi laţi, plaţi, *Plathelminthes*; 4. viermi solitari: cestodele: *Taenia solium* şi *Taenia saginata*, aflate în exemplar unic în intestinul parazitat.

Vil-, Vilo- / *Vill-, Villo-.* (lat. *villosus, -a, -um* = acoperit de păr, păros, de la *villum, -i* = păr, blană) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la păr, păros, vilozităţi.

Vilos / *Villous.* (*vil-*) Acoperit cu vilozităţi, vegetaţii subţiri şi sinuoase (tumori).

Vilozităţi / *Villi.* (*vilo-*) Excrescenţe microscopice de pe suprafaţa unor ţesuturi şi organe, care măresc mult suprafaţa organului respectiv, ex.: pe suprafaţa unor mucoase sau seroase, cu aspect „păros"; vilozităţi coriale, intestinale, sinoviale, placentare. Un număr mare de vilozităţi sunt prezente pe suprafaţa mucoasei intestinului subţire. Forma lor variază de la aceea de deget de mănuşă (în duoden) până la cea de cazma (în ileon). Vilozităţile intestinale sunt specializate pentru absorbţia substanţelor nutritive solubile.

Vin / *Wine.* (lat. *vinum, -i* = vin) Băutură obţinută prin fermentaţia sucului de struguri sau de fructe, cu *Saccharomyces cerevisiae*. Lichid cu conţinut diferit în alcool 10-15%, clar, transparent, cu buchet specific, glucoză 2-30 g/L. Se utilizează pentru prepararea de vinuri tonice. Vinul roşu are rol profilactic în unele boli cardiovasculare.

Vinblastină / *Vinblastine* (DCI). Alcaloid cu formula $C_{46}H_{58}N_4O_9$ izolat din planta *Vinca rosea*, utilizat ca antineoplazic. Citotoxicitatea se datorează legării de tubulină, o proteină din constituţia sistemului microtubular celular – ceea ce determină blocarea celulelor în metafază şi moartea lor.

Vincamină / *Vincamine*. Alcaloid izolat din planta *Vinca minor*. Este un vasodilatator musculotrop, creşte circulaţia cerebrală şi stimulează metabolismul neuronal.

Vincristină / *Vincristine*. Alcaloid cu formula $C_{46}H_{56}N_4O_{10}$ obţinut din planta *Vinca rosea*, înrudit chimic cu vinblastina, care acţionează ca şi aceasta, inhibând mitoza în metafază. Se utilizează ca citostatic în leucemia acută la copii, cancer de sân, boala Hodgkin etc. Este mai puţin toxică decât vinblastina pentru măduva hematopoietică.

Vindecare / *Recovery*, *Cure* (în cazul unei boli), *Healing* (în cazul unei răni). (lat. *vindico, -are* = a elibera, a scăpa) Revenirea la starea de sănătate a organismului.

Vindecare prin credinţă / *Faith healing*. Sistem sau practică de tratament al bolilor prin credinţe religioase şi rugăciuni.

Vinorelbină / *Vinorelbine* (DCI). Alcaloid izolat din *Vinca rosea* cu acţiune antioneoplazică în cancerul pulmonar şi cancerul metastatic la sân.

Vinpocetină / *Vinpocetine*. Sin. *Cavinton*. Derivat de vincamină care dilată vasele şi creşte circulaţia în creier, inhibă agregarea plachetară, favorizează utilizarea oxigenului şi ameliorează metabolismul neuronal. Se indică în tulburările cerebrale, retiniene de natură ischemică.

Violet de genţiană / *Crystal-violet*. V. *Fucsină*.

Viomicină / *Viomycin*. Antibiotic antituberculos de biosinteză descoperit în 1951 în culturile de *Streptomyces puniceus var. floridae* şi care a fost utilizat o bună perioadă de timp. Ulterior a fost înlocuit cu capreomicina, deoarece are toxicitate renală, neurologică şi ototoxicitate ridicată.

VIP / *VIP*. Abr. pentru engl. *Vasoactive Intestinal Peptide*. Polipeptid intestinal vasoactiv format din 28 aminoacizi, în peretele duodenului, pancreas şi aproape tot tubul digestiv, placentă, bronhii, nervi, SNC, medulosuprarenală, şi vasodilatator, factor de reglare a motricităţii digestive şi a secreţiilor intestinale şi stomacale ca şi a secreţiei pancreasului.

Vir-, Viro- / *Vir-, Viro-*. (lat. *virus, -i* = venin, otravă, virus) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la virus.

Viral / *Viral*. Sin. *Virotic*. (*vir-* + *-al*) Care se referă la virus.

Viremie / *Vir(a)emia*. (*vir-* + gr. *haima, -atos* = sânge) Prezenţa de viruşi în circulaţia sangvină.

Virgat / *Virgate*. (lat. *virgatus, -a, -um* = de forma unei verigi) Tulpini asimilatoare asemănătoare cu nişte nuiele sau vergi, cu internoduri lungi, care poartă frunze mici, solziforme, caracteristice plantelor xerofite (ex.: *Ephedra* sp., *Equisetum* sp.).

Virginamicină / *Staphylomycin*. Sin. *Stafilomicină*. Antibiotic din grupul streptograminelor, izolat de P. de Somer şi de P. van Dijck în 1955, produs de tulpini de *Streptomyces virginiae*. Pulbere amorfă, galben-roşcată, cu p.t. 115-120°C, puţin solubilă în apă, solubilă în etanol. Acţionează prin inhibarea sintezei proteice din ribozomi. Are acţiune bactericidă faţă de coci şi bacterii Gram(+). Se utilizează ca suspensie orală pediatrică şi comprimate.

Viril- / *Viril-*. (lat. *virilis, -e* = bărbătesc, masculin, de la *vir, -i* = bărbat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la bărbat.

Viril / *Virile*. (*viril-*) Caracteristic sexului masculin.

Virilizare / *Virilization*. (*viril-*) Apariţia la femeie a caracterelor sexuale secundare masculine: pilozitate, îngroşarea vocii etc.

Virion / *Virion*. (*vir-*) Particulă virală matură.

Viroid / *Viroid*. (*vir-* + gr. *eidos* = formă) Agent infecţios subviral, format dintr-o moleculă de ARN cu greutatea moleculară de 75-100.000 daltoni, fără capsidă. Se replică în celula infectată alterând unele dintre funcţiile celulei, interferând transcripţia la nivelul represiei şi derepresiei sau translaţia. Codifică un singur lanţ polipeptidic. Viroizii au fost descoperiţi la plantele superioare.

Virologie / *Virology*. Sin. *Virusologie*. (*vir-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură medicală care studiază virusurile şi bolile virale.

Viropexie / *Viropexis*. (*vir-* + gr. *pexis* = fixare) Fixarea unui virus pe o celulă-ţintă, urmată de fagocitarea virionului.

Virotic / *Viral*. Sin. *Viral* (v.).

Viroză / *Virosis*. (*vir-* + *-oză*) Infecţie provocată de un virus.

Virucid / *Virucide*, *Virucidal*. Sin. *Virulicid*. (*vir-* + lat. *caedo, -ere* = a omorî, a ucide) Care distruge virusurile.

Virulenţă / *Virulence*. (lat. *virulentia, -ae* = plin de otravă) Capacitatea microorganismelor de a pătrunde, a se adapta, a se înmulţi şi de a invada ţesuturile şi umorile organismului, provocând boala. Spre deosebire de patogenitate, virulenţa este un caracter de tulpină şi nu de specie.

Virulicid / *Virulicide*, *Virucidal*. (*vir-* + *caedo, -ere* = a omorî) Efectul unor substanţe cu acţiune de distrugere a virusurilor. V. şi *Bactericid*.

Virurie / *Viruria*. (*vir-* + gr. *auron* = urină) Prezenţa de viruşi în urină.

Virus / *Virus*. Sin. *Inframicrob*, *Infragermen*. (*vir-*) Entitate nucleoproteică capabilă să pătrundă în celule vii ale organismului-gazdă (plantă sau animal) şi să se reproducă în interiorul acelor celule pentru care are o afinitate specială, fiind lipsită de un echipament enzimatic şi, ca urmare, metabolic inertă. Formă simplă de viaţă: ARN sau ADN închis într-un înveliş de proteină, în acelaşi timp cu un mijloc care injectează materialul genetic în organismul-gazdă (infecţie). Germen din grupul inframicrobian, cu dimensiuni extrem de mici (10-300 milimicroni), cultivabili numai în celule vii. Spre deosebire de bacterii, conţin în compoziţia lor un singur acid nucleic: ARN (ribovirusuri) sau ADN (dezoxivirusuri). Fiind complet lipsite de echipament enzimatic, virusurile manifestă un parazitism absolut, dezvoltându-se numai pe gazde vii: organisme infectate, culturi de celule, embrion de ou de găină. Sunt agenţii patogeni, peste 200, ai multor boli infecţioase la om. Prezintă diferite forme: cilindrică (v. mozaicul tutunului), aspect de cărămidă (v. variolei, vaccinei), sferică (v. gripal), formă de cireaşă (bacteriofagul) etc. O particulă de virus individual este numită *virion*, aceştia variază ca structură, complexitate şi mărime (de la 20-25 nm la 2.000 nm sau mai mult). Sunt definite şase clase de virusuri, după prezenţa unui singur lanţ sau a două de ADN sau ARN, negativ sau pozitiv.

Virus litic / *Lytic virus*. Virus care cauzează liza celulei-gazdă după infectarea acesteia.

Virusologie / *Virology*. Sin. *Virologie* (v.). (*vir-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ştiinţa care studiază virusurile.

Virusomi / *Virusomes*. Sunt formulări lipozomale în care proteinele învelişului virusal sunt legate de membrana lipidică. Fosfatidilcolina este intercalată cu proteine din anvelopa virusală, hemaglutinină şi neuramidază. Vaccinarea genetică cu antigene din bacterii, virusuri, cancere reprezintă o posibilitate de inducere a imunităţii umorale şi celulare. Lipozomii pot transporta antigene ei înşişi, acţionând ca adjuvanţi pentru răspunsul imun, fără a produce granulom la locul injectării şi fără a induce reacţii alergice. Astfel sunt unele produse comercializate, ca: Epaxal (vaccin pentru hepatita A, cu particule inactivate de virus de hepatită A, adsorbite pe suprafaţa unor virusomi); Inflexal, care are componenţii virusomului ca antigene de vaccinare.

Virustatic / *Virustatic*. (*vir-* + gr. *statikos* = care opreşte) Substanţe cu proprietăţi inhibante ale multiplicării unor virusuri, în special a virusului herpetic.

Viscer-, Viscero- / *Viscer-, Viscero-*. (lat. *viscera*, *-ae* = organe interne, măruntaie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la viscere.

Visceral / *Visceral*. (*viscer-* + *-al*) Termen care se referă la organele interne (viscere) aflate în cavităţile celomice ale animalelor. La mamifere, acestea sunt cavitatea abdominală şi cea toracică.

Visceralgie / *Visceralgia*. (*viscer-* + gr. *algos* = durere) Denumire pentru tulburările de sensibilitate a viscerelor, cu origine nervoasă.

Viscere / *Viscera*. (*viscer-*) Nume de ansamblu al organelor conţinute în cavităţile organismului: în cavitatea toracică – plămânii, inima; în cavitatea abdominală – ficatul, stomacul, splina, intestinele; în cutia craniană – creierul.

Visceroreceptor / *Visceroreceptor*, *Interoceptor*. Sin. *Interoceptor*. (*viscero-* + lat. *receptor*, *-oris* = primitor, de la *recipio*, *-ere* = a primi) Tip de receptor localizat la nivelul viscerelor. Stimularea lor produce senzaţii localizate vag, prin contracţie excesivă sau prin distensie.

Visco- / *Visco-*. (lat. *viscosus*, *-a*, *-um* = lipicios, de la lat. *viscum*, *-i* = vâsc, planta, clei de oase) Element de compunere care introduce în termeni referirea la vâscos, lipicios.

Viscoelastic / *Viscoelastic*. (*visco-* + gr. *elastos* = docil, maleabil) Caracteristică a structurilor care prezintă un comportament viscos non-newtonian, ca răspuns la o forţă mecanică de forfecare. Var. *Vâscoelastic*.

Viscosimetrie / *Viscometry*. (*visco-* + gr. *metron* = măsură) Analiza proprietăţilor de curgere a lichidelor şi semisolidelor.

Viscoză / *Viscose*. Fibre sintetice din xantat de celuloză.

Viscozimetru / *Viscosimeter*. (*visco-* + gr. *metron* = măsură) Aparat utilizat pentru determinarea viscozităţii unui corp, preparat farmaceutic. Modul de funcţionare se bazează pe trei principii: 1. măsurarea timpului de cădere a unei bile într-un cilindru plin cu lichidul de cercetat; 2. măsurarea timpului de golire a unui rezervor cuprins între două capilare; 3. măsurarea forţei de forfecare generată de un lichid sau gel aflat între doi cilindri coaxiali, cilindrul interior având o viteză de rotaţie constantă (reoviscozimetru).

Viscozitate / *Viscosity*. Sin. *Frecare internă*. (*visco-*) Este proprietatea reologică a fluidelor reale şi reprezintă rezistenţa opusă de un fluid supus la acţiunea unei forţe de forfecare, ce determină o deformare continuă. Mai poate fi definită ca proprietatea fluidelor de a se opune deplasării relative a straturilor, sub influenţa unei tensiuni de forfecare. Viscozitatea creşte cu presiunea şi scade cu creşterea temperaturii, deoarece creşte agitaţia termică şi, prin aceasta, deplasarea prin curgere este mai rapidă. V. sângelui depinde de conţinutul în proteine, de hematocrit şi de dimensiunea vaselor prin care curge. În SI v. se măsoară în Pascal·secundă (Pas·s). Drept unitate tolerată se mai foloseşte poise (P): $1P = 10^{-1}$ Pa·s.

Viscozitate absolută / *Absolute viscosity*. V. *Viscozitate dinamică*.

Viscozitate aparentă / *Apparent viscosity*. Sin. *Macroviscozitate* (v.).

Viscozitate cinematică / *Kinematic viscosity*. Se notează cu semnul ν. Raportul dintre viscozitatea dinamică şi densitatea lichidului. Unitatea de măsură în sistemul CGS este stokes-ul (St), iar în SI este de m^2/sec, valorând 10^4St.

Viscozitate convenţională / *Conventional viscosity*. Raportul dintre timpul de curgere a 200 ml de lichid, în viscozimetrul Engler, şi timpul de curgere a unui volum egal de apă la 20°C. Se exprimă în grade Engler (ex. viscozitatea gelatinei).

Viscozitate dinamică / *Dynamic viscosity*. Sin. *Viscozitate absolută*. Se notează cu semnul η. Raportul dintre tensiunea tangenţială care provoacă curgerea şi gradientul de viteză care caracterizează curgerea. Unitatea de măsură în sistemul CGS este poise-ul (dyne·sec/cm^2), iar în SI este newton-ul sec/m^2 sau Pa·s. ($1cP = 10^3$Pa·s). 1 unitate SI = 1 deca poise. Un lichid are viscozitatea de 1 poise când o forţă de 1 dynă deplasează cu o viteză de 1 cm/sec două straturi de lichid care se găsesc la o distanţă de 1 cm unul faţă de celălalt şi au o suprafaţă de 1 cm^2 fiecare (simbol P).

Viscozitate intrinsecă / *Intrinsic viscosity*. Măsură a capacităţii unui polimer de a mări viscozitatea unui solvent în soluţie. Se notează η/20. Raportul dintre logaritmul natural al viscozităţii relative şi concentraţia soluţiei în grame la 100 mL soluţie. Determinarea se efectuează la 20°C şi se exprimă în dL/g. Se obţine prin determinarea viscozităţii specifice (η_{sp}) la concentraţia zero prin interceptarea grafică a viscozităţii specifice divizată prin concentraţie (η_{sp} / c) faţă de concentraţie: $\eta_{sp} = \eta_{rel} - 1$, unde η_{rel} = viscozitatea soluţiei relativ la viscozitatea solventului.

Viscozitate relativă / *Relative viscosity*. Se notează η_r. Raportul dintre viscozitatea dinamică a unui lichid de referinţă la o anumită temperatură (ex.: apă).

Vit- / *Vit-*. (lat. *vita*, *-ae* = viaţă) Element de compunere care introduce în termeni referirea la viaţă.

Vitalitate / *Vitality*. (*vit-*) **1.** Capacitatea de a îndeplini principalele procese fiziologice necesare vieţii. **2.** Termen care indică vigoarea de creştere şi dezvoltare a populaţiilor în cadrul unei anumite fitocenoze. **3.** Calitatea de a fi viu, proprietate a unui corp, ţesut, organ.

Vitamină / *Vitamin*. (*vit-* + gr. *ammoniakon* = sare de amoniu găsită în apropierea templului lui Jupiter Ammon din Libia + *-ină*) Clasă de compuşi organici esenţiali, necesari în cantităţi mici, catalitici (biocatalizatori exogeni), indispensabili pentru formarea în ţesuturi de cofactori enzimatici esenţiali, pentru creşterea, dezvoltarea şi metabolismul organismului. Vitaminele sunt indispensabile vieţii, dar nu au valoare nutritivă proprie, organismul le primeşte printr-o alimentaţie normală. Provin în general din alimente, dar unele pot fi sintetizate în cantităţi mici de flora microbiană intestinală. Dezechilibrul aportului sau utilizării lor conduce la boli caracteristice: hipovitaminoze, avitaminoze, hipervitaminoze. Vitaminele se clasifică în două grupe: *hidrosolubile* (complexul B, C) şi *liposolubile* (A, D, E, F, H). Kazimierz Funk, în anii 1911-1914, izolează din tărâţele de orez o substanţă cu azot în moleculă, cu acţiune anti-„beri – beri", pentru care propune denumirea de *vitamină* (amină vitală).

Vitamină A / *Vitamin A*. Sin. *Retinol*, *Axeroftol*, *Vitamină antixeroftalmică*. Se cunosc vitaminele A_1, A_2, A_3, liposolubile, care se găsesc în mai multe forme structurale: retinoli, retinal, acid retinoic. Se găsesc în uleiul de ficat de peşte (morun), lapte, unt, brânză, morcovi, roşii. Precursorii vitaminelor A sunt provitaminele A, numite *carotenoizi*, care au structură poliizoprenică şi culoare galben-portocalie (α, β, γ – carotenul). În intestin, sub acţiunea enzimei carotenaza, β-carotenul trece în vitamina A (un nucleu de β-iononă şi un lanţ tetraenilic). Vitamina A este necesară organismului pentru formarea pigmenţilor fotosensibili din retină (rol în ciclul vederii), pentru creşterea şi menţinerea integrităţii epiteliilor, pentru creşterea oaselor, pentru dezvoltarea embrionară şi menţinerea permeabilităţii fiziologice a membranelor celulare. Carenţa de vitamină A antrenează xeroftalmie, himeralopie, o încetinire a creşterii şi o sensibilitate crescută la infecţii. Se administrează *per os* sau parenteral, fără să se ajungă la supradozare, cu fenomene toxice şi hipervitaminoză. Necesar zilnic: 5.000 U.I.

Vitamină antiscorbutică / *Vitamin C*. Sin. *Vitamină C* (v.).

Vitamină antixeroftalmică / *Antixerofthalmic vitamin*. Sin. *Vitamină A* (v.).

Vitamină B$_1$ / *Vitamin B$_1$*. Sin. *Tiamină*, *Aneurină*, *Vitamină anti-„beri-beri”*, *Vitamină antinevritică*. Vitamină hidrosolubilă care se găseşte în carnea de porc, ficat, rinichi, făina de cereale complete, drojdia de bere. Se prepară şi sintetic. Structura sa este alcătuită dintr-un nucleu pirimidinic şi unul tiazolic, legaţi între ei printr-o punte $-CH_2-$. Sub forma esterului tiamin-pirofosfat (TPP), are rol de coenzimă în structura unor transferaze, liaze (ex.: piruvat-decarboxilaza) importante în metabolismul intermediar. Avitaminoza tiaminei îmbracă diferite forme ale bolii „beri-beri”, care se manifestă prin polinevrite periferice, edeme, cardiomegalie. Sindromul caracteristic „beri-beri” se datoreşte consumului de cantităţi mari de orez decorticat sau alcoolismului cronic, ce provoacă policarenţă vitaminică B. Se utilizează pentru tratamentul diferitelor polinevrite. Se administrează pe cale orală sau parenterală.

Vitamină B$_2$ / *Vitamin B$_2$*. Sin. *Riboflavină*, *Lactoflavină*, *Vitamină G*. Vitamină liposolubilă prezentă în alimente naturale: lapte, brânză, albuş de ou, ficat, legume verzi. Se obţine şi prin sinteză. Are structura derivată din nucleul de izoaloxazină: 6,7-dimetil-9 (1'-D-ribitil)-izocaloxazina. Prin activare ca ATP (acid adenozintrifosforic), riboflavina poate trece în două forme active: flavinmononucleotid (FMN) şi flavin-adenindinucleotid (FAD), cu rol de grupări prostetice ale unor enzime din clasa oxidoreductaze, numite flavin-enzime. Flavin-enzimele participă în reacţiile esenţiale pentru metabolismul intermediar al glucidelor, lipidelor şi proteinelor. Necesarul zilnic de V. B$_2$ la om este de 1,5-1,7 mg. În terapeutică se utilizează oral sau parenteral, în afecţiuni oculare, inflamaţia mucoasei bucale, eczeme diverse, cât şi ca aditiv alimentar. V. *E 101*.

Vitamină B$_3$ / *Vitamin B$_3$*. Amestec de acid nicotinic şi nicotinamidă. V. *Vitamină PP*.

Vitamină B$_4$ / *Vitamin B$_4$*. Sin. *Adenină*. A fost izolată din drojdia de bere; stimulează leucopoieza. Carenţa ei este legată de agranulocitoză. Fiind sintetizată în majoritatea celulelor, nu poate fi considerată vitamină.

Vitamină B$_5$ / *Vitamin B$_5$*. Sin. *Acid pantotenic*, *Vitamină B$_x$*. Se găseşte în alimentele vegetale şi în cele animale. În organism, acidul pantotenic este inclus în coenzima A, ce participă în reacţiile de transfer ale grupărilor acetil necesare în metabolismul glucidelor, lipidelor, porfirinelor.

Vitamină B$_6$ / *Vitamin B$_6$*. Sin. *Piridoxină*, *Adermin*. Vitamină hidrosolubilă, izolată din levuri (drojdii), germeni de porumb, grâu şi ţesuturi animale. Conţine un amestec de piridoxal, piridoxol şi piridoxamină sub formă activă (piridoxalfosfat). Are rol de coenzimă pentru unele sisteme enzimatice care intervin în metabolismul aminoacizilor (izomeraze, transferaze, liaze). Din punct de vedere chimic are un nucleu piridinic substituit. Carenţa ei provoacă tulburări nervoase şi cutanate. Se administrează în unele dermatoze şi în tulburările musculare.

Vitamină B$_7$ / *Vitamin B$_7$*, *Mesoinositole*. Sin. *Mezoinozitol*, *Mioinozitol*, *Factor Bios I*. Este răspândită în plante, animale, microorganisme. Este un izomer de la ciclohexan-hexanol. Este factor de creştere pentru unele microorganisme, levuri, plante. Factor antialopecie la şobolan.

Vitamină B$_8$ / *Vitamin B$_8$*. Sin. *Biotină*, *Vitamina H$_1$*, *Bios II*, *Factor X*, *Biocitină*, *Coenzimă R*. Vitamină hidrosolubilă, prezentă în drojdia de bere, gălbenuşul de ou, cereale, este sintetizată de flora intestinală. Are o structură biciclică, format din condensarea unui nucleu tetrahidroimidazolic cu unul tetrahidrotiofenic cu un lanţ lateral de acid valerianic. Enzimele biotin-dependente (coenzimele R) au un rol principal în procesele de carboxilare şi în decarboxilări. Biotina este astfel implicată în procese biochimice deosebit de importante: biosinteza acizilor graşi şi a colesterolului, în interconversiunea aminoacizilor, în urogeneză etc. Carenţa în vitamina B$_8$ determină dermatită seboreică, anorexie, oboseală, parestezii. Se utilizează îndeosebi în acnee, alopecie, seboree.

Vitamină B$_9$ / *Vitamin B$_9$*. Sin. *Acid folic* (v.), *Acid ptericilglutamic*. Carenţa acesteia determină anemie megaloblastică. V. şi *Vitamină B$_C$*.

Vitamină B$_{10}$ / *Vitamin B$_{10}$*. Vitamină hematopoietică la puii de găină. V. şi *Vitamină B$_C$*.

Vitamină B$_{11}$ / *Vitamin B$_{11}$*. Vitamină B cu acţiune şi compoziţie asemănătoare cu vitamina B$_{10}$. V. şi *Vitamină B$_C$*.

Vitamină B$_{12}$ / *Vitamin B$_{12}$*. Sin. *Ciancobalamină*, *Carinoide*, *Factor antipernicios*, *Factor antianemic extrinsec*, *Metilcobalamină*. Vitamină hidrosolubilă cu nucleu de bază corina (similar cu porfirina, asemeni hemoglobinei), centrat pe un atom de cobalt, este α-(5,6-dimetilbenzimidazolil)-cobamid-cianura. Se obţine din diferite surse naturale, de exemplu ca produs la fabricarea streptomicinei, din culturile de *Streptomyces griseus*, sau se extrage din ficatul de bovine. Se găseşte în carne şi în produse animale. Absorbţia sa intestinală depinde de un factor intrinsec, secretat de mucoasa gastrică, numit „factorul intrinsec Castle”, cu care formează un complex. Vitamina B$_{12}$, sub formă de cobaminenzime (enzime corinice), participă la dezvoltarea şi maturizarea tuturor celulelor, în eritropoieză, în funcţiile sistemului nervos, sinteza purinei şi pirimidinei, în reacţiile de metilare, sinteza mielinei, participând la reacţiile metabolice ale glucidelor, lipidelor şi proteinelor. Carenţa de vitamina B$_{12}$ determină anemia megaloblastică, în care se indică administrarea de preparate parenterale; cât şi diferite tulburări neurologice, afecţiuni oftalmice, convalescenţă.

Vitamină B$_{13}$ / *Vitamin B$_{13}$*. Sin. *Acid orotic*. Este un intermediar al biosintezei nucleotidelor pirimidinice şi deci nu poate fi considerat vitamină. Influenţează favorabil creşterea animalelor tinere şi metabolismul general.

Vitamină B$_{15}$ / *Vitamin B$_{15}$*. Sin. *Acid pangamic*. Acid O-(N,N-dimetilglicil),-6-D-gluconic. Participă drept coenzimă în sistemele oxidoreducătoare respiratorii, cu efecte de ameliorare a anoxiei celulare.

Vitamină B$_C$ / *Vitamin B$_C$*. Sin. *Acizi folici* şi *folinici*, *Acizi pteroilglutamici*, *Vitamină M*, *Vitamină R*, *Vitamină U*, *Coenzimă C*, *Norit-Elerat Factor*. Reprezintă un grup de substanţe cu structuri înrudite, având la bază structura de pteridină substituită, legată de acidul paraaminobenzoic şi de una sau de mai multe molecule de acid glutamic. Sub formă de acizi tetrahidrofolici (PH$_4$), reprezintă coenzimele unor sisteme enzimatice care transferă fragmente cu un atom de carbon: metiltransferaze, formiltransferaze, hidroximetiltransferaze etc. Folaţii prezintă relaţii reciproce foarte apropiate cu vitamina B$_{12}$. Carenţa acestora determină anemia megaloblastică.

Vitamină B$_T$ / *Vitamin B$_T$*. Sin. *Vitamină B$_T$*. Această denumire a fost atribuită carnitinei, cu formula: $HOOC-CH_2-CH(OH)-CH_2-N^+(CH_3)_3$, care are rolul de transfer al acizilor graşi din citoplasmă în mitocondrie. Are şi rol de factor de creştere pentru unele insecte. Nu este de fapt o vitamină.

Vitamină C / *Vitamin C*. Sin. *Acid ascorbic*, *Acid hexuronic*, *Vitamină antiscorbutică*. Vitamină hidrosolubilă, care este lactona acidului 2,3-endiol-1-gulonic. Are caracter acid şi oxidoreducător. Intervine în reacţiile de oxidoreducere din organism, sub formă cuplată cu derivatul său redus, acidul dehidroascorbic. Se află în natură în numeroase fructe şi vegetale; se prepară şi sintetic. Majoritatea microorganismelor sintetizează vitamina C; plantele sunt prin excelenţă producătoare de vitamină C. Toate animalele au nevoie de vitamina C, ele îşi pot sintetiza cantităţile necesare; excepţie fac: omul, primatele, cobaiul, căprioara. Intervine în metabolismul acidului folic, ca transportor de oxigen în oxidările celulare şi în formarea unor proteine de structură la nivelul endoteliului vascular şi matricei osoase. Are un rol esenţial în hematopoieză, în metabolismul şi funcţiile creierului, ficatului, glandelor endocrine, fiind implicată mai ales în toate reacţiile de hidroxilare care au loc la nivelul oxidazelor cu funcţiuni mixte, cromozomale. Carenţa de vitamină C provoacă boala numită *scorbut*. Aportul în organism se realizează prin legume şi fructe proaspete. Se utilizează foarte larg în terapeutică, cu rol de factor antiinfecţios. Se indică în doze de 1 g/zi, pentru combaterea oboselii, în stări infecţioase, convalescenţă, anemii, pentru grăbirea vindecării unor plăgi.

Vitamină C_2 / *Vitamin C_2*. Sin. *Vitamină P* (v.).

Vitamină D / *Vitamin D*. Sin. *Colecalciferoli*, *Factori antirahitici*. Ansamblu de vitamine liposolubile de origine vegetală şi animală (untură de peşte, unt, lapte, unt de cacao). Se formează din provitamine sub acţiunea razelor ultraviolete. Provitaminele D sunt compuşi sterolici, cu structuri apropiate: ergosterol (provitamina D_2), 7-dehidrocolesterol (provitamina D_3), 22,23-dehidroergosterol (provitamina D_4), 7-dehidrositisterol (provitamina D_5), 7-dehidrostigmasterol (provitamina D_6), 7-dehidrocampestrol (provitamina D_7). Cele mai importante vitamine D sunt: *vitamina D_2* sau ergocalciferolul, obţinută artificial prin iradierea cu radiaţii ultraviolete a unui precursor – *ergosterolul*, conţinut în mucegaiuri şi fungi, şi *vitamina D_3* sau *colecalciferol*, vitamină naturală, izolată din uleiul de ficat de morun şi sintetizată în pielea expusă la soare, prin transformarea 7-dehidrocolesterolului (provitamina D_3), un steroid endogen, precursor. Vitaminele D nu mai au structură sterolică, deoarece, sub acţiunea razelor ultraviolete, ciclul β se deschide şi astfel apar trei legături duble conjugate. Principala acţiune a vitaminelor D este cea antirahitică, constând în controlul şi asigurarea procesului normal de osificare, intervenind în metabolismul calciului şi al proteinelor, care leagă calciul. Calciferolii sunt uneori numiţi *hormoni D*, pentru că sub influenţa razelor UV organismul uman poate realiza, la nivelul tegumentelor, sinteza totală a 1-2,5-dihidroxicolecalciferolului. Vitaminele D asigură homeostazia calciului şi a fosfatidelor, cu menţinerea concentraţiilor fiziologice ale acestora, prin favorizarea absorbţiei intestinale, inhibarea eliminării renale şi prin metabolizarea din oase. Administrarea în doze mari provoacă hipervitaminoză. Se administrează cu rol protector împotriva rahitismului şi în carenţa de calciu sub formă orală sau injectabilă.

Vitamină D_2 / *Vitamin D_2*. Sin. *Ergocalciferol*, *Calcitriol*, *Calciferol*. V. *Vitamină D*.

Vitamină D_3 / *Vitamin D_3*. Sin. *Colecalciferol*. V. *Vitamină D*.

Vitamină E / *Vitamin E*. Sin. *Tocoferoli*, *Vitamina antisterilităţii*. Sunt vitamine liposolubile: amestec de α, β, γ şi δ-tocoferol, compuşi heterociclici, derivaţi ai 6-oxicromanului, substituit în poziţia 2 cu un rest izoprenoid şi cu un metal (tocolul). Astfel, α-tocoferolul este 5,7,8-trimetiltocolul. Se găsesc în uleiurile vegetale, în special în uleiul de soia, unt, salată verde, ouă, germeni de grâu. Vitaminele E funcţionează ca „antioxidanţi", protejând împotriva autooxidării produşilor bioactivi (grăsimi, uleiuri) şi ca sistem redox, fiind liposolubile. Deficitul vitaminic se manifestă prin tulburarea procesului de reproducere, distrofie musculară, anemie. Vitaminele E au rol protector împotriva depunerilor de colesterol la nivelul arterelor coronare, factor de fertilitate indispensabil la unele animale. V. *E 307*.

Vitamină F / *Vitamin F*. Vitamină liposolubilă formată dintr-un amestec complex de acizi graşi nesaturaţi esenţiali: acid linolic, linolenic şi arahidonic. Au rol în structura lipidelor, influenţează metabolismul general, în principal pe baza intervenţiei lor în metabolismul grăsimilor neutre şi al steridelor (scade colesterolemia). Se recomandă utilizarea pentru rolul trofic în afecţiuni ale pielii: eczeme, psoriazis, furunculoză. V. şi *Acid arahidonic*.

Vitamină g / *Vitamin G*. V. *Vitamină B_2* (riboflavină).

Vitamină H_1 / *Vitamin H_1*. V. *Vitamină B_8* (biotină).

Vitamină H_2 / *Vitamin H_2*. Sin. *Vitamină H*, *Acid paraaminobenzoic* (PABA). Este prezentă în structura acizilor folici, de aceea importanţa sa rezultă din participarea în structura coenzimelor folinice. Pentru unele microorganisme este factor de creştere.

Vitamină H_3 / *Vitamin H_3*. Sin. *Procaină*, *Para-amino-benzoat de dietilaminoetanol*, *Novocaină*. Este principiul activ din Gerovital şi Aslavital.

Vitamină K / *Vitamin K*. Sin. *Fitochinone*, *Vitamine antihemoragice*. (germ. K, de la *Koagulation* = coagulare) Complex de vitamine liposolubil, natural sau de sinteză, derivaţi de 1,4-naftochinonă, cu un lanţ lateral în poziţia 3 (derivaţi izoprenici ai menadionei). Provin din frunze verzi, alimente (vezi K_1) şi îndeosebi din sinteza produsă de flora bacteriană intestinală (vezi K_2); se poate obţine şi sintetic (vezi K_3). Se cunosc mai multe vitamine K: K_1, K_2, K_3, K_4, K_5, K_6, K_7. *Vitamina K_1*, *fitochinona* sau *fitomenadiona* este o vitamină liposolubilă şi se găseşte în plante ca lucerna, urzica, diferite legume. *Vitamina K_2* sau *farmachinona* se găseşte în produsele de putrefacţie şi poate fi sintetizată de om de flora intestinală. La vitaminele naturale, K_1 şi K_2, lanţul lateral R din poziţia 3 este format din mai multe unităţi izoprenice. Celelalte vitamine K, de sinteză, au structura chimică puţin modificată, unele fiind derivaţi de 1,4-naftohidrochinonă. *Vitamina K_3* se numeşte *menadiona*. Absorbţia vitaminelor K naturale, liposolubile, depinde de prezenţa sărurilor biliare; ele acţionează la nivelul ficatului, în calitate de cofactori ai unor sisteme enzimatice microzomale, în biosinteza protrombinei, proconvertinei, factorilor IX şi X, care acţionează ca factori ai coagulării. Nu există o avitaminoză K la om, ci doar carenţe secundare prin malabsorbţie. Deficitul vitaminic K se manifestă prin sângerări, datorită unei coagulabilităţi reduse a sângelui. Se utilizează pentru prevenirea hemoragiilor.

Vitamină M / *Vitamin M*. Sin. *Acid folic*. V. *Vitamina Bc*.

Vitamină P / *Vitamin P*, *Citrin*. Sin. *Factor al permeabilităţii*, *Flavonoide*, *Bioflavonoide*, *Citrină*, *Vitamină C_2*, *Rutozid*, *Epicatehol*. Amestec de substanţe polifenolice, de origine naturală, din clasa flavonelor (cu nucleu de fenilcroman substituit); au fost extrase din frunzele de vârnaţ (*Ruta graveolus*). Prezintă efecte favorabile asupra fragilităţii capilarelor sangvine, cărora le scade permeabilitatea. Acţiunea lor este potenţată de acidul ascorbic (vitamina C), prin capacitatea de a forma sisteme redox şi datorită proprietăţilor chelatoare. Se recomandă utilizarea împreună cu vitamina C în stări de fragilitate capilară, hemoragii retiniene, tulburări venoase.

Vitamină PP / *Vitamin PP*, *Nicotinamide*. Sin. *Nicotinamidă*, *Niocinamidă*, *Vitamină antipelagroasă*. Cuprinde compuşi hidrosolubili ai acidului nicotinic şi nicotinamida, care se găsesc în carnea proaspătă, ficat, rinichi, muşchi cardiac, legume, drojdia de bere, germeni şi în învelişul boabelor de cereale; stabili la fierberea alimentelor. Formele active biologic sunt coenzimele nicotinice: nicotinamid-adenin-dinucleotid (NAD) şi nicotinamid-adenin-dinucleotid fosfat (NADP). Coenzimele nicotinice sunt componente structurale pentru enzime din clasa oxidoreductaze, deci au funcţii esenţiale pentru respiraţia celulară. Carenţa provoacă în particular pelagra, de aceea se consideră vitamina pelagro-preventivă; face parte din grupul vitaminelor B. V. *Vitamină B₃*.

Vitamină U / *Vitamin U*. Sin. *Factor antiulceros*. A fost identificată cu unii acizi pteroilglutamici (Vitamină B_c). Se găseşte în varză, banane, legume verzi.

Vitaminizare / *Vitamin supplements*. **1.** Adăugarea de vitamine în alimente. **2.** Utilizarea unui supliment de vitamine în cazul unei alimentaţii cu deficit de vitamine.

Vitaminoterapie / *Vitamin therapy*. Utilizarea vitaminelor în terapia diferitelor boli, carenţe.

Viteză / *Speed, Rate*. (fr. *vitesse* = viteză, rapiditate) Variaţia unei mărimi în unitatea de timp; se exprimă în m / s.

Viteză de dizolvare înceată / *Slow dissolution rate*. Parametru care defineşte o substanţă care se dizolvă < 50%, în 30 minute, în apă.

Viteză de eliminare / *Elimination rate*. Parametru farmacocinetic ce reprezintă variaţia concentraţiei unei substanţe administrate în organism, în lichidele biologice, în funcţie de timp, în urma biotransformării ei. V. şi *Timp de înjumătăţire*.

Viteză de reacţie / *Reaction speed*. Cantitatea de substanţă care se transformă în unitatea de timp sau cantitatea de substanţă care se formează în unitatea de timp. Se exprimă în moli/L·s.

Viteză de sedimentare / *Sedimentation rate*. Parametru fizic caracteristic al unei suspensii farmaceutice, care se exprimă prin cantitatea de substanţă solidă insolubilă care se depune în unitatea de timp; se exprimă în $cm \cdot s^{-1}$ şi este dată de ecuaţia lui G. Stokes:

$v = \frac{2r(\rho_1 - \rho_2)}{9 \cdot \eta} \cdot g$; v = viteza de sedimentare a particulelor solide ($cm \cdot s^{-1}$); r = raza particulei (cm); ρ_1 = densitatea particulei solide ($g \cdot cm^{-3}$); ρ_2 = densitatea fazei lichide ($g \cdot cm^{-3}$); g = acceleraţia gravitaţională (980 $cm \cdot s^{-2}$); η = viscozitatea suspensiei (Pa·s).

Viteză de sedimentare a hematiilor / *Erythrocyte Sedimentation rate*. Abr. VSH. Separarea şi depunerea hematiilor în sângele incoagulabil (citratat) şi plasat într-un tub gradat, dispus vertical. VSH are valori normale: 3-6 min. în prima oră, 8-16 min. în a doua oră.

Viteză de transfer / *Transfer rate*. Parametru biofarmaceutic dependent (proces de ordinul I) sau independent (proces de ordinul zero) de cantitatea sau concentraţia substanţei medicamentoase, într-un compartiment farmacocinetic.

Viteză liniară / *Linear velocity*. **1.** Mărime vectorială, numeric egală cu limita către care tinde raportul dintre variaţia vectorului de poziţie al unui mobil şi intervalul de timp corespunzător, când acesta din urmă tinde spre zero. V.l. este tangentă la traiectoria mobilului în fiecare punct al acesteia. În SI, se măsoară în metru/secundă (m/s). **2.** În cromatografie, distanţa pe unitatea de lungime traversată de faza mobilă.

Viteză volumică / *Volumic velocity*. În cromatografie, volumul de fază mobilă ce eluează din coloană în unitatea de timp.

Viticultură / *Viticulture, Viniculture*. (lat. *vitis, -is* = viţă + lat. *cultus, -us* = lucrat) Ramura horticulturii care se ocupă cu studiul metodelor de cultură şi de ameliorare a soiurilor de viţă-de-vie.

Vitiligo / *Vitiligo*. Sin. *Leucomelanodermită*. (lat. *vitiligo, -inis* = pată albă pe piele) Denumire pentru discromia dobândită, de cauză neprecizată, caracterizată prin pete anacronice persistente, de mărimi diferite, uneori simetrice, datorită dispariţiei pigmentului melanic din celulele dermului, cu tendinţa de a se mări, contopi şi a se întări. Boala este rebelă la tratament, în unele cazuri fiind ereditară.

Vitr-, Vitro- / *Vitr-, Vitro-*. (lat. *vitrum, -i* = sticlă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la sticlă.

Vitronectină / *Vitronectin*. (*vitro-* + lat. *necto, -are* = a împleti + *-ină*) Proteină, 70 kDa, din serul sangvin cu rol în promovarea adeziunii celulelor cultivate *in vitro*. Ca şi fibronectina, conţine o secvenţă de aminoacizi prin care se leagă de celule.

Vitros / *Vitreous*. Sin. *Sticlos*. Cu aspect ca sticla, ex.: umoarea vitroasă.

Vivace / *Perennials*. (lat. *vivacitas, -atis* = viaţă lungă, vivace) Plante erbacee care trăiesc mai mulţi ani, trecând peste perioadele nefavorabile de viaţă prin organele subterane.

Vivi- / *Vivi-*. (lat. *vivus, -a, -um* = viu) Element de compunere care introduce în termeni sensul viu sau referirea la viaţă.

Vizită medicală / *Medical visit*. Examinarea bolnavilor internaţi în spital, de către medic, în timpul dimineţii; seara – contravizită.

Vizual / *Visual*. (lat. *visualis, -e* = văzut, de la *video, -ere* = a vedea) Care se referă la vedere.

Voce / *Voice*. Sin. *Glas*. (lat. *vox, vocis* = voce) Fenomen complex rezultând din modificarea sunetului primar emis de laringe în cavităţile rezonatorii faringiene şi nazosinusale.

Volatil / *Volatile*. (lat. *volatilis, -e* = zburător, de la *volo, volare* = a zbura) Proprietate a unei substanţe solide sau lichide de a se transforma în vapori, la temperatură normală, ex.: eterul, mentolul, fenolul.

Volatilizare / *Volatilization, Volatilize*. **1.** Proces fizic de transformare de fază a unui lichid sau solid în vapori, la temperatură normală (vaporizare rapidă). **2.** Îndepărtarea selectivă a unui component din amestec prin transformarea componentului respectiv într-o specie volatilă şi îndepărtarea acesteia prin încălzire, pompare sau barbotarea unui gaz.

Volemie / *Blood volume*. (lat. *volumen, -inis* = sul de hârtie, de la *volvo, -ere* = a învârti, a răsuci) Denumire pentru volumul sangvin total, circulant şi imobilizat în rezervele sangvine, plasmatic şi globular. La bărbat, volemia globală are valoare normală 76 mL/kg, iar la femeie de 66 mL/kg.

Volt / *Volt*. (Alessandro Volta, 1745-1827, conte, fizician italian, profesor la Pavia) Unitate de măsură, în SI, a tensiunii electrice între două puncte. Reprezintă tensiunea determinată de un câmp electric uniform cu intensitatea de un Volt pe metru pe o distanţă egală cu un metru, în lungul liniilor de câmp. 1 V este egal cu tensiunea aplicată la capetele unui conductor care, fiind străbătut de un curent cu intensitatea de un amper, dezvoltă o putere de un Watt. Dacă diferenţa de potenţial este de un volt, atunci este necesară o energie de un Joule pentru a deplasa o sarcină de un Coulomb între cele două puncte.

Voltametrie / *Voltametry*. Metodă analitică în care se determină relaţia dintre curent şi potenţial în timpul unei reacţii electrochimice.

Voltmetru / *Voltmeter*. (Alessandro Volta, 1745-1827, conte, fizician italian, profesor la Pavia; gr. *metron* = măsură) Instrument folosit pentru măsurarea tensiunilor electrice dintre două puncte ale unui circuit, fiind montat în paralel cu porţiunea respectivă a circuitului.

Volubilă / *Voluble*. (lat. *volubilis, -e* = a se răsuci) Tulpini care se urcă pe diferite suporturi încolăcindu-se prin răsucire (ex.: la *Convolvulus arvensis, Periploca graeca, Clematis arvensis*).

Volum / *Volume*. (lat. *volumen, -inis* = sul de hârtie, de la *volvo, -ere* = a răsuci, a învârti) Spaţiu tridimensional ocupat de un corp. În SI, se măsoară în metri cubi (m^3).

Volum aparent / *Seeming volume, Total volume*. Sin. *Volum total*. Suma dintre volumul specific al unui corp poros (volum real) şi volumul porilor din interiorul corpului.

Volum de distribuţie / *Volume of distribution*. Abr. Vd. volumul de distribuţie este un volum virtual în care substanţa medicamentoasă se distribuie omogen, de aceea se mai numeşte şi volum aparent de distribuţie şi se exprimă în L sau L/kg. Ca şi clearance-ul, volumul de distribuţie este o constantă de proporţionalitate între cantitatea de substanţă medicamentoasă din organism, notată Q, şi concentraţia sa în sânge la un anumit timp notat t.

Volum de eluţie / *Elution volume*. Cantitatea de eluent care trece prin coloana cromatografică înainte să apară picuri particulare, într-un profil de eluţie (înainte ca o substanţă specifică de interes să apară). De asemenea, volumul în care un component particular este eluat.

Volum de ingredient activ / *Bulk active ingredient*. Volum de substanţă medicamentoasă (activă), ingredient activ care este asociat cu excipienţi pentru a realiza formularea produsului farmaceutic.

Volum de retenţie / *Retention volume*. Volumul de solvent necesar pentru a elua un solut din coloană.

Volum de sedimentare / *Sedimentation volume*. Volumul total al porţiunii de suprafaţă solidă sedimentată, inclusiv volumul de lichid reţinut în sediment. Este definit prin raportul de sedimentare (F). Volumul de sedimentare se determină prin măsurarea volumului iniţial (H_0) şi a volumului total (H_u) sau a înălţimii supernatantului şi a volumului sau înălţimii sedimentului. $F = H_u / H_0$; are valori de la 0 la 1.

Volum de umplere / *Filling volume*. Cerinţă prevăzută pentru fiecare container de injecţie de a fi umplut cu un volum, în mic exces, faţă de valoarea declarată.

Volum gol / *Void volume*. Volumul pe care îl poate ocupa faza mobilă în coloana cromatografică. Este numeric egal cu diferenţa dintre volumul intern al coloanei şi volumul ocupat de faza staţionară.

Volum la tasare / *Tapped volume*. Este un volum specific, obţinut după tasarea (scuturări repetate) pulberii, acesta este mai scăzut ca volumul la vărsare şi ajunge la o valoare constantă care determină caracteristica pulberii. Particulele de pulbere izometrice nu prezintă diferenţă între densitatea la vărsare şi cea la tasare.

Volum la vărsare / *Poured volume*. Volumul în cm^3 ocupat de 1 g de pulbere este exprimat în cm^3/g.

Volum real / *Specific volume*, *Real volume*. Sin. *Volum specific*. Este dat de volumul total sau aparent ocupat de un solid, excluzând porozitatea sa.

Volum specific / *Specific volume*. V. *Volum real*.

Volum total / *Total volume*. V. *Volum aparent*.

Volumetrie / *Volumetry*. (*volum-* + gr. *metron* = măsură) Capitol al chimiei analitice cantitative care se ocupă cu determinarea cantitativă a substanţelor. Se măsoară volumul soluţiei reactive (soluţie titrată) de concentraţie cunoscută, ce se adaugă soluţiei ce conţine substanţa de dozat, până când reacţia devine totală (ex.: iodometrie, argentometrie etc.). Din acest volum se calculează cantitatea de substanţă de dozat, prezentă în soluţia de titrat.

Vomă / *Vomit*, *Vomiting*. Sin. *Vărsătură*, *Vomismente*. (lat. *vomito*, *-are* = a vărsa) **1.** Eliminarea bruscă, prin gură, a conţinutului stomacului. **2.** Materiile astfel eliminate (evacuate).

Vomisment / *Vomiting*. Sin. *Vomă* (v.). (lat. *vomito*, *-are* = a vărsa)

Vomitiv / *Emetic*, *Vomitory*. Sin. *Emetic*. (lat. *vomitus*, *-a*, *-um* = care produce vomă, din *vomito*, *-are* = a vărsa) Substanţă care provoacă eliminarea conţinutului gastric, prin gură, acţionând prin stimularea centrului vomei din bulb, ca apomorfina, sau acţionând periferic, prin excitarea terminaţiilor nervoase senzitive din mucoasa gastrică (ex.: sulfat de cupru).

Vortex / *Vortex*. (lat. *vortex*, *-icis* = vârtej) **1.** Denumire pentru o structură spiralată. **2.** Dispozitiv cu turbină pentru agitarea lichidelor.

Vulnerabilitate / *Vulnerability*. (lat. *vulnerabilis*, *-e* = vulnerabil, de la *vulnero*, *-are* = a vătăma şi *vulnus*, *-eris* = rană) Ansamblul de factori care predispun la îmbolnăvire.

Vulnerar / *Vulnerary agent*. Medicament activ contra rănilor şi a tăieturilor.

Vulv-, Vulvo- / *Vulv-*, *Vulvo-*. (lat. *vulva*, *-ae* = vulvă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la vulvă.

Vulvită. (*vulv-* + *-ită*) Denumire generică pentru inflamaţii vulvare. Ex.: vulvită gonococică, difterică, candidozică.

Vulvovaginită / *Vulvovaginitis*. (*vulvo-* + lat. *vagina*, *-ae* = teacă) Denumire generică pentru inflamaţii de cauză variată ale vulvei şi vaginului. Ex.: vulvovaginita gonococică, parazitară etc.

W

Warfarină / *Warfarin* (DCI). Abr. de la *Wisconsin Alumni Research Foundation*. Substanţă anticoagulantă, cu formula $C_{19}H_{16}O_4$, cumarină sintetică. Se utilizează ca sare de sodiu sau potasiu, ca rodenticid.

Watt / *Watt*. (James Watt, 1736-1819, fizician scoţian) Unitate de măsură, în SI, pentru putere. Reprezintă puterea ce corespunde dezvoltării unei energii de un Joule în timp de o secundă. Prescurtare: W. Anexele 6, 10.

Watt-oră / *Watt-hour*. (James Watt, 1736-1819, fizician scoţian) Unitate de măsură a energiei, egală cu $3{,}6 \cdot 10^3$ J. Prescurtare: W·h.

WDS / *WDS*. Abr. pentru engl. *Web Delivery System* = Sistem de eliberare ţesut. Constă dintr-un ţesut comestibil format dintr-un material polimeric, ca o hârtie, pe care se depune substanţa medicamentoasă în formă de suspensie sau ca pulbere. Ţesuturile cu substanţa medicamentoasă sunt acoperite şi laminate pentru a forma o structură multistratificată (de la 6 la 20 de straturi). Sistemul WDS utilizează un număr de mecanisme de eliberare a substanţei medicamentoase ca: difuzie, dezagregare şi eroziune, pentru a obţine o eliberare controlată a acesteia şi cu viteza dorită. Firma Hoffmann la Roche a utilizat acest sistem pentru a prepara forme orale cu digoxin şi benzodiazepină.

Weber / *Weber*. (Wilhelm Eduard Weber, 1804-1891, fizician german) Unitate de măsură, în SI, a fluxului magnetic. Reprezintă fluxul creat de un câmp magnetic omogen, de inducţie magnetică egală cu un Tesla, printr-o suprafaţă plană normală la vectorul inducţie, cu aria egală cu un metru pătrat. Anexele 6, 10.

Wellness / *Wellness*. Concept de practicare a oricărui lucru care întreţine binele. Acesta implică o bună nutriţie, exerciţiu, controlul stresului şi bune relaţii personale şi socio-familiale.

Western-blot / *Western-blot*. Tehnică analogă cu Southern-blot, utilizată pentru detecţia proteinelor cu ajutorul unor anticorpi.

WFI / *WFI*. Abr. de la engl. *Water for injection*. Apă foarte pură care îndeplineşte specificaţiile definite de FR, Ph. Eur. sau alte compedii, adecvată pentru uz parenteral.

WHO / *WHO*. Abr. pentru engl. *World Health Organization* = Organizaţia Mondială a Sănătăţii. V. *OMS*.

Witepsol / *Witepsol*. Sin. *Masa Imhausen*. Excipienţi semisintetici, solizi, fabricaţi de firma Dynamit Nobel (Germania); se utilizează pentru prepararea de supozitoare. Sunt alcătuiţi din trigliceride ale acizilor graşi vegetali; au catena formată din 12-18 atomi de carbon, cu proporţii variate de mono- şi digliceride. Masele Witepsol se fabrică în patru serii: H, W, E şi S.

Wohlfahrtia magnifica / *Wohlfahrtia magnifica*. (Peter Wohlfahrt, 1675-1726, scriitor medical german + lat. *magnificus*, *-a*, *-um* = măreţ, grandios) Specie de muscă vivipară, din mediul rural, prezentă în toată Europa, care îşi depune larvele în plăgi la om şi la animale, în cavităţile lor naturale.

Wuchereria / *Wuchereria*. (Otto Wucherer, 1820-1873, medic german, stabilit în Brazilia) Nume dat genului de viermi din superfamilia *Filariodea*, ordinul *Nematodes*, răspândiţi în ţările cu climă caldă.

Wuchereria bancrofti / *Wuchereria bancrofti*. Specie de vierme nematod, din genul *Wuchereria*, parazit al sistemului limfatic la om. Infestarea determină filarioza şi, secundar, elefantiazis. Femelele parazitului produc microfilarii (embrioni) care pot fi transmişi la om de ţânţari, din genul *Culex*.

Wuchererioză / *Wuchereriosis*. Infestare cu viermi din genul *Wuchereria*.

X

Xant-, Xanto- / *Xanth-, Xantho-*. (gr. *xanthos* = galben) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la galben.

Xantan / *Xanthan gum*. Polizaharid cu un schelet celulozic de D-glucoză legată β 1,4, pentru fiecare glucoză. Formează geluri poliionice cu rețea poroasă omogenă cu structură fibrilară. Se utilizează pentru inserte care gelifică *in situ* în cavitatea nazală. Var. *Xanthan*.

Xantelasmă. (*xanto-* + *-elasmos* = pată) Pată ovală, de culoare galbenă, localizată îndeosebi la nivelul pleoapelor și constituită din colesterol.

Xanthan / *Xanthan*. V. *Gumă Xanthan* (v.). Var. *Xantan* (v.).

Xantină / *Xanthine*. (*xanto-* + *-ină*; nitratul de xantină este galben) Bază purinică, pigment galben prezent în țesuturile și în fluidele din organism, în petalele florilor unor plante și în calculii urinari. Se formează prin oxidarea hipoxantinei și este o moleculă intermediară în degradarea adenozin-monofosfatului (AMP) în acid uric. Derivații metilați se numesc baze purinice și au acțiune bronhodilatatoare (cafeina, teobromina, teofilina).

Xantin-oxidază / *Xanthine oxidase*. (*xanto-* + *-ină* + gr. *oxys* = acru, oxigen + *-ază*) Enzimă cu rol catalizator care oxidează hipoxantina la xantină, a xantinei în acid uric și a adeninei în 2,8-dioxiadenină.

Xantinurie / *Xanthinuria*. (*xanto-* + *-ină* + gr. *ouron* = urină) **1.** Eliminarea de xantină prin urină. **2.** Boală ereditară rară care provine de la un deficit în xantinoxidază.

Xantocromie / *Xanthochromia*. Sin. *Xantodermie*. (*xanto-* + gr. *khroma, -atos* = culoare) **1.** Colorație galben-portocalie a tegumentelor produsă de o creștere a carotenemiei, numită și xantodermie. **2.** Colorația galbenă a LCR din cauza unei hemoragii meningiene.

Xantodermie / *Xanthoderma*. (*xanto-* + gr. *derma, -atos* = piele) *Xantocromie* (v.).

Xantofilă / *Xanthophyll*. (*xanto-* + gr. *phyllon* = frunză) Pigment galben din frunzele plantelor verzi.

Xantom / *Xanthoma*. (*xanto-* + *-oma*) Infiltrat dermic de țesut conjunctiv, încărcat cu lipide. Depozit de colesterol în piele, tendoane sau oase, cu diverse localizări, prezentându-se ca pete sau ca noduli de culoare galbenă.

Xantomatoză / *Xanthomatosis*. (*xanto-* + *-oma* + *-oză*) Grup de boli dismetabolice (hipercolesterolemie, hiperlipidemie) care se manifestă prin depozite lipidice multiple, cu leziuni cutanate (xantoame).

Xantone / *Xanthones*. Substanțe cu structură moleculară triciclică, derivați polisubstituiți ai γ-pironei, care se găsesc în natură sub formă de agliconi liberi, mai ales ca –O– sau C–glicozide. Se utilizează ca tonice amare și ca pigmenți.

Xantoproteină / *Xanthoprotein*. (*xanto-* + gr. *protos* = primul + *-ină*) Compus galben rezultat din tratarea proteinelor cu acid azotic concentrat, când are loc nitrarea nucleelor aromatice ale unor aminoacizi ca triptofanul și tirozina.

Xantopsie / *Xanthopsia*. Tulburare de vedere în care obiectele apar colorate în galben; se observă uneori în ictere.

Xeno- / *Xeno-*. (gr. *xenos* = străin, oaspete) Element de compunere care introduce în termeni referirea la străin, necunoscut.

Xenobiotic / *Xenobiotic*. (*xeno-* + gr. *bios* = viață + gr. *oikos* = casă) Termen care se referă la o substanță străină metabolismului normal al organismului. Dintre xenobiotice fac parte substanțele medicamentoase, pesticidele și agenții cancerigeni, toxici și chiar alimente.

Xenofobie / *Xenophobia*. (*xeno-* + gr. *phobos* = frică) Teama față de persoane străine.

Xenogeneză / *Xenogenesis*. (*xeno-* + gr. *genesis* = naștere) Apariția de descendenți care nu seamănă cu părinții.

Xenologie / *Xenoloy*. Sin. *Toxicologie metabolică*. (*xeno-* + gr. *logos* = știință) Ramură a toxicologiei care studiază procesele fiziologice și biologice de transformare a xenobioticelor (înainte de apariția leziunilor).

Xenon 133 / *Xenon 133*. (gr. *xenon* = ciudățenie, de la *xenos* = străin, ciudat) Izotop radioactiv folosit în investigarea prin scintigrafie a ventilației pulmonare.

Xenotransplantare / *Xenotransplantation*. Implantare de celule vii, țesut sau organe solide de la o specie la alta, utilizată când donorii umani sunt nedisponibili sau când este nevoie de un organ temporar sau „de pod".

Xero- / *Xero-*. (gr. *xeros* = uscat) Element de compunere care introduce în termeni referirea la uscat, sec.

Xerocheilie / *Xerocheilia*. (*xero-* + gr. *kheilos* = buză) Uscăciune a buzelor, formă de cheilită.

Xerodermie / *Xerodermia*. (*xero-* + gr. *derma, -atos* = piele) Termen ce desemnează forme obișnuite de ihtioză (v.), manifestate prin descuamarea fină a pielii.

Xerofagie / *Xerophagia*. (*xero-* + gr. *phagein* = a mânca) Consum excesiv de hrană uscată.

Xerofil / *Xerophilous*. (*xero-* + gr. *philos* = prieten, de la *philein* = a iubi) Termen ce desemnează un caracter al microorganismelor care suportă bine mediul uscat.

Xerofile / *Xerophile*. (*xero-* + gr. *philein* = a iubi) Organisme care preferă stațiunile sau zonele uscate ale Terrei.

Xeroftalmie / *Xerophthalmia*. (*xero-* + gr. *ophthalmos* = ochi) Uscarea conjunctivei și corneei, dată de o carență în vitamină A.

Xerogel / *Xerogel*. (*xero-* + lat. *geluus, -i* = îngheț) Gel uscat obținut prin păstrarea unui gel în condiții necorespunzătoare; are loc evaporarea solventului și, ca urmare, deshidratarea macromoleculelor. Fenomenul este reversibil; gelul își menține capacitatea de redizolvare în apă. Xerogelurile au aspect de pelicule (filme) subțiri, transparente, cu rezistență mecanică redusă.

Xerografie / *Xerography*. Sin. *Xeroradiografie*. (*xero-* + gr. *graphein* = scriere) Imprimare la secundă. Procedeu de reproducere a unor texte, documente, desene etc., bazat pe utilizarea fotoconductivității seleniului ionizat. O placă metalică este acoperită cu un strat subţire de seleniu, apoi se aplică un purtător de sarcini electrice statice. Pe acest preparat se formează o imagine document pentru reproducerea la lumină puternică. Seleniul, izolat în obscuritate, devine conducător în locurile luminate. Sarcinile electrice superficiale dispar în aceste locuri luminate. După ce iluminarea a fost oprită, se adaugă peste preparat o pudră fină, neagră, a cărei particule, atrase prin efect electrostatic, se adună pe locurile care nu au fost iluminate şi care reproduce traseele întunecate ale textului. Imaginea este astfel „relevată". Se poate reproduce o foaie de hârtie prin simplă comprimare, fără tratament umed, ca în fotografia obişnuită. Acest procedeu, convenabil, automatizat, are azi o mare importanţă în multe domenii.

Xeromorfe / *Xeromorphic*. (*xero-* + gr. *morphe* = formă) Modificări structurale şi funcţionale ale unor plante xerofite, cum ar fi: cladodiile de la *Cactaceae*; filocladiile de la *Ruscus aculeatus*; filodiile de la *Acacia* sp.; spinii caulinari de la *Prunus spinosa*; spinii foliari la *Berberis vulgaris*.

Xeroradiografie / *Xeroradiography*. Sin. *Xerografie* (v.).

Xerosis / *Xerosis*. (*xero-* + *-osis*) Keratinizare superficială a epiteliului conjunctivei bulbare a corneei care indică debutul xeroftalmiei.

Xerostomie / *Xerostomia*. (*xero-* + gr. *stoma*, *-atos* = gură) Uscăciunea cavităţii bucale produsă de scăderea sau de dispariţia secreţiei salivare.

Xeroză / *Xerosis*. (*xero-* + *-oză*) **1.** Stare de uscăciune a pielii, ca urmare a diminuării secreţiilor glandelor sudoripare şi mai ales a celor sebacee. **2.** Termen general care desemnează îmbătrânirea organelor cu proliferare conjunctivă generală, spre deosebire de scleroză, care este o proliferare conjunctivă localizată.

Xifo- / *Xipho-*. (gr. *xiphos* = spadă) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ascuţit.

Xifoid / *Xiphoid*. (*xifo-* + gr. *eidos* = formă) Care are forma ascuţită, ca o sabie, ex.: osul xifoid sau apendicele xifoid (partea inferioară a sternului).

Xifoidită / *Xiphoiditis*. (*xifo-* + gr. *eidos* = formă + *-ită*) Inflamaţia apendicelui xifoid.

Xil-, Xilo- / *Xyl-*, *Xylo-*. (gr. *xylon* = lemn) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la lemn.

Xilem / *Xylem*. (*xil-*) Ţesut lemnos prin care circulă seva brută de la plantele vasculare. La angiosperme este format din vase lemnoase, alcătuite din celule (elemente vasculare) puse cap la cap, la care pereţii transversali au dispărut. La plantele vasculare mai puţin evoluate, cum sunt ferigile şi coniferele, celulele care constituie xilemul se numesc traheide. În cazul plantelor tinere, ca şi la vârful rădăcinii şi tulpinii plantelor mature, meristemele apicale formează *xilemul primar* (protoxilem, metaxilem). La plantele care prezintă creştere secundară, acest xilem este înlocuit în cea mai mare parte cu *xilemul secundar*, format din cambiul vascular. Xilemul are o contribuţie importantă la rezistenţa mecanică a plantelor.

Xilen / *Xilene*. (*xil-*) Lichid incolor, solubil în alcool şi eter, obţinut prin distilarea petrolului, unde se află împreună cu benzenul şi toluenul. Se foloseşte ca solvent organic, nemiscibil cu apa.

Xilină / *Xyline*. Sin. *Xilocaină*, *Lidocaină*, *Lignocaină*. Substanţă cu acţiune anestezică locală rapidă şi de durată medie (1-2 ore); adăugarea de adrenalină prelungeşte efectul. Pentru anestezia de infiltraţie se foloseşte soluţia injectabilă 0,5-1%; pentru rahianestezie, se injectează o soluţie 4-5%, în doze de 50-75 mg, iar pentru blocarea nervilor, soluţia 1-2%. Introdusă i.v. sau i.m., în doze relativ mici, xilina are proprietăţi antiaritmice.

Xilitol / *Xylitol*. V. *E 967*.

Xiloglican / *Xyloglycan*. Polizaharidă obţinută din seminţele de curmal (*Phenix dactylifera*) cu structură de (1→4)-β-D-glucan, care are ramificaţii de (1→6)-α-D-xiloză, parţial substituite cu (1→2)-β-D-galactoxiloză. Xiloglicanul natural nu gelifică, el este degradat parţial de β-galactozidază, pentru a elimina 44% din resturile de galactoză. Se utilizează ca aditiv alimentar, ca excipient pentru supozitoare, geluri oftalmice, excipient pentru formele orale cu medicamente iritante pentru stomac, pentru forme biomucoadezive. A fost utilizat ca gel pentru eliberarea oculară a pilocarpinei şi a timololului. Gelifică *in situ* şi previne pierderea substanţei medicamentoase din colir, prin drenaj lacrimal.

Xiloprotector / *Xiloprotector agent*. Substanţă fungicidă şi insecticidă utilizată pentru protecţia lemnului.

Xiloză / *Xylose*. (*xilo-* + *-oză*) Pentozid de origine vegetală, cu rol în interconversiile carbohidraţilor în afara celulei. Se utilizează în investigarea funcţiei intestinale.

Y

YAC / *YAC*. Abr. de la engl. *Yeast artificial chromosome*. Vector utilizat pentru clonarea fragmentelor de ADN până la lungimea de 100.000 de perechi de baze (pb). Aceşti vectori sunt constituiţi din secvenţe: telomerică, centromerică şi de replicare a celulelor drojdiilor.

Yersinia / *Yersinia*. (Alexandre John Yersin, 1863-1943, bacteriolog elveţian, membru al Insistutului Pasteur din Paris) Nume dat la genul de bacterii, bacili gram-negativi din familia *Enterobacteriaceae*: **1.** *Y. pestis*; **2.** *Y. pseudotuberculosis*, rar patogen la om; 3. *Y. enterocolytica*, agentul patogen al yersiniozei.

Yersinia pestis / *Yersinia pestis*. Sin. vechi *Bacterium pestis*, *Pasteurella pestis*, *Bacil Kitasato*. Specie de bacili gram-negativi din genul *Yersinia*, familia *Enterobacteriaceae*, agentul etiologic al ciumei pneumonice şi al celei bubonice, la om şi la rozătoare. Agenţii vectori sunt puricele, între rozătoare, şi păduchele (*Pediculus humanus corpori*).

Yersinioză / *Yersiniosis*. Sindrom gastroenteric infecţios, cronic, provocat de *Enterobacteriaceae* din genul *Yersinia*, în principal *Yersinia enterocolitica*. Bacteria contaminează omul prin intermediul cărnii de porcine şi de bovine, se localizează în intestin şi în ganglionii mezenterici. Au fost semnalate contaminări şi în lapte crud sau în produse vegetale irigate cu ape reziduale. Se manifestă prin: diaree, enterită, pseudoenterită, ileită, eritem nodos, rar septicemie şi artrită acută.

Yohimbină / *Yohimbine*. Alcaloid toxic extras din scoarţa arborelui African *Corynanthe yohimbe*, familia *Rubiaceae*, cu formula: $C_2H_{26}N_2O_3$. Agent simpatolitic cu acţiune vasodilatatoare, de scădere a tensiunii arteriale, stimulant al SNC şi afrodisiac prin excitarea centrilor genitali (şi dilatarea vaselor sangvine ale organelor genitale), stimularea funcţiilor hormonale, diuretic, congestive uterin, midriatic, anestezic local. Se aplică restrâns în psihiatrie. Utilizarea sa ca afrodisiac este interzisă.

Yperită / *Mustard-gas*. Sin. *Gaz muştar*, *Sulfură de etildiclor*. (Yper, oraşul flamand din Belgia unde a fost utilizat prima dată acest gaz, în timpul primului război mondial) Are formula $C_4H_8Cl_2S$; lichid uleios, incolor, inodor sau cu miros de muştar sau de hrean, utilizat ca gaz de luptă (STL = substanţă toxică de luptă), cu acţiune vezicantă.

Ytriu / *Yttrium*. (Ytterby, localitatea din Suedia unde a fost descoperit) Elementul nr. 39, cu greutatea atomică 88,905, simbol Y, metal care aparţine grupei pământurilor rare. Izotopul radioactiv 90 Y, cu greutatea atomică 90, are $T_{1/2}$ de 60 ore. Se utilizează ca emiţător de radiaţii β în terapia cancerului, prin implantarea în tumoră.

Z

Zaditen / *Ketotifen* (DCI). Este utilizat în tratamentul preventiv al astmului bronşic. Inhibă bronhoconstricţia prin inhibarea degranulării mastocitelor, oprindu-se eliberarea de histamină şi a substanţei lent reactive a anafilaxiei.

Zahar-, **Zaharo-** / *Sacchar-*, *Saccharo-*. (gr. *sakkharon*, lat. *saccharum*, *-i* = *zahăr*) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la zahăr.

Zaharază / *Saccharase*. Sin. *Invertază* (v.). (*zahar-* + *-ază*)

Zaharid / *Sacharide*. Sin. *Glucid* (v.). (*zahar-*).

Zaharimetru / *Saccharimeter*. (*zahar-* + gr. *metron* = măsură) Polarimetru etalonat pentru măsurarea concentraţiei de zahăr din diferite medii.

Zaharină / *Saccharine*. Ortosulfamida benzoică. Substanţă albă, cristalizată, cu gust dulce. Este de 250-500 ori mai dulce ca zahărul. Se utilizează ca înlocuitor de zahăr, edulcorant pentru diabetici; nu are valoare calorică. V. *E 954*.

Zaharoză / *Saccharose*. Sin. *Sucroză*, *Zahăr alb*. (*zahăr-* + *-oză*) Cel mai răspândit glucid, în regnul vegetal mai ales, constituind zahărul alimentar, obţinut din sfeclă, trestie-de-zahăr, prin extracţie, purificare şi înălbire. Este un dizaharid cu formula $C_{12}H_{22}O_{11}$, format dintr-o moleculă de glucoză şi una de fructoză, avînd o structură D-glucopiranozido-D-fructofuranozidică. Are structură cristalină, solubilă în apă, iar prin hidroliză, sub influenţa unei enzime intestinale, se descompune în glucoză şi în fructoză. Se utilizează ca aliment, ca agent edulcorant şi ca excipient.

Zaharoze / *Saccharides*. (*zahar-* + *-oză*) Grup de glucide solubile în apă, cu greutate moleculară relativ scăzută. Zaharozele simple sunt numite *monozaharide*. Zaharozele mai complexe se numesc *polizaharide*.

Zahăr / *Sugar*. **1.** Zahăr alb, care conţine 100% zaharoză; se utilizează ca aliment. **2.** Zahăr brun, obţinut prin rafinarea incompletă a zaharozei.

Zăbăluţă / *Perleche*. Sin. *Perleş*. (magh. *zabola* = zăbală + *-uţă*)

Zăpadă carbonică / *Carbon dioxide snow*. (sl. *zapadati* = a cădea + lat. *carbo*, *-onis* = cărbune) Bioxid de carbon solid, obţinut prin evaporarea rapidă a CO_2 lichid. Se ating temperaturi de –79°C; se utilizează în dermatologie, prin aplicaţia locală, distruge ţesuturile îngheţându-le; pentru tratarea unor tumori ale pielii, în criobiologie (studiul efectelor frigului asupra structurilor vii), în metoda de liofilizare.

Ze- / *Ze-*. (gr. *zeia*, lat. *zea*, *-ae* = specie de grâne) Element de compunere care introduce în termeni referirea la grâu, porumb, zeină.

Zea mays / *Zea mays*. Denumirea porumbului, plantă anuală din familia *Gramineae*, originară din America. Se utilizează în alimentaţie şi pentru extracţia zeinei şi zeoxantinei. Stigmatele (mătasea de porumb) conţin alcaloizi cu acţiune diuretică (ergosterină), saponine şi un ulei esenţial bogat în carvacrol; se foloseşte ca infuzie.

Zeaxantină / *Zeaxanthine*. (*ze-* + gr. *xanthos* = galben) (3,3'-dihidroxi-β-caroten) Pigment carotenoidic (xantofilă sau luteină), dihidroxilic, cu structură B-iononică. Are o largă răspândire în natură. Determină culoarea portocalie a boabelor de porumb; în cantitate mare se află în florile şi fructele plantelor din genul *Cucurbita*, *Hyppophae*, *Lycium*, *Evonymus* etc., în frunze şi ierburi. Prezintă maxime de absorbţie caracteristice la 480, 450, 423 mm, în eter de petrol. Nu are activitate provitaminică. Produsele naturale cu conţinut ridicat în zeaxantină determină intensificarea culorii portocalii a gălbenuşului de ou. Dipalmitatul său se numeşte fizalien. Prin degradare fotooxidativă, formează xantoxinul, care este un fitohormon ce inhibă creşterea plantelor.

Zeină / *Zein*. (*ze-* + *-ină*) Proteină vegetală, din clasa prolaminelor (gliadinelor), specifică bobului de porumb. Este o proteină incompletă din punct de vedere nutritiv, deoarece nu conţine toţi aminoacizii (este săracă în triptofan şi nu conţine lizină). Se utilizează pentru unele alimente, învelişuri comestibile pentru medicamente, filme etc. Este socotită factor al apariţei distrofiei alimentare şi al pelagrei, în cazul consumului predominant de făină de porumb.

Zeoliţi / *Zeolits*. (gr. *zeinen* = a fierbe + gr. *lithos* = piatră) Silicaţi dubli de aluminiu şi de sodiu hidrataţi naturali folosiţi pentru dedurizarea apei, capabili de a fixa ionii de calciu şi de magneziu. Funcţionează ca schimbători de ioni pentru obţinerea apei purificate (apei dimenarilizate). Silicaţii de aluminiu artificiali se numesc *permutiţi* şi prezintă aceleaşi proprietăţi şi utilizări.

Zero / *Zero*. (ital. *zero* = nimic, forma prescurtată a cuvântului *zefiro*, din ar. *sifor*) **1.** Nul. **2.** Punct de la care încep măsurătorile pe o scală.

Zgomot / *Noise*. (sârbă, croată *glomot* = zgomot) Amestec neomogen de sunete cu intensităţi şi frecvenţe diferite, dizarmonice, uneori cu efecte fiziologice neplăcute.

Zgomot de fond / *Random noise*, *Set noise*. Ansamblu de semnale parazite, fie de origine exterioară unui aparat, fie de origine internă. Aceste zgomote se suprapun peste semnalele studiate şi pot fi atenuate prin diferite procedee.

Zig-, **-zigot-** / *zyg-*, *-zygot-*. (gr. *zygotos* = legat, împreună, de la *zgor* = eu unesc) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la ou, legătură.

Zigomorfe / *Zygomorphic*. Sin. *Monosimetrice*. (*zigo-* + gr. *morphe* = formă) Organe vegetale care prezintă un singur plan de simetrie prin care pot fi împărţite într-o jumătate dreaptă şi una stângă (ex.: floare de mazăre, viorea, gura-leului).

Zigot / *Zygote*. Sin. *Ou*. (*zigo-*) **1.** Celulă diploidă rezultată din unirea sau fuzionarea a două celule reproducătoare sexuate haploide, numite gameţi. **2.** Ou fecundat la începutul procesului de diferenţiere. Celulă rezultată din fecundarea gameţilor (a unui ovul de către un spermatozoid).

Zigoten / *Zygotene*. (*zigo-* + gr. *tainia* = bandă) Al doilea stadiu al primei profaze meiotice în cursul căruia cromozomii omologi se împerechează, unindu-se pe toată lungimea lor, formând cromozomi bivalenţi.

-zim, **Zimo-** / *-zim*, *Zimo-*. (gr. *zyme* = ferment, drojdie) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la enzimă, ferment, proces de fermentaţie.

Zimază / *Zimase*. (*zimo-*) Enzimă din drojdia de bere, care, în timpul de fermentaţie alcoolică, determină transformarea glucozei în alcool etilic şi CO_2.

Zimodem / *Zymodem*. (*zimo-* + gr. *demos* = popor, populaţie) Structură enzimatică specifică unei populaţii microbiene identificată prin electroforeză.

Zimogen / *Zymogen*. (*zimo-* + gr. *gennan* = a produce) Substanţă proteinică specifică din care se formează o enzimă; precursor de enzime. Precursor enzimatic inactiv care, după ce este secretat, suferă modificări chimice, transformându-se în forma activă a enzimei. De exemplu, enzima proteolitică, tripsina, este secretată de pancreas sub forma zimogenului tripsinogen. Acesta este transformat în intestinul subţire prin acţiunea unei alte enzime, enterokinaza, în tripsina activă.

Zimogeneză / *Enzymogenesis*. (*zimo-* + gr. *genesis* = origine) Totalitatea proceselor biochimice care duc la sinteza enzimelor.

Zimoliză / *Zymolysis*. (*zimo-* + gr. *lysis* = dizolvare) Descompunerea unei substanţe organice sub acţiunea catalitică a enzimelor specifice.

Zimozan / *Zimosan*. Polizaharid insolubil izolat din peretele celular al drojdiei de bere *Saccharomyces cerevisiae*.

Zinc / *Zinc*. (germ. *Zink*, de la *Zinken* = dinte de furcă, aluzie la forma metalului topit, când este scos din cuptor) Elementul nr. 30, cu simbolul Zn, greutate atomică 65,37. Formează complecşi cu unele substanţe organice. Oligoelement care se află în organism în cantitate de 1,4-2,3 g. Are rol de coenzimă pentru multe enzime (alcooldehidrogenaza) sau hormoni (insulina) şi inhibă acţiunea unor enzime ca anhidraza carbonică. Carenţa de zinc produce acrodermatită enteropatică, tulburări de creştere, sensibilitate la infecţii. Se utilizează ca săruri şi ca forme de uz extern, deoarece este toxic: carbonatul, clorura şi hidroxidul de zinc au rol astringent şi antiinfecţios, protector.

Zinc-insulină / *Zinc-insulin*. Insulină cristalizată romboedric în prezenţa acetatului de zinc. Prin asocierea cu protamina, se obţine un efect prelungit şi cu stabilitate mare. Se utilizează ca injecţii i.m. în diabetul zaharat insulinodependent.

-zo / *-zo*. (gr. *zoe* = viaţă) Sufix care introduce în termeni referirea la viaţă.

Zon- / *Zon-*. (lat. *zona*, *-ae* = zonă, brâu, cingătoare, prin extensie, boală cutanată, după aspectul „în centură" al formelor clasice ale bolii) Element de compunere care introduce în termeni referirea la zonă, boli cutanate.

Zona / *Zona*, *Herpes zoster*. Sin. *Zona Zoster*, *Herpes zoster*. (*zon-*) Boală infecţioasă determinată de virusul varicelo-zosterian (VVZ), care se manifestă printr-o erupţie cu vezicule mari flasce, pe un nerv senzitiv, cu localizare frecventă intercostală, mai rar oftalmică.

Zonă / *Zone*, *Area*, *Region*. (*zon-*) **1.** Termen folosit pentru o anumită suprafaţă, areal sau o anumită regiune climatică, anatomică, generatoare, biogeografică etc. **2.** Regiune sau volum de ţesut, într-o himeră sau într-un mozaic, ocupată predominant de o populaţie celulară şi mărginită de regiuni ocupate de alte populaţii celulare (West, 1978). **3.** Parte a localurilor specifică fabricaţiei. **4.** Regiune delimitată, arie, cultură microbiană.

Zonă controlată / *Controlled zone*. O zonă construită şi utilizată astfel încât să permită controlul introducerii unei posibile contaminări (poate fi adecvată o alimentare cu aer din clasă aproximativ D) şi al consecinţelor unei eliberări accidentale a unor organisme vii. Nivelul controlului exercitat trebuie să reflecte natura organismului utilizat în proces. O condiţie minimă este că o astfel de zonă trebuie să fie menţinută la o presiune negativă faţă de cea a mediului extern imediat şi să permită o îndepărtare eficientă a cantităţilor mici de contaminanţi purtaţi de aer.

Zonă curată / *Clean zone* (*area*). O zonă cu control definit al mediului sub aspectul numărului de particule şi al contaminării microbiene, construită şi utilizată astfel încât să reducă introducerea, generarea şi reţinerea contaminanţilor în interiorul zonei.

Zonă Grenz / *Grenz Zone*. Zonă de reparare a fotodeteriorărilor din derm cu înlocuirea colagenului deteriorat şi a fibrelor elastice cu colagen normal şi cu ţesut elastic.

Zonă izolată / *Isolated zone* (*area*). O zonă construită şi utilizată (echipată cu sistem adecvat de tratare şi de filtrare a aerului) astfel încât să prevină contaminarea mediului extern cu agenţi biologici din interiorul zonei.

Zonă Zoster / *Herpes zoster*. (*zon-* + lat. *zoster*, *eris* + gr. *zoster*, *-eros* = centură) Neurodermatoză acută produsă de un virus neuro- şi dermotrop, identificându-se cu cel al varicelei, caracterizată printr-o erupţie veziculoasă, precedată, însoţită şi adesea urmată de senzaţia de arsură, usturime, durere.

Zonulă / *Zonula*. N.A. *zonula*. (lat. *zanula*, *-ae* = zonă mică, dim. de la *zona*, *-ae* = zonă, arie) Arie cu dimensiuni mici.

Zoo-, -zoar, -zoid / *Zoo-*, *-zoar*, *-zoid*. (gr. *zoon* = animal + gr. *eidos* = formă, asemănător cu un animal) Elemente de compunere care introduc în termeni referirea la animal.

Zoofilă / *Zoophile*. (*zoo-* + gr. *philein* = a iubi) Plante care sunt polenizate de diferite specii de animale încadrate în diferite grupe sistematice (entomofile, ornitofile, malacofile, cheirofile).

Zoofilie / *Zoophily*. (*zoo-* + gr. *philia* = atracţie, de la *philein* = a plăcea, a iubi) Ataşament exagerat faţă de animale: câini, pisici.

Zoofobie / *Zoophobia*. (*zoo-* + gr. *phobos* = frică) Frică faţă de animale.

Zoologie / *Zoology*. (*zoo-* + gr. *logos* = ştiinţă) Ramură a biologiei, ştiinţă care se ocupă cu studiul morfo-anatomic, fiziologic, taxonomic, ecologic şi arealografic al diverselor grupe de animale.

Zoonoză / *Zoonosis*. (*zoo-* + gr. *nosos* = boală) Bolile infecţioase comune omului şi animalelor, acestea putând fi transmise de la animal la om printr-un simplu contact, pe cale aerogenă, prin înţepături ale unor insecte, prin rozătoare ca şi de acarieni paraziţi, precum şi pe cale digestivă prin alimentele de natură animală consumate, provenite de la animale bolnave (ex.: bruceloza, cărbune, rabia, leptospiroza etc.).

Zooparazit / *Zooparasite*. (*zoo-* + gr. *parasitos*, lat. *parasitus*, *-i* = musafir nechemat la masă, de la gr. *para* = lângă + gr. *sitos* = mâncare) Parazit din regnul animal.

Zoopatie / *Zoopathy*. (*zoo-* + *pathos* = boală) Boală a animalelor.

Zooplancton / *Zooplancton*. (*zoo-* + gr. *plankton* = rătăcitor) Totalitatea organismelor animale din plancton care plutesc în apă.

Zooprofilaxie / Zoopraphylaxis. (*zoo-* + gr. *prophylassein* = a garanta, de la *pro* = înainte + *phylaxis* = protecţie) În medicina veterinară reprezintă profilaxia (prevenirea) bolilor animalelor.

Zoosterol / *Zoosterol*. (*zoo-* + gr. *stereos* = solid + *-ol*) Steroli de origine animală.

Zootomie / *Zootomy*. (*zoo-* + gr. *temnein* = a tăia) Disecţia anatomică a animalelor şi a omului.

Zootoxine / *Zootoxins*. (*zoo-* + gr. *toxikon* = otravă) Toxine de origine animală.

Zooză / *Zoosis*. (*zoo-* + *-oză*) Boală parazitară de origine animală.

Zoster- / *Zoster-*. (gr. *zoster*, *-eros*; lat. *zoster*, *-is* = centură) Element de compunere care introduce în termeni referirea la herpes.

Zwitterion / *Zwitterion*. (germ. *zwitter* = hibrid, hermafrodit + gr. *ion* = care poartă, care merge, migrator, de la *ienai* = a merge) Regiuni încărcate pozitiv şi negativ (ion dipolar), separate în spaţiu.

V. INDEX DE PATRONIME – PERSONALITĂŢI ALE ŞTIINŢELOR MEDICALE ŞI FARMACEUTICE

În domeniul farmaceutic, ca şi în domeniul medical, unele boli sau teste, reacţii, pentru identificarea şi diagnosticarea acestora, unele operaţii farmaceutice, aparate din laborator sau din industria farmaceutică, la fel ca şi unele forme farmaceutice au şi nume proprii, ale inventatorilor. De aceea, în partea a V-a, am considerat necesar să prezentăm un index de patronimice – personalităţi ale ştiinţelor medicale şi farmaceutice, mai ales, din cele mai vechi timpuri (antichitate) şi până astăzi.

Personalităţile sunt prezentate alfabetic, succint, împreună cu principalele realizări, care le caracterizează, din domeniul ştiinţific în care au activat.

Acestea oferă astfel elemente pentru o imagine de ansamblu asupra evoluţiei farmaciei de-a lungul timpului.

A

AAES-JORGENSEN Erik (1918-), biochimist danez. Cercetări în domeniul acizilor graşi şi al vitaminelor. A studiat efectele nutritive şi metabolismul izomerilor acizilor graşi nesaturaţi.

ABBE Ernest Karl (1840-1905), fizician german. A construit refractometrul Abbe-Zeiss, pentru determinarea indicelui de refracţie.

ABBOT Charles Greeley (1872-1973), astrofizician american. A efectuat studii în domeniul infraroşu al spectrului solar.

ABDERHALDEN Emil (1877-1950), medic, fiziolog şi biochimist elveţian; profesor la Berlin, Halle şi Zürich. Unul dintre fondatorii teoriei moderne a nutriţiei şi dieteticii. Lucrări în domeniul chimiei proteinelor, metabolismului şi hormonilor; a descoperit reacţia serologică a gravidităţii. Împreună cu A. Weil a izolat (în 1913) norleucina.

ABEGG Richard (1869-1910), chimist polonez de origine germană, profesor la Wrocław. Cercetări în domeniul chimiei anorganice, chimiei fizice şi electrochimiei. A studiat echilibrul chimic, teoria valenţei, difuzia. A enunţat legea „octetului" privind stratul exterior de electroni al unui atom.

ABU ALI IBN SINA (980-1037), cunoscut şi sub numele latin de Avicena, medic, farmacist şi filozof arab, care a asimilat în opera sa tot ceea ce era mai important în medicina greacă, latină, bizantină şi arabă. A scris 21 de cărţi şi 24 lucrări de medicină, filozofie, geometrie şi fizică, dar şi despre elemente din ştiinţele naturii. Cea mai cunoscută carte a sa, *Al Quanum* (Canonul), conţine noţiuni de anatomie, fiziologie, medicină internă, chirurgie, obstretică, psihiatrie şi *materia medica* (remedii pentru tratamentul bolilor). Lucrarea a fost un îndrumar preţios până în sec. al XV-lea, fiind editat de 14 ori.

ALDER Kurt (1902-1958), chimist german, profesor la Kiel şi Köln. A descoperit în colaborare cu O. Diels o nouă clasă de reacţii – sinteze dien (numite reacţii Diels-Alder). A fost distins cu premiul Nobel pentru chimie în 1950.

ALTMAN Sidney (1939-) şi Thomas R. Cech au primit premiul Nobel pentru chimie, în 1989, pentru identificarea unor ARN-catalizatori ai proceselor biochimice.

ALZHEIMER Alois (1864-1915), neurolog şi psihiatru german, profesor la Breslau – în prezent Wrocław, Polonia, care a diagnosticat şi studiat boala Alzheimer.

AMPÈRE André-Marie (1775-1836), fizician şi matematician francez, profesor la Paris, unul dintre fondatorii electromagnetismului.

ANGSTROM Anders Jens (1814-1874), fizician şi astronom suedez, unul din întemeietorii spectroscopiei. Unitatea de măsură pentru lungimea de undă îi poartă numele.

APGAR Virginia (1909-1974), anestezist american, scorul (indicele) A., de evaluare globală a stării unui copil la naştere, prin puncte (1-10).

ARHIMEDE (287-212 î.Hr.), învăţat grec. A dat o aproximare pentru numărul π; descoperitor al principiului fundamental al hidrostaticii.

ARRHENIUS Svante August (1859-1927), chimist şi fizician suedez, la Stockholm. Contribuţii în domeniul chimiei fizice. A elaborat teoria disociaţiei electrolitice, studii de osmoză, de viscozitate a soluţiilor. A primit premiul Nobel pentru chimie în 1903.

ARTHUS Nicolas Maurice (1862-1945), fiziolog francez, profesor, succesiv la Freiburg, Marsilia şi Lausanne. Reacţie Arthus = modificări inflamatorii (congestie, edem, peteşii, infiltrat celular) până la necroză, apărute la 1-2 ore la locul injectării unui antigen proteic.

ASLAN Ana (1897-1988), farmacolog şi endocrinolog român, profesor la Bucureşti. Cercetări în domeniul gerontologiei: preparatele Gerovital şi Aslavital.

AUER Karl, baron von Welsbach (1858-1929), chimist austriac, profesor la Viena. Cercetează lantanidele, a descoperit elementele neodim şi praseodim (1895) şi în colaborare cu G. Urbain, luteţiul (1907).

AVOGADRO Amedeo, conte de Quarenga (1776-1856), fizician italian, profesor la Torino. Contribuţii în domeniul fizicii moleculare: legea lui A. (1811). A introdus noţiunea de moleculă, numărul lui A.

B

BAKELAND Leo Hendrik (1863-1944), chimist belgian stabilit în SUA, profesor la Gand. Cercetări în domeniul chimiei organice, electrochimiei şi chimiei industriale. A sintetizat bachelita, fondator şi preşedinte al Bakelite Corp. USA (1910-1939).

BALARD Austaine Jérome (1802-1876), chimist francez, profesor la Paris. A descoperit bromul (1826) şi acidul hipocloros, monoxidul de clor (1834); a determinat compoziţia apei de Javelle (localitate în Franţa) şi a clorurii de calciu.

BALLING Karl Joseph Napoleon (1805-1868), chimist german, profesor la Praga. Numele său a fost dat densimetrului şi gradului ce măsoară concentraţia în zahăr a unei soluţii.

BALMER Johann Jakob (1825-1898), fizician şi matematician elveţian, profesor la Basel. Cercetări privind structura atomului şi analiza spectrală. În 1885 a stabilit prin calcule matematice legea de distribuţie a liniilor spectrale ale atomului de hidrogen (seria B).

BANTING Frederick Grant, Sir (1891-1941), farmacolog şi endocrinolog canadian, a introdus în terapeutică insulina, împreună cu C.H. Best. A obţinut premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1923.

BARR Yvonne M. (1932-), virolog englez, a descoperit împreună cu M.A. Epstein, virusul din familia *Herpesviridae*, numit virusul Epstein-Barr.

BARTHOLIN Gaspar Jr. (1655-1738), anatomist danez, Copenhaga. A descoperit infecţia glandelor vulvo-genitale Bartholin (afecţiune numită bartolinită).

BARTON Alberto (1871-1950), microbiolog peruvian. A descoperit o specie de cocobacili, gram-negativ, aerobi, din genul *Bartonella*, familia *Bartonellaceae*, ordinul *Rickettsiales*, transmis la om prin înţepătura muştei de nisip *Phlebotomus verrucarum*, agentul patogen al bartonelozei.

BAUMÉ Antoine (1728-1804), farmacist, chimist şi tehnolog francez. A efectuat cercetări în domeniul chimiei industriale. Este inventatorul areometrului.

BAYER Adolf Joahan Friedrich Wilhelm von (1835-1927), chimist german, profesor la Berlin, Strassbourg şi München. Cercetări în domeniul chimiei organice: coloranţi sintetici de tip xantenic, a sintetizat hidroxiindolul, izatina şi indigoul (1878). A primit premiul Nobel pentru chimie în 1905.

BECKMAN Herman Ferdinand (1925-1968), chimist american, cu lucrări în domeniul chimiei analitice şi anorganice. Este inventator de aparatură folosită în chimia analitică.

BEER August (1825-1863), fizician german, profesor la Bonn. Împreună cu J.H. Lambert, a emis legea fundamentală a colorimetriei, ce se referă la absorbţia luminii de către o substanţă colorată, traversată de un fascicul luminos.

BELCOT Emil (1883-1955), doctor în farmacie, conferenţiar de farmacie galenică la Facultatea de Farmacie Bucureşti. A activat în Comisia de coordonare a Farmacopeii; a editat *Formularul preparatelor galenice pentru farmacii şi laboratoare*, *Receptura* şi *Formular farmaceutic*; cercetări în domeniul farmaciei galenice.

BELL Alexander Graham (1847-1922), inginer american, inventatorul telefonului. Unitatea de măsură a senzaţiei sonore este decibelul, simbol dB.

BEQUEREL Antoine Henri (1852-1908), fizician francez, profesor la Paris. În 1896 a descoperit radioactivitatea uraniului şi sărurilor sale. A primit premiul Nobel pentru fizică în 1903.

BERNARD Claude (1813-1878), fiziolog francez, a pus bazele medicinei şi fiziologiei experimentale, concepţie care a exercitat o influenţă determinantă asupra cercetărilor medicale ulterioare.

BERNOULLI Daniel (1700-1782), fizician şi matematician elveţian, profesor la Basel şi Petersburg. A enunţat legea privind curgerea fluidelor ideale printr-o conductă.

BERTHELOT Marcellin Pierre Eugène (1827-1907), chimist francez, profesor la Paris. A dezvoltat termochimia, a sintetizat acetilena, a construit calorimetrul.

BERTHOLET Claude Louis (1748-1822), chimist şi medic francez, profesor la Paris. A sintetizat numeroase substanţe anorganice (cloratul de potasiu sau sarea lui B.).

BERZELIUS Jöns Jacob (1779-1848), chimist şi mineralog suedez, profesor la Stockholm. A formulat teoria electrochimică a afinităţii chimice, a introdus simbolurile elementelor şi nomenclatura în chimia organică: noţiunea de izomerie (1830), polimerie (1831) şi alotropie (1841). A creat teoria dualistă a legăturii chimice şi a descoperit elementele: ceriu, seleniu, toriu, zirconiu şi titan.

BEST Charles Herbert (1899-1978), medic şi fiziolog canadian, profesor la Toronto, a introdus în terapeutică insulina, împreună cu F.G. Banting.

BIERMER Anton (1827-1892), medic german, profesor de medicină internă la Berna, apoi la Zürich, a descoperit boala B., dată de deficienţa de vitamina B_{12}.

BILHARZ Theodor Maximilian (1825-1862), medic german, a descoperit genul de viermi cu sexe separate şi dismorfism sexual marcat din ordinul *Trematoda*, clasa *Plathelminthes*, familia *Schistosomidae*, paraziţi ai vaselor sanguine ale mamiferelor şi păsărilor, genul *Bilharzia*, sin. cu *Schistosoma*, care produc boala numită bilharzioză (schistosomiază).

BIOT Jean-Baptiste (1774-1862), fizician, matematician şi astrolog francez, profesor la Paris, este autor de lucrări în domeniul opticii (măsurarea unghiului de rotaţie a planului luminii polarizate, care permite determinarea concentraţiei unei substanţe optic active) şi electromagnetismului. A fundamentat legea lui Biot şi legea Biot-Savart.

BOGDAN Petru (1873-1944), profesor de fizică și chimie minerală la Facultatea de Științe din Iași. A urmat studii în Germania, la Leipzig și Berlin. A efectuat cercetări în domeniul electrochimiei, a constituției moleculare a lichidelor și polimerizării lor. A studiat structura lichid – tensiune superficială și căldura latentă de evaporare. A editat primul curs de chimie fizică din țară (1906).

BOGDAN Ștefan (1876-1954), licențiat în fizico-chimie, profesor de fizică experimentală la Facultatea de Farmacie București. A organizat primul laborator de fizică a Facultății, orientând cercetarea spre domeniul farmaceutic.

BOHR Niels Henrick David (1885-1962), fizician danez, profesor la Copenhaga. A avut contribuții în domeniul mecanicii cuantice, fizicii atomice și nucleare. A conceput în 1913 modelul atomic și a explicat mecanismul fisiunii nucleare (1930). A primit premiul Nobel pentru fizică în 1922.

BONAIN Aristide (1860-1934), ontologist din Brest (Franța), a introdus soluția care-i poartă numele, formată din mentol-fenol și cocaină, cu rol anestezic, antiseptic și analgezic, în stomatologie.

BORDEIANU Constantin (1896-1952), licențiat în fizico-chimie și farmacie, doctor în chimie, profesor de chimie analitică la Facultatea de Farmacie București. Autor de lucrări în domeniul chimiei analitice. A introdus metode noi de analiză pentru acid fosforic, metenamină, substanțe proteice și oxicianură de mercur.

BORDET Jules Jean Baptiste Vincent (1870-1961), bacteriolog și serolog belgian, a descoperit genul de bacterii cocobacili gram-negativ, aerobi, agenți patogeni cu tropism respirator, ce includ 3 specii: *B. pertusis*, *B. parapertusis* și *B. branchiseptica*. Premiul Nobel pentru medicină și fiziologie în 1919.

BORREL Amédée (1867-1936), bacteriolog francez, profesor la Strasbourg, Paris. A descoperit genul de bacterii din familia *Spirochetaceae*, anaerob și patogen, agent al boreliozelor.

BORODIN Alexander (1833-1887), fizician prin pregătire, chimist prin profesie și compozitor al celor mai familiare lucrări din muzica rusă (de exemplu, *Cneazul Igor*), reacție aldolică (aldolizare): în mediu acid sau bazic, o moleculă de aldehidă se poate adiționa la dubla legătură C=O a altei molecule de aldehidă, cu formarea unui aldol (aldehid-alcool).

BORZA Alexandru (1887-1971), biolog, doctor docent, profesor de botanică, creatorul Grădinii Botanice moderne din Cluj (1934), autor al lucrării *Flora Romaniae exsiccata – Dicționar etnobotanic* (1968), înființează Muzeul botanic al Universității din Cluj. Autor a numeroase lucrări științifice.

BOUCHARDAT Apollinaire (1806-1886), medic, farmacist și igienist francez, fondatorul diabetologiei. A descoperit reactivul B., soluție apoasă de iod iodurat, utilizată în reacția de precipitare pentru alcaloizi.

BOWMANN William, Sir (1816-1892), anatomist, fiziolog și oftalmolog englez, profesor la Londra. A descoperit membrana B. care face legătura între epiteliul lipofil și stroma corneeană hidrofilă a ochiului (corneei).

BOYLE Robert (1624-1691), fizician, chimist și filozof, este precursorul chimiei moderne care a proclamat metoda experimentală ca singura metodă care duce la progresul științei. În cartea sa, *Chimistul sceptic*, a criticat vehement reprezentările alchimiștilor și a ajuns la noțiunea de „element", care, în anumite limite, este valabilă și astăzi. A pus bazele chimiei analitice calitative și cantitative și a definit noțiunile de: analiză, acid, precipitat și dizolvant. Independent de E. Mariotte, a emis legea privind relația dintre presiunea și volumul unui gaz perfect (legea Boyle-Mariotte).

BRĂILEANU Clement (1914-1993), doctor în farmacie, din 1949 a fost șef de lucrări și apoi conferențiar de *Tehnică Farmaceutică* la Facultatea de Farmacie București. A colaborat la publicarea de cursuri și lucrări practice, cum ar fi *Îndreptar farmaceutic* (1976). Este autor de lucrări științifice în domeniul formelor farmaceutice.

BRÂNDZĂ Marcel (1868-1934), profesor de Botanică farmaceutică la Facultatea de Farmacie București. A fost micolog și cercetător asupra mixomicetelor.

BROGLIE Louis Victor Pierre Raymond, duce de (1892-1987), fizician francez, profesor la Sorbona. A adus contribuții la teoria nucleului, mecanica ondulatorie. A câștigat premiul Nobel pentru fizică în 1929.

BROWN Robert (1773-1858), fizician englez, a studiat fenomenul mișcării particulelor în soluția coloidală.

BRUCE David, Sir (1855-1931), medic englez, a descoperit în 1896 microorganismul *Brucella melitensis*, cocobacil gram-negativ, din familia *Brucellaceae*, care provoacă bruceloza.

BUNSEN Robert Wilhelm Eberhard, van (1811-1899), chimist german, profesor la Heidelberg, a inventat becul B., coeficientul B. A emis legea Bunsen-Roscoe. Este fondatorul analizei spectrale.

BUROW Karl August, von (1809-1874), chirurg la Königsberg, a introdus în terapie soluția care-i poartă numele (preparată din acetat de plumb și sulfat de aluminiu, când rezultă acetat neutru de aluminiu), cu rol decongestionant și antiinflamator local, extern.

BUTLEROV Alexandr Mihailovici (1828-1886), chimist rus, profesor la Kazan și Petersburg, este fondatorul teoriei structurii compușilor organici, este autor de studii de polimerizare a olefinelor, sinteza trimetilcarbinolului, iodurii de metilen, metenaminei și izobutilenei.

C

CAHN S. Robert (1899-1981), membru al Institutului Regal de Chimie din Londra, a propus, împreună cu Ingold C. și Prelog -Vladimir, raportarea izomerilor la poziția relativă a ligandului, după regula standard de succesiune (1955), recomandată de IUPAC.

CALMETTE Léon Charles Albert (1863-1933), medic, microbiolog și imunolog francez; a introdus, împreună cu A. Wolf-Eeisner, reacția conjunctivală la tuberculină (1907) și a preconizat, împreună cu C. Guerin, vaccinarea antituberculoasă (1921 – bacilul Calmette-Guerin, B.C.G.).

CALVIN Melvin (1911-1997), chimist american, profesor la Universitatea din California, a trasat drumul parcurs de carbon în fotosinteza plantelor, elucidând mecanismul fotosintezei și al asimilației clorofiliene. A fost laureat cu premiul Nobel pentru chimie în 1961.

CANNIZZARO Stanislao (1826-1910), chimist italian, profesor la Genova, Palermo şi Roma, a descoperit reacţia de disproporţionare a aldehidelor aromatice într-un amestec de acid şi alcool (reacţia C.), a introdus noţiunea de moleculă (1858).

CANTACUZINO Ion (1863-1934), medic naturalist şi literat, şi-a legat numele de începuturile imunologiei româneşti. În 1904 înfiinţează un laborator de Medicină Experimentală la Bucureşti, care va deveni Institutul Cantacuzino. A organizat lupta contra tuberculozei, a introdus vaccinul BCG, vaccinarea antiholerică şi a preparat seruri terapeutice ca: antidifteric, antimeningococic, antigangrenos etc.

CANTEMIR Dimitrie (1673-1732), domnitor al Moldovei şi mare cărturar, a introdus pentru prima dată noţiuni teoretice şi practice de chimie în Moldova. A prelucrat şi expus doctrinele vestitului alchimist olandez van Helmont.

CARNOT Nicolas Leonard Sadi (1796-1832), fizician francez, este fondatorul termodinamicii moderne. A formulat în 1819 principiul al doilea al termodinamicii şi a pus în evidenţă relaţia dintre căldură şi lucrul mecanic (ciclul C.).

CARO Heinrich (1834-1910), chimist german, a sintetizat numeroşi coloranţi şi a elaborat procedee industriale de obţinere a acestora. În 1918 a obţinut acidul peroximonosulfuric (acidul C.).

CAROTHERS Wallace Hume (1896-1937), chimist american, a pus bazele sintezei poliamidelor şi poliesterilor prin policondensare (1930). A sintetizat Nylon 66 (1932).

CAVENDISH Henry (1731-1810), chimist şi fizician englez, a preparat hidrogenul (1766), a studiat chimia gazelor, a perfecţionat tehnica manipulării lor, a determinat compoziţia apei, a definit individualitatea chimică a azotului, a prevăzut existenţa argonului şi a determinat constanta atracţiei universale.

CAVENTOU Joseph Bienaimé (1795-1877), chimist şi farmacist francez, profesor la *École de Pharmacie*, Paris, a izolat, împreună cu J. Pelletier, emetina, stricnina, brucina, chinina, cinconina şi cafeina (1820), şi împreună cu Meissner, veratrina şi colchicina (1819). A introdus termenul de clorofilă (1818).

CELSIUS Anders (1701-1744), astronom suedez, profesor la Universitatea din Uppsala, a inventat scara termometrică centezimală (gradul Celsius fiind unitatea de temperatură propusă de el în 1740).

CELSIUS Aurelius Cornelius (cca 60 î.e.n.-20 e.n.), erudit latin, a scris o enciclopedie despre drept, medicină şi filozofie. A realizat o compilaţie a tezaurului medical grecesc, la care a adăugat elemente din practica medicală a romanilor, în 8 volume, numită *De Re Medicina*.

CERNĂTESCU Radu (1894-1957), profesor de chimie anorganică, primul profesor de Chimie analitică la Universitatea din Iaşi. A efectuat cercetări în domeniul chimiei fizice, anorganice, analitice şi în biochimie. A stabilit metode noi de analiză pentru argint, cadmiu, magneziu şi cobalt, studiază combinaţiile complexe şi elaborează metode polarografice de analiză pentru industrie.

CHAIN Ernst Boris (1906-1979), biochimist englez, profesor la Londra, împreună cu H.W. Florey a izolat penicilina. A fost laureat cu premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1945.

CHEVREUL Michel Eugène (1786-1889), chimist francez, a efectuat studii de sinteză a coloranţilor organici, izomerie, scindarea grăsimilor. A descoperit acizii stearic şi oleic, a izolat indigotina, alcoolul cetilic şi colesterolul.

CIOCĂNELEA Victor (1901-1993), farmacist, doctor docent, profesor de Tehnică farmaceutică la Facultatea de Farmacie din Cluj, director al Laboratorului de preparate farmaceutice „Hygea" Cluj, a oferit pentru armată produsul antimalaric *Cortipan*, apoi *Pufarit*, produs alimentar expandat. Între 1949-1951, organizează disciplina de Industria medicamentelor, la Facultatea de Farmacie din Cluj, iar din 1957 este conferenţiar la disciplina de Tehnică farmaceutică, şi din 1969-1974, profesor. A efectuat cercetări în domeniul tehnicii farmaceutice, este autor a două cursuri de Tehnică farmaceutică editate în 1969 şi 1974, prin Editura Medicală.

CIOCÂLTEU Vintilă (1891-1947), medic, biochimist, profesor de *Chimie generală* la Facultatea de Farmacie Bucureşti şi poet, este inventatorul reactivului Folin-Ciocâlteu, pentru determinarea fenolilor şi a proteinelor (pe bază de acid fosfomolibdenic şi acid fosfowolframic).

CIOGOLEA Gheorghe (1898-1977), farmacist doctor docent, profesor de Chimie analitică la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a urmat studii la Paris între anii 1929 şi 1931. A dezvoltat metodele de analiză modernă şi a organizat cursurile de control al medicamentelor. Introduce noi metode de analiză şi control complexonometrice (în analiza substanţelor pe bază de Pb, Bi, vitamina B_1, H.I.N., teofilină, barbiturice, paludrină şi alcaloizi), metode protometrice anhidre (pentru derivaţii de fenotiazină, sulfamide şi alcaloizi), metode polarografice, cromatografice, introduce noi reactivi organici şi reacţiile microchimice de analiză. Autor al tratatului de *Analiza şi controlul medicamentelor* (1961).

CIONGA Emil (1904-1984), licenţiat în farmacie şi chimie, doctor în chimie la Sorbona, profesor de Chimie farmaceutică la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a efectuat cercetări în domeniul medicamentelor de sinteză.

CIULEI Ioan (1921-2005), profesor doctor docent la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a făcut parte din echipa sanitară română de specialişti cu misiune în R.D. Vietnam (1959-1960), ca expert a participat la expediţia organizată de Centrul Comun ONUDI în Afganistan şi Nepal, în 1978, în scopul studierii plantelor medicinale. A participat între 1980 şi 1984 la cursurile organizate de Centrul ONUDI (România) pentru pregătirea de specialişti proveniţi din ţările în curs de dezvoltare. Autor şi coautor: *Farmacognozie* (1967, 1969 şi 1980), *Index fitoterapeutic* (1986), *Plante medicinale*, *Fitochimie*, *Fitoterapie* (1993). A efectuat cercetări în domeniul plantelor medicinale, elaborare de procedee tehnologice pentru obţinerea unor alcaloizi din *Vinca rosea*, *V. minor*, *Thalictrum*, de flavonoide: rutozid, antocianozide, a pus la punct metodologii originale de control al calităţii produselor vegetale, a colaborat la redactarea ediţiilor a VIII-a, a IX-a şi a X-a a Farmacopeii Române.

CONSTANTINESCU Dumitru Grigore (1909-2002), profesor de botanică la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a urmat studiile la Paris. A efectuat cercetări în domeniul biologiei vegetale prin electromicroscopie şi elemente marcate. Este autor a două manuale despre plantele medicinale, membru fondator al revistei „Farmacia", a participat la redactarea ediţiilor a VII-a şi a VIII-a ale Farmacopeii Române.

COREY E.J. (1928-), profesor la Harvard University, SUA, este autor de studii de sinteză organică din 1960, folosind calculatorul, pentru care a primit premiul Nobel în 1990 (sintagma analiza retrosintetică).

COSTĂCHESCU Nicolae (1876-1939), profesor de chimie anorganică la Universitatea din Iaşi, a efectuat cercetări în domeniul valorificării bogățiilor naturale de la noi din țară: sarea gemă, petrol, a stabilit condițiile de nitrare a hidrocarburilor metanice, inițiază cercetări în domeniul combinațiilor complexe ale Co, Ni, Cr.

COTRĂU Marțian (1923-1998), farmacist, doctor docent, profesor de Toxicologie, Istoria farmaciei şi Merceologie şi estetică farmaceutică, conducător de doctorate, decan al Facultății de Farmacie Iaşi (1990-1993), Doctor Honoris Causa al Universității de Medicină şi Farmacie „N. Testemițanu" din Chişinău, membru de onoare al corpului didactic de la Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr. T. Popa" Iaşi, membru corespondent străin al societății „L'Académie Nationale de Pharmacie (Paris)", membru titular al Academiei de Ştiințe Medicale din România şi preşedinte al Filialei Iaşi, membru fondator, secretar ştiințific şi, apoi, preşedinte al Asociației Oamenilor de Ştiință – Filiala Iaşi, secretar al Subcomisiei pentru combaterea poluării mediului de pe lângă Academia R.S.R. – Filiala Iaşi, consilier toxicolog al Apărării Locale Civile, preşedinte al Asociației pentru Ecologie Iaşi, preşedinte al Societății de Istoria Farmaciei din România, preşedinte al Filialei Iaşi a Societății de Istoria Medicinei şi Farmaciei din Bucureşti, vicepreşedinte al Consiliului de conducere al Alianței pentru Pace din România. A înființat, amenajat şi condus laboratoare cu profil de toxicologie. A condus şi predat cursuri de perfecționare în toxicologia industrială şi cursuri de specializare în toxicologia de urgență pentru farmacişti, chimişti şi biologi din rețeaua sanitară. A publicat peste 200 de lucrări în domeniile: toxicologie analitică, alcoolism, toxicologie alimentară, toxicologie legală, toxicologia medicamentului, metabolizarea substanțelor xenobiotice, toxicologia radicalilor liberi, toxicologia micotoxinelor, istoria farmaciei. În domeniul alcoolismului, a efectuat studii privind: dozarea şi toxicocinetica alcoolului, calculul „a retro" al alcoolemiei (elaborând, în acest sens, mai multe nomograme), modificările metabolismului proteic induse de alcoolism, utilizarea fructozei în tratamentul intoxicației etanolice acute, utilizarea gama-glutamiltranspeptidazei în diagnosticul alcoolismului cronic, substanțe interferente în metabolizarea alcoolului, toxicitatea radicalică a etanolului. A participat la 193 de congrese, consfătuiri şi conferințe din țară şi din străinătate. A participat la organizarea simpozioanelor cu tema „Alcoolismul, implicații biopsihosociale" (9 ediții), fiind, totodată, şi un lector activ în cadrul acestora. A participat, ca redactor sau coordonator, la editarea a 12 volume cu lucrări ale unor consfătuiri. Este autorul unui manual de lucrări practice, a 5 volume litografiate de curs de toxicologie şi a 17 cărți publicate la diverse edituri. A coordonat o serie de colaborări (convenții, contracte) cu 10 unități industriale, universitare şi sanitare din Iaşi şi Moldova, cea mai îndelungată fiind cea cu Combinatul de Fire şi Fibre Sintetice Săvineşti (1977-1993). A fost membru al unor societăți ştiințifice de prestigiu din străinătate: Union Médicale Balkanique, Società Italiana di Tossicologia, The International Association of Forensic Toxicologists (TIAFT), Société Française d'Histoire de la Pharmacie, Groupe Polyphénols – Narbonne (France), Société Internationale d'Histoire de la Pharmacie, European Society of Toxicology, International Council on Alcohol and Drugs, L'Office International de la Vigne et du Vin (O.I.V.) – Section „Nutrition et Santé" (cu titlul de expert). A fost membru fondator al Colegiului Farmaciştilor din România, a colaborat la redactarea Farmacopeei Române (edițiile a IX-a şi a X-a), a fost membru al colegiului de redacție al revistei *Farmacia* şi membru în Consiliul de conducere al revistei *Sănătatea*. În calitate de decan, a susținut înființarea, în cadrul Facultății de Farmacie din Iaşi, a unei Farmacii Universitare (prima de acest fel din țară), ca bază de învățământ (practică) pentru studenți, farmacie care, în prezent, îi poartă numele. Tot în calitate de decan, a deținut şi funcția de reprezentant al țărilor est-europene al Asociației Facultăților de Farmacie şi Industriei farmaceutice din Europa (Paris). Datorită pasiunii pentru istoria farmaciei, a înființat, în cadrul facultății, o colecție muzeală, cunoscută, astăzi, sub numele de „Fondul Marțian Cotrău".

COULOMB Charles (1736-1806), fizician francez, a efectuat cercetări în domeniul electrostaticii şi al magnetismului. Unitate de măsură pentru cantitatea de electricitate (sarcină electrică).

CRAFTS James M. (1839-1917), colaborator al profesorului Charles Friedel, devine ulterior preşedinte al Massachusetts Institute of Technlogy, Boston. A descoperit reacția de alchilare Friedel-Crafts.

CURIE Marie Sklodowska (1867-1934), chimist şi fizician francez, născută în Polonia, membră a Academiei de Ştiințe din Paris. A obținut: premiul Nobel pentru fizică în 1903, împreună cu Pierre Curie şi Henri Becquerel, pentru studii asupra radioactivității naturale; premiul Nobel pentru chimie în 1911, pentru descoperirea şi izolarea radiului. Împreună cu soțul său, Pierre Curie, a descoperit şi poloniul şi a realizat primele încercări de aplicare a radioactivității în domeniul medical.

CURIE Pierre (1859-1906), chimist şi fizician francez, membru al Academiei de Ştiințe din Paris. A efectuat cercetări în domeniul cristalelor, al magnetismului şi al radioactivității. A descoperit fenomenul de piezoelectricitate (1880) şi a elaborat o serie de lucrări cu privire la simetria cristalelor. A obținut premiul Nobel pentru fizică în 1903.

D

DAKIN Henry Drysdale (1880-1952), biochimist la New York, a introdus în terapie soluția neutră de hipoclorit de sodiu (soluția D.).

DALTON John (1766-1844), chimist şi fizician englez, profesor la Manchester şi York, a descoperit teoria atomică (1808) şi a stabilit pe baza ei o serie de mase atomice. A descoperit legea presiunilor parțiale într-un amestec de gaze perfecte (legea lui D.), legea proporțiilor multiple (1803) şi legea solubilității gazelor. A studiat perturbațiile perceperii culorilor, descriind fenomenul cunoscut sub denumirea de daltonism.

DAM Henrik Carl (1895-1975), biochimist danez, profesor la Copenhaga, a descoperit, în 1939, vitamina E şi a izolat-o în stare pură în 1943. A primit premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1943.

DARWIN Charles Robert (1809-1882), naturalist englez, a formulat teoria evoluționistă şi a postulat intervenția selecției naturale în evoluția speciilor de pe Pământ. Aceasta a fost influențată de trei factori: variabiliate, ereditate şi selecție. Cel mai important factor este selecția naturală şi acționează în natură pe baza luptei pentru existență, care asigură supraviețuirea celui mai adaptat la condițiile de existență.

DAVILA Carol (1828-1884), medic şi farmacist român de origine franco-italiană, profesor la Bucureşti, a organizat şcoala de chirurgie (1859), Şcoala Națională de medicină şi farmacie Bucureşti (1857), inițiator al redactării primei farmacopei române (1863), introduce în terapie *tinctura anticolerină* (tinctura D.).

DAVY Humphry, Sir (1778-1829), chimist şi fizician englez, fondator al teoriei electrochimice, a obţinut pe cale electrochimică metalele alcaline: sodiul, potasiul (1807), calciul, bariul, magneziul (1808), litiul şi bromul (1818). A demonstrat că diamantul este o formă cristalizată a carbonului, iar caracterul acid al acizilor se datorează hidrogenului din compoziţia lor.

DEBYE Peter Joseph William (1884-1966), chimist şi fizician olandez, profesor la Zürich, Berlin, a elaborat teoria dipolilor moleculari, teoria asocierilor moleculare în soluţii (teoria Debye-Hückel, 1923). A primit premiul Nobel pentru chimie în 1936.

DELBET Pierre (1861-1957), chirurg francez, a introdus vaccinul trivalent (vaccinul D.).

DELEANU Nicolae (1879-1959), farmacist, doctor în ştiinţe fizico-chimice la Genova (1907), profesor de chimie analitică la Facultatea de Farmacie Iaşi (1917-1925) şi Facultatea de Farmacie Bucureşti (1925-1941). A scris lucrări originale în domeniul analizei plantelor – dozarea clorofilei, carotenei şi xantofilei, analize fizico-chimice a ionilor metalici: Co, Cu, Ni, Pb, Cd, Zn, Mn, Hg, Mg, a unor substanţe organice ca substanţele proteice, metenamină, oxalaţi sau nicotină.

DEMOCRIT (460-370 î.e.n.), filozof grec, este fondatorul concepţiei atomiste. După Democrit, corpurile materiale sunt alcătuite din particule indivizibile (atomi), separate prin vid, iar diversitatea fenomenelor şi a corpurilor din natură se explică prin aceea că atomii diferă între ei ca formă şi mărime, având proprietatea de a forma combinaţii diverse.

DESCEMET Jean (1732-1810), medic şi anatomist francez, Paris, de la care s-a dat numele membranei Descemet, din structura corneei (care face legătura între stromă şi stratul endoteliu, lipofil).

DEWAR James, Sir (1842-1923), chimist scoţian, este inventatorul termosului şi al balonului Dewar.

DIELS Otto Paul Hermann (1876-1954), chimist german, profesor la Kiel, a descoperit, în colaborare cu K. Alder, sinteza dien (1929). I-a fost acordat premiul Nobel pentru chimie în 1950.

DÖDERLEIN Albert Siegmund Gustav (1860-1941), ginecolog şi obstetrician german, a fost profesor la Tübingen, München. A scris lucrări privind flora bacteriană vaginală (bacilul D.).

DOEBEREINER Johan Wolfgang (1780-1849), chimist şi farmacist german, profesor la Jena, a preparat acidul formic (1822) şi a clasificat elementele în grupe de câte trei (triadele lui D.).

DOMAGK Gerhard Johanes Paul (1895-1964), medic, bacteriolog şi biochimist german, profesor la Münster, a fost promotor al sulfamidoterapiei, prin descoperirea proprietăţilor antimicrobiene ale prontosilului. A câştigat premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1939.

DÖPPLER Christian Johann (1803-1853), fizician şi matematician austriac, a descoperit velocimetria D., efectul Döppler-Fizeau şi metoda Döppler pulsat.

DOVER Thomas (1660-1741), medic englez, a introdus în terapeutică pulberea de opiu şi ipeca (pulberea D.).

DRAGENDORFF, Johann Georg Noel (1836-1898), farmacist şi chimist german, profesor de farmacie la Universitatea din Dorpat, a descoperit reactivul D., soluţia de iodobismutat de potasiu ca reactiv de precipitare pentru alcaloizi.

DUCREY Augusto (1860-1940), dermatolog italian, profesor la Pisa, apoi la Roma, a descoperit bacilul D., sin. *Haemophilus ducreyl*.

E

EBERTH Kal Joseph (1835-1926), anatomopatolog german la Würtzburg, apoi profesor la Zürich şi la Halle, a descoperit bacilul E. sin. *Salmonella thyphi*.

EDELEANU Lazăr (1862-1941), chimist, asistent al profesorului Istrati, a lucrat în domeniul chimiei organice şi industria petrolului. Între anii 1910 şi 1932 a lucrat în Germania, unde a descoperit proprietăţile SO_2 lichid de a dizolva selectiv hidrocarburile nesaturate şi aromatice, a instituit un procedeu de rafinare a uleiurilor superioare, pentru avion.

EHRLICH J. a izolat în 1949 cloromicetina, ceea ce a permis şi elaborarea unei sinteze a acesteia. Este primul antibiotic obţinut industrial prin sinteză totală.

EHRLICH Paul (1854-1915), medic, biochimist, bacteriolog şi imunolog german, profesor la Berlin şi Frankfurt pe Main, a întemeiat chimioterapia, deschizând o eră nouă în medicină şi a căutat cu ardoare „glontele magic", prin care agenţii patogeni să fie distruşi, fără să fie afectate ţesuturile, vis devenit azi realitate. A introdus p-dimetilaminobenzaldehida (reactivul E) pentru dozarea alcaloizilor. Laureat al premiului Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1908 (împreună cu I.I. Mecinikov).

EIKEN M., bacteriolog, este descoperitorul, în 1958, a genului de bacterii cu o singură specie, *Eikinela carradeus*, care face parte din flora normală a cavităţii orale şi a tractului respirator superior. Această specie poate da infecţii ale capului, cât şi boli sistemice.

EINSTEIN Albert (1879-1955), fizician german, stabilit în SUA în 1933, membru al Academiei Prusiene, a elaborat teoria mişcării browniene şi a explicat efectul fotoelectric extern. A pus bazele teoriei relativităţii restrânse (1905) şi a teoriei relativităţii generalizate (1916). A explicat acţiunea chimică a luminii, căldura specifică a solidelor şi un efect giromagnetic (efectul Einstein-de Haas). A primit premiul Nobel pentru Fizică în 1921.

EPSTEIN Michael Antony (1921-), medic englez, împreună cu Barr Yvonne, a cercetat virusul din familia *Herpesviridae* descoperit iniţial în „limfomul Burkit", apoi în cancerul rinofaringian. Este descoperitorul virusului Epstein-Barr.

ESCHERICH Theodor (1857-1911), medic german, a descoperit genul de bacili gram-negativ, din familia *Enterobacteriaceae*, specia *Escherichia coli*. numit şi bacilul E., care poate da infecţii urinare, intestinale, peritonite, apendicite şi septicemii.

ESCULAP, Zeul medicinei, fiul lui Apollo, este zeul vindecător în mitologia greco-romană.

EUSTACHIO Bartolomeo (1520-1574), medic şi anatomist italian, profesor la Roma, a dat numele conductului osteocartilaginos care uneşte urechea medie cu timpanul (trompa E.).

F

FAHRENHEIT Gabriel Daniel (1686-1736), fizician olandez, de origine germană, este fondatorul termometriei, a inventat termometrul cu alcool (1709) şi cu mercur (1714), scara F.

FALLOPIO Gabrielle (1523-1562), anatomist italian, născut la Modena, profesor la Padova, sin. trompă uterină.

FARADAY Michael (1791-1867), fizician şi chimist englez, este descoperitorul inducţiei electromagnetice şi al teoriei electromagnetismului. A formulat (1833-1834) legile cantitative ale electrochimiei (electrolizei) numite legile lui F.

FAVORSKI Aleksei Evgrafovici (1860-1945), chimist rus, profesor la Petersburg, a efectuat cercetări în chimia acetilenei, a elaborat metoda de obţinere a alcoolilor terţiari (metoda F.), a obţinut izoprenul şi i-a stabilit structura.

FEHLING Hermann, von (1812-1885), chimist german, profesor la Stuttgart, a introdus reacţia pentru recunoaşterea şi dozarea aldehidelor şi monozaharidelor, cu soluţia de cuprotartrat de sodiu (licoarea F.).

FERMI Claudio (1862-1952), igienist italian, a descoperit vaccinul antirabic.

FISCHER Emil (1852-1912), chimist german, profesor la Berlin, a sintetizat în 1878 coloranţii trifenilmetanici, fructoza, glucoza, unele peptone. A determinat structura zaharidelor, fermenţilor şi proteinelor. Împreună cu O. Fischer, a sintetizat hidrazina. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în 1902.

FISCHER Franz Joseph Emil (1877-1947), chimist german, profesor la Berlin, a efectuat cercetări în domeniul sintezelor organice. Împreună cu H. Tropsch, a descoperit, în 1924, o metodă de obţinere a benzinei sintetice (sinteza Fischer-Tropsch).

FIZEAU Armand Hippolyte Louis (1819-1896), fizician francez, a determinat, împreună cu Christian Johann Döppler, efectul D. – F. care se aplică în studiul circulaţiei arteriale şi venoase cu ajutorul ultrasunetelor.

FLEHMING Alexander, Sir (1881-1955), medic bacteriolog şi imunolog scoţian, a descoperit lizozima, o enzimă cu acţiune bacteriolitică, prezentă în lacrimi şi în mucusul nazal. În 1928, a descoperit primul antibiotic – penicilina, produsă de o specie de mucegai *Penicillium notatum*. Purificarea antibioticului a fost realizată de F.B. Chain şi H.W. Florey, cu care Flehming a împărţit premiul Nobel pentru medicină în 1945.

FLEXNER Simon (1863-1946), anatomopatolog şi bacteriolog american, director de cercetare medicală la Institutul Rockefeller din New York, a descoperit bacilul F. sin. *Shigella flexneri.*

FLORENCE Albert (1881-1972), medic şi farmacolog francez, profesor la Lyon, a introdus reactivul iodo-iodurat, în medicina legală, pentru identificarea petelor de spermă, şi a inventat balonul F.

FLOREY Howard, Sir (1898-1968), microbiolog şi biochimist englez, a izolat împreună cu E. Chain penicilina din mediile de cultură, în stare pură şi a stabilit un mod de dozare care să permită administrarea antibioticului în organism (1941).

FOLIN Otto Knut Olaf (1867-1934), fiziolog şi chimist de origine suedeză, profesor la Harvard (Boston), a dezvoltat reactivul Folin-Ciocâlteu, pentru dozarea fenolilor şi a proteinelor (pe bază de acid fosfomolibdenic şi acid fosfowolframic).

FOWLER Thomas (1736-1801) a propus formula soluţiei Fowler, metaarsenitul de potasiu.

FRANCIS Eduard (1872-1957), bacteriolog şi igienist american la Washington, a descris boala numită *Francisella Tularensis* (Tulare, district din California, unde a fost descoperită boala prima dată), provocată de cocobacili mici, imobili, prezenţi la animale şi patogeni la om, transmişi direct sau prin insecte. Maladia se caracterizează prin ulceraţii la locul inoculării, adenopatie regională, pneumonie sau febră, fără semne de localizare.

FREUD Sigmund (1856-1939), medic vienez, creator al psihanalizei ca metodă terapeutică, consideră că nevrozele sunt consecinţe ale unor şocuri afective uitate. Studiază visele şi elaborează noţiunile de cenzură, refulare, inconştient, libido, ca etapă premergătoare în întemeierea psihanalizei, o adevărată ştiinţă a inconştientului.

FRIEDEL Charles (1832-1899), profesor la Sorbona, a elaborat, împreună cu James M. Crafts, reacţia de alchilare a unui compus organic, numită r. Friedel-Crafts.

FRIEDLÄNDER Carl (1847-1887), anatomopatolog german, a descoperit bacilul F. sin. *Klebsiella pneumoniae.*

G

GALENUS Claudius (129-201), cunoscut sub numele de Galenus Nicon sau Galenus din Pergam, medic, filozof şi filolog greco-roman, născut la Pergam (Asia Mică), medic imperial (din anul 163) la Roma, este considerat părintele farmaciei, promotor al experimentului în medicină şi biologie. Galenus a dezvoltat mult arta de a vindeca, punând bazele studiului preparării medicamentelor. A compus mai mult de 500 tratate de medicină, în care o mare parte este consacrată compoziţiei şi clasificării medicamentelor, descrierii, preparării formelor farmaceutice şi conservării lor. Amploarea lucrărilor lui Galenus, care au devenit un îndrumar preţios chiar şi sute de ani mai târziu, a motivat pe specialiştii din domeniul medicamentului să-i aducă omagiul prin intitularea „Ştiinţei transformării drogurilor în medicamente" – Farmacie galenică, denumire actuală şi astăzi (în ţările francofone).

GALVANI Luigi (1737-1798), fizician şi medic italian, profesor la Bologna, a întemeiat electricitatea ca ştiinţă.

GAUSS Carl Friedrich (1777-1855). Matematician, fizician şi astronom german, profesor la Göttingen, a elaborat, împreună cu W.E. Weber, sistemul absolut de unităţi electromagnetice, legea fundamentală a mecanicii.

GAY Frederich Parker (1874-1936), bacteriolog american, profesor în California şi New York, a inventat vaccinul Gay-Claypole.

GAY LUSSAC Luis Joseph (1778-1850), fizician şi chimist francez, profesor la Paris, a efectuat cercetări în chimie fizică, fizică şi chimie anorganică. A descoperit legea gazelor perfecte, legea volumelor constante pentru reacţiile în fază gazoasă (1808).

GEIGER Johanus Hans Wilhelm (1882-1945), fizician german, profesor la Kiel, Tübingen şi Berlin, a studiat radioactivitatea, a inventat un contor de detectare a particulelor alfa şi beta, perfecţionat de E.W. Müller (contorul Geiger-Müller).

GEIGY-GEMUSEUS Johann Rudolf (1733-1793), comerciant de medicamente, este considerat precursorul dezvoltării industriei chimice la Basel, în Elveţia. Numele de J.R. Geigy Ltd este menţionat în 1858. În 1970, J.R. Geigy Ltd. se numeşte CIBA, abr. de la „Gesellschaft für chemische Industrie in Basel", fondată în 1884.

GERHARD Charles Carl Frédéric (1816-1856), chimist francez, profesor la Montpellier şi Strasbourg, a descoperit anhidridele acizilor monobazici, fenolul, chinolina şi acetanilida.

GHEORGHIU C.V. (1894-1956), profesor de Chimie organică la Universitatea din Iaşi, a studiat acţiunile izotiocianaţilor asupra oximelor, sinteza unor semicarbazone, hidrazone şi cetone nesaturate, a studiat fenomenul de fototropie la unii derivaţi ai cetonelor nesaturate. De asemenea, a efectuat studii despre sărurile de tetrazoliu şi formazanele, substanţe cu acţiune antituberculoasă şi coloranţi organici.

GHIMICESCU Gheorghe (1906-1981), licenţiat în fizico-chimie, inginer chimist, doctor docent în chimie, profesor de chimie medicală (1947-1961) la Facultatea de Medicină Iaşi. Ulterior, a predat cursuri de Chimie anorganică şi Chimie sanitară (1961-1972) la Facultatea de Farmacie Iaşi. Este autor de manuale şi lucrări ştiinţifice în domeniul chimiei anorganice şi chimiei sanitare. A efectuat cercetări în domeniul analizei vinului şi a iniţiat metodele de microanaliză volumetrică.

GIARD Alfred (1846-1908), biolog francez, a studiat protozoarul *Giardia lamblia* (*G. intestinalis*), care produce giardoza, o infecţie intestinală care apare în special la copii.

GILFORD Hastings (1861-1941), medic englez la Londra, a descoperit, împreună cu Sir Jonathan Hutchinson, sindromul de progerie (tip de boală de îmbătrânire prematură).

GIORGI Giovani (1871-1950), fizician italian, a elaborat în 1910 sistemul de unităţi de măsură MKS, din trei unităţi: metru, kilogram, secundă. În 1940 a fost adăugată a patra unitate de măsură: amperul (MKSA), din care derivă Sistemul Internaţional de Unităţi.

GLAUBER Johann Rudolf (1604-1668), medic şi chimist german, a descoperit sulfatul de sodiu (sarea lui G.).

GOINA Teodor (1896-1985), farmacist, doctor docent, profesor de Farmacognozie la Facultatea de Farmacie Cluj, autor al primei Farmacognozii editate în limba română, a efectuat cercetări asupra plantelor medicinale şi a scris lucrări de fitoterapie.

GRAAF Rober Jemison Van de (1901-1967), fizician american, profesor la Massachusetts, a construit generatorul şi acceleratorul de particule.

GRAHAM Thomas (1805-1869), chimist englez, a determinat viteza difuziunii gazului prin membranele poroase, care variază invers proporţional cu rădăcina pătrată a densităţii sale (legea Graham).

GRAM Hans Christian Joachim (1853-1938), clinician şi farmacolog danez, profesor la Copenhaga, a elaborat metoda de diferenţiere a microbilor prin colorare cu fuxină (coloraţia Gram).

GRIESS Johan Peter (1829-1888), chimist german stabilit în Anglia, a sintetizat primii coloranţi azoici, a descoperit alfa-naftolul şi reacţia pentru recunoaşterea nitriţilor.

GRIGNARD François Auguste Victor (1871-1939), profesor la Universitatea din Lyon, a conceput reactivul Grignard şi halogenurile organomagneziene. A primit premiul Nobel pentru chimie în anul 1912.

GUÉRIN Jean Marie Camille (1872-1961), serolog francez, a creat împreună cu Léon Charles Albert Calmette (1863-1933) vaccinul care le poartă numele, vaccinul B.C.G.

GULDBERG Cato Maximilian (1836-1902), chimist şi matematician norvegian, profesor la Oslo, a descoperit, împreună cu P. Waage, legea acţiunii maselor şi energiei (1867).

H

HAHNEMANN Samuel (1755-1843), medic german, este fondatorul medicinei homeopate, bazată pe principiul *Similia similibus curantur*. A enunţat trei principii fundamentale: legea similitudinii, dozele infinitezimale şi experimentarea direct pe om. A stabilit că orice medicament administrat unui organism sănătos posedă două acţiuni: una primară şi alta secundară, opuse între ele. Toate medicamentele în doze ridicate produc efecte contrarii faţă de dozele reduse. De la Hahnemann şi până azi, pe baza acestei concepţii s-au dezvoltat vaccinurile, antimetaboliţii, desensibilizările specifice şi antihistaminicele.

HANSEN Gerhard Hernrik Armauer (1841-1912), medic norvegian, a descoperit bacilul H., sin. *Mycobacterium leprae*.

HARVEY William (1578-1657), medic englez, profesor de anatomie şi chirurgie la Londra, a descoperit circulaţia sângelui, teorie care a revoluţionat medicina şi a impulsionat preocupările în acest sens, finalizate cu studii experimentale. Acestea au avut ca scop înlocuirea parţială a sângelui, iar mai târziu, introducerea de medicamente prin injectare.

HAYEM Georges (1841-1933), medic francez, profesor de terapeutică şi de clinică medicală la Paris, a propus soluţia apoasă din biclorură de mercur, clorură de sodiu şi sulfat de sodiu, pentru diluarea sângelui, în scopul numărării eritrocitelor cu hematocitometrul.

HELMHOLTZ Hermann, von (1821-1894), fizician şi fiziolog german, a elaborat (1847) teoria matematică a principiului conservării energiei şi a dezvoltat teoria mişcării turbionare a fluidelor. În domeniul acusticii, are lucrări legate de fiziologia auzului. Totodată, a explicat (1862) timbrul sunetelor prin suprapunerea diferitelor armonice.

HEPITES Constantin (1804-1890), medic şi farmacist român, profesor la Bucureşti, a condus lucrările de redactare a primei Farmacopei Române (1862), în limba latină şi română, pe două coloane. Este considerat primul toxicolog român. În 1833 a înfiinţat un laborator de analize chimico-legale la Brăila.

HIPOCRATE (Hippokrates) din Cos (460-377 î.Hr.), medic şi filozof grec, este considerat „părintele medicinei", ca fondator al medicinei tradiţionale. Operele lui Hipocrate şi ale discipolilor săi au fost adunate în sec. III-II î.Hr., în timpul înfloririi medicinei alexandrine, într-o colecţie numită *Corpus Hipocraticum*, care cuprindea 300 de medicamente. În concepţia hipocratică, acelaşi medicament avea efecte deosebite. Acesta le folosea după două principii: cel al contrariilor, faţă de simptomele bolii – *Contraria contrariis curantur* (principiul medicinei alopate) şi cel cu efecte asemănătoare bolii – *Similia similibus curantur* (principiul medicinei homeopate). Un aspect deosebit de important îl reprezintă preocupările etice şi deontologice, din care s-a inspirat „Jurământul medicului", atribuit lui Hipocrate, din care reiese că, la vremea aceea, medicina şi farmacia erau practicate de una şi aceeaşi persoană.

HOFF Jacobus Hendricus Van't (1852-1911), chimist olandez, a studiat fenomenul osmozei şi a elaborat legea privind presiunea osmotică (legea H.).

HOFFMANN Albert (1906-2008), chimist la Sandoz, care în cursul cercetărilor sale pe cornul de secară, în 1938, a sintetizat şi descoperit efectele dietilamidei acidului lisergic (abr. LSD), compus testat pe el însuşi. În 1949 introduce hiderginul. A izolat şi sintetizat psilocina şi psilocibina.

HOFFMANN August Wilhelm, von (1818-1892), chimist german, profesor la Londra şi Berlin, a efectuat cercetări în domeniul industriei coloranţilor sintetici. În 1881 a descoperit reacţia de degradare a aminelor primare, metoda alchilării amoniacului, a preparat rozanilina (1858), a descoperit, împreună cu A. Cahours, formaldehida, hidrazobenzenul şi izonitrilul.

HOFFMANN Friedrich (1660-1742), medic şi chimist german, profesor la Halle, a introdus în terapie spirtul de eter, numit licoarea lui H.

HOFFMANN Fritz Carl Albert (1866-1956), chimist german, profesor la Hanovra, a descoperit cauciucul sintetic: buna (butadienă-sodiu).

HOFFMANN-LA ROCHE Fritz (1868-1920) este fondatorul companiei de medicamente F.Hoffmann – La Roche & Co. Ltd. în 1896.

HOFMANN-WELLENDORF Georg, von (1843-1890), bacteriolog austriac, a descoperit bacilul H. sin. *Corynebacterium pseudodiphthericum*.

HOTCHKISS Rollin Douglas (1911-2004), biochimist american, a izolat antibioticele polipeptidice gramicidina şi tirocidina.

HÜCKEL Erich (1896-1984), profesor la Universitatea din Marburg, Germania, a emis teoria orbitalilor moleculari pentru structurile polienice monociclice, care au stabilitate aromatică (anulene).

HUTCHINSON Jonathan, Sir (1828-1913), chirurg englez la Londra, a descoperit sindromul de progerie (tip de boală de îmbătrânire prematură).

I

INGOLD Christopher (1899-1970), profesor la University College Londra, a propus, împreună cu Robert S. Cahn şi Vladimir Prelog, raportarea izomerilor la poziţia relativă a ligandului, după regula standard de succesiune (1955), recomandată de IUPAC.

IOANID I. Nicolae (1897-1991), farmacist, profesor doctor docent, de toxicologie la facultatea de Farmacie Bucureşti, creatorul toxicologiei moderne în ţara noastră, a urmat studii la Paris (1930-1934), autor de cursuri şi tratate de toxicologie generală şi industrială şi expert toxicolog la Institutul Medico-Legal Bucureşti. A întreprins cercetări în toxicologie, chimie analitică, expertiză judiciară şi biochimie.

IONESCU N. Constantin (1905-1956), farmacist, licenţiat în fizico-chimie, doctor în chimie, profesor de Farmacie galenică şi Chimie farmaceutică, la Facultăţile de Farmacie Iaşi şi Bucureşti, a reorganizat Institutul Chimico-farmaceutic, a adus o importantă contribuţie la consolidarea şi dezvoltarea industriei de medicamente, la fondarea revistei *Farmacia* şi la editarea ediţiilor a V-a, a VI-a şi a VII-a a Farmacopeii Române. A elaborat lucrări ştiinţifice într-un vast domeniu: chimie organică, chimie anorganică, chimie farmaceutică, enzimologie şi fitochimie.

IONESCU-MATIU Alexandru (1883-1975), farmacist, doctor în ştiinţe fizico-chimice, profesor de chimie farmaceutică la Facultatăţile de Farmacie Iaşi şi Bucureşti, a obţinut rezultate în domeniul zaharimetriei fericianice, al volumocolorimetriei şi al mercurimetriei, elaborând metode precise care s-au impus în biochimie, toxicologie, chimie farmaceutică şi chimie analitică.

IONESCU-STOIAN Petre (1909-1985), farmacist, doctor docent, profesor de Tehnică farmaceutică şi director al Institutului pentru Controlul de Stat al Medicamentului şi Cercetări farmaceutice (I.C.S.M.C.F.), preşedinte al Comitetului Farmacopeii, coordonator al lucrărilor de la ediţiile a VIII-a şi a IX-a ale F.R., preşedinte al Comisiei Medicamentului şi Farmacovigilenţă, consilier ştiinţific în Comisia O.M.S. pentru farmacovigilenţă, a introdus pentru prima dată standardele naţionale în Farmacopeea Română, a orientat industria farmaceutică românească pentru realizarea de medicamente noi, a sprijinit îmbunătăţirea calităţii medicamentelor şi a organizat Farmacologia clinică şi farmacovigilenţa. La I.C.S.M.C.F. a organizat cursuri de perfecţionare la Organizarea farmaceutică, Tehnică farmaceutică, Controlul medicamentelor şi Chimie farmaceutică. A ţinut cursuri de instructaj scurte pentru farmacişti, în scopul însuşirii tehnicii de preparare a soluţiilor injectabile şi perfuziilor. A întreprins cercetări în domenii foarte variate. A stabilit un nou procedeu de extracţie – vibroextracţia. A obţinut microcomprimate pentru antibiograme, procedeu brevetat la noi în ţară şi în alte ţări, a propus un procedeu original de preparare a comprimatelor cu acţiune prelungită (procedeu industrializat). De asemenea, a mai elaborat un procedeu industrial de preparare a comprimatelor cu eliberare imediată. A efectuat studii asupra soluţiilor oftalmice, cercetări în domeniul biochimiei, microbiologiei şi imunologiei. A studiat interacţiunile dintre medicamente.

ISĂCESCU Dumitru (1904-1977), profesor de Biochimie şi Chimie alimentară la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a făcut cercetări asupra deproteinizanţilor şi a deproteinizării, a metalenzimelor, a iodproteinelor de sinteză şi a influenţei ioniţilor asupra proceselor biochimice.

ISTRATI Constantin (1850-1918), profesor de Chimie organică, la Facultatea de Medicină şi la Facultatea de Ştiinţe Bucureşti, a întreprins cercetări asupra derivaţilor halogenaţi din seria aromatică, coloranţilor (franceine), izomerilor, bogăţiilor solului şi subsolului – sare, petrol, chihlimbar, ozocherită; şi produselor alimentare – zahăr, alcool, reacţii pentru decelarea aldehidelor etc.

J

JOLIOT-CURIE Frédéric (1900-1958), fizician şi chimist francez, descoperă în 1934, împreună cu soţia sa, Irène Joliot-Curie, radioactivitatea artificială şi emisia de pozitroni. A efectuat cercetări asupra structurii atomului, a dirijat construirea primei pile atomice franceze (1948) şi a adus o contribuţie esenţială la studiul fisiunii nucleare, stabilind – pe cale experimentală – numărul mediu de neutroni secundari rezultaţi într-un act de fisiune. A primit premiul Nobel pentru chimie în 1935.

JOLIOT-CURIE Irène (1897-1956), fizician şi chimist francez, a descoperit, împreună cu soţul său, Frédéric Joliot-Curie, radioactivitatea artificială şi a studiat fenomenele de anihilare şi generare de perechi electron-pozitron. A stabilit prezenţa radiului printre produşii de reacţie de fisiune a uraniului. A primit premiul Nobel pentru chimie în 1935.

JOULE James Prescott (1818-1958), fizician englez, membru al Societăţii Regale din Londra, a avut contribuţii importante la fundamentarea principiului conservării şi transformării energiei, a determinat echivalentul mecanic al caloriei şi a descoperit efectul magnetostrictiv direct. Numele său a fost atribuit unităţii de măsură a lucrului mecanic şi a energiei. Studiind efectul termic al curentului electric, a stabilit o lege care-i poartă numele. Împreună cu Thomson, a arătat că, la destinderea adiabatică a gazelor, are loc variaţia temperaturii acestora.

K

KEKULÉ von STRADONITZ Friedrich August (1829-1896), chimist german, profesor la Gand şi Bonn, a descoperit legea structurii chimice, a propus prima formulă de structură a benzenului (1865) şi a adus contribuţii la teoria valenţei. Concomitent cu Kolbe, Kekulé a arătat tetravalenţa atomului de carbon. A adus contribuţii în domeniul coloranţilor sintetici.

KELVIN William Thomson, Sir (1824-1907), fizician englez, devenit Lord Kelvin, în 1892, a dat denumirea pentru unitatea fundamentală în SI pentru temperatura termodinamică, cu simbol K, care reprezintă 1/273,16 din temperatura termodinamică a punctului triplu al apei.

KENDALL Edward Calvin (1886-1972), biochimist american, profesor la Minesotta, a izolat tiroxina, a preparat cortizonul, prin sinteză parţială şi a efectuat cristalizarea glutationului. A obţinut premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1950.

KILIANI Heinrich (1855-1945), profesor la Universitatea din Freiburg, a descoperit conversia aldozelor la acizi aldonici epimeri, prin adiţie de HCN. Emil Fischer a extins reacţia arătând că aldolactonele obţinute din acizi aldonici pot fi reduse la aldoze, metoda Kiliani – Fischer.

KING Charles Glen (1896-1956), biochimist american, profesor la Pittsburg, a izolat vitamina C (1932). A efectuat cercetări privind structura grăsimilor.

KING Elizabeth O. (1871-1960), bacteriolog american contemporan, a descoperit genul de bacili, gram-negativ, potenţiali patogeni din familia *Neisseriaceae*.

KIRCHHOFF Gustav Robert (1824-1887), fizician german, este cunoscut pentru legile curentului electric continuu, care-i poartă numele, şi pentru una din legile radiaţiei termice de echilibru. Împreună cu chimistul R. Bunsen, a pus bazele analizei spectrale.

KITASATO SHIBASABURO, baron (1852-1931), bacteriolog şi imunolog japonez, profesor la Tokio, este un promotor al seroterapiei în tetanos şi difterie. A descoperit balonul K., un dispozitiv de filtrare K. A descoperit genul de bacili gram-negativi *Yersinia pestis*, agentul etiologic al pestei (ciumei).

KLEBS I.A. Edwin. (1834-1913), anatomopatolog şi bacteriolog german, profesor de anatomie la Berna şi apoi succesiv la Würtzburg, Praga, Zürich şi Chicago, a descoperit împreună cu August Loeffler bacilul *Klebs-Loeffler*, sin. *Corynebacterium diphteriae*. Denumirea *Klebsiella* a fost dată unui gen de bacterii gram-negative, imobile ce aparţin familiei *Enterobacteriaceae*. *K. oxytoca* produce infecţii nozocomiale pulmonare, biliare urinare şi ale plăgilor, *K. pneumoniae* (bacilul Friedländer) produce pneumonia, *K. rinoscleromatis* cauzează rinoscleromul, iar *K. ozenae* produce ozena.

KNORR Ludwig (1859-1921), Universitatea din Jena, este descoperitorul reacţiei de sinteză Paal-Knorr, folosită la obţinerea heterociclopentadienelor din compuşi γ-dicarbonilici enolizabili (sinteza tiofenului).

KOCH Robert (1834-1910), bacteriolog şi igienist german, profesor la Berlin, întemeietor al bacteriologiei moderne, a izolat bacilul tuberculozei numit bacilul K., sin. *Mycobacterium tuberculosis*, în 1882, a descoperit agentul etiologic al holerei, la microscop şi a pus în evidenţă bacilul antraxului animalelor. A fost laureat al premiului Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1905.

KOHLRAUSCH Rudolf Hermann Arndt (1809-1858), fizician german, profesor la Erlangen, a scris lucrări în domeniul electricităţii, a introdus noţiunea de rezistivitate şi a măsurat viteza luminii (1855).

KOLBE Adolph Wilhelm Hermann (1818-1884), chimist german, profesor la Marburg şi Leipzig, a descoperit reacţia de preparare a acidului salicilic (1868), a preparat acidul acetic şi a arătat concomitent cu F.A. Kekulé tetravalenţa atomului de carbon.

KONYA Samuel (1845-1940), farmacist la Iaşi, a adus contribuţii de valoare în problema alimentării cu apă a oraşului Iaşi şi în studierea şi cunoaşterea apelor minerale din Moldova.

KOPP Emeric (1890-1964), inginer chimist, profesor de Farmacognozie la Facultatea de Farmacie Târgu-Mureş, a studiat compoziţia a numeroase plante medicinale. A efectuat cercetări asupra opiului.

KREBS Hans Adolf, Sir (1900-1981), biochimist englez, profesor la Oxford, a descoperit ciclul acizilor tricarboxilici (ciclul K.). A primit premiul Nobel pentru medicină în 1953.

KRUSE Walter (1864-1934), bacteriolog german, profesor la Bonn, Königsberg și Leipzig, a descoperit împreună cu Shiga Kiyoshi, bacteriolog japonez, bacilul S. – K., sin. *Shigella dysenteriae.*

KUHN Richard (1900-1967), biochimist german, profesor la Heidelberg și Zürich, a sintetizat vitaminele A și B_6 (1937), a izolat vitamina B_2 și a stabilit formula chimică a vitaminei B_6 (1939). A primit premiul Nobel pentru chimie în 1938.

KUPFFER Karl Wilhelm von (1829-1902), anatomist german, profesor la Kiel, apoi la Königsberg și München, a descoperit celulele K., constituente ale sistemului reticuloendotelial, ce căptușesc pereții sinusoidelor hepatice, cu proprietăți fagocitare.

L

LABARAQUE Antoine Germain (1777-1850), chimist francez, a propus soluția alcalină de hipoclorit de sodiu (potasiu) ca dezinfectant (licoarea L.).

LAMBERT Johan Henrich (1728-1777), fizician și matematician german, născut la Mulhouse, profesor la Augsburg și Berlin, a emis legea fizică a colorimetriei, împreună cu fizicianul Beer A. (legea Lambert-Beer).

LAMBL Vilem Dusan (1824-1895), medic parazitolog ceh, a descoperit genul de protozoar flagelat *Giardia lamblia*, parazit în tractul intestinal la om și animale, care produce lambliaza.

LANGERHANS Paul (1847-1888), anatomist și anatomopatolog, profesor la Freiburg, a descoperit celulele L., purtătoare de antigeni, derivate din măduva osoasă, localizate în piele și timus, numite și celule dendritice, dacă sunt localizate în splină și în ganglionii limfatici.

LANGMUIR Irving (1881-1957), fizician și chimist american, a dezvoltat (1919) teoria electronică a valenței și teoria legăturii covalente și a obținut hidrogenul atomic (1911). A primit premiul Nobel pentru chimie în 1932.

LAPLACE Pierre Simon (1749-1827), conte, marchiz, fizician și matematician francez, Paris, a emis Legea lui Laplace, a lansat ipoteza cosmogonică și ecuația L., cu aplicabilitate în fizică și matematică.

LASSAR Oskar (1849-1907), dermatolog german din Berlin, a introdus în terapie pasta cu oxid de zinc și acid salicilic (pasta L.).

LAVOISIER Antoine Laurent de (1743-1794), chimist și fizician francez, a emis legea conservării masei, a determinat compoziția aerului și rolul oxigenului, a sintetizat apa din oxigen și hidrogen și a introdus balanța de precizie ca metodă sistematică de cercetare.

LEISHMAN William Boog, Sir (1865-1926), chirurg englez militar și bacteriolog, a descoperit în 1903 parazitul *Leishmania* ce provoacă boala Kala-Azar, numită și leishmanioză.

LÉPINE Pierre Raphaël (1901-1989), născut la Lyon, virolog francez, a descoperit vaccinul antipoliomielitic L.

LEWIN Louis (1854-1929), farmacolog german, a studiat și clasificat plantele halucinogene, opioizii, alcoolii, cloroformul și alți compuși psihoactivi.

LIEBERMAN SZENTLÖRINCZ Leo von (1852-1926), biochimist și igienist ungur, profesor la Budapesta, a introdus reactivul pentru identificarea colesterolului.

LIMOUSIN Stanislas (1831-1887), farmacist francez, a fabricat, în 1866, primele fiole de sticlă, de formă sferică, pentru injecții.

LISTER Joseph, Sir (1827-1912), baron, chirurg scoțian la Glasgow, Edinburgh și Londra, a descoperit genul de bacili gram-pozitivi *Listeria monocytogenes*, din familia *Corynebacteriaceae*, larg răspândiți în natură, care determină listerioza umană.

LOBEL (1538-1610), botanist flamand, a descoperit lobelina, alcaloid din planta *Labelia inflata*, cu acțiune stimulantă asupra centrului respirator bulbar, utilizat în preparatele antifumat.

LOCKE Frank Spiller (1871-1949), fiziolog la Londra, a introdus în terapie soluția și serul Locke-Ringer (perfuzii).

LOEFFLER August Johann Friedrich (1852-1915), bacteriolog german, profesor la Greifswald, apoi la Berlin, a descoperit, împreună cu E. Klebs, bacilul K.–L., sin. *Corynebacterium diphteriae.*

LOMONOSOV Mihail Vasilievici (1711-1765), chimist și fizician rus, creatorul chimiei fizice (1752), a descoperit legea transformării și conservării materiei și energiei.

LORENTZ Hendrik Antoon (1853-1928), fizician olandez, a pus bazele teoriei electronice a materiei, prin care au putut fi explicate fenomene ca: dispersia luminii, efectul Zeeman etc. A elaborat electrodinamica mediilor în mișcare și relațiile de transformare a spațiului și timpului, jucând un rol esențial în elaborarea teoriei relativității. A primit premiul Nobel pentru fizică în 1902.

LUGOL Jean George Antoine (1786-1889), medic la Paris, a introdus soluția apoasă de iod-iodurat (soluția L.).

M

MAGENDIE François (1783-1855), medic și fiziolog francez, a pus bazele fiziologiei experimentale, a studiat formarea imaginii retiniene, peristaltismul esofagului și consecința absenței unei substanțe din alimentație, intuind noțiunea de carență. La baza metodelor experimentale în fiziologie și medicină, el situează fizica și chimia. Elevul său, Claude Bernard, va consacra definitiv medicina experimentală. A introdus soluția de sulfat de morfină pentru utilizare parenterală.

MAILLARD Louis Camille (1878-1936), biochimist francez, a descoperit reacția M.

MAIOROVICI Cristian (1908-1957), doctor farmacist, profesor de Chimie farmaceutică la Facultatea de Farmacie Cluj, a sintetizat o serie de compuşi organici cu utilizare farmaceutică.

MALPIGHI Marcello (1628-1694), medic şi anatomist italian la Bologna, a descoperit canalul, glomerulele şi corpusculii renali.

MANSON Patrick, Sir (1844-1922), medic englez, profesor de medicină tropicală la Londra, care a studiat genul de ţânţari care transmit viroze şi filarioze.

MANTA Ion (1900-1979), chimist, doctor docent, profesor de biochimie la Cluj, autor al volumului de biochimie teoretică sau aplicată, este creatorul şcolii de biochimie clujene.

MARIOTTE Edmé (1620-1684), fizician francez, a efectuat cercetări de mecanica fluidelor şi optică, legea Boyle-Mariotte, legea Mariotte-Gay Lussac.

MARKOVNIKOV Vladimir (1838-1904), profesor la Universitatea din Moscova, a descoperit reacţia de adiţie a acidului sulfuric şi a acizilor hipohalogenoşi, la alchene (halogenul se fixează la atomul de carbon cel mai sărac în hidrogen).

MARSH James (1794-1846), chimist englez, iniţiază tehnica pentru decelarea compuşilor arsenului (aparatul M.).

MARTONFI Ladislau (1903-1973), farmacist, doctor, profesor de chimie farmaceutică la Facultatea de Farmacie Târgu-Mureş, a întreprins cercetări în domeniul sintezei de medicamente.

MAVRODIN Alexandru (1899-1998), profesor de Chimie organică la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a efectuat cercetări pentru obţinerea de noi compuşi cu acţiune dezinfectantă urinară. Totodată, a urmărit obţinerea de noi antihelmintice, antimalarice de sinteză, citostatice şi compuşi cu acţiune asupra SNC.

MEISSNER Georg (1829-1905), anatomist şi fiziolog german, profesor la Basel, apoi la Freiburg şi Göttingen, a descoperit mecanoreceptorii responsabili pentru sensibilitatea la lumină şi senzaţii tactile.

MENDEL Johann (Gregor) (1822-1884) este fondatorul geneticii şi membru fondator al societăţii de naturalişti din Brno. În 1868 enunţă cele trei principii ale geneticii mendeliene, dar fără ecou în lumea ştiinţifică. Valoarea rezultatelor lui Mendel a fost demonstrată de T.H. Morgan, laureat al premiului Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1933.

MENDELEEV Dimitri Ivanovici (1834-1907), chimist rus, creatorul unei clasificări periodice a elementelor chimice, după numărul de electroni de pe stratul periferic (de la I la VIII) şi numărul de straturi electronice (de la 1 la 7).

MENTEN Maud L. (1879-1960), patolog canadian stabilit în SUA, a determinat împreună cu Michaelis Leonor, constanta Michaelis-Menten (K_m).

MERRIFIELD Robert Bruce (1921-2006), profesor la Universitatea Rockfeller din New York, a descoperit procedeul de sinteză a peptidelor pe un suport solid. A primit premiul Nobel pentru chimie în 1984.

MICHAELIS Leonor (1875-1945), biochimist german stabilit la New York, este descoperitorul viscozimetrului Cuette şi Michaelis, iar împreună cu Menten Maud a determinat constanta Michaelis-Menten, notată K_m, ce corespunde concentraţiei de substrat care permite să se obţină jumătate din viteza maximală (V_m / 2) a unei reacţii enzimatice.

MILLON Auguste Nicolas Eugène (1812-1867), chimist la Paris, a descoperit reactivul pentru identificarea tirozinei din produse biologice şi de precipitare pentru barbiturice (precipitat alb-gălbui cu azotatul mercuros).

MINDERERUS Raymund (1570-1621), medic la Augsburg, a introdus în terapie spirtul Mindereri (soluţia de acetat de amoniu).

MINOVICI Ştefan (1867-1935), profesor de Fizică şi Chimie organică la Facultatea de Farmacie şi la Universitatea din Bucureşti, a absolvit doctoratul în chimie la Universitatea din Berlin, student al profesorului Emil Fischer, este autor de lucrări în toxicologie şi chimie analitică, chimie organică şi biochimie, expert medico-legal, doctor în farmacie „honoris causa” al Facultăţii de Farmacie Bucureşti (1932). A înfiinţat Societatea de chimie (1919), a fost conducător al învăţământului farmaceutic, în programul său el întrevedea rolul farmacistului român în dezvoltarea producţiei proprii de medicamente. Din 1898 şcoala de farmacie devine învăţământ superior. Înfiinţează metode de caracterizare şi dozare a unor metale şi metaloizi: cupru, potasiu, zinc, mercur, cobalt, fier, mangan; ioduri, amoniac, picrotoxină, acetonă, acid fenilacetic, acid picric, chinină, fenazonă, glucide, glicozide, fenilsulfone, imidazoli etc. Pentru lucrările „Cercetări asupra colesterolului” a primit Medalia „Pasteur”.

MIYAGAWA Yoneji (1885-1959), bacteriolog japonez, a descoperit rickettsia *Chlamydia*, de formă sferică, gram-negativă, parazită pe om şi animale, patogenă, numită şi *Miyagawanella*, care produce ornitoza, psitacoza.

MOHR Karl Friedrich (1773-1839), savant german, a clasificat mineralele în funcţie de duritatea lor, în 10 trepte. Mineralul poate zgâria orice mineral de pe o poziţie inferioară. Cu cât este pe o poziţie mai înaltă, cu atât mineralul este mai dur: 1. talcul; 2. gipsul; 3. calcitul; 4. fluorina; 5. apatitul; 6. ortoclazul (ortoza); 7. cuarţul; 8. topazul; 9. corindonul; 10. diamantul. A preparat sulfatul dublu de fier şi amoniu, numit sare M.

MORAIT Gheorghe (1925-2003), profesor de chimie analitică la Facultatea de Farmacie Bucureşti. Pedagog înnăscut şi cercetător cu un larg orizont de cunoaştere în domeniul chimiei, în general, şi al analizei chimice, în special, cu o concepţie înaltă asupra rolului farmacistului în societate, a avut ca scop preocuparea continuă de modernizare a cursurilor şi lucrărilor practice. A publicat: *Controlul analitic cantitativ al Medicamentelor* (1977) şi *Chimie analitică* (1983). A dezvoltat un capitol nou privind caracterele analitice ale ionilor, care fac posibilă o înţelegere raţională a reacţiilor de identificare şi a metodelor de dozare. A introdus procedeul semimicrochimic în analiza calitativă, iar în analiza cantitativă a dezvoltat noi metode chimice: complexonometrice, nitritometrice, titrări în medii anhidre şi fizico-chimice: cromatografice, prin schimb ionic, spectrofotometrice etc. A efectuat cercetări privind noi metode de analiză cantitativă chimică şi fizico-chimică pentru o serie de substanţe de interes farmaceutic, a întreprins studii fizico-chimice complexe asupra unor reacţii utilizate în analiza substanţelor farmaceutice, asupra stabilităţii medicamentelor, a introdus noi reactivi în analiză, şi a elaborat norme interne (STAS) pentru ape minerale.

MORAX Victor (1866-1935), oftalmolog francez, medic la Paris, a dat numele cocilor aerobi, gram-pozitivi şi oxidazo-pozitivi din genul *Moraxella* (*Branhamella*), familia *Neisseriaceae*.

MORGAN Harry de Reimer (1863-1931), bacteriolog englez, a descoperit genul de bacili patogeni *Morganella*, din familia *Proteeae*, din fecale.

N

NATTA Giulio (1873-1969), profesor la Institutul Politehnic din Milano, a primit în 1963 premiul Nobel pentru chimie, alături de K. Ziegler. Au efectuat cercetări aplicate în industria cărbunelui şi au descoperit reacţia Ziegler-Natta.

NEISSER Albert Ludwig Siegmund (1855-1916), dermatovenerolog şi bacteriolog german, profesor la Breslau (Wrocław), a descoperit gonococul (agentul etiologic al blenoragiei), în 1879 a dezvoltat tratamentul sifilisului şi a elucidat etiologia leprei.

NENIŢESCU D. Costin (1902-1972), academician, profesor de chimie organică la Institutul Politehnic Bucureşti, a studiat reacţii de tip Friedel-Crafts în seria hidrocarburilor alifattice, mecanismul izomerizării cicloalcanilor şi reacţii decurgând prin ioni de carboniu. A efectuat studii în domeniul polimerizării olefinelor inferioare, al oxidării hidrocarburilor saturate şi aromatice cu acid cromic şi clorură de cromil. A descoperit noi metode de obţinere a sărurilor de piriliu, a carbenelor, a triptaminei şi serotoninei. A elaborat tratatul de *Chimie organică* în două volume, în mai multe ediţii: 1928, 1965, 1968, 1980, şi *Chimie generală*, în 1963.

NERNST Walter Hermann (1864-1941), chimist şi fizician german, la Berlin şi Göttingen, a descoperit legea repartiţiei unei substanţe solubile în două lichide nemiscibile. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în 1920.

NESSLER Julius (1827-1905), chimist german, a descoperit reactivul care-i poartă numele: tetraiodomercuratul de potasiu (II), în hidroxid de potasiu, utilizat pentru detectarea ionului de amoniu.

NEWTON Isaac (1642-1727), fizician, matematician şi astronom englez, membru al Societăţii Regale din Londra, a stabilit legile de bază ale mecanicii clasice şi a formulat cele trei principii ale dinamicii (principiul inerţiei, principiul forţei şi principiul acţiunii şi interacţiunii). A demonstrat legea atracţiei universale, a pus bazele mecanicii cereşti, a inventat telescopul lipsit de aberaţii cromatice şi a studiat interferenţa luminii.

NICOL William (1768-1851), fizician scoţian, a inventat dispozitivul utilizat în scopul polarizării (polarizor) sau analizării (analizor) luminii.

NICOT Jean de Villemain (1530-1560), ambasador al Franţei, la Lisabona, care a trimis tutunul (*Nicotiana tabacum*) reginei Franţei, Caterina de Medici în 1560, ce suferea de migrenă. Nume dat alcaloidului principal din tutun – nicotina.

NICULESCU Gheorghe (1896-1974), medic, profesor doctor docent de Farmacodinamie la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a efectuat cercetări experimentale asupra apelor minerale de la Slănic-Moldova, Sărata Monteoru, Covasna, pentru evidenţierea acţiunii lor asupra secreţiei gastrice, biliare, efectelor zimostenice şi peroxidazice. A întreprins cercetări privind absorbţia şi fixarea în piele şi organe a unor substanţe minerale din nămolul de Tekirghiol, sub influenţa razelor UV şi IR.

NOBEL Alfred Bernhard (1833-1896), chimist şi industriaş suedez, a descoperit dinamita (1866-1867), a obţinut brevete de fabricare a cauciucului sintetic, mătăsii artificiale şi înlocuitorilor de piele. Întemeietor al fundaţiei Nobel, care acordă anual, din 1901, premiile pentru fizică, chimie, fiziologie, medicină, literatură-artă, pace, iar din 1969 şi pentru economie.

NOGUCHI Hideyo (1876-1928), bacteriolog şi patolog japonez, stabilit la New York, cercetător la Rockefeller Institute, a descoperit genul de bacterii din familia *Brucellaceae*, clasa *Schizomycetes*, bacili gram-negativi, care se găsesc în conjunctivă şi determină leziuni foliculare.

NYLANDER Claes Wilhelm Gabriel (1835-1907), chimist suedez la Lund, a introdus reacţia de identificare a glucidelor cu subnitratul de bismut (reducere la bismut metalic, precipitat negru).

O

OBREGIA Anastasie (1864-1937), unul din pionierii chimiei în ţara noastră, a urmat Institutul Politehnic la Zürich, profesor de Chimie organică la Universitatea din Iaşi, a efectuat cercetări de chimie organică în domeniul fenolilor, a studiat unele reacţii pentru piridină, diverşi coloranţi, dar şi condensări cu compuşi organomagnezieni cu benzoine, din anul 1912 înfiinţează catedra de chimie tehnologică.

OHM George Simon (1787-1854), fizician german, profesor la München, a adus contribuţii în domeniile electricităţii, acusticii şi opticii. A emis legea lui Ohm, iar numele său a fost atribuit unităţii de măsură a rezistenţei electrice.

ORFILA Mathéo José Buenaventura (1787-1853), medic şi chimist francez, de origine spaniolă, profesor de Medicină legală la Universitatea din Paris, este considerat părintele toxicologiei moderne. În 1814 a scris celebrul *Traité de poisons*.

OSLER Sir William (1849-1919) a fost clinician şi profesor la Oxford. În 1905 i se acordă titlul de lord, pentru contribuţiile aduse în domeniul cardiologiei. Osler afirma cu umor: „Tânărul medic pleacă în viaţă cu 20 de medicamente pentru fiecare bolnav, iar medicul vârstnic îşi încheie viaţa sa cu un medicament pentru 20 de bolnavi”.

OSTWALD Wilhelm (1853-1932), chimist originar din Riga, profesor la Riga şi Leipzig; a descoperit viscozimetrul Ostwald. A primit premiul Nobel pentru chimie în 1909.

OTTO Friedrich Julius (1809-1870), chimist german, este coautor al metodei Stas-Otto-Ogier, de izolare a toxicilor organici nevolatili din produse biologice.

P

PAAL Karl (1860-1935), profesor la Universitatea din Erlangen, a descoperit reacţia de sinteză Paal-Knorr, folosită la obţinerea heterociclopentadienelor din compuşi γ-dicarbonilici enolizabili (sinteza tiofenului).

PALADE George Emil (1912-2008), biochimist american de origine română (Iaşi), profesor la Yale, a scris lucrări în domeniul biologiei celulare, a descoperit structura mitocondriilor şi a ribozomilor. A obţinut premiul Nobel pentru medicină în 1974.

PAMFIL Gheorghe (1883-1965), farmacist, doctor în ştiinţe fizico-chimice la Genova, profesor de Chimie farmaceutică la Cluj şi Bucureşti, a efectuat cercetări în domeniul sintezei de medicamente.

PAPP Constantin (1896-1972), botanist şi farmacist, doctor docent, profesor de Botanică la Facultatea de Ştiinţe şi la Facultatea de Farmacie din Iaşi, conducător al Grădinii Botanice din Iaşi din anul 1964, este autor a numeroase lucrări de botanică şi botanică farmaceutică şi a adus contribuţii la cunoaşterea plantelor medicinale din flora spontană a Moldovei.

PARACELSUS Philippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim (1493-1541), medic, naturalist, alchimist şi filozof elveţian, profesor la Basel, iniţiator al iatrochimiei, promotor al experimentului terapeutic, a descoperit eterul etilic, acidul galic şi tartratul de potasiu. În epoca Renaşterii, în plină perioadă de dogmatism şi superstiţii, a susţinut că medicina este o ştiinţă bazată pe experiment şi observaţie, iar terapeutica bolilor trebuie să se sprijine pe studiul aprofundat al substanţelor naturale şi al sintezelor chimice. A pus bazele extracţiei vegetale, elaborând procedeele de preparare a tincturilor şi a metaloterapiei, a introdus pentru prima dată ideea de principiu activ, discutând despre necesitatea cercetării „chintesenţei" din plante.

PARK William-H. (1863-1939), bacteriolog american, a utilizat, împreună cu Anna W. Wiliams (1863-1955), tulpina de *Corynebacterium diphteriae* pentru prepararea toxinei difterice, inclusă în vaccinul DTP (diftero-tetano-pertusis).

PARKINSON James (1755-1824), medic englez, a descoperit boala Parkinson – grup de tulburări neurologice.

PASCAL Blaise (1623-1662), matematician, fizician, filozof şi scriitor francez, unitate de măsură pentru viscozitate.

PASTEUR Louis (1822-1895), chimist şi bacteriolog francez, profesor la Lille şi Paris, a descoperit originea bacteriană a bolilor, a elaborat metoda de cultură a germenilor, a preparat vaccinul antirabic şi a descoperit filtrul Pasteur-Camberland pentru filtrarea microbiană. A efectuat studii asupra fermentaţiei şi a ajuns la concluzia că o serie de reacţii chimice se datorează microbilor. Studiază antraxul şi rabia, descoperă vaccinul împotriva turbării şi înfiinţează institutul de cercetări care îi poartă numele (1888).

PASTIA Alexandru (1915-1997), conferenţiar universitar la disciplinele de Tehnică farmaceutică şi organizare şi Merceologie farmaceutică, profesor onorific, din 1991, la Facultatea de Farmacie Iaşi, a depus o activitate susţinută de organizare şi dotare a laboratoarelor de tehnică farmaceutică cu aparatură necesară desfăşurării lucrărilor practice şi cercetării ştiinţifice, a actualizat cursul şi lucrările practice, editându-le în mai multe volume, a organizat cursurile postuniversitare de perfecţionare şi îndrumare metodologică a farmaciştilor din zona Moldovei. A efectuat cercetări în domeniul tehnologiei farmaceutice: dezvoltarea şi introducerea în terapeutică de medicamente noi: *Trimag*, fabricat de S.C. Antibiotice S.A. Iaşi sub numele de *Trimagant*; *Moldamin*, *Oxacilină* pulbere pentru suspensii injectabile, *Biscuiţi antiaicizi*, produs de „Pangran" Iaşi. A contribuit la prepararea de forme farmaceutice noi în cadrul Laboratorului Galenic al Oficiului Farmaceutic Iaşi. De asemenea, a întreprins cercetări în domeniul unor noi forme farmaceutice: pelicule cu substanţe cicatrizante pentru tratamentul arsurilor şi al ulcerului varicos de gambă, unguente cu substanţe antiflebitice (rutozid), preparate antiacneice, supozitoare antihemoroidale, tablete antiseptice orofaringiene etc.

PAULESCU Nicolae (1869-1931), fiziolog român, a descoperit insulina.

PAULING Linus Carl (1901-1994), chimist american, a descoperit structura hemoglobinei, a formulat ipoteza formării şi acţiunii anticorpilor în organism şi a preparat hemoglobina (1949). A fost distins cu premiul Nobel pentru chimie în 1954 şi cu premiul Nobel pentru pace în 1962.

PEDERSEN J. Charles (1904-1989) a obţinut premiul Nobel pentru chimie în anul 1987, împreună cu Donald J. Cram şi Jean Marie Lehn, pentru cercetări asupra eterilor coroană.

PELLETIER Pierre Joseph (1788-1842), chimist francez, profesor la Paris, a izolat, în colaborare cu J. Caventou, stricnina şi veratrina (1818), brucina (1819), chinina, cinconina şi colchinina (1820), narceina (1832) şi tebaina (1835).

PERKIN William Henry, Sir (1838-1907), chimist englez, fost student al profesorului A.W. Hoffman (1818-1892) de la Royal College of Chemistry din Londra, a oxidat anilina cu bicromat de potasiu şi a obţinut un produs care conţinea negru de anilină, foarte bun pentru colorarea lânii (moveina, primul colorant sintetic). A sintetizat acidul tartric, acidul cinamic şi cumarina.

PETRI Iulius Richard (1852-1921), bacteriolog german, a propus cutia de sticlă, utilizată în microbiologie, pentru culturi de microorganisme.

PFEIFFER Richard Friedrich Johannes (1858-1945), bacteriolog german, profesor la Berlin, Königsberg şi Breslau, a descoperit bacilul P., sin. *Haemophilus influenzae*.

PLANK Max (1858-1947), fizician german, a efectuat cercetări în mecanica cuantică, a emis legea şi constanta P. A primit premiul Nobel pentru fizică în 1918.

PONI Petru (1841-1925), profesor de Chimie la Universitatea din Iaşi, a redactat manuale de fizică şi chimie, a studiat petrolul, mineralele şi apele minerale din ţară şi a pus în valoare staţiunile balneare din ţară.

POPESCU Constantin (1899-1992), farmacist, doctor în chimie, asistent la Facultatea de Farmacie Iaşi (1923-1934), transferat la Bucureşti, profesor de tehnică farmaceutică (1948-1970), autor de manuale şi lucrări practice (1950, 1958, 1967). A efectuat cercetări în domeniul chimiei, metodelor de control şi dozare a formelor farmaceutice, identificarea şi dozarea alcaloizilor.

POPPER Edwin (1906-1974), chimist, doctor docent, profesor de Chimie analitică la Facultatea de Farmacie Cluj, a elaborat metode analitice privind minereurile şi unele medicamente.

POPOVICI Adriana (1935-2009), farmacist (1958), doctor în farmacie (1970), intern farmacie la Facultatea de Farmacie Cluj-Napoca (1960), şef de laborator (1961), din 1962 şi-a desfăşurat activitatea la Facultatea de Farmacie Târgu Mureş. Din 1990 a fost profesor de Tehnologie farmaceutică, Dermofarmacie şi Cosmetologie, conducător de doctorat, membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Medicale şi membru al Academiei Oamenilor de Ştiinţă. A organizat cursuri postuniversitare pentru farmacişti, a condus şi a participat la realizarea de contracte de cercetare în colaborare cu întreprinderile *Terapia* Cluj-Napoca, *Miraj* Bucureşti, *Armedica* Târgu Mureş, *S.C. Nivea* Braşov, cât şi cu Academia de Ştiinţe Medicale Bucureşti. Este autor a 9 manuale şi lucrări practice şi a 7 cărţi de specialitate – Tehnologie farmaceutică, Dermofarmacie şi Cosmetologie. Ca preşedinte al USSM Filiala Mureş şi apoi al Societăţii de Ştiinţe Farmaceutice din România, filiala Mureş (1990-2006), a organizat peste 25 simpozioane şi conferinţe de interes local, naţional şi internaţional. Lucrările sale ştiinţifice au fost prezentate sau publicate la diferite manifestări ştiinţifice din ţară şi din străinătate sau în reviste de specialitate. A desfăşurat cercetări în domeniul medicamentului: realizarea de noi medicamente cu vitamine, săruri minerale, antipiretice; obţinerea de noi produse cu acţiune dermică şi igieno-cosmetică; emulsii multiple, unguente de protecţie cutanată contra noxelor industriale; cercetări de biodisponibilitate şi farmacocinetică a medicamentelor; studii asupra interacţiunilor dintre substanţele medicamentoase şi excipienţi; obţinerea de noi forme farmaceutice: lipozomi, microcapsule, capsule flotante, comprimate bioadezive, emulsii multiple şi emulsii submicronice.

POUPINEL Charles (sec. XIX), medic francez, Paris, a inventat aparatul pentru sterilizarea prin căldură uscată, etuva a fost numită iniţial pupinel.

PRELOG Vladimir (1906-1998), profesor la Institutul de Tehnologie al Elveţiei, a propus, împreună cu Robert S. Cahn şi Christofer Ingold, raportarea izomerilor la poziţia relativă a ligandului, după regula standard de succesiune (1955), recomandată de IUPAC. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în 1975.

PRISTLEY Joseph (1733-1804), chimist englez, a descoperit oxigenul, a studiat acidul clorhidric, amoniacul, bioxidul de sulf, oxidul de carbon şi bioxidul de azot. A numit oxigenul „aer deflogisticat" şi a inventat osmometrul.

PROUST Joseph Louis (1754-1826), farmacist şi chimist francez, a descoperit legea constanţei compoziţiei substanţelor (1805).

PURKINJE Johannes Evangelista, von (1787-1869), fiziolog originar din Boemia, profesor la Breslau (Wrocław) şi Praga, a descoperit efectul luminos Purkinje.

Q

QUÉTELET Lambert Adolphe Jacques (1796-1874), naturalist şi matematician belgian, profesor la Bruxelles, a descoperit indicele Q., obţinut prin raportul dintre masa corporală (M), exprimată în kg şi pătratul taliei (T), exprimat în metri: M / T^2.

R

RAMAN Chandrasekhara Venkata, Sir (1888-1970), fizician indian, a studiat difuzia radiaţiilor printr-un solid, lichid sau gaz, care îşi schimbă lungimile de undă – efect Raman. Totodată, a descoperit spectrul R. A fost distins cu premiul Nobel pentru fizică în 1930.

RAOULT François Marie (1830-1899), chimist şi fizician francez, profesor la Grenoble, a studiat dizolvarea substanţelor lichide, a reglat proporţionalitatea între tensiunea de vapori şi fracţiunea molară. A descoperit legea lui Raoult în crioscopie (1878).

RAYLEIGH John William Strutt (1842-1912), fizician englez, a studiat difuzia moleculară a luminii cauzată de fluctuaţiile statistice ale densităţii unui mediu lichid, gazos sau solid omogen.

RÉAUMUR René Antoine de Ferchault (1683-1757), fizician francez, a inventat termometrul cu alcool şi scara R.

REICHSTEIN Tadeus (1897-1996), biochimist elveţian de origine poloneză, a izolat compuşii steroizi din suprarenală, care au fost numiţi substanţa Reichstein. A primit premiul Nobel pentru medicină în 1950.

RICHTER Jeremies Benjamin (1762-1807), chimist german, a studiat neutralizarea acizilor cu bazele, a descoperit legea echivalenţilor.

RICKETTS Howard Taylor (1871-1910), patolog american, a descoperit în 1910, împreună cu Wilder, genul de microorganisme cu caracter intermediar, care fac trecerea între bacteriile şi virusurile mari (au mărimea de cca 1µm) imobile.

RINGER Sydney (1835-1910), fiziolog şi medic englez, profesor de Medicină internă şi terapeutică la Londra, a descoperit soluţia Ringer şi serul Locke-Ringer (perfuzii).

RIPAN Raluca (1894-1975), chimistă, doctor docent, profesor de Chimie analitică la Universitatea din Cluj. A scris lucrări în domeniul chimiei anorganice şi analitice, de renume mondial.

RIVIÈRE Lazare (1589-1655), medic francez la Montpellier, profesor la Toulouse şi la Bologna, a introdus poţiunea Rivière – limonada de citrat de magneziu în 1640.

RÖNTGEN Wilhelm Konrad (1845-1923), fizician şi inginer german, profesor de fizică la Strasburg, Giessen, Würtzburg şi München, a descoperit în noaptea de 8-9 noiembrie 1895 radiaţiile X care s-au numit şi razele R. La 6 săptămâni după acel moment, a efectuat prima radiografie, ulterior observării relaţiei dintre puterea de pătrundere a razelor şi densitatea corpurilor. Observaţia privind dispariţia durerilor sciatice la un bolnav supus unei radiografii înseamnă începuturile röngenterapiei. A descoperit efectul negativ al razelor X. Numele său a fost atribuit unităţii de măsură a dozei de radiaţii. În 1896, Bequerel demonstrează existenţa radioactivităţii naturale. Difracţia cu razele X a permis descrierea structurii tridimensionale a ADN-ului. A fost laureat al premiului Nobel pentru fizică în 1901.

ROSSETI-COLŢOIU Matilda (1926-1992), profesor doctor farmacist şi biochimist la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a organizat disciplina de biochimie şi a elaborat un prim curs de Biochimie şi unul de Chimie sanitară. A editat: *Curs de Biochimie – Efectori biochimici* (1973), *Curs de Biochimie – Metabolismul intermediar* (1977), în colaborare cu I. Feraru şi N. Mitrea, *Biocatalizatorii în Practica Medicală şi Farmaceutică* (1980), împreună cu D. Oţeleanu, şi *Biochimie* (1985), cu N. Mitrea. A efectuat cercetări privind aplicarea schimbătorilor de ioni în biochimie, aspecte de cinetică enzimatică, optimizarea unor metode biochimice de analiză, elucidarea mecanismului de acţiune a medicamentelor, cu abordarea unor teme ca: interacţiunile dintre unele medicamente şi sistemele enzimatice din ţesutul hepatic şi din cel cerebral; procesul de inducţie enzimatic; acţiunea unor compuşi biologic activi asupra metabolismului energetic din ţesutul muscular; realizarea unor produse energizante şi cu efect recuperatoriu; obţinerea de produşi biologic activi (NAD^+, lactat-dehidrogenaza) prin tehnici de separare ale acestora din drojdia de bere.

ROUS Francis Peyton (1879-1970), patolog şi imunolog american în cadrul Institutului Rockefeller, New York, a descoperit o varietate defectivă de virus al leucemiei aviare, care produce fibrosarcoame la păsări şi animale, numit virusul sarcomului Rous, abr. RSV. A obţinut premiul Nobel pentru medicină şi fiziologie în 1966.

RUFF Otto (1871-1939), profesor la Universitatea din Danzig, a descoperit reacţia de transformare a unei hexoze într-o pentoză, numită degradare Ruff.

RUTHERFORD Ernest (1871-1937), fizician englez, membru al Societăţii Regale din Londra, a descoperit radiaţiile nucleare α şi β emise de substanţele radioactive. Studiind împrăştierea particulelor α pe foiţe subţiri de substanţă, a stabilit existenţa nucleului atomic, punând bazele modelului atomic planetar (1911). În 1919, a obţinut transmutaţia azotului în oxigen prin iradiere cu particule α, iniţiind astfel cercetarea reacţiilor nucleare controlate. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în anul 1908.

S

SABIN Albert Bruce (1906-1993), virolog american, a descoperit vaccinul antipoliomielitic S.

SABOURAUD Raymond Jaques Adrien (1864-1938), dermatolog francez, profesor la Paris, a preparat mediul de cultură specific pentru ciuperci.

SALK Jonnas Edward (1914-1995), virolog american la Pittsburg, a creat vaccinul antipoliomielitic S.

SALMON Daniel Elmer (1850-1914), patolog american, a descris, în 1886, bacilii gram-negativ din familia *Enterobacteriaceae* care cuprinde bacilii tifici şi paratifici: *Salmonella typhi* sau bacilul Eberth şi *Salmonella paratyphi A, B şi C*. Aceşti bacili produc toxiinfecţii alimentare numite salmoneloze.

SANDOZ Eduard (1853-1928), om de afaceri din Basel, a fondat în 1886 fabrica de medicamente „Chemische Fabrik Kern & Sandoz", care în 1895 devine „Chemische Fabrik Vormals Sandoz", iar în 1939 îşi schimbă numele în „Sandoz Ltd". Din 1929 produce *Calcium-Sandoz* şi devine fondatorul modern al terapiei cu calciu.

SANGER Frederick (1918-2013), profesor la Universitatea din Cambridge, a descoperit reacţia de degradare a polipeptidelor. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în 1958 şi 1980.

SCHEELE Karl Wilhelm (1742-1785), farmacist suedez, considerat cel mai mare experimentator al tuturor timpurilor, a efectuat numeroase descoperiri în toate domeniile chimiei. A descoperit oxigenul şi fluorul (1771), clorul (1774), wolframul (1784), acidul azotos, acidul fluorhidric, a preparat fosforul din oase, bioxidul de mangan şi acidul arsenic. În domeniul chimiei organice, a descoperit şi preparat acizii lactic, citric, tartric, uric, benzoic, galic, oxalic, malic şi mucic, glicerina ş.a.

SCHIFF Hugo (1834-1915), biochimist german, a descoperit reactivul fucsină 0,5% decolorată cu bisulfit de sodiu, pentru evidenţierea histochimică a ADN. A descoperit, de asemenea, şi reacţia S., caracteristică pentru aldehide.

SEEBECK Johann Thomas (1770-1831), fizician german, efectul S., utilizat în unele tipuri de termometre electrice, ca şi la dispozitivele automate de reglare termică. Asociat cu efectul Joule, este utilizat în dispozitivele moderne de conversie a energiei termice în energie electrică.

SEIGNETTE Pierre (1660-1719), farmacist în La Rochelle, a descoperit tartratul dublu de sodiu şi potasiu (sarea S.).

SEITZ Ernest (1885-), bacteriolog german la Bonn, a inventat filtrul bacterian (filtru S.).

SELMICIU Iosif (1909-1972), farmacist şi chimist, doctor docent, a lucrat iniţial la Institutul de Cercetări Chimico-Farmaceutice (I.C.C.F.) Bucureşti (director ştiinţific). Între anii 1956-1958, a coordonat organizarea Institutului de Cercetare Chimico-Farmaceutică în China (Shanghai şi Pekin), unde a pregătit cadre de specialitate pentru transpunerea la scară industrială a 36 de procese tehnologice. A brevetat primele medicamente româneşti, a contribuit la sinteza şi realizarea tuberculostaticelor majore la scară de laborator, pilot şi industrie: PAS, HIN şi derivaţi originali. A realizat sinteza industrială a acidului pantotenic, acidului nicotinic, a amidei acidului nicotinic, a vitaminei B_1 etc. Între anii 1965-1972, a fost profesor de Chimie farmaceutică la Facultatea de Farmacie Iaşi, unde a efectuat numeroase cercetări în domeniul substanţelor cu activitate antibacteriană (peniciline, cefalosporine, sulfamide), antihelmintice, antivirotice, citostatice, antifibrinolitice, analgetice, tuberculostatice, vitamine etc.

SEMPLE David, Sir (1856-1937), chirurg militar şi bacteriolog englez, a descoperit vaccinul antirabic S.

SERTÜRNER Friedrich (1783-1831), farmacist german, a izolat alcaloizii din opiu, descoperind morfina în 1804, căreia i-a dat numele după Morpheus, zeul somnului la greci.

SHIGA Kiyoshi (1870-1957), medic şi bacteriolog japonez, a descoperit bacilul S., sin. *Shigella dysenteriae*.

SLYKE Donald Dexter Van (1883-1971), biochimist american la Institutul Rockefeller, a studiat chimia, fiziologia şi patologia proteinelor. Inventatorul aparatului şi metodei Philips şi Van Slyke.

SOLACOLU Theodor (1876-1940), profesor de Botanică farmaceutică la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a abordat probleme de biologie vegetală şi a studiat compoziţia chimică a unor specii de mare importanţă pentru terapeutică.

SOLVAY Ernest (1838-1922), chimist belgian, a inventat procedeul de fabricare a sodei amoniacale (procedeul S.).

SONNE Carl (1882-1948), medic şi bacteriolog danez, profesor de medicină internă la Copenhaga, a descoperit bacilul S., sin. *Shigella sonnei.*

SÖRENSEN Söre Peer Lauritz (1868-1939), biochimist danez, profesor la Copenhaga, a studiat aminoacizii, proteinele, enzimele, procesele fermentative, a studiat concentraţia ionilor de hidrogen şi a introdus simbolul de pH şi scara acidităţii şi alcalinităţii (scara S.). A creat sisteme tampon S.

SORM Frantisek (1913-1980), chimist, profesor la Praga, a studiat structura terpenoidelor şi a sintetizat o serie de alcaloizi.

SOUTHERN Edwin Mellor, Sir (1938-), biolog englez contemporan, a elaborat în 1975 metoda Southern blot (engl. *blot* = pată), pentru determinarea formelor specifice de ADN din diferite celule.

SOXHLETT Franz, von (1848-1926), biochimist german, profesor la München, a inventat aparatul de extracţie S.

SPACU Petru Gheorghe (1883-1953), chimist, profesor de chimie anorganică la Iaşi, Cluj şi Bucureşti, a studiat elementele rare şi combinaţiile complexe ale platinei şi cobaltului, reactivii organici care complexează cationii, a elaborat metode de dozare volumetrice, gravimetrice şi electrochimice, a stabilit structura diferitelor combinaţii organice din grupa sărurilor duble (reacţia S. – verde mazăre pentru cupru).

STAHL Georg Ernest (1660-1743) este întemeietorul teoriei flogisticului, conform căreia, toate corpurile care pot să ardă şi să se oxidexe conţin un principiu inflamabil numit „flogiston" şi materia pământească: oxidul, varul şi cenuşa. În urma arderii, metalele pierd flogistonul (fluidul imponderabil, cu greutate negativă), transformându-se în varuri mai grele.

STAS Jean Servais (1813-1891), chimist belgian, a fost iniţiatorul metodei Stas-Otto-Ogier, de izolare a toxicilor organici nevolatili din produsele biologice. În 1850, a fost numit expert toxicolog în cazul „Bocarmé", un caz de crimă prin otrăvire cu nicotină.

STĂNESCU P. Paul (1889-1966), profesor de botanică farmaceutică la Universitatea Bucureşti, a urmat studiile în SUA şi a efectuat cercetări privind sinteza amidonului.

STĂNESCU Victor (1925-2009), profesor universitar, doctor farmacist la disciplina de Tehnică farmaceutică, Facultatea de Farmacie Bucureşti. În decursul celor 60 de ani (1949-2009) de exercitare a activităţii profesionale şi ştiinţifice, cât şi prin poziţiile variate pe care le-a onorat în cadrul Facultăţii de Farmacie, U.M.F. „C. Davila" Bucureşti, Institutul pentru Controlul de Stat al Medicamentului şi Cercetări Farmaceutice (I.C.S.M.C.F.), Ministerul Sănătăţii şi Societatea de Ştiinţe Farmaceutice din România (S.S.F.R.), a adus contribuţii importante la dezvoltarea ştiinţelor farmaceutice din ţara noastră. Este autor al unui mare număr de cărţi şi tratate de specialitate importante în domeniul Tehnologiei farmaceutice: *Prepararea medicamentelor în farmacie*, vol. 1 şi 2, în colab. cu D. Oţeleanu – 1961; *Substanţe auxiliare farmaceutice* – 1969; *Comprimate farmaceutice* – 1972; *Incompatibilităţi farmaceutice*, în colab. cu Em. Savopol – 1983; *Tehnică farmaceutică* – 1983; coautor la patru ediţii ale Farmacopeii Române, ed. a VII-a, a VIII-a, a IX-a şi a X-a. A fost redactor al revistei *Practica farmaceutică* (1966-1990) şi *Farmacia* (1964-1993). A dezvoltat tehnologii de fabricaţie pentru o serie de forme farmaceutice: comprimate de clonidină, comprimate calmant I, II şi III, comprimate de papaverină, gel cu sulfametoxidiazină, soluţii cu polivitamine, comprimate antiacide, comprimate retard cu clorură de potasiu, suspensie cu sulfat de bariu, supozitoare cu indometacin etc. A organizat cursurile postuniversitare de perfecţionare şi îndrumare metodologică a farmaciştilor şi a organizat Congresele Naţionale de Farmacie VI, VII, VIII şi IX.

STOKES George Gabriel, Sir (1819-1903), fizician şi matematician englez, fondator al teoriei fluidelor viscoase (legea lui S.).

SVEDBERG Theodor (1884-1971), chimist suedez, a realizat ultracentrifuga. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în 1926. A introdus unitatea de timp (10^{-13}) care se foloseşte pentru a măsura viteza de sedimentare a unei soluţii coloidale într-o ultracentrifugă şi pentru determinarea masei moleculare.

SWIETEN Gerhard Van (1700-1772), medic olandez, Leyda, a introdus în practică soluţia de biclorură de mercur 1%, licoarea S.

SYDENHAM Thomas (1624-1689), medic englez, format la Oxford şi Montpellier, adept al doctrinei lui Hipocrate, a introdus în terapeutică folosirea tincturii de opiu, care îi poartă numele, *Laudanum Liquidum Sydenhami*. De numele său se leagă şi prima utilizare a chininei pentru tratamentul malariei, diagnosticul diferenţial dintre diabetul zaharat şi cel insipid, deosebirea între artrita reumatoidă şi artrita gutoasă. Este primul medic care a descris o serie de boli ca: guta, scarlatina, rujeola, dizenteria, coreea etc.

SZENT-GYÖRGYI Albert (1893-1986), biochimist american, originar din Ungaria, a izolat acidul ascorbic (vitamina C) în stare cristalină şi a descoperit vitamina P. A primit premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1937.

Ş

ŞTEFĂNESCU Dumitru (1902-1976), doctor în fizico-chimice, profesor de Chimie fizică la Facultatea de Farmacie Bucureşti, a contribuit la aplicarea maselor plastice în industrie. A efectuat cercetări asupra structurii moleculare, a realizat lucrări în domeniile analizei spectrale, echilibrelor chimice, analizei cu raze X şi chimiei radiaţiilor.

T

TECLU Nicolae (1839-1916), chimist român, profesor la Viena, a efectuat cercetări privind combustia gazelor şi studiul flăcării. A inventat becul T.

TESLA Nikola (1856-1943), inginer electrician originar din Croaţia, stabilit la New York, a inventat bobina bipolară de curent alternativ.

THEILER Max (1899-1972), microbiolog şi imunolog american, Boston, originar din Africa de Sud, a descoperit coronavirusul murin T., sin. poliovirus murin, virusul FA. I s-a decernat premiul Nobel pentru fiziologie şi medicină în 1951.

THÉNARD Louis Jaques (1777-1857), chimist francez, a izolat împreună cu J.L. Gay-Lussac, în 1808, borul, peroxizii de sodiu şi potasiu, apa oxigenată (1818) şi a obţinut albastrul de cobalt (albastrul lui T.), utilizat în industria porţelanului.

THOMA Richard (1847-1923), anatomopatolog german, profesor la Heidelberg şi Dorpat, apoi medic practician la Magdeburg, a descoperit ampula, celula T. şi hematimetrul pentru numărarea globulelor roşii.

THOMSON Williams, Sir (1824-1907), devenit lord Kelvin în 1892, este un fizician englez de la care provine numele unităţii fundamentale în Sistemul Internaţional pentru temperatura termodinamică Kelvin. Aceasta are simbolul K şi este definită ca 1/273,16 din temperatura termodinamică a punctului triplu al apei (v. Kelvin).

TODD Alexander Robertus, Sir (1907-1997), biochimist englez, profesor la Cambridge, a determinat structura chimică a vitaminelor B_1, E şi B_{12}. A obţinut premiul Nobel pentru chimie în 1957.

TOISON Jules (1858-1900), histolog francez, a descoperit soluţia T., ce conţine violet de genţiană, clorură de sodiu, sulfat de sodiu, glicerină şi apă, pentru diluarea sângelui, în scopul numărării eritrocitelor.

TORRICELLI Evangelista (1608-1647), fizician şi matematician italian, discipol al lui Galileo Galilei, a inventat barometrul cu mercur pentru măsurarea presiunii atmosferice în 1643. Unitatea de măsură a presiunii este 1 Torr = presiune exercitată de o coloană de mercur de 1 mm înălţime.

TROPSH Hans (1889-1935), chimist german, profesor la Praga şi Chicago, a descoperit în 1924, împreună cu Fischer E.J.E., o metodă de obţinere a benzinei sintetice (metoda Fischer-T.).

TYNDALL John (1820-1893), fizician englez, profesor la Londra, a descoperit efectul de difuzie a luminii în mediile disperse (fenomenul T.). A propus o metodă de sterilizare prin încălziri repetate, numită şi sterilizare fracţionată sau tindalizare.

TYRODE Maurice Vejux (1878-1930), farmacolog american, născut în Franţa, a descoperit soluţia T. (soluţie Locke modificată: clorură de sodiu, clorură de potasiu, clorură de calciu, bicarbonat de sodiu, glucoză şi la care se adaugă clorură de magneziu), utilizată ca soluţie perfuzabilă.

V

VINCENT Jean Hyacinthe (1862-1930), bacteriolog şi epidemiolog francez, profesor la Paris, a descoperit bacilul V., sin. *Fusobacterium nucleatum.*

VINTILESCU Ion (1881-1954), farmacist, cu docenţa la Paris, profesor de Farmacie galenică la Facultatea de Farmacie Iaşi (1913-1916) şi Bucureşti (1916-1947), unul din fondatorii Facultăţii de Farmacie Bucureşti, a colaborat la redactarea regulamentului de funcţionare a acesteia şi a fost profesor de Chimie biologică şi Chimie alimentară. A redactat ediţia a IV-a a Farmacopeii Române (1926). A efectuat cercetări asupra cineticii unor procese enzimatice, a glucozidelor, a analizei şi controlului alimentelor şi a unor produse farmaceutice (gluconat de calciu, catgut).

VLEMINGKS Jean François (1800-1876), medic belgian, Bruxelles, a preparat soluţia V. (soluţia de polisulfură de sodiu), utilizată pentru tratamentul scabiei.

VOLTA Comte Alessandro (1745-1827), fizician italian, profesor la Pisa, Torino şi Roma, a inventat pila electrică – prima sursă de curent continuu, a introdus noţiunea de serie electrochimică. A descoperit efectul V., a emis legea Gay-Lussac şi Volta, iar numele său a mai fost atribuit unităţii de măsură a tensiunii potenţialului electric.

W

WAAGE Peter (1833-1900), chimist norvegian, profesor la Oslo, a descoperit legea acţiunii maselor (legea Guldberg şi Waage).

WAALS Johannes Diderik Van der (1837-1923), fizician olandez, profesor la Amsterdam, a studiat forţele de atracţie dintre moleculele fluidelor (forţe W.). A primit premiul Nobel pentru fizică în 1910.

WAKSMAN Selman Abraham (1888-1973), biochimist şi microbiologist american de origine ucraineană, a izolat, în 1944, streptomicina din *Streptomyces griseus.* I s-a acordat premiul Nobel pentru medicină în 1952.

WALDEN Paul (1863-1957), chimist german, profesor la Riga, apoi la Rostock, a descoperit fenomenul de inversie W. (transformarea unui izomer în altul, prin epimerizare).

WARBURG Otto Heinrich (1883-1970), biochimist german, Berlin, a efectuat cercetări în domeniul fotosintezei. A descoperit fermentul galben (citocromoxidaza), metoda manometrică de studiu a schimburilor gazoase la nivelul unor preparate celulare şi, de asemenea, fermentul roşu. A obţinut premiul Nobel pentru medicină în 1931.

WASSERMANN August, von (1866-1925), medic bacteriolog şi imunolog german, profesor la Berlin, a descoperit reacţia Bordet-Wassermann (reacţia de fixare a complementului, utilizată în serodiagnosticul sifilisului, folosind ca antigen un extract de inimă de bou).

WATT James (1736-1819), fizician scoţian, a propus unitatea de putere electrică, cu simbolul W.

WEBER Wilhelm Eduard (1804-1891), fizician german, profesor la Göttingen, a propus unitatea de măsură a fluxului magnetic în SI, cu simbolul Wb.

WEEKS John Elmer (1853-1949), oftalmolog american, profesor la New York, a descoperit împreună cu Robert Koch, bacilul Koch-Weeks, sin. *Haemophilus influenzae.*

WELCH William Henry (1850-1934), anatomopatolog şi igienist american, profesor la Johns Hopkins, a descoperit bacilul W., sin. *Clostridium perfringens.*

WHEATSTONE Charles, Sir (1802-1875), fizician englez a efectuat studii de electricitate, a inventat un montaj electric pentru măsurarea rezistenței electrice (puntea W.) în 1847.

WHITMORE Alfred (1876-1946), chirurg al armatei britanice la Burma, a descoperit bacilul W., sin. *Pseudomonas pseudomallei.*

WILIAMS Anna W. (1863-1955), bacteriolog american, a utilizat împreună cu William H. Park, tulpina de *Corynebacteriun diphteriae* pentru prepararea toxinei difterice, inclusă în vaccinul DTP (diftero-tetano-pertusis).

WILLIAMSON W. Alexander (1824-1904), profesor la University College, Londra, a descoperit o metodă de obținere a eterilor din alcooxizi sau fenoxizi de sodiu (potasiu) cu compuși halogenați, sulfați de alchil și sulfonați de alchil.

WÖHLER Friedrich (1800-1882), chimist german, profesor la Göttingen, a sintetizat prima substanță organică, ureea, în 1828, și a descoperit, împreună cu J. von Liebig, amigdalina (1837), hidrochinona (1848), aluminiul (1827), beriliul (1828), carbura de calciu. A preparat acetilena și a izolat cocaina în 1860.

WOHLFAHRT Peter (1675-1726), scriitor medical german, a dat numele pentru musca vivipară răspândită în Europa de Est, *Wohlfahrtia magnifica*, ce-și depune ouăle în plăgi la om și animale, în cavitățile naturale.

WOODWARD Robert Burns (1917-1979), chimist american, a efectuat numeroase sinteze de compuși organici: antibiotice, anestezice, steroizi și alcaloizi. A sintetizat chinina (1944), colesterolul (1951), stricnina (1954), rezerpina (1956). A realizat sinteza completă a clorofilei (1960), a stabilit structura penicilinei (1945), a aureomicinei și a teramicinei (1952). A primit premiul Nobel pentru chimie în 1965.

WUCHERER Otto (1820-1873), medic german, a descoperit genul de viermi din superfamilia *Filarioidea*, ordinul *Nematodes*, din țările cu climă caldă, *Wuchereria bancrofti*. Infestarea cu aceștia este numită wuchererioză.

Y

YERSIN Alexandre John Emile (1863-1943), bacteriolog elvețian, membru al Institutului Pasteur din Paris și fondator al Institutului Pasteur din Nha-Trang (Indochina), a descoperit genul de bacterii (bacili gram-negativi) din familia *Enterobacteriaceae*, care cuprinde: *Yersinia pestis, Y. pseudotuberculosis, Y. enterocolytica,* agenți ai yersiniozei.

YOUNG Thomas (1773-1829), fizician și medic englez, profesor la Londra, a definit modulul de elasticitate (modulul lui Y.) al corpurilor, ce caracterizează proprietățile elastice.

Z

ZEEMAN Pieter (1865-1943), fizician olandez, a descoperit despicarea nivelelor energetice ale atomilor (deci a liniilor spectrale) unei substanțe, când aceasta se află într-un câmp magnetic.

ZEIHL Franz (1857-1926), medic și bacteriolog german la Heidelberg și Lübeck, a introdus colorația Z. – soluția de fuxină fenicată pentru colorația Gram (a microorganismelor): reactivul Zeihl-Neesler.

ZEISS Carl (1816-1888), optician german, a inventat aparatul Abbe Zeiss, celula Abbe-Zeiss și camera steroscopică.

ZIEGLER Karl (1898-1973), profesor la Institutul Max Plank, a obținut premiul Nobel pentru chimie pe anul 1963, împreună cu Giulio Natta, Milano, pentru cercetări aplicate în industria cărbunelui la Mülhein, [polimerizarea ionică cu inițiatori complecși obținuți dintr-un compus organometalic cu trimetilaluminiul: $(C_2H_5)_3Al$] și pentru halogenura unui metal de tranziție din grupele IV-VII, ca $TiCl_4$ (r. Zigler-Natta).

ZINN Johann Gottfried (1727-1759), anatomist, botanist și profesor la Göttingen, a descoperit fibrele Z., care pornesc de la suprafața corpului ciliar la periferia cristalinului, sin. ligament suspensor al cristalinului.

ZITTI Radu (1909-1974), licențiat, doctor în farmacie în Montpellier, profesor de botanică farmaceutică la Facultatea de Farmacie București, a abordat în cercetare probleme de fitosociologie și a inițiat „Cartarea economică a plantelor medicinale” din România.

ZOTTA Victor (1916-1987), doctor în farmacie, profesor de chimie farmaceutică la Facultatea de Farmacie București, autor de cursuri – *Tratatul de Chimie farmaceutică* (1985) –, a participat la redactarea edițiilor a VII-a, a VIII-a și a IX-a a Farmacopeii Române; cercetări în domeniul medicamentelor de sinteză: dezinfectanți urinari, antimalarice, hemostatice, tuberculostatice, antihelmintice, cardiovasculare, stimulenți ai SNC, inhibitori ai MAO, studii în clasa piperazinei, tiazolilor, chinazolonelor, tiosemicarbazidelor, tiocarbanilidelor, ureidelor și tioureidelor; peniciline de semisinteză, citostatice (difenilsulfone), antipiretice, antiinflamatoare, anticonvulsivante. A elaborat procedee tehnologice de preparare a unor medicamente moderne ca: Mefenoxalona, Miocaina, Centrofenoxin și Clonidina.

ZUGRĂVESCU Ioan (1910-1990), membru corespondent al Academiei Române, profesor de Chimie organică la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și la Facultatea de Farmacie Iași, a adus valoroase contribuții în chimia compușilor heterociclici cu cinci și șase atomi. Este autor a numeroase lucrări științifice, brevete și monografii din domeniul unor compuși cu acțiune medicamentoasă.

VI. ANEXE

Anexa 1

Alfabetul grec

Litera		Transcriere fonetică	Corespondența în limba română
Α	α	alfa	a
Β	β	beta	b
Γ	γ	gama	g
Δ	δ	delta	d
Ε	ε	epsilon	e
Ζ	ζ	zeta	z
Η	η	eta (ita)	e(i)
Θ	θ	teta	t
Ι	ι	iota	i
Κ	κ	kappa	k
Λ	λ	lambda	l
Μ	μ	miu	m
Ν	ν	niu	n
Ξ	ξ	csi	x
Ο	ο	omicron	o
Π	π	pi	p
Ρ	ρ	ro	r
Σ	σ	sigma	s
Τ	τ	tau	t
Υ	υ	ipsilon	iu
Φ	φ	fi	f
Χ	χ	hi (chi)	h
Ψ	ψ	psi	ps
Ω	ω	omega	o

Anexa 2

Cifre romane

I	1	XXI	21	XLI	41	LXI	61	LXXXI	81
II	2	XXII	22	XLII	42	LXII	62	LXXXII	82
III	3	XXIII	23	XLIII	43	LXIII	63	LXXXIII	83
IV	4	XXIV	24	XLIV	44	LXIV	64	LXXXIV	84
V	5	XXV	25	XLV	45	LXV	65	LXXXV	85
VI	6	XXVI	26	XLVI	46	LXVI	66	LXXXVI	86
VII	7	XXVII	27	XLVII	47	LXVII	67	LXXXVII	87
VIII	8	XXVIII	28	XLVIII	48	LXVIII	68	LXXXVIII	88
IX	9	XXIX	29	XLIX	49	LXIX	69	LXXXIX	89
X	10	XXX	30	L	50	LXX	70	XC	90
XI	11	XXXI	31	LI	51	LXXI	71	XCI	91
XII	12	XXXII	32	LII	52	LXXII	72	XCII	92
XIII	13	XXXIII	33	LIII	53	LXXIII	73	XCIII	93
XIV	14	XXXIV	34	LIV	54	LXXIV	74	XCIV	94
XV	15	XXXV	35	LV	55	LXXV	75	XCV	95
XVI	16	XXXVI	36	LVI	56	LXXVI	76	XCVI	96
XVII	17	XXXVII	37	LVII	57	LXXVII	77	XCVII	97
XVIII	18	XXXVIII	38	LVIII	58	LXXVIII	78	XCVIII	98
XIX	19	XXXIX	39	LIX	59	LXXIX	79	XCIX	99
XX	20	XL	40	LX	60	LXXX	80	C	100
								D	500
								M	1000

A. UNITĂŢI DE MĂSURĂ

Anexa 3

Sistemul Internaţional de Unităţi (SI) – unităţi fundamentale

Mărime		**Unitate de măsură**	
Denumire	**Simbol**	**Denumire**	**Simbol**
Lungime	l	metru	m
Masă	m	kilogram	kg
Timp	t	secundă	s
Intensitatea curentului electric	I	amper	A
Temperatură termodinamică	T	kelvin	K
Intensitate luminoasă	Iv	candelă	cd
Cantitate de substanţă	n	mol	mol

Toate sistemele de greutăţi şi măsuri, metrice şi nonmetrice, sunt legate printr-o reţea de suport internaţional, numită *Sistemul Internaţional de Unităţi*, SI, de la numele francez: Système International d'Unités. La baza înţelegerii este Tratatul Metrului (Convention du Mètre), semnat la Paris, pe 20 mai 1875, de 48 naţiuni, incluzând majoritatea ţărilor industrializate. SUA este membru fondator al acestui club metric, fiind printre semnatarii documentului original în 1875.

SI este menţinut de o mică agenţie din Paris, *Bureau International des Poids et Mesures*, B.I.P.M. (engl. International Bureau of Weights and Measures, abr. I.B.W.M.), şi este actualizat la fiecare 5 ani printr-o conferinţă internaţională asupra greutăţilor şi măsurilor, Conférence Générale de Poids et Mesures, C.G.P.M. (engl. General Conference on Weights and Measures, G.C.W.M.), la care participă organizaţiile ştiinţifice şi de inginerie internaţionale din toate ţările industrializate.

Anexa 4

Unităţi SI derivate – exprimate în funcţie de unităţile fundamentale

Mărime		Unitate de măsură			
Denumire	**Simbol**	**Denumire**	**Simbol**	**Exprimare în unităţi SI fundamentale**	**Coeficienţi de transformare a unor unităţi în unităţi SI**
Suprafaţă	S	–	–	–	–
Arie	A	metru pătrat	m^2	m^2	
Volum (masă)	V	metru cub	m^3	m^3	1 ml = 1 cm^3 = 10^{-6} m^3
Viteză (timp)	v	metru pe secundă	m/s	$m \cdot s^{-1}$	–
Acceleraţie (timp)	g	metru pe secundă la pătrat	m/s^2	$m \cdot s^{-2}$	–
Număr de undă	υ	unu pe metru	1/m	m^{-1}	–
Lungime de undă	λ	micrometru nanometru	μm nm	10^{-6} m 10^{-9} m	– –
Masă volumică (densitate)	ρ	kilogram pe metru cub	kg/m^3	$kg \cdot m^{-3}$	1 g/l = 1 $g \cdot dm^{-3}$ = 1 $kg \cdot m^{-3}$
Volum masic	-	metru cub pe kilogram	m^3/kg	$m^3 \cdot kg^{-1}$	–
Concentraţie (exprimarea cantităţii de substanţă)	c	mol pe metru cub	mol/m^3	$mol \cdot m^{-3}$	1 mol/l = 1 M = 1 mol/dm^3 = 10^3 $mol \cdot m^{-3}$
Concentraţie de masă	P	kilogram pe metru cub	kg/m^3	$kg \cdot m^{-3}$	1 g/l = 1 $g \cdot dm^{-3}$ = 1 $kg \cdot m^{-3}$
Densitatea curentului electric	J	amper pe metru pătrat	A/m^2	$A \cdot m^{-2}$	–
Intensitatea câmpului magnetic	H	amper pe metru	A/m	$A \cdot m^{-1}$	–
Luminanţa luminoasă (strălucire)	B	candelă pe metru pătrat	cd/m^2	$cd \cdot m^{-2}$	–

Anexa 5

Unităţi SI derivate – cu denumiri speciale admise pentru protecţia sănătăţii umane

Mărime		Unitate de măsură				
Denumire	**Simbol**	**Denumire**	**Simbol**	**Exprimare în unităţi SI fundamentale**	**Exprimare în alte unităţi SI**	**Coeficienţi de transformare a unor unităţi în unităţi SI**
Activitate (a unui radionuclid)	A	bequerel	Bq	s^{-1}	–	1 Ci = $3{,}7 \cdot 10^{10}$ Bq = $3{,}7 \cdot 10^{10}$ s^{-1}
Doză absorbită, energie comunicată masică, indicele dozei absorbite	D	gray	Gy	J/kg	–	$m^2 \cdot s^{-2}$
Echivalentul dozei absorbite, indicele echivalentului dozei absorbite	–	sievert	Sv	J/kg	–	$m^2 \cdot s^{-2}$

Anexa 6

Unități SI derivate – cu denumiri speciale

Mărime		Unitate de măsură				
Denumire	**Simbol**	**Denumire**	**Simbol**	**Exprimare în unități SI fundamentale**	**Exprimare în alte unități SI**	**Coeficienți de transformare a unor unități cu denumiri speciale în unități SI**
Frecvență (timp)	υ	hertz	Hz	s^{-1}	–	–
Forță (timp)	F	newton	N	$m \cdot kg \cdot s^{-2}$	–	1 dyn = 1 $g \cdot cm \cdot s^{-2}$ = 10^{-5} N
Presiune, tensiune mecanică (timp)	P	pascal	Pa	$m^{-1} \cdot kg \cdot s^{-12}$	$N \cdot m^{-2}$	1 dyn/cm^2 = 10^{-1} Pa = 10^{-1} $N \cdot m^{-2}$ 1 atm = 760 torr = 760 mmHg 1 torr = 1 mmHg = 133 Pa 1 bar = 10^5 Pa = 1 KPa = 7,5 mmHg = 7,5 torr
Energie, lucru mecanic, cantitate de căldură	w	joule	J	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-2}$	$N \cdot m$	1 W·h = $3,6 \cdot 10^3$ J 1 erg = 1 $cm^2 \cdot g \cdot s^{-2}$ 1 dyn·cm = 10^{-7}J 1 cal = 4,1868 J
Putere, flux energetic (timp)	P	watt	W	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-3}$	$N \cdot m \cdot s^{-1}$ $J \cdot s^{-1}$	1 erg/s = 1 $dyn \cdot cm \cdot s^{-1}$ = 10^{-7}W = $10^{-7} N \cdot m \cdot s^{-1}$ = $10^{-7} J \cdot s^{-1}$
Cantitate de electricitate (sarcină electrică)	Q	coulomb	C	s·A	–	1 A·h = $3,6 \cdot 10^3$ C
Potențial electric, tensiune electrică, tensiune electromotoare	U	volt	V	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-3} \cdot A^{-1}$	$W \cdot A^{-1}$	–
Capacitate electrică	C	farad	F	$m^2 \cdot kg^{-1} \cdot s^4 \cdot A^2$	–	–
Rezistență electrică	R	ohm	Ω	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-3} \cdot A^{-2}$	$V \cdot A^{-1}$	–
Conductanță electrică	G, I/U	siemens	S	$m^2 \cdot kg^{-1} \cdot s^3 \cdot A^2$	–	–
Flux de inducție magnetică (electricitate)	Φ	weber	Wb	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-1}$	–	–
Inducție magnetică (densitatea fluxului magnetic)	B	tesla	T	$kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-1}$	Wb/m^2	–
Inductanță electrică	D	henry	H	$m^2 \cdot kg \cdot s^{-2} \cdot A^{-2}$	Wb/A	–
Temperatură Celsius	t	grad Celsius	°C	K	–	–
Flux luminos	–	lumen	lm	cd·sr	–	–
Iluminare	–	lux	lx	lm/m^2	–	$m^{-2} \cdot cd \cdot sr$

Anexa 7

Unități SI suplimentare

Mărime	Unitate de măsură SI		
	Denumire	**Simbol**	**Expresia în unități SI fundamentale**
Unghi plan	radian	rad	$m \cdot m^{-1} = 1$
Unghi solid	steradian	sr	$m^2 \cdot m^{-2} = 1$

Anexa 8

Exemple de unități SI derivate – exprimate cu ajutorul unităților suplimentare

Mărime	Unitate de măsură SI	
	Denumire	Simbol
Viteză unghiulară	radian pe secundă	rad/s
Accelerație unghiulară	radian pe secundă la pătrat	rad/s^2
Intensitate energetică	watt pe metru pătrat-steradian	$W\cdot m^{-2}\cdot sr^{-1}$

Anexa 9

Exemple de unități SI derivate – exprimate folosind denumiri speciale

Mărime		Unitate de măsură				
Denumire	Simbol	Denumire	Simbol	Exprimare în unități SI fundamentale	Exprimare în alte unități SI	Coeficienți de transformare a unor unități în unități SI
Viscozitate dinamică	–	pascal-secundă	$Pa\cdot s$	$m^{-1}\cdot kg\cdot s^{-1}$	$N\cdot s\cdot m^{-2}$	$1\ P = 10^{-1}\ Pa\cdot s = 10^{-1}\ N\cdot s\cdot m^{-2}$ $1\ cP = 1\ m\cdot Pa\cdot s$
Momentul unei forțe	–	newton-metru	$N\cdot m$	$m^2\cdot kg\cdot s^{-2}$	–	–
Tensiune superficială	–	newton pe metru	N/m	$kg\cdot s^{-2}$	–	–
Viscozitate cinematică	–	metru pătrat pe secundă	m^2/s	$m^2\cdot s^{-1}$	$Pa\cdot s\cdot m^2\cdot kg^{-1}$	$1\ St = 1\ cm^2\cdot s^{-1} =$ $= 10^{-4}\ m^2\cdot s^{-1}$ $1\ cSt = 1\ mm^2\cdot s^{-1}$
Flux termic superficial, iluminare energetică	–	watt pe metru pătrat	W/m^2	$kg\cdot s^{-3}$	–	–
Capacitate termică, entropie	S	joule pe kelvin	J/K	$m^2\cdot kg\cdot s^{-2}\cdot K^{-1}$	–	–
Capacitate termică masică, entropie masică	–	joule pe kilogram-kelvin	$J/(kg\cdot K)$	$m^2\cdot s^{-2}\cdot K^{-1}$	–	–
Energie masică	–	joule pe kilogram	J/kg	$m^2\cdot s^{-2}$	–	–
Conductivitate termică	–	watt pe metru-kelvin	$W/(m\cdot K)$	$m\cdot kg\cdot s^{-3}\cdot K^{-1}$	–	–
Energie volumică	–	joule pe metru cub	J/m^3	$m^{-1}\cdot kg\cdot s^{-2}$	–	–
Intensitatea câmpului electric	E	volt pe metru	V/m	$m\cdot kg\cdot s^{-3}\cdot A^{-1}$	–	–
Sarcină (electrică volumică)	–	coulomb pe metru cub	C/m^3	$m^{-3}\cdot s\cdot A$	–	–
Deplasare electrică	–	coulomb pe metru pătrat	C/m^2	$m^{-2}\cdot s\cdot A$	–	–
Permitivitate	ε	farad pe metru	F/m	$m^{-3}\cdot kg^{-1}\cdot s^4\cdot A^2$	–	–
Permeabilitate magnetică	μ	henry pe metru	H/m	$m\cdot kg\cdot s^{-2}\cdot A^{-2}$	–	–
Energie molară	–	joule pe mol	J/mol	$m^2\cdot kg\cdot s^{-2}\cdot mol^{-1}$	–	–
Entropie molară, capacitate termică molară	–	joule pe mol-kelvin	$J/(mol\cdot K)$	$m^2\cdot kg\cdot s^{-2}\cdot k^{-1}\cdot mol^{-1}$	–	–
Expunere (radiații x și γ)	–	coulomb pe kilogram	C/kg	$kg^{-1}\cdot s\cdot A$	–	–
Debitul dozei absorbite	–	gray pe secundă	Gy/s	$m^2\cdot s^{-3}$	–	–

Anexa 10

Definiții ale unităților SI

Mărime	Unitate de măsură	Simbol	Definiție
Lungime	metru	m	lungime egală cu 1.650.763,73 ori lungimea de undă a vibrației corespunzătoare tranziției 1 p 2-5 s a Kriptonului 86
	Ångström	Å	10^{-10} m sau 0,1 nm
	mila marină	–	1,852 km
Suprafață	metru pătrat	m^2	aria unei suprafețe pătrate cu latura de 1 metru = 1 m^2 (centiar)
	ar	a	decametru pătrat, dam^2 = 100 m^2
	hectar	ha	hectometru pătrat, hm^2 = 10.000 m^2
Volum	metru cub	m^3	volumul unui cub cu latura de 1 m = 1 m^3
	litru	L	decimetru cub (dm^3 sau 10^{-3} m^3)
	decilitru	dL	10^{-1} L sau 10^{-4} m^3
	centilitru	cL	10^{-2} L sau 10^{-5} m^3
	cub	cc, m^3	10^{-3} L
	decalitru	daL	10 L
	hectolitru	hL	100 L
Masă	kilogram	kg	masa unui etalon internațional de platină iridiată depus la Biroul Internațional de măsuri și greutăți Sèvres, Franța
	quintal	q	100 kg
	tonă	t	1.000 kg
Timp	secundă	s	1/31.556.925.974,7 din anul tropical și 12^h ET, 0, ianuarie 1900, suplimentar definită în 1964 în termen de cesiu durată de 9.192.631.770 Hz, perioadă care corespunde vibrației de tranziție între două niveluri de energie hiperfine ale stării fundamentale a cesiului 113: F, 4; M, 0 la F 3: MO
	milisecundă	ms	10^{-3} s
	minut	min.	1 minut are 60 s
	oră	h	o oră are 60 min. = 3.600 s
	zi	j., d	24 h = 1.440 min. = 86.400 s
Frecvență	hertz	Hz	frecvența unui fenomen a cărui perioadă este de 1 s
Viteză	metru pe secundă	m/s	viteza unui mobil, cu o mișcare uniformă, care parcurge un metru într-o secundă
	kilometru pe oră	km/h	0,27 m/s
	nod	–	viteza unei nave care parcurge o milă marină într-o oră = 0,514 m/s sau 1,852 km/h
Accelerație	metru pe secundă la pătrat	m/s^2	accelerația unui mobil cu o mișcare uniform variată, a cărui viteză variază cu 1 m/s într-o secundă
	gal	gal	10^{-2} m/s^2
Forță	newton	N	forța care provoacă o accelerație de 1 m/s unei mase de 1 kg
	dynă	dyn	forța care provoacă o accelerație de 1 cm/s^2 unei mase de 1 g (= 10^{-5} N)
Lucrul mecanic	joule	J	lucrul produs de o forță de 1 N al cărei punct de aplicare se deplasează cu 1 m în direcția acestei forțe
	erg	erg	lucrul produs de o forță de o dynă care deplasează punctul ei de aplicare cu 1 cm în direcția acestei forțe (= 10^{-7} J)
	kilowatt pe oră	kW/h	3,6 megajouli (3,6 MJ)
Putere	watt	W	puterea unui sistem care transferă o energie de un joule într-o secundă
	cal-putere	CP, CV	736 W
Presiune	pascal	Pa	presiunea care se exercită pe suprafața unui plan de un metru pătrat și exercită o forță de un newton
	bar	bar	10^5 Pa
	milibar	mbar	100 Pa
	torr	torr	1,333·100 Pa
Intensitatea curentului electric	amper	A	intensitatea unui curent electric constant care, menținut în două conductoare paralele, rectilinii, cu lungimea infinită și cu secțiunea circulară neglijabilă, așezate în vid, la o distanță de 1 metru una de alta, produce între aceste două conductoare o forță de $2 \cdot 10^{-7}$ dintr-un newton pe o lungime de 1 metru
Diferență de potențial	volt	V	diferența de potențial între două puncte ale unui conductor parcurs de un curent de 1 amper și exercitând între aceste două puncte o putere de 1 watt

Rezistență electrică	ohm	Ω	rezistența între două puncte ale unui conductor parcurs de un curent de un amper, între care există o diferență de potențial de un volt
Cantitate de electricitate	coulomb	C	cantitatea de electricitate transportată într-o secundă de un curent de un amper
Capacitate electrică	farad	F	capacitatea unui condensator ale cărui borne prezintă o diferență de potențial de un volt, el fiind încărcat cu un coulomb
Inductanță electrică	henry	H	inductanța unui circuit în care apare o forță electromotoare de 1 volt și în care curentul variază uniform cu un amper pe secundă
Conductanță electrică	siemens	S	conductanța unui sistem conductor a cărui rezistență este de un ohm
Flux magnetic	weber	Wb	fluxul magnetic care, prin cumularea liniară în decurs de o secundă, induce într-o spiră, care îl înlănțuie, o tensiune electromotoare de un volt
Inductanță magnetică	tesla	T	inductanță care, repartizată pe o suprafață de 1 m^2, produce un flux magnetic de 1 weber
Temperatură	kelvin	K	scara termodinamică desemnează 273,16 K; A 273, 16-a parte din temperatura termodinamică a punctului triplu al apei (punctul de congelare) = 0 °C
Cantitatea materiei	mol	mol	– cantitatea de substanță a unui sistem care conține atâtea cantități elementare câți atomi există în 0,012 kilograme de carbon 12. De câte ori se întrebuințează molul, entitățile elementare trebuie specificate, ele putând fi atomi, molecule, ioni, electroni, alte particule sau grupuri specificate de asemenea particule – sau cantitatea de substanță a cărei masă în grame este numeric egală cu masa formulei moleculare
Intensitate luminoasă	candelă	cd	intensitatea luminoasă, într-o direcție dată, a unei surse care emite o radiație monocromatică cu frecvența de $540 \cdot 10^{12}$ Hz și a cărei intensitate energetică, în această direcție, este de 1/683 dintr-un watt pe steradian. Sau 1/60 din intensitatea de 1 cm^2 a unui radiator perfect, la temperatura de congelare a platinei
Luminiscență	candelă pe metru pătrat	cd/m^2	luminiscența unei surse cu intensitatea de o candelă și suprafața de un metru pătrat
	flux luminos	lm	fluxul emis pe un unghi solid de un steradian de o sursă punctiformă cu intensitatea egală cu o candelă
Iluminare	lux	lx	luminarea unei suprafețe de un metru pătrat care primește un flux luminos de un lumen
Putere (vergență)	dioptrie	∂, m^{-1}	vergența unui sistem a cărui distanță focală este de 1 m, într-un mediu ce are un indice de refracție egal cu 1
Unghi plan	radian	rad	unghiul plat al cărui vârf, plasat în centrul unui cerc, intersectează pe circumferința acestuia un arc cu lungimea egală cu raza cercului
Unghi solid	steradian	Ω	unghiul solid al cărui vârf, plasat în centrul unei sfere, decupează pe suprafața acesteia o arie egală cu aceea determinată de pătratul razei acestei sfere
Radiații ionizante – Activitatea	bequerel	Bq	activitatea unui gram de element radioactiv al cărui număr de dezintegrări spontane este de 1 pe secundă
– Curie	curie	Ci	$3{,}7 \cdot 10^{10}$ Bq; numărul de dezintegrări spontane pe secundă a 1 g de radiu
– Expuneri	coulomb pe kilogram	C/kg	expunerea la o radiație ionizantă a cărei încărcătură de ioni formați într-o masă de aer de 1 kg este egală, în valoare absolută, cu 1 coulomb
	röntgen	R	$2{,}58 \cdot 10^{-4}$ C/kg

Anexa 11

Unităţi care nu fac parte din Sistemul Internaţional

11.1. Unităţi folosite împreună cu Sistemul Internaţional

Mărime	Unitate de măsură	Simbol	Definiţie
Timp	minut oră zi	min. h d	1 min. = 60 s 1 h = 60 min. = 3.600 s 1 d = 24 h = 86.400 s
Volum	litru	l, L	1 l = 1 dm^3 = 10^{-3} m^3
Masă	tonă	t	1 t = 10^3 kg
Unghi plan	grad sexazecimal minut sexazecimal secundă sexazecimală	° ' "	1° = (π/180) rad 1' = (1/60)° = (π/10.800) rad 1" = (1/60)' = (π/648.000) rad

11.2. Unităţi folosite împreună cu Sistemul Internaţional a căror valoare în unităţile SI este obţinută experimental

Mărime	Unitate de măsură	Simbol	Definiţie
Energie cinetică	electronvolt	eV	energia cinetică câştigată de un electron care traversează o diferenţă de potenţial de 1 volt în vid 1 eV = 1,60219·10^{-19} J, aproximativ
Masă atomică	unitate de masă atomică (unificată)	u	fracţiunea 1/12 din masa unui atom al nucleului ^{12}C 1 u = 1.660,57·10^{-27} kg, aproximativ
Distanţă	unitate astronomică	UA	lungimea razei orbitei circulare neperturbate a unui corp cu masa neglijabilă care se mişcă în jurul soarelui cu o viteza unghiulară siderală de 0,017202098950 radiani într-o zi de 86.400 secunde de timp al efemeridelor 1 UA = 149.597,870·10^6 m
	parsec	pc	1 parsec este distanţa la care o unitate astronomică subîntinde un unghi de arc dells 1 pc = "0,6265 UA = 30.857·10^{12} m

11.3. Unităţi care se menţin temporar împreună cu SI

Mărime	Unitate de măsură	Simbol	Definiţie
Distanţă	milă marină	–	1 milă marină = 1.852 m
Viteză	nod	–	1 milă marină/oră = (1.852/3.600) m/s
Lungime	Ångstrom	Å	1 Å = 0,1 nm = 10^{-10} m
Suprafaţă	ar	a	1 a = 1 dam^2 = 10^2 m^2
	hectar	ha	1 ha = 1 hm^2 = 10^4 m^2
Secţiune eficace	bam	b	1 b = 100 fm^2 = 10^{-26} m^2
Presiune (fizica nucleară)	bar	bar	1 bar = 0,1 MPs = 10^5 Pa = 1.000 hPa = 100 kPa
	atmosferă normală	atm	1 atm = 101.325 Pa
Acceleraţie gravitaţională	gal	gal	1 Gal = 1 cm/s^2 = 10^{-2} m/s^2
Activitatea radionuclizilor	curie	Ci	1 Ci = 3,7·10^{10} Bq
Expunerea radiaţiilor X sau γ	Röntgen	R	1 R = 2,58·10^{-4} C/kg
Doza absorbită de radiaţii ionizante	rad	rad sau rd	1 rad = 1 cGy = 10^{-2} Gy
Echivalentul dozei absorbite	rem	rem	1 rem = 1 cSv = 10^{-2} Sv

11.4. Unităţi C.G.S. cu denumiri speciale

Mărime	Unitate de măsură	Simbol	Definiţie
Lucru mecanic	erg	erg	1 erg = 10^{-7} J
Forţă	dynă	dyn	1 dyn = 10^{-5} N
Viscozitate dinamică	poise	P	1 P = 1 dyn·s/cm^2 = 0,1 Pa·s
Viscozitate cinematică	stokes	St	1 St = 1 cm^2/s
Inducţie magnetică	gauss	Gs, G	1 Gs corespunde la 10^{-4} T
Putere a câmpului magnetic	oersted	Oe	1 Oe corespunde la (1.000/4π) A/m
Flux magnetic	maxwell	Mx	1 Mx corespunde la 10^{-6} Wb
Intensitate luminoasă	stilb	sb	1 sb = 1 cd/cm^2 = 10^4 cd/m^2
Iluminare	phot	ph	1 ph = 10^4 lx

Anexa 12

Alte unităţi larg răspândite, dar în general nerecomandate

Mărime	Denumire	Simbol	Coeficienţi de conversie în unitatea SI
Lungime	fermi	fm	1 fm = 10^{-15} m
Masa (pietre preţioase, perle, diamante)	carat metric	KT	1 KT = 200 mg = 0,2 g = $2 \cdot 10^{-4}$ kg
Presiune (de vid parţial)	torr	torr	1 torr = (101.325/760) Pa
Forţă	kilogram forţă	kgf	1 kgf = 9,80665 N
Presiune	atmosferă normală	atm	1 atm = 101.325 Pa
Cantitate de căldură	calorie	cal	1 cal = 4,868 J
Lucru	cal putere	CP (HP)	1 CP = 75 kgf·m/s = 0,736 kW = 736 W
Lungime	micron	μ	1 μ = 1 μm = 10^{-6} m
Lungimea de undă a radiaţiei X	unitate X	X	1 unitate X = $1{,}002 \cdot 10^{-4}$ nm, aproximativ
Volum de masă lemnoasă	ster	st	1 st = 1 m^3
Inducţie magnetică	gamma	γ	1 γ = 1 nT = 10^{-9} T
Masă	gamma	γ	1 γ = 1 μg = 10^{-9} kg
Lungime de undă	lambda	λ	–

Anexa 13

Unități de măsură pentru masă și volum utilizate în țările anglo-saxone și SUA

13.1. Unități de măsură pentru masă – utilizate în țările anglo-saxone și SUA

Unitate de măsură		
Denumire	**Simbol**	**Coeficienți de transformare în unități SI**
Grain	gr	1 gr = 1/5760 lb = 0,065 g
Dram	dr (dr.)	1 dr = 1/8 oz = 60 gr = 3,89 g
Ounce	oz	1 oz = 1/16 lb = 28 g
Pound	lb	1 lb = 16 oz = 450 g

13.2. Unități de măsură pentru volum – utilizate în țările anglo-saxone și SUA

Unitate de măsură		
Denumire	**Simbol**	**Coeficienți de transformare în unități SI**
Gallon	gal.	1 gal. = 4.546ml
Quart	q.	1 q.= 1/4 gal. = 2 pt. = 1136,5 ml
Pint	pt.	1 pt.= 1/2 q. = 568,25 ml
Fluid ounce	fluid oz sau oz	1 fluid oz = 28,40 ml
Minim	min.	1 min. = 61 ml

Anexa 14

Dimensiuni, echivalențe și conversiuni (SI, sau metric și imperial)

Dimensiuni	Simboluri	Echivalențe	Conversiuni
• **LUNGIME**			
1 kilometru	km	1.000 metri (m)	
1 metru	m	100 centimetri (cm) sau 1.000 milimetri (mm)	1 metru = 39,370 inches (in)
1 centimetru	cm	10 milimetri (mm)	1 centimetru (cm) = 0,3937 in
1 milimetru	mm	1000 micrometri (µm)	30,48 centimetri (cm) = 1 foot (ft)
1 micrometru	µm	1000 nanometri (nm)	2,54 centimetri (cm) = 1 inch (in)
• **VOLUM**			
1 litru	l, L	1.000 mililitri (mL)	1 litru (L) = 1,76 pints (pt)
1 mililitru	mL	1.000 microlitri (µL)	568,25 mililitri (mL) = 1 pint (pt)
			28,4 mililitri (mL) = 1 fluid ounce (fl oz)
mililitri (mL) și centimetri cubi (m^3) sunt considerați la fel			
• **GREUTATE SAU MASĂ**			
1 kilogram	kg	1.000 grame (g)	1 kilogram (kg) = 2,204 pounds (lb)
1 gram	g	1.000 miligrame (mg)	1 gram (g) = 0,0353 ounce (oz)
1 miligram	mg	1.000 micrograme (µg)	453,59 grame (g) = 1 pound (lb)
1 microgram	µg	1.000 nanograme (ng)	28,34 grame (g) = 1 ounce (oz)
Parte per milion	ppm	miligrame/kilogram = mg/kg	
Parte per bilion	ppb	micrograme/kilogram = µg/kg	
• **TEMPERATURĂ**			
Pentru a transforma Celsius în Fahrenheit: se multiplică cu 9, se divide cu 5 și se adaugă 32 la rezultat. Exemplu: 36 °C → 98,8 °F: 36·9 = 324 : 5 = 64,8 + 32 = 96,8 °F, deci 36 °C → 96,8 °F Pentru a converti 104 °F în °C: se scade 32, se multiplică cu 5 și se divide prin 9 : 104 – 32 = 72·5 = 360 : 9 = 40 °C, deci 104 °F → 40 °C **1 °C = 1,8 °F și 0,8 °R**			

Anexa 15

Perimetre, suprafeţe şi volume

Figuri geometrice	Unităţi de măsură		
	Perimetrul (P)	**Suprafaţa (S)**	**Volumul (V)**
Pătrat	$P = 4 \cdot b$	$S = b^2$ diag. $= b\sqrt{2}$	
Dreptunghi	$P = 2\ (B + b)$	$S = B \cdot b$ diag. $= \sqrt{a^2 + b^2}$	
Paralelogram	$P = 2\ (B + B)$	$S = B \cdot h$	
Trapez	P = suma laturilor	$S = \frac{B+b}{2}h$	
Triunghi	P = suma laturilor	$S = \frac{b \cdot h}{2}$	
Cerc	$P = 2\pi r = \pi d$	$S = \pi r^2 = \frac{\pi d^2}{4}$	
Sector de cerc		$S = \frac{\pi r^2 \alpha}{360}$	
Segment de cerc		$S = \frac{\pi r^2 \alpha}{360} \quad \frac{r^2 \sin\alpha}{2}$	
Inel de cerc		$S = \frac{\pi D^2}{4} \quad \frac{\pi d^2}{4}$	
Elipsă	$P = \frac{D+d}{2}\pi$	$S = \frac{Dd}{4}\pi$	
Hexagon	P = suma laturilor	$S = \frac{3b^2\sqrt{3}}{2}$	
Cub			$V = b^3$
Paralelipiped			$V = B \cdot b \cdot h$
Piramidă			$V = \frac{s \cdot h}{3}$
Cilindru			$V = h\frac{\pi d^2}{4}$
Con			$V = h\frac{\pi r^3}{3}$
Sferă			$V = \frac{4\pi r^3}{3}$
Butoi			$V = \frac{\pi h}{12}\left(2D^2 + d^2\right)$
Trunchi de con			$V = \frac{\pi h}{12}\left(D^2 + Dd + d^2\right)$

Legendă:

b = baza = muchia = arcul de cerc; B = baza mare; a = axa mică; A = axa mare; h = înălţimea; $\pi = 3{,}14$; d = diametrul mic; r = raza mică; R = raza mare; α = unghiul la centru subîntins de arcul de cerc b; D = diametrul mare; de la mijlocul butoiului; diag. = diagonala.

Anexa 16

Multiplii şi submultiplii din sistemul metric

Multiplu sau submultiplu	Prefix	Simbol
1 000 000 000 000 000 000 (10^{18})	exa	E
1 000 000 000 000 000 (10^{15})	peta	P
1 000 000 000 000 (10^{12})	tera	T
1 000 000 000 (10^{9})	giga	G
1 000 000 (10^{6})	mega	M
1 000 (10^{3})	kilo	k
100 (10^{2})	hecto	h
10 (10^{1})	deca	da
1		
0,1 (10^{-1})	deci	d
0,01 (10^{-2})	centi	c
0,001 (10^{-3})	mili	m
0,000001 (10^{-6})	micro	µ
0,000000001 (10^{-9})	nano	n
0,000000000001 (10^{-12})	pico	p
0,000000000000001 (10^{-15})	femto	f
0,000000000000000001 (10^{-18})	atto	a

Anexa 17

Corespondenţa temperaturii °C → °F

°Celsius	°Fahrenheit	°Celsius	°Fahrenheit
100	212	37,5	99,5
95	203	37	98,6
90	194	36,5	97,7
85	185	36	96,8
80	176	35,5	95,9
75	167	35	95
70	158	34	93,2
65	149	33	91,4
60	140	32	89,6
55	131	31	87,8
50	122	30	86
45	113	25	77
44	112,2	20	68
43	109,4	15	59
42	107,6	10	50
41	105,8	5	41
40	104	0	32
39,5	103,1	–5	23
39	102,2	–10	14
38,5	101,3		
38	100,4		

p. fierbere 100 °C = 212 °F
p. îngheţare 0 °C = 32 °F

Anexa 18

Constante termice ale unor substanţe anorganice şi organice

Substanţa anorganică/ organică	Punct de topire (°C)	Căldură latentă de topire (kcal/kg)	Punct de fierbere (°C)	Căldură latentă de vaporizare (kcal/kg)	Căldură specifică medie (kcal/kg)
Azotat de potasiu	337	–	–	–	0,234
Azotat de sodiu	310	45	–	–	0,275
Bromură de argint	430	12	1,330	230	0,068
Carbură de calciu	2.300	–	–	–	–
Clorură de argint	455	22	1.554	300	0,086
Clorură de bariu	955	27,8	1.560	290	0,088
Clorură de calciu	772	–	> 1.600	–	0,15
Clorură de potasiu	770	–	1.413	600	0,165
Clorură de sodiu	802	124	1.440	680	0,207
Cuarţ	1.470	–		–	0,187
Cuarţ cristobalită	1.710	–	2.590	–	0,178
Hidrat de potasiu	360	–	1.320	550	–
Hidrat de sodiu	328	40	1.390	790	–
Oxid de aluminiu	2.050	–	2.980	1.130	0,19
Oxid de bariu	1.923	–	1.880	590	–
Oxid de calciu	2.572	–	2.850	–	0,187
Oxid de crom	2.275	–	–	–	–
Oxid de fier	1.370	–	–	–	–
Oxid de fier (hematită)	1.560	–	–	–	–
Oxid de fier (magnetită)	1.550	–	–	–	–
Oxid de magneziu	2.800	–	–	–	–
Oxid de plumb (litargă)	8.80	–	–	–	–
Oxid de potasiu	–	–	–	390	–
Oxid de zinc	2.000	–	–	–	–

Anexa 19

Maxime ale presiunii atmosferice şi ale densităţii aerului

Înălţimea deasupra nivelului mării	Condiţii atmosferice				Punctul de fierbere a apei °C
	Temperatura medie anuală °C	Presiune (abs.) mmHg	Presiune (abs.) mbar	Densitatea kg/m³	
0	+ 15	780	1.013	1,226	100
200	+ 13,7	742	986	1,20	99
500	+ 11,8	716	952	1,17	98
1.000	+8,5	673	894	1,11	97
1.500	+5,3	623	840	1,06	95
2.000	+2	595	792	1,01	93
3.000	–4,5	540	718	1,92	91
5.000	–17,5	423	561	1,76	84
8.000	–37	280	371	1,55	74
10.000	–50	215	285	0,44	68
20.000	–56,5	46	61	1,10	37
30.000	–96,5	11	17	1,03	15

B. ELEMENTE CHIMICE

Anexa 20

Tabelul periodic al elementelor

Simbol (starea solidă, lichidă, gazoasă) →
Denumirea elementului →
← Număr atomic
← Valență
← Masa atomică

1 H I 1,008 Hidrogen

GRUPA

PERIOADA	1 (IA)	2 (IIA)	3 (IIIB)	4 (IVB)	5 (VB)	6 (VIB)	7 (VIIB)	8 (VIIIB)	9 (VIIIB)	10 (VIIIB)	11 (IB)	12 (IIB)	13 (IIIA)	14 (IVA)	15 (VA)	16 (VIA)	17 (VIIA)	18 (VIIIA)
1																		2 He 4,003 Heliu
2	3 Li I 6,941 Litiu	4 Be II 9,012 Beriliu											5 B III 10,81 Bor	6 C II,IV 12,01 Carbon	7 N III,V 14,01 Azot	8 O II 16,00 Oxigen	9 F I 19,00 Fluor	10 Ne 20,18 Neon
3	11 Na I 22,99 Sodiu	12 Mg II 24,30 Magneziu											13 Al III 26,98 Aluminiu	14 Si IV 28,09 Siliciu	15 P III,V 30,97 Fosfor	16 S II, IV, VI 32,07 Sulf	17 Cl I 35,45 Clor	18 Ar 39,10 Magneziu
4	19 K I 39,10 Magneziu	20 Ca II 40,08 Calciu	21 Sc 44,96 Scandiu	22 Ti 47,88 Titan	23 V 50,94 Vanadiu	24 Cr III 52,00 Crom	25 Mn II,IV 54,94 Mangan	26 Fe II,III 55,85 Fier	27 Co 58,93 Cobalt	28 Ni II 58,69 Nichel	29 Cu I,II 63,55 Cupru	30 Zn II 65,39 Zinc	31 Ga III 69,72 Galiu	32 Ge IV 72,61 Germaniu	33 As III,V 74,92 Arsen	34 Se II, IV, VI 78,96 Seleniu	35 Br I 79,90 Brom	36 Kr 83,80 Kripton
5	37 Rb 85,47 Rubidiu	38 Sr 87,62 Stronțiu	39 Y 88,91 Ytriu	40 Zr 81,22 Zirconiu	41 Nb 92,91 Niobiu	42 Mo 95,94 Molibden	43 Tc 98,91 Tehnețiu	44 Ru 101,1 Ruteniu	45 Rh 102,9 Rodiu	46 Pd 106,4 Paladiu	47 Ag I 107,9 Argint	48 Cd II 112,4 Cadmiu	50 In III 114,8 Indiu	51 Sn II,IV 118,7 Staniu	52 Sb III,V 121,8 Stibiu	53 Te 127,6 Telur	53 I I 126,9 Iod	54 Xe 131,3 Xenon
6	55 Cs 132,9 Cesiu	56 Ba II 137,3 Bariu	57-71 →	72 Hf 178,5 Hafniu	73 Ta 180,9 Tantal	74 W 183,8 Wolfram	75 Re 186,2 Reniu	76 Os 190,2 Osmiu	77 Ir 192,2 Iridiu	78 Pt 195,1 Platină	79 Au 197,0 Aur	80 Hg II 200,6 Mecur	81 Tl 204,4 Taliu	82 Pb II,IV 207,2 Plumb	83 Bi III,V 209,0 Bismut	84 Po 210,0 Poloniu	85 At 210,0 Astatin	86 Rn 222,0 Radon
7	87 Fr 223,0 Franciu	88 Ra 226,0 Radiu	89-103 →	104 Rf 261,0 Rutherforium	105 Db 262,0 Dubnium	106 Sg 263,0 Seaborgium	107 Bh 262,0 Bohrium	108 Hs 265,0 Hassium	109 Mt 266,0 Meitnerium									

Metale ←→ Nemetale

6	57 La 138,9 Lantan	58 Ce 140,1 Ceriu	59 Pr 140,9 Praseodim	60 Nd 144,2 Neodim	61 Pm 144,9 Prometiu	62 Sm 150,4 Samariu	63 Eu 152,0 Europiu	64 Gd 157,2 Gadoliniu	65 Tb 158,9 Terbiu	66 Dy 162,5 Disprosiu	67 Ho 164,9 Holmiu	68 Er 167,3 Erbiu	69 Tm 168,9 Tuliu	70 Yb 173,0 Yterbiu	71 Lu 175,0 Lutețiu
7	89 Ac 227,0 Actiniu	90 Th 232,0 Toriu	91 Pa 231,0 Protactiniu	92 U 238,0 Uraniu	93 Np 237,0 Neptuniu	94 Pu 239,1 Plutoniu	95 Am 243,1 Americiu	96 Cm 247,1 Curiu	97 Bk 247,1 Berkeliu	98 Cf 252,1 Californiu	99 Es 252,1 Einsteiniu	100 Fm 257,1 Fermiu	101 Md 256,1 Mendeleviu	102 No 259,1 Nobeliu	103 Lr 260,1 Lawrenciu

Tabelul periodic al elementelor, numit şi *Tabelul periodic al lui Mendeleev* sau *Sistemul periodic al elementelor*, cuprinde într-o formă tabelară elementele chimice aranjate în funcţie de proprietăţile fizice şi chimice ale acestora.

Sistemul periodic al elementelor este într-o continuă schimbare, deoarece încă sunt descoperite elemente noi, indiferent dacă pe cale naturală sau artificială.

Este meritul remarcabil al savantului rus *Dimitri I. Mendeleev* în descoperirea legii periodicităţii elementelor chimice şi de a fi conceput o reprezentare grafică complexă, dar perfect logică a interdependenţei sofisticate a tuturor speciilor unice de atomi, *tabelul periodic al elementelor*.

LEGEA PERIODICITĂŢII:

- lege fundamentală a naturii, stă la baza clasificării elementelor;
- a fost enunţată de D.I. Mendeleev în 1869: „Proprietăţile fizice şi chimice ale elementelor se repetă periodic în funcţie de masele lor atomice";
- i-a permis lui Mendeleev ordonarea celor 63 de elemente, cunoscute la acea vreme, în ordinea crescătoare a maselor lor atomice, într-un tabel numit *Sistemul periodic al elementelor*. Aşezate în linii şi coloane, elementele cu proprietăţi asemănătoare se găseau unele sub altele (în aceeaşi coloană, adică grupă);
- la începutul secolului XX, odată cu marile descoperiri din fizica atomului, legea a fost reformulată de *Moseley* (1913): „Proprietăţile elementelor sunt funcţii periodice ale numărului atomic Z";
- i-a permis lui Mendeleev să deducă existenţa unor elemente, necunoscute la acea dată, şi să „prevadă" descoperirea lor, precum şi poziţia lor în sistemul periodic al elementelor. Aşezate în locurile libere din tabel, conform legii periodicităţii, aceste elemente au fost denumite cu ajutorul prefixelor „eka" sau „dvi": ekabor (Sc), ekaaluminiu (Ga), ekasiliciu (Ge), ekamangan (Tc), dvimangan (Re);

- Mendeleev sugerează chiar verificarea maselor atomice ale unor elemente pentru care a observat o inversiune a poziţiei în sistemul periodic: 52 Te (Ar, 127,6) – perioada a 5-a, grupa VI A (16) – şi 53 I (Ar, 126,2) – perioada a 5-a, grupa VII A (17); alte inversiuni în sistemul periodic: 27 Co (Ar, 58,9) – perioada a 4-a, grupa VIII B (9) – şi 28 Ni (Ar, 58,7) – perioada a 4-a, grupa VIII B (10); 18 Ar (Ar, 39,9) – perioada a 3-a, grupa VIII A (18) – şi 19 K (Ar, 39,1) – perioada a 4-a, grupa I A (1);
- astăzi se cunosc peste 400 de variante ale *Sistemului periodic al elementelor* care au la bază tabelul lui Mendeleev; cea mai cunoscută şi utilizată formă este aşa-numita „formă lungă", propusă de Rang în 1893 şi ameliorată de Alfred Werner în 1905. Aceasta cuprinde 18 coloane verticale şi şapte şiruri orizontale, fiind o reflectare obiectivă a structurii electronice a elementelor.

GRUPELE SISTEMULUI PERIODIC AL ELEMENTELOR:

- coloanele verticale, numite grupe sau familii, conţin elemente cu proprietăţi fizice şi chimice asemănătoare, care au aceeaşi configuraţie electronică în stratul de valenţă. Ele sunt notate cu cifre arabe de la 1 la 18, conform recomandărilor I.U.P.A.C. din 1986; până atunci, grupele principale erau notate cu cifre romane de la I la VIII şi litera A, iar grupele secundare erau notate cu cifre romane de la I la VIII şi litera B. Grupa a VIII-a B (respectiv grupele 8, 9 şi 10) conţine triada fierului (Fe, Co, Ni) şi metalele platinice (Ru, Rh, Pd, Os, Ir, Pt);
- numărul grupei în care se găseşte un element este egal cu numărul electronilor din stratul de valenţă al atomilor elementului respectiv. Pentru a afla numărul de electroni din stratul de valenţă, în cazul elementelor grupelor 13-18, se scade numărul 10 din numărul grupei; de exemplu, fosforul se găseşte în grupa 15 a sistemului periodic, deci are 15 – 10 = 5 electroni în stratul de valenţă, aşa cum se observă şi din scrierea configuraţiei electronice: 15P – 1s22s22p63s23p3.

PERIOADELE SISTEMULUI PERIODIC AL ELEMENTELOR:

- şirurile orizontale ale sistemului periodic, cuprinzând elementele dintre două gaze rare succesive, se numesc perioade. Sistemul periodic conţine şapte perioade, corespunzătoare celor şapte niveluri energetice, notate cu cifre arabe de la 1 la 7. Numărul perioadei în care se află un element este egal cu numărul de niveluri energetice (straturi) ocupate cu electroni sau cu valoarea numărului cuantic principal „n" pentru stratul exterior al atomului unui element. Primele trei perioade sunt scurte (2, respectiv 8 şi 8 elemente), iar următoarele patru sunt lungi (18, respectiv 18 şi 32 de elemente). Perioada a şaptea este incompletă. Lantanidele (seria 4f) şi actinidele (seria 5f) ocupă o poziţie specială în sistemul periodic, în partea de jos, sub forma a două şiruri a câte 14 elemente.

Anexa 21

Masele atomice relative ale elementelor (după I.U.P.A.C. – 1985)

Denumire	Simbol	Număr atomic	Masă atomică relativă	Notă
Actiniu	Ac	89	227,0278	z
Aluminiu	Al	13	26,98154	
Americiu	Am	95	(243)	
Argint	Ag	47	107,868	x
Argon	Ar	18	39,948	w x
Arsen	As	33	74,9216	
Astatin	At	85	(210)	
Aur	Au	79	196,9665	
Bariu	Ba	56	137,33	x
Beriliu	Be	4	9,0218	
Berkeliu	Bk	97	(247)	
Bismut	Bi	83	208,9804	
Bor	B	5	10,811	w y
Brom	Br	35	79,904	
Cadmiu	Cd	48	112,41	x
Calciu	Ca	20	40,08	x
Californiu	Cf	98	(251)	
Carbon	C	6	12,011	w
Ceriu	Ce	58	140,12	x
Cesiu	Cs	55	132,9054	
Clor	Cl	17	35,453	
Cobalt	Co	27	58,9332	
Crom	Cr	24	51,966	
Cupru	Cu	29	63,546	w

Curiu	Cm	96	(247)	
Disprosiu	Dy	66	162,50	
Einsteiniu	Es	99	(252)	
Erbiu	Er	68	167,26	
Praseodim	Pr	59	140,9077	
Prometiu	Pm	61	(145)	
Protactiniu	Pa	91	231,0359	z
Radiu	Ra	88	226,0254	x z
Radon	Rn	86	(222)	
Reniu	Re	75	186,207	
Rodiu	Rh	45	102,9055	
Rubidiu	Rb	37	85,4678	x
Ruteniu	Ru	44	101,07	x
Samariu	Sm	62	150,36	x
Scandiu	Sc	21	44,9559	
Seleniu	Se	34	78,96	
Siliciu	Si	14	28,0855	
Sodiu	Na	11	22,98977	
Staniu	Sn	50	118,71	
Stibiu	Sb	51	121,75	
Stronțiu	Sr	38	87,62	x
Sulf	S	16	32,06	w
Taliu	Tl	81	204,383	
Tantal	Ta	73	180,9479	
Techneţiu	Tc	43	(98)	
Telur	Te	52	127,60	x
Terbiu	Tb	65	158,9254	
Titan	Ti	22	47,88	
Toriu	Th	90	232,0381	
Tuliu	Tm	69	168,9342	
Unileniu	Une	109	(266)	
Unilhexiu	Unh	106	(263)	
Uniloctiu	Uno	108	(265)	
Unilpentiu	Unp	105	(262)	
Unilcvadiu	Unq	104	(261)	
Unilseptiu	Uns	107	(262)	
Uraniu	U	92	238,029	x y
Vanadiu	V	23	50,9415	
Wolfram	W	74	183,85	
Xenon	Xe	54	131,29	
Yterbiu	Yb	70	173,04	
Ytriu	Y	39	88,9059	
Zinc	Zn	30	65,39	
Zirconiu	Zr	40	91,224	x

Notă: Valorile din paranteză sunt utilizate pentru masele atomice ale elementelor radioactive ce nu pot fi precizate fără a cunoaşte originea elementelor. Valoarea indicată reprezintă numărul atomic de masă al izotopului elementului cu cea mai lungă semiviaţă (timp de înjumătăţire) cunoscută:

w – elemente pentru care se cunosc variaţii în componenţa izotopilor în materialul terestru normal; valori ce pot fi aplicate la orice material normal;

x – elemente pentru care speciile geologice sunt cunoscute, în care elementul are o compoziţie izotopică anormală, astfel încât diferenţa între masa atomică a elementului în asemenea specii şi cea dată în tabele poate fi depăşită considerabil, ceea ce implică nesiguranţă;

y – element pentru care variaţiile substanţiale din valoarea dată se pot produce în materialul disponibil comercial, din cauza unei schimbări a compoziţiei izotopice;

z – elementul pentru care valoarea este cea a radioizotopului cu timpul de înjumătăţire cel mai lung.

C. PARAMETRI BIOLOGICI, NOMOGRAME, GRUPE DE VÂRSTĂ

Anexa 22

Constante biologice

22.1. Valori normale pentru adulţi

Denumirea constantei	Valoare de referinţă	Unitate de măsură (unităţi convenţionale)
CONSTANTE HEMATOLOGICE		
Hemogramă		
Hematii: – femei	4,3-5,5	$\cdot 10^6/mm^3$
– bărbaţi	4,5-5,9	$\cdot 10^6/mm^3$
Leucocite: – (WBC)	4,5-11	$\cdot 10^3/mm^3$
– diferenţiate		
• Bazofile	0,2-1,2	%
• Eozinofile	1-3	%
• Limfocite	25-33	%
• Monocite	3-7	%
• Neutrofile	54-62	%
Reticulocite	0,5-1,5	% din nr. total de hematii
Trombocite	200-400	$\cdot 10^3 mm^3$
Haptoglobină	50-220	mg/dl
Hematocrit: – femei	36-47	%
– bărbaţi	40-54	%
Hemoglobină: – femei	12-16	g/dl
– bărbaţi	13-18	g/dl
Viteza de sedimentare a hematiilor (VSH): – femei	3-15	mm/h
– bărbaţi	1-10	mm/h
Gaze în sânge		
Dioxid de carbon:		
– concentraţie	21-30	mEq/l
– presiune (Pa CO_2 arterial)	35-45	mmHg
Oxigen:		
– concentraţie	96-100	%
– presiune (Pa O_2 arterial)	75-100	mmHg
pH	7,35-7,45	
Hemostază şi coagulare		
Fibrinogen	200-400	mg/dl
Timpul de protrombină	12-14	s
Timpul de sângerare	2-8	min.
Timpul de coagulare	5-15	min.
Timpul parţial de tromboplastină:		
– activat	32-46	s
– standard	68-82	s
CONSTANTE BIOCHIMICE (sânge venos, ser, plasmă)		
Acid uric: – femei	0,015-0,06	g/l
– bărbaţi	0,025-0,07	g/l
Alanin aminotransferază (TGP/GPT/ALT)	5-35	U/l
Albumină	3,5-5	g/dl

Amilază	25-125	U/l
Aspartat aminotransferază (TGO/GOT/AST)	5-35	U/l
Bicarbonat (arterial/venos)	22-28	mEq/l
Bilirubină: – totală	0,3-1	mg/dl.
– directă	0,1-0,3	mg/dl
– indirectă	0,2-0,7	mg/dl
Ceruloplasmină	0,2-0,4	mg/ml
Calciu: – total	95-105	mg/l
– ionizat	45-56	mg/l
Clor (Cl^-)	3,5-3,9	g/l
Colesterol: – total	ideal < 200	mg/dl
– HDL-C	ideal < 130	mg/dl
– LDL-C	ideal < 60	mg/dl
Cortizol: – ora 8	5-23	µg/dl
– ora 16	3-16	µg/dl
– ora 22	< de jumătate din valoarea înregistrată la ora 8	µg/dl
Creatină: – femei	6-10	mg/l
– bărbați	2-6	mg/l
Creatinină	0,6-1,5	mg/dl
Creatininfosfokinază		
(CPK, CK): – femei	6-10	mg/l
– bărbați	2-6	mg/l
Cupru	70-155	µg/dl
Fier: – total	80-180	µg/dl
– capacitatea de legare	230-370	µg/dl
– saturarea transferinei	20-50	%
Feritină	20-200	ng/ml
Fosfataza: – acidă	1-5	U/100 ml
– acidă prostatică	0,6-3	U/100 ml
– alcalină	1-3	U/100 ml
Fosfolipide totale	1,5-2,5	g/l
Fosfor anorganic	2,6-4,5	mg/dl
Gamma-glutamil transpeptidază (GGT):	5-35	U/l
– femei	10-55	U/l
– bărbați		
Globuline	2-3,5	g/dl
Glucoză à jeun	70-110	mg/dl
Hemoglobină glicozilată:		
– nediabetici	4-6	%
– diabet controlat	6-8	%
– diabet necontrolat	> 8	%
Lactic-dehidrogenază (LDH)	110-210	U/l
Lipază	4-24	U/dl
Magneziu (Mg^{2+})	1,5-2,5	mEq/l
	18-30	mg/l
Potasiu (K^+)	3,5-5	mEq/l
Proteine totale	63-78	mg/ml
Sodiu (Na^+)	135-145	mEq/l
Transferină	3,2-3,9	mg/dl
Trigliceride	40-150	mg/dl
Uree	10-50	mg/dl
Vitamina A	200-300	µg/l
Vitamina C	2-20	mg/l
Zinc	75-120	µg/l
CONSTANTE BIOCHIMICE (examen complet de urină)		
Acid oxalic	10-14	mg/24h
Acid piruvic	100	mg/24h
Acid uric	300-800	mg/24h

Albumine	10-100	mg/24h
Azot neproteic	10-15	g/24h
Calciu ionizat	0,15-0,25	g/24h
Clor (Cl^-)	4,2-9	g/24h
Corpi cetonici	10-50	mg/24h
Creatină: – femei – bărbați	0-80 0-40	mg/24h mg/24h
Creatinină	15-25	mg/Kg/24h
Cupru	0-60	µg/dl/24h
Fier total	800	µg/24h
pH	4-8	
Porfirine: – coproporfirine – uroporfirine	< 45-180 5-20	µg/24h µg/24h
Porfobilinogen	< 2	mg/24h
Potasiu (K^+)	1-5	g/24h
Proteine totale	< 150	mg/24h
Sodiu (Na^+)	1-5	g/24h
Uree	10-35	g/24h
Urobilină	2-3	mg/24h

22.2. Valori normale pentru copii

Denumirea constantei	**Valoare de referință**	**Unitate de măsură (unități convenționale)**
CONSTANTE HEMATOLOGICE		
Hemogramă		
Hematii: – 0-4 săpt.	3,6-5,5	$\cdot 10^6/mm^3$
– 1-6 luni	3,1-4,3	$\cdot 10^6/mm^3$
– 7 luni-2 ani	3,7-4,9	$\cdot 10^6/mm^3$
– 2-5 ani	3,9-5	$\cdot 10^6/mm^3$
– 5-18 ani	4,5-5,1	$\cdot 10^6/mm^3$
Leucocite: – *totale (WBC)*		
– 0-4 săpt.	5-20	$\cdot 10^3/mm^3$
– 1-6 luni	6-17,5	$\cdot 10^3/mm^3$
– 7 luni-2 ani	6-17	$\cdot 10^3/mm^3$
– 2-5 ani	5,5-15,5	$\cdot 10^3/mm^3$
– 5-18 ani	4,5-13	$\cdot 10^3/mm^3$
– *diferențiate*		
• *Bazofile*	0-1	%
• *Eozinofile*		
– 0-4 săpt.	0-2	%
– 1 lună-18 ani	0-3	%
• *Limfocite*		
– 0-4 săpt.	19-45	%
– 1-6 luni	41-71	%
– 7 luni-2 ani	45-76	%
– 2-5 ani	35-65	%
– 5-18 ani	25-45	%
• *Monocite*		
– 0-4 săpt.	5-10	%
– 1-6 luni	4-7	%
– 7 luni-18 ani	3-6	%
• *Neutrofile*		
– 0-4 săpt.	32-62	%
– 1-6 luni	13-33	%
– 7 luni-2 ani	15-53	%
– 2-5 ani	23-45	%
– 5-18 ani	32-54	%

Reticulocite: – nou-născut	2-6	% din nr. total de hematii
– sugar	0,5-2,8	
Trombocite: – 0-4 săpt.	250-450	$\cdot 10^3/mm^3$
– 1-6 luni	300-700	$\cdot 10^3/mm^3$
– 7 luni-8 ani	250-550	$\cdot 10^3/mm^3$
– 8-18 ani	200-400	$\cdot 10^3/mm^3$
Hematocrit: – 0-4 săpt.	39-61	%
– 1-6 luni	29-42	%
– 7 luni-2 ani	33-38	%
– 2-5 ani	34-39	%
– 5-18 ani	35-47	%
Hemoglobină: – 0-4 săpt.	12,5-20	g/dl
– 1-6 luni	10-13	g/dl
– 7 luni-2 ani	10,5-13	g/dl
– 2-5 ani	11,5-13	g/dl
– 5-18 ani	11,5-15,2	g/dl
Viteza de sedimentare a hematiilor(VSH)	0-13	mm/h
Gaze în sânge		
Dioxid de carbon; (Pa CO_2 arterial):		
– nou-născut	33-36	mmHg
– > 1 an	35-45	mmHg
Oxigen; presiune (Pa O_2 arterial):		
– nou-născut	70-75	mmHg
– > 1 an	70-85	mmHg
pH	7,35-7,45	
CONSTANTE BIOCHIMICE (sânge venos, ser, plasmă)		
Acid uric: – 0-12 luni	20-70	mg/l
– > 1 an	25-58	mg/l
Alanin aminotransferază (TGP/GPT/ALT): – 0-2 luni	8-78	U/l
– > 2 luni	8-36	U/l
Albumină: – 0-12 luni	2-4	g/dl
– > 1 an	3,5-5	g/dl
Amilază: – nou-născut	0-60	U/l
Aspartat aminotransferază (TGO/GOT/AST): – 0-2 ani	18-74	U/l
– 2-18 ani	15-46	U/l
Bilirubină: – *totală*		
• nou-născut	2-10	mg/dl
• > 1 lună	0-1,5	mg/dl
– *directă*		
• nou-născut	< 1,5	mg/dl
• > 1 lună	0-0,5	mg/dl
– *indirectă*	0,6-10,5	mg/dl
Calciu: – *total*		
• nou-născut	7-12	mg/dl
• 1 lună-2 ani	8,8-11,2	mg/dl
• > 2 ani	9-11	mg/dl
– *ionizat*	4,4-5,4	mg/dl
Clor (Cl^-)	3,3-3,7	g/l
Colesterol: – nou-născut	45-170	mg/dl
– 1 lună-1 an	65-175	mg/dl
– > 1 an	120-200	mg/dl
Creatinină: – 1 lună-1 an	≤ 0,6	mg/dl
– > 1 an	0,6-1,5	mg/dl
Creatininfosfokinază (CPK, CK)	81	U/l
Fier: – *total*		
• nou-născut	110-270	µg/dl
• 1 lună-2 ani	30-70	µg/dl
• > 2 ani	55-120	µg/dl
– *capacitatea de legare*		
• nou-născut	59-175	µg/dl
• 1 lună-2 ani	100-400	µg/dl
• > 2 ani	250-400	µg/dl

Fosfatază: – *acidă*	10-33	U/l
– *alcalină*		
• < 1 an	65-125	U/l
• > 1 an	60-115	U/l
Fosfor anorganic: – nou-născut	4,2-9	mg/dl
– 1 lună-2 ani	3,8-6,7	mg/dl
– 2-3 ani	2,9-5,9	mg/dl
– 3-15 ani	3,6-5,6	mg/dl
– > 15 ani	2,5-5	mg/dl
Gamma-glutamil transpeptidază (GGT)	3-11,5	U/l
Glucoza à jeun: – nou-născut	30-90	mg/dl
– 1 lună-2 ani	60-105	mg/dl
– > 2 ani	70-110	mg/dl
Lactic-dehidrogenază (LDH):		
– nou-născut	290-500	U/l
– 1 lună-2 ani	110-144	U/l
Lipaza: – < 16 ani	2-14	U/dl
Magneziu (Mg^{2+}): – < 1 an	1,2-2,7	mEq/l
– > 1 an	1,4-1,9	mEq/l
Potasiu (K^+): – nou-născut	4,5-7,2	mEq/l
– 1-3 luni	4-6,2	mEq/l
– 3 luni-1 an	3,7-5,6	mEq/l
– > 1 an	3,5-5	mEq/l
Proteine totale: – 0-2 ani	4,2-7,4	g/dl
– > 2 ani	6-8	g/dl
Sodiu (Na^+)	135-145	mEq/l
Trigliceride: – 0-1 an	0-170	mg/dl
– 1-16 ani	20-130	mg/dl
Uree: – 0-2 ani	4-15	mg/dl
– > 2 ani	5-20	mg/dl
Vitamina A	1,54	µmol/l
Vitamina B1 (tiamină)	160	nmol/l
Vitamina B2 (riboflavină, lactoflavină)	385	nmol/l
Vitamina B5 (acid pantotenic)	1,3	µmol/l
Vitamina B6 (piridoxină)	57-87	nmol/l
Vitamina B12 (ciancobalamină)	200-350	pmol/l
Vitamina C	34	µmol/l
Vitamina D (25-OH-colecalciferol)	65-110	nmol/l
Vitamina E (α-tocoferol)	21	µmol/l
Vitamina H (biotină)	1,6	nmol/l
Vitamina PP (nicotinamidă)	23	µmol/l
Zinc: – < 1 an	7,4-14,6	µg/dl
– > 1 an	70-120	µg/dl

Anexa 23

Corespondenţa între SI şi unităţi vechi privind principalii constituenţi din sânge

Componentul	Unităţi vechi	Factor de conversie a unităţilor vechi în SI	Unităţi SI	Factor de transformare a unităţii SI în unităţi vechi
Albumină	g/l	14,5	µmol/l	0,069
Amoniac	mg/l	58,7	µmol/l	0,017
Bilirubină	mg/l	1,71	µmol/l	0,585
Calciu	mg/l	0,025	mmol/l	40
	mEq/l	0,5	mmol/l	2
Cloruri	mEq/l	1	mmol/l	1
Colesterol total	g/l	2,58	mmol/l	0,387
Creatinină	mg/l	8,84	µmol/l	0,113
Cupru	mg/l	15,74	µmol/l	0,063
Fier	µg/l	0,179	µmol/l	5,585
Fibrinogen	g/l	2,94	µmol/l	0,34
Glucoză	g/l	5,55	mmol/l	0,18
Hemoglobină	g/dl	0,62	mmol/l	1,611
Lipide	g/l	1	g/l	1
Magneziu	mg/l	0,041	mmol/l	24,31
	mEq/l	0,5	mmol/l	2
Oxigen	ml/dl	0,446	kPa	2,24
	mmHg	0,133	kpa	7,502
Fosfaţi	mg/l	0,032	mmol/l	31
Potasiu	mEq/l	1	mmol/l	1
Proteine	g/l	1	g/l	1
Sodiu	mEq/l	1	mmol/l	1
Trigliceride	g/l	1,143	mmol/l	0,0875
Acid uric	mg/l	5,95	µmol/l	0,168
Uree	g/l	16,65	mmol/l	0,06

Aceşti coeficienţi permit efectuarea transformărilor între cele două sisteme de unităţi. Exemplu: un nivel de creatinină de 10 mg/l (unităţi vechi) corespunde la 10·8,84 µmol în unităţi SI; un nivel de acid uric de 300 µmol/l (unităţi SI) corespunde la 300·0,168 = 50,4 mg/l, în unităţi vechi.

Anexa 24

Debitul urinar al principalilor parametri biologici la adult/24 de ore

Componenta	SI /Litru	Sistem de masă/Litru
Acid homovanilic	16-44 µmoli	–
Acid lactic	0,55-2,20 mmoli	50-200 mg
Acid uric	2,4-4,8 mmoli	0,4-0,8 g
Acid vanilmandelic	10-25 µmoli	–
Aminoacizi totali	–	1-2 g
Amoniac	20-25 µmoli	0,35-1,20 g
Androsteron + Etiocholanolon		
• bărbat	24-48 µmoli	7-14 mg
• femeie	15-28 µmoli	4,5-8 mg

Calciu • bărbat • femeie	< 8 mmoli < 6 mmoli	< 320 mg < 240 mg
Catecolamine totale	95-160 nmoli	18-38 µg
Coproporfirină	22-114 nmoli	15-75 µg
Cortizol liber	0,06-0,22 µmoli	2-80 µg
Creatină • bărbat • femeie	1,3 mmoli 2 mmoli	170 mg 360 mg
Creatinină • bărbat • femeie	212 µmoli/kg/24 h 185 µmoli/kg/24 h	24 mg/kg/24 h 21 mg/kg/ 24 h
Estrogeni totali • debut faza foliculară • mediu faza foliculară • pic ovulator • faza luteală	37-75 nmoli 75-150 nmoli 150-220 nmoli 110-150 nmoli	10-20 µg 20-40 µg 40-60 µg 30-40 µg
Fosfaţi	15-33 µmoli	0,45-1 g
Glucoză	0	0
3-hidroxiprolină	12,5 ±3,5 µmoli	1,6 ± 0,5 mg
4-hidroxiprolină	226 ± 61 µmoli	30 + 40 mg
17-hidroxicorticosteroizi • bărbat • femeie	– –	4-7 mg 3-5 mg
Ioduri	< 1,6 *µmoli*	< 200 mg
Magneziu	1-1,5 mmoli	24-36 mg
β-microglobuline	0,02 nmoli	< 200 µg
17-oxosteroizi totali • bărbat • femeie	35-70 µmoli 20-41 µmoli	10-20 mg 6-12 mg
17-oxosteroizi – 11-oxigenaţi • bărbat • femeie	7-10 µmoli 3,5-7 µmoli	2-3 mg 1-2 mg
18-oxialdosteron	15-50 nmoli	5-20 µm
Porfobilinogen	10 µmoli	2,3 mg
Potasiu	20-120 nmoli	0,78-4,7 g
Pregnandiol (5 zile de platou termic)	9-19 µmoli	3-6 mg
Pregnantriol	–	0,8-1,2 mg
Proteine plasmatice	–	< 100 mg
Sodiu	30-300 mmoli	0,7-7 g
Uree	200-500 mmoli	12-30 g
Urobilină	0-7 µmoli	0-4 mg
Uroporfirină	6-24 nmoli	5-20 µg

Anexa 25

Nomograma ariei suprafeței corporale la sugari

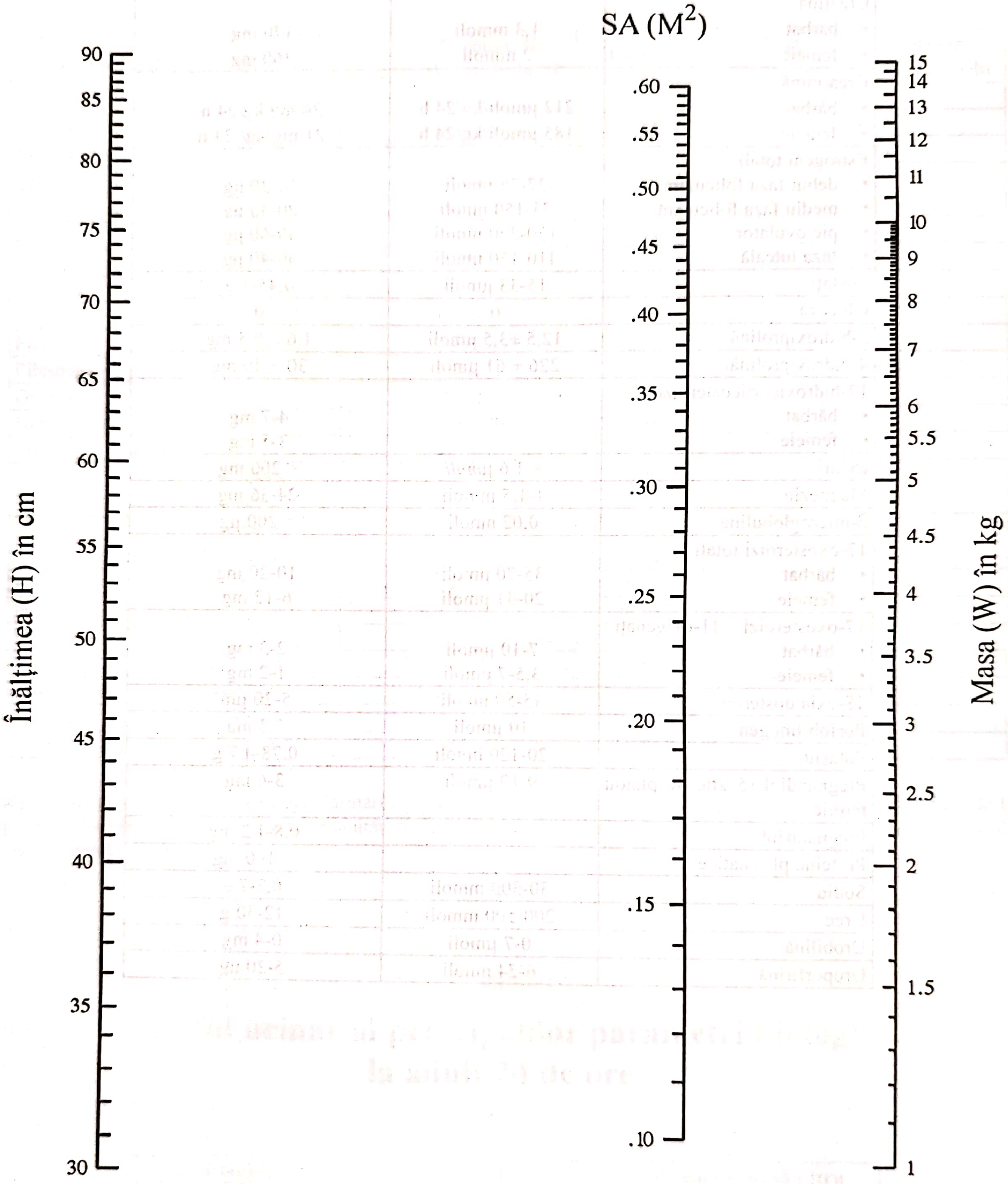

$$SA = W^{.5378} \times H.3964 \times .024265$$

Se duce o dreaptă între axele laterale: înălțime (H) și masă (W); punctul de intersecție indică aria suprafeței (SA).

Anexa 26

Nomograma ariei suprafeţei corporale la adulţi şi copii

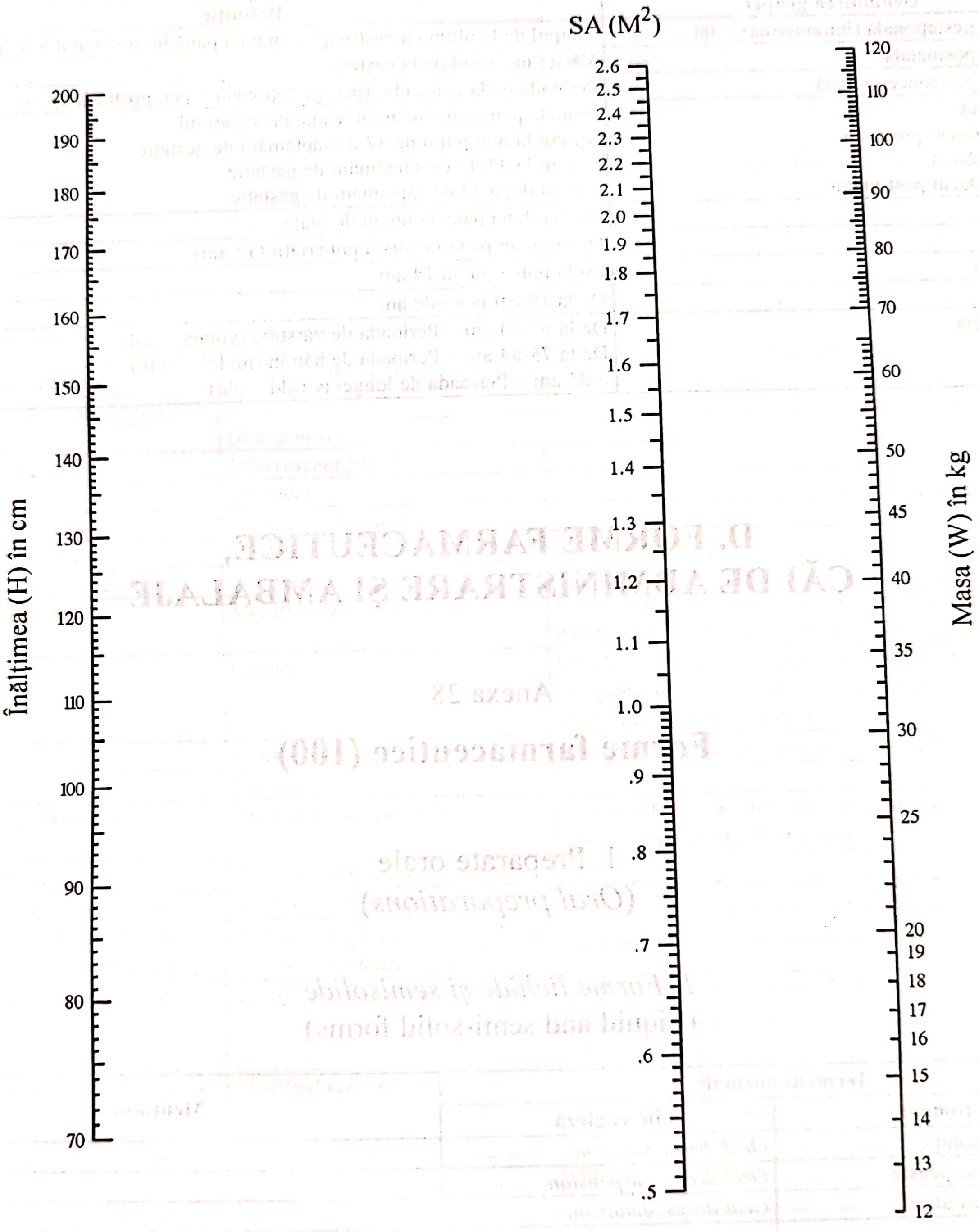

$$SA = W^{.5378} \times H^{.3964} \times .024265$$

$$SA = W^{.5378} \cdot H^{.3964} \cdot .024265$$

Se duce o dreaptă între axele laterale: înălţime (H) şi masă (W); punctul de intersecţie indică aria suprafeţei.

Anexa 27

Grupe de vârstă

Denumirea grupei	Definiție
Perioada gestațională (intrauterină) = făt	Timpul de la ultima menstruație a mamei până în momentul nașterii copilului.
Perioada postnatală	Vârsta începând de la naștere
Perioada postconcepțională	Perioada de la concepție (per. gestațională + per. postnatală)
Nou-născut a. Nou-născut prematur b. Nou-născut c. Nou-născut post-matur	Primele patru săptămâni de viață ale sugarului Născut la mai puțin de 37 de săptămâni de gestație Născut la 37-42 de săptămâni de gestație Născut după 42 de săptămâni de gestație
Sugar	De la o lună până la un an de viață
Copil	De la un an până la vârsta pubertății (12 ani)
Adolescent	De la pubertate la 18 ani
Adult	De la 18 ani la 65 de ani
Vârsta a treia	De la 65-74 ani – Perioada de vârstnic (young – old) De la 75-84 ani – Perioada de bătrân (middle – old) > 85 ani – Perioada de longeviv (old – old)

D. FORME FARMACEUTICE, CĂI DE ADMINISTRARE ȘI AMBALAJE

Anexa 28

Forme farmaceutice (100)

I. Preparate orale
(*Oral preparations*)

1. Forme lichide și semisolide
(Liquid and semi-solid forms)

Termeni normali		Mențiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Picături orale, soluție	*Oral drops, solution*	–
Picături orale, suspensie	*Oral drops, suspension*	–
Picături orale, emulsie	*Oral drops, emulsion*	–
Lichid oral	*Oral liquid*	termenul trebuie utilizat numai pentru substanțele active lichide ca atare
Soluție orală	*Oral solution*	–
Suspensie orală	*Oral suspension*	–
Emulsie orală	*Oral emulsion*	–
Pulbere pentru soluție orală	*Powder for oral solution*	–
Pulbere pentru suspensie orală	*Powder for oral suspension*	–
Granule pentru soluție orală	*Granules for oral solution*	–
Granule pentru suspensie orală	*Granules for oral suspension*	–

Pulbere şi solvent pentru soluţie orală	*Powder and solvent for oral solution*	–
Pulbere şi solvent pentru suspensie orală	*Powder and solvent for oral suspension*	–
Sirop	*Syrup*	–
Pulbere pentru sirop	*Powder for syrup*	–
Granule pentru sirop	*Granules for syrup*	–
Comprimat pentru soluţie orală	*Soluble tablet*	trebuie dispersat în lichid înainte de administrare
Comprimat pentru dispersie orală	*Dispersible tablet*	trebuie dispersat în lichid înainte de administrare
Produse vegetale pentru ceai	*Herbal tea*	-
Gel oral	*Oral gel*	gel care trebuie înghiţit după administrarea în cavitatea orală
Pastă orală	*Oral paste*	pastă care trebuie înghiţită după administrarea în cavitatea orală

2. *Forme solide*

(Solid forms)

Termeni normali		**Menţiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Preparat vegetal instant pentru ceai	*Instant herbal tea*	–
Pulbere orală	*Oral powder*	–
Pulbere efervescentă	*Effervescent powder*	–
Granule	*Granules*	–
Granule efervescente	*Effervescent granules*	–
Granule gastrorezistente	*Gastro-resistant granules*	–
Granule cu eliberare prelungită	*Prolonged-release granules*	–
Granule cu eliberare modificată	*Modified-release granules*	se utilizează numai atunci când nu pot fi aplicate: „granule gastrorezistente" sau „granule cu eliberare prelungită"
Caşetă	*Cachet*	formă farmaceutică solidă sub formă de discuri, cu două componente obţinute din amidon nedospit, conţinând o doză unitară pentru uz oral
Capsulă	*Capsule, hard*	termenul se referă la *capsula tare* gelatinoasă
Capsulă moale	*Capsule, soft*	–
Capsulă moale masticabilă	*Chewable capsule, soft*	capsulă moale care trebuie mestecată pentru eliberarea şi absorbţia substanţei(lor) active
Capsulă gastrorezistentă	*Gastro-resistant capsule, hard*	–
Capsulă moale gastrorezistentă	*Gastro-resistant capsule, soft*	–
Capsulă cu eliberare prelungită	*Prolonged-release capsule, hard*	–
Capsulă moale cu eliberare prelungită	*Prolonged-release capsule, soft*	–
Capsulă cu eliberare modificată	*Modified-release capsule, hard*	se utilizează numai atunci când nu pot fi aplicaţi termenii: „capsulă (tare) gastrorezistentă" sau „capsulă (tare) cu eliberare prelungită"
Capsulă moale cu eliberare modificată	*Modified-release capsule, soft*	se utilizează numai atunci când nu pot fi aplicaţi termenii: „capsulă moale gastrorezistentă" sau „capsulă moale cu eliberare prelungită"
Comprimat	*Tablet*	comprimat neacoperit
Drajeu	*Coated tablet*	–
Comprimat filmat	*Film-coated tablet*	–
Comprimat efervescent	*Effervescent tablet*	–
Comprimat orodispersabil	*Orodispersible tablet*	comprimatul se administrează în cavitatea orală unde se disperseazā rapid înainte de a fi înghiţit
Liofilizat oral	*Oral lyophilisate*	preparat liofilizat cu eliberare imediată destinat administrării pe limbă sau dizolvat în apă înainte de administrare
Comprimat gastrorezistent	*Gastro-resistant tablet*	–
Comprimat cu eliberare prelungită	*Prolonged-release tablet*	–
Comprimat cu eliberare modificată	*Modified-release tablet*	se utilizează numai atunci când nu pot fi aplicaţi termenii: „comprimat gastrorezistent" sau „comprimat cu eliberare prelungită"

Comprimat masticabil	*Chewable tablet*	–
Gumă medicamentoasă masticabilă	*Medicated chewing-gum*	–
Gumă orală	*Oral gum*	preparat de consistenţă asemănătoare gumei, care este supt sau mestecat înainte de a fi înghiţit; este exclusă guma medicamentoasă masticabilă
Granule homeopate	*Pillules*	–

II. Preparate administrate pe mucoase (*Mucosal use*)

1. Preparate bucofaringiene (Oromucosal preparations)

Termeni normali		**Menţiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Soluţie pentru gargarisme	*Gargle*	–
Soluţie concentrată pentru gargarisme	*Concentrate for gargle*	–
Pulbere solubilă pentru gargarisme	*Gargle, powder for solution*	–
Comprimat solubil pentru gargarisme	*Gargle, tablet for solution*	–
Soluţie bucofaringiană	*Oromucosal solution*	–
Suspensie bucofaringiană	*Oromucosal suspension*	–
Picături bucofaringiene	*Oromucosal drops*	–
Spray bucofaringian	*Oromucosal spray*	este exclus spray-ul sublingual
Spray sublingual	*Sublingual spray*	–
Apă de gură	*Mouth wash*	–
Comprimat solubil pentru apă de gură	*Mouth wash, tablet for solution*	–
Soluţie gingivală	*Gingival solution*	–
Cremă bucofaringiană	*Oromucosal cream*	–
Gel bucofaringian	*Oromucosal gel*	este exclus gelul gingival
Pastă bucofaringiană	*Oromucosal paste*	este exclusă pasta gingivală
Gel gingival	*Gingival gel*	–
Pastă gingivală	*Gingival paste*	–
Capsulă bucofaringiană	*Oromucosal capsule*	–
Comprimat sublingual	*Sublingual tablet*	–
Comprimat bucal mucoadeziv	*Muco-adhesive buccal tablet*	–
Comprimat bucal	*Buccal tablet*	comprimat administrat în cavitatea bucală în vederea obţinerii unui efect sistemic
Film bucal	*Buccal film*	benzi/folii alcătuite din unul sau mai multe straturi, în care sunt dizolvate sau dispersate substanţele active şi excipienţii; se administrează în cavitatea bucală în vederea obţinerii unui efect sistemic
Film orodispersabil	*Orodispersible film*	benzi/folii alcătuite din unul sau mai multe straturi, în care sunt dispersate substanţele active şi excipienţii; se administrează în cavitatea bucală, unde se dispersează rapid înainte de a fi înghiţit
Pastilă	*Lozenge (hard candy)*	formă farmaceutică solidă, dură (bomboană tare), de supt, administrată, în general, în vederea obţinerii unui efect local
Comprimat de supt	*Compressed lozenge*	formă farmaceutică dozată, comprimată, de supt, administrată în vederea obţinerii unui efect sistemic sau local
Pastilă moale	*Pastille*	formă farmaceutică solidă, de consistenţă moale, de supt, administrată în vederea obţinerii unui efect local

2. *Preparate dentare*
(Preparations for dental use)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Gel dentar	*Dental gel*	–
Gel periodontal	*Periodontal gel*	gel ce trebuie plasat în alveola dentară, între dinte şi gingie
Creion dentar	*Dental stick*	–
Insert periodontal	*Periodontal insert*	insertul dentar se plasează între gingie şi dinte (în alveola dentară/membrana periodontală)
Pulbere dentară	*Dental powder*	–
Pulbere periodontală	*Periodontal powder*	pulbere ce trebuie plasată în alveola dentară, între dinte şi gingie
Soluţie dentară	*Dental solution*	–
Suspensie dentară	*Dental suspension*	–
Emulsie dentară	*Dental emulsion*	–
Pastă de dinţi	*Toothpaste*	–

3. *Preparate oftalmice*
(Eye preparations)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Cremă oftalmică	*Eye cream*	–
Gel oftalmic	*Eye gel*	–
Unguent oftalmic	*Eye ointment*	–
Picături oftalmice, soluţie	*Eye drops, solution*	–
Picături oftalmice, suspensie	*Eye drops, suspension*	–
Picături oftalmice, emulsie	*Eye drops, emulsion*	–
Picături oftalmice, pulbere şi solvent pentru soluţie	*Eye drops, powder and solvent for solution*	–
Picături oftalmice, pulbere şi solvent pentru suspensie	*Eye drops, powder and solvent for suspension*	–
Solvent oftalmic pentru reconstituire	*Eye drops, solvent for reconstitution*	–
Picături oftalmice cu eliberare prelungită	*Eye drops, prolonged-release*	–
Soluţie pentru baie oculară	*Eye lotion*	–
Solvent pentru baie oculară	*Eye lotion, solvent for reconstitution*	–
Insert oftalmic	*Ophtalmic insert*	–
Bandă oftalmică	*Ophthalmic strip*	bandă realizată dintr-un material adecvat, de regulă impregnat cu substanţă(e) activă(e), destinată administrării pe globul ocular

4. *Preparate auriculare*
(Ear preparations)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Cremă auriculară	*Ear cream*	–
Gel auricular	*Ear gel*	–
Unguent auricular	*Ear ointment*	–
Picături auriculare, soluţie	*Ear drops, solution*	–
Picături auriculare, suspensie	*Ear drops, suspension*	–
Picături auriculare, pulbere şi solvent pentru suspensie	*Ear drops, powder and solvent for suspension*	–
Picături auriculare, emulsie	*Ear drops, emulsion*	–
Pulbere auriculară	*Ear powder*	–
Spray auricular, soluţie	*Ear spray, solution*	–

Spray auricular, suspensie	*Ear spray, suspension*	–
Spray auricular, emulsie	*Ear spray, emulsion*	–
Soluție pentru spălări auriculare	*Ear wash, solution*	–
Emulsie pentru spălări auriculare	*Ear wash, emulsion*	–
Tampon auricular	*Ear tampon*	–
Creion auricular	*Ear stick*	–

5. Preparate nazale
(Nasal preparations)

Termeni normali		**Mențiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Cremă nazală	*Nasal cream*	–
Gel nazal	*Nasal gel*	–
Unguent nazal	*Nasal ointment*	–
Picături nazale, soluție	*Nasal drops, solution*	–
Picături nazale, suspensie	*Nasal drops, suspension*	–
Picături nazale, emulsie	*Nasal drops, emulsion*	–
Pulbere nazală	*Nasal powder*	–
Spray nazal, soluție	*Nasal spray, solution*	–
Spray nazal, suspensie	*Nasal spray, suspension*	–
Spray nazal, emulsie	*Nasal spray, emulsion*	–
Soluție pentru spălări nazale	*Nasal wash*	–
Creion nazal	*Nasal stick*	–

6. Preparate vaginale
(Vaginal preparations)

Termeni normali		**Mențiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Cremă vaginală	*Vaginal cream*	–
Gel vaginal	*Vaginal gel*	–
Unguent vaginal	*Vaginal ointment*	–
Spumă vaginală	*Vaginal foam*	–
Soluție vaginală	*Vaginal solution*	–
Suspensie vaginală	*Vaginal suspension*	–
Emulsie vaginală	*Vaginal emulsion*	–
Comprimat pentru soluție vaginală	*Tablet for vaginal solution*	–
Ovul	*Pessary*	ovule turnate
Capsulă vaginală	*Vaginal capsule, hard*	–
Capsulă moale vaginală	*Vaginal capsule, soft*	–
Comprimat vaginal	*Vaginal tablet*	–
Comprimat vaginal efervescent	*Effervescent vaginal tablet*	–
Tampon vaginal medicamentos	*Medicated vaginal tampon*	–
Sistem cu eliberare vaginală	*Vaginal delivery system*	sistem cu eliberare vaginală care se implantează în vagin, unde eliberează conținutul într-o perioadă de timp prelungită; este exclus tamponul vaginal medicamentos

7. Preparate endocervicale
(Endocervical preparations)

Termeni normali		**Mențiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Gel endocervical	*Endocervical gel*	–
Pulbere și solvent pentru gel endocervical	*Powder and solvent for endocervical gel*	–

8. Preparate intrauterine
(Intrauterine preparations)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Sistem cu eliberare intrauterină	*Intrauterine delivery system*	sistem cu cedare intrauterină care se implantează în uter, unde eliberează conţinutul într-o perioadă de timp prelungită

9. Preparate rectale
(Rectal preparations)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Cremă rectală	*Rectal cream*	–
Gel rectal	*Rectal gel*	–
Unguent rectal	*Rectal ointment*	–
Spumă rectală	*Rectal foam*	–
Soluţie rectală	*Rectal solution*	–
Suspensie rectală	*Rectal suspension*	–
Emulsie rectală	*Rectal emulsion*	–
Concentrat pentru soluţie rectală	*Concentrate for rectal solution*	–
Pulbere pentru soluţie rectală	*Powder for rectal solution*	–
Pulbere pentru suspensie rectală	*Powder for rectal suspension*	–
Comprimat pentru soluţie rectală	*Tablet for rectal solution*	–
Comprimat pentru suspensie rectală	*Tablet for rectal suspension*	–
Supozitor	*Suppository*	–
Capsulă moale rectală	*Rectal capsule*	capsule moi
Tampon rectal	*Rectal tampon*	–

10. Preparate intravezicale şi uretrale
(Preparations for intravesical and urethral use)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Soluţie intravezicală	*Solution for intravesical use*	este exclusă irigaţia vezicală
Soluţie pentru irigaţie vezicală	*Bladder irrigation*	–
Pulbere pentru soluţie destinată irigaţiei vezicale	*Powder for bladder irrigation*	–
Gel uretral	*Urethral gel*	–
Creion uretral	*Urethral stick*	–

11. Preparate de inhalat
(Preparations for inhalation)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Soluţie de inhalat prin nebulizator	*Nebuliser solution*	–
Suspensie de inhalat prin nebulizator	*Nebuliser suspension*	–
Pulbere pentru suspensie de inhalat prin nebulizator	*Powder for nebuliser suspension*	–
Pulbere pentru soluţie de inhalat prin nebulizator	*Powder for nebuliser solution*	–
Emulsie de inhalat prin nebulizator	*Nebuliser emulsion*	–
Soluţie de inhalat presurizată	*Pressurised inhalation, solution*	–
Suspensie de inhalat presurizată	*Pressurised inhalation, suspension*	–

Emulsie de inhalat presurizată	*Pressurised inhalation, emulsion*	–
Pulbere de inhalat	*Inhalation powder*	–
Capsulă cu pulbere de inhalat	*Inhalation powder, hard capsule*	–
Pulbere unidoză de inhalat	*Inhalation powder, pre-dispensed*	este exclusă capsula cu pulbere de inhalat
Pulbere pentru vapori de inhalat	*Inhalation vapour, powder*	–
Capsulă pentru vapori de inhalat	*Inhalation vapour, capsule*	–
Soluţie pentru vapori de inhalat	*Inhalation vapour, solution*	–
Comprimat pentru vapori de inhalat	*Inhalation vapour, tablet*	–
Unguent pentru vapori de inhalat	*Inhalation vapour, ointment*	–
Lichid pentru vapori de inhalat	*Inhalation vapour, liquid*	de exemplu, uleiurile esenţiale
Gaz de inhalat	*Inhalation gas*	–

12. Preparate traheopulmonare
(Tracheopulmonary preparations)

Termeni normali		**Menţiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Soluţie pentru instilaţie endotraheopulmonară	*Endotracheopulmonary instillation, solution*	–
Pulbere pentru soluţie destinată instilaţiei endotraheopulmonare	*Endotracheopulmonary instillation, powder for solution*	–
Suspensie pentru instilaţie endotraheopulmonară	*Endotracheopulmonary instillation, suspension*	–
Pulbere şi solvent pentru soluţie destinată instilaţiei endotraheopulmonare	*Endotracheopulmonary instillation, powder and solvent for solution*	–

III. Preparate cutanate şi transdermice
(*Cutaneous and transdermal preparations*)

Termeni normali		**Menţiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Adjuvant pentru baie	*Bath additive*	–
Cremă	*Cream*	–
Gel	*Gel*	–
Unguent	*Ointment*	–
Pastă cutanată	*Cutaneous paste*	–
Emplastru medicamentos	*Medicated plaster*	monografia nr. 0132 din Farmacopeea Europeană
Spumă cutanată	*Cutaneous foam*	–
Şampon	*Shampoo*	–
Spray cutanat, soluţie	*Cutaneous spray, solution*	–
Spray cutanat, suspensie	*Cutaneous spray, suspension*	–
Spray cutanat, emulsie	*Cutaneous spray, emulsion*	–
Spray cutanat, pulbere	*Cutaneous spray, powder*	–
Lichid cutanat	*Cutaneous liquid*	termenul trebuie utilizat numai pentru substanţele active lichide ca atare
Soluţie cutanată	*Cutaneous solution*	–
Concentrat pentru soluţie cutanată	*Concentrate for cutaneous solution*	–
Suspensie cutanată	*Cutaneous suspension*	–
Emulsie cutanată	*Cutaneous emulsion*	–
Pulbere cutanată	*Cutaneous powder*	sunt excluse spray-urile
Soluţie pentru iontoforeză	*Solution for iontophoresis*	–
Plasture transdermic	*Transdermal patch*	–
Sistem transdermic	*Transdermal system*	ansamblu de componente destinate cedării transdermice acţionate de forţe exterioare (de exemplu, curent electric, reacţie chimică); este exclus plasturele transdermic

Soluţie pentru testul prin înţepare	*Solution for skin-prick test*	produse alergene pentru diagnostic
Soluţie pentru testul prin scarificare	*Solution for skin-scratch test*	produse alergene pentru diagnostic
Plasture pentru testul de provocare	*Plaster for provocation test*	produse alergene pentru teste de provocare
Colodiu	*Collodion*	lichid conţinând de regulă piroxilină în amestec cu eter şi etanol; formează un film flexibil la locul de aplicare
Lac de unghii medicamentos	*Medicated nail lacquer*	–
Cataplasmă	*Poultice*	–
Creion cutanat	*Cutaneous stick*	–
Compresă impregnată	*Impregnated dressing*	tifon sau alt material adecvat impregnat cu un preparat lichid sau semisolid
Plasture cutanat	*Cutaneous patch*	–

IV. Preparate parenterale
(*Parenteral preparations*)

1. Medicamente injectabile şi perfuzabile
(Preparations for injection or for infusion)

Termeni normali		**Menţiuni**
lb. română	**lb. engleză**	
Gel injectabil	*Gel for injection*	gel cu o viscozitate corespunzătoare pentru a asigura o acţiune controlată a substanţei(lor) active la locul de injectare
Soluţie injectabilă	*Solution for injection*	–
Suspensie injectabilă	*Suspension for injection*	–
Emulsie injectabilă	*Emulsion for injection*	–
Pulbere pentru soluţie injectabilă	*Powder for solution for injection*	utilizarea termenului „liofilizat" pentru soluţie injectabilă se acceptă numai în cazul medicamentelor de uz veterinar
Pulbere pentru suspensie injectabilă	*Powder for suspension for injection*	utilizarea termenului „liofilizat pentru suspensie injectabilă" se acceptă numai în cazul medicamentelor de uz veterinar
Pulbere şi solvent pentru soluţie injectabilă	*Powder and solvent for solution for injection*	–
Pulbere şi solvent pentru suspensie injectabilă	*Powder and solvent for suspension for injection*	–
Concentrat pentru soluţie injectabilă	*Concentrate for solution for injection*	–
Soluţie perfuzabilă	*Solution for infusion*	–
Emulsie perfuzabilă	*Emulsion for infusion*	–
Pulbere pentru soluţie perfuzabilă	*Powder for solution for infusion*	Utilizarea termenului „liofilizat pentru soluţie perfuzabilă" se acceptă numai în cazul medicamentelor de uz veterinar
Concentrat pentru soluţie perfuzabilă	*Concentrate for solution for infusion*	–
Pulbere şi solvent pentru soluţie perfuzabilă	*Powder and solvent for solution for infusion*	–
Solvent pentru uz parenteral	*Solvent for parenteral use*	se poate menţiona explicit forma farmaceutică şi calea de administrare
Soluţie perfuzabilă în sistem de administrare	*Solution for infusion in administration system*	–

2. Implanturi
(Implants)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Implant	*Implant*	–
Comprimat de implantat	*Implantation tablet*	–
Şirag de implantat	*Implantation chain*	–
Pulbere şi solvent pentru pastă de implantat	*Powder and solvent for implantation paste*	preparat destinat implantării parenterale, în vederea eliberării substanţei(lor) active într-o anumită perioadă de timp
Suspensie de implantat	*Implantation suspension*	suspensie de implantat în corp

3. Preparate pentru dializă
(Preparations for dialysis)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Soluţie pentru dializă peritoneală	*Solution for peritoneal dialysis*	–
Soluţie pentru hemofiltrare	*Solution for haemofiltration*	–
Soluţie pentru hemodiafiltrare	*Solution for haemodiafiltration*	–
Soluţie pentru hemodializă	*Solution for haemodialysis*	–
Concentrat pentru soluţie de hemodializă	*Concentrate for haemodialysis solution*	–

V. Varia
(*Miscellaneous*)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Burete medicamentos	*Medicated sponge*	burete impregnat cu una sau mai multe substanţe active; sunt acceptate diferite căi de administrare
Fir medicamentos	*Medicated thread*	–
Gel intestinal	*Intestinal gel*	gel adecvat pentru administrare în intestin
Lac dentar	*Denture lacquer*	lac care se aplică pe dantură
Soluţie anticoagulantă şi conservantă pentru sânge	*Anticoagulant and preservative solution for blood*	–
Soluţie pentru modificarea fracţiunilor sangvine	*Solution for blood fraction modification*	soluţie destinată modificărilor extracorporale a unei fracţiuni de sânge, care este readministrată pacientului după modificare
Creion hemostatic	*Wound stick*	–
Precursor radionuclidic	*Radiopharmaceutical precursor*	radionuclid produs pentru radiomarcarea altei substanţe înaintea administrării
Generator de radionuclizi	*Radionuclide generator*	sistem care încorporează un radionuclid-părinte fixat, de la care se obţine un radionuclid-fiică prin eluţie sau prin orice altă metodă, folosit într-un produs radiofarmaceutic
Trusă (kit) pentru preparate radiofarmaceutice	*Kit for radiopharmaceutical preparation*	preparat care urmează să fie reconstituit sau combinat cu radionuclizi în produsul radiofarmaceutic final, în mod obişnuit, anterior administrării lui; cuvântul „radiofarmaceutic" poate fi omis dacă nu există nicio ambiguitate în privinţa naturii radiofarmaceutice a produsului
Soluţie gastroenterală	*Gastroenteral solution*	–
Dispersie	*Dispersion*	sistem care constă din două sau mai multe faze; se utilizează numai atunci când termenii „suspensie" sau „emulsie" nu sunt adecvaţi
Gaz medicinal, comprimat	*Medicinal gas, compressed*	gaz ambalat sub presiune, care este în întregime gazos la –50 °C
Gaz medicinal, criogenic	*Medicinal gas, cryogenic*	gaz care se lichefiază la 1,103 bari, la o temperatură sub –150 °C.
Gaz medicinal, lichefiat	*Medicinal gas, liquefied*	gaz ambalat sub presiune, care este parţial lichid la –50 °C (gaz deasupra lichidului)

Suspensie gastroenterală	*Gastroenteral suspension*	–
Emulsie gastroenterală	*Gastroenteral emulsion*	–
Soluţie pentru conservarea organelor	*Solution for organ preservation*	–
Soluţie pentru irigaţie	*Irrigation solution*	–
Soluţie pentru irigaţie stomacală	*Stomach irrigation*	–
Soluţie pentru testul de provocare	*Solution for provocation test*	produse alergene pentru teste de provocare nazală, oculară sau bronşică
Adeziv tisular	*Sealant*	–
Pulbere şi solvent pentru adeziv tisular	*Powder and solvent for sealant*	–
Tampon impregnat	*Impregnated pad*	bucată de material absorbant impregnată cu un preparat lichid
Grefă tisulară echivalentă	*Living tissue equivalent*	grefă tisulară artificială utilizată la reconstituirea unei părţi a corpului; trebuie menţionat tipul ţesutului: epidermă, dermă, cartilagiu sau muşchi

Anexa 29

Căi de administrare (100)
(*Routes of administration*)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Auriculară	*Auricular use*	administrarea unui medicament în ureche
Bucofaringiană	*Oromucosal use*	administrarea unui medicament în cavitatea orală, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic; este inclusă calea bucală; termenul „bucofaringian" este utilizat doar când termenii specifici (de exemplu: „gingival", „sublingual") nu se aplică; este exclusă calea orală
Cutanată	*Cutaneous use*	administrarea unui medicament pe piele şi/sau pe plăgile cutanate şi/sau pe unghii şi/sau pe păr, în vederea obţinerii unui efect local
Dentară	*Dental use*	administrarea unui medicament pe şi în interiorul dinţilor sau pe şi în jurul nervilor dentari
Endocervicală	*Endocervical use*	administrarea unui medicament în cervixul uterin
Endosinusală	*Endosinusial use*	administrarea unui medicament în sinusurile feţei, în vederea obţinerii unui efect local
Endotraheopulmonară	*Endotracheopulmonary use*	administrarea unui medicament în trahee şi/sau bronhii prin instilaţie (sunt excluse preparatele de inhalat; vezi calea inhalatorie)
Epidurală	*Epidural use*	injectarea unui medicament în spaţiul epidural
Epilezională	*Epilesional use*	administrarea unui medicament pe o leziune
Extraamniotică	*Extraamniotic use*	injectarea unui medicament între corion şi amnion
Gastrică	*Gastric use*	administrarea unui medicament în stomac, utilizând un dispozitiv adecvat
Gastroenterală	*Gastroenteral use*	administrarea unui medicament în tractul gastroenteral, utilizând un dispozitiv adecvat; se utilizează numai atunci când termenii pentru calea de administrare „gastrică" sau „intestinală" nu pot fi aplicaţi
Gingivală	*Gingival use*	administrarea unui medicament pe gingii
Hemodializă	*Hemodialysis*	epurarea sângelui utilizând o membrană semipermeabilă
Inhalatorie	*Inhalation use*	administrarea unui medicament la nivelul aparatului respirator prin inhalare, în vederea obţinerii unui efect sistemic sau local în tractul respirator inferior; sunt excluse calea nazală şi calea endotraheopulmonară
Intestinală	*Intestinal use*	administrarea unui medicament în intestin cu ajutorul unui dispozitiv adecvat; calea gastroenterală este exclusă
Intraamniotică	*Intraamniotic use*	injectarea unui medicament în cavitatea amniotică
Intraarterială	*Intraarterial use*	injectarea unui medicament în arteră
Intraarticulară	*Intraarticular use*	injectarea unui medicament în cavitatea articulară
Intrabursală	*Intrabursal use*	injectarea unui medicament în bursă şi teci sinoviale
Intracardiacă	*Intracardiac use*	injectarea unui medicament în muşchiul cardiac şi/sau în cavitatea cardiacă
Intracavernoasă	*Intracavernous use*	injectarea unui medicament în corpii cavernoşi

Intracerebrală	*Intracerebral use*	administrarea unui medicament direct în ţesutul cerebral
Intracervicală	*Intracervical use*	injectarea unui medicament în cervixul uterin
Intracoronariană	*Intracoronary use*	injectarea unui medicament în artera coronară
Intradermică	*Intradermal use*	injectarea unui medicament în derm
Intraepidermică	*Intraepidermal use*	administrarea unui medicament în epidermă
Intradiscală	*Intradiscal use*	injectarea unui medicament în interiorul discului intervertebral
Intralezională	*Intralesional use*	administrarea unui medicament direct în leziune, prin injectare sau prin oricare altă cale
Intralimfatică	*Intralymphatic use*	injectarea unui medicament într-un vas limfatic
Intramusculară	*Intramuscular use*	injectarea unui medicament în ţesutul muscular
Intraoculară	*Intraocular use*	administrarea unui medicament în ochi; termenul „intraocular" este utilizat doar când termenul specific (de exemplu: „intravitros") nu poate fi utilizat; sunt excluse calea oculară şi cea subconjunctivală
Intraosoasă	*Intraosseous use*	administrarea unui medicament în măduva osoasă; este exclusă calea intrasternală
Intrapericardială	*Intrapericardial use*	injectarea unui medicament în cavitatea pericardică
Intraperitoneală	*Intraperitoneal use*	injectarea unui medicament în cavitatea peritoneală
Intrapleurală	*Intrapleural use*	injectarea unui medicament în cavitatea pleurală
Intrarahidiană	*Intrarrhachidian use*	administrarea în spaţiul dintre măduva spinării şi coloana vertebrală (L_2-L_3)
Intrasternală	*Intrasternal use*	injectarea unui medicament în măduva osoasă a sternului
Intratecală	*Intrathecal use*	injectarea unui medicament prin dura-mater în cavitatea subarahnoidiană
Intratumorală	*Intratumoral use*	–
Intrauterină	*Intrauterine use*	administrarea unui medicament în cavitatea uterină
Intravenoasă	*Intravenous use*	injectarea unui medicament în venă
Intravezicală	*Intravesical use*	administrarea unui medicament în vezica urinară
Intravitroasă	*Intravitreal use*	administrarea unui medicament în corpul vitros
Juxtasclerală posterioară	*Posterior juxtascleral use*	administrarea unui medicament în spaţiul episcleral, adiacent maculei
Laringofaringiană	*Laryngopharyngeal use*	administrarea unui medicament în laringofaringe, în vederea obţinerii unui efect local (anestezic)
Nazală	*Nasal use*	administrarea unui medicament în cavitatea nazală, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic; este exclus tratamentul prin inhalare pentru tractul respirator inferior; vezi calea inhalatorie
Oftalmică	*Ocular use*	administrarea unui medicament pe globul ocular şi/sau pe conjunctivă
Orală	*Oral use*	administrarea unui medicament prin înghiţire
Orofaringiană	*Oropharyngeal use*	administrarea unui medicament în orofaringe (gât), în vederea obţinerii unui efect local
Periarticulară	*Periarticular use*	injectarea unui medicament în jurul articulaţiei
Periodontală	*Periodontal use*	administrarea în alveola dentară, între dinte şi gingie
Perineurală	*Perineural use*	injectarea unui medicament direct în jurul unuia sau mai multor nervi
Pulmonară	*Pulmonar use*	administrarea în tractul pulmonar, prin inhalare prin gură sau prin nas
Rectală	*Rectal use*	administrarea unui medicament în rect, în vederea obţinerii unui efect local sau sistemic
Scarificarea pielii	*Skin scarification*	administrarea unui medicament prin scarificarea pielii
Subconjuctivală	*Subconjunctival use*	injectarea unui medicament sub conjunctivă
Subcutanată	*Subcutaneous use*	injectarea unui medicament direct sub piele
Sublinguală	*Sublingual use*	administrarea unui medicament sub limbă, în vederea obţinerii unui efect sistemic
Transdermică	*Transdermal use*	administrarea unui medicament pe piele, în vederea obţinerii unui efect, local sau sistemic, după traversarea barierei cutanate
Uretrală	*Urethral use*	administrarea unui medicament în uretră
Vaginală	*Vaginal use*	administrarea unui medicament în vagin
Cale de administrare nespecificată	*Route of administration not applicable*	se aplică medicamentelor care nu vin în contact direct cu corpul pacientului sau sunt administrate în părţi anatomice variate sau nespecificate

Anexa 30

Ambalaje primare, sisteme de închidere şi dispozitive de administrare (*Containers*) (100)

Termeni normali		Menţiuni
lb. română	**lb. engleză**	
Ac pentru injecţie	*Injection needle*	ac gol în interior, cu dispozitiv de fixare, pentru administrarea formelor farmaceutice lichide
Aplicator	*Applicator*	dispozitiv de administrare utilizat pentru aplicarea unui medicament pe sau într-o anumită parte a corpului
Aplicator bucal	*Mouthpiece*	dispozitiv ajutător pentru administrarea sau inhalarea unui medicament pe gură
Aplicator cu ac	*Needle applicator*	sistem de închidere cu ac
Aplicator multipuncţional	*Multipuncturer*	dispozitiv pentru puncţionarea pielii, de obicei utilizat pentru medicamentele imunologice, în special pentru diagnosticare
Aplicator nazal	*Nasal applicator*	dispozitiv pentru administrarea unui medicament pe cale nazală
Aplicator tip pipetă	*Pipette applicator*	sistem de închidere cu pipetă
Aplicator pentru picurare	*Dropper applicator*	capac filetat cu picurător
Aplicator pentru pudrare	*Dredging applicator*	sistem de închidere cu dispozitiv pentru pudrare
Aplicator pentru tamponare	*Dabbing applicator*	sistem de închidere cu dispozitiv pentru tamponare
Aplicator pentru teste cu alergene prin înţepare	*Prick-test applicator*	dispozitiv pentru testarea prin înţepare a produselor alergene
Aplicator tip pensulă	*Brush applicator*	sistem de închidere cu dispozitiv cu pensulă
Bidon	*Barrel*	recipient de dimensiuni mari, utilizat pentru formele farmaceutice lichide, solide şi semisolide
Blister	*Blister*	ambalaj (de obicei, multidoză) constând din două straturi, dintre care unul este configurat pentru a conţine dozele; sunt excluse foliile termosudate
Borcan	*Jar*	recipient fără gât proeminent, cu deschidere mare în partea superioară şi cu baza plată, indicat pentru formele farmaceutice semisolide şi solide; poate fi reînchis
Butelie pentru gaz	*Gas cylinder*	recipient, de regulă cilindric, pentru gaz comprimat, lichefiat sau dizolvat, prevăzut cu un sistem de reglare a jetului de gaz la presiunea atmosferică şi temperatura camerei
Canulă	*Cannula*	dispozitiv de administrare tubular cu vârf conic, utilizat pentru aplicarea formelor farmaceutice semisolide
Capac cu filet	*Screw cap*	obiect de închidere cilindric, de formă concavă, gol pe dinăuntru, cu filet
Capac fără filet	*Cap*	obiect de închidere cilindric, de formă concavă, gol pe dinăuntru, fără filet
Cartuş	*Cartridge*	recipient de regulă cilindric, destinat formelor farmaceutice lichide sau solide, utilizat de obicei cu un aparat special
Cutie	*Box*	ambalaj primar format din una sau mai multe părţi din material uşor, care poate fi reînchis
Dispozitiv de măsurat	*Measuring device*	dispozitiv pentru administrarea unor cantităţi măsurate de medicament; se utilizează numai când nu sunt aplicabili alţi termeni.
Dop	*Stopper*	obiect de închidere de regulă solid, de formă conică sau cilindrică, utilizat pentru închiderea recipientelor prin inserţie
Fiolă	*Ampoule*	recipient închis prin termosudare care este deschis exclusiv prin rupere; conţinutul este destinat unei utilizări unice
Flacon	*Vial*	recipient mic pentru medicamentele parenterale, cu dop şi închise etanş, conţinutul fiind extras prin perforarea dopului; sunt incluse flacoanele unidoză şi multidoză
Flacon	*Bottle*	recipient cu sau fără gât, de obicei cu baza plată
Flacon de pudrat	*Dredging container*	–
Flacon picurător	*Dropper container*	recipient, de obicei flacon, prevăzut cu aplicator pentru picurare

Flacon pentru comprimate	*Tablet container*	recipient fără gât și cu baza plată, utilizat pentru comprimate, capsule etc. și care poate fi reînchis bine
Flacon presurizat	*Pressurised container*	recipient adecvat conținând gaz comprimat, lichefiat sau dizolvat, prevăzut cu un sistem capabil să elibereze spontan, după apăsare, o cantitate din conținut, la presiunea atmosferică și temperatura camerei
Flacon pulverizator	*Spray container*	–
Folie termosudată	*Strip*	ambalaj multidoză format din două straturi, destinate condiționării preparatelor solide sau semisolide unidoze; sunt excluse blisterele
Inhalator	*Inhaler*	dispozitiv pentru administrarea unui medicament de inhalat; este exclus nebulizatorul
Injector transdermic sub presiune	*High pressure transdermal delivery device*	–
Linguriță dozatoare	*Measuring spoon*	linguriță pentru administrarea formelor farmaceutice lichide și solide multidoză
Măsură dozatoare	*Cup*	dispozitiv de administrare a formelor farmaceutice lichide sau solide multidoză, prin măsurarea unei cantități mai mult sau mai puțin exacte
Nebulizator	*Nebuliser*	aparat pentru transformarea lichidelor în aerosoli; sunt excluse flacoanele presurizate
Pai	*Straw*	tub cilindric care conține o singură doză de medicament administrat oral, prin supt
Pensulă aplicatoare	*Brush*	dispozitiv de aplicare prevăzut cu o pensulă fină, utilizat pentru aplicarea formelor farmaceutice lichide
Pipetă	*Pipette*	dispozitiv de administrare tubular, utilizat pentru administrarea în picături sau pentru măsurarea cu acuratețe a formelor farmaceutice lichide
Plic, sașet	*Sachet*	ambalaj constituit din două fețe din material flexibil, închise numai prin sigilare (foarte rar prin pliere); conținutul este destinat unei singure administrări
Pompă de pulverizare	*Spray pump*	sistem de închidere prin care conținutul este eliberat prin acționarea mecanică a pompei
Pompă dozatoare	*Metering pump*	sistem de închidere cu dispozitiv de dozare
Pungă	*Bag*	ambalaj constituit din material flexibil, cu sau fără bază plată, închis prin sigilare la bază și pe părțile laterale; partea superioară poate fi închisă prin diverse procedee (exemplu: termosudare), în funcție de intenția de utilizare
Recipient criogenic fix	*Fixed cryogenic vessel*	recipient static izolat termic, destinat menținerii conținutului în stare lichidă
Recipient criogenic mobil	*Mobile cryogenic vessel*	recipient mobil izolat termic, destinat menținerii conținutului în stare lichidă
Recipient multidoză	*Multidose container*	recipient care conține o cantitate de preparat corespunzătoare pentru două sau mai multe doze
Recipient multidoză cu pompă pentru împiedicarea pătrunderii aerului	*Multidose container with airless pump*	recipient multidoză, cu o pompă integrată, destinată să protejeze conținutul împotriva pătrunderii aerului în timpul utilizării
Recipient unidoză	*Single-dose container*	recipient care conține o cantitate de preparat (solid, semisolid sau lichid) destinată pentru o singură administrare
Săculeț	*Pouch*	sac mic realizat dintr-un material adecvat, care conține o singură doză dintr-un medicament, destinat administrării prin introducerea într-o cavitate a organismului în vederea eliberării substanței(lor) active
Seringă	*Injection syringe*	dispozitiv cilindric de administrare, cu un vârf gen canulă, cu sau fără ac fix și cu un piston mobil cu tijă, utilizat pentru administrarea parenterală a unei cantități măsurate cu acuratețe, dintr-o formă farmaceutică lichidă
Seringă pentru administrare orală	*Oral syringe*	–
Seringă preumplută	*Pre-filled syringe*	seringă ce conține o doză sau mai multe doze dintr-un medicament
Sistem de închidere securizat pentru copii	*Child-resistant closure*	sistem de închidere greu de deschis de către copiii mici, dar ușor de deschis de către adulți

Sistem de administrare	*Administration system*	sistem care conţine seringi, cartuşe etc. şi care presupune o manipulare prealabilă înainte de administrarea medicamentului
Spatulă	*Spatula*	dispozitiv de administrare, cu o parte netedă, utilizat pentru aplicarea formelor farmaceutice semisolide
Stilou injector (pen) preumplut	*Pre-filled pen*	–
Tub	*Tube*	recipient pentru condiţionarea formelor farmaceutice semisolide multidoze, constituit dintr-un material compresibil care să elibereze conţinutul prin presare
Tub gastroenteral preumplut	*Pre-filled gastroenteral tube*	tub preumplut pentru administrarea medicamentului în tractul gastroenteral
Valvă dozatoare	*Metering valve*	sistem de închidere prin care o doză măsurată din conţinut este eliberată prin acţionarea valvei
Valvă de pulverizare	*Spray valve*	sistem de închidere prin care conţinutul este eliberat sub formă de aerosoli (prin acţionarea mecanică a valvei)
Vârf aplicator	*Nozzle*	ajută la administrarea directă/ţintită a unui preparat lichid sau semisolid, într-o parte specifică a corpului

E. MEDICAMENTE

Anexa 31

Topul celor 200 de medicamente prescrise cu denumirea comercială (65)

Nr.	Produs
1	Lipitor
2	Synthroid
3	Premarin cp
4	Norvasc
5	Prilosec
6	Zoloft
7	Zithromax Z-Pak
8	Claritin
9	Paxil
10	Celebrex
11	Glucophage
12	Prevacid
13	Vioxx
14	Augmentin
15	Zocor
16	Zestril
17	Ortho Tri-Cyclen
18	Prempro
19	Levoxyl
20	Allegra
21	Ambien
22	Zyrtec
23	Prozac
24	Celexa
25	Tropol XL
26	Viagra
27	Fosamax
28	Cipro
29	Accupril
30	Pravachol
31	Neurontin
32	Lanoxin
33	Wellbutrin SR
34	Prinivil
35	Ultram
36	Flonasse
37	Singulair
38	Glucotrol XL
39	Coumadin cp
40	Levaquin
41	Amoxil
42	Effexor XR
43	Diflucan
44	Flovent
45	Lotensin
46	Nasonex
47	Zithtomax, suspensie orală
48	Plavix
49	K-Dur 20
50	Lotrel
51	Cozaar
52	Avandia
53	Depakote
54	Claritin D, 24-hr.
55	Diovan
56	Risperdal
57	Claritin D, 12-hr.
58	Adderall
59	Humulin N

60	Xalatan
61	Allegra-D
62	Oxycontin
63	Klor-Con
64	Altace
65	Actos
66	Serevent
67	Zyprexa
68	Evista
69	Monopril
70	Aciphex
71	Protonix
72	Veetids
73	Hyzaar
74	Amaryl
75	Combivent
76	Flomax
77	Ortho-Novum 7/7/7
78	Cefzil
79	Levothroid
80	Dilantin capsule
81	Zestoretic
82	Ceftin
83	Alesse-28
84	Roxicet
85	Diovan HCT
86	Ortho-Cyclen
87	Biaxin
88	Imitrex Oral
89	Humulin 70/30
90	Serzone
91	Valtrex
92	Macrobid
93	Digitek
94	Concerta
95	Necon 1/35
96	Claritin cp. orodispersabile
97	Glucovance
98	Baycol
99	Avapro
100	Bactobran
101	Glucophage XR
102	Triphasil
103	Mircette
104	Skelaxin
105	Lescol
106	Zyrtec sirop
107	Remeron
108	Nexium
109	Tricor
110	Tiazac
111	Plendil
112	Trivora-28
113	Advair Diskus
114	Elocon
115	Vicoprofen non-injectabil
116	Miacalcin nasal
117	Nasacort AQ
118	Detrol
119	Endocet
120	Biaxin XL
121	Tequin

122	Loestrin Fe 1/20
123	Relafen
124	Tobradex
125	Seroquel
126	Humalog
127	Atrovent inhalaţie
128	Phenergan supozitoare
129	Adalat CC
130	Proventil HFA
131	Tussionex
132	Loestrin Fe 1.5/30
133	Aricept
134	Alphagan
135	Zithromax
136	Lo/Ovral 28
137	Patanol
138	Coreg
139	Apri
140	Lotrisone
141	Azmacort
142	Rhinocort Aqua
143	Ditropan XL
144	Pepcid
145	Differin
146	Low-Ogestrel
147	Atacand
148	Prinzide
149	Climara
150	Demadex
151	Ciloxan
152	Estratest cp
153	Humulin R
154	Benzamycin
155	Duragesic
156	Lamisil oral
157	Topamax
158	Cardizem CD
159	Guaifenex PSE
160	Proscar
161	Omnicef
162	Zanaflex
163	Prometrium
164	Mobic
165	Vasotec
166	Desogen
167	Ocuflox
168	Premphase
169	Xenical
170	Niaspan
171	Estratest HS
172	Estrostep Fe
173	MedroGel vaginal
174	Detrol LA
175	Accolate
176	Actonel
177	Univasc
178	Procardia XL
179	Covera-HS
180	Zantac
181	Lac-Hydrin
182	Thyroid, Armour
183	Asacol

184	Lotensin HC
185	Claritin sirop
186	Cardura
187	Femhrt
188	Zaroxolyn
189	Sonata
190	Cosopt
191	Axid
192	Nizoral şampon
193	Zovia 1/35
194	Terazol 7
195	Avelox
196	Avalide
197	Rhinocort
198	Xanax
199	Accutane
200	Meridia

Anexa 32

Topul celor 200 de medicamente prescrise cu denumirea lor generică (65)

Nr.	Produs
1	Hydrocodone/APAP
2	Atenolol
3	Amoxicillin
4	Furosemide oral
5	Albuterol aerosol
6	Alprazolam
7	Hydrochlorothiazide
8	Propoxyphene-N/APAP
9	Cephalexin
10	Triamterene w/HCTZ
11	Ibuprofene
12	Acetaminophen w/Codeine
13	Prednisone oral
14	Trimox
15	Lorazepam
16	Metoprolol Tartrate
17	Amitriptyline
18	Ranitidine HCl
19	Trimethoprim/Sulfate
20	Naproxen
21	Cyclobenzaprine
22	Clonazepam
23	TrazodoneHCl
24	Diazepam
25	Verapamil SR
26	Glyburide
27	Enalapril
28	Potassium Chloride
29	Carisoprodol
30	Doxycycline
31	Warfarin
32	Medroxyprogesterone, cp
33	IsosorbideMononitrate
34	Albuterol Spray
35	Methylprednisone, cp
36	Allopurinol
37	Estradiol oral
38	Clonidine
39	Fluoxetine
40	Penicillin VK
41	Doxazosin
42	Folic Acid
43	Temazepam
44	Oxycodone w/APAP
45	Hydroxyzine
46	Meclizine HCl
47	Metronidazole, cp
48	Gemfibrozil
49	Prometazine, cp
50	Terazosin
51	Triamcinolone Acetonide, topic
52	Cartia XT
53	Spironolactone
54	Metoclopramide
55	Minocycline
56	Bisoprolol/HCTZ
57	Nifedipine ER
58	Propranolol HCl
59	Promethazine/Codeine
60	Acyclovir
61	Glipizide
62	Captopril
63	Butalbital/APAP/Caffeine
64	Clindamycin, sistemic
65	Diltiazem CD
66	Nortriptyline
67	Tamoxifen
68	Methylphenidate
69	Tetracycline
70	Albuterol, lichid oral
71	Cimetidine
72	Benzonatate
73	Phenobarbital
74	Naproxen Sodium
75	Nitroglycerin
76	PhenazopyridineHCl
77	Ferrous Sulfate
78	Aspirin, acoperireenterică
79	Hyoscyamine
80	Guaifenesin/Pseudoephedrine
81	BuspironeHCl
82	Quinine Sulfate
83	Phentermine
84	Methocarbamol
85	Propranolol LA

86	Diclofenac Sodium
87	DicyclomineHCl
88	Nitroquick
89	Doxepin
90	Carbamazepine
91	Famotidine
92	Ery-Tab
93	Indomethacin
94	Methotrexate
95	Nystatin, sistemic
96	Indapamide
97	Hydrocortisone topic Rx
98	Imipramine HCl
99	Diltiazem SR
100	Neomycin/Polymyxin/HC
101	Guaiatuss AC
102	Acetaminophen
103	Theophylline SR
104	Prednisolone, oral
105	Digoxin
106	Benztropine
107	Prochlorperazine Maleate
108	Atenolol Chlorthalidone
109	ChlorhexidineGluconate
110	Levothyroxine
111	Hydroxychloroquine
112	Fluocinonide
113	Nadolol
114	Nystatin, topic
115	Etodolac
116	Lithium Carbonate
117	Oxybutynin Chloride
118	Clobetasol
119	Clindamycin, topic
120	Multivitamins w/Fluoride, masticabile
121	Nystatin/Triamcinolone
122	Phenytoin Sodium Retard
123	Ibuprofen, lichid
124	Guaifenesin Rx
125	Diphenoxylate w/Atropine
126	IsosorbideDinitrate
127	Diphenhydramine, cp
128	Colchicine
129	Promethazine DM
130	Docusate Sodium
131	Cefactor
132	Hydroxyzine Pamoate
133	Pentoxifylline
134	Labetalol
135	Estropipate
136	Carbidopa/Levodopa
137	Baclofen
138	Ketoconazole, topic
139	Gentamicin, oftalmic
140	Amiodarone
141	Dexamethasone, oral
142	Glyburide micronizat
143	Prednisolone acetat, oftalmic
144	ClorazepateDipotassium
145	Erythromycin, oftalmic
146	Bumetanide, non-injectabil
147	Polymyxin B/Trimetoprim
148	Cardec DM
149	Nitrofurantoinmacrocristale
150	Ipratropium Bromide
151	Sodium Fluoride
152	Guaifenesin LA
153	Quintex PSE
154	Clotrimazole/Betamethasone
155	Timolol Maleate GFS
156	Tobramycin, oftalmic
157	Haloperidol
158	Cefadroxil
159	Sulfatrim Pediatric
160	Hydrocortisone Valerate
161	Erythromycin Ethylsuccinate
162	Octicair
163	Piroxicam
164	Timolol Maleate, oftalmic
165	Clotrimazole, topic
166	Nifedipine
167	Chlordiazepoxide/Clidinium
168	Chlordiazepoxide HCl
169	HycoClearTuss
170	Prenatal Plus
171	Promethazine VC/Codeine
172	Butalbitalcompus
173	Triazolam
174	Bupropion
175	Hydralazine
176	Nifedical XL
177	Cyproheptadine
178	Erythromycin, topic
179	Tretinoin
180	Erythromycin Base
181	Orphenadrine Citrate
182	Dipyridamole
183	Sulindac
184	Butalbitalcompus/Codeine
185	Phenobarbital/Belladona
186	Morphine Supfate, non-injectabil
187	Promethazine lichid
188	Theochron
189	Lonox
190	GuanfacineHCl
191	Ketorolac, oral
192	Lactulose
193	Lindane
194	Sulfasalazine
195	Methadone HCl, non-injectabil
196	Azathioprine
197	Promethazine VC
198	Enulose
199	Hemorrhoidal HC
200	Cheratussin AC

Anexa 33

Principalele produse OTC (65)

Nume comercial	Generic
Abreva	docosanol
Actifed	pseudoefedrină HCl (PSE), triprolidină HCl, acetaminofen
Advil	ibuprofen
Afrin	oximetazolină HCl
Aleve	naproxen sodic
ALternaGEL	hidroxid de aluminiu
Anusol	formulări diferite
Azo Standard	fenazopiridin HCl
Bayer Aspirin	acid acetilsalicilic
Ben-Gay	salicilat de metil, mentol şi camfor
Benadryl Oral	difenilhidramină HCl, pseudoefedrină HCl, acetaminofen
Betadine	iod – povidonă
Bonine	meclizină HCl
Bufferine	acid acetilsalicilic cu tampon
Caladryl	pramoxin HCl, camfor cu calamină sau acetat de zinc
Calcium	
Campho-Phenique	camfor, fenol, zinc bacitracină, neomicin sulfat, polimixin B sulfat, lidocaină
Cepastat	fenol
Chlor-Trimeton	clorfeniramină maleat, pseudoefedrină sulfat
Chloraseptic	benzocaină şi mentol sau fenol
Citrucel	metilceluloză
Colace	docusat sodic
Compound W	acid salicilic
Comtrex	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, dextrometorfan HBr, acetaminofen, guaifenesină
Contac	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, dextrometorfan HBr, acetamonofen, difenhidramină HCl
Cortaid	hidrocortizon
Debrox	
Delsym	dextrometorfan polistirex
Dramamin, Dramamin II	dimenhidrinat sau meclizină HCl
Drixoral	pseudoefedrină sulfat, dexbromfeniramină maleat, acetaminofen
Dulcolax	bisacodil
Duofilm	acid salicilic
Emetrol	carbohidraţi fosforaţi
Excedrin	acetaminofen, aspirină, cafeină, difenhidramină citrat
Femstat 3	butoconazol nitrat
FiberCon	calciu policarbofil
Gas-X	simeticonă, carbonat de calciu
Gaviscon	hidroxid de aluminiu, trisilicat de magneziu
Gyne-Lotrimin	clotrimazol
Imodium A-D	Loperamid HCl
Kank-A	benzocaină, clorură de cetilpiridiniu
Kaopectate	subsalicilat de bismut
Lactinex	*Lactobacillus*
Lamisil AT	clorhidrat de terbinafină
Listerine	timol, eucaliptol, salicilat de metil şi mentol
Lotrimin AF	clotrimazol sau miconazol nitrat
Maalox/Maalox Plus	hidroxid de aluminiu, hidroxid de magneziu, carbonat de calciu, carbonat de magneziu, simeticonă
Metamucil	mucilag hidrofil de psyllium
Midol/Midol PMS	pamabrom, maleat de pirilamină, acetaminofen, cafeină, ibuprofen
Monistat Vaginal	miconazol nitrat, tioconazol
Motrin IB	ibuprofen
Mylanta	hidroxid de aluminiu, magneziu (hidroxid şi carbonat), carbonat de calciu, simeticonă
Mylanta Gas	simeticonă
Mylicon Drops	simeticonă
Myoflex	trolamină salicilat
Naphcon A	feniramină maleat, nafazolină HCl
Nasalcrom	cromolin sodic
Neosporin	polimixin B sulfat, neomicină, bacitracină, pramoxină HCl
Neo-Synephrine	fenilefrină HCl sau oximetazolină HCl
Nicoderm CQ	nicotină transdermic
Nicorette	nicotină polacril
Nix	permetrin
Nizoral Şampon	ketoconazol
NoDoz	cafeină
NyQuil	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, dextrometorfan HBr, acetaminofen, doxilamină succinat
Ocean	clorură de sodiu
Opcon A	feniramină maleat, nafazolină HCl
OralBalance	glucoz-oxidază, lactoperoxidază, lizozim
Orudis KT	ketoprofen
Pamprin	pamabrom, pirilamină maleat, acetaminofen, salicilat de magneziu
Pedia Care	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, dextrometorfan HBr
Pepcid-AC	famotidină
Pepcid Complete	famotidină, carbonat de calciu, hidroxid de magneziu
PeptoBismol	subsalicilat de bismut
Peri-Colace	docusat sodic şi casantranol
Philips' MOM	hidroxid de magneziu
Pin-X	pirantelpamoat
Preparation H	ulei de ficat de rechin, vaselină albă, ulei mineral, fenilefrină HCl
Primatine	epinefrină, efedrină, guaifenezin
RID	piretrine
Robitussin (Adult)	guaifenezin
Rogaine	minoxidil
Senokot	concentrat standardizat de sena cu sau fără docusat
Sinutab	pseudoefedrină HCl, acetaminofen, clorfeniramină maleat, guaifenezin
Sominex	difenhidramină HCl
Sucrets	hexilrezorcinol, diclonină HCl sau dextrometorfan HBr

Sudafed	pseudoefedrină HCl, dextrometorfan HBr, acetaminofen, clorfeniramină HCl, guaifenesin
Tagamet HB 200	cimetidină
Tavist	clemastină fumarat, pseudoefedrină HCl, acetaminofen
Tears Naturale	hidroxipropil metilceluloză, Dextran 70, vaselină albă, ulei mineral
TheraFlu	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, acetaminofen, dextrometorfan HBr
Tinactin	tolnaftat
Triaminic Oral	clorfeniramină maleat, pseudoefedrină HCl, dextrometorfan HBr, guaifenezin. Toate formulările nu au alcool.
Tums	carbonat de calciu
Tylenol	acetaminofen
TylenolAllergy& Sinus	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, acetaminofen, doxilamină succinat
TylelolColdand Flu (Adult)	pseudoefedrină HCl, clorfeniramină maleat, dextrometorfan HBr, acetaminofen, doxilamină succinat
Unisom	doxilamină succinat sau difenhidramină HCl
Visine	tetrahidrozolină HCl, oximetazolină HCl, nafazolină HCl, feniramină maleat
Vitamin A	retinol, acid retinoic, beta caroten, retinal, retinaldehidă, retinil esteri
Vitamin B Complex	vitamina B_1 (tiamină), B_2 (riboflavină), B_3 (niacină), B_5 (acid pantotenic), B_6 (piridoxină), B_{12} (ciancobalamină), biotină, colină, acid folic, inozitol, acid para-aminobenzoic
Vitamin C	acid ascorbic
Vitamin E	alfa-tocoferol
Zantac 75	ranitidină HCl
Zostrix	capsaicină

Anexa 34

Principalele antibiotice, în ordinea descoperirii lor

Anul	Antibioticul
1929	Penicilina G
1939	Griseofulvina
1939	Tirotricina
1940	Actinomicina
1940	Dactinomicina
1944	Streptomicina
1945	Bacitracina
1947	Cloramfeniciol
1947	Polimixina B
1947	Polimixina
1947	Nisin (Nizina)
1948	Clortetraciclina
1948-1953	Tetraciclina
1949	Neomicina
1949	Framicetina
1950	Cefalosporina
1950	Natamicina (Sin. Pimaricin)
1950	Polimixina E
1950	Oxitetraciclina
1950	Antraciclina
1950	Doxorubicina (Sin. Adriamicina)
1950	Colistin
1951	Viomicina
1951	Nistatin
1952	Eritromicina
1953	Tetraciclina
1953	Amfotericina B
1953	Penicilina V
1954	Oleandomicina
1954	Spiramicina
1955	Pristamicina
1955	Virginamicina
1955	Cicloserina
1955	Amfotericina B
1955	Novobiocina
1955	Cefalosporina C
1956-1958	Metamicina (Sin. Porfiromicina)
1956	Vancomicina
1956	Capreomicina
1957	Kanamicina
1958	Vancomicina
1958	Actinomicina D
1958	Rolitetraciclina
1959	Paramomicina
1960	Meticilina
1960	Streptozocina
1960	Vibramicina (Sin. Doxiciclina)
1960	Antramicina
1960	Cloxacilina
1961	Oxacilina
1961	Ampicilina
1961	Nafcilina
1961	Spectinomicina
1962	Cefalotina
1960	Cefaloridina
1962	Cloxacilina
1962	Lincomicina
1962	Pristinamicina
1963	Gentamicina
1964	Cefaloridina
1964	Amoxicilina
1965	Nogalamicina
1965	Bleomicina
1966	Carbenicilina
1966	Doxicilina
1966	Rifampicina
1966	Josamicina
1967	Tobramicina
1967	Cefalexina
1967	Carbenicilina
1968	Clindamicina
1969	Fosfomicina
1970	Sisomicina
1970	Ansamicina
1971	Cefamicina
1971	Cefamandol
1971	Ciclosporina
1972	Cefazolina
1972	Cefacetril
1972	Cefsulodina
1973	Ticarcilina
1973	Cefotiam
1973	Nocardicina
1973	Ivermectin
1974	Cefaclor
1974	Carmiomicina
1975	Acidul clavulanic
1976	Cefradoxil
1976	Azlocilina
1976	Piperacilina
1976	Cefotaxima
1976	Cefoperazona
1976	Nocardicina
1976	Tienamicina
1977	Sulbactam
1977	Baumicine A, B, C
1978	Ceftazidima
1978	Ceftriaxona
1979	Latamoxef
1979	Sulfazecina
1980	Aztreonam
1980	Imipenem
1981	Cefmenoxima
1981	Amoxilina + clavulanat de K
1981	Claritromicina
1981	Monobactame
1981	Azotreonam
1981	Azitromicina
1982	Cefpiroma
1983	Cefepima
1983	Ticarcilina + clavulanat de K
1984	Cefitizoxima
1985	Tigemonam
1986	Roxitromicina
1990	Daunorubicina
2011	Fidaxomicina

Anexa 35

Specii probiotice uzuale frecvent utilizate

Bifidobacterium	**Lactobacillus**
B. animalis subsp. *lactis (BB12)*	*L. acidophillus*
B. bifidum	*L. brevis*
B. infantis	*L. casei*
B. longum	*L. cellobiosus*
B. thermophilum	*L. curvatus*
B. adolescenti	*L. delbruecki* subsp. *bulgaricus*
	L. fermentum
Streptococcus	*L. plantarum*
	L. reuteri
S. salivarius subsp. *thermophilus*	*L. rhamnosus GG (LGG)*
	L. salivarius
Saccharomyces	*L. sporogenes*
Saccharomyces boulardii	**Clostridium**
Saccharomyces cerevisiae	*C. butyricum*

Anexa 36

Sistemul de clasificare biofarmaceutică a s.m. (SCB) şi corelaţiile *in vitro/in vivo* scontate, pentru eliberarea imediată a produselor bazate pe clasa biofarmaceutică (55)

Clasa (SCB)	**Parametrii substanţei active**		**Exemple de substanţe medicamentoase**	**Corelaţii *in vitro/in vivo* scontate**
	Solubilitate	**Permeabilitate**		
I	înaltă (≤ 250 ml necesari pentru a dizolva o doză mai mare de s.m la pH 1-8, la 37 °C)	înaltă (fracţiune absorbită ≥ 90 %)	Teofilină Metoprolol tartrat Propranolol clorhidrat Ketoprofen Verapamil	corelaţii *in vitro/in vivo*, dacă viteza de dizolvare este mai mică decât viteza de golire a stomacului; altfel limitate sau nu există
II	scăzută (> 250 ml necesari pentru a dizolva o doză mare de s.m. la pH 1-8, la 37 °C)	înaltă	Danazol Naproxen Piroxicam Grizeofulvină Ciclosporină	corelaţii scontate dacă viteza de dizolvare *in vitro* este similară cu cea *in vivo* numai dacă doza este foarte mare
III	înaltă	scăzută (fracţiune absorbită < 90 %)	Ranitină Cimetidină Captopril Alendronat Atenolol	absorbţia (permeabilitatea) este determinată şi limitează sau nu corelaţiile *in vitro/in vivo* cu viteza de dizolvare
IV	scăzută	scăzută	Mebendazol Furosemid Hidroclorotiazidă	corelaţiile *in vitro/in vivo* aşteptate limitate sau nu

Anexa 37

Substanţe active cu doze uzuale relativ scăzute (4)

Substanţa activă	Doza uzuală (mg)	Categoria
Betaxolol HCl	10,00	antianginos
Clotrimazol	10,00	antifungic
Metilfenidat HCl	10,00	stimulent SNC
Medroxiprogesteron acetat	10,00	progestativ
Mesoridazină besilat	10,00	antipsihotic
Morfină sulfat	10,00	narcotic analgezic
Nifedipină	10,00	vasodilatator coronarian
Omeprazol	10,00	antiulceros
Chinalapril HCl	10,00	antihipertensiv
Clorazepatdi potasic	7,50	tranchilizant
Buspironă HCl	5,00	antianxios
Enalapril maleat	5,00	antihipertensiv
Hidrocodon	5,00	narcotic analgezic
Prednisolon	5,00	corticosteroid
Albuterol sulfat	4,00	bronhodilatator
Clorfeniramină maleat	4,00	antihistaminic
Felodipină	2,50	vasodilatator
Gliburid	2,50	antidiabetic
Doxazosin maleat	2,00	antihipertensiv
Levorfanol tartrat	2,00	narcotic analgezic
Prazosin HCl	2,00	antihipertensiv
Risperidon	2,00	antipsihotic
Estropipat	1,25	estrogen
Bumetanid	1,00	diuretic
Clonazepam	1,00	anticonvulsivant
Ergoloid mesilat	1,00	adjuvant cognitiv
Alprazolam	0,50	antianxios
Colchicină	0,50	suprimant al gutei
Nitroglicerină	0,40	antianginos
Digoxină	0,25	cardiotonic
Levotiroxină	0,10	tiroidă
Misoprostol	0,10	antiulceros
Etinilestradiol	0,05	estrogen

Anexa 38

Indicii terapeutici pentru unele substanţe medicamentoase (4)

Mai mic ca 5	Între 5 şi 10	Mai mare ca 10
Amitriptilină	Barbiturice	Acetaminofen
Chinidină	Diazepam	Bromuri
Clordiazepoxid	Digoxin	Cloralhidrat
Difenhidramină	Imipramină	Glutetimid
Etclorvinol	Meperidină	Meprobamat
Lidocaină	Paraldehidă	Nortriptilină
Metadonă	Primidonă	Pentazocin
Procainamidă	Tioridazină	Propoxifen

Anexa 39

Concentraţiile nivelului sangvin terapeutic şi toxic al unor substanţe active (4)

SUBSTANŢA ACTIVĂ	CONCENTRAŢIA S.M. miligrame/Litru		
	Terapeutică	Toxică	Letală
Acetaminofen	10-20	400	1500
Amitriptilină	0,5-0,20	0,4	10-20
Barbiturice			
– cu acţiune scurtă	1	7	10
– cu acţiune medie	1-5	10-30	30
– cu acţiune lungă	~ 10	40-60	80-150
Chinidină	3-6	10	30-50
Dextropropoxifen	0,05-0,2	5-10	57
Diazepam	0,5-2,5	5-20	50
Digoxin	0,0006-0,0013	0,002-0,009	–
Fenitoină	5-22	50	100
Imipramină	0,05-0,16	0,7	2
Lidocaină	1,2-5,0	6	–
Litiu	4,2-8,3	13,9	13,9-34,7
Meperidină	0,6-0,65	5	30
Morfină	0,1	–	0,05-4
Teofilină	20-100	–	–

Anexa 40

Exemple de substanţe active care se leagă de proteinele plasmatice (4)

Substanţa activă	Legare %
Naproxen (Naprosyn)	> 99
Clorambucil (Leukeran)	> 99
Etodoloac (Lodine)	> 99
Warfarin (Coumadin)	> 97
Fluoxetin (Prozac)	> 95
Cloxacilin (Tegopen)	> 95
Ceftriaxon (Rocephin)	85-95
Cefoperazon (Cefobid)	82-93
Cefonicid (Monocid)	> 90
Indometacin (Indocin)	> 90
Spironolactonă (Aldactone)	> 90
Digitoxin (Crystodigin)	> 90
Ciclosporină (Sandimmune)	> 90
Sulfisoxazol (Gantorisin)	> 85
Diltiazem (Cardizem)	70-80
Penicilina V (Veetids)	> 75
Nitroglicerină (Nitro-Bid)	> 60
Penicilină G potasică	> 60
Metotrexat	> 50
Meticilină (Staphcillin)	> 40
Ceftizoxim (Cefizox)	> 30
Captopril (Capozide)	25-30
Ciprofloxacină (Cipro)	20-40
Digoxin (Lanoxin)	20-25
Ampicilină (Omnipen)	> 20
Amoxicilină (Amoxil)	> 20
Metronidazol (Flagyl)	< 20
Mercaptopurină (Purinethol)	> 19
Cefradin (Velosef)	8-17
Ranitidină (Zantac)	< 15
Ceftazidim (Tazicef)	< 10
Nicotină (Prostep)	< 5
Minoxidil (Loniten)	> 0

Anexa 41

Substanţe medicamentoase utilizate în forme farmaceutice administrate şi absorbite pe cale bucală

Nr. crt.	Substanţa medicamentoasă
1	Acitretin
2	Aciclovir
3	Arecolină
4	Buprenorfină
5	Calcitonină
6	Carbamazepină
7	Clorhexidină diacetat
8	Clorură de cetilpiridiniu
9	Clorfeniramină maleat
10	Ciancobalamină
11	Danazol
12	Denbufilină
13	Diclofenac sodic
14	Diltiazem clorhidrat
15	Ergotamină tartrat
16	Factor de creştere recombinat al epidermei umane (RhEFG)
17	Florură de sodiu
18	Fluorid
19	Flurbiprofen
20	Hidrocortizon acetat
21	Hormonul de eliberare a hormonului luteinizant (LHRH)
22	Hormonul de eliberare a tirotropinei (TRH)
23	Insulină
24	Lactoferină
25	Lignocaină
26	Leu-enkefalină
27	Metronidazol
28	Melatonină
29	Metoprolol tartrat
30	Morfină sulfat
31	Nalbufină
32	Nicotină
33	Nifedipină
34	Omeprazol
35	Oxitocin
36	Peptidă asemănătoare glucagonului (GLP-1)
37	Pentazocină
38	Protirelin
39	Pindolol
40	Piroxicam
41	Propranolol
42	Propolis
43	Testosteron
44	Terbutalină sulfat
45	Teofilină
46	Triamcinolon acetat

Anexa 42

Substanţe medicamentoase utilizate în forme farmaceutice administrate şi absorbite pe cale sublinguală

Nr. crt.	Substanţa medicamentoasă	Clasa terapeutică	Forma farmaceutică
1	Amlodipină besilat	Antihipertensiv	Comprimate
2	Asenapină	Antipsihotic	Comprimate
3	Buprenorfină	Analgezic opioid	Comprimate
4	Buprenorfină • HCl + Naloxon	Narcotic + Antagonist opiod	Comprimate
5	Captopril	Antihipertensiv	Comprimate
6	Fentanil citrat	Analgezic opioid	Comprimate
7	Fiziostigmină salicilat	Anti-Alzheimer	Comprimate
8	Furosemid	Diuretic	Comprimate
9	Izosorbid dinitrat	Vasodilatator	Comprimate
10	Lorazepam	Antianxios	Comprimate
11	Melatonină	Hormon	Comprimate
12	Nicotină bitartrat	Vasodilatator	Comprimate
13	Nifedipină	Antianginos	Comprimate
14	Nitroglicerină	Antianginos	Comprimate

15	Ondansteron clorhidrat	Antiemetic	Film
16	Salbutamol sulfat	Antiastmatic	Film
17	Scopolamină	Analgezic opioid	Spray
18	Terbutalină sulfat	Bronhodilatator	Comprimate
19	Vinpocetină	Agent neurotropic	Comprimate
20	Zolpidem tartrat	Sedativ/Hipnotic	Comprimate

Anexa 43

Substanţe medicamentoase utilizate în forme farmaceutice administrate şi absorbite pe cale nazală

Nr. crt.	Substanţa medicamentoasă	Clasa terapeutică	Forma farmaceutică
1	Azelastin	Antihistaminic H_1 din generaţia a 2-a	Spray nazal
2	Beclometazon	Glucocorticosteroid	Spray nazal
3	Budesonid	Glucocorticosteroid	Spray nazal
4	Buserelin acetat	Analog de eliberare a hormonului luteinizant	Spray nazal
5	Butorfanol tartrat	Agonist parţial al receptorilor opioizi k şi antagonist al receptorilor opioizi μ	Spray nazal
6	Calcitonină sintetică de somon	Inhibitor al resorbţiei osoase prin acţiune antiosteoclastică	Spray nazal
7	Cromoglicat de sodiu	Simpatomimetic, decongestionant local	Spray nazal
8	Desmopresină acetat	Analog de sinteză a hormonului antidiuretic retrohipofizar (ADH)	Spray nazal
9	Flunisolid	Glucocorticosteroid	Spray nazal
10	Fluticason propionat	Glucocorticosteroid	Spray nazal
11	Hidralazină	Vasodilatator musculotrop	Spray nazal
12	Ipratropium bromid	Parasimpatolitic, antiasmatic bronhodilatator	Spray nazal
13	Mometason furoat	Glucocorticosteroid	Spray nazal
14	Mupirocin	Antibiotic	Unguent nazal
15	Nafarelin	Agonist al hormonului de eliberare a gonadotropinelor	Spray nazal
16	Nitroglicerină	Coronarodilatator	Spray nazal
17	Oximetazolină clorhidrat	Alfa adrenomimetic, vasoconstrictor local	Spray nazal
18	Propranolol	β – blocant adrenergic	Spray nazal
19	Sumatriptan	Agonist serotoninergic selectiv al receptorilor presinaptici 5-HT_{1D} şi 5-HT_{1B}	Spray nazal
20	Triamcinolon acetonid	Glucocorticosteroid	Spray nazal
21	Virus gripal atenuat	Seruri şi vaccinuri	Spray nazal unidoză
22	Zomitriptan	Agonist serotoninergic selectiv al receptorilor presinaptici 5-HT_{1D} şi 5-HT_{1B}	Spray nazal

Anexa 44

Exemple de mecanisme de transport al unor substanţe active prin epiteliul absorbtiv gastrointestinal (4)

Substanţa activă	Clasa terapeutică	Calea de transport
Propranolol	β – blocant	difuzie pasivă transcelular
Testosteron	steroid	
Ketoprofen	antiinflamator nonsteroidian	
Cisaprid	antispasmodic	
Estradiol	hormon sexual	
Naproxen	antiinflamator nonsteroidian	
Cimetidină	antagonist H_2	paracelular
Loperamid	antidiareic	
Atenolol	β – blocant	
Manitol	zahăr, utilizat ca marker paracelular	
Tiludronat	biofosfant	
Cefalexin	antibacterian	transport mediat
Captopril	inhibator al ECA (enzima de conversie angiotensină I şi II)	
Bestatin	anticanceros	
Levodopa	dopaminergic	
Foscarnet	antiviral	
Ciclosporină	imunosupresor	difuziune transcelulară supusă efluxului cu glicoproteina-P
Nifedipină	blocant al canalelor de calciu	
Verapamil	blocant al canalelor de calciu	
Paclitaxel	anticanceros	
Celiprolol	β – blocant	
Digoxin	cardiac glicozidic	

Anexa 45

Valori ale perioadei de eliminare a unor substanţe medicamentoase (4)

Produs	Perioada de eliminare
Acetaminofen (Tylenol)	1-4 ore
Amoxicilină (Amoxil)	1 oră
Barbital sodic (Butisolsodium)	100 ore
Carbonat de litiu (Eskalith)	24 ore
Cimetidină (Tagamet)	2 ore
Digoxin (Lanoxin)	1,5-2 zile
Diltiazem (Cardizem)	2,5 ore
Fenitoin sodic (Dilantin)	7-29 ore
Ibuprofen (Motrin)	1,8-2 ore
Indometacin (Indocin)	4,5 ore
Nitroglicerină	3 minute
Propoxifen (Darvon)	6-12 ore
Propranolol HCl (Inderal)	4 ore
Ranitidină (Zantac)	2,5-3 ore
Teofilină (Theo-Dur)	3-15 ore
Tobramicină sulfat (Nebcin)	2 ore

Anexa 46

Influenţa alimentelor asupra biodisponibilităţii unor medicamente (33)

I. Medicamente la care biodisponibilitatea este mărită de efectul alimentelor	
Medicamentul	**Mecanismul de interacţiune**
Clorotiazidă Hidroclorotiazidă Spironolactonă	Încetineşte golirea gastrică, cu mărirea absorbţiei intestinale
Hidralazină Metoprolol Propranolol	Micşorează reacţiile metabolice hepatice, prin creşterea fluxului sangvin al splinei
Carbamazepină Grizeofulvină Nitrofurantoin	Stimulează absorbţia nutrienţilor şi a medicamentelor
II. Medicamente la care biodisponibilitatea este redusă de efectul alimentelor	
Medicamentul	**Mecanismul de interacţiune**
Aspirină	Reduce difuzia în zona de absorbţie
Izoniazidă	Încetinirea golirii gastrice
Metildopa	Competitivitatea cu aminoacizii din alimente în absorbţie
Penicilină	Creşte pH-ul gastric (hidroliză)
Rifampicină	Creşte pH-ul gastric
Tetraciclină	Formarea de complecşi (chelaţi)

Anexa 47

Substanţe medicamentoase cu metaboliţi activi (I) şi substanţe biotransformate (II) (33)

I. Substanţe active care au metaboliţi cu acţiune terapeutică	
Substanţa medicamentoasă	**Metabolitul activ**
Alprenolol	4 – hidroxialprenolol
Metoprolol	Hidroximetroprolol
Propranolol	4 – hidroxipropranolol
Propoxifen	Norpropoxifen
Petidină	Norpetidină
Lidocaină	Etilglicinexilididă
	Glicinexilididă
Amitriptilină	Nortriptilină
Verapamil	Norverapamil
Acid acetilsalicilic	Salicilat
Diazepam	Nordiazepam
(Benzodiazepimele au numeroşi metaboliţi activi)	

II. Medicamente care suferă efect presistemic intestinal şi hepatic		
A. Medicamente care suferă efectul presistemic intestinal		
Clorpromazină Dexametazonă Fenacetină Metoclopramidă	Hidrocortizon Izoprenalină Metildopă Fluorazepam	Propoxifen Salicilamidă Sulfamide Terbutalină
B. Medicamente care suferă efectul presistemic hepatic (*hepatic first pass effect*)		
Acid acetilsalicilic Alprenolol Cortizon Despiramină Fluorouracil Hexobarbital	Imipramină Izoprenalină Lidocaină Metoprolol Morfină Oxprenolol	Oxifenbutazonă Pentazocină Pindolol Propoxifen Propranolol Salicilamidă

Anexa 48

Medicamente care nu trebuie divizate, sfărâmate sau mestecate (65)

Produs	Tip de eliberare
Abletex PSE	SR
Accuhist LA	SR
Aciphex	EC
Adalat CC	SR
Adderall XR	SR
Aerolate III	SR
Aerolate Jr	SR
Aerolate Sr	SR
Aggrenox	SR
Aleve Cold & Sinus	SR
Aleve sinus & Headache	SR
Allegra-D	SR
Allerx	SR
Allerx-D	SR
Allfen	SR
Allfen-DM	SR
Alophen	EC
Alterra	SR
Amfed TD	SR
Amibid DM	SR
Amibid LA	SR
Amidal	SR
Aminoxin	EC
Ami-Tex PSE	SR
Anatuss LA	SR
Aquabid-DM	SR
Aquatab C	SR
Aquatab D	SR
Aquatab DM	SR
Aquatab-D Dose Pack	SR
Arthrotec	EC
Asacol	EC
Ascocid-1000	SR
Ascocid-500-D	SR
ATP	EC
Atrohist Pediatric	SR
AzulfidineEntabs	EC
Bayer 8-Hour Extended Release	SR
Bayer Arthritis Pain Regimen	EC
Bayer Aspirin Regimen	EC
Biaxin XL	EC
Bidex	SR
Bidex-DM	SR
Biohist LA	SR
Bisac-Evac	EC
Biscolax	EC
Boca-Tex PSE	SR
Bontril Slow-Release	SR
Bromadrine TR	SR
Bromfed	SR
Bromfed-PD	SR
Bromfenex	SR
Bromfenex PD	SR
Bufferin Low Dose	EC
Caffedrine	SR
Calan SR	SR
Carbatrol	SR
Cardene SR	SR
Cardizem CD	SR
Cardizem SR	SR
Carox Plus	SR
Cartia XT	SR
Catemine	EC
Ceclor CD	SR
Ceclor CDpack	SR
Cemill 1000	SR
Cemill 500	SR
Chlor-Phen	SR
Chlor-Trimeton Allergy	SR
Chlor-Trimeton – allergy, decongestant, tablets	SR
Choledyl SA	SR
Claritin-D	SR
Claritin-D 24 Hour	SR
Coldec TR	SR
Compazine Spansule	SR
Concerta	SR
Correctol	EC
Cotazym-S	EC
Covera-HS	SR
Creon 10	EC
Creon 20	EC
Creon 5	EC
C-Tym	SR
Cystospaz-M	SR
D.A. II	SR
Dairycare	EC
Dallergy	SR
DallergyJr	SR
D-Amine-SR	SR
Deconamine SR	SR
Decongest II	SR
De-Cogestine	SR
Deconomed SR	SR
Deconsal II	SR
Defen-LA	SR
Depakote	EC
Depakote ER	SR
Depakote Sprinkles	EC
Desal II	SR
Despec SR	SR
Detrol LA	SR
Dexaphen SA	SR

Dexatrim	SR
Dexedrine Spansules	SR
D-Feda II	SR
Diamox Sequels	SR
Dilacor XR	SR
Dilantin Kapseals	SR
Dilatrate-SR	SR
Diltia XT	SR
Dimetane Exentabs	SR
Disophrol Chronotab	SR
Ditropan XL	SR
Donnatal Extentabs	SR
Doryx	EC
Drexophed SR	SR
Drituss GP	SR
Drixomed	SR
Drixoral	SR
Drixoral Plus	SR
Drixoral Sinus	SR
Drize-R	SR
Drysec	SR
Dulcolax	EC
Duradryl Jr	SR
Durasal II	SR
Duratuss	SR
Duratuss G	SR
Duratuss GP	SR
Dura-Vent/DA	SR
Dylaxol	EC
Dynabac	EC
Dynabac D5-Pak	EC
Dynacirc CR	SR
Dynahist-ER Pediatric	SR
Dynex	SR
Easprin	EC
EC Naprosyn	EC
Ecotrin	EC
Ecotrin Adult Low Strength	EC
Ecotrin Maximum Strength	EC
Ecpirin	EC
Ed A-Hist	SR
Ed K + 10	SR
Effexor-XR	SR
Efidac 24 Chlorpheniramine	SR
Efidac 24 Pseudoephedrine	SR
Empro	SR
Endal	SR
Entercote	EC
Entex LA	SR
Entex PSE	SR
Entocort EC	EC
Eryc	EC
Ery-Tab	EC
Eskalith-CR	SR
Eudal SR	SR
Extendryl Jr	SR
Extendryl SR	SR
Extress-60	SR
Feen-A-Mint	EC

Femilax	EC
Femitrol	EC
Fenesin	SR
Fenesin DM	SR
Fero-Folic 500	SR
Fero-Grad-500	SR
Ferro-Sequels	SR
Ferro-Time	SR
Ferrous Fumarate DS	SR
Fetrin	SR
Flagyl ER	SR
Fleet Bisacodyl	EC
Folitab 500	SR
Fumatinic	SR
Genacote	EC
GFN/PSE	SR
Giltuss TR	SR
Glucophage XR	SR
Glucotrol XL	SR
GP 500	SR
G-Phed	SR
G-Phed-PD	SR
Guaiamax-D	SR
Guaifed	SR
Guaifed-PD	SR
Guaifenex DM	SR
Guaifenex G	SR
Guaifenex GP	SR
Guaifenex LA	SR
Guaifenex PSE 120	SR
Guaifenex PSE 60	SR
Guaifenex-Rx	SR
Guaifenex-Rx DM	SR
Guaipax PSE	SR
Guai-Vent/PSE	SR
Gua-SR	SR
Guiadrine DM	SR
Guiadrine G-1200	SR
Guiadrine GP	SR
Guiadrine PSE	SR
Guiatex II SR	SR
Guiatex PSE	SR
H 9600 SR	SR
Halfprin	EC
Histade	SR
Hista-Vent DA	SR
Histex CT	SR
Histex SR	SR
Humavent LA	SR
Humibid DM	SR
Humibid LA	SR
Humibid Pediatric	SR
Iberet-500	SR
Iberet-Folic-500	SR
Icaps TR	SR
Imdur	SR
Inderal LA	SR
Indocin SR	SR
Iobid DM	SR

Iofed	SR
Iofed PD	SR
Ionamin	SR
Iosal II	SR
Iotex PSE	SR
Isoptin SR	SR
K-10	SR
K-8	SR
Kadian	SR
Kaon-Cl 10	SR
K-Dur 10	SR
K-Dur 20	SR
Klor-Con 10	SR
Klor-Con 8	SR
Klor-Con M10	SR
Klor-Con M20	SR
Klotrix	SR
Kronofed-A	SR
Kronofed-A-JR	SR
K-Tab	SR
Lescol XL	SR
Levbid	SR
Levsinex	SR
Lexxel	SR
Lipram 4500	EC
Lipram-CR10	EC
Lipram-CR20	EC
Lipram-PN10	EC
Lipram-PN16	EC
Lipram-PN20	EC
Lipram-UL12	EC
Lipram-UL18	EC
Lipram-UL20	EC
Liquibid	SR
Liquibid 1200	SR
Liquibid-D	SR
Lithobid	SR
Lodine XL	SR
Lodrane 12 Hour	SR
Lodrane LD	SR
Mag Delay	SR
Mag-SR	SR
Mag-Tab SR	SR
Maxifed	SR
Maxifed DM	SR
Maxifed-G	SR
Maxovite	SR
Medent DM	SR
Medent LD	SR
Med-Rx	SR
Med-Rx DM	SR
Mega-C	SR
Melfiat	SR
Mescolor	SR
Mestinon Timespan	SR
Metadate CD	SR
Metadate ER	SR
Methylin ER	SR
Micro-K	SR

Micro-K 10	SR
Miraphen PSE	SR
Modane	EC
MS Contin	SR
Muco-Fen	SR
Muco-Fen 1200	SR
Muco-Fen DM	SR
Multi-Ferrous Folic	SR
Multiret Folic-500	SR
Nalex-A	SR
Naprelan	SR
Nasabid SR	SR
Nasatab LA	SR
Nd Clear	SR
Nexium	EC
Niacin Time-Release	SR
Niaspan	SR
Nifedical XL	SR
Nitrocot	SR
Nitrogard	SR
Nitroglyn E-R	SR
Nitro-Time	SR
Norflex	SR
Norpace CR	SR
Omnihist L.A.	SR
Oramorph SR	SR
Oruvail	SR
Oxycontin	SR
Palgic-D	SR
Palipase	EC
Palipase MT 16	EC
Palpeon MT 20	EC
Palpeon DR 10	EC
Palpeon DR 20	EC
Paltrase MT 20	EC
Pancrease	EC
Pancrease MT 10	EC
Pancrease MT 16	EC
Pancrease MT 20	EC
Pancrecarb MS-4	EC
Pancrecarb MS-8	EC
Pancrelipase 16,000	EC
Pancrelipase 20,000	EC
Pancron 10	EC
Pancron 20	EC
Pangestyme CN-10	EC
Pangestyme CN-20	EC
Pangestyme EC	EC
Pangestyme MT16	EC
Pangestyme UL12	EC
Pangestyme UL18	EC
Pangestyme UL20	EC
Panmist DM	SR
Panmist JR	SR
Panmist LA	SR
Pannaz	SR
Papacon	SR
Para-Time SR	OR
Paser	SR

Pavacot	OR
PCE Disertab	SR
Pentasa	SR
Pentopak	SR
Pentoxil	SR
Pharmadrine	SR
Phendiet-105	SR
Plendil	SR
Poly Hist Forte	SR
Poly-Vent	SR
Poly-Vent Jr	SR
Prehist D	SR
Prelu-2	SR
Prevacid	EC
Prilosec	EC
Procanbid	SR
Procardia XL	SR
Profen Forte	SR
Profen Forte DM	SR
Profen II	SR
Profen II DM	SR
Prohist-8	SR
Prolex-D	SR
Prolex PD	SR
Pronestyl-SR	SR
Propan	SR
Protid	SR
Protonix	EC
Protuss-DM	SR
Proventil Repetabs	SR
Prozac Weekly	EC
Pseubrom	SR
Pseubrom-PD	SR
Pseudochlor	SR
Pseudocot-C	SR
Pseudocot-G	SR
Pseudo-G	SR
Pseudo-G/PSI	SR
Pseudo-PD	SR
Pseudovent	SR
PseudoventPed	SR
Q-Bid DM	SR
Q-Bid LA	SR
Quatra-Hist D	SR
Quatra-Hist D Ped	SR
Quibron-T/SR	SR
Quinaglute Dura-Tabs	SR
Quindal	SR
Quinidex Extentabs	SR
Regiprin	EC
Reliable Gentle Laxative	EC
Resbid	SR
Rescon	SR
Rescon-ED	SR
Rescon JR	SR
Rescon MX	SR
Respa-1st	SR
Respa-DM	SR
Respa-GF	SR

Respahist	SR
Respaire-120 SR	SR
Respaire-60 SR	SR
Ribo-2	EC
Rindabe-BID	SR
Ritalin-SR	SR
Rodex Forte	SR
Rondamine	SR
Rondec-TR	SR
Sam-E	EC
Sinemet CR	SR
Sinuvent PE	SR
Slo-Niacin	SR
Slow Fe	SR
Slow Fe With Folic Acid	SR
Slow-Mag	SR
Spacol T/S	SR
S-Pak	SR
S-Pak DM	SR
St. Joseph Pain Reliever	EC
Stahist	SR
Stamoist E	SR
Sudafed 12 Hour	SR
Sudal 60/500	SR
Sudal DM	SR
Sular	SR
Superoxide Dismutase (SOD)	EC
Sureprin 81	EC
Symax-SR	SR
Tarka	SR
Tegretol-XR	SR
Tenuate Dospan	SR
Theo-24	SR
Theochron	SR
Theo-Time	SR
Thiamilate	EC
Thorazine Spansule	SR
Tiazac	SR
Time-Hist	SR
Toprol XL	SR
Totalday	SR
Touro Allergy	SR
Touro CC	SR
Touro DM	SR
Touro EX	SR
Touro LA	SR
T-Phyl	SR
Tranxene SD	SR
Trental	SR
Trinalin Repetabs	SR
Tussafed-LA	SR
Tussi-Bid	SR
Tylenol Arthritis	SR
Ultrabrom	SR
Ultrabrom PD	SR
Ultrase	EC
Ultrase MT12	EC
Ultrase MT18	EC
Ultrase MT20	EC

Uniphyl	SR
Urimax	EC
Urocit-K 10	SR
Urocit-K 5	SR
Vanex Forte-D	SR
V-Dec-M	SR
Veracolate	EC
Verelan	SR
Verelan PM	SR
Vitamin C Timed-Release	SR
Vitamin C/Rose Hips	SR
Vitelle Irospan	SR
Vivotif Berna	EC
Volmax	SR
Versacaps	SR
Videx EC	EC
Voltaren	EC
Voltaren-xr	SR
We Mist LA	SR
Wellbutrin SR	SR
Westrim LA	SR
Wobenzym N	EC
Xiral	SR
YSP Aspirin	EC
Zaptec PSE	SR
Zephrex LA	SR
Zorprin	SR

EC = enteric-coated = acoperite enteric;
OR = other = altele;
SR = slow release = eliberare încetă;
ER = extended release = eliberare extinsă.

Anexa 49

Produse care nu conţin zahăr (65)

Produs
ANALGEZICE
Actamin Maximum Strenght, lichid
Aminofen, cp (comprimate)
Aminofen Max, cp
Aspirtab, cp
Aspirtab Max, cp
Back Pain-Off, cp
Backprin, cp
Buffasal, cp
Buffasal Max, cp
Dyspel, cp
Febrol, lichid
Medi-Seltzer, cp efervescente
Ms.-Aid, cp
Non-Aspirin Pain Relief, elixir
PMS Relief, cp
Silapap Children's, elixir
Sureprin 81, cp
ANTIACIDE/ANTIFLATULENTE
Alcalak, cp masticabile
Aldroxicon I, suspensie
Aldroxicon II, suspensie
Almag, cp masticabile
Baby Gasz, picături
Diabeti-Gest, cp
Dimacid, cp masticabile
Diotame, cp masticabile
Diotame, lichid
Gas-Ban, cp masticabile
Mallamint, cp masticabile
Mylanta, gel caplete
Neutralin, cp
Pepto-Bismol, lichid
Pepto-Bismol, cp masticabile
Riopan, suspensie
Riopan Plus, suspensie
Titralac, cp masticabile
Titralac Plus, cp masticabile
Tums E-X, cp masticabile
AGENŢI ANTIASTMATICI/RESPIRATORI
Elixophyllin-GG, lichid
Jay-Phyl, sirop
Ventolin, sirop
ANTIDIAREICE
Diarrest, cp
Diasorb, lichid
Di-Gon II, cp
Donnagel, lichid
Imogen, lichid
Pepto-Bismol, lichid
Pepto-Bismol, cp masticabile
MODIFICATORI AI SÂNGELUI/ PREPARATE CU FIER
Diatx Fe, cp
Iberet, lichid
I.L.X. B-12, elixir
Irodol, picături
Irofol, lichid
Nephro-Fer, cp
Niferex, elixir
CORTICOSTEROIZI
Prelone, sirop
PREPARATE PENTRU TUSE/RĂCEALĂ/ALERGIE
Accuhist DM Pediatric, picături

Accuhist LA, cp
Accuhist Pediatric, picături
Anaplex DM, sirop
Anaplex HD, sirop
Atuss EX, lichid
Biodec DM, picături
Biodec DM, sirop
Bromophed DX, sirop
B-Tuss, lichid
Carbofed DM, sirop
Carbofed DM, picături
Cepacol Sore Throat Children's, lichid
Cetafen Cold, cp
Cheratussin CAD, lichid
Codal-DM, sirop
Codotuss, lichid
Coldonyl, cp
Co-Tussin, lichid
Cotuss-V, sirop
Cytuss HC, sirop
D-Care cough, sirop
Decorel Forte, cp
Despec, lichid
Despec-SF, lichid
Diabetic Tussin Allergy Relief, lichid
Diabetic Tussin Allergy Relief, gel caplete
Diabetic Tussin C Expectorant, lichid
Diabetic Tussin Children's, lichid
Diabetic Tussin Cold&Flu, gel caplete
Diabetic Tussin DM, lichid
Diabetic Tussin DM Maximun strenght, lichid
Diabetic Tussin DM Maximun strenght, gel
Diabetic Tussin EX, lichid
Diabe-Tuss DM, lichid
Dimetapp Allergy Children's, elixir
Diphen, capsule
Double-Tussin DM, lichid
Duraganidin DM, lichid
Durahistine DM, sirop
Echotuss-HC, sirop
Endal Expectorant, lichid
Endal HD, lichid
Endal HD Plus, lichid
Endotuss-HD, sirop
Enplus-HD, sirop
Entex, sirop
Entex HC, sirop
Exo-Tuss, sirop
Gani-Tuss NR, lichid
Gani-Tuss-DM NR, lichid
Genecof-HC, lichid
Genecof-XP, lichid
Genedel, sirop
Genedotuss-DM, lichid
Genexpect DM, lichid
Genexpect-PE, lichid
Genexpect-SF, lichid
Giltuss, lichid
Giltuss HC, sirop

Glituss Pediatric, lichid
Giltuss TR, cp
Guai-Co, lichid
Guaicon DMS, lichid
Guai-DEX, lichid
Guaiatuss AC, sirop
Guaiatuss DAC, sirop
Halotussin AC, lichid
Halotussin DAC, lichid
Hayfebrol, lichid
H-C Tussive, sirop
Histex PD, lichid
Histinex HC, sirop
Histinex PV, sirop
Hydro PC, sirop
Hydron KGS, lichid
Hydro-Tussin DM, elixir
Hydro-Tussin HC, sirop
Hydro-Tussin HD, lichid
Hyphen-HD, sirop
Hytuss, cp
Hytuss 2X, capsule
Iofen-C NF, lichid
Iofen DM, lichid
Iofen-DM NF, lichid
Iofen-NF, lichid
Iotussin HC, lichid
Jaycof Expectorant, sirop
Jaycof-HC, lichid
Jaycof-XP, lichid
Kentuss, sirop
Kita LA Tos, lichid
Levall 5.0, lichid
Lodrane, lichid
Marcof Expectorant, sirop
M-Clear, sirop
M-End, sirop
Mytussin AC, sirop tuse
Mytussin DAC, sirop
Nalex-A, lichid
Nalex DH, lichid
Nalspan Senior DX, lichid
Neotuss-D, lichid
Neotuss S/F, lichid
Norel DM, lichid
Nycof, cp
Onset Forte, cp
Orgadin, lichid
Orgadin-Tuss, lichid
Orgadin-Tuss DM, lichid
Organidin NR, lichid
Organidin NR, cp
Palgic-DS, sirop
Pancof HC, lichid
Pancof XP, lichid
Panmist DM, sirop
Pediatex, lichid
Pediatex-D, lichid
Pediatex DM, lichid

Phanasin, sirop
Phanasin Diabetic Choice, sirop
Phanatuss, sirop
Pneumotussin 2.5, sirop
Poly-Tussin, sirop
Poly-Tussin DM, sirop
Poly-Tussin HD, sirop
Poly-Tussin XP, sirop
Pro-Cof, lichid
Pro-Cof D, lichid
Profen II DM, soluție
Prolex DH, lichid
Prolex DM, lichid
Protuss, lichid
Protuss-D, lichid
Robafen DAC, sirop
Robitussin DAC, sirop
Romilar AC, lichid
Romilar DM, lichid
Rondec, sirop
Rondec DM, sirop
Rondec DM, picături
RuTuss-DM, sirop
Scot-Tussin Allergy Relief Formula, lichid
Scot-Tussin DM, lichid
Scot-Tussin DM Cough Chasers, pastile
Scot-Tussin Expectorant, lichid
Scot-Tussin Original, lichid
Scot-Tussin Senior, lichid
Siladryl Allergy, lichid
Siladryl DAS, lichid
Sildec, picături
Sildec, sirop
Sildec-DM, lichid
Sildec-DM, sirop
Silexin, cp
Silexin, sirop
Siltussin DAS, cp
Siltussin DM DAS Cough Formula, sirop
Siltussin SA, sirop
S-T Forte 2, lichid
Super Tussin DM, lichid
Supress DX Pediatric, picături
Suttar-SF, sirop
Tricodene, sirop
Trispec-PE, lichid
Tussafed, sirop
Tussafed-EX Pediatric, picături
Tussafed-HC, sirop
Tussaphen DM, sirop
Tuss-DM, lichid
Tuss-ES, sirop
Tussi-Organidin DM NR, lichid
Tussi-Organidin DM-S NR, lichid
Tussi-Organidin NR, lichid
Tussi-Organidin-S NR, lichid
Tussi-Pres, lichid
Tussirex, lichid
Vicks Dayquil Multi-Symptom, capsule cu lichid
VicodinTuss Expectorant, sirop
Vi-Q-Tuss, sirop
Vitussin Expectorant, sirop
Vortex, sirop
Z-Cof DM, sirop
Zyrtec, sirop

PREPARATE CU FLUORURI

D-Care Baking Soda, pastă de dinți
D-Care Tartar Control, pastă de dinți
Fluorabon, cp
Fluor-A-Day, cp
Fluor-A-Day, pastile
Flura-Loz, cp
Lozi-Flus, pastile
Sensodyne w/Fluoride, gel
Sensodyne w/Fluoride, pastă de dinți
Sensodyne w/Fluoride Tartar Control, pastă de dinți

LAXATIVE

Citrucel, pulbere
Fiber Ease, lichid
Fibro-XL, capsule
Konsyl Easy Mix Formula, pulbere
Konsyl-Orange, pulbere
Metamucil Smooth Texture, pulbere
Reguloid, pulbere

AMESTECURI

Acidoll, capsule
Alka-Gest, cp
Bicitra, soluție
Colidrops Pediatric, picături
Cytra-2, soluție
Cytra-K, cristale
Cytra-K, soluție
Melatin, cp
Neutra-Phos, pulbere
Neutra-Phos-K, pulbere
Polycitra-K, soluție
Polycitra-LC, soluție
Questran Light, pulbere
Rhogam, soluție

PREPARATE PENTRU GURĂ/GÂT

Benloz Extra Strenght, pastile
Cepacol Maximum Strenght, spray
Cepacol Sore Throat, pastile
Cheracol Sore Throat, spray
Cylex, pastile
Diabetic Tussin Cough, picături
Diabetirinise, soluție
Fisherman's Friend, pastile
Fresh N Free, lichid
Isodettes Sore Throat, spray
Larynex, pastile
Medikoff, picături
N'Ice, pastile
Ocusurg, soluție
Oragesic, soluție
Orasept, apă de gură/gargară lichidă
Robitussin, pastile
Sepasoothe, pastile

Spritz Mouthwash, pulbere
Thorets Maximum Strenght, pastile
Throtoceptic, spray
Vademecum, apă de gură/gargară concentrate

SUPLIMENTE CU POTASIU

Cena K, lichid
Kaon, elixir
Kaon-Cl 20 %, lichid
Kay Ciel, pulbere
Klor-Con/25, pulbere
Klor-Con/EF, cp
Rum-K, lichid

SUPLIMENTE CU VITAMINE/MINERALE

Action-Tabs Made For Men
Adaptosode For Stress, lichid
Adaptosode R+R For Acute Stress, lichid
Amino Acid Complex, cp
Aminoplex, pulbere
Aminostasis, pulbere
Aminotate, pulbere
B-C-Bid, caplete
Bevitamel, cp
Biosode, lichid
Biotect Plus, caplete
Bugs Bunny Complete, cp masticabile
Bugs Bunny w/Extra Vitamin C, cp masticabile
Bugs Bunny w/Iron, cp masticabile
C & M Caps-375, capsule
Calbon, cp
Cal-Cee, cp
Cal-Mint, cp masticabile
Carox Plus, cp
Cevi-Bid, cp
Cholestratin, cp
Chromacaps, cp
Chromium K6, cp
Combi-Cart, cp
Complete 2000, capsule
Daily Herbs Formulas
D-Care Meal Replacement
D-Care Snack
Delta D3, cp
Detoxode, lichid
DHEA, capsule
Diatx, cp
Diet System 6, gumă
Diucaps, capsule
Dl-Phen-500, capsule
Electrotab, cp
Endorphenyl, capsule
Enfagrow Oatmeal
Enterex Diabetic, lichid
Essential Nutrients Plus Silica, cp
Evolve, gel
Ex-L, cp
Extress, cp
Eyetamins, cp
Fem Cal, cp
Folacin-800, cp
Foltx, cp
Gram-O-Leci, cp
Hemovit, cp
Herbal Slim Complex, capsule
Legatrin GCM Formula, cp
Lynae Calcium/Vitamin C, cp masticabile
Lynae Chondroitin/ Glucosamine, capsule
Lynae Ginse-Cool, cp masticabile
Mag-Caps, capsule
Mag-Ox 400, cp
Mag-SR, cp
New Life Hair, cp
Nutrisure OTC, cp
O-Cal Fa, cp
Plenamins Plus, cp
Powermate, cp
Prostaplex Herbal Complex, capsule
Prostatonin, capsule
Protect Plus, gel
Protect Plus, lichid
Quintabs-M, cp
Re/Neph, lichid
Releaf For PMS, cp
Replace, capsule
Replace w/o Iron, capsule
Resource Arginaid, pulbere
Ribo-100 T.D., capsule
Samolinic, gel
Sea Omega 30, gel
Sea Omega 50, gel
Strovite Forte, sirop
Sunnie, tablete
Sunvite, cp
Sunvite Platinum, cp
Suplevit, lichid
Theraplex, lichid
Triamin, cp
Triamino, cp
Tums Calcium For Life PMS, cp
Ultramino, pulbere
Uro-Mag, capsule
Vitalize, lichid
Vitamin C/Rose Hips, cp
Vitrum Jr, cp masticabile
Xtramins, cp
Yohimbe Powder Max 1500 For women, cp
Yohimbized 1000, capsule
Ze-Plus, gel

Anexa 50

Produse care nu conţin alcool (65)

Produse
ANALGEZICE
Acetaminophen Infants, picături
Actamin Maximum Strenght, lichid
Advil Children's, suspensie
Aminofen, cp (comprimate)
Aminofen Max, cp
APAP, elixir
Aspirtab, cp
Aspirtab Max, cp
Buffasal, cp
Buffasal Max, cp
Demerol Hydrochloride, sirop
Dolono, elixir
Dolono Infants, picături
Dyspel, cp
Genapap Children, elixir
Genapap Infant's, picături
Motrin Children's, suspensie
Silapap Children's, elixir
Silapap Infant's, picături
Tempra 1, picături
Tempra 2, sirop
Tylenol Children's, suspensie
Tylenol Infant's, picături
AGENŢI ANTIASTMATICI
Dilor-G, lichid
Dy-G, lichid
Elixophyllin-GG, lichid
ANTICONVULSIVANTE
Zarontin, sirop
AGENŢI ANTIVIRALI
Epivir, soluţie orală
PREPARATE PENTRU TUSE/RĂCEALĂ/ALERGIE
Accuhist Pediatric, picături
Allergy Relief Medicine Children's, elixir
Anaplex DM, sirop
Anaplex HD, sirop
Andehist DM, picături
Andehist DM, sirop
Atuss DM, lichid
Atuss EX, lichid
Atuss G, lichid
Atuss MS, sirop
Biodec DM, picături
Biodec DM, sirop
Bromaline, soluţie
Bromaline DM, elixir
Bromante, elixir
Bron-Tuss, lichid
B-Tuss, lichid
Carbatuss, lichid
Carbofed DM, picături
Carbofed DM, sirop
Cepacol Sore Throat Children's, lichid
Chlor-Trimeton Allergy, sirop
Codal-DH, sirop
Codal-DM, sirop
Codotuss, lichid
Coldonyl, cp
Complete Allergy, elixir
Co-Tussin, lichid
Cotuss-V, sirop
Creomulsion Complete, sirop
Creomulsion Cough, sirop
Creomulsion For Children, sirop
Creomulsion Pediatric, sirop
Cytuss HC, sirop
D-Care Cough, sirop
Dehistine, sirop
Deltuss, lichid
Despec, lichid
Diabetic Tussin Allergy Relief, cp
Diabetic Tussin Allergy Relief, lichid
Diabetic Tussin C Expectorant, lichid
Diabetic Tussin Children's, lichid
Diabetic Tussin Cold&Flu, cp
Diabetic Tussin DM, lichid
Diabetic Tussin DM Maximum strenght, capsule
Diabetic Tussin DM Maximum strenght, lichid
Diabetic Tussin EX, lichid
Diabe-Tuss DM, sirop
Dimetapp Allergy Children's, elixir
Dimetapp Cold & Fever Children's, suspensie
Dimetapp Decongestant Pediatric, picături
Double-Tussin DM, lichid
Duraganidin DM, lichid
Durahistine DM, sirop
Echotuss-HC, sirop
Endagen-HD, sirop
Endal HD, sirop
Endal HD Plus, sirop
Endotuss-HD, sirop
Enplus-HD, sirop
Entex, sirop
Entex HC, sirop
Exo-Tuss
Father John's Medicine Plus, picături
Friallergia, lichid
Friallergia DM, lichid
Gani-Tus NR, lichid
Gani-Tuss-DM NR, lichid
Genahist, elixir
Giltuss, lichid

Giltuss HC, sirop
Giltuss Pediatric, lichid
Guai-Co, lichid
Guaicon DMS, lichid
Guai-DEX, lichid
Guaiafed, sirop
Guiatuss CF, sirop
Halotussin, sirop
Hayfebrol, lichid
H-C Tussive, sirop
Histex, lichid
Histex PD, lichid
Histex PD, picături
Histinex HC, sirop
Histinex PV, sirop
Hycomal DH, lichid
Hydone, lichid
Hydramine, elixir
Hydro-Tussin DM, elixir
Hydro-Tussin HC, sirop
Hydro-Tussin HD, lichid
Hyphen-HD, sirop
Iodal HD, lichid
Iofen-C NF, lichid
Iofen DM, lichid
Iofen-DM NF, lichid
Iofen-NF, lichid
Iotussin HC, lichid
Jaycof Expectorant, sirop
Jaycof-HC, lichid
Jaycof-XP, lichid
Kentuss, sirop
KG-Dal HD Plus, sirop
Kita La Tos, lichid
Levall, lichid
Levall 5.0, lichid
Lodrane, lichid
Marcof Expectorant, sirop
M-Clear, sirop
Medi-Brom, elixir
M-End, lichid
Motrin Cold Children's, suspensie
Mytussin-PE, lichid
Nalex-A, lichid
Nalex DH, lichid
Nalspan Senior DX, lichid
Neotuss-D, lichid
Neotuss S/F, lichid
Norel DM, lichid
Nucofed, sirop
Nycof, cp
Orgadin, lichid
Orgadin-Tuss, lichid
Orgadin-Tuss DM, lichid
Organidin NR, lichid
Palgic-DS, sirop
Pancof HC, lichid
Pancof XP, lichid
Panmist DM, sirop

Panmist-S, sirop
Pediacare Cold + Allergy Children's, lichid
Pediacare Cough-Cold, lichid
Pediacare Decongestant Infants, picături
Pediacare Decongestant Plus Cough, picături
Pediacare Multi-Symptom, lichid
Pediacare Nightrest, lichid
Pedia-Relief, lichid
Pediatex, lichid
Pediatex-D, lichid
Phanasin, sirop
Phanatuss, sirop
Pharmasin, sirop
Pharmatuss DM, sirop
Phena-S, lichid
Pneumotussin 2.5, sirop
Poly-Tussin, sirop
Poly-Tussin DM, sirop
Poly-Tussin HD, sirop
Poly-Tussin XP, sirop
Primsol, soluție
Pro-Cof, lichid
Profen II DM, lichid
Prolex DH, lichid
Prolex DM, lichid
Protuss, lichid
Protuss-D, lichid
Q-Tussin PE, lichid
Robitussin Cough & Congestion, lichid
Robitussin DM, sirop
Robitussin PE, sirop
Robitussin Pediatric, picături
Robitussin Pediatric Cough, sirop
Robitussin Pediatric Night Relief, lichid
Romilar AC, lichid
Romilar DM, lichid
Rondec, sirop
Rondec DM, picături
Rondec DM, sirop
Scot-Tussin Allergy Relief Formula, lichid
Scot-Tussin DM, lichid
Scot-Tussin Expectorant, lichid
Scot-Tussin Original, sirop
Scot-Tussin Senior, lichid
Siladryl Allergy, lichid
Siladryl DAS, lichid
Sildec, lichid
Sildec, sirop
Sildec-DM, picături
Sildec-DM, sirop
Siltussin DAS, lichid
Siltussin DM, sirop
Siltussin DM DAS Cough Formula, sirop
Siltussin SA, sirop
S-T Forte 2, lichid
Sudatuss DM, sirop
Sudatuss-2, lichid
Sudatuss-SF, lichid
Super Tussin DM, lichid

Triaminic Infant Decongestant, picături
Trispec-PE, lichid
Tussafed, sirop
Tussafed-EX, sirop
Tussafed-EX Pediatric, lichid
Tussafed-HC, sirop
Tuss-DM, lichid
Tuss-ES, sirop
Tussi-Organidin DM NR, lichid
Tussi-Organidin DM-S NR, lichid
Tussi-Organidin NR, lichid
Tussi-Organidin-S NR, lichid
Tussi-Pres, lichid
Tussirex, lichid
Tussirex, sirop
Tylenol Allergy-D Children's, lichid
Tylenol Cold Children's, lichid
Tylenol Cold Infants, picături
Tylenol Cold Plus Cough Children's, lichid
Tylenol Flu Children's, suspensie
Tylenol Flu Night Time Max Strenght, lichid
Tylenol Sinus Children's, lichid
Vanex-HD, sirop
Vicks 44E Pediatric, lichid
Vicks 44M Pediatric, lichid
Vicks Dayquil Multi-Symptom, capsule cu lichid
Vicks Dayquil Multi-Symptom, lichid
Vicks Nyquil Multi-Symptom, lichid
Vicodin Tuss Expectorant, sirop
Vi-Q-Tuss, sirop
Vitussin Expectorant, sirop
Vortex, sirop
Z-Cof DM, sirop

PRODUSE PENTRU URECHE/NAS/GÂT

4-Way Saline Moisturizing Mist, spray
Ayr Baby Saline, spray
Bucalsep, soluţie
Bucalsep, spray
Cheracol Sore Throat, spray
Diabetirinse, soluţie
Fresh N Free, lichid
Glandosane, soluţie
Gly-Oxide, lichid
Isodettes Sore Throat, spray
Lacrosse Mouthwash, lichid
Larynex, pastile
Listermint, lichid
Nasal Moist, gel
Orajel Baby, lichid
Orajel Baby Nighttime, gel
Orasept Mouthwash/Gargle, lichid
Spritz Mouthwash, pulbere
Tanac, lichid
Tech 2000 Dental Rinse, lichid
Throto-Ceptic, spray
Zilactin Baby Extra Strenght, gel

AGENŢI GASTROINTESTINALI

Agoral, lichid
Baby Gasz, picături
Colace, lichid
Colidrops Pediatric, picături
Diarrest, cp
Imogen, lichid
Kaodene NN, suspensie
Kaopectate Advanced Formula, suspensie
Kaopectate Children's Liquid, suspensie
Liqui-Doss, lichid
Mylicon Infants', suspensie
Neoloid, lichid
Neutralin, cp
Senokot Children's, sirop

PRODUSE CU FIER

Feostat, suspensie
Irofol, lichid

AMESTECURI

Cytra-2, soluţie
Cytra-K, soluţie
Emetrol, soluţie
Fluorinse, soluţie
Rum-K, lichid

PSIHOTROPE

Thorazine, sirop

PRODUSE TOPICE

Aloe Vesta 2-N-1 Antifungal, unguent
Fleet Pain Relief, tampon
Fresh & Pure, soluţie duş
Handclens, soluţie
KlenzKloth, tampon
Lied Wipes-SPF, tampon
Neutrogena Acne Wash, lichid
Neutrogena Antiseptic, lichid
Neutrogena Clear Pore, gel
Neutrogena T/Derm, lichid
Neutrogena Toner, lichid
Podicleans, spray
Propa PH Foaming Face Wash, lichid
Sea Breeze Foaming Face Wash, gel
Stri-Dex, tampon
Stri-Dex Maximun Strenght, tampon
Stri-Dex Sensitive Skin, tampon
Stri-Dex Super Scrub, tampon

Anexa 51

Prevenirea bolilor şi îmbunătăţirea sănătăţii oamenilor

Prevenirea bolii	Recomandări	Beneficii aşteptate	Apariţia beneficiilor	Precauţii	Observaţii
1. *Exerciţii fizice*	– 150 minute de exerciţii cu intensitate moderată pe săptămână: • 30 minute alergare cu viteză moderată (6 km/h), de 5 ori/săptămână; • poate fi divizată în segmente de 10 minute; • antrenament de rezistenţă (urcare scări) şi întindere (Tai-Chi, dans)	↓toate cazurile mortale ↓riscul de apariţie a bolilor ↑riscul de atac (congestie) ↓riscul de obezitate ↑îmbunătăţirea gândirii, scăderea stresului ↑echilibrul şi energia – previne progresul incapacităţii funcţionale ↓progresia osteoporozei	– 3-4 săptămâni pentru valorile lipidelor; – 4-6 săptămâni pentru revigorarea gândirii şi scăderea depresiei; – 10 ani pentru toate cazurile de mortalitate; – beneficiile pot scădea dacă exerciţiile nu sunt continuate;	consultarea medicului pentru: – TA (hipertensiune); – diabet zaharat; – istoricul bolii arterelor coronare; – dureri de piept la efort sau în rest; – respiraţie scurtă la efort; – incapacitate funcţională; – ameţeli care cauzează pierderea echilibrului; – toate pierderile de cunoştinţă;	– efectuarea de exerciţii cu excepţia adulţilor sedentari; – sugerarea de plimbări; nu necesită antrenament; – 10 minute de plimbare/zi;
2. *Alimentaţie*	dietă bogată în vegetale şi fructe (5-10 prize), fibre şi boabe de cereale, cu conţinut mic în acizi graşi nesaturaţi şi bogate în acizi graşi omega-3	↓riscul de cancer – colon, esofag) ↓riscul bolilor arterelor coronare (BAC) ↓riscul dezvoltării diabetului zaharat II ↓riscul de atac (congestie)	– 3-4 săptămâni pentru valorile lipidelor; – 1-5 ani pentru bolile arterelor coronare; – diabet zaharat II şi atac;	– apelare la nutriţionişti clinicieni pentru pacienţii cu DZ II, dislipidemie şi BAC; – anorexia este contraindicată pentru scăderea greutăţii. Pacienţii cu boli mentale pot fi excluşi temporar de la programele de scădere în greutate	– o alimentaţie sănătoasă şi exerciţiile au o importanţă mai mare ca slăbirea; – pierderea în greutate este indicată dacă IMC > 25, în caz de DZ II, HTA, apnee nocturnă şi obezitate;
3. *Oprirea fumatului*	abstinenţă	↓risc de cancer ↓risc de boli CV, inclusiv atac ↓risc de osteoporoză ↓risc de boli pulmonare	– 6 luni pentru îmbunătăţirea simptomelor respiratorii; – 3 ani pentru reducerea riscului de BCV; – 10 ani pentru reducerea riscului apariţiei cancerului;	–	– creşterea în greutate nu se compară cu riscul la obezitate;
4. *Alcoolul*	– consum scăzut de alcool: • ≤ 9 băuturi standard pe săptămână pentru femei; • ≤ 14 băuturi strandard/săptămână pentru bărbaţi; • abstinenţă în graviditate (sarcină) • conducere vehicule cu motor sau vapoare;	↓risc de BCV cu consumul de o băutură în fiecare zi	– 5-10 ani pentru beneficii în BCV pentru pacienţii bătrâni (> 50 ani); – pentru pacienţii tineri beneficiu puţin probabil;	– consumul extrem este asociat cu riscul de: • creştere a cancerului (esofag, ficat, colon, piept); • creştere a TA; • scădere a funcţiei sociale; – se va consulta medicul pentru identificarea problemei băutului;	– pacienţii cu trigliceridemie pot fi sensibili la consumul de alcool;

5. *Imunizările*	– vaccinarea contra *Influenza* pentru: • adulţi peste 65 ani; • boli cronice de inimă şi plămâni; • cancer; • diabet; • tulburări renale; • imunosupresie; • HIV; – vaccinarea antipneumococică, ca mai sus, în plus în: • asplenie; • siclemie (anemie); • pierdere cronică de lichid cefalorahidian (LCR); • revaccinare contra tetanosului la fiecare 10 ani;	↓mortalitatea dată de *Influenza* sau pneumonie ↓riscul de spitalizare dat de aceste boli la pacienţii > 65 ani ↓morbiditatea şi mortalitatea la tetanos	– 2 săptămâni; este necesară vaccinare anuală pentru *Influenza*; – 2-3 săptămâni pentru pacienţii > 10 ani la vaccinare contra *Influenza*; – 2-3 săptămâni pentru pacienţii > 10 ani contra tetanosului;	– contraindicaţiile vaccinării: • alergie la ouă pentru vaccinare contra *Influenza*; • previne vaccinarea antipneumococică;	– vaccinare antipneumococică: • se efectuează numai o dată; • pentru a preveni febra şi mialgiile se recomandă paracetamol profilactic; • vaccinarea contra *Influenza* este, de asemenea, recomandată pentru pacienţii care pot transmite *Influenza* la alţii cu risc mare; • vaccinarea este recomandată la femeile însărcinate;
6. *Prevenirea îmbolnăvirilor, rănirilor, accidentelor*	– cunoaşterea de către părinţi a centrului de control al otrăvurilor; – folosirea de containere cu medicamente, rezistente la deschiderea acestora de către copii; – utilizarea acelor de seringă de unică folosinţă; – utilizarea de prezervative; – prevenirea accidentelor prin utilizarea centurilor de siguranţă în maşină;	↓mortalitatea şi morbiditatea la accidente şi la expunerea accidentală la medicamente şi otrăvuri; ↓transmisia de HIV şi hepatita B	– imediat;	–	–
7. *Suplimentare de acid folic*	– toate femeile în vârstă care au născut pot creşte consumul de acid folic la minim 0,4 mg/zi; – cerinţele sunt mai mari pentru cei cu tulburări renale;	↓scade incidenţa de tulburări renale cu 40-60 %	– în primul semestru, când riscul e mai mare;	– poate fi luat cu minim 2-3 luni înainte de concepţie, cât şi în primul trimestru al sarcinii, la fel ca şi în cazul sarcinilor neplanificate;	–

BAC = Boala arterelor coronare; BCV = Boală cardiovasculară; CV = Cardiovascular; DZ = Diabet zaharat; HTA = Hipertensiune arterială; IMC = Indicele de masă corporală; LCR = Lichid cefalorahidian; TA = Tensiune arterială.

Anexa 52

Medicamente care impun modificarea stilului de viaţă

Medicamente	Strategia prevenirii bolii
Contraceptive orale	• Suplimentare de acid folic; • Abstinenţa la alcool, dacă există intenţia de a avea o sarcină (graviditate); • Întreruperea fumatului;
IECA, hipoglicemiante orale, insulină, beta-blocante ale canalelor de calciu, diuretice, nitraţi, agenţi antiagreganţi plachetari, alte medicamente cardiace	• Se va opri fumatul, dacă este necesar; • Ghid pentru exerciţii; • Ghid pentru nutriţie; • Vaccinare antipneuomococ şi *Influenza*; • Educaţie despre alcool; • Suplimente cu vitamina D;
Terapie cu antibiotice pentru pneumonie, exacerbarea BPOC	• Vaccinare antipneumococ si *Influenza*, peste 65 ani; • Se va opri fumatul dacă este necesar;
Inhalatori cu corticosteroizi şi medicaţie antiastmatică	• Vaccinare antipneumococ şi *Influenza*, peste 65 ani; • Se va opri fumatul, dacă este necesar;
Medicamente la care se evită alcoolul (antidepresive, narcotice, benzodiazepine)	• Nu se va bea alcool în timpul utilizării acestor medicamente. Se va educa pacientul să scadă consumul de alcool. Vaccinare pentru *Influenza*;
Agenţi imunosupresivi, incluzând utilizarea cronică de corticosteroizi antimetaboliţi, interferon, terapia anemiei, terapia HAART	• Vaccinare pentru *Influenza* şi posibil antipneumococ, peste 65 ani; • Suplimente cu vitamina D;
Medicaţia antipsihotică, terapia HAART	• Ghiduri pentru exerciţii; • Ghid pentru nutriţie; • Se va opri fumatul, dacă este necesar;
Cele mai frecvente medicamente utilizate în bolile cronice	• Ghid pentru exerciţii; • Se va opri fumatul, dacă este necesar; • Suplimente cu vitamina D.

BPOC = Boală pulmonară obstructivă cronică; IECA = Inhibitori ai enzimei de conversie a angiotensinei; HAART = Terapie antiretrovirală de înaltă activitate.

Anexa 53

Medicamente care se administrează *pe stomacul gol* (cu 1 h înainte sau cu 2 h după masă, cu un pahar plin cu lichid, uzual, cu apă)

Medicamentul	Observaţii
Ampicilină	–
Astemizol	–
Betanecol	Se evită administrarea cu hrană, pot apărea greaţă şi vomă imediat după masă.
Bisacodil	Se administrează cu un pahar cu apă, nu cu lapte (produsul se formulează ca tablete acoperite enteric).
Cefaclor	–
Clodronat	Se administrează cu un pahar cu apă, cu 1-2 ore cel puţin înainte sau după masă; alimentele scad absorbţia. Se evită administrarea concomitentă cu lapte, antiacide sau medicamente care conţin calciu, magneziu, fier ori aluminiu. Se înghite întreg.
Cloxacilină	–
Demeclociclină	Se administrează cu un pahar cu apă, cu lapte sau cu antiacide care conţin magneziu sau aluminiu.
Didanozină (EC) – acoperit enteric	Se administrează cu cel puţin 30 de minute înainte sau 2 ore după masă. Se înghite întreg.

Didanozină (tablete normale)	Nu se administrează întreg; se mestecă, se sfarmă sau se dispersează în cel puțin 15 ml apă/cp/doză înainte de înghițire (cu cel puțin 30 de minute înainte sau 2 ore după masă); se pot adăuga 15 ml suc clar de mere/cp/doză; se utilizează după o oră de la amestecare.
Didonozină (suspensie)	–
Digoxin	–
Diltiazem	–
Estramustine	Se administrează cu un pahar cu apă; se înghite întreg, nu se administrează cu lapte sau medicamente care conțin calciu.
Etidronat	Se administrează cu cel puțin 2 ore înainte sau după masă; se înghite întreg. Se evită administrarea concomitentă cu lapte, antiacide sau medicamente ce conțin aluminiu, calciu, magneziu ori fier, în intervalul de 2 ore.
Etoposid	–
Fosamprenavir (suspensie)	–
Fosfați, soluție	Se poate administra cu maxim 30 de minute înainte de masă; se diluează doza în 120 ml apă, iar doza rezultată se bea cu un pahar cu apă.
Furosemid	–
Indinavir (suspensie)	–
Itraconazol (lichid)	Nu se clătește gura după înghițire, nu se administrează cu suc de grepfrut.
Izoniazidă	–
Izosorbid dinitrat (cp. normale)	Se administrează cu un pahar cu apă.
Labetalol	–
Lansoprazol	–
Levodopa	–
Lincomicină	–
Litiu	–
Metronidazol (ER) (eliberare entrică)	Alimentele cresc viteza de absorbție.
Metroprolol	–
Micofenolat (capsule/tablete)	Se înghite întreg.
Nimodipină	–
Norfloxacină	Se administrează cu un pahar cu apă, dar nu cu lapte, se evită administrarea excesivă de cafea.
Parafina lichidă	Nu se administrează în interval de 2 ore de la masă, dacă ea interferează cu digestia și absorbția de nutrienți și vitamine.
Penicilamină	Se administrează cu un pahar cu apă, dar nu cu lapte.
Pentozan polisulfat	Se administrează cu un pahar cu apă.
Perindopril	–
Propranolol	–
Rifampin	Se administrează dimineața, cu cel puțin 30 de minute înainte de prima masă, băutură sau altă medicație, cu un pahar cu apă plată; numai pentru a preveni ulcerația orofaringiană, se înghite întreg.
Risedronat	–
Roluzol	Alimentele îi scad biodisponibilitatea.
Sorafenib	Alimentele îi scad biodisponibilitatea; se administrează cu 1-2 ore înaintea meselor.
Sotalol	Se administrează preferabil cu 1-2 ore înainte de masă.
Sucralfat	Se administrează preferabil cu 1 oră înainte de masă.
Temozolomid	Poate fi administrat cu alimente, dar administrarea pe stomacul gol poate scădea incidența greței și vomei; cu un pahar cu apă, se înghite întreg, nu se deschide capsula (antineoplastic).
Tetracicline	Se administrează cu un pahar cu apă; nu se administrează cu lapte.
Vaccinul holerei și inactivatori ai diareei călătorilor	Se evită alimentele și băutura cu o oră înainte și după administrarea vaccinului; vaccinul este labil la mediul acid. Se dizolvă tamponul din granulele efervescente de $NaHCO_3$ în apă (150 ml). Se amestecă vaccinul cu soluția și se bea amestecul în două ore.
Voriconazol	–
Zafirlukast	–
Zapelon	Administrarea după mese grele, cu alimente foarte grase, are ca rezultat o absorbție slabă și o reducere a efectului.
Zido	–

EC = *Enteric Coated* (acoperire enterică); ER = *Enteric Release* (eliberare enterică).

Anexa 54

Medicamente care se administrează *înainte de masă* (cu 15-30 de minute înainte)

Medicamentul	A nu se sfărâma	Observaţii
Acid 5 – aminosalicilic	*	Cu un pahar cu apă. Comprimate cu acoperire enterică/eliberare întârziată.
Alendronat	*	Dimineaţa, cu cel puţin 30 minute înainte de orice masă, băutură sau altă medicaţie, cu un pahar plin cu apă, pentru a preveni ulceraţia orofaringiană, se înghite întreg.
Budesonid	*	Cu un pahar cu apă, se înghite întreg (capsule cu eliberare controlată). Se evită consumul de suc de grepfrut.
Captopril	–	De preferat cu o oră înainte de masă; poate fi administrat cu alimente, dar să fie consistente.
Clordiazepoxid/clidiniu	–	30-60 minute înainte de masă pentru a mări absorbţia.
Colestiramină	–	Se amestecă cu apă, lapte, suc de fructe sau alte băuturi necarbonatate; poate fi amestecat cu supe fluide sau pulpă de fructe, cu conţinut mare de umiditate, ex.: sos de mere, ananas sfărâmat.
Cromoglicat de sodiu	–	Se dizolvă conţinutul capsulei în apă caldă.
Dietilpropionă (capsule normale)	–	O oră înainte de masă.
Diltiazem (capsule normale)	–	–
Dipiridamol	–	De preferat cu o oră înainte de masă, poate fi administrat cu lapte pentru a reduce efectele secundare gastrointestinale.
Domperidonă	–	Se evită sucul de grepfrut.
Gemfibrazil	–	Se administrează cu 30 minute înainte de mesele de dimineaţă şi seară.
Lansoprazol (capsule cu eliberare întârziată)	*	Înainte de şi/sau cu micul dejun/masă se înghite întreg. Capsulele cu eliberare întârziată pot fi deschise, iar granulele intacte pot fi stropite cu o linguriţă cu suc (pastă) de mere şi înghiţite imediat. Nu se mestecă şi nu se rup granulele. Granulele pot fi amestecate în suc pentru administrare nasogastrică (stabilă 30 minute).
Lansoprazol (tablete cu eliberare întârziată)	*	Nu se înghite intactă; se plasează o tabletă pe limbă şi se înghite când este dezintegrată, granulele nu se mestecă.
Metoclopramidă	–	–
Nateglinid	–	Un minut înainte de masa principală.
Nilutamid	–	Înainte de micul dejun.
Propantelină	–	–
Repaglinid	–	Se evită sucul de grepfrut.
Tegaserod	–	–
Tolbutamidă	–	Timp de înjumătăţire scurt.
Trimebutină	–	–
Vaccinul tifoidei (capsule)	*	O oră înainte de masă, cu băutură rece sau călduţă; se înghite întreagă.

Anexa 55

Medicamente care se administrează de preferat pe stomacul gol

Medicamentul	**Nu se sfarmă sau nu se mestecă***	**Observații**
Acid nalidixic	–	Cu un pahar cu apă; se evită excesul de cafea
Aminofilină	*	Cu un pahar cu apă; comprimatele pot fi înjumătățite (cu eliberare susținută)
Cloramfenicol	–	–
Eritromicină, bază	*	Dacă este un produs cu acoperire enterică, nu se sfarmă, nu se mestecă
Eritromicină stearat	–	–
Indinavir	–	Cu un pahar cu apă, lapte smântânit, cafea sau ceai; poate fi administrat cu mâncare ușoară; o hrană cu multe calorii, grăsimi sau proteine scade absorbția
Izoniazidă	–	Alimentele scad absorbția
Ketoprofen (EC sau SR)	*	Cu un pahar cu apă
Levodopa/benserazid	*	Se înghite întreg, nu se deschide sau dizolvă
Levodopa/carbidopa, CR	*	Tabletele cu concentrație 200/50 pot fi înjumătățite
Levadopa/carbidopa (capsule obișnuite)	–	–
Oxtrifilină, lichid	–	Cu un pahar cu apă
Rifampin	–	–
Săruri de fier (capsule, comprimate)	*	Alimentele, în special produsele lactate, cafeaua sau ceaiul, scad absorbția și efectele secundare G.I.
Săruri de fier (lichide)	–	Se diluează doza cu apă sau sucuri (nu cu lapte)
Teofilină, lichid	–	Cu un pahar cu apă
Teofilină, comprimate	–	Cu un pahar cu apă
Zinc	–	–

EC = abr. pentru engl. Enteric Coated (acoperire enterică);
SR = abr. pentru engl. Slow Release, sustained release (eliberare înceată, susținută);
CR = abr. pentru engl. Controlled Release (eliberare controlată);
GI = gastro-intestinal.

Anexa 56

Medicamente care se administrează în timpul mesei sau după masă

Medicamentul	**Nu se sfarmă sau nu se mestecă ***	**Observații**
Acarboză	–	Cu prima mușcătură din masa principală
Acid acetilsalicilic (AAS) simplu	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Acid etacrinic	–	–
Acid mefenamic	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Acid taprofenic SR	*	Se înghite întreg
Acid tiaprofenic	–	Se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Acitetrin	–	Alimentele îmbunătățesc absorbția
Alfacalcidol	–	Cu un pahar cu apă sau lapte
Alfa–D–galactozidază	–	Înghițire, mestecare, rupere odată cu mâncarea
Alfuzosin	*	Eliberare prelungită
Alopurinol	–	Alimentele scad efectele gastrointestinale secundare
Altretamină	*	–
Amilorid	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se evită alimentele cu cantități mari de potasiu

Aminobenzoat (capsule)	–	După mese şi la culcare, cu o gustare sau cu un pahar cu apă
Aminobenzoat (comprimate)	–	Se sfărâmă comprimatul şi se introduce într-un pahar cu apă rece sau suc, se agită şi se bea după fiecare masă/gustare
Aminobenzoat (pulbere)	–	Se adaugă în apă sau suc rece, se agită pînă la dizolvare şi se bea după mese sau gustare
Atazanavir	–	Se înghite întreg, nu se deschide capsula, hrana creşte absorbţia
Atovacuonă	–	Alimentele cresc biodisponibilitatea
Auranofin	–	–
Autovacuonă/proguanil	–	Doza zilnică poate fi administrată cu alimente sau lapte
Betahistină	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Bezafibrat	*	Cu un pahar cu apă, produs cu eliberare susţinută
Biperiden	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Bromocriptină	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Calciu (săruri)	–	Alimentele cresc absorbţia
Capecitabină	*	Cu hrană sau în decurs de 30 de minute după terminarea mesei cu un pahar cu apă
Carbamazepină (comprimate)	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se evită sucul de grepfrut
Carbamazepină (CR)	*	Se evită sucul de grepfrut
Carvedilol	*	Alimentele scad viteza de absobţie şi incidenţa efectelor ortostatice, se administrează cu un pahar cu apă; sucul de grepfrut creşte nivelul plasmatic
Chinagolid	–	Se administrează la culcare, cu o gustare
Chinidină (săruri, comprimate)	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Chinidină (săruri, CR)	*	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se administrează cu un pahar cu apă; poate fi divizat în două
Chinină	*	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Ciproteron	–	–
Claritromicină (comprimate XL)	*	Alimentele cresc biodisponibilitatea
Colestipol (comprimate)	–	Cu un pahar cu apă sau alt lichid. A nu se tăia.
Colestipol (granule)	–	Se adaugă în apă, lapte, băuturi aromate, sucuri, băuturi carbonatate sau alt lichid; se pot adăuga în cereale reci sau calde, supe (se evită supele cu bucăţi), iaurt, budinci, brânză de casă, pulpă de fructe, ananas tăiat, pere
Dexametazonă	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Diclofenac	*	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se administrează cu apă sau lapte (un pahar), se utilizează forma EC sau CR; capsulele clasice sfărâmate sau mestecate pot da iritaţie locală
Diflunisal	*	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Doxiciclină	*	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă pentru a evita ulceraţia esofagiană. Se evită utilizarea concomitentă de lapte, antiacide şi medicamente care conţin aluminiu, calciu, magneziu sau fier
Enzimă pancreatică (capsule, cu EC granule)	*	Cu fiecare masă sau gustare, cu un pahar cu apă; se înghite întreg; se poate deschide capsula şi se stropeşte cu mâncare moale, ex.: pastă de mere, şi se administrează imediat; nu se mestecă granulele
Enzimă pancreatică (comprimate/capsule sau pulbere)	–	Cu fiecare masă sau gustare
Etemestan	–	–
Etodolac	–	Alimentele scad efectele secundare G.I. Se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Fenazopiridină	*	Poate decolora dinţii, dacă este mestecat sau sfărâmat
Fenilbutazonă		–
Fenitoină	*	Alimentele scad efectele secundare G.I.; nu cu preparatele enterale alimentare
Fenofibrat	–	Alimentele cresc absorbţia
Fenofibrat (microacoperit)	–	Cu multă hrană pe zi pentru a creşte absorbţia
Fenofibrat (micronizat)	–	Cu multă hrană pe zi pentru a creşte absorbţia
Floctafenin	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu apă sau lapte
Flovoxat	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Fludrocorizon	–	–
Fluorură de sodiu	*	–
Flurbiprofen	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu apă sau lapte
Flurbiprofen, SR	*	Cu un pahar cu apă sau lapte, se înghite întreg
Galantamină	–	De preparat cu hrană dimineaţa şi seara
Galantamină, ER	*	Preferabil la masa de dimineaţă

Ganciclovir	*	Alimentele cresc biodisponibilitatea
Gliburid	–	Cu micul dejun sau la prima masă principală. Se înghite întreg.
Glicazid	–	–
Glicazid, MR	*	Cu un pahar cu apă rece
Glimepirid	–	La micul dejun sau la prima masă principală
Hidrocodonă	–	–
Hidrocortizon	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Hidroxiclorochin	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Ibuprofen	–	Cu apă sau cu un pahar cu lapte, alimentele scad efectele secundare G.I.
Imatinib	–	Cu un pahar cu apă, alimentele scad efectele secundare G.I.; se evită sucul de grepfrut.
Iodochinol	–	–
Indometacin	*	Cu un pahar cu apă sau lapte, alimentele scad efectele secundare G.I.
Itraconazol (capsule)	*	Se înghit întregi, cu băutură cola, dacă este o aclorhidrie sau o supresie a secreției acide, se evită consumul de suc de grepfrut
Izotretinoin	*	Alimentele cresc biodisponibilitatea
Ketoconazol	–	Cu cola în caz de aclorhidrie sau suspresie a secreției acide
Ketorolac	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă sau lapte, alimentele bogate în grăsimi scad viteza, dar nu și întinderea absorbției
Ketroprofen	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă
Labetalol	–	Alimentele cresc biodisponibilitatea
Lactază (caplete)	*	Imediat după o masă ce conține lactoză
Lactobacillus Rhamnosus	–	Preferabil cu lapte sau lactoză; conținutul capsulei poate fi adăugat la alimente semisolide dacă este dificil de înghițit
Levocarnitină (lichid)	–	Poate fi amestecat cu băuturi sau alte alimente lichide, se consumă încet pentru a mări toleranța
Lopinavir/ritonavir	–	Alimentele cresc absorbția
Lovastatină	–	La masa de seară; se evită consumul de suc de grepfrut
L-triptofan	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Magneziu (săruri)	–	Cu un pahar cu apă
Meflochin	–	Alimentele cresc absorbția; cu un pahar de apă; nu se mestecă comprimatele, se pot rupe și suspenda în mici porțiuni în apă, lapte sau alte băuturi
Metenamină	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se evită administrarea de alimente alcaline în exces, ex. produse lactate; se administrează cu un pahar cu apă
Metformin, comprimate	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Metformin, ER	*	Se administrează cu apă – se mărește absorbția și se asigură eliberarea completă a substanței
Metilfenidat (comprimate)	–	Alimentele cresc viteza de absorbție și reduc efectele secundare G.I.
Metilfenidat, SR	*	–
Metilprednisolon	–	Se va evita sucul de grepfrut; alte sucuri nu interacționează
Metilsergid	–	–
Metoxalen	–	Se vor evita următoarele alimente cu 24 de ore înainte de administrare și expunerea la raze u.v., din cauza creșterii riscului de arsuri: morcovi, țelină, smochine, muștar, pătrunjel, lămâi, păstârnac
Mexiletin	–	Cu un pahar cu apă
Mizoprostol	*	Se înghite întreg
Moclobemid	–	Nu este necesară o restricție a dietei pentru IMAO (inhibitori ai monoaminooxidazei), cât timp se administrează după mese
Naproxen – SR	*	Cu un pahar cu apă sau lapte
Naproxen (comprimate)	–	–
Nelfinavir	–	Alimentele cresc absorbția
Niacin – ER	*	După o gustare săracă în grăsimi, la culcare; se înghite întreg
Nitrofurantoină	*	Alimentele cresc biodisponibilitatea și scad efectele secundare G.I
Normetadonă	–	–
Orlistat	*	La o oră după masă, cu un pahar cu apă
Osalazină	*	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Oxaprozin	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.; cu un pahar cu apă sau lapte
Paromomicină	–	Se absoarbe puțin
Pentazocină	–	–
Pentoxifilină	*	Se înghite întreg

Pepsină	–	–
Pinaverium	–	Cu un pahar cu apă pentru a evita iritaţia esofagiană
Pindolol	–	–
Piroxicam	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Potasiu (săruri SR capsule)	*	Se înghite întreg, cu un pahar cu apă; se poate presăra conţinutul unei capsule pe alimente moi, ex.: pastă de mere, şi se înghite în timpul mestecării
Potasiu (săruri, comprimate)	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Potasiu (săruri, comprimate SR)	–	Cu un pahar cu apă; se poate împărţi comprimatul în jumătate de pahar cu apă, se agită şi se înghite imediat, se clăteşte paharul cu multă apă şi se înghite
Potasiu (săruri, lichide)	–	KCl – se diluează doza cu apă, suc de citrice sau băuturi moi, cu lămâie
Prazinquantel	*	Cu un pahar cu apă, tableta poate fi înjumătăţită. Sucul de grepfrut poate creşte nivelul substanţei în sânge
Prednison	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Primetamină	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Prociclidină	–	–
Ribavirină	–	–
Ritonavir (capsule)	–	–
Ritonavir (lichid)	–	Se poate amesteca cu lapte cu cacao; se administrează în interval de o oră
Rivastigmină	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Sacvinavir, mesilat	*	Se administrează în decurs de 2 ore de la masă sau de o gustare substanţială, se înghite întreg, cu un pahar cu apă; sucul de grepfrut poate creşte absorbţia, dar este bine tolerat
Selegilină	–	Nu este necesară dieta de restricţie pentru MAOI, la doza recomandabilă 10 mg/zi
Sertralin	–	Alimentele cresc biodisponibilitatea; se evită sucul de grepfrut
Sevelamer	*	Cu puţin înainte de masă; se înghite întreg, nu se va rupe în bucăţi
Simeticonă	–	–
Sulfadiazină/trimetroprim	–	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă
Sulfasalazină (comprimate)	*	Alimentele scad efectele secundare G.I., se administrează cu un pahar cu apă
Sulfinpirazonă	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Sulindac	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Tenofovir	–	Se administrează cu hrană; o hrană cu multe grăsimi creşte biodisponibilitatea
Tenoxicam	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se administrează cu un pahar cu apă sau lapte
Teofilină – Uniphil	*	Cu puţin timp înaintea mesei, se administrează cu un pahar cu apă; capsula poate fi divizată în două
Testosteron, undecanoot	*	–
Ticlopidină	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Tipranavir	–	Se evită antiacidele cu aluminiu şi magneziu, care scad absorbţia substanţei
Trazodonă	–	Alimentele scad efectele secundare (G.I. şi ameţeli)
Triameteren	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.; se evită utilizarea alimentelor cu conţinut bogat de potasiu, în cantitate mare
Triameteren/hidroclorotiazidă	–	Alimentele scad efectele secundare G.I.
Trimperazină	–	Alimentele promovează o absorbţie mai gradată şi scad incidenţa somnolenţei
Ursodiol	–	–
Valganciclovir	*	Alimentele cresc biodisponibilitatea
Venlafaxină – XR	*	Se administrează întreg, cu un pahar cu apă
Verapamil	–	Se va evita sucul de grepfrut
Verapamil – SR (except COVERA – HS R)	*	Un comprimat de 240 mg poate fi divizat în două. Se evită sucul de grepfrut.
Vitamina C	–	Cu un pahar cu apă

EC = *Enteric Coated* (acoperire enterică); SR = *Slow Release* (eliberare înceată); CR = *Controlled Release* (eliberare controlată); ER = *Enteric Release* (eliberare în intestin); MR = *Modified Release* (eliberare modificată); G.I. = gastrointestinal; IMAO = inhibitori ai monoaminooxidazei.

Notă: restul medicamentelor care nu au fost incluse în tabele se administrează cu sau fără alimente.

Anexa 57

Influenţa sucului de grepfrut asupra medicamentelor administrate

Medicamentul	Efectul sucului de grepfrut	Observaţii
Amiodaronă	Doze repetate de suc cresc nivelurile absorbţiei: ASC şi C max	Se va evita consumul; cu alte sucuri nu interacţionează
Anagrelid	Poate creşte nivelul seric de substanţă	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează; se va urmări clinic pacientul; se va monitoriza numărul de plachete în trombocitopenie
Atovarstatin	Creşte nivelul plasmei inhibitorilor HMG CoA-reductazei metabolizaţi de CYP3A4. Este afectat mai puţin intens ca Lovastatinul şi Simvastatinul	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează. Dacă se asociază, se monitorizează efectele asociate cu creşterea nivelurilor de substanţe (ex.: miopatie, insuficienţă renală acută, dureri musculare)
Benzodiazepine	Ca la Diazepam şi Triazolam	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează, dacă se asociază, se vor monitoriza efectele secundare date de acest glucocorticoid (ex.: hiperglicemie, trăsături ca în boala Cushing)
Budesonid		Consumul mare de suc poate creşte concentraţia sistemică după administrarea orală; biodisponibilitatea substanţei administrate oral a fost aproximativ dublă la pacienţii care au consumat 600 ml suc pe zi timp de 4 zile
Buspironă	Cantităţi repetate de suc cresc concentraţiile serice ale substanţei	Se va evita consumul de alte sucuri care interacţionează, se monitorizează efectele secundare date de creşterea concentraţiei (ex.: sedare şi afectare mentală)
Blocante ale canalelor de calciu ca la felodipină, nifedipină, nimodipină	–	–
Carbamazepină	Poate creşte nivelul seric (ASC, picul concentraţiei)	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează; se consumă suc şi se vor monitoriza semnele de toxicitate (somnolenţă, ameţeli, cefalee, instabilitatea picioarelor, diplopie, greaţă, vomă)
Carvedilol	Poate avea ca rezultat o creştere a concentraţiei plasmatice a substanţei, datorită reducerii metabolismului acesteia; creşte ASC	Evidenţa acestor efecte este limitată; dacă se consumă suc, se vor monitoriza efectele asociate cu creşterea nivelurilor sangvine de carvedilol: ex.: presiunea sangvină şi bradicardia
Chinidină	Creşte nivelul concentraţiei substanţei în sânge	Se va evita consumul de suc
Ciclosporină	Poate creşte nivelurile plasmatice ale substanţei; creşte ASC	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează; dacă se consumă, se vor monitoriza simptomele de toxicitate, ex.: nefrotoxicitatea, hepatotoxicitatea, creşterea imunosupresiei. Sunt necesare doze scăzute de ciclosporină
Clomipramină	Poate creşte nivelurile serice	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează; dacă se consumă suc, se vor monitoriza efectele asociate cu creşterea nivelului sangvin de clomipramină: ex.: somnolenţă, hipotensiune, deprimarea respiraţiei, tulburări cardiovasculare, agitare, efecte anticolinergice
Clopidogrel	Poate scădea nivelurile plasmatice ale metaboliţilor activi, cât şi slăbirea abilităţii acestora la inhibarea agregării plachetare	Se va evita
Ciclofosfamidă	Fabricantul produsului PROCYTOX® nu recomandă administrarea concomitentă cu suc de grepfrut	Se va evita
Darifenacin	Poate creşte nivelurile serice	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează; dacă se consumă, se vor monitoriza efectele excesive antimuscarinice (gura uscată, constipaţie) şi efectele serioase de retenţie urinară acută

Diazepam	Poate creşte nivelul diazepamului: ASC şi C_{max}.	Se pare că unii pacienţi pot fi afectaţi de efecte adverse, în special aceia în care nivelurile de diazepam sunt probabil crescute (ex.: persoane în vârstă, cei cu ficatul afectat sau cei care utilizează inhibitori de citrocrom P 450) Se va evita consumul de suc, iar în caz de consum se va monitoriza creşterea sedaţiei
Domperidonă	Potenţial de creştere a biodisponibilităţii substanţei, cu prelungirea QTc şi risc de aritmie cardiacă gravă (torsade ale vârfurilor)	Se va evita consumul de suc
Ergotamină	Poate creşte nivelul substanţei şi riscuri grave de toxicitate	Se va evita consumul de suc
Eritromicină	Poate creşte concentraţia serică a antibioticului	Se va evita consumul; alte sucuri nu interacţionează; dacă se consumă, se vor monitoriza efectele secundare asociate cu eritromicina
Etinilestradiol	Pare să crească concentraţiile serice ale substanţei C_{max}, ASC	Se va evita consumul, alte sucuri nu interacţionează; dacă se bea suc, se va menţine un interval cât mai lung posibil între medicament şi sucul de grepfrut
Felodipină	Creşte semnificativ concentraţia substanţei în ser; poate creşte nivelul plasmatic şi intensitatea efectelor clinice ale unor 1,4-dihidropiridine, blocante ale canalelor de calciu, cât şi mărimea extinderii lor	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; dacă se consumă suc de grepfrut, se vor monitoriza efectele adverse ale creşterii concentraţiei serice a substanţei (scăderea presiunii sangvine, diastolice, creşterea bătăilor inimii, cefalee, edem periferic, roşeaţă)
Fexofenadină	Poate scădea nivelul seric, ASC şi C_{max}	Se vor evita consumul de grepfrut, sucul de mere şi portocale cu efecte similare cu acelea ale sucului de grepfrut; dacă se consumă, se va monitoriza scăderea eficacităţii substanţei
Imatinib	Fabricantul produsului GLEEVEC® recomandă precauţii la administrarea cu suc de grepfrut	Se va evita consumul de suc
Inhibitori ai fosfodiesterazei	Vezi Sildenafil, Tadalafil, Vardenafil	–
Inhibitori ai HMG CoA-reductazei	Vezi Atorvastatin, Lovastatin, Simvastatin	–
Itraconazol	Poate scădea nivelul seric, C_{max}, ASC	Se va evita consumul de suc, în caz de consum, se vor monitoriza pacienţii pentru scăderea eficacităţii medicamentului
Losartan	Poate scădea formarea metaboliţilor majori activi şi scade ASC a acestora	Se va evita consumul de suc; dacă se consumă, se monitorizează semnele efectului scăzut (ex.: creşterea presiunii sangvine)
Lovastatin	Creşte concentraţia serică; Simvastatin pare că este afectat la fel de sucul de grepfrut, iar Atorvastatinul se pare că nu este afectat puternic	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; se indică alegerea unui alt inhibitor de HMG CoA-reductazei metabolizaţi de CYP3A4 (ex.: Fluvastatin, Pravastatin). Dacă se consumă suc, se monitorizează semnele de concentraţie serice crescute (ex.: miopatie, dureri musculare, insuficienţă renală acută)
Metadonă	Poate creşte biodisponibilitatea	Se va evita consumul de suc; poate da interacţii relevante clinice la unii pacienţi; dacă se consumă, se vor monitoriza semnelele adverse asociate cu creşterea concentraţiei serice a substanţei (ex.: respiraţie scăzută sau superficială, bătăi slabe ale inimii, puls mic)
Metilpredninsolon	Creşte concentraţia serică şi timpul de înjumătăţire al substanţei	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; dacă se asociază, se monitorizează efectele adverse ale corticosteroizilor (ex.: hiperglicemie, trăsături ca în boala Cushing)
Nifedipină	Poate creşte nivelul seric	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; dacă se consumă, se vor monitoriza semnele adverse datorate creşterii concentraţiei serice de substanţă (ex.: scăderea presiunii sangvine, diastolice, creşterea bătăilor inimii, înroşirea, cefalee, edem periferic şi dezorientare mentală)
Nimodipină	Creşte concentraţia plasmatică; după o singură administrare de suc, farmacocinetica substanţei este alterată	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează, iar în caz de consum se monitorizează creşterea efectului hipotensiv şi a efectelor secundare ca cefaleea

Pimozid	Creşte nivelul concentraţiei datorită scăderii metabolizării substanţei, ceea ce conduce la risc de prelungire a QTc	Se va evita consumul de suc; în caz de consum, se monitorizează; semnele de efecte adverse date de creşterea concentraţiei serice (ex.: torsade ale picurilor, simptome extrapiramidale, hipotensiune)
Prazicuantel	Poate creşte nivelul concentraţiei serice	Semnificaţii clinice necunoscute
Primachină	Cresc geometric ASC şi C_{max} (la voluntari sănătoşi). Formacocinetica acestor interacţiuni nu este previzibilă	Se evită consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; în caz de asociere, se monitorizează efectele secundare date de creşterea concentraţiei plasmatice a substanţei (ex.: tulburări hematologice, agranulocitoză, leucopenie, leucocitoză)
Repaglinid	Creşte nivelul concentraţiei substanţei în sânge	Se va evita consumul. Concentraţiile crescute de substanţă pot mări efectul de scădere a glucozei în sânge şi creşte riscul de hiperglicemie
Sacuinavir mesilat	Poate creşte absorbţia substanţei	Deoarece medicamentul este în general bine tolerat, semnificaţiile clinice ale interacţiei cu sucul de grepfrut sunt necunoscute
Sertralin	Poate creşte concentraţia serică de medicament	Semnificaţiile clinice sunt necunoscute; se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează. Dacă se consumă suc, se monitorizează efectele adverse date de creşterea concentraţiei serice (ex.: insomnie, somnolenţă, tremurături, ameţeli)
Sibutramină	Poate creşte concentraţiile serice ale substanţei şi riscul de presiune sangvină diastolică mare şi de probleme de ritm cardiac	Se va evita sucul; în caz de consum, se monitorizează efectele secundare date de creşterea concentraţiei substanţei
Sildenafil	Creşte concentraţia plasmatică şi întârzie absorbţia substanţei; nu s-au observat schimbări majore în bătăile inimii şi a presiunii sangvine	Se va evita consumul de suc; în caz de asociere, se monitorizează ambele efecte adverse date de creşterea concentraţiei de substanţă (ex.: hipotensiune, tahicardie)
Simvastatin	Poate creşte marcant concentraţia serică a substanţelor. Biodisponibilitatea Lovastatinului este similar crescută cu suc de grepfrut, iar cea a Atorvastatinului nu este afectată mult	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; se indică alegerea unui set de inhibitori ai HMG CoA-reductazei, care să nu mai fie metabolizaţi de CYP 3A4 (ex.: Fluvastatin, Pravastatin). Dacă se asociază suc, se monitorizează efectele adverse ale creşterii concentraţiei serice (ex.: miopatie, dureri musculare, insuficienţă renală acută)
Sirolimus	Poate creşte concentraţiile sangvine ale substanţei	Se va evita consumul de suc. Fabricantul produsului RAPAMUNE® specifică administrarea cu un pahar de apă sau suc de portocale. Dacă se consumă, se monitorizează efectele secundare de creştere ale concentraţiei sangvine şi serice (ex.: trombocitopenia, hiperlipidemia)
Solifenacin	Poate creşte concentraţiile serice	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; în caz de consum, se monitorizează intervalul prelungit de QTc, gura uscată şi constipaţia
Sunitinib	Poate creşte nivelul seric al substanţei şi al metabolitului activ	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează. În caz de consum, se monitorizează prelungirea intervalului QTc
Tadalafil	Creşte concentraţia plasmatică	Se va evita consumul de suc
Tracolimus	Poate avea potenţial de a creşte concentraţia sangvină	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; în caz de consum, se monitorizează concentraţiile sangvine crescute şi simptomele de toxicitate (ex.: nefrotoxicitatea, hepatotoxicitatea, creşterea imunosupresiei)
Triazolam	Creşte nivelul seric, ASC, C_{max}	Se va evita consumul de suc; alte sucuri nu interacţionează; în caz de uz, se monitorizează creşterea sedaţiei; creşte semnificativ toropeala
Vardenafil	Poate creşte concentraţiile plasmatice	Se va evita consumul de suc
Verampil	Cresc concentraţiile serice, ASC, C_{max}, după administrări repetate de suc	Se va evita consumul de suc; în caz de uz, se monitorizează efectele adverse (ex.: bradicardie, hipotensiune)

ASC = aria de sub curba concentraţiei; C_{max} = concentraţia maximă a substanţei; CYP3A4 = citocrom P; HMG CoA = hidroxi – metil – glutaril – coenzima A; QTc = cantitatea de s.m. din sânge la timpul dat.

Anexa 58

Medicamente care interacţionează cu alcoolul

Medicament	Interacţii cu alcoolul	Debut	Severitate
Acetaminofen	Creşte riscul de hepatotoxicitate	2	2
Acetofenazină	Creşte deprimarea SNC şi creşte riscul reacţiilor extrapiramidale	1	2
Acitretin	Risc prelungit de teratogenitate	2	1
Alfentanil	Scăderea acţiunii sale terapeutice	2	2
Alprazolan	Creşte sedarea	1	2
Amitriptilină	Creşte depresia SNC şi afectează mişcarea motorie	1	2
Amobarbital	Depresie excesivă a SNC	1	2
Aspirină	Creşte pierderea de sânge gastrointestinală (ulcerogenitate)	1	2
Butabarbital	Depresie excesivă a SNC	1	2
Cefmenoxim	**Reacţii asemănătoare disulfiramului**	1	1
Cicloserină	Creşte riscul de accese	1	2
Cimetidină	Creşte concentraţia etanolului	1	3
Clomipramină	Creşte somnolenţa, afectează mişcările motorii	1	2
Cloralhidrat	Creşterea sedării	1	3
Clorazepat	Creşte sedarea	1	2
Clorpromazină	Creşte acţiunea sedativă	1	2
Clorpropamidă	**Reacţii ca disulfiramul**	1	1
Cocaină	Cresc viteza bătăilor inimii şi presiunea sangvină	1	2
Codeină	Creşte sedarea	1	2
Desipramină	Creşte somnolenţa, afectează mişcările motorii	1	2
Diazepam	Creşte acţiunea sedativă	1	2
Difenhidramină	Creşte acţiunea sedativă	1	2
Disulfiram	**Intoleranţă pentru alcool**	1	1
Doxepin	Creşte somnolenţa, afectează mişcările motorii	1	2
Etopropazină	Cresc depresia SNC şi riscul de reacţii extrapiramidale	1	2
Fenitoină	Scade concentraţia serică de fenitoină, creşte potenţialul de accese, afecte aditive, depresie ale SNC	1	2
Fenobarbital	Depresie excesivă a SNC	1	2
Flufenazină	Cresc depresia SNC şi riscul de reacţii extrapiramidale	1	2
Flunitrazepam	Sedare excesivă şi afectare psihomotorie	1	2
Fomepizol	Reduce eliminarea ambelor medicamente	2	2
Fosfenitoină	Scăderea concentraţiilor serice ale fenitoinei creşte potenţialul de accese şi efecte depresive ale SNC aditive	1	1
Furazolidonă	**Reacţii ca ale disulfiramului**	1	1
Glutetimidă	Creşte sedarea	1	2
Grizeofulvină	**Reacţii ca ale disulfiramului (greaţă, vomă, diaree, roşeaţă, tahicardie, hipotensiune)**	1	1
Hidrocodonă	Creşte sedarea	1	2
Hidromorfonă	Creşte sedarea	1	2
Imipramină	Creşte somnolenţa şi afectează mişcările motorii	1	2
Insulină	Creşte hipoglicemia	1	2
Izoniazidă	**Reacţii ca ale disulfiramului**	2	1
Izotretinoin	**Reacţii ca ale disulfiramului**	1	1
Kava	Creşte depresia SNC	1	2
Ketoconazol	**Reacţii ca ale disulfiramului (roşeaţă, vomă, creşte viteza respiratorie, tahicardie)**	1	1
Lorazepam	Creşte sedarea	1	2
Meprobamat	Creşte acţiunea sedativă	1	2
Metadonă	Creşte sedarea	1	2
Metformin	Creşte riscul acidozei lactice	2	2
Metotrexat	Creşte hepatotoxicitatea	2	2
Metronidozol	**Reacţii ca ale disulfiramului (roşeaţă, creşte viteza respiratorie, tahicardie) sau moarte subită**	1	2
Morfină	Creşte sedarea	1	2

Nitroglicerină	Poate rezulta hipotensiune	1	2
Nortriptilină	Creşte somnolenţa şi afectează mişcarea motorie	1	2
Oxicodonă	Creşte sedarea	1	2
Paraldehidă	Poate rezulta o acidoză metabolică	2	2
Paroxetină	Creşte riscul de afectare a mişcării mentale şi motorii	1	3
Pentazocină	Creşte sedarea	1	2
Pentobarbital	Depresie excesivă a SNC	1	2
Primidonă	Depresie excesivă a SNC	1	2
Proclorperazină	Creşte depresia SNC şi riscul de reacţii extrapiramidale	1	2
Promazină	Creşte depresia SNC şi riscul de reacţii extrapiramidale	1	2
Propoxifen	Efecte aditive la depresia SNC	1	2
Secobarbital	Depresie excesivă a SNC	1	2
Sertralin	Creşte riscul de afectare a mişcării mentale şi motorii	1	3
Sulfametoxazol	**Reacţii ca disulfiramul (roşeaţă, transpiraţie, palpitaţii, somnolenţă)**	**1**	**1**
Temazepan	Afectează funcţiile psihomotorii	1	2
Tiopental	Depresie excesivă a SNC	1	2
Tioridazină	Creşte depresia SNC şi riscul de reacţii extrapiramidale	1	2
Tolazamid	**Prelungeşte hipoglicemia, reacţii ca disulfiramul**	**1**	**1**
Tolazolină	**Reacţii ca ale disulfiramului**	**2**	**1**
Tolbutamid	**Prelungeşte hipoglicemia, reacţii ca disulfiramul**	**1**	**1**
Tramadol	Creşte riscul depresiei excesive a SNC	1	2
Trifluoperazină	Creşte depresia SNC şi a reacţiilor extrapiramidale	1	2
Trimetoprim	**Reacţii ca disulfiramul (roşeaţă, palpitaţii, somnolenţă)**	**1**	**1**
Trimipramină	Măreşte somnolenţa şi afectează mişcările motorii	1	2
Valeriană	Creşte sedarea	1	2
Venlafaxin	Creşte riscul de efecte asupra SNC	1	3
Verapamil	Creşte intoxicaţia cu alcool (afectează funcţiile psihomotorii)	1	2
Warfarină	Poate rezulta o creştere sau o descreştere a timpului de protrombină sau a raportului normal internaţional (INR)	2	2
Zaleplon	Afectează funcţiile psihomotorii	1	2
Zolpidem	Creşte sedarea	1	2

Debut: 1 = rapid (în interval de 24 de ore)
2 = întârziat (după 24 de ore)

Severitate: 1 = majoră (poate cauza moarte sau au potenţial de vătămare permanentă)
2 = moderată (poate exacerba condiţia pacientului)
3 = minoră (mică dacă are orice efect clinic)

Anexa 59

Medicamente care nu se administrează cu antiacide. Medicamente legate puternic de proteine

I. – Medicamente care nu se administrează cu antiacide:	II. – Medicamente legate puternic de proteine:
Chinidină	Barbiturice
Digoxin	Clofibrat
Fluorochinolone	Salicilaţi
Izoniazidă	Sulf
Ketoconazol	Sulfonamide
Tetraciclină	Tolbutamidă
Warfarină	Warfarină

Anexa 60

Medicamente utilizate în sarcină (nume generic)

Medicamente contraindicate în sarcină

Aceste medicamente au un beneficiu potenţial pentru pacient, dar cu risc asupra fătului

Acitretină
Atorvastatin calciu
Benzodiazepine
Bicalutamidă
Biperidin clorhidrat
Cerivastatin sodic
Clomifen citrat
Danazol
Demecarium clorhidrat
Desogestrel/Etinilestradiol
Diclofenac sodic/Misoprostol
Dienestrol
Dihidroergotamină melisat
Ergotamină
Estazolam
Estradiol
Estrogeni
Estrogeni esterificaţi/Metiltestosteron
Estropipat
Etinil estradiol
Etinil estradiol/Etinodiol diacetat
Etinil estradiol/Levonorgestrel
Etinilestradiol/Noretindronă
Etinilestradiol/Noretindronă acetat
Etinilestradiol/Norgestimat
Etinilestradiol/Norgestrel
Finasterid
Fluorochinolone
Fluorouracil
Fluvastatin sodic
Follitropin alfa
Follitropin beta
Gonadotropin, chorionic
Gosererlin acetat
Hormoni
Interferon alfa-2B/Ribavirin
Izotretinoin
Leflunomidă
Leuprolid acetat
Levonorgestrel
Lovastatin
Medroxiprogesteron acetat
Megestrol acetat
Menotropin
Mestranol/Noretinodronă
Metiltestosteron
Metotrexat
Misoprostol
Nafarelin acetat
Noretindronă
Noretindronă acetat
Norgestrel
Oxandrolonă
Oximetalonă
Plicamicină
Pravastatin sodic
Raloxefen clorhidrat
Ribavirin
Simvastatin
Stanazolol
Talidomidă
Tazoroten
Testosteron
Testosteron enantat
Tetraciclìne
Triazolam
Urofolitropină
Vitamină A palmitat
Warfarină sodică
Yohimbină clorhidrat

Clasa D – Medicamente cu risc pozitiv evidenţiat

Datele investigărilor sau postmarketing au arătat un risc asupra fătului, dar, cu toate acestea, beneficiile posibile pot depăşi riscul potenţial.

Alitretinoin
Alprazolam
Altretamină
Amiodaronă clorhidrat
Amlopidină – besilat
Anastrozol
Atenolol
Atenolol/Clortaliodonă

Azatioprin
Azatioprin sodic
Benazepril clorhidrat*
Benazepril clorhidrat/Hidroclorotiazidă*
Busulfan
Candesartan cilexetil*
Capecitabină
Captopril*
Carbamazepină
Carboplatină
Carmustină
Citarabină lipozomi
Cladribină
Clonazepam
Dactinomicină
Danurobicină citrat, lipozomi
Danurubicină clorhidrat
Demeclociclină clorhidrat
Divalproex sodic
Docetaxel
Doxiciclină calcică
Doxiciclină monohidrat
Doxicilină monohidrat
Doxorubincină clorhidrat
Doxorubincină clorhidrat, lipozomi
Enalapril maleat*
Enalapril maleat/Felodipină*
Enalapril maleat/Hidroclorotiazidă
Enalaprilat*
Floxuridină
Fludarabină fosfat
Flutamidă
Fosfenitoin sodic
Fosinopril sodic*
Gemcitabină clorhidrat
Hidroclorotiazidă/Irbesartan*
Hidroclorotiazidă/Lizinopril*
Hidroclorotiazidă/Losartan potasic*
Hidroclorotiazidă/Moexipril clorhidrat*
Hidroclorotiazidă/Valsartan*
Idarubicină clorhidrat
Ifosfamidă

Iodură de potasiu
Irbesartan*
Lisinopril*
Litiu carbonat
Litiu citrat
Lorazepam
Losartan potasic*
Mecloretamină clorhidrat
Mefobarbital
Melfalan
Mercaoptopurină
Metimazol
Midazolam clorhidrat
Minociclină clorhidrat
Mitoxantronă clorhidrat
Moexipril clorhidrat
Neomicină sulfat/Polimixină B sulfat
Nicotină
Paclitaxel
Pentobarbital sodic
Pentostatin
Perindopril erbumină*
Procarbazină clorhidrat
Quinapril clorhidrat*
Ramipril*
Streptomicină sulfat
Tamoxifen citrat
Telmisartan
Tioguanină
Tiotepa
Tobramicină (inhalaţie)
Tobramicină sulfat
Topotecan clorhidrat
Toremifen citrat
Trandolapril*
Trandolopril/Verapamil clorhidrat*
Tretinoin (oral)
Valproat sodic
Valsartan*
Vinblastină sulfat
Vincristină sulfat
Vinorelbină tartrat

Clasa C – Medicamente cu risc care nu poate fi observat

Studiile pe om lipsesc, dar studiile pe animale sunt pozitive pentru risc. Totuşi beneficiile potenţiale pot depăşi riscul.

Abacavir sulfat
Abciximab
Acetaminofen/Butalbital
Acetaminofen/Butalbital/Cofeină
Acetaminofen/Codeină fosfat
Acetaminofen/Cofeină/Clorfeniramină maleat/Hidrocodon bitartrat/Fenilefrină clorhidrat
Acetaminofen/Hidrocodon bitartrat
Acetaminofen/Oxicodon clorhidrat

Acetaminofen/Pentazocină clorhidrat
Acetat de calciu
Acetazolamidă
Aciclovir (topic)
Acid acetic/Oxichinolină sulfat/Acid ricinoleic
Acid aminosalicilic
Acid mefenamic
Acid nalidixic
Acid salicilic

Adapalenă
Adenozină
Alatrofloxacin mesilat
Albastru de metilen/salicilat de fenil
Albendayol
Albumină umană
Albuterol
Albuterol sulfat
Albuterol sulfat/Ipatropium bromhidrat
Alclometazonă dipropionat
Aldesleukin
Alendronat sodic
Allopurinol sodic
Alprostadil
Alteplase, recombinat
Amantadină clorhidrat
Amfetamină şi Dextroamfetamină amestec
Amifostină
Amilază/Celulază
Amilază/Celulază/Lipază/Protează
Amilază/Lipază/Protează
Aminohipurat sodic
Amlodipină besilat
Amlodipină besilat/Benazepril clorhidrat*
Amoxicilină/Claritromicină/Lansoprazol
Amprenavir
Anagrelid clorhidrat
Anatoxină difterică/Anatoxină tetanică
Anatoxină difterică/Haemophilus B conjugate vaccin/Pertussis vaccin/Anatoxină tetanică
Anatoxină tetanică
Antiinhibitor coagulant complex
Antipirină/Benzocaină
Anti-Timocit globulină
Antivenin (Latrodectus Mactans)
Apraclonidină clorhidrat
Asparaginază
Aspirină/Carisoprodol
Aspirină/Carisoprodol/Codeină fosfat
Aspirină/Metacarbamol
Atovaconă
Atropină sulfat/ Hiosciamină sulfat/Fenobarbital/Scopolamină bromhidrat
Atropină sulfat/Acid benzoic
Atropină sulfat/Difenoxilat clorhidrat
Atropină sulfat/Difenoxin clorhidrat
Azelastină clorhidrat
Bacillus Calmette – Guérin viu
Becaplermin
Beclometazonă dipropionat
Beclometazonă dipropionat monohidrat
Benazepril clorhidrat *
Benazepril clorhidrat/Hidroclorotiazidă*
Bendroflumetiazidă/Nadolol
Bentorfanol tartrat
Benzocaină
Benzonatat
Bepridil clorhidrat
Betametazonă dipropionat, forte
Betametazonă dipropionat/Clotrimazol
Betanecol clorură
Betaxolol clorhidrat
Biperiden lactat
Bisoprolol fumarat
Bisoprolol fumarat/Hidroclorатiazidă
Brinzolamidă
Budesonid
Bupivacaină clorhidrat
Bupivacaină clorhidrat/Epinefrină bitartrat
Buprenorfină clorhidrat
Butabarbital/Hiosciamină bromhidrat/Fenazopiridină clorhidrat
Calcitonin, salmon
Calcitriol
Candesartan cilexetil*
Captopril*
Carbacol
Carbetapentan tanat
Carbetapentan tanat/Clorfeniramină tanat
Carbidopa/Levodopa
Carticotropin, local
Carvedilol
Celecoxib
Chinidină gluconat
Chinidină sulfat
Chinolapril clorhidrat*
Ciclosporină
Cidafovir
Cilastatin sodic/Imipenem
Cilostazol
Ciprofloxacin
Ciprofloxacin clorhidrat
Ciprofloxacin clorhidrat/Hidrocortizon
Citalopram bromhidrat
Citomegalovirus imunoglobulină I.V., uman
Citrat de potasiu
Claritromicină
Clobetazol propionat
Clofibrat
Clonidină
Clonidină clorhidrat
Cloramfenicol
Clorfeniramină maleat/Metscopolamină nitrat/Fenilefrină clorhidrat
Clorfeniramină maleat/Pseudoefedrină clorhidrat
Clorfeniramină polistirex/Hidrocodon polistirex
Clorfeniramină tanat/Fenilefrină tanat
Clorfeniramină tanat/Feniramină tanat/Pirilamină tanat
Cloroprocaină clorhidrat
Cloropropamidă
Clorotiazidă
Clorotiazidă sodică
Clorotiazidă/Metilodopa
Cloroxin
Clortalidonă/Clonidină clorhidrat
Clortrimazol (oral)
Clorură de potasiu
Codeină fosfat/Fenilefrină clorhidrat
Codeină fosfat/Guaiafenezină
Codeină fosfat/Prometazină clorhidrat

Colină trisalicilat de magneziu
Colistimetat sodic
Corticorelin ovin triflutat
Cosintropin
Crotamiton
Dacarbazină
Daclizumab
Dantrolen sodic
Dapsonă
Deferoxamină mesilat
Delavirdrină mesilat
Denileukină diftitox
Desonid
Dexametazonă fosfat sodic
Dexametazonă fosfat sodic/Neomicină sulfat
Dexametazonă/Neomicină sulfat/Polimixină B sulfat
Dexametazonă/Tobramicină
Dexrazoxan
Dextran – Fier
Dextroamfetamină sulfat
Dextromeorfan bromhidrat/Guaiaferezină/Fenilpropanolamină clorhidrat
Dextrometrofan bromhidrat/Guaiafenazină
Dextrometrofan bromhidrat/Prometazină clorhidrat
Dextroză/Milrinonă lactat (D-glucoză)
Dextroză/Vancomicină clorhidrat
Dezoximetazonă
Diclorfenamidă
Difilină
Difilină/Guiafenezină
Diflunizal
Difluorazonă diacetat
Digoxin
Digoxin Immune Fab (ovine)
Diltiazem clorhidrat
Dinoprostonă
Diritromicină
Disopiramidă fosfat
Doneprezil clorhidrat
Dorzolamid clorhidrat
Dorzolamid clorhidrat/Timolol maleat
Doxazosin maleat
Dronabinol
Efavirenz
Efedrină tanat/Fenileferină tanat
Enalapril maleat*
Enalapril maleat/Felodipină*
Enalapril maleat/Hidroclorotiazidă*
Enalaprilat*
Epinefrină
Epinefrină clorhidrat
Epoetin alfa
Eritromicină etilsuccinat/Sulfisoxazol acetil
Esmolol clorhidrat
Ethiodized oil (I^{131}) (ulei iodat radioopac)
Etidronat disodic
Etionamidă
Etodolac
Factor antihemofilic A (Factorul VIII recombinat)
Factor antihemofilic A (Factorul VIII uman/von Willebrand)
Factorul antihemofilic B (Factorul IX – complex recombinat)
Factorul antihemofilic B (Factorul IX – complex uman)
Felbamat
Felodipină
Fenilepriná clorhidrat
Fenilepriná clorhidrat/Prometazină clorhidrat
Fenofibrat
Fentanil
Fentanil citrat
Fenteramină clorhidrat
Fexofenadină clorhidrat
Fexofenadină clorhidrat/Pseudofedrină clorhidrat
Filgrastim (G-CSF)
Fitonadionă
Flecainid acetat
Flucinolon acetonid
Flucinonid
Flucitozină
Fluconazol
Flumazenil
Flunisolid
Fluormetolonă/sulfacemidă sodică
Fluorometolonă
Fluorometolonă acetat
Fluticazon propionat
Fluvoxamină maleat
Foscarnet sodic
Fosfat acid de potasiu
Fosfat de potasiu/Fosfat de sodiu
Fosfat potasic/Fosfat de sodiu dibazic/Fosfat de sodiu monobazic
Fozinopril sodic*
Fracție proteinică de plasmă
Fumarat feros/Acid folic, multivitamine
Fumarat feros/Acid folic/Factor intrinsec/Vitamina B$_{12}$/Vitamina C
Furandrenolid
Furosemid
Gabapentin
Ganciclovir
Ganciclovir sodic
Gemfibrozil
Gentamicină sulfat
Gliburid
Glimepirid
Glipizid
Gonodotropin, chorionic (Novarel)
Guaiafenezină
Guaiafenazină/Hidrocodonă bitartrat
Guaiafenezină/Hidrocodonă bitartrat/Pseudoefedrină clorhidrat
Guaiafenezină/Pseudoefedrină clorhidrat
Halcinonid
Haloperidol decanoat
Halotan
Hemin
Heparină sodică
Hexaclorofen
Hidrochinonă
Hidroclorotiazidă/Irbesartan*

Hidroclorotiazidă/Lizinopril*
Hidroclorotiazidă/Losartan potasic*
Hidroclorotiazidă/Metildopa
Hidroclorotiazidă/Metoprolol tartrat
Hidroclorotiazidă/Moexipril clorhidrat*
Hidroclorotiazidă/Propranolol clorhidrat
Hidroclorotiazidă/Spironolactonă
Hidroclorotiazidă/Timolol maleat
Hidroclorotiazidă/Triamteren
Hidroclorotiazidă/Valsartan*
Hidrocodon bitartrat
Hidrocodon bitartrat/Ibuprofen
Hidrocortizon
Hidrocortizon acetat
Hidrocortizon acetat/Promoxin clorhidrat
Hidrocortizon butirat
Hidrocortizon probutat
Hidrocortizon valerat
Hidrocortizon/Iodochinol
Hidroflumetiazidă
Hidromorfon clorhidrat
Hiosciamină
Hiosciamină sulfat
Hiosciamină sulfat/Lipază/Feniltoloxamină citrat/Protează
Hiosciamină sulfat/Metenamină
Homatropină metilbromură
Ibutilid fumarat
Imiglucerază
Imunoglobină
Imunoglobină rabiei
Imunoglobină Rho (D)
Imunoglobină tetanosului
Imunoglobulină Rho (D)
Indinavir sulfat
Indocianină verde
Interferon alfa 2A
Interferon alfa 2B
Interferon alfa N3
Interferon alfacon – 1
Interferon beta 1A
Interferon beta 1B
Interferon gama 1B
Irbesartan*
Isradipină
Itraconazol
Ivermectin
Izoniazidă/Pirazinamidă/Rimfapin
Izosorbid dinitrat
Izosorbid mononitrat (Ismo)
Ketoconazol
Ketorolac trometamină
Lamivudină
Lamivudină/Zidovudină
Lamotrigină
Latanoprost
Levafloxacin
Levalburetol clorhidrat
Levorfanol tartrat
Lizinopril*

Losartan potasic *
Mafenid acetat
Mebendazol
Meflochină clorhidrat
Menobenzonă
Mepivacaină clorhidrat
Metacarbamol
Metamfetamină clorhidrat
Metaproterenol sulfat
Metaraminol bitartrat
Metenamină mandelat/Fosfat acid de sodiu
Metirozină
Metoprolol succinat
Metoprolol tartrat
Metoxalen
Mexiletin clorhidrat
Micofenolat Mofetil
Micofenolat Mofetil clorhidrat
Midodrin clorhidrat
Milrinonă lactat
Mirtazopină
Modafinil
Moexipril clorhidrat*
Mometazonă furoat
Morfină sulfat
Motoxină difterică/Pertusis vaccin acelular/anatoxină tetanică
Muromonab Cd 3
Nabumetonă
Nadolol
Nafazolină clorhidrat
Naloxon clorhidrat/Pentazocină clorhidrat
Naratriptan clorhidrat
Natamicină
Nefazodonă clorhidrat
Neomicină sulfat/Polimixină B sulfat
Neostigmină metilsulfat
Niacină
Nicardipină clorhidrat
Nifedipină
Nilutamidă
Nimlodipină
Nisoldipină
Nistatină
Nitroglicerină
Norfloxacină
Ofloxacină
Olanzapină
Olopatadină clorhidrat
Olsalzină sodică
Omeprazol
Oprelvekin
Orfenadrină citrat
Oxaprozin
Oximorfon clorhidrat
Palivizumab
Pamidronat disodic
Pancrelipază
Paricalcitol
Paroxetin clorhidrat

Pegademase bovină
Pegaspargase
Penbutalol sulfat
Pentoxifilină
Perindropil erbumină*
Peroxid de benzoil
Peroxid de benzoil/Eritromicină
Pilocarpină clorhidrat
Pimozid
Pioglitazonă clorhidrat
Pirazinamidă
Pirbuterol acetat
Pirimetamină
Piroxicam
Podofilox
Polietilenglicol
Polietilenglicol/clorură de potasiu/bicarbonat de sodiu/clorură de sodiu/sulfat de sodiu
Polietilenglicol/clorură de potasiu/sodiu
Polimixină B sulfat/Trimetoprim sulfat
Polistiren sulfonat sodic
Politiazidă/Prazosin clorhidrat
Pralixodimă clorură
Pramipexol diclorhidrat
Prazosin clorhidrat
Prednicarbat
Prednisolon acetat
Prednisolon acetat/Sulfacetamidă sodică
Prednisolon fosfat sodic
Procainamidă clorhidrat
Produse homeopatice
Prometazină clorhidrat
Propafenonă clorhidrat
Proparacaină clorhidrat
Propranolol
Propranolol clorhidrat
Protamină sulfat
Proteinază inhibitor (uman) alfa 1
Protirelin
Quetiapină fumarat
Rampiril*
Refecoxib
Repaglinid
Reteplase, recombinant
Rifampin
Rifapentin
Riluzol
Rimantadină clorhidrat
Rimexolonă
Risedronat sodic
Risperidonă
Rituximab
Rizatriptan benzoat
Rocuronium bromură
Ropinirol clorhidrat
Rosiglitazonă maleat
Salmeterol xinafoat
Sargramostim
Scopolamină
Selegilină clorhidrat

Sermorelin acetat
Sertralin clorhidrat
Sevelamer clorhidrat
Sibutramină clorhidrat
Somatrem
Somatropin, derivat E. coli
Spironolactonă
Stavudină
Streptokinază
Succimer
Succinicolină clorhidrat
Sulconazol nitrat
Sulfabenzomidă/Sulfacetamidă/Sulfatiazol
Sulfacetamidă sodică
Sulfacetamidă sodică/sulf
Sulfametoxazol/Trimetorpin
Sulfanilamidă
Sumatriptan
Sumatriptan succinat
Tacrin clorhidrat
Tacrolimus
Talmetin sodic
Telmisartan*
Teofilină
Terazosin clorhidrat
Terconazol
Tiabendozol
Tiagabină clorhidrat
Tiludronat disodic
Timolol maleat
Tirentin clorhidrat
Tirotropină alfa
Tizanidină clorhidrat
Tocainid clorhidrat
Tolcapon
Tolterodină tartrat
Topiramat
Toxină botulinică tip A
Tramadol clorhidrat
Trandolapril*
Trandolapril/Verapamil clorhidrat*
Tretionină (topic)
Triamcinolon acetonid
Triameteren
Trietanolamină polipeptidă oleat
Trifluridină
Trimetoprim
Trimipramină maleat
Trombină
Trovafloxacină mesilat
Tuberculină
Vaccin anti-*Haemophilus influenzae* B conjugat
Vaccin anti-*Haemophilus influenzae* B conjugat/hepatic B
Vaccin hepatic A, hepatic B, cu imunoglobuline antihepatice inactivate
Vaccin hepatic B recombinat
Vaccin pneumococal
Vaccin Poli inactivat
Vaccin tifoid
Vaccin tifoid Vi polizaharidic

- Vaccinul bolii Lyme (recombinant OSPA)
- Vaccinul febrei galbene
- Vaccinul meningitei
- Vaccinul pojarului, oreionului şi a rubeolei
- Vaccinul rabiei
- Vaccinul virusului encefalitei japoneze
- Vaccinul virusului *Influenza* (Subvirion)
- Vaccinul virusului *Influenza* (whole virus)
- Vaccinul virusului rubeolei
- Vaccinul virusului varicelei

- Valrubicină
- Valsartan*
- Vecuronium bromură
- Venlafaxin clorhidrat
- Verapamil clorhidrat
- Vitamina B_{12}
- Zalcitabină
- Zidovudină
- Zileuton
- Zolmitriptan

Clasa B – Medicamente la care nu s-a evidenţiat riscul la oameni, dar s-a evidenţiat la animale

- Acarboză
- Acebutol clorhidrat
- Aciclovir (oral)
- Aciclovir sodic
- Acid azelaic
- Acid etacrinic
- Acrivastină/Pseudoefedrină clorhidrat
- Amfotericină B complex lipidic
- Amfotericină B lipozomi
- Amilază/Lipază
- Amilorid clorhidrat
- Amilorid clorhidrat/Hidroclorotiazidă
- Amlexanox
- Amoxicilină
- Amoxicilină/Clavulinat de potasiu
- Ampicilină sodică/Sulbactam sodic
- Antitrombină III (uman)
- Aprotinină
- Azitromicină dihidrat
- Aztreonam
- Basiliximab
- Brimonidină tartrat
- Bupropion clorhidrat
- Butenafină clorhidrat
- Cabergolină
- Carbenicilină Indanil sodică
- Cefaclor
- Cefadroxil
- Cefalexin
- Cefamandol nafat
- Cefdinir
- Cefepim clorhidrat
- Cefixim
- Cefoperazonă sodică
- Cefotaxim sodic
- Cefotetan disodic
- Cefoxitin sodic
- Cefpodoxim Praxetil
- Cefprozil
- Ceftazidim
- Ceftazidim sodic

- Ceftibuten
- Ceftizoximă sodică
- Ceftriaxonă sodică
- Cefurixim sodic
- Cefuroxim Axetil
- Cetirizină clorhidrat
- Ciclobenzaprină clorhidrat
- Ciclopirox Olamină
- Cifazolină sodică
- Cimitedină
- Cimitedină clorhidrat
- Ciproheptadină clorhidrat
- Clavulanat potasic/Tricarcilină disodică
- Clindamicină clorhidrat
- Clindamicină fosfat
- Clopidogrel bisulfat
- Clorhexidină gluconat
- Clotrimazol (topic)
- Clozapină
- Cromolin sodic
- Dalteparin sodic
- Danaparoid sodic
- Desmopresin acetat
- Desulfuran
- Diclofenac potasic
- Diclofenac sodic
- Didanozină
- Difenhidramină clorhidrat
- Dipiridamol
- Dobutamină clorhidrat
- Dolasetron melisat
- Dornase alfa
- Doxapram clorhidrat
- Edetat de calciu disodic
- Emedastină difumarat
- Enoxaparin sodic
- Epinefrină/Lidocaină clorhidrat
- Epoprostenol sodic
- Eptifibatid
- Eritromicină
- Eritromicină etilsuccinat

Eritromicină stearat
Etacrinat sodic
Etanercept
Etidocaină clorhidrat
Famotidină
Fenoldopam melisat
Flavoxat clorhidrat
Fosfamicină trometamină
Fluorură de sodiu
Glatiramer acetat
Glicopirolat
Glucagon clorhidrat
Gluconat feric și sodiu
Gonadorelin clorhidrat
Guaiafenezină/Pseudoefedrină clorhidrat (Guaiafed)
Guanfacină clorhidrat
Hidroclorotiazidă
Ibuprofen
Imichimod
Indapamidă
Infliximab
Insulină Lispro (umană)
Ipotropium bromură
Izosorbid mononitrat (Monoket, Imdur)
Ketoprofen
Lactuloză
Lansoprazol
Lepirudină
Levocarnitină
Lidocaină
Lidocaină clorhidrat
Lidocaină/Prilocaină
Lindan
Lodoxamid trometamină
Loracarbef
Loratadină
Loratadină/Pseudoefedrină sulfat
Malation
Meclizin clorhidrat
Meropenem
Mesalamină
Metformin clorhidrat
Metildopa
Metoclopramidă clorhidrat
Metohexital sodic
Metolazonă
Metronidazol
Metronidazol clorhidrat
Miglitol
Montelukast sodic
Mupirocină
Mupirocină calcică
Naftifină clorhidrat
Nalbufină clorhidrat
Nalmefen clorhidrat
Naloxon clorhidrat
Naproxen
Naproxen sodic
Nelfinovir melisat
Nitrofurantion (macrocristale)
Nitrofurantoin (macrocristale)/Nitrofurantoin monohidrat
Nizatidină
Octreotid acetat
Ondansetron
Ondansetron clorhidrat
Orlistat
Oxibutinin clorură
Oxicodon clorhidrat
Oxiconozol nitrat
Pemolin
Penicilină G benzatin
Penicilină G benzantin/Penicilină G procaină
Penicilină G potasică
Pentosan polisulfat de sodiu
Peperacilin sodic/Tazobactam sodic
Pergolid melisat
Permetrin
Piperacilin sodic
Prazicuantel
Progesteron
Propofol
Protează (Pancrează)
Psilium
Ranitidină clorhidrat
Rifabutin
Ripivacaină clorhidrat
Ritonavir
Sacuinavir
Sacuinavir acetat
Sildenafil citrat
Somatropină, derivat de E. coli (Genotropin)
Sotalol clorhidrat
Sucralfat
Sulfadiazină argentică
Sulfasalazină
Tamsulosin clorhidrat
Terbinafină clorhidrat
Terbutalină sulfat
Ticlopidină clorhidrat
Tirofiban clorhidrat
Tobramacină (oftalmic)
Torsemid
Trastuzumab
Ursodiol
Valaciclovir clorhidrat
Vancomicină clorhidrat
Zafirlukast
Zolpidem tartrat

Clasa A – Medicamente cu studii controlate, care nu au prezentat risc

Studiile bine controlate la femei gravide au demonstrat lipsa riscului asupra fătului pentru:

- Levotiroxină sodică
- Liotironină sodică

* Categoriile de medicamente C şi D depind de trimestrul în care este administrat medicamentul.

Anexa 61

Medicamentele contraindicate sau utilizate cu precauţie în timpul alimentării la sân a nou-născutului

I. Medicamente contraindicate

- Antineoplazice
- Anticonvulsivante selective care pot produce sedarea copilului, ca fenobarbital
- Abuzul de droguri (medicamente)
- Alcoloizii din cornul de secară în doze pentru migrene şi cefalee, care produc oprirea lactaţiei (ex.: cabergolină, bromocriptină)
- Produsele radiofarmaceutice (alăptarea poate fi întreruptă), ca Stronţiu – 89, Taliu – 201

II. Medicamentele care se vor utiliza cu precauţie în timpul monitorizării copilului:

- ***Amiodaronă***: monitorizarea nivelului medicamentului în laptele matern, în plasma copilului şi a funcţiei tiroide a copilului
- ***Ciclosporină***: monitorizarea nivelului medicamentului la mamă şi în ser la copil; monitorizarea semnelor imunosupresantelor la copil (ex.: infecţii, evidenţa sângelui anormal)
- ***Azotioprină***: monitorizarea nivelelor plasmei; observarea copilului la efectele imunosupresantelor (ex.: infecţii, evidenţa sângelui anormal)
- ***Contraceptive orale cu estrogen***: monitorizarea greutăţii copilului pentru a supraveghea o alimentaţie suficientă cu lapte
- ***Litiu***: monitorizarea nivelului medicamentului la mamă, în plasmă şi lapte şi în plasma copilului. Se va asigura că hidratarea copilului este adecvată

Anexa 62

Medicamente excretate în laptele matern

Următoarele medicamente pot fi excretate prin laptele matern. Se recomandă a se controla eticheta produsului pentru precauţiile specifice.

A/T/S
Accolat
Accuretic
Acromicină
Actiq
Adalat
Adderall
Aggrenox
Aldactonă
Aldoactazidă
Aldomet
Aldoril
Alesse
Alfenta
Aloprim
Altace
Ambien

Anaprox
Ancef
Androderm
Apresolină
Aralen
Artrotec
Asacol
Astramorf/PF
Ativan
Augmentin
Avalid
AVC
Axid
Axocet
Azactam
Azatioprim
Azulfidin

Bactramicină
Bactrim
Benadril
Bentil
Betapace
Bicilin
Blocadren
Brantex
Brevicon
Butin
Cafergot
Capoten
Capozid
Captopril
Carbatrol
Cardizem
Cataflam

Catapres
Catapres TTS
Ceclor
Cefizox
Cefobid
Cefotan
Ceftin
Celexa
Ceptoz
Cerebix
Ceredase
Chinină
Cipro
Citospaz
Citospaz M
Citotec
Citoxan

Claforan
Claritin
Claritin D
Cleocin
Clorpres
Clozaril
Codeină
Colan
Combipres
Combivir
Combi-Patch
Compazină
Cordarone
Corgard
Cortisparin
Cortonă
Corzid

Cosopt
Coumadin
Covera-HS
Crinonă
Dalalone D.P.
Dapsonă
Daraprim
Darvon
Darvon N
Decadron
Decadron LA
Deconsal II
Demerol
Demulen
Depacom
Depakat
Depaken
Depo-Provera
Desirel
Desogen
Desoxin
Dexedrină
Dextro – stat
DHE 45
Diabineză
Diastat
Diazida
Diflucan
Dilaclor
Dilantin
Dilantin 125
Dilaudid
Dilaudid HP
Diovan
Diprivan
Direniu
Disalcid
Diucardin
Diuril
Dolafină
Dolobid
Doral
Dorix
Droxia
Duraclon
Duramorf
Duratus
Duricef
Durogesic
EC Naprosin
Ecotrin
EES
Efexor
Elavil
EMLA
Enduron
Equanil
ERIC
Eri-Ped
Eri-Tab
Eritrocină
Eritromicină

Esgic-plus
Eskalit
Estrostep
Etmozină
E-Micin
Felbatol
Felden
Fenergan
Fenobarbital
Fero-Folic
Fiorinal
Flagil
Florinef
Floxin
Fluorescit
Fortaz
Frenelin
Furosemid
Galzin
Garamicină
Gliset
Gluocofag
Guaiafed
Guaiafed PD
Halcion
Haldol
Helidac
Hidrocet
Hidrocorton
Hidro-Diuril
Iberet-Folic
Ifex
Imitrex
Imuran
Inderal
Indocin
Inerid
INFed
Inversină
Isoptin
Kadian
Keflex
Keftab
Kefurox
Kefzol
Kerlonă
Klonopin
Kutrază
Lamictal
Lamisil
Lampren
Lanoxicaps
Lanoxin
Lariam
Lescol
Levbid
Levlen
Levlit
Levora
Levotroid
Levoxil
Levsin

Levsin/SL
Levsinex
Lexxel
Lindan
Lioresal
Litiu
Litobid
Lo/Ovral
Loestrin
Lomotin
Loniten
Lopresor
Lortab
Lotrel
Ludiomil
Lufilin
Lufilin 4-00
Lufilin GG
Luminal
Luvox
Macrobid
Macrodantin
Mandol
Marinol
Maxipim
Maxzid
Maxzid 25
Mefoxin
Mepergan
Meruvax II
Metergin
Metotrexat
Metro Cream
Metro Gel
Metro Lotion
Mexitil
Mezlin
Miambutol
Micronor
Microzid
Midamor
Migranal
Mikrox
Miltown
Minizid
Minocin
Mircette
Misolin
Modican
Moduretic
Monocid
Monodox
Monopril
Mono-Gesic
Morfină
MS Contin
MSIR
M-M-R II
Naprelan
Naprosin
Nascobal
Necon

NegGram
Nembutal
Neoral
Netromicină
Niaspam
Nicotrol
Nidrazid
Nizoral
Norco
Nordette
Norinil
Noritat
Normodin
Norpace
Norplant
Nor-QD
Novantronă
Nubain
Nucofed
Oramorf
Oretic
Orto-Cept
Orto-Ciclen
Orto-Novum
Orudis
Ovcon
Ovral
Ovrette
OxiCortin
OxiFast
OxiIR
Oxistat
Paceron
Pamelor
Panlor SS
Paxil
PCE
Pediapred
Pediazol
Pediotic
Pentază
Pepcid
Periostat
Persantin
Pfizerpen
Pipracil
Pirazinamidă
Plan B
Platinol AQ
Plumicort
Ponstel
Pravacol
Premfază
Prempro
Prevacid
Preven
Prevpac
Prinzid
Procanbid
Prograf
Proloprim
Prometrium

Pronestyl
Propofol
Prosed/DS
Provera
Prozac
Pseudoefedrină
Quibron
Quibron I
Quibron T/SR
Quimidex
Quinqglute
Refoter
Reglan
Renese
Requip
Restoril
Retrovir
Rezerpină
Ridauro
Rifadin
Rifamate
Rimactone
RMS
Robaxisal
Rocaltrol
Rocephin
Roferon A
Roxamol
Roxamol T
Salflex
Sandimmune
Sansert
Seconal
Sectral
Sedapap
Semprex D
Septra
Sinequan
Slo-bid
Solganal
Soma
Sonata
Sporanox
Stadol
Stelazin
Streptomicină
Stromectol
Symmeterel
Synthroid
Syn-Rex
Tagamet
Tambocar
Tapozole
Tarka
Tavist
Tazicef
Tazidine
Tegretol
Tegretol-XR
Tenoretic
Tenormin

Anexa 63

Substanţe limitate/interzise la sportivi (116)

Clase de substanţe limitate/ interzise	Exemple de medicamente	Observaţii
Agonişti β2	Formaterol Salbutamol Salmeterol Terbutalin	Administraţi pe cale orală sau prin injecţie pot avea efect anabolizant. Formaterolul, solbutamolul, salmeterolul şi terbutalina prin inhalare sunt permise, dar trebuie declarate
Anabolizante steroidice androgene şi alţi agenţi anabolizanţi	Androstendionă Dehidroepiandrosteron Fluoximesteron Nandrolonă Stanozol Testosteron	Interzise Clenbuterolul este inclus la agenţi anabolizanţi
Anestezice locale	Bupivacaină Lidocaină Procaină	Sunt permise injecţiile intraarticulare de anestezice locale dacă sunt justificate
Antagonişti hormonali şi modulatori	Anastrozol Clomifen Letrozol Raloxifen Tamoxifen	Interzise
Beta-blocante	Acebutolol Atenolol Metaprolol Propranolol	Toate β-blocantele sunt interzise, fără excepţie
Cafeină		O probă de urină este considerată pozitivă, dacă are o concentraţie de cafeină care depăşeşte 12 mcg/ml. O ingestie normală de cafea, ceai sau cola nu poate fi cauza acestei limite în exces
Diuretice şi agenţi care maschează	Acetazolamidă Furosemid Hidroclorotiazidă Probenicid Spironolactonă Triameteren	Diureticele sunt interzise din cauză că sunt utilizate pentru a promova excreţia urinară a substanţelor interzise
Glucocorticoizi	Fluticazonă Hidrocortizon Metilprednisolon Prednison	Utilizarea corticoizilor este interzisă, cu excepţia celor de uz topic (auricular, bucal, dermic, gingival, nazal, oftalmic şi perianal), prin inhalare şi prin injecţii locale sau intraarticulare
Hormoni peptidici şi analogi	Eritropoetină Hormonul de creştere Hormonul gonadotropinic corionic (HCG) Insulină	Insulina este permisă numai pentru tratamentul atleţilor cu diabet insulino-dependent certificat
Narcotice	Hidrocodonă Hidromorfon Meperidină Morfină	Unele narcotice cum sunt: codeina, dextrometorfan, difenoxilat şi propoxifen sunt permise pentru uz medical, dar trebuie declarate
Stimulente	Efedrină Fenfluramină Fenilefedrină Fenteramină Metilfenidat Modafinil Pseudoefedrină	Este permisă utilizarea de spray-uri ca decongestive nazale
Substanţe care alterează integritatea probelor de urină	Bicarbonat de sodiu (exces) Probenicid	Interzise

Anexa 64

Medicamente folosite pentru urgențe medicale

Medicament	Indicație	Doza inițială la adult	Doza inițială la copil
Oxigen	Cele mai multe urgențe medicale	Inhalare 100%	Inhalare 100 %
Epinefrină b	Anafilaxie Bronhospasm astmatic care nu răspunde la salbutamol Oprirea inimii	0,3-0,5 mg i.m. sau 0,1 mg. i.v 0,3-0,5 mg i.m. sau 0,1 mg. i.v 1 mg i.v.	0,01 mg/kg i.m. sau i.v. 0,01 mg/kg i.m. sau i.v. 0,01 mg/kg i.v.
Acid acetilsalcilic (AAS)	La cei suspecți de angină instabilă	160-325 mg oral; mestecarea este preferabilă față de înghițire. ASA acop. enteric, nu se recomandă dacă aceasta este mestecată	Nu se aplică
Difenidramină	Reacții alergice	25-50 mg i.v. sau i.m.	1 mg/kg i.v. sau i.m.
Nitroglicerină	*Angor pectoris*	0,3-0,6 mg sublingual	Nu se aplică
Salbutamol	Bronhospasm astmatic	200 µg (2 pufuri) cu inhalator cu valvă dozatoare	100 µg (1 puf) cu inhalator cu valvă dozatoare

a = doza pediatrică totală nu trebuie să depășească doza recomandată adultului
b = doza pentru calea i.m. este apropiată de doza sublinguală sau de injecția sublinguală
c = pentru 160 mg doză, la copii se pot recomanda 2·80 mg de comprimate masticabile.

Anexa 65

Medicamente și clase de medicamente care se evită sau se utilizează cu precauție extremă la pacienții vârstnici

I. Antihistaminice	Clorfeniramină, ciproheptadină, difenhidramină, hidroxizin, prometazină, tripelenamină
II. Cardiovasculare 1. Antiaritmice	Amiodaronă, digoxin > 0,125 mg/zi (cu excepția aritmiilor atriale), disopiramidă
2. Antihipertensive	Clonidină, doxazosin, acid etacrinic, guanetidină, metildopa, nifedipină cu eliberare imediată, rezerpină > 0,25 mg
3. Vasodilatatoare periferice	Ergoloid mesilat, nilidrin, pentoxifilină
4. Antiagregante plachetare	Dipiridamol, cu eliberare imediată, ticlopidină
III. Agenți SNC 1. Antidepresive	Amitriptilină, doxepin, fluoxetină, impramină
2. Antipsihotice	Tioridazină
3. Asociere de antidepresive/antipsihotice	Amitriptilină/Perefenazină
4. Opioide	Meperidină, pentazocină, propoxifen
5. Sedative sau hipnotice	Barbiturice (excepție, fenobarbital pentru accese); benzodiazepine, cu acțiune lungă (clorodiazepoxid, clorozepat, diazepam, flurazepam); alprazolam > 2 mg/zi, lorazepam > 3 mg/zi, meprobamat, oxozepam > 60 mg/zi, temazepam > 15 mg/zi, triazolam
6. Stimulente SNC	Amfetamine, agenți anorexici, metilfenidat
II. Gastrointestinale (G.I.) 1. Anticolinergice/antispatice	Beladonă, clidinium, diclomină, hiosciamină, propantelină
2. Antidiareice	Difenoxilat
3. Antagonisti ai receptorilor H_2 histaminici	Cimetidină
4. Laxative	Parafină lichidă, bisacodil sau cascara utilizate pe termen lung (cu excepția asocierii cu opioide)
IV. Genito-urinare 1. Alfablocante	Doxazosin
2. Antispasmodice	Oxibutinin, formulări orale cu eliberare imediată
V. Hipoglicemiante	Clorpropamidă
VI. Musculoscheletale 1. AINS	Indometacin, ketorolac, acid mefenamic, naproxen pe termen lung, piroxicam
2. Relaxante musculo-scheletale	Carisoprodol, clorzoxazonă, ciclobenzaprină, metocarbamol, orefenadrină
VI. Alte clase	Tiroidă uscată, estrogeni oral, nitrofurantoină, testosteron, sulfat feros > 325 mg/zi

Anexa 66

Evitarea interacţiunilor medicament-boală sau monitorizarea cu precauţii extreme la pacienţii vârstnici

Medicament/Clasă	Afecţiune
Amfetamine	Hipertensiune
Antihistaminice, prima generaţie, hipertensive	Hiperplazie benignă de prostată, constipaţie, demenţă
Anticolinergice triciclice	Hiperplazie benignă de prostată, constipaţie, demenţă, glaucom
Anticolinergice/antispastice	Hiperplazie benignă de prostată, constipaţie, demenţă
Antipsihotice de prima generaţie	Boala Parkinson, hipotensiune posturală, accese
Aspirină (> 325 mg/zi)	Ulcer peptic
Benzodiazepine (toate)	Sincopă (insuficienţă)
Benzodiazepine (cu timp de ½ lung)	Demenţă, sincopă/insuficienţă, depresie, stres, BPOC, incontinenţă
Bupropion	Accese
Blocante ale canalelor de calciu	Constipaţie
Clozapină	Accese
Stimulente SNC	Anorexie, demenţă, malnutriţie
Decongestive	Obstrucţia vezicii urinare, hipertensiune, insomnie
Dizopiramidă	Insuficienţă cardiacă
Metilfedinat	Insomnie
Metoclopramidă	Boala Parkinson
Inhibitori ai MAO	Insomnie
Antiinflamatoare nesteroidiene (AINS)	Insuficienţă cronică renală, insuficienţă cardiacă, hipertensiune, ulcer peptic
Propranolol	BPOC
Relaxante musculo-scheletale	Hiperplazie benignă de prostată, demenţă
Teofilină	Insomnie
Tiazide diuretice	–
Antidepresive triciclice	Aritmie, blocaj cardiac, hipotensiune posturală

BPOC = boală pulmonară obstructivă cronică;
MAO = monoaminoxidază.

Anexa 67

Interacţiuni medicament-tutun

Medicament	Interacţiuni cu tutunul	Debut	Severitate
Fluvoxamină	Creşte metabolismul substanţei	2	3
Impiramină	Scade concentraţiile de imipramină	2	2
Nortriptilină	Scade concentraţiile de nortriptilină	2	2
Contraceptive orale	Creşte riscul tulburărilor cardiovasculare	2	3
Pentazocină	Scade concentraţiile de pentozocină	2	2
Propoxifen	Scade concentraţiile de propoxifen	2	2
Teofilină	Scade concentraţiile de teofilină	2	2
Tolbutamidă	Scade sau creşte concentraţiile de tolbutamidă	2	2
Warfarină	Scade timpul protrombiric sau raportul normalizat internaţional (INR)	2	2

Debut: 1 = rapid (în intervalul de 24 de ore)
2 = întârziat (după 2 ore)

Severitate: 1 = major, poate cauza moartea sau au potenţial de vătămare permanentă
2 = moderat (poate agrava condiţia pacientului; exacerbare)
3 = mic (dacă are orice efect clinic)

Anexa 68

Fumatul şi riscurile pentru sănătatea umană

Categorie	Efecte potenţiale asupra sănătăţii
Acid ascorbic	Fumătorii au un conţinut mai mic de acid ascorbic în ser decât nefumătorii (sub 25 % la aceia care fumează mai puţin de 20 de ţigarete pe zi şi sub 40 % la aceia care fumează mai mult de 20 ţigarete pe zi) şi au nevoie de două ori mai multă vitamina C
Boli ale arterelor coronare şi tromboză cerebrală	Fumătorii au un risc de 2-4 ori mai mare pentru boli ale arterelor coronare, de 1,5 ori mai mare pentru trombozele cerebrale şi creşte riscul pentru bolile vasculare periferice arteriosclerotice
Boli de plămâni, obstructive, cronice	Oxidanţii din particulele de fum cauzează reducerea funcţiei ciliare şi o creştere a producţiei mucusului de către celulele caliciforme (în formă de cupă). Migrarea celulelor inflamatorii prin ţesutul plămânilor conduce la boli pulmonare obstructive cronice, bronşite şi emfizem. De asemenea, există o mare incidenţă pentru infecţiile gâtului şi ale plămânilor
Boli orale	Fumatul creşte frecvenţa bolilor gurii ca: leukoplakia palatului (pete albe pe mucoasa orală, care pot deveni maligne), creşte sângerarea gingiilor, periodontite şi gingivite ulcerative, în plus cancere ale buzelor, gurii şi gâtului.
Cancer	Decesele fumătorilor reprezintă cca 30 % din totalul deceselor prin cancer. Incidenţa cancerului la: plămâni, pancreas, rinichi, vezica urinară, buze, cavitatea orală şi faringe, esofag şi laringe creşte de 2-27 de ori la fumători comparativ cu nefumătorii
Efecte asupra copiilor	Femeile gravide fumătoare nasc copii cu greutate mică (150 g mai mică decât media, la termen) şi incidenţa morţii fătului şi copiilor creşte cu 25-50%, iar a sindromului morţii bruşte a copiilor cu 35 % – incidente explicate prin fumul inhalat de mamă
Efecte dermatologice şi cosmetice	Cauza prematură a îmbătrânirii pielii şi apariţiei ridurilor
Efecte musculoscheletale	Efecte adverse asupra densităţii minerale a oaselor, boli lombare şi discopatie, în dinamica oaselor şi a vindecării rănilor, risc de fracturi
Funcţia sexuală (impotenţă sau disfuncţie erectilă)	Apare de două ori mai des la fumători decât la nefumători
Întârzie vindecarea rănilor	Posibil din cauza unei vasoconstricţii cutanate creşte dezagregarea plachetelor sangvine şi scade proliferarea de globule roşii, macrofage şi fibroblaste
Endocrine Rezistenţă la insulină	Fumătorii cronici prezintă rezistenţă la insulină, studii recente arătând concentraţii de glucoză în plasmă la un înalt *steady state* la fumători comparativ cu nefumătorii, cu toate că aveau concentraţii similare de *steady state* a insulinei în plasmă.
Sarcină şi post-partum	Restricţia creşterii intrauterine (în medie cu 150 g mai puţin în greutate a născuţilor la termen; naştere înainte de termen; mortalitate fetală şi a copilului; simptomul de moarte neaşteptată; efecte potenţiale pe termen lung: risc pentru diabetul de tip 2, obezitate, astm, unele cancere în copilărie.
Ulcere	Creşterea incidenţei de sângerare şi perforare a ulcerelor
Ulcer peptic	Creşte incidenţa de perforare şi sângerare a ulcerelor

Anexa 69

Medicamente asociate cu cefalee/migrene

Medicamente care produc hipertensiune intracraniană	Medicamente care produc cefalee ca efect secundar
a) *Antibiotice, antimicrobiene:* 1. Acid nalidixic 2. Minociclină 3. Sulfametoxazol 4. Tetracicline 5. Trimetoprim b) *Corticosteroizi* c) *Altele*: 1. Cimetidină 2. Izotretinoin 3. Tamoxifen	1. IECA: Captopril 2. AINS: Indometacin (de asemenea, utilizat pentru a trata unele tipuri de dureri de cap), Diclofenac 3. Alte antihipertensive: Hidralazină, Metildopa, Rezerpină 4. Antagonişti ai receptorilor H_2: Cimetidină, Ranitidină 5. Altele: Cafeină (în special după sevraj), Ciclosporină, Danazol, Latanoprost (picături oftalmice), Metronidazol 6. Betablocante: Atenolol, Propranolol (de asemenea, utilizat pentru profilaxia migrenei) 7. Blocante ale canalelor de calciu: Nifedipină 8. Contraceptive orale şi TIH (pentru aceiaşi pacienţi predispuşi la migrenă) 9. IRSS: Citalopram, Fluoxetin, Fluvoxamină, Paroxetin, Sertralin 10. Nitraţi: Nitroglicerină

AINS = antiinflamatoare nesteroidiene; IECA = inhibitori ai enzimei de conversie a angiotensinei; IRSS = inhibitor al recaptării selective a serotoninei; TIH = terapie înlocuitoare de hormoni.

Anexa 70

Medicamente asociate cu insomnia şi depresia

I. Medicamente asociate cu insomnia		
Alcool Amantadină Amfetamine Anticolinergice Antiepileptice Beta$_2$-agonişti Betablocante Blocante ale canalelor de calciu Bronhodilatatoare Bupropion Cafeină (în OTC) Chinidină Clonidină Cocaină	Contraceptive orale Corticosteroizi Danorubicină Decongestante Diuretice Estrogeni Fenitoină Goserelin Hormoni tiroidieni Inhibitori ai HMG CoA-reductazei Inhibitori ai MAO Inhibitori ai recaptării selective a serotoninei Interferon alfa Leuprolid	Levodopa LSD (dietilamida acidului lisergic) Medroxiprogesteron Meflochină Metilfenidat Nicotină Pentostatin Progesteron Rezerpină Selegilin Simpatomimetice Suprimante ale apetitului Teofilină

HMG CoA = hidroxi – metil – glutaril – coenzima A; MAO = monoaminooxidază

II. Medicamente asociate cu depresia		
Aciclovir Acid valproic Alcool Amfetamine Asparaginază Barbiturice Benzodiazepine Betonidină Cicloserină Cimetidină Clorochin Cocaină	Contraceptive steroidiene Debrizochin Dexametazonă Digoxin Disulfiram Fenfluramină Fenitoină Fenotiazine Hormoni adrenocorticotropi Indometacin Interferon Interleukină-2	Izoniazidă Levodopa Metildopa Ondansteron Prednison Propranolol Rezerpină Steroizi anabolizanţi Timolol Vinblastină Vincristină

Anexa 71

Factori de risc şi medicamente care pot predispune la boli asociate cu creşterea temperaturii (116)

I. Factori de risc pentru dezvoltarea bolilor asociate cu creşterea temperaturii		II. Medicaţii care pot predispune la boli asociate cu creşterea temperaturii	
Condiţii	**Comportare/Factori din mediul înconjurător**	**Mecanism**	**Clase de medicamente**
Vârstă (copii, adolescenţi, bătrâni) Alcoolism Tulburări cardiace Deshidratare Diabet (necontrolat) Boli întinse ale pielii Febră Hipertensiune Obezitate Boala Parkinson Boli vasculare periferice Boli psihiatrice	Activitate în condiţii de umezeală şi căldură Lipsa aclimatizării Lipsa ventilaţiei sau a aerului condiţionat Lipsa pauzelor în timpul exerciţiilor Lipsa înghiţirii de băuturi Lipsa somnului Utilizarea de haine sau de echipament greu	1. Blocarea excreţiei transpiraţiei	Anticolinergice Antipsihotice Antihistaminice Antidepresive triciclice Inhibitori ai recaptării selective a serotoninei Diuretice Betablocante
		2. Vasoconstricţia vaselor capilare cutanate	Alfa-agonişti Inhibitori ai MAO Simpatomimetice Cocaină
		3. Întreruperea reglării hipotalamice	Antipsihotice Amfetamine (inclusiv Ecstasy)

MAO = monoaminooxidază

Anexa 72

Medicamente asociate cu febră (116)

Acid folic
AINS (Buprofen, Naproxen)
Allopurinol
Amfotericină B
Antacide
Antibacteriene
Antibiotice (Cefalosporine, Peniciline)
Anticolinergice
Antihistaminice
Antineoplazice (Cisplatin, Hidroxiuree)
Antituberculoase
Atropină
Azatioprin
Barbiturice
Carbamazepină
Chinidină
Chinină
Ciclosporină
Cimetidină (antagonist receptor H)
Clofibrat
Contraceptive orale
Corticosteroizi
Digoxin
Diltiazem
Doxepin
Epinefrină
Fenitoină
Fier Dextran
Furosemid
Grizeofulvină
Heparină
Hidralazină
Ibuprofen
IMAO
Insulină
Interferon
Ioduri
Izoniazidă
Metildopa
Metoclopramidă
Micofenoloat
Neuroleptice
Nifedipină
Procainamidă
Propiltiouracil
Ranitidină
Rifampin
Salicilați
Streptokinază
Sulfasalazină
Sulindac
Tacrolimus
Tolmetin
Triameteren
Vitamine

AINS = antiinflamatoare nonsteroidiene; IMAO = inhibitori ai monoaminooxidazei.

Anexa 73

Medicamente asociate cu rinitele alergice (116)

I. Cauze posibile nealergice ale rinitelor acute și cronice		**II. Medicamente asociate cu rinitele**
Acute	**Cronice**	
• Corpi străini (frecvent la copii)	• Atrezia coanelor	AAS sau alte AINS
• Graviditate	• Deviația septului nazal	Betablocante
• Hipotiroidism	• Mărirea adenoidelor și amigdalelor	Clorpromazină
• Infecții (virale, bacteriene)	• Rinite vasomotoare	Cocaină (uz repetat)
• Medicamente care induc rinite	• Rinoree, LCS	Contraceptive orale
	• Tumori nazale	Decongestive topice (utilizate mult)
		Fentolamină
		Guanetidină
		Inhibitori ai ECA
		Inhibitori ai 5-fosfodiesterazei (Sildenafil)
		Metildopa
		Prazosin
		Rezerpină
		Tetrazosin

AINS = antiinflamatoare nesteroidiene
AAS = acid acetilsalicilic
ECA = enzimă de conversie a angiotensinei
LCR = lichid cefalorahidian

Anexa 74

Medicamente asociate cu ototoxicitatea (116)

Substanţe medicamentoase raportate frecvent	Substanţe medicamentoase raportate mai puţin frecvent
1. *AIS/AINS:* hidrocortizon, iod-povidonă, acid acetilsalicilic; 2. *Antibiotice:* amicacină, azitromicină, claritromicină, cloramfenicol, colistin, dactinomicină, doxaciclină, eritromicină, gentamicină, kanamicină, minociclină, neomicină, netilmicină, polimixină B, streptomicină, tetraciclină, vancomicină; 3. *Antifungice:* crezilat; 4. *Antiseptice:* acid acetic, alcool, acetat de clorhexidină, clorură de benzalconiu, iod-povidonă, iodclorhidroxichinolonă; 5. *Antineoplazice:* bleomicină, cisplatină, dactinomicină, metotrexat, vincristină; 6. *Antiparazitice:* chinină, clorochină; 7. *Diuretice:* acid etacrinic, furosemid, bumetanid.	1. Inhibitori tip 5 ai fosfodiesterazei: Sildenafil Tadalafil Vardenafil 2. Diverse: Acid valproic Carbamazepină Chinidină Cimetidină Ciclosporină Deferoxamină Diazoxid Enalapril Famotidină Lidocaină Omeprazol Propiltiouracil Primetamină

Anexa 75

Medicamente care cauzează vertij (116)

Clasa de medicamente	Mecanism probabil	Exemple de medicamente
Alcool	Hipertensiune, efecte osmotice	Vin, sirop de tuse
Aminoglicozide	Ototoxicitate	Gentamicină
Antagonişti α-adrenergici	Hipotensiune ortostatică	Prazosin
Antiaritmice clasa I-a	Torsade ale vârfurilor	Procainamidă
Anticonvulsivante	Hipotensiune ortostatică	Carbamazepină
Antidepresive	Hipotensiune ortostatică	Desipramină
Antiepileptice	Hipotensiune ortostatică	Carbamazepină
Antiparkinsoniene	Hipotensiune ortostatică	Levodopa
Antipsihotice	Hipotensiune ortostatică	Olanzapină
Betablocante	Hipotensiune sau bradicardie	Atenolol
Blocante ale canalelor de calciu	Hipotensiune, vasodilataţie	Verapamil
Diuretice	Contracţie volum, vasodilataţie	Hidroclorotiazidă
Glicozide digitalice	Hipotensiune	Digoxin
Narcotice	Deprimarea SNC	Morfină, Propoxifen
Sulfaniluree orale	Hipoglicemie	Gliburid, Tolbutamidă
Vasodilatatoare	Hipotensiune, vasodilataţie	Hidralazină

Anexa 76

Medicamente care pot cauza greaţă şi vomă (116)

I. Selecţie de cauze de greaţă şi vomă		
Apendicite Cetoacidoză diabetică Colangite Colecistite Creşterea presiunii intracraniene Disfuncţie renală cronică Dispepsie neulceroasă Gastroenterite Graviditate	Hepatite virale (acute) Migrenă Medicamente Mirosuri dăunătoare (otrăvitoare) Obstrucţie gastrică Obstrucţie intestinală Otită medie acută	Pancreatite Pielonefrite Sindrom al intestinului subţire iritabil Traumatisme ale capului Tulburări vestibulare (inclusiv greţuri de mişcare) Ulcer peptic Uremie (boli renale) Vomă şi greaţă postoperatoriu
II. Medicamente utilizate în general care pot cauza frecvent greaţă şi/sau vomă		
1. *Antibiotice*: Antituberculoase Eritromicină Tetracicline Sulfanilamide 2. *Anticonvulsivante*: Acid valproic Carbamazepină Fenitoină Fenobarbital	3. *Antiinflamatoare*: Aspirină Antiinflamatoare nesteroidiene (AINS) Auranofin Colchicină 4. *Cardiovasculare*: Amiodaronă Betablocante Digoxin Procainamidă	5. *Alte medicamente*: Aciclovir Analgezice narcotice Contraceptive orale Levodopa Nicotină Sulfaniluree Teofilină

Anexa 77

Medicamente asociate cu diareea (116)

I. Simptome de deshidratare la adult/copil	
A. Copil	**B. Adult**
• Limbă, gură şi piele uscate • Fără lacrimi sau doar puţine, când ţipă • Scăderea urinării • Ochi, abdomen şi obraji scofâlciţi (supţi) • Piele cenuşie • Scăderea turgescenţei • Iritabilitate	• Sete crescută • Urinare scăzută • Gură, limbă uscate • Senzaţie de slăbiciune
II. Medicamente asociate cu diareea	
Agenţi chimioterapici AINS (Naproxen) Alcool Antacide – săruri de magneziu Antagonişti ai dopaminei (Domperidon, Metoclopramidă) Antibiotice (cele mai uzuale) Anticoagulante Antihipertensive (Propranolol) Antimetaboliţi (Colchicină) Cardiovasculare (Digoxin) Chinidină Cimetidină Citotoxice Colestiramină Colinergice	5-Fluorouracil, Interferon sau Leucovorin Hipoglicemiante (Metformin, Acarboză) Inhibitori de acetilcolinesterază (Donepezil) IRSS (Inhibitori ai Receptării Selective a Serotoninei: Serotonin, Setralin, Fluoxetin, Paroxetin) Lactoza din medicamente şi produse (pacienţi cu intoleranţă) Laxative (Lactuloză, Bisacodil, Senozide, ulei de castan, Litiu) Medicaţia HIV (Nelfinavir) Misoprostol Orlistat Prostaglandine (Misoprostol) Sulfasalazină Suplimente cu potasiu Teofinină Ticlopidină

Anexa 78

Medicamente asociate cu constipaţia (116)

I. Boli sau condiţii medicale asociate cu constipaţie cronică	II. Medicamente asociate cu constipaţia
1. *Boli neurogene*: Atac cerebral Boala Parkinson Boli ale măduvei spinării Diabet zaharat Neuropatie Obstrucţie pseudointestinală Scleroză multiplă 2. *Boli endocrine/metabolice*: Diabet zaharat Fibroză cistică Graviditate Hipercalcemie Hipokaliemie Hipomagnezie Hipopituitarism Hipotiroidism Insuficienţă renală cronică/Uremie Scleroză sistemică Uremie 3. *Cancer*: Compresie dată de tumori ale intestinului gros Deshidratare indusă de chimioterapice Hipercalcemie Inervaţie Radiaţie intestinală directă Schimbări hormonale Tumori care interferează cu colonul 4. *Dureri secundare la fisuri anale*: Hemoroizi şi alte condiţii anorectale 5. *Obstrucţii anatomice*: Anomalii postchirurgicale Diverticulite Stricturi Tumori maligne 6. *Psihiatrice*: Anxietate Boli de alimentaţie Depresie 7. *Sarcină* 8. *Tulburări ale motilităţii*: Boala Hirschprung Sindromul intestinului subţire iritat Rect şi colon mărite Disfuncţie la nivel pelvian Rectocel Tranzit slab, constipaţie 9. *Vârstă înaintată*	1. *Antagonişti 5-HT3*: Ondansteron 2. *Anticonvulsivante* 3. *Anticolinergice* 4. *Antidepresive*: Antidepresive triciclice Bupropionă IMAO Mirtazapin Trazodon Venlafaxină 5. *Agenţi antidiareici* 6. *Antiepileptice*: Fenitoină Gabapentin Pregabalin 7. *Antihistaminice*: Difenhidramină Hidroxizin 8. *Antihipertensive*: Clonidină Verapamil 9. *Antiemetice*: Dimenhidrinat Proclorperazină Prometazină Scopolamină 10. *Antiinflamatoare nesteroidiene* 11. *Agenţi antiparkinsonieni*: Amantadină Bromcriptină Levodopa Pramiprexol Ropinirol 12. *Antipsihotice*: Fenotiazine 13. *Antispastice*: Diciclomin 14. *Agenţi cu cationi*: Aluminiu Bariu Bismut Calciu Fier 15. *Diuretice* 16. *Hipnotice*: Benzodiazepine 17. *Opioide* 18. *Rezine*: Colestiramină Polistiren sulfonat sodic 19. *Sedative*: Barbiturice

Anexa 79

Cauze și alimente care produc diareea călătorilor (116)

I. Cauze comune de diaree a călătorilor	II. Alimente și diareea călătorilor	
	Alimente și băuturi garantate (*safe*)	Alimente și băuturi nesigure
• *Bacteriene*: *Aeromonas spp.* – comune în Thailanda *Campylobacter jejuni* – comun în Mexic, Maroc, Thailanda *Escherichia coli* (enterotoxigen) – America Latină, Africa *Pleismonas spp.*, *Salmonella spp.*, *Shigella spp.* *Vibrio cholerae*: India, Ecuador, Bali, Indonezia *Yersinia spp.* • *Virale*: Norwalk virus, astrovirus rotavirus, adenovirus enteric • *Parazitice*: *Cryptosporidium parvum* – Rusia *Cyclospora cayetanensis* – Nepal, Perú, Haiti, Guatemala *Entamoeba hystolitica* *Giardia lamblia* – Rusia și Nepal *Dientamoeba fragilis*	Alimente fierbinți Fructe decojite (preferabil de fiecare) Vegetale gătite Băuturi carbonatate (nu cu cuburi de gheață) Apă îmbuteliată sau fiartă Lapte pasteurizat (dacă este păstrat adecvat) Bere, vin Băuturi fierbinți Carne și pește gătite recent	Bufet de alimente la temperatura camerei Brânză proaspătă moale Alimente de la vânzătorii stradali Salate reci Frunze și / sau vegetale crude Sosuri reci, negătite Fructe nedecorticate Zmeură / Căpșuni / Pepene Cuburi de gheață / Chipsuri Hamburgeri / Carne / Semipreparate din pește Moluște (în carapace) Pește mare de stâncă din Caraibe, Pacificul de Sud (baracude), țipar, cremă de ouă, maioneză, frișcă, sosuri reci

Anexa 80

Medicamente care induc hiperglicemie (116)

I. Factori de risc pentru diabetul zaharat		II. Exemple de medicamente cunoscute a induce hiperglicemia
De tip I	De tip II	
• Etnia, rasa (mai comun la populația de tip caucazian) • Susceptibilitate genetică • Factori de mediu necunoscuți (poate viruși, unele alimente) **I. Simptome clasice ale diabetului zaharat** • Vedere neclară • Epuizare • Infecții frecvente • Foame • Nocturie • Polidipsie • Poliurie • Pierderea greutății	• Origine aborigenă, africană, asiatică sau spaniolă • Vârsta mai mare de 45 de ani • Membri ai familiei cu diabet • Diabet gestațional • Mame care nasc copii mai grei de 4.000 g • Boli cu presiune sangvină mare sau cardiaci • Persoane cu colesterol înalt și trigliceride • Toleranță scăzută la glucoză (glucoza în sânge este între 7,8 și 11 mmol/l) la 2 h după ce a luat 75 g glucoză (*fasting blood glucose* < 7 mmol/L) • Obezitate • Inactivitate fizică	Acid nicotinic Alfa-interferon Amiodaronă Betablocante Ciclosporină Contraceptive orale Diazoxid Epinefrină Estrogeni Fenitoină Glucocorticoizi Hormoni tiroidieni Inhibitori ai HIV-proteazei L-asparaginază Litiu Nicotinamidă Pentamidină Tacrolimus Tiazide diuretice

Anexa 81

Medicamente asociate cu durerea abdominală

I. Cauze comune	II. Unele medicamente
Cancer Colelitiază Pancreatite cronice Boala Crohn Boala refluxului gastroesofagian (GERD – *Gastroesophageal reflux disease*) Intestin subţire iritat Durere miofascială Dispepsie neulceroasă Ulcer peptic Colite ulcerative	Amiodaronă (doze mari, în special) Antibiotice Anticonvulsivante Antiinflamatoare nesteroidiene (incluzând inhibitori ai COX-2), AAS, Celecoxib Antineoplazice Antiretrovirale Inhibitori ai recaptării selective a serotoninei Metformin Neuroleptice Opioide Sulfasalazină Suplimente cu fier (gluconat, sulfat, fumarat)

Anexa 82

Terapie farmacologică neindicată în colicile copiilor

Medicament	Efecte adverse selectate	Observaţii
Alcool	Gastrite alcoolice, intoxicaţie, hipoglicemie	Eficacitate necunoscută
Asocieri de sedative şi anticolinergice (ex. hiosciamină / atropină / scopolamină / fenobarbital)	Sedare, depresie respiratorie, constipaţie, retenţie urinară	Eficacitate discutabilă
Diciclomin, sirop	Somnolenţă, vedere voalată, constipaţie, gură uscată, urinare cu dificultate, retenţie urinară	Este eficace, dar cu efecte adverse
Difenhidramină	Sedare, constipaţie, retenţie urinară	Eficacitate necunoscută
Gripe water	Flatulenţă	Efect limitat
Sedative (ex. barbiturice, cloralhidrat)	Sedare excesivă, depresie respiratorie	Eficacitate limitată

Anexa 83

Simptome de deshidratare la adulţi şi copii şi de hiponatriemie şi hipokaliemie

I. Simptome de deshidratare		II. Simptome pentru	
Copii	Adulţi	Hiponatriemie	Hipokaliemie
- Gură, limbă şi piele uscate - Puţine sau fără lacrimi când plâng - Scăderea urinării (mai puţin de 4 umeziri a scutecelor în 24 de ore) - Ochii înfundaţi - Piele flască - Adâncituri moi după apăsare (fontanele) - Scăderea turgescenţei pielii	- Sete crescută - Scăderea urinării - Senzaţie de slăbire sau zăpăceală - Gură, limbă uscate	- Greaţă, rău, cefalee, letargie, confuzie - Pierderea stării de conştienţă	- Slăbirea muşchilor - Oboseală - Respiraţii scurte - Scăderea senzaţiei braţelor şi picioarelor - Umflarea abdomenului (secundar la ileus paraliticus)

Anexa 84

Afectarea medicaţiei la pacienţii cu stomie

I. Medicamente la care pot creşte efectele secundare	
Clase de medicamente	**Consecinţe**
• Antibiotice	Antibioticele cu spectru larg de acţiune pot fi alterate de flora normală a tractului intestinal şi rezultă diaree sau infecţii fungice ale pielii în jurul gurii. La pacienţii cu urostomie, administrarea de antibiotice cu sulf poate conduce la cristalizarea în urină, unde se obţin concentraţii înalte sau când urina este acidă; la aceştia există riscul de a dezvolta cristale de sulf în rinichi şi uretere; trebuie să se oprească administrarea orală de acidifianţi urinari, dacă sunt trataţi cu antibiotice ce conţin sulf.
• Medicamente contra motilităţii	Pot cauza constipaţie în unele colostomii şi ileostomii.
• Antidiareice	Pot cauza constipaţie în colostomii.
• Antiacide	Antiacidele cu aluminiu pot cauza constipaţie în colostomii, cele cu calciu pot cauza formarea de pietre în urostomii şi ileostomii, iar cele cu magneziu pot cauza diaree în ileostomii.
• Corticosteroizi	Fiind un imunosupresant, poate întârzia vindecarea.
• Diuretice	Pot cauza pierderea de fluid în exces şi deshidratare; echilibrul fluidelor şi nivelul electroliţilor pot fi monitorizate în ileostomii.
• Laxative	Pot rezulta perforaţii ale colostomiilor; sunt preferate produse care înmoaie scaunul (fecale); clismele nu se utilizează în colostomii şi ileostomii; se evită laxativele. Laxativele trebuie evitate de pacienţii cu ileostomie, din cauza riscului mare de deshidratare şi dezechilibru electrolitic.
• Opioide	Pot produce constipaţie.
• Substituenţi salini	Pot produce hiponatriemie în ileostomii.
• Medicamente care înmoaie scaunul (fecale)	Pot cauza diaree, în ileostomii.
• Medicamente cu sulf	Cristalizarea în rinichi poate fi mai proeminentă dacă individul are dificultăţi în balanţa hidro-electrolitică; foarte comun în urostomie. O administrare de lichide mare este necesară.
II. Medicamente care pot fi inactivate din cauză că sunt puţin absorbite	
Vitamina A Vitamina D Vitamina E Vitamina K Vitamina B_{12}	În rezecţia extinsă a ileonului apare absorbţia variabilă.
• Contraceptive orale	Nu se absorb adecvat la unele persoane cu urostomii.
• Digoxin	Biodisponibilitate variabilă, dependent de lungimea intestinului.
• Warfarină	Poate da hipoprotrombinemie la persoanele cu sindrom de intestin scurt.
III. Formulări de medicamente care pot fi o problemă	
• Formulări cu acoperire enterică sau formulări cu eliberare programată în timp	Pot trece intacte prin tractul GI; se vor căuta în buzunar (pungă); comprimatele nedizolvate pot identifica această problemă; alternativele includ comprimate masticabile şi lichide. Se evită produsele cu eliberare controlată în timp, în special în ileostomie.
• Medicamente care decolorează fecalele	De ex.: fierul (negru), bismutul (gri-cenuşiu), salicilaţii (roz sau negru), sena (galben), antiacidele ce conţin aluminiu (albicioase sau pătate), amitriptilina (bleu sau verde), fenotiazine (roz-roşu), vitamina B_{12} (galben).

Anexa 85

Medicamente care produc fotosensibilitate

Acetalzolamidă
Acid mefenamic
Acid nalidixic
Acid valproic
Alendronat
Amiodaronă
Amitriptilină
Atenolol
Atrovastatin
Aurotioglucoză
Azatadină
Benazepril
Captopril
Carbamazepină
Celecoxib
Cetirizină
Chinidină
Cidofavir
Cirpofloxacin
Clemastină
Clorpromazină
Clorpropamidă
Contraceptive orale
Cromolin sodic
Diclofenac potasic
Diclofenac sodic
Difenhidramină
Diflunisol
Dihidroergotamină
Diltiazem
Doxepină
Doxiciclină
Enalapril
Epirubicină
Estazolam
Estradiol
Etionamidă fenofibrat
Fenotiazine
Fluorouracil
Fluoxetin
Furosemid
Gentamicină
Grizeofulvină
Haloperidol
Hexaclorofen
Hidroclorotiazidă
Hipoglicemiante orale
Ibuprofen
Imipramină
(derivat din leucocite umane)
Interferon alfa 25 recombinant
Interferon alfa – n3
Interferon beta 1a
Interferon beta 1b
Izotretinoin
Ketoprofen
Leuprolid
Levamisol
Lisinopril
Loratadină
Losartan
Lovastatin
Meloxicam
Metotrexat
Minociclină
Naproxen
Nifedipină
Norfloxacin
Nortriptilină
Ofloxacin
Oxcarbazepină
Oxitetraciclină
Pilocarpină
Pirazinamidă
Piroxicam
Proclorperazină
Prometazină
Ritonavir
Saquinavir
Sidenafil
Simvastatin
Somatropin
Sotalol
Sulfasalazină
Sulfizoxazol
Talidomidă
Tetracicline
Tiazide
Tioridazonă
Triamcinolon
Triameteren
Trifluoperazină
Trimipramină
Valocyclovir
Valproat
Vinblastină

Anexa 86

Medicamente care pot cauza reacţii fototoxice

Clasa terapeutică	Medicamente
Antimicrobiene	Ceftazidim, Chinolone (Ciprofloxacin, Norfloxacin, Ofloxacin), Sulfamide, Tetracicline (Demeclociclină, Doxiciclină, Tetraciclină), Trimetoprim
Antineoplazice	Dacarbazină, 5-Fluorouracil, Vinblastină
AINS	Diclofenac, Ibuprofen, Indometacin, Ketoprofen, Naproxen, Piroxicam, Sulindac, Acid tiaprofenic
Diuretice	Furosemid, Hidroclorotiazidă
Diverse	Amiodaronă, Chinidină, Chinină, Gudroane (*Coal tar*), Metoxalen, Sulfiţi, Tolbutamidă, Verteporfin
Medicaţia psihiatrică	Alprazolam, Clordiazepoxid, Clorpromazină, Desipramină, Imipramină, Perfenazină, Proclorperazină, Trifluoperazină
Retinoide, sistemic	Acitretin, Izotretinoin
Retinoide topice	Adapalen, Tazaroten, Tretinoin

Anexa 87

Medicamente asociate cu osteoporoza

I. Factori de risc pentru osteoporoză	II. Condiții medicale și medicamente asociate cu dezvoltare de osteoporoză	
	Condiții medicale	**Medicamente**
Majori: • Antecedente familiale (ex. mama) • Ascendență caucaziană sau euroasiatică • Fractură care dă compresie vertebrală • Hiperparatiroidism • Menopauză prematură (< 45 ani) • Oase mici și subțiri • Postmenopauza la femei (nu în terapia cu estrogeni) • Predispoziție • Terapie cu glucocorticoizi, sistemic > 3 mg • Vârstă > 65 ani Minori: • Alcool (< 2 băuturi / zi) • Artrite reumatoide • Consum de băuturi cu cafeină în exces (3-4 cești / zi) • Expunere moderată la soare • Fumat • Ingestie mică de calciu (< 1000 mg / zi) • Stil de viață sedentar • Terapie cu heparină • Terapie în epilepsie cronică	• Anorexie nervoasă • Bulimie • Boală renală cronică • Sindrom Cushing • Gastrectomie • Hipertiroidism • Boli ale ficatului • Malabsorbție, inclusiv boala celiacă • Neoplazie • Hipogonadism primar • Tirotoxicoză	• Agenți chimioterapici • Antacide ce conțin aluminiu • Anticonvulsivante (ex.: Fenitoină) • Antineoplazice • Corticosteroizi (ex.: Prednison) • Fenitoină • Heparină (terapie pe termen lung) • Inhibitori ai pompei de protoni • Levotiroxină (în doze care suprimă HST al serului la femei, postmenopauză) • Medicamente antiepileptice, ex. Fenitoină • Medroxiprogesteron acetat HST = Hormon stimulator al tiroidei

III. Măsuri de reducere a riscului			
Factori de risc	**Recomandări**	**Rezultate așteptate**	**Considerații**
Ingestie de calciu mică	Apelați la dietetician; adăugați suplimente pentru a avea valorile necesare	– menţineți DMO – în osteoporoză, dacă nu vedeți scăderea DMO, nu sunt riscuri de fracturi (DMO = densitate minerală osoasă)	Sfătuiți pacientul pentru o administrare adecvată a suplimentelor pentru a preveni constipația și interacțiunile cu medicamentele.
Stil de viață sedentar	Dacă osteoporoza nu a fost diagnosticată, se recomandă exerciții ca mersul pe jos Dacă pacientul are boli cardiovasculare sau osteoporoză, va consulta medicul.		Exercițiile vor fi începute gradat de către pacient (se vor lua în considerare bolile respiratorii și cardiovasculare).
Ingestie inadecvată de vitamina D sau vârste mai mari de 65 ani	Dacă vârsta este peste 65 ani, se recomandă 800 UI/zi vitamina D.		Dacă pacientul ia multivitamine, se va ține seama de conținutul lor în vitamina D.

Anexa 88

Medicamente asociate cu disfuncţia erectilă (DE) (116)

Clasa de medicamente	Medicamente	Alternativă posibilă Neasociere cu disfuncţia erectilă
Antiepileptice	Carbamazepină Fenitoină	Consultaţi neurologul
Antidepresive	Litiu, Inhibitori ai MAO Antidepresive triciclice, Inhibitori ai recaptării serotoninei	Bupropion Mirtazapin
Antihipertensive	Betablocante, blocante ale canalelor de calciu, Clonidină, Hidralazină, Metildopa	Inhibitori ai ECA, blocante ale receptorilor de angiotensină
Antipsihotice	Butirofenone, Fenotiazine, Risperidonă	Consultaţi psihiatrul
Agenţi citotoxici	Metotrexat	În acord cu condiţia tratată
Diuretice	Spironolactonă Tiazide	Furosemid
Antagonişti H_2	Cimetidină, Ranitidină	Inhibitori ai pompei de protoni
Diverse	Alcool, Cocaină, Corticoizi, Digoxină Agonişti ai hormonului de eliberare a hormonului luteinic	

ECA = enzima de conversie a angiotensinei
MAO = Monoaminooxidază

Anexa 89

Medicamente asociate cu căderea părului şi factori care contribuie la uscarea pielii

I. Medicamente asociate cu căderea părului	II. Factori care contribuie la uscarea pielii
• AINS: ibuprofen, indometacin, salicilaţi • Agenţi care scad colesterolul: clofibrat • Anticoagulante: heparină, heparinoide, cumarine, indandione • Anticonvulsivante: carbamazepină, hidantoină, acid valproic • Androgeni (testosteron) • Antidepresive: desipramină, fluoxetin, imipramină, maprotilin • Antimitotice: colchicină • Antineoplazice • Antiparkinsoniene (levodopa) • Antitiroidiene: ioduri, triouracil, carbimazol • Betablocante: metoprolol, nadolol, propranolol • Blocante H_2 (cimetidină) • Contraceptive orale • Inhibitori ECA (captopril, enalapril) • Interferoni • Litiu • Metale (mercur, plumb)	• Abraziune • Agenţi chimioterapici • Anomalii congenitale în compoziţia keratocitelor sau a funcţiei lor • Băi, duşuri cu apă fierbinte, frecvente şi perioade lungi de timp • Condiţii medicale (ex.: hipotiroidism, insuficienţă renală cronică) • Dermatite atopice • Expunere la radiaţii UV sau substanţe chimice (ex.: soare) • Îmbătrânirea normală a pielii • Medicamente cunoscute a cauza uscarea pielii: vitamina A, retinoide, anticolinergice, niacină şi alţi agenţi care scad colesterolul • Săpunuri dure, aspre • Umiditate scăzută (ex.: climat rece, cu ierni cu vânt) • Unele condiţii ale pielii (ex.: dermatite atopice), acnee, psoriazis ECA = enzimă de conversie a angiotensinei

Anexa 90

Substanţe care produc dermatite de contact

I. Cauze comune			
• **Dermatite de contact alergice** • **Substanţe**	• **Surse**	• **Dermatite de contact alergice** • **Substanţe**	• **Surse**
Genul *Rhus*	Plante care dau urticarie (*poison ivy, poison oak mangos*)	Benzocaină	Anestezic topic în creme, preparate pentru ochi şi ureche
Nichel	Aliaje metalice, ace de păr, bijuterii, fermoare, vopsele de păr	Lanolină	Preparate topice, ulei de baie, cosmetice
Etilendiamină	Coloranţi, vopsele, fungicide, medicamente	Parfumuri	Produse topice, produse cosmetice şi pentru copii
Adjuvanţi în cauciuc (acceleratori: mercapto / carba / tiuram)	Produse de cauciuc (produse de stomie, bandaje, produse din latex, jucării, diafragme, prezervative, ochelari de protecţie)	Alcooli cetilstearilici	Produse topice, cosmetice, paste pentru bandaje
Parafenilendiamină	Vopsele de păr şi haine, substanţe de uz fotografic	Quaternium 15	Conservant în produse topice şi cosmetice
Bicromat de potasiu	Ciment, piele, înălbitori, substanţe de curăţat casnice	Antihistaminice topice	Preparate cosmetice
Neomicină	Antibiotic topic, creme, preparate pentru ochi şi ureche	Aloe vera	Preparate topice şi cosmetice
Latex	Produse din cauciuc: mănuşi, catetere, baloane, plante	• **Dermatite de contact iritant**	• **Surse**
Bacitracină	Antibiotic topic în creme, preparat pentru ochi şi ureche	Acizi Alcooli Enzime	Oxidanţi Solvenţi Surfactanţi

II. Sensibilizarea încrucişată cu alergeni de contact comuni	
Sensibilizant	**Sensibilizare încrucişată**
Etilendiamina	Aminofilină, produse antihistaminice care conţin etilendiamină
Latex	Banane, kiwi, ananas, avocado, caise, cireşe, grepfrut, nuci, cartofi, roşii, piersici
Anestezice locale (tip ester, ex. benzocaina)	Produşi care conţin compuşi para – amino... mult utilizaţi topic: parabeni, unele hipoglicemiante orale, sulfonamide, tiazide diuretice
Neomicină	Aminoglicozide (gentamicina, tobramicina), framicetina
Rhus	Lacuri, mango, ginkgo, anacard (*Anacardium occidentale*)

Anexa 91

Medicamente care produc erupţii eczematoase

I. Medicamente care cauzează erupţii eczematoase	
Clasa de medicamente	**Medicamente**
Antibiotice	Cloramfenicol Cliochinol Gentamicină Kanamicină Neomicină Penicilină Streptomicină Sulfanilamide
Antihistaminice	Prometazină
Betablocante	Metoprolol Oxprenolol Propranolol Timolol
Sulfaniluree	Tolbutamidă, Clorpropamidă
Diuretice	Tiazide diuretice
Tranchilizante	Clorpromazină, Fenotiazină
Diverse	Aminofilină Carbamazepină Chinină, Chinidină Cloralhidrat, Ciancobalamină Fluorouracil, Idoxuridină Minoxidil, Nitroglicerină Nistatină, Procainamidă

II. Substanţe care pot cauza dermatite de contact în aria scutecelor (pampers)
Antihistaminice topice
Bacitracină
Balsam de Perú
Derivaţi ai PABA (acid p-amino-benzoic ex.: benzocaină)
Etilendiamină
Lanolină
Neomicină
Parabeni
Peniciline
Sulfonamide
Tiomersal

III. Substanţe care se vor evita în aria scutecelor (pampers)	
Sensibilizant sau toxină	**Efect produs**
Alcool	Deshidratare
Benzocaină Rezorcinol	Sensibilitate de contact, methemoglobinemie
Camfor	Convulsii
Corticosteroizi topici puternici	Sindromul Cushing, modificări atrofice, acnee, suprainfecţii
Salicilaţi, topic, metilsalicilaţi	Intoxicaţie cu salicilaţi, acidoze metabolice

Anexa 92

Medicamente care pot produce (acnee) sau erupţii pe piele

I. Medicamente care pot produce erupţii asemănătoare acneei

- *Hormoni*
  - Hormoni androgeni la femeie
  - Corticosteroizi
  - ACTH (Corticotropin)
  - Contraceptive orale (în special cele cu un conţinut înalt în progestin)
  - Steroizi anabolizanţi
- *Halogeni*
  - Bromuri, cloruri, ioduri,
  - Halotan
- *Antiepileptice*
  - Derivaţi de hidantoină
  - Fenobarbital
  - Trimetadionă
- *Tuberculostatice*
  - Etambutol
  - Etionamidă
  - Izoniazidă
- *Diverse*
  - Azatiopirin
  - Chinidină, chinină
  - Ciancobalamină
  - Ciclosporină
  - Dantrolen
  - Factori de creştere epidermică
  - Maprotilină
  - Psoralen
  - Săruri de aur
  - Săruri de litiu
  - Topice cu coal tar
  - Vitamine B_2, B_6, B_{12}

II. Medicamente care pot produce erupţii: papule / pustule sau foliculite

Carbamazepină
Cefalexin
Cefazolin
Cloramfenicol
Cotrimoxazol
Dactinomicină
Diltiazem
Furosemid
Izoniazidă
Naproxen
Norfloxacin
Piperazină
Pirimetamină
Streptomicină
Sulfometoxazol/Trimetoprim
Tetracicline

Anexa 93

Medicamente care agravează seboreea şi psoriazisul

I. Medicamente care agravează seboreea	II. Medicamente care agravează psoriazisul		
Aur Auranofin Aurotioglucoză Buspironă Cimetidină Clorpromazină Danazol Fenotiazine Grizeofulvină Haloperidol Interferon alfa Litiu Metildopa Penicilamină Fenotiazine Psoralen Tiotixen	Acebutol AINS (antiinflamatoare nesteroidiene) Amiodaronă Amoxicilină Ampicilină Aspirină Atenolol Aur Auranofin Aurotiglucoză Beta-blocante Bisoprolol Captopril Clorambucil Clorochină Clortalidonă Cimetidină	Clonidină Cotrimoxazol Ciclosporină Diclofenac Digoxin Dipiridamol Enalapril Fenilbutazonă Fluoxetină Gemfibrazil Gliburid Glipizid Hidroxiclorochin Ibuprofen Indometacin Inhibitori ai ECA (enzima de conversie a angiotensinei) Interferon alfa	Ketoprofen Lobetalol Levamisol Litiu Metoprolol Nadolol Omeprazol Penicilamină Pindolol Propranolol Pirazolone Sotalol Sulfonamide Tacrin Terbinafină Tetraciclină Timolol Trazodonă

Anexa 94

Medicamente care afectează sensibilitatea organismului (116)

Clasa de medicamente	Efectul alterat	Recomandări
IECA (inhibitori ai enzimei de conversie a angiotensinei)	Receptivitate crescută la reducerea tensiunii arteriale ↑ riscul hiperkalemiei	Scăderea dozei
Antiaritmice (clasa I)	Eliminare prelungită ($T_{1/2}$)	Scăderea dozei
Antiaritmice (clasa a III-a)	Eliminare prelungită ($T_{1/2}$)	Scăderea dozei
Anticolinergice	Receptivitate crescută; risc crescut de confuzie	A se evita dacă este posibil. Când sunt necesare, se vor folosi doze scăzute
Antipsihotice	Creşterea riscului tulburărilor ortostatice şi de mişcare	Scăderea dozei terapeutice
Betablocante	Receptivitate crescută la scăderea tensiunii arteriale	Scăderea dozei
Benzodiazepine	Eliminare prelungită ($T_{1/2}$) Receptivitate crescută la efectul sedativ	Utilizarea de agenţi cu durată scurtă de acţiune (oxazepam, lorazepam)
Corticosteroizi	Creşterea sensibilităţii pentru complicaţii gastrointestinale Creşte riscul osteoporozei	Doze scăzute Scurtarea, pe cât posibil, a duratei tratamentului
Digoxin	Scade volumul de distribuţie	Micşorarea dozei de atac Micşorarea dozei de întreţinere
Diuretice	↓ receptivitatea, din cauza declinului funcţiei renale	Monitorizarea funcţiei renale, electroliţi
AINS (antiinflamatoare nesteroidiene)	↑ riscul complicaţiilor gastrointestinale	Utilizarea numai a acetaminofenului (paracetamol) pentru osteoartrite Utilizarea AINS cu un agent protector gastric sau inhibitori COX-2
Opioide	↑ sensibilitatea la efectele lor Eliminare prelungită ($T_{1/2}$)	Scăderea dozei
ISRS (inhibitori selectivi ai recaptării serotoninei)	Eliminare prelungită ($T_{1/2}$)	Evitarea utilizării fluoxetinei
Antidepresive triciclice (ATC)	↑ receptivitatea la efectele anticolinergice şi efectele antiaritmice	Se preferă: desipramină, nortriptilină (amine secundare mai bine tolerate)
Warfarină	↑ receptivitatea la efectul anticoagulant	Scăderea dozei

Legendă: ↑ = creşte; ↓ = scade.

Anexa 95

Medicaţia asociată cu creşterea în greutate

Clasa	Medicamente	Mecanism	Observaţii
Agenţi psihotropici	Antidepresive Triciclice (ATC)	Neclar. Pot atenua transducţia semnalului mediat de serotonină, pot produce o reducere a vitezei metabolismului bazal (VMB)	Variază de la 0,4 kg/lună la 4,14 kg/lună cu terapia şi se referă în special la ATC, la doza şi durata terapiei
	Inhibitori de MAO (monoaminooxidază)	Neclar. Creşte foamea şi pofta pentru dulciuri	Mai puţin profund ca pentru ATC
	Medicamente antipsihotice	Blochează dopamina D_2 şi receptorii serotoninei, care sunt cauza creşterii apetitului	Clozapina – în medie, 12 kg, variind, peste 16 săptămâni de terapie Loxapina – 9 kg în 36 de săptămâni
	Litiu	Produce polidipsie, cauzează reţinerea de apă şi sodiu, reduce BMR, inhibă sinteza hormonului tiroidian, blochează receptorii dopaminei, ce induc hrănirea, cresc funcţiile GABA care stimulează aportul de carbohidraţi şi reduce VMB	10 kg sau mai mult în 6-10 ani, până la 28 de kg
Agenţi anticonvulsivanţi, antiepileptici	Acid valproic	Neclar. Creşte funcţiile GABA (acid γ – aminobutiric)	15-20 kg în funcţie de durata tratamentului
	Carbamazepină	Reţine apa – mecanism neclar. Posibila implicare a hormonului antidiuretic. Posibil efect al norefedrinei sau serotoninei	Până la 15 g în cursul a 3 luni de tratament
Hormoni steroizi	Corticosteroizi	Stimulează ingestia de alimente; produc hiperinsulinemie care promovează depunerea de grăsimi	Prednison – în medie, 2 kg în decursul a 6 luni, zilnic în cursul terapiei
	Estrogen, progesteron, testosteron sau alţi steroizi anabolizanţi/androgeni	Neclar. Posibilă creştere a apetitului sau a grăsimilor în corp	Variabil
Antidiabetice	Insulină	Eliminarea de glicozurie are ca rezultat o creştere a masei corporale	Până la 8 kg în timpul unor terapii intensive de 3 luni
	Hipoglicemiante orale	Neclar	Până la 5 kg în cursul a 3-12 luni de tratament
Antineoplazice	Tamoxifen	Neclar	În medie, 2,5-6 kg, până la 10 kg sau mai mult
Agenţi pentru profilaxia migrenei	Flunarizin	Posibilă creştere a apetitului ca efect al dopaminei	4 kg la o doză de 10 mg/zi, pentru 60 de zile de tratament
	Pizotifen	Neclar. Posibil efect al serotoninei	2-10,5 kg în 8 săptămâni de tratament

Anexa 96

Produse fără prescripţie pentru scăderea în greutate

Clasa	Produs	Mecanism de acţiune	Doze	Efecte adverse	Observaţii
1. Agenţi de mărire a volumului, laxative	Fibre *Psyllium* Metilceluloză	Întârzie golirea gastrică şi creează o senzaţie de umplere şi de saţietate.	10 g/zi divizat în doze	Dacă nu se ingerează cu fluid suficient, produc: crampe, balonare, flatulenţă, blocarea esofagului sau intestinelor sau impact cu fecalele Alergie la *Psyllium*	Este necesară evaluarea eficacităţii. Un efect similar poate fi obţinut prin ingerarea de fructe şi vegetale cu multe fibre
2. Produse vegetale	*Garcinia cambogia*	Previne stocarea excesului de calorii (grăsimi) Suprimă apetitul	500 mg de 3 ori/zi	Simptome ale tractului respirator superior, greaţă, cefalee, disconfort GI	Pierdere uşoară a greutăţii
	Ceai verde *(Thea sinensis)*	Termogen	100-750 mg/zi	Stimulent al SN simpatic dat de cafeină Taninurile dau constipaţie	Efect pozitiv asupra scăderii în greutate şi a menţinerii acesteia
	Hoodia gardonii	Micşorează, suprimă apetitul	400-800 mg/zi		
3. Stimulante	Cafeină	Anorexigen, diuretic, termogenic	200 mg de 3 ori/zi	Stimulare a SN simpatic, insomnie, nervozitate, tahicardie, cefalee, anxietate	
4. Minerale	Calciu	Creşte metabolismul grăsimilor şi scade pofta de mâncare	1.000-1.500 mg/zi	Flatulenţă, constipaţie, cu $CaCO_3$, eructaţii	1.500 mg/zi scad greutatea 800 mg/zi nu au efect
	Crom	Creşte viteza metabolismului bazal	100-500 µg de 2 ori/zi	Greaţă, vomă, disconfort al stomacului	Scădere a greutăţii de 1,1-1,2 kg comparativ cu un placebo
5. Anestezice topice	Benzocaină	Anestezic local, amorţire a cavităţii orale şi scădere a senzaţiei gustului	3-4 mg în gumă, pastile sau tablete; guma de mestecat sau tabletele de supt se iau cu 30 de minute înainte de masă	Amorţeşte cavitatea bucală şi mucoasa gastrică. Anestezic local, poate afecta înghiţirea şi creşte riscul de aspiraţie. Amorţirea limbii creşte riscul de traumă prin muşcare.	Sunt necesare studii clinice ale eficacităţii
6. Diverse	Chitozan	Scade absorbţia grăsimilor	1,35 g de 3 ori/zi	Constipaţie, flatulenţă Produs marin cu potenţial alergic	Efecte minime de scădere a greutăţii
	Acid linoleic conjugat (CLA)	Se pare că reduce grăsimile corpului	0,7-4,5 g/zi	Diaree, greaţă şi dispepsie	Afectează mai mult compoziţia corpului decât greutatea
	Piruvat	Se pare că poate creşte metabolismul şi utilizarea grăsimilor	3-6 g/zi	Umflarea stomacului, diaree	Pierderi mici de greutate de 0,8-1,6 kg comparativ cu placebo Nu s-a stabilit inocuitatea

Anexa 97

Medicamente OTC considerate compatibile cu alăptarea la sân (116)

Clasă terapeutică	Observații
Analgezice	Acetaminofen, Ibuprofen, AAS, Codeină, Naproxen
Antidiareice	*Psyllium*, Atapulgită, Loperamid, Săruri de bismut (subsalicilat)
Antihistaminice	De generația I-a și a II-a. Cele din generația I pot cauza sedare și iritabilitate la copil și reduc producția de lapte
Decongestionante	Spray nazal salin, Pseudoefedrină oral, dar aceasta produce iritabilitate și reduce producția de lapte
Laxative	Atapulgită, Supozitoare cu glicerină, Lactuloză, Bisacodil; Sena, Cascara și Docusatul de sodiu produc diaree la copil
Suprimante ale acidității	Antiacide cu calciu, magneziu, acid alginic și sucralfat Antagoniști H_2 ca famotidina; inhibitori ai pompei de protoni pot trece în cantități mici în laptele de mamă, dar ei sunt hidrolizați înainte de a fi absorbiți din lapte
Vitamine și minerale	Adecvate în doze normale; în plus suplimente cu acid folic, calciu

Anexa 98

Medicamente care cauzează gură uscată la mai mult de 10% dintre pacienți (116)

1. *Agoniști adrenergici*
    - Izoproterenol
    - Pseudoefedrină
2. *Agoniști ai receptorilor α-adrenergici*
    - Clonidină
3. *Analgezice*
    - Codeină
    - Ibuprofen
    - Meperidină
    - Metadonă
    - Naproxen
    - Pentazocină
4. *Antiaritmice*
    - Propafenonă
5. *Anticolinergice*
    - Atropină sulfat
    - Beladonă
    - Benztropină mesilat
    - Glicopirolat
    - Hiosciamină sulfat
    - Ipratropium bromură
    - Scopolamină
6. *Antidepresive*
    - Amitriptilină·HCl
    - Amoxepină
    - Bupropion
    - Clomipramină·HCl
    - Desipramină·HCl
    - Doxepin·HCl
    - Maprotilină·HCl
    - Nortriptilină
    - Paroxetin
    - Fenelzin
    - Trimipramină
    - Venlafaxină
7. *Antiemetice*
    - Nabilon
    - Proclorperazină
8. *Antihistaminice*
    - Clorfeniramină
    - Difenhidramină
9. *Agenți antiparkinsonieni*
    - Selegilină
    - Trihexifenidil
10. *Alcaloizi din ergot*
    - Ergotamină
11. *Antispastice*
    - Diciclamină
    - Flavoxat
    - Oxibutinin
12. *Antipsihotice*
    - Loxapină
    - Olanzapină
13. *Benzodiazepine*
    - Alprazolam
    - Clordiazepoxid
    - Clonazepam
    - Clorazepatdipotasic
    - Diazepam, Flurazepam
    - Oxazepam, Temazepam
14. *Derivați ai acidului retinoic*
    - Izotretinoin
15. *Modulatori ai răspunsului biologic*
    - Interferon alfa 2a
    - Interferon alfa 2b
16. *Relaxanți ai musculaturii scheletice*
    - Ciclobenzaprină

Anexa 99

Factori care exacerbează sindromul bolii de reflux gastroesofagian (116)

1. *Boli* Astm Sindrom Sjögren Hernia hiatală 2. *Medicamente* Alfa-blocante Anticolinergice Benzodiazepine Beta-blocante Blocante ale canalelor de calciu Narcotice Nicotină Nitrați Teofilină	3. *Stil de viață* Obezitate Fumat Dietă: – alimentele grase întârzie golirea gastrică – ciocolata, cafeaua și alcoolul pot reduce tonusul sfincterului esofagian inferior – băuturile cu carbohidrați pot cauza distensie gastrică și cresc relaxarea sfincterului esofagian exterior, cu scăderea tranzitului 4. *Vârstă înaintată* > 65 ani 5. *Graviditate* 6. *Anxietate și stres*

Anexa 100

Medicamente care pot exacerba simptomele de hiperplazie benignă a prostatei (116)

Clasă terapeutică	Medicamente
Androgeni	Testosteron
Anticolinergice	Atropină Benztropină Flavoxat Hioscină Oxibutin Scopolamină
Antidepresive	Amitriptilină Doxepin Nortriptilină Trimipramină
Antihistaminice	Bromfeniramină Clorfeniramină Clemastină Hidroxizină Dimenhidrinat Difenhidramină
Antipsihotice	Flufenazină Loxapină Baclofen Ciclobenzaprin
Simpatomimetice	Efedrină Izoproterenol Pseudoefedrină Terbutalină
Diverse	Ipratropium AINS Pizotifen Prociclidină Selegilină

Anexa 101

Medicamente asociate cu incontinența urinară (116)

Medicamente	Simptom urinar	Mecanism
• Alcool • Antidepresive (dacă sedează) • Antipsihotice • Agoniști colinergici: Betanecol • Inhibitori ai colinesterazei: Donepezil, Galantamină, Rivastigmină • Relaxante musculare • Opioide • Hipnotice – sedative	Incontinență funcțională	Pierderea reflexului central de micțiune, manifestată ca o scădere a cunoștinței de a avea nevoie de urinare.
• Alfa-agoniști, ex.: decongestionante, Pseudoefedrină, Midodrin • Anticolinergice • Blocante ale canalelor de calciu • Opioide	Nocturie, incontinență supraabundentă	Retenția urinară rezultă din relaxarea detrusorului sau îngustarea sfincterului uretral. Opioidele pot cauza constipație care mărește descărcarea parasimpaticului.
• Inhibitori ai ECA (enzima de conversie a angiotensinei) • Antagoniști alfa-adrenergici; ex.: Terazosin, Tamsulosin • Agoniști colinergici: Betanecol • Inhibitori ai colinesterazei: Donepezil, Galantamină, Rivastigmină	Incontinență la stres	Scăderea tonusului sfincterului uretral. Inhibitori ai ECA pot cauza tuse, care crește presiunea intraabdominală.
• Diuretice, ex.: Furosemid • Glucocorticoizi (sistemic)	Alte tipuri de incontinență urinară	Cresc eliminarea urinară și contracțiile mușchiului detrusor.

Anexa 102

Unele medicamente și antidoturile lor

Medicament	Antidot
Acetaminofen	Acetilcisteină
Benzodiazepine	Flumazenil
Digoxin	Digoxin Immune Fab
Dopamină	Fentolamină
Heparină	Protamină
Fier	Deferoxamină
Mecloretamină (N_2 mustard)	Leucovorin
Metotrexat	Naloxon
Morfină	Tiosulfat de sodiu
Organofosfați	Pralidoxină/2-PAM
Warfarină	Fitomenadionă/Vitamina K

Anexa 103

Unii nutrienţi asociaţi cu terapia medicamentoasă (116)

Medicamente	Nutrient	Observaţii
Antibiotice: Cefalosporine Macrolide Peniciline Chinolone Sulfamide Tetracicline	Vitaminele B Vitamina K Calciu	Distrugerea florei intestinale normale conduce la scăderea producţiei de vitamine. Unele cefalosporine interferează direct cu factorul de producţie a vitaminei K. Calciul poate scădea absorbţia de chinolone şi tetracicline, prin chelatare. Se vor administra separat.
Antiepileptice: Carbamazepină Fenitoină	Acid folic Calciu, vitamina D Vitamina K	Suplimentarea poate agrava controlul stocului. Apel la medic. Hipocalcemia şi osteomalacia pot fi cauzate după folosirea acestor medicamente timp îndelungat. Control după 6 luni al nivelului de calciu şi vitamina D. Creşte riscul de hemoragie intracraniană neonatală. În timpul sarcinii, femeile trebuie să ingereze vitamina K 10-20mg/zi, în ultima lună de sarcină. Copilul trebuie să primească vitamina K, imediat după naştere.
Corticosteroizi	Calciu, vitamina D	Efecte negative în caz de administrare inadecvată de calciu şi vitamina D. Se recomandă suplimentarea cu acestea.
Diuretice: Furosemid Tiazide şi derivaţi	Minerale	Cresc eliminarea urinară de: Ca, Mg, K, Zn. Dezechilibrul electroliţilor, hipokaliemie, hipomagneziemie. Este necesară suplimentarea cu K, Mg.
Antagonişti ai receptorilor H_2 *Inhibitori ai pompei de protoni*	Fier	Reduc absorbţia fierului; anemia apare pe termen lung.
Hormoni: Estrogeni Contraceptive orale cu estrogeni	Acid folic	Scad nivelul folaţilor; se vor suplimenta folaţii.
Izoniazidă	Vitamina B_6	Creşte cantitatea de vitamina B_6; poate induce neuropatie periferică. Se va administra vitamina B_6 = 25-50 mg/zi.
Metformin	Vitamina B_{12} Posibil: acid folic	Malabsorbţie a vitamina B_{12} şi a acidului folic. Se vor administra suplimente cu vitamina B_{12} şi acid folic.
Metotrexat	Acid folic	Acidul folic reduce riscul de toxicitate a metotrexatului şi poate preveni hiperhomocisteinemia produsă de acesta.
AINS	Fier	Vătămări ale mucoasei şi sângerare gastrointestinal; pot cauza pierderi cronice de sânge.
Orlistat	Vitamine liposolubile	Absorbţia acestora este scăzută datorită reducerii absorbţiei grăsimilor. Se vor administra separat, la 2 ore.
Statine	Coenzima Q_{10}	Blochează sinteza de acid mevalonic, precursor al Q_{10}.
Sulfasalazină	Acid folic	Dozele > 2 g/zi scad nivelul folaţilor, cresc riscul de anemie megaloblastică, hiperhomocisteinemie, cresc riscul de cancer de colon şi colite ulcerative. Se vor administra suplimente cu acid folic.
Hormoni tiroidieni: Tiroidă uscată, Levotiroxină, Liotironină	Calciu	Controlul funcţiei tiroide pentru a vedea dacă dozele de tiroidă nu sunt excesive, căci pot creşte pierderea de calciu.
Warfarină	Vitamina K	Cantităţile mari de vitamina K din alimente sau suplimente interferează cu efectele warfarinei. Pacienţii trebuie să menţină cantităţile de vitamina K, cu alimente bogate în aceasta.

Anexa 104

Medicamente care interacţionează cu lentilele de contact

I. Medicamente sistemice	
Medicamente	**Efecte asupra lentilelor**
Contraceptive orale	Intoleranţă la lentile (creşte sensibilitatea deoarece corneea şi pleoapele se îmbibă cu estrogen şi alterează compoziţia lacrimilor, ceea ce are ca rezultat o scădere a capacităţii de lubrifiere a lacrimilor)
Antihistaminice Hipnotice Sedative	Scad viteza de clipire (clipirea este necesară pentru a menţine hidratarea lentilelor moi la purtător) şi a aduce un plus de oxigen la cornee, în cazul purtătorilor RGP (RGP = *rigid gas permeable*)
Relaxante musculare	Clipire incompletă
Anticolinergice Antihistaminice Maprotilină Antidepresive triciclice	Scad volumul de lacrimi (conduc la iritare şi depozite la purtătorii de lentile moi şi la uscarea corneei la purtătorii RGP
Propoxifen napsilat Paracetamol	Aderenţă a lentilelor moi, datorită scăderii volumului de lacrimi
Izotretinoin	Uscarea şi scăderea timpului de acoperire la purtătorii de lentile moi
Aspirină	Iritaţie oculară şi roşeaţă la purtătorii de lentile moi
Dopamină Nitrofurantoin Fenazopiridină Fenolftaleină Rifampin Sulfasalazină Tetracicline	Decolorarea lentilelor moi
II. Medicamente locale	
Medicamente	**Efect asupra lentilelor moi**
Fenileferină Tetrahidrozolină Fluoresceină Roz Bengal Peroxid de benzoil	Decolorarea lentilelor întunecate, după uz repetat Concentraţie de agent de diagnostic în lentile Decolorarea sau colorarea lentilelor

Anexa 105

Modul şi timpul de administrare a sistemelor terapeutice transdermice (STT)

Nr. crt.	STT/s.m.	Timpul de administrare	Locul de administrare
1.	Plasture cu clonidină	La fiecare 7 zile	Pe piept
2.	Plasture cu estradiol	1-2 ori pe săptămână, dependent de sort	Pe abdomen sau pe fese
3.	Plasture cu fentanil	La fiecare 3 zile	La locul dureros
4.	Plasture cu nicotină	În fiecare zi	Pe braţ sau pe partea superioară a trunchiului
5.	Plasture cu nitroglicerină	În fiecare zi	Pe piept, aproape de inimă
6.	Plasture cu scopolamină	La fiecare 3 zile	Post-auricular
7.	Plasture transversal cu acid salicilic	La nevoie	Infecţiile negilor virali

Anexa 106

Substanțe auxiliare ce pot determina reacții adverse

Denumire	Cale de administrare	Efecte adverse
Coloranți azoici (tartrazină)	orală	bronhoconstricție, urticarie, edem
Alcool benzilic	parenterală	convulsii, tulburări respiratorii, renale, hepatice, colaps cardiovascular, moarte
Acid benzoic și benzoați	orală	astm, urticarie
Propilenglicol	orală, parenterală, topică	depresia SNC, insuficiență renală, hiperbilirubinemie, hiperosmolaritate, arsuri, deprimare respiratorie
Etanol	orală	depresia SNC, reacții de tip disulfiram asociat cu alte substanțe medicamentoase
Zaharoză	orală	hiperglicemie, cariogeneză
Lactoză, Sorbitol	orală	intoleranță ce cauzează diaree prelungită
Nipaesteri	orală, parenterală	hipersensibilizare (derivați ai acidului benzoic)
Clorură de benzalconiu	orală, mucoasa respiratorie, cutanată	bronhoconstricție
Tween 80	parenterală	insuficiență hepatică și renală la copiii cu greutate mică la naștere
Galat de propil	orală	methemoglobinemie
Tiomersal	cutanată, otică	intoxicații cu mercur

Anexa 107

Virusuri și agenți antivirali care îi inhibă

Virusuri	Produs farmaceutic (DCI)
Citomegalovirus	Cidofovir (Vistide) Ganciclovir (Cytovene) Foscarnet (Foscavir) Fomivirsen (Vitravene)
Virusul hepatitei B	Interferon alfa 2b (Intron A) Lamivudină (Epivir HBV)
Virusul Herpex simplex	Acyclovir (Zovirax) Famciclovir (Famvir) Valacyclovir (Valtrex)
Virusul Influenza A	Amantadină (Symnetrel) Rimantadină (Flumadine)
Virusul Influenza A și B	Oseltamivir (Tamiflu) Zanamivir (Relenza)
Virusul sincițial respirator	Ribavirin (Rebetron)
Virusul Varicella-zoster	Acyclovir (Zovirax) Famciclovir (Famvir) Valacyclovir (Valtrex)

Anexa 108

Căile de administrare a vaccinurilor

Vaccinul anti...	Calea de administrare
Tuberculoză	i.d.
Poliomielită (virus viu atenuat)	oral
Poliomielită (virus omorât)	s.c., i.m.
Tetanos	i.m., s.c. profund
Difterie	i.m., s.c. profund
Tuse convulsivă	s.c., i.m.
Rujeolă	i.m., s.c.
Hepatită B	i.m., s.c., i.d.
Hepatită A	i.m., s.c.
Rubeolă	s.c.
Parotidită	i.m., s.c.
Gripă (cu virus omorât)	s.c., i.m.
Infecţii cu H. Influenzae b.	i.m., s.c.
Adenoviroze (cu virus viu atenuat sau omorât)	oral, s.c.
Infecţii cu pneumococ	i.m., s.c.
Febră tifoidă, paratifoidă A şi B	s.c., i.m.
Febră tifoidă (cu agenţi vii atenuaţi)	oral
Dizenterie bacilară (cu agenţi vii atenuaţi)	oral
Holeră cu vibrioni omorâţi	s.c., i.m.
Infecţii cu rotavirusuri	oral, s.c.
Rabie	i.d., s.c.
Antrax	i.m.
Pestă	s.c., i.m.
Tifos exantematic	s.c., i.m.
Meningită meningococică	s.c., i.m.
Encefalită meningococică	i.m., s.c.
Febră galbenă	s.c.

Anexa 109

Calendarul de vaccinare (2012-2013)

I. Vaccinări din programul naţional de imunizări

Vârsta recomandată	**Vaccin**	**Observaţii**
Primele 24 de ore 2-7 zile	Hep B BCG	În maternitate În maternitate
2 luni	DTPa-VPI-Hib, Hep B,	Simultan (medicul de familie)
4 luni	DTPa-VPI-Hib	Simultan (medicul de familie)
6 luni	DTPa-VPI-Hib, Hep B,	Simultan (medicul de familie)
12 luni	DTPa-VPI-Hib, RRO	Simultan (medicul de familie)
4 ani	DTPa	(medicul de familie)
6 ani	DTPa-VPI	Simultan (medicul de familie sau campanii şcolare)
7 ani (în clasa a I-a)	RRO	Campanii şcolare
9 ani (în clasa a III-a)	VPI	Campanii şcolare
14-24 ani (în clasa a VIII-a)	dT	Campanii şcolare

II. Vaccinări efectuate în situaţii epidemiologice speciale

Vârsta recomandată	**Vaccin**	**Observaţii**
După 24 ani	dT	Medic de familie (revaccinare la fiecare 10 ani, după aceasta)
După 65 ani	Vaccin antigripal Vaccin antipneumococic Vaccin Anti-*Haemophilus influenza* – la orice vârstă	Cabinet de vaccinologie (medic de familie, SPCIN) Se continuă revaccinările contra tetanosului din 10 în 10 ani (mai des pentru subiecţii care trăiesc în mediul rural)

Abrevieri:

DTPa = vaccin diftero-tetano-pertussis acelular
VPI = vaccin polio inactivat
Hep B = vaccin hepatitic B
DTPa-VPI-Hib = vaccin diftero-tetano-pertussis acelular-poliomielitic-*Haemophilus* B
RRO = vaccin rujeolic-rubeolic-oreion
BCG = vaccin de tip Calmette-Guerrin
dT = vaccin diftero-tetanic pentru adulţi
SPCIN = Supravegherea, Prevenirea şi Controlul Infecţiilor Nozocomiale

Notă: Pentru administrarea tuturor vaccinurilor menţionate se vor utiliza numai seringi de unică folosinţă.

Anexa 110

Simptome şi unele efecte adverse cauzate de medicamente

Medicamente	Condiţia determinată	Simptom
Amiodaronă	Hipo-/Hipertiroidie	depresie
Antiaritmice	Leziuni structurale ale SNC	leşin, sincopă
Anticolinergice	Hipoglicemie	perturbarea statusului mental, delir, obnubilare
Antidepresive triciclice		delir, sedare, aritmii, leşin, sincopă, hipotensiune ortostatică
Antiemetice (metoclopramidă)		efecte extrapiramidale, tremor, acatizie, pseudoparkinsonism
Antihipertensive	Aritmie	leşin, sincopă
Antihistaminice	Deficit de B_{12}	efecte anticolinergice
Antiparkinsoniene	Uremie	perturbarea statusului mental, delir
Antipsihotice	Hipotiroidie	sedare, efecte extrapiramidale, ↓ coordonarea (leşin), sincopă, hipotensiune posturală
Antispastice		perturbarea statusului mental, delir
Betablocante liposolubile		depresie
Diuretice + Betablocante	Hemoragii gastrointestinale Hipokaliemie	hipotensiune ortostatică leşin/sincopă
Hiperglicemiante Alcool		leşin, sincopă, hiperexcitabilitate nervoasă, dezechilibre metabolice, delirium tremens
Hipnotice	Hipercalcemie Anemie	depresie, slăbiciune, oboseală
Levodopa	Deshidratare	leşin, sincopă, hipotensiune ortostatică
Sedative/Hipnotice		sedare, astenie, confuzie, scade coordonarea (leşin)
Miorelaxante	Hipotiroidie	slăbiciune, oboseală
Analgezice/AINS Anticonvulsivante Antidepresive triciclice Antispastice Blocante ale receptorilor H_2 Corticosteroizi (doze mari) Digoxin Insulină Miorelaxante Narcotice OTC – pentru somn/antialergice Preparate oftalmice Psihotrope (anxiolitice, antipsihotice, antidepresive) Sedative hipnotice Sulfoniluree		perturbarea statusului mental, delir

Medicaţia pentru incontinenţă urinară		uscarea gurii, constipaţie, retenţie urinară, tahicardie, perturbări vizuale
Medicaţia pentru glaucom Lubrifianţi oftalmici		xeroftalmie
Acetaminofen, Alcool, α-asparaginază, Allopurinol, Carbamazepină, Citarabină, Contraceptive orale, Eritromicină (sare estolat), Flucitozină, Ganciclovir, Izoniazidă, Ketoconazol, Metotrexat, Niacin (acid nicotinic), Nutriţie parenterală, Rifampicin, Sulfoniluree, Valproat	Produc frecvent insuficienţă hepatică	
Aminoglicozide, Amfotericină B, Cisplatină, Ciclosporină, Foscarnet, Pentamidină	Scad frecvent funcţia renală	
Alcool, α-asparaginază, Azatioprină, Cimetidină, Dideoxinozină (DDI), Estrogeni, Furosemid, Glucocorticoizi, Mercaptopurină, Metronidazol, Nutriţia parenterală, Pentamidină, Ranitidină, Sulfonamide, Tetracicline, Tiazide, Valproat	Pot produce pancreatită	
Barbiturice, Metotrexat, Contraceptive orale, Fenitoină, Primidonă, Pirimetamină, Sulfasalazină, Trimetoprim	Anemie dată de deficienţa acidului folic	
Chinidină, Etosuximidă, Fenotiazine, Fenitoină, Hidralazină, Izoniazide, Metildopa, Nitrofurantoin, Penicilamină, Procainamidă, Sulfonamide, Tetracicline	Reacţii ca la *Lupus erythematosus*	
Butirofenone (în special Haloperidol), otrăviri cu metale grele, Fenotiazine (în special Torazină), Rezerpină	Pot cauza boala Parkinson	
Allopurinol, Agenţi anabolizanţi, Cloramfenicol, Cimetidină, Disulfiram, Izoniazide, Metronidazol, Inhibitori de MAO (monoaminooxidază), Agenţi antidiabetici orali, Warfarină	Inhibă citocromii P-450	
Alcool, Cloralhidrat, Clordiazepoxid, Cortizon, Fenitoină, Fenobarbital, Imipramină, Nicotină, Prednison, Testosteron	Induc citocromii P-450	

Anexa 111

Interacţiuni între medicamente

Clasa de agenţi terapeutici	Substanţă medicamentoasă asociată	Consecinţa interacţiunii
Antihipertensive din clasa: **1. Inhibitori ai enzimei de conversie a angiotensinei I** **2. Antagonişti ai angiotensinei II**	*Alcool*	Creşterea efectului hipotensiv
	Anestezice	Creşterea efectului hipotensiv
	Antiinflamatoare nesteroidiene	Antagonizarea efectului hipotensiv şi creşterea riscului de afectare renală
	Antiacide	Reducerea absorbţiei (*captopril, enalapril, fosinopril*)
	Antiaritmice (*procainamidă*)	Creşterea toxicităţii *captoprilului*, în special la pacienţii cu afecţiuni renale
	Antibacteriene (*rifampicină*)	Diminuarea efectului antihipertensiv prin reducerea concentraţiei plasmatice a metabolitului activ al *imidaprilului*
	Anticoagulante (*heparină*)	Creşterea riscului de hiperkaliemie
	Antipsihotice (*fenotiazine*)	Hipotensiune posturală severă
	Antiulceroase – protectoare ale mucoasei şi stimulatoare ale regenerării (*carbenoxolonă*)	Antagonizarea efectului hipotensiv
	Anxiolitice şi hipnotice (*alprazolam*)	Creşterea efectului hipotensiv
	Betablocante	Creşterea efectului hipotensiv
	Blocantele canalelor de calciu (*verapamil, gallopamil, diltiazem*)	Creşterea efectului hipotensiv
	Blocante alfa-adrenergice	Creşterea efectului hipotensiv
	Glicozide cardiotonice (*digoxin*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei* la asociere cu *telmisartan* şi *captopril*
	Corticosteroizi	Antagonizarea efectului hipotensiv
	Imunosupresoare (*ciclosporină*)	Creşterea riscului de hiperkaliemie
	Diuretice	Creşterea accentuată a efectului hipotensiv Hiperkaliemie severă la asocierea cu diuretice care economisesc potasiul (antialdosteronice: *spironolactonă, amilorid, triamteren*)
	Dopaminergice (*levodopa*)	Creşterea efectului hipotensiv
	Relaxante musculare (*baclofen* şi *tizanidină*)	Creşterea efectului hipotensiv
	Nitraţi	Creşterea efectului hipotensiv
	Contraceptive orale (*derivaţi estrogenici* unici sau în asociere cu *derivaţi de progesteron*)	Antagonizarea efectului hipotensiv
	Uricozurice (*probenicid*)	Reduce excreţia *captoprilului*
Blocante alfa-adrenergice (alfa-adrenolitice)	Alcool	Creşterea efectului hipotensiv
	Anestezice	Creşterea efectului hipotensiv
	Antipsihotice	Creşterea efectului hipotensiv
	Antiulceroase – protectoare ale mucoasei şi stimulatoare ale regenerării (*carbenoxolon*)	Antagonizarea efectului hipotensiv
	Anxiolitice şi hipnotice (*alprazolam*)	Creşterea efectului hipotensiv şi intensificarea efectului sedativ
	Betablocante	Creşterea efectului hipotensiv Risc mare de apariţie a „şocului” hipotensiv după prima doză la asociere cu alfablocante postsinaptice (ex.: *prazosin*)

	Blocante ale canalelor de calciu (*verapamil, gallopamil, diltiazem*)	Creşterea efectului hipotensiv Risc mare de apariţie a „şocului" hipotensiv după prima doză la asociere cu alfa-blocante postsinaptici (ex.: *prazosin*)
	Dopaminergice (*levodopa*)	Creşterea efectului hipotensiv
	Relaxante musculare (*baclofen* şi *tizanidină*)	Creşterea efectului hipotensiv
	Nitraţi	Creşterea efectului hipotensiv
	Contraceptive orale (*derivaţi estrogenici* unici sau în asociere cu *derivaţi de progesteron*)	Antagonizarea efectului hipotensiv
Antibiotice aminoglicozidice	Alte substanţe antibacteriene: – *colistin* – *capreomicină, teicoplanină* şi *vancomicină*	–Creşterea riscului de nefrotoxicitate –Creşterea riscului de ototoxicitate şi nefrotoxicitate
	Antidiabetice (*acarboză*)	Potenţarea efectului hipoglicemiant Creşterea riscului de reacţii adverse gastrointestinale
	Antifungice (*amfotericină*)	Creşterea riscului de nefrotoxicitate
	Bifosfonaţi	Creşterea riscului de hipocalcemie
	Diuretice de ansă (*furosemid, acid etacrinic, bumetanid*)	Creşterea riscului de ototoxicitate
	Parasimpatomimetice (*neostigmină şi piridostigmină*)	Antagonism
Antiacide	Analgezice: – *aspirină* – *diflunisal*	– Creşterea excreţiei urinare la pH alcalin; – Reducerea absorbţiei
	Antiaritmice (*chinidină*)	Reducerea excreţiei urinare la pH alcalin
	Antibacteriene (*azitromicină, cefaclor, ciprofloxacină, levofloxacină, norfloxacină, ofloxacină, rifampicină, nitrofurantoină* şi *tertracicline*)	Reducerea absorbţiei
	Antiepileptice (*gabapentină* şi *fenitoină*)	Reducerea absorbţiei
	Antifungice (*itraconazol* şi *ketoconazol*)	Reducerea absorbţiei
	Antipsihotice (*fenotiazine* şi *sulpirid*)	Reducerea absorbţiei
	Bifosfonaţi	Reducerea absorbţiei
Antidepresive Inhibitoare Selective ale Recaptării Serotoninei (ISRS)	Analgezice (*tramadol*)	Creşterea riscului de neurotoxicitate
	Alcool	Potenţarea efectului antidepresiv
	Antiaritmice (*flecaină*)	Creşterea concentraţiei plasmatice la asociere cu *fluoxetină*
	Anticoagulante (*acenocumarol* şi *warfarină*)	Intensificarea efectului anticoagulant
	Alte clase de antidepresive: – *inhibitori de monoaminooxidază* – *sunătoare* (*Hypericum perforatum*) – administrată sub diferite forme farmaceutice	– Potenţarea efectelor ISRS şi creşterea riscului de toxicitate; – Creşterea efectului serotoninergic
	Antihistaminice (*terfenadină*)	Creşterea riscului de aritmii Se recomandă evitarea asocierii *terfanadinei* cu *citalopram, fluoxetină şi fluvoxamină*
	Antiepileptice	Antagonism
	Anxiolitice şi hipnotice (*benzodiazepine*)	Creşterea concentraţiei plasmatice la asociere cu *fluvoxamină*
	Betablocante (*propranolol*)	Creşterea concentraţiei plasmatice la asociere cu *fluvoxamină*
	Dopaminergice (*selegilină*)	Hipertensiune şi excitaţie nervoasă la asociere cu *fluoxetină, paroxetină* şi *sertralină*
	Antiulceroase (*cimetidină*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a *sertralinei*

Antidepresive triciclice	Alcool	Intensificarea efectului sedativ
	Anestezice	Creşterea riscului pentru aritmii şi hipotensiune
	Antiaritmice (*amiodaronă, procainamidă, propafenonă şi chinidină*)	Creşterea riscului pentru aritmii ventriculare
	Antibacteriene (*rifampicină*)	Reducerea concentraţiei plasmatice pentru cele mai multe antidepresive triciclice Diminuarea efectului antidepresiv
	Antiepileptice	Antagonism
	Antihistaminice	Creşterea efectului antimuscarinic şi a celui sedativ Risc mare de aritmii ventriculare la asociere cu *terfenadină*
	Antihipertensive	Potenţarea efectului hipotensiv
	Anxiolitice şi hipnotice	Creşterea efectului sedativ
	Betablocante (*sotalol*)	Creşterea riscului pentru aritmii ventriculare
	Blocante ale canalelor de calciu (*verapamil* şi *diltiazem*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a antidepresivelor triciclice
	Diuretice	Risc mare de hipotensiune ortostatică
	Relaxante musculare (*baclofen*)	Potenţarea efectului miorelaxant
	Nitraţi	Diminuarea efectului nitraţilor administraţi sublingual
	Contraceptive orale (*derivaţi estrogenici* unici sau în asociere cu *derivaţi de progesteron*)	Antagonizarea efectului antidepresiv Intensificarea reacţiilor adverse ale antidepresivelor triciclice ca rezultat al creşterii concentraţiei plasmatice
	Antiulceroase (*cimetidină*)	Creşterea concentraţiei plasmatice pentru *amitriptilină, doxepină, imipramină* şi *nortriptilină*
Antidiabetice (*acarboză, insulină, metformin, repaglinid, tiazolidindione şi derivaţi de sulfonil uree*)	Inhibitorii enzimei de conversie a angiotensinei I	Potenţarea efectului hipoglicemiant
	Steroizi anabolizanţi	Creşterea efectului hipoglicemiant
	Antiinflamatoare nesteroidiene	Creşterea efectului hipoglicemiant al derivaţilor de sulfoniluree
	Antidepresive inhibitoare de monoaminooxidază	Creşterea efectului hipoglicemiant
	Antifungice (*fluconazol* şi *miconazol*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a derivaţilor de sulfoniluree
	Betablocante	Intensificarea efectului hipoglicemiant şi mascarea unor simptome specifice hipoglicemiei, de ex. tremurul
	Corticosteroizi	Antagonizarea efectului hipoglicemiant
	Fenofibraţi	Îmbunătăţirea toleranţei la glucoză
	Enzime (*pancreatină*)	Diminuarea efectului hipoglicemiant al acarbozei
	Antiulceroase (*cimetidină*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a metforminului Creşterea efectului hipoglicemiant al derivaţilor de sulfoniluree
	Analgezice: – *Alfentanil* – *Celecoxib*	– Risc mare de deprimare respiratorie la asocierea cu *ketoconazolul* – Creşterea concentraţiei plasmatice la asocierea cu *fluconazolul*
	Antiacide	Reducerea absorbţiei *itraconazolului* şi *ketoconazolului*
	Antiaritmice (*chinidină*)	Creşterea concentraţiei plasmatice la asocierea cu *itraconazol* (nu se recomandă administrarea asociată a celor două medicamente)
Antifungice – *imidazoli şi triazoli* (*clotrimazol, ketoconazol, miconazol, fluconazol, itraconazol etc.*)	Antibacteriene (*rifampicină*)	Metabolizare accelerată cu diminuarea concentraţiei plasmatice pentru *fluconazol, itraconazol* şi *ketoconazol*
	Anticoagulante (*acenocumarol* şi *warfarină*)	Intensificarea efectului anticoagulant, în special la asocierea cu *fluconazol, itraconazol, ketoconazol* şi *miconazol*

	Antiepileptice (*fenitoină*)	Creşterea efectului la asociere cu fluconazol şi miconazol Reducerea concentraţiei plasmatice a *ketoconazolului* şi *itraconazolului*
	Antihistaminice (*terfenadină*)	Inhibarea metabolizării terfenadinei la asociere cu orice derivat imidazolic sau triazolic (se recomandă evitarea acestor asocieri)
	Blocante ale canalelor de calciu (*felodipină*)	Inhibarea metabolizării felodipinei la asocierea cu *itraconazol* şi *ketoconazol*
	Corticosteroizi	Inhibarea metabolizării corticosteroizilor la asociere cu *ketoconazol* şi *itraconazol*
	Diuretice (*hidroclorotiazidă*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a *fluconazolului*
	Antiulceroase (*antihistaminice H_2, inhibitori ai pompei de protoni* şi *sucralfat*)	Reducerea absorbţiei *itraconazolului* şi *ketoconazolului*
Bifosfonaţi (*alendronat, pamidronat, clodronat, risedronat, tiludronat, zoledronat* etc.)	Antiinflamatoare nesteroidiene (*indometacin*)	Creşterea biodisponibilităţii *tiludronatului*
	Antiacide	Reducerea absorbţiei
	Antibiotice aminoglicozidice	Creşterea riscului de hipocalcemie
	Săruri de calciu şi fierul	Reducerea absorbţiei
Sărurile de calciu	Antibiotice	Reducerea absorbţiei *ciprofloxacinei* şi *tetraciclinelor*
	Diuretice tiazidice	Creşterea riscului de hipercalcemie
Glicozide cardiotonice	Inhibitori ai enzimei de conversie ai angiotensinei I şi antagonişti ai angiotensinei II, în special *telmisartan* şi *captopril*	Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei*
	Antiaritmice (*amiodaronă, propafenonă* şi *chinidină*)	Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei*
	Antiepileptice (*fenitoină*)	Accelerarea metabolizării *digoxinei*
	Antifungice: – *amfotericină* – *itraconazol*	– Creşterea toxicităţii prin hipokaliemie; – Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei*
	Antimalarice: – *chinină, hidroxiclorochină* şi *clorochină*; – *meflochină*	– Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei;* – Creşterea riscului de bradicardie
	Betablocante	Creşterea riscului de bloc atrioventricular şi bradicardie
	Blocante canalelor de calciu: – *diltiazem, nicardipină* şi *verapamil* – *verapamil*	– Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei;* – Creşterea riscului de bloc atrioventricular şi bradicardie
	Corticosteroizi	Creşterea riscului de hipokaliemie
	Diuretice: – *acetazolamidă, diuretice de ansă* şi *tiazide* – *spironolactonă*	– Creşterea toxicităţii prin hipokaliemie; – Potenţarea efectului cardiotonic al *digoxinei*
	Antagonişti hormonali (*aminoglutetimid*)	Diminuarea efectului digitoxinei prin metabolizare accelerată
	Antiulceroase: – *carbenoxolonă* – *inhibitorii pompei de protoni* – *sucralfat*	– Creşterea toxicităţii prin hipokaliemie; – Creşterea concentraţiei plasmatice a *digoxinei;* – Diminuarea absorbţiei
Cefalosporine	Alcool	Reacţie de tip disulfiram la asocierea cu *cefamandol*
	Antiulceroase (*antiacide* şi *adsorbante*)	Diminuarea absorbţiei, în special pentru *cefaclor* şi *cefpodoxim*
	Anticoagulante (*warfarină* şi *acenocumarol*)	Creşterea efectului anticoagulant la asocierea cu *cefamandol*
	Diuretice de ansă	Creşterea nefrotoxicităţii cefalosporinelor
	Antiulceroase (*antihistaminice H_2*)	Reducerea absorbţiei *cefpodoximei*
	Uricozurice (*probenicid*)	Creşterea concentraţiei plasmatice ca rezultat al inhibării excreţiei cefalosporinelor

Antiinflamatoare nesteroidiene (AINS) (*aspirină, fenilbutazonă, diclofenac, diflunisal, flurbiprofen, ibuprofen, acid mefenamic, piroxicam, meloxicam* etc.)	Inhibitori ai enzimei de conversie ai angiotensinei I şi antagonoşti ai angiotensinei II	Antagonizarea efectului hipotensiv Creşterea riscului de afectare renală şi hiperkaliemie, în special la asociere cu *ketorolac*
	Antibiotice	Creşterea riscului de apariţie a convulsiilor ca reacţie secundară la administrarea *chinolonelor*
	Anticoagulante (*acenocumarol*, *warfarină* şi *heparină*)	– Intensificarea efectului anticoagulant la asocierea cu orice moleculă AINS – Risc mare de hemoragie la asocierea cu *diclofenac* sau *ketorolac* administraţi i.v.
	Antihipertensive	Antagonizarea efectului hipotensiv
	Antidiabetice	Creşterea efectului hipoglicemiant al *derivaţilor de sulfoniluree*
	Antiagregante plachetare (*clopidrogrel* şi *ticlopidină*)	Creşterea riscului de hemoragie
	Corticosteroizi	Creşterea riscului de hemoragii şi ulceraţii gastrointestinale
	Diuretice	Risc mare de nefrotoxicitate
	Miorelaxante (*baclofen*)	Diminuarea excreţiei şi creşterea toxicităţii, în special la asocierea cu *ibuprofen*
	Uricozurice (*probenicid*)	Întârzierea excreţiei, în special a moleculelor de *indometacin*, *ketoprofen* şi *ketorolac*
Inhibitorii pompei de protoni (*omeprazol, lansoprazol, pantoprazol, esomeprazol* etc.)	Antiacide	Diminuarea absorbţiei *lansoprazolului*
	Anticoagulante (*warfarină*)	Potenţarea efectului anticoagulant, în special la asocierea cu *omeprazolul*
	Antiepileptice (*fenitoină*)	Intensificarea efectului, în special la asocierea cu *esomeprazol* şi *omeprazol*
	Antifungice (*ketoconazol* şi *itraconazol*)	Reducerea absorbţiei
	Anxiolitice şi hipnotice	Diminuarea metabolizării, în special la asocierea *diazepam* + *omeprazol* sau *esomeprazol*
	Antiulceroase (*sucralfat*)	Diminuarea absorbţiei *lansoprazolului*
Chinolone (*ciprofloxacină, levofloxacină, norfloxacină, ofloxacină* etc.)	Antiinflamatoare nesteroidiene	Creşterea riscului de convulsii
	Antiacide şi adsorbante	Reducerea absorbţiei tuturor chinolonelor
	Anticoagulante (*warfarină*)	Potenţarea efectului anticoagulant
	Antidiabetice (*glibenclamidă*)	Intensificarea efectului hipoglicemiant la asocierea cu *ciprofloxacină*
	Săruri de calciu şi fier	Reducerea absorbţiei *ciprofloxacinei*
	Săruri de zinc	Reducerea absorbţiei *ciprofloxacinei* şi *norfloxacinei*
	Uricozurice (*probenicid*)	Diminuarea excreţiei *ciprofloxacinei* şi a *norfloxacinei*
Retinoizi (*acitretin, isotretinoin* şi *tretinoin*)	Antibiotice din clasa tetraciclinelor	Creşterea riscului de hipertensiune intracraniană (se recomandă evitarea oricărei asocieri de acest tip)
	Anticoagulante (*warfarină*)	Reducerea efectului anticoagulant la asocierea cu *acitretin*
	Antiepileptice (*carbamazepină*)	Diminuarea concentraţiei plasmatice la asocierea cu *isotretinoin*
	Citotoxice (*metotrexat*)	Creşterea concentraţiei plasmatice la asocierea cu *acitretin* Creşterea riscului de hepatotoxicitate
	Vitamine	Risc de hipervitaminoză A

F. ALIMENTAŢIE, DIETĂ

„A healthy diet can not only improve quality of life, but also can help you live longer!”

„Sănătatea se află în farfuria dumneavoastră, cu numai 10 reguli de aur foarte simple!”:

1. Limitaţi consumul de alimente grase la 15 g unt / zi. Rezervaţi-l pentru tartine, orez, legume;
2. Alegeţi un ulei de calitate obţinut prin presare la rece; el păstrează vitaminele E, F, acizii graşi esenţiali: ulei de măsline, arahide, floarea-soarelui;
3. Mâncaţi cât mai multe fructe şi legume crude;
4. Mâncaţi cereale nerafinate;
5. Diminuaţi consumul de carne la 2-3 ori / săptămână;
6. Limitaţi consumul de zahăr;
7. Utilizaţi ouă, ele înlocuiesc carnea;
8. Nu mâncaţi peste 30 g brânză grasă / zi, ea conţine unt;
9. Nu ţineţi un regim trist (Plăcerea de a mânca va contribui la sănătatea dumneavoastră!);
10. Două pahare cu vin bun pe zi aduc minerale şi bucuria de a trăi!

„5 key messages that define healthy eating”:

1. Enjoy a variety of foods;
2. Emphasize cereals: breads and other grain products, vegetables and fruits;
3. Choose lower-fat dairy products, leaner meats and foods prepared with little or no fat;
4. Achieve and maintain healthy body weight by enjoying regular physical activity and healthy eating;
5. Limit salt, alcohol, sugar and coffee.

Anexa 112

Alimente cu proprietăţi medicinale

Alimente	Constituenţi	Proprietăţi medicinale
Măr	Pectină, acid cafeic	Scade colesterolul, scade presiunea sângelui. Sucul are proprietăţi antimicrobiene, antidiareice. Posibil protector contra cancerului.
Banană, pătlagină	Pectine	Previne şi vindecă ulcerul gastric, scade presiunea sângelui, scade colesterolul. Stimulează proliferarea celulelor în stomac şi eliberează mucus protector.
Broccoli	Indoli, glucozinolaţi, ditioltione, carotenoide	Scade riscul cancerului.
Varză	Clorofilă, ditioltione, flavone, indoli, izotiocianaţi, fenoli, acid cafeic, acid ferulic, vitamina E şi vitamina C, factor de creştere, substanţe asemănătoare mucinei	Scade riscul de cancer colonic, sucul previne ulcerul şi-l vindecă, stimulează sistemul imun, omoară microbii, dismutagen (cancer antagonist).
Ardei iute	Vitamina C, capsaicină	Creşte secreţia de mucus în intestine, acţionează ca expectorant, alină bronşitele cronice şi emfizemul decongestionant, fibrinolitic (scade formarea cheagurilor), analgezic local, în migrene, induce secreţia de endorfine.
Condimente: chimion, scorţişoară, muştar, ghimber	Diferite principii active	Reduce nivelul de colesterol.
Trigonella foenum (schinduf)		Control al zahărului la diabetici.

Anexa 113

Compuşi chimici din alimente cu proprietăţi medicinale

Usturoi	Alicină	Detoxifică de materii străine, inhibă PE_2, care este legată de promovarea tumorilor; are şi proprietăţi antimicrobiene.
Suc de citrice	Flavone, fenoli, carotenoide, saponine, triterpenoide	Creşte sistemul de detoxifiere a corpului, are efect antioxidant, reglează enzimele produse de celulele canceroase. Fenolii au rol detoxifiant, saponinele şi triterpenoidele protejează contra cancerului, inhibă PE_2.
Seminţe de in	Acid α-linolenic, fenoli lignanici	Acizii graşi scad formarea de colesterol, lignanii au activitate antiartrogenică şi scad riscul de cancer, inhibă PE_2.
Lemn-dulce	Acid glicirizic, triterpenoide fenolice	Proprietăţi antibiotice. Fenolii inhibă enzimele care produc celule canceroase, inhibă PE_2.
Soia	Izoflavone	Inhibă activitatea tirozinkinazei care, în cantitate mare, transformă celulele normale în celule canceroase.
Varză şi legume înrudite	Indoli, betacarbolen	Favorizează dezactivarea estrogenului şi secreţia care scad activarea căilor tumorale.
Umbelifere, pătrunjel, ţelină	Acizi fenolici	Posibile proprietăţi antiulceroase.

Anexa 114

Recomandări de consum pentru macronutrienţi (116)

Grupe de vârstă	Apă (total/zi, L/zi) (AL)	Carbohidraţi g/zi (RDA)	Fibre g/zi (AL)	Grăsimi g/zi (AL)	Acid linoleic g/zi (AL)	Acid α-linolenic g/zi (AL)	Proteine g/zi (RDA)
Sugari							
0-6 luni	0,7	60	ND	31	4,4	0,5	9,1
7-12 luni	0,8	95	ND	30	4,6	0,5	11,0
Copii							
1-3 ani	1,3	130	19	ND	7	0,7	13
4-8 ani	1,7	130	25	ND	10	0,9	19
Bărbaţi							
9-13 ani	2,4	130	31	ND	12	1,2	34
14-18 ani	3,3	130	38	ND	16	1,6	52
19-50 ani	3,7	130	38	ND	17	–	56
> 50 ani	3,7	130	30	ND	14	1,6	56
Femei							
9-13 ani	2,1	130	26	ND	10	1,0	34
14-18 ani	2,3	130	26	ND	11	1,1	46
19-50 ani	2,7	130	25	ND	12	1,1	46
> 50 ani	2,7	130	21	ND	11	1,1	46
Sarcină	3,0	175	28	ND	13	1,4	71
Lactaţie	3,8	210	29	ND	13	1,3	71

AL = consum adecvat; RDA = dietă recomandată; ND = nedeterminat.

Anexa 115

Vitamine necesare organismului uman

I. Vitamine liposolubile

Denumire	Surse	Funcţii	Deficienţă	Exces
Vitamina A şi carotenoidele (retinol, axeroftol, vitamina antixeroftalmică)	Retinolul se află în: peşte, ouă, lactate, ficat Carotenoidele în: vegetale – frunze verzi, fructe portocalii şi galbene şi vegetale Zilnic: Bărbaţi: 3.000 UI (RAE) Femei: 2.333 UI (RAE) RAE = *retinol equivalent* = 1 µg retinol = 6,6 µg betacaroten = 3,3 UI retinol = 9,9 UI betacaroten	Previne orbirea, integritatea epiteliilor şi mucoaselor, imunitatea cu anticorpi şi celule mediate, rol în reproducere	Scăderea vederii, xeroftalmie (cheratinizarea ţesutului ocular), piele rugoasă, uscată, scăderea apetitului, diaree, reducerea rezistenţei la infecţii, scade permeabilitatea membranelor, descuamare palmo-plantară	Doza toxică: > 10.000 RE/zi cronic Simptome acute: cefalee, vedere înceţoşată, anorexie, vertij Cronic: durere osoasă, calcifierea ligamentelor şi tendoanelor, descuamarea pielii, neurită
Vitaminele D Ergocalciferol (D_2) Colecalciferol (D_3) Factori antirahitici	Iradierea pielii cu UV Surse animale: lactate, ulei de ficat de peşte, unt, gălbenuş de ou, ficat Zilnic: Bărbaţi: 200-600 UI Femei: 200-600 UI Gravide: 200 UI 40 UI de vitamina D = 1 µg ergocalciferol (D_2) sau colecalciferol (D_3)	În absorbţia calciului şi fosforului, creşterea oaselor şi mineralizarea lor, reabsorbţia calciului, diferenţierea epidermei fără proliferare	Copii: rahitism (deformarea oaselor) Adulţi: afectează remineralizarea oaselor, osteomalacie, osteoporoză	Copii: anorexie, vomă Adulţi: calcifierea ţesutului moale, hipercalcemie (anorexie, vomă, poliurie)
Vitamina E alfa-tocoferol (vitamina antisterilităţii şi tocatrienol)	Uleiuri vegetale, legume, boabe de cereale, ulei de peşte Zilnic: Bărbaţi: 15 mg Femei: 15 mg Gravide: 15 mg	Oxidant intracelular, scavenger de radicali liberi în ţesuturile biologice, asigură integritatea membranei celulare	Degenerarea retinei, anemie hemolitică, vătămări neurologice, tulburarea procesului de reproducere, distrofie musculară	În doze înalte, interferează cu enzimele şi activitatea antiplachetară, potenţial prin interferenţa cu metabolismul vitaminei K, cu risc de hemoragie
Vitamina K (filochinonă, fitochinonă, vitamină antihemoragică)	Vegetale şi legume verzi; sinteză cu bacteriile intestinale Zilnic: Bărbaţi: 120 µg Femei: 90 µg Gravide: 90 µg	Facilitează coagularea normală a sângelui	Scade coagularea sângelui, hemoragie, osteoporoză Suplimentare pentru toţi nou-născuţii	Relativ netoxică, risc de icter la doze mari de vitamină K sintetică
Acizi graşi esenţiali (Omega-3, Omega-6 şi acizi graşi polinesaturaţi)	Uleiuri de seminţe vegetale (porumb, floarea-soarelui), in, ulei de peşte Zilnic: Omega-3 şi Omega-6: Bărbaţi: 1,5 g, respectiv: 9 g Femei: 1,1 g, respectiv: 7 g Gravide: 1,25 g, respectiv: 8 g	Precursori ai leucotrienelor, prostaglandinelor, prostaciclinelor, tromboxanilor şi ai hidroxiacizilor graşi, cât şi în structura membranelor	Încetarea creşterii, dermatoze, neuropatii periferice	

II. Vitamine hidrosolubile

Denumire	Surse	Funcții	Deficiență	Exces
Vitamina B_1 (Tiamina)	Porc, organe animale, semințe de floarea-soarelui, legume, boabe de cereale Zilnic: Bărbați: 1,2 mg Femei: 1,1 mg Gravide: 1,4 mg	Coenzimă în metabolismul carbohidraților; funcțiile nervilor și miocardului	Boala béri-béri (neuropatie periferică, edem, insuficiență cardiacă), distrofie musculară, anorexie, sindrom Wernicke-Korsakoff	Reacții adverse severe ca sângerarea gastrointestinală și hipotensiune ce apare după administrare i.v. repetată
Vitamina B_2 (Riboflavina, lumiflavina, lactoflavina)	Ficat, carne, lactate, ciuperci, stridii Zilnic: Bărbați: 1,3 mg Femei: 1,1 mg Gravide: 1,4 mg	Coenzimă în metabolismul proteinelor și energetic; integritatea membranei mucoaselor	Cheilită, buze roșii și fisuri ale buzelor, edem al membranelor mucoasei faringelui și gurii	Nu se cunosc reacțiile
Vitamina B_3 (Niacina, vitamina PP, nicotinamida, vitamina antipelagrei)	Pește, ficat, carne macră, semințe de cereale, legume (se poate forma din triptofan) Zilnic: Bărbați: 16 mg Femei: 14 mg Gravide: 18 mg	Coenzimă în reacțiile redox, metabolismul carbohidraților	Pelagra (leziuni ale pielii și GI), confuzie mentală, demență	Îmbujorare, arsuri și furnicături ale feței, gâtului și mâinilor
Vitamina B_6 (Piridoxina)	Carne, legume, cartofi, banane, somon, boabe de cereale Zilnic: Bărbați: 1,7 mg Femei: 1,5 mg Gravide: 1,9 mg	Coenzimă în metabolismul: proteinelor, glicogenului și acidului linoleic; factor de formare a hemoglobinei	Iritabilitate, convulsii, dermatite, piatră la rinichi, contracții musculare	Tulburări cutanate și nervoase (neuropatie periferică)
Acid folic (Vitaminele B_C, M, R, U acizii pteroilglutamici)	Legume, vegetale verzi, produse din boabe de grâu; Zilnic: Bărbați: 400 µg Femei: 400 µg Gravide: 600 µg	Coenzimă în sinteza ADN și metabolismului aminoacizilor, dezvoltarea globulelor roșii	Anemie megaloblastică, oboseală, tulburări GI, depresie, confuzie	Doze mai mari de 1 mg/zi pot masca deficiența vitaminei B_{12}
Acid pantotenic (Vitamina B_5)	Răspândit în alimentație, în special în gălbenușul de ou, ficat, rinichi, ciuperci; Zilnic: Bărbați: 5 mg Femei: 5 mg Gravide: 6 mg	Esențial pentru metabolismul energetic și constituent al coenzimei A	Afectează somnul, oboseală, înțepenire și furnicături ale mâinilor și picioarelor	Nu sunt raportate reacții
Vitamina B_{12} (ciancobalamina, factor antipernicios)	Ficat, carne, ouă, lactate, pește Zilnic: Bărbați: 2,4 µg Femei: 2,4 µg Gravide: 2,6 µg	Coenzimă în sinteza ADN, maturarea globulelor roșii	Anemie pernicioasă; boli neurologice	Nu sunt raportate reacții
Biotina	Sinteză cu microflora în tractul digestiv, organe, legume, vegetale Zilnic: Bărbați: 30 µg Femei: 30 µg Gravide: 30 µg	Coenzimă în metabolismul aminoacizilor și acizilor grași; sinteza glicogenului	Rară oboseală, depresie, amnezie, greață, dermatite, dureri musculare	Nu sunt raportate reacții
Vitamina C (Acid ascorbic)	Citrice, roșii, broccoli, cartofi, ardei verde, căpșuni Zilnic: Bărbați: 90 µg Femei: 75 µg Gravide: 85 mg	Antioxidant, sinteză de colagen și norepinefrină, vindecarea rănilor, formarea oaselor și a cartilajelor	Scorbut, degenerarea pielii, dinților, vaselor de sânge, anorexie, oboseală, afectează vindecarea rănilor; fumatul duce la pierderea vitaminei C prin creșterea stresului oxidativ, cu aprox. 35 mg/zi	Doze > 1 mg cauzează simptome GI, se evită doze mari în tulburări de depozitare a fierului, tulburări renale, piatră la rinichi

Anexa 116

Elemente majore şi oligoelemente necesare organismului uman

Elemente	Surse	Funcţie	Deficienţă	Exces
Calciu (Ca)	Lapte, brânză, vegetale verzi crude, legume uscate Zilnic: Bărbaţi: 1.000-1.300 mg Femei: 1.000-1.300 mg Exces/zi: 2.500 mg	Formarea oaselor şi dinţilor, coagularea sângelui, transmisia nervoasă, contracţia muşchilor	Hipocalcemie, oprirea creşterii, rahitism, osteoporoză, convulsii	Hipercalcemie, insuficienţă, Psihoză
Clor (Cl)	Distribuit prin alimente Zilnic: 1.800-2.300 mg Exces/zi: 3.600 mg	Echilibrul acido-bazic, presiunea osmotică	Hipocloremie; Alcaloza hipokaliemică	Hipercloremie Hipertensiune
Magneziu (Mg)	Boabe de cereale, vegetale cu frunze verzi, nuci, alimente marine şi oceanice Zilnic: Bărbaţi: 420 mg Femei: 310-360 mg Gravide: 350-400 mg Exces/zi: 350 mg	Contracţia muşchilor, activarea enzimelor, formarea oaselor şi dinţilor	Scăderea creşterii, iritabilitate neuromusculară, pierderea potasiului	Diaree, hipotensiune, tulburări cardiace
Fosfor (P)	Lapte şi lactate, carne de pasăre, peşte Zilnic: 700-1.250 mg Exces/zi: 4.000 mg	Formarea oaselor şi dinţilor, echilibrul acido-bazic, producere de energie	Slăbire, demineralizarea oaselor, pierderea calciului	Hiperfosfatemie în boli renale, eroziunea maxilarelor
Potasiu (K)	Frunze verzi, banane, prune, cartofi, pepene, lapte, cafea, ceai Zilnic: 4.700 mg	Echilibrul lichidelor, transmisia nervoasă, echilibrul acido-bazic	Poate fi fatală: crampe musculare, aritmie cardiacă, confuzie mentală, anorexie	Hiperkaliemie, acumularea afectează funcţia renală şi poate conduce la aritmii cardiace
Sodiu (Na)	Sare de masă, brânză, măsline, carne, sardine Zilnic: 1.200-1.300 mg Exces/zi: 2.300 mg	Balanţă hidrică şi acido-bazică, funcţia nervilor	Crampe musculare, apatie mentală, reducerea apetitului	Hipernatriemie, creşte presiunea sângelui, confuzie
Fier (Fe)	Ouă, carne macră, legume, cereale, frunze verzi (spanac, urzici) Zilnic: Bărbaţi: 8-11 mg Femei: 8-18 mg Gravide: 27 mg Exces/zi: 45 mg	Constituent al hemoglobinei şi enzimelor, în metabolismul energetic	Anemie (slăbiciune, reducerea rezistenţei la infecţii)	Ciroză hepatică, pigmentarea pielii
Iod (I)	Peşte, moluşte, lactate, sare iodată Zilnic: Bărbaţi, femei: 150 µg Gravide: 200 µg Exces/zi: 1.100 µg	Constituent al hormonilor tiroidieni	Guşă (mărirea tiroidei)	Scăderea funcţiei tiroide
Zinc (Zn)	Stridii, seminţe germinate, carne de pasăre, seminţe de cereale Zilnic: Bărbaţi: 11 mg Femei: 5-9 mg Gravide: 11 mg Exces/zi: 40 mg	Constituent al enzimelor digestive, integritatea pielii, vindecarea rănilor, creştere	Afectează vindecarea, dezvoltarea reproducerii şi acuitatea gust/miros	Febră, greaţă, vomă, diaree
Cupru (Cu)	Carne, nuci, stridii, apa de băut Zilnic: 900 µg Gravide: 1.000 µg	Componenţa enzimei din metabolismul fierului	Rară: anemie, modificări osoase	Boala Wilson

Fluor (F)	Apă de băut, ceai, alimente marine Zilnic: Bărbaţi: 4 mg Femei: 3 mg Gravide: 3 mg Exces/zi: 10 mg	Formarea dinţilor şi oaselor	Predispoziţie la carii dentare	Căderea dinţilor, tulburări neurologice
Seleniu (Se)	Alimente marine, carne, boabe Zilnic: Bărbaţi, femei: 55 µg Gravide: 60 µg Exces/zi: 400 µg	Facilitează activitatea vitaminei E (scavenger de radicali liberi)	Anemie (rar)	Tulburări GI, iritaţia plămânilor
Crom (Cr)	Legume, cereale, organe, ulei vegetal, seminţe de cereale, grăsime Zilnic: Bărbaţi: 35 µg Femei: 20-25 µg Gravide: 30 µg	Component al factorului de toleranţă la glucoză (FTG), potenţează insulina	Afectează metabolismul glucozei	Inhibă enzimele
Mangan (Mn)	Seminţe de cereale, frunze verzi, ceai, alune, nuci Zilnic: Bărbaţi: 2,3 mg Femei: 1,8 mg Gravide: 2 mg Exces/zi: 11 mg	Cofactor enzimatic în reacţii multiple	Afectează creşterea, anomalii ale scheletului	–
Sulf (S)	Proteine: carne, peşte, ouă, lactate, legume, alune	Echilibrul acido-bazic, component al unor aminoacizi	Necunoscută	Necunoscut
Molibden (Mo)	Lapte, seminţe, pâine, cereale, legume Zilnic: Bărbaţi: 2,3 mg Femei: 1,8 mg Gravide: 2 mg Exces/zi: 11 mg	Component al unor enzime multiple	Tahicardie, cefalee, confuzie	–

Anexa 117

Recomandări de consum zilnic de vitamine și minerale la copii și adulți (116)

Vârsta	A UI	B_1 mg	B_2 mg	B_3 mg	B_5 mg	B_6 mg	B_{12} mg	C mg	D UI	E mg	K µg	BIOTINĂ µg	Folați µg	Ca mg	Fe mg	F mg
0-6 luni	1.333	0,2	0,3	2	1,7	0,1	0,4	40	200	4	2,0	5	65	210	0,27	0,01
7-12 luni	1.667	0,3	0,4	4	1,8	0,3	0,5	50	200	5	2,5	6	80	270	11	0,5
1-3 ani	1.000	0,5	0,5	6	2	0,5	0,9	15	200	6	30	8	150	500	7	0,7
4-8 ani	1.333	0,6	0,6	8	3	0,6	1,2	25	200	7	55	12	200	800	10	1
9-13 ani	2.000	0,9	0,9	12	4	1,0	1,8	45	200	11	60	20	300	1.300	8	2
Bărbați 14-18 ani	3.000	1,2	1,3	16	5	1,3	2,4	75	200	15	75	25	400	1.300	11	3
Femei	2.333	1,0	1,0	14	5	1,2	2,4	65	200	15	75	25	400	1.300	15	3
Gravide	2.500	1,4	1,4	18	6	1,9	2,6	80	200	15	75	30	600	1.300	27	3
Lactație	4.000	1,4	1,6	17	7	2,0	2,8	115	200	19	75	35	500	1.300	10	3

Anexa 118

Conținutul în cafeină al unor alimente

Alimente și băuturi	Cafeină	Observații
• **Pentru 30 mL** Espresso	58-75 mg	
• **Pentru 60 mL** Băuturi energizante	80-200 ml	
• **Pentru 200 mL** Cafea la filtru Cafea instant Cafea instant, decafeinizată Ceai, fiert tare Cacao fierbinte Ceai fierbinte slab	108-180 mg 60-90 mg < 6 mg 78-108 mg 6-30 mg 18-24 mg	Maximum 3-4 căni pe zi
• **Pentru 250 mL** Băuturi energizante	71-95	
• **Pentru 350 mL** Ceai cu gheață Cola și alte băuturi ușoare ce conțin cafeină	22-64 36-90	
• **Pentru 60 g** Ciocolată neagră Ciocolată cu lapte	40-50 3-20	

Anexa 119

Necesarul energetic pentru adulţi

Sexul	Vârsta	Calcularea energiei necesare pe baza greutăţii (kg) şi a înălţimii (m)
Masculin	18-30 ani	Kcal/zi = (15,3·greutatea) + 679
	30-60 ani	Kcal/zi = (11,6·greutatea) + 879
	> 60 ani	Kcal/zi = (8,8·greutatea) + (1128·înălţimea) – 1071
Feminin	18-30 ani	Kcal/zi = (14,7·greutatea) + 496
	30-60 ani	Kcal/zi = (8,7·greutatea) + 829
	> 60 ani	Kcal/zi = (9,2·greutatea) + (637 + înălţimea) – 302

Anexa 120

Suplimente nutritive în alimentaţie

Utilizare	Nutrienţi	Observaţii
Intoleranţă la alimente/evitare Ex.: vegetarieni şi vegani	Completarea de proteine, calciu, fier şi vitamina B_{12}	Vitamina B_{12}, echivalent la 2 µg/zi este recomandată la toţi vegetarienii şi veganii; calciul şi fierul se suplimentează în cazuri de bază. O varietate de seminţe şi legume trebuie să fie consumate pentru a asigura aportul adecvat de aminoacizi.
Risc sau aport deficient/neabsorbţie Ex.: reducerea caloriilor sau dietă săracă în grăsimi	Vitamine liposolubile Betacaroten	Se recomandă zilnic 20 g de grăsime dietetică pentru a asigura nivelul adecvat de nutrienţi liposolubili ca vitaminele A, D, E, calciu, magneziu şi acizi graşi esenţiali. Lipidele dietetice sunt esenţiale pentru absorbţia betacarotenului din plante.
Reducerea funcţiilor metabolice Ex.: îmbătrânire	Vitamina B_{12}	Se recomandă pentru toate persoanele peste 50 de ani să consume 2 µg de vitamina B_{12} sintetică, zilnic, din alimente îmbogăţite sau suplimente.
Graviditate	Multivitamine cu acid folic, fier	Se administrează acid folic cu 2-3 luni înainte de concepţie şi se continuă în primul trimestru de graviditate cu câte 0,4 mg/zi. Se va creşte doza la 5 mg/zi dacă apar defecte ale tubului neural în graviditate. Se creşte fierul moderat, recomandabil în al 2-lea şi al 3-lea trimestru. Se evidenţiază descreşterea defectelor cardiace specifice anomaliilor congenitale prin utilizarea, preconcepţional, de acid folic.
Boli prelungite/postoperatorii	Nutrienţi multipli	Sunt necesari pentru a reduce complicaţiile după operaţiile chirurgicale majore.
Medicament/interacţiune cu nutrientul	Nutrienţi multipli	*Anticoagulante*: efectul poate fi crescut de vitamina E, scăzut/atenuat de vitamina K. *Anticonvulsivante:* cresc riscul de deficienţă în acid folic şi vitamina D. Se consideră să se suplimenteze preventiv. *Fluorochinolone/Bifosfonaţi:* absorbţie afectată de co-administrare cu Mg, Ca, Fe sau Zn. Se recomandă evitarea suplimentării de vitamine/minerale timp de 2-4 ore. *Metotrexat:* Se va suplimenta acidul folic (1-5 mg/zi) pentru a scădea riscul de toxicitate GI asupra ficatului *Orlistat,* ulei mineral: risc pentru absorbţia slabă a grăsimilor; Se recomandă suplimentarea de vitamine liposolubile şi betacaroten. *Glucocorticoizi sistemici:* asigură captarea adecvată a calciului şi vitaminei D, în funcţie de vârsta pacientului, pentru a scădea riscul efectelor negative asupra densităţii oaselor.

Anexa 121

Suplimentare terapeutică în principalele boli

Boala	Nutrienți	Observații
Alcoolism	Vitamina B_1, vitamine liposolubile	Alcoolicii au deficiență de vitamina B_1 din cauza unei captări scăzute și a afectării absorbției și depozitării acesteia, posibil conducând la sindromul Wernicke-Korsakoff. Boala cronică a ficatului predispune la multiple deficiențe de nutrienți, în particular B_1 și vitamine liposolubile ca A, D și K.
Boala Alzheimer	Folați, B_{12}, B_6	S-a evidențiat că stresul oxidativ și acumularea de radicali liberi pot fi implicați în fiziopatologia bolilor. În plus, există corelații între capacitățile cognitive și nivelurile serice la folat, B_{12}, B_6 și, mai recent, de homocisteină.
Arterioscleroză	Multe fibre, puține grăsimi saturate	Recomandările încurajează creșterea complexului de carbohidrați (și deci fibrele solubile): cereale, vegetale, fructe și cheltuirea de grăsimi, în special grăsimi saturate și colesterol.
Cancer	Multe fibre, dietă cu puține grăsimi saturate, alimente bogate în antioxidanți, puțină carne și lactate cu conținut mare în grăsimi	S-a evidențiat o reducere la 35% a incidenței cancerului prin dietă în conținut bogat în fibre din graminee, vegetale, legume, fructe și puține grăsimi animale. Alți factori includ: modificarea stilului de viață, exerciții, consum de alcool și tutun scăzute. Dezechilibrul energetic asociat cu obezitatea sau subgreutatea sunt corelate cu incidența unor cancere de piept (sân), colon și prostată. S-a evidențiat că un consum regulat de pește este corelat cu reducerea riscului de cancer, mai ales la nivelul tractului digestiv. Un rol primar îl au antioxidanții (vitaminele A, E și C). Creșterea consumului de carotenoide din vegetalele verzi sau galbene sugerează scăderea cancerului țesuturilor epiteliale. Se recomandă suplimentarea aportului de vitamina E pentru rolul protector contra potențialului produselor mutagene de lipide peroxidate. S-a evidențiat rolul vitaminei C în reducerea formării nitrozoaminelor (carcinogene orale) din alimentele cu nitrați.
Boli cardiovasculare	Folați, B_6 și B_{12}	Recent, s-au evidențiat efectele vitaminelor B_6 și B_{12} (10 mg/zi din fiecare) asociate cu folat (0,4 mg/zi) în reducerea nivelurilor mari de homocisteină, o toxină vasculară asociată cu boala arterelor coronare, atac cerebral, tromboza venelor profunde. Această asociere poate scădea viteza de stenoză și ajută revascularizarea după angioplastie coronară. Acizii grași Omega-3 pot avea efecte semnificative în prevenirea bolilor coronare ale inimii. Riscul reducerii acestor boli prin consum de ulei de pește este asemănător cu cel produs de o dietă scăzută în lipide.
Carii dentare	Fluoruri	Este necesar un nivel optim de fluoruri (în primul rând, prin apa fluorinată la concentrația de 1 mg/L) pentru igiena orală, cât și al consumului scăzut de carbohidrați, în special de zahăr.
Depresie	Vitaminele D	Suplimentarea cu vitaminele B_1, B_{12} și folat se utilizează la cei care nu răspund la terapia cu antidepresoare, unde acidul folic este deficient.
Hipertensiune	Restricții pentru sodiu și alcool	Se recomandă restricția de sodiu la 90-130 nmol/zi (< 3-7 g/zi); 2,4 g element sodiu = 6 g NaCl = 1 linguriță sare din toate sursele; nu se bea alcool în exces (14 băuturi pe săptămână (ex.: 720 ml bere, 300 ml vin, 90 ml lichior pentru bărbați și 9 băuturi standard pentru femei). O dietă bogată în vegetale, fructe și lactate cu conținut de grăsimi mic și reducerea consumului de sare sub 100 moli/zi (sub 6 g/zi) au arătat o scădere a presiunii sistolice sangvine la 11,5 mm Hg, la pacienții cu hipertensiune. Cercetări sistematice sugerează că o permanentă reducere a unei diete în grăsimi saturate și înlocuirea prin nesaturate poate conduce la o reducere importantă a riscului de boli cardiovasculare.
Diabet zaharat de tip II	Mulți carbohidrați Complecși, ulei de pește cu Omega-3	Se recomandă o dietă ce conține carbohidrați din: boabe de cereale, fructe, vegetale și lapte degresat. Conținutul total de carbohidrați din alimente este mult mai important decât sursa. Suplimentarea cu ulei de pește cu Omega-3 la pacienții cu diabet zaharat de tip 2 a arătat ameliorarea nivelului de lipide și controlul presiunii sangvine, cei 2 factori de risc ai bolilor cardiovasculare la populație.
Osteoporoză	Calciu și vitamina D cu nutrienți de suport pentru oase. Se va reduce consumul de cafeină, nicotină și carbohidrați.	Calciul și vitamina D sunt recomandate tot timpul vieții, în particular pentru dezvoltarea scheletului. Se va administra calciu zilnic: 9-12 ani: 1.300 mg; 19-50 ani: 1.000 mg; > 50 ani: 1.000-1.500 mg, în doze care să nu depășească 500 mg/doză pentru o absorbție maximă. La femeile postmenopauzale, care utilizează terapia estrogenică, 1.000 mg sunt suficiente. Vitamina D se va suplimenta: 19-50 ani: 200 UI; 50-70 ani: 400 UI; > 70 ani: 600 UI. Dieta vesticilor este deficitară din cauza ingestiei de carbohidrați rafinați, grăsimi și dulciuri, care au rol în dezvoltarea osteoporozei; se va suplimenta cu micronutrienți (Mg, Mn, Bor) pe lângă calciu, care au arătat o pierdere mai redusă, comparativ numai cu administrarea de calciu, singur.

Anexa 122

Nutrienţi-cheie din *Ghidul alimentaţiei* pentru o alimentaţie sănătoasă (fiecare grupă este esenţială pentru că aduce setul propriu de nutrienţi)

Produse din boabe de cereale	**Vegetale şi fructe**	**Produse lactate**	**Carne şi alternative**	***Ghidul alimentaţiei***
Proteine	–	Proteine	Proteine	Proteine
–	–	Grăsimi	Grăsimi	Grăsimi
Carbohidraţi	Carbohidraţi	–	–	Carbohidraţi
Fibre	Fibre	–	–	Fibre
Tiamină (vitamina B_1)	Tiamină	–	Tiamină	Tiamină
Riboflavină				
Niacină	–	Riboflavină	Riboflavină	Riboflavină
Folaţi	–	–	Niacină	Niacină
–	Folaţi	–	Folaţi	Folaţi
–	–	Vitamina B_{12}	Vitamina B_{12}	Vitamina B_{12}
–	Vitamina C	–	–	Vitamina C
–	Vitamina A	Vitamina A	–	Vitamina A
–	–	Vitamina D	–	Vitamina D
Fier	–	Calciu	–	Calciu
Zinc	Fier	–	Fier	Fier
Magneziu	–	Zinc	Zinc	Zinc
	Magneziu	Magneziu	Magneziu	Magneziu

Anexa 123

Recomandări pentru terapia cu calciu din alimente

I. Recomandări pentru administrarea de calciu		**II. Surse de calciu**		
Vârsta (ani)	**Calciu (mg/zi)**	**Alimente**	**Cantitatea servită**	**Element calciu (mg)**
		Banane	175 g	10
50-65 (bărbaţi)	1.000	Boabe de soia, gătite	250 mL	130
7-9	700	Brânză	50 g	350-480
> 65 ani (femei, bărbaţi)	1.500	Broccoli crud	125 mL	38
13-16	1.200-1.400	Iaurt	175 mL	250-330
		Îngheţată	125mL	80
10-12 (fete)	1.200-1.400	Lapte	300 mL	350
17-18	1.200	Lapte (2%, 1%, caimac, ciocolată)	250 mL	300-320
10-12 (băieţi)	900	Macaroane cu brânză	1 porţie	380
50-65 (femei)	1.000-1.500	Migdale uscate	125 mL	210
19-49	1.000	Sardine cu oase	125 mL	270
		Smochine uscate	10	270
		Supă, cu lapte	250 mL	189
Postmenopauzal la femei care iau estrogen	1.000	Tofu cu sulfat de calciu	100 g	150

Anexa 124

Alimente care conţin potasiu

I. Alimente care conţin potasiu şi tiramină	Alimente cu potasiu	Alimente cu conţinut bogat în potasiu
Fructe	**Vegetale**	**Alte alimente**
Caise	Anghinare	Cafea (limita 2 ceşti/zi)
Avocado	Fasole uscate	Ciocolată
Banane	Broccoli	Produse de cereale (fulgi)
Cantalup (pepene alb)	Varză de Bruxelles	Nucă de cocos
Curmale	Andive	Îngheţată (limita 1 cupă/zi)
Fructe uscate	Ţelină	Nuci/seminţe, melasă
Smochine	Verdeţuri (sfeclă, păpădie, muştar, varză)	Porumb aromat cu portocale
Mango	Conopidă	Substituenţi de sare
Melasă	Gulii	Tabac de prizat/tutun de mestecat
Nectarine (piersici)	Legume	Ceai (limita 2 ceşti/zi)
Portocale	Ciuperci	
Papaya	Cartofi (prăjiţi, copţi, dulci)	
Prune	Roşii	
Stafide	Linte	
Struguri	Păstârnac	
Revent (robarb)	Sucuri vegetale fără sare	
Sucul acestor fructe		
II. Alimente cu conţinut scăzut de potasiu		
Fructe	**Vegetale**	**Alte alimente**
Mere	Asparagus	Orez
Cireşe	Muguri de alfalfă (lucernă)	Pâine – produse
Mure	Boabe mazăre, fasole necoapte	Cereale
Afine	Sfeclă	Checuri
Merişor (*Vaccinum vitis ideae*)	Varză	Prăjituri, pişcoturi
Grepfrut	Morcovi	Tăieţei, plăcinte (fără ciocolată sau fructe cu mult potasiu)
Mandarine	Porumb	
Portocale	Castraveţi	
Pere	Salată verde	
Ananas	Vegetale în amestec	
Zmeură	Ceapă	
Capşuni	Conopidă	
Pepene″	Vinete	
Sucurile acestor fructe	Okra (plante cu păstăi comestibile din Africa (*Hibiscus esculentus*)	
	Pătrunjel	
	Mazăre	
	Ridichi	
	Dovlecei	

Anexa 125

Piramida alimentaţiei sănătoase (I)

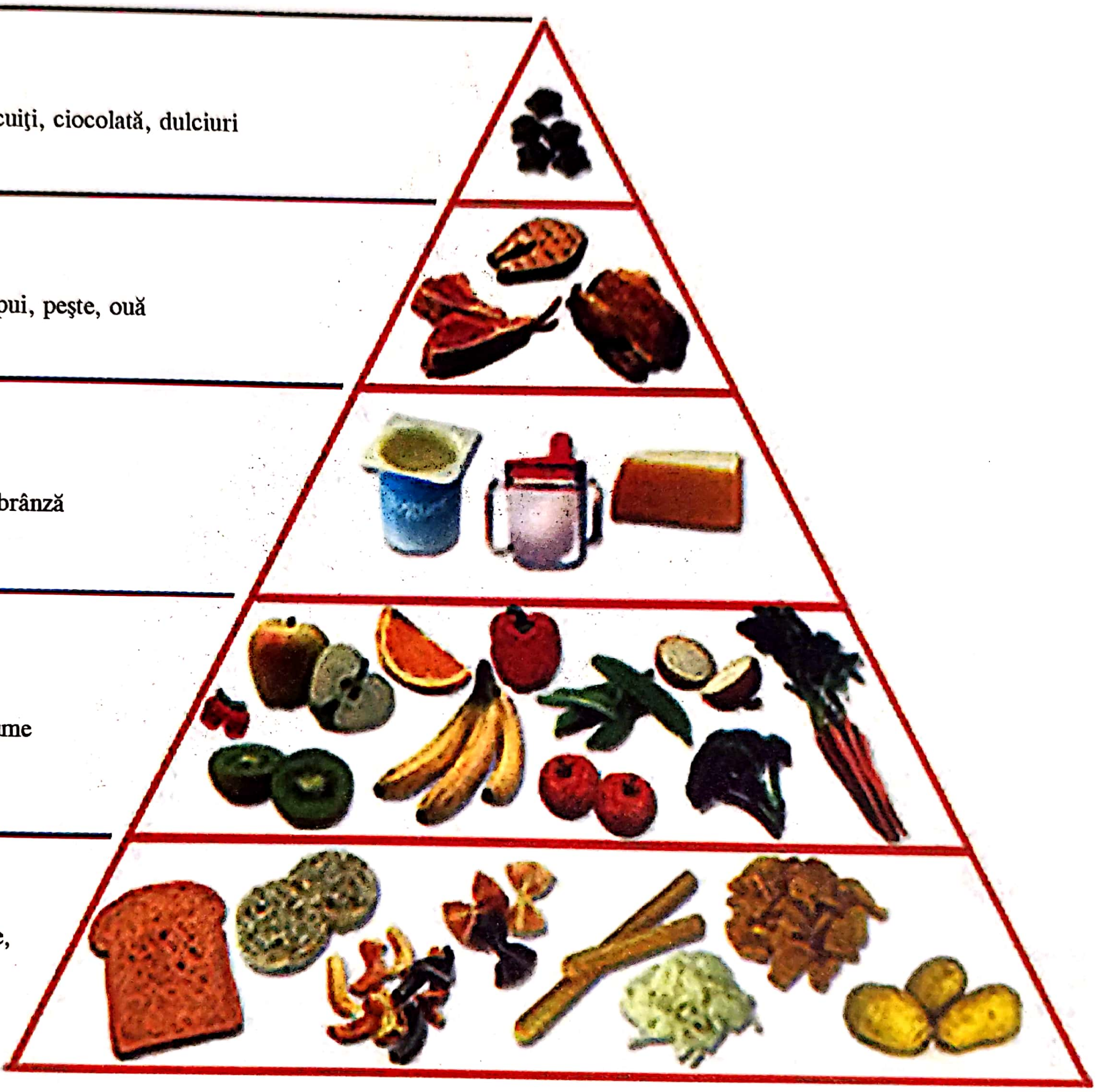

Grupa 5
Prăjituri, biscuiţi, ciocolată, dulciuri

Grupa 4
Carne roşie, pui, peşte, ouă

Grupa 3
Lapte, iaurt, brânză

Grupa 2
Fructe şi legume

Grupa 1
Pâine, cereale,
orez, paste,
cartofi

Anexa 126

Piramida alimentaţiei sănătoase (II)

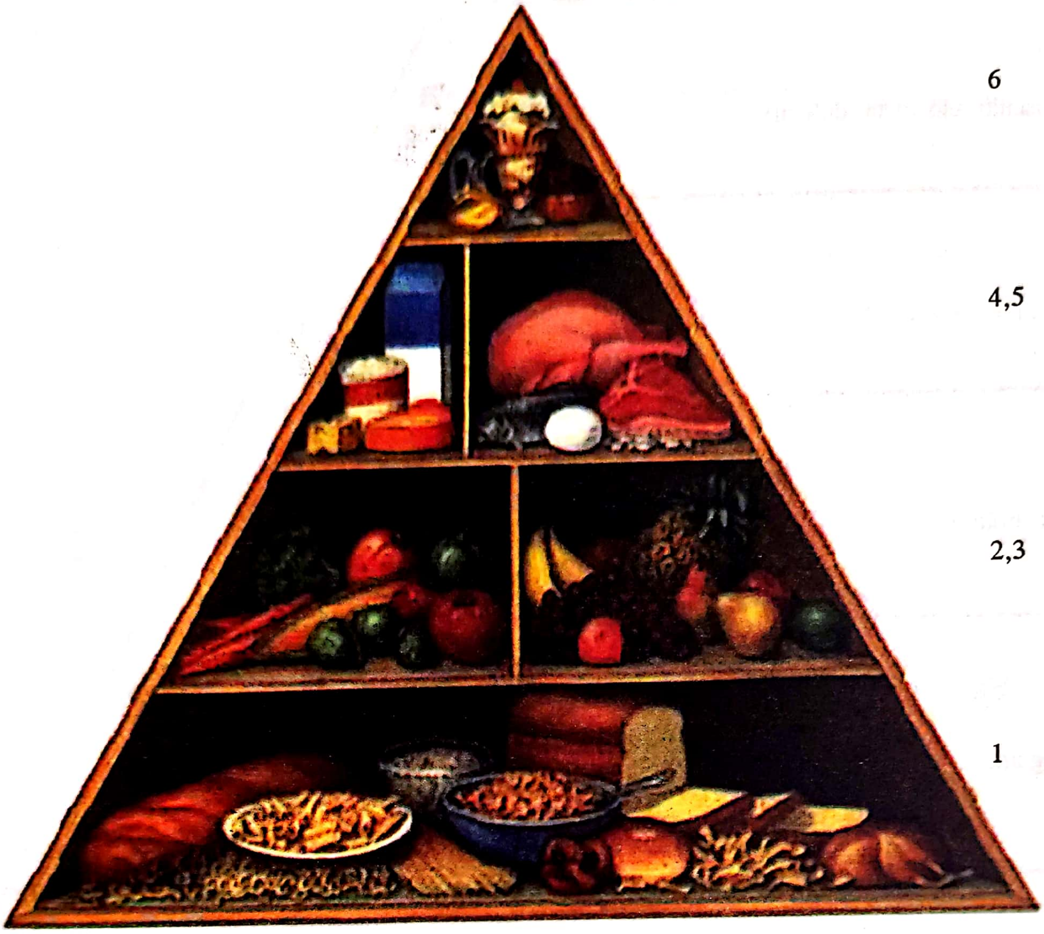

Grupa 1
Se află la baza piramidei. Aici sunt incluse alimentele care au un conţinut crescut de amidon: pâinea, cerealele, orezul, pastele, cartofii etc. Se recomandă ca aproximativ o treime din alimentele din această grupă să fie consumate în fiecare zi. Acest grup de alimente conţin carbohidraţi, foarte importanţi pentru asigurarea energiei organismului. Conţin, de asemenea, şi minerale, vitamina B şi fibre. Trebuie să ştiţi că există şi carbohidraţi răi, categorie în care intră şi pâinea albă, care nu este foarte sănătoasă.

Grupa 2
Este grupa legumelor, care sunt sărace în grăsimi şi conţin o cantitate mare de vitamine şi fibre. Este recomandat să fie consumate crude, pentru că o mare parte a vitaminelor se pierd prin fierbere. Trebuie să mâncaţi legume de 3-5 ori pe zi.

Grupa 3
Este grupa fructelor, indiferent că este vorba de cele proaspete sau de cele conservate, acestea din urmă având un conţinut mai mare de zahăr şi mai multe calorii. Fructele proaspete conţin o cantitate mare de vitamina A şi C, sunt mai sărace în calorii şi grăsimi şi din cauza aceasta nutriţioniştii recomandă să fie consumate de cel puţin 4 ori pe zi.

Grupa 4
Este grupa produselor lactate, care conţin o cantitate mare de calciu, iar cele mai sănătoase sunt cele degresate. Această categorie de alimente poate fi aleasă pentru consum chiar şi de 4 ori pe zi.

Grupa 5
Este grupa cărnurilor. Include atât carnea roşie, cea de pui, peştele, produsele din soia, cât şi nucile, alunele sau seminţele. Aceste produse au un conţinut crescut de proteine şi fibre, calciu, fier sau zinc şi trebuie consumate de două-trei ori pe zi.

Grupa 6
Ultima grupă este clasa grăsimilor, dulciurilor şi uleiurilor. Acestea sunt plasate în vârful piramidei tocmai pentru că nu trebuie consumate prea des. Sunt incluse, alături de unt, zahăr, prăjituri, biscuiţi şi băuturi dulci.

Anexa 127

Piramida alimentaţiei mediteraneene (2008)

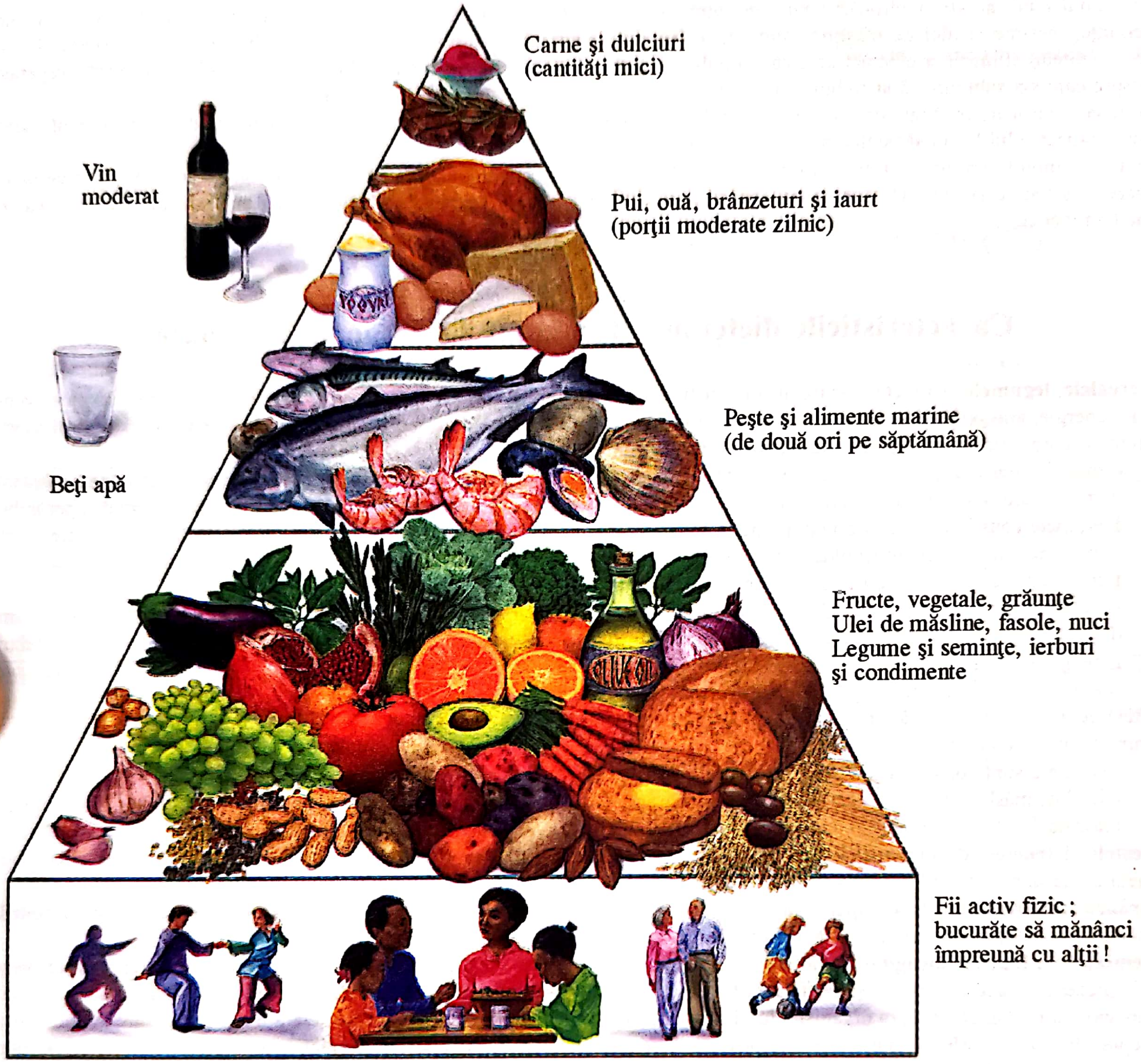
Carne şi dulciuri
(cantităţi mici)
Vin
moderat
Pui, ouă, brânzeturi şi iaurt
(porţii moderate zilnic)
Beţi apă
Peşte şi alimente marine
(de două ori pe săptămână)
Fructe, vegetale, grăunţe
Ulei de măsline, fasole, nuci
Legume şi seminţe, ierburi
şi condimente
Fii activ fizic;
bucură-te să mănânci
împreună cu alţii!

Piramida clasică a dietei mediteraneene dezvoltată în anul 1993

Cea mai renumită Piramidă a Dietei Mediteraneene este cea dezvoltată în anul 1993 la Conferinţa Naţională din Cambridge, Massachusetts, referitoare la dieta ţărilor mediteraneene de către Şcoala Harvard de Sănătate Publică, Biroul European al Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii şi Trustul Menţinerii Obiceiurilor Vechi.

Această piramidă continuă să reprezinte ghidul pentru ceea ce este acum universal recunoscut ca „standardul de aur" al modului de hrănire care promovează o viaţă lungă şi sănătoasă. Acesta este utilizat pe scară largă de ani de zile de către consumatori, educatori şi nutriţionişti, în scopul de a implementa obiceiuri alimentare cât mai sănătoase.

Piramida a fost creată folosind cele mai actuale cercetări în nutriţie şi epidemiologie, dar şi studii experimentale, pentru a reprezenta o dietă sănătoasă, tradiţională mediteraneeană. Cercetările au avut la bază studiul tradiţiilor alimentare din Creta, Grecia şi sudul Italiei din anii 1960, perioada în care incidenţa bolilor cronice în rândul populaţiilor din aceste ţări a fost una dintre cele mai scăzute din lume, iar longevitatea se afla la un nivel înalt. Această dietă a rezistat cu succes tuturor aşa-ziselor modernizări de prosperitate din industria alimentară din ultimii 50 de ani, modernizări (creşterea consumului de produse procesate de origine animală, scăderea vertiginoasă a consumului de legume şi fructe) care au fost responsabile pentru creşterea îmbolnăvirilor de inimă, obezitate, diabet zaharat, precum şi a incidenţei altor boli cronice.

Piramida dietei mediteraneene actualizată în anul 2008

În cadrul Conferinţei privitoare la dieta mediteraneeană din noiembrie 2008, desfăşurată la Cambridge, Massachusetts, Consiliul consultativ ştiinţific, având la bază dovezile unor îndelungate cercetări ştiinţifice, a adus trei modificări de bază la Piramida clasică a dietei mediteraneene.

- În primul rând, aceste modificări s-au concentrat pe *produsele alimentare vegetale* (fructe, legume, cereale, nuci, legume, seminţe, măsline şi ulei de măsline), prezentate într-un singur grup pentru a sublinia vizual beneficiile lor asupra sănătăţii. Comitetul ştiinţific a efectuat această schimbare pentru a atrage atenţia asupra rolului-cheie al acestor alimente vegetale, despre care s-a subliniat că ar trebui să constituie baza alimentaţiei pentru o viaţă mai sănătoasă.
- A doua modificare în Piramida clasică a fost mărirea consumului de peşte şi crustacee – cel puţin de două ori pe săptămână, fiind indicat rolul lor în sănătatea mentală şi a organelor de reproducere.
- O a treia modificare în Piramida clasică a Dietei Mediteraneene este adăugarea de ierburi şi condimente, din motive privitoare la sănătate şi gust. De asemenea, ierburile şi condimentele contribuie la identitatea naţională a diverselor bucătării mediteraneene.

Caracteristicile dietei mediteraneene tradiţionale sănătoase

1. **Cerealele, legumele şi fructele** ar trebui să constituie alimentaţia de bază, deoarece sunt surse importante de vitamine, minerale, energie, antioxidanţi şi fibre. O alimentaţie bogată în aceste alimente promovează o sănătate bună şi un control asupra greutăţii corporale, atunci când alimentele nu sunt consumate în exces.
    - Cerealele consumate trebuie să fie cele integrale (bob întreg), minimal procesate, deoarece procesarea elimină unele substanţe nutritive valoroase, precum fibrele şi tărâţele. În această categorie se încadrează grâul, ovăzul, orezul, secara, orzul şi porumbul.
    - Legumele constituie alimente importante în meniul dietei mediteraneene, oferind atât substanţe nutritive importante pentru buna funcţionare a organismului, cât şi senzaţia de saţietate. Este indicată consumarea legumelor crude sau cât mai puţin fierte pentru a nu distruge nutrienţii conţinuţi de acestea.
    - Fructele proaspete reprezintă, fără îndoială, un aliment nelipsit al dietei mediteraneene. Consumate ca atare sau sub formă de sucuri, acestea sunt bogate în fibre şi antioxidanţi, fiind astfel o sursă puternică de energie pentru organism. Însă trebuie avut grijă la alegerea fructelor şi la controlul porţiilor, în special al sucurilor de fructe, întrucât anumite fructe sunt foarte bogate în zaharuri şi pot dăuna organismului.
2. **Măslinele şi uleiul de măsline** sunt componente esenţiale ale dietei mediteraneene, înlocuind celelalte grăsimi vegetale şi animale, în special untul şi margarina.
    - Măslinele sunt consumate ca atare sau folosite la gătit.
    - Uleiul de măsline, în special cel extravirgin, folosit în salate sau la gătit, este cea mai bogată sursă de grăsimi mononesaturate, totodată fiind foarte bogat în antioxidanţi, fitonutrienţi, macronutrienţi, având astfel multiple beneficii asupra sănătăţii.
3. **Peştele şi fructele de mare** sunt surse importante de proteine sănătoase şi acizi graşi Omega-3, pentru cei ce adoptă dieta mediteraneeană. Este indicat consumul de peşte şi fructe de mare de 2-3 ori pe săptămână.
4. **Brânza şi iaurtul** sunt surse importante de calciu şi trebuie consumate în mod regulat în dieta mediteraneeană, însă în cantităţi moderate şi cu un conţinut scăzut de grăsimi.
5. **Seminţele şi fructele oleaginoase** (în special nucile) adăugă aroma şi textura dietei mediteraneene. Lipidele (grăsimile) vegetale prezente în aceste seminţe şi fructe sunt formate din uleiuri grase (trigliceride lichide) ce conţin acizi graşi nesaturaţi (acizi omega), cu rol benefic asupra organismului. Datorită conţinutului ridicat de fibre, substanţele lipidice din seminţe se eliberează treptat, furnizând astfel organismului compuşi cu mare putere calorică, în concentraţii mici şi pe o durată mai lungă de timp.
6. **Ierburile şi condimentele** adaugă arome şi gust alimentelor, reducându-se astfel adaosul de sare şi grăsime în preparatele culinare. Ele sunt foarte bogate în antioxidanţi şi totodată contribuie la identitatea naţională a diverselor bucătării mediteraneene.
7. **Ouăle** sunt o sursă bună de proteine de calitate înaltă şi consumul acestora poate fi benefic în special pentru persoanele care nu consumă carne.
8. **Carnea şi produsele din carne** sunt consumate în cantităţi mici de către popoarele mediteraneene, însă nu lipsesc cu desăvârşire. Este indicat consumul de carne albă, slabă, fără niveluri ridicate de grăsimi saturate, cea mai potrivită sursă de carne fiind păsările de curte. De asemenea, se consumă şi cantităţi reduse de carne roşie, însă cu nivel scăzut de grăsimi.
9. **Dulciurile** sunt consumate în cantităţi mici în dieta mediteraneeană şi de preferat sunt dulciurile preparate în casă, fără conţinut de grăsimi hidrogenate (margarine). Îngheţata sau şerbetul sunt dulciurile favorite ale popoarelor mediteraneene şi pot fi consumate de câteva ori pe săptămână, însă în cantităţi reduse. De preferat este ca pe mesele tuturor să existe fructe, acestea înlocuind cu succes dulciurile.
10. **Vinul roşu**, bogat în resveratrol, un puternic antioxidant, este consumat în mod regulat, dar moderat (1/3 pahar pentru femei şi 1½ pahare pentru bărbaţi). Dacă problemele de sănătate indică restricţii la alcool, vinul poate fi înlocuit cu struguri negri.
11. **Apa** este esenţială pentru viaţă, iar hidratarea corespunzătoare contribuie la sănătatea organismului, conferindu-i nivelul necesar de energie. Diferenţele individuale, vitezele metabolice şi nivelurile de activitate stabilesc cantitatea de apă pe zi necesară fiecărei persoane.
12. **Dimensiunile porţiilor** alimentare trebuie stabilite în conformitate cu Piramida alimentară. Astfel, alimentele aflate la baza piramidei se vor consuma în cantităţi mai mari şi mai frecvent decât cele din vârful piramidei.
13. **Moderaţia** este caracteristica de bază a dietei mediteraneene. Un regim alimentar echilibrat şi sănătos poate fi constituit din cele mai multe produse alimentare, atât timp cât acestea sunt consumate în cantităţi moderate.

14. Dieta mediteraneeană nu este o simplă dietă, ci reprezintă un stil de viață sănătos. Pe lângă alimentația corespunzătoare, foarte importantă este și **activitatea fizică**. Aceasta include exerciții fizice intense cum ar fi alergatul și aerobica, mersul pe jos, urcatul scărilor și orice altă activitate care combate sedentarismul.
15. **Mesele savurate în compania familiei, a prietenilor** reprezintă un alt aspect al vieții persoanelor din bazinul mediteraneean.
16. **Controlul greutății** este foarte important pentru o sănătate bună. Trebuie ca fiecare persoană să-și stabilească greutatea optimă și, în funcție de aceasta, să adopte o alimentație corespunzătoare. Dacă greutatea depășește limitele admise, se va adopta o dietă mai săracă în calorii, cu porții mai mici și se vor efectua mai multe exerciții fizice.
17. Aceste recomandări și Piramida Dietei Mediteraneene sunt valabile pentru majoritatea persoanelor adulte. Copiii, femeile însărcinate, cât și persoanele care au probleme de sănătate ce necesită o nutriție specială își vor adapta alimentația și stilul de viață în raport cu necesitățile respective.

Anexa 128

Aditivi alimentari utilizați ca edulcoranți artificiali (98)

Edulcorant	**E**	**Calorii/g**	**Îndulcire comparativ cu zahărul**	**ADI (mg/kg corp)**	**Observații**
Acesulfam K	E950	0	200X	15	– poate fi alergic – atenție! – conține potasiu
Aspartam	E951	4 kcal/g	160-220X	40	– contraindicat la pacienții cu fenilcetonurie – poate fi alergic – nu are efecte adverse la ingestia de doze sub 50 mg/kg/zi
Ciclamat	E952	0	30X	11	– ADI este de până la 4 mg – doze mai mari dau diaree – poate da fotosensibilizare
Zaharină	E954	0	300-500X	5	– carcinogen la șobolani, dar nu la oameni – se studiază toxicitatea
Sucraloză	E955	0	600X	15	– înlocuiește zahărul g la g – este eliminată nemodificată
Xilitol, Sorbitol, Manitol	E967 E420 E421	2 kcal/g, dar se absorb foarte puțin	1/2 X	nu sunt disponibile	– nu se absoarbe rapid – produc diaree osmotică
Ștevie (*Stevia rebaudiana*)	E960	0	300X	0-4 (ca steviol)	– admis în UE din 2010 – interzis în Canada

ADI = *Acceptable Daily Intake* = Consum Zilnic Acceptat/mg/kg corp greutate.

Anexa 129

Alimente care conțin fibre (116)

Aliment	≥ 5 g fibre/100 g aliment	2 - 5 g fibre/100 g aliment	< 2 g fibre/100 g aliment
I. Vegetale (legume)	Anghinare Fasole pestriță Fasole roșie Linte Mazăre verde Năut	Asparagus Broccoli Varză de Bruxselles Morcovi Usturoi Varză Conopidă Vinete Cartofi cu coajă Spanac Porumb dulce	Țelină Castravete Salată Ciuperci Ceapă Ardei verde Ridichi Rubarbă Roșii Nap Dovleac Dovlecei

II. Fructe	Avocado Mure Prune Zmeură	Mere cu coajă Caise Banane Afine Cireşe Smochine Kiwi Portocale Pere Căpşuni Struguri fără sâmburi	Cantalup Grepfrut Struguri Pepene galben Mango Papaya Piersici Ananas Pepene verde
III. Cereale	Toate produsele speciale din comerţ		-
IV. Pâine	Pită Pâine cu seminţe	Baghetă Muffin (brioşe)	-
V. Alune	Migdale Alune Alune braziliene Arahide (alune mexicane) Fistic Nuci	-	-
VI. Diverse	Pop corn Orez brun	Orez sălbatic	Orez alb

Anexa 130

Alimente care conţin tiramină (amine biogene)

Alimente	Sunt permise	Conţinut minim	Nu sunt permise
Amestecuri	Sare, nuci, ierburi, arome, sos Worcestershire, condimente iuţi	Sos de soia, alune americane	Drojdie de bere, toate produsele îmbătrânite şi fermentate, glutamat monosodic, drojdie de bere cu vitamine
Amidonuri – cartofi, orez	Toate	Nimic	Boabe de soia (inclusiv paste)
Băuturi	Lapte, cafea decofeinizată, ceai, apă	Băuturi cu ciocolată, băuturi ce conţin cafeină	Lapte acidofil, bere, vin, băuturi cu malţ
Carne, peşte şi păsări	Toate proaspete sau îngheţate	Cărnuri vechi, hot dog, peşte şi carne conservată (conserve)	Pui şi ficat de vită, peşte uscat şi sărat, ardei iute, salam de vară sau uscat, carne uscată, extracte de carne, cârnaţi de ficat
Deserturi	Chec, prăjituri, produse de patiserie, gelatine, şerbet	Desert cu ciocolată	Deserturi cu brânză
Dulciuri	Zahăr, bomboane tari, miere, melasă, siropuri	Bomboane cu ciocolată	Nimic
Fructe	Proaspete, îngheţate sau conserve şi sucurile fructelor	Avocado, banane, smochine, zmeură	Extracte de banane decojite
Grăsimi	Toate cu excepţia celor fermentate	Smântână acră	Zeamă de carne, conserve
Pâine/cereale	Toate cu excepţia acelora ce conţin brânză	Nimic	Pâine cu brânză şi produse crocante
Produse zilnice	Brânză de casă, de firmă, conservată, brânză cu smântână, toate felurile de apă, ouă, îngheţată, budinci (exceptând ciocolata)	Iaurt (limita aprox. 1 L/zi)	Toate celelalte brânzeturi (maturate, vechi, Camembert, Cedar, Gouda, Mozarella, Gruyère, Parmezan, Roquefort, Stilton)
Supe	Toate supele nelistate la limită sau de evitat	Supe comerciale, conservate	Supe care conţin boabe de fasole, brânză, bere, vin, supe din cuburi cu arome sau extracte de carne
Vegetale	Toate proaspete, îngheţate, conserve sau sucuri vegetale uscate cu excepţia celor nepermise	Piper, chili, păstăi de mazăre	Măsline, fasole, varză acră, boabe de fasole italiene, murături

Anexa 131

Indici ai masei corporale (IMC)

Clasificarea condiţiei de supraponderal şi obez în funcţie de IMC, circumferinţa mijlocului şi riscul bolilor asociate (WHO, Geneva, 1997, şi *Canadian Clinical Practice Guidelines on the Management and Prevention of Obesity in Adults and Children*, 2006)

Categoria	IMC (kg/m^2)	Clasa de obezitate	Risc de boli* Relaţia la gr. normală şi circumferinţa mijlocului	
			Bărbaţi ≤ 40 in (≤ 102 cm) Femei ≤ 35 in (≤ 88 cm)	**> 40 in (> 102 cm) > 35 in (> 88 cm)**
Subponderal	< 18,5			
Normal**	18,5-24,9		Neînsemnat	Crescut
Supraponderal	25-29,9		Crescut	Înalt
Obezitate	30-34,9	I	Înalt	Foarte înalt
	35-39,9	II	Foarte înalt	Foarte înalt
Obezitate extremă	≥ 40	III	Extrem de înalt	Extrem de înalt

* Risc de boli pentru diabetul de tip 2, hipertensiune şi boli cardiovasculare.
** Creşterea circumferinţei mijlocului poate fi un marker pentru creşterea riscului persoanelor cu greutate normală.

Anexa 132

Semne de atenţie pentru anorexie şi bulimie

Anorexie	Bulimie
• Pierderea semnificativă a greutăţii; • Continuarea dietei (cu toate că a slăbit); • Senzaţia de a fi gras, chiar după pierderea greutăţii; • Spaima, frica de creştere a greutăţii; • Încetarea perioadei menstruale lunare; • Preocupări privind hrana, caloriile, nutriţia şi/sau bucătăria; • Preferinţa de a mânca în izolare; • Exerciţii forţate; • Mâncare cu poftă şi purgaţie.	• Apetit sau mâncare necontrolată; • Post, administrare de purgative şi dietă strictă, exerciţii riguroase, vomă sau abuz de laxative sau diuretice în scopul pierderii greutăţii; • Utilizarea camerei de baie frecvent după mese; • Preocuparea privind greutatea corpului; • Depresie sau stare oscilantă; • Perioade menstruale neregulate; • Probleme dentare, obraji sau glande umflate, arsuri în stomac şi umflare (balonare).

Anexa 133

Diete hipocalorice

Dietă treapta I	
Nutrient	**Recomandări de administrare**
Calorii	Reducere la aproximativ 500-1.000 kcal/zi, pentru ingestie uzuală
Grăsimi totale	30% sau mai puţin din totalul caloriilor
Acizi graşi saturaţi	8-10% din totalul caloriilor
Acizi graşi mononesaturaţi	Până la 15% din totalul caloriilor
Acizi graşi polinesaturaţi	Până la 10% din totalul caloriilor
Colesterol	< 300 mg/zi
Proteine	Aproximativ 15% din totalul caloriilor
Carbohidraţi	55% sau mai mult din totalul caloriilor
Sare	Nu mai mult de 100 mmol/zi (aprox. 2-4 g sodiu sau 6 g NaCl)
Calciu	1.000-1.500 mg
Fibre	20-30 g
Dietă treapta II pentru pacienţii cu nivel mare de colesterol în sânge	
Nutrient	**Recomandări de administrare**
Grăsimi saturate	< 7% din totalul caloriilor
Nivel de colesterol	< 200 mg/zi
Toţi nutrienţii ca la treapta I	

Anexa 134

Lista alfabetică a aditivilor alimentari admişi în UE (2013)

Nr. crt.	Denumire	E număr	Grad de toxicitate
1	Acesulfam de potasiu	E 950	3
2	Acetat de calciu	E 263	
3	Acetat de potasiu	E 261 (i)	
4	Acetat de sodiu	E 262 (i)	
5	Acetat de zinc	E 650	
6	Acetatizobutirat de zaharoză	E 444	3
7	Acetogliceride	E 472 a	2
8	Acid acetic	E 260	
9	Acid adipic	E 355	3
10	Acid alginic	E 400	
11	Acid ascorbic	E 300	
12	Acid benzoic	E 210	2
13	Acid boric	E 952	3
14	Acid carminic	E 120	
15	Acid ciclamic şi săruri	E 952	3
16	Acid citric	E 330	
17	Acid clorhidric	E 507	
18	Acid eritorbic	E 315	
19	Acid fosforic	E 338	
20	Acid fumaric	E 297	
21	Acid gluconic	E 574	
22	Acid glutamic	E 620	2
23	Acid guanilic	E 626	2
24	Acid inozinic	E 630	2
25	Acid izoasorbic	E 315	
26	Acid lactic	E 270	
27	Acid malic	E 296	
28	Acid metatartric	E 353	2
29	Acid ortofosforic	E 338	
30	Acid propionic	E 280	
31	Acid sorbic	E 200	
32	Acid stearic	E 570	
33	Acid succinic	E 363	
34	Acid sulfuric	E 513	
35	Acid tartric	E 334	3
36	Acizi graşi	E 570	
37	Adipat de diamidon acetilat	E 1422	
38	Adipat de potasiu	E 357	3
39	Adipat de sodiu	E 356	3
40	Aerosil	E 551	
41	Agar-agar	E 406	
42	Alaun amoniacal	E 523	3
43	Alaun de potasiu	E 522	3
44	Alaun de sodiu	E 521	3
45	Albastru briliant	E 133	3
46	Albastru patent V	E 131	2
47	Alcool benzilic	E 1519	
48	Alcool polivinilic, APV	E 1203	
49	Alfa-tocofenol	E 307	
50	Alfa-caroten	E 160 a	1
51	Algă marină Euchema prelucrată	E 407 a	
52	Alginat de amoniu	E 403	
53	Alginat de calciu	E 404	
54	Alginat de potasiu	E 402	
55	Alginat de propilenglicol	E 405	1
56	Alginat de sodiu	E 401	
57	Aluminiu	E 173	
58	Alura Red	E 129	3
59	Amarant	E 123	3
60	Amestec de esteri ai acidului acetic şi tartric cu mono- şi digliceride ale acizilor graşi	E 472 f	2
61	Amidon acetilat	E 1420	
62	Amidon hidroxipropilic	E 1440	
63	Amidon oxidat	E 1404	
64	Amidon oxidatacetilat	E 1451	
65	Annato	E 160 b	1
66	Antociani	E 163	
67	Argint	E 174	
68	Argon	E 938	
69	Ascorbat de calciu	E 302	
70	Ascorbat de sodiu	E 301	
71	Aspartam	E 951	3
72	Aur	E 175	
73	Azorubină	E 122	3
74	Azot	E 941	
75	Bentonită	E 558	
76	Benzoat de calciu	E 213	2
77	Benzoat de potasiu	E 212	2
78	Benzoat de sodiu	E 211	2
79	Beta-apo-8'-carotenal	E 160 e	2
80	Betacaroten	E 160 a	1
81	Betaciclodextrină	E 459	
82	Betaină	E 162	
83	Bicarbonat de amoniu	E 503 (ii)	
84	Bicarbonat de dimetil	E 242	
85	Bicarbonat de magneziu	E 504 (ii)	
86	Bicarbonat de potasiu	E 501 (ii)	
87	Bicarbonat de sodiu	E 500 (ii)	
88	Bioxid de titan	E 171	1
89	Bixină	E 160 b	
90	Borax	E 285	
91	*Brilliant Black PN*	E 151	3
92	*Briliant Blue FCF*	E 133	3
93	Brun HT	E 155	3
94	Brun FK	E 154	3
95	Butan	E 943 a	
96	Butilhidroxianisol, BHA	E 320	4
97	Butilhidroxitoluen, BHT	E 321	4
98	Cantaxantină	E 161 g	
99	Caolin	E 559	
100	Capsantină	E 160 c	2
101	Capsorubină	E 160 c	2
102	Caragenan	E 407	

103	Caramel amoniacal	E 150 c	
104	Caramel cu sulfit amoniacal	E 150 d	
105	Caramel cu sulfit de amoniu	E 150 d	
106	Caramel cu sulfit sodic	E 150 b	
107	Caramel simplu	E 150 a	
108	Caramel – procedeul cu amoniac	E 150 c	
109	Carbamidă	E 972 b	
110	Carbodiamidă	E 972 b	
111	Carbonat acid de calciu	E 170 (ii)	
112	Carbonat acid de sodiu	E 500 (ii)	
113	Carbonat de amoniu	E 503	
114	Carbonat de calciu	E 170 (i)	
115	Carbonaţi de magneziu	E 504 (i)	
116	Carbonaţi de potasiu	E 501	
117	Carbonaţi de sodiu	E 500	
118	*Carbowax*	E 1521	
119	Carboximetilceluloză sodică	E 466	
120	Carboximetilceluloză sodică reticulată	E 468	
121	Carboximelilceluloză hidroxilată enzimatic	E 469	
122	Cărbune vegetal	E 153	
123	Carmin	E 120	
124	Carmoizină	E 122	3
125	Caroteni	E 160 a	1
126	Ceară de albine	E 901	
127	Ceară de Candelilla	E 902	
128	Ceară de Carnauba	E 903	
129	Ceară de polioxietilenă oxidată	E 914	
130	Ceară microcristalină	E 905	
131	Celuloză	E 460	
132	Celuloză modificată, HPC	E 463	
133	Celuloză pulbere	E 460 (ii)	
134	Cianidină	E 163 a	
135	Ciclamaţi	E 952	3
136	Beta-ciclodextrină	E 459	
137	L-cisteină	E 920	
138	Citrat biacid de sodiu	E 331 (i)	
139	Citrat de calciu	E 333	
140	Citrat de potasiu	E 332	
141	Citrat de sodiu	E 331	
142	Citrat de trietil	E 1505	2
143	Citrat dicalcic	E 333 (ii)	
144	Citrat monoacid de sodiu	E 331 (ii)	
145	Citrat monocalcic	E 333 (i)	
146	Citrat monopotasic	E 332 (i)	
147	Citrat triamoniacal	E 380	
148	Citrat tricalcic	E 333 (iii)	
149	Citrat tripotasic	E 332 (ii)	
150	Citrat trisodic	E 331 (iii)	
151	Citraxantină	E 161 h	
152	Citrem	E 472 d	
153	Citrogliceride	E 472 c	2
154	Clorofile şi clorofiline	E 140	
155	Clorură de calciu	E 509	
156	Clorură de magneziu	E 511	
157	Clorură de potasiu	E 508	
158	Clorură stanoasă	E 512	
159	Complecşi de cupru ai clorofilelor şi clorofilinelor	E 141	
160	Concentrat de tocoferol	E 306	
161	Copolimer pe bază de metacrilat	E 1205	
162	Coşenilă	E 120	
163	Criptoxantină	E 161 c	
164	Cupru feofitină	E 141 (i)	
165	Curcumină	E 100	
166	Datem	E 472 e	2
167	Delfinidină	E 163 b	
168	Delta-tocoferol	E 309	
169	Diacetat de gliceril	E 1517	
170	Diacetat de potasiu	E 261 (ii)	
171	Diacetat de sodiu	E 262 (ii)	
172	Diacetină	E 1517	
173	Dicarbonat de dimetil, DCDM	E 242	
174	Difenil	E 230	
175	Difosfat biacid de calciu	E 450 (vii)	
176	Difosfat dicalcic	E 450 (vi)	
177	Difosfat dimagnezic	E 450 (viii)	
178	Difosfat dipotasic	E 450 (iv)	
179	Difosfat disodic	E 450 (i)	
180	Difosfat tetrapotasic	E 450 (v)	
181	Difosfat tetrasodic	E 450 (iii)	
182	Difosfat trisodic	E 450 (ii)	
183	Difosfaţi	E 450	
184	Diglutamat de calciu	E 623	2
185	Diglutamat de magneziu	E 625	2
186	Dihidrocalconă	E 959	
187	Dimetilsiloxan	E 900	2
188	Dioxid de carbon	E 290	1
189	Dioxid de siliciu	E 551	2
190	Dioxid de sulf	E 220	1
191	Dioxid de titan	E 171	2
192	Eritorbat de sodiu	E 316	
193	Eritritol	E 968	
194	Eritrozină	E 127	2
195	Esteri ai acidului ascorbic cu acizii graşi	E 304	
196	Esteri ai acidului acetic cu mono- şi digliceridele acizilor graşi	E 472 a	
197	Esteri ai acidului citric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi	E 472 c	
198	Esteri ai acidului lactic cu mono- şi digliceridele acizilor graşi	E 472 b	
199	Esteri ai acidului tartric cu mono- şi digliceridele acizilor graşi	E 472 d	2
200	Esteri de poliglicerol cu acizi graşi	E 475	
201	Esteri de propilenglicol cu acizi graşi	E 477	1
202	Esteri ai acidului montanic	E 912	
203	Esteri ai glicerinei cu răşini de lemn	E 445	3
204	Esteri mono- şi diacetiltartrici ai mono- şi digliceridelor acizilor graşi	E 472 e	2
205	Esterii zaharozei (sucrozei) cu acizi graşi	E 473	
206	Etilceluloză, EC	E 462	

207	Etilendiaminotetracetilat de calciu, EDTA	E 385	3
208	Etilmetilceluloză, EMC	E 465	
209	Etilparaben	E 214	2
210	Extract bogat în tocoferol	E 306	
211	Extract de ardei roşu	E 160 c	
212	Extract de coacăze	E 163 (iii)	
213	Extract de Quillaja	E 999	
214	Extract din frunze de rozmarin	E 392	
215	Extract din pieliţă de struguri	E 163 (i)	
216	Fenilmetanol	E 1519	
217	Ferocianură de calciu	E 538	
218	Ferocianură de potasiu	E 536	
219	Ferocianură de sodiu	E 535	
220	Flavoxantină	E 161 a	
221	Fosfat acid de aluminiu şi sodiu	E 541	3
222	Fosfat de diamidon	E 1412	
223	Fosfat de diamidon acetilat	E 1414	
224	Fosfat de diamidon fosfatat	E 1413	
225	Fosfat de dihidroxipropilamidon	E 1442	
226	Fosfat de monoamidon	E 1410	
227	Fosfatide de amoniu	E 442	
228	Fosfaţi de calciu	E 341	
229	Fosfaţi de magneziu	E 343	
230	Fosfaţi de potasiu	E 340	
231	Fosfaţi de sodiu	E 339	
232	Galat de dodecil	E 312	3
233	Galat de octil	E 311	3
234	Galat de propil	E 310	3
235	Galben de chinoleină	E 104	1
236	Galben sunset FCF	E 110	3
237	Gama caroten	E 160 a	1
238	Gama tocoferol	E 308	
239	Gaz ilariant	E 942	
240	Gliceril monooleat	E 471	
241	Gliceril monopalmitat	E 471	
242	Gliceril monostearat	E 471	
243	Glicerină	E 422	
244	Glicerol	E 422	
245	Glicină şi sare de sodiu	E 640	
246	Glicozide înrudite	E 960	
247	Gluconat de calciu	E 578	
248	Gluconat feros	E 579	
249	Gluconat de potasiu	E 577	
250	Gluconat de sodiu	E 576	
251	Gluconodelta-lactonă, GDL	E 575	
252	Glutamat de amoniu	E 624	2
253	Glutamat de potasiu	E 622	2
254	Glutamat monosodic, MSG	E 621	2
255	Guanilat de calciu	E 629	2
256	Guanilat dipotasic	E 628	2
257	Guanilat monosodic	E 621	2
258	Gumă arabică	E 414	
259	Gumă de Cassia	E 427	
260	Gumă de Gellan	E 418	
261	Gumă de Guar	E 412	
262	Gumă de Karaya	E 416	
263	Gumă de Konjac	E 425	
264	Gumă de Xantham	E 415	
265	Gumă din seminţe de Carruba	E 410	
266	Gumă Tara	E 417	
267	Gumă tragacanta	E 413	
268	Heliu	E 939	
269	Hemiceluloză din soia	E 426	
270	Hexametilentetramină	E 239	
271	4-Hexil-rezorcinol	E 586	
272	Hidrogen	E 949	
273	Hidroxid de amoniu	E 527	
274	Hidroxid de calciu	E 526	
275	Hidroxid de magneziu	E 528	
276	Hidroxid de potasiu	E 525	
277	Hidroxid de sodiu	E 524	
278	Hidroxipropilamidon	E 1440	
279	Hidroxipropilceluloză, HPC	E 463	
280	Hidroxipropilmetilceluloză, HPMC	E 464	
281	Hidroxisilicat de aluminiu şi magneziu	E 553 b	
282	Indigocarmin	E 132	2
283	Indigotină	E 132	2
284	Inozinat de calciu	E 633	2
285	Inozinat de potasiu	E 632	2
286	Inozinat de sodiu	E 631	2
287	Invertază	E 1103	
288	Izoascorbat de sodiu	E 316	
289	Izobutan	E 943 b	
290	Izomalt	E 953	
291	Izomaltitol	E 953	
292	Lactat de calciu	E 327	
293	Lactat de potasiu	E 326	
294	Lactat de sodiu	E 325	
295	Lactat feros	E 585	
296	Lactitol	E 966	
297	Lactogliceride	E 472 b	
298	Lactona acidului gluconic	E 575	
299	L-cisteină	E 920	
300	Lecitine	E 322	
301	Licopen	E 160 d	
302	Litolrubină	E 180	
303	Lizozim	E 1105	
304	Luteină	E 161 b	
305	Macrogoli	E 521	3
306	Malaţi de calciu	E 352	
307	Malaţi de potasiu	E 351	
308	Malaţi de sodiu	E 350	
309	Maltitoli	E 965	
310	Malvidină	E 163 c	
311	Manită	E 421	
312	Manitoli	E 421	
313	Metabisulfit de calciu	E 227	2
314	Metabisulfit de potasiu	E 224	2
315	Metabisulfit de sodiu	E 223	2
316	Metanamină	E 239	2
317	Metilceluloză, MC	E 461	
318	Metilparaben	E 218	2
319	Mono- şi digliceride ale acizilor graşi	E 471	
320	Monolaurat de polioxietilensorbitan	E 432	2
321	Monolaurat de sorbitan	E 493	3

322	Monooleat de polioxietilensorbitan	E 433	2
323	Monooleat de sorbitan	E 494	2
324	Monooleină	E 471	
325	Monopalmitat de polioxietilensorbitan	E 434	2
326	Monopalmitat de sorbitan	E 495	3
327	Monopalmitină	E 471	
328	Monostearat de polioxietilensorbitan	E 435	2
329	Monostearat de sorbitan	E 491	3
330	Monostearină	E 471	
331	Natamicină	E 235	
332	Negru brilliant	E 151	3
333	Negru PN	E 151	3
334	Neohesperidină	E 959	
335	Neotam	E 961	3
336	Nitrat de potasiu	E 252	3
337	Nitrat de sodiu	E 251	3
338	Nitrit de potasiu	E 249	3
339	Nitrit de sodiu	E 250	3
340	Nitrogen	E 941	
341	Nizină	E 234	
342	Octenilsuccinat de amidon sodic	E 1450	
343	Octenilsuccinat de amidon aluminic	E 1452	
344	Oțet	E 260	
345	Oxid de calciu	E 529	
346	Oxid de magneziu	E 530	
347	Oxigen	E 948	
348	Oxizi și hidroxizi de fier	E 172	
349	Palmitat de ascorbil	E 304 (i)	
350	Parafină	E 905	
351	Parahidroxibenzoat de etil	E 214	2
352	Parahidroxibenzoat de metil	E 218	2
353	Parahidroxibenzoat de propil	E 216	2
354	Pectine	E 440	
355	Pelargonidină	E 163 d	
356	Pimaricină	E 235	
357	Poli-1-decenă hidrogenată	E 907	
358	Polidextroză	E 1200	
359	Polietilenglicoli, PEG	E 1521	
360	Polifosfați	E 452	
361	Poligliceril esteri	E 475	
362	Poliricinoleat de poliglicerol	E 476	
363	Polividonă, Polivinilpirolidonă, PVP, Povidonă	E 1201	
364	Polivinilpolipirolidonă, PVPP	E 1202	
365	Polisorbat 20	E 432	2
366	Polisorbat 40	E 434	2
367	Polisorbat 60	E 435	2
368	Polisorbat 65	E 436	2
369	Polisorbat 80	E 433	2
370	Ponceau 4R	E 124	3
371	Propan	E 944	
372	1,2-Propandiol	E 1520	1
373	Propilenglicol	E 1520	1
374	Propionat de calciu	E 282	
375	Propionat de potasiu	E 283	
376	Propionat de sodiu	E 281	
377	Protoxid de azot	E 942	
378	Pullulan	E 1204	
379	Riboflavină	E 101	
380	5'-Ribonucleotide de calciu	E 634	2
381	5'-Ribonucleotide disodice	E 635	2
382	Rodoxantină	E 1617	
383	Roșu Alura C	E 129	3
384	Roșu Coșenilă	E 124	3
385	Roșu 2G	E 128	INTERZIS
386	Roșu Ponceau 4R	E 124	3
387	Rubixantină	E 161 d	
388	Salpetru	E 252	3
389	Salpetru de Chile	E 251	3
390	Sare de aspartam – acesulfam	E 962	3
391	Sarea de sodiu a p-hidroxibenzoatului de etil	E 215	2
392	Sarea de sodiu a p-hidroxibenzoatului de metil	E 219	
393	Sarea de sodiu a p-hidroxibenzoatului de propil	E 217	
394	Săruri ale acidului difosforic	E 450	
395	Săruri ale acidului trifosforic	E 451	
396	Săruri ale acidului polifosforic	E 452	
397	Săruri de calciu, sodiu și potasiu ale acizilor grași	E 470 a	
398	Săruri de magneziu ale acizilor grași	E 470 b	
399	Sescvicarbonat de sodiu	E 500 (iii)	
400	Shellac	E 904	
401	Silicat de aluminiu	E 559	
402	Silicat de calciu	E 552	
403	Silicat de magneziu	E 553 a	
404	Silicat de calciu și aluminiu	E 556	
405	Silicat de potasiu și aluminiu	E 555	
406	Silicat de sodiu și aluminiu	E 554	
407	Silice	E 551	
408	Silicon	E 900	
409	Sirop de maltitol	E 965 (ii)	
410	Sirop de sorbitol	E 420 (ii)	
411	Sorbat de calciu	E 203	
412	Sorbat de potasiu	E 202	
413	Sorbitoli	E 420	
414	Span 20	E 493	3
415	Span 40	E 495	3
416	Span 60	E 491	3
417	Span 65	E 492	3
418	Span 80	E 494	3
419	Stearat de ascorbil	E 304 (i), 305	
420	Stearat de polioxietilen 40	E 431	2
421	Stearoil-2-lactilat de calciu	E 482	
422	Stearoil-2-lactilat de sodiu	E 481	
423	Sucraloză	E 955	1
424	Sucraplus	E 955	1
425	Sucroesteri	E 473	
426	Sucrogliceride	E 474	
427	Sucroză acetatizobutirat	E 444	3
428	Sulfat acid de potasiu	E 515 (ii)	
429	Sulfat acid de sodiu	E 514 (ii)	
430	Sulfat anhidru	E 220	2

431	Sulfat de aluminiu	E 520	3
432	Sulfat de aluminiu și amoniu	E 523	3
433	Sulfat de aluminiu și potasiu	E 522	3
434	Sulfat de aluminiu și sodiu	E 521	3
435	Sulfat de amoniu	E 517	
436	Sulfat de calciu	E 516	
437	Sulfați de potasiu	E 515	
438	Sulfați de sodiu	E 514	
439	Sulfit acid de calciu	E 227	2
440	Sulfit acid de potasiu	E 228	2
441	Sulfit acid de sodiu	E 222	2
442	Sulfit de calciu	E 226	2
443	Sulfit de sodiu	E 221	2
444	*Sunset yellow*	E 110	3
445	Talc	E 553 b	
446	Taninuri	E 181	
447	Tartrat de calciu	E 354	1
448	Tartrat de stearil	E 483	
449	Tartrat dublu de sodiu și potasiu	E 337	2
450	Tartrați de potasiu	E 336	2
451	Tartrați de sodiu	E 335	2
452	Tartrazină	E 102	1
453	Taumatină	E 957	
454	Terțiar-butilhidrochinonă, TBHQ	E 319	4
455	Alfa-tocoferol	E 307	
456	Gamma-tocoferol	E 308	
457	Delta-tocoferol	E 309	
458	Tosom	E 479 b	
459	Tragacanta	E 413	
460	Triacetat de gliceril	E 1518	
461	Triacetină	E 1518	
462	Triclorgalactosucroză, TGS	E 955	1
463	Trifosfați	E 451	
464	Trisilicat de magneziu	E 553 a	
465	Tristearat de polioxietilensorbitan	E 436	2
466	Tristearat de sorbitan	E 492	3
467	Tween 20	E 432	2
468	Tween 40	E 434	2
469	Tween 60	E 435	2
470	Tween 65	E 436	2
471	Tween 80	E 433	2
472	Ulei de semințe de soia oxidat termic interacționat cu mono- și digliceride ale acizilor grași	E 479 b	
473	Uree	E 927 b	
474	Urotropină	E 239	2
475	Verde brilliant	E 142	3
476	Verde S	E 142	3
477	Violoxantină	E 161 e	Nu este admis
478	Xilitol	E 967	
479	Zaharină și săruri de calciu, sodiu și potasiu	E 954	

Grad de toxicitate:
1 = slab; 2 = mediu; 3 = puternic; 4 = foarte puternic.

Bibliografie

1. Achim M.: *Micro- şi nanoparticule utilizate în terapia la ţintă*, Ed. Medicală Universitară „Iuliu Haţieganu", Cluj-Napoca, 2010.
2. Al-Dosari M., Gao X.: *Nonviral gene delivery: principle, limitations and recent progress*. AAPSJ, 2009, 11, pp. 671-680.
3. Alghabban A.: *Dictionary of Pharmacovigilance*, Pharmaceutical Press, London, Chicago, 2004.
4. Allen L.V., Popovich N.G., Ansel H.C.: *Ansel's Pharmaceutical dosage forms and drug delivery*, 8th ed., Williams and Wilkins, Baltimore, 2005.
5. Allen T.: *Powder sampling and particle size determination*, Elsevier, London, 2003.
6. Almeida A.J., Souto E.: *Solid lipid nanoparticles as a drug delivery system for peptides and proteins*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2007, 59, pp. 478-490.
7. Aulton M.E.: *Pharmaceutics. The science of dosage forms design*, Churchill Livingstone, Edinburgh, 2002.
8. Bains W.: *Biotechnology from A to Z*, 3rd ed., Oxford University Press, Oxford, UK, 2004.
9. Banker G.S., Rhoedes C.T.: *Modern Pharmaceutics*, 2nd, M. Dekker, New York, 2002.
10. Basdevant A., Guy-Grand B.: *Mèdicine de l'obesité*, Ed. Flammarion, Paris, 2004.
11. Bauer E.J.: *Pharmaceutical packaging handbook*, Informa Healthcare, New York, 2009, cap.5, The Regulatory Environment, pp. 157-187.
12. Bauer K.H., Frohmming K.H., Führer C.: *Lehrbuch der Pharmazeutischen Technologie*, WvmbH, Stuttgart, 6 Aufl., 1999.
13. Boas U., Heegaard P.M.N.: *Dendrimers in drug research*, Chem. Soc. Rev., 2004, 33, pp. 43-63.
14. Caldorera Moore M., Peppas N.A.: *Micro- and nanotechnologies for intelligent and responsive biomaterial-based medical systems*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2009, 61, pp. 1391-1401.
15. Caminade A.-M., Laurent R., Majoral J.P.: *Characterization of dendrimers*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2005, 57, pp. 2130-2146.
16. Canfield Willis M.: *Medical Terminology*, Lippincott, Williams and Wilkins, Philadelphia, 2002.
17. Cimalla V., Niebelschütz F., Tonisch K., Foerster Ch., Brueckner K., Cimalla I.T., Friedrich Pezoldt J., Stephan R., Hein M., Ambacher O.: *Nanoelectromechanical devices for sensing application, Functional Materials for Micro- and Nanosystems – EMRS Sensors and Actuators*. B. Chemical, 2007, 126, 1, pp. 24-34.
18. Ciurea A.V., Edu F.V., Edu R.: *E-urile, mică enciclopedie pe înţelesul tuturor*, Ed. Foton, Braşov, 2009.
19. Conto A.: *Classification of Drugs and Active Principles Workshop on „Cross Contamination"*, Italian Pharmaceutical Association (AFI), Rome, 8 febr. 2002.
20. Conto A.: *Handling hazardous chemicals and pharmaceuticals*, in: Swarbrick J., Boylan J.C.: *Encyclopedia of pharmaceutical technology*, M. Dekker, New York, 2007, vol. 3, pp. 1948-1954.
21. Da Silva E., Lazar N.V., Coleman A.W.: *Biopharmaceutical application of calixarenes*, J. Drug Del. Sci. Techn., 2004, 14, pp. 1, 3-20.
22. Delattre J., Durand G., Jardiller J.C.: *Biochimie pathologique*, Ed. Flammarion, Paris, 2003.
23. Delavèau P.: *La mémoire des mots en medicine, pharmacie et sciences*, Ed. Louis Pariente, Paris, 1992.
24. Delcaire J.R.: *La parapharmacie*, Presse Universitaire de France, Paris, 1989.
25. Drake E., Drake R.: *Saunder's Pharmaceutical Word Book*, Pharmaceutical Press, London, 2003.
26. Duncan R.: *The dawning era of polymer therapeutics*. Nat. Rev. Drug Discov., 2003, 2, pp. 347-360.
27. Erlich A., Schroeder C.L.: *Medical terminology for health professions*, 5th ed., Thomas Delman Learning, 2004.
28. Ernst E.: *Herbal medicine. A concise overview for professionals*, Butterworth Heinemann, Oxford, 2000.
29. Even R.D.: *Handbook of biopharma industry acronyms & terms*, Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, MA, 2009.
30. Fauli I., Trillo C.: *Tratado de farmacia galenica*, Pharmacia 2000, Luzan, Madrid, 1993.
31. Gaier H.: *Tharson's encyclopaedic dictionary of homeopathy*, Harper Collins, London, 1991.
32. Garnier M., Delamare V., Delamare Y., Riche T.: *Dictionnaire des Terms de Médecine*, 22e, Ed. Maloine, Paris, 1989.
33. Gennaro A.R.: Remington. *The science and practice of pharmacy*, 21st ed., Mack Publishing Co., Easton, Pennsylvania, 2005.
34. Gibson M.: *Pharmaceutical preformulation and formulation*, 2nd ed., Informa Healthcare, vol. 199, New York, 2009.
35. Gosh T.K., Pfister W.R.: *Drug delivery to the oral cavity*, Taylor and Francis, CRC Press, Boca Raton, FL, 2005.
36. Guiton A.C., Hall J.E.: *Traité de nutrition clinique de l'adulte*, Ed. Piccin Nuova, Padova, 2003.
37. Gupta R.B., Kampella U.B.: *Nanoparticle technology for drug delivery*. Taylor & Francis Group, New York, 2006.
38. Hofheinz R.D., Gnad-Voigt S.V:, Beyer V.: *Liposomal encapsulated anti-cancer drugs*. Anticancer Drugs, 2005, 16, pp. 691-707.
39. Husseini G.A., Pitt W.G.: *Micelles and nanoparticles for ultrasonic drug and gene delivery*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2008, 60, pp. 1137-1152.
40. Imordino M.L., Dosio F., Cattel L.: *Stealth liposomes: review of the basic science, rationale and clinical applications existing and potential*. Int. J. Nanomedicine, 2006, 1, pp. 297-315.
41. Iovu M.: *Organic Chemistry*, 6th, Official Gazette of Romania, Bucharest, 2008.
42. Jacobs D.M.: *European Agency for the Evaluation of Medicinal Products (EMEA)*, in: Swarbrick J., Boylan J.C.: *Encyclopedia of pharmaceutical technology*, Marcel Dekker Inc., New York, 2007, pp. 1593-1599.
43. Jain K.K.: *The handbook of nanomedicine*, Humana Press, New York, 2008.

44. Jain K.K.: *Role of nanobiotechnology in the development of personalized medicine*. Nanomedicine, 2009, 4, pp. 249-252.
45. Juzenas P., Chen W., Sun Y.P.: *Quantum dots and nanoparticles for photodynamic and radiation therapies of cancer*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2008, 60, pp. 1600-1614.
46. Kayne S.B.: *Complementary therapies for pharmacists*, Pharmaceutical Press, London, UK, 2002.
47. Kiessel T., Li T., Unger Fl.: *ABA – Triblock copolimers from biodegradable polyester. A-block and hydrophilic poly (ethylene oxide) B-block as a candidate for in situ forming hydrogel delivery systems for proteins*, Adv. Drug Deliv. Rev., 2002, 54, 1, pp. 37-52.
48. Kulkarni V.S.: *Handbook of non-invasive drug delivery systems*, Elsevier, Burlington, MA, 2010.
49. Lacerda L., Bianco A., Pratlo M., Kostarelos K.: *Carbon nanotubes as nanomedicines: From toxicology to pharmacology*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2006, 58, pp. 1460-1470.
50. Le Hir A.: *Pharmacie Galénique*, 7ème ed., Ed. Masson, Paris, 1995.
51. Lenninhan R.J.: *Homeopathic remedies*, cap. 48, in: Berardi R.R. – *Handbook of non-prescription drugs: An interactive approach to self-care*, 13th ed., American Pharmaceutical Association, Washington DC, 2002.
52. Leucuța S.E.: *Biotehnologia farmaceutică a proteinelor terapeutice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2008.
53. Leucuța S.E.: *Nanotehnologia farmaceutică și implicații biomedicale*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010.
54. Linberg S.E.: *Expediting drug and biologies development: A strategic approach*, 3rd ed., Parexel International Corporation, Waltham, MA, 2006.
55. Löbenberg R., Amidon G.L.: *Modern bioavailability, bioequivalence and biopharmaceutics classification system. New scientific approach to international regulatory standard*. Eur. J. Pharm. Biopharm., 2000, 50, 1, 3-12.
56. Maas A., Brawely J.: *Pharmaceutical dictionary*, Cantor, Aulendorf, 2004.
57. Marcato P.D., Duran N.: *New aspects of nanopharmaceutical delivery systems*. J. Nanosci. Nanotechnol., 2008, 8, pp. 1-14.
58. Medintz I.L., Matoussi H., Clap A.R.: *Potential chemical applications of quantum dots*. Int. J. Nanomedicine, 2008, 3, pp. 151-167.
59. Mencinicopschi Gh.: *Biblia alimentară*, Ed. Litera Internațional, București, 2008.
60. Mohan GH., Ardelean A.: *Dicționar enciclopedic de biologie*, Ed. All, vol. 1-2, București, 2004.
61. Mozafari M.R., Johnson C., Hatziantoniou S., Demetzos C.: *Nanoliposomes and their applications in food nanotechnology*. J. Liposome Research, 2008, 18, pp. 309-327.
62. Mozafari M.R., Mortazavi S.M.: *Nanoliposomes: From fundamental to recent developments*, Trafford Publ. Ltd., Oxford, 2005.
63. Murakami T., Tsuchida K.: *Recent advances in inorganic nanoparticles based drug delivery systems*. Mini-Rev. Med. Chem., 2008, 8, pp. 175-183.
64. Murthy S.K.: *Nanoparticles in modern medicine: State of the art and future challenges*. Int. J. Nanomedicine, 2007, 2, pp. 129-141.
65. Mutnick A.H., Souney P.F., Swanson L.N., Shargel L.: *Comprehensive pharmacy review*, 5th ed., Practice Exams, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 2004.
66. Niazi S.K.: *Handbook of pharmaceutical manufacturing formulation*, CRC Press, Boca Raton, FL, 2004.
67. Ochiuz L., Popovici I., Lupuleasa D.: *Terminologie medicală și farmaceutică*, ed. a II-a, Ed. Polirom, Iași, 2011.
68. Paul W., Sharm C.P.: *Chitosan, a drug carrier for the 21st century: A review*, STP Pharma. Sci., 2000, 10, 1, pp. 5-22.
69. Peddlers P.: *Essays on the history of the pharmaceutical industry*, American Institute of the history of Pharmacy, Madison, Wisconsin, 1990.
70. Penneven de Y.: *Dictionnaire de Signes et symptômes en homéopathie et des remèdes correspondantes*, Ed. Maloine, Paris, 1986.
71. Peppas N.A., Bures P., Leobandung W., Ichikawa H.: *Hydrogels in pharmaceutical formulations*, Eur. J. Pharm. Biopharm., 2000, 50, 1, pp. 27-46.
72. Petit F., Redonnet Ch.: *Education thérapeutique & conseil a l'officine*, Ed. Maloine, Paris, 2003.
73. Philippsborn H.: *Elsevier's dictionary of vitamins and pharmacochemistry*, Elsevier, Amsterdam/London, 2006.
74. Pintoreis C., Neufeld R.J., Ribeiro A.J., Veiga F.: *Nanoencapsulation. I. Methods for preparation of drug-loaded polymeric nanoparticles*. Nanomedicine, Nanotechnology, Biology and Medicine, 2006, 2, pp. 8-21.
75. Popovici I., Lupuleasa D., Hriscu A.: *Dicționar farmaceutic*, ed.1 și 2, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1997, 1998.
76. Popovici I., Lupuleasa D.: *Tehnologie farmaceutică*, vol. 1, ed. III-a, 2011, vol. 2, 2008 și vol. 3, 2009, Ed. Polirom, colecția Bios, Iași.
77. Popovici I., Ochiuz L., Lupuleasa D.: *Terminologie medicală și farmaceutică*, Ed. Polirom, colecția Bios, Iași, 2007.
78. Popovici I., Ștefanache A., Popa E.A., Ursache M., Grădinaru I., Scutariu M.M.: *Paste de dinți și periajul dentar*, Ed. Timpul, Iași, 2002.
79. Ranade V.V., Holinger M.A.: *Drug delivery systems*, 2nd, ed. CRC Press, Boca Raton, FL, 2004.
80. Ratbone M.J., Hadcraft J., Robert M.S.: *Modified release drug delivery technology. Drug and the pharmaceutical science*, M. Dekker Inc., New York, 2003.
81. Redfern P.: *Chronotherapeutics*, Pharmaceutical Press, London, 2003.
82. Rusu V.: *Dicționar medical*, ed. a V-a, Ed. Medicală, București, 2010.
83. Rusu V.: *Nobel – Retrospectivă 1901-1995. Laureații premiului pentru fiziologie și medicină*, Ed. Omnia, Iași, 1996.
84. Silva G.A.: *Neuroscience, nanotechnology: Progress, opportunities and challenges*. Nature Review/Neuroscience, 2006, 7, pp. 65-74.
85. Singleton P., Sainsbury D.: *Dictionary of microbiology and molecular biology*, 3rd ed., John Wiley & Sons, New York, 2002.
86. Snyder D.E.: *FDA speak – A glossary and agency guide*, 2nd ed., CRC Press, Boca Raton, FL, 2011.
87. Svenson S., Tomalia A.D.: *Dendrimers in biomedical applications – Reflections on the field*. Adv. Drug Deliv. Rev., 2005, 57, pp. 2106-2129.
88. Swarbrick J., Boylan J.C.: *Encyclopedia of pharmaceutical technology*, vol. 1-6, M. Dekker, New York, 2007.
89. Torchilin V.P.: *Recent advances with liposomes as pharmaceutical carriers*. Nat. Rev. Drug Discov., 2005, 14, pp. 145-160.
90. Touitou E., Barry B.W.: *Enhacement in drug delivery*, CRC Press, Taylor & Francis Group, Boca Raton, FL, 2007.
91. Vasson M.P., Jardel A.: *Principes de nutrition pour le pharmacien*, Ed. Lavoisier, Tec. Doc., Paris, 2005.
92. Venugopal J., Prabhakaran M.P.: *Nanotechnology for nanomedicine and delivery of drugs*. Curr. Pharm. Des., 2008, 14, 22, pp. 2184-2200.
93. Vincent M.J.: *Polymer drug conjugate as modulators of cellular apoptosis*. AAPSJ, 2007, 9, pp. 200-207.

www.polirom.ro

Redactor: Dan Mironescu
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactori: Irina Lăcătuşu, Luminiţa Păun

Bun de tipar: mai 2014. Apărut: 2014
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00 ; (0232) 21.41.11 ;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail : office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53 • C.P. 15-728
Tel. : (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la S.C. Tipo-Lidana S.R.L.,
Calea Unirii, nr. 35, Suceava
Tel. 0230/517.518; Fax: 0330/401.062
E-mail: office@tipolidana.ro; www.tipolidana.ro

Colecţia BIOS

IULIANA POPOVICI DUMITRU LUPULEASA
LĂCRĂMIOARA OCHIUZ

Dicţionar farmaceutic

Ediţia a III-a

Dicţionarul farmaceutic se adresează, în primul rând, studenţilor Facultăţilor de Farmacie şi Medicină, dar şi farmaciştilor, medicilor, masteranzilor, rezidenţilor, doctoranzilor, specialiştilor din industria farmaceutică şi cosmetică, universitarilor, cercetătorilor din domeniul medicamentului şi altor practicieni ai ştiinţelor privind sănătatea.

Ediţia a III-a a *Dicţionarului farmaceutic* este actualizată şi restructurată în opt părţi: introducere; evoluţia terminologiei medicale şi farmaceutice; abrevieri, sinonime şi simboluri; ghid etimologic; index de termeni (peste 18.000 de cuvinte); index de patronime (peste 390 de personalităţi din domeniul medico-farmaceutic); anexe (în număr de 134) şi bibliografie.

Dicţionarul cuprinde termeni esenţiali de: analiza medicamentului, analiză matematică, anatomie, biochimie, biofarmacie, bioinformatică, biologie, biotehnologie farmaceutică, chimie analitică, chimie anorganică, chimie farmaceutică, chimie fizică, chimie organică, cosmetologie, dermofarmacie, ergonomie, farmacie clinică, farmacie socială şi comunicare cu pacientul, farmacocinetică, farmacodinamie, farmacogenomică, farmacognozie, farmacologie, fizică, fiziologie, fiziopatologie, genetică, homeopatie, igiena mediului şi a alimentului, imunofarmacologie, imunologie, informatică, inframicrobiologie, legislaţie şi deontologie farmaceutică, marketing şi management farmaceutic, matematică, medicină, microbiologie, organizare profesională, parazitologie, patologie, practică farmaceutică, propedeutică farmaceutică, psihologie, spectroscopie, statistică matematică, stomatologie, tehnologie farmaceutică, terapeutică, toxicologie, virusologie.

BIOS

EDITURA POLIROM
ISBN 978-973-46-4383-7
9 789734 643837
www.polirom.ro
Carte publicată şi în ediţie digitală